Digitized by Google

BIBLIOTECA DELLA REGIA UNIVERSITÀ DI TORINO
L. II 120

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DECRETALES D. GREGORII PAPÆ IX.

SVÆ INTEGRITATI VNA CVM GLOSSIS RESTITVTÆ.

Ad exemplar Romanum diligenter recognitæ.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

EDITIO VLTIMA.

TAVRINI,

Apud Nicola[illegible] [illegible]iam.

Digitized by Google

GREGORIVS Papa IX. natione Henricus, patria Anagninus è ſamilia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa III. Romanus præſul anno M.CC. XXVII. creatus eſt. Hic varias conſtitutiones & decretales epiſtolas prædeceſſorum ſuorum, quæ à pleriſque maiori ex parte priuata auctoritate collectæ fuerant, per F. Raymundum in vnum volumen redigendas curauit. Multas quoque conſtitutiones ſuas & decretales epiſtolas adiecit.

Is fuit F. RAYMVNDVS de Peñaforti natione Cathalanus, patria Barcinonenſis, eiuſdem Papæ capellanus & pœnitentiarius, ex ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipſius ordinis tertius Magiſter Generalis, religione & eruditione clarus. In hanc collectionem BERNARDVS de Botono Parmenſis, & canonicus Bononienſis gloſſas eruditiſſimas edidit.

Digitized by Google

S. AVGVSTIN
S. HIERONYM:
S. IOANNES
MOYSES
S. MATTHÆVS
IOB
S. LVCAS
DAVID
S. MARCVS
ESAIAS
S. PAVLVS
S. GREGORIVS
S. AMBROSIVS
IEREMIAS

VERSVS EXPOSITI CONTI-NENTES RVBRICAS IVRIS CANONICI.

Primi Libri Decretalium Rubricæ.

a De ſumma trinit. & fide catho. hæc in 6. clem.
De conſtitutio hæc. in 6.
De reſcriptis. hæc in 6. & Cle. De conſuetudine hæc. in 6.

b De poſtula. prælat. hæc in 6.
De electione, & electi poteſtate. hæc in 6. & cle.
De tranſlat. epiſ. vel electi. De auctoritate, & vſu pallij.

c De renunciatione. hæc in 6. & clem. De ſupplenda negligentia prælat. hæc in ſexto, & clemen. temporibus ordin. hæc in 6. De ſcrutinio.

d De ordinatis ab epiſcopo qui reſignauit epiſcopatui. De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum hæc in 6. & clem. De ſacra vnctione. De ſacramentis non iterandis.

e De filiis præsbyterorum ordinandis, vel non. hæc in 6. De ſeruis non ordinandis, & horum manumiſſione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non. De corpore vitiatis ordin. vel non.

f De bigamis non ordinandis. hæc. in 6.
De clericis peregrinis.
De officio archidiaconi.

g De offic. archipresbyteri. De officio primiceri. De officio ſacriſtæ. De officio cuſtodis. De officio vicarii hæc in 6. & clem.

h De officio & poteſtate iudicis delegati. hæc in 6. & cle. De officio legati hæc in 6. De officio iudicis ordinarii hæc in 6. & cle.

i De officio iudicis. De maiori. & obe. hæc. in 6. De treug. & pace. De pactis hæc in 9.

k De tranſactionib. De poſtulādo. De procuratorib. hæc in 6. cle. De ſynd. co.

l De iis quæ vi metuſue cau. fiunt. De in integ. reſti. hæc in 9. & cl. De alien. iudicij. mut. cauſa facta. De arbitris hæc in 6.

Secundi Libri Rubricæ.

m De iudiciis hæc in 6. & cle. De foro compten. hæc in 6. & cle. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis conteſtatione. hæc. in 6. Vt lite. conteſt. non proce. ad teſti. recep.

o De iuramento calumniæ. hæc. in 6. De dilationib. De feriis.
De ordine cognitionum.

p De plus petit. De cauſa poſſe. & propriet. hæc in cle. De reſti. ſpolia. hæc in 6.

q De dolo, & contumacia hæc in vi. & cl. De eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. hæc in 6. Vt lite pend. nihil innouetur. hæc. in 6. & clemen. De ſequeſtratione poſſeſſion. & fructuum. hæc in cle.

r De confeſſis. hæc. in 6. de probationi. hæc in cle. de teſtib. & atteſtationib. hæc. in 6. & cle. de teſtibus cogendis. vel non.

s De fide inſtrumentor. de præſumptionibus, de iureiu. hæc in 6. & cle. de exceptionib. hæc. in 6. & clement.

t De præſcript. de ſenten. & re iudic. hæc in 6. & cle. de appella. recuſat. & rela. hæc in 6. & cle. de cler. peregr.

v De confirmatione vtili vel inutili.

Libri Tertij Rubricæ.

x De vita, & honeſtate clericorum. hæc in 6. & cle de cohabitatione clericorum, & mulierum. de clericis coniugatis. hæc in 6.

y De clericis non reſid. in eccleſ. vel præben. hæc in 6. de præben. & dignita. hæc in 6. & cle. de clerico ægrotante vel debilitato.

Carmina Rubricarum iuris Pontificij.

Tot ſi quidem congeries Decretalib. famulatur & earum aliquæ nunc in Sexto nūc in Clem. (vt in expoſitione patet) repetuntur.

Primi libri Rubricæ ſunt in Decreta. libri xliij. In Sexto xxj. In Clementinis xj.

a PRimo ſummma fides, ſtatuit. reſcripta. ſueſcit.
b Poſtulat. electos. tranſlato. auctor, & vſu.
c Inde renuntia. de ſupplenda. tempora. ſcrutor.
d Ordi. reſignatis. ætat. ac vngo. ſacramen.
e Filius, & ſeruus, obnoxius & vitiatus.
f Hinc bigamus clerus, & peregrinus, & archi.
g Archiepreſ. primic. ſacri. cuſtos. vice fungens.
h Delega. legat. & dictus ab ordine iudex.
i Iudicis officium. maior. pax. pacta ſequuntur.
k Tranſigo. poſtulo. poſt. procuro. ſyndicus exto.
l Vis metus. integrat, ac aliena. & arbiter hinc, eſt.

Secundi libri Rubricæ ſunt in decretalibus xxx. In Sexto xv. in Clementis xij.

m IVdicium, forus, atque libellus. mutua poſcens.
n Lite conteſtans ſine quod non ſuſcipe teſtes.
o Iurat. dilatis. & feria, ordinem noſcit.
p Plus petor. de cauſa. ſpoliatos reſtituendo.
q Et dolus & miſſus. lis pendens, atque ſequeſtra.
r Confeſſis, probo. ſunt teſtes quoque cogo.
s Inſtruo. præſumo. iuſiurans. excipiendo.
t Præſcribit. ſententia, appellat peregrinans.
v Vtilis omnibus his eſt confirmatio iuncta.

Tertij libri rubricæ ſunt in Decretalib. 50. In Sexto 23. In Clementinis 17.

x VIta decens clericus habitans, clericiſque iugatis.
y Ne reſidens. præbens, æger vel debilitatus.
z Inſtituo. concedendo. ne ſede vacante.
a Et ſine. conſenſu. maior pars. non minuantur.
b Non alieno. trado præcario. commodo. pono.
c Vendo. loco. muto. de feudis, pignoribuſque.
d Atque fideiuſſor. & ſoluit. dona peculi.
e De teſtamentis. etiam ſuccedo ſepultus.
f Parochiis, decimis. hinc regula religionis.
g Conuerſus. coniunx. infidus, vota redempta.
h Deque ſtatu monachi. domini. ſubiunge capellas.
i Iure patronatus, de cenſib. ara ſacrata.
k Miſſæ baptiſmus. quo non eſt præsbyter vſus.
l Euchariſtia, reliquiæ ieiunia ſerua.
m Purificans. ac ædificans. immunis adhærent.
n Clericæ vel monachæ, dimitte negotia ſecli.

Quarti libri Rubricæ ſunt in Decretali. libri 21. In Sexto 3. In Clementinis 1.

o SPonſus & impubes, & clandeſtina. duorum.
p Conditione. vouens, quam polluit. atque leproſus.
q Seruus. de natis. ſequitur cognatio duplex.
r Poſt conſanguineam. conſanguinitas. gelidique Decretales.

s Ac interdictum, qui nati legitimi ſunt.
t Accuſare queunt. diuortia. dote ſecundis.

v De inſtitutionibus hæc in 6. de conceſſion. præbendæ. hæc in 6. & cle. Ne ſede vacante aliquid innouetur. hæc. in 6.

a de iis quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu capituli. De iis quæ fiunt à maiori parte capituli. Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

b De rebus eccleſiæ alienandis vel non hæc in 6. & cle. De præcariis. De commodo. De depoſito.

c De emptione & venditione. De locato & conducto. De rerum permutatione. hæc in 6. & in clement. De feudis. De pignoribus, & aliis cautionibus.

d De fideiuſſoribus. de ſolutionibus. De donationibus. De peculio clericorum.

e De teſtamentis & vltimis voluntatibus hæc in 6. & cle. de ſucceſſio. ab inte. de ſepul. hæc in 6. & clemen.

f De parrochiis, & alienis parrochianis. de decimis. primitiis, & oblationib. hæc in 6. & cle. de regularibus & tranſeuntibus ad religionem. hæc in 6. & clemen.

g De cōuerſione coniugatorum. de conuerſione infidelium. de voto & voti redeptione. hæc in 6.

h De ſtatu monachorum & canonicorum regularium. hæc in 6. & cle. de religioſis domib. vt epiſcopo ſunt ſubiectæ. hæc in 6. & cle. de capellis monachorum, & aliorum religioſorū. hæc in 6.

i De iure patronatus. hæc in 6. & Cleme. de cenſib. exactionibus, & procuratorib. hæc in 6. & clem. de conſecratione eccleſiæ vel altaris, hæc in 6.

k De celebratione miſſarum, & ſacramēto Euchariſtiæ, & diuinis officiis. hæc in cle. de baptiſmo & eius effectu. hæc in clemen. de præsbytero nō baptizato.

l De cuſtodia Euchariſtiæ, chriſmatis. & aliorū ſacramentorum. de reliquiis & veneratione ſanctorum. hæc in 6. & clem. de obſeruatione ieiuniorum.

m De purificatione poſt partum. de eccleſiis ædificandis vel reparandis. de immunitate eccleſiarum, cœmeteriorum, & rerum ad eas pertinentium. hæc in 6. & cle.

n Ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. hæc in 6.

Quarti libri Rubricæ.

o De ſponſalib. & matrimoniis. hæc in 6. de deſponſatione impuberum. hæc in 6. de clandeſtina deſponſatione. de ſponſa duorum.

p De conditionibus appoſitis in deſponſatione vel aliis contractibus. Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. de coniugio leproſorum.

q De coniugio ſeruorum. de natis ex libero ventre. de cognatione ſpirituali. hæc in vj. de cognatione legali.

r De eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ vel ſponſæ. de conſanguinitate & affinitate. hæc in cle. de frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi.

s De matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ. Qui filij ſint legitimi.

t Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari. de diuortiis. de donationibus inter virum & vxorem, de dote poſt diuortium reſtituenda. de ſecundis nuptiis.

Quinti libri Rubricæ.

a De accuſationib. inquiſitionib. & denuntiationibus, hæc in vi. De calumniatorib. De ſimonia, & ne aliquid pro ſpiritualib. exigatur vel promittatur.

b Ne prælati vices ſuas vel eccleſias ſub annuo cēſu concedant. De magiſtris. & ne aliquid exigatur pro licentia de condi. hæc in cle. De Iudæis. Sarrac. & eorum ſeruis. hæc in cle. De hæreticis hæc in 6. & cle.

c De ſchiſmaticis & ordinatis ab eis. hæc in 6. de apoſtatis & reiterantib. baptiſma. de iis qui filios occiderunt.

d De infantib. & langui d. expoſit. de homicidio. hæc in 6. & cle. De torneamentis.

e De clericis purgantib. in duello, de ſagittariis. de adulteriis. de raptorib. incendiariis, & violatorib. eccleſiarum.

f De furtis. De vſuriis. hæc in vj. & cl. de crimine falſi. de ſortilegiis.

g De colluſione detegenda. de delictis puerorum. de clerico venatore. de clerico percuſſore. de maledicis.

h De clerico excom. depoſi. vel interdic. miniſt. de cleric. non ordinato miniſtrante.

i De clerico per ſaltum promoto, de eo qui ord. furtiue ſuſcepit. de excell. prælat. & ſubdit. hæc in 6. & cle. de noui operis nuntiat.

k De priuileg. & exceſ. priuil. hæc in vi. & clem. purgatione cano. de purgatio. vulga.

l De iniuriis, & damno dato hæc in vi. de pœnis. hæc in vi. & clem. de pœnitentiis & remiſſionibus in vi. & clem. de ſententia excommunicationis. hæc in 6. & clem.

m De verborum ſignificat. hæc in vi. & cle. de regulis iuris. hæc in Sexto reperitur.

Quinti libri Rubricę ſunt in Decretalibus xl. In Sexto xiii. Clementinis xj.

A Ccuſatio. ſiue calumnia. fit tibi Simon.
Prælati. Rabbi. Iudæis. hæreticos. dant,
c Schiſmaticis. vel apoſtaticis. natos. perimentes.
d Infans expoſitus. homicidia. luditur haſtis.
e Clerici pugna. ſagittat. adulter. poſtea raptor.
f Furtis. vſuris. de falſi crimine. ſortes.
g Colludo. pecco. venor. ferio. maledico.
h Poſt interdictum celebrans. ac ordinis expers.
i Saltus. furtiuus exceſſus opúſque nouellum.
k Lex priuata ſubit. purgat cum canone. vulgus.
l Damnum, cum pœnis. poſt. pœnitet. eſt anathema.
m Verborum ſenſus, ſequitur quoque regula iuris.

Titulorum iuris Pontificij numerum, qui ſunt in Decretalibus clxx xv. In Sexto lxxvij. In Clement. lij. facili ſtylo indicant hæc quatuor carmina.

Centum rubricas, octoginta que volumen
Gregorij noni ponit quinas ſuperaddens.
Ac ſeptuaginta ſeptem numerat tibi textu.
Et clemente duas quinquaginta que notabis.

RVBRICAE DECRETALIVM,

Titulorum quinque librorum Decretalium ſecundum ordinem litterarum Alphabeti à quibus inchoatur, collecta adnotatio.

A Ccuſationib. inquiſitionibus & de nuntiationibus. lib. 5. tit. 1. eodem. 1571
Adulteriis & ſtupro. li. 5. tit. 16. 1710
Ætate, qualitate & ordine proficiendorum. lib. 1. tit. 14. 163.
Alienatione iudicij mutandi cauſa facta. lib. 1. tit. 42. 503
Appellationib. recuſationibus, & relationibus. lib. 2. tit. 28.
Apoſtatis & reiterantibus baptiſma. lib 5. tit. 9. 1678
Arbitris lib. 1. tit. 34. 505
Auctoritate & vſu pallij. libro 1. titulo 8. 219

B

B Aptiſmo & eius effectu. lib. 3. titu. 42. 1381
Bigamis non ordin. lib. 1. tit. 21. 302

C

C Alumniatoribus li. 5. ti. 2. 1604
Capellis monachorum & aliorum religioſorum. lib. 3. tit. 37. 1311
Cauta poſſeſſionis & proprietatis. li. 2. tit. 12.
Celebratione miſſarum, & ſacramento Eucharistiæ, & diuinis officiis li. 3. tit. 41. 1365
Cenſibus, exactionibus, & procurationibus. lib. 3. tit. 39. 1358
Clandeſtina deſponſatione lib. 4. ti. 3. 1458.
Clericis peregrinis lib. 1. tit. 22. 309
Clericis peregrinantibus. libr. 1. titulo 29. 981
Clericis coniugatis. li. 3. tit. 3. 1008
Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel præbenda lib. 3. tit. 4. 1014
Clericis purgantib. in duello. lib. 5. ti. 4. 1718
Clerico ægrotante vel debilitato. lib. 3. tit. 6. 1059
Clerico venatore. lib. 5. tit. 24. 1762
Clerico percuſſore. lib. 5. tit. 25. 1761
Clerico excommunicato, depoſito vel interdicto miniſtrante. lib. 5. tit. 27. 1766
Clerico non ordinato miniſtrante. li 5. tit. 28. 1775
Clerico per ſaltum promoto. libro. 5. tit. 26. 1771
Cognatione ſpirituali. lib. 3. titul. 11. 1491
Cognatione legali. libr. 4. tit. 12. 1498
Cohabitatione clericorum & mulierum. lib. 3. tit. 2. 1001
Colluſione detegenda. lib. 5. titu. 22. 1756
Commodato. lib. 3. tit. 15. 1118
Conceſſione præbendæ & Eccleſiæ non vacantis. lib 3. ti. 8. 1098
Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel aliis contractibus, lib. 4. tit. 5. 1465
Conſiliis. lib. 2. tit. 28. 677
Confirmatio vtili vel inutili. lib. 2. tit. 30. 982
Coniugio leproſorum. lib. 4. ti. 8. 1485
Coniugio ſeruorum. libro 4. ti. 9. 1487
Conſanguinitate & affinit, lib. 4. titul. 1507.
Conſecratione eccle. vel altar. lib. 3. tit. 40. 1359
Conſtitutionibus, li. 1. ti. 2. 14
Conſuetudine. li. 1. tit. 4. 85
Conuerſione coniugatorum lib. 3. ti. 32.
Conuerſione infidelium. lib. 3. tit. 33. 1275.
Corpore vitiatis ordinandis, vel non lib. 1. tit. 20. 259
Crimine falſi. lib. 5. tit. 20. 1475
Cuſtodia Euchariſtiæ, chriſmatis & aliorum ſacramentorum. lib. 3. t. 44. 1393

D

D Ecimis, primitiis, & oblationibus. lib. 3. tit. 1213
Delictis puerorum. lib. 5. ti. 23. 1759
Depoſito. lib. 3. tit. 16. 1119
De deſponſatione impube. lib. 4. tit. 2. 1445
Dilationibus. lib. 2. tit. 8. 590
Diuortiis lib. 4. tit. 1552
Dolo & contumacia. lib. 2. ti. 4. 647
Donationibus. lib. 3. tit. 24. 1155
Donationib. inter virum, & vxorem, & de dote poſt diuortium reſtituenda. lib. 4. tit. 20 1561

E

E Cceſiis ædificandis vel reparandis. lib. 3. tit. 48. 1398
Electione, & electi poteſtate. li. 1. ti. 6. 109
Emptione, & venditione lib. 3. t. 17 1121
Eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. lib. 2. ti. 15. 568
Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. lib. 4. t. 7. 1478
Eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ poſtionæ. lib. 4. titu. 13. 149
Eo qui furtiue ordinem ſuſcepit. l. 5. ti. 30. 178
Exceptionibus. lib. 2. tit. 25. 83
Exceſſibus prælatorum ſubditorum. lib. 5. tit. 31. 160

F

F Eriis. lib. 2. tit. 9. 95
Feudis. lib. 3. tit. 20. 186
Fide inſtrumentorum, lib. 2. ti. 22. 76
Fideiuſſoribus, lib. 3. tit. 22. 114
Filiis presbyterorum ordinandis vel non lib. 1. tit. 17. 281
Foro competenti. lib. 2. tit. 2. 541
Frigidis, & maleficiatis, & impotentia coeundi lib. 4. tit. 15. 1517
Furtis. lib. 5. tit. 18. 1730

H

H Æreticis. lib. 5. tit. 7. 1669
Homicidio voluntario vel caſuali. lib. 5. ti. 12. 1695

I

I Is quæ vi metúſue cauſa fiunt, li. 1. ti. 4. 477
Iis quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu cap. lib. 3. tit. 10. 1091
Iis quæ fiunt à maiori parte. cap. li. 3. tit 9. 1099
Iis qui filios occiderũt. li. 5. ti. 10. 1692
Immunitate Eccleſiarum, cœmeterij. & rerum ad eas pertinentium, li. 3. tit. 49. 1601
Infantibus, & languidis expoſitis lib. 5. tit. 11. 1694
In integrum reſtitutione. lib. 1. titul. 41. 480
Iniuriis, & damno dato. lib. 5. titul. 39. 1852
Inſtitutionib. lib. 3. tit. 7. 1063
Iudæis, & Sarracenis, & eorum ſeruis lib. 5. tit. 6. 1654
Iudiciis, lib. 2. tit. 1. 521
Iuramento calumniæ. lib. 2. tit. 7. 583
Iureiurando. lib. 2. tit. 24. 796
Iure patronatus. lib. 3. tit. 38. 1315

L

L Ibelli oblatione. li. 2. tit. 3. 559
Litis conteſta. li. 2. tit. 5. 565
Locato, & conducto. li. 3. tit. 18. 1127

M

M Agiſtris, & aliquid exigatur pro licentia docendi. li. 5. titulo 5. 1640
Maioritate & obedientia, libr. 1. titu. 33. 421
Maledicis. li. 5. tit. 26. 1764
Matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ. lib. 4. tit. 16. 1527
Mutui petitionib. lib. 2. tit. 4. 563

Natis

N

NAtis ex libero ventre.lib.4.titu. 12. 1491
Ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. libro. 3. ti. 50. 1109
Ne prælati vices ſuas, vel eccleſias ſub annuo cenſu concedant. lib.5. ti. 4. 1147
Ne ſede vacante aliquid innouetur. li.3.tit.9. 1087
Noui operis nunciatione. lib. 5. titu. 32. 1798

O

OBligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.lib.1.tit.19. 298
Obſeruatione ieiuniorum.li.3. titulo. 46. 1595
Officio archidiaconi.li.1.tit.23. 321
Officio archipræsbyteri.lib.1.titulo. 24. 418
Officio primicerij.lib 1.ti.25. 318
Officio ſacriſtæ.li.1.tit.27. 321
Officio cuſtodis.lib.1.ti.27. 322
Officio vicarij.li.1.tit.28. 723
Officio & poteſtate iudicis delegati, li.1.ti.29. 326
Officio legati.li.1.t.30 387
Officio iudicis ord. li.1.ti.31. 396
Officio iudicis.lib.1.ti.32. 419
Ordinatis ab epiſcopo qui renuntiauit epiſcopatui.li.1.ti.13 262
Ordine cognitionum.2.ti.10 599

P

PActis.lib.1.tit.35. 459
Parochiis & alienis parochianis. lib.3.ti.20. 1209
Peculio clericorum.lib 3.ti.25. 1168
Pœnis li.5 ti.37. 1855
Permutatis, & remiſſionibus. li.5. ti. 38 1863
Pignorib.& aliis cautionibus. li. 3. tit. 21. 1141
Plus petitionib li 2.ti.11. 609
Poſtulando.lib.1.ti.37. 424
Poſtulatione prælatorum. libro. 1. tit. 5. 97
Præbendis & dignitatibus. lib. 3.titu. 50. 1025
Precariis.lib.3.ti.14. 1116
Præsbytero non baptizato. li. 3. titu. 43. 1390
Præſcriptionib li.2.ti.26. 853
Præſumptionib.li.2.ti.23. 785
Priuilegiis, & exceſſibus priuilegiatorum.li.5.ti.33. 1813
Probationib.li.2.ti.16. 680
Procuratorib.li.1.ti.38. 417
Purgatione canonica.li.5.ti.34. 1845
Purgatione vulgari.li.5.ti.35. 1746
Purificatione poſt partum.li. 3. titulo 47. 1398

Q

QVi clerici vel vouentes matrimonium accuſare poſſunt. li. 4.ti.6. 1431
Qui matrimonium accuſare poſſunt vel contra illud teſtificari.li. 4. titu. 18. 1546
Qui filij ſint legitimi.li.4.ti.17. 1530

R

RAptoribus incendiariis, & violatoribus eccleſiarum. li. 5. titu. 17. 1815
Reb. eccleſiæ alienandis vel non li. 3. tit.13 1108
Regularib.& tranſeuntib. ad religionem.lib.3.ti.29. 1137
Regulis iuris.li.5.ti.t.41. 1762
Religioſis domibus, vt epiſcopis ſint ſubiectæ.li.3.ti 36. 1302
Reliquiis,& veneratione ſanctorum. li.3.tit.45. 394
Renuntiatione.li.1.tit.9. 225
Rerum permutatione.li.3.ti.19. 1133
Reſcriptis.li.1.ti.3. 29
Reſtitutione ſpoliatorum.li. 2. tit. 13. 611

S

SAcramentis non iterandis.lib. 1. titulo.16. 280
Sacra vnctione lib.1.tit.5. 276
Sagittariis.li.5.tit.15. 1720
Schiſmaticis & ordinatis ab eis.lib. 5. tit.13.
Scrutinio in ordine faciendo. li. 1. tit. 32. 261
Secundis nuptiis.li.4.tit.21. 1569
Sententia & re iudic.li.2 tit.28. 875
Sententia excommunicationis, lib. 5. tit.49. 1876
Sepulturis,li.3.tit.28. 1199
Sequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum,li 2.tit.17. 674
Seruis non ordinandis,& eorum manumiſſione,li.1.tit.18. 293
Simonia,& ne aliquid pro ſpirituali exigatur,vel promittatur. li. 5. ti. 3. 1605
Solutionibus li.3.tit.23. 1152
Sortilegiis.li.5.tit.21. 1753
Sponſalibus & matrimonio.li.4. tit. 1 1419
Sponſa duorum.li.4,tit.5. 1462
Statu monachorum, & canonicorum regularium.li.3.tit.35. 1289
Succeſſionibus ab inteſtato. li. 3. titu. 27. 1195
Summa trinitate & fide catholica. li. 1.tit.1. 5
Supplenda negligentia prælatorum lib.1.tit.10. 245
Syndicio & actore.lib.1.tit.29. 475

T

TEmporib. ordinationum, & qualitate ordinandorum. li. 1. tit. 11. 249
Teſtamentis & vltimis voluntatibus lib.3.tit.26. 1168
Teſtibus & atteſtationibus, lib. 2. tit. 20. 801
Teſtibus cogendis vel non. libr.2. titu.21. 757
Torneamentis.li.5.titu.13. 1717
Tranſactionibus.li.1.tit.36. 444
Tranſlatione epiſcopi.li.1.t.7. 211
Treuga & pace.lib. 1. tit.33. 438

V

VErborum ſignificatione.li. 5. tit. 40. 1932
Vita & honeſtate clericorum libr. 3. tit 1. 991
Voto & voti redemptione,libro.3. ti. 34. 1177
Vſuris,li.5.tit.19. 1732
Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. lib. 3. titulo. 12. 1104
Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem. vel ad ſententiam diffinitiuam. libro 2. tit.6
Vt lite pendente nihil innouetur.li.2. tit.16.

Bis centum titulos, ſed quindenos remanebis.

Sunt Decretales ter mille, ſed abſque nouem bis.

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM
DECRETALIVM.

A

ABbas.de iis, qui vi. met. col. 479
Abbatem.de reſc. 80
Abbate.de verb.ſig. 1048
Ab eod.de ſequeſt.poſ. 677
Ab excommunicato.reſcrip. 18
Abolendæ de ſepul. 1208
Abſolutos de hære. 1686
Accedens.de proc. 468
Accedens.1.vt lit.non con. 570
Accedens.vt lit.non cont. 571
Accedens.de præbend. 1044
Accedens.de conceſ.præb. 1085
Accedens.de conuer.coniu. 1270
Accedens.de accu. 1594
Accedens.de rap. 1710
Accedens.de cri.fal. 1752
Accedens.de pur.can. 1845
Accedentes.de præſc. 860
Accedentib.de exceſ.præ. 1790
Accedentib.de priuil. 1818
Accepiſti.de ſpon.duo. 1463
Accepiſti.de frigi. 1517
Accepimus.de ætat.& quali. 273
Accepimus.de pec. 442
Accepimus.de fi.inſtr. 768
Accepimus.de pur.cano. 1848
Accepta.de reſti.ſpo. 623
Accepta.de appel. 928
Acceſſit.de ſpon.impu. 1448
Accuſaſti.de accu. 1575
Accuſatam. de ſimo. 1607
Acrapula.de vi.& ho.cl. 998
Ad abolendam.de fil.præsbi. 291
Ad abolendam.de hære. 1672
Ad apoſtolicæ de deci. 1823
Ad apoſtolicam. de regula. 1247
Ad apoſtolicam.de conuer.cõiu. 1266
Ad apoſtolicam.de ſimo. 1641
Ad audientiam.1.de reſcrip. 39
Ad audientiam.2.de reſcrip. 70
Ad audientiam.de offi.vica. 324
Ad audientiam. de his quæ vi. 481
Ad audientiam.de præſcr. 861
Ad audientiam de appel. 927
Ad audientiam.de cleric.non.reſi. 1023
Ad audientiam.de re.eccle.alie. 1113
Ad audientiam.de deci. 1219
Ad audientiam.de capel.mona. 1314
Ad audientiam.1.de eccl.ædifi. 1399
Ad audientiam.2.eo.tit. 1401
Ad audientiam.de ſponſa. 1421
Ad audientiam,de ho.vo. 1705
Ad audientiam.de torne.a. 1717
Ad audientiam.de cri.fal. 1747
Ad aures.de reſc. 37
Ad aures de temp.ordi. 252
Ad aures.de æta.& quali. 268
Ad aures.de iis quæ vi met. 481
Ad aures.de præſc. 857
Ad aures.de appel. 927
Ad aures.de reb.ecc.alienam. 1111
Ad aures de ſimo. 1620
Ad aures.de exceſ.præla. 1782
Ad aures de pœnis. 1610
Ad decorem.de inſti. 1865
Ad diſſoluendum.de deſp.impu. 1456
Ad eminentiam de ſent.excom. 1889
Ad extirpandas.de fi.præsb. 288
Ad falſariorum.de crim.falſi. 1751
Ad hæc.de reſc. 38
Ad hæc.de poſtu.præla. 97
Ad hæc de fil.præsbi. 289
Ad hæc.de offi.archi. 314
Ad hæc.de offi.vica. 324
Ad hæc.de do.& contu. 648
Ad hæc.1.de appel. 909
Ad hæc.2.de appel. 918
Ad hæc.3.de appel. 924
Ad hæc 4.de appel. 926
Ad hæc 5.de appel. 929
Ad hæc.de præben. 1032
Ad hæc.de teſta. 1173
Ad hæc.de deci. 1221
Ad hæc.de reli.do. 1304
Ad hæc.de conſe.eccle. 1359
Ad hæc.de iudæ. 1659
Ad hæc.de exceſ.præla. 1781
Ad hæc.de pœnis. 1806
Ad hæc.de ſen.excom. 1883
Ad hæc.de aucto & vſu. pal. 220
Ad hoc vt.lit.non conteſ. 567
Ad hoc.de ſequeſt.poſ. 674
Ad hoc.de ſolu. 1152
Ad honorem.de auct.& vſu.pal. 221
Ad id.de ſponſa. 1434
Ad liberandum.de iudæ. 1667
Ad monet.de renun. 226
Ad noſtram.de conſue. 86
Ad noſtram de proba. 697.
Ad noſtram.1.de iure. 800
Ad noſtram 2.de iureiu. 812
Ad noſtram 3.eo.tit. 813
Ad noſtram.de appel. 906
Ad noſtram.de confir.vti. 986.
Ad noſtram.de eccle.alie. 1114
Ad noſtram.de emp.& ven. 1125
Ad noſtram.de regu. 1241
Ad noſtram.de coniu.ſer. 1490
Ad noſtram.de ſimo. 1619
Adoleſcens.de ſponſa. 1444
Ad petitionem.de accu. 1931
Ad probandum de ſent.& re.iu. 902
Ad præſentiam.de fil.præsbi. 283
Ad præſentiam.de appel. 916
Ad quæſtiones.de re.permu. 1136
Ad reprimendam.de offi.ordin. 403
Ad ſupplicationem.de renun. 241
Aduerſus.de immu eccle. 1406
Aduerſario.de excep. 851
Ad vltimum.de cauſ.poſ.& prop. 608
Afferte.de præſum. 785
Albericus.de teſti. 743
Alia quidem.de proc. 670
A memoria vt lit. ſ.en. 457
A multis.de æta.& quali. 269
A nobis de ſac.non ite. 281
A nobis.de bigamis. 308
A nobis.de excep. 835
A nobis.de coha.cle.& mulie. 107
A nobis.de deci. 1216
A nobis.de deſpon.impube. 1451
A nobis.qui ma.accu.poſ. 1547
A nobis.de apoſta. 1691
A nobis 1.de ſent.excom. 1890
A nobis 2.eo.ti. 1895
An ſit deferendum appellat. 934
Antigonus.de pec. 440
Antiquæ.de priui. 1825
Apoſtolicæ.de excep. 846
Apoſtolicæ.de dona. 1163
Apoſtolicæ.de cle.excom. 1773
Apoſtolicam.de præsby.nõ bap. 1390
Aqua.de conſe.eccle. 1362
Archidiaconis.de offi.archid. 311
Attem illam.de ſigil. 1720
At ſi clerici.de iudi. 523
Atteſtationes de deſpo.impub. 145
Auaritiæ.de præben. 1030
Auctoritate.de inſti. 1054
Auctoritate.de cen. 1358
Audiuimus.de reliq. 1394
Audiuimus de ſimo. 1642
Audiuimus de collu.detegen. 175
Audita.de teſti.ſpo. 624
Auditis.de elect. 154
Auditis de procu. 466
Auditis.de in integ.reſti. 490
Auditis.de præſcri. 864

B

BEneficio.de in integ.reſtit. 503
Bona fides.de depoſito. 1120
Bonæ memoriæ.1.depoſ.præ. 101
Bonæ memoriæ.2.eo.tit. 103
Bonæ memoriæ.1.de elect. 138
Bonæ memoriæ.2.de elect. 170
Bonæ memoriæ.de appel. 945
Bonæ memoriæ,de confir.vti. 983
Breui ſuſcitatus.de iureiur. 808

C

CAlumniam.de pœn. 1854
Canonum.de conſtit. 15
Canonica.de ſen.excom. 1927
Capellanus de feriis. 597
Capellanum.de ſecun.nup. 1570
Capitulum ſanctæ crucis.de reſcri. 68
Chariſſimum.de conuer.coniu. 1264
Cauſa.de in integ.reſti. 501
Cauſa.de verb.ſig. 1937
Cauſam matrimonij.de offi.del. 339
Cauſam matrimonij de prob. 698
Cauſam matrimonij.de te.co. 758
Cauſam.quæ.de reſcr. 49
Cauſam.quæ de elect. 118
Cauſam quæ de offi.deleg. 340
Cauſam quæ.1.de iud. 528
Cauſam quæ.2.eo.tit. 537
Cauſam quæ de do.& contu. 550
Cauſam.quæ 1.de teſti.& atteſt. 710
Cauſam quæ.2.de teſti.& atteſt. 714
Cauſam quæ.de præſcrip. 857
Cauſam quæ.de ſen.& re iu. 88
Cauſam quæ.1.qui fil.ſint leg. 1512
Cauſam quæ.1.qui fi.ſint leg. 1535
Certificari.de ſepul. 1203
Cæterum.de reſcr. 33
Cæterum.de iud. 525
Cæterum.de iura.calum. 587
Cæterum.de teſt.cog. 762
Cæterum.de dona. 1157
Clericus.de iureiur. 831
Clericus.1.de vi.& ho.cle. 993
Clericus 2.eo.tit. ibid.
Clericus.de fideiuſ. 1148
Clerici.de poſtu. 434
Clerici.de iud. 527
Clerici.1.de vi.& ho.cle. 992
Clerici.1.de vi.& ho.cle. 999
Clerici.de cle.excom. 1767
Clerici.de exceſ.præla. 1782
Clericis.de vi.& ho.cle. 993
Clericis.ne cleri vel monachi. 1413
Clericos de offi.vica. 325
Clericos.de coha.cler.& muli. 1002
Clericos de cle.non reſiden. 1024
Cognoſcentes de conſtit. 15
Compromiſſum.de arbi. 520
Commiſſum.de deci. 1215
Commiſſum.de ſponſa. 1431
Congregato.de elect. 195
Coniugatus, de conuer.coniu. 1160
Conquerente.de fil.presbi. 284
Conquerente.de offi.iudi.ordi. 415
Conquerente.de reſti.ſpo. 626
Conquerente de cle.peregri. 982
Conquerente.de cleri.non reſi. 1017
Conqueſtus. de ſo.compe. 555
Conqueſtus.de fer. 598
Conqueſtus.qui fil.ſint legi. 1550
Conqueſtus.de viat. 1737
Conqueſti.de ſen.excom. 1890
Conſanguinei.de ſent & re iud. 882
Conſenſus.de reb.eccle.alie. 1109
Conſilium.de plus peti. 606
Conſilium.de obſer.ieiu. 1396
Conſiderauimus.de elect. 119
Conſtitutus.de reſcrip. 58
Conſtitutus de fil.præsbi. 286
Conſtitutus.de tranſac. 447
Conſtitutus.de in integ reſti. 499
Conſtitutus.de teſti & atteſta. 724
Conſtitutus.de appel. 938
Conſtitutus de conceſ.præben. 1082
Conſtitutus de fideiuſ. 1150
Conſtitutus de conuer.coniug. 1278
Conſtitutus de reli.do. 1305
Conſtitutus.de purg.cano. 1840
Conſtitutus.de pœnis. 1858
Conſtitutis de elect. 187
Conſtitutis. de procu. 470
Conſtitutis.de eo qui mi.in poſ. 665
Conſtitutis.1.de teſti.& atteſtat. 746
Conſtitutis 2. de teſti. 747
Conſtitutis 1.de appel. 920
Conſtitutis 2.de appel. 940
Conſtitutis ne ſede.vacam. 1090
Conſuetudines de conſue. 15
Conſulere.de ſimo. 1640
Conſuluiſti,& de conſe.eccl. 1361
Conſuluiſti.de celebra.miſſa. 1365
Conſuluit.de ſer.non ordi. 295
Conſuluit.de offic.deleg. 351
Conſuluit.1.de appel. 914
Conſuluit 2 appel. 917
Conſuluit 3.de appel. 925
Conſuluit de conuer.coniug. 1164
Conſuluit.de iure pa. 1324
Conſuluit.qui cleri.vel vo. 1474
Conſuluit de iudæ. 1658
Cõſuluit de vſur. 1738
Conſulti de procu. 474
Conſulti.de regu. 1252
Conſultationi de tem.ord. 260
Conſultationi.de ſpon. 1451
Conſultationi.de frigi. 1519
Conſultationi.de apoſta. 1692
Conſultationi,de priuileg. 1834
Conſultationibus de offi.dele. 335
Conſultationibus.de cle.ægro. 1662
Cõſultationibus.de dona. 1158
Conſultationibus.de iure patr. 1326
Continentia.de cle.percuſ. 1703
Continebatur.de iis,quæ.fiunt. 1092
Continebatur.de deſpon.imp. 1449
Continebatur de homin.volunt. 1708
Contingit.de tranſa. 446
Contingit.de arbi. 512
Contingit de do.& contu. 662
Contingit.de fid.inſtru. 769
Contingit.1.de ſen.excom. 1908
Contingit.2.de ſen.excom. 1917
Contracta.de cog.ſpi. 1415
Coram dilecto.de elect. 170
Coram dilecto.de leg. 372.
Coram fœlicis.de in integr.reſti. 498

crimina.de collu. 1717
cum ab omni.de vi.& ho.cle. 995
cum ana.de elect. 190
cum ab Ecclesiarum.de offi.or. 198
cum accessissent.de constit. 10
cum ad monasterium. de statu monachorum. 1295
cum ad nostram.de elect. 151
cum ad nostram.de instit. 1068
cum ad hoc de [illegible] 1023
cum ad [illegible] spon. 640
cum ad quorundam. de tac.s.prael. 1784
cum ad [illegible] 48
cum ab [illegible] & re iu. 878
cum a nobis. de arbi. 518
cum a nobis.de testi. 782
cum Apostolus.de censi. 1349
cum Apostolica, de his quae fi. a pl. 1295
cum apud.de spon. 1436
cum aute[illegible] de iure pa. 1330
cum [illegible] de sen. & re iud. 891
cum [illegible] de aet & qua. 269
cum [illegible] 700
cum [illegible] 1318
cum [illegible] 1819
cum causa de offi. & pot.iu.dele. 348
cum causam.de testi.& attesta. 743
cum causam de sent.& re iud. 879
cum causa.de [illegible] & ven. 1126
cum [illegible] 1729
cum [illegible] de ele. 150
cum causam, de iura.calum. 588
cum causam de proba. 698
cum causam.de testi.& attest. 735
cum causam.de appel. 998
cum [illegible] de [illegible] 1057
cum certum, de maio. & obe. 422
cum cessante.de appel. 962
cum christus de haere. 1671
cum clamor.de testi. 754
cum consuetudinis.de consue. 94
cum clerici [illegible] epi. 263
cum clerici.de pac. 442
cum clerici de censi. 1344
cum clerici.de verb.signi. 1942
cum contingat.de rescrip. 95
cum contingat de aet.& qual. 271
cum contingat.de offi.dele. 376
cum contingat.de fo.comp. 558
cum contingat.de iureiu. 825
cum contingat de deci. 1231
cum contra.de testi.cog. 763
cum contra de pig. 1145
cum constet [illegible] 1147
cum creatura de cele.mis. 1378
cum decorem de fi.presby. 390
cum decorem de vi.& ho.cle. 867
cum decorem.de cler.coniu. 1013
cum deputati.de re iudi. 135
cum de tua.de [illegible] 299
cum dederes de sent.excom. 1885
cum dicat.de eccle.aedifi. 1399
cum dilectus de elect. 91
cum dilectus de elect. 160
cum dilectus de his quae vi. 384
cum dilectus, de arbi. 520
cum dilectus.de or.cog. 601
cum dilectus.de caus.pos. 617
cum dilectus.de fide instru. 778
cum dilectus de cler.non resid. 1022
cum dilectus.de successsib.intes. 1296
cum dilectus de relig.dom. 1309
cum dilectus de iure patro. 1313
cum dilectus.de accu. 1589
cum dilectus.de calum. 1604
cum dilectus.de purg.ca. 1845
cum dilecta.de rescrip. 56
cum dilecta.de confirm.vti. 684
cum dilecta.de conce.praeb. 1077
cum dilectis de emp.& vend. 1123
cum dilecti.de do.& contu. 656
cum dilecti.de do. 1159
cum dilecti.de accusa. 1586
cum dilecti de pur.can. 1849
cum ecclesia vulterana de elect. 152
cum ecclesia Sutrina.de caus. poss. & propriet. 619
cum ecclesia Dei.de immu.ec. 1404
cum ecclesiastice.de excep. 836
cum essent.de testa. 1174
cum essent.de simo. 1612
cum & plantare. 1804
cum ex eo.de relig. 1395
cum ex eo.de poe.& re. 1874
cum ex illo.de transla.epi. 211
cum offici.j de prael. 767
cum ex iniuncto.de haere. 1677
cum ex iniuncto de noui operis nunciatione. 1799
cum fortius.de calum. 1604
cum gratia.de commo. 1118
cum H. de eo qui or. fur.suf. 1771
cum haberet de eo qui duxit in matri. quam poll. per adul. 1481
cum homines de deci. 1206
cum I.& A. de sen. & re iu. 189
cum iam dudum.de praeben. 1036
cum Ioannes.de fi.instr. 778
cum illorum de sen.excom. 1923
cum in veteri.de elect. 193
cum in tua.de testi.& attesta. 744
cum in tua.de deci. 1132
cum in tua.de spon. 1440
cum in tua.qui matr.accus.pos. 1590
cum in causa.de iura.calum. 579
cum in tua.de praesump. 794
cum in iuuentute.de purg.ca. 1843
cum in magistrum.de elect. 189
cum in ciuitatis.de test. 1172
cum in iure de elect. 164
cum in iure de offi. deleg. 348
cum in ecclesia.de simo. 1669
cum in ecclesia.de appe. 530
cum in ecclesiam.de maio.& obe. 429
cum in cunctis.de elect. 411
cum in cunctis.de his, quae fi. a maio. par.ca. 1100
cum in Apostolica de sponsa. 1431
cum in [illegible].de verb.sig. 294
cum in ducatu. 1741
cum in dissidentibus.de tem.or. 255
cum in contemplatione. 1963
cum inferior.de ma.& obed. 435
cum instantia.de cen. 1348
cum in similitas.de poeni.& re. 1873
cum inhibitio.de cland.despon. 1460
cum inter.de consue. 88
cum inter.de elec. 124
cum inter.de elec. 127
cum inter.de elec. 134
cum inter P. de renun. 224
cum inter.de excep. 833
cum inter.de sen & re iud. 884
cum inter.qui filij sint legi. 1530
cum inter.de verb.sign. 1956
cum iuramento.de homici. 169
cum laici.de iure patro. 1322
cum laici de reb.eccle.alie. 1115
cum libertum.de sepul. 1203
cum locum.de spo. 1419
cum M.Ferrarien.de consti. 22
cum Marthae.de cele.mis. 1367
cum monasterium.de elec. 121
cum monasterium.de confes. 677
cum non ab homine.de iud. 529
cum non ab homine, de senten. excommu. 1885
cum non sit de deci. 1215
cum non ignores.de praeben. 1033
cum non ignoretis.de off.lega. 388
cum non liceat.de praescrip. 760
cum nos.de iis quae fi a praela. 109
cum nostri.de elec. 128
cum nostris.de conf.praeben. 1074
cum nuntius de test. 710
cum super.de cen. 1357
cum olim.de consue. 89
cum olim.de offi.iele. 369
cum olim.2.eo tit. 371
cum olim.de maio.& obe. 433
cum olim.de arb. 518
cum olim de cau.pos. 618
cum olim de eo & cont. 657
cum olim.de testi.& attest. 730
cum olim de praescrip. 871
cum olim de sen.& re iud.c. 882
cum olim de cler.coniug. 1011
cum olim.de praeben. 1059
cum olim.de rerum permu. 1137
cum olim.de cen. 1351
cum olim.de priui. 1813
cum olim.2.eo.tit. 1815
cum olim.de verb. 1947
cum omnes.de constit. 18
cum oporteat.de accu. 1588
cum ordinem.de rescri. 53
cum P.de fide instru. 783
cum P.de accu. 1576
cum P.de purg.can. 1858
cum parati.de appel. 918
Cum percussio.de cle.aegro. 1060
Cum post petitiam.de elect. 189
cum pridem de pactis. 448
Cum pro causa.de procu. 405
Cum pro causa.de sen excomm. 1894
Cum propter.de iure patro. 1332
Cum quidam.de tempor.or. 254
Cum quidam.de iureiur. 805
Cum R.de offi.deleg. 375
Cum sacerdotis.de postu. 456
Cum satis.de offi archi. 313
Cum saeculum.de iure patro. 1524
Cum secundum.de temp ordi. 255
Cum secundum.de praeben. 1034
Cum secundum.de secun.nup. 1578
Cum deum de eo qui mit.in pos. 666
Cum sicut.de consecra.eccle. 1362
Cum sit.de aet.& visu [illegible] 243
Cum sit.de conuer.coniug. 1259
Cum sit.de const.eccl. 160
Cum si ars artium.de aet.& qual. 275
Cum sit generale de foro comp. 545
Cum sit Romana de appe. 908
Cum sit Romana.de simonia. 1610
Cum sit nimis.de Iudae. 1666
Cum sit proprium.de cond.appo. 1466
Cum simus.de regu. 1246
Cum sint homines.de deci. 1222
Cum specialis.de appel. 964
Cum super.de aet.& visu pal. 219
Cum super.de offi.delega. 350
Cum super.de causa pos. 613
Cum super.de censi. 678
Cum super.de testi.cogen. 759
Cum super.de sent.& re iud. 890
Cum super.de concess.praeben. 1079
Cum super.de sepul. 1204
Cum tanto de consue. 56
Cum terra.de elec. 122
Cum teneamur.de ap. 916
Cum teneamur.de praeben. 1047
Cum te.de off.deleg. 340
Cum te.de sen.& re iu. 601
Cum tempore de arbi. 509
Cum tibi.de testa. 1176
Cum tibi.de verb.sign. 1941
Cum tu.de testi. 718
Cum tu.de vsuris. 1835
Cum venerabilis.de consue. 90
Cum venerabilis.de excep. 840
Cum venerab.de relig.domi. 1308
Cum venerabilis de censi. 135
Cum venisset.de sacra vnc. 276
Cum venisset.de resti.spo. 628
Cum venisset.de testi.& attest. 728
Cum venissent.de iure iur. 487
Cum venissent de iud. 550
Cum venissent de eo qui mit. in poss. 667
Cum venissent de instit. 1056
Cum vigesimum.de offi delega. 384
Cum vitoniensis.de ele. 146
Cum virum.de regula. 1144
Cum vniuersorum.de re permu. 1137
Cum voluntate.de sen.excom. 1927
Cum nobis de praes. 864
Cum vos de off.iud.ord. 398
Cura pastoralis de iure patro. 1322
Cura suscepti.de pue.vel. 1840
Custos ecclesiae de offi.cust. 322
Custos solicitus.eo.ti. 313

D

Damnamus.de summa trinita. 11
de appellationibus.de ap. 913
debitum.de biga. 306
debitores.de baptismo. 1388
debitores.de iureiur. 799
de bigamis.de biga 304
de causis de offic.iele. 329
decernimus.de iudi. 322
de caetero.de transac. [illegible]
de caetero.de testi.& attesta. 711
de caetero.de sen.& re iud. 877
de caetero.de cler.non resi.den. 1118
de caetero de ho.volun. 1704
de caetero.de sent.excom. 1883
decimam partem.de deci. 1213
de confirmationib.de confir.vti. 982
de diacono qui cler.vel vo. 1472
de eo autem.de temp.or. 251
de famulis de ser.non ordi. 294
de fide et peccator de reg.iur. 1964
de distantia de spon. 1429
de his de testa. 1154
de his.de sepul. 1202
de his.de eccle.aedifi. 1401
de his.de accu. 1574
de hoc de simo. 1650
de homine de cele.mis. 1374
de illo.de eo qui cogno. consang. vxoris suae. 1500
de illis de diuor. 1556
de illis.de spon. 1425
de illis.de desponsa.impu. 1450
de illis.2.de despon.impub. 1452
de illis.de cond.ap. 1466
de illis.de rap. 1725
de infidelib.de consan.& affin. 1510
de infantibus.de his qui fi.oc. 1693
de iure.de iurepat. 1325
de monachis.de praeb. 1031
de monialibus.de sent.excom. 1903
de multa.de praeben. 1049
de muliere.de spon. 1493
de muliere.de matri.contrac. 1519
denique de excep. 834
de praeregnationis de vo. & vo. redemp. 1278
de presbytero de [illegible] 299
de precariis.de preca. 1116
de priore.de appel. 926
de prudentia.de don.inter viru. 1563
de quarta de praescrip. 855
de quibus.de big. 381
de quod vel Deo de iud. 511
de rectoribus.de cler.aegro. 1061
de regularibus.de simo. 1621
de seruorum.de sermon ord. 293
de simoniace simo. 1629
de terris de deci. 1221
de testibus de testi. 713
de testib.de purg.cano. 1744
deus qui.de vita & hone.cle. 996
deus qui ecclesiam.de diuor. 1556
deus qui eccle.de poeni.& re. 1868
de vxore.de sepul. 1203
de xenodochiis.de re.do. 1304
[illegible] eff.de coniug ser. 1488
dilectus filius.de rescrip. 62
dilectus filius.de rescript. 67
dilectus filius.de tempo.ordi. 258
dilectus filius.de filio presby. 391
dilectus filius.de offi.leg. 392
dilectus filius G. de ser non ord. 297
dilectus filius.de offi.iud.ord. 417
dilectus filius de proc. 469
dilectus filius [illegible] 673
dilectus filius de [illegible] pos. 679
dilectus filius de spon. 1437
dilectus filius de his qui [illegible] volun. 1705
dilecti filius de excess.prael. 1791
dilectus filius.de poeni. 1868
dilecto filio de testi.& attest. 740
dilecto filio de appel. 969
dilecto filio.de praeb. 1044
dilecto filio de verb.sign. 1955
dilecti filii de renun. 247
dilecti filij de maio.& obed. 438
dilecti filij de for.comp. 516
dilecti filij.de excep. 845
dilecti filij.de deci. 1217
dilecti filij.de appel. 953
dilecta filia de maio.& obed. 441
dilectus 1.de praeben. 1038
dilectus 2.de praeben. 1048
dilectus 3.de praeben. 1055
dilectus 1.de conces.praeb. 1084
dilectus.de capel.mon. 132
dilectus.2.de simo. 1614
dilectus.2.eo.tit. 1615

Dilecti.de exceſ. prælat. 1792
Dilecto.de ſup.neg.prel. 248
Dilecti.de offic. archi. 326
Dilecti.de arbi. 507
Dilectis.de iud. 526
Dilecti.de libel. de obla. 562
Dilecti.de dila. 590
Dilecti 2.de appel. 905
Dilecti.de appel. 947
Dilecti.de appel. 972
Dilecti.de priuile. 180
Dilecti.de pur.vul. 1851
Dilecti in Chriſto.de excep. 847
Dilectorum. de teſti.cog. 764
Directe.de appel. 930
Diſcretionem.de eo qui cog.conſan. vxor. 1502
Diuerſis fallaciis.de cle. coniug. 1010
Dolentes.de cele.miſ. 1377
Dominus.de ſe.nup. 1570
Donatio.de dona. 1568
Dubius in fide.de hære. 1669
Dudum.1.de elec. 136
Dudum.2.de elect. 194
Dudum de præſum. 796
Dudum.de deci. 1233
Dudum.de conuer.coniug. 1272
Dudum.de priuil. 183
Duo ſimul.de off.ord. 404
Duo pueri.de deſpon.impu. 1454
Duob.de ſen.&re iu. 904
Duob.de ſpon.duo. 1462
Duob.de ſent.excom. 1629
Dura ſæpe.de cri.fal. 1747

E

EAm te.de æta.& quali. 266
eam te.de reſcrip. 36
eam te.de iure pa. 1319
ea noſcitur. de iis quæ fi. à prælat. 1094
ea noſcitur. de ſen.excom. 1884
ea quæ.de offi.archi. 312
ea quæ de ſent.& re iud. 877
ea quæ.de ſta.mo. 1300
ea quæ.de cenſ. 1344
ea quæ.de ſimo. 1614
ea quæ de pœnis. 1856
ea te.de iureiur. 815
eccleſia S.Mariæ.de conſt. 25
eccleſia S Mariæ.1.vt lit.pend. 671
eccleſia S.Mariæ.2.eo.tit. 672
eccleſia veſtra.1.de elec. 188
eccleſia veſtra,1.de elec. 205
eccleſia veſtra.de elec. 205
eccleſia veſtra.de ſorti. 1755
eccleſiæ,de immu.eccle. 1408
eccleſiis,de cen. 1343
edoceri.de reſcri. 55
ego N.de iureiu. 798
ego libenter.de ſer.non ordi. 296
epiſcopus.de præben. 1026
epiſcopus.de ele.vena. 1761
epiſcopi.de reb.eccle.alie. 1109
epiſcopalia,de priuil. 1803
eſtote,de reg.iur. 1967
et ſi Chriſtus,de iureiu. 820
et ſi membra,de iis,quæ fi.à præ. 1099
et ſi neceſſe.de do. 1565
et ſi vnanimiter.de poſtu.præl. 108
et ſi iudæos,de iudæ. 1663
et ſi quæſtiones.de ſimo. 1616
euidentia,de accu. 1576
eum pro quo,de fideiuſ. 1152
ex adminiſtrationis.de iureiur. 797
examinata,de iudi. 534
examinata.de confit.vti. 988
exceptionem,de excep. 850
excommunicamus.1.de hære. 1680
excommunicamus 2 de hære. 1686
excommunicatis,de offic.leg. 394
excommunicatione.de rap. 172
ex conſcientia.de cri.fa. 1753
ex conqueſtione,de reſtit.ſpol. 629
ex diligenti.de ſimo. 1615
ex epiſtolæ.de proba. 680
ex frequentia.de inſtit. 1064
ex geſtis,de ele.non reſ. 1015
exhibita.de iudi. 537
exhibita,de re.permu. 2138
exhibita,de homic.voluntar. 1714
ex inſinuatione,de reſcrip. 78
ex inſinuatione,de procu. 460
ex inſinuatione. de ap. 944
ex inſinuatione.de iurepa. 1324
ex inſinuatione.de ſimo. 1622
ex literarum qui elec.vel vo. 147
ex literarum. de eo qui duxit in matr. quam pol.per adul. 148
ex literarum,de apoſta. 26
ex literis.de conſtit. 63
ex literis de proba. 981
ex literis.de fi.inſtr. 768
ex literis.de iureiu. 828
ex literis.de conſue. 8
ex literis.de off.po.iud.dele. 36
ex literis.de eſu.iud. 42
ex literis.de tranſac. 448
ex literis.de in integ.reſti. 429
ex literis.de mu.pe. 563
ex literis.de do.& contu. 648
ex literis.de vi.& hone.cleri. 1000
ex literis.de pigno. 1244
ex literis.de conuer.infide. 1276
ex literis.de iure pa. 1319
ex literis.1.de ſponſa. 1421
ex literis.2.de ſponſa. 1325
ex literis.de ſpon.impub. 1454
ex literis.de cog.ſpi. 1498
ex literis. de eo qui cogno. conſang. vxor.ſuæ. 1504
ex literis.de conſang.& affi. 1507
ex literis.de frigi. 1519
ex literis.de ma.contrac. 1528
ex literis.de diuor. 1554
ex literis.1 de.homi.volun. 1706
ex literis.2.eo.tit. 1707
ex literis.de fur. 1731
ex literis.de cler.non ordi. 1776
ex literis.de exceſ.præla. 1786
ex multa.de vo. 1186
ex multiplici.de deci. 1214
ex ore, de his quæ fi. à ma. par. ca. 1101
ex ore.de priuil. 1810
ex parte.de conſt. 28
ex parte.1.conuen.de reſcrip. 21
ex parte.2.de reſcrip. 40
ex parte.3.reſcrip. 72
ex parte.de conſue. 94
ex parte.de tempo.ordi. 255
ex parte.de ſerui.in ordi. 61
ex parte.1.de cor.vitia. 300
ex parte.2.de cor.vitia. 301
ex parte.de offic.vica. 326
ex parte.de offi.& po.iud.dele. 335
ex parte.2.de eo. 336
ex parte.de of.iud.ordi. 400
ex parte.de tranſac. 452
ex parte.de poſtu. 455
ex parte.de alie.iud.mu. 504
ex parte.de arbi. 514
ex parte.de foro compe. 553
ex parte.de confeſ. 679
ex parte.de teſti.& atteſta. 704
ex parte.de fide inſtru. 781
ex parte.1 de appel. 948
ex parte.2.de appel. 971
ex parte.de ele.coniu. 1013
ex parte.1.de cle.non reſi. 1018
ex parte.2.de cleri.non reſi. 1021
ex parte.de cle.ægro. 1062
ex parte.de conceſ.præben. 1081
ex parte. de iis quæ fi. à maiori parte capituli. 1103
ex parte.de feu. 1140
ex parte.1.de ſepul. 1202
ex parte.2.de ſepul. 1207
ex parte. 1. de deci. 1218. 22. 24. & 3 eod.tit. 1229
ex parte de reg. 1254
ex parte.2.de conuer.coniug. 1266
ex parte.de capel.mo. 1314
ex parte.de cenſi. 1350
ex parte.de cele.miſ. 1366
ex parte.de obſer.ieiu. 1396
ex parte.de ſpon. 1424
ex parte de accu. 1577
ex parte.de priui. 1814
ex parte.2.de priui. 1822
ex parte.3.de priui. 1831
ex parte.1.de verb.ſig. 1945
ex parte.2.eo.tit. 1958
ex parte.de reſti.ſpol. 612
ex parte.de coniug. 1263
ex parte.3.eo.tit. ibid.
explicari.de obſer.ieiu. 1397
expoſuiſti.de corpo.viti. 301
expoſuiſti.de præb.& dig. 1055
expoſuit nobis.de dila. 563
expoſita.de arbi. 816
ex præſentium.de pign. 1143
ex publico.de conuer.coniu. 1268
ex quorundam.de alie.iud.mu. 503
ex ratione.de ætat.& quali. 164
ex ratione.de appel. 915
ex ſcripto.de iureiuran. 802
ex reſcripto.de loca.& condu. 1118
ex ſpeciali.de iudæ. 1668
ex ſtudiis de præſump. 786
ex tenore.de reſcriptis. 47
ex tenore tuarum.de tempo.ordi. 252
ex tenore.de fo.compe. 547
ex tenore.de teſti.& atteſta. 732
ex tenore.de conceſ.præben. 2084
ex tenore qui fil.ſint legi. 1545
ex tenore.de ſent.excom. 1882
extirpandæ.de præben. 1052
ex tranſmiſſa.de renun. 225
ex tranſmiſſa.de fi.præbytero. 286
ex tranſmiſſa. de foro competent. 544
ex tranſmiſſa.de reſti.ſpol. 627
ex tranſmiſſa,de præſcri. 850
ex tranſmiſſa.de deci. 1225
ex tua.de fi.præsbyter. 287
ex tuarum, ſe auct.& vſu pal. 222
ex tuarum.de ſorti. 1754
ex tuarum.de pur.can. 1839
ex tuæ.de cle.non reſi. 2020
ex tuæ.de ſimo. 1618

F

FAlſidicus.de cri.fal. 1746
Fœlicis memoriæ. 1717
Filius noſter.de reſt. 1171
Finem litibus, de dolo & contu. 653
Firmiter.de ſum.trinit.& fid.cat. 7
Firmiſſime,de hære. 1670
Forus.de verb.ſig. 1914
Fraternitatis.de teſtib.& atteſta. 712
Fraternitatis.de fri. 1521
Fraternitatis.de fri. ibi.
Fraternitatis.de hære. 670
Fraternitatis.de cler.non reſi. 1017
Fraternitati. de eo. qui cog. conſan. vxor.ſuæ. 1504
Fraternitatis.de ſchiſma. 1688
Fraternitatis de ele.excom. 1770
Fraternitatem.de dona. 1156
Fraternitatem. de ſepul. 1100
Fures.de fur. 1830

G

GAudeamus. de conuer. coniu. 1271
Gaudemus.de diuort. 1558
G.perpetuus.de fid. inſtru. 782
Gemma muliet.de ſpon. 1442
Gratum gerimus.de ep.illu.præla. 100
Gratum.de off & pot.iud.deleg. 341
Grauis.de reſti.ſpo. 630
Grauis.de depoſito. 1119
Grauis.de cenſi. 1346
Graue gerimus de off iud.ord. 418
Graue nimis.de præben. 1051
Grauem.de exceſ.præl. 1793
Grauem.de pœnis. 1862
Grauem.de ſentent.excom. 1916

H

HEnricus de cler.pug. 1719
His quæ pro eccleſia de maio.& obed. 430
His quibus.de elec. 210
His quib.de off iud.ord. 419
Humilis.de maio.& obed. 436

I

IAcobus.de ſimon. 1644
Ignarus epiſcopus.de libr.ob. 1603
Illa quotidiana de elect. 18
Illa deuotionis.ne ſede vacan. 1089
Illa propoſito rum.de accu. 1574
illud.de maior.& obed. 424
illud.de præſump. 789
illud.de præſcrip. 857
illud de iure patro. 1311
illud.de ele.excom. 1768
illud.de exceſſi.præla. 1783
illo vos,de pigno. 1148
immunitatem.de immu.ecc. 1408
imperatorum.de iura.calum. 586
imputari.de fid.inſtru. 782
in aliquibus.de deci. 1235
in archiepiſcopatu.de rap. 1728
in audientia,de ſen.excommu. 1862
in cauſa,de cau.poſſ.& propr. 610
in cauſis.de elect. 2156
in cauſis.de teſti.& atteſta. 718
in cauſis.de ſent.& re.iudi. 894
in ciuitate de vſu. 1736
indecen. eſſe,de na.ex libr.ven. 1491
indecorum eſt,de æta.& qual. 265
indicante de teſta. 1172
indicatum de immu.eccle. 143
indignum.de reg.iur. 1966
in eccleſia.de inſtit. 2063
in eccleſiis.de capel.mona. 112
in eos.de hæret. 1778
in Geneſi.de elect. 208
inhærentes.de iura.calum. 58
inhibendum eſt. de coha.cler. & mul. 1001
in his.de priuileg. 1833
in his.de verb.ſign. 1939
iniuſtum.de rer.permu. 1134
in lateranenſi.de præb.& dig 1054
in literis.de of.& pot.iu.dele. 332
in literis de reſt ſpol. 729
in literis.de teſti.& atteſt. 1718
in literis.de rap. 1728
in nomine domini.de teſt. 702
in nonnullis.de iudæ. 1665
in noſtra.de reſcrip. 71
in noſtra præſentia.de procur. 460
in noſtra.de teſt.& atteſt. 727
in noſtra.de ſepul. 1205
in noſtra.de iniur. 1854
innotuit,de elect. 132
innotuit.de arbi. 517
innotuit.de maled. 1764
innotuit.de eo qui ord.fur.ſuſ. 1779
innouamus.de treug.& pa. 439
innouamus.de cenſi. 1344
innouare.de verb ſign. 1932
in omni negotio.de teſt. 703
in ordinando.de ſimo. 1905
in pertractandis de iura.cal. 586
in præſentia.de renun. 228
in præſentia.de proba. 686
in præſentia.de ſpon. 1433
in præſentia.de ſen.exc. 1918
in quadam.de cel.miſ. 1374
in quibuſdam.de pœn. 1861
inquirendum.de pecu. 1167
inquiſitionis.de accu. 1590
inquiſitionis.de appel. 969
inquiſitioni.de ſen.excom. 1916
in ſingulis.de ſta.mo. 1298
inſinuante.de of.deleg. 352
inſinuante.qui cleri.vel vouen. 1477
inſinuatione.de feu. 1139
inſinuatum.de ſimo. 1612
inſtruendi.de ſe.non ordi. 293
In ſuper.de teſt. 704
inſuper.qui ma.ac.poſ. 1549
in talibus.de ſortile. 1754
in tantum.de ſimo. 4638
in tantum.de collu.detegen. 1758
intelligentia.de verb.ſig. 1933
intellecto.de iurein. 829
intelleximus.de æta.& qual. 272
intelleximus.de iud. 527
intelleximus.de ord.cog. 600
intelleximus.de iis,qui fil.oc. 1633
intelleximus.de adul. 1713
intelleximus.de no.ope.nun. 1723
inter alia.de immu.eccl. 1405
inter alia.de ſen excom. 1900
inter cætera de of.iud.ord. 414
inter cætera.de appel. 908
inter cætera.de præben. 1035
inter cætera.de reſcr. 34

Inter cæteras.de ſen.& re.iud. 880
inter corporalia.de transla. 212
inter dilectos.de fid.inſt. 750
inter dilectos.de dona. 1791
inter dilectos.de exce.præl. 1788
interdicimus.de deci. 1237
interfeciſti.de homi. 1696
inter monaſterium.de re iud. 894
inter opera.de ſpon. 1434
interpoſita.de appel. 977
Inter quatuor.de cle.per. 310
inter quatuor.de maior.& obe. 428
inter quatuor de cler.non reſi. 1019
inter quatuor.de reli.do. 1305
inter ſollicitudines de pur.ca. 1841
intimaſti.de appel. 974
intimauit.de teſt.& atteſt. 713
inueſtigandum.de pecu. 1166
Ioannes.de cleri.coniug. 1011
Ioannes.de teſta. 1193
Ioannes.de reg. 1239
Ioannes.de homi.volun. 1715
Iordanę.de eo qui cog.con. 1506
Ioſe.h.de ver.ſig. 1933
irrefragabili.de offi.ord. 410
is ea erit.de iis quæ ſi.à præl. 1091
is cui.de noui ope.nun. 18[illegible]2
is qui.de ſolu. 1155
is qui.de ſpon. 1443
ita quorundam.de Iudæ. 1657
item cum de reſt.ſpo. 926
Iudæi.de teſt. 716
Iudæi.de Iudæ. 1656
Iudæi.co.tit. 1657
iudicis officium.de offi.iud. 421
iuramentum.de iureiu. 852
iurauit.de proba. 684
iuratum.de ſen.& re iud. 876
Ius dictum.de verb.ſig. 1937
iuuenis.de ſpon. 1420

L

Latores præſentium.de pig. 1151
Lator.re iud. 878
Lator.qui fi.j ſint legi. 1531
Lator præſentium.de ho.volun. 1703
Latores.cler.excom. 1767
Laudabilem.vt lit.pen. 670
Laudabilem de conuer.in fi. 1275
Laudabilem.de fri. 1520
Lectæ coram nobis de renun. 244
Legabatur.de ma.& obe. 413
Licet de vitanda de elec. 123
Licet in tantum.de transla. 218
Licet magiſter.de ſub.neg.præl. 247
Licet de vſ & pote.iud.deleg. 367
Licet.de offi lega. 391
Licet in corrigendis.de of.ord. 409
Licet j.de fo.compe. 549
Licet ij de fo.compe. 550
Licet de feriis 596
Licet.de reſti.ſpo. 611
Licet cauſam.de proba. 689
Licet j.de teſt.& atteſt. 277
Licet ij.de teſt.& atteſt. 748
Licet iij.de teſt. 750
Licet verbis.de præben. 1054
Licet.de deci. 1219
Licet.de regu. 1249
Licet.de voto. 1281
Licet de cenſi. 1339
Licet de bap. 1389
Licet.de ſpon.duorum 1463
Licet.de coniug.ſeruorum 1489
Licet.de accu. 1058
Licet Heli.de ſimo. 1627
Licet.de cri.fal. 1749
Licet.de pœn. 1856
Licet.de pœnitentiis 1866
Ligneis.de conſ.eccl. 1301
Literæ tuæ de dila. 519
Literæ.de trigi. 1525
Literæ de ma.contra. 527
Literas.de renun. 1223
Literas.de ſuppl.negl.præl. 248
Literas.de tempo.ord. 256
Literas.de fil.presb. 290
Literas.de iura.calum. 585
Literas.de reſt.ſpol. 634
Literas.de præſum. 792
Literas.de conceſſ.preb. 1078
Literas de eccle.miſ. 1380
Literas.de deſpon.impu. 1447
Literas.de coniug.lepro. 1487
Literas apo.de reſcri. 79
Literis.de prætium. 1791
Literaturam.de voto. 1279

M

Magnus Epiſcopus. de obli.ad rati. 198
Magnæ de voto 1281
Maiores.de bap. 1382
Maioribus.de præben. 1028
Mancipia de rer.permu. 1134
Mandatum apo.de reſcrip. 1179
Mandato.de procur. 462
Mandato de ſimo. 1646
Mandata.de præſump. 787
Mandamus.de offi.archid. 314
Manifeſta.de pœ.& remiſ. 1863
Maritus.de adul. 1811
Martinus.de cognat.ſpiritua. 1494
Maſſana.de elec. 204
Matthæus.de ſimo. 1620
Meminimus de appel. 912
Meminimus.qui cle. 1473
Meminimus.de accuſa. 1579
Michael.de fil.presb. 289
Michael.de vſur. 1745
Miniſterium.de of.archipresb. 319
Miramur.de ſer.non ordi. 296
Monachi.de ſta.mo. 1190
Monachi.de ſen.excom. 1877
Monaſteria.de vi.& ho.cle. 993
Moniales.de pur.can. 1836
Multa ſunt.de eccle.vel mo. 1409
Multorum.de Iudæ. 1655
Mulier.de conuer.cong. 1274
Mulieri.de iureiur. 1830
Mulieres.de dona. 1562
Mulieres.de ſen.excom. 1880

N

Nam concupiſcentiam. de conſtitu. 17
Nam & rex.de verb.ſign. 1932
Nam & ergo 1932
Nauigantes.de vſur. 1744
Nec Epiſcopi.de tem.ordi. 254
Ne Dei.de ſimo. 1644
Ne inniteris.de conſti. 17
Nemo presbyterorum de ſimo. 1612
Nemini dubium.de of.leg. 395
Ne nimis.de reli.do. 1310
Ne pro defectu.de elect. 177
Ne pro dilatione.de pœ.& re. 1875
Ne religioſi.de reg. 1256
Nicolao.de appel. 971
Nihil eſt.elec. 183
Nihil prodeſt.de præſcrip. 854
Nihil obſtat.de verb.ſig. 1934
Nimis.de fili.presbyt. 292
Nimis.de iureiur. 827
Nimis iniqua.de exceſ.prælа. 1793
Nimis praua eod.tit. 1795
Niſi cum pridem.de renun. 232
Niſi eſſent.de præben. 1040
Niſi ſpecialis.de auct.& vſu.pa. 220
Niſi ſpecialis.de offi.leg. 390
Nobis fuit de de iure patr. 1331
Nobis fuit de ſimo. 1623
Nobilis homo.de pur.cau. 1835
Non amplius.de inſti. 1063
Non debet.de teſt. 757
Non debet.de conſan.& affi. 1514
Non dubium.de ſen.excom. 1879
Non eſt.de deci. 1224
Non eſt verbis.de reg. 1240
Non eſt voti.de voto 1280
Non eſt.de ſpon. 1426
Non iniuſte.de procur. 478
Non liceat.de cler.non reſi. 1015
Non liceat.de præben. 1025
Non licet.de reb.eccl.alienan. 1108
Non magno opere ne cler. 1413
Non minus.de immu.eccle. 1403
Nonne bene.de præſump. 787
Nonnulli de reſcrip. 64
Non poteſt.de ſen.& re iud. 877
Non ſatis.de ſimo. 1608
Non ſine multa.de arbi. 506
Non vt apponeres.de bapti. 1389
Nos inter.de purg.can. 1838
Nos inſtituta.de ſepul. 1199
Nos quidem.de teſt. 1170
Noſtro poſtulaſti.de pœ.& re. 1875
Noſtri quomodo.de elect. 118
Noua.de pœ.& re. 1869
Nouum genus.de deci. 1224
Nouit ille.de offi.leg. 393
Nouit ille.de iudi. 531
Nouit.de appel. 934
Nouit ille.ne ſede vac. 1088
Nouit.de iis quæ fiunt à præl. 1093
Nouerit.de ſen.excom. 1913
Nouimus.de verb.ſign. 1953
Nullus de elect. 109
Nullus de ſer.non ord. 295
Nullus.de fo.compe. 542
Nullus de præſump. 786
Nullus Epiſcopus.de iureiuran. 799
Nullus presbyter.de pig. 1142
Nullus Epiſcopus.de paro. 1241
Nullus.de reg. 1238
Nullus.de iurepat. 1325
Nulli liceat.de re.eccle.alie. 1110
Nulli Epiſcoporum.de accu. 1574
Nulli Iudæo.de Iudæ. 1668
Nulli ſe.de ſent.excom. 1881
Nulla eccle.de conceſſ.præbe. 1069
Nunc autem.de re.do. 1303
Nuncios.de deci. 1216
Nuper.de bigamis. 304
Nuper de teſti.& atteſt. 753
Nuper.de deci. 1236
Nuper.de dona. 1566
Nuper.de ſen.excom. 1897

O

Oblatæ.de appel. 959
Odoardus.de ſol. 1154
Officium.de offi.arch. 312
Officium de off.archi. 320
Offici.de elect. 172
Officij de teſta. 1177
Officij.de pœn.& re. 1888
Officij.de ſenten.excom. 1914
Olim.in ti.de reſcrip. 615
Olim.de lit.conteſtæ. 565
Olim.j.de reſt.ſpol. 631
Olim.de reſti.ſpol. 643
Olim ij.co.tit. 644
Olim.de excep. 844
Olim.de cenſi. 1352
Olim.de accu. 1601
Olim.de iniur. 1853
Olim.de ver.ſig. 1940
Omnis de anima.de cenſi. 1339
Omnis res.de reg.iur. 1962
Omnis vtriuſque.de pœ.& re. 1811
Omnes principes.de ma.& obe. 424
Omnes dies.de fer. 595
Omnibus.de cler.vna. 1762
Omnipotens.de accu. 1574
Onus epiſcopus.de elect. 109

P

Pactum.de verb. 1957
Pactiones.de de pact. 444
Parochiano.de ſepul. 1109
Parochianos de decimi. 1220
Parochianos.de ſen.excom. 1881
Paſtoralis de reſcrip. 44
Paſtoralis.de ſacra.non iteran. 281
Paſtoralis.de offi.deleg. 368
Paſtoralis de offi.iud.ord. 406
Paſtoralis.de cauſ.poſſ. 614
Paſtoralis.de offi iud.ord. 428
Paſtoralis.de indi. 492
Paſtoralis.de fide inſtr. 777
Paſtoralis.de excep. 837
Paſtoralis.de appel. 948
Paſtoralis.de his quę fiunt à præ. 1098
Paſtoralis.de dona. 1160
Paſtoralis.de deci. 1230
Paſtoralis. de iure pat. 1335
Paſtoralis.de priuile. 1822
Parentibus.de priuile. 1809
Per inquiſitionem de elect. 148
Perlatum.de iis quæ vi metus ve. 467
Perlatum.de iure pat. 1317
Perlatum.qui filij ſint legi. 1536
Permittimus.de ſent.excom. 1919
Pernicioſus.de cele.miſ. 1379
Pernicioſum.de off.iud.ord. 396
Per noſtras.de iurepa. 1332
Perpendimus.de ſen.excom. 1891
Perſonas.de teſti. 715
Perſonas.de appel. 907
Per tuas.de maio & obed. 427
Per tuas.de arbi. 513
Per tuas.de probat. 693
Per tuas.de teſti.& atteſt. 750
Per tuas.de appel. 958
Per tuas.de dona. 1158
Per tuas de voto. 1288
Per tuas.de cond.appo. 1469
Per tuas.qui fi.ſint legi. 1538
Per tuas j.de ſimo. 1930
Per tuas ij.de ſim. 1937
Per tuas.iij.co.tit. 1939
Per tuas.de ſen.exc. 1910
Per venerabilem.qui fi.ſint leg. 1540
Per veſtras.de dona. 1567
Peruenit de arbi. 507
Peruenit j.de teſt.cog. 761
Peruenit.ij.co.tit. 760
Peruenit j.de iureiu. 797
Peruenit ij.co.tit. ib.
Peruenit j.de appel. 914
Peruenit ij.de ap. 925
Peruenit.de emp.& vend. 1124
Peruenit.de fideiuſ. 1148
Peruenit.de deci. 1216
Peruenit.de cenſi. 1340
Peruenit.de immu.eccle. 1403
Peruenit.de coniu.lepro. 1485
Peruenit.qui fil.ſint.leg. 1538
Peruenit.de adul. 1720
Peruenit.de exceſ.præla. 1780
Peruenit.de ſen.excom. 1888
P.& G.de off.deleg. 383
Petrus diaconus.de ho. 1798
Petitio.de procu. 467
Petitio.de iureiu. 828
Petitio.de ho.vo. 1716
Petiſti.de priui. 1825
Piſanis.de teſt.ſpo. 645
Placet.de conuer.coniu. 1265
Placuit.de teſt.& atteſt. 708
Placuit.de præſcr. 833
Placuit.de emp.& ven. 1122
Pleriqụe de pact. 445
Plerique.de reſcri. 58
Plerique de dona. 1574
Plures.de vſur. 1732
Porro.de diuor. 1552
Porro.de cle.pur. 1718
Porro.de priuil. 1807
Porro.de ſen.excom. 188
Porrecta.de confir.vti. 987
Porrectum.de reg. 1445
Poſſeſſiones.de reb.eccl.alie. 1114
Poſt ceſſionem.de proba. 685
Poſt tranſlationem.de renun. 238
Poſt electionem.de conſ.præb. 1076
Poſt miſerabilem.de vſur. 1770
Poſtremo.de appel. 928
Poſtulaſti.in ti.de reſcr. 63
Poſtulaſti.de fo.comp. 552
Poſtulaſti.de reg. 1258
Poſtulaſti.de iure pa. 1336
Poſtulaſti.de Iudæ. 1664
Poſtulaſti.de hom.volu. 1714
Poſtulaſti.de conſ.præb. 1086
Poſtulaſti.de voto. 1289
Poſtulaſti.de cler.excom. 1770
Poſtulationem de poſtu.præla. 108
Poſt quam de elect. 110
Potuit emphyteuta.de loca. 1135
Præuaricatæ.de præcar. 1116
Precarium.de preca. 1117
Prælatorum.de accu. 1603
Præſentis.de Iudæ. 1654
Præſentium.de b.præb. 243
Præſentium.de teſt. 1626
Præſentium.de cle.percu. 1763
Præſentia.de teſt. 751
Presbyter.de ſacra non ite. 711
Presbyter.de pecu. 1167
Presbyte.de cele.miſ. 1364
Presbyteri.de pœn. 1356
Presbyterum.de cle.ægro. 1060
Presbyterum. de homi.volunt. 1701

Præterea de ætat.& quali. 266
Præterea.de of.deleg. 330
Præterea.1.de tranſac. 451
Præterea.2.eo.tit. 452
Præterea.de dila. 591
Præterea.de teſt.& atteſt. 741
Præterea.de teſt.cog. 762
Præterea.1.de appel. 920
Præterea.2.de appel. 931
Præterea.de præben. 1032
Præterea.de conuer.coniu. 1257
Præterea.1.de iure pa. 1317
Præterea.2.de iure pa. 1329
Præterea.de cenſi. 1343
Præterea.1.de ſponſa. 1440
Præterea.2.de ſponſa. 1417
Præterea.ne præla.vic.ſuas. 1647
Præterea.de apoſt. 1688
Præterea.de vſuris. 1737
Præterea.de cleri.percuſ. 1762
Procurationes.de cenſi. 1355
Prohibeas.de magi. 1650
Prohibemus.de deci. 1223
Prohibemus.de cenſi. 1341
Pro illorum.de præb.& digni. 1041
Propter.de loca.& con. 1130
Propter.de dona. 1165
Propterea.de verb.ſig. 1634
Propoſitum.de eo.qui dux.in mat. quam pol.per adul. 1478
propoſuiſti.de foro compet. 558
Propoſuiſti.de proba. 683
Propoſuiſti.de conſ.eccl. 1360
propoſuiſti.de fi.præsby. 285
Propoſuiſti.de appel. 921
Propoſuiſti.de conc.præb. 1070
Propoſuiſti.de coniug.ſeruorum. 1488
Propoſuiſti.de cleri.exc. 1771
prouideas.de offi.vica. 324
Prout nobis.de do.& contu. 651
Prudentia.de offi.dele. 342
Prudentiam de iniu.peti. 564
Prudentes.de dona. 1156
Puberes.de deſponſa.impu. 1445
Publicato de ſcrutinio.de elect. 208
Pueris.de delictis puerorum. 1760
Pueris.de ſen.excom. 1932
Q
QVa fronte.de ap. 922
Qualiter.de pact. 440
Qualiter.de ele.non reſ. 1019
Qualiter.1.de accu. 1584
Qualiter.2.de accu. 1586
Qualiter & quando.de iud. 536
Qualiter.de ele. 125
Quam graui.de cri.fal. 1750
Quam perniciosum.de vſu. 1739
Quam grauis.de ex.præ. 1785
Quam ſit laudabile.de Iudæ. 1661
Quantum.de æta.& qua. 275
Quam uis.de of.& po.iud.deleg. 331
Quamuis.de ſen.& re iu. 903
Quamuis.de deci. 1231
Quamuis.de ſen.excom. 1930
Quamuis.de verb.ſig. 1614
Quamuis.de re.iur. 1965
Quanto de conſue. 87
Quanto.de tranſla. 216
Quanto.de tempor.ord. 402
Quanto.de iud. 522
Quanto.de præſum. 788
Quanto.de iureiu. 809
Quanto de iis quæ fi.à præla. 1093
Quanto.de cenſi. 1347
Quanto te.diuor. 1559
Quanto.de magi. 1651
Quanto.de vſur. 1743
Quanto te.priuile. 1829
Quatenus.de ſen.excom. 1918
Quæcunque.de iure pa. 1316
Quæ in Eccleſiarum de conſt. 19
Quemadmodum.de iureiur. 818
Quæ multipliciter.de reg.iur. 1964
Querelam.de electe. 144
Querelam.de procur. 459
Querelam.de iureiu. 803
Querelam.de ſimo. 1613
Querelam.ne præl.vic.ſuas. 1648
Quærenti de offi.deleg. 354
Quærenti.de verb.ſig. 1942
Quæris à nobis.de æta.& qual. 267
Querimoniam.de ſupp. 1321
Quæſiuit.de ſi.quæ ſi.ma.pa.c. 1161
Quæſiuit.de diuor. 1552
Quæſiuit.de verb. 1938
Quæſitum.de temp.ord. 160
Quæſitum.de cohab.cler.& mul. 1007
Quæſitum.de re.permu. 1135
Quæſitum.de pœ.& re. 1867
Quæſtioni.de appel. 909
Qui alium.de ſimo. 1606
Qui aliós.de hære. 1669
quia circa.de bigá. 307
quia circa.de conſang.& affi. 1512
quia circa de priui. 1814
quia clerici.de iu.pa. 1318
quia diligentia.de elect. 172
quia diuerſitatem.de con.præb. 1072
quia fruſtra.de vſur. 1740
quia in cauſa.de procur. 466
quia indicante.de teſta. 858
quia ingredientibus.de teſta. 1169
quia in inſolit.de regula. 1240
quia intentionis.de priui. 1852
quia in tantum de præb. 1026
quia in omnibus.de vſur. 1733
quia monaſterium.de reli.do. 1363
quia nonnulli.de reſcrip. 83
quia nonnulli.de cler.non reſ. 1013
quia nonnullis.de magiſtris. 1652
quia nos.de auct.& vſu. 223
quia nos.de appel. 927
quia ingredientibus. 1169
quia nos.de teſta. 1173
quia pleriq́ue.de immu.ecc. 1407
quia propter.de immu.ec. 1407
quia propter.de elect. 179
qui quæſitum.de off.dele. 327
quia ſuper his.de Iudæ. 1656
quia Vide iudi. 530
quia veriſimile.de præſum. 789
quicunque.de eccl.ædifi. 1398
quicunque.de con.ap. 1465
qui cum ſunt.de fur. 1731
quidam.de renun. 242
quidam de coniuer.coniu. 1262
quidam de cele.miſſ. 1355
quidam.de apoſta. 1690
quidam.de ho.volun. 1716
quidam.de priui. 1834
quid per nouale.de ver.ſig. 1943
qui ex timore.de re.iu. 1964
qui furatur.de fur. 1730
qui in virorum.de con.præb. 1068
quintauallis de iureiu. 816
qui presbyterum de pœni. 1864
qui res.de reb.eccl.alie. 1108
quiſquis.de ele. 182
qui ſcandalizauerit.de reg.iur. 1962
quod ad conſolationem.de ſen.& re iudi. 887
quod autem.de iureiu. 1318
quod autem.de pœn. 1865
quod à prædeceſſore.de chiſm. 1687
quod à te.de cle.coniug. 1106
quod clericis.de fo.compe. 546
quod.de his.de ſen.excom. 1893
quod Dei timorem.de ſta.mo. 1194
quod dilectio.de conſan.& affi. 140
quod dicitur.de verb.ſig. 1933
quod in dubiis.de renun. 236
quod in dubiis.de conſecrat. 1260
quod in dubiis.de præſum. 1837
quod in dubiis.de ſen.excom. 1900
quod in te.de pœ.& remiſ. 1870
quod latenter.de reg.iu. 1963
quod nobis.de cland.deſpon. 1459
quod nobis.qui filij ſint leg. 1537
quod nonnullis.de priui. 1827
quod non eſt licitum.de reg.iu. 1962
quod olim.de Iudæ. 1662
quod quidam de pœn. 1866
quod quibuſdam.de fideiuſ. 1151
quod ſedem.de offi.iud.ord. 405
quod ſedem.de ſugi. 1518
quod ſicut.de elect. 111
quod ſuper his de maio.& obe. 428
quod ſuper his.de fi.inſt. 776
quod ſuper his.de vo. 1284
quod ſuper his.de conſan.& affi. 1511
quod tranſlationem.de temp.ord. 155
quod tranſlationem.de offi.leg. 390
quoniam conſtitutio de conſtig. 28
quoniam de fil.præsby. 288
quoniam abbas.de off.deleg. 336
quoniam Apoſtolica.de off.de leg. 385
quoniam in pleriſque de off.or. 413
quoniam frequenter, vt lit non conte. 574
quoniam in parte.de feriis. 595
quoniam in parte.de feriis. 694
quoniam aliqua.de teſti. 706
quoniam omne.de præſcr. 874
quoniam.de vi.& ho.cle. 994
quoniam à nobis.de deci. 1210
quoniam.de iure patr. 1316
quoniam.de ſimo. 1641
quoniam.1.ne præl.vices ſuas. 1647
quoniam.2.eo.tit. 1648
quoniam Eccleſia. 1649
quoniam.de vſur. 1733
quoniam.de priuil. 1814
quoniam.de coniug.lepro. 1486
quorundam.de teſta. 1468
quoſdam.de præſum. 788
quoties.de pac. 440
quoties.de teſti. 703
quoties.de ſimo. 1607
quoties.de purg.can. 1837
R
RAynutius.de teſta. 1181
Raynaldus.de teſta. 1188
Ratio nulla.de præb. 1025
Recipimus.de priui. 1808
Recolentes.de ſta.mon. 1191
Referente.de præb. 1917
Referente.qui fi.ſint legi. 1537
Referente.de deli.pue. 1760
Relatum eſt.de off.deleg. 341
Relatum.de cler.non reſig. 1016
Relatum.de præb. 1019
Relatum de conceſ.præb. 1070
Relatum.1.de teſta. 1174
Relatum.2.eo.tit. 1175
Relatum.de ſepul. 1200
Relatum de iure pa. 1318
Relatum.ne cle.vel mo. 1414
Relatum.qui matr.accuſa.poſ. 1546
Relatum.de ſen.excom. 1909
Relinqui.de cuſto.Eucha. 1393
Repellantur de accu. 1575
Reprehenſibilis.de appel. 913
Requiſiſti.de teſt. 1178
Requiſiuit de ordi.ab Epiſcopo qui renun.Epiſ. 262
Requiſiuit.de in integ.reſt. 486
Requiſiuit.de ſpon. 1431
Reſponſo.de ſen.excom. 1915
Rex pacificus in proœ. 2
Rodulphus.de reſcri. 76
Rurſus.qui cleri.vel vo. 141
S
SAcerdotibus.ne cle.vel mo. 14
Sacris.de his quæ vi.met. 483
Sacris.de ſepul. 1208
Sacris.de ſent.excom. 1919
Sacro.de ſen.excom. 1920
Sacroſanct.de elect. 192
Salubriter.de vſur. 1742
Sancto.Concilio de ſucce.ab inteſt. 1195
Sanctorum.de præſer. 855
Sancitum.de cenſi. 1338
Sane dilecto.de renun. 229
Sane ſuper eo.de temp.ord. 250
Sane.de of.deleg. 327
Sane.de off.dele. 334
Sane.de arbi. 505
Sane de foro comp. 542
Sane.1.de cle.coniug. 1008
Sane.2.de cler.coniu. 1010
Sane de reg. 1243
Sane.de conuer.coniu. 1260
Sane.de celeb.miſſ. 1378
Sane de exceſ.præla. 1781
Sane.de priui. 1802
Scientes.de cenſi. 1339
Sciſcitatus.de reſcr. 42
Scribam.de præſump. 788
Scriptum.de elect. 174
Scripta de fid.inſtr. 763
Scripta.de collu.deteg. 1756
Scripturæ de vo.& vo.redem. 1108
ſecundum.ne cler.vel mon. 113
ſecundo requiris.de appel. 931
ſedes Apoſtolica.de reſcri. 46
ſed hoc.de ſucceſſ.ab inteſt. 1195
ſed nec.ne.cler.vel mon. 1413
ſententia.de ſen.& re iud. 891
ſententiam.de cler.vel mon. 1415
ſæpe contingit.de reſt.ſpol. 644
ſæpe contingit.de appel. 935
ſeries de teſt. 710
ſi aliquis.de elect. 109
ſi aliquis.de hom.volun. 1698
ſi aliquando.de ſen.excom. 1914
ſi à parte.de infirm & lan.expo. 1694
ſi autem.de reſcr. 38
ſi autem coha.de cler.& mul. 1004
ſi aduerſarius.de eo qui mit.in poſſeſſionem. 699
ſi aduerſus.de hære. 1676
ſi Archiepiſcopus.de temp.ord. 253
ſi bos.de iniur. 1822
ſicut.de reſer. 36
ſicut.de ſup.neg.præl. 246
ſicut.de tranſact. 444
ſicut.de ſyndi. 476
ſicut.de proba. 681
ſicut de teſtib. 708
ſicut.de præſum. 785
ſicut.1.de iureiur. 805
ſicut.de iureiu. 824
ſicut.2.de iureiu. 826
ſicut.de ſen.& re iud. 888
ſicut.de cohab.cle.& mul. 1008
ſicut.1.de regula. 1246
ſicut.2.de regul. 1248
ſicut.de cle.vel mona. 1414
ſicut.de ſpon. 1435
ſicut.de accuſa. 1600
ſicut.1.de ſimo. 1607
ſicut.2.de ſimo. 1634
ſicut.3.ne ſimo. 1640
ſicut.de Iudæ. 1660
ſicut 1.de hære. 1678
ſicut.2.de hære. 1685
ſicut 1.de hom.volun. 1698
ſicut 2.de hom.volun. 1343
ſicut.1.de exceſ.præla. 1784
ſicut.de priuile. 1808
ſicut.de ſen.excom. 1910
ſi cauſa de fide inſtru. 783
ſi celebrat.de cler.excom. 1774
ſi clericus.de foro com. 548
ſi concubinæ.de ſen.excom. 928
ſi conditiones.de cond.appo. 1490
ſi conſtituerit.de accu. 1578
ſi culpa.de iniur. 1854
ſi de terra.de priuil. 1807
ſi diligenti.de foro com. 548
ſi diligenti.de præſcr. 868
ſi dominus.de ſimo. 1606
ſi duobus.de appel. 610
ſi Eccleſia.de conſ.eccl. 1363
ſi Egreſſus.de iniur. 1852
ſi Epiſcopus.de paro. 1210
ſignificaſti de elect. 110
ſignificaſti.de off.Arch. 315
ſignificaſti.de off.& pote.iud.de leg. 331
ſignificaſti.de foro comp. 557
ſignificaſti.de iure pat. 1326
ſignificaſti.de eo.qui dux.in matrim. quam pol.per adul. 1483
ſignificaſti.de diuor. 1554
ſignificaſti.1.de hom.volunt. 1707
ſignificaſti.2.eo.tit. 1709
ſignificaſti.de adul. 1722
ſignificauit.de reſcr. 77
ſignificaſti.de corp.vitia. 300
ſignificauit.de of.iud.ord. 461
ſignificauit.de teſtib.& atteſtationibus. 742
ſignificauit.de appe. 942
ſignificauit.de paro. 1212
ſignificauit.de con.cr.coniu. 1272
ſignificauit.de cenſi. 1345
ſignificauit.de eo qui dux.in matrimo. 1479

Significauit. de don. inter virum & vxorem. 1562
ſignificauit.de Iudæis. 1561
ſignificauit.de pœn. 1864
ſignificauit.de ſen.exc. 1888
ſignificauerunt.de iud. 540
ſignificauerunt.de teſt.& atteſt. 733
ſignificauerunt.de excep. 849
ſignificatum.de præb. 1050
ſignificatum.de regula. 1248
ſignificante.de reſcr. 75
ſignificante.de appel. 875
ſignificante.de pig. 1146
ſignificante, qui matri.accuſ.poſſunt. 1550
ſignificantibus.de off.deleg. 380
ſignificantibus.de lib.obl. 561
ſignificantibus.de appel. 943
ſignificantibus.de no.op.nun. 1802
ſignificantibus.de purg.vulg. 1850
ſi hæres.de teſta. 1172
ſi inſtrumenta.de fid.inſtr. 784
ſi inter virum.de ſpon. 1443
ſi iuſtus.de appel. 960
ſi legitimus de accuſa. 1573
ſi laterit.de iniur. 1852
ſi perfodiens.de homic. 1696
ſi princeps.de rer.permu. 1133
ſi pro debilitate.de off.deleg. 328
ſi proponente.de reſcr. 82
ſi qua mulier.de diuor. 1552
ſi qua per adoptionem. de cogn. leg. 1498
ſi quando.de reſcr. 54
ſi quando.de off.deleg. 332
ſi quem.de ſen.exc.min. 1730
ſi quis clericorum.de cle.coniug. 1008
ſi quis teſtium.de teſt. 707
ſi quis de maior.& obed. 423
ſi quis.1.de foro comp. 541
ſi quis.2.de foro comp. 543
ſi quis.de confir.vti.vel inut. 982
ſi quis.de vita & honeſt.cle. 992
ſi quis.de reb eccl. non alie. 1110
ſi quis.de pecu.cler. 1168
ſi quis.de reg. 1238
ſi quis.de bapt. 1381
ſi quis.de præsbi.non bapt. 1390
ſi quis.de cland.deſpon. 1458
ſi quis. de eo qui dux. in ma. quam pol.per adul. 1484
ſi quis. de eo qui cognouit conſang. vxor.ſuæ. 1499
ſi quis.de accuſ. 1575
ſi quis.de ſimo. 1645
ſi quis.de hære. 1670
ſi quis.de homi.volunt. 1695
ſi quis.de fur. 1731
ſi quis.de cler.percu. 1762
ſi quis.1.de cler.excom. 1766
ſi quis.2.de cler.excom. ibi.
ſi qui de cler.non ord. 1776
ſi quis.1.de purg.cano. 1856
ſi quis.2.de purg.cano. 1857
ſi quis.1.de iniu.& dam.da. 1852
ſi quis.2.de iniu. ibi.
ſi quiſquam.de coha.cle.& mu. 1002
ſi quorundam.de ſolu. 1158
ſi rixati.de iniur. 1851
ſi ſacerdos.de of.ord. 397
ſi ſcripturam.de fi.inſt. 767
ſi ſeduxerit.de adul. 1720
ſi venditori.de emp.& vend. 1127
ſi verò.de iniur. 801
ſi verò.de iure pat. 1323
ſi verò.1.de ſen.excom. 1877
ſi verò.2.eo tit. 1878
ſi vero.de ſent.exc. 1905
ſi vir.de cog.ſpiri. 1492
ſi vir. de adul. 1721
ſollicite.de maio.& obed. 424
ſollicite.de reſti.ſpo. 622
ſollicitudinem.de appel. 950
ſopite.de cenſ. 1348
ſponſam.de ſponſ. 1424
ſtatuimus.de ſup.neg.præla. 246
ſtatuimus.de maio.& obed. 434
ſtatuimus.de tranſact. 445
ſtatuimus.de reg. 1255
ſtatuimus.de cuſto.Eucha. 1393
ſtatuimus.de maledi. 1765
ſtuduiſti.de of.lega. 388
ſua nobis.de off.vica. 325
ſua nobis.de appel. 971
ſua nobis.de confir.vti. 990
ſuam ad nos.de pœnis. 1859
ſuam nobis.de ſimo. 1625
ſubdiaconos.de temp.ord. 250
ſuborta.de ſent.& re iud. 899
ſuffraganeus.de elect. 220
ſuggeſtum.de appel. 915
ſuggeſtum.de deci. 1287
ſuggeſtum.de iure patr. 1327
ſuper inordinata.de præb. 1056
ſuper illa.de ſecun.nup. 1572
ſuper literis.de reſcr. 52
ſuper quæſtionum.de of.deleg. 355
ſuper quodam.de ſtat.mona. 1253
ſuper quibuſdam.de ver.ſig. 1952
ſuper ſpoliatione.de ord.cog. 605
ſuper ſpecula ne cle.vel mona. 1416
ſuper ſpecula.de magiſt. 1653
ſuper ſpecula.de priuil. 1831
ſuper eo.de eſt. 220
ſuper eo.de bigamis. 303
ſuper eo.de of.deleg. 337
ſuper eo.de tranſact. 446
ſuper eo.de iis quæ vi met. 485
ſuper eo.1.de teſt.& atteſt. 710
ſuper eo.2.de teſt.& atteſt. 716
ſuper eo.de teſt.cog. 759
ſuper eo.1.de appel. 912
ſuper eo.2.de appel. 913
ſuper eo.de coha.cle.& mul. 1004
ſuper eo.de paro. 1211
ſuper eo.de regu. 1242
ſuper eo.de cenſ. 1355
ſuper eo.de condi.appo. 1468
ſuper eo.de cog.ſpi. 1493
ſuper eo.de eo.qui cog. conſang. vxo. ſuæ. 1502
ſuper eo.de conſan.& affi. 1508
ſuper eo.de rap. 1726
ſuper eo.de vſur. 1734
ſuper eo.de crim.fal. 1746
ſuper eo.1.de ſen.exco. 1876
ſuper eo.2.de ſen.exc. 1924
ſuper his.de teſt.cog. 763
ſuper his.de accu. 1583
ſuper his.de pœnis. 1859
ſuper hoc.de renun. 226
ſuper hoc.de eo qui dux. in ma. quam pol.per adol. 1470
ſuſcepimus.de ho.vo. 1701
ſuſceptis.de cau.poſ. 606
ſuſcitata.de reſtit.in integ. 407
ſuſpicionis.de off.deleg. 381

T

Tam literis.de teſtib. 728
Tanta eſt.qui fil.ſint leg. 1534
Tanta eſt.de ſimo. 1068
Tanta eſt.de exceſ.prel. 1796
Te nobis.de cler.pereg. 310
Tenor.de ſen.& re iud. 880
Te referente.de celeb.miſſ. 1379
Tertio loco.de prob. 683
Tertio loco.de præſump. 791
Teſtimonium.de teſti. 755
Theodoſius.de ſtatu.mona. 1290
Thomas.de corp.vitia. 302
Tranſlatum.de conſtit. 16
Tranſmiſſam.de elect. 123
Tranſmiſſæ.de iure patro. 1337
Tranſmiſſæ.de eo qui cogno.conſang. vxoris ſuæ 1501
Tranſmiſſæ.qui fil.ſint leg. 1531
Tranſmiſſæ.de ver.ſig. 1960
Treugas.de treu.& pace. 438
Tua, & infra.de deci. 1126
Tua fraternitas.de conſecr. eccleſiaſt. 1319
Tua fraternitas.de deſpon.imp. 1445
Tua fraternitas.de deſpon.duo. 1464
Tua fraternitas.de adul. 1724
Tua nos.de cler.peregri. 309
Tua nos.1.de iureiu. 804
Tua nos.2.de iureiu. 816
Tua nos.de coha.cler.& mul. 1106
Tua nos.de cler.ægro. 1061
Tua nos.de eccl.ædifi. 1401
Tua nos.de ſpon. 1438
Tua nos.de cog.ſpi. 1497
Tua nos.de conſan.&affi. 1512
Tua nos.de ſimo. 1636
Tua nos.de homi.volun. 1711
Tua nos.de vſur. 1738
Tua nos.de ſen.excom. 1888
Tua nobis.de teſta. 1186
Tua nobis.de decim. 1227
Tua nobis.de ver.ſig. 1960
Tua nuper.de his.quæ.fi.à præ. 1097
Tuam.de ætate. 271
Tuam.de ord.cog. 604
Tuarum.de priuil. 1810
Tuas dudum.de ſpon.duor. 1464
Tuas dudum.de vſur. 1740
Tuæ diſcretionis.de pœnis. 1858
Tuæ fraternitatis.de cler.pereg. 310
Tuæ fraternitatis.vt li.non con. 572
Tuæ fraternit.de cler.non reſid. 1021
Tuæ fraternitatis.de præb. 1039
Tuæ fraternitatis.de eo qui cog. conſang.vxor.ſuæ. 1506
Tuæ fraternitatis.de ſponſalib. 1438
Tuæ fraternitati.de procu. 464
Tuæ fraternitatis.de apoſt. 1690
Tuæ literæ.de cle.per ſal.pro. 1787
Tuæ nobis.de deſpon.impub. 1437
Tuis quæſtionibus.de teſti. 739
Tuis quæſtionib.de præb. 1043
Cum ex liter.de in integ.reſtit. 493

V

Vacante.de præb. 1047
Vbi non eſt.de deſp.imp. 1446
Vel non eſt.compos.de tem.or. 258
Venerabilis.de iudi. 559
Venerabilis.de dolo.& contu. 663
Venerabilis.de teſtib congen. 765
Venerabilis.de confir.vti. 988
Venerabilis.de præb. 1057
Venerabili.de of.deleg. 378
Venerabili.de te.& atteſt. 753
Venerabili.de cenſ. 1356
Venerabili.de ſen.excom. 1925
Venerabili.de ver.ſig. 1944
Venerabilem.de elect. 165
Venerabilem.de excep. 851
Veniens.de renun. 241
Veniens.de ſi Presb. 284
Veniens.de tranſact. 450
Veniens.de teſt.& atteſt. 709
Veniens.1.de teſt. 757
Veniens.de iureiu. 807
Veniens.de præſcr. 872
Veniens.de r.g. 1251
Veniens de conuer.coniug. 1299
Veniens.de presbi.non bap. 1391
Veniens.1.de ſponſa. 1418
Veniens.2.eo.tit. 1430
Veniens.qui cler.vel vo. 1475
Veniens. de eo, qui dux. in ma. quam pol.per.adul. 1483
Veniens.de cog.ſpi. 1496
Veniens. 1. de eo qui cog. conſang. vxoris.ſuæ 1500
Veniens.2.eo.tit. 1505
Veniens.de accu. 1581
Veniens.de ſimo. 1618
Veniens.de iis qui gl.occi. 1692
Veniens.de eo qui ord.fur.ſuſce. 1778
Veniens.de ſen.excom. 1887
Veniens de vo & vo.redem. 1278
Veniens.de iureiu. 811
Vergentis.de hære. 1675
Veritatis.de dol.& contu. 659
Veritatis.de iureiu. 806
Verum.de foro comp. 545
Verum.de iureiu. 807
Verum.de conuer.coniug. 1258
Verum.de con.appo. 1479
Veſtra.de cohabi.cler.& mul. 1004
Veſtra.de loca.& condoc. 1129
Videtur nobis.qui matri.acc.poſ. 1548
Vidua.de reg. 1239
Vigilanti.de præſc. 856
Vir qui à ſtipite.de conſan. & affinitate. 1561
Vir autem.de ſecun.nup. 1571
Vltra tertiam.de teſti. 756
Vna ſententia.de appel. 980
Vniuerſitatis.de ſen.excom. 1891
Vno delegatorum.de off.deleg. 383
Volens.de purifi.poſt partum. 1398
Volentes de off.lega. 394
Vt abbates.de ætat.& quali. 264
Vt Archidiaconus. de off. Arch. 311
Vt archipræsbi.de off. arch. 318
Vt bigami.de biga. 303
Vt clerici.de reg. 1258
Vt clericorum.de vi.& hon.cler. 997
Vt commutationes.de rer.perm. 1134
Vt conſultationi.de cler.conin. 1014
Vt debitus.de appel. 960
Vt Dominicis.de paro. 1211
Vt famæ.de ſen.excom. 1906
Vt filij Presbytero.de fil.preſb. 285
Vt in domibus.de immu.eccl. 1402
Vt iuxta.de offi.iud.ord. 417
Vt laici.de vita & hon. cler. 998
Vt menſuræ.de emp.& vend. 1122
Vt noſtrum.de offi.arch. 316
Vt noſtrum.de appe. 956
Vt noſtrum.vt eccl. 1104
Vt nullus.de præb.& digni. 1025
Vt præteritæ.de elect. 18
Vt primicerius.de offi.primice. 32
Vt priuilegia.de priuil. 1821
Vt quiſque.de vi.& hon.cler. 99
Vtrum autem.de cog.ſpi. 149
Vt ſciat ſe.de off ſacriſtæ. 32
Vt ſingulæ.de off.archipræsb. 30
Vt ſuper aliqua.de reb.ecc.alie. 1112
Vnuſquiſque.pecu.cler. 116
Vxoratus.de conuer.coniug. 126

FINIS.

MATERIAE SINGVLARES QVAE IN VARIIS DECRETALIVM GLOSSIS ADNOTANTVR.

Primus numerus columnam, ſecundus numeros in medio paginæ poſitos denotat. Verùm quando ſolus primus apparet, in principio ipſius columnæ require.

A

ABBAS, non conuentus conueniri debet, columna. 55.50
abbas ad Synodum veniri tenetur. 418. 60
abbatis negligentia per Epiſcopum ſuppletur. 419.60
abbates habentes populum non exemptum tenentur ad Synodum venire vel capellanum, qui præeſt populo non exempto mittere. 429.10
abbas poteſt eſſe laicus cauſa neceſſitatis.272. ibid.
abbas ſimpliciter conſtitutus agendum, quod ſine capituli licentia tranſigere non poſſit. 440.60
abbas excommunicatus actiones populares proſequi non poteſt. 538.70
abbas quæ iura poteſt preſcribere, 865.60
abbas an poſſit donare. 1157.70
abbatiſſa poteſt beneficia conferre. 431.70
abbatiſſa an poſſit habere iuriſdictionem. ibid.
abbatiſſa nequit abſoluere. 1905.10
abſentia clericorum variatur varietate temporum. 577. 50
abſentia impedit actus valetudinem. 702.50
abſentes an ſint ad electiones vocandi 127.60
abſentes à quam remoto ſunt vocandi ad electionem. 169 70
abſolutio excommunicationis data omiſſo iuramento an teneat. 1887.40
abſolutio ad cautelam non ſit, niſi hoc exprimatur. 70 10
abſolutio an poſſit fieri per capitulum ſede vacante. 1090. 50
abſolutio criminis triplex. 1575.50
abſolutio non prodeſt quo ad Deum ei qui virum indiſcretum quærit, vt per imperitiam illum abſoluat. 1872.40
abſolutio per veritatis ſuppreſſionem nulla eſt.400. 40
abſolutus non eſt, qui aliquid de veritate ſupprimit. 104. 30
abſolutus abſolutionis literas cuſtodire debet.1369. 50
abſolutus abſolutionis literas obtingat. 1773
accipere ſemper, & nihil dare turpe eſt. 1156.60
accipere quandóque quis cuius auctor repellitur. 1551. 60
accuſator quis dicatur, in tex. 1935
accuſatur vnus à pluribus. 1757.10
accuſatio quib. perſonis eſt prohibita. 1573.50
accuſatio ſuppoſiti partus numquam clauditur.1869. 20
accuſatio vel denuntiatio quandóque permittitur illi, qui à iure excipiendi excluditur. 942
accuſatio, inquiſitio, & denuntiatio diuerſos habent effectus. 1599.50
accuſatore abſente, non ſemper eſt accuſatus præſens abſoluendus. 1580.50
accuſatus de crimine, quòd teſtis eſſe non poteſt pendente accuſatione. 757.70
accuſatus an poſſit iterum accuſari. 1575.50
acta generalia penes auctorem cauſæ remanere debent. 700.50
actione deficiente officium iudicis imploratur.130. 60
actio eſt inanis, quæ excluditur inopia debitoris. 1154. 60
actio arbitraria propter locum cui, & ad quid datur.383. 50
actiones interrogatoriæ quando habent locum.679. 30
actionis diffinitio.517. ibid.
actiones plures an ſimul proponi poſſint.1312. 70
actionum ceſſiones an teneatur.505. 10
actiones bonæfid & ſtricti iuris differunt.841. 50
actore non probante, nō ſemper reus eſt abſoluendus 1106. 30
actio inepta an & quando à iudice reiici poſſit.535. 50
actio generalis quid continere debet.562. 30
actio ratione alienationis factæ cauſa mutandi iudicij competit, ſi tria concurrant.504. 10
actio confeſſoria cui datur 535. 50
actio negatoria cui datur. ibid.
actio an ſit ſecundum canones proponenda.517.30
actionis nomen in libello exprimere pars non cogitur.526. 70
actionem ineptam proponenti ſilentium eſt imponendum.188. 10
actionem realem proponens, quid exprimere debet. 561. 60
actiones bonæfidei ſunt xvij.841. 50
actionum cumulus admittitur. 845. 10
adminiſtratio nulla Eccleſiaſtica emi vel vendi poteſt.1640. 50
admonitio vindictam præcedere debet. 994
adulterium non committitur ab ignorante. 1478. 70
adulterium ſine dolo non committitur.1514. 30
aduerbia & nomina remunerantur à Deo.1657. 20
aduocatum ſibi debent partes eligere.420. 70
aduocati error quandiu poteſt renocari.978. 70
aduocati confeſſio an præiud. clientulo.1353. 50
aduocatus de aduocatione tenetur decimas ſoluere.1231. 10
Ætatem maiorem vel minorem allegans, quid probare teneatur. 688
Æterna promittuntur in lege noua.16. 70
affectus nullus poteſt ſuperare paternum.1932. 10
affinitas contrahitur etiam per coitum illicitum. require in arbore affinitatis.
affinitatis genera.1514. 10
agens perſonaliter cauſam exprimere debet. 562
albergaria quid.1130. 10
alienator qui in Eccleſiæ præiudicium alienat, etiam ſi iuraſſet non repetere quòd alienationem reuocare teneatur.1111. 30
alienatio quæ de iure non tenet, an ratihabitione confirmetur.1092. 60
alienatio rei Eccleſiaſticæ non niſi capituli approbatione valet.1091. 50
alienatio largè & ſtrictè accipitur.1110. 60
alienatio non eſt, ſi de fratre in ſororem transfertur.1096. 60
aliquid in genere licet, quod in ſpecie non licet.397. 50
alius pro alio in cauſa communi poſt litem conteſtatam accipitur, volens agere pro ipſo præſtita cautioné de rato. 656
alius non ſemper facit poſitionem.47. 20
allegans fraudem, fraudem monſtrare tenetur.1789 70
ambitio repellit à dignitate.173. 70
angaria quid. 1404
animæ tria inſunt. 8.50
animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur. 1379.30
annus quot habet dies. 1938.70
anniuerſarium quid. 1379.10
aphæreſis quid. 1956.30
apocriſarius quis dicitur. 110.70
apoſtata dicitur tripliciter. 255.50
apoſtatam illum dicit Inno. qui ſine cauſa dimittit profeſſionem, quam dimittere non licet.255. 60
appellare ad Papam omiſſis mediis non ſemper licet. 968
appellare vnicuique ſi grauetur licere, iuris communis eſſe. 29.70
appellare volens, ad quem appellabit. 961.30
appellare timens an pro appel. habeatur. 980.50
appellari an poſſit ab executore. 364.70
appellans appellationi non deferendo, quòd appellationi renuntiare videtur. 933.90
appellationem non proſequentis, qualis pœ. 41.68
appellatio & ſupplicatio differunt. 492.80
appellans à ſententia lata ſuper furto an infamis efficiatur, ſi appellationē non proſequatur. 937.50
appellans an poſſit in cauſa appellationis aliam cauſam proponere, quam appellando non expreſſit. 971. 50
appellans qui ſuccumbit, indiſtinctè expenſas dabit. 654.50
appellans à certo iudice non tenetur coram illo litigare. 93
appellans qualiter tenetur appellationem ſuam proſequi.936. 39
appellans iniuſtè in expenſis eſt condemnandus 734. 60
appellans an debeat cauſas exprimere. 980.70
appellans appellationis ſuæ poteſt terminum ſtatuere. 971.50
appellans in duobus inſtruitur. 977.70
appellans cum non debeat appellare ſine probabili cauſa, quam cauſam dicemus probabilem. 963
appellans multis ex cauſis poteſt impediri in proſecutione appellationis in textu. 908
appellans quòd non audiatur; vbi propter delictum ius appellare prohibeat, maximè in correctoriis. 29.70
appellans re non integra, quòd appellationi non niſi refectis expenſis renuntiare poteſt. 41.70
appellans ſit cautus in duobus. 977.70
appellans à grauamine, an debeat probare cauſam appellationis eſſe veram. 887.70
appellatus non debet præuenire diligentiam appellantis. 634.30
appellatio ab articulo ſeparato à principali, puta expenſarum contumacia, principale non impedit in tex. 913
appellatio interpoſita ſuper ſententia delegati per iudicem recuſationis, ad quem deuoluatur.943.50
appellatio licet remota ſit in literis, nihilominus omnes quorum intereſt appel. poſſunt. 338.70

Appellatio omnis in iure expreſſa & approbata permiſſa. 948.10
Appellatio impedire non poteſt ne id fiat, quod edicto perpetuo fieri iubetur. 1070.10
Appellatio & noui ope. nuntiatio differunt. 129.60
Appellatio in ſententia excommunicationis eſt non neceſſaria. 1922.70
Appellatio an poſſit interponi in iudicis abſentia. 915. 60
Appellatio & citatio peremptoria in aliquib. conueniunt. 956.70
Appellatio eſt oppreſſorum leuamen. 956.60
Appellatio quoties interponi poteſt. 572.50
Appellatio an impediatur per confeſ. 966.90
Appellatio multis in caſibus indulgetur, etiam ſi in reſcripto remouetur. 948.10
Appellatio non expreſſa cauſa an valeat. 576.70
Appellatio interpoſita omiſſo medio an valeat. 972. 70
Appellationis terminus an poſſit per partes prænetiri. 915.60
Appellationis proſequendæ tempus datur fauore appellantis. 21.50
Appellationis iudex an poſſit altera parte abſente procedere. 214
Appellationi non renuntiat, qui pro ea arbitros aſſumit. 243
Appel. remotio quid hodie operetur. 759.70
Appellationem remouet ſolus princeps. 356.50
Appellatione quæ renocentur. 900
Appellatione interpoſita nihil innouandum. 955.60
Arbiter eſſe nequit Laicus pro re ſpirituali. 152.70
Arbiter eſſe non decet. 2
Arbitri ſententia ſi ſit iniqua, an illi ſtetur. 8090.10
Arbitri iuris cōpelluntur arbitrium ſuſcipere. 371.10
Arbitri ſententia non infamat. 511.50
Arbitris aliquæ cauſæ ſunt interdictæ. 412.70
Arbitri an & quando de in integrum reſtitutione cognoſcere poſſint. 502.10
Arbitris ſi cauſa committatur, & ea ſine quibus committuntur. 381.10
Arbitrium contra ius & formam compromiſſi non valet. 988.20
Arbitrio arbitratoris ſeu amicabilis compoſitoris ſtandum, etiam iniquo, niſi euidens ſit, & notoria iniquitas. 516.70
Arbitria in multis differunt à iudiciis. 511
Arbitro multa ſunt interdicta. ibid.10
Arbitrio non ſeruato ad quid agitur. 514.20
Arbitrio iniquo ſtandum non eſt. 516.70
Archidiaconus an habeat curam animarum. 116.60 201.70.313.40 & ibid. 50
Archidiacono an liceat excommunicare. 314
Archidiaconus quam habeat iuriſdictionem. 315.10
Archidiaconi ſi ſunt plures in aliqua Eccleſia, & dirigatur reſcriptum Archidiacono illius, de quo intelligendum. 337.60
Archidiaconi iuriſdictionē habent à canone. 398.50
Archidiacono mortuo, an poſſit futuro præiudicari. 1782. 10
Archidiaconatus dignitas eſt, licet fori contentioſi vel pœnitentialis curam non habeat, in textu. 201. 10.
Archiepiſcopus eligendo an confirmare videatur. 135 10
Archiepiſcopus quòd ius pinguius habet quàm ſui ſubditi habeant. 402
Archiepiſcopus eſt iudex ſuorum ſuffraganeorum, ſed non ſubditorum ſuffraganeis. 1785.70
Archiepiſcopus quandoque ſubeſt Epiſcopo. 413. ib.
Archiepiſcopi & legati poſſunt in ſua prouincia remiſſiones facere. 1875.50
Argumentum conceſſum intelligitur quod expreſſè non prohibetur. 215.70
Argumentum vnde dicatur. 1935.40
Argumentū à contrario ſenſu fortiſſimum. 1096.60
Arma an poſſint portari per clericos. 992
Arma clericorum ſunt lacrymæ. 1288
Arrogatio adoptio differunt. 1499. 10
Aſſeij qui dicantur. 124.50
Auatus quis dicatur. 94.70
Adiutorium quid eſt. 660.10
Auferre, & detinere iniuſtè eadem eſſe iura reputant. 645.50
Authentica ſcriptura quæ dicitur. 767.20
Authoritas maioris in iuramento ſemper excepta intelligitur. 812.10

B

Baculi Epiſcopalis ſignificatio. 279.70
baptiſmus quocunque conferatur, ratum eſt & firmum, modo in Eccleſiæ forma. 10.70
baptiſmi tres effectus. 1381.10
baptiſmus non recipitur per amentes vel dormientes. 1387.50
baptiſmus eſt triplex. 1391.40
baptiſmus ab aliis ſacramentis differt. 1776.20
beneficij etiam modici, an ſit mentio facienda. 81.60
beneficij impetrator multa exprim. debet. ibid.
beneficio debet priuari, qui culpæ cauſa non poteſt ordinari. 117.40
beneficia plura quandóque licitè obtin. 201.70
beneficium ſimplex an poſſint illegitimi obtinere ex Epiſcopi diſpenſatione. 292.70
beneficia propter officia conſtituta ſunt. 326.60
beneficia per Epiſcopum & capitulum de iure ſunt conferenda. 412.50
beneficia conferri nequeunt per capitulum ſede vacante. 431.30
beneficium abiurans poteſt illud repetere. 815.50
beneficium coniugato conferri nequit 1008.60
beneficium conferens, an exerceat liberalitatem, & faciat gratiam. 1019.70
beneficio euicto, an teneatur Epiſcopus qui contulit. 1035. 60
beneficiorum incompatibilium diſpenſationem ſolus Papa concedere poteſt. 1051
beneficium duplex curatum ſi de facto per aliquem poſſideatur, an valeat primi impetratio, hoc tacito. 1076.40
beneficia vacare poſſunt ſæpe ſine morte. 1085.70
beneficia ſpectantia ad collationem prælati non poſſunt conferri per capitulū ſede vacāte. 1090.50
beneficium ex ſola permutatione non poteſt quis conſequi. 1136.50
beneficia principis non debent eſſe iniqua. 1399.60
beneficium principis an ſit ſemper latiſſimè interpretandum. 1510.10
beneficium ſperare propter ſeruitium, an ſit ſimoniacum. 1612.10
beneficiatus ſufficienter, benef. non debet 432. 30
beneficiatus an poſſit ſeruire Eccleſiæ per vicarium 1015. ibid.
beneficiatus ſi religionem ingreditur, an eius beneficium conferri poſſit intra probationis annum. 1253. 70
beneficiatus an poſſit aliquem præſentare ad titulum ſui beneficij. 1336.70
bigamus quinque modis quis dicitur. 1336.70
bigami an poſſint diſpenſatiuè promoueri. ibid. 60
bigami quando non poſſunt ordinari. 307.40
bigamus non eſt qui à ſe corruptam duxit vxorem. 308. 20
biſſextus vnde dicitur. 1938.70
bona fides in non habente titulum non præſumitur: 870
bona fides in quocunque contractu interuenire debet. 841. 60
bona Eccleſiæ pauperum ſunt. 854.60
bonum facere an quis cogendus ſit. 993.60
boni cum malis quandóque temporaliter puniuntur. 1201.60
bonus quilibet præſumitur. 1336. 10
bonum non eſſe faciendum mali prætextu. 1412. 50
bona aliena quibus ſunt reſtituenda. 1700.70
bona in hac vita mortali facta valent ad multa. 1869. 60
bullæ apoſtolicæ multipliciter falſantur. 1747. 70

C

Calor inconſultus calumniæ vitio caret. 1273.60
Calumnia qualiter punitur. 1759.50
Canon quid appelletur. 15.10
Canones ſunt multiplices. 15.10
Canonia quid. 24.20
Canonica portio. 1194.70
Canonica non detrahitur de relictis pauperibus. 1200. 50
Canonicatum habens diu præbenda carere non debet. 1079.70
Canonici quod neq; augere, neque diminuere canonicorum ſeu præbendarū numerū poſſint. 28.10
Canonicorum ſeu præbendarum numerus certus pro loci magnitudine in Eccleſiis Epiſcopi iudicio ordinetur. 18.10
Canonicorum numerus poteſt minui diminutis fructibus. 28.10
Canonicus ſuſpenſus an eligere poſſit. 93.50
Canonici vocantes non vocandos poſſunt illis non expectatis eligere. 128.10
Canonici ſunt quaſi hæredes quoad ius eligendi. 515. 50
canonicus regularis Archidiaconus fieri poteſt. 1032. 70
canonicus regularis an poſſit præfici Eccleſiæ ſæculari. 1289
capella inuito patrono non poteſt fieri collegiata. 1331 70
capitulum poteſt Eccleſiam ſupponere interdicto. 412. 30
capitulum quædam poteſt ſede vacante. 431.10
capitulo contra prælatum agenti debet à iudice actor ad litem dari. 943.70
capitulum poteſt conſtitutionem facere. 1500. 70
cardinales poſſunt compelli ad papam eligendum. 114. 30
cardinales vnde dicantur. 319.10
carena quid dicatur. 1463.30
carnis copula præſumptione violenta probatur. 791. 40
caſtitas maior exigitur in vxore, quam in viro. 307. 70
caſus fortuitus non imputatur ſine culpa. 268. 60
caſus nonnulli in quibus præſcriptio non currit. 861. 50
cathedratici nomine duos ſolidos à qualibet ſuæ diœceſis Eccleſia, præterquam à monaſteriis Epiſcopus petere poteſt. 416
cauſarum merita præſens pars vtraq; pandit. 60.30
cauſa ceſſante, ceſſat effectus, dupliciter exponi poteſt. 239.70
cauſæ credendi quot & quales. 1320.70
cauſa criminalis delegatur. 357.30
cauſæ continētia, an poſſit aliquādo diuidi. 540.70
cauſa ſi ſimpliciter committitur, quod tam cauſa poſſeſſionis quàm proprietatis commiſſa intelligitur. 675.70
cauſam quæ contingunt, & quib. poſſit melius inſtrui, inquirenda ſunt. 899.70
cauſæ ſanguinis an poſſint delegari. 1415.60
cauſa criminalis an poſſit delegari 1728.10
cauſæ vbi communes ſunt maiori & minori iudici, vt in Epiſcopo & archidiacono, maior præfertur ſi citat. 1757.30
cauſa vnde dicatur. 1945.30
cauterium quid dicatur. 1301.60
cautela ad cognoſcendum raſuram. 1750.60
cautio iuratoria quod de nouo à periuro & ſuſpecto recipiatur. 430.40
cautio iudicatum ſolui tria continet. 469.40
cautio ſufficiens quæ dicatur. 627.70
cautio quid comprehendat. 800.70
cautionis nomine quid intelligitur. 1147.70
cautio præſtanda per vſumfructum quandoque remittitur. 1147.70
celebratio an impediatur propter crimen. 1374.50
cenſus cuius rei ſignum eſt. 620.70
cenſus qualiter imponitur Eccleſiis. 1342
cenſus an poſſit augeri. 1342.70
cenſus nouus quis dicitur. 1345.70
certum quid dicitur. 75.60
ceſſante cauſa &c. 723.70
chartophilacium quid dicatur. 680.70
chriſis quot modis in iure capitur. 110.70
chriſma vnde dicitur. 167.10
chriſtus ſeipſum communicauit. 10.40
chriſti deitas triplici teſtimonio comprobata eſt. 12. 70
chriſtus vnde dicitur. 478.10
chriſtiani vnde dicuntur. 278.90
chriſtianorum genera duo. 1879.90
cibus modicus & temperatus carni & animæ vtilis. 900
citatio ad hoc vt valeat, oportet quòd iudicis autoritate, & ad partis inſtantiam fiat. 521.30
citatio eſt principium ordinis iudiciarij. 26.40
citatio qualiter, & vbi debet fieri. 650.50
citatio perpetuat iuriſdictionem. 341.30
citationes per quos fiant. 664.70
citatio quare ſcribenda eſt. 695.60
citationem fieri per nuntium. 656.60
citationes extra prouinciā faciendę non ſunt. 659.20
citatos an poſſit mittere procuratorem. 437.70
citatus poteſt per procuratorem comparare. 4:0
citatus an & quando procuratorem mittere teneatur, licet iuſto impedimento ſit detentus venire non poſſit. 656.70
Citandus eſt contumax, ſi inuenitur vt iudicio ſiſtat viſurum teſtes produci iurare, & recipi, & ſententiam ferri. 650.30
claues Eccleſiæ contemnuntur, ſi indulgentiæ ſuperfluæ conceduntur in textu. 1874.70

clauſula appellatione remota, quid hodie operatur, 959. 20
clericus coniugatus coronã portare debet. 993.50
clericus in patrimonialibus cenſetur vt Laicus.1336 3
clericus non tonſuratus an priuilegio Clericali gaudeat. 1013
clericus non poteſt reconueniri coram iudice Laico de crimine etiam ciuiliter. 523.60
clericus pro enormi crimine incorrigibilitate non expectata poteſt degradari. 529.50
clericus qui proximum ſuum occiderit per inſidias iudici ſæculari tradatur, nec immunitate eccleſiæ nec priuilegio clericali gaudeat. 1695.70
clericus ſiue ſit abſens de licentia Epiſcopi, ſiue præter licentiam antequam teſtes contra ipſum lite non conteſtata recipiat, quod monendus ſit vt redeat. 577.60
clericus coniugatus an potiatur priuile. Clericali 1011
clericus an poſſit de crimine agere. 1613.70
clericus etiam depoſitus tenetur viuere clericaliter. 1673.70
clericus in tribus caſib. ſtatim poſt depoſitionem curiæ ſæculari relinquitur. ibid.
clericus percuti mandans, & ante percuſſionem pœnitens an incidat in canonem. 1880.60
clericus an poſſit in iudicem laicum conſentire, ſi ſuus vult Epiſcopus. 558.30
clerici an permittantur ſecum habere mulieres conſanguineas. 1102
clerici beneficiati potius vſurariis quam vſufructuariis ſunt comparandi. 1168.20
clericus ſæcularis etiam peritus in regula monachali in abbatem nequit eligi. 173.50
clericus ſuas operas locare poteſt. 1615.40
clericus habens duo beneficia, an poſſit pro vno contra alterum poſtulare. 456.70
clericus per iudicem ſæcularem condemnatus de crimine famoſo, an ſit infamis. 523.60
clericus an poſſit coram iudice ſæculari reconueniri. ibid.
clerici etiam adſtricti Eccleſiis ſunt reuocand.1024. 60
clerici prædiorum poſſeſſor. tributa ſoluunt. 1404. 10
clerici neque tacitè neque expreſsè poſſunt ſuo foro renunciare. 551.60
clerici poſſunt compelli ad teſtificandum contra Eccleſiam ſuam. 710.50
clerici conſtituti in minoribus ordinibus in cauſis criminalibus vel vbi de ſanguinis pœna agitur intereſſe non debent. 455
clerici cõſtituti in maioribus ordinibus coram ſæculari iudice cauſas agere ſeu aduocare non debent. ibid.
clerici qui aliquid contra Epiſcopum moliuntur, & inſidias parant deponendi ſunt & curiæ ſæculari tradendi. 766.50
clericorum bona an debeant eſſe immunia. 1404. 10
clericorum appellatione qui continentur. 1960.50
clericis qui debent ſuccedere. 1941.70
clericum ob tranſactionem ſuper beneficio factam deponi non debere Panorm. eſſe, quippe mera ſimonia non ſit, ſed ſimoniæ ſpecies. 447.50
coadiutor datur duplici de cauſa. 379.50
cœmeterium vnde dicitur. 1808
cognatio eſt duplex. 1499
cohabitatio ſufficiens eſt ad matrimonium probandum. 799.70
collatio beneficiorum ad quos ſpectat. 160.50
collatio præbendæ tenet quandóque contra mandatum Papæ. 1048.70
collecta quid ſit. 1344.70
collegium ſine conſenſu prælati procuratorem conſtituere poteſt. 1758.40
colluſio qui eſt. 1344.60
commendare quid eſt. 1578.60
commiſſio ſi ſit per falſi ſuggeſtionem, & iudex eam ſecutus ſententiam tulit, quod ſententia non teneat ipſo iure. 1075.60
committens furtum in Eccleſia ab Eccleſia defendi non debet. 1409.20
commodatum & precarium differunt. 1118.50
commodatum quid eſt, & vnde dicitur. 118 50
commodatum in quibus conſiſtit. ibid.
commodatarius de quo tenetur. ibid.
commodum cum incommodo compenſatur.1787. 70
compaternitas acquiritur viro per vxorem, & è contra. 1495.20
compaternitas an contrahatur per cathechiſmum. 1496. 10
compenſatio per iudicem non admiſſa, an poſteà poſſit opponi. 898.20
compenſatio in quibus ſit. ibid.
compenſatio contra depoſitum non admittitur.1221. 70
compoſitio eſt multiplex. 8.50
compoſitio in ſpiritualibus interuenire poteſt.1215. 30
compromiſſariorum poteſtas ad eligendum an poſſit reuocari. 158.50
compromiſſarius poteſt eligere extra gremium.161. 70
compromiſſarij ad eligendum ſimpliciter dati, non poſſunt vnum de ſeipſis eligere. 1754.70
compromiſſum finitur per mortem litigatoris alterutrius. 385.70
compromiſſum an ſuper crimine fieri poſſit 791. 50
compromiſſum in laicum de reb. ſpiritualib. etiam incidenter non poteſt. 512 70
compromitti in clericum & laicum ſimul de rebus ſpiritualibus cum ſuperiorum auctoritate poſſe. 514.50
compromitti an poſſit de rebus ſuper quibus ſententia lata eſt, à qua neque appellatum neque reclamatum eſt. 516.50
compromittentes, quod electum à compromiſſarius recipere teneantur, ſi dignus ſit, & ſecundum compromiſſi formam electus. 160
conatus ſine effectu non nocet. 1445.10
conceptus patre ſenatore & natus patre functo magiſtratu, ſenatoris filius eſſe cenſetur 1572. 10
conceſſum intelligitur, quod expreſſe non prohibetur. 215.70
conceſſum vni aliis denegari non debet.184. 10
concupiſcentia producit omnia mala. 17.60
concuſſionis crimen committens poteſt in quadruplum puniri. 1408.10
condemnatus eſt, qui iure condemnatus eſt. 1445. 20
conditio, Si preces veritate nitantur, quæ tacitè reſcripto ineſt, quod omnes cenſuras in reſcripto ipſo contentas, quæ contra facientibus imponantur, ſplendat. 32.70
conditiones multæ ſunt in iuramentis ſubintellectæ. 828.40
conditiones in matrimoniis appoſitæ ſunt multiplices, & aliquando vitiantur. 1471.20
confeſſio non nocet erranti. 290.70
confeſſioni ſuper crimine aliorum an & quando credatur. 678.60
confeſſio vt alicui præiudicet quę requirantur. 659. 60
confeſſio procuratoris domino præiudicat. 898. 30
confeſſioni non ſemper ſtatur. 1501.70
confeſſioni coniugum an poſſit matrimonio præiudicare. 1739.70
confeſſio extraiudicialis an præiudicet.1789. 20
confeſſionem publicans qualiter puniri debet.1791. 70
confeſſionem audire non poteſt, qui caret executione. 1872.50
confiteri an liceat priuilegiatis ſine licentia proprij ſacerdotis. ibid.
confitetur quis tripliciter. 787
confirmationis appellatione quòd ſolum confirmatio in forma communi facta veniat. 20.40
confirmatio Papæ eſt duplex. 21.40
cõfirmatio in forma communi, nihil noui dat.982. 30
confirmatio Papæ an impediat ne iudices inferiores de re confirmata cognoſcant. 982.60
confirmatio comprehendens tenorem inſtrumenti æquipollet originali. 989.40
confirmatio Papæ ius alterius non tollit. 990.50
confirmatio tria operatur. 1073.60
congregatio quæ dicatur. 109
coniugum alter quandóque etiam inuitus cogitur continere. 579
coniugium in collateralibus prohibetur in ſecundo gradu lineæ inæqualis de iure diuino excepto auunculo. 636.40
coniuges an ſint ſeparandi lite pendente ſuper matrimonio. 882
coniuges poſſunt perpetuam promittere continentiam. 1252.10
coniugalis prohibitio inter quas perſonas ſit in lege diuina. 636.50
coniunctæ perſonæ quæ dicantur. 456.50
connexitate cauſæ ratione ſententia lata pro vno aliis præiudicat. 694 90
conſanguinitas præſumptiuè probata matrimonium diſſoluit. 654.90
conſanguinitas probata poteſt etiam publicatis atteſtationibus improbari. 746
conſanguinitas qualiter probatur. 749.70
conſanguinitas, require in arbore affinitatis.
conſecrationes Eccleſiarum quolibet die fieri poſſunt. 1359.70
conſentire an videatur qui ſe in facto alterius ſubſcribit. 1111.20
conſenſus eſt quadruplex. 327.50
conſilium neminem obligat. 177.60
conſilio reuerentiæ obedientia debetur. 178.70
conſilium non tenetur ſequi qui illud tantum requirere debet. 512
conſilium vendi poteſt. 1652.70
conſpiratio eſt crimen grauiſſimum. 538.60
conſtitutio quid eſt. 4.50
conſtitutio ligat poſt duos menſes à publicatione. 36.20
conſuetudo an quando reſpiciat futura. 26.40
conſuetudo dat iuriſdictionem. 552.60
conſuetudo & præſcriptio multipliciter differunt.96. 70
conſuetudo non præiudicat iuri communi niſi multa concurrant. 96.60
conſuetudo attenditur in ſacramentis. 1379.70
conſuetudo mala non eſt ſeruanda. 880.10
conſuetudo bino actu inducitur. 169.40
conſuetudo irrationalis quæ. 96.40
conſuetudo antiqua eſt pro lege ſeruanda. 1548.60
conſuetudo obuians rationi non præiudicat iuri ſcripto. 681.50
conſuetudo an excuſet à peccato. 250.70
conſuetudo per quam conſanguinei retrahunt res extraneis alienatas. 500.50
conſuetudo vicinorum ſeruetur. 1350.70
conſuetudo dat iuriſdictionem. 508.70
conſuetudo in decimis perſoluendis attenditur.1222. 70
conſuetudo per quam interdicti ſententia violatur non valet. 89
conſuetudo quæ dicatur rationabilis. 6.40
conſuetudo quod in omni foro valeat etiam conſcientiæ. 1235.60
conſuetudinem violans, vt tranſgreſſor legis puniri debet. 86.30
conſuetudine inſtrumentum authenticum fieri, quòd aliàs non erat. 778.30
conſuetudo quandóque habilitat ad contrahendum matrimonium. 1511.60
conſuetudo an ſit præferenda decretali. 777.60
contrahentes ſecundo an ſint benedicendi. 1170. 60
contractus emphyteuticus inter locationem & venditionem medius eſt. 1132.50
contractus ex conuentione legem accipiunt. 112 50
contractus ſtricti iuris quare ſic denominentur.841. 70
contractus in ſpiritualib. per dolum non vitiantur. 1273. 70
contractus quandóque claudicat. 1451.50
contractus an poſſit in alienum arbitrium conferri. 1468.70
contraria allegans non auditur. 952.70
contumaci poteſt de gratia pœna remitti.100. 50
contumax eſt qui dum parere debet non paret. 651 50
contumax non punitur, quando iudex impeditur. 665. 10
contumax non auditur appellans. 897.20
contumacia eſt capite punienda. 269.40
contumacia quot modis committitur. 649.60
contumacia ſola quem ab officio & beneficio ſuſpendi poſſe. 660.50
conuentualis Eccleſia quæ dicitur. 649.50
corpore vitiati ſunt duplices. 302.60
corpus multis modis dicitur. 1792.70
corpus liberum æſtimationem non recipit. 1851. 70
correctio multis eſt permiſſa, & etiam neceſſaria.1928. 50
corrigat ſeipſum alios correcturus. 1301.60

crapula

Crapula, ebrietas, ebrius quid ſit. 999. 60
Cr[illegible] ſunt omnia ſimul 5. 70
Creditor pignus nullo tempore præſcribit. 582. 7
Creditor ſi [illegible] fructibus rei pignoratæ exoneratur [illegible] debitæ. 894
Creditor an debitoris loco præſentare poterit. 394 10.
Creditor ſecundus an rurſus pignus obliga. poſ. 1145 10
Creditor prim[illegible] non poteſt ſecundo creditori pignus in plus obligare, quam ei fuerat obligatum. ibid.
Criminis [illegible] & alia tria ſunt circa promotos c[illegible]. 252
Crimina [illegible] ſunt Eccleſiaſtica. 546. 50
Crimina ſunt punienda 614 10
Criminaliter irregularitas cum in modum exceptionis contra Clericum [illegible] opponitur, Laici & fœminæ in teſtes accipiuntur. 752. 10
Crimina [illegible] qualiter p[illegible]. 756 50
Crimen quod teſti obijcitur, ſi cauſam de qua agitur contingat, non ſolum repellitur ſed punitur 811.
Crimen [illegible] notorium & occultum. 1004. 70
Crimina [illegible]. 70
Crimen [illegible] modis in iudicium deducitur. 1699. [illegible]
Criminis impedientia matrimonium contrahendum. 1864
Crimina degradatione data. 1964 60
Crimina [illegible]. 457. 10
Criminoſus [illegible] pœnitentiam [illegible] puniatur [illegible] 40
Criminoſus an [illegible] iudicem debeat remittendus. [illegible] 60
Cu[illegible] maior [illegible] debetur. 1798 40
Cupiditas omnium malorum radix. 3. 40. & 17. 50

D

DAmnum dediſſe videtur, qui damni occaſionem dedit. 8. 60
Damnum [illegible] 1854. 10
Damnum [illegible] quod. ibi.
Damnum [illegible] iniuriam irrogauit ad hoc vt teneatur [illegible] neceſſe eſt. 1855. 10
Damnum per animalia datum qualiter reſtituitur. 1815 60
Damni dans cauſam, dānū feciſſe videtur. 1704 70
Damnatus pro nulla, vel modica iniuria infamis non efficitur. 901. 70
Damnatus de calumnia infamis eſt. 1857 60
Dare quod non habet an poteſt aliquis. 242. 20
Dare literatum an [illegible] 3[illegible]. 50
Deceptus in [illegible] quod in ſupplementum cogere poſſit [illegible] fuerat vltra dimidium iuſti pretij [illegible]. 10
Dece[illegible] qualiter intelligatur [illegible]. 60
Decimæ ad quas pertinent de iure cōi. 1231. 70
Decimæ an poſſint [illegible] populum non [illegible]. 10
Decima an [illegible] illicitè acquiſitis. 1225. 10
Decimæ an [illegible] dari poſſint. 1222. 10
Decimæ a laicis retineri non poſſunt ſine peccato. ibid.
Decimæ an poſſint per Papam remitti. 1216. 50
Decimæ an olim & hodie ſint per monachos ſoluendæ. 1219. 70
Decimæ an ſint tam per colonū quam per eius dominum ſoluendæ. 1228. 70
Decimæ cui eccleſiæ dandæ. 1216. 70
Decimæ & tributa differunt. 1218. 40
Decimæ an ex redditi[illegible] molendini ad ventum, de illicitè acquiſitis & aliis quam plurimis debeantur. 1225. 40
Decimæ minutæ quæ ſunt. 1232. 70
Decimæ quare olim fuerunt laicis in feudum conceſſæ. 1222
Decimæ perſonales dandæ ſunt vbi quis ſacramenta percipit 1224. 30.
Decimas perſonales parœco ſimoniaco notorio parœciani ſoluere non tenentur. 1219. 30
Decimæ prædiales & perſonales quib. eccleſiis ſoluendæ ſunt. 1223
Decimæ præſcriptio realis eſt 1231. 50
Decimæ quæ actione peti poſſunt. 1228. 60
Decimæ an ſint de hæreditate ſoluendæ. 1230. 70
Decimæ an res ſpirituales ſint. 1139
Decimæ ſine peccato à laicis poſſideri non poſſunt ibid. 10
Decimarum quarta pars, quod ab eccleſiis epiſcopo debeatur. 416. 30
Decimarum ius non cadit in laicum. 870. 70
Decimas eſſe iuris diuini dicere falſum, eſt Iudaicum. 1220. 50
Decimas & noualia à laicis poſſideri non poſſunt. 1227. 60
Decimas habens, an habeat noualia. 1237. 40
Decimas poſſidens ſoluere tenetur. 1229. 20
Decimas præſcribere, quod vna eccleſia in parœcia alterius poſſit. 757. 20
Decretum electionis quid contineri debet. 132. 10
Decretales Gregorij ab omnibus debēt recipi. col. 1.
Decretalis epiſtola quid eſt. 450
Dedicatum Deo an poſſit ad vſus humanos redire. 1304. 70
Defectus ſcientiæ promotum deiicit. 273. 70
Def[illegible]ſiones quæ dicantur [illegible]. 503
Defenſiones nouæ quæ dicuntur. ibidem
Defenſio p. [illegible] licet. 918. 50
Def[illegible] ordinandum impedit. 1600. 90
Degradatus celebrans [illegible] conficit. 1769. 70
Delegati iuriſdictio multipliciter expirat. 332. 70
Delegatus arbiter [illegible] poteſt retenta delegata iuriſd. 793. 30
Delegatus mortuo mandatore re integra non poteſt procedere etiam de partium conſenſu. 712. 50
Delegatus ab ordinario an poſt ſuam ſententiam exequi. 543. 70
Delegato mortuo quando ſuccedit ei alius. 337. 40
Delegatus quandoque cauſam committit appellatione remota. 365
Delegatus qui non poteſt intereſſe, an poſſit committere vices ſuas. 374
Delegatus committens vices ſuas an poſſit iterum ad ſe reuocare. 576. 70
Delegatus tertius a duob. conuocatus, an venire debeat. 341. 70
Delegatus poteſt ſubdelegare retenta ſola executione ſententiæ. 558. 70
Delegatus an poſſit poſt annum abſoluere illum quem pro contumacia ante litem conteſtatam excommunicauit. 551. 40
Delegatus qui intereſſe non poteſt dare ſubdelegatum quem collegæ tenentur admittere. 181. 60
Delegatus qui intereſſe non poteſt, vices ſuas committere poteſt. 360. 50
Delegatus cognoſcens reſcriptum non valere poteſt illud annullando actorem in expenſis condemnare 84. 70
Delegatus inferioris, an poſſit alij vices ſuas committere 833. 10
Delegati iuriſdictio multipliciter expirat. 332. 70
Delegatus quandóque cauſam committit appellatione remota. 366
Delegatus an poſſit cognoſcere ſi poſt ſuam ſententiam [illegible] victorem. 354. 70
Delegatus eſt maior epiſcopo. 331. 70
Delegatus ſubdelegans quibus perſonis hoc committet. 340. 50
Delegatus certis ex cauſis recuſatur. 340. 50
Delegans non ceſſat perſonaliter. 459. 70
Delegatus ab alio quàm à principe an poſſit ſubdelegare. 360. 30
Delegati ſententiæ non creditur, niſi commiſſio oſtendatur. 368. 70
Delegati ab ordinariis, qui adminiſtrationem non habent, ſed ſolam iudicandi facultatem an de reſtitutione cognoſcere poſſint. 502. 20
Delegatorum vnus ſi partem iuriſdictionis conſocio committat, & ab eo appelletur, ad quem appellari debebit. 361. 10
Delegatus tribus datis cum illa clauſula, quòd ſi non omnes; ſi tertius non venit, nec ſe excuſat quid fiet. 348. 70
Delegatis duobus datis cum clauſula, quod ſi ambo ille qui intereſſe non poteſt, ſuas committere vices poteſt. 360 50
Delictum ſuperueniens, an rei iudicatæ de iure vel de facto afferat præiudicium. 1724. 30
Delictū prædeceſſoris, an noceat ſucceſſori. 1507. 50
Delicto datur iuriſdictio. 553
Delicti auctores qui fuerunt pro delicto vniuerſitatis puniuntur. 1407. 50
Delicta puerorum, an ſint punienda 1760. 70
Delinquens an toties puniendus ſit quoties deliquerit. 1859. 50
Denunciatio ſola aliquem malæfidei poſſeſſorem conſtituit. 631. 30
Denuntiatio matrimonij per quos poteſt fieri. 1457
Denunciatio per quos fieri poteſt. 1588. 60
De occultis quod neque inquiratur, neque ſuper illis iuretur. 1592. 40
Deportatus non parcens capite punitur. 536. 30
Depoſitarius tenetur de ſolo, ſi doloſe verſatus eſt in depoſito. 1121
Depoſitum in quibus conſiſtit. 1121. 60
Depoſitū & precarium quinque modis reuocantur. 1122 70
Determinatio an præcedentia vel ſequentia reſpiciat. 1160
Deum tentare non licet. 1850. 50
Diabolus dicitur calumniator. 8. 50
Diabolus dictus eſt homo. 113. 70
Diaconi officium eſt dicere Euangelium 992. 60
Dicto primo alicuius ſemper ſtandum eſt. 794. 20
Dies qualiter intelligatur. 319. 40
Dies quando incipit, & quando finitur. 596
Dictum diſtinctio nulla habenda eſt in miſericordiæ operibus exercendis. 1990. 40
Dictæ ſunt & ſingulares & legales. 65. 20
Differentiæ inter præſcriptionem & conſuetudinem multæ aſſignari poſſunt. 56. 60
Differentia inter leges & canones. 357. 40
Difficultas à periurio excuſat. 808. 70
Dignitas non meretur. 77. 50
Dignitas noua an poſſit in eccleſia creari ſine Papa. 89. 70
Dignitates an ſine [illegible] conferendæ. 184. 70
Dignitas laboreſque[illegible] quærenda eſt. 87. 40
Dignitas qualiter accipit[illegible]. 70
Dignitas perſonæ peccatum aggrauat. 1412. 70
Digniorū & maiorū appellatione qui veniant 46. 6
Dignus nemo poteſt eſſe in vno loco, & in alio indignus. 162. 60
Digniores ſunt præferendi. 162. 60
Dignus habitus in vna dignitate, ſi alteri per electionem donetur, an dignus habendus ſit. 273. 70
Dignus iterabit minus dignum. 1560. 10
Dilapidatio quandóque excuſatur. 1587. 10
Diœceſanus requiſitus ſi benedicere abbatem Ciſtercienſem nolit, quòd ipſe monachos ſuos benedicere poterit. 245. 70
Directum diuiſio in libris antiquis probatur. 853. 10
Diſcordiæ materia eſt amputanda. 115. 60
Diſpenſatio an ſit in oſtendi neceſſ. [illegible]. 261
Diſpenſatio illicitum reddit licitum [illegible]. 60
Diſpenſatio in quib. caſibus eſt epiſcopis permiſſa. 515. 10
Diſpenſatio an poſſit fieri cum ſimoniaco in ordine. 16. 40
Diſpenſatio fit propter multitudinem. 250. 60
Diſpenſatio ſine cauſa quo ad Deum non tuta. 1180 70
Diſpenſatio propter duo inducitur. 1055. 70
Diſpenſationem factam cum aliquo probationem non ſufficere, quod à tali ordinatus ſit, qui eum indignum ſciebat & qui cum eo diſpenſare poterat. 1688. 10
Diſpenſare non poteſt ſuper ſecundo conſanguinitatis gradu. 637. 10
Diſtributiones quòd pro qualitate perſonæ fieri debeant. 19. 50
Diuortium quando fit propter maleficium. 1526. 10
Docendi licentia idoneis non eſt deneganda. 1550. 50
Dolus an vitiet contractum. 1124. 20
Dolus in ſpiritualib. reſcindit contractum. 1206. 70
Dolus eſt duplex. 1323. 40
Dolus non [illegible] circa literas, quæ de [illegible] obtinentur. 1755. 50
Dolus [illegible] reſcindit. 1[illegible]8. 40
Domeſtici qui dicuntur [illegible]. 50
D[illegible] liberum [illegible] poteſt. 67. 70
Domicilium [illegible]. 10
Domicilium non [illegible]. 1211. 10
Dominica dies [illegible]. 1319. 40
Domicilij [illegible] an poſſit [illegible] poſſeſſ. referri. 7[illegible]
Dominus ancillæ [illegible] liberam eam in vxorem [illegible] libertatem dediſſe intelligatur, & an matrimonium valeat. 1690. 70
Dominus priuat vaſallum quando feloniam de feudo facit. 1916. 70
Domum [illegible] ſi ſuccumbat, poteſt [illegible] & ligna petere, ſecus [illegible]. 10
Donatio morte naturali & non ciuili confirmatur. 368. 20
Donatio facta aliter quam quod ius dictet, non valet. 885. 40
Donatio facta non [illegible]. 70

Donationem poteſt perficere, qui illam non potuit inchoare.1150. 30
Donatio quinquageſimæ aut cẽteſimæ, an poſſit ab p ſ:opo fieri ſine conſenſu capituli.1164. 50
Donatio qualiter & à quib. reuocatur.1161. 60
Donatis ob ingratitudinem reuocatur.1165. 70
Donatio matris facta filio in trib. caſib. tantùm reuocatur. 1169
Donatio in ægritudine facta mortis mentionem faciens, mortis cauſa facta videtur, ſecus ſi ſimpliciter donet. 1202
Donatio ſub conditione, & donatio ſub modo differunt. 1467. 60
Donatio coniugum an valeat quando matrimonium non tenet.1569. 40
Donatio inter parentes & liberos prohibetur. 1569. 50
Donatio inter coniuges quandoque valet. ibidem.
Donata Eccleſiæ ab ingrediente, an ipſo recedente ſint reſtituenda.1009. 70
Dos nõ niſi liberis perſonis conſtitui poteſt.790.30
Dos ad vxorem & donatio propter nuptias ad maritum redit ſoluto matrimonio.1125. 10
Dos poteſt repeti conſtante matrimonio. 1563. 60
Dos eſt reſtituẽda ſi vir vergat ad inopiam.1568. 10
Dotalis fundus an poſſit alienari.95. 30
Dubia quandoque in deteriorem partem interpretantur.1015. 30
Dubium excuſat à delicto.1745. 50
Duo vbi principaliter mandantur, alterũ ſine altero adimplere non ſufficit.646. 70
Duo neceſſaria ad matrimonium.1439. 70
Duplicitas Deo diſplicet.1385. 30

E

Ebrius qui dicitur, & ebrietas quid.999. 60
Eccleſia conſecrata & non conſecrata eodem priuilegio potiuntur.1763. 70
Eccleſia cuius res eſt alienata, quam actionem habebit.1111. 70
Eccleſia, fiſcus & minor æquiparantur.797. 60
Eccleſia in caſib. certis iudicat de Iudæis. 1657.40
Eccleſia interdicta an liceat in illa celebrare. 1828
Eccleſia nemini debet laqueum iniicere.831. 20
Eccleſia nondum conſecrata gaudet immunitate, in textu.1048. 40
Eccleſia nulli claudit gremium.1986. 30
Eccleſia vna qualiter dicitur dependere ex altera. 266. 60
Eccleſia ſi læditur in contractu, an teneat contractus. 1115
Eccleſia tot habeat miniſtros, quot commodè ſuſtentari poſſunt.24. 60
Eccleſia contra Papæ ſententiam reſtituitur.494.50
Eccleſia Græcorum de iure Romanæ Eccleſiæ ſubiecta eſt 1390. 10
Eccleſia ſine Epiſcopi auctoritate ædificari non debet 1817. 10
Eccleſiæ cathedrales tantùm morte prælati viduatæ dicuntur.123. 40
Eccleſias plures nullus de iure tenebit.201. 70
Eccleſia de occultis non iudicat.637 70
Eccleſia multa obſeruat quæ ab Apoſtolis non ſunt tradita.1386. 90
Eccleſia vacante an clerici aliquid de reb. Eccleſiæ diſponere poſſint.1089. 10
Eccleſia vbicunque læditur in iis præſcriptionibus quæ ad iudiciorum ſtatum ſpectant, reſtituitur. 491 70
Eccleſia vna qualiter ab alia dependere dicatur.266
Eccleſia bona alienans auditur contra alienationem ſuam.1118. 10
Eccleſiæ deſeruire per vicarium an ſit licitum. 324. 60
Eccleſiæ delictum diuiditur cum Epiſcopo, non autem Epiſcopo relictum cum Eccleſia.1179. 20
Eccleſię ſeruit, qui Epiſcopo ſeruit.1022 20
Eccleſiæ vacantis non habentis defenſorem iura alienari non poſſunt, licet ipſa Eccleſia vniri vel conari poſſit.92. 50
Eccleſiaſticæ cenſuræ appellatione quid comprehenditur.1943. 20
Oeconomus ob quas cauſas conſtituatur.399. 60
Edictum de matrimonio eſt prohibitorium.1498. 20
Electio ad quos ſpectat de iure.249. 30
Electio per compromiſſum fieri nequit, niſi omnes conſentiunt.181. 20
Electio irrita quandoque illam impedit. ib.
Electio quandoque dicatur fieri per abuſũ poteſtatis ſecularis.182. 50
Electio an poſſit per vnum fieri.201. 80
Electio qualiter dicitur fieri à maiori & ſaniori parte.203. 60
Electio, an de doctiori fieri debeat.940. 50
Electio an facienda ſemper de meliori.323. 50
Electio inualida an poſſit per ratihabitionem confirmari.152. 50
Electio habet quædam ſubſtantialia ſine quibus nõ valet.180. 60
Electio pro ſtipulatione quandoq; accipitur.157.70
Electio clandeſtina quę dicitur.182. 20
Electio habet aliqua pręcipua, & quę illa ſint.189.30
Electio contra iuſtam appellationem facta, an conualeſcat ſi appellationi renuntietur.155. 50
Electio conditionalis non valet.123. 10
Electio facta à maiori parte etiam extra gremium valet.135. 50
Electio vt confirmetur per maiorem capituli partem debet.189. 10
Electio vel præſentatio illius, qui reperitur fuiſſe in poſſeſſione bona fide valet & obtinet.490. 30
Electio ſi facienda occurrat & maior pars eligentium abſit, an minor pars maiori parte vocata, & non veniente ad maiorem partem ire vel eligere illa relicta poſſit.140. 40
Electio iure ordinario competit.158. 70
Electio quæ ſit contemptis iis, qui debent intereſſe an ipſo iure irrita ſit.171. 10
Electioni ſecundæ locum eſſe vbi prior ipſo iure nulla fuit.155. 10
Electioni vt interſit vocatus & non venit, quod vt adſit, ſi Eccleſiæ intereſt, compelli poſſit. 184.10
Electioni nequiens intereſſe an teneatur procuratorem conſtituere.140. 40
Electioné impugnans an poſſit in cauſa appellationis proſequi cauſam aliam ab expreſſa.131. 20
Electiones duæ ad dignitatem eandem maximè in vna perſona valere non poſſunt.1040. 70
Electiones plures quãdoque concurrũt quæ incontinenti fiunt, quod neutra aliam impediat. 155.70
Electionibus pluribus concurrentibus an vna impediat illam.155. 70
Electores an poſſint ab electo diſcere.1033. 60
Electus ante confirmationem an beneficia conferre vel adminiſtrare poſſit.118. 60
Electus ante cõfirmationem, quandoque licitè adminiſtrat.183. 30
Electi vxor non auget numerum.195. 30
Electus propter eligentes punitur.209. 50
Electus in archiepiſcopum & confirmatus quid exercere poſſit.211. 70
Electa perſona, quòd inter eligentes connumeretur, & vocem habeat.164. 70
Eligentes indignum non ſunt quantum ad ſe priuati.147. 50
Eligentes multa conſiderare oportet.127. 70
Eligentes ſepeliri à ſchiſmaticis, quod ab humo extrahendi ſunt.281. 70
Eligendi putãs in vno ſolo remanere poteſt. 101.40
Eligendi poteſtas aliquibus conceſſa, an reuocari poſſit.158. 30
Eligendi ius, non cadit in laicum.195. 10
Eligendi ius vbi communiter ad Epiſcopum & capitulum pertinent, huiuſmodi eligendi ius non de vno in alium deuoluitur.1086. 40
Eligere poſſint præſentes aliis nolentibus venire. 130. 10
Eligi in Archiepiſcopum non poſſe eum, qui plures dignitates vel beneficia curata habet ſine diſpenſatione.196. 70
Emens rem litigioſam, qua pœna puniatur.671. 50
Emptio facta cauſa pignoris, non quod ſcriptum eſt, ſed quod fuit geſtum attenditur. 1116
Emptio nulla eſt ſine pretio.1136. 60
Emptio contractus licet ſit nullus, & Eccleſia læſa vltra dimidiam, adhuc reus lucratur fructus perceptos ante litem conteſtatã, nec compenſantur ſorte principali. 1115. Emphaſis eſt in verb. 933. 60
Emphyteuſis quòd neque locatio neque venditio ſit.1135. 10
Emphyteuta non ſoluens canonem, an propria auctoritate domini poſſit expelli.1731. 70
Emphyteutæ qui non ſoluit, quantum temporis datur, vt moram purgare poſſit. ibid.
Epiſcopus an iudic. ordin. dare poteſt. 1648
Epiſcopus an & quãdo vni plura beneficia conferre poſſit. 108
Epiſcopus an teneatur de facto illius qui examinat 316. 40
Epiſcopus quot & qualia requirat.275. 70
Epiſcopi an valeant diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio.291. 70
Epiſcopus cõferens alicui beneficium quod conferre non poteſt, tenetur ad aliud ſimile conferre ei cui alterum contulerat.1636. 40
Epiſcopus criminoſus ob contumaciam non, niſi crimen notorium ſit, Epiſcopatu priuandus. 522
Epiſcopus criminoſus an Epiſcopatui ſine Papæ licentia renuntiare poſſit.235. 70
Epiſcopus de quibus criminibus diſpenſare poſſit. 524. 50
Epiſcopus delegare poteſt in genere, & ex cauſa tam inſtitutionem, quàm rerum ſuarum adminiſtrationem.1083. 70
Epiſcopus diſpenſat contra canones, qui irregularitatem inducunt.527. 70
Epiſcopus Eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ bona an alienare poſſit.1086. 10
Epiſcopus, licet cum ſuo capitulo poſſit facere ſtatuta quantum ad iura ſua. & vbi per id aliis præiudicium non paratur, per hæc iura ſuper aliis non poteſt, niſi hi quorum intereſt conſentiant vel minus ſunt præſentes,1119. 60
Epiſcopus ſuſpenſus an excommunicare, præbendas dare, eligere, & huiuſmodi ſimilia facere poſſit. 93. 40
Epiſcopus in ætate non diſpenſat.162. 20
Epiſcopi qua ſcientia inſtructi eſſe debent.196. 30
Epiſcopus tenetur de facto examinatoris.315. 70
Epiſcopus quantumcunque generaliter extimat Eccleſiã, ſẽper quatuor intelligitur retinuiſſe.1161.60
Epiſcopus quæ & quibus poteſt mandare. 1363
Epiſcopus cum ſortilegis diſpenſare poteſt.1755. 40
Epiſcopus beneficia propter conſanguinitatem ſolum concedens ſimoniam committit.1107. 40
Epiſcopus tria principaliter debet habere.275. 70
Epiſcopus an poſſit dare quinquageſima ſine conſenſu capituli.1098. 60
Epiſcopus in ſimplici beneficio ſimoniacè adepto diſpenſat, ſecus in prælatione. 210
Epiſcopus de quibus Deo reddet rationem. 237
Epiſcopi quædam committere non poſſunt perſonis gradus inferioris.88. 20
Epiſcopi pluribus ſimplicibus diſpenſare poſſunt, dummodo non ſint ſub eodem tecto. 1081
Epiſcopi bona ad quem deuoluuntur eo mortuo. 1176
Epiſcopi non cognoſcunt de cauſis ſubditorum archidiacono & aliis.406. 70
Epiſcopi poſſunt condere canones.423. 40
Epiſcopi & ſubditi ſui cauſa coram arbitris eſt tractanda.412. 90
Epiſcopatus eſt ordo.1337. 70
Eſau primatus ſuos recuperare non potuit.206. 70
Æterna promittuntur in lege noua.16. 70
Ethnica quid.320. 70
ethnos quid ibid.
examinatio nimia reprobatur 1840.60
examinatus iterum examinatur 273.80
examinatus rurſus examinandus eſt, in his præcipuè in quibus animæ periculum vertitur 315.70
exceptio danda in ſcriptis, & in actis redigenda 695. 90
exceptio doli vel alia, quæ apud bonos viros opinionẽ ſugillet, contra parentes vel patronos non competit.1842. 30
exceptio rei iudicatæ contra reſcriptum opponi poteſt.63. 70
exceptio peremptoria omiſſa ante ſententiam, poſt ſententiam opponi poteſt.781. 10
exceptio peremptoria publicatis atteſtationibus obiici poteſt.653. 50
exceptio procuratoria eſt triplex.463. 60
exceptio ſi obiiciatur, an ſuper illa ſit pronunciandum. 600
exceptio perẽptoria poteſt obiici & probari publicatis atteſtationib. 714
exceptio facilius datur quàm actio.818. 70
exceptio de iudice ſuſpecto debet opponi ante alias. 896
exceptio pluralitatis beneficiorum an poſſit indiſtinctè opponi per eos, qui plura beneficia non habent.837. 40
exceptio in perſona teſtium appoſita quando debet probari.834. 40
exceptio eſt actionis excluſio.200. 10
exceptio doli an elidatur per replicationem de dolo.846. 20
exceptio temporalis quæ dicatur.38 70

exceptio rei iudicatæ non competit niſi tria concurrant.852. 60
exceptio perpetua quæ dicatur 38. 70
exceptiones dilatorias plures habens, qui diſſi de iudice ſuſpecto primo opponere debet.89?. 60
exceptiones illæ propriæ dicuntur quæ in aduerſarium vel reſcriptum obiiciuntur 695. 70
exceptiones ſunt multiplices.85. 10
exceptionum tranſitus eſt permiſſus. 866
exceptionum cumulatio an ſit permiſſa.131?. 50
exceptionis diffinitio 31?. 30
exceptionib. pluribus nullus vti prohibetur.776. 60
excipi poteſt contra criminoſum in vno officio toleratum, etiam ab his qui eum tolerauerunt, ſi ad maius promoueatur 174. 10
excludere ſimpliciter, & excludere in perpetuum an differant 27. 50
Excommunicatio verbum ſolum requirit.164. 70
Excommunicatio generalis non niſi proferentis ſubditos ligit.18?4. 70
Excommunicatio minor quæ ſit.931. 10
Excõmunicatio & interdictio comparantur 929.60
Excommunicatio in modum exceptionis probata, an faciat excommunicatũ debere vitari. 60?.60
excommunicatio an incurratur per eum qui vi expellit clericum ?3?. 50
excommunicatio etiam iniuſta tenet.686. 50
excommunicatio an excuſetur per impoſſibilitatem.759. 40
excommunicatio eſt mucro diabolis, & tradit ſatanæ. 712. 60
excommunicatio minor vario modo infligitur.1931 30
excommunicatio non infertur, niſi pro peccato mortali.1?4?. 70
excommunicatio vel ſtatim ligat, vel ſtatim nulla eſt 1049. 50
excommunicatio & abſolutio, an extendantur ad aliorum parrochianos.1?98. 70
excommunicatio & noui operis nunciatio conueniunt.17??. 40
excommunicatio an feratur per hæc verba, præcipio ſub anathemate vt hoc facias.1719. 70
excõmunicans trahit ſecum executionem.949. 20
excommunicationis ſententia trib. modis dicitur iniuſta.1?10. 50
excommunicationem quis potius debet ſuſtinere, quàm contra conſcientiam venire. 15?6
excommunicare valens ex mandato Papæ an poſſit abſoluere. 1436
excommunicatus an ante abſolutionem ſit audiendus 1011. 10
excommunicatus an poſſit abſolui non præmiſſa ſatiſfactione.1?46. 30
excommunicatus qui hoc ignorat, an peccet celebrando.1773. 50
excommunicatus compenſare nequit.840. 20
excommunicatus eſt membrum diaboli 955. 30
excommunicatus abſolui petens an ſententiam poſtea impugnare poſſit 1221. 50
excommunicatus non compellitur procuratorem conſtituere.12?. 70
excommunicatus poteſt appellare, & literas impetrare.404. 20
excommunicatus non poteſt reconuenire. 528
excommunicatus iniuſtè nõ committit ſimoniam, ſi pro abſolutione dat pecuniam 1724. 60
excommunicatus ex plurib. cauſis omnes in abſolutione debet exprimere. ??0.42.& 1894.70
excommunicatus an poſſit de calũnia iurare.49 50
excommunicatus ſi literas impetret pro non excommunicatis an valeant. 475. 30
excommunicatus an ſtatim ſit abſoluendus. 522
excommunicatus minori poteſt eligere, ſed non eligi.174. 40
excommunicatus pro falſa cauſa habetur pro excommunicato. & tamen abſolutus pro falſa cauſa non habetur pro abſoluto.490. 40
excommunicatus celebrãs per quem dipenſare poteſt.1767. 50
excommunicatus an ſit ſemper pro abſolutione remittendus ad ſuum excommunicatorem.81. ?0
excommunicatus poſt appellationem probabilem, an ſit excommunicatus.?19. 50
excommunicatus à Papa ſalutatus an habeatur pro abſoluto.1911. 70
excommunicatus in iudicio niſi tanquam reus ſtare non poteſt.519. 70
excommunicatus pro crimine vel manifeſta offenſa quod ſatis faciat antequam abſoluatur.367. 30
Excommunicato an ſit de bonis eccleſiæ prouidendum 1049. 60
Excõmunicato participãs incurrit minorẽ.1830.60
Excommunicato communicans, an poſſit illi excommunicationem opponere.826. 10
Excommunicatum depoſitum verberans, an incidat in canonem.1908. 60
Excommunicati clerici an poſſint à ſuis prælatis abſolui.994. 70
Excommunicatis quandoque communicare permittitur.1886. 70
Excõmunicãs iniuſtè multipliciter punitur.1920.70
Executor partes iudicis aſſumere non debet.878. 50
executor an poſſit recuſari.936. 10
Executor datus ad prouidendum quam poteſtatem habet.1049. 50
Executor merus ſententiæ contra quem de fraude excipitur, non cognoſcit, ſed remittit.877. 60
Executor quis dicitur 356. 50
Executor multipliciter poteſt modũ excedere. 888
Executor an debeat parere delegato, ſi ab aliquo eius opinionis audiuit ſuam iuriſdictionem eſſe reuocatam.59. 60
Executores qui dicuntur.456. 50
Executio iuſta & iniuſta quæ dicitur 364. 50
Executio ſententiæ petitur vigore ſententiæ confirmantis. 375
Executio ſententiæ facta appellatione pendẽte qualiter eſt reuocanda 811. 50
Exemplaria an & quando probent.767. 50
Exempti an poſſint per ordinarios puniri.811. 40
Exiſtentia rei in multis caſib. requiritur.1436. 90
Exordium litis tripliciter dicitur.356. 60
Expenſæ electionum à quib. poſſunt repeti.186. 10
Expenſæ neceſſariæ quæ dicuntur.186. 30
Expenſæ per quid probantur.557. 20
Expenſæ an ſemper ſint abſoluendæ per illum, qui in probatione deficit.653. 70
Expenſarum petitio locũ habet in cauſa criminali, ſiue denuntiationis vel inquiſitionis ſiue exceptionis 658
Expẽſæ an ſint ſemper deducendæ.800. 60
Expenſarum ratio habenda eſt in facultatibus æſtimandis 994. 40
Expenſæ an ſint iudicibus præſentandæ.995. 70
Exprimens falſum vel tacens verũ in impetratione reſcripti, quod præſumatur prima fronte hoc feciſſe ex ſimplicitate, & non ex dolo, niſi ſcientia probetur.53. 70

F

Fabrica eccleſiæ cui incumbit. 1977
Facta à minori parte capituli an videantur facta à toto capitulo.19. 10
Factum non dicitur quod momentaneum eſt. 279
Factum illicitè reuocandum eſt.670. 40
Factum legitimè non eſt irritandum.783.& 1326 70
Facti cauſa potius conſiderãda, quàm factum ipſum 823. 60
Factum verbis potentius 947. 40
Factum proprium eſt iniuſtũ obſtat alicui.1079. 60
Falſarius qualiter eſt puniendus.1749. 70
Falſitas quid eſt. ibid.
Falſitas ex qualitate chartæ deprehenditur.773. 40
Falſitas literarum multipliciter fit.1749. 70
Falſum aptè fabricatur in terminis.352. 40
Falſi pœnam incurrit qui ſigilla apperit.371. 60
Falſum cõmitit qui literas quas portat aperit. 1093
Falſum ſine dolo non committitur.1751. 10
Falſificantes monetam quã pœna puniant.809. 80
Fama accuſatoris loco eſt.396. 60
Fama in matrimonio probando plurimum operatur. 790
Fama, manifeſtum & notoriũ diuerſa ſunt.1005.50
Famam negligens crudelis eſt.1836. 60
Familiares & domeſtici qui dicantur.718. 60
Feriis quibus renũtiari poteſt, & quibus non.541 40
Feriis an poſſit renunciari. ibid.
Feriæ aliæ introductæ ſunt in honorem Dei, aliæ ob principis reuerentiam, nonnullæ vero vt homines ſuperſedeant cauſis agendis, & illæ ſollẽnes appellantur.598. 70
Feriatis diebus in honorem Dei operi ſeruili intendere permiſſum eſt ob alimentorum neceſſitatem, maxime circa rem tempore perituram. 597
Feriatis dieb. certæ cauſæ tractari poſſunt.599. 40
Feudatarius, vſuarius, emphyteota, an poſſint alienare.20. 10
Feudi quæſtio per quos debet tractari.526. 70
Feudũ poteſt præſcribi reſpectu vtilis dominij.83.50
Fideiuſſor an teneatur ad vſuras.1150. 70
Fidei deſcriptio.5. 70
Fides ſe habet ad omnia tempora.6. 10
Fides ſupplet vbi ratio deficit.8. 10
Fidem non ſeruanti, an ſeruanda non ſit.816. 60
Fides pactionis quæ.1462. 10
Figurarum multiplices ſunt ſpecies.1962. 30
Filius naturalis ſecundum leges quatuor modis legitimatur.1539. 30
Filius à patre poteſt exhæredari quatuordecim de cauſis.816. 30
Filius non eſt in matris poteſtate.1167. 10
Filius cuius conditionem ſequitur.1277. 10
Filius heres inſtitutus à patre non implens eius voluntatem, non ob id perdit legitimam. 1281. 70
Filius (cuius pater ſecum bonis ſuis & ipſo filio impubere monaſterio obtulerat) maior factus religionem exiuit, quòd quartam iure naturæ debitam ſtatim conſequi debeat naturali patris morte non expectata.1146. 50
Filius grauatus reſtituere duas quartas retinere poſt falcidiam ſcilicet, & Trebellianicam.1184. 70
Filius rogatus reſtituere ius ſepulchri hæreditarij habet, & operarum, quas debebat liberteſtatori & deſcendentibus etiam poſt reſtitutionem. 1185. 50
Filij non debent parentes caſtigare.1678. 10
Filij ſunt multiplices.1514. 70
Filij an poſſint litigare ſuper hæreditate parentum adhuc viuentium.1532. 10
Filij duorum compatrum an poſſint matrimonio iungi. 1494
Filium ſacerdotis non eſſe, qualiter poteſt ſe quis probare.1845. 50
Filium ſe eſſe qualiter quis probabit.1532. 10
Filiatio qualiter probatur.289. 70
Finis ſpectandus eſt 138. 30
Fines territorii licet aliquo caſu præſcribi non poſſint, reſpectu ſcilicet limitationis & nominis territorij, tamen ipſa proprietas & ius omne præſcribi poteſt.859. 50
Fœminæ ciuilibus officiis remotæ ſunt.508. 70
Fœmina an poteſt eſſe procuratrix, arbiter & iudex 986. 30
Fodrum quid.1330. 10
Foreſta quid ſit.1160 10
Forma iuramenti teſtium.71. 70
Fornicator & vſurator ſuſpenſi ſunt ipſo iure. 1003
Forum ſortitur quis ratione rei de qua agitur vbi res ſita eſt 542. 70
Frater pro fratre teſtificatur.375. 60
Frater contra fratrem teſtificatur.793. 60
Fratres vterini qui.1932. 70
Fraus legi ſit quatuor modis.1730. 70
Fructus dicuntur qui deductis expenſis quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum & conſeruandorum fructuum.631. 10
Fructus beneficij vacantis ad tempus per Epiſcopum retineri poſſunt.108. 10
Fructus computatur in pignore.1143. 70
Fructus percepti an & quando in quartam computentur.1185. 40
Faniculus excommunicationis triplex.439. 10
Furor ſuperueniens non tollit dignitatem nec pa... tiam poteſtatem.1437. 40
Furtum quid dicitur.198. 50
Furti commiſſio dicitur. ibid.
Furtum non cadit in re incorporali, ſed inuaſio. 198
Furtũ poteſt purgari te apud ſurem manente.240.60
Furti condemnatus, eſt infamia notatus.755. 40
Furtiua promotio quæ.1779. 10
Fur emens rem furtiuam domino & pro tradita habens, quod pro furtiua poſſidere deſinat, & poſſidet pro ſuo.240. 60
Furem indicare an & quando quis teneatur, & quando non.

G

GEnerale verbum an ſit generaliter intelligendum.1486. 70
Generalitas nimia reprobatur.39. 30
Genus pœnæ per ſe non infamat, niſi ſententia præcedat.1850. 50
Gradus quid, in arbore affinitatis requirc.
Gradus conſanguinitatis qualiter noſcuntur. 1516. 20
Guidagia quæ dicantur.1953. 10

H

HAbitus an faciat monachum 1145. 60
Habitus probationis quis.1155. 60
Habitus profeſſionis quis. ibid.
Hæredes iuramentum defuncti ſeruare tenentur 194

Hæres de quo intelligitur.286. 40
Hæres ſi & vtrum, & tei.744. 50
Hæredes defuncti teſtamentum ſeruare tenentur.794
Hæres non implens voluntatem defuncti an debeat ſucceſſione priuari.1072. 40
Hæredes an ex defuncti maleficio conueniantur. 1207. 70
Hæres an ſem per teneatur ex contractu defuncti. 1210. 30
Hæredes quandoque pro delicto defuncti tenentur. 1729. 10
Hæreditatis Raymundi diuiſio.1181. 70
Hæreditatis Raymundi diuiſio.77. 70
Hæreditatis iacentis bona occupans, non incurrit pœnam l.ſi quis in tantum.C vnde vi.1198. 70
Hæreſis purgatur per iuramentum. 1685
Hæretici laici per Eccleſiam condemnantur, ſed per iudicem ſecularem puniuntur.
Hæreticus multis modis dicitur.1669. 70
Hæretici omnes ſunt excommunicati.1671. 70
Hæreticus ſponte redire volens, recipi debet errore abiurato.1674. 20
Hæreticorum filiis etiam catholicis nihil eſt relinquendum.1676. 20
Hæretici pœna. 1986
Hic poſſidet cuius nomine poſſidetur.287. 30
Homagium quid ſit.1794. 10
Homines prompti ſunt ad diſcutiendum.81. 70
Homo liber obligari non poteſt. 517
Homo liber an poſſit eſſe obſes, & obligatus. 802
Homicidium variis modis committitur.1701. 10
Honores ſperare poſſumus.172. 60
Honores gradatim conferantur.218. 70
Horæ quare ſunt inſtitutæ ſeptenario numero. 1364. 70
Hypothecæ quid.1110. 50

I

IGnorantia an ſit tolerabilis.71. 60
ignorantia an præſumatur.68. 60
ignorantia craſſa an excuſat.133. 20
ignorantia probabilis excuſat.1775. 40
ignorare quod publice factum eſt nulli licere. 551
illicitum infringi poteſt ſine ſuperioris auctoritate. 169. 10
illicitum non venire ſub generali pollicitatione, ſeu promiſſione etiam iurata.1697. 40
illegitimi an poſſint per legatum diſpenſari.292. 30
illiteratus poteſt eſſe iudex.42. 60
immunitas quibus aufertur.1695 60
immunitatem violans an ſit excommunicatus.1895.40
impenſæ neceſſariæ quæ dicantur.1230. 50
imperatoris excellentia.1478. 50
imperium non habet par in parem regulariter. 132. 70
imperium ad quos eſt tranſlatum.166. 70
imperium regium an & quando iuſtum metum inducat.1416. 20
impoſſibile eſt quod cōtra bonos mores eſt.1422.10
impoſſibilium nulla eſt obligatio.1349. 70
impoſtulabilis eſt qui interdictum violat.97. 10
impotentia iuris & facti.374. 60
impuberib. dignitas dari non debet.264. 70
imputandum non eſt ei, qui non facit quod facere tenebatur, ſi per eum non ſteterit, quominus faceret.667. 50
in cauſa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor præſumptionem habeat pro ſe, non tamen defertur in iuramentum. immo locum habet regula Actore non probante, &c.729. 70
incendiarij à quo poſſunt abſolui.1728. 70
incendiarij an ſint omnes ipſo iure excommunicati. 1889. 10
incidens quæſtio ea eſt, quæ factum principale ſeu cauſæ merita concernit, emergens vero ipſum proceſſum 600. 40
incorporalia an poſſideantur, vel quaſi poſſideantur. 555.70.& 637. 40
indebitum quibus modis dicatur.1555. 40
indebitum eſt triplex, ſcilicet iure ciuili tantum, iure naturali tantum, & vtroque. ibid.70
indefinita æquipollet vniuerſali.379. 20
indictio quid eſt.772. 70
indictio in reſcriptis & priuileg. ponenda.772. 70
indictio qualiter cognoſcitur.773. 10
indigena quis dicitur.94. 60
induciæ quandoque ſunt arctandæ.329. 60
induciæ dandæ ei, qui aduocatum non habet, vt quærat, ſi, &c.567. 70
induciæ deliberatoriæ non ſunt dandæ pleno inſtructis.591. 60
induciæ datæ à lege, à iudice abbreuiari poſſunt.908 10
indulgentiæ à prælatis conceſſæ vltra quam ſit eis permiſſum, an valeant.1874. 50
infamia quòd præcedat inquiſitionem.765. 60
infamia an compellat aliquem ad purgationē. 1847
infamia non tollitur per pœnitentiam.1849. 70
infamis an poſſit eſſe iudex.42. 66
infamis curam monaſterij gerere poteſt. 272
infamis à denuntiatione repellitur.763. 50
infirmis compatiendum eſt.1015. 50
in fraudem facere videtur, qui facit quod facere non debet. 135. 60
ingenuus quis dicatur.1836. 30
ingreſſus monaſterium an fingatur habere hæredem, cum rogatus eſt reſtituere priuato, vel cum priuatus ei ſubſtitutus eſt.688. 70
inimici à teſtimonio & multis aliis repelluntur. 1589
initium ſpectandum eſt.158. 30
iniuriam eccleſiæ poteſt quilibet proſequi.431. 50
iniuriarum actio infamat.901. 60
iniuria fit re & verbis.1855. 10
iniuria facta eccleſiæ an poſſit per Epiſcopum ſolum remitti. 1908
iniuriam nobis illatam, an poſſimus remittere. ib.
in notoriis in ius vocandus aliquis non eſt. 902.60
inquiſitio fieri nō debet, niſi fama præcedat.395.30
inquiſitio propter infamiam à maleuolis ortam, an facienda ſit.795. 70
inſtitutio plenius ius tribuit, quàm præſētatio. 391. 10
inſtituere quid. 1055
inſtrumentū ex perſonæ qualitate probatur. 778.50
inſtrumentum vitiatur propter raſuram.1509. 10
inſtrumentum quantumcunque authenticum poteſt reprobari.722. 70
inſtrumentum qui perdidit quid, probare tenetur. 1813. 60
inſtrumentum reprobatum dicitur eo ipſo, quod cū iudici oſtenditur contrarium indicat.898. 70
inſtrumenti appellatione veniunt teſtes, non tamen in termino dato ad productionem inſtrumenti non poſſunt teſtes produci.760. 70
inſtrumenti perditio qualiter reprobatur.183. 70
inſtrumenta an vitientur propter raſuram. 1749.70
inſtrumenta noua induci poſſunt in appellationis cauſa.1817. 70
inſtrumenta ſunt publica.767. 70
inſtrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad vtriuſque partis damnum & commodum. ibid.
inſtrumentorum editio, per quas actiones fieri petitur.782. 30
intellectus ca.cum in cunctis, & c. quia propter. ſupra eo.tit.192. 10
intellectus c.cum in cunctis, de elect.196. 60
intellectus l.ſi quis §.funeris ff.de reli. & ſump.fun. 220. 70
intellectus c.tuam, de æta. & qual 302. 40
intentio cōſtituentis eſt attēdenda in dubiis.468.40
interdictum violans nec eligi, nec poſtulari poteſt. 100
interdictum vnde vi, vel vti poſſidetis, nō datur pro rebus incorporalibus, ſeruitutibus, & iuriſdictionibus, vt quæ non poſſideantur, ſed quaſi vti poſſidetis interdictum.555. 70
interdicta recuperandæ poſſeſſionis.615. 50
interdictum vnde dicitur. 916
interdictum vnde vi, contra quē debet dari.642. 10
interdictum vnde vi, & actio quod metus cauſa differunt 642. 50
interdicta Eccleſia non poteſt ibi celebrari, etiam de licentia Epiſcopi.829. 60
interdicti ſententiam nō ſeruans, tanquam ſuſpectus beneficia & dignitates conferre nōn pōt.1797.30
intereſſe in actionibus arbitrariis quod iudicis officio venit.381. 70
intereſſe in bonæ fidei actionibus iudicis officio venit, ſecundum tamen actionis naturam. ibid.
intereſſe qualiter probatur.485. 30
interlocutoria ſententia in rem iudicatā tranſit.164
interlocutoria, an poſt decēnium mutari poſſit.964
interpretatio eſt quadruplex.59. 40
interpretatio in meliorē partem facienda eſt. 1160.10
interpretatio non adhibetur vbi conditor canonis non adhibuit.1417. 20
interpretatio per quem fieri poteſt.1959. 70
interpretari eius eſt, cuius eſt condere.49. 20
inteſtatus quis dicatur.1191. 20
intentio cōſtituentis eſt attendenda in dubiis. 466
inueſtitura ſola poſſeſſionem non quæri.86. 50
inueſtire quid ſit. 1065. ipſo facto multa ſiunt. 530. 40
irregularitas prouenit duplicitet.525. 70
irregularitas per quoſdam canones inducitur. ibid.
irregularitatem religionis ingreſſo nō tolli.1609.10
irregularem hominem ſcandalo reddi.1707. 70
iudæus contra chriſtianum, ad teſtimonium non admittitur.757. 50
iudæi potius ſunt vitandi, quàm pagani.1661. 50
iudæi tenentur ad decimas.1795. 70
iudex qualis eſſe debet.42. 60
iudex corrumpitur ex quatuor.340. 60
iudex an debeat remoueri, ſi alterius partis vult aduocatus fieri.741. 40
iudex an poſſit facere gratiam vni parti in alterius præiudicium.351. 70
iudex an debeat iudicare ſecundum allegata. 396.60.
iudex an teneatur in ſententia cauſam exprimere, quæ ipſum mouit.889. 60
iudex appellationis an poſſit procedere altera parte abſente.26. 50
iudex cogit partes ad concordiam.167. 70
iudex à quo, aliqua poteſt circa appellationem.1528
iudex cognoſcens de principali, cognoſcere debet de acceſſorio.1563. 50
iudex eccleſiaſticus inter laicos cognoſcit in multis caſibus 547. 20
iudex & teſtis propter familiaritatem repelluntur. 553
iudex facilius repellitur quàm teſtis.375. 60
iudex in cauſa matrimoniali non debet habere.1508 50
iudex nihil debet accipere.1649. 60
iudex officio depoſito, an conueniri poſſit.1407.[20]
iudex ordinarius poteſt recuſari.965. 70
iudex poteſt ſupplere de iure, ſed non de facto. 100. 40
iudex quandoque de cauſa cognoſcere poteſt, non tamen ſententiam ferre.1302. 30
iudex recuſatur ex ſimilitudine cauſæ.537. 30
iudex recuſatus an aliis poſſit negotium committere.965. 70
iudex recuſatus negotium non committat, niſi vtraque pars conſentiat 966. 10
iudex an ſtare debeat iuramento præſtito ſuper æſtimatione damni ratione iniuriā paſſi.1853.50
iudex ad quem vſque gradum conſanguinitatis recuſari poſſit. 540
iudex ea quæ aduocatus omiſit ſupplere poteſt.102. 50
iudex eccleſiaſticus cauſas ciuiles & criminales, & etiam ſpirituales laico delegare poteſt.522. 50
iudex Eccleſiaſticus quod etiam contumaciæ cauſa, beneficium eccleſiaſticum ſequeſtrare poſſit. 26
iudex formæ ordinem ſequi debet.886. 70
iudex grauamen tollere poteſt, vt appellans ab appellatione recedere cogatur.942. 70
iudex poteſt quem citare per nuntium priuatum, ſine literis dato ſibi aliquo ſigno.943. 50
iudex in cauſa capitali, non niſi cōuictum damnat. 1006. 70
iudex inferior, etſi de priuilegio ſedis Apoſtolicæ iudicare nō poſſit, tamen de eo iudicare pōt.162.10
iudex mandati formam nō obſeruans, irritum ipſo iure quod facit.647. 60
iudex non ſecundum conſcientiam, ſed ſecundūm allegata iudicare debet 366. 70
iudex ordinarius pro aſſeſſore nihil capere poteſt, ſed bene delegatus modo ſine fraude capiat.996. 50
iudex poſſeſſorij nouus & petitorij iudex eſſe poteſt & debet.554. 50
iudex recuſatur ex ſimilitudine cauſæ.537. 30
iudex vnde dicatur, in textu. 1936. 10
iudex ſecundū ſenſum ſuū iudicare tenetur. 1947.70
iudex ſi impeditur, quid iuris.1285. 10
iudicis examen non poteſt declinari, neque per miſſionem nuntij ad ſuperiorem, neque per literas nondum iudici præſentatas. 992
iudici non ſemper eſt obediendum.364. 70
iudicib. pluribus datis, ſi vnus moritur, an aliis vel alij procedere poſſint.385. 50
iudex an ea, quæ ſunt iuriſdictionis poſſit extra prouinciam exercere.383. 50
iudicis & accuſatoris perſonam gerere vnum non poſſe.1626. 40
iudicis partes eſſe, in quacunque litis parte voluerit partes interrogare.780. 70
iudicis partes eſſe, partib. aduocatus miniſtrare, ſi habere non poſſint.420. 70
iudicis mandatum non eſt contemnendum. 1528

iudic

iudicem contemnens legem offendit.1774. 70
iudicem aliquem eſſe multa impediunt.384. 70
iudicib. pluri. datis, an vno abſente, alij poſſint procedere.c.343. 10
iudicib. plurib. datis cum clauſula, quod ſi non omnes. &c. ſi vnus [illegible] fuerit an poſſit ſubdelegare. & an collegæ teneantur ſubdelegatum admittere. 374
iudicium quid ſit.1635. 50
iudicium reſtitutorium eſt ſecundùm canones valde latum.502. 40
iudicium eſt triplex.1744. 60
iudicium principalium coguntur multi ſubire [illegible] tex.514. 10
iudicium extraordinarium quod eſt.595. 20
iudic. penſantis an pereat [illegible] 539. 69
iudicia generalia [illegible] 638
iudicia [illegible] in excommunicationis & ſuſpenſione ſeruandus eſt 1[illegible] 60
iuramentum voluntarium quid.852. 40
iuramentum [illegible] 10
iuramentũ quādo [illegible] 725. 30
iuramentum de calumnia an ſit præſtandum in criminali cauſa 574. 70
iuramentũ quod etiam ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſit [illegible] ſeruandum.825. 70
iuramentum quandò per actori, quandò per reo deferri 833. 30
iuramentum an poſſit deferri actori.729. 70
iuramentum a reo exigi poteſt, etiam actore nihil probante quando vertitur in periculum animæ. 1449. 60
iuramentum calumniæ præſtatur in cauſis ſpiritualibus 152. 60
iuramentum de calumnia an poſſit præſtari in cauſis [illegible] 585 70
iuramentum calumniæ an poſſit in eadem cauſa reiterari 651. 50
iuramentum de calumnia an poſſit delegari 585.
iuramentum [illegible] 40
iuramentum de veritate & de calumnia differunt. 829. 30
iuramentum de veritate non debet [illegible] 30
iuramentum non eſt vinculum iniquitatis.434. 40
iuramentũ in actione [illegible] 70
iuramentum per teſtes [illegible] 703 70
iuramentum [illegible] 70
iuramentum in cauſa [illegible] remitti non poteſt. 742
iuramentum de calumnia non excludit iuramentum de veritate. 757
iuramentum calumniæ ob expenſarum condemnatione excuſat. 857. 70
iuramentum calumniæ de credulitate eſſe 518. 60
iuramentum calumniæ an & quando præſtandum ſit in cauſis criminali. 534. 60
iuramentum actui ſuper quo opponitur, nihil addit. 514. 30
iuramentum deferendum non eſt ei quem credimus incurſurum periurium.851. 10
iuramentum de veritate dicenda non de calumnia in ſpiritualibus [illegible] 40
iuramentum extendendum non eſt 831. 70
iuramentum & in cauſa famoſa regulariter non [illegible], [illegible] tamen ſi accuſator vel actor [illegible] 832. 70
iuramentum intelligitur ſecundùm materiā ſubiectā, & ſecundũ omnes [illegible] 40
iuramentum extortum ipſo iure non [illegible] 757 70
iuramentum non tenet, vbi actus ſuper quo app ſi tum eſt certum. 551. 70
iuramentum teſtis remitti poteſt.749. 70
iuramenti cauſa quis non excipere tenetur, qui tamen agere poteſt. 52
iuramenti declaratio vel interpretatio cum de illo dubitatur [illegible] 20
iuramenta & promiſſa non extenduntur niſi ad ea de quib. cogitatum eſt.314. 60
iuramenta ſecundùm iurantis intentionem interpretanda ſunt.8[illegible] 40
iuramenta diuerſa diuerſis præſtanda. 8[illegible]0
iura vigilantib. ſubueniunt.95. 10
A iure communi vbi quid diſcrepat, ſi fieri poteſt recedendum eſt ad ius commune.95. 70
iura vbi ſunt docenda.[illegible] 50
iurare per creaturas non licere, ſed per Deũ.822. 10
iurare nolens pro condemnato habēdus eſt.1985 10
iurans in poſterum concubinam non cognoſcere ſi eam in vxorem ducat, an periurus efficitur. 875.

iurans accipere vnam de filiab. Titij, ſi poſtea vnam illarum cognoſcat, cogendus etiam vt illam accipiat. 1425
iurans ſeruare ſtatuta edita, an teneatur ad edenda. 832. 70
iure diſceptare quid eſt in tex 1936. 10
iurgium quid. ib.
iuri alterius regulariter non derogatur. 183. 70
iuri ſuo an poſſit quis renuntiare 549. 60
iuris ſolennitates an poſſint remitti per partes. 329
iuriſdictio & merum imperium an poſſint delegari. 406. 50
iuriſdictio perpetuatur per citationem.1558. 70
iuriſdictio an citatione perpetuetur.341. 60
iuriſdictio extenditur quandóque ad eos, de quib. cogitatum non eſt. 339
iuriſdictio per compromiſſum nō expirat, licet primum compromiſſum per ſecundũ expiret.380.20
iuriſdictio quæ certo tempore clauditur ad tempus maius protendi poteſt. 329. 70
iuriſdictio, quæ delegant is morte eſt integra, non expirare nec tēpore, quod delegata nō ſit.412.50
iuriſdictionem non exercet minor præſente maiore. 826
iuriſdictio vicarij Papæ ad quot milliaria extendatur.326. 10
iuriſdictio amittitur multis modis.580. 70
iuriſdictio de perſona ad perſonam, prorogatur. 504. 50
ius reuocandi domum quib. perſonis conceditur. 560.20. 595.60
ius naturale in quibuſdam tolli poteſt per Papam. 1236. 50
iuris ordo peruerteretur ſi reus ſequeretur forum actoris.540. 60
ius vnde dicitur.1937. 30
ius patronatus cur cenſeatur ſpirituale.522. 60
ius patronatus transfertur multipliciter.1434. 40
ius patronatus, an acquiratur ex refectione eccleſię. 1316. 70
ius patronatus ſi ſit in conuentione, quid faciendum eſt.1326. 40
ius idem ibi ſtatuatur, vbi eſt eadem ratio.16. 70
ius perditur propter multa.1826. 60
ius ſine iuriſperito conſtare non poteſt 1213. 70
ius ſuum nemo perdit ſine culpa.1558. 10
ius canonicum an deroget ciuili circa teſtamentorum compoſitionem.1174. 60
ius an acquiratur alicui per ſolam nominationem. 1539.50
ius patrię poteſtatis epiſcopatu ſolo ſoluitur.295. 60
ius tempore feriarum, meſſis & vindemiarum de reb. quæ tempore vel morte perituræ ſunt dici poteſt.598. 70
iuſtitia quid.1935. 50
iuſte poſſidere qui ſit in textu.1937. 30
iuuandus vnus non eſt vt alter lædatur.38. 10
iuuenes qui dicantur.1057. 30

L

Laici de reb Eccleſiæ nihil poſſunt diſponere.15. 70
Laicus in Eccleſia collegiata eligere non poteſt.203 10
Laici ſpirituales ſine periculo animæ non poſſunt poſſidere.446. 10
Laicus in ſpiritualibus arbiter eſſe nequit.152. 50
Laicus patronus præſentando indignum & ius eligendi, non perdit niſi in caſib. in quibus eligens vel collator perderet. 1336
Laici an poſſint quandóque clericos capere.1411. 30
Laici quod nullam de rebus eccleſiaſticis adminiſtrationem habere debeant. 1414
Laici an & quando clericos accuſare & contra eos teſtimonium ferre poſſint.1576. 70
Largus quis dicatur. 10
Latinitas falſa vitiat reſcriptum, ſed non teſtamentum. 10
Latrones publici poſſunt à quolibet impune occidi. 1406. 10
Legatus an poſſit de cauſis exemptorum cognoſcere.290. 10
Legatus poteſt facere reſeruationes.1334. 60
Legatus poteſt facere conſtitutionem.1959. 60
Legatus an & quando Eccleſiam abſque præſentatione conferre poſſit.392. 70
Legatus de quibus cognoſcere poteſt 1318. 20
Legatus prouinciam egreſſus ad quam deſtinatus erat, an & quando excommunicare, abſoluere & cauſas in illam prouinciā delegare poſſit.393. 50
Legati ſtatuta perpetuo durant.395. 60

Legati definitio.116. 70
Legatum rei alienæ an valeat.1791 70
Legatum ſi fiat adminiſtratori eccleſiæ etiam proprio nomine expreſſo, quod canonica ni Epiſcopus cōſequeretur, quaſi dicatur legatũ eccleſię 1180
Legatorum de latere maior poteſtas quam aliorum legatorum 292. 10
Legat⁹ an poſſit cōfirmare ſentētiā delegati.389. 40
Legati ſunt triplices.394. 70
Legatus an poſſit conferre beneficium patronatus. 393. 70
Legatorum de latere poteſtas in abſoluendo.394.50
Legati de latere qui proprie dicuntur.395 10. 40
Legatum ſub modo factum ſtatim petitur cautione de modo adimplendo præſtita, ſicus in eo, qui ſub conditione debetur.1188. 70
Legibus & non exemplis iudicandum eſt.96. 70
Lex iuriſdictionis quid comprehendat.417. 70
Lex diœceſana quid comprehendit.418. 10
Leges diœceſanæ quæ ſunt.418. 20
Lex abrogata an poſſit allegari 532. 70
Lex properandum.1.reſpon.§.vlt & §.plerũque. C. de iudi.an correcta ſit per ius canonicum.559. 60
Legis auxilium fruſtra inuocat, qui in illam peccat. 921
Legis auxilium perperam inuocat qui in legem committit.1076. 60
Legibus iudicatur, canonibus deficientib.1799. 20
Leges neminem cogunt facere.1803. 70
Leg ſit fraus de contractu ad contractum duplicter.1830. 70
Legitimatus per principem in ſpiritualibus, legitimatus non eſt.1539. 30
Libellus vniuerſalis an poſſit admitti.415. 60
Libellus an ſit de ſubſtātia iudiciarij ordinis.560. 60
Libelli definitio 560. 60
Libellus an poſſit mutari.562. 40
Libellus eſt duplex. ibidem
Libellus generalis quandóque admittitur.641. 40
Libellus generalis an ſit admittendus.641. 4
Libertatis cauſa ſub quo iudice cognoſci debeat. 294. 10
Libertas res eſt ſpiritualis.296. 70
Libertas eſt multum fauorabilis.1489. 70
Licet quis non debeat admitti ad probandum illud quod probatum non releuat, tamen impertinentium iure ſaluo admittitur.377. 50
Linea quid, require in arbore affinitatis.
Lis quid.1935. 30
Litis conteſtatio an fiat per confeſſionem aduerſarij.198. 60
Litis conteſtatio quid eſt.565. 30
Litis conteſtatio an debeat fieri ſuper exceptione. 346. 40
Litis conteſtatio eſt exordium iudicij.1938. 50
Litis conteſtatio qualiter fit.200. 20
Litis conteſtatio debet fieri ſuper exceptione. 979
Litis conteſtatio an fiat per reſponſionem conditionalem.741. 40
Litis conteſtatio ſuper exceptione nō requiritur, neque libelli oblatio, neq; calũniæ iuramentũ.346.60
Lite conteſtata an poſſit de crimine procedi contra abſentem. 668
Lite non conteſtata teſtes recipiuntur nedum vbi agitur de priuati electione, ſed de deſtitutione 660 [illegible] 70
Lite non conteſtata, quod ad teſtium receptionem procedendum non ſit, vide illius regulæ fallentias.575. 10
Lite non conteſtata fauore libertatis teſtes recipiuntur, & fertur ſententia.731. 60
Literæ ad beneficia ſine mandato impetrari poſſunt. 67. 10
Literæ an poſſint impetrari à poſſidente 45. 20
Literæ contra laicum à Papā impetratæ an valeant. 234. 70
Literæ commendatitiæ quæ dicuntur.1017. 40
Literæ de ſimplici iuſtitia, quos falſæ non præſumantur. 1753
Literæ diuerſæ ſub eadem data & forma cum impetrantur, & diuerſis ad eoſdem iudices præſentantur, vtraque ſuperſedetur donec ſuperior conſulatur.327. 30
Literæ executoriæ in quibus impetrans falsò dicit monitorias præceſſiſſe non valent 78. 60
Literæ per excommunicatum impetratæ an valeant.375. 70
Literæ procur. & literæ de rato an differant.1 10.10
Literæ primæ an euaneſcant, ſi in ſecundis literis generalis menti[illegible] 649. 70

Literæ protectionis Papæ an eximant aliquid à iuriſdictione ſui iudicis. 918.20
Literæ qualiter probantur de mandato domini impetratæ. 74.30
Literæ ſignatæ non dicuntur vbi nomen deeſt.773.60
Litteræ quæ reuocatæ ſint qualiter cognoſcendæ.43.70
Litteræ ad lites cum non valeant,ſine mãdato, quis hoc probabit. 66.50
Litteræ triplices ex ordine curiæ conceduntur.78.70
Literis Epiſcopi an & quando credatur tamquam publicato inſtrumento.686. 686
Litteris prælatorum an in præiudicium aliorũ credatur. 430.20
Locus ſi eſt reo ſuſpectus,vbi & à quo eligetur iudex. 376.10
Locus totus eſt partibus aſſignandus. 376.40
Locorum diſtantia prodeſt quo ad multa.496. 40
Ludo perditum an poſſit repeti. 999.60
Ludus,& ludi inſpectio prohibentur clericis. ibi.
Ludere pecuniam & ſponſionẽ facere,virtutis cauſa licere. 1717.40
Ludere licet,conuiuij cauſa. 1789 50
Luxuria quomodo plus habeat quàm caſtitas.308.60
Luxuria omnes ferè maculat. 1849

M

MAgiſtri qualiter ſunt multiplices: 416.70
Magiſter vnde dicitur. 1650.20
Magiſter an pro doctrina poſſit collectam petere. 1652. 50
Maiori parti non ſemper ſtatur. 44.70.1110.60
Maiori parti regulariter ſtandum eſt. 1180.60
Maiora cautius ſunt agenda. 1526.70
Maleficium diſtinguunt voluntas , & propoſitum. 1706. 20
Male meritus publica egeſtate laboret,vt exemplo ſit aliis ad maleficia extirpanda. 1667.60
Malitiis hominum non eſt indulgendum.83. 60
Malum faciens aliquando non punitur.1531. 10
Mancipia nouitia quæ dicuntur. 1944
Mandatum tria debet continere. 458.30
Mandatum generale ſufficit in iis quæ incidenter eueniunt,vt in reſtitutionibus. 499.20
Mandatum Papæ à legato interpretari poteſt. 99.50
Mandatum re integra morte alterius tam mandatoris quàm mandatarij regulariter ſoluitur.368.10
Mandato ſpeciali quandoque conſuetudini derogatur. 316 60
Mandatum mortuo per litteras ab eodem impetratas antequam moreretur,quod procedi poteſt ſi citatio executa illius mortem præceſſerit.341.30
Mandatum ſpeciale in multis caſibus eſt neceſſarium. 499.20
Manſus quid ſit. 1338.50
Manſus quid. ibid.60
Manzer quis. 356 30
Maria quæ vouerat caſtitatem,an licitè potuit cõtrahere. 129.50
Maritus ex vxoris incontinentia dehoneſtatur.290 40
Maritus accuſat quandóque iure mariti. 1722
Maritus an lucretur fructus rei dotalis. 1742.60
Maritus ingreſſus religionem de licentia vxoris continentiam non promittens,an poſſit reuocari 1262. 60
Maritus accuſans vxorem an teneatur inſcribere. 464. 60
Matrimonium quid ſit.in tex. 218.60
Matrimonium an impediatur propter ſcandalum. 1492. 60
Matrimonium an ſit ſeparandum propter maleficium.1523. 10
Matrimonium bona fide palam contractum præſumitur legitimum. 1458.40
Matrimonium clandeſtinum an poſſit accuſari per eos,qui præſentes fuerunt,quando contrahebatur.1460 59
Matrimonium an ſemper poſſit contrahi.597. 79
Matrimonium contractum contra interdictum Eccleſiæ an ſit dirimendum. 1462
Matrimonium contractum contra interdictũ Papæ, etiam cum clauſula decreti irritantis anteneat.1457. 50
Matrimonium contractum non conſummatum an Papa poſſit diſſoluere. 1262.20
Matrimonij conſummatio eſt duplex. 1263
Matrimo.dicitur clandeſt.tripliciter. 1460.50
Matrimonium eſt fortius vinculum quàm ſit iuramentum.1426. 50
Matrimonium habet ſubſtantiam,& formam. 1149.70
Matrimonium nondum conſummatum,an per Papam diſſolui poſſit.1292. 40
Matrimon.non impeditur per homicidium.1492. 60
Matrimonium per quæ verba fuit inſtitutum. 1526.50
Matrimonium propter ſcandalũ impeditur. 1441.10
Matrimonium quandóque per verba de futuro contrahitur. 1415.10
Matrimonium ſecundo contractum lite ſuper primo pendente an teneat. 1452
Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. 1419.20
Matrimonij definitio. 1477.40
Matrimonij bona ſunt tria. 1543.10
Matrimonij ius an ſoluatur per contumeliam creatoris. 1560.70
Matrimonio illicito ſeparato an poſſint data repeti.1565. 70
Matrimonio carnali copula conſummato,ſi alter coniugũ filium alterius de ſacro fonte ſuſcipit, quod ambo coniuges compatres infantis parentibus efficiantur.14 . 10
Matrimonio non prohiberi,qui vnà leuent eundẽ de ſacro fonte.1495. 50
Matrimonio priuat⁹,eſt qui teſticulis caret. 1518.70
Matrimonia priora quãdóque reſtaurãtur. 1517 70
Matrimonialis cauſa multa ſpecialia. 568
Medium vbi ſpectandum eſt. 1339.40
Media via eſt eligenda. 322.70
Medicinę ſumptio celebrationem impedit.1367.50
Mediocriter boni qui. 1373.40
Mediocriter mali qui. ibid.
Melchiſedech præceſſit legem. 16.50
Mens potius attendi debet quàm verba.1830. 10
Meſſiu & vindemiarium tuſti tempore, quód quis in iudicio vt compareat compelli nõ poſſit.541.40
Metus minori in fœmina attendi debet. 1529.60
Metu facta tenent niſi in ſex caſibus. 480.50
Metus in multis caſibus excuſat.480.50.484. 30
Metus quid ſit. 482.10
Miniſter ordinarius ſacramenti confirmationis Epiſcopus eſt. 87.70
Minor læſus circa matrimonia &beneficia an poſſit reſtitui. 639.40
Minor in certis caſibus cenſetur maior. 639. 40
Minor ſi ſe ab hæreditate abſtinet , vocandi ſunt creditores. 421
Minori qui beneficio renũtiauit,& altari collatum eſt quandoque ſubuenitur. 639.50
Minores ſuis prælatis obedientiam an & quando obſeruare debent. 253
Miracula per malos fieri poſſunt. 1395.20
Miſſa an poſſit per quemlibet peccatorem celebrari.1607. 30
Miſſa non eſt de ſubſtantia cõſecrationis nec collationis ordinum. 153.40
Miſſa triplex natalis domini qui repræſentat. 1365.70
Miſſio in poſſeſſionem an ſtatim ſit facienda propter contumaciam alterius partis. 581 41
Miſſus in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ non facit fructus ſuos intra annum. 676.10
Mitius agendam cum religioſis. 648.60
Modicum ſiue augeat ſiue diminuat, quod pro non adiecto habeatur. 82.50
Monachatio quatuor rebus præiudicat. 1257.70
Monachus an proprium per Papã habere poſſit.ib.
Monachus vagus eſt abbate recolligendus. 1695
Monachus factus Epiſcopus à regula monachali penitus non abſoluitur. 1000.20
Monachi correctio ad quem ſpectat. 402.70
Monachi correctionis & emendationis locus primus abbati debetur. 402.70
Monacho cauſa poteſt delegari. 1816.60
Monachum quis ſe fingit ex duplici cauſa. 1239.
Monachum ſe ſimulãs,vt monialem corrumpat an ſit ad monachatum compellendus.1811. 10
Monachi quo ad aliqua ſunt melioris conditionis, quàm clerici ſæculares. 172.40
Monachi & canonici regulares inter ſe ſunt differentes. 1294.40
Monachi ſemper debent flere. 1578
Monachi Eccleſias diuerſimodè poſſunt habere 1031. 70
Monachi qui profeſſi ſunt paupertatem . obedientiam & caſtitatem, quód proprij nihil habere debent. 1287
Monachi ſinguli in parochialibus Eccleſiis eſſe non debent.1241. 50
Monachis omnib.beneficiorũ pluralitas vetita eſt 1400
Monaſterium ingrediens, an poſſit aliquid offerre. 1637. 11
Monaſterio relictũ,ſi ſint plura cui debetur. 1170.10
Monitio trina dicitur canonica. 923.70
Monomachia quid. 1415.70
Mora quandóque purificatur.1132. 20
Mora an poſſit purgari.310. 60
Mora non purgatur in ſtipulatione pœn.1760. 50
Morboſus quis dicatur. 302
Mors rapit bonos & malos.922. 70
Mors quomodo capitur..180 40
Mulier an iuriſdictionem habere poſſit.431. 60
Mulier nubens intra annum lugubrẽ an infamiam incurrat.1572. 50
Mulier nubẽs intra annum luctus an perdat donationem ante nuptias. ibid.
Mulier in dote repetẽda quibus creditoribus præfertur. 1144. 70
Mulier an admittatur in crimine.780. 19
Mulier fideiubens non ſemper iuuatur Velleiano. 803. 10
Mulier vbi ſubit munera.1124 60
Mulier quæ iurauit non venire contra alienationẽ dotalis,iuramentum ſeruare debet.in tex.825.50
Mulier non eſt facta ad Dei imaginem.432. 10
Mulieris bona quandóque ſunt pro marito.95. 30
Mulieri credendum de copula,vbi ex confeſſione copulæ firmauit matrimonium. 1455. 59
Mulieres neque docere neque prædicare debent 1870 10
Mulieres quare non recipiunt ordines. 1170
Mulieribus multa ſunt interdicta. ibid.
Multi de quot dicuntur. 1765. 30
Multitudo an & quando à delicto excuſet. 1734.10
Multitudini peccanti an ſit parcendum. ibidem.
Munimenta quæ dicuntur. 419

N

NAturalium appellatione qui veniunt.235. 40. & 1545. 70
Neceſsitas à periurio excuſat. 803.70
Negatiua eſt triplex.141. 30
Negatiua facti duplex. ib.
Negatiua iuris. ibid.
Negatiua qualitatis. ibid.
Negatiua an & quomodo probanda ſit.142. 10
Negatiua prægnans probari poteſt.228. 70
Negatiua quandóque probari poteſt.478. 70
Negotium quid ſignat.1939 30
Negligentia eius qui reſcripto ad lites vti noluerit à quo probanda ſit. 35
Nigrum quandóque eſt generalius ſub.o.665. 50
Nobiles, & diuites, cæteris paribus,aliis præferuntur.940 70
Nobiles & litterati ſunt pinguiorib. beneficiis honorandi.1017. 70
Nobilitas tollitur pro monachatum 1236. 50
Nomen & cognomen in literis eſt exprimendum 830. 60
Nomina partitiua in Trinitate quãdóque denotant eſſentiam,quandóque non,11. 70
Nominis expreſsio non facit ſemper reſcriptum perſonale. 57
Nominatio canonica quæ dicatur.103. 60
Nominatio in matrimonio præſumptionem inducit.780. 20
Nominatim interdictus quis dicitur.1805. 10
Non videtur quod plene liqueat, niſi poſtquam renuntiatum fuerit,& concluſum.734. 70
Notorium an ſit ſecundum iuris ordinem decidendum.553. 40
Notoriũ non requirit ordinem iudiciarium. 288.60
Notorium quid eſt.217. 60
Notorium tribus modis videtur crimen.260 70
Nouitates inducendæ non ſunt.94. 60
Noxia,& noxa differunt. 1253
Nubere & non nubere vtrunq.expedit.1431. 40
Nullus duas Eccleſias intitulatas habere poteſt.208. 60
Nũtio ſeu executori ſine literis an credatur.343. 70
Nuntio & actis iudicum ſtandum, niſi ex aduerſo validæ probationes aſſerantur.152. 30
Nutu aliqua fieri poſſunt.1177. 70

O

OBedientia an ſit ſemper prælatis ſeruanda. 255
Obedientia non eſt continenda.1019. 70
Obediẽtię cõtrouerſia ſi ſit,quis conueniatur. 418.60
Obla-

Oblatio quid in tex. 858.10
Oblatio ciuilis quæ. 1155.70
Oblatio naturalis quæ. ibid.
Oblatio poteſt fieri ſub pœna beneficij. 563.60
Obligatus ratiocinijs onere depoſito, & ratione reddita ordinari poteſt prius verò non. 298.50
Obligari quem ſub beneficij pœna. 383.60
Obſcuritas eſt fugienda. 8.20
Occultatio facit præſumi contra aliquos. 1106.60
Odium vnius alteri nocere non debet. 463.30
Odium vnius non grauat alterum. 1547.50
Officium iudicis in bonæ fidei contractibus tantū valet quantum ſtipulatio in ſtricti iuris contractibus. 421.30
Officium iudicis quando datur. ibid.60
Officium & priſtinum ſtatum accuſatione pendente cuius nomen inter reos delatum eſt 760.70
Officij ratione nonnullis licent, quæ alias non licerent. 1927.70
Onus ſentiat qui ſentit lucrum. 1398.70
Opem & auxilium qui tulit æquè punitur, atque qui damnum dedit. 1855.10
Operis noui nunciat. qualiter, & quib. fit. 1800.60
Opinio veritati præfertur. 305.50
Opponere ſe poſſunt omnes, quos negotium tangit, licet nulla de eis habita ſit mentio. 358
Oratio generalis an tantum valet, quantum ſpecialis. 1201.10
Ordinarius miniſter ſacramenti confirmationis eſt epiſcopus. 87.74
Ordinarius quod arbiter eſſe poſſit iuris canonici eſſe, ſecus de iure ciuili. 509.70
Ordinarius recuſatus cauſam perſonæ neutri parti ſuſpectæ committere debet. 543.50
Ordinaria iuriſdictio quod ſit generalis. 962.20
Ordinari quomodo quis intelligatur ad titulum ſui patrimonij. 1926.30
Ordinator, quod precibus carnalibus moueri non tenetur, ſed ordinandi prouidentiam & merita attendat oportet. 271.60
Ordinarius à Papa honoratur & oneratur. 256.40
Ordinandus an impedimentum ſuum prodere teneatur. 302.10
Ordinatio verbum & actum requirit. 263.70
Ordo reſcripti an debeat attendi. 57.10
Ordo ſeruandus priuſquam quis in poſſeſſione mittatur. 662.50
Ordo iuris in notorijs an ſine peccato ſeruari poſſit. 814.70
Ordo triplex eſt in eccleſia Dei. 10.70
Ordines quo die conferri debent. 257.50
Oſanna quæ vox ſit, & quid ſignificationis importet. 6.40
Otium eſt fugiendum. 256.70
Orthodoxa vnde dicatur. 10.10

P

PActio an poſſit interuenire in ſpiritualibus. 230.70
pactum in beneficij renuntiatione ſine ſimonia fieri non poteſt. 70.50
pactum nudum an producat actionem 440.10
pactum contra leges nihil valet. 444.60
pactum legis commiſſoriæ quomodo fiat. 1146.70
pactum turpe & rei turpis. 444.50
pactum turpe non obligat. 1645.50
pactum vnde dicatur. 1937.10
pacto priuatorum iuri publico non derogatur. 549.50
pacta legitima cuſtodienda ſunt. 439.70
pœnitentia an & per quem mutari poſſit. 1285.70
pœnitentiæ an ſit locus poſt factum. 1312.50
pœnitentia imponenda parentibus, qui filios occiderunt. 1993.70
pœnitentia ſeptenis debetur pro peccato mortali. 1684.10
paganus cenſetur, qui Papæ non obedit. 1379
pallium ſub qua forma verborum traditur. 221.60
pallio vtendum eſt certis diebus tantum. ibi.70
papa an poſſit legitimare in temporalib. 1541.50
papa contra vetus teſtamentum quandoque diſpenſat. 1072.10
papa cum ſcribit de aliquo eligendo ſemper facienda interpretatio ſecundum illius eccleſiæ conſuetudinem. 1082.70
papa derogare poteſt conſtitutionibus prædeceſſorum ſuorum. 4.70
papa eſt maior Imperatore. 531.20
papa eſt ordinarius omnium. 559.70.692.59
papa excommunicato communicans, non currit in excommunicationem. 1881.50
papa non poteſt eſſe iudex in cauſa ſua. 531.20
papa iuris obſeruantiam velle tollere non præſumitur. 57.60
papa nullius iuri intendit derogare. 338.70
papa quare dicitur ſeruus. 1.col.1.
papa quod monachus proprium, & ſuper voto continentiæ an diſpenſare poſſit. 1297.60
papa ſi in ſua perſona vellet agere, coram quo agere deberet. 986.60
papæ auctoritas an intelligatur excepta in profeſſione. 996.70
papæ diſpenſatio in multis eſt neceſſaria 1092.30
papæ multa reſeruata. 390.40
papæ ſola hæreſis opponi poteſt. 114
papæ voluntas etiam dura ſeruanda eſt 1940.50
papalis indulgentia nulli derogare debet. 1955.70
partus ſecundum legem Lombardam ſequitur deteriorem conditionem. 297.60
pater & filius poſſunt ſimul eſſe monachi. 291.40
pater & mater an poſſint teſtificari in cauſa filij. 716.60
patrem filium in legitima grauare non poſſe 1185.70
patriarchæ quatuor crucem ante ſe vbique ferre poſſunt. 670.70
patronus an poſſit intereſſe electioni in eccleſia collegiata. 1332.50
patronus an poſſit præſentare, lite pendente ſuper iure patronatus. 1320.40
patronus laicus & patronus clericus differunt in multis. 399.40
patronum ſi indignum præſentet, quod præſentandi poteſtate priuatus non eſt. 399.40
Patronus præſentando quibus verbis, & quibus non debet. 1337.70
Paupertas non excuſat à peccato. 1642
Paupertatis cauſa quis plures eccleſias habere poteſt. 266.70
Paucorum dictis non infamant. 1592.70
Peccata occulta committentes quatenus ſint remouendi. 267.70
peccatum dupliciter euitatur. 415
peccatum an aggrauetur ex dignitate delinquentis. 805.50
peccatum mortale committi vt ſcandalum euitetur an debeat. 1801.30
peccata latentia an homines irregulares faciant. 236.10
peccata occulta an ſint publicis grauiora. 1374.10
peccata non ſunt celanda. 1613.30
peccare non eſt aliquid poſſe. 8.40
peccans alterius conſilio non excuſatur. 9.50
pecunia pro ingreſſu monaſterij accepta, cui eſt reſtituenda. 1611.30
peculatus qui eſt. 1106.50
pedagia à quibus conſtitui poſſunt. 1344.20
pedagia quæ dicantur. 1913
penſio an facultatibus auctis augeri debeat, & diminutis diminui. 443.20
penſio an ſit diminuenda propter ſterilitatem rei emphyteuticariæ. 1133.40
penſio ſuper beneficio quod beneficium non dicatur. 70.20
penſionis perceptio neque poſſeſſionem probat, neque dominium. 863.70
penſionis ſolutio omiſſa facit quem priuari re ſua. 591.50
pentatheucus qui dicatur. 1115.90
perangariæ quid. 1404
peregrini quandiu in peregrinatione ſunt, legatorum priuilegio gaudent. 439.40
peremptorium propter locorum diſtantiam, vt laboribus & expenſis parcatur prima vice poni poteſt. 496.40
periurus ad iuramentum non admittitur 794.60
periurus in teſtem non recipitur. 706.50
periuri ſunt infames. 1150.40
periurium an literis probetur. 430.10
periculi cauſa aliqua ſunt facienda. 1875.70
perſona eſt prius quærenda, quàm ratio. 141.40
perſona vna an duarum vicem ſuſtinere poſſit. 682.40
perſonarum ratio an ſit habenda in beneficiorum perceptione. 434.60
perſonæ duæ propter hominum raritatem à coniugio antiquitus prohibebantur 637.30
perſonalis, & realis conceſſio qualiter diſcernitur. 1067.60
perſonaliter exequi debens an poſſit alij committere. 57.10.86.30
pertinere verbum quod latiſſimè pateat & extendatur. 772.50
peruerſio ordinis vnius cauſæ ad aliam proceſſum non vitiat, cum ordo ille ſubſtantialis non ſit 57.60
petentium importunitas obtinet non concedenda. 35.40
petitio poteſt eſſe triplex. 445.20
petitorium, & poſſeſſorium ſimul intentari poſſunt. 613.70
petrus geminum fecit homicidium. 1850.40
pignus an ſemper poſſit per debitorem recuperari. 583
pignus quid. 1110.50
plenitudo pontificalis officij in pallio confertur. 53.60
plus petens qualiter punitur. 607.10
plus petitur quatuor modis. 607.40
plura narrans in ſuo libello quorum vnum per ſe ſufficeret, vnum probare ſufficit. 944
pluralis locutio quod ſuas ſingularitates ſemper non inferat. 1528.70
pluralitas collegium facit, cum ad hoc ſunt inſtituti, vt corpus faciant. 1331.40
pluralitati neque maiori parti quandoque non ſtatur. 110.60
pœna calumnioſè trahentium alios ad iudicium. 83.70
pœnæ ſi ſint diuerſæ quæ debent imponi 330.20
pœnæ iuris canonici ſunt multiplices. 403.60
pœnæ variæ canonum, quæ ſunt. 403.60
pœnas inferre volens quatuor conſiderare debet. 44.30
pœna conuentionalis an poſſit peti à religioſis. 59
pœna duplici puniri debent iudices, remiſ. 545.70
pœna an in totum committitur, ſi ſors ſoluatur pro parte. 1859.70
pœna iure canonico non committitur niſi pro rata. ibid.
pœna clericorum recipientium eccleſias de manu laicorum. 1288.20
populus ſequendus non eſt, ſed docendus. 109.60
poſſeſſor an efficiatur quis per inueſtituram factam cum annulo. 1102.60
poſſeſſor beneficij tenetur quandoque ſuam canonicam inſtitutionem probare. 461.50
poſſeſſorio, & petitorio ſimul agi poteſt. 608.70
poſſeſſor in poſſeſſione defendi debet. 405.20
poſſeſſor lite pendente remoueri non debet de poſſeſſione, neque ab ea ſequeſtrari. 676.70
poſſeſſor qualiter intelligitur perdere poſſeſſionem, 632. ibi.
poſſeſſor ſuæ poſſeſſionis titulum dicere tenetur propter præſumptionem contrariam. 187.70
poſſeſſor verus an efficiatur per lapſum anni miſſus in poſſeſſionem. 663.20
poſſeſſor verus an efficiatur, qui ex primo decreto in poſſeſſionem mittitur. 662.40
poſſeſſorij rei vendicatio non datur.
poſſeſſorij iudicij quot ſunt genera. 615.30
poſſeſſio ſæpe transfertur ſine apprehenſione. 86.50
poſſeſſio an tribuatur per inueſtituram. 1042.50
poſſeſſio auferenda non eſt ſine cauſæ cognitione 428.59
poſſeſſio ex pluribus cauſis haberi poteſt. 755.70
poſſeſſio in ſolidum apud duos nequit eſſe. 664.70
poſſeſſio quæritur alicui quandoque, qui habet plurimum iuris & minimum facti 1075.70
poſſeſſio ſola non ſufficit in beneficiis. 491.70
poſſeſſionis & proprietatis cauſa ſub vno, & eodem iudice ventilanda & terminanda eſt. 608.10
poſſideri bona, in poſſeſſionem mitti, & reſtituere poſſeſſionem differunt. 333.50
poſſe & velle contraria ſunt. 350.60
poſſumus, quod de iure poſſumus. 235.70
poſtulatio quandoque præfertur electioni. 102.70
poſtulatio & non electio de certis perſonis eſt facienda. 198.10
poſtulandi officium eſt multis interdictum. 434.50
poſtulare poſſunt qui dati ſunt ad eligendū. 157.10.
poſtulare quid eſt. 467.60
potentia eſt multiplex 42.40
poteſtas eligendi cum facta eſt aliquibus vt eligant de conſilio vel cum conſilio aliorum, quid facere debeant. 495.20
poteſtas patriā an tollatur per factum ord nom 205.60. 195
præbenda ſententiam requirit. 1057.50
præbendæ & dignitates diuid. non debent 1058.70

Præbendæ vacanti poteſt honeſtum opus imponi 1031.10
Præbendæ per canonicos non ſunt minuendæ. 21. ibi.
Præbendas plures non ſine epiſcopi diſpenſatione poteſt quis habere. 201.70
Præbendarum diuiſio an poſſit fieri. 1039.60
Præbĕdatus in duab. eccleſiis pro vtriuſque negotiis eſt vocandus. 1016.10
Præceptũ de rebus titulo pignoris obligatis, quòd in ſortem computandum ſit. 929.60
Prædium ruſticum, & vrbanum. 16.20
Prædicandi officium eſt priuilegiatum.414.70 & 1295. 60
Præfixio ſola termini an poſt ſententiam cauſã ad curiam deferat. 243.60
Prælatus an debeat eligi vel poſtulari ad aliam prælaturam 216.30
Prælatus eſt procurator, & non dominus. 151.20
Prælatus habens iuriſdictionem temporalem illã committere debet. 1411.51
Prælatus inſufficiens remouendus eſt. 245.50
Prælatus negligens repellitur. ibidem.
Prælatus qualiter & quando procedere debeat ad faciendam inquiſitionem. 1566.30
Prælati inferiores an poſſint excõmunicare.398.40
Prælatus ſine conſenſu capituli aut econuerſo, nec conuenit, nec conuenitur. 458.40
Prælati bona ſunt eccleſiæ obligata, ſi malè adminiſtrauerit. 1145.10
Prælati negligentia eſt periculoſa. 410.70
Prælato infirmo an ſit dandus coadiutor. 1061.70
Prælati eccleſiaſtici an poſſint teſtari. 1196.10
Prælati pro criminoſis ſubſtinendis pecuniam exigere non debent, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. 1856. 30
Præmium credentium quod eſt. 6.70
Præoccupatio eſt color rhetoricus. 427.10
præpoſitus quis dicatur. 1935.20
præpoſiti appellatione qui veniant. 264.30
Præſcriptio non habet locum quotieſcunque fit aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinam. 89.10
Præſcriptio an currat nequeunti agere. 866.70
Præſcriptio annalis interrumpitur per obligationem cautionis. 668.70
Præſcriptio centenaria an ſit probabilis. 894
Præſcriptio non currit contra viſitationem, nec ipſius procurationem. 1367.10
præſcriptio dormit contra eccleſiam ipſa vacante 176.10
Præſcriptio interrumpitur naturaliter & ciuiliter. 858.50
Præſcriptio longi temporis vitioſo initio impeditur. 875.70
Præſcriptio non interrumpitur per exceptionem ſpoliationis. 602.79
præſcriptio quod proteſtatione nõ interrumpatur 1353.40
Præſcriptionis interruptionem allegans, an confiteatur de præſcriptione. 842.60
Præſcriptioni laicorũ cum mala fide an poſſit Papa præiudicare. 875.40
Præſcriptioni in ſenſu locum non eſſe. 1341.70
Præſcriptionem allegãs an titulum probare teneatur. 1234.10
Præſcriptionem contra obedientiam non currere iuris eſt certiſſimi. 410.70
Præſcriptione completa ſi mala fides ſuperueniat, an res præſcripta reſtitui debeat. 856.50
Præſcribi limes non poteſt. 1211.70
Præſcribere non omnes poſſunt. 861.50
Præſcribuntur quandoque fines diœceſis. 759.10
Præſcribens an debeat habere iuſtum titu. 870.20
Præſcribens debet habere bonam fidem. 769.60
Præſentatio ius quæritur. 392.50
Præſentatio per litteras fieri poteſt. 1094.50
Præſens non futurum tempus ſignari hac demonſtratione, veſtem meam, ſeruos meos. 84
Præſentia aliquorũ deſideratur actum in eorum abſentia, an & quando valeat. 339.70
Præſentatio non ſemper pertinet ad patronum. 1400. 30
Præſumptio an ſufficiat ad aliquem condemnandum de hæreſi. 1682.10
Præſumitur contra aliquem ex eo quod facere cõſueuit. 1244
Præſumptio eſt triplex. 788.70
Præſumptio ex variis temporibus ſumitur. 789.10
Præſumptio facti eſt duplex, ibidem & 1443.50
Præſumptio hominis quæ. ibid.
Præſumptio iuris tantum quæ. ibid.
Præſumptio iuris, & de iure quæ. ibidem.
Præſumptio naturæ quæ. ibid.
Præſumptio quandóque ſumitur ex tempore. 1762 70
Præſumptio violenta probationem admittit in cõtrarium. 1393.10
præſumptio violenta probat. 794.50
præſumptiones ex tertio loco. extra ſingulæ per ſe non ſufficiunt ad probandũ, ſed iunctæ ſimul ſic. 791. 20
Prætor ius dicit, etiam ſi iniqua decernat. 150.70
Præcarium quid ſit. 1116.40
præcarium à duobus poſſidetur. 1117.40
præcarium & cõmodatum conueniunt, & diffe-runt. ibid.
Præcarium in quibus rebus conſiſtit. 1117.50
Precarium qualiter finitur. ibi.
Præcariæ, præcariũ & precarium differunt. 1118
Pretium rei per quid probatur. 744
Preces ſacras & myſteria clara, & vernacula voce epiſcopos, & presbyteros peragere Iuſtin. iuſſit. 250
Primitiæ tanquam debitæ exigũtur. ſicut & decimæ. 1213.70
Primogenitum animalium animalium an ſit pro primitiis dandum. 1214
Princeps propter inuerecundam petentium importunitatem, quandoque non concedenda concedit 1844. 60
Princeps ſolus contra ſententiam reſtituit. 120
Princeps vigilat, vt ſubditi quieſcant. 1091
Principis confirmatio æquipollet ſententiæ. 1046. 30
Principali conceſſo an ſit acceſſorium concedendum. 330.70
Prior tempore iure potior habetur. 423
Priuatur beneficio clericus nõ reſidens, ſi monitus non redeat, nec iuſtam alleget excuſationem. 1014.70.
Prioratus quare non confirmantur religioſis. 987. 60
Priuilegium an ceſſet cauſa ceſſante. 1284.20
Priuilegium clericale per quid perditur. 1831.70
Priuilegium & præſcriptio contraria ſunt, ex quo ſimul haberi non poſſunt. 873.70
Priuilegium intelligendum ſecundum concedẽtis intentionem. 1215
Priuilegium multipliciter perditur. 1218
Priuilegium Papæ non intelligitur alteri derogare. 1304
Priuilegium quo miles teſtari poteſt vt voluerit, bona non tutelas filiorum reſpicit, vt quæ patriæ poteſtatis iure fiant non præmio imitari. 1853. 50
Priuilegium collegio, quod nondũ eſt, minimè datur. 83.70
Priuilegium quod vxor habet in dote habet etiam ſponſa quæ dotem dedit, ſed non nupſit. 1924.64
Priuilegium ſeu indulgentia lite pendẽte impetrata ſuper re litigioſa in alterius partis præiudicium non valet. 715.10
Priuilegij interpretatio contra quem fieri debet. 1825. 60
Priuilegij mentionem faciens, an illud exhibere debeat. 1940.50
Priuilegio & iure communi an poſſit quis vti. 874
Priuilegia an indigeant interpretatione, 80.50
Priuilegia ſunt duplicia. 405.40
Priuilegia ſunt perpetua. 1835.50
Probatio minus ſufficiens recipitur. 893.40
Proceſſus in criminoſos, 529.60
Proceſſus an poſſit fieri in abſentem: 883.70
Procedendi modus in criminibus. 529.50
Procuratio præſcribi non poteſt. 867.70
Procuratio creſcat, ſi res creſcant. 1348.60
Procuratio eſt triplex. 1356.40
Procuratio licitè recipitur ab epiſcopo vitante. 1609. 80
Procurator actoris an debeat ſatiſdare. 457.60
Procurator ab vniuerſitate conſtitui poteſt. 588.50
Procurator à quo poteſt conſtitui. 466.10
procurator an poſſit interuenire in cauſa ſtatus. 664. 60
Procurator an poſſit alium ſubſtituere. 969.10
Procurator fines mandati excedens ſciẽte domino, an & quando illi præiudicet. 370.50
Procurator habens mandatum generale & ſpeciale & producit tantum ſpeciale, quod iudicium nullum ſit. 74.40
Procurator in cauſa criminali an poſſit admitti in principio. 1581
Procurator iurat in animam domini ſi mandatum ſpeciale ad hoc habeat. 584.60
Procurator in caſibus certis mandatum debet habere ſpeciale. 66.20
Procurator poteſt conſtitui ab vniuerſitate. 588.50
Procurator propter ſuſpicionem reuocatur. 73.50
Procurator quis dicitur. 298.10
Procuratoris deſcriptio. 1246.50
Procuratoris factum an domino noceat. 569.10
Procuratorem conſtituere neque captiuum, neque obſidem poſſe, ſic ſentias de teſtamento 468.70
Procuratorem generalẽ conſtituere tam ad negotia quàm ad iudicia vnumquemque poſſe. 469. 10
procuratorem mittere an teneatur iuſtè impeditus 656.70
Procuratores plures ſimul dari poſſunt. 473.70
Procuratoribus pluribus conſtitutis an poſſit vnus ſine altero agere. 473.70
procurator mandatum excedens an præiudicet domino. 370.60
Procurator an poſſit mandatum prorogare. ibid.
procurator dicitur falſus dupliciter. 73.40
Procurator an poſſit dare procuratorem. 75.30
procurator ſimpliciter conſtitutus poteſt opponere exceptiones domino competentes. 194.20
Procurator rei an præſtet cautionem de rato. 472. 70.
Procurator poteſt dari ad lites præſentes & futuras in diem, & ſub conditione, &c. 473.60
Prodigus quis dicatur. 94.60
profeſſio monaſtica qualiter fieri debet. 189.60
Profeſſio an cẽſeatur facta ex perſeuerantia annali 1255. 10
Profeſſus dies quis. 1366.60
Prohæres quis dicitur. 1168.50
Prohibetur aliquid non quod malum ſit, ſed quia inde poteſt malum ſequi 723.30
prohibitus vendere, donare & permutare prohibetur. 455.50
promotus in mortali an debeat remoueri. 814.70
Promotus & promouendus an differant quoad irregularitatem preuenientem ex actu. 1706.20
pronunciandum non ex exceptione incidenti. 781
Proprietatem perdens in iudicio an poſſit per ſententiam ad poſſeſſionem rediri. 616.70
Proprietas & poſſeſſio nihil habent commune. 621. 60
Proprium habere monachis eſt interdictum. 125. 70
Propter facti ſimilitudinem aliquis annumeratur inter eos, de quorum numero non eſt. 305.ibi
propter ſcandalũ multa contra ius per mittuntur 1464.10
Prorogatio iuriſdictionis quando fieri poſſit. 383 70
proteſtatio an proſit. 23.ibi.
Prouideas & prouideri facias differunt. 80 ibid
Publica honeſtas impedit, & dirimit. 1415.20
Prouiſus ius in re habet, præſentatus verò ius ad rem, & perſonalem actionem contra epiſcopũ 192.40
Publica vtilitas priuatæ debet præferri. 1455.20
Publicatione teſtium facta in eadem ſententia, & iudicio ſuper nouo articulo vel exceptione teſtes recipiuntur. 713.ibi.
Publicatio atteſtationum de iuſtitia eſt, non de ſubſtantia. 900.10
Publicatio teſtamenti epiſcopi non eſt. 1172.30
Puer quando dicitur 1057
Pueri qui dicuntur. ibid.
Purgatio eſt indicenda. 401
Purgatio quando dicitur. 157
Purgatio per quas perſonas debet præſtari. 1612.60
Purgatio reprobata fidem non facit. 1839.70
Purgatio ſub quo modo eſt indicenda. 1842.ibi.
Purgatio cum quot manibus fieri debet. 1842.50
purgatorum numerus eſt arbitrarius. 1577.40
Putridæ carnes ferro egent & cauterio. 1301.60

Q

QVarta quæ iure naturæ debetur filiis. cui exhæredari non poſſunt, quæ & quanta ſit. 1284.
Quarta quæ iure naturæ filiis debetur, quòd ſecundum filiorum numerum quandóque maior quãdóque minor eſſe debeat. ibid.
Quarta duplex an retineri poſſit per filium roga-

tum

ſum hæreditatem reſtituere. 1186.ibi
Quædā ex generalitate tranſeunt, quæ ſpecialiter tranſire non poſſunt. 1310.10
Quæſtio feudi per quem terminari debeat. 554.50
Quæſtio præiudicialis vbi inciderit, quod de ea primo cognoſcendum ſit antequam de principali cognoſcatur. 604.60
Quæſtiones præiudiciales ſunt in quadruplici differentia. 604.70
Quatuor præcipuè in pœnis imponendis conſiderandæ ſunt. 454.30
Qui ſoluendo non eſt, quod alio modo puniatur regulare eſt. 654.70
Qui duas per verba de præſēti deſponſat, ſe vltimo deſponſatam carnaliter cognouit, quam harum habebit. 1464.40
Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. 155. 70
Quod approbo non reprobo. 1103.30.&1451.19

R

Rachel quid ſignificat. 1251.20
Radentes nummos qua pœna ſubiiciuntur. 809. 70
Raptus in propria ſponſa committitur. 1719.ibid.
Ratihabitio locum habet in electionib. 155.40
Ratio an ſit de omnibus reddenda. 35.ib.
Ratiocinia quæ ſunt. 258.50
Ratiocinia an impediant aliquem promoueri. 298 60
Recedere à lite an liceat. 1737.50
Reconuentio ceſſat in multis. 510.60
Reconuentionis locū non eſſe coram arbitro. 520. ibid.
Reconuentio non ſit in criminali. 542.60
Reconuentio qualiter fieri debeat coram iudice lato. 569.ibid.
Recuſatio iudicis redigenda eſt in ſcriptis. 695.70
Recuſationi locum non eſſe in notoriis, ſicut nec appellationi. 921.ibi.
Recuſatio iudicis qualiter debet proponi, & probari. 933.20
Redhibitoriæ præfixum tempus nō currit emptori ignoranti latens fugitiui vitium, ſecus ſi diſſoluta eſſet emptoris ignorantia. 1867.60
Regium quid. 1530.70
Regulares facilè remouentur ab adminiſtrationibus. 1601.60
Relatio cauſæ quando fieri poteſt per iudicem. 975 10
Relegatus non parens deportatur. 526.60
Relictum ſub modo ſtatim peti poteſt. 1107.70
Relicta ad pias cauſas executioni demandari per diœceſanum epiſcopum debent. 1187.10
Religionis probatio in veſte monachi debet fieri. 1242
Religionem intrante marito, an ſufficiat mulierem iuuenem continentiam promittere. 1271.60
Religioſus ſpoliatus poteſt petere reſtitutionem in abſentia ſuperioris. 50.10
Religioſus tranſiens ad ſtrictiorem regulam ſine licentia reuocatur. 273.10.1250.40
Religioſi an præſcribere poſſunt eccleſias ſibi à laicis conceſſas. 1333.10
Religioſi quod ſibi acquirere non poſſunt. 1548.60
Remittere eſt dare. 1645.80
Remiſſiones ad quid valent. 1865.50
Renuntiatio debet eſſe pura. 125.50
Renuntiatio beneficij facta per vim an teneat. 27. ibi.
Renuntiatio facta ſiue in fauorem, ſiue cauſa permutationis, vbi pecunia interuenit operatur ſimplicem vacationem, & poteſt impetrari beneficium tanquam vacans per reſignationem ſimoniacam. 228
Renuntiare quandoque quis cogitur obtenta renuntiandi licentia. 241.70
Renuntiatione & concluſione in cauſa facta nulla admittitur exceptio, vel allegatio inſtrumentorum. 606.70
Renuntiatio beneficij an valeat ſine ſuperioris auctoritate. 1103.10
Renuntiatio iuris nondum competentis an valeat. 1215.
Renuntiatio beneficij facta in manibus laici non tenet. 2030.70
Replicationem de dolo non dari contra doli exceptionem, regulare. 946.20
Repugnantia allegantes audiendi non ſunt. 1847. 10
Rei vendicationem proponens an cauſam exprimere teneatur. 561.70
Res inter alias acta quandoque aliis præiudicat. 903. 40
Reſcriptum ad beneficia valet, licet patrimonium taceatur. 64.10
Reſcriptum ad hoc vt vitioſum non ſit, non ſolum ea quę iuris ſunt narranda ſunt, ſed etiam ea quæ ſunt facti. 1075.60
Reſcriptum ad lites quod anno præſcribatur. 18.50
Reſcriptum ad lites impetratum ab excōmunicato, niſi reus ſit, non valet. 33.70
Reſcriptum an falſa latinitate vitietur. 40.10
Reſcriptum apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, non cenſetur vitioſum. 778
Reſcriptum cauſæ cognitionem prohibens, quod falſitatis ſuſpicione non careat. 31.40
Reſcriptum contra ius, an ſtatim abiiciendum ſit. 777.
Reſcriptum dignitatis aut nominis ſuppreſſione vitiatur. 36.20
Reſcriptum directum capitulo tanquam epiſcopi vices gerenti, de prouidendo alicui de præbenda, ſi capitulum non prouideat, quis tenetur, capitulum an epiſcopus. 37
Reſcriptum executorium impetratum ſuper præbenda & canonicatu, nulla facta mētione ſtatuti vel certi canonicorum numeri iuramento firmati non valet. 55
Reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, quod contra homines ciuitatis non extendatur. 62. 60
Reſcriptum impetratum contra religioſos nulla mentione de eorum ordine facta quod valeat. 37. 20
Reſcriptū non valet per quod incerti dantur iudices, vel futura committuntur negotia. 38.30
Reſcriptum obtentum ad ſecundum beneficium, nulla facta mentione prioris tanquam minimi, an valeat. 28.70
Reſcriptum perditur ſeptem modis. 33.70
Reſcriptum ſecundum prioris mentionem non faciens, an & quando valeat. 31.50
Reſcriptum vitiatur multipliciter. 54.40
Reſcripti forma an ſemper ſit ſequenda. 336.50
Reſcripti interpretatio qualiter fieri debet. 1940 60
Reſcripti interpretator an teneatur probare omnia eſſe vera propter clauſulam, ſi ita eſt. 62.20
Reſcripta ad futuras lites non trahuntur. 83.70
Reſcripta an ſemper valeant. 30.50
Reſcripti ordo an debeat attendi. 57.20
Reſcriptum contra ius commune concedi non debet. 65.60
Reſcripta non extenduntur ad ſucceſſores eorum, contra quos fuerunt impetrata. 77.50
Reſcripta apoſtolica ad futuras lites extendantur. 83. 70
Reſcripta & priuilegia annos Domini, diem & cōſulem continere debent. 772.70
Reſcripta ſunt ſtrictè intelligenda. 56.30
Reſcriptorum reuocatio. 30.60
Reſponſum petitioni confirmandum. 775
Reſponſio ad conſultationem facit ius commune. 287. 70
Reſtituere in integrum quid ſit. 486
Reſtituitur qui tempore ſpoliationis ſe poſſidere probatur. 641.70
Reſtitutus plenam habet reſtitutionem in priſtinā cauſam. 647.50
Reſtitutio in integrum quo iure competat. 334.10
Reſtitutionem petens duo probare debet. 334.10
Reſtitutio intra quadriennium peti debet, & an poſt. 447.20.& 494.70
Reſtitutio minorum & maiorum diuerſa eſt. 489.50
Reſtitutio an poſſit peti per procuratorem. 497.70
Reſtitutio in integrum, an poſſit examinari, per delegatum. 501.60
Reſtitutionem coniugis petens duo probare debet. 627.60
Reſtitutio certis ſpoliatis denegatur. 640.30
Reſtitutio an poſſit fieri ſpoliato abſente aduerſario. 1955.50
Reus an poſſit iudicio pendente actorem ad alium iudicem trahere. 84.50
Reus ad citationem etiam primam non veniēs eſt in expenſis condemnandus. 459.40
Reus quandoque tenetur exhibere. 770.30
Reo onus probandi incumbit propter inficiationis delictum. 1156.20
Rex de iure ſubeſt imperio. 1541.70
Regis vxor etiam mortuo rege dicitur regina. 555. 40.
Regis mandatum an excuſet citatum. 918
Rogatus reſtituere loco religioſo, vel eccleſiæ, vel expendere in pias cauſas, an per ingreſſum monaſterij ſubſtitutio euaneſcit. 688.70

S

Sacerdotes nomine intelliguntur inferiores. 1002. 60
Sacerdotes & clerici quod ab omni ſæculari exactione immunes eſſe debent. 1404.10
Sacerdos an ſit cenſendus qui ſine aliis ordinibus eſt in ſacerdotem ordinatus. 1778.30
Sacramentū triplex in matrimonio carnali copula conſummato deſignatur. 206.70
Sacramenta neceſſaria quæ ſunt. 450.70
Sacramenta voluntaria quæ ſunt. ibid.
Sacramento ſit iniuria per iterationem. 1689.70
Salinaria quæ dicantur. 1953.10
Salomon quatuor reputauit difficilia cog. 786.70
Scandalum an ſine peccato vitare poſſumus. 235. 20
Schiſma interpretatur. 112.70
Scholaris recedens poteſt in domo vel camera alium loco ſui ponere & ſubſtituere. 776
Scholaſtica notitia multum valet. 132.70
Scientia multum inflat. 136.60
Scientię defectus reddit aliquem ineligibilem. 20
Scientia magna magnum tempus exigit. 495 60
Scientia conueniens toleratur in prælato. 940.50
Scriniarius quis. 861.70
Scripturę tabellionis an ſit ſemper credendum. 695 50
Scriptura antiquorum librorum fidem facit. 698.50
Scriptura iudicis teſtib. reprobari poteſt. 712.70
Scriptura iudicis ſi publica eſt, æqualem vim habet cum teſtibus. ibid.
Sede vacante ad capitulum præbendarum collatio deuoluatur. 1090. 50
Sede vacante, præſentationes, quæ ad epiſcopum pertinebant, ad capitulum deuoluantur. 1091
Sententia per litteras ſubreptitias lata an valeat, & vtrùm ex ipſis iuriſdictio detur. 70. 70
Sententia an ſit in perſonam procuratoris concipienda. 145. 60
Sententiæ ordinarij ſemper ſtatur. 369
Sententia an poſſit ferri cum procuratore reuocato. 466. 70
Sententia an poſſit pro parte tenere, & pro parte non. 1265. 70
Sententia an poſſit contra abſentem ferri. 652.40
Sententia certa an poſſit ferri in re dubia. 1421
Sententia continens manifeſtam iniquitatem nulla eſt. 880. 60
Sententia contra ius canonis non valet, ſed benè contra ius litigatoris. ibid. 70
Sententia contra leges lata, ipſo iure eſt nulla. 876. 60
Sententia contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. 879. 50
Sententia contra priuilegium Papæ nulla eſt. 1784. 60
Sententia contra res prius iudicatas an valeat. 896 60
Sententia diffinitiua ex violenta præſumptione quandoque fertur. 786. 30
Sententia eſt proferenda ſecundūm finem ad quem quis agit. 1618. 50
Sententia excommunicati nulla eſt, nec conualeſcere poteſt. 1407. 10
Sententia excommunicationis eſt ipſo iure nulla, vbi certum vel notorium eſt de iniuſtitia vel iniquitate ſententiæ excommunicationis. 1912. 60
Sententia executioni mandata, niſi ſtatim probetur exceptio. 738
Sententia certa rei iudicatæ auctoritatem non cōtinet. 197 70
Sententiæ iniuſtæ appellatione quod nulla veniat. 377. 20
Sententia interdicta an ſuſpendi poſſit. 954.70
Sententia interlocutoria ſcribenda eſt, non tamen dicitur, quod in ſcriptis ſit proferenda. 696. 60
Sententia inter aliquos lata, aliis etiam partibus non præiudicat. 1047
Sententia intra quod tempus eſt executioni mandanda. 354. 40
Sententia lata contra matrimonium nunquam in rem iudicatam tranſit; cum poſtmodum eccle-

ſiam fuiſſe deceptam doceatur. 1568.70
Sententia lata ex falſis inſtrumentis contra præſentem tenet mero iure, ſed datur reſtitutio. 843. 10
Sententia lata in cauſa matrimoniali tenet, licet contra eas lata non ſit. 744.60
Sententia lata poſt reuocationem mandati, an & quando valeat, & quo non. 462.60
Sententiæ legati quæ vincluſum perfectum iniecerunt perpetuo durant, ſecus ſi momentaneum. 355.20
Sententia nulla à principe ratificari poteſt. 1584.10
Sententia contra matrimonium tranſit. 492.40
Sententia per iudicem ſubreptitiam lata, an valeat: & verum ex ipſis iudicibus tenetur. 71.20
Sententia plurium non ſemper tenet. 877.40
Sententia quæ notoriè nulla eſt executioni non demandetur, & ſi demandetur, exequenti impunè non paretur. 367.60
Sententia reuocatur, quæ contra iuſtè impeditum fertur. 892.70
Sententia vel tranſactio Papa præſente quod omni ſolennitate munita ſit. 445.60
Sententia iniuſta nulla eſt. 1849.60
Sententia vt executioni mandetur non obſtante aliqua exceptione regulare. 498.60
Sententiæ arbitri non niſi metu pœnæ paretur. 1189 10
Sententiam diffinitiuam in contumacem ferre an liceat. 608.40
Sepeliri in locis religioſis melius eſt, quàm alibi. 1201.
Sepulturam eligere qui vult relicta ſua, quòd religioſiorem eligere tenetur. 1203.20
Sepultura an poſſit vendi. 1208 70
Sepulturæ officium an vendi debeat, & an non nihil pro ſepultura accipiendum ſit. 1099. 10
Sepultura denegatur tempore interdicti. 1828
Seruus non poteſt eſſe iudex. 42.50
Serui ordinati an ſint dominis reſtituendi. 294.50
Seruus ſeruum à teſtimonio repellere poteſt. 757. 60
Seruus factus ſacerdos an remaneat liber. 1338.60
Seruitus rei quæ non, conſtitui poteſt. 83.10
Seruitus an impeditur propter medium. 1396.10
Seruitus an acquiratur ex tempore. 1656
Sicarij qui dicantur. 1709
Sicut non ſemper eſt ſimiliſſimum, id eſt, non dicit omnimodam ſimilitudinem. 178.10
Sigillis an ſit ſtandum. 776 70
Simonia an inducatur per preces. 271.60
Simonia an auctoritate Papæ purgetur. 441.70
Simonia an excuſetur propter Papæ auctoritatem 442. 20
Simoniam inducunt conſuetudo, & modus. 1107.70
Simonia quandoque excuſatur. 1587.60
Simonia in monachatu commiſſa, non vitiat monachatum. 1618.60
Simonia facit quem puniri ſine culpa. 1622.60
Simoniæ crimine per modum inquiſitionis conuictus non deponitur, ſed remouetur ab adminiſtratione ſiue beneficio. 1626.50
Simonia an intentione inducatur. 1737.70
Simonia quid eſt. 1645.60
Simonia, & vſura an inducantur per ſolam voluntatem. 1640.70
Simoniacus habet titulum. 233.70
Simoniaci an poſſint diſpenſari. 240.40
Simoniacus in ordine non poteſt miſſam cantare. 1608.10
Simoniacum eſt pro chriſmate pecuniam accipere 1614. 70
Simoniacus an poſſit per capitulum diſpenſari. 1622. 60
Simoniaci regulares qualiter ſunt puniendi. 1642. 40
Simoniaci vnde dicantur. ibi.
Simoniaci hæretici cenſentur, & eadem pœna puniendi. 1686.40
Simplicitati & imperitiæ qualiter parcatur. 53.60
Simpliciter poſitum eſt generaliter intelligendum. 330. 70
Simulatio vtilis permittitur. 478 40
Symbolum eſt triplex. 6. 60
Symbolum vnde dicitur. ibid.
Syndicus collegij ſine vniuerſitatis quòd in animam propriam iurat. 589.50
Socius & guttare, ætate & receptionis tempore ſociorum præcedit. 137.10
Solemnitates iuris, quòd partium conſenſu remitti poſſunt. 328.90
Soluere certo loco qui promiſit, & non ſoluit, quòd ad intereſſe tenetur. 556. 70
Solutio partium magna incommoda habet. 1144. 70
Spiritualia ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt. 1653. 10
Spoliatus intentans poſſeſſionem, & petitorium eſt ante omnia reſtituendus. 287
Spoliatus an poſſit per annum petere reſtitutionem 623. 40
Spoliationis exceptio an obſtet petenti diſpoſitum, 603. 10
Spoliationis quæſtio ciuili non præiudicat, niſi in modum ſiue exceptionis, ſiue actionis proponatur. 604. 70
Sponſam etiam per vim oppreſſam, non tenetur ſponſus accipere. 1 9.30
Sponſalia quæ ſunt. 118. 10
Sponſalia de futuro per religionis ingreſſum, & per ſecunda ſponſalia de præſenti ſoluuntur. 1422. 70
Sponſalia de futuro, an & quando per carnalem copulam ſubſecutam in matrimonium tranſeant. 1443. 10
Sponſalia dupliciter diſſoluuntur. 1450. 60
Sponſalia contrahentes, an ſint in matrimonium compellendi. 1450. 70
Sponſalia rumpi propter compaternitatem ſuperuenientem ſecundum Vinc. & Tan. 1497
Sponſalia an per ſtatuam contrahi poſſint. 1517.60
Statera iuſta in ruſticis vtendum. 1122. 70
Stipulatio generalis non valet. 983. 70
Subarrhatio per quid fit. 881. 50
Subarrhatio fit multipliciter. 1457. 70
Subditi an poſſint inuitis prælatis promoueri. 1619. 20
Subſtitutionis vtilis declaratio. 687. 60
Subſtitutio an euaneſcat per ingreſſum monaſterij. 688. 70
Subſtitutiones quot, & quæ ſint. 1181. 10
Subtilitas iuris ſiue rigor ſecundum canones ſeruandus non eſt. 948. 60
Succeſſor ſingularis an per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem etiam re integra, conueniri poſſit. 510. 20
Succeſſor in beneficio habetur ſicut filius & hæres. 776
Sumptus faciendi ſecundum facultates. 416. 70
Supplicatio ſi intra decem dies fiat, cuitatur ſententiæ executio data cautione, aliàs ſecus. ibid.
Suppreſsio dignitatis vel nominis vitiat reſcriptum, 36. 10
Suſcitare quid ſit. 1183. 50
Suſpectus de dilapidatione, an ſit remouendus ab adminiſtratione. 378. 30
Suſpectus de dilapidatione à quibus eſt denuntiandus. 379. 30
Suſpecti ſunt torquendi 1110. 40
Suſpenſio à beneficio quem effectum habet. 147.50
Suſpenſus epiſcopus, an poſſit præbendas dare, excommunicare, &c. 83. 10
Suſpenſus à canone an poſſit eligere. 93. 50
Suſpenſus nec eligit, nec eligitur. 269. 60
Suſpenſus ab officio & beneficio an poſſit agere. 747. 10
Suſpenſus quis dicitur variis modis. 1007. 60
Suſpicionis cauſæ rationabiles nonnullæ. 340. 50
Suſpicio triplex eſt. 1837. 30
Suum iactare nemo præſumitur. 1156

T

TAbellio an æquiualeat duobus. 605.36
Tabellionatus officium an poſſit exerceri per clericos. 1414 70
Tacens conſentire præſumitur. 772 40
Taciturnitas non ſemper æquiparatur conſenſui. 787. 40
Taciturnitas non ſemper habetur de conſenſu. 1337
Tanquam aliquando potius ſimilitudinem quàm veritatem notat. 416. 40
Temerarij iuramenti pœna. 810. 70
Temporale an pro decimis dari poſſit 1159. 10
Tempus quandoque inceptum, quandoque completum requiritur. 115. 70
Tempus ad prouidendum eccleſiis eſt diuerſum. 310 40
Tempus breue dicitur diuerſimodè. 267. 10
Tempus obligationem non inducit, ſed ex temporo conſuetudo & præſcriptio, ex quibus ius quæritur, cauſantur. 405. 60
Tempus conſpiciendum 743 40
Tempus præfigendum accuſare nolenti vltra quod non auditur. 796. 60
Tempus receptionis litterarum attendendum, non datæ. 1048. 20
Tempus receptionis litterarum quandoque conſideratur, quandoque datæ. ibid.
Tempus longum præſumptionem cauſat maximè 1095. 70
Tergiuerſari quid eſt. 1759. 20
Terminus ad appellandum qualiter taxandus. 27.30
Teſtamenti diffinitio. 1169. 70
Teſtamentum an poſſit per clericos fieri. 1174.30
Teſtamenti factio, an poſſit committi alterius arbitrio. in textu & in gl. 1176. 60
Teſtatoris voluntas intra quod tempus executioni demandetur. 1170. 60
Teſtificari an poſſit, qui de crimine condemnatus appellauit. 758. 20
Teſtis an debeat aſſignare cauſam ſui teſtimonij. 889. 50
Teſtis an teneatur prodere vitium ſuum. 716
Teſtis depoſitio ambigua contra quem eſt interpretanda. 688. 30
Teſtis plures contra aliquem recipi poteſt. 713.30
Teſtis prætextu criminis repulſus non eſt puniendus. 149. 70
Teſtis ſemel examinatus, qui obſcurè depoſuit, iterum examinari poteſt. 754. 70
Teſtis vnicus quandoque ſufficit. 717. 70
Teſtes admittuntur contra inſtrumentum quantumcunque authenticum. 780. 30
Teſtes aduerſarij reprobari poſſunt & tres reprobationes fieri. 691
Teſtes aliqui non ſunt cogendi venire ad iudicem. in textu & in gl. 707 70
Teſtes an criminati ſint, quid reſpondere teneantur. 824. 60
Teſtes an poſsint compelli ad teſtificandum in textu. 763. 40
Teſtes antiquiores ſunt cæteris præferendi. 318.10
Teſtes compelli an poſſint, vbi odioſa proponitur exceptio. 750. 40
Teſti vno an ſit credendum. 40
Teſtes diſcordes ſunt ad concordiam reducendi. 782. 50
Teſtes emendati, an poſsint in cauſa criminali admitti 1633. 10
Teſtes etiam publicatis atteſtationibus poſſunt induci, ſi varietur modus agendi 745. 70
Teſtes examinans inquirere debet. 736.60
Teſtes matrimonio ſeparando admittendos eſſe præcipuè, qui probatæ vitæ & opinionis ſint. 718. 60
Teſtes in multis caſibus recipi poſſunt lite non conteſtata. 575
Teſtes iurare debet remoto odio, amore, commodo & amicitia. 704. 10
Teſtes lite non conteſtata in criminalibus, quod non recipiuntur. 575. 70
Teſtes minus idonei an ſint in cauſa inquiſitionis mittendi 601. 10
Teſtes minus idonei poſſunt in exceptis criminibus admitti. 758. 10
Teſtes mortui an poſſint reprobari. 576. 50
Teſtes plures in vna dilatione produci poſſunt. 712. 60
Teſtes plures quàm duo, in multis cauſis requiruntur. 717 70
Teſtes quos accuſator de familia ſua adducit, non valent. 708. 40
Teſtes quòd inſtrumento præferantur. 684. 10
Teſtes quòd lite non conteſtata contra contumacem poſſunt recipi, cum de matrimonio carnali, vel ſpirituali agitur. Item & ſententia ferri, 575 40.
Teſtes recepti coram arbitris an fidem faciant coram arbitris. 752. 70
Teſtes recepti coram arbitro, quòd valeant in iudicio. 717. 70
Teſtes ſecreto & ſinguli examinandi ſunt. 754.40
Teſtes recipi non niſi aduerſario præſente, vel legitimè citato debent. 701. 10
Teſtes ſecreto & ſeparatim ſunt examinandi. 754 40
Teſtes ſinguli in exteri teſtamento ſubſcribere debent. 1818
Teſtes ſi contradicant, quid iuris. 727. 70
Teſtes tam clerici quàm laici in cauſa ciuili compellendi ſunt, vbi aliter veritas haberi nõ poteſt.
Teſtium auctoritas an præferatur multitudini. 728

Teſtium auctoritas an præferatur multitudini. 718 60

Teſtium contrarietas eſt concordanda, ſi poſſit. 827 20

Teſtium dignitas eſt conſideranda. 118.40

Teſtium productioni terminum præfigere iudicẽ ex officio poſſe. 690. 30

Teſtibus publicatis ſuper eodẽ articulo nulli inducuntur. 685

Teſtium receptio non valet, niſi aduerſario denunciretur. 742. 70

Teſtium reprobationes qualiter fieri debent. 751. 40

Teſtimonium ferre, eſt dignitas. 755. 50

Teſtimonium teſtium pretio corruptorum nõ valet. 701. 40

Timor mortis an impediat monachari. 1148 70

Titubare quis dicitur. 462.60

Titulus quid ſit. ibid.

Titulus variis modis ſumitur. 920. 70

Titulum ſui beneficij oſtendere aduerſario, nemo cogitur. 461. 70

Titulus ſola poſſeſſione acquiritur. 1316. 70

Tranſactio vel pactum ab initio inualidum robur, & vigorem per Papæ confirmationem aſſumit. 445 50

Tranſactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit. 332.40.& 445.60

Tranſactio an poſſit fieri per prælatũ ſine ſpeciali mandato. 446. 50

Tranſactio eccleſiæ an poſſit reſcindi. ibi.70

Tranſactio an ſuper re ſacra fieri poſſit. 449. 60

Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum ſine ſuperioris conſenſu ſucceſſorem non obligat. 450. 10

Tranſactio perſonalis per Papæ confirmationem efficitur realis. 458

Tranſactio non fit ſuper matrimonio. 453. 50

Tranſactioni, & compoſitioni, vt contra matrimonium aliquid ſtatuatur locum non eſſe. 453. 50

Tranſactio non poteſt fieri ſuper certo. 516. 50

Tranſactio potius præſumitur perſonalis, quàm realis. 1067 50

Tranſactio nõ vitiatur, etiam ſi quis vltra dimidiam iuſti pretij decipiatur. 1127

Transfert nemo plus iuris quàm habeat. 1325. 70

Transgreſſor conſuetudinis, æquè punitur ſicut tranſgreſſor legis. 1235. 60

Trebellianica quando, & quibus debeatur. 1185

Treugæ d finitio. 438.60

Trinitatis opera ſunt inſeparabilia. 7.70

Trinitatis nomina ſunt triplicia. 13.10

Turpitudinem allegans an ſit audiendus. 732. 70

Turpitudinem quandóque licet allegare. 791

Turpitudinem allegans quandóque auditur. 1085

Turpitudinem ſuam allegans non eſt audiendus 1162. 70

Turpes perſonæ ſi ſe opponant matrimonio, quod audiendæ ſint. 440. 70

Tutor incertus dari non debet. 39.40

Tutor & ſi inuentarij ante confectionẽ adminiſtrare non poſſit, tamen ea quæ modicam dilationem patiuntur gerit. 126.70

Tutor non datur ſub conditione. 120. 70

Tutor ſi vnus ſi appellet, & obtineat, an proſit aliis. 980. 70

Tutor præeſt rebus & moribus. 0561. 30

V

VAlentinianus ſine baptiſmo aquæ ſaluatus eſt 1391. 50

Variatio laicis permittitur. 1790. 30

Varia in appellationem tempora ſtatuuntur. 41.40

Vaſallus partem feudi, qui vendidit, illa priuatur, non toto feudo. 1140. 50

Vaſallus ſi vendit feudum perdit illud. ibi.

Velleiano renuntiari poteſt, ſed non Macedoniano 549. 70

Velum in monialibus duplex conuerſionis, & conſecrationis. 478. 70

Velum eſt duplex. 1239. 60

Venditionem rei propoſitæ an cauſam exprimere teneatur. 561. 60

Venditor de euictione non tenetur, niſi lis mota per emptorem ſibi denuntietur. 1127. 80

Venditor emptori non tenetur de euictione in tribus caſibus. 1128 30

Verba cœleſtium miſteriorũ grammaticis regulis non ſubſeruiunt. 40. 40

Verba reſcriptorum ſecundum ius commune intelligenda ſunt. 50. 70

Verbum idem propriè, & impropriè teneri poteſt. 69. 70

Verbum malum reuocare ſapientis eſt. 207 70

Verba hæc, Prout tibi videbitur iuſtum, quid ſignificationis importent. 300. 10

Verbum dubium in iudicio an contra reum interpretandum eſt. 688. 10

Verbum cum effectu ſunt accipienda. 1016 80

Verba ſi ſint ambigua, quid iuris. 1424 10

Verbum generale an ſit generaliter intelligendũ 1486

Verbum generale, & indefinitè prolatum in priuilegiis ad futurum extenditur. 1825. 50

Veritas opinioni præfertur, niſi in certis caſibus. 305. 60

Veritas an ſit in matrimonio neceſſaria. 1490. 60

Veritatem celare, eſt peccatum mortale. 1602. 70

Veritas bonæ vitæ, iuſtitiæ, & diſciplinæ. 1963

Vexationem redimere an liceat. 1634. 60

Via vna ſi denegetur, alia non concedatur. 465

Via vna conceditur, quod alia denegatur. 459. 50

Vicaria perpetua eſt beneficium. 324. 40

Vices ſuas qui ſimpliciter delegauit, quod iuriſdictionis nihil penes eum remanſerit. 561. 50

Victor an hoc ipſo quod victus in expenſis condemnatus non ſit, appellare poſſit. 849. 70

Viduarum cauſæ ad quos ſpectant. 380.50.548.10

Vigilantibus iura ſubueniunt. 91. 20

Viliſſimus habendus eſt qui dignitate excellit, ſi ignarus ſit 205. 50

Vim vi repellere an licitum ſit 1910 70

Vini pluſquàm aquæ ponitur in calice. 1380

Violentia ſit aut rebus aut perſonis. 1711

Vir an poſſit de licentia vxoris intrare monaſterium. 1263. 60

Vir ingreſſus monaſteriũ à muliere fornicaria reuocari non poteſt, nec inde exire. 1263. 60

Vir ſine conſenſu vxoris an votum tranſmarinum poſſit emittere. 1277. 70

Virgines quando ſunt velandæ. 250. 30

Virginitas maximum habet priuilegium. 659.70

Virginitatis priuilegium maximum eſt. ibid.

Virtutẽ nullus poteſt habere ſine charitate, & qui vnam in actu habet, omnes habet, & qui caret vna, caret omnibus. 237. 40

Viſitatio quoties in anno facienda eſt. 1355. 10

Viſitatores quid facere debeant, & à quo procurabuntur. 1600. 60

Vis quid & quotuplex, & quid metus, 482.40

Vis turbatiua de quibus dicitur. 693. 40

Vita hominum eſt corrigenda. 60

Vitium litigij vnde dicitur. 672. 50

Vnio eccleſiarum tribus modis ſit. 2088. 50

Vnus dictio, æquiuoca. 14. 10

Vocatus in ius eat ad prætorem. 910. 70

Voluntas coacta, eſt voluntas. 815

Voluntas an reputetur pro facto. 666. 3

Voluntas ſine effectu non nocet. 1445. 30

Votũ continentiæ an debeat de neceſſitate obſeruari à clericis occidentalibus. 1012. 10

Votum ſolemne. 1476. 40

Votum ſimplex. ibid

Votum continentiæ ſit propriè & impropriè. ibid.

Vox duplex an poſſit alicui competere in electione. 883. 20

Vſucapio pro dote quando locum habet. 1183. 70

Vſura ſoluta an poſſit repeti. 799. 50

Vſuræ per fideiuſſorem ſolutæ an poſſint repeti à reo. 1149. 70

Vſuræ qualiter ſunt abſentibus reſtituẽdæ. 1731.70

Vſura non tollitur per periculi ſuſceptionem. 1745

Vſura centeſima quæ. 1789 30

Vſurarius an teneatur mittere vſuras ſuis ſumptibus ad eum qui longè abeſt. 1735. 70

Vſurarij ſi totas vſuras reſtituere non poſſint, vt qui ſoluendo non ſint, cui ſoluere teneantur. 1737

Vſus fructus definitio. 1147. 70

Vſusfructus an poſſit conſtitui in rebus, quæ conſumuntur. 1148. 10

Vti poſſidetis ſi fuerit intentatum, qualiter ſententia erit proferenda. 892. 60

Vxorem qui corrupit antequam eam duceret, quod promoueri non poſſit. 1909. 10

Vxoris licentia non ſufficit ad hoc vt vir eius religionem intrare poſſit. 1263 60

Vxores peti poſſunt per interdictum de liberis exhibendis. 1427. 50

Z

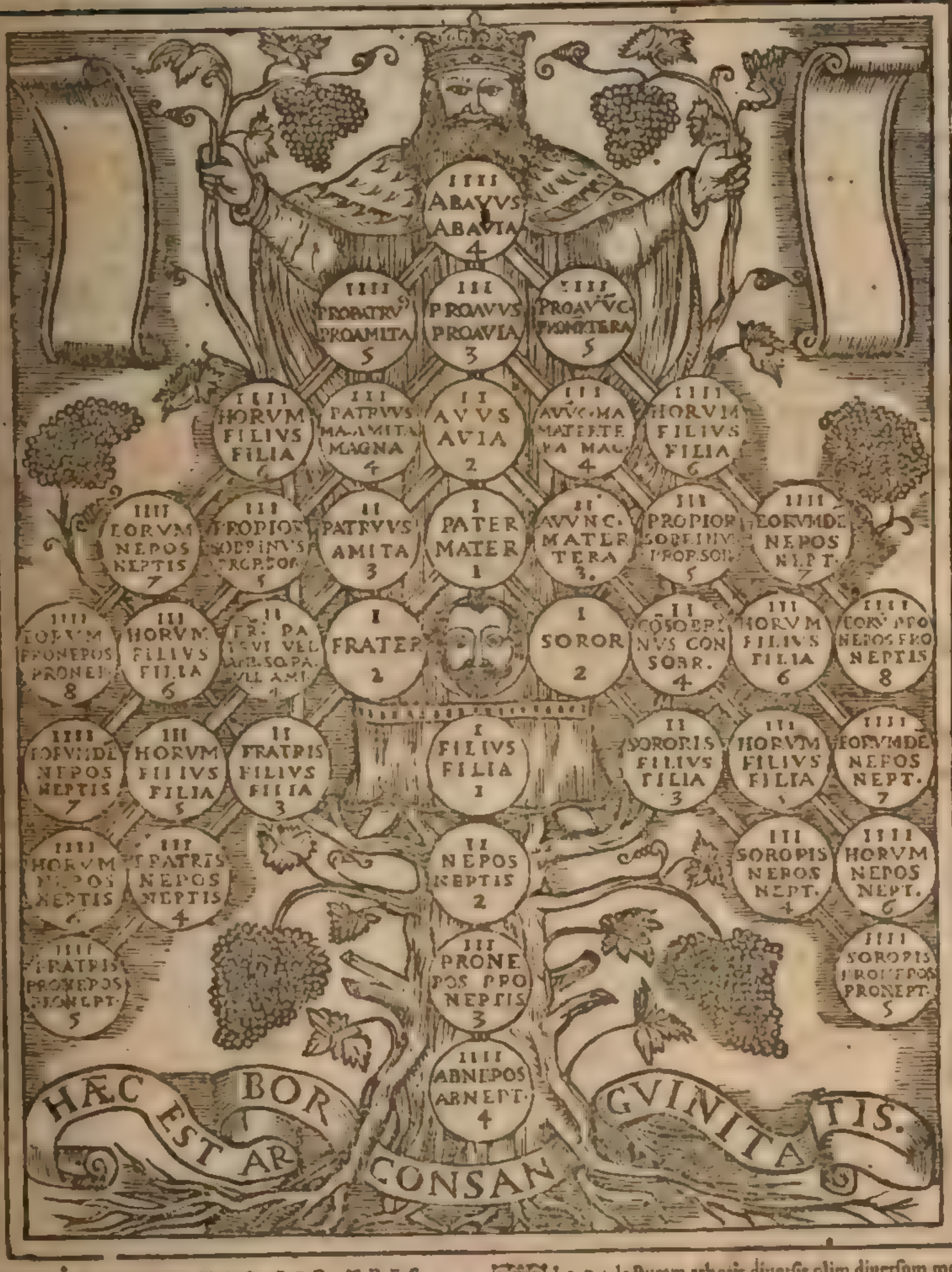
ZElotes quis. 236.30

FINIS.

Arbor Conſanguinitat s.

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra:
Læua dat vxores, dat tibi dextra mares.

Figura præſens arboris licet ad ſeptimum arbores gradum procendi, cùm vſque ad eũ ſeptimũ ſtem decreta ſit prohibitio coniugalis. ſupra quæſt. 3. cap. de affinitate & extra de clande. deſpõ. cap. cum in hibitio. tamẽ quia per innouationẽ ipſa cõiugalis prohibitio eſt in tribus poſtremis gradibus reuocata: vt dicto cap. cũ inhibitio. & de conſang. & affinit. c. nõ debet. ideo vſq; ad quartum gradum duntaxat figuram hanc duximus extendendam. Nec idipſum graduum cognitionẽ quoquo pacto impedit. Qui enim duorum aut trium cõputationem agnouerit, illam etiã vſque in gradũ centeſimũ & eo amplius ſi opus ſit, deducere poterit. Quàm aptiſſimè hæc imprimatur, tam conſanguinitatis, tũ affinitatis arbor indicet quæ huius cauſæ trigeſima quinta

Canones & legis & intelligi. Conſanguinitas attinẽ in perſonarũ ex eo proueniens, quòd vna deſcendit ab altera, vel ambæ ab ea:ã Vel eſt vinculum perſonarum ab eodẽ ſtipite deſcendentium carnali propagatione cõtractum. Et dicitur à con quod eſt ſimul, vel vnitum, & ſanguine, quaſi sãguinis vnitas. Linea eſt collectio perſonarũ ab eodẽ ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros. & eſt triplex. ſcilicet graduum deſcendentiũ aſcendẽtium. & collateralium. Gradus eſt habitud. diſtãtiũ perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſ. ſcalarum, vel locorum proclinium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRima regula magiſtralis pro linea recta.] Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quib. quæritur cõputatis intermediis vna dẽpta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantũ diſtat abauus à Petrucio (Petruciũ eſſe fingimus in cellula vbi eſt facies) vtroque cõputato & intermediis, quinque ſunt perſonę: deme vnã, quatuor ſunt gradus: & ſic de aliis.

¶ *Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu qui diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Exemplum pone: Cum facis abauum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui (nam illi ſunt in linea æquali) quilibet diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo à remotiori, ſcilicet à P. ſed P. diſtat à ſtipite quarto gradu, ergo à filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

¶ *Pro arbore conſanguinitatis ſecundum computationẽ ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta aſcendentiũ & deſcendentium quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur cõputatis intermediis vna dẽpta, tot ſunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite, toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Nam ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit quàm computatio Decretiſtarum.

¶ Collateraliũ in linea inæquali quot ſunt perſonæ ſtipite dempto, tot ſunt gradus. Si ampliorẽ operis enucleationẽ, recurre ad Ioa. And. declarationẽ. Hoc folium debet apponi folio 609.

CIRCA lecturam arboris diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hiſpanus poſt illos lecturæ ipſius arboris nouum modum aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularum, & verſuum obſcuritatem aliquibus notum ignotum, aliis ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioan And. inter Decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuiſſe, vt habentibus materiam conſanguinitatis & affinitatis ignotam nota: & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret: antiquorum ſcripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primò, quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria. Secundò an ſit authentica. Tertiò, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ quæſtionis ex ſuperiùs dictis patet ſolutio. probatio enim ad oculum alias vincit. Inſtit. de gradi. § agnationis. 27. quæſt. 2. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti quædam meliùs percipiuntur quàm elocutione exc. de dona. Apoſtolicæ, ver. fin. Hinc eſt quòd agrorum menſio ſubiicitur oculis: 16. quæſt. 3. inter. de præſcript. quia iudicante. C. fin. reg. l. 3. Ventris inſpectio, an mulier ſit prægnans ff. de ventr. inſpi. l. 1. in princ. Locorum pudicitiæ inueſtigatio, an mulier ſit virgo. extra de prob. propoſuiſti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita cod. tit. ex literis. Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio ff. de ſer. l. 2. Et literæ Papales an ſint veræ vel falſæ. de crim. falſ. licet.

¶ Ad ſecundum dic quòd arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſidori & Alexandri. 35. q. 5. c. 1. 2. vlt.

¶ Ad tertium dic quod quia in decretis de conſanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere, & quia in decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex hoc maximè, quia nemini

veniat

venit in dubium, id ſatis eſſe validum, ſatiſque famoſum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui [illegible] ponentes circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit ſecundum ſtatuta iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEINDE ad arborem conſanguinitatis ſpecialiter deſcendamus. Et primo quæritur, quid ſit conſanguinitas, & vnde dicatur quid linea, quid gradus. Secundo [illegible] quomodo arbor formetur: & quare ſic formetur, & quare ſic punctetur. & interſeremus regulas per quas cognoſcuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quaſdam quæſtiones.

Conſanguinitatis diffinitio. ¶ Ad primum dico, quod conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo prouenient, quia vna deſcendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: quod ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis vnitas, a con, & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt. Et quo ad probationem coniugij non diſtinguo an tales conſanguinei ſint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod eſt expreſſum, extra de proba. per tuas.

Linea diffinitio: & eius multiplicitas. ¶ Linea verò eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium, vt infra patebit. & ff. de grad. l. i. & l. Iuriſconſultus.

Gradus deſcriptio. ¶ Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum, ſcalarum, vel locorum procliuium: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de grad. l. Iuriſconſultus §. gradus.

Arboris conſanguinitatis formatio. ¶ Formatur autem ſic arbor. Primò vide cellulas aſcendentium: ſecundò deſcendentium, demum collateralium. Aſcende ſuper cellulam vacuam, quæ remanſit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſem illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris fratrem fratris, patrem filij, & ſic de ſingulis? & eam alij vocant Ioachim, alij Protheum, alij truncum. Nos autem à nomine bidelli noſtri vocemus eam Petrucium. Et ſcire debes, quod competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium & deſcendentium diuiderentur directe per medium, vt a latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere ſiniſtro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia poſiti a latere dextro deſcendunt à maribus, & econuerſo. Supra cellulam vacuam eſt cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum ſupra, & duo infra. Supra illam eſt cellula proauus proauia, continens tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illam eſt cellula abauus abauia, habens quatuor puncta ſupra & quatuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacua eſt cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum ſupra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem & duo puncta ſupra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem, & tria puncta ſupra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quatuor puncta ſupra, & quatuor infra.

Ius Canonicum eſt excellentius Ciuili. ¶ Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes quod punctorum numeratio eſt numeratio graduum habito reſpectu ad cellulam vacuam: & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius canonicum: puncti inferiores ſecundum ius ciuile. & Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellulæ: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maximè quoad hunc caſum quo inſtruimus in matrimonijs quæ licite contrahi poſſint necne. & cum matrimonium ſit ſacramentum Eccleſiæ, in eo præcipuè lex minor eſt canone extra de ſecun. nup. c. pen. & vlt. Vides autem ex punctatione prædicta, quod in computatione aſcendentium & deſcendentium concordat vtrumque ius: quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Regula lineæ rectæ. ¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos ſecundum vtrumque ius, tolle hanc magiſtralem regulam. Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus à Petrucio vtroque computato & intermedijs quinque ſunt perſonæ: deme vnam, quatuor ſunt gradus. Idem dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque perſonas, & ſic quatuor ſunt gradus. Si velis ſcire quot diſtet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem perſonas computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem quod iſte P. non habet totam ſuam computationem in arbore. Scias enim quod quilibet habet duos parentes, quatuor auos, octo proauos, ſexdecim abauos, & ſic ſemper aſcendentes duplicantur. Vnde impoſſibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere.

Coniugalis prohibitio in recta linea eſt perpetua. ¶ Quæro an inter aſcendentes & deſcendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Go[illegible] de conſangui. & affini. §. item quantum, quod non, per decre. [illegible] eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradi[illegible] aſcendentes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem [illegible] & quod de quarto gradu dicitur in collateralibus locum ha[illegible] 35. q. 5. progeniem. & duobus capitulis ſequen. quibus dicitur [illegible] olim non ſolum vſque ad ſecundum gradum, ſed etiam in quin[illegible] erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo [illegible] alterum deſcendentem, & alterum aſcendentem, perdurat prohibitio. [illegible] Inſtit. de nupt. §. i. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Regula collateralium. ¶ Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrem & ſororem: & cauſa breuitatis proſequendo ſolum partem mediam arboris ad modum vexilli qua intellecta reliqua intelliget: quod per ſe patet. dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris [illegible] filius filia: ex illa fra[illegible] nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis, & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones: in ſecundo ſecundum leges. Fratris filius in ſecundo ſecundum canones: in tertio ſecundum leges. Nepos in tertio ſecundum canones: in quarto ſecundum leges. Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundum leges. & ſic debet eſſe vtraque punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. nunc de cellula patris faciamus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiam ſecundo gradu, filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Poſtea fac proauum ſtipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam auunculum magnum, & materteram magnam, illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus, propior ſobrina: ex illa horum filius filia: ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat a proauo, quem nunc feci ſtipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & a propiori ſobrino tertio: & à filio tertio. & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto ſecundum canones. Secundum leges verò diſtat P. à patruo magno quarto, à propiori ſobrino quinto, & à filio ſexto, à nepote ſeptimo, & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Modo fac abauum ſtipitem cum tribus filijs, ſcilicet pro patruo, proauo, & proauunculo: de proauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula: horum filius filia, ex horum illa nepos neptis, ex illa eorundem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu, quia P. diſtat à ſtipite in quarto gradu. & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis. ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vj. nepos vij. & ſic debet eſſe vtraque punctatio.

¶ Nunc videndum eſt quibus regulis gradus illorum collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam ſecundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu, quis diſtat à communi ſtipite: toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent: hoc ſecundum canones. Exemplum pone: quando facis abauum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto.

¶ Secundum leges vero aliter eſt, & ſic dicimus regulam Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe vel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis, & ex punctatione, quod prædictus P. & pronepos propatrui diſtant viij. Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus ſecundum canones vero duæ perſonæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges: ſed computatio eorum ob aliud fit quam noſtra, 35. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quod in æquali linea collateralium ſiue linea ſit paris numeri, ſiue diſparis: non eſt reperire diſparem gradum. vide in linea paris numeri ſecunda, vel iiij. diſparis numeri. vel iij. In prima ij. gradus, in ſecunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non eſt ſecundum canones, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum, quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & ſic de ſingulis. *Regula canonica pro collateralibus in linea æquali.*

¶ Nunc reſtat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite: toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali: computemus ergo à remotiori, ſcilicet à P. ſed P. diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idem in deſcendentibus vſque ad lineam æqualitatis. & hoc eſt quod dicimus, quod perſona addita perſonæ vſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus: quia propatruus filius eius, nepos & pronepos omnes diſtant iiij. gradu à P. Sed aliter ſecundum leges ſecundum quas talem regulam tradimus. *Regula ciuilis pro collateralibus in linea inæquali.*

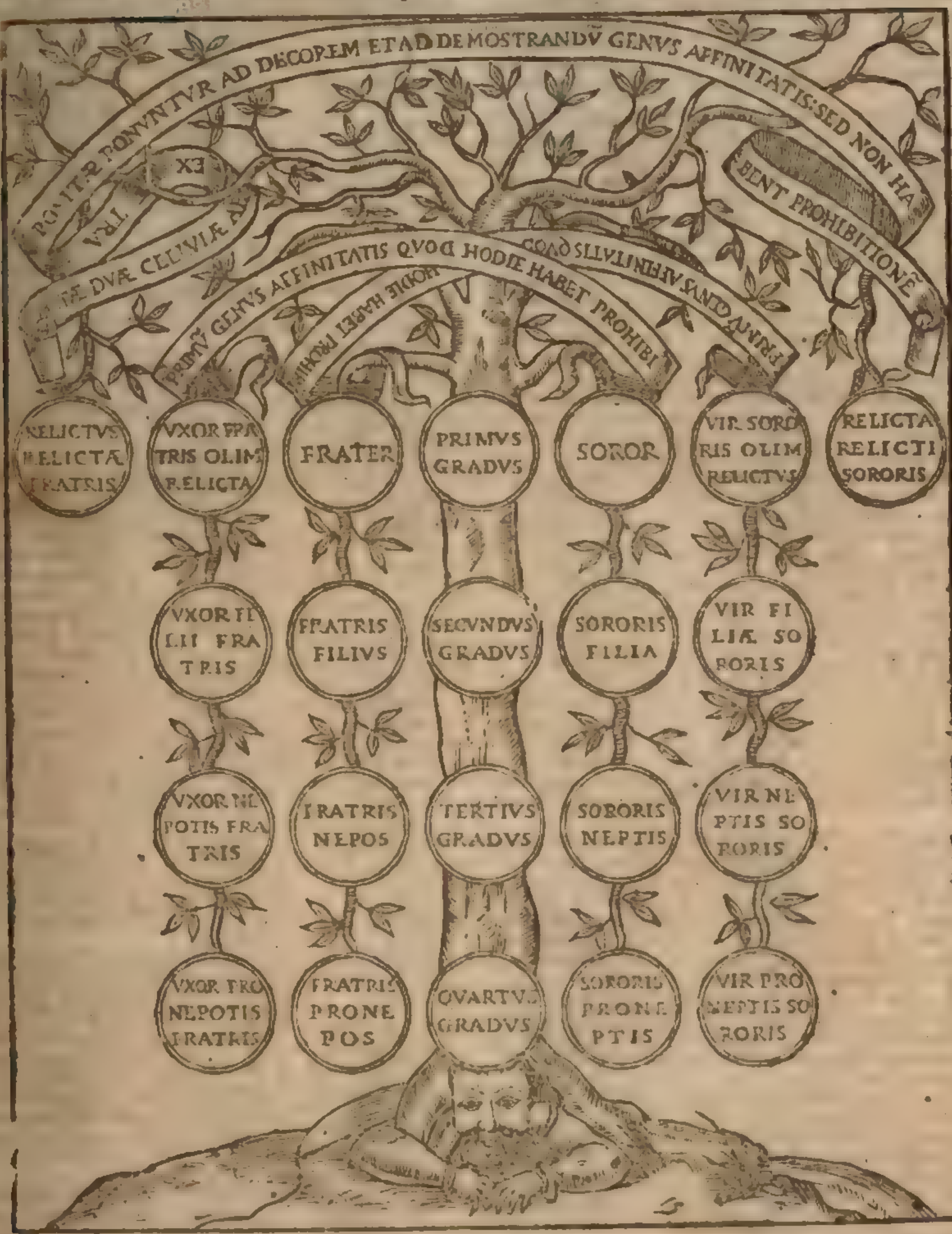
¶ Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. vnde P. à ſtipite diſtat iiij. à propatruo v. à filio vj. à nepote vij. a pronepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupradictis quod P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore. Diſtat enim à ſummo, ſcilicet ab auo: ab imo, ſcilicet à nepote: ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto a medijs citerioni: per quod ſatis patet, quod cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus, vtputa ſi pronepos propatrui, vel pronepos fratris procrearet filiam, poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen conſanguinitas: prohibitio enim, quæ per ius poſitiuum proceſſerat, potuit tolli, ſed naturalia ſunt immutabilia. 5. diſt. in princ. *Regula canonica in linea inæquali.*

¶ Scire debes, quod communiter dicunt Doctores, quòd abauus & proauus & auus ſunt bigami. dicentes quod ſi non eſſent bigami, non poſſent filij eorum coniungi, cum eſſent fratres. ſed de hoc non multum curo: quia eadem ratione ſic eſſet de alijs cellulis duplicibus, quod perſonæ earum eſſent bigami. vnde fingamus perinde ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quatuor perſonas, ac ſi diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus. vnde duplicatio poſita fuit, vt nomina demonſtraret in vtroque ſexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum eſt etiam, quod in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando & negando. Ego & tu ſumus conſanguinei in linea æquali, & ego poſſum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus: Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando vel negando: quia ſi vnus eſt in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui eſt in tertio vel citeriori poteſt contrahere cum filia eius qui eſt in quarto gradu, & non econuerſo, vnde propatruus huius filius & nepos contrahere poſſunt cum filia P. ſed non econuerſo. *Regula ciuilis in linea inæquali.*

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus eſt in quinto, & alter in primo, ſicut filia P. & propatruus poſſint adinuicem contrahere? Dicit Hoſtien. quod non. & hoc not. extra eod. quod dilectio & cap. tua. & in ſumma huius tit. de conſangui. §. nunquid in v. & vj. quod per ſua argumenta nititur probare ſic ſcilicet pater & filius vna perſona cenſentur. C. de impub. & alijs ſubſt. l. vlt. ſicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cum filia ſtipitis. bene facit prædicta Decret. tua. vbi fratres videntur poni pro ſtipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex gloſ. quam ponit ſupra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc eſt veriſſimum, quod probant verba regulæ poſitæ ſupra eod. cap. vlt. dum dicit ibi: deſcendentium ab eodem, ſed certum eſt quod propatruus deſcendit à ſtipite. Præterea aut dicis quod eſt inter eos prohibitio aſcendentium & deſcendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quod certum eſt filiam P. non deſcendere à propatruo. Eſt ergo prohibitio collateralium, ſed certum eſt, quod [illegible] diſtant quinto: quid igitur impediat illos collaterales contrahere, non video. Ioan. And. *Quæſtio notabilis.*

Arbor affinitatis.

Multa dies, variſque labos huiuſce parauit
Artis notitiam: quæ modò clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFfinitas ſecundùm canones eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela. Et dicitur affinitas, quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cognat. l. non facilè §. affines.

¶ Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10 fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri, & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide, quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus: & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia ſecundùm Canones etiam per coitum fornicarium, & inceſtuoſum contrahitur affinitas, patet de eo qui cogn. conſan. vxor ſuæ c. diſcretione. & c. penult. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem, ideò dicitur, quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem, de conſan. & affi. quod ſuper his.

REGVLA. Quotieſcunque inter vnam perſonarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt, vel non fuit conſanguinitas intra quartum gradum incluſiuè, nulla eſt prohibitio: vt inter me & coniugem nepotis mei non poteſt eſſe matrimonium: quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas.

AD arborem affinitatis & eius materiam tranſeamus. Et primò videndum eſt, quid ſit affinitas, & vnde dicatur, & quomodo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia, & quaſdam quæſtiones.

¶ Eſt autem affinitas perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc ſecundum Canones: ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptiis: & requiritur ſecundum leges, quod legitimæ ſint nuptiæ, non interdictæ vt contrahatur affinitas, ff. de gradi. l. non facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum Canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

¶ Sed quod per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum [illegible] contrahitur affinitas patet ex eo qui cog. conſang. vxor. ſuæ c. diſcretionem [illegible] c. penult. Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates & [illegible] ferendas. & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere. [illegible] gradi. l. iuriſconſultus in princip. & ff. de teſtim. l. iij & [illegible]

Criminali verſi. item lege Iulia. Sed canon quoad matrimonialia prohibenda conſiderauit vnionem carnis, quæ inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis: vt ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. xxxv. q. x. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra clauſtra pudoris. xxxv. q. iij. extra ordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis & affinitatis: ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt. ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione Eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & Eccleſia diſpenſat, quòd poſſis contrahere cum illa, non obſtante quòd ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quod poſſis cum tali contrahere, non obſtante impedimento publicæ honeſtatis pro eo, quod deſpóſaſti conſanguineam eius in quarto gradu: & non obſtante quod eſt tibi affinis in quarto pro eo quod dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti. & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur.

¶ Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis. & ſecundo gradu: ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de conſang. & affin. cap. non debet. hic circa hoc non inſiſto. ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonam carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis, ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat: illa attinet mihi ſecundo genere. ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere. ſed eodem gradu.

Affinitatis gradus computantur ſicut gradus conſanguinitatis.

Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt quod affinitas non habet hodie prohibitionem niſi in primo genere, & in illo vſque ad quartum gradum: licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum: ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundum regulas, quas tradidi in proxima arbore. & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere.

Arboris affinitatis formatio.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quatuor cellulæ. & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de iis primo quæritur, quare ponantur in medio fratris & ſororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, docendo, primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic hoc fuiſſe vt detur intelligi, quod affinitas oritur ex conſanguinitate. & quod ab vtroque ſexu virili & fœmineo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic attinentiam non fuiſſe expreſſam: vt illa computatio graduum ad conſanguinitatem & affinitatem referatur vnde ſoror & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis & frater & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis. & ſic de aliis. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens: in prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius. in tertia fratris nepos. in quarta fratris pronepos. Ad dorſum huius alia linea continens alias quatuor cellulas. in quarum prima ſcribitur vxor fratris olim relicta, in ſecunda vxor filij fratris. in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quatuor cellulæ: quarum prima ſoror, ſecunda ſororis filia. tertia ſororis neptis. quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quatuor: prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filiæ ſororis, tertia vir neptis ſororis, quarta vir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens. relictus relictæ fratris: à ſiniſtris relicta relicti ſororis. quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri ſororis: in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula ſororis, & terminatur in cellula vxoris fratris: in qua idem ſcribitur.

Quæſtio

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula vxor fratris ſcribitur olim relicta, quod non ponitur in aliis cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam, quæ ponitur ad dorſum illius: quaſi dicat frater habuit vxorem. mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demum mortua iſte relictus à relicta fratris vult contrahere cum ſorore, nunquid poteſt? olim non poterat, quia erat ſibi in ſecũdo genere. & primo gradu: hodie verò poteſt. Idem ſit repetitum quoad cellulam viri ſororis.

Regula magiſtralis gradus affinitatis, & generis manifeſtans.

¶ Ad cognoſcendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quàm ex priùs dictis, tolle hanc ſolam regulam magiſtralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis. & eiuſdem gradus, cuius eſt conſanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem. ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas: vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum? & conſanguineos viri & ipſam mulierem. extra de conſanguin. & affinitat. quod ſuper his. Primi generis quare dixerim, etiam ex ſuperioribus patuit, & eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas vide hoc in arbore: nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis, maritus ſororis eſt fratri in primo gradu affinitatis, & ſic vxor fratris ſorori, & ſic filia ſororis eſt filio fratris & ipſi fratri in ſecundo gradu conſanguinitatis, maritus eius in ſecundo gradu affinitatis, & econuerſo, & ſic in reliquis. Vnde vir proneptis ſororis attinet fratri & omnibus deſcendentibus, qui ſunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu conſanguinitatis attinet prædictis ipſa proneptis. Qui ſunt in arbore, ideo dixi, quia ſi pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & ſic attinet quinto gradu ſecundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas per notabilia declaratur.

¶ Poſt hoc notandum eſt illud præcisè non ſequitur, ego & tu ſumus affines; ergo filius quem procreo, eſt tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego ſum tibi affinis, & ipſe conſanguineus. interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, ſi ego & tu ſumus affines per appoſitionem mei. quia ſcilicet contraxi cum conſanguinea tua, ſi ex dicta conſanguinea tua filium procreo, ille eſt tibi conſanguineus, non affinis. ſed ſi ego maritus conſanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo. ille nec eſt tibi conſanguineus, nec affinis. Si vero tu conſanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ quia tu pater es mihi affinis, & ipſe affinis. ſed ſi tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipſa in ſecundo vel primo, tunc ipſe filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipſe mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis conſanguinei in linea inæquali, ſed vxor mea erat remotior, vt quia ipſa in tertio, & tu in ſecundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis & ipſe affinis: tu in tertio gradu & ipſe in tertio gradu. Item nota quod illud etiam non ſequitur ego & tu ſumus affines. & ego non poſſum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam: quia ſi habeam conſanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter conſanguineos viri & conſanguineos mulieris: ſed inter virum & conſanguineos mulieris, & inter mulierem & conſanguineos viri. vt dixi. & probatur extra de conſang. & affini. quod ſuper his. Sed ego non poſſum contrahere cum filia tua, niſi forſitan illa excederet quartum gradum, vt quia eſſet in quinto. & eſt ſimile ſecundum quod dixi ſupra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter aſcendentes & deſcendentes eſt perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter aſcendentes & deſcendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantùm vſque ad quartum gradum? Et ſi teneremus opinion. Goffre. de qua dixi ſupra in arb. te proxima circa medium, diceremus quod vſque ad quartum gradum tantùm. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus quòd prohibitio ſit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abſtinere debemus à conſanguineis vxoris, vt à propriis, extra de conſang. & affinit. c j xxxv. q iij. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter conſanguineos aſcendentes & deſcendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem Inſtit. de nupt. §. affinitatis & dicit lex quòd tales affines aſcendentes & deſcendentes habentur loco parentum & liberorum ff de grad. l. non facile. § tetro in fi. Eodem modo poſſet formari quæſtio de affinibus, quorum vnus eſt in primo gradu, alter in quinto, ſicut in conſanguineis dixi ſupra in arbore proxi. in fin. An autem liceat diuerſis temporibus habere in vxores duas cognatas, ſcilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permiſſo ſimul manere poſſint. de hoc vide not. extra de conſang. & affinit. c non debet.

Conſanguinei & affines quo iure prohibeantur coniungi.

¶ Vltimò quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio conſanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana. & quare facta fuit prohibitio? Breuiter ſcias quòd olim propter neceſſitatem frater neceſſario habuit contrahere cum ſorore, & conſanguinei cum conſanguineis: vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filiis & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit poſt diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt duodecim perſonæ, quas vide nota. extra de reſt. ſpol. litteras. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius poſitiuum canonicum prohibuit conſanguineos & affines primi generis coniungi in ſeptimo gradu & citeriori: quæ prohibitio poſtea vſque ad quartum gradum eſt reſtricta. extra eod. non debet. reuocatis etiam quibuſdam aliis prohibitionibus, vt patet. ...icatio verò fuit ex cauſa, quæ ibi ponitur, & extra de teſti. cap. licet ...uadam. per quod patet, quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex poſitiuo. Vnde in ſecundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere poſſunt iure diuino, ſed non poſitiuo. Ratio vero prohibitionis ſumitur xxxv. q. j. § j. cap. j fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam ſi contraherem cum ſorore, idem eſſet pater & ſocer, mater & ſocrus, vir & frater, &c. Sed ſi alium habeo patrem, alium ſocerum, numeroſius ſe charitas protenderet, in qua vniuerſi fideles & præcipue ſtudentes continue perſeuerent per gratiam eius, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

DECRETALIVM
D. GREGORII PAPAE NONI
COMPILATIO.

GRegorivs Epiſcopus ſeruus a ſeruorum Dei dilectis filiis b Doctoribus & Scholaribus vniuerſis Bononiæ † commorantibus, c Salutem d & Apoſtolicam benedictionem.

Rex e Pacificvs f pia miſeratione diſpoſuit g ſibi

GRegorivs.] In huius libri principio quinq; vel ſex præcipuè ſunt prænotāda, videlicet, quæ ſit intentio, quæ materia, quæ vtilitas, cui parti philoſophiæ ſupponatur, quis modus agēdi, & quis libri titulus. a Intētio D. Gregorij in hac præſēti compilatione fuit diuerſas cōſtitutiones & Decretales epiſtolas prędeceſſorū ſuorū in diuerſa diſperſas volumina ſeu cōpilationes, quæ difficultatē ſtudētib. ingerebāt, in vnā compilationē (reſecatis ſuperfluis) ad vtilitatē legētiū & ſtudētiū reducere, prout in eiuſdem Do. Gregorij cōſtitutione euidentius declaratur. Materia in hoc opere ſunt ipſæ conſtitutiones & Decretales epiſtolæ ſub ſingulis ti. collocatæ. Vtilitas b eſt, vt his lectis, & intellectis ſciamus diſcernere inter æquum & iniquum, & vnicuique reddere, quod ſuū eſt, & in hoc iuſtitia conſiſtit: vt Inſtit. *de iuſt. & iur. in prin. & 22. q. 2. cū deuotiſſimam.* Supponitur Ethicæ, i. morali ſcientię ſicut & alij libri iuris. vnde etiam dicit Imperator, legibus noſtris hominum mores intēdimus corrigere, *C. de ſecun. nup. l. 1. §. nanque.* Cauſa ibi, Ne in hoc. Modus agendi talis eſt. Diuidit enim opus ſuū in quinque partes. In prima parte tractat de ſumma Trinitate & fide Catholica, & de conſtitutionibus, de reſcriptis, de iudicibus, & eorum officiis. In ſecunda parte tractat de iudiciis, & cooperātib. ad iudicia. In tertia parte tractat de vita & honeſtate Clericorum, & de rebus eorum & eccleſiarum. In quarta de ſponſalibus & matrimoniis & impedimētis eorum. In quinta de accuſationibus & criminibus, & pœnis eorum. Et ſic terminat tractatum ſuum, ipſum diuidēs in quinque partes ad ſimilitudinem quinq; ſenſuum corporis, quos quilibet, qui iudicat, habere debet, aliter non eſt idoneus iudex. Sic enim omnis copula coniugalis reſtricta eſt vſque ad quartum gradum, ad ſimilitudinē quatuor humorū corporis humani: vt *j. de conſan. & affi. non debet § prohibitio.*

Dicens: Gregorius Epiſcopus, Seruus ſeruorum Dei, &c. titulum huius libri ponit.

Vnde verſus, *Pars prior officia parat Eccleſiæque miniſtros.*
Altera dat teſtes, & cætera iudiciorum.
Tertia de rebus, & vita Presbyterorum.
Quarta docet quales ſint nexus coniugiorum,
Vltima de vitiis, & pœnis tractat eorum. Vel ſic, & breuiùs:
Iudex, iudicium, clerus, ſponſalia, crimen.

¶ *Gregorius.*] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur ſalutatio. In ſecūda exordiū ibi, *Rex pacificus.* Prima ſubdiuiditur, quia primò ponitur quis ſcribit. ſecundo quibus ſcribit, ibi, *Dilectis.* tertio ſalutat & benedicit ibi, *Salutem.*

¶ *Gloſ. ſequens recitatur per modum quæſtionis, quare ſe vocat Seruum, &c.*

a ¶ *Seruus.*] Sic etiam Imperator ſeipſum appellat ſeruū. *C. de offic. præf. præto. Afri. l. 1. circa princ.* Vel dic quod dicit ex humilitate: quia qui maior eſt veſtrū, fiat ſicut miniſter veſter. 9. q. 3. nullus primat. Mat. 20. Luc. 22 & Mar. 10. Vel ſeruus dicitur: quia ſicut per ſeruum acquiritur domino. *Inſt. per quas perſo. nob. acquir. circa princ.* ita etiā per D. Papam cuilibet Eccleſię poteſt acquiri. *j. de conſi. cum inſtantia* in particula quę deciſa eſt de principio *j. vt lite pen. Eccleſia 2.* ſic per Imperatorem acquiritur hominibus *in auth. conſtitu. quæ de digni. libe. à patr. poteſta. § illud quoque coll. 6.* & noctes ducit inſomnes, vt ſubiecti ſub omni quiete conſiſtant. *in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. in princ. coll. 2.* & dicit Imperator: Voluntarios labores appetimus, vt quietē aliis præparemus *in auth. vt diui. iuſſio. ſubſcript. habe. glorioſi. quæſto. in prin. coll. 8. & j. de reſti. ſpol. c. frequens.* †

b ¶ *Filiis.*] Bene dicit, *filiis*, quia ſolummodo patriarchas, archiepiſcopos, & Epiſcopos fratres appellat, omnes alios *filios.* *j. de cri. fal. quam graui.*

¶ *Gloſ. ſequens recitat per obiectionem, quòd compilatio non ſit generalis, nec omnes liget, ex quo ſolum, &c.*

c ¶ *Bononiæ commorātibus.*] Et ita non in caſtris, quoniam ſi in caſtris ſtudeat, beneficia ex priuilegio ſibi cōceſſa occaſione ſtudij habere non debēt. *j. de cler. non reſi. tua fraternitatis.* c Præterea ex quo dicit, *Bononiæ*, nō videtur, quod aliis mittātur alibi ſtudentib. & ſic nō tenentur recipere hāc compilationē: quia litteræ Papę nō extēduntur ad alios, quā ad eos quibus mittuntur: vel qui continētur in eis *arg. j. de offic. delega. P. & G. & c. gratum. & c. cū olim.* Sed nō eſt ita. omnes enim tenētur ad obſeruationē hui' cōpilationis, ſed propter ſtudiū quod eſt Bononiæ cōmunius & generalius, pręcipuè in vtroq; iure, & ibi quaſi de omnib. partib. mūdi ſunt ſtudentes, ideo potiùs Bononiæ dirigūtur, & ita omnes cenſētur hanc cōpilationem obſeruare, quæ nec poſſent, nec debent ſingulorū auribus intimari. *16. diſt. quod dicitis: & j. de poſtu. præla. ad hæc.* Et conſtitutio principis poſt duos menſes à tēpore publicationis omnes adſtringit *in auth. vt fact. noua con. circa pr. coll. 5. & j. de ſenten. excom. nonnulli.*

d ¶ *Salutē.*] Per talem ſalutationē nō tollitur excōmunicatio, ſi aliqui ſcholares, vel Magiſtri eſſent excōmunicati tēpore publicationis. *j. de ſen. excom. ſi aliquādo.* vbi de hoc Bernar.

REx pacificvs.] Primò ponit exordium, in quo concludit finale intētum iuris generalis. Secūdò narrationē, in qua oſtendit finale intentum huius compilationis, ſeu iuris particularis ibi, *Sane.* Tertio concluſionem, ibi, *Volētes.* Prima ſubdiuiditur: quia primò ponit finem viatoris, i. hominis, ad quem à Deo diſpoſitus eſt. Secundo cauſam deuiationis ab hoc fine. ibi. *Sed effrænata.* Tertiò vt ad debitum finem viator deducatur, concludit legem neceſſariam, & oſtendit tres virtutes ac proprietates legis ibi, *Ideoque lex.*

Casvs. Pręmiſſa ſalutatione, ſic pone caſum in iſta cōſtitutione. Rex pacificus, i. Dominus noſter Ieſus Chriſtus pia ſua miſeratione ab initio mundi diſpoſuit, ſeu præuidit, ſubditos ſuos fore pudicos, pacificos, & modeſtos, ſed ex aduerſo ſurrexit effrænata cupiditas ſui prodiga, pacis æmula, mater litiū, magiſtra iurgiorū, quæ quotidie tot litigia generat, quod niſi iuſtitia reprimeret conatus ipſi' ſua virtute, & explicaret multiplices quæſtiones, abuſus litigatorū extingueret fœdus humani generis, & concordia exularet, dato ſibi libello repudij, extra mundi terminos. Et ideo cōtra iſtā cupiditatem lex prodita eſt, vt noxius appetitus ipſius reſtringeretur ſub regula iuris, per quam humanum genus informatur, vt honeſtè viuat, alterū non lædat, ius ſuū vnicuique tribuat. Secundò in verſu illo, *Sane,* ponit Dominus Gregorius cauſam huius compilationis, dicens pro per Magiſtrum Raymundum Capellanum ſuum ad communem vtilitatem ſtudentium fecit redigi in vnum volumen diuerſas conſtitutiones & decretales epiſtolas ſuorum prædeceſſorum, quæ diſperſæ erāt per plura volumina & diffuſæ, quarum aliquę propter nimiam ſimilitudinē, quędam propter cōtrarietatem, quædam propter ſui prolixitatē, cōfuſionē inducere videbātur. Quędam etiam vagabantur extra volumina ſ. dicta; de quib. (tanquam de incertis) frequēter in iudiciis dubitabatur. Adiiciēs inſuper quaſdā cōſtitutiones & decretales epiſtolas ſuas, per quas quædā, quæ in prioribus erant dubia, declarantur: in fine præcipit D. Gregorius Papa, vt hac tantum cōpilatione vniuerſi vtantur in iudiciis & in ſcholis, diſtrictè prohibens, ne aliquis præſumat aliā facere cōpilationē ſine licētia ſedis Apoſtolicę ſpeciali. No. formā ſalutationis hic, quam generaliter omnib. facit D. Papa. No. quòd ſubditi & Eccleſiarū pręlati publicè, honeſtè, ſobrie, & modeſtè viuere debent. No. quod cupiditas eſt mater litiū, & magiſtra iurgiorū. No. quod per iuſtitiā reprimitur conatus cupiditatis. No. quòd per iuſtitiam quæſtiones implicitæ terminantur. Not. quòd effectus iuſtitiæ eſt remouere lites, & ſic per cōſequēs tollit cupiditatē. Not. quòd tria ſunt pręcepta iuſtitię. No. quod trib. de cauſis iura corrigūtur, ſcilicet propter nimiam ſimilitudinē, contrarietatē, & prolixitatem: & ſic vnū ius corrigit aliud, & reddenda eſt ratio, quarē corrigitur. No. quòd Princeps nō tātùm per ſe poteſt iura ſtatuere, ſed per aliū. No. quòd cōmunis vtilitas attendi debet, tamen ſtudētiū diligētius attēdēda. No. quod licet par in parē nō habeat imperiū: tamen ſucceſſor ſtatutū anteceſſoris corrigere poteſt & declarare. & ſic nota, quòd per poſteriora priora declarantur. No. quòd iſta compilatio eſt canonica, & in iſto procemio approbata, & ideo in iudiciis fidem facit. Not. quòd nemo poſt iſtam compilationem decretalium aliam facere præſumat ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

e ¶ *Rex.*] Alibi appellatur Imperator. 11. q. 3. *Iulianus.*

f ¶ *Pacificus.*] Qui vt pacem doceret, venit in mūdum. 23. q. 1. *niſi bella.* regnum tamen eius non eſt de hoc mundo, ea cauſa. q. 3. § 1. *& in Euang. Ioan. c. 18. Tunc.*

¶ *Gloſſa ſequens determinat qualiter Deus Rex pacificus aliquid diſponere dicatur.*

g ¶ *Diſpoſuit.*] Per prouidētiā & prędeſtinationē, nō neceſſitate: qa vaſis irę, & c. 23. quæ. 4. *Nabuchodonoſor. & c. Vaſis ira de pœn. diſt. 4. c. in domo patris. § ſic itaque. & in præced. & ſeq. § §.*

a Titulus huius libri in manuſcripto vetuſtiſſimo ita habet: incipit compilatio decretalium Domini Gregorij Papæ IX.

b Quod alij dicūt, cauſam finalē, & ponit hic gloſſ. cauſam finalē proximā. Cauſa verò finalis remota eſt felicitas & beatitudo, quæ ſequitur ex cauſa proxima. vt in proœ. ff. §. diſcipuli. 2. in fi. Ioan. And. in no.

Ib. Ver. & ſequentia vſq; ad verſ. ſeruus non ſunt Bernardi, ſed alterius additio.

† Lib. 6.

c Concor. ſex. in l. generaliter. §. 1. C. de epiſc. & cler. not. Bar. in l. fi. ff. de coll. plenius in auth. habita. Cod. ne fil. pro pat.

† In Vat. manuſcripto Vaticana legitur, Pariſius, in altera Bononiæ & Pariſius, ſed vt plurimum omnes habent Bononiæ.

ſubditos fore pudicos [a], pacificos [b], & modeſtos [c]. Sed effrænata cupiditas [d] ſui prodiga [e], pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia [f] generat, vt niſi iuſtitia [g] conatus eius ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorum abuſus extingueret, & dato libello [h] repudii, concordia extra mundi terminos exularet. ¶ Ideóque lex proditur [i], vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur [k], per quam genus humanum, vt honeſtè [l] viuat, alterum [m] non lædat, ius ſuum [n] vnicuique tribuat, informatur. ¶ Sanè [o] diuerſas conſtitutiones [p] & decretales epiſtolas prædeceſſorum noſtrorum, in diuerſa diſperſas † volumina, quarum aliquæ propter nimiam ſimilitudinem [q], & quædam propter contrarietatem [r], nonnullæ etiam propter ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur: aliquæ verò vagabantur [ſ] extra volumina ſupradicta, † quæ tanquam incertæ frequenter in iudiciis vacillabant. ¶ Ad communem & maximè ſtudentium vtilitatem, per dilectum [t] filium fratrem Raymundum Capellanum & Pœnitentiarium noſtrum illas in vnum volumen (reſecatis [u] ſuperfluis) prouidimus redigendas: adiicientes conſtitutiones noſtras, & decretales epiſtolas, per quas nonnulla, † quæ in prioribus erant dubia, declarantur [x]. ¶ Volentes igitur vt hac tantùm compilatione vni-

a ¶ *Pudicos*. id eſt caſtos. ſic & Imperator ſubditos ſuos caſtitatem [a] ſeruare hortatur. vnde dicitur: Caſtitas ſolà eſt quæ cũ fiducia poteſt Deo animas præſentare. [b] in authen. de lenonibus. §. ſancimus. coll. 3. quæ ſuaderi poteſt, imperari verò nõ poteſt 32. *quæſt. 2. integritas*. Vnde debemus eſſe pudici: quia impudic[9] oculus impudici cordis eſt nũcius. 32. *quæ. 5. nec ſol.* ADDITIO. Et 23. diſt. his igitur. ibi, Nõ vagi oculis. Hugo de Folleto: *Pudicus oculus nuntius eſt cordis, & excludit quicquid indecens nouerit. Impudicus quærens quod placet, per omnia diſcurrit. Volẽtes intrare patitur, nolẽtes hortatur. Inde oculi prima tela ſunt adulteræ*. Io. Andr. in nou.

b ¶ *Pacificos*.] id eſt pacem cuſtodientes vnde etiam dicitur *Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur*. 23. q. 1. noli. Matt. c. 5. Tancred.

c ¶ *Modeſtos*.] id eſt temperatos: quia quilibet debet habere in ſe temperantiam, vt ſciat ſeruare miſericordiam & vigorem vel ſimul vtrũque, 45. *diſtin. diſciplina*. Bern.

d ¶ *Cupiditas*.] quæ eſt radix omnium malorum. 47. *diſt. bonorum. in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffr. §. cogitatio. coll. 2.* [c] & hoc idem innuitur de pœnit. *diſtin 2. §. quia radix omnium. poſt illum § ex præmiſſis*. Ber.

¶ *Gl. ſeq. in fin. opponit de contrarietate literæ.*

e ¶ *Sui prodiga*.] Quia non ſolùm rerum, ſed etiam famę quis prodigus eſt. *vt habetur C. de his. qui poten. no. l. 1. in fin. & j. de accu. cap. prælatorum. aliàs, cap. vlt.* & talis crudelis eſt, qui famam ſuam negligit. 12. *quæſtio. 1. nolo*. Et verè: quia omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt in malum. 12. *quæſtio. 1. omnis ætas aliàs, cap. 1.* Et omnis creatura ſub vitio eſt. *de pœnit. diſtinct. 2. c. ap. in principium. §. charitas. verſ. ſicut ergo.* & humana natura quodammodo labitur ad delicta. *in auth. ut monach § ſi quis igitur. collat. 1.* & procliuus eſt hominum curſus ad voluptatem, & natura eſt imitatrix vitiorum. 20. *quæſtio. 3. procliuus*. vndè Claudianus: *Procliuior vſus, in peiora datur*. Sed in eo quod dicit *prodiga*, videtur ſibi contraria littera iſta: quia primò dixit *cupiditas*: quia qui eſt cupidus non eſt prodigus. Sic intellige, *cupiditas* refertur ad retentionem temporalium, *prodigalitas* ad euacuationem virtutum: quia vnum expellit aliud. 32. *quæſtio. 1. cum renunciatur*. Ber.

f ¶ *Noua litigia*.] Hoc dicit: quia humana natura prona eſt ad diſſentiendum. j. *de conceſ. præben. quia diuerſitatem: & ff. ad Trebell.* quia poterat. *& de conſe. diſtinct. 4. ſicut in ſacramentis. §. item ſi poſſet. & ff. de arbitr. item ſi vnus. §. vltimo.* & ſemper nouas deproperat edere formas. *C. de veter. iur. enu. l. ſecunda. §. ſed quia diuina. & in proœmio ſexti libri.* & e natura introductum eſt, vt plura ſint negotia, quàm vocabula. *ff. de præſcript. ver. natura.* vnde dicit Imperator, quòd natura nouitates quotidie nititur inuenire: *vt in authen. quibus modis natu. eff. ſi leg. §. ſi quis verò. colla. 6.* [d] Et ideò nouis morbis noua conuenit antidota præparari. j. *de iur. calum. cæterùm.* Et varia experimenta morborum, varia nos cogunt remedia inuenire. 50. *diſtinct. vt conſtitueretur*. Et quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotiis, *in authen. hac conſtitu. quæ innouat conſtitutionem. in principio coll. 8.* Et quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. *ff. de interrog. act. de ætate §. ex cauſa. & ff. vt in poſſ. leg. planè. & ff. de vent. inſpic. l. 1. in principio. & infra de offic. deleg. inſinuante. & infrà de excep. paſtoralis. infra de teſtibus præſentium. & c. penul.*

g ¶ *Iuſtitia*.] Quæ ab aliis virtutibus augeri, & ad maius apparere deſiderat. *in authent. de referendariis. §. propterea. collat. 2.*

h ¶ *Libello repudij*.] Quem olim maritus dabat vxori. *infrà de diuor. gaudemus. in fi. & ff. de diuor. l. 2. §. in repudiis.*

i ¶ *Lex proditur*.] Vt humana coërceatur audacia, & tuta ſit inter improbos innocẽtia. 4. *diſt. factæ ſunt autẽ*. na per leges nemo bene facere cogitur, ſed malè agere prohibet. 21. *q. 5. ad fidẽ*. Et expone, *proditur, i. de nouo promulgatur: vel. i. aperitur & manifeſtatur*. Et dicitur *lex*, quia ligat, vel legitimè agit obſeruatores remunerando, trãſgreſſores puniendo. j. *diſt. omnis lex. ff. de iuſt. & iur. l. 1.* Ioan. And.

k ¶ *Limitetur*.] Limes eſt agrorum diſcretio. [e] Vnde verſus: *Limes erat poſitus, ſitus vt diſcerneret agris*. j. *de ver. ſign. forus*.

¶ *Gloſſ. ſequens declarat quomodo intelligatur verbum, honeſtè viuere.*

l ¶ *Honeſtè viuat. &c.* Hæc ſunt tria præcepta legis, de quibus habes *ff. de iuſt. & iu. l. iuſtitia. §. 1. & Inſt. eod. tit. §. iuris præcepta.* & ſic ſunt intelligenda honeſtè viuere quantùm ad ſe: in his ſcilicet quę nobiſcum agimus, quæ honeſtas circa matrimoniũ conſideratur. *ff. de rit. nup. l. ſemper. 31. diſtinct.* Nicæna. & circa mores. *ff. de tu. & cura. dat. ab his l. ſerre. § pen. & § vlt.* Ber.

m ¶ *Alterum non lædat.*] In his ſcilicet quæ circa alios agimus. vnde illud: Quod tibi non vis fieri, aliis non facias. in prin. decretorum, *diſt. 1. humanum genus. & infrà de maioritate & obedientia. cap. dilecti.*

n ¶ *Ius ſuum vnicuique tribuat*.] Siue ſit pœna afficiendus, ſiue præmio remunerandus. *diſt. 3. c. ſi. & infrà tit. prox. c. firmiter. 4. 1. in fin.* Et per hoc dicitur ſeruire Deo, ſibi, & proximo, & ſummum bonum in vita eſt iuſtitiam colere, & ius ſuum vnicuique tribuere. 22. *q. 1. cum deuotiſſimam.* Et per hoc dicitur, *vnicuique*, datur intelligi, qualiter debeat ſe habere erga ſuperiorem, parem & ſubditum.

o ¶ *Sanè*.] Iſta ſecunda pars in qua ponitur narratio, ſubdiuiditur: quia primò ponit euentum circa conſtitutiones eccleſiaſticas correctioni ſubmittendas: & ponit materiam & cauſam impulſiuam huius compilationis. Secundò concludit cauſam finalem: ibi, *Ad communem*. Tertiò cauſam coadiuuatiuam: ibi, *per dilectum*. Quartò formalem: ibi, *reſecatis*. Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Abb. Siculus.

p ¶ *Conſtitutiones*.] Conſtitutio eſt, quam Princeps facit proprio motu: decretalis epiſtola eſt, quando reſpondet ad conſultationem. *infra de ſen. excom. c. ſi concubinæ.*

q ¶ *Similitudinem*.] Idem dicit Imperator, & eandem cauſam aſſumit. *C. de nouo co. facien. §. quibus ſpecialiter. & de emen. co. do. Iuſt. §. ſupradictis.*

r ¶ *Contrarietatem*.] Et ideo compilatio antiqua non fuit legitimè ordinata: quia nulla contrarietas debet eſſe in iure. *C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. contrarium.* ideo in præſenti compilatione nullum debet contrarium reperiri.

ſ ¶ *Vagabantur*.] Quas videbitis per titulos collocatas, iſtæ non erant in antiqua compilatione, & ſunt iſtæ *infrà de ſeruis non ordi. miramur. infra de biga. à nobis. & ita de aliis.*

t ¶ *Per dilectum*.] Et rectè & ordinatè. debent enim taliter cõpilari decretales, vt ordo temporum ipſarum ex illarum cõpoſitione & diſpoſitione clareſcat: primis in primo loco, poſterioribus in ſecundò ponendis: *vt C. de no. co. fa. in 1. conſti. in §. quibus ſpecialiter.* quod quidem ſeruatur in præſenti compilatione: ſed in antiqua non. Et qui eas componunt, non ſolùm debent eſſe glorioſi doctrina legum, ſed experientia rerum: *vt C. eod. tit. conſti. 2. quæ eſt de Iuſt. co. com.* vnde per ordinationem iſtius compilationis illas ſcietis, quis illorum, quorum tempore conſtitutiones, conſilia, decretales, edita ſunt, præceſſit.

u ¶ *Reſecatis*.] Poteſt ergo D. Papa derogare conſtitutionibus prædeceſſorum ſuorum, non obſtante quod par in parem non habet imperium. *ff. de arb. l. nam magiſtratus.* & eſt ratio: quia eadem perſona cẽſetur cum eo, qui ſuccedit, & nemo poteſt ſibi hanc legem imponere, ne liceat ſibi à prima voluntate diſcedere. *ff. de leg. 3. l. ſi quis. in prin.*

x ¶ *Declarantur*.] Infrà de regular. ſtatuimus, quæ exponit illam, conſulti.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, ſoluit, opponit, & oppoſitioni reſpondet: demum principali obiectioni dat ſecundam ſolutionem. Vltimò format, & ſoluit duas quæſtiones.*

a ¶ In

a *B. Aug. lib. 4. c. 5. contra Iulianum Pelagianum.*

b *Facit tex.* in l. quoniã præteritæ, cum no. C. de ſec. nup. *Bart.* in l. mulier. §. cum propone batur ff. ad Turp.

† *Facit tex.* in l. 1. C. de nou. codic. comp. & l. 2. §. ſi quid autem in tanta. C. de vet. iu. enucl.

† *Multa.*

c *Propter hoc ibi in decret. præcipitur, quod mundas teneant manus, abſtinẽtes ab omni acceptione: his contẽti quæ dantur à fiſco. Ioan. And. in nouell.*

d *Et eo. col. de conſe. & veter fra. in princ. Sene. libro 6. nat. quæſt. Quotidie aliquid ſubtilius, aliquid elegãtius excogitat luxuria furor vſitata contemnens. Ioan. And. in nouel.*

e *Concord.* text. in §. ſed ſi ab init. quib. mo. ius pa. pot. ſol. & c. fin. reg. l. pen. & de eius ſignificato. *vide per Bal.* in l. 1. ff. de offic. præf. vrb. & in l. 2. & l. empti. ff. de act. empt. † *verſus.*

f *Concor. gl.* cũ tex. Inſtit. de iuſti. & iu. §. iuris præcepta. in verſi. alterum non lędere. & ff. eo. l. iuſtitia. ſuper eo. verſic. & ff. quod quiſq; iur. in princ.

a ¶ *In iudiciis.*) Sic ergo videtur, quòd omnibus decretalibus iſtis vti poſſumus in iudiciis: quia indefinita æquipollet vniuerſali.[a] *19. diſt. ſi Romanorum & j. de priuil. quia circa. & ff. de ſerui. ſi cui. ff. de ſer. verb. præd. l. ſi ſeruitus.* & ita non eſt hic aliqua indulgentia ſiue diſpenſatio, quod falſum eſt, immo multæ ſunt,[b] & indulgentia non debet trahi ad conſequentiam. *7. q. 1. petiſti. & Inſt. de iure na. §. planè.* Dicas, quod propter vnam decretalem, vel duas, aut plures, nec plùs nec minùs eſt. & eſt ſimile *de conſe. diſt. 2. remora. in prin.* vbi dicit, quòd omnes illi qui manducauerunt de mannaillo, quod pluit filiis Iſraël in deſerto mortui ſunt: & tamen Caleph & Ioſue non fuerunt mortui in deſerto, immo intrauerunt terram promiſſionis. *76. diſt. ieiunium.* & ita modicum quid non nocet. nam modica res non inducit ſimoniam. *j. de ſimo. & ſi quæſtiones.* Arg. contra: quia pro modica re datur actio furti. *14. q. vlt.*[c] *c. vlt.* & pro ſex ſolidis tantùm committitur ſimonia. *j. de ſimon. ex tua fraternitate.* & pro vna gallina committitur furtum. *Inſti. de rer. diui. §. gallinarum.* Sol. dic, in talibus affectus & intentio committentis conſideratur. Vel dicas, quod dicit in ſcholis, refertur ad decretales illas, quæ continent indulgentiam ſiue diſpenſationem: quia illæ debent legi in ſcholis, vt per doctrinam ſciatur, vbi & quando ſit diſpenſandum. Quæ verò ius commune continent, referuntur ad vtrunque: quia illis vtimur in iudiciis & in ſcholis. Si verò decretalis aliqua de cætero inueniatur extra compilationem iſtam, quid fiet? Tene, quod dicitur *j. de fid. inſtr. c. paſtoralis.* Hic præcipit Papa, vt tantùm hac compilatione vniuerſi vtantur. Quid erit, ſi aliqui vellent vti & legere priorem? Dico, quòd illi eſſent excommunicandi: quia faciunt contra mandatum Principis. *j. de maio. & obe. ſi quis. & 25. q. 1. generali.*

a *De hac dic vt no. j. de ele. c. circa li. 6. Io. Andr. in Nouel.*

b *Infra de elect. quia diligentia. & c. quod ſicut in fi. & de con. præb. conſtitutus. Io. And. in Nouel.*

c *Concord. tex. in l. ſi abducta. cum gl. fi. & ibi Cy. & Pet. de Bel. per. C. de fur. melius in l. ſed nec. ff. de cond. fur.*

...uerſi vtantur in iudiciis[a] & in ſcholis, diſtrictiùs prohibemus, ne quis præſumat aliam facere abſque autoritate ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

TITVLVS PRIMVS.

De ſumma Trinitate, & fide Catholica.

¶ Innocentius III. in Concilio generali †.

¶ *Tractat de Trinitate, & ipſius operibus: de fide, & articulis fidei.*

† *Lateran. c. 1. & c. 2. eod. tit. in 4. compilatione.*

¶ *Gloſſa ſequens primò dicit, quare hæc rubrica fuerit præmiſſa. Secundò tractat de fide per modum ſummæ, quærens de quatuor, quæ ordinate proſequitur.*

DE SVMMA † TRINITATE.

† *Quare dicatur ſumma, & quare Trinitas, vide per Hoſt. in ſum. huius tit. in prin.*

QVoniam omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. *26. quæſt. 1. ad Rom. 14* & infrà de preſcri. quoniam omne. & ordo noſtræ reparationis à fide ſumpſit exordium: ideò de fide catholica primò eſt agendum. Et quia in fide primò inſtrui debemus, vt ſic ad baptiſmum creduli veniamus, de conſecra. diſt. 4. ante baptiſmum. videndum eſt ergo quid ſit fides, prout hic accipitur, & quot modis accipiatur, & quot ſint ſpecies fidei, & quot articuli, quod præmium credentium, & quæ ſit pœna non credentium. Fides enim multis modis dicitur. Dicitur fides quandoque idem quod *ſacramentum baptiſmi.* 45. diſt. de Iudæis, & infrà de baptiſ. & eius effectu. debitum. Item dicitur fides *caſtitas tori.* 27. quæſtio. 2. coniuges. 28. quæſt. 1. caue. & infrà de iureiurand. quemadmodum. & eſt vnum de tribus bonis matrimonii. ead. cauſa, & quæſtio. 27. quæſtio. 2. omne itaque. infrà de condi. appo. c. vltim. Item dicitur fides *ſecuritas, ſiue pactum,* quæ etiam hoſti ſeruanda eſt. 23. quæſtio. 1. noli. Item dicitur fides quandoque *conſcientia.* infrà de teſti. ſpolia. litteras. §. nos autem. circa princip. & infrà de preſcrip. quoniam omne quod non eſt ex fide. i. conſcientia. de pœni diſt. 3. quærat. §. item illud Ambr. alias eſt ver. Item dicitur fides *credulitas,* ſecundùm quam credimus id, quod non videmus. Fides enim eſt de re non viſa. de pœn. diſt. 4. in domo verſ. & ſi abiero. vnde etiam dicitur: *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Item dicitur fides *promiſſio.* Inſt. de rerum di. §. venditæ. & infrà de ſpon. duo. c. 1. Item alio modo dicitur fides *collectio articulorum* vt hic. c. 24. q. 1. hæc eſt fides. præterea & in ſymbolo Athanaſii: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quis,* &c. Item dicitur fides *æquitas* in actionibus conſiderata. Inſtit. de act. §. actionum autem quædam ſunt bonæ fidei, quædam ſtricti iuris. Fides verò ſic deſcribitur ab Apoſtolo in epiſt. ad Hebr. prout hic ſumitur. *Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium.* Et dicitur *ſubſtantia ſperandarum rerum*: quia ſperare debemus, quod dictum eſt à Prophetis eſſe futurum. *Argumentum non apparentium* dicitur: quia per prophetias iam completas debemus habere argumentum, id eſt, probationem nõ apparentem de futuris comprehendis, ſcilicet de die iudicii, & de fine mundi. Sed videtur, quòd definitio iſta non ſit bona: quia vera definitio cõuertibilis debet eſſe cum ſuo definito: ſed hæc non eſt conuertibilis: quia ſpes ſimiliter eſt ſubſtantia ſperandarum rerum. vnde videtur inferendum, quod fides eſt ſpes, quod eſt falſum. Item hæc definitio videtur loqui tantùm de futuris, cùm fides ſit tam de præſentibus, quàm de præteritis & futuris, eo quòd habet ſe ad omnia: ad præterita, quia credendum eſt Chriſtũ fuiſſe natum & paſſum: ad præſentia, quia credendũ eſt, quòd ipſe ſit, qui in altari quotidie conficitur: ad futura, quia credere debemus ipſum venturum & iudicaturum viuos & mortuos: & ita videtur eſſe inſufficiens iſta definitio. & licet diuerſa tempora comprehendat, vna tãtùm fides eſſe videtur.[d] Vnde ſatis poteſt dici, quòd nõ eſt vera definitio, ſed quædam notificatio fidei ab Apoſtolo dicta. Poteſt autem magiſtraliter definiri: *Fides eſt voluntaria certitudo abſentium infra ſcientiam, & ſupra opinionem conſtituta.* Scientia enim habet cognitionem, fides vero non. Vnde dicit Aug. *Fides eſt credere quod non vides.* de pœni. diſt. 4. in domo. Species autem fidei ſunt duæ. Vna eſt formata, quam habent boni: & eſt alia informis, quam habent mali, & exiſtentes in mortali peccato: & fides eorum caret forma. Prima eſt virtus, à qua dicũtur fideles, quicunque baptizantur. de conſecr. diſt. 4. ſi quis apud. & talis fides dicitur informata charitate. Vnde ſic poteſt definiri: *Fides eſt qualitas, qua quis credit, quod diligit.* Charitas dignior eſt penes quã conſiſtit omne meritum: & eſt fons viuus, cui non communicat alienus, ſcilicet, à fide. infrà de reg. licet in fi. & de pœni. diſt. 2. omnis qui nõ diligit. Vnde dicit Auguſtin. *Fides quæ per dilectionem operatur, eſt fundamentum omnium virtutum.* 24. q. 1. cùm Paulus, & alias ita definit. *Hæc eſt fides quæ per dilectionem operatur.* de pœnit. diſt. 2. charitas. §. item dominus, Amen. ver. hæc eſt fides, & non ea quæ dæmonum eſt, qua credunt, & contremiſcunt. De fide informata charitate dicit Abacuch Propheta: *Iuſtus autem in ſua fide viuet.* Fides noſtra eſt eadem in ſubſtantia cum fide antiquorum, vt dictum eſt: quod probat Euangelium, *Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant dicentes, Oſanna[e] filio Dauid.* Diſtant tamen in qualitate: quia quòd ipſi credebant de futuro, nos credimus de præteritis, ſcilicet Chriſtum natũ & paſſum.[f] Principales autem articuli fidei noſtræ ſunt ſeptem, ſecũdum quòd ſeptem ſunt dona Spiritus ſancti: quos quilibet Chriſtianus ſcire tenetur: Clerici explicitè, Laici implicitè, & credere ſicut tenet Eccleſia: Et ſunt hi: Incarnatio ſiue natiuitas, baptiſmus, paſſio Chriſti ſiue mors eius, deſcenſus ad inferos, reſurrectio, aſcenſus in cœlum, aduentus eius in iudicium. De quibus habet in prima conſtitutione, firmiter. pro quibus Ioan. in Apocal. legitur fleuiſſe, vbi dicitur: *Vidi librum ſignatum ſeptem ſigillis formam imprimentibus in cœlo, & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum, niſi Leo de tribu Iuda.* Et iſti ſeptem articuli patent in his verſibus:

Naſcitur, abluitur, patitur, deſcendit ad ima,
Surrexit, ſcandit, veniet diſcernere cuncta.

Secundùm quoſdam Theologos ſunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apoſtolos, qui eadem hora inſtinctu Spiritus ſancti ſymbolum compoſuerunt. Vnde dicitur ſymbolum à ſyn, quod eſt ſimul, & bolus, quod eſt morſellus: quia vnuſquiſque Apoſtolorum ſuum morſellum, id eſt, partem ſuam appoſuit. Et eſt aliud ſymbolum maius, quod cantatur in Miſſa, in Nicena ſynodo factum propter Græcos, qui non credebant, quod Spiritus ſanctus procederet ab vtroque. de conſecr. diſtinct. 5. capitulo vltimo & penultimo. Eſt & tertium ſymbolum Athanaſii: *Quicunque vult.* quod cantatur in prima. Iſtud poteſt appellari quartum ſymbolum: & ita ſunt modo quatuor ſicut quatuor Euangeliſtæ. Præmium verò credentium eſt vita æterna. Pœna verò non credentium eſt gehenna perpetua, iuxta illud: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quiſque fideliter firmitérque crediderit, ſaluus eſſe non poterit: & qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit,* infrà de bapt. & eius effectu, maiores. §. Ber.

De hac materia, habes de conſe. diſt. 3. c. vlt. de conſe. diſt. 5. c. pen. & vlt. 11. diſt. per totum. 23. diſt. qui Epiſcopus.

Ad Hebr. cap. 11.

d *De hac diſtione, fides, vide meliorem glo. de iure iu. c. quanet. in verſ. neque. 22. q. 1. & per Leg. in rubr. C. de ſum. Tr. & fid. Cathol.*

e *Secũdùm Aug. eſt vox obſecrantis, magis affectum ſignificans, quã rem aliquã exprimens.*

f *De articulis ad humanitatẽ Chriſti ſpectantibus loquitur. Vide S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 8. q. 2. art. 7.*

g *Concord. tex. in l. inter claras. circa med. C. eo. tit.*

FIRMITER.) Non ſolet ſummari, ſed pro ſummerio diuiditur in duas partes principales. Secũda ibi, *Vna verò*. Prima tractat de ſumma Trinitate, & eius operibus, de fide catholica, & articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de ſacramentis.

CAP. I.

FIRMITER[a] † credimus[b] & ſimpliciter[c] cõfitemur: quòd vn⁹[d] ſolus eſt verus[e] Deus æternus[f], immenſus[g], & incommutabilis[h], incomprehenſibilis[i], omnipotens[k], & ineffabilis[l] Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres quidem perſonę, ſed vna eſſentia †, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino[m]: Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, ac Spiritus ſanctus pariter ab vtroque: abſque initio, ſemper ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens, cõſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes[n] & coæterni[o], vnum vniuerſorum principium: creator omnium viſibilium & inuiſibiliũ, ſpiritualium & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute ſimul[p] ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam[q] quaſi communem[r] ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Diabolus[ſ] enim & alii dæmo-

CASVS. Not. quod poſt ſymbolum Apoſtolorũ, quod dicitur, *Credo in Deum*, quatuor Concilia cõdita fuerunt à ſanctis Patribus de ſumma Trinitate & fide Catholica cõtra quoſdã hęreticos: de quib. quatuor Cõciliis legitur 15. d. c. 1. in quibus cõdemnati ſunt quidã Hęretici, qui de fide catholica & ſumma Trinitate perperam ſentiebãt. de hac fide catholica legitur 23. diſt. c. 2. circa pri. ibi, & *ante omnia*. Eſt & aliud ſymbolum maius, quod cantatur in Miſſa in Nicæna ſynodo factum ꝓpter Gręcos, qui non credebant, quod Spir. ſanctus procederet ab vtroq; poſtmodum aliud[a] ſymbolũ Athanaſij ſecutũ eſt, illud ſcil. *Quicunque vult*. Iſtud autem Concilium poſſet appellari quartũ ſymbolum, in quo illud quod de fide catholica, & de ſumma Trinitate in prædictis Cõciliis & ſymbolo cõtinetur, confirmatur & repetitur. Vt ergo melius intelligas caſum, diuide c. iſtud in quinq; partes, ſecundũ quod ſunt ſignatæ. In prima parte dicitu ꝙ firmiter credere debemus & ſimpliciter confiteri, ꝙ vnus ſolus verus eſt Deus æternus, & immenſus, & incõmutabilis, omnipotens, ineffabilis. ſc. Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres perſonæ, ſed vna eſſentia, ſimplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre, Spiritus ſanctus ab vtroq; procedens, abſq; initio, ſemper, & ſine fine: creator omnium viſibiliũ, & inuiſibilium, ſpiritualium & corporaliũ, qui ab initio tẽporis vtramq; de nihilo cõdidit creaturã, ſpiritualẽ & corporalem, angelicam & mundanã, & poſtmodum humanam quaſi communẽ, ex corpore & ſpiritu conſtitutam. Diabolus autẽ & alij Dęmones à Deo creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: Homo verò peccauit diaboli ſuggeſtiõe. In ſecũda parte. ſ. *hæc ſancta Trinitas*, de qua pręmiſſũ eſt, iuxta ordinatiſſimã diſpoſitionẽ temporũ per Moyſem, & Prophetas, & alios famulos ſuos humano generi doctrinam tribuit ſalutarẽ. & tandẽ vnigenitus Filius Dei à tota Trinitate cõiter incarnatus ex Maria Virgine, Spiritus ſancti cooperatione cõceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cõpoſitus, vna perſona in duab. naturis, viã vitæ demonſtrauit ſecundũ diuinitatẽ immortalis, ſecundũ humanitatẽ paſſibilis & mortalis: ſubiiciendo ſex articulos fidei in perſona ipſius Domini: redditurus in fine ſæculi tã reprobis, quã electis ſecundũ merita ſua. In tertia parte dicitur, ꝙ eſt vna vniuerſalis Eccleſia, extra quã nullus omnino ſaluatur: in qua idẽ ipſe qui ſacerdos eſt & ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramẽto altaris veraciter continetur ſub ſpecieb. panis & vini, tranſmutatis pane in corpus, & vino in ſanguinẽ poteſtate diuina: vt nos accipiamus de ſuo, quod accepit de noſtro, & hoc ſacramẽtũ nemo põt cõficere, niſi qui ſacerdos ſit: qui ſecundũ claues Eccleſię ritè fuerit ordinatus, quas Dominus conceſſit Apoſtolis & eorũ ſucceſſoribus. In parte quarta, videlicet *Sacramẽtũ*, &c. dicitur, quod baptiſmus qui eſt ſecũdus articulus fidei, in nomine Patris, & Filij, & Sp. ſancti, cõſecratur in aqua: & ſi in forma cõcedatur Eccleſię, à quocũq; cõferatur, tã paruulis q̃ adultis ꝓficit ad ſalutẽ. & ſi poſt baptiſmũ qs in peccatũ ꝓlapſus fuerit, p verã poterit pœnitẽtiã reparari. Vltimo dicit, q̃ virgines cõtinẽtes & etiã cõiugati per fidẽ rectã, & etiã p operationẽ bonã ad æternã beatitudinẽ merẽtur peruenire. No. iſtã decretalẽ in examinatione Hęretici. Itẽ no. ex hac littera, ꝙ ſimpliciter homo debeat fidẽ cõfiteri. Itẽ no. ꝙ Pater & Filius, & Spiritus S. idẽ ſunt ſecundũ ſubſtãtiã. Itẽ no. ꝙ diaboli creati ſunt boni, ſed per liberũ arbitriũ facti ſũt mali. Itẽ no. ꝙ Chriſtus deſcẽdit in animã, reſurrexit in carne, aſcẽdit in vtroq;. Itẽ no. ꝙ vna tãtũ Eccleſia eſt, extra quã nullus poteſt ſaluari. No. quod ſacerdos ritè ordinatus verũ conficit corpus Chriſti. No. ꝙ ſacramentũ baptiſmi à quocunq; collatum ꝓficit ad ſalutẽ. No. ꝙ ſi aliquis lapſus fuerit in peccatũ, poteſt per verã pœnitentiã reparari. Itẽ no. contra Hęreticos, ꝙ coniugati poſſunt ſaluari.

† *Hanc decretalẽ, & ſeq. eruditiſſimè explicat B. Tho. opuſ. 23. & 24. to. 17.*

† *Similis text. eſt in effectu, in l. nullus hæreticus. C. eod. tit.*

a *Hoc regula potius dicitur quàm ſymbolum.*

a ¶ *Firmiter.*) Hoc ideò dicit, quia ordo fidei noſtrę probari non poteſt: & quia vbi ratio deficit, fides ſupplet. *de conſe. d. 4. c. nihil eſt aliud. & diſt. Vl. c. Vlt.* arg. vt ꝙ ſermo ſonat, effectus ſentiat. i. fides. *de conſ. di. 2. c. reuera. in fin.* quia fides eſt de re non viſa. *de pæ. di. 4. in domo. in fin.*

Fides ſupplet, vbi ratio deficit.

b ¶ *Credimus.*) Hoc ideo dicit: quia dubi⁹ in fide, infidelis eſt. j. *de hær. c. 1.* & arg. *22. q. 1. omne quod. in fin.* Et eſt ſimile de accuſato, cõtra quẽ nihil eſt probatũ, & ſic remanet dubius, quãdo ſe nõ purgat. Et quia fides eſt exordiũ noſtrę reparationis: ideò prius de ea pręmittit, quia priùs homo debet inſtrui in fide. *de conſe. di. 4. ante baptiſmum. & c. ante. 20.*

¶ *Gl. ſeq. dat tria ſimilia, & ſubmittit genus.*

c ¶ *Simpliciter.*) Fides enim ſimplicib. verbis eſt ꝓponẽda. 15. di. q Epiſ. & 24. diſt. quãdo. Sic & teſtimoniũ debet eſſe purũ. 3. q. 9. puta, & ſimplex debet eſſe cõſtitutio, ſimiliter & lex. 4. diſt. erit autẽ. Sic & q̃libet ſcriptura ſi obſcurè loquatur, ꝓ nõ ſcripta habetur. ff. de iis q̃ p [illegible] ſcri. hab. l. 1. ſic & teſtimoniũ obſcurũ nõ valet. j. *de prob. in præſentia. & j. de teſt. cũ clamor. & ff. de inter. ac. de ætate. §. nihil intereſt.* Et generaliter nũq̃ p extranea verba res eſt ꝓponẽda, ſed per vſitata. arg. 37. *diſt. relatũ.* Io. An.

Obſcuritas eſt fugienda.

d ¶ *Vnus.*) Hoc dictum fuit ad differentiam plurium planetarum, quos quidam colebant tanquam Deos.

e ¶ *Verus.*) Dictus eſt ad differentiam fictorum.

f ¶ *Æern⁹.*) hoc ideò dicit, q̃a miſericordię Dei nec mẽſuras poſſumus ponere, nec tempora definire. *de pæ. d. 1. multiplex. & 26. q. 6. ſi qui.*

g ¶ *Immenſus.*) i. Sine mẽſura: vnde dicitur. *Intra omnia non incluſus, extra omnia non excluſus, ſupra omnia non elatus.*

h ¶ *Incõmutabilis.*) 22. q. 4. *incõmutabilis.* & tñ dat cũcta moueri. vnde Boẽ. 3. de cõſol. *Stabiliſq; manẽs dat cũcta moueri*, &c. ſępe tñ mutat ſẽtẽtiã ſuã, vt ibi dicitur, & c. *Vnuſquiſq;. in fi.*

Boetius.

i ¶ *Incõprehẽſibilis.*) Vñ in veteri lege dicitur: *Beſtia quæ mõtẽ tetigerit, lapidabitur.* & illud: *Accedet homo ad cor altũ, & exaltabitur De⁹ ab eo.* & illud: *O altitudo diuitiarũ ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ Dei, quã incõprehẽſibilia ſũt opa † ei⁹, & inueſtigabiles viæ ei⁹.*

† *indicia.*

k ¶ *Omnipotens.*) Quia omnia poteſt, quæ decent eius potentiam, & quæ poſſe eſt aliquid poſſe, vnde peccare nõ poteſt: quia peccare non eſt aliquid poſſe: vt ait Aug. immò eſt aliquid non poſſe. *vt de pæ. diſt. 2. c. Vlt. §. charitas.*

Peccare non eſt aliquid poſſe.

l ¶ *Ineffabilis.*) Vñ illud, *Sapiẽtiã ei⁹ quis enarrabit?* q. d. null⁹.

¶ *Gl. ſeq. tractat de triplici cõpoſitione, & dat ſimile in anima.*

m ¶ *Simplex omnino.*) No. ꝙ multiplex eſt cõpoſitio. Eſt enim ꝓpriè cõpoſitio partis ad partes, vt in reb. corporalib. Itẽ eſt cõpoſitio ꝓprietatis ad ſubiectũ, vt rationabilitas in aĩa. Itẽ formę ad ſubſtãtiã, & ſubſtãtię ad formã, & nulla iſtarũ cõpoſitionũ cadit in Deũ: & ideò dicitur ſimplex oĩo. i. ĩ quolibet ſenſu cõpoſitiõis. Et pone quaſi ſimile in aĩa, cuius ſubſtãtia ſimplex eſt: & tñ tria reperiũtur in aĩa. Intellect⁹ q ꝑcõcipit: rõ q̃ diſcernit, & memoria q̃ cõſeruat. Intellect⁹ pręcõcipiẽs, Patri primò oꝑãti cõparatur: Rõ diſcernẽs cõparatur Filio, q̃ eſt ſapiẽtia Patris, diſponẽs oĩa in cœlo & in terra. Memoria cõſeruãs cõparatur Spiritui S.[c] q oĩa bona corroborat & cõfirmat. Sicut iſta tria idẽ ſunt in ſubſtãtia cũ anima: ſic & tres perſonę Pater & Filius & Sp. S. idem ſunt in ſubſtantia.

b *Nam ſi eſſet quid compoſitũ: eſſet dare aliquid prius Deo, ſ. partem eius, quod non eſt intelligibile.*

c *Alij dicũt quod memoria Patris, intelligentia Filio, volũtas Spiritui ſancto: aliquibus intellectus Patri, volũtas Filio, memoria Spiritui S. & de hoc per Ho. in ſumma, eo. ti. §. 1. Io. And.*

n ¶ *Coomnipotentes.*) Vt in ſymbolo Athanaſij, ſed tamen non tres omnipotentes, ſed vnus omnipotens.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

o ¶ *Coæterni.*) Sed cõtra vr̃ ĩ dicto ſymbolo, vt dicit: & tñ non tres æterni, ſed vn⁹ ætern⁹. Sol. hic ponũtur adiectiuè iſtę dictiões, ibi aũt ſubſtãtiuę. hęc eſt differẽtia, hic deſignãt ꝑſonas. ibi eſſẽtiã, ſed totę tres ꝑſonę coæternæ ſibi ſũt & coæquales.

p ¶ *Simul.*) Vnde Salomõ: *Qui † manet in æternũ, creauit omnia ſimul.* vnde in Gen. *In principio creauit De⁹ cœlũ & terram*; quod ſimul factum fuit, ſed ſimul dici non potuit.

† *Genuit.*

q ¶ *Humanã.*) Quia prima die Angelos creauit, & ſexta die creauit hoĩes.

r ¶ *Quaſi cõmunẽ.*) i. mediã inter angelicam & mũdanam vel cõem. i. vtriq; cõformẽ. quia in plurib. cõformat ſe cũ Angelis. ſ. in rõne & diſcretione: & in multis cum inferiorib. creaturis: quia ſentimus cũ illis, & in plurib. alijs.

ſ ¶ *Diabolus.*) Dicitur criminator, & eſt Græcũ vocabulum: deriuatur autẽ à dia, quod eſt duo: & bolus, quod eſt morſellus, q̃a duos bolos tantũ de corpore & anima quęrit facere.

Diabolus dicitur calumniator: nã diaboli calumniã ſignificant.

a ¶ *Dæmo-*

a ¶ *Dæmones.*] Dæmō interpretatur ſciens. Et eſt arg. ex hac littera, quòd de bono procedat malum: quod eſt falſum, & hic exponitur: quia angelus non habuit remediū ſicut homo: quia homo peccauit per ſuggeſtionē, angelus per ſe ſine alterius ſuggeſtione, vt dicit littera ſequens.

a Homo peccauit per ſuggeſtionē.

inclusio in arca, per quā tunc fuit ſaluatū genus humanum, figurare inclusionem diuinitatis in humanitate, per quam erat ſaluandum. Io. And.

i ¶ *Impaſſibilis.*] 22. q. 4. *incommutabilis.* & habetur figura his verſ. *Nil Iſaac patitur, aries fit victima Chriſto.* *Nec deitas patitur, cùm moriatur homo.* 22. q. 2. c. *ſi qualibet.* §. *Abraham.* & c. *ſeq.*

a *Melius dicet, vnionē cum humanitate.*

nes [a] à Deo quidem natura [b] creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe [c] facti ſunt mali. Homo verò diaboli ſuggeſtione [d] peccauit.

¶ Hæc ſancta Trinitas ſecundùm communem eſſentiam indiuidua, & ſecundùm perſonales proprietates diſcreta: primò per Moyſen, & ſanctos prophetas, aliòſque famulos ſuos iuxta ordinatiſſimā [e] diſpoſitionem temporum doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. ¶ Et tandem vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus à tota [f] Trinitate communiter incarnatus [g] ex Maria ſemper virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus ex anima rationali & humana carne compoſitus †, vna [h] in duabus naturis perſona viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Qui cùm ſecundùm diuinitatem ſit immortalis & impaſſibilis [i], idem ipſe ſecundùm dimanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus [k], deſcendit [l] ad inferos, reſurrexit [m] à mortuis, & aſcendit [n] in cœlum: ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne: aſcenditque pariter in vtroque: † venturus [o] in fine ſeculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundùm opera ſua tam reprobis, quā electis: qui omnes cum ſuis proprijs reſurgent corporibus, quæ nunc geſtant [p], vt recipiant ſecundùm opera ſua ſiue bona fuerint, ſiue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

¶ *Tractatur hic de ſacramentis Eccleſiaſticis. Abbas Siculus.*

¶ Vna † [q] verò eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra [r] quam nullus omnino ſaluatur. In qua idē ipſe ſacerdos eſt ſacrificium [s] Ieſus Chriſtus, † cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini [t] veraciter continētur, tranſubſtantiatis pane in corpus & vino in ſanguinem poteſtate diuina: vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. ¶ Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere niſi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus ſecundùm claues [u] Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. ¶ Sacramentum [x] † verò Baptiſmi (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua) tam paruulis quam adultis in forma Eccleſiæ à quocunque [y] rite collatum proficit ad ſalutem. ¶ Et † ſi poſt ſuſceptionē baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum: per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari. Non ſolùm autem virgines & continentes, verumetiam coniugati [z] per fidem rectam & operationem bonam placētes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

¶ *Gl. ſe. quaerit, arguit negatiue, ſoluit contrariū, & argu. reſpōdet.*

b ¶ *Creati ſunt boni.*) Nūquid eſt idē de homine? Videtur quòd nō. per hoc quod dicit Apoſtol⁹. *Eramus enim natura filij iræ ſicut & cæteri:* qua nullus liberatur niſi per fidē. *de cō. di. 4. c. 2. quod incipit firmiſſime.* Dicas, quòd homo ab initio bonus creatus fuit ſicut & angeli, & in charitate. *vt de pæ. diſt. 2. c. tolle charitatē. ver. Adā vero.* & c. *ſeq.* & c. *princeps.* Videtur quòd homo creatus fuit immortalis. *de cō ſe. diſt. 4. placuit igitur. vers.* ſi. *diſt.* Et auctoritas prædicta ſic debet intelligi, *Eramus enim natura filij iræ,* i. eramus digni pœna æterna, ſiue debitores iræ, i. pœnę æternæ. natura, i. inſeparabili vitio. ſ. originali peccato. Originale. n. peccatū ita inhęret humano generi, ſicut ſi eſſet ei naturale: quia ſicut natura nos nō deſerit, dū ſumus, ita nec originale peccatū: ſed tn̄ poſt baptiſmū non nocet. *de conſe. diſt. 4. c. 2.*

c ¶ *Per ſe.*] i. ex proprio defectu.

d ¶ *Diaboli ſuggeſtione.*] Et ideò magis puniēdus eſt diabolus, quàm ipſe faciē. 86. *diſt. tanta. cir. fin. ibi. Eos vero.* Nec illud excuſat diabolū, ſi homo illud alias facturus eſſet. *ff. de ſer. cor. l. 1. §. qui igitur.* licet videretur, quòd ſola tamē exhortatione nō debeat teneri. nō enim qui exhortatur, mādatoris opera fungitur. *ff. de iis qui no. inf. l. ob hac verba. in fi.* Nec id excuſat hominē, quod conſilio alterius fecit: quia debuit & potuit explorare apud ſemetipſū, an expediret ei tale conſilium. *ff. manda. l. 2. in fi.* & *ſi dubitabat,* potuit conſulere peritiores. Quare imputatur alicui. *ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. ſed iuris* & *ff. de bon. poſſeſſ. in bonorum. in fin.* & 37. *diſt. §. vltimo.*

¶ *Gl. ſeq. declarat triplicem legem ſub triplici tempore.*

e ¶ *Ordinatiſſimā.*] Hęc fuit diſpoſitio: quia tria fuerūt tēpora, tēpus ante legem, & tēpus ſub lege, & tempus gratię. In tempore ante legē habebant homines ius naturale, quo regebātur quod cōſiſtebat in his duobus præceptis cōtētis his verſibus:

Quod tibi vis fieri, mihi fac, quod non tibi, noli.
Sic potes in terris viuere iure poli. diſt. 1. in pr.

In tēpore ſub lege regebantur decalogo Moyſi dato à Deo: & tūc cōtingebant omnia in figura, quę completa fuerunt tēpore gratiæ, quando Dei filius nos docuit pręcepta Euangelica, quibus hodie regimur: in quo ſcripturæ fuerunt completæ, & hic eſt ordo, de quo hic dicit.

f ¶ *Tota Trinitate.*] Hoc ideò dicit, quia inſeparabilia ſunt opera Trinitatis. *de conſe. diſt. 3. c. vle. in fin.* & 28. q. 2. *ſic enim neque circa princ.* Nec poteſt Filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem. *de conſe. diſt. 3. c. vle. in fi.*

g ¶ *Incarnatus.*] Hic explicatur primus articulus fidei.

h ¶ *Vna.*] Hoc fuit figuratum in arca Noë. *Ge. 7.* vbi fuit redēptio Sanctorum per duas naturas, quoad opinionem & veritatem.

Additio. Per duas naturas, ſ. ligni & aquę. Habuit etiam

k ¶ *Mortuus.*) Hic explicatur tertius articulus fidei.

l ¶ *Deſcēdit ad inferos.*) Quart⁹ articul⁹.

m ¶ *Reſurrexit à mortuis.*) Quint⁹ articul⁹.

n ¶ *Aſcendit in cœlū.*) Hic eſt ſextus articulus.

o ¶ *Venturus.*) Septimus articulus.

p ¶ *Geſtat.*) Vnde Apoſtol⁹: *Hoc mortale induet immortalitatem.*

q ¶ *Vna.*) Hæc eſt ſecūda pars principalis, in qua tractatur de ſacramētis. Et primò de ſacramentis Euchariſtię, interferēs de ſacramēto Ordinis. Secundò de ſacramento Baptiſmi: ibi, *Sacramētum.* Tertiò de ſacramēto Pœnitentiæ: ibi, *Et ſi poſt.* Quartò de ſacramēto Cōiugij: ibi, *non ſolum.* Abbas Sicu.

r ¶ *Extra quam.*) 24. q. 1. *quoniam vetus.*

s ¶ *Eſt ſacrificiū.*] De *conſ. diſt. 2. c. nec Moyſes,* vnde dicitur.

Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

Dicit Aug. *De carne B. Mariæ carnē accepit, & eādē carnem nō manducandum dedit ad ſalutem. de conſ. diſt. 2. acceſſerunt Iudæi.* & hoc fuit ſignificatū in perſona Dauid, de quo dicitur: *Ferebatur Dauid manibus ſuis* vt ... dicitur. Bc.

t ¶ *Panis & vini.*] Hoc ex cauſa ſtatutum fuit, vt in alia forma ſumeretur propter horrorem. vnde dicitur: *Niſi quis manducauerit corpus meum, & biberit ſanguinem meū. &c.* audito hoc verbo ſcandalizati ſunt diſcipuli, & dixerunt: *Durus eſt hic ſermo. de conſecra. diſt. 2. prima.* de hoc ſacramento traditur. *j. de celebra. miſſ. cum Martha.*

u ¶ *Claues Eccleſiæ.*] Nota hîc, quòd nō poteſt conficere corpus Chriſti niſi fuerit ordinatus in forma Eccleſię.

x ¶ *Sacramentum verò Baptiſmi.*] Hic eſt ſecundus articulus qui vltimò ponitur, & hic exprimitur forma baptiſmi, quam ſeruat Eccleſia. *de conſecra. diſt. 4 firmiſſimè* & *j. de bapt.* & *eius effectu. c. maiores.*

y ¶ *A quocunque.*] A quocunque ergo baptiſmus conferatur in forma Eccleſiæ, ratum eſt: *vt 1. q. 1. quod quidam.* & *de cōſe. diſtinct. 4. à quodam.* & *c. Romanus.* 24. q. 2. *ſubdiaconus. §. ſed illud.*

Additio. Sed enim ſufficiat cōtritio, nónne meliùs eſt abſtinere, quàm ab hæreticis recipere? Sol. vt no. 32. *diſt. ca. præter hoc, in gl. pen. Io. And.*

¶ *Gl. ſequens proſequitur triplicem hominum ſtatum.*

z ¶ *Coniugati.*] No. quod tres ſunt ordines in Eccleſia Dei [b], ſ. virgines, continētes, & cōiugati. Chriſtus enim plus amat virgines, quam alios: quia ſponte tribuunt, quod ſibi non fuerat imperatum: continentes etiam plus Deo placent, quam coniugati: quia non expedit [c] homini ad regna cœleſtia tendenti, accipere vxorem: *vt 33. quæſtione 5. tunc ſaluabitur.* & ea ſunt in noſtris officijs gratioſa, quæ cùm liceret non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus. 28. *qu. 1. iam nunc.*

b Liberatur nullus niſi per fidem.

c Homo creatus immortalis.

† *Similem* & *ferme in terminis text. habes C. eod. tit. in l. inter claras. §. omnes vero. ver. & quoniam vnigenitus filius, &c.*

† *extremū iudicium.*

Verſus.

Trinitatis opera ſunt inſeparabilia.

† *Eccleſia vnitas.*

† *Euchariſtia.*

† *Baptiſmus.*

Verſus.

† *Pœnitentia.*

Chriſtus ſeipſum communicauit

b *Hoc in genere, nā in ca. cleros. 21. diſt. plures numerantur. Io. And. in præfa. li. 6.*

c *Propter incerta matrimonij, expedit tamē ob fornicationē vitandam. Vnde nō abſtat. 28. q. 1. ſic enim. & 32. q. 5. ſi Paulus.*

D*Amnamus.*) Hæc decretalis diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat doctrinam Abbatis Ioachim. In ſecũda ibi, *Reprobamus*, dãnat illã Almarici. Prima pars facit quinq;, quia primo reprobat doctrinã Abbatis Ioachim cõtra Magiſtrũ ſententiarũ, quã proſequitur exprimẽdo motiua & rationes ipſius. Secũdò ibi, *Nos autem*, approbat ſententiam Magiſtri, quã dãnat Ioachim. († Cap.2.) Tertiò ibi, *Cùm ergo*, reſpõdet auctoritati, qua principaliter mouebatur Ioachim. Quartò ibi, *ſi quis*, dãnat tenẽtes opinionem Ioachim. Quintò ibi, *In nullo*, proteſtatur pro monaſterio, cui præfuit Ioachim.

CASVS. Magiſter Petrus Lombardus dixit in ſententiis ſuis, quòd quædam ſumma res eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, & illa ſumma res non eſt generans, nec genita, nec procedẽs, († cap.2. co.tit.in 4. compilat.) ſed eſt Pater qui generat, Filius qui gignitur, Spiritus ſanctus qui procedit ab vtroque. contra iſtum Magiſtrũ Petrũ Abbas Ioachim compoſuit quẽdam libellum, in quo appellauit Magiſtrum Petrũ hæreticum, & inſanum propter hanc ſuã ſententiam, dicẽs quòd Magiſter Petrus non tam Trinitatẽ, quàm quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet iſtas tres perſonas, & illam communẽ eſſentiam quaſi quartã. († Lib.1. ſen. diſt.4.) Aſſerens ille Ioachim, quòd nulla res eſt, quæ ſit Pater & Filius & Spiritus ſanctus, nec eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura. tamen dicebat quòd Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, & vna natura: verumtamẽ iſti veritatẽ non veram & propriam eſſe dicebat, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariã, ſicut multi homines ſunt vnus populus, & multi fideles vna Eccleſia. Ad hoc probãdũ inducebat plures auctoritates. Primò illã de actibus Apoſtolorũ: *Multitudinis autẽ credẽtiũ erat cor vnum & anima vna*. Secũdò inducebat illã auctoritatẽ Apoſtoli: *Et qui plantat, & qui rigat, vnum ſunt: & omnes vnum corpus ſumus in Chriſto*. Tertiò illã de libro Regũ. *Populus meus, & populus tuus vnum ſunt*. Vltimò inducebat auctoritatẽ Euãgelij Ioannis: *Volo Pater, vt ſint vnum in nobis, ſicut nos vnum ſumus*. Sententiã iſtius Ioachim dãnat & reprobat Conciliũ illud generale, & hoc vſq; ad verbũ, *Non enim*, &c. Hic incipit reſpõdere auctoritatib. illius Abbatis, quas inducebat pro ſua ſententia, dicẽs quòd fideles Chriſti nõ ſunt vnũ, i. quędã vna res cõmunis omnibus, vt dicebat Ioachim, ſed modò ſunt vnũ, i. vna Eccleſia propter vnitatẽ fidei Catholicę, & tandẽ vnũ regnũ propter vnionẽ indiſſolubilis charitatis. & ad hoc probandũ inducit Conciliũ auctoritatẽ Ioannis Apoſtoli in epiſtola ſua: *Tres ſunt qui dant teſtimonium in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres vnum ſunt*, ſtatim ſubiungẽs: *tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis, & hi tres vnum ſunt*. Cõfitetur ergo Conciliũ cum Magiſtro Petro, quod vna quædã res eſt, quæ veraciter eſt Pater & Filius & Spiritus S. & quælibet perſona eſt illa res, & ideò Trinitas tantũ, & non quaternitas eſt in Deo: quia quælibet trium perſonarum eſt vna res, ſc. ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina, & illa non eſt generans, nec genita, nec procedens, ſed eſt Pater qui generat, Filius qui gignitur, Spiritus S. qui procedit ab vtroque, vt per hoc denotetur diſtinctio in perſonis, ſcilicet vnitas in natura. & licet hic dicatur, alius eſt Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud: ſed

¶ Idem in eodem †.

¶ *Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus vera vnione, non collectiua, ſeu ſimilitudinaria ſunt vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura: quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedẽs: quia illi actus non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis: nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium ſentientes, vt Hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ ſedis ſe ſupponant. Abb. Sicu.*

CAP. II.

DAmnamus † ergo & reprobamus libellum ſeu tractatũ quem Abbas Ioachim edidit cõtra Magiſtrũ Petrũ Lombardum de vnitate ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum & inſanum, pro eo quòd in ſuis dixit ſententiis †, quoniam quædam ſumma res eſt Pater & Filius, & Spiritus ſanctus, & illã nõ eſt generans [a], neque genita, neque procedens: vnde aſſerit [b], quòd ille [c] nòn tam Trinitatem, quàm quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam manifeſtè proteſtans, quòd nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quamuis concedat, quòd Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vnáque natura: verùm vnitatem eiuſmodi non veram & propriam, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam eſſe fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Eccleſia, iuxta illud, Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. (Act.4.) &, Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo. (1.Cor.6.) Item, Qui plantat [d], & qui rigat [e], vnum ſunt: (1.Cor.3.) & omnes vnum corpus [f] ſumus in Chriſto. Rurſus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus vnum ſunt. (1.Reg.22.) Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſſimum verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Euangelio. Volo, Pater, vt ſint vnum [g] in nobis, ſicut & nos vnum [h] ſumus: vt ſint conſummati in vnum. (Ioan.17.) Non enim [i] (vt ait [k]) fideles Chriſti ſint vnum, id eſt, quædam vna res, quæ communis ſit omnibus: ſed hoc modo ſunt vnum, id eſt, vna Eccleſia propter Catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in Canonica Ioannis Apoſtoli epiſtola legitur: Quia tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo [l] Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnum [m] ſunt. (1.Ioan.5.) Statimque ſubiungitur. Et tres ſunt, qui teſtimonium dant [n] in terra, [o] ſpiritus, [p] aqua, & ſanguis, &

id quod eſt Pater eſt Filius & Spiritus ſanctus, idem omnino: ſicut ipſa littera probat illo loco *Licet*, &c. vſque ad verbũ illud, *Cum ergo*, &c. Et ibi reſpondet auctoritati. *Volo Pater, vt ſint vnum*, &c. dicens quòd hoc nomen, *vnum*, aliter accipitur pro perſonis diuinis, & aliter pro fidelibus: ſecundũ quod hoc nomẽ diuerſimodè accipit in auctoritate illa: Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter perfectus eſt perfectione naturæ: dicens quòd ſi quis ſententiã vel doctrinam præfati Ioachim ſeruare voluerit, vel defendere, tanquã hæreticus cẽſeatur, & ab omnibus euitetur. Per hoc tamen nullum præiudiciũ Florenſi monaſterio generetur, cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor: quia ibi & regularis eſt inſtitutio & obſeruãtia ſalutaris: maximè cum idem Ioachim omnia ſcripta ſua mandauit Apoſtolicę ſedi, eius iudicio corrigẽda, dictans epiſtolã, in qua firmiter ſe illam fidẽ confitetur tenere, quã Romana Eccleſia. In fine reprobat ſententiam & doctrinã perverſiſſimam cuiuſdam impij hæretici nomine Almarici: cuius mẽtem pater mẽdacij, id eſt, diabolus ita excæcauit, quod eius doctrina, non tam hæretica, quam inſana ſit cenſenda. Nota quòd ſine vlla diminutione Filius naſcendo ſubſtãtiam Patris aſſumpſit. Nota quòd vbi ſimilitudo eſt, poteſt eſſe diſſimilitudo. Nota vnum generale, quòd delictũ perſonę in damnum Eccleſiæ non redundat. Nota, quòd licèt perſona reprobetur, non tamen eius acta: & ſic nota quòd reprobato originali, non reprobatur, quod ſequitur in eo. Nota quòd licet aliquis erret in fide, ſi tamen eſt paratus corrigi, non eſt cenſendus hæreticus.

a ¶ *Non eſt generans.*) Adiectiuè tenetur, i. non generat, licè ſit perſona generans.

b ¶ *Aſſerit.*) Ioachim.

c ¶ *Ille.*) Petrus.

d ¶ *Qui plantat.*) ſ. prædicando.

e ¶ *Et qui rigat.*) Baptizando. in epiſt. ad Corinth.

f ¶ *Vnum corpus, &c.*) Vnione charitatis & ſpiritus. de conſecr. diſt.2. quæris à me.

g ¶ *Vt ſint vnum.*) i. eiuſdem voluntatis.

h ¶ *Nos vnum.*) ſ. vnione naturæ.

i ¶ *Nõ enim.*) Hic reſpõdet Cõciliũ auctoritatib. Ioachim. ADDITIO. Nõ eſt verũ. Vnde dixit Pet. & Abba. quòd reſpõdet ibi, *Nos autẽ*. ſed veritas eſt, quòd reſpõdet in verſiculo *Cùm ergo*, & illa fuit noua [a] gloſſa, & fortè fuit error ſcriptorũ. Io. And. (a Ego vero antiquam hanc etiam inueni.)

k ¶ *Ait.*) ſ. Ioachim.

¶ *Gl. ſeq. ponit triplex teſtimonium perſonarum Trinitatis.*

l ¶ *Pater & Filius & Spiritus ſanctus.*) Pater dedit teſtimoniũ deitatis, quãdo dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui, ipſum audite*. Filius dedit teſtimoniũ deitatis, quãdo in mõte trãsfiguratus potẽtiã deitatis, & ſpeciẽ ęternę beatitudinis oſtẽdit. Spiritus S. dedit teſtimoniũ, quando ſuper baptizatum in ſpecie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Chriſti corda credentium impleuit. (1.Ioan.5.) (Chriſti Deitas triplici teſtimonio cõprobata.)

m ¶ *Et hi tres vnum.*) i. indifferentes quoad dãdum gratiam. Vel vnum, i. vnius ſubſtantiæ vel eſſentiæ.

n ¶ *In terra.*) ſ. qñ Chriſtus fuit homo. ĩ de celeb. miſſ. in quadã.

o ¶ *Spiritus.*) i. humana anima, quam emiſit in paſſione.

p ¶ *Aqua & ſanguis.*) q̃ fluxerũt de latere Chriſti, vt in dec. præc.

in qua

in qua idem. & fuit vera aqua, & non aquaticus humor, vt quidam hæretici mentiuntur.

a ¶ *Et hi tres vnum ſunt.*] Nõ natura eiuſdem ſubſtãtiæ, ſed cooperatione eiuſdẽ myſterij: quia Spiritus per adoptionẽ nos filios Dei fecit, aquæ fecit nos filios Dei per ablutionẽ baptiſmi, ſanguis per redẽptionem gratiæ.

hi tres vnum[a] ſunt: ſicut in quibuſdam codicibus inuenitur. ¶Nos † autem ſacro approbante Cõcilio credimus & cõfitemur cũ Petro, quòd vna quędam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidẽ & ineffabilis, quę veraciter eſt Pater, & Fili⁹ & Spiritus ſanctus: tres ſimul perſonę, ac ſigillatim quęlibet earundem: & † ideo in Deo ſolummodo Trinitas eſt, non quaternitas: quia quęlibet triũ perſonarũ eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia ſeu natura diuina quę ſola eſt vniuerſorũ principium, pręter quod aliud inueniri non poteſt: & illa res non eſt generans [b], neque genita [c], nec pręcedens: ſed eſt Pater, qui generat: & Filius, qui gignitur: & Spiritus ſanctus, qui procedit, vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. [d]Licèt igitur alius ſit Pater [e], alius Filius, alius Spiritus ſanctus: non tamen aliud, ſed id quod eſt Pater, eſt Filius & Spiritus ſanctus idem omnino: vt ſecũdum orthodoxam[f] & Catholicam fidẽ conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab ęterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei [g] dedit: iuxta quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi, maius omnibus eſt: Ac dici nõ poteſt quòd partẽ ſubſtantię ſuę illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cũ ſubſtãtia Patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex[h] omnino. Sed nec dici poteſt, quòd Pater in Filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiã generãdo, quaſi ſic dederit eam Filio, quòd non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtãtia. Patet ergo, quod ſine vlla diminutione Filius naſcẽdo ſubſtãtiam Patris accepit: & ita Pater, & Filius habẽt eandem ſubſtantiam: & ſic eadem res eſt Pater, & Fili⁹, necnon & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens [i]. ¶Cùm ergo veritas[k] ꝓ fidelib. ſuis orat[l] ad Patrem: Volo (inquiens) vt ipſi ſint vnũ[m] † in nobis, ſicut & nos vnũ[n] ſumus: hoc nomen, vnũ, pro fidelib. quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia[o], pro perſonis verò diuinis, vt attẽdatur idẽtitatis vnitas in natura quemadmodũ alibi veritas ait: Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt: ac ſi diceret manifeſtiùs: Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturę: vtraq; ſcilicet ſuo modo. Quia inter creatorem & creaturã non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notãda. ¶Si qs igitur ſententiã vel doctrinã præfati Ioachĩ in hac parte defendere, vel approbare pręſumpſerit, tãquã hęretic⁹ ab omnib⁹ † euitetur. ¶In nullo tamen propter hoc Florenſi monaſterio[p] (cui⁹ ipſe Ioachĩ extitit inſtitutor) volum⁹ derogari quoniã ibi & regularis eſt inſtitutio; & obſeruantia ſalutaris: maximè cum ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mãdauerit Apoſtolicę ſedis iudicio approbanda, ſeu etiam corrigẽda[q]; dictans epiſtolã, quã ꝓpria manu ſubſcripſit, in qua firmiter cõfitetur ſe illam fidem tenere quam Romana tenet Eccleſia, quę (diſponente Domino,) cunctorum fidelium mater eſt magiſtra. ¶Reprobamus etiam & cõdemnamus peruerſiſſimum dogma impij † Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit vt eius doctrina non tam hæretica cenſenda ſit, quàm inſania.

TITVLVS II.

De Conſtitutionibus.

¶Ex Conſilio Meldenſi †.

¶*Iuris canonici ſtatuta oẽs ligãt, & eorum ritu tã in pronũciãdo, quàm in decidẽdo iudicia ſunt regulãda.*

b ¶ *Non eſt generans.*] i. non generat, ſed eſt perſona generans.

¶ *Gloſſ. ſeq. diſtinguit triplicem ſpeciem nominum in diuinis.*

c ¶ *Neq. genita.*] Not. ad intelligentiã perſonarũ in Trinitate, quod nominũ quędã ſunt eſſẽtialia, quędã perſonalia, quędã notionalia. Eſſentialia ſunt quę in ſingulari numero dicũtur cõgue de trib. perſonis ſigillatim, vt De⁹ bonus, Deus iuſtus, æternus, omnipotẽs, & ſimilia in plurali vero numero incõgrue dicũtur. iuxta illud Athanaſij: *& non tres Dij, ſed vnus eſt Deus.* Perſonalia ſunt, quæ ſupponũt perſonã, & in ſingulari numero tãtùm, vt Pater & Filius & Sp. S. Notionalia ſunt quę notãt diſtinctionẽ in perſonis: vt generãs, generata, & procedẽs. Iſta notionalia cũ veniũt adiectiuè, dicũtur tãtùm de perſonis & nõ de eſſẽtia. ſed quãdo tenentur ſubſtantiuè; tũc dicuntur tam de eſſentia, quàm de perſonis. vnde hæc ꝓpoſitio ſimpliciter eſt vera, *Pater eſt generans*, ſiue hæc dictio, *generãs*, teneatur adiectiuè ſiue ſubſtãtiuè. Si autem dicatur, *ſubſtantia diuina eſt generãs*, ſi hęc dictio, *generans*, teneatur adiectiuè, falſa eſt: quia vellet notare diſtinctionem in diuina eſſẽtia: ſi teneatur ſubſtãtiuè, vera eſt: quia tunc eſt ſenſus, ſubſtantia diuina eſt generãs, i. perſona, quæ generat. Vnde nomina illa, *generãs, genita, & procedẽs*, adiuncta nominibus perſonarum, diſtinctionem notant perſonarũ: iũcta vero cum nominibus iſtis *ſubſtantia, natura, ſeu eſſentia diuina*, tenentur ſubſtantiuè, & notãt eſſentiam tantùm.

d ¶ *Natura.*] Hæc eſt illa ſũma res, quã dixit Magiſter Petr⁹.

¶ *Glo. ſequens ponit, quomodo in diuinis diſiunctiua nomina tripliciter iunguntur.*

e ¶ *Alius ſit Pater, alius Filius.*] Diſiunctiua ſiue partitiua nomina, vt vnus, aliquis, alius, duo, vel ſimilia, aliquando ſignificãt eſſentiam aliquando nõ. Nomina partitiua iũcta cum nominib. perſonalib. & nõ eſſẽtialib. in maſculino & fœminino genere notãt diſtinctionẽ in perſonis: Pater eſt vnus, Filius eſt alius, Pater & Filius ſũt duo. Iũcta verò nominib. eſſentialibus, ita quòd eis innitantur, eſſentiã notant, vt Pater eſt vnus Deus, Pater & Filius ſunt vna eſſẽtia. In neutro verò genere tantùm eſſentiam notant, Pater & Filius ſunt, vnum, i. vna res, & ideo optimè dicit, alius Pater, alius Filius, i. alia eſt perſona Patris, & alia perſona Filij, non tamen aliud, immo idem ſunt in ſubſtantia: vt iam patet.

f ¶ *Orthodoxã.*] i. rectã. ab orthos, quod eſt rectũ, & doxa, quod eſt gloria, quaſi rectè glorioſa. Hoſtien.

g ¶ *Et dedit.*] Vnde Aug. Nihil habet filius quod non naſcendo à Patre acceperit.

h ¶ *Simplex omnino.*] De hoc dicas, vt ĩ. c. pr.

i ¶ *Procedens.*] ſ. per inſpirationem. de cõſe. diſt. vlt. c. pen. in fi.

k ¶ *Cum ergo veritas.*] Dixit reſpondẽdo auctoritati prędictę, *Volo*, &c. & ea exponit, quam inducebat pro ſe Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc verbum *Vnum*, & per hoc etiã aliis auctoritatib. reſpõdetur.

l ¶ *Orat.*] In Euãgelio Ioannis.

m ¶ *Vnum in nobis.*] i. vniti nobis vnione Spiritus.

n ¶ *In gratia.*] Hic in alia ſignificatione accipitur hoc nomen *vnũ*. i. vnione ſubſtãtię. ſeu naturę, vt ſequitur.

o ¶ *In gratia.*] i. per gratiam.

p ¶ *Florẽſi monaſterio.*] Not. quod ſi auctor reprobatur, eius ſcripta ſunt improbanda. immò & ſi bona eſſẽt, reprobarẽtur ratione auctoris: quia nõ licet ei hoc facere. 96. *diſt.* bene quidẽ. hic vero licet auctor nõ reprobetur, quia confitetur ſe ſeruare fidem Catholicã tamen ſcripta ſua (quia malã habebant ſentẽtia) reprobantur.

q ¶ *Corrigẽda.*] Et ideò quia paratus fuit corrigi, & ſe correxit, vt ſequitur, non debet dici hæreticus, licèt, quandoque errauerit in fide, 24. q. 1. *hæc eſt fides.* & q. 3. dixit Apoſtolus.

DE CONSTITUTIONIBUS.

¶ Hæc rubrica poteſt ad præcedentia & ſequentia ſic cõtinuari. Tractaturus auctor de iure, præmiſit de ſumma Trinitate, & fide Catholica, pro ſui operis fundamẽto: quia vbi fundamẽtum deficit, nihil ſuperædificari poteſt. 1. q. 1. cum Paulus. Et quia omne ius cõſtat ex ſcripto & nõ ſcripto, *Inſt. de iure nat. gen. & ciu. §. conſtat & 1. diſt. c. conſuetudo. §. cum itaque.* ius autem ſcriptum eſt certius & nobilius: ideo auctor præmiſit de iure ſcripto, ſcilicet de conſtitutionibus: & poſteà de iure non ſcripto, ſcilicet de conſuetudine. Abb. Siculus.

¶ De prima parte huius rub. tractatur in 1. *diſt. vſq; ad 7. incluſiuè. & in 9. diſt. vſq; ad 10. incluſiuè & in 13. & 19. & 20. & 29. & 30. & 38. diſt. per totũ. & 1. q. 7. c. requiritis. §. niſi rigor. vſque ad c. & ſi illa. §. breuiter. & 76. diſt. ieiunium. 2. in fin.* De ſecunda parte, videlicet de conciliis tractatur 15. *diſt. vſque ad 16. diſt. excluſiuè.* De vtraque parte habetur 16. *diſtinct.*

† Vide Melchiorem Canum lib. 12. c. 7. de locis Theol. §. ſecunda præceptio.

a Ad intelligentiã huius gl. vide Theologos i. ſent. diſt. 34. & D. Tho. 1. par. q. 13. adde gl. & Bar. in l. ſi vnus. §. ſi. ff. de pactis, vbi agũt de nominibus ſed alia conſilio.

† In vno manuſcri. ita. & ideò in Deo ſolummodo Trinitas, non quaternitas reperitur.

b Qua ſic appellãtur, quia perſonas noſcimus aliquãdo diſtinctione: quia illa diſtinguũt, quãdoque relatione: quia perſonas ad inuicem referunt, quandoque proprietates, quia propriè perſonis inſunt. Ioan. And.

Ioan. 10.

Ioan. 17.

† Aliter vnum ſunt fideles, Cariſte, aliter, tres perſonæ diuinæ.

Matt. 5.

† refutetur.

e De materia huius Gl. Alfõſus Caſtrus lib. 1. de iuſta hær. puni. c. 15. 16. & 17. Petrus Godofredus in l. damnato. C. de hæret. & late lib. 2. commẽt. in Direct. inquiſito. Scho. 1.

† Almarici hæreſes refert Directoriũ par. 2. q. 7.

† Ca. 12. Burchardus libro 1. c. 61. Iuo. par. 5. c. 171. & c. 1. eo. tit. in 2. cõpilat.

Canonum ſtatuta.) Conſtitutiones Canonum ab omnib ſunt ſeruandę. Io. And. Primò ſtatuit Secundò cõfirmãdo declarat, ibi, *Et nemo.* Ab. Sic. CASVS. Præcipit concilium Melden. q̃ ſtatuta canonum cuſtodiantur ab omnib. & in actionib. vel iudiciis Eccleſiaſticis nemo ducatur ſuo ſenſu, ſed iudicet ſecundùm canones & leges. Not. quòd canones ab omnib. debent obſeruari. No. q̃ in iudiciis nemo ſuo ſenſu debeat duci.

† *Quid dicatur* canõ *notant Doctores* in l. priuilegia. C. de ſacr. eccl. gl. c. 1. diſt. 3.

a ¶ *Canonum.*) Generalium, ſcil. quia quidam canones ſunt perſonales, quidam locales. 63. *diſtin. cùm longè.* ĩ. *de elect. nihil.* quidam cauſales, quidam temporales, *vt 26. diſt. ſciendum.*

†*lib. 7. epiſt. 35. ad Fortunatum Epiſcopum Neapolitanum.* & c. 3. eod. tit. in 1. compila.

b ¶ *Statuta.*) Non abrogata vel per contrarium canonem, vel per conſuetudinem: alia enim ſeruanda non ſunt. 16. *diſtin. c.* 1. *& 36. q. 2. c. vlt.* & dic ſtatuta continentia præcepta, vel prohibitiones. aliàs ſi de conſilio loquerentur, non obligarent. 14. *q. 1. c. vlt. §. quod præcipitur. 4. diſtin. c. denique. §. hæc & ſi legibus.*

CAP. I.

CANONVM [a] † ſtatuta [b] cuſtodiantur [c] ab omnibus [d]. ¶ Et nemo in actionibus[e] vel iudiciis[f] Eccleſiaſticis ſuo ſenſu [g], ſed eorum auctoritate ducatur.

¶ Gregorius in regiſtro †.

¶ *Conſtitutio reſpicit futura, & non præterita.*

CAP. II.

COgnoſcentes: & infrà.

¶ Rem quæ culpa caret [h], in damnum vocari non conuenit. ¶ Quoties verò nouum quid ſtatuitur, ita ſolet futuris [i] formam imponere, vt diſpendiis [k] præterita non commendet [l]: ne detrimentum ante prohibitionem [m] poſſint ignorantes † incurrere: quod eos poſtmodum dignum eſt vetitos ſuſtinere.

¶ Auguſtinus ſuper illud epiſtolæ ad Hebræos. †

¶ *Poteſtas legem condendi & mutandi eſt penes Vicariũ Chriſti. Et quod de vno connexorum ſtatuitur, ad aliud connexum extenditur. Ab. Sicu.*

CAP. III.

TRanſlato ſacerdotio [n] neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. ¶ Quia enim [o] ſimul [p] & ab eodem & ſub eadem ſponſione [q] vtraque data ſunt: quod de vno [r] dicitur, neceſſe eſt, vt

c ¶ *Cuſtodiantur.*) 1. *q. 7. ſi quis omne. 19. diſt. ſi Romanorum. & ĩ. eod. c. vlt.*

d ¶ *Ab omnibus.*) Sic & leges ab omnibus ſunt ſeruandę. *vt C. de legi. & conſti. l. leges. 1. & C. de iur. & fac. igno. conſtitutiones.* Et dic ab omnib. ſ. ſubditis. Nam Papa & Imperator legib. non conſtringuntur. *ff. de leg. princeps. & 6. q. 3. cuncta.* tamen legibus ſe velle viuere profitentur. *Cod. de leg. digna vox. & C. de teſta. ex imperfecto. & ff. de leg. 3. ex imperfecto. & Inſt. quib. mo. teſt. infir. §. vlt. & 2. q. 7.* nos ſi incompetenter.

a *Quãuis non coactiuam, leges tamen ſeruare debent. Sotus lib. 1. de iuſt. & iur. q. 6. art. 7. & Burchardus lib. 15. decr. c. 43.*

e ¶ *In actionibus.*) ſ. ciuilibus.

f ¶ *Vel iudiciis.*) ſ. criminalib. quia iudicium aliud criminale, aliud ciuile. ĩ. *qui fi. ſint legi. per venerabilẽ circa fi. §. tria.* Nec eſt neceſſe proponere actionem. ĩ. *de iudic. dilecti.* ſi tamen quis proponit ineptam, ſuccumbit, ſed aptam poteſt poſtea proponere: *vt ĩ. de iudi. c. examinata. vbi de hoc* [b].

g ¶ *Suo ſenſu.*) ſ. malo, & eſt ſimile. 3. *q. 9. pura. & ĩ. 20. ne innitaris.* quandoq; enim ſuo ſenſu vti debet iudex in iudicando propriè accepto vocabulo. *ff. de arb. qualem. & in auth. de iureiu. quod præſ. ab iis qui adminiſtr. recc. circa prin. coll. 2. & ĩ. de renun. in præſentia.* dum tamen ſecundùm leges & iura pronunciet. *in auth. de iudi. §. quia verò. ver. omnis iudex.* aliàs eſt. *§. coll. 6. & in auth. de defen. ciui. §. iuſiurandum. col. 3. & 3. q. 7. iudicet. & 20. diſt. de libellis. 37. diſt. relatum. & Inſtit. de offic. iud. in prin. & C. de ſent. & interloc. om. iud. l. nemo.*

b *Concor. tex. in l. ſi à te, §. 1. ff. de exce. rei iud. facit l. fi. non obtulit. ff. de re iu.*

COgnoſcentes.) Diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula ex qua ſumitur ratio. In ſecunda ſtatutum, ibi: *Quoties.* In tertia declarando applicat ad facti rationem: quæ ſumitur ex regula, ibi, *Ne detrimentum.* Abb. Sicu. CASVS. Primò ponitur regula generalis, videlicet q̃ nullus puniri debet ſine culpa. Secundò di. q̃ ſi conſtitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad futura tantùm punienda, quæ contra ipſam conſtitutionem committuntur, ita q̃ præterita diſpendiis non puniat, ne detrimentum ante prohibitionem ſuſtineant ignorantes, quod eos (ſi poſtea deliquerint) dignum eſt ſuſtinere. Not. regula: Res quę culpa caret, in damnum vocari non debet. No. quòd leges dãt formam futuris negotiis. Not. quòd decretum non ligat ignorantes.

¶ *Gl. ſeq. adiuuat textum, arguit, allegat duos canones, in contrarium alleg. 4. dupliciter ſoluit. & remittit.*

h ¶ *Culpa caret.*) Quia quod legitimè factum eſt pœnam nõ meretur [c] *C. de adul. Gracchus.* & peccata ſuos debent tenere auctores. *C. de pœ. l. ſancimus. & ĩ. de iis quæ fi. à ma. par. ca. quæſiuit & ĩ. de ſen. exco. Romana. in fi. li. 6.* Et ita eſt hic arg. expreſſum, quod nemo priuatur iure ſuo, ſine culpa. 56. diſt. ſatis peruerſum. *16. q. vlt. inuentũ. de reſt. ſpo. conquerente.* Arg. contra. *22. diſ. renuntiantes. & 34. diſt. ſi cuius vxorem. & c. ſeq. & 17. q. 2. multorum. ĩ. de cle. coniu. ſanè.* Sol. prima rub. regulariter vera eſt, contraria caſualia ſunt. Vel dicas, quòd licèt quandoque quis priuetur iure ſuo ſine culpa, non tamen fit illud ſine cauſa. ĩ. *vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. § ſi vero.* & cauſam facile eſt videre in contrariis ſignatis. In ſex caſib. priuatur aliquis iure ſuo ſine culpa ſua. Vnde verſus,

c *Ponebat Hoſt. verſum: Qui careat culpa, careat me iudice pœna. Io. And.*

Paupertas, odium, vetitum, fauor, & ſcelus, ordo:
Perſonas ſpoliant & loca iure ſuo. Iſta notantur *in d. c. renunciantes. & ĩ. de priuileg. antiqua. vbi de hoc.*

i ¶ *Futuris.*) Sic ergo conſtitutio reſpicit tantùm futura, & non præterita: *vt ĩ. eod. c. vlt. diximus de hoc.*

k ¶ *Diſpendiis.*) i. dãnis, ſiue retractationibus: vel. i. detrimentis vel grauaminib. ĩ. *de reſcrip. diſpendioſã. lib. 6* Ioan. And.

l ¶ *Nõ commẽdet.*) i. nõ puniat, vel. i. ſubiiciat

† *Facit l. cũ de indebito. vbi glo. ff. de proba. & in l. lege. §. cum quidam. vbi Bar. ff. ad l. Cor. de ſica.*

¶ *Glo. ſeq. arguit allegans duos canones, & vnum alleg. in contrarium & ſoluit.*

m ¶ *Ante prohibitionem.*) Argu. neminem ligari conſtitutione, anteq̃ ad ipſum perueniat: vt 32. q. 4. dixit Sara *& 82. diſt. propoſuiſti.* Arg. cõtra 16. diſt. q̃ dicitis. Sed nõ eſt contra: qa ex quo publicè promulgata eſt, & publicata, oẽs tenẽtur ad ipſius obſeruantiã, & omnes ligat poſt duos menſes à publicationis tẽpore elapſos in auth. vt factæ nouæ cõſt. circa prin. coll. 5. ĩ. *de ſen. excom. monerit.* ĩ. *ne cleri. vel mon. nõ magnopere. & c. ſuper ſpecula.* Nec eſt neceſſe, vt ſingulorum aurib. inculcetur. *vt in d. c. quod dicitis. & ĩ. de poſtul. præl. ad hæc.* Niſi probaret ſe extra prouinciã tũc fuiſſe, vel aliàs impeditum: argu. eſt expreſſum. ĩ. *qui ma. accuſ. poſ. cum in tua.*

† *Addi poteſt. c. 7. extant verba huius cap. ibi in gloſſa, quæ dicitur ordinaria.* & c. 4. eo tit. in 1. compil.

TRãſlato.) Quod de vno cõnexorũ ſtatuitur, ad aliud cõnexũ extenditur. h. d. Io. An. primò ponit verba Apoſtoli. Secundò Auguſtini illa exponẽtis, ibi, *Quia enim.* Caſus ſecundum Pau. ſic poni debet, vt conueniat titulo. Fuit quæſitum à Gregorio auctore huius compilationis, an conſtitutio ſeu lex deberet intelligi in propriis terminis tantũ, an debeat extendi ad alios caſus. & Papa reſpõdet q̃ debet extendi ad connexa, & ſimilia. ad quod probandũ inducit auctoritatem Apoſtoli, qui ex tranſlatione ſacerdotij intulit per conſequentiam tranſlationem legis. Abb. Siculus.

¶ Vel ſic. Quidam Hebręi licèt facti Chriſtiani, ſeruare volebãt legẽ ad litteram, quę dicebat præceptum de ſabbato ſeruandum eſſe, & circunciſionẽ eſſe ſeruandam, quæ hodie ad litteram ſeruari non debent. Hos reprehẽdit Apoſtolus, dicens q̃ poſtquam ſacerdotium tranſlatũ eſt ad Chriſtianos, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Aug. ſuper illo loco probat, q̃ hoc facere non debet: quia lex & ſacerdotiũ ſimul data fuerunt, & ab eodẽ, & ſub eadẽ ſponſione, & ideò ſimul ſeruanda ſunt: quia quod de vno connexorũ dicitur, de alio debet intelligi. Not. tranſlato aliquo transfertur lex, & ſententia, ſeu conditio. No. quod connexorum idẽ eſt iudiciũ.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per obiectionem & ſolutionem.*

n ¶ *Sacerdotio.*) Supple Leuitico. vt ceſſet obiectio, quæ poteſt fieri, de Melchiſedech, qui præceſſit legẽ per quingentos annos, quod innuitur ex litera ſequenti: quia ſacerdotium fuit datum cum lege, verum eſt, ſupple. Leuiticum.

Melchiſedech præceſſit legẽ.

o ¶ *Quia enim.*) Sunt verba Auguſtini exponentis prędicta verba Apoſtoli.

p ¶ *Simul.*) Quia monte Sinai eodẽ tẽpore contulit Dominus Moyſi legẽ & ſacerdotium poſtquam ergo iam tranſlatũ eſt ſacerdotiũ ad Chriſtianos: ergo & lex trãsferri debet.

q ¶ *Sub eadem ſponſione.*) Quia poſtquam Dominus dedit legem filiis Iſrael, dixit.) Audi Iſrael mandata mea, & ea conſerua in corde tuo: & ſi feceris, dabo tibi terram fluentẽ lac & mel] & tunc ipſi promiſerunt ſeruare legem & ſacerdotium: & ideo dicit, ſub eadem ſponſione. Hic attende: quia dominus in veteri teſtamento temporalia promittebat, in nouo verò promittit æterna, vt *Centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis,* &c. ĩ. *de celebr. miſſa. cum Martha.*

¶ *Gl. ſeq. arguit, & allegat concordantias.*

r ¶ *Quod de vno.*) Arg. quod vbi eſt eadẽ ratio, ibi debet eſſe idem ius, & quod de ſimilib. idem iudicium eſt habendum. *5. diſt. ad eius vero. ver. ſi enim ea. & 4. diſt. denique: ver. vnum quoque. & 16. q. vlt.* & hoc diximus. *& 1. q. 1. ſi quis obiecerit. & ĩ. de tranſl. inter corporalia. ver. ſicut ergo. & ĩ. ti. prox. inter cæteras. in fi.* Et quoties ex vna radice vitium naſcitur, conſequens eſt, vt vna lege tollatur. *C. de nupt. ſi liberta. & 1. q. 1. ſicut Chriſtus. & 22. q. 2. ſi quis per vetus.* Et quòd dicit, quod de vno dicitur, id eſt, quod de vno conſtitutum eſt: & ſic facit ad titulum: aliàs non videtur facere.

Æterna promittuntur in lege Euangelica.

Nam

NAm cōcupiſcētiam.] Conſtitutio certum quid prohibēs, omnia ꝓhibet, quæ ſequūtur ex illo. Io. An. Primò ponitur dictū Apoſtoli. Secundò declaratio: ibi, *Hoc enim.* Abb. Sicul. CASVS. ſic ponitur. Legitur in epiſtola Pauli ad Romanos: *Peccatū nō cognoui niſi per legem. Nā cōcupiſcentiā neſciebam, niſi lex diceret,*

Ad Rom. 7.

de altero intelligatur.

¶ Idem ſuper epiſt. ad Romanos †.

¶ *Omne prohibitum à lege, peccatum eſt, & omne illud, quod ſequitur ex eo b d.*

CAP. IIII.

NAm concupiſcentiam [a] neſciebam [b], &c. ¶ Hoc enim [c] elegit Apoſtolus generale [d], vnde omnia malà oriuntur [f]. Bona eſt ergo lex, [g] quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

¶ Hieronymus in parabolis †.

¶ *Conſtitutiones decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferēda.*

CAP. V.

NE innitaris [h] prudentiæ tuæ [i]. ¶ Prudentiæ ſuæ [k] innititur, qui ea, quę ſibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis [l] præponit [m].

¶ Innocentius iij. Senoñ. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Treceñ.

¶ *Non valet conſtitutio Collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum ceſſante rationabili cauſa. Vel ſic: Abſque rationabili cauſa nō pōt maior pars Capituli tollere cōſuetudinē, vtilitatē priuatā nutriendo.*

CAP. VI.

CVm † omnes: & infrà. ¶ Ad audientiam noſtram † peruenit, quòd Treceñ. Canonici nouū fecerunt in Treceñ. Eccleſia cōſtitutū [n], vt eis tam in præſentia, quàm in abſentia redditus ſuos ex integro percepturis, qui in eadem Eccleſia poſt illam conſtitutionem fuerint, vel de cętero fuerint inſtituti, redditus in abſentia non percipiant, ſed tūc ſolùm cū fuerint reſidentes: cùm ſecūdū Treceñ. Eccleſię conſuetudinem omnes in hoc conſueuerūt eſſe pares. ¶ Statuerūt etiam, vt (cū ſingulis prębendis annexæ ſint vineæ) ipſis ſuas dum vixerint poſſidentibus, vineę decedentium ad ſucceſſores non trā-

Nō concupiſces. Aug. exponit hęc verba Apoſtoli, ſ. Nā cōcupiſcentiā neſciebā, dicēs: hoc enim elegit Apoſt. generaliùs, ſ. cōcupiſcētiæ vitiū, vnde omnia mala oriūtur. cōcludit Aug. ergo lex illa bona eſt, quę dū hoc prohibet, omnia mala ꝓhibet. No. qđ licet aliqd non noceat, ſi tamē nocere poſſit, ꝓhiberi debet. Itē, no. *oriūtur.* id eſt, oriri poſsūt. ſic potes dicere in dictis textiū. Itē not. ꝙ aliquo ꝓhibito vel cōceſſo, omnia cōcedi vel prohiberi debēt, quę ex eo ſequūtur.

† Addi poteſt c. 7. leguntur hæc verba in ea quæ dicitur gl. ordinaria & c. 7. eo. tit. in 2. compilat.

† Cap. 3. eadem verba ſunt in glo. ordin. & cap. 6. eod. tit. in 3. compilat.

¶ *Gl. ſe. inchoat caſū.*

a ¶ *Nā cōcupiſcētiā.*] Legitur in epiſtola Pauli ad Romanos: *Peccatum nō cognoui niſi per legē. Nā cōcupiſcentiam neſciebam, niſi lex* diceret, Non concupiſces. Aug. exponit hic verba illa Apoſtoli. [nam concupiſcentiam neſciebam] dicens, quia hoc elegit Apoſt.

b ¶ *Neſciebam.*] Eſſe peccatum concupiſcere, vel tā graue, ſecūdùm aliam expoſitionem. Apoſtolus antequam vidiſſet legē, nō credebat eſſe peccatum cōcupiſcere rem alterius, ſed poſtquā inuenit in lege, *non cōcupiſces*, credidit eſſe peccatū.

c ¶ *Hæc enim.*] Verba ſunt Aug. vſque in fi. Et dic, *hoc*, ſcilicet ne ſcire cōcupiſcentiam tantùm, vel remouendam à ſe: Vel, *hoc*, id eſt peccatum. ita exponit Auguſtinus. Si intelligas de cōcupiſcētia carnis tantùm, falſum eſſet, cum Apoſtolus haberet concupiſcentiam, & ſtimulum carnis. vnde dixit: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, captiuantem me in lege peccati. 3. 2. q. 5. Paulus.*

Ad Rom. 7.

d ¶ *Generale.*] vitium concupiſcentiæ, quod eſt generale ad omnia vitia.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. quinque iura.*

e ¶ *Vnde omnia mala*) Arg. quòd vno prohibito, omnia prohibentur, quæ ſequuntur ex illo. 13. *quæſt. 5. pœnale. & 4. diſt. denique. & j. de fid. inſtr. inter dilectos. ad fi. C. de rebus alienis non alie. l. vlt. & C. de legibus. non dubium.*

¶ *Gloſſ. ſeq. dupliciter exponit litteram.*

f ¶ *Oriuntur.*) oriri poſſunt, & comprehendit genera ſingulorū, & non ſingula generum, i. non eſt aliquod genus mali, qđ quinque nō poſſit oriri ex concupiſcentia.[a] Et ſic intelligitur 47. diſt. bonorum. vbi dicitur ꝙ cupiditas eſt radix omnium malorum. vbi ſimiliter cōprehendit genera ſingulorū, & nō ſingula generum. *& de pœ. di 2. quia radix.* Et eodem modo intelligitur illud quod dicit Imperator, quòd auaritia eſt mater omniū malorum. Authent. *vt iud. ſine quoque ſuffra. §. cogitatio. ver. fi. coll. 2.* Et ex hoc generali vitio concupiſcētiæ omnia mala, i. ſeptem principalia vitia poſſunt oriri. ſcilicet Superbia, Ira, Inuidia, Accidia, Auaritia, Gula, Luxuria: & ideo dicit Aug. cum Apoſtolo, quòd *bona ſit lex, quæ dum hoc*, &c. non tamen propter hoc ſingula vitia cuiuſlibet generis, vt puta, interficere hominē, periurium, & ſimilia oriūtur ex cōcupiſcētia. Vel expone, quod dicit, *oriuntur*, id eſt orta ſunt, præſens pro præterito: ita exponitur. *ff. de ver. ſig. verbū erit.* propter cōcupiſcentiam enim primi parentis omnia mala orta ſunt. ſi enim non concupiuiſſet, non peccauiſſemus. 5. diſt. ad eius vero concubitum. in fi. Vnde Greg. *Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reduxit ad veniam.* & ſic non eſſet neceſſe comprehendere genera ſingulorum, &c.

a Hoc aliàs ebrietati tribuitur 35. diſtin. ante omnia, aliàs ignorantia. 38. diſ. ignorātia, aliàs amori pecuniæ. 23. diſt. his igitur, ſed non obſtat, vt per Hoſt. & Io. And. hic.

g ¶ *Lex.*) Id eſt, conſtitutio: vt in princi. decre. lex eſt conſtitutio. *diſt. & diſt. 2. c. 1.* & ſic facit ad titulum.

NE innitaris.) Diuiditur. quia primò ponuntur verba Salomonis: Secundò verba Hieronymi, & Auguſtini exponentium illa, ibi, *Prudentia.* Abb. Sicul.

CASVS ſic ponitur. In parabolis Salomonis ponuntur iſta verba: *Fili mi habe fiduciā in domino ex toto corde tuo: & ne innitaris prudentiæ tuæ: & ne ſis ſapiens apud temetipſū.* Hieronymus exponit verba illa, *ne innitaris prudentiæ tuæ*, dicēs illum inniti prudentię ſuę, qui ea quę ſibi videntur agēda vel dicenda, pręponit ſtatutis ſanctorum Patrum, vel etiā legib. No. qđ propriū intellectū non debet aliquis pręferre decretis ſanctorū Patrum.

Prou. 3.

¶ *Gl. ſe. inchoat caſu.*

h ¶ *Ne innitaris.*) In parabolis Salomonis ponūtur verba iſta: *Fili mi habe fiduciā in domino ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ tuæ, ne ſis ſapiēs apud temetipſum.* Hieronym. exponit hic particulam illam, *ne innitaris prudētiæ tuæ*, &c.

i ¶ *Prudentiæ tuæ.*) Verba ſūt Hieronymi vſque in finem.

k ¶ *Prudentiæ ſuæ.*) In malo, & eſt ſimile. 8. *q. 1. ſciendū. & 3. q. para: & ſ. eod. titu. canonum.*

l ¶ *Decretis.*) i. cōſtitutionibus, & ita pertinet ad titulum.

m ¶ *Præponit.*) Nō ergo ſunt poſtponēda decreta, quæ Hierony. ita commendat: quod etiam fieri nō debet. 37. *diſt. relatū.*

† Cap. 1. eo tit. in 3. compil.

† In multis antiq. ita: ad audientiam Apoſtolatus noſtri.

† Hoc eſt ſecundum canonicorum ſtatutum.

CVm omnes.] Communiter ſic ſummatur. Conſtitutio canonica, quæ non eſt omnibus communis, & per quam tollitur Eccleſiæ conſuetudo antiqua, non valet. Et duo facit. Nam in prima parte ponit duo ſtatuta ſucceſſiuè facta. In ſecunda parte duplici ratione prællegata ambo ſtatuta caſſari mandat. Secunda ibi, *Cùm igitur.* Abb. Sicu. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione, & ſequebatur, ſimus vnum corpus in Chriſto.

CASVS. Canonici Treceñ. tale fecerunt in Eccleſia Treceñſi conſtitutum, quod tam in abſentia, quàm in præſentia redditus ſuos perciperent integraliter: qui verò poſt illā cōſtitutionem inſtitueretur, nihil perciperēt in abſentia, ſed tūc tātùm cum fuerint reſidentes: cum tū conſuetudo Eccleſiæ Treceñ. erat, quod omnes in hoc eſſent pares. Inſuper cū ſingulæ præbēdę vineas haberent annexas, ſtatuerūt, quod ipſi dum viuerent, ſuas vineas poſſiderent, & vineæ ſuccedentiū nō trāſirēt ad ſucceſſores, ſed prouentus earū inter ſingulos diuidātur. Peruenit ad notitiam D. Papæ. Papa ſcribit Archiepo Senonēſi, dicēs, quod quiſque iuris in alterū ſtatuerit, ipſe debet vti eodē, & Sapiētis dicat auctoritas, *Patere legem, quam ipſe tuleris.* Papa mādat ipſi Archiepiſcopo, quod oēs Canonicos antiquos & iuniores in perceptione præbendarū & vinearum faciat eſſe pares ſecundùm priorem conſuetudinē ſeruatā vſq; ad tēpus cōſtitutionis pręfatę, vel ſecūdum rationabilē cōſtitutionē in poſterum obſeruādā. No. quod cōſtitutio facta in ꝓiudicium abſētium & futurorum, nō valet. No. quod quiſque iuris, &c. No. quod in præbēdis percipiēdis æqualiter vel inęqualiter, cōſuetudo attēditur. Not. quod ſi conſuetudo fuit, quod omnes Canonici ęquales haberent ꝓbēdas, & eſt immutata, debet ad ſtatutum priſtinū reformari.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit, contra ſol. vnam. l. allegat. ſecūdò quærit, alleg. pro & ſoluit diſtinguendo inter communem collegiatorum & ſingularium, & inter neceſſaria & voluntaria.*

n ¶ *Conſtitutum.*) Sed nonne Canonici iſti Treceñ. poterant hæc & alia ſtatuere aliis irrequiſitis etiā in pręiudicium ſucceſſorum, cum iſtud videretur eſſe ius commune, quod abſētes nihil percipiant. *j. de cle. nō reſi. inter quatuor. & c. vlt. j. de appel. peruenit?* Immo videtur quod ſic. arg. 10. *q. 2. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. & ff. de pact. reſcriptum. & 7. q. 1.* factus eſt. Sed hoc ideo nō valuit, quia in ꝓiudicium aliorum, & malo zelo; & cōtra cōſuetudinē Eccleſiæ hoc fecerunt. *j. eo. tit. ex parte.* Et trāſgreſſor cōſuetudinis, vt trāſgreſſor legis puniēdus eſt. 11. *diſt. in his.* Et ſtatutum ſiue cōſtitutio debet eſſe iuſta & honeſta, & cōmunis omnib. 4. *diſt. erit autē.* & quia cōſtitutio iſta nō erat generalis, nec cōis omnib. ideo nō valuit. &c. Et cū ipſi Canonici intelligātur quaſi vnum corpus & idē collegiū, nō debēt duplici iure cēſeri. 11. *q. 2. cognouimus. & j. de deci. c. cū in tua.* Et incōueniēs aliud ſequeretur, ꝙ ſucceſſores minus haberēt, quā ꝓdeceſſores: & ſic non eſſet vera ſucceſſio i ius alterius. *ff. de acq. re. do. l. hereditas. & ff. de acq. poſ.*

l.cum heredes.in pr. Iſta conſtitutio non valuit, quia ſine cõſenſu Epi facta fuit. j. *de conſu.c.cùm conſuetudinis, circa fin. arg.contra ff. de col.l.vlt.* vbi fit collatio bonorum natis, ſed non illis, qui ſunt naſcituri. Sed nunquid eſt verum generaliter, quod maior pars Capituli facit, totum Capitulũ facere intelligitur? quod videtur. j. *de is quæ fi. à ma.par.c.cùm in cunctis.* Dicas, quòd ſi aliqd eſt cõe pluribus, nõ vt collegiatis, ſed vt ſingulis, quod fit à maiori parte illorum, nihil valet niſi omnes conſentiant. *ff. de ſer.ruſti.præd.l.per fundum.* niſi tem concedant in naturalem vſum, qđ põt facere vnus etiam inuitis ſociis, & contradicentibus. *Inſt. de re.d.§.religioſum.ver.in cõe vero ſepulchrũ.* & niſi in caſu. j. *de iure patro.c.poſtulaſti. & cap quoniam in quibuſdam.* Si verò ſint plures, vt Collegiũ, diſtingue, ſi aliqua faciẽda ſunt ex neceſſitate, vt alienationes, electiones & ſimilia: ſufficit qđ maior pars facit. j. *de is quæ fiũt maio par.c.cum in cunctis.* dũ tamẽ alij abſentes vocẽtur. j. *de elec.c.quod ſicut. & c.Venerabilẽ.* In aliis, quæ ex neceſſitate nõ fiũt, qualia erant iſta, quę iſti faciebant, nihil poteſt fieri, niſi oẽs cõſentiant, vt hic, & in prædicta *l. per fundũ.* & debẽt cõſentire vt Collegiũ nõ tãquã ſinguli. *arg. j. eo.c.cũ M.Ferrarien. & j. de elect.c.in Geneſi.*

† *Catonis ſcilicet in diſtichis moralibus, & hoc notat Contius facit textus in Rub. & l.1. ff. quid quiſque iuris, &c.*

† *Trecen.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.*

† *Hoc eſt allegãdo probauerit, neque enim ſufficit dicere, niſi probetur.*

ſeant, ſed prouẽtus eorũ inter ſingulos diuidatur. ¶ Cum igitur quod quiſque [a] iuris in alterũ ſtatuit, ipſe debeat vti eo: & ſapientis† dicat auctoritas; Patere legem [b] quam tu ipſe tuleris: Mandamus quatenus antiquos Canonicos iuniorib. & iuniores in perceptione fructuũ tã præbendarũ, quã vinearum coæquetis [c] antiquis, ſecũdum priorẽ conſuetudinẽ [d] vſque ad tẽpus prædictæ conſtitutionis ſeruatã, vel ſecundum rationabilem inſtitutionem in poſterum obſeruandam.

¶ Idem Tridentino † Epiſcopo.

¶ *Conſtitutio Laicorum, Eccleſiam ſeu eius bona non adſtringit.*

CAP. VII.

QVæ † in Eccleſiarũ: & infrà. Sanè peruenit ad audiẽtiã noſtrã, quòd ciues Teruiſini cõſtituerũt, [e] vt ſi quis ſe ad inopiam [f] vergere probabiliter allegauerit, † alienãdi feudum [g], quod ab Eccleſia vel aliis tenet, liberã habeat facultatẽ, & infrà. ¶ Volentes igitur Eccleſiarum indemnitati cõſulere, conſtitutionem huiuſmodi, & venditiones feudorũ Eccleſiaſticorum factas ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu [h], vires decernimus non habere.

a ¶ *Quod quiſq.*) ſt. q quiſq; iur.l.1. & diſt.1.in pr.decretorũ.

b ¶ *Patere legem.*) Dicit Aug. *Tales ſum in ſcriptis aliorum, quales volo eſſe intellectores meorum.* 9. diſt. neque quorumlibet. Nec debent aliis legem imponere, quam ipſi negligunt obſeruare, j. *de prab.c.pro illorum.*

¶ *Glo.ſeq.notat & remittit.*

c ¶ *Coæquetis.*) Sic ergo oẽs pares debẽt eſſe in beneficiis. j. *eo c.cũ M.* de hac materia nota. j. *de maio. & obe.c.ſtatuimus.*

¶ *Glo. ſequens notat, quòd ex conſuetudine, &c.*

d ¶ *Conſuetudinem.*) No. hic arg. optimum, quod in abſentia poteſt quis percipere beneficium ſine peccato, ſi conſuetudo ſit: ſecus eſt de iure communi: vt j. *de cleri.non reſiden.c. quia nonnulli & c.relatum.*

QVæ in Eccleſiarum.) In prima parte ponitur conſtitutio. In ſecunda eius ceſſatio. Secũda ibi, *Volentes igitur* Abbas Sicul. Casvs Ciues Teruiſini conſtituerunt, quod ſi aliquis ad inopiam vergere ſe probabiliter allegauerit, liberã habeat facultatem alienandi feudum, quod ab Eccleſia tenet. Peruenit hoc ad notitiam D. Papæ, Papa ſcribit ſuper hoc Epiſcopo Tridentino, volẽſque Eccleſiarum indemnitati prouidere, decreuit huiuſmodi conſtitutionem, & vẽditiones feudorum Eccleſiaſticorum factas ſine legitimo Clericorum conſenſu, vires aliquas non habere. No. quod conſtitutio facta in rebus Eccleſiæ per Laicos, non valet. No. quod feudum non poteſt vendi ſine voluntate domini, à quo tenetur.

e ¶ *Conſtituerunt.*) Quod eis licuit tam iure fori, quã iure populi. Et vocatur ius ciuile, quod quiſque populus [a] ſibi conſtituit. *Inſt. de iur.nat.§.1. & diſt.1.ius ciuile.* Sed ex hoc ſtatuto nullum pręiudiciũ Eccleſię generatur, vt hic, & 96. diſt. bene quidem etiamſi in vtilitatem Eccleſię redundaret, ſi auctoritas Papæ nõ interueniret: vt in c.bene quidẽ & j. eo.c. *Eccleſia S. Mariæ. & 10. diſt. c.1. & j. de ſen. & re iud.c. cũ cauſa.*

f ¶ *Ad inopiã.*) Si culpa ſua eget, indignũ eſt ei ſubueniri [b]. *ff. depoſi. l.bona fides. arg. op. ad hoc. 86. diſt. nõ ſatis.* Vel ſi ſuo vitio incidit in egeſtatẽ. & eſt ſimile j. *de conſue.c.ex parte.*

¶ *Glo ſeq. tractat de alienatione feudi, infeudatione, & datione in dotẽ, dat ſimile de Vſuario & Emphyteuta. In fine recit. per quæſtionem an Vaſallus inuito domino, feudo renunciet, tenet quòd non, allegat vnam l.in contrarium.*

g ¶ *Alienãdi feudum.*) Qui feudũ alienat, cadit à iure feudi, & dñs illud alij cõcedere põt. j. *de feu.c.2. & in lib. feu. in ti. de alie. feu. conſti. ſi clientulus.* ſed alij in feudũ dare poteſt: vt in dicta conſti. ſi clientulus, & in conſti. Lotharij. imperialis, nec feudum dari poteſt in dotem. j. *de dona. inter vir. & vxo.c. nuper.* Nec vſuarius poteſt vſum vendere irrequiſito domino: *vt Inſt. de vſu & habi. in prin.* Nec emphyteuta poteſt vẽdere meliorationes ſuas dño irrequiſito: q ſi fecerit, dominus illud põt reuocare *C. de iure emphy. l. vlt.* j. *de loca.c. potuit* ſed facta denũciatione domino, ſi dixerit ſe nolle emere, vel ſi à denũciatione duorũ mẽſium ſpatium ſit elapſum, poteſt vendere, cui vult, dummodo non vẽdat perſonis prohibitis. j. *de loca. & condu.c.poteſt. quæ decre. Grego.* eſt, in prædicta l. Renunciare autem feudo Vaſallus non poteſt inuito domino, cum eius fauore introductum ſit, vt vaſallum habeat. *arg. C. de act. & obl. l. ſicut in initio. Arg. contra ff. de oper libe. l. interdum.*

a *An populus Romanus poſſit hodie condere legem not. Ioan. & Bar. Brix. 12. diſt. ca. 1. & 82. q. & C. de le. & conſti. l. vlt. Io. And.*

b *Eleemoſyna tamẽ ei dari debet 42. di. quieſcamus*

Addit. Dic quod iſta *l. interdũ.* non bene facit pro opin. gl. quia loquitur de operis promiſſis per liberũ. facit melius in l. ſoluendo. *ff de nego. geſt. & in l. imperiale, de prohi. feud. alie per Frider. colla. 10.* & ibi Bal.

¶ *Gl. ſeq. reci. per quam conſenſus ſufficiat.*

h ¶ *Perſonarum aſſenſu.*) Non tamen ſufficeret omnium cõſenſus in hoc caſu: quia alienatio facta de conſenſu omnium citra formam debitam, nulla eſt. 12. q. 2. ſine exceptione. & 10. q. 2. hoc ius porrectum. & *C. de ſac. ſan. Eccl. auth. iubemus in fi. & j. de re Eccleſ. non alie. c. dudum. li. 6.* ſed ſi cõmunis forma ſeruata eſſet, teneret venditio. j. *de iis quæ fiũt à præla. ſine conſenſu cap. cum nos.* ſed ſi lęſa eſſet Eccleſia reſtituitur in integrum. j. *de in integr. reſti. c. requiſiuit. & j. de emptio. & vendi. c. cum dilecti.*

Additio. Hæc gl. nõ valet in feudo Eccleſiaſtico, qđ de cõſenſu Eccl. à qua tenetur, vẽdi põt, nec alienatur, immo idẽ dominiũ remanet penes Eccleſiam j. *de feu. c. 2. de dona. per tuas.* dictum ergo Io. tunc procederet, quando ageretur de transferendo directo dominio in emptorem. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Dignitas ſublata de Eccleſia per ſtatutũ Capituli confirmatum per Papam, vlterius non cenſetur vacare, niſi per contrarium actum ſtatutum fuerit reuocatum.*

CAP. VIII.

CVm † acceſſiſſent ad Apoſtolicã Sedẽ Archi. Tulleñ. & G. Tulleñ. Capituli procurator: Archid. propoſuit memoratus, quòd cum olim quidã Tulleñ. Canonici noſtris aurib. intimaſſet, q Primiceriatus † in Tulleñ. Eccleſia tãto tempore vacauiſſet [i]: quod ad manus noſtras illius perſonatus eſſet donatio deuoluta: & infrà ¶ Fuit inſuper ex parte Capituli allegatũ, quòd de cõmuni aſſenſu

† *Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.*

† *Aliàs Primiceriatus dignitas.*

CVm acceſſiſſent. Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro Primicerio. In ſecunda pro Capitulo: ibi, *Fuit.* In tertia definitiua commiſſio: ibi *Quocirca* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam Canonici Tulleñ. olim ſignificauerunt D. Papę, quod Primiceriatus Tulleñ. tanto tempore vacauerat, q ipſius collatio ad D. Papam fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibuſdam, vt ſuper hoc inquirerent veritatem, & ſi vacauiſſet tanto tempore, quod ſecundũ Lateran. Concilium ad D. Papam collatio fuiſſet deuoluta, ipſi perſonam idoneam de perſonatu ipſius inueſtirent. Cùm autem ſuper hoc executores procedere vellẽt, ex parte Capituli fuit ꝓpoſitum corã ipſis, quod reſcriptũ non valebat veritate tacita impetratũ: quia de cõmuni cõſenſu Canonicorũ Tulleñ. fuerat cõſtitutum, ne dignitas illa eſſet vlteriùs in Tulleñ. Eccleſia: & ipſa cõſtitutio fuerat per ſedẽ Apoſt. confirmata, propter qđ euidẽter patet quod Primiceriatus tãto tẽpore nõ vacauit ſicut fuit falsè D. Papę ſuggeſtũ. Propter qđ negotiũ delatũ eſt ad D. Papã: corã quo omnia iſta fuerũt propoſita. vnde mãdat Papa quibuſdã, vt ſi cõſtiterit Canonicos Tulleñ. cõmuniter ſtatuiſſe, ne Primiceriatus eſſet vlteriùs in Eccleſia Tulleñ. & ſtatutũ ipſum auctoritate Apoſtolica cõfirmatũ fuiſſe, illud faciãt in ſuo robore permanere, niſi poſtmodũ dicti Canonici contrauenerint aliquẽ in Primiceriũ eligẽdo. No. qđ Primicerius dicitur habere officiũ. No. q q facit cõtra priuilegiũ, amittit vires priuilegij: & ſic nota, q ius perditur per abuſum. No. q facilius aliquid immutatũ reducitur ad priſtinũ ſtatũ, quàm q immutetur.

i ¶ *Vacauiſſet.*) Nulla iuſta cauſa impediẽte: aliàs nõ curreret tẽpus. j. *de cõceſ. præb. & Eccle. nõ va.* qa diuerſicaté. arg. ad hoc 28. diſt. de Syracuſana. & 2. q. 6. anteriorũ. §. ad hoc. Et ſi Papa interdicat aliquibus, ne eligãt ſine ſuo mãdato ſpeciali, tẽpus

pus ſcilicet trium menſium ſtatutũ à canone eis currit, niſi intra id tẽpus poſtulauerint licentiã eligendi. j. de elect. c. Vlt. Greg.

a ¶ *Conſtitutum.*) Ac ipſum ſtatutum per ſedem Apoſt. confirmatum fuerat.

¶ *Gl. eq. quærit allegans negatiuè, ponit opi. Io. & Vacillando ſoluit in fine gl. & ponit triplicem effectum confirmationis ex certa ſcientia.*

† *Primiceriatus: quale ſit officium, tradetur infra hoc lib. tit.* de offic. primicerij.

An Canonici poſſint per ſe minuere præbendas & dignitates: minus, vbi à Papa.

Canonicorum Tullenſiũ fuerit conſtitutum [a], ne Primiceriatus † dignitas eſſet vlterius in Eccleſia memorata inter Canonicos ipſos Primiceriatus prouentibus & poſſeſſionibus diſtributis: & infrà. ¶ Propter quod euidenter apparet, quod Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacauerit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum: & infrà.

¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Tullen. Canonicos, ne vlterius in Tullenſi Eccleſia Primiceriatus eſſet officium, communiter ſtatuiſſe, ac ſtatutum ipſum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fuiſſe poſt modum (ſicut dicitur) confirmatum [b], vos illud faciatis in ſuo robore permanere: niſi poſtea dicti Canonici contrauenerint [c], aliquem videlicet in Primicerium eligendo [d].

b ¶ *Confirmatum.*) Sed nunquid canonici per ſe poſſunt minuere præbendas, vel dignitates tollere ſine licentia D. Papæ? Videtur quod nõ: quia nec augere poſſunt. j. *de cenſib. c. cum olim. & de Vit. & ho. cle. c. quoniam & 22. diſt. c. 1.* quia honor Eccleſiæ potius debet augeri, quam minui. j. *eo. c. ex parte.* vbi eſt expreſſũ quod non. *& de conſe. diſt. 1. Vaſa. ver. in hoc enim & j. de ver. ſign. c. Vlt.* & quia temporibus noſtris potius addi reuerentiam cupimus, quam minui. *25. q. 1. quæ ad perpetuam. & 7. q. 1. quæcunque.* Vnde nec Epiſcopus poteſt omittere, quin ſtatuat Archipreſbyterum: quaſi ſolus ipſe ſufficiat. j. *de off. Archipreſ. c. Vlt.* & in [illegible] qualemcũque eligere, quam ordinem plenum non eſſe. ff. *de Decurio l. generaliter. § tem.* Ad hoc dixit Ioann. quod ex cauſa poſſunt minuere: vt j. *de inſti. c. 1. & c. auctoritatẽ. & j. eo. c. proxi.* & de auctoritate Epiſcopi. *21. diſt. in nouo teſtamento.* Et quod poſſunt vnã dignitatẽ tollere, vel diminuere, vel mutare præbendas, probatur *16. q. 1 præcipimus. & j. de exceſ. Præla. c. ſicut Venere. & ff. communia præd. l. ſi quis duas. § 1. & ff. de neg. geſt. l. cum alienũ. j. de præben. c. vacante. & 63. diſt. c. quia ſanctus. §. verum. & 63. diſt. quorum Vices. & c. corepiſcopi.* & in prædicta decretali Honorij. j. *eo. c. ex parte.* vbi dicit, licèt nõ ſint eius redditus diminuti. Sic ita videtur quod potuiſſent, ſi fuiſſent diminuti. o. Sed verius credo, quod nõ poſſint ſine auctoritate Papæ, ne quidque in fraudẽ hoc facerẽt, & cauſam ſubucerẽt cũ nõ liceret. & hoc idẽ dicitur de cõſenſu Epiſcopi. *arg. optimum. j. de ver. ſign. c. Vlt.* Quod ergo inutile ſint, hic cõfirmatur auctoritate D. Papæ ex certa ſciẽtia. *arg. 16. q. 1. c. Vlt.* ſicut & datur actio ex nudo pacto, ſi iuuetur auctoritate legis vel Principis. ff. *de pactis l. legitima.* Vel tene, vt dixit Io. quod poſſũt minui ex cauſa, alias nõ. arg. j. *c. proxi. Ver. niſi in tantum, & contrario.* Dignitatẽ tamẽ nõ credo, quod poſſint creare vel ſupprimere ſine auctoritate Papæ, vt ibi dicit: nec diminuere numerũ iuramẽto firmatũ cui cõfirmatio ſedis Apoſt. acceſſerit, huiuſmodi clauſula adiecta, ſ. quod *ſi ſecus fieret, non valeret.* j. *de præben. c. dilecti. in contrario.* Not. quod cõfirmatio ſiue cõſtitutio D. Papæ videtur confirmet infirmũ. *2. q. 1. in primis & 3. q. 6. hæc quippe.* Confirmat etiã & ſupplet defectum ſolemnitatis omiſſæ. j. *de tranſ. c. 1.* Item valet, vt de beneficio illo, quod ex certa ſciẽtia confirmatur, poſtea directè an licitè ſit acquiſitum, an non, ſine nouo mandato non cognoſcatur. j. *de confir. vt. vel inuti. c. 1.* Si vero ſub hac forma confirmat, ſ. *confirmamus ſicut iuſtè poſſides*; talis confirmatio modicum operatur, vt in h. l. j. *de confir. vti. vel inuti. c. 1.* de qua confirmatione habes. j. *de conceſ. præben. & Eccle. non Va. c. quia diuerſitatem.*

¶ *Gl. ſeq. arguit pro vnico actu, & c. allegans ſex iura, ad contrarium allegans quatuor: demum ponit quatuor opi. Vinc. Io. Tancredi, & aliorum, quarum quaslibet diſtinguit.*

Priuilegiũ an vnico actu perdatur.

c ¶ *Contrauenerint.*) Videtur, quod priuilegiũ vnico actu perdatur, vt hic. *& j. c. proxi. & j. de præb. c. pro illorum. & 11. q. 3. priuilegium. C. de iure dom. impe. l. 2. & C. de iis qui per me. ſiudi. nõ ap. l. hiis quis. & C. de pact. inter emp. & vend. l. commiſſoria.* Argumentum contra, quia delictũ perſonæ, *& c. 16. q. 6. ſi Epiſcopum. j. de arbi. c. cum tempore. j. de priuil. c. accedentib. & c. ſi de terra.*

Vincẽt. diſtinguit, aut datur priuilegium ad faciẽdum, aut ad nõ faciendum. Si datur ad faciendum, & is qui impetrauit, ſpatio decem annorum nõ vtitur eo, perdit illud. ff. *de nundi. l. 1.* Si vero datur ad nõ faciẽdũ, ſi Papa reſeruauit ſibi aliquid iuris in eo, nõ põt tali priuilegio renunciari expreſſe. j. *de arbit. c. cum tempore.* ſed ſi nihil ſibi reſeruauit, puta quia dedit priuilegium de nõ dadis decimis: tũc nõ perditur niſi legitimo tpe, ſ. ſi quadraginta annorũ ſpatio fecerit cõtra priuilegiũ decimas ſoluẽdo. j. *de priui. c. accedentib. & c. ſi de terra. & 7. q. 1. quam periculoſum.* Sed ibi ſufficit, quod ſemel renunciet, ſ. circa beneficia. Si datur ad excipiẽdum, perpetuum eſt: quia quæ tẽpalia ſunt ad agẽdum, perpetua ſunt ad excipiẽdum. ff. *de do. excep. l. pure. §. vlt.* quod eſt verum ſi nemo agat. ſed ſi agat, & nõ excipitur cõtra agentem, perditur priuilegium. ff. *de procur. l. Pomponius. § ratihabitionis. & ff. de con. inde. l. ſi is qui.* [a]

Ioannes dixit, quod ſi ille, qui impetrauit priuilegium, directè obuiauit priuilegio, perdit illud vnico actu tãtum: vt hic. *& j. c. proxi. & j. de præb. c. pro illorum.* ſecus ſi nõ ſeruat illud: vel ſi non tuetur ſe illo: tunc enim perdit legitimo tempore. j. *de priuil. c. accedentibus. & c. ſi de terra.* Magis enim delinquit, qui directè venit contra priuilegium, quam ille qui non vtitur illo. *arg. ad hoc 84. diſt. quiſquis. & j. de ſent. excõ. c. contingit.*

Alij diſtinguunt, an priuilegium ſit oneroſum: & tunc vnico actu tollitur: an ſit fauorabile. & tunc non perditur vnico actu.

T. Melius videtur dicere: ſi priuilegium datum eſt fauore perſonæ ſeu perſonarum; quale fuit hic, & in ſimilibus concordantiis, perditur vnico actu. Si datum eſt fauore Eccleſiæ ſiue intuitu Religionis, vt ſunt priuilegia de nõ ſoluendis decimis & ſimilibus: non tollitur niſi legitimo tẽpore, vt dictum eſt. Et hæc opinio T. habetur his verſibus.

Priuatam legem tollit contrarius actus.
Si perſonalis ſit, [illegible] eſſe realis.
Tunc non perdetur, niſi præſcripſiſſe probetur.

Melius videtur dicendum, quod ſicut ſunt diuerſa priuilegia in diuerſis caſibus conceſſa. quodlibet priuilegium locum habeat in ſuo caſu [b]; ſicut vides in præſcriptionibus, quæ diuerſa tempora requirunt. Dic vt j. *de deci. c. ſuggeſtum.*

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Eligendo.*) Videtur, quod talis electio non deberet valere, quia noua dignitas ſine licentia Papæ conſtitui non poteſt. j. *de conſue. c. cum olim & 22. diſt. c. 1.* Sed hæc electio videtur de nouo eſſe creata, & ſine licentia [c] Papæ non dicitur noua dignitas. ſed ex conſequentia antiquæ dignitatis poſſunt eam reſumere. *arg. ad hoc. j. de ſen. c. 2. & j. de iud. c. reſolutũ. & ff. de noui operis nunciat. l. 1. §. ſi quis ad ſictum.* Ber.

2 An & quando priuilegium vnico ſolo actu vel pluribus amittatur, vide gl. 1. in l. voluntariè, & Cyn. poſt Petrum de Bel pert. C de execut. & per eoſdem in l. falſo. C. de diuerſi.

b Concord. text. in l. ſi cum actũ. ff. de neg. geſt. & in l. ſi [illegible] ff. de cal. & l. Papinianus exuli. ff. de mino.

¶ Idem Clugien. Epiſcopo.

¶ *Nõ obſtante certo Canonicorum numero etiã per Papam cõfirmato, prouidendũ eſt receptis vltra numerũ de ſuperexcreſcẽtib. maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti.* CAP. IX.

CVm † M. Ferrarienſis: & infrà. ¶ Dictus M. pro ſe ac

† Cap. 5. co. tit. in 3. compilat.

CVm M. Ferrarienſis.) Habet materiam prolixam & ſubtilem: & hoc dicit: Si capitulum contra ſuam conſtitutionem de certo Canonicorum numero, aliquos recipit in Canonicos, de ſuperexcreſcẽtibus fructibus eis prouideri tenetur. Ioan. And. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro M. & ſocijs. In ſecunda pro Capitulo, ibi, *Verum.* In tertia definitio: ibi, *Mandamus.* Abb. Siculus.

c. *Simili de conceſſione præbendæ c. vlt. lib. 6.*

CASVS. Canonici Ferrarienſes, vt maioribus redditibus abundarent, ſtatuerunt 14. præbendarum numerum in Eccleſia Ferrarien. præter illud quod communi menſæ cõtert deputarunt contra antiquã conſuetudinẽ Eccleſiæ. poſtmodum quadam præbenda vacante in ipſa Eccleſia, Canonici contra conſuetudinẽ ipſam voluntariè venientes, M. & quatuor ſocios ſuos receperunt, nullis præbẽdis aſſignatis eiſdem: & quamuis redditus illorum eſſent quãplurimum augmẽtati, noluerunt tamẽ eiſdem de ſuperexcreſcentib. redditib. prouidere: & ideo inter dictos quinq; & Capitulum quæſtio ſuper hoc mota fuit corã Ferrarien. Epo. tandẽ ad ſedẽ Apoſt. quæſtio eſt delata: corã D. Papa omnia iſta fuerunt ex parte illorum quinq. propoſita. & ex aduerſo ex parte Capituli fuit propoſitum, quod in Ferrariẽ. Eccleſia 14. præbẽdarum numerus fuerat cõſtitutus, & à ſede Apoſt. confirmatus, tandẽ cum vna præbenda in eadẽ Eccleſia vacaret, ad inſtantiã quorundã receperunt duos in eandem præbendam, & poſtmodum ad preces Epi dictum M. & quendam alium ſine præiudicio cõſtitutionis prædictæ in Canonicos receperunt. ita tamen quod ipſi de canonicatu nil reciperẽt, donec primi duo eſſent præbendas integre aſſecuti, & redditus qui per eorum induſtriam excreuerunt, deputauerunt cõi menſæ, quæ minus ſufficiens erat: quos quinq; Canonici ſibi cõtra prædictam conſtitutionẽ petebant in beneficium aſſignari. Iſtis & alijs allegatis mãdat Papa iudici, vt cum in cõſtitutione prædicta etiã cõfirmatione Apoſtolica, vel fuerit vel eſſe debuerit ſicut cõſueuit, expreſſum, niſi *in tantũ excreuerint Eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſint ſufficere competenter* & ipſi Canonici cõtra cõſuetudinẽ ſuam receperant quatuor ad vacaturas præbẽdas vltra numerum conſtitutum: faciat ſuperexcreſcentes redditus prædictis quinq; Canonicis aſſignari: vt ipſi ex eis æqualẽ cum alijs poſſint habere præbendã, quod ſuperfluum fuerit in cõi vſus conuertatur, antiquis Canonicis præbẽdas ſuas percipientib. cõſuetas: reuocato in priſtinum ſtatum quicquid ab alterutra

quatuor ſociis [a] ſuis propoſuit, quod Ferrarien. Canonici, vt eo [b] ampliùs ſuos redditus augmentarent, quo [c] prouentus Eccleſiæ (qui diuidi conſueuerāt inter plures) in vſus cederēt paucorū, quatuordecim præbendas tantū, præter id quod menſæ communiter depútarunt, in eadē Eccleſia contra antiquam conſuetudinem [d] ſtatuerunt. Poſtmodum verò contra conſtitutionē ipſam voluntariè veniētes dictos quinque in Canonicos rēceperunt nullis præbēdis aſſignatis eiſdē. Et licet eorum redditus nō modicum fuerint augmētati, nondū tamen eis voluerunt ex superexcreſcentibus redditibus prouidere [e]. ¶ Verum ex aduerſō ſuis propoſitum, quod quatuordecim præbendarum numero in Ferrariē. Eccleſiā inſtituto, & Apoſtolicæ protectionis prēſidio roborato: cum vna in eadem Eccleſia præbenda vacaſſet, ad quorundam inſtantiam duos [f] ad eam, & poſtmodum ad preces Epiſcopi dictum M. & quendam alium [g] ſine præiudicio [h] dictæ conſtitutionis in Canonicos receperunt [i]: ita quod ipſi Canonici de Canonia nihil [k] perciperent, donec primi duo eſſent præbēdas integrè aſſecuti. Cúmque per Canonicorū induſtriā [l] fuerit procuratum, vt ex poſſeſſionibus, quas Eccleſia tempore lōgo poſſedit, plures eis redditus ſolucrētur: ſuperexcreſcētes communi menſæ, quę minùs ſufficiēs fuerat, deputauerunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra Capituli cōſtitutionem in beneficium aſſignari: & infrà. ¶ Mādamus, quatenus cum in conſtitutione prędicta, & confirmatione ſedis Apoſtolicæ, vel fuerit vel eſſe debuerit ſicut conſueuit, † expreſſum, niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſent ſufficere [m] competenter: & iidem Canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad vacaturas [n] præbendas quatuor receperunt

teruitra partiū in præiudicium alterius poſt motā quæſtionē corā Epō Ferrarien. circa præbēdas vel poſſeſſiones fuerit attētatum. Nota quædā notabilia in hac decretali. Primò quod [a] proteſtatio nō prodeſt illi, qui facit cōtra illā proteſtationē. Itē vbi [b] certus Canonicorū numer⁹ cōſtituitur vel cōfirmatur, cōditio, illa, *niſi in tantū excreſcerēt*, &c. ſubintelligitur, etiāſi non apponatur. Item lite mota nihil ab alterutra partiū innouādū in prēiudicium alterius.

a Proteſtatio non prodeſt illi qui facit contra illam proteſtationē.

b Certus Canonicorum numerus conſtituitur.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. an ſine mādato iſte M.* &c.

a ¶ *Socii.*) Et licèt M. haberet mādatū: tamē ſine mandato pro ſociis abſentibus agere poſſet, cū eſſent cōſortes eiuſdem litis: quia agebant, vt eis fieret cōmunicatio de fructib. ſuperexcreſcētib. tamē cauere debet de rato: [c] *vt C. de conſor. eiuſ. lit. l. 2.* & eſt ſpeciale: aliàs nō admittitur ad agēdum ſine mādato, niſi eſſet coniuncta perſona, *ff. de procur. l. ſed hæ perſonæ. in prin. & ī. tit. prox. c. nonnulli.* Et in alio eſt hoc ſpeciale: quia [d] poſt litem cōteſtatā datur cautio: quod eſt cōtra id, quod legitur. *ff. de procur. l. Pomponius. §. ratihabitionis.* Sed illa lex, Pōponius loquitur, quando per ꝓcuratorē lis eſt conteſtata. Vincen. Sed non credo, quód iſta ſit talis cauſa: quia quilibet agere poterat pro ſe, & ſine aliis. & iſte M. habebat mandatum ab aliis, aliàs non fuiſſet admiſſus procurator. Ber.

c *De his cautionibus tractauit hic Bonaguida, id quod colligitur ex no. infrà* de procurat. cap. 1. *& c. accedēs & c. mandato. & plenius de his in Specu. de ſatiſd.* Io. *And.*

d Cautio datur poſt litem conteſtatam.

b ¶ *Eo.*) i. in tantum.

c ¶ *Quo.*) i. in quantum.

d ¶ *Conſuetudinem,*) Hoc nō multùm noceret, dummodo ex cauſa hoc facerent, vt dictum eſt ſ. *c. prox. arg. ff. de decr. ab or. fa. quod ſemel. & in auth. Vt deter. ſit nu. cleri. coll. 1. Ver. nō enim, &c. & ī. de inſti. c. 1. & c. auctoritate.*

e ¶ *Prouidere*) Subaudi, quod ille M. cū ſociis ſuis petebat de illis fructibus ſuperexcreſcentibus ſibi præbendas aſſignari.

¶ *Gl. ſeq. recit. per obiect. quæ tripliciter ſoluitur.*

f ¶ *Ad eam.*) Si hoc eſſet verū, talis receptio non valebat. *ī. de præben. maioribus. & c. tua.* Sed probata nō fuit hæc forma: ſed hoc obiicere nō poterāt: quia fatebantur ſe feciſſe contra conſtitutionem Turo. cōcilij. *ī. de præben. c. maioribus.* quare non eſſent audiendi. *de conceſ. præb. & Eccl. non va. cum ſuper quæſtione.* & ſic repellūtur ſuam turpitudinem allegātes. *ī. de dan. c. inter dilectos.* [e] Vel dic ad eam, i. ea vacante, elegerunt duos ſimpliciter in Canonicos. ADDITIO. Vel dic ſecūdū Inn. quod fortè ambo diuidebāt præbēdam: ſed ſimpliciter fuerūt electi in Canonicos, & nō ad ipſam diuidēdam. ſed poſtea inter ſe ordinauerunt de præbēda diuidēda: quod fuit illicitum: ſed quia iſti actus fuerūt diuiſi, ideo ſecūdus non nocuit primo, *ad hoc de rerum permu. ad quæſtiones.* dixit tamen plus ſibi placere, quod not. *de præben. c. dilectus. 2. & c. qua.* & illud quod ibi not. maximè in *decre. dilectus.* Io. And.

e Concor. l. tranſactione. C. de tranſac. & l. mercalē. C. de cōd. ob tur. cau.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

g ¶ *Alium.*] De quinto nō fit hic mentio: quia fortè Capitulum confitebatur illum elegiſſe.

¶ *Gl. ſeq. notat proteſtationem nō prodeſſe, allegat tria iura, in contrarium allegat quinque, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Sine præiudicio.*) Hic ergo nō prodeſt proteſtatio: quod eſt verū quādo eſt cōtra ſubſtātiā facti, vel rei ſuper qua fit: vt ſi proteſtatus fuiſſet cùm reciperet aliquē in Canonicum, vt nō haberet præbēdā: quæ ſubſtātia eſt negotij: quia qui [f] receptus eſt in Canonicū non debet carere præbēda: *vt ī. de præb. c. relatum.* Si vero proteſtetur ſic, quod ea quę dicit, nō dicit animo cōteſtandi litem: talis bene valet. Ioan. *ī. de app. c. ſolicitudinem. & ī. de cenſi. c. olim cauſam. & ff. de condi. indebiti,* quod quis ſciens. Arg. contra *ī. quod met. cauſa. perlatum. & 31. q. 2. Lotharius. ff. quibus modis pign. vel hypo. ſolui. ſi debitor. §. 1. & ī. de in integ. reſti. c. cum venissent. & ī. de elect. c. Cumana. circa finem.* Solu. ibi proteſtatio nō valet, vbi proteſtans per cōtrariū facti [g] directè obuiat ſuę ꝓteſtationi, vt in dictis decret. *c. ſolicitudinē. & c. olim cauſam.* niſi hoc faceret iuſta de cauſa: vt in d. c. perlatū. Et quādoque ꝓteſtatio pl⁹ prodeſt, quā appellatio. *C. de fil. famil. l. 2. lib. 10.* Ideo poteſt dici, quod ꝓteſtatio profuit, cū ipſi præbendas cōſuetas, integrè percipiunt, etiam ſi iſti quinque de redditibus excreſcētibus non percipiūt tantū quātum antiqui: ſed tamē prēiudicium fit eis quātum ad communem menſam.

f Receptus in canonicum non debet carere præbenda.

g *Quod eſt proprietūc, quando proteſtatio & factum ſe ſimul non compatiūtur: vbi ergo duplicicter intelligi poteſt aliquod factum. adde Albertinū tract. de agnoſ. aſſertio. q. 11. n. 9. & Gerſonem. tract. de proteſta. conſider. 3.*

¶ *Gl. ſeq. diſtinguit Canoniam à Præbenda.*

i ¶ *Receperunt.*) Vnde eis ꝓuidere debebāt, *ī. de præb. c. relatum. & c. dilectus. & ī. de conceſ. præbend. c. cum ſuper quæſtione.* Et no. quod aliud eſt Canonia, & aliud Prębēda. [h] Canonia eſt ius, ꝙ prouenit ex electiōe & receptione in fratrem. vt hic [i] Prębēda eſt, quę ꝓcedit ex inſtitutione & officio: quia ex quo quis facit officium, debet percipere beneficiū. Vn. de & Laic⁹, vt dicit Vincēt. poteſt habere prębēdam, & poteſt eſſe prębēdarius, ſed non poſſet eſſe Canonic⁹. *ī. de inſtit. c. eccleſia.* Nota quod omnis Canonic⁹ debet habere prębendam: ſed non conuertitur. [k] ſola. n. perceptio ſalarij non facit decurionē. *ff. de decur. l. ſola ſalarij.* nec quicūque habet canoniam, habet vocē in Capitulo, vt puer. *ī. de æta. & quali. c. ex ratione. ff. de decur. l. ſpurij.*

h Canonia quid.

i Prębenda quid.

† *Facit ad hoc* l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de ædil. edi. *not. Bar. in* l. nemo. ff. de re. iu.

k Perceptio ſola ſalarij non facit decurionem.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Nihil perciperēt.*) Videtur quod fuerit ſimoniacū. *ī. de præben. c. dilectus filius* T. Dic, quod ſi intellexiſſent, & actū eſſet inter partes, quod nihil omnino perciperēt: ſimoniacū fuiſſet: ſed intelligebant, quod tātum de prębendis diuiſis nihil perciperet, & hoc patet ex eo quod dicit *ī. antiquis Canonicis ſuas præbendas.* &c. & Canonici nullum pactum cum aliquo ſed fecerunt. ſimpliciter elegerunt illos: ita quod de præbendis diuiſis nihil perciperent.

¶ *Glo. ſequens obiicit, & ſoluit.*

l ¶ *Induſtriā.*) Hęc videbatur bona allegatio: quia ſi per ipſorum induſtriam redditus ſunt augmētati, non debent cōpelli illos communicare aliis. *C. de alluui. l. 3. & ī. de in integ. reſt. c. requiſiuit. in fi.* aliàs, *c. 1. & ff. de rei ven. l. cæterum.* & [l] nemo cōpellitur ad communionem. *ff. de cond. indeb. l. ſi non ſortem. § ſi centum. ff. pro ſocio. l. qui admittitur.* Papa tamen nō admiſit illam allegationem: quia præiudicauerūt ſibi eos recipiēdo. [m] Et tot ponēdi ſunt in Eccleſiis, quot ex earum fructibus poſſunt cōmodè ſuſtētari. *vt ī. de inſti. c. 1.* quia bene poterant eis prouidere de cōībus redditib⁹: nec diſtinguitur hîc, qualiter redditus augmētentur: nec refert ex quo augmentati ſunt, vndecunque proceſſerit, *vt ī. de verb. ſig. c. ſi.*

l compellitur nemo ad communionē.

m *Eccleſiæ tot habent miniſtros, quot commodè poſſunt ſuſtentari.*

ADDITIO. Quòd ſi per induſtriā Canonici ſua præbenda augmētetur, ſibi cedit, nec diuidere cōpellitur: ſecus ſi communitatis prędia, vnius ſolicitudine augmētentur: vt hic, ſecundùm Hoſt. Ioan. And. in nouellis.

m ¶ *Poſſent ſufficere.*) Arg. conditionē ſubintelligēdam. *vt 22. q. 2. beatus. ff. de ſatiſda. cog. l. vlt. ī. de iureiurand. c. quemadmodum. vbi de hoc. & ī. de reſcrip. c. 2.*

¶ *Gloſſ. ſequens ponit opinionem, quam reprobat.*

n ¶ *Ad vacaturas præbēdas.*) Per hoc quod dicit *ad vacaturas,* dicunt quidam, vt Papa Inno. iiij. quod hæc decre. continet diſpenſationem, & non ius commune. Sed non eſt verum, immo continet ius cōmune: cum ex cōfeſſione vtriuſque partis conſtet illos fuiſſe receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc eſt contra ius, quod aliquis recipiatur in Canonicum, & expectet præbendam: ſed nullum percipere beneficium, ſi percipi poſſit, eſt contra ius. *ī. de præbend. c. dilectus. 1. & c. relatum.* [n] quia aliud eſt canonia, aliud præbēda, vt dictum eſt ſ. *eod. c.* & ideo Papa mandat eis dari ſuperexcreſcentes redditus.

n canonia differt à prębenda.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Vltra*

a ¶ *Vltra numerum.*] Hic poteſt quæri, vtrum iſti qui quotidie recipiuntur vltra numerũ, habeant vocẽ in electione Eporum vel aliorũ Prælatorum? Dico ſtandum eſſe cõſuetudini: & ſi nulla ſit cõſuetudo, adhuc nõ credo, quod debeãt vocari ad huiuſmodi tractat⁹ vel electiones, cum nõdũ habeãt plenũ ius, nec etiam poſſeſſionem.

¶ *Glo. ſequẽs quærit, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Cum integritate.*] Sed cum Canonici iſti voluntariè recepe rũt quatuor vltra numerũ cõſtitutum, auctoritate propria cõtra ſuã cõſtitutionẽ, quare nõ cõpellũtur cõicare ſuos redit⁹ illis, vt ſint oẽs æquales, cũ renũciare videãtur ſuo priuilegio. ĩ. c. *proximo.* Poteſt indici, ꝙ ipſi hoc non petiuerũt: vt in litera patet. & cõdẽnatio nõ debet fieri, niſi quaten⁹ petitũ eſt: vt ĩ. *de ord. cog. c. cũ dilectus.* Vel dicas, qđ ſi etiã petitũ fuiſſet, nõ debebãt cõdẽnari: q̃a nõ fuerũt recepti vltra numerũ præbẽdorũ, licèt vltra Canonicorũ numerũ: vt ſatis apparet in litera ipſa: vt dicitur ſ. eo. c. in notula, per hoc.

vltra numerum [a] conſtitutum, antiquis Canonicis præbendas cum integritate [b] percipientibus conſuetas ſuperexcreſcentes reditus prædictis Canonicis facias aſſignari: ita quòd ſi ex eis pares potuerint cum aliis ſortiri prębendas: quod ſuperfuerit in communes Canonicorum vſus (ſicut priùs ſtatuerant) ſiue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritũ quæcunque ab alterutra partium in preiudicium alterius poſt motã quæſtionẽ [c] coram Epiſcopo Ferrariẽ. circa prębendas [d] vel poſſeſſiões fuerit innouata.

¶ Idẽ Abbati, & Cõuentui S. Syluestri.

¶ *Statutũ generale Laicorũ ad Eccleſias vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur: nec ſpeciale etiam, quod earum commodũ & fauorem concernat. hoc dicit, quoad intellectum. Abb. Siculus.*

CAP. X.

ECcleſia S. Mariæ. & infrà

¶ Nos attendentes quòd Laicis (etiam Religioſis [e]) ſuper Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis [f]

¶ *Gl. ſeq. notat & ſignat contrarium.*

c ¶ *Poſt motã quæſtionem.*] Not. qđ quicquid in præiudiciũ alterius partis lite pendente fit, debet in irritum reuocari. ĩ. *vt lit. pendẽ. c. Eccleſia S. Mariæ.* ĩ. *de deſpon. imp. c. ad diſſoluendum in fine. & ff. de rei vend. l. ſi fundum. C. & l. certum. ff. ſ. quia res. Arg. cõtra* ĩ *de reſti. in integ. c. cum venisset in fine.*

d ¶ *Circa præbendas.*] Vt ſi aliqua præbenda de antiquis vacauit lite pendente: & illa fortè ſit alij aſſignata: vel ſi aliquis poſſeſſiones illas, quas petebãt, ſibi in beneficiis occupauit: totum debet in irritum reuocari.

E *Ccleſia S. Mariæ.*) Famoſa eſt hæc decr. & cõmuniter ſic ſummatur. *Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones Laicorum definiri non debent* Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur duplex definitionis motiuum. In ſecũda definitio: ibi, quod *à ſenatore*. Abb. Sicu.

¶ Caſus ſic ponitur. Eccleſia S. Mariæ in via lata mouit quęſtionẽ cõtra Ioan. de Archeia ſuper quibuſdã poſſeſſionib. coram iudice delegato à Rom. Senatore, lite pendente. Idẽ Ioan. poſſeſſiones illas trãſtulit in monaſterium S. Syluestri. tãdẽ abſolutus fuit idẽ Ioan. appellatũ fuit ad Senatorẽ, corã quo idẽ Io. dicebat ſe nõ eſſe cõueniẽdum: quia nõ poſſidebat illas poſſeſſiones. Demum Senator Romanus occaſione cuiuſdã ſtatuti, in quo cõtinebatur, quod ſi quis rem litigioſã lite pẽdẽte trãsferret in alium, illa poſſeſſio deberet auferri poſſeſſori, & petitori dari: ſpoliauit monaſterium poſſeſſionibus illis, & reſtituit illas Eccleſię S. Mariæ monaſterio non citato vel confeſſo vel conuicto. Vnde monaſterium cõqueſtum fuit D. Papæ. Papa cõſiderãs qđ Laicis quãtumcunq; religioſis ſup Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis nulla eſt attributa facultas, & ſi ab illis ꝓprio motu quid ſtatutum fuerit, quod etiã Eccleſiarum vtilitatẽ reſpiciat & fauorem, nulli⁹ debet eſſe momẽti niſi per Romanã Eccleſiã fuerit approbatum: (vnde ſtatutum Baſilij de nõ alienãdis ꝑdiis ruſticis vel vrbanis, miniſteriis & ornamẽtis Eccleſiarum, licèt in ſe bonũ fuerit, illa ratione reprobatum fuit, q̃a per ſedẽ Apoſt. nõ fuit roboratũ) ideo qđ à Senatore fuerat factũ in pręiudicium monaſterij non conuẽti, non confeſſi, non cõuicti, D. Papa in irritum reuocauit, & eaſdẽ poſſeſſiones reſtituit monaſterio ſupradicto. No. qđ Laici de reb⁹ Eccleſiæ, vel pſonis Eccleſiaſticis nihil diſponere poſſunt in ꝑiudiciũ Eccleſiæ. Itẽ qđ ſentẽtia lata contra abſẽtẽ non citatum, non confeſſum, non conuictum, nihil valet. itẽ nota, quod iudex Eccleſiaſtic⁹ poteſt retractare ſentẽtiã iniqui iudicis ſecularis.

e ¶ *Etiã religioſis.*] Sic ergo Laici de reb. Eccleſię nihil diſponere poſſũt, ſiue in tẽporalib. ſiue in ſpiritualib. vt hic, & 96. diſt. bene quidẽ, vnde hęc decretalis ſũpta fuit. & ĩ. *de reb. eccle. non alie. c. cũ Laicis.* q̃a iꝰ ſpirituale, puta iꝰ eligẽdi in Eccleſia collegiata, etiã ſi ſit Patronus, non cadit in laicũ. ĩ. *de electio. c. ſacroſancta. & c. Maſſana.* non obſtante aliqua conſuetudine: vt ibi dicit Gregori⁹. Nec de re [d] ſpirituali cõpromitti poteſt in Laicũ ĩ. *de arbi. c. contingit.* nec iudicare de rebus Eccleſię poſſũt. ĩ *de iud. c. decernim⁹.*

¶ *Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

nulla ſit attributa facultas: quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi; à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum & fauorem, nullius firmitatis exiſtit †, niſi ab Eccleſia [g] fuerit approbatum. Vnde ſtatutum [h] Baſilij de non alienandis prædiis ruſticis [i] vel vrbanis, miniſteriis [k], & ornamentis [l] Eccleſiarum illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quòd auctoritate non fuit Romani Pontificis roboratũ. ¶ Quod à Senatore factum fuerat in præiudicium monaſterii non conuenti [m] nec cõfeſſi [n] vel conuicti, in irritum reuocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ibi ſentẽtialiter definimus.

¶ Idem vniuerſis Doctoribus Pariſiis commorantibus.

¶ *Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.*

CAP. XI.

EX litteris † veſtræ deuotionis accepimus; & infra.

f ¶ *Perſonis eccleſiaſticis.*] Arg. quod eodẽ iure cẽſeri debẽt bona Clericorum & Eccleſiarum: vt ĩ *de vit. & hone. cle. c. vlt.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. notat & remittit.*

g ¶ *Ab Eccleſia.*] Sic ergo quod aliàs eſt infirmũ, cõfirmatio Papæ facit firmũ. ĩ. *de tranſact. ca. 1.* De hoc dictum fuit ſ. *conſt. c. cũ acceſſiſſẽt.*

h ¶ *Statutum.*] 96. diſt. c. bene quidem.

i ¶ *Prædiis ruſticis.*] Ruſticũ prædiũ appellatur, quod eſt ſine aliquo ædificio. Vrbanũ prędiũ, vbi factũ eſt ædificiũ, vt domus: *vt ff. commmunia præ. vr. & ruſt. l. 1. & ff. de ſer. ruſt. præ. l. 1.* & per totũ. & ff. *de ſer. vrb. præ. per totum.*

k ¶ *Miniſteriis.*) id eſt vaſis vel inſtrumentis.

l ¶ *Ornamentis.*) vt palliis & conſimilibus, quibus ornatur Eccleſia.

¶ *Glo. ſeq. exponit, obiicit, & ſoluit.*

m ¶ *Non conuenti.*) Benẽ dicit, *non conuenti.* quia conuentio ſiue citatio eſt principium ſiue fundamentum ordinis iudiciarij. primo. n. eſt quis citãdus: vt infra *de maio. & obe. c. inter quatuor. & ĩ. de proba. cap. quoniã cõtra falſam.* vbi cõſimilia per ordinem ponuntur, citationes, & dilationes, &c. per cõuẽtionẽ perpetuatur iuriſdictio delegati. ĩ. *de offi. delega. c. gratũ.* Sed videtur quòd potuit procedere altera parte abſente, cũ eſſet iudex appellationis. ĩ. *de app. c. ſæpe. & 2. q. 6. ei qui appellat. in prin.* ibi appellatore ceſſante. & dicit lex, quod quaſi priuilegiũ eſt illius, qui cognoſcit de appellatione, procedere altera parte abſente. *C. de tẽp. app. l. vlt. § illud.* Sed non eſt ita. ſẽper enim quis debet citari [f] quæcunque ſit cauſa etiã in cauſa appellationis. ĩ. *de appel. per tuas.* immo nõ valeat ſententia, vbi perẽptorium edictum non venit ad abſentis notitiã, vel ad eius domicilium. *ff. quæ ſen. ſine appell. l. 1. §. itẽ cum ex edicto.* Et Ioan. de Archeia corã iudice appellationis erat, nec defẽdebat monaſteriũ, q̃a dicebat, quod nõ poſſidebat. ADDITIO. Vnde contraria locum habent, quando eſt quæſtio inter appellãtem & appellatum. hic verò monaſterium nec erat appellans, nec appellatum, ſecundùm Abb. Io. And.

n ¶ *Nec confeſſi.*] Et hoc verum eſt: quia nemo iudicãdus eſt niſi conuictus vel ſponte cõfeſſus [g]. quod ſi fiat, ſentẽtia nulla eſt: vt 2. q. 1. nos in quenquam. per *decre. quam habes.* ĩ. *vt lit. pendẽ. c. Eccleſia*, intelligas finem iſtius capituli.

E *X litteris.*) Pœna priuationis à cõmunione, quæ propter contumaciam ex conſtitutione infertur, tẽporalis eſt, & non perpetua. Io. And. Prima pars ponit ſtatutum: & factũ, ex quo ſurgit dubitatio. Secunda dubitationẽ ſoluit, duas rationes inducẽs. Secunda ibi, *Quia tamẽ*. Abb. Sicul. Iſta decre. erat *in tit. de iureiur.* in tertia compilatione. CASVS Magiſtri artium liberalium Pariſiis commorãtes, à conſuetudine antiqua in quibuſdã articulis deuiauerãt. Vnde ipſi volẽtes conſuetudinẽ priſtinã reformare, iuramẽto interpoſito ſtatuerũt, qđ ſi quis Magiſtrorũ ordinationi Vniuerſitatis ipſorũ duceret reſiſtẽdũ, & tertiò cõmonit⁹ Vniuerſitati corũ parere cõtẽneret, ex tũc cõſortio Magiſtrorũ priuaretur. ꝑ ꝙ Magiſter G. ſ. d. cõione ipſorũ fuit priuat⁹. tãdẽ voluit obedire Vniuerſitati: ſed vtrũ debeat recipi, dubitatur: q̃a dicebãt, ꝙ ſic debeat remanere priuat⁹. Alij dicebãt, ꝙ recipiẽd⁹ erat, ex quo volebat ſatiſfacere. Alij dicebãt, ꝙ nõ poſſet recipi ꝑ iuramẽtũ abſq; licẽtia Papæ. Vñ Papa cõſult⁹ tãdẽ ꝙ cõſtitutũ nõ fuit, vt huiuſmodi

Marginal notes:

a Cõcor. ſex. in l. obſeruate. §. antequã. ff. de offic. procon. & in l. itẽ eorum. §. 1. ff. de aqua plu. arcen.

† Cap. 5. in 3. cõpilatione, tit. de ſo re comp.

b Hanc glo. dicunt eſſe ſin. hic Inn. & Panor. ad hoc, ſ. quodre notatur atteſtata lite pendente, quãdo attentans de perſona notatur. & vide de cle. excõmunic. min. illud ſu per gl. ſ. quaa Ioan. And. in no.

d Quod dic vt not. de iur. pat. nobis Io. And. in nt.

† Vide ca. qua in Eccleſiarũ. ſ. hoc tit.

† Hic erat præfectus vrbis Rom.

† Cap. 11. in 3. cõpilatio. tit. de iureiurando.

e Tex eſt in l. 2. C. de præſcrip. long. temp. & in l. vir bonus. ff. iud. ſol. & C. ne de ſta. defun. l. ſi pater.

f Niſi fuiſſet terminus aſſignat⁹, quo haberet vicem peremptorij. ĩ. de app. ſępe. Io. An. in no.

g Facit tex. in l. proinde. ff. ad l. Aqui. & C. de confeſſ. l. fin.

¶ Licèt à vobis fide [a] præſtita fuerit conſtitutū, vt ſi quis Magiſtrorum ordinationi Vniuerſitatis ipſorū duceret reſiſtēdū: & primò, ſecundò, tertióve [b] commonitus infra triduū [c] vniuerſitati parere contēneret, Magiſtrorū, ex tūc beneficio ſocietatis eorū in magiſtralibus priuaretur: & ob hoc Magiſter G. fuerit eorū communione priuatus. ¶ Quia tamen conſtitutum non fuit, vt in perpetuum [d] huiuſmodi priuatio perduraret: cū tā iuris canonici [e], quàm noſtri moris exiſtat, vt is qui propter contumaciā communione priuatur, cùm ſatisfactionē congruā exhibuerit, reſtitutionem obtineat: Mandamus quatenus ſupradictum Magiſtrum ſtatutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtræ conſortiū in magiſtralibus admittatis [f].

¶ Honorius iij. & Cantori Cabilon̄.

¶ Nō poſſūt Canonici ſine cauſa reſtringere numerū Canonicorum ſeu prabendarum. Abb.Sic.

huiuſmodi priuatio in perpetuū duraret, cum tā de iure cōmuni, quā de conſuetudine Eccleſiæ, extiterit aliàs, & exiſtat, vt qui propter cōtumaciā aliorū cōmunione priuatur, cū ſatisfacere voluerit, reſtitui debeat: Mādat Dominus Papa, qđ dictū Magiſtrum obedire volentē admittant in magiſtralibus ad cōſortiū Vniuerſitatis. No. quod q̄ ſimpliciter à communione aliorum excluditur propter cōtumaciam, debet recipi, cū ſatisfacere voluerit. Itē nota, quod iuramētū eſt benignè interpretandum.

a ¶ *Fide.*] iuramento.

b ¶ *Tertio ve.*] Hęc eſt enim legitima & canonica citatio ſiue admonitio trina. 24. *q*ō. 3. *de illicita.* §. *de cōiunctione.* 16. *q.* 7. oēs decimæ. *&* 17. *quē.* 4. de Presbyterorum. quia vindictā ſemper debet præcedere monitio 11. *q.* 2. *indignè. in prin.* j. *de vi. & hō. cle. c. vt. &* j. *de ſen. exc. cōtingit.* 2. *& c. ſacro.*

c ¶ *Intra triduū.*] Nimis breuis fuit terminus, quia non poterat deliberare ad plenū, & ideo potuit in prōptū incidiſſe periculū. ſimile. 2. q. 6. anteriorum primo reſpōſo, vbi olim triduū dabatur ad appellandū, vnde dati fuerunt poſtea decē dies, vel ſaltem terminum decē dierum ſtatuiſſet: q̄a illud tempus modicum appellatur. *ff. de conſtitu. pecu. l. promiſſor.* §. 1. & propter breuem terminum poteſt appellari. j. *de dila. cap.* j.

Terminus ad appellandum qualis taxandus.

¶ Gloſſ. ſeq ponit opi. Inno. pro qua alle. §. *iura. Alle. in contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *In perpetuum.*) Dicit hic Inn. iij. quod aliud eſt aliquem ſimpliciter excludere, & aliud in perpetuum excludere. ſimile. 33. *q* 4. *non oportet.* 2. *in glo. fin. & ſimile.* 1. *q.* 1. *ſunt nonnulli. ver. beatus. ibi, non dicit. &* j *de dona. c. paſtoralis. ſic. ff. pro ſoc. l. coiri ſocietatem. & l.* 3. §. 1. *& in gl. Arg. contra* 50. *diſt. c.* 1. *in fi.* ibi, non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur. *& C. de pa. l. ſeruum. in fi.* ibi, eum qui aliquando, ex quo enim non eſt tēpus definitum, de quolibet tempore intelligitur. *&. q.* 1. *eos. & ff. de exe. l. ſi rem.* §. *vlt. &* j. *de priuile. c. quia circa.* vbi verbū ſimpliciter poſitum ad futura tempora trahitur, & generaliter intelligitur. Itē inuenio quod idem eſt perpetuo remouere, quod ſimpliciter remouere: vt 1. *q.* 1. *reperiuntur. in fi. &* 76. *diſt. ſi quis ex Epiſcopis.* 10. *q.* 1. *quia Sacerdotes.* 27. *q.* 1. *de viduis. Io. &* j. *de coha. cleri. & mulie. c. clericum.* Sed circa talia conſiderāda eſt natura ſiue cauſa cuiuſcumque negotij. hîc enim punitur contumacia, & non pro crimine: & contumacia ſæpe purgatur, vt facilè eſt videre in multis.

Excludere ſimpliciter, & excludere in perpetuum, an differant.

e ¶ *Iuris canonici.*) j. *de ſen. excō. c. per tuas. &* j. *de ver. ſigni. c. cùm olim. & c. ex parte.* ibi, eſt exēplum de contumacia & crimine.

¶ Glo. ſequens reci. per quaſtionem.

f ¶ *Admittatis.*) Non obſtante illo mādato, ſi quid in medio tempore deliquiſſet, poſſet repelli j. *de teſti. cog. c. præterea. arg. ff. de tranſa. l. cum Aquiliana.*

Additio. Vide *de iure. c. veniēs, ſuper gl.* 1. Io. And. in nouel.

Ex parte.) Nō valet ſtatutum, per quod diuin⁹ cult⁹ ſine cauſa diminuitur, etiāſi ſuperhoc interceſſerit in forma cōmuni Papæ cōfirmatio. Io. And. primò narrat factum corrigēdū. In ſecunda corrigit. ſecunda ibi, *Nolētes.* Abbas Sicul⁹.

¶ Caſus ſic ponit. Eduen̄. Canonici, vt maiorib⁹ redditib⁹ abundarēt, numerum præbēdarum in Eccleſia Eduen̄. ab antiquo ſtatutū reſtrinxerūt, licèt reddit⁹ ipſorum nō fuerint deminuti: ſignificauit hoc Eps Eduen̄. D. Papæ. nolēs igitur Papa cultū diuini numinis diminui, ſed potiùs augmētari, mādat quibuſdā, vt antiquūm numerum faciant in Eccleſia Eduen̄. ſeruari: & ſi quas præbēdas à tēpore vltimi ſtatuti vacaſſe inuenerint, perſonis idoneis illas cōferāt de cōſilio Epi, nō obſtāte aliqua cōſtitutione ſuper hoc à Canonicis ipſis facta, aut cōfirmatione à ſede Apoſt. obtenta. Not. quod numerus Clericorum per ſolos Canonicos non poteſt diminui: nec valet ſtatutum ſuper hoc factum, niſi Papa ex certa ſcientia illud confirmaret.

g ¶ *Propriis commodis inhiantes.*] i. cupiditati intēdentes, vitium denotat. ſimile.

CAP. XII.

EX † parte Epiſcopi Eduenſis fuit propoſitum: quòd Canonici Eduen̄. propriis commodis inhiantes [g] præbendarum numerum ab antiquo in Eccleſia Eduen̄. ſtatutū (licèt non ſint eius diminuti [h] redditus) reſtrinxerunt: & infrà. ¶ Nolentes igitur diuini numinis minui cultum, ſed potiùs augmentari: Mādamus quętenus antiquum numerum facientes auctoritate noſtra ſeruari: præbendas, quas à tempore vltimi ſtatuti inueneritis vacaſſe in Eccleſia memorata (non obſtāte aliqua conſtitutione ſuper hoc à Canonicis ipſis facta, vel confirmatione [i] † à nobis ab eiſdem obtenta) perſonis idoneis [k] cum conſilio [l] Epiſcopi conferatis.

¶ Gregorius IX. Archipresbytero S. Mariæ Maioris de vrbe.

¶ Cōſtitutio futura reſpicit, & non præterita: niſi in ea de præteritis caueatur.

CAP. XIII.

QVoniā conſtitutio Apoſtolicæ Sedis omnes adſtringit [m], & nihil debet obſcurum

s. eo. ca. cùm omnes. & s. eod. c. cum M. Ferrarienſis.

¶ *Gl. ſeq. infert à contrario, & remittit. in fi. allega. c. contrariū.*

h ¶ *Diminuti.*] Secus ſi eſſent diminuti: q̄ tūc videtur quod auctoritate Epi poſſunt diminuere numerū. *Arg.* j. *de vita & honeſt. cleri. cap. quoniā vt aut.* ſicut augmētatis facultatib. plures poſſunt inſtitui etiā vltra numerum ſtatutum. s. *eo. c. cū M. arg.* j. *de cen. c. quanto. &* 21. *diſtin. in nono & C. de Epiſco. & cle. c. in Eccleſiis.* de hoc dictū eſt. s. *eod. c. cum acceſſiſſent.* dic vt ibi. Arg. contra. j. *de ver. ſig. c. vltimo.*

¶ Glo. ſeq. reci. per quaſtionē. de qua cōfirmatione loquitur litera.

i ¶ *Cōfirmatione.*] Sub forma communi impetrata: quia talis cōfirmatio nihil noui tribuit. j. *de cōfir. vti. vel inuti. c. cū dilecta.* §. *nos igitur. ver. nolētes. &* j. *de cōceſ. præb. c. quia diuerſitatē. in fin. &* j. *de priuileg. c. ex parte.* quia qui confirmat, non donat. j. *de fid. inſtr. c. inter dilectos.* §. *cæterum.* per tales cōfirmationes non intelligit Papa iuri alicuius derogare. j. *de offi. ordi. c. licet.* §. 1. quia unde nō debet naſci iniuria, vnde iura oriuntur. j. *de accu. c. qualiter & quādo* [a]. *C. vnde vi. l. meminerint.* Quando valet cōfirmatio Papæ, & quādo non, dictū eſt s. *tit. eo. c. cum acceſſiſſent. &* j. *de confir. vti. vel inuti. c.* 1. *&* 2. [b]. Et obtenta fuit iſta confirmatio tacita veritate de antiquo ſtatuto: & quòd facultates Eccleſiæ non eſſent diminutæ.

k ¶ *Perſonis idoneis.*] Hoc ſemper ſubintelligitur. j. *de elect. c. cauſam quæ.* talibus enim beneficia ſunt conferenda, alias puniuntur dantes & recipientes. j. *de elect. c. nihil eſt. &* j. *de præb. c. graue.*

l ¶ *Cum conſilio.*) De hoc traditur j. *de elect. c. ne pro defectu. & c. cum in veteri.*

QVoniam conſtitutio.) Diuiditur: quia primò ponit cauſā cōſtitutionis declarandæ. Secundò declarationem: ibi, *declaram⁹.* Tertiò declarationis rōnē: ibi, *cùm leges.* Abb. Sic.

Casus. Dn̄s Gregorius Papa fecerat quādam conſtitutionē in Eccleſia S. Mariæ maioris de vrbe, quæ cōſtitutio eſt j. *de maio. & obe.* quæ incipit *ſtatuimus,* in qua dicitur q̄ Presbyteri primū locū obtinēt: Diaconi ſecūdū: Subdiaconi tertiū, & ſic de reliquis ordinatim, etiāſi poſteriùs admittatur: & qui maior eſt ordine, in portiōe pcipiēda ſit potior, etiāſi poſteriùs ſit recept⁹. Sup iſta cōſtitutione dubitatur, vtrū cōſtitutio illa traheretur ad p̄terita, vel ad futura tātū. Dicit Papa, q̄ cōſtitutio iſta ſedis Apoſt. oēs adſtrīgit, & nihil debet obſcurū & ambiguū cōtinere: & ideo declarat cōſtitutionē p̄dictā, dicēs q̄ conſtitutio iſta nō ad p̄terita, ſed ad futura tātū debet extēdi: q̄a leges & cōſtitutiones dāt formā futuris negotiis, & nō p̄teritis, niſi nominatī in eis dicatur, de p̄teritis negotiis. Not. qđ cōſtitutio Papæ generalis eſt, & oēs ligat, cùm ſit iudex omniū. Itē not. quod qui ius cōſtituit, debet ipſum declarare. Item cōſtitutio debet eſſe aperta & clara. Itē conſtitutio futura tātum reſpicit, niſi aliud caueatur ibidē.

m ¶ *Adſtringit.*) Cū ſit iudex ordinari⁹ oīum Chriſtianorū, & mater omnium Eccleſiarum, vt 9. q. 3. cuncta per mundū. & ſi etiam aliquid graue precipiat, faciendum eſt. 19. *diſt. in memoriam. &* 100. *di. contra morem. in prin.* Et dic omnes, ſcilicet de ſua iuriſdictione: quoniam poteſtates diſtinctæ ſunt. 10. *diſt. quoniam. &* j. *de appel. c.* ſi duobus, niſi fortè ratione peccati. j. *de iud. cap. nouit. arg.* & omnes dignitates ordinis

† Ex hoc. c. apparte colligitur, non valere ſtatutum per quod cultus diuinus ſine cauſa deminuitur. etiāſi in forma cōmuni per Papam fuerit confirmatum.

† Hūc text. dixit Card. Floren. eſſe ſin. ad hoc quod appel. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma communi.

a Concor. text. in l. & quia cū gl. in verſ. nec ipſa lex. ff. de iur. om. iud.

b. *adde meliorem gl. de iure in* cap. frat. in ver. auctoritate. 17. q. 1.

cuiuſ

cuiuſcunque Eccleſiæ Roman. conſtituit. 22. *diſt. in omnes.* idem eſt in ſententia Papæ: quia ſicut ipſe iudicat, alij iudicare debent. *j. de re iud. c. in cauſis.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. qualis ſit lex, vel contra.*

a ¶ *Ambiguum.*) Lex enim ſiue conſtitutio debet eſſe honeſta & iuſta, & nullam obſcuritatem continere debet: & talis, vt traditur 4. diſt. erit autē ne per obſcurā cōſtitutionē in laqueū incidamus. nemini. n. debemus laqueum inijcere. 27. q. 1. *de viduis.* 2. nec debet nos inducere per legem obſcuram vel dubiā ad id, à quo nos cohibere debet. arg. j. *de na. ex libe. ventre. c. vnico.* & qui me defendere debet, non debet me impugnare. *ff. ſi ſer. ven. l. altius.*

vel ambiguum [a] continere.

¶ Declaramus [b] conſtitutionem [c], quam nuper ſuper præferendis [d] in perceptione portionis Maioribus, & conſuetis ſeruitijs [e] à Minoribus exhibendis, edidimus, non ad præterita, ſed ad futura [f] tantùm extendi. Cùm leges & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi †: niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.

† adde glo. fi. in clem. vt hi qui. in ver. in poſterum. de æta. & quali.

TITVLVS III.

De Reſcriptis †.

† In quodā manuſcri. Vaticana ita: de reſcriptis & eorum interpretationibus.

¶ Alexander iij. Senon. Archiepiſcopo.

¶ *Priuilegio generali ſecundū ius commune obtento, obſtat reſcriptū ſpeciale, etiam de eo mentionem non faciens. hoc dicit ſecundum intellectum magis communem.*

b ¶ *Declaramus.*) Bene dicit, *declaramus*: quia nullus alius poſſet eam declarare ſiue interpretari: quia ad cū pertinet interpretatio, ad quē pertinet conſtituere. j. *de ſen. excommu. c. inter alia. §. vt igitur. &* 11. q. 1. *c. Clericum. §. ex his omnibus & C. de leg. l. 1. & vlt. & ff. de præto. ſtipu. l. in prætorijs.* Et ſi ſuper priuilegia Apoſt. ſ. dis quæſtio oritur, non vult Papa de ipſis per alios iudicari. j. *de iud. c. cum venisſent.*

c ¶ *Conſtitutionem.*) Quam habes *infra de maio. & obe. c. ſtatuimus.*

¶ *Gl. ſeq. remittit cum ſeq. ad decre. c. ſtatuimus.*

d ¶ *Præferendis.*) An plus debeant maiores minoribus percipere, dicemus ſuper illa conſtitutione, *ſtatuimus.*

e ¶ *Conſuetis ſeruitijs.*) Quid debeant minores maioribus, tractatur tàm in textu, quàm in gl. 93. *diſt. c. à Subdiacono.* & de hoc etiam dicemus in illa conſtitutione, *ſtatuimus.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat. & duos caſus excipit.*

Conſtitutio an & quādo reſpiciat futura.

f ¶ *Futura.*) No. ergo conſtitutionem reſpicere futura tm̄, & non præterita. ſic j. eo. c. *cognoſcentes. arg. 31. diſt. ante triennium. alias c. 1. & 81. diſtinct. propoſuiſti.* niſi ſit conſtitutio iuris naturalis, quę etiam reſpicit preterita. j. *de vſu. c. cum tu.* Vel niſi dicatur in ipſa cōſtitutione, quòd ad præterita trahatur. 10. *q. 1. ſic quidam. & j. de elect. c. cum in cunctis. §. hac ſane. & C. de leg. l. leges. 2. & hic in fi.* vbi dicitur, niſi de præteritis, &c. & j. *de reſcr. cap. ad audientiam.*

DE RESCRIPTIS.

¶ *Viſo de conſtitutionibus, quia parum eſt iura cōdere, niſi ſint miniſtri, qui ea exequātur. vt in c. commiſſa de elect. lib. 6. & in ea. vbi periculum. §. præterea. eo tit. & lib. ideo poſt rubricam prædictam auctor intendit tractare de miniſtris iuris. Et quia vt plurimum datur per reſcripta, ideo præmittit hanc rubricam. Abb. Siculus.*

De hac materia tractatur 25. q. 1. & q. 2. per totum.

S*icut Romana.*) Primò ponitur decisum exordium. Secundò conſultatio ibi, *Quæſitum.* Tertiò reſpōſio ibi, *inquiſitioni.* Quartò reſponſionis ratio ibi, *Quia* Abb. Siculus.

¶ Caſum ſic pone, vt omnis tollatur dubitatio. Quidā propter ſuam culpam, quia ſæpè deliquerat in appellando, priuatus fuit beneficio appellationis, vt puniretur in eo, quo peccauit, impetrauit indulgētiam vt ſibi liceret appellare: & ſic reſtitutus fuit iuri cōmuni, vt poſſet appellare vt prius. Quidam alias impetrauit litteras contra iſtum, qui habebat indulgentiam ſuper aliqua cauſa appellatione remota, vocatus fuit iſte ad iudicium: confiſus iſte de indulgentia ſua appellauit ad Papam. quæritur an tali appellationi ſit deferendum, poſtquam appellatione remota cauſa iudici eſt commiſſa: quia ſpeciale mandatum derogat generali. No. quod ſpeciale mandatum derogat generali.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, quòd indulgentia eſt ſuperflua, ponit opinionem, quam reprobat per finem c. & obiectioni dupliciter reſpondet.*

g ¶ *Vt liberè.*) Iſta indulgētia ſuperflua videtur ꝙ iure cōmuni liberū eſt appellare, quādocūq; aliquis grauatur: aliàs nō licet ante ſentētiā. j. *de appell. c. vt debitus honor.* olim indifferēter & liberè licebat appellare, niſi appellatio manifeſtè fuiſſet fruſtratoria. 2. *q. 6. ad Romanā. & j. de appell. c. per denit* ſed quod de iure communi competit, ſuperfluum eſt precibus impetrare. *C. de theſau. l. 1. li. 10. & ff. ad municip. l. 1. §. Celſus non probat ergo fuit ſuperflua.* Quidam dicūt ad hoc vt indulgentia iſta valeat, quod licitum eſt huic appellare vbique, vbi ius inhibet appellare propter contumaciā, quia contumax non auditur appellans. 24. q. 3. *de illicita. 1. § de conuēſione.* ibi, quin mo. & aliquos tales caſus inuenies 2. *q. 6. c. et qui appellat. §. ſunt etiam quorum.* Sed iſta ſolutio ſtare nō pōt: q̄a dicitur hic in fine: *ſpeciale derogat generali*: quia ibi iſta indulgētia cōceſſa fuit contra ius cōe: quia priuilegium dicitur quaſi lex priuata. 3. *diſt. priuilegia.* ſed priuilegiū non tollitur per ius cōmune, niſi de ipſo priuilegio mētio fiat. arg. j. *eo tit. c. ordinem.* & priuilegiū non tollitur per aliud priuilegium, niſi fiat mētio in ſecundo de primo. j. *de preſcr. c. venien.* ſed ille qui impetrauit cauſam committi ſecundum ius commune, impetrauit appellatione remota: nec fecit mentionem de priuilegio partis aduerſæ: & tamen valet ſecundæ litteræ, quia ſpeciale derogat generali. & ita ſiue dicas, quod litteræ ſecundæ fuiſſent priuilegium, ſiue reſcriptum ſecundum ius commune, nō poteſt ſtare hæc ſolutio. ergo neceſſe eſt dicere, quòd iſte qui impetrauit, vt generaliter poſſet appellare, impetrauit ſecundum ius cōmune: vt verum ſit quod ſpeciale derogat generali. Poteſt ergo dici, quòd perſona iſta impetrans talis erat, quæ propter delictum & culpam ſuam non poterat appellare: quia iuerat ei interdictum appellare: vnde ius commune ex indulgentia redditur ei. & eſt ſimile *C. de inoff. teſta. l. ſi quando.* & ſic debet intelligi vt potiùs res valeat quàm pereat; vt. j. *de priuile. c. in his. & j. de ver. ſig. c. abbate. ff. de reb. dub. l. quoties. 2.* Si ergo talis indulgentia emanauerit, vt liberè poſſit appellare, nihil aliud videtur Principem cōcedere, niſi vt habeat conſuetam & legitimam appellādi poteſtatem: vt dicit lex pdicta, ſi quando. & ſic nullum contrariū. Vel poteſt dici ꝙ ſolū ius cōmune indulgetur huic ad cautelā: quia ſolet plus timeri, &c. 23. *diſt. quāquā. & j. de ſurein. c. & ſi Chriſtus. & j. de procu. c. in cauſis. & j. de hære. c. ſi aduerſus.* Et ſi hodie talis indulgentia concederetur, dicerē, ꝙ liceret ei appellare etiāſi nō grauaretur, niſi exprimeretur cauſa indulgētiæ ibi.

† Poſt cōcil. Lateran. ſub Alex. 3. par. 10. c. 11. & c. 1. eo. tit. in 1. compilat.

CAP. I.

S ICVT † Romana: & infrà.

¶ Quęſitum eſt à nobis ex parte tua, ſi alicuius cauſa de legatis iudicibus, ſublato remedio appellationis committitur: & literis Apoſtolic. altera pars munita quibus ei generaliter eſt indultum, vt liberè [g] ſibi liceat appellare) in vocem appellationis proruperit: an eius in eadem cauſa debeat appellationi deferri? ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod eius in hac parte appellatio non debet admitti: poſtquam eſt cauſa iudicibus appellatione remota commiſſa, quia ſpeciale [h] mandatum [i] derogat generali †.

a Facit tex. in §. audiēt in auth. de iudi. coll. 6. & l. non ſolum, iuncta gloſ. in verb. reſtituere. ff. de min. & l. intra minores, cum gl. in ver. appellare. eo. tit.

† Facit tex. in l. cum de lanionis §. cui fundū. & §. ſe. ff. de fund. inſt. & l. ſeruus vrbanis. §. ſi alij. ff. de leg.

h ¶ *Quia ſpeciale.*) j. *de off. leg. a. c. ſtuduiſti: & j. eod. paſtoralis.*

¶ *Gl. ſeq. circa reuocationē diſtinguit inter reſcripta ad cauſas principales, ad cauſas appellationū, priuilegia, & litteras beneficiales, & ſi ſoluit duo cōtraria de decr. ex tua. & decr. ex parte.*

i ¶ *Mandatum.*] Circa reuocationem reſcriptorum ſiue litterarum D. Papę ita diſtingue. Et primò circa reſcripta, quę impetrantur de iure cōmuni ad lites contencioſas. Si primū reſcriptum ſit generale, & ſecundum ſpeciale ab aduerſario impetratum: ſecundum valet, nō primū: ita tñ ꝙ ſpecificatio generalitatis nōdū ſit facta vt hic, & j. e. c. paſtoralis. ſiue fiat mētio in ſecundo de primo, ſiue non quia ſpeciale mādatum. &c. Et ſi primū ſit ſpeciale, & ſecundū generale, idē iuris eſt, ſ. ꝙ ſpeciale, valet. j. eo. c. *abbatē.* Si verò primum eſt ſpeciale, & ſecundū eſt ſpeciale, ſi ſecūdū expreſſam facit mētionē de primo, tunc valet ſecundū, & non primum: j. *eadē. c. caterū. & infra. de re iudica. c. inter monaſterium. j. de off. delega. c. cord. & c. proxi.* aliàs ſi non facit mentionē, valeret primū, & non ſecundum per iura proximè dicta. & hoc intellige in negotiis iam cœptis citatione iam facta & de hoc nota. j. *de appel. c. vt debitus. in fi. illius not. & ſi. & in illa not ſed nunquid.* Si vero nec primum nec ſecundum eſt iudici præſentatum, & bene potuit præſentari, tunc valet illud, quod primo iudici extitit præſentatum ſecuta citatione, & ita alter poteſt præuenire primum impetrantem, licet in ſecundo non fiat mētio de primo. j. *de appell. c. vt debitus.* hæc eſt opinio Papæ. Inn. iij. Si vero primus impetrans non potuit ſuas litteras iudici pręſentare, valebunt vſque ad annum: & in hoc caſu poſſumus adhuc ſeruare illa iura j. *eo. ca. ſi autem. & c. plerumq;.* dum tamē hoc fuerit publicè proteſtatus. cum per eū nō ſteterit quò minus ſuis lIteris vteretur.

De reuocatione reſcriptorum accurata diſputatio.

retur. ꝟ. *de officio & poteſtate iud. in fi.* & optime habes quod proteſtatio ſit præmittenda neceſſario, vbi currit tempus, niſi proteſtatio præcedat. ꝟ. *de appell. 1. c. Vlt. & ꝟ. de elect. c. Vlt. & 16. q. 3 placuit. §. hac de præſcriptionibus, Ver. ſi autem.* aliàs ſi hoc non fuerit proteſtatus, valent ſecundæ, ſi iudici exhibeantur, & procedat ſaltē ad citationē. ſed ſi exhibuit primus iudici & citauit, nec potuit poſtea habere copiā iudicis intra annū: idē eſt dicēdum, quod expectari debet per annū: poſtea vero valent ſecundæ, nec ampliùs expectari debent iudices primi, ne lites fiant pene immortales: & quia ſit præiudicium ei, qui non poſſidet in expectationē. Vel ſatis poſſet dici, quòd illa duo iura c. ſi autem. & c. plerunque trahantur ad illā cōſtitutionē, vt debitus. hæc eſt ſententia Papæ ſuper decre. cęterū. ꝟ. eo vt finis litib. citius imponatur ꝟ. *de dolo & contu. c. finem. & c. Generabilis. & C. de iudi. l. properandum. in prin.* [a] In litteris quæ impetrantur ad appellationē, ſtandum eſt illis iuribus. ꝟ. *de appel. c. ſæpe. & c. oblata. & ꝟ. de confir. Vti. Vel inut. c. bona.* & in aliis cōſtitutionibus promulgatis ſuper appellationib. Super priuilegiis ita dicas: quod ſi ſecundum priuilegium non faciat mentionem de primo, ſemper valet primum, & non ſecundum. [b] ꝟ. *de præſcr. c. Veniens.* hoc planum eſt. Si verò reſcriptum ſecundum ius cōmune impetratur contra priuilegium, ſiue contra priuilegiatas perſonas, non valet reſcriptum niſi faciat mētionem de priuilegio: quia tacita veritate obtentum eſt. ita loquitur ꝟ. *eo. tit. c. cum ordine.* Si autē primum reſcriptum ſit impetratū de communi conſenſu partium: & altera pars aliis iudicibus impetrauit cauſam committi tacito de illo conſenſu, & in ſecundis fiat mentio de primis, non valent ſecūdæ, immo in expenſis condemnari debet primo impetranti. ꝟ. *eodem tit. c. cæterum. ꝟ. de re iud. c. inter monaſterium. & ꝟ. de offic. deleg. c. coram.* In beneficiis impetrandis ſi diuerſæ litteræ à diuerſis contra aliquam Eccleſiam impetrātur, nec in ſecundis fiat mentio de primis: illæ ſolummodo valent, & ille illud beneficium obtinebit, qui primo litteras ſuas præſentauit. ꝟ. *eod. tit. c. Capitulum ſanctæ crucis. & ꝟ. eo. c. Abbatem.* ad hoc facit ꝟ. *de appel. c. Vt debitus.* Alij verò dicunt contrarium. Si vero in ſecundis fiat mentio de primis, ſeruabitur forma litterarū ſecūdarū. *ar.* ꝟ. *eo. c. cū dilecta.* Si verò aliquis litteras plures impetrat pro beneficiis plurib. obtinendis in plurib. Eccleſiis: & in aliis nō ſit mentio de aliis: nō valēt ſecūdæ, ſi iā receptus eſt per primas, niſi ſecundæ expreſſam faciāt mentionē de ſua receptione: vt ꝟ. *ea. decre. Grego. c. in noſtra.* Item ſi impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas penſiones renunciādo beneficio litterarum, ſi aliàs poſtea impetrauerit hoc tacito, nō valēt ꝟ. *eo. ad audientiā. 2. illa decr.* ꝟ. *de fil. presby. c. ex tua.* nō contradicit iis quæ dicta ſunt quia ibi primæ litteræ continebant indulgentiā, vt ille poſſet diſpenſare cū filiis ſacerdotum: ſecundæ continebant gratiā, ſed de iure, & primę erāt generales, & quod per eas factum erat, nō reuocatur per ſecūdas, quia veritate tacita impetratę fuerant: quia tacuit ille diſpēſationem factā cū illis filiis presbyterorum. ſi autē impetraſſet cōtra alios, cū quibus nondū fuerat diſpenſatū, bene valuiſſent litteræ illæ. Itē illa ꝟ. *de offi. deleg. ex parte.* nō contradicit: quia & ibi vtrūque fuit ſpeciale reſcriptum, & quia primū priùs fuit ibi præſentatū: & ideo nō valuit ſecundū: quia nō fecit mentionē de primo: vel quia de beneficiis loquitur, trahitur ad illam ꝟ. *eo. tit. c.* Capitulum ſanctæ crucis, quia Papa non intendit aliquos grauare in receptione duorū: *Vt* ꝟ. *eod. tit. c. mandatum. & c. litteris. & c. abbatē.* Super hoc dic prout no. in c. illo Capitulū ſanctæ crucis. Dicebat autem G. quod in litteris iuſtitiæ ſola cōſideratur repræſentatio: vt *in c. Vt debitus. de app.* ꝟ. *eod.* Capitulum ſanctæ crucis. ſed in litteris beneficiorum conſideranda erat data. ꝟ. *eo. cum te.*

Ad conc. Lateran. par. 7. c. 18 & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

† *Norbale.*

[a] *Si vtrumque ſit generale, videtur primo præſentatum, & ſpecificatum citatione ſecuta, & ſtare poſſumus illi cōſtitutioni. Vt debitus. ꝟ. e c. Paſtoralis in fin. Ioan. And.*

[b] *Nec eſt verum, quod dicebat melius: cū priuilegiū ſit h. de primo in ſecundo non debere fieri mētionem: quia illud in legibus communibus ſicut in primatis: vt etiā not. Lau. de offi. dele. ex parte. Ioan. And.*

¶ Idē Cantuarienſi Archiepiſcopo.

¶ *In reſcripto Apoſtolico ſubintelligitur clauſula: ſi preces veritate nitātur. Et ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.*

CAP. II.

EX † parte Conuentren. Epiſcopi noſtris eſt aurib. intimatum, quod cum de cauſa, quę inter G. & F. Clericos vertitur ſuper præbēda de Noualis †, cognoſcens legitimè eidem F. ſecūdum tenorem litterarum noſtrarum continentium quod ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe conuictum, & perpetuò [a] illi renunciaſſe præbendæ, amoueretur ab ea, eo cognito & probato præbēdam adiudicaſſe † eidem ipſe in vocē appellationis prorupit: & ad te, quòd ei prębendā præciſe & abſq; cauſæ cognitione reſtitueres [b], litteras [c] noſtras reportauit: & infrà. ¶ Verū quoniam non credimus ita præciſè ſcripſiſſe, & in huiuſmodi litteris intelligenda eſt hæc cōditio [d], etiā ſi nō apponatur: ſi preces † veritate nitātur. Mandamus, quatenus inſpectis litteris quas Epiſcopo prędicto dirigimus, ſi inueneris, quòd ſecundū prædictum modū ei ſcripſerimus: & in litteris, quas prędictus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum litterarum: ſententiā præfati Epiſcopi cōfirmes,

Cauſa. Conuentren. Epiſcopus impetrauit cōtra F. ſuper præb. de Noualis ſub hac forma, vt ſi cōſtaret ipſum F. de periurio eſſe cōuictum, & perpetuo illi renūciaſſe præb. remoueretur ab ea: iudex in forma procedens, quia ei conſtitit de præmiſſis, ipsū F. eadē præb. priuauit. à qua ſententia dictus F. appellauit: & ad Archiepiſcopū Cantuarien. litteras impetrauit ſub hac forma, vt eidē præbendā & abſq; cauſę cognitione pręciſè reſtitueret. Epiſ. Cōuentren. hoc intelligens ſignificauit D. Papę, qualiter in negotio ipſo proceſſerat. ſup hoc negotio reſcribit Papa eidem Archiepiſcopo dicēs, ꝙ nō credit ita pręciſè ſcripſiſſe: & in huiuſmodi literis hæc cōditio debet intelligi: *Si preces veritate nitātur,* etiā ſi nō apponatur. Vnde mandat Papa eidē Archiepiſcopo, vt inſpiciat litteras Cōuentren. Epo directas, & ſi inuenerit, ꝙ ſecundū prædictū modū eidē ſcripſiſſet: & in litteris ipſius F. nō fuerit habita mentio priorū litterarum, ſentētia Epi Cōuentren. debeat cōfirmare, & ipſum F. cū litteris, quas impetrauit, ad ſedē Apoſtolicā venire cōpellat. Bern. Ex hac decretali nota ꝙ periuriū repellit ab obtēto beneficio. Item renūciatio priuat aliquē iure ſuo. Nota ꝙ Papa nō ſcribit ſine cāæ cognitione, & ſi ſcribit, litteræ ſubreptitiæ ſūt, & debēt ad eū remitti. Nota, ꝙ in literis Apoſtolicis intelligitur iſta cōditio: *Si preces veritate nitātur.* & ſi nō apponatur. & ſic nota, ꝙ licet reſcripta ſint ſtricti iuris, quędā tamē in eis tacite intelligūtur. Not. ꝙ iuriſdictio delegati priùs cōſideratur ſecūdū precū veritatē, quā ſecundū formā ſcripturæ: & ſic nota ꝙ ſcriptū potiùs interpretandū eſt valere ſecundum rei veritatē, quā ſecundū ordinē ſcripturæ. Not. quod iudex, qui vltimò datur, formam litterarū debet inſpicere. ¶ *Vl. ſeq. quærit. alle. pro & cōtra ponit op. & ſoluit diſtinguēdo.*

a ¶ *Et perpetuò.*) Sed nūqd iſtorū altero ꝓbato pōt ꝓ ſe ipsū remouere, cū alterutrū ſufficiat per ſe. ꝟ. *de iureiu. c. querelā.* ꝟ. *de fideiuſſ. peruenit. in fi. & 7. q. 1. q̄* periculoſū. & ꝟ. *de reſtitutiō. ſpo. accepta.* Ita vr̄ per iura ꝑdicta. & 48. *diſt. c. 1.* ſed cōtra vr̄. Forma. n. cōmiſſionis exacta diligētia debet obſeruari. ꝟ. *eo. cū directè in fi.* cū Eps nō ſua, ſed delegātis auctoritate fūgatur. *ff. de off. eius cui man. eſt iu. l. & ſi Prætor. & ꝟ. de offi. deleg. c. ſane.* Et dicūt qdā, ꝙ vtrūq; ꝓbādū eſt ꝓp copulā [c] per leges illas. *ff. de ver. ob. l. ſi quis ita. & Inſti. de hære. inſti. §. pen.* Iſtud nō credo, ſed diſtinguo. Si cōiūctī duo mādātur, quorū neutrū ꝑ ſe ſufficiat, ſed ſi vtrūq; ꝓbetur, ſufficit ad remotionē. vtrūq; ꝓbādū eſt. arg. ꝟ. *eo. olim.* ita ꝙ incipias ibi à primo. ſ. à vitio falſitatis. arg. ꝟ. *eo. c. inter cæteras.* ſi talis ſit filius ſacerdotis, & in ſacerdotio genitus iſta duo ſufficiūt, ſi ꝓbētur. ꝟ. *de cōſt. c. cū acceſſiſſet. §. quocirca.* Sed ſi alterū ꝑ ſe ſufficit ad remotionē alicui, ſufficit ſi alterū ꝓbetur: licèt copulatiuè illa duo mādētur: vt hîc, & cōſimilia. ꝟ. *eo. inter cætera.* Si cōiūctī mādētur: & cōiūctiua ponitur pro diſiūctiua. & pro vel *ff. de ver. ſig. l. ſæpe & l. cōiūctionē.* & è cōuerſo diſiunctiua ponitur ꝓ copulatiua. *C. de ver. ſig. l. cū quidā. & de cōſe. diſt. 2.* in calice circa finē. & illa pluralitas reſoluēda eſt in ſingularitatē. ꝟ. *de præb. c. cū iādudū. & ꝟ. de priu. c. vt priuilegia. & ꝟ. de iud. c. ex hibita. & ꝟ. de appel. c. ſignificauit.* vbi de hoc. *& ff. de cōd. & dem. l. falſa. in fi. & 1. diſt. oēs leges. 1.* omnis lex. Præterea eadē rō q̄ moueret delegātē, dēt mouere delegatū. ꝟ. *eo. c. ſup litteris. in fin.* [d] mirabile eſſet ſi remaneret in Eccleſia ſi ꝓbaretur piur., licèt nō ꝓbaretur renūtiatio, vel è cōuerſo: & certè nūq̄ fuit intētio D. Papę, vt vtrūq; neceſſe ſit ꝓbare: ſed tn̄ alterū ꝓbetur: & ita certè ſufficit alterū probari, niſi Papa exprimeret hoc expreſſè. ¶ Sed ꝙ hîc dicit, ita ꝓpoſitū fuit: & ita Papa factū ſolūmodo reſpexit ſicut fuit ei propoſitū: & hoc innuit illa litera, *eo cognito & ꝓbato:* nō dixit, *his cognitis & ꝓbatis* †. b ¶ *Reſtitueres.*) Suggerēdo forſitan D. Papæ, quod & ſine ordine iuris eum ſpoliaſſet.

c ¶ *Litteras reportauit.*) Nō facta mētione de appellatione. ¶ *Vl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Cōditio.*) Not. ergo cōditionē ſubintelligēdā, *etiā ſi* nō apponatur. *22. q. 2. c. beat. & 27. q. 2. B. Maria. & ff. qui ſatiſd. cogā. l. Vlt. ꝟ. de iureiur. c. peruenit. 2. & c. quēadm. & ff. de ſeruit. l. ſi cui ibi,* nā quædi. *& ff. de cond. inſt. l. cū ſeruum. & ff. de ſol. l. cū quis. 1. reſpōſo. in fi.* ibi, tacitè, n. Arg. cōtra, *25. q. 2. c. dicentes. §. vniuerſa.* Solu. in reſcriptis ſemper intelligitur hæc cōditio, *Si preces veritate nitantur:* ſi ita eſt, etiā ſi non apponatur, vt hîc.

† *Vide notas huius loci.*

† *Et iure ciuili niſi hæc clauſula inſeratur reſcripto, non valet reſcriptum. l. vlt. C. de diuer. reſcri.*

c *Ad hoc vt delegatus poſſit eum remouere: ſecus in ordinario: quod ſatis poſſet ſuſtineri ſecundum Vin. cui tamen placet quod infrà dicit gl. & idem Phi. Io. An. in no.*

d *Facit gl. cum tex.* in l. delegare. in verb. cōteſtatio. & ibi Bart. ff. de noua.

† *Forſan parte ſe ad hoc expreſſè adſtringente, cui mos gerendus eſt. infrà de prob. c. licet. Io. An. in no.*

EX *parte Conuentren*) Diuiditur: quia in prima parte ponitur querela. In ſecunda prouiſio. Secūda ibi, *Verū.* Abb. Sic. CASVS. Eſt quidā Clericus nomine G. qui impetrauit litteras ad Epm Conuentren. cōtra quendā aliū nomine F. ſuper præb. de Noualis, ſub hac forma, quod ſi cōſtaret ip-

hic. In iuramentis,& aliis huiuſmodi pactionibus ſubaudiuntur generales conditiones,vt putà,ſi Deus voluerit:vt in *c.beatam.*& *c.B.Maria*,ſi res in eodem ſtatu permanſerit:& ſimilia.16.q.1. in parochia.ibi,& ſi Deus voluerit & 22.q.2.ne quis arbitretur. & aliæ conditiones quæ ipſo iure inſunt: *ff de ſol. cum quis.* & *in decret. c. quemadmodum.* & in prædictis iuribus contraria loquuntur ſecundùm leges, ſecundùm canones.

& ſæpedictum F.cũ literis noſtris,quas tibi detulit,ad præſẽtiam[a] noſtram venire cōpellas.

¶ Idem Vintonien.Epiſcopo.

¶ Si in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato,nõ fiat mẽtio de primo:valet primũ, & non ſecundum: aliàs valet ſecũdum. Et ſi primum ſuit impetratum communi conſenſu partium, non valet ſecundum impetratum per alteram partem hoc tacito.

CAP. III.

CÆterum † [b] ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede impetrauerit[c] literas,& aduerſarius[d] eius eandem cauſam poſtmodum obtinuerit committi aliis,de cōmiſſione priori non habita mentione: priores[e] iudices ad diffinitionẽ cauſę poſſunt procedere,nec ſecundę literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. ¶Si verò in ſecũdis literis habeatur mentio de commiſſione priori, prædicta cauſa à priorum eſt exempta iudicio[f]:cùm eædem literæ nõ ſint veritate tacita impetratę†. ¶ Verùm ſi de aſſenſu partium cauſa committitur, & proceſſu temporis,vel etiã continuò,alterutra pars,altera neſciẽte cauſam ipſã,tacito de cōmiſſione

a ¶ *Ad preſentiã.*]Hoc ideò mãdat, quia 1 falſæ præſumuntur literę iſtę, quę tantam continent iniquitatem.arg.*C.de pre cib.imper.offe.l.quoties.* & *l.Sumer.a.* Et tales falſarij mitti debent ad D. Papã puniendi. 19.*di.in memoriam.§.1.*& *de cri. fal.c.ad falſariorũ.* Ber.

1 *Falſa litera quæ præſumantur.*

CÆterum.] Diuiditur: quia habet tria dicta,quę ſunt tres regulæ in materia reſcriptorum. ſecundũ ibi, *Si vero* tertium ibi,*Verum ſi.* Abb.Sic. CASVS. Aliquis impetrauit literas contra aduerſariũ ſuum ſuper aliqua cauſa: aduerſarius ille poſtmodũ obtinuit cauſam illam aliis iudicib. committi, nulla mentione habita de priori commiſſione. Dicitur hic. ꝙ primæ literæ valent,non ſecundæ. Si verò in ſecundis fiat mentio de primis, tunc ſecundæ valent, & non a primæ. Vltimò dicit.ꝙ ſi de aſſenſu partiũ cauſa committitur, & pars altera poſteà altera neſciente,tacito de cōmiſſione priori cauſam alteri obtinuerit delegari: literæ ſecundæ nõ valent:& is,qui tali dolo aduerſarium ſuum laborare coëgit, in expenſis debet parti alteri condemnari.Not.pœnam illius,qui literas falſas impetrauit.ꝙ caret commodo illarum literarum. Not.quòd literę poſteriores debent facere mentionem de prioribus, aliàs priores non reuocantur. Nota,quòd poſt literas impetratas de conſenſu partium, aliæ literæ non poſſunt impetrari,niſi de eis faciant mentionẽ. Not.quòd nõ refert vtrum fraus cõmittatur in principio,vel proceſſu temporis.Not.quòd ille qui per falſas literas grauat aduerſarium,eſt ſibi in expenſis condemnandus.

† *Poſt concil. Latera.* par.7.c.9.& c.5. eod.tit. in 1.compil.

† *Facit tex. in l. si contra ius, vel vti.publ & ibi Bald.* *melius.* in l. 2.eo.tit.

2 *Quando prima litera non valent.*

b ¶ *Cæterum.*]Primam partem iſtius decre.intelligas ſecundũ illam.*ĩ.de app.c.Vt debitus.* vt huiuſmodi valeant 3 literæ, quæ primò iudicibus præſentantur. Vel dic in iudiciis iam cœptis locum habere,& ita tenet,quod dicit primò. Vel quando non potuit habere copiam iudicis cum proteſtatione. Et cœptum intelligo negotium per ſolam cogitationem,& non per ſolam præſentationem,vt no.in decre.vt debitus.in glo.ſed nunquid.

3 *Qua litera valeant ad iudicem.*

c ¶ *Impetrauerit.*]Et earum auctoritate citatio facta ſit.

d ¶ *Aduerſarius.*] Secus eſt ſi ipſe idem: quia ſi vſus fuerit vtriſque,neutræ valebunt.*ĩ.eo.c.ex tenore.*& *arg.C.de fid.inſtru. l.diuerſa.*& *ĩ.de fide inſtru.c.imputari.*

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium & ſoluit,& remittit.*

e ¶ *Priores.*] Contra.*ĩ de offi.deleg.c.2.* Sol.hoc cùm ad alios iudices impetratur,illud cùm ad eoſdem. Et ibi de hoc dicetur.

¶ *Gl.ſeq.ponit 7.caſus,quib.perditur reſcriptũ aliàs legitimum.*

f ¶ *Iudicio.*]Sic patet ꝙ reſcriptũ 4 legitimũ pditur p ſecũdũ, faciens mentionem de primo,vt hic.Et per negligẽtiam impetrantis anno elapſo.*ĩ.eo.ti.ſi antè.*& *c.plerunque.*Itẽ quãdoq; perditur per ſolicitudinem præuenientis.*ĩ.de app.c.Vt debitus.ĩ.de ſo.compe.c.pen.*Item per fraudem illius qui duo paria litterarum obtinuit ad diuerſos iudices,& vtitur vtriſque. *ĩ.eod.ex tenore.*Item morte delegantis re integra. *ĩ.de offi.dele.c.gratum.* & *c.relatum.* & *c.licet.*Item ex noua cauſa emergẽte.*ĩ.de offi. deleg.c.inſinuante.*Itẽ perditur ad tẽpus p excommunicationẽ. *ĩ.de offi.deleg.c prudentiam.§.ſexta.*& *ĩ.de excep.c.pia.(li.6.)*

4 *Reſcriptũ perditur multipliciter.*

ADDITIO. Reſcriptum perditur et in perpetuũ,ſi excõicatus erat impetrans tpe impetrationis.*ĩ.eo.c. li.6.*& tũc eſt exẽplũ nullitatis.Item per relationem *ĩ.de offi.delega.c.licet.*Item per recuſationem:quod dic,vt de offi.deleg.*c.iudex.li.6.* Item morte impetrantis vel eius contra quem impetratum eſt reſcriptum.*ĩ.eo.c.ſignificauit.*quod dic,vt ibi.Ioan.And.

5 *Reſcriptũ quomodo in perpetuum perdatur.*

g ¶ *De commiſſione.*] Idem intelligo, ſi de cōmiſſione fecerit mentionem, & tacuit.ꝙ de cõmuni cõſenſu fuerant impetratæ. *ĩ.de offi.delega.c.coram.* & *ĩ.de re iud.cap.inter monaſterium.*

priori:alij iudici obtinuerit delegari: nõ immeritò is, qui tali dolo,vel fraude, aduerſariũ ſuũ laborare[h] coëgit, in expenſis[i] condemnari debet eidem.

¶ Idem Eboracen.Archiepiſcopo.

¶ Si Papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternatiuè ad certum effectum conſequendum: ſufficit alterum probari.

CAP. IV.

INter † cæteras cõſultationes tuas fuit ppoſitũ corá nobis, qd tenere debeas,cũ aliqua ſub diſtinctiõe[k] mãdãtur;quorũ vnũ verũ eſt,alterũ falſũ: vt puta ſi pponatur,ꝙ ſi talis ſit Sacerdotis fili[*],& in ſacerdotio genit[*], q pximo in tali Eccleſia miniſtrauit,vel ꝙ illicitè Eccleſiam occupauit[l] eandẽ. ¶Huic ergo quæſtioni taliter reſpondemus (iudici quodcunq; iſtorũ[m] conſtiterit†)illi[n] prælibatã Eccleſiã adiudicari debere. Et idem in ſimilibus[o] obſeruandum eſt.

¶ Idem Rauennati Archiepiſcopo.

¶ Is ad quem reſcriptum Papa dirigitur, debet illi parere, vel cauſam rationabilem aſſignare, quare parere non poteſt.

CAP. V.

SI † quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ

¶ *Glo.ſequens quærit & ſoluit.*

h ¶ *Laborare.*] Sed in quo coegit eum laborare cum per tales literas conueniri non poſſet, vt dictum eſt? Reſp.laborauit ad iudicem veniendo per ſecundas literas vocatus, vt ſuum priuilegium allegaret. *ff. de iud. l.ſi quis ex aliena.* & *ff.ſi quis in ius voc.nõ ierit l.7.* vel ex quacunque cauſa quod ſine labore & expenſis fieri non potuit.Bern.

a *Vide de accu. veniens. ſuper penult. glo. Ioan. And.*

† *Poſt concil. Latera.* par.4.c.1. & c.4.eo.tit.in 1.compilat.

i ¶ *In expenſis.*]Et ſic qui malitioſè, vel fraudulenter literas impetrat, puniri debet in expenſis.ſic *ĩ.eod.tit.c.Vlt. quia nonnulli.*in Decre. Gregor. & ibi dicemus de talis expẽſis & dãnis.

INter cæteras.]Ex diſiunctiuè narratis in reſcripto ſufficit impetranti alterum probare. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpõſio: ibi,*Huic ergo.* Abb.Sicu. Pars huius decre.eſt *ĩ.de re iud.inter cæteras.*

† *In quibuſdã manuſc. antiquiſſimis ita. cõſtiterit eſſe verum.*

¶ Caſus ſic ponitur.Papa mandat aliqua ſub diſiunctione,quorum vnum eſt verum,alterum verò falſum:hoc modo: ſi conſtiterit quòd talis ſit filius Sacerdotis,& in ſacerdotio genitus, qui proximo in tali Eccleſia miniſtrauit, vel quòd illicitè occupauit eandem Eccleſiam, quod iuſtum fuerit,exequaris. Quæritur quid iudex facere debeat? Papa reſpondet, quòd quodcunque iſtorum iudici conſtiterit, eadem Eccleſia ipſum priuat,& idem in ſimilibus eſt ſeruandum.Nota quòd ſi aliqua mandantur ſub diſiunctione, vnum ſufficit adimpleri.Nota quòd in ſimilibus ſimile eſt iudicium.

† Cap.5.eo.ti.in 1.compilat.

k ¶ *Sub diſiunctione.*] Secus videtur,ſi per copulatiuum *ĩ.eo.* ex parte,ibi dictum eſt de hoc.

l ¶ *Occupauit.*] Fortè intruſit ſemetipſum per manũ laicalẽ, ſ.potentiam ſecularem *ĩ.de elec.c.quiſquis.* & *16.q.7.per laicos.*

¶ *Glo. ſeq. arguit quòd in alternatiuis, &c. allegat contrarium,& ſoluit.*

m ¶ *Iſtorum.*]Arg quòd ſi aliquis tenetur ad alterum duorum ſub alternatione, vel ſub diſiunctione: quodcunque voluerit præſtare,liberatur. *Inſtit.de hered.inſtit.§.penult.* & *C.de condict.indeb l.pen.*& *ff.de iure do.plerunque.§.penultimo.*& *ff de legat.2.ſi ita 2.*& *ĩ.de præbend.referente.* Arg.contra.*Inſtit.de leg.§.ſi generaliter.*Solu.prima rubrica vera eſt,niſi eligens fuerit in mora.*ff.de optione legat.l.mancipiorum.* & *ff.de lega.2.l. ſtatuliberum §.1.* & *ff.de ſol.l.Stichum.* 1.reſpõ.*ff.de petit.hereditatis.*item veniunt.*§.idem rectè ait.*

n ¶ *Illi.*ſ.clerico.

¶ *Glo.ſeq.notat de ſimilibus &c.allegat quatuor concor.*

o ¶ *In ſimilibus.*]Not.quòd 1 de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. *C. de legi. l.leges.1.* & *ff.de legi.l.non poſſunt.* & *ĩ.de tranſla.c.inter corporalia.§.ſicut ergo Epiſcopum.* & *ĩ.de elect. dud m.2.*

1 *De ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium.*

SI quando.] Diuiditur: quia primò ponitur dictum, Secundò alternatiuè inſtruit:ibi,*Quòd ſi autem.* Tertiò alterius partis alternatiuæ ratio deſignatur: ibi, *Quia.* Abb. Sicu.Hoſtien.dicit, quòd litera præſens tria continet, videlicet literam exaſperantem,benignam reſponſionem,& tolerantiam patientem.

CASVS. Ecce,aliquis homines plura beneficia impetrauit literas contra Archiepm Rauen. ſuper obtinendo beneficio in Eccleſia Rauen tacito de beneficiis ſuis, Archiepũs multum miratus fuit,quòd Papa ſcribebat pro habenti ſufficiens beneficium,

& ſuper hoc ſcripſit Papę Reſcribit ſibi Papa dicens:frater,ſi aliquando dirigimus tibi ſcripta noſtra. quæ,animum tuum exaſperare videantur,turbari non debes nec moueri, ſed debes cōſiderare qualitatem negotij, pro quo ſcribimus diligenter: & aut mandatum noſtrū reuerenter adimpleas,aut per literas tuas cauſam rationabilem oſtendas, quare illud adimplere non poſſis:quia nos patienter ſuſtinebimus ſi non feceris,quod praua nobis fuerit inſinuatio ne ſuggeſtū. Not. ꝙ propter verborum aſperitate ſuperioris non debet inferior moueri. Nota quòd mandatum ſuperioris debet adimpleri, vel eſt reddenda rō, quare non adimpletur. & ſic not. quòd ꝑ literas monitorias ius cōfertur. Not. quòd ea quę ꝑ ſolicitudinē nimiam elicita ſunt, non valent. Nota quòd de omnibus eſt reddenda ratio.

¶ *Siquando.*] Pone caſū ꝑ illam. j. *eod. cum adeo.* & j. *de preb. cùm teneamur.* & j. *eo. ad aures.*

† Cap. 1. eo. tit. in 1. Cōpilatio.

a ¶ *Turbari.*] Quia pater filiū,quē diligit,corripit. 23. q. 5. *non putes.* & 5. q. 5. *non oculatur.* & 100. *diſt. contra morem.*

b ¶ *Qualitatē negotij.*] Quandoque. n. per nimiam importunitatē petentiū,Princeps nō concedenda concedit. *C. de pet. bo. ſubla. l. 1. li. 10.* & j. *de pur. can. cū in iuuentute. §. cæterum.* & *de ſenten. excom. ſi aliquando.* j. *eo. c. Vlt. in prin. lib 6.* Et ſic eſt argu. quòd ea quæ per ſolicitudinem nimiam elicita ſunt, non valent. 8. *q. 1. audacter. § fecerunt.* & 22. *q. 4. Vnuſquiſque. in gl. ſaltantium.* & *ff. quis & à quo. ma. le. non ſi. ſi priuatus.*

Potentium importunitas obtinet quandoque non concedenda.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. tria iura in contrarium, & ſoluit*

c ¶ *Rationabilem.*] Hîc eſt arg. bonū de omnib. eſſe rationem reddendam. & valet ad teſtes examinandos, vt cauſam ſui dicti reddāt, aliàs valere nō videtur teſtis dictū. 2. *q. 1. in primis. §. Verū teſtimoniū.* & 4. *q. 3. c. placuit. §. item in criminali.* 24. *q. 3. ſi habes. § audiſti forteſſe*[a]. Et quod ratione caret, extirpare neceſſe eſt. 68. *diſt. Corepiſ.* Et Prælatus paratus debet eſſe reddere rationem omni poſcenti. 36. *diſt. c. 2. ecce ad fi.* & *ff. de reb. cr. ſum. ſu. l. ſi quis. §. ſed interdū arg. contra.* 23. *q. 4. Nabuchodonoſor. in pr.* & *c. Vaſis ira. §. de tyriis.* & *ff. de legibus. l. non omnium.* Sol. verū eſt, quòd de omnib. ratio reddi debet, ſi poteſt, ſed quandoque ꝑ impotentiam aliter contingit, vt in prædicta. *l. non omnium.* & *c. Nabuchodonoſor.* Aut quia non intereſt noſtra, qualiſcunque ſit ratio illa, vt in prædicto *c. Nabuchodonoſor.* & *§. de tyriis.*

a *Facit tex. in l. ſola.* & *in l. cauſam. Cod. de* [...] *teſt.* & *glo. in Ver. ſic ſti pulet. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. ff. de Verb. obl. melius in l. 2. ff. ad exhi.*

d ¶ *Quia patienter ſuſtinebimus.*] Argum. quòd non tenemur adimplere mandatum Prælati, ſi cauſa reddatur. 95. *diſt. in quoniam quidam.* & j. *de prabend. cùm teneamur.*

e ¶ *Si non feceris.*] Nec immeritò: quia vbi etiam ꝑ conſultationem reſcribit Imperator, nō vult ſuam reſpōſionem ſequendam eſſe, ſi quis non rectè reſponſum putauerit. *C. de ſen. & interlo. om. iud. l. memo*[b]. Nam & Vrbanus nulla auctoritate dixit prohibitum eſſe, quòd vir & vxor nō poſſint ſimul ſuſcipere aliquem de ſacro fonte. 30. *q. 4. c. Vlt.* qđ tamē prohibitum erat de conſe. *diſt. 4. non plures.* Sed ideò dicit, non eſt prohibitū; quia expreſsè non inueniebatur, quòd vir & vxor nō ſuſciperent, ſed implicitè prohibitum erat per c. non plures. De quo dic vt j. *de cogna. ſpi. c. Vlt. in prin* [*lib. 6.*] Obediat ergo ſubditus quandoque, etiamſi cauſam non reddat. 19. *diſt. c. in memoriam.*

b *Hoſtienſ. docet, quod l. iſta intelligitur, cùm ipſe Imperator non reſpondet ſecundùm eius preces. Io. And.*

C*Vm Ordinem Ciſtercien.*] Per reſcriptū Papę, in quo non fit mentio de ordine Ciſtercien. Religioſi illius Ordinis non tenentur reſpondere. h. d. Et primò ponit deciſum exordium. Secundò dictum: ibi, *Si contra.* Abb. Sic. Casvs. Ciſtercien. Monachi, 1 vel alij religioſi habēt priuilegia ſuꝑ decimis, vel aliis rebus. Dicitur hîc, quòd ſi aliquis literas impetrauit contra iſtos religioſos ſuper his, in quibus ſunt priuilegiati, de ipſorum priuilegiis mentione non habita, per tales literas non tenentur eis reſpondere. Nota quod reſcriptum impetratum contra regulares ſuper iis, quæ ſunt eis conceſſa per priuilegium, non valet, niſi in reſcripto de priuilegio vel de ordine mentio habeatur.

1 *Super quibus rebus Monachi habent priuilegia.*

¶ *Glo. ſeq. reca. per q. quod ſit ſuper re non priuilegiata.*

animū tuū exaſperare videātur, turbari[a] nō debes: & j. ¶ Qualitatē negotij[b] pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderās, aut mandatū noſtrū reuerēter adimpleas, aut ꝑ literas tuas, quare adimplere nō poſſis, rationabilem[c] cauſam prætendas. ¶ Quia patienter ſuſtinebimus[d], ſi non feceris[e], quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.

¶ Idem fratribus Ciſtercienſibus.

¶ *Ciſtercienſes ſunt priuilegiati, quòd non poſſunt conueniri per reſcriptum Papæ: niſi in eo fiat mentio de eorum ordine.*

CAP. VI.

CVm† Ordinem Ciſtercien. profeſſi: & infrà. ¶ Si cōtra vos ſuper decimis[f] vel aliis (quę Ordini veſtro ſpecialiter ſedes Apoſtolica indulſit) non facta mētione[g] Ciſtercien. Ordinis, literæ fuerint à ſede Apoſtolica impetratæ: per eas minimè teneamini reſpondere.

¶ Idem Tornacenſi Epiſcopo.

¶ *Si ſede vacante ſcribitur Capitulo, vt gerenti vices Epiſcopi, vt præbendam alicui cōferat: ſi creatur Epūs nondum executo mandato, & ad eum ſpectet collatio præbendarum: illud adimplere tenetur. h. d. ſecundùm lecturam communiter approbatam. Abb. Sic.*

CAP. VII.

EAm te†. & infrà. ¶ Dudum ſiquidē ante tuam promotionem literæ à nobis) ſi bene meminimus) emanarunt, quib. Decano & Eccleſię[h] tibi cōmiſſæ (te adhuc in eodē Capitulo exiſtente) mandatum dedimus, & præceptū, vt P. (qui de gente Iudæorum ordinem duxit, & diuina gratia fidem[i] Chriſti ſuſcepit) in Canonicum reciperent †, & præbendam ſibi conferre deberent: & infrà. ¶ Ipſi verò (quia donatio[k] præbendarum ad te ſpectabat) præceptū noſtrum executioni nō potuerunt mandare. ¶ Cùm itaque præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpōdiſti, quòd nullū inde mandatū

f ¶ *Super decimis.*] Secus ſi cōueniantur ſuꝑ aliqua re, in qua nō ſunt priuilegiati. Vnde ſi ſuper tales literas cōuenirentur ſuꝑ decimis poſſeſſionū poſt generale cōciliū acquiſitarū, bene valerent literæ: quia in illis iure communi cum aliis cenſentur. j. *de dec. c. nuper.* quia ſuꝑ reb⁹ in quib. priuilegiati ſunt, intelligitur, quòd hîc dicitur, vt patet ex ipſa litera. Præter hoc habent adhuc aliud priuilegium, ſ. ꝙ ꝑ literas Papę ad iudicium trahi non poſſunt, niſi de ipſorum ordine fecerint mentionem. & alij quamplures habent ſimile priuilegium, nō eſt tamen in iſto corpore.

¶ *Gl. ſeq. dat ſimile, pro rogat, obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Nō facta mētione.*] Suppreſſio. n. dignitatis vel nominis vitiat reſcriptum. j. *eo. ad aures.* & j. *eo. ſedes.* ſ. *de conſti. cùm acceſſiſſent.*[c] Et quòd de iſtis hîc dicitur, idem intelligo de omnibus religioſis, qui habent ſimile priuilegium; vt Templarij & Hoſpitalarij. j. *de deci. c. ex parte.* Sed nonne 2 priuilegiū iſtorum generale eſt ad omnes Ciſtercienſes, iſta quidem: ergo per iſtas ſpeciales literas debet eis derogari: quia ſpeciale, &c. ſ. *eo. c. 1.* & j. *eo. c. paſtoralis.* & j. *de off. leg. c. ſtuduiſti.* & *ff. de reg. iu. l. in totum.* ex his videtur, quòd ſpeciales literę derogent priuilegiis generalibus. Sed non eſt verum: quia priuilegium eſt lex priuata, & contra ius commune. 3. *diſt. priuilegia.* j. *de Verb. ſign. Abbate*[d]. commiſſio iſta de dandis decimis ius commune continet, & priuilegium non tollitur per ius commune, niſi fiat mentio de priuilegio in commiſſione. Et ideo non valent literæ etiam ſpeciales ſecundùm ius commune obtentæ contra priuilegium: vt j. *de re iud. inter monaſterium.* Et ſi ſunt citati 3 Monachi, debent venire priuilegium ſuum allegaturi[e]. *ff. de iud. l. ſi quis ex aliena.* aliàs teneret ſententia contra eos lata. j. *de appella. cap. ſi duobus.*

† *Cap. 3. eod. ti. in 2. compilatione,* & *Videtur eſſe pars cap. eam te. j. de ætate & qualitate ordi.*

c *Facit tex. in l. 1. ibi Cy.* & *Petr. de Bellapertic. C. quando Imp. inter pu.* & *pu.*

† *In Vno manuſcrip. habetur:* & *in fratrem.*

2 *Priuilegium Ciſtercienſium.*

d *Facit tex. in l. ſi quando. C. de inoffic. teſt.* & *in l. qui mutuam. ff. manda.*

3 *Monachi citati priuilegium ſuum allegare debēt.*

Additio. Hoc verum ſecundùm T. Idem videtur vel Inno. de hoc 3. q. 2. *ſi Epiſcopus.* & j. *de accu. c. Veniens. in Vlt. gl.* Io. And.

E*Am te.*] Si Sede vacante ſcribitur Capitulo, vt ꝓbendā alicui cōferat, Epūs de nouo creat[e] illud adimplere tenetur. I. And. Diuiditur in quinq; partes. In prima ponit mandatū. In ſecūda excuſationē Capituli: ibi, *Ipſi verò.* Tertiò excuſationē Epi, ibi, *Cùm itaque.* In quarto illius excuſationem reprobat: ibi, *Quod nullatenus.* In quinto antipophorizat, ibi, *Pro eo.* Abb. Siculus.

e *Vide c. Vl. de preb.*

Casvs. Quidā Iudęus de nouo cōuerſus ad fidē Eccle. Tornacen. vacāte impetrauit literas cōtra Decanū & Capitulū Eccleſiæ Tornacen. vt ipſū reciperent in Canonicū & in fratrē, & prębendā cōferrent eidē: ipſe verò literas ſuas ꝓſentauit Decano & Capitulo. ipſi reſponderunt, ꝙ ad ipſos non pertinebat collatio præbendarum, ſed ad Epiſcopum Tornacen. ipſe præſentauit literas poſtmodum Epiſcopo, requirendo ipſum vt quę Papa mandauerat, adimpleret. Epūs reſpondit, ꝙ nullum ſuper hoc à D. Papa receperat mandatum, & ſic infecto negotio rediit ad Papam. modò reſcribit Papa Epiſcopo Tornacen. dicens quòd ſi datam literarum diligentius attendiſſet, nullatenus repuliſſet eundem: quia tempore illo quo literæ datæ fuerant, ipſe erat de capitulo tantùm, quia erat Archidiaconus eiuſdem Eccleſiæ, nec erat adhuc in Epiſcopum conſecratus. vnde non poterat allegare, quòd non recepiſſet mandatum. In fine dicit, quòd non debuit dedignari ipſum recipere: quia Iudæus erat. Not. ex hac decretali, quòd data literarum debet conſiderari. Nota quod 4 mandatur Capitulo, intelligitur mandari cuilibet de capitulo.

4 *Quod mādatur Capitulo cuilibet de capitulo mandari intelligitur.*

h ¶ *Eccleſia tibi cōmiſſa.*] Scribebatur Capitulo vacāte Eccleſia.

i ¶ *Fidem Chriſti ſuſcepit.*] Hîc pręſumit Papa ex ſubſequenti honeſta conuerſatione, vt patet in antiqua compilatione. j. *de præſump. c. ex ſtudiis.* ſicut è conuerſo ex antecedenti præſumitur pro ſequenti. j. *de præſump. c. mandata.* & 2. *q. 1. in primis. §. ſi verò de crimine. Verſi. ſi ita eius vel opinio talis antea non extitit. in fi.* 61. *diſt. miramur in fi. Verſic. merito. ff. de ſuſpec. tut. l. 3. §. quæri poteſt.* & *C. de ſuſcep.* & *arca. l. ſi aliquid. lib. 10.*

k ¶ *Quia donatio.*] Bene allegabant, quia nō habebāt poteſtatē conferendi

conferendi, ſed Epi. Si tamen Papa contuliſſet beneficium alicui, & mandaret, vt ipſum recipiant: tūc bene valent litteræ, & ipſum recipere debent. Et è conuerſo ſi collatio pertinet ad Capitulum, non debet ſcribi Epiſcopo. ¶ *Gl. ſeq. recitatur per q. an teneatur Epiſcopus, &c. & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Infecto negotio.*] Per literas directas Capitulo non tenebat Eps iſtum recipere de neceſſitate: de honeſtate tñ ipſum recipere debebat. Sed de hoc reprehenditur: quia dicebat, quòd non receperat inde mandatū, nec etiā p literas iſtas plenè colligitur, q ei teneatur beneficium cōferre. Vel dicit, quòd bene tenet eū recipere, & cōferre præbendam, vt apparet ex forma mandati. j. vbi dicit, in Canonicum recipientes, & præbendam conferrent. & per alia verba, (mandatum dedimus & pceptum. 14. q. 1. c. ſi. §. *quod præcipitur.* j. *de verb. ſign. c. in his.* ¶ *Glo. ſeq. arg. cui dat ſimile, contra quod alleg. contrarium. Secundo arguit & determinat. Tertio arguit & allegat contrarium.*

receperas, & ſit cum à te infecto negotio[a] remiſiſti. ¶ Quod nullatenus feciſſe deberes[b], ſi datam literarum[c] diligentiùs attendiſſes: cum tempore quo literæ ipſe datæ fuerunt, de Capitulo ipſo eſſes, ſicut qui erat Archidiaconus & Canonicus eiuſdem Eccleſiæ: nec eſſes adhuc in Epiſcopum conſecratus: & infrà. ¶ Pro eo verò quòd Iudæus[d] † extiterit, ipſum dedignari non debes.

¶ Lucius iij. Linconeñ. Epiſcopo.

¶ *Non valet reſcriptum impetratum ad beneficia, ſi in eo tacetur dignitas impetrantis.*

CAP. VIII.

AD† aures noſtras peruenit, quòd plerunq; Decani, Archidiaconi, Præcentores, vel alij Eccleſiaſticis præditi dignitatibus ſuper minoribus beneficiis litteras[e] impetrantes, nomen ſupprimunt dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem perſonatum: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpōdemus, quòd cùm non ſit intentionis[f] noſtræ, vt perſonæ pluribus red-

b ¶ *Deberes.*] Arg. quod quis cum aliis facere debet, ſi facultas ſe obtulerit, ipſe ſolus facere debet, ſicut ſolus poteſt emendare, qd cū aliis maleſecit. j. *de iureiu. c. ſicut noſtris.* vbi de hoc. & 35. q. 9. *quod quis commiſit.* Arg. *contra de ele. c. cum.* diuerſis fallaciis ibi ſoluit. Et eſt arg. q cauſa alicui delegata ipſū ſequitur, nec tranſit ad ſucceſſores. Sed contrarium verū eſt j. *de off. dele. c. quoniam Abbas.* & j. *de offi. ord. c. paſtoralis. §. præterea*[a]. Item arg. quòd ſi aliquid mandatur 1 Capitulo, cuilibet de Capitulo ſigulatim intelligitur eſſe mandatum, qui illud implere poſſit. & ſi tunc illud facere nō poſſit, illud debet facere, cum potuerit. & ita cùm Epiſcopus ſit de Capitulo tanquam caput. j. *de conceſ. præben. & eccle. non vacan. c. poſt electionem in parte deciſa.* & j. *de eis quæ fiũt à Præla. c. nouit.* nō poterat dicere q non recepiſſet mandatū. ar. cōtra 12. q. 2. c. *Epiſcopus. §. qui manumittitur.* ¶ *Gloſſa ſequens arg. datam attendi. alleg. 2. iura. in contrarium alleg. 5. & remittit. ſecundò arg. quòd dies edi debet, &c. alleg. 3. iura. in contrarium alleg. 2. & ſoluit.*

c ¶ *Datam literarum.*] Ad hoc ſemper cōſueuit notari hæc decre. quòd data literarū ſemper conſideranda eſt: vt j. *eod. c. conſtitutam.* & j. *de ſen. exc. c. ſi aliquando.* Arg. cōtra quòd pſentatio literarum & non data conſideranda eſt. j. *e. c. capitulum ſanctæ crucis.* & j. *de cle. non reſi. c. qualiter.* & j. *de præben. c. dilectus. 2.* & ad idem j. *de ſi. c. quia fruſtra.* & j. *de appel. c. vt debitus.* Rationem iſtius contrarietatis dicemus ſuper illa decr. *c. dilectus. 2.* Item ex his arg quod edendus ſit dies[b]: & conſul aduerſario. arg. j. *eod. c. ſi autem.* & *c. plerunque.* & *C. de contrah. & commit. ſtip. l. optimam.* Sed contra. *ff. de eden. l. 1.* & 2. & *ff. quemad. teſta. ape. l. 2. §. diem autem.* Sol. in editione literarum domini Papæ facienda aduerſario omnia ponenda ſunt: quoniam literæ ſunt communes. Arg. j. *de dila. c. præterea* & ea quæ communia ſunt, integraliter ſunt edenda. j. *de probat. c. quoniam contra.* & literæ tradendæ ſunt ad videndum. j. *de fi. inſtru. c. ſcripturam authenticam.* & c. G. perpetuus vicarius. decret. Greg. & ibi dicemus de editione inſtrumentorum. Ad idem arg. j. *de offi. deleg. cum in iure.*

d ¶ *Iudæus.*] Quoniam de Iudæis conuerſis Eccleſia fundata fuit. 21. *diſt. in nouo.* & 32. *q. 4. recurrat.*

ADDITIO. Et exiſtimandus erat iſte dignus fauore. 23. *q. 7. quod autem* & *c. quemadmodum.* & *q. 4. ipſa pietas.* ſecundùm Goſ. & Hoſtien. Ioan. And.

AD *aures.*] Cōis eſt diuiſio. Secūda ibi, *Conſultationi.* Ab. Sicu.

CASVS. Quidā Prelati tacito nomine ſuarū dignitatū literas impetrauerunt ſup minorib. beneficiis, ſimplici noīe ſe appellantes. Quærit an tales literæ valeant. Rñdet Papa, quod non eſt ſuæ intentionis, vt per tales literaś debeant inquietari tales pauperes. Clerici, in quib. auctor nomē ſupprimit ſuæ dignitatis. Vnde tales literæ non valent. Ex hac decretali nota, quod ad intentionem

† *Vide in hunc locum Iacobum Rosam in ſingularib. ſidei, ſingu. 104.*

† *Poſt conc. Latera. ſub Alex. 3. par.* 41. c. 8. & c. 6. eod. tit. in 1. compilat.

a *Concord. tex. cum gl. in l. eius qui in prouinciam in verb. ignoraſſet.* & *ibi Bart.* & *doct.* ff. *de reb. cre.* & *gloſſ. in ver. præcipientes. §. ſi verò. in authentic. vt nulli iudic.*

1 *Quod à capitulo mandatur, cuilibet de Capitulo ſigillatim mandatum intelligitur.*

b *Ponenda etiam data authentica per iudices in citatione vt hic per Hoſt.*

mandantis recurrēdum eſt. Item nota, quòd qui literas ſuper beneficio impetrat, ſi habeat debet facere mentionem de eodem.

e ¶ *Litteras impetrantes.*] Quæ ſine ſpeciali mandato 1 dñi impetratæ, ad lites non valent. j. *eo. c. nonnullis. §. j.* & j. *eo. c.* ex parte Decani: ſecus in hoc caſu.

ditibus abundantes per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficiis inquietēt, literas in quibus actor ſuæ nomen dignitatis ſupprimit[g], vires[h] nolumus obtinere.

¶ Idem Noruiceñ. Epiſcopo.

¶ *Valet ſecundum reſcriptum impetratum ab aduerſario, licet non faciat mentionem de primo: ſi primus impetrans dolo vel negligentia non fuit vſus illo.*

CAP. IX.

SI† autem aliquis auctoritate poſteriorum literarū per aduerſarium in iudicium tractus obiecerit literas ſe priores habere, de quibus in poſteriorib. mentio nō habetur, Si eis dolo[i] vel negligentia vti poſtpoſuerit, excuſari[k] non debet. ¶ Si autē[l], quia delegati iudicis copiam nequiuerit[m] habere: per poſteriores literas nō poterit conueniri.

¶ Idem.

¶ *Non valent reſcripta, per quæ incerti iudices dantur, vel futura negotia committuntur.*

CAP. X.

AD† hæc ſumus: & infrà: ¶ Significatum eſt nobis

f ¶ *Intentionis.*] Hīc patet dñm Papam ſic vni concedere beneficiū, q alium nō lædat, vel grauet, ſaltem grauiter[c] ſeu enormiter. 25. *q. 2. de Eccleſiaſticis.* & 11. *q. 3. ſi quis non obediat.* & 9. *q. 3. vlt. nunc verò.* & *ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. merito.* & *§. ſi quis à Principe.* j. *de offi. ordi. c. licet.* & j. *de conſue. cap. cum olim.*

g ¶ *Supprimit.*] Puniri debet, qui ſupprimit, qd tenetur reuelare 50. *diſt. ex pœnitentibus.* ff. *de act. empt. & vend. l. 1. §. 1.* ¶ *Gl. ſequens quærit & remittit.*

h ¶ *Vires nolumus obtinere.*] Et ita vř, quòd literæ iſtæ non valeant. Quid ſi obtineant per literas tales? Dic ſuper hoc prout not. j. *eod. ad audientiam. 2. in gloſſ.* quæ incipit, *ſed quæritur.*

SI *autem.*] Diuiditur, quia primò ponitur thema & q̄ſtio. Secundo ſolutio ibi, *Si eis.* & ibi diſtinguit. Secūdū membrū ibi, *Si autē.* Ab. Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit literas cōtra aduerſarium ſuum ſuper aliqua cauſa, poſtmodū aduerſarius ſuus ſup eadem cauſa ad alios iudices literas impetrauit, in quib. de priorib. mentio nō fiebat: & cœpit conuenire aduerſariū ſuum, qui priores literas impetrauit: ille coram iudicibus excepit ſe literas priores habere, de quib. in poſteriorib. mentio non hř. Quæritur quid iuris ſit? Dicitur, quòd ſi prior impetrans dolo vel negligentia literis ſuis vſus non fuerit, p poſteriores literas poterit conueniri: ſi verò copiam iudicis delegati habere non potuit, per poſteriores literas non poterit conueniri. Not. quòd dolus & negligentia imputantur. Item ſi per me nō ſtat, quo minus faciam, ſed per iudicem mihi non imputatur.

¶ *Glo ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Dolo.*] Dolus & negligentia pſumit ſi ſteterit p annū, quòd nō vtit literis. j. *eo c. plerunq;* & j. *eo. c. ex parte, ſi copiam iudicis habere potuit.* Sed cōtradicit lex. *C. de diuer. reſcr. l. falſo.* quæ dicit qd reſcripta ppetua ſunt. Sed ñ eſt cōtra: quia hoc qd dicit lex intelligitur, ſi aliud reſcriptū nō impetraretur contra primum, alias ſemper valent reſcripta viuente mandatore, & eo mortuo dummodò facta ſit citatio. ¶ *Gl ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Excuſari.*] i. non poterit excipere propter culpam ſuam, quo minus teneat rñdere per ſecundas literas. Sed contrà videt: quia ſi ſecundæ literæ nō faciant mentionē de primis, valēt priæ. ergo poterit excipere: vt j. *e. c. cæterum.* præterea quæ annua ſunt ad agendū, ppetua ſunt ad excipiendum. *ff. de doli. excep. l. pure. §. ſic.* ergo ſemp poterit iſte excipere per primas, ex quo nō faciūt mētionem ſecundæ de primis. Sol. exceptionum quædam ſunt ppetuæ, quædam tēporales[d]. Perpetua dicit illa, q perpetuò cōpetit qñcunq; actor agit, vt exceptio doli: quia exceptio doli nō cōpetit niſi quis agat. *ff. de excep. in exceptio. in fi.* & *l. exceptiones.* tpales ſunt illæ quæ non ſemper cōpetunt, & euitari pñt, vt in prædicta. *l. exceptiones §. tpales.* & talis eſt hæc: quia expirauit anno elapſo. j. *eo. c. plerunque.* & j. *de off. ord. c. paſtoralis. in fi. arg.* Præterea iſta mō ñ hñt locū, ſed qui primò ſuas literas præſentant iudici & pcedit intra annū, ille obtinet. j. *de ap. vt debitam.* De hoc notatū eſt j. *e. c. 1. in fi.* & *in c. cæterum.* qualiter hoc intelligendum ſit.

l ¶ *Si autem.*] Repete eis vti poſt poſuerit quia delegati, &c.

m ¶ *Nequiuerit.*] Et ita eſt hic arg. q ſi p me nō ſtat mihi nō eſt imputādū. 2. *q. 6. anteriorum. §. ad hæc. in auth. vt ſponſa lar. §. hæc quoq;* vnde ſumptus fuit §. hic. &. *ff. ex quibus cau. maio. l. ſed & ſi. 1. reſp.* Qualiter intelligatur hīc illa impotentia dicitur j *e. c. 1.*

AD *hæc.*] Diuiditur: quia in prima parte ponitur exceſſus, in ſecunda prouiſio ibi, *Nos igitur.* Ab. Sic.

CASVS. Quidam impetrabant literas a ſede Apoſtolica, per quas

1 *Literæ ſine ſpeciali mandato impetratæ ad lites nō valent.*

c Meli⁹ eſt enim neutrum iuuare, quam alterum lędere. 14. qu. 5. denique. 12. q. 2. primū de donationib. Apoſtolicæ. ver. quia tamē. *ſecundum Hoſt. Ioan. And. in nouel.*

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione, & poſt concil. Lateran. ſub Alex. 3. par. 41. c. 9.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōpilatione.

Reſcripta an ſemper valeant.

d *Adde de materia exceptionum, & quæ in illis conſiderentur text. l. quoniam. Ale. l. quamuis in dubita.* C. de adul. & l. 1. §. Labeo. ff. de flum.

omnia negotia ipſorum committebantur arbitrio vnius iudicis, vel plurium, quos ſibi eligere volebant, vt ſi aliquos conuenire volebant, traherent illos ad iudices ſibi propitios, & parti aduerſę ſuſpectos, non requirentes iudicium ſui ordinarij. Papa volens huic morbo celeri obuiare remedio mandat dicto Epo, vt ſi tales litteras inuenerit in prouincia ſua, decernat illas vires aliquas non habere. Alij ponunt caſum, & dicunt, quòd iudices certi dati erant, & quia omnia negotia illa impetrantium committebantur per literas illas, non valebant. Hic nota ſecundū primum caſum, quòd iudex certus debet eſſe, & quòd omnia negotia alicuius vni delegato committi non debent: quia per hoc tollitur iuriſdictio Ordinarij, quod eſſe non debet.

1 Quomodo iuriſdictio Ordinarij tollatur.

¶ *Glo. ſeq. no. generalitatem reprobari & alleg.* 3. *contra, in contrarium alleg. duo, & ſoluit.*

Generalitas nimia reprobatur.

a ¶ *Omnia negotia.*] Nimia generalitas hic reprobatur.]. *de do. & contum. c. ex literis. &*]. *appel. c.* 2. *& c. ſignificauit. &*]. *eo. c. ſedes. &*]. *eo tit. in decr. Inn.* iiij. *c. cum in multis, li.* 6 *& ff. de iur. fiſ.* ita fid. in fi. per gl. ſuper ver. *verum. & ff. de eden. l.* 1. *§. edere. & ff de interro. act. l. de ætate. §. nihil.* Arg. contra *ff. de rei vendi. l. qua de tota. § incerta. & ff. communi diui. l. & ſi non omnes. § ſi incertum.* Prima pars vera eſt. & vltima in ſpecialibus caſibus loquitur.

†Cap. 4. *eo. titul. in* 2. *compilat.*

quoſdam in prouinciæ tuæ partibus tales (vt aſſerūt) de cancellaria noſtra literas recepiſſe per quas eorū omnia negotia[a] vnius iudicis, vel pluriū (quos ſibi elegerint[b] arbitrio cōmittūtur, ſicque fit, vt ſi aliquē pulſare voluerint, examē ordinarij iudicis nō requirant, ſed ad vnū iudicē, vel plures delegatos ſibi propitios, & parti aduerſę ſuſpectos[c], ſuper examinanda quęſtione recurrāt: & infrà. ¶Nos igitur huic morbo celeri[d] volentes obuiare remedio, mandamus, quatenus ſi literas tales in prouincia tua inueneris, eas carere viribus noſtra auctoritate decernas.

¶ Idem.

¶ *Falſa latinitas vitiat reſcriptū Papæ. h. d. Io. And. concord. Abb.*

CAP. XI.

AD† audientiam noſtram (te ſignificante) peruenit, quod H. de S. Stephano ſuper abſolu-

¶ *Glo. ſeq. ponit lecturam Vin. & Tan. So. Lau. & Dam.*

b ¶ *Elegerint.*] Tan. & Vin. ſic exponūt hoc verbū elegerint, i. elegerūt, in curia exiſtētes, vt ſit præteriti tp̃is coniunctiui modi. Quidam tñ voluerūt dicere, quòd literæ iſtæ ad incertos iudices dirigebantur, quos Impetrator diceret exprimendos, dicentes hic generalem commiſſionem cauſarū poſſe fieri, dummodo iudices certi eſſent.]. *eo. ſedes. & c. paſtoralis.* ſed quia erant incerti, hic literæ non valebant. Sed dic, quòd iudices electi erant certi, & commiſſio generalis erat omnium negotiorum[a], quòd eſſe nō debet: quia per eam abſorberetur iuriſdictio ordinarij, quod fieri non debet. arg. 11. *q.* 1. *peruenit. &* 9. *q.* 3. *nūc verò. C. de pre. impe. offe. l.* 2. *&* 3. *& de offi. leg. c.* 1. *&*]. *de ma. & obe. c. per tuas.* Sicut generalis appellatio nō admittitur.]. *de appel. c.* 2. ſed ſuper grauamine probabili & expreſſo eſt appellandum.]. *de ap. c. vt debitus, & c. cum cauſam.* quare literæ tales non valebāt. Lau. dixit, & meliùs, cui cōſentio, quòd hi iudices erāt incerti, quos vellet eligere Impetrator, quod eſſe non debet: ſicut procurator incertus eſſe nō debet. *ff. de procu. l.* 2. Nec tutor incertus dari debet. *ff. de teſt. tut. l. tutor incertus. & Inſt. de leg. §. tutor.* Et arbiter ſimiliter incertus eſſe non debet]. *de arb. c. innotuit.* Et cōmiſſio generalis fuit omniū negotiorū, quòd eſt contra conſuetudinē Romanæ curiæ (cuius ſtylus debet attendi.]. *de cri. fal. quam graui.*) quòd oēs cauſæ vni committantur, niſi ſub illa forma quæ tradit]. *eo. c. paſtoralis.* & illa generalitas reſtringitur vt traditur]. *eo. ſedes & in c. cum in multis.* quæ eſt decre. Inn. iiij. *eo. tit. lib.* 6. tamen vniuerſitas cauſarum benè committitur. *ff. de iudi. l. cum prætor. & ff quis & a quo appel. l.* 1. *§.* 2. Et illa fuit potior cauſa, quare literæ non valebant: quia iudices erant incerti (quod litera videtur innuere, quòd ille eligeret quos vellet) quàm quia commiſſio generalis erat omnium negotiorum. & ſic intellexit Lau. & Dam. ſicut ex ipſa litera colligitur. B. Satis tamen credo, quòd ſi Papa ex certa ſcientia tales literas concederet, valerent: cùm habeat plenitudinem poteſtatis ſaluo iure recuſationis]. *de off. dele. c. ſuſpicionis.*

2 Generalis commiſſio quomodo fieri poteſt. a Præſentiū & futurorum, & propter hoc non valuit ſecundum Hoſt.]. *c. vltimo ſuper omnib. præſentib. impetrare, hoc eſt, commēdabile.*]. *ea. diſpēdia. li.* 6. *Io. And.*

c ¶ *Suſpectos.*] Vnde poſſent recuſari. De recuſatione habes]. *de appellation. ſpeciali. &*]. *de offi. deleg. c. ſuſpicionis.*

d ¶ *Celeri.*] *& dist. mala conſuetudo.* & reſecandæ ſunt putridæ carnes. 24. *q.* 3. *reſecanda.* Vnde verſus:

Principijs obſta, ſerò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuere moras. Bernar.

AD *audientiam.*] Diuiditur: quia primò ponitur dubitatio. Secundò ſolutio, ibi, *Quibus.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam erat excommunicatus fortè ab Ordinario. Iſte acceſſit ad curiā D. Papæ, & obtinuit literas ſuper ſua abſolutione. Ordinarius cui literæ præſentatæ fuerunt inuenit in eis peccatum in conſtructione. Dubitauit ordinarius, vtrum fides iſtis literis eſſet adhibenda. cōſuluit Papā ſuper hoc, & Papa reſpōdet, quòd talib. literis fidē habere non debet. Debemus hic vnum intelligere, quòd in literis domini Papæ non debet eſſe vitium latinitatis.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile, ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit ſolu. allo. contrarium.*

tione ſua, literas tibi (vt prima facie videbet) Apoſtolicas præſentatur. ¶ Quibus (quoniam manifeſtum[e] continent in conſtructione peccatum) fidem te nolumus adhibere †.

¶ Clemens III.

¶ *Contra ſecundum reſcriptum non poteſt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem de ſua appellatione non habita mētione. h. d. Ioann. And. concord. Abb. Siculus.*

CAP. XII.

ij EX † parte S. perſonæ Eccleſiæ de Tarento nobis innotuit, quòd cùm capella de Empton ad prædictam Eccleſiā de iure pertineat, O. Diaconus, qui iam dictam capellam detinet, Capellanum ipſius Eccleſiæ nomine ipſius S. in ea miniſtrātem poſt appellationem[f] à ſe factam amouit.

¶ Quam cùm eſſet S. proſecu-

e ¶ *Manifeſtum.*] Sic patet, quòd vitiū latinitatis vitiat reſcriptū. ſic etiam ſi Papa loquitur vni in plurali, aut ſi Patriarchas vel Epos filios appellauerit, tales literæ falſæ ſunt.]. *de fal. c. quã graui.* Arg. contra quòd, propter malam latinitatem non vitiantur reſcripta. *ff. de ſtatu homi. l. Imperator.* Titius. ibi. n. dicit quòd propter malam latinitatem non vitiantur. & *ff. de manu. teſta. qui habebat. C. de leg. l. in legatis. &*]. *de fid. inſtr. c. ex parte.* Sol. vitium ſcribētis in teſtamentis & inſtrumentis non nocet: cùm alias de veritate, ſeu voluntate teſtatoris cōſtet. *C. de teſta. l. error. & l. ambiguitates.* Et idem eſſet de voluntate Papæ dicendū, ſi conſtaret de hoc. Sed verius videtur aliud eſſe in teſtamentis, & aliud in literis Papæ. Teſtamentum. n. committitur tabellionibus, cuius ſcripturam ſiue latinum nullus corrigit, vnde falſa latinitas non vitiat teſtamentum, dummodo conſtet per ipſum de intentione teſtantis, vt dicunt prędictæ leges. & propter fauorem teſtatorum quia nihil eſt, quod magis debeatur hominibus, &c. *C. de ſacroſ. Eccl. l. Reſcriptū verò D. Papa, per multas manus tranſit, & magna maturitate decoquitur* 35. *q.* 9. *Apoſtolica, in gl.* 1.]. *eod. cum adeò in pri. & in* 1. *gl.* & ita nullū vitiū continere debet.]. *eo. c. ad hæc.* vnde contra illam præſumptionem non eſt admittenda probatio. *arg. contra ff. de off. præſi. l. illicitas. § veritas.* Lau. notauit, quòd inſtrumenta vel priuilegia propter falſum latinū nō vitiantur. *arg. de conſe. diſt.* 4. *c. ſi non ſanctificatum* [illegible] *c. retulerunt & ff. de manu. teſta. qui habebat.* De inſtrumentis tabellionum ſatis crederem illud. De priuilegijs Romanæ curiæ non eſt verum. Bern.

† Quæ, quòd. [illegible] reſcripta vitientur, tradūt doctores in l. 2. *C. de diuer. reſcrip.*

†Cap. [illegible] titul. in 2. compilat.

EX *parte.*] In prima narrat factā deſtitutionē, appellationē & ſpoliationē. In ſecūda vnius partis proſecutionem & alterius negligentiā, ibi, *Quā cū eſſet.* In tertia finalē determinationē, ibi, *Ideoque.* Abb. Sic. CASVS. Capella de Empton ſubeſt Eccleſiæ matrici de Tarento. Quidam O. Diaconus cœpit conuenire Capellanū ipſius capellæ miniſtrantē in ea, nomine S. Rectoris matricis Eccleſiæ. Ipſe O. appellauit ad ſedem Apoſ. & poſt appellationē à ſe factam ab ipſa capella expulit Capellanū. Rector matricis Eccleſię eſt proſecutus illā appellationem, quam ille O. fecerat, ſed ille O. ſuam appellationem proſequi non curauit, & cum ille O. fuiſſet ad iudicium citatus, obiecit ſe habere priores literas, de quib. in poſterioribus mentio non fiebat, quas ſuppreſſit vſque ad tertiam citationem, & dolo vel negligentia eius vſi præ ſuppoſuit, quòd ex diuturnitate temporis apparebat, ex eo quòd biennium à tpe impetrationis erat elapſum, & de appellatione ipſius in ſuis literis mentio non fiebat. Conſultus Papa ſuper hoc mandat, quatenus ſi ita eſſe conſtiterit, quicquid factum eſt poſt appellationē ipſius O. debeat in ſtatum priſtinum reuocari, & illam ea, eſſe niam reſtituere matrici Eccleſię, eundē O. in expenſis condemnando, ſi conſtiterit, ſuam O. appellationem ſuam proſecutum non fuiſſe. Nota quòd maior Eccleſia ſiue matrix poteſt defendere & agere pro capellis ſuis. Nota quòd ſi aliquis debet deferre ſuæ appellationi, ſicut ſui aduerſarij. Itē ex diuturnitate tp̃is vel negligentia probatur dolus. Item qui literas impetrat ſuper eo, ſuper quo appellauit, de appellatione ſua debet facere mētionem. Item quicquid fit poſt appellationem ſuam vel alterius, debet in ſtatum priſtinum reuocari. Item qui non proſequitur appellationem, debet condemnari in expenſis alteri parti.

b Sed ubi rentur de impreſſione loquatur, & verba celeſtia uerborum, ſic dicendum narratur, nō reſtringentur ſub regulis Domini 11. *cap. indulgentiæ, 33 diſt.*

f ¶ *Poſt appellationem.*] Nō dr̃ hic, ſuper quo fuerit appellatū. fortè poſſet dici, quòd ſnīa lata fuit contra O. Diaconū, à qua ipſe appellauit, vel ſuper alio articulo: vel fortè contra aliā ſētentiā, ſicut olim ſi bīe.

g ¶ *A ſe.*] ſ. O. & ita nō detulit ſuæ appellationi, quod eſſe non debuit, cum & appellationi aduerſarij deferre debuiſſet.]. *de app. c. ut ſit. & c. conſtitutus. &*]. *de ele. c. bona.* Appellauerat fortè ab Ordinario, corā quo trahebat Capellanū, & ſuper plenā matricis Eccleſiæ. Rarò inuenies alibi (vt credo) quòd aliquis nō detulit ſuæ

ſuæ propriæ appellationi, vnde iudex poterat procedere in cauſa, quia vr̃ appellationi renunciaſſe: quia pendēte appellatione nihil eſt innouandū *ff. nil inno. appel pen. l. vnica. &* ÿ. *de app. c. an ſit.*

a ¶ *Proſecutus.*] Literas impetrando ſuper reſtitutione Eccleſię, qua fuerat ſpoliatus poſt appellationem à ſpoliatore factam, vt in cauſa procederet non obſtante appellatione fruſtratoria: quod ex eo apparet, quia dictus O. eam ꝓſequi non curauit nomine Eccleſiæ de Tarento: quia erat matrix Eccleſia.

tus[a], & ad iudices literas impetraſſet, ipſe O. appellationē ſuā proſequi non curauit. Cúmque auctoritate prædictorum iudicum in ius eſſet vocatus: dixit ſe literas[b] priores habere, de quib. nulla mentio in[c] poſterioribus habebatur: quas vſq; ad tertiam citationem ſuppreſſit: eiſq; dolo vel negligentia vti[d] poſtpoſuit, quod ex diuturnitatę temporis videbatur, in quib. nulla mentio de appellatione ab ipſo facta fiebat, cum biennium[e] à tempore appellationis iam fuiſſet elapſū. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſſe conſtiterit (reuocatis in ſtatum priſtinum omnibus quæ[f] poſt appellationem ipſius O. inueneritis attentata) præſcriptam capellam † matrici Eccleſię reſtituere procuretis, prędictum O. (ſi eum appellationem ſuam non fuiſſe proſecutum conſtiterit) memorato S. in expenſis[g] neceſſariis condemnantes.

b ¶ *Literas.*] Fortè ſignificauit Papę, q̃ rector matricis Eccleſiæ imminabatur ei ſuper illa capella, & ſic obtinuit literas in forma cōi, nulla mentione habita de appellatione: quæ etiam literæ non impedirent reſtitutionem. ÿ *de reſti. ſpo. c. ex quæſtione. cum ſuis ſimilibus.*

c ¶ *Nulla mentio.*] Et ideò nō valebāt. ÿ. *de ap. c. ſæpe. in fin.* arg. quòd qui appellat, debet facere mentionem de ſua appellatione, & aduerſarius eodem modo, qui appellationem proſequitur. vt hic dicitur, & ÿ *de confir. vtili vel inuti. c. bonæ in gl. mentio.*

d ¶ *Negligentia vti.*] Sic ÿ. *eod. c. ſi autem. &* ÿ. *eod. c. plerunque.*

¶ *Gl. ſe obiicit & ſoluit.*

e ¶ *Cum biennium.*] Qui enim non proſequit appellationem intra annum, aut ex iuſta cauſa intra biennium[a], fingitur non appellaſſe: & rata manet ſententia. ÿ. *de appel. cum ſit Romana.* Sed videtur quòd rector ille ratione conſimili audiri non debuit ad proſecutionem appel. cùm actor & reus circa appellationem eodem iure vtantur. ÿ. *de mutuis pe. c. vle.* & hic dicitur contrarium. ſ. quod ille contra quem appellatum eſt, auditur poſt biennium, & non ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitur? Dicas, quòd iſte rector auditus fuit nō rōne appellationis, ſed potiùs rōe ſpoliationis, ſuper qua literas impetrauit, non obſtante appellatione, vt not. ÿ *in verb. proſecutus.* interdicta enim perpetua ſunt quantū ad rei perſecutionem, non quantum ad pœnam. *ff. de vi & vi ar. l. 1. in princ.* & ſi de appellatione nihil dixerit, nihilominus audit petēs inſtitutionem Eccleſiæ. & multò fortiùs: quia poſt appellationē ſpoliauit aduerſariū, qui debuit deferre ſuæ appellationi. Præterea fauore appellantis datur ann° aut biennium ad proſequendam appellationē, & non fauore appellati, vnde appellās ſtatim poteſt ꝓſequi appellationē, ſi terminus ei pfixus † eſt, ſed appellatus non ſtatim. ÿ. *de appel. c. oblata.*

f ¶ *Poſt appellationem.*] Et ita quicquid poſt appellationem à ſe vel ab aduerſario ſuo factū fuerit, debet irritari. ÿ. *de off. dele. c. ſuper quæſtionum in fi. &* ÿ. *de ap. bona. cum ſuis concor.* & in hoc illa corrigit iſtam. ¶ *Gloſſa ſequens obiicit & ſoluit.*

g ¶ *In expenſis.*] Qui appellationē ſuā nō ꝓſequitur altero perſequēte, condēnari debet in expēſis, vt hic & ÿ. *de appel. c. Nicolao. & c. reprehenſibilis.* vel qui ꝓſequitur ipſam ante tēpus ſtatutū. ÿ. *de app. c. ſæpe.* Sed non vr̃, q̃ iſte O. debuerit in expenſis condemnari, cum appellatus appellationē non fuerit ꝓſecutus intra bienniū: cū hoc idem ius ſeruandū ſit appellanti & appellato: vt dicit in notula, qui n. & nō oportebat ipſū ꝓſequi appellationē: quia ipſo iure rata manet ſententia lata cōtra ipſum O. ſi qua lata fuerit. Poteſt dici, q̃ ideò condemnat: quia prætextu appellationis iudex nō proceſſit: & ille O. poſt appellationē expoliauit Capellanum, & ſic intererat rectoris vt O. condemnaretur ſibi in expenſis etiam poſt biennium, propter dolū & malitiam ipſius O. Abbas. Item non videtur quòd debuerit condemnari: quia licuit ei renuntiare appellationi verbo & facto. Dic, quòd hoc fuit, quia appellans conſenſerat appellationi. vel dic, quòd renunciare poterat in ſui odium, non in ſui fauorem. Nam & verbo rénunciare non poterat, re non integra in præiudicium appellati. de hoc ÿ. *de app. c. cum ceſſante.* ſecundùm Inn. & Compoſt. Ioan. And.

S*Ciſcitatus.*] Primò ponitur cōſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Nos verò.* Tertiò quædam determinatio: ibi, *Dummodo.* Quartò tacitæ quæſtionis ſolutio: ibi, *Nec enim.* Abb. Sicul.

Casus. Aliqñ Papa cōmittit cām duobus vel tribus iudicibus, cū illa clauſula: *quòd ſi ambo vel tres in cauſa procedere non poſſunt, alter eorum in cā procedat. Si omnes intereſſe nequiuerint, duo eorum in cā procedant.* Quærebat, de qua impotentia intelligebat. Rñdet Papa, quod illa impotentia intelligitur tam de iure, quā de facto. De iure, ſi aliquis illorū ſit ſeruus, vel infamis, vel alio conſimili impedimento detentus, puta ſi eſſet excōmunicatus, vel remotus, vel ſuſpectus. De facto, vt ſi aliquis eorum mortuus fuerit, aut ineuitabili impedimento detentus: & tunc debet cauſam ſuis coniudicibus ſignificare, vt in negotio ubi commiſſo ꝓcedant. Sed ſi aliquis illorum ſolummodo noluerit intereſſe, propter hoc non excuſatur, quò minus debeat cum aliis intereſſe: niſi reſcripto diceret, ſi omnes ſimul in cauſa procedere non poteritis, aut nolueritis intereſſe. Not. hîc quòd ſeruus & infamis non poſſunt eſſe iudices: infamis tamen poteſt eſſe arbiter. Item not. quòd iudices non poſſunt procedere ſine coniudice ſuo, ſi ille ſe non excuſat. Item verbum, impoſſibilitatis, non continet verbum, voluntatis.

Rescriptum, quo scribitur pluribus cum clauſula, quòd ſi non omnes, &c. *intelligitur tam de impotentia facti, quàm iuris.*

CAP. XIII.

SCiſcitatus† es à nobis petitorio[h] deſtinato, de qua impotentia[i] illud intelligatur (quòd in literis noſtris ſæpe cōſueuit apponi) vt ſi duo vel tres, quibus literæ diriguntur, ijs exequēdis ſimul intereſſe nequiuerint[k], † vnus aut plures, quibus ſcribitur, nihilominus exequantur. ¶ Nos verò ita ſentimus, q̃ tam de iure quàm de facto illa impotentia cenſeatur: de iure, ſi aliquē illorū ſeruum[l] vel infamem[m] aut alio legitimo impedimēto[n] detētum eſſe conſtiterit: de facto, ſi cōſtiterit eum caſū mortis occūbere, aut ineuitabilis neceſſitatis articulo impediri, quò minùs valeat intereſſe. ¶ Dūmodo is, qui pro neceſſitate præſens eſſe non pt̃, collegiis ſuis canonicè excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare[o]: vt alij coniudices vel executores nihilominus ad conſummationem[p] iniuncti mādati

h ¶ *Petitorio.*] i. nuncio legitimè ordinato, vel dic petitorio, i. procuratore.

¶ *Glo. ſeq. ponit quinque ſpecies potentiæ & de illis ponit verſus.*

i ¶ *Impotentia.*] Aliquis dicitur aliquid poſſe quinque modis[b], vnde verſus: *Poſſe quidem rebus dāt ius, natura, poteſtas. Officiū, meritū, ſextum diuina voluntas.* De potentia iuris habes, 22. *q.* 2. faciat homo. 27. *q.* 2. Agathoſa. in fi. De potentia naturæ habeē ÿ. *de deſpon. impu. c. puberes. & c. à nobis.* De poteſtate officij habes ÿ. *de conſan. & affi. c. 1. in fi. &* 21. *diſt. c.* 1. *§. inter eos. ver. Petrum verò.* vbi dicitur, quòd Petrus præ omnibus claues regni cœlorū accepit, & 21. *diſt. inferior. &* ÿ *de ma. & obe. c. cum inferior.* De potentia mariti legitur 3. *q.* 7. *c.* 1. *§. tria. & c.* 2. *in fi.* ibi, cuius vita, &c. De potētia diuinæ volūtatis habet *de pœ. di.* 2. *c. principiū. § charitas.* Sed hęc potētia ad duo tantū extēditur. ſ. facti & iuris.

k ¶ *Intereſſe nequiuerint.*] Quod ſimul intereſſe debeant, habes ÿ. *de offi. deleg. c. prudentiam.*

l ¶ *Seruum.*] quia talis iudex eſſe nō poteſt, niſi cōi opinione pro libero ſe gerat & habeat, quo caſu tenet eius ſnīa etiamſi poſt latam detegatur eum tempore ſententiæ fuiſſe ſeruum. 3. *q.* 7. *c.* 1. *§. Seruus tamen. & ff. de offi. Præto. l. Barbarius. & C. de teſta. l.* 1.

m ¶ *Infamem.*] Si pendēte iudicio efficit infamis vel ſuſpect°, poſſet repelli. ÿ. *de teſt. co. c. præterea. &* ÿ. *de offi. del. inſinuante.* quia quæ de nouo[1] emergunt, nouo indigēt auxilio. *ff. de inter. ro. ac. l. de ætate. §. ex cauſa.* Itē ſi medio tēpore excōmunicet, ſed eo abſoluto reſumit iuriſdictionem ÿ. *de offi. deleg. c. prudentiam. §. ſexta.* Idē credo, ſi reſtituatur priſtinæ famæ p Principem: quia reſumit iuriſdictionē. 2. *q.* 3. *c. ſi quem. §. notandum. in fi. & C. de cura. fur. l. pe.* ſec° ſi lata ſententia detegat iudicē fuiſſe infamē. 3. *q.* 7. *c.* 1. *§. tria. ver. Seruus &* *ff. de offi. pt̃ l. Barbarius. & C. de teſta. l.* 1. ſecus in excōicatione: quia ſnīa publicè excōicati nulla eſt. ÿ. *de re iud. c. ad probandum. &* ÿ. *de exce. c. exceptionē.*

n ¶ *Impedimēto.*] Puta quia eſt excōmunicat°,[c] vel illiterat°, nec habet cōſuetudinē cauſarū: quia perit° dēt eſſe iudex, nec dēt q̃rere ab aliis, qđ eū loqui oportet. *in auth. de iudi. in pr. coll. 6. &* ÿ. *de conſan. & affi. c. ex literis. in fi.* Tñ ſi illiteratus ſit, & habeat cōſuetudinē cauſarū ſine peritiam iūdicādi, pōt ei cā cōmitti. *C. de iud. l. certi iuris. arg. C. de Epi. & Cle. l. parabolam.* Et ꝗ̃plā impedimēta ponūtur. 3. *q.* 7. *c.* 1. Itē ſi impedimētū ſit perpetuū, nō poteſt cognoſcere: q̃ pōt eſſe multis modis, vt infirmitas, ſubditas, &c.

¶ *Glo. ſeq. quærit & remittit.*

o ¶ *Deſtinare.*] Per literas, vel p certū nūciū litteratoriè deſtinatū. 64. *di. c. 1. & 2. & pen. &* ÿ. *de off. dele. c. prudentiam.* 1 rñ *ff. de rebus eorū, qui ſub tute vel cur. l. magis. §. illud etiā quæri pot.* & hæc eſt Canonica deſtinatio. Sed nunquid ille, qui intereſſe non poteſt, valet aliis delegare vices ſuas? De hoc dicitur ÿ. *de off. del. c. ceram.*

p ¶ *Ad conſummationem.*] vt ÿ. eo. *c. cum dilecta.*

¶ *Glo. ſeq. recit. poteſt per quæſtionem.*

† *Eccleſiam*

a *Adde, quod varia tempora in appellatione ſtatuuntur, de quibus in gloſſ. in verbo*, tū ei. in c. perſonas, de appe. & in l. 1. & ibi *Bart.* ff. de libel. dimi. & in l. fi. *per Bal.* Cod. de temp. appellatio.

† *In aliquibus antiquis hic habetur dictio.* non in *aliis deeſt.*

Qualis pœna non proſequentis appellationem.

† Cap. 9. eo. titul. in 2. compilat.

† *Adde quod operetur illa clauſula, quòd ſi duo. per Doct.* in ca. illa. de elec. *Spec.* in tit. de leg. §. nūc oſtendendum, ver. 18. *vbi dicitur, quòd ſupplet iuris poſitiui defectum.*

Deeſt hæc gloſſula in multis antiquis.

b *Adde textum cū glo.* in l. nepos Proculo. ff. de ver. ſign.

1 *De nouo emergentia nouo indigent auxilio.*

c *Facit* lex Barbarius, *& ibi doct.* ff. de offic. prætor. no. & de re iudi. l. ad probandum. *Quales debeat eſſe iudex.*

procedant[a]. ¶ Nec enim ille qui tātúmodo nō vult intereſſe, hac impoſſibilitatis interpretatione valet aliquatenus excuſari [b] †: niſi fortè ſic in reſcripto habeatur expreſſum: ſi non omnes interfuerint, vel ſimul nequiuerint aut noluerint intereſſe.

¶ Innocentius iij. Elien. Epiſcopo.

¶ In quæſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi iudices in cognitione ſibi non deferant nec inuicem concordent. h.d. vſque ad §. quoniam.

CAP. XIIII.

PAſtoralis † officij: & infrà. ¶ Præterea, quæſiuiſti (quando de reuocatione literarum ambigitur [d]) vtrùm iudices priores, an poſteriores cognoſcere debeant: & vtrum per ſecundas ſint primæ literæ reuocatæ.

¶ Ad quod tibi reſpondemus, quòd niſi poſteriores prioribus, vel è conuerſo duxerint deferendum [e], ſimul vtrique cognoſcant: † & ſi fortè nequiuerint ſimul in vnam ſententiam concordare (quanuis plures [f] ſint ex vna parte, quàm ex altera) per arbitros communiter

a ¶ *Procedant.*] Quod quidē facere poſſūt, ſi in literis cōmiſſionis ſit clauſula illa: *quod ſi non oēs: aliàs nō poſſūt pcedere, ar. j. de off. dele. c. in matrimonij.* & eſt expreſſū. *j. de offi. dele. c. vno delegatorum. & c. ti. c. prudētiam. & ff. de arb. item ſi vn°. §. pe. & l. ſeq.* b ¶ *Excuſari.*] Immò potius debet puniri. *j. de offi. dele. c. prudentiam. §. adijcimus.* & hoc caſu alij poſſunt pcedere, quanuis non videatur impleta conditio; *quòd ſi non omnes*, &c. vt in prædicto *c. prudentiam. §. adijcimus.* & hoc verū eſt, poſtquā cōſtiterit, q non vult intereſſe, & in hoc illa corrigit iſtam.

† *Vide tex.* in l. inde Neratius. §. fin. cum ſua gloſ. ff. ad l. Aquil. & l. confeſſionibus iūcta gl. ff. de interr. actio.

c ¶ *Intereſſe.*] Hodie etiamſi non addatur hoc, ſi tñ non vult, alij procedent: licèt ſit arguendus, qui mandatū Apoſtolicum exequi contemnit.

P*aſtoralis.*] Diuiditur in duas partes vſq; ad §. *quoniam.* Primò ponit̃ conſultatio. Secundò reſpōſio: ibi *Ad quod.* Ab. Sic.

† Cap. 3. tit. in 3. compilatione.

CASVS. Aliquis impetrauit literas contra aduerſariū ſuum ſuper aliqua cauſa ad aliquos iudices: facta citatione vel ſaltem præſentatione altera pars poſtmodū obtinuit eandē cauſam aliis iudicibus delegari: & in ſecundis literis fiebat mentio de primis; opponebatur, quòd per falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſſionem erant impetratæ. Dubitabatur, vtrum primæ literæ per ſecundas ſint reuocatæ, & quæritur, vtrùm priores iudices, an poſteriores debeant cognoſcere de hac reuocatione. Reſp. quòd ſi priores iudices non ſunt deferre poſterioribus, vel poſteriores prioribus, tūc omnes ſimul cognoſcant: & ſi fortè omnes ſimul nequiuerint in vnam concordare ſententiam, quamuis plures ſint iudices in vna commiſſione, quam in alia, huiuſmodi dubitatio per arbitros cōmuniter electos determinetur. Secundò formatur talis quæſtio. Quandocunque impetrantur literæ ſub hac forma: *Conqueritur Titius de Petro, & quibuſdam aliis ſuper decimis & rebus aliis.* quæritur vtrùm iudex ex tali delegatione habeat iuriſdictionem ſuper perſonis, vel reb° cōprehenſis per clauſulā illā, *quibuſdam aliis, & rebus aliis,* antequam perſonæ vel res in iudicio ſint expreſſæ: Antequā ſoluat illā quæſtionē, ſubiicit aliam, q̃ oritur ex ſecunda, quæ talis eſt: Aliquis de perſonis illis, quæ poterant cōueniri per clauſulam illā: *quibuſdam aliis, & rebus aliis,* expreſſo proprio nomine impetrauit literas contra primū impetrantem literas generales, deſignando aliquā rē certā, quæ includebatur p illam clauſulā: *& rebus aliis,* nullā mentionē de priori cōmiſſione faciens. quæritur vtrū ſecūdæ literę valeant, cū de primis nullā fecerit mentionem, nec perſona aut res fuerint adhuc in iudicio expreſſæ? Reſpondet Papa ad iſta duo: & primò ad ſecundā, dicēs, quòd cū ſpeciale mandatū deroget generali, iuriſdictio attributa per literas generales, per ſpeciales literas, quantum ad ea quæ in ſecundis literis ſpecialiter ſunt expreſſa, penitus eneruatur, licèt de priorib. non faciat mentionē. Vnde quantū ad hāc cām ſpecialiter cōmiſſam, ſuperfluè relinquit̃ prima quæſtio: quia nō habet poteſtatē. Poſteà reſpōdet primę q̃ſtioni, dicēs q iudex bene hēt iuriſdictionē ſup perſonis vel rebus exprimēdis. ſed illā exercere nō poteſt, antequā pſonæ vel res fuerint expreſſæ. Not. q qñ dubitat̃ de iuriſdictione, cuius ſit, omnes debent cognoſcere, an ſua inter ſit. Itē vbi eſt par iuriſdictio, maior numerus nō pręfertur. Itē no. q ſpeciale mandatū derogat generali. Not. q iudex habet iuriſdictionē, ſed illā exercere non poteſt ante expreſſionē rerū vel perſonarum. ¶ *Gl. ſeq. obiicit, & reſpon. iterum dupliciter obiicit: ponit tres ſolutiones, quas probat, demum ſol. & ſolutioni opponit, vlt. dat finalem ſolu. Finis recitatur per quæſtionem.*

d ¶ *Ambigitur.*] Sed quæro, qualiter poſſit dubitari de reuocatione literarū: aut ſecundæ faciant mentionem de primis, & tunc valent ſecundæ: aut non faciunt: & tunc valent primę. *ſ. eo. c. cæterum?* Reſp. neutra pars diſiūctiuè perpetua eſt. Prima tollitur per decr. *j. de ſent. & re iu. c. inter. & de do. & contu. c. ex literis. & de confir. vti. c. bonæ. & de app. c. ſæpe & c. oblata.* ſcđa tollitur p decr. *j. eo. c. plerunque.* in iudiciis nondū cœptis non habet locum illa diſtinctio: illæ enim ſolæ valent, quæ primo iudici pręſentātur citatione facta p ipſas. *j. de ſo. comp. c. propoſuiſti. j. de app. c. vt debitum. & j. eo. c. capitulum ſanctæ crucis.* Itē qualiter primi iudices poſſint deferre ſcđis, vel ſecundi primis, cum vel primi tm̃, vel ſecundi tm̃ ſint iudices & ita aut primi, aut ſcđi nullā habent iuriſdictionem: *ſ. de offi. dele. c. ex literis. in fi. & j. eod. ti. c. cæterum.* Item qualiter poſſunt primi, vel ſcđi citare partes, cum vtrique dubitent & neſciant an ſint iudices: imò rōne dubitationis neutri debent eſſe iudices, ſicut qñ dubitatur de tutela duorum, neuter eſt tutor *ff. de teſt. tu. l. duo ſunt Titij.* Propter hoc gloſſauerit hic quidā, q de facto poteſt dubitari, nōn de iure, vel ſi fortè ſcđæ literæ nō exhibeātur. *j. de off. deleg. c. ex literis.* vel quia dubitatur, an ſit annus elapſus ab impetratione literarum priorū. *j. e. c. plerunque.* Sed hęc ſolutio nō valet: quia ad quęſtionē facti nō daret Papa reſponſionem iuris, *ff. de ſtatu homi. l. idem erit.* Alij dicunt etiā, quod poteſt eſſe dubitatio iuris, ſi data ſit eadē in vtriſque literis. Illa decret. vt debitus. hoc determinat: *vt j. de ſo. comp. c. pen. & vlt. & j. eo. c. capitulum ſancta crucis.* Sed certè ſecundū dictum illorum neutræ reuocant alias: cum neutræ ſint priores aliis, immò ſecundū hoc neutri cognoſcunt de tota cauſa: nam ambę literæ dicuntur ſecundæ vel primæ. *ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. l. 1. §. ſi quis in duob.* Tertij dicunt, quòd ſic dubitari poteſt de reuocatione, vt ſi ſecundæ faciant mentionem priorum, ſed nō expreſſim. *j. de do. & contu. c. ex literis.* & hoc eſt verum, vt patet ex illa decr. *ex literis. j. de do. & cont.* Dici poteſt hanc fuiſſe rationem huius decretalis, cùm diuerſæ ſint literæ impetratæ, iudices citant partes, & cum pars aduerſa coram eis exhibet ſecundas literas, ipſi volunt cognoſcere de reuocatione literarum: ſecundùm hoc, quod contingit. *j. de iudic. c. inter monaſterium, in parte deciſa ab integra.* Item ſi ſecūdi iudices citent partes, & cū exhibentur corā eis primę literę ipſi volunt cognoſcere, an primę ſint reuocatæ: ſed quia pro eodē negotio partes nō ſunt trahendæ ad diuerſos iudices. *j. eo. c. ex tenore. & j. eo. c. vl.* ſtatuitur hîc, vt iudices conueniant ad hoc faciendum, vel vna pars deferat alij: quia & primi de hoc cognoſcere poſſunt, cum corā eis obiiciatur talis exceptio, etiam & ſecundi. Et expone, quando de reuocatione ambigitur, i. quando in dubium deducitur de reuocatione literarum. Sed huic ſolutioni obſtare videtur *j. eod. c. cum contingat.* ibi. n. conueniunt ad cognoſcēdum, ſed executor videt vtraſq; literas. Vnde potes adhuc meliùs dicere, quòd bene poteſt iudex dubitare de reuocatione literarū, licèt ſecundæ expreſſā faciant mētionē priorū. ſ. quādo obiicitur ſecūdas literas impetratas eſſe per falſi ſuggeſtionē, vel veri ſuppreſſionē[b], vt *ſ. eo. c. cæterū.* & meliùs *j. de off. deleg. c. coram. & j. de re iudi. c. inter monaſterium. in integra.* & hoc idē dixit Io. *j. eo. ſuper illa decr. cùm contingat.* & certè iſte eſt verior intellectus. Sed hæc dubitatio de reuocatione literarū non habet locum in literis appellationis & principalis cauſæ: quia iudices appellationis de hoc cognoſcere debent. *j. eo. c. dilectus filius.* Io. Sed hæc dubitatio locum hodie non habet re integra. *j. de appella. c. vt debitum.* ADDITIO. Dū gl. dicit, re integra, meliùs videretur dicere, re non integra: ſed quicquid habeat gl. hoc intendit, quòd ſi apparet quis delegatus, & primò citauit: ille erit iudex, ſiue ſit prim° ſiue ſecūd°. Io. And. ¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an in dilatione ſit neceſſari° cōſenſus partiū:*

e ¶ *Deferendum.*] De cōſenſu partium *j. de offi. deleg. ſuper quæſtionem. §. intentionis. & §. nos autem.* aut coram vtriſque poſſet proponi exceptio, vt dictum eſt in prima notula, & etiam ſine conſenſu partium poſſent, ſi vellent, ſed honeſtum eſt, quòd de conſenſu partium fiat. ¶ *Glo. ſeq. ponit pro conc. aliō caſus, quibus non ſtatur maiori parti. alle. contraria. & ſoluit.*

f ¶ *Plures.*] Hic nō ſtatur iudicio maioris parti. *j. de iure patr. c. qm̃.* ſimile eſt in cauſa Epi. *6. q. 4. c. 1. j. de re iud. c. non poteſt.* & in iudicibus delegatis à Principe: vt videt̃ *C. de appel. in offerendis.* ibi ita tamen ſi diſſentirēt. & *C. qui po. ce. poſ. l. vl. & in re communi. ff. de communi diui. l. Sabinus. & j. de re. iur. c. in re cōi. lib. 6. & in liberali cauſa. C. de communi ſer. manu. l. 1. §. 1. & Inſt. de re. diui. c. religioſum.* quia ibi fit. q religio vel natura rei requirit, & dū quis plus iuris hēt in re: vt *C. de dona. l. ſancimus. §. ne autē.* Sed cōtra *65. diſt. c. 1. 2. & 3* vbi de hoc *ff de re iudi. l. duo ex tribus.* Sol. verū eſt generaliter q judicio maioris partis ſtandū eſt: ſed quædam ſpecialia hic ſignata ſunt, vbi hęc regula nō obtinet. Sed in caſu iſto nō ſtatur iudicio maioris partis: quia fortè in primis literis ſunt duo iudices, in ſecundis tres vel plures. vnde cū illi tres ęqualē habent iuriſdictionē cū illis duobus, quia iſti tres loco vnius ſunt, & illi duo ſimiliter loco vnius. ſ. D. Papæ, nō pręualet ſententia illorū triū: quia nō cēſentur plures. Licèt ſecus ſit in creditoribus, qñ ſi par debitū ſit hincinde, ſtatur tamen maiori numero creditorum: vt *C. qui po. ce. poſ. l. vlt.* Item alia ratione: quia ſi iſti tres iudices iudicarent pro ſe, ſuſpecti eſſent. quia viderentur ingerere operas ſuas. *ff. de procu. qua omnia §. 1.* ſi autē iudicarent contra ſe, viderentur à ſe abdicare iuriſdictionem, & vellet à ſe remouere, quod eſſe non dēt, *j. de off. dele. c. paſtoralis. in pr.* & ita debet iri ad arbitros. ſed ſi in primis & ſecundis eſſent æquales iudices numero, ſatis poſſet dici, quòd ſtabitur iudicio ma-

Cum de reuocatione literarum dubitatur, qualiter cognoſcendū, quæ ſint reuocata.

a *Hæc gloſſ. hoc vult dicere, Papā ſuper facto incerto non poſſe certū dare reſpōſum.* cap. de muliere, j. de ſponſ. L. vt reſponſum. C. de tranſac.

† *Vide tex.* in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi.

b *Idem ſi conuertas, per id quod notat j. eo. ex tenore. in fine primæ gl. ſſ. Ioan. And.*

c *Tollitur ſuſpectio: quia hoc fit iuris authoritate.* 23. q. 5. ſi non licet. verſic. quaſdam. *ſecundum Hoſt.. Ioan. And.*

cio maioris partis: quia maior videtur modo iuriſdictio & poteſtas ab vna parte quàm ab alia.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Sopiatur.*] Quid ſi arbitri adiudicent iuriſdictionem eis, qui non habent? nihilominus ſentētia illorum iudicum tenebit, quia cum arbitri ſententiā tulerint cōtra ius ſcriptum, tenet eorum ſententia, niſi fuerit appellatum [a]: vt 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & hæc eſt ratio: quia per vtraſque literas data fuit iuriſdictio.

¶ *Quoniam autem.*] In hoc §. primò ponitur conſultatio: ſecundò reſponſio: ibi, *Nos igitur.* & ibi reſpondet primò ſecundæ quæſtioni, ex cuius ſolutione infert ad deciſionem primæ: quia ſi penitus eneruatur iuriſdictio priorum: ergo habebant iuriſdictionem. Abb. Siculus.

b ¶ *Perſonæ vel res.*] Qui rē petit, debet rem certam petere. De hac materia dicemus j. *de libel. ob. c. pen.* vbi competentius ponitur.

c ¶ *Speciales literæ.*] Impetratæ ab aliquo illorum: qui per clauſulā generalem poterāt conueniri contra primū impetrantem ſuper eadem cauſa. Sed qualiter poteſt ille qui poſſidet, contra impetrantem impetrare ſuper eadem re, cùm interdictum poſſeſſorium intentare non poſſit, cū ipſe poſſideat. j. *de iudi. c. examinata* præterea poſſidenti non datur rei vendicatio. *Inſti. de act. §. 1. & C. de ali. iudi. mu. cauſa fa. l. vnica.* Dic, quòd primus impetrans impetrauit, vt ageret petitorio, ſecundus impetrauit, ne inquietaretur ſuper poſſeſſionē illius rei, quam poſſidet. nam & aliàs datur actio poſſidenti, ne inquietetur. *ff. ſi ſer. vend. l. ſi quis fortè. §. 1. & l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur.* De hoc no. j. *de iudi. c. examinata. in gl. ſi ita.*

d ¶ *Per ſpeciale.*] Hîc patet, quòd ſi vnū reſcriptū eſt generale, & ſecundùm ſpeciale: licèt nō fiat mētio generalis in ſpeciali, præualet ſpeciale: vt s. eo. c. 1. & j. *de offi. deleg. c. ſtuduiſti. & ff. de re. iur. l. in toto.* Cōtra s. e. c. *cum ordinem.* vbi ſecūdū ſpeciale nō derogat generali: quia non fecit mentionem illius. Ratio ibi redditur: quia primū eſt priuilegium, ſecundū reſcriptū fuit ius cōmune: ſed ius cōe nō tollit priuilegiū, niſi mentionē faciat de illo priuilegio.

e ¶ *Eneruatur.*] Facta citatiōe per literas ſpeciales, anteq̄ per gñrales.

f ¶ *Superflua.*] Hoc caſu cùm generale mandatum reuocatum eſt quantum ad hanc cauſam ſpecialiter commiſſam, aliàs bona quæſtio eſt, & eam ſtatim ſoluit ibi, *donec iuriſdictio, &c.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per. q. an delegare & citare poſſit. Arg. quod non, & demum arg. in contrarium, & ſol. demum obiicit, quærendo, arguit & ſoluit.*

g ¶ *Iuriſdictionem.*] Habet ergo iuriſdictionē, licèt non habeat exercitium. & ita videtur, quòd non poſſit eam alij demandare. eſt. n. abſurdum alij demandare iuriſdictionem, antequam eam ipſe nanciſcatur. *ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. vlt.* & ſic videtur ſimile, quòd non poſſit citare partes ante expreſſionem rerum. 5. q. 2. *c. vlt.* ideo. n. citantur partes, & dantur induciæ, vt quis deliberet. 3. q. 3. *offeratur.* ſed in hoc caſu non poteſt deliberare. Argu. contra j. *de appella. c. ſignificantibus. & Inſti. de ac. §. curare. & j. de reſtit. ſpo. c. cum ad ſedem.* vbi petitur hoſpitale cū omnibus pertinentiis ſuis: & poteſt committere, licèt non habeat exercitium: cōmittet enim, quod habet [b]. Sed qualiter priores iudices priuantur iuriſdictione, cùm Papa non intendat eos priuare? Itē nūquid eodē modo per mortē delegātis eſſet reuocata iuriſdictio quantùm ad non expreſſas perſonas? arg. quòd non. *C. de duo. re. l. vlt.* Et tamen animaduertendum an reuocetur per mortem, an viua voce. *ff. de procu. l. ſi defunctus. & l. ſeq.* Sed verum eſt, quòd reuocatur per mortem quantùm ad ea, quæ expreſſa non ſunt. j. *de offi. deleg. c. gratum. & c. licet. & j. eod. c. ſignificauit* [c]. Bernard.

SEdes *Apoſtolica.*] Diuiditur. Nam primò ponit conſtitutionis cauſam. Secundò ſubmittit conſtitutionem. ibi, *Nos igitur.* In

a *Concord. tex. cum gl. in auth. decernimus. in verſi. ſacramenti. & ibi Cyn. Pet. de Bel. port. et Bar. C. de arbit.*

d *Idē Hoſt. qui etiam dicit quòd facta expreſſione perſonarū, & non rerū citare poteſt, ſed citatus non cogetur reſpōdere propter rationē ſuperius ſcriptam. Ioan. And.*

e *Concord. text. cū gla.* in ver. ignorantes. *& ibi Barto. &* Doct. in l. eius, qui in prouincia. ff. ſi cer. pet. & in auth. vt nulli iudicū liceat. in §. ſi verò, cum ſua gl. col. 9.

electos à patribus huiuſmodi concertatio ſopiatur [a].

¶ *Per generalem clauſulam poſitā in reſcripto, delegatus ante expreſſionem perſonarum vel rerū iuriſdictionem habet in habitu, & non in actu. Et ſpeciales literæ derogāt literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem. Abb.*

¶ Quoniam autē ſub huiuſmodi forma, videlicet cauſam, quam talis aduerſus talem, & quoſdam alios, ſuper hoc, & quibuſdam aliis ſe habere proponit, tibi duximus committendam, à nobis multotiens literæ impetrātur, & ſolicitè quæſiuiſti, an iudex ex delegatione huiuſmodi ante perſonarū vel rerum expreſſionem, ſuper perſonis, vel rebus exprimēdis habeat poteſtatē: adiiciēs, vtrùm ſi antequam perſonæ [b] vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori, ſed generaliter comprehenſis, ſpeciales [c] literæ (quæ de priori cōmiſſione nullā faciēt mentionē) ad alios iudices à ſede Apoſtolica emanauerint, eundē vigorē debeant obtinere? ¶ Nos igitur ad hæc duo taliter reſpōdemus, quòd (cū generali per ſpeciale [d] proculdubio derogetur) iuriſdictio per generales literas attributa, per ſpeciales (quātū ad ea quę ſpecialiter exprimūtur†) penitus eneruatur [e], licèt de priorib. nō faciāt mētionē. Vnde ſuperflua [f] relinquitur prima quæſtio, & ſi meritò dici poſſit, quòd donec iuriſdictio reuocetur, eam ſuper rerū vel perſonarū articulis exprimēdis obtinet delegatus: ſed antequam exprimātur perſonæ vel res, delegatus nequit iuriſdictionem [g] huiuſmodi exercere.

¶ Idem Senonenſi Archiepiſcopo.

¶ *Per generalem clauſulam:* quidam alij, & res aliæ: *multitudo effrenata non includitur, nec perſonæ nec res maiores expreſſis, ſed pares, vel minores.*

CAP. XV.

SEdes † Apoſtolica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalē [h], ſed quidā eius gratia nequiter abutūtur: & infrà. ¶ Nos igitur volentes eorum malitiis obuiare, decernimus, vt cùm in cōmiſſionibus noſtris minores & viliores [i] perſonæ ſolummodo deſignātur, maiores [k] & digniores ſub generali clauſula non

qua quatuor facit. Nā primò ſtatuit circa perſonas. Secundò circa multitudinem: ibi, *Sed nec.* Tertiò circa res: ibi, *Nec ſuper.* Quartò circa fraudulentam expreſſionem: ibi, *Si quis verò.* Abb. Sic.

CASVS. Cauſa commiſſa eſt ſub hac forma: *Conqueritur Titius de Petro, & quibuſdam aliis ſuper decimis, & rebus aliis:* talueq; impetrantes deſignabant & minora negotia, vt facilius literas impetrarent, per clauſulam generalem conueniebant digniores perſonas, & ſuper maioribus negotiis quærebatur, vtrum poſſent. 1 Papa volens malitiis hominum obuiare, ſtatuit; quòd ſi minores & viliores perſonæ in commiſſionibus ſolummodo exprimuntur, maiores & digniores ſub clauſula generali non intelligantur includi, & ſic non poſſunt conueniri: ſed nec per talem generalitatem multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri: qui verò de minoribus & leuioribus negotiis tantū fecerunt mentionem, ſuper maioribus & grauioribus nullatenus audiātur. poſtea dicit, quòd ſi aliquis perſonas aliquas expreſſerit in cōmiſſione, non vt velit eas conuenire, ſed vt ad partes tranſire valeat vel minores, quia fraus vel dolus ei patrocinari non debent: tanquam mendax peccator careat penitus impetratis. Debemus notare, quòd perſonæ expreſſæ in reſcriptis digniores eſſe debent, vel ſaltem æquales, quàm ſint perſonæ in clauſula generali incluſæ. Idem intelligitur de rebus ſpecialiter expreſſis, & generaliter exprimendis. Item per reſcriptum plures cauſæ vnius committuntur, ſed non omnes. Item non debet aliquis exprimi principaliter, niſi debeat conueniri. Item literæ per malitiam vel mendacium obtentæ non valent.

h ¶ *Liberalem.*] Vtpote quæ nō claudit gremium redeunti. *C. de ſumm. trin. l. vlt. ad fi. & C. de Epiſ. & Cle. & l. ſi quis in hoc. & 23. q. 4. duo iſta.* Sed in quo eſt liberalis, ſine gratiā facit, quia ad hoc tenetur. j. *de ſi. compe. c. licet, in parte deciſa.* immò quaſi præceptū Euāgelij eſt: ſed vbi neceſſitas, ibi nulla liberalitas. *ff. de adimen. le. l. rem legatam.* Totum dici poteſt gratia, quicquid ipſe facit: quia vniuerſæ viæ domini miſericordia & veritas: quia vbi iuſtitia ſeruatur, ibi miſericordia adhibetur. 45. *diſt. c. diſciplina.*

i ¶ *Et viliores.*] Et non ineleganter, nam, *Ab Ioue principium Muſæ, Iouis omnia plena.* Virg. in Bucco. & ratio à capite cœnda eſt. *ff. de eden. l. argentarius. §. edi autem ratio.* quòniam principium potiſſima pars eſt cuiuſcunque rei *ff. de orig. iur. l. 1.* & is qui maioris dignitatis eſt, debet præponi. 16. *diſt. c. placuit. §. propter eorum. & in gl. ibidem.* Et vbi legalis paternitas contrahitur, primò interrogatur pater, quàm filius *ff. de adop. l. 2.*

¶ *Glo. ſeq. quærit circa duo, & ſecundum dubium aperit per quatuor exempla. primum per ſex, demum ſoluit.*

k ¶ *Maiores & digniores.*] Sed quas perſonas dicemus maiores & digniores [d]? Nam inuenio, quòd quilibet Clericus dicitur habere dignitatē. 4. *diſt. denique. & 1. q. 1. reperiuntur in fi.* Quandoque. n. mācipia dicūtur habere dignitatē. *ff. de vſufr. ſed & ſi quid. §. ſufficienter.* Quandoq; poteſtates ſeculares dicūtur habere dignitatē. 23. *q. 5. adminiſtratores.* Quandoque. n. decurionatus dicitur dignitas. *ff. ad leg. Cor. de ſica. l. pen.* Itē nunquid illā maieſtatē cōſiderabimus, de qua dicitur 40. *diſt. miniſterium fi.* vel de qua dicitur 24. *q. 1. qui contra Eccleſia.* vel de qua dr̄ *di. 2. lex eſt.* de qua dicitur 2. *q. 7. quærendum. & c. criminationes:* vel illam de qua dicitur *ff. de gradi. l. iuriſconſultus. §. parentes.* vel de qua dicitur *ff. de pact. l. maiorem?* Reſpondeo, maiores & digniores vocat hic notabiles perſonas, quę ſub clauſula generali comprehendi non poſſunt. *ff. de iniur.* item apud Labeonem. § *hoc edictum.* & tales debēt eſſe, quæ citiùs mouerēt animum Principis vel ad dandum, vel ad denegandū reſcriptū. Ratione enim maioritatis præſumitur contra aliquem. 3. q. 2. *Lotharius. ff. quod metus cau. non eſt veriſimile.*

† *Pro hoc eſt tex.* in l. in toto. ff. de reg. iur. *Bart.* in l. Mæuius. ff. de leg. 2. & in l. 1. in pr. ff. de oper. no. nunci.

1 *Papa volens malitias hominū obuiare, quod ſtatuit,*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōpilatione.

d *De hac, & pluribus quæſtionib. circa materiam decretalis, vide in Spec.* tit. de reſcr. præſent. §. ſi. *adde gl. in proœmio* Inſtit. §. cū. que. ver. illuſtrib.

Item quia circa iudicia defertur dignitati, & perſonæ. ĩ. *de off. dele. c. ſane. 2. & c. paſtoralis. eod. tit. c. 2. lib. 6. & 2. q. 3. quiſquis & 24. q. 1. quæ contra Eccleſiæ pacem. & 45. diſt. cum beatus.* Videtur ergo, quòd per generalem clauſulam non poſſit conueniri Sacerdos vel Clericus, cum ipſe maior quolibet Laico. 6. q. 1. *beatus &* 96. *diſt. duo ſunt. & ĩ. de ma. & obe. ſolitæ. ver. fecit Deus*, &c. dummodo maior Clericus ſpeciali vocabulo non ſit deſignatus vel nominatus. & hoc etiam intuebitur iudex, qui debeãt dici maiores vel minores: & quæ negotia debeãt dici maiora vel minora. non enim certa vel certior dari poſſet doctrina. argu. 23. *c. 4. ab iſto iſta.* Alias enim hoc nomen, *alius*, bene includeret maiores perſonas: nam nomine *populi* continentur etiam Senatores. *Plebis* autem appellatione ſine Patriciis, & Senatoribus, cæteri ciues ſignificantur: vt *Inſti. de iur. na. §. plebiſcitum.* nec ſemper hoc nomen, *alius*, facit poſitionem. 56. *diſt. Cenomanenſem. argu. ff. de conſti. pecu. l. 1. §. debitũ.* & illud; ſuſpenſi ſunt cum eo duo alij latrones nequam. Io. Et eſt ratio: quia aliter proceditur contra maiores, & aliter contra minores. 45. *diſt. cum beatus. & 24. q. 1. quæ contra Eccleſiæ pacem.* Similiter de hoc notatur ĩ. *de rescript. c. cum quidam. in gl.* quæ incipit, *ſic patet.*

intelligantur [a] includi. ¶ Sed ne liceat [b] occaſione generalitatis huiuſmodi multitudinẽ [c] effrænatam [d] in iudicium euocare. ¶ Nec ſuper maioribus & grauioribus negotiis audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantùm faciũt mẽtionem. ¶ Si quis verò aliquas perſonas expreſſerit, non vt velit cũ eis in iudicio experiri, ſed vt ad pares tranſire valeat, vel † minores (quia fraus & dolus [e] ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator † careat penitus impetratis.

¶ Idem R. Cantori & R. Priori de Monte Leprolorum.

¶ *Qui contra vnum ſuper eodem ad diuerſos iudices diuerſa reſcripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriuſque.*

CAP. XVI.

EX † tenore literarum, quas nobis deſtinaſtis, intelleximus R. Sacerdotem de Collouilla † ad alios iudices ſuper quæſtione † (quæ inter ipſum & Abbatem de Becco vertitur) literas Apoſtolicas impetraſſe, qui cum partem citaſſent aduerſam, dictus Presbyter coram eis noluit litigare: & infrà. ¶ Cúmque vos in cauſæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis propoſuit, quòd non tenebatur per directas ad vos literas Presbytero reſpondere, cùm per alias ab aliis iudicibꝰ fuiſſet citatus, quæ auctoritate illarũ non fuerant reuocatæ. ¶ Nos igitur attendentes fraudem Presbyteri memorati duas commiſſiones ſuper eodem negotio [f] impetrãtis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua: (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipſe commodo careat [g] vtriuſque.

¶ Idem Mediolanenſi Archiepiſcopo.

¶ *Non valet reſcriptum ad beneficium impetratum, & de beneficio impetrantis non faciens mentionem.*

CAP. XVII.

CVm † adeò ſcripta ſedis

peccauerit, in eo punietur.

¶ *Gl. ſequens in pluralitate reſcriptorum diſtinguit duo mẽbra, in quorum quolibet ſubdiſtinguit, allegat alia duo, quæ in illis iterum ſubdiſtinguendo proſequitur.*

f ¶ *Negotio.* Nota quòd cùm plures literæ impetrantur ſuper eodem negotio [a]: aut impetrantur ab eodem, aut à diuerſis. Si ab eodem, aut ad iudices eoſdem, aut ad diuerſos. Si verò aliquis impetrat duo paria literarum ſuper eodem negotio ad diuerſos iudices in fraudem, cauſa fatigandi aduerſarium ſuũ, ſ. non ad cautelam; neutræ valent, vt hic, & ĩ. *eo. c. quia nonnulli.* ſed ſi ad cautelam, puta quia timebat perdere vnum reſcriptum, vel timebat aliquos mori; valent: ſed poſtquam cœpit agere per alteras, reliquæ non valent: & ſi attentaret, perderet vtraſque, vt dictum eſt. Si verò ad eoſdem iudices, & diſcordant in data; valent primæ; niſi in ſecundis fiat mentio de primis: quia nihil intereſt, quæ valent. Si verò eadem eſt forma & data, & ad eoſdem iudices, eædem ſunt literæ: quia non nocet habere plures literas ad cautelam, ſicut poteſt quis habere plura teſtamenta eiuſdem tenoris. *ff. de teſtam. l. vnum teſtamentum. & ff. de iis quæ in teſt. delen. l. vlt. & ff. de bon. poſſeſſ. ſecundum tab. l. 1. §. ſi quis in duobus.* nec eſt inconueniens plures iudices habere ſuper eodem negotio, quia illud habes ĩ. *de offi. deleg. cum non ignoretis.* Si verò ſunt diuerſæ & aduerſæ, neutræ valent. *C. de fid. inſtrum. l. ſcriptura. & ĩ. de fide inſtrum. C. imputari.* Si autem literę impetrantur à diuerſis perſonis, ſcilicet ab actore & reo: aut ad eoſdẽ, aut diuerſos. Si ad eoſdem, & concordant in data forma, eædem ſunt literæ, vt dictum eſt. Si data eſt eadem, & forma contraria: ſuperſedeatur vtriſque, donec conſulatur ſuperior. ĩ. *de offi. dele. c. ſane.* & hoc ſi vtraque pars literas ſuas oſtendat. Si actor tacet per annum, valent literæ Rei. ĩ. *eod. plerunque.* Si verò impetrarentur ad diuerſos, primæ valent, niſi in ſecundis fiat mentio de primis: vt ĩ. *eo. c. cæterum.* Si verò non apparet, quæ ſint primæ vel ſecundæ, mutuò ſe impediunt. Sed iſtæ quando impetrantur ad diuerſos, non procedunt hodie: quia illæ ſolæ valent, quæ primò iudicibus præſentantur. ĩ. *de appella. cap. vt debitus.* & hoc locum habet in his, per quas nondum eſt proceſſum, in aliis autem per quas proceſſum eſt, vel præſentatio facta eſt, ſemper valent primæ, niſi ſecundæ expreſſam fecerint mentionem de primis. *de proceſſu & de lite conteſt.* ĩ. *de re iudi. c. inter monaſterium. &* ĩ. *de offi. dele. c. coram.* Quandoq; tamen valent ſecundæ, & non primæ; & primæ ſunt in pendenti, quouſque caſſetur vel firmetur ſententia, licèt in ſecundis non fiat mentio de primis. ĩ. *de confirm. vti. vel inuti. c. bonæ.* Et generaliter (ſicut credo) vbicunque poſſunt primæ elidi per exceptionem, valent ſecundæ, licèt non faciant mentionem de primis, & non primæ quia ſunt veritate tacita impetratæ. ĩ. *eod. c. ex parte.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

g ¶ *Careat.*] Imò videtur, quòd etiam cauſam perdere debet, ſicut qui petit ſeruum in vno iudicio, ſi petat eundem in alio, perdit cauſam. *Cod. de aſſer. tol. l. 1. §. vltim.* quia vbi iudicium cœpit, ibi debet accipere finem. *ff. de iudi. l. vbi.* & primis iudicibus fieret iniuria. *ff. de arbi. l. litigatores.* Tamen cauſam non perdit, ſed ſufficit, quòd perdat literas, & in expenſis condemnetur. *infrà eod. tit. quia nonnulli.* Sed illud de ſeruo, fauore libertatis dictum eſt. Ber.

a ¶ *Non intelligantur.*] Eo ipſo quòd digniores inueniuntur, intelliguntur in fraude verſari. *ff. de iur. fiſ. l. iſta fides.* nam ſecundũ diſtinctionem rerum nomina ſunt diſtinguẽda. 21. *diſt. Cleros. & C. de codic. l. ſcilicet idem.*

b ¶ *Sed nec liceat.*] Prouidet hic Papa ne diuerſæ perſonæ litigatorum vexationibus afficiantur. *arg. C. mandati. per diuerſas. in princ. & ĩ. eo. c. nonnulli:* intendit enim minuere lites. ĩ. *de dol. & contu. c. finem. & c. venerabilis.*

¶ *Gloſ. ſequens arguit, obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Multitudinem.*] Arg. occaſionem iuris ad iniquum compendium non trahi. *C. de vſuca. pro emptore. l. vlt. arg. 10. q. 3. c. vlt. & ĩ. eo. c. nonnulli.* Sed videtur, quòd cum generalitate non debet aliqua commiſſio impetrari. *ar. ĩ. eo. c. ad hæc.* Sed dico non valent literæ illæ, quia certi iudices non erant ibi dati, ſed quos ipſe poſt duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud *c. ad hæc ĩ. eo.* ſed concordat huic dicto Lau. vt ibi dixi, & omnia negotia aliis committebantur, quod erat iniquum: ſed generalitas cauſarum aliàs bene poteſt committi. *ff. de iudi. l. cùm prætor.*

d ¶ *Effrænatam.*] *ff. de teſti. l. 3. in prin. & ĩ. de teſti. c. cum cauſam, qua &* effrænatam dicimus vltra 40. vt ibi & ĩ. *de cle. ex mi. c. latores.* Hodie verò iſta generalitas ſiue multitudo reſtricta eſt vſq; ad 4. in quadam decre. Inno. iiij. quæ incipit, *cum in multis.* ĩ. *eod. tit. lib. 6.* ¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit, & opinionem ponit.*

e ¶ *Dolus.*] Sic ĩ. *de do. & contu. c. ex literis.* 30. q. 1. dictum eſt ĩ. *eo c. prox.* & qui fraudem allegat ſiue dolum, probare debet *ff. de proba. l. quotiens. §. qui dolo.* Sed qualiter conſtabit, quòd noluit cũ perſonis expreſſis in iudicio experiri, ſed vult deſcendere ad minores vel æquales? hoc ipſo quòd deſcendit primò ad æquales vel minores, præſumitur fraus & dolus. & ipſe poteſt excipere, qui conuenitur, niſi illum vel quam cito poſſit, conueniat perſonam expreſſam, vel niſi forſitan copiam illius habere non poſſit. & hoc debet primò proteſtari: aliter credo illum repellendum. Alij dicunt contrarium.

EX *tenore.*] Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicul. CASVS. Quidam Sacerdos de Colonilla impetrauit literas ad quoſdam iudices contra Abbatem de Becco. Iudices illi citauerunt Abbatem, coram quibus dictus Presbyter noluit reſpondere: poſtmodum impetrauit alias literas contra Abbatem ad illos iudices qui in ſuperiori parte nominantur, de prioribus non habita mentione: qui cùm citaſſent Abbatem, Abbas propoſuit coram eis, quòd per literas illas non tenebatur reſpondere dicto presbytero, quia per alias literas ad iudicium fuerat euocatus, quæ per poſteriores non fuerant reuocatæ: iudices quæſiuerunt à Domino Papa quid iuris. ipſe attendens, quòd fraus & dolus alicui patrocinari non debent, reſpondet, quòd Sacerdos carere debet commodo vtrarũmque literarum, quia fraudulenter ſuper eodem negotio ad diuerſos iudices impetrauit. Nota quòd per ſolam citationem perpetuatur reſcriptum: & quòd eadem cauſa diuerſis iudicibus committi non debet. Item in quo quis

CVm *adeo.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Cùm enim.* CASVS. Quidã clericus P. nomine impetrauit literas à dño Papa, vt P. præpoſitus & clerici de Grõzola reciperẽt ipſũ in Canonicũ & in fratrẽ. Præpoſitus literas iſtas oſtendit Mediolañ. Archiepiſcopo. Archi. multũ miratus fuit, q cùm ipſe haberet ſuffi-

cìens

¶ *Vel deſcendere ad minores: in vno manuſcripto.*

† *In impreſſis, peccator, legebatur, & male. Sed ex omnibus manuſcriptis, precator, reſumpſimus, facit* ĩ. *eod. ti. cap. ſuper literis, & §. & ſi. Cod. ſi contra ius, vel vti pub.*

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpilatione.

† *Corbenilla.*

† *cauſa.*

a *De diuerſis dic. vt* ĩ. cod. diſpendia. lib. 6. *Ioan. And.*

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cõpilatione.

b *Iſtam glo. dicit ſeq. Panor. loc. ad hoc quod facientes contra aliquem coram diuerſis iudicibus non perdat cauſam.*

ciens beneficium in Eccleſia Modeceñ. mandauit dominus Papa quod reciperetur in prædicta Eccleſia de Gronzola, ſcribens ſuper hoc domino Papæ. Scribit Papa Archiepiſcopo, dicẽs, quòd ſi litterarum ſeriem attendiſſet, iſte Archiep. non inueniſſet in eis, quod ipſius animum offendiſſet: cùm in litteris illis de præbendis ipſius nulla mentio haberetur: nec dicebatur Modeceñ. Canonicus: nec etiam Clericus nominabatur. & in litteris talis erat conditio: *ſi dignus exiſteret ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum*. Et ex his omnibus poterat Archi. intelligere, qualiter litteræ illæ fuerant impetratæ. ſ. veritate tacita: & ſic non valebant. Nota hic, quòd diligenter forma mandati eſt attendenda, & intelligenda ante contradictionem. Item in litteris pro beneficio obtinendo fieri debet ſemper mentio de beneficio alio, ſi quod habet ille, qui impetrat, & ſi dignus eſt. & ſi hoc non dicatur, tamen debet ſubintelligi. Item qui non eſt clericus non reputatur idoneus ad beneficium Eccleſiaſticum obtinendum. Item ſi eſt Clericus, debet ſe Clericum dicere: ſi non eſt Clericus, non debet ſe Clericũ appellare, ſed Scholarem.

Apoſtolicæ moderemur [a]: & infrà. Scripſiſti nobis, quod cum P. Clericus in Eccleſia Modecenſi ſufficientem [b] ſibi ſit præbendam adeptus, mirabaris, quòd pro receptione ipſius in Eccleſia de Grõzola, Præpoſito & fratribus eiuſdem Eccleſię litteras miſeramus; cùm ſi litterarum noſtrarum ſeriem attendiſſes, nihil inueniſſes in eis, quod debuiſſet tuum animum offendiſſe. ¶ Cum enim in litteris nec de præbenda [c] ipſius mentio haberetur, nec Modecenſis Canonicus, immo nec Clericus [d] diceretur in eis: & in litteris ipſis hęc eſſet adiecta conditio, ſi dignus exiſteret [e] ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum, intelligere potuiſſes, qualiter litteræ ipſæ fuerant impetratæ.

¶ Idem electo Decano, & N. Canonico Cameracenſi.

¶ *Ordo reſcripti interpretatione m recipit à iure communi.*

CAP. XVIII.

CAuſam, † quę inter Præmonſtrateñ. & Præmoñ. † Eccleſias ſuper poſſeſſionib. de Anapia vertitur: & infra. ¶ Quia in litteris animaduertimus fuiſſe incertum, quod, ſi alterutra partium citata legitimè [f] præſentiam veſtram adire, vel iudicio veſtrò parere contẽneret, vos præſentis partis probationes recipere [g], & quantum [h] de iure poteritis, in cauſæ cognitione ac deciſione procedere minime tardaretis. ¶ Nos volentes vt clauſula illa: quãtum de iure poteritis: quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inſerenda [i], clauſulam illam de receptione probationum præcedat [k]: Mandamus quatenus ipſam intelligentes ibidem, in cauſa iuxta tenorem litterarum procedere non tardetis, prouiſuri vt ſi litterarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitimè eſt proceſſum, firmũ & ſtabile perſeueret: alioquin ſi occaſione clauſulæ memoratæ aliquid conſtiterit in alterius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum; mandantes vt in deciſione ipſius negotij (ſicut præmiſſum eſt) tam ſuper principali, quam ſuper incidentibus [l] quæſtionibus, appellatione remota canonicè [m] procedatis.

CASVS. Inter Eccleſiam Præmonſtrateñ. ex vna parte, & Eccleſiam Præmoñ. ex altera, vertebatur controuerſia ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, cauſa fuit quibuſdam iudicibus commiſſa in hac forma: *ſi alterutra partium citata non venerit, vel iudicio parere contempſerit, recipiatis partis præſentis probationes: & quantùm de iure poteritis, in cauſa cognitione ac deciſione procedãt*. Orta fuit dubitatio ſuper forma huius reſcripti, ex eo quod dicebatur, *quod ſi aliqua pars citata fuerit, & c. recipiatis probationes alterius partis, & cauſam terminetis*. dicebatur, quod etiã lite nõ conteſtata poterant recipi teſtes, & ſentẽtia ferri propter contumaciam alterius partis, quæ fuerunt iudices à dño Papa, quid iuris eſſet. Dicit, quod clauſula illa: *quantum de iure poteritis procedere*, debet pcedere clauſulam illam de probationũ receptione & ante illam fuerat inferenda. Vnde mandat Papa, vt illam clauſulam intelligant ibidem, vbi ab initio debuerat poni. & in cauſa illa iuxta tenorem litterarũ illarum procedant: ita tñ quod ſi alter auctoritate illarum litterarum legitimè in illo negotio eſt proceſſum, ſtabile perſeueret. Si verò occaſione illius clauſulæ, quid in præiudicium partis alterius eſt præſumptum illud decernit Papa non valere. Not. quod non ſemper forma ſequenda, ſicut hic. & hoc intelligẽ cũ illa forma ſit contra ius cõmune, vt hic. Item propter formam reſcripti non eſt recedendum a iure communi, niſi conſtet Papã aliter voluiſſe. Item ſoli in illud reuocatur, quod eſt illegitimè factum. Item ſicut eſt principalis põt committi, ita & incidens.

† Cap. 8. eod. tit. in 3. cõpilatione.

† Parmeñ.

a ¶ *Moderemur.*] Et verè cum multa moderatione debent fieri, & concedi. 35. q. 9. Apoſtolicæ, vt non poſſint reprehendi. quandoque tamẽ ipſum fallit obliuio 23. *diſt. præterea. & 30. q. 4. quod autẽ.* vbi oblitus fuit Vrbanus, cùm omniũ habere memoriam, & in nullo peccare, potiùs eſt diuinitatis, quã humanitatis *C. de ve. iu. enu. l. 2. §. ſi quid autẽ.* Et nihil eſt in humana conditione, quod perpetuo ſtare poſſit. *C. eod. tit. l. 2. §. ſed quia diuina.* Et teſtamentum in nulla parte ſui ſimiliter debet eſſe vitioſum. *C. de edic. diui Hadr. tol. l. vlt. ſic & priuilegium. ↄ. de fid. inſtru. c. inter dilectos. & ↄ. de priui. c. cùm olim. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. recte. per. q. qua dicatur ſufficiens præbenda.*

t Præbenda clerici qualis eſſe debeat.

b ¶ *Sufficientem.*] Debet enim talis eſſe, quæ ſufficiat ſibi & ſuis. 30. *diſt. ſtudeas. in fi.* & quod aduenientes poſſit recipere, & iura Epalia perſoluere. *ↄ. de praben. c. de monachis. & ↄ. de ſup. neg. præl. c. ſicut.* in tali ſufficientia debet haberi rõ nobilitatis. 4. *diſt. non cogantur. & ſcientia. ↄ. de prabend. de multa. & dignitatis. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. in honorarijs. & ff. de vſufr. l. ſed & ſi quid. §. 1.*

¶ *Glo. ſeq. quærit. arguit negatiuè, ſoluit contrarium.*

c ¶ *De præbenda.*] Sed quid ſi eſſet modica & inſufficiens, tenetúrne de illa facere mentionem? Non videtur arg. à cõtrario ſenſu. *ↄ. de praben. cum teneamur.* Expeditum eſt, quod qualecũque ſit beneficium, debet inde facere mentionem. Si enim dicat ſe nullum Eccleſiaſticum beneficium aſſecutũ, & impetrat reſcriptum, non valet. *ↄ. eo. c. ſi proponente.* & ibi dicetur de hoc [a]. Et qui habet plura beneficia, hanc exceptionem opponere non poteſt. *ↄ. de excep. c. cum Eccleſiaſtica.* Et licèt Papa præciſè ſcribat, exceptiones tñ & iuſtas excuſationes patienter admittit, *ↄ. eod. c. ſi qñ. & ↄ. de offi. deleg. c. ex parte tua. 1. & ↄ. de preben. c. cum teneamur.* nam quandoque ſcribit rebus aliter ſe habentibus. *arg. 2. q. 6. biduum.* verſus finem. *verſi. rurſus illud.*

a Concor. tex. ad hoc in l. vt gradatim cum ibi not. ff. de mu. & ho.

d ¶ *Nec clericus.*] Si dicit ſe Clericũ, cũ nõ ſit, nõ valet litteræ. *ↄ. de trãſact. c. ex litteris:* & qui nõ eſt Clericus, nõ reputatur idone', vt hic nec poteſt in Clericorũ numero cõputari. *ↄ. de inſti. c. 2.*

e ¶ *Si dignus exiſteret.*] Cõditio iſta ſine omni expreſſiõe ſubintelligitur. *ↄ.* de elec. c. cauſã quæ. ſicut illa, *ſi preces veritate nitatur. ↄ. eo. ex parte. 1.* Sic patet, q qui habet ſufficiẽs beneficiũ ad aliud beneficiũ reputatur indignus. *ↄ. de præb. c. ſuper. & ↄ. de cle. nõ reſi. c. querẽte.* cũ ipſe beneficio ſecũdo ſeruire nõ poſſit. vt ibi.

CAuſam quæ.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis conqueſtio. In ſecunda ratio, & iudicis inſtructio, ibi, *Nos volentes.* Abb. Sicul.

f ¶ *Citata legitimè.*] i. tertio. *ↄ. de clerie non reſi. c. ex tuæ.*

g ¶ *Recipere.*] Per quod videbatur, quod poſſent recipere teſtes lite non conteſtata, quod eſſe non debet, *vt ↄ. vt lit. non conteſt. c. quoniam.* & per totum titulum; niſi in caſibus contentis in c. quoniam frequenter. & in caſu quem habes *ↄ. de offi. iudi. c. 2.*

h ¶ *Et quantùm.*] Hæc clauſula ſemper debet poni in termino peremptorio, & poſt ipſum terminum peremptorium *ↄ. de in iure reſt. c. cũ ex litteris: & ↄ. de do. & cõt. c. ex dilecti.* quia tunc poſt peremptoriũ edictũ iudex cõminari debet ſe proceſſurũ ff. de iud. l. in peremptorio.

i ¶ *Fuerat inſerẽda.*] Sed errore ſcribẽtis fuit poſt poſita, & talis error talis nõ nocet. C. de teſt. l. errore, & l. ambiguitates. vñ dñs intẽdatur ac ſi incerta eſſet intelligẽda. videbatur enim quod nõ reſpiceret præcedentia. *ↄ. de appella. inquiſitioni.* ſed non eſt verum: ſtulta non eſt veriſimile D. Papã totam iuris obſeruationem tot laboribus ac multis vigilijs excogitatam vnico verbo tollere velle. *C. de inoff. teſta. l. ſi quando. & ↄ. de elec. c. Eccleſia veſtra. arg. ↄ. de teſt. ſpo. c. audita.* & qui tutorem præcipit confirmari, ſecundum ius intelligitur præcipere *ff. de confir. tut. l. tutores.*

k ¶ *Præcedat.*] Et ita quandoque clauſula ſequens determinat præcedentia; & quandoque præcedens ſequentia, prout iuris ordo requirit. 32. q. 7. *Apoſtolus. & ↄ. de appel. c. ſecundo requiris. ff. de condi. & demon. l. auia.* quandoque ſequens clauſula reſpicit terminum proximè poſitum. *ↄ. de dona. c. cum dilecti. in fi.* & optimè facit ad hanc materiam *ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. in p. §. vlt.* & vere præcedere debet: quia per totum proceſſum negotij de iure debet procedi. *C. de app. l. eos. §. 1.* & præcedentia quandoque repetita intelliguntur *ff. de condi. & demõſt. l. auia.* Itẽ hic eſt arg. q verba reſcriptorũ ſecũdum ius cõe intelligenda ſunt. *ↄ. de ſum. not.* in *offi. deleg. ſup. quæſtionũ. § ſi vero duo. & ↄ. eo. ſuper litteris. & C. l. quoties. de inoff. teſt. l. ſi quãdo.* Nec ordo ſcripturæ inſpectatur, ſed potius id, quod de iure ſumitur. ff. de ſolu. *l. nec ordo. ſeruari in priuilegijs.* fac. no. in l. *ↄ. de deci. c. ad audientiam. in fin. & ↄ. de priuile. c. his.*

a Adde eo. C. de iudi. & conſequẽter. C. de ſen

l ¶ *Incidentibus.*] Ipſo iure tam in principalib. quam acceſſorijs vel incidẽtib. vel emergẽti. remota eſt appellatio *ↄ. de ap. c. vt debit'.* & interm ¶ *Canonicè.*] i. ſecũdum iura canonica. de quib. ſ. dictũ eſt *de lo. om. iu. conſt. c. 1.*

COnſtitutus.] Non valet reſcriptum executorium impetratũ ſuper præbenda & canonicatu, in quo nulla eſt facta mentio de ſtatuto vel de certo Canonicorum numero iuramento firmato. Io. And. Primò ponit impetrationem. Secundo exceptionem contra ipſum. Tertiò diſtinctionis commiſſionem. Secunda ibi, *Verùm*. Tertia ibi, *Diſcretioni*. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam Clericus P. nomine obtinuit litteras à dño Papa ad Decanum & Capitulum Bituricen. & ipſum reciperent in Canonicum & in fratrem, & præbendam, ſi qua vacaret vel proximo vacaturam eidem conferrent, ſibi ſuper hoc executoribus deputatis. Sed tamen ex aduerſo Bituricen. Capitulo ſe opponente, negotium ad ſedem Apoſt. eſt delatum coram dño Papa dictus Clericus allegauit prædicta. Capitulum econtra reſpondit, quòd cũ in Bituricen. Eccle. certus eſſet numerus Canonicorũ, iuramẽto firmatus, & per ſedem Apoſt. confirmatus, & de hoc dictus P. in ſuis litteris non feciſſet mẽtionẽ, patet quòd veritate tacita fuerunt impetratæ. Auditis hinc & inde propoſitis, mãdat Papa, quòd ſi legitimè cõſtiterit numerũ Canonicorum (qui nunc eſt in Bituricen. Eccleſia) per Decanum & Capitulum iuramẽto firmatũ antequã dictus P. litteras executorias impetraſſet, quidquid factum eſt per litteras ſuas decernatur irritum & inane: alioquin ſi qua præbenda vacat in ipſa Eccleſia, ſublato appellationis obſtaculo eidem aſſignetur. Not. quòd non valent litteræ impetratæ niſi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione Apoſtolica. Item conſiderandum eſt tempus datæ litterarum.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpilatione.
† id eſt, Cæleſtinus prædeceſſor noſter, alias G. Papa prædeceſſor noſter.
† proximã.
† Dictis, cũ deeſt in manuſcripi.
† altera.

¶ Idem Archiepiſcopo Senon.

¶ *Non valet impetratio in Eccleſia numerata, non facta de numero mentione, ſi per eam frangitur numerus Canonicorum, licèt non frangatur numerus præbendarũ: & proceſſus inde factus eſt nullus. h. d. quo ad intellectum. Panor.*

CAP. XIX.

COnſtitutus † apud ſedem Apoſtolicã P. Clericus propoſuit, quòd cùm C. p. † n. Decano, & Capitulo Bituricenſi dederit in mandatis, vt ipſum reciperent in [a] Canonicum & in fratrem: & præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret Eccleſia, vel proximo † vacaturam[b], & ipſi cum † mandatum eius admittere[c] non curaſſent, eis præcipiendo[d] mandauit, vt quod mandauerat, adimplerent: ſibi ſuper hoc executorib. deputatis: & infrà. ¶ Verũ pars aduerſa † reſpondit: quòd cùm in Bituricenſi Eccleſia certus eſſet numerus Canonicorum inſtitutus: firmatus iureiurando, & per Ro. Pon. confirmatus: & cum de hoc[e] memoratus P. non feciſſet in ſuis litteris mentionem[f]: intelligendum erat circumueniſſe prædeceſſorem noſtrum, & dictas [g] litteras veritate tacita, impetraſſe: & infrà. ¶ Diſcretioni † veſtræ mandamus, quatenus ſi legitimè vobis conſtiterit numerũ Canonicorum (qui nunc eſt in eadem Eccleſia) per Decanum & Capitulum eiuſdem Eccleſiæ iuramento [h] firmatum, antequam prædictus Clericus litteras executorias impetraſſet[i]: quicquid factum eſt occaſione litterarum ipſarum, irritum[k] decernatis, alioquin eis faciatis in eadẽ Eccleſia præbendam [l](ſi qua vacat) ſublato cuiuſlibet appellationis obſtaculo, aſſignari.

¶ Gloſ. ſeq. quærit, arguit pro & contra, & ſoluit, in fine fortificat textum cum dicto obiicit, & ſoluit.

a ¶ *Reciperent.*] Hic duo mandantur. Primum vt recipiat illum in Canonicum. Secundum, vt aſſignent ei præbendam, ſi vacat, vel quàm citò vacauerit. Nunquid ergo ſi non põt aſſignare ei præbendã, tenetur eum recipere in Canonicum ſaltem? Arg. quod ſic j. *de præben. c. dilectus. 2. & j. de dolo & contu. c. cum dilecti.* Arg. contra. j. *de offi. deleg. c. cum ſuper abbatia. ff. quod cum falſo tut. l. 1. §. 1. & l. 2. arg. quaſi à contrario. 2. q. 6. c. ei qui. §. definitiua. verſ. quandoque vnã. & ff. quẽad. ſer. amit. l. cũm. & ff. de mino. l. etiam. §. 2. & l. inter §. 1. arg. pro & contra inuenies. 9. diſt. ſi ad ſcripturas.* Finis autẽ decr. videtur dicere quod non: & ſecundum hoc eſt vnum mandatum & non duo: & hoc ideo dicit, quia iuratum erat de certo numero Canonicorum, vnde rõne iuramẽti non poterant augere numerum. Duo in veritate mandauit Papa. ſ. vt eum reciperet in Canonicum, & eo recepto prouideretur ei: & eum recipere erat contra numerum ſacramento firmatum: quare literæ, non valebant. a Et certus numerus Canonicorum debet ſtatui in Eccleſia ſecundum facultates Eccleſiæ. *in auth. vt determinatus ſit numerus Cleri. coll. 1. j. de vita & hone. cler. c. qm̃ vt aut.* Et idem eſt ſi certus numerus ſtatutus ſit in Eccleſia, licèt non ſit iuratus, aut per ſedem Apoſtolicã confirmatus: quia non valent litteræ, niſi dicatur, non obſtante certo numero Canonicorum. Hic tñ videtur arg. contra in fi. vbi dicit, *ſi conſtiterit numerum. &c.* Sed poteſt dici, quod hic de numero eſt facta mentio & non de iuramento, nec de confirmatione Papæ.

a *Hoc ſoluit contraria: quaſi dicat, ſi litteræ valuiſſent cõtinentes diuerſa mandata: tenerentur ad alterum, ſi vtrique parere non potérat. Ioan. And.*

b ¶ *Vacaturã.*] Quod ſ. licitè Papa põt. vt j. *de præben. c. per totum.*

c ¶ *Admittere.*] i. perficere.

d ¶ *Præcipiendo.*] Per executorias.

e ¶ *Et cum de hoc.*] ſ. iuramento vel confirmatione: vt j. colligitur: vbi dicit numerum Canonicorum, qui nunc eſt in eadem Eccleſia, &c. vt notatur in fine illius notabilis, hic duo.

f ¶ *Mentionem.*] Hæc allegatio non valet, ſi veniſſent contra numerum illum aliquando propria auctoritate. j. *de præben.* pro illorum. s. de conſtitu. c. cum acceſſiſſent.

g ¶ *Et dictas litteras.*] executorias.

¶ *Glo. ſeq. obiicit: ponit opinio. Ioan. & ſoluit. ſecundo quærit & ſoluit. tertio arg. alleg. contrarium, & ſoluit, in fine dat vnum ſimile.*

h ¶ *Iuramento.*] Sed in omni tali iuramento ſemper intelligitur auctoritas maioris excepta: vt hic innuitur à contrario ſenſu. & *ff. ad mu. l. Imperatores, in prin. j. de iureiuran. venientes. §. quia verò in fin.* ergo non facerent contra iuramentum; ſi ad mandatum dñi Papæ illum reciperent. Item ſi talis conditio ineſt iuramento, nunquam eſt neceſſaria diſpenſatio in tali iuramento: quia ſi diſſ licet Papæ, non eſt ligatus tali iuramento. Ioan. dicebat hanc conditionem in iuramento non eſſe. ſed ideo dicitur auctoritas ſuperioris excepta, quia non præiudicatur ei, quia poſſit hoc facere. Verius videtur quòd conditio talis ſubintelligitur in huiuſmodi iuramẽtis, & hoc ideo, quia ſuper re alterius vel quaſi iuramentum tale præſtatur, & de re alterius præciſe iurari non poteſt, immo eſſet anceps periuriũ. *ff. de in litem iuran. l. videamus. in princ. & ff. rerum amot. l. Marcellus.* & ideo auctoritas domini Papæ in talibus intelligitur excepta tacitè, licèt non excipiatur expreſsè. ſimile 22. q. 2. *beatus, & j. de iureiuran. c. quemadmodum. circa princ.* quare ſi Papa mandat aliquem recipi in Canonicum non obſtante tali iuramento, tunc licitè non recipiunt: quia ſic apparet, quod Papa iuramentum factum quã de re ſua non vult ratum habere, cùm adminiſtratio ſola commiſſa eſt Capitulo, & non dominium collatum, & hoc iuramẽtum ſeruare tenentur Canonici, quantùm in ſe eſt, niſi Papa contrarium mandet: & ideo non valuerunt litteræ taliter impetratæ in quibus de iuramento mentio non fiebat. Sed quid ſi iuraſſent ante præſentationem, & poſt datam? Tunc non obſtaret iuramentum, quia data reſpicitur, vt dicitur hic & s. *eod. c. cum te.* Præterea aliud videtur hic: quod canonia ſola ſine præbenda augeret numerum Canonicorum: quia ſi non augeret numerum, iuramentum non obſtaret, quin poſſent ipſum recipere: & ſimile ſup. de conſti. c. cum M. Ferrarien. Item arg. quod canonia poteſt eſſe ſine prouentibus. arg. j. de præben. c. relatum. Sed contra. 1. q. 3. *ſi quis obiecerit.* Sed ibi appellantur res corporales iura, ex quibus res ipſæ corporales percipiuntur. Et ſicut debet fieri mẽtio de iuramento, vt hic dicit, ſic etiam de pactis. ſi qua in aliquo contractu interueniant, debet fieri mentio, aliàs non valet priuilegium. s. *de deci. c. ex multiplici.*

† *In quibuſdam vulgatis, legitur & malè, ex manuſcriptis tamen conſtat, Diſcretioni legendum.*

¶ *Gl. ſeq. arguit, & remittit.*

i ¶ *Impetraſſet.*] Hic conſideratur tempus datæ. Item non dicit ante monitorias. Et ſic eſt arg. quod per monitorias ius non acquiritur. aliàs dixiſſet, *ante monitorias.* De hac materia ſatis habetur infrà. de renuncia. c. veniens.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit & remittit.*

k ¶ *Irritum.*] Et ita ea quæ fiunt per litteras ſurreptitias, non valent. de hoc dicemus. j. *eod. c. ad audientiam.*

l ¶ *Præbendam.*] Et in Canonicum recipi, iſta ſunt connexa. 1. q. 3. ſi quis obiecerit.

¶ Idem A. Canonico Pictauen.

¶ *Difficile & famoſum cap. & eſt clauis totius. Et hoc dicit in sũma. Exprimẽs falſum, vel tacẽs verũ in reſcripto ſi malitioſè, caret prorſus impetratis. Sed ſi per ſimplicitatem vel ignorantiã, aut obtinuiſſet vero expreſſo, & ſuppreſſo falſo, ſaltẽ litteras in forma communi, & delegatus procedit ſeruato iuris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti: ſecus ſi nullomodo litteras habuiſſet.*

CAP. XX.

SVper † litteris quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis

Cap. 10. eo. tit. in compilatione.

SVper litteris.] Doloſa ſurreptio vitiat reſcriptum in totum. Si autem proceſſerit ex ſimplicitate vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Diuiditur in tres partes. Nã primo recitat caſum, ſuper quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per diſtinctionem bimembrem ad concordiam reducit: ibi *Nos igitur.* Tertiò dat regularem doctrinam, ibi, *vt ſic.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à D. Papa per malitiã, alij per ſimplicitatẽ ſiue ignorantiã, tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate.

ſitate, quidam dicebant, quod tales litteræ nõ valent, cum mendax precator carere debeat impetratis. Alij dicebãt, quod etſi forma litterarum carere debeat: nihilominus tñ iudex ꝓcedere debet ſecundum ius commune. Dominus Papa diſtinguit inter illos, qui per fraudem, vel qui per malitiam, & illos qui per ſimplicitatẽ vel ignorãtiam litteras impetrant tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate. Illi, qui per malitiam, vel fraudem, falſitatem exprimunt, & ſupprimunt veritatem, nullum commodum de huiuſmodi litteris conſequantur: ita tamen quod poſtquam delegato fides ſuper hoc facta fuerit, de cauſa vlterius non cognoſcat. Inter alios, qui litteras impetrant expreſſa falſitate, diſtinguitur: nam ſi talis veritas ſit ſuppreſſa, vel falſitas ſuggeſta, quæ ſi fuiſſet tacita ſcilicet falſitas, vel expreſſa, ſcilicet veritas Papa ſaltem in forma communi conceſſiſſet litteras) delegatus ſecundùm ordinem iuris procedat, & non ſecundùm formam litterarum. Si verò talis falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata (quæ ſi illa fuiſſet tacita vel expreſſa, Papa nullas litteras conceſſiſſet) delegatus non procedat per illas litteras, niſi in hoc vt partes conuocet ad præſentiam ſuam, & de qualitate precũ cognoſcat: vt ſic in vtroque caſu eadem ratio, qui delegãtem moueret, moueat & delegatum: & vbi delegans ſuas litteras denegaret, delegans ſuum officium nullatenus interponat. Not. quod qui per malitiã & fraudem litteras impetrat tacita veritate, & ſuggeſta falſitate litteræ indiſtinctè non valent propter fraudem: & ita dolus ſeu malitia facit, quod nulla diſtinctio hîc eſt adhibenda. Ita qui fraudem allegat, fraudẽ probare debet. Item qui ſimplicitatem fecerit, non imputatur. Item ſecundùm quod Papa in iudiciis facit, ita & inferiores iudices facere debent.

† *Diſcretio nem habendam.*

Fraudem allegans, fraudẽ probare debet.

ex ignorantia) tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate) impetrantur à nobis: diuerſos [a] intelleximus diuerſa ſentire, aliis aſſerẽtibus eos debere prorſus carere omni cõmodo [b] litterarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: aliis verò dicentibus, quod etſi forma carere debeãt in litteris noſtris expreſſa, nihilominus iuxta rigorẽ [c] iuris ſit à delegato iudice in negotio procedẽdũ. ¶ Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel malitiam, & illos, qui per ſimplicitatem [d], vel ignorantiã litteras à nobis impetrãt, huiuſmodi credimus diſcretionem [e] † adhibendam, vt hi, qui priori modo [f] falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatẽ, in ſuę peruerſitatis pœnam, nullum ex illis litteris commodum conſequantur; ita videlicet quod delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor ſimilia.*

a ¶ *Diuerſos.*] Nam quot ſunt capita, tot ſententiæ. *de conſe. diſt. 4. ſicut in ſacramentis. item ſi poſſes.* variæ enim ſunt hominum voluntates. ff. ad Treb. l. quia poterat. & homines faciles ſunt ad diſſentiendum. ff. de arbi. item ſi vnus. §. principaliter. & diuerſitatem corporum ſæpe diuerſitas ſequitur animorum. j. de conceſ. præbend. c. quia diuerſitatem.

Hominum varia voluntates.

b ¶ *Carere omni commodo.*] Litterarum 25. q. 2. *c. dicenti. §. & ſi legibus.*

c ¶ *Iuxta rigorem.*] 25. q. 2. *c. dicenti §. præſcriptione*

¶ *Gloſſ. ſeq. pro ſimplicitate al. 8. iura. & duo in contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Simplicitatem.*] Simplicitati ſubuenitur. *de conſe. diſt. 2. c. 3. &* j. *de re. permu.* cum vniuerſorum, nec obeſt quod per ſimplicitatem dimiſſum eſt. vt *ff. de ven. inſpi. l. 1. §. vlt.* Item imperitię parcitur *ff. de proba. cum de indebito : ſi autem ſi. ff. de eden l. j. §. vlt. ff. qui ſatiſda. cog. de dic.* s. *ſi ſeruus. ver. minors.* C. *qui admit. ad bo. poſ. quicunque, & ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. 2. §. ſi quis in ius arg. cõtra. C. de in ius voc l. 2. C. de fal. mo. l. 1.* Dic vt in prima rubrica : quia ruſticitati parcendum eſt. Contraria caſualia ſunt.

Simplicitati, & imperitia, quare mox parcatur.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali, & in falſa moneta, vt dicit Hoſtien. reprobatur etiam ſimplicitas in promouendo. 12. *diſt. ſin.* Inn. & *Petrus.* & in magiſtro. *de tranſ. inter corporalia. de ſerm, capeſſamus.* Ioan. And. in nouella.

Hanc gloſ. dicunt eſſe ſin. Inn. & Abb. hoc ad hoc quod ex primẽs falſum vel tacens verum in impetratione reſcripti, præſumatur hoc prima, fronte proceſſiſſe ex ſimplicitate, & non ex dolo.

e ¶ *Diſcretionem.*] Per hanc decre. caſſatæ ſunt omnes ſolutiones, quæ recitabantur 25. *q. 2. c. dicenti. §. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicam. l. reſcriptum. & l. & ſi legibus.*

¶ *Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.*

f ¶ *Priori modo.* ſc. per fraudem vel malitiam, & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur ff. de proba. quoties. §. qui dolo. quia quilibet præſumitur bonus donec probetur malus j. *de ſcru. ca. vnic. &* j. *de præſumptio. dudum.*

g ¶ *Facta fuerit fides.*] Simile 25. *q. 2. c. dicenti. §. & ſi legibus, & §. ſi non cognita.* quia cùm dubium ſit, poterit de hoc cognoſcere iudex. quia ratione dubitationis ſit, quòd aliàs non fieret. *ff. de lib. cau. ordinata § fin. & C. eo. tit. lite ordinata.* & ita qui fraudem allegat, eam probare debet, vt dictum eſt.

h ¶ *Nullatenus.*] Oppoſita exceptione legitima, ſuſpenſa eſt iuriſdictio iudicis circa principalem cauſam: & ſi dubia eſt, de hoc priùs cognoſcat, poſtea cognoſcat iudex de fraude ſiue malitia, de qua excipitur: nec diſtinguitur in hoc caſu, quæ falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata, ſed ſufficit, quod per malitiã hoc fecerit, & ſic intelligitur lex iſta 25. *q. 2. c. dicenti. §. & ſi legibus.* Sed qualiter probatur malitia? Certè ex perſpicuis indiciis, puta ex qualitate perſonæ & ex forma reſcripti. Bernar.

facta fuerit fides [g]) nullatenus [h] de cauſa cognoſcat. Inter alios autẽ, qui poſteriori modo [i] litteras impetrãt, duximus diſtinguẽdũ, quæ falſitas ſuggeſta fuerit, vel quæ veritas ſit ſuppreſſa: nã ſi talis expreſſa ſit falſitas [k], vel veritas occultata [l], quæ quãuis fuiſſet tacita vel expreſſa, nos nihilominus ſaltẽ in forma cõmuni [m]) litteras dediſſemus †, delegatus nõ ſequẽs formã in litteris ipſis appoſitã, † ſecũdùm ordinẽ iuris in cauſa procedat [n]: ſi verò per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis, litterę fuerint impetratæ, quæ tacita vel expreſſa nos nullas prorſus litteras dediſſemus [o], à delegato non eſt aliquatenus procedendum †, niſi forſitan [p] catenus, vt partibus ad ſuam præſentiam conuocatis, de precum qualitate [q] cognoſcat, vt

i ¶ *Poſteriori modo.*] ſ. per ſimplicitatem vel ignorantiam.

k ¶ *Expreſſa ſit falſitas.*] Puta ſi dixerit ſe de poſſeſſione vreiectũ, cùm non eſſet : nihilominus darentur ei aliæ litteræ, ex quo petit cauſam cõmitti, vel taceat ſe Decanum, & impetrat litteras ſuper vſuris vel ſuper alia re propria, s. eo. *ad aures.*

† *Vide l. 1. per ibi Bald. C. ſi cõtra ius, vel vtil. pub.*

l ¶ *Veritas occultata.*] Puta ſi occultauit; quod ad arbitros itum erat, nec cauſa per eos potuit terminari. j. *de reſti. præſentata. argu. C. ſi contra ius vel vtili. l. 1.*

† *ad*

† *Vide l. mutas, cum gl. 2. ff. de procur. & ff. de peti. hære l. ſi poſſeſſor. & l. ſi quis poſſeſſor.*

m ¶ *In forma communi.*] Secundùm iſtum modum intelliguntur iura illa 25. *q. 2. c. dicenti. § præſcriptione & §. prædictio. & ſi legibus.*

n ¶ *Procedat.*] Secus ſi per malitiã, falſitatem expreſſerit, vel veritatem occultauerit. & ita aliàs receditur à forma in reſcripto data, & reditur ad ius commune: vt s. *eod. cauſam quæ.*

¶ *Glo. ſeq. ponit. 20. caſus, quibus expreſſio falſi, vel taciturnitas veri vitiat reſcriptum.*

o ¶ *Litteras dediſſemus.*] Ex hoc patet, quòd ſimplicitas vel ignorantia non prodeſt circa huiuſmodi litteras impetrandas: immo ad hoc vt reſcriptum teneat nihil debet ſupprimi ex iis, quæ mouere poſſunt animum Principis ad dandum reſcriptum vel ad denegandum. Et primò quidem ſeries facti eſt exprimenda. j. de cohab. cle. & muli. ſuper eo. Item proceſſus cauſæ j. *de re iudi. inter monaſterium.* Item non valent litteræ, ſi quis tacet ſententiam latam. arg. j. *de ſi. inſtr. inter dilectos. C. ſen. reſcin. poſ. l. vlt.* Item ſi tacuit nomen dignitatis ſuæ ſuprà eodem, ad aures. Item ſi tacuit aliud beneficium ſufficiens. ſuprà eod. cum adeo, ſiue etiam minùs ſufficiens. j. *eod. ſi proponente. &* j. *de præbend. cùm teneamur.* Item ſi tacuit Vicariam perpetuam. j. eod. poſtulaſti. Item ſi tacuit pactum præcedens ſiue compoſitionem j. *de dec. ex multiplici.* Item ſi tacuit ſtatutum numerum Canonicorũ iuramento firmatum. s. *eod. c. proxi. &* j. *de præben. pro illorum.* Item ſi tacuit ſtatutum, quòd dignitas non eſſet vlterius in Eccleſia. s. *de conſt. cum acceſſiſſet.* Item ſi tacuit priuilegium. s. eod. cũ ordinem. Item ſi tacuit diſpenſationem j. *de fil. pre. ex tua.* Item ſi tacuit ſe regularem petendo confirmationem. j. *de confirma. vti. vel inuti. porrecta in fin.* Item ſi dixit ſe Clericum non eſſe cùm eſſet. j. *de tranſ. ex litteris.* Item ſi tacuit, quòd præbenda nõ vacaret de facto j. *de conceſ. p. cum noſtris. & c. litteras.* Item ſi tacuit exceptionem j. *de proc. in noſtra* Item ſi tacuit appellationem à ſe factam. s. *eod. ex parte.* vel factam ab aduerſario, j. *de confir. vtil. vel. inuti. bona.* Item ſi tacuit, quòd alius de mandato Papæ fuerit receptus. j. eod. mandatum. & duobus cap. ſeq. Item ſi dixit ſe habuiſſe monitorias, quòd fuit falſum, & executorias impetrauit, nõ valet. j. eod. ex inſinuatione. Et generaliter vbicũque talẽ veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita vel expreſſa Papa litteras non dediſſet, reſcriptũ inutile fit.

Reſcriptum quot modis vitietur accurata demonſtratio.

¶ *Gloſſ. ſeq. dupliciter exponit illud, forſitan.*

p ¶ *Niſi forſitan.*] Iſtud, *forſitan*, non eſt dubitatiuũ, immo affirmatiuè ponitur: quia de hoc ipſo cognoſcere debet, an ſcilicet preces veritate nitantur *ff. de iudic. ſi quis ex aliena. &* j. *de appel. cũ parati. ſimile. forſitã,* habes 33 *q. 2. admonere. verſi ſi forte cognoſcat.* j. *de procurator. tua* Vel ideo dicit, *forſitã.* quia ſi notoria eſſet exceptio, ſtatim poſſet ceſſare: & in hoc caſu vbi notoriũ eſt, quòd aliquis nõ eſt iudex meus nec re nec geſtu, vt ſi citet me, qui eſt vltra mare: nõ teneor ire. *argu.* j. *de accuſa. euidẽtia. & arg. infra de iureiurã. ad noſtrã 2. C. de iuriſdictio om. iudic. in criminali. & 2. q. 3. ſi Epiſcopus.* vbi de iſta materia notatur per Ioan.

q ¶ *De precum qualitate*] i. de veritate vel falſitate precum impoſita contra impetrantem.

e ¶ *In*

a ¶ *In vtroque caſu.*] Primus eſt, cum tacita veritate, vel falſitate expreſſa per ſimplicitatem Papa litteras cõcedit in forma communi, ac ſi eſſet veritas dicta, vel falſitas tacita. Secundus caſus eſt, cum Papa nullas litteras dediſſet tacita falſitate, & expreſſa veritate per ſimplicitatem.

ſic in vtroque caſu[a], eadem ratio quæ delegantē moueret, moueat etiam delegatum: & vbi delegans ſuas litteras denegaret, delegatus etiam ſuæ cognitionis officium nullatenus interponat.

¶Idem Abbati & Cõuentui Præmõſtra.

¶*In cauſa monaſterij cõuenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla fit mentio de Conuentu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis & Conuentus bona eſſent diſtincta omnino.*

CAP. XXI.

EDoceri † poſtulatis à nobis, vtrùm per litteras aduerſus Abbates (nulla mentione habita de ſuis Conuentibus) impetratas, teneantur Abbates ipſi ſuper cauſis (quæ ad Conuentus pertinent, & eoſdem,) de ipſis querelantibus reſpondere, ac licèt inhibita ſit appellatio, per appellationis obiectum poſſint (ne reſpondeant) ſe tueri. ¶ Super quo duximus reſpõdendum, quòd niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur) per appellationem ſe tueri non poſſunt, quominus debeāt [b] auctoritate litterarū huiuſmodi legitimè reſpondere. ¶ Cum ex officio ſuo teneantur[c] congregationum ſuarum negotia procurare: niſi fortè Abbatis & Conuentus negotia eſſent omnino diſcreta[d].

† Ga.11.eod. tit. in 3. compilatione.

EDoceri.] Solet malitùm allegari. Diuiditur: quia primò ponitur duplex quæſtio. Secũdo ſolutio: ibi *Super quo*. Tertiò rõ: ibi, *Cum ex officio*. Quarto exceptio: ibi, *niſi*. Et hic no. vnũ (quòd neſcio alibi) ꝙ inter Abbatē & Conuētum bona monaſterij poſſũt eſſe diuerſa, vt aliqua pertineant ad menſam Abbatis, aliqua ad mēſã Cõuētus. Ab. Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit literas Apoſtolicas appellatione remota cõtra Abbatem quendam, nulla facta mentione de ipſius Cõuentu: quærebatur vtrùm Abbas tenebatur reſpondere per litteras illas ſuper cã quę cõiter pertinet ad Abbatem & Monachos: & ſi Abbas appellauerit ne compellatur reſpondere ſuper cauſa illa, vtrùm valeat appellatio. Rñdetur, quòd per appellationem Abbas ſe tueri non poteſt, quò minùs auctoritate huiuſmodi litterarùm reſpondere teneatur, niſi alia cauſa rõnabili iuuetur: quia Abbas ex officio ſuo negotia ſui Conuentus tenetur procurare, niſi fortè Abbatis & Conuentus negotia eſſent omnino diſcreta. No. quod prælatus officium ſuum adimplere tenetur, & non valet appellatio contra vtilitatem Eccleſiæ interpoſita. Not. quod per literas contra Abbatem tantùm impetratas ſuper cauſa Conuentus, poteſt Abbas conueniri. item qui cãm habet cum monaſterio Abbatē conueniat, & nõ monachos. Not. quòd Prelatus officiũ ſuũ adimplere tenetur, & negotia ſuę cõgregationis procurare. Not. ꝙ ſi res Abbatis & Cõuētus ſint diuerſæ, nõ Abbas ſed Conuentus poterit cõueniri.

¶ *Gl. ſeq facit quatuor. Primo conſulit. Prælatum conueniendum duplici de cã & dat ſimile Secundo dicit Prælatum ſine Capitulo vel econtra non agere vel defendere, diſtinguit triplicē ſpeciem cauſarū. quadam ſpectant ad Prælatum, quadam ad Capitulum, quadam communiter ad vtrumque. Tertiò recitetur per quæſtionem an ſubſequens conſenſus, &c. Quarto quarit, & ſoluit.*

Abbas non Conuentus conueniri debet, & quare.

b ¶ *Debeant.*] Diſcrete agit qui Abbatem conuenit: nam ſi cõuentus conueniretur, ſtatim ꝑlatum nominaret in iudicio, & ſic inducias obtineret, j. *vt lit. non conte. quoniã frequēter. §. quòd ſi ſuper. & C. vbi in rē act. l. 2.* quia ſine licentia Abbatis nec agere nec reſpõdere põt Cõuentus, quin retractetur ſentētia. j. *de iud. cauſam. 16. q. 1. monachi. & q. 3. ſi ſacerdotes* ſicut nec filius quandiũ eſt in poteſtate patris. *C. de an. excep. l. 1. in fi. 16. q. 3. ſi ſacerdotes.* & ideo Abbas primò conueniendus eſt. Dico tamen, quod nullũm Collegium conuenit vel cõuenitur ſine auctoritate Prẹlati, & ẹ conuerſo Prælatus ſine auctoritate Capituli nec conuenit nec conuenitur, ſed per Syndicum actorem vel procuratorē ab ipſo Prælato de conſenſu Capituli conſtitutum, & hoc cũ negotium principaliter tangit Prẹlatũ, j. *de procu. c. 1.* & ſi negotium principaliter tangit Capitulum, ab ipſo Capitulo conſtituatur de auctoritate Prælati. *inf. de iud. cauſam quæ. Cod. de Epiſ. & cle. omnes. §. hoc nihilominus.* & hĩc, & 12. *diſt. non decet. in prin.* Et hæc locum habent qñ negotia Capituli & prælati ſunt diſcreta, vt dicitur in fi. Si verò ſunt communia. Prælatus de cõnſenſu [a] Capituli conſtituit ſyndicum. Vnde vacante ſede nihil eſt innouandum. j. *ne ſe. va. c. 1. 2. & 3.* nec tunc currit præſcriptio contra Eccleſiam. j. *de præſ. c. 1. & c. de quarta.* Et ſi fortè Capitulũ agit, non ſufficit ſubſequens conſenſus Prælati, ſicut nec ſufficit ſubſequēs auctoritas tutoris. *ff. de auct. tut. obligari, §. vlt. & inſt. eod. tit. §. tutor.* Sed hoc non credo. ſufficit enim ſi poſtea accedat cõſenſus Prælati, vel ecõuerſo. j. *de dona. paſtorales. in fi. & j. de ijs quæ fi. à Præl. ſi ciſen. ca. cũ nos.* Et dicit lex quæ cõfirmat prædict, quòd q nõ poteſt alienare, nõ põt rem in iudicium deducere. *ff. de iur. delibe. ait Prætor.* Sed quid ſi lis oritur inter Collegium & Prælatum? Adeatur ſuperior, & ille dabit Collegio curatorem ad litem ipſum, cuius officium ceſſabit lite finita. *inſtit. de auct. tu. in fi. & ff. de tu. l. 3. §. ſi pupillus. in fi.*

a *Videlicet. And.* in ca. olim cauſam de reſti. ſpo.

ADDITIO. Licet nõ neget hoc fieri poſſe, tñ fine, tali curatore Capitulũ velut hñs legitimã adminiſtrationem agere, defendere, & procuratorē cõſtituere poterit: vt de cau. poſ. cum Eccleſia, *& c. cum olim. de inſtit. cum veniſſent ibi, ad petitionem Eboracē. Eccleſiæ,* &c. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

c ¶ *Teneantur.*] Et quidē tenētur, licèt non fiat mentio in reſcripto. nomine enĩ *Prælat.* Eccleſia intelligitur: & pręlati monaſterium. *ff. de annu. leg. l. annua. §. 1. ff. de condi. & demon. ſi filiusfamilias.* Et Eccleſia in Epõ, & ẽ conuerſo. *7. q. 1. ſcire debes.* & *ff. de reb. dub. ciuibus,* non tamen nomine Prælati ſemper intelligitur Eccleſia. j. *de teſtamen. requiſiſti.* & *12. qu. 2. illud & q. 3. pontifices.*

d ¶ *Omnino diſcreta.*] Benè dixit, diſcreta: quia ſi ſunt diſcreta omnino, non tenetur rñdere niſi de ꝑte ſua: quia reſcripta nõ extenduntur ad res, vel ad perſonas in eis non comprehēſas:[b] qm̃ ſtrictè intelligenda ſunt. arg. j. *eod. ſedes. & j. de off. del. cum olim Abbas. §. quia verò.* & melius e. P. & G. Et licèt ſint omnino diſcreta, tñ nec Prælatus ſine conſenſu Capituli nec Capitulum ſine conſenſu Prælati hoc facere poſſunt, vt dictum eſt in prima notula.

¶ Idem Archiepiſcopo & Magiſtro. X. Canonico Magdeburgen.

¶ *Proceſſus factus per litteras ſurreptitias irritatur, ſed factus cõtra formam reſcripti irritus nunciatur.*

CAP. XXII.

CVm † dilecta in Chriſto filia R. Cuſtos Heſicñ. † Eccleſiæ, ac procurator G. monialis, ſuper electionibus in eadē Eccleſia celebratis, litigauerint aliquãdiu corã nobis: & infrà. ¶ Deprehēdimus litteras ad Abbatem de Remech. & ſuos cõiudices impetratas[e], fuiſſe per ſubreptionē † obtētas, cũ in eis illius articuli, videlicet, de ſubtractorũ reſignatione fuerit præter conſcientiam noſtram [f] cognitio demandata, qui in prioribus litteris ad Scholaſticum Hildeſeñ. & coniudices ſuos obtentis, inſertus fuerat, de

† Cap. 13. eo. titul. in 3. collect.

† *Horiacen.*

† *Id eſt, tacendo verum, vel exprimēdo falſum.*

b *Adde text. in l. ſi & in l. præſcriptione. Cod. ſi contra ius, vel vtil. publ.*

CVm dilecta.] Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ſuccinctè tangit quæſtionem. In ſecunda irritat proceſſum ſecundorum iudicum: ibi *Deprehendimus.* In tertia irritũ decernit proceſſum primorum iudicum: ibi, *Dictum.* In quarta committit cauſam, & mandat reſtitui ſpoliatos: ibi, *Ideoque.* Ab. Sicu. de facto huius decre. loquitur infrà de re iud. ad probãdum.

CASVS. Vacante monaſterio Heſicñ. duæ electiones ibidem fuerunt celebratæ: vna de cuſtode illius monaſterij, & alia de G. moniali ipſius monaſterij. ſuper iſtis electionib. cã fuit commiſſa primo Hildeſeñ. ſcholaſtico, & coniudicib. ſuis, ſub hac forma, *Vt perſonaliter ad monaſteriũ accedentes perſonæ idoneæ committerent adminiſtrationem Abbatia, cui fieret reſtitutio quorundã ſubtractorum ab vtraque parte.* Iudices iſti contra formã mandati, proceſſerunt poſtmodum cauſa fuit commiſſa Abbati Remecheñ. & coniudicib. ſuis per ſurreptionem: quia in literis præter conſcientiam dñi Papæ fuit articulus inſertus de reſignatione ſubtractorũ, qui in litteris prioribus continebatur, & iſti iudices cœperũt procedere in cã, tãdē negotiũ ad ſed. Apoſt. eſt delatũ. Papa ſciens de proceſſib. iudicum prædictorum, inuenit litteras iudicũ ſecundorum per ſurreptionem obtentas: quia articulus de reſignatione ſubtractorũ ꝑpter conſcientiam D. Papæ inſertus in ſecũdis litteris fuerat, qui in priorib. poſitus erat, de quib. in ſecũdis literis mẽtio nõ fiebat, & ideo Papa ceſſauit, quicquid factũ fuit occaſione literarũ ſecũdarũ. pręterea primi iudices ꝓceſſerũt cõtra formã mãdati, qui cũ deberent accedere ad locũ, & perſonæ idoneæ adminiſtratiõnē cõmittere Abbatiæ, cui fieret reſignatio ſubtractorũ hinc inde: ipſi hoc capitulo prętermiſſo, de alijs inordinatè cognouerũt: ꝓpter q dominꝰ Papa ꝓceſſũ eorũ denũciauit irritũ & inanē: qa contra formã mãdati & iuris ordinē ꝓceſſerũt. Mãdat ergo dominꝰ Papa tertiis iudicib. ꝙ primo iſti iudices reſtituãt quaſdã moniales, q ſpoliatæ fuerũt, & poſtea mãdati forma diligēter obſeruata, in negotio ipſo ꝑ ſua rõne ꝓcedit. Not. ꝙ litteræ per ſurreptionē obtētę nõ valēt: & oppoſita exceptione ciſſat, quicquid fit ꝑ eas. Itē ſecũdę literę nõ valēt niſi de primis fecerint mētionē. Itē q̃ 1 primò fieri mãdãtur, primò expedieda ſũt ſecũdũ formã mãdati. Itē forma mãdati diligētiſſimē ſeruanda eſt. Itē proceſſus contra formam mandati friuolus eſt.

1 *Primò expedienda quæ primò fieri mandantur.*

e ¶ *Impetratas.*] q falſæ erãt: ∴ j *de exc. r Pal. inter dilect. §. pterea.*

f ¶ *Noſtram.*] Et Cancellarij, vel alterius, qui debebat requiri. j. *de cri. fal. licet.*

a ¶ *Men-*

a ¶ *Mentio non fiebat.*] & ideo ſecundæ litteræ non valuerunt. ſ. eod. *cæterum.* nec quod per eas factum eſt: vt infra.

b ¶ *Perſonaliter.*] No. caſum nouum: cum mandatur alicui, vt perſonaliter negotiũ exequatur, poteſt alij cõmittere vices ſuas, ſi partes conſentiant: niſi in duobus caſib. In cauſa inquiſitionis. Item cum Papa prouidere mandat Eccleſiæ alicui de Prælatis, & aliis miniſtrit. j. *de off. dele.* qm̃ Apoſtol. ca. §. *is au-te.* Et ſimile, quod dicit lex, ſi promiſiſti mihi per te facturum nauem, vel aliquid cõſimile: per alium, me non conſentiente facere non poteſ propter induſtriam tuã, quam elegi. *ff. de ſol. inter artifices.*

Perſonale. Ver exequi debens, an poſſet alij cõmittere.

quibus in ſecundis litteris mentio nõ fiebat[a]: & ideò quòd ipſarum litterarum occaſione dignoſcitur attentatum, duximus irritandum. ¶ Dictum inſuper Scholaſticum, & cõiudices ſuos inuenimus minùs prouidè proceſſiſſe, cũ enim in litteris noſtris eiſdem principaliter mãdaretur, vt ad prædictam Eccleſiã perſonaliter[b] accedentes, perſonæ idoneæ adminiſtrationem committerent Abbatiæ, cui ad opus eius fieret hincinde reſignatio ſubtractorum, ipſi formam mandati Apoſtolici tranſponentes[c], illo capitulo prætermiſſo, de aliis articulis[d] inordinatè plurimũ cognouerant: propter quod proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcripti, ac iuris ordinem[e] attentatum, irritum[f] decernimus & inanem. Ideóque mãdamus quatenus G. & quibuſdam alijs ſororibus Eccl. ſuæ (ſicut iuſtum fuerit) reſtitutis[g], & forma mandati noſtri exacta diligentia obſeruata, in negotio ipſo ratione præuia procedatis.

¶ *Glo. ſeq. notat ordinem ſcripturæ ſeruandum. alle. ſex iura & tria in contrarium. & ſoluit diſtinguendo. Demùm obijcit quærendo, & ſoluit.*

c ¶ *Trãſponentes.*] Not. in reſcriptis ordinem ſcripturæ ſeruandum. vt hic. & 43. di. *ſit rector. in fi.* & 3. q. 6. *in grauibus.* & 2. q. 1. *in primis. ff. de vſufru. quoties.* Et ordo verborum oſtendit ordinem proceſſuũ. *de conſe. di. 2. in Chriſto pater. ver. vos autem. in gloſ. cur gradum.* & *ff. ad Trebel. hæredes. in fi. Arg. contra infr. eo. cũm quæ. & arg. infr. eod. inter cæteras. arg. C. de appel. l. 1.* §. 1. vbi aliquid principaliter mandatur: illud tanquam principale primò tractandum eſt: cetera verò ſecundariò tanquam acceſſoria ſubſequenter ſunt expedienda: ſicut hic. Vbi verò plura principaliter committuntur, non refert, quòd illorum primò tractetur, niſi forſan vnum de natura ſui præcedat: vt in decr. j. eod. *cũm.* & arg. j. *de re. iſpoſ.* & *proprie. paſtoralis.* & *C. de res vend. ordinarij.* & ideo caſſatum, id eſt, caſſus & irritus nunciatur hic proceſſus iudicum: quia articulum principaliter commiſſum omiſerunt, de alio verò nimis plurimum cognoſcendo, vt dicitur in littera: & idem penitus hab. j. *de off. dele. venerabili.* Sed quare non confirmauit, quod legitimè factum fuit. j. *de prab. dilectus. 1. in fi.* & j. *de verb. cum tempore.* & j. *de priui. cum olim. 2. § fi.* Reſp. quia non ſeruauerunt formam ſibi datam: & quia cum principale ſit caſſatum, acceſſoria etiam caſſata intelliguntur. j. *de fid. inſtr. inter dilectos. verſ. in fi.* & 2. q. 6. *poſt appellationem § ſi quis ex pluribus.* Bernar.

a Ordo verborum oſtendit ordinem proceſſuum.

d ¶ *De aliis articul.*] ſc. de electione, & pertinentiis ſuis.

e ¶ *Iuris ordinem.*] Iuris ordo exigit, vt primò de ſpoliatione cognoſcatur, quam de proprietate. vt 3. q. 1. c. 1. & 2. & *quaſi per totum* & 2. q. 2. *per totum.* & *C. de rei vend. ordinarij.* & *C. de incerti. c. incerti iuris non eſt* & *ff. de iudi. ſi de vi & poſſeſſione.* & j. *de reſtit. ſpol. ex conqueſtione.* & quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. j. *de ord. cogni. ſuper ſpoliatione.* Et quia iſti iudices hunc ordinem non ſeruauerunt, Papa illorum proceſſum irritauit, irritum eſſe oſtendit. j. *vt lit. non conte. accedentes.* 1. & præcipuè quia illa fuit forma mandati: & ita eſt de ſubſtantia, & iuris ordinarij ordo iſte: & ſic in duobus peccauerunt: quia contra formam ſibi datam: & contra ordinem iudiciarium, ſic j. *de confir. vti. vel inuti. examinata.* Sed hic videtur loqui de alio ordine, quem nõ ſeruauerunt iudices in alijs articulis: vt ipſa littera dicit: & quia contra mandati formam fecerunt, & ordinem iuris in aliis articulis non ſeruauerunt, Papa proceſſum illorum denunciauit irritum. & in item: & ſic in duobus peccauerunt, non ſeruando formam reſcripti nec etiam ſeruando ordinem iuris in aliis articulis, forte dimittendo conteſtationem litis: & ſic duobus modis poteſt intelligi quod dicit *iuris ordinem.*

a Vide, quod notatur. 2. q. 1. in ſumma, & quod dicitur. infrà de appellatione ſuper 1. gl. de offi. de leg. prudentium ſuper fi. gl. ſecund.

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect.*

f ¶ *Irritum.*] Et ſupra dixit, *irritandum.* quia ibi ipſo iure nõ erat irritus proceſſus, ſed irritādus propter litteras ſurreptitias. ſ. eo. *ſuper litteris.* hic ipſo iure proceſſus nullus: & ideo dicit, *irritũ* duabus de cauſis: quia contra formam, & contra iuris ordinem: vt 2. q. 6. c. & *qui appellat.* § *diffinitiua. ver. item ſententia. citra ſolitum ordinem.* &c. & j. *de confir. vti. vel inuti. examinata.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Reſtitutis.*] Sed qualiter poteſt monacha petere reſtitutionẽ? Dico, quia non habebant Abbatiſſam, & ideo ſingulæ eſtant. arg. *ff. de iud. ſi longius. §. ſi filiusfamilias.* vel quia petit reſtitui non tanquam monacha, ſed quaſi de corpore: ſicut ſi collegium non habeat vnde ſoluat creditori: ſoluent ſinguli, non quaſi ſinguli, ſed quaſi de corpore: & petit monachus partem vbi res monaſterij diuiditur. 18. q. 2. *in nullo.* & etiam vbi recedit a collegio. 27. q. 1. *ſi quis rapuerit.* & vbi monachus percutitur. j. *de ſen. excom. parochianos.* Sed ibi non datur actio iniuriarum monacho, ſed monaſterio: & intentabit eam ſyndicus monaſterij: ſicut D. agit pro iniuria ſerui. *Inſtit. de iniur. §. ſi ſeruus.*

b Hanc glo. dicit ſinguli. Abbas hic ad hoc, quod religioſus ſpoliatus poteſt petere reſtitutionẽ in abſentia ſui ſuperioris.

¶ Idem.

¶ *Valet ſecundum reſcriptum, licet de primo nõ faciat mentionem, quo vti noluit impetrans intra annum.*

CAP. XXIII.

PLerumque † contingit, quod aliqui (noſtris litteris impetratis) illis vti multo tempore poſtponentes, tunc demùm eas exhibent: cùm aliarum auctoritate, ab eis contra quos primitus litteras impetrarunt, cœperint conueniri dicentes, poſteriores litteras non valere: vtpote non facientes de prioribus mentionem. ¶ Cùm igitur non ſit malitiis[h] hominum indulgendum, ſtatuimus vt ſi quis noſtras litteras impetrans, infra annum[i] poſtquam copiam iudicium habuerit, ex malitia vel negligentia[k] poſtpoſuerit vti eis, auctoritate poſteriorum litterarum valeat conueniri, licèt in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

† Cap. 15. eo. tit. in 3. compilatione.

PLerũque contingit.] Diuiditur, quia primò tangit impetrãtium malitiam. Secundò adhibet medicinam cõpetentem ibi, *Cùm igitur.* Abb. Sicul.

Casvs. Quidã impetrabant litteras, contra aduerſarios ſuos, ſed eis non vtebantur: poſtea aduerſarij eorum impetrauerunt alias litteras ſuper eadem cauſa ad alios iudices: & tunc primo primi impetrantes exhibebant ſuas litteras, cùm per ſecundas conueniebantur, dicentes, ſecundas litteras non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem. Quærebatur quid iuris? Papa dicit, cùm malitiis hominum non ſit indulgendum, ſtatuimus quòd ſi quis litteras impetrauerit, & eis per malitiam vel negligentiam non fuit vſus intra annum, poſtquam habuit copiam iudicum, auctoritate ſecundarum poterit conueniri, licèt de prioribus nullam fecerint mentionem. Not. quod malitiis hominum non eſt indulgendum. Item per lapſum temporis probatur malitia vel negligentia. Item non currit ei tempus, qui copiam iudicis habere non poteſt.

Malitijs hominum non eſt indulgendum.

h ¶ *Malitiis.*] ſ. eod. *ſedes.* j. *qui ma. accu. poſ. ſignificante.* & *ff. de rei vendi. in fundo.*

¶ *Glo. ſeq. dat primo ſex concord. ad id, quod dicitur de ſpatio anni. demum quærit, ponit quatuor opiniones, & primam approbat. vltimò ponit ſuis nouum, & remittit.*

i ¶ *Infra annum.*] Not. hic annalem præſcriptionẽ. j. *vt lit. non conteſt. quoniã frequẽter. 2. rñ.* & j. *de offi. or. paſtoralis. §. 1.* & j. *de offi. del. quærenti.* & 11. q. 3. *rurſus.* & c. *quicunque.* & 20. q. 4. *puella.* Sed quæritur, quã incipiat currere iſte annus? Tunc cùm incipit habere copiã agendi, cum primò habeat copiã iudicum. *ff. de diuer. & temp. præſcri. l. 1.* & 2. q. 6. *biduum.* & *ff. de ſeru. ruſti. præd. ſi quis diu.* & ſi tunc negligens fuerit imputatur ei, ex quo habuit tempus proſequendi ſuum ius: & huiuſmodi negligentia latæ culpæ cõparatur. arg. C. *ſi tu. non ge. l. 1.* & 23. q. 1. *dominus noſter.* D. cùm quidam, quod incipit currere à tempore præſentationis litterarum factæ iudici. j. *de appel. ſuper eo.*[c] Alij dicunt, quod à tempore quo compoſuit ſarcinulas ſuas, & potuit aduocatum quærere. *ff. ex quib. cau. mai. ab hoſtib. §. ſed quòd ſimpliciter.* Quarti dicunt, à mãdato tempore datæ. ſ. *eod. tit. eam te.* & c. *conſtitutis.* quod primum dicitur, verum eſt, vt dicit littera iſta. Hodie verò iſta locum non habent, ſed potior eſt conditio occupantis, licèt ſecundæ litteræ non faciant mentionem de primis. j. *de appel. vt debitus honor.* & j. *eo. Capitulum ſanctæ crucis.* De hoc tamen dictum eſt ſatis. ſ. *eo. ti. c. 1.* qualiter intelligatur hoc c. & ſ. *eo. ſi autem.*

c Dic, vt in gl. ſ. in ver. modicũ. in j. promiſit. §. 1. de conſti. pec. & in l. nõ enim. in gloſſ. reſti. tuit. ff. ex qui. cau. mai.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Vel negligentia.*] Sed quis probabit hanc negligentiam? Rñ. trãſcurſus anni probabit hoc, dúcc alia interpellatio eſt facienda. j. *de lo. & cond. potuit* niſi ille vellet oſtẽdere cõtrarium: ſicut dicitur de anno appellationis. j. *de appel. cum ſit Romana. in princip.* Tamẽ iſta, nõ operãtur, aliquid hic dic: quia ille obtinet qui primò litteras ſuas exhibet: ſed, vt dictũ eſt niſi primus copiã iudicis habere non potuerit, antequam ſecundas litteras ſuas præſentaſſet: quia tunc excuſatur: & hoc verum eſt, ſi hoc fuit publicè proteſtatus, quia iudicis copiam habere non potuit: & ita præmiſſa iſta proteſta-

d Pl[illegible] quod ſi quæ[illegible] glo.

teſtatione ſecundus non poterit eum præuenire, ȷ. *de app. ſi ſeſſis metus.*

C*Vm contingat.*] Quotidie practicatur iſta decret. in executionibus gratiarum cùm executores diuerſorum mandant contraria Capitulo ſeu ordinario loci: raro autem practicatur in terminis propriis. ſcilicet in executionibus cauſarum. & h. d. Inſtituitur ordinarius quid facere debeat cum à diuerſis delegatis recipit mandata contraria. Primò ponitur qõ. Secundò diſtinguens reſponſio: ibi, *Super quo.* Tertiò duplex inſtructio: ibi, *Cæterum.* Abb. Siculus. Pars huius decre. eſt *de ata. & qualit. & de offi. deleg. a. cum contingat.*

C A S V S. Quidam impetrauit litteras ad iudices contra aduerſarios ſuos. pars altera impetrat cauſam eandem aliis iudicibus committi. quidam obtenti à parte altera mandant alicui vt partem aduerſam denunciet excommunicatam. Alij iudices poſtmodum mandant eidem, vt eandem denunciet abſolutam: quæritur quid ſuper hoc ſit faciendum? Papa dicit hic eſſe diſtinguendum, cum primum recipit mandatum ille, cui hoc mandatur, videat an ſibi innotuerit inter illos, qui primo mandāt & alios, ſuper iuriſdictione diſcordiam ſuſcitatam, an nihil omnino ſciuit: & ſi nihil intellexit cum primum mandatum recipit, illud exequatur: ſi poſtea ab aliis contrarium demandetur, tunc petere debet copiam vtriuſque reſcripti: & ſi euidenter appareat, ita quòd nõ ſit dubitandum aliquatenus, quod litteræ illorum, à quibus recepit ſecundum mandatum, reuocent primas, tunc mandatum illud adimpleat, quod ſecundo loco mandatur. Si verò conſtet, quod litteræ illorum, qui dederunt primum mandatum, non reuocentur per litteras aliorum, illud nullatenus exequatur, donec inter illos concertatio ſopiatur. & illud idem facere debet, ſi primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, ei innotuit, quòd inter eos ſuper iuriſdictione huiuſmodi concertatio eſſet oborta in iſtis omnibus mandatis diſcretus debet eſſe, qui ea recipit, ne dicat ſe dubitare, vbi dubitandum non eſt, nec dicat ſe certum, vbi certus non eſt. In fine dicit, quòd licèt certa in his detur doctrina, qualiter in his procedendum eſt, nulla tamen poteſtas datur huic executori vt inter delegatos aut partes iudicare debeat de iuriſdictione. Not. quòd in hac decretali ſtatuitur ſuper contraria mandata, quæ frequenter occurrunt. Not. quod [1] per contentionem iuriſdictionis res ſit dubia, vt executor hic non procedat.

Idem Rotho. Archiepiſcopo.

¶ *Si à delegato aliquid mandatur Ordinario, debet humiliter exequi. Sed ſi alius Delegatus per alias litteras poſt executionē mādat cōtrariū, vel ſi ante executionē innotuerit Ordinariū, inter Delegatū, qui mandauit, & alium, cōtentionē eſſe de iuriſdictione, faciat ſibi vtrarūque litterarū copiā exhiberi: non vt iuriſdictionaliter cognoſcat, ſed vt ſe informet, an per ſecūdas reuocētur prima: & ſi prima reuocētur, exequatur ſecundū mandatum. Si autē non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur ſecundū mandatū, donec contentio de iuriſdictione terminetur. Abbas Siculus.*

CAP. XXIV.

C*Vm* † contingat: & infrà. præterea cùm quidam ſuper aliquo litigantes, ad diuerſos iudices litteras impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduerſam denunties excommunicationis ſententiæ ſubiacere, aliis iudicibus poſtmodum tibi iniungentibus, vt candē denuncies abſolutam: quæris, an vtriſque, an neutris, vel alterutris ſaltē obedire debeas in hac parte †. Super quo tuæ prudētiæ reſpondētes, credimus diſtinguendū, an cùm primū mādatū recepiſſe dignoſceris, tibi forſan innotuerit inter illos & alios ſuper iuriſdictione diſcordiā ſuſcitatā, an ſuper hoc nihil omnino ſciuiſti [a]. Et quidē ſi ſuper contētione huiuſmodi nihil tibi penitus innoteſcat, cùm primū mādatū recipere te cōtingat, illud debet humiliter executioni mādare [b]. †Sed ſi poſtea contrariū tibi ab aliis demādatur: tūc litterarū [c] ad vtroſq; à ſede Apoſtolica obtentarū copia poſtulata (quas tibi auctoritate præſentiū diſtrictè præcipimus [d] exhiberi) ſi ex ipſarū tenore deprehenderis euidenter (ita quòd nõ ſit aliquatenus hæſitandum [e]) quòd litteræ quæ ad illos, à quibus ſecūdū mandatū receperis, impetratæ, noſcūtur expreſsè reuocent litteras aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi ſecundo loco [f] mandantur. Si verò ex litterarum inſpectione manifeſtè tibi conſtet, quòd litteræ obtentæ ad illos, qui primum debere mandatum, per

† *Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpilatione.*

[1] *Per contentionem iuriſdictionis res ſit dubia.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arguit negatiue, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Nihil omnino ſciuiſti.*] Nec per famā, vel alio modo. ȷ. *de ſēt. excom. cum deſideres. §. ſecunda quæſtionis.* hoc enim dicimus ſcire quod ab aliis audiuimus. 22. q. 5. *hoc videtur.* Sed quid [2] ſi audiuit ab aliquo leuis opinionis: nūquid hoc ſufficit, vt non debeat parere mādato iudicis? Vr q̃ nõ. ȷ. *de ſpon. cum in tua & 11. q. 3. in cūctis & ȷ. de reſt.* licèt, ſed vr quòd ſic, quia in dubiis potius obediēdū eſt: vt 23. q. 1. *quid culpatur. in ſi. & ȷ. de præſcri. cū eſſ. cij.* [a] Et illa eſt rō, quare executio ſētētiæ differri nõ debet: niſi incōtinēti probetur exceptio. ȷ. *de reſt. veniēs. 2. & ȷ. de reſt. ſpo litterat.* Dicas q̃ nõ ſufficit: alioquin retardaret executionē ſniæ, qui diceret ſe habere priores litteras, quæ reuocare nõ eſſēt, vel q poſteriores litteras diceret ſe habere, q̃ reuocarēt primas. & ſic ſequeretur q̃ nullus iudex poſſet excōicare, vel abſoluere, vel ferre ſniam ſi diceret aliquis ante [illegible] plationē ſniæ eam illā aliis eſſe cōmiſſam, & ſic daretur occaſio [illegible] fugiētes, quod eſſe nõ debet. 31. q. 1. *deus domnine. Inſt. vi bo. ra. § ſed. ne. de talia. & C. vnde vi. ſi quis in tāt. ſſ. ad Car. l. 1. §. ſi quis ne. ſ. de litt. l. 1.* immo probabilē cauſā debet habere ille, qui recipit mādatū de diuerſitate litterarum, ante quā credat. 23. q. 4. *[illegible]* & ȷ. *de cler. excō. mi. illud. ſſ. quod cum falſo tut. l. 2. in ſi.* Vel dic, quòd qualiſcūq; notificatio ſufficit

[2] *Quod ab aliquo audiuimus leuis opinionis eſt.*

a *Adde tex. inl. quoties. ff. de rebus dub. & in l. cum de nouo, in glo. 1. C. de legib.*

in ſecundo caſu, vt iudex non debeat [illegible] dubiis. 1. q. 4. c. *turbatur. verſi. ſi quis vobis dixerit hoc idolis, &c. ȷ. de ſpon. præterea. 3. ſſ. de pet. har. item veniunt. §. a quo deniunt a um. & ſſ. de adm. tut. quidam decedens §. ex quo.* [b] Sc hoc ie [illegible] tur innocere littera iſta, *nihil omnino ſciuiſti.*

b ¶ *Executioni mandare.*] Quod & fecit, ſi [illegible] denunciauit partem illā excommunicatam.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.*

c ¶ *Tunc litterarum.*] Sed qualiter põt illud perpendi ex ſola inſpectione litterarum? Nam licèt ſecundæ expreſſam faciant mētionem priorum iudicum, & rerum contentarum in prioribus litteris: per hoc non conſtat primas litteras eſſe reuocatas: cum poſſint eſſe impetratæ per falſi ſuggeſtionem: & ità poſſunt non reuocant, primas. ȷ. *de offic. deleg. coram. & inf. eod. ex parte, circa prin. & ȷ. de re iud. inter monaſterium. & arg. ȷ. eod. cæterum inf. de do. & contu. ex litteris.* Ad hoc ergo vt executori nullatenus ſit dubitandum, oportet, vt diſcat per aſſertionem partium: quia earum merita partium aſſertione panduntur. *Cod. ſi per vim. vel alio modo. l. vlti. inf. de reſti. in integrū.* cum ex litteris. & ſic videtur quòd aliquam poſſit exercere iuriſdictionem inter partes: quod falſum eſt vt dicit *in fin.* aliàs non poterit ſcire, vtrùm ſecundæ reuocent primas. Et hoc verum eſt, vt dicit Io. quod nunquam ex ſola inſpectione poterit ſcire, niſi aliquid intelligat de hoc ex partium aſſertione: ſed per hoc nullam habet iuriſdictionem inter partes. Sed hoc verū eſt, ſi ille qui habet priores litteras, aliquid non obijciat contra ſecundas: alius iudex præſumeret primas eſſe reuocatas: ex quo in ſecundis ſit mentio expreſſa de primis. *ſupr. c. cæterum.* Si autem aliquid obijcit ſtatim executor debet ſuperſedere: [e] quia per negationem res ſit dubia. C. quād li. proclā. non lic. l. 3. Et in hoc caſu intelligitur quòd legitur ȷ. *eo. paſtoralis.* vt ibi dicitur, ſcilicet, quòd tunc dubium eſt de reuocatione litterarum, q̃n ſit mentio expreſſa & iudicum & rerum. ſed ab aduerſario obijcitur litteras impetratas eſſe per falſi ſuggeſtionem: per decr. prædictas. Item licèt executor dubitet, an debeat abſoluere vel condemnare, tñ ſecundum regulam Arriani pronior erit ad abſoluēdum, quā ad condemnandum Regulam illam habes. *ſſ. de act. & oblig. Arrianus. & ȷ. de proba. ex litteris.* hoc ideo dicit, quia non conſtat, an ille iudex habeat iuriſdictionem: per hoc tñ nõ iudicat de iuriſdictione, quorum ſit iuriſdictio. ſed tantum dicit ſe debere exequi mandatum, vel non debere. ȷ. *eod. ex parte.*

b *Et ex quo nõ liquet arbitro de cauſa non cogitur pronūciare, quin aliter cogeretur. ff. de arbi. l. Pomponius. §. vltimo. & ff. de re iu. l. vni. ſecundū Vin. Io. And.*

† *Quod ſi non fecerit, poterit compelli ad exequendū, infrà de offic. deleg. paſtoralis.*

e *Vide de hoc text. in l. iure noſtro. §. fin. & ibi Bar. ff. de teſtamentis.*

¶ *Glo. ſequens quærit & ſoluit.*

d ¶ *Præcipimus.*] Sed quid ſi non exhibentur ſecundæ? Non exequatur ſecundum mandatum, ſi ad terminum præfixum non exhibeatur: vt ȷ. de exce. paſtoralis: nam litteræ quæ non apparent, non ſunt, ff de contrahen. emp. in lege. & *l. Rutilia Polla de contrahen. l. ſolemnitates in ſi.* non poteſt tamen cogere aduerſarium ad exhibendum: quia non habet iuriſdictionem inter partes. vt dicitur in ſi. Nec etiam [1] tenetur obedire mandato, niſi videat reſcriptum. ȷ. *de offi. deleg. cum iure.*

A D D I T I O. Dicit, quòd nõ habet iuriſdictionē, ſed terminus cū cauſæ cognitione datur. 2. q. 3. c. *audacia. § ſpatium.* Sed ſecundùm Inno. ille locum habet in termino, qui datur pro teſtibus, & ad inſtructionem cauſæ, ſecus in aliis locis. And.

[1] *Nemo tenetur obedire mandato, niſi videat reſcriptum.*

e ¶ *Hæſitandum.*] Videtur quòd executor non debeat petere copiam reſcripti, niſi vbi recipit contraria mandata: ſed non eſt verum: vt dictum eſt in proxima notula.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit.*

f ¶ *Secundo loco.*] Sed quare reuocatur quòd legitimè factū eſt per primas litteras: cōtra id, quod legitur. ȷ. *de reſti. ſpo. audit. c. 3. & c. cauſam quæ.* Sed per iſtum executorem nihil reuocatur: ſed denunciantur illi abſoluti, qui primò fuerant excommunicati.

a ¶ *Inſtitua-*

a ¶ *Conſtitutionis.*] *Sed.c.Paſtoralis.*
b ¶ *Et idipſum.*] Ita vt non exequaris mandatum. & iſte §. reſpicit proximum infra.
c ¶ *Iudicare.*] Hic fallit illa regula *ff. de iud. l. de qua re.*

e ¶ *Sequeſtrari.*] Quod de iure fieri non debuit, niſi cauſa ſubeſſet. *ſ. de ſequeſtra. ad hoc.* & duobus c. ſeq. vbi de hoc: in quibus duobus dicitur, quod quando fructus diſſipantur, debet fieri ſequeſtratio. *C. de prohibita ſequeſtra. l. vnica.* De hoc not. 2. q. 6. quoties 2. Sed in caſu iſto, ſcil. propter contumaciam, bene fit ſequeſtratio, vt mitius agatur cum reo. *ſ. de do. & contu. ex literis*[a]. ſed in caſu iſto non dicitur propriè ſequeſtratio, prout traditur. *ſ. de ſequeſtra. per totum.* quia ibi non fit ſequeſtratio propter contumaciam.

OLim ex literis.] Diuiditur. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Nos igitur.* Vel ſecundum Hoſt. diuiditur in tres partes. Nam primò ponit relationem priorum iudicum. Secundò ibi, *Nos igitur,* commiſſionem factam ſecundis iudicibus. Tertiò ibi, *Verum,* dubitationem emergentem. Abb. Sic. CASVS. P. Clericus S. Remigij detinebat parochia de Salice, quam R. de Cliuo dicebat ſe canonicè adeptum fuiſſe. vnde idem R. impetrauit cauſam ſuper hoc committi quibuſdam Abbatibus. ipſi Abbates partes ad ſuam præſentiam primò, ſecundò, & tertiò citauerunt: & quia dictus P. per ſe vel per alium coram eis comparere noluit, excommunicauerunt eundem, facientes fructus illius parochiæ ſequeſtrari: poſtmodum idem P. accedens ad eos promiſit iuri parere, & ſic fuit abſolutus: & literas abſolutionis eidem conceſſerunt, aſſignantes locum & diem in quo faceret, quod promittit: ipſe verò locum & diem de literis radens, in loco raſuræ ſcripſit: quòd ſequeſtrati fructus reſtituerentur eidem. & hoc idem P. confeſſus fuit coram duobus iudicibus: tertio ſe excuſante: iudices ipſi hæc omnia ſignificauerunt domino Papæ: & ipſe mandauit iudicibus præſentibus, vt ſi eſſet ita, ipſi P. ſuper ipſa parochia perpetuum ſilentium imponerent, & præfato R. præfatam parochiam reſtituerent cum fructibus ſequeſtratis. ſed prædictus R. probauit bene falſitatem prædictam. vnde petebat parochiam illam ſibi aſſignari: Iudices illi dubitauerunt ſuper clauſula illa (ſi eſſet ita) vtrùm ad omnia prædicta deberet referri, an tantùm ad vitium falſitatis. Conſuluerunt dominum Papam, & ipſe reſpondet, quod clauſula illa ad omnia debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi Roberto Eccleſia conferatur: quia licèt propter illam falſitatem eſſet priuandus Eccleſia ſupradicta præfatus P. qui falſitatem huiuſmodi perpetrauit: tamẽ propter hoc non eſt illa Eccleſia aduerſario conferenda, niſi priùs ſuper aliis fuerit facta plena fides. Not. propter contumaciam poteſt quis excommunicari. Licet agatur actione reali, ordinarium tamen eſt iudicium in poſſeſſionem mitti. Item clauſula (ſi eſt ita) omnia præcedentia reſpicit. Item qui falſas literas indicis, debet priuari eo ſuper quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti
d ¶ *Per interpoſitã perſonã.*] Quod põt fieri. *ſ. de preb. accedẽs.*
¶ *Glo. ſeq. vsq. per* q. an potuerit fieri ſequeſtratio, *&c.*

aliàs minimè reuocantur: ſecũdum mandatũ nullatenus exequaris. Quòd ſi ſuper hoc tibi meritò fuerit dubitandũ, ad exequendum ſecũdum mandatũ te procedere nõ oportet: donec iuxta cuiuſdã noſtræ conſtitutionis[a] tenorẽ inter eos huiuſmodi concertatio † ſopiatur. Et idipſum[b] facere debes, ſi primo mandato recepto & nondum executioni mandato tibi forſan innotuerit, quod inter ſe ſuper iuriſdictione demãdata cœperit diſceptare. ¶ Cęterũ in his omnib. puram & prouidam te cõuenit intentionẽ habere: ne vel ad declinãdum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non eſt: vel ẽt ad exequendũ te aſſeras eſſe certũ, vbi certus eſſe nõ debes. Licèt a. ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere; nulla tamẽ tibi attribuitur poteſtas, vt inter Delegatos, aut partes de iuriſdictione debeas iudicare[c] †.

¶ Idem magiſtro G. & P. de Firmiſca.

¶ *Quãdo in reſcripto plura narrantur diuerſos effectus operantia, non ſufficit impetranti alterum ſolùm probare ad vtrunque effectum conſequendum.*

CAP. XXV.

OLim † ex literis S. Nicaſij Reemen. Sargien. † & Vallis regiæ Abbatum fuit noſtris aurib. intimatum, quòd cum ad eos ſemel, & iterum, à nobis literæ proceſſiſſent, ſuper eo quod P. Clericus ſancti Remigij, parochiam de Salice (quam R. de Cliuo per interpoſitam perſonam[d] ſibi collatam fuiſſe propoſuit) detinebat: ipſi partes ſemel, ſecundò, & tertiò citauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit, per ſe vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipſius parochiæ ſequeſtrari[e]. Cumque poſt modũ idẽ P. accedens ad eos ſe iuri promiſerit pariturũ, ac obtinuerit ſe abſolui: ipſi abſolutionis literas concedentes, diem ei aſſignauerunt, & locum quib. corã eis, quod promiſerat, adimpleret: qui diem & locum ex literis illis radens, in loco raſuræ ſcripſit, quòd ei ſequeſtratos fructus aſſignari mandabant: quod coram duob. eorum tandem (tertiò ſui abſentiam excuſante per literas eſt confeſſus. ¶ Nos igitur cùm tantæ temeritatis exceſſus falſitatis ſcrupulo non careret: vobis dedimus in mãdatis, vt (ſi eſſet ita †) ipſi præſumptori ſuper dicta parochia perpetuum ſilentium imponentes, præfato R. de Cliuo aſſignaretis eandem cũ fructibus ſequeſtratis. ¶ Verùm ſicut vos per veſtras nobis literas intimaſtis: cùm dictus R. raſuram præfatã coram vobis per teſtes idoneos probauiſſet, & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictã Eccleſiam aſſignari, vos † verùm clauſula illa (ſi eſſet ita) de omnibus ſuperioribus, an de articulo tantùm raſuræ deberet intelligi, dubitaſtis. Nos igitur reſpõdemus, quod clauſula illa ad omnia[f] debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſo R. præfata Eccleſia conferatur: quia licèt vitium falſitatis ad imponendũ ei perpetuum ſilentium ſuper Eccleſia ipſa ſufficiat, quia falſitatem huiuſmodi perpetrauit, non tamen propter hoc eadẽ Eccleſia eſt aduerſario aſſignãda, niſi ſuper aliis facta fuerit plena fides.

¶ Idem Epiſcopo Imoleñ.

¶ *Non valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratum, quod de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis non faciat mentionem.*

CAP. XXVI.

DIlectus † filius Abbas S. Stephani Bonon. nobis per ſuas literas intimauit, quod cùm ipſe (cui Viſitationis officium in ciuitate ac diœce. Bonon. com-

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit, item argu. alle. duo iura. & quatuor alleg. in contrarium.*
f ¶ *Ad omnia.*] videtur quod per hanc clauſulam. (ſi eſt ita.) vel per hanc: (ſi præmiſſa vera ſunt.) teneatur Impetrator probare omnia præmiſſa eſſe vera. licet aliquod ex præmiſſis ſufficeret[b] ad propoſitum probandum. ſimile *ſ. eo. ex parte Conuenturenſis. ff. de excu. tuto. qui teſtamento:* nam niſi quis plenè probet ſuam intentionem, ſuccumbit. *C. de rei ven. l. vlt.* [i] fines enim mandati diligenter ſunt obſeruandi, *ſ. eo. cum dilecta* & imputet ſibi, qui plura narrauit, quorum vnum ſufficeret per ſe. Arg. contra, quod ſufficit vnum probare. *ff. de condi. & demon. falſa. in ſi. & ff. de condi. inſti. l. 2. §. vlt. ff. de manumiſſ. teſtam. l. ſi ita. ſ. de prebend. cum iamdudum.* Dic, vt dixi *ſ. eod. ex parte.* Item arg. eſt hic, quod ſequens clauſula reſpicit omnia præmiſſa. *ſ. de ap. ſecundo requires. & c. inquiſitioni. & c. ante pe. arg. contra. ſ. de do. cum dilecti.* vbi non reſpicit omnia ſuperiora clauſula illa de foreſta, ſed tãtum proximam donationem & inferiorem. 9. q. 5. *conſtituimus. in fin. & in glo. quia infames. & de conſe. diſt. 2. cùm omne. in princ. & in gl. quod quam ſit.* Sed melius eſt quod ad omnia referatur. & ſic facit pro alia parte. *ff. de in rem ver. ſi pro parte §. penul.*

DIlectus.] Diuiditur: quia in prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, *Nos igitur.*] Abb. Sicul. CASVS. Abb. S. Stephani Bonon. datus fuit viſitator à ſede Apoſt. in ciuitate ac diœceſi Bonon. Abbas iſte. B. & A. Presbyteros propter ſuos exceſſus manifeſtos remouit ab Eccleſiis ſuis, & excommunicauit: & iidem Presbyteri literas impetrauerunt à ſede Apoſt. in forma communi ſuper reſtitutione eorum, de cauſa remotionis ſuæ & excommunicatione, qua tenebantur adſtricti, nullam facientes mentionem. Opponebatur eis coram Epiſcopo Imoleñ. negotij executore, quod literæ iſtæ non valent, eo quòd non faciebant mentionem de cauſa ſuarum remotionum, nec de excommunicatione eorundem. conſultus Papa reſpondet, dicens, quòd ſi eſt ita, literæ non valent tanquam per ſurreptionem obtentæ. & quòd Epiſcopus iſte decernat eas virib. carere.

No. g

† contrariis.
† Adde c. or. in l. qui procuratorem in gl. 1. ff. de procur. & in l. a diuo Pio. & ibi Bart. & Doct. ff. de re iud.
† Cap. 2. eo. tit. 4. compilatione.
† Sargien.
a Concordat in l. Aſtrianis. ff. de act. & obl. in l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.
† Adde, quod ſi iſta clauſula deſit in aliquo reſcripto, illud præſumitur eſſe falſum. Arc. & Doc. in ca. cordi. de appe. l. 6.
b Hoc verũ, ſi adſtringit ſe ad vtrũque. infrà de proba. licet. Ioan. And.
i Fines mãdati diligẽter obſeruandi.
† Vos de clauſula illa, ſi ita eſt.
† Cap. 3 eo. tit. in 4. cõpilatione.

1 *Quare excommunicatus non poteſt impetrare literas ad agẽdum.*

Not.quod 1 excommunicatus non poteſt impetrare literas ad agendum: quia iſti Presbyteri ſimpliciter impetrauerunt, tanquam eſſent ſpoliati, ad petendam reſtitutionem, vnde dicitur in forma communi.

¶ *Glo.ſeq.notat cauſam exprimendam.*

2 *Cauſa facti potius quærẽda quam ipſũ factum.*

† *Sententia ex aliquot antiquis.*

a *Hoc verũ ſecundùm Inn. quando modus cauſam dandi. Vel denegandi præberet, & ſi eſſet actum in modum inquiſitionis: aliter ſi alio modo, de acc qui. lite, 2. de ſi-mo. licet Ioann. And.*

a ¶ *Cauſa.*[No. ꝙ non ſufficit narrare ſeriem facti in litteris Papæ, niſi ſi cauſa facti adiiciatur. *arg.2.3.q.ſi.l. occidit.* j. *de teſti.cũ cauſam.* & 2 cauſa facti potius quærenda eſt quàm ipſum factum. 15.q.1.c.1 *in fin. & ff. de fur. Verum. &* j. *de accu. cum dilectus.* C. *de adop. l.3.* & etiã modus a facti. C. *de tranſac.* vt reſpõſũ.

¶ *Glo.ſeq. primo notat reſcriptum impetratum ab excommunicato non valere: & reddit triplicem cauſam. Secundo ſignat contrarium, & ſoluit in fine remittit.*

b ¶ *Excõmunicatorum.*] Hic habes, quod ſi excõmunicatus impetrat litteras vel reſcriptum, tacens de ſua excommunicatione, q non valent litteræ, tum quia tacuit proceſſum iudicis. j. *de re iud. venter.* tũ quia tacuit vitium ſuum, tum etiã quia ingeſſit ſe cõmunioni hominũ, propter quod puniend' eſt. j *de cle.ex.mi.illud.* §. *illud autem.* & 11.q.3.*placuit.* vnde inconueniens eſſet, ꝙ ex eodem facto conſequeretur pœnã & commodum. *ff. de neg. geſt.l.ſiue, in fin. & in gl. fin.* 16.q.1.*legi. in glo. de-verſores.* Contra. j. de except. ſignificauerunt. & c.

† *Cap.4.eo. tit. in 4. cõpilatione.*

venerabile: vbi dicitur, qđ excõmunicati nõ repelluntur à proſecutione appellationis. ſed iſti Presbyteri erãt Rei: ergo nõ debet repelli. De hoc dicemus j. *de excep. Vener.abilem. & c. ſignificauerunt.* Sed ꝓ nũc dic breuiter ꝙ iſti nõ erãt rei, ſed actores, qui petierũt reſtitui, nec appellauerãt: in quo caſu loquũtur cõtraria. Et ſic eſt arg. ꝙ quæſtio ſpoliationis non ſit priuilegiata. An. a. litteræ ab excommunicato impetratæ valeãt eo abſoluto b? dic ſup hoc, put no. j. *de exce. pia.* [*li.6.*] *in gl.* q̃ incipit, *Sed mirũ.*

b *Caſus eſt de hoc inter minus in c. 1. de reſc. li. 6.*

¶ *Gl.ſeq. not. ſpecialiter cauſam excommunicationis exprimendam. in ſi. dicit hic non probari, quòd non valeat reſcriptum ab excommunicato impetratum.*

c ¶ *Viribus carere.*] Vt s. *eo. cum dilecta.* Et ſic videtur, quòd ſi aliquid factum ſit per litteras ſurreptitias, illud debeat reuocari. De hac materia pleniùs dicetur j. *eo. c. ad audientiam.* Et dic carere, ſi conſtiterit de iſtis exceptionibus, ſcil. quòd non fecerint mentionem de cauſa ſuæ remotionis, & excommunicationis, qua tenebantur adſtricti. Et merito de cauſa excõmunicationis tenebantur facere mẽtionem: quia qui petit abſolui ab excommunicatione, tenetur exprimere cauſam excõmunicationis ſuæ: aliàs non valent litteræ impetratæ ſuper abſolutione: vel ſi aliã cauſam exprimeret, quàm illã, pro qua fuit excommunicatus. j. *de off. or. ex parte. &* j. *de fi. inſtr. quod ſuper his.* In illa decr. ex parte. notatur de hoc in gl. quæ incipit, *ex eo. &* j. *de ſen. excom. cum pro cauſa.* in gl. quæ incipit, *Iſtud tanquam.* Et in hoc caſu non valẽt 3 litteræ impetratæ ab excõmunicato tacito de cauſa excommunicationis: ſecus ſi aliquis impetrat litteras ad agẽdũ contra aduerſarium, tacens de ſua excommunicatione: quia tũc valent litteræ eo abſoluto. j. *de excep. pia.* [*lib.6.*] vbi de hoc in glo. quæ incipit, Sed mirum. Alia etiam de cauſa non valuerũt huiuſmodi litteræ, quia non fecerunt mentionem, quod per ſententiam ſpoliati fuiſſent propter ſuos exceſſus, à qua non fuit appellatum. C. ſen. reſcin. non poſ. impetrata e, & ita duabus de cauſis non valuerunt litteræ iſtorum Presbyterorum. Olim cõſueuit decre. iſta allegari ad probandum quòd litteræ impetratæ ab excommunicato ad agendum non valebant, ſed hoc non probatur per hanc decret. quæ non loquitur in tali caſu. Ber.

3 *Litera impetrata ab excommunicato in quo caſu nõ valent.*

e *Et ſic etiã contra literas opponi poterat exceptio rei iudicata de lite conteſt. c.1. li.6. vtemet etiam in modum peremptoria, vt ibi Ioan. And.*

POſtulaſti.] Diuiditur, quia primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Ad quod.* Tertiò ratio: ibi, *Non enim.* Abb. Sicul.

miſimus) B. & A. Presbyteros ab Eccleſiis ſuis (propter corũ graues & manifeſtos exceſſus) duxerit amouendos, iidem ſuper reſtitutione ſua noſtras ad te in communi forma litteras impetrarunt, de amotionis ſuæ cauſa a, & excommunicationis b, † qua tenentur adſtricti, nullã facientes penitus mẽtionem. ¶ Nos igitur, fraternitati tuæ mandamus, quatenus (ſi eſt ita) litteras ipſas tanquam per veri ſuppreſſionem obtentas viribus carere c decernas.

¶ Idem Epiſcopo Veratiſanen.

¶ *Per litteras iuſtitiæ non tenetur Epiſcopus prouidere habenti perpetuam Vicariam, vel ſufficiens patrimonium. Nec valent litteræ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam Vicariam. hoc dicit comprehendendo vtrumque intellectum.*

CAP. XXVII.

POſtulaſti† per ſedem Apoſtolicam edoceri, vtrum alicuius Eccleſiæ perpetuo Vicario, de prouentibus Vicariæ, boniſque paternis, habenti vnde valeat commode ſuſtentari, tenearis per illam formam cõmunem [cum ſecundùm d Apoſtolum] in Eccleſiaſtico beneficio prouidere. ¶ Ad quod ſic duximus reſpondendum, quòd cùm per formam prædictam neceſſitatibus pauperum Clericorum (qui nullum ſunt Eccleſiaſticum beneficium e aſſecuti) ſedes Apoſtolica duxerit ſuccurrendum, perpetuus Vicarius (niſi de Vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiuſmodi litteris, vtpote veritate tacita, impetratis. ¶ Nõ enim beneficio carere debet dici, cui competenter f de perpetuæ Vicariæ prouentibus g eſt prouiſum. Et pro habente beneficij ſufficientis ſubſidium, ex certa ſcientia ſuper obtinendo alio beneficio, † de leui non ſcribimus, quin faciamus de primo in noſtris litteris mentionem.

¶ Idem in Concilio generali.

¶ *Per litteras Apoſtolicas de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi vltra duas dietas extra ſuam diœceſim, niſi de conſenſu partium litteræ fuerint impetratæ. hoc dicit, vſque ad §. ſunt & alij.*

CAP. XXVIII.

NOnnulli† gratia ſedis Apo

CASVS. Quidam erat perpetuus Vicarius in quadam Eccleſia, habẽs inſuper bona paterna, de quib. poterat cõmodè ſuſtẽtari: iſte Vicarius impetrauit cõtra Epm, qui ipſum ordinauit ſecũdũ illã formã cõem [cum ſecundũ Apoſtolũ] quæſiuit iſte Epiſcop' à Papa, vtrum teneretur ei ſecundũ illam formam in beneficio Eccleſiaſtico prouidere. Reſpondet, ꝙ per illam formam [cum ſecũdùm Apoſtolum] ſedes Apoſtolica conſueuit pauperibus Clericis, qui nullũ beneficium habent, prouidere: & ideò perpetuus Vicarius talium litterarum commodo carebit: niſi de Vicaria ſua fecerit mentionem: vtpote veritate tacita impetratarum. non enim dicitur carere beneficio, cui de Vicariæ perpetuæ prouentibus eſt prouiſum: & pro habente beneficium competẽs ex certa ſcientia ſuper obtinẽdo alio beneficio Papa non ſcribit de leui, quin de ipſo faciat mẽtionẽ. Not. ꝙ perpetuus Vicari' beneficiatus reputatur. Itẽ ſemper eſt facienda mẽtio de priori beneficio, aliter non valent literæ: vt hic dicitur.

† *Lateranenſi c. 37. de literis non impetrãdis, &c.*

d ¶ *Cum ſecundùm Apoſtolũ.*] quam habes j. de præb. cũ ſecundum.

e ¶ *Beneficiũ.*] Nomine *beneficij* intelligitur Vicaria ſiue præbenda, ſiue aliud beneficium. 1. *q.3. ex multis. in pr. &* j. *de verb. ſign. ſua nos.*

Nomine beneficij quid intelligatur.

f ¶ *Competenter.*] Iſtud, competenter. intelligas ſecundũ modum illius decre. de monachis. j. de præ. de hoc dic. fuit. s. eo. cum adeo. dic vt ibi.

† *Cap.5.eo. titul. in 4. Compilatione.*

¶ *Gl. ſeq. ar. quod de patrimonio, &c. allega. in contrarium, & primo argumento reſpondet. demum quærit, ſoluit & remittit.*

g ¶ *Prouentibus.*] De duob. quærebatur, ſ. de paterna hæreditate, & de beneficio Vicariæ: ſed de beneficio tantũ reſpõdet: ergo licèt nõ faciat mẽtionẽ de paterna hæreditate, tenẽt literæ, quia vnũ negãdo, alterũ cõfitetur. j. de præſump nõne. Sed videtur, ꝙ talis indigne petit beneficiũ Eccleſiaſti. 16. *q.1. quoniã quicquid. &* 12. *q.2. illi autẽ. in gl. fi.* & iudicium ſibi mãducat & bibit. 1. *q.2. clericos. & c. ſeq.* Item quia ordinatus eſt ad certum titulũ, qui ad titulũ ſui patrimonij eſt ordinatus. j. *de preben. tuis.* Sed non eſt verũ, ꝙ de hæreditate principaliter quæreretur, ſed de Vicaria, hoc additur ꝙ habeat bona paterna ſimiliter. Sed quid ſi modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem. j. *eo. ſi proponentes.* vbi dicetur de hoc.

ADDITIO. Et eſt expreſſũ j. de prebẽ. ſi motu proprio. 2. reſpo. li. 6. Dixit et hic Inn. dato ꝙ impetrãs, beneficio qđ tacuit renũciare velit, nõ cõualeſcẽt literæ, cũ inſpiciẽdũ ſit tẽpus datæ s. eo. cã te cõtrariũ notaſſe videtur. j. *eo. in noſtra.* & ibi dicã. Io. And.

NOnnulli.] Iſtũ principiũ vſq; ad §. *Sunt & alij* diuiditur in tres partes. Nã primo ponit abuſum impetrãtium iudices remotos. Secundò prouidet: ibi *Cũ autẽ.* Tertiò excipit: ibi, *Niſi.* Abb. Sicul. CASVS. Quidã abutebãtur gratia ſedis Apo. literas impetrantes ad iudices remotos, vt ſic reus fatigatus laborib. & expenſis, liti cederet, vel ſaltẽ vexationẽ ſuã redimeret: & quia per iudiciũ iniuria fieri nõ debet, ſtatuit Concilium generale, ne quis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim ꝑ literas Apoſtolicas trahi poſſit, niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel niſi de hac cõſtitutione fecerint mentionẽ. In ſecunda parte dicitur, quòd alij erant, qui nouum genus mercimonij circa literas Apoſtolicas exercebant, vt fictas lites ſuſcitarent vel nouas fingerent quæſtiones: fingunt n. cauſas, & ſuper illis impetrant literas ſine mandato dominorum, & illas exponunt venales: quandoque reo, nec ab actore fatigetur, quandoq; actori, vt indebitè reum moleſtet. Sed quia lites potius ſunt reſtringendæ, quàm ampliandæ, ſtatuit Concilium generale, vt ſi quis ſuper aliqua quæſtione de cætero literas impetrauerit ſine ſpeciali mandato domini, literæ illæ non valeant, & ille de iure tanquam falſa-

tius

rius puniatur, niſi fortè ſit de illis perſonis, à quib. nõ exigit Imperator mandatum. Not. quod in ſuo iure nulli eſt facienda iniuria in ſuo iure. Item vltra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas nullus trahi poteſt. Item literæ ſine mandato non valent impetratæ.

1 *In iure nulli facienda iniuria in ſuo iure.*

Apoſtolicæ abutentes [a], literas eius ad remotos [b] iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere, vel importunitatẽ actoris redimere compellatur. ¶ Cũ autẽ per iudiciũ iniuriis aditus patere non debeat (quas iuris [c] obſeruantia interdicit) ſtatuimus, ne quis vltra duas dietas [d] extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad iudiciũ trahi poſſit [e]. ¶ Niſi de aſſenſu partiũ fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem [f].

¶ *Non valent literæ ad lites impetratæ ſine ſpeciali mandato domini, niſi impetrentur per coniunctam perſonam. hoc dicit.*

¶ Sunt & alij, qui ſe ad nouum genus mercimonijs [g] conuertentes, vel vt ſopitas poſſint ſuſcitare [h] querelas, vel nouas immittere quæſtiones, fingunt cauſas, ſuper quibus à ſede Apoſtolica literas impetrant, abſque dominorum mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur) aut auctori (vt per ipſas aduerſarium indebita moleſtatione fatiget) venales exponunt.

¶ Cùm autem lites reſtringendæ [i] ſint potiùs, quàm laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimus, vt ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero, ſine ſpeciali mandato [k] domini, literas Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illę non valeant, & ipſe tanquã falſarius puniatur:

a ¶ *Abutentes.*] i. malo modo vtentes. ſic ꝟ. *eod. quia nonnulli. & ꝟ. eod. ſedes.*

b ¶ *Ad remotos.*] Not. quòd dicitur remotus, qui eſt vltra duas dietas extra diœceſim. & facit ad hoc ꝟ. *de ele. cùm inter vniuerſas. & cap. nihil eſt*[a].

a Concord. text. in l. 1. C. de dilat. *cum ibi no.* & in l. 1. C. de pœ. & in gloſ. in ver. 1. quem locum in c. nullus. de temp. ord. lib. 6.

c ¶ *Iuris obſeruantia.*] Quia non debent inde naſci iniuriæ, vnde iura oriuntur. ꝟ. *de accuſatione.* & quando 1. vnde vi meminerint. ſimile. ꝟ. *in* 1. *conſtitutione Gregorij.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit pro vulgaribus, & ſic ſoluit, ſecundò quærit. ſoluit contra ſolutionem obiicit & reſpondet.*

d ¶ *Vltra duas dietas.*] Nunquid hoc intelligitur de vulgaribus dietis, quæ habetur ſecundum conſuetudinem regionis, aut de legalibus, ſecundùm quę viginti milliaria computantur pro dieta. *ff. de ver. ſig. l. 3. & ff. ſi quis cau. l. vicena.* Videtur quòd de vulgaribus, quia nomina ex communi vſu intelligenda ſunt. ꝟ. *de ſpon. & literis* 1. non enim ex opinionis ſingulorũ, ſed ex communi vſu nomina exaudiri debent. *ff. de ſuppelle. l. Labeo.* & conſuetudo eſt optima legum interpres. ꝟ. *de conſuetu. cum dilectus. & ff. de leg. ſi de interpretatione.* & plus ſtatur vſui, q̃ ſignificationi vocis. *ff. de leg. 3. non aliter.* immò vſui ſtatur contra naturam vocis. *ff. de leg. 3. vxori in prin.* ne hac materia multa argumenta notantur 12. *diſt. illud.* Et dicas, ꝙ de vulgarib. dietis iſtud eſt intelligendum: quia lex dẽt conuenire conſuetudini regionis. 4. *diſt. erit autem lex.* Sed pone, quòd, aliquis impetraret literas vltra duas dietas, non facta cõſtitutionis illius mentione, ſed iudices citãt ad locũ vltra duas dietas nõ remotũ à ſua diœceſi ipſum reum, nunquid ire tenetur? Credo ꝙ ſic: ꝓ hoc quod dicit, *Vltra duas dietas non trahatur*, & eſt expreſſum. ꝟ. *de excep. olim.* ſed expenſis actoris debent iudices ad locum ire: alias fieret fraus conſtitutioni huic. *argu. ad hoc. ff. de eden. prætor ait. in fi.* Sed videtur, ꝙ non valent literæ: quia ſunt impetratę tacita veritate tali, quã ſi dixiſſet, literas nõ habuiſſet. ꝟ. *eo. ſuper literis.* ergo non debent valere: quia eadem æquitas, quæ mouet delegantẽ, mouere debet delegatũ: vt dicit *illa decr. ſuper literis. in fi.* Sed eadem ratione videtur, ꝙ valeant: quia ſi dixiſſet, quòd non traheret ille aduerſarium vltra duas dietas, literas habuiſſet: ergo debent valere, & bene valent, vt dictum eſt: quia iſte purgat vitium: & remouet exceptionem, quæ poſſet opponi, quare non valent: quia literæ non ſunt nullæ ipſo iure, ſed per exceptionem annullantur. *arg. ꝟ. de vſuris. quia fruſtra.*

Nomine dicta, quod & qualis dieta intelligatur.

e ¶ *Trahi non poſſit.*] Non dicit, quòd literę non valeant, ſed ne trahatur per eas vltra duas dietas.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per ſolutionem contrari.*

f ¶ *Fecerint mentionem.*] Vt ſi ita dicatur, nõ obſtante tali cõſtitutione: & ſic patet ex hoc loco, ꝙ reſcriptum debet facere mentionem de conſtitutione [b], ad hoc vt ei præiudicet *arg. ꝟ. de æta. & qualit. a. cum te.* vbe debet etiam facere mentionem de priuilegio. ꝟ. *eod. cum ordinem.* Nec habet locum illa regula: ſpeciale derogat generali, licèt non faciat mentionem de illo. ꝟ. *eod. c. 1. & c. paſtoralis.* ſed hîc reſcriptum ſpeciale non derogat generalį conſtitutioni: & illa eſt cauſa: quia conſtitutio illa continet ius commune, ſed ius commune non tollitur per reſcriptum, cùm reſcriptum concedi debeat ſecundùm ius commune, & non contra. 25. *q. reſcripta.* & ideò neceſſe eſt, vt ſemper reſcriptum impetratum vltra duas dietas, faciat mẽtionem de hac conſtitutione: quia Papa ignorat locorum diſtantiam.

b *Communiter non exprimitur nomen, conſtitutionis: ſed dicitur, non obſtante conſtitutione de duab. dietis edita in Concilio generali. Ioan. And.*

¶ *Sunt & alij.*] Iſte §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abuſum impetrantium. In ſecunda prohibet: ibi, *Cùm autem.* In tertia excipit: ibi, *Niſi.* Abb. Siculus.

g ¶ *Mercimonij.*] Simile ꝟ. *eod. quia nonnulli.* vbi aliqui tradunt literis alijs eiuſdem nominis.

h ¶ *Suſcitare.*] Per reſcriptum Principis lites ſopitæ ſuſcitari nõ debent. *C. de tranſac. l. cauſas. Vel lites immortales à limine iudiciorum debent expelli, qui volunt lites ſopitas ſuſcitare. C. ſenten. reſcin. non poſſ. l. vltima. & ꝟ. eo. dilectus.*

i ¶ *Lites reſtringendæ.*] Sic *de pæn. diſt. 1. pæna. ff. de h. & poſſib. cum quidam. ff. ſi cer. per. quidam.* & ſic videtur, quòd in reſcriptis verba potiùs ſint reſtringenda, quàm amplianda. ꝟ. *de offi. deleg. cùm olim Abbas. in fi. & c. P. & G.* niſi indulgeant beneficia. ꝟ. *de do. cum dilectis. in fi. & ꝟ. de verb. ſign. olim tibi.*

¶ *Gl. ſeq. no. quod generalis procurator no impetrat, inducit quinque ſimilia ſecundò obiicit ad hoc, & ſoluit, tertio quærit, argu. ꝓ, & ſoluit. quartò quærit, quis probet. argum. quòd impetrans ponit opin. Io. diſtinguens eas in forma verborum qualitatem cauſæ. In fin. ponit quid de literis gratioſis, & obſeruantia curiæ.*

k ¶ *Sine ſpeciali mandato.*] Sic ergo generalis procurator non ſufficit ad impetrandum literas, quod eſt bñ notabile. ſicut requiritur ſpecialis procurator in tranſactione. *C. de tranſac. tranſactionis placitum. & ꝟ. de arbi. per tuas. in prin. Et in integrum reſtitutione petenda. ff. de mi. illud. §. ſi tutor. & ꝟ. de reſtit. in integ. coram.* Et in delatione iuramenti: quia procurator nõ debet deferre iuramentum alteri parti. *ff. de iureiu. iuſiurandum § procurator.* Sic per procuratorem generalem no poteſt fieri acceptilatio, niſi habeat ſpeciale mandatum *ff. de accep. l. 3.* Sed nonne ratihabitio dñi ſufficit ad hoc, vt literæ valeant ſeu valere incipiant, quæ priùs non valebant? quod videtur *ff. de iudi. l. licet. verum & ratihabitio retrotrahitur. ff. de pig. ſi fundus. §. 1. & ꝟ. de clan. deſpõ. quod nobis. in gl. fi. & ꝟ. de elec. quod ſicut. circa prin. ver. quod ſi eos. in fi.* Item literæ quæ primò non valent, poſtea conualeſcũt. ꝟ. *de ſo. comp. licet 1. in glo. iuſtitia complementum. & c. ex tenore. in fi. ibi. dummodo.* Ad hoc rñdeo, ꝙ licèt procuratio, quæ nulla eſt, poſſit ratificari, non tñ valent literæ iſtæ aduerſario contradicente, ꝟ. *eod. ex parte.* propter rõnem quæ in litera ipſa redditur, quia lites [c] reſtringendæ ſunt, &c. Sed nũquid literæ iſtæ ſunt nullæ ipſo iure? Videtur quòd ſic: quia tanquam falſarius punitur, & ſic iſtæ literæ ſunt falſæ: ſicut ſols venalis nulla eſt. 1. *q. 6. c. et qui §. venales. & ꝟ. de vi. & hon. cle. cum ab omni. in fi.* Dic, ꝙ ꝑ exceptionem ſunt annullandæ. in vtroque caſu iſtius capituli, ſi reus nihil obiiceret, valerent. Sed quis debet probare, ꝙ ſine mandato ſunt impetratæ: an ille qui excipit, quòd non ſunt impetratæ per procuratorem, an dñs qui vtitur illis? videtur quòd dñs, qui vtitur illis literis, & exhibet eas, debeat probare mandatum: quia executor non tenetur obedire mandato iudicis, niſi primò probetur mandatum. ꝟ. *de off. dele. cùm in iure. ꝟ. eo. cùm contingat.* qualiter enim poſſit reus probare, quòd non eſſent impetratæ per procuratorẽ, cũ ſit pura negatiua, & negantis factũ per rerum naturam nulla eſt probatio. ꝟ. *de elec. bona 1. §. porrò. & 6. q. 5. ca. accuſator quod aſſeuerat.* Præterea licèt aliquis oſtendat inſtrumẽta Eccleſiæ, non tñ ei creditur, niſi caueat de rato. ꝟ. *de off. deleg. coram. in prin.* Et generaliter traditur, quòd quoties de mãdato dubitatur, vel ꝓcurator debet ꝓbare mãdatũ, vel cauere de rato. *C. de proc. l. 1.* Præterea nonne iubetur cũ authẽtico exhiberi lib. illus porrectus Papæ. 81. *diſt. Maximianus gl. in profeſſio. arg. 7. q. 1. ꝓſentia.* ſed ad quid, niſi ad hoc vt ſciãt, ſi ꝑ quẽ fuerit impetratũ: nã fortè per excõmunicatũ ſunt impetratæ, q̃ nõ valẽt. ꝟ. *de proba. poſt ceſſionem. ꝟ. eod. dilectus,* de hoc dic vt *in decr. pia. de exce. lib. 6.* Nec obſtat, ſi dicat, quòd inſtrumẽtũ apparet nõ vitiatũ, ergo ſtãdũ eſt ei, donec cõtrariũ ꝓbetur. *C. de edi. diui Hadr. tol. l. vlt. circa pr.* ibi: ex quacunq; hîc. n. non impugnatur ſcriptura, quin vera ſit bulla, & verus ſit actor, ſed tñ de mãdato impetrantis dubitatur. Ad hoc dicit Io. quòd ſi ita cõtineatur in reſcripto, & conqueſtus eſt talis ꝓcurator de tali: nũc non eſt neceſſe ꝓbare mandatum: quia per literas illas ſatis apparet de mãdato, ex quo Papa appellat eũ ꝓcuratorẽ: quia cõſtat, quòd vidit mandatũ. Sed ſi contineatur in literis *ſignificauit nobis talis, vel conqueſtus eſt nobis* cum ille non fuerit in curia, ſed alius, qui dicit ſe fuiſſe procuratorem legitimè conſtitutum: nunc tenetur probare mandatũ: quia plerique fingunt ſe eſſe alios, & ſub nomine alterũ literas impetrant: & niſi doceat de mandato, non debet audiri, vt hîc dicit. In cauſa appellationis dicebat ipſe Ioannes, ꝙ nõ tenetur ꝓbare mãdatũ: quia nõ eſt credendũ, ꝙ aliquis negligat ius ſuum in ꝓſequendo appellationẽ, qui illas diligens eſt. arg. ꝟ. *qui. & aduer. quos l. 1.* Si autẽ ꝑ ſimplicẽ querelã ſint literæ impetratæ, neceſſe eſt ſemper ꝓbare mãdatũ. Cõſtitutio iſta nõ bene ſeruabatur, nec admittebãt iudices talẽ exceptionẽ: ſed certè bene debet admitti, quia nõ

c *Propter quarum odium in hoc caſu ſpeciale eſt contra regulam, ſicut & in alijs caſib^o, quæ not. de pac. c. 2. de r. g. iuris ratihabitionem. lib. 6. Ioan. And.*

valent literę niſi ſint impetratæ per procuratorē. & hoc probatur in decr. Greg. ǰ. eo. tit. ex parte. ubi dicemus. Secus credo in literis ſuper beneficiis obtinendis: quia ibi non exigitur mandatum, cū ſuper nulla lite impetrētur, ſed de gratia tm̄ cōcedātur: ſed reſcripta ad lites iā ortas & nō futuras impetrantur. ǰ. eo. tit. c. ult. Curia Romana non conſuevit hanc exceptionem de mandato admittere, nec nos admittere debem[e], & ſi propter hoc appellaretur, non darentur literæ ſuper tali appellatione†. Additio. Dixit Goffre. quòd talis exceptio, ſ. [non habens mandatum:] bene admittetur in audientia contra impetrantem. Sed poſt impetrationem iam factam contra utentem reſcripto, non admitteretur exceptio. Nec obſtat decr. ex parte. ǰ. eod. quæ loquitur in eo, qui non vult habere ratum factum impetrantis ſecundū eum vel ſecundū Vin. & Pet. de Samp. cōtra impetrare volentem admittetur exceptio; & habebit etiam impetrare volens probare mandatum. poſt impetrationem etiam contra utentē admittetur exceptio, ſed habebit excipiens probare reſcriptum impetratum ſine mandato. & quo hæc probari poſſint, dixi ſ. ea. gloſſ. Dixit Compoſt. quòd curia nō compellit procuratorē impetrantem probare mandatum ad petitionē procuratoris contradictoris: niſi prius ille ſuū mandatum oſtendat. Ioan. And.

† *aliàs, exceptione.*

† *Dumelienſis.*

† *Dumelien.*

† *In nonnullis manuſcri. legitur, ittabatis.*

¶ Niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi[a] de iure mandatum.

¶ Honorius iij. Cantuarien. Archiepiſcopo, & coniudicibus ſuis.

¶ *Si occaſione duorum reſcriptorum, unius ſcilicet in cauſa principali, alterius in cauſa appellationis contenditur: non iudex ſuper principali, ſed deputatus ſuper appellatione, cognoſcere debet de validitate appellationis.*

CAP. XXIX.

ij Dilectus filius I. Sarracenus Clericus expoſuit coram nobis, quòd cum Iordanus Clericus Dumelieñ. † ipſum ſuper Eccleſia ſancti Nicolai Dumelieñ. † coram vobis auctoritate literarum noſtrarum traxiſſet in cauſam: ex parte ipſius I. fuit excipiendo propoſitum, quòd auctoritate ipſarum literarum non poterat conveniri, eò quòd ultra duas dietas à diœceſi (ubi prædicta Eccleſia erat) contra ſtatuta Concilij generalis[b] (de quo in eiſdem litteris non fiebat mentio) diſtabatis †. Et quia huiuſmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in cauſa (pro eo quòd idem I. in Ropheñ. & Elieñ. diœceſibus beneficia obtinet, quaſi ex hoc ibi domiciliū[c] intelligeretur habere) ipſe ad noſtrā audientiam appellavit: & infrà. Cúmq; idē I. appellationem interpoſitam proſecutus, ad Eboraceñ. Archiepiſcopum & eius collegas, ſuper præmiſſas literas impetraſſet: vos in cauſa ipſa nihilomin[us] procedentes, eiſdem iudicibus ne in commiſſo ſibi procedant negotio, inhibetis[d]. ¶ Quocirca mandamus, quatenus (ſi ita eſt) cauſæ ſuperſedeatis eidem, cùm non vos, ſed dicti iudices[e] cognoſcere habeant, ad quos iuriſdictio debeat pertinere.

¶ Idem Epiſcopo & Archidiacono Legioneñ.

¶ *Si plures impetrant in eadem Eccleſia, ſtatur data, ut primus impetrans præferatur & ſolus admittatur. Ita communiter ſummant Doct. Et procedit iſtud ſummarium ſecūdùm opinionem communem, quæ hodie invaluit propter iura nova.*

CAP. XXX.

Capitulum † ſanctæ Crucis Cameraceñ. exhibita nobis petitione monſtravit, quòd Callimacho Clerico ſuper præbendali beneficio in eorum Eccleſia obtinendo, litteras noſtras ad eos priùs[f] monitorias,

† *Dictū, capitulum, hic capitur pro collegio: ſimile cap. ad hoc & inter alia. & cap. quod in dubiis. de ſen. excom.*

a ¶ *Non debet exigi.*] Quæ ſint illæ perſonę, habes ff. *de procur. ſed & heredes.*

ij Dilectus filius.] Cum agitur actione reali, computatio dietarum fit à fine diœc. loci ubi ſita eſt res. Et de meritis appellationis non iudex cauſę principalis, ſed cui commiſſa eſt appellatio, cognoſcere debet. ita communiter ſummant Doct. Sed profectò pars prima ſummarij nullo modo probatur in text. nec puto eam veram in ſe. nam in tex. ſolùm definitur, quis cognoſcere debeat de meritis appellationis. Et venit hoc ad limitandum c. *paſtoralis.* ǰ. *eod.* Dividitur in duas partes. In prima ponitur querela appellantis. In ſecunda providetur ibi, *Quocirca.* Abb. Siculus.

Casus. Iordanus Clericus Dumelieñ. impetravit literas contra Io. Sarraceñ. ſuper Eccleſia S. Nicolai Dumelieñ dictus Io. ad iudicium evocatus excipiendo propoſuit, quòd auctoritate illarum literarum non poterat conveniri, ex eo quòd ultra duas dietas à diœceſi, ubi ſita erāt Eccleſia prædicta, trahebatur contra Concilium generale, de quo in literis mentio non fiebat, ipſi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo quòd idem Io. inRopheñ. & Elieñ. diœceſibus obtinet beneficia: quaſi ex hoc domicilia haberet ibidem. quare dictus Ioan. ſed. Apoſt. appellavit. appellationis cauſa fuit commiſſa Archiepiſcopo Eboracen. & eius coniudicibus. ſed primi iudices nihilominus in negotio procedentes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio ſibi commiſſo procederent. Unde mandat Papa primis iudicibus, quod ſi ita eſt, in ipſo negotio non procedant: quia non ipſi, ſed iudices appellationis cognoſcere debent, ad quos iuriſdictio debeat pertinere. Not. quod inter iudices datos in principali cauſa, & iudices datos in cauſa appellationis, non revocatur in dubium, quorum ſit iuriſdictio. Iudices enim appellationis cognoſcere debent, an ſit legitimè appellatum: quia nemo cognoſcere habet de appellatione ab eodem ad ſuperiorem interpoſita, ut hîc patet: ſed ſuperior ad quem appellatur.

b ¶ *Concilij generalis.*] ſ. *cap. proximo.*

¶ *Glo. ſeq. notat, quod habet Eccleſiam vel præbendam, &c. tractans ubi dicatur quis habere domicilium.*

c ¶ *Domicilium.*] Ex hoc videtur, q licèt aliquis habeat prębēdā vel Eccleſiam[a] alibi, ꝙ propterea nō habeat ibi domicilium. Nā ſola poſſeſſio domus, q̃ in civitate illa cōparatur, nō facit domicilium. ff. *ad muni. liber. cau.* §. *ſola domus.* veruntamen bene poteſt quis habere domicilium in pluribus locis: dummodo ſe in utroque æqualiter collocaſſe videatur. ff. *ad muni. l. aſſumptio.* §. *iuris prudentibus.* & ǰ. *de fo. comp. ex parte* B. alias dicitur habere domiciliū, ubi maiorē partē rerum ſuarū poſſidet, & aſſiduè converſatur: & ibi debet reſpondere. C. *ubi ſen. vel cla. l. ſenatores.* Vel etiam ubi vendit, emit, contrahit & feſtos dies celebrat. ff. *ad municip. eum.* §. 1. rōne verò de qua agit, poteſt cōveniri. *de fo. compe. ſane.* C. *ubi in rem act. l. fin.* & ex hoc forum ſortitur. ǰ. *de fo. comp. c. ult.* ubi numerantur plura, ex quib. ſortitur quis forum. Et ſic patet, quòd dietæ iſtæ ſēper ſūt cōputādę reſpectu diœceſis, ubi eſt res illa de q̃ quis cōvenitur. ǰ. *de fo. comp. ex parte* B. licet intra illas habeat beneficiū, vel qñq; inveniatur, ut hic dicitur. Sed in perſonali actione ſecus: quia poteſt cōveniri, ubi cūque habet domiciliū.

a *Vide Ioā. Andr.* ǰ. *de privil. c. ex ore. in gloſ. ſuper verbo, item ratione poſſeſſionis.*

d ¶ *Inhibetis.*] Et malè: quia poſtquā cauſa appellationis eſt commiſſa ex certa ſcientia, iuriſdictio priorū iudicum eſt ſuſpenſa. ǰ. *de off. dele. paſtoralis.* §. *præterea.* Sed iudex appellationis pōt inhibere iudici, à quo appellatū eſt, ne in eadē cā procedat: ut ǰ. *de offi. ord. Romana.* §. *nec ꝓ eo. ver. ſil'r, &* §. *à quibus. lib.* 6. [& ǰ. *de appel. Romana.* §. *ſi autem.*] *lib.* 6.

e ¶ *Sed dicti iudices.*] Nam iudices 1 appellationis debēt cognoſcere an ſit legitimè appellatum: & ſi legitima eſt appellatio, ipſi cognoſcant, aliàs remittant partes ad priores iudices, in expenſis condemnando appellantem. ǰ. *de app. ut debitus & c. cum ſpeciali.* Et ita quādo iudices ad appellationē dati ſunt, ſemper debēt cognoſcere de huiuſmodi iuriſdictione: nec convenire cū prioribus, ſicut quādoq; vidi fieri. Illud enim habet locū, quādo diverſi iudices cōtendunt ſe habere iuriſdictionem principaliter. ſ. *eod. paſtoralis.* Bern.

1 *Iudices appellationis quod debent recognoſcere.*

Capitulū.] Dividitur. Nā in prima ponitur facti narratio perplexitatē cōquerētis cōtinēs. In ſecūda definitionis cōmiſſio illā tollēs. Secūda, ibi: *Quocirca.* Ab. Sic. Casus. Callimach' Clericus impetravit literas monitorias cōtra Capitulū S. crucis Cameracē. ſup obtinēdo beneficio in eadē Eccleſia: & deinde præceptorias obtinuit cōtra eoſdē. B. Clericus cōtra Capitulū idē ſuper cōſimili beneficio in eadē Eccleſia ſibi cōferēdo, ad Archidiaconū Tornacē. & ad ei' collegas literas executorias impetravit: qui monuerūt Capitulū S. crucis, ut dictū B. reciperēt in Canonicum & in fratrē: à quibus iudicibus Capitulū appellavit: ſed iudices nō obſtāte appellatione tulerūt ſententiā ſuſpēſionis in eoſdē: poſtmodū dictus Callimachus literas executorias ſuper executione mandati pro ipſo facti ad alios iudices impetravit: qui tulerunt ſentētias ſuſpēſionis & excommunicationis in eoſdē. Capitulū S. crucis factū iſtud ſignificavit D. Papæ. Papa mādat Epō & Arch. Legionē. ut illū in Canonicū recipiāt, & beneficiū aſſignēt ei, qui prius mandatum Apoſtolicum prædicto Capitulo reportavit, relaxātes ſentētias prædictas iuxta formā Eccleſiæ, ſuper præbēdali beneficio alteri ſilētium imponendo. No. qui primò mandatū Apoſtolicum repræſentat ſuper beneficio, debet beneficium obtinere: ſicut ſervatur in literis ſuper controverſiis impetratis.

¶ *Gl. ſeq. ſignat cōtraria, & ſolvit: & oppi. ponit ſolutioni cōtrariā.*

f ¶ *Prius.*] Et ita q prævenit aliū, ille obtinet, ǰ. *de appellatio. ut debitus.* ibi, prius q̃ in *gl.* & ǰ. *c. Abbatem.* & ſimile. ff. *de procu. pluribus.* & ǰ. *de procur.* non iniuſtè: ubi potior eſt cōditio occupantis. & ſimile. ff. *de verb. ob. ſi Titium.* Sed videtur ꝙ ille ꝓ quo fuit priùs lata ſentētia debet obtinere: nō ille q primò præſentavit reſcriptū, ſicut ſi quis à plurib. conveniatur ex noxa eiuſdē ſervi nō ei q primò egit, ſed ei q ad ſentētiā priùs pervenit, debet dari. ff. *de noxa. ſi quis à multis,* ſic etiā *in actione de pec.* ff. *de pec.* ſi verò adhuc

b *Si intelligas in impetrando, planum eſt: ſi in præſentando, falſū eſt: niſi quādo gratiæ ſunt æquales: & neſcitur quæ ſit prima.* ǰ. *c. c. pen. lib.* 6. *Ioan. And.*

adhuc. Fortè idem poſſet dici hic. ille enim obtinuiſſet, qui prius receptus fuiſſet, *argu. j. de præben. dilectus.* ſed hic neuter ad ſententiã venit. Hic poſſunt aſſignari multa contraria. *j. de offi. dele. ex parte* 1. *& eo. tit. cæterum.* & multa cõſimilia. Sed iura illa hodie correcta ſunt per id, quod habes *j. de appel. vt debitus.* & per id quod dicit hic. De hac materia dicas, vt dixi *s. eod. c.* 1. Sed illa decr. *ex parte. j. de offic. dele.* loquitur in alio caſu, cum iam literæ ſunt primo præſentatæ ante præſentationem ſecũdarum. & ita concordat cum iſta. Alij dicũt, & fortè bene, quod primę literæ valẽt, & non ſecundæ: quia de primis nõ faciunt mentionem, ſi primus impetrans non fuit negligens in proſequendo ius ſuũ, & hoc conſtat licèt prius præſententur ſecundæ: dum tamen non recipiatur ſecundus ante præſentationem priorum: & ita ceſſant cõtraria, ſed ſi primus nõ proſequatur ius ſuum dolo vel negligentia, cum proſequi poſſit, valebunt ſecundę, licèt de primis non faciant mentionem. ſecus in reſcriptis ad lites obtentis, vbi per ſolicitudinem præſentantis perditur primum reſcriptum, licèt ſecundum de primo non faciat mentionem. *j. de app. vt debitus.* ibi enim remanet ius ſaluum vtrique impetranti.

† *In multis manuſcrip. ita: in eos ſuſpenſionis ſententias protulerũt.*

& demùm præceptorias impetrante, B. Clericus cõtra eos ſuper conſimili[a] beneficio in eadem ſibi Eccleſia conferendo, ad I. Archiepiſc. Tornac. & eius collegas, de prædictis literis nõ habita mentione[b], executorias à nobis litteras impetrauit: qui poſt appellationem[c] ad nos interpoſitam, in eos ſuſpenſionis[d] & † excommunicationis ſentẽtias protulerunt, ac dictus C. ſuper executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit ſcripta noſtra, qui tulerunt ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias in eoſdem. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus eo recepto in Canonicum & in fratrem, aſſignatóque ſibi beneficio præbendali: qui ad eos priùs mandatum Apoſtolicum reportauit, præfatas ſententias[e] iuxta formã Eccleſiæ relaxetis[f]: alteri ſuper præbendali beneficio in eadem Eccleſia ſilentium imponentes.

¶ Idem Bituriceñ. Archi. Apoſtolicæ ſedis legato.

¶ *Si habens literas Papæ ad beneficium eis propter annuam penſionem renunciat, non valent literæ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.*

CAP. XXXI.

ij **A**D audientiam noſtrã peruenit, quòd quidam Clerici obtentis à ſede Apoſtolica literis ſuper prouiſione ſua in aliquibus Eccleſiis tibi ſubiectis, recipientes ab eis annuas pẽſiones[g], ſeu † alia beneficia ab eorum impetitione deſiſtunt, renunciãtes[h] beneficio literarum: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus eos, qui poſt literas taliter venditas †, alias (de illis mentione non habita[i]) impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt: carere decernas commodo earundem, & Eccleſias non permittas eorum occaſione vexari, reuocando in irritum[k] ſi quid earum prætextu inueneris eſſe factum.

¶ Greg. ix. Archiepiſcopo Mediolañ.

¶ *Receptus per literas Apoſtolicas, licèt præbendam expectet: per alias literas hoc ſupprimentes, in alia Eccleſia recipi non debet. hoc dicit inhærendo verbis literæ.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem & ſoluit.*

a ¶ *Conſimili.*] Ergo nõ ſuper eodẽ beneficio, ſed diuerſis: aliàs non diceret *conſimili*: quia ſi conſimile, ergo aliud, & non idem vterque iſtorum impetrauerat, vbi ei prouideretur in beneficio præbendali: ſed non ſuper vno, ſed ita ſimpliciter: quia nihil eſt idem, cui ſimile eſt. *arg. ff. ſi menſor ſal. mo. dixe. l.* 1. *§. hac actio.*

¶ *Glo. ſequens obiicit & remittit.*

b ¶ *Non habita mentione.*] Per hoc videbatur, quod literæ nõ valebant. *s. eo. cæterum & j. de offi. dele. ex parte* 1. Sed primæ ibi iam fuerant præſentatæ ante præſentationem ſecundarũ: & ſic nõ contradicit, ſed concordat huic no. Et etiam non obſtat *c. cæterum.*

¶ *Glo. ſeq. arguit & remittit.*

c ¶ *Poſt appellationem.*] Vnde videtur, quod ſententia poſtea lata nõ tenuit. *j. de ſenten. excom. per tuas.* Sed contra dicitur *j.* vbi dicit, *ſententias præfatas relaxatis*: ſed ibi dicitur ratio, quare tenuit ſententia. Vel intellige, quòd ex iuſta cauſa appellatum eſt: quia fortè literas alterius receperant, vel aliam iuſtam cauſam allegauerant: & ſic non tenuit ſententia. Vel dicas vt in vltima notula.

¶ *Glo. ſeq. alleg. quinque concor. obiicit & ſoluit.*

d ¶ *Suſpenſionis.*] Arg. quòd ſuſpenſus poteſt amplius ſuſpendi, ſicut excommunicatus poteſt excommunicari. 3. *q.* 4. *Engeltrudam. &* 11. *q.* 3. *excellentiſſimus.* 12. *q.* 2. *de Viro. & j. de Iud. & Sarraſ. ita quorundam. in fi.* vbi de hoc.

e ¶ *Sententias.*] ſ. excõicationis & ſuſpẽſionis latas proximo cap.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & tripliciter ſoluit.*

f ¶ *Relaxetis.*] Ex hoc patet, quod ſentẽtia ſuſpẽſionis poſt appellationem lata tenuerit. Sed videtur, quod appellatio tenuit, ex eo quod ei tñ, qui literas primò præſentauit, prouidere deberet, & non illi qui ſecũdo pſentauit literas ſuas, cõtra quẽ fuit appellatũ. Dicas, quod ideò tenuit ſententia nõ obſtante appellatione, quia nondum prouiderat alicui illorũ. & in literis cõtinebatur: *ſi alium ad mandatum noſtrum receperit*: hæc. n. clauſula (niſi de mandato noſtro eadẽ Eccleſia in receptione alterius fuerit grauata) erat in vtriſque literis inſerta, vt patet in integra. ſed ipſi nõ receperãt adhuc, vnde nõ tenuit appellatio, cũ nondũ cõpeteret eis exceptio. Vel dicas, ſi vis: prædictas ſententias relaxetis, ad cautelã quantũ ad illã ſententiam, quæ lata fuit poſt appellationem, quæ legitima fuit quantũ ad aliam latã pro Callimacho, vbi appellatio non præceſſit, tenetur propriè illud verbũ, *relaxetis*. Et ſic propriè & impropriè ſimul illud tenetur. ſimile 27 *diſtin. Presbyterum,* 63. *diſt. in ſynodo.* Quid ſi præſentatione per aliquem illorũ facta ipſi Capitulo alij iudices poſt app. excõicauerũt? Videt, quod teneat appellatio, quia ex quo alius præuenerat, ius habebat. Vnde ſi Capitulũ appellauit cõtra ſecũdò pſentãtẽ, nõ videtur tenere appellatio: quia debet prouidere, qui primò pſentauit. vt hic dicit, & ideò abſolutio ad cautelã fieri debet. Sed nõ credo: quia quoties aliqui abſoluuntur ad cautelam, illud exprimitur. *j. de appel. ad præſentiam j. de teſt. venientes in fi.* vnde prima ratio verior vr. Vel intelligitur tñ de ſententiis illorum, à quibus non eſt appellatum, & ita planum eſt.

ij **A***D audientiam.*] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In ſecunda prouiſio: ibi, *Fraternitati.* Ab.

CASVS. Quidam impetrauit literas à ſe. Apo. vt prouideatur ei in Eccleſiis alicuius diœceſis ſubiectis. tandem recipit annuas penſiones, ſeu alia beneficia, & deſiſtit ab earum impetitione: & renunciauit bñficio literarum. poſtea impetrauit alias literas ſuper ſua prouiſione, non faciens mentionem de aliis, vel de penſione vel renunciatione. ſignificatum fuit hoc dño Papæ. mãdat Papa Archiepiſcopo Bituricen. contra illos, qui poſt tales literas priùs venditas, alias impetrant non faciẽtes mentionem de aliis, ac etiam impetrabunt de cætero, quòd decernat eos carere omni commodo literarum: nec permittat Eccleſias per tales literas vexari, reuocando in irritum quicquid illarum auctoritate inuenitur factum eſſe. Not. quòd tenetur facere quis mentionẽ de literis, quibus renunciauit: ſed illud contingit, quia vendidit illas. & ita quaſi beneficiati reputantur quantùm ad impetrandum: quia gratiam ſibi conceſſam vendere non debebant.

† *Ergo penſio ſuper beneficio, non videtur poſſe dici beneficium, cũ ſicut diuerſa hic ponantur. adde c. quamuis, de præb. lib.* 6.

† *Contin. hic, venditas, legẽdũ monuit, ſed in omni b9 manuſc. venditas, inuenio, id eſt, tali pacto renunciatas.*

g ¶ *Penſiones.*] Huiuſmodi penſiones quæ in fraudem fiunt de prouentibus Eccleſiarum, prohibitæ ſunt in Concilio generali. *j. de præben. extirpanda. in fi. & j. de colluſione audiuimus.*

Faciendã mentio de literis, quibus renunciatum eſt.

¶ *Glo. ſeq. quærit. arg. pro vacillando, ſoluit contrarium.*

h ¶ *Renunciantes.*] Sed nunquid cõtinet ſimoniã huiuſmodi renunciatio? Videtur quod ſic, cũ ex literis habet ius ad petendũ beneficiũ ſpirituale: & in talibus omnis pactio & conditio ceſſare debeat. *j. de pact. c. vlt. &* 1. *q.* 2. *quam pio.* Poſſet dici, quod nõ eſt ſimonia: quia ea quæ præcipiuntur à iure, licitè deducũtur in pactum etiã in ſpiritualib. *j. de electione. ſignificaſti. in prin. & in gl.* 2. *&* 18. *q.* 2. *Eleutherius in prin. & in gl.* 1. & iſtud eſt de iure, quòd renunciet literis, ſi vult habere beneficiũ: ſed ſi habeat etiam beneficium, poſſet deduci in pactum, quod ei renunciaret, ſi vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrumque habere ſimul nõ poteſt. *j. de præb. cùm non ignores.* Et ſecũdũ hoc expone, *venditas,* i. cum tali pacto renunciatas. Vel poteſt dici, quod ſimonia fuit: quod hic nõ negat. Vel dic, quod nõ fuit ſimonia propter hoc cõmiſſa, quod eſt æquius: cũ nullum ius ſpeciale habuerit per literas illas. Bern.

i ¶ *Mentione non habita.*] Et ideò non valent. *j. eo. c. prox. & s. eo. tit. ad aures. & s. cùm adeò.*

¶ *Gloſ. ſeq. primò quærit de reuocatione proceſſus facti per reſcriptum ſurreptitium. ſecundò alleg. pro inducens tria ca. & rationem quam fortificat: ſoluit etiam obſtaculum, & inducit tria ſimilia: tertio alle.* 4. *in contrarium. quartò ponit opi. Io. quintò ſol. diſt. inter reſcripta ad lites, & ad beneficia.*

k ¶ *In irritum.*] Sed quæritur, an generaliter ſit verũ, quod quicquid fit per literas tales ſurreptitias, debeat reuocari? Hoc manifeſtè probatur in cap. iſto, & eſt ſimile *s. eo. cũ dilecta. & c. conſtitutus.* & hoc ideò. quia per literas tales iuriſdictio nõ videtur dari. *j. de offi. vica. ſua nobis, &* 35. *q.* 9. *veniam. in prin. ibi, ſurreptũ hunc ſedis. & c. ſententiam.* & reuocatur etiam, quod fit altera parte abſente: vt *j. de re iudicata olim. §. poſt hac. & ff. de iudi. l. ſi prætor. §. Marcellus.* Nec obſtat, ſi dicas, quod poſt ſententiã nõ admittatur exceptio. 3. *q.* 6. *c.* 2. *§. exceptio. & j. de re iud. l. inter*[a]. Sed illud nõ habet locũ in exceptionibus, in quibus agitur de falſo. *j. de proc. in noſtra. in fi. & j. de prob. licèt. §. poſt hæc.* cũ enim per tales literas non receperint iuriſdictionẽ, quicquid per eas factũ eſt, non tenet. & eſt ſim. quia replicatio omiſſa ante ſentẽtiã ex cauſa probabili, poſt ſentẽtiam proponitur. *ff. q̃n. ac. de pecu. annalis eſt. &. l. quæſitum.* multò fortiùs

a *Vide text. cum gl. in l. peremptorias. C. ſent. reſc. nõ poſſ. & in l. officium. ff. de rei vendi.*

exceptio. ad idem facit ī. *de re iudi. ad probandum vers. v. ī. de deſpon. impub. ad diſſoluendum. in fi.* ſed iſta decr. aliter intelligitur. Et contra videtur, quòd per tales literas detur iuriſdictio, licèt poſſint elidi per exceptionem. vt ſ. *eod. nonnulli* dictum eſt arg. *ff. de bon. poſſeſſ. ſ. cum in tabulis l. penul. § teſtamenti.* vnde non poteſt dici recto i dictum nul u fuiſſe: vnde ſi aliquis ſciuit ſibi competere exceptionem, & non excipit, ſibi imputet, ſi neſciuit, prætextu exceptionis pòſt repertæ, ſententia non retractetur. *ſ. de re iud. inter. & c. ſuborta.* Item libertas per falſos codicillos data non reuocatur. *ff. de manu. teſt. l. cum ex falſis.* & legata præſtantur, licèt teſtamentum ſit falſum [a]. *ff. de hære. inſti. l. vlt.* Circa illam materiã dicebat Io. quòd ſententia lata per tales literas tenet, niſi reuocetur per appellationem vel ſupplicationem, ſed retractanda eſt, et in integrum reſt. Vel ſi vis dicere, quòd per tales literas nulla datur iuriſdictio, non eſt neceſſaria reſtitutio: quia ipſo iure nulla eſt ſententia. ī. *de offic. vic. ſua nobis.* Tu dicas, quòd tales literæ nõ ſunt irritæ ipſo iure, ſed elidi poſſunt annullari per exceptionem, vnde ſi aliquando huiuſmodi exceptio proponatur, ſi aliquid fiat contra, totum reuocatur: & ſic loquitur ſ. *eo. conſtitutus & c. cum dilecta.* Si tamẽ de cõſenſum partium tacitũ vel expreſſum procedatur, & detur ſententia, tenet quidẽ & valet, cũ ſit lata a iudice ſuo, nec cõtra ius conſtitutionis. vt 2. q. 6. c. ei qui. §. *diffinitiua. & ī. de re iud. cum inter vos.* niſi fuerit appellatũ vel ſupplicatũ. 35. q. 9. *ſententiam & c. ſententiam. & C. de prec. imp. offer. auth. quæ ſupplicatio.* Et in cauſa appellationis vel ſupplicationis poteſt opponere de ſurreptione, & ſi oſtendit ſe ignoraſſe: bene auditur, & poterit hoc probare per iuramentum: quia hoc aliter de facili probare non poſſet. ī. *de teſti. præſentium. & ī. de excep. paſtoralis*: & hoc intelligo hic, ſi eis ignorantib. de prioribus literis receperunt iſtos per literas ſecundas. arg. ad hoc. ī. *de preb. dilecto.* Vel poteſt dici, quòd alias ſit in beneficiis [b]: quia beneficium non poteſt poſſideri, niſi canonicè habeatur. ī. *de inſtit. ex frequentibus*: ſed iſti per fraudem obtinuerãt, & ideò iniuſtè. & ſi primã Eccleſiam habuiſſent quoad titulũ, ſecũdã habere nõ poterãt ſine diſpẽſatione. ī. *de elect. dudum. decre. Greg.* & ideò neceſſaria fuit ſcientia Papæ in impetratione literarũ talium. ī. *c. prox.* quia Papa pro aliquo beneficiato nõ ſcribit ex certa ſciẽtia, quin faciat mentionem de primo beneficio. ſ. *eo. poſtulaſti*, in aliis bñ tenẽt ea quæ fiũt per tales literas: ex quo tacitè vel expreſsè approbãt literas. ī. *de offi. dele. ex parte* 2. nec eo prætextu poſſet appellari.

CAP. XXXII.

IN noſtra propoſuiſti preſẽtia, quòd nonnulli Clerici a ſede Apoſtolica plures literas (non tamen alias de aliis mẽtionẽm [b] facientes) impetrant fraudulenter, vt in plurib. Eccleſiis admittantur: ſicque aliquando in aliis recepti, licèt nondum in eis Eccleſiaſticum beneficium [b] ſint aſſecuti, alias Eccleſias ſuper receptione ſua nihilominus impetunt & moleſtant †: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus eos Clericos, Eccleſiis, in quibus recepti ſunt, faciens eſſe contentos, non permittas alias ab eis occaſione literarum huiuſmodi moleſtari. ¶ Niſi de receptione fortè ſua expreſſam fecerint mentionem.

¶ Idem Epiſcopo Siluanectẽſ. & Abbati † Caroliloci.

¶ Non valet reſcriptum, quod procurator reuocatus, & de hoc certificatus, extra iudicium impetrauit: ſecus tamen, ſi in iudicio, dũmodo reuocatio ad notitiam aduerſarij vel iudicis peruenerit. h. d. ſecundum lecturam magis communem.

CAP. XXXIII.

iij EX parte Decani & Capituli Laudunẽſis fuit propoſitũ, quòd cũ ipſi auctoritate ſuis literis tenebatur facere mentionem.

[a] *Id eſt, ex falſo nomine confectũ.*

† *Vide l. 1. §. ſed & ſi quis. ff. de Cath. ed. ff. de lib. cau. l. ordinata.*

[b] *Hanc gl. dicunt eſſe ſing. Inn. in cap. ſed auctores ſ. eod. & Abbas hic.*

IN *noſtra*]. Decre. iſta intelligi poteſt duobus modis. Primò de iis, qui ſimul impetrãt binas literas: & hoc amicatur principio. Alio modo de iis, qui iã recepti per primas impetrant ſecundas literas: & hoc amicatur fini. Et ſecundũ intellectũ quẽ tenet hic Ioan. Cal. & dñs Fio. poteſt ſic ſummari. Suppreſſio iuris ad rem vitiat reſcriptum ſubſequens ſeciale. h. d. In hac decre. primò ponitur facti narratio, ex quo reſultat quæſtio. Secundò ibi; *Mandamus*, pon. mandatũ. Tertiò ibi, *niſi de receptione* ponitur exceptio. Abb. Sicu.

CASVS. Quidã impetrãt plures literas, vt in plurib. Eccleſiis admittantur, nõ facientes de aliis in aliis literis mẽtionẽ: & ſic quaſi recepti in Eccleſiis, quam vis nondũ habeant beneficium, alias tñ Eccleſias ſuper receptione ſua ſiue prouiſione impetũt & moleſtãt. Hoc propoſuit ſ. erit in præſentia D. Papæ: vnde mandat Archiepõ Mediolan. vt faciat iſtos eſſe contentos Eccleſiis, in quib. taliter ſunt recepti: nec permittat ab eis occaſione huiuſmodi literarum moleſtari: niſi de receptione ſua faciãt mẽtionẽ. Not. quòd receptus in Canonicũ & in fratrẽ, licèt adhuc nõ ſit beneficium aſſecutus, reputatur beneficiatus: ita quòd de hoc tenetur facere mentionẽ.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

a ¶ *Mentionem*] Et ideò videtur, quòd ſecundæ valere nõ debeant. ſ. *c. proxi. & ſ. eo. cæterum. & c. ex parte* 2. *& ſ. de offi. deleg. ex parte* 2. ſed in prouidentia eſt, quæ vitiant, ſi ante præſentationem primarum ſecundæ fuerint impetratæ: tunc enim valebunt, quæ prius fuerint præſentatæ: vt ſ. *eo. c. capitulum. & ī. de appel. vt debitus.* poſt iam vero receptus eſſet per primas, non valerent ſecundæ, vt ſ. h. d. quod Præterea quia Papa non intendit ei prouidere in multis beneficiis, niſi in ſecundis literis mentio fiat de primis ſ. *eo. c. ſi proponente.* cum ſi in ſecundis eſſet benefici in primis ī. *de præben. ſi ut tenemur.* Sed quid dices, ſi primæ literæ annullantur per exceptionem, nunquid valent ſecundæ, licet de primis non faciant mentionem? Dico, quòd valent ſecundæ, ſi nondũ eſt in poſſeſſione: quia potius ad cautelam impetratæ videntur:

vt ſi nõ poſſet beneficium cõſequi per primas, vteretur ſecũdis ſicut cõſueuit dici in reſcriptis ſ. *eod. ex tenore.* & verba cum eſſe, ſic intelligitur ī. *de cler. non reſiden. relatum* vnde cũ nihil obtinuerit per primas valẽt ſecũdæ, quia hæc fuit intentio Papæ, vt per literas ſuas beneficium conſequeretur: & hoc ſatis innuitur ex eo quòd dicit, *eos faciens eſſe contentos Eccleſiis in quib. recepti ſunt.*

¶ *Gl. ſe. obijcit & ſoluit.*

b ¶ *Beneficiũ ſint aſſecuti*] Si enim nondum ſint Eccleſiaſticum beneficium aſſecuti, quare non valent literæ iſtæ ſecundæ, quia qui beneficium Eccleſiaſticũ nõ eſt conſecutus, poteſt pro beneficio literas impetrare ſ. *c. eam adeo & ī. ſi proponente?* Rñdeo, licèt beneficiũ nondũ ſit aſſecutus, tñ ius canonicæ per quod in breui beneficiũ eſt habiturus, ex D. Papæ mandato eſt conſecutus: & pro beneficiato iam reputatur: vnde de hoc in literis ſuis tenebatur facere mentionem, ſi iam erat receptus.

† *In multis antiquis erat: & Abbati Compendieñ.*

iij EX *parte Decani.*] Sic ſummatur ſecũdũ intellectum ſatis notabilem. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus facit in iudicio in fauorem dñi, nõ tenet licèt reuocatio ad notitiam iudicis vel aduerſarij non peruenerit: ſecus ſi illud tendit ad commodum aduerſ. uj. hoc dicit. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, *Quia verò.* Abb. Sicu.

CASVS. Canonici Laudunen. habebant priuilegium a Romano Pontifice, vt poſſent excommunicare omnes ſibi iniurias inferentes, vel ſua bona detinentes: occaſione cuius quidam. I. nobilis ab ipſis fuit excommunicatus: ſed appellauit ad Papam. Procuratores vtriuſq; partis miſſi ſunt ad Papam. Dũ ibi eſſent, & examinaretur negotium: ille Io. habuit ſuum procuratorem ſuſpectum, quia fortè erat amicus Canonicorum, vel Canonici aliquid ei promiſerant: vel habebat filium, cui Canonici promiſerant dare aliquam capellam, vel beneficium: reuocauit igitur ſuum procuratorem, & miſit ad eum ſuas literas reuocatorias: ille procurator ſuos celauit huiuſmodi literas, & non manifeſtauit, neque iudici, ſc. Papæ, nec parti aduerſæ, ſc. procuratori iſtorum Canonicorum. Ambo procuratores conſiderantes quòd negotium non poſſet commodè diſcuti in curia Romana, quia difficile fuiſſet illuc conuocare teſtes, vel propter nim occaſiones in vrbe Romana exiſtentes voluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt literas ad vnum Epm, & vnum Abbatem in Picardia. Erat autem reuocatus (vt diximus) procurator iſtius Ioan. præſentauit literas iudicibus, quibus cõmittebatur cauſa: iudices citauerunt partes, ſ. Canonicos, & iſtum Ioan. Excepit Ioan. quòd virtute iſtarum literarum non poterat conueniri, cum eſſent impetratæ à ſuo procuratore reuocato. Et dixit: Ego credo procuratori meo per ſuũ iuramentum ſi fuerit reuocatus, an non? Rñderunt ad hoc Canonici, quòd illa reuocatio nõ peruenit ad notitiam eorũ, vel ſaltẽ eorũ procuratoris, nec etiam ad notitiam iudicis, ſ. Papæ: ratione cuius non valebat. Iudices interlocuti ſunt, quòd nõ obſtante procederent; ille Ioan. non appellauit à ſententia, ſed videns hoc, obſtupuit, & dixit: Poſtq; iam reuocatio facta per me nõ tenuit: ego prouidebo mihi. Ecce quid fecit: obtentis dilationibus ad faciendum negotium ſuum dixit ſuo procuratori, quem iam reuocauerat: Oportet te ire Romam celeriter, & impetrabis mihi literas alias directas ad alios iudices. Bene, dicit procurator. ſtat iuit, obtinuit, & rediit; & apportauit literas facientes mentiones de primis per quas inter alia mandabatur, vt iſti duo iudices Epiſcopus & Abbas examinarent proceſſum vſq; ad ſententiam excluſiuè, & pro ſñia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerunt præſentatæ iudicibus iſtæ literæ, vt procederent ſecundũ eas, & non ſecundum priores. Pars Canonicorum ſe oppoſuit contra huiuſmodi literas, & dicebat quod non valebant quia erant impetratæ a procuratore reuocato, quod ipſemet Ioan. iam in iudicio confeſſus erat: & etiam extra iudicium erant impetratæ: quia iudicium (vt patet ſ.) erat in Picardia coram illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & ſic extra iudicium. Dicebat ille Ioan. vos noluiſtis admittere reuocationem quoad alias literas, ſed bene quoad iſtas: ergo nihil cognoſco in hoc. Dicunt ei, in primis reuocatio nõ fuit nobis nota, bene autem in ſecundis, quia tu ipſe confeſſus es in iudicio te reuocaſſe tuum procuratorẽ. Super hoc conſultus Papa dicit, quòd iudices procedãt ſecundũ priores, & non ſecundũ poſteriores impetratas per procuratorẽ iſtius Ioan. iam reuocatum. Iſte eſt caſus ad longũ clarus & facilis, qui optimè declarat iſtam decretalem, quæ alias propter nimiam intricationẽ plena difficultas erat Panormit. Not. quod reuocatio procuratoris dati ad

ſites peruenire debet ad iudicem & aduerſarium, aliter nō tenet reuocatio: & valét ea, quæ cum tali procuratore facta ſunt in iudicio. Item reuocatio procuratoris dati ad impetrandum, ſiue ad negotia, debet peruenire ad ipſum procuratorem tantùm. Item non valent literæ impetratæ ſine ſpeciali mandato domini, hoc eſt verum, niſi fuerit de illis perſonis, à quibus de iure non exigitur mandatum.

Apoſtolicæ indulgentiæ[a] in nobilem virū I. excommunicationis ſententiam protuliſſent: procuratoribus partiū propter hoc ad ſedem Apoſtolicam accedētibus & lite ſuper diuerſis articulis[b] conteſtata[c], nos cauſam vobis commiſimus terminãdã: hoc adiecto, vt nō obſtarent literæ præter aſſenſum partium[d] impetratæ. Dictus autē nobilis citatus propoſuit, quòd per illas literas procedendū non erat: ex eo quòd V. qui eaſdem literas impetrauerat, falſus extiterat procurator[e], cùm ipſe ante impetrationem literarum ipſarum, propter ſuſpicionem[f], quā contra eundem conceperat, mandatum ſibi traditum reuocaſſet. Eis igitur proponentibus ex aduerſo, quòd ad nos vel ad ipſos huiuſmodi reuocatio nō peruenit, vos quòd deberetis per literas ipſas procedere, per quandã interlocutoriam protuliſtis: & infrà. Petente itaque procuratore ipſorum, vt inſpiceretis prædictam indulgentiã, procurator ipſius nobilis ex aduerſo reſpōdit, & non erat per iam dictas literas procedendū, exhibens alias quaſdam poſteriùs impetratas, inter alia cōtinētes, vt ſi de partium voluntate procederet, cauſam terminaretis eãdē: alioquin ipſam ſufficiēter inſtructam remitteretis ad ſedis Apoſtolicæ examen cū indulgentia memorata. Quas literas ipſi ex eo non valere dicebant[g]: quia per eundem V. & poſt reuocationem mandati fuerant impetratæ.

¶ Quia verò iuxta generalis ſtatuta † Concilij, Apoſtolicæ literæ (quas ſine ſpeciali[h] mandato domini quis impetrat) valere non debent, niſi ſit de illis perſonis † [k], à quibus non eſt exigendum de iure mandatum: mandamus, quatenus ſi reuocatio[k] mandati ad procuratorē peruenit (cùm minùs valere debeant literæ, quæ impetrantur ab illo,

a ¶ *Indulgentia.*] Fortè cõceſſum fuerat Capitulo Laudunen. vt ſi quis in eorum manifeſtam offenſam incideret, quòd illum poſſent excõicare. ſimilem indulgentiam habes ĩ. *de verb. ſign. ex parte*[a]. vbi conceſſum erat Canonicis Carnotē. quòd nemini licitum eſſet abſoluere excõmunicatos pro Eccleſia Carnotenſi, niſi ſatisfactione præmiſſa pro emendã.

a Et ibi plenè tradit Io. And. quando ſit locus tali indulgentia, vide etiam eundem Ioann. Andr. in c. ex parte. ĩ. de priu.

b ¶ *Articulis.*] Qui fuerint alij articuli, non habemus.

c ¶ *Conteſtata.*] Per procuratores datos ad totam litem.

d ¶ *Præter aſſenſum partium.*] Hoc ſolo non valebant literæ poſteriùs impetratæ, præter conſenſum partiū, etſi mandatum procuratoris nō fuerit reuocatum. s. *eod. cæterum.* hoc tamen nō fuit allegatum, vel intellige de aliis literis ad alios iudices prius impetratis: & ita planum eſt.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas ſpecies falſi procuratores.*

e ¶ *Procurator.*] Not. quòd quandoque dicitur falſus procurator, qui nunquam fuit, & talis nec dñm obligat, nec ſoluentem ſibi talis procurator liberat, niſi dominus ratum habeat. arg. ĩ. *de offi. dele. cum olim.* 1. *&* c. *coram. ff. de iudi. licet. & ff. de condi. cau. da. ſi procuratori falſo.* Dicitur etiam falſus procurator, qui fuit, & non eſt: vt hîc. & iſte liberat ſoluentem ſibi pro domino ignorante, ſed dominum non obligat. *ff. ſi cer. pet. l. eius qui in prouincia. & ff. de ſol. ſi quis ſeruo.* De exceptione autem procuratoria notabitur ĩ. de procurato. in noſtra præſentia.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit in reuocatione procuratoris, an fiat ante litem conteſtatam, vel poſt, & an procurator conſentiat vel reſiſtat, & ex hoc obiicit, & ſoluit.*

Procurator propter ſuſpicionem reuocatur.

f ¶ *Propter ſuſpicionem.*] Sic ĩ. *de procu. in noſtra.* Propter ſuſpicionem poteſt procurator non ſolum ante, ſed etiam poſt litem conteſtatam remoueri. *ff. de procur.* item ſi ſuſpectus, puta ſi affinitate aliqua aduerſario coniungatur. *ff. eod. ant affinitate.* aut ſi familiaris fiat aduerſario. *ff. de offi. dele. inſinuante.* & quoties noua cauſa ſuperuenit. *ff. eo. ſi poſt datum.* & hoc poſt litem conteſt. ſed cauſa cognita. *ff. eo. poſt litem. & l. quæ omnia.* & hoc verum eſt, ſi procurator contradicat, ſecus ſi conſentiat: quia tunc ſine cauſæ cognitione remouetur. ĩ. *de procu. audita. & ante lit. conteſt. nulla cauſa interueniente ff. eo. ante litem.* Quare ergo non reuocatur, quicquid factum fuit per talem procuratorem? Ratio ſatis eſt in euidenti: quia huiuſmodi reuocatio non peruenit ad aduerſarium vel ad iudicem: vt ex aduerſo proponebatur: vt ĩ. ſequitur. & ideò quicquid cum ipſo factum eſt, valet. quouſque reuocatio ſit nota aduerſario vel iudici. ĩ. *de procu. mandato*[b]. nec ille probauit, quòd reuocatio mãdati ad aduerſariū vel iudicē peruenisset: & ideò rectè interlocuti ſunt iudices ſe debere per huiuſmodi literas procedere, & ille nobilis ſuper hoc acquieuit interlocutioni, oſtendendo alias literas impetratas per eundem procuratorem, quæ non valent, ſi reuocatio ad ipſum procuratorem peruenit. Ad hoc enim vt reuocatio teneat, neceſſe eſt, vel ad aduerſarium vel ad iudicem perueniat. ĩ. *de procu. mandato.* & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, ſecus extra iudicium: vbi ſufficit, quòd reuocatio perueniat ad procuratorem, & poſtea non valet, quod facit in præiudicium domini, ſed bene valet, quod facit antequam reuocatio ad eum perueniat. vt ĩ. *colligitur. verſi. ſi reuocatio, & c. ff. mandati. ſi mandaſſem.*

Concord. text. in l. ſi procurator. *cum ibi not.* ff. de procu. & l. ſed & ſi mãdaſſem. & l. his precedente. ff. de in ius voc.

¶ *Gl. ſeq. alleg. v. concor. & duo contraria. Item obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Non valere dicebant.*] Et meritò: quia ipſe nobilis hanc allegationem contra aduerſarios allegabat, ergo contra ſe illam recipere tenebatur. 19. *diſt. ſi Romanorum.* §. 1. *& in gl. ſuffragari. &* 4. *q.* 1. *c. ſi ad ſi. ſi quis teſtibus. & 9. diſt. neque quorumlibet &* 3. q. 8. c. 1. §. *cuius in agendo. &* ĩ. *de cenſib. cum olim. arg. contra.* 37. *diſt. ſi quid vero. & diſt.* 10. *lege.* Et ita ex propria conceſſione probat ſecundas literas non valere: cui confeſſioni ſtandum videtur: ſed non eſt verum, niſi reuocatio mandati ad procuratorem peruenerit: vt ĩ. ſequitur. & *ff. man. ſi mandaſſem.* arg. quòd nõ[r] ſufficit reuocare mandatū, niſi reuocatio perueniat ad procuratoré: vt patet hîc. & *in l. prædic. ſi mã daſſem.* & ita poteſt habere ratas literas, ante quà reuocatio perueniat ad procuratoré, licèt confiteatur ſe reuocaſſe mãdatum, non tñ confitetur reuocationé perueniſſe ad procuratorem, vnde debet illud probare: vt ĩ. dicit. Et ita patet, quòd primæ etiam non debeant valere, ſi probetur, quòd reuocatio ad procuratoré perueniſſet: & tñ dicitur ĩ. *quod valent.* Sed hoc ideo eſt: quia reuocatio non peruenit ad iudicem vel ad aduerſarium. ĩ. *de procu. mandato.* & dicitur de hoc s. *eo.* in iſto c. & aliud eſt in iudicio, & aliud extra, vt dictū eſt. s. *eo. nonnullis.* ſunt & alij.

r Non ſufficit reuocare mandatū, niſi reuocatio perueniat ad procuratorem.

¶ *Gloſſ. ſeq. notat, quærit & remittit, quæſtionis dubium aperit, ſol. ponit opinio. Io. item Vincen. & obſeruantiam curia.*

h ¶ *Sine ſpeciali.*] i. expreſſo. ſecundùm Vin. Et ita patet hîc, quòd non valent literæ ſine ſpeciali mandato, licèt conſtitutio illa s. *eo. nonnulli.* malè obſeruetur, vt dictum fuit ibi: & confirmatur hic tenor illius conſtitutionis. Sed qualiter probabit quis literas impetratas de mandato domini? De hoc dictum eſt in illa conſtitutione, nonnulli. Si quis conſtituat aliquem procuratorem ſuum ad impetrandum, ſufficit oſtendere quòd ſibi dedit mandatum ad impetrandum, ſed adhuc non videtur ſufficere, quia per hoc non conſtat quòd ille impetrauerit. nam alius potuit eas impetrare, & ſic non ſufficit oſtendere tale mandatum, quia illud non probat impetrationem, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. ĩ. *de tranſl. inter corporalia. & C. vnde cognati l. non hoc.* & ſic videtur adhuc, quòd neceſſe ſit probare, quòd ille procurator tales literas impetrauit, quod erit difficile probare quid ergo erit? Dico, quòd neceſſe eſt, quòd oſtendat ſiue probet mandatum, & quòd probet ſe ab illo recepiſſe literas, cui mandauit, ſiue ab alio pro ipſo: & conſulto, quòd tam de mãdato quam de receptione literarū ab illo procuratore fiat publicum inſtrumētum ad faciendū fidem in iudicio, ſi ei obiiciatur. Et hoc credo verum tã in cauſa appellationis, quã in literis, quæ impetrantur per ſimplicem querelam, licèt Ioan. dixerit quòd non eſt ita in cauſa appellationis: quia ita bene poſſunt lites finiri per ſententiã ſuſcitari per tales literas impetratas ſine mandato, vt per alias: acquieſceret enim fortè ſnix, ſi literas non haberet, & ſic generaliter intelligo conſtitutionem. Hæc decre. & illa s. *eo. nonnulli* de iure ſic intelliguntur. tamen ſatis credo ſufficere iuramentū impetrantis cum vno teſte ad faciendum fidem ſuper impetratione literarum, ex quo cõſtat de mandato. ĩ. *de procu. ex inſinuatione.* Vinc. dixit, quòd generalis procurator ſufficit ad hoc[c]: quod eſt contra iſtam literam. & contra legem *ff. de offi. eius cui mand. eſt iur. l.* 1. ſed ipſe exponit, *ſpeciali.* ĩ. *expreſſo*: quod non videtur verum: quia in generali procuratione nihil de impetratione exprimitur: & hoc dicit per legem, quæ potius contradicit *ff. de procura. procurator totorum.* Sed ſi haberet generalem procurationem ad lites & liberam adminiſtrationem, ſatis credo, quod poſſit literas impetrare. vt *ff. de procur. procurator cui.* ĩ. *de procur. petitio.* ſed ſi haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo, quod poſſit literas impetrare ad lites, quia (vt hîc dicitur) ſpeciale mandatum exigitur in hoc caſu. arg. *l. prædicta procurator totorum.* Curia tamen non ſeruat hoc, quod hic & in Concilio dicitur, nec daret literas propter hoc appellanti.

† *Concilij Latera. ſub Innocentio* 3. cap. 37.

† *Vide* l. ſolutum. § ſi cum i. ſequ. ff. de pign. act. & in l. filiusfam. ff. de dona.

c Adde contra opinio. Vincen. pro glo. quod ſi procurator hēt generale & ſpeciale mandatum, & producat ſpeciale tantū, iudicium eſt nullum. tex. eſt in l. falſus. & ibi Bald. C. de f. it.

d Addo ſimilem eſſe text. in l. 1. § 1. ff. de exce. rei iud. & in l. generaliter. §. ſub conditione. & quis, & à quo.

i ¶ *Perſonis.*] Puta, liberum, parentes, fratres, affines, & liberti *ff. de procurat.* ſed & hæ perſonæ, quia & agere poſſunt pro talibus coniunctis perſonis, cum tamen contraria voluntas non appareat *ff. de procura. Pomponius.* §. *vltimo.*

¶ *Glo. ſequens quærit, ſoluit, ponit opi. Innocen.*

k ¶ *Si reuocatio.*] Sed quis probabit reuocationé[d] perueniſſe ad procuratorem

curatorem? In caſu iſto Capitulum Laudun. debet probare hoc, aliàs regulare eſt, quòd actor ſemper debet probare mandatu, vt dixi ſ. e. c. nonnulli. Papa tñ cõtrarium dicit, quòd reus debet probare, quòd non ſint impetratæ per procuratorem, quia non eſt præſumendũ, quòd ſuã pecuniã iactet, & ita propter præſumptionẽ transfertur probatio in reum.

† in ſimo an eiquo ita in negotio iſto.

¶ *Gloſ. ſeq. notat. quærit, arguit negatiue, ſoluit contrarium.*

a ¶ *Mandatũ dominus reuocauit.*] Et ita idem eſt, ſi mandatum fuerit reuocatum, ac ſi non habuiſſet mandatum, immò plus, quia contra voluntatem dñi: quare literæ non valent. Et ita patet hîc ex litera ſequenti, quòd ratihabitio in tali caſu locum non habet aduerſario contradicente. Item ſi procurator mandauit hanc impetrationem alij, nunquid valebunt literæ impetratæ per illum? Videtur quòd non, quia procurator ante lit. conteſtat. alium procuratorem dare non poteſt. C. *de procu.* neque tutores, & *l. nulla dubitatis.* Tu dicas, quod bene valent literæ illæ impetratæ per illum, cui procurator mandauit. Et quod dicitur, procurator ante litem conteſtatam non poteſt alium procuratorem conſtituere, iſtud verum eſt ad agendum: ſed ad negotia procurator datus alij demandare poteſt. *ff. man. ſi procuratorem §. 1. & ff. de nego. geſt. ſi quis mandato.* & talis procurator bene committitur in curia, & conſueuit dici in procuratione[a] Do tibi poteſtatem, vt alium poſſis (ſi neceſſe fuerit) conſtituere procuratorem.

† hæc duo verba & alias deſunt in antiquis.

† faceret.

† Vide l. à procedente, & ibi Bar. C. de dila.

a Et hoc hodie obſeruat communis vſus.

Additio. Et tunc ſubſtituens reuocare non poteſt ſubſtitutum, qui ſuſcepit mandatum, niſi habeat reuocandi poteſtatem. *de proc. c. qui. lib. 6.* Ioan. And.

à quo mandatũ[a] dominus reuocauit) in negotio † iuxta priorũ continentiã literarũ, nõ obſtantibus poſterioribus, procedatis.

¶ Idem Decano, & Magiſtro G. Canonico Leodienſ.

¶ *Reſcriptum impetratum contra hominem alicuius diœceſis, non extenditur ad hominem eiuſdem nominis, alterius diœceſis.*

CAP. XXXIV.

SIgnificante V. nos noueritis accepiſſe, quòd cùm R. contra V. Remenſis diœceſis ſuper quibuſdam pannis, & aliis † ad iudices literas impetraſſet, idem V. excipiendo propoſuit, quòd cũ idem non de Remenſi[b], ſed de Leodieñ. diœceſi exiſteret, per huiuſmodi literas (cum de diœceſi Leodieñ. non facerent † aliquã mentionẽ) cõueniri de iure nõ poterat, nec debebat. Et quiá exceptionem huiuſmodi admittere denegarunt, noſtram audientiam appellauit †. ¶ Ideóq; mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum: & cætera.

¶ Idem Priori ſancti Laudinenſis, & Succentori Rothomageñ.

SIgnificante.] Diuiditur: quia primò ponitur appellantis narratio. Secundò appellationis commiſſio: ibi, *Ideoque.* Abb.

Casus. Quidam nomine R. impetrauit literas contra V. ſub hac forma. Conqueritur R. de V. Remeñ. diœce. ſuper quibuſdã pannis. V. citatus coram iudicibus excipiendo propoſuit, quòd cùm non eſſet Remeñ. diœce. ſed Leodieñ. per huiuſmodi literas non poterat conueniri, cum de diœc. Leodieñ. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hanc exceptionem admittere denegauit, V. ad ſed. Apoſt. appellauit. Vnde Papa mandat, quòd ſi ita eſt, reuocetur in irritum, quicquid fuit poſt appellationem attentatum. Nota quod ſignificatio vnius nominis non extenditur ad aliud. Item error nominis vitiat reſcriptum, & idem in ſequenti cap.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit per ſex rationes, & ſoluit.*

b ¶ *Non de Remenſi.*] Sed videtur, quòd hoc ſibi obeſſe non debuit: quia ſi hoc dixiſſet, nihilominus literas habuiſſet. ſ. *eo. ſuper literis*, quia ex quo de corpore conſtat, extrinſeca non nocent: licet omnia non exprimantur. j. *de conſan. & affi. tua nos. & ff. de rei vend. ſi in rem. in fi.* Et certum dicitur ſiue proprio nomine, ſiue demonſtratione, quæ vicem proprij nominis obtinet, deſignetur, aut etiam digito oſtendatur. *ff. ſi cert. pet. certum eſt. ff. de rei vend. ſi in rem. in fi.* Sed iſte perſonaliter oſtenditur, ergo vr. quòd ſit per literas tales audiendus[b]. Præterea non debet ei talis error obeſſe, cum conſtet de errore. C. *de iur. & fact. ign. error facti.* Præterea falſa cauſa non perimit legatum, ſiue falſa demõſtratio. C. *de fal. cau. adie. l. 2. ff. de cond. & demon. falſa demonſtratio.* j. *de conuer. coniug. ex parte* 2. nec mendacium obligatus impedit obligationem. j. *de conuer. coniug. Veniens.* Sed iſta nõ proſunt: quia ratio illius decre. ſuper literis non habet locũ vbique. Nunquid ſi Titius appellet ſe Seium in literis, valebunt literæ? quia ſi hoc dixiſſet Papæ, nihilominus literas habuiſſet, non prodeſt eis talis ignorantia ſiue error, immò nocet: quia literæ non valebunt, vt hîc dicit, & quia non cadit in iuriſdictionem iſtius delegati: quia Papa non intendit dare iuriſdictionem, niſi in hominem Remen. diœceſ. & præterea inconueniens videretur, ſi tales literæ hîc deberent valere huic: quia ſic viderentur incertæ, quia V. alius diœc. Remeñ. per illas literas poſſet conueniri: & ita vna clauſula, quæ certa & determinata videretur, poſſet trahi ad plures perſonas: quod eſſe non debet. quia generalitas in huiuſmodi literis reprobatur. ſ. *eo. ad hæc.* & quia reſcripta ſtricti iuris ſunt. j. *de off. deleg. P. & G.* & reſtringendæ ſunt lites potiùs, quàm laxandæ. ſ. *eo. nonnulli.* & ratio illius decre. ſuper literis tunc habet locum, quando ex quo dictum eſt vel tacitum, Papa citiùs mouetur ad dandum vel denegandum reſcriptũ. j. *eo. ex inſinuatione. & c. ſi proponente. & ſ. eod. cum adeo.* Sed hîc nõ eſt ita. Additio. Vnde decr. illa loquitur in exceptione, quæ opponitur non valere reſcriptum, hîc autem nõ excipit, quòd nõ valeat reſcriptũ, quod ſi faceret, ſuccumberet, ſed excipit ſe per illud reſcriptũ conueniri non poſſe: quia de eo nõ facit mentionem. Ioan. And.

b Maximè, quia in principio cauſa ſanciendum eſt actori. ff. de iudic. ſi quis intentione. Ioan. And.

¶ *Per reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, non poſſunt conueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

ROdulphus Clericus rector Eccleſiæ ſancti Chriſtofori de ciuitate Sagienſi, ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quod cùm magiſter R. eum per quaſdam literas contra Epiſcopum Sagieñ. & quoſdam alios Sagieñ. diœceſis[c], ſuper redditibus & rebus aliis impetratas à nobis, coram iudicibus ſuper eadem Eccleſia per generalem clauſulam [quidam alij] conueniſſet, idem rector propoſuit excipiendo, quod cùm eſſet de ciuitate Sagienſi, & ſub eadem clauſula nullus de ciuitate ipſa intelligitur incluſus, conueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiuſmodi recuſarunt admittere, noſtram audientiam appellauit.

¶ Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocetis in irritum, & cætera.

ROdulphus.] Diuiditur proxi. decre. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abb. Sic.

Casus. Magiſter R. impetrauit literas à ſede Apo. in hac forma, Conqueritur R. quòd Eps Sagien. & quidam alij Sagien. diœce. ſuper redditibus & rebus aliis iniuriantur eidem. Iudices per clauſulam generalẽ, [& quidam alij.] Rodul. Clericum rectorem Eccleſiæ S. Chriſtofori ſuper Eccleſia ipſa citauerunt. idem Rodul. excipiendo propoſuit coram eis, quòd cùm Rodul. eſſet de ciuitate Sagieñ. & ſub illa clauſula] & quidam alij diœceſis Sagien.] nullus de ciuitate Sagien. intelligitur includi, per clauſulam illam non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem huius admittere noluerũt, ad ſedem Apoſt. appellauit. Papa mandat, vt ſi ita eſt, in irritum reuocet, quicquid poſt appellationem inuenerint eſſe factum. Not. quòd *ciuitatis* appellatione, *diœceſis* non continetur. ¶ *Glo. ſeq. notat, & inſtruit, mediam recitetur per quid ſi dicatur Epiſcopus Sagien. & quidam alij. arg. ſoles Ciuitatenſes includi. ſoluit contrarium, & idem ſi diceretur, quidam alij ſubditi ipſius, &c.*

c ¶ *Sagien. diœceſis.* Per hoc patet expreſsè quòd aliud eſt dicere, & alios comprehendit Clericus diœceſanus, & alios Clericus Ciuitatenſis. j. *de verb. ſig. cum clerici Placentini.* & ita dicendo: *quidam Bonon. diœceſis:* nullus ciuis poterit cõueniri. & ideò in clauſula illa, & [quidam alij] dẽt boni & dici ſic: *& quidam alij ciuitatis & diœceſis Bono.* & ſic tam de ciuitate quàm de diœceſi per illã clauſulã poterunt cõueniri: quia ciuitas & diœceſis diuerſa ſunt[c], licèt ſub vna iuriſdictione ſiue vno Epo. j. *de cen. venerabili.* & eſt ſimile, quia licèt Eps ſit in Eccleſia, & Eccleſia in Epo, vt 7. q. 1. *ſcire.* tñ quãque nomine *Eps* non deſignatur *Eccleſia*, licèt ipſe ſit caput Eccleſiæ j. *de teſt. requiſiſti.* Si dixiſſet, *Sagi. Eps & quidã alij:* tunc per illam clauſulam. [quidam alij.] videtur quòd tantũ illi de ciuitate conueniri debeant: quia determinatio præcedens, ſcil. *Sagien.* intelligitur repetita. & eſt ſenſus, *quidam alij Sagiẽ.* vt 32. q. 7. *Apoſtolus. & ff. de ver. obli. Titia. §* 1. Immò & diœce. poſſunt conueniri j. *eo. ſignificauit.* quia clauſula illa vaga eſt & gñalis, ſed non extra diœceſim: vt ſ. *eo. paſtoralis. §.* 1. Si dicas, *& quidam alij Sagien.* diœc. non ſo clauſula illa [quidam alij] reſtringitur per determinationẽ ſequentem ad illos de diœceſi tm̃, alioquin non eſſet differẽtia inter iſta noĩa *Bonon.* & *diœceſanus*, ſed conſtat quòd diuerſa ſunt, & diuerſa ſignificãt, nõ enĩ ſunt ſynonima, vnde bona fuit appellatio rectoris, qui erat de ciuitate. Si ſic diceretur, *Eps Sagien. & quidam alij iuriſdictionis ipſius, vel quidam alij ſubditi ipſius*, tunc per clauſulã illã [quidã alij.] poſſent conueniri tã de ciuitate quàm de diœceſis: quia talis clauſula gñalis ad oẽs interiùs & exteriùs extẽditur. Itẽ ex alia cauſa non poterat cõueniri per literas illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, vnde per gñalem clauſulã ſuper maioribus nõ poterat conueniri. ſ. *eo. ſedes*, ſed hanc exceptionẽ nõ oppoſuit B. ſed pone, quòd non oppoſuiſſet illã exceptionẽ, nec illam de maiori. & ſic iudex proceſſiſſet ad ſentẽtiam cõdemnationis, nũquid valuiſſet ſentẽtia? Videt quòd ſic: quia huiuſmodi exceptiones dilatoriæ videntur. Sed cõtra credo: quia per hanc clauſulã [& quoſdam alios Sagien. diœce.] datur iuriſdictio tantum in diœceſanos, & non de ciuitate, & per hanc clauſulã in rebus aliis non datur iuriſdictio ſuper maioribus negotiis,

c 61. diſt. eſt ſi Ludouicus. & j. de ſent. excõ. ſi ciuitas. li. 6. tamẽ quæ eſt de diœceſi, de ciuitate intelligitur. l. qui ex vico. ff. ad municipalẽ. l. formam. §. ſi verò. ff. de cenſib.

negotiis. §. *ult. ſeder,* vnde talis ſententia non tenet deficiente iuriſdictionem. Nec etiam credo poſſe prorogari iuriſdictionem in primo caſu, vt ∫. *de offi. deleg.* P. & G. nec in alio, quia conſenſus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præeſt iuriſdictioni. *C. de iuriſ. om. iudi. l. priuatorum.*

Significauit nobis.] Diuiditur vt proxima præcedens: ſecunda ibi. *Ideoque.* Abb. Sic.

Casvs. B. & G. Laici impetrauerunt literas à ſede Apoſt. ſub hac forma: Conqueſti ſunt nobis B. & G. ꝙ Eps Tulleñ & quidam alij clerici & laici ſuper tali re, & rebus aliis, eiſdem iniuriantur. Iudices per clauſulam generalem [& quidam alij] citauerunt Comitiſſam Namutenſem pro eo, quòd ipſa ſucceſſerat fratri ſuo in Comitatu, cui quandam ſummam pecuniæ dicti B. & G. mutuauerunt, & ſic eam tanquam hæredem conueniebant. Ipſa verò per procuratorem ſuum fecit excipi coram ipſis iudicibus, quòd cùm adhuc frater ipſius mulieris viueret, quando eædem literæ fuerunt impetratæ, nec per literas frater eius fuit ad iudicium euocatus, dum viueret, per literas illas non potuit conueniri: & quia iudices hanc exceptionem admittere noluerunt, ad ſedem Apoſt. appellauit. Papa mandat, quòd ſi ita eſt, totū quod poſt appellationem factum eſt, in irritum reuocetur.

¶ Idem Abbati ſancti Iacobi.

¶ *Si conueniendus per clauſulam, moriatur re integra, ſucceſſor conueniri non poteſt.*

CAP. XXXVI.

Significauit nobis Comitiſſa Namuteñ. quòd cum mortuo Comite fratre ſuo, ipſa in eius ſucceſſerit Comitatu, G. & B. per quaſdam literas Apoſtolicas contra Tulleñ. Epiſcopum, & quoſdam alios Clericos, & Laicos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtentæ fuerant) ſuper quadam ſumma pecuniæ, quam eidem fratri ſuo ſe mutuaſſe dicebant, per illam generalem clauſulam [quidam alij] (quia in prædicto Comitatu ſucceſſerat) conuenerunt: excipiente itaq; procuratore ſuo, quòd cùm adhuc frater eiuſdem mulieris viueret [a], quando eædem literæ impetratæ fuerunt, nec per ipſas dum viueret [b] fuerat ad iudicium euocatus, earum auctoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admittebāt ipſius, noſtram audientiam appellauit: & infrà. ¶ Ideóque mandamus,

Nota quòd ſucceſſores debitorum, qui per clauſulam generalem poſſunt conueniri, eis defunctis re integra conueniri non poſſunt. ſed facta citatione hęredes illorum per tales literas poterunt conueniri: & ita per citationem reſcriptum extenditur ad hæredes, licèt reſcripta ſtricti iuris cenſeantur.

¶ *Glo. ſeq. not. reſcripta re integra, &c. dat duo ſimilia, & rationem ſubdit, alleg. tria iura in contrarium & ſoluit. Secundò argu. quod data, &c ſignat contrarium, & remittit. Tertiò obiicit de decre. dilecti 1. & dupliciter ſoluit.*

Reſcripta non extenduntur ad ſucceſſores eorum, contra quos fuerunt impetrata.

a ¶ *Viueret.*] Iſte Comes dum viuebat, poterat per literas illas conueniri, ſed eo mortuo ſucceſſor eius non poteſt. Et ſi patet expreſsè per decretalem iſtam, quòd reſcripta, ſaltem re integra, nō extenduntur ad ſucceſſores illorum, contra quos fuerant impetrata, vel qui per ea poterant conueniri. & ita morte illius contra quem impetratur, finitur mandatum, ſicut & morte mandantis. ∫. *de offi. deleg. relatum. & c. gratum. & c. licet. &* ∫. *de offi. deleg. c. ſi. &* ſic eodē modo finitur morte impetrantis, ita ꝙ non tranſit ad ſucceſſores, ſaltem re integra: & hoc ideò cōtingit, quia reſcripta perſonalia ſunt, nec ad perſonas vel ad res alias, ꝙ quæ continentur ibi, extenduntur. ∫. *de offi. deleg. cum olim. & c. P. &* G. & hoc probatur hic manifeſtè argu. contra. ∫. *de iud. quia V.* ∫. *de alienat. mut. iudi. c. 1. & 2. &* ∫. *de conceſ. preben. propoſuit.* Sed verum eſt, ꝙ re integra finiuntur huiuſmodi reſcripta: vt hîc dicitur. Et eſt hic arg. ꝙ data literarum eſt conſideranda ∫. *eo. eam te. & c. conſtitutus. contra* ∫. *de præb. dilectus 2.* vbi de hoc. *& in c. eam te.* Item ſignatur contra. ∫ *de fo. comp. dilecti filij.* ibi conuenitur ſucceſſor per literas impetratas contra prædeceſſorem. Sed hic conueniebatur ſucceſſor & anteceſſor per clauſulā generalem, & ideò re integra finitur hic tale mandatum. ſed ibi in cōtrario literæ impetratæ ſpecialiter fuerunt contra prædeceſſorē, & finguntur vna perſona anteceſſor & ſucceſſor: quia contra dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ non moritur. ∫. *de offi. deleg. q. ſi Abbas.* Sed ſi dictum fuiſſet contra Epm Tull. & Comitem Namuteñ. tunc Comitiſſa poterit conueniri. quia contra Comitatum literæ impetrantur. & ſic poterit conueniri quicunque ſuccederet in Comitatu illo ſicut in C. dilecti. Vel dic, ꝙ in c. dilecti. prædeceſſor fuit citatus. & ſic planum eſt, & nullum contrarium. ſed non colligitur ex c. dilecti. ꝙ anteceſſor fuerit citatus.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit a contrario, & illud approbat.*

b ¶ *Dum viueret.*] Et ſic videtur, ꝙ ſi citatus fuiſſet frater illius Comitiſſæ perpetuatum fuiſſet reſcriptum contra ſucceſſores illius, contra quem impetratur, & eadē ratione & impetrantis: ſicut perpetuatur per citationem quantum ad mortem delegantis, vt poſt deceſſum valeat delegantis: vt in prædictis decre. *de offic. delegat. gratum.* & licet arg. ∫. *de app. ut debitus.* §. *eo. c. Capitulum ſanctæ crucis* [a]. nam video, quòd alia, quę non tranſeunt ad ſucceſſores, poſt conuentionē tranſeunt. arg. ∫. *de dona. c. ſi. lt. à cōtrario ſenſu. ar. C. de re. ſi de dona. l. ſi. & ſi. in fin. & in querela inofficioſi teſtament. C. de inoffic. teſta. ſi pater. & l. ſi quis filium,* & melius. *ff. de inoffi. teſtam. poſthumus.* §. *Itim. & c. de nona. ſi delegatio.* & iudicio cœpto negotium tranſit ad hæredes. *C. de iureiuran. Authen. principales.* Sanè vt credo, quòd ſi ille fuiſſet ad iudicium euocatus, perpetuatæ eſſent literæ, vt ſucceſſores impetrantis poſſent agere poſtea per illas, & contra reum, & ſucceſſores ipſius, vt hic innuit ſatis expreſsè, cum dicit: *nec per literas ipſas fuit ad iudicium euocatus:* & poſtea dicit, *ſi ita eſt,* vnde illa clauſula reſpicit omnia ſupradicta, ſc. quòd eo viuente fuerūt impetratæ, nec fuit ad iudicium euocatus & eſt ſimile §. *e. olim.* vbi clauſula iſta [ſi ita eſt,] reſpicit omnia ſuperiora.

a *Concord. textus. in l. adde* principi. & ſeq. *& ibi Bart. ſi de lega. 2. & in l. annua.* §. 2. *ff. de annu. leg.*

quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, & cætera.

¶ Idem Abbati S. Victoris.

¶ *Non valent literæ executoriæ, in quibus impetrans falſò dicit monitorias præceſſiſſe.*

CAP. XXXVII.

Ex inſinuatione Epiſcopi Ambiañ. accepimus, quòd I. Clericus ſuper eius prouiſione, ad ipſum præceptorias, & poſtmodum ad vos † executorias contra eum literas impetrauit: & infrà. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriæ ſuper hoc præceſſerint, executoriis ſuperſedeatis eiſdem, dummodo eædem executoriæ de monitoriis [c] fecerint mentionem: alioquin executionis negotio, iuxta directum ad vos pro ipſo mandatum, ratione præuia procedatis.

† *Loquitur Abbati ſancti Victoris, ſubaudi, & collegio, aliàs no ſubaudiretur in plurali,* cap. quam graui. ∫. de crimine falſi.

¶ Idem Noruieñ. Epiſcopo.

¶ *Ceſſantibus clauſulis in dubio, Papa non intendit grauare eundē collatorem ſuper prouiſione duorum: ideò ſecundus impetrans repellitur, ſiue primus expectet, ſiue ſit iam gratiam conſecutus. h. d. ſecundùm intellectum gloſſæ.*

Additio. Dixerunt hic Innoc. & Compoſt. quòd per clauſulam generalem poterit conueniri nomine Eccleſiæ is, qui factus eſt Prælatus poſt impetrationem, quia non dicitur propriè conueniri perſona Prælati, ſed Eccleſia. Ioan. And. *in nouel.*

Ex inſinuatione.] Diuiditur in duas partes. nam primò ponitur partis deciſa querela. ſecundò prouiſio, ibi, *Quocirca.* Ab. Sicul. Casvs. Quidam Clericus nomine Io. impetrauit literas præceptorias ſuper prouiſione ipſius ad Epiſcopum Ambianeñ. & poſtmodum ad iudices iſtos literas executorias impetrauit contra Epiſcopum ſupradictum, in quibus cum de monitoriis fiat mentio, Epiſcopus propoſuit coram iudicibus, quòd ſuper hoc nullas monitorias receperat: & conſuetudo eſt Eccleſiæ vel curiæ Romanæ, quòd præceptoriæ non dentur, niſi monitoriæ præceſſerint. Vnde per eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem. conſultus Papa reſpondet, quòd ſi ſuper hoc nullæ monitoriæ præceſſerunt, ſuperſedeant executoriis, dummodo executoriæ de monitoriis fecerint mentionem: alioquin procedant per executorias iuxta traditam ſibi formam. No. quòd ſi reſcriptum faciat mentionem alterius reſcripti, primum reſcriptum exhibendum eſt. Item ex hac decretali colligitur conſuetudo Roman. Eccleſ. in beneficiis conferendis, vt primò dentur monitoriæ, poſtmodum præceptoriæ, vltimò executoriæ: & tunc debet fieri mentio de monitoriis, & præceptoriis. Aliquando tamen dat Papa monitorias literas & executorias ſimul.

¶ *Gloſ. ſeq. reddit cauſam textus, ponit ſtylum curiæ & arguit.*

c ¶ *De monitoriis.*] Sic patet, ꝙ executoriæ non valent facientes mentionem de monitoriis, vbi monitoriæ non præceſſerint, quia veritate tacita ſunt obtentæ & falſitate expreſſa, vt faciliùs literas executorias obtineret, tanquam ſi tacuiſſet veritatem exprimendo, executorias non habuiſſet: vt §. *eod. ſuper literis.* Item ſi tacuiſſet alium de mandato Papæ fuiſſe receptum, non valuiſſet reſcriptum. ∫. *eod. mandatum, & cap. Abbatem.* quæ enim ſint exprimenda in beneficiis impetrandis, dicetur ∫. *eod. cap. ſi propoſuit.* Quandoque tamen executoriæ prima vice conceduntur §. *eod. cap. Capitulum ſanctæ crucis,* ſed illud de ſpeciali gratia. Sed ordo & conſuetudo curiæ eſt [b], quòd primò monitoriæ, ſecundò præceptoriæ, vltimò executoriæ conceduntur. §. *eod. conſtitutus.* Et eſt hic argumentum, quòd ſi quis in aliquo inſtrumento faciat mentionem alterius inſtrumenti, non creditur ei, niſi exhibeat primum. *C. de eden. Authen. ſi quis. &* ∫. *de fide inſtrumen. c. 1. &* ∫. *de offic. deleg. cum in iure.*

b *Olim ſunt. ſed hodie non eſt neſſe quandoque in literis, quæ ſcribūtur ſuper receptione mandatorum.* Ioan. And.

M*Andatũ Apoſtolicum.*]Non intendit Papa eundé collatoré grauare de duobus, vbi pro ſecundo ſcribit cum clauſula,[ſi pro alio nó eſt reſcriptú,qui huiuſmodi gratiá proſequatur.]etiá primo tépore datæ vel præſentationis ſecundi gratiá aſſecuti. In prima ponit dictú.In ſecunda eius rationé ibi,*Cum ſuper*.Ab.Sic.

Casvs. Papa mandauit Epiſcopo Nouienſi, vt magiſtrum Silue.faceret recipi in Canonicum & in fratrem Eccleſiæ ſuæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſerit, qui huiuſmodi gratiam conſequatur: ſed Epiſcopus iam alium ad mandatum Papæ receperat, qui beneficium in eadem Eccleſia obtinuerat:dubitauit Epiſcopus, vtrum teneretur proſequi mandatum Papę,ex eo quod dicebatur in mandato [ſi pro alio non ſcripſerimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur,] cùm nullus proſequeretur hanc gratiam,ſed iam eſſet proſecutus. Conſultus Papa dicit,quòd ex quo alium iam recepit ad mandatum ſuum, mandatum illud proſequi non debet, quia non eſt intentio Papæ grauare Eccleſias ſuper receptione duorum. Not.quòd Papa per ſuas literas non intendit aliquos grauare ſuper plurium receptione,niſi in literis hoc dicatur.

CAP. XXXVIII.

MAndatum [a] Apoſtolicum ad te directum, vt magiſtrum S. faceres in Canonicum recipi & in fratrem Nouień. Eccleſiæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, alio iam beneficium per noſtras literas obtinente,proſequi non teneris. ¶ Cùm ſuper receptione duorum [b], grauandi Eccleſiam antedictam, non fuerit intentio [c] mandatoris.

¶ Idem.

¶ *Eccleſia in qua Papa primus dedit monitorias, & ſecundus executorias, per primum, non per ſecundum,intelligitur grauata.*

CAP. XXXIX.

LIteris Apoſtolicis ad vos directis, vt G.Clericum reciperetis in Canonicum & in fratrẽ: niſi pro alio fuiſſet per nos Eccleſia veſtra grauata, mandatum noſtrum vos exequi voluimus & mandamus. ¶ Non obſtãte quòd T. Subdiaconum per noſtras literas executorias recepiſtis, qui à bonæ memoriæ H. prædeceſſore noſtro monitorias [d] impetrauit. ¶ Cùm factum prædeceſſoris [e] noſtri potiùs, quàm noſtrum fuerimus proſecuti †.

¶ Idem.

¶ *Diœceſanus cui ſcribitur, vt in diœceſi ſua, vbi pro alio ſcriptum non eſt, prouideat vel faciat prouideri, non poteſt id exequi circa beneficium ſpectans ad collationem alterius iam pro alio grauati.*

CAP. XL.

ABbatem, qui mandatum Apoſtolicum iam recepit [f], vt S. Clerico in aliqua Eccleſiarum ſui monaſterij prouideret, † & per literas generales [g] ad Diœceſanum Epiſcopum obtẽtas, vt in diœceſi ſua (vbi pro alio ſcriptum non eſſet) faceret prouideri [h],cogi iuris ratio non

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.*

a ¶ *Mandatum.*] Videtur fatua hæc quæſtio, cùm diceretur in literis[ſi pro alio non ſcripſimus,qui huiuſmodi gratiam proſequatur.] Dubium potuit eſſe, ex eo quod dicit [qui huiuſmodi gratiam proſequatur] quia iam receperant alium de mandato Papæ,& ſic non proſequebatur: immò iam proſecutus erat illam gratiam, ex quo credebat ex verbo illo, *proſequatur*, quòd non competeret ei exceptio, cùm iam eſſet receptus: multò fortiùs competebat (vt hîc patet,) [a] & competit hæc exceptio recepto mandato, ſi poſteà pro alio mandetur, licèt primus adhuc non ſit receptus j.*eod.Abbatem &* ſ.*eod.Capitulum ſanctæ crucis*.ſecus ſi eſſet repulſus.

¶ *Glo.ſeq.ponit duas opiniones,& primam approbat.*

b ¶ *Super receptione duorum.*] Et ita habes hîc. & j.*c.prox.& C.Abbatem*.quòd Papa non intendit aliquos grauare ſuper receptione duorum: quare ſi ſcribit pro aliquo recipiendo in aliqua Eccleſia:licèt clauſula illa[ſi pro alio non ſcripſimus]non ſit ibi, tamen ſubintelligitur ſicut illa [ſi perſona idonea eſt] j.*de elect.cauſam quæ*. & ſicut illa [ſi preces veritate nitantur] ſ.*eod.cap.2.* quia non eſt intentio Papæ grauare aliquos in receptione plurium.vt dicit hîc. Alij dicunt in contrarium: quòd in fauorem Eccleſiæ ponitur illa clauſula [ſi pro alio non ſcripſimus]quia ſi nõ opponatur: nihilominus tenentur eum recipere,pro quo ſecundo mandatur. Sed iſta litera(vt mihi videtur)contradicit,& Papa conſueuit illam exceptionem remouere hoc modo[non obſtante ſi pro alio vel aliis ſcripſimus] ſicut dicit [non obſtante certo Canonicorum numero iuramento firmato,vel quacunque alia firmitate vallato] & ſecundum illos fruſtra ibi ponitur,non obſtante ſi pro alio,&c.

¶ *Gloſſ.ſeq.arguit.*

c ¶ *Non fuerit intentio.*] Arg.quòd per ſuas literas nõ vult alicui graue præiudicium inferre.ſic j.*de offi.deleg.ſuper eod.&* j.*de offi.ordi.licet.&* j.*de auctor.& vſu pal.ex tuarum. & 9.q.3. nunc verò. & ff.ne quid in loc.pu.l.2. §.ſi quis a Principe. & §. merito.&* j.*de conſue.cum olim.in fi.* Item intentio mandantis conſideranda eſt j.*de præben.cum cauſam.& c.vlt. &* j.*de procurat.petit.*[b] & eadem ratio quæ mouet delegantem,mouere debet delegatum.ſ.*eod.ſuper literas.*

LIteris Apoſtolicis.] Diuiditur, quia primò ponitur mandatũ, quòd exequi iubet. Secundò tollit exceptionem ibi. *Non obſtante.*]Tertio exprimit cauſam ibi,*Cum factum*. Abb.

Casvs. Honorius tertius mandauit quibuſdã Canonicis per literas monitorias,vt T.Subdiaconũ reciperent in Canonicũ & in fratrem demũ mortuus eſt D.Honorius: præterea D.Gregorius IX.ſucceſſor Honorij mandauit per literas executorias eiſdé Canonicis,vt dictũ Subdiaconum reciperẽt in Canonicũ, & ſic fuit receptus. poſteà verò idem Gregor.mãdauit eidé vt G.Clericum reciperent in Canonicũ, niſi pro aliquo per ipſum eorũ Eccleſia eſſet grauata. Dicebant Canonici, quod non tenebantur ipſum recipere,cùm alium ad mandatum Greg.eiuſdem recepiſſent. Mandat Gregor.Papa,vt illũ G.Clericũ reciperent.non obſtante quod T. Subdiaconum per literas executorias ipſius Greg. recepiſſent, cum factum Honorij potius, quàm ſuum fuerit proſecutus. Nota quòd ſucceſſor factum ſui anteceſſoris debet ſemper in effectũ ducere ſaltem de honeſtate.

¶ *Glo.ſeq.arguit & remittit.*

d ¶ *Monitorias.*]Argu. quòd per monitorias ius acquiritur:quod non eſt verum: nec etiam per præceptorias vel etiam executorias ſed officium iudicis implores vt recipiatur.de hoc not.ſ.*de renun. cap. venient. in not.qua incipit. argum. quod per literas*

¶ *Glo.ſeq.primo arguit: ſecunda pars recitetur per quæſtionem quid ſi ad mandatum legati. &c.*

e ¶ *Cum factum prædeceſſoris.*] Nota arg.quòd ſucceſſor tenetur adimplere factum prædeceſſoris ſui.12.q.5.*quia Ioannes.& 16.aliud*.Sic & mandatum ſeu præceptum factum prædeceſſori, ſucceſſor tenetur adimplere.18.*q.2.dudum*. Sic etiam patet ex hac decre quod ſi aliquis ſit receptus ad mandatum legati vel prædeceſſoris, per hoc non ſit præiudicium ſucceſſori, nec intelligitur Eccleſia grauata in eo caſu.& ſicut clauſula illa[ſi ad mandatum Papæ [c] alium non recepiſtis] habet tantum locum in eo mandato, nec habet exceptionem,ſi ad mandatum prædeceſſoris vel legati alium recipit, ſed etiam in legato ipſius mandantis videtur contrarium: quia auctoritate Papæ,qui delegauit,factum eſt;& qui per alium facit. per ſeipſum facere videtur *ff.de admin.tut.ita autem.§ geſſiſſet. &* j.*de ſenten.excommu.mulieres.* Si hoc ſit factum de ſpeciali mandato,locum haberet exceptio,ſed de generali non videtur.

ABbatem]Commodè non poteſt iſta decre.diuidi,cum vnico conſtructu contineatur.poteſt tamen quoad intellectum ſic diuidi: quia primò ponit thema, ex quo reſultat citata quæſtio:& ibi,*cogi*.ponitur eius ſolutio. Ben.Capra.

Casvs. D.Papa mandauit Abbati S.Proculi, vt S.Clerico in aliqua Eccleſia ſui monaſterij prouideret. Poſtea mandauit Epiſcopo Bononień. per literas generales,vt cuidam alij Clerico faceret prouideri in ſua diœceſi,vbi pro alio ſcriptum non eſſet. Epiſcopus compellebat Abbatem, vt illum Clericum in aliqua Eccleſia faceret recipi. Abbas dicebat, quòd iam receperat mandatum pro alio. Vnde Epiſcopus per literas generales ipſum ad prouiſionem illius non poterat compellere. Papa reſpondet,quòd Abbas ad hoc cogi non debet,nec poteſt illum Epiſcopus aggrauare ſuper conferendis beneficiis vel Eccleſiis,etiamſi Epiſcopus haberet facultatem Clerico per eaſdem literas prouidendi. Not. quòd qui primò præſentauit literas ſuas, ei prouideri debet, nec poteſt compelli,vt alij prouideat per alias literas:vt patet hîc.

f ¶ *Iam recepit.*]Vide quòd dicit[qui mandatum Apoſtolicum iam recepit]non dicit[qui iam prouideret] & ſic patet,quòd qui primo ſuum mandatum repræſentat, ille debet beneficium obtinere: vt *ſuprà eodem Capitulum ſanctæ crucis. & infrà de appellation. vt debitus.* & ſic tenebatur Abbas iſte prouidere S. Clerico, dumtamen alij de mandato eiuſdem non prouiderit, nec Epiſcopus per literas illas generales poteſt cogere Abbatem, vt dicit, ſuper Eccleſiis vel beneficiis conferendis. Iſta tria capitula ſuperius proxima idem videntur dicere; tamen differunt.

g ¶ *Per literas generales.*]Hic habes,quod generale mandatum ſecundo impetratum, non derogat ſpeciali primò impetrato de hac materia dictum eſt ſ.*eod.c.*[d]

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an executor datus per formam iſtam,faciat prouideri,&c.*

h ¶ *Faceret prouideri.*]Per hanc formã nõ poteſt facere prouideri in aliqua plat.ita j.*de præben.c.vlt.* niſi hoc ſpecialiter exprimatur in literis:vt hîc dicitur in fine huius cap. Per iſtam formam facias

prouideri

a *Et ſic præſens trahitur ad præteritum. ff. de ver.ſign. verbũ erit. Io.And.*

b *Vide text. in l. talis ſcriptura.ff. de leg.1.*

† *executi.*

† *In antiquis ita.per literas generales ad diœceſanũ obtentas,& remouenda planè videtur omnino dictio, &c. vt ſerses docet.*

c *Hoc non credo: puto enim aliud, ſi dicatur ad mandatum noſtrũ. ad hoc* j.*co. ſi gratioſè. lib.6. Ioan. And.*

d *Adde tex. & ibi Bar. in l.1.§.1.ff. de no. op. nunc. & in l 3. §.transfugas: & ibi Angel.ff. de ſica.*

prouideri] executor, cui hoc ius mādatur, poteſt ſolummodo excommunicare contradicentes ſibi: ſed non poteſt eum inſtituere, vel in poſſeſſionem mittere. Contrarium tū videtur j. *de praben. pro illorum*. ſed n̄ on contradicit. & intellige, prout ibi notatur. Sed per formam iſtam [mandamus tibi, quod prouideas tali in aliqua Eccleſiarum tuarum] poteſt illum ponere in poſſeſſionem, inueſtire, ac excommunicare cō tradictores, niſi rationabile aliquid oſtendatur, ſecundum quod dicitur hic in ti. poteſtatē habent prouidendi. & ita vtraque formarum iſtarum exprimitur *in c. iſto Abbatem*. & de hoc not. j. *de cōceſ. praben. cū noſtris. & j. de praben. cap. vlt.*

permittit, nec ſuper conferendis Eccleſiis aut beneficiis aggrauari, etiam ſi facultatem habeat diœceſanus, per eaſdem litteras prouidendi [a].

¶ Idem.

¶ Per reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excōmunicatum ſi contra Concilium eum excommunicauit, datis executoribus: qui eo non parente exequantur, nō excommunicatori, ſed executoribus cognitio demandatur.

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui contra ſtatuta † Cōcilij [b] generalis aſſerit ſe digatum, litteris ad excōmunicationem [c] obtentis,

a ¶ *Prouidendi.*] Cum dicitur in litteris: Auctoritate noſtra prouideas in aliqua Eccleſia tuæ diœceſis: etiam ſi curam habeat animarū. Bernard.

† *Lateran. ſub Innocen. 3. cap. 47.*

AB *excommunicato*.] Diuiſio, quia primo ponitur factum: ex quo reſultat quæſtio, ſecundò ibi. *Non excommunicatori*, ponitur ſolutio, tertio in ſolutione inſeritur ratio ibi, *Qui de facto*. Abb. Siculus.

Casvs. Quidam Prælatus excōicauit quēdam ſubditū ſuū cōtra formā Cōcilij generalis, (quod eſt j. *de ſent. excōm. ſacro.*) ſcilicet nulla monitione præmiſſa. Iſte cōqueſtus fuit dño Papæ: vnde mādat ipſi excōicatori, q, ſi ita eſt, ipſum ſine difficultate abſoluat: alioquin mandat aliis, vt ipſum abſoluāt, ſi excōicator ipſum nō duxerit abſoluēdū. Super verbis iſtis [ſi eſt ita] orta eſt dubitatio, vtrū cognitio iſta pertineat excōicatori, an aliis, quibus hoc mādatur? Dr hic, quòd iſta cognitio nō demādatur excōicatori, q de facto ſuo certus eſſe debet licèt deferatur eidē, ſed aliis mandatur. Nota q̄ qui contra Cōcilium excommunicatur, ſine difficultate debet abſolui. Item nemo debet proprium factum ignorare.

b ¶ *Concilij generalis.*] §. *de ſenten. excommun. ſacro.*

¶ *Gloſſ. ſeq. obijcit & reſpondet, quærit & ſol. arg. & remittit, & iudicem inſtruit.*

c ¶ *Ad excommunicatorem.*] Sed quare remittitur ad ipſum, cū iam inique proceſſerit contra ipſum, & ideo ſuſpectus eſt ei? Ad hoc dicas, quòd hæc eſt forma & conſuetudo Eccleſiæ, quòd ſi aliquis cōqueritur ſe excōicatū iniuſtè fuiſſe. ſiue cōtra debitā formam cōcilij generalis, ſi periculū nō eſt in mora, remittitur abſoluēdus ad ſuū excōicatorē. j. *de ſen. excom. ſacro.* [a] & in hoc defertur ipſi excōicatori, vt factū ſuū ipſe corrigat: qui veritatem ignorare in proprio facto non debet: vt hic dicit. & j. *de offi. ord. ad reprimendam*. & fortè ad verecūdiā ſuam, vt ſuū proprium factū corrigat, & emēdet, quòd quidē pōt. j. *de accuſatio. qualiter. & quā. & j. de ele. noſti. & 3. q. 9. quod quis*. Sed potiꝰ parcitur ei, ex eo q ipſe ſemet abſoluet. maius eſſet ei opprobriū, ſi alius factū ſuū corrigeret: nec debet etiā expectare, vt ab aliis corrigatur. *in authē. de nupt. in ſi. coll. 4.* & ideo dicit, licèt in hoc deferatur eidē. Et quia per ſimplicē querimoniā retulit hoc ad ſuperiorē, & nō per appellationem, remittitur ad excōicatorē. ſi enim appellaſſet, nō remitteretur ad excōicatorē. j. *de ſent. exco. per tuas.* niſi vellet ſuperior ei facere gratiā: [b] vt *in d. c. per tuas.* & hoc in ordinario, ſecus in delegato, qū ab ipſo appellatur, tūc nō remittitur ad delegatū. Sed quid de cauſa principali: nūquid ipſe idē pōt cognoſcere de hoc? Ita quidē ex quo nō appellauit. debuit enim appellare, & ſic eſſet exēptus in totū *arg. j. de appellat. ad hæc & c. propoſuit.* Et ita ſuſpēſus vel excōicatus minori excōicatione poteſt abſoluere excōicatū. j. *de ſen. excom. ſacro. & ſuſpenſus ſuſpēſū.* j. *de ſen. excom.* duobus vbi de hoc. ſi verò iudex iſte certus eſt, q iuſtè proceſſit, nō abſoluet illū: quia delegatus cū de hoc cōſtiterit, remitteret illū ad ſuū excōicatorem, vt eius mandato pareat. Quid de principali quæſtione? dic, vt in vltima notula dicitur.

a *Vide Bal. in l. ſi is, qui C. ſi pe. appel. mor. in ter. verſi. anathematis. & Spe. in titul. de ſent. prola. §. vt autem verſ. illud autem ſcias.*

b *Quod poteſt, etiam non remittat eū ad iudicem à quo appellauit, vt eum iudicet ſed vt eum reſtituat: vt nor. 2. q. 1. notum. Ioan.*

d ¶ *Sine difficultate.*] Iuramēti vel alicuius mādati aut cautionis.

¶ *Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.*

e ¶ *Exequātur.*] Iſti non poſſunt abſoluere illum, niſi poſt terminum elapſum aſſignatum ipſi excōmunicatori, alias non teneret abſolutio. ſic j. *de appel. vt debitus.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter ignorantiam facti proprij & alieni, & probabilem & non probabilem remittit & arguit.*

f ¶ *De facto ſuo certus eſſe.*] Et ſic vī, q nō licèt alicui factū proprium ignorare. & hoc verum eſt, niſi habuerit probabilē cauſā ignorantiæ. 34. q. 2. *in lectū. arg. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis.* aliàs ignorantia proprij facti nō excuſat: quia non eſt veriſimile, q quis ignoret vires patrimonij ſui. *C. de reſcin. vēn. quiſquis.* & hic. Sed in facto alieno tolerabilis eſt error vel ignorantia *ff. pro ſuo. l. vlt.* & hoc verum eſt, ſi probabilis eſt, ſed craſſa & ſupina ignorantia in facto alieno non excuſat 16. *diſt. quod dicitis & 1. q. 1. qui & humanū, & j. de poſtu. præla. c. 1.* in talibus non requiritur, q ſit nimis diligens & curioſus, nec minus negligens. *ff. de iur. & fac. igno. nec ſupina*. De hac materia: no. 1. q. 4. c. *turbatur. §. notandum.* & g. eſt hic. q. òd in notoriis nullæ ſunt partes iudicis niſi quātum ad ſententiam. Additio. Præcedit tñ citatio vel requiſitio: vt hic vides. Ioan. And.

vt (ſi eſt ita) ſine difficultate [d] abſoluat eundem, & † aliis deputatis iudicibus, qui (eo nō parente) mandatum Apoſtolicum exequantur [e]: ¶ Non excommunicatori (qui de facto ſuo [f] certus eſſe debet, licèt in hoc deferatur eidē) ſed illis cognitio [g] demādat.

† *& aliis ſubdelegatis, & in iudicibus deputatis.*

¶ Idem.

¶ Si impetrans reſcriptum, ad beneficium, dixit ſe non beneficiatum: cum tamen haberet beneficium, licèt exiguum, non valet reſcriptum.

CAP. XLII.

SI proponēte aliquo nōdū ſe beneficium Eccleſiaſticū aſſecutū ſuper prouiſione ipſiꝰ licèt minꝰ competēs [h] obtinētis, reſcriptum

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per q. ſ. quod ſit officium legatorum quib. ſcribitur.*

g ¶ *Cognitio.*] Tñ antequā cognoſcat, vtrum iuſtè vel iniuſtè ſit excommunicatus, debet abſolui, ſi hoc petierit [c] præſtita cautione & iuramento, quòd pareat mandatis Eccleſiæ. j. *de offi. deleg. cum contingat.* & poſtea iſti delegati cognoſcent, vtrum fuerit excommunicatus contra ſtatuta Concilij generalis: & ſi inuenerint, quòd iuſtè fuerit excōicatus, aut ſeruata fuerit forma Concilij, remittēt illū ad ſuū excōmunicatorē, vt eius mādatis pareat ſuper cauſa, pro qua fuerit excōmunicatus. j. *de offi. deleg. prudētiā. vēr. ſi.* Et hoc quod diximus. debet ſtatim abſolui antequā cognoſcatur, verum eſt, niſi aduerſarius obiicit, quod non debet ſtatim abſolui, quia fuerit excomunicatus pro manifeſta offenſa [d] vel quia non paret rei iudicatæ. *ff. de re. iud. qui reſtituere. & j. de offi. deleg. querentis* quo probato nō abſoluetur niſi ſatiſfaciat. j. *de verb. ſig. ex parte. & c. ſeq. & j. de ſen. exc. ſolet. in decre. nou.* [lib. 6.] Si verò inuenerint, quòd iniuſtè fuerit excōicatus: tunc delegati iſti cognoſcent de cauſa illa, pro qua fuerit excommunicatus.

c *Hoc intellige ſecundūm decr. per tuas. de ſen. excom. Ioan. And.*

d *Vel manifeſta contumacia. vt infra de ſenten. excom. venerabilibus. §. ſecus lib. 6. Io. An.*

SI *proponente*.] Hodie dicendum eſt, vt clarius habetur *in c. ſi motu proprio, de praben. lib. 6.* vbi indiſtinctē deciditur, quòd qualecūque beneficiū habeat impetrās niſi de illo faciat mētionem, non valet impetratio ſecundò. Et diuiditur iſta decre. in duas partes. in prima ponitur quæſtio, in ſecūda ſolutio ibi. *Illud* Abb. Casvs. Aliquis habebat modicū beneficiū, de quo cōmodè nō poterat ſuſtētari, & impetrauit litteras ſuper beneficio obtinēdo, proponēs ſe nōdū beneficiū aſſecutū, nullā faciendo mentionē de beneficio, licèt modico, quod habebat. Papa conſultus dicit quòd litteræ illæ nō valēt: quia fraudulēter ſunt obtētæ. No. quātumcunque modicum ſit beneficium, ſemper de ipſo eſt mentio facienda, ſi aliud beneficium voluerit impetrare.

¶ *Gl. ſeq. obiicit probans ſex modis no curādū de modico, & reſpōdet per quatuor rationes, demū quærit, ſoluit alle. duo iura in cōtrariū.*

h ¶ *Minus competens.*] Sed videtur, quod hoc obē ſſe non debeat: quia huiuſmodi modica non nocent. modica enim res nō inducit ſimoniam j. *de ſimo. & ſi quæſtiones. & 1. q. 1. iudices.* & modicum damnum de facili toleratur. 12. q. 2. *bonæ rei*. [e] & modica poteſt Epiſcopus alienare. 12. q. 2. *terrulas*. nec pro modico reſtitutio datur. *ff. de nō in integ. reſti. ſcio* & pro modico nec plꝰ nec minùs *de conſe. diſt. 2. re vera*. nec pro modico datur actio de dolo. *ff. de dolo. ſi oleum in fin.* Sed contrarium videtur, quiā fraudulenter tacuiſſe videtur, vt eiꝰ litteras impetret, & quæ in fraudem fiunt, impūtatur j. *eod. ſuper litteris*. Præterea iſte tacēdo modicum beneficium ſibi præiudicauit: vnde quærat ſibi victum ex artificio ſuo. 91. *diſ. clericus victum*. quia ex quo ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poteſt. 32. q. 5. *hortendus*. & vnuſquiſque in ea vocatione maneat, in qua vocatus eſt. 70 *diſt. ſanctorum*. exēplo Apoſtoli faciat dicentis: *Ad omnia quæ mihi opus erant, miniſtrauerunt manus iſtæ* 21. q. 1. c. 1. immo non eſt aliquis inſtituendus. niſi tantum ſibi aſſignetur quod ſibi, prouidere & Epiſcopalia iura perſoluere poſſit. j. *de praben. de monachis*. Planum eſt enim, quòd tenetur inde facere mentionem, alias non valerent litteræ, & ſic ſoluitur hic quæſtio illa, quæ ponebatur j. *de praben. cùm teneamur.* Sed aduerte quod dicit in principio (ſi aliquo proponente ſe nullum beneficium Eccleſiaſticum aſſecutum, ſi ita quis modicum habens beneficium ſignificet Papæ, ſine dubio mentitur, & ideo nullū cōmodū debet habēre de litteris j. *eo. ſuper litteris*, quia in fraudem tacet modicū beneficium. Sed ſi aliquis diceret ita dño Papæ: Supplicat ſanctitati veſtræ talis pauper Clericus, vt in tali Eccleſia beneficium ei conferre dignemini, nunquid valent tales litteræ, quia tacuit de modico beneficio, & tamē verū dixit, quia pauper eſt in veritate. Illa forma,

e *Et j. de donat. Apoſtolicæ. de hoc j. in procemio in gl. & multa alia exempla. quibus non curamus de modico colligit Archid. de præbendis, c. non poteſt in princ. libro 6. adde l. 1. in ſi. ff. de vent. inſpiciend. & l. ſi quis conduxerit. & l. habitatores. ff. locati.*

non

non videtur contradicere huic decre. quia non dicit ſe habere vel non habere beneficium. Dici poteſt adhuc, quod non valent, quia ſemper videtur facere in fraudem beneficium, licèt modicum, vt citius litteras obtineat ſimpliciter ſe pauperem Clericum appellando: quia per hoc intelligit Papa, quod nullum habeat beneficium †. Quidam dicũt quòd bene valent: quia non dicit ſe nullum, ſed pauper beneficium habere. ǰ. de præbend. dilecto filius. G. & bene dicunt, quòd non eſt neceſſe quòd de modico teneatur facere mentionem. ſ. eo. poſtulaſti. & ǰ. de ſti.

† ab hoc loco vſq; in finem in antiquis exemplaribus ita habetur poſt verbum beneficium: arg. contrà ſ. eo. poſtulaſti. & ǰ. de præb. non dilectus filius G.

¶ Gl. ſeq. ponit nouem conditiones ſubintellectas in litteris beneficialibus, & ponit verſus.

a ¶ De hoc mentionem.] Nota ergo, quod qui habet modicum beneficium, nihilominus tenetur inde facere mentionem. & multæ conditiones aliæ ſubintelliguntur, ſine quibus litteræ non valent, ſi eſt Clericus. ǰ. de transſa. ex litteris. Item ſi non habeat aliud beneficium. ſ. eod. cum adeo. Item ſi velit reſidere in Eccleſia ǰ. de cler. non reſi. relatum. Item ſi eſt dignus ſ. eo. cum adeo. & ǰ. de ele. cauſam quæ. Item ſi Eccleſia tot poteſt ſufficere ǰ. de inſti. c. 1. c. auctoritate. & de vi. & hone. Cler. quũ. ſ. de conſti. cum M. Ferrarien. Item ſi de terra illa eſt oriundus. 71. diſt. hortamur. & ǰ. de Epiſ. & Clericis in Eccleſiis. & ǰ. de Cler. peregri. ex nobis. Si habet perpetuam Vicariam, quæ ſufficiat ſibi ſ. eo. poſtulaſti. Item ſi ad mandatum Papæ alias ſit receptus. ſ. eod. tribus proximis cap. Vel ſi quam aliã iuſtã habeat excuſationẽ ſ. eo. ſi quũ. vnde potes notare verſus. Clericus indigena, dignus, pauper reſidenſque. Redditus, vt pateant, ſcripta ſunt iſta neceſſe.

Apoſtolicum, de hoc mentionem [a] non faciens, impetretur. Illud veluti fraudulenter obtẽtum dicimus non valere.

¶ Idem Epiſcopo Parienſi.

¶ *Abutentes reſcripto Apoſtolico in caſibus hic enumeratis, priuantur cõmodo reſcripti, & condemnantur ſumptib. & damnis aduerſario.*

CAP. XLIII.

QVia nonnulli diuerſis modis litteris Apoſtolicis abutuntur, ſtatuimus, vt quicumque obtentas ſub nomine [b] ſuo litteras, aliis eiuſdem nominis [c] tradunt, qui quos volunt fatigant indebitè per eaſdẽ, & qui eas tali modo recipiunt, quique illos, contra quos nihil habent quæſtionis [d], faciunt in iudicium euocari, aut litteras ipſas ad futuras trahunt controuerſias [e], quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ, ſeu quenquam ſuper vno negotio [f], vel etiam malitioſè ſuper pluribus perſonalibus actionibus [g], quæ ſub vno iudice poſſent tractari commodiùs per varias litteras [h] coram diuerſis iudicibus trahunt: vt laboribus fatigatus & ſumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri ſuo, aut reus actorem eodem tempore ad diuerſa loca [i], vel indeterminatè [k] ad villam, quæ communẽ cum pluribus eiuſdem prouinciæ villis habet vocabulum, citari procurat: vt dum non comparuerit, excommunicetur quaſi contumax, & ſic cum à ſua intentione repellat: earundem litterarum commodo careant, † & aduerſariis in moderatis expenſis ac damnis, quæ propter hoc eaſ pertuliſſe conſtiterit, condemnentur.

Prima gloſſ. ponit ſeptem ſpeciem.

QVia nonnulli diuerſis.] Septem ſpecies fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres committuntur impetrãdo, & quatuor in abutendo, pœna verò cõis eſt omnibus, vid. licet priuatur commodo litterarum & condemnatur in expenſis, & hoc ſufficit pro ſummario & diuiſione ſecundum Io. And.

b ¶ Sub nomine ſuo.] Sex vitia in hoc capitulo reprehenduntur, Primò reprehẽduntur illi qui litteras ſuo nomine impetratas, aliis eiuſdem nominis tradunt, & qui eas tali modo recipiunt. Item & illi qui tradũt ad iudicium illos, contra quos nil habent quæſtionis. Et qui literas ad futura extendunt negotia, quæ nondum erant tempore impetrati reſcripti exorta. Item qui ſuper vno negotio trahunt reum ad diuerſos iudices, vel etiam trahunt reum ſuper pluribus perſonalibus actionibus coram diuerſis delegatis, quæ ſub vno iudice commodius tractarentur. [a] Item & reus qui eodem tempore trahit actorem ad diuerſa loca, vel indeterminatè ad villam, quæ habet cõe nomen cum pluribus villis: omnes iſtæ perſonæ quæ malitiam iſtam exercent, carere debent cõmodo litterarum, & in expenſis ſunt puniendæ. & hoc dicit decre.

a Text. eſt in l. 2. C. ſi contra ius, vel vtil. publi. & ibi Bald. Idem in l. 1. C. quando. li. prin. dat. & in c. diſpend. 2. eo. tit. lib. 6.

c ¶ Eiuſdem nominis.] Tali malitiæ obuiandum eſt, & põt de facili obuiari, vt proprium nomen cum cognomine in litteris apponatur, & huiuſmodi generalitas nominis remoueatur, ita quòd de perſona certa in litteris cõſtet. ff. ſi cer. pe. certam. Et tã iſti qui litteras tradunt, quàm qui modo tali recipiunt, eodem reatu criminis inuoluuntur. ſimile. ǰ. de reſt. ſpo. ſæpe contingit. & ǰ. de alie. iu. mu. cauſa fact. c. 1. & 2. & ǰ de iud. quia V.

Nomen, & cognomen in litteris eſt exprimendum.

d ¶ Quæſtionis.] Et iſti quidem rectè puniuntur, qui calumnioſè trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli, & in expenſis cõdemnari. ǰ. de pœ. calumni. & ff. de iud. eum quem temere. ǰ. de do. & contu. cæter. in decr. nona. Inno. iiij. [lib. 6.]

Pœna calumnioſè trahentium alios ad iudicium.

¶ Glo. ſeq. obiicit. ſecundo coadunnat textum per ſex rationes.

e ¶ Ad futuras trahũt cõtrouerſias.] Sed videt quòd hoc quidẽ fieri poſſit: qa rei quæ nõdum eſt, poteſt cõſtitui ſeruitus ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi ſeruitus. §. futuro ædificio. & ff. ſi ſer. vẽn. l. vlt. ff. de ſer. vr. præ. Labeo. Sed cõtra, res quæ nõ dũ eſt, accuſari nõ põt ǰ de deſp. impube. ad diſſoluẽdũ. & id de quo agẽdum eſt, primò in rerũ natura dẽt eſſe ff. de in. codi. quid. reſ. rãt. §. 1. & collegio quod nõdũ eſt, nõ datur priuilegiũ. ǰ. de eccle. adi. ad audientiam. 2. & prædio quod nõdum eſt & c. ff. com. præd. l. 1. nec poteſt [1] dici verum, quod nũquam fuit. de pæn. diſt. 2. in fi. præterea decretũ ipſo iure nullũ eſt, quod eſt datũ de ea re quæ adhuc in cõtrouerſia nõ eſt. ff. quod cuiuſq; vniuer. no. itẽ eorũ §. ſi decuriones. Ergo rectè dicit, quòd reſcripta ad futura negotia nõ trahũtur. [b] quod verũ eſt per iura prædicta in cõtrariũ aſſignata. & arg. bonũ ff. de au. & arg. leg. l. ſi ita. ADDITIO. Hac demõſtratione, veſtẽ meã, argẽtum meũ, ſeruos meos, præſens nõ futurũ tempus oſtenditur. Ioan. And.

Reſcripta ad futuras lites trahuntur.

1 Dici non poteſt verũ, quod nunquam fuit.

b Tex. eſt in l. 2. & ibi Bald. & in l. falſo. in gl. 1. & ibi Cy. & Pet. C. de diuerſis reſcri. idem in l. 1. C. quando li. prin. da.

f ¶ Super vno negotio.] Hoc planum eſt: quia iſte debet commodo carere verſuſq; reſcripti. ſ. eod. ex tenore. & in expenſis puniri: vt hic in fi. dicit. immò vr, quòd debeat cauſã perdere, ſicut ille qui petit ſeruũ in diuerſis iudiciis, perdit cãm. C. de aſſer. tol. l. 1. §. vlt. quia [a] vbi cœpit iudiciũ, ibi debet finiri. ǰ. de fo. cope. c. propoſuiſti. & ff. de iud. l. vbi.

a Vbi cœpit iudicium ibi eius finis debet eſſe.

g ¶ Perſonalibus actionibus.] Et in hoc obuiãdũ eſt eorũ malitiis: quia malitiis hominũ nõ eſt indulgẽdũ ſ. eo. ſedes. ff. de rei vẽn. in fundo. Et malitia ſatis apparet, ſi illum, quem pro talibus actionib. cõmodiùs poteſt trahere corã vno, trahit illum ad diuerſos iudices: quia quaſi vnũ negotium eſt, & perinde habetur, ac ſi ſuper eodem negotio traheret illũ ad diuerſos iudices: immo videtur, quòd omnes illas perſonales actiones poſſit proponere in eodem libello. C. de anna. excep. l. vlt. ſed etiam proceſſus per tales litteras habitus non valet: vt in decre. Inno. iiij. c. diſpendia. eo. tit. lib. 6.] ſecus in realibus: vt not. in d. c. diſpendia.

† Adde generaliter de actibus, qui infirmant reſcriptum. [3] l. 1. & Doctores. C. ſi cõtra ius, vel vtil. publi.

¶ Glo. ſeq. arguit contrarium, & ſoluit.

h ¶ Per varias litteras.] Secus ſi coram ordinario: quia ſi pro vna perſonali actione conueniatur coram delegato, pro alia perſonali poterit conueniri coram ordinario: vt videtur. Alij cõtrariũ dicunt. Sed ſi coram pluribus ordinariis quis trahatur, idem credo quod in delegatis. Et idem videtur, ſi coram delegato & ordinario trahatur: quia eadem cauſa videtur.

¶ Glo. ſeq. arguit contrarium, & ſoluit.

i ¶ Ad diuerſa loca.] Per hoc quod dicitur [ad diuerſa loca] videtur, quòd poſſit reus trahere actorem ad vnum locum certũ & determinatũ, quòd videtur hic innui, & quòd poſſit, habes. ſ. eo. paſtoralis. 2. reſpon. & ǰ. de offic. deleg. prudentia. §. vlt. Sed contra. C. de ſen. & interlo. omn. iu. Auth. & conſequenter. vbi dicitur, quòd reus actorem ad iudicem alium trahere nõ debet, ſed coram eodẽ: niſi tunc demum lite finita: Rñ. quòd reus bene poteſt trahere actorẽ ad iudicẽ aliũ pẽdẽte priori iudicio: vt dicũt iura prædicta: & hoc idẽ innuitur, dũ dicit [ad loca diuerſa] [c] quaſi ad vnũ nõ prohiberetur. ſed actor habet exceptionẽ, ne reconueniatur à reo corã alio iudice, niſi lite finita, & niſi admittatur talis exceptio, tenebit appellatio, ſi interponatur per Auth. prædict. & ita per exceptionẽ ſuſpenduntur litteræ rei vſque ad lite finitam: & ſi non excipiatur, bene poteſt procedere cõtra illum actorẽ. Dic ſuper hoc, vt dicit alia decre. Inno. iiij. ǰ. eo. tit. diſpendia. [lib. 6.] & ǰ. de mu. pe. c. 2.

c Aliter intellectus huius decretalis vide hic per Doctores.

k ¶ Vel indeterminatè.] Quod eſſe nõ debet: quia certus locus ponẽdus eſt, aliàs intelligeretur de illo loco, vbi iudicare cõſueuit. ff. de iud. ſi locus. ff. de arbi. ſi cũ dies. §. ſi arbiter ar. C. quo. & quũ in ſen. pro. de. l. ſi vt proponis. gñalitas [3] enim parit obſcuritatẽ. ff. de iur. ſiſ ita fidei, qa deliberare nõ põt. ǰ. de appel. ſignificatib. & nimia gñalitas re prob. ǰ. de do. & cõtu. ex litteris. & proinde eſt ac ſi nullũ locũ ſtatuiſſet. arg. ff. de inte. actio. de ætate §. nihil. & vagari nõ licet cũ alteri' dãno ff. mini. prætor edixit. & in tali caſu teneret appel. ſicut ibi, & ǰ. de app. ſignificãtibus. & ǰ. de lo. ob. c. vl. & vbi in aliquo loco nominis eiuſdẽ haberet habitationẽ, & nõ in aliis: tũc debet intelligi de illo loco, vbi quãdoq. habitat.

3 Generalitas parit obſcuritatem.

¶ Gloſ. ſeq. alle. tres concor. quarto obſcurando. ponit opp. ſoluit ſolutioni oppoſit. & reſpondet.

l ¶ Expenſis ac damn.] Et meritò debet iſtorũ malitia puniri in expẽſis & dãnis alteri parti. ſ. eo. c. cæterũ. & ǰ. de do. & contum. ex litteris. ǰ. de appellat. vt debitus. Sed quis puniet eos, cũ iſti nõ habeãt iuriſdictionẽ, & nõ poſſunt illos punire? Ordinari' nõ poteſt illos punire: quia in hoc nullã habet iuriſdictionẽ. Quidã dicũt, quòd ordinari' illos punire dẽt. Mihi videt, quòd iſti iidem iudices pœnam iſtam debent imponere ſuper expenſis & damnis in hoc

ſaltem

ſaltem habent iuriſdictionem, vt de precum veritate cognoſcant & pœnam imponāt: vt hic videtur. quod eodē modo intelligitur. ſ. eo. ceterum. vbi eſt arg. quod ſecundi iudices debēt hāc pœnam imponere. ad hoc eſt op. arg. ſ. eo. ſuper litteris in fi. & j. de appellat. Ut debitum. a & ſi hoc non fecerint iudices, dummodo petitum fuerit ab eis, de ſua ſubſtantia, illud detrimentum reſtituere compelluntur. C. de iu. ſancimus. & poterūt iſti iudices conueniri coram ordinario vel delegato condictione ex l. ſanciimus. Sed quòd iſti iudices, quibus huiuſmodi litteræ dirigūtur, non poſſint, videtur per decre. prædictam: ex litteris. j. de do. & cōtu. vbi primi iudices condemnant, & nō ſecundi. Sed illud ideo fuit, quia coram primis iudicibus obiiciebatur de ſecūdis litteris ab altera parte impetratis, non facientibus expreſſam de prioribus mentionem: vnde primi iudices cōſuluerunt Papam, quod iuris eſſet, & rñdet prout patet in littera, ſcilicet quod ipſi primi iudices cōdēnent partem alteram in expēſis propter dolum ſuum, alias ſecundi deberent imponere pœnam illam, ſi coram ipſis fuiſſet exceptum de primis, & remittere partes ad primos, vt ſic illi iudices pœnam iſtam imponant, coram quibus excipitur: vel quia litteris ſecūdis cōtinetur, quòd primi hoc faciāt: alias ſecūdi debēt condemnare: quia ſi diceretur, quòd iſti iudices quibus litteræ huiuſmodi diriguntur, hoc facere non poſſent, per hoc lites ex litibus orirentur: quia pro eiſdem expenſis oporteret eos iterum litigare: vnde tutius eſt & melius, quòd hoc faciant, vt per hoc malitia iſtorum per pœnam huiuſmodi obuietur.

a Et patet hoc in concitium Viennen. tit. Abbates. & quod hic Vocat damnabis Vocat intereſſe. Ioan. And.

†Lib. 1. epiſtola 64. ad Felicem Epiſcopum Meſſanenſem. & c. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

† *Honorius ep. Archidiaco. & Capitulo Laude.*

†Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† *Vide.*

TITVLVS IV.

De Conſuetudine.

¶ Gregorius in regiſtro.†

¶ *Conſuetudo inferens grauamen Eccleſiis, debet iudicis officio tolli, h. d. ſecundum intellectum magis ſingularem.*

CAP. I.

Conſuetudines a, quæ Eccleſiis grauamen inducere dignoſcuntur, noſtra nos decet conſideratione remittere.

¶ Inno. †iij. Archiepiſcopo & Capitul. Lugdun.

¶ E*x conſuetudine poteſt introduci actus ſiue ſolemnitas, per quā ſine apprehenſione reali trāſfertur poſſeſſio rei abſētis. h. d. & eſt caſus ſingularis ſecundùm Abb. Siculum.*

CAP. II.

Ex † litteris: & infrà. Si verò quis poſſeſſiones aliquas, clauſtris vel aliis religioſis b locis in bona valetudine, vel vltima volūtate, pro ſuorū vult † remedio peccatorū conferre, hanc conferendi formā eſſe proponitis, quòd in huiuſmodi donationibus modicum terræ conſueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij †, quod manu Prælati Eccleſiæ ſuſtinetur: aut ſuper altare ponendum ſibi teſtimonio videntium & audientium, ſub dicta forma, quæ ſcotatio vulgariter appellatur: & infra c. ¶ Diſcretioni veſtrę mādamus, quatenus donationes eorum, quæ ſub obtentu cōſuetudinis d clauſtris, Eccleſiis, vel quibuſlibet locis religioſis piè conferuntur, vel etiā ſunt collata, faciatis irreuocabiliter obſeruari: cùm huiuſmodi ſignum e, quod ſcotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ poſſeſſionis ſit euidens argumentum.

¶ Idem Epiſcopo Pictauanſi. †

¶ *Non valet conſuetudo, vt in cauſis Eccleſiaſticis dictum populi pro ſententia teneatur.*

CAP. III.

Ad † noſtram audientiam noueris perueniſſe, quòd in tua diœceſi etiam in cauſis Eccleſiaſticis conſuetudo minùs rationabilis habeatur, quòd cùm aliqua cauſa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis vtriuſque partis auditis, à præſentibus litteratis, & illitte-

DE CONSVETVDINE.

¶ *Continuatio. Quia viſum eſt ſupra de iure ſcripto, quod conſiſtit in conſtitutionibus & in reſcriptis: merito ſubiicitur de iure non ſcripto, quod conſiſtit in conſuetudinibus. Abbas Siculus.*

Continuatio.

Conſuetudines.] Cōſuetudo inferēs grauamē Eccleſiis, vel eis oneroſa nō tenet. h. d. ſecundū cōmunem intellectum & non diuiditur. Abb. Sicul.

a ¶ *Cōſuetudines.*] Hoc capitulū intelligit de oneroſa cōſuetudine, & quæ multū lædit: & eſt radicitus extirpāda. 8. *diſt. mala. & 12. q. 2. bonæ rei. & 12. diſt. omnia.* nā cōſuetudo debet eſſe rationabilis, & nō cōtra vtilitatē Eccleſiæ. j. *de iis quæ fi. à maiori par. ca. cū in cūctis. & j. de re iud. cum cauſa. & j. eod. ad audientiā. & j. eod. cū venerabilis.* Quando autem cōſuetudo præualeat iuri, & quando non, dicetur j. *eod. cap. vlt.*

De qua conſuetudine ſit hoc caput accipiendum.

Ex *litteris.*] Valet conſuetudo, per quam Eccleſia acquirit dñium & poſſeſſionem rei ſine ſolemnitate legali. Io. And. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur conſuetudo. In ſecunda, ibi, *Diſcretioni*, reſponſio, ſiue mandatum.

Casvs. Talis erat conſuetudo in Dacia, quod ſi aliquis in ſanitate ſeu in vltima voluntate vellet pro remedio peccatorum ſuorum conferre locis religioſis aliquas poſſeſſiones, accipiebat modicum terræ in extremitate pallij, quod pallium manu prælati ſuſtinetur, & ponitur ſuper altare ſub teſtimonio videntium. huiuſmodi donatio vulgariter dicitur ſcotatio. Quidam malitioſè nitebantur huiuſmodi donationes infringere, pro eo quod ſolennitas teſtimonium in huiuſmodi vltimis voluntatibus non ſeruabatur. Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat, quòd huiuſmodi donationes, quæ prætextu conſuetudinis talis conferuntur locis religioſis, vel etiam ſunt collatæ, faciāt inuiolabiliter obſeruari: quia huiuſmodi ſignum, quod ſcotatio dicitur, non eſt ſolum argumentum donationis factæ, ſed etiam traditæ poſſeſſionis. Not. conſuetudinem ſeruandam eſſe in donationibus in vltima voluntate factis locis religioſis. Item not. quod poſſeſſio transfertur per alium actum, quam per traditionem ipſius rei tranſlatæ.

b ¶ *Religioſis.*] In iis enim, quæ religioſis locis relinquuntur, nō requiritur ſolennitas teſtamentorum. j. *de teſta. cum eſſet. & c.* ſeq ſecundum canonicam æquitatem, & fauorē religionis.

Additio. Vnde etiam legatum factum Eccleſiæ creſcit per infitiationem. *Inſtit. de pœna temere lit. circa princip.* Ioan. And.

c ¶ *Et infra.*] Sub † iſto, *infra*, continetur, quod quidam cauilloſi dicebant, quod huiuſmodi donatio non valebat, quia ſolennitas teſtamenti non obſeruabatur, quod ſecundum leges teſtamentum debet fieri ſeptē aut quinque teſtibus adhibitis, alias non valet: vt j. *de teſta. cum eſſes, & c. relatum.* ſuper hoc Papa reſpondet: Diſcretioni veſtræ, & c.

d ¶ *Cōſuetudinis.*] Prędictæ, quæ laudabilis eſt, vnde eſt ſeruanda. j. *de ſimo. ad Apoſtol. cam.* ex quo æque puniri debet tranſgreſſor laudabilis conſuetudinis, ſicut tranſgreſſor legis. 11. *diſtin. ... bis* huiuſmodi donatio valeret, etiamſi cōſuetudo ſuper hoc non eſſet.

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor ſimilia: ſecundo ponit v. modos, quibus poſſeſſio rei ſine ipſius apprehenſione transfertur, ponit de his verſus.*

e ¶ *Signum.*] Sic annulus ſignum eſt inueſtituræ. j. *de iis quæ fi. à maiori par. c. ex ore.* Et ſi inueſtitura eſt ſignum traditæ poſſeſſionis. *infra de don. per tuas.* Item b annulus eſt ſignum matrimonij. *infra de præſumpt. illud. & 30. quæſt. 5. fœmina* c. Sic autem reſtitutio inſtrumentorum eſt ſignum renunciationis, *infra de renun. ſane. & infra de pact. cum pridem. & Cod. quæ res pig. oblig. poſſ. l. 2. & melius. ff. de pact. l. Labeo.* ſecus eſt ſi reſtituat de pignus. *ff. eod. tit. l. poſtquam.* Sic etiam res non apprehenditur, & tamen poſſeſſio transfertur, vt per claues. *ff. de contrahen. empt. clauibus.* Item per inſtrumentum fit donatio. *Cod. de do. na. l. 1. Viſu etiam transfertur poſſeſſio. ff. de acqui. poſ. quod meo. §. ſi venditorem.* item ſi rem meam penes te depoſitam tibi vēdidi. *Inſtit. de re. di. §. interdum.* Item cum quis etiam rem ſuam vult poſſidere nomine alterius. *ff. de reb. ven. quadam.* Nec etiam ſemper in acquirenda poſſeſſione neceſſarius eſt actus corporalis: vnde ſufficit affectus aliquo actu interueniente. *ff. de acqui. poſſ. l. 1. §. antepen.* & hic, licèt lex dicat, quod poſſeſſio acquiritur corpore & animo, non altero tantùm. *Cod. eod. tit. licet:* ita quòd rei apprehenſio per ſe vel per alterum ſit neceſſaria. *ff. de acqui. poſ. quemadmodum. & l. quiuniuerſa.* Hoc tamen ſcias, quòd licèt Eccleſia non apprehendat poſſeſſionem rei ſibi collatæ, dñium tamen nihilominus adipiſcitur: quòd non eſt in priuato. *C. de rei ven. ſeruum. C. de ſacroſan. Eccle. vt inter diuinum.* Vnde verſus.

Viſu ſine rei mutuata venditione.
Clauibus, & chartis, mea ſi conduco ſcienter:
Quamuis non aliter detur poſſeſſio, tranſit.

Ad *noſtram audientiam.*] Non valet conſuetudo, vt ſententia à non ſuo iudice lata teneat. Ioan. And. Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

Casvs. In diœce. Picta. talis erat cōſuetudo etiā in cauſis Eccleſiaſticis, quòd cum aliqua cauſa tractabatur ibidē, auditis allegationibus vtriuſque partis, ab iis qui præſentes erāt ſapiētibus & inſipientibus, quæritur quid iuris, & quod illi vel aliquis eorum dictauerit de cōſilio præſentium, pro ſententia habeatur. Peruenit hoc ad notitiā Papæ. ſcribit Papa Epo. Picta. dicēs, quòd talis conſuetudo obuiat canonicis inſtitutis, & ideo nullius debet eſſe momēti: quia

† *In quibuſdam receſſio rubricata ſed litteratis iudicio meo: Vel in extremitate pallij manu prælati Eccleſiæ & c.*

† *Hæc non eſt glo. Bernardi, nec habetur in veteribus codicibus.*

† *Pariſien.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

a Inueſtitura quæd.

b Vide Ioan. Andr. in c. tranſmiſſam. de elect. c.

c Vide l. ſi concub. na. & ibidem. gloſſ. de concubi.

ti, quia ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. Vnde mandat eidem Epiſcopo, vt in cauſis ſubditorum ſuorum, poſtquam ſibi de meritis ipſarum conſtiterit, ſententiam proferat, ſicut poſtulat ratio iuris, præmiſſa conſuetudine non obſtante. Not. quòd conſuetudo contra canones introducta, & non rationabilis nõ valet.

non ite. paſtoralis. Sed ibi collatum fuit ſacramentum ab eo, qui potuit, ſed mãdatur ſolummodo ſuppleri quod fuerat prætermiſſum. Sed nũquid Papa poſſet hoc delegare Sacerdotibus? Videtur quod ſic, per illud capitulum, peruenit. aliàs Greg. decepiſſet eos. Sed ſi Papa prohiberet Sacerdotem chriſmare, poſt prohibitionẽ ſuam nihil conferret, ſi poſtea chriſmaret. Epiſcopi verò, licèt ipſi poſſint chriſmare, non poſſunt aliis inferioribus demandare, qui hoc ex officio facere nõ poſſunt: ſed alij Epiſcopi vel Archiepiſcopi poſſunt hoc facere in diœceſi alterius Epiſcopi de ipſius licentia. Epiſcopi enim ea, quæ ſunt iuriſdictionis, vt puta iudicare, excommunicare, & ſimilia, committere poſſunt aliis etiam non habentibus iuriſdictionem. ea verò quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, & auctoritatis, nõ põt demandare, aut etiam delegare aliis, qui ſunt inferioris gradus. ǁ. *de cõſecrat. Eccle. vel alt.* à *qua.* arg. huius decre. videtur quòd Papa nõ poſſit hoc delegare ſimplici ſacerdoti: ſed Papa non ſubiicitur legibus. *ff. de legibus. l. Princeps, 9. q. 3. cuncta.* vnde põt committere ſimplici Sacerdoti, vt in *d. c. peruenit.*

Item ſententia à non ſuo iudice lata non tenet.

ratis, ſapientibus & inſipientibus [a], quid iuris ſit quæritur [b]: & quod illi dictauerint vel aliquis eorum, præſentium conſilio requiſito, pro ſententia teneatur. ¶ Nos igitur attẽdẽtes, quòd conſuetudo, quæ canonicis [c] obuiat inſtitutis, nullius debet eſſe momenti †, cùm ſententia à non ſuo iudice [d] lata nullam obtineat firmitatem: vt in cauſis Eccleſiaſticis ſubiectorum tuorum: poſtquam tibi de meritis earum conſtiterit, ſententiam proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rationis, auctoritate tibi præſentium (præmiſſa conſuetudine non obſtante) concedimus † facultatem.

¶ Idem L. Vicario noſtro apud Conſtantinopolim conſtituto.

¶ *Conſuetudo non poteſt operari vt Clericus non Epiſcopus poſſit exercere ea, quæ ſunt reſeruata ordini Epiſcopali. & eſt caſus notabilis. Abb. Siculus.*

CAP. IIII.

QVantò † de benignitate: & infra. ¶ Peruenit ad audientiam noſtram: quòd quidam ſimplices Sacerdotes apud Conſtantinopolim ea ſacramenta præſumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apoſtolorum tempore fuerunt ſolis Pontificibus reſeruata [e], vt eſt ſacramentum Confirmationis, quod chriſmãdo renatos, ſoli debẽt Epiſcopi per manus impoſitionem conferre: ad excuſandas [f] excuſationes in peccatis, ſolam conſuetudinem [g] prætendẽtes: & infrà. ¶ Diſcretioni tuæ mandamus, quatenus omnibus Preſbyteris diſtinctè prohibeas, ne talia de cætero ſua temeritate præſumant, quę licèt non ſint à fidelibus cõtemnenda: tutius tamen eſt ea ſine periculo ex neceſſitate [h] (quæ legem nõ habet †) omittere [i], quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate) quę lege damnatur) nõ ſine graui periculo inaniter conferantur: cùm vmbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu.

¶ Idem Decano & Capitulo Cenomanenſi.

¶ *Non valet conſuetudo: per quam interdicti ſententia violatur.*

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte, & Canonicos ſancti Petri de curia ex altera, ſuper eo quod dicti Canonici generale interdictum [k], ab Epiſcopo ve-

a ¶ *Inſipientibus.*] i. minus ſapientibus. Nec iſtud eſt inconueniens, quia quandoque reuelatur minori, quòd maior neſcit. *Cod. de offic. vect. prouin. l. potiores. & 95. diſtin. eſto ſubiectus. in fi. & 24. qu. 3. ſi habes.* Bernar.

¶ *Glo ſeq. recitetur per obiectionem.*

b ¶ *Quæritur.*] Nõ prohibetur hîc, quin à pluribus requiratur: quia facilius inuenitur quod à pluribus & ſapientibus quæritur. *20. diſ. de quibus. C. de fideic. l. vlt. ad fi.* quoniam illiterati quandoque habent cautiorum peritiam. *C. de iu. certi iuris. & in Auth. de iud. §. quia vero. coll. 6.* ſed hoc ſolum reprobatur hic, quòd eorum iſſum pro ſententia teneatur, cum aliàs ſententia à non ſuo iudice lata, ſit nulla *C. ſi a non compe. iu. l. vlt. ǁ. de in. c. at ſi cleri.*

c ¶ Ca[...]] Et ſic non val[...] [...]uetudo contra [...]nicam cõſtitutionem ǁ. *de offi. Archi. cùm ſatis. ǁ. de re iudi. cum cauſa.* & quæ grauamen inducit. ǁ. *eod. c. 1. Arg. contra ǁ. de cau. poſ. cum Eccleſia Sutrina. & ff. de admini. tut. ſine herede. §. pen.* Iſta contrarietas expedi tur. ǁ. *c. penult. & vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. & concor. ponit duos caſus exceptos, & ſecundũ moderatur.*

d ¶ *Iudice.*] Sic 2. q. 1. *in primis. ǁ. de iud. at ſi clerici. ǁ. de paro. nullus. & C. ſi à non compe. iudi. l. 2. & 3.* Et hoc verum eſt niſi in cauſa reconuentionis: vt 3. q. 8. *accuſatores §. cuius in agendo.* Vel niſi ex certa ſcientia aliquis conſentiat in iudicẽ non ſuum. *ff. de iur. om. iudi. ſi per errorem. & ff. de iudi. l. 2. vel niſi vocatus veniret cõtenat. ǁ. de app. ſi duobus.* Sed hoc nõ habet locũ in Clericis, qui nõ poſſunt in aliũ iudicẽ cõſentire ſine licẽtia ſui plati vel iudicis. ǁ. *de fo. cope. ſi diligẽti. & c. ſignificaſti.* [a] vbi de hoc dicetur.

QVanto.] Non valet conſuetudo permittens Preſbyteris vt chriſment. Et ſunt duæ partes. In prima ponitur præſumptuoſe conſuetudo. In ſecunda ipſius reprobatio, ibi, *Diſcretioni.* Abb. Sicul. CASVS. Quidam Sacerdotes apud Conſtantinopolim conferebant ſacramentum confirmationis chriſmando in fronte baptizato: quòd à tempore Apoſtolorum ſoli Epiſcopi cõferebãt per manus impoſitionem, ſed ipſi ad ſuam excuſationem ſolam conſuetudinem allegabant. Vnde mandat Papa Vicario ſuo apud Conſtantinopolim cõſtituto, vt omnibus Preſbyteris ſuis diſtrictè prohibeat, ne de cætero talia ſacramenta conferre præſumãt: quia licet non ſint à fidelibus contemnenda, tñ tutius eſt ea dimittere ſine periculo ex neceſſitate, quæ legem non habet, quam ea recipere ab iis, qui cõferre nõ poſſunt: quia vmbra quædam oſtenditur in opere, veritas aũt in effectu nõ ſubeſt. Not. quòd cõſuetudo non excuſat aliquem in delictis. Item nihil confertur à Sacerdotibus, ſi chriſmant in frõte baptizatos, & ita pro nõ dato habetur, quod datur ab illo, qui dare non poteſt de iure. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tres concor. ſecunda ſignat ſucceſſiuè duo contraria. & ſoluit. tertio quarte. alleg. ponit opin. & ſoluit.*

e ¶ *Reſeruata.*] *De coſecr. diſt. 5. manus. & c. de his 68. diſt. quãuis Coreps. arg. contra. 45. di. peruenit.* vbi Presbyteri chriſmabãt in frõte. ſed illud ad tẽpus Gre. conceſſit pp ſcãdalũ de ſpeciali indulgẽtia, & iſti Sacerdotes nihil cõferebãt. vt dicit in fi. qa hoc ex d. legatione Papæ nõ faciebãt, & ideo p nõ dato habetur, quòd ab illo donatur, q de iure d. nare nõ põt. ǁ. *de iure Patronat.* qđ aũt cõſulit. *in fi. 1. q. 7. Daibertũ. & C. de leg. nõ dubiũ. ar. cõt. ǁ. de ſac.*

peris vſum. & hoc verum eſt, vbi conſuetudo non eſt præſcriptibilis. ǁ. *de ſimo. c. non ſatis. & ǁ. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adult. c. cum haberet. 32. qu. 7. flagitia.* & non debet eſſe melior conditio furis propter furti continuationem. *ff. de fur. l. qui eſt inficiando. §. infans.*

f ¶ *Ad excuſandas.*] 16. q. 1. c. *prædicator.*

g ¶ *Conſuetudinẽ.*] Et malè. vnde dixit Magiſtrus Zamorenſis:

Compoſito lacte fœtenti quaſo cibate: Qui putas excluſum crimẽ per tẽ-

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶ *Ex neceſſitate.*] In hoc fuit neceſſitas: quia cum ciuitas Cõſtantinopolitana capta eſſet à Venetis, & aliis Latinis, pauci Epiſcopi & Presbyteri Latini erant ibi, qui hoc facerent: & ideo iſti Sacerdotes hoc faciebant, & Græci non chriſmabant in fronte, & in multis aliis diſcordabant à Romana Eccleſia, à cuius obedientia ſe ſubtraxerãt. ǁ. *de maio. & obe. c. inter quatuor. & ǁ. de bap. & eius effectu. c. licèt Græcos.*

¶ *Gloſſa ſequens recitatur per obiectionem.*

i ¶ *Omittere.*] Sic enim de corpore Chriſti fieri debet. 24. qu. 1. *ſcœpit.* ſed in baptiſmo, qui eſt ianua omnium ſacramẽtorum, ſecus eſt, melius eſt enim ab hæretico [b] illud recipere, quam ſine illo decedere, dum tamẽ in forma Eccleſiæ cõferatur. 24. *qu.* 1. *ſi quem fortè. & ǁ. de ſumma trini. & fid. ca. c. 1. in fi.*

CVm inter.] Diuiditur in tres partes: in prima ponitur querela. In ſecunda exceptio, ibi, *Procurator.* In tertia ſententia: ibi, *Nos igitur.* CASVS. Canonici ſancti Petri de curia habent ex priuilegio vt tempore interdicti poſſint celebrare diuina. occaſione huius priuilegij tempore interdicti poſiti in ciuitate Cenomañ. celebrabãt diuina pulſatis cãpanis, & alta voce, ac ſi nullũ eſſet intellectum. Vnde orta eſt contentio inter ipſos & Canonicos Cenomañ. ſed Canonici S. Petri allegabant, quod Eccleſia ſua erat libera & exempta, & tempore generalis interdicti de cõſuetudine celebrabant diuina pulſatis campanis, interdictis & excommunicatis excluſis. Papa conſiderans, quòd ex tali conſuetudine, ſi qua foret, frangeretur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, decernit illam conſuetudinem de cætero non ſeruandam. Not. cõſuetudinem non valere, quæ eſt contra ſtatutum & diſciplinam Eccleſiæ.

k ¶ *Interdictum.*] Quod dicatur generale interdictum, habetur *de verb. ſign. c. cum in partibus.*

¶ *Gloſ. ſeq. dat duas concord. inducit duo ſimilia. item exquiſitè duo alia ſubiungit. alleg. 5. iura in contrarium. & ſoluit.*

¶ De

† *Tex. eſt in l. 2. in gl. magna. & ibi Cy. C. quæ ſit lon conſue. & in l. nemo alieno. in gl. temporalis. ff. de re. iur.*

† *Aliàs non concedimus liberam facultatem.*

† Cap. 3. in 5. collectio. eod. tit.

a *Facit text. in authenti. caſſa. & ibi Bal. C. de ſacroſan. eccl. & in Auth. ſtatuimus. C. de Epiſ. cle. & in §. clericus. de pac. ſenen. col. 9.*

Ordinarius miniſter ſacramenti cõfirmationis Epiſcopus eſt: concil. Triden. ſeſſio. 7. de confirmatione cano. 3.

† *Facit text. in l. vnica. ff. de conſue. & in l. non ſolũ. §. fin. de exc. tit.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

b *ab hæreticis enim vt forma Eccleſia conferri poteſt. cõci. Triden. ſeſſio. 7. de baptiſmo, can. 4.*

a Innuit, quòd aliud ſit præſcriptio, aliud ſit conſuetudo de hoc infrà c. vlt. Io. And.

a ¶ *De conſuetudine.*] Not. quòd nec præſcriptio nec cõſuetudo prodeſt in hoc caſu. vt hic dicit, & eſt ſimile j. *de ele. c. cũ cauſã:* & j. *eod. cum venerabilis.* nec contra obedientiam: vt 18. q. 2. Abbatibus. & j. *de præſcrip. c. cum non liceat.* nec contra procuratione, quæ ratione viſitationis debetur. j. *de præſcrip. c. cum ex officij* ſicut nec valet tranſactio in hoc caſu, & in huiuſmodi ſpiritualib. j. *de tranſact. c. præterea.* nec permutatio rei ſpiritualis poteſt fieri cum temporali. j. *de re. permu. c. exhibita. arg. contra* j. *de priuil. c. cũ olim. 2. &* j. *de capel. mona. c. dilectus. &* j. *de cen. c. ſopita. &* j. *de præſc. c. de quarta. & c. auditis.* non ſunt contraria: ibi non præſcribitur contra obedientiam, niſi tanto tempore fuiſſent ſub dominio Papæ, vel alterius Eccleſiæ: & tunc non dicuntur præſcribere, ſed potius præſcribi: & præterea illa, de quarta. & illa, auditis. nihil dicunt de obedientia, ſed in aliis articulis & caſibus loquuntur. Et ſic patet quòd vbicunque fit aliquid cõtra Eccleſiaſticam diſciplinam ſiue neruum Eccleſiæ, non habet locum præſcriptio.

† Vertebatur.

Præſcriptio nõ habet locum, quoties cunque ſit aliquid contra Eccleſiaſticam diſciplinam.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilatione.

C*Vm olim.*] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda: ibi, *Quocirca.* reſponſio.

Casvs. Epiſcopus London. petiit à dño Papa licentiam, vt poſſet in terra ſua conſtituere Præcentorem. Papa ſibi petitã licentiam conceſſit, dummodo in conferendis ſibi redditibus nulli faceret præiudicium, ita quòd Præcentor ille in ſeſſionibus, proceſſionibus, & aliis, illam haberet dignitatem in illa Eccleſia London. quam habent alij præcentores in aliis Eccleſiis Anglicanis, & ſic Epiſcopus conſtituit Præcentorem. Præcentor ille taliter inſtitutus occaſione litterarum domini Papæ quædã in præiudicium aliarum dignitatum nitebatur vſurpare, aliqui perſonarum habentes in Eccleſia London. c. nqueſti ſunt domino Papæ: Papa mandat Epiſcopo Helien. quatenus quia ſecundum diuerſas conſuetudines locorum Præcentores alij diuerſas habent dignitates in Eccleſiis Anglicanis, faciat illum Præcentorem contentum eſſe illa dignitate, quam poteſt habere ſine præiudicio aliorum, ſaluis rationabilibus & approbatis conſuetudinibus Eccleſiæ London. Not. quòd noua dignitas ſine licentia domini Papæ cõſtitui non debet. Itẽ in dignitatibus diuerſa põt eſſe cõſuetudo in eadem prouincia. Itẽ in præiudicium aliorum dignitatũ noua dignitas conſtitui non debet. Item conſuetudines approbatæ ipſius Eccleſiæ nihilominus remanent in ſua firmitate.

b ¶ *Statuere.*] Et ſic oneroſam dignitatem poteſt Epiſcopus remouere de Eccleſia ſua cum ſuis Canonicis, dum tñ confirmatio Papæ accedat. s. *de conſt. c. cum acceſſiſſent.*

¶ *Glo. ſeq. in prin. & in fi. tractat, an noua dignitas creari poſſit ſine Papa licentia, &c. in medio ſignat contraria, & ſoluit.*

b Primatum & ſine principis auctoritate facis nõ unum opus, niſi id fiat ad annulationẽ alterius ciuitatis vel ſedis tionis imate tñã præbeas. Io. An.

c ¶ *Conceſſimus.*] Per hoc videtur, quòd noua dignitas in Eccleſia cõſtitui nõ põt ſine licẽtia Papæ 22. *diſt. c. 1. & C. de off. præf. præto. Afri. l. quas gratias. §. optamus.* ergo omnes iudices ſecundũ voluntatem & timorem Dei, & noſtram electionẽ & ordinationẽ, &c. & hoc ideo: quia ſi vna dignitas cõſtituitur, oportet quòd alia minuatur. *arg. 99 diſt. c. nullus. & cap. 2.* Sed hoc nõ eſt verũ. *arg.* j. *de Eccle. ædi. c. ad audiẽtiã. 2. &* 12. *q. 2. bona res. ff. de ope. publi. l. opus. 2.* Itẽ datur priuilegiũ dignitati, ſed nõ eſt contra illud. j. *de Eccle. ædi. c. ad audientiam.* b *& ſupra de reſcr. c. vlti.* ſicut nec ſeruitus datur prædio, quod nondum eſt. *ff. communia prædi. l. 1. argu. contra. ff. de ſer. ruſti. præ. l. Labeo & ff. de ſer. vrb. præ. l. ſi ſeruitus. §. futuro.* Sed non procedunt iſta: quia non datur priuilegium dignitati quæ nondum eſt, ſed dat Papa auctoritatem conſtituendi dignitatem Eccleſiæ Lõd. in. Inn. 4. dixit in apparatu ſuo quod Epiſcopus cum Capitulo ſuo poteſt nouam dignitatem conſtituere. contrarium credo.

d ¶ *Præiudicium.*] Intelligas enorme: quia pro modico nõ dimittes et. *arg. 12. q. 2. bona res. &* j. *de dona. c. Apoſtolicæ.* ſed melius vt ſonat littera, quia illæ concordantiæ intelliguntur de rebus Epiſcopalibus, & hic ipſe Epiſcopus modicum damnum poteſt pati, vt aliquid conferat dignitati. alij non compellũtur dare de ſuo, niſi iuſta cauſa interueniret conſtituendi illam dignitatem.

ſtro, vel à vobis in ciuitate Cenomanen. poſitũ nõn ſeruabant, quæſtio verteretur †: & infrà.

† Procurator verò ipſorum propoſuit, quòd ipſa Eccleſia ſancti Petri à ſui fundatione libera extitit & exempta: & de conſuetudine[a], in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulſatis cãpanis, alta voce (interdictis & excommunicatis excluſis) diuina officia celebrare. ¶ Nos igitur cognito, quòd ex tali conſuetudine, ſi qua foret, diſrumperetur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ipſam de conſenſu fratrum noſtrorum duximus irritandam.

¶ Idem Epiſcopo Helienſi.

¶ In attribuẽdis officiis nouæ dignitati, ſeruatur conſuetudo vicinarũ ciuitatum: quæ ſi diuerſa fuerit, ſeruabitur magis rationabilis, & aliis non præiudicans.

CAP. VI.

CVm † olim Londonenſis Epiſcopus noſtris auribus intimaſſet, quòd in ſua Eccleſia propoſuerat ſtatuere[b] Pręcẽtorẽ, nos eius precibus inclinati, ei licentiam conceſſimus[c] Præcentorem huiuſmodi ordinãdi: dummodo in conferẽdis ſibi redditibus nulli inferretur pręiudiciũ[d], ſtatuẽtes vt Pręcentor taliter inſtitutus, in ſeſſionibus[e], proceſſionibus & aliis illam haberet in London. Eccleſia dignitatẽ, quã habent alij Præcentores in aliis Eccleſiis Anglicanis, & infrà.

¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi ſecundum diuerſas conſuetudines locorum, diuerſas habere noueris Præcentores in Anglicanis[f] Eccleſiis dignitates, iam dictum Præcentorem, illam[g] habere facias in London. Eccleſia dignitatem, eáque manere contentum, quam (rationabilibus & approbatis conſuetudinibus Eccleſiæ ſaluis) ſine[h] præiudicio alieno poterit obtinere.

¶ Idem Conuentui † Corbien. monaſterij.

¶ Nõ poteſt induci ex conſuetudine, vt quis poſſit dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, vel vt poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione à ſuperiore.

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noſter Epiſcopus Hoſtienſis, & L. ſanctæ crucis Preſbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, inuenerunt Abbatem[i] de monaſterio Hermon. quod ad Romanam Eccleſiam noſcitur pertinere nullo mediante ad monaſterium Corbien. quod eſt etiam Romanę Eccleſiæ ſpe-

† Aliàs ità idem conuentui, & Corbienſi monaſterio.

†Cap. 6. eo. tit. in 2. cõpilatione.

e ¶ *In ſeſſionibus.*] Hoc ideo dicit: quia ſecundũ dignitatem ſuam honorandus eſt aliquis in ſede. j. *de ma. & obe. ſtatuimus. 17. diſ. c. vlt. & in ſubſcriptionib. ff. de albo ſcri. l. 1. & vlt.* vt in ſententiis ferendis. *ff. de decu. l. ſpurij.* & in aliis ſuffragiis. *argu. 25. di.* præletis.

Additio. Vbi ceſſantibus priuilegiis in ſententiis ferendis, potior eſt illius cauſa, qui eodem tempore pluribus ſuffragiis in Decurionatu decoratur. Ioã.

f ¶ *In Anglicanis Eccleſiis.*] Hoc eſt cũ eadẽ conſuetudo in aliis erat Eccleſiis Anglicanis, illa ſeruaretur. *arg.* j. *de elect. cap. cum Eccleſia.* Si verò diuerſæ eſſent conſuetudines, conſuetudo metropolitanę Eccleſiæ ſeruanda eſt, 12. *diſt. de his.* Vel quod verius eſt, quòd melius ſeruari poſſet ſine præiudicio aliorum, vt dicit *in fin. c. cum gloss. 12. diſt. nouit.*

g ¶ *Illam.*] Sed videtur, quòd minorem, ex quo ita diſtinctè dicit. *arg. ff. de leg. 3. l. nummis. s. de cenſi. c. ex parte.* immo videtur de mediocri. *ff. de adil. l. ſciendum. §. aliud. & l. præcedenti in fi.*

¶ *Glo. ſequens elicit tria argumenta. ad primum inducit tria iura. ad ſecundum v. ad tertium tria.*

h ¶ *Sine præiudicio alieno.*] Arg. quòd licèt priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen ſunt interpretanda in præiudiciũ aliorum j. *de tranſlatio. c. licet in fin. &* j. *de offi. ord. c. licet. &* j. *de auct. & vſu pal. c. ex ſuarum.* Item arg. quòd in dubio recurritur ad conſuetudinem viciniorum Eccleſiarum[c]. j. *de reg. ſpi. c. ſuper eo. &* j. *de cenſi. c. ſuper eo.* vbi de hoc dicitur expreſsè. *ff. de fun. inſtr. l. cum de laniones. §. ſi aſinum molendinarium. in fi. ff. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. & 17. diſt. nouit.* Item arg. quòd in obſcuris ſemper interpretatio ita debet fieri, vt nulli ſit captioſa. *ff. de reg. iur. l. quoties. &* j. *eod. c. cum dilectus. arg. 4. diſt. erit autem lex.*

c Vide gl. in c. conſuetudo. diſt. 1.

C*Vm venerabilis.*] Non valet conſuetudo, per quam prælatus ſine ſuperioris licentia poteſt dimittere Prælaturam, etiam ſi vellet tranſire ad aliam dignitatem. h. d. Ioan. And. Diuiditur, quia in prima ponitur temeraria tranſlatio. In ſecunda tranſlati excuſatio: ibi *Poſtmodum.* in tertia excuſationis reprobatio, ibi *Cum igitur.*

Casvs. Epiſcopus Hoſtien. & L. ſanctæ crucis Presbyter Cardinalis erant legati in Alemania. inuenerunt iſti, quòd quidã Abbas monaſterij, quod ad Rom. Eccl. pertinet nullo medio tranſiuerat ad monaſterium Corbien. quod eſt ſimiliter ſedi Apoſtolicæ ſpeciale, ſine licentia Papæ vel eius legati, nec petita nec habita confirmatione. Abbas in ſui defenſione allegabat generalem cõſuetudinẽ illius terræ. conſultus Papa reſpondet, quòd talis conſuetudo inimica canonibus, corruptela potiùs dici debet: & ideo Papa mandat eandem de cætero non ſeruari. Not. conſuetudo cõtra canones obtenta non valet. Item nullus ſine licentiã ſui Prælati debet Eccleſiam ſuam dimittere, vel aliam accipere.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

i ¶ *Migraſſe.*

ciale, propria temeritate migraſſe [a], licentia illud deſerendi, vel cōfirmatione a nobis, vel ab ipſis qui vices noſtras in illis partibus tunc gerebāt, nec habita nec petita: & infra. ¶ Poſtmodū autem nūcij eius, ad defenſionem ipſius generalem illius terræ conſuetudinem [b] allegārunt. Cùm igitur hæc nō tam conſuetudo [c], quàm corruptela meritò ſit cenſenda, quę profectò ſacris eſt canonibus inimica; ipſam mandamus de cętero non ſeruari†.

¶ Idem Decano Saliſberieñ. A. Archidiac. & magiſtro P. Penetel, Canonico Pariſienſi.

¶ De conſuetudine poteſt induci, quòd vna Eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi Prælatū eligere. Et cōſuetudo eſt optima legū interpres.

CAP. VIII.

CVm † dilectus filius Guil. Andreñ. Eccleſiæ monachus, qui pro Clerico eiuſdem Eccleſiæ ſe gerebat, & G. procurator monaſterij Karoſeñ. ſuper iure eligendi Abbatem in Andreñ. monaſterio, & eiuſdem electione in † noſtra præſentia inuicem litigarent, idem Gu. electionem ſuam à fratribus Andreñ. Eccleſię cōcorditer celebratā, auctoritate Apoſtolica petiit confirmari, aſſerens tam de iure [d] cōmuni quā priuilegio ſpeciali, eis ab Alexandro Papa conceſſo, & à nobis poſtmodum cōfirmato, liberam eligendi [e] auctoritatem, ad eoſdem fratres tātum modo pertinere: & infrà. Dictus verò procurator propoſuit ex aduerſo, quod cum olim ad petitionē patronorum Eccleſiæ † à Morieñ. Epiſcopo fuerit conſtitutū [f] quòd ſi prę fatus locus diuino munere adeò pullularet, vt Prior aut Abbas conſtitueretur ibidē, electio [g] eius penes fratres eiuſdem loci, & Capitulū Karoſeñ. pēderet, & huiuſmodi obtentū ſtatuti ſic fuerit lōgè retroactis tēporibus obſeruatum, vt monaſterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karoſeñ. Capitulo, aliquē de gremio monaſterij Karoſeñ. ſibi eligerent in Abbatem, electio prædicti G. tam contra ſtatuti tenorem, quam etiam contra conſuetudinem approbatam (quæ optima eſt legum interpres [h]) minùs canonicè attentata, meritò caſſari debeat: & infrà.

¶ Quia nobis conſtitit electionem ipſam à ſuſpenſis [i], & de

a ¶ *Migraſſe.*] Sicut Abbas ſubiectus Epiſcopo non debet ſine licētia Epiſcopi renunciare. 18. q. 2. Abbas. nec etiam alij Clerici vt j. *de renun. c. admonet.* ſic Abbas ſubiectus tm̄ Papæ renūciare non poteſt ſine ipſius licentia, etſi ſit inſufficiens. j. *de renun. c. vlt.* Greg. Sed vē quòd eſſet vtraque priuandus. 7. q. 1. *ſi quis Epiſ.* & j. *de tráſla. c. quàm.*

Vtrum toleratus fuerit vel repulſus ab vtraque hic non dicitur, ſed fortè propter illam conſuetudinem fuit toleratus. ſimile. j. *de elect. c. quod ſicut. §. ſuper eod.*

b ¶ *Conſuetudinē.*] Quæ fortè fuit, quòd ſtatim cū ſint electi, ſine aliqua confirmatione adminiſtrant, renunciant, & tranſeunt ad alias dignitates ſine licentia Papæ, quod eſſe non debet j. *de elect. qualiter.* & j. *de renun. c. vlt.* ex generali tamē diſpēſatione Prælati, qui ſubſunt tm̄ domino Papæ nullo mediante ſtatim poſtquā ſunt in concordia electi, adminiſtrant, qui ſunt valde remoti. j. *de elect. c. nihil eſt.* Rō quare hoc ſtat. redditur, ſcilicet ne Eccleſia incurrat patiatur tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus læſionem.

c ¶ *Conſuetudo.*] Aliàs tm̄ conſuetudo attenditur in electionibus. *ar. 12. diſt. nos conſuetudinem. & j. de ele. contingit. c. cum dilect. & infra de cau. poſ. & propriet. cum Eccleſia. & 24. q. 2. puſſ... & ff. de dec. l. non tm̄.*

a *Et cōſuetudo quare remus excuſet, vide gloſſ.* in cap. denique verſ. cōſuetudine. diſt. 4.

† *Vide* l. rē non nouā, ſuſcta glo. C. de iud. *quod dixit Pet. de bella. Cyn. Bartol. & Bald.* & in l. 2. C. quæ ſit lóg. conſuet.

† Cap. 7. eo. tit in 3. cōpilatione.

† *Vide contrario notatum huius capitis.*

† *aliàs à Mormen.*

CVm dilectus.] Diuiditur in duas partes principales. Prima narrat duplicem quæſtionē electionis cum partium allegationibus. Secunda ibi. *Quia nobis*, vnam diffinit, & alteram diffiniendam committit. Abb. Sic. CASVS. Vacante monaſterio Andreñ. electus fuit quidam monachus eiuſdem monaſterij Guil. nomine in Abbatem: monachi Karoſeñ. monaſterij huic electioni ſe opponentes dicebāt electionē Abbatis Andreñ. cœnob. j de ſuo monaſterio faciendā, ꝓp quòd quæſtio tam ſuper electione prædicta, quàm ſuper iure eligendi Abbatem delata eſt ad ſed. Apoſ. In præſentia Papæ opponebat dictus dñs G. monachus, quòd tam de iure communi quàm de priuilegio ſpeciali ad Capitulū Andreñ. monaſterij pertinebat electio. vnde petebat electionem de ſe factā confirmari. procurator monaſterij Karoſeñ. ꝓpoſuit ex aduerſo, quòd olim ad petitionē patronorū monaſterij Andreñ. fuit à dicto Epo conſtitutū, vt ſi locus ipſe in tm̄ creſceret, vt Abbas conſtitueretur ibidem, electio ipſius Abbatis penes fratres eiuſdē loci, & Capitulum Karoſen. penderet: & obtentu huius ſtatuti ſic fuit longis temporib. obſeruatū, ita quòd monaſterio Andreñ. vacante, monachi eiuſdem loci de gremio Karoſeñ. monaſterij ſibi eligebant aliquē in Abbatem: vnde cùm electio ipſa fuerit contra prędictum ſtatutum & conſuetudinem (quæ eſt optima legum interpres) celebrata meritò caſſari debēbat, & mandari fratribus Andreñ. vt de cætero ſibi eligant Abbatem de monaſterio Karoſeñ. Inſuper allegauit, quòd electio ipſa facta erat de ſuſpenſo, & à ſuſpenſis: & ideo electio non tenebat. Dñs Papa auditis hinc inde propoſitis: qa ei conſtitit, quòd electio facta fuit de ſuſpēſis, eā caſſauit iuſtitia exigēte, id eſt, caſsā & irritam nunciauit. verùm quia prædictū ſtatutum ita poſſet intelligi, quòd per illud nō derogetur iuri cōi nec priuilegio, hoc modo vt electio pertineat ad Capitulū Andreñ & confirmatio ad Capitulū Karoſeñ. mādat Papa quibuſdā, quòd ſi monachi Karoſeñ. talē cōſuetudinē ꝓbauerint, per quā iuri cōi præiudicet vt monachi Andreñ. elegerint ſibi Abbatē de monaſterio Karoſen. ſecūdū illā cōſuetudinē debeāt iudicare electionē monaſterij Andreñ. de cætero faciēdā: quòd ſi talē cōſuetudinē non ꝓbauerint, adiudicēt monachis Andreñ. ius eligēdi Abbatē, vt liberā habeāt poteſtatē vel de gremio ſui monaſterij, vel aliunde eligendi ſibi Abbatē, præſentādo ipſum Karoſen. Capitulo, vt ſi fuerit canonica electio per Capitulū Karoſen. confirmetur. Not. quòd electio facta de ſuſpenſo non valet. Itē conſuetudo interpretatur legē ſiue ſtatutū Epi, vt per ipſam conſuetudinē declaretur ſtatutum, qḋ poterat dubium eſſe. Itē quādiu ius commune ſeruari poteſt, non debet recedi ab ipſo Itē conſuetudo præſcripta præiudicat iuri communi vt de Eccleſia aliena tātùm eligāt, quod eſt contra ius commune. Itē ꝑ ſtatutū prædictū pręiudicatur Epo diœceſano, & non Capitulo Andreñ. ceſſante conſuetudine: qa Eps de iure communi ipſam electionem deberet confirmare.

d ¶ *Cum dilectus.*] Cùm ageret Guil. iſte ſuper iure eligēdi Abbatē, habebat mādatū a Capitulo & vacāte Eccleſia: ſed quātum ad petēdam confirmationē electionis ſuæ, agebat ex perſona ſua iure ſuo ſibi acquiſito ꝑ electionem. ſic. j. *de in int. reſt. c. 2. in no.* & ſic vē ibi de hoc B. d ¶ *De iure.*] 18. q. 2. *Abbatem.* & j. 20. q. *Abbatem.* & j. *c. quam ſit:* & 16. q. *vlt.* j. *de cau. poſſ. & propriet. c. cū Eccleſia.*

e ¶ *Eligendi.*] Lex dicit, quod monachi debēt iurare eligere Abbatē, quem ſciūt fide rectū, vita caſtū, & qui monaſterio valeat vtiliter prouidere. *in auth. de ſan. Epiſ. §. iubemus ergo igitur Abbatem coll.* 9. quòd hodie non ſeruatur, ſed ſecundùm formā illius conſtitutionis j. *de elec. quia propter* eligere debent, ſi ſecundū illam volunt eligere.

¶ *Glo ſeq. quærendo tractat an Clericis inuitis poſſit. Epiſcop⁹ ſtatuere quòd eligant. a' unde ponit ſolutionem, quam in fine determinat.*

f ¶ *Conſtitutū.*] Licèt Epiſcopus poſſit ſubiicere vnam Eccleſiā alteri; vt j. *de exceſ. prælat. c. ſicut vnire,* non tm̄ credo quòd poſſit ſtatuere, ꝙ vna Eccleſia eligat de alijs Clericis inuitis: qa hoc eſſet cōtra ius cōmune [b]. vt 17. q. *vlt. c. vlt. &* 18. q. 2. Abbatem, & j. *de limen. ſine iure. pat. c. nobis.* quia pacto priuatorū ius publicum nō tollitur: j. *de fo comp. c. ſi diligēter.* j. *de teſ. amen. c. requiſiſti*, Nec aliquis ius publicum remittere poteſt aliquibus cautionibus, nec mutare antiquitus formā conſtitutam. *ff. de admi. tuto. l. quædam decedens.* & ideo Papa poſtea interpretatur ſtatutū. tm̄ ius iſtud pręſcribi pōt, vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & j. eo. *de ver. ſig. l. Abbate.* & ſic patet, quòd minùs iuſtus titulus dat cauſam præſcribēdi. vt j. *de empt. & vend. c. peruenit. ff. pro emp. l. quod vulgo. ff. pro leg. l. pro legato. & l. vlt.* & vere videtur iniuſtus, quia Epiſcopus nō poteſt tollere ius vnius Eccleſiæ, & dare alteri. j. *de re. Eccle. non alie. c. 1.* Sed ex tali titulo potuit bona fide monaſteriū Karoſeñ. præſcribere, vt alij monachi eligerēt de monaſterio Karoſen. & Epiſcopus ſolummodo cōceſſit monaſterio Karoſen. quòd ſuū erat. ſ. confirmationē electionis: & ita ceſsāte præſcriptione ſolā cōfirmationē habēt, vt probatur per interpretationē Papę vt j. *patet. ſatis.* tm̄ credo, quòd in ipſa fūdatione poſſet Epiſcopus cū Capitulo conſtituere de volūtate patroni, quòd illa Eccleſia eſſet alteri ſubiecta, & quòd Clerici inſtituēdi ſēper eligerēt ſibi Prælatū de maiori Eccleſia, & quòd dicit ſuprà, quòd Epiſcopus non poteſt facere, quòd vna Eccleſia eligat ſibi prælatum de Eccleſia alia, hoc intellige quando Eccleſiæ ſunt iam inſtitutæ & dotatæ, & ab inuicem diſtinctæ & ſeparatæ: quia tunc illud eſſet contra ius commune. j. *de exceſ. Præla. c. ad hæc.*

g ¶ *Electio.*] Hic ſumitur *electio* æquiuocè [d] pro *confirmatione* & pro *electione*: vt j. patet. & hoc verum eſt ſi conſuetudo non probetur: ſed ſi probetur, propriè tenetur.

h ¶ *Interpres.*] *ff. de leg. & conſt. prin. l. ſi de interpretatione. & infrà de ſepul. c. certificari.* & tacito conſenſu per d. ſuetudinem lex abrogatur *ff. de leg. l. de quibus in fi.*

¶ *Gl. ſeq. primo ponit quæſtionem, quā nō pōt ſuſpēſus ſecundo quærit, ponit duas opiniones, quæſtionē declarat, & ſecundā op. approbat.*

i ¶ *A ſuſpenſis.*] Suſpēſus enim non poteſt eligere nec eligi, vt hic & j. *de elect. c. cum inter R. ſenorē. & j. de ata. quoniā qua. cū be-*

b *Et eſt ſimile, quia inra Eccleſia vacantes nō habentes defenſorem aliquem poſſunt ipſa tamen Eccleſia vnus vel donari* poteſt. de dum. libe nō alie. dum. c. clem. eo. tit. ſi vna Eccleſia & ſi *eſt, quod dicetur* j. de transl. cap. ſi ſuper glo. pen. *Ioan. And.*

c *Contra. text. cum ſibi no. in c.* conſtitutus. de relig. dom.

d *Adde, de æquiuocatione electionis,* in le. 2. cum glo. ff. de off. leg. melior de iis re. in c. cum illis. in ver. de electio. de præc. lib. 6.

na.& ̃j. *de ele.excom.mi.c.poſtulaſti.* nec poſtulari poteſt, qui non ſeruauit interdictum. ̃j. *eo tit.proxi.c.1.in fi.* nec beneficia conferre. ̃j. *de conceſ.praben.c.quia diuerſitatem.* Sed nonne iudicare & præbendas dare eſt iuriſdictionis? vtique. ̃j. *de elect.c.noſti.& c.excommunicare.* ̃j. *de elect.c.tranſmiſſam.* Nunquid ſuſpenſus poteſt huiuſmodi iuriſdictionem exercere? Dicunt quidam, quod Epiſcopus ſuſpenſus pōt excōmunicare, & præbendas dare: & reſpondent illi decre: quia diuerſitaté, ꝙ ille Eps erat ab officio ſuſpenſus & iuriſdictione. Sed dicunt, quod Canonicus ſuſpenſus eligere non poteſt: quia cum ſit ſuſpenſus, nihil officij a retinet: ſecus eſt in prælato. Sed contra iſtos eſt 24.q.1.*audiuimus.* Alij dicūt & melius quòd Eps ſuſpenſus non poteſt excōmunicare, nec interdicere, nec dare præbēdas. ̃j. *de exceſ.pralat.c.Vlt.arg.* quamuis hoc potuerit poſt confirmationem, licèt adhuc nō ſit conſecratus. Ratio illa videtur: quia plus auffert ei ſuſpenſio, quàm contulerit conſecratio: vt dici conſueuit, plus tollit negatio, quam ponit affirmatio: nam electus & confirmatus multa poteſt ex iis, quæ pertinent ad officium

a *Quaſi Velit iudicare, quòd eligere competit ratione officij, non ratione beneficij.*

ſuſpenſo etiam celebratam, eam iuſtitia caſſauimus [a] exigente. Cæterum cùm ſupradictum ſtatutum ita ſanè poſſet intelligi, quòd per illud nec iuri communi [b], nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad ſæpedictos fratres electio ſpectet Abbatis, & ad Karoſeñ. Capitulum confirmatio: Mandamus, quatenus ſi ex parte Karoſeñ. cœnobij talis fuerit conſuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet [c], in hac parte vos ſecundùm illam decernatis electionem Andreñ. Abbatis de cætero faciendam: alioquin Andreñ. monachis ius eligendi Abbatem adiudicare curetis: vt ſic de cætero liberam habeant facultatem, vel de gremio Eccleſiæ ſuæ, vel etiam aliunde, per electionem canonicam eligendi perſonam idoneam in Abbatem præſentandam Karoſeñ. Capitulo, vt ab eo (ſi fuerit Canonica) cōfirmetur.

Epiſcopale, quæ perdit per ſuſpēſionem: quia cōſecratio nō multum addit. ̃j. *de tranſl.c.inter corporalia.* Et eſt ſimile ſicut maritus poſt matrimoniū cōſummatū, nō poteſt iurare religionē, ſed ante pōt. ̃j. *de conuer.coniug.c.ex publico,* ſic Epiſcopus nō cōfirmatus pōt aliqua, quę tñ nō pōt cōſecratus. Sic vides in alio ſimile, Eps in Archiepiſcopum electus, non pōt ante receptionē pallij tanquam Archiepiſcopus Clericos ordinare, ſed tñ poteſt antequā ſit electus in Archiepiſcopū: quia hoc non facit vt Eps, ſed vt Archiepiſcopus. ̃j. *de elect.quod ſicut.§.praterea.* Præterea beneficiū concedere & etiā habere poſſe, competit ratione ordinis, & eſt eius acceſſoriū 1.q.3.*ſi quis obiecerit:* & cui interdicitur vnū, & reliquū 81.*diſt.ſi quis ſacerdotū.& c.eos qui.* prętereà de hac ſuſpēſione fuit obiectū & ꝓbatum ex eo, quod dicit: quia nobis conſtitit &c. & licet obiectū à partibus non fuerit, iudex tñ qui debet electionē cōfirmare, ex officio ſuo debet inquirere de huiuſmodi. ̃j. *de elec.c.nihil eſt.* Et hęc quæ dicuntur hic de his ſuſpēſis, intelligūtur de ſuſpēſis ab homine & etiā à canone. Si verò aliquis eſſet ſuſpēſus à canone: puta participādo cū excōmunicatis, ille talis bene pōt eligere & alia facere, q̃ ſunt iuriſdictionis, ſed eligi ſciēter nō poteſt. hæc probatur ̃j. *de cler. excommunic. miniſtrā.c.ſi celebrat:* quia mitiùs agitur cū lege, quā cū miniſtro legis. *ff. de arbi.l.Celſus.* Satis pōt dici, ꝙ ſuſpēſus poſſet excōmunicare: q̃ pōt abſoluere excōmunicatū. ̃j. *de reſcr.c.ab excommunicato.* ̃j. *de ſen.excom.ſacro.& cap.duobus.* & qui pōt abſoluere, pōt ligare, & ecōtra: cū nō ſit priuatus à cōione fideliū, quare nō poſſet priuare aliū. & hoc dico de eo, qui nō eſt ſuſpēſus à iuriſdictione, vt ſuſpēſus à canone ſola participatione. Io. & Lau. hoc cōcedit, quòd ſuſpēſus ab offi. tñ. poteſt excommunicare, & prębēdas dare: & intelligūt illam decre. quia diuerſitatem. cū erat ſuſpēſus ab officio & iuriſdictione. Ego aūt non credo ꝙ ſuſpenſus ab hoīe poſſit dare præbēdas, vt hic dicitur, licèt Lau. & Ioan. cōcedāt ꝙ poſſit excōicare, & prębēdas dare. ar. contra poſſet induci *præd. decre ſi celebrat.* q̃ tñ intelligitur de excōicatiōe mi. melior eñ eſt opinio ſecūda. quia ſicut excōmunicat' aliū excōmunicare non poteſt, 24.q.1.*audiuimus.* ita eadem ratione nec ſuſpenſus ab homine alium pōt ſuſpendere. ̃j. *de exceſ.pral.c.Vlt.* Bern. ADDITIO. Et hoc propter miſturam officij & iuriſdictionis, id eſt, quam habet ſpiritualis iuriſdictio ad officium, id eſt, ordinem. & ipſius executionem. Ioan. And. *in nouel.*

Suſpenſus à canone an poſſit eligere.

Mitiùs agitur cum lege quam cum miniſtro legis.

a ¶ *Caſſauimus.*] i. caſſam nunciauimus. ̃j. *de lec. non conte.c.accedens.*

Vbi quid à iure commun discrepat

b ¶ *Iuri cōmuni.*] Similē interpretationē habes. ̃j. *de fin. inſtru.inter dilectos.Ver.cæterū.* vbi eñ aliquid iure cōi diſcrepare videt, reducēdū eſt ad iui cōe, ſi poteſt fieri, ne pereat, quia promptū eſt leges legibus concordare. C. *de inoff.dot.l.Vnica.* & Auguſtinus concordat Euāgeliſtas *de pæn.diſt.1. periculosè.* & etiā teſtes debent ad concordiā reducere: nec de periurio notentur ̃j. *de teſti.c.cum tu.* Sic enim facienda eſt interpretatio, vt nulli ſit oneroſa, & ſecundùm ius. ̃s. *tit.prox.c.cauſam quæ.& ̃j. de priuil.c.ex ore.& ̃s. eo.c.cum olim.* Itē ſecundùm quòd minùs eſt captioſa. *ff. de reg.iur.l.quoties in fi.tit.* & hoc ita verū eſt, quòd ad ius cōe reducatur, ſi verba illa patiuntur, vt hoc verſu, Electio eius penes fratres eiuſdem loci & Capitulum karoſeñ. &c. Nam à verbis priuilegij non eſt recedendum vbi certa ſunt. ̃j. *de priuile.c.porro.& ̃j. de decimis.c.ad audientiam.* vbi enim verba nō ſunt ambigua: non eſt locus interpretationi. *ff. de leg 3.ille aut ille.* ſed vbi ſunt dubia, neceſſaria eſt interpretatio. [b]

ſi fieri poteſt, reducendum eſt ad ius commune.

b *Text. eſt in l.2. Cod. de nox. act. & in l. omnes populi & ibi Bar. ff. de iuſti. & iur.*

¶ Hono. iiij. Pariſieñ. Capitulo.

¶ *Capitulum ſine Epiſcopo ſtatuta ſeu conſuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non poteſt.*

CAP. IX.

CVm conſuetudinis [d] vſuſq; longæui non ſit leuis auctoritas, & plerunque diſcordiam pariant nouitates: Auctoritate vobis præſentium inhibemus, ne abſque Epiſcopi veſtri conſenſu [e] immutetis Eccleſiæ veſtræ conſtitutiones & conſuetudines approbatas, vel nouas [f] etiam inducatis: Si quas fortè feciſtis, irritas decernentes.

¶ Idem maiori & Burgeñ. de Rupella.

¶ *Non valet conſuetudo per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria diſſipandum.*

CAP. X.

EX parte veſtra fuit propoſitum, quòd cùm in patria veſtra ſeruatæ ſint hactenus duæ conſuetudines abuſiuæ, quòd ſi indigena [g] vel extraneus, prodigalitatis vitio [h], vel incu

c ¶ *Præiudicet.*] Præſcripta videlicet, quoniā alia non prodeſt. ̃j. *de cau.poſ.c.cum Eccleſia.* Quæ conſuetudo iuri præiudicet, & quæ non, dicetur ̃j. *eo.c.Vlt.*

CVm conſuetudinis.] Tex. eſt notabilis & multum allegabilis, in quo primò ponitur duplex ratio determinandi. Secundò ibi. *Auctoritate* ponitur determinatio, quæ primò prouidet circa futura. Secūdò ibi. *Si quas.* circa præterita.

CASVS. Canonici Pariſieñ. irrequiſito Epō ſuo, & ſine ſuo conſenſu quaſdam conſuetudines Eccleſiæ ſuæ immutauerunt, & quaſdam fecerunt de nouo: propter quod dicit Papa, quod auctoritas conſuetudinis non eſt leuis, & nouitates q̃nque diſcordias inducunt. Vnde præcipit, quòd ſine conſenſu Epi Canonici cōſuetudines non immutēt Eccleſiæ nec nouas inducant, quod ſi fecerint decernit illas irritas & inanes. Not. ꝙ omnia faciēda ſunt in Eccleſia de cōſenſu Epiſcopi & Canonicorum: niſi conſuetudo ſit in cōtrariū.

d ¶ *Cum conſuetudinis.*] Cū quæ ſit longa conſuetudo. *l.2.& ̃j. eod.c.Vlt.* & ibi exponitur. & 11.*diſt.conſuetudinis.*

¶ *Glo.ſeq. obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Conſenſu.*] Bene dicit, *conſenſu:* quia ſine ipſius conſenſu obtēto hoc facere non poſſunt. Sed videtur, quòd nō teneātur habere cōſenſum, dummodo conſilium & tractatum cum eo habeāt, *arg. de arb.c.cum olim.* Sed hoc non eſt verum, quia illud obtinet ex forma arbitrij. immo Eps & Canonici vnum corpus & vnum collegiū ſunt, ita quòd ipſe caput, & ipſi Canonici mēbra. ̃j. *de ys qua fi.a Prala. c.nouit.* & eſt expreſſum, quòd ſi aliquibus mandetur vt cum[e] cōſilio aliquorum aliquid faciant, eorum conſiliū expectare tenentur, nec ſufficit, quòd tātum requiratur. ̃j. *de elect. c.cum in Veteri lege.*

c *De hac quaſtione latè Albericus tract. de agnoſcem. aſſertio.q.26.*

f ¶ *Vel nouas.*] Nouitates enim ſine cauſa inducendæ non ſunt: quia lex dicit, quòd in rebus nouis cōſtituendis euidens debet eſſe vtilitas. *ff. de legi.& conſtit.princip.l.in rebus. arg. ̃s. de conſtit. c.cognoſcentes.* & reprehenduntur qui nouitates inducunt. 11.*diſt. quis neſciat.*

EX parte.] Diuiditur in duas partes. Primò recitat duas cōſuetudines irrationabiles, quas ſecūdò reprobat ibi, *Tenore.* Ab. Sic. CASVS. In quadam terra ſeruabantur duę conſuetudines. Prima erat, quòd ſi aliquis deueniret ad inopiam quocūque caſu, ſine aliquo modo amitteret bona ſua, poſſet alienare bona vxoris ſuæ pro voluntate ſua. Alia fuit, quòd ſi vxor alicuius fidem violaret coniugij, & ipſe eam propter hoc dimitteret, accipiebat dimidiam partem bonorum viri ſui cum potiùs eſſet priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem ſuam perdere deberet. mandat Papa, quòd decætero tales conſuetudines non ſeruētur. Not. quòd turpes conſuetudines non debent obſeruari.

g ¶ *Indigena.*] i. inde genitus.

¶ *Glo. ſeq. inſtruit quis ſit prodigus &c. & ponit verſus.*

g ¶ *Prodigalitatis vitio.*] Quod ſe eſſe virtutē ſæpe mētit. 41.*di. ſæpe.* Prodigus eſt, qui dat dādā & nō dādā. Auarus qui tenet tenēda, & non tenēda. Largus mediū tenet inter vtrūq. Vnde verſus.

Prodigus eſt animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupidè & ea depoſcit, auarus.
Largus qui ſumptum facit ex ratione libenter. [d]

Sed non videtur, quòd huic ſit ſubueniēdū: quia culpa ſua & vitio incidit

Prodigus, Auarus, Largus.

d *Hoſtienſis inter prodigum & largum ita diſtinguit: prodigus eſt, cui plus placent retenta, largus verò cui plus placent data. Vide Cic. lib. 1. de off.*

incidit in egeſtatem. *ff. quod met. cau. l. ſi mulier. 86. diſt. in. non ſatis.* Et dignum eſt, vt male meriti egeſtate laborent. *ff. depoſi. l. bona fides.* aliter enim non fuerat ſubueniẽdum huic ratione præmiſſa, & cum alterius læſione: ſed eleemoſynam dare poſſumus, ne pereat. 86. *diſt. in. paſce fame morientem, &c.*

ria [a], ſeu quocunque caſu alio diſſipauerit, vel amiſerit bona ſua, bonæ vxoris ſuæ tã mobilia, quã immobilia, pro ſuæ voluntatis libito † alienat [b]: & infrà. ¶ Et quod ſi vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violata committat adulteriũ, nihilominus ipſa medietatem omnium bonorũ, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit: & improbè apprehendit, quæ potiùs priuanda eſſet omnibus viri bonis [c]: & infrà. ¶ Tenore præſentiũ declaramus, vos nõ teneri ad huiuſmodi cõſuetudines obſeruandas [d].

a ¶ *Luxuria.*] i. negligentia, & ideò ei non eſt ſubueniendum, quia vigilantibus & non negligentibus iura ſubueniunt. ſ. *de rerum permuta. c. cum Vniuerſorum. & ſ. de donat. inter dilectos. ff. ad Velleia. l. 2. §. verba.* quia ſtultis non conſueuit ſubueniri, ſed errantibus. *ff. de iuris & facti ignorantia. l. penultima. §. ſi quis ius. & C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. ſi ii.* & vultus eſurienti panis tollitur, quam ſi ſecurus de cibo iuſtitiã negligat. 5. *quæſtione quinta. non omnis. & 23. quæſtio. quarta. nimium ſunt inquieti.* & ideo talis conſuetudo merito reprobatur.

† *Adde pro interpretatione verborum Verb. pro ſua voluntatis libito, text. cum ibi not. in l. Labeo ait. §. i. de act. & Ba. in extrauagante ad reprimendum.*

¶ Gregorius nonus.

¶ *Cõſuetudo nõ derogat iuri naturali ſeu diuino, cuius tranſgreſſio*

b ¶ *Alienat.*] Quod de iure fieri non debet. *ff. de fundo do. l. fundum. & l. lex Iulia.* nec etiam propter dictum mariti bona mulieris ſunt diſtrahenda. *C. ne vxor pro mar. l. 1. 2. & tertia. C. ad leg. Iuliam de vi pri. l. prima. & ſ. de pignor. c. ex litteris.* in caſu tñ quãque diſtrahuntur bona mulieris pro viro: vt in cauſa primipilari bona mulieris pro marito obnoxia ſunt fiſco, ſi omnia bona mariti exhauſta ſunt. *C. in quib. cau. pign. tam contra. l. ſatis.* Nec valet alienatio fundi dotalis, etiã ſi mulier conſentiat. *C. ad Velleia. Auth. ſiue à me. & in Auth. vt immobilia ante nup. do. §. ſi propter. col. 5.* Sed ſi iurauerit nõ cõtrauenire, tenet venditio. *ſ. de iureiur. c. cum contingat. ſi ſine vi & dolo* præſtitum ſit iuramentum ſponte. Cõſtante etiam matrimonio in tali caſu, cùm incipit vergere ad inopiam, mulier poteſt repetere dotem. *C. de iure dot. l. in rebus. & l. vbi.*

c ¶ *Bonis.*] Et etiam dotem ſuam propter adulterium perdere debet. *C. de iur. do. l. ſi dotem & C. ad leg. Iul. de adult. l. libertatem. & ſ. de do. inter virum & vxorem c. plerunque.* vbi de hoc.

d ¶ *Obſeruandas.*] Iuri contrarias, vt dictum eſt. Per primam cõſuetudinem inuitabãtur viri ad diſſipãdum bona ſua, per alteram mulieres prõniores erant ad committendum adulterium. *arg. ff. pact. dotal. l. conuenire.* talis compenſatio non eſt admittenda.

CVm tanto.] Habet materiam amplam, & multum ſubtilem. Et habet duo dicta ſecundum ibi, *licet.* & quælibet pars poteſt ſubdiuidi. Abb. Siculus.

CASVS. In prima parte dicitur, quòd quãto ampliùs quis in peccato perſeuerat, tanto grauius peccat. Vnde contra ius naturale nulla cõſuetudo excuſat: quia tranſgreſſio iuris naturalis inducit periculum ſalutis. Secundò dicitur, quòd conſuetudo longæua non eſt vilis, tamen non valet, & præiudicet iuri cõmuni ſiue poſitiuo, niſi illa conſuetudo ſit rationabilis, & præſcripta: quia tunc præiudicat iuri cõmuni in loco, vbi conſuetudo ſeruatur. Not. contra ius naturale nulla conſuetudo valet. Item contra ius poſitiuum præualet conſuetudo rationabilis & præſcripta.

Contra ius naturale nulla conſuetudo excuſat, ut qua re.

e ¶ *Diutius.*] Infra de ſim. c. cum in Eccleſia. *& ſ. de eo qui du. in matri. quam pollu. c. cum haberet.*

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, de quo iure naturali loquitur littera, & reſpondet, quod de illo, quod conſiſtit in præceptis, &c.*

f ¶ *Naturali iuri.*] Quod immobile perſeuerat. 1. *diſt. §. ſed cum ius naturæ. & 25. q. 1. ſunt quidam.* Et hoc verum eſt, quantum ad præcepta vel prohibitiones quæ moralia ſunt, & non mutantur: vt non occide, non furtum facies, honora patrẽ, & c. 6. *diſt. non ei. §. his itaque.* & naturalia quidem iura immutabilia ſunt, ciuilia verò mutabilia. *Inſt. de iu. nat. §. ſed naturalia. ſ. de conſan. & affi. c. non debet.* & ideo nulla conſuetudo præualet, contra ius naturale, ſi etiam omnes homines de mundo cõtra facerent. 32. *q. 7. flagitia.* cuius ignorãtia neminẽ excuſat. 1. *q. 4. turbatur. §. notandum.* & ibi nihil intereſt in vitio decipere vel decipi. 16. *q. 1. ſi cupis.* & de ignorãtia dĩ. quòd qui ignorat, ignorabitur. 37. *diſt. ſicut. §. vt itaque.* De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in ſumma. 1. *q. 4. §. opſat. tum.* & ibi recurrendum eſt.

Concord. tex. in l. ſi id quod ff. de cond. inde.

¶ *Gl. ſeq. quærit obiiciendo pro inſolubili. ponit primo opin. quam reprobat. ſecundo ſecundam. quam etiam reprobat. tertio ſoluit.*

g ¶ *Vilis auctoritas.*] Sed quæritur, de qua cõſuetudine hic intelleſit Greg. Si dic. de bona cõſuetudine, illam nulla ratione ius vincit, immò æquiparatur ei 11. *diſt. in his* ſi de mala, de ea ſanè pòt dici, quòd nõ ſit vilis. Sup. hoc dicũt quidã, quòd principiũ iſtius §. debet intelligi de bona conſuetudine, & finis de mala: & ita diuerſimodè intelliguntur; ſed hæc non fuit intentio legis vnde §. iſte ſumitur. *C. quæ ſit long. conſuet. l. 2. & ideo inepte dicunt.* Alij pro maiori parte exponunt litteram illam, nõ tñ eſt adeo valitura, vt iuri poſitiuo debeat præiudicium generare, ſupplent, *generaliter* nõ præiudicat iuri, ſed in loco præiudicat iuri, vbi conſuetudo ſeruatur. & iſte intellectus planus & facilis eſt. Sed de hoc nulla dubitatio eſt, quòd conſuetudo vnius loci iuri poſitiuo generaliter præiudicet omnibus locis. Et ideo ſic debet intelligi lex illa, quam habes 11. *diſt. conſuetudinis.* quãuis particularis conſuetudo non eſt vilis, non tñ præiudicat iuri poſitiuo, niſi fuerit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta & hæc expoſitio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Gregor. *in fin.* & ſic intellige 11. *diſtin. conſuetudinis.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit, & ſolutionis ponit quatuor exempla. finis recitetur per aliam q. quam ſoluit alleg. 9 iura.*

peccatum inducit: nec poſitiuo, niſi ſit rationabilis & præſcripta.

CAP. XI.

CVm † tanto ſint grauiora peccata, quantò diutiùs [e] infœlicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit naturali iuri [f] (cuius trãſgreſſio periculum ſalutis inducit) quacunque conſuetudine (quæ dicenda eſt veriùs in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licèt etiam longæuæ conſuetudinis non ſit vilis [g] auctoritas: non tamen eſt vſque adeò valitura, vt vel iuri poſitiuo debeat præiudicium generare, niſi fuerit rationabili [h]: & legitimè [i] ſit præſcripta.

† *Ad intelligentiam Gre. de B. Thomã 1. 2. q. 97. art. 2. & Dominicum Sotum lib. 1. de iuſti. & iure q. 7. art. 2.*

h ¶ *Rationabilis.*] Et quam conſuetudinem dices rationabilem? Illam dico rationabilem, quam non improbant iura. *ſ. de cauſa poſſ. c. cum Eccleſia. & ſ. eo. c. cum dilectus. & ſ. de ver. ſig. c. abbate,* vt ſi quandoque admittantur aliqui ad electionem, ad quos non pertinet de iure communi: & de alio collegio, illa conſuetudo non improbatur à iure, vt dicunt iura prædicta: & illa eſt rationabilis, quòd totum Capitulum eligat Canonicos ſibi, & alios inferiores Prælatos irrequiſito Epiſcopo. *ſ. de elect. c. cum Eccleſia Vulteranà,* vel Eps ſolus hoc faciat *ſ. de his quæ fi. à præla. ſine conſe. capit. noſcitur.* licèt de iure vnum corpus ſint. *ſ. de his quæ fi. à præ. ſine concenſu c. nouit.* & de iure cõmuni deberet fieri ab omnibus cõmuniter ab Epiſcopo & Canonicis vt quãdoque fit *ſ. de conceſ. præb. poſtulaſtis.* Et illã dicerẽ rationabilẽ, quòd abſentes nõ vocẽtur ad electionẽ, vt in multis locis cõtingit, vt in Tuſcia. & in multis Eccleſiis. & huiuſmodi conſuetudines legitime præſcribũtur, vt patet per prædicta exẽpla. Illã dico generaliter rationabilẽ, quæ non obuiat canonicis inſtitutis. Irrationabilis eſt quæ improbatur à iure, qualis eſt illa *ſ. de teſti. c. ex frequentibus. ſ. eodẽ. c. cum venerabilis. & ſ. c. prox.* & onerosa conſuetudo, vt *ſ. eo. c. 1. & ſ. eo. c. cum inter vos. & ſ. de re iudic. cum cauſa.* & generaliter vbi aliquid fit contra neruum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſiue libertatẽ. *ſ. de elect. c. cum terra. & c. ſacroſan. & c. maſſana.* [b]

b *Adde textum in Authent. caſſa. C. de ſacroſanct. Ecc. & ibi gl. de quib. & ibi Bal. ff. de leg.*

¶ *Gl. ſeq. primò ponit 9 quæ requirũtur. vt cõſuetudo iuri præiudicet. & ab hoc recedere videtur in fi. gl. ſecundo quærit gl. quæ ſit differẽtia, &c. & primò ponit vnã differẽtiã cõtra quã allega. & remittit. Secũdo ponit aliã, quã approbat. Tertiè ponit duas alias.*

i ¶ *Legitimè ſit præſcripta.*] Spatio 40. annorum *ſ. de cauſa poſ. cum Eccleſia. & ſ. de præſcri. c. audiuis.* de hoc poteſtis habere multa iura. ea etiã ſolũ locũ habent in rebus Eccleſiaſticis. 16. *qu. 3. c. placuit. §. quas actiones.* Ad hoc vt ergo conſuetudo iuri cõmuni præiudicet, requiritur primò quòd rationabilis ſit, & quòd ſit præſcripta. vt hic. *& c. cùm Eccleſia.* Itẽ quòd ex certa ſcientia, & non per errorem ſit inducta. *ff. de leg. quod non ratione.* & ſciente illo qui poteſt ius cõdere. *ff. de leg. l. de quibus in fi.* Et quòd ſit tale ius, quòd poſſit præſcribi. Nã quędã ſunt, quæ nõ poſſunt præſcribi, ſaltẽ à laicis *ſ. de præſcript. c. cauſã quæ. & c. cũ ex officij. & c. cũ non liceat.* Et quòd non ſit contra ius naturale. 33. *q. 7. flagitia* vel ſaltem quòd ſit obtẽta in contradictorio iudicio *ff. de leg. l. cum de conſuetudine. & ſ. de ver. ſig. c. Abbate.* Item requiritur quod ſit vſus illa cõſuetudine, ſiue vicibus illis quibus vſus es eo animo vt intẽdas, ſiue credas te ius habere, & vt in poſterũ id facias. *ff. de ſtim. actiq. pro. l. 1. § Iulianus recte ait. & l. vlt.* aliàs nõ prodeſt, vt ibi dĩ & ſic ſolæ vices nõ inducũt cõſuetudinẽ quia nõ exẽplis ſed legibus iudicãdũ eſt *C. de ſen. & interlo. om. iu. l. nemo.* ſed ſecũdũ cõſuetudinẽ talẽ bene iudicaret, vt dictum eſt *ff. de leg. l. nam Imperator.* Itẽ requiritur, quòd maior pars populi vſa ſit ea cõſuetudine ad hoc, vt ſecũdũ illã iudicetur: quia ſicut minor pars populi nõ poſſet inducere legẽ: ita nec cõſuetudinẽ. Itẽ & illa cõſuetudo præiudicat iuri, cuius nõ extat memoria hominũ. 3. *q. 6. hæc quippe & ſ. de ver. ſig. c. ſup. quibuſdam §. 1. & ff. de aqua quo ti. & æſti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & ff. de aqua pluu. ar. in ſumma. § idẽ Labeo. & ff. de prob. l. ſi arbiter. & ſic vĩ quòd difficile ſit probare cõſuetudinẽ & præſcriptionẽ.* Sed quã differẽtiã facis inter cõſuetudinẽ & præſcriptionẽ? Illa pòt aſſignari (vt quidã dicũt) quòd vbi cõ-

Quot requirantur ad hoc, vt cõſuetudo ius commune præiudicet.

ſuetudo

tudo prætenditur, admitti poſſet probatio in contrarium, vt probetur indebitum fuiſſe, quod conſueuit percipi. arg. à contrario. *C. de agri. & cenſi. l. littibus. lib.* 11. ſed vbi præſcriptio eſt, non admittitur probatio in contrarium ad probandum indebitũ fuiſſe. *arg. à contrario* ĩ. *de præſcrip. c. ſi diligenti.* vbi dicitur, quod bona fides & iuſtus titulus requiruntur. & ibi dicit, quando exigitur titulus, & quando non. *C. de pig. act. l. nec creditores.* Itẽ qui petit aliquid ſibi deberi vel fieri ex conſuetudine, debet allegare cauſam petendi: & tunc ſufficit probare ſolum tempus, licet nõ probet cauſam: & tunc non admittitur probatio in cõtrarium: & ſecundum hoc non videtur differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem: quia in præſcriptione quandoque probatur titulus. ita dicunt quidam, quare ſolum tempus nõ eſt cauſa inducendæ obligationis, ſicut nec tollendæ. *ff. de act. & oblig. l. obligationum. §. placet.* & hęc opinio magis placet ſecundùm Ioan. Alij dicunt, quòd ſola conſuetud. ſufficit etiam ſine cauſa. *arg.* ĩ. *de cauſa poſſeſſ. c. cum Eccleſia.* vbi de hoc. vbi verò aliquis eſt in poſſeſſione percipiendi aliquid, & ei quæſtio mouetur: tuendus eſt in poſſeſſione, quouſque probetur contrarium, ſ. indebitum: quia poſſidet ratione conſuetudinis. 16. q. 4. *Volumus.* niſi vi, precario, ſeu clam poſſideat, tunc qui dedit ſua auctoritate poteſt renocare. vt 10. q. 3. *quia cognouimus.* ĩ. *de reſti. c. cùm venissent.* Item in alio poteſt eſſe differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem: quia cõſuetudo quandoq; debet[a] eſſe obtenta contradictorio iudicio populi, præſcriptio verò nõ. Item quia in cõſuetudine requiritur, ꝙ maior pars populi vtatur illa, vt dictũ eſt, in præſcriptionibus non requiritur. Sic ergo intellige. ꝙ conſuetudinis non eſt vilis auctoritas: tamen nõ vincit ius poſitiuum illa particularis conſuetudo in eo loco, vbi eſt cõſuetudo, niſi fuerit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta, tũc bene vincit ius, & ei præiudicat concurrentibus prædictis in ea pręſcriptione: ſed ſecundum hanc decre. ſatis ſufficere videtur, ſi cõſuetudo ſolummodo ſit rationabilis, & præſcripta. Bern.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. compilatione.

a *De qua conſuetudine hoc ſit accipiendũ, tradit Compoſtellanus 3. c. 1. quem hic refert Ioan. And.*

TITVLVS V.

De poſtulatione Prælatorum.

¶ Inno. iij. Decano, & Capitulo Senonenſi.

¶ *Impoſtulabilis eſt, qui violat interdictum. h. d. quoad tit. habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad tit.*

CAP. I.

AD † hæc in beato Petro: & infrà. ¶ Cúmq; de facili non poſſetis in vnum locum & propoſitũ conuenire, ſed ad nos fuiſſet ab aliquibus appellatum[a]: tandem conuenientes in vnum, Altiſſiodorẽ. Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulaſtis.

¶ Poſtulationem veſtram per magiſtrum R. Pręcentorem veſtrum, & per Abbatem ſancti Petri exponentes, & petentes, vt faciendæ tranſlationi pium præberemus aſſenſum. ¶ Verum quoniam antequam idem magiſter ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſet, nobis quaſi pro certo cõſtabat, quòd idem Epiſcopus interdicti ſententiam non ſeruaſſet, quod etiam idem magiſter non negauit[b], in fratrum noſtrorum præſentia requiſitus à nobis, in ipſius Epiſcopi excuſationem allegans[c], quòd ſententiam latam ſeruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per litteras noſtras, nec per Cardinalem tunc Apoſtolicæ ſedis legatum, qui eandem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum vel litteras perueniſſe. & infrà. Quod nec ſufficit, immo nec proficit ad excuſationem prædicti Epiſcopi, cùm Cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolemniter, ac publicè promulgauerit[d]: & ca-

DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

¶ *Viſo de iure ſcripto & non ſcripto: quia parum eſt iura condere, niſi ſint miniſtri, qui eadem iura tueantur,* vt in l. 2. ff. de ori. iur. § post originem. & in c. vbi periculum. §. præterea de elect. li. 6. *Ideo de ipſis miniſtris & eorum aſſumptione meritò erit videndum, & quoniam aſſumuntur altero ex tribus modis, ſcil. per poſtulationem, electionem, & tranſlationem, ideò de omnibus iſtis trib9 ĩ. ſubiicit, & quia poſtulatio innititur gratia præmittit* tit. de poſtu. Prælatorum. *Quid autem ſit poſtulatio, vide per gl. c. v*nico. tit. 6. Abb. Sic. *De hac materia habes* 61. diſt. Oſius. & c. nullus inuitus, & c. Epiſcopus. 63. diſt. litteras. 71. diſt. fraternitatem. *cum multis ſimilibus.*

AD hæc.] Diuiditur in ſex partes. Nam in prima ponitur iniuſta poſtulatio. In ſecunda ibi, *Poſtulationem*, poſtulantium petitio. In tertia ibi, *Verum*, petitionis impugnatio. In quarta ibi, *Quod nec*, excuſationum reiectio. In quinta ibi, *Nos igitur*, poſtulationis caſſatio. In ſexta ibi, *Licet*, gratioſa eligendi vel poſtulandi permiſſio. Abbas Siculus.

CASVS. Eccleſia Senoñ. vacante, Canonici Senoñ licèt ab initio in diſcordia fuiſſent, tandem conuenientes in vnum, Epm Altiſſiodo. in ſuum Archiepm poſtularunt: poſtmodum per magiſtrum R. pręcentorem ſuum petierunt à D. Papa, vt poſtulationẽ ſuam admitteret, & eidem Epo daret licentiam tranſeundi ad Eccleſiam Senoñ. ſed D. Papa antequam dictus magiſter ad ipſum accederet, intellexit pro certo, quòd dictus Epiſcopus interdicti ſententiam, quam D. Papa protulerat in terrã Regis Franciæ, non ſeruauerat, quod idem magiſter non negauit in præſentia D. Papæ requiſitus, allegans ꝙ ſententiam ipſam ſeruare non tenebatur, eò ꝙ non peruenerat ad notitiam ipſius Epi per literas Papæ, nec per literas legati, qui ſriam publicauit, nec per alicuius executoris mãdatũ. inſuper allegauit, ꝙ dictus Rex in Altiſſiodo. diœce. terram propriã nõ habebat: vnde interdictum non extendebatur ad Altiſſiodo. diœc. ſuper ſcribit Papa S. nomen Capitulo, dicens ꝙ prima allegatio non ſufficit, nec proficit ad executionem Epi Altiſſiodo. eo quòd Cardinalis ſententiam interdicti publicè promulgauit multis præſentibus. & ſententia illa à multis in regno Franciæ publicè ſeruabatur: & quando aliqua conſtitutio publicè promulgatur, nõ eſt neceſſe, ꝙ ſingulorum auribus inſinuetur, ſed ſufficit ad hoc, quòd quilibet eam ſeruare teneat, ꝙ eſt publicè promulgata. & quòd ita ſit, probatur per cõcilium Sardicẽñ. cuius verba hic ponuntur. Ad aliam allegationem reſpondet, ꝙ non valet: quia dictus Rex in Altiſſiodo. diœc. terram propriam nõ dicitur habere: quia ipſe mandauit terra Regis Franciæ ſubiici interdicto, & Cardinalis interpretatus fuit mandatum Papæ, & ſententiam interdicti promulgauit in terram illam, quæ Regi tunc temporis adhærebat: & terra illa Altiſſiodo. adhærebat tunc ipſi Regi. prætereà ex alia cauſa excuſari non potuit, ex eò quod nouit Metropolitanam Eccleſiam ſuam ſeruare ſniam interdicti. & ipſe eam ſeruare debebat. D. Papa his præmiſſis, qui ſecundùm Apoſtolũ omnem inobedientiam debet punire, cõſiderans inobedientiam ipſius Epiſcopi prædictam poſtulationẽ repulit vt indignam non propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulatæ perſonæ: cùm obedientia non prodeſſet humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet. In fine dicit, quòd cùm hominem poſtulaſſent indignum, poteſtatem amiſerunt eligendi: de gratia tamẽ cõcedit eiſdem, vt de perſona idonea Eccleſiæ Senonẽñ. debeant prouidere. Nota ea, quæ publicè fiunt, nulli licet ignorare. Item quod metropolitana Eccleſia ſeruat, Suffraganei debent obſeruare. Item omnis contumacia eſt puniẽda. Item qui non ſeruauerit interdictum, ineligibilis efficitur. Ber.

a ¶ *Appellatum*.] Quæ appellatio non tenet, niſi cauſa iuſta fuerit allegata. ĩ. *de elect. c. cum nobis in prin. &* ĩ *de appel. c. vt debitus.*

¶ *Glo. ſeq. ar. alleg. quatuor iur. alleg. duas leges in contrarium, & remittit.*

b ¶ *Non negauit.*] Per hoc videtur, ꝙ cõfeſſio[b] procuratoris dño præiudicet. ĩ. *de capel. monac. c. dilectus. & de re iud. c. ſuborta.* ſicut & confeſſio aduocati. ĩ *de conf. c. cum olim. &* ĩ. *de appellatio c. cum cauſa. contra. ff. de interrog. actio. l. ſi ſine. § ſi defenſor.* alijs eſt lex. ille. *§. ſi defenſor. & ff. de confeſ. c. certum. §. penult.* Quãdo confeſſio procuratoris ſine factum præiudicet ipſi dño. dicitur ĩ. *de cauſa poſſeſ. cum olim &* ĩ. *v. lite non conteſt. c. 1.* vbi ponitur hæc materia. ADDITIO. Petrus dicebat, quòd iſte non fuit procurator poſtulati, ſed poſtulantium. Ioan. And.

b *Fortè inſurgens ex taciturnitate, quod videtur velle tex. quod expeditum eſt ut conſe. c. 2. libro 6. Ioan. And.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit per tres rationes, & ſoluit.*

c ¶ *Allegans.*] Hæc allegatio bona videtur: quia quilibet præſumitur ignorans, niſi probetur ſciens. *ff. de proba. l. verius.* & i decretum non ligat ignorantes. *ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. &* 82. *diſt. propoſuiſti circa fin. & argu.* ĩ. *de conſti. cognoſcentes*; immo non ſufficit denunciare procuratori. *ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. petitam.* Sed non eſt ita: quia cum publicè ſententia illa fuerit promulgata, eam ignorare non poteſt, neque debet, & præſumitur eam ſcire. 12. *q.* 2. *qui & humanus. &* 16 *diſt. quod dicit* ... *ff. de inſt. act. ſed & ſi pupillus. § proſcribere. & ar. §. de præb. imp. c. quanto.* Vbi enim allegatur ignorantia circa ea, quæ plerique ſciunt, & quæ publicè fiunt, non creditur ei, niſi hoc probet. *i.* ĩ. *de elect. c. innotuit. ver. nec probare cogimus*, &c. ĩ *qui ma. acc. poſ. c. cum in tua. &* ĩ. *de ſent. exc. ſi vero. 14. q. 2. in lectum*[c]. Sed vbi circa ignota allegatur ignorantia, non cogitur probare ignorantiam. *ff. de admin. tut. l. hoc autem.*

i *Decretum non ligat ignorantes.*

¶ *Gl. ſeq. allegat 4. concor. ex quib. in fi. concludit, in medio ſoluit vnam legem contrariam.*

d ¶ *Publicè promulgauerit.*] Sufficit edicta apponi in publico, & ſi ad citatum non perueniat. *arg. de do. & contu. cauſam quæ arg. ff. de dam. infect. l. 4. § quoties. & c. de an. excep. vt pe. ſiſtant.* ... *c. de indi. l. properandum. §. & ſi quidem.* Nec obſtat *ff. quæ ſen.*

c *Concord. tex. cum gloſ. in l. regula. ff. de l. 2. & fa. ign. & l. ſed adde. §. 1. cum glo. ff. duca.*

ſi appel. recipi. l. 1. §. Item cùm ex edicto. quia ibi edictum non fuit ſolenniter propoſitum: & ideò non excuſatur, niſi probaretur cōtrarium, vt dixit in gl. hæc allegatio. immo videtur ſufficere, quòd per ſolam famam ad ipſum peruenerit. *j. de ſen. exc. c. cum deſideres. §. ſecunda quæſtione.* Et ſi dubitaretur, quia ſolummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potiùs ſeruare ſententiam interdicti, quàm Eccleſiaſtica ſacramenta poſt ea pertractare. *j. de cle. exc. mini. illud.*

k ¶ *Canonicas ſanctiones.*] 18. di. *quia ſunt culpæ* & quia maleficia impunita remanere non debent. *j. de ſent. excom. c. Vt fama. & ff. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. & ff. de ſolu. l. Stichum. §. tametſi.*
l ¶ *Perſonam.*] Et hoc ideo quia vitiū fuit materiæ, & nō artificis. *ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruum. §. ſi calicem.* Et ita habes hic, quòd qui non ſeruat interdictum, ineligibilis eſt, nec poteſt poſtulari. Et poſſet dici, qui eſt irregularis & ſuſpenſus, ideò nec eligere debet nec excōmunicare, nec beneficiū conferre poteſt: quia claues Eccleſiæ contemnit. *j. de exceſſ. præ. cap. Vlt.* vbi eſt hoc expreſſum.

dē interdicti ſententia in regno Francorū iam à multis publicè cœperit obſeruari, nec ſit neceſſarium, cum cōſtitutio ſolenniter editur [a], aut publicè promulgatur, ipſius notitiam † ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel literas inculcare: ſed id ſolùm ſufficit, vt ad eius obſeruātiam teneatur, qui nouerit eam ſolenniter editam, aut publicè promulgatam: cùm & cōtra quoſdam, qui Sardiceñ. concilium non ſeruabant, tanquam illud nō habuerint, aut perceperint, canonica [b] tradat auctoritas, quod eius nō facilè facultas credēdi tribuitur: cùm idem penes illos in ſuis regionibꝰ actū fuerit & receptum. Nec valet, quòd in Altiſſiodoreñ. diœceſi dictus Rex terram propriam [c] dicitur nō habere, cùm nos terram totam Regis ipſius ſubiici mandauerimus interdicto, & Cardinalis noſtrum interpretatus [d] mandatum, in terram illā ſentētiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat: & infrà. ¶ Sed inde liquido conſtat ſæpe dictum Epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quòd ſuam metropolitanam [e] Eccleſiam generalis interdicti ſentētiā & recepiſſe nouerat, & ſeruare: & infrà. ¶ Nos igitur, qui ſecundùm Apoſtolū prompti ſumus inobedientiam [f] omnem vlciſci [g], eiuſdem Epiſcopi Altiſſiodorēſis inobedientiā attendentes, ne nihil obedientia [h] prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus [i] contumacibus non obeſſet: cùm iuxta canonicas [k] ſanctiones quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, poſtulationem huiuſmodi, nō propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulantem perſonam [l] repulimus vt indignam. ¶ Licèt autem ex eo quòd hominē, qui veſtro non conueniebat propoſito, poſtulaſtis [m], cùm vos interdicti ſententiā ſeruaretis, & ipſe eam cōtemneret obſeruare, permiſſa vobis facilè abuſi fueritis poteſtate, ac ideo vos ea nō immeritò priuare [n] poſſemus [o], de ſolita † tamen benignitate concedimus [p], vt vobis per poſtulationē, ſeu electionem canonicā de perſona congrua cōſulatis.

¶ Idem Hoſtieñ. E. iſ. Apoſt. ſed. leg.

¶ *Qui poſtulationem caſſatam vitio perſonæ innouat, eſt eligendi poſtulandi poteſtate priuatus.*

CAP. II.

GRatum † gerimus, & infrà: ¶ Accepimus ex literis tuis, quòd Canonicis Senoneñ. quorum poſtulatio noſtra fuit auctoritate caſſata [q], licèt caſſationis literas ſuppreſſiſſent in fraudē, vt canonicè ad electionē procederēt, mādauiſti, & infrà. ¶ Cumque plures eorū poſtulationē caſſatam [r] à nobis innouare denuò niterētur [ſ], quidam verò Epiſcopum

a ¶ *Solenniter editur.*] Vt expreſſè legitur in *Authen. Vt fac. no. conſt. circa princ. coll. 5.* vbi dicitur, quòd poſt duos menſes nullus habet excuſationem, ſi vellet ignorantiam allegare, niſi vt dicitur in illa gloſſ. hæc allegatio.

b ¶ *Canonica.*] 16. *diſt. quod dicitis.*

c ¶ *Terram propriam.*] Bona fuit interpretatio Cardinalis: quia cū dicimus ſeruum ſuum vel ipſius domino damus actionem & cum dicimus in alterius locum de domino intelligendum eſt. *ff. de reli. & ſum. fu. l. 2. §. in locum* hic tamē largè ſit interpretatio ad omnes terras, quæ tunc Regi adhærebant præſtando auxilium. & eſt ſimile. *ff. de verb. ſign. l. liberorum.* ſicut excommunicatio extenditur ad illos, qui præſtant auxilium excommunicato. *j. de ſen. excom. c. nuper. & c. ſi concubina.* vel quia terra illa erat de iuriſdictione ipſius, licet proprietas Regia non eſſet: & ideo regnum totum propter contumaciam ſuam fuit ſuppoſitum interdicto. *j. de off. dele. c. ſanè. & j. de ſpon. ca. non eſt nobis. & j. de iudi. c. nouit.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. 3. iura in contrarium ſolu. diſtinguendo quadruplicem interpretationem.*

d ¶ *Interpretatus.*] Not. quòd legatus interpretatur mandatum D. Pa. & a. *ar. contra j. de ſen. exc. c. inter aliam. & 11. q. 3. c. ſicut. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. Vlt. & j. de iudi. c. cùm venißent.* de hoc ibi ſol. Vnde nota, quòd quædam interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & redigenda in ſcriptis, vt Principis, vt dicunt iura hic ſignata in contrarium. Alia eſt generalis & neceſſaria, ſed nō eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudines *ff. de leg. l. ſi de interpretatione. ſ. tit. prox. c. cum dilectus.* & hic ſimil. Alia non eſt generalis, ſed neceſſaria, & in ſcriptis redigenda: vt iudicis. *ff. de leg. l. non poßunt. arg. l. nam vt ait.* Quod poſſit iudex interpretari ſuā mētem, eſt arg. *ff. de iudi. l. Paulus.* vbi poteſt ſupplere, quæ deſunt ſententiæ ſic & interpretari, ſicut prætor poteſt *ff. de Prae. ſtipu. l. in Prætoris.* Et alia eſt quæ nec generalis, nec neceſſaria, nec redigenda in ſcriptis, vt magiſtrorum. *Cod. de profeſ. vr. Conſtantino. l. Vnica. lib. 12.* Interpretatio Principis ius facit quoad omnes. *ſ. de conſti. c. ſi.*

e ¶ *Metropolitanam.*] 12. *diſt. de his.*

f ¶ *Inobedientiam.*] 23. *q. 6. c. 1.*

g ¶ *Vlciſci.*] Immò potiùs deberet parcere, cui ſanctitas ignoſcendi gloriam dereliquit. *C. de Epiſc. & cleric. l. ſi quis in hoc genus.* vnde dictum fuit de Cæſare:

Qui vinces ſemper, vt victis parcere poßis:
Parcere proſtratis ſcit nobilis ira leonis.

ADDITIO. Ad hoc 45. *diſt. diſciplina.* & alibi: *Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos:* & alibi. Sicut bellanti & reſiſtenti. & *c. 23. q. 1. voli.* in fine Hoſtieñ. Seneca *lib. de virtutibus: Honeſtum & magnum vindictæ genus ignoſcere.* Ioan. And.

h ¶ *Obedientia.*] 2. *q. 5. quanto.*

i ¶ *Contemptus.*] Nā facilitas veniæ, incentiuū tribuit delinquēdi. 23. *q. 4. ſi iniuſta. & j. de vi. & hone. cleri. cap. Vt clericorum* [b].

m ¶ *Poſtulaſtis.*] *Poſtulo* [c] *te primò ſi conſentire licebit. Conſentire nego niſi te bene poſtulo pro me. Forſitan indignum & turpi crimine læſus. Sic aliter poſſem primò poſt iure carere. Si nimium eſt dignus: tunc me poſtente tuetur.*

n ¶ *Priuare.*] Ergo fuit conſtitutum in concil. Lateranenſi. *j. de elect. c. cùm in cunctis* qui ſcienter indignum elegerint, eligendi ea vice poteſtatē nouerint ſe priuatos, & ad poſtulationem extenditur, vt hic, & *j. de elect. ca. bonæ memoriæ. in fin.* & hoc ideo eſt: quia per poſtulationem peruenitur ad electionem. *arg. ſ. de conſti. cap. nam concupiſcentiam. & ff. de ſpon. l. oratio.* ſecus tamen eſt cum poſtulatur illegitimus vt diſpenſetur cum eo, vel legitimetur. 56. *diſt. Cenomanenſem. & j. de elect. c. innotuit.*

o ¶ *Poſſemus.*] i. priuati eſſetis.

p ¶ *Concedimus.*] Per [d] officium iudicis & de gratia, non de rigore. cōtumaci enim & delinquenti pot. ſſ iudex remittere pœnam de gratia. *Vt j. de off. deleg. c. conſuluit.* vbi dicit: niſi per gratiam ei benignitas iudicantis ſubueniret. & *j. de off. leg. c. niſi ſpecialis dilectio.* Bene dicit, *concedimus:* quia quod non poterat de iure communi, concedit eis per priuilegium, vt patet in capitulo ſequenti.

GRatum.] Continuatur hoc *c. ad præcedens:* tractat. n. de illa materia. Diuiditur in duas partes. nā in prima ponitur narratio duplicis poſtulationis & alterius admiſſio, ac alterius derogatio. ſecundò ponitur papalis approbatio, ibi. *Nos igitur.* Abb.
CASVS. Canonici Senonen. receptis literis caſſationis poſtulationis prædictæ fraudulenter ſumpſerunt litteras ipſas. legatus tamen Apoſtol. ſed. qui ſuper hoc mandatū Apoſtolicum receperat, mādauit canonicis prædictis, vt ad electionē procederent canonicè celebrandā. quidam canonici Senoñ. poſtulationē caſſatam à D. Papa iterū innouarunt. quidam alij canonici licèt eſſent numero pauciores, poſtulauerunt Epiſcopū Cameraceñ. Cardinalis intelligens, quòd illi qui poſtulationē caſſatā innouarunt, eſſent eligendi ſeu poſtulandi poteſtate priuati, & ideò ad alios (licèt pauciores numero eſſent) poſtulandi auctoritas eſt deuoluta, poſtulationem factam de Epiſcopo Camerac ñ. penitus admiſit. & Papa prædictum Epiſcopū Cameraceñ. à vinculo abſoluit, quo tenebatur Eccleſiæ Cameraceñ. & confirmauit factū legati. Nota, qui perſonam indignā eligit vel poſtulat, amittit poteſtatē eligēdi. & poteſtas ad alios licèt pauciores numero tūc deuoluitur.

q ¶ *Caſſata.*] ſ. c. prox.

r ¶ *Caſſatam,*] i. non admiſſam.

ſ ¶ *Niterentur.*] Poſtulando eundem Altiſſiod. & malè; quia ex quo alicuius electio vel poſtulatio caſſatur vitio perſonæ, non eſt aſſumendus ad eandem *j. de electio. c. ſuper eo.*

¶ *Glo. ſeq. quarti, arg. ponit oppo. io. demum ſoluit, & alleg. in contrarium reſpondet.*

¶ *Ad intelligentiam vide B. Tho. 1. 2. q. 90. ar. 4. Sotum li. 1. de iuſt. & iure q. 1. a. 4. Alfonſum Caſtrenſ. li. 1. de poteſtate legis pœnalis c. 1. & Ferdinandum Vaſquium li. 1. controuerſia. illuſtr. c. 44.*

a *Similis eſt gloſſ. in §. ex his. 11. qu. 2. Spec. in tit. de leg. §. ſuperest, verſi. delegatus. quoque, & in §. nūc oſtendendū.*

b *Concord. text. in l. ſi eum dies. §. ſi arbiter. ff. de arbit. & in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhi.*

c *Hæc non eſt gloſ. Bernardi, nec habetur in antiquis exemplarib.*

† *In aliquot manuſcriptis ita: de ſolita tamē benignitate ſedis Apoſtolicæ concedimus.*

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compilatione.

d *Hæc non eſt gloſ. Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

Cameraceñ. in Archiepiſcopum poſtularẽt, vt intelligẽs eos, qui caſſationẽ noſtrã quodammodo reuocare volebãt, eligẽdi priuilegiũ amiſiſſe, quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ ſedis benignitate abuterentur temerè poteſtate, ac ideò ad alios licèt pauciores[a] numero, quantùm tamen ad hoc pertinet, conſilio ſaniores, eligendi vel poſtulãdi deuolutã eſſe licentiam prædictũ Cameraceñ. ad eorum inſtantiam in paſtorem auctoritate fretus Apoſtolica prouidiſti[b]. ¶ Nos igitur à ſolicitudine Cameraceñ. Eccleſiæ ipſum reddidimus abſolutum: quo à te de mandato noſtro factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmantes.

¶ Idem † Clericus Raueñ. Eccleſiæ.

¶ Poſtulatio per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori, quàm à tertia parte collegij, admitti non debet.

CAP. III.

BOnæ † memoriæ Guil. Archiepiſcopo veſtro viã vniuerſæ carnis ingreſſo, quidam veſtrũ ſanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem: quidã verò Imoleñ. Epiſcopum poſtulauerũt: & infra. ¶ Nos igitur auditis quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiã pro vtralibet partiũ curauimus allegare[c]: conſiderauimus † verò, quòd eiuſdẽ Cardinalis præſentia vtilior ſit non ſolùm Romanæ, ſed etiã Eccleſiæ generali[d] tã apud Apoſtolicã ſedẽ, quã apud Eccleſiam Rauennatem; vndè non immeritò præferentes ſpeciali vtilitati communẽ[e], & minori maiorẽ, prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non duximus concedendum. ¶ Attendentes autẽ ex altera parte, quòd prædictus Epiſcopus à minori, quàm tertia parte fuerit poſtulatus; & quòd Apoſtolica ſedes poſtulationes huiuſmodi nõ conſueuerit in tanta diuiſione[f] ac cõtradictione recipere: cùm etiã quando aliquis ab aliis vnanimiter poſtulatur, ad admittendam poſtulationem eorum, non tam ex-

a ¶ *Pauciores.* Hic patet, quòd ſi maior pars delinquit in electione eligendo vel poſtulando indignum, electio deuoluitur ad alios, licèt numero pauciores. *j. de elect. c. bonæ 2. & c. cùm in cunctis, & c. cùm Vintonien.* Sed quid ſi omnes delinquunt præter vnũ, nunquid ille vnus poterit eligere? Videtur quòd ſic: quia Vniuerſitas remanet in vno, ſiue ius Vniuerſitatis. *ff. quod cuiuſque Vniuerſi ſicut municipij. in fi. & 63. diſt. ſi forte.* Et dicit *lex hominibus coactis*, ſic accipere debemus, vt ſiue vnus ſolus vim fecerit, ſiue etiam hominibus coactis, quantum enim ad verba non refert an ſolus vim faciat, an hominibus coadunatis: quia adhuc nõ deficiunt verba. *ff. vi bono. rapt. l. ait prætor. §. homines.* hic ſiue vnus ſolus ſit ſiue plures, ille poteſt eligere. Ioan. dicit, quòd vnus ſolus non poteſt eligere, & in eo ſolo non poteſt ius illud retineri: & inducit ad hoc *j. de elect. cap. 1. & 10. q. 3. vnio & ff. de verb. ſign. l. Neratius.* quia cũ duo ſiue tres faciunt collegium, qui debent ſibi eligere prælatum, non poteſt hoc eſſe in vno, cùm iam deſinat eſſe collegium, ſicut grex deſinit eſſe, ſi vnum tantum animal remanſit de grege. *ff. de lega. 1. l. ſi grege.* & ad hoc inducit etiam *63. diſt. ſi fortè.* quia ſi vnus ſolus Epiſcopus remanet in prouincia, debet ipſe alios conuocare ad conſecrandum electum: vt *j. de elect. c. bonæ.* Tu dicas, quòd vnus ſolus poteſt eligere, & ius eligendi remanet in vno ſolo per iura primò inducta. Et iura, quæ inducit Io. non contradicunt. Primò illud *c. ſi fortè.* non tradicit, quia ipſe ſolus non poteſt aliquem conſecrare, immò ad minus debent eſſe tres, & eſt de ſubſtantia conſecrationis, ita quòd alias non eſſet conſecratus, *64. diſt. porrò.* vbi forma cõſecrationis traditur, ſed ad illa ſola, quæ ſolus facere poteſt, non vocabit alios. Et illa decret. *bonæ.* non contradicit, quia cùm prima electio non eſſet nulla ipſo iure, immo ille H. qui ſolus eligit ſecundò eam poterat confirmare: vt *j. de elect. c. quod ſicut.* nõ debuit procedere ad ſecundam, niſi prima caſſata: quod ſi feciſſet, debebat poſtea ſolus eligere, vt videtur propter culpam illorum. Sed in caſu illo dicit Ioan. quòd non deuoluitur poteſtas eligendi ad contemptum: ſed tunc quando eligunt indignum, ſatis poteſt dici, quòd propter talem contemptum non deuoluitur ius eligendi ad contemptum: quia non tantùm peccant illi, qui contemnunt, quantum illi, qui eligunt indignum[b]: & ſufficit, quod caſſetur electio: quia non eſt nulla, in quo caſu tantùm priuati ſunt. *j. tit. prox. c. cùm in cunctis.* Sed debent tunc priuari per ſententiam, ſicut quando peccatur in forma. *j. tit. prox. cap. quia propter. & in c. bona.* Alia iura quæ dicunt, quòd deſinit eſſe collegium, non contradicunt, quia licèt collegium deſinit eſſe collegium omnibus mortuis, præter vnum nihilominus ius collegij ſiue vniuerſitatis remanet in illo per legem, ſicut municipij. *§. vlt.* & hoc dicunt Laurentius, Vincentius & Tancredus.

b ¶ *Prouidiſti.*] De noſtro ſpeciali mandato, aliàs non poſſet illum transferre. *j. de officio lega. c. niſi ſpecialis. & c. quod tranſlationem.* & ideò bene dicit, *prouidiſti.* non enim debuit dicere, *confirmamus*: quia nihil eſt, quod confirmaret, cùm per poſtulationem nullum ius acquiratur. *j. eod. cap. penult.* Sed debet dicere ſuperior: poſtulationem admittimus, vel poſtulationem veſtram non duximus admittendam. *j. eod. c. prox. & ſ. eod. c. prox.*

B*onæ memoriæ.*] Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas diſcordes poſtulationes. In ſecunda ibi, *Nos igitur.* vtramque repellit, cauſam exprimens. In tertia ibi, *Mandantes.* monet nouam prouiſionem fieri. Abb. Sic.

Conſuetudo eſt in Eccleſia Rauennate, quòd mortuo Archiepiſcopo ſignificant hoc Papæ, ſed de ipſius mandato eligunt, aliter ſine mandato ius eligere non eſt moris.

CASVS. Vacante Eccleſia Raueñ. canonici illius Eccleſiæ Epiſcopum Imoleñ. poſtularunt, quidam verò poſtulauerũt S. Praxedis presbyterum Cardinalem. poſtulationes iſtæ delatæ ſunt ad ſedem Apoſto. Papa auditis allegationibus hinc inde tam de iure quàm de facto, etiam allegauit plenius pro vtraque parte, conſiderans quòd præſentia Cardinalis eſſet vtilior non ſolùm Eccleſiæ Romanæ, verum etiam tam generali Eccleſiæ quàm Rauennati, ideo Papa volens præferre communem vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, poſtulationem Cardinalis non admiſit: ex alia parte conſiderans quòd Epiſcopus Imoleñ. à minori, quàm à tertia parte fuit poſtulatus, etiam huiuſmodi poſtulationes in diſcordia factas Romana Eccleſia admittere non cõſueuit: quia quando etiã in concordia fiunt, non tam ex iure, quàm ex gratia mouetur, poſtulationem Imoleñ. Epiſcopi non admiſit, mandans Capitulo Raueñ. vt in perſonam idoneam conuenire procurent. Nota quòd iudex poteſt ſupplere de iure & de facto, quod aduocati omittunt. Item communis vtilitas præferri debet priuatæ. Item poſtulatio & iuri & gratiæ innititur.

¶ *Gloſſa ſequens recitatiue per quæſtionem, an iudex de facto ſupplere debeat? & ponit duas opiniones, & primam approbat reſpondens ad legem contrariam.*

c ¶ *Curauimus allegare.*] Si ergo patet, quòd iudex poteſt ſupplere, quæ aduocatus omiſit: ſicut Papa hic ſupplet, & *C. vt quæ deſunt aduoc. iudex ſup. l. vnica.* & de iure debet ſupplere, & non de facto: niſi tale ſit factum quod iam ſit ei notum vt iudici, prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicunt, ſicut Placen. quòd etiam de facto, & inducunt ad hoc *ff. de pet. hære. l. vltima.* Sed primum verius eſt, quòd de tali facto ſupplere tantùm debet, quod eſt ei notum tanquam iudici[e]. *arg. C. de appel. l. vlt. in fi. 1. reſp.* & eſt *arg. Inſtit. de act. §. ſi minus ff. de ædil. edict. l. bouem. §. aliquando.* Et debet ſupplere vt iudex ſedendo & non ſtando, ne aduocati officium ſumat. *Cod. de poſtulan. l. quiſquis.* inducendo legem, vel decretum, vel decretalem. Inuenio quòd quandoque iudex ſupplet altera parte abſente. *C. de temp. appellatio l. 2. §. vltimo. & C. de appella. l. vlt. in prin.* Sed vtraque parte præſente ſupplere non debet: niſi in caſu propter publicam vtilitatem repellendo militem à procuratione etiam tacente altera parte. *ff. de procuratori. l. filiusfamilias. §. Veterani. & C. de procurat. l. militem.* Et lex, quam inducit Placenti. *ff. de petitione hæredita. l. vltima.* non obſtat: quia potius conſulitur ibi iudici officio, quàm iure ordinario. Et eſt ſimile ei, quod dixi de milite. Nam iudex ex officio ſuo, ſi ſcit aliquem excommunicatum publicè, ipſum debet repellere ab agendo, etiamſi ab aduerſario non excipiatur. *j. de exceptionibus. c. exceptionem.* & ſic officio iudicis conſulitur aduerſario: ſicut in *l. de petitione hæreditatis. l. vltim.* & hic Papa ſupplet ex officio ſuo, & *j. de electio. c. cùm nobis olim.* vbi de hoc dicitur: quare in hoc caſu officium iudicis locum habet.

d ¶ *Generali.*] Arg. quòd Papa & Cardinales curam & ſolicitudinem gerant pro ſtatu Eccleſiæ generalis: & Imperator, vt ſubiecti quietè viuant, noctes ducit inſomnes. *in Authen. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. in princ. coll. 2.* & idem dicit, Voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis præparemus. *in Authen. vt diuinæ iuſſi. ſubſcriptionem habeant glorioſiſſimi quæſtoris. in princ. coll. 8. j. de reſt. ſpolia. c. frequens. & de except. c. vltimo.*

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. quatuor concord. & ſoluit quatuor iura contraria.*

e ¶ *Communem.*] Et ita publica vtilitas præfertur priuatæ. *7. q. 1. ſcias. & ff. pro ſocio. l. actione. § Labeo. & C. de cadu. tollen. l. vnica §. penult. & in Auth de reſti. & ea quæ parit. §. ea enim quæ communiter. col. 4.* & hoc verum eſt: cùm in communi vtilitate priuata includitur: ſicut fit in prælatura: alias quilibet debet propriam vtilitatem præferre communi. *arg. 19. q. 2. duæ ſunt, inquit, & 12. q. 5. ſi non licet. arg. C. de ſerui. l. præſes. & ff. de arbor. l. licet autem.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

f ¶ *In tanta diuiſione.*] Ad hoc enim, vt poſtulatio præiudicet electioni, requiritur, vt numerus poſtulantiũ ſit duplo maior numero eligentium,

a *Et Goff. hic, quæ reddit tres rationes, quas colligas per ſequentia. Puto tamen, quod ille vnus poſſit à ſuperiore petere, vt Eccleſiæ prouideat.*

† *Alias ita: Idem clerici Rauen.*

† Cap. 3. eo titul. in 3. compilat.

b *Adde, quòd eligens indignum videtur ſemper tacere.* ff. de confir. tuto. ſi patronus. *per* Bar.

† *Aliàs ita: conſiderantes igitur.*

e *Vt quod ſcriptum eſt in atteſtationibus vel aliis actis ſecundum Inn.* ĩ. eo. ti. c. 1. alleg de cor. vitia. c. 1. *fortè propter id, quòd ibi dicam ſuper verbo, ſcandalo, nõ de eo, quod eſt ibi notũ, vt Deo, vel vt homini.* de offi. ord. ſi ſacerdos. *Ioan. And.*

i *Iudex quomodo excõmunicatũ ab agendo repellere debet, etiamſi ab aduerſario non excipiatur. Publica vtilitas priuatæ debet præferri.*

iuſtitia, quàm ex gratia[a] moueatur †, postulationem ipſius non duximus admittendam. ¶ Mandantes, quatenus cū his, qui vocem[b] in electione habere noſcuntur, per electionem, postulationem ſeu nominationem[c] canonicam in perſonam idoneam conuenire curetis.

¶ Idem Præpoſito, & Cap. † Strigoñ.

¶ *Archiepiſcopus in Archiepiſcopum poſtulatur. Ex quo poſtulatio præſentata eſt Papæ, non poſſunt poſtulantes ab ea recedere: ſed debet ſuperioris iudicium expectari. h. d. quoad titulum.*

CAP. IV.

ij BOnæ † memoriæ Gul. Archiepiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cùm in Colocenſis Archiepiſcopū poſtulandum à nobis contuliſſetis[d] vnanimiter vota veſtra, Suffraganei Strigoñ. Eccleſiæ Quinque Eccleſień. Epiſcopus † videlicet & quidam alij poſtulationi veſtræ ſe opponere curauerunt aſſerentes, quòd eis contemptis[e], qui ius habebant eligendi vobiſcum, poſtulatio eadem fuerat attentata, licèt veſtri nuncij proponerent ex aduerſo, quòd ſuper præficiendo vobis Pontifice, † de gratia[f] multotiēs Suffraganeorum fuerat requiſitus aſſenſus, ſed ipſi vobis conſilium denegauerunt. ¶ Nunciis igitur in noſtra præſentia conſtitutis, & proponentibus aduerſariis quædam alia contra poſtulationis veſtrę proceſſum, quia nobis de propoſitis non conſtabat, ita duximus prouidendum, vt ſi Suffraganeis perſiſtentibus in cōtradictione ſua, vos † poſtulationi veſtræ velletis inſtare, per procuratores idoneos ad ſedē Apoſtolicā

dendum: ſi Suffraganei perſiſtere voluerint in contradictione ſua, & canonici Strigoñ. voluerint inſtare poſtulationi ſuæ, vtraq; pars procuratores idoneos ad ſedem Apoſt. debeat deſtinare. Si verò Suffraganei voluerint deſiſtere à ſua contradictione, & canonici volunt in ſuo propoſito permanere, mittant perſonas idoneas, quæ D. Papam reddant certiorem ſuper negotio poſtulationis. Si autē Suffraganei in contradictione perſiſtere voluerint, & canonici diffidant de iure ſuo: tunc aliam perſonam ſibi prouideant in paſtorem canonicè. Iſtud fuit primū mādatum, ſed antequam illud mandatum ad Capitulum perueniret, quidam Canonici temere recedentes a poſtulatione, quam D. Papæ præſentauerant aliis perſiſtentib. in ſua poſtulatione, prædictū Quinq; Eccle. Epm poſtulauerūt, ſuā poſtulationē D. Papæ præſentantes; ſed D. Papa eam non admiſit, cum facta fuiſſet in maiori cōtradictione, quàm prius, & cōtra formā prædicti mādati mandās Capitulo, vt perſonā idoneā ſibi prouideant in paſtorē requiſito aſſenſu ſuffraganeorū, ſi de cōſuetudine antiqua eſſet requirendus: alioquin Papa prouideret Eccleſiæ de paſtore. Iſtud fuit ſecundū mandatū quod cū ad Capitulū perueniſſet, canonici innitentes mandato priori, ſuffraganeos ad concordiam reuocauerūt præter Epm Quinq. Eccle. quo facto receperūt ſecundū mandatū, & illi qui Coloceñ. Archiepm poſtulauerūt, eandē poſtulationē innouarūt, reuerſis ad eos quibuſdam, qui dictū Epm poſtularunt: illi volentes procedere iuxta tenorē ſecūdi mandati ad Capitulū cæteros conuocauerūt, & illi noluerūt cōuenire cū illis: illi credentes penes ſe remanſiſſe poteſtatē eligendi, dictū Epm poſtularūt, propter quod vtraq; pars ad ſe. Apoſt. acceſſit, auditis allegationibus hincinde, ſcribit Papa ſuper hoc, Capitulo Strigoñ. dicens, quòd non nocet diſcordia illorū, qui prædictū Epm poſtularūt, quia primò in poſtulatione Coloceñ. omnes conſenſerūt, & cōſenſum ſuū propriis ſubſcriptionibus roboratum ad ſed. Apoſt. tranſmiſerunt. Vndè non potuerunt poſtea ſuum cōſenſum mutare: ſi enim poſtquam poſtulatio præſentatur D. Papæ, poſſent ab ea recedere, poſtulantes ſibi frequenter illuderent, & ipſius iudicium ab illorum arbitrio pendere videretur & ideo licet Papa neutrā poſtulationem admittere teneretur: tñ quia omnes licèt diuerſis tēporibus conuenerint in Coloceñ. poſtulationem ipſius admiſit, abſoluens ipſum à vinculo, quo tenetur Eccleſiæ Coloceñ. & dat ei licētiā trāſeundi ad Strigoñ. Eccleſiam, ſibi poſtmodū pallium tranſmiſſurus. Nota poſtquā poſtulatio præſentata eſt ſuperiori, nō poſſunt ab ea recedere poſtulantes, nec mutare conſenſum, ſicut nec poſt electionē. Item ſi contempti volunt poſtea conſentire, benè valet poſtulatio ſiue electio, dūmodo in forma vel in perſona non ſit vitium.

d ¶ *Contuliſſetis.*] Ipſum poſtulando.

e ¶ *Eis contemptis.*] Et ideò caſſanda erat electio, ſi verum dicebant. ĩ. *de cauſa poſ. c. cum Eccleſia. & 63. diſt. obeuntibus. & ĩ. de electio. c. quod ſicut. & c. Venerabilem. & c. bone. 2.*

¶ *Glo. ſeq. circa verba de gratia tria dicit. & dat conſilium.*

f ¶ *De gratia.*] Si hoc eſſet, quod de gratia vocati eſſent, nec ius, nec aliquod commodum ſibi acquiſitum fuiſſet. ĩ. *de verb. ſign. c. Abbate. & 10. q. 3 quia cognouimus. & C. de ſerui. l. 1. & ff. de aqua quot. & aſti. l. 1. reſp.* vnde ipſe qui dedit, poteſt reuocare[d], & illos vlteriùs non admittere: vt 10. q. 3 *quia cognouimus. & C. de agri. & cenſi. l. litibus lib. 11. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Ariſto. & §. Trebatius.* Nec tali datur reſtitutio: quia non dicitur ſpoliatus, cum non poſſiderit: ſicut ille, qui ſub conditione poſſidet. ĩ. *de reſtit. ſpol. cap. olim cauſam.* Conſulo tamen alicui facienti gratiam, vt hoc proteſtetur; nec præſumat ſibi ius creare in poſterum: vt 7. *quæſt. 1. Pontifices. & ĩ. de iure patrona. cap. ex literis. & cap. conſultationi. arg. ĩ. tit. prox. cap. Cumana.* Præterea qui non eſt de collegio, & dicit ſe debere intereſſe electioni; debet exprimere

---

gentium. ĩ. *de elect. c. ſcriptum eſt.* de hoc tamen dicas ſecundùm quod not. ĩ. *tit. prox. c. ſcriptum.* in gl. quę incipit. *Hic dicit Papa.* Videtur tamen, quòd minima pars eligentium deberet præferri multis poſtulantibus: quia poſtulantes ſoli gratiæ innituntur, vt hic. Sed eligentes iure cōmuni utuntur, ſimiliter & electus; ſed hoc non eſt verum, nam patronus locus in præſentando ſoli gratiæ innititur. 6. q. 2. *ſi quis Epiſcopus.* & tñ iniuria ſit præſentato. ſi non admittatur. 17. q. 7 *decernimus. & ĩ. de iure pat. c. paſtoralis.* gratia ergo ſit poſtulato: ſi admittatur: iniuria, ſi repellatur. *ff. de aq. quot. & æſt. l. 1. § pen.* vnde non ſolum poſtulato, ſed poſtulantibus ſit iniuria, ſi poſtulatus eſt idoneus & repellitur *ff. qui ſatiſd. cog. l ſi vero in fi.* Alias tamen poteſt melior aſſignari, qui huiuſmodi videatur. Licèt eligentes nitantur iuri, & poſtulantes gratiæ non debent præferre electores ex quo ſunt minima pars Capituli: quia nunquam tenet electio niſi fiat à maiori parte Capituli ĩ. *de elect. c. Eccleſia veſtra & c. Cumana.* ita tamen quòd minor pars non peccet: vt ex hoc ipſo iure priuetur: quia tunc valet electio minoris partis Capituli. ĩ. *cap. prox.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem quo iure petatur poſtulationis admiſſio.*

a ¶ *Gratia.*] Hoc ideò dixit: quia per hmōi poſtulationē ſeu gratiam ius nō acquiritur poſtulato ĩ. *eo. ti. c. pen.* & ideo quia gratia eſt, non cōpellitur prælatus concedere poſtulatū. 63. *diſt. literas. in Auth. de ſanct. Epiſc. §. nullum. coll. 9.* ſi tñ iuſta cauſa exigit, debet cōpelli per ſuperiorem, vt illū cōncedat ĩ. *de in. pa. c. nullus.* Item indirectè quodāmodo cōpellitur illū concedere, ſi eſt idoneus: quia tenetur ei prouidere in conſimili beneficio. ĩ. *de in. pa. c. paſtoralis.*[a] Itē idē ſuperior illū poteſt concedere vel repellere: quia non tenetur ei facere gratiam, niſi velit: quia nemo inuitus de ſuo cogitur facere beneficium. 10. *q. 2. precaria*[b]. non igitur quicquid iudicis poteſtati permittitur, iuris neceſſitati ſubiicitur: *ff. de re iudi. l. non quicquid. arg. ĩ. de offi. dele. c. conſuluit.* Si ergo patet, quòd in hmōi poſtulatione non imploranduē eſt officium iudicis, & non iuris actione agendum eſt: *vt ſ. e. c. ad hæc. verſ. ſi. & ĩ. de in integ. reſt. per totum. & Inſti. de offi. iud. per totum.* Iudicis enim officium proponitur pro actione, cū deficit actio. ĩ. *de offic. iudic. c. iudicis officium.* ſed non propriè imploratur iudicis officium in caſu iſtō. ſed potius gratiam debent implorare à ſuperiore. Ber.

b ¶ *Qui vocem.*] Hoc ideò dicit, quia fortè erant aliqui eligendi poteſtate priuati. ĩ *de elect. cum Vintonien.* vel quia omnes ſunt vocandi, qui ius habent eligendi. ĩ. *de elect. c. quod ſicut.*

ADDITIO. Vel propter Suffraganeos Eccleſiæ Rauennatis, qui debent de conſuetudine intereſſe. Ioan. And.

c ¶ *Nominationem*] Nominatio canonica poteſt dici, quñ omnes concordāt in aliquo ineligibili aſſumēdo, & vadūt ad eum, à quo petendus eſt conſenſus, & requirunt eius conſenſum, vt eum ij ſolidi cenſet. Et hæc poteſt dici nominatio canonica, quæ non poteſt dici poſtulatio propriè: quia poſtulatio ſolenniter debet fieri: quia talis nominatio ſatis ſimilis eſt poſtulationi: immò quaſi eadem eſt, vnde dicit, Poſtulationem: ſeu[c] nominationem.

ADDITIO. Habes de hac nominatione 16. q. vlt. *contra ſanctorum. 2. q. 6. c. ei qui. § diffinitiua. verſ. nominat.* Ioan. And.

ij BOna memoria.] Diuiditur hæc decr. in ſex partes. In prima ponitur poſtulationis admittendæ petitio, contra eam exceptio & replicatio. In ſecunda Apoſtolica trimembris prouiſio, ibi, *Nunciis.* vſque ad *§ cæterum.* In tertia temeraria & iniuſta poſtulatio & eius repulſio, prouiſionis faciendæ monitio, & eiuſdem commonitoria retentio, vſque ibi, *Verum.* In quarta Suffraganeorum ad concordiam reuocatio, canonicorum diſſenſio, duplices poſtulationis iniuſta innouatio, vſque ibi, *Nec obſtabat.* In quinta ponitur tacitæ obiectionis reſponſio, vſque ibi, *Intelleximus.* In ſexta ponitur diffinitiua prouiſio, Archiepiſcopalis tranſlatio, ac pallij vtendi promiſſio. Abb. Siculus.

CASVS. Eccleſia Strigoñ. vacante, canonici Strigoñ. poſtularunt Archiepm Coloceñ. quidā Suffraganei Strigoñ. Eccleſię. ſ. Quinque Eccle. Epi, & quidā alij Epi huic poſtulationi ſe oppoſuerūt, dicētes, quòd eis contēpti & excluſis, qui ius in electione habebant, hmōi poſtulatio fuit facta, propter quod nūcij vtriuſq; partis ad ſed. Apoſt. acceſſerūt, ſed nūcij capituli ecōtra reſſderunt. quòd Suffraganei de gratia ſolūmodo fuerant requiſiti, ſed ipſi ſuū conſiliū denegauerūt, & alij etiā nūcij proponebāt cōtra ipſam poſtulationem: & quia de his non conſtituit D. Papæ, ita ſuper hoc duxit mandendum:

---

† *Aliàs: moueamur.*

† *Aliàs: Canonice.*

† Cap. 4. eo. ti. in 3. compilatione.

a *In præſentato, non in poſtulato loquitur: & dic vt ibi dicitur: & vide quod dicitur de re iudic. cum Bertholdus ſuper 3. glo. Ioan. And.*

b Concord. text. in l 2. ff. de condi. & demōſt. l. ſi patron §. ſed nec illud ff. ad Treb.

c *Adde, quòd iſta gl. communiter allegatur pro iſta diſtinctione, ſeu quòd non ſit vera diſtinctio: vide de ea per Bar. in l.* 1. ff. de auro & arg. lega. *& Cyn. poſt Pet. de Bel. perts.* in l. cùm quidā. ff. de verb. ſignific.

† *Vox, Epiſcopus, deeſt in multis antiquis.*

† *Aliàs: perſtare.*

† *Aliàs: & vos, &c.*

d De inſtig. cum veniſſent. *Ioan. And.*

venirètis: Si autem illi à contradictione ſua ceſſarent; & vos inſtaretis propoſito veſtro, ad præſentiam noſtram mitteretis perſonas idoneas, qui ſuper his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores[a]. Quòd ſi contradicentibus Epiſcopis memoratis, vos contingeret de iure veſtro diffidere[b], aliam perſonam idoneam prouideretis vobis canonicè in paſtorem.

¶ Cæterum quidam veſtrum à poſtulatione veſtra, quam nobis præſentaueratis communiter, temerè[c] recedentes, aliis perſiſtentibus in eadem, prædictum Quinque Eccleſień. Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulauerunt: & infrà. Nos igitur poſtulationem ipſam, quam inuenimus in multa diſcordia, non ſolùm Suffraganeorum, verum etiam Canonicorum Strigoneń. Eccleſiæ, ac contra formam mandati[d] noſtri temerè celebratam, non duximus admittendam: ſed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis paſtorem idoneum per electionem canonicam vel poſtulationem concordem (requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua & approbata conſuetudine[e] requirẽdus) procedere curaretis: alioquin[f] nos ipſi prouideremus Eccleſiæ viduatæ[g]. ¶ Verùm antequàm[h] ad vos literæ† noſtræ perueniſſent, innitentes mandato priori, Suffraganeos, præter Quinque Eccleſień. ad concordiam reuocatis: & infrà. ¶ Poſt† hæc mandato noſtro recepto, hi qui in Coloceń. conuenerant, ab eius poſtulatione recedere noluerunt, ſed innouauerunt eandem reuerſis ad eos quibuſdam Canonicorum †, qui in partem alteram declinarant: & infrà.

¶ Cęteri verò, qui Quinque Eccleſień. Epiſcopum poſtularant, conuenientes in vnum, cæteros Canonicos ad Capitulum conuocarunt, ad poſtulationem cõcordem, vel electionem canonicam iuxta mandatum Apoſtolicum procedere cupientes: ſed illis nolentibus conuenire, intelligentes[i] penes ſe tantùm remanſiſſe facultatem liberam eligẽdi, quia reliqui ius ſuum proſequi negligebant, prædictum Quinque Eccleſień. denuò poſtularunt: & infrà. ¶ Nec obſtabat† eorum diſcordiam, qui aliũ poſtularũt, cum priùs in poſtulatione Archiepiſcopi ſupradicti conueniſſetis pariter vniuerſi, & conſenſum veſtrum annotatum literis, & ſubſcriptionibus propriis[k] roboratum, petiiſſetis à nobis per communes nuncios confirmari: nóſque veſtram recepiſſemus poſtulationem diiudicandam, ſi Suffraganei forſitan in contradictione perſiſterent, vel, ſi conſentirent, aut etiam cederent, approbandam. Si enim poſtquam poſtulatio ſubſcriptionibus poſtulantiũ roboratur, & præſentatur Romano Pontifici approbãda, poſſent ab ea recedere poſtulantes, nobis frequenter illuderent[l], & iudicium noſtrum ex eorum pendere arbitrio videretur; & infrà. Intelleximus itaque, quòd etſi neutra eſſet poſtulatio approbãda[m]; iuxta tenorem tamen† poſterioris reſcripti, ad nos de cætero Strigoń. Eccleſiæ prouiſio pertineret. Quia verò non plenam de perſonis illius regni notitiam habebamus, ideóque non poteramus ſalua conſcientia eidem Eccleſiæ in alia perſona †, quæ de regno Hungariæ originem duceret, congruè prouidere, ne vellemus ei præficere alienam[n], quamuis honeſtius[o] videretur, ſi † Suffraganeus ad metropolim ſuam accederet, quod Archiepiſcopus ad metropolim transferretur, partem tamen eligimus potiorem. Et eundem Archiepiſcopum, in quem omnes, quorum conſenſus in electione vel poſtulatione paſtoris requiritur, licèt

primere quo iure debeat intereſſe. j. *de elect. c. conſtitutionis.* Vnde iſti ſatis videbantur excludendi.

a ¶ *Certiores.*] De modo poſtulandi & de perſona poſtulata, an ſit idonea, dicitur j. de electio. nihil eſt. vbi dicitur, quòd de idoneitate perſonæ ſit quærendum.

¶ *Gl. ſeq. arguit ad duo de diffidentia, & vtrumque declarat diſtinguendo.*

b ¶ *Diffidere.*] Arg. quòd ſi Prælatus diffidat de iure ſuo, debet dimittere rem, quam tenet. j. *de ſimo. per tuas in fi. 54. diſt. c. generalis in fi.* quia bonam fidem agnoſcere debet. *ff. mandati. Quintus Mutius. 1. reſp.* Sed hoc verum eſt, ſi de iure proprio diffidat, quod tantum ſuam tangit perſonam: ſed ſi diffidit de iure Eccleſiæ, conſtituat alium defenſorem nomine Eccleſiæ. Arg. *ff. de nego. geſt. at quis natura. §. cùm me abſente*[a]. Et not. quòd diffidentia iuris permittit variare vbi non eſt ius alteri acquiſitum, vt hic, & j. *ca. proximo. & infra de electio. quod ſicut.* niſi præſentatio iam facta eſſet ſuperiori, vt j *eod. cap. & j. de ele.* quòd ſicut. ſed hic poterat variare de licentia Papæ: aliàs non. cùm poſtulatio iam eſſet pręſentata, vt infrà ſequitur, vel niſi iam publicatio ſcrutinij fuerat facta. j. *de electi. publicato.* Si verò ius eſt alteri acquiſitum, licèt diffidant, variare non poſſunt in eius præiudicium. j. *de elect. cum inter canonicos. in fin.* quia nemo poteſt mutare 1 conſilium ſuum in alterius præiudicium. *ff. de regulis iur. l. nemo.*

a Adde tex. in c. dudũ. §. 1. de elect. & in l. 2. & ibi Bald. C. de ſeruis. & aqua.

1 Conſilium ſuum in alterius præiudiciũ nemo mutare debet.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.*

c ¶ *Temerè.*] Ideò dicit, *temere,* quia alij appellauerant & perſeuerauerant in propoſito ſuo, nec poterant variare etiamſi alij non appellaſſent: cùm iam poſtulationem ſuam communiter factam præſentauerant D. Papæ approbandam vel improbandam. & ideò temere faciebant: aliàs poſſent variare, vt videtur: cùm per huiuſmodi poſtulationem nullum ius ſit alicui acquiſitum. j. *c. proximo.* niſi iam publicato ſcrutinio vellent etiam mutare ſuam poſtulationem: quia nec tunc variare poſſunt. j. *de elect. publicato.* vt dixi in prima notula: nec eſt contra. *63. diſt. quanto.* quoniam ibi elegerant indignum, vel ibi non erant duæ partes Capituli ad faciendum electionem.

† Aliàs ita: littera noſtra ſecunda permiſſent.

† Aliàs ita: poſt hæc mãdato noſtro ſecundo recepto, &c.

† Alias ita: quibuſdam canonicorum ex his, qui, &c.

d ¶ *Contra formam mandati.*] Et ideò non valuit. s. *de reſcript. cum dilecta. ff. man. l. ſi diligenter. & infrà de electio. cum in veteri lege.*

e ¶ *Conſuetudine.*] Idem eſſet, ac ſi eſſent in quaſi poſſeſſione eligendi. j. *de iure patro. cap. conſultationibus. & j. de cauſa poſſeſſio. c. cùm Eccleſia. & j. de lit. penden. cap. 1. 2. 3. & 4.* vel ideò dicit hoc: quia ex quo non ſunt de Capitulo, debet apparere, an habeant ius eligendi, & dicere, quo iure ſunt admittendi. j. *de elect. c. conſtitutus.*

f ¶ *Alioquin.*] i. ſi non prouiderent intra terminum præfixum.

g ¶ *Viduatæ.*] Si canonici negligunt ſibi eligere Epiſcopum infra tres menſes, ſeu monachi Abbatem: transfertur poteſtas eligendi ad proximum ſuperiorem. j. *de elect. c. ne pro defectu.* in aliis inferioribus prælaturis, ſiue beneficiis infrà ſex menſes. j. *de conceſſ. præben. nulla.*

¶ *Gloſſ. ſequens obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Antequam.*] Si nondum receperant ſecundas literas, non debuit caſſari quod legitimè factum erat. j. *de reſtit. ſpol. audita. & ff. mand. l. ſi mandaſſem. & s. de reſcrip. ex parte Decani.* Quare ergo dicit *in fin. & ſi neutra eſſet poſtulatio admittenda?* Solu. fortè hoc ideò dicit, quia vtraque poſtulatio in diſcordia facta fuit, & 2 poſtulationes factæ in diſcordia non conſueuerunt admitti. s. *c. prox.* Iſta ratio non valet: quia prima facta dicitur in concordia, licet diuerſis temporibus conſentirent, vt dicit in fin. & illa litera ſic debet exponi. Et ſi neutra earum approbanda eſſet poſtulatio, i. quamuis neutram approbare teneremur; quia cum gratia innitantur poſtulationes potiùs quàm in re, non tenebatur facere gratiam, niſi vellet, vt s. *eod. cap. prox.* vel dato quòd neutra eſſet facta in concordia, neutra eſſet approbanda.

† Notabat, in quibuſdã.

2 Poſtulationes factæ in diſcordia non admittuntur.

† Dictio, tamen, deeſt in antiquis.

i ¶ *Intelligentes.*] Et malè, quia illi non negligebant ius ſuum, ſed inſiſtebant ſuæ poſtulationi, vt illam facerent concordem iuxta primum mandatum Papæ.

k ¶ *Propriis.*] Quare variare non poterant. j. *de elect. publicato.*

l ¶ *Illuderent.*] Quod eſſe non debet. j. *de offi. deleg. l. licet cùm hoc ludibrium eſſet,* vt *Cod. de bon. quæ lib. l. vltima. §. verbis. & 16. diſtinct. nullus.* & eſt ſimile *6. quæſt. 3. denique Suffredus. C. de reſcin. l. 1.* Et ſi dixerit ſe velle referre, vlteriùs ſe intromittere non debet, j. *de appell. intimaſti.* ſic & in poſtulatione præſentata ſuperiori, quia quantùm ad ſe illam approbauerunt præſentationem. j. *de elect. cùm inter canonicos. in fin.*

† In quibuſdam Vulgatis hic inſeritur dictio, niſi, quæ nec antiquis, nec in Veteri compilatione habetur. ſed vide notas huius loci.

† Vt.

m ¶ *Approbanda.*] De iuris rigore, cùm eſſet in diſcordia facta.

n ¶ *Alienum.*] *71. diſtinct. hortamur. Cod. de epiſcop. & cleric. in eccleſiis. & ff. de tut. & cur. da. ab his. l. diuus. nec obſt. j. de cler. pere. cap. vltimo. nec obſtat. j. de ætate ad decorem.* quia illi erant omnes extranei, & qua ratione illi Veneti inſtituebantur, eadem ratione & alij: dummodo aliud impedimentum non obſtet.

o ¶ *Honeſtius.*] Nã de minori ad maius aliquis eſt promouẽdus,

93 *diſt. legimus. in fi. & ff de mu. & ho. Vt gradatim.* & ſic potiùs de pari ad parem quàm de maiori ad minorem. ĩ. *de tranſl. c. Vlt.*
¶ *Glo. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

a ¶ *Diuerſis.*] Arg. ſi omnes canonici ſucceſſiuè conueniant in aliquē, quod ex tali conſenſu ius illi acquiritur. ĩ. *de elect. c. quod ſicut. ff. de ſeruitu. ruſti. præd. l. per fundum.* Sed contra videtur. 1. *q. 6. c. ex qui. §. nominationes.* ſub illo. § *eſt quandoque. &* ĩ. *de elect. c. quia propter. in fi. & c. in geneſi.*

ADDITIO. Et 63. *diſt. c. 1. & cap. audites.* vbi de hoc dixit Abb. primum verum, quando ab initio facta eſt electio à maiori parte. *c. quod ſicut de electio.* ſecus ſi ab initio à min. ri ſit facta, vt in *c. auditis: ad l. per fundum reſpon.* vt not. *de conſti. cap. cùm omnes. in 1. gloſ.* Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſeq. obiicit, & ſoluit. ſecundo quærit, ſoluit.*

b ¶ *Pallium.*] Sed quare debet ei mittere pallium? nónne habet ipſe ſuum, quod perſonam ſequitur, & cum ea ſepelietur? ĩ. *de vſu pallij.* ad hoc, Reſp. pallium datur perſonæ, ſed contemplatione loci: vnde non vtitur illo extra Eccleſiam ſuam ſine prouinciam. ĩ. *de vſu pal. cap. cum ſuper. & c. ex tuorum.* & q. pallium reſpiciat locum, patet in Archiepiſcopo, qui renunciat loco Archiepiſcopali, qui perdit vſum pallij. ĩ. *de renun. ad ſupplicationem.* Sed nunquid ſucceſſor iſtius, qui transfertur ad Eccleſiam, eo ipſo quòd confirmatur, vtetur pallio, quod ibi inuenietur? Non ſine licentia domini Papæ: & iniuriam faceret ei, ſi denegaret priuilegium, quod prædeceſſor eius habuit *ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. pe.* Ber.

† *De pallio vide in ſynodo octaua c. 27. & Iuonem p. 5. cap. 325.*

† Cap. 5. eo. titul. in 5. compilat.

diuerſis [a] temporibus conuenerant, à vinculo, quo tenebatur Colocen̄. Eccleſiæ abſoluentes, ad metropolim Strigon̄. tranſferimus, & ei licentiam tribuimus tranſeundi †: pallium [b] ei ad nomen & vſum eiuſdem Eccleſiæ tranſmiſſuri.

¶ Idem Cap. Strigonen̄.

¶ *Poſtulatio contra quam agitur de contempto, poteſt ſine præiudicio alicuius reiici: poteſt tamen de ſpeciali gratia admitti. h. d.*

CAP. V.

POſtulationē† quam celebraſtis, & infrà. ¶ Licèt ergo per poſtulationem huiuſmodi nullum [c] ius ſit alicui acquiſitum, ideóque ſine præiudicio alicuius, poſtulationem potuiſſemus repellere memoratam: vt tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus, ita duximus prouidendum, quòd per procuratores idoneos [d] ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentetis, quatenus vtraque parte præſente, [e] quod iuſtum fuerit, decernamus.

POſtulationem.] Poſtulatio dependet à gratia. Et poteſt diuidi in duas partes, quia in prima ponitur deciſa facti narratio. in ſecunda, ibi, *Licet.* Prouiſio. Abbas.

CASVS. dicit Papa, quòd per huiuſmodi poſtulationem nullum ius acquiritur poſtulato: & ideò ſine præiudicio alicuius poterat prædictam poſtulationem repellere, tamen de gratia mandauit, quòd partes mittant procuratores ſuos ad ipſum, vt vtraque parte præſente quod iuſtum fuerit decernatur.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

c ¶ *Nullum.*] Et ideò poſſunt ab ea recedere poſtulantes, niſi iam ſit præſentata ſuperiori ſ. *c. prox.* vel niſi publicatio ſcrutinij iam ſit facta, tunc non poſſunt ab ea recedere. ĩ. *de elect. c. publicato.* Et licèt non poſſint à poſtulatione recedere: nullum tamen ius adhuc acquiſitum eſt poſtulato, quo poſſit petere iure actionis confirmationem, ſed totum dependet ab arbitrio ſuperioris. & licèt gratiam ſolam debeat petere: tamen iniuriam ei facere videtur, ſi non admittitur per *l. 1. ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. §. pen.* & non acquiritur per nominationem ius nominato. ĩ. *de elect. quòd ſicut in princ.* vnde non poſſunt ab ea recedere, vt ibi dicitur. Sed nunquid patronus poteſt alium præſentare, primo præſentato nondum admiſſo per Epiſcopum? Non debet illud facere: tamen ſi ſecundum præſentauerit, & admittatur, ſecundus obtinebit cum diſtinctione decretalium, quas habes ĩ. *de iure pat. c. cum autem. & c. paſtoralis.*

d ¶ *Idoneos.*] Qui ſciant & poſſint reddere rationem, 17 *diſt. in multis. &* ĩ. *de procura. c. 1.*

e ¶ *Præſente.*] Quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur. *C. ſi per vim vel alio modo. l. 3. &* ĩ *de reſti. in integ. c. cum ex literis.*

ET *ſi vnanimiter.*] Diuiditur quoad mentē, nam primò recitat factum. Secundò caſſat electionem, & rationē ſubmittit. CASVS Canonici Calaritani concorditer elegerunt in Archiepiſcopum ſuum, Epiſcopum Sutrin. m. petentes ipſum concedi à D. Papa; Papa reſpondet: quamuis concorditer ſit electus, cùm ipſe alligatus ſuæ Eccleſiæ ſine permiſſione D. Papæ Eccleſiam ipſam dimittere nō poſſit, electionem ipſam irritauit, quia nullo modo debuit eligi, ſed tantum poſtulari. No. quòd Epiſcopi ſemper ſunt poſtulandi, & non eligendi, quando ad aliam Eccleſiam vocantur. totum in litera patet, quia non poſſunt conſentire ſine licentia D. Papæ.

¶ *Gloſſ. ſeq. rationem reddit. Secundò ponit alios quatuor poſtulandos, ſcilicet patientes defectum ordinis, ætatis, natalium, & laicos. de alienigenis tenet contrarium. finis recitetur per quam valeat poſtulatio de eligibili.*

f ¶ *Permiſſione.*] Sic ĩ. *de renun. niſi cum pridem. in fin. &* ĩ. *de tranſla. c. inter corporalia. ver. ſicut autem.* & ideò ſine licentia Papæ tranſire non debet: quia eſt alteri matrimonialiter alligatus: vt hîc dicit. & in illa decr. inter corporalia & tale vinculum diſſolui non poteſt, niſi auctoritate diuina, id eſt, auctoritate illius, quem conſtat eſſe vicarium Ieſu Chriſti. vt *in d. c. inter corporalia.* Et ita patet, quòd cū non poſſit conſentire, non poteſt eligi: ſed tantum debet poſtulari à Papa. ſ. *eod. bonæ memoriæ, in princ.* vt hîc dicitur. Idem eſt dicendum de quolibet, qui eſt in minoribus ordinibus conſtitutus, & qui nō ſit ætatis legitimę. ĩ. *de elec. c. dudum. 1. &* ĩ. *de ætate & quali. c. præterea.* quia huiuſmodi perſonæ inhabiles ſunt ad eligendum: quia cum non habeant ea, propter [a] quæ eliguntur, meritò eligi non poſſunt. ſimile. ĩ. *de cle. excom. ſi celebrat.* & ideo poſtulari debent ab eo, qui poteſtatem habet diſpenſandi cum illis. Idem eſt dicendum de illis qui alias non ſunt idonei, vt illi qui non ſunt legitimè nati ĩ. *de ele. innotuit in fi.* Sed idem videtur de quocunque clerico, qui promoueri debet ad aliam Eccleſiam, & præcipuè de alio Epatu: quia ex toto conſentire non poteſt, nec Eccleſiam dimittere ſine licentia ſui Epi: vt 7. *q. 1. nos. & c. ſi quis presbyter. &* ĩ. *de renuncia. c. admonet* & ſic omnes poſtulandi ſunt, & pauci eligendi. Dico, quòd illi qui idonei & legitimi ſunt ad eligendum, debent eligi: & poſſunt ad quamcumque Eccleſiam ſiue in ſua, ſiue in aliena. ĩ. *de elect. c. cum inter canonicos.* ibi, electus fuit de aliena Eccleſia. Et idem credo ſeruandum in poſtulatione: & ſi poſtulatio facta ſit in concordia, vel à duabus partibus, idem credo: & ſi à longè maiori, & præſentata ſuperiori, vel etiam publicatio ſcrutinij facta ſit, non poſſunt ab ea recedere poſtulantes. ſ. *eo. bonæ memoriæ, 2. &* ĩ *de elect. c. publicato.* licèt nullum ius ſit acquiſitum poſtulato, vt ex hoc poſſit agere, ſed poteſt petere gratiam à ſuperiori. & quamuis omnes clerici adſtricti ſint, ne poſſint dimittere Eccleſias ſine conſenſu Epiſcoporum eorum, nihilominus eligi poſſunt: quia non eſt tanta coniunctio inter eos & eorum Eccleſias, ſicut inter Epiſcopum & Eccleſiam, cui eſt matrimonialiter alligatus. ĩ. *de teſta cap. requiſiti.* ſed illud vinculum non eſt in aliis inferioribus Prælatis. Et idem videtur de Abbatibus, qui tantùm ſubſunt D. Papæ, quod de Epiſcopis, ſcilicet, quòd ſine licentia Papæ, vel ipſius legati, recedere non poſſunt. ſ. *de conſuetu. c. cùm venerabilis.* Dic tamen, quod tales Abbates etiam exempti ſunt eligendi. *c. ſi Abbatem. de elec. in 6.* Et laicus eodem modo eſt poſtulandus. De hac materia dicitur 61. *diſt. c. Oſius. §. ſed aliud eſt.* Et not. quòd ſicut poſtulandus non debet eligi, ita & eligendus non debet poſtulari: quia non conſentiunt poſtulantes illum, vt in ſponſum per poſtulationem. Vel ſatis poteſt dici, quòd valeat talis poſtulatio, quia fortè dubitatur, vtrùm ſit eligendus vel poſtulandus, & ita conſentiunt in illum, ac ſi eligeretur. Et ſi dicunt [eligimus, & poſtulamus, ſecundùm quod de iure melius poteſt] bene valet, quod agitur, ſiue ſit eligendus, ſiue poſtulandus: aliàs non valet, ſi eligendus ſimpliciter poſtulatur. Poteſt dici, quòd potuit, noluit: & quod noluit, non potuit adimplere: quia vox, *illud*, non ſignificat: *ff. de rebus dub. in ambiguo.* & nullum ius eſt acquiſitum poſtulato, & ſuperior poteſt illum admittere vel repellere [b].

fuerit, decernamus.

¶ Hono. iij. † Capitulo Calaritano.

¶ *Epiſcopus non eſt eligendus ad aliam dignitatem, ſed poſtulandus.*

CAP. VI.

ET ſi vnanimiter vota veſtra concurrerint, ad Sutrin̄. Epiſcopū in Eccleſiæ veſtræ Archiepiſcopum eligendum, cùm ſuæ allegatus Eccleſię liberum† nō habeat ſine noſtra permiſſione [f] volatū, electionē de ipſo factā, tanquā contra canones† minus licitè attentatam, de fratrū noſtrorū conſilio duximus irritandam, cùm eligi nullo iure potuerit, ſed potius poſtulari.

† *Aliàs: Innocentius iij.*

† *In quibuſd. antiq. ita. liberum non habeat ad aliam ſine, &c.*

† *Adde, quod contrauenire canoni eſt peccatum, vt notatur in c. 2. & in cap. illud. de maiori. & obedien.*

a *Hæc quæ in gloſſ. ponūtur, poſſunt his verſibus adnotari.* Poſtulo Pontifices, non ſacros, atque minores: exemptos, laicos, malè natos religioſos.

† *Codices antiqui hîc variant: nā quidam, Pius, alij, Alexander, habent.*

b *Vide* c. 1. eo. tit. & lib.

TITVLVS VI.

De electione, & electi poteſtate.

¶ Lucius † Papa.

¶ *Eccleſia collegiata non debet prouideri Prælato per collationem ſeu prouiſionem: ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum collegium. h. d. Abb.*

DE ELECTIONE, &c.

¶ *Quia poſtulatio eſt præambula electioni: fit enim, vt per eam ſublato impedimento efficiatur quis habilis ad eligendum: meritò poſt rubricam præcedentem ſubiicitur iſta de electione. Vel ſic. Suprà viſum eſt de vno modo, per quem prouidetur Eccleſia per viam gratiæ: nunc ſubiicit alium modum, per quem prouidetur per viam iuris: quia poſtulatio innititur gratiæ & electio iuri. Et*

quia

quia in tractatu electionis poteſt dubitari de poteſtate electi: ideò ne auctor haberet materiam ponendi rubricam ſpecialem, ſubiecit etiam de electi poteſtate. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 60. & 61. & 62. 63. 69. diſtin. & 1. q. 6. & 8. quæſt. 1. & quæſt. 3. pe. totum.

CAP. I.

NVLLVS † in Eccleſia vbi duo [a] vel tres fuerint in congregatione [b], niſi eorum electione canonica, presbyter eligatur: & infra.

¶ Si verò aliter [c] quis Eccleſiam adeptus fuerit, eò quòd per cupiditatem, illam acquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinam egerit, expellatur.

¶ Ex Concilio Sardiceñ. †

¶ *Electus ad clamorem populi non debet per ſuperiorem confirmari.*

CAP. II.

OSius Epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, vt talem excuſationem afferens, aſſeueret, quòd literas populi [d] acceperit: cùm manifeſtum ſit potuiſſe plures eorum, qui ſynceram [e] fidem non habent, præmio & mercede corrumpi [f], vt clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur: omnino fraudes has damnandas eſſe arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (niſi de hoc pœnituerit [g]) talis accipiat: ſi verò omnibus placet, ſtatuit; Synodus reſpondit, Placet.

¶ Gregorius iij. †

¶ *Electio canonica confirmanda eſt; debet tamen ſuperior ante confirmationem inquirere de conuerſatione & vita electi, vbi fuit conuerſatus.*

CAP. III.

POſtquam: † & infrà. Confirmationem petentium deſideria, (ſi nihil eſt, quod electum impediat) impleantur [h].

¶ Citius vita vel actus, quia meliùs poſſunt, vbi eſt conuerſatus [i], cognoſci, inquirantur ibidem.

¶ Paſchalis Panormitano Archiepiſc.

¶ *Electo in Archiepiſcopum ſedes Apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis, & obedientiæ iuramentum.*

CAP. IV.

SIgnificaſti † Reges & Regni maiores admiratione permotos, quòd palliũ tibi ab Apocriſiariis † [k] noſtris, tali cõditione [l]

---

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

NVllus.] Congregatio Eccleſiarum ſeu collegiũ Eccleſiaſticum debet ſibi Prælatũ eligere, & aliter adeptus Eccleſiam, expellendus eſt. hoc dicit ſecundùm omnes. Primò prohibet. & ſecundò contra factum vitiat, ibi, *Si verò*. Abb.

CASVS. Dicitur in c. iſto, quòd vbicunq; ſunt duo vel tres in Eccleſia tanquam collegium, ad ipſum collegium pertinet electio; aliter verò electio non valet. Nota hic, quòd de iure communi ad collegium pertinet electio Prælati.

† *Concilium Sardicenſe, cap. 2. Burchardus* li. 2. decr. c. 19. *Iuo.* par. 5. c. 73. & c. 2. eo. tit. in 2. compilat.

a ¶ *Duo.*] Nota, quòd duo faciunt congregationem, vt hic: tres collegium. vt *ff. de verb. ſignif. l. Neratius.* retinetur tamẽ in vno ius collegij. *ff. quod cuiuſ. vniuer. l. ſicut. §. vlt.* Et decem homines faciunt populum. 10. *q.* 3. vnio [a] & plures quàm 10. aut 15. turbam. *ff. vi bono. raptorum. Prætor ait. §. 1.* Et quatuor vel quinque porci, vel decem oues faciunt gregem. *ff. de abigeis. auct.* Et quod dicit, *duo faciunt congregationem*, hoc intelligo vbi mortuo Prælato plures remanent in congregatione, ad minùs duo [b], vt hic dicitur, *duo vel tres*, per id quod ſequitur in litera, *niſi eorum electione*: ergo non minus. & ita patet, quòd vbi tantùm eſt ſacerdos, & clericus, ibi non dicitur congregatio ſiue collegium. Bernar.

a *Vide* l. imperator. ff. vi bon. rap.

b *Vide* Bar. in l. prætor. ff. vi bono. rapt.

b ¶ *In congregatione.*] Tunc enim conuentus eſt electio. j. *de iure patr. c. nobis. & 16. q. vlt. congregatio.* ſecus ſi eſſent ibi plures, non tanquam collegium: tunc enim ſolius patroni eſt electio. j. *de iure patr. c. poſtulaſti.*

c ¶ *Aliter.*] Quàm per canonicam electionem.

OSius Epiſcopus.] Populus non debet Epiſcopum vel alium Prælatum eligere. hoc dicit. Primò ponitur narratio. Secundò approbatio: ibi, *Synodus*. Abb.

CASVS. Oſius Epiſcopus in concilio generali Sardiceñ. dixit, ſi quis literas populi accepit, per quas populum ipſum petat in ſuum Prælatum, quia præſumptio eſt contra ipſum, quòd populum præmio corruperit & mercede, dixit quòd fraudes damnarentur, ita quòd laicam communionem in fine non accipiat, niſi pœnituerit: & ſynodus ſententiam ipſius approbauit. Nota quòd laici ab electione ſunt repellendi.

d ¶ *Populi.*] Nota quòd ad clamorem populi nullus eſt eligendus: quia ſpe aut gratia hoc faciũt, aut pretium inde recipiunt. vt 8. *q. 1. ſi ergo.* quia populus ſequendus non eſt: ſed docendus. 62. *diſt. docendus. & 61. diſt. miramur.* Et vanæ [1] voces populi non ſunt audiendæ. *C. de pœn. decuriones filij. & argum. ad hoc. ff. de app. ſi conſtat.*

1 Vanæ voces populi non audiendæ.

e ¶ *Synceram.*] Charitate informatam.

¶ *Glo. ſeq. alleg. concor. & vnum contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Corrumpi.*] Not. hic dubia in deteriorem partem [c] interpretari. j. *de cler. non reſi. c. 1. ar. contra. j. de reg. iur. eſtote.* Hoc ideò fit, quia frequentiùs laici hoc faciunt. & iura ad ea, quæ frequentiùs eueniunt, adaptantur. 28. *diſt. de Syracuſana. & 63. diſt. miſſe. & ff. de leg. & ſenatuſconſul. l. nam ad ea.*

c De hoc vide B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 4.

g ¶ *Pœnituerit.*] Quia venia non datur niſi contrito & correcto. 24. *q.* 2. *legatur.* & quomodo gaudebis te fuiſſe correctum, niſi doleas te fuiſſe peruerſum? 23. *q.* 7. *quemadmodum. & 50. diſt. pœnitentes.*

POſtquam.] Diuiditur, quia primò ponit vnum dictum. Secundò aliud: ibi, *Citius*. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo iſto, quòd quando confirmatio electionis petitur à ſuo ſuperiori, ſuperior inquirere debet de vita & moribus electi in loco, in quo conuerſatur: vt ſi dignus inueniatur, & electio ſit canonica, ſine dilatione debeat confirmari.

h ¶ *Impleantur.*] 65. *diſt. de perſonis. & j. de elect. cùm inter vniuerſas. c. nihil eſt. & §. vltimo.*

i ¶ *Conuerſatus.*] Not. quòd ibi fecunda eſt inquiſitio, vbi quis conuerſatur: quia notus eſt ibi. ſimi. 23. *diſt. arg. j. de præſumpt. quoſdam. & 24. q. 1. pudenda. & 47. diſt. de Petro. & j. c. ſcriptum eſt.* & qui aliquem purgant, debent notam habere ipſius conuerſationem [d]. j. *de purg. cano. cum P. manzuella. & c. cum dilectus.* aliàs non poſſet de ipſius vita conſtare. Ber.

† Aliàs: Greg. ix & male. Gregorius li. 8. epiſt. 38. regiſtri. & c. 11. eo. tit. in 1. compilat.

d Directorũ inquiſ. 3. par. in 3. modo proceſſum terminandi.

SIgnificaſti.] Pertinet iſtud c. ad ſecundam partem rubricæ. Primò ponit admirationem, quam confundit. Secundò duplex admirandi motiuum, cui reſpondet. Tertiò concludit. Secunda ibi, *Aiunt omne*. Tertia: ibi, *Cùm igitur*. Abb. Siculus.

† Cap. 11. e. tit. in 2. collect.

CASVS. Dominus Papa per nuncios ſuos miſit pallium Archiepiſcopo Panormitano tali cõditione, ſi ipſe ſacramẽtum preſtaret ſecundum formam, quam illi Papa tranſmiſerat per apocriſiarios ſuos. hoc eſt, nuncios, vel ſecretarios: propter quod mirati ſunt Reges & maiores regni, quod Papa hoc iuramentum exegit: dicentes quòd non eſt iurandum auctoritate Euangelij [Nolite iurare omninò, quod ampliùs eſt, à malo eſt, nec ab Apoſtolis, nec in conciliis inuenitur, quòd ſit iurandum] Archiepiſcopus ſignificauit hoc D. Papæ, & ipſe reſcribit ei dicens: Mirentur iſti Principes ſuper hoc dominum Ieſum Chriſtum, qui eandem conditionem appoſuit, dum dixit: *Simon Petre, ſi diligis me, paſce oues meas.* argumentum Papæ eſt ex facto Domini. ſi ergo qui conſcientias hominum nouit, hac conditione vſus fuit: multò fortiùs & Papa poteſt apponere hanc conditionem, qui hominum conſcientias non nouit. poſteà reſpondet auctoritate Euangelij: *Nolite iurare, &c. quod amplius eſt, &c.* dicit, quòd incredulitas eorum qui nolunt credere, niſi iuretur, facit vt hoc malum, id eſt, iuramentum exigatur domino permittente. multi etiam poſt iuramentum præſtitum ab vnitate Eccleſiæ, & ab obedientia ſedis Apoſt. receſſerunt: quod malum eſt. & propter hoc malum, iuramentum pro fide, pro obedientia, pro vnitate debet præſtari. Dicunt enim, quòd in concilio non inuenitur, quòd ſit iurandum: ſed hoc non obſtat, quòd Romana Eccleſia præſtat auctoritatem conciliis, & per eius auctoritatem robur accipiunt, & in conciliis ſemper excipitur eius auctoritas. In fine dicit, *iuſtum eſt*, vt qui à ſed. Apoſt. exigitis veſtræ inſignia dignitatis, illi debitæ ſubiectionis ſigna perſoluatis, quæ inſignia ſubiectionis exhibita declarant vos ſeruare Catholici capitis vnitatem. Nota, quòd in ſpiritualibus honeſtæ conditiones poſſunt apponi. Item qui petit ſibi ab alio iuſtitiam exhiberi, ei non debet illud, quod iuſtum eſt denegare.

† Cap. 21 eod. tit. in 1 compilat.

† *Apocriſiarium dicitur reſponſalis ab* ἀποκρίσεως, *quod eſt reſpondeo. Iuſtinianus nouella* 25. *& vide notas huius cap.*

k ¶ *Apocriſiarius.*] Apocriſiarij dicuntur nuncij D. Papæ, quaſi ſecretarij. nam criſis quandoque dicitur ſecretum, quandoque aurum, quandoque iudicium: Verſus;

Aurum iudicium, ſecretum dat tibi criſis.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit.*

l ¶ *Conditione.*] Signatur contra 1. *q.* 2. *quam pio.* Solu. Conditio iſta non eſt reprobanda, nec ſimoniam inducit. j. *de pact. c. pallium.* ſed oſtendit pallium non aliter eſſe tradendum. Sicut hæc adiectio, *ſi ſatis dederit*, cum Præſes prouinciæ tutorem facit, non habet conditionem, ſed commouet tutelam non aliter committendam. *ff. de tute. l. muto. §. 1.* quia tutor ſub conditione dari non poteſt, quia actus legitimi conditionem non recipiunt. *ff. de reg. iur. actus. j. eod. in electionibus.* [*libro 6.*] licèt poſſet inſtitui ſub

conditione à teſtatore. *Inſti. quibus modis te. in fin. §. ſed & ſi.* Et tacitæ conditiones non faciunt legatum conditionale. *ff. de cond. & demonſt. conditiones.* Vel refert, à quo apponitur conditio: quia ſi à ſuperiore, non eſt ſimonia. Vel poteſt dici, & melius, quòd ius commune eſt, quod hic exigitur. 18. *q. 2. Eleutherius.* & hoc ius annexum eſt dignitati. *j. de præben. ſi. gnificatum. & 18. diſtin. Diacon.* Et nota, quòd ſuperior poteſt apponere conditionem ante ſubditi côfirmationem. 23. *diſtin. quanquam. & 28. diſtin. de Syracuſanæ.* ſed inferior non poteſt niſi poſt electionem. 8. *q. 3. Ar[illegible].* & vbi onus rei exprimitur, non eſt ſimoniacum. *j. de præben. c. ſignificatum.* Et præterea conditiones, quæ ipſo iure inſunt, benè opponuntur & exprimuntur ſine aliquo vitio: de quibus traditur. *j. de iureiur. quemadmodum. & ſ. de reſcriptis. cap. 2.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & multipliciter ſoluit.*

a ¶ *Oblatum.*] Sic *j. de ſimo. & ſi quæſtiones.* Sed quare Papa offert ei pallium, cùm pallium non ſit dandum niſi fortiter poſtulatum? vt 100. *diſt. priſca.* ſicut & in literis de miſſoriis Epiſcopi. 72. *diſt. Epiſcopus.* ſicut nec Apoſtoli dari debent, niſi poſtulentur inſtanter. 2. *q. 6. poſt appellationem. & j. de appel. cond. libro 6.* & qui præeſt, paciſſimè debet commeatum dare. *ff. de re milit. l. offi[c]ium. §. paterum.* Sed hinc & in illa, *& ſi quæſtiones,* dicendum eſt, quòd nuncij ipſius prius inſtanter petierant[a]: vt patet in *ſi. cap. & Papa eo per nuntios ſuos pallium deſtinauit.* Vel voluit ei gratiam facere ſine aliqua poſtulatione, ſicut videtur *ſ. de poſtu. Præla. c. bonæ. 2. in fin.*

† *Hic fuit error Valdenſium. Eymericus in Directorio p. 2. q. 14. & q. 17.*

† *Vide Beat. Tho. 2. 2. q. 89. art. 3. & Sotum li. 8. de iuſt. & iure q. 1. art. 2. Vbi licitum eſſe iurare vere oſtenditur.*

a *Nec ex tali petitione poteſt notari ambitio: vt notatur in præalleg. c priſca. quia iure ſuo vtuntur, et ad hoc tenentur. Ioan. And.*

ADDITIO. Idem not. *j. de iureiur. nullus.* 2. *q. 5. c. 1.* & alios verſus de hoc habes. 1. *q. 7. quotiens. 2. in pen. gl.* Ioan. And.

n ¶ *Aiunt in conciliis.*] Secunda oppoſitio.

o ¶ *Non inueniri.*] Vt iuretur.

p ¶ *Auctoritatem.*] 18. *diſt. per totum.*

oblatum[a] fuerit, ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, exhiberes: & infrà. Miretur in hac cauſa dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cùm ouiũ ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit, dicens: Si diligis me, paſce oues meas[b]. Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum conditione hac vſus eſt, nec ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & vſque ad contriſtationem: qua nos ſolicitudine oporteat tantam Eccleſiæ prælationẽ imponere fratribus, quorum conſcientias non videmus? Aiunt omne iuſiurandum in Euangelio à Dominò eſſe † prohibitum; nec ab Apoſtolis poſt dominum, nec in conciliis inueniri poſſe ſtatutum[c]. Quid eſt ergo, quod Dominus ſubſequenter ait: Quod amplius[d] eſt, à malo eſt? hoc enim[e] amplius vt exigamus, malum[f] nos illo permittente[g] compellit[h]. Nónne malum eſt ab Eccleſiæ vnitate, & à ſedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere: quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt: & infrà. Hoc nimirum malo[i] ac neceſſitate compellimur iuramentum pro fide[k] †, pro obedientia[l], pro vnitate[m] requirere. Aiunt[n] in Conciliis ſtatutũ non inueniri[o]: quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia vlla præfixerint: cum omnia Cõcilia per Romanæ Eccleſię auctoritatẽ[p], & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani † Pontificis patenter accipiatur auctoritas[q]: & infrà.

¶ Cùm igitur à ſede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tãtùm corpore aſſumuntur[r], iuſtum eſt[ſ], vt vos quoque ſedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ vos cũ beato Petro tanquam membra de membro habere, & Catholici capitis vnitatem ſeruare declarent.

¶ Alexand. iij. Pet. Preſbytero Card. Apoſtolicæ ſedis legato.

¶ *Si ſchiſmaticus ad vnionem Eccleſiæ reuerſus eligitur in Epiſcopum, electio non tenet, ſed ex diſpenſatione poteſt confirmari.*

CAP. V.

QVia diligentia tua requiſiuit, an electionẽ electi, qui abiurato ſchiſmate[t] † ad vnitatẽ Eccleſię rediit, debeat confirmare: Duximus reſpondendũ, quòd ſi à ſchiſmatico nullũ ordinem ſuſceperit[u], & eius electio ſecundùm formam Canonum fuerit celebrata, eum † (dummodo alia non impediant) diſpenſatiuè permittimus confirmari.

¶ Mandantes, vt eũ facias à Catholicis Epiſcopis Suffraganeis Aquilegien. Eccleſię in Epiſcopi

q ¶ *Excipiatur auctoritas.*] 3. *q. 6. dudum, & in c. peregrina.* & in iuramento auctoritas Papæ ſemper intelligitur excepta. *ſ. de reſcrip. cap. conſtitutus. & j. de iureiurando. Venientes. & ff. ad municipalem. l. imperatores.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

r ¶ *Corpore aſſumuntur.*] Sed qualiter aſſumitur de corpore Beati Petri? Sic intelligitur, quod de corpore beati Petri, &c. pallium benedicitur & conſecratur à Papa ſuper altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet vti pallio, recipit ipſum de altari, ſi eſt præſens, vel alius pro ipſo, ſi eſt abſens, & ſic aſſumitur de corpore B. Petri.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit & alleg. duo contraria.*

ſ ¶ *Iuſtum eſt.*] Argu. quòd iniuſtè petit debitum, qui quod debet nõ impendit. *j. de min. petitione c. 1. & 2. C. de ſent. & ipſo ex. iud. cum Carpinianus & 3. q. 8. c. accuſatores. §. cuius in agendo. 95. diſt. eſto ſubiectus.* Arg. contra. *C. depoſi. l. pe. & j. depo. c. 2.*

QVia diligentia.] Diuiditur: quia in prima ponitur quæſtio iuris, in ſecunda reſponſio: ibi, *Duximus*, quæ tria facit. Primò confirmari gratiosè permittit, ſi tria concurrat. Secundò de conſecratione prouidet: ibi, *Mandantes.* Tertiò proteſtatur: ibi, *Salua.* Abb. Sic.

† *In diuiſione antiq. ita: Romana Eccleſia.*

Palliũ cur de corpore B. Petro aſſumi dicatur.

† *In concilio Lateran. tit. de electio. & electi poteſt. c. 2.*

† *Schiſmatici redeuntes ad Eccl. abiurant. Turrecremata de Eccle. li. 4. p. 2. c. 15. & de iure ciuili ſuſpenduntur. textus eſt, & ibi Bald. c. 1. de pace iuramento firmanda.*

† *et in antiquis.*

b ¶ *Paſce oues meas.*] Per hæc verba elegit eum Deus in Prælatum, & per hæc fecit ad titulum.

c ¶ *Statutum.*] Supple contrarium.

d ¶ *Amplius.*] id eſt iuramentum.

e ¶ *Enim.*] Id eſt, quia. & vente expoſitionẽ *ſuprà de conſtitu. tranſlato.*

f ¶ *Malum.*] Id eſt, incredulitas ſine malitia: vt poſtea ſequitur. ſic etiam exponitur *malum* pro incredulitate 22. *q. 1. c. 2.*

g ¶ *Illo permittente.*] Id eſt, Chriſto.

h ¶ *Compellit.*] Compellit nos, vt exigamus hoc amplius, id eſt, iuramentum.

i ¶ *Malo.*] 22. *q. 1. ita ergo. in fin. 2. q. 5. ſi quis presbyter. & j. de iureiu. & ſi Chriſtus.*

k ¶ *Pro fide.*] Retinenda, quam ſuſcepit, ſuſpectus eſt in fide. *de conſec. diſt. 2. ego Berengarius. & j. de hære. ad abolendam. & c. ex communicamus. & 1. q. 7. quotiens.*

l ¶ *Pro obedientia.*] Exhibenda 25. *diſt. quanquam. & j. de iureiur. nullus.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit ſex caſus quibus licite iuratur, & ponit verſus.*

m ¶ *Pro vnitate.*] ſcilicet ſeruanda, vt ſchiſmatici, qui ſeiunxerunt ſe ab vnitate Eccleſiæ: alias pro veritate, ſcilicet habenda ſeu inquirenda: 14. *quæſt. 2. quamquam pro pace iuratur. 22. quæſt. 1. omne quod. j. de iureiur. nouit. pro fama 2. q. 5. presbyter ſi à plebe. & cap. ſi mala. & j. de purg. can. per totum titulum. & j. de coha. cleric. & mulie. tua. in fin. pro cautione danda iuratur 2. quæſt. 1. in primis. & C. vnde vi. ſi quando.* in iſtis ſex caſibus licite iuratur. Vnde verſus:

Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni:
Defectus veri, ſibi poſcunt magna cauere. Bern.

CASVS. Quidam ſchiſmaticus reuerſus ad Catholicam vnitatem, electus fuit in Epiſcopum Aquileg. eñ Eccleſiæ, quæ tunc ſchiſmatica erat, quidam Card. Apoſt. ſedis quæſiuit, an ipſius electionem debeat confirmare? Reſpondet Papa, quòd ſi ſchiſmatico nullum ordinem receperit, & ipſius electio facta fuit ſecundùm formam canonum, dummodo nihil aliud ſit, quod impediat, permittit Papa diſpenſatiuè ipſius electionem confirmari: mandans, vt ipſum faciat à Catholicis Epiſcopis ſuffraganeis Aquilegien. Eccleſiæ conſecrari, ſalua dignitate iuſtitiæ, & reuerentia eiuſdem Eccleſiæ. Nota, quòd qui ſe diuiſit ſe ab vnitate Eccleſiæ de iure communi non poteſt promoueri. Item hoc: Prælatus Eccleſiæ ſchiſmaticus ſit, Eccleſiæ tamen non præiudicat, cùm redierit ad vnitatem.

t ¶ *Schiſmate.*] Octauiani, qui contra Alexandrum erat: & Aquilegien. Patriarcha tunc ſchiſmaticus erat. Vnde dicit *faciat eum conſecrare à ſuffraganeis ſalua* &c. Schiſma[b] enim interpretatur diuiſio ſiue ſciſſura. & eſt Græcum nomen. Vnde ſciſſura in vnitate Eccleſiæ eſſe non poteſt. & qui ſchiſmatici ſunt, ab eo, qui eſt vnum, ſe diuidunt: quare Spiritum ſanctum non habent. 24. *q. 1. ſchiſma.* vnde quidam veſtis domini, quæ vnitatem ſignificabat, remanſit indiuiſa 24. *q. 1. ſicut domini veſtimentum.*

¶ *Glo. ſeq. in fin. ſoluit contrarium.*

u ¶ *Suſceperit.*] Quia ſi ordinem ſuſcepiſſet, careret effectu, & reus eſſet etiam à dignitate, niſi probaret ſe, cùm ordinaretur, ordinatorem neſciuiſſe damnatum. *j. de ſchiſmat. cap. 1. & 9. q. 1. ordinationes.* ſic & qui ordinatur à ſimoniaco 1. *q. 1. ſi quis à ſimoniacis.* &c. in talibus quandoque diſpenſatur: vt hic & *j. de ſchiſm. cap. 2. & cap. ſi quis à ſimoniacis.* ſed ſi ſcienter, non diſpenſatur, vt ibi dicitur in *c. ſi quis* & ſic ſchiſmatici non promouentur ſine diſpenſatione, vt hic dicit, alias eſſet contra. 12. *diſtin. nos conſuetudinem.*

b *B. Tho. 2. 2. q. 39. Turrecremata in ſum. de Eccl. li. 4. p. 1. c. 1. Ioan. c. 19.*

a ¶ *Iuſtitia.*]

a ¶ *Iuſtitia.*] Quia per talem conſecrationem non fit præiudicium Aquilegien. Eccleſiæ in poſterum. ſ. *de ſent. excom. in fine ca. 1. & c. damnamus. circa finem.*

¶ *Glo. ſeq. elicit duo arg. ad primum alleg. quatuor concor. & ſex ad ſecundum ad quod ſignat duo contra, et ſoluit.*

b ¶ *Reuerentia.*] Quia Epiſcopus conſecratus nihilominus debebit facere obedientiam Patriarchæ, cum redierit ad catholicam vnitatẽ. Et eſt argu. quòd proteſtatio neceſſaria eſt in huiuſmodi, ſic 7. q. 1. *pontifices.* & 24. *diſt. presbyteri.* & 9. *qu. 3. ſalubo.* & huiuſmodi proteſtatio ſemper neceſſaria eſt: vt j. *de iure patrona. ex litteris.* Item eſt argu. quòd excommunicati vel ſuſpenſi omnia intra recuperant poſt abſolutionem. 15. *quæſtio 6. nos ſanctorũ.* & *c. iuratos.* & 3. *qu. 4. beatus.* & 4. *qu. 1. c. 1.* & 32. *qu. 5. præceptum* *in fin.* & 6. *q. 1. illi qui.* Arg. *contra.* 2. *qu. 3. c. En thematum* § *hinc colligitur* & 3. *qu. 4. conſanguineorum, in fin.* Sol. Prima pars vera eſt, & etiam famæ reſtituitur, ſi infamia cãnonica tantùm ſit irrogata. *arg. 6. qu. 1. illi qui.*

† *In concilio Lateranenſi tit. de electione ſummi Ponti. 1.* † *Cap. 15. eo. tit. in 3. compil.*

L*icet.*] Continet tres partes. In prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio. In tertia quædam proteſtatio. Secunda ibi, *Statuimus.* Tertia ibi, *Ex hoc.* Abb. Siculus.

Casvs. In ordinatione Romani Pontif. Eccleſia ſæpe paſſa eſt ſciſſuram propter multorum ambitionem ad malum. tandem in poſterum ſtatuit Alexander *in concil. Lateranẽ.* quòd ſi in ordinatione Romani Pontif. plena omnium Cardinalium non potuit eſſe concordia, & duæ partes concordauerint, & tertia noluerit concordare duabus, vel alium nominare præſumpſerit: ille qui à duabus partibus electus fuerit, ſine omni exceptione Romanus Pontifex habeatur. Si quis verò de tertia parte confiſus, ipſam vſurpare præſumpſerit, excommunicationi ſubiaceat, ita etiam vt viaticum ſibi denegaretur in line, niſi reſipuerit. Præterea ſi à paucioribus, quàm duabus partibus aliquis fuerit electus, niſi maior concordia interueniſſet, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat: ex eo tñ quòd de ordinatione Ro. Põt. ſtatuitur, nullum præiudicium fiat canonicis inſtitutis, & aliis Eccleſiis in quibus ſententia maioris & ſanioris partis debet præualere: quia quòd in eis dubium venerit, per ſuum ſuperiorem poterit diffiniri: ſed in Ro. Eccl. ſic ſpeciale quid ſtatuitur, quia ibi nullus ſuperior reperitur. Not. quòd ad cautelam futurorum multa ſtatuuntur, & futuris caſibus obſeruandum eſt. Item not. quòd electio Papæ à duabus partibus facta tertia diſcordante, rata debet eſſe.

ſcopum ordinari. ¶ Salua debita iuſtitia[a] & reuerentia[b] eiuſdem Eccleſiæ, cùm ad catholicam redierit vnitatem.

¶ Idem in Concilio Lateran.

Electus in Romanũ Põtificẽ à duabus partibus Cardinaliũ, nulla exceptione obſtãte eſt Papa. Electus autem à minori numero gerens ſe pro Papa incidit vnà cum ſibi adhærentibus in pœnas hîc contentas.

CAP. VI.

Licèt † de vitanda diſcordia in electione Romani Pontificis, manifeſta ſatis à prædeceſſoribus noſtris conſtituta[c] manauerint: quia tñ ſæpe poſt illa, per improbe ambitionis audaciam grauem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram: nos etiam ad malum hoc euitandũ[d], de conſilio fratrum noſtrorũ, & ſacri approbatione Concilij aliquid decreuimus adiungendum. ¶ Statuimus ergo, vt ſi fortè inimico homine[e] ſuperſeminante zizaniam[f] inter Cardinales, de ſubſtituendo ſummo Pontifice non poterit eſſe plena concordia, & duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut ſibi alium præſumpſerit nominare, ille abſque vlla exceptione[g] ab vniuerſali Eccleſia Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus cõcordãtibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus (quia de ratione eſſe nõ poteſt) ſibi nomen Epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe, quàm ij, qui eum receperint, excommunicationi ſubiaceant, & totius ſacri ordinis priuatione mulctentur: ita vt viatica etiã eis (niſi tantùm in vltimis) communio denegetur: & ſi non reſipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos[h] terra viuos abſorbuit) accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus, quàm à duabus partibus[i], aliquis electus fuerit ad Apoſtolatus officium: niſi maior concordia interceſſerit, nullatenus[k] aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. ¶ Ex hoc tamen nullum Canonicis cõſtitutionibus, & aliis Eccleſiis præiudicium generetur: in quibus debet maioris[l] & ſanioris partis ſententia præualere: quia quod in eis dubium venerit, † ſuperioris poterit iudicio diffiniri. In Romana verò Eccleſia ſpeciale[m] aliquid conſtituitur: quia non poterit ad ſuperiorem recurſus[n] haberi.

¶ Idem in eodem. †

¶ Electio ad Epiſcopatum fieri debet de digno ſcientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum completum, & ſit de legitimo matrimonio natus. h. d. vſque ad §. cum verò.

CAP. VII.

Cvm † in cunctis ſacris ordinibus & Eccleſiaſticis mini-

. *Frontibus imprimatur vnctio ſacra Dei.*

g ¶ *Exceptione*] Et ſic nulla exceptio poteſt opponi ſibi niſi de hæreſi 40. diſt. ſi Papa. alias enim quantumcumque præcisè eſt ipſe Papa ſeruat, legitima exceptio eſt admittenda. j. *de off. deleg. ex parte 3. & ſ. de reſcri. ſi quã & arg. cum ideo. eod. tit. & j. de præbẽ. c. tenemur.* Et eſt ſpeciale in Papa vt nulla exceptio admittatur.

c *Difficilis eſt intellectus c. ſi Papa, de quo vide, quia ibi notabo.*

h ¶ *Quos*] 7. q. 1. *denique.*

¶ *Glo. ſeq. ponit arg. pro, ſoluit contrarium.*

i ¶ *A duabus partibus.*) Nunquid ille, qui eligitur, computabitur inter duas partes? Videtur, quòd ſic. j. *eod. c. cum in iure.* & *ff. quod cuiuſque vniuer. l. plane.* dic, quòd non, vt no. j. *eod. cum in iure.* & j. *de ſortileg. ca. 3.* j. *eod. Cumana.* tamen quòd dicitur in hac decre de duabus partibus, hoc dic aliqui ſeruant Cardinales, aliqui non.

Cardinales poſſunt cõpelli ad Papam eligendum, vt eſt hodie textus in c. vbi periculum. §. præterea. de elect. lib. 6.

¶ *Gl. ſe. quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Nullatenus*) Quid ergo fiet ſi nullo modo duæ partes conſentiant? Tunc brachium ſæculare ſe interponere debet. *arg 27. diſt. nec licuit. & 23. qu 5. de Liguribus.* ita vt Cardinales includantur in aliquo loco de quo exire non valeant, donec cõſenſerint: ita dicitur factum fuiſſe in electione Honorij iij. apud Peruſium: & idem fuit factum poſt mortem Greg. x. tñ de iure id faciendum non eſt.

† *Interuenerit.*

† Cap. 3. concilij Lateranenſ.

l ¶ *Maioris.*) In aliis enim electionibus valet, quod fit à maiori parte Capituli. dum tamen ſeruetur vna de formis illis. j. c. *quia propter.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit.*

† Cap 15. eo. tit. in 1. compilatione.

m ¶ *Speciale.*) Sed nõ videtur ſpeciale: quia in aliis obtinet, quòd dicitur de duabus partibus, quia non obtinet, quòd fit ab ordine Decurionum, niſi duæ partes conſentiant. *ff. de decret. ab ordi. fa. l. 3.* & *ff. quod cuiuſque vniuerſi. l. plane.* Non contradicunt illa iura: quia non dicitur, quòd duæ partes debeant conſentire, ſed quòd debeant eſſe præſentes: & ita eſt ſpeciale[d] vel eſt ſpeciale habito reſpectu ad alias electiones inferiorum Prælatorum: & hoc innuit litera ſequens.

d *Hæc ſecunda ſolutio eſt verior.*

n ¶ *Recurſus.*] Et ideo dum eligitur, confirmatur, & ſtatim hẽt plenam & liberam adminiſtrationem. 23. *diſt. in nomine domini.*

C*Vm in cunctis.* Diuiditur iſtud princi. vſque ad §. cum verò in tres partes. Nam primò ponitur vna ratio ſtatuendi. Secundò alia, ibi *Ex propter.* Tertio ſtatutum ibi, *Præſenti.* Abb. Sic.

Casvs. Quia aliqui eligebantur in Epiſcopos, qui non erant ſcientia, moribus, & ætate idonei, ſtatuit concilium Lateranẽ. quales debeat eſſe, qui in Epos eliguntur, oſtẽdẽs hoc per locum à minori, dicẽs, quòd in cũctis ſacris ordinibus & miniſteriis, requirũtur tria præcipue, ſcilicet ætatis maturitas grauitas morũ & literarũ ſciẽtia. ergo multo fortius in Epo hęc ſũt requirẽda, qui cum Epiſcopus ad curã animarũ ſit poſitus aliorum, in ſe ipſo debet oſtẽdere, qualiter alij ſe debeãt habere. ne igitur quod pro neceſſitate tẽporis quãque factũ eſt, trahatur à poſteris in exẽplũ, ſtatuit concilium Lateranẽ, vt nullus de cætero eligatur in Epm niſi trigeſimum ſuæ ætatis annum peregerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, & qui vita & ſciẽtia laudabilis demõſtretur: & cũ electus fuerit, & habuerit cõfirmationẽ & poſſeſſionẽ Eccleſiaſticorũ bonorũ, tranſacto tẽpore de cõſecrãdis Epiſcopis à canonibus definito, ille ad quẽ ſpectat collatio beneficiorũ ipſius, liberã habeat cõferendi poteſtatem. Secũdo dicitur quod inferiora miniſteria, puta Decanatum, Archidiaconatũ, & talia, quæ curã animarum habẽt annexã, nullus recipiat, niſi qui vigeſimũ quintum

a Vide c. vbi periculum. de electio. 6.

e ¶ *Conſtituta.*) a 79. *diſt. ſi quis Papa* & 23. *diſt. in nomini dñi.*

¶ *Glo. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

d ¶ *Euitandum.*) Arg. ad cautelam futurorum aliquid faciendũ. 23. *diſt. in nomine domini* & 1. c. 7. *conuenientibus.* & j. *de ſer. non ordi. c. 1.* & *ff. ſi per Senatum* & *legi. Arg. contra ff. de Vſu. l. 1.*

e ¶ *Inimi. o homine.*) Id eſt, diabolo. Et diabolus dictus eſt homo ab euentu: quia deuicit hominem, ſicut Imperator dictus eſt Africanus ab euentu quia deuicit Africam.[b]

b *Vide in auth. de hę. & fal. col. 1. in princ. & in proœ. in iuſt. per gl.*

Additio. Vel inimico, id eſt, Satano. de pœni. diſt. 2. Princeps vel homine, id eſt, hominis, vnde 1. Petri vlt. *ſobrij eſtote & vigilate quia aduerſarius veſter, &c.* ſecundum Hoſtien Ioan. And.

f ¶ *Zizaniam*) Syllaba ante penultima longa. Vnde verſus,

Nunc ſuperueniens zizania ſeminet hoſtis.

annum ſuæ ætatis attigerit, & ſcientia & moribus laudabilis demonſtretur. Cùm autem aliquis de prædictis aſſumptus fuerit, & monitus ad ordinem debitum promotus non fuerit, ſtatuto tempore definito à canonibus ab illo remoueatur officio, & alij conferatur, qui velit, & poſſit ea adimplere: & ſi ſuper hoc appellauerit, nullatenus audiatur: & hoc ſtatutum non de promouendis ſolùm, ſed & de promotis præcipitur obſeruari. Tertiò dicitur, quòd clerici qui contra formam iſtam quenquam elegerint, eligendi poteſtate priuatos, & beneficiis Eccleſiaſticis nouerint ſe ſuſpenſos per triennium, & Eps, qui contra hoc fecerit aut fieri conſenſerit, conferendi prædicta officia poteſtatem amittat: & per Capitulum aut per Metropolitanum, ſi Capitulum negligens fuerit, ordinetur. No. quòd tria requiruntur circa eos, qui ad ſacros ord. promouentur, ſcil. ætatis maturitas, morum grauitas, & litterarum ſcientia. Item requiritur, quòd de legitimo matrimonio ſit natus. Item quicquid hîc dicitur, notabile eſt.

† Domini.

† Vide Burchardum, l. 2. decretorum. c. 9.

ſteriis ſunt ætatis maturitas[a], grauitas morum[b], & litterarum ſcientia[c], inquirenda: multò[d] fortius in Epiſcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum politus, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei † oporteat conuerſari. ¶ Eapropter, ne quod de quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt, trahatur à poſteris in exemplum: præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam † trigeſimum annum ætatis exegerit[e], & de legitimo matrimonio[f] ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.

¶ *Beneficia electi in Epiſcopū vacant per confirmationē, adeptionem poſſeſſionis, & conſecrationē ſecutam. vel poſtquam præfixum tempus ad petendam conſecrationem lapſum fuerit. hoc dicit vſque ad §. inferiora. Abb. Sicul.*

¶ Cùm verò electus fuerit, & confirmationē[g] electionis acceperit, & Eccleſiaſticorū bonorū admi-

In perſona e ius, qui eligetur, quæ & quales qualitates deſiderētur.

a ¶ *Aetatis maturitas.*] Hæc tria, ſcilicet ætas, grauitas morū, & litterarū ſciētia, in perſona electi debent inquiri. ǰ. *eod. cum nobis olim. arg. 78. diſt. presbyter 38. diſt. quæ ipſis* & alia etiam, ſcilicet, quòd ſit de legitimo matrimonio natus. ǰ. *eo. c. & quod ſit in ſacris ordinibus.* ǰ. *eod. c. dudum.* ǰ. *de æta. & qua. c. præterea.*

¶ *Grauitas morum.*) Quia incompoſitio corporis inæqualitatem indicat mentis. 41. *diſt. in fin. aſſt.* vbi de Catilina dicitur.

c ¶ *Litterarum ſcientia.*] Propter defectum enim ſcientiæ repellitur quis ab Epat., etiam iam promotus. ǰ. *de æta. & quali. c. vlt.* vbi legitur de quodam Epiſcopo, qui nunquam audiuit grammaticam. ǰ. *eo. congregato.*[a]

a Adde 38. di. omnes. & infra de renunt. c. niſi cū pridem. §. pro deſectu.

¶ *Glo. ſeq. inſtruit quomodo argumentum à minori ſumitur affirmando, & à maiori negando.*

d ¶ *Multo fortius.*] Quia viliſſimus computandus eſt, qui præcellit dignitate, niſi præcellat alios ſcientia & ſanctitate. 1. q. 1. *viliſſimus.* & 1. *qu. 7. conuenientibus.* & *in authen. de ſanct. Epiſ. §. damnus. coll. 9.* Item argumentum eſt à minori & ſumitur ſecūdū hanc regulam affirmando. Si id de quo minùs videtur ineſſe, ineſt: & id de quo magis. 38. *diſt. ſi in laicis.* & 3. q. 3. *de iudiciis.* & 59. *diſt. ſi officia* & 34. q. 2. *cum per bellicam.* & 13. q. 2. *non æſtimemus.* Item argumentum à maiori ſumitur hîc negando ſecūdum hanc regulam: Si id de quo magis videtur ineſſe, non ineſt: nec id de quo minùs. Si Paulus videtur fortior Euſtachio, ſed non eſt, ergo nec ipſe. 32. q. 5. *Paulus.* 8. q. 1. *ſi ergo.* & 6. q. 1. *mutare.* & 40. *diſt. in. qualibet.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit & dupliciter ſoluit, demum ponit de materia diſtinctionem bimembrem.*

e ¶ *Exegerit.*] Sed vī, quòd ſufficiat, ſi iā inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad rempublicā. ſed aliud in ſecularibus dignitatibus, vt ibi, & aliud in ſpiritualibus. Et pōt dici, quòd eſt ſpale in Epo. Vnde in alijs inferioribus dignitatibus ſufficit attingere annum legitimū: vt ǰ. dicit ibi, niſi qui iam. 25. annum attigerit. ſed ille qui eligitur in Epiſcopum, debet eſſe 30. annorum *in auth. de ſan. Epiſ. § clericos. coll. 9.* & 67. *diſt. quicunque.*[b] Vel diſtingue: quãque fauor tm̃ vertitur in cauſa, vt in vſucapione: & tunc ſufficit incipere diem. *ff. de diuer. & temp. præſcript. in vſucapione.* qñ p odiū tm̃, vt in præſcriptione 30. annorū. & tunc oportet impleri *ff. de act. & obligation. in omnibus.* qñ ſunt vtrunque: & tunc tempus de momento in momentum computatur. *ff. de mino. l. 3. § minorem.*

b Concord. tex. in l. non putabam. ff. de condi. & demonſt. & C. quando dies lega. ced. l. his verbis.

f ¶ *Matrimonio.*] Et iſtud eſt quartum quod requiritur in Epo, & in quolibet alio, qui promouetur ad honorē. ǰ. *de filijs presbyt. c. vt filij* vel ad regimē animarum ǰ. *de filijs presbyt. c. pen. & vlt.*

g ¶ *Confirmationem.*) Benè dicit, *confirmationē*: quia ante cōfirmatione nihil debet attingere in adminiſtratione, alioquin repelleretur. ǰ. *eod. qualiter & c. nihil eſt.* & ǰ. *de preben. cū nonnullum.*

h ¶ *Adminiſtrationē.*) Nam aliqñ cōtingit, ꝙ ſtatim nō nāciſcitur poſſeſſionē. 92. *diſt. ſi qui. Epiſ. & c. præcipue.* & tūc nō debet cōferri.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem intra quod tempus, &c.*

i ¶ *Tempore.*] Quod videtur eſſe ſex mēſium, quia intra tres mēſes à die vacationis debet eligi. 59. *diſt. poſtquā.* & ǰ. *eod. tit. ne pro defectu.* & infra alios tres menſes debet conſecrari. 100. *diſt. quoniam quidem c.* Sed veriùs eſt, quòd illud tempus eſt tm̃ trium menſium poſt confirmationem, vt ex eodem capitulo colligitur, quòd etiam eſt expreſſum in 75. *diſt. §. 2. & c. 2. in fin.* niſi neceſſitas eum impedierit petere conſecrationem: quia tunc non curreret ei tempus: vt in dictis c. quoniam quidem & 75. *diſt. c. 1.* alias obtinet, quod hîc dicitur, vt 16. q. 1. *ne pro cuiuſlibet.* quia cùm ſit in mora petendi cōſecrationem, mora ſibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli: vt *in d. c. quoniam quidem.*

nistrationem[h] habuerit: decurſo tempore[i] de conſecrandis[k] Epiſcopis à canonibus diffinito, is ad quem ſpectant[l] beneficia quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.

c De iſtis temporibus ad eligēdum electionem præſentandum, &c. Vide glo. magiſtralem in c. ſi electio. eo. ti. li. 6.

¶ *In dignitatib⁹ & officiis citra Epiſcopatū ac curatis beneficijs debet aſſumēdus 25. annū attigiſſe, & aliàs eſſe idoneus ſciētia & moribus, & ſi nō eſt in ordine requiſito, debet ſe facere promoueri in proximis tēporib⁹, aliàs monit⁹ nō parēs priuatur beneficio nō obſtāte appellatione, niſi ex cauſa legitima excuſet. hoc dicit vſq; ad §. Clerici. Abbas Sicul.*

¶ Inferiora etiam miniſteria, vt puta Decanatū, Archiepiſcopatum[m], & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat, ſed nec parochialis Eccleſiæ regimen, niſi qui iam † vigeſimumquintum annum ætatis attigerit[n], & ſcientia & moribus commendandus exiſtat. Cùm autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus in Diaconem, & Decanus, & reliqui admoniti non fuerint

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶ *De conſecrandis.*] Argu. *contra.* ǰ. *de conceſ. preben. poſt electionem. in prin.* vbi ſoluitur.

† Vide concilium Carthaginenſe c. 16. & Burchardum in li. 2. decretorum. ca. 10. 11. & 12.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per duas quæſtiones, ſcilicet quæ ſit ratio, quare expectatur conſecratio, & quid ſi intra tempus fuerit conſecratus.*

l ¶ *Ad quem ſpectant.*] Ante enim conſecrationem non dicitur pleno iure habere Eccleſiam, cùm adhuc tempore conſecrationis poſſit excipi contra ipſum. *infra de accuſa. ſuper his* meritò debet expectari vſque ad tempus conſecrationis: poſtea verò poſſunt conferri beneficia, quæ habuerat, & cum fuerit negligēs & in mora, vt dictum eſt, & ſic ante conſecrationem non dicitur Eccleſiā habere: quia habere eſt cū effectu habere. *ff. de verborū ſignifica. nomen filiarū. § habere.* tñ dr̃ maritus Eccleſiæ, vt ſinè licētia Papæ eam dimittere non poteſt ǰ. *de tranſla. inter corporalia.* Sed ſi ante tempus prædictum cōſecrationē recipit, ſtatim poſſunt cōferri beneficia, nota, quia plenè dr̃ trāſlatus. 21. *quæſt. 2. ſi quis iā trāſlatus.* & 16. *quæſtione 1. ne pro cuiuſlibet.* nec poteſt repelli à cōſecratione, niſi per accuſationem directā: vt ǰ. *de accu. ſup. his.* & *c. qualiter* & qñ. in alijs dignitatibus inferiorib⁹ ſecus eſt quia qui habet curā animarū, ſi eligatur ad cōſimilē, habita cōfirmatione & adminiſtratione, ipſo iure vacat prima, vt ǰ. *eo. dudū 2.* & ǰ. *de preben. de multa.* ſi primū beneficiū nō habeat curā animarū, ſed ſecūdū, tūc primū ipſo iure vacat, ſed nō de facto, ſi ſeq; retineat primū. ǰ. *de cōceſ. preb. literas.* & *c. cū noſtris.*

¶ *Gl. ſe. not. ꝙ Archidiacon⁹ habeat curā. ſignat cōtrariū, & ſoluit.*

m ¶ *Archidiaconatum.*] Sic videtur, quòd Archidiaconus habeat curā animarū, ſed nō principaliter *arg. 16. q. 7. c. nullus. 1. arg.* ǰ. *de offi. Archi. cū ſatis,* vbi de hoc. Et eſt verum, quod Archidiaconus qui habet inquirere, & viſitare parochiam ſuam, curā habeat animarum: vnde ſi recipiat aliam prælationem curam animarum habentem, ipſo iure vacat Archidiaconatus: vt eſt expreſſum *infrà eodem cap. dudum 2.* & *infrà de preben. de multa,* & poteſt excommunicare & ſuſpendere. ǰ. *de eo. qui fur. or. rece. c. 1.* & etiam alij Prælati, vt ibi dicitur. Sed videtur contra 16. q. 2. *viſis* 24. q. 3. *corripiantur,* vbi dicitur, quòd [a]anathema eſt mucro Epiſcopi. Archidiaconi, vel alij Prælati, non poſſunt excommunicare cum ſolemnitate illa, de qua trahitur 11. q. 3. *debent. & c. cum aliquis.* vt capitula illa intelligantur & loquantur de illa ſolēnitate.

a Anathema quid.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.*

n ¶ *Attigerit.*] Diſpēſatiuè tñ poteſt, licèt ſit in minori ætate. ǰ. *de æta. & quali. præterea.* vt quidam d. cont. de hoc dicitur. ǰ. *eo. cum dilectus.* Sed contra 78. *diſt. ſi triginta. & c. presbyter*[d] vbi dicit, quòd ante 30. annum presbyter ordinari non debet: & hîc dicit, quòd ſtatim deberet poſt 25. annum: quia tales Prælati debent eſſe presbyteri. 21. q. 2. *ſicut argu. infra de æta. & quali. præterea.* Satis poteſt dici, quòd hodie ſtatur huic c. ſecundùm quòd not. in c. illo, ſi triginta.

d Et ſi dubitet de ætate, probabit actor: & ibi no. Vide, quod dicitur infrà de proba. in præſentia ſuper §. gl. ſtatim.

n ¶ *Aeta-*

a ¶ *A canonibus.*] Hic fit mẽtio de illis canonibus. *75. diſt. quã ſi per totum. & j. de tempo. ord. c. 1. 2. &* 3. & quia poſt confirmationem debent ordinari in proximis quatuor temporibus, vel ſaltem vſque ad ſex menſes: nec credo, quòd loquatur de illis canonibus. *77. diſt. quicunque.* ibi poſt Diaconatũ ſtatur per quinquẽnium ad ſacerdotium recipiendum: quia non credo tantum expectãdum.

p ¶ *Promittentes.*] Simile *j. de renun. poſt tranſlationem.*

¶ *Glo ſeq. quærit & remittit.*

q ¶ *Prouideret.*] Quid dices, nunquid poſſunt reuocare talẽ collationem ſactam Epiſcopo, antequam ipſe prouiderit? Non videtur. *j. eod. in cauſis.* vbi dicitur de hoc.

præfixo à Canonibus [a] tempore in presbyteros ordinari: & ab illo remoueantur [b] officio, & aliis conſeratur, qui & velint & poſſint [c] illud conuenientèr implere. Nec proſit eis appellationis refugium, † ſi forte in cõſtitutionis iſtius tranſgreſſioné, per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſane non ſolùm de promouendis [d], ſed etiam de his, qui iam promoti [e], ſunt, ſi Canones [f] non obſiſtant † præcipimus obſeruari.

¶ *Eligentes indignũ cõtra formam huius cap. priuati sũt pro forma vice poteſtate eligẽdi: & idẽ in collatore: & defectũ Capituli ſupplet Epiſcopus, & ecõuerſo: & ſi Capitulum negligit, fit deuolutio ad Metropolitanum. h. d. vſque ad finem.*

¶ Clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quenquam elegerint, & eligendi tunc [g] poteſtate priuatos [h], & ab Eccleſiaſticis beneficiis [i] triennio nouerint ſe ſuſpenſos: dignum eſt enim, vt quos Dei timor à malo non reuocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat [k] ſeueritas diſciplinæ †. ¶ Epiſcopus autem ſi contra hæc fecerit [l], aut conſenſerit fieri: in conferendis [m] prædictis officiis † & beneficiis poteſtatem amittat, &, per Capitulum [n] aut per Metropolitanum (ſi Capitulum cõcordare nequiuerit) ordinetur.

¶ Idem Rauennati Archiepiſcopo.

Compromittentes ſuper electione tenentur recipere electum à compromiſſario, ſi eſt idoneus.

CAP. VIII.

CAuſam † quæ inter moniales ſanctæ Margaretæ: & infrà. ¶ Si ſorores in Epiſcopum electionem contulerint [o], promittentes [p], quòd illam quam † eis prouideret [q], reciperẽt: ipſam quam prouiderit, facias ab ei (ſi tamen [r] exiſtat idonea †) in ſuam recipi [f] Abbatiſſam.

¶ Idem Vigoren. † Epiſcopo.

Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.

CAP. IX.

NOſti † quomodo Lincoñ electus concedendi [t] honores, vel præbendas, aut aliàs diſponendi de rebus Eccleſiæ (cum ſua non ſit electio confirmata [u]) non habeat facultatem [x]: & infrà. ¶ Mandamus igitur, quatenus ei auctoritate noſtra præcipias, vt conceſſio-

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Remoueantur.*) Signatur contra hoc 74. *q. conſuluit.* Solũ iſte ſuſceperit alterum connexorum: tenetur ad reliquum: ſecus in aliis clericis, qui per ſubtractione beneficiorũ ſunt compellendi ad ordines [n]ſi neceſſitas vel vtilitas ſubeſt. *j. de ata. & quali. c. quaris.*

c ¶ *Velint & poſſint.*) Aliis ſola voluntas non ſufficit, vbi eſt opus ſacto. *j. de coquus mit. in poſ. conſtituis.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur pro obiectiam.*

d ¶ *Promouendis.*) Habes hic, quòd cõſtitutio trahitur ad pterita. de hoc dictũ eſt. *s. de cõſti. c. vlt.* Et hæc eſt ratio, quare trahitur ad præterita: quia ſine aliqua cõſtitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

e ¶ *Promoti.*) Id eſt, electi & confirmati, ſed non ſunt ordinati.

f ¶ *Si canones non obſiſtant.*) Cõtrà. *j. de ata. & quali.* vt Abbates. Sic ſolue. Hoc intelligitur de tali, qui ſine culpa ſua factus eſt talis, quod ordinem recipere non poteſt ſecundum canones. Vnde propter hoc non debet remoueri, licèt ordinem non poſſit recipere: quia non eſt addenda afflictis afflictio. *j. de cleri. ægro. ex parte. & 7. q. 1. cum percuſſio.* Et illud intelligitur de tali, qui culpa ſua factus eſt irregularis, & ideo remouetur.

g ¶ *Tunc.*) id eſt, illa vicẽ tantùm. *j. eod.* cum Vinton.

h ¶ *Priuatos.*) Ipſo iure. *j. eo. innotuit.*

i ¶ *Beneficiis.*) Non officiis. quis enim officiaret tunc Eccleſiam?

k ¶ *Coerceat.*] Simile *62. diſt. docendus. & 82. diſt. plurimos. in fin. & C. de emenda. propin. l. vn.* & belli, peſtis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant. *23. q. 4. ſi quos. in fin.*

l ¶ *Fecerit.*] Cum ad eum pertinet collatio beneficiorum.

m ¶ *Conferendis.*] Ea vice cum ad Epiſcopum pertinet collatio beneficij, vel confirmando primum ſucceſſorem, & hoc cùm ad alios pertinet collatio. & inſuper à perceptione proprij beneficij ſuſpenditur. *j. eod. tit. c. nihil eſt.*

n ¶ *Capitulo.*] Ex ita habes, quod minor ſupplet negligẽtiã maioris, & ecõuerſo. *j. de conceſ. præben. nulla. & c. quia diuerſitatẽ. & 9. q. 3. cum ſimus. 65. diſt. c. vlt. 89. diſt. c. 2.* & maior negligentiã minoris ſed illud eſt ordinarium. vt in *c. cum ſtatius.*

CAuſam quæ] Continuitis eſt diuiſio; ſecunda ibi, *Si ſorores.* Abb. Sicu. CASVS. Vacante monaſterio ſanctæ Margaretæ, moniales eiuſdem monaſterij contulerunt poteſtatem eligendi Abbatiſſam in Epiſcopum B... promittentes eam recipere in Abbatiſſam, quam Epiſcopus eis duxerit prouidendam. Moniales poſtmodum nõ integra voluntate ſui in ſtare volebant: mandat Papa, quatenus, ſi hoc verũ eſt, illã quã Eps eis prouiderit in ſuam faciant recipi Abbatiſſam, ſi idonea fuerit. Not. quòd poteſtas eligendi bene poteſt perſonis idoneis cõferri. Item per hanc decretalem videtur quòd poteſtas taliter data non põt reuocari.

o ¶ *Contulerint.*) Illud quidẽ rectè põt fieri, & eſt vna de formis Cõcilij generalis *j. eo. quia propter. & eſt ſimile. ff. quod cuiuſque vni. nõ. eorũ. §. ſi Decuriones* & etiã extra collegiũ põt cõpromitti, quia Eps nõ eſt de collegio, licet ſit caput. *j. de teſta. requiſiti.* ar. vbi non eſt tanta communio inter Epiſcopum & monaſterium.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. allez. 11. iura. & 6. alleg. in contrarium, & ſoluit.*

r ¶ *Si tamen exiſtat idonea.*] Arg. eſt hic, quòd cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non valet, niſi legitimè factum. *j. de iu. cal.* Quintaualli. & *c. veniens. ff. de ritu nup. quanquam. ff. pro ſocio. vnde ſi Nerua & in Auth. de hære. & fal. § his igitur. coll. 1. & ff. ne quid in loco publi. eo. l. 2. §. ſi quis, a Principe. ff. de oper. liber. ſi libertus. C. de inoff. teſtam. ſi quã. j. de offic. de leg. ex parte. & 16. quæſtio. 1. & t. pars. & c. poſtquam.* Ar. contra. *22. q. vlt. c. vlt. & 2. q. 6. c. a iudicib. §. arbitrari. j. & j. de iureiu. ſi vero ff. de reg. iur. quiſquis. & ff. de dãno infect. ſi bona. §. cũ inter. & 23. quæſtione 4. diſplicet tibi. in princip.* Solu. ſi arbiter eſt compromiſſarius, eius arbitrio ſtãdum eſt, ſiue æquum ſiue iniquum ſit. *ff. de arbi. diem. § ſtari.* niſi cõtra ius reſcriptum, vel contra formam cõpromiſſi ſit latum: quia tũc non tenet. *2. q. 4. & 10. 6. et q. 5. diffinitiua. & j. de confir. vti. vel inuti. examinata. & ff. de arb. ſi cum dies. §. compromiſſo. & C. quã ſent. ſine appell. re. l. 1.* Si verò tanquam vir bonus arbitrari debet, tunc non valet dictum ſuum, niſi ſit æquum: vt in dictis. c. veniens. & Quintaualli. & *ff. pro ſocio. ſi ſocietatem. & lege ſequenti.* vt hic

¶ *Glo. ſeq. quærit, alleg. pro quadrupliciter, ſed dupliciter ſoluit.*

ſ ¶ *Recipi.* Sed quid ſi elegerit malam, nunquid aliam Eps poterit eligere, vel etiã ſi electa noluerit cõſentire? Arg. quòd ſic *j. eo. c. cum terra.* & qui optauit acetum, poteſt iterum optare vinum. *ff. de opt. leg. l. 2.* & reproba electio nulla eſt. *7. q. 1. factus eſt. & ff. de pigno. act. l. eleg. ante er. § qui reproba ff. ad Velleia. quãuis. § ſi cùm veneris.* Item qui iurauit aliter, quam ei delatum eſt, iterum iurare debet. *ff. de iureiurando. qui per ſalutem.* In caſu iſto non poterit amplius eligere, qui functus eſt officio ſuo *j. de offi. dele. in litteris. & ff. de re iud. Paulus.* quia ſemel functus eſt officio ſuo, ſiue bene, ſiue malè: vt ibi *ſ. eod. c. propo. & j. eo. innotuit. & c. in cauſis.* Bernardus.

NOſti quomodo] Diuiditur, quia primò ponit ius, ex quo infert mandatum: ibi, *Mandamus*: Abb. Siculus.

CASVS. Quidã electus fuit in Epiſcopũ Lincoñ. ille ſic electus antequã haberet cõfirmationẽ cœpit adminiſtrare ac conferre præbendas & dignitates: quærebatur à dño Papa: vtrum ſic electus ante ſuã cõfirmationẽ cõferre poſſit prebẽdas. Rñdet Papa, quòd cum iſtius electio confirmata non fuerit, prædicta facere non põt. Vnde mandat Eps Vigoreñ. vt ei præcipiat, quòd ſi quam fecit conceſſionem de prædictis, eam ſtudeat reuocare. Not. quòd nullus electus ante ſuam confirmationem poteſt aliquid adminiſtrare: quod ſi fecerit, hoc ipſo repellatur. Item not. quod contra factum ſuum poteſt quis venire.

¶ *Glo ſeq. recitatur per obiectionem.*

t ¶ *Concedẽdi.*] Quod ſi faceret, deberet repelli. *j. eo. qualiter. & j. de præben. cùm iã dudum. in princi. in caſu. ſ. eod. nihil eſt. §. vlti.* & illud diſpenſatiuè fit, ne interim Eccleſia patiatur detrimentum in temporalibus vel ſpiritualibus: vt ibi dicitur. ſed hic Papa voluit parcere huic electo: quia poterat ipſum repellere.

u ¶ *Cõfirmata.*] Per cõfirmatione acqrit elect[9] plenã adminiſtrationẽ, & vinculũ cõiugale cõtractũ eſt de tranſlata. inter corporalia.

x ¶ *Facultatem.*] Immo priuari deberet *j. eo. qualiter.*

† *Vide l. 1. §. quæſitum. eum ibi no. ff. de ap. gl. in c. no ſolum. de appel. li. 6.*

† *Concord. tex. 1. l. prius legis C. de ſacroſan. Eccl. & c. 1. de conſti.*

a *Eadem ratio eſt in viſuris. infra deviſur. cum tu.*

† *Concord. tex. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn.*

z *Afflictis afflictio addenda non eſt.*

† *Videto hic not. noſt.*

† *Ordinentur; legitur in concilio, vnde ſumitur.*

† *poſt concil. Lateran. ſub Ale. 3. p. 40. c. 1. & c. 17. eod. ti. in 1. compilatione.*

† *Alias itaq quam Epiſcopus eis &c.*

† *Mandantes aliem poteſtatem videntur intellexiſſe de idoneo. facit. l. ſi procurator. ff. de eod. iud.*

† *Exonien.*

† *Poſt concil. Lateran. ſub Alexan. 3. p. 40. c. 1. & c. 18. e. tit. in 1. compilatione.*

a ¶ Præ-

nem, ſi quam fecit de prædictis [a] ſtudeat reuocare. [b]

¶ Idem.

¶ Electio facta poſt appellationem & prima non caſſata, & contra priuilegia Eccleſiæ, caſſanda eſt.

CAP. X.

COnſiderauimus, † quòd electio Ioannis Frontini, poſt appellationem [c] ad nos † interpoſitam, & contra tenorem priuilegiorum [d] Eccleſiæ veſtræ fuerit celebrata: Perpendimus etiam quòd electio B poſt illam qualemcunque electionem non † caſſatam: necnon & poſt appellationem [e] (per quam ad ſuum ſtatutum omnia debent reduci) facta fuit: & infrà. Quapropter vtriuſque electionem omnino caſſamus, & vobis in aliam perſonam idoneam & honeſtam conueniendi liberam tribuimus facultatem: ità quòd vtrique prædictorum fama [f] ſua non minùs integrè conſeruetur, & quòd in alijs Eccleſiis poſſint (ſi Deus dederit) promoueri. Vobis autem liceat præter iſtam Eccleſiæ veſtræ ordinationem [g], in eorum alterum conuenire.

Idem.

¶ Metropolitanus cõfirmatus, licèt nondum receperit palliũ, poteſt ſuũ Suffraganeum conſecrari facere.

CAP. XI.

SVffraganeis † alicuius Metropolitani, ad mandatum ipſius poſt confirmationem electionis ſuæ, etiamſi pallium [h] non receperit: licitum eſt electum, qui ad ius iuriſdictionem pertinet, conſecrare.

¶ Clemens tertius.

¶ Is cuius electio fuit caſſata nõ vitio perſonæ, ſed electionis modo, iterũ eligi poteſt: ſecus ſi vitio perſonæ.

CAP. XII.

SVper † eo verò, quòd quærere voluiſti, ſi alicuius electione caſſata, idem ad alterius Eccleſiæ regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quòd ſi prior electio non vitio perſonæ [i], ſed modo electionis caſſatur, promotionem eius in eadem etiam

a ¶ *Prædictis.*] Iſta decre. continet gratiam in eo, quòd non fuit punitus, continet ius in eo, quòd dicit, quòd nõ habet facultatem diſponendi ante confirmationem.

¶ *Glo. ſeq. obijcit. & ſoluit. ſecũdo arg. quòd cõtra factũ ſuũ, &c. alle. quatuor iura pro, & quatuor contra, & ſoluit diſtinguendo.*

b *Reuocare.*] Sed quod eſt, quod dicit, quòd ſtudeat reuocare? quia talis traditio nulla eſt: quia pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui de iure donare non poteſt. ĩ. *de iure patr. quod aũt, in fin.* ſed talis reuocatio potiùs erat de facto, quàm de iure. ſicut donatio de facto tñ fuit, ne ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc ſibi licere. Item arg. quòd aliquis poteſt contra factũ ſuum venire. 12. q. 2. *certè.* 55. d. *pœnitentes.* 35. q. 9. *quod quis commiſit. Cod. de euic. ſi tibi liberam. Arg. contra.* 17. q. 4. *ſunt q oper.* 18. q. 2. *Eleutherius. ff. de ſer. ru. præ. per fundum. in fra de cleri. coniu. diuerſis.* Sol. in ſententiis interlocutorijs iudex põt mutare vel reuocare ſuam interlocutoriam. *ff. de re iudic. quod iuſſit.* ĩ. *de appell. c. cũ ceſſante.* Circa negotia diſtingue: ſi ex mutatione nulli fit præiudiciũ, licitum eſt mutare: vbi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum eſt mutare. *ff. de iuriſd. om. iud.* ſi conuenerit, re non integra non poteſt. *ff. de reg. iur. l. nemo.* niſi fauor aliud inducat. *C. de li. cau.* interrogatam Et eſt ſimile in reuocatione ſententiæ ſpiritualis vel corporalis matrimonij, vbi decipitur Eccleſia. 35. q. 9. *ſuiam.* & melius *e loci. § hu rñdetur. &* ĩ. *de re iud. lator. & conſanguinei.* Et ideo hic poteſt contrauenire: quia adminiſtratio eſt ei interdicta, & ſic replicaret de adminiſtratione, ſi ei obiiciatur, quòd contra factum ſuum venire non poſſit. *ff. de iureiu. l. iuſiurandũ.* § *reſp. & ſeq.* Bern.

COnſiderauimus.] Diuiditur: nam præmittit cauſam caſſationum. Secundò vtranque electionem caſſat: ibi. *Quapropter.* Tertiò mandat Eccleſiæ prouideri: ibi. *Vobis autem.* Abb.

CASVS Vacante quadam Eccleſia quidam canonici appellauerũt, quòd alij non procederent ad electionem ſine illis, & contra priuilegia Eccleſiæ ſuæ. illi non obſtante illa appellatione, elegerũt Io. Frõtinum, appellantes ſtatim, ne alij cõtra ſuã electionem aliquod attẽtarẽt. illi vidẽtes, quòd nõ detulerũt ſuæ appellationi, & cõtra tenorẽ priuilegiorũ Eccleſiæ ſuæ, ad electionẽ proceſſerant, quẽdã aliũ B. nomine elegerũt. Delata eſt ſuper iſtis electionibus cauſa ad dñm Papã. auditis allegationibus partiũ, Papa cõſiderãs quòd electio Iuan. Frõtini facta fuit poſt appellationẽ, & contra priuilegia Eccleſiæ, vidẽs ẽt quòd electio B. poſt illã talẽ qualem nõ caſſatã, & poſt appellationem per quam omnia ad ſuum ſtatũ debẽt reduci, facta fuit, vtranque caſſauit, & contulit canonicis, vt aliam perſonã idoneã ſibi eligant in rectorem, ita tñ quòd vtriuſq; prædictorũ non minùs fama ipſorum integra conſeruetur, & q in alijs Eccleſiis poſſint promoueri, & liceat eis in alterum ipſorũ cõſentire præterquam in iſta ordinatione. Not. quòd nõ debet fieri ſecunda electio, prima non caſſata. Item quæ fiunt poſt appellationem, debent in ſtatum primum reuocari. Item licèt caſſetur electio alicuius propter modum electionis, non præiudicatur electio, quin poſſit iterum eligi.

c ¶ *Poſt appellationem*] Appellare ne fiat electio, nõ valet: ſed ne fiat niſi canonica, tunc benè valet. ĩ. *eod. cum nobis.* & intellige, quod allegata fuit aliqua probabilis cauſa: quia ſiue appelletur in iudicio vel extra, appellationis cauſa exprimenda eſt: vt in decr. Inno. iiij *cordi nobis.* t t de appellat. [a]

p ¶ *Priuilegiorum.*] Quæ eſſent iſta priuilegia, nõ habemus. H.

¶ *Gl. ſeq. ſignat duo iura in contrarium, & ſoluit.*

q ¶ *Appellationem.*] ĩ. *eo. bona* 1. & ĩ. *de app. conſtitutis.* Cõtrà in illis tenuit electio ſecũdo loco facta, & poſt alterius partis appellationẽ in illa cõſtitutis, tenuit electio ſecũda: qa prima ipſo iure nulla fuit: hic verò prima non fuit nulla, ſed annullanda. *In decre. illa bona* 1. non tenuit tribus de cauſis: vt ibi dicitur. De hac materia dicitur ĩ. *eod. auditis.*

¶ *Gloſſa ſequens arg. alleg. in contrarium & ſoluit.*

f ¶ *Fama.*] Arg. infamiã nõ comitari depoſitũ. *ff. de re mili. qui cum vno. ſi non omnes. & §. exauctoritate. Arg. contra ff. de his qui no. infam. l. 2. § ignominia.* Solu. eſt. ĩ. *eodem ſuper eo.* quia non fuit caſſata vitio perſonæ.

g ¶ *Ordinationem.*] Dicunt quidam [b] præter iſtam, quæ nunc caſſata eſt, quòd iterum poſſunt alterum eligere, ſi volunt. ĩ. *eo. ſuper eo* ſed hoc nõ credo: quia propter ſcandalum noluit Papa, quòd in illa vacatione aliquis eorũ promoueretur, hodie tñ alia debet eſſe forma in electionibus faciendis. ĩ. *eo. quia propter.*

SVffraganeis.] Iſta decre. facit ad ſecundam partem rubricę. & h. d. Metropolitanus confirmatus & conſecratus non poteſt pallio non recepto Suffraganeum ſuum conſecrare, ſed poteſt mandare alijs Suffraganeis vt illum conſecrent. Abb. Sicul. Incipe contextum: ibi. *Licitum eſt ſuffraganeis, &c.*

CASVS. Quidam electus eſt, & confirmatus fuit in Archiepiſcopũ: quæritur vtrùm ſuffraganei ſui poſſint ad mandatum ipſius aliquem ſuffraganeũ ſuum electum in Epiſcopum conſecrare, cum adhuc pallium non receperit, in quo confertur plenitudo officij pontificalis? Rñdet, dicens, quòd ſuffraganei ſui bene poſſunt & debent ad mandatum ipſius Metropolitani electum illum in Epm conſecrare, licèt pallium non receperit. Not. quòd talẽ mãdatum de iuriſdictione fit, non de miniſterio conſecrationis. Not. quòd per confirmationem conceduntur ea, quæ ſunt iuriſdictionis.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, opinionem ponit, quam primò improbat ſecundò defendit, in fine remittit* Ioan. And.

h ¶ *Pallium.*] Sed cõtra vr: quia propter pallium nõdũ receptum cõſecratio Epõrum differtur. 100. *diſt. qm.* vbi de hoc, quia ante pallium receptum non põt conſecrare virgines, ordines celebrare, vel Epõs conſecrare. ĩ. *eod. quod ſicut.* ad idem facit ĩ. *eod. tranſmiſſam.* propter hoc dicũt quidam, quòd hæc nõ eſt decre. ſed fuit quædã preuiſio. tñ poteſt tolerari, & videtur ſubeſſe quædã æquitas: vt cũ nõdũ ſit in mora petẽdi palliũ. hoc habeat locũ: quod nõ vr: quia in traditione pallij plenitudo cõfertur põtificalis officij ĩ *de vſu pallij. niſi ſpalis.* Vnde & cũ per ſe hoc facere non poſſit, neque auctoritatẽ alij faciẽdi pſtare põt. & eſt opt. arg. ĩ. *de conſecra. Ecc. vel alta. aqua & ar. ff. ad ſenatuſconſ. Mace. filiũ habeo.* Dic ergo hic, vt dixi ĩ *de tranſ. cum ex illo.* Ber.

SVper eo.] Iſta dec. quotidiè allegatur: in qua primò ponitur quæſtio. Secũdò ſolutio: ibi. *Hoc tuam.* In quo duo facit. nam primò reſpõdẽdo diſtinguit. Secũdò excipit: ibi, *Niſi.* Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis electus fuit in aliquam Prælaturam caſſata eſt eius electio. idem electus fuit poſtmodum ad regimen alterius Eccleſiæ: quæritur, an electio eius debeat confirmari? Rñdet Papa, quòd ſi prior electio nõ fuit caſſata vitio perſonę, ſed propter modũ electionis: illa caſſatio promotionem eius in eadem Eccleſia, & in alia non poterit impedire, niſi forte aliquid ſimoniacæ prauitatis interceſſit. Not. quòd cũ caſſatur electio propter modum electionis, nihil imputatur electo, nec in alicuius notam infamiæ incidit. & ſic poterit eligi iterum: ſed ſecus eſt, ſi propter vitium perſonæ caſſatur.

¶ *Gloſ. ſeq. exemplificat, arg. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Non vitio perſonæ.*] Puta pp aliquã irregularitatẽ, qa erat illegitim9. vel pp crimẽ, qđ ei fuit obiectũ & pbatũ: quod ſi eſſet pbatũ, nõ poteſt eligi nec in illa nec in alia Eccleſia cum ſit ineligibilis. Et poteſt hic colligi ar. quòd crimẽ in modum exceptionis probatum præiudicet ei in electione alia. ſed hoc eſſet pœnam imponere ordinarijs quod fieri nõ debet. ĩ. *de elec. eog. cum dilectus, in*

† Cap. 12. eo. tit. in 1. compil.

† *Hæc duo verba, ad nos, in multis antiquis deſunt.*

† *Aliàs: non dum.*

b *Tancredus ſcilicet, & Vincentius. & bene dicunt quoad iuris ordinem ſi tales caſus hodie occurreret.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione.

† *Aliàs: Alexander iij.*

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compilatione.

a libro 6.

Eccleſia (Niſi fortè ſimoniacæ [a] prauitatis aliquid intercesſiſſe † conſtiterit) non debeat impedire.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ Non profeſſus poteſt poſtulari in Abbatem, ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio: hoc dicit ſecundũ lecturã, quæ eſt magis ſingularis.

CAP. XIII.

CVm † monaſteriũ de Pellicia in tuo ſitum Epiſcopatu ad eam diſſolutionem deuenerit (ſicut tuarum litterarum inſinuatio patefecit) quod fratres eiuſdem domus obſeruantiam religionis, & ordinem abiecerunt [b]. & infrà. In quendam, qui cum fratribus ſuis in eremo [c] eſt laudabiliter conuerſatus, boni teſtimonij virũ vnanimiter conſenſerunt, cum in Abbatem totis deſideriis poſtulantes [d]: Tu verò poſtulationi eorum præbuiſti aſſenſum, & poſtulaſti eãdem ordinationem à ſede Apoſtolica confirmari: Nos autem ipſam, † ſicut facta eſt canonicè confirmamus [e].

¶ Idem.

¶ Electio debet eſſe in libertate eligẽtiũ, nec valet cõtraria cõſuetudo.

CAP. XIIII.

CVm † terra [f], quæ funiculus [g] hæreditatis [*]. Domino cẽſebatur: & infrà. Sicut ex quarundã litterarum tenore accepimus, quidã in electionibus prauę conſuetudinis [h] moribus irrepſit: vt cùm alicuius Prælecti electio debet celebrari, conuentus, ad quẽ pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet latenter auribus Patriarchæ vel Principis exprimendas, vt ſic alterius eligẽdę vel totius electionis penitus irritandæ, idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem.

¶ Quia igitur hoc redundat in grauamen † & perniciem Eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetudinis prauitatem, ſancimus penitus abolendã †: Statuentes, vt forma electionis canonicæ in omnibus conuentualibus [i] Eccleſiis obſeruetur, videlicet vt cùm debet Eccleſia conſuli paſtoris regimine deſtitutæ, electores in vnũ locum (in quo, [k] fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata Spiritus ſancti gratia perſonam nominent. Quòd ſi in perſona fuerit vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiã [l] inquiſitionis apponant, donec vacanti Eccleſiæ de perſona idonea † valeant prouidere. Quo facto, non prohibemus, quin Regis ſeu Pa

---

ctionum inf. & j. de excep. denique ff. de his qui no. infa. l. ucius. Dicas, quòd ſi per hoc grauata ſunt, & eſt ipſius opinio, poteſt & debet repelli. j. de teſt. teſtimonium. cap. Gregorij eſt. vbi caſus iſte ponitur. & arg. 2. q. 5. presbyter. & c. ſi mala fama. & 81. diſt. tantis. & j. de accuſa. omnipotens, vel repellitur in alia electione, cùm tamen obiectum probatum in modum exceptionis electionem, de qua agitur, cõtingebat. inf. de except. denique. & infra de conſeſ. capital. 2. ſed ſi modò electionis calleetur electio, tunc non impeditur in alia electione vt hic dicit & s. eod. conſiderantime.

¶ Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.

a ¶ *Simoniacæ.*] 1. q. tit. c. 1. Arg. contra j. de ſimo. de regular. & 1. q. 5. c. 1. quod hic dr̃ ius eſt commune, quod ibi dicitur, diſpenſatio. Bernardus.

CVm monaſterium.] Monachus vnius monaſterij poteſt eligi in Abbatẽ alterius monaſterij. h. d. ſecundùm lect. communiorem, ſecundũ quã parum vtilitatis affert hæc dec. cum præſertim hodie ſit clarius per ... in cle. 1. de electione. Et diuiditur quia primò ponitur petitio. Secundò confirmatio ibi, *Nos autem.* Abb. Sicul.

CASVS. Monaſterium de Pellicia ad tantam diſſolutionem deuenerat, quod fratres eiuſdẽ loci obſeruantiam religionis & ordinem penitus abiecerant: tandẽ vt eorum monaſterium poſſent in ſtatum priſtinum reformare, conuenerunt vnanimiter in quendam fratrẽ de eremo, qui laudabiliter fuerat conuerſatus cum fratribus ſuis, ipſum in Abbatem totis deſiderijs à ſuo Epiſcopo poſtulantes: qui eorum petitioni præbuit aſſenſum petens eandem poſtulationẽ à ſede Apo. confirmari: & Papa electionem illam ſeu poſtulationem canonicè confirmauit.

b ¶ *Abiecerũt.*] Vnde debẽt expelli. j. ne cle. vel mo. relatũ. Ber.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, quòd erem. ta. &c. & ſoluit.*

c ¶ *In eremo.*] Et ita videtur, quòd erat monachus, licèt dicatur in eremo, aliàs non poſſet eligi, ſed poſtulari. j. eo. cum cauſam. & c. cum in magiſtrum. & c. ſi ſic, & eiuſdem religionis, vel maioris a debet eſſe, quia non eſt licitum deſcendere, ſed aſcendere [b] j. de transla. licet. & 93. diſt. legimus in fin. iuxta illud, & ambulabunt de virtute in virtutem. & c. de pœn. diſt. 2. dum ſanctam Eccleſiam. Sed ſi intelligas, quòd iſte fuit eremita, tũc Abbas eſſe non poteſt: quia eremita proprium habet, arg. 19. q. 3. Prælatũ. §. econtra Paulus. ſed monachus proprium habere non poteſt. j. de ſta. monac. cum ad monaſterium in fine. Credo, quòd iſte fuit de eremo: quod ſic appellatur, & in Tuſcia: & ſunt alibi monachi, cui ſubſunt Camandulenſes, & illi de ſancto Damiano, qui eſt iuxta Pontem ferreum.

¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo, & tripliciter ſoluit.*

d ¶ *Poſtulantes.*] Sed quare dicit, *poſtulantes*: nunne poterat eligi? Dicas, quòd primum monaſterium de Pellicia erat alterius ordinis, vel ille monachus erat in minoribus ordinibus, & ideo debuit poſtulari vt dictum eſt s. de poſtul. præl. c. vlt. vnde dicit in fine. *ſicut canonicè facta eſt*, vnde videtur, quòd competẽtius poneretur in titu. præcedẽti. Sed licèt dicatur, *poſtulantes*, nõ tñ credo, quòd fuerit ſimplex poſtulatio, ſed electio: & hoc ſatis innuitur ex eo, quòd dicit, *eandẽ ordinationem poſtulaſti à ſede Apoſt. confirmari*, & ex eo quòd Papa dicit *nos eam cõfirmamus*. ſi enim fuiſſet ſimplex poſtulatio, Papa non dixiſſet, *confirmamus*, ſed dixiſſet, *ipſam admittimus*, vel *non approbamus*. s. tit. proxi. bona. 1. & c. bona. 2. & ſic bene ponitur hic.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit, & ſecundum improbat.*

e ¶ *Confirmamus.*] Sed nũquid ſufficit in hac diſpẽſatione cõſenſus ſolus Epiſ? Ita, ſed ad cautelam confirmatur. Iſte enim dubitabat an poſſet hoc facere & ideo Papa rñdendo confirmat factũ ipſius, alias ipſe Papa dixiſſet, *& nos poſtulationem admittimus*: ſed ipſe ſolũ cõfirmat factum Epi. Vel ideo quia forſitã ſuberat dño Papæ nullo medio. arg. ad hoc 58. di. c. 1. & 2. Sed iſta litterã videtur cõtradicere ibi, *in verbo poſtulationis, &c.* dic, vt s. dictum eſt.

ADDITIO. Dicebat P. quòd fortè poſtulabatur ab Epo vt Abbate: quod eſſe põt, de in. cauſam. Ioan. And.

CVm terra.] Non valet conſuetudo per quam collegium ad alterius voluntatem tenetur ſibi eligere Prælatũ. hoc dicit. Et diuiditur. Primò ponitur deciſum exordium. Secũdò narratio ibi, *Sicut.* Tertio prouiſio. ibi, *Quia igitur.* Et tria facit: primò cauſam reddẽs damnat cõſuetudinem ſecudò ſtatuit, & ſtatutum declarat ibi, *Statuentes* tertiò permittit, & permiſſionem determinat, ibi, *Quo facto.* Abb. Siculus.

CASVS. In terra Hieroſolymitana talis conſuetudo in electionibus ſeruabatur, cum electio alicuius prælati debebat celebrari, Conuentus illius Eccleſiæ duas perſonas latenter nominabat auribus Patriarchæ vel Principis, vt ſic eſſet in poteſtate Patriarchæ vel Principis alterum præficere, vel vtrumque repellere quia ergo talis conſuetudo redundabat in perniciem Eccleſiaſticæ libertatis, præcipit Papa illam cõſuetudinem penitus aboleri, ſtatuens vt in omnibus conuentualibus Eccleſiis, forma electionis canonicæ obſeruetur, vt electores conueniant in vnum locum, vbi debeat electio celebrari, & inuocata Spiritus ſancti gratia, perſonam idoneam ibi eligant in Prælatum, & ſi in perſona, quam intendunt eligere, eſſet peccatum, vel ſi modum canonicum non ſeruarunt, tandiu deliberent, & in perſona & in modo, quouſque perſonam idoneam inueniant, & modus canonicus conſeruetur, & vacanti eccleſiæ conſulatur: quo facto, perſona electa præſentetur Patriarchæ vel Principi, vt ſuum præſtet aſſenſum: ſed propter hoc non debet electio impediri. Not. quòd ius eligendi in collegiata Eccleſia pertinet ad ipſum collegium. Item laici non debent intereſſe, nec vocem habere in electione prælati. Item conſuetudo contra Eccleſiaſticam libertatem extirpanda eſt, & mala [1] conſuetudo eſt reſecanda.

f ¶ *Terra.*] Scilicet Hieroſolymitana.

g ¶ *Funiculus.*] Id eſt, portio.

h ¶ *Conſuetudinis.*] Nota conſuetudinem contra libertatem Eccleſiæ non valere, de hoc dicitur s. de conſu. c. 1. & vlt.

i ¶ *Conuentualibus.*] Ideo dicit, *conuentualibus*: quia vbi eſt vnicus ſacerdos, patronus debet eligere. j. de iur. patr. nobis. & 16. q. 5. vlt. decernimus.

k ¶ *In quo.*] Scilicet in Eccleſia, cui preeſſe debet in Capitulo ſecundùm conſuetudinem loci illius, ſi commodè fieri poteſt: alias vbi melius obtulerit ſe facultas. 23. diſt. in nomine domini. [c]

¶ *Glo. ſeq. obiicit, ponit quatuor ſolutiones & approbat vlti.*

l ¶ *Diligentiam.*] Hic ſumitur arg. quòd eligẽtes poſſunt alium eligere prima electione non reprobata per ſuperiorem. Sed contra s. eo. cum in cunctis. & s. eod. innotuit. & s. eo. conſiderantimus. j. de conceſ. preben. c. poſt electionem. Quod hic dicitur, ſic poteſt intelligi (diligentiam inquiſitionis apponant, &c.) non alium eligendo ſtatim, ſed quærendo aliquem idoneum, quem eligant alio reprobato. & hoc intelligitur poſt reprobationem alterius, vel cum ſub ea conditione eligunt, ſi primus non obtinuerit. arg. 85. diſt. Archidiaconum Florentinum. Et ſecunda electio expirabit prima obtinente, ſicut fit in ſubſtitutione. C. de impub. & aliis ſubſti. poſt aditam. arg. ad hoc. 61. diſt. ſtudij

---

† Vide glo. in l. vna verbo contra hanc. ff. ad l. Iulian. de ambitu. gl. & Bart. in l. Barbarius. ff. de offi. prætor.

† Cap. 9. eod. tit. in 2. compilatione.

† In modernis antiquis ... ta: Nos autem ipſam canonicè cõfirmamus. Sed vide notas huius iu...

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilatione.

a Dic hodie prout in concilio Vien. ... c. cum ratione. eo. tit.

b Facit text. in l. ſi. §. C. de cura. fur.

† In dictis quis ita in grauem perniciem.

† Concord. authent. caſſa. & irrita C. de ſacroſan. Eccle.

† Aliàs ... grata.

1 Mala conſuetudo eſt reſecanda.

c. 11. q. 1. præceptum. & infrà eod. quod ſicut.

triarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur aſſenſus: ſed propter hoc ipſam electionem nolumus impediri.

¶ Idem.

¶ Per confirmationē electionis non transfertur poteſtas exercendi ea, quæ ſunt ordinis: illa enim transferuntur per conſecrationem. Abbas.

CAP. XV.

TRanſmiſſā: † & infrà. Quæſiuiſti, quid faciendum ſit tibi ſuper eo, quòd Clerici tuæ diœceſis cum pro ſuis exceſſibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis ſententia percelluntur, paruipendentes eā dimittunt Eccleſias, & trāsferunt ſe ad mercimonia [a] Laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu clericali postpoſito [b]) veſtes induunt laicales, & ſicut Laici mercatores ſe turpibus quæſtibus implicantes, conſimilium ſibi Laicorum manus aſſociant, & correctionem Eccleſiaſticā per contemptum eludunt, dicentes, quòd poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſtolica ſedes indulſerit) corrigendi: & infrà. Reſpondemus igitur, quòd ex quo electionis tuæ cōfirmationem accepiſti, de talibus [c] & conſimilibus (præter ea quæ maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant) quod iuſtum eſt, & Eccleſiaſticæ conuenit vtilitati, ſtatuendi habeas liberam facultatem.

¶ Inno. iij. de Cella ſancti Petri, & Mutinen. † Abbatibus.

¶ Qui electum de ſe facta renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio, quæ eſt à ſuſpenſis celebrata, non tenet.

CAP. XVI.

CVm † inter R. ſeniorem & R. iuniorem ſuper Abbatia Scaphuſen. quæſtio verteretur: & infrà. Bonæ memoriæ Cel. præd. noſter prædictum R. ſeniorem ſententiam cum inſtantia poſtulantem, ad componendum coegit [d] inuitum: & ſic Abbatiæ renuntians, de manu eius Cuſtodiam & Prioratum recepit, ab eo dum viueret [e] poſſidendos: cui ordinationi licèt

a N. ſ. ſi ni- | ſtudij. Et loquitur de ignorantibus vitium electi & diligentiam adhibentibus, alias priuaretur ipſo iure poteſtate eligendi. ſ. eod. cum in cunctis. & ſ. eod. innotuit. & ita ſcripſit hic Lau. Hodie verò non valet electio per vota conditionalia: vt in decre. Inn. 4. j. eod. quæ incipit, in electionibus lib. 6. Sed videtur ex ipſa littera, quòd alius ſit intellectus. Et littera ſic exponitur, quòd ſit perſona ſcilicet eligēda, de qua inter electores ſit mentio ad eligēdum, & nominata ante electionē facti, vel in electionis modo. quia fortè nō interſunt oēs, qui debēt intereſſe, vel non ſeruatur forma ſecūdū antiqua vel ſecūdum noua iura in Eccleſiis cathedralibus & Abbatiis, quā habes. j. eo. quia propter. tādiu in electione facta ſeu faciēda ſiue in tractatu electionis: & tandiu deliberent & inquirant de perſona idonea, quouſque ipſam inueniant & tunc demū ipſum eligant, & hoc ſatis planè ſonat etiam littera. Hodie verò videretur ſeruanda forma etiam in conuentualibus Eccleſiis omnib. q. ſequitur. j. eo. quia propter licèt videatur loqui de cathedralibus ex verbis illis, Eccleſiæ viduata. quia illæ ſolæ dicuntur viduatæ: quia ibi dicitur vinculum coniugale contractum: in aliis inferioribus non ita, ſed tñ hodie extenditur ad omnes: licèt impropriè dicantur viduatæ: tñ quoad multa viduatæ dicuntur, ex quo prælatum non hñt, qui poſſit negotia illorū procurare: & quòd ſit littera exponenda ſic patet ex eo, quod dicit, perſonam nominet: quia per nominationem non fiet electio.

Lateral notes: lactēs vitiū electi non imputabitur eis: arg. l. 1. §. ſi intelligatur. ff. de redhi. & l. quæritur. §. fin. — gentibus e- | miſerunt.

† Cap. 7. eo. tit. in 2. cōpilatione.

TRanſmiſſam.] Pertinet iſta decr. ad ſecundam partē rubricæ ſcilicèt, de electi poteſtate, & h. d. Electus confirmatus non conſecratus, poteſt exercere, quæ ſunt iuriſdictionis, non autē ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis. Ioan. And. Et diuiditur: quia in prima ponitur conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi: Reſpondemus. Abbas Siculus. CASVS. Quidam clerici pro exceſſibus ſuis excommunicabantur, interdicebantur, & etiam ſuſpendebantur à quodam Epo electo & confirmato: ipſi ſententiam eius contēnentes transferebant ſe ad commercia laicorum, dicentes, q̄ ipſe electus eos non poterat excommunicare vel ſuſpendere vel interdicere, cū nōdum eſſet in Epiſcopum cōſecratus, niſi ſpecialiter eſſet ei à ſede Apoſt. hoc indultū. conſultus Papa reſpōdet, q̄ ex quo confirmationem electionis accepit, de talibus & cōſimilibus liberam habeat poteſtatem, ſ. excōicandi, ſuſpendendi, vel interdicendi, præter illa, quæ conſecrationis miniſterium deſiderāt: vnde iuriſdictionem ſuam in ipſos liberè poterit exercere. Not. quòd electus & confirmatus eſt adeptus omnia illa, quæ conſiſtunt in iuriſdictione, ſed in conſecratione conſequitur omnia, quæ pertinent ad Epiſcopalem dignitatem.

a ¶ Mercimonia.] Quod non licèt [b] ante clericatum bene licebat. 88. diſt. fornicari & 31. diſt. lex continentiæ.

b Concord. text. in aut. vt ij. qui ob. §. quando. quę. coll. 6.

b ¶ Poſtpoſito.] Vnde ipſo facto priuilegiū clericale perdere debēt. nec ab Eccleſia debēt defendi. j. de vita & hone. cle. cap. vlt. quia indignū eſt illis ab Eccleſia ſubueniri, per quos cōſtat ſcandalū in Eccleſia generari: j. ne cleri. vel mo. c. ſacerdotibus. & hoc eſt verum poſt admonitionē: vt j. de vi. & ho. cleri. c. vlt. & j. de ſentē. excōm. in audientia. & in parte deciſa pmittit de admonitione. ADDITIO. Et ſic eſt intelligēdū, qd̄ hic dixerat Inno. eos qui tales percutiūt, excōicatos nō eſſe qd̄ reprehēdebat Abb. Ioā. An. ¶ ci. ſe. exprimit q̄dā q̄ ſūt ordinis, & quædā q̄ ſūt iuriſdictionis.

c Quoad hoc, & id quod infrà dicetur de collatione beneficiorū vide, quod dicā j. de fo. cō. petenverum. ſuper regio Ioan. And.

c ¶ De talibus.] ſ. pertinētibus ad iuriſdictionē, puta ſicut eſt iudicare, excommunicare, corrigere, iuramenta recipere à vaſallis, conſirmare, inueſtire, beneficia conferre, & conſimilia, quæ conſiſtunt in iuriſdictione, ſ. eod. noſti. infra. de tranſla. cap. i. hæc omnia in confirmatione cōſequitur electus: ea verò quæ ſūt ordinis, ſicut clericos ordinare, chriſma conficere, depoſitio clericorū, benedicere virgines, & Eccleſias & altaria conſecrare, & ſimilia cōferūtur in conſecratione Epiſcopali. j. eo. quòd ſicut. §. prætérea. & 78. diſt. quamuis Corepiſcopis. & arg. j. de trāſla. inter corporalia. quia ante conſecrationem quaſi vidua dicitur Eccleſia propter hmōi: vt ibi dicitur. & ſic iure communi poterat illos clericos corrigere ac punire. B

CVm inter.] Primo narrat factū, ſecundò definit articulū, de quo conſtabat: ibi. Nos attendentes, tertio: ibi, Sanè illud de quo non conſtabat, definiendum committit. Abbas Siculus. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione in rit.

CASVS. Vacante Abbatia Scaphuſen. electus fuit in Abbate R. ſenior. cui electioni monachi quidam ſe opponere curauerunt, ſcilicet R. iunior, & quidam alij: ſuper hoc fuit cauſa cōmiſſa diuerſis iudicibus demum cauſa ad ſedē Apo. eſt delata. cùm dictus R. ſenior cum inſtantia ſententiam poſtulaſſet, Celeſtinus Papa pſum R. ad cōponēdum coegit inuitum. & ſic Abbatiæ renunciās, de manu Celeſtini cuſtodiam & prioratum eiuſdē monaſterij recepit, dum viueret poſſidēdos, & idē R. tali ordinationi conſenſit, & ſic domum reuerſus compoſitionem illā aduerſarij ſui noluerūt habere ratam. & ſic obtinere non potuit, quæ ſibi per Coleſtinum cōceſſa fuerūt, immò aduerſarij ipſius, in eum manus iniecerunt temerè violētas, & euadēs manus illorum ad ſed. Apo. appellauit legatus quidā, qui erat in partibus illis, propter illos alioſque exceſſus ſuſpēdit monachos, ad monaſteriū interdixit: ipſi tñ nō obſtāte ſētētia ipſius, diuina pròptiùs, quàm ante celebrabāt, & poſt appellationē ab ipſo R. ſeniore ad ſe. Apo. interpoſitā, dictū R. iuniorē in abbatē elegerūt, cui Eps illius diœceſis munus benedictionis cōtulit. & ſic interdum R. iunior pro cauſa iſta ad ſe. Apo. acceſſerunt. coram Innocentio petebat dictus R. ſenior electionē factam de R. iuniore caſſari, vtpote factam poſt ipſam appellationem ab ipſo ſeniore ad ſedem Apo. interpoſitā: & electionem primò de ipſo factam confirmari, cū monachi cōpoſitionē, quam Celeſtinus fecerat, noluerunt approbare. Papa dicebat electionem factā de R. iuniori non tenere, quia facta fuerat à ſuſpēſis, & de ſuſpēſa perſona, dominus Papa his & aliis allegatis cōſiderās, quòd ex conſenſu compoſitionis receptæ ab ipſo ſeniore, ius quod ſibi ab alia electione competebat, amiſiſſet, & ideo appellare non poterāt, ne monachi ad electionem procederent: quia nō ſolent audiri appellantes niſi quorū intereſt decreuit Papa appellationem illam legitimam non fuiſſe. vnde non potuit impediri electio per eam. Præterea Præpoſitus & Capitulum Conſtantien. ſignificauerunt per litteras ſuas dño Papæ de interdicto poſito allegato, & Eps ſignificauit, quòd idē munus benedictionis impedit. Iſta duo videntur contraria. quia vel ſcriptura Capituli cōtradicit facto Epi, vel factū Epi obuiat ſcripturæ Capituli. præterea probatū nō fuit, quòd R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa nō potuit electionē irritare. Vnde Papa [d] cōmittit cauſā quibuſdā Abbatibus, vt ſi cōſtiterit, quòd à ſuſpēſis electio facta fuerit, ea caſſata omnino, & cōdigna ſatiſdatione recepta, & ſententia ſuſpenſionis & interdicti relaxata, monaſterio de perſona idonea conſulatur. Not. quòd per cōpoſitionē renunciat quis ſuo iuri. Itē qui ſemel renunciat ſuo iuri, poſtea non poteſt redire ad illud. Item non auditur appellans, niſi cuius intereſt. Item hic habes, quòd vna præſumptio aliam non elidit. Item electio de ſuſpenſis & à ſuſpenſis facta non tenet.

† Nucerien.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. compilatione.

d Et fecit hoc fortè Papa pro bono pacis, 90. di. ſtatuimus. Vin. & Goff. Ioan. And.

d ¶ Coegit.] Quia ius eiuſdē forſitā magis vacillabat, quàm alterius partis. nec poterat ſine magnis ſumptibus finē imponere liti. immo certè ipſe idē ſi dubitaret vel diffideret de iure ſuo, debebat renūciare liti. ſ. de poſt. bon. & j. de ſimo. p. tuas. nec dolū facit, qui rē deſerit, vt litem effugiat. ff. de alie. iudi. mu. cauſa fa. item ſi § 1.

e ¶ Dum viueret.] Licèt enim Prioratus non ſint monachis cōfirmādi. infra de cōfirma. vti. vel inuti. porrecta. ſi tñ electi canonicè fuerint: non ſunt remouendi ſine cauſa j. de ſtatu. mona. monachi.

chi.& de hoc nota.in illa decreta.porrecta.

a ¶ *Inuitus.*] Et sic factus eſt volens, quia coacta voluntas eſt voluntas.15.q.1.*merito*.23.q.4.*diſplicet*.

A D D I T I O. Immo prout in integra continetur ipſum R.ſeniorem verberauerunt, [a] propter quod fuerunt interdicti à quodam Cardinali, vt in littera continetur. ipſe verò R. nihilominus appellauit, ne eligerent, & tñ elegerunt aduerſariũ ſuũ, ſcilicet R. iuniorem, qui fuit ab Epiſcopo loci bñdictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri ſuo.

¶ *Glo. ſeq. obiicit ponit opinionem, quam reprobat, & ſoluit. & ad duas decre. contrarias reſpondet.*

b ¶ *Ex conſenſu compoſitionis receptæ ius.*] Sed nonne eo ipſo, quod alij non ſeruabant compoſitionem, poterat redire iſte ad ius ſuum priſtinum?[b] Ita videtur.

a In integra non dicitur, verberauerunt, ſed quod in eum manus iniecerunt vio lentas.

b *Concord. text.* in l. ſi ꝗ. *de pac. cum pridem*, diuerſa C. de & ꝗ. *de renun. ſane.* & tranſac.& in ꝗ. *de iureiurã. ca.3.* & l. cum preci- *ff. de condictio. cau. da.* bus. C. de *cauſa non ſe. ſi quis ac*- præſcri. 30. *cepto tulerit.* Et ſi filius vel 40. ann. impugnat teſtamentum patris, in quo mater eſt inſtituta hæres, reſtituitur matri actio de dote, quæ confuſa erat per ed ditionem hæreditatis. *Cod. de inoſſicioſo teſtamento. ſi maritus.* Et ſi mulier iuuetur Velleiano, reſtituitur actio creditori in antiquum debitorem. *ff. ad Velleianum, ſi mulieri.* l. Præterea ſimplici pacto nõ tollitur actio prima. *Cod. de tranſactionibus.* ſiue. nec debet ei fides ſeruari, qui contra pacta verſatur, niſi cum actio eſt odioſa. *C. de tranſactionibus. cum mota.* & niſi in criminibus. *Cod. ad Turpillianum. l. quamuis* Sic ergo videtur, quòd ſua intererat appellare: vt 2.q.6.*non ſolent.* Vel ſi actio ſublata fuit, ſaltem danda fuit actio de dolo. *Cod. de dolo. cum proponas.* Poteſt dici, quòd actum fuit inter partes, vt ſi altera pars reſiliret à pacto, ſoluta pœna ei ſtaretur. *ff. de tranſactionibus. et qui fidem.* Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vnde dicas quòd vbi compoſitio intercedit, & purè renunciat aliquis iuri ſuo, poſtea non auditur, [c] vt hic, & *infrà de renunciatio. in præſentia.* & 7.q.1 *quàm periculoſum.* & remittentibus actiones ſuas non eſt dandus regreſſus ad eas. *ff. de edi. adi. quæritur. §. ſi venditor.* Et not. quòd qui renunciat ſpirituali iuri ſiue beneficio, purè, & ſine aliquo pacto debet renunciare, aliàs ſimoniacum eſſet: quia non habet ibi locum renunciatio ſub modo vel ſub conditione: & inde eſt quòd non poteſt redire ad primum ius, ſed in tranſactione vel in pacto ſecus eſt: cum ibi admittatur talis contractus: *do vt des, facio vt facias, vel facio vt des*, vt locum non habeat in ſpirituali beneficio. ꝗ. *de trãſactio. ſuper eo.* Si dicas, quare non fuit iſte R. auditus ſuper priori beneficio, ſicut ibi. *infra de pactis. cum pridem.* & *infra renun. ſane.* Rñdeo, quia iſte non habebat actionem ad agendum, & nemo ſine actione experitur. *ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. videamus.* tum quia purè renunciauit, vt dictum eſt: tum quia recipiendo cuſtodiam & Prioratum etiam iuri ſuo in totum renunciauit: & quia ipſe iudicis officium non implorauit, ſicut in illis *c. cum pridem.* & *ca. ſane.* propter quod auditi fuerunt & reſtituti ad agendum.

c *Concor.* l. nihil. ff. de inoffi. teſta.& l. præt. ff. de va. & excuſ. mune.

c ¶ *Præpoſitus & Capitulum.*] Quibus fortè negotium commiſſum fuerat, quorum litteris bene creditur. 19.q.3. *ſtatuimus.* & 73. *d. in nomine patris, & filij. in fi.*

d ¶ *Epiſcopus munus.*] Hic concurrunt duæ præſumptiones, ſcilicet factũ Epi, & ſcriptura Præpoſiti & Capituli, & factũ Legati. Vnde nõ eſt veriſimile, quòd ſi etiã ſuſpenſum & à ſuſpenſis electum benediceret vel confirmaret. In contrariũ præſumitur ex litteris Præpoſiti & Capituli, quibus etiam creditur per iura prædicta: & ita circa idem factũ quãdoque habentur variæ præſumptiones. 57. *diſt. ſi quis in agri*tudine. & *ff. de in integ. reſti. diuus.* & arg. ꝗ. *de præſumpt. licet ras.* ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutra. & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

d Adde, quòd dua præſumptiones ſcilicet factũ Epi & ſcriptura, & cum vnam facto Epi creditur. ꝗ. de re iudicata. ſicut & ꝗ. de renunc. in præſentia. & ſecunda 7. hec etiam placuit. Vnde nõ est veriſimile, quòd in integ. l. cum no. C. de edi. Hadr. tol.

e ¶ *Impendit.*] Quare præſumitur, quòd electio illius fuit canonica.

f ¶ *Præmiſimus.*] De ſuſpenſione & interdicto à Cardinali poſitis.

conſentiret inuitus[a], domum tamen reuerſus (aduerſariis compoſitionem ipſam nolentibus obſeruare) non potuit, quæ conceſſa ſunt obtinere: & infrà.

¶ Nos attendentes, quòd ex conſenſu cõpoſitionis receptæ ius[b] (quod ſibi competierat.) R. ſenior amiſiſſet, ac per hoc ne monachi ad electionem procederẽt de iure minimè appellare potuiſſet, cùm, niſi quorum intereſt, audiri non ſoleant appellantes, appellationem illam dicimus legitimam non fuiſſe: vnde per eam electio nõ potuit impediri. ¶ Sanè quamuis Præpoſitus[c] & Capitulum Conſtantieñ. de interdicto, quod Cardinalis poſuerat, in ſuis litteris inſeruerint: quia tamen per id quod R. iuniori diœceſanus Epiſcopus[d] munus benedictionis impendit[e], ei videtur, quod præmiſimus[f] obuiare: vnde vel ſcriptura facto, vel factum ſcripturæ præiudicat[g], nec probatũ fuit (licèt obiectũ) quòd ab interdictis electio fuerit celebrata, ipſam non potuimus irritare: & infrà.

¶ Ideóque cauſam ipſam nobis diximus committendã, vt ſi conſtiterit, quòd electio fuerit facta à ſuſpenſis[h], ea omnino caſſata[i] ipſi monaſterio (poſt ſatisfactionem condignam, ſuſpenſionis & interdicti ſententiæ relaxata) de perſona idonea conſulatur[k].

¶ Idem Capitulo Penneñ. †

¶ *Si electus non habet ſufficientem ſciẽtiã, vel ante confirmationẽ adminiſtrat, eius electio caſſari debet.*

CAP. XVII.

QValiter † poſt obitũ: & infrà. ¶ Verùm quondam electus à vobis, ante confirmationem adminiſtrationi[l] Epiſcopatus ſe irreuerenter immiſcuit, recipiendo tam à Clericis quàm à Laicis iuramenta, non attendens, quòd ſecundum Apoſtolum, nemo debet ſibi honorem aſſumere †, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: præcipuè quia nec donum ſcientiæ Pontifici conueniens[m] fuerat aſſecutus: poſtquam nobis præſentaſtis eundem, ſufficienti examinatione præmiſſa, electionem de ipſo factam duximus irritandam, quicquid ex ea[n], & ob eam factum eſt, denunciantes penitus non tenere.

g ¶ *Præiudicat.*] Sed quia neſcimus, vtrùm iſtorum alteri præiudicet, ideo abſoluimus reum: quia in rebus dubiis promptiores debemus eſſe ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. ꝗ. *de proba. ex litteris.* & ꝗ. *de ſ.&.teſt. inter dilectos.* [c] *in fin. hi. ſecus factum fuit.*

A D D I T I O. Quia nondum erat renunciatum in cauſa, vel ne per ſurreptionem. & *c. ſecundum Vin.* & *Abb.* & ſecundum h. c. ceſſat, quòd opponitur, quòd debuit confirmare, ex quo nõ poterat infirmare. Ioan. Andr.

h ¶ *A ſuſpenſis.*] ꝗ. de conſue. c. ni dilectus. vbi de hoc ſatis dictum eſt.

i ¶ *Caſſata.*] i. caſſa nunciata, quia ſuſpenſi eligere non poſſunt.

k ¶ *Conſulatur.*] Intellige, quòd per Capitulum fiat electio, ex quo non dicit per quos. ſi enim Papa voluiſſet monaſterio per alios prouideri, illud mandaſſet, ſicut fieri cõſueuit. Vnde mandat illos primò abſolui à ſententiis ſuſpenſionis vt poſtea eligere poſſint & R. iuniori reſtituti fuerũt Cuſtodia & Prioratus: vt cõtinetur in integra.

† *Pentin. c Concor. tex.* in l. Aitianus. ff. de act. & obl. & in l. reſ. iciendum. ff. de pac.

† Cap. 2 eſt in 3. compilatione.

Ad Heb.

† Adde, quòd ambitioſe petens dignitatem ſæcularem, vel ecclesiaſticam punitur in ſuo. aureis, & eſt infamis, text. eſt in l. 1. ff. ad l. Iul. de amb. & in l. 2. & *ibi Bar. ff. de in int. ec.*

QValiter.] Primò ponitur deciſum exordium. Secundò factũ ibi. *Verùm.* Tertiò electionis caſſatio, ibi. *Poſtquam.* Abb Sicul. Caſus. Eccleſia Penneñ vacante, canonici quendam in ſuum Epiſcopum elegerunt: ille electus confirmatione nõdũ habita cœpit adminiſtrare. electio iſta fuit præſentata dño Papæ, vt eam confirmaret. Papa examinato electionis proceſſu percepit, quòd prædictus electus adminiſtrauit nõ habita confirmatione, recipiẽdo a clericis & laicis iuramẽta fidelitatis, nõ attendẽs, quòd nemo debet ſibi honoré aſſumere, ſed qui vocatur à dño tanquã Aarõ. Vnde Papa electionẽ de ipſo factam penitus caſſauit. Not. quòd nullus debet adminiſtrare ante confirmationem. Item caſſato principali, & omnia acceſſoria caſſata intelliguntur. Item propter defectum ſcientiæ repellitur quis à dignitate.

¶ *Glo. ſeq. allegat duas concor. & duo contraria, & ſoluit. demum. ponit opi. Lau. tamen conſulit non tenere.*

l ¶ *Adminiſtrationi.*] Sic ꝗ. *de præben. cùm iam dudum.* & ꝗ. *eo. bonæ memoriæ.* Sed cõtra ꝗ. *eo. quod ſicut.* & *c. nihil eſt.* Vel hoc ius commune, illud diſpẽſatio, vt ibi patet, ita tamẽ, quod de rebus tẽporalibus nihil penitus alienẽt. Et ideo illud introductum fuit: quia ſi nimia ſubtilitate circa hoc vteremur, ſub illius in perniciẽ Eccleſiæ verteretur, *C. ad Trebellia. l. pen.* & dixit hic Lau. quòd ſi electus ante cõfirmationẽ aliquid diſpẽſauit de rebus Eccleſiæ, vt ſi ſuæ eſſent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam Prælatus, ſed tãquam ſimplex canonicus, nõ videtur ob hoc adminiſtraſſe, & ei non debet nocere. *ff. de acquiren. hære. pro hærede.* & *C. de tu. qui non ſatiſde. tutor. C. leg. ii. dubium.* [f] Cautius tamen faciet, ſi abſtineat, ſi eſt aliquis alius, qui hoc facere poſſit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, adminiſtraſſe videtur. *ff. de acquir. hæred. ſi ſeruum. § ſi quis ſuum.* propter hoc caſſata eſt hæc electio. & quia non erat conuenientis ſcientiæ.

m ¶ *Conueniens.*] Bene dicit *conueniens*, quia ſufficit, quòd ſit cõuenientis ſcientiæ, licèt non ſit eminens. ꝗ. eo. cum nobis olim.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tres concord. & duo contraria ſolu. t.*

n ¶ *Quicquid ex ea.*] C. de legi. *non dubium.* & 1. q.1. *alienat ione.* 10. *diſt. & vlt. argum. contra.* 3 q. 7. *infamis. § tria.* & § *verum.* & *infra de iure patro. conſul. a nobis.* Hoc intelligitur, cum credebatur ius habere Patronatus.

f Et tunc ira ce inuentarium adminiſtrare non poteſt, tamẽ tūc id. erit, quod res moti aut dilationem expe. ff. de adm. tut. tut., qui repert. rium. 1. reſpon. & § 1. ſecũdum Hoſt. & Ant.

Cum

ij Cum inter vniuerſas.] Qui vocāt ad electionem Canonicum non vocādum, alium expectare tenentur, niſi per Papam abſoluantur, & periculum ſit in mora. h. d. ſecundum lecturam gl. Primò decretè ponit ſupplicationem Capituli, quā iuſtificat. Secundò cauſam reddens illa admitti, & Capitulo inſtruit ibi, *Quia vero* Abb. Siculus. Casvs. Archiepiſcopus Capuanus apud Panormum diē clauſit extremum. Decanus Capuanus, & quidam alij cum ipſo Archiepō apud Panormum manentes intimauerunt Capitulo Capuaū. de morte ſui paſtoris, mandātes Capitulo, quod ſine ipſis ad electionem non procederent. Capitulū hoc intellecto miſit ſuum nuncium ad Decanum, & alios, qui erant Panormi, xij. dierū eis terminum aſſignantes, infrà quem poſt litterarū receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum ſignificauit Capitulum Capuaū. dño Papæ. & ſuper hoc Papa ſcribit Capitulo Capuano dicens: quamuis Eccleſiaſtica conſuetudo non exigit, vt Canonici tam remoti ad electionem paſtoris vocentur, & illi præcipuè, qui mortem paſtoris antequam Capitulum præſ. nouerunt, quia tñ mora periculoſa eſt in electionibus, & ſæpe damnoſa, ſcribit Papa Capitulo Capuano, & inuocata Spiritus Sancti gratia, pſonā idoneam per electionem Canonicam ſibi prouideat in paſtorem, tranſmittentes ad ſedē Apoſtolicam nuncios, quibus vice Regia petant aſſenſum: & gratiam confirmationis Apoſtolicæ requirant. Not. quòd illi Canonici, qui ſunt multum remoti, & qui ſciunt mortem ſui Prælati, non debent vocari ad electionem: quia & ipſi venire tenentur ad Eccleſiam ſuam ordinandam. Item not. quòd mora in electionibus eſt damnoſa. Item not. quòd aliquis exercet duplex officium.

† Cap. 3. eo. titu. in 3. cōpilatione.

¶ Idem Capitulo Capuano.

¶ Si vocantur ad electionē non vocandi, valet electio facta eis non expectatis. hoc dicit ſecundum lecturam communem.

CAP. XVIII.

ij Cum † inter vniuerſas me- tropol. & infrà. Intelleximus autem per I. & F. Canonicos veſtros, & per litteras, quas ad ſedem Apoſtolicam detulerunt, quòd ad Decanum[a] & alios Canonicos veſtros Panormi manentes, (cum ex eorum parte fuiſſet vobis per litteras intimatum, vt ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituēdi paſtorem, quod nullum deberetis in eorum abſentia nominare[b]) quendam ſocium veſtrum cum litteris deſtinaſtis, duodecim dierum[c] terminum aſſignantes, intra quem poſt receptionem litterarum veſtrarum iter arriperent redeundi. Quāuis Eccleſiaſtica conſuetudo non exigat, vt ad electionem paſtoris Canonici tam remoti[d] vocētur, & illis præcipuè, qui longè antequam vos, Metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognouerunt[e], quorum aliqui poſt eius deceſſum ad Capuanam Eccleſiam ſunt reuerſi[f]. Quia verò † mora longior eſt in electionibus valde ſuſpecta, immo ſæpe damnoſa † 1 mandamus, quatenus inuocata Spiritus ſancti gratia, perſonam idoneam per electionem canonicam concorditer aſſumatis[g] ad regimen Capuanæ Eccleſiæ, conſequenter ad audientiam noſtram nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis vice Regia[h] poſtuletis aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis.

† tamen

a ¶ *Ad Decanum.*] Not. quòd abſente Decano poteſt electio fieri, licet ſit honorabilior pars Capituli. ĩ. *de conceſ. prabend. poſt electionem.*

b ¶ *Nominare.*] Et malè mandauerunt. vt ſequitur: quia eos expectare non tenebantur. vt ĩ. d. c. quia periculoſa eſt mora.

c ¶ *Dierum.*] 20 miliaribus pro dieta cōputatis. *ff. de verb. ſign. l. 3. & ff. ſi quis cautionib. l. 2. & ĩ. de reſcript. nonnulli.* vbi de hoc ſatis dictum eſt.

¶ *Gloſſa ſequens arguit ad quæſtionem de quàm remoto &c.*

d ¶ *Remoti.*] A quàm remoto loco abſentes vocandi ſint, colligitur ex tribus, quia vocantur à tam remoto loco, quantum eſt à Mediolano vſque ad Genuam. 63. *diſt. quanto*, ſed non debent vocari à tam remoto loco, quantum eſt à Capua vſque ad Palermū vt hîc dicit. & quia vocandi ſunt, vbi ſine periculo vocari poſsūt. ĩ. *eod. quod ſicut. §. ſi aūt.* Sed vī, quòd omnes, qui ſunt in eadem prouincia, ſint vocandi: cùm illi præſentes dicantur. [a] *C. de præſcri. lon. tem. l. vlt. & ĩ. eod. coram.* alias non valet, quòd faciunt præſentes. ĩ. *eod. quod ſicut. & c. bonæ memoriæ.*[b] Quod omnes de prouincia ſint vocandi habe. ĩ. *eod. in Geneſi.* In huiuſmodi vocationibus pro electionibus faciēdis credo, quòd ſtandū ſit, potiùs cōſuetudini: vt dicitur in illa decr. in Geneſi quæ dicit, quod de toto regno Frāciæ vocātur ad electiones de conſuetudine generali. In aliis negotiis Eccleſiæ ſufficit, quod facit maior pars præſentium. 10. q. 2. hoc ius dummodo maior pars, ſiue duæ, ſiue tres ſint præſentes. *ff. quod cuiuſque vni. plane. & l. nulli.* nec vocantur abſentes in talibus vt ibi, hoc ius. Ber.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, an ſciēte Eccleſiā vacare, &c.*

e ¶ *Cognouerunt.*] Vnde vocari nō debuerunt: quia ſi ſciu... certiorari non debuit. *ff. de actionibus empti & vendi. l. prima in fi.* vnde ſtatim debebant venire ad tractādum de cōi vtilitate. *C. de cur. curiales. 2. lib. 10.*[c] Item nec ille eſt expectādus, qui procurane ad eum citatio veniat, quia latitat. arg. *ff. de euict. ſi dictum. § ſi præſente. & ĩ. vt lite non conteſta. quoniam frequenter. § 1.* credo tamen, quòd vocandi ſunt: dummodo ſint in tali loco, vnde ſint vocandi: licèt ſciant Eccleſiam vacare.

¶ *Glo. ſeq. alleg. concor. & ſignat contrarium.*

f ¶ *Reuerſi.*] Sicut quidam ſunt reuerſi, ſic alij poterunt redire. 23. q. 4. *diſplicet, circa princ. ar. contra. ff. de arbi. ſi cum dies. §. penult.* Additio. Arbiter aſſidet loco, quò vna pars poteſt honeſtè venire, alia non, Ioann. And.

† Vide l. ſi. §. ti. ff. ad l. Rho. de iac. & in l. quod te. ff. ſi cert. pet.

¶ *Glo. ſeq. quærit, alleg. pro & contra. ponit opi. Io. & ſoluit diſtinguēdo.*

g ¶ *Aſſumatis.*] Aliis abſentibus, & tñ miſerant pro illis, vt ad faciendam electionem cū eis venirent. Sed pone, quòd nō habuiſſent iſti mandatum à Papa ad eligendum: nunquid poterant iſti eligere ante terminum præfixum illis abſentibus, quos vocauerant? Videtur quòd ſic. argu. huius non tenebantur vocare illos: vnde poſſunt mutare voluntatem ſine alī tū. præiud. eo. *ff. de reg. iur. nemo.* à contrario ſenſu, cum eorum non interſit. *ff. de condi. ob. cauſam da. ſi pecuniam. & ff. locati. l. penult. & ĩ. depo. c. 2. § 2. & ff. de poſitu. l. 1. §. penult. & præca. fina. & ĩ. de inſtitu. cum venissent.* Præterea hoc faciebant de gratia. ergo poſſunt illam reuocare, quādocunque volunt. ĩ. *de poſtu. bonæ memoria.* quia ius non videtur acquiſitum.[d] ĩ. *de verb. ſig. Abbate. & 10. q. 3. quia cognouimus.* Sed contra videtur: quia ex quo annuſerunt illos vocandos ad electionem, iam non poſſunt reuocare: eodem *cum Vintonienſis & ĩ. de his quæ fi. à præla. c. vlt.* *vbi de hoc. & ff. de ſer. ruſt. prædi. per fundum.* Ex eo, quòd noluit procedere ad electionem ſine illis, confitentur ſe hoc non poſſe facere eis excluſis ĩ. *de offi. dele. cùm ſuper.* Et res de facili ad ſuam naturā reuertitur *ff. de pat. ſi vnus. §. quòd ſi non totum.* præterea gratia cōceſſa ſemel intempeſtiuè reuocari nō poteſt. ĩ. *de commo. c. vnic. & ff. de commo. in commodato. § ſicut com.* non decipi, ſed adiuuari beneficiis non oportet: vt in proximis iuribus. In caſu iſto dixit Ioan. quòd bene poſſunt eligere, cū eos vocare nō tenerētur. Mihi videtur quòd ex quo illos vocauerūt, tenerentur illos expectare vſque ad terminum ſtatutū: & hoc dico, dūmodo ex tali expectatione præiudicium Eccleſiæ nō contingat, vel damnū aut periculū. Si verò mora periculum induceret, non obſtante tunc illa vocatione poſſunt eligere: & hoc videtur ſonare littera illius capituli. ibi, *quia vero mora*, &c. Et quòd ibi proceſſerunt in capitulo præſenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculum timebatur, vel imminebat ex mora.

d *Sicut in præcario.* infrà, de preca. præcarium. *Item ſi diceres eſſe mandatum*, Inſti. manda. §. rectè *ſecundum Compo. Ioan. And.*

h ¶ *Regia.*] Sic ĩ de ſo. cōpe. licèt. ſed ex tali aſſenſu adminiſtrare non poſſet, quia non conſentit in eum tanquam Papa, ſed tanquam Rex. ſic ĩ. *eo. quod ſicut. §. præterea & 23. q. 4. ſi Eccleſia.* *& ff. de adoptio. ſi pater qui duos. Et ſic duplex*, conſenſus exigitur. ĩ *eod. cum terra. & ĩ. eo. ſacroſancta.*

1 *Mora periculoſa.*

A quàm remotis locis vocari poſſint abſentes ad electionem.

a *Panormum.*

b *Quod ad præſcript. long. temporis. Ioan. And.*

c *Curiales. extra terminos propria ciuitatis venire per tædiis præiuditiarium non coguntur, niſi publica neceſſitas exigat. Io. An.*

¶ Idem Archi. & Capitulo Capuano.

¶ Nō debet inſpici an poſt appellationē, ſed an cōtra fuerit electio celebrata. Et penes vacantes, quibus cōpetit vocādi poteſtas, remanet ius eligēdi, ſi vocati venire contēnunt. Et ad officium confirmatoris ſpectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et niſi electus doceatur legitimæ ætatis & litteratura, habetur pro nō legitimè electo.

CAP. XIX.

Cum † nobis olim de obitu: & infrà. Cum autem conſtaret interpoſitam fuiſſe appellationem, ne fieret electio niſi canonica, videri poterat, quòd poſt eam medio tempore nihil

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

Cum nobis olim.] Diuidit. Primò ponit allegatio cōtra electū. Secūdo: ibi, *Sed cōtra.* allegatio pro electo. Tertiò: ibi, *His igitur* ampliùs examinatio. Quarto, ibi, *Nos.* procurationis cōmiſſio. Ab. Sic. Casvs. Recepto à Capitulo Capuano mādato prędicto Canonici cōuenerūt in Capitulo ad tractādū de electiōe paſtoris: Archidiaconus cū quibuſdā ſuis ſociis appellauit ne fieret electio niſi canonica ſecūdū tenorē mādati Apoſtolici, & ſtatim receſſit. Alij qui remāſerūt in capitulo Archidiaconū & alios ad capitulū reuocauerūt: vt ſecundū tenorē mādati Apoſtolici procederēt ad electionē, & cùm nollēt redire credētes poteſtatē eligēdi ad ſe deuolutam fuiſſe, quēdam Subdiaconum dñi Papæ in Archiepm

Rege

elegerunt. cùm iſta eſſent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriuſque partis ſuper hæc ſcripſit Cap. Capuano, dicens: cùm autem conſtat appellationem fuiſſe interpoſitam, ne fieret electio niſi canonica, videri poterat, quòd medio tempore nihil potuit nec debuit innouari: & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita & inanis poſt appellationem legitimè factam. Sed contra hoc ſic poterat reſponderi: cum appellatum fuiſſet non vt nulla fieret electio, ſed vt fieret canonica. ſi canonica electio fuit poſt modum ſubſecuta, nihil contra formam appellationis, ſed potius ſecundùm ipſam proceſſum fuiſſe: & ideò non erat electio aliquatenus irritanda. Præterea cùm poſt appellationem Archidiaconus receſſiſſet, & alij eum reuocaſſent, ipſi autem noluerunt accedere, alienos ab electione ſe feciſſe videntur, propter quod contra electionem nihil poſſe imponere videbatur. His igitur & aliis allegatis, quanuis contra perſonam electi nihil obiectum fuiſſet: quia tamen (vt dicit Apoſtolus) *Nemini manum citò imponas*: diligenter debet inquiri, quæ circa perſonam electi ſunt requirenda: vnde de litteratura eius præcepit dominus Papa inquirere: & licèt non eminentis ſcientiæ, verum ſufficientis eſt inuentus, ſicut didicit ab his, qui eum cognouerunt, de ætate tamen veritatem non potuit ſcire, an ſcilicet annum xxx. attigiſſet. Vnde volens perſonæ & Eccleſiæ pariter prouidere, & rationes ac canones obſeruare, præfatum Subdiaconum conceſſit in procuratorem Eccleſiæ Capuanæ, committens eidem liberam adminiſtrationem tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus. Nota, quòd ſi talis appellatio interponatur, ne fieret electio niſi canonica, electio canonica non impeditur. Item qui vocati ad electionem nolunt venire, eligendi poteſtatem amittunt, & ad alios deuoluitur. Item ſuperior habet ex officio, quòd debet inquirere de impedimento electi, & de omnibus per quæ electus, & electio reprobetur, licèt contra electum & formam electionis nihil obiiciatur. Item qui non impleuit triceſimum annum, non poteſt eligi in Epiſcopum, ſed dari procurator.

† In aliquot Verſibus ita: & ideo licèt poſt appellationē, non tamen contra, fuit eadem electio celebrata.

debuit innouari a: vnde talis electio iudicanda erat irrita & inanis, vtpote poſt appellationem canonicè interpoſitam, attentata. Sed contra, cùm appellatum fuiſſet, non vt nulla b electio fieret, ſed vt fieret canonica: ſi factū electionis canonicè fuerit ſubſecutum, non vtique contra formā appellationis huiuſmodi, ſed magis ſecundùm eam videbatur eſſe proceſſum: & † ideò licèt poſt appellationem, non tamen contra eundem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infrà. Itē cùm poſt appellationem emiſſam Archidiaconus cum ſuis fautoribus chorum exiiſſet, & vos illos, vt intereſſent electioni faciendæ vobiſcum, curaſſetis ſolicitè reuocare c, (quoniam ad electionem faciēdam accedere noluerunt) alienos d ſe feciſſe videntur: propter quod electioni a vobis iuxta formam mandati Apoſtolici concorditer celebratæ, de iure non poſſe contradicere videbantur: & infrà. ¶ His igitur & aliis allegatis, quanquam contra perſonam illius, quem elegiſtis, nihil dictum fuerit vel obiectum: quia tamen iuxta verbum Apoſtoli dicentis: [Nemini citò manum c imponas] debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerant: duximus ex officio f noſtro (ſicut decuit) procedendum: & infrà. Illius quoque litteraturæ g licèt non eminentis, tamen conuenientis electus exiſtit: vt pro defectu ſcientiæ (ſicut plenius intelleximus ab his, qui cū meliùs cognouerūt) ab electione non deberet excludi: De legitima tamen ætate ſcire plenè non potuimus veritatem: quia cū à multis, cuius ætatis exiſteret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiuimus, quòd annū ætatis triceſimum attigiſſet: & infrà. ¶ Nos Eccleſiæ pariter & perſonæ prouidere volentes, & tā rationes h, quàm canones i obſeruare: quia propoſitum veſtrum prouidum intelleximus; & ideò propter vrgentem neceſſitatem †, & euidentē

1. Tim. c. 5.

a ¶ *Innouari.*] Hoc allegando dicit, quia non extenditur † appellatio, niſi ad ea quę illegitimè fiunt, & illa ſola caſſat. *arg. ī. de rvrib. ſ. o. audita. & ī. de reſcri. cauſam.* ſecus eſt in denunciatione noui operis ī *de no. ope. nunc. c. 1. & 2.*

† Ad quæ appellatio extendatur.

b ¶ *Nulla electio fieret.*] Talis enim appellatio non valet, ne id fiat, quod edicto perpetuo cauetur. *25. q. 1. quæ ad perpetuam. ff. de appellatio. recipien. l. non ſolet.* quoniam publicæ vtilitatis intereſt, vt fiat electio. *ff. de noui ope. nunc. de pupillo. §. ſi quis vicus. & ī. de his, quæ fiunt à maio. parte. Cap. ex ore. in p. ī. eodem.* cùm inter R.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, alleg. pro & contra, ponit opinionem Io. & ſoluit.*

c ¶ *Reuocare.*] Nunquid eo ipſo, quòd admoniti nolunt redire, qui præſentes ſunt poſſunt eligere? Videtur, quòd ſic arg. hic. & ī. *eod. quod ſicut. §. ſi autem. & arg. & ī. de poſtula. bona memoria. & ī. de teſtib. in nomine domini. 63. diſt. ſi fortè. ī. de offi. deleg. cum ſuper.* maximè cum in mora talibus ſit ſuſpecta. *ī. eod. cap. prox. & arg. ff. de adminiſtra. tuto. tutor qui. §. 1.* & ibi vnus tutor alium non expectat. & *ī. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. 1. arg. C. de diuerſis re. l. 1. in fin.* econtra videtur, quòd tenentur expectare vſque ad finem trium menſium. *argu. 1. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ī. de offi. deleg. conſuluit. & 16. q. 3. placuit.* ſæpe vocandi enim ſunt ad electionem. *63. diſt. ſi. plebs.* & reus abſens debet expectari vſque ad finem triennij. *C. de iudi. properandum. §. huiuſmodi autem ſcientia. arg. ff. de excuſ. tuto. non tantum. & ff. de verb. obl. inſulam.* & ita expectabunt vſque ad finem, quouſque eligere poſſint. Dicit Io. quòd præſentes procedere poſſunt circa finem trium menſium non præcipiti feſtinatione, ſed moratoria cunctatione. *arg. ff. de admi. tuto. tutor qui. §. 1. & ī. de offi. deleg. conſuluit.* Hoc non credo; immo dico, quòd ſi maior & ſanior pars vult procedere ad electionem, poteſt a: vt prouideat Eccleſiæ viduatæ. *ī. ei prox.* ſi vocauerint alios præſentes vel abſentes, ſtatuto eis termino competenti, infra quem conuenienter poſſint venire: & ſi non venerint, & aſſignauerint iuſtam cauſam, quare non veniant, alij poſſunt poſtea ad electionem procedere, vel quia debet venire, vel iuſta de cauſa impeditus, conſtituere aliquem de collegio procuratorem, cui vices ſuas committat. *ī. eodem quia propter.* & eſt ratio: quia mora in talibus eſt periculoſa valde: *ī. eod. cap. prox. & ī. vt lit. non conteſt. quoniam. §. 1.* & præterea quod a maiori parte Capituli fit, debet valere, niſi minor aliquid oſtenderit rationabile. *ī. de iis, quæ fiu. à maio. par. Cap. cum in cunctis.* & ſic etiam obſeruatur, hoc idem dicetur hîc.

a Adde concor. in l. nulli. C. de decu. li. 10.

d ¶ *Alienos.*] Ex quo nolunt venire vocati, poteſt procedi ſine illis: vt dictum eſt *argu ī. de offic. iudic. delega. c. prudentiam. § adiecimus.*

e ¶ *Manum.*] *76. diſt. quid eſt manum cito. & 24. diſt. §. 1.*

¶ *Gloſſa ſequens arguit de facto ſuppleri, &c. & committit, ponens hic ſpecialitatum cauſam & dat ſimile.*

† Vide tex. in l. 1. ff. de no. ope. nū. & l. iubemus nullam. cū l. ſeq. C. de ſacroſ. Eccl.

f ¶ *Ex officio.*] Nota hic arg. quòd iudex poteſt ſupplere etiam de facto: quia Papa ſupplet hic de facto. Quando in cauſis iudex debeat ſupplere & qualiter, dictum eſt *ī. de poſtulatione Prælatorum, bona memoria 1.* ſed in iſto caſu illud teneas: quia etſi nihil obiiciatur electo; ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit canonicè facta, de perſona etiam electi, an ſit idonea. *infrà eodem, venerabilem. & 28. diſtin. priuſquam,* vbi de hoc. aliàs ſi confirmaret indignum, ipſe puniretur, & promotus debet repelli. *infrà eodem titul. nihil eſt.* & de omnibus talibus debet ex officio ſuo inquirere, cùm ſua interſit, ne puniatur.

Iudex, etiā de facto ſupplere poteſt.

Item & ſi in alio caſu ex officio ſuo iudex ſupplet etiam de facto. *ī. de excep. exceptionem. in fi. & c. pia. eod. tit.* [*lib. 6.*] quos prohibet prætor, in totum prohibet, etiamſi non opponatur. *ff. de poſtula. quos prohibet.* & in alio caſu. *ff. de peti. hære. l. vlt.* ſecundùm opinionem Pla.

Qui confirmat electionem, de electo, & modo eligendi inquirere debet.

g ¶ *Litteratura.*] In Prælato requiritur non ſolùm litteratura, ſed etiam quòd ſit ſolicitus, & prudens in temporalibus *89. diſtin. Petrus.* Quæ ſcientia exigitur in Epiſcopo, habetur *23. diſt. qui Epiſcopus.* quòd *38. diſt. quia ipſis. & cap. omnes pſallentes.* tamen conueniens ſcientia toleratur in ipſo, vt hic dicit. & arg. ad hoc. *ff. de adil. edict. ſciendum. §. illud. & l. ſi quid venditor. §. venditor.* & eminens ſcientia bene eſt deſideranda in Prælato, & competens toleranda: quia multa ſcientia inflat; ſed eius imperfectam ſupplet perfectio charitatis. *ī. de renun. niſi cum pridem. §. pro defectu.*

Additio videtur hæc, non gloſſa Bern.

Additio. Facit illud actuum. 26. dum Feſtus ad Paulum ait: Inſanis, Paule, multæ te literæ ad inſaniam conuertunt.

h ¶ *Rationes.*] Ideò dicit *rationes*: quia voluit ſeruare vrgentem neceſſitatem & euidentem vtilitatem Eccleſiæ Capuanæ.

i ¶ *Canones:* Ideò dicit *canones*: quia non potuit ſibi conſtare de ætate xxx. annorum, quæ debet eſſe in quolibet Epiſcopo ordinando. *ī. eo. tit. cum in cunctis.* ſed videtur quòd electio valere non debet, vt puta facta de homine non plenæ ætatis. *in c. cùm in cunctis.* Solue; nihil fuit obiectum electo, vt dicit ī. nec iudex debet cognoſcere, niſi de his, quæ in iudicio deducuntur. Vel dic, quòd hæc decre. non continet ius in eo, quod iſte confirmatur, ſed eſt quædam prouiſio: quod patet ex eo, quod dicit, *Nos Eccleſiæ pariter & perſonæ prouidere volentes, &c.*

Hæc gloſſula, & ſequēs vſque ad verbū, procuratorem, non ſunt Bernardi, nec habētur in veteribus libris.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit. ponit opi. Inno.*

a ¶ *Procuratorem concedimus.*]Nunquid per talia verba confirmat electionem?Credo quòd ſic;ſuſpendit tamen conſecrationẽ vſque ad legitimam ætatem. Inn.Papa iiij.dicit quòd non:& cum fuerit in ætate legitima, debet eligi in Archiepiſcopum, & Papa diſpenſat cum ipſo : quia cùm non eſſet ætatis legitimæ, Papa ipſum cõceſſit in procuratorem Eccleſiæ Capuanæ, ac ſi eſſet ſimpliciter poſtulatus: aliàs electionem ipſius denunciaſſet irritam & inanẽ, & Canonici eſſent eligendi poteſtate ea vice priuati.ſ.*eod.tit.cum in cunctis.* & ſ. *ead. cap. proxi. ſi ſcienter cum elegiſſent.*

b ¶ *Liberam.*]Per illud verbum nõ datur ei poteſtas malè adminiſtrãdi,21.q.1.*relatio.*[a] *arg.C. de inoffic.teſtã. ſi quando* & ſ.*eod.*Eccleſia veſtra ad fin. Et licet prælatus procurator dicatur. 12.q.1. §.Sãe. & ſ.*de dona.* fraternitatem tamen donare poteſt,ſi conſuetudo eſt. ſ *de dona* §.*cæterum.* & ff. *de dona. filiusfamilias.*conſiderata conſuetudine loci, & quantitate doni , & in *cap. prædicto. cæterum.* & ff. *quod vi aut clam.* l.*prohibere.* §. *non tantùm.*

INnotuit.] Illegitimus eligi non poteſt, licèt poſtulari poſſit. Et ſi eligatur, electio eſt nulla ipſo iure. Et diuiditur: quia primò ponitur factum & electio de inhabili. Secundò allegatio pro diſpenſatione : ibi, *Quamuis* Tertiò electionis caſſatio: ibi, *Habito ergo.* Abb.Sicul.

a Concord.l. text. in l. 1. & ibi Bar. ff. de offic. proconſ. & in l. ſinus. ff.de donat.

† Cap.5.eo. titul.in 3. compilat.

vtilitatem Eccleſiæ Capuanæ (quam in hac parte potiùs approbamus) volumus ipſum firmiter perdurare:præfatum Subdiaconum noſtrũ vobis in procuratorem [a] concedimus, liberam [b] adminiſtrationem ei tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus committentes.

¶ Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo.

¶ Illegitimus poteſt poſtulari,non autem eligi:& electores, niſi probauerint illum ignoranter elegiſſe,incidunt in pœnas Lateranenſis concilij.

CAP. XX.

INnotuit † nobis, quòd Vigorienſi Eccleſia deſtituta paſtore, Prior & Conuentus eiuſdem, magiſtrum M. Archidiaconum Eboracẽ.in Epiſcopum elegerunt : cuius confirmationẽ vſque in aduentum ipſius (qui abſens eligebatur & inſcius)diſtuliſti [c]: qui tandem ſpontanea tibi & ſecreta confeſſione monſtrauit,quòd conſcientia eius aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa : & infrà. Cuius electionem Capitulũ petit per ſedem Apoſtolicã confirmari, præſentato nobis electionis decreto [d], ſubſcriptionibus eligentium roborato. Quidam autem Suffraganeorũ tuorum , aſſeruerunt eum fuiſſe filium cuiuſdam militis, & ab eo ex quadã ingenua [e] & non coniugata [f] ſuſceptum. Idem quoque magiſter adiecit,quòd nunquam pater eius habuerat vxorem, ſed matris † eius, virginitatis florem præripuit quaſi furtim † : & infra.

¶ Quamuis autem canon Lateranẽ.† concilij [g] ab Alexandro prædeceſſore noſtro editus,non legitimè genitos adeò perſequatur,quòd electionem talium innuit nullam eſſe [h] , nobis tamen per eum adempta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio : qui ſucceſſoribus ſuis, nullum potuit in hac parte præiudicium generare,pari poſt eum, imò eadem poteſtate functuris, cùm non habeat imperium par in parem [i] : & infrà.

¶ Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur , literarum ſcientia, morum honeſtas,vitæ virtus,& fama perſonæ, multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (qui eum in ſcholis [k] cognouerant)approbatæ †:faciebant etiã

† matri.

† furtum.

† Concilij Lateranenſis c.3.

CASVS. Eccleſia Vigorieñ. deſtituta paſtore, Canonici eiuſdem Eccleſiæ concorditer magiſtrum M.Archi.Eboraceñ.in ſuũ Epiſcopum elegerunt : tandem petierunt electionem confirmari ab Archiepiſcopo Cantuarien.metropolitano ipſorum: ſed quia electus ille abſens erat, electionem illam diſtulit confirmare : qui tandem veniens ſecretè fuit & ſponte confeſſus, quòd de legitimo matrimonio non fuerat procreatus. poſtmodum Capitulum à ſede Apoſt.petiit eandem confirmari electionem.quidam autem Suffraganei ſignificauerunt D.Papæ,quòd fuit filius cuiuſdam militis ex quadam ingenua & non coniugata ſuſceptus, & idem magiſter idipſum eſt cõfeſſus: ſuper hoc ſcribit Papa Archiep. Cãtuarieñ.quòd licet canon Lateraneñ concilij ab Alexandro editus, non legitimè genitos adeò proſequatur , quòd electionẽ talium canit nullam eſſe:tamen non potuit legem imponere ſucceſſori,vt cum talibus diſpenſare non poſſit , cùm par in parem non habeat imperium, nec poteſtatem. multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur, morum honeſtas,literarũ ſcientia, à fama perſonæ multipliciter approbatæ, à quibuſdam etiam de fratribus D.Papæ, qui eum in ſcholis cognouerant, & electio concorditer facta,& humilis confeſſio confitentis. Habito igitur diligenti tractatu ſuper hoc , Papa intelligens , quòd Capitulum Vigorieñ.eundem magiſtrum non poſtulauerat, ſed improuidè eum elegerat,electionem prædictam Canonicis prædictis auctoritate caſſatam,denunciauit irritam & inanem,parcendo Capitulo Vigorieñ. quod ei non imponit pœnam expreſſam in canone ſupradicto, ſcilicet quòd non compellit eos probare ignorantiã, quam allegant. poſt caſſationem electionis prædictæ ſupplicatũ fuit hoc D.Papæ,vt diſpenſaret cum eo:ſed quia talis ſupplicatio nomine Capituli non fiebat, eam non admiſit, cum nuncij Capituli ad hoc non fuerunt deputati , decernens irritum & inane quicquid ante receptionem præſentium ſuper ordinatione Vigorieñ.Eccleſiæ fuerit attentatum & ſi Vigorieñ Capitulum dictum magiſtrum duxerit poſtulandum , poſtulationẽ ſuam procuret præſentare. Nota,quòd illegitimè geniti eligi non poſſunt, ſed tantùm poſtulari , & electio irrita eſt ipſo iure , & eligentes ſcienter ſua poteſtate eligendi priuati ſunt. Item nota,quòd nuncius miſſus ad vnam rem petendam,aliam petere non poteſt.

c ¶ *Diſtuliſti.*]Et meritò,quia nec eius electionem confirmare poterat,niſi primò ipſe conſentiret electioni ſuæ. ſ.*eod.c.prox.* & ſ.*de transla.licet.*& quia debet examinari ſ.*eo.nihil.*

¶ *Gloſſ.ſeq.tractat, quid contineat decretum , & an ſit de ſubſtantia.*

d ¶ *Decreto.*]Decretum debet continere totam ſeriem & formã electionis, nomina eligentium,& eorum conſenſum , & ſubſcriptiones cuiuſlibet , in hunc modum[Ego talis canonicus talis Eccleſiæ huic electioni interfui & cõſenſi , & propria manu ſubſcripſi] ſi ſcit ſcribere, alioquin alius pro ipſo & nomine illius & de ipſius mandato ſubſcribere debet. ſ.*de ſen. & re iudica. cum inter vos.*& nomen electi debet continere,& ad quã dignitatem eſt electus. & quòd ſcriptura illa ſuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros. ſ. *de probat.* quoniam contra falſam, & ſigillum Capituli apponatur : & hodie etiam debet continere inquiſitionem & voluntates ſingulorum, & publicationes & collationem & electionem ; ita quòd per tale decretum appareat formam ſeruatam fuiſſe. Et illud decretum ſecundùm quoſdam nõ eſt de ſubſtãtia electionis ; hodie verò ita [b] eſt de ſubſtantia , quòd ſi non fiat publicatio voluntatum , & inquiſitio, collatio & electio ſubſequenter incontinenti, caſſatur electio. ſ *eodem. Cumana Eccleſia.* & *ca. cum poſt petitionem.*

Decretum electionis quid continere debet.

b *Et licèt forma ſit de ſubſtantia: non ſequitur,quod litera teſtimonialis ſit de ſubſtantia.Io.And.*

e ¶ *Ingenua.*] Ingenuus eſt is qui ſtatim vt naſcitur liber eſt. *Inſtit.de inge.in princ.*

¶ *Gloſſa ſeq.quærit,arguit negatiuè,ſed contrarium ſoluit.*

f ¶ *Coniugata.*] Si enim fuiſſet coniugata, filius eſſet ſpurius,nec poſſet legitimari per matrimonium ſequens. ſ.*qui filij ſint legitimi. tanta* [c]. Quid ſi contraxiſſet poſtea cum ea: nunquid ipſe poſſet eligi tanquam de legitimo matrimonio natus?Non videtur:quia non fuit de legitimo matrimonio natus.ſ.*e.cum in cunctis.* Nec prodeſt,quòd res deueniat ad eum caſum,&c.tempus enim natiuitatis videtur conſiderari debere,ſicut tempus electionis.ſ.*e.dudum.* & *arg.*30.*q.*5.*qualis:*vt ibi in virginitate deſponſata,& hoc ita poteſt dici. Dico,quòd bene poteſt eligi:quia matrimonium ſequens [d] omnia præcedentia purgat , & ille tanquam legitimus eſt habendus.ſ.*qui fi.ſint leg.tanta.* idem dicitur in *c.qualis.*quia verba ſunt intelligenda cum effectu.ſ.*de cleri.non reſi.relatum.*

c *Concord. text.* in l. generaliter. §.pen. ff. de decu.

d *Adde tex.* in l.1.& *ibi Bar.* Cod.ſi nup. ex reſ. pet. & in c. debitum de big.in gloſ.

g ¶ *Lateranen.concilij*]ſ. *eo.cùm in cunctis.*

¶ *Glo.ſeq.recitetur per. anc.cùm in cunctis,&c. arg.quòd ſic.ponit opi.Tan.quã diſtinguit,quam in altero membro reprobat, & litera contrariã reſpondet.*

h ¶ *Nullam eſſe.*]Sic ergo patet ex eo quod dicit,*innuit*,nullam eſſe:ex eo quod dicit inferiùs electionem ipſam prædicti canonis auctoritatem caſſatam, quòd canon ille, ſ.*eod.cum in cunctis.*eſt canon latæ ſententiæ. & ſ.*eod.cum Vintonienſis.* dicit Tan.quòd talis electio eſt nulla,& in hoc eſt canon latæ ſentẽtiæ:ſed quantum ad aliam pœnam, quæ imponitur eligentibus , non eſt latæ ſententiæ,ſed ferendæ:& ad hoc inducit. ſ.*eo.quiſquis.* & *c.quia propter.* Sed hoc non dico. immò quoad omnia canon eſt latæ ſententiæ [e].Sed huic contradicitur,quod dicit inferiùs, *Nec pœnã infligimus,*&c.i.nolumus eſſe inflictã,quia parcimus eis;&hoc eſt quod præmiſit,*parcentes non modicũ,*&c. Et illa duo *c.quia propter.* & *c.quiſquis.*in alio caſu loquuntur:vt ibi dicemus Ber.

e *Hoc probatur* ſ.*c.ſi compromiſſarius.*§. porrò.in fi. lib.6.

i ¶ *In parem.*] Sic 21.*di.inferior.* & *ff.de arb cum magiſtratus.* & *ff.ad Treb.ille à quo.§ tempeſtiuum.*niſi ſe ſubiiciat ei:vt *ff.de iur.om.iu.eſt receptum.* & 2.*q.*7.*nos ſi incompetenter.* niſi ratione legationis, 93.*diſt.præcipimus.* vel delegationis. ſ.*de offic.deleg.ſane* 2.

Par in parem quando habeat imperium.

k ¶ *In ſcholis.*] Multùm enim operatur notitia ſcholaſtica,ſicut & militaris.*ff.de caſtrien.pecu.miles.filiusfa.* & *l.ſi fortè.in fin.*

a ¶ *Reatum.*

a ¶ *Reatum.*] i. defectum ſiue impedimentum: quia etſi non ſit nota delicti, eſt tamē nota defectus impedientis promouendum. j. *de pur. can. accedens.*

b ¶ *Permiſſam.*] Et ſic patet, quòd illegitimus poteſt poſtulari. de hoc dictum eſt ſ. *de poſtu. cap. Vltim.* ſed non aliàs indignus, puta ſuſpenſus, vel qui ſuſpenſionem non ſeruauit. *ſuprà de poſtulat. cap. 1.*

Additio. Ibi ex culpa factus eſt irregularis: hîc ſine culpa. 61. *diſtin. maſcu.* & ibi indignus propter crimen, hic propter defectum. Ioannes Andreas.

ignorantia craſſa.

c ¶ *Ignorantiam.*] Ignorantia craſſa & ſupina non excuſat. j. *de eo, qui renun. Epiſcopa. cap. 1.* vnde probare debebant iſti ignorantiam, quam allegabant, vt hic dicitur. 82. *diſtinct. propoſuiſti.* [a] craſſa fuit iſtorum ignorantia, quia improuidè ipſum elegerunt, non requirentes de eius perſona ab his, per quos certificari potuerunt. 37. *diſt. §. Vlt. & j. de reg. iur. cap. penult. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula.* & ideò debebant probare diligentiam adhibitam: & ſic probarent ignorantiam. hanc ignorantiam poterant probare per iuramentum. j. *de teſt. praſentium. & j. de exce. paſtoralis. argu. bo. j. de ſerui. c. Venico.*

a *Concor. l. cum de indebito. glo. in verſ. ignoranti. ff. de prob. Bart. & gl. in l. ſi. cut. §. 1. ff. de acceu. in glo. in ver. docent.*

d ¶ *Ad petendam.*] Aliàs ſi fuiſſent miſſi ad eligendum ſimpliciter, bene potuiſſent poſtulaſſe. j. *eo. in cauſis.*

¶ *Glo. ſeq. dicit hic ſolui quaſtionem, in qua alle. pro & contra.*

e ¶ *Suſceptionem.*] Per hoc videtur ſolui quæſtio dominicalis, qua quæritur: Si Epiſcopo depoſito canonici eligunt alium, antequam recipiant literas Papæ, quibus reſtituitur depoſitus arg. eſt hic pro reſtituto. 8. *q. Vlt. c. Vlt. C. de man. princi. l. Vna. j. de praben. inter catera.* *arg. contra. 7. q. 1. eos qui. ff. de dec. l. 2. j. de renun. ex tranſmiſſa. & C. de nup. neque.*

ad idem modicum, concors Capituli Vigorieñ. electio, petitio populi, aſſenſus Principis, votū tuum, Suffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio confitentis, qui ſpontè ac humiliter ſuum maluit confiteri reatum[a], quàm læſa conſcientia thronum conſcendere paſtoralem. ¶ Habito ergo ſuper hoc diligēti tractatu, intelligentes Vigorieñ. Capitulum eundem magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improuidè potiùs elegiſſe (cùm ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per electionem inhibitam, ſed per poſtulationem permiſſam[b]) electionem ipſam prędicti canonis auctoritate caſſatam, denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicum Vigorieñ. Capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expreſſam in canone ſupradicto, nec probare cogimus ignorantiam[c], quam allegant. Et quamuis poſt caſſationem huiuſmodi nobis fuerit ſupplicatum, vt dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare, ſupplicationem huiuſmodi, quæ nomine Capituli non fiebat, (cùm non ad poſtulandam diſpenſationem, ſed ad petendam[d] confirmationem ipſius fuerint nuncij deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decernentes irritum & inane, quicquid ſuper ordinatione ipſius Epiſcopatus, ante ſuſceptionem[e] litterarum noſtrarum fuerit attentatum. Quòd ſi Vigorieñ. Capitulum eundem magiſtrum, propter prerogatiuam meritorum ipſius duxerit poſtulandum, poſtulationem apud ſedem Apoſtolicam præſentare[f] procuret.

¶ Idem Genueñ. Archiepiſcopo, & † Placentino & Bobieñ. Epiſcopis.

† *In aliquot antiquis ita. Placentino & Papien. Epiſcopis.*

¶ *Non poſſunt electores in praiudicium electi compromittere: ſed ſi conſenſerit electioni ſua, vel conſentire velit, non obſtante laudo in contrarium lato eſt confirmandus; ſi aliud canonicum ſibi non obſtat; licèt non ſit de gremio illius Eccleſia quantumcumque ob cauſam à maiori parte fuerit appellatum, & in hoc vltimo eſt iſte textus multùm notabilis.*

CAP. XXI.

iij Cvm † inter Canonicos Saoneñ. ſuper electione Pontificis quæſtio verteretur, ad ſedem Apoſtolicam S. Subdiaconus Saoneñ. & I. procurator Capituli[g] acceſſerunt: & infrà. Propoſuit autem procurator prædictus, quòd ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſteñ. Præpoſitum (excepto prædicto Subdiacono) conuenerunt: quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequenter. Cæterùm pro parte altera fuit propoſitum ex aduerſo, quòd † cùm ſeptem eſſent Canonici Saoñ. in Capitulum ſe receperunt de futura electione Pontificis tractaturi: ſed Archidiacono, Archipresbytero, & Præpoſito dictum Haſteñ. Præpoſitum nominantibus, fuit à præfato S. obuiatū, aſſerente ipſum morbo epileptico[h] laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recuſatus[i], nec

† *Cap. 6. eo. ti. in 3. compilatione.*

† *In aliquot vetuſta ita: quod cū eſſēt canonici ſeptem Saonen. qui ſe in Capitulo receperunt, de futura, &c. Ibi eſt Capitulum, vbi eſt maior pars Canonicorum.*

f ¶ *Præſentare.*] Sic patet, quòd metropolitanus non poteſt cum illegitimo diſpenſare, ex quo illum ſibi præcipit præſentari. Arg. contra. j. *de corpo. Vitia. cum de tua.* Ber.

iij C*Vm inter Canonicos.*] Electus à maiori parte Capituli, ſi eſt idoneus, & conſenſerit, vel conſentire velit (etiamſi non ſit de gremio Eccleſiæ) refutari non poteſt. Diuiditur. Nam primò factum, & partium allegationes ponit. Secundò: ibi, *Diſcretioni.* diffiniendum committit. Abb. Sic.

Casvs. Vacante Eccleſia Saoñ. Canonici conuenerunt ad electionem ſimul celebrandam, & ſinguli requiſiti communi conſenſu Præpoſitum Haſteñ. elegerunt excepto S. Subdiacono, qui priùs appellauit, ne dictum Præpoſitum eligant morbo epileptico laborantem, pro qua alia vice tanquam inhabilis recuſatus fuerat, nec ad aliam Eccleſiam debet fieri tranſitus, donec reperiatur idoneus in Eccleſia Saoñ. poſtmodum Archipreſbyter pro parte ſua, & dictus S. pro ſe ſuper quęſtione iſta in Mediolañ. Archiepiſcopum compromiſerunt. Archiepiſcopus & magiſtrum G. Modiceñ. Canonicum eis dedit in Epiſcopum, & etiam confirmauit demum ſuper his cauſa eſt ad ſedem Apoſtolicam delata. hæc & alia in præſentia D. Papæ fuerunt allegata: mandat Papa quibuſdam, quia conſtat electionem de Præpoſito prædicto à maiori & ſaniori parte Capituli celebratam fuiſſe, publicatam, & etiam ſubſcriptam, vt electionem ipſam debeant confirmare, dummodo dictus Præpoſitus electioni de ſe factæ conſenſerit: cum per mutuum conſenſum eligentium & electi quaſi coniugale vinculum ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum eum Præpoſitum morbo epileptico laborare. ſuper hoc appellatum extitit contra ipſum, non obſtante appellatione, ſi qua ex aliis cauſis ſuperius memoratis fuerit interpoſita, quæ friuolæ ſunt: non obſtante eo quod poſt talem electionem ab Archiepiſcopo dicitur factum: quamuis à partibus compromiſſum fuerit in eundem, cum electores ab electione non potuerint reſilire: & idem eſt, ac ſi non compromiſerint. & ſi dictus Præpoſitus nōdum electioni factę conſenſerit, dum tamen velit conſentire, electionem illius debeant confirmare dummodo morbo non laboret obiecto. Nota, quòd electio bene poteſt fieri de aliena Eccleſia non obſtante appellatione, ſi propter hoc interponatur. Item nota, quòd vnus ſolus auditur contra factum aliorum iuſtam cauſam allegans. Item per conſenſum eligentium & electi, quaſi coniugale vinculum eſt contractum. Item electores poſt factam electionem variare non poſſunt, & idem eſt publicato ſcrutinio ante electionem.

¶ *Gloſſa ſeq. not. ibi eſſe Capitulum, vbi eſt maior pars &c.*

g ¶ *Capituli.*] Not. quòd licet diſſentio ſit inter Canonicos, & quædam agant contra alios: ibi dicitur eſſe Capitulum, vbi eſt maior pars: & poſſunt conſtituere procuratorem, & ille dicetur Capituli procurator: & in conſtituendo talem procuratorem nōn requiruntur ſinguli de Capitulo, ſed tantùm illi, qui ſunt maior pars: aliàs committeretur falſum, ſi ſingulorum nomina ibi ponerentur aliis ignorantibus j. *de his, qua fi. à prala. ſine conſenſu Capituli, quanto.* & iſte procurator habebit expenſas de Capitulo.

h ¶ *Epileptico.*] De quibus habes 33. di. maritum, & c. clerici. & c. communiter diffinimus.

Additio. Et ibi plene not. *in gloſſ. magna. & 7. quaſt. 2. in ſum.* de epilepticis, & dæmoniacis, & his qui aliter vexantur, an promoueri poſſint, vel iam promoti miniſtrare debeant. Ioann. Andreas.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium de decre. cum dilectus.*

i ¶ *Recuſatus.*] Per hoc videtur, q crimen in modū exceptionis probatum in vno iudicio, præiudicet in alio. arg. ſ. *eod. ſuper eo. & 2. qu. 1. prohibentur.* licèt enim crimen in modum exceptionis probatum non infamet. j. *de ordi. cog. cum dilectus. in fin.* tamen grauat eius opinionem. vnde inhoneſtum eſt admittere talem. *ff. de decu. eos. & C. de adulter. & ſi libidinem.* In cauſa verò criminali bene repelleretur teſtis à teſtimonio, ſi in alio iudicio eſſet repulſus[k], probato eius crimine in modum exceptionis, de quo grauata eſt eius opinio, j. *de teſt. teſtimonium.* Sed adhuc probandum eſt ipſum morbo epileptico laborare: quia non conſtabat illum ſic fuiſſe repulſum per illam allegationem. ſed ſi de hoc conſtaret, non deberet ampliùs eligi. *arg. ſ. de poſtu. gratum*

k *Adde, etiamſi adhuc pendet cauſa de falſo. l. 2. §. de lege Iul. ff. de teſt. Bar. in l. Barbarius. ff. de offic. prętor.*

vbi caſſetur electio illius, ſeu poſtulatio ſecundò facta, quæ primò caſſata fuit propter vitium perſonæ: vt ſ. eo. *ſuper eo.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, ponit op. Lau. ſecundo Vincen. & Io. tertiò Tancredi, quam approbat, & contrarium reſpondet.*

a ¶ *Aliam.*] Hic ſumitur arg. quòd non eſt electio facienda de aliena Eccleſia, quandiu reperitur idoneus in eadem. Sed pone, quòd maior pars Capituli & ſanior eligat de alia Eccleſia, & minor de Eccleſia ſua: quæ illarum præualet? In hac quæſtione dicit Lau. quòd ſi duæ partes Capituli eligunt de aliena Eccleſia, tenet electio; quia duæ partes vicem totius Capituli obtinent ſ. *eod. licèt de vitanda.* & ſ. *eo. ſcriptum eſt in Apo. al. ypſi.* vbi poſtulatio facta a duabus partibus præfertur electioni factæ à minori parte: quia ſi duæ partes Capituli non ſunt in Eccleſia, non videtur Capitulum eſſe *ff. de decre. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiuſque vniuer. planè.* ſed ſi non eſſent duæ partes, licèt eſſet maior pars, & eligat de aliena Eccleſia, non valet electio, ſi minor pars elegit de ſua Eccleſia. & ſic intelligit illa iura. 61. *diſt. obitum. & c. nullus inuitus.* 81. *diſt.* Florentinum, Vincen. & Ioan. dixerunt quòd ſemper præualet electio de propria Eccleſia à minori parte facta, etiam à duobus.[a] arg. prædictorum decretorum, & 63. *diſt. literas. & C. de Epiſc. & cleric. in Eccleſiis. &* j. *de cle. peregr. cap. vlt. &* 7. *quæſt.* 1. denique & quod dicitur hic, eſt allegatio: ſed ideo hic obtinuit electio de aliena Eccleſia, quia minor pars vnum elegit. ſed obſtat. j. *eod. in cauſis.* & illud dicunt propter formam mandati, vt præualeret poſtulatio de aliena Eccleſia electioni de propria. Tan. dixit (& melius, vt mihi videtur) quòd electio facta à maiori & ſaniori parte Capituli præualet vndecunque, ſiue de ſua Eccleſia eligant, ſiue de alia, dummodo aliud canonicum non obſiſtat: & hoc ſatis bene colligitur in hac decret. quapropter rationem illam, quam hic allegabat. S. Subdiaconus, friuolam reputauit, & inhæret illi ſoli de morbo epileptico, vt infra dicit non obſtante appellatione, ſi qua ex aliis ſuperiùs memoratis cauſis, cùm eas friuolas, &c. & ſ. *eod. licèt in fin. & optime facit.* j. *eod. quapropter.* vbi dicit. Is eligatur, in quem maior & ſanior pars, &c. non diſtinguendo de quacunque Eccleſia. & *cap. in geneſi. & cap. Eccleſia veſtra.* vbi dicitur, quòd electio debet fieri à maiori parte Capituli. Quid reſpondebis illis *cap.* 61. *diſt. in nullus. & c. obitum. & illi cap. Florentinum?* Dicas, quod verum eſt, quòd ita debet fieri, & honeſtum eſſet, & de iure eſt, ſi tamen maior pars aliter fecit, valet: quia in hoc renunciauit iuri ſuo, quod in fauorem ipſorum fuerat introductum.[b] Nam & optimus eligendus eſt & melior. 63. *diſtinct. metropolitano. &* 25. *diſt. in cap. vnum. §. nunc autem.* 8. *quæſt.* 1 *licet ergo.* & tamen toleratur, dummodo ſit ſufficiens. ſ. *eo. cùm nobis olim. &* j. *eod. cùm dilectis.* vbi multi meliores erant in Eccleſia, & ſufficit, ne malus exiſtat. 16. *qu. vlt. monaſterium.*

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit. Item arguit negatiuè, & ſoluit contrarium.*

b ¶ *Confirmauit.*] Sed nonne ex eo ipſo quòd elegit, confirmaſſe videtur, vt 63. *diſt. in ſynodo & ff. de auctor. tut. l.* 1. *ſed non eſt verum* j. *de fide inſtru. inter dilectos. ver. cæterum. &* ſ. *e. cùm inter vniuerſas. in ſi.* quoniam tanquam arbiter elegit, & tanquam Archiepiſcopus[c] confirmauit. *arg. ff. quando appel. ſit. l.* 1. *§ ſolent. ſic.* j. *eo. quod ſicut. § præterea.* j. *de conceſ. præben. poſtulaſti.* Sed nunquid poteſt irritare propriam electionem ſi tempore conſecrationis vel confirmationis proponatur crimen in modum exceptionis? Arg. quòd non: quia cum ipſam electionem teneatur defendere, eam non debet impugnare, *arg.* j. *de nat. ex li. ven. cap. vni. &* j. *de clerc. coniug. a diuerſis fallaciis. arg. ff. de condict. indeb. frater a fratre & ff. ſi ſerui. vendi. altius.* Sed non ita: quia tanquam alius confirmat, & tanquam alius eligit. *arg.* 3. *q.* 7. *c. inſa-*

Maiore parte Capituli eligente de aliena Eccleſia, & minore de eadem, vtra electio præualeat?

† *Vide tex. in c. contingit. & ibi Innoc.* hoc titu. *Spec.* in tit. de arb. §. reſtat. verſ. item de ſententia. & ver. ſed ne quid clericis.

a *Secus dixerunt de vno: quia ille ſe non poteſt eligere: alium de Eccleſia nō: ex quo omnes conſenſerunt in alium: ſed ſi ſubtiliter aduertiſſent, idem eſſet de duobus. Io. And.*

b *Ad idē eſt* tex. in l. quæro. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic. & in l. Herennius. ff. de euict.

c *Ac ſi dicat gl. ſi eodem iure haberet eligere, & cōfirmaret eligendo ponit Inno. exemplum quādo quis ex conceſſione, vel priuilegio habet vtrumque per ſupra alleg.* in princ. gloſſ. *Inno. And.*

ad aliam[a] Eccleſiam debere fieri tranſitū, donec reperietur idoneus in Eccleſia Saon. & infrà. Poſt hæc Archipresbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) literis præmunitus, ipſi verò S. pro parte ſua in Mediolan. Archiepiſcopum cōpromittere curauerūt, † qui magiſtrū G. Modicen. Canonicum eis dedit in Epiſcopū, & etiam cōfirmauit[b]. & infrà. ¶ Diſ. veſtræ mādamus, quatenus cum conſtet electionem de Præpoſito memoratò, à maiori & ſaniori parte Capituli celebratam fuiſſe, publicatam etiam & ſubſcriptam[c], ſi dictus Præpoſitus eidem electioni cōſenſerit, vt per mutuum cōſenſum eligentium & electi, quaſi coniugale[d] vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum, eundem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum dicitur appellatū) vos non obſtante appellationis obiectu, ſi qua ex aliis[e] cauſis ſuperiùs memoratis proponitur interpoſita, (cū eas friuolas reputemus) electionē confirmatis ipſius, non obſtante, quod poſt talē electionē, à præfato Archiepiſcopo proponitur eſſe factū, etiamſi à partibus in eum fuerit compromiſſum, cùm electores à tali electione ſic reſilire[f] nequiuerint. Quòd ſi electores illius nō compromiſerint[g] in Archiepiſcopum memoratum, etiamſi dictus Præpoſitus nondum electioni de ſe factæ conſenſerit, eo tamen conſentire volēte[h] (dummodo à morbo ſit immunis obiecto) vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

¶ Idem Prænestino Epiſcopo Apoſt. ſedis legato.

¶ *Electus à maiori & ſaniori parte Capituli, ſi eſt & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur, ſi autem erat indignus in ordinibus ſcientia vel ætate, & fuit ſcienter electus: electus à minori parte ſi eſt dignus, confirmabitur.*

CAP. XXII.

DVdum † ad audientiam noſtram quæſtione perlata, quòd vacante Præpoſitura Coloccn. † Eccleſiæ, in duo ſe vota eligentium diuiſiſſent, cauſam

mes. verſ. item ſi contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura. *arg.* ſ. *eo. cùm inter vniuerſas.*

¶ *Glo. ſeq. arguit & illud reprobat.*

c ¶ *Et ſubſcriptam*] Arg. colligitur hic à contrario, quòd ante ſubſcriptionem poſſent recedere electores ab electione. *arg.* j. *de cenſi. olim. &* 1. *q.* 7. *ſaluberrimum. &* 64. *diſt. quanto.* Sed non eſt verum: quia poſtquam electus eſt aliquis, non poſſunt electores mutare propoſitum ſuum, dummodo ipſe electus velit conſentire, vt infrà dicitur. immò etiam ante electionem factam, facta publicatione ſcrutinij, variare nequeunt electores. j. *eod. publicato. argu.* j. *eod. in cauſis. & ff. de ſer. ru. præd. per fundum & ff. de regulis iuris, nemo.* immò ſi nollent illum eligere, in quem maior & ſanior pars conſenſit, deberent per ſuperiorem compelli. j. *eod. publicato.* quia illum tenentur eligere, ex quo iam ſic proceſſum eſt j. *eod. quia propter.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Quaſi coniugale.*] Sed in veritate contractum non eſt vinculum coniugale per conſenſum eligentium & electi ante confirmationem. j. *eo. proxim. inter corporalia. verſ. vnde cùm non ſit,* &c. & j. *de tranſl. non conſtit. quoniam. § ſi verò. in princ.* Et ideò dicit, *quaſi,* qui poſſet renunciare ſine licentia ante confirmationem Papæ. *arg. prædicta decr. inter corporalia.* vt ibi not. *verſ. ſicut autem.*

e ¶ *Ex aliis cauſis.*] Scilicet qui erat de Eccleſia[d], & in eadem erant idonei.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium & ſoluit.*

f ¶ *Reſilire.*] Contra. *ſuprà de poſtul. bona.* Sed aliud eſt in poſtulatione, & aliud in electione, per quam ius acquiritur. 8. *q.* 2. *dilectiſſimi.* Et per poſtulationem ius non acquiritur. *ſuprà de poſtu. cap. penult.* immò poteſt dici, quòd idem eſt, vt ſi poſtulatio ſit publicè facta in ſcrutinio, vel ſuperiori præſentata, non poſſunt ab ea recedere. ſ. *de poſtu. bona.* vt dixi. ſ. *de poſtu. cap. vlt. & penultimo.*

Additio. Dicit Innoc. quòd etiam in electionibus quæ de canonicis fiunt, poſt alias publicatas non licet variare. *d. q.* 7. *nominationes. C. de appel. qui ad conſilia,* Ioan. And. *in nouel.*

g ¶ *Non compromiſerint.*] Maxime ſupple, quia idem eſt ac ſi compromiſiſſent: vt dicitur. ſ. quia ſiue compromiſerint, ſiue non, poſſunt mutare conſenſum ſuum, vt dictum eſt.

h ¶ *Volente.*] Vt voluntas impleatur, neceſſe eſt: quia vbi eſt opus facto, voluntas non ſufficit. j. *de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei ſer. conſtitutis. &* j. *de big. nuper.*[e]

DVdum.] Prima pars ponit commiſſionem priùs factam. Secunda ibi, *Ipſi verò.* ponit iudicum proceſſum. Tertia: ibi, *Cùmque.* ponit vnius partis comparitionem, & alterius contumaciam: Quarta ibi, *Geſtis.* examinat proceſſum non plenè remiſſum, ob quam cauſam ſub certa forma diffiniendum committit. Abb. Sicul.

Casvs. Vacante præpoſitura Coloccn. Eccleſiæ xiiij. de Canonicis elegerunt Præpoſitum ſanctorum Apoſtolorum: ſed xxiiij. Præpoſitum ſancti Georgij elegerunt. ſuper iſtis electionibus fuit cauſa commiſſa quibuſdam iudicibus ſub iſta forma: Vt ſi de partium procederet voluntate, cauſam terminarent eandem: alioquin eam ſufficienter inſtructam remittant ad ſedem Apoſt. Iudices verò citauerunt partes ad præſentiam ſuam, lite conteſtata receperunt teſtes, examinauerunt eligentium conſcientias, & audierunt allegationes vtriuſque partis: tandem Præpoſitus S. Georgij dixit, quòd nolebat ſtare eorum ſententiæ: vnde iudices proceſſum cauſæ ad ſed. Apoſt. deſtinauerunt, partibus terminum ſtatuendo, quo deberent in præſentia D. Papæ comparere: & termino conſtituto, nuncius Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum acceſſit ad ſententiam D. Papæ. Præpoſitus ſancti Georgij non venit, nec pro

† Cap. 7. eo. titul. in 3. compilat.

† *Colonien. in omnibus manuſcriptis, & nonnullis impreſſis.*

d *Sed hoc ideò dicit, quia nō poſſunt ab eo recedere, & quia vinculum illud initiatum eſt, & ideò quaſi contractum.* j. tit. prox. ca. vlt.

e *Concord. text.* in l. 2. §. ſi. §. quòd quiſque iur. & l. 1. §. quidam. *Pompo.* ff. de do.

nec pro ſe miſit alium reſponſalem. D. Papa diligenter inſpexit acta iudicum, & inuenit, quòd pro Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum faciebat auctoritas, ſed pro Præpoſito ſancti Georgij numerus, cùm primus à xiiij. ſecundus verò à xxiiij. fuiſſet electus. contra Præpoſitum S. Georgij fuit propoſitum, quòd patiebatur in ordinibus, ſcientia, & ætate defectum: ſed quia allegationes ipſius, quas coram iudicibus allegauit, D. Papæ præſentatæ nõn fuerunt, non potuit intelligere, quid reſponderet ad obiecta: & ſic non fuit cauſa ſufficienter inſtructa remiſſa, & ideò ad diffinitiuam ſententiam procedere non potuit. committit ergo cauſam ſub hac forma: Vt ſi notorium eſſet vel cõſtaret per ea, quę iam dicta erant, quòd Præpoſitus S. Georgij electionis tempore pateretur defectum in ordinibus, vel in ſcientia, vel ætate, imponerent ei ſilentium ſuper iſta præpoſitura, non obſtante ipſius abſentia corporali, & Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum præpoſituram adiudicarent: alioquin cum quaſi à duabus partibus ſit electus, & propter hoc appareat, quòd bono zelo ipſum elegerint, impedimentis ceſſantibus ipſius Præpoſiti S. Georgij electionem confirment alterius electione caſſata. No. quòd numerus qui multum excedit, præfertur auctoritati. Item cauſa non dicitur ſufficienter inſtructa niſi allegationes vtriuſque partis iudices audiuerint. Item tẽpus electionis debet inſpici, an tunc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc quòd valeat electio, tria ſunt conſideranda in electo, ſcilicet ordo, ſcientia, & etiam tempus, & quartum additur, vt ſit legitimus.

† *Quoniam ita mandauit Papa, quòd ſi altera partiũ nollet, quòd ipſi iudices cauſam terminarent, cauſam inſtructã remitterẽt ad ipſum, aliàs non fuiſſet eis licitum recuſare.*

† *Hæc verba, pro ſe, deſunt in antiquis.*

† *Iſte text. cotidie ad hoc allegatur, quod ſe cum dignitate, ætate, & receptionis tempore ſaciunt præcedit. cõcor.* gloſ. in ver. contra maiores. c. lex. a d.

† *Numerus qui multũ excedit, præfertur auctoritati.*

iudicibus duximus committendam: & infrà. ¶ Ipſi verò, partes ad ſuam præſentiam conuocauerunt, receperunt teſtes, examinauerunt eligentiũ conſcientias[a], audiuerunt allegationes vtrinque. Et quoniam Præpoſitus S. Georgij eorum ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad ſedem Apoſtolicam, deſtinarunt: † & infrà. † Cũmque nuncij Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum ſtatuto termino ad præſentiam noſtrã acceſſiſſent, Præpoſitus S. Georgij nec venit nec pro ſe † miſit idoneum reſponſalem: & infrà. ¶ Geſtis igitur iudicum diligenter inſpectis, inuenimus, quòd pro Præpoſito ſanctorum Apoſtolorũ auctoritas, pro Præpoſito verò S. Georgij numerus[b] eligentium faciebat, cũ primus à quatuordecim tum perſonis, tum Canonicis, qui alios dignitate[c], ætate, & tempore[d] † præcedebant; ſecundus verò à vigintiquatuor fuiſſet electus: & infrà. ¶ Cùm autem allegationes pro eodem Præpoſito S. Georgij coram iudicibus ipſis propoſitæ, nobis non fuerint præſentatæ[e], propter quod non potuimus ſcire[f] per nos, quid obiecerit, vel quid reſponderit ad obiecta, ſicque cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa, ad diffinitiuã ſententiam non duximus procedẽdum[g], ſed deciſionẽ cauſæ ipſius iudicibus commiſimus ſub hac forma, vt vel ſi notorium eſſet, † vel per ea, quæ iam dicta erãt, conſtaret, quòd Præpoſitus S. Georgij, electionis tẽpore[h] pateretur, vel in ordinibus[i], vel in ſcientia, vel in ætate defectũ, qui eum iuxta canonũ ſanctiones † impediret ad huiuſmodi officiũ promoueri, ei (non obſtante ipſius abſentia corporali[k]) ſilentium imponẽtes, Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum Præpoſituram adiudicarent eandem: alioquin (cùm in eum non ſolum plures, ſed duæ penè partes conuenerint, & impedimentis[l] ceſſantibus appareat, quòd cũ bono zelo elegerint) Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum electione caſſata, electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tanquam Præpoſito reſponderi.

¶ Idem Canonicis Maguntinenſibus.

¶ *Recipientes poſtulatum ad Eccleſiam tanquam inſtitutum vel adminiſtratorem, ante admiſſionẽ poſtulationis à ſuperiore factam, priuati ſunt poteſtate eligendi, & ad alios licet pauciores deuoluitur poteſtas eligendi: & ſi omnes priuati ſunt, deuoluitur ad Papam in Eccleſiis cathedralibus. h. d. ſecundum principaliorem intellectum, qui magis congruit litteræ.*

CAP. XXXIII.

BOnæ † memoriæ Maguntinẽn. Archiepiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, & qui-

cuit. §. poteſt. Ver. quæ enim ab initio, &c. ſi verò ab initio non erat nulla ipſo iure, ſed per exceptionem poterat caſſari; tunc tractu temporis poteſt rata haberi: & ſic loquuntur contraria.[a] Item arg. eſt hîc initium ſpectandum. 1. q. 1. *principatus.* & 6. q. 3. *ſi ſacerdotes*, & 55. *diſt. præcepta.* & j. *de probatio. poſt ceſſionem.* & ff. *de orig. iur. l. 1. ff. de reg. iur. quod ab initio ff. de min. denique. §. 1. ff. de pub. iudi. ſi quis. ff. de iuriſ. omni. iud. cum quidam.* & j. *de ſer. compet. propoſuiſti.* & ſ. *de reſcr. eam te. ff. man. ſi procuratorem. 1. reſp. ff. ad Mace. ſi tamen.* & *ff. de pa. l. 1.* & *C. de teſta. l. 1.* & *ff. de vac. mu. l. 2. §. qui ad mun era.* & *ff. de pecu. licet. §. ſi filius. in fi.* Arg. contra, l. finem ſpectandum. j. *de teſt. cog. c. præterea.* j. *deſp. impub. acceſſit.* & *c. litteras. ff. de ri. nupt. ſi quis. ff. de iure fiſci. nõ intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de iud. cum furioſus ff. de ſta. ho. liber homo. Inſti. de inge. §. ſufficit.* & pro vtraque parte. *ff. communia præd. receptum eſt.*[b] Sol. verum eſt initium fore ſpectandũ in cõtractibus vel quaſi, & in delictis vel quaſi.[c] in omni enim negotio ex quo actio oriri poteſt. & in decretis & conſtitutionibus: niſi propter fauorem aliud contingat, ſicut in matrimonio vel libertate: vt patet per concordan. proximè poſitas. Illud quod dicitur finem ſpectandum, habet locum, cum quæritur, an id dedit vel non dedit: ſeu quando dediſſe videtur: vel quando poſſidet vel reſtituit: ſiue cum capere potuit. *in Authen. de nupt. § quia verò haſtenus. coll. 4.* & *ff. de al. & ci. leg. l. Mela.* inſpicitur enim tempus, quo capax eſt. *ff. de iure fiſ. non intelligitur. § ſi quis palam* & ſi ago contra te, & non competit mihi ius: ſi tempore ſententiæ competit, ſequitur condemnatio. *ff. de decu. quaſitum. ff. de rei vend. ſin autem. §. 1. ff. de depoſ. l. 1. § non ſolum.*

a *Adde, in quib. ſit ſpectandum initium, Sic ff. de acq. rer. do. l. qui bono. & Bart. in l. ſi vſusfructus ff. de ſtip. ſeruo.*

† *Vide tex. in l. 1. cum glo. ibidem* C. qui, & aduers quos.

† *Canonicas ſanctiones.*

b *Alia iura circa idem, & circa medium ſpectãdum, & finem ſpectãdum. Vide* j. de cenſi. c. 3. in gloſ. a *Ioan. And.* in nouel.

c *Adde tex. & ibi Bar.* in l. quod ait. §. quod ait. ff. de adul.

† Cap. 8. eo. ti. in 3. compilatione.

a ¶ *Conſcientias.*] No. conſcientias eligentium examinandas ſicut conſcientiam accuſatoris. 2. q. 7. *qui ſunt.*

b ¶ *Numerus.*] Ex eo quòd hîc dicit in fine, colligitur quòd numerus præfertur auctoritati. j. *de appel. conſtitutis.* non enim præferenda eſt dignitas, niſi cùm numerus eſt par, vel in modicum excedit. *ff. de pact. maiorem.* & j. *eod. Eccleſia veſtra.* vbi numerus non profuit. j. *de teſti. in noſtra.* & hoc dicemus in illa decre. Eccleſia veſtra.

c ¶ *Dignitate.*] Ecce in quibus conſiſtit auctoritas. 23. d. c. 1.

d ¶ *Et tempore.*] Quia ante ordinati fuerunt vel inſtituti in Eccleſia. j. *de maio. & obe. c. 1.*

e ¶ *Præſentatæ.*] Et ſic non remiſerunt cauſam ſufficienter inſtructam: & ideo malè fecerunt: quia cauſam inſtructam remittere debuerunt: vt *C. de appel. ne cauſas.* j. *de appel. conſtitutis.* *C. de rela. l. 1. & 2.*

f ¶ *Scire.*] Sic ſ. *eo. ſignificaſti.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium. & ſoluit.*

g ¶ *Procedendum.*] Proceditur tamen contra contumacem in cauſa appellationis. j. *de appel. ſæpe.* & *C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud* Sed hæc non fuit cauſa appellationis.

¶ *Gl. ſeq. no. tempus electionis. & c. alleg. 3. iura, in contrarium alleg. duo & ſoluit. Demum ponit Brocar. de initio ſpectando, alleg. pro initio 6. & c. 11. ll. pro fine tria c. & 6. leges, demum ſoluit.*

h ¶ *Electionis tempore.*] Iſta tria præcipuè requiruntur in Epiſcopo. ſ. *eo. cum in cunctis.* Et no. quòd in huiuſmodi electionibus tempus electionis ſpectatur, an ſint tunc idonei. j. *de æta. & quali. cum bona.* & j. *de cle. exc. mi. poſtulaſti.* & j. *c. audiui.* Arg. cõtra. ſ. *de poſtul. bonæ. 1.* j. *eod. quod ſicut. § ſi autem.* Sol. tempus electionis debet ſpectari, & ſi tunc non tenuit electio ipſo iure, nõ poteſt tractu tẽporis conualeſcere: vt *in primis concor.* & 16. q. 3. *pla-*

i ¶ *In ordinibus.*] Talis electio nulla eſt, & deuoluitur poteſtas eligendi ad alios, licèt pauciores, vt hîc patet expreſſe. & hoc intellige, quando ex certa ſcientia eligitur: aliàs non eſſent priuati, ſi probent ignorantiam, & ita iſta tria & quodlibet illorum reddunt electionem nullam, vt hîc patet.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Corporali.*] Sic j. *de reſcrip. cum olim.* & bene poteſt procedi contra abſentem in iſto caſu etiam *lit. non conteſt.* j. *Vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. porro.* Arg. contra. j. *de dolo & contu. c. cum olim* vbi expectatur per annum. Sed illud in eo, qui appellant: illud quod dixi, quòd poteſt procedi contra abſentem legitimè citato, intelligas: vt j. *de appel. c. per tuas.*

l ¶ *Impedimentis.*] Propoſitis contra ipſum in ætate, in ordinibus, in ſcientia, & in litteratura.

B*Onæ memoriæ.*] Qui per impreſſionem laicorum aliquem poſtularunt, ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligendi. h. d. ſecundũ intellectum qui multum placet Inn. Hæc tamen lectura nõ multum conuenit huic litteræ, ſed allegationi contentæ in antiqua. Itẽ legitur ſecundum eundem Inn. alio modo, ſecundum quem. h. d. Qui poſt & contra appellationem legitimam aliquẽ poſtularũt, ipſo facto ſunt priuati poteſtate eligendi: & ad alios licèt pauciores poteſtas deuoluitur. hęc etiam lectura non multum congruit litteræ: ſed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponitur factum, & ſub certa forma facta commiſſio. In ſecunda: ibi, *Licèt autem.* proceſſus factus iuxta dictam formam. In tertia: ibi, *Contra legati.* oppoſitio cõtra proceſſum legati, & reſponſio. In quarta: ibi, *Nos igitur.* motus Prin-

buſdam petentibus Vormacień. Epiſcopum, quibuſdã verò Archiepiſcopum veſtrũ tunc, Præpoſitum ſancti Petri Maguntiń. ſibi eligentibus in paſtoré: Præneſtino Epiſcopo à ſede Apoſtolica legato dedimus in mandatis, vt ſi eundem Epiſcopum, quoad temporalia vel ſpiritualia recepiſſe conſtaret [a] Eccleſiam Maguntiń. vel miniſtraſſe in temporalibus, aut ſpiritualibus in eadem: poſtulationem factam de ipſo nunciaret [b] irritam: & infrà. Deinde inquireret de ipſius electione Archiepiſcopi veritatem: & ſi ei de vi [c], quam ipſe & ſui metuebant [d], conſtaret [e] (eo non obſtante, quòd poſt appellationem ad nos interpoſitam fuerat in ipſius electione proceſſum, cum alij qui appellationi ad nos interpoſitæ, ne ſine ipſo ac ſociis eius haberent in electionem proceſſum, non duxerint deferendum, vti contra ipſum hac exceptione [f] non poſſent: quia fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: † vnde nec ab eis poſſe obiici videbatur, quòd idem eſſet à paucioribus ſecundùm eorum aſſertionem electus, cum ipſi appellationem ad nos legitimè interpoſitam contemnentes, & præter licentiam [g] noſtram recipientes Epiſcopum memoratum, reddiderint ſe indignos,) electionem Archiepiſcopi confirmaret [h]: & infrà.

¶ Licet autem eſſent notitia, quæ contra dictum Vormacień. Epiſcopum & eius fautores fuerant obiecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos teſtes recepit [i] ex ip-

cipis, & confirmatio proceſſus. Abbas. Casus. Vacante Eccleſia Maguntina, Præpoſitus S. Petri Maguntini, & quidã alij, qui tunc erant abſentes, nec ad eandem Eccleſiam accedere poterant, mandauerant Capitulo Maguntino, vt ſine ipſis non procederent ad electionem paſtoris, & ne ſecus facerent appellauerunt. Capitulũ Magunt. nõ obſtante appellatione, poſtulauit Epiſcopũ Vormacień. appellans ne Præpoſitus & alij cõtra ſuam appellationem attentarent. & licẽtia Papæ nec petita nec habita tranſiuit dictus Vormacień. Epiſcopus ad Eccleſiam Magũtiń. & Canonici auctoritate propria receperũt eundem: quo facto Præpoſitus & alij; qui tunc erant abſentes, videntes quòd Capitulũ appellationi de ipſis facta non detulerant, & dictũ Vormacień. Epiſcopum ſine licentia Pa, q receperant, illi qui cum præpoſito erãt, licèt pauciores numero, intelligentes ius eligendi propter aliorũ delictum ad ipſos deuolutum fuiſſe, dictũ Præpoſitũ in Archiepiſcopũ elegerunt. iſtud negotiũ per partes delatũ ad ſed. Apoſt. fuit. Auditis, quæ partes proponere voluerunt: quia de allegatis à partibus domino Papæ plenè non conſtitit, mandauit Epiſcopo Præneſtino, vt ſi dictus Vormacień. Epiſcopus recepiſſet Eccleſiam Maguntiń. quoad tẽporalia vel ſpirituali, vel miniſtraret in ea, poſtulationem de ipſo factam irritam nunciaret: de gratia concedẽs eidem Eccleſiam Vormacień. cùm de iure eſſet vtraque priuãdus. quod ſi parere contemneret, priuaretur vtraque. poſtmodum verò inquireret vel requireret de ipſius Præpoſiti electione veritatem: & ſi conſtaret ei de vi, quam ipſe Præpoſitus & ſui metuebant, electionem confirmaret ipſius, non obſtante quòd poſt appellationem fuiſſet electus: quia alij qui appellationi non detulerant ipſius, contra appel. ipſã opponere non valebant: cùm fruſtra imploret legis auxilium qui committit in legem. Præterea non poterat ei opponi, quòd eſſet à paucioribus electus: quia cùm ipſi, appellationem interpoſitam contempſiſſent, & præter licentiam Papæ recepiſſent dictum Vorma. Epiſcopum, ſe reddiderunt indignos. Si verò non recepiſſet, quoad tpalia vel ſpiritualia Eccleſiam Maguntiń. tunc legatus requireret tam de electione quàm de poſtulatione, & inquiſitionem ad ſedem Apoſt. deſtinaret. legatus verò licèt omnia eſſent notoria, quæ cõtra Vor. Epiſcopũ opponebantur, ad maiorem tñ cautelam multos teſtes ex parte Præpoſiti inductos recepit. Vñ ipſe ſecũdum mãdatum Papæ poſtulationem de Epiſcopo Vor. factam penitus caſſauit, & electionem Præpoſiti cõfirmauit, & ipſum cõſecrauit. quo facto nuncij vtriuſque partis ad ſed. Apoſt. acceſſerunt. ex parte Vor. Epiſcopi proponebatur cõtra factum legati, quod eo non citato & ſuis ſequacibus proceſſiſſet. Reſpondit Papa, quòd exceſſus notorius examinatione non indiget: quia factum iſtud notorium erat, & omnia præſumuntur legitimè [1] facta, quæ facta ſunt à legato: nec poſſent probare, quòd citati non fuerunt, quia negantis factum nulla eſt probatio ſecundum rerum naturam: quia & ſi quilibet de ſe diceret, quòd non ſuit citatus, ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares: & ſicut ad ipſum legatum ſecurè nuncium tranſmiſerunt, ita potuerunt procuratorem idoneum deſtinare. Dominus Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, quamuis propter auctoritatem iudiciariam præſumãtur, quæ à legato facta ſunt eſſe legitimè acta: plus tñ illam rationé aduertit, q aduerſarij ipſius Præpoſiti ex tribus cauſis præmiſſis in tãtũ ſe reddiderunt indignos, q contra ipm. Præpoſitum nõ deberẽt audiri: & ideo quod factum eſt de ipſo Præpoſito, per eos non pt impediri, immò & ſi electores Præpoſiti ſl'r deliquiſſent, & ſe reddidiſſent indignos, ad Papam fuiſſet eligẽdi poteſtas deuoluta: quare potuiſſet prædictum Præpoſitum præficere eidem Eccleſiæ in paſtorem. Super his igitur habito tractatu diligenti caſſationem poſtulationis de Vor. Epiſcopo factæ ratam habuit Papa, & electionem Præpoſiti cõfirmauit. Nota, q Epiſcopus qui ſine licẽtia Papæ trãſit ad aliam Eccleſiam, hoc ipſo det eam perdere, & etiam propriã. Itẽ Canonici, qui ſine licẽtia Papæ ipſum recipiũt, priuati ſũt poteſtate eligẽdi, & poteſtas ad alios deuoluitur, licèt ſine numero pauciores. Itẽ qui nõ defert appellationi aduerſarij ſui, cõtra ipſam appellationé non dẽt opponere: quia fruſtra [2] implorat legis auxilium, qui committit in legem. Item quæ à iudice fiũt, præſumuntur legitimè acta, quãdiu contrariũ non oſtendatur. Itẽ negatiua directè probari non poteſt. Item teſtes ſingulares non valent. Item ſicut mittit quis nuncium, ita poteſt mittere procuratorem: & ſic per nuncium non excuſatur, quò minùs contumax iudicetur. Item cũ omnes Canonici in electione delinquunt, ad ſuperioré deuoluitur eligẽdi poteſtas. Itẽ electio ſiue poſtulatio, quæ nulla eſt, nõ impedit electiõé ſecũdã.

[1] *Facta à legato præſumuntur legitimè facta.*

[2] *Fruſtrà is implorat auxilium legis, qui committit in legem.*

a ¶ *Conſtaret.*] Nam ſi hoc eſſet, de iure cõi debuit perdere primã & ſecũdam. 12. q. 1. *Epiſcopus.* & c. *ſi quis Epiſcopus.* & ĩ. *de tranſla. quanto.*

b ¶ *Nunciaret.*] Simile ſ. e. *qualiter.* & ĩ. *de præben. c. cum iamdudum.*

c ¶ *De vi.*] i. violenta impreſſione inferenda, ſic ĩ. e. *cum Vintonien.* vt notatur in caſu, ſed ibi fuit illata.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, an vocatus ad electionem, qui iuſtè timet venire, teneatur committere, & olim tenuit quòd ſic. In additione diſtinguit inter impedimẽtum proprium & commune.*

† *Concordat.* tex in l. auxiliũ. ff. de minor. & in l. fi. §. fi. verò poſtquã. C. de iure deliberãdi.

d ¶ *Metuebant.*] Si citati non poterant venire ad Eccleſiã cathedralé, debebant cõſtituere procuratores, qui vice fungerentur illorum. ĩ. e. *quia propter.* & ſic videtur, quòd non valuiſſet eorum appellatio, quò minùs alij procedere potuiſſent. Non credo, q hodie valeret talis appellatio, quia ex quo maior pars citat minorem, ſi iuſta cã impediti venire non poſſunt, conſtituere debent procuratorem. ĩ. *eod. tit. quia propter.* aliàs credo, q electio maioris partis præſentis valeret per eandem conſtitutioné, quia propter. Si autem maior pars Canonicorum iuſta de cã eſſet abſens, nec poſſet venire in Eccleſiã, in qua debet electio celebrari, & ſint in loco, in quo debent ad electionem vocari, ſatis credo, q minor pars debet ire ad maiorem, ſi poteſt, & econuerſo, aliàs ad locũ communé conueniant omnes, vel conſtituant procuratores, ſi ire non poſſunt. ĩ. *x. quia 23. d. in nomine Domini. ver. ſi.* vbi dicitur, q ſi electio Papæ in vrbe Romana fieri nõ poteſt, exeant ad locum idoneum. ſed in caſu huius decre. aliud erat impedimẽtum, in quo abſentes non debebant ire, nec dare procuratores. timebant enim vim ſibi fieri in electione. i. violentam impreſſionem. & ſic non habuiſſent liberam poteſtatem eligendi, nec eorum procuratores: & ideo tenuit eorum appellatio propter iuſtũ metum impreſſionis. & ita ſolus talis timor ſufficit, licèt impreſſio ſecuta non ſit. [a] vñ de hoc mandauit Papa inquiri. *arg. ob ff. locati, habitatores. §. vlt. & l. item quæritur. §. exercitus.* aliàs autem non debebant ire, vel, ſi aliud iuſtum impedimentum habebant, conſtituere procuratores: aliàs procedere debent ad electionem, ex quo vocati erant per illam cõſtitutionem, quia propter. In ſpirituali verò ſicut in carnali matrimonio debet eſſe liber conſenſus: aliàs nullus eſſet conſenſus. ĩ. *de ſponſa. c. cum locum.* Maguntini fauebant Philippo, per cuius potentiam Vormacień. Epiſcopus fuit poſtulatus & intruſus. Præpoſitus iſte fauebat Ottoni, qui electi erant in diſcordia, vnde timebãt ipſe & ſui, quòd non poſſent liberum habere conſenſum in electione: vnde appellauerunt ex illa cã, quæ iuſta fuit: vnde in locum ſecurum vtriq; parti conuenire debebant. Bernar.

a *Text. eſt* in l. ſed & ſi mu. in glo. i. ff. ad l. Aqu. & in l. i. in gl. fi. C. vnde vi. & Inſti. de inter. §. recuperãda. in gl. in verſic. lapides.

e ¶ *Conſtaret.*] Aliàs non valuiſſet appellatio: vel poſſet ſuppleri, maximè ſi vocati non fuiſſent.

Additio. Hoc verum quoad caſſandam poſtulationem, ſed nõ quoad confirmandam electionem. ĩ. *eo. bona.* Ioan. And. *in nouell.*

f ¶ *Exceptione.*] ĩ *de appel. c. an ſit deferendum & c. conſtitutis.* & ĩ. *de vſu quia fruſtra. ff. de mino. auxilium. & 17. q. 4. frater noſter. 12. q. 2. de viro.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat. contrarium remittit.*

g ¶ *Licentiam.*] Vnde priuandi ſunt poteſtate eligendi illa vice. ĩ. *de tranſla. quanto.* quæ poteſt aſſignari contra id: quia hic ipſo iure fuerunt priuati poteſtate eligendi, vnde tenuit electio poſtea facta, ſed ibi dicit Papa. *ſuſpendimus.* ibi, ſoluitur.

h ¶ *Confirmaret.*] Quod ſi Eccleſia Maguntí. tali modo recepiſſet: non tunc legatus de vtraque inquireret: & cãm inſtructam ad ſed. Apo. remitteret.

i ¶ *Recepit.*] Et ita quãq; probatur & examinatur, qđ notoriũ eſt. *arg. 24. q. 1. pudenda. in fi. & 11. q. 3.* eorũ qui accuſantur, quoniã licet ali-

Notorium quandoque probatur, & examinatur.

ſius Archiepiſcopi parte productos: vnde ipſe iuxta mãdati noſtri tenorem procedens, poſtulationem factã de Vormacieñ. caſſauit[a]: & electionẽ Archiepiſcopi memorati (quanuis à pauciſſimis [b] celebrata) curauit auctoritate Apoſtolica confirmare, ipſúmque ordinauit in presbyterum: & tandem in Archiepiſcopum conſecrauit: & infrà. ¶ Contra legati verò proceſſum hoc facere videbatur, quòd non citatis Vormacieñ. Epiſcopo & eius fautorib⁹, proceſſiſſet. Porrò exceſſus notorius [c] examinatione non indiget, † & pro his quæ à iudice ſunt acta, præſumitur [d], quòd omnia ritè fuerint celebrata, quamuis [e] & quòd citati non fuerint, non poſſet de facili comprobari: quia negantis factum [f], per rerum[g] naturã nulla eſt directa† probatio: cùm etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, ꝙ ad eum citatio minimè perueniſſet, ſinguli tamen veſtrum eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares [h]. Ad ipſum quoque legatũ (ſi voluiſſent) ſecurè [i] potuiſſent procuratorem idoneum deſtinare, ſicut nuncium [k] deſtinarant: & infrà. ¶ Nos igitur etſi propter auctoritatem iudiciariam præſumamus, pro his quæ acta ſunt à legato: illi tamen plus innitimur rationi, ꝙ aduerſarij Archiepiſcopi, ex tribus cauſis [l] prædictis, ſe vſque adeò reddiderunt indignos:

ctè aliquid manifeſtum ſit, eius tamen interpretatio non eſt negligenda. *ff. de Ven. inſpi. l. 1. §. nihil.* quanuis nihil tam indubitatum eſt, quin recipiat quandam ſolicitam dubitationem. *in auth. de tabellio. circa medium conſtitutionis. colla. 6.* & ita potiùs recipiuntur hic teſtes ad cautelam, quàm de iuris neceſſitate. Vel quia ex ſuperabundanti aliquid probatur. *ff. de manumiſ. cãm. in princ.* quia ſi tranſiuit, nõ potuit non eſſe notorium. *j. de tranſla. cap. quanto.* vel forſan quia non erat notorium.

a ¶ *Caſſauit.*] i. reprobauit, vel irritam nunciauit: vt patet ſ. quia conſtitit ei, quòd adminiſtrauit, & recepit eccleſiam præter auctoritatem Apoſt. ſedis.

b *A pauciſſimis.*] ſic ſ. *de poſtu. gratum.*

c ¶ *Notorius.*] vt 2. q. 1. *de manifeſta & j. de accu. euidentia.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per contrarium de decret. quoniam contra.*

† Vide l. ſi verò. §. qui pro rei. cũ gl. in ver. euidentiſſimè. ff. qui ſatiſ. cog. & in¶. ea quidem. C. de accu.

d ¶ *Præſumitur.*] Sic j. *de renun. in præſentia. & j. de re iud. ſicut j. de prob. poſt ceſſionem. & 2. q. 6. hoc etiam placuit. ff. de publ. quantitate.* Sed hodie non præſumitur pro iudicis proceſſu in præiudicium alterius, niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis. *j. de proba. quoniam contra.*

e ¶ *Quamuis.*] Id eſt, quia Sic ponitur. *j. de iureiur. quemadmodum, vel quamuis interdum, &c.*

f ¶ *Negantis factum.*] Sic *j. de renun. ſuper hoc. & j. de prob. quoniam contra falſam. 6. q. vlt. actor.*

¶ *Glo. ſeq. primo dupliciter exponit tex. Secundò diſtinguit triplicem negatiuam. & in prima dupliciter ſubdiſtinguit.*

Qualiter ſit intelligendum negatiuam directè probari non poſſe: & quotuplex ſit negatiua.

g ¶ *Per rerum naturam.*] i. ſecundum curſum cauſarum. *Cod. de rebus cre. in bona*, vel per rerum naturam, i. ſecundum naturalem probationem, i. per cauſam rerum, quĩ ea, quæ non ſunt, nõ probantur per aliquam cauſam. Eius enim ꝙ nõ eſt, nulla eſt cauſa. Non enĩ ratio priùs, quàm perſona quærenda eſt. *ff. de iur. cod. quedam referunt. §. 1. ſed ea quæ ſunt probantur.* Vel dic, per rerum, i. cauſarum naturam, i. conſuetudinem. Conſuetudo [1] enim eſt altera natura. q. d. ſecundum ſolitum curſum cauſarum negatiua non poteſt probari. De hac negatiua no. ꝙ tribus modis dicitur. Eſt enim negatiua facti, iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex eſt, pura & ſimplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura & ſimplex probari non poteſt directè vel indirectè, vt ſi aliquis dicat ſe nũquam fuiſſe citatum: vel ſi quis dicat ſe non contraxiſſe cũ Berta: & de tali negatiua loquitur hic, & *6. q. vlt. c. accuſator quod aſſeuerat.* vnde onus probãdi transfertur ad aduerſarium. & hoc ideò quia negationum non ſunt cauſæ, vt dixi. [a] Si autem adiiciatur tempus vel locus, vel aliquid conſimile, tunc poteſt probari indirectè: vt *j. de teſt. ex tenore. & a. ſerses. & C. de contrah. & commit. ſtipu. l. optimam.* vt ſi exhibeatur inſtrumẽtum, in quo ſtipulatio contineatur facta tali die & loco, vt in prædictis iuribus. Nõ ob. quod dicitur. *j. de prob. tertio. & j. de teſt. cum ex literis. in fi.* quia ibi non probatur directè vel indirectè, ſed præſumptiuè. Itẽ negatiua facti probatur, cum habeat in ſe implicitam affirmatiuam, vt ſi dicatur: ego non ſponte renunciaui, q. d. coactus renũciaui. & hoc debet probari ab eo, qui hoc negat. *j. de renun. ſuper hoc.* Item negatiua iuris bene probatur. vt ſi negas emancipationem rectè factã: hoc ipſum probare debes *ff. de prob. ab ea parte. §. 1.* quia negat aliquid iuſtè factum, dicit illud iniuſtè factum, vnde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa. Iſte non eſt idoneus: hic negatur qualitas. & hic non eſt legitimus, iſte nõ eſt diligens. non eſt ſoluendo. hoc poteſt & debet probari ab eo, qui hoc dicit; quia quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium. *j. de præſumpt. c. dudum. & j. de ſerui. non or. fa. c. vno. & ff. de leg. 2. cùm quidam. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. teſta. omnimodo. arg. contra. C. de proba. ex perſona.*

1 Coniuetudo altera natura.

a Adde de modo probandi negatiuã, & per quem debeat probari, in l. a. & ibi Cyn. Cod. de iu. emp. & in l. in contractibus. §. 1. & ibi Bar. Cod. de non nume. pecu. & vide plene per Frãciſcũ Herculanum in tractatu de probatione negatiuę.

¶ *Gloſ. ſeq. decla. tex. per locum a diuiſione. quærit arg. pro. ſoluit contrarium, iterum quærit & ſoluit. tertio quærit, alle. negatiuè, & ſoluit.*

h ¶ *Singulares.*] Et ſic eſſet ſufficiens teſtimonium illorum. *j. e. c. cum dilectus. & j. de accu. c. cum dilectus. in fi.* [b] Si autem vnus iuraret de facto alterius: ſubiret anceps periurium: quod eſſe non debet *ff. de in lit. iuran. videamus. ff. rerum amo. l. Marcellus.* niſi forte ſic iuraret: Ego iuro, quòd ille nõ fuit citatus, ꝙ ego ſciam ſimile. *j. de par. can. quoties. in fi. ſic 8. q. 3.* Artaldus *in Authen. de hære. & fal. §. ſi verò abſunt. coll. 1.* aliàs eſt ſub. *§. ſancimus.* vbi dicitur, ꝙ teſtes iurent, ꝙ non ſint conſcij alicuius malignitatis factæ ab hærede, hoc eſt dicere, quod ipſi ſciant. Sic patet, ꝙ nullus poteſt probare ſe non fuiſſe citatum, ſed illi incumbit probatio, qui dicit aliquem fuiſſe citatum, non ei, qui negat. legatus enim eos citauit: quod apparet ex eo, ꝙ ad legatum nuncium deſtinarunt, & ex eo, ꝙ dicit, omnia præſumuntur legitimè acta, aliàs ei incũbit probatio, qui dicit aduerſarium fuiſſe citatum, non ei, qui negat. Sed nónne Capitulum erat excuſatum, ſi quilibet de Capitulo iuret ſe non fuiſſe citatum? Videtur quòd ſic. Negatiua enim probatur per iuramentum ipſius negãtis. *ff. de iureiur. l. 3. § quacunque. & j. de teſtib. c. præſentium. lib. 6* & licèt ſit probatum de Capitulo, non tamen ſinguli probant de ſe: ſed talis probatio non releuaret Capitulum. Sed qualiter probabit Capitulum citatum? Dico, ꝙ per hoc quòd literæ citationis diriguntur Prælato, & aliquibus maioribus de Capitulo *arg. ſ. de poſtu. ad hoc 44. diſt. comeſſationes, in fi. & j. de ſimo. veniens. Inſti. de iure nat. §. ſenatus. & ff. de cond. & dem. municipibus. arg. j. de procu. c. vlt.* Vel ſi non habet illorũ copiã, ſufficit legi literas publicè in Capitulo ſiue in clauſtro præſentibus qui inueniuntur. *j. de do. & contu. c. cauſam quæ. & c. vlt. & j. de cle. nõ reſi. c. ex tua.* & interrogãdi ſunt vicini ſiue parochiani ſi volunt defendere. *ff. ex quib. cau. mai. ergo. & ff. de liber. agno. l. 1. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor* Sed ſi literæ præſententur Prælato, & aliquibus de maioribus, vel ſoli Prælato, & ipſe occultauerit literas, nec præſentauerit eas Capitulo, & non vadat vel mittat ad iudicem, & ſic iudex reputans Capitulum contumax, totum Capitulum ſuſpendat vel excommunicet, nunquid illi, qui nihil ſciuerunt, ſunt excommunicati? videtur quòd non: nam propter contumaciam procuratoris, dominus non punitur. *ff. ſi quis in ius vo. non ob. l. 1. §. procurator & j. vt lit. non conteſt. c. 1. in fi.* vbi innuitur à contrario ſenſu, quòd propter contumaciam procuratoris, dominus excommunicari non poteſt, ſi dominus ignorauerit. Sed hoc tutiùs videtur, quòd Capitulum petat abſolutionem, quia præſumptio non modica eſt contra ipſum Capitulum: niſi Capitulum diceret ſe neſciuiſſe: ſed non de facili poſſet hoc probare. *arg. quòd poſſet. j. de proba. tertio. & c. vlt. arg. quòd Capitulum ſit excommunicatum. arg. j. de ſen. exc. c. Romana. §. vlt.* Bernar.

b Concord. text. in l. ob carmen. § fi. ff. de teſt. & in c. 1. de contro. inueſti. & ibi Bal. col. 10.

† Dictio, directa, deeſt in antiquis.

Negatiuã probatur per iuramentum negantis.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Securè.*] Alioquin ſi nõ potuiſſet ire ſecurus, poterat legitimè appellare ab eo, niſi ſecutũ locũ eidem prouidiſſet. *j. de app. c. ex parte & j. vt lit. non conteſt. cap. accedens.* ſed hoc fuit falſum, vt hic dicit. & ſi hoc eſſet, tamen potuit mittere procuratorem: ſicut miſit nuncium. *j. de app. c. conſtitutis.* & hic. Sed nunquid tenetur quis mittere procuratorem, quando ipſe ire nõ poteſt, puta quia ſibi locus eſt ſuſpectus, vel aliàs impeditus? Non credo, quia nemo compellitur mittere procuratorem præcipuè in magnis cauſis, vt erat iſta: vt *j. de procu. querelam.* vbi de hoc, ſed mittere debet qui proponat exceptionem, aliàs tenet excommunicatum pro contumacia. *j. de appel. c. ſi duobus.*

¶ *Gloſſa ſequens notat, & ſignat contrarium.*

k ¶ *Nuncium.*] No. ſimplicem nuncium non audiri. [c] *ar. de procu. alia quidem. & j. de do. & contu. c. dilecti. arg. contra. Inſtitu. per quas perſonas nobis ac quir. §. 1. & ff. depoſiti. l. 1. §. ſi te rogauero. & j. de offi. deleg. c. prudentiam.*

c Adde, quæ debent concurrere, vt eis credatur per l. quis decurio. Cod. de fal.

ADDITIO. ſecundum Ioan. Prima pars vera quoad agendũ vel defendendum. Secunda quoad excuſandum vel denuntiandum. Hoſt. *j. de procur. c. querelam.* & adde quod no. *de app. c. cùm parati.* Ioan. And.

¶ *Gloſſ. ſeq. princ. & fi. exponit dupliciter, quod dicit de tribus cauſis. item miſcet duo contraria. & ſoluit opin. interſerens quod hoc cap. contineat gratiam: quod reprobat.*

l ¶ *Cauſis.*] ſ. quia nõ detulerũt appellationi, & quia indignũ ſine licentia Papæ receperunt, & quia citati nõ venerũt, & etiam quia idem Eps ſine licentia Papę tranſiuit. Contra. *ſ. e. conſiderantes.* *contra. j. e. c. auditis.* vbi vtraque caſſatur. quia factæ fuerunt electiones poſt appellationẽ, & prima non caſſata, facta fuit ſecunda. idẽ debuit hic fieri, quia vtraq; poſt appellationẽ facta fuit. Præterea & econtra opponitur, eo ipſo ꝙ primi poſtulauerunt poſt

appellationem ſine aliis, non fuerunt ipſi priuati poteſtate eligendi, quia alij poterant conſentire, & renunciare appellationi. ſ. *de poſtula. bona. 2. & in prædictis decre. conſulerantium. & c. auditis.* ergo ſecunda electio debuit hîc etiam caſſari, cùm prima poſtulatio non fuerit nulla ipſo iure. Sol. per talem poſtulationem factam poſt appellationem, nullum ius fuit acquiſitum vel gratia, quam petere poſſet, & poſtulantes poterant reſilire à tali poſtulatione, cùm nondum eſſet præſentata ſuperiori. ſ. *de poſtu. bona.* & ſic habebant adhuc poteſtatem eligendi: & poterant cum alias eligere, ſi voluiſſent: ſed poſteà cùm receperunt eum ſine licentia Papæ in contemptum ipſius, cum non poſſent: tunc primò amiſerunt poteſtatem eligendi, & magis deliquerunt, quam ſi indignum ſcienter eligerēt, & plus eſt ipſo facto delinquere quam verbo, & plus eſt contemnere legem viuam, quàm mortuam.[a] vt patet in integra, & ſic penes illos remanſit ius eligendi, quamuis eſſent numero pauciſſimi. ſ. *de poſtu. gratum.* & appellationem non poſſunt opponere, cùm ipſi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus cauſis prædictis ſe fecerunt indignos. Sed ex vno præcipuè amiſerunt poteſtatem eligendi recipiendo illum ſine licentia Papæ: aliàs ſi non recepiſſent illum, non amiſiſſent poteſtatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, quòd hæc decre. continet gratiam: ſed forſan hoc dicunt, qui intelligunt hanc decre. quòd hęc electio facta fuiſſet antequam Maguntini recepiſſent Vormacién. vel adminiſtraſſet. & hoc fuiſſet (quod non eſt verum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus, Præſumptione, ſcilicet quia virum paſtorali dignitate præditum contra formam canonicam non ſolùm eligere, ſed etiam recipere præſumpſerunt: Contemptu, quia poſtquam procurator eorum noſtras literas reportauit, quibus mandabatur, quòd ſi Vormacién. Epiſcopus in temporalibus & ſpiritualibus miniſtraſſet, ipſius caſſaretur electio, ipſi poſtmodum quaſi electio ſuo, ſicut ex eorum literis apparet, quibus eum electum ſuum nominant, temerè paruerunt: Et blaſphemia, quia legatum noſtrum quantum in eis fuit infamantes, cum fuiſſe corruptum pecunia ſunt mentiti. Hæc litera eſt in regiſtro. & ſic ex tribus cauſis reddiderunt ſe indignos, vnde non debent audiri. ſ. *eo. conſiderantium.* vt ſequitur in glo.

¶ *Gloſſ. ſeq. refert per opin. Lau. & contrariam Tan. quam approbat: in additione diſtinguit inter Eccleſias cathedrales & alias. Item propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fi. ponit opin. contrariam.*

a ¶ *Ad nos.*] Dixit Lau. quòd cum ſimul omnes delinquunt eligendo indignum: tunc tantum transfertur poteſtas eligendi ad ſuperiorem.[b] Si verò ſecundi poſt electionem priorum ſimiliter eligant indignum, reuertitur poteſtas eligendi ad priores & facit pro eo, quod dicit in litera, *pariter*: & j. *cum Vintonien.* Sed Tan. dicit non eſſe verū, immò ſiue ſimul ſiue ſeparatim deliquerunt, transfertur poteſtas eligēdi ad ſuperiorem, ſicut hîc dicit. Et illud aduerbium, *pariter*, non notat identatem temporis ad peccandum[c], quod exigatur, vt ſimul delinquāt, ſed vitij ſimilitudinem. Et illa decre. cùm Vintoni. ſi. non facit pro eo, quia ibi tantum vna pars peccauerat eligendo indignum hominem illegitimè natum: propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licèt quodammodo deliquerunt eligendo per impreſſionem, non amiſerūt ius eligendi: & tunc primi & ſecundi ſimul poſtea debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi vtraque pars peccat eligendo indignum in electione Epiſcoporum & eorum ſuperiorum, ſiue eodem tēpore, ſiue diuerſis peccent, ſemper transfertur eligēdi poteſtas ad D. Papam, vt hæc litera dicit. & j. *de conceſ. præben.* quia diuerſitatem, & non reuertitur ad primos, ſicut dixit Lau. & eodem modo intellige. ſ. *e. tit. cum in cunctis. §. clerici.* quod debet intelligi ſecundum iſtam, vt ad Papam eligendi poteſtas transferatur: ſecus eſt cùm clerici ſunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi poteſtas ad proximum ſuperiorem. j. *eo. ne pro defectu.* In electionibus verò inferiorum Prælatorum cùm eligitur vel confirmatur indignus, ſeruari debet quod dicitur. ſ. *eo. cum in cunctis. §. vlt. & j. eo. nihil.* Sed in caſu negligentiæ ſeruatur, quod dicitur j. *de conceſ. præben. nulla.* exceptus Abbatus, vbi dantur tres menſes tantum, vt dicit decr. illa, ne pro defectu. Et quod *c. cùm in cunctis.* debeat ſic intelligi, ex eo patet, quòd Papa *in c. cùm in cunctis. §. clerici.* non dicit ad quem deuoluatur eligēdi poteſtas: vnde debet intelligi, quod ad ipſum debet deuolui, cùm in inferioribus dignitatibus dixit, ad quos deuoluatur poteſtas eligēdi, cùm eligitur vel confirmatur indignus, vt *eod. c. §. vlt.* quod de minoribus cōceſſit, de maioribus prohibuiſſe videatur. Alij dicunt, quòd ad proximum ſuperiorē deuoluitur poteſtas eligendi, & hîc non erat ſuperior niſi Papa & idem dicunt in caſu negligentiæ, vt dicit *cap. ne pro defectu.* Bern.

Additio. Primum dictum approbatur. j. *eod. quanquam. lib. 6.* vbi ſatis de hoc in gl. vbi plenè ſcias. Ioan. And.

b ¶ *Hac vice.*] Hoc[d] ideò dicit: quia qui malè eligunt, non puniuntur niſi ſemel tantùm. j. *eod. tit. cap. auditis.*

c ¶ *Confirmantes.*] Inno. dicit, quòd debuit dicere, *duximus confirmandam*, ſcil. quondam ſecundum quod in pen. glo. ibi notatur.

† *Vox, memorati, deeſt in antiquis.*

a *Text. eſt* in l. ſi pupilli. §. 1. ff. de edendo. & in l. prætor. in prin.

b *Not. Bar.* in l. cū quidam 2. ff. de leg. 1. *& habetur* in c. dudum. hoc tit.

c *Ad idem eſt text.* in l. ſi fundus. §. ſi duo pariter. ff. de pigno. & l. ſi is cui. ff. de don. cauſa mor.

† Cap. 9. eo. titul. in 3. compilat. *& pro intellectu vide Matthæum de Afflictis deciſ. 395.*

† *Cæleſtinus.*

d *Hæ duæ gloſſulæ in verbo, hac vice, & in verbo, confirmantes, non ſunt Bernardi, ſed aliorum additiones.*

quòd contra eum non debebant audiri: vnde quod de ipſo factū fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam ſi electores eiuſdem partis pariter deliquiſſent, vt ſe reddidiſſent indignos, ad nos[a] deuoluta fuiſſet hac vice[b], ordinatio Eccleſiæ Maguntin. quare dictum Archiepiſcopum ſine iuris iniuria potuiſſemus eidem Eccleſiæ præficere in paſtorem. Super his ergo, habito diligenti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Vormacién. Epiſcopo ratam habemus: electionem memorati† Archiepiſcopi confirmantes[c].

¶ Idem Clericis S. Agathes.

¶ *Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuiſſe in quaſi poſſeſſione tempore electionis, licet non probet, quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertineat.*

CAP. XXIV.

Querelam†, quā G. tituli ſancti Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum Eccleſiæ veſtrę, cuius idem Cardinalis eſt gubernator, cōtra P. presbyterū Eccleſiæ ſancti Saluatoris, ſuper Eccleſia ipſa propoſuit, C.† Papa prædeceſſor noſter nobis in minori officio conſtitutis, audientiam commiſit[d]. ¶ Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab Eccleſia ſancti Saluatoris (quam in præiudicium veſtræ Eccleſiæ, ac iniuriā Cardinalis prædicti occupare præſumpſerat) remoueri: cùm ipſa Eccleſia pertineat ad Eccleſiam ſanctæ Agathes pleno iure:

Querelam.] Primò ponitur facti narratio. Secundò cauſæ diffinitio: ibi, *Nos igitur*. Prima pars facit tria. Primò narrat cauſæ commiſſionem. Secundò duplicis actoris petitionem. Tertiò rei reſponſionem. Secunda duo facit. Nam primò diffinit primum articulum cum expreſſione cauſæ, & quadam determinatione. Secundò diffinit ſecundum articulum eadem determinatione. Abbas.

Casvs. Populus Eccleſiæ S. Saluatoris cum eſſet in quaſi poſſeſſione præſentandi rectorem in ipſa Eccleſia, P. Presbyterum elegit in rectorem Eccleſiæ S. Saluatoris. & per Card. ſanctæ Suſannę in ipſa fuit inſtitutus G. tituli ſancti Vitalis presbyter Card. per œconomum Eccleſiæ ſanctæ Agathes, cuius Cardinalis ipſe eſt gubernator, mouit qōnem contra dictum presbyterum ſuper Eccleſia ſancti Saluatoris. Cauſa iſta fuit commiſſa D. Innocentio per Celeſtinum, dum erat Cardi coram quo petebat œconomus ſanctæ Agathes dictum P. presbyterum ab Eccleſia Saluatoris remoueri, quam occupauerat in præiudicium Eccleſiæ S. Agathes, & in iniuriam Card. cùm ipſa Eccleſia pertineat Eccleſiā S. Agathes pleno iure. inſuper petebat penſionem xvj denariorū Papién. Eccleſię S. Agathes debitam pro Eccleſia S. Saluatoris ſibi reſtitui de nouo ſubtracta. Ex aduerſo reſpondet P. presbyter prędictus. quòd ipſe nullam iniuriam fecit Cardi. nec in præiudiciū Eccleſiæ S. Agathes receperat Eccleſiam ſancti Saluatoris, cum Eccleſia S. Saluatoris nullo iure pertineat ad Eccleſiā S. Agathes, nec ſibi debet reddere aliquam penſionem: cum electionem populi (ad quem pertinet de antiqua conſuetudine) per Cardinalem S. Suſannæ (ad quam ipſa pertinet Eccleſia) fuerat inſtitutus. lite conteſtata & receptis probationibus hincinde, mortuo Celeſtino ſucceſſit ei Innocētius, ipſe iam omnibus vtriuſque inſpectis abſoluit ipſum presbyterum ab impetitione œconomi S. Agathes ſuper electione & inſtitutione facta de Eccleſia S. Saluatoris, imponendo ſilentium ſuper his œconomo S. Agathes, qui conſtitit, quòd populus S. Saluatoris erat in quaſi poſſeſſione præſentandi clericum, quādo ipſum presbyterum elegit ad illam, & quòd Eccleſia ipſa ſpectat ad titulum S. Suſannæ in ſpiritualibus pleno iure, ſalua quęſtione ſuper iure patronatus inter Eccleſiam S. Agathes, & populum S. Saluatoris. Item quia cōſtitit, quod penſio xvj. denariorū Papien. monetæ fuis ſoluta Eccleſię S. Agathes. annuatim pro Eccleſia S. Saluatoris in Terminis per multa tēpora, ſed de nouo ſubtracta: reſtituit Eccleſiam S. Agathes in eundem ſtatum percipiendi prædictam penſionem ab Eccleſia S. Saluatoris in Terminis, & condemnauit prædictum presbyterum ad ſolutionem penſionis prædictæ ſubtractæ, ſalua quæſtione proprietatis inter ipſas Eccleſias. Not. quòd per ſolam præſentationem factam ab eo. qui eſt in quieta poſſeſſione præſentandi, licet dominus non ſit, acquiritur ius in Eccleſia. ita quòd poſtea non remouetur, ſi ius præſentandi alij adiudicaretur. Item ſententia lata ſuper poſſeſſione non præiudicat poteſtati. Item ſpoliatus reſtitui debet ante quæſtionem proprietatis.

¶ *Gl. ſeq. arguit ad quæſt. dominicalem. alle. duo contraria & ſol.*

d ¶ *Commiſit.*] Arg. ad quęſtionē dominicalē, quod ſi ille à quo appellatur, efficitur eiuſdē iuriſdictionis, cuius eſt ille, ad quem appellatur

pellatur: quia nihilominus poteſt de cauſa cognoſcere. *ff. de iud. ſi is qui Romæ. arg. contra. ff. de iud. iudicium. & l. mortuo. & l. Iulianus.* Tamẽ honeſtius eſt, quòd cauſam deleget, immo videtur, quòd teneatur cauſam illã delegare. *ff. de iuriſ. om. iud. l. Prætor.*
¶ *Gloſ. ſeq. arg. & alle. 5. iura. ſecundo op. de contrarietate petitionis & ſoluit.*

dubium, formare debes ſnĩam in perſonam vtriuſque, ſcilicet dñi & procuratoris ſui, ſic [Talem procuratorem talis, & ipſum dñm condemno, vel abſoluo] b & ita ſaluabis vtranque opinionem: & ita ſeruatur: *arg. ĩ. de fide inſtrum. c. inter dilectos. in fin.*
¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b *Concor. tex. in l. ſumma §. fi. & in l. fi. ff de exceptio. rei iud.*

petens a penſionem ſexdecim denariorum Papień. debitam Eccleſiæ ſanctæ Agathes, pro eadem Eccleſia de Thermis, ſibi reſtitui de nouo ſubtracta. Prædictus verò P. rñdebat, quòd ipſe nullam iniuriam irrogauerat Cardinali: nec in præiudicium Eccleſiæ veſtræ receperat dictam Eccleſiam cum hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam ſibi debeat reddere pẽſionẽ, ſed ipſe per electionem populi, ad quem de antiqua conſuetudine b † pertinet electio. † Cardinali Sãctæ Suſannæ (cui eadem Eccleſia tanquam capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubiecta) canonicè fuerat inſtitutus: & infrà.

¶ Nos igitur rationibus vtriuſque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi c veſtri ſuper electione ac inſtitutione de ſe facta in Eccleſia ſancti Saluatoris abſoluimus, & ſuper his præfato œconomo ſilentium duximus imponendum: cum nobis cõſtiterit, quòd populus in quaſi poſſeſſione præſentandi Clerici cum exiſtebat, quando ipſum presbyterum ad illam elegit: & Eccleſia eadem ſpectat ad titulum ſanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno iure, ſalua q̃one ſuper iure d patronus inter Eccleſiam veſtram, & populum ſæpedictæ Eccleſiæ Sancti Saluatoris. ¶ Quia verò fuit liquidè comprobatum, quòd penſio ſexdecim denariorum Papienſis monetæ, fuerit Clericis Eccleſiæ veſtræ, pro Eccleſia Saluatoris de Thermis, † annuatim per multa tempora e perſoluta, ſed de nouo ſubtractas: nos in eundem ſtatum f perficiendi huiuſmodi de Eccleſia Sancti Saluatoris de Thermis Eccleſiam veſtram decernimus reducendã, & ad ſolutionem penſionis ſubtractæ condemnamus presbyterum antedictum, ſalua q̃one proprietatis inter Eccleſias memoratas.

† *In quibuſdam antiquis ita: in terminus.*

¶ Idem.

¶ *Eligentes ſcienter indignum, priuati ſũt poteſtate eligẽdi in electione quæ primo occurrit facienda.*

CAP. XX.

CVm † Vintonień. Eccleſia paſtore vacaret, Archidiaconus cum ſuis fautoribus Salubrien. Decanum, Prior verò & cõplices eius Prçcentorẽ Lincoñ. in Epm elegerunt: & infrà. Licet igitur omnes in communi de facienda

† *Cap. ro. eo. tit. in 3. compilatione.*

Duæ actiones ſimul proponi poſſunt in eodem libello.

a ¶ *Petens.*] Et ita patet, quòd duæ actiones ſimul proponi poſſunt in eod. libello. ĩ. de c. mo. c. dilectus. & ĩ. de cau. poſſ. cum Eccleſia. & c. ſeq. & ff. fa. erciſ. heredes. §. de pluri. ff. de act. emp. & Ven. non eſt nouum, & l. ſeq. Sed videtur, quòd iſte œconomus non fuiſſet audiendus: quia videbatur contrarius in ſua petitione. petebat enĩ illum Petrũ remoueri ab Eccleſia, ab eodem petens penſionem ſibi reſtitui. iſta duo contraria videntur, quòd remoueatur, & penſionem ſoluat. ſi enĩ condemnaretur, aut remoueretur de Eccleſia, qualiter condemnaretur ad penſionem præſtãdam? Sic enĩ cõdemnaretur, qui non eſt Prælatus. vnde ſnĩa illa non præiudicat Eccleſiæ, ſed contraria petens non auditur. ĩ. *de app. ſollicitudinem. quod 25. q. 7. quod autem 74 d. geſta. C. de munc. pat. profeſſio tua. lib. 10. & ĩ. de iud. examinata.* Dico, quòd illa nõ obſtant: licèt etiam petatur remoueri: interim tñ tãquã legitimus adminiſtrator eſt habẽdus. 8. q. 4. *nonne.* & accuſato reo poteſt ſolui, quod debetur ei. *ff. de ſol. reo.* & econuerſo à reo accuſato poteſt peti, quod debet. *ff. eod. ſed nec illud.* & ſi tibi legatus, ſit vſuſfructus, tributa præſtare debes. *ff. de vſufr. relicto & l. ſi pẽdentes. §. vlt. & quia iſte ſic agebat & c. ff. ad Macedo. l. 3. & ĩ. de offic. deleg. coram.* & ſi remoueretur, nihilominus condemnaretur ad ſolutionem penſionis nomine Eccleſiæ: & teneret talis condemnatio: nam ſicut condemnatur ſuo nomine, ita poſſet condemnari nomine Eccleſiæ *arg. 16. q. 4. Volumus. & ĩ. vt lit. pen. quaſi per totum.* ADDITIO. Vel dic, quòd licèt remoueatur, condemnari poteſt ad penſionem ſubtractam. 16. q. 2. *§. hoc ius. & §. qui rem.* Ioan. And.

† *Vide text. in l. 2. & ibi Bart.* C. quæ ſit lon. conſue. in authen. hoc ius por rectum. Cod. de ſacroſan. Ecc. gl. in l. rem nõ nouam. C. de iud.

† *Dictio, electio, deeſt in antiquis codicibus.*

b ¶ *Conſuetudine.*] Quæ prouenit ex iure patronatus quæ dat ius eligendi. ĩ. *de cau. poſ. c. cum Eccleſia. & ĩ. de his quæ fiunt a præla. ſine conſen. Cap. c. eas noſcitur.*
¶ Glo. *ſeq. not. quod in perſonam procuratoris & c. inducit. 4. ra & rationem: alleg. contrarium & ſoluit ſubdens circa princ. tres opi. demum dat tutum conſilium.*

c ¶ *Oeconomi veſtri.*] Concipienda ſunt ergo verba ſententiæ in perſonam procuratoris vel ſyndici, non principalis perſonæ. ĩ *de cenſ. c. olim. & ĩ. de capel. mo. dilectus. C. de ſen. & interlo. l. 1 ff. de neg. ge. liberto §. vlt.* Si etiam dñs deberet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato ſoluendo? *Ar. contra. de proba.* licèt: ſed ibi condemnatur commune Fauentiæ in perſonam procuratoris, quia in eo datur actio iudicati. *ff. de re iud. ſi ſe non obtulerit.* & ideo neceſſario dñs. ſcilicet commune Fauentiæ, condemnatur. Vel dicas quòd in ſpiritualibus cauſis in perſona dñi debeat fieri condemnatio in cauſis matrimonialibus a & criminalibus. ĩ. *de procu. tua fraternitatis. arg. C. de iureiuran. l. vlt.* Sed dñs M. dixit, quòd tunc procurator eſt condemnandus, qñ dñs nũquam cõparuit in iudicio. qa dominus litis factus eſt, alioquin dñs condemnabitur, & non procurator. *C. de ſenten. & interlocu. om. iud. l. 1.* quia tunc non fuit procurator dñs litis, qñ poſt litem cõteſt. datur procurator. & arg. ad hoc *ff. de his qui not. infa. ſurrexit. ĩ de te. §. ſi quis dominus.* Ioã B. & T. dicũt, quod ſiue ab initio, ſiue ex poſt facto procurator interuenit, in perſonã procuratoris formãda eſt ſẽtẽtia. *C. de procu. nihil arbitramur. & ff. de nego. geſt. liberto. §. vltimo & ff. de procurat. qui proprio. in princip. & l. licet in popularibus. in fin.* Vt autem non incidas in aliquod periculum, vel

a *Conſulit Hoſt. in his ſic pronunciare: pronuncio Titium illum maritum Seiæ, & Titium procuratorem eius nomine ad matrimonium, de quo agebatur, condemno, præcipiendo, vt dictus Titius eam denunciet et adhæreat vxori: & eam in lecto quã extra, maritali affectione pertractet. ĩ de* ſpon. ex parte. & ca. veniens. *Ioan. And.*

d ¶ *Super iure.*] Sed nõne petitoriũ & poſſeſſorium deducta ſunt in iudicium? quare ergo non fit cõdemnatio ſuper iure patronatus? ita videtur in verbis illis, vbi dñum fuit: cum hæc capella ad illam nullo iure pertineat, &c. ſimile ĩ *de cau. poſ. cum Eccleſia & c. ſeq. & c. cum dilectus.* Sed hoc hodie ideo eſt: quia populus non fuit in iudicio, & ea quæ ſunt inter presbyterum facta & Cardinalem ſancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios, &c. ĩ *de fi. inſtru. inter dilectos. ff. de re iudi. ſæpe. & ĩ. de re iudic. c. cum ſuper controuerſia. & C. penult.* & eſt notabile, quod hic dicitur: Vt ſi electus impugnetur, quòd ſit electus à nõ dño, ſufficit ei probare, quòd eligens erat in quaſi poſſeſſione eligendi: licèt alter obtineat poſtmodum in petitorio. ĩ. *de iure pat. cõſultationibus. & c. cum propter diſcordiam.* vnde inſtitutus ad repræſentationem populi non perdet eccleſiam: ſed ſi altera Eccleſia euincat poſtea ius patronatus, debet ab ea iterum præſentare: vt per hoc ſit in quaſi poſſeſſione iuris ſui, ſcilicet patronatus. *infra de iure patrona. ſi vero. & c. cum propter diſcordias.*

e ¶ *Tempora.*] Infra de cenſi. c. peruenit. contra. ſed illud in petitorio: hoc in poſſeſſorio.
¶ *il. ſeq. alle. legem in contrarium, quam dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Statum.*] Et de iure, quia conductor lite pendẽte debet ſoluere penſionem. 16. q. 4. *Volumus. & ĩ. vt lit. pend. quaſi per totum. & C. locati. ſi quis conductionis. Arg. contra. C. de agri. & cenſi. lib. 11.* vbi dicitur. quòd lite pendente colonus denegat dño penſionem, niſi diutius eam ſoluiſſet. Sed ibi dñs agebat petitorio & non poſſeſſorio. vel ibi nolebat colonus reſtituere penſionem, quia dicebat, quòd ille non erat dominus, qui ab initio dederat ei rem, & tunc ſequeſtratio fit c, niſi longo tempore ſoluiſſet: vt ibi dicetur, & eſt ſpeciale.

An lite pendente conductor penſionem ſoluere teneatur.

CVm Vinton.] Diuiditur principaliter in tres partes, quia in prima ponit vota eligentium diuiſa, & allegationes vnius partis. In ſecunda, ibi, *Illi vero.* ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi, *Nos igitur.* ponit ſententiam. Abbas Sicul.

CASVS. Vacante d Eccleſia Vintoñ. Archid. cum ſuis ſequacibus elegit Salubrień. Decanũ, illegitimè natum ſciẽter: Prior & complices ſui elegerunt Præcentorem Lincoñ. pro iſtis duabus electionibus partes iuerunt ad curiam. Papa auditis probationibus vtriuſque electionis, inuenit vtranq; electionem contra formam electionis attentatam. Prima electio Archidiaconi de Salubrień. Decano per inordinatam præſumptionem facta fuit de homine ſcilicet illegitimè nato, ſecunda de Præcentore Lincoñ. per violentam impreſſionem. Vnde Papa habito fratrum cõſilio vtranque caſſauit. poſtea vero aliquot diebus elapſis, pars illa quę Præcentorem elegerat, ad dñm Papam accedens quoddam exhibuit inſtrumentum ſignatum cum ſigillo Conuentus, in quo cõtinebatur, quòd Vintoñ Conuẽtus vices ſuam cõmiſerat Priori, & quibuſdam fratribus ſuper electione facienda in præſentia dñi Papæ. vnde petebat Prior & ſui licentiam eligendi. Papa illud inſtrumentum fecit exhiberi alteri parti: quod ab omnibus extitit approbatum. Papa quęſiuit ab illo Priore & ſuis ſociis, vtrũ vellẽt admittere alios ad electionẽ celebrandã, & ipſe reſpõderũt, quòd ſaluis exceptiõib. quas cõtra illos habebãt, admittere volebant: & ſic proteſtatione præmiſſa, omnes ſimul in cõi fuerũt ad tractan-

c *Concor. tex. cum not. in l. 1. C. de prohi. ſequ. & in l. imperatores. §. fin. & ibi. Bart. ff de ap.*

d *Hic caſus Bern. gloſſatoris eſt, & in antiquis codicibus reperitur.*

tractandum de electione: ſed non potuerunt concordare de alia perſona eligenda cōiter:& ſic infecto negotio habuerunt recurſum ad Papam:& illi qui Præcentorē elegerant, dicebāt illos, qui Salubrieñ. Decanum elegerant, iure eligendi ipſo iure priuatos: quia hominē illegitimè natum ſcienter elegerant. vnde ſecundū concilium Lateraň. eligendi poteſtatem perdiderant: & beneficiis Eccleſiaſticis per triennium carere debebant: petentes à Papa, vt ſuper hoc interloqui dignaretur. Alij verò ad hoc reſpōdebāt, ꝙ ille Decanus Salubrieñ. per Apo. ſed. legitimari ꝓmeruit. dñs Papa ſuper hoc cōſiderans, ꝙ Prior & ſui poſt primam electionē ſuā admiſerant alios ad celebrandam ſecundā,& Lateraň.cōcilium vna vice tantùm ponit huiōi præſumptores, interloquēdo pronunciauit illos eſſe admittendos: quia electio quam modò facere volebat, non iam ſecunda erat, ſed potiùs tertia concurrebat Bernardus. Nō t. quòd qui ſciēter indignū eligit, amittit poteſtatem eligendi, & deuoluitur ad illos, qui non peccauerunt. Item per hoc probatur, quòd ille canon, cum in cunctis. eſt canon latæ ſniæ. Item illi, qui amiſerunt poteſtatem eligendi, poſſunt admitti ad electionem ab illis, ad quos eligendi poteſtas fuerat deuoluta.

† *Cōcilium Lateranenſe ſub Innocentio iij.c. 25.*

† *In codice Barbatiana quod isti, qui elegerunt præcentorem poſt primam.*

electione tractauerint [a]: quia tñ nequiuerunt eſſe concordes [b] infecto negotio ad nos habuere recurſum:& hi quidem qui Præcentorem elegerāt, quòd illi qui Decanum elegerant, eligendi erant poteſtate priuati, pro illa maximè cauſa, quòd hominē non legitimè natum ſcienter [c] eligere præſumpſerunt: vnde ſecundùm Lateraň. † concilium, & eligendi hac vice perdiderant poteſtatem, & per trienniū Eccleſiaſticis beneficiis carere debebant. ¶ Illi verò taliter reſpondebant, quòd licèt is, quem elegerant fuiſſet minùs legitimè natus, per gratiam tñ Apoſtolicæ ſedis legitimari promeruit [d]: & hoc aſſerebant ſe legitimè probaturos. ¶ Nos igitur attendentes, quòd † iſti [c] poſt primam electionem, admiſerant [f] illos [g] ad [i] celebrādā ſecundā: & quòd decretū memorati concilij decreuit, huiuſmodi præſumptores vna vice dūtaxat eligendi poteſtate priuatos, † quoniam electio, quam coram nobis celebrare [h] volebant, non iam ſecunda ſed tertia concurrebat [i] ad eligendum illos cenſuimus admittendos [k].

¶ Idem Abbati Ciſtercieñ. R. & P. monachis Frontis Frigidi.

¶ Eligens ſciēter indignum in Epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus à beneficiis Eccleſiæ per triennium, nec poteſt interim ad dignitatem illis eligi vel aſſumi.

CAP. XXVI.

PEr † inquiſitionem, quam de mandato noſtro feciſtis

a ¶ *Tractauerint.*] Poſt illas duas caſſatas.

b ¶ *Concordes.*] De perſona aſſumenda, concordes tamen erant de electione facienda: vt poſtea ſequitur.

c ¶ *Scienter.*] Quoniam ſi ignoranter, tunc non ſunt priuati: vt ſ. eo. innotuit.

d ¶ *Promeruit.*] Hæc fuiſſet bona allegatio, ſi eā ꝓbaſſent, ſi ſup Epatu fuerat ſpāliter diſpēſatū. ĵ. *de conceſ. preben. cum dilectus.*

e ¶ *Iſti.*] Scilicet Prior & complices eius, qui non peccauerunt eligendo Præcentorem.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

f ¶ *Admiſerant.*] Not. quòd ſemel approbatū eſt, reprobare nō pōt. *ff. de neg. geſt. l. Pōponius. ff. de adul. l. ſi vxor. & 8. q. 2. dilectiſſimi. ſ. eo. cū inter Canonicos. & 32. q. 5. horrēdus.* & ſic illos admittendo ſibi præiudicauerunt, & ius ſuū amiſerunt, quo poterant illos repellere ea vice, & ſic proteſtatio ſua nō profuit cōtrariū faciēdo. ſic. ſ. *de conſtitu. cū M. Ferrarieñ.* Præterea quare eos admiſerūt, cū eſſēt ſuſpēſi ipſo facto auctoritate cōcilij Lateraneñ. ſ. *eo. tit. c. cū in cūctis cum ſi elegiſſēt, eorum electio debuit caſſari. ſ. de cōſuet. cum dilectus. & ĵ. de ele. excō. mini. poſtulaſti.* Dicas ꝙ illi qui eligūt indignū, priuati ſunt quātū ad alios, qui non peccauerunt: ſed quantum ad ſe non eſt poteſtas eligendi ligata, quin bene poſſint eligere, ſi ab aliis admittantur. ſicut poteſtas celebrandi in Clerico peregrino nō eſt ligata quantum ad ſe: ſed quantum ad alios, quia celebraret, ſi permitteretur. ĵ. *de cleric. peregri. tua.* ſic in monacho q publicè celebrare non poteſt, tamē non eſt ſuſpenſus: quia ſi inuitaretur à populo, & permitteretur ab Epo, poſſet celebrare. 16. q. 1. c. *adiicimus. §. ecce in hoc.* Et licèt iſti ſint ſuſpenſi à beneficio, non impediuntur eligere: quia talis ſuſpenſio nō repellit eos ab electione: nec etiam à diuinis officiis. vñ omnia negotia tā ſpiritualia, q̃ tēporalia pōt exercere, & tēpore talis ſuſpenſionis deberent etiam officiare: quia in pœnā talis ſuſpenſio introducta eſt, tamen modicam ſuſtentationem debent tunc habere, ne ex toto egeant. ADDITIO Sed ſi tales ſuſpenſi à beneficio haberent patrimonium, vel aliud vnde viuere poſſent, tunc ex beneficio nihil habere deberent. Ioan. And.

Suſpenſio à beneficio quem eſſe ctum habet.

g ¶ *Illos.*] Scilicet qui elegerant Decanum non legitimè natum.

h ¶ *Celebrare.*] Cum haberent mandatum à Capitulo: vt dixi in caſu ſecundùm quod patet in integra, aliàs non poſſent eligere. ſ. *eod. tit. c. innotuit.*

¶ *Gloſ. ſeq. quarit, & dupliciter ſoluit, contra primam ſolutionē, quam approbat, & obiicit & reſpondet.*

i ¶ *Tertia cōcurrebat.*] Sed quo reſpectu dicitur tertia? Poteſt dici, ꝙ prima electio fuit illa Decani nō legitimè nati: ſecūda fuit Præcētoris, q nō impediebatur ꝑ primā, cū illi qui elegerāt Decanū, eſſent eligēdi poteſtate priuati: ita ꝙ nō poterant obiicere aliquid cōtra ſecūdā, in quo tñ puniūtur, quia in prima, q̃ faciēda occurrit poſt illā, in qua deliquūt, priuati ſūt tñ poteſtate eligēdi, & non in tertia: ſed ſecunda fuit hic caſſata, & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes, vnde modo tertia concurrebat faciēda à qua illi nō repellebantur: immò admittebātur auctoritate prędicti canonis, & iſte videtur bonus intellectus. Et ſic ex duabus cauſis iſti, qui primò peccauerūt, debebāt admitti ex eo, quòd iſta tertia cōcurrebat, vt dictū eſt, & ex eo quòd alij admiſerāt illos ad tractādū de electione: ex eo enim ſolo admitterētur ad ſecūdā, in qua nō deberēt admitti: quia poſtquam res iam non eſt integra, non pōt illos repellere. ĵ. *eod.* in cauſis, & res de facili ad ſuā naturā reuertit. *ff. de pac. l. ſi vnus. §. quod ſi non vt totum. & ff. de iuſtitia & iure l. pen.* & etiamſi non admiſiſſent illos, debebant nihilominus admitti: & ſic vtroque caſu debēt admitti. Et hoc ſatis colligitur ex litteris: ſed obuiat huic intellectui littera iſta. [Iſti poſt primam admiſerāt illos ad celebrādū ſedam,] Sed hoc exponit in fi. alij volunt dicere Prima dicitur electio Præcētoris, quæ fuit caſſata: Secunda electio appellatur tractatus in quo fuerunt admiſſi, & pro vna electione reputatur, quia ſi non admiſiſſent illos, poterant ſoli ꝓcedere ad electionem: & pro iſtis facit optimè, quod dr̄ in littera. [iſti poſt primam admiſerat illos ad celebrandum ſecundam, & econtra] & ita intellexit T. & bene concordant litteræ, & dicebat T. quòd electio Decani & electio Præcentoris reputabantur ꝓ vna electione: q tamen ſimul factę fuerūt, vt dicebat: ſed hoc eſt falſum: immò in diuerſis tēporibus factę fuerūt: vt patet in integra. [a] ſecūdū ꝙ dicitur in caſu: & electio Decani appellatur prima, & electio Præcētoris fuit ſecūda, & hæc quæ modo imminet faciēda, dicitur tertia reſpectu illorū: & quòd dicit [iſti poſt primā] id eſt, poſt ſecūdā, q dicitur prima reſpectu iſtius quæ imminet faciēda, & quia illa nulla fuit. & quod nullū eſt, nec primū nec ſecūdū dici pōt: etiā verū eſt, quòd poſt primā de Decano, quę in veritate fuit admiſerūt illos, ſed nō ad ſecūdā factā de Præcentore. & quod dicit [ad celebrandam ſecūdā] ſcilicet reſpectu ſuæ, quæ caſſata fuit: & quod dicit [tertia concurrebat [eſt verè tertia reſpectu duarum, quæ caſſatæ fuerunt: & ſic prior intellectus potior videtur.

† *Vide.* l. 2. cum no. per Bar ff. de excuſ. mu. & in l. 2. & ſeru. ff de op. legat. *Cyn. & Pe. in 7.* q. C. de contra emp.

a *Hoc non patet in antiqua compilatione, nā ibi etiam eſt truncatus textus, poteſt tamen patere in integra, quam vidit Bernardus.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium de decre. cum ſuper, & ſoluit.*

k ¶ *Admittendos.*] Arg. contra ĵ. *de offi. deleg. c. cū ſuper. Abbatia.* vbi iudex, qui priuatus erat iuriſdictione, non potuit poſtea aſſociari ad iudicandum. Alia rō eſt in iudicibus, vbi enim non pōt vnus procedere cū alio, qui iuriſdictionē nō hēt, nec pōt is. qui habet iuriſdictionē, ei dare iuriſdictionē, vel eum ſibi aſſociare [b]; quia iam ex toto deſiit eſſe iudex: & ſi hoc faceret, à non ſuo iudice diceretur factum: & ideo quicquid ſimul faciunt, non tenet: conſidtendo per conſequens ſe non poſſe procedere ſolū: & ita ille qui habebat iuriſdictionē, perdit illa, vt dicit illa decre. cum ſuper. In eligentib. ſecus eſt: quia licèt illi, qui poſſunt eligere admittant illos, qui priuati [c] erant per culpam ſuam, non perdunt ipſi ius eligendi: quia poſſunt renunciare iuri ſuo: nec illi ſunt priuati perpetuò, ſed vna vice tm̃. vndè poſſunt parcere illis, ſi volunt, ſed in iudicibus non eſt ita. Bernardus.

b *Concor. no. in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. & in c. quòd ſedem. in glo. de offi. ord.*

c *Et ſic erāt clerici ad hac vocem ſolentes, ſedam ſi admitterent lascos: vt ius habentes infrà c. ſecundum Inn. & Gem po. io. And.*

PEr inquiſitionem.] Primò ponit confeſſionem Præpoſiti, ex qua infert, Secundò ipſius indignam promotionem: ibi, *Cum habentes, igitur.* Tertiò mandat ipſum amoueri: ibi. *Quocirca.* Abb. Sicul. CASVS, Cum Eccleſia Tholoſana infamata fuiſſet ſuper quibuſdam exceſſib. mādauit Papa quibuſdam, vt inquirerēt ſuper hoc veritatē tā in capite quā in mēbris. Inquiſitores ad Tholoſañ. Eccleſiam accedentes acceperunt iuramēta Canonicorum, & in illa inquiſitione quidam Maſcaroñ. cācellarius iuratus aſſeruit ſe ſciuiſſe pro certo Ro. olim Tholoſañ. Epiſcopum & amicos ipſius, antequam ipſe Robertus eligeretur, habuiſſe colloquium cum quibuſdam Canonicis nominatim expreſſis, ac eos precibus ſollicitaſſe, vt ipſum R. in Epiſcopum eligerent, & vidit, & audiuit, qñ Eps ipſe confeſſus fuit in præſentia quorūdā Canonicorum præſtitiſſe iuramentū quibuſdā Canonicis, qui ſuæ primæ electioni fuerāt aduerſati, credēs pro certo, quòd iuramētū illud præſtitum fuit, vel eligeretur ex pacto. Itē dixit idē Maſcaron. quòd ipſemet poſt electionem R. caſſatam domum Epālem nomine ipſius R. detinebat, & recipiebat redditus Epiſcopales, quos expendebat in negotiis ipſius R. Iudices dubitauerunt, qualiter dictus Maſcaron. puniri deberet. Papa ſuper hoc conſultus rādet: Cum ergo dictus Maſcaron. dictum R. ſimoniacum ſcienter elegerit in Epm

Epiſcopum, ſicut ipſe ſuo iuramento aſſeruit, & ſic beneficiis Eccleſiaſticis ſe reddidit indignum, in Præpoſitum Tholoſañ. poſteà eligi non potuit. Vnde mandat Papa inquiſitoribus ipſis, vt ipſum ab officio præpoſituræ amouentes, virum idoneum faciant aſſumi ad i ſam. Not. qui ſcienter indignum eligit, indignus efficitur beneficiis Eccleſiaſticis, ita quòd interim de iure non poteſt eligi.

ſuper ſtatu Epiſcopatus [a] & Epiſcopi Tholoſani, perſpicaciter intellex imus, quod Maſcaró cancellarius iuratus aſſeruit ſciuiſſe pro certo R. olim Tholoſanum Epiſcopũ, & amicos [b] ipſius, ante ſuam electionem habuiſſe colloquium [c] cum quibuſdã Canonicis nominatim expreſſis, eóſque ſolicitaſſe [d] precibus, vt ipſum eligerent Epiſcopum: ſe q; vidiſſe pariter & audiuiſſe, quando prædictus Epiſcopus recognouit [e] in quorundam Canonicorũ præſentia, ſe Canonicis illis, qui aduerſati fuerant ſuæ primæ electioni, iuraſſe, credens, pro certo, quòd iuramẽtum illud illicitum fuit, & præſtitũ, vt idẽ R. eligeretur ex pacto: quod ipſemet † poſt electionẽ ipſius eius nomine detinebat [f], recipiens quoſdam redditus & prouentus, quos de ipſius conſcientia & conſenſu, in eiuſdem negotiis expendebat. ¶ Cum igitur talem [g] ſcienter [h] in Epiſcopum eligendo (ſicut ipſe ſuo iuramento firmauit) Eccleſiaſticis beneficiis reddiderit ſe indignum [i], graue gerimus & moleſtũ, quòd Tholoſañ. Præpoſito in Epiſcopo Conuennarum electo, idem Maſcaron in Præpoſitum dicitur ſubſtitutus. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præpoſituræ penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium aſſumi.

a ¶ *Epiſcopatus.*] Cùm agitur de ſtatu Eccleſiæ, recipiuntur teſtes tam contra Prælatum quàm contra omnes de Eccleſia. *infrà de accu. qualiter* & quando etiã lite non conteſtata, ſi per cõtumaciam ſe abſentant. *infra vt lite non conteſtata. c. quoniam frequenter. §. ſunt & alij.* Sed conſpiratores contra illum, contra quem conſpirauerunt, admittendi non ſunt. ſed ſuper ſtatu Eccleſiæ admittuntur. *j. de re iudi.* cum Ioan. And.

b ¶ *Amicos.*] Secus ſi inimici fuiſſent. *j. de ſimo. ſicut.*

c ¶ *Colloquium.*] Hoc ſufficeret ad ipſius remotionem. 40. *multi.* ... deſiderandus Epiſcopatus eſt auferendus. 8. *q. 1. in ſcripturis.*

† *Scilicet Maſcaron, de quo paulò antè facta eſt mentio.*

d ¶ *Solicitaſſe.*] Et hoc idem nocere debuit. 1. *q. 6. ſicut ii qui. & C. de epiſc. & cle. ſi quenquam.* & hoc ipſo ſuſpectus eſt, quòd ſe ingerit *ff. de procu. qua omnia.* Et preces huiuſmodi importunæ inducere videntur ſimoniam. 1 *q. 1. ſunt nonnulli. & c. ordinationes.*

e ¶ *Recognouit.*] Talis recognitio ſiue confeſſio, licet fieret extra ius præiudicat confitenti, maximè ſi publicè fiat. *arg. de exceſ. Prælat. quam ſit graue.* & arg. 22. *q. 5. quod videtur.* & recognitio debiti præſcriptionem interrumpit: *C. de præſcript. 30. an. cum notiſſimi. §. ſed & ſi quis debitori.* & in alio caſu. 3. *q. 6. c. teſtes. §. ſed ſi debitum ſcriptum ſit.*

† *Aliàs ita: G. & G. B. & S. Canon. &c.*

¶ Idem Priori ſancti Erigidiani G. & G. † Canonicis Lucanentibus.

¶ *Si non profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ regularis, caſſatur electio conſuetudine in contrarium non obſtante.*

f ¶ *Detinebat.*] Et malè. dilapidabat enim. Arg. quòd ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit. 46. *d. ſicut non ſuo.*

g ¶ *Talem.*] ſimoniacum [a] & ambitioſum. vt patet ex ipſa litera.

a *Quia ante electionem iurauit. 8. q. 3. c. 1. quia quoſdam canonicos precibus ſuis ciтauit: & quia pactum fecit, ſecundum Goffre. Io. An.*

h ¶ *Scienter.*] Quia audiuit ab ipſo, & ſciuit de ſolutione: vt dictum eſt.

Additio. Et illud dicimus ſcire, quod ab aliis audiuimus; vt dicitur. 22. *q. 5.* hoc videtur: vt dictum eſt.

¶ *Glo. ſeq. recitet ſuper quæſtionem, an accuſatus priuetur præteritis, ponit opi. Inn. & decre. quam allegat. reſpondet. Secundo fortificat textũ. Tertio obijcit & ſoluit. Quarto notat, dans duo ſimilia.*

i ¶ *Se indignum.*] Ad minus per triennium. *ſ. eo. cùm in cunctis. ſ. c. prox.* Immò perpetuo præteritis beneficiis priuari debet: vt dixit Inno. niſi criminaliter contra eum ageretur: & inducit ad hoc *j. de confeſ. cum ſuper.* Sed ille plus peccauit, quàm iſte, vnde non probatur, cùm dicit de iſto, & ideo propter huiuſmodi ſuſpenſionem promoueri non debuit ad honores. *ſ. de conſuet. cum dilectus. & j. de æta. & qualita. cum bona.* quia vilibus perſonis nõ ſunt concedendi honores. *j. de exceſ. præla. inter dilectos. & C. de digni. neq; famoſis. lib. 12. & C. de infami. l. vna. lib. 10. & 81. d. tantis Daniel. j. de accuſ. omnipotens. infra de teſti. teſtimonium. C. de procur. l. eũ. ff. de minor. & bon. rem. §. eũ cõtra quẽ.* Ex iſto Maſcaron, tãquam indignus debet remoueri: quia fuit cõſcius ſimoniæ, & ſimoniacũ ſcienter elegit: & ideò beneficiis Eccleſiaſticis ſe reddidit indignum: vt hic dicit. [b] Sed quare punitus fuit iſte Maſcarõ? Nam teſtis fuit, & ideo cõtrà. *j. de ord. cog. cum dilectus in fi. & j. de excep. denique ff. qui po. in pignore ha. claudim. & j. de fide inſtr. inter dilectos. j. de re iudicata. cùm ſuper cõtrouerſia. & C. res inter alios acta.* per totum. Sol: res iſta non fuit acta inter alios immò inquiſitio facta fuit tam in capite, quàm in mẽbris, vt dixi, & contrà eum & alios. vnde ſi confeſſus fuit contra ſe in iure, ei præiudicare debuit. & confeſſus in iure pro iudicato habetur. *j. de confeſſis. c. cũ ſuper.* Si aliquis inducatur teſtis in cauſa alterius, & in modum exceptionis probetur crimen, teſtis non punitur. niſi quia à teſtimonio repellitur, nec infamiam incurrit. & ſic loquuntur contraria proximè ſignata. Et notã, per hanc decre. quod ſuſpenſus à beneficio eligi non poteſt ad beneficium vel dignitatem, dum manet in ſuſpenſione, ſicut nec ſuſpenſus ab officio: vt *ſ. de conſue. c. cum dilectus.* & qui nõ ſeruauit interdictum. *ſ. de poſtula. c. ad hæc. & j. de exceſſibus Prælato c. vlt.*

b *Concor. gloſ. magna. de renunc. poſt tranſlationem. & in c. de regulari, in gl. 1. de ſimon.*

† *Cap. 12. c. tit in 3. compilatione.*

† *Vide tex. in l. ex facto. §. iterum. cum no. ff. de her. inſt. & in l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua. quo. & æſti.*

† *Dubitaſtis*

Deut. 22.

CAP. XXVI.

CVm † cauſam, quæ inter Bonum Presbyterum, & Brunum Canonicũ S. Petri Lucanẽ. vertitur ſuper eo, quòd dictus Presbyter Bonus à maiori parte Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ (prædicto B. & quodam alio cõtradicentibus) in Priorem (ſicut dicitur) eſt electus, olim vobis duximus committendam: & infrà. Quamuis autem multi Priores continuè † vnus poſt alium, in ipſa Eccleſia per [k] multa & longa tempora fuerunt non profeſſi: quia tamen præfatus Presbyter B. non eſt profeſſus obſeruantiam regularem, dubitatis † [l] (meritò) ne bis procedere inconſultis. ¶ Quia igitur nõ debemus attendere ſolũmodo quid factum ſit, ſed potius quid ſit faciendum: Conſultationi veſtræ taliter reſpõdemus quòd cũ ſecundũ legẽ diuinã, non ſit arandum in boue & aſino [m]: nec quiſquam debeat veſtem induere de lana linóque contextam: irritetis [n] electionem prædictam, & compellatis præfatum Presbyterũ, alióſque Clericos non profeſſos, vt vel beati Auguſtini regulã in eadem Eccleſia conſtitutam profiteantur, & ſeruent, aut ipſam Eccleſiam omnino dimittant.

¶ Idem I. titu. ſancti Stephani in Celio monte presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato.

¶ *Nominatio vel appellatio eius, cuius non intereſt, electionem non impedit: ſed ſi vocandus contemnitur, eo proſequente cõœptum, caſſatur electio etiam confirmata: & poteſt proſequi niſi, conſenſerit electioni. quia etiam ex poſt facto. hoc dicit vſque ad §. ſuper eo.*

CVm cauſam.] Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia igitur.*

Casvs. Quidam prioratus in Eccleſia S. Petri Lucanen. vacante, maior pars Canonicorũ in Priorẽ elegit pſbyterũ Bonũ. quidã alij contra dicebãt dicentes, quòd talis electio nõ valebat, eò quòd dictus pſbyter Bonus nõ erat pfeſſus ordinẽ regularẽ, cã fuit cõmiſſa iudicib. corã quibus allegabat. quòd cũ dictus pſbyter Bonus nõ fuiſſet pfeſſus ordinẽ regularẽ, eligi nõ potuit in Priorẽ. In cõtrariũ pponebatur, quòd multi Priores, cõtinuè vnus poſt aliũ fuerãt in Eccleſia ipſa p multa & lõga tpa, qui nõ fuerãt pfeſſi. Dubitauerũt iudices an talis cõſuetudo excuſaret quominus talis electio valeret. cõſultus Papa rñdet, quòd nõ debemus ſolũmodo attẽdere, qđ ſit factũ, ſed quod ſit faciẽdũ, & ſecũdũ legẽ diuinã nõ eſt arãdũ in boue, & aſino, nec aliqs debet induere veſtẽ de lana & lino cõtextã. Vñ mãdat Papa, vt ipſã electionẽ debeãt irritare, & pdictũ pſbyterũ & alios cõpellãt, vt B. Bñdicti regulã in eadẽ Eccl'ia cõſtitutã profiteãtur & ſeruẽt, aut Eccleſiã ipſã omnino dimittãt. Not. quòd nõ debet cõſiderari, quod factũ ſit, ſed quod faciẽdũ quia in hoc cõſuetudo nõ excuſat. Itẽ oẽs qui in vno eodẽq. officio deſeruiũt, eiuſdẽ profeſſionis debent eſſe.

k ¶ *Per multa & lõga tẽpora.*] Cõſuetudo in hoc nõ iuuat. *ſ. de cõſue. ad nrã. & c. cũ inter vos.* qa nõ qđ ſit factũ, ſed faciẽdũ cõſiderãdũ eſt. *de off. pſi. ſed licet. & ff. de in. & in. l. ſi.* [c] *& 93. d. legi.* [b]. & negligẽtia Epi hoc accidit. *j. de teſ. qa ingredientib.* & diſpar pfeſſio in Eccleſia eſſe nõ dẽt 16 *q. 1. pſbyteros. & q. 7. in noua.*

c *Prætor ius dicit, etiam cum iniquè decernit. relatione facta non ad id, quod prætor fecit ſe, de ad id quale eum facere oportebat. Io. And.*

l ¶ *Dubitatis.*] Simile *ſ. de reſcrip. c. cum contingat.*

m ¶ *Aſino*] Id eſt, homines diuerſæ profeſſionis in vno officio non ſociãbis. ſic exponitur 16. *q. 7. in noua actione.*

Additio. Vñ verſus: *Nemo boues aſinis curuo cõiũgat aratro. Nec geſtet veſtem lino lana quoque textam.*

n ¶ *Irritetis.*] Et meritò: quia cõtra ius cõmune facta eſt. 18. *q. 2.* Abbatem.

Abbatem. & §. qui ſit. & contra iſtud ius commune nõ præſcribitur vllo tempore, vt hic dicit. a quanuis per multa & longa tempora &c. & ſimilem caſum h bes. ī. eod. tit. c. cum in magiſtrum.

a *Concor. text. cũ gl.* in ver. ceſſabit. in l. auxilium. ff. de minori.

QVod ſicut.] Diuiditur hæc decret. principaliter in tres partes. Secunda ibi *in §. Super eo.* Tertia ibi in ver. *Quod autem.* Hæc prima pars primò ponit tria, quæ obiiciebantur contra formam electionis, & pertinet ad primã partem rubricæ. Potes colligere modum ponẽdi caſum literalem. Nam facta electione de quodã promouẽdo in Epm in Eccleſia Armachana, ſecuta illius confirmatione & conſecratione inſtabant aliqui, vt iſte Archieps deberet deiici. ad cuius deiectionem allegabant tria contra perſonam. Papa auditis allegationibus vtriuſque partis decreuit & mandauit, vt in littera continetur. Abb. Sicul.

† Cap. 13. eo. tit. in 3. compilatio.

CASVS. Vacante Eccleſia Armachana. quidam Abbas electus fuit in Archiepm Eccleſiæ Armachanæ. & poſtmodũ confirmatus & conſecratus. Quidam Eps, & Abbas quidã opponebant ſe huic electioni.

CAP. XXVIII.

QVòd † ſicut ex litteris tuis: & infrà. ¶ Verum cum ex prima electione, quæ facta eſt de tribus, dicẽda videtur potius nominatio, nihil iuris [a] acquiſitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præſertim in Eccleſia Armachana: cùm iuxta cõſtitutiones [b] canonicas, ſi fieri poteſt, in Cathedrali Eccleſia electio debeat celebrari. Nec appellatio interpoſita electionem illam potuit impedire [c], cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium Regiæ dignitatis: quia non ſimplex nominatio: ſed ſolennis electio debet Principi præſentari, vt poſtulationi præſtet aſſenſum: etſi ſecus alioquin per vſurpationem aliqui faciant abuſiuè, Si aut Miriden. † Eps & Abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, non contempti fuerunt, ſed ad electionem vocati (ſi tñ ſine periculo [d] potuerunt conuocari) ſiue nequiuerint, ſiue noluerint [f] ad electionem celebrandam accedere, ipſorum abſentia non potuit electionem impedire: & infrà. Quòd ſi eos vocatos [g] non fuiſſe conſtiterit, ſed contemptos: infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, niſi poſtea propter bonum pacis curauerint conſentire [h].

† *Atmidinenſis.* † *Mandinẽ.* † *Vinsun.*

¶ *Epiſcopus dum celebratur miſſa conſecrationis ſuæ, vel Archiepiſcopus ante receptum pallium ordines conferre non debet hoc dicit vſque ad verſic. Quod autem.*

¶ Super eo autem, quòd in die conſecrationis ſuæ, antequam Miſſarum ſolemnia finirentur

Leg. Apoſt. ſedis, corã quo pdicti ſe opponebãt, inquiſiuit de mõ electionis, & de pſona electi, quia multa pponebantur tam cõtra perſonã electi, quàm cõtra formam electionis & inquiſitione facta inuenit plura tñ cõtra pſonam electiq; cõtra formã electiõis. Dubitauit Cardinalis, quod ſibi eſſet faciendum, conſuluit Papam: & ipſe reſpondit ad illa, quæ contra electionẽ proponebantur. Primò quidem electio dicebatur facta de tribus, ſed illa videtur potius nominatio, quam electio; vnde nil iuris acquiſitum fuit nominatis, & ideò licitè potuit procedi ad electionem celebrãda in Eccleſia Armachana. Secundùm fuit, appellatio à Rege interpoſita & Papa dicit, quòd appellatio illa electionẽ nõ potuit impedire: quia nihil attentatum fuit in præiudicium Regis: quia nõ nominatio, ſed electio ſolemnis debet Principi præſentari, vt ſuũ præſtet aſſenſum tãquã patronus, licèt aliquando per vſurpationẽ in cõtrariũ fiat. Tertiũ fuit, quia dicti Eps & Abbas cõtẽpti fuerũt, vt dicebant. Dicit Papa, ſi electioni intereſſe debuerunt, & ipſi nõ cõtempti, ſed vocati fuerunt, dũmodo ſine periculo potuerint vocari, ſiue nequiuerunt ſiue noluerũt ad electionẽ venire celebrãdam, ipſorũ abſentia electionẽ nõ potuit impedire. Si verò nõ fuerint vocati, ſed cõtempti, caſſari debet electio, niſi poſtea pro bono pacis voluerunt cõſentire. Super eo verò, quòd in die cõſecrationis ſuæ, antequã miſſa finiretur, acolytũ ordinauit: pro tanto exceſſu caſtigetur: quia ſolus Romanus Põtifex, qui cõſecrat ante hymnum angelicũ, & poſtmodũ miſſam incipit & perficit cõſecratus, in die ſuæ cõſecrationis põt ordines celebrare. Alij verò qui inter epiſtolã & Euãgeliũ cõſecrãtur quia ipſi cõſecrati cõcelebrãt principaliter celebrãti, nõ debẽt tũc ordines celebrare, ne diuidatur myſterium vnitatis. Præterea non liceat Archiepo ſine pallio cõuocare cõcilium, conficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos, & Epiſcopos conſecrare: & ideo multum præſumit, qui antequã impetret palliũ, prædicta facere præſumit: cũ nõ tãquam Eps, ſed tãquam Archieps ea facere videatur. Super eo verò, quòd tabulam argẽteã alienauit, dummodo Eccleſiã reddat indemnẽ, æquanimiter poterit præteriri, cùm hoc proceſſerit de Cleri & populi voluntate. Not. quòd per nominationem nullum ius acquiritur nominato. Item appellatio per laicum patronum interpoſita, ne fiat electio in Eccleſia collegiata, non valet. Item ſi quis contemptus ſit in electione, niſi conſentire voluerit, caſſari debet electio. Alia verò, quæ contra perſonam proponebant, diſpenſatiuè intelliguntur.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit duplicem nominationem.*

a ¶ *Iuris.*] Ex tali ſimplici nominatione nullum ius acquiritur nominato: vt 2. q. 6. c. ei qui. *Verſ. nominationes.* ſed ex illa nominatione, quæ fit in ſcrutinio, ipſo publicato, ius acquiritur nominato in ſcrutinio. ī. *eo. publicato.*

b ¶ *Conſtitutiones.*] 23. d. *in nomine dñi.* & ī. *de appella. quã ſrõte* & etiam cauſæ ſpirituales in Eccleſia ſunt tractãdæ. 2. q. 2. *præceptum.* & 23. q. 8. *conuenior. Verſi. ſed etiam in conſiſtorio*

c ¶ *Impedire.*] Et meritò quia laici nõ debẽt intereſſe electioni. ſ. *eo. cũ terra.* immo ius eligendi non cadit in laicũ in collegiata Eccleſia, etiamſi eſſet patronus. ī. *eod. ſacroſancta non obſtante aliqua conſuetudine.* ī. *eo. c. Maſſana.* ſed electio facta præſentari debet patrono, vt ſuum præſtet aſſenſum. ſ. *eo. cum terra.* & *c. cũ inter vniuerſas,* & ī. *eo. tit. c. ſacroſancta.*

d ¶ *Sine periculo.*] Et ſic patet, quòd ſi periculum eſt etiam in vocandò ſiue in mora, [b] alij ad electionem procedere dñt eis non vocatis. ſ. *eod. c. cùm inter vniuerſas:* arg. ī. *de ſen. ten. excom. ſacro.*

b *Adde tex. cũ glo.* in l. item quæritur. §. ſi gemma. in verſ. periculum ff. loca. & in l. opus, in glo. 2. eo. tit.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium.*

e ¶ *Nequiuerunt*] Arg. contra. ſ. *eo. bona. Ver. ſi conſtaret de vi.* &c.

f ¶ *Noluerint.*] Si noluerint, alienos ſe feciſſe videntur. ſ. *eod. c. cum nobis olim.* & ī. *eo. Eccleſia veſtra.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Vocatos.*] Præſumitur quis nõ vocatus, niſi hoc probetur: vt hic patet. & 4. q. 5. *quiſquis.* 82. d. *propoſuiſti. Arg. contra.* 1. §. *eo. bona. Ver. ſi. quia nuncio creditur, an aliquis ſit vocatus.* ff *de reb. eo. qui ſub tu. vel cur. magis.* §. *illud.* ī. *de appel. cum parati.* Dico, quòd ſi quis negat ſe fuiſſe vocatum. aduerſario incumbit probatio, vt hic innuitur. & ī. *de proba. quoniã contra.* de hoc dictum eſt. ſ. *eod. bona.*

ADDITIO. Dicit Goffredus. Puto nuncio & actis iudicum ſtandum, niſi validæ probationes offerentur ex aduerſo, alle ī. *de re. ſub. cum à nobis.* Quid de nuncio dixerim hic Io. & Vinc. ſcripſi in Spe. de cita. §. *ſequitur ſuper. Verſi. ſed nunquid.* Ioan. And.

¶ *Ex hac diſſoluta glo. ſeq. format tres oppoſitiones, & duas quæſtiones. Opponitur, quod cotẽptus ratificare nõ poteſt, quia quod nõ valet, &c. Secundo quod nõ poteſt, quia ſuo nomine nõ eſt geſtum, quod in ſpiritualibus, &c. ponit op. Io. quã reprobat. Tertio quod cogitur habere ratum, cùm ſit vtiliter geſtum ſoluit quòd remittere non tenetur, &c. Quartò quæritur, an inſtante contempto eligens reſilire poſſit, allegas & pro contra. Quintò an contẽpto mortuo requiratur conſenſus ſubſtituendorum. ponit ſolutionem Vincen.*

h ¶ *Conſentire.*] Sic patet, quòd electio, quæ nõ valet, per ratihabitionem poteſt confirmari. 16. q. 1. qm̃ *quicquid.* & ī. *de his quæ fi. à præla. ſine conſen. c. cum nos.* & cum in Apoſtolica. ī. *de dona. c. paſtoralis.* & ī. *de iure patro. cura.* & ī. *de tranſa. contingit.* Sed cõtra, ī. *c. auditis.* & ī. *de iure. pa. illud.* & 16. q. 3. *c. placuit.* §. *poteſt. Verſi. q ab initio* ff. *de re iud. qđ ab initio.* Sed nõne abſẽtes cogi dñt ratam habere electionem, cũ in hoc negotium Eccleſiæ vtiliter geſtum ſit. ff. *de neg. geſt. l. Pomponius.* cum abſentes id facere tenerentur. ff. *de ri. nupt. l. ſi filius:* ſed dicit, quòd iniuria facta eſt abſentibus, & illam non tenẽtur remittere ſine ſatisfactione, 23. q. 4. ſi illic 90. d. *ſi quis contriſtatus.* Item ſi cogerentur conſentire præſentibus, iam non haberent liberum arbitrium, & ſic inuitis daretur Eps: quod eſſe non debet. 61. d. *nullus.* Item patet hic. quòd circa ſpũalia poſſum habere ratum, quòd meo nomine non eſt geſtum. 9. q. 3. *Lugdun.* & ī. *de iure patro. cura.* & 2. q. 1. *in primis.* & 3. q. 9. 6 *hoc quippe.* Sed nunquid in hoc caſu poſſent primi electores reſilire, cum abſentes nolunt conſentire? Quod videtur, cum diffidant de iure ſuo. ſ. *de poſtu. bona.* 63. d. *quanto.* Sed contra videtur. ſ. *eo. cùm inter Canonicos in fin.* & 8. q. 2. *dilectiſſimi.* ff. *de ſeruit. ruſti prædi per fundum.* ff. *de opti. leg. ſi tibi.* §. *vnius.* ff. *de nego geſt. ſi. ego.* Item poteſt dici vt Ioan. dicit, quòd ſi præſentes eligunt, & ſpem ſuæ electionis ponunt in abſentibus ſperantes ipſos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem poteſt confirmari factum præſentium: ſed ſi ſtatim præſentes per ſuam electionem intendant ius dare electo: tũc nõ poteſt ratificari ipſorum electio: vt 6. q. 2. *Lugdun.* ff. *de ſol. ſi quis ſuper offerendis, quod non credo.* immò qualitercunque eligant, poſſent abſentes ratam habere electionem, dum tñ non ſit nulla ipſo iure. ī. *c. proxi.* Item pone, quòd illi qui contempti ſunt mortui ſint, nunquid ſubditorum conſenſus exigitur? Vinc dicit [c] quòd non niſi eſſent Prælati, qui aliis ſuccedunt in onere ac honore. ī. *de ad off. deleg. qm̃ Abbas.* & ī. *de offi. or. paſtoralis.* in canonico ſecus. *arg.* ī. *de teſti. requiſitis in fi.* §. 1.

Electio inualida an poſſit per ratihabitionem confirmari.

c *Idem Phi. Gof. Innoc. Hoſt. Comp.* & *Ab. Item ſecundum Inno.* & *Hoſt.* & *Compoſt ſi lite pendente contemptus moritur contempus, vel transfertur aliam Eccleſiam, perit actio.* C. ſi reus, vel ac. mor. fu. l. ff. *Io. And.*

¶ SVPER. eo.] Iſte §. diuiditur in tres partes: quia ponit alia tria, quæ obiiciebantur contra perſonam promoti, comprehenſio. §. ſimpartes ſatis patent in littera.

¶ Gloſſa

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, an Miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis, & an vnus poſſit conſecrare, & alter Miſſam dicere: in fine ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Diuidatur.*] Sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23. *d. quorundam.* ita Epſ qui conſecratur, concelebrat, id eſt, ſimul celebrat ſuo conſecratori, qui principaliter celebrat, & ideo tunc non debet dimittere officium illud, quod ipſe inceperit cum cõſecratore ſuo, & alios ordinare: quia ſic diuideretur myſterium illius Miſſæ, in qua conſecratur: quod fieri non debet: & toti Miſſæ debet intereſſe. Et ita videtur eſſe de ſubſtantia conſecrationis ipſa Miſſa, hac ratione; quia cõſecrationes Epiſcoporum & Eccleſiarum & confectio chriſmatis debet fieri cum Miſſa. ¶ *de cele. miſ. te referente. & de conſe. d. 1. omnes baſilicæ.* & vno contextu ſine aliquo interuallo: & ille, qui conſecrat, debet Miſſam celebrare, & ita officium illud totum continuum debet fieri ſine interpoſitione vel mutatione aliqua perſonarum, niſi magna neceſſitas caſualiter ſuperueniret. 7. q. 1. *nihil & c. illud.* quia ſic ordinauit Eccleſia Romana, & obſeruat. & idem

Solus Rom. Pont. in die conſecrationis ſuæ valet ordines celebrare.

Miſſa an ſit de ſubſtantia conſecrationis.

† *In vno manuſcripto Vaticanæ veritatis.*

Acolytum ordinauit, pro tali exceſſu eum corripias & caſtiges: & cum ſolus Romanus Pontifex (qui ante hymnum Angelicum conſecratur, & poſtmodum ipſe Miſſarum ſolennia incipit & perficit conſecratus) in die conſecrationis ſuę valeat ordines celebrare. Cæteri verò qui inter Epiſtolam & Euangelium conſecrantur, quia conſecrati concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur [a] myſterium vnitatis, † non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat Archiepiſcopo ſine pallio [b] conuocare concilium, conficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos, & Epiſcopos cõſecrare, multũ profectò præſumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare feſtinat: cùm, id non tanquam [c] ſimplex Epiſcopus, ſed tanquam Archiepiſcopus facere videatur.

¶ *Iſte verò non ſummatur, tã propter diuerſitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abbas Siculus.*

fit & obſeruatur in collatione ſacrorum ordinum. Et hac conſideratione videt, quòd Miſſa ſit de ſubſtãtia cõſecrationis: cõtrarium tñ cõſueuit dici, & veru eſt, quòd Miſſa nõ eſt de ſubſtantia cõſecrationis: quia diuerſa ſunt cõſecratio & Miſſa: ſed propter virtutẽ & reuerẽtiã ſacramẽtorũ & ordinũ ſtatuit Eccleſia, quòd q̃ talia celebrẽtur, ſemper cum Miſſa celebrentur. Contrarium eſt not. 77. *d. in veteri.* Tñ ſi huiuſmodi ſolẽnitates nõ ſeruarentur, nihilominus valerẽt cõſecrationes, & ordinum collationes Clericorum: ſed qui contra facerẽt, punirentur ordinantes, & ordinati: quia contra ordinationem Eccleſiæ, & contra illud, quod Eccleſia ſeruat, fecerunt. Sed quòd illi, qui faciunt cõtra ordinationem Eccleſię, puniãtur, habetus *de tep. ord. ſane. & c. litteras. & c. vel non eſt copos. & duobus c. ſubſequentibus.* omnes enim tenẽtur ſeruare, quòd Eccleſia Romana obſeruat ¶ *de ſacra vnct. c. vnico. in fi.* & quæ omiſſa ſunt in præmiſſis, dñt ſuppleri: vt *in prim. c. de ſacra vnc. & in c. ſeq. c. 1. & c. presbyteri.* Hug. dixit, quòd ſi vnus cõſecrat, & alter Miſſam dicat, cõſecrat[a] erit: ſed fieri nõ debet. De hac materia *no. 75. d. ordinationes Epor̃ũ.* De hoc, quòd dixit Hug. quæſitũ fuit à me Bernardo Parmen. Canonico Bonoñ. capellatio dñi Papę in cõſecratione dñi Octauiani Bonoñ. Epi, vtrùm Archieps poſſet conſecrare, & alius Miſſam cantaret Riſum fuit, quòd illud fieri nõ debebat, cũ illud eſſet cõtra ordinationẽ Eccleſiæ: vt ſ. dicit, & nũquã audiui, nec legi, quòd hoc aliqñ factũ fuerit: & hac de cauſa ponit hic hæc additio Bernard. Sed finita illa Miſſa, ſi aliã poſtea celebraret, bene poſſet ordines celebrare, ſi neceſſitas eſſet.[a] vñ dicit, *tunc,* quaſi dicat, finita illa Miſſa poſſet priùs pallio recepto: quia myſterium diuidi non debet. 23. *d. quorundam.* Ar. contra 7. *q. 1. nihil. & c. illud.* Sed illud ex neceſſitate, quæ legem non habet. ¶. de conſue. quantò *de conſec. d. 1. ſolemnitas.*[c]

Bern. decretalium gloſſator quis fuerit.

a *Sed cum præſentes ſunt alij Epiſcopi, non apparet, qualis neceſſitas poſſit occurrere, ne alij ſacros ordines conferre.*

b ¶ *Sine pallio.*] Quia in pallio plenitudo Põtificalis officij confertur. ¶ *de vſu pal. niſi.* & ideo ante pallium talia facere nõ poterit, c. 1. & 3. teſt. Alij tñ dicũt, ꝙ poteſt alij demãdare. ſ. eo *Suffraganeis.* quia cõſecrare eſt ordinis l pãlis: ſed Ep̃alia ante palliũ acceptũ exercere non põt, vnde aliis inferioris ordinis hoc demandare nõ valet, arg. ib. ¶ *de conſe. Eccl. vel alta. aqua.* Et arg. ſ. eo. *tranſmiſſam.* ſed Suffraganei ſui ad mandatum ipſius poſſunt alium ſuffraganeum conſecrare. ſ. eo c. *Suffraganeis.*

de tempo. or. vt hoc not Hoſ. & Ioan. And.

b Concor. tex. in l. aliquando ff. de offic. procon. & in l. non ſolùm. cum vlti. ff. de exc. tut.

c ¶ *Tanquam.*] Et ita quædam facit quis, tãquã alius, vt 23. q. 4. *ſi Eccleſia. in fi. & ff. de adop. ſi pater §. quis duos & l. ſi conſul. &* ¶ *qui fil. ſint legiti. per venerabilẽ.* vbi de hoc: quia nulli[9] Eccleſię erat Eps tãquã Archieps nõ poterat: quia nõdũ receperat palliũ. ¶ *Gl. ſe. notat per reſtitutionẽ purgari pœnã. allegat. 5. c. & 5. ll. pri ma legis cauſã exprimit ad cõtrariũ alleg. 3 ll. & prima exprimit. ¶ ſubiicit duas ſolutionẽ locũ cui reſpõdet, ponit opin. demum ſoluit.*

d ¶ *Præterire.*] Et ita hic purgatur pœna criminis per reſtitutionẽ. ¶ *de reb. Eccl. non alie. ſi quis presbyterorum 35. q. 9. quod quis cõmiſit. & 12. q. 2. ſi quis qualibet ſimile.* ¶ *de loca. & condu. pp. & c. potuit.* ſicut ſi aliquis ante accuſationem recedit ab inceſtuoſa coniunctione, ſine pœna eſt. *ff. de adul. ſi adulterum. §. idem imperatores. ſic ff. quid me. cau. l. ſi cum exceptione §. ſatis. & C. de his qui. vt indig. l. alta. ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. § meminiſſe. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. ex hoc edicto. §. penul.* Ar. contra. *ff. vi bo. rapt. non prodeſt.* vbi prodeſt raptori rem reſtitui ad euitandam pœnam. *ff. de fur. qui ea mente. & ff. depoſ. l. 1. §. ſi rem depoſitam.* Sed obiicitur, iſte eſt ſuſpectus, & ſatiſdatio non mutat maleuolum animum tutoris. *inſtit. de ſuſpe. tuto. in fi.* Sed iſte non erat ſuſpectus aliàs, & excuſatur pp mandatum Cleri & populi. ¶ *q. 2. de rebus.* Ioan. Sed ibi maior præſtitit authoritatem, hic fuit iſte maior, qui deliquit, immò ipſe facere non debuit, quod alios facere ipſum prohibere oportuit. 19. *qu. 1. nemo & can. Canonibus. & ff. ſi ſer. vend. alius. ff. de condic. indebiti. frater à fratre.* Dicunt quidam, quòd hic poteſt in caſu iſto & conſimili pœna purgari, quòd non remoueatur ab Eccleſia nec deponatur. Contrarium dico, quòd licet reddat Eccleſiam indemnem, propterea non euadit pœnam depoſitionis, ſed euadit ſolummodo pœnam excõicationis: vt 12. *q. 2. meminimus. & c. diaconi. & c. ſtatuimus.* Et hoc etiam dico ꝓ et iura proximè dicta. hoc probatur per decret. Greg. ¶ *de ſoiu. ſi quorundam.* vbi dicitur, qui obl gat Eccleſiam, ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium & teporãlium ipſo iure. Et ita intelligitur *c. illud. ſi quis presbyterorum* quia per reſtitutionẽ ſolummodo euadit pœnam excõicationis. Et ꝙ hic dicit, *diſpenſatio ſunt & gratia,* & hoc innuunt illa verba *æquanimiter* poteris præterire. & ita fuit ſolùmodo quædã tolerãtia. Huic adminiculum pſtitit, ꝙ dicit: *cleri & populi aſſenſu. c. illud. ꝙ quis cõmiſit.* loquitur similiter de miſericordia de eo q tolerat in officio ſuo: vt ex litera ipſius c. patet. *ad hoc præſtat bonũ. ar. ff. depoſi. l. 1. § ſi rem.*

e Cõcor. tex. in l. magnam. C. de contra. & conſti. pu. cum gl. fin. & ibi Cy. & Pe. de bel. pert. ſ. cit C. de verb. ſignif. l. ſancimus. in gl. . exigitur.

¶ Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidiſſe, dummodo Eccleſiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire [d], cùm id de Cleri & populi proceſſerit voluntate.

¶ Idem Tolet. † Epiſcopo & Sagoñ. † & de Ardeñ. Abbatibus.

† *Dolen.*
† *Delon.*
† *San. gneo.*
† *Sanguineo.*

¶ *Electio per minorem partem Capituli facta nõ tenet, nec per ſubſequentẽ conſenſum ratificari poteſt. h. d. ſecũdum cõmunem intellectum.*

CAP. XXIX.

Auditis † & intellectis meritis cauſæ de duabus electionib. celebratis in Eccleſia Baioneñ. vnam † de G. Archidiacono, & alteram de R. Subdiacono [e], inuenimus vtramque contra formam canonicam attentatam. Cùm enim inquiſitis voluntatibus ſingulorum Decanus cum paucioribus, in ipſum E. [f] & Cantor cum pluribus in

† *Cap. 14. e. tit. in 3. com pilatione.*

† *Alt Innocentius ita fuiſſe in regiſtro. vnam de R. Archidiacono. & alteram de magiſtro R. ſubdiacono.*

Auditis.] Prima pars diffinitionis cauſam ponit. Secunda diffinit ibi, *Nos igitur.* Abbas Sicul.

Casus. Vacante Eccleſia Baioceñ. Canonici Baioceñ. elegerunt cum conuenientes, pars vna elegit Guil. Archidia. alia pars elegit R. Subdiaconum. Electiones iſtæ delatæ ſunt ad dñm Papam. Ipſe Papa examinatis nunciis vtriuſque electionis, inuenit vtramque cõtra formam iuris attentatam hoc modo: Cum enim Canonici in Capitulo conueniſſent, & volũtates ſingulorum inquiſitæ fuiſſent, Decanus cum paucioribus conuenit in R. ſubdiaconum non ipſum eligendo, ſed nominando: Cantor cum pluribus nominauit Guil. Archid. tandẽ ſolus Cantor nominauit magiſtrum R. de Algedus, appellans ne Decanus, qui primam vocem in electione habebat ad electionem procederet ſine cõſenſu totius Capituli vel maioris partis. Decanus non obſtante appellatione illa non habito conſenſu maioris partis Capituli, ſed lõge minoris, dictum Guil. Archidiac. elegit, ſtatim appellans ne quis contra electionẽ aliquid attentaret. Decanus tñ allegabat q electioni ſuæ plures conſenſerunt, ſed hæc allegatio non valebat, quia electio, quæ fuit irritata ipſo iure, per ſubſequentem cõſenſum nõ poterat eſſe rata. Poſt electionẽ Cantor & alij qui remanſerunt in Capitulo, poſt illam electionẽ Decani nondũ caſſatam, & poſt appel. ad ſedẽ Apoſtolicam interpoſitam recedẽtes à nominatione dicti Guil. Archidiaco. dictum Subdiaconũ elegerunt dñs Papa vtramq; electionem, vt cõtra formã canonicã attẽtatam, vt dictũ eſt, caſſauit. Not. quòd ſecunda electio attẽtari nõ debet prima nõ caſſata, quod intellige cum prima electio non eſt in illa fõe electi. Nota quòd electio, quæ nulla eſt, ex poſt facto nõ cõualeſcit, itẽ quod fit, poſt legitimã appellationẽ non valet.

1 Secunda electio attentari non debet prima nõ caſſata.

e ¶ *R. Subdiacono.*] Magiſtro R. olim.

f ¶ *Ipſum R.*] Non erat in antiqua.

¶ *Ar-*

a ¶ *Archid.*] Olim verbum iſtud, *dictum*, non erat hîc. Ber.
b ¶ *Conuenissent.*] Nominando, non eligendo.
ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur electio. ſ. c proxi. Ioan. And.
c ¶ *Appellatum.*] A Cantore & ſuis.
d ¶ *Prorupit*] Eligẽdo G. Archidiaconũ, & recedendo à nominatione R. Subdiaconi.
e ¶ *Electioni.*] Factæ à Decano.
¶ *Gloſſ. ſeq. obijcit, ſoluit, & remittit.*
f ¶ *Ex poſt facto.*] Hîc videtur, quòd electio, quæ nulla eſt ipſo iure, impedit ſecundam, & quia dicit, *electio quæ fuit irrita ipſo iure*, &c. quia vtraque hîc caſſatur: vñ cõtra dicit. ſ. eo. *bona.* & ſ. *de appel. conſtitutis.* & ĩ. eo *congregato* in quibus ſecunda tenet: quia prima fuit nulla ipſo iure. Sed dicas, quòd electio illa nõ erat nulla ipſo iure, immò poterat rata haberi, nec erat euidens ipſam nõ tenere. Et verba iſta ſcilicet, *irrita ipſo iure*, non tenentur propriè: vñ expone, *irrita ipſo iure*, id eſt, irritanda de iure: & hæc expoſitio probatur per finem ca. vbi dicit: *vtramque electionem duximus irritandam*, & ſic nulla contrarietas: & loquitur in eodem caſu hæc decr. cum illa. ſ. *eo. conſiderauimus*. Et non innuitur hîc, quòd ratihabitio nõ poſſit habere locum in electionibus, quia bene habet locum, vt ſ. *eo. quod ſicut.* & c. *licet. 63. d. quanto.* ĩ. *de iure patrona. cura.* & ſ. *de poſtula. bona.* ſed hîc non poteſt habere locum ratihabitio, quandiu appellatio pendet. Et ei non renunciatur in totum: quia contraria ſunt conſentire & nolle recedere ab appellatione. ſimile ĩ. *de appel. ſolicitudinem.* vnde dixit: *maximè appellatione pendente*: quaſi dicat, ſi voluit renunciare appellationi & conſentire, poteſt conualeſcere: & *maximè*, pro, tñ, ponitur; & quòd dicit, *ex poſt facto*, &c. allegatio fuit partis aduerſæ, nec ponit illa verba *ex poſt facto*. & hoc videtur per ſi. vbi dicebatur: *Nos igitur his & alijs auditis quæ corã nobis allegata fuerunt.* vel dic, prout dicitur in vltima notula in ſi.

g ¶ *Maximè.*] Propriè ponitur: quia idem eſſet citra appellationem[a], & in antiqua non erat hoc aduerbium.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

h ¶ *Caſſatam.*] De facto intellige, cũ nulla fuerit: quia quòd nõ eſt, caſſari nõ põt. ſic ĩ. *de re. eccle. alie. Vel non, ſiquis presbyterorum.* Item quòd dicit in fi. *irritandã*, contradicit litteræ ſuperiori, vbi dicit, quòd electio fuerit irrita ipſo iure. ergo nõ poterat irritari, ꝗ nulla eſt. Dic, quòd verbũ iſtud, *irritandã*, quãtũ ad primã electionẽ, ponitur impropriè, id eſt *irritã*: quãtũ ad ſecũdam ponitur propriè. ſimile 28. *d. presbyterũ*, quia ſecunda non erat nulla, ſed per exceptionem fuit caſſata: & ſi Decanus & ſui conſentiſſent electioni ſecundæ, confirmata fuiſſet: vt dicitur *in fi. vlti. notula.*

¶ *Gl. ſeq. di. quod duæ electiones aut ſiunt vno contextu, aut ex interuallo. ſecundo caſu aut prima eſt annullanda, aut nulla: & ſi nulla: aut iſtud eſt euidẽs, aut dubiũ: & ponit quod etiã nulla impediat ſecundã. inducẽs ſex ſimilia. Ponit opi. diſtinguẽtẽ nullitatẽ iuris vel exceptionis, vel tãtũ actionis. Quarit demũ de ratione diuerſitatis, quæ eſt ſolutio cõtrarij. & diſtinguit, an primi qui fecerũt electionem nullam, ſint etiam priuati poteſtate eligẽdi, necne. In fi. quærit arg. pro & contra, & ſoluit.*

i ¶ *Irritandã.*] Not. quòd vbi plures electiones cõcurrũt, quæ fiũt incõtinẽti, neutra impedit aliã, vel præualet alij, quæ prior fit, ſed præualet illa, quæ maioribus iuuatur meritis, & plurimorũ approbatur aſſenſu. 63. d. c. *vlt.* ĩ. *eod. Eccleſia.* ſ. *eod. Dudum.* ſi verò ex interuallo fit ſecũda, tunc habet locũ d. aut prima eſt aliqua, licèt poſſet elidi per exceptionem, aut nulla ipſo iure. Sic enim euidens eſt, primã nõ tenere ipſo iure: puta cũ electus eſt ineligibilis. ſ. *eo. cum Vinton.* ĩ. *de appella. cõſtitutis.* & ĩ. *eod. Venerabilem.* & ĩ. *eod. tit. congregato.* vbi tenet ſecunda à paucioribus facta: tunc prima nõ præſtat impedimẽtum ſecundę. Sed ſi dubium eſt, an teneat prima quia aliqua cauſa allegatur, quare poſſet tenere: tũc prima præſtat impedimẽtũ ſecũdæ, nec debet fieri ſecunda, prima nõ caſſata ſ. *eod. cõſiderauimus.* Sed hîc vr̃ cõtra ex eo quod dixit ĩ. *cũ tñ ex poſt facto*, &c. quòd electio, quæ nulla eſt ipſo iure, impedit ſecundam. prima enim à paucioribus, & poſt appel. facta fuit: vnde videbatur nulla. Et ſic perditur dñium per id, quod nullum eſt. ĩ. *de renuncia. quod in dubiis.*[b] Sicut vides, quòd ab accuſatione, quæ nulla eſt, nõ põt quis diſcedere niſi iudicis auctoritate. ff. *ad Turpil. l. 1. §. accuſationẽ.* ſic ſecũdũ teſtamẽtum factũ ſub cõditione, quæ nũquam erit, dũ tñ eſſe poſſit, rumpit primũ. ff. *de iniu. rup. teſta.* cũ *in ſecundo. in fin.* & primũ matrimoniũ, quod nullum eſt, impedit ſecundũ. ĩ. *de ſpon. ad audientiam.* ſic manumiſſio, quæ nulla eſt, præſtat impedimentũ vſucapiẽdi. ff. *de vſucapi. pro donat. l. qui pro donato.* ſic accuſatio, quæ nulla eſt, impedit ſequens matrimoniũ. ĩ. *de deſpon. impub. ad diſſoluendum. in fin.* In ſtipulatione aliud eſt quia ſi prima ſtipulatio non valet. quæ poteſt elidi per exceptionem, tenet ſecunda. ff. *de verborum obligatio. ſi dari ſtipuler.* Quidam tñ diſtinguunt, quòd electio quãque nulla eſt iure actionis, & non iure exceptionis: quoniam ex ea non poteſt peti confirmatio: vt hîc, & ſ. *eo. conſiderauimus.* vbi prima non tenet, & tamen impedit ſecundam: & hæc quãque eſt nulla iure exceptionis & actionis: vt illa quę facta eſt ab excõmunicatis, ſiue de perſona indigna, quia ex ea nõ poteſt excipi, vt alia impediatur. ĩ. *de appella. conſtitutis.* & *ſimile* ſ. *eo. bona.* Sicut aliquis quãque cõſequitur ſũptus per retentionẽ, quos nõ poſſet conſequi per actionem. ff. *de condi. indebi. ſi in area in fin. Inſt. de re. di. §. certè. arg. ff. de co. non etiam.* Sed quæ eſt rõ quare in caſu huius decr. electio, quæ eſt ipſo iure irrita, impedit ſecundam, ita quòd nõ valet: & in contrarijs. ĩ. *eo. ſcriptum* & ĩ. *eod. congregatio.* & ſ. *eo. cũ in cunctis.* & c. *bona.* & c. *cum Vinton.* & ĩ. *de appellat. conſtitutis.* electio, quæ eſt ipſo iure irrita, nõ præſtat impedimẽtum ſecũdæ. Rõ eſt hæc. Licèt enim in caſu huius decre. prima electio ſit nulla, eligentes tñ non ſunt ipſo iure eligendi poteſtate priuati: nec electio per hoc deuoluitur ad alios: & ideo Cantor & ſui non debebant eligere ſine Decano & ſuis ſocijs: & quia elegerunt Decano & ſuis ſocijs non vocatis poſt appel. primam nõ caſſatã, & ex interuallo, caſſatur vtraque electio: & vtraque pars peccauit in forma, ſiue in modo eligendi. ſed in cõtrarijs electio eſt ipſo iure nulla, & eligentes ſunt ipſo iure eligendi poteſtate priuati, & ius eligendi deuoluitur ad alios etiã pauciores. ſ. *de poſtu. grauem.* & ſ. *eod. bone.* & ideo tenet electio, vt ſit facta ab illis, penes quos ius deuoluitur eligendi. & iſtæ duo concurrere debẽt, ad hoc vt teneat ſecunda electio: plùs enim peccauerũt eligẽdo indignũ, quàm peccãdo in forma, & ideo plùs puniũtur. Et eſt ſimile: quia qui peccãt hodie cõtra formam illam, ĩ. *eo. quapropter.* non ſunt priuati eligẽdi poteſtate, ſed priuãdi: ſed qui peccant eligẽdo indignũ, ſũt ipſo iure priuati.[c] ſi verò vtraque pars peccat in forma, vtraque caſſatur: vt ſ. *eo. conſiderauimus.* & hîc & in conſimilibus. ſed ſi vtraque pars peccat in materia, transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem. ſ. *eo. bona. in fi.* hodie verò ſeruari debet forma illius decre. ĩ. *eo. quia propter.* Sed ſi Cantor & ſui vocaſſent Decanum & ſuos ad electionem, & illi etiam noluiſſent venire: tunc nunquid eorũ valuiſſet electio? Videtur quòd ſic ſ. *eod. cum nobis olim.* & c. *quod ſicut. §. ſi autem. Arg. contra.* ſ. *eod. conſiderauimus.* Credo, quòd ſi Decanus & ſui, qui cõtempti fuerunt in ſecunda electione à Cantore & ſuis, conſenſiſſent electioni Cantoris, valuiſſet ſecunda. ĩ. *eo. quod ſicut.* cùm nullum ius acquiſitum fuiſſet electo per primam electionem, quæ nulla erat ipſo iure: vt dicitur ſ. vnde ab eo poterat recedi ſine iniuria alicuius.

dictum G. Archidiaconũ[a] conuenissent[b]: ſolo Cantore poſtmodum quendam alium, videlicet magiſtrum R. de Algedijs † nominante, ad noſtram fuit audientiam appellatum[c], ne Decanus qui primam in electione vocem habeat, ad electionẽ procederet ſine conſenſu totius Capituli, vel maioris & ſanioris partis ipſius. Ipſe verò Decanus non habito conſenſu maioris partis Capituli, ſed lõgè minoris, ſubitò in electionem prorupit[d], appellans ne quis contra ipſam aliquid attentaret: quamuis aſſeueret, quòd electioni[e] factæ plures alij conſenſerunt: cum tñ ex poſt facto[f] nequiuerit conualeſcere, quod ab initio non valebat: quoniam electio quę fuerat irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum, maximè[g] appellatione pendente, non poterat eſſe rata. His ergo, ad propria recedentibus†, Cantor & alij qui remanſerant in Capitulo, poſt illam electionem nondum caſſatam[h], & appellationem ad nos interpoſitam, a nominatione † dicti Archidiaconi recedentes, de nouo præfatum Subdiaconum eligere præſumpſerunt.

¶ Nos igitur ad electionem vtranque duximus irritandam[i].

¶ Idem Grandiſſyluæ, & Bellępertice Abbatibus.

¶ *Poteſtas data cõpromiſſariis ad eligendum Prælatũ, re non integra reuocari nõ poteſt: & deſinit res eſſe integra, poſtquam compromiſſarij cœperunt habere tractatum.*

CAP. XXX.

IN cauſis: & infrà. ¶ Cùm Capitulum Tholoſañ. Eccleſiæ ad tractandum de electione Epiſcopi conuenijſſent, duos elegerunt, vt quinque de eodem Capitu-

IN *cauſis.*] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit poſtulati petitionem. In ſecunda: ibi, *Nunc verò*, ponit electi allegationem. in tertia: ibi, *Quia verò.* partim negotium diffinit, & partim diffiniendum committit. Abbas Siculus.

CASVS. Eccleſiæ Tholoſanæ vacante, Capitulum ad tractandum de electione inſimul conuenerunt, & duos de Capitulo elegerunt, vt quinque de eod. Capitulo eligerent electores, qui præſtito iuramento tractarent de electione paſtoris. & ſtatutum fuit à Capitulo, vt ille quem illi quinque eligerent, vel tres ex illis dummodo perſona eſſet idonea,

† Aldegiis.
† Allegiis.

a *Verus intellectus eſt, i. ſi appellatio non penderet: quaſi dicat, quod electio cõtra inſtam appellationem facta non conualeſcit, licet appellationi renuncietur. Vt dixi ſupra gl. proxi. Alius intellectus eſt, i. ſi appellatum non fuiſſet.* Ioan. And.

b *Concord. Barto. in l. ſi quis vi. §. differẽtia. ff. de acq. poſſ.*

† *In codice Barbarico: redeuntibus, ſcilicet ad domum propriam.*

† *Ait Innocentius in regiſtro, ita haberi: à nominatione dicti G. Archidiaconi recedentes, de nouo magiſtrum R. Subdiaconum, cum eſſe eligere præſumpſerunt.*

† Cap. 15. eo. tit. in 3. compilatione.

Electio ipſo iure irrita, non præſtat impedimentũ ſecundæ.

c *Adde Roma. poſt Barto. in l. cum quidam 2. ff. de leg. 2.*

nea, p Epo haberetur. poſtmodũ cũ illi duo quinq; electores elegiſſent, & illi ad tractandum de electione ſeceſſiſſen. in partẽ, & non poſſent omnes cõcordare in vnã perſonã, tres ex illis poſtulauerunt Epm Cõuẽnarum, reliqui duo tertia die cum paucis de Capitulo reliquis abſentibus, Archidiaconum Agẽnẽ. elegerunt. Demum cauſa ſuper iſtis electionibus ad ſedem Apoſt. eſt delata: in præſentia dñi Papæ omnia iſta ex parte illorum, qui poſtulauerãt Epm Cõuẽnarum ꝓpoſita fuerũt: ecõtrario nuncij prædicti Archidiac. rñderũt, ꝙ cum prædicti quinq; de electione tractarent, & inter ſe diſcordaſſent, ita quod cõtẽtioſæ voces eorum à fratribus, qui remãſerãt in Capitulo, auditæ fuerũt à Capitulo, Capitulum per duo de Canonicis prohibuit, ne vlterius in negotio ipſo procederẽt, reuocando ſibi traditam poteſtatẽ, mandãtes eiſdem, vt ad Capitulum redirent, ad tractãdum de electione cũ alijs: quorũ duo ad Capitulũ ſunt reuerſi: ſubſequenti die Capitulum (vt moris eſt) fecit pulſari campanas ad Capitulum cõgregãdum. & cũ prædicti tres cũ quibuſdam alijs ad Capitulum nõ veniſſet. Prior cũ maiori parte Capituli, prædictum Archidiaconũ elegit. Auditis his & alijs, Papa ſuper hoc ſcribit quibuſdã Abbatib. in hũc modum: Quia poſtulatio facta de Epo Cõuẽnarũ, facta fuit p illos, in quos totũ Capitulũ eligẽdi trãſtulerat poteſtatẽ, ꝓp quòd de conſenſu totius Capituli intelligitur eſſe facta: cum res nõ eſſet integra, ex eo, quòd electores in tractatu proceſſerãt, poteſtatẽ illam Capitulũ nõ potuit reuocare: & idõ electionẽ ipſius Archidia. caſſauit. Vnde mãdat Papa quidã Epo, & duobus Abbatib. quatenus ſi perſonã illius Epi inueniãt vtilẽ & neceſſariã ad regimẽ Eccleſiæ Tholoſanæ, & idoneã ad hæreticorũ perfidiã extirpandã, ei tribuant licentiã tranſeundi ad Eccleſiã Tholoſanã. Not. ꝙ re non integra poteſtas alij conceſſa non poteſt reuocari. Item quod ſit illos, quibus totum Capitulum contulit poteſtatem, per ipſum Capitulum intelligitur eſſe factum. Item qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur.

Iſte tex. reputatur ſing. per Pan. hic in ſuo effectu.

† In antiquis quolibet.

tulo eligerẽt electores, † qui præſtito[a] iuramento de ſubſtituendi Pontificis electione tractarent: & à ſingulis de Capitulo ſtatutũ eſt, & conceſſum: vt ille quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (ſi perſona eſſet idonea[b]) pro Epiſcopo ſine contradictione aliqua † haberetur: & infrà. Poſtmodũ verò cũ à prædictis duobus quinque electores electi fuiſſent, & ad tractandum de electione ſeceſſiſſent in partem, & non poſſent omnes in vnam pariter cõcordare perſonã, tres ex eis conuenerunt in Epiſcopum Conuennarum: & deinde electionem[c], quam de poſtulando Epiſcopo fecerãt, Capitulo publicarũt: ac reliqui duo ſubſequenter tertia die cum paucis de Capitulo reliquis abſentibus, elegerunt Archidiaconum Agẽnẽſẽ: & infrà. ¶ Nuncij verò prædicti Archidiaconi ecõtrario reſpõderũt, quòd cùm prædicti quinque electores ſeorsũ de electione tractãtes inter ſe diſſiderent, ita quòd contentioſæ voces eorum, à fratribus, qui remanſerant in Capitulo, auditę fuiſſent, Capitulum ipſos propter huiuſmodi cõtentiones ſuſpectos habentes, ad eos duos de Canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte noſtra, vt vlteriùs in facto procederent: & ita poteſtatem[d] eligendi, quam eis commiſerant, reuocarunt: mandantes eis, vt redirent ad Capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent: & huiuſmodi reuocationi duo ex ipſis electoribus adhibẽtes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipſum Capitulum ſunt reuerſi: ſed alij tres vſque ad fores Capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodum diſceſſerunt. Capitulum verò cum tota die illa ipſorum præſentiam expectaſſent, ſubſequenti die campanam[e] pulſari fecerunt (ſicut moris eſt) ad Capitulum congregandum † : & prædictis tribus cum paucis complicibus ſuis ſeſe contumaciter abſentantibus, Prior cum maiori & ſaniori parte Capituli elegerit in Epiſcopum Archidiaconum ſupradictum: & infrà.

¶ Quia verò poſtulatio[f] de Epiſcopo Conuenarum, quæ præceſſerat, facta erat per eos, in quos totum Capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, propter quod vnanimiter de cõſenſu totius Capituli intelligitur eſſe facta, quam (cùm res non eſſet integra[g], quia in tractatu iam proceſſerant electores) Capitulum minimè potuit reuocare, electionem ipſius Archidiaconi decernimus irritãdã. Quocirca mandamus, quatenus ſi perſonam ipſius Epiſcopi † vtilem & neceſſariam inueneritis ad regimen Eccleſiæ Tholoſanæ: & idoneam tam ſcientia litterarum, quàm ſuæ conuerſa

† Facit ad hoc lex fin. C. de pæd. dec. lib. 10.

† Vox Epiſcopi deeſt in nonnullis antiquis.

a ¶ *Præſtito.*] Secundùm quod lex dicit *in Auth. de ſanc. Epiſ. §. iubemus igitur Abbatem. coll. 9.*

b ¶ *Idonea.*] Hæc clauſula ſemper intelligitur, etſi non opponatur. *ſ. eod. cauſam que. & ſ. de reſcrip. cum adeo.*

Electio pro poſtulatione electio: quãdoq; accipitur.

c ¶ *Electionem.*) Not. mirabilem ſignificationem huius termini, hoc fuit dicere, ſuam poſtulationem Capitulo publicauerunt. *arg. ĩ. de renun. poſt tranſlationem.*

d ¶ *Poteſtatem.*] Hic confeſſus fuit de intentione aduerſarij, & ſic fundauit intentionem aduerſarij.

e ¶ *Campanam.*] *De offi. cuſto. c. 1. & 2. d. 1. ius militare.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, an datus ad eligendum poſtulet. arg. quod ſit per hoc c. inducens 7. alia iura. ad contrarium inducit ſex: ſoluit, & contrarijs reſpondet.*

Poſtulare poſſunt, qui dati ſunt ad eligendum.

f ¶ *Poſtulatio.*) Hic habes, quòd qui dati erant ad eligẽdũ, poſſunt poſtulare & de alia Eccleſia. *ſic ĩ. de renunc. cum poſt tranſlationem.* Ex quo enim Capitulum nihil excipit in illa poteſtatem, omnia intelliguntur conceſſa, per quæ peruenitur ad illud, & quicquid ipſi poſſent facere. *arg. ſ. de conſt. ex litteris. & ĩ. de priuileg. quia circa. ff. de procu. ad legatum. & l. ad rem mobilem. &* *arg. ad hoc ff. iudi. ſol. iam tñ. §. in hac. & ff. man. l. ſi Vlt. in ſi. Arcitra. ſ. eo iunxerit in ſi. ff. de proc. mandato. & C. de tranſact. tranſactionem in fin. & ff. de mino. illud. §. ſi ſalu. & ff. de procur. Pomponius. & ff. de iureiu. iuſiurandum. §. procurator.* Sol. Prima rubrica vera: quia talia præparatoria etiam coniuncta ſunt principali negotio: quia per poſtulationẽ, venimus ad electionem, vel ad eius effectum. *ff. de ſpõſa. arator. Contraria caſualia ſunt.* Additio. Et loquuntur in his, quæ requirunt ſpeciale mandatum, *infra de procura. q. ad agẽdum. in fin. lib. 6.* Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per q. an, poteſtas compromiſſariorũ poſſit reuocari, & primo probat, ꝙ poſſit re integra, inducens 4. ſecundo quòd non poſſit inducẽs quinque. Tertiò quod etiã re non integra reuocari poſſit, induꝫ. eos duo. Quartò quod re non integra no poſſit. Quinto ponit opi. quam approbat. Sexto opi. qua non approbat,*

Eligẽdi poteſtas aliquibus conceſſa, an reuocari poſſit.

g ¶ *Cùm res non eſſet integra.*] Ergo ſi res eſſet integra, poſſent reuocare: vt hic arguitur, ad initar mandati, ꝙ re integra reuocari põt. *Inſt. de man. § recte. cum nihil interſit mandatarij. ff. de condi. ct. ob. cau. da. l. ſi pretium. & l. ſi pecuniam. & l. dedi. in princ. & in ſocietate. ff. pro ſoc. verum. §. vlti. & in depoſito. ff. depoſi. l. 1. §. pen. & ĩ. de depoſito. bona fides.* In contrarium videtur, quòd re integra non poſſit reuocari talis poteſtas, niſi placeret vtrique parti. ſic fit in venditione. *C. de actio. & obliga.* ſicut in initio. cum gratia vtriuſque talis actus factus ſit, vt ibi, nã ex quo ſemel cõſenſerũt & cõtulerũt ius in ipſos, & illi receperũt, & etiã iurauerũt, mutare nõ poſsũt. nec reuocari vt ĩ de offi. deleg. ſuper quæſtionũ. *§. porro.* & quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, 32. *q. 5. horrendus. & 8. q. 2. dilectiſsimi. & ſ. eo. cũ inter Canonicos. Ver. ſi*[a] præterea hic fuit quedã cõceſſio ſiue donatio iuris, ſed perfecta donatio non reuocatur. *C. de dona. ſim. C. de tranſact. quamuis. & c. de reuo. dona. ſi donationem. & c. de dona. quæ ſub modo l. perfecta* & dicit Dominus: *Non auferã a te quod tibi dedi. 22. q. 2. c. ſi quilibet. §. non enim.* & remittẽtibus actiones ſuas non eſt amplius regreſſus ad eas. *ff. de ade. edic. l. quæritur. §. ſi vendi tor.* & commodatum ante vſum completum nõ reuocatur. *ĩ. de cõmo. c. vnico. & ff. eo. tit. in commodato. §. ſicut.* Et ſic nõ videtur per iſta iura, quod reuocatio poſſet fieri eis inuitis, cum gratia vtrorumque hoc ſit factum, & intereſt iſtorum non reuocari, ne illudãtur eis, cum modo poſſent eligere, quem volunt, poſtea verò non. In contrarium videtur, quod etiam re non integra poſſunt reuocare vſque ad litem conteſtatam: quia vſque ad li. conteſtatam poſſunt reuocare mandatum procuratorium. *ff. de proc. ante litem.* & etiam poſt, ſi ſuſpectus ſit. *ff. eod. tit. poſt litem. & l. item ſi ſuſpectus. & l. quæ omnia.* ſ. d iſti iam ſuſpecti videbantur. cũ eſſent in clamoribus & diſcordia: vt ĩ. *de pre. ex inſinuatione.* & *in c. noſtra.* & *c. mandato.* & iudicium ſoluitur vetante eo, qui iudicare[b] iuſſit. *ff. de iud. iudicium. ff. de arbitr. ſed ſi in ſeruum. in fin.* Contra probo, quod re non integra non poſſint reuocari. *infra de iud. cap. 1. & ff. de iureiu. itẽ. ſi conuenerit. & hic in fin.* Quid ergo dicemus? Satis probabiliter poſſet dici, quòd talis poteſtas data reuocari non poſſit ſiue res ſit integra, ſiue non. & hic ſupplẽ. maxime: quia non eſt hoc

† Compromiſſariorum poteſtas ad eligẽdum an poſſit reuocari.

a Vide tex. in l. ſi vxor. §. ſi. ff. de adul. & in l. quòd ſi nolit. §. in factum. ff. de ædil. edic.

b Hoc verum eſt in ordinario committente etiam re nõ integra: in delegato ſecus. ĩ. de off. dele. quãuis. lib. 6. Sed eligere compelli ordinario poterit re. ĩ. ep. c. 1. ergo. etiam re non integra poterit reuocari. Io. And.

eſt hoc purũ mãdatũ, immò ceſſio iuris ſiue donatio, vt dictũ eſt. Et ideo huic opinioni con[illegible] are videtur: & ad hoc optimè facit. ſ. eod. cauſam quæ. Alij dicunt, quòd re integra poſſunt reuocare, vt hîc innuitur à contrario ſenſu. Et ar. optimũ: quia non dicitur durare talis poteſtas, niſi cui permiſſa durat. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. item eorum. §. 1. in fi.

plere, quia non erant diſtinctæ præbendæ. j. de conceſ. præbend. ex parte. & ſi diſtinctæ eſſent, adhuc non poſſet: cum ipſe ſimiliter negligens fuiſſet, vnde poteſtas tranſlata erat ad ſuperiorem, nec moram poterant purgare: j. de ſupplen. neglig. præl. licèt. & duobus c. ſeq. ex eo, quod dicit, longo tempore.

a ¶ *Perfidiam.*] Hoc ideo, quia ſi eſſet remiſſus & negligens ad hæreticos extirpandos, debet remoueri. j. de hæretic. excommunicamus 1. in fi.

b ¶ *Tribuatis.*] Ex hac decretali bene colligitur quòd ius acquiritur poſtulato poſt publicationẽ poſtulationis. in hoc, ſ. acquiritur, quòd poſtulantes ab ea recedere nõ poſſunt, ſicut nec ab electione poſt publicationẽ ſcrut. nij. j. eod. publicato. & ibi credo, publicata poſtulatione, vt dixi. ſ. de poſtulatio. Cod. Ole. & penult. Sed contrarium pôt aſſignari. ſ. de poſtulatiõ bona. vbi videtur, quòd poſtulantes poſſunt recedere à poſtulatione, antequam ſit præſentata ſuperiori. Sed hîc non poterant recedere. quia promiſerant illum habere pro Epõ, quem illi eligerent in Epm & ita non poterant venire cõtra promiſſionem ſuã.

ADDITIO. Vñ quòd non tenuit hîc electio, non fuit propter poſtulationis publicationem, ſed propter defectum poteſtatis in compromiſſarios iam tranſlatæ,

Præcipua Epiſcoporum cura in extirpandis hæreticis verſari debet. nam hoc etiam exhibit iure diuino, Albertinus tra. de agn. aſſertio. q. in circa finem. pulchrè conceptum Tholoſanum c. 2.

† *Aliàs extendentem.*

† Cap. 16. c. tit. in 3. compilatione.

† *Aliàs ita: ab impetitione ipſius Epiſcopi.*

tionis exemplo, ad hæreticorum perfidiam [a] de Tholoſañ. diœceſi extirpandum, † quæ ibi per negligentiam Præſulum miſerabiliter & damnabiliter hactenus pullulauit, tranſeundi ad Eccleſiam Tholoſanam propter vrgẽtem neceſſitatem & eorundem † vtilitatem, ei licentiam tribuatis[b].

¶ Idem Epiſcopo Florentino.

¶ *De cõſuetudine poteſt Canonicorũ electio ad ſolum Capitulũ pertinere, h. d. & ſolet quotidie allegari.*

CAP. XXXI.

CVm † Eccleſia Vulterana debito Canonicorum obſequio longo [c] fuiſſet tempore deſtituta, Vulteranus Epiſcopus volens miniſtrorum defectũ in eadẽ Eccleſia reſtaurare, Canonicos quoſdam elegit & inſtituit in eadem: quos Canonici recipere noluerint, aſſerẽtes, quòd talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata: & infra. ¶ Mandamus, quatenus ſuper primo articulo petitionis Epiſcopi, in quo poſtulauit [d] à te, vt Canonicos ab iniuria, quã ei ſuper electione Canonicorum Vulterañ. Eccleſiæ inferunt, prohibere, ab † impetitione ipſius, dictos Canonicos abſoluere non poſtponas: quia non videtur iniuriam [e] facere, qui vtitur iure ſuo, cum per teſtes longè melius [f] ſit probatum, quod Canonici ſupradicti, hoc iure vſi fuerint antequam Epiſcopus memoratus. In ſecundo quoq; articulo [g], quo idem petebat Epiſcopus, vt dicti Canonici ipſum iure electionis vti liberè paterentur, abſoluere ſtudeas Canonicos ſæpedictos, maximè ſi ſit notorium [h], quòd in Tuſcia generalis cõſuetudo ſeruetur, vt in cathedralibus Eccleſiis ſolum Capitulum, irrequiſito Epiſcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.

¶ Idem Abbati ſancti† Victoris, & Decano Pariſienſi, & Magiſtro R. de Torrẽ. Canonico Morinẽ.

¶ *Cõpromittẽtes tenentur recipere electum à compromiſſariis, ſi ſit idoneus, niſi contra formam compromiſſi eum appareat electum.*

CAP. XXXII.

CVm † dilectus filius Archidiaconus Morineñ. nobis † intimaſſet: & infrà. ¶ Eccleſia Morinẽ Epiſcopali ſolatio deſtituta, Canonici eiuſdẽ de paſtoris ſubſtitutione tractantes, in tres Canonicos Morinẽ. poteſtatẽ eligẽdi Epm

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, alleg. contra obiect. & ſoluit. contra ſolutionem alleg. tria iura, quibus reſpondet.*

d ¶ *Poſtulauit.*] Et videtur, quòd bene poſtulauerit: quia ſolus Epus debet dare præbẽdas. ar. 11. d. in nouo. & 16. q. 7. nullus. arg. 21. d. §. 1. quia Moyſes ex præcepto Dñi Aarõ in ſummum pontificem, filios eius in minores ſacerdotes elegit, vt ibi dicitur, & videtur expreſſum in Authen. vt determ. ſit nu. cler. coll. 1. in princ. Arg. contra. infra de his, quæ fiunt à Præl. ſine conſen. c. in 6. c. primo. quia hmõi Eccleſiaſtica debent facere de conſenſu Capituli: vt ibi dicitur. & cum quibus eſt in miniſterio, cum his diſponat. 93. d. diaconi. præterea ex eo quod dicit in fine. [ſi conſuetudo eſt, quod Canonici eligant irrequiſito Epõ, patet, quòd de iure cõi ſimul debeant eligere, ſicut & alia negotia ſimul facere debent, cum Eps ſit caput Capituli, & canonici membra. inf. de his quæ fiunt à Præla. ſine conſen. c. nouit. & deſunt in c. quanto, & quòd ſimul eligere debeant, habes

Collatio beneficiorum ad quos ſpectet.

† *Aliàs ita: Abbati ſancti Victoris Pariſien. & magiſtro R. de Torre Canonico Morinen.*

† Cap 17. 2. tit. in 3. compilatione.

† *Hæc duo verba nobis intimaſſet, deſunt in antiquis multis.*

ſecundum Compoſt. qui hoc not. j. tit. 1. c. fin. Vnde dicebat Innoc. hîc, quòd obſtabat hæc fides præſtita in cõpromiſſo. & quia non ipſi, ſed compromiſſarij poſtulabant. Dicebat etiam, quòd propriam poſtulationem reuocare non poſſet, niſi conſentirent omnes, vel maior pars. ff. ad munic. quod maior. Dicit H. quod fortè requirerentur duæ partes. nam aliter non plena concordia. arg. ſ. eod. licèt, cum conccor. Ioan. And.

CVm Eccleſia Vulterana.] Primò ponitur cõſultatio. Secũdò reſponſio: ibi, *Mandamus.* Abb. Sicul. CASVS. Eccleſia Vulterana Canonicorum obſequio lõgo tẽpore fuerat deſtituta. Vnde Vulteranus Eps quoſdam elegit & inſtituit in eadẽ: ſed Canonici eos recipere noluerunt, dicentes quòd electio talis fuerat in eorum præiudiciũ attẽtata, pp quod Eps cõtra Canonicos literas Apoſtolicas ad Floreñ. Epm impetrauit corã quo petebat Eps, vt Canonicos prohiberet ab iniuria, quã faciebãt eidẽ ſuper electione dictorum Canonicorum. Secũdò petebat, vt Canonici ipſum Epm iure electionis liberè vti de cætero paterẽtur. Florentinus Ep. lite ſuper dictis articulis cõteſtata, & receptis probationibus vtriuſque partis, dubitãs qualiter ſuper prædictis deberet procedere, cõſuluit dñm Papam, eam inſtructam remittẽdo ad ipſũ, & ipſe Papa eidem rñdet, vt ſuper hoc primo articulo in quo petebat Eps, vt Canonicos prohiberet ab iniuria, quam faciebant eidem ſuper electione prædictorum Canonicorum, abſoluat Canonicos Vulteranos ab impetitione Epi: quia nõ videtur iniuriã facere, qui vtitur ſuo iure cum per teſtes longè melius ſit probatum, quòd Canonici illo iure ſunt vſi, antequam Eps Vulteranus. In ſecũdo articulo, quo idẽ Eps petebat, vt Canonici paterẽtur Epm liberè vti de cætero iure electionis, abſoluat ſimiliter Canonicos ſæpedictos, cum ſit notorium, quòd in Tuſcia cõſuetudo generalis ſeruatur, vt Canonici in cathedralibus Eccleſiis ſolummodo irrequiſito Epo eligẽdi Canonicos habeãt poteſtatẽ. Not. quòd nõ facit alicui iniuriã, qui vtitur iure ſuo. Not. quòd in Eccleſiis cathedralib⁹ circa electiones cõſuetudo ſeruatur, cũ de iure cõi pertineãt ſimul ad Capitulũ & Epiſcopũ illius Eccleſiæ.

¶ *Glo. ſequens obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Longo.*] Per hoc videbatur, quòd Eps poſſet ſupplere negligẽtiã Canonicorum, etiamſi alias eligere nõ poſſet. j. de conceſ. præben. nullo. & ſ. eod. cum in cunctis. in fi. Sed hîc nõ poterat taliter ſup-

j. de conceſ. præben. poſtulaſti. Dico, quòd de iure cõi ſimul ad Epm & Capitulum pertinet collatio beneficiorum, per iura proximè dicta j. de iure patrona. nobis. & hîc in fi. ſatis patet ita eſſe, ſed conſuetudo in pluribus Eccleſiis derogat huic iuri: vt hîc in fin. huius decr. & j. de cã poſ. cũ Eccleſia. & j. de verb. ſign. Abbate. & ſ. de conſue. cũ dilectus. & 24. q. 1. pudenda. j. de his quæ fi. à Præla. ſine conſen. Cap. ex noſcitur. & conſuetudo reddit aliquem inhabilem ad eligẽdum. j. de ele. cum in cũctis alim. & 12. d. nos conſuetudinem. & ff. de decur. non tm. Ar. contra. ſ. eo. tit. cũ terra. & c. cum cãm. & ſ. de conſue. cũ venerabilis. & c. cum inter. Sed illa conſuetudo non eſt rationabilis: immo eſt contra decus Eccleſiæ, quòd ideo non præſcriptibilis. ſ. de conſue. c. vlt.

e ¶ *Iniuriam.*] Sic ff. de iur. iniuriarum. §. 1. & ff. de per. hære. illud. 1. rñ. in fi. & j. de app. bona. & 24. q. 1. quod debetur. & q. 5. nõ ſane quia etſi noceat [a] alij, ita vt auferat ei conſueta commoda, dum tñ non faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriam. ff. de aqua plu. arcen. ſi in meo. & ff. de dam. inſe. Proculus. & 15. q. 1. illud. ff. de ſer. vrb. prædio. c. cum eo. & 23. q. 2. c. vlt. ſecus ſi faceret aio nocẽdi. ff. de reg. iur. domum. ff. de dam. inſe. qui vias. ff. ſi ſer. ven. ſicut. §. Ariſto.

f ¶ *Melius.*] Et ideo præualere debet. j. de proba. licèt. ſed ſi æqualiter probatum ſit, communiter cõferat: cum de iure communi hoc ſit faciendum: vt dictum eſt in notula, & videtur, quia res ad ſuum ſtatum ſic reuertitur. arg. ſ. de conſue. cum dilectus. & ff. de pac. ſi vnus. §. quod ſi non vt iorum. aliàs eſſet ſententiãdum pro poſſeſſore. j. de proba. ex litteris. j. de fide inſtrum. inter dilectos. in fi. & Inſtitu. de interdict. §. commodum. niſi in tribus caſibus. j. de proba. c. ex litteris.

g ¶ *Articulo.*] Eadem vĩ petitio cũ prima. Sed dic, quòd prima erat ne repellerent Canonicos ab Epo inſtitutos. ſecunda erat, vt in poſterũ nõ impedirẽt eũ eligere, quòd licèt obtineret in primo, nõ obtineret propter hoc in ſecundo. arg. ſ. eo. querelam. ſed in ſecundo articulo agebatur petitorio, vt patet ex ipſa littera.

h ¶ *Notorium.*] Id eſt, manifeſtum rei euidentia, vel aliis duob⁹ modis: [b] de quibus tribus modis habes j. de coha. cler. & mul. c. vlt. & ff. de legi. ſi de interpretatione.

a Secus in prædio ruſtico. quod non licet mihi ita rigare quòd noceat vicino prædio. ff. de aqua plu. arc. l. 1. ſec. Vincen. Ioan. And.

b *Adde melius* glo. de iure. in l. ciues. in gl. pe. C. de agr.

CVm dilectus fili⁹.] Tres habes partes. In prima ponitur allegatio pro electo, In ſecũda: ibi, *Verũ*, allegatio cõtra electũ. In pel. tertia

terti:ibi, *Nos verò*. diffinitionis commiſſio. Abb. Sicul.

CASVS. Eccleſia Morinen. deſtituta paſtore, Archidiac eiuſdem Eccleſiæ electus fuit in paſtorem: ſuper iſta electione iam confirmata, orta fuit poſtmodum controuerſia inter Epiſcopū electum, & eius ſequaces, & quoſdam alios Canonicos eiuſdem Eccleſiæ. tandem delata eſt quæſtio ad ſedem Apoſt. ex parte electi fuit propoſitum coram Papa, quòd cum Eccleſia ipſa vacaret, Canonici eiuſdem Eccleſiæ in tres Canonicos Morinen. poteſtatem eligendi Epiſcopū contulerunt promittentes, vt illum reciperent in rectorem, quem de gremio Eccleſiæ ducerēt eligendum; qui examinatis voluntatibus ſingulorum Archidiaco. eiuſdem Eccleſiæ elegerunt. Metropolitanus electionem examinās, ac perſonam electi, & de ætate ipſius, & de defectu, cuius fuerat ab aliquibus dubitatum, veritatem inquirens, pronūciauit ipſum in ætate nō ſuſtinere defectum, & electionem ipſius confirmauit. Vnde petebatur imponi ſilentium parti aduerſæ, quæ ſe huic electioni opponebat malitiosè. Verùm quidam B. nomine propoſuit ex aduerſo, ſub pœna beneficij ſui ſe obligans, quòd ſupradictis trib. ſub hac forma data fuit poteſtas eligendi, vt examinatis ſingulorum voluntatib⁹ illum, in quem omnes vel maior & ſanior pars Capituli de gremio Eccleſiæ conſentiret, eligere teneretur: ſed ipſi electores poteſtatem ſibi traditam non ſeruantes, dictum Archidia. quem pauci de Capitulo nominarant, eligere præſumpſerunt. Vnde Canonici Morin. poſtmodum mirabantur, qualiter Archidiaconus fuerat electus, cum plures eſſent in Eccleſia digniores. Vnde cœperunt ferè publicè profiteri, quòd ipſum Arch. nullatenus nominarant, & reputantes ſe in hac parte deluſos, ſic talem ſurreptionem D. Papæ retulerunt: petens dictus B. dictum Archi. remoueri ab Eccleſia Morinen. D. Papa his auditis quia res erat pernicioſa exemplo, ſi per ſurreptionis aſtutiam quis aſcenderet ad apicem dignitatis, ita duxit prouidendum, vt contradictores præſtent iuramentum, quòd malitiosè non proponant hmôi quæſtionem: & prædicti tres electores iuramento adſtringantur dicere veritatem, quot ex Canonicis examinationis tpe in dictum Archid. conuenerunt. & ſi tres vel duo illorum duxerint, quòd maior pars Canonicorum conſenſerit in dictum Archid. contradictorib. ſilentium imponatur, cum illorum probatio inſufficiens eſſet, eò quòd eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares. Si verò dixerint, quòd à pauciorib. prædictus fuerit nominatus, tūc ſi fuerit ſufficienter probatum, quòd illum de gremio eccleſiæ ſecundū formam ſibi datam eligere tenētur, in quem omnes vel maior & ſanior pars Capituli conſentirent, electio ipſius caſſetur: alioqui, quod de Arch. factum ſit, ratū habeatur, & contradictores compeſcantur ab ipſius moleſtatione, & iudices prædictum B. priuent præben. Morin. Eccleſiæ, qui ſe hac pœna, ſi in probatione deficeret, obligauit: nō obſtante qui ſuper ætatis defectu obiectum fuit contra ipſum, cū idem B. non multū inſtiterit huic obiectioni, & ſuper hoc à Metropolitano iudicatū fuit, cuius ſentētia in rē tranſit iudicatam, à qua intra decennium non fuerat appellatum. Nota, ea quæ per ſurreptionem fiunt, caſſari debent. Item nota, quòd iuramentum debet exigi, quòd exceptiones malitiosè non opponantur, vbi eſt præſumptio contra obiicientes. Item propter defectum probationis teſtes recipiuntur, qui vel de facto ſuo recipi non deberent. Item teſtes ſingulares non valent. Item aliquis poteſt ſe obligare ad pœnam beneficij ſui. Item interlocutoria ſententia, à qua infrà x. dies non appellatur, tranſit in rem iudicatam, ſicut diffinitiua.

vnanimiter contulerunt: promittentes vt illum reciperent in paſtorē, quem de gremio[a] ipſius Eccleſiæ ducerent eligendum, quòd examinatis[b] voluntatibus ſingulorum Archidiaconū eiuſdem Eccleſiæ in Epiſcopū elegerunt. Metropolitanus quoque tam electionē, & electi perſonā examinans, quā etiā ſuper ipſius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquib. dubitatū) inquirens ſolicitè veritatē, per ſententiā declarando electum ipſum minimè ſuſtinere in ætate[c] defectum, electionem factam de ipſo ſolenniter cōfirmauit: & infrà. ¶Verum B. qui cōtra electū venerat memoratū, propoſuit ex aduerſo, quòd cùm ſupradictis tribus ſub hac forma fuerat eligendi conceſſa poteſtas, vt Capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus vel maiori & ſaniori parte de gremio ipſius Eccleſiæ nominatum eligerent in paſtorē, electores ipſi terminos[d] poteſtati ſibi traditæ non ſeruantes, prædictum Archidiaconum eligere præſumpſerunt, quem pauci de Capitulo nominarant: vnde Canonici Morin. poſtmodum admirātes, qualiter Archidiaconus electus fuerat memoratus, cùm plures eſſent in eadem Eccleſia digniores[e], cœperūt ferè omnes publicè profiteri, quòd nullaten⁹ Archidiaconū nominarāt, & reputantes ſe in hac parte deluſos, quod ſuper hoc factū fuerat, noſtro curauerunt Apoſtolatui reſerare: & infrà. ¶Nos verò attēdētes †, quia res pernicioſa eſſet exemplo, ſi per ſurreptionis[f] aſtutiam quis aſcenderet ad apicē dignitatis, ita duximus prouidendum, vt præſtito à contradictoribus iuramento[g], quòd ipſa malitiosè contra præfatū electū non moueant quæſtionē huiuſmodi, prædicti tres electores iuramenti vinculo adſtringantur dicere veritatem, quot ex Canonicis examinationis tempore in præfatū Archidiaconū conuenerunt. Et ſi tres[h] ſimul aut duo ſaltem ex ipſis † iurati, dixerint maiorem Canonicorum partem in ipſum Archidiaconum conueniſſe, vos contradictoribus ſilētium imponatis,

Compromiſſarius poteſt eligere extra gremium.

a ¶ *De gremio.*] Sed ſi hoc in illa trāſlatione poteſtatis nō fuiſſet expreſſum, poterant eligere vndecunque vellent. ſ. *eod. in cauſis.* Quid autem ſit ſuper hoc, dictum eſt ſ. *eo. cum inter Canonicos.*

b ¶ *Examinatis.*] Ad hoc non tenebatur ſecundū hanc formam.

¶ *Gloſ. ſeq. primo probat iudicem, q. in ætate non diſpenſat, de illa iudicare poſſe. Secundo quærit, an Epiſcopi, an ea diſpenſent. arg. quod non ponit ops. contrariam. ſoluit negatiuè.*

c ¶ *In ætate.*] Poteſt eñ minor iudex examinare de ætate, an ſit dignus venia ætatis, & docere poterit ſuper hoc Principem. *C. de his qui Ve. æta. impe. l. 2.* non tamen in ætate diſpenſare poteſt. *C. eod. l. 3.*[a] ſed bene potuit iudicare ipſum non pati defectum: & ſi minor fuiſſet, debuit caſſare electionem. ſ. *e. dudum.* ſed diſpenſare non poteſt niſi ſolus Papa. Sed nunquid Epiſcopi poſſunt diſpēſare, vt minor promoueatur ad honores? Videtur quòd non, per id quod habes ſ. *eo. cum in cunctis. §. inferiora.* & j. *de æta. & quali. cum te.* ibi, præcipit Papa, quòd nullus promoueatur, niſi ſit ætatis legitimæ. j. *e. nihil eſt.* vbi punitur grauiter, qui hoc facit. Et ſic huiuſmodi diſpenſatio illis prohibetur. Dicunt quidam, quòd Epiſcopi poſſunt diſpenſare in ætate. arg. ad hoc. j. *de æta. & quali. præterea. & c. indecorum.* Credo, quòd non poſſunt diſpenſare in hoc contra concilium, licet de facto hoc faciant quandoque. Et eſt ſimile: quia cū illegitimo diſpenſare non poſſunt, vt promoueatur ad honores. j. *de fi. presby. c. Vlt. & pen.* vbi dicitur quòd cum illegitimè natis ſolus Papa diſpenſat: quòd illi prohibeantur ab honoribus dicitur in concilio Picta. j. *de filis presby. c. 1.* Qua enim ratione Epi non poſſunt contra illud concilium diſpenſare: eadem rōe dico, quòd non poſſunt diſpenſare contra concilium[b] Lateranen. & contra conciliū generale j. *eo. nihil.* vbi puniuntur, qui hoc faciunt, quod eſt magis celebre concilium: in quo prohibetur ne minores ad dignitates promoueantur. ſ. *eo. cum in cunctis. in princ. § inferiora.* & ideo ſtabimus illis conciliis & legibus prædictis, ex quo non inuenio conceſſum per canones, quòd minores iudices poſſint dare veniam ætatis. j. *de no. oper. nuncia.* intelleximus, vbi enim iura canonica non contradicunt legibus, immò concordant, illis ſtabo.

a Sic inferior iudex cognoſcit de priuilegio ſedis Apoſtolicæ: licèt de illo non iudicet. j. de ſi. inſtru. accepimus. ſecundum Io. & Vinc.

† Dictio, attendentes, deeſt in antiquis.

† Vide tex. in l. eū falſo. C. de iur. & fac. igno. & in l. ob crimen. *aliàs eſt, ob carmen.* ff. de teſti.

b De concilio Lateranen. ſub Innocentio iij. loquitur, in quo conuenerūt Prælati tā Græci, quā Latini, & ideo Vocat magis celebre.

ADDITIO. Hodie diſpenſant Epiſcopi in ætate, in caſu, *de æta. & quali. cap. Vno. lib. 6.* per quam decido quædam hic notata per modernos, quorū aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Io. And. hic circa minores dignitates Epiſcopum dare veniam ætatis.

d ¶ *Terminos.*] Si hoc verum fuiſſet, nihil valuiſſet eorū electio. ſ. *de reſcrip. cum dilecta. & ff. mandati diligenter.*

e ¶ *Digniores.*] Quibus dignior locus debetur. 8. q. 3. *illud. & 63. d. metropolitano. c. 1. d. miramur. ad fi.*[c] Et is gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior vel ſtipendia meliora fecerint anteire. *C. de offi. magi. off. l. nemo.*

c Concord l. ſenatores. ff. de ſenato. & l. maiorem. ff. de pactis. & l. nec, honor. C. de epiſc. & cler.

f ¶ *Surreptionis.*] Sic j. *de re iud. cum olim.*

¶ *Glo. ſeq. notat quod in ſpiritualibus excipiens, &c.*

g ¶ *Iuramento.*] Sic ergo in cauſa ſpirituali præſtat excipiens iuramentum calumniæ, ſiue quòd malitiosè hoc non proponit. ſic j. *de teſti. conſtitutis. & c. præſentium. & j. de reſti. ſpo. literas. & j. de exce. paſtoralis.* licèt directè agens non præſtet huiuſmodi iuramentum: vt j. *de iura. calum. literas.* Et hoc fuit rōe præſumptionis. præſumitur enim, quòd malitiosè excipiant, ex eo quod tot præſumptiones ſunt pro electo: quia ſecundùm leges præſtatur iuramentum quique in exceptionibus, licèt à principio præſtetur ſuper tota lite. *in Auth. de teſti. §. ſi verò. coll. 7.* j. *de teſtibus vltra tertiam.* Vel dic, quòd licèt cauſa ſit ſuper re ſpirituali, quòd etiam directè agens præſtabit iuramentum calumniæ: vt ſi agatur ad reſtitutionem rei ſpiritualis. *de reſti. ſpo. literas.* quia tūc non agitur ſpiritualiter. Item ſi agatur ſpiritualiter iuramentum de veritate dicenda præſtatur. j. *eod. dudum. & j. de iureiuran. ex literis.* Sed ibi in cauſa eccleſiaſtica iuratur de veritate dicenda.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Et ſi tres.*] Iſtis enim creditur quaſi duobus teſtib. Sed nun-

quid fuerunt iſti teſtes in propria cauſa vel quaſi? Non, ſed ſuper eo quod factum eſt coram ipſis de facto alieno. *arg. C. de fideicommiſ. l. vlt. & Inſtitutio de teſta. ordina. §. legatariis.* nam iudici creditur de his, quæ coram ipſo aguntur. 18. *d. de conciliis. arg multò fortius iſtis, qui toti negotio interfuerunt. arg. C. de adult. in l. adulterij. C. ad legem Cornel. de ſica. l. fi.* Sed non eſt verum, quòd iudicibus credatur, niſi quatenus, &c. ĩ. *de probatio. quoniam contra.* Vnde melius videtur, quòd licèt iſti ſuſpecti eſſent, & de facto ſuo quodam modo dicant, admittitur eorum teſtimonium in defectum probationis. *arg. C. de haere. l. vlt. in fi. & 4. q. 3. item in criminali. verſi. item ſecundum. 2. reſpon.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, etiam opponendo, & ſoluit.*

a ¶ *Probatio.*] Sed videtur, quòd illi Canonici debuerunt audiri ad hoc probandum, quia talis negatiua. *Nos non conſenſimus,* poteſt probari. ĩ *de probatio tertio.* & negatiua indirectè probari poteſt. ĩ. *de teſtibus ex tenore.*[a] De hac materia dictum eſt. ſ. *eo. bona.* Sed hic ideò nõ ſunt admiſſi ad probandum, quia examinatio illa facta fuit ſecretè & ſigillatim. vnde quilibet eorũ eſſet ſingularis, quia non poſſet dicere niſi de ſe. *ſic* ĩ. *de accuſatio. cum dilecti. in fine:* quia ſingularis teſtis nõ probat, ſed ſi publicè facta fuiſſet illa examinatio ſiue nominatio, tunc probari poſſet ſaltem indirectè: vt ĩ *de probatio. cap. 3.*

† *Et de teſtium ſingularitate multiplici, vide Cranettã tract. de anti. tempo. par. 4. Adde Beat. Tho. 2. 2. q. 70. art 2.*

a *Concor.* l. 1. §. hoc interdictum. cum gloſ. 1. *& ibi Bart.* ff. de itin. act. pri. & in l. errores. cum gl. intercesſiſſe. C. de erro. Aduo.

† *Ad idem eſt tex.* in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. cum not. ff. de verb. ob l. g.

cùm contra hoc corũ eſſet probatio[a] inſufficiens: eò quòd ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares †. Si verò per eorum depoſitiones cõſtiterit ſæpe dictum Archidiaconum extitiſſe à paucioribus nominatum, tunc[b] ſi fuerit ſufficienter oſtenſum[c], quòd illum de gremio Eccleſiæ ſecũdum formam ſibi traditam debebant eligere, in quem omnes vel maior & ſanior pars Capituli conueniret, vos electionẽ ipſius Archidiaconi omnino caſſetis[d]: alioquin quòd de ipſo factum eſt, ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per cenſuram Eccleſiaſticã cõpeſcatis: prælatum B. præbenda Moriñ. Eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe ad hanc pœnam (ſi forſan in probatione deficeret) obligauit[e] †. Non obſtante, quòd ſuper ætatis defectu obiectum eſt contra illum, cùm idem Canonicus huic obiectioni non multum inſiſterit, & ſuper hoc à metropolitano fuerit iudicatum[f], cuius ſententiam in rem tranſiit iudicatam, cùm infrà decendium[g] non fuerit legitima prouocatione ſuſpenſa.

b ¶ *Tunc.*] Audiatis, quid vtraque pars propoſuerit ad probandum formam, ſecundùm quam eligendi poteſtas tribus dicitur commiſſa fuiſſe, ſiue conceſſa, & ſi, &c. Hæc litera eſt in antiqua decretali. Ber.

¶ *Glo ſeq. quærit & ſoluit.*

c ¶ *Oſtenſum*] Qualiter compelluntur Canonici probare formam traditam aliis electoribus, & non Archidiaconus? Hoc poteſt eſſe duabus de cauſis. Quarum prima eſt præſumptio, quæ multùm faciebat pro eo, videlicèt, quod iam erat electus & confirmatus. Secunda eſt: quia ad hoc ſe obligauit ille, ſicut patet in fine decretalis: vbi dicit, quòd ad hanc pœnam ſe obligauit.

Obligatio poteſt fieri ſub pœna beneficij.

d ¶ *Caſſetis.*] Id eſt, nullam pronunc etis.

¶ *Glo ſeq. ponit in prin. & ſi. qua pœna olim. & quæ hodie. in medio ad notabile inducit tria ſimilia, & ſignat contrarium.*

e ¶ *Obligauit.*] Alioquin ſi ſe non obligaſſet, pœna eſſet in arbitrio iudicis, cùm certa pœna hic ſtatuta non ſit *ff. de iure deli. l. 1.* ĩ. *de accu ſuper his. &* ĩ. *de offi. deleg. de cauſis.* Sic habes hic, quòd aliquis obligat ſe ſub pœna beneficij ſui. ĩ. *de falſa cap. vlt.* Item obligatur aliquis ſub pœna ordinis vel anathematis. *1. q. 7. quoties cordis. & de conſe. diſt. 2. ego Berengarius.* Item & ſub alia pœna pecuniaria. *23. d. quanquam. & 25. q. 2. quæcumque. &* ĩ *de arbit. dilecti.* arg contrà, quòd ſub pœna beneficij non poſſit aliquis obligari. *C. quæ res pig. ob poſ. ſpem eorum pramiorum.* Hodie verò certã pœna ſtatuta eſt contra illos, qui ſe opponunt contra electos, ſiue impugnant electionem. ĩ. *eod. c. 1. in concilio. Lugdunen.* Innoc. iiij [*lib. 6.*]

¶ *Glo. ſeq quærit & ſoluit, ſolutioni obiicit, & reſpondet.*

f ¶ *Iudicatum.*] Sed nunquid obſtabat aliis hæc ſententia volentibus agere contra electum? Sicut videmus circa crimina & populares actiones: ĩ *de accuſa de his. & 23. q. 4. ſi illic. & ff. de procu. non cogendum §. qui ita. ff. de popu. actio l. 3.* nec enim de delicto vnius hominis ſæpe eſt quærendum. *ff nau. cau ſtab. l. licet.* Videtur tamẽ, quòd illis ſolùm, qui præſentes fuerunt, debeat præiudicari. *2. q. 5. habet hoc. & c. Mennam* ĩ. *de accu. veniens.* ſicut in ciuilibus actionibus. ĩ. *de fide inſtrumen. inter dilectos.* ibi, tres alios acta, &c. Ad hoc dicas, quòd abſolutio in popularib[9] actionibus præiudicat omnibus etiam abſentibus, niſi duobus caſibus. Vnus eſt, ſi quis ſuam iniuriam proſequitur, & probet ſe ignoraſſe accuſationem ab alio inſtitutam. *ff. de accuſat. ſi cui. §. 1.* Secundus, cum vult docere de colluſione prioris accuſatoris. *ff de praeuari. l. 4. ff. de iureiuran. l. cum qui. §. in popularibus.*

¶ *Glo. ſeq. notat. quod interlocutoria, &c. & remittit.*

g ¶ *Infra decendium.*] Per hoc patet, quòd interlocutoria ſententia tranſit in rem iudicatam, ſicut & diffinitiua. ĩ. *de teſti. ſignificauerunt.* non tamen quoad hoc tranſit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam poſt decem dies poſſit reuocare.[b] ĩ. *de appel. cum ceſſante. ff. de re iud. quod iuſſit.* de hoc dicetur ſuper illa conſtitutione, cum ceſſante ĩ *de appel.*

† Cap. 18. e. ti. in 3. compilatione.

b *Nec quoad hoc quin reuocetur per appellationem interpoſitam à definitiua, ſi parat præiudiciũ negotio principali, vt hic, aliter nõ.* ĩ. de appella. c. vlt. lib. 6. *Ioan. And.*

¶ Idem Epiſcopo Baioceñ.

¶ *Si ex ſeptẽ compromiſſariis, tres eligant quartũ, & ille cõſentit, & eſt idoneus: confirmabitur electio.*

CAP. XXXIII.

CVm † in iure peritus exiſtas: & infrà. ¶ Primus † tuæ cõſultationis articulus continebat, quòd cuiuſdam Eccleſiæ Decano defuncto, eiuſdem loci Capitulum ſub hac forma in ſeptem ex ipſis Canonicis compromiſit, vt illum, quem ex ſe[b] †, vel aliis de gremio ipſius Eccleſiæ omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, idem Capitulum reciperet in Decanum. Vnde cum vnus ex illis ſeptem à tribus ipſorum: & alius qui non erat de numero eorundem, à tribus aliis in Decanum fuerint nominati, requiſiſti, vter eorum aſſumi debeat in Decanum.

¶ Super quo taliter reſpondemus, quòd is qui de numero ſeptem à tribus eorum dignoſcitur nominatus, iuxta compromiſſi tenorem, debet in Decanum aſſumi †, dummodo electioni de ſe factæ conſentiat[i], & aliquod canonicũ non obſiſtat.

† *Aliàs primus ſiquidem.*

† *Vide* l. planè. cum gl. in ver. poteſt. ff. quod cuiuſ. vni.

† *Hũc text. dicunt ſin. Ioan. And.* in regula, in toto. de reg. iur. *& Pan. hic, ad hoc quòd elect[9] conſentiendo electioni de ſe factæ à media parte eligentiũ auget numerum, & electionem perficit. ad de Paulum Caſtren. cõſil. 230. li. 2.*

CVm in iure peritus.] Hoc c. legitur variis modis: ſed inhærendo verbis literæ ſummatur in rubro. Vel aliter ſecundum intellectum intrinſecum. Si electio fit ex forma compromiſſi: electus conſentiendo electioni de ſe factæ à media parte eligentium, auget numerum, & electionem perficit. Et eſt caſus ſingularis ſecundùm iſtum intellectum. In prima ponitur deciſum exordium notans quærentem. In ſecunda conſultatio ex compromiſſo ſuper duplici electione facta. In tertia conſultationis reſponſio, cum duplici determinatione. Secunda: ibi, *Primus tuæ conſultationis.* Tertia: ibi, *Super quo.* Abb. Sic.

CASVS. Defuncto Decano cuiuſdam Eccleſiæ, Capitulum eiuſdem Eccleſiæ compromiſit in vij Canonicos eiuſdem Eccleſiæ ſub hac forma: Vt illum quem ex ſe vel aliis de gremio ipſius Eccleſiæ omnes ipſi ſeptem vel maior pars eligerent, Capitulum ipſum reciperet in Decanũ: tandem vnus ex illis ſeptem electus fuit à tribus ipſorum, & alius qui non erat de numero illorum ſeptem, à tribus aliis electus fuit in Decanum: conſultus Papa, quis eorum eſſet potior? Reſpondet. quòd ille qui de numero ſeptem, à tribus illorum eſt electus, ſecundum formam compromiſſi debet in Decanum aſſumi, dummodo electioni de ſe factæ voluerit conſentire, & aliquod canonicum non obſiſtat. Ex hac decretali conſueuit dici, quòd perſona electa auget numerum eligentium. contrarium tamen verum eſt, quòd perſona electi non computantur in numero eligentium. quod probatur. ĩ. *eo Cumana Eccleſia.* Item forma mandati eſt ſequenda.

¶ *Glo. ſeq ponit opi. dicentium, quòd compromiſſarij, &c. quam reprobat. Secunda pars recitetur per q. quòd ſi vnus ſolus eſſet commiſſarius? & ſoluit negatiuè, ponit opinionem contrariam, quam improbat.*

h ¶ *Ex ſe vel aliis.*] Dicunt quidã, quòd licèt hoc non fuiſſet expreſſum: de iure tñ vnum de ſe eligere poterant vt arg. 8. *q. 1. in ſcripturis. ver ecce mitte me, &c. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. vlt. abſunt.* Sed hoc non credo: quia à ſeipſo videtur electus, & hic tenuit electio propter formam compromiſſi, vt dicit in fine iuxta compromiſſi tenorem, &c. ſic ĩ. *de forte c. vlt. vbi de hoc.* & hoc quod dico, optimè probat lex. *ff. de contrah. emp. & ven. l. licèt. & l. ſi in emotione. in pr.* Sed ſi vni tñ collata eſt poteſtas, non poſſet ſe eligere. ĩ. *de iu. pat. per noſtras* ĩ. *de inſt. cum ad noſtram. & ff. de tut. & cur. da. l. prater. & 24. q 1. dicimus.* & quia nemo debet oriri à ſeipſo. 8. *q. 1. in ſcripturis.* Dicunt quidam quòd ſi iuraſſet eligere meliorem, & ipſe eſſet melior, tunc poſſet eligere ſe: ſed tamen inconueniens eſſet & inhoneſtum, quòd ſe eligeret, ſic ambitioſus videretur. & ideò repellendus per illud c. *in ſcripturis.* potiùs debet renunciare tali poteſtati. & fatuus eſſet, qui ſic iuraret, ſi credit ſe meliorem, vt ſe eligit. Vel dic, quòd tunc ipſe intelligit exceptus: quia in generali ſermone perſona loquẽs nõ cõprehendit. *C. de ſeſt. inquiſitio. ff. de cond. & dem. l. qui haredi § vlt.*[c]

An is, cui data eſt poteſtas eligendi, poſſit eligere ipſum.

c *De hoc dicetur* ĩ. cap. petitio. de iureiur.

¶ *Glo. ſeq. quærit & diſt ſoluit. demum dicit c. correctum.*

i ¶ *Conſentiat.*] Quaſi ſi vult cõſentire, tunc perſona ſua cõputatur inter eligentes. *arg. ff. quod cuiuſq; vniuerſitatis. l. planè. ar. ff. de adop.*

de adop. l. ſi conſul. & ſic quatuor intelliguntur: & ita maior pars Capituli. Quid ſi conſenſit in alium? Reſpondeo, ſi conſenſus talis facit cum aliis maiorem partem, in ſe non poteſt poſteà conſentire, nec mutare conſilium in alterius præiudicium. *ff. de reg. iur. l. nemo.* Si verò conſenſit in talem, in quem minor pars conſenſit: tunc poteſt mutare. quia talis conſenſus illi non prodeſt. Hodie non connumeratur perſona electa inter eligentes. *j. eod. Cumana. & c. quia propter.* nec dicerem valere talem electionem, ſi m[o]do fieret. quia eſt electus à minori parte Capituli.

† *Zerõgia.* / *Laringia.*

¶ Idem duci Caringiæ. †

¶ *Electio Imperatoris ſpectat ad Principes Germanos, tres Prælatos, & quatuor laicos, & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris non contemptis tenet. Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, conſecrare, & coronare, ſi eſt dignus: vel reiicere, ſi eſt indignus; vt quia ſacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel Eccleſiæ perſecutor. Et Electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia; Papa poteſt gratificare cui vult. h. d. not. iſte text.*

VEnerabilem.] Electus in Imperatorẽ à minori parte illorũm, ad quos ſpectat electio, ſi fuerit idoneus, per Papam confirmabitur, vel potius approbabitur. Io. And. Diuiditur. nam in prima ponit reprehenſionem legati. In ſecunda: ibi, *Verum.* captando beneuolentiam Principum, ipſorum ius & poteſtatem declarat. In tertia: ibi, *Obiectioni* reſpondet ad id, quod obiiciebatur contra legatum. In quarta: ibi, *Eos igitur.* monet Principes, vt adhæreant Ottoni, & recedant à Philippo. & quòd facere debeant, probat quatuor rationibus. In quinta: ibi, *Nobilitatem.* hoc ſpecialiter mandat duci in ſupraſcriptione nominato. Abb. Sic.

Cap. 19. e. taul. in 3. compilat.

CAP. XXXIV.

VEnerabilem †: & infrà. ¶ Inter cętera quidam Principes hac præcipuè obiectione ſunt vſi, dicentes, quòd Apoſtolicæ ſedis legatus, aut electoris geſſit, aut cognitoris [a] perſonam. Si electoris, in meſſem [b] alienam miſerat falcem ſuam, & electioni ſe ingerens, Principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, abſente altera [c] partium videtur perperam proceſſiſſe, cùm citata non fuerit, & ideò non debuit contumax iudicari †: & infrà. ¶ Verum illis Principibus ius & poteſtatem eligendi Regem, in Imperatorem poſtmodum promouendum, recognoſcimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos ius & poteſtas huiuſmodi ab Apoſtolica ſede peruenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Caroli [d] à Græcis tranſtulit [e]

Casvs. Vt meliùs litera intelligatur, prænotandum eſt, quòd Fridericus Imperator habuit duos filios, Henricum & Philippũ. Mortuo Friderico ſucceſſit ei Henricus eius filius in imperio. Hoc facto Henricus Imperator procurauit, quòd Principes Alemaniæ eligerent in Regem Imperatorem promouendum poſt mortem ipſius Henrici Fridericum filium iſtius Henrici Imperatoris. Et ſic fuit electus. Philippus frater Henrici, & alij Principes iurauerunt dicto Friderico fidelitatem, tanquam Regi: qui Fridericus poſtmodum promotus in Imperatorem fuit depoſitus per Inn. iiij. in concilio Lugdun. poſtmodum verò mortuo Henrico Imperatore fratre Philippi ac patre dicti Friderici, Principes in diſcordia elegerunt. Quidam elegerunt Ottonem, quidam verò dictum Philippum fratrem Henrici. Cùm ergo electiones iſtę in diſcordia factæ fuiſſent, Papa miſit quendam legatum in Alemaniam, vt alteram electionem prædictarum, quam canonicam inueniret, confirmaret. Legatus verò diligenti examinatione pręmiſſa in dictis electionibus, electionem Ottonis confirmauit, electione alterius reprobata. propter quod Principes illi, qui Philippum elegerunt, conquerebãtur de facto legati, & miſerunt nũcios ſuos cum literis ſuis ad Papam: & inter cætera Principes hac obiectione vſi ſunt dicentes: Legatus iſte aut electoris aut cognitoris geſſit perſonam, &c. ¶ *Hunc caſum proſequitur Bernardus [a] in modum ſequentem.* Si electoris, falcem miſit in meſſem alienam: quod facere non debuit. ſi cognitoris, abſente altera parte perperam proceſſit, cum citata non fuerit, & ideò non debuit cõtumax reputari: ſcribit Papa ſuper hoc negotio Duci Caringię, dicens, quòd bene confitetur & recognoſcit ius eligendi Regem in Imperatorem poſtea promouendum ad Principes pertinere, & de iure & antiqua conſuetudine: quia ſedes Apoſt. tranſtulit Imperium Romanum nuper à Gręcis, in perſona magnifici Caroli ad Theutonicos: ſed Principes bene recognoſcunt, quòd poteſtas examinandi perſonam electam ſpectat ad Papam, qui eum inungit, cõſecrat, & coronat: quia illud regulariter verũ eſt, ꝙ ad eũ pertinet examinatio perſonæ, ad quem manus impoſitio ſpectat. nunquid enim ſi Principes in diſcordia perſonam eligerent indignam, deberet Papa illum cõfirmare, aut coronare? abſit hoc omnino. His præmiſſis Papa rñdet obiectioni Principũ, dicẽs, ꝙ legatus approbando & reprobando, nec electoris geſſit perſonã: quia nec aliquem fecit eligi, nec elegit. nec cognitoris: quia quãtũ ad eligentes neutrios electionẽ confirmauit, nec etiã infirmauit, ſed exercuit denunciatoris officium; quia perſonam Philippi reputauit indignam, perſonam verò Ottonis denũciauit idoneam ad imperium obtinẽdum. nõ tam propter ſtudia eligẽtium, q̃ propter merita electorum, quãuis maior pars illorum, ad quos pertinet electio, cõſenſerint in Ottonẽ: ex eo ꝙ electores Phil. aliis abſentib. & cõtemptis ipſum eligere pręſumpſerũt, patet eos perperam proceſſiſſe. Verum quia in electionib. plus nocet cõtemptus vnius, q̃ multorũ cõtradictio in præſenti. His ergo præmiſſis reputauit Papa Ottonẽ idoneum, & Philippũ indignũ ad Imperium obtinẽdu, cũ enim vota Principũ in electione diuidũtur, poſt admonitionẽ & expectationẽ, poteſt Papa alteri parti fauere, maximè poſtquã ab ipſo inũctio & coronatio poſtulatur: hoc probat iure & exemplo. Iure, hoc modo: Nũquid ſi Principes admoniti & expectati nõ potuerũt vel noluerũt eligere aliquem, ſedes Apoſt. carebit defenſore? q. d. nõ. Exẽplo, hoc modo: ſciunt enĩ Principes, ꝙ cũ Lotharius & Corradus in diſcordia fuiſſent electi, Papa Lotharium coronauit, & Imperium obtinuit coronatus dicto Corrado tunc ad eius gratiam redeunte. Poſtea monet Principes, vt à Philippo reprobato recedant, & Ottoni adhæreant, niſi tunc demũſtrãdo cõtra perſonam vel factũ ipſius aliquod obiectum fuerit & probatum. His dictis oſtendit multa, propter quæ electio Philippi nõ teneret, licèt Philippus eſſet ab omnibus electus cõcorditer. hoc modo: Impedimenta Philippi ſunt notoria, & excommunicatio publica, periurium manifeſtũ, & perſecutio diuulgata, quam ipſe & eius anteceſſores in Romanam Eccleſiã & alias Eccleſias exercuerũt. Nam ipſe à prædeceſſore noſtro excommunicationis vinculo innodatus, quod poſtmodũ recognouit, dum per eius nuncium abſolutionis beneficium poſtulauit. Vnde patet, quòd fuit excommunicatus electus. Ipſe verò contrà proprium iuramẽtum regnum ſibi vſurpare præſumpſit, cum ſuper illo iuramẽto ſedẽ Apoſt. primò conſulere debuiſſet, nec prodeſt ad ſuam excuſationem, ſi dicat, quòd iuramẽtum illud fuiſſet illicitum: quia nihilominus ſed. Apoſt. priùs ſuper eo requirere debuit, antequam contra ipſum propria temeritate veniret. & hoc probat exemplo Gibaonitarum, qui cum à filiis Iſraël ꝑ fraudẽ ſurripuerunt iuramẽtum, ipſi tñ filij Iſrael cognita fraude contra illud venire noluerunt, niſi prius conſulerent Dñm. Vtrum dictũ iuramẽtum ſit licitum aut illicitum: & vtrum ſeruandum ſit, aut non ſeruãdum, nullus ſanæ mẽtis ignorat ad iudiciũm Papæ pertinere. Prætereà ſi Philippus Imperium obtineret, poteſtas Principum deperiret in electione, & Imperium obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur: ſi enĩ Philippus ſuccederet Hẽrico fratri ſuo, ſicut Hẽricus ſucceſſit Friderico patri ſuo, videretur Imperium non per electionem, ſed potius per ſucceſſionem procedere, & in præiudicium Principum redundaret, ſi non niſi de domo Philippi ducis Sueuiæ duceretur aliquis aſſumẽdus. Vltimò manet Papa iſtum ducẽ, vti omnino à Philippo recedat, non obſtante iuramẽto, ſi quod ei fecit rõe regni: quia eo reprobato huiuſmodi iuramentum obſeruari non debet. Not. quod hic multa notabilia eliciũtur: primum eſt, quòd ius eligẽdi Regẽ in Imperatorẽ promouẽdum de iure communi pertinet ad Principes. Itẽ ad eum pertinet examinatio ad quẽ pertinet confirmatio. Itẽ ad officium illius, qui confirmat electũ, etiam ſi nihil ei obiiciatur, pertinet inquirere, an ſit idoneus. Itẽ. quandoque reprobatur electio potiùs propter perſonam electi indignam, quàm propter eligentes. Itẽ in electionibus plus nocet contẽptus vnius, quàm ſi multi pręſentes contradicant. Itẽ iudex poteſt alteri parti fauere. Item publicè excommunicatus repellitur ab electione. Itẽ periurium manifeſtũm repellit aliquem à dignitate. Item perſecutores Eccleſiarum ab Eccleſiaſtico honore debẽt repelli, vt puniãtur, in quo peccauerunt. Item cùm dubitatur, an iuramentum ſit licitum vel illicitum, recurrendum eſt ad ſed. Apoſtolicam. Item in honoribus non debet ſemper ſucceſſio attendi. Item in fine not. quòd ſublato principali acceſſorium non tenet.

† *Vide l. ſperandum. §. ſin autẽ. C. de iud. & ibi Petr. & Cy. in l. conſentaneum. per Bar. C. quomodo. & quando iud.*

a Hic tamẽ caſus no eſt Bernardi, nec habetur in Vetuſto exemplari.

a ¶ *Cognatoris.*] In reprobãdo Philippũ, & approbando Ottonẽ:

b ¶ *Meſſem.* 16. q. 3. c. 2. & j. *de parochi. nullus.* Ber.

c ¶ *Abſente altera.*] Quod non debuit fieri. *ff. de teſtib. in nomine Domini. &* 5. q. 9. *quaſi per totum.*

d ¶ *Caroli.*] Cui etiam ius patriciatus ſiue dignitas collata eſt. 63. *diſt. Hadrianus.*

¶ *Glo. ſeq. ponit hiſtoriam.*

e ¶ *Tranſtulit.*] Legitur in Chronicis, quòd cùm Eccleſia Romana opprimeretur ab Aſtulpho rege Lombardorum petiit auxilium à Conſtantino & à Leone filio eius imperatoribus Conſtantinopolitanis: & cùm nollẽt patrocinari Eccleſiæ Romanæ,

Imperium quãdo fuerit tranſlatum.

Stephanus Papa ſcds natione Romanus tráſtulit imperiũ ad Carolum magnum, qui filius Pipini, quem Zacharias prædeceſſor eius ſuſtinuerat Ludouico Regi Francorum, quem depoſuerat, de quo legitur 15.q.6.alius. Et tranſlatio illa facta eſt anno Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimoſexto, qui Carolus coronatus eſt à Leone Papa iij. elapſis poſt hoc 15.annis.

deleg.c.ſuſpicionis.§.ab ipſo. & ſ.eo.cùm inter R. tunc demum debet fauere, cùm merita electorum & eligentium paria ſunt. arg. j.de iure patron.quoniam in quibuſdam. & 68.diſt.ſi fortè. vel cùm poteſtas eligendi deuoluta eſt ad ipſum. ſ. eod. bonæ. circa fin.

in Germanos [d]. Sed & Principes recognoſcere debent, & vtique recognoſcunt, ſicut iidem in noſtra recognoſcere præſentia, quòd ius & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promouendam ad Imperium ad nos ſpectat, qui eum inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſeruatum, vt ad eum examinatio [b] perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Nunquid enim ſi Principes non ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum [c] quemcunque, vel excommunicatum, in Regem tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem huiuſmodi deberemus? abſit omnino. ¶ Obiectioni ergo Principum reſpondentes aſſerimus, quòd legatus noſter approbando Regem, & reprobando Ducem, nec electoris geſſit perſonam, vtpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, nec cognitoris; cùm neutrius electionem quoad factum eligentium [d] confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium: quia perſonam Ducis eiuſdem indignam, & perſonam Regis denunciauit idoneam quoad imperium obtinendum: non tam propter ſtudia eligentium, quàm propter merita electorum: quamuis [e] plures ex illis, qui eligendi Regem in Imperatorem promouendum de iure ac † de conſuetudine obtinent poteſtatem, conſenſiſſe perhibeantur in ipſum Regem: & ex eo quòd fautores Ducis, abſentibus aliis & contemptis, ipſum eligere præſumpſerunt, pateat eos perperam proceſſiſſe: cùm electioni plus contemptus vnius, quàm contradictio [f] multorum obſiſtat: & infrà.

¶ Nos vtique non ducem †, ſed reliquum reputamus & nominamus Regem iuſtitia exigente: & infrà. ¶ Quòd autem cum in electione vota Principum diuiduntur, poſt admonitionem & expectationem alteri partium fauere [g] poſſimus, maximè poſtquàm à nobis vnctio, conſecratio, & coronatio poſtulantur: iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim ſi Principes admoniti & expectati, vel non potuerunt vel noluerunt in vnum propoſitum † conuenire, ſedes Apoſtolica aduocato & defenſore carebit [h], eorúmque culpa ipſi redundabit in pœnam? Sciunt autem Principes, quòd cùm Lotharius [i] & Corradus in diſcordia fuiſſent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demùm ad eius gratiam redeunte. ¶ Eos igitur duximus commonendos [k], vt à præfato Duce, iuſto quidem à nobis iudicio reprobato, recedant: & præfato Regi non abnuant adhærere: niſi † tunc demùm contra perſonam vel factum, legitimum quid obiectum fuerit & oſtenſum: & infrà. ¶ Sunt enim notoria impedimenta Ducis, ſcilicet excommunicatio publica [l], periurium [m] manifeſtum, & perſecutio diuulgata, quam progenitores [n] eius & ipſe præſumpſerunt in Apoſtolicam ſedem †, & alias Eccleſias exercere: fuit quoque à præd. noſtro excommunicationis vinculo innodatus [o], quod poſtmodum recognouit, dum per nuncium ſuum abſolutionis beneficium poſtulauit [p]. vnde patet: quòd fuit excommunicatus electus [q]: & infrà. ¶ Idem etiam contra proprium iuramentum [r], ſuper quo nec conſilium à ſede Apoſtolica requiſiuit, ambitio-

¶ Gloſ.ſeq.recitetur per obiectionem.

c ¶ *In Germanos.*] Sic ergo regnum mundi tranſlatum eſt ad Theutonicos. nam ipſi habent regnum Romanæ Eccleſiæ de conſecrat. di.1. in die. Et ſic patet, quòd imperium non eſt apud Græcos, licet largo nomine appelletur imperator. j.de maio.& obe.ſolitæ. ſicut & rex Schacorum dicitur rex, quoniam extra Eccleſiam non eſt imperium. 24 q. 1.c ſchiſma.§.ſed nec illud. eſt autem imperator ille ſuper omnes reges. 7.q.1.in apibus.& omnes nationes ſunt ſub eo.11.q.1.§.ſed ſi quis, in ver. volumus. [a] Ipſe enim eſt princeps mundi & dominus. ff. ad leg. Rho. de iac. deprecatio. & etiam Iudæi ſub eo ſunt. C.de Iudæ.l.Iudæi. & omnes prouinciæ. 63. diſtin. Hadrianus. & omnia ſunt in poteſtate imperatoris. S.d.quo iure. & 23 q.8. conuenior. C.de quadrien præſcrip. bene à Zenone.

b ¶ *Examinatio.*] 77.d. qui eſt.

¶ *Gloſ.ſeq.recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Sacrilegum.*] Not. quòd ſacrilegium impedit promouendum. nam & familia ſacrilegi repellitur à ſacramentis Eccleſiæ 17. q.4. miror. & ab aliis legitimis actibus. 3 q.4. nulli.

Additio. Et ſacrilegium inter magna crimina connumeratur. 18. q 3. quod autem.

d ¶ *Eligentium.*] Quia de meritis ſiue ſtudiis eligentium non cognouit, ſed de qualitate electorum pronunciauit.

e ¶ *Quamuis.*] Id eſt, quia vel propriè tenetur. & quod d cit ſ. Non tam propter ſtudia eligentium, &c. id eſt, non propter ſtudium eligentium, ſed propter merita electorum, perſonam ducis denunciauit indignam, & perſonam regis idoneam. ſic ſ. de poſtu.c.1.verſic.fin. vnde bene ſequitur, quamuis plures, &c. & ſic non geſſit cognitoris perſonam: quia retulit ſe tantùm ad merita electorum, non ad ſtudia eligentium, quamuis potuerunt ſe referre: vt j. ſequitur, vel obſtant verba teneri propriè & *quamuis* ponitur pro *quia*, vt prædixi. ſed ſuperior litera, ſcilicet, cum neutrius electio, &c. videtur contraria.

f ¶ *Contradictio.*] j. eod. bonæ.

¶ *Glo.ſeq.obiicit, & ſoluit.*

g. ¶ *Fauere.*] Si fauet, ergo non debet eſſe iudex. 11.q.3. quatuor. & c. ſeq. Sed dic, quòd in dubio poteſt fauere, cui vult. ff. de leg. 2. ſi quis ſeruum §. ſi inter duos. ff. de bo. auct. ind. poſ. in venditione. §. vlt. ff. ad Syl. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes. Vel poteſt cogere partes ad concordiam. Inſtit. de ſatiſ.tu. ſin autem. & j. de offic. deleg. (continued above)

h ¶ *Carebit.*] Aduocatus Eccleſiæ non poteſt eſſe patronus Eccleſiæ, ſed comparatur tutori, qui datur pupillo, vt eum defendat à vexationibus aliorum, & appellatur honorarius, vel notitiæ gratia datus, vt alios contutores inſtruat. ff. de ſol. quod ſi fortè §. ſunt quidam. nec computatur talis tutela in numero trium tutelarum, ſed ex cauſa honoris tantùm. ff. de rit. nup. ſi quis tutor. §. quid ergo.

¶ *Glo ſeq. arguit, alleg. l. & duo iura in contrarium.*

i ¶ *Lotharius.*] Hoc eſt exemplum, de quo præmiſit, ſcilicet iure patet pariter & exemplo, & ita ab exemplo Principum eſt argumentandum. Inſtit. de iure natu. §. ſed & quod princip. argum. contra. C. de ſenten. & interlo. omn iud. nemo. & ſ. eod. cum in cunctis.

k ¶ *Commonendos.*] ſcil. per nuncios ſuos.

l ¶ *Publica.*] Not. quòd excommunicatio debet eſſe publica, ad hoc vt aliquis repellatur à perſecutione iuris ſui. [b] j. de except. exceptionem. & c. pia. [lib. 6.] cum ſuis concordantiis. vnde quicquid interim facit, quouſque ad ipſum peruenit excommunicatio, tenet & valet. j. de cleri. excomm. mini. Apoſtolicæ. & ſ. de re iudic. ad probandum.

m ¶ *Periurium.*] Quia duo que periurium non repellit. j. de iureiu. ſicut noſtris. Sed intellige ibi periurium, id eſt, temerarium iuramentum. Periurium enim non ſolùm non debent promoueri ad honores, immò ſi promoti ſunt, debent repelli. j. de iureiu. querelam. [c] Infames enim ſunt: vt ibi not. j. de fideiuſ. peruenit. in fine.

n ¶ *Progenitores.*] In filiis enim paterni criminis exempla metuuntur, 6. q. 1. c. quæro. §. verùm. & in l. illa. ſi quis cum militibus. Vnde illud: *Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.*

o ¶ *Innodatus.*] Propter inuaſionem & deuaſtationem patrimonij B. Petri, dum in Tuſcia moraretur.

p ¶ *Poſtulauit.*] Not. hic eo ipſo, quòd quis petit abſolui, per conſequens ſe confitetur excommunicatum.

Additio. Niſi ad cautelam fiat: quia bonarum mentium, & c. 4. d. ad eius verò concubitum.

q ¶ *Electus.*] Vnde ipſo iure nulla fuit electio. j. de app. conſtitutis. & ſ. eod. cum inter R. & ſ. de conſue. cum dilectus.

r ¶ *Iuramentum.*] Quod fecerat Friderico [d] regi Siciliæ nepoti ſuo, tanquam imperatori futuro: dum adhuc Henricus imperator frater eius dicti pueri pater viueret.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Illici-*

Imperium ad quos translatũ.

a *Adde op. gl. cum tex. in l. qui le manda ff. ad legem Rhod. de iac.*

† *In codice Barbatia ita: Ac conſuetudine antiqua obtinent, &c.*

† *In codice Barbatia ita: Nos itaque nõ Philippum ducem, ſed ipſum O. reputamus, &c.*

† *In aliquot Vetuſtis legitur: propoſitum.*

Alias, ita: Vel non potuerunt, vel noluerunt conuenire: ſed qualitercunque legas, idem manet ſenſus.

b *Facit tex. cum not. in l. placet. C. de ſacroſan. Eccle. & in l. exceptiones. 1. cum gl. fin. ff. de excep.*

† *In quibuſdam Vetuſtis ita: niſi tunc demùs, cum contra perſonam, &c.*

† *Alias deeſt vox, ſedem.*

c *Concord. text. in l. quotiens, in verſ. priuatos. Cod. de dig. li. 12. & l. teſtium. §. dege Iulia. in gloſſ. impuberes. ff. de teſtibus.*

d *Iſte fuit ille, qui poſtea depoſitus fuit per Inno. j. de rei iud: ad Apoſtolicæ. li. 6. Io. Andr. Inn.*

nis vitio regnum ſibi vſurpare præſumpſit: cùm ſuper illo iuramento prius Romana Eccleſia conſuli debuiſſet. Nec valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi iuramentum illud dicatur illicitum [a], cùm nihilominus ſuper eo nos priùs conſulere debuiſſet, quàm contra ipſum propria temeritate venire [b]: illo præſertim exemplo, quòd cùm Gabaonitæ [c] à filiis Iſrael per fraudem ſurripuerint iuramentum, ipſi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentũ ſit licitum vel illicitum, & ideò ſeruandum, aut non ſeruandum extiterit, nemo ſanę mẽtis ignorat ad noſtrũ iudicium pertinere: & infrà. ¶ Inſuper ſi prędictus Dux Imperium obtineret, libertas Principum in electione periret, & Imperium obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur: nam ſi prout olim frater dicti Ducis patri eorum, ſic Dux ipſe fratri ſuo ſuccederet, videretur Imperium non ex electione, ſed ex ſucceſſione [d] deberi: & præiudicium Principum redundaret, ſi non niſi de domo [e] Ducis prædicti videretur aliquis ad Imperium aſſumendum: & infrà. ¶ Nobilitatem ergo tuam monentes, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus à præfato Duce recedas omnino, non obſtante iuramento, ſi quod ei ratione Regni feciſti, cũ (eo quantùm ad obtinendum Imperium reprobato) iuramentum huiuſmodi non debeat obſeruari [f].

¶ Idem.

¶ *Abſentes ad electionem de prouincia ſunt vocandi: & confirmatur electio maioris & ſanioris partis.*

CAP. XXXV.

COram † dilecto filio tituli ſanctæ Pudentianæ † presbytero Cardinali: & infrà.

¶ Si verò vtriuſque partis fuerit caſſata electio, vos (fratribus omnibus qui fuerunt in prouincia [g] conuocatis) quod maiori & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videretis complacere, per cenſuram Eccleſiaſticam faciatis firmiter obſeruari.

† Cap. 1. eo. titul. in 4. compilat.

† His per p ram in omnib. legitur: Prudẽtiana: cum nullus vnquam fuerit talis titulus, & vide not. at huius loci.

¶ Idem Parmeñ. Epiſcopo, & eius conjudicibus.

¶ *Caſſatur electio partis maioris facta contempta minori parte, etiam ſi eſt vnus ſolus; non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h. d. ſecundùm intellectum communem.*

CAP. XXXVI.

ij BOnæ † memoriæ S. Cremoñ. Epõ in extremis agente, cũ de cõualeſcentia ipſius deſperaretur, Cremoñ. Capitulũ H. Canonicũ ſuum Regiis diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentẽ, ad certum terminũ in vigilia Pentecoſtes, pro futuri electione Põtificis citari fecerũt: & infrà. ¶ Conſtituto autẽ † [dilecto] H. pro ſua electione, & dilecto filio noſtro I. pro electione Archipresbyteri corã nobis: electionem ab ipſo H. poſt electionem Archipresbyteri non caſſatam, licèt de viro multæ litteraturæ, honeſtæ vitæ, & claræ famæ, nõ

† Cap. 1. eo. titul. in 4. compilat.

† In manuſcriptis, stat: conſtituto autem dilecto filio H. pro ſua, &c. dilecto filio N. pro electione &c.

a ¶ *Illicitum.*] Quoniam fuit de ſucceſſione viuentis. C. de pact. l. pactum. tamen hic voluntas acceſſit viuentis. vnde videtur tenere C. eod. l. vlt. ſed illa loquitur in hæreditaria ſucceſſione, quæ in Imperio locum habere non poteſt, nec etiam in beneficiis Eccleſiaſticis locum habet. j. de conceſ. præben. nulla. j. de decim. ad hoc. & j. de iure patr. conſuluit. Bern.

¶ *Glo. ſeq. restetur per obiectio. § vlt. &c.*

Illicitũ infringi poteſt ſine ſuperiorum auctoritate.

b ¶ *Venire.*] Tali modo ſicut fieret ſcilicet vſurpando regnum. nam aliàs cùm fuerit illicitum, propria auctoritate potuit venire contrà non obediendo illi tanquam regi aut imperatori. 22. q. 4. c. ſi quis pręuentus. §. ecce. Ber. [a] Nec expectari debuit ſuperioris auctoritas. ff. de condi. inſt. q. ſub conditione. §. vlt. quia quòd neceſſariò deſtruendum eſt, non eſt neceſſaria ſuperioris auctoritas in deſtructione illius ff. de legat. 3. fideicommiſſa. §. ſi quis illicitè. [b] Sed ſi eſſet dubium, an valeret, tunc adiri deberet ſuperior: aliàs autem ſemper ſeruandum eſt iuramentum, dummodo ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſit. j. de iureiur. ſi verò. ſi ſponte ſit præſtitum, & ſine dolo. j. de iureiuran. cùm contingat Ber.

a Concord. text. in l. illicitas. § 3. ff. de offic. praeſ. Ioſue 9.

b Valet legatum contumax ex adiſpoſ. ex quo illud diruı neceſſe eſt. Ioan. And.

c ¶ *Gabaonitæ.*] Hanc hiſtoriam habes 22. q. 4. c. inter cætera. § ſed cùm his & c. annectens.

d ¶ *Ex ſucceſſione.*] Tres ſucceſſiones continuæ videntur ius ſucceſſionis inducere, immò duæ: quia bini actus inducunt conſuetudinem. arg. 25. q. auctoritatem. nos & C. de Epiſcopali audien. nemo.

e ¶ *De domo.*] Immò de alia tribu eligi debet. 8. q. 1. Moyſes.

¶ *Glo. ſeq. tex. fortificat. ſecundo argum. alleg. 4. iura.*

f ¶ *Obſeruari.*] Etiam ſi etiam coronato iuraſſet poſt reprobationem legitimam ei non teneretur in aliquo ratione iuramenti. 15. q. 6. alius & j. de tranſla. quantò circa ſi. Item arg. quòd deſtructo principali & acceſſorium. ſ. eod. qualiter. C. de vſur. l. cos. & C. depo. ſi depoſita pecunia. & ff. de rei vend. l. & ex diuerſo. & de no. ope. nun. l. 2.

COram.] In prima ponitur deciſa narratio. In ſecunda prouiſio, ibi, *Si verò*. Et pone caſum, quòd celebratis duabus electionibus in diſcordia, Papa commiſit illas decidendas, prout de iure fuerit. & ſi contingeret vtranque caſſari, Papa mandauit electionem celebrari de nouo, prout habetur in littera. Abb. Sic.

CASVS. In quadam Eccleſia duæ electiones fuerunt celebratæ, cauſa ſuper his electionibus fuit delata ad ſedem Apoſt. ſed quia non potuit conſtare D. Papæ de meritis illarum electionum, mandat quibuſdam, vt ſi electio vtriuſque partis caſſata fuerit, vocatis fratribus, qui ſunt in prouincia, quod maiori & ſaniori parti illorum placuerit, faciant per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſeruari. Nota, quòd vbi electio debet celebrari, ibi omnes Canonici de Eccleſia, qui ſunt in prouincia, ſunt vocandi. Item qui ſunt in prouincia dicuntur præſentes. Item inuiolabiliter obſeruari debet, quod fit à maiori & ſaniori parte.

¶ *Gloſſ. ſeq. non alios & ſolos vocandos, &c. remittit & determinat.*

Abſentes à quã remoto loco ſunt vocandi ad electionem.

g ¶ *In prouincia.*] Hic videtur expreſſum, quòd omnes illi & ſoli, qui ſunt in prouincia, vocãdi ſunt ad electionem. & per hoc videtur ſic intelligendum. ſi ſunt in prouincia. j. eo. quia propter. De hac materia not. 7. q. 1. factus eſt. & quod dicit, *in prouincia*, ſic eſt intelligendum, ſi ſunt in prouincia ita propinqui, quòd commodè ſint vocandi: quia ſi prouincia eſſet multum lata & longa non deberent vocari: quia periculum eſt in mora. ſ. eodem, cùm inter vniuerſas. & eodem modo ſi eſſet extra prouinciã, & propinquus tunc vocandus eſſet. j. eod. cap. proximo. vbi fuit vocatus, qui extra prouinciam erat. Reinum enim & Cremona diuerſarum ſunt prouinciarum. Et ita nec dico vocandos omnes de prouincia, niſi qui commodè poſſunt vocari, niſi conſuetudo ſit, quòd omnes vocentur. j. eod. in Geneſi. nec dico, quòd tantùm de prouincia ſunt vocandi per Capitulum ſequens: In talibus enim vocationibus potiùs ſtatur conſuetudini, vt abſentes vocentur iuxta conſuetudinem vniuſcuiuſque Eccleſiæ: & hæc conſuetudo erat quòd omnes de prouincia vocarentur: vt eſt j. eod. in Geneſi. Bernar.

ADDITIO. Et licet quidam (vt Pet. de Sam. qui hoc not. j. eod. Cumana & Ægi.) dixerint non valere conſuetudinem, quòd abſentes non vocentur, licèt valeat, de quàm remoto loco vocentur: tu dic contra, vt dixi j. de præben. cum in eccleſiis lib. 6. in gl. pen. Ioan. And.

ij BOna memoria.] In prima ponitur deciſa facti narratio. In ſecunda diffinitio. ibi, *Conſtituto*. In qua duo facit, primò caſſat electionem ſecundam, exprimens quare. Secundò ibi, *Electionem*. caſſat etiam primam: exprimens quare, & ponens anthypophoram. Abb. Sicul.

CASVS. Epiſcopo Cremoñ. in extremis agente, cùm deſperaretur de vita ipſius, Capitulum ipſius Eccleſiæ citauit quendam Canonicum ſuum in ciuitate Regio in ſtadio commorantem, vt ad certum terminum veniret pro electione futuri paſtoris facienda: dicto Canonico non veniente ad terminum ſibi præfixum, elapſo termino, & Epiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, antequam corpus ſepulturæ traderetur, abſente prædicto Canonico Capitulum contulit poteſtatem eligendi quibuſdam Canonicis Eccleſiæ ſuæ, & ipſi Canonici poſt mortem Epiſcopi, & ante ſepulturam cœperunt tractare de electione paſtoris, & quidam ex illis maior pars conuenerunt in Archipreſbyterum ipſius Eccleſiæ, & alij in Archidiac. ſuum, eo verò ſepulto minor pars conſenſit maiori, & ſtedictus Archipreſbyter poſt ſepulturam ab omnibus eſt electus, cui electioni dictus Archi. & Capitulum conſenſerunt. poſtmodum verò ſuperuenit dictus Canonicus, aſſerens ſe fuiſſe contemptum, propter quod (vt dicebat) electio non valebat. Vnde credens poteſtatem eligendi ad ſe eſſe deuolutam, prędictum Archid. elegit. Vnde propter electiones iſtas dictus Canonicus pro ſe, & quidam alius H nomine pro Archid. ad ſedem Apoſt. acceſſerunt. Papa verò de meritis iſtarum electionum cognito, electionem Archi. celebratam poſt electionem Archipreſbyteri non caſſatam caſſauit: quia non debuit H. Canonicus procedere ad electionem ſecundam ante caſſationem prioris, in pœna interdicens dicto H. Canonico vocem contradictionis, in primo conſenſu Capitulo perdurante, & ſimiliter electionem Archipreſbyteri iuſtitia exigente caſſauit, tum quia corpore dicti Epiſcopi nondum tradito ſepulturæ habuerunt de iſta electione tractatum contra canonicas ſanctiones: tum quia dictus H. Canonicus contemptus fuit, li-

cèt vnus ſolus fuerit: quia in talibus plùs nocet contemptus vnius, quòd multorum contradictio in præſenti; nec valuit prædicta citatio: quia cum mortem Epiſcopi præuenit, non potuit arcere citatum. No. quòd ſecunda electio non eſt facienda, prima non caſſata. Item vnius ſolius cõtemptus poteſt caſſare electionem. Item Epiſcopo defuncto nondum ſepulto non debet fieri electio. Item citatio non legitimè facta non tenet.

† Aliàs ita: cũ de priori electione.

¶ *Glo. ſeq. abiicit, & ſol. & in additione partem ſolutionem corrigit.*

a ¶ *Expectare.*] Sed non ne electio, quæ fit contemptis illis, qui debent intereſſe, ipſo iure eſt irrita, vt ſ. eod. q. ſicut. & cap. venerabilem. & j. de arbi. cum olim. & 63. d. obeuntibus: ergo ea non obſtante potest attentari ſecunda electio. j. de appel. conſtitutis. cùm enim à iure ſit reprobata talis electio, non eſt neceſſe iudicem adire pro ea caſſanda. ff. de condit. inſt. l. quæ ſub conditione. §. vlt. Præterea cum vniuerſitas deliquit in eligendo, electio debet deuolui ad eum, qui nõ deliquit. ſ. e. c. bonæ. & ſ. de poſtula. bonæ. Dico, quòd electio Archipresbyteri non fuit nulla ipſo iure, ſed potiùs annullanda, & ideò debuit expectari caſſatio ſuperioris, antequam proceſſus fieret ad ſecundam. vnde etſi vnus habuiſſet ius eligendi, deliquit in hoc, quòd voluit ſimul eſſe actor & iudex[a] præmiſſæ electionis. j. de conceſſ. præben. poſt electionem, in parte deciſa. & licèt illi deliquerunt in eligendo, non tamen illud ius deuoluitur ad vnum. & hoc ſecundum Io. qui dicit, quòd vnus non conſtituit vniuerſitatem, & [illegible] in arg. hoc c. & 65. d. ſi fortè. & ff. de leg. 2. ſi grege. licet ius vniuerſitatis dicatur ſtare in vno. ff. qd cuiuſque vniuerſ. ſicut. in ſi. per [illegible]. nos dicimus contra: & ſi iſte nõ elegiſſet, poterat poſt caſſatione eligere, ſi hoc poſtulaſſet: & hoc innuit litera iſta, cum dicit ibi: Noſtrum debuit expectare iudicium, antequam procederet ad ſecundam. Et ſi electio prima nulla fuiſſet ipſo iure: quia electus eſſet indignus: tunc ipſe ſolus potuiſſet ſ. eo. bonæ. & ſ. de poſtu. gratum. & j. eo. ſcripſit. eſt. ſed hæc non fuit nulla, immò ipſe poterat eam confirmare, ſi cõſenſiſſet. ſ. e. q ſicut Io. dixit, q non deuoluitur ius eligendi ad alios: niſi quando eligitur perſona inelegibilis. j. eod. ſcriptum. in fi. & ſ. de poſtu. gratum. & ſ. eo. bonæ memoriæ. Sed dic, qñ electio non eſt nulla ipſo iure, videlicet vbi aliquis eſt contemptus: tunc non ipſo iure, ſed per ſñiam ius eligendi debet deuolui ad alios, vel ſi non ſeruatur forma illius cõſtitutionis. ſ. eo. quia propter. tunc ſimiliter ſunt priuandi per ſententiam: vt j. eo. quia propter. & c. Cumana. An ius vniuerſitatis remaneat in vno, dictum fuit ſ. de poſt. gratum. & ibi recurrendum eſt. Quandoque tamen electio eſt irrita ipſo iure, & tñ impedit ſecundã. ſ. e. auditis. nec tũc eligendi ius deuoluitur ad alios. Vnde ſecunda electio ibi nõ tenuit, vt ibi notatur in fin. vltimæ notulæ. quia eligentes non ſunt ipſo iure priuati. Et quòd dixi[b] q vbi aliquis eſt contemptus non ipſo iure, ſed per ſententiam ius eligendi debet ad contemptum deuolui: intelligo per ſententiam Papæ tantum. arg. iſtius literæ, cùm de priore noſtrum deberet expectari iudicium, antequam procedatur ad ſecundam. Vbi enim certa pœna ſtatuta eſt, alia non eſt imponenda,[c] niſi per eum, qui habet poteſtatis plenitudinem: quod ſatis innuit hæc litera. ſufficit enim vt caſſetur electio, vbi quis proſequitur contemptum ſuum. Bern.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, & ſolutionem.*

b ¶ *Tractatum.*] Not. quòd caſſatur electio, de qua eſt habitus tractatus ante ſepulturam mortui. 79. d. nullus 2. Sed propter hoc ſolum non fuiſſet caſſata, ſed aſſumit hîc Papa quaſi non eám vt eám, ſed contemptus fuit cauſa caſſationis. nam mortuo viro ſoluta eſt vxor à lege matrimonij: vt j. de ſecun. nup. c. vlt. & pen. & 7. q. 1. ſicut alterius vxor. Bernardus.

c ¶ *Multorum.*] ſ. eod. quòd ſicut. & c. venerabilem.

¶ *Glo. ſeq. arguit & remittit.*

d ¶ *Nec prædicta.*] Rñſio tacitæ quæſtionis. Diceret aliquis D. Papæ, ille H. fuit citatus: & ille rñdit: citatio non fuit legitima. Et ſic eſt ar. quod ſi aliquis citetur non legitimè, ſi aliquid fiat cõtra abſentem non valet.[d] Generale enim eſt, q ad citationem, quæ reprobatur à iure, non tenetur venire citatus, etiam vt allegẽt priuilegium. de hoc no. per Ioan. 3. q. 2. Epiſcopus. & j. de do. & contu. dilectus. vbi de hoc.

---

tamen ſine multa temeritate præſumptam, cùm † de priori noſtrum deberet expectare[a] iudicium, antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandam: in pœnam interdicentes eidem cõtradictionis vocem, in primo conſenſu Capitulo permanente. ¶ Electionem autem Archipresbyteri (quanuis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo) iuſtitia eligente caſſauimus: tum quia corpore dicti Epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, habuerunt de ipſa electione tractatum[b] contra canonicas ſanctiones: tum quia inuentus eſt H. fuiſſe contemptus, licèt vnus ſolus extiterit: cùm plùs in talibus conſueuerit contemptus vnius obeſſe, quàm multorum[c] contradictio in præſenti. Nec prædicta[d] debet dici citatio valuiſſe, quia cùm Epiſcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit: & ideò non potuit arcere † citatum.

† arctare.

¶ Idem.

¶ *Non monachus in Prælatum regularem eligi non poteſt.*

CAP. XXXVII.

Cum † ad noſtram notitiam perueniſſet, quod H. qui ſe pro Abbate Lexouicñ. † gerebat, non fuit ante monachus[e] quàm electus: nos attendentes quòd contrã regulares traditiones illud † fuerat attentatum, cũ nullam ſpem[f] vel promiſſionem habens, vt Abbas fiat, debeat monachari: electionem de ipſo factam curauimus irritare[g].

† Cap. 3. eo. titul. in 4. compilat.

a Cũ tamen nemo ſibi ius dicere debeat C. ne quis in ſua cauſa. l. 1. & ſe. Vnde Vi. ſi quis in tantam. ff quod metus cauſ. extat edictum. & de Vi. prima. l. creditores. j. de conceſſione præb. poſt electionẽ. ad fin. ff. quod met. cauſ. c. Vlt. 2. q. 1. in primis. 16. q. 6. placuit.

† Lexoniẽ.

† Leconsien.

b Hoc, quod ſequitur, fuit additio, in qua gloſſator cautè correxit, quod dixerat. Ioan. And.

c Tex. eſt in l. ſine cauſa. ff. de Car. edi. & in l. 1. in fin. ff. ad municipalem.

¶ Idem magiſtro C. presbytero Cardinali ſedis Apoſtolicæ legato.

¶ *In Abbatem eligi non poteſt niſi inſtructus in regula monachali.*

CAP. XXXVIII.

Officij † tui: & infrà. Sanè nobis tuis literis intimaſti, quòd cùm monaſterium quoddam poſitum in medio nationis peruerſæ, paſtore careret, monachi de electione Abbatis tractantes, cùm non poſſent ſui ordinis idoneam inuenire perſonam, in quendam virũ nobilem oculos direxerũt, per quem poterant meliùs defenſari: & patrem adierunt ipſius humiliter poſtulantes, quòd filium ſuum induceret, vt habitum ſuſciperet monachalem, nullam patri de ipſius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium prouidum & diſcretum: qui effectus monachus, fuit † in Abbatem electus: cuius electio extitit per rectorẽ Meſſañ. Apoſtolicæ ſedis legatum, qui omnibus prædictis

† Tex. eſt in l. Vir bonus. ff. de eod. ſol. & in l. ſi pater. C. de ſtat. defunctorum.

† In codice Barbatia ita: iſtud fuerit attentatum.

† Cap. 4. eo. titul. in 4. compilat.

Cum ad noſtrum. Primò ponit factũ. Secundò illud caſſat: ibi, *Nos.* Abb.

Casvs. Quidam ſimul factus fuit monachus & Abbas, cùm priùs debuerit eſſe monachus, quàm Abbas. peruenit hoc ad notitiam D. Papæ. Papa videns, quòd contra regulares traditiones fuerit attentatum, electionem de facto factã caſſauit: quia nullus debet monachari ſpem hñtes vel promiſſionem, quòd fiat Abbas. Not. q ſola ſpes vel promiſſio ſimoniam inducit: & ideò ille, qui ſic monachatur vel eligitur, de iure eſt repellendus. Item nota, quòd quis priùs debet monachari, quam in Abbatem aſſumi.

¶ *Glo. ſeq. allegat duas concor. ſignat vnum contrarium, & ſol. ponit dictum, cui ſignat contrarium.*

† Hic in quibuſdã Vulgatis habetur dictio, ſtatim, quæ deeſt cũ in manuſcriptis, tum in aliis emendatioribus.

e ¶ *Monachus.*] Hîc habes expreſſè, quòd clericus ſecularis non poteſt eligi in Abbatẽ. ad idem facit ſ. eo. cùm cauſam. & j. eo. cùm in magiſtrum. argu. contra. 16. q. 1. presbyteros. Sed non eſt contra; quia illi presbyteri erant monachi, & ita poterant eligi in Abbates, & ibi ſoluitur contrarium. Et ſunt monachi melioris conditionis, quàm clerici: quia clerici eos eligunt ad ſua officia. 58. d. c. 1. & 2. & 18. q. 2. c. 1. vbi eſt hoc expreſſum. ſed ipſi non eligunt clericos ad ſuas dignitates. ar. contra. 18. q. 1. omnes. & 2. q. 7. ſicut ſacerdotes.

Additio. Et hoc ideo: quia quilibet monachus clericus eſt, ſed non conuertitur: propterea quilibet monachus in clericali officio videtur inſtructus: ſed clericus ſecularis non in monachali.

f ¶ *Nullam ſpem.*] Principalem. 8. q. 1. ſunt in Eccleſia. ſed ſecundariò licitum eſt alicui ſperare honores Eccleſiaſticos. 61. d. quid proderit. & 50. d. ſi officia. 74. diſt. conſuluit. & verba iſta habes. 16. q. 7. per laicos.

g ¶ *Irritare.*] Id eſt irritam nunciare. j. eo. c. prox.

Officij tui.] Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos autẽ.* Abb. Sic.

Casvs. Vacãte quondam monaſterio poſito in medio nationis peruerſæ, monachi cum non poſſent ſui ordinis perſonam idoneam inuenire, per quam monaſterium poſſet gubernari, in quendam nobilẽ & diſcretũ oculos extenderũt, per quem poterant meliùs defenſari. Vnde acceſſerũt ad patrem ipſius humiliter poſtulantes ab ipſo, vt filium ſuum induceret, quatenus habitum ſuſciperet monachalem, nullam ſpẽ patri dãtes de ipſius promotione, & pater ad hoc filium ſuum induxit. qui monachus factus ſtatim in Abbatem eſt electus: cuius electio cõfirmata fuit p rectorem Meſſañ. legatum Apoſtolicæ ſedis. mortuo illo rectore, qui confirmauit ſuam electionem, ſucceſſit ibi quidam alius legatus Apoſt. ſedis, qui dubitauit, an talis electio valuerit, cùm dictus paratus ſit ſe purgare, q ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens à Papa, vtrum dictus electionem potuerit cõfirmare, vel diſpenſare cum ipſo, & ſi electio illa ſit caſſanda, an iterũ poſſit eligi in Abbatem? Reſpondet Papa, quòd ex his, quæ incontinenti ſunt acta, oſtenditur, quòd talis taliter eligi non potuit in Abbatem, & ideò electionem illam decreuit irritam & inanem, quia priùs voluit eſſe magiſter, quàm diſcipulus: ſed poſtquam fuerit in regula competenter inſtructus, ſi neceſſitas & vtilitas mona-

monaſterij poſtulauerit, poterit in Abbatem aſſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum: prius tamen ab ipſo purgatione recepta. Nota quòd ex his, quæ incontinenti fiunt, præſumitur contra aliquem. Item priùs debet eſſe quis diſcipulus, quàm magiſter: vt in præcedenti capitulo dicebatur.

Casus. Quidam electus fuit Epiſcopum, vel in alium prælatum. In hac electione quidam interfuerunt, qui per ſolam participationem inciderant in minorem excommunicationem. dubitatur, an propter hoc electio vitiaretur. Conſultus Papa reſpondet, quòd pro certo inuenit electionem illam canonicam fuiſſe, & ideò eam confirmauit. Verumtamen ſi quis defectus fuit in ea propter hoc, quòd illi excommunicati minori excommunicatione interfuerunt, Papa ſupplet hoc de plenitudine poteſtatis. Nota quòd excommunicatus minori excommunicatione poteſt eligere: quia non eſt ſeparatus niſi à ſacramentis.

¶ Gl. ſeq. continuat textum all. 4. tum. ſecundo obiicit & ſoluit. tertio quærit, arguit pro, & ſoluit contra. quartò quærit, obiiciendo, & ſoluit.

a ¶ *Incontinenti.*] Præſumitur aliquid ex eo, quod incontinenti eſt ſubſecutum. 31. quæſt. 1. ſi quis. & 50. diſtin. ſi qua fœmina. quæ enim incontinenti fiunt, ineſſe videntur. ff. ſi cer. pet. l. lecta eſt. quia ex hoc præſumitur, quòd turpiter & ex conuentione ſit electus, quod eſſe non debet. 1. q. 2. quam pio. Sed ſi hæc ratio eſt, quare clericus non poſſit eligi in Abbatem, quia non eſt inſtructus in regula monachali: ſic eadem ratione monachus non debet eligi in Epiſcopum vel prælatum alicuius eccleſiæ ſecularis, cùm ipſe non nouerit regulas clericorum, vt poſſit præfici Eccleſiis. 16. c. ſic viue & c. ſi clericatus. quod eſſet verum ſi omnino ignorarent. Sed bene eliguntur monachi & regulares ad ſeculares prælationes, propter officium prædicandi, quod priuilegiatum eſt. j. de ſta. regu. quod Dei timorem. & j. de vo. & vo. redem. per tuas. & 18. q. 1. ſtatutum. & 58. di. c. 1. & 2. Sed quid ſi peritus eſſet ſecularis & clericus in regula monachorum, poſſétne tunc eligi in Abbatem? Videtur quod ſic: quia ratio conſtitutionis in eo ceſſat. 61. d. c. ſtatuimus. §. his omnibus. ſicut monachus peritus in regula clericali poteſt eligi in Epiſcopum per prædicta capitula. Sed non eſt ita: quia & ſi ſcit regulam non tamen eſt expertus in ea. Nam graue eſt inexpertos diuinis obſequiis applicare. 19. q. 3. monaſteriis.[b] Sed quare non potuit iſte poſtulari in Abbatem, cùm laicus neſciens regulas clericales poſſit etiam in Epiſcopum poſtulari. 61. d. Oius. poſtea per tres menſes diſcere poteſt regulas clericales, in Aut. de ſan. epi. § damus. col. 9. Item eremita poſtulatur in Abbatem. j. eod. cum monaſterium? Dic, quòd non fuit eremita, ſed de monaſterio, quod erat in eremo. Et eadem eſt ratio. quia ſi laicus eſt peritus, non eſt neceſſaria in eo probatio habitus clericalis. Sed omnia iſta non proſunt: quia quantumcumque ſit laicus peritus in regula monachali, & expertus, & probatus in ea, nunquam poteſt eligi vel poſtulari in Abbatem, propter rationem, quæ hîc redditur: & quia eiuſdem profeſſionis debent eſſe, qui eligunt, & qui eliguntur, ne quaſi in boue & aſino videretur arari: quia quaſi ſimul & ſemel eſſet laicus & Abbas, & quia præſumptio ambitionis maxima eſt: quia aliàs non fieret forſitan monachus, & ambitio bene repellit quemlibet a dignitatibus. 8. q. 1. in ſcripturis.[c] quia non ambitione ſed labore ad ſignum honoris vnumquemque conuenit peruenire. C. de re mil. l. contra publicam vtilitatem. lib. 12. & ambitus notari ſolet. 61. diſt. miramur. in fine.

b ¶ *Competenter.*] Per tres menſes ar. j. de æta. & quali. præterea. & in Auth. de ſan. epiſ. § damus.

Additio. Vel aliàs competenter. i. per annum ſecundum quoſdam. & inducunt pro ſe. 78. d. monachus nouitius.

Additio. Alias concor. Ioan. Tan. & Compoſt. Sed Hoſt. dicit, quòd per annum. j. de reg. ſtatuimus. potius crede eum hoc arbitrarium, ſecundùm diuerſas conditiones perſonarum. Ioannes Andreas.

Illa quotidiana.] In prima ponitur electionis decisa narratio. In ſecunda ipſius confirmatio: ibi, *Quia pro certo.* Abb. Sic.

† Aliàs informare.

a Pacta incontinenti facta ſtipulationi in eſſe dicuntur. Io. And.

† Determinamus.

† Cap. 5. eo. titul. in 4. compilat.

b Sicut Dominus Voluit beatum Petrum in ſeipſo experiri fragilitatem humanam, vt diſceret aliis miſereri. 50. diſt. conſiderandū. ſecundum B. Io. And.

c Concord. text. in l. fi. ff. ad le. Iul. de amb. niſi tamen in Papa. not. Ioā. And. in c. cum pridem. de pactis.

interfuit, confirmata. Cùm autem idem ſit paratus purgare ſe, quòd nulla fuit ad hoc ambitione inductus: poſtulas edoceri, vtrùm dictus legatus electionem confirmare, vel diſpenſare† potuit, vel quod factum eſt itare poſſit: & vtrùm electione caſſata, iterum vacat eligi in Abbatem? ¶ Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm ex his, quæ incontinenti[a] ſubſecuta ſunt, oſtendatur, quòd talis taliter non poſſit eligi in Abbatem, maximè pro eo quòd antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter, electionem illam irritam eſſe decreuimus† & inanem. Verum poſtquam fuerit in regula competenter[b] inſtructus (ſi vrgens neceſſitas, & euidens vtilitas ipſius monaſterij poſtulauerit) purgatione recepta, poterit in Abbatem aſſumi: ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum.

¶ Idem.

¶ Electio aliàs canonica confirmatur, licèt quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.

CAP. XXXIX.

Illa† quotidiana inſtantia: & infrà. ¶ Quia pro certo didicimus electionem canonicam[c] extitiſſe, ipſam auctoritate Apoſtolica duximus confirmandam: ſupplentes[d] de plenitudine poteſtatis, ſi quis† in ea ex eo fuiſſet defectus, quòd quidam interfuerunt electioni eiuſdem, qui ex ſola participatione, in ſimplicis[e] excommunicationis laqueum inciderunt.

¶ Idem magiſtro Maximo notario noſtro.

¶ Si poſtulatio cum electione concurrit, & numerus poſtulantium eſt duplo maior, & poſtulatus eſt idoneus, poſtulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars poſtulantium ignorauerit, poſtulatio & electio reprobantur. Si verò ſciebant, & electus idoneus, confirmatur electio: & idem ſi numerus poſtulantium non eſt duplo maior. h. d. intelligendo ſecundùm quod continet ius commune.

CAP. XL.

Scriptum† eſt in Apocalypſi Ioannis, quòd in medio & in circuitu ſedis erant quatuor animalia: & infrà. ¶ Sane ad hanc Eccleſiam, ſcilicet Conſtantinopolitanam, duo animalia ſunt vocata, vtinam plena oculis, & alas habentia ſenas, videlicet Eradien. Archiepiſcopus, & Plebanus ſancti Pauli de Venetiis, ſicut per pro-

¶ Glo. ſeq. diſtinguit electionem actiuam & paſſiuam, & reddit cauſam vtriuſque. ſignat contrarium, & ſoluit.

c ¶ *Canonicam.*] Not. quòd licèt aliqui ſunt excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere poſſunt, & talis electio dicitur canonica. vt hîc habes. ſed talis ſcienter eligi non poteſt pro eo, quòd eligitur ad ea, à quibus eſt ipſe remotus. j. de except. à nobis. & hoc eſt hodie expreſſum. j. de cleri. excom. mi. ſi celebrat. nec incurrit irregularitatem, ſi celebrat, ec cam tamen tales celebrando: vt ibi dicit. ſed excommunicati à proſecutione ſui iuris non repelluntur, niſi ſint excommunicati maiori excommunicatione, & ita iſti poſſunt vti iure ſuo in eligendo, & in aliis negotiis Eccleſiæ temporalib. & ſpiritualibus. Arg. contra. ſ. eo. cùm inter R. & ſ. de conſ. eu. cùm dilectus. vbi dicitur quòd ſuſpenſi nec eligere nec eligi poſſunt. Soluit. hic & in cap. ſi celebrat. intelligitur de ſuſpenſione canonis, contraria de ſuſpenſione iudicis & mitiùs agitur cum lege, quam cum miniſtro legis. ff. de arbitr. l. Celſus.

Additio. Vnde ver. *Supplicium leuius dat ius quam iura miniſtrans.*

d ¶ *Supplentes.*] Hæc ſuppletio[d] ex ſuperabundanti non ex neceſſitate hic fit, ex eo quod obiectum fuit de tali excommunicatione, quæ repellit ab electione pro de c. prædi. ſi celebrat.

e ¶ *Simplicis excommunicationis.*] Hic poteſt ſumi arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. j. e. c. prox. in fin. ver. niſi forſan &c.

Scriptum.] Habet materiam ſubtilem & difficilem in tantum quòd gl. & aliqui doctores vagant extra eam hoc c. continere ꝓ ortus quandam commiſſionem Papalem, quàm ius commune. iſte tamen intellectus communiter non tenetur: quia ſecundum eum hæc decretalis eſſet hic ſuperflua, contra id quod habetur in proœmio. ſ. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponit exordium deciſum. In ſecunda ibi, *Sane.* narrat factum electionis & poſtulationis. In tertia ibi, *Verum quia.* ponit commiſſionis cauſam. In quarta ibi, *Per Apoſtolica* ponit commiſſionis formam. Et hæc vltima pars ſubdiuiditur: quia primò ponit proceſſum, quem faciet delegatus partibus inuitis. Secundò ibi, *Et ſi partes.* ponit diffinitionem, quam faciet ſi partes conſentiant quatuor caſus declarando. Secundus eſt ibi, *Quòd ſi.* Tertius ibi, *Si verò.* Quartus ibi *Niſi.* Abb. Sic.

Casus. Vacante Conſtantinopolitana Eccleſia duo vocati ſunt ad eam: pars vna poſtulauit Archiepiſcopum Eradien. alia verò elegit Plebanum S. Pauli de Venetiis, procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſt. propter hoc acceſſerunt, hæc & alia in præſentia D. Papæ proponentes. ex parte poſtulantium Archiepiſcopi proponebatur, quòd duæ partes & amplius poſtulauerunt Archiepiſcopum. Ad hoc probandum inducebatur quoddam publicum inſtrumentum com vtatis vij. Præpoſitis, & Prælatis Conuentualium Eccleſiarum, qui de communi conſenſu ad electionem fuerūt vocati, & procurator partis aduerſæ illud idem fuit confeſſus in iudicio,

† Aliàs ita, ſi quis in eo ex ea fuiſſet defectus. in codice Barbatia vita, ſi quis in ea, vel ex ea fuiſſet defectus.

† Cap. 6. eo. titul. in 4. compilat. Apoc. 4.

d Nam alitē hac ſuppletio fuerat neceſſaria, ſubtiliter hic innueſtigat Hoſtien.

ſed eius confeſſio extitit reuocata. Vnde pars poſtulantium proponebat ſuam intentionem probatã. Quia de his quæ partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri D. Papæ plena fides: mandat Papa cuidam notario ſuo, vt ſuper his inquirat diligentiſſimè veritatem de meritis electi & poſtulati apud Venetias, vbi vterque natus fuit, & diutiùs conuerſatus, & de ſtudiis eligentium & poſtulantium, & de omnibus quę cauſam poſſunt inſtituere, apud Conſtantinopolim, vbi electio & poſtulatio factæ fuerunt. & ſi partes concordauerint, procedat hoc modo: vt ſi conſtiterit, quòd de communi conſenſu Patriarchæ admitterentur vij. Prępoſiti, ſiue per ſe, ſiue per alios, & duo alij ex parte vniuerſitatis pro omnibus Prælatis conuentualium Eccleſiarũ. & tunc temporis tot eſſent Prælati, quot erant Eccleſiæ conuentuales, ita quòd cum ſeptem Præpoſitis & nouem Canonicis facerent duplo maiorem numerum, quam xvj. electores Plebani: tunc poſtulationem admittat, niſi poſtulatus indignus repertus fuerit: & electione Plebani caſſata abſoluat illum ab Eccleſia Eradień. & det ſibi licentiam tranſeundi ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam. Si verò omnes prædicti non fecerint duplò maiorem numerum, ſiue dignus ſiue indignus fuerit poſtulatus, eo repulſo electionem Plebani confirmet. niſi & ipſe Plebanus repertus fuerit indignus. Si verò numerus poſtulantium fuerit duplò maior quàm eligentium, & perſona poſtulata fuerit indigna, & electio & poſtulatio reprobetur: niſi forſitan omnes, vel maior pars poſtulantium ex certa ſcientia indignum poſtulaſſent, & illa vice poſtulandi, ſeu eligendi eſſent poteſtate priuati. & in hoc caſu electionem Plebani confirmet, ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam. Nota, quòd inquirendum eſt de conuerſatione electi apud illos, cum quibus fuit conuerſatus. Nota, quòd qui ſcienter eligit indignum: ea vice poſtulandi vel eligendi poteſtate priuatur. Qui verò ignoranter eligit vel poſtulat indignum: non punitur. Item ſi maior pars ignorat vitium minoris partis, non imputatur maiori parti, quæ hoc ignorauit. Hæc decret. continet ius in fine, alia verò præcedentia ex communi concordantia partium & prouiſione Papæ dicta ſunt.

... curatores tam poſtulantium Archiepiſcopum, quàm eligentium Plebanum fuit propoſitum coram nobis: & infrà. ¶ Verùm quia de his, quę per aſſertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis ſuper his, quæ de numero dicta ſunt poſtulantium, per quoddam inſtrumentum publicum, nec non per confeſſionem procuratoris aduerſę partis in iudicio factam, ſed poſtea reuocatam [a], pars altera [b] aſſereret ſuam intentionem eſſe fundatam, cauſam diſcretioni tuæ duximus committendam. ¶ Per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ſuper his & aliis inquiras diligentiſſimè veritatem, de meritis electi [c] & poſtulati apud Venetias, vbi [d] nati fuerunt, & diutiùs conuerſati. De ſtudiis autem eligentium & poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere, apud Conſtantinopolim, vbi huiuſmodi poſtulatio & electio celebratæ fuerunt. ¶ Et ſi partes conſenſerint [e], procedas hoc modo: vt ſi conſtiterit de mutuo [f] conueniſſe conſenſu, quòd ad electionem Patriarchæ ſeptem admitteretur Præpoſiti ſiue per ſeipſos ſiue per alios [g], & duo [h] alij ex parte vniuerſitatis pro cæteris conuentualium Eccleſiarum Prælatis, tótq; tunc temporis [i] cõuentuales Eccleſias habuiſſe Prælatos, & quòd cum ſeptem Prępoſitis, & nouem Canonicis, quos quidem Canonicos conſtat in poſtulatione præfati Archiepiſcopi cõueniſſe, duplò maiorem facerent numerum, quàm ſexdecim electores Plebani, tu vice noſtra poſtulationem admittas: niſi probatum fuerit poſtulato aliquid obuiare de canonicis inſtitutis, † quod promotionem ipſius debeat impedire: ac (Plebani electione caſſata) ipſum Archiepiſcopum abſoluas à vinculo, quo Eradień. Eccleſiæ tenetur, concedendo ipſum Conſtãtinopolitanæ Eccleſiæ in paſtorem. ¶ Quod ſi ad faciendum duplò maiorem [k] numerum, ſimul omnes prædicti minime ſufficerent: † ſiue dignus ſiue indignus fuerit poſtulatus, tu poſtulatione repulſa, electionem Plebani auctoritate noſtra confirmes [l], dummodo nihil obſiſtat eidem, quod ipſum tanto præſulatu reddat indignum. ¶ Si verò numerus poſtulãtium

a ¶ *Reuocatam.*] Sine aliquo interuallo: ſicut teſtis qui poteſt corrigere dictum ſuum incontinenti. j. de teſti. cogen. præterea. [a] An factum procuratoris præiudicet domino, dicitur j. vt lite non conteſtata. c. 1. & c. accedens. & j. de cau. poſſeſſ. cùm olim. & j. de cenſi. olim.

b ¶ *Altera.*] ſc. poſtulantium Archiepiſcopum.

c ¶ *Electi & poſtulati.*] Sic s. eod. venerabilem. Sed ibi ad ſtudia eligentium non retulit ſe legatus, quamuis potuerit.

d ¶ *Vbi nati.*] Quia ibi meliùs poteſt inquiri. s. eo. poſtquam. & j. de præſumpt. quoſdam. & 23. d. illud.

e ¶ *Conſenſerint.*] Scil. vt notarius iſte diffiniat, ſecundùm quod inferiùs continetur. & in iſto conſenſu neceſſarius eſt conſenſus electi & poſtulati, aliàs non poſſunt partes recedere à iure. s. eod. cùm inter canonicos.

f ¶ *De mutuo.*] Hoc ideò dicit: quia pars eligentium hoc negabat: ideò Papa mandat inquiri, cùm de iure communi intereſſe debuerit. j. de cau. poſ. cum Eccleſia. Ber.

g ¶ *Per alios.*] Qualiter quis per alium hoc facere poſſit, habes j. eod. quia propter §. illud. [b]

h ¶ *Duo.*] Iſti duo habebant vocem pro duodecim Prælatis ſingulariter pro quilibet.

Additio. Hoc intelligit Inno. quando omnes vt ſinguli ſingulariter habebant vocem: aliud ſi vniuerſitas Prælatorum vnicam vocem habuiſſet. Dicebat ergo Compoſte. quòd tot voces habebant iſti, quot committentes. nemo enim plus, &c. de re iu. nemo plus. Ioan.

¶ *Gloſſ. ſeq. exponit literam: expoſitioni ſignat contrarium, & contrario acquieſcit.*

i ¶ *Temporis.*] Hoc ideò dicit: quia ſi tunc aliqua conuentualis Eccleſia vacaſſet, pro ea nullus potuiſſet admitti ſede vacante: quia tunc non eſt, qui iura illius tueatur, vel eis poſſit vti. j. ne ſed. vacan. c. 1. & 2. & j. de præſcript. de quarta. tunc enim dormit ius Eccleſiæ, ita quòd non currit præſcriptio. j. de præſcript. auditis. & c. 1. & c. de quarta. nec ad Capitulum ius illud deuoluitur. j. ne ſede vacan. c. 2. arg. contra. j. de maio. & obedien. his quæ. & c. cùm olim. quibus fortè ſtaretur in caſu iſto: quia diuerſi ſunt iſti caſus à præcedentibus.

k ¶ *Maiorem.*] Hîc habes quòd electio ſemper præualet poſtulationi, ſecundùm illos, qui dicunt, quòd hæc eſt iuris diffinitio, niſi duæ partes ſint in poſtulatione. De hac materia dictum eſt s. de poſtul. bonæ memoriæ 2. & ideò ſtatur hîc iudicio duarum partium, quia quod duæ partes faciunt, totum Capitulum facere videtur. vt ff. quod cuiuſque vniuer. planè. & ſecundùm hanc decret. intelligit, quod dicit decret. ſuprà de poſtul. bonæ memoriæ. quòd poſtulatio in diſcordia non conſueuit admitti, hoc intellige prout dicitur in not. ſequenti. Item not. hîc, quòd cùm in electione longè maior numerus eſt ex vna parte, quàm ex alia, non habetur reſpectus ad meritum perſonæ, dum tamen ſit conueniens ille, qui eſt electus à maiori parte. nec ad zelum eligentium. arg. s. eod. dudum. & j. de appel. conſtitutus. ſed ſi numerus in modicum excedat, tunc recurritur ad merita, & ad zelum, & præferuntur numero. arg. j. de teſti. in noſtra. & eſt expreſſum. j. eo. Eccleſia. vbi de hoc.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit recitando opinionem, quam approbat.*

l ¶ *Confirmes.*] Hîc dicit Papa electionem à minori parte Capituli factam confirmari. & tamen pars alia non eſt eligendi poteſtate priuata, quia non poſtulauerat indignam perſonam, & de iure licitè poterant poſtulare, ſicut & eligere: & ita poſtulando non peccant: ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores: quod tunc demum locum habet, cùm maior pars ſcienter poſtulat vel eligit indignum, vt in fin. decret. dicitur. Et ideò contra. j. eod. Cumana. & in C. Eccleſia. & c. in Geneſi. in quibus dicitur, quòd electio non valet, niſi ſit facta à maiori parte Capituli: & hîc confirmatur facta cum longè minori parte. Propter hæc & alia, quæ hic dicuntur, dicunt quidam, quòd hæc decret. ius commune non continet, ſed fuit quædam prouiſio de conſenſu partium: & hoc videtur per verba illa ſuperiùs: Si partes conſenſerint, hoc modo procedas: & ex eo quòd Papa admittit hic poſtulationem in diſcordia factam: cum per eam nullum ius acquiritur poſtulato. s. de poſtu. c. penult. & quia non conſueuit admittere tales poſtulationes in tanta diſcordia. s. de poſtu. bonæ memoriæ. Et ita in his duobus continet gratiam, quod ſatis poteſt concedi Et ita videtur, quòd vtraque pars renunciet iuri ſuo: & quod dicit: De conſenſu partium aliter procedatur: vt s. dicitur in verbis præmiſſis, Si partes conſenſerint, &c. aliàs ſi contradicerent, non taliter proceſſiſſent, ſed facta inquiſitione ſuper his, de quibus præmittit, cauſam inſtructam remiſiſſent ad Papã. hoc probatur s. eo. bonæ memoriæ. in parte deciſa. Sed vbi duæ partes poſtulant aliquem, licèt ius non acquiratur poſtulato, vt agere poſſit: tamen poteſt petere gratiam: & iniuria fit ei, ſi non fiat illi gratia. arg. ff. de aqua quotid. & æſti. l. 1. §. permittitur. de hoc not. s.

Præſcriptio dormit contra Eccleſiam ipſa vacante.

† *Quæ habes j. eo. tit. c. nihil eſt.*

Electio ſemper poſtulationi præponderat.

† *ſufficerint.*

a *Concord. text. in l. ſi poſtulauerit. & ibi Bart. §. 1 ff. de adul. & l. repetitio. ff. de quaeſ.*

b *Sed ibi de iure communi, hic de mutuo conſenſu.*

not. ſ. de poſtula. gratum. & c. penult. & vlt. Et idem crederem ſi maior pars poſtulat, quòd gratiá deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo neceſſarium, ſed quædam prouiſio fuit hic, vt dictum eſt, quia ſiue maior pars & ſanior, ſiue duæ partes, ſiue omnes, totum dependet à ſuperiore. ſed quod in fine dicitur, ius eſt.

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario. ſoluit & determinat.*

a ¶ *Maior.*] Et ita videtur à cótrario, quòd ſi maior pars Capituli ſciuiſſet illú eſſe indignú, alij non punirentur pp hoc, & ita eſt hic arg. q̃ vtile non vitiatur per inutile. ſic ſ. c. proxi. Et eſt notabile illud quòd culpa & dolus minoris partis non nócet, nec ea quæ fiunt à minori parte vitiantur pp hoc, & iſti ſoli priuati eſſent ipſo iure eligédi in proxima electione, ſi alij nó elegiſſent. ſ. eo. cum in cunctis. & hîc. & alij admitterentur, dum tñ probarent ignorátiam. ſ. eod. innotuit. Et ſi maior pars ignoraſſet illum indignum, vtraque ps debet reprobari à cótrario: vt dicitur ſ. & quod dr̃ hîc, quòd electio facta à maiori parte confirmetur, qñ maior pars poſtulantium ſcienter eligit indignú intelligitur, qñ vno cótextu fiunt poſtulatio & electio ſeu electiones, vt hic contingit: ſecus ſi ex interuallo, tunc enim ei ſoli, qui ſcienter poſtulant vel eligunt indignum, ſunt eligédi ſeu poſtulandi poteſtate priuati. & illi qui ignoranter poſtulauerũt ſeu elegerút indignum, debent ab aliis ad electionem admitti, alias deberet electio caſſari propter cótéptum, vt dicitur ſ. in eadem notula.

inuentus fuerit duplò maior [a], quemadmodum prædictum eſt, & perſona poſtulata [b] reperta fuerit indigna, tutam poſtulationem, quam electionem non differas reprobare: niſi forſan omnes, aut maior pars poſtulãtium, præſumptione [c] damnabili, poſtulauerint ſcienter indignũ †, vt hac vice meritò debent eligendi ſeu poſtulandi poteſtate priuari [d]. Ex hoc quoque caſu electionem confirmes [b], ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Si illi ad quos ſpectat electio, negligunt eligere Prælatum cathedralis vel regularis Eccleſiæ infrà tres menſes, proximus Superior Eccleſiã ordinabit: quodſi infrà tres alios menſes non fecerit, canonicè punietur.*

CAP. XLI.

NE pro defectu paſtoris † gregem dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata graue diſpendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus prouidere. ¶ Statuimus, vt vltra tres menſes cathedralis [f] vel regularis [g] Eccleſia Prælato non vacet. ¶ Infrà quos (iuſto impedimento [h] ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice [i]. ¶ Ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, deuoluatur [k]. ¶ Is verò ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deũ præ oculis habẽs, non differat vltra tres menſes cũ conſilio [l] Capituli ſui, & aliorum virorũ prudentium, viduatam † Eccleſiam de perſona idonea ipſius [m] quidem Eccleſiæ, vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, ſi canonicam voluerit effugere vltionem.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Per aliquem de tribus formis hic contentis, ſcilicet ſcrutinij, compromiſſi, & inſpirationis, procedi debet ad electionẽ in eccleſiis cathedralibus: aliter electio celebrata nõ valet: & cõtra faciẽtes priuãdi sũt ea vice poteſtate eligẽdi. h. d. vſq; ad § illud*

b ¶ *Poſtulata.*] Id eſt, ignoranter.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Præſumptione.*] i. ex certa ſcientia. ſ. eo. innotuit. Sed qualiter potuit eſſe dignus iſte poſtulatus Archiepatu, & indignus Patriarchatu. [a] & qui iudicatus fuit dignus à Papa, vel à ſuo Patriarcha, qñ confirmauit eum, quare denuo inquiri iubet de moribus ſuis, contra illud 17. q. 4. c. ſi quis ſuadentes. §. qui autem. & C. de cri. fal. l. 2. & j. de æta. & qua. accepimus? Dico quòd licèt quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non eſt dignus ad maiorem, licèt enim diſpenſetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen diſpenſatur ad maiorem. 1. d. nos cõſuetudinẽ.

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per contrarium, & dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Priuari.*] Illud referas ad factum, cum ſint ipſo iure priuati. ſ. eo. cum in cunctis. [b] illi ſcilicet qui ſcienter hoc fecerũt: Vel dic, id eſt, nunciati priuati.

ADDITIO. Per quod not. Hoſt. q̃ licèt duæ electiones fiant vno contextu, & maior pars eligat indignum, & minor dignum: nunquam obtinebit minor, niſi maior ſcienter deliquerit. Dicit tñ præſumi contra maiorem, niſi probet ignorantiam: remittit. ſ. e. innotuit. hoc dictum eſt pro opinione mea contra ſuam opinionem: Hoſt. de qua dicam. j. eo. congregato. Ioan. And.

e *Confirmes.*] Cum ſit facta à maiori parte illorum, qui habebãt ius eligendi.

NE *pro defectu.*] Primò ponitur conſtitutionis cauſa. Secundò ibi, *Statuimus.* conſtitutio. quæ conſtitutio quatuor facit. Nam primò ſtatuit tempus electioni. Secundò priuat negligẽtes: ibi, *Intra quos.* Tertiò ad ſuperiorem deuoluit: ibi, *Ac ipſa.* Quartò ponit ſuperiorem, ſi negligit: ibi, *Is verò.* Abb. Sicul.

CASVS. Quia propter defectum paſtoris Eccleſia viduata tam in temporalibus quam in ſpiritualibus frequenter ſuſtinet læſionẽ: ideo concilium volens periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus prouidere, ſtatuit, vt Eccleſia cathedralis vel regularis vltra tres menſes non vacet, ita quòd ſi impedimento iuſto ceſſante, electio celebrata non fuerit, electores eligendi poteſtate careant ea vice: & poteſtas ad proximum ſuperiorem transferatur, & illa ad quem fuerit deuoluta poteſtas, intra alios tres menſes de conſilio Capituli & Religioſorum de perſona idonea ipſius Eccleſiæ viduatæ, vel ſi ibi idoneus non reperitur, de alia non differat ordinare, ſi ipſe canonicam voluerit effugere vltionem. Not. quòd Eccleſia cathedralis vel regularis nõ debet vacare vltra tres menſes. Item illi, qui non poteſt agere, nõ currit præſcriptio. Not. quòd per negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis Eccleſia quantum ad tempus eligendi æquiparatur Eccleſiæ cathedrali. Item not. q̃ quandiu reperitur in Eccleſia idonea perſona, non debet eligi de aliena.

f ¶ *Cathedralis.*] Quãtùm ad hoc nihil additur, quia idem erat ſecúdum antiqua iura. 50. diſt. poſtquam. & 63. d. obeuntibus. & alij tres dantur ad conſecrationem petendam 100. d. quoniam quidem.

g ¶ *Regularis.*] Et ſic patet ex hac cõſtitutione. q̃ canõ Lateranẽ cõcilij. j. de conceſ. præbẽ. nulla. hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia æquiparátur epatus & prælaturæ regulares. ſimile 16. q. vlt. ſi qui deinceps.

h ¶ *Impedimento.*] Et ita non currit præſcriptio contra Canonicos ſi iuſta cauſa interueniẽte nõ eligant. 28. d. de Syracuſanæ. & 61. d. bene nouit. & j. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. C. de inoff. teſta. l. contra maiores. ff. qui ex c. maio. l. quod quidam. & l. ſeq. & l. ait prætor. Sed ſi Papa interdiceret electionem, non minus currit eis tempus, niſi petant licentiam eligendi infrà tempus ſtatutum. j. eo. c. vlt. Sed nunquid eſt hic neceſſaria proteſtatio, quòd nõ poſſint eligere infrà tres mẽſes? quod videtur. j. de offi. ordi. paſtoralis. in fi. & j. de appel. ſi iuſtus metus. Non credo, quòd neceſſaria ſit in caſu iſto proteſtatio: quia debent petere licentiam, & ſi non petant, ſunt in mora, vt ibi dicit.

i ¶ *Ea vice.*] Id eſt, in prima electione: quæ ſi caſſaretur, vel ſi nollet venire, vel ſi eligeretur indignus, ſtatim recuperarent ius ſuum. ſ. eo. cum Vintonien.

k ¶ *Deuoluatur.*] Olim non deuoluebatur ad proximum ſuperiorem. j. de conceſ. præben. dilectus, ſed ad Papam in epatibus. & ſic reducitur ad ius commune aliarum dignitatum: vt ſicut ibi poſt ſex menſes, ita hic poſt tres deuoluatur ad proximum ſuperiorem. j. de conceſ. præben. c. nulla.

¶ *Gloſſa iſta quærit, arguit pro & contra: & dupliciter ſoluit.*

l ¶ *Conſilio.*] Sed nunquid tenetur ſemper habere conſilium Capituli ſui, vt aliàs non valeat electio, niſi habito conſilio Capituli & aſſenſu? Videtur, quod ſine illis eligere non poſſit, ſicut nec alia negotia debet facere ſine illis j. de his quæ fi. à præla. ſine cõſenſu Capituli. nouit. & c. quantò. & quaſi per totum. arg. j. e. cum in veteri. vbi caſſatur electio, quia non fuit expectatum reſponſum eorum, de quorum conſilio debuit fieri electio: vt 63. diſt. obeuntibus. & 15. q. 7. epiſcopus nullius. Sed contra, ſufficit etiam petere conſilium. j. de arb. cum olim. & ex cõſilio nemo obligatur. 4. q. 1. c. quiſquis. §. quod præcipitur. Credo, quòd hoc facere debuit conſentiente Capitulo, vel maiori parte: aliàs nõ credo, quòd ſolus hoc facere poſſit per iura prædicta. Vel dic, quòd ſufficit tñ requirere conſilium Capituli in iſto caſu & de honeſtate, cum ad ipſum ſolum deuoluatur electio, & non ad Capitulum, conſilium vero aliorum non inducit neceſſitatem, ſed de honeſtate requiritur.

¶ *Glo. ſeq. ſucceſſiue ponit tres obiectiones, & ſolutiones ipſarum.*

m ¶ *Ipſius.*] ſc. vacantis. Hic præcipitur vt de eadem Eccleſia eligat. Sed nõne ad metropolitanũ deuoluitur idẽ ius, quod habuit Capl'm: ſed Capitulum potuit eligere vndecunque vellet: ſ. eo. cũ dilect. inter Canonicos. & c. cũ nobis. & c. in cauſis. ergo & metropolitanus. Dico, q̃ primò debet inquirere perſonas Eccleſię vacãtis, & eligere de gremio ipſius Eccleſiæ: & illud debet fieri p̃ illa iura 61. d. c. obitu. & c. nullus. & 18. q. 2. quam ſit. ſed ſi hoc non fecerit, nihilominus valebit electio. [e] nam multa fieri non debent, facta tñ manent. 27. q. 1. nuptiarum. & 27. d. ſi vir. [d] & nuſquam inuenies, q̃ propter hoc caſſetur electio. De hac materia tractatur ſ. eo.

Vtile per inutile non vitiatur.

† *Vide l. 1. §. poſtulaſti. ff. de poſtul.*

† *In concilio generali Lateranen. ſub Innocẽ. tio 3. c. 23. & c. 8. eo. tit. in 4. cõpilatione.*

† *Vide Alfonſum Caſtrum lib. 3. c. 2. de iuſta hæret. punitione.*

a *Non enim poteſt quis eſſe in vno loco ſanctus, & in alio peccator. 1. qu. 1. ſicut Chriſtus. Ioan. And. in nou.*

b *Adde q̃ not. Bart. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 2.*

Canon Lateran. concilij qualiter ſit intelligendus.

† *Vide l. qui cœtu. cum gl. ff. de vi pu. & in l. malum. §. vidua ff. de ver. ſig.*

† *In eodem cõcilio Lateran. ſub Innoc. iij. c. 24. & c. 9. eod. tit. in 4. compilatione.*

c *Hoc contra, niſi canonici tamẽ haberẽt: quia limitata eſt forma: quod ſatis videtur in ſcholis, ſed contrariũ ſeruatur. Et Comp. tenet dictum glo. dicẽs, quod ſic Papa reſpondit. Io. And. in nou.*

d *Contra l. non dubiũ. C. de l. & l. patre furioſo. ff. de his, qui ſui vel alie. iur.*

eum inter Canonicos. Sed quare dicitur hîc, quòd metropolitanus eligat de eadẽ Eccleſia, cũ ipſi perdiderint ius eligẽdi? Rñde. ij ſi perdiderũt ius eligẽdi actiuè, i. quia ipſi nõ poſſunt eligere: ſed nõ paſſiuè, quia bene poſſunt eligi, & ſatis puniũtur in hoc: & nõ debet pp hoc duplicitèr puniri, quia pœnæ reſtringendæ ſunt. de pœ. d. 1. § pœnæ. Hic habet, quòd qui eligere nõ pñt, eligi poſſunt. Sed cõtra, a quo pñt eligere, ſed nõ eligi. j. de e. ex. 6. mi. ſi celebrat. hîc priuat neg. gentia in s poteſtate eligendi. ibi non. Et ibi ideo nõ pñt eligi: quia nõ habẽt id, pp quod eliguntur: hîc bñ habẽt executionem ſacramentorum.

CAP. XLII.

QVia propter diuerſas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniũt, & magna pericula imminẽt Eccleſiis [a] viduatis: ¶ Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus qui debent [b] & volunt [c] & pñt commodè [d] intereſſe, aſſumantur tres de collegio [e] fide digni, qui ſecrete [f] & ſigillatim † vota † cũctorũ diligenter exquirant, & in ſcriptis redactas [g] mox [h] publicent [i] in cõmuni, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione [k] habita † eligatur, in quẽ omnes vel maior & † ſanior [l] pars Capituli conſentit. ¶ Vel ſaltem eligendi

QVia propter.] Hæc decretalis e multũ famoſa & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. in prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda cõſtitutio, ibi, *Statuimus*. & hæc ſecũda pars ſubdiuiditur in tres partes. Nam tria ponit principaliter ſtatuta ſecunda pars. ibi, *Illud*. tertia ibi, *Electiones*. Et iterum illa ſecunda: *Statuimus*, ſubdiuiditur in quinque partes. Nam primò ponit formam ſcrutinij in electionibus celebrandis. Secundò cõpromiſſi. Tertiò caſſat electiones aliter factas. Quartò excipit, in qua exceptione includit formam diuinæ inſpirationis. Quintò eligentes cõtra formas ſupradictas mandat priuari. Secũda ibi, *Vel ſaltem*, tertia ibi, *Aliter*, quarta ibi, *Niſi*, quinta, ibi, *Qui verò*. Ab. CASVS. Quidam malitioſè & fraudulenter nitebantur diuerſas formas electionum inuenire, pp quod pericula multa & impedimenta proueniebant Eccleſiis viduatis. & ideo ad hæc pericula euitanda ſtatuit concilium generale tres formas circa electiones cathedraliũ & regulariũ Eccleſiarum. Prima forma eſt hæc, vt vocatis omnibus qui volunt, debent & poſſunt commodè intereſſe, eligantur tres de Capitulo fide digni, qui ſigillatim & ſecretò vota omnium diligenter inquirant, & in ſcriptis redigant: quo facto incontinenti antequam ad alia diuertant, vota illa publicent in communi, in præſentia Capituli: & ſi plures electi ſunt, fiat hinc & inde collatio numeri ad numerũ, meriti ad meritũ, zeli ad zelũ: & ſic collatione habita nõ obſtãte appellatione alicuius, is eligatur, in quem omnes vel maior pars, & ſanior cõſentit. Secũda forma eſt, vt eligẽdi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omniũ prouideãt Eccleſię viduatæ de paſtore. Aliter verò quàm dictũ eſt duobus modis prędictis electio facta non valeat. Tertia verò forma eſt, ſi quaſi per inſpirationem diuinam communiter ab omnibus abſque vitio electio fuerit celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice, poteſtate priuentur. Poſtmodũ dicitur, quòd nullus in electionis negotio procuratorẽ cõſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, vnde debeat aduocari: & ſi iuſto ſit impedimento detẽtus, vt venire non poſſit, ſuper hoc ſi opus fuerit fidem faciat iuramento, & tunc ſi voluerit, cõmittat alicui de Capitulo vices ſuas. Et in fine reprobat Papa clandeſtinas electiones ſtatuens vt quàm citò electio facta fuerit, ſolenniter publicetur. Not. hîc tres formas canonicè eligẽdi. Itẽ quòd vbi ſũt plures in electione vocẽ habẽtes, debet fieri collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum. Item appellatio, nõ fiat electio ſecundùm formam canonicam, non valet. Item abſens ab loco, de quo debet vocari poteſt conſtituere procuratorem in electione. Item clandeſtinæ electiones in iure ſunt reprobatæ. Itẽ quicquid hîc dicitur, pro notabili habeatur.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. negatiuè, ponit opi. ad illam partem, & ſoluit contrarium, finis recitetur per aliam quæſtionem.*

An conſtitutio concilij Lateranenſis extẽdatur ad omnes dignitates.

a ¶ *Eccleſiis viduatis.*] Per hoc videtur, quòd loquitur tãtùm de electionibus Prælatorum, id eſt, Epiſcoporum non canonicorũ. Sed nunquid extendemus iſtam conſtitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & alias dignitates, quæ Prælatos habent in Eccleſiis collegiatis? Non videtur, cũ Eccleſiæ propter illas dignitates non dicantur viduatæ cum habeant Epiſcopum. Satis poteſt dici, quòd nõ extẽditur ad alias dignitates, ſed tantum ad Epiſcopatus & regulares prælaturas. ſ. eo. ne pro defectu. tamen de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure etiam bene poteſt intelligi conſtitutio iſta de illis Prælatis, qui habent iuriſdictionem generalem in Eccleſiis collegiatis: quia tales Prælati, ſponſi quodammodo appellantur. 21. q. 21. 2. ſicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus ſeu perſonatibus in Eccleſiis cathedralibus: quia in vocatione illarũ dignitatum non dicitur Eccleſia viduata, cum habeat Epũ, qui ſolus eſt ibi maritus. Ber.

b ¶ *Qui debent.*] Hoc ideo dicit: quia omnes, qui habent ius in electione, ſunt vocãdi. ſ. eo. quòd ſicut. Et qui ſunt in quieta poſſeſſione eligendi, tum illi ſunt vocandi. ſ. eo quòd ſicut. c. coram. & c. bonæ. & de conſecr. ſi quæ eſt. j. de cau. poſ. cum Eccleſia.

c ¶ *Qui volũt.*] Bene dicit, *qui volunt*, quia ſi quis non vult intereſſe electioni: alij procedere poſſũt ſine illo, poſtquã cõſtiterit. ſ. eo. quod ſicut. & c. cum nobis. & arg. j. eo. Eccleſia veſtra. vbi de hoc dr̃ & ſic omnes vocandi ſunt, qui commodè poſſunt vocari. Qui ſunt vocandi, dictum eſt. ſ. eo. coram. & j. eo. in Geneſi.

d ¶ *Commodè.*] Hoc ideo dicit: quia ſi commodè & ſine periculo vocari non poſſunt, non ſunt vocandi. ſ. eo. quod ſicut. § 1.

Aliquo nolente, accedere ad electionem reliqui eligunt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *De collegio.*] Per hoc videtur dari occaſio diſcordiæ, quia faciliùs poſſent ipſi cõcordare in vnã perſonã, quã aſſumant in Prælatũ, quàm in iſtos tres: & ſi diſcordant Canonici in eligẽdo iſtos tres, æquè inquiretur de meritis & zelo eligentiũ, ſicut in electione Epi. Dico, quòd in iſtis inquiſitionib. non requiritur illa examinatio, quia ipſi nõ eligunt, ſed inquirũt vota fratrũ: & hoc poteſt fieri p quoſlibet de Capitulo, dũ tñ ſint viri digni, & cauſa inquiſitiõis ſecretè fiat: quia fortè timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in ſecreto, & liberè nominant, quem volunt. Libera enim debet eſſe voluntas eligẽdi. 2. 8. q. 2. dilectiſſimi. & ſ. eod. bonæ. & j. e. proxi. ſicut in matrimonio carnali. j. de ſpõ. cũ locũ. & præterea per hoc obuiatur malitiis quorundam, qui ſtatim eligebant, & appellabant, ne alij eligerent. ſ. eo. conſiderauimus. per iſtam conſtitutionem malitiis & cauillationibus talium obuiatur.

† *Singulatim.*

† *Voces.*

† *Adhibita.*

† *Vel.*

f ¶ *Secretè.*] Sicut teſtes in ſecreto deponere debent, vt liberius dicant veritatem, alias non valet dictum teſtis. j. de teſti. venerabili. & C. de teſtam. nullum. & j. de accu. inquiſitionis. 2. tertiæ: aliàs non valet, niſi fiat ſecrete.

a Per hoc dixit Hoſt. quod ſi Epiſcopus, vel alius de collegio, cuius voluntas eſſet terribilis, aſſumeretur, inter hos ſcrutatores, appellari poſſet hic e adiecta, maximè ſi intenderet etiam alius inuitus aliquẽ promouere: ſi de hoc ſe iactaſſet. Ioã. An. in no.

g ¶ *Redacta.*] Per ipſos ſcrutatores, vel per tabellionem, & quod dicit, *ſecrete*: Capitulum tãtũ excludit, & nõ perſonas neceſſarias.

h ¶ *Mox.*] [b] Id eſt, incontinenti nullo actu contrario intermedio poſt vota quæſita: & vno contextu: ſicut teſtamentũ ff. de teſt. hæredes palã. in fi. optimè ponit ſenſum iſtius dictionis, *mox*. j. e. cũ poſt petitã vbi caſſatur electio, quia ſtatim poſt collationẽ celebratam non fuit. arg. j. de teſt. eo. præterea quãque *mox* aliter accipitur, i. ſtatim. cum quodam tẽperamento x. dierũ ff. de conſti pec. promiſſor. & *mox*, quãque dr̃ ad annum. 20. q. 2. ſi in qualibet. & c. puella, cũ quodam tẽperamẽto ſiue ſpatio. ff. de ſolu. quod dicimus. ff. ad l. Fal. l. 1. §. ii ita. Item quãque cum primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. in §. item confeſtim. & illico i. vſque ad triduum. C. de iudi. cum ſpecialis. & C. de erro. aduoca. l. vlti.

b Vide text. in l. 1. & ibi, Bar. ff. in ſol.

i ¶ *Publicent.*] Poſt quam publicatum ſit, nem variare nequeunt electores j. eo. publicato. & ideo locum non habet appellatio, imo compellendi ſunt ad electionem, vt j. eo. publicato.

k ¶ *Collatione.*] ſ. numeri ad numerum: vt ſciatur, in quem maior pars conſenſerit & zeli ad zelũ; & meriti ad meritũ, & numeri ad numerum debet fieri collatio. hęc enim eſt forma electionis, quando duo electi ſunt, alias quando vnus. & ſi non eſt neceſſe, & ſi tria conferantur, numeros ad numerum, meritum ad meritum, & zelus ad zelum j. eo. in Geneſi. & c. Eccleſia veſtra. & ibi de hoc tractatur. & ſ. eo. venerabilem.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. ſcilicet quæ ſint ſubſtantialia huius formæ, & nunquid vocatio abſentium, numerus trium ſcrutatorum, & eſſe de collegio, ſint de ſubſtantia.*

l ¶ *Sanior.*] Dic vt j. eod. Eccleſia veſtra. Circa formã iſtã quædam ita ſunt exacta diligentia obſeruanda, vt ſi contra factum fuerit, electio aliquãdo eſt irrita. j. eo. Eccleſia veſtra. & c. in Geneſi. aliqñ. eſt irritanda. j. eo. cum poſt petitam & c. Cumana. in vtroque tñ caſu non valet, vt hîc dicitur. in ver. aliter, &c. Iſta quidem ſunt de ſubſtantia electionis ſiue forma: vt ſecretò & ſigillatim inquiſitio fiat, & publicatio in communi, collatio & communis electio incontinenti nullo actu contrario intermiſſo vnum poſt aliud faciendo: & hoc probatur. j. eo cum poſt petitã & c. Cumana. in fi. & c. in Geneſi. & vota in ſcriptis redacta, vt appareat per ſcripturam de conſenſu cuiuſlibet vt ſi vellet mutare, ei ſcriptum obiiceretur. q. 7. ſaluberrimum. & 27. q. 1. omnes fœminæ. & 10. q. 1. vidua. Et quòd quilibet ſit vocandus, qui commodè vocari poſſit, non credo eſſe de ſubſtantia electionis, vt propterea caſſetur electio: dummodo contemptus poſtea conſentiat electioni factæ. ſ. eod. quòd ſicut. Quòd tres tantùm debeant eſſe inquiſitores non credo eſſe de ſubſtantia: dummodo tot ſint quòd fraus fieri non poſſit. arg. ſ. eo. cum dilecti. quia qui plus facit, non videtur facere contra. ff. de ſer. vrb. prędi. ſi arborem. & ſuperflua non vitiant, neceſſaria verò prætermiſſa diminuunt cõtractum C. de teſt. l. teſtamentum, & ff de ſupple. l. legata, in prin. & l. Labeo. Nec credo eſſe de ſubſtantia, quòd ſint de eodem collegio: quia in electionibus conſilium religioſorum virorum inquiri debet 63. d. obeuntibus. & ſ. c. proxi. dummodo non ſint laica. j. eo. Maſſana. & c. ſacroſancta.

Quæ ſint de ſubſtantia electionis ſiue forma.

¶ Gloſſa

poteſtas aliquibus viris [a] idoneis cōmittatur, qui vice [b] omnium Eccleſiæ viduatæ prouideant de paſtore. ¶ Aliter electio facta non valeat: niſi fortè communiter eſſet ab omnibus, quaſi † per inſpirationem abſque vitio celebrata.

¶ Qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur [f].

¶ Interdicit procuratorē in electionis negotio conſtitui, niſi concurrant hic contenta vſque ad §. electiones. Abbas Siculus.

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem cōſtituat, niſi ſit abſens in eo loco [d], de quo debeat aduocari, iuſtóque impedimento detentus venire non poſſit: ſuper quo ſi opus fuerit, fidem faciat iuramēto: & tunc ſi voluerit, vni committat de ipſo collegio vicem ſuam.

¶ Præcipit electiones ſolemniter publicari, & clandeſtinas reprobari. h. d. vſque ad finem Abb Sicul.

¶ Electiones quoque clandeſtinas [f] reprobamus, ſtatuentes, vt quàm citò electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.

¶ Idem in eodem.

¶ Conſentiens electioni de ſe factæ per abuſum poteſtatis ſecularis, efficitur inelligibilis ad dignitatē, & electio eſt nulla. Eligentes autem à beneficiis per triennium ſuſpenduntur, & tunc ſunt priuati poteſtate eligendi.

CAP. XLIII.

Quiſquis † electioni de ſe factæ per ſæcularis poteſtatis abuſum [g] conſentire præſumpſerit, contra canonicā libertatem [h]: & electionis commodo careat, & inelgibilis fiat [i] nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat † eligi ~~dignitatem. ¶ Qui verò electionem huiuſmodi, quam~~ ipſo iure ~~irritam [k] eſſe cenſemus,~~ præſumpſerint ~~celebrare, ab~~ officiis & beneficiis penitus ſuſ-

† *Concilii Lateranen. ſub Innoc. 3. c. 25. & in 4. compilatione c. 10. eo. tit.*

† *poſſit.*

¶ *Glo. ſeq. recit. per duas quæſtiones.*

a ¶ *Viris*] Et iſti poſſunt eſſe alij à Capitulo, dummodo viri religioſi, nec ipſi exprimuntur de Capitulo: quia bene poſſunt poteſtatem ſuam dare aliis. ſ. e. cauſam quæ & licèt dicatur, *aliquibus*, vni tamen committi poteſt, vt in prædicta decre. cauſam quæ. quia non eſt illud de forma, immo meliùs poteſt expediri per vnum, quàm per plures, ſcilicet duos, quia tunc res fere ſine exitu eſt. ff. de arbit. item ſi vnus. vlti.

ADDITIO. Arg. contra j. de offic. deleg. prudentiam. vide e. ſi compromiſſarius. eod. tit. S. lib. 6.

† *In codice Barbaria: quaſi per inſpirationem Spiritus abſque vitio. &c.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. arg. ſoluit. ponit opinionem contrariam, quàm reprobat.*

b ¶ *Vice omnium.*] Sed nūquid maior pars poſſet ſequi iſtam formam aliis contradicentibus? Videtur quòd ſic: quia quod maior pars facit, totum Capitulum facere videtur, & firmitatem debet ſortiri, niſi rationabilis cauſa [a] à paucioribus oſtendatur. j. de iis quæ fi. à maior. par. c. cùm in cūctis. Satis videtur æquum, & ſic vitatur diſcordia: & faciliùs conſulitur Eccleſiæ iſto modo, quàm per ſcrutinium. Sed littera iſta contradicit: vbi dicit, *vice omnium*, & quòd dicit, *aliter electio facta nō valet*. & alia poteſt ratio eſſe: quia cum quilibet habet vocem in electione, nō dēt priuari iure ſuo, nec aliquis debet compelli ius ſuum dare alij. C. de contrahén. empt. inuitū & l. in vēdēdis. ſicut & emptio volūtaria eſt. ff. fami. erciſ. ſi pignori. § vlt. Alij dicunt, quòd maior pars bene pōt poteſtatem eligendi committere minori parte contradicente: quod mihi non videtur: quia non ſeruatur forma ſecunda, cum & illa debet ſeruari, ſicut & aliæ duæ.

a Sed rationabile eſt, quod quis non primetur, voce quam ſequitur in glo. & ſic hoc c. concordat cum gl. Io. And.

¶ *Glo. q. ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Priuentur.*] Per ſententiam, non ipſo iure. j. eo. Cumana. in fi. vnde ſignatur contra. ſ. eo cum in cunctis. vbi ipſo iure priuati ſunt. hoc dic, vt dixi. j. eod. Cumana. in fi.

d ¶ *In eo loco.*] De hoc dixit. ſ. eod. coram.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit. Secundò ar. ad opi. & remittit. Tertia pars recitetur per duas q̄ōnes, an canonicus procurator abſentis habeat duas voces, & an conſtituens habeat neceſſe iurare. In fine quærit, ar. pro. & ſoluit.*

e ¶ *Venire.*] Si venire non poteſt, quare citatur? Nō vr̄ citandus. vnde alij eligere poſſunt. ſed hoc non eſt verum: quia citādi ſunt ſemper abſentes, ex quo pn̄t commodè citari, ſiue venire poſſint ſiue non: & quia hoc ipſum dubium poſſet eſſe præſentib⁹. ſ. eo. quod ſicut. Et intellig illū venire nō poſſe, qui pp timorē non pōt venire ad locū. ſ. eod. bonæ memoriæ. Sed in caſu illius. c. bonæ. nō tenet cōmittere vices ſuas: vt not. ibi in gl. quæ incipit, ſi citati. Vel pp infirmitatē. 5. q. 3. ſi ægrotans vel ſi vocet ad maius tribunal. ff. de re iudi. cōtra pupillū & ideo cū iuſta cā ſit impedit⁹, iure ſuo priuari ſine culpa ſua nō debet: vt lit. nō cōteſta. quū frequenter. §. 1. vnde quod per ſe nō poteſt, per aliū exequatur. ff. de procu. l. 1. ſicut in iudice. j. de offi. deleg. ſi pro debilitate, & c. paſtoralis. in fin. Et eſt ar. opt cōtra illos, qui dicūt, quod ſi plures iudices ſūt cū illa clauſula. Quòd ſi nō omēs, & c. quod ille qui nō pōt intereſſe, licèt cōmittere poſſit vices ſuas, ſocij nō tenet ipſū admittere: quia extat cōditio: quod falſū eſt. hic nō pōt intereſſe. & tñ alij tenēt procuratorē illi⁹ admittere. De illa materia dr̄. j. de offi. deleg. corā. Et iſte procurator cū ſit de Capitulo, habebit duplicē vocē, [b] j. eo. congregatio. & arg. j. de re iud. cū olim. arg. ſ. eo ſcriptū. Nec credo, quod multū expediat, quod iſte qui dat procuratorē, debeat iuramētum præſtare: ſed ideo dicit: Si opus eſt fidē faciat iuramento. quod ſi præſentes nollent ei credere ſuper impedimēto, quo detinetur, nec aliter admittere velint procuratorē, qui non haberet veriſimilem præſumptionē, tūc debet iurare, quòd impedit⁹ venire nō poſſit: & tūc tenētur illū admittere. Sed quid ſi nullus vellet de Capitulo recipere vicem ſuam, nunquid poſſet alij cōmittere qui nō eſſet de collegio? Videtur quòd ſic, quia per hāc litterā cōſtat, quod ipſe debet intereſſe per ſe vel per aliū, & ita ſi nullus vult recipere vicem ſuam, pōt alicui viro religioſo clerico committere vicem ſuam, aliàs non valet electio, ſi eligerent: & hoc nō credo eſſe cōtra ſubſtātiam, ſi alium admittāt, qui nō ſit de collegio: quia & viri religioſi vocandi ſunt ad electionē, & de eorum cōſilio eſt faciēda: ita quod nō valet aliàs electio. 64. d. c. obeuntibus. Tamē nō credo, quod hodie Canonici ad hoc teneātur, niſi velint. Et illud c. obeuntibus. non tenet niſi quoad honeſtatem: Canonici tñ tenētur recipere illum, cui commiſerit vices ſuas auctoritate huius canonis. arg. contrà. ſ. de reſcri. cum contingat. & j. de appellatio. cū ſpeciali. Vel ſi nolint recipere, poteſt exprimere ſuam volūtatē per litteras ſuas, & voluntas illa cum aliis publicetur: & ſic extrà Capitulum nō cōmittat. ADDITIO. Iſta opinio eſt hodie reprobata per c. ſi quis iuſto. §. fi. eo. tit. lib. 6.

Quis dicatur non poſſe venire ad electionem.

b Non tamen poteſt duas eligere niſi in caſu. j. eod. c. pen. lib. 6. in 3. gl. Io. Andr.

f ¶ *Clandeſtinas*] Illa electio dicitur clandeſtina, quæ fit ſingulariter & occultè per occulta conuenticula. 79. d. c. 2. [e] & quandiu publicatio facta non eſt, dicitur clandeſtina: vt hic in fi. & quam citò facta eſt, debet publicari, aliàs non valet, vt dictum eſt, & j. vt Eccleſiaſtica bñ. vt noſtrum.

e *Concor. tex. in l. 15. mittant. ff. de ven. inſpic. & in l. vxores. ff. de repu.*

Quiſquis.] Sunt duæ partes. In prima punit electum conſentientem. In ſecunda punit eligentes, & electionem vitiat ibi: *Qui verò.* Ab. CASVS. Frequēter eligebantur multi per impreſſionem ſiue per abuſum ſecularis poteſtatis vel alterius poteſtatis, & electi cōſentiebant: quod erat contra Eccleſiæ libertatem. Ne decætero talia fierent, ſtatuit cōcilium generale quod ſi quis electioni taliter de ſe factæ cōſēſerit cōtra canonicā libertatē, careat cōmodo electionis, & fiat ineligibilis, & ſine diſpēſatione ad aliquā eligi nō poſſit dignitatē: hæc eſt pœna illius qui conſentit. Secūdò imponit pœnam electoribus, dicēs quòd qui electionē aliter celebrare præſumpſerit, quā dicit Papa, ea irrita eſt ipſo iure & ab officiis, & beneficiis per trieniū ſuſpēdatur & ſint tūc poteſtate eligēdi priuati. Not quòd in electionibus debet eſſe liber conſenſus eligentium: ſi verò coactus. non valet, immo irrita eſt electio, & contra Eccleſiaſticā libertatem. Item electores, qui taliter eligunt, de iure illa vice poteſtatē eligendi amittunt, & ipſe electus conſentiens, fit ineligibilis.

g ¶ *Abuſum.*] Vt laicus, princeps, vel poteſtas interſit electionibus, & talis nō eſt vſus, ſed abuſus: vt ſ. eod cū terra. & c. quod ſicut. & contra Eccleſiaſticam libertatē. vt ibi dicitur: & hoc intellige cū clerici ſponte laicos admittūt. Secus ſi per vim vel impreſſionem eligerēt: quia tunc nō puniuntur. ſ. eo. cum Vintonieñ. Ber.

Electio quādo dicatur fieri per abuſum poteſtatis ſecularis.

h ¶ *Libertatem.*] Quia ſi admitterentur laici, ſiue huiuſmodi poteſtates aſſumerent ſibi ius in poſterum, ſic periret libertas Eccleſiæ: quia in electionib. liberum debet eſſe arbitrium cuiuſlibet. 8. q. 1. dilectiſſimi ſicut in matrimonio carnali. j. de deſp. cum locum. & ideo talis electio nulla eſt, quæ fit contra libertatem Eccle. j. c. ſacroſancta. & c. Maſſana. & ſ. c. cum terra. & ita laici omnino excludendi ſunt in collegiatis Eccleſiis.

¶ *Glo. ſeq. recit. per qua. ipſo iure, &c. arg. pro & contra. & ſoluit in fi. quærit, an diſpenſet Epiſcopus. & ſoluit quòd ſic.*

i ¶ *Fiat.*] Per hoc quòd dicit, *fiat* (quod futuri tēporis eſt) videtur, quòd non ipſo iure, ſed per ſententiā debet ſuſpēdi. & facit ad hoc j. de iure patr. præterea. [d] Videtur tñ quod ipſo iure, per id quod ſequitur, *non abſque diſpenſatione* &c. ſic eſt verū, quòd ipſo iure fit inelig bilis, & ad hoc facit 16. q. 7. ſi quis deinceps. & ſ. eo ne pro defectu. ver. careant ea vice. ſed ibi ſuſpenſio durat, quouſque dignitatem taliter adeptam dimiſerit: & qui ſic ſuſpenſus eſt, ſicut per ſuum factum ſuſpenditur, ita per actum contrarium reſtituitur. 15. q. 6. nos ſanctorum. & 71. d. ſi quis presbyter. & c. ſi quis amodo. Sed nunquid Eps poteſt diſpenſare cum talibus? Credo quòd ſic. ex eo etiam, quòd conditor canonis hic non reſeruauit ſibi diſpenſationem, aliis cōceſſiſſe videtur. j. de ſen. exc. nuper. & j. de præben. de multa. in fin. & c. graue. in fi. & hoc minus eſt adulterio, in quo pōt Epiſcopus diſpenſare. j. de iudi. at ſi clerici.

d Adde ad hanc gl. not. & theoricā gl. ſing. in regula, ne pœna. de re. iur. lib. 6. & in c. ſi. diligenti. de foro comp.

k ¶ *Irritum.*] Sic ſuprà eodem cùm in cunctis vbi electio ipſo iure

pendantur [a] per triennium, eligendi tunc [b] poteſtate priuati.

¶ Idem in eodem.†

† *In eodem concilio Lateranen. ſub Inno. iij. c. 26. & c. 11. eo. in 4. compilatione.*

¶ Si Prælatus per negligentiam cõfirmauit indignum electũ ad regimen animarum, perdit poteſtatem confirmandi primũ ſucceſſorem, & à perceptione proprij beneficij ſuſpẽditur, & promotus deijcitur. Si verò per malitiã hoc fecit, grauius punitur. Electi verò immediatè ſubiecti Papæ, per ſe aut perſonas inſtructas debent adire Papam, & petere cõfirmationem. Et ſi ſint electi cõcordia & valde remoti, videlicet vltra Italiam, conſtituti, interim adminiſtrant, ita tamen quòd nil alienent: benedicuntur autem & conſecrantur, prout conſueuerant.

CAP. XLIIII

Nihil † eſt, quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumuntur Prælati ad regimen animarum. ¶ Volẽtes igitur huic morbo neceſſariã adhibere medelã, irrefragibili conſtitutione ſãcimus, quatenus cũ quiſpiam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quẽ pertinet ipſius confirmatio, diligẽter examinet [d] & electionis proceſſũ, & perſonã electi: vt cũ omnia ritè cõcurrerũt munus ei cõfirmationis impẽdat: quia ſi ſecus fuerit incautè preſũptũ, nõ ſolũ deiciẽdus eſt indignè [e] promotus†, verùm ẽt indignè promouẽs puniẽdus. Ipſũ quoq; decernimus hac animaduerſione puniri, vt cũ de ipſius cõſtiterit negligẽtia, maximè ſi hominẽ inſufficiẽtis ſcientiæ [f], vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis [g] illegitimæ, approbauerit, non ſolũ cõfirmãdi primũ ſucceſſorẽ illius careat poteſtate [h], verùm etiã (ne aliquo caſu pœnam effugiat) à perceptione proprij beneficij ſuſpẽdatur, [i] quouſque (ſi æquum † fuerit) indulgẽtiã valeat promereri. Si verò cõuictus fuerit in hoc per malitiã exceſſiſſe, grauiori [k] ſubiaceat vltioni.† ¶ Epi quoq; tales ad ſacros ordines & Eccleſiaſticas dignitates promouere procurẽt, qui commiſſũ ſibi officiũ dignè valeãt adimplere, ſi & ipſi canonicam [l] cupiũt effugere vltionem. ¶ Ceterum qui ad

† *Aliàs: dignum.*

† *Vide l. ſi conſtat. & ibi Bar. ff. de appe. & in c. cum ſup. in glo. 1. ſupra de cau. poſ. & propri.*

† *Vide l. ſermos. C. ad leg. Iul. de vi pu. & in l. nemo deinceps ad fin. C. de Epiſcop. audien.*

iure irrita eſt quæ fit de perſona indigna.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem. an per ſententiam. & c. arg. pro & contra: ponit opin. & ſoluit quod per ſententiam.*

a ¶ *Suſpendantur.*] Per ſniam ſic. ĩ eod. Cumana. in fi. ſic intelligitur ſ. eod. quia propter. Cõtra. ſ. eo. cum in cũctis. vbi ipſo iure beneficiis eccleſiaſticis ſunt priuati. quidam dicunt quòd ſtandũ eſt huic & non illi, & in alio etiam corrigitur ille canon ibi, eligendi poteſtate priuatos, per c. proxi. quia propter. diuerſitas iſtius verbi, *quantum ad electionem* habetur. ĩ. eo. Cumana. in fi. Sed quod dicit, *ab officijs & beneficiis priuetur*, eſt hoc verum, quod per ſentẽtiã priuãdi ſũt. & illud. c. cum in cunctis. non corrigitur. vnde ipſo iure priuati ſũt beneficiis per triẽnium. Ergo diuerſitatis hæc eſt hic priuantur officiis & beneficiis, & ſic in duobus puniuntur qui plus peccant: & ibi priuati ſunt beneficiis tm̃: quia minus peccant ibi, quã hic: vt ſic quædam cõpenſatio ſit hinc inde. Vel verius diuerſi ſunt iſti caſus, & in diuerſo caſu loquuntur, & ideo diuerſæ pœnæ. ſic maior pœna imponitur, quã ibi, quia plus offendit qui contra eccleſiaſticam libertatem aliquid fecit, ſed ibi eligitur perſona indigna.

† *Vide concil. Trident. ſeſſ. 6. de reformatione c. 1. & ſeſſ. 7. de reformat. c. 3. & ſeſſ. 23. de reformatio. c. 1. Adde Alfonſum Caſtrum lib. 3. de iuſta hæreticorum puni. c. 5.*

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas, & primam reprobat.*

b ¶ *Tunc.*] Id eſt, ea vice ſic ſ. eod. cũ in cũctis. Sed ſi in illo triẽnio, quo ſuſpẽſi ſũt, iterũ vacaret, videtur per illã expoſitionẽ quod Canonici poſſent eligere: & ita ſuſpẽſi eligerẽt: ſed hoc eſſe non põt. ſ. eo. cũ inter R. quòd ideo iſtud, *tunc*, reſpicit totũ triennium, & hoc intellige, qñ omnes delinquunt: ſed ſi aliqui non deliquiſſent ipſi eligerent ſ. eo. ſcriptum eſt. in fi. & c. cum in cunctis. Ber.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Priuati*] ſ. eod. c. proxi. contra: vbi priuantur per ſentẽtiam. Idem eſt: quia plus peccant iſti, quàm illi (vt dictum eſt) & ideo hic ipſo iure, ibi non: & in diuerſo caſu loquuntur.

Nihil eſt.] Diuiditur tota decre. in duas partes. Primò ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda cõſtitutio. ibi, *Volentes igitur.* aliàs: ibi, *Irrefragabili.* Cõſtitutio verò habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum, qui eligũtur ad curã animarum. Secũda: ibi, *Epiſcopi.* prouidet circa promouẽdos ad dignitates & ordines ſacros. Tertia: ibi, *Ceterum.* circa confirmationem & priuilegium exemptorum. Adhuc prima & vltima poſſent ſubdiuidi, quod per te videas. Panor. poſt Ioã. Andr.

Casvs. Quidam non idonei tam ſcientia, quam ætate, aut inhoneſtate vitæ, eligebantur ad regimẽ animarum: propter quòd Eccleſiis multa pericula imminebant, volens concilium generale huic morbo congruam adhibere medelam, ſtatuit, vt cum aliquis fuerit ad regimen animarum electus, ille ad quem pertinet confirmatio, diligenter examinet electionis proceſſum, & perſonam electam: & ſi electio fuerit canonica, & perſona idonea electionem confirmet. & ſi in contrarium fecerit, repellatur electus, & confirmator puniatur hoc modo, vt ſi conſtiterit, quòd per negligentiam promouerit hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, poteſtatem confirmandi ſucceſſorem ipſius amittat, & à perceptione proprij beneficij ſuſpẽdatur, quouſque fuerit reſtitutus. Si verò hoc per malitiam fecerit, grauiùs puniatur. Secundo dicit, quòd Epiſcopi tales ad ſacros ordines promoueant, qui commiſſum ſibi officium valeãt exercere dignè, ſi voluerint effugere canonicam vltionem. Tertiò dicit, quòd illi, qui nullo mediante pertinent ad Romanum Pont. ad ipſum perſonaliter præſententur, aut nuncios trãſmittant idoneos, per quos diligenter inquiratur de electionibus & electis, & ſic poſtmodum confirmentur, ſi nullum obſtiterit impedimentum. ita tñ quòd ſi aliqui ſint valde remoti vltra Italiam, & electi ſint in concordia, diſpenſatiuè interim adminiſtrent, ne Eccleſiæ ex mora aliquod damnum incurrant: ſed de rebus Eccleſiæ nihil alienent, munus benedictionis ſiue conſecrationis recipiant: ſicut conſueuerant. Nota diligenter, quòd tria ſunt neceſſaria illi, qui ad regimẽ eligitur animarum, ſcilicet vitæ honeſtas, ſcientia, & ætas legitima, & quartum, quòd ſit legitimè natus: & pœna hæc ſtatuta eſt illis, qui promouent indignos ad aliquas Eccleſias gubernãdas. No. quòd quãdo quis indignus promouetur, non ſolùm promotus, ſed promouens venit puniendus. Itẽ plùs punitur delinquens ex certa ſcientia quàm ex ignorantia. Item quis poteſt petere confirmationem per interpoſitam perſonã. Item nota vnum ſpeciale, quòd illi qui ſunt vltra Italiam, poſſunt ante confirmationem adminiſtrare, ſi electio eorum fuerit facta, in concordia, & ſint ſine medio ſubiecti Romanæ Eccleſiæ. Item qui eſt vltra Italiam, cenſetur eſſe remotus. Item in conſecratione recipienda, ſeruanda eſt cõſuetudo.

d ¶ *Examinet.*] Ad illũ enim pertinet examinatio, ad quem pertinet confirmatio, & ex officio ſuo debet examinare perſonam electi, & formam electionis, etſi nõ obiiciatur aliquid electo. ſ. eod. cũ nobis olim & c. venerabilẽ ver. eſt enim generaliter. & c. 78. d. quid eſt cito. & ĩ. d. hæc. c. cũ ex iniũcto, quia eius intereſt, ne puniatur, ſi promoueret indignum. vt ĩ. eo ſequitur.

e ¶ *Indignè.*] ſic 71. d. c. tantis.

f ¶ *Scientiæ.*] Quæ impedit promouendum ĩ. eo congregatio. & deiicit iam promotum. ĩ. de æta. & quali. c. vlt.

g ¶ *Aetatis.*] ſ. eo. cum in cũctis. Et ita expreſsè patet hic, quòd Epi in ætate diſpenſare non poſſunt, de hoc dixi ſ. eod. cum dilectus. in glo. ſed nunquid. cum puniantur, ſi hoc fecerint: aliàs nõ deberent puniri: quia quod legitimè factum eſt, pœnam non meretur. C. ad leg. Iul. de adult. Gracchus.

h ¶ *Poteſtate.*] Ipſo iure. ſ. eod. tit. ne quòd defectu. & c. cum in cunctis. in fin.

¶ *Gloſſ. ſeq. præmittit quinque ſpecies pœnarum, ſignat contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Suſpendatur.*] Variæ pœnæ ſtatuũtur à canonibus circa illos, qui illicitè promouẽt indignos, & illos, qui illicitè promouẽtur. Qñque priuãtur poteſtate cõferẽdi aliũ ordinẽ, quẽ illicitè cõtulerũt: vt 1. q. 1. ſi qui Epi. & ĩ. de tẽpo. ordi. litteras. 36. d. ſi qui Eccleſiaſticis, & ordinatus remouetur à clero. 50. d. ex pœnitẽtibus. Qñque ſuſpenditur à celebratione Miſſæ per annum 55. d. Nullus. Qñque deponitur 64. d. c. vlt. vbi & Eps ordinatus præter ſciẽtiã Archiepi, deponitur 51. d. c. 1. & hic ſtatuitur pœna contra illos qui promouẽt indignos, qui debent ſuſpẽdi (vt hic dicit) per ſniam à ſuperiore, cũ hoc ad ipſũ peruenerit. Huic aſſignatur cõtra. ĩ. de præben. graue. ibi enĩ non punitur, qui promouet indignos, niſi poſt primam & ſecundam correctionem, & hic ſtatim ſine aliqua admonitione. Item hic ordinati ſiue promoti remouentur, ibi non. Dicas, quòd in alio caſu hic & in alio ibi: hic loquitur de his, qui promouentur ad dignitates, & ad regimen animarum: vt dicit in princip. & quia plus peccant, plus puniunt ſine aliqua admonitione: quia & portæ dignitatis perſonis vilibus patere nõ debẽt. ĩ. de exceſ. præla. inter dilectos & ĩ. de iureiu. querelam. & C. de infa. l. vnica. lib. 10. & C. de digni. neque famoſis. lib. 12. Ibi loquitur de beneficiis ſimplicibus, vbi non requiritur tanta maturitas, & ideo habet ibi locũ correctio: quia in promotione illorum non eſt tale periculum: vnde illi non remouentur, ſed iſti ſic: & ita contrà non eſt: quia diuerſitas contradictionem impedit, ſicut dicitur, diuerſum tẽpus impedit contradictionem.

Pœna varia promouẽtiũ indignos, & indignorum promotorum.

Dignitates non ſunt vilibus conferenda.

k ¶ *Grauiori.*] Ad arbitrium iudicis, cùm hoc nõ determinetur. ĩ. de offi. deleg. de cauſis. § fi. ĩ. de accu. ſuper his. & magis punienda eſt malitia, quàm negligentia. ĩ. de fal. ad falſariorum.

l ¶ *Canonicam.*] ſ. eod. cum in cunctis. in fi.

Romanum [a] pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officij, eius ſe conſpectui (ſi commodè fieri poteſt) perſonaliter repræſentēt, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper † electionibus & electis poſſit haberi: vt, ſic demum per ipſius circūſpectionem conſilij, ſui plenitudinem officij aſſequantur, cum eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis: ita quòd interim valde remoti, videlicet vltra Italiam [b] conſtituti, ſi electi fuerunt in concordia, diſpenſatiuè propter neceſſitates Eccleſiarum & vtilitates, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent [c], ſic tñ vt de rebus Eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus verò benedictionis ſeu conſecrationis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueuerunt.

¶ Honorius iij. Capitulo Conſtantinopolitano.

¶ Expenſæ neceſſariæ, quas facit Capitulum pro electione Prælati, de bonis Prælaturæ debent fieri vel reddi.

CAP. XLV.

VT præteritam & infrà. ¶ Præſentium auctoritate ſtatuimus, vt expenſæ neceſſariæ [d], quas Capitulum Conſtantinopolitanum, vel eius nuncij, vacante ſede, pro electionis negotio [e] fecerint, de bonis Patriarchatus fiāt totaliter, vel reddantur: † Dummodo ipſi bona decedentis Patriarchæ non occupent [f] vel vſurpent.

¶ Idem electio Lugdunenſi.

¶ Electio poſt collationem ex interuallo celebrata, non valet. hoc eſt ſecundum opinionem magis communem.

CAP. XLVI.

CVm poſt petitam [g] inſtanter, & demum obtentam, quondam Lugdun. Archiepiſcopi ceſſionem, vota Canonicorum Lugdun. in te tunc ipſorum Præpoſitum cōcorditer cōueniſſent. ¶ Quia tandem examinatio (ſicut decuit) proceſſu electionis tuæ, inuenimus eam poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, aliquan-

a ¶ *Ad Romanum.*) Siue ſint Abbates j. de conſue. cum venerabilis. ſiue Epiſcopi.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. quid de Vicinis licèt extra Italiam.*

b ¶ *Vltra Italiam*) Licèt fines Italiæ non vbique diſtent à Roma æqualiter, tamē omnes dicuntur remoti, qui vltra duas dietas extra diœceſim ſuā diſtant. j. de reſcri. nonnulli. Sed illud verum eſt quoad iudicia. Sed quantum ad hunc caſum, qui diſtant per duas & dimidiam, vel tres aut parum plus, non credo, quòd debeat habere illud beneficium: quia modica diſtantia eſt, tamen conſuetudini ſtetur. Et ita aliquid ſtatuitur ꝑp diſtantiam, quòd alias non fieret, ſic 63. d. cum longè & j. de dolo & contu. cum olim.

¶ *Gloſ. ſeq. præmittit duos caſus ſpeciales. Secundo quærit de iſto, qui diſtat à metropolitano. ar. pro. & cōtra. Tertiò quærit, quid de geſtis per ipſum, ſi caſſetur electio ar. pro. ſoluit contrariū. Quarto quærit, quid de acquiſitis per intruſum arg. pro. & contrarium ſoluit.*

c ¶ *Adminiſtrent.*] In duobus caſibus ex ſola electione habetur ius adminiſtrandi, in his videlicet, qui ſubſunt nullo medio Romano Pōtifici: vt hic. & in Romano Pontifice. 23. d. in nomine dñi. Sed quod ſi ſuffraganeus eſt valdè remotus à ſuo metropolitano, nunquid eodem modo poteſt adminiſtrare? Videtur quòd ſic cum eadem cā ſubſit, ergo videtur, quòd idem ius. j. de conſti. tranſlato. &c nam concupiſcentiam. & j. de transla. inter corporalia. & j. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. & ſi nimia ſubtilitate vtamur, res Eccleſiarum depereunt. C. de ver. ſi. cum quidam. circa finem. & C. ad Treb. l. pen. Sed cōtra videtur, quia cum illud etiam diſpenſatiuè [b] ſit dictum, talis diſpenſatio ad ſimilia non protenditur. j. de re iud. in cauſis. & 56. d. Cœnomanenſis. nec excuſat hic rerum periculum. j. de maio. & obe. illud. Sed pone, quòd talis Prælatus tempore confirmationis ſuę reperitur minus idoneus, & ſic repellitur, nunquid ea, quę medio tempore fecit, ſunt caſſanda? Videtur quòd ſic j. de hære. fraternitatis. & 12. q. 2. alienationis. & 14. d. c. vlt. & ſi principale caſſatur, & omnia quæ ſecuta ſunt ex eo, vel ob id C. de legi. nō dubium. & j. de ſi. inſtr. inter dilectos. Sed contrarium verum eſt in hoc caſu: quia fuit in quieta adminiſtratione, & in quaſi poſſeſſione prælationis de licentia Papæ, & pro Prælato habitus eſt. vñ omnia, quæ fecit medio tempore, rata ſunt, quæ poterat facere.[c] ar. j. de iure pat. ex litteris. & c. conſultationibus, & ſ. eod. querelam. 3. q. 7. c. infamis §. verum. & ff. de procu. ſi procuratorem. in fi. & C. de teſta. l. 1. quæ facere poterat, ideo dixi, quia de rebus Eccleſiæ alienare non poſſet: quia illud ei prohibetur: vt hic dicit. ſed circa ſpiritualia valet, quicquid fecit, & etiam in temporalibus bene adminiſtrando, emendo, recipiendo ad vtilitatem Eccleſiæ, non dando. arg. ff. ſi cer. pet. eius qui in prouincia. & 17. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & hoc confirmat littera hic in fin. Sed ſi quis intruſus acquirat Eccleſiæ, nunquid & illud caſſabitur cum ipſo? Videtur quòd ſic per iura priùs dicta, & quia commodum cum incommodo debet compenſari. ff. de nego. geſt. ſi negotia. Credo, quòd non caſſabuntur niſi ea, quæ perperam facta ſunt in præiudicium Eccleſiæ, ſed vtilia remanebunt penes Eccleſiā: quia cum in fauorem Eccleſiæ talia caſſentur, in læſionem eius nō debet retorqueri. C. de legib. quòd fauore, & ff. de mino. ſi index.

VT præterita.] Primò ponit dictum, quod ſecundo determinatur ibi, *Dummodo.* Abb. Siculus.

CASVS. Statuit Papa in C. iſto, vt expenſæ neceſſariæ quæ fiunt vacante Eccleſia per Capitulum pro negotio electionis, de bonis epiſcopatus ſiue patriarchatus integraliter reſtituantur, dummodo Canonici non occupent bona epiſcopatus poſt deceſſum Prælati. hoc eſt, quod dicit. Not. quòd de bonis vacantis Eccleſiæ, expenſæ, quæ fiunt ad vtilitatem ſucceſſoris, ſolui debent dummodo Canonici non occupauerint bona Epiſcopi decedentis.

a Adde, vbi ſit Italia, & de eius finib. gloſſ. 2. in l. 1. ff. de off. præfe. Vr. & ind. notionem. § eff. dever. ſign.

† Aliàs ita: ſuper electionis proceſſu.

Electus ante confirmationē quandoque licitè adminiſtrat.

b Scilicet contra iura, quæ nolunt ante cōfirmationē adminiſtrari. & hoc ſoluit contraria, vt j. de iur. quæ à iure. cum concor. Io. An. in no. c Adde op. gl. in l. inſtituendū. quòd ex conuentione. §. pupillus. in verſi. non competit. ff. de iure. & l. qui neque. ff. de reb. cor. qui ſub tut. vel cur.

¶ *Gloſ. ſeq. rec. per triplicem q. ſ. quid de expenſis in electionibus inferiorum Prælatorum, Secunda quales expenſæ debeantur. & dicit quod neceſſariæ, moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia, quid ſi duo ſint electi: ponit opinionē & ſoluit.*

d ¶ *Expenſæ neceſſariæ.*] Sic patet, quòd ſi Capitulum facit expenſas vacante Eccleſia pro negotio electionis promouendæ. aut etiam pro electione Epiſcopi confirmanda, vel aliàs, totum poſſunt repetere ab Epiſcopo. Idem intelligo pro electione alterius Prælati: quia hinc inde eadem ratio & idem ius. C. ad leg. Fal. l. vlt. C. de inoff. dona. precibus. C. de lib. præte. l. 1. & iſtæ expenſæ neceſſariæ debent eſſe & moderatæ, quas fecerunt occaſione iſtius electionis vt hic dicit. & j. de do. & contu. cum dilecti. & j. de coqui mu. in poſ. cum veniſſent. in fin. nec debent excedere probabilem modum. ff. de dam. infecto. inter quas. §. vlt. cum l. ſeq. nec delicatè: quia nec delicatus debitor, nec onerofus creditor eſt audiendus. ff. de reg. act. ſi ſeruos. Et dicuntur expenſæ neceſſariæ, ſine quibus negotium expediri non poteſt, vel ſine quibus res efficiatur deterior. ff de impen. in rebus do. fa. l. 1. 2. 3. & 4. & ff. de verb. ſignifi. impenſæ. & ſufficit, ſi credat expedire, licèt non expediat. ff. de bo. auct. iu. iudi. poſ. prætor. §. 2. Et cum ipſi Canonici vtilitatem Patriarchæ procurauerunt, dignum eſt, vt ſuum ſtipendium conſequantur. 12. q. 4. quicunque, quia illud de ſuo facere non tenebātur: quia nemo cogitur inuitus de ſuo facere beneficium. 10. q. 2. precariæ.[d] & vtiliter negotium ſuum geſtum eſt. ff. de nego. ge. Pomponius. in fine. cum l. ſeq. ſed an vltrò Sed quid ſi duo in diſcordia electi eſſent? Dicunt quidam, quòd tunc non repetent expenſas. Idem credo dicendum, quod de vno, dummodo maior pars Capituli certet pro electo & obtineat: quia idem eſt ac ſi totum Capitulum: quare eodem modo non ſoluerer illi confirmatus expenſas, non video eadem ratio eſt hic.

Expēſa facta pro electione à quibus poſſint repeti.

† Aliàs: & reddantur.

Expenſæ neceſſariæ quæ dicantur.

d Concor. text. in l. ſi. Cod. de neg. geſt. & in l. ſiliam §. item. ff. de procur.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionē. quid ſi pro ſuis negotiis iuiſſēt.*

e ¶ *Pro electionis negotio.*] Illas autem tūc ſoluent, quas propter hoc fecerunt. j. de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent. in fin. & j. de procu. cū pro cauſa. & propter hoc negotium iuerunt, aliàs, ſi pro ſuis negotiis iuiſſent vel miſiſſent, licèt tractaſſent prędictum negotium, non haberent expenſas. j. de procu. cum pro cauſa. niſi quatenus plùs expendiſſent propter longiorem moram. ff. fam. erciſ. ex parte. in prin. ff de neg. geſt. ſi communes.

f ¶ *Occupent.*] Tūc enim qui ius ſibi dicit in rebus occupatis, debēt cadere à iure ſuo. ff qd me. cā. extat edictū. & ff. ad leg. Iul. de vi priu. creditores. & 16. q. 6. placuit. immo tenēt bona decedētis cōſeruare futuro ſucceſſori. 2. q. 2. hęc huiuſ placiti. &c. cū nō liceat. j. de offi. or. cū vos. ſed ſi occupent bona, tūc ſufficit, qd habēt.

CVm poſt.] Primò narrat factum electionis: quam ſecundò caſſat, ibi: *Quia tandem.* Abb. Sicul.

CASVS. Archieps Lug. poſtulauit licētiam cedendi, & obtinuit poſt renūciationē ipſius, Canonici Lug. pmiſſo ſcrutinio, publicatione & collatione ſecuta, Præpoſitū ſuū cōcorditer elegerūt in Arch. ꝑ. electio pſētata fuit dño Papę, examinato electionis ꝓceſſu, inuenit Papa; quòd poſt publicatiōne cōſēſuū & electionis tractatū. electio nō fuit ſtatim facta, ſed aliquandiu ꝓtracta, & conſenſus electi prius fuit requiſitus, quam electus, & ideo Papa electionem caſſauit iuſtitia exigente ſolummodo ꝑp inordinatum proceſſū: qa nō fuit forma obſeruata. Not. quod incōtinēti electio facienda eſt poſt publicationē & cōſēſū collationē factā: aliàs caſſatur electio. Itē eligēdus nō dēt requiri ad electionē, ne tāquam ambitioſus repellatur. Item forma ſeruari dēt in electione.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit quatuor ſimilia circa, inſtantiam.*

g ¶ *Petitā inſtanter.*] Peti debet inſtanter, antequā admittatur; ſicut quòd pallium. 100. d. priſca. ſicut & libelli dimiſſorij. 2. q. 6.

poſt

poſt appellationem. j. *de appel. condi. l. lib. 6.* & *ff de libel. dimiſſo. l. vnica.* a Item ſponſa non debet ſtatim tradi, vt charior ſit dilata. 27. q. 2. *inſtitutum.* Item remiſſio peccatorum. *de pæ. d. 2. importuna.* & ea obtenta neceſſe habet cedere. j. *de renun. quidam.*

¶ *Gl. ſeq. obijcit & ſoluit.*

a ¶ *retractam.*] Sed videtur, quòd per talẽ prorogationem non debet caſſari. quia non omne quod differẽdi cauſa ſit, adnumerandum eſt more. *ff. de vſur. ſciendum.* & qđ differtur, nõ aufertur. 32. q. 2. *ancillam.* immo maturiori conſilio perficitur. *de pæn. d. 7. c. 1.* ideo non debent differre: quia ampliùs deliberare non poſſunt cum etiam mutare nequeant vota ſua j. *e. publicato.* Et ideo incontinenti electio fieri deberet, antequam ad alia diuertant: vno enim cõtextu totum fieri debet. s. *eo. quia propter.* & *ff. de teſta. heredes palam. in fin.* b

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Requiſitũ.*] Sed nũquid ſola requiſitio ſufficeret ad caſſationem? Non videtur: quia in fraudem poſſet ab aliquo æmulo procurari. ſimile j. *de ſimo. ſicut.* & ideo non videtur impedire ſola requiſitio: ſed ſi conſentiat, tunc ſufficit ad caſſandum propter ambitionem. & ſimile. s. *eod. officij.* & *c. cum ad noſtram.* & 1. q. 6. *ſicut is.* & *C. de epiſ. & cle. ſi quenquam.* & non ambitione, ſed labore ad dignitatem conuenit peruenire. *C. de re milit. contra publicam. lib. 12.* & ita vtranque iſtorum reddit formam inutilem, hic requiſitus cõſentit. & iſta fuit cauſa quare caſſata fuit electio. ſi verò diſſentiat, non eſt eligendus.

c ¶ *Inordinato.*] Quia ex his, quæ inordinatò fuerunt facta, non poteſt aliquid ordinabiliter agi. j. *de accuſatio. qualiter & quando. ſic* s. *de reſcrip. cum dilecta.* Et qualiter forma ſeruari debeat dictum eſt. s. *eod. quia propter.*

a *Cõcor. ſex. in l. omnino. ff. de ſponſa.* & in *l. imperatores. §. 3.* & *ibi Bar. ff. ad muni.*

† *Alias: tuã.*

† *Vide tex. in auth. de hære. & fal. §. inordinatum. colla. 1. & 7. q. 1. nihil.*

† *In aliquos antiquis iſta Idem Ebroicẽ. Priori, & magiſtro G. de Canabull.*

† *Ebroicẽ.*

b *De hac dicitur ſupra eod. auditis.*

† *Fuſcan.*

diu fuiſſe protractam a, aſſẽſumq; tuum priuſquam electus fueris, requiſitum, b electionem eandem † (ex ipſius duntaxat inordinato c proceſſu †) iuſtitia caſſauimus exigente.

¶ Idem † Eboracẽ. Priori & magiſtro Guidoni de Canopo.

¶ *Monachus vnius monaſterij alterius factus Abbas, in electiõne Abbatis prioris monaſterij vocem non habet, etiam ſi tale ius ab Abbate & monachis prioris monaſterij ſibi fuit reſeruatum.*

CAP. XLVII.

CONſtitutis in præſentia noſtra procuratoribus ſancti Taurini Eboracẽ. † & ſancti Leofredi de cruce Abbatum: & infrà. ¶ Cùm autem procuratores ipſorum Abbatum iuſſi eſſent exprimere, quo iure d ipſi Abbates deberent electioni Abbatis Fiſcañ. † monaſterij intereſſe: reſponderũt, quòd olim cùm aſſumerentur in ſuorum monaſteriorũ Abbates, fuit ſpecialiter indultum eis ab Abbate & Conuentu monaſterij Fiſcañ. vt haberent vocem in Capitulo e eorundem. ¶ Nos autem rationem huiuſmodi friuolam reputantes, ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus † Abbatibus ſupradictis.

¶ Idem Rothomagenſi Capitulo.

¶ *Electio debet fieri verbo, & de illo in quem conſenſerit maior pars Capituli, & non reſpectu aliarum partium.*

CAP. XLVIII.

ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, & votis veſtris (cum de futura Prælati haberetis ſucceſſione tractatũ, in diuerſa diuiſis † quidam in Thomã, quidã in cãcellarium, & quidã ſingulares in ſingulares perſonas eiuſdem Eccleſiæ cõſenſiſtis. ¶ Verùm cum ſuper his in noſtra & noſtrorũ fratrum præſentia multa fuiſſent hincinde propoſita, inuenimus quòd illi, qui ſua in Thomã deſideria dirigebant f, licèt maiorem partem facerent, partium comparatione minorum †, non tamen ad maiorem partem Capituli peruenerunt. Conſiderauimus nihilominus, quòd poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus eſt pro

Eccleſia. cum enim peterent illam caſſari, & ad eos de iure communi nõn pertineret electio, meritò debebant exprimere, quo iure hoc petebant, quia ſine actione vel cauſa nemo experitur. *C. de edicto diui Hadriani tollendo. l. fi. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. vltimo.* & *ff. de admini. tut. quoties. § item ſi temporali.* quia ineptam actionem, ſiue cãm expoſuerunt, imponitur eis ſilentium. j. *de iudic. examinata* quia in diuerſis monaſteriis nõ põt quis eſſe monach⁹: ergo nec vocem habere. *infra de relig. domi. c. vltim. in fin.* Sed ſi allegaſſent ſolummodo conſuetudinem nomine Eccleſiarum ſuarum, & probauiſſent ſe in quaſi poſſeſſione fuiſſe, tũc caſſata fuiſſet electio. j. *de cauſ. poſ. cum Eccle.* ſed nomine ſuo nõ poterant allegare conſuetudinem. Et ſic not. qđ qui non eſt de collegio, ſi electionem petit caſſari, debet aſſignare cãm ſuæ petitionis, & idoneam, aliàs repellitur, vt hic habes. Item idem eſt, ſi ante electionem dicat ſe debere intereſſe, & ab illis de collegio hoc negatur proteſtatione præmiſſa, vt ſi docuerit de iure ſuo, valeat vox eius: poſſunt procedere omnes ad electionem, & in hoc caſu neceſſe ẽ docere quod cuiuſque vni. fa de iure ſuo: & ſola poſſeſſio in hoc caſu non eſt l. qđ ma. prodeſt. j. *eo. Cumana.* ior. *ff. ad* hic etiam agitur confeſſoria & negatoria. De hoc dicitur. j. *de cauſa poſ. cum Eccleſia.*

† *impoſuimus.*

† *Vt ſic verbi gratia cum xij. Canonici eſſent quinque nominauerunt Thomam, quatuor cãcellarium, & tres alij alios tres.*

† *Adde gl. in l. null. & l. planè. ff.*

e ¶ *Vocem in Capitulo.*] Iſti Abbates erant monachi monaſterij Fiſcanẽ. qñ aſſumpti fuerunt in Abbates, & tunc Cõuentus reſeruauit illis confraternitatem, & quòd haberẽt vocẽ in Capitulo Fiſcañ. & ita hoc prætextu ſe credebant debere vocari ad electionem Abbatis. ſic conſueuerunt facere multi monachi, d vt quaſi ſint de collegio vtriuſque monaſterij, vt ſic poſſint eligi, ſi cõueniat, vt de collegio eodẽ fiat electio. Iſtud hodie reprobatur. nullus eñ põt eſſe monachus in pluribus monaſteriis, nec Abbas põt præeſſe diuerſis monaſteriis. j. *de religio. domi ne nimia. §. fina.* & ideo cauſa allegata ab iſtis Abbatibus nulla fuit. ſi aptã cãm etiam poſtquam cauſa illa fuit repulſa, allegaſſent, bene debuiſſent audiri per prædictam decre. examinata & j. *de nouatio. inter dilectos.* & *ff. de exceptio. rei iudi.* & *an eadem.* & j. *de cau. poſſeſ. cùm Eccleſia* & j. *de iudi. examinata.*

d *Experieris, quòd ſæpiſſimè monachi vocati ad alia loca te conſulent ſuper hoc caſu. Ioan. And.*

COnſtitutis.] Primò ponit petitionem actoris. Secundo expreſſionem cauſæ. Tertiò ſñiam contra actores propter cauſam ineptam. Secunda: ibi, *Cum autem.* Tertia: ibi, *Nos autem:* Abb. Sicul.

CASVS. Vacãte monaſterio Fiſcanẽſi, electus fuit quidam in Abbatem. huic electioni ſe opponebant quidam Abbates: pp quod procuratores ipſorum & ipſius electi ad dñm Papam habuerunt recurſum. procuratores Abbatum petebant electionẽ illam caſſari, dicentes, Abbates prædictos debere electioni intereſſe Abbatis Fiſcañ. & fuiſſe contemptos. ex parte aduerſa fuit petitum, vt illi procuratores exprimerent, quo iure Abbates deberent electioni Fiſcanẽ. intereſſe, & iuſſi fuerunt exprimere ius: & reſpõderunt, cum olim aſſumpti fuerunt Abbates ſuorum monaſteriorũ, cõceſſum fuit eis ab Abbate & Conuẽtu monaſterij Fiſcanẽ. vt haberent vocem in Capitulo eorundẽ. Papa probationẽ illam friuolam reputans, ſuper hoc impoſuit perpetuum ſilẽtium Abbatibus ſupradictis. Not. quòd monachus tranſlatus nõ habet vocẽ in Capitulo, à quo tranſlatus eſt. Not. quòd quicunque vult ſe opponere electioni, qui non ſit de Capitulo, quo iure ſe opponat, dẽt dicere, cum ius commune pro ſe non habeat: & ſi ſit laicus, debet dicere quo iure: quia fortè patronus. Itẽ nõt. quòd regulariter ad illos de Capitulo ſolùm pertinet electio Prælati.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Quo iure.*] Iſti Abbates petebant electionẽ Fiſcañ. Abbatis caſſari, in qua dicebant ſe fuiſſe contemptos: & ſic cum dicerẽt ſe fuiſſe in quaſi poſſeſſione eligẽdi, videtur qđ iniquè ſit actũ cum illis: quia poſſeſſor nõ tenetur dicere titulũ ſuæ poſſeſſionis. *C. de petit. hæredi. cogi.* & 2. q. 5. §. 1. nõ eſt ita, qa iſti tpe petitionis ſuæ ex[p]ulſi erãt de poſſeſſione iuris, qđ ſe habere credebãt. e qa qñq; vt fortè habuerunt vocẽ in Capitulo Fiſcanẽ. & ideo quia eis contemptis facta erat electio, petebãt illã caſſari. ſic j. *de cau. poſ. cũ*

e *Solue melius, vt per Innocẽ. quòd poſſeſſor tenetur dicere titulum ſuæ poſſeſ. propter præſum. contrariam: vt C. de probã. l. ſi. c. & ea vnico. Eccl. benef*

ECcleſia veſtra.] Caſus huius decr. notus eſt, & quotidie allegatur. Primò ponitur propoſitio negotij. Secundò ipſius examinatio. ibi, *Verùm.* Tertiò ſententia, *Vnde.* Abb. Sicul.

CASVS. Eccleſia Rothomagẽ. vacante, Canonici ad electionem congregati, præmiſſo ſcrutinio ſecundũ formam concilij, quidam conſenſerunt in Thomam, quidam in cãcellarium, & quidam alij ſingulares in ſingulares perſonas eiuſdẽ Eccleſiæ cõſenſerunt. electiones iſtæ delatæ ſunt ad Papam, Papa verò auditis quæ ſuper his & aliis in præſentia ſua & fratrum ſuorum propoſita fuerunt: inuenit, quòd illi qui cõſenſerãt in Thomã, maiorẽ partem faciebãt reſpectu aliorum, qui in alios cõſenſerãt, ſed ad maiorẽ partem totius Capituli non perueniebãt præterea conſiderauit Papa quòd poſt publicationem cõſenſum, & collationis tractatũ nulla ſubſecuta fuit electio, ſed deportatio ad ſedem facta poſt appellationẽ legitimã. ſed talis deportatio pro electione haberi non dẽt. vnde quicquid factum fuit de Thoma, Papa caſſauit, id eſt, caſſum & irritũ nũciauit, petitione cancellarij nõ admiſſa. Not. quòd non tenet electio niſi ſit facta à maiori parte totius Capituli: vt hic probatur expreſſè. Itẽ publicatio & collatio & maximè electio ſunt de forma electionis ſiuẽ de ſubſtantia, ita quòd ſi aliquod eorum defecerit, non tenet electio. Item qñ electio coelecti irritatur, non tamen propter hoc alteri coelecto ius acquiritur.

¶ *Gloſſ. ſequens obijcit, & ſoluit.*

f ¶ *Dirigebant.*] Conſentiendo in ipſum, & nominãdo ipſũ. Sed vr. quòd ſufficiebant ex quo Thomas habebat maiorẽ partẽ, quã

aliquis

quis aliorũ. *arg. ff. de verb. ſignif. ſi maior.* vbi dicitur quis poſſediſſe maiore parte anni, & tñ non poſſedit niſi 2. menſibus illud verum eſt, quòd maiorem partem totius Capituli debet habere electus, ad hoc vt ſua electio confirmetur, etiam per antiqua iura. j. *de his quæ fiunt à maio. parte cap. cum in cunctis & 56. d. apoſtolica. & ſ. eod. c. quia propter.*

Vt electio confirmetur maiorem capituli partem debet electus habere.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obiectionem. quod ipſo facto poſſeſſio apprehenditur, & appellatur.*

a ¶ *Proceſſus.*] Et ideo non valuit, etiamſi maior pars Capituli côſenſiſſet in illũ j. *eo. in Geneſi.* Et ita quod præcipuũ eſt, hic deficit, ſ. electio. & talis deportatio nõ obtinet vicem electionis & ita per alium actum fieri non poteſt electio licet poſſeſſio tradita videatur, quãuis poſſeſſio nõ apprehẽdatur. arg. ſ. *de conſue. ex litteris. & ff. de acq. poſ. quod meo. §. ſi per venditorem.* ſicut appellat quis ipſo facto. j. *de appel. dilec. & c. vt noſtrũ.* iſta. n. principalia & præcipua neceſſaria ſũt ſine quibus electio non valet, collatio, publicatio, inquiſitio, & incontinenti electio, & ſcriptura. ſ. *eo. quia propter.* & j eo. Cumana & c. *in Geneſ.*

Electio habet aliqua præcipua, & quæ illa ſunt.

ce ſus[a], quamuis deportationis ſolemnitas, etiam poſt appellationem[b] legitimam fuerit ſubſecuta, quam pro electione nec deceret, nec etiã expediret haberi. ¶ Vnde quod factum eſt de T. prædicto caſſauimos[c], petitione conſentientium in cancellarium non admiſſa[d].

¶ Gregorius nonus.

¶ *Non profeſſus in Abbatem eligi non poteſt.*

CAP. XLIX.

CVm in magiſtrum aſſumi non debeat, qui formam diſcipuli[e] non aſſumpſit: nec ſit præficiendus[f], qui ſubeſſe non nouit: Nos intellecto per te, quòd in quibuſdam regularibus domibus, iure tibi diœceſano ſubiectis, ſunt quidam in Abbates, nõ profeſſi ordinem regularem, aſſumpti. ¶ Mandamus quatenus cum tales Abbates eſſe non debeant, qui profeſſionem[g], monachi & † regulares Canonici non fuerint, ad amotionem[h], eorũ, quos tales inueneris (ſublato appellationis impedimento) procedas.

† *Aliàs ſiue regulares.*

b ¶ *Appellationem.*] Quæ locum nõ habet publicato ſcrutinio, cũ mutare nequeãt voluntatem. j. *eo. publicato. ſ. eo. quia propter.*

c ¶ *Caſſauimus.*] i. caſſum & irritũ oſtẽdimus. ſic j. *eod. in Geneſi.*

d ¶ *Non admiſſa.*] ex eadem cauſa, quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat, quàm Thomas.

CVm *in magiſtrum.*] Primò recitat factum. Secũdò prouidet: ibi: *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. In quibuſdam Eccleſiis regularibus quidam eligebantur in Abbates, qui non erant profeſſi ordinem regularem. hoc intelligens Papa ſcribit diœceſano Epo dicẽs, quòd in magiſtrũ aſſumi non debet, qui nondum fuit diſcipulus: nec debet præfici, qui non nouit ſub eſſe: vnde mandat, vt quoſcunque tales inuenerit, qui profeſſi non fuerint, ab huiuſmodi remoueat Abbatiis. Not. quòd prius qui eſſe debet diſcipulus, quàm magiſter. Item monachus non profeſſus nõ debet eligi in Abbatem: & ſi electus fuerit, debet ab Eccleſia remoueri.

e ¶ *Diſcipuli.*] Et meritò quia primò debet quis eſſe diſcipulus, quam magiſter. 59. *d. ordinatos. & 61. d. miſerum. & 16. q. 1. ſi clericatus.* ADDITIO. Et qui remum tenere non didicit, ſecundum locum in tabernaculo non aſſumat. 40. *d. ante omnia.* & multo tempore diſce quæ poſtmodũ doceas. 16. *q. 1.* ſic viuere & diſcere debes à peritiori. 37. *d. relatum.* ſecundum Gof. Ioan. And.

f ¶ *Præficiendus.*] Simile j. de æta. & quali. indecorum, qui enim ſub tutela debet eſſe, ſub ſe alium habere non debet. *C. de leg. tu. l. vlt.* & qui ſub alio eſt, alium ſub ſe habere non debet *ff. de adul. ſic eueniet. & ff. ad Macc. filium habeo. & 1. q. 1. eſtote.*

g ¶ *Profeſſionem.*] Profeſſio enim ſola monachum facit, & non habitus. & j. *de regu. porrectum & c. ad Apoſtolicam.* & huiuſmodi profeſſionem in ſcriptis facere debẽt: vt 20. *q. 1. vidua.* 27. *q. 1. omnes fœmina.* vt ſi reclamare voluerint, obuiet eis ꝓpria profeſſio per ſcripturam facta. 1. *q. 7. ſaluberrimum. arg. C. de non nume. pecu. generaliter. & 2. q. 1. legum. & j. de proba. per tuas.*

Profeſſio monaſtica qualiter fieri debeat.

h ¶ *Ad amotionem.*] Quia in vno eodémque officio diſpar non debet eſſe profeſſio. 16. *q. 7. in nona.* & cõſuetudo non prodeſt in hoc. ſ. *eo. cum cauſam quæ.* in qua idem dicitur. & j. *de teſta.* quia ingredientibus & in hoc caſu idẽ iudicium eſt habendum de monachis & Canonicis regularibus, quia non differunt, niſi quia de ſeruiunt regulæ laxiori. j. *de ſta. reg. quod Dei timorem.* a

a *Adde pro hoc Io. And. in cap. auaritiæ.* j. de præben. tex. 1. q. 1. pullus. 2.

CVmana *Eccleſia.*] Prima pars narrat factum electionũ. Secunda ibi, *Cum* xviij. apſas electiones irritat, exprimens cauſam quare: & electores punit. Abb. Sicul.

CASVS. Vacante Eccleſia Cumana ſtatuta die ad celebrandum electionem, Canonici & tres Abbates qui vocem in electione habere dicuntur, cœperunt de electione tractare: Capellani & Clerici ciuitatis eiuſdem dicebant ſe debere electioni intereſſe, & quod ſine ipſis electio fieri non deberet. tandem ne propter huiuſmodi contradictionem differretur electio, Capellani & Clerici admiſſi fuerunt ſub hmõi proteſtatione, ita quòd vox eorum, qui non deberent intereſſe de iure vel de cõſuetudine, non valeret, & ſic præmiſſo ſcrutinio, ſeptem Canonici, & vnus Abbas, xj. Capellani, & ix. Clerici in Archypresbyterum eiuſdem Eccleſiæ conuenerunt. ix. Canonici, vnus Abbas, vnus Capellanus, & nouem Clerici in Archidiaconum eiuſdem Eccleſiæ conſenſerunt: & publicato ſcrutinio, à parte ſua extitit electus vterque electiones iſtæ ad ſe, Apoſtolicæ delatæ. dñs Papa meritis auditis vtriuſque electionis, & auditis aliis, quæ partes proponere curauerunt, inuenit quòd xviij. ſunt Canonici, & xiiij. Capellani, xx. Clerici. & tres Abbates, ſed neutra electio peruenit ad maiorem partem totius Capituli, quia nõ fuit probatum quòd Clerici admitti debuerint, nec quòd Capellani admiſſi fuiſſent de iure vel conſuetudine, quia etſi Capellani interfuiſſent vtriq; electioni Eporũ, & ſcrutatores dederint voluntatem, nõ tñ vota illorum inquiſita fuerũt, nec aliquos elegerũt. Sed dato quòd vota illorũ inquiſita fuiſſent: vel aliquos elegiſſent, per hoc tñ nõ fuit ꝓbatum quòd illud eis cõpeteret de iure vel conſuetudine præſcripta: & ideo dñs Papa electiones prædictas factas etiam contra formam concilij generalis, quia collatio in cõi fuit omiſſa, quæ ſtatim poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet, caſſauit. & electores hac vice poteſtate eligendi priuauit. Not. quòd in electionibus faciendis valet proteſtatio, licet cõtra proteſtationem fieri videatur. Item non valet electio niſi ſit facta à maiori parte totius Capitu. Item hic probatur, quòd perſona electi non computatur in numero eligẽtium, nec auget numerũ: quia ſi Archid. fuiſſet computatus, obtinuiſſet, ſi forma ſeruata fuiſſet: & littera hoc probat, ibi dicit: Neutram electionem inuenimus ad maiorem partem Capituli perueniſſe. Item conſuetudo in hoc non prodeſt niſi ſit ſcripta. Item qui peccant in forma concilij, per ſententiam priuandi ſunt poteſtate eligendi hic fuit omiſſa collatio, & ſic fuit peccatum in forma.

¶ Idem Cumañ. Capitulo.

¶ *Electio facta à non maiori parte Capituli, & omiſſa collatione non valet.*

CAP. L.

CVmana Eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta, & congregatis die ad celebrandã electionem præfixa, qui præſentes[i] erant de Cumanis Canonicis, ac trib. Abbatibus[k], qui vocem in electione habere noſcuntur, Capellani & Clerici ciuitatis electioni ſe debere intereſſe dicẽtes, ſub huiuſmodi proteſtatione[l] admiſſi fuerũt, quòd vox eorũ, qui nõ deberent intereſſe de iure vel conſuetudine[m], non valeret. Tan-

¶ *Gloſ. ſeq. arguit & remittit.*

i ¶ *Præſentes.*] Per hoc videtur, quòd abſentes non debeãt vocari ad electionẽ *arg. 7. q. 1. factus. & 10. q. 2. hoc ius porrectũ.* ſuper hac vocatione ſtatur conſuetudini vt dixi ſ. *eod. coram.*

k ¶ *Abbatibus.*] De quibus conſtat per ſpeciale priuilegium vel per conſuetudinem ſ. *de conſue. cum dilectus. & ſ. eo. quod ſicut.* ſed de Clericis & Capellanis in dubium reuocabatur, & ideo ſub ꝓteſtatione admiſſi fuerunt. Et ideo qui de Capitulo nõ ſunt, & dicunt ſe intereſſe debere in electione, debent dicere, quo iure hoc dicant. ſ. *eo. conſtituti.* hic allegabatur conſuetudo.

Qui non ſunt de Capitulo, qualiter ad electionem admitti poſſint.

¶ *Gl. ſe. arguit. pro cõteſtatiõe alle. 10. iura, in cõtrariũ all. 4. & ſol. ſine.*

l ¶ *Proteſtatione.*] Cui cõſenſerũt Clerici & Capellani, aliàs nõ ꝓiudicaret eis proteſtatio, ſic ergo proteſtatio valet. ſic j. *quod me. cauſa. prælatum. & 31. q. 2. Lotharius. & ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. 1. & 7. q. 1. Pontifices. & 34. d. presbyteri 28. d. diaconi & j. de off. ord. paſtoralis. & j. de appel. c. vlt. & 16. q. 3. placuit. §. pot. verſi. autem. & ff. de neg. geſt. Neſennius.* in contrarium videtur, quòd proteſtatio iſtã nõ debeat prodeſſe. ſ. *de conſti. cum M. Ferrarien. & j. de appellatio. ſollicitudinem & j. de cẽſi. olim cãm. & ff. de cod. inde quod quis ſciẽs.* Sed valuit hic ꝓteſtatio: vt patet in fi. aliàs ſi proteſtatio nõ ꝓceſſiſſet, bene habuiſſent vocẽ in electione, cũ eſſent in quaſi poſſeſſiõe. j. *de cau. poſ. cũ Eccleſia & c. cũ olim. & j. de iure patro. cõſultationibus. & ſ. bas eſſe ſin. eo querelã.* & etiamſi nõ eſſent in quaſi poſſeſſione valuiſſet eorũ vox, ex quo ſponte admiſerant illos. ſ. *eo. ſcriptũ.* Et ideo quia hic negabatur ab initio illos debere intereſſe, nec admittebant illos ſine proteſtatione,[b] & totum ius eorum in iudicium deductum fuit, vox illorum non valuit, nec profuit, quòd interfuerũt duabus electionibus, quia præſcriptionem legitimam nõ probauerunt. Et ſimile. j. *de cau. poſ. cum Eccleſia.* vbi totum ius Capellanorum deductum fuit in iudicium, culpa tamẽ illorum, & poſt factã electionem, ſed iſti inuiti hoc fecerunt compulſi ab aduerſariis, qui negabant illos ius habere. & eſt multùm notabile hoc.

b *Hanc gloſſ. dicit hic Abb. ad hoc quod vbicunque proteſtatio venit ad detrahendum iuri aduerſarij, nunquam nocet aduerſario, niſi expreſſe proteſtationi conſentiat.*

m ¶ *Conſuetudine.*] Clerici & Capellani & etiã Abbates de iure cõi in electiõe eſſe nõ debent, cum ad Capitulum tantùm ſpectet electio:

dem præmiſſo iuxta formã concilij † generalis ſcrutinio, ſeptem de Canonicis, vnus Abbatũ, vndecim Capellani, & nouẽ Clerici in eiuſdem Eccleſiæ Archipreſbyterum cõuenerunt: nouem Canonicis, vno de Abbatibus, vno Capellano, & vndecim Clericis in ipſius Eccleſiæ Archidiaconũ dirigentibus vota ſua: & infrà. ¶ Cum decẽ & octo fuerint Canonici, tres Abbates, viginti Clerici, & quatuordecim Capellani: neutram electionem cõperimus ad maiorem [a] partem totius Capituli perueniſſe, nec probatũ fuerat, quòd Clerici admitti debuerint, nec quòd Capellani admiſſi fuerint de cõſuetudine, vel de iure: nam & ſi Capellani duabus † electionibus Epiſcoporum interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatum, non [b] tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe probatur, ſed † etſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamẽ non conſtitit id eis de iure [c] competere, vel ex conſuetudine iam [d] præſcripta. Vnde nos electiones ipſas præſumptas etiam contra [e] formam concilij generalis, cum collatio in communi omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet, de fratrum noſtrorum concilio ſententialiter duximus † irritandas, electores ac vice eligendi poteſtate priuantes [f].

¶ Idem Abbati Cluniacẽ.

¶ Per compoſitionem factam cum Prælato Capitulo, non poteſt ius eligendi competere Laico, etiam patrono in Eccleſia collegiata.

CAP. LI.

SAcroſancta Romana † Eccleſia: & infrà. ¶ Sane † propoſuiſti in noſtra preſentia, quòd ſuper ordinatione Prioris monaſterij ſancti Pancratij ad Cluniacẽ. Eccleſiam pertinentis cum Comite de Varenna † patrono ipſius, quidam prædeceſſor tuus de conſenſu Capituli ſui, compoſitionem quandam iniuit iuri [g] contrariam †, & Eccleſiæ ipſi damnoſam, videlicet vt in optione ſit ipſius Comitis, aſſumere ad Prioratum dicti monaſterij (Cluniacẽ. & de Charitate Prioribus duntaxat exceptis) vnum de duobus melioribus totius Cluniacẽ. ordinis, quos Abbas duxerit nominandos: & infrà. ¶ Attendẽtes itaque, quòd ius eligendi in colle-

electio. 16. q. *Vlt. congregatio. &* 18. q. 2. *Abbatem. &* ſ. eo. c. 1. *&* j. *de iure pat. à nobis.* ſed de conſuetudine pñt. j. *de cau. poſ. cum Eccleſia.*

¶ Glo ſeq. computando probat, quod vox electi nõ auget numerũ.

a *¶ Ad maiorẽ partem.*] Sic. ſ. *eod. Eccleſia veſtra. &* j. *eo. in Geneſi.* quia cum Clerici & Capellani nihil probauerint, vox eorum nulla fuit: & ſic remanſerunt ſeptẽ Canonici ex vna parte, & vnus Abbas: & ita octo: ex alia parte nouẽ Canonici, & vnus Abbas, & ita decẽ: quia totum Capitulum cũ Abbatibus, qui ius habẽt, viginti vnus erant, quia Canonici erant 18. & ſic nulla electio peruenit ad maiorẽ partẽ illorum, qui vocem habebant, & ſic caſſatur vtraque electio. Vel ſi vis intelligere maiorem partem reſpectu Capituli tantũ, adhuc idem eſt. Sic patet, quòd cõſenſus electi non computatur inter eligentes: quia ſi ſic computaretur, vna pars fuiſſet maior etiam quo ad totũ Capitulũ, ſ. pars Archidiaconi, quæ habuit nouem, & ipſe fuit decimus, & ſic erat maior pars Capituli: & tñ non valuit electio ſua, quòd perſona electi nõ auget numerum eligẽtium, euidenter probatur per conſtitutionem illã ſ. eod. quia pp. quia antequam quis eligatur, oportet quòd in ſcrutinio maior pars Capituli cõſentiat in aliquẽ: vt ibi dicitur. ſ. *eod. Eccleſia veſtra. vt hic. &* j. *eod. in Geneſi.* & ita cum nondum ſit electus, nec etiã ſciãt, in quẽ cõſenſerit, maior pars nõ poteſt augere numerũ. Si ergo patet ex illa conſtitutione, quia propter. *& c. Eccleſias* quòd perſona electi non debet computari inter eligentes. & qd dicit. ſ. *eo. cum in iure.* obtinet ex forma compromiſſi vt ibi dixi, & hoc dicitur in littera, nec hoc credo, quòd talis electio valeret hodie. & ita eſt de forma electionis, quòd maior & ſanior pars totius Capituli conſentiat in aliquem in ipſo ſcrutinio.

b *¶ Non tamen inquiſita.*] Et ita non ſufficit dare inquiſitores, niſi vota eorum inquirãtur. ſed alterũ per ſe ſufficeret, ſcilicet inquiſitio votorum. ſ. *eod. quia propter.* opus eſt hic facto, & ideo non ſufficit alterum. j. *de eo qui mit. in poſſeſ. conſtitutus.*

c *¶ De iure competere.*] Quod dicit de iure vel ex conſuetudine, *vel*, ponitur pro *id eſt*, quia de conſuetudine præſcripta debẽt intereſſe, ſed non de iure communi. Vel propriè poteſt iſtud teneri, *vel* id eſt, ex priuilegio ſibi conceſſo à Papa. ſimile infrà de his quæ fiu. à præla. ea noſcitur.

d *¶ Iam præſcripta.*] Sic patet, quòd ſola poſſeſſio non dat nec creat ius niſi ſit præſcripta, j. *de cauſa poſ. cum Eccleſia.* & ſic conſuetudo non valet niſi ſit præſcripta & rationabilis. ſ. *de conſue. cum dilectus & C. vlt.* Sic & poſſeſſio ſola non facit aliquem decurionem. *ff. de decur. Herennius.* & ſic poſſeſſio non facit aliquem Clericum ſine Canonica inſtitutione. j. *de praben. dilecto. &* j. *de inſti. ex frequentibus. arg. C. de lib. cau. non idcirco. & ff. de decur. Herennius.*

e *¶ Cõtra formã.*] Et ſic patet, quòd forma quæ traditur ſ. *eo. quia propter.* ſit de ſubſtantia electionis quoad quædam quæ ibi ponũtur: vt ibi diximus. & eſt verũ ſecundùm quod hic dixit. Ex quo enim forma iſta attẽtatur, diligẽter ſeruanda eſt, ita quòd qui cõtra facit, punitur: vt hic dicit. Inquiſitio, publicatio, collatio ſunt de ſubſtantia: vt ſi omittantur, caſſatur electio, & incontinenti dẽt fieri electio: alias ſi protrahatur, non valet. ſ. *eo. cum poſt petitam.* ſic & electiones caſſatæ fuerunt duplici de cauſa, quia neutra facta fuit à maiori parte Capituli, & quia forma ſeruata non fuit.

¶ Glo ſeq. ſignat cõtrariũ, ponit opinionẽ q̃ reprobat, demũ ſoluit.

f *¶ Priuãtes.*] Et ita qui facit cõtra formã illã. ſ. *e. quia pp.* priuari debet per ſẽtẽtiam, & nõ ipſo iure: vt dicit illa conſtitutio. *Ver.* qui vero contra. &c. Vnde ſignatur contra. j. *e. cum in cunctis. & c. innotuit.* vel qui contra iſtã formã *& c. Vbi ſunt ipſo iure priuati.* Vnde quidam dicũt, quòd iſta cõſtitutio, quia pp. corrigit illum canonẽ, cùm in cunctis. in hoc quòd illi hodie nõ ſunt priuati ipſo iure, ſed priuãdi per ſñiam, prout hic factum fuit; & dicitur in illa cõſtitutiõe, quia pp. Iſtud non credo, immo vtraq; cõſtitutio locũ ſuũ obtinet & in ſuo caſu loquitur. Illa decre. cùm in cunctis loquitur, cum quis ex certa ſcientia eligit indignam perſonam. vñ ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligẽdi. ſ. *eod. ſcriptum eſt. in fin.* & beneficiis Eccleſiaſticis p triẽnium. vnde dico, quòd ſi forma iſtius cõſtitutionis, quia pp. per omnia ſeruaretur. & veniret contra illam conſtitutionẽ, cum in cunctis. nihilominus eſſent priuati ſecũdũ tenorem illius canonis j. *eod. congregato.* Aliud eſt peccare cõtra formã illius Capituli, cùm in cunctis. & aliud contra illã conſtitutionem, quia pp. quia plus peccat eligendo indignas perſonas, qui faciẽdo contra formam iſtius conſtitutionis, quia propter. ibi enim non peccant in perſonam aliquam, & ideo maior pœna in vno, quam in alio: & ipſo iure in vno, & per ſententiam in alio, & ſic vtraque conſtitutio remanet in ſuo ſtatu: quia diuerſæ formæ ſunt.

SAcroſancta.] Primò narrat iniuſtam compoſitionẽ, quam ſecundò reuocat: ibi, *Attendentes* Abb. Sicul.

CASVS Quidam Comes de Verenna monaſterij ſancti Pancratij pertinentis ad monaſterium Cluniacẽ. contendebat cum Abbate Cluniacẽ. ſuper ordinatione Prioris ipſius monaſterij ſancti Pancratij: tandem dictus Comes cum Abbate Cluniacẽ. de conſenſu Capituli ſui fecit, quandam compoſitionem, vt videlicet eſſet in arbitrio ipſius Comitis recipere ad prioratum dicti monaſterij vnum de duobus melioribus totius ordinis Cluniacẽ. quos Abbas duceret nominandos, exceptis Prioribus Cluniacen. & de Charitate. Abbas Cluniacẽ. ſucceſſor illius qui fecit compoſitionem iſtam, videns illam compoſitionem monaſterio damnoſam. acceſſit ad dñm Papã oſtendendo compoſitionem ſibi in præiudicium ſui monaſterij factam Papa conſiderans quòd ius eligẽdi nõ cadit in laicum in Eccleſia collegiata, & ideo illud erat pernicioſum exemplo, & redundabat in diſpendium Eccleſiaſticæ libertatis, ſtatuit vt Abbas Cluniacẽ. dictum prioratum poſſit libere ordinare, non obſtante ipſa compoſitione iuri contraria, denunciando poſtmodum ordinationem factam patrono, vt ſi voluerit, ſuum preſtet aſſenſum. Not. quòd compoſitio in ſpiritualibus cum laico facta cõtra Eccleſiaſticam libertatem, & iuri contraria non tenet, etiam ſi facta ſit à toto Capitulo. Item ius eligendi non cadit in laicum in Eccleſia collegiata etiam patronum. Item electio à toto collegio facta præſentari debet patrono, vt aſſentiat.

¶ Glo. ſeq. fortificat tex. per ſimilia.

g *¶ Iuri contrariam.*] Et ideo nõ tenuit. ſimile ſ. *eo. cum terra.* vbi nominabantur duæ perſonæ auribus Principis vel Patriarchæ. ſi. ſ. *de tranſactio. de cætero cũ ſit* facta de re ſpirituali cũ laico, quã ipſe obtinere non põt. ſic j. de præſcript. cauſam quæ & 16. q. 7. c. 1 ſicut nec pactio pro ſpiritualibus adipiſcendis valet. j. *de pactis. pactiones* & c. *cum Clerici.* ad hoc facit j. *de collu. audiuimus.* & ſpiritualia iudicio laicorum diſponi non debet. j. *de iudi. decernimus,* nec laicus in ſpiritualibus arbiter eſſe poteſt. j. *de arbi. contingit.* ideóque huiuſmodi cõpoſitio fuit iuri cõtraria. Itẽ dãnoſa fuit ipſi monaſterio, & ideo improbãda. j. *de in integrũ reſti. requiſiuit.* & ſi de iure fuit, ex quo damnoſa fuit, debet reuocari, ſaltem per *in integ. reſti.* vt dicit *prædicta decre. requiſiuit.*

Gloſ.

† *Lateranenſis ſub Innocentio.* 3. c. 24.

† *In multis impreſſis deeſt vox, duab*[9]*, quã habent manuſcripti, & agnoſcit gloſſa hic.*

Electi vox non auget numerum.

† *Alias, ita: ſed & ſi inquiſita fuiſſe eorum vota.*

† *Definimus.*

Intellectus c. cũ in cunctis, &c. quia propter. ſ. *eod. tit.*

† *Vox, Romana, deeſt in pluribus manuſcriptis.*

† *In omnibus manuſcriptis ita. In noſtra ſæpe propoſuiſti præſentia.*

† *Varẽna.*

† *Garenna.*

† *Vide* l. nõ dubium. cũ not. C. de legib. & 25. q. 1. imperiali.

Arbiter eſſe nequit Laicus pro re ſpirituali.

¶ *Gloſ.ſeq.alleg.contra conſuetudinem Bononien.ſignat contrarium quod dupliciter ſoluit & remittit. Ioan. And.*

Eligēdi ius non cadit in laicum.

a ¶ *In laicum.*] Sic patet ex hac decre.& ex illa.j.eo.c.Maſſana. quod ius eligendi non cadit in laicos, etiam patronos in eccleſia collegiata. Et ita hic tollitur conſuetudo Bononienſium, qui eligunt Capellanos in capella, qui etiam nō ſunt patroni, ſed parochiani: & qui patroni ſunt, eligunt cum clericis prelatum in collegiata eccleſia. Arg.contra.j.de iure patronatus. nobis. vbi innuitur, quod patronus habet vocem eligendi in eccleſia collegiata Sic enim corrigitur a illa decret. & omnia alia iura, quæ idem dicere videntur: & ſic ſtabimus huic, vt T. dicebat. Sed electio facta debet præſentari patrono, (vt hic dicit) vt ſuum præſtet aſſenſum. ſic ſ. eod. cum terra: & c. quod ſicut. Vel intelligis illam decret. nobis. cum eccleſiaſtica perſona obtinet ius patronatus. & ſic non contradicit: licèt generaliter loquatur non diſtinguendo inter laicum patronum & clericum. Dic, vt ibi notatur.

† redundare.

† Aliàs ita: denunciãda ordinatione facta patrono, vt ſuum &c.

a Per hanc poſteriorem, quæ fuit Gregoriana. j. de cōſtit. c.1.li.6. Ioan. And.

b ¶ *Libertatis.*] Quæ enim in præiudicium libertatis eccleſiaſticæ tentantur, firmitatem ſortiri non debent. ſ.de conſtit. quæ in eccleſiarum. & ſ.eod.cum terra, & 63 d. bene quidem. & ſ.eod. quiſquis. vbi laici prohibentur ab huiuſmodi electionibus.

† receptionem.

C*Vm in veteri.*] Primò ponit electionis formam. Secundò cauſæ commiſſionem, & deciſam iudicum relationem: ibi. *Relato ergo.* Tertiò cauſę diffinitionem: ibi, *Cùm autem.* Abb. Sic.

giata Eccleſia non cadit in laicum a, & ideò id eſſet pernicioſum exemplo, & redundaret † in diſpendium Eccleſiaſticæ libertatis b, volumus in dictum Prioratum liberè poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare: denunciando † ordinationem factam patrono, vt ſuum, ſi voluerit, honeſtum impertiatur aſſenſum.

¶ Idem Decano & Capitulo S. Ioannis & S. Stephani Biſuntineñ.

¶ *Si per Papam mandatur habentibus eligere, quòd eligant cum cōſilio aliquorum, alioquin conſiliarij prouideant: eligentes debent cōſilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare reſponſum: aliàs electio non tenet.*

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infrà. ¶ Porro iam dudum vobis dedimus in mandatis, vt infrà quadraginta dies poſt ſuſceptionem † literarum noſtrarum cum cōſilio ſancti Benigni & Moriſmundi Abbatum, & fratris G. de ordine Prędicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonicè in paſtorem: alioquin dicti cōſiliarij vobis de Archiepiſcopo prouideretur. Verùm die ad eligendum præfixa, ſed ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ, quę ibidem accenſa extitit, duraturam. Tandem cùm electores huiuſmodi conueniſſent in prædictum Abbatem S. Benigni, & ſuper hoc ſociorum c eius conſilium requiſiſſent: proponente vno ex illis, quòd deliberato conſilio reſponderent: & differentibus eis feſtinanter dare reſponſum, præfati electores (cum candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum d conſilio, dictum Abbatem in [Bi]ſuntin. Archiepiſcopum elegerunt: & infrà. ¶ Relato ergo ad Apoſtolicam ſedem negotio: Archiepiſcopo Vinneñ. & Abbati de Firmitate † iniunximus, vt ſi conſtaret ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu e electionis prædictorum conſilium requiſitum, electionem ipſius Abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quod ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſtea requiſitum f fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum g reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem Abbas: quod de ipſo factum erat, tanquam inualidum irritarent: & infrà.

fuit factum illorum. Not. cum dicitur [De conſilio talium procedas] quam cito incipis de hoc tractare, debes inquirere ipſorum conſilium, nec expectare, quandiu iam fixiſti animum tuum. Item negligentia ſiue factum vnius aliis de iure non debet obeſſe.

¶ *Gloſſ.ſeq.obiicit & ſoluit.*

c ¶ *Sociorum.*] Et ſic requiſierunt conſiliū duorum tm̄: vnde non videtur ſeruare mandatum: quod quidem exacta diligentia eſt obſeruandū. ſ.de reſcri. cum dilecta. j.de offi. dele. venerabilis. Sed licèt non requirerent conſilium tertij, quem eligere non volebant, nō dicuntur feciſſe contra formā mandati, nec præter formam: quia ipſum eligendo illo cōſentiente conſiliū ipſius requirūt & obtinent. arg. ſ.eo. cum in iure. & ff. quod cuiuſque vniuer. plane.

d ¶ *Ipſorum.*] ſc. duorū, & non illius, qui electus fuit: quia ille non debuit requiri, cùm hoc ipſo caſſaretur: vt ſ.eod. cùm poſt petitam.

† Firmitate.

¶ *Glo.ſeq.not & dat ſimile, quærit, & ſolutioni obiicit & reſpondet.*

e ¶ *In tractatu.*] Hic patet, quòd tractatus debet haberi ante electionem & collationem adinuicem: aliàs quō eligerent, niſi primò de aliquo eligendo tractarent? ſ.e.cum terra & ſ. eo. quia propter. & j.de arbit. cùm olim. ſicut in carnali matrimonio tractatus præcedere debet: & ideò ſi illi nō fuerunt requiſiti in tractatu electionis, caſſatur electio. Sed quid ſi cōſiliarij diſcordaſſēt ab ipſis electoribus, nunquid valebit electio ipſo iure? Certè ex ipſa litera ſatis innuitur, quòd ſi requiratur ipſorum conſilium in ipſo tractatu competenti tempore, antequam conueniant in aliquem, & conferāt adinuicem d. perſona eligenda, ſiue concordent, ſiue diſcordent, quòd valeat eorum electio: quia per hanc formam non imponitur neceſſitas, vt conſilium eorum ſequi teneantur, aliàs non viderentur habere poteſtatem eligendi, cum talis poteſtas penderet ab illorum arbitrio, ad hoc facit opt. arg. j. de arb. cùm olim. & ex conſilio nemo ad id obligatur. b 14.q.1. quibus arg. 4. d. ſt. denique. in fin. arg. Sed circa fi. vbi dicitur, quòd nec expectatum fuit eorum reſponſum, videtur contradicere huic dicto. Sed hic, quòd non contradicit, quia reſponſum eorum ſemper eſt expectandum, aliàs deluſorium videretur, tale conſilium petere c.

b Vnde, vt dicit Compoſt. nemo cenſeretur per hoc eligentes indignum, quod hoc fecerint de illorum conſilio. ff. manda. idē. §. ſi quis facit de re iud. nullus ex conſilio li.6. Vbi ſcripſi in fin. j. de præpoſitionibus. cū. & de. Ioan. And.

Additio. Et quid operetur ſic petere conſilium, ex quo ſequi non tenentur, notatur in dicta decre. cùm olim. Ioan. And.

¶ *Glo.ſeq.dat ſimile, cui ſignat contrarium.*

f ¶ *Requiſitum.*] Et ideò pro non requiſitis habentur: ſicut ſerò appellat, qui tpe competenti non prouocat. 2 q.6. biduum. ver. ſi quidem. Et eſt ſimile, quod dicit lex: Si promiſiſti facere inſulam infrà certum tempus, & tantū tēpus tranſierit, quod à modo infra tempus ſtatutum fieri non poſſet, licèt totum tempus non tranſierit, poſſum agere contra te: quia perinde eſt, ac ſi totum tempus tranſierit. ff. de verb. oblig. ſi ita ſtipulatus eſſem. & l. cùm ſtipulatus. & l. hoc iure. Arg. contra. ff. eod. inſulam. Et illud dicitur tempus competens, quo deliberare congruè poterant. j. de offi. deleg. conſuluit. Et tardè fuerunt requiſiti, ſicut e conuerſo tempeſtiua citatio non tenet. j. eo. bonæ memoriæ. a. g.

¶ *Gloſſa ſeq. ſignat contrarium & ſoluit. Secunda pars recitetur per quæſtionem, quid ſi cum aſſenſu, &c.*

g ¶ *Expectatum.*] Et ſic videtur, quòd non ſufficit conſilium tantum petere, ſed expectandum eſt conſiliariorum reſponſum, & ſine ipſorum conſilio & reſponſo non valet electio. Sed contra j. de arbi. c. cum olim vbi conſilium tantum requiritur, ſit aſſenſus non exigitur, & illud generale eſt, & obtinet ratione arbitrij, & ſufficit licentiam petere, licèt non obtineatur. j. de reg. & tranſ. ad relig.

c Cunc. tex. in l. quidā decedens. §. Pomponius. ff. de adul. & l.1. §. ſi plures. ff. de exercit. act.

Casus. Vacante Biſuntina eccleſia, mandauit Papæ Capitulo Biſuntino. vt j.xl. dies poſt receptionem literarum, perſonam idoneam ſibi eligerent paſtorem cum conſilio T. Benigni & Moriſmundi Abbatum, & fratris G. de ordine fratrum Prædicatorum: alioquin dicti conſiliarij prouiderent Eccleſiæ Biſuntinæ de paſtore. Recepto mandato die ad eligendum præfixa, Canonici poteſtatem eligendi Archiepm ſex ex Canonicis ſuis contulerunt vſque ad conſumptionē cuiuſdam candelæ duraturā, quæ extitit coram eis accenſa. tandem electores cœperunt tractare de electione paſtoris, & conuenerūt in prædictū abbatē S. Benigni: & cum ſuper hoc conſilium ſociorum requiſiſſent, vnus eorum reſpondit, quòd habito inter ſe conſilio rnderent: cúmq; illi differrent dare rñſum & candela deficeret, electores ipſi non expectato rñſo ipſorum, dictum Abbatem in Biſuntinum Archiepm elegerunt. proceſſus huius electionis ad ſed. Apoſt. eſt delatus. Sed quia de huiuſmodi proceſſu non conſtitit D. Papæ, Archiepiſcopo Vienneñ. & Abbati de Firmitate iniunxit, vt ſi conſtaret quòd electores prędicti ſuper electione tractatum habuiſſent, & in tractatu electionis requiſitum fuiſſet conſilium prædictorum, electionem ipſius Abbatis, ſi perſona eſſet idonea, confirmarent: & ſi in tractatu electionis non fuiſſet aliorum conſilium requiſitū: quamuis poſtea requiſitum fuerit tempore non competenti, nec etiam fuit expectatum rñſum ipſorum: vel ſi idem Abbas non eſſet idoneus: quod de ipſo factum erat, caſſaretur. Inquiſitores ipſi ſecundum mandatum D. Papæ procedentes, inquiſitionem ſuam D. Papæ remiſerunt. Papa ſuper hoc reſcribit, quibuſdam dicens: cum nō fuerit compertum tempore cōpetēti requiſitū conſilium de perſona prædicti abbatis, & qñ fuit requiſitum rñſum non fuit expectatum niſi modico tpe, & cum non debeat aliis obeſſe, quòd electores intantum ſe arctarent: electionem ipſius Abbatis nō propter vitium perſonę, ſed propter vitium electionis caſſauit. Nota quòd forma mandati diligenter eſt obſeruanda, & quia iſti non ſeruauerunt formam datam ſibi, caſſatum

¶ Cùm autem compertum non fuerit competenti tempore requiſitum conſilium de † perſona prædicti Abbatis: & quando extitit requiſitū, non fuit expectatū reſponſum niſi modico tempore, nec debeat aliis[a] imputari, quòd in tantum illi ſibi tempus arctarant [b] † electionē Abbatis ipſius, non perſonæ, ſed electionis vitio, duximus irritandam.

¶ Idem Epiſcopo Syluanecteñ.

¶ Si maior pars Capituli ſcienter eligit indignum, valet electio de digno à minori parte, etiam eodem ſcrutinio facta. h.d ſecundum veriorem intellectum & intrinſecum.

CAP. LIII.

COngregatio Niuerñ. Capitulo ad electionem futuri paſtoris, tredecim in Decanum, & octodecim (computato procuratore[c] cuiuſdam abſentis) in Cantorem ipſius Eccleſiæ conuenerunt: qui cùm plures in cū, & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, à parte ſua electus[d] extitit in paſtorem Eccleſiæ Niuerñ. Poſtmodum[e] credente parte Decani, quòd alij plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ litteralis expertem, propter quod illis ſecundùm ſtatuta Lateranẽñ.[f] † concilij ipſo iure eligendi poteſtate priuatis, poteſtas eligendi ad eos extitit deuoluta: Decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuum Epiſcopum elegerunt, ad ſedem Apoſtolicam appellantes: & infrà. Reliquis petentibus vt irritare Decani electionem attentatam à paucioribus, & poſt aliam non caſſatam, ac confirmare reliquam veluti canonicè celebratam à pluribus de perſona idonea, dignaremur. ¶ Nos igitur mandamus, quatenus ſi dictus Cantor, defectum in litteratura[g] non patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen paſtorale, ipſius electionem procures auctoritate noſtra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipſius Cantoris electione irrita[h] nunciata) prænominatum Decanum (ſi nihil ei de canonicis obſtiterit ſtatutis †) eadem auctoritate præficias Eccleſiæ memoratæ.

¶ Idem Siluanecteñ Epiſcopo, & Ioan. de monte mirabili Archidiacono. & ſuccentori Pariſienſi.

¶ Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, ſine diſpenſatione Papæ ineligibilis eſt. h.d. quoad titulum.

CAP. LIV.

ij DVdum Eccleſia Rothomagenſi paſtoris ſolatio deſtituta, contra electionem, quæ in eadem Eccleſia fuerat

---

c *Concord. text. in l. in ſacris. & in l. hac lege. de prox. ſac. ſcrin. l. 12.*

ad relig. licèt.[a] Item tutor conſilium matris poteſt omittere, licèt teſtator hoc mandauerit. ff. de admini. tut. quidam. §. Papinianus. Et prætor nonnunquam à voluntate patris recedit. ff. vbi pup. educ. debeat. l. 1. & ita videtur, quòd ſufficiat requirere conſilium tantùm, & non reſponſum attendere. Hic non valet, quod faciūt, niſi eorum conſilium habitum ſit in tractatu electionis: vt 63 diſt. obeuntibus. & 15. q. 7. Epiſcopus nullus. & 12. q. 2. ſine exceptione. s. eo. ne pro defectu. vbi de hoc. Sed ſi mandatum fuiſſet, quòd cùm eorum conſilio & aſſenſu obtento: tunc non valeret electio niſi ſequerentur voluntatem conſiliariorum. & talis poteſtas non eſt libera: quia non poſſunt eligere, quem volunt, & tunc non aſtringuntur ad aliquam formam, ſed omnibus præſentibus requirunt electores ſiue Canonici conſilium cōſiliariorum: & ſecundùm eorum conſilium & reſponſum eligant omnes, vel vnus vice omnium de ipſorum mādato. Sic fuit factum in electione per manum nepotis D. Papæ, vt talis forma data fuit Capitulo. Si Capitulum Biſuntiñ. voluiſſet in caſu iſto eligere per formam ſcrutinij, tunc ante ſcrutinium communiter omnibus præſentibus tractare debebant de electione cum conſiliariis, & requirere eos, & audire conſilium eorum, & poſteà procedere ad ſcrutinium, & eligere, quem vellent, & etiam poſt ſcrutinium requirant conſilium illorum, & poſtmodum eligant ſeruata forma ſcrutinij. Ber.

† *Aliàs ita: de perſona idonea Abbatis prædicti.*

† *Vide tex. in l. 2. §. ſed ſi quis. ff. ſi quis cau.*

Cùm poteſtas eligendi facta eſt aliquibus, vt eligant de conſilio, vel cū conſilio aliorū, quid facere debeant.

† *Lateran. concil. ſub Innocentio. 3 c. 26.*

¶ *Glo. ſeq. arguit, allegat tria iura.*

a ¶ *Alijs imputari.*] Imputent ſibi, quia tantùm ſe arctauerunt. Et eſt arg. quòd negligentia vnius alij obeſſe nō debet. Iniquum eſt enim aliquem alterius otio prægrauari. C. de inoffi. teſtam. ſi quis. & pœna ſuos debet tenere auctores. j. de his quæ fi. à maio. par. c. quæſiuit. & C. de pœnis. l. ſancimus.

¶ *Glo. ſeq. inducit ſimile.*

b ¶ *Arctarant.*] Sic iudex cuius iuriſdictio expirat in termino, non debet ita ſe arctare, ſed ea hora procedit, qua poſſit perficere, quod incumbit ante noctis tenebras, &c. j. de offic. deleg. conſuluit. & ff. de ferijs. pridie. & l. more Romano.

COngregato.] Electus à maiori parte Capituli, ſi eſt idoneus, confirmatur, aliàs confirmatur electio facta à minori parte de digno. hoc dicit, & hæc ſummatio eſt multùm generalis. Primò ponitur duplex electio, & ſuper vtraque partium allegationes. Secundò: ibi, *Nos igitur*, diſſinitionis commiſſio. Abbas.

CASVS. Eccleſia Niuernenſi vacante Capitulum eiuſdem die præfixa, ad celebrandam electionem conuenerunt, præmiſſo ſcrutinio ſecundum formam concilij generalis, octodecim (computato quodam procuratore abſentis) conuenerunt in cantorem eiuſdem Eccleſię. xiij. verò in decanum eiuſdem Eccleſiæ conſenſerunt: illi qui cantorem in ſcrutinio nominauerant, videntes quod eſſent in numerò plures, quàm illi qui in Decanum conuenerāt, ipſum cantorem in paſtorem elegerunt. Poſtmodum pars Decani videns, quòd alij plurimum deliquiſſent eligendo, perſonam ſcientiæ literarum expertem, propter quod illi erant ipſo iure eligendi poteſtate priuati ſecundum ſtatuta Laterañ. concilij, & ad eos poteſtas eligendi deuoluta: Decanum in ſuum Epiſcopum elegit, ad ſedem Apoſt. appellans. & ſic negotium iſtud eſt ad ſedē Apoſt. eſt delatum. Petebat pars Decani electionem ipſius cōfirmari, reliqua infirmata, cum facta eſſet de perſona indigna. Pars altera petebat electionem cantoris à maiori parte Capituli canonicè factam, reliqua infirmata, confirmari. Mandat Papa Epiſcopo Siluanecteñ vt ſi dictus cantor defectum in literatura non patitur, & aliàs eſt idoneus, ipſius electio confirmetur reliqua infirmata: alioquin cantoris electione irrita nūciata, decanum ipſum ſi aliàs idoneus eſt, præficiat in paſtorem Eccleſiæ Niuerneñ. Nota, quòd ſi aliquis defectum in litteratura patitur, electio de ipſo facta non valet, & ad alios licèt pauciores numero deuoluitur poteſtas eligendi. Item nota, quòd neſcientia promouendi impedit, & promotum deiicit.

c ¶ *Procuratore.*] s. eod. quia propt. r. e. ſer ptū. & ff de admin. tut. ita autem. § geſſiſſ..

d ¶ *Electus*] Seruata forma ſcrutinij in vtraque electione.

e ¶ *Poſtmodum.*] Antequam diuerterent ad alium actum: ne ſit contra. s co. cùm poſt petitam.

ADDITIO. Poterant etiam ex interuallo facere, repetito tamen inter eos ſcrutinio & tractatu, vt dixi in text. ſuper ver. elegerunt. Ioan. And.

f ¶ *Lateranen.*] Concilij. s. eo. cum in cunctis.

g ¶ *In litteratura*] Et ita defectus ſcientiæ facit aliquem ineligibilem. s. eod cum in cunctis. & non ſolùm impedit promouendum, ſed deiicit iam promotum. j. de æta. & quali. c. vlt. & defectus ſcientiæ inducit renunciationem j. de renun. niſi cum pridem. §. pro defectu. & quia ſi non ſit eminentis ſcientiæ, ſaltem ſit ſufficientis. s. eod. cum nobis olim. & nō ſolùm debet habere ſcientiam ſacrarum literarum, ſed etiam ſecularium negotiorum. 36. d. §. 1. & c. qui Eccleſiaſticis vt ſit paratus omni poſcenti reddere rationem. ea. d. §. ecce: ad fin. quia cùm ipſe debeat alios docere, non debet tunc diſcere. In Auth de ſan. Epiſc. §. damus coll. 6. & nos qui Epiſcopi ſumus, aliorum doctrina nō indigemus. 1. q. 7. c. conuenientibus.

Scientiæ defectus reddit aliquem ineligibilē.

† *inſtitutis.*

Epiſcopi qua ſcientia inſtructi eſſe debeant.

¶ *Glo. ſeq reci. per q. quare hæc electio eſt irrita. & reliqua confirmanda & arg. contra opinionem.*

h ¶ *Irrita.*] Ipſo iure s eod. cùm in cunctis. cum indignam perſonam elegerint: vnde eligendi poteſtas remanſit penes alios quamuis numero pauciores, cùm primi eligendo talem reddiderint ſe indignos. s. de poſtul. c. 2. vnde confirmatur hic electio à minori parte celebrata, non obſtante priori electione: & ita electio quæ nulla eſt, non præſtat impedimentum ſecundæ. ſimile s. eod. ſcriptum eſt in fi. & de hoc dictum eſt s eo. auditis. & per hanc decr. expreſſè reprobatur dictum illorum, qui dicunt quòd canon ille, cùm in cunctis. non eſt hodie latæ ſententiæ, ſed ferendæ: vt dixi s. eo. Cumana. in fi.

Intellectus cap. cum in cunctis. s. hoc titulo.

ij DVdum.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponuntur narrationes partium coram Papa: In ſecunda: ibi, *Nos igitur.* commiſſio & proceſſus iudicum. In tertia: ibi, *Licèt autem.* proceſſus Papæ. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante Rothomag. Eccleſia, Canonici conuenerunt ad celebrandum electionem. Decanus ipſius Eccleſiæ electus fuit in paſto eius. contra iſtam electionem ſe opponebat A. Archi. ipſius Eccleſiæ. & quidam alij Canonici. dicto Arch. pro ſe & pro parte ſua. & G. Archi. procuratore eorum, qui electionem celebrauerant, in præſentia Papæ conſtitutis, inter alia quę cōtra electum obiecta fuerunt, propoſuit Archi. prædictus, quòd idem electus poſt concilium generale adeptus fuerat Archidiaconatum Ambiañ. & ipſum cum pluribus parochialibus Eccleſiis, quas ipſe habuerat ante Epiſcopum concilium retinere præſumpſit, & dimiſſo illo Archidiaconatu Eccleſias ipſas retinuit. Sed in concilio illo dicitur: Quicunque receperit beneficium habēs curam aīarum annexam: ſi prius tale beneficium obtinebat, ipſo iure ſit iſto beneficio priuatus: & ſi illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur. Sed idem electus contra prædictum concilium veniens, notam cupiditatis incurrit, quam in aliis debuit reprobare: & retinendo beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum, rem contrectauit

celebrata [a], Archidiaconus & quidam alij eiuſdem Eccleſiæ Canonici ad ſedem Apoſtolicã acceſſerunt. Dicto verò Archidiacono pro ſe ac parte ſua, & G. Archi. procuratore illorũ [b], qui electionem celebrauerãt, in noſtra præſentia cõſtitutis: inter alia quæ contra [c] electũ obiecta fuerunt, Archidiaconus propoſuit memoratus, ꝙ idem electus poſt generale † conciliũ Archidiaconatum Ambiañ. adeptus, ipſum cum pluribus parochialibus Eccleſiis, quas † ante idem concilium, obtinuerat, retinere præſumpſit, eóque dimiſſo retinuit Eccleſias memoratas. Vnde cùm in eodem [d] concilio ſit ſtatutũ, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, ſi priùs tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo iure priuatus: & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: prædictus electus cõtra huiuſmodi veniẽs ſtatuta, tranſgreſſionis notam, nec non cupiditatis [e] vitiũ (quod in aliis reprobare debuerat [f]) ex pluralitate beneficiorum incurrat. Et retinendo beneficia, quę nõ ſpectabant ad ipſum, (cum poſt receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipſo iure [g]) rẽ contrectauit per conſequens alienam [h], & ſic furtum [i] commiſit quodammodo vel rapinam. In ſuæ quoque ſalutis & multarum animarum diſpẽdium prædictas parochiales Eccleſias retinebat †: cùm earum cura, qua iam priuatus fuerat ipſo iure, ad eum nullatenus pertineret: & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ.

† Hoc eſt generale concilium Lateranẽ. ſub Innocentio iij. vbi c. 19. cauetur, ne vllus habeat duo beneficia cum cura annexa.

† Aliàs ita. quas eidem ante concilium obtinuerat.

trectauit alienam, & ſic furtum commiſit quodammodo vel rapinam. Præterea in ſuæ ſalutis periculum & multarum animarum diſpendium illas eccleſias retinebat, cum earum cura nullatenus ad eum pertineret, cum illis eſſet ipſo iure priuatus, & ſic per eſſe cum parochiani damnabiliter ſunt decepti. & ex aduerſo reſpondebat procurator alterius partis, quod etſi dictus electus plura beneficia obtinebat, per conceſſionem tamẽ Rothomageñ. archiepiſcopi D. Papæ exhibitam excuſabat eundem. D. Papa excuſationem illam friuolam reputauit, mandãs quibuſdam, vt ſi conſtaret, quod idem electus poſt receptum arch. prædictum curam animarum habentem, præfatas eccleſias electionis tempore tenuiſſet, nec oſtenderet ſecundum per hoc per ſedem Apoſt. diſpenſatum fuiſſe, electionem caſſarent ipſius eccleſiæ, & de perſona idonea prouiderent. Partibus igitur in iudicum præſentia conſtitutis, & præſtito iuramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus & reſponſionibus hinc & inde, tandem idem decanus electus, ex quibuſdam grauaminibus ad ſedem Apoſt. appellauit. iudices non obſtante appellatione caſſauerunt electionem eiuſdem decani, & eidem eccleſiæ de Cænomañ epiſcopo prouiderunt. poſtmodum verò cauſa ad ſedem Apoſt. eſt delata. Papa examinato proceſſu iudicum prædictorum, licèt poſitiones & reſponſiones factæ fuiſſent ſuper quibuſdam articulis coram prædictis iudicibus: quia tamen Papa non inuenit litem conteſtatam fuiſſe, quia per poſitiones & reſponſiones non fit conteſtatio litis, ſed per petitionem in iure poſitam, & reſpõſionem ſecutam conteſt. lit. fit. proceſſum eorundem iudicum denũciauit irritum & inanem. poſt iſta omnia archid. ex cauſa præmiſſa petiit electionem irritari dictus prædictus reſpondit quòd electio eius nõ erat irritanda, ſed potiùs confirmanda. lite coram Papa legitimè conteſtata, & præſtito à partibus iuramento de veritate dicenda, electus ipſe cõfeſſus fuit electionis tempore ſe beneficia tenuiſſe prædicta: ſed excuſabat ſe dicendo, quod non credebat dictum archidiaconatum curam animarum habere, ſed tamen ipſe confeſſus fuit in iure, ꝙ archid. Ambieñ. de conſuetudine ſuſpendit, excommunicat, & abſoluit presbyteros & Priores, & parochiales eccleſias interdicit, viſitat, inquirit, & procurationes recipit, ex hoc patet, ꝙ curam animarũ habet annexam: & ſi etiam non haberet curam animarum perſonatus tñ exiſtit. ſed idem eſt iudicium de perſonatibus & beneficiis curam habentibus. Item indulgentiã, quam ſuper hoc ſe dicebat habere, Papa friuolam reputauit, quia fuit impetrata veritate tacita, & falſitate ſuppreſſa, qua tacita vel expreſſa veritate, eam nullatenus habuiſſet: expreſſit enim, ꝙ prædictas eccleſias canonicè fuit aſſecutus, antequam archidiaconatum habuiſſet, cùm nullus poſſit parochiales eccleſias plures habere, niſi vna pẽdeat ab altera, vel niſi vnam intitulatam & aliam commendatam haberet. vnde cùm ipſe vtraque intitulatam habuit, illas canonicè non potuit obtinere. Item dixit, quòd redditus ſui perſonatus erant tenues & exiles, & ſuppreſſit etiam, quod plures parochiales eccleſias cum aliis beneficiis in diuerſis eccleſiis obtineret, & non fuit intentio Papæ ſecum in tot beneficiis diſpenſare, nec denuò ſibi aliquid concedere. Ad vltimum cùm non reſtaret niſi ſententia proferenda, renunciauit iuri, ſi quod competebat, & lui ſpontanea voluntate ceſſit, & Papa eius renunciationem admiſit. Ex hac decretali plura notabilia colliguntur. Primò quòd qui habet curam animarum vel perſonarũ, ſi recipit conſimile beneficium ipſo iure vacat primum. Item qui retinet beneficia cum cura animarum, vel plures perſonatus, ineligibilis efficitur, dum illa retinet. Item ſolus Papa ſuper hoc poteſt diſpenſare, vt quis habeat plura beneficia vel perſonatus. Item tempore electionis ſpectandum eſt, an quis ſit idoneus. Item per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam fit litis conteſtatio, & non per poſitiones & reſponſiones. Item vbi litis conteſtatio non præceſſit, nullus eſt proceſſus, nec iuramentum in cauſa illa factum, ſed iterum litis conteſtatio facienda eſt, & iterum iurandum eſt. Item confeſſio in iure facta præiudicat. Item ſi quis Prælatus excommunicat, abſoluit, inquirit, & viſitat: ex hoc curam habet animarum. Item beneficia cum cura animarum & perſonatus æquiparantur. Item indulgentia impetrata, veritate tacita vel falſitate ſuppreſſa, non valet.

a ¶ *Celebrata.*] De decano eiuſdem eccleſiæ, qui primo fuerat archidiaconus Ambianenſis.

b ¶ *Illorum.*] Not. ꝙ eligentes poſſunt petere confirmationem electionis. [a] ſed hoc intellige d. c. niſi electi eſſe faciendum, aliàs non, ſ. eod. innotuit.

a Adde not. per Bart. in l. ſi quis. C. de decur. li. 10 & gloſſ. vlt. in c. a. examinata. ſ. de confir. vti. & inut.

c ¶ *Contra electum.*] Not. quòd qui opponit in formam electionis, & non probauerit, quod opponit, condemnari debet alteri parti in expenſis. Qui verò deficit à probatione eius, quod obiecit in perſonam, à beneficiis eccleſiaſticis per triennium nouerit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra id tempus ſe ingeſſerit, ipſo iure illis perpetuò eſt priuatus, nullam ſpem de miſericordia habiturus, niſi probauerit euidenter, quòd probabilis & ſufficiens cauſa ipſum à calumnia excuſauerit, vt hæc ſtatuuntur in decret. Inno. iiij. eo. tit. cap. 1. quæ incipit: ſtatuimus.

† detinebat.

d ¶ *In eodem conſilio.*] ĩ de præben. de multa. cuius verba hic inferiùs ponuntur.

e ¶ *Cupiditatis vitium.*] ĩ. de cler. non reſi. quia nonnulli. ĩ. de præben. cùm iamdudum. & c. quia intantum. vnde contra Lateranen concilium, & concilium generale beneficia huiuſmodi retinebas.

Decretum concilij Lateranenſis, cuius hi. ſit mentio, integrum inuenies, ĩ. lib. 3. titu. 5. de præbendis, & dignitat. c. 28.

¶ *Gloſſa ſeq. alleg. 3. concor. inducit quatuor ſimilia.*

f ¶ *Reprobare.*] Sic patet, quòd non debes facere id, à quo alios debueras prohibere. ĩ. de natis ex lib. ven. c. vnico. & ff. de cond. indeb. frater à fratre. & ff. ſi ſe. ven. aliùs. & quod quis debet exigere ab aliis, multò fortiùs à ſeipſo. ff. de neg. g. ſi. in pupilli. § videamus. & ff. de fideiuſſ. tutor dītus. nec poteſt eſſe hortator viduitatis, qui coniugia frequentauerit. 26. d. vna tantùm. nec poteſt de medio eccleſiæ malum auferre, qui in ſimile delictum corruerit. 25. di. primum. Et quod aduerſus alium præſtare debuit tutor pupillo ſuo, id aduerſus ſe præſtare debuit. ff. de admin. tuto. quoties. §. 2. & 42. d. §. 1. in prine.

Quales eſſe debeãt partes eorum, qui præſunt.

g ¶ *Iure.*] ĩ. de præben. §. de multa.

h ¶ *Alienã.*] Sic ff. de proc. l. Pomponius. & C. vnde vi. l. vlt.

¶ *Gloſſa ſequens dicit, quid ſit furtum, opponit, quòd hic non cadit furtum & ſoluit.*

i ¶ *Furtum.*] Simile 7. q. 1. non furem. Furtum committit, qui rem alienam inuito domino contrectat. Inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſcuntur. § furtum autem. Et dicitur furtum contrectatio rei alienæ fraudoloſa: vt Inſti. eo. tit. in princ. vt iſte qui rem alienam ſcienter tenebat, & ideò non excuſatur. Si enim quis rem contrectauerit alienam credens eſſe ſuam, non committit rapinam vel furtum. Inſtit. vi bono. rapto. §. quia tamen. Item nec excuſat hoc, etiamſi credat dominum permiſſurum, cùm exigatur expreſſa diſpenſatio Apoſtolicę ſedis: vt infrà ſequitur. & infrà de præben. de multa. Sed in furto excuſatur, ſi credat dominum permiſſurum. Inſt. de obli. quæ ex quaſi delic. naſ. §. placuit. Sed quod dicit *furtum vel rapinam*, hoc non eſt verum, quia furtum non committitur in re immobili. Inſtit. de vſucap. § quia autem. nec de re incorporali qualis erat hic. ff. de acq. rerum do. ſeruus. §. incorporales. Sed hic iſta verba impropriè dicuntur, & iſte potius dicitur inuaſor. ſic exponitur. 7. quæſt. 1. non furem & latronem, id eſt, inuaſorem. Et hoc etiam exponit cùm dicit, *quodammodo.*

Furtũ quid dicatur.

In re corporali non cadit furtũ, ſed inuaſio.

¶ *Gloſſa ſequens cauſam reddit, arguit & ſoluit.*

k ¶ *Decepta.*] Quia cùm deſierit eſſe Prælatus ipſorum, nihil poteſtatis habebat in eos: vnde non poterat illas ſoluere vel ligare. ĩ. de pœnit. & remiſ. omnis vtriuſque. & de pœ. diſt. 6. placuit. Sed nunquid valebit illis talis abſolutio illius talis Prælati, ſiue pœnitentia per illum impoſita? Non videtur: quia nullam poteſtatem habet ligandi vel ſoluendi, ſicut non valet ſententia à non ſuo iudice lata. ĩ. de iud. at ſi clericis. & ſi ſic perirent. In iſto caſu non credo, quòd perirent, non quia ille hoc poſſet, ſed propter fidem, quam habebant de ſacramento, cùm crederent illum adhuc eſſe ſuum Prælatum, & ita in ſola fide [b] ſoluantur. ĩ. de bap. & eius effec. debitum. & ĩ. de preſbyt. non bap. Apoſtolicam. & de conſecra. d. 4. baptiſmi vicem.

b Sano modo hoc accipiat.

¶Verùm procurator eorum, qui elegerant ipſum, & ſi pluralitatẽ beneficiorum huiuſmodi corã nobis profiteretur † in iure, per conceſſionem [a] tamen Rothomag. Archiepiſcopi nobis exhibitam, eundem electũ niſus † eſt multipliciter excuſare. ¶ Nos igitur, dictã excuſationẽ, vtpote friuolã nullatenus admittẽtes †, vobis dedimus in mandatis, vt ſi conſtaret, quòd idem poſt receptum Archidiaconatum prædictum curam animarum habentem, prefatas parochiales Eccleſias electionis tempore [b] retineret, nec oſtenderet ſecum per ſedem Apoſtolicam [c] ſuper hoc diſpenſatũ, electionem illius auctoritate Apoſtolica caſſaretis: & infrà. ¶Partibus ergo propter hoc in veſtra preſẽtia cõſtitutis, præſtito quoque † iuramento de veritate dicẽda, & factis poſitionibus & reſponſionibus hincinde, tandẽ eodem Decano [d], prætextu quorundã grauaminum ad noſtram audientiam appellante, vos electionem huiuſmodi irritantes, eidem Eccleſię de Cenomañ. Epiſcopo prouidiſtis: & infrà. ¶Licèt autẽ poſitiones & reſpõſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis, quia tamen conteſtationem litis non inuenimus eſſe factam (cùm nõ per poſitiones & reſpõſiones ad eas factas †, ſed per petitionẽ in iure propoſitam & reſponſionem [e] factam, conteſtatio litis fiat †) eundem proceſſum de fratrum noſtrorũ conſilio irritum [f] diximus nunciandum. Tandem Archidiaconus electionem ex præmiſſa cauſa petiit irritari [g] electo [h] reſpondente prædicto, ꝙ nõ erat ius, electio irritãda. Lite verò coram nobis legitimè cõteſtata præſtitóque de veritate [i] dicenda à partibus iuramento, idem electus etſi confiteretur [k] ſe dicta bñficia electionis tempore tenuiſſe: tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominùs nitebatur, quia videlicet dictũ Archidiaconatũ non credebat curã animarũ habere. Sed cum in iure confeſſus fuerit, ꝙ Archidiacon⁹ Ambiañ.

† confiteretur.

† Aliàs: niſus.

† Vide l. liberto. §. finali. ff. de neg. geſt.

† Aliàs: præſtitoque.

† Aliàs: & præſtito.

† Dictio, factas, deeſt in omnibus antiquis exemplarib⁹.

† Vide l. defenſor. §. qui interrogatus. ff. de inter. actio. & in l. 1. C. de diuer. reſcr. Litis conteſtatio qualiter fiat.

a ¶ *Per conceſſionem.*] Ante concilium generale. j. de præb. de multa. poterant Epiſcopi de talibus diſpenſare, per illud decretum. 70. d. ſanctorum. ſed poſtea non, & ideò non profuit huic conceſſio facta poſt illud concilium. Bern.

¶ *Glo. ſeq. notat tempus electionis ſpectandum, & dat duo ſimilia. demum quærit, arguit pro & contra, & ſoluit, & remittit.*

b ¶ *Electionis tempore.*] Not. tempus electionis ſpectandum. ſ. e. dudum. vbi de hoc. & ita ſi tunc non habuiſſet, non imputaretur ei, cum iam purgatus eſſet per reſtitutionem. Sic & qui in crimine detinetur, repellitur à teſtimonio, ſed ſi iam emendatus eſt, admittitur. j. de teſt. teſtimonii. cum diſtinctione illius capituli. & ita repellitur, vt indign⁹, quia non erat capax tunc. ff. de iure fiſci. non intelligitur. §. ſi quis palam. Sic etiam conſideratur tempus contractus, an Eccleſia decepta fuerit, vel læſa vltra dimidium iuſti pretij. j. de empt. & vend. cum dilecti. & ff. de eunct. ex mille. § 1. C. de reſcin. vend. ſi voluntate. Sed ſi medio tempore dimitteret illas parochiales Eccleſias, nunquid prodeſſet ei, vt ſic reputaretur dignus? Videtur quòd ſic: quia ſi tempore litis conteſtatæ non cõpetit mihi ius contra te, quia tunc non poſſides, & tempore ſententiæ tu poſſides, ſequitur condemnatio. ff. de rei vend. ſi autem. §. 1. ff. de peti. hæredi. ſi quo tempore. & ff. de pecul. quæſitum reſpon. 1. & ff. depoſiti. l. 1. §. non ſolùm. & meritò, cùm res peruenit ad eum, à quo potuit efficax habere principium j. de conuer. coniug. placet. Sed contra: ipſo ſui principio inhabilis erat, quia intus ortus occidit. 1. q. 1. quibuſdam. & talis contractus non ſumpſit initium ab origine æquitatis. 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Verum eſt, quòd non prodeſſet dimittere huiuſmodi beneficia, vt per hoc confirmaretur electio ſua. De hac materia quando conſiderandum eſt principium vel finis. not. ſ. e. d. dudum.

c ¶ *Per ſedem Apoſtolicam ſuper hoc diſpenſatum.*] j. de præben. de multa. Et ſic euacuatur opinio Ioannis, qui notauit ibi, quòd Epiſcopi adhuc poſſunt in talibus diſpenſare.

d ¶ *Eodem Decano.*] ſc. electo. qui Decanus erat eiuſdem Eccleſiæ, poſt dimiſſum Archidiaconatum Ambieñ.

¶ *Glo. ſeq. quærit an per confeſſionem fiat conteſtatio. arguit contra, & ſoluit pro diſtinguendo tamen.*

e ¶ *Reſpõſionẽ.*] Sed pone ꝙ reus cõfiteatur, qđ petitur ab actore, nũquid ꝑ confeſſionẽ fit litis cõteſtatio? Videtur ꝙ nõ: quia dicit lex, per narrationẽ propoſitã & contradictionem obiectã fit litis conteſtatio. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni. & alibi dicitur: Lis cõteſtata videtur, cũ iudex per narrationẽ cauſam audire cœperit. C. de lit. conteſt. l. vni. & ita qđ dixit ſimpliciter ꝑ narrationẽ, determinatur ꝑ illã l. rẽ non nouã. quæ eſt poſterior, & ita videtur, ꝙ fiat conteſtatio litis tñ per contradictionem, & non per confeſſionem. Dicas ꝙ ſi libellus datus eſt aduerſario, & ꝓpoſita narratione actoris aduerſario, ipſe confiteatur animo conteſtandi litem, tunc lis eſt conteſtata, & ex tali confeſſione damnatur. ff. de confeſſ. Iulianus. & ita ſententia diffinitiua fertur contra reum. Sed ſi non ſit datus libellus & reus confiteatur in iudicio, tunc non dicitur fieri litis conteſtatio, nec fertur ſententia diffinitiua, ſed iudex præcipit reo vt ſoluat ad certũ tẽpus. ff. de iudi. ſi debitori. & tale præceptum non appellatur ſententia, ſed ſimpliciter dicitur preceptum & ita ſeruatur. Eſt ergo verum, quòd oblato libello aduerſario, & poſtea propoſita petitione actoris in iudicio, ſiue reus neget ſiue confiteatur litem conteſtando, litis conteſtatio eſt facta.[a] Et hoc ſatis habetur per hoc quod dicit, ꝙ per narrationem & reſponſionem conteſtatio litis fiat, non diſtinguendo, confitendo, vel negando, & etiam ipſa ſignificatio verbi hoc probat ſatis. Conteſtari, id eſt ſimul teſtari. & ita reus, qui confitetur, cum actore ſimul teſtatur ſuper re petita. Bern.

a Conc. tex. in l. 1. §. præterea: ff. de eis. alim. præ ma. & in l. 1. & ibi. Petrum de Belleperti. & Cy. C. de alie. iu. mu. ca. fa.

f ¶ *Irritum diximus.*] Sic patet manif. ſtè quòd litis cõteſtatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij: & nihil valet ſententia vel teſtis receptio, illa omiſſa. j. vt lit. non conteſt. c. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per poſitiones & reſponſiones ad eas, non fit litis conteſtatio. j. de lit. conteſt. c. vnico. & C. de iudi. rem non nouã.

g ¶ *Irritari.*] Hic agebatur contra electum, vt eius electio caſſaretur ex cauſa prædicta. ſimile j. de iudi. exhibita. & eadem cauſa poſſent ipſi iidem excipere contra electum, ſi peteret electionẽ ſuam confirmari. j. de excep. dilecti. & ſic ex eadem cauſa competit actio & exceptio, diuerſo tamen iudicio, quod non contingit in aliis iudiciis, cùm exceptio ſit actionis excluſio. ff. de excep. l. 2. & idem eſt effectus quocunque modo procedatur. Ber.

h ¶ *Electo reſpondente.*] Hic ergo patet, qualiter litis conteſtatio fiat, quia per petitionem in libello petitam, & reſponſionem directè factam ad ipſum, vt hîc patet. ſicut etiam traditur. C. de lit. conteſt. l. vni. & j. de lit. conteſt. C. vni. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni.

¶ *Gloſſa not. quærit. arguit contra. iterum quærit, & ſoluit. allegat. in fine ius nouum.*

i ¶ *De veritate dicenda.*] Not. ergo ius nouum, licèt ratio eſſet antiqua, & ſic etiam obſeruatur, quòd in cauſis ſpiritualibus iuramentum de veritate dicenda tantum præſtatur, & non de calumnia. j. de iu. calum. literas. Sed nũquid huiuſmodi iuramentum debet exigi à prælato quando litigatur per ſyndicum nomine collegij in cauſis ſpiritualibus? Non videtur: quia illud iuramentum debet præſtare ſyndicus, qui videtur dominus litis factus per conteſtationem, ſicut præſtat iuramentum de calumnia. j. de iura calum. in pertractandis. & c. ſeq. & c. cum in cauſa. & idem dico in hoc iuramento, quod in iuramento de calumnia, vt qui illud præſtare non vult, actor cadat ab actione inſtituta, & reus pro confeſſo habeatur. j. de iur. calum. cum in cauſa. & C. eo. tit. l. vlt. § ꝙ ſi actor. Iuramentum illud de veritate dicenda quidã exigunt à prælato, licèt præſtitum ſit à ſyndico, & in ſpũalibus & in ciuilibus cauſis, vt prælatus dicat inde veritatẽ de cauſa illa. ſed quo iure hoc faciant, non video ius ſuper hoc. ſed ex quadã æquitate hoc dicunt, quæ poſſet cõtinere quandoque iniquitatẽ, quia poſſet corrumpi Prælatus. Sed nũquid crederetur confeſſioni Prælati, vt per talem confeſſionẽ condemnaretur Eccleſia: & ſi iam fundaſſet Eccleſia intentionẽ ſuam, nunquid præualeret confeſſio Prælati contra Eccleſiam facta? Certè non arg. opti. 25 q. 2. poſteaquam quia factũ Prælati non debet Eccleſię ſic imputari. 16 q. 5. ſi Epiſ. 5. j. de excep. cum venerabilis. Qui tale iuramentum exigunt: dicunt ꝙ confeſſio Prælati ſola nõ præiudicaret Eccleſiæ, ſed cũ aliis adminiculis præiud caret, vt ſi altera pars ſemiplenè probaſſet, ita ꝙ non ſufficeret ad condemnandũ, tunc confeſſio Prælati cõpleret probationem. Sed non credo, ꝙ deberet talis exigi confeſſio: niſi forſan cum Prælatus deberet reſpondere de eo, quod ipſe fecit, ſicut ſeruus quãque interrogatur de facto ſuo. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſerui neque. & C. de quæſt. interrogari nec tunc dicerem ꝙ confeſſio illa præiudicet Eccleſię: quia delictum perſonæ & etiam ſi id feciſſet de mandato Capituli, vel ratũ poſtmodũ habuiſſet & hoc probat decr. illa. præ'entium. quæ hic inferius allegatur, licèt cõiectando ſe habeat in contrarium. Hodie verò habemus quandam decretalem ſuper hoc, quę dicit, quod prelatus nomine ſuo, & in animam Capituli vel maioris partis præſtat hoc iuramentum de veritate dicenda, & ſic debet reſpondere veritatem, quam ipſe ſcit, & intelligit per eos, in quorum animas iurauit, & incipit: Præſentium tibi auctoritate: & mittitur eidem Archiepiſcopo.[b] Et ita confeſſio ſolius Prælati non præiudicat Eccleſiæ, & ita non debet exigi. Bern.

An cũ Prælati teſtificantur, debeant præſtare iuramentum de veritate dicenda.

b Hanc decretalẽ habes modo ſub titulo de teſtibus lib 6.

k ¶ *Confiteretur.*] Et ideo pro conuicto debet haberi, cum ſua excuſatio non valeret: quia confeſſos in iure pro iudicatis haberi placet. C. de conf. ff. l. vnica. & j. de confeſſ. c. cum ſuper. & ex parte tamen ſi quis probat ſe erraſſe, non nocet confeſſio. c. vlt. & C. de iur. & fac. ig. error facti. De hac materia tractatur plenè j. de confeſſ. c. vlt. & j. de iudi. c. at ſi clerici.

Confeſſio nõ nocet erranti.

¶ Gloſſa

¶ Glo. ſeq. arguit à contrario, alleg. tria iura, & ar. fortificat per vnam decre. ſecundo contra alleg. quatuor iura, tertio ſoluit.

Archidiaconus an habeat curam animarum.

a ¶ *Suſpendit.*] Innuit, q ſecus ſit de iure cõi. q.d. Archidiaconus ea quæ ſequuntur facere non debuerat de iure cõi, ſed de conſuetudine. ĩ. de off. arch. ad hoc. ĩ. de exceſ. prælat. ad hæc. Item q non de iure cõi hoc faciant, eſt arg. 16. q. 7. nullus omnino. immo videtur de iure cõi, q conſuetudo nõ pr. nt, ĩ. de off. Arch. cum ſatis. immo contrarium videtur, q de iure cõi hæc ſpectent ad archidiaconum 25. d. perlectis. 63. diſt. ſi in plebibus. ĩ. de offi. archidia. c. ad hæc, & c. vt noſtrum. Quid eſt ergo tenendũ de iure cõi? Videtur, q hęc pertineant ad archidiaconum per iura proxima. Sed conſuetudo ſeruatur in talibus.[a] De hac materia dicetur. ĩ. de offic. archi. ad hæc & co ipſo, q archidiaconus vel alius Prælatus hoc exercet, intelligere poteſt, quòd curam habeat animarum annexam.

† Vide concil. Triden. ſeſſ. 24. de reformatione. c. 3.

a Conc. tex. in l. obſeruari. §. antequam. ff. de offi. procon. & Leg. earum §. 1. ff. quod cuiuſ. vniuer.

de conſuetudine ſuſpendit[a], excõmunicat, & abſoluit presbyteros & Priores, & Parochiales Eccleſias interdicit; nec nõ Archidiaconus viſitat†, & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recepit, euidẽter apparet, q curã habeat animarũ annexam: quam ſi etiã non haberet, negare non poteſt, quin perſonatus exiſtat: cùm idẽ de Perſonatibus[b], quod & de beneficiis curam animarũ habentibus iudicium ſit habendum[c]. Inſuper indulgentiã, quã ſuper hoc aſſerit ſe habere, inualidam reputauimus, cùm in ea falſitatẽ ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem, qua tacita vel expreſſa[d] ipſam nullatenus habuiſſet[e]. Suggeſſit enim, quòd prædictas parochiales Eccleſias, antequam fuiſſet in Archidiaconum aſſumptus, canonicè fuerat aſſecutus, cùm nullus potuerit plures parochiales Eccleſias obtinere, niſi vna penderet[f] ex altera, vel vnam intitulatam[g], & alteram † commendatam haberet. vnde cùm idem vtranque illarum intitulatam haberet; ipſas nequiuit canonicè habuiſſe. Itẽ ſuggerens, q redditus perſonatus[h] ſui erant tenues & exiles, ſuppreſſit, quòd alios redditus in pluribus Eccleſiis noſcitur obtinere. Suppreſſit etiam, quòd plures parochiales Eccleſias, cũ plurib⁹ aliis beneficiis in diuerſis Eccleſiis obtineret: cũ intentionis noſtræ non fuerit ſecum in tot beneficiis (præſertim habentibus curã animarũ) diſpenſare: nec intentionis noſtrę fuerit aliquid ei de nouo cõcedere, ſed vt per indulgentiam poſſet habita licitè retinere[i]: & infrà. ¶ Tandem cùm nõ reſtaret, niſi proferenda ſententia, idem tam iuri (ſi quod[k] ei competere videbatur) quàm liti ceſſit † ſpontanea voluntate, cuius ceſſionem duximus admittendam.

† diam.

b ¶ *Idẽ de perſonatib⁹.*] ĩ. de præben. de multa. §. vlt. & eſt arg. quòd de ſimilibus idem debet eſſe iudiciũ. ĩ. de tranſl. c. inter corporalia. & ſ. de reſcript. inter cætera in fi. Similis enim æquiparatio ſimilia iura ſuadere videtur. C. ad l. Fal. l. vlt. ff. ad leg. Aquil. illud. & C. de conſtr. pec. l. vlt. & ĩ. de confir. vti. vel inutil. cum dilecta. & ſ. de conſtit. nam concupiſcentiam. & quoties ex vna radice vitium naſcitur, conſequens eſt, vt eadem lege tollatur. C. de nup. ſi libertam.

c ¶ *Habendum.*] Poteſt hîc dici, prout dicitur 17. q. 4. vxor felicis. verſ. ſic eſt ad ſingula, &c.

d ¶ *Expreſſa.*] ſ. de reſcri. ſuper literis. multa exempla potes habere ſ. de reſcri. cum ideo. & c. conſtitutus. ĩ. de offi. deleg. coram. ĩ. de teſtib. inter monaſterium. & ſic idem iuris eſt in indulgentiis ſiue confirmationibus ſicut in reſcriptis, vt hîc patet. & in priuilegiis. ĩ. de deci. ex multiplici. vt non valeat veritate tacita impetrata. Ad hoc vt confirmatio valeat, neceſſe eſt, quòd Papa ex certa ſcientia confirmet omnia beneficia, aliàs non valet, vt patet. & ĩ. de conſan. & affi. c. quia circa. ĩ. de conceſſ. præben. quia diuerſitatem.

e ¶ *Habuiſſet.*] Vt ipſe dicebat.

f ¶ *Penderet.*] De hoc no. ĩ. de æta. & quali. cum te.

¶ Gloſ. ſeq. ponit quinque modos, quibus dicitur titulus. ſecundò ponit regulam, & quinque caſus exceptos. tertio quærit & ſoluit.

g ¶ *Intitulatam.*] Not. ergo q nullus poteſt habere duas eccleſias intitulatas. Vt hoc meliùs intelligas, videas primò quod ſit titulus. Titulus quandoque dicitur ſignũ, vt 16. q. 6. conſuetudo. Et dicitur titulus omnis cauſa acquirendi dominij, vt titulus pro emptore, pro donato, pro hærede, pro ſuo, pro dote, pro legato, pro derelicto.[b] vnde dicitur, q in præſcriptionibus eccleſiaſticis bona fides & iuſtus titulus exiguntur. ĩ. de præſcr. diligẽti & qui aliquem talem habet titulum, habet cauſam præſcribendi. Item dicitur titulus ipſa eccleſia, vt titulus S. Petri: vnde ſinguli tantum clerici per ſingulos tantũ titulos ſunt ponendi, i. eccleſias. 50. d. epi. vnde in ordinationibus qñ vocantur clerici, dicitur talis ad titulum[c] talis plebis. Item titulus dicitur clericatus vel canonicatus in aliqua eccleſia: vnde dicitur intitulari. id eſt, in clericali vel canonicari. Et dicitur titulus quilibet ordo eccleſiaſticus, & quælibet dignitas vel prælatio. vnde dicitur quis intitulari in aliqua eccleſia. o dinari vel præfici. 70. d. ſanctorum. Eſt ergo regula iſta verum, q nulli clerico de iure cõi licet habere duas eccleſias, vel quoad titulũ clericatus, vel quoad titulum canonicatus, vel ordinationis, vel prælationis, vel dignitatis, vt 70. d. ſanctorum & hic, vbi d cit, q nullus poteſt habere plures parochiales eccleſias vel dignitates, cum idem iudiciũ de hiſdẽ ſit habendum, vt hic dicit. & ĩ. de præb. de multa. & 13. q. 1. c. 1. & 80. di. epiſco. 1. & 7. quæſt. 1. in apibus. & 21. quæſt. 1. clericus ab inſtanti. nam habere plures eccleſias, eſt genus negotiationis: vt in prædicto c. clericus ab inſtanti. quia eis ſeruire non poteſt, ĩ. de præbend. quia intantũm. & ĩ. de ele. non reſi. quia nonnulli. & qui ad vtrunque feſtinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. Item ſicut vxore viuente, nullus aliam poteſt habere,[d] ſic nec clericus ſecundam Eccleſiam poteſt habere 7. q. 1. ſicut alterius. & ſic accipitur titulus in decr. prædicta: & in decretis prædictis. Iſta quidẽ ſunt regulariter vera. Tamen in caſibus[e] poteſt quis habere plures Eccleſias. Primò vbi vna pendet ab altera: vt hic: & ĩ. de æta. & quali. cum te. & ĩ. de præb. extirpãdæ. §. 1. Item ſi habet vnã intitulatam, & aliam cõmendatam: vt hic. & 21. q. 1. qui plures. Item propter paupertatem eccleſiarum. 10. q. 3. vnio. & ĩ. de ætat. & qualit. cum te. Item olim propter penuriam clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fin. Item per diſpenſationem D. Papę. ĩ. de præben. de multa. & hodie in talibus epiſcopi diſpenſare non poſſunt, vt etiam dicit illa decre. de multa. ſed in illa quam quis habet cõmendandam, non dicitur Prælatus eſſe. Vnde verſus:

Paupertas, pendens, defectus, gratia, ſeruas.
Eccleſias retinere duas dat quodlibet horum.

Hæc vera ſunt in prælaturis, & dignitatibus. Quid dicemus de aliis clericis. nũquid poſſunt eſſe clerici in pluribus eccleſiis, & ibi habere præbendas? De iure cõi poteſt dici, q in pluribus eccleſiis intitulari non poſſunt: niſi eſſent tenues in ſubſtantia, vt dictum eſt de prælaturis. ſed per diſpenſationẽ epõrũ bene poſſunt: qa epi diſpẽſatio cũ talibus clericis nõ eſt phibita, immo tacitè videtur cõceſſa per cõtrariã cõſuetudinẽ, q ſcit Papa & tolerat: ſic & ipſo facto derogatũ eſt illi decre. 70. d. ſanctorum. Sed in diuerſis epatibus neceſſaria eſt vtriuſq; epi diſpenſatio. Sed hic videtur permitti, q clerici poſſint habere titulum in pluribus eccleſiis: quia non prohibet hic niſi de parochialibus, & ſic per contrarium ſenſum permittit clericis habere plures canonias. Sed credo, quòd ſi primum beneficium ſit ſufficiens, quod ſecundum non poſſit habere niſi diſpenſatiuè.

b Pro ſoluto, & pro tranſacto, & de his omnibus ponit Hoſtien. ſpeciales rubricellas in ſumma, ſub de præſcr. ſuper prima parte rubricæ, qua tractat de vſucapio. Ioan. And.

c Vnd. libet Abb. q ſicut titulus deſignat nomẽ libri, ſic beneficiũ intitulatum nomen, vel cognomen, vel denominationem cleric. Ioan. And.

d Text. eſt in l. Aretho ſa, & ſeq. cum Vulg. ff. de ſta. ho.

e Hic caſus not. 21. qu. 1. in ſumma. & Hoſt. ponit hic verſus:
Dependẽs, tenuis, rar⁹, vel gratia Papæ, Vtilitas vigens, vel cõmendatio iuſta: Diuerſos titulos permittunt iure teneri.
Ioan. And.

h ¶ *Perſonatus.*] Id eſt, decanatus ſuper quo impetrauit indulgentiam, vt ipſum cum prædictis parochialibus Eccleſiis retineret. Vel fortè loquitur de archidiaconatu: vt illas retineret cum archidiaconatu. ĩ. de conſan. & affi. quia circa.

¶ Glo. ſeq. notat & dat ſimile.

i ¶ *Retinere.*] Not. quod qui habet plura beneficia, quorum alterum per ſe ſufficeret, non poteſt ſine mortali peccato retinere aliud: ſed diſpenſatio reddit licitum, quod erat illicitum. ſicut vides ſimile, conſuetudo facit, quod in abſentia licitè poſſit beneficium percipi. ſ. de conſti. cùm omnes.

k ¶ *Si quod.*] id eſt, quia non videbatur competere, ideò ceſſit ſpontanea voluntate. hic ĩ. de ſimo. per tuas. quaſi male conſcius ſibi ceſſit.

† Collige ex hoc optimã practicam cedendi liti & c. ſimi. eſt in l. poſtquam liti. Cod. de pac. Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

f Intellige regulariter, & in his, quæ ſunt iuris poſitiui.

¶ Idem.

¶ Irrita eſt electio, quam collatio non præceſſit, vel quæ facta non eſt à maiori parte Capituli, vel quæ non fuit communis.

CAP. LV.

IN Geneſi legitur: & infrà.

IN *Geneſi.*] Sunt duæ partes. Prima ponit tres caſſationis cauſas. Secunda caſſat. ibi: *Nos han*. prima cauſa, vſque ibi, *Nec plenè*. Secunda vſque ibi, *Nec etiam*. & ab inde tertia. Abb. Et aduerte, quia totum legitur ſuſpenſiuè vſque ad finem.

Casvs. Vacante quidam eccleſia cathedrali cum Canonici ſtatuta die ad celebrandam electionem conueniſſent, quidam Canonicus G. nomine fuit admiſſus cum proteſtatione. quidam canonicus H. nomine cum eſſet in regno Franciæ, non fuit ad electionem vocatus, cum de conſuetudine vocari debuit. Præmiſſo ſcrutinio ſecundùm formam concilij generalis, quidam conſenſerunt in G. quidam verò in alias perſonas ſingulares; ita quòd in ipſo ſcrutinio plures nominati & electi fuerant. publicato ſcrutinio illi qui in eundem G. in ſcrutinio ſingulariter conſenſerunt, eundem G. ſingulariter elegerunt. demum cauſa ſuper iſtis electionibus ad ſedem Apoſt. eſt delata. examinatis illis electionibus Papa ſuper his ita proceſſit. dicit Papa, in concilio generali cauetur, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes vel maior & ſanior pars conſenſerit. ſed in G. maior pars Capituli non conſenſit. quamuis habuit maiorem partem comparatione

minorum, nec fuit plenè collatio facta numeri ad numerum, quia in collatione tractatum non extitit nec diſcuſſum, vtrùm prædicti duo G. & H. vocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritum: præterea electio non fuit communiter celebrata: quia licèt in dictum Gabiel. ſinguli ſingulariter conſenſiſſent, non tamé publicato ſcrutinio debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis: ne idem repeti videretur, vt tot eſſent electiones, quot eſſent numero electores, quod eſt abſurdum; quia ex ſingularibus conſentibus electio non apparet vniuerſalis, nec communis, quamuis quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuę partis, & hoc probatur per quoddam ſimile: ex ſingularibus propoſitionibus, licèt ſint veræ, non apparet vniuerſalis propoſitio, niſi per ſignum vniuerſale exprimatur. Præterea prædicti duo non debebant ſic excludi: quia G. erat in poſſeſſione canonicatus vel quaſi, habendo ſtallum in chorum & locum in Capitulo legendo & cantando, & in tractatu electionum tanquam canonicus ſit vocatus, quamuis fuerit cum proteſtatione admiſſus. Alius verò erat in tali loco de quo debuit vocari: cùm de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine Eccleſiæ Gallicanæ. His igitur plenius examinatis Papa electionem præmiſſam contra formam concilij generalis in pluribus attentatam decreuit irritam & inanem. Nota quædam ſunt de forma electionis, quę ſi omittantur vel aliquid ex iſtis, non valet electio. Primum eſt, quòd maior & ſanior pars totius Capituli debet eſſe in electione: aliter non valet electio. Item collatio neceſſaria eſt numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum. Item communis debet eſſe electio ſiue vniuerſalis, id eſt, omnes qui in ſcrutinio conſenſerunt publicato eodem, omnes vna voce debent ipſum eligere, vel vnus de mandato aliorum. Item omnes qui requiſiti fuerunt in ſcrutinio, debent eſſe in collatione. Item abſentes vocandi ſunt in loco, vnde conſueuerunt vocari. ſed iſtud vltimum non eſt de forma: quia ſi abſens poſtea vellet conſentire, non caſſatur electio propterea, ſed potiùs confirmatur.

† In cõcilio Lateranẽſi ſub Innocẽtio iij. c. 24.

¶ Cum in concilio[a] † caueatur, vt is collatione[b] habita eligatur, in quem omnes vel maior vel ſanior pars Capituli conſentit: & in G. maior pars totius Capituli non conſenſerit, quanquam maiorem partem habuit partium[c] comparatione minorum: nec plenè numeri ad numerum: quia verùm G. & H. de quibus aduerſarij retulerunt quæſtionem, in electione vocem habuerint, tractatum non extitit nec diſcuſſum: nec zeli ad zelum[d], nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. ¶ Nec etiam electio communiter[e] celebrata: quoniã licèt in eundem G. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent, non tamen debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis, ne vel idem repeti[f] videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, vt tot eſſẽt electiones, quot eſſent numerò eligentes: nec ex ſingularibus[g] vel particularibus conſenſibus appareret vniuerſalis electio vel communis, licèt quilibet ſingularis veritaté exprimat ſuæ partis: quemadmodum ex ſingularibus propoſitionibus (licet veris) vniuerſalis propoſitio non apparet †, niſi per ſignum vniuerſale forſitan exprimatur. Nec præmiſſi duo[h] Canonici poterant ſic excludi, cum primus[i] exiſteret in canonicatus poſſeſſione[k], vel quaſi † habendo ſtallum in choro, locum in Capitulo, legendo & cantãdo vt Canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & perſonatuum, quæ occurrerunt pro tẽpore faciendæ, tanquam Canonicus ſit vocatus: quanquam hac vice fuerit cum proteſtatione admiſſus: ſecundus verò eſſet in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cum de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine[l] Eccleſiæ Gallicanæ. ¶ Nos his plenius intellectis, de conſilio fratrum noſtrorum præmiſſam electionem, vt pote contra formam[m] concilij attentatam, decernimus irritam[n] & inanem.

¶ Idem in Capitulo Maſſano.

¶ *Non valet electio Pontificis per laicos & Canonicos facta, etiamſi hoc habeat conſuetudo. hoc dicit, & quotidie ſolet allegari.*

CAP. LVI.

MAſſana † Eccleſia † paſtore vacante: & infrà. ¶ Edicto perpetuo prohibemus, ne

† Vide lib. qui habebat ff. de lega. 3. & l. ſi pluribus & ibi Bart. ff. de lega. 2.

a ¶ *Concilio.*] ſ. eo. ti. c. quia propter.

b ¶ *Collatione.*] Quę ſi non ſit, nõ tenet electio ſ. e. Cumana. in fi.

c ¶ *Partium comparatione.*] Sic ſ. e. eccleſia veſtra. & e. Cumana.

d ¶ *Ad zelum.*] Sic patet, quòd in electionibus hodie conſideratur zelus, & merita electorum conſiderantur, & dignitas eligentium, & ex omnibus iſtis maior & ſanior pars cenſeatur. j. e. Eccleſia veſtra. & ita non ſemper ſtandum eſt numero: vt j. e. Eccleſia. in fi. & j. de electi. in noſtra. Illa enim maior pars & ſanior cẽſetur, quæ eſt melior, & maiori ratione nititur & æquitate. 40. d. multi in fi. & ff. de pact. maiorem.

Electio qualiter dicatur fieri à maiori, & ſaniori parte.

e ¶ *Communiter.*] In communi enim & publicé debet electio celebrari, & non ſingulariter vel clandeſtinè. ſ. e. quia propter. in fi. & hic eſt expreſſum, qualiter fieri debeat.

f ¶ *Repeti.*] Sic videtur idem repeti, quia in ſcrutinio publicato quilibet per ſe conſenſit ſingulariter & ſolus. ſi poſtea publicato ſcrutinio quilibet per ſe eligeret, vel ſi quilibet per ſe ſeparatim eligeret, idem repeti videretur, quod eſſe non debet, vt ſequitur. Vel tot eſſent electiones, &c.

a Immò per vnũ tantũ, & per verba ſingularis numeri. j. eo. cum ab vno de re iudic. c. pen. lo. o. 10. An.

¶ *Gloſ. ſeq. inducit duo ſimilia de teſtibus ſingularibus & de actione communi pluribus. Signat contrarium d. l. per fundum. cum ſimilib. & de decre. bona.*

g ¶ *Nec ex ſingularibus.*] Cõſenſus eligentiũ oẽs ſimul ad inuicẽ cõuenire debet, & ſimul exprimi per vnum vel plures[a] vel ſimul oẽs. ſ. e. quia propter. & ſ. e. bonæ memoriæ. vbi nõ creditur teſtib[a], qui ſunt in ſuis teſtimoniis ſingulares & e. cũ dilectus. & j. de accu. cũ dilecti. Nec voces eorũ tanquam plurium admittuntur, quos diuerſitas temporũ ſimul interfuiſſe prohibuit. 3. q. 9. nihilominus. ſimul enim teſtes in vnum cõcordare debent, ſicut etiam electores in vnum. cum ius eligendi cõe ſit omnibus, per ſingulos diuidi non debet: ſicut cum vna actio cõis eſt omnibus & pluribus, non debet diuidi per ſingulos, ſed tota ſimul in iudicium venit, vel venire debet. ff. de iur. om iudic. ſi idem. §. ſi vna actio. & argu. ad hoc. ff. de ſer. ruſt. præd. ſi vnus ex ſociis. arg. contra. ff. de ſer. ruſt. præd. per fundum. vbi ius commune eundi per fundũ comunẽ pluribus poteſt mihi ſeparatim concedi: & cũ omnes acceſſerint, ius habeo eundi: vt ff. com. prædi. acceptum. & l. ſi quis duas. § item ſi duo. & ff. de aqua plu. arcen. l. ſi autem.[b] & diuerſis temporibus poſſunt aliqui cõſentire electioni ſ. de poſtul. bonæ. in fi. & ſ. eo. c. quod ſic t.

† Vide tex. in l. certum Cod. de rei vendi.

b Si plures ſunt domini illum loci, per quem aqua ducitur: Voluntas omnium requiritur. Vltima tamen præter uertur. Ioã. And.

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per ob. & ſolutionem & remiſſionem.*

h ¶ *Nec præmiſſi duo.*] De quibus nihil diſcuſſum fuit. Et ita nec Papa debuit aliquid dicere eis, cum de qua re cognouit iudex, de ea tantum debet iudicare. j. de cauſa poſ. cum ſuper. & ff. de iud. de qua re. Sed ipſe hoc ſuppleat ex officio ſuo. Quando iudex dicere debeat, dictum eſt. ſ. de poſtul. bonæ. & hoc præcipuè debet inquirere, an forma ſit ſeruata, & an perſona ſit digna, etiam ſi nihil dicatur. De hoc dixi. ſ. eod. cum nobis. & c. venerabilem.

† Alias Meſſana.

† Vide concil. Bracarenſe c. 1. & Burchardũ lib. 2. decr. 4. 10.

i ¶ *Primus.* ſc. Gab.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

k ¶ *Poſſeſſione vel quaſi.*] Vnde ab electione excludi non debuit, ſed vocari. j. de cauſa poſ. cum Eccleſia. & poteſt eligere, & valet talis electio, etiamſi ius in veritate non haberet, dummodo poſſideat quietè, quia credat habere ius, vt ſ. eo. quę. clam. & l. de cau. poſſ. cum olim & j. de iure pat. conſultationibus. Si tamen ab initio, antequam ſit electio, negatum fuerit illos habere ius in electione, & admittantur ſub proteſtatione, vt vox eorum valeat, ſi de iure debeat valere, nec valebit vox eorum, niſi conſtiterit eos ius habere. vnde talis poſſeſſio non prodeſt. ſ. e. Cumana. vnde contradicit ei, quod hic dicit. Non eſt contra, quia non fuit hic diſc. ſſ. m, an debeat intereſſe vel non. & ita tenuit adhuc in ſua quaſi poſſeſſione, & ita proteſtatio hic non fuit neceſſaria ratione præmiſſa. Præterea aliud eſt hic, quia ius commune pro ſe habebat, quia canonicus erat: ille verò non. Bern.

¶ *Glo. ſeq. arg. & op. ponit, quam reprobat.*

l ¶ *De conſuetudine.*] Sic videtur, quòd in talibus potiùs ſtandũ ſit conſuetudini, quàm alicui iuri. Quidam dicunt, quòd omnes de prouincia vocandi ſunt & ſoli ad electionem. arg. ſimus dicere. ſ. eo. coram. quia communis debet eſſe electio, vt ibi no. de hoc verius credo, vt conſuetudini ſtetur, vt ibi dixi.

m ¶ *Formam.*] Arg. quòd ſi forma mandati exacta diligentia eſt obſeruanda. ſ. de reſcri. cum dilecta. j. de off. dele. venerabilis. & qui contra facit, nihil feciſſe putatur. vt ibi. & ſ. e. quia propter. & c. Cumana. Per hoc & per illud, quod dicitur in c. illo, Cumana. & e. c. nam in veteri. & j. de offi. deleg. c. venerabilis patet qualiter illa conſtitutio, quia propter, ſit intelligenda & per hoc quod habebis. j. eo. Eccleſia.

n ¶ *Irritam.*] Sic intellige. ſ. eo. Eccleſia veſtra. Ber.

M*aſſana Eccleſia.*] Hæc decr. tria facit. Primo prohibet. Secũdo decretum ponit. Tertiò damnat contrariam conſuetudinem. ſecunda ibi. *Quæ ſi* tertia ibi *Non obſtante.* Abb. Sic.

CASVS. In Eccleſia Maſſana cõſuetudo inoleuit, quòd eade Eccleſia vacãte, quòd laici cũ Canonicis eiuſdem Eccleſię admittebãtur ad electionẽ paſtoris: ſignificatum fuit hoc D. Papæ: ipſe attẽdẽs talẽ cõſuetudinẽ eſſe cõtra canonicas ſanctiones, edicto pp̃etuo prohibet, ne per laicos cũ Canonicis fiat electio: ſignificans, ſi forte facta fuerit, nullã obtineat firmitatẽ, nõ obſtãte cõtraria cõſuetudine,

quæ

quæ dici debet potiùs corruptela, quàm conſuetudo. Not. quòd laici ad electionem non debent aliquo modo admitti.

¶ *Glo ſeq. fortificat text. ſecundo arg. ad præ. Vtile vitiari per inutile. alle. §. iura ad hanc partem. & §. ad contrarium.*

Laicis non datur eligendi poteſtas.

a ¶ *Per laicos.*] quia ius eligendi in collegiis eccleſiæ non cadit in laicum. ſ. eod. ſacroſancta. huiuſmodi enim merè ſpiritualia à laicis poſſideri non poſſunt. 16. q. 7. c. 1. & j. de præſcript. c. uſam quæ. cum de eccleſiaſticis dignitatibus nulla ſit eis attributa diſponendi facultas 16. q. 7. laicis quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi, vt ea. cauſa & q. c. non placuit. & 69. diſt. bene quidem. quòd ſi attentare voluerit, tanquam ſacrilegus iudicetur, vt ea. cauſa. & ea. q. ſi quis princi pum. & q. laicus nullus eccleſiam teneat. vt ead. q. per laicos. & talis electio nulla eſt ſ. eodem. quiſquis. immo ſunt excommunicandi, vt ead. q. ſi quis deinceps. & duobus cap. ſeq. Item hic habes, quòd vtile vitiatur per inutile. ſic j. de offi. deleg. cum ſuper abbatia. ff. de arbi. Pædius. & 9. diſt. nec. ſi ad ſcripturas. & q. aſt. 9. pura & ſimplex & 8. quæſt. 1. ſciendum. arg. contra. ſ. eodem, illa. & j. de cleri. excommun. mi. ſi celebrat. & j. de præben. dilectus. & 1. q. 1. quæ s. & 21. q. 4. inter cætera.

† *Quòd ſi.*

† *Videl omnes indeces. cum no. C. de eo lib. 10. in glo. 1. & in auth. Vt nulli iudi. §. 1. in gl. magna. col. 2.*

per laicos[a] cum Canonicis, Pontificis electio præſumatur, Quæ† ſi fortè præſumpta fuerit nullam obtineat firmitatem: non obſtante contraria conſuetudine [b], quæ dici debet potiùs corruptela †.

¶ Idem Cap. Catalan.

¶ *Non ſufficit ad confirmationem electionis, quòd ſit facta à maiori parte Capituli, niſi etiam illa pars ſit ſanior.*

CAP. LVII.

ij ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, conuenientes in vnum (abſente G. qui tunc noluit intereſſe [c]) ad celebrandam electionem terminum ſtatuiſtis. Veniente verò termino, & dicto G. (cum abſens exiſteret) non vocato [d]: præmiſſo iuxta formam concilij† generalis ſcrutinio, quatuordecim magiſtrum G. presbyterum Cardinalem concanonicum† veſtrum, & ſeptemdecim R. Remen. Canonicum elegerunt, præfato G. poſtmodum electioni eiuſdem R. ſuum præbente conſenſum. ¶ Tandem procuratoribus vtriuſque partis in noſtra præſentia conſtitutis, allegabatur pro electione dicti R. quòd cùm in iiij. excederet alteram cõputato G. prædicto, maiorem Capituli partem habebat, & per hoc debebat pars ſua ſanior reputari: cùm vbi maior numerus eſt, zelus melior præſumatur †. Pars verò altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens prænominatum R. in ætate [e] pati defectum: nec eſſe ſufficientis [f] ſcientiæ ad Eccleſiam ſupradictam: cùm ætatis maturæ, & eminentis ſcientiæ præfatus Cardinalis exiſtat, & cùm electores Cardinalis alios meritis & auctoritate præcellerent habito præſertim reſpectu ad perſonam electam, meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur [g] præterea, quòd conſenſus dicti G. (quem pars eiuſdem R. conſtebatur fuiſſe contemptum, aſſerente parte reliqua Capitulum potiùs cõtemptum ab ipſo fuiſſe) cùm non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem acceſſerit, adiicere [h]

† *Concilij Lateranen. Innocentio sub c. 24.*

† *In antiquis: canonicum innocentio.*

ter facta non valeat, ea tantùm reſpicit, quæ contra formã concilij attentantur, & non alia, quæ ibi continentur: quale eſt illud, quòd præſentibus omnibus, qui volunt, debẽt & poſſunt commodè intereſſe, electio ſit facienda, nec alia iura, quæ ſuper hoc ſtatuta ſunt, vnico verbo tollantur. nec enim eſt credendum, quòd D. Papa, qui iura tuetur, illud quod eſt aliàs excogitatũ multis vigiliis & inuentum, vnico verbo ſubuertere voluiſſet. Papa auditis hinc & inde propoſitis, cum ex concil. Lateranen. (j. de his quæ fiunt à maiori par. ca.) c. 1. in ordinationibus eccleſiarum maior & ſanior pars Capituli exigatur, & in generali Concilio caueatur, vt is in quem maior & ſanior pars Capituli conſenſerit, eligatur: electionem dicti R. quod maior pars Capituli non conſenſerit in eundem, caſſauit, & electionem G. Cardinalis confirmauit. Nota, quod non ſemper ſtatur maiori numero niſi numerus maior ſit ſanior. Item auctoritas præfertur numero.

† *Vide tex. in l. ita ſtipulatus. §. credendum eſt. ff. de verb. oblig.*

e ¶ *Intereſſe.*] Si noluit intereſſe ſic videtur iuri ſuo renunciaſſe. vnde ſine ipſo [illegible] procedere potuerunt ſ. eo. quod ſi cur. & de offic. dele. prudentiam. §. adiicimus. ſ. eod. quia propter. & ſ. eod. cùm nobis. nec ipſius abſentia electionem habuit retardare. G. de decur. nominatorum. Vel dic, ſi noluit intereſſe ad terminum ſtatuendum in quo debeat electio fieri, non renunciauit propter hoc, quominus vellet intereſſe electioni.

Qui noluit intereſſe electioni, an iuri ſuo renunciaſſe credatur.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit & dupliciter ſoluit.*

¶ *Glo ſeq. exprimit, quare non valeat conſuetudo.*

b ¶ *Conſuetudine.*] Cùm talis conſuetudo ſit contra Eccleſiaſticam libertatem. ſ. eo. ſac. oſanct. & c. cùm terra. & ſ. eo. quiſquis. & j. de re iudic. cùm c. ſſia & nulla temporis longinquitate defenditur. ſ. de conſuet. cum inter. & c. cùm venerabilis. & c. ad audientiam. ſ. eod. cauſam quæ. & 1. q. 3. ſi quis præbendas. & quia non eſt rationabilis, non poteſt præſcribi. ſ. de conſue. c. vlt.

ij E *Ccleſia veſtra.*] Non ſufficit ad validitatem electionis, quòd ſit facta à maiori parte Capituli, ſed requiritur quòd illa pars ſit ſanior. h. d. Et eſt caſus notabil. & ſemper menti tenendus. Diuiditur. Nam primò ponitur duplex electio. ſecundò allegatio pro vno electorum: ibi, *Tandem.* Tertiò pro alio, ibi, *Pars verò.* Quartò diffinitio ibi, *Nos ergo.* Abb.

CASVS. Vacante eccleſia Cathalen. Canonici conuenientes in vnum terminum ſtatuerunt ad electionem celebrandam abſente G. concanonico ſuo, qui noluit intereſſe cum eis adueniente termino G. prædicto abſente, & eo non vocato, præmiſſo ſcrutinio ſecundum formam concilij, 14. ex Canonicis elegerunt B. magiſtrum cardinalem Canonicum ſuum. 17. elegerunt R. Canonicum Remen. poſtmodum verò ſuperuenit dictus G. & electioni dicti R. conſenſit. pro iſtis duabus electionibus procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſt. acceſſerunt. ex parte dicti R. pro electione ipſius allegabatur, quòd cùm in quatuor excederent aliam G. præfato computato, maior & ſanior pars reputari debet & vbi eſt maior numerus, ibi maior zelus reprobatur. allegabatur etiam, quod dictus G. fuerat ab eis contemptus, & quod poſtea conſenſerat prædictus G. in prædictum R. Ex aduerſo reſpondebatur, quòd dictus R. in ætate patiebatur defectum, nec erat ſufficientis ſcientiæ ad eccleſiam ſupradictam ſuus autẽ electus erat eminentis ſcientiæ, ætatis maturæ, & electores ſui præcellebant alios meritis & auctoritate: & ideo meliorem zelum eos conſtabat habere. Præterea ex parte G. dicebatur, quòd conſenſu prædicti G. (quem pars R. dicebat eſſe contemptum, aſſerente parte G. potius ab eo Capitulum contemptum fuiſſe) cùm non fuerit præſtitus in ſcrutinio & licèt poſt electionẽ acceſſerit, nihil adiicere poterat. allegabatur etiam ex parte R. quòd pars G. peccauerat contra formam concilij generalis, quo cauetur, quòd omnibus præſentibus, &c. Sed G. non fuit præſens: ergo, &c. Sed cõtra hoc dicebat pars G. quòd concilium, quod dicit electionem non valere, quãdo contra formã peccatur, non debet referri ad contemptũ, nec ad alia, quæ non ſunt de forma: vnde quod dicitur in cõcilio, quòd electio ali-

d ¶ *Vocato.*] Sed nunquid debuit iterum vocari? Non credo: quia dicendo ſe nolle intereſſe, per conſequens dixit: quòd vlterius non vocaretur. ſic de offi. deleg. c. cùm ſuper.[a] aliquo negato, omnia negantur, quæ ſequuntur ex illo ſ. de conſtit. nam concupiſcentiam. & qui ſcit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fin. ſ. eo. c. cùm inter. & ſcienti prætor non ſubuenit, ſed ignorãti. ff. quòd cum fal. l. 2. in fin. ipſe enim decipit. ſcienti enim & volenti non fit iniuria ſiue dolus. C. de tranſac. l. cum donationis Vel dic, quòd debebat vocari, vt ad terminum ſtatutum veniret ad electionẽ celebrandam: & quia non fuit vocatus, contemptus videtur. vnde caſſari debebant electiones, niſi poſtea conſenſiſſet, ſi profectus fuiſſet contemptum. ſ. eo. quòd ſicut quia licèt tunc noluerit intereſſe: non tamen renunciauit propter hoc, quominus vellet intereſſe, vt dicitur in fine primæ notulæ.

a Ad hoc j. de do. & con. ta. cum qui. lib. 6. & vide, quod ibi dicã ſuper glo. Videbatur. & j. de procur. andiens. in glo. maxime. Ioan. Andr.

e ¶ *In ætate.*] Si hoc eſſet verum, electio nulla fuiſſet. ſ. e. c. cùm in cunctis.

f ¶ *Sufficientis.*] Et ex hoc electio redditur nulla. vnde electio alterius partis, etiam longè minoris valet vt ſ. eo. congregato. & c. cùm in cunctis. alias ſi eſſet ſufficientis ſcientiæ, licèt non eminentis, toleraretur. ſ. eod. c. cum nobis. de hoc dicitur. ſ. eod. cap. congregato.

g ¶ *Dicebatur.*] A parte electorum Cardinalis.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. negatiuis & affirmatiuis. & ſoluit negatiuè, iterum quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Adiicere.*] Iſte dixit ſe nolle intereſſe, vt dictũ eſt in prin. nunquid cõſenſus iſtius poſt electionẽ præſtitus cõputandus eſt, dato quòd vox ſua eſſet æqualis alteri dignitate, & electus ſit idoneus? Videtur quòd nõ: quia ſemel renũciauit iuri ſuo. ergo vlterius ad id redire nõ pot. Eſau enim primatus ſuos poſtmodũ recipere nõ potuit, quia ſemel ceſſit. 7. q. 1. quàm periculoſũ. & remittentibus actiones ſuas non eſt amplius datus regreſſus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quærit. §. venditor. & 13. q. 4. ſi illic. & dicit lex, Qui ſemel noluit petere bonorum poſſeſſionem, perdit ius eius. vbi enim noluit, eo per ius eius pertinere ad alios, ff. de ſucc. edi. l. 1. §. tutor. & quando ſemel potuit, noluit: & quãdo noluit adimplere nõ potuit. j. de offi. deleg. c. cum ſuper. & præcipuè cum res iam non eſt integra. 3. q. 6. in cauſis. & ſic ad ius ſuũ ampliùs redire nõ poteſt: ex quo renunciauit ius ſuũ aliis, nõ pot vlterius ſe intromittere. ſicut iudex qui refert

b Hæc hiſtoria de Eſau alterã habet contemplationem, vt docẽt Theologi explicantes c. 25. in Gen.

nil valebat [a]: infrà. Denique [b] ſtatutum generalis cõcilij, quod electionem decernit inualidam, cùm contra eiuſdẽ concilij formam in electione peccatur, non debet ad contemptũ & ad alia, quæ non ſunt de forma, referri. vnde quod ibi dicitur, quòd aliter electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantum, quæ attentãtur contra formam concilij memorati: non autem alia, quæ ponuntur ibidem, ſicut & illud [c], quòd præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe, haberi debeat in electione proceſſus, ne cætera, quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendũ eſt Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod àliàs excogitatum eſt multis vigiliis [d] & inuentũ †, vno verbo [e] ſubuertere voluiſſe. ¶ Nos ergo quę hinc inde fuere propoſita plenius intellectis (cũ ex Lateran. [f] concilio, in ordinationibus Eccleſiarum maior & ſanior pars Capitali exigatur, & ſtatutum generalis concilij contineat inter cætera, vt is eligatur in quem omnes vel maior & ſanior pars conſentit) electionem dicti R. non perſonæ, ſed potius electionis vitio (cùm maior & ſanior pars non conſenſerit [g] in eundem) de fratrum noſtrorum concilio duximus ſententialiter irritandam.

¶ Idem.

¶ *Publicato ſcrutinio non poſſunt electores variare, ſed compelli debent ad collationem & electionem.*

CAP. LVIII.

PVblicato ſcrutinio [h], variare [i] nequeunt electores: cùm ſit facienda collatio, & electio celebranda. ¶ Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellantur [k].

---

cauſam ad ſuperiores. j. de offi. deleg. c. licèt. & ſi tantum dicat ſe velle referre, non poteſt ſe vlterius intromittere. j. de appella. c. intimaſti. Sed contra videtur, quod adhuc valet eius conſenſus: quia licitum eſt ei pœnitere arg. 2. q. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. ne iuſtæ pœnitudinis humanitas auferatur. & iudex poteſt mutare ſuã interlocutoriam nõ obſtante appellatione. j. de appel. cum ceſſante. & ff. de re iud. l. quod iuſſit. & magnæ ſapientię eſt hominem reuocare [e], quod male locutus eſt. 22. q. 4. magnæ. Non credo, quod vox ſua ſit computanda, cum non fuerit in ſcrutinio, ex quo dixit ſe nolle intereſſe, & ſe abſentauit, quouſque electio fuit celebrata, licèt vocari debuerit, vt dicitur in fi. ſecundæ notulæ. & quia conſenſit electioni R. non poteſt proſequi contemptum. Si verò ante electionem factam & ſcrutinium reuerſus fuiſſet, bene admitteretur, quia res integra eſt ſimile. ff. de mun. l. Scæuola. Si vero facto ſcrutinio, & ante electionem reuertatur, iterum debet fieri ſcrutinium, ſi vellet contradicere, & proſequi contemptum, ſi erat in loco, vnde vocari debebat: aliàs non. item quid ſi aliquis erat abſens in loco, de quo non debebat vocari, & tandem poſt factam electionem ſiue ſcrutinium, quaſi caſu ſuperuenit, nunquid ſi conſentiat alteri electioni, valebit conſenſus talis, vt per talem conſenſum præualeat electio? Non credo, quod talis conſenſus debeat computari, quia nec electionem poſſet impugnare, eò quòd non fuit vocatus tempore electionis faciendæ. publicato ſcrutinio, dico ſpectandum, quis habuerit maiorem partem: ſicut conſideratur, an fuerit tunc electus idoneus. ſ. eod. c. dudum. aliàs poſſet contingere, vt qui tempore electionis haberet ius, poſteà perderet illud per alios ſuperuenientes, qui vocandi non erant. & hoc per conſtitutionem, quia propter.

Verbũ, malum reuocare ſapientis eſt.

† Vide tex. in §. quorũ. Inſt. in proœmio. & in Auth. vt iudi. ſin. quo. ſuffr.

a ¶ *Valebat.*] Et ſi etiam verè contemptus fuiſſet, electionem impugnare non poſſet tanquam contemptus, ex quo conſentit electioni: & numerum eligentium non auget.

b ¶ *Denique.*] Allegatio pro magiſtro.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. an vocatio abſentium ſit de ſubſtantia.*

c ¶ *Sicut eſt iſtud.*] Non credo, quod iſtud ſit de forma electionis, vt ſi aliqui non vocentur, qui vocandi ſunt, nec propter hoc caſſabitur electio: dummodo ipſi poſtea conſentiant, ſ. eod. c. quod ſicut. & ſ. de poſtu. c. bonæ. in fin. Quæ ſunt illa, quæ ſunt de ſubſtantia, dicitur ſ. eod. c. quia propter. quæ non ſunt de ſubſtantia, collige. ſ. eod. c. Cumana. in fi. & c. in Geneſi.

d ¶ *Vigiliis.*] Quia noctes ducit inſomnes, vt ſubiecti quietè viuant, in Auth. vt iud. ſine quo. ſuffra. in prin. coll. 2. & dicit Imperator, voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis præparemus. in Auth. vt diuinæ iuſſio. ſubſcri. ha. gl. q. in prin. colla. 8. & j. de reſti. ſpol. frequens. [lib. 6.]

e ¶ *Verbo.*] C. de inoffi. teſtam. l. ſi quando. arg. ſ. de reſcrip. cap. cauſam, quæ inter P.

f ¶ *Ex Lateranenſi concilio.*] j. de his quæ fi. à maiori parte cap. cùm cunctis.

¶ *Glo. ſeq. tria proſequitur, quæ in electionibus attenduntur, demum firmat vnam principalem, & duas vel quatuor incidentes quæſtiones, & illas ſoluit.*

g ¶ *Non conſenſerit.*] Ex hac decret. patet, quod non ſemper ſtandum eſt numero in electionibus. Et ideò not. quod plura conſideranda ſunt in electione, auctoritas, zelus & numerus. Auctoritas conſideratur in dignitatibus & meritis vitæ. Zelus conſiſtit in animo: vt ſine carnali amore eligant, ſed ſecundum meritum vitæ perſonæ ſunt eligendæ. 8. q. 1. ſi ergo. & j. vt Eccleſia benef. cap. vt noſtrum. De numero patet. Dicas quòd ſecundum iſta tria debet fieri collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum, habito reſpectu ad dignitatem: vt hîc, & ſ. eo. in Geneſi. Si enim ex vna parte ſit dignitas, & zelus melior tam reſpectu eligentium, quam electi, & ex alia parte maior numerus, præualebit dignitas cum zelo ipſi numero, vt hic habes. arg. j. de teſt. c. in præſentia. quia hic erat maior numerus ab vna parte: nec tamen ſtatur numero: & hoc intelligo dummodo numerus non excedat multum, aliàs ſtaretur numero: dum tamen electus eſſet ſufficiens. ſ. eo. c. dudum. 1. & j. de appella. conſtitutus. [a] ſed hic maior & ſanior pars cenſetur: licèt numerus ſit maior ex alia parte. nam illa pars dicitur maior & ſanior, quę maiori zelo & maiori pietate mouetur. 40. d. multi. in fi. & 9. d. ſana quippe. & ar. 8. q. 1. ſi ergo. & ff. de pact. l. maiorem. Si vero ex vtraque parte meritum par ſit, ſtandum eſt numero, licèt ex alia parte ſit auctoritas, arg. C. qui bo. ce. poſ. l. vlt. §. 2. & ſic zelus & numerus præferuntur auctoritati in hoc caſu. Sed quid ſi eſſet par zelus in meritis eligentis, numerus & auctoritas hincinde? Recurrendum eſt tunc ad meritum electi. 63. diſt. ſi forte. & c. vlt. vbi de hoc. Sed ſi omnia ſint hincinde æqualia neutra electio valebit de iure, quia neutra facta eſt à maiori parte Capitu. ſ. eod. c. Cumana. & cap. Eccleſia veſtra. & c. in Geneſi. & ſic vtraque eſt caſſanda. In caſu iſto non crederem illos priuandos, quia non videntur feciſſe contra formam ita directè, vnde iterum eligant: arg. 79. d. ſi duo. Si iterum taliter eligant: tunc priuentur iure eligendi: ſuperior [b] tamen poteſt facere gratiam, cui vult. arg. j. de paro. c. 1. & ff. ad Syl. l. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes. & ff. de religio. & ſumpti. funerum. l. vlt. in princ. & ſ. eod venerabilem.

a Conc. tex. in l. quod maior. ff. ad munic. & l. nominationum. C. de decurio. lib. 10.

b Papa ſcilicet: quia non poſſet hoc inferior contra formam conſilij. ſ. eo. quia propter. quod intellige per viam cõfirmationis: ſed per viã promiſſionis, ſi ad eum deuoluta eſſet, bene poſſet alterum præficere, ſ. eo. bona. 1. in fin. & ſi alter canoniſta, alter Theologus, quem præferas, dicam de conſang. & affi. c. 1. ſuper ver. diſcretos. Ioan. And.

PVblicato ſcrutinio.] Breue eſt, Primò ponit dictum: ſecundò rationem, vel potius aliud dictum: ibi, *Cum ſit*: tertiò aliud dictum ibi, *Ad quod*. Abbas.

CASVS. Vacante aliqua Eccleſia, Canonici procedunt ad electionem per formam ſcrutinij: in ipſo ſcrutinio quilibet conſentit, ſecundum quòd ſi placet publicato ſcrutinio ipſi volunt variare & eligere alium: quærebatur vtrum poſſint? Reſpondetur quòd non, cum fieri debeat collatio, & electio ſit facienda: & ſi hoc facere noluerint, per ſuperiorem compellantur. Nota ex iſto capitulo, ex quo quis ſemel conſenſerit, ſuum propoſitum variare non poteſt.

h ¶ *Scrutinio.*] Quid ſit ſcrutinium, habes ſ. eo. quia propter.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit, finis iterum obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Variare.*] Sed quare non poſſunt variare, cùm tamen nondũ ſit electus? immò neceſſaria eſt ſubſequenter electio, aliàs non valeret electio. ſ. eod. c. in Geneſi. & c. Eccleſia veſtra. & ita videtur, quod poſſint variare, cùm non videatur adhuc ius acquiſitum. Ideò non poſſunt variare, quia iam res non eſt integra. ſ. eo. c. in cauſis. & c. Eccleſia veſtra. & nemo poteſt mutare conſilium in alterius præiudicium. ff. de re iud. l. nemo. & talis mutatio poſſet eſſe damnoſa Eccleſiæ, quia ſic protraheretur electio. & mora eſt periculoſa. ſ. eod. c. cum inter vniuerſas. & j. vt lite non conteſt. c. quoniam frequenter. § porro. & ſic per huiuſmodi publicationem electio iam initiata quodammodo videtur, ſicut per citationem negotium eſt quaſi cœptum. j. de offi. deleg. c. gratum. & j. de foro compe. c. propoſuiſti. Et eſt ſimile, ſi quis mihi ceſſerit ſeruitutem, ipſe quidem poſtea mutare non poteſt. licèt ex toto mihi ius non ſit acquiſitum: niſi cùm omnes ceſſerint. ff. de ſer. ruſt. præd. l. per fundum. & ita hic: licèt per talem conſenſum & publicationem non ſit ius acquiſitum plenum, variare non poſſunt, immò per ſuperiorem eligere compelluntur vt hic dicit. Sed cõtra. j. de tranſla. c. licèt. ibi dicitur, quod in electione initiatur ſpirituale matrimoniũ, & per hoc videtur, quod antea poſſit mutari voluntas, ſed ibi verè initiatur in electione: ſed hîc pro tanto videtur initiari, quia variare nequeunt electores ratione prædicta.

Publicato ſcrutinio cur variare nequeant electores.

¶ *Gloſſa ſequens primò fortificat textum: ſecunda pars recitetur per quæſtionem: finis per contrarium, & ſolutionem.*

k ¶ *Compellantur.*] Quia ex quo quaſi cœptum negotium eſt, per conſenſum præſtitum in ſcrutinio, neceſſe eſt conſummare, & eſt ſimile: qui enim mandatum ſuſcepit, neceſſe habet conſummare. ff. commo. l. in commodato. §. ſicut. & ff. manda. l. ſi quis alicui. §. qui mandatum. adiuuari enim beneficiis, nõ decipi nos oportet. vt in d. l. in commodato. §. ſicut. in fi. & j. de commo. c. vnico. & quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. 32. q. 5. horrendus. j. de deſponſa. impub. cap. de illis. ff. de neg. geſt. l. Pomponius. & quæ ſimpliciter promittuntur ſine conditione ſoluuntur. 32. quæſt. vlt. c. vlt. & quæ non cœpit, deliberet: quæ ingreſſa eſt, perſeueret.

Publicato ſcrutinio, cur electores compelli poſſint ad electionem, & collationem.

perſeueret.27.q.2.nuptiarum. ideoque meritò ſunt compellendi perficere, quod cœperunt. Idem credo in poſtulatione vt poſtquã fuerit publicatum ſcrutinium, ab ea recedere non poſſunt; immo tenentur illam porrigere ſuperiori: licèt per poſtulationem ius non ſit poſtulato acquiſitum rõne prædicta, & de hoc dictum eſt. ſ. de poſtu. c. vltim. & penult. & in hoc caſu valet electio, licèt non fiat incontinenti: quia fraus & dolus eorum non debet obeſſe nominato,[a] & ita non cõtradicunt. ſ. eod. c. quia propter. & c. cum poſt petitam.

a Concor. tex. l. ſi in fraudem. C. de leg. & in l. 1. & l. ex dolo. ff. de dolo.

¶ Idem.

¶ Caſſata electione propter ſimoniã etiã ſine culpa electi, non diſpenſat Epiſcopus ea vice cũ caſſato? ſecus ſi electus liberè reſignauit. hoc dicit ſecundum intellectum gl. 2. in fine.

CAP. LIX.

SI alicuius electionem propter ſimoniam, eo ignorante ac ratum [a] non habente commiſſam, contigerit reprobari: cũ eo, ſuper prælatione ad quam taliter fuerat electus, iſta vice [b] non poteſt Epiſcopus diſpenſare. ¶ Quamuis circa eum, qui ignoranter recipit ſimplex beneficium per ſimoniacam prauitatẽ poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur. †

SI alicuius.] Inhærẽdo verbis litteræ ſumma ſic. Caſſata electione Prælati poteſt ſimoniam ſine vitio electi commiſſam, non diſpenſat eps ea vice cum caſſato ſuper illa prælatione. ſecus in ſimplici beneficio ſuper quo diſpenſat, ſi liberè reſignauit. h. d. & habet duo dicta: ſecundum ibi, *Quamuis*. Abbas Siculus.

¶ Vide l. ex hoc. §. ſicut ſiliae. ff. de inoff. teſt.

CASVS. Aliquis eſt in prælatum alicuius Eccleſiæ electus per ſimoniam, eo tamẽ ignorante, nec ratum habente: talis electio propterea reprobata eſt. quæritur, vtrùm epiſcopus cũ illo poterit diſpenſare, vt iterum ad eandem prælaturam eligatur? Reſpondetur, quòd epiſcopus illa vice cũ illo diſpenſare non poteſt, ſed eum ignoranter ſimplex beneficium per ſimoniam eſt adeptus, poſt liberam reſignationẽ poteſt eps diſpenſare. No. quod in ſimonia ratihabitio retrotrahitur à contrario. Item mitiùs & leniùs agitur cum ſponte renũciante, quàm cum illo, qui ſententiam expectauit.

a ¶ *Ratum non habente.*] Alias ſi poſtea conſentiret, idem eſſet ac ſi ab initio procuraſſet. j. de ſimo. c. ſicut. Sic enim ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato cõparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. & j. de reſt. ſpo. c. cum ad ſedem in fi. & 2. q. 1. notũ. in fi. nec refert vtrum ante vel poſt dederit vel promiſerit. 1. q. 1. eos. in fin. Accipere enim eſt quandocunque accipere, vt ibi: & 1. q. 3. ſi quis obiecerit. in fi. & c. ſi quis. & ſic quod meo nomine geſtum non eſt ratum habere poſſum. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli. §. item quæritur. & 9. q. 2. Lugdunenſis. & ita habes, quod ignorãtia excuſat pm, vt poſſit cum eo poſtea diſpenſari. 1. q. 5. præſentium. j. de renun. c. poſt tranſlationem. & ita habes. j. de ſimonia. c. ex inſinuatione. vbi capitulum diſpenſat.

¶ Gl. ſeq. in prin. dat ſimile, & ſoluit contrarium quod ſine culpa, &c. ſecundo ſignat contrarium de c. præſentium. & tripliciter ſoluit, tertio ſignat contrarium de decre. nobis. & remittit. quarto format vnum quare, & dupliciter ſoluit.

b ¶ *Illa vice*] Vt ſic per factum illorum puniatur illa vice: ſicut illi qui delinquunt in forma electionis, vel eligẽdo indignũ, priuãtur iure eligendi ea vice, & punitur electus, quia eius electio nõ valet, & caſſatur: vel in perſona electi puniuntur electores in electione illa vice tantum. ſ. eod. c. cùm in cunctis. & c. quia propter. & c. Cumana. Et ſic aliquis punitur ſine culpa, cauſa tñ ſubeſt propter proximitatem vitij: quod purgabitur per intermediam perſonam. ſimile j. de fil. presby. ca. ex tranſmiſſa. & quia ex his quę incontinenti fiunt, præſumptio naſcitur. ſupr. eod. c. officij. & qui incontinenti fiunt, ineſſe videntur. ff. ſi cer. pet. l. lecta eſt. & ex vicinitate conſortium trahitur. de pœn. d. 1. ſed & continuò & etiam commodum. Inſti. de re. diui. §. inſula. Sed huic quòd dicit, illa vice non poteſt epiſcopus diſpenſare, manifeſtè contradicit. 1. q. 5. c. præſentium. quod loquitur in eodem caſu, in prælatione. ſ. & tamen dicit, quòd eps poſt renunciationem poteſt iterum ad curam regiminis illum aſſumere. Poteſt dici, ꝙ ibi mitiùs & benigniùs agitur, quia vltroneus ſupplicauit, vt deponeretur, & cũ talibus mitius agitur, quã cũ conuictis 50. d. presbyterum. ſed iſte ſententiam expectauit. vnde notoriũ eſt, quòd tali modo fuit electus. j. de cohu. cle. & mu. c. vlt. ſed in c. præſentium. non fuit notoriũ. & ideo ſtatim ibi diſpenſatur. quòd nõ hic. & ideo hic plus punitur. vel forſan ſtatutum eſt hodie huic propter rõnes ſuperius dictas. Vel dic. ꝙ diuerſi ſunt caſus: & ideo non contradicit. Illud c. præſentium. loquitur de ipſo, qui inuitus ordinem ſuſcepit per ſimoniã ab alio commiſſam eo ignorante: & non de dignitate. c. iſtud loquitur de eo, qui eligitur ad dignitatem per ſimoniam eo ignorante: cuius electio p ſententiã fuit reprobata: vnde eps non poteſt ſtatim cum eo diſpenſare [b] ad eandem dignitatem: ſed in c. præſẽtiu. põt diſpẽſare eps, vt eligatur ad curã regiminis, ad quã non fuerat elect⁹: & ſic eſt diuerſitas, nõ cõtrarietas. ar. contra. j. de ſimo. c. nobis. vbi cum tali non põt epiſcopus diſpenſare ſol vt ibi Sed quare ſecus in beneficio ſimplici, in quo ſtatim epiſcopus põt diſpenſare poſt liberam reſignationem, quam in prælatione, vt dicit in fine? Quia circa maiora cautiùs eſt agendũ, quia ibi nõ das, ſed accipis. 43. d. quieſcamus. & de tanta re ſegniùs non eſt agendum. 16. q. c. vlt. & integritas præſidentiũ ſalus eſt ſubditorũ 61. d. miramur circa prin. & dicit lex: vbi maius periculum intenditur, magis eſt cõſulendũ. ff. de Carbo. edic. l. 1. §. 1. vñ primum locum in empta Eccleſia habere non debet, ſcilicet adminiſtrationem; ſed ſimplex beneficiũ poteſt 1. q. 5. quicunque in fin. & Leuius diſpenſatur in beneficio, quam in adminiſtratione, vel in ordine Alia ratio eſt hic ſponte renunciauit, ibi per ſententiam reprobatur electio. ſortè idem dici poſſet, quòd eps poſſet cũ iſto electo diſpẽſare, ſi ſtatim ante morã quæſtionem renunciaret ſi, omnino audito, quòd taliter eſſet electus, & in hoc nõ prohibetur hîc, prout dicitur: & j. de renun. c. poſt tranſlationem in gl. quę incipit: quia ergo. ad fi.[c]

b Niſi euidens vtilitas Eccleſiæ hoc requirat, ſecundum Hoſt. & ſic poteſt ſolui contrarium de c. præſentiũ. Hoſt. Io. And.

† Vide tex. in l. cum qui ita, §. ſiue in gloſ. magna. & ibi Bar. ff. de ver. obl.

† In quibuſdam antiquis ita: de tranſlatione Epiſcopi. Vel electi.

c Sed argumentum contrà. j. de ſimo. c. nobis fuit. ſol. vt ibi.

¶ Idem.

¶ Electoribus impeditis currit tẽpus, ſi poſſunt impedimentũ tollere.

CAP. LX.

HIs quibus interdicitur, vt abſque ſuperioris licentia eligere non præſumant, tempus ſtatutum[c] à canone currit[d], ex quo in mora fuerint licentiam huiuſmodi poſtulandi †.

TITVLVS VII.

De tranſlatione Epiſcopi †.

¶ Inno. tertius Antiocheno Patriarchæ.

¶ Patriarcha qui confirmatum in Archiepiſcopum tranſfert ad ſedem Epiſcopalem, ab Epiſcoporum cõfirmatione ſuſpenditur. Io. And.

HIs quibus.] Breue eſt, & ideo non diuiditur. Abb. Sicul. CASVS. Dum vacat aliqua eccl. Papa vel eius legatus interdicit Canonicis, vt abſque eius licentia eligere non præſumant: quærebatur, vtrum tempus ſtatutum à canone, ſcilicet trium vel ſex menſium currat illis? Et videtur, quòd ſic currit, ex quo in mora ſunt poſtulandi licentiam eligendi. Not. quòd hîc currit tp̃s ei, qui non poteſt agere, ſed hoc eſt propter negligentiam: quia intra tp̃s debent petere licentiam. Item mora nocet, nec poteſt hîc purgari, & hoc ſufficit de electione.

c ¶ *Tempus ſtatutum a canone.* Duobus modis intelligitur hoc, ſ. quia in Eccleſiis cathedralibus & regularibus dantur tres menſes. ſ. c. ne pro defectu in minoribus dignitatibus ſiue beneficiis dantur ſex menſes. j. de conceſ. præben. c. nulla.

¶ Gloſſ. ſeq. obiicit & ſoluit. ſolutioni obiicit. & reſpondet. In fine ponit duos intellectus capituli.

d ¶ *Currit.*] Sed mirũ vĩ dicere littera iſta, ꝙ tp̃s currit illis, q agere nõ pñt: vnde cõtraria plura ſignãtur. j. de cõceſ. pbẽ. quia diuerſitatẽ. & j. ne ſe. vac. p totũ. & j. de pſcr. c. placuit. & c. de quarta. Itẽ tp̃e ſchiſmaticis nõ currit. j. de pſcri. c. cũ nob ſo l. Itẽ filiofa. nõ currit tp̃s, ſed iſti loco ſi iofa. habẽtur, quia ſũt in poteſtate ſuperioris, vñ nõ debet eis currere præſcriptio. C. de an. exce. l. 1. §. vlt. C. de bo. mater. l. 1. in fi. Ratio põt eſſe, qa licèt interdicta ſit eis electio, nõ dñt ipſi ꝓpterea ius ſuũ negligere & ꝓuiſionẽ Eccleſię, ſed diligẽtes dñt eſſe, & petere licẽtiã infra tp̃s, quia negligẽtib⁹ iura nõ ſubueniũt. ff. ex qui. cau. maio. l. nõ cñ. & negligentia ignoſci nõ debet. ff. de edẽ. l. veluti. in prin. nec ſtultis ſolet ſuccurri.[d] ſed errãtibus. ff. de iu. & fac. ign. l. reg. iia. § ſi quis iũs. in fi. & ei etiã qui valetudine impeditur, tẽpus currit. ſi nõ mãdat erit p aliũ actione mouẽdã. ff. de diuer. & tẽ præſcr. l. 1. § planè. & ei qui appellare non põt iuſta de cã. currit tp̃s appellationis, niſi hoc corã publicis pſonis fuerit pteſtatus, aliter negligẽtia obeſſet ei. nõ obſtãte illa clauſula. j. de ap. c. ſi iuſt⁹ metus. ſimile. j. de of. or. paſtoralis. Et ita in mora ſũt, q debet eis obeſſe. nã mora nocet. ff. de vſur. l. mora & nõ põt purgari in iſto caſu. j. de ſup neglg. prę la. c. licet. & c. ſe. Cõtra, mora põt purgari quia ſi pmitto tibi Stichũ. & offero tibi illũ poſt morã, purgat mora. ff. de verb. o. l. ſi. le. interdũ. §. vlt. ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. Itẽ ſi ergo ſui in mora agẽdi tecũ, & interim mortua ſũt aliqua mihi ſubtracta, nulla mora nõ nocet. ff. de vi & vi. ar. l. pe. Sed verũ eſt, quòd in hoc caſu nocet mora. nec põt purgari, cũ ius nõ habeat eligẽdi, quia tranſlatũ eſt ad ſuperiorẽ. vnde ſi eligerent, nulla eſſet talis electio: cui nulla eſt ſententia illius, qui amiſit iuriſdictionem. j. de offi. dele. c. cum ſuper.[e] Loquitur c. iſtud cum de conſuetudine al cuius loci eligere non pñt, niſi primo licentia impetrata à ſuperiore. arg. ſ. eo. c. cum inter vniuerſas. Vel intellige, cum ſuperior, qui habet poteſtatem interdicit ne ſine ipſius ſpeciali mandato ad electionem procedant, ſicut ſæpe facit Papa, vel eius legatus.

d Concord. l ſeruus. ff. quod vi aut clam. & l. Seruius. & ſupra de cõſue. c. pen. & de prab. cũ quo. lib. 6.

e Concor. tex. in §. ceterum ibi. Bal. in procœm. ſtatu. & in rub. & arg. C. ſi a non comp. iudic.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

¶ Viſo de quibuſdam modis quibus prouidetur Eccleſiis, reſtat videre de tranſlatione Epiſcoporum, per quam etiam prouidetur. De materia rubricæ habetur. 7. q. 1. per totum. De hac materia tractatur. 7. di. & 21. q. 2. per totum.

Cum

Cum ex illo.] Continet quatuor partes. Prima probat tranſlationes Epiſcoporum ſoli Papæ cõpetere. Secunda narrat reprehenſibile factum Patriarchæ: ibi, *Miramur*. Tertia: ibi, *Licèt*. reſpõdet tacitæ quæſtioni. Quarta: ibi, *Ne igitur*. pœnã imponit. Io. An.

CASVS. Antiochenus Patriarcha quẽdam L. nomine electum in Apameñ Archiepiſcopũ, & confirmatũ, auctoritate propria ſine licentia dñi Papæ tranſtulit in Tripolitanã Eccleſiam: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ. vnde ſcribit Papa ipſi Patriarchæ dicens, quòd ex illo generali priuilegio, quod Dñs conceſſit beato Petro dum dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædifi.* &c. per eum Eccleſiæ Ro. eſt indultum. vnde poſtmodum conſtituta eminarum continentia maiores Eccleſiæ cauſas ad ſedem Apoſt. referendas. vnde tranſlationes Epiſcoporum & ſedium mutationes ad ſedem Apo. de iure pertinere noſcuntur, nec aliquid ſuper his mutari debet præter licentiam ſedis Apo. & ideo multum miratur Papa, quare Patriarcha dictũ L. electum de maiori Eccleſia tranſtulit ad minorem, ipſum dearchiepiſcopare præſumens: quamuis enim nondum fuiſſet in Archiepiſcopũ conſecratus, cõfirmatus tamen erat, & Archiepiſcopalia miniſtrauerat, quantum ſibi licuerat: quia ipſe aſſeruit domino Papæ ſe confirmaſſe Valieñ. electum. Ne ergo audacia perpetrandi ſimilia cæteris tribuatur, dñs Papa ſuſpendit iſtum Patriarcham à cõfirmatione Epiſcoporum. Not. illa quæ ſibi ſedes Apoſtolica reſeruauit, ab aliis non debent attentari. Item cõfirmatus in Archiepiſcopum poteſt bene ſuos Suffraganeos confirmare. Item merito debet quis puniri in quo ipſe peccauit.

†Cap. 1. eod. tit. 3. cõpil.

†Anacletus Papa epiſt. 3. pulchrè Melchior Canus lib. 6. ca. 4. de locis theol.

† Apamen in manuſcriptis.

CAP. I.

Cum † ex illo generali priuilegio,[a] quod B. Petro, & per eum Eccleſiæ Romanæ Dominus noſter indulſit, canonica poſtmodum manauerint inſtituta[b] continentia maiores Eccleſiæ cauſas ad ſedem Apoſtolicam † perferendas: ac per tranſlationes[c] Epiſcoporum & ſedium mutationes[d], ad ſummum Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem de iure pertineant[e]: nec ſuper his quiſquam præter eius aſſenſum debeat immutari: Miramur quòd L. Apamen. † electum in Tripolitanam Eccleſiam tranſtuliſti: & nouo quodam mutationis genere paruificaſti maiorem, & magnum quodammodo minoraſti epiſcopare Archiepiſcopum, immo potius dearchiepiſcopare præſumens.

¶ Licet enim dictus L. nondum fuiſſet in Archiepiſcopum conſecratus, confirmationis tñ munus receperat, & Archiepiſcopalia (quantum ei licuit) miniſtrarat: ſicut nobis ipſius relatione innotuit, qui ſe Valieñ. Epiſcopum aſſeruit confirmaſſe[f]. ¶ Ne igitur perpetrandi ſimilia, cæteris[g] audacia tribuatur te ab Epiſcoporum confirmatione duximus ſuſpendendum.†

¶ Idẽ Decano & Capitulo Andegaueñ.

¶ *Electos in Epiſcopos & cõfirmatos transferre poteſt ſolus Papa.*

CAP. II.

Inter † corporalia & ſpiritualia cum cognouimus eſſe †

¶ *Glo. ſeq. ponit differentiam inter imperium & Papatum.*

a ¶ *Priuilegio*] Quo videlicet prætulit eam cunctis Eccleſiis. 21. d. in nouo. & c. quamuis. & in hoc differt à Papatu imperium, quia Imperator habet ſuam iuriſdictionẽ à populo. Inſti. de iure nat. §. ſed & quod principi & C. de vete. iur. enuc. c. l. 1. §. cum enim. in Auth. quo. opo. epi. coll. 4. vbi dicitur quòd ab eodem principio ſunt. ſed Romana Eccleſia voce domini tñ[a] prælata eſt: vt hic. & 21. d. c. quamuis.

a Et ita credere oportet Anacletus Papa epiſtola omnibus Epiſcopis miſſa c. 3. Burchard. lib. 1. decre. 2.

b ¶ *Inſtituta continentia.*] Quia quæſtio religionis & fidei ad Petrum tñ referenda eſt. 12. d. præceptis. 24. q. 1. quoties. & 16. q. 1. c. frater noſter. & 23. q. vlt. c. conuenior.

c ¶ *Tranſlationes*] Et depoſitiones, 3. q. 6. c. quamuis & c. dudum. & j. c. proxi. & 7. q. 1. c. mutationes.

d ¶ *Mutationes.*] 8. q. 1. temporis qualitas.

¶ *Glo. ſeq. ponit verſus de caſibus reſeruatis.*

e ¶ *Pertineant.*] Quæ ſint illa quæ ad ſolum Papam pertineãt, his verſibus cõprehẽde. *Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe:*

Diuidit, ac vnit, eximit, atque probat:

Articulos ſoluit, ſynodumque facit generalem.

Transfert, & mutat, appellat nullus ab illo. De ſingulis iſtis habebis concor. j. de exce. prælato. c. ſicut vnire. & j. de off. deleg. c. quod tranſlationem. in gl. hæc ſunt.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinio[illegible] ſoluit cõtrariũ: cõtra quã tex. coadiuuãs ſignat contrariũ, ponit duas opiniones, quarũ primã reprobat, deinde ſoluit.*

f ¶ *Cõfirmaſſe.*] Secũdũ quoſdã factũ narrat, quia ante palliũ receptũ nõ poterit cõfirmare: quia in pallio plenitudo põtificalis officij cõfert. j. de vſu pal. c. nũ ſpeciales. arg. ſ. de elec. c. qđ ſicut circa fi. arg. cõtra ſ. de ele. c. ſuffraganeis. Dicũt quidã, quòd illa nõ tenet. Alij dicũt quòd cõfirmare poteſt, & omnia alia facere, q̃ ſũt iuriſdictionis. vt hic. & ſ. de elec. c. tranſmiſſã. & c. noſti. quia in cõfirmatiõe cõſequit omnia, quæ ſũt iuriſdictionis, & cõfirmare iuriſdictionis eſt: quia eo cõfirmato poteſt cõferre beneficia. ſ. de elec. c. noſti. ergo eadẽ ratione cõfirmare: quia Capitulũ vacante ſede confirmat. j. de ma. & obe. c. cum olim. & c. is qui. arg. vel cõprouinciales Epi. 64. d. quia per ambitiones. arg. j. de hære. c. ad abolendam. §. ad hæc. qm̃. & arg. j. de cõceſ. præben. c. nulla. multò fortiùs electus confirmatus. ſed verũ quòd tũc ad Papã ſpectet confirmatio. 100. d. qm̃. & j. de conceſ. præben. quia di[illegible] ſtatem. illud eſt verum quòd electus in archiepm confirmatus, omnia quæ ſunt iuriſdictionis põt, & non quæ ſunt ordinis. vnde licèt poſſit confirmare electos illos tñ conſecrare non poteſt ante pallium acceptũ. ſ. de elect. c. quòd ſicut. j. de conſe. eccl. vel altaris. aqua & illã decre. ſuffraganeis, quidã voluit intelligere, qñ nõ eſt in mora: & illã, qui ſicut. qñ eſt in mora petẽdi palliũ. Alij dicũt, quòd illa decre. ſuffraganeis. non tenet. Et tu dicas, & credo verius, quòd decre. illa ſuffraganeis teneat, & quòd electus in Archiepiſcopũ cõfirmatus poteſt confirmare ſuffraganeos ſuos, vt hic innuitur[b]. & poteſt mandare ſuffraganeis ſuis, vt electum debeãt conſecrare, licèt ipſe hoc facere non poſſit. Vides enim quòd ipſe nõ poteſt clericum ordinare, & tñ põt mandare alicui epõ, vt ordinet. Vero hæc idem faciunt Abbates exempti de cleri cis ſuis, quia faciunt illos ordinari per epos, quos ipſi non ordinant ſine licentia eorũ Prælatorum: multò fortiùs electus talis põt mandare hoc ſuffraganeis. & hæc eſt ratio, quia per hanc demandationem nihil cõmittit, cum ipſi epiſcopi ex ordine & conſecrationem, quam habent, facere poſſunt, nec deeſt illis, niſi quòd conſecrandus non eſt de ſua iuriſdictione: nec ſequitur: hoc facere non poteſt. ergo non poteſt aliis mandare. inſtantiam habes in Abbatibus exemptis, & in electis confirmatis. arg. 7. q. 1. pontifices.

b Concor. tex. in l. ſi quis. cum no. per Bar. C. de decur. lib. 10. & c. indemnitatibus. §. ſi vero de elect. lib. 6.

† Vide l. 1. C. ad le. Iul. repe. & Inſti. de exce. § hodie.

†Ca. 2. eod. tit. in 3. cõpil.

† Dictio, eſſe, in manuſcriptis non eſt in textu, ſed expoſitio erat, quæ in textum irrepſit.

¶ *Gloſſa ſeq. arguit duo.*

g ¶ *Cæteris audacia.*] Sic j. eo. c. quanto, arg. quòd pœna vnius eſt metus alterius 2. q. 7. c. quapropter. & j. de ſta. re. c. ea quæ. Item punitur quis in eo, in quo deliquit. j. de tempo. ord. c. litteras. & j. eo. c. quanto.

Inter corporalia.] Diuidit in duas partes principales. In prima ponitur exordiũ. In ſecunda facti narratio. ibi, *Sanè*, & ibi dẽt incipere caſus in terminis. Et prima ſubdiuiditur in tres. Prima probat coniugium ſpirituale diſſolui non poſſe niſi per Papam. Secunda: ibi, *Sicut autem*. probat vinculum ſpiritualis coniugij eſſe inter electum confirmatum, licet conſecratus non ſit, & eius Eccleſiam. Tertia: ibi, *Sed neque*. Soluit cuiuſdam canonis contrarietatem. Ioan. And.

CASVS. Sumitur in illo verſu, *Sanè quoniã archieps Turon.* &c. Sic ergo pone caſum Eboraceñ. Eccleſia ſubeſt Rothomageñ. Eccleſiæ, & Eccleſia Andegauẽſis ſubeſt Turoñ. archiepiſco. Eboraceñ. elect[us] & cõfirmat[us] poſtulatus fuit ad Eccleſiã Andegaueñ. quẽ Turoñ. archiepiſcopo. trãſtulit ꝓpria auctoritate ad Eccleſiã Andegaueñ. & ipſũ in epm cõſecrauit, & abſoluit eũ Rothomageñ. archieps a Eccleſia Ebora. hæc omnia facta fuerũt ſine licẽtia dñi Papæ. Papa hoc audiẽs mãdauit archiẽpo Bituricenſi, vt ſi res taliter ſe haberet, ſuſpẽderet archiepiſcopũ a cõfirmatione, & cõſecratione epiſcoporũ, & ſuſpẽderet epm illũ ab executiõe officij põtificalis, ſup quo archieps veritatẽ inquirẽs, mãdatu Apoſtolicũ adimpleuit: licet idẽ archiepiſcopi tanquã maiores plùs exceſſerant in præmiſſis, eps vero præfatus errorẽ illorũ ſecutus minus deliquerit. Papa intellecta illorũ cõf. illi ne ſpõtanea, pepercit eiſdem: quia nõ ex malitia, ſed ex ſimplicitate peccauerũt, & eps ille, q minus peccauerat, plus tñ fuerat punitus, miſericordiã poſtulãs, nõ iudiciũ. Papa intelligẽs, quòd munus cõſecrationis ſibi impenſum, nec prioris Eccleſiæ, nec ſecundæ ipſum fecerit epm, cum ad primam nõ fuerit conſecratus, ad ſecũdã vero primo vinculo perdurante non potuerit cõſecrari, abſoluit eũ à ſuſpẽſione prædicta, & à vinculo, quo tenebatur priori Eccleſiæ, dãs ei licẽtiã tranſeundi ad Eccleſiã Andegaueñ. Capitulo in priori cõſenſu adhuc durante, hoc eſt factũ, quod contigit. Occaſione huius negotij pmittitur præcedetia, p quæ probatur, quòd archiepiſcopi non potuerũt, quod facere præſumpſerũt. Dicit ergo Papa, quòd inter corporalia & ſpiritualia illa eſt differẽtia, corporalia enim faciliùs deſtruuntur, quàm cõſtruãtur: ſpiritualia verò faciliùs conſtruuntur, quam deſtruantur: quia quiſque epiſcopus ſolus honorẽ dare põt, ſed ſolus auferre nõ põt. Item epi à metropolitanis ſuis cõſecrantur, ſed damnari non poſſunt niſi à Papa. Itẽ probat ſecundo, quòd Archiepi nõ poterãt illi epiſcopo dare licẽtiam tranſeundi ad aliã Eccleſiã. hoc modo ſpirituale vinculum dignius eſt quàm carnale;

Electus in Archiepiſcopum, & cõfirmatus, quid exercere poſſit.

differentiam, quòd corporalia facilius [a] deſtruuntur, quam conſtruantur, ſpiritualia [b] verò facilius conſtruuntur, quam deſtruātur [c]. Vnde iuxta canonicas ſanctiones, Epiſcopus ſolus [d] honorē dare poteſt, ſolus auferre non pōt: Epiſcopi quoque à Metropolitanis [e] ſuis munus conſecrationis accipiunt, qui tamen non poſſunt, niſi per Romanum Pontificem [f] condemnari. Cùm ergo fortius [g] ſit ſpirituale vinculum, quam carnale, dubitari non dēt, quin omnipotens Deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam ſuo tātū iudicio reſeruauerit diſſoluēdum, qui diſſolutionem † etiam carnalis coniugij, quod eſt inter virum & fœminam, ſuo tantùm iudicio reſeruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit homo non ſeparet [h]. Non enim [i] humana, ſed potiùs diuina [k] poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur, cum per tranſlationem, depoſitionem aut ceſſionem auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium [l] Ieſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia remouetur: & ideo tria hæc, quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonica, quàm inſtitutione diuina ſoli ſunt Romano Pontifici reſeruata †. Sicut enim Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus [m]: cum non debeat in dubium reuocari, quin poſt electionem & confirmationem canonicam, inter perſonas eligentium & electi, coniugium ſit ſpirituale contractum: cui [n] profecto Epiſcopalis dignitas nihil addit [o]: cùm quis Epiſcopali præditus dignitate, nullius [p] tamen Eccleſiæ poſſit eſſe Epiſcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori [q]. Vnde cùm non ſit maius vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam †, quam electi, maxime cùm fuerit confirmatus †, immo idem penitus & non aliud, idem iuris [r] obtinet in vtroque. Sicut ergo Epiſcoporum tranſlatio, depoſitio, & ceſſio: ſic & electorum [ſ] poſt [t] confirmationem (ſpiritualis ratione coniugij) ſoli eſt Romano Pontifici reſeruata: licèt vſque ad tempora iſta, quod cautum fuerat de Epiſcopis, expreſſum non fuerat de electis: propter expreſſam tamen ſimilitudinem [u], vel identitatem potiùs nemini poterat videri dubium ſubtiliter intuenti: cùm de ſimilibus idem iudicium ſit habendum. ¶ Sed neque [x] illud, quod in canone legitur de

carnale: ſed Dñs diſſolutionem carnalis matrimonij ſuo tantùm iudicio reſeruauit diſſoluendum, quod eſt inter virum & vxorē. ergo multò fortiùs reſeruauit diſſolutionē matrimonij ſpiritualis, quod eſt inter Epm & Eccleſiā. poſtea rñdet tacitæ quæſtioni: diceret aliquis dño Papæ, multū frequēter transferuntur Epiſcopi de vna Eccleſia ad aliā, & deponuntur & renunciāt: & ipſe rñdet: Iſtud non fit humano iudicio, immo poteſtate diuina & auctoritate Romani Pontif. qui eſt vicarius Ieſu Chriſti. & ideo illa tria, ſcilicet tranſlatio, depoſitio, ceſſio, ſiue renuntiatio ſoli Romani Pontifi. ſunt reſeruata. Tertio probat rñdendo tacitæ quæſtioni, quòd idem eſt in electo confirmato, quod dictum eſt de epo cōſecrato: ſicut enī eps conſecratus ſine licentia Romani Ponti. Eccleſiam ſuam relinquere non poteſt, ſic & electus cōfirmat⁹: quia poſt electionem & cōfirmationem inter perſonas eligentium & electi ſpirituale coniugium eſt contractum: cui coniugio epiſcopalis dignitas nil addit: quia aliquis bene poteſt eſſe Epiſcopus, & nullius Eccleſiæ epſe erit: ſicut contingit in illo, qui renunciat loco & non dignitati. vnde cum idem ſit vinculū epi ad Eccleſiam, & electi maximè confirmati, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo tranſlatio epiſcoporum, depoſitio, & ceſſio, ſic & electorū poſt confirmationem ſoli ſunt Romano Pont. reſeruata: quanuis vſque ad tpa iſta quod tātum fuerat de epis, non fuerat expreſſum de electis: propter ſimilitudinem tñ vel potius identitatem nulli poterat videri dubiū. & de ſimilibus idē dēt eſſe iudiciū. Vltimò rñdet tacitæ qōni, quæ poſſet fieri per Canonē, vbi cauetur de electione, vt ſi vltra ſex mēſes Eccleſiā retinuerit viduatam, nec ibi nec alibi donum conſecrationis accipiat, immo cedat iudicio ſui metropolitani: per qđ decretū videbatur, quòd archiepi prædicti bene feciſſent. Rñdet Papa, ꝙ non obſtat decretum illud: quòd aliter intelligētibus, quā diximus, decretum ſuffragari non pōt: quia Eccleſia nō intelligitur viduata quia ſponſum non habeat, ſed quia quædā ſūt, quæ nō poteſt facere, cū nondū ſit conſecratus. & quod ſequitur à canone iudicio metropolitani cedat, illud fuit ſtatutum ad pœnam, vñ nō debet trahi ad gratiā, vt ſicut deiicitur propter ſuam negligentiam à metropolitano, ita poſſit ab eodem ad aliam Eccleſiā transferri. quia & illud auctoritate canonis dicitur fieri, qui per canonem illud conceſſit archiepiſcopis. Vñ quod dixit de ceſſione, poterat dicere de trāſlatione, ſi fieri hoc voluiſſet: quia intelligitur prohibitum quod non eſt aliquo iure expreſſum. Not. ꝙ idem eſt iudicium de electo & confirmato, ſicut de Epiſcopo conſecrato. Item de ſimilibus, ſimile eſt iudicium. Item Eccleſia illa dicitur viduata, quæ inutilem habet epiſcopum. Item pœna non debet trahi ad gratiam. Item quod non eſt expreſſum aliquando, intelligitur prohibitum.

† *Vide Dominicum Sotum in 4. ſentent. di. 27. q. 1. ar. 4.*

Matt. c. 19.

† *Vide c. quamuis. de ele. lib. 6. & c. Vt debitum. j. de appel. c. ad fin.*

¶ *Gloſſa ſeq. ponit duo exempla.*

a ¶ *Facilius.*] Hoc eſt generale. nā & peculiū faciliùs reuocatur, quā cōſtituatur. ff. de pecu. l. nō ſtatim.[a] & poſſeſſio faciliùs amittitur (quia ſolo animo) quā acquiratur: quia ibi neceſſarius eſt actus corporalis. ff. de acquir. poſſeſ. l. poſſideri. §. in amittenda.

a *Conſtituitur peculiū verbo, & re: adimitur verbo tantū, ſecus. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit & ſoluit.*

b ¶ *Spiritualia.*] Tamē ſpiritualia, niſi legaliter cōſeruētur, de facili deſtruūtur. 40. d. c. ſicut. ſed illud intelligas, quoad deſtructionem virtutum, quod fit per peccatum. vnde dicitur. *Qui peccat in vno factus eſt omnium reus.* infr. de reg. iu. deſleat. & quod dicit hic, referas ad ſacramenta huiuſmodi, ſcilicet ordinationes, conſecrationes, & depoſitiones, & conſimilia. c.

c ¶ *Deſtruantur.*] Vnde lex dicit, quòd difficilior eſt diſſolutio matrimonij, quam coniunctio. C. de repu. conſenſu. in prin.

d ¶ *Solus.*] 15 q. 7. c. vlt.

e ¶ *A metropolitanis.*] 64. d. c. 1. 2. & 3.

f ¶ *Rom. ponti.*] vt 3. q. 6. c. quanuis dudum & §. c. proximo.

¶ *Gloſſ. ſeq. retinetur per obiect. & ſolutionē.*

g ¶ *Fortius.*] ... quoniam carnale in veritate fortius eſt: quia diſſolui non poteſt, etiamſi interueniat conſenſus Papæ, & ipſorum coniugum, immo manent coniuges ſeparatim, ſcilicet propter fornicationem 32. q. 7. c. 1. & 2. & infrà de iurei. c. tua nos. & durat vſque ad mortem. 7. q. 1. ſicut alterius. j. de ... c. de vxore ... in caſu ante carnalem copulam, j. de conuer. coniu. c. ex publico. ſpirituale vero coniugium in multis diſſoluitur caſibus, trāſlatione, renunciatione. & depoſitione auctoritate Papæ: vt §. c. proxi. & ideo minùs eſt forte, ſed dignius.

† *Aliàs ita: quoad Eccleſiam.*

† *Vide text. in prima cōſti. C. & in l. Stichus. & l. Pamphilum ff. de manu. teſtam.*

h ¶ *Non ſeparet.*] 33. q. 2. an quod in ſubditis. & c. quos Deus.

i ¶ *Non enim.*] Reſpōſio tacitæ quæſtionis. Diceret aliquis, quotidie diſſoluūtur: Et ipſe rñdet. non enim, &c.

k *Diuina.*] Et, ſic quod fit auctoritate Papæ, dicitur fieri auctoritate Dei: & eſt verum, ſi iuſta cauſa hoc faciat. 23. q. 1. quodcunque. & q. 5. c. ſi quis non recto iudicio.

l ¶ *Vicarium.*] Et in ſucceſſorem piſcatoris. 24. q. 1. quoniam vetus. & Epiſcopus dicitur etiam vicarius Chriſti. 33. q. 5. c. mulierē. & [b] ſucceſſores ſunt Epiſcopi aliorum Apoſtolorum. 68. d. c. quorum vices.

b *Anacletus Papa in Epiſtola ab omnibus Epiſcopis miſſa. ca 18. refert Burchardus l. 1. decretor. c. 3.*

m ¶ *Confirmatus.*] Ergo autem confirmatus nemi poteſt: quod verum eſt. adhuc tamen habet tenue ius, cum poſſet repelli per exceptionem j. de accu. ſuper his.

n ¶ *Cui.*] Scilicet coniugio ſpirituali.

o ¶ *Nihil addit.*] Conſummatur tamen in conſecratione illud matrimonium. j. eod. c. licet.

p ¶ *Nullius.*] Ergo non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. C. de proba. l. neque natales. & C. vnde cognati. l. ... hoc. & j. de reſti. ſpo. c. cum ad ſedem. in fi. arg. j. de teſti. cum tu. & 38. d. c. quæ in ipſis.

q ¶ *Non honori.*] j. de ord. ab Epiſcopo, qui renunc. epi. c. 1.

r ¶ *Idem iuris.*] Quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. ſ. de elect. c. dudum. ſimilis enim æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere debet. C. ad leg. Fal. l. vlt. j. de conuer. vel inuti. cum dilecta.

ſ ¶ *Sic & electorum.*] Quod dictum erat de epiſcopis, porrigitur ad electos confirmatos, ſicut quod dicitur de vxore, porrigatur ad ſponſam. ff. de iure dot. l. ſi ſponſa. ff. de fun. dota. l. lex Iulia. C. de bo. quæ liber. non ſine in fi. j. de iurei. c. quemadmodum. arg. C. cui po... pig. ha. l. vlt. in fine.

t ¶ *Poſt.*] Ergo ante confirmationem poteſt.

¶ *Gloſſa ſeq. arg. contrarium, alleg. duo iura.*

u ¶ *Similitudinem.*] Arg. quòd de ſimilibus, ſimile debet eſſe iudicium. arg. contra 28. q. 1. ſic enim verſic. perinde. & 27. q. 1. nuptiarum. circa medium.

x ¶ *Neque illud.*] Hic reſpōdet tacitæ quæſtioni, q̃ poſſet fieri per cap. 100. quoniam quidē quia ibi dicitur, ꝙ Eccleſia, quæ habet electum cōfirmatū appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani, & hic dicit, quòd non poteſt ſine licentia Papæ. Papa tñ ſoluit hanc

obiectionē

obiectionis, quia non videtur vidua niſi quoad quædam. Itē nec obſtat illud, quod de ceſſione ſubſequitur: quia illud ſtatutū fuit ad pœnam, &c.

a ¶ *Sex menſes.*] Meliùs diceret, ſi vltra quinque: quia de quinque menſibus dicitur in canone illo, cuius ſententia hic ponitur.

b ¶ *Ad quadam.*] Illa ſcilicet, quæ miniſteriū conſecrationis deſiderant. ſ. de electione c. tranſmiſſam.

c ¶ *Inutilem.*] In aliis etiam mortuus reputatur. probat etiam de pœnit. d. 1. c. facilius §. hoc idē probatur. & c. ſcindite. & qui inhabilis eſt ad agēdū, nullus dicitur. ff. quod cuiuſq; vni. l. 1. §. penul. & ff. qui ſatiſdat. coga. l. 4. & vlt. & ff. ad Vell. l. quanuis. §. ſi conuenerit.

d ¶ *Ad gratiā.*] Arg. ff. de exce. rei iu. l. cum dēcer. pœna enim non debet tribuere alicui immunitatē. ff. de inter dict. & releg. relegato rum. §. vltimo. & l. ſequen. nec econuerſo gratia debet trahi ad pœnā. C. de leg. quod fauore. & quod prouiſum eſt ad concordiam, trahi non debet ad noxam. 45. d. licèt.

e ¶ *Auctoritate Romani Pōtificis.*] generali.

f ¶ *Superſtitioſis.*] 2. q. 5. conſuluiſti. & quod Apoſtolus non definit, nec nos definire debemus, 3. q. 1. quòd ſi dormierit.

¶ *Glo. ſeq. arg. allegat. 8. iura in contrarium allega. 7. & vnum ſoluit interferit. In fine ſoluit diſtinguendo.*

g ¶ *Nō inuenitur.*] Arg. quod non eſt cōceſſū, intelligitur prohibitū. ff. de colleg. illi. l. 1. in princip. ff. de do. ſilius. & 18. q. 2. hoc tantum. & 9. q. 3. conqueſtus. 32. d. de illo clerico. & 55. d. ſi Euangelica. ff. quod cuiuſq; vni. nulli. ff. de poſtulan. l. 1. §. ait prætor. regula iſta locū habet in iudiciis ſtricti iuris: quia quicquid ad ſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt, niſi id verbis exprimatur, omiſſam intelligitur. ff. de verborum obligatio. quicquid. & in arbitris id locum habet. ĩ. de arbi. cum dilectus. ff. de arbit. ſi cum dies. §. plenum. & l. quid tñ in fin. & in prin. ĩ. de deci. ad audientiam. & ĩ eod. licet. & ĩ. de priuileg. ſi de terra. ſecus eſt in iudiciis bonæ fidei. Hic ſumitur contrariū arg. omnia conceſſa intelliguntur, quæ non ſunt expreſſè prohibita, & habet locum in iudiciis bonæ fidei, prout ſequitur, quia ibi omnia intelliguntur venire in iudicium, niſi expreſſè prohibeantur. ĩ. de cauſa poſſ. ſſio. c. cum Eccleſia. & ff. de iud. l. ſolemus. ff. depoſi. Lucius. ſecus in beneficiis, quæ latiſſimè ſunt interpretanda. ĩ. de verb. ſignifi. olim. & ĩ. de don. cum dilectus. in fi. & ſecus in abſolutionibus. ĩ. de ſen. excommun. nuper. Arg. contra. quòd illa ſcilicet intelliguntur conceſſa, quæ expreſſè non inueniuntur prohibita. 30. q. 3. illud. & q. 4. qui ſpiritualem. & 16. q. 1. ſunt nonnulli. & ff. de procura. mutus. §. 1. & 5. d. ad eius. & ff. de teſta. l. 1. & 28. q. 1. iam nunc. in verbo illo: Et hoc non vetat Dominus, ſuper hoc conſueuit dici: vbi conſtitutio promulgata fuit, affirmatiuè intelligitur conceſſum, niſi reperiatur prohibitum. patet exemplum 31. q. 1. Deus in ſeculum. & c. ſeq. quòd ſi dormierit. Si verò negatiuè fuerit expreſſè promulgata, ſemper intelligitur prohibitum, maximè vbi fuerat eadem ratio, niſi inueniatur conceſſum, exemplum patet 23. q. 5. ſi non licet. nam cuncta[a] licerent, niſi iura vetarent.

h ¶ *Tanquam maiores.*] 40. d. homo Chriſtianus. & ff. de re milit. omne. §. qui maiorius. iuxta illud. *Omne animi vitium tanto cōſpectius in ſe Crimen habet, quātò maior, qui peccat habetur.*

i ¶ *Ex ſimplicitate.*] Simplicitati enim parcendum eſt. 86. d. tanta nequitia. & ĩ. de rer. permut. cum vniuerſorum. [b] vbi plures concordantiæ ſunt ad hoc.

k ¶ *Perdurante.*] i. ſi adhuc durant in ſuo conſenſu. ſimile. 63. d. quanto. & ſ. de elect. c. bonæ memoriæ Cremoneñ. & quod dicit, de gratia ſolummodo dicitur, quia ille debuit vtraque priuari: ſed quia ex ſimplicitate hoc contigit, pepercit illi. ſi. c. nimis ĩ. de re. permu. c. cum vniuerſorum. & Capitulum quod ipsū recepit, priuari debuit ea vice eligendi poteſtate, ſi Papa cum repuliſſet, vel cum eo non diſpenſaſſet. infr. eo. c. proxi.

¶ *Glo. ſeq. alleg. quatuor concor. & vnum contrarium.*

l ¶ *Non potuerit.*] Et ita quod voluit, non potuit, & quod potuit, noluit. ĩ. de offi. deleg. c. cū ſuper. & C. ſi quis ſibi vel alteri. l. multū. & C. de iure do. l. ſi genero. & ff. de hæred. inſtituen. l. quoties. Arg. contra. C. de inſtitu. ſub condi. fac. l. ſi teſtamentum.

electo, vt ſi vltra ſex menſes[a] per ſuam negligētiam retinuerit Eccleſiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum conſecrationis accipiat, immo Metropolitani ſui cedat iudicio, aliter intelligentibus poterat ſuffragari: cùm nō intelligatur Eccleſia viduata, quaſi ſpōſum non habeat, ſed quia ſpōſus eius nondum ſit conſecratus: adhuc quoad quædam[b] quaſi viri maneat ſolatio deſtituta: ſicut iuxta communem modum † loquendi, † illa dicitur Eccleſia viduata, quę licèt Epiſcopum habeat, inutilē[c] tñ perhibetur habere. Nec quod de ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam[d]: vt ſicut Metropolitani iudicio electus deiicitur, ita etiam ad aliā Eccleſiam poſſit transferri: præſertim cum nec ſine auctoritate[e] Romani Pontificis fiat ceſſio vel deiectio memorata: qui vt hæc poſſent, ex illo canone Metropolitanis indulſit. Vñ ſi circa tranſlationem idē fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de tranſlatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt ſanctorum Patrum decreto ſācitum, ſuperſtitioſis[f] non eſt adinuentionibus præſumendum: præſertim cùm nonnunquam intelligatur prohibitum, quod nō inuenitur[g] conceſſum. ¶ Sanè quoniam Turoñ Archiepiſcopus, electum Abriceñ. per Metropolitanum ſuum confirmatum, in Eccleſiam veſtram præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ transferre præſumpſit, & in Epiſcopum conſecrare, quem Rothomagenſis Archiepiſcopus circa mandatum noſtrum abſoluit, & ei licentiam tribuit tranſeundi: prædictos Archiepiſcopos à conſecratione & confirmatione Pontificum, Epiſcopum verò ab executione Pontificalis officij Bituricenſis Archiepiſcopus iuxta mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quanuis idem Archiepiſcopi tanquam[h] maiores plùs exceſſerint in præmiſſis †, præfatus verò Epiſcopus minus (vtpote illorū tanquam maiorum errorem ſecutus) nos tamen intellecta eorum cōfeſſione ſpontanea, & ſupplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate[i] peccauerunt †. Et quoniam præfatus Epiſcopus, qui minùs peccauerat, ſeuerius fuerat caſtigatus, reatum ſuum recognoſcens humiliter, & deuotè, ac miſericordiam poſtulans, & iudicium non requirens: Nos intuentes, quòd licèt ſibi munus conſecrationis impenſum, nec prioris Eccleſiæ ipſum Pontificem fecerit, nec ſecundæ: cùm ad primam nō fuerit conſecratus, & ad ſecundam (priori vinculo perdurāte)[k] non potuerit[l] canonicè conſecrari adhuc coniugaliter alteri alligatus, eì tam à vinculo prioris Eccleſię, quàm à pœna ſuſpenſionis penitus abſoluto, de benignitate ſedis Apoſtolicæ duximus concedendum, vt priori conſenſu hactenus perdurante Andegauen. Eccleſiam ſtudeat gubernare.

¶ Idem Epiſcopo & Petro ſcholaſtico Maguntineñ.

¶ *Epiſcopus, qui propria auctoritate de ſua Eccleſia ſe transfert ad aliā, carebit vtraque.*

CAP. III.

QVātò † perſonā Hildeſemen. Epi: & inf. Ipſe verò relicta[m]

QVāto.] Primò narrat factum, ſecundò aggrauat: ibi, *Non attendēs.* Tertiò punit. ibi, *Ne autē.* Io. And.

CASVS. Epiſcopus Hildeſemē. à ſede Apoſt. indulgentiam obtinuit ſub hac forma, vt ſi ad maiorem dignitatem forſitan vocaretur, eam ſibi liceret aſſumere, dūmodo ei nihil obſiſteret de canonicis inſtitutis. ipſe de hac indulgentia confiſus vocatus ad Herbipoleñ. Eccleſiā, ad eā propria temeritate tranſiuit, non attendens, quòd in Euangelio dicitur: *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.* poteſtatem transferendi pontifices Dominus ſibi reſeruauit, ita quod ſoli beato Petro vicario ſuo, & ſucceſſoribus ſuis ſuo priuilegio præbuit & conceſſit. non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Roman. pontif. (qui vicem veri Dei gerit in terris) auctoritate diuina ſoluit. ne ergo facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum, quòd non poteſt non eſſe notorium, præcipit illi epiſcopo, vt adminiſtrationem illius Eccleſiæ penitus derelinquat. & quia canonici vota ſua prorſus illicitè contulerunt in Epiſcopum, vt in eo puniantur, in quo peccauerunt, ipſos eligendi poteſtate hac vice ſuſpenſos denunciat. quia verò Hildeſemeñ. Eccleſiam improbè dereliquit: præcipit ei Papa, ne vlteriùs ad ipſam reuertatur, & careat propria: nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit, nec illis, quos per auaritiam concupiuit.

m ¶ *Relicta.*] Hoc. c. & c. ſequens. & illud c. ĩ. de maio & obe. c. humilis. & de cleric. exc. mini. c. illud. de eadē materia loquuntur.

a ¶ *Conium-*

† *Vſum.*

† *De hoc cōmuni vſu loquendi vide l. libro rum. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg. 3. & l. cum de lanionis. § aſinam molendinariam. ff. de fun. inſtru. legatō.*

Conceſſum intelligitur quod expreſſe non prohibetur.

a *Hoc dictū verum eſt in his, quæ non ſunt ſuo genere mala, nā quæ ſuo genere mala ſunt, vt mētiri, etiamſi à iure non vetarentur, adhuc tamē nullo pacto licerent.*

† *Vide l. in presbyteris. C. de epi. & cler. & ff. de pecu. l. mer. §. eſt ſere.*

b *Conc. l. 1. ff. de do. & ff. de iuſſe ſuo. l. tutor.*

† *Vide l. 3. §. ſi. ff. de libe. cau. & no. in l. plagij. C. ad l. Fla. de plagia.*

† *Ca. 3. e. tit. in 3. compilatione.*

a ¶ *Coniunxit.*] 33.q.2.c. quos Deus. & can quod.& 30.q.1.c. ad limina.

b ¶ *Antiquitas.*] Sic 25.q.1.contra ſtatuta.& 9.q.3.c.conqueſtus. & antiquitas veneranda eſt.2.q.c.c.anteriorum §.illud & ff.de iure immu.l.ſemper. mos enim retinendus eſt fideliſſimæ vetuſtatis.C.de teſtamen.l.teſtamenta.

c ¶ *Reuerentiam.*] Tanquam iuri ſcripto.9. d. Eccleſiaſticarum. & c. catholica. & ꝫ. de cau. poſ.c.cum Eccleſia.

d ¶ *Puri hominis.*] Veri tñ hominis, qui etiã aliquid eſt ſecundum ꝙ homo.ꝫ.de hæreti.c. cum Chriſtus.& eſt verus Deus & verus homo ſ.de ſum.tri.& fi.de cath.c.1.

e ¶ *Veri Dei Vic.*] Vnde ª dicitur habere cæleſte arbitrium.C.od de ſum.tri.l.1.in fi. & ideo etiam naturam rerum immutat, ſubſtantialia vnius rei applicando alij.arg.C. communia de leg.l.2. & de nullo poteſt aliquid facere. C. rei vxo.act.l. vnica. in prin.& de conſe.d.2.reuera. & ſententiam,quę nulla eſt,facit aliquam 3.q.6. hæc quippe. quia in his quæ vult ei eſt pro ratione voluntas. Inſtit. de iure natu. §. ſed quod principi. nec eſt, qui ei dicat, cur ita facis. de pœn.d.3. §. ex perſona.alias eſt.c.quãuis. ipſe enim poteſt.ſ. ius diſpenſare. infrà de conceſ.præ.c. propoſuit. Idem de iniuſtitia poteſt facere iuſtitiam corrigendo iura & mutando.ꝫ.de appell. c. vt debitus.& ꝫ. de cõſang. & affinita c.non debet. & plenitudinem obtinet poteſtatis. 2. q.6.c. decreto.

f ¶ *Exemplum*] Quia facilitas veniæ præbet incentiuum, &c. 13.q. 4.eſt iniuſta.& ſi ea quę malè vſurpantur omittimus, exceſſus viam aliis aperimus.35. q.9. loci.& 93 d.peruenit.& C.de indi.vi.l.2.in fi.propagatur enim vitium,niſi per coerctionem diſciplinæ ſubſequatur correctio. 11. q 1.c.placuit.in fi.

Matth.19.

† *præbuit.*

a Tota hæc gl. vox aliquid explicat propriis verbis: quod ſi bene intelligatur, vera aſtruit. nam de nihilo aliquid facere eſt tam nomen condere & de iniuſtitia iuſtitiam intellige per conſtitutionem iuris: & immutare ſubſtantiam rerum accipi debet in iure, quæ ſunt iuris poſitiui, & ita loquuntur iura, quæ citantur.

† Facit tex. in l.capitaneum §. pen. ff.de pœn & in l.ſi quis in ſuo C. de inoff. teſt.

† Leo Papa primus epi. 82.c.8.adde concilium Sardicenſe. c.1. Vbi cauetur, ne quis de vno epiſcopatu ad alium transferatur.

b Tex eſt in liberdes pa lam ff de teſtã. & in l. tenet. in gl. pt.C.de app.

Hildeſemen Eccleſia ad Herbipolen. Eccleſiam auctoritate ſe propria rranſtulit. ¶ Non attendens quòd veritas in Euangelio proteſtatur: Quod Deus coniunxit ª, homo non ſeparet. Poteſtatem transferendi Pontifices, ita ſibi retinuit Dñs & magiſter, quòd ſoli beato Petro Vicario ſuo,& per ipm ſucceſſoribus ſuis, ſpeciali priuilegio tribuit† & cõceſſit: ſicut teſtat antiquitas ᵇ, cui decreta Patrum ſanxerunt reuerentiam ᶜ exhibendã, & euidẽter aſſerunt ſacrorum canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Romanus Põtifex (qui non puri hominis ᵈ, ſed veri Dei vicẽ ᵉ gerit in terris Eccleſiarum neceſſitate vel vtilitate penſata, non humana, ſed diuina potius auctoritate diſſoluit: & infrà. ¶ Ne autem facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exẽplum ᶠ † (quod quidem ſi verum eſt, non põt non eſſe notorium ᵍ) ſibi præcipimus, vt adminiſtrationẽ Herbipolẽ. Eccleſiæ penitus derelinquat: & infrà. ¶ Cæterum quoniam Herbipolẽ. Eccleſiæ Canonici, vota ſua in ipsũ prorſus illicitè ʰ contulerunt, volentes (ſicut dignum eſt) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt ⁱ eligendi eos hac vice ſuſpendimus ᵏ poteſtate: & infrà.

¶ Quia verò Hilpeſemẽ. Eccleſiam, qui fuerat alligatus, vnde ſecundum Apoſtolũ ſolutionem quærere non debeat ˡ, nimis improbè dereliquit: ne ad ipſam redeat vlterius, diſtrictiùs prohibemus: cùm ſecundùm † traditiones canonicas ᵐ, qui ad maiorem ⁿ ſe plebem tranſtulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: vt nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit: nec illis, quos per auaritiam concupiuit.

¶ Idem Brãbpr.† Epiſcopo & ſcholaſtico Maguntinẽ.

¶ Solus Papa transfert Epiſcopos: & indulgentia per eum ſuper tali tranſlatione conceſſa, ad litteram ſeruanda eſt.

CAP. IV.

Licèt † in rm̃ ᵒ: & infrà. ¶ Si ut legitimi matrimonij vinculum, quòd eſt inter virum & vxorem, homo diſſoluere nequit, Domino dicente in Euangelio: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quòd inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius auctoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri & Vicarius Ieſu Chriſti.

¶ Hoc autem C. quondam Hildeſemẽ. Epiſcopus non attendens, ad Herbipolẽ. Eccleſiam propria temeritate tranſiuit: & infrà.

¶ Nec † illa prædeceſſoris indulgentia præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat, cùm in ea ſit expreſſum, quòd ſi ad maiorem ᵖ vocaretur forſitan dignitatem, cum ſibi liceret aſſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis canonicis obuiaret, vnde licet forſitan propter maiorem vtilitatem. Item & poſtulatio & perſona poſtulata debet examinari.

Casvs De prædicto negotio adhuc ſcribit Papa in c.iſto: ſicut vinculum matrimonij quod eſt inter virum & vxorem, homo diſſoluere nequit, de quo dicitur in Euangelio. *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*: ſic vinculum iſtud quod eſt inter Epiſcopum & eccleſiam, ſine illius auctoritate diſſolui non debet qui eſt vicarius Ieſu Chriſti. hoc non conſiderauit Hildeſemẽ. eps. qui propria authoritate ad Herbipolẽ. eccleſiam tranſiuit. & illa indulgentia, quam ſuper hoc ſe habere proponit, non excuſat præſumptionem illius, in qua dicitur, ꝙ ſi ad maiorem dignitatem vocaretur, eam ſibi liceret aſſumere, dummodo nihil obſtaret de canonicis inſtitutis. Vnde licèt videretur aliquibus quòd ſi ad maiorem dignitatem vocaretur, eã liceret ſibi aſſumere, ad parem tñ ſibi tranſire non licuit: cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Præterea poſtulatio ſicut electio examinari debet diligenter; quod quidem in eadem indulgentia reſeruabatur dum dixit: Dummodo nihil obſtaret de canonicis inſtitutis. vnde antequam poſtulatio per Papam examinata fuiſſet, debuit nulla ratione tranſire in proximam. Not. ꝙ epiſcopus ſine licentia Papæ ad aliam Eccleſiam tranſire non debet. quod ſi fecerit, perdere debet vtranque. Item Canonici qui ipſum auctoritate propria recipiunt. ea vice, eligendi poteſtate ſunt priuati. Item propter quod punitur quis in eo, in quo peccauit. Item nota in c. licèt ſimilitudinem inter matrimoniũ ſpirituale & carnale. Itẽ facilius diſpẽſatur cum aliquo, vt ad maiorem trãſeat dignitatem, quã ad parem vel minorem:

† Bromburgen.

† Babergẽ.

† Cap.4. eo. tit.in 3. compilatione.

Matth.19.

† In codice Barbaria ſecta Nec illa prædeceſſoris noſtri indulgentia, quam impetraſſe refert præſũptionẽ, &c.

g ¶ *Notorium.*] Notorium eſt, quod tranſiuit.ᵇ ſed quod ſine licentia tranſiuit, non eſt notorium. ſimile.ꝫ. de cleri.excom. min. c.illud.

h ¶ *Illicitè*] Ipſum recipiendo ſine licentia Papæ. ſic ſ.titu. pro. xi.bonæ.1.non poſtulando.

Additio. Dupliciter poteſt intelligi, i.non peccauerũt in eo. quòd poſtularunt, ſed quòd receperunt. vel peccauerunt, quia non poſtulauerunt, ſed elegerunt. primum placet Hoſti. per decre.ſeq. ſecundum Goff. Ioan. And.

i ¶ *In quo peccauerunt*] Si ſ.prox ꝫ.de temp.ordi.c.litteras.& ꝫ. de offi.deleg.c.cum olim.

¶ *Gloſ.ſeq.alleg.contra ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Suſpendimus.*] Per ſententiam, & ſic non ipſo iure. ſic. ſ. de elect.c.Cumana in fi. Sic arg. contra ſ.tit.prox.bonæ. vbi videtur, quod ipſo iure ſunt priuati & ideo expone, *ſuſpendimus*, id eſt, ſuſpenſos denunciamus.

l ¶ *Debeat.*] Sua auctoritate, immo in ea vocatione, in qua vocatus erat, debuit ſecũdũ Apoſtolũ permanere: vt 21. q.1.clericus.

m ¶ *Canonicas.*] 7.q.1.ſi quis Epiſcopus.

n ¶ *Maiorem.*] Maximè, quia idẽ ſi ad parẽ vel minorẽ Bernar.

Licet in rãtũ.] Primo ponit dictũ. Secũdo recitat factũ. Tertiò ñdet cuidã obiectioni. Secũdũ ibi, *Hoc aũt.* Tertia, *Nec illa.*

o ¶ *Licèt in rãtũ.*] Secũdũ ꝙ verba iſta ſonare videtur, colligit, ꝙ quis poſſit habere principiũ matrimonij ſine medio & ſine fine. Sed cõtradicit Ambroſius ᶜ, dicẽs, ꝙ ſacramẽtũ matrimonij aut plenũ eſt, aut nullũ: qa matrimoniũ res eſt indiuidua & ſimplex, ſicut & carnale matrimoniũ, quod eſt cõiũctio maris & fœminæ indiuiduã vitę retinẽs cõſuetudinẽ, ꝫ de ſpõ.c.illud, & 27.q.2.ſu & Inſti.de pa.po §.1. Rñ. iſta verba poſſũt referri ad ſolẽnitatẽ potiùs, q̃ ad ſubſtantiã matrimonij. Vel dicas, ꝙ ꝓ tãto dicitur initiatũ: quia poſt electionẽ ab ea nõ pñt recedere electores ſ. de ele. c. cũ inter Canonicos immo hodie & ante electionẽ, publicato tñ ſcrutinio variare nõ pñt. ſ.de elec.c.publicato. & poſtea ꝑ cõſenſũ electi perficitur, & in cõfirmatione fit ratũ, ita quòd ampliꝰ ꝑſe renũciare nõ pt. ſ.e.c.inter corporalia. & in cõſecratiõe cõſũmatũ intelligitur, & hoc tñ quoad illã, quę miniſteriũ cõſecrationis deſiderãt. ſ.de elec.c.trãſmiſſ. ſed quoad vinculũ cõiugale cõſecratio nihil operatur. ſ.eo.c.inter corporalia: ſic & in carnali matrimonio iſta pñt cõſiderari ꝑ ſpõſalia, quę ſũt futurarũ nuptiarũ ꝓmiſſio 30.q.5.noſtrates.ᵈ quodãmõ vr̃ initiari. quia ꝑ illa ad matrimoniũ peruenit. ff de ſpõ.l.oratio ꝑ cõſẽſũ animorũ contrahit & efficitur ratũ. ita ꝙ nũquã poſtea ſeparãtur niſi ante carnalẽ copulã cã religionis ꝫ.de cõuer.coniu.c.ex publico. per cõiunctionem corporum conſummatur.ꝫ de diuor.c.quãto.

p ¶ *Maiorẽ.*] Quia gradatim cõferũtur honores. ff.de mu. & ho. l.vt

c Dicit Hoſt. quòd Ambr. loquatur de matrimonio cõtracto quod ſine dubio aut ſtatim tenet, aut non tenet: Io.An.

d Concor. tex.ind.oratio. & in l. omnino ff.de ſpon.

l. vt gradatim. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debent. 93. d. c. legimus, in fi.

a ¶ *Videatur.*] Si alicui videri poſſit. ſed nulli pōt videri: ergo nec huic. ſic. 8. q. 1. Moyſes: & 35. q. 5. ad ſedem. ver. hic ergo cuſgilent, & aciem mentis, ſi poſſunt intendant, q. d. non poſſunt & 24. q. 3. ſi habes. ver. ſi inuenirentur idonei, &c. Sed Aug. dicit ſe neſcire: & licèt forſitã hoc videatur aliquibus quòd poſſit tranſire: nõ tamen eſt verum, cum perſona priùs ſit examinanda ſicut poſtulatio, prout ſequitur. ADDITIO. Tamen verum eſt, quòd poterit ſine licentia Papæ tranſire. & in hoc bene videtur iſtis ſecundum Haſt. Io. And.

tan aliquibus videatur[a] vt indulgentiæ occaſione ipſius ad dignitatem poſſit tranſire maiorem, ad parem[b] tamen ipſi tranſire non licuit: cum in maiori dignitate, propter maiorem vtilitatem faciliùs ſoleat diſpenſari. Præterea cùm poſtulatio, ſicut & electio, examinari ſoleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non ſolùm videatur poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſeruare ſubiungẽs [dummodo nihil de canonicis obuiet inſtitutis] antequam per eum poſtulatio[c] examinata fuiſſet, cui fuerat facienda: nulla ratione debuerat tranſiſſe.

TITVLVS VIII.

De auctoritate, & vſu pallij.

¶ Clemens III.

¶ *Infra quamlibet Eccleſiam prouincia ſua Archiepiſcopus pallio vti poteſt, ſed extra non poteſt.*

CAP. I.

CVm † ſuper aliqua re: & infra. ¶ Quæſiuiſti, quomodo intelligatur, quòd in forma traditionis pallij continetur, videlicet [tradimus tibi pallium †, vt eo infra Eccleſiam[d] tuã vtaris.] Quod ita intelligitur:

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Ad parẽ.*] Sed nõne conceſſo, quod maius eſt, videtur concedi, quod minus eſt. j. de deci. c. ex parte. 16. q. 2. viſis. j. de dol. c. paſtoralis. [illegible] vel dic, quòd min⁹ eſt tranſire ad maiorẽ, quàm ad parem, vel minorem: quia minus eſt contra ius cõe. vnde magis eſt diſpenſabile tranſire ad maiorem, quàm ad parem vel minorem, propter maiorem vtilitatem: vt dicit.

¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit. Secũda quarit opponẽdo & dupliciter ſoluit.*

c ¶ *Poſtulatio.*] Sed quare hæc verba priuilegij ſiue indulgentiæ non interpretatur Papa largiſſimè: vt infr. de ver. ſign. c. olim? Rñ quòd forma verborum hoc non patitur, ſic j. de prin. c. ſi de terra. & ſ. de conſuet. cùm dilectus. Item quia per talem indulgentiã noluit ſubuertere conſuetam examinationem poſtulationis. ar. C. de inofficio. teſt. l. ſi quã & ſ. de elect. c. Eccleſia veſtra. Sed quò quã vtilitatem conſecutus fuit iſte per illam indulgentiam, ſiue per iſtam interpretationem, quã hic facit Papa, cùm potiùs interpretatio fieri debeat, vt res valeat quã vt pereat. j. de verb. ſig. c. Abbate. §. ſi vnus eligitur. & ff. de re. de. l. quoties. & j. de priuilegiis capit. in his, arg. opt. & quod hic dicitur, ſine priuilegio tali hoc fieri non potuiſſet, & priuilegium aliquid adijcere debet iuri communi. ff. ad munic. l. 1. ff. de leg. 1. ſi quando. potiùs eum adiuuari beneficio nos oportet, quàm decipi. ſ. de commo. c. vnico. ff. commo. l. in commodato. §. ſicut in fin. Rñ. ideo attenuat vires huiuſmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit: vt 1. q. 1. principatus. & C. de ſenatuſc. l. vnica. ex eo enim quòd aliquid contra ius obtinetur, præſumitur ambitiosè obtentum ff. ad mu. l. 1. in prin. Vel dic, quòd ſuper examinatione non dabatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis illius indulgentiæ: [illegible] dum tamen ei nihil obſtaret. &c. & infrà, vbi dicit, & tenor illius. &c. ſed in hoc valebat ei indulgẽtia, vt ſi vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat conſentire, vt per mutuum conſenſum illius & poſtulantium initiatum eſſet ſpirituale coniugium, quod non eſſet, ſi indulgentiam non haberet: quia conſentire non poſſet. ſupra eodem. c. inter corporalia. ad ſi. ſi enim ſeruaſſet indulgentiam, & vocatus fuiſſet ad maiorẽ dignitatem, tunc ad illam potuiſſet tranſire nulla alia licentia petita. qui enim non ſeruat priuilegium, perdit illud. ſuprà de conſtitu. c. cum acceſſiſſent. cum ſuis concor.[h] & priuilegium ſiue indulgentia ita eſt ſeruanda, ſecundùm quòd in ea continetur. infra de priuileg. c. porto. ſed iſte voluit ampliare indulgentiam tranſeundo ad parem, & ſine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem ſine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Bernar.

altem quandoque tranſire poteſt ad parem, vel ad minorem prohibitus à maiori. de refer. ſedes. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione.

Additio.

† Pallium in toto hoc titulo ſumitur pro quodam Archiepiſcopali ornamento crucibus nigris intexto, velut ſtola ſacerdotalis, quod ſuper ea ornamenta defertur, humeros velut corona pectuſque circumdans, & ante dependens, de qua vide Panor. in c. antiqua. de priuil. ſed melius per Inn. iij. lib. 1. myſteriorum Miſſæ c. 63. Vbi copioſe de eius materia, forma & myſtica ſignificatione.

h Concor. l. hæredes. C. ad Velle. & l. cum gle. ff. C. de pri. & dot. & l. ſi ſordidorũ. C. de exc. mu. li. 16.

DE AVCTORITATE, ET VSV PALLII.

¶ *Viſum eſt ſupra de poſtulatis, electis, & tranſlatis: ſed quia per hos modos aſſumptos vti pallio decet, ſi Eccleſiis, ad quas aſſumũtur, dignitas pallij debeatur: ideo ſubijcitur hæc rub. Ioan. And.*

De hac materia tractatur. 100. diſ. per totũ. 25. q. 2. in Galliarũ.

videlicet infra quamlibet[e] Eccleſiam prouinciæ tibi commiſſæ. Si verò te ſacris indutum veſtibus Eccleſiam proceſſionaliter, vel alio modo exire contigerit: tunc pallio[f] minimè † vti debes.

¶ Cæleſtinus III.

¶ *Archiepiſcopus alteri Archiepiſcopo pallium ſuum commodare non poteſt.*

CAP. II.

AD † hoc quia quæſitum eſt à nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuum Metropolitano alij commodare: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuę taliter reſpondemus, quòd non videtur eſſe conueniens, vt pallium tuum alicui commodes[g] †: cũ in pallium perſonam non tranſeat, ſed quiſque cum eo debeat (ſicut tua nouit diſcretio) ſepeliri[h].

¶ Innocentius tertius C. presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis Legato.

¶ *Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen Archiepiſcopale.*

CAP. III.

NIſi † ſpecialis dilectio illa: & infrà. ¶ Sanè ſi poſtulatio Troiani † Epiſcopi ad Panormitanam Eccleſiam fuiſſet per nos etiam approbata, non tamen deberet ſe Archiepiſco-

CVm ſuprà.] Sũt duæ partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſpõſio. Secunda ibi, *Quod ita.* Ioann. And.

CASVS. In traditione pallij forma hæc ſeruatur: Tradimus tibi pallium, vt vtaris eo infra Eccleſiam tuam. Quæſitum fuit à dño Papa: qualiter hoc verbum, [infrà Eccleſiam tuam] ſit intelligendum? Rñdet, quòd ita dẽt intelligi, infrà Eccleſiam ſuam, i. infra quamlibet Eccleſiam prouinciæ ſuę. Si verò in proceſſione vel aliquo alio modo exiuerit Eccleſiam, tũc vti pallio non poteſt.

d ¶ *Eccleſiam.*] Verba iſta habes 100. d. c. pallium.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Quamlibet.*] Signatur contra. j. de verb. ſig. c. cum clerici. Sol. ibi Placentina Eccleſia ſtrictè accipitur pro cathedrali tãtùm: hic largè pro qualibet Eccleſia ſuæ prouincię. ratio põt eſſe, quia per hanc interpretationem nulli ſit pręiudicium, ſed per illam poſſet præiudicari vaſallis Eccleſiæ, & citò poſſent incurrere periurium.

f ¶ *Pallio.*] Per quod ſignificatur plenitudo pontificalis officij. c j. eod. c. cum ſis. & j. eo. c. niſi. & eo vtendum eſt tantùm inter miſſarum ſolemnia. 100. d. contra morem & certis diebus. infra eodem. c. ad honorem. qui continetur in priuilegio ſuo. j. eo. tit. c. ſi.

AD hoc.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Ioann. And. CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrùm archiepiſcopus poſſit pallium ſuum alij archiepiſcopo accommodare: Papa dicit quòd non: cum perſonam pallium non tranſeat: ſed cum pallio archiepiſcopus ſepelitur.

g ¶ *Commodes.*] Et ita quia pallium perſonale eſt, aliis commodari non poteſt, immo nec in alia prouincia poteſt vti eo, ſine licentia illius, cuius eſt parochia, etiam ſi priuilegium habeat. j. eo. c. ex tuarum. ea enim quæ inhærent perſonis, cum perſonis extinguuntur, arg. j. de offi. deleg. c. quoniam Abbas. & c. P. & G. ff. de reg. iur. l. priuilegia. Inſti. de iur. na. §. ſed quod principi & 7. q. 1. petiſti.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Sepeliri.*] De conſe. d. 1. nemo clericus. contra hoc ſpeciale eſt de veſtimentis ſacerdotalibus ſpiritualibus. & de pallio, & ſic non obſtat ff. de reli. & ſump. fune. l. ſi quis. §. funeris. vbi ornamenta & annulli prohibentur cum cadaueribus poni vel ſepeliri. ne fortè propter ea effodiantur. & c. nemo. loquitur de laico, qui non debet inuolui veſtibus ſacris, ſecus de clericis.

NIſi ſpeciale.] Facit ad primam partẽ rubricæ. & prima deciſa factum narrat. Secũda factũ aggrauat: ibi *Sane.* Tertia concludit: ibi, *Tu ergo.* Quarta comminatur: ibi, *Quoniam.* Ioan. And. CASVS. Troianus Eps poſtulatus fuit ad Panormitañ. Eccleſiam: legatus Papæ, q erat in partibus illis, dedit ei licẽtiã traſeũdi ſine auctoritate dñi Papæ: ille ſtatim ſe appellauit Archiepm, anteqũ palliũ recepiſſet: peruenit hoc ad notitiã Papæ: ſuper hoc ſcribit illi Cardinali, dicẽs, q etſi poſtulatio illius Archiepi per Papam eſſet appro-

† Aliàs: nullo modo.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

† Facit tex. in l. perſonale. ff. ſol. ma.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

† Troianen.

† Troiacen.

† Et quod pallium deſignet, vide hic Io. And. & aliõs.

Intellectus l. ſi quis. §. funeris. ff. de religioſ. & ſumpt. fun.

approbat: non tñ ſe debuit archiep̃m appellare, antequam pallium recepiſſet, in quo confertur plenitudo officij põtificalis. Poſtea mandat dñs Card. vt ſic quod factum eſt, ſtudeat palliare, vt in confuſionem ſed Apoſt. non redundet, quia potiùs illum Papa eligit confundi, quam velit lædi ſedis Apoſt. dignitatem. Not. quòd legatus Card. non põt dare licentiã ep̃is tranſeundi ad alias Eccleſias. Item in pallio cõpletur auctoritas & poteſtas archiep̃alis dignitatis. Item q̃ Romanus Pontifex potiùs ſedis Apoſtolicæ dignitatem, quam priuatam alicuius auctoritatem tueri debet.

a ¶ *Nominis.*] Et ita licèt conſecratus ſit in ep̃m, non eſt appellandus archiepiſcopus, ante pallij receptionem.

b ¶ *Palliare.*] Palliare debet quis, quod malè fecit, & tegere congruenter, ſi poteſt, ne vileſcat eius auctoritas. j. de accuſa. c. qualiter & qñ. & j. de appel. c. cum c. ſtante. de reg. iur. l. quod ſemel.

† Adde concilium Lateranum ſub Innoc. 3. c. 5.

pum appellare, priuſquam à nobis pallium ſuſcepiſſet, in quo Pontificalis officij plenitudo † cum Archiepiſcopalis nominis [a] appellatione confertur. ¶ Tu ergo quod factum eſt, ſic ſtudeas palliare [b], vt id in confuſionem tuam, & ſedis Apoſtolicę opprobrium non redundet. ¶ Quoniam ſi oporteat, vt nos, vel tu, ex hoc negotio confundamur, eligemus [c] potius te confundi, quam lædamus ſedis Apoſtolicæ dignitatem.

¶ Idem.

¶ *Romanus Pontifex ſemper & vbique vtitur pallio, alij in Eccleſiis ſuis & certis diebus tantùm.*

CAP. IV.

AD † honorem [d] Dei: & infrà. ¶ Sanè ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolennijs † pallio ſemper vtitur, & vbique: quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per pallium ſignificatur. ¶ Alij autem eo nec ſemper, nec vbique, ſed in Eccleſia ſua [e], in qua iuriſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt, certis debent vti diebus.

¶ Quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis [f], non in plenitudinem poteſtatis.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Solemnitatibus.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

c ¶ *Eligemus.*] Potius tenemur nos in gis diligere, quam alium. nã iuſtitiæ regulam diligendi proximi m ãteriꝫ, ſi a ſeꝫ, 13. q. 3. ſi non licet. & agentis ſitientibus alij non ſunt. C. de ... quia per ambitiones. & C. vt nemo priuatus. l. 2. & quilibet ſibi primo faciat eleemoſynam, deinde proximo. de pœn. d. 3. ſanè cauendum vnde etiam mihi poſſum conſulere, cùm damno alterius. ff. ad l. g. Aquil. l. ſi quis fumo. in fin. Arg contra. 22. q. 2. primum. & 15. q. 3. ſi quis verò.

a Quæ Bernardus in hac glo. commemorat, non colligit ex textu. nam Papa non de ſe velut priuato, ſed velut ſedis Apoſtolicæ gubernatore, & de tuenda ſedis Apoſtolicæ dignitate loquitur.

† Alias ita: & non in plenitudinem, &c.

¶ Idem Compoſtellano Archiepiſcopo.

¶ *Archiepiſcopus extra ſua prouin-*

AD *honorem*] Duo ſunt dicta. Secundùm: ibi, *Alij*. Et diuerſitatis cauſam reddit. ibi, *Quoniam*. Ioan. And.

Casvs. Quæſitum fuit à Papa, qñ & vbi Archiep̃s ſuo pallio vtatur, & qñ, & vbi alij Archiepiſcopi eodem pallio vti debeãt. Papa rñdet, q̃ Rom. Põt. ſolum inter Miſſarum ſolemnia ſemper vtitur & vbicunque pallio quia aſſumptus eſt in Eccleſiaſticæ poteſtatis plenitudinem. Alij verò ſcilicet Archiepiſcopi nec ſemper nec vbique, ſed ſolum in Eccleſia ſua, in qua acceperunt iuriſdictionem, certis diebus debent vti, quia vocati ſunt in partem ſolicitudinis & non in plenitudinem poteſtatis.

¶ *Glo. ſeq. ponit formam traditione pallij.*

Forma tradendi pallium Archiepiſcopis.

d ¶ *Ad honorem.*] Sub hac forma verborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis, & beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum, & domini Papæ Grego. & Eccleſiæ Romanæ & Eccleſiæ talis tibi commiſſæ, tradimus tibi pallium de corpore Beati Petri ſumptum: in plenitudinem pontificalis dignitatis, vt vtaris eo infra Eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegijs Eccleſiæ tuæ conceſſis à Rom. Eccle. j. eod. c. vlt. & hi ſunt natiuitas Dñi, feſtiuitates ſancti Ioannis & S. Stephani, in Circunciſione, in Epiphania, in ramis Palmarum, in cœna Dñi, in ſabbato Sancto, tribus dieb. Reſurrectionis, Pentecoſtes, in feſtiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ, & omnium Apoſtolorum, tribus feſtiuitatibus beatæ Mariæ, in commemoratione omnium Sanctorum, in Dedicatione Eccleſiarum, in principalibus feſtiuitatibus Eccleſiæ tuæ, in ordinationib. clericorum, & in cõſecrationibus ep̃orum, in die anniuerſarij ſuæ conſecrationis. & arg. ad hoc. j. de fer. c. vlt. & de conſe. d. 5. c. pronunciandum.

¶ *Glo. ſeq. exponit litteram, dat duo ſimilia, & ſignat cõtrarium.*

Quibus diebus archiepiſcopi pallio vti poſſunt.

e ¶ *In Eccleſia ſua.*] Id eſt inf. a quãlibet Eccleſiam ſuæ prouinciæ. ſ. eo. tit. c. 1. ſed extra Eccleſiam in proceſſione vti non dẽt. ſ. eod. tit. c. 1. & ſic miles poſt finitã militiã, cũ ſingulo nõ ibi. C. de proxi. ſac. ſacri. l. vlt. lib. 12. procõſul nõ vtitur inſignis ſuis, priuſquam intret prouinciam. ff. de offi. procon. l. 1. ſimile eſt de vſufructuario, qui ſcenica veſte non poteſt vti niſi in ſcena ff. de vſufr. l. ſi d & ſi quid. § 2. arg. contra. j. vt lit. pend. c. à memoria.

f ¶ *Solicitudinis.*] ¶. q. 6. qui ſe.

EX *tuarum.*] Sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio, petentis motiuum continẽs. In ſecũda petitionis limitata exauditio, motiuum reprobans. Secunda ibi, *Licèt*.

Casvs. Archiepiſcopo Compoſtellano in datione ſui pallij dictum fuit: Accipe pallium & vtaris eo infra Eccleſiã tuam. ipſe archiepiſcopus pro negotiis Eccleſiæ ſuæ frequenter exibat prouinciam ſuam, vnde reputabat ſibi ad verecũdiam, quòd pallio non vteretur, cum alij Archiepiſcopi de Hiſpania vltra prouinciã ſuam de conſuetudine generali ſuo pallio vterentur: quare petebat à Papa, quòd extra prouinciam ſuam poſſet eo vti. Ad quod Papa reſpondet, quòd illa conſuetudo eſt potiùs dicenda corruptela, & de ſpeciali gratia eidem concedit, vt ſi alia neceſſitate fuerit impeditus, ita vt ad Eccleſiam ſibi ſubiectam accedere non poſſit pro conſecrandis ſuffraganeis ſuis, vel clericis ordinandis, & ad Eccleſiam alienam neceſſe habeat declinare, vtendi pallio habeat facultatem in iã dictis caſibus, dummodo ad quem Eccleſia pertinet, id permittat. Not. licet Papa alicui priuilegium concedat, non tamen ipſe Papa vult, quod ille cui conceſſit, eo in præiudicium alterius vtatur.

etiam pallio vti non poteſt, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

CAP. V.

EX † tuarum tenore litterarum accepimus, quòd cum fuerit in conceſſione pallii tibi dictum, (vt ipſo infra [g] Eccleſiam tuam vtaris) & tibi pro Eccleſiæ tuæ negotiis frequenter extra tuam prouinciam commoranti verecundum ſit abſque pallio [h] miniſtrare (cum conſuetudo [i] ſit in Hiſpania generalis, quòd Archiepiſcopi extra ſuas prouincias pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas, indulgeri tibi à ſede Apoſtolica poſtulaſti.

¶ Licèt autem talis conſuetudo dicenda ſit potiùs corruptela [k] †: nos tamen de ſpeciali gratia indulgemus [l] tibi, vt ſi neceſſitate aliqua præpeditus, ad Eccleſiã tibi ſubiectam accedere forte nequiueris, pro cõſecrãdis Suffraganeis tuis, vel Clericis ordinandis & ad Eccleſiam alienam propter hoc [m] te contigerit declinare: dummodo is ad quem Eccleſia pertinet, id permittat [n], vtendi pallio [o] in iam dictis caſibus [p], liberam habeat facultatem.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

† Vide l. omnes iudices, cum gloſ. 1. C. de decurio. lib. 10. & in authentic. Vt nulli iu. §. 1. in gl. magna collatione 9.

¶ Idem.

¶ *In qualibet Eccleſia ſuæ prouinciæ permiſſis diebus Archiepiſcopus miſſam celebrans, vti poteſt pallio.*

g ¶ *Infra Eccleſiam.*] id eſt, infra quãlibet Eccleſiam prouinciæ tuæ, ſupra eod. c. 1.

h ¶ *Pallio.*] Rationabili tamen cauſa poteſt vbique 26. d. c. qui Eccleſiaſticis. §. ecce ſimiliter videtur, quòd infula poſſit vti vbique 21. c. cleros & clericos videtur quòd vbique, infrã eod. cùm ſis.

§ Fortè mutatum hic enim non deſignatur plenitudo officij, ſicut in pallio. Ioan. And.

i ¶ *Conſuetudo*] Et mala: & eſt ratio, quia ſicut pallium fortiter poſtulanti datur, vt 100. d. c. priſca: ita datum fortiter cuſtoditur: & ſi transferat ſe ad aliam ſedem: non tamen cum eo pallium transfertur. ſ. de poſtu. c. bonæ. ij in fin. vnde pro arte eſt beneficium perſonale, quia cum perſona ſepelitur. ſ. eod. c. ad hoc. & pro parte locale, quia non transfertur cum perſona ad alium archiepiſcopatum, ſed remanet ibi. ſ. de poſtul. c. bonæ 2. in fine.

Archiepiſcopo tranſlato, non transfertur pallium.

¶ *Gloſſ. ſequens obiicit.*

k ¶ *Corruptela.*] Sed videtur, quòd non ſit corruptela, & quòd ſit tolerandum. ff. de offi. procon. l. 1. vbi proconſul vtitur ſuis inſignijs vbique, poſtquam egreditur vrbem.

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem.*

l ¶ *Indulgemus*] Hoc ideo dicit, quia non eſt licitum alicui celebrare vel prædicare in alia prouincia, niſi ad hoc fuerit inuitatus. 7. q. 1. Epiſcopi vel presbyteri. & 9. q. 2. nullus primas. & 6. q. 5. ſcriptum eſt.

m ¶ *Propter hoc.*] ſic pro Eccleſiis conſecrandis, & clericis ordinandis.

n ¶ *Permittat.*] Not. quòd Papa licèt alicui det priuilegium, non vult tamen, quòd vtatur eo in præiudicium alicuius. ſic j. de offi. ord. c. licèt. & j. de transl. c. licèt c.

c Concord. l. Vbicunque cum gl. & ibi Bar. ff. de fideiuſ. & in l. ſi dubitetur. §. ita demum. eo. tit.

o ¶ *Pallio.*] Tuo ſcilicet, & non illius ad cuius prouinciam declinas: cum ſit perſonale. ſ. eo. c. ad hoc.

p ¶ *Caſibus.*] Duobus præmiſſis, non aliis; quod etiam in quibuſdam permittitur, in aliis prohibetur, argu. ff. de iud. l. cum prætor.

Cum

Cum ſis.] In prima deciſo cõſultatio. In ſecũda rñſio: ibi, *Vbicunque.* CASVS. Quæſitum fuit à Papa, quando & quibus diebus Archiepiſcopus vti debeat pallio? Reſpõdet, quòd vbicunque fuerit Archiepiſcopus infra ſuam prouinciam in celebrationibus Miſſarum ſolemnibus diebus pallio ſuo vti poteſt.

¶ *Gloſ. ſeq. obyest. & duplicitèr ſoluit.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 4. compilatione.*

a ¶ *Vbicũque.*] Hic videtur, ex eo quòd dicit *Vbicũque*, ꝙ etiam extra prouinciã Archiepiſcopus pallio poſſit vti, ſicut proconſul. ff. de offi. proconſ. l. 1. Sed contra. ſ. eo. c. 2. & c. ex tuarũ, ſed ꝙ dicit, *Vbicunque*, reſtringe, ad id eſt infra quanlibet Eccleſiam tuæ prouinciæ. ſ. c. 1. vel, *Vbicunque*, ſi habeat priuilegium ad hoc. & ille ad cuius prouinciam vel diœceſim tranſit, id permittat. ſ. eod. ex tuarum. & ſic planum eſt.

† *Pontificalis officij.*

† *Potiſſimũ.*

a *Dicebat Hoſtienſis hoc verbum generale, vbicunque ad quatuor reſtringendum, ad prouinciam, ad Eccleſiam, ad Miſſarum ſolemnia, & ad certos dies: & ſic videtur, quod ſi ſub papilione, vel in caſtris, in aliqua priuata domo, extra Eccleſiam ſecundum c. de conſue. d. 1. concedimus, quamuis ĩ. ſuam prouinciam Archiepiſcopus celebret, pallio non vtetur. Ioã. Videto hic notas noſtras in hoc caput.*

CVm † ſis: & infrà. ¶ Vbicunque[a] fueris in Miſſarum celebrationibus conſtitutus, diebus ſolemnibus vſum pallij (per quod plenitudo Pontificij † deſignatur) poteris liberiùs exercere.

¶ Honorius tertius, Archiepõ Tri.

¶ *Sine pallio & ſandalijs poteſt Archiepiſcopus celebrare.*

CAP. VII.

QVia nos: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd tam in tua, quam in aliena[b] diœceſi, potes ſine pallio & ſandalijs † celebrare: qui vtique in tua diœceſi non debes ſemper celebrare cum pallio, ſed diebus illis duntaxat, qui in Eccleſiæ tuæ priuilegiis[c] ſunt expreſſi. Sicque ſoluta eſt quarta[d] quæſtio, qua quæſiuiſti, an tibi ſit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

Quia nos.] In 1. decreta conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi. *Inquiſitioni.* CASVS. Quidam Archyepiſcopus quæſiuit à Papa, vtrùm tam in ſua diœceſi, quàm in aliena, poſſit celebrare abſque pallio & ſandalijs? Rñdet Papa, quòd poteſt, nõ tñ ſemper in ſua diœc. debet celebrare cum pallio, ſed certis diebus, qui ſunt in ſuo priuilegio expreſſi. & per hoc ſoluitur alia quæſtio: qua quæſiuit, vtrũ pro defunctis cum pallio debet celebrare.

b ¶ *In aliena.*] De licẽtia d. diœceſani Epiſcopi, aliàs non: quia non debet ponere manum in meſſem alienam vt 6. q. 3. ſcriptum eſt. & 9. q. 2. nullus primas. priuatim tamen poſſet ſine licentia. ĩ. de ele. peregri. tuæ. diœceſanus debet illum inuitare. 7. q. 1. Epiſcopi vel presbyteri.

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.*

† *Alias ita: Si tuam autem.*

† *Ita legitur in omnibus manuſcriptis fide dignis, & vox, emeritum, perperam inſerta fuit.*

c ¶ *Priuilegiis.*] Qui præciſè ſint dies illi, neſcimus, niſi ſint illi, qui enumerati ſunt ſ. eod. ad honorem. & ĩ. de fer. conqueſtus.

d ¶ *Quarta.*] Satis ſoluta eſt per hanc rñſionem, quia recipere debet priuilegium ſuum: & ſi ibi continetur, quod poſſit celebrare cum pallio pro defunctis, ita obſeruet, ſecundùm quod ibi cõtinetur: ſimile. ĩ. de priu. ſi de terra. ADDITIO. Et meliùs in c. porrò.

TITVLVS IX.

De renunciatione.

Alexander iij. Londoñ. Epiſcopo.

¶ *Non datur licentia cedendi Epiſcopo, qui propter ſenectutem vult cedere, ſi neceſſarius vel vtilis ſit Eccleſiæ ſuæ.*

CAP. I.

Litteras † tuas: & infrà. ¶ Si tuam aut † ſenectutẽ[e], aut inſufficientiam[f] fortè conſiderans, te tanquã emeritum † poſtulas relaxari: ſcito nos credere, quòd tutius ſit hoc tempore, ſi commiſſa tibi Eccleſia ſub vmbra tui nominis gubernetur, quã ſi alteri nouæ[g] incognitæque perſonæ gubernanda in tanto diſcrimine cõmittatur: maximè quia te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore ſeneſcente, non deficit, ſed vergente deorſum cõditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit: & infrà. ¶ Monemus te igitur, vt ſuper hoc diebus iſtis nulla te faciat importunitate moleſtum, quia indecẽs omnino probatur, priùs ſoluere militiæ[h] cingulum, quàm cedat victoribus aduerſitas præliorum.

DE RENVNCIATIONE.

¶ *Quia ea quæ poſtulatione, electione, vel tranſlatione acquiruntur plerunq; renunciatione perdũtur: ideo ponitur hæc rubrica. De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 17. q. 2. & 21. q. 2.*

b *Sed hos paulo antea numerauit gloſſ. in c. ad honorem, hoc titulo.*

c *Text. eſt in l. quero. §. ſi venditor. ff. de edil. edi. & in l. ſi quis in renũtiando. C. de pactis.*

Litteras.] In prima ponitur deciſa ſupplicatio. In ſecunda: ibi, *Si tuam*, ipſius repulſio. in tertia: ibi *Monemus*, concluſio. Ioan.

CASVS. Epiſcopus Londoneñ. ſæpe petiit licentiam cedendi a domino Papa. reſcribit ei Papa, dicens, quòd quamuis ipſe conſiderans ſenectutem ſuam aut inſufficientiam ſuam petat renunciandi licentiam, ſciat, quòd Papa credit, quòd tutius ſit ei illam eccleſiam ſub vmbra ſui nominis gubernari, quàm alicui nouæ incognitæque perſonæ in tanto diſcrimine committi: quia in ipſo vigor deuotionis & fidei, etiam corpore ſeneſcente non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporali feruor ſpiritus ad ſublimiora conſcendit. monet ergo illum, vt ſuper hoc diebus iſtis nulla importunitate faciat ſe moleſtum, quia indecens eſt priùs ſoluere militiæ cingulum, quam cedat victoribus aduerſitas præliorum. Not. quòd non ſtatim danda eſt cedendi licentia. licet quis dicat ſe ſenem & inſufficiẽtem, maximè cum bene adminiſtrauerit. Item indecens eſt priùs militiæ ſoluere cingulum: &c.

¶ *Gloſ. ſeq. textum determinat, & remittit.*

e ¶ *Senectutem*] Non enim quælibet ſenectus[a] facit, vt quis poſſit petere ceſſionẽ, ſed ea ſola, quæ hominem reddit prorſus ineptum. ĩ. e. niſi. §. debilitas propter quas cauſas poſſit quis renunciare, tradit. ĩ. e. niſi. & ĩ. e. poſt tranſlationem.

¶ *Gloſ. ſeq. textum ſortè ſpeciat.*

f ¶ *Inſufficientiam*] Hæc eſt iuſta cauſa ad renunciandũ, quia defectus ſcientiæ nõ ſolum impedit promouẽdũ. ſ. de elect. cõg. egato. imò deinceps ita promotũ. ĩ. de æta. & quali. c. vlt. & de hoc habetur. ĩ. eo. niſi.

g ¶ *Nouæ.*] Sic enim iudex potiùs debet eam differre, quã eam nouo iudici delegare. ff. de va. mu. prætor. §. vlt. ar. 19. q. 9. monaſteriis.

¶ *Gloſ. ſeq. dat ſimilia.*

h ¶ *Militiæ.*] Simile 7. q. 1. ſciſcitatis, nõ etiam ſolui debent milites, niſi cõpletis ſtipẽdiis. C. de iis qui nõ imple. ſti. pen. l. 1. lib. 1. & nihil creditur eſſe actũ, &c. C. de iis quibus vt in. dig. l. pe. in fi. & fruſtrà velociter currit, qui prius quã ad metas peruenìat, deficit.[a] de pœn d. 3. in caſũ. arg. 7. q. 1. nihil & magis delinquit, quĩ inceptum eã dimittit, quã qui nũquam ad cauſam venit in Authen. de litigio. §. omnẽ. coll. 8. & qui potuit principium, totum ſupplere debet vſque ad fi. de conſecra. d. 1. nullus epiſcopus.[f] ADDITIO. Et cordi nobis eſt omnia cœpta ad finem perducere. Et à. barbara de ſibi dicit Tullius, ꝙ nihil eſt in humano genere difficilius, quã inuenire perfectionem. C de emen. Iuſti. Co. l. f C. cor ſex.

b *Senes non vinide gubernationi ſunt apti ſi. ſti. B. Hieronymus in epiſt. ad Nepotianũ. Archid. in c. tanta. d. 86.*

† *Aliàs ita: Abbati, & priori de Artige.*

c *Hieronymus ad Lucinium: Cœpiſſe, multorum eſt: ad culmen perueniſſe, paucorum. Io. And.*

† *Cap. 3. e tit. in 1. compil.*

† *Aliàs: ſpecialis.*

† *In C. Barbaricita de conſenſu maioris, & ſanioris par. tis cap. &c.*

in l. quãuis, & ibi Bart.

ff. de furtis.

¶ Idẽ † Abb. Doleñ. & Priori de Artig.

¶ *Qui abiurat beneficiũ, licitè poteſt illud (ſi de nouo eligatur) obtinere.*

CAP. II.

QVum † inter P. Gaufridi, & quoſdam alios Canonicos ſancti I. ſuper ſpirituali † beneficio, ſcilicet ſtallo in choro: & loco in Capitulo, quæſtio fuiſſet diutiùs agitata: & infrà. ¶ Ideoque vobis mandamus, quatenus ſi præfatum P. inueneritis de conſenſu † maioris partis Capituli fuiſſe de prædicto beneficio auctoritate Apoſtolica inueſtitum, eum faciatis beneficium ipſum pacificè poſſidere: non enim videtur nobis impedimentum afferre iuramentum[i], quod de eodem non nouit. ĩ. de bapt. vnica. in prin. & Deus opus imperfectum maiores. ver. ſed adhuc. ſecundum Hoſt. Ioan. And.

Vm inter.] P. CASVS. Iſte P. impetrauit litteras, & ſubiecit ſe miſericordiæ Capituli, renunciando & abiurando litteras, & maior pars eum recepit, minor contradixit, ſecundũ Hoſt. Prima pars deciſe narrat factum. Secunda ibi, *Ideoque*. dat iudicium. Io. And. CASVS. Iſte P. Gaufridi abiurauit beneficium ſuum. Poſtea obtinuit litteras à dño Papa, vt in eadem Eccleſia reciperetur, & ſic auctoritate litterarum dñi Papæ à maiori parte Capituli fuit receptus. Quidam Canonici contradicebant eidem, opponendo ſibi iuramentum, & ideo contra iuramentum non erat recipiendus. Cum ſuper hoc fuiſſet qõ diutius agitata, mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi prædictum P. inuenerint de cõnſenſu maioris partis Capituli fuiſſe de prædicto beneficio auctoritate apoſtolica inueſtitum, eum faciant beneficij poſſ. iſtius pacifica gaudere, non obſtante iuramento, quod de non repetendo vlterius eodem beneficio p. ponitur præſtitiſſe, in quo conſenſus maioris & ſenioris partis Capituli interceſſit. Not. quòd iuramentum non extenditur ad ea, de quibus, vel ſuper quibus non eſt iuramentum faciendum. Item iuſ ſemel amiſſum, non renaſcatur. Item ſententia maioris & ſanioris partis debet prævalere.

g *Melius dicitur, granius, hoc eſt renunciatur.*

h *Albericus tract. de ſtatutis lib. 1. q. 25. Decius in Rubr. Cod. quis admit. & in l. ambitiones. ff. de reg. iur.*

i ¶ *Iuramentũ.*] Iſte P. abiurauit[g] beneficiũ ſuũ, ꝙ de cætero ipſũ nõ repeteret, ſed põ iurauit, ꝙ nõ reciperet, ſi iterũ eligeretur. ĩ. quod me. cau. ad aũ dictũ iuramentum[h] non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatũ in iuramento. & quæ tunc nõ extãt. ĩ. de iureiu. clericus. ſicut nec reſcripta extẽditur ad lites, quę nõ extabãt tpe impetrati reſcripti ſ. de reſc. c. vlt. & trãſactio nõ extẽditur ad ea, de quib' nõ fuit dictũ vel cogitatũ. C. de tranſact. ſi de certa. & C. de

C.de iudi. licèt: vnde non obſtat in aliis.& ſic iſti P.non obſtat iuramentum:cùm non agat ex prima ſua receptione,ſed ex nouo iure poſt iuramentum præſtitum acquiſito de conſenſu maioris & ſanioris partis Capituli: quia alia eſt hoc modo cauſa petendi. ff.de except.rei iudi. & an eadem. ff.de inſti.ac l.habebat. & ī.de cauſa poſ.c.vlt.

non petendo vlteriùs proponitur præſtitiſſe, ſi conſenſus maioris[a] & ſanioris partis Canonicorum Eccleſiæ interceſſit[b].

¶ Idem, Epiſcopo Verulano.

¶ *Qui renuncianit beneficio ſuo, illud repetere non poteſt.*

CAP. III.

EX † trāſmiſſa relatione Abbatis[c] ſancti N. de Ceparano, noſtris eſt auribus intimatum, quòd P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret, apud monaſterium S. Salatoris ſibi petiit habitum monaſticum indulgeri: qui recuperata poſtmodum ſanitate, ad monaſteriū illud gratia complendi votum[d] acceſſit: & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ Eccleſiæ ſancti N. contulerat, ſibi fecit reſtitui: nunc autem mutato animo laborat, vt reſtituatur in Eccleſia ſupradicta. ¶ Verū quoniam iam dicta Eccleſia ab eo ſoluta dignoſcitur, ex quo ea, quæ ſibi contulerat, ad petitionem ſuam reſignauit[e] eidē: Mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) prædictū Abbatem & ſocios eius ad receptionem P. nulla ratione compellas inuitos: nec à populo † Ceparano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt illum non tanquam vnum de Eccleſia, ſed quaſi de nouo recipiāt in ſocium & in fratrem.

a ¶ *Maioris & ſanioris.*] Et ſic ſtandum eſt maiori parti. 65.diſt. ſane. & 19.d.in canonicis. & ff. ad municip. quòd maior. Quid iuris ſit ſeruandum de hoc, not. ſ. de elect.cap.eccleſia veſtra.in fi.

b ¶ *Interceſſit.*] Supple poſt ſuam renunciationem. Iſte P. poſt ſuam renunciationem obtinuit literas à Papa, vt reciperent in eccleſia illa. ſic iſte inueſtitus fuit de beneficio illo auctoritate Papæ, & de conſenſu maioris partis; & ſic pars minor non poteſt obiicere iuramentum.

† *Cap.4. eo. titul. in 1. compilat.*

† *Aliàs ita. dum olim infirmitate nimia laboraret.*

† *Iuxta illud:* Du fero lāguorem, fero religionis amore: Expers languoris, non ſum memor huius amoris.

EX *tranſmiſſa.*] Prima pars ponit querelam. Secunda prouidet:ibi, *Verum quoniam.* Ioan. And.

CASVS. P. Rubeus S. Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud ſancti Saluatoris monaſterium petiit ſibi habitum monaſticum indulgeri: tandem ſanitate recuperata tranſiuit ad monaſterium prædictum gratia complendi votum ſuum, & aliqua mora facta in monaſterio, fecit ſibi reſtitui illa, quæ contulerat eccleſiæ ſanct. Nicolai: poſtmodum nihilominus iſte P. volebat, vt reſtitueretur in Eccleſia prædicta voluntate mutata: ſed abbas de Ceparano & quidam clerici eum recipere nolebant: vnde ſignificauit hoc D. Papæ idem abbas. Super hoc ſcribit Papa epiſcopo Verulano, quòd dicta eccleſia ab eo ſoluta eſt, ex quo ea, quæ ibi contulit ad petitionem eius reſtituit. mandat Papa, quatenus ſi res ita ſe habet, prædictum abbatem & ſocios eius ad receptionem illius P. nulla ratione compellat, nec compelli permittat: tamen rogare poterit illos, vt illum recipiant non tamen tanquam vnum de eccleſia, ſed quaſi de nouo recipiant eum in ſocium & in fratrem. Not. quòd ſuo iuri quis tacitè renunciat. Item non poteſt quis redire ad illud, cui renunciauit. Item actio ſemel extincta non reuiuiſcit.

c ¶ *Abbatis.*] Id eſt Prælati: quia eccleſia ſecularis eſt, & non regularis: & eſt nomen dignitatis. & iſte P. Rubeus erat ibi Canonicus.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Votum.*] Non quòd emiſiſſet votum, ſed quòd emittere proponebat. ī. de reg. conſuluit. Arg. contra. ī. de reg. ſuper eo. Non eſt contra: ibi habitus fuit ad profeſſionem, hic ad probationem tantum. vel hic nullum habitum ſuſcepit: & ſi ſuſcepiſſet, nō obſtat: nam habitus ſolus ſine profeſſione non facit monachum. ī. de reg. porrectum. & ī. qui cleri. vel vouen. c. conſuluit.

¶ *Glo.ſeq.obiicit & tripliciter ſoluit, & remittit.*

e ¶ *Reſignauit.*] Sed qualiter bona illa ſibi reſtituta fuerunt? ex quo enim ſemel fuerunt acquiſita eccleſiæ, non debent ei amplius reſtitui. 12. q. 2. nulli. 17. q. 4. ſunt qui opes? Reſp. iure poli, non iure fori. 17. q. 4. quicunque. arg. ī. de dona. inter vir. & vxor. mulieres. & in Auth. de mona. §. ſi verò. coll. 1. vel de facto fuit hoc potiùs quàm de iure ſi tranſierunt in proprietatem eccleſię. Vel forſan ſub cōditione contulerat illa bona, ſi ibi perpetuò remanere deberet. De hac materia notatur. ī. de cleric. coniuga. c. quòd ad te.

ADmonet.] Primò ponit prohibitionem. Secundò ipſius tranſgreſſionem puniri præcipit: ibi, *Quod ſi quis.* Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Torn̄ ſignificabat D. Papæ, quòd quidam intrabant eccleſias ſuæ diœc. quæ pertinebant ad ſuam iuriſdictionem & detinebant, & dimittebant eas abſque ſuo aſſenſu & propria auctoritate. Papa mandat ſibi, vt ipſe prohibeat omnibus perſonis ſui epiſcopatus, vt nullus auctoritate ſua audeat intrare eccleſiam, vel eam dimittere ſine auctoritate ſui ſuperioris: & qui contra hoc fecerit, meritò punitur.

f ¶ *Intrare.*] 16. q. 7. nullus omninò. ī. de iure patro. cura paſtoralis. aliàs niſi talia beneficia dimiſerint, ſunt excommunicandi vſque ad debitam ſatisfactionem. ī. de inſti. ex frequentibus.

¶ Idem Epiſcopo Tornacenſi.

¶ *Beneficiatus ſine licentia Prælati ſui beneficio renunciare nō poteſt.*

CAP. IV.

ADmonet: & infrà. ¶ Vniuerſis perſonis tui Epiſcopat' ſub diſtrictione prohibeas, ne Eccleſias tuæ diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque aſſenſu tuo intrare[f] audeant, aut detinere, aut te dimittere incōſulto[g]. ¶ Quod ſi quis contra prohibitionem tuam venire præſumpſerit, in eum canonicam exerceas vltionem.

¶ Clemens tertius.

¶ *Contra petentem beneficium admittitur ſpontaneæ abiurationis exceptio, etiam cauſa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quòd non ſponte renunciauit: & qui meliùs probauerit, obtinebit.*

CAP. V.

SVper † hoc quod ſciſcitaris †, vtrum eccleſiaſtica beneficia

¶ *Gloſ.ſeq.allegat duas conc. tractat quid de inferioribus Prælatis. exponit, quod dicit ſinn c. de canonica electione; dicit quid ſi Prælatus reſiſtet, & quid de tranſitu ad religionem. demum ar pro opi. Vincen. quam reprobat.*

g ¶ *Inconſultò dimittere.*] vt 7. q. 1. Epiſcopus de loco. ī. de priuil. cum & plantare. §. in eccleſiis. idem eſt in clericis aliorum Prælatorum, vt abbatum & conſimilium, ſine quorum conſenſu eccleſias non debent dimittere. 63. diſt. c. 1. & 2. & 53. d. c. 1. quod ſi fecerint, poſſunt reuocari; & niſi admoniti redierint, ſunt excommunicandi 7. q. 1. ſi quis verò. & c. ſeq. & hæc eſt canonica vltio, vt dicit hic in fin. & ſi Prælatus ſuus tranſitum ratum habere noluerit, poteſt illa eccleſia ordinari per illum, ad quem ſpectat. ī. eod. quod in dubiis. & hic in fi. ad religionem tamen tranſire poſſunt. 19. q. 2. duæ ſunt. & etiam regulares petita licentia, quanuis non obtenta. ī. de regula. licèt. Item arg. eſt ex hac littera, quod vnus Prælatus non poſſit ad aliam prælaturam eligi in alia eccleſia, vel etiam Canonicus: ſed tantum poſtulari: quoniam Prælatus ille vel Clericus nō habet facultatem recedendi ab eccleſia ſua ſine licentia epiſcopi ſui. Vnde eius conſenſus illegitimus eſt, quod concedebat Vinc.[a] & ſi epiſcopus malitiosè eum non vult concedere, cogendus eſt per ſuperiorem. arg. ī. de iure patro. nullus. & ſecundum eum habet locum electio tantùm in clericis eiuſdem eccleſiæ: nos hoc non dicimus, immò Clericus alterius eccleſiæ bene poteſt eligi ad aliam eccleſiam, dummodo aliàs ſit idoneus, & in eodem epiſcopatu, & in alio: & tenet electio. ſ. de ele. cùm inter Canonicos. vbi de hoc. imploranda eſt tamen licentia ſui epiſcopi, & ſi denegaret eam, compelleretur per ſuperiorem, ſi malitiosè hoc faceret, per decr. nullus. ī. de iur. patr.

† *Vox, populo, deeſt in omnibus manuſcriptis: ſed erat expoſitio marginalis, quæ irrepſit in textum. in antiquis enim ita habebatur: Ceparano. id eſt, à populo Ceparano.*

† *Prælatus an debeat eligi, vel poſtulari ad aliam prælaturam.*

† *Cap. 3. eo. titul. in 3. compilat.*

† *Alias ita: Super hoc quod ſciſcitatus nobis: & vide notas huius capitis.*

a *In antiquo apparatu: ſed in apparatu huius compilationis dixit hic cōtrarium. Ioan. And.*

SVper hoc.] Communis diuiſio: ſecunda: ibi, *Sic tua.* & habet varias lecturas. Ioan. And.

CASVS. Quidam[b] petebat beneficium ſuum de quo fuerat canonicè inſtitutus, obiiciebatur ei in modum exceptionis, quòd non poterat repetere ipſum, quamuis ad ipſum pertinuerit: quia dum quietè poſſidebat illud, ſponte abiurauerat: replicabat actor, quòd non ſponte renunciauerat: & hoc vterque probare volebat. Primò quæritur, an exceptio ſpontaneæ abiurationis obiecta, nulla cauſa reſignationis aſſignata, ſit admittenda. & dato quòd ſit admittenda, quæritur an teſtes actoris, qui dicent, quòd non ſponte renunciauit, poſt ſint admittendi, an teſtes Rei, qui dicūt, quòd ſponte fortè renunciauit? Reſpondet Papa, quòd non eſt veriſimile, quòd aliquis renunciet beneficio ſuo ſponte multis laboribus acquiſito ſine magna cauſa, tamen teſtes ſuper ſpontanea renunciatione ſunt recipiendi: nec eſt ſuperuacuum, ſi iudex inquirat cauſam renunciationis ſi voluerit, aliàs non tenetur. & ſi inuenerit illam probabilem, i. nō vi vel metu, & c. admittet eam, & imponetur ſilentium actori, niſi ipſe replicando probauerit, quòd ſponte non renunciauit. In fine reſpondet quaſi tacitę quęſtioni: & quomodo poteſt hoc eſſe, cum illa ſit negatiua, ſcilicet quòd ſponte non renunciauit? & ipſe reſpondet, quòd licèt videatur negatiua, tamen talis negatiua habet in ſe implicitam affirmatiuam, ſcilicet quòd coactus renunciauit: & ideò ſuper illa aſſertione implicita, probationes actoris ſunt admittendæ & ſententia proferenda pro eo, qui meliùs probauerit. Bernardus.

b *Hic caſus Bernardi eſt, & in vetuſtis codicibus reperitur.*

Nota, quòd eſt veriſimile, quòd aliquis renunciet ſponte iuri ſuo, cū contra talem præſumptionem admittatur probatio. Item

licitum eſt vnicuique ſuo iuri renunciare. Item negatiua habens in ſe affirmatiuam probatur. Item dignitas & teſtium opinio, de iure eſt conſideranda.

a ¶ *Repoſcentibus.*] Id eſt, petentibus.

b ¶ *Sine cauſa.*] i. ſine adiectione iuſtæ cauſæ renunciationis.

repoſcentibus [a], obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio, ſine cauſæ[b] cognitione ſit admittenda, & an actoris, quòd ſponte non renunciauit, an rei de ſpontanea renunciatione debeant probationes admitti. ¶ Sic tuæ experientiæ reſpondemus, quòd nulla ratio hoc veriſimile [c] reddit, vt quiſquam beneficium multis fortè expenſis & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facilè ſine magna cauſa ſua ſponte reſignet: ideóque ſuperuacuum eſſe non credimus, cauſam reſignationis[d] diligenter inquiri †: quàm ſi fortè probabilem, id eſt, non vi [e], nec metu[f], nec oppreſſione [g], nec interuentu pecuniæ[h], nec promiſſione[i] † extortam iudex inuenerit, maximè ſi non interuenerit iuramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quòd ferè ſemper à malo [k] eſt (niſi replicatio canonica [l] fuerit oppoſita [m]) admittere [n] non poſtponat. Porrò licèt negantis [o] factum, per rerum naturam nulla ſit probatio †, eius tamen qui ſpontaneam renunciationem negat [p] (cùm implicitè & quodammodo replicando inficietur [q] ſuper aſſertione ſua, habito ad dignitatem [r] & opinionem reſpectu) probationes credimus admittendas.

¶ Idem.

¶ *Qui ſponte renunciauit electionis de ſe factæ, ſuper ipſa vlterius audiri non debet.*

CAP. VI.

IN † præſentia noſtra: & infrà. ¶ Licèt igitur iudex non

c ¶ *Veriſimile.*] Contra iſtam præſumptionem bene admittitur probatio in contrarium: vt j. dicitur in reſponſione. j. de præſumption. quia veriſimile.

¶ *Gloſſa ſequens primò dicit valere renunciationem ſine cauſa. Secundò ad textum ſignat contrarium, ponit opi. & ſolutionem.*

d ¶ *Reſignationis.*] Licèt non ſit allegata ab ipſo reo, fortè ideò renunciauit, qui habebat plura beneficia. j. de præben. c. referente. vel quia ſimoniacè fuerat adeptus illud[a]. j. de præſum. non eſt veriſimile. maximè dico, quia idem eſſet, ſi nullam cauſam allegaſſet; & hic non dicitur, quòd reus cauſam allegauit, ſed iudex hic quæſiuit: quia ſufficit allegare ſpontaneà renunciationem ſine aliqua cauſa, nec tenetur etiam allegare cauſam, nec iudex tenetur inquirere cauſam. & hic notat, cum dicit infrà: ideóque ſuperuacuum eſſe, &c. q. d. ſi vult poteſt inquirere. aliàs non tenetur: quia ſufficit, quòd ſponte renunciauit. j. c. prox. Quidam ſignat contra. j. de reſti. ſpol. ſolicitè. ibi non recipiuntur teſtes illius, qui allegabat ſpontaneam abiurationem ante reſtitutionem, & hic recipiuntur ante & poſt reſtitutioné. Ita ſoluebant quidam: hic non allegabatur, quòd ſpoliatus renunciauerit: ſi hoc feciſſet, non admitterentur probationes contra eum: vt ibi. ſed vbi ceſſit non ſpoliatus, licèt præſumatur pro eo, quòd inuitus hoc fecerit, auditur tamen aduerſarius volens probare ſpontaneam abiurationem, qua probata ſi iterum actor vult replicare, quòd non ſponte, bene auditur. Ad hoc vt nullum ſit contrarium, ita dicas, quòd hic & illa ſolicitè in diuerſis caſibus loquuntur, nec ſe tangunt. qui enim per metum vel per vim renúciat beneficio vel iuri ſuo, tenet quidem renunciatio: quia hoc voluit licèt coactus, & ſic perditur dñium ex toto: quia coacta voluntas eſt. 15. q. 1. merito. & ff. quod met. cau. ſi mulier. § ſi metu. & l. metum autem. § ſed quod prætor. & ſic habet locum in hoc caſu actio, quod metus cauſa, quæ appellatur actio prætoria. ff. eo. ti. & ſi mulier. §. ſi metu. & in hoc caſu loquitur hæc dec. nec talis propriè dicitur ſpoliatus, vnde non poteſt petere reſtitutionem, cùm non fuerit ſpoliatus: immò tradidit dñium licèt per metum, vt dictú eſt: ſed datur illi actio prætoria, quod metus cauſa: & hic agebat actione in rem, ſimpliciter petédo Eccleſiam ſuam, ſed opponebatur ſibi ſpontanea abiuratio, quã res petita tradita eſt per metum: agitur actione in rem & in perſonam, & ſi promiſſio tñ per metum facta eſt, & agitur, vt res tradatur, habet exceptionem quod me. cauſa. ff. quod met. cauſ. metum. §. ſed quod prætor. ſed ſpoliatus remanet dñs vel quaſi, & perdit ſolam poſſeſſionem: & in hoc caſu habet locum actio, vnde vi, ſiue interdictum poſſeſſorium, & in hoc caſu loquitur illa decr. ſolicitè. & ibi renunciauit ſpoliatus. & ſecundum hæc nulla exceptio poteſt opponi, quæ tangat dominium eius, qui petit reſtitui: quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. j. de ordi. cogni. ſuper ſpoliatione. nec poteſt referri ſpoliato quæſtio proprietatis, quod non habebat ius, vel quod non ſit canonicè inſtitutus. j. de reſti. ſpol. item cùm quis. & c. in literis. & c. ex conqueſtione. & ideò in caſu. c. ſolicitè. non auditur, qui ei refert quæſtionem, quòd ſponte renunciauit, ſiue abiurauit: quia illa duo ſimul ſtare non poſſunt, quòd vnus petat reſtitui, & aduerſarius agat de proprietate, hoc eſſet contra ordinem iuris. C. de rei vendicatio. ordinarij. ſed hic petebat Eccleſiam agendo reali actione ſimpliciter: vnde aduerſarius poteſt obiicere exceptionem peremptoriam, & docere de iure ſuo, & actor poteſt replicare. & ſic vterque debet docere de ſua intentione, ſecundùm quod hic fit, vt dicit in fi. & in fi. apparebit, quis melius probauerit: & ita plana eſt, quæ conſueuit difficilis reputari.

a *Secũdum Abb. & Panc. Et idem Innoc. qui dat exemplum de læſione conſcientiæ: & de volente religionem ingredi. Io. And.*

† *Vide l. ſi mulier ff. de re. amo. l. ſed & ſi quis. §. nec diſtinguimus ff. de vſuf.*

† *Facit qd habetur. ff. de calum. l. 1. & 2.*

Renũciatio beneficij facta per vim an teneat.

e ¶ *Non vi.*] Sed ſponte.

f ¶ *Metu.*] Et tamen metus continet in ſe vim, & ideò ſuperfluè dicitur, non vi. ff. quod metus cauſa. l. 2.

g ¶ *Oppreſſione.*] C. quod met. cau. per impreſſionem.

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, & illud argumentum reprobat.*

h ¶ *Pecunia.*] Quæ pro expenſis etiam in talibus non debet dari. j. de pact. cum pridem. & j. de rer. permutata. ad quæſtiones. ex eo quòd dicit, non interuentu pecuniæ, videtur à contrario ſenſu: quia ſi interuentu pecuniæ renunciaſſet, quòd talis renunciatio non tenuiſſet, & ſic reſtituetur ei Eccleſia: ſed hoc falſum eſt, quia licèt renunciatio non teneat, tamen priuari debet iſte, quia ſimoniam commiſit pecuniam recipiendo pro re ſpirituali, & ideò poteſt ſuppleri, maximè ſi reſtitueretur in caſu iſto, de gratia ſola hoc fieret.

i ¶ *Promiſſione.*] In caſu iſto bene reſtitueretur propter dolũ aduerſarij. ſimile. j. eo. ſane.

k ¶ *Malo.*] ſcil. non credentis. 22. q. 1. ita ergo. & j. de iureiur. & ſi Chriſtus.

l ¶ *Canonica.*] ſcil. vt actor neget ſe ſponte renunciaſſe.

m ¶ *Oppoſita.*] Et probata, ſupple, vt ſequitur in § porro.

n ¶ *Admittere.*] Cum effectu, maximè ſi probabit reus iuſtam cauſam recuſationis, obtinebit: niſi actor per replicationem repellat exceptione. & hoc eſt, quod ſequitur: niſi replicatio, &c.

† *Vide l. poſt rem. cũ glo. ff. de tranſ. & l. 1. ff. quæ ſen. ſi. appel. reſcin.*

† *Cap. 4. eo titul. in 2. compilat.*

o ¶ *Negantis.*] De hac negatiua dictum eſt s. de electio. bonæ, dic vt ibi.

p ¶ *Negat.*] Eſt enim quoddam factũ prægnans, quod includit in ſe affirmatiuam [b], quia hæc propoſitio, non ſponte renunciatur, includit in ſe hanc affirmatiuam, coactus renunciauit: & hanc probat actor in ſua replicatione. ſimile. ſimile Cod. de codici. nec codicillos. & j. de ſuc. ab inteſta. cum dilectus. & 3. q. 9. indicas.

q ¶ *Inficietur.*] Id eſt, negat ſpontaneam renunciationem.

¶ *Glo. ſeq. notat. & dat ſimile. Secundo arg. pro & contra. remittit & opi. ponit, quæ dat aliam lecturam.*

r ¶ *Ad dignitatem.*] ſc. teſtium: & ſic non ſemper ſtatur numero teſtium, immò conſiderari debet dignitas teſtium, & alia de quibus habes. 4. q. 3. ſi teſtes. cũ duobus c. ſeq. & j. de teſti. in noſtra. ſic & in electionibus s. de elect. Eccleſia veſtra. vbi de hoc & ſic obtinebit, qui meliùs probabit de ſua intentione. Sed qualiter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare, quòd ſponte renunciauit, vel quòd non ſponte renunciauit? Videtur quòd ſic: quia ſuper his inducuntur teſtes: ſed hoc non videtur, immò videtur, quòd iudex pronunciare debeat ſuper principali quæſtione, quæ eſt de renunciatione Eccleſiæ. De hac materia, an debeat iudex pronunciare ſuper incidenti vel non, dicetur. j. de ord. cogn. intelleximus. Alij intelligunt hanc literam habito reſpectu ad dignitatem, ſ. partium quia ſi ille qui dicit, quòd metu renunciauit, eſſet homo præclaræ dignitatis & opinionis, præſumptio eſſet contra illum, qui dicit, quòd non ſponte renunciauit. ff. quod me. cau. non eſt. & ideò apertæ probationes requiruntur ab ipſo: vt in l. illa dicitur, & nihilominus habendus eſt reſpectus ad dignitatem & opinionem teſtium, vt dictum eſt. Si enim ille, qui obiicit. quòd ſponte renunciauit, habeat meliores teſtes, ei ſtabitur, nõ obſtante dignitate alterius. arg. illius decret. quia veriſimile. j. de præſump. & hoc verſi. nulla ratio, &c.[c] & tamen recipiuntur probationes, quod ſponte renunciauit. In caſu iſto poſſet dici iure nouo, quòd exceptio hæc abiurationis ſponte factæ, per iuramẽtum lite conteſtata impediat ſuper principali quæſtione, cum negotium per iuramentum ſit finitum. j. de lit. conteſt. c. vnico. & j. de celeb. miſſ. cum Marthæ, vel hic reus de plano confitebatur, quòd beneficium illud, quod petebat actor, ad ipſum actorem pertinuit, ſed ſponte illud renunciauerat, & ſic non fuit alia conteſtatio neceſſaria hic. Bernardus.

b *Concord. tex. in l. ſuccurritur. ff. ex quib. cau. maio.*

Teſtium dignitas eſt conſideranda.

c *Concord. text. in l. teſtium. cum gloſſ. ff. de teſt. & in l. ad teſtium. § condictionem. ff. de teſt. a. per Bart.*

IN *præſentia.*] Primò ponit generalem cauſam confirmationis ſententiæ. Secundò ſpecialem: ibi, *Quia tamen.*

CASVS. Duo[d] electi fuerunt ad quandam Abbatiam, ſcilicet N. & quidam alius, cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, vel per ordinarium tractabatur cauſa: fuit lata ſententia cõtra ipſum R. & alteri fuit adiudicata Abbatia & ipſe R. appellauit: cauſa appellationis commiſſa fuit Epiſcopo Dulmen. & eius coniudici: coram quibus dicebat R. ſententiam non valere; quia in ſententia non exprimebatur, quare contra ipſum lata fuiſſet. & propterea pars aduerſa probare debebat ſententiam iuſtam fuiſſe. In cõtrarium rñdebatur, quòd iſta non ſunt neceſſaria: præſumendum n. erat pro ſniã iudicis: demum cauſa iſta delata eſt ad dñm Papam.

d *Hic caſus Bernardi eſt, & in vetuſtis exemplaribus reperitur.*

Papa

Papa verò auditis hincinde propoſitis dicit, ꝙ iudex non ſemper debet animum ſuum applicare ad vnam ſpeciem probationis, ſed omnia debet conſiderare, quæ fiunt in eius præſentia, & ex his informare debet motum animi ſui, & formare ſententiam. & pro ſententia ſemper præſumitur, donec in contrarium aliquid oſtẽdatur, propter iudicis auctoritatem. ſed ſi nihil probatum fuiſſet coram eṗo Dulm ñ. & ſuo coiudice, ſtandum eſt ſententiæ, niſi iſte R. eam oſtenderet irritandam; ſum quia conſtitit D. Papæ per literas quorundam eṗorũ & per cõfeſſione ipſius R. de ipſius renũciatione ſpõtanea, imponit ei ſilentiũ ſuper dicta abbatia. & intelligc, ꝙ renunciatio facta fuit ante electionem aduerſarij ipſius R. ad hoc vt renunciatio aliquid operetur. ſimile ſ. de ele. cum inter R. ĩ. de iis quę fi. à ma. par. cap. cùm ex ore. ar. ĩ. de arb ex parte. & hoc ſecundum vnum caſum: ſecus ſecundum alium, puta ipſo ſe oppoſuit, nulla alia electione facta. Bernard.

Not. ꝙ iudex non debet ſe applicare ad vnam ſpeciem probationis. Item ſemper præſumitur pro ſententia, donec in contrarium oſtendatur. Item literis eṗorum creditur in præiudicium alterius. Item ex confeſſione quis condemnatur. Item periculoſum eſt, quòd aliquis renunciet ſuo iuri.

† Abbas vt ditos de conſilio fratrũ noſtrorum ſuper eadẽ abbatia, ei ſilentium, &c.

† Cap. 2. eo. titul. in 2. compilat. tit. de maioritate, & obedien. ex quo percipitur clariſſima huius tex. intelligentia, cùm ibi integrũ factum, & deciſio narretur.

ſemper ad vnam ſpeciem [a] probationis applicet mentem ſuam, ſed ex cõfeſſionibus, depoſitionibus, allegationibus, & aliis, quæ in eius præſentia proponuntur, formet animi ſui motum: & tanta ſit iudicialis auctoritas, vt ſemper pro ipſo præſumi[b] debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè comprobetur: quare ſi tu coram Dulmeñ. Epiſcopo & eius coniudicibus nihil penitus probauiſſes, ſtandum [c] tamen ſententiæ fuerat, niſi aduerſarius eam oſtenderet irritandam.

¶ Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renunciatione ſpontanea per quaſdam Epiſcoporum literas[d] & confeſſionem[e] ipſius, nos † ei ſuper eadem Abbatia ſilentium duximus imponendum.

¶ Celeſtinus iij.

¶ *Qui renunciauit litteris beneficialibus, non ideo iuſtitutioni iam factæ renunciare videtur.*

CAP. VII.

SAnè † dilecto filio noſtro I. presbytero Cardinali tunc Apoſtolicæ ſedis Legato nos

a ¶ *Ad vnam ſpeciem.*] Sic ff. de teſti. ob carmen. §. vlt. 4. q. 3. ſi teſtes. §. in criminali. ĩ. de re iudi. cauſam.

b ¶ *Præſumi.*] Sic ĩ. de re iud. ſicut. & c. cùm inter vos. & ff. de reg. iur. re iudicata.

¶ *Glo. ſeq. arg. contra Ioannem, & reſpondet legi, quam inducit.*

c ¶ *Standum.*] Hic eſt ar. contra Io. qui dicebat, ꝙ in cauſa appellationis, victus neceſſe habebat probare ſententiam rectè latã fuiſſe. & hoc per Auth. de iis, qui ingre. ad app. §. illud. coll. 5. vbi dicitur, quòd victores non aliter potientur ſententiis, quàm ſi eas rectè latas monſtrauerint. Sed dicendum eſt, quòd ſemper ſtatur ſententiæ: niſi probetur, quòd iniuſta ſit. C. de app. qui ad ciuilia. & C. vt cauſæ pubertatis adſit tutor. l. vnica. arg. detegere enim debet iniquitatem ſententiæ. ff. ſi penden. appel. §. 1. [a] & docere debet ſe iuſtè appellaſſe. ĩ. de appella. cum in eccleſia. Quid ergo reſpondebit Authen. Dicas, quòd hoc ipſo quòd non reprobatur, probat eam iuſtam. Cod. qui militare non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. Si verò quis diceret ſententiam iniuſtam ratione proceſſus, quia diceret litem non fuiſſe conteſtatam, vel ordo iudiciarius non fuit ſeruatus in aliis: tunc neceſſe habet docere ſententiam iuſtam per ipſum proceſſum. ĩ. de proba. quoniam contra. dic. vt ibi not. in fi. vlti. not.

a Loquitur, cum damnatus erat aliquis de crimine cũ bonis & appellauerat, qui mortuo hæres propter bona detegere debet iniquitatẽ ſententiæ. Io. And.

d ¶ *Literas.*] Quibus ſtandum eſt quandoque ĩ. de proba. poſt ceſſionem. & 9. q. 3. cum [b]

e ¶ *Confeſſionem.*] Et hoc ſolùm ſufficit, quia confeſſus in iure pro conuictis haberi placet. C. de confeſſ. l. 1. & ĩ. de confeſſ. cum ſuper. & c. vlt.

b Concor. l. inſtrumenta. & l. probationes. C. de proba. & l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cler.

SAne dilecto.] In prima ponitur ſubdiaconi querela. In ſecunda prouiſio: ibi *Quare vero.* Ioan. And.

CASVS. D. Papa mandauit cuidam legato Apoſt. ſedis, ꝙ H. ſubdiaconũ in Pictauieñ. Eccleſia Canonicũ inſtituere procuraret, qui mandatis Papæ obtemperans ipſum inſtituit Canonicum in eadẽ. ſed cũ Canonici ipſum ſuper ipſo beneficio moleſtarẽt: de cõſilio quorundã Canonicorũ illius eccleſiæ, miſericordię Capituli ſe ſubiecit, eis literas ſuas reſignãdo, ſed ipſũ poſtea recipere non curabant. Vnde mandat eis Papa, cũ ipſe apud eos debuerit gratiam obtinere, apud quos diſpendium dignoſcitur ſuſtinere. mandat Capitulo, quatenus ipſum H. recipiant in Canonicũ & in fratrẽ, eo nõ obſtante ꝙ eis literas ſuas reddidit. Not. ꝙ qui reſtituit inſtrumenta iuris ſui, renũciare videtur iuri, qđ ſibi ex literis competebat. Item vnde gratiam quis meretur, damnum ſuſtinere non debet. Itẽ deceptis & non decipientibus meritò ſubuenitur,

meminimus iniunxiſſe, vt H. Subdiaconum Canonicũ in Pictauieñ. Eccleſia inſtituere procuraret: qui mandatis noſtris obtemperans, ibidem inſtituit [f] in Canonicum Subdiaconũ memoratum: & infrà. ¶ Poſtmodũ idem H. quorundam veſtrũ ductus conſilio [g], literas ſuas vobis reddens [h], veſtræ miſericordiæ ſe ſubiecit: & infrà. ¶ Quia † verò vnde miſericordiam debuit impetrare, inde cogitur diſpendium ſuſtinere [i]: Mandamus, quatenus hoc non obſtante, ipſum in fratrem & Canonicum admittatis [k].

¶ Inno. iij. Nitroſieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Renunciatio beneficij facta in manibus Laici non tenet, renuncians tamen eſt beneficio ſpoliatus.*

CAP. VIII.

QVod † in dubiis: & infrà. ¶ Hi prætereà, qui beneficium Eccleſiaſticum ſibi collatum ſponte in manum laicam [l] reſignantes, illud denuo à Laico ſuſceperunt, eoden ſunt beneficio ſpoliandi †, licèt reſignatio talium facta Laico nullam obtineat firmitatem.

f ¶ *Inſtituit.*] Et Canonicos ſuſpendit: vt patet in integra.

g ¶ *Ductus conſilio.*] Dato fortè in fraudem, & ſui lucri cauſa. vnde erant in dolo. ff. de dolo, quòd ſi cum ſcires. & ex conſilio fraudulento obligabantur, ff. de reg. iur. conſilij non fraudulenti. vnde habuit contra illos actionem de dolo, tamen apud ſe debuit explorare, an ei expediret tale conſilium. ff. mand. l. 2. in fi. quia non tenebatur ſequi tale conſilium. 14. q. 1. c. quiſquis. §. quod præcipitur. vnde videtur, quòd non teneantur; ſed tenentur, ſi hoc cõſtaret: & ſi vellet allegare hoc, illud deberet probare. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. ſed hic præſumitur dolus, vnde ipſum recipere compelluntur.

¶ *Gl. ſeq. per vnum cap. & per iiij. ſimilia probat, quod tradendo literas videtur renunciaſſe, alle. contrarium, & ibi remittit.*

h ¶ *Reddens.*] Et ſic tradendo literas renunciauit iuri ſuo. ſic ĩ. de pact. cum pridem. & donatis & traditis inſtrumentis mancipiorum, mancipia ipſa donata intelliguntur. Cod. de do. l. 1. & qui chirographum legauit, & actiones, quæ continentur ibi, legauit [c]. ff. de leg. 3. qui chirographũ. & qui obligauit inſtrumẽta agrorum ſuorum, de agris ipſis cogitaſſe intelligitur. C. quæ res pigno. oblig. poſ. l. 2. & ſi reſtitui tibi cautionem pignoris, ius pignoris remiſiſſe videor. C. de remiſ. pign. creditricẽ. & ff. de pac. l. 2. ſecus eſt, ſi reſtituo ſibi pignus: quia nihilominus poſſum petere debitum. ff. de pact. l. 3. rõ diuerſitatis eſt, quia in altero vtilitas, in altero non. Arg. contra. ĩ. eod. veniens. Sol. vt ibi.

† In codice Barbatia ita Quia vero indecens eſt, vt vnde miſericordiam debe res impetrare, inde cogeretur diſpendium ſuſtinere, mãdamus, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpilat.

c Ratio huius not. ĩ. de offic. deleg. coram. in fi. i. gl. Io. And.

† Vide l. quare. §. ſi venditor. ff. de adil. edict. & l. Herennius. ff. de euic.

¶ *Glo. ſeq. vnam concor. & coadiunat textum. Secundo obiicit & dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Suſtinere.*] ĩ. de fidei iſ. peruenit & ſic reddebãt mala pro bonis. & hæc quidem malorum ſunt, vnde eis nocet. 23. q. 4. ſex ſunt differentiæ. & exhibitio ſuæ reuerentiæ ſiue honor impenſus nõ debet ei eſſe damnoſus. ff. de fur. l. ſi ſeruus communis. §. quod verò. & ff. quemadmo. teſta. aper. ſed ſi quis. & ideò quia fuit deceptus promiſſionibus, ei ſubuenitur: ſ. eo. ſuper hoc. nam deceptis, & non decipientibus iura ſubueniunt. ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. & ĩ. de rer. permu. cùm vniuerſorum. & ĩ. de donat. inter dilectos. & C. ſi mi. ſe maio. dixe. l. 2. Sed qualiter iſte auditur, cùm nullum ius habeat: & nemo ſine actione repetitur. ff. de negot. geſt. ſi pupilli. §. vlt. Verum eſt, ꝙ nullum ius habet, ſed quia iſte implorauit officium iudicis, admittitur contra eos, qui eum taliter deceperunt. quia cùm deficit actio, officium iudicis eſt implorandum. ĩ. de offi. iudic. c. iudicis officium, & ff. de mi. in cauſæ. ſim. habes. ĩ. de pact. cùm pridem. & ibi officium iudicis implorauit, aliàs non audiretur. arg. ſ. de ele. cùm inter R. ſeniorem. Sed poteſt dici, ꝙ per reſtitutionem huiuſmodi literarum non renunciauit inſtitutioni, quam habuit à legato auctoritate ſedis Apoſtolicæ: quia non renunciauit facto legati per talem reſtitutionem ſubiiciendo ſe eorum miſericordię: & ita de iure fuit auditus.

Deficiente actione officium iudicis imploratur.

k ¶ *Admittatis.*] Datis executoribus ſuper hoc: vt patet in integra. Ber.

QVod in dubiis.] Propter breuitatem non diuiditur. Et pars huius habetur. ĩ. de conſe. ecc. vel alta, & de pœn. & rem. quod in dubiis. Ioan. And.

CASVS. Quidam renũciauit beneficio ſuo in manu laici, & illud poſtea recepit ab ipſo quęritur an talis renũciatio valeat. R. ſp. ꝙ talis reſignatio nulla eſt: verũtamẽ ſpoliari debet illo beneficio. Not. illud quod nõ tenetur inducere priuationem beneficij. Item ſpiritualia à laico recipienda non ſunt, nec ſibi renuncianda.

¶ *Gloſſ. ſeq. rec. per q. an renunciatio valeat arg. quod non ſolũ. quòd valet quoad vnum alleg. vnam l. in contrarium ſecunda per q. an ſit ſuſpenſus &c. arg. quòd ſic. alleg. in contrarium, & illud ſoluit, ponit opi. Io. & contrarium, quam approbat.*

l ¶ *In manũ laicã reſignãtes.*] Nõ vr, ꝙ talis renũciatio teneret, niſi

niſi fiat in manus eius, à quo beneficium recepit. 6. q.3. denique 18.q.2. Abbas.& in Authen. de defen.ciui.§.ꝙ interim.coll.3.& ff. de ori.iu.l.2.§ & cùm placuiſſet.& arg.17.q.2.Gonſaldus.& optimum.n. arg.C.de defen.ciui l.vlt. & ꝟ.eod. admonet. & hoc in fi. Sol.verum eſt, ꝙ quantum ad Eccleſias, vel quantum ad ſuperiorem talis renunciatio non tenet; quia Eccleſia vel ſuperior poteſt illũ repellere ſi vult. 7.qu.1. non oportet.& etiam ſuperior.33.q 5.mulier.Sed ipſe non poteſt eam repetere, & ita quoad ſe tenet pactum: quia & ſi inutilis ſit talis renunciatio, tamen habet in ſe tacitum pactum, ne repetat, ſicut acceptilatio inutilis. ff. de pact. ſi vnus.§.pen.& ff.de acceptila.ſi acceptolatum.& 7.q. .eos. Arg.contra.ff. de acc pti.an inutilis in prin. & quia poſtea recepit de manu laici, ſuſpenſus eſt. 16.q.7.ſtim.ſi quis deinceps.& cap.ſeq. immo plùs dicit concilium generale [a]: qui cõſentit electioni de ſe factæ per ſecularis poteſtatis abuſum, inelegibilis efficitur.ꝟ.de electio quiſquis.Arg.contra de iure patr. præterea.ſed expone verbum illud *communione priuetur*.ſ.fidelium: cùm iam ſit priuatus communione ſacramentorum, recipiendo Eccleſiam de manu laici. Ioan.hîc dicebat, ꝙ clericus, qui ſic recipit beneficium de manu laici, ſuſpenſus erat ipſo iure, per c.ſi quis deinceps, quod ſatis poſſet dici.ſed decre.prædicta, præterea contradicit: vt dictum eſt. & c.quiſquis.concilium generale aliam pœnam imponit: quia efficitur inelegibilis: & ideò meliùs videtur dicendum ꝙ illa iura.16.q.7.ſi quis deinceps.& c.ſeq.quę dicunt, ꝙ clerici, qui faciunt hoc, ſunt ſuſpenſi, & laici ſunt excõmunicati, qui clericos inſtituunt, non tenent in hoc, vt ipſo iure pœnam imponant: ſed hodie laici ſunt excommunicandi, & clerici, qui recipiunt beneficia ſuſpendendi, & inelegibiles fiunt per iura illa.ꝟ.de iure patron.præterea.& ꝟ.de elect.quiſquis.Bern.

† Cap.2. eo. titul. in 3. compilat. Et ad intelligentiam huius c. vide de B. Tho. 2.2.q.185. art 5.

† Vide tex. in l.ſi puta ter.ff.ad le. Aquil.& l. ſi. vt certo. §.commodatum.ff. commo.

a Lateranenſe ſub Innocentio iij.c.25.

¶ Idem Eboracen. Archiepiſcopo.

¶ *Papa concedit licentiam cedendi Epiſcopo, qui ſine mortis periculo in Eccleſia ſua morari non poteſt.*

CAP. IX.

AD † ſupplicationem Raguſien. Archiepiſcopi, cum à cura, qua tenebatur Eccleſię Raguſien. duximus abſoluendum, eò quòd ibi non poterat ſecurè morari [a]: & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculum imminebat †: & infrà. ¶ Ne verò idem in vituperium miniſterij noſtri, defectum [b] in rebus temporalibus patiatur: mandamus, quatenus beneficium, quod de liberalitate Regia, ac conceſſione tua, in Epiſcopatu Carleoli, & Eccleſia de Malebron eſt illi collatum, ad ſuſtentationem [c] conſerues ipſius. ¶ Cui cõceſſimus, vt in ipſo Epiſcopatu abſque vſu pallij [d], officium Epiſcopale valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano, reuerentiam & obedientiam impenſurus.

¶ Idem Archiepiſcopo Calaritano †.

¶ *Ponit ſex cauſas ex quibus Epiſcopi poſſunt petere, & Papa cõſueuit concedere cedendi licentiam: quæ ſex cauſæ his verſibus comprehendi poſſunt.*

Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.

† Epiſcopo Arelaten.

CAP. X.

NIſi † cùm pridem: & infrà. ¶ Si in huiuſmodi ceſſio-

AD *ſupplicationẽ.*] Prima recitat admiſſionẽ renunciationis, & eius cãm. Scda ibi, *Ne verò*. cãm mandati, & ipſum mãdatu. Tertia ibi, *Cui*. cõceſſionẽ illi factã, & ipſius moderatione. Io. And. CASVS. Archiep. Raguſinus petiit licentiã cedẽdi à D Papa: quia ſ. curè ibi nõ poterat cõmorari, & ipſe obtẽta licẽtia ceſſit: Archieps Eboracẽ. de cõſenſu Regis Angliæ cõceſſit eidem quoddã beneficiũ in quadã Eccleſia in Epatu Carleoli. Papa mãdat Archiepo Eboracẽ. nec in vituperiũ ordinis clericalis mẽdicare cogatur, quatenus bñficiũ illud ad ſuſtentationẽ conſeruet ipſius, ita vt ſine vſu pallij in Epatu illo officiũ Epale valeat exercere, eidẽ Archiepo tãquã metropolitano obedientiam & reuerẽtiam impenſurus. No: ꝙ cũ quis timet interfici in Eccleſia ſua, poteſt petere ceſſionem. Item not. ꝙ ſuperior clericis prouidere tenetur, ne in opprobriũ ordinis clericalis mendicent. & ſic per hoc videtur neceſſitas vnius tangere omnes. Item no caſum, ꝙ Archiepiſcopus qui ſubeſt Archiepiſcopo, non vtitur pallio. Ber.

a ¶ *Morari.*] Fortitan propter intemperiem aëris.74.d.quorundam.vel quia habebat capitales inimicos.ꝟ.de elect.bonæ.

b ¶ *Defectum*] Sim.93 d.diaconi.ver.mendicat infelix, &c.

c ¶ *Ad ſuſtentationem.*] Huic prouidendũ eſt in bñficio, quẽ nõ crimen, ſed cauſa neceſſitatis abducit.7.q.1.quãuis triſte.ſed male meritus publicè egeſtate laborare debet. ff.depoſit. bona fidés.& meritò huic prouidẽdũ eſt, quia depoſitio ſubuenitur in neceſſariis.50.d. ſtudeat.erit aũt ille tãquã plebanus Eccleſiæ huiuſmodi.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium.*

d ¶ *Vſu pallij.*] Ar.contra.C.quemad.ciuili munc.indi.l.3.lib.10.quoniam maioribus honoribus functo, non licet deſcendere ad minores, vt dicit lex prædicta. & arg.ad idem.93.d.legimus.in fi.& ꝟ.de tranſla.licèt.& c 1.

NIſi cùm pridem.] Sunt quatuor principales partes. Prima reprobat has duas cauſas cedendi, ſ. zelum melioris vitæ. & humilitatem. Secunda ibi, *Intueri*. pònit ſex cauſas ex quibus Epi poſſant petere licentiam cedendi. Tertia ibi, *Verùm*, reprobat alias cauſas cedendi, vt otium, laborem, inſpirationem, & his ſimiles: probans id auctoritatibus, & reſpondens ad id, quod opponi poſſet. Quarta concludit ibi, *Monemus*. Item ſecunda ſubdiuitur in ſex, quæ facilè patent. Ioan. And.

CASVS. Calaritanus Archieps ſæpe petiit licentiã renũciandi à D.Papa: ſuper hoc Papa reſcribit eidẽ dicẽs, ꝙ ſi propter huiuſmodi ceſſionẽ promittit ſibi fructũ melioris vitæ, ſcire debet, ꝙ ipſe non eſt ſanctior, quàm fuerit Hieremias: & ideò non debet deſerere officium prædicationis, cum & ipſe Hieremias prædicando receperit verbum Dei, licèt renunciauerit prædicandi officium. ſi enim propter humilitatem vult cedere, eo ipſo videtur in ſuperbiam ſe erigere, ꝙ in propoſito eligendi ſe exhibet pertinacem: quia tunc veram obedientiam oſtendet, cùm per ipſam locum regiminis non dimittet.

INTVERI, TE ITAQVS. In §. iſto ponuntur cauſæ, propter quas poteſt quis petere cedendi licentiam: primò conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, graue ſcandalum, & irregularitas perſonæ. Sed in his omnibus diligens eſt adhibenda cautela: Propter conſcientiam criminis, poteſt quis petere licentiam renunciandi: ſed non propter conſcientiam cuiuſlibet criminis, ſed illius propter quod executio officij etiam poſt peractam pœnitentiam impeditur. quòd ſi pro quolibet crimine quis cederet, pauci vel nulli remanerent.

† Cap.4. eo. titul. in 3. compilat. Et ad intelligentiam huius c. vide de B. Tho. 2.2.q.185. art.4.

ALIA VERÒ. Debilitas corporis eſt cauſa cedendi, quæ procedit vel ex infirmitate, vel ex ſenectute, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale: non enim pro qualibet debilitate corporali debet quis deſerere officium ſuum. & hoc oſtendit exemplo Apoſtoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu ſcientiæ poteſt quis petere ceſſionẽ: ſcientia enim circa adminiſtrationẽ ſpiritualium & corporalium eſt valde neceſſaria: & ideo pro vtriuſq; ſciẽtiæ defectu, vel ignorantia licitè renunciatur. Vnde dicit Dñs: *Tu ſcientiam repuliſti, & ego repellam te.* & licet eminens ſcientia deſideranda ſit in Prælato, competens tamen toleratur: quia *multa ſcientia* (vt dicit Apoſtolus) *inflat*. imperfectum cuius charitas ſupplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiam plebis aliquãdo cedere debet Prælatus, videlicet qñ plebs adeò mala exiſtit, vt proficere nequeat apud ipsã, & quãto plãtus magis laborat, tãtò deterior fit. Vnde dixit Dñs per Prophetã: *Linguã tuã adhærere faciã palato tuo.* Et Apoſtoli dixerũt Iudæis: *Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos feciſtis indignos.* Non tñ propter quãlibet culpam ſubditorũ paſtor dimittere debet gregem ſuum, ne mercenario comparetur, qui dimittit oues & fugit: ſed tunc demum debet fugere cùm oues conuertuntur in lupos: & tamẽ tales ſunt aliquando tolerandi: quia ſanguinem elicit, qui nimis emungit.

PRO GRAVI. Pro ſcãdalo licitũ eſt Epo petere licentiã cedẽdi, cũ aliter ſcãdalũ ſedari nõ poteſt: ne plùs corporalẽ honorẽ videat affectare, quã ſalutẽ æternã. Sed inter ſcãdalũ & ſcãdalũ eſt diſtinguendũ: ſicut Dñs diſtinxit, dum dixit Apoſtolis: *Sinite illos, quia cæci ſunt & duces cæcorum.* & alibi dixit: *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credit, expedit ei, vt ſuſpendatur mola in collo eius, & demergatur in profundo maris.*

PERSONAE VERO. Propter irregularitatẽ dẽt petere ceſſionem: vt ſi bigamus, vel maritus viduæ: vnde dixit Apoſtolus: *Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum.* nõ tamẽ propter quamlibet irregularitatẽ dari debet licẽtia cedendi ei, qui bene adminiſtrauerit: vt ſi non ſit natus de legitimo matrimonio: quia licèt non debuerit tacuiſſe impedimentum, ſi occultum eſt factum, poteſt cum eo miſericorditer diſpenſari: hoc adhibito moderamine, vt inter naturales & ſpurios diſtinguatur, nothos & manzeres.

VERVM. Si verò propter alias cauſas petat aliquis ceſſionem, nõ eſt audiendus, cùm talis poſtulatio non videatur diſcreta: quia propter laboris anguſtias vel perſecutiones non debet quis dimittere ſponſam ſuam, cui per manum ſe fide media copulauit. quoniam: *Beati ſunt qui perſecutionẽ patiuntur propter iuſtitiam.* Sed diceret aliquis: Spiritus vbi vult ſpirat, & neſcitis, vnde veniat, aut quò vadat: & qui ſpiritu Dei ducitur, non eſt ſub lege, & ideò ſi cedendi licentia ei denegatur, tamen cedet. Sed poteſt ei rñderi. quõ ſpũ Dei agitur, qui contra veritatẽ aliquid agit? immò contra ſpum Dei agit, qui contra veritatem aliquid attentat.

PORRO. Sed ſi dicat, ꝙ forſan alia cauſa latens eſt, propter q̃ cedendi licentia diuinitus inſpiratur: põt ei rñderi: Et tu quomodo ſcis, ꝙ talis inſpiratio ſit diuina? & ſubiicit exemplum de beato Martino, oſtendens illius exemplo, quòd renunciare non debeat.

QVIPPE. Dicit Papa in §. iſto: quantũcunque quis virtutib. fulgeat: charitatẽ autẽ nõ habeat, nihil habere videtur. Sed nulla eſt

Cauſa cedẽdi quot, & quales.

maior

maior charitas, quàm vt ponat animam ſuam pro ſubditis ſuis, vel pro amicis ſuis, dummodo poſſit proficere ipſis etſi non omnibus, tamen multis. vnde ab eorum regimine propter laborem ſe excuſare non debet, exemplo Apoſtoli: quia etſi non ſemper laborem ſequatur effectus, nihilominus labor meritorius eſt apud Deum, iuxta illud: *Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum.*

possent renunciare. arg. illius c. 17. q. 1. ſi quis ſuadente. Tan. & Io. dicunt, quod ſimoniacus & intruſus non habent titulũ, ſed fures & intraſores ſunt. 1. q. 1. ordinationes. & 9. q. 1. ordinationes. & ideò quantò plus rem tenent, tantò plùs peccant. & fur ſemper eſt in mora. ff. de con. fur. ſi pro furte. §. pen. arg. quia *non remittitur peccatum, &c.* 14. q. 6. ſi res aliena. vnde dicunt, quod renunciare poſſunt ſine licentia Papæ; quia ipſi ad hoc tenentur canonis auctoritate. 1. q. 1. ſi quis neque. In aliis qui titulum habẽt, ſecus eſt, ibi neceſſaria eſt licentia Papæ, vt hic dicitur. j. e. prox. §. rurſus. & ſeq. Sed litera iſta contra dicit, ſc. non cuiuſlibet, ſed illius duntaxat, cuius executio poſt peractã pœnitentiam impeditur. ſed hæc duo crimina talia ſunt. & ſic videtur, quòd hic ſit petendã licentia, quia licèt titulum non habeat ſimoniacus, tamẽ videtur habere titulum, cùm per electionẽ habuerit eccleſiam: quoad communem opinionẽ habet titulum, cum occulta fuerit ſimonia. vnde ſaltem propter hoc tenetur licentiam petere. & cauſa poteſt ſubeſſe: quia ſi bene adminiſtrauerit, Papa de facili diſpenſabit cum eo. arg. j. eo. c. perſonæ verò. Satis poſſet hîc dici, quòd intruſus omnino debet cedere: quia nec quantùm ad veritatem titulum habet. Quæ ergo ſunt crimina, quæ poſt peractam pœnitentiam impediunt executionem ordinis? Dic, quod ſimonia eſt vnum de illis. 1. q. 1. erga ſimoniacos j de ſimo. tanta. Item homicidium. j. de temp. or. cap. vlt. & 50. d. miror. & de his duob. criminib. habemus expreſſè. j de accu. inquiſitionis. in prin. Item ſecundum Io. omne peccatum, quod ipſo iure irrogat infamiam 3. q. 7 infames. §. porro. quia licèt culpa per pœnitentiam tollatur, infamia tamen non aboletur. 1. q. 3. c. Euphemium. §. hinc colligitur. de hoc no. j. de temp. or. & quaſi ex tenore [e]. in iſtis enim criminibus, quæ poſt pœnitentiam impediunt executionem ordinis, aut beneficij retentionem, debet epiſcopus petere licentiam cedendi: quia pœnitere non poteſt, niſi renunciet. in aliis verò criminibus de quibus poteſt pœnitere remanendo in officio ſuo, non tenetur petere ceſſionem. arg. illius decre. j. de temp. ordi. c. vlt.

NEC PVTAS. Dicit Papa in §. iſto, quòd non debet credere, quòd ideò Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima in actiua vita multũ laborabat, quia Maria optimam partem, contemplatiuam vitam videlicet elegit, quæ non auferetur ab ea: quia licèt contemplatiua vita ſit magis ſecura, actiua eſt magis fructuoſa. Vnde lippitudo Liæ, propter ſobolis fœcunditatem præfertur pulchritudini Rachelis: & præterea ſimul poteſt quis eſſe actiuus & contemplatiuus, exemplo Moyſi, qui quandoque aſcẽdebat in montem, vbi gloriam Dñi cũ maiori cerneret libertate: quandoque deſcendebat in caſtra, vt populo prædicaret. propter hoc inducit illum D. Papa, ne cedat. Monet ergo ipſũ, vt laborem regiminis non recuſet. verùm quia in poſtulando cedendi licentiã inſtituit, D. Papa reliquit illum conſcientiæ ſuæ: vt ſi propter aliquam cauſam vtilem & honeſtam, diſtinctis ſibi cauſis prædictis, in ſuo propoſito perſeueret, & licentia ſua cedat: alioquin cedendi licentiam nouerit ſibi interdictã: quia licèt habeat pẽnas, quibus in ſolitudinem auolare deſideret: tamen ſibi ligatæ ſunt nexibus præceptorum. Per hãc decretalem nota cauſas, per quas poteſt quis petere licentiam renunciandi. No. quod in omnibus factis diſcretio eſt adhibenda. Item quædam ſunt crimina, quæ etiam poſt pœnitentiam peractam impediunt: vt ſimonia in ordine. & homicidium. Item ſcientia inflat, charitas ædificat. Item diſtingue inter irregularitatem propter conſcientiam ſæui criminis, & aliam. Item communis vtilitas præfertur priuatæ, ſi in communi includitur priuata. Item licèt laborem non ſequatur effectus, eſt tamen labor remunerandus. Item temporalia & ſpiritualia poſſunt ſimul exerceri ſine peccato. Item in iudicio voluntario relinquitur quis conſcientiæ ſuæ, non in contentioſo.

ne frugẽ tibi melioris vitę promittis [a], ſcire te debes non eſſe ſanctificato [b] in vtero ſanctiorẽ: & ideò non oportet te prædicationis ſuſceptę deſerere miniſterium [c]: cùm [d] ille, cuius [e] fieri baiulus recuſabat, tandem prædicandum receperit verbum Dei. ¶ Quòd ſi forsã humilitatis cauſa dę culmine quæris Pontificali deſcendere, eo ipſo humilitatis videris erigere † malè verticem, quod te nimis in reſignãdi propoſito exhibes pertinacẽ: quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cùm & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiã nõ dimittes. ¶ Intueri itaq; volumus, quòd hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus licentiã poteſt poſtulare: cõſcientia criminis: debilitas corporis: defect° ſciẽtię. malitia plebis: graue ſcãdalum: irregularitáſque perſonę: ſed in his omnibus eſt obſeruãda cautela. ¶ Propter conſcientiam enim criminis, cedẽdi poteſt licentia poſtulari, & forſitan [f] non cuiuſlibet, ſed duntaxat [g] illius, propter quod ipſius officij executio, poſt peractam pœnitentiam impeditur: cùm ſi omnes quos arguit conſcientia cuiuſlibet culpæ [h] cederent, pauci [i] vel nulli in illo miniſterio remanerẽt: & infrà. ¶ Alia verò cauſa eſt, debilitas corporis †, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute † procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quã impotens [k] redditur ad exequendũ officium paſtorale. Nam ſi pro qualibet corporali debilitate, ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtrà ſe fateretur Apoſtolus in ſuis infirmitatib° gloriari: cũ interdũ non plùs hortetur ſenilis debilitas aliquẽ cedere, quàm moralis maturitas (quæ in ſenib° eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere: pro talibus. n. de ſe dicit Apoſtolus: [Cũ infirmor, tũc fortior ſum †] quia nonnunquam corporis infirmitas [l] fortitudinem cordis augmentat. ¶ Pro defectu quoq; ſcientiæ plerunque [m] poteſt quis petere ceſſionem. quia cum ipſa circa ſpiritualium [n] adminiſtrationem ſit potiſſimum neceſſaria, & circa curã temporalium [o] opportuna †: Præſul, qui commiſſam ſibi debet Eccleſiã regere in vtriſq;, ſalubriter ei renũciat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat. [Tu enim (inquit Dominus) ſcientiam repuliſti [p], & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi] Quanquam etſi deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen ſit competens toleranda [q]: quia ſecundùm Apoſtolum: [Scientia inflat †, charitas autem ædificat] & ideò imperfectũ ſcientiæ, poteſt ſupplere perfectio charitatis. ¶ Propter malitiam autem plebis [r], cogitur interdum

a ¶ *Promittis.*] Quaſi cedens, quòd cedendo placeas Deo.

b ¶ *Sanctificato.*] ſcilicet Hieremia.

c ¶ *Miniſterium.*] Quod priuilegium eſt. j. de ſta. mo. quòd Dei timorem.

d ¶ *Cum ille.*] ſ. Hieremias qui prædicationis recuſabat [a] officiũ, & tamen poſtea recepit. q. 28. in ſcripturis.

e ¶ *Cuius.*] ſ. verbi Dei.

f ¶ *Forſitan.*] Iſtud forſitan non videtur poni dubitatiuè, ſed affirmatiuè. ſim. 33. q. 2. admonere. & j. de procu. tuæ. & de pœn. d. 1. quamobrem. & ff. de rei ven. item ſi. §. 1. & verba ſequentia hoc innuunt. & ſ. de reſcri. ſuper litteris. ver. niſi forſitan.

¶ *Glo. ſequ. arguit & opponit, ponit ſolutionem conſonam. ar. ponit contrariam. Io. & Tan. cui obiicit, & ſoluit partim approbando. Item quærit & ſoluit.*

g ¶ *Sed duntaxat.*] Ex iſto loco colligitur, quod pro nullo crimine pôt eps renunciare ſine licẽtia Papæ, quãtumcunque graui. Sup hoc dicũt qdã, quod nullus crimonoſus, nullus irregularis poteſt renũciare ſine licẽtia Papæ. arg. j c. proxi. ver. vnde qdã & 6. q. 3. denique. & ff. de admi. tut. l. autores. §. q ſe. etiã ſi talis ſit, q titulũ nõ habet, vt ſimoniacus, & intruſus. in morte tñ propter neceſſitatẽ,

h ¶ *Culpa.*] Hoc eſt contra illos, qui dicunt omne crimen inducere irregularitatem.

i ¶ *Pauci.*] Quia res pene cõtra naturã eſt, quod quis ſit ſine peccato. 25. d. §. nunc autem. & 81. d Apoſtolus. in ſi ſim. j. de præb. c. pen.

k ¶ *Impotens.*] Talis. n. morb° dicit ſonticus: quia cuiq; rei agẽdæ impedimẽto eſt. ff. de re iud. quæſitũ. & ff. de verb. ſign. l. morbus.

l ¶ *Infirmitas.*] Quia feruor ſpiritus ad ſublimiora conſcendit ſ. eod litteras.

m ¶ *Plerumque.*] Niſi eſſet talis ſcientia, quam citò addiſcere poteſt: ad quod ſemper tenetur epiſcopus. 38. d. c. vlt. vnde dicit iuriſconſultus, ſi vnum pedem tenerem in ſepulchro, adhuc addiſcere vellem. ff. de fideic. lib. apud Iulianum. 24. q 3 ſi habes.

n ¶ *Spiritualium.*] 38. d. per totum.

o ¶ *Temporalium.*] 86. d. fratrem noſtrum. & 39. d Petrus. 36. d. §. 1. ¶ meritò neceſſaria eſt ſcientia ſpiritualium & temporalium: quia in his alios docere debet epiſcopus, & ideò aliorum doctrina indigere non debet. 1. q. 7. conuenientib. & in Auth. de ſan. epiſ. §. damus. coll. 9.

p ¶ *Scientiam repuliſti.*] 38 d omnes pſallentes.

q ¶ *Tolerãda.*] ſ. de elec. cũ nobis olim. & j. de præb venerabilis.

r ¶ *Plebis.*] Sim 7. q 1. c. aduerſitas. §. hoc tunc ſeruandũ. & c vlt.

Hiere. 1.

† *In quibuſdam vulgaribus legitur: Eligere: ſed emendare.*

† *Corporalis.*

† *Adde, quia docatur ſemper mor. in l. ſi pater. §. in arrogationibus. ff. de ado. & l. muti. ff. de teſt.*

a *Dicendo, a a a, Domine puer ſũ ego: & neſcio loqui. Ioan. And.*

b *Adde, hic formantur quandam diſtinctionẽ ad inſtruẽdũ, an prælatus teneatur cedere, diſtinguens an electio ſit canonica ratione perſonæ, & formæ, an canonica ex perſona tãtum, vel ex forma tantum: cum diſtinctione materiã vide plenius tractatam ſ. de elect. quod ſi cui. in fin. Ioan. And.*

1. Cor. 12.

† *Adduntur in vno veteri hæc duo verba: & potens.*

† *Vide tex. in Auth. de iudic. §. 1. coll. 9. & l. ſi quis. § pro habentur ff. de edendo.*

Oſee 4.

1. Cor. 7.

† *Vide l. ſed Iulianus §. quod dicit. ff. ad [illegible]. & l. et pluribus. ff. de reg. iur.*

c *Concord. l. 1. & vlt. C. de ſen. paſ. cum ibi no. & l. 1. § de qua. ff. de poſtu.*

a ¶ Cul-

a ¶ *Culpa.*] S. ſubditorum, ſcilicet.
b ¶ *Fugit.*] 23. q. 4. tres perſonat.
c ¶ *Vtiliter.*] Quandoque enim dormire debet ſeueritas diſciplinæ. 23. q. 4. ne amiſſo, & c. non poteſt. & 12. q. 3. quando.
d ¶ *Elicit.*] vt 4 diſt. denique, & alibi: *Noli eſſe nimis iuſtus, quia iuſtus quandoque in iuſtitia ſua perit.* 2. qu. 7. c. plerunque. §. de his. & de pœni. diſt. 1. ſerpens.
Additio. Vnde verſus:
Qui nimis emungit ſolet extorquere cruorem.
Et violenta facit correctio deteriorem.
Sed moderata ſatis correctio gignit amorem.
e ¶ *Eſca.*] j. de noui oper. nunc. cùm ex iniuncto.
¶ *Glo. ſeq. circa ſcandalum diſtinguit triplicem veritatem & in vltima ſubdiſtin.*
f ¶ *Diſtinguendum.*] Prout Gregorius diſtinguit ſuper Ezechielem homil. 7. vtrùm ſcandalum ſine peccato vitare poſſumus, an non [a] nam inquantum poſſumus, ſine peccato ſcandala vitare debemus, alioquin vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur. j. de reg. iur. qui ſcandalizauerit. veritas enim bonæ vitæ vel iuſtitiæ nunquam deſerenda eſt. veritas relinquatur. j. de regu. iur. qui ſcandalizauerit. veritas enim bonæ vitæ vel iuſtitiæ nunquam deſerenda eſt, veritas diſciplinæ quandoque. tunc autem debet deſeri veritas diſciplinæ, quando multitudo peccantium eſt in cauſa, non tamen volunt defendere malum, quod faciunt. arg. 44 diſt. comeſſationes. vbi de hoc, & 50. di. vt conſtitueretur. & j de cler. excomm. mi. latrones. Si vero defendere volunt malum, quod faciunt, & excuſare illud quaſi ex auctoritate, tūc multitudini parcendum non eſt propter ſcandalum de pœn. diſt. 6. c. 1. in fi. arg. 82. diſt. plurimos. & 7. q. 1. cap. aduerſitas. §. cum autem. ver. ferrum quippe.
Additio. De hoc dicitur j. de temp. ord. c. ſanè. in tertia notula [b].

Ezech. 5.
Act. 13.
.10.
a Si vero dubitetur, an ſit peccatū, videtur ſcādalum vitādum arg. 14. d. c. fin. 1. q. vlt. & ſi illa. 23. q. 1. quod culpatur. nam ſi dubitatur de peccato, & certum ſit de ſcandalo, dicemus cum Auguſtino: Tene certū, & dimitte incertum. *de pæn. d. 7. §. ad ſi. 10. Andr.*
1. Cor. 8.
Matth. 15.
Matth. 18.
b Concord. tex. in l. aut facta. § ſi. ff. de pæn.

Prælatus ab ipſius regimine declinare: quando plebs adeò duræ ceruicis exiſtit, vt proficere nequeat apud ipſam: ſed propter eius duritiē, quò magis ſatagit, eò magis iuſto iudicio deficere permittatur: dicente Domino per Prophetam: Linguam tuam adhęrere faciam palato tuo: quia domus exaſperans eſt. Et Apoſtoli leguntur dixiſſe Iudæis: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos feciſtis. ¶ Non autem pro qualibet culpa [a] paſtor debet gregem deſerere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientē, & dimittit oues, & fugit [b]: ſed de ſuperioris licentia, tunc demum poteſt tam timidè fugere, quàm prouidè declinare, cùm oues conuertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicunt: cùm etſi tales ſint grauiter pro crimine puniendi, ſunt tñ pro tempore vtiliter [c] tolerandi: quia ſanguinem elicit [d], qui nimis emungit. Pro graui quoque ſcandalo euitando (cùm aliter ſedari non poteſt) licet Epiſcopo petere ceſſionem ne plùs temporalem honorem, quàm ęternam videatur affectare ſalutem: memor illius, quod dicit Apoſtolus: Si eſca [e] ſcandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. ¶ Sed inter ſcandalū & ſcandalum eſt ſubtiliter diſtinguendum [f]: ſicut Dominus ipſe diſtinxit, cui cùm dixiſsēt Apoſtoli: Scis, quia Phariſæi audito hoc verbo [g] ſcandalizantur? Reſpōdit: Sinite [h] illos, cæci ſunt & duces cęcorū. Alibi verò dixit: Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. ¶ Perſonæ verò irregularitas, vt ſi fortè ſit bigamus, vel viduæ maritus, eſt cauſa, propter quā petere poteſt licētiā aliquis reſignandi, atteſtante Apoſtolo, qui dicit; Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum. Nō tamen propter quamlibet irregularitatem perſonæ, debet ei, qui regulariter [i] miniſtrauit, cedendi licentiam indulgeri: vtpote ſi de legitimo matrimonio nō ſit natus: quia licet irregularitatem huiuſmodi non potuerit [k] ſubticere, ſi tamen & culpa [l] latet [m] & cauſa [n] cum eo, qui laudabiliter ſuum impleuit officium (iniūcta ſibi pœnitētia competēti) poteſt non minùs vtiliter, quàm miſericorditer diſpenſari. Ego ſum, inquit Deus, zelotes [o], vindicans peccata patrum in filios, vſq; in tertiam & quartā generationē, in his qui oderunt me, id eſt, in illis qui cōtra me paternū odiū imitantur. Vnde patet [p] †, quòd illis qui paterna vitia nō ſequūtur, proprie poſſunt in talibus ſuffragari virtutes: illo diſcretionis adhibito moderamine, vt inter nothos † & manzeres [q], naturales & ſpurios diſtinguatur: & infrà. ¶ Verùm ſi propter alias cauſas ceſſionem affectas, non eſt in hoc tibi poſtulanti fauendum: cùm huiuſmodi poſtulatio videatur non eſſe diſcreta, quoniam (vt id tanquam *notiſſimum omittamus [r], quòd otioſitas [ſ] & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas) propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non debes deſerere ſponſam [t] tuam, cui † defigendo [v] manum apud extraneum te fide media copulaſti: ſciens, quòd Beati ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam cùm probati fuerint, accipient coronam vitę, quam repromiſit Deus

1. Tim. 3.
Exo. c. 20.
Matth. 5.

g ¶ *Hoc verbo.*] *ſ. non omne quod in os intrat, ſed quod ex ore procedit, coinquinat hominem.* tunc dixerunt Apoſtoli: *Scis quia Phariſæi, quorum religio eſt in cibis diſcernendis, audito hoc verbo,* &c. vſque ibi: vt 11. q. 3. inter verba.
h ¶ *Sinite.*] Quaſi dicat non eſt curandum de ſcandalo eorum.
i ¶ *Regulariter.*] Aliàs cùm irregularis ſit, regulariter miniſtrare non poteſt. Ex his enim quæ inordinatè ſunt acta non poteſt aliquid ordinabiliter fieri. j. de accuſa. qualiter & quando. ſed dic regulariter, id eſt, laudabiliter & vtiliter.
k ¶ *Non potuerit.*] id eſt non debuerit de iure tempore ſuæ examinationis. & ſic eſt argum. quòd illud dicimur poſſe, quod de iure poſſumus 23. quæſt. 2. faciat & argu. ſupra de reſc. ſciſcitatus. ſed debuit confiteri ſaltem in ſecreto. ſuprà de elect. innotuit.
l ¶ *Culpa.*] Quia non manifeſtauit impedimentum tempore ſuæ promotionis, vnde imponi debet ſibi pœnitentia, cùm diſpenſatur cum eo: vt ſequens litera dicit. tamen ſi culpa talis & cā, ſcilicet irregularitas, diſpenſatur cum ipſo propter vtilitatem ipſius Eccleſiæ.
¶ *Glo. ſeq. arguit & allegat contrarium.*
m ¶ *Latet.*] Arg. pro opinione illorum qui dicunt, ꝙ peccata latentia faciunt homines irregulares. 50. di. ſacerdos. & cap. ſacerdotes à contrario ſenſu. & c. de his verò. argu. 3. diſt. habuiſſe. & arg. contra. 32. q. 5. Chriſtiana. vbi dicit; Latentia peccata non habent vindictam.
Additio. In foro ſeculari non habent vindictam, ſed in foro animæ habent.
n ¶ *Et cauſa.*] Si [c] ipſa irregularitas occulta eſt, diſpenſatur cum ipſo propter vtilitatem ipſius Eccleſiæ.
o ¶ *Zelotes.*] id eſt, zelans & vlciſcens peccata, vel exactor caſtitatis. 2. q. 3. Saluator. §. econtra. & 34 q. 2. §. 1.
p ¶ *Patet.*] A contrario ſenſu.
q ¶ *Manzeres.*] Sicut legitur in hiſtoriis, in rubrica quibus non eſt fas Eccleſiam Dei introire. Manzer propriè dicitur de ſcorto natus. Spurius de concubina. Nothus de adulterio natus. ſic dicitur notha febris, quæ affligit ſicut quartana. ſic nothus, quia videtur verus filius, ſed non eſt. Et omnes tales illegitimi ab honoribus repelluntur, vt s. de ele. cum in cunctis. & s. de ele. innotuit. & j. de fil. preſb. c. 1. & vlt. naturalis dicitur, natus de concubina, quæ tenetur in domo quaſi loco vxoris vnica. & talis in bonis patris ab inteſtato ſuccedit in duas vncias paternæ ſubſtantiæ, ſi alij filij non extēt, nec coniunx legitima. Cod de na. li. Authen. licèt patri. & in bonis maternis ſuccedit cùm legitimis filiis. Cod de ſenatuſconſul. Orfi. ſi qua. §. vlt.
Additio. Vnde de talibus reperiuntur iſti verſus: *Mázeribus ſcortum, ſed mœcha nothis dedit ortum.*
Vt ſeges à ſpica, ſic ſpurius eſt ab amica,
Sunt naturales, qui nobis ſunt ſpeciales.

c Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicib.
† Vide Bea. Tho. 2. 2. q. 108. art. 4. & Alfonſū Caſtrum li. 1. c. 10. de iuſta hær. punit.
† Pro intelligentia huius text. & gloſſa, quatenus agit de filiis illegitimis, videto Cardinalē Paleotum in lib. de nothis, & ſpuriis filiis.
† In vno vetere Vaticana ita: tas deſigendo manum tuam, &c. fide media copulaſti.

r ¶ *Omittamus.*] Et tamen ſtatim ſubiungit de illo, &c. & eſt color rhetoricus, qui dicitur præoccupatio. ſimile 8. q. 1. Moyſes in fi.
ſ ¶ *Otioſitas.*] Iuxta illud: *Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus. Otiū multa, & mala docuit.* & alibi: *Quæritur Ægyſtus quare ſit factus adulter? in promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.* Et dicit Hieron. ad Monachum: *Semper aliquid boni operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum.* de incommoda. conſe. d. 5. nunquam.
t ¶ *Sponſam.*] S. de tranſla. inter corporalia. & ff. ſol. mat. ſi cum dotem §. ſi maritus. & expone *ſponſam*. id eſt, Eccleſiam militantem.
¶ *Glo. ſeq. ponit triplicem lect.*
v ¶ *Defigēdo manū.*] Verba ſūt Salomonis in parabolis loquētis de fideiuſſore, q obligauit ſe apud extraneū. i. apud creditorē, eſt extraneus. i. alius à fideiuſſore, & reo principali: ſic Eps defigendo manum,

manum, id eſt per manualem obedientiam ob'igauit ſe pro omnibus ſuis apud extraneum, id eſt, creditorem, id eſt, apud Deũ, qui ſibi credidit gregem ſuum, mediante ſuo metropolitano, cui obedientiam facit manualem. epiſcopus enim tenetur reddere rationem Deo pro animabus ſibi commiſſis, ſi malè cuſtodierit oues ſuas. j. de reg. iur. c. pen. Et expone apud extraneum, id eſt, apud aliũ: quia Deus eſt alius ab homine in eo, quòd Deus: quia Deus eſt creator, & homo eſt creatura. Vel, dic, quòd Deus extraneus eſt à quocunque Chriſtiano: & tamen quilibet Chriſtianus eſt eius filius. filius enim dicitur eſſe in poteſtate patris, quouſque eſt emancipatus: eo emancipato dicitur extraneus ſicut quilibet alius: & tamen eſt eius filius [a], ita Deus emancipauit hominẽ, cùm dedit ei liberum arbitriũ faciendi quodlibet bonum vel malũ, & ita dictus eſt extraneus.

Epiſcopus de ouibus Deo reddet rationem. *Ioan. 3.* *2. Cor. 3.*

a ¶ *Spiritus vbi vult ſpirat.*] Vnde [b] de eo dicitur: *Tu ſpiras vbi vis: tua munera diuidis vt vis, & cui des, quod vis, quantum vis, tempore quo vis.*

a Contra. sex. in l. qui e- mancipat. in fi. de rit. nupt. & in l. ſi duobus. C. de bon. poſſeſſ. contra tabul. *b Hæc gloſſula non eſt Bern.*

b ¶ *Vias.*] quia nõ ſũt in homine viæ eius. 47. d. c. ſicut. §. neceſſe eſt. in fine.

c ¶ *Sub lege*] 19. q. 2. duæ ſunt. & j. de reg. iur. licet.

d ¶ *Indubitãter.*] Quia nefas eſt dicere, quòd ſcriptura mentiatur. 23. q. 5. quid ergo.

Phil. 1.

e ¶ *Pontifex.*] Beatus Martinus.

f ¶ *Illius.*] ſcilicet beati Pauli Apoſtoli.

Ignãtũque.

g ¶ *Flore.*] i. operib. virtutũ, quia virtutẽ nullus poteſt habere ſine charitate: quoniã qui habet vnã virtutẽ in actu, habet omnes: & qui caret vna, caret omnibus. 24. q. 1. vbi ſana. 32. q. 1. cum renunciat. de pœn. diſt. 2. ſi enim inquit. j. de reg. iur. delleat peccator.

h ¶ *Nihil.*] Iuxta illud Apoſtoli: *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autẽ non habeam, nihil [e] mihi prodeſt.* de conſec. d. 4. ſolet. & de pœn. diſt. 3. ſi quis autem. ad fi. d.

1. Cor. 13. *e Quoad vitam æternã: prodeſt enim quoad minus ſupplicium: vt dic. Io. And.*

i ¶ *Multis.*] vt 7. q. 1. ibi.

k ¶ *Plus.*] 23. q. 4. quis non.

l ¶ *Effectus.*] iuxta illud: *Non eſt in medico, ſemper releuetur vt æger.* & quidoque eſt vitiũ materiæ, nõ artificis. j. de lo. & cõducto. propter. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus §. ſi calicem. & 43. d. Epheſis. nec euentus mortalitatis medico, qui diligẽs fuit imputari debet. ff. de offi. præſi. illicitas. §. ſicuti. & ſufficit diligẽtiã adhibere, quã poteſt. 47. diſt. c. vlt. & ſi negotiũ nõ habeat effectũ, ſufficit, ſi ſit vtiliter cœptum. ff. de neg. geſt. ſed an vltrò. §. 1. licèt ſecus ſit in negotiis pupilli. ff. eod. tit. l. ſi pupilli. in prin. & l. litis.

2. Cor. 15. *Cap. 10.*

diligentibus ſe. ¶ Sed dices: Spiritus vbi vult ſpirat. [a], & neſcis vnde veniat, aut quò vadat: & ideò non eſt, qui poſſit vias [b] illius ſpiritus perſcrutari: qui verò ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege [c]: quoniam vbi ſpiritus Dei, ibi libertas: quare ſi cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamẽ cedes: quia data eſt tibi libertas cedendi à Deo. Certè deſipis, ſi ſic ſapis. Nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra ſpiritum Dei agit? ſi enim vera ſunt, quę præmiſimus, (immò quia indubitanter [d] ſunt vera) proculdubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis. ¶ Porrò ſi dicas, quòd forſan alia eſt cauſa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inſpiratur; & nos ſiquidem reſpondemus: tu quomodo ſcis, quòd talis inſpiratio ſit cæleſtis? nonne recolis quid ille glorioſus Pontifex [e] dixerit, cum cœpiſſet viribus corporis repente deſtitui? Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua, illius [f] exemplum ſecutus qui dixit: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto; manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos: & infrà. ¶ Quippe ſi quantocumque; † virtutum flore [g] reſulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil [h] te comprobaris habere. Nulla ſiquidem maior poterit eſſe charitas, quam vt animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis: cùm autem propter hanc te deceat animam tuam pro ſubditis tuis ponere, nulla occaſione (dummodo proficere illis poſſis, etſi non omnibus, tamen multis [i]) ab eorum regimine te conuenit excuſare: quoniam ſi laboris cauſam prætendis, exemplum te Apoſtoli ſubleuabit, qui ſuadet tibi laborem huiuſmodi non refugere, dũ ſe aſſerit pro communi ſalute plùs [k] cæteris laboraſſe; quia licèt non ſemper ſequatur laborem effectus [l], nihilominus tamẽ ipſe labor eſt meritorius apud Deum, iuxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborũ ſanctorum ſuorum: & infrà. ¶ Nec putes, quòd ideò Martha malam partẽ elegerit, quæ circa plurima ſatagebat: quia Maria [m] optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniã licet illa [n] ſit magis ſecura [o], iſta [p] tamẽ eſt magis fructifera: & licèt illa ſit magis ſuauis, hæc tamen magis vtilis: cũ in fœcunditate ſobolis lippitudo Liæ [q], Rachelis pulchritudini ſit prælata: quãuis ſimul in vnum & cõtẽplatiuus eſſe valeas, & actiuus legiſlatoris [r] exemplo, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriã Dñi cum maiori cerneret libertate: nunc verò deſcendebat in caſtra, vt cum vtilitate maior. neceſſitatibus populi prouideret †. Quapropter [s] facilius indulgeretur, vt aſcẽdat monachus ad Præſulatum [t], quam Præſul ad monachatum deſcendat: & infrà. ¶ Monemus itaque, vt laborem paſtoralis regiminis non recuſes, ne fortaſſis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret te recipere, qui † ſibi apud te diuertendi [v] ſpreuiſſes cum Martha ſolicita miniſtrare: & infrà.

¶ Quia verò in poſtulando cedendi licentiam inſtitiſti, tibi te duximus relinquẽdum, vt diſtinctis cauſis, propter quas cedere oporteat: ſi propter aliquam cauſam vtilem & honeſtã in huiuſmodi propoſito perſeueres, de licentia [x] noſtra cedas, alioquin cedẽdi licentiã auctoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictam, quoniam etſi pennas habeas, quibus ſatagas in ſolitudinem aduolare, ita tamen aſtrictæ ſint nexibus præceptorum, vt liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum.

¶ Idem Epiſcopo Fauentiñ. in Archiepiſcopo Rauẽñ. electo.

¶ *Epiſcopus qui ppter crimẽ renunciauit Epiſcopatus, & ꝙ religionem tráſiuit, ad Epiſcopatũ reaſſumi nõ poteſt. Secus ſi renunciauit propter perſecutionem, infirmitatẽ, defectũ ſcientiæ, ſimoniam ipſo ignorãte cõmiſſam, vel aliam ſimilem cauſam.*

CAP. XI.

POſt † tranſlationem tuam ad Eccleſiam Rauennateñ.

m ¶ *Maria.*] De qua dicitur: *Maria vile fornix: vas ſeptem dæmoniorum: Plorans immodicè fit Apoſtola de meretrice.*

n ¶ *Illa.*] ſ. vita contemplatiua.

o ¶ *Secura.*] Ergo potiùs ampłectenda: nam tenere certum & dimittere incertum debemus de pœn. diſt. 7. c. vlt. ff. de ritu nuptia. adoptiuus. §. 1. ſed vita, quæ eſt certa.

Luc. 10.

p ¶ *Iſta.*] ſ. actiua vita.

q ¶ *Lia.*] Lia lippa erat oculis: quæ quatuor filios genuit ex Iacob, ſed Rachel duos tantum, ſcil. Ioſeph. & Beniamin.

Gen. 29.

r ¶ *Legiſlatoris.*] ſcilicet Moyſi. 36. diſt. ſi quis vult.

s ¶ *Quapropter*] id eſt, propter quam cauſam.

t ¶ *Ad præſulatum*] 18. q. 1. c. vnico. & 8. q. 3. c. 3.

v ¶ *Diuertendi.*] Id eſt, accedendi.

x ¶ *De licentia.*] Qui petit licentiam & obtinet compelli debet, vt cedat. j. eo. quidam.

Exod. 24.

POſt tranſlationem.] Sunt tres partes. prima ponit poſtulationem, & poſtulantiũ petitionem. Secunda: ibi, *Verum*. canonẽ poſtulationi & petitioni contrarium, quem interpretatur ponendo caſus, quibus canõ obſiſtit, & quibus non. Tertia: ibi, *Cum ergo.* committit poſtulationem certis caſibus admittendam, & in aliis repellendam. Io. And.

† Vide l. in emptione. cũ gloſ. in ver. refert. ff. de ædi. edict. l. iuſtiſsimè. in glo. 1. eo. tit. *† ſi ſibi à pud. & c.*

CASVS. Vacante eccleſia Fauentiñ. Canonici cõtulerũt liberã poteſtatem eligendi in Leonẽ cõcanonicũ. Ipſe verò poſtulauit Io. Canonicum S. Fridiani olim epm Sarnateñ. ꝓpoſitus & Capitulum Fauẽtiñ. poſtulationẽ illã petierunt approbari à D. Papa: ſed huic poſtulationi videbatur obſtare Capitulũ Cõſtantinopolitani concilij, in quo dicitur: vt quicũque de põtificali dignitate ad monaſticã vitã, & pœnitentiæ locum deſcendit, ad põtificatũ vlteriùs non reſurgat. vnde cõtra illud cõciliũ. quod eſt vnũ de quatuor cõciliis, quæ ſeruat eccleſia ſicut quatuor euangelia, nõ videbatur eadẽ poſtulatio admittẽda; verũtñ in quibuſdã caſibus nõ obſtãte illo cõcilio. is qui monaſticã vitam elegit, poteſt iterum ad epatũ aſſumi. Primò ſi propter perſecutionem vel propter corporis infirmitatem ad monaſticam vitam deſcenderit de ſuperioris licentia, his ceſſantibus ad epalẽ poterit reſurgere dignitatẽ. Item ſi quis ꝓpter cupiditatẽ parẽtũ eo ignorãte fuerit epatũ adeptus, & hoc cõperto ad monaſteriũ de licẽtia ſuperioris tráſiuit: quamuis ad illud redire non poſſit, ad aliũ tamen licitè poterit reaſſumi: in iſtis caſibus nihil dicitur attentari contra cõciliũ pdictũ, quod

† Cap. 4. eod. tit. in 3. compilatione.

loquitur in eo caſu, cùm aliquis dimittit Epiſcopatum propter aliquod crimen, & ad monaſticam vitam pœnitentiæ cauſa deſcendit: aliis opinionibus reiectis quæ in littera ponuntur. Quia non conſtitit Papæ propter quam cauſam prædictus I. ceſſerit Epiſcopatui: mandat Papa Rauennati electio, quod ſi conſtiterat ei, quòd propter aliquā de prænomiſſis cauſis vel conſimilibus prædictus I. renunciauit Epiſcopatui, dummodo neceſſitas vel vtilitas id expoſcat, det ei licentiam tranſeundi ad Eccleſiam Fauent. maximè ſi verum eſt, quod dicitur, quòd illo loco tantum ceſſerit, & non dignitati vel ordini: quia tunc præſumédum eſt, quòd non propter aliquod crimen à ſe commiſſum, cauſa pœnitentiæ tranſiuit ad vitam regularē: alioquin cùm durum eſſet nimis contra tam ſolemne cōcilium huius poſtulationem admittere, iniungat Capitulo Fauen. vt de alia perſona idonea ſibi prouideat in paſtorē. Nota hic quatuor caſus, in quibus ille qui renunciauit Epiſcopatui, tranſiens ad monaſticam vitam, poteſt iterum in Epm reaſſumi. Item nota, quòd ius & poteſtas eligendi Epm, in vnum tantum poteſt transferri. Item eligi poteſt poſtulandus, ad hoc vt poſtuletur. Itē nota regulā, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Itē neceſſitas & vtilitas purificātur. Itē Prælatus cōtra ius ſcriptum petitionem admittere non debet.

¶ *Gloſ. ſeq. notat, quòd datus vt eligat, &c.*

cum Præpoſitus & Canonici Fauentin. in I. eorum concanonicū liberam [a] eligendi auctoritatem vnanimiter contuliſſent †, ipſe I. ſancti Fridiani Lucan. Canonicum olim Epiſcopum Sarnaten. † in Fauentin. Epiſcopum poſtulandum [b] elegit. Porrò à ſancti Fridiani Priore [c] ſuper hoc requiſito & obtento conſenſu †, Præpoſitus & alij poſtulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt. Verum poſtulationi huiuſmodi videbatur cōcilij Conſtantinopolitani [d] capitulum obuiare, in quo ſtatutum eſt, vt quicunque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentię locum deſcenderit, nequaquam vlteriùs ad Pontificatum reſurgat. vnde contra dictum concilium (cū ſit vnum ex quatuor [e] principalibus, quæ ſicut quatuor Euangelia Eccleſia Catholica veneratur) nullatenus videbatur corū † poſtulatio admittenda. ¶ Cæterùm ſpeciales quidam caſus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio nō obſtante) is qui vitā monachalem elegit, rurſum licitè poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. Si enim quiſquam perſecutionis rabie ſæuiente, vel præpediente inualitudine corporis, cùm proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticam vitā deſcendat: perſecutionis vel ægritudinis impedimento ceſſante [f], ad Epiſcopalem poterit reſurgere dignitatē. ¶ Item ſi quis propter litteraturę defectū (ne tanquam cæcus cæco [g] ducatum præbeat †) locum regiminis auctoritate Apoſtolica deſerendo [h], ad otium ſe contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus à Domino, cathedram reaſcendere paſtoralem. ¶ Rurſus ſi quis per cupiditatem parentum [i] (eo tamen penitus ignorāte) fuerit Epiſcopatu adeptus, & hoc comperto Epiſcopatum ipſum de licentia ſuperioris dimittens, [k] obſeruantiam elegerit regularem: etſi ad Epiſcopatum eundem redire poſtmodū nequeat [l], iuxta canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. ¶ Quanquam autem in his & conſimilibus caſibus is, qui Epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum † intelligitur concilium attentari: quod in eo loquitur [m] caſu, cum propter

ſtitutum ex illa cauſa. contra 32.q.7.c.ſi. vel. ceſſat, quod ex ea cauſa conſtitutum eſt, quando ex conſtitutione dictum eſt, quòd cauſa ceſſante ceſſat conſtitutio, vt in primis concordantiis.

g ¶ *Cæco.*] Vnde verſus: *Si cæcus cæcum conatur ducere ſecum, In foueam ductor primus cadit, inde ſecutor.*

h ¶ *Deſerendo.*] ſ. cap. proxi. §. pro defectu.

i ¶ *Parentum.*] Data pecunia vel promiſſa. 1.q.5. quæcunque. & c. præſentium.

k ¶ *Dimittendi.*] Statim cùm illud ſeruit primò petita & obtenta licentia à D. Papa, vt hic dicit: & ſic non poteſt renunciare ſine licentia Papæ c, quamuis ſimoniacus, alias ratihabitio retrò tibi præiudicat. i. de ſimoni. ſi. cut. vel infrà breue tēpus. 1.q.1. conſtat. & i. de reg. il. c. 2. quod in maleficiis verum eſt. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quoties. 34.q.2. ſi virgo. C. de tranſa. quamuis. & C. quomodo & quando iud. ab eo.

¶ *Glo. ſeq. rect. per q. an diſpenſari poſſit cū ſimoniaco. & ſimoniace promoto alleg. §. iura, quòd non. & quatuor in contrariū. ponit ops. Vin. & demum aliorum, qui diſtinguunt ſimoniacū in ordine & in beneficio. & ſimoniacū & ſimoniacè promotū, & ſpōte cedēte & litigantē.*

l ¶ *Nequeat.*] Quia erga ſimoniacos nulla miſericordia eſt adhibenda. 1.qu.1. erga ſimoniacos. & 7.q.1. præſentium. & i. de elect. ſuper c. 1.q.1. quod quidam. & i. de ſimo. nobis fuit. Sed contra videtur, quòd poſſit cum ſimoniacis diſpenſari: vt 1.q.5. quicunque. & c. præſentium. & i. de ſimo. de ſimoniacè. & ſ. de electio. ſi alicuius Sol. Vin. dicit, quòd talis de iure non poteſt eligi ſiue poſtulari, ſed diſpenſatiuè debet poſtulari. Alij dicunt, quòd ſi cōmiſſa fuit ſimonia in ordine, nullus poteſt cum eo diſpenſare: vt 1.q.1. ergo. & c. quod quidam. nec etiam D. Papa, vt dicunt: quia characterem habet vitioſum, cui renunciare non poteſt: & ideò non purgatur vitium iſtud: vt 14.q.6. ſi res aliena Sed hoc non credo: immò poteſt Papa bene diſpenſare cum ſimoniacis, qui characterem habent vitioſum: qui ſcienter ſimoniam commiſerunt. i. de ſimo. c. pen. ſed inferiores Prælati non poſſunt diſpenſare cum ſciente: ſed Papa: hoc ideo quia bene purgatur vitium furti, re furtiua apud furem remanente de voluntate domini. ff. de vſuc. ſi fur. in prin. [d] & 1.q.1. quod quidam. ver. ſi fortè militiæ characterem. & c idem in violento detentore. ff. de preca. certè. § Iulianus. [e] Sed cum ſimonia commiſſa eſt ignorante illo, cui acquiſitum eſt beneficium, vel qui ordinem vel dignitatem adeptus eſt ignoranter, poſſunt Epiſcopi diſpenſare poſt liberam reſignationem. Sed in hoc diſtingue. ſi beneficium etiam ſimpliciter eo modo eſt adeptus, ſtatim poſt reſignationem poteſt reſumi ad illud diſpenſatiuè: vt ſ. de elect. ſi alicuius. in fi. & Capitulum etiam tunc diſpenſat, vt i. de ſimo. ex inſinuatione. In illo qui dignitatem ſic eſt adeptus, diſtingue, ſi ſponte reſignet, petens humiliter reſignationem admitti, ſtatim poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illo, & ad eandem prælaturam. arg. 1.q.5. præſentium. vbi diſpenſatur in dignitate aſſumenda cum eo, qui ſponte renunciauit ordini ignoranter recepto, [f] & arg. illius c. quicunque. circa princ. tamen illud loquitur de diſpenſatione Papæ. Et arg. illius decr. ſi alicuius à contrario ſenſu. Si verò de hoc contendit in iudicio, & electio ſua reprobata fuerit, quia ſimoniacè fuit facta, licèt eo ignorante, tunc Epſ illa vice & in ſua vocatione cum eo non poterit diſpenſare, ſed poſtea ſic ſ. de elect. ſi alicuius. in princ. & ita teneas circa huiuſmodi diſpenſationem ſimoniacorum.

m ¶ *Loquitur.*] Hæc interpretatio tenenda eſt ſuper c. illo. 7.q.1. hoc nequaquam excluſis opinionibus ibi notatis.

a ¶ *Liberam.*] Et ideò potuit eligere vndecunque. Et not. quòd qui poteſt eligere, poteſt poſtulare. ſ. de elec. i. de cauſis. [a] ſed econtrario. arg. ff. de ritu nupt. generali. hic expreſsè habetur, quòd vni poteſt committi poteſtas eligendi. ſimil. ſ. de elect. cauſā quę.

¶ *Glo. ſeq. rect. per q. quare iſte poſtulatus fuit, duas cauſas reddit, & primam reprobat.*

b ¶ *Poſtulandum elegit.*] Simpliciter eligi non poterat, quia erat de alia Eccleſia. 63.d. litteras. & 71.d. fraternitatem. ſed in poſtulandum eligi poteſt. 63. d. Valentinianus: quia Epiſcopus fuerat, ideò non eligi ſed poſtulari debet. & hæc fuit cauſa, quare fuit poſtulatus. & non illa: quia de alia Eccleſia, vt dixit Ioan. de hoc dicitur ſ. de elect. cùm inter Canonicos.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. an ſolus prior, &c.*

c ¶ *A priore.*] Et à Capitulo: quia ſolus Prior non poſſet perſonā alienare. arg. 1. q.2. ſine exceptione. & 19.q.3. ſtatuimus. cū maior ſit alienatio perſonæ, quàm rerum 12. q. 1. præcipimus. ſi autem nollet dare ipſum, compelli debet per ſuperiorem. i. de iure patr. nullus niſi iuſtam habeant cauſam non dandi: tunc compelli non debent. 63.d. litteras. & 71.d. c. 1. & 2.

d ¶ *Concilij Conſtantinopolitani.*] 7.q.1. hoc nequaquam.

e ¶ *Ex quatuor.*] Et ſunt hæc, ſcilicet Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum primum & Chalcedonenſe: 15. d. ſicut.

¶ *Gl. ſeq. ponit Brocar. alle. ſ. iura. pro, & duo cōtra, & triplicem ſol.*

f ¶ *Ceſſante.*] Arg. eſt hic, quod ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt 1.q.7. quod pro remedio. & 1.q.1. quod pro neceſſitate. & 55. d. præſen. & 61. d. c. ſtatuimus. §. his omnibus. & c. neophytus. i. de appell. cum ceſſante. [b] arg. contra. 32.q. 1. dixit dominus. 19. q. 2. duæ ſunt. Sol. ſi per cauſam fiat diſpenſatio vel aliquid conſimile: ceſſante cauſa, ceſſat quod factum eſt ex cauſa: vt in primis c. ſi verò ius commune ſtatuitur ex cauſa, licèt cauſa ceſſet, tamen remanet ius, quod ſtatutum fuit ex illa cauſa. ff. de poſtul. l. 1. §. ſexum. vt in contrariis. vel ſic, licèt cauſa impulſiua ceſſet, remanet ius, quod ex ea ſtatutum eſt. contra 32.q.1. dixit dominus. Si finalis eſt cauſa: quandiu durat cauſa, durat, quod ex cauſa ſtatutum eſt, vel quod ex illa cauſa fit: ea verò ceſſante ceſſat con-

¶ *Vide l. item. §. 1. C. quod cum uſ. q. ſin. & in Authen. de quaſt. §. 1. coll. 7.*

† *Sartan.*

† *Concor. l. ob as. C. de act. & obli.*

† *Aliàs itadem.*

a *Vbi de hoc. Vel fac Vim in eo, quod dicit: liberam. ſecundum Hoſt. Ioan. And.*

b *Concord. in l. ſi pater. C. de her. inſt. & in l. generaliter. C. de epiſ. & cleric.*

† *Vide tex. in l. 2. cum gl. in verſic. venit. & ibi Bart. ff. de decurio.*

c *Dicit Hoſtien. quod ſtatim cum hoc ſcimus, vocare debes perſonas idoneas, quibus reuelet, quod tale quid comperit: & proteſtetur, quod inuitus Epiſcopatū tenet, cui ſine Papa licentia cedere non poteſt, & coram illis tunc faciat procuratorem, quem in illorum præſentia mittit ad curiam, & ſic non aliter putat illum tutū. alleg. de appell. c. ſi. Io. And.*

† *Intellectus concilij Conſtantinopolitani iubentis ne quis ex Epiſcopo monachus factus eſt, vlterius Epiſcopus fiat.*

d *Si fur emit à domino rem furtiuā, & habuit pro tradita, deſinit pro furtiua poſſidere, & poſſidet pro ſuo. Io. And.*

e *Vide de ſimo. c. tāta. ſuper gloſſ. Io. And.*

f *Concord. l. mater. §. ſi. ff. de inoffic. teſt. & l. ſi cum teſt. ff. de pac.*

a ¶ *Non*

aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam, pœnitentiæ cauſa deſcẽdit. Vnde quidam in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſupradictum, cum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel cõfeſſus, ab Epiſcopali dignitate depoſitus, in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus: vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo Epiſcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat [a], cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Aliis aſſerentibus ſic intelligendum eſſe capitulum antedictum, vt per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali modo dimiſit[b], quanquam eligi poſſit præſertim ſi locum tantum[c], & non ordinem [d] reſignauit. ¶ Cum ergo nobis conſtare nequiuerit, ob quam cãm prædictus I. Epiſcopatui olim ceſſerit, mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd propter aliquã ex præmiſſis cauſis [e], ſeu conſimilibus, idem I. Epiſcopatui ceſſerit memorato, tu auctoritate noſtra, (dummodo neceſſitas vel vtilitas id expoſcat) licentiam ei tribuas aſcendendi ad regimen Eccleſiæ Fauẽtin. maxime ſi veritate ſubnititur, quòd dictus I. loco tantummodo ceſſerit memorato, & non ordini [f] vel etiam dignitati †. Tunc enim eſſet vehementiſſimè præſumendum, quòd nõ propter crimẽ aliquod ab ipſo commiſſum, ſed cauſa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem: præſertim cum Apoſtolica ſedes poſt ceſſionem multò minus, quàm antea, permiſiſſet eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine miniſtrare: alioquin [g] (cùm durum [h] nimis extiterit, contra tam ſolenne concilium huiuſmodi poſtulationem admittere) Præpoſito & Canonicis memoratis iniungas (vt, aliam perſonam ſibi idoneam eligant in paſtorem.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Qui petiit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

CAP. XII.

QVidam cedendi [i] licentiam cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta, cedere prætermittũt. ¶ Sed cùm in poſtulatione huiuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut † ſalutem videantur propriam attendiſſe, (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærẽtium quæ ſua ſunt, ſeu etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos [k].

¶ Honorius tertius maioris Eccleſiæ Decano, & magiſtro R. Cantori † ſancti Dionyſij Leodienſis.

¶ Non renunciauit iuri ſuo, qui gratia aduerſarij ſe ſubmittit.

CAP. XIII.

VEniens ad Apoſtolicam ſedem I. Subdiaconus propoſuit, quòd cũ bonæ memoriæ I. Papa præd. noſter Abbati de Emenco, & maioris Eccleſiæ ac ſancti Pauli Cantoribus Treueren. ſuis dederit literis in mandatis, vt ſi nihil canonicũ obuiaret, præbẽdam in Eccleſia ſancti Florentini † in Confluentia, quã Iacobus Decanus ipſius Eccleſiæ reſignauit, ſublato appellationis obſtaculo aſſignarẽt eidẽ: & infra. ¶ Cúmque iudices Apoſtolicum vellent adimplere mandatum, quidam ſe oppoſuerunt Canonici Eccleſiæ memoratæ, dicentes, Subdiaconũ antedictũ renunciaſſe iuri, quod ſibi ex ipſis literis competebat. Dicto igitur Subdiacono hoc negante [l], iam dicti Canonici ad hoc probandum teſtes aliquos produxerunt: per quos cùm videretur probatum, ipſum ſe gratiæ Capituli commiſiſſe [m]: duo iudi-

a ¶ *Non valebat.*] 1. q. 1. ſi quis. neque ex hoc colligo, quòd ſimoniacus ſine licentia domini Papæ renunciare non poteſt. de hoc not. ꝫ. c. prox. §. 1.

b ¶ *Dimiſit.*] 7. q. 1. quàm periculoſum.

c ¶ *Locum tantum.*] j. de ord. ab epiſcopo, qui renuncia. epi. cap. vnico.

d ¶ *Ordinem*] Id eſt, ordinis ab executione: quia characteri nemo poſſet renunciare.

e ¶ *Ex præmiſſis cauſis.*] Quatuor, de quibus dictum eſt ſuprà in litera, ſcilicet propter populi perſecutionem, vel corporis infirmitatem, defectum ſcientiæ, vel propter ſimoniam ab alijs eo ignorante commiſſam. cum quis renũciat propter aliquam talem, non prohibetur iterum poſtulari ad dignitatem epiſcopalem, vt hic dicit.

¶ *Glo. ſeq. duo quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Ordini:*] i. ordinis executioni. ſed quid ſi renunciaſſet ordini, adhuc poteſt reaſſumi de licentia Papæ. nunquid reconſecrabitur? Non quia characterem retinuit. 1. quod quidam. ver. ſi fortè malitiæ 32. q. 7. licitè. & ideo ſola executio ſibi deeſt, quam reaſſumit de licentia Papæ.

g ¶ *Alioquin.*] i. ſi non renunciauit ex aliqua de prædictis cauſis quæ ſiunt ſine peccato, ſed ex alijs propter peccatum. ADDITIO. Vel, id eſt, niſi epiſcopus probauerit prædicta. vel aliàs tibi de illis conſtiterit ſecundum Inn. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.*

h ¶ *Durum.*] Non tamen impoſſibile, quia bene diſpenſat dominus Papa contra quatuor concilia, & contra Apoſtolum, dum tamen nihil ſtatuat contra fidem 25. q. 1. ſunt quidam. arg. 34. d. lector. & 82. d. preſbyter. quod autem legitur 15. d. ſicut. de articulis fidei intelligitur.

Intelliges hanc gloſ. in his, quæ per tinet ad ius poſitiuum humanum.

† Vide l. inhemus. cum gloſſ. in ver. promiſſa. C. de ſacroſ. Eccl.

QVidam cedendi.] Prima pars ponit factum. Secunda corrigit, cauſam reddens: ibi, *Sed cùm.* Ioan. And.

CASVS. Quidam impetrant cedendi licentiam, & ea obtenta licentia cedere nolunt. dicit Papa, quod compellendi ſunt, vt cedant. Not. quòd ſi quis licentiam cedendi à Papa obtinuerit, compellendus eſt, vt cedat: Item quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. Item quod primò fuit voluntarium, poſtea fit neceſſarium.

i ¶ *Cedendi cum inſtantia.*] Ex eo quod cum inſtantia perſeuerando potuit, præſumitur contra eos magis. de pœni. d. 1. diuortium. & C. ad Vell. ſi mulier. in ſi ſic etiam pallium cum inſtantia peti debet. 100. d. priſca. & ff. de quæſtionibus. l. 2. § diuus.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Compellendos.*] Not. quòd ſi quis cogitur renunciare obtẽta licentia renunciandi, tamen ſecundum leges re integra recuperabuntur bona, quibus ceſſit. ff. de ceſſi. bonis qui. ſed hoc ideo eſt, ne illudatur Papa: & ſi poſtulatio præſentatur Papæ, non poteſt poſtea recedere ab ea. j. de poſtula. bonæ. ratio quare compellantur, redditur in litera. In huiuſmodi compulſione conſideret Papa commodum Eccleſiæ, vel propriam ſalutem petentis, quorum neutrum vult impediri, & ideo compellitur.

a Vel alteri ſuperiori, cum tex. de Papa nihil exprimit. Ioan. And.

VEniens.] Prima pars ponit appellationem impetrantis. & eius cauſam. Secunda, ipſius proſecutionem, & auditoris dati ſententiam. Tertia, ipſius ſententiæ confirmationem. Secunda ibi *Ad quem.* Tertia ibi, *Nos igitur.* Ioan. And.

CASVS. Ioannes ſubdiaconus impetrauit literas ad quoſdam iudices ei præbendam vacantem in Eccleſia ſancti Florentini in Confluentia aſſignarent & cum ipſi vellent mandatum Apoſtolicum adimplere, quidam Canonici illius Eccleſiæ ſe oppoſuerunt, dicentes, quòd ipſe renunciauerat iuri quod ſibi ex ipſis literis competebat: ſed ipſe ſubdiaconus hoc negauit. Canonici teſtes induxerunt ad hoc probandum per quos videbatur probatum, quòd ipſe gratiæ Capituli ſe commiſiſſet. duo iudicũ ſententiauerunt eundem ſubdiaconum non poſſe vti literis ſupradictis, pro eo quòd gratiæ Capituli ſe commiſit, quare iuri ſuo renunciare viſus fuit: à qua ſententia ille appellauit, ſuæ appellationi vigiliam Epiphaniæ terminũ præfigens. ille acceſſit ad terminum: ſed aduerſarius poſt terminum per duos menſes & ampliùs expectatus non venit: tandem nuncius aduerſarij cum literis ad contradicendum, & ad impetrandum tantùm comparuit coram auditore dicto Ioan. conceſſo. ſed cum ſufficiens ad cauſam tractandam non eſſet, idem auditor ſententiam iudicum prædictorum caſſauit iuſtitia exigente. Not. quòd licèt quis committat ſe gratiæ aduerſarij non renũciando literis impetratis contra ipſum, nõ intelligitur propter hoc renunciaſſe iuri, quod ſibi ex literis competebat. Item cum aliquis ſtatuit terminum ſuæ appellationi, vtraque pars appellationis cauſam proſequi debet per ſufficientem procuratorem ad totam cauſam, cum peremptoriè ad hæc citata intelligatur. Item non ſtatim poſt terminum peremptorium debet iudex procedere.

† Laterani: c. 28. & c. 1. eod. ti. in 4. compilat.

† Aliàs: aut ad ſalutem, &c.

† Vide l. ſed & ſi. § 1. ff. ad l. Aquil. & l. 1. § ſciendum. ff. de edil. edi.

† Aliàs: canonico.

† Florini.

† Florenti.

l ¶ *Negante.*] Et ſic per negationem facta fuit res dubia. [b] C. quũ ad lib. procla. non licèt. l. 3. & ſic per narrationem & reſponſionẽ conteſtatio facta fuit. j. de li. conteſt. c. vnico. & ꝫ. de elect. dudũ [c]

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum, & dat ſimile. obiicit & ſoluit. in fin. alleg. pro ſimili. c. ſanè. & ponit diſſolutiones, & ipſum duas lecturas.*

m ¶ *Commiſiſſe.*] Et ſic cõmiſit ſe gratiæ Capituli tñ: ſed in veritate nõ erat probatũ, quòd per hoc literis renunciaſſet. quare ipſorũ ſententia retractatur: quia etſi verum eſſet, quòd ſe eorũ gratiæ commiſiſſet, non vr̃ renunciaſſe literis: niſi expreſsè literas ipſas reſtituiſſet. ꝫ. eo. ſane. & j. de pact. cum pridem. & ſi committit ſe illorum

b Et ſic dicentis incũbit probatio. ff. de probatio. l. ei qui dicit. Ioan. And.

c Concord. l. 1. § præterea. ff. de tut. act. priuato. & l. 1. & ibi Pet. de bel. pert. & Cy. C. de alien. iud. mu. cauſa fac.

rum gratiæ, & ipſi nullam gratiam faciebant, poterat vti iure ſuo. Et ſimile, licèt eamus ad arbitros in cauſa appellationis, propterea non renuncio appellationi, immo poſtea poſſum proſequi appellationem, nec mihi currit tempus interim. C. de tempo. appel. Auth. ſi tñ. nec inde debet damnum ſuſtinere, vnde meruit gratiam reprobare. ſ. eo. ſane. & j. de fideiuſ. peruenit. & j. de pact. cum pridem. Sed contra videtur, quod tacitè videtur renunciaſſe literis ſuis. j. de off. deleg. gratum. & j. de teſti. cum veniſſent. & j. de iis. quæ fi. à maio. per cap. ex ordine. & j. de præben. p. o ſtulorum. & C. de iure dot. l. 2. ff. de leg. commiſ. poſt dié. & nihil refert, an alterum ex æquipollentibus[a] quis faciat. ff. de re iud. in ſemma. & ff. de arb. quid tamé. §. prima. & j. de verb. ſign. in his. Dic q per hoc non renunciauit per primam iura, & quia caſſata fuit illa ſententia. ſimile videtur ſ. e. dem, iane. ſed ibi plus petit tradendo literas aduerſarij, quare iuri ſuo renunciauit: hic non tradidit literas, licèt commiſerit ſe gratię aduerſarij. Vnde ibi auditus fuit potiùs iudicis officio quam iure actionis: hic vero ipſo iure: vel ibi auditus fuit de iure, vt dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

ces[a] prædictorum ſententialiter decreuerunt, eundem non poſſe vti literis ſupradictis, pro eo quòd idem aduerſarij ſe gratiæ commiſiſſet, per quod viſus eſt renunciauiſſe[b] iuri ſibi ex ipſis literis competenti †. A qua ſententia idem appellans, in † vigiliam Epiphanium terminum ſuæ appellationis præfixit[c]. ¶ Ad quem † cùm veniſſet P. de Colle medio, Capellanum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſſimus auditorem. Sed cum eius aduerſarius non acceſſerit per duos mẽſes & ampliùs expectatus, nec vllus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis, tandem quidã literas habens ad contradicendum & impetrandum, coram eodem comparuit: qui cùm ad tractandum cãm minùs ſufficiens[d] crederetur, idem auditor ſententiam prædictorum iudicum ſententialiter (iuſtitia exigente) caſſauit. Nos igitur ratam & firmam habemus Capellani ſententiam memorati.

a ¶ *Duo iudices.*] Et propter hoc ſolùm etiam debuit caſſari ſententia, cum non appareat quòd tertius ſe excuſaſſet, vel commiſiſſet eis vices ſuas j. de off. deleg. cauſam matrimonij. & ff. de re iudi. duo ex tribus. ſed ſi ſe excuſauit, bene potuerunt procedere. j. de off. dele. prudentiam quod intellige ſi, clauſula illa [quòd ſi non omnes, &c.] erat in literis, ſed ex alia cauſa fuit caſſata ſententia: & mandatur iudicibus iſtis, vt præbendam illam faciant conferri: vt dicitur in integra in fin.

¶ *Glo. ſeq. arg. & arg. determinat.*

b ¶ *Renunciaſſe iuri.*] Arg. quod per literas executorias acquiritur ius alicui impetranti, alias non poſſet renunciari iuri ex ipſis literis competenti, ſi non acquireretur ius, quia ei, quod non eſt, etiam renunciari non poteſt. Dicas, quod per literas monitorias, præceptorias ſiue executorias nullum ius acquiritur, per quod Eccleſia ſiue clerici, contra quod impetrantur literæ, obligati ſint impetranti, nec aliquod ius habet in Eccleſia ante receptioné, ſed officium executorum implorare poteſt, vt mandatum Apoſtolicum exequantur: & ipſi mandatum tenentur adimplere. & huic officio bene poſſet renunciare reſtituendo literas, & renunciando literis impetratis, & etiam impetrandis: quo facto executores vlteriùs non procedent: & ſic nec officium iudicis, nec aliud per literas illas implorare poterat. huic officio non fuit renunciatum. ſ. eo. ſanè. cum iam executor fuerit proſecutus officium ſuum, ſed literas tantum reſtituit, quarum auctoritate fuerat reſtitutus. & inde non obfuit renunciatio literarum. & ideo de iure fuit auditus, vt not. in fin. vlti. notulæ. Ber.

c ¶ *Præfixit.*] Quod quidem bene potuit, & iudex idem facere poteſt & debet. j. de appel. oblatæ. & c. ſæpe contingit.[b] & terminũ præfixit. & tunc eſſet in curia, vt ſequitur. quandoque ſtatuitur ad iter arripiendũ, & tũc ſufficit arripere iter in termino. j. de appel. peruenit. & in iſtis caſibus literæ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa dec. oblatæ. & c. ſæpe. terminus verò datus à lege eſt annus, vel ex iuſta cauſa biennium. j. de app. cum ſit Romana. & talis terminus bene poteſt præueniri, vt in c. oblatæ.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium & dat duas ſolutiones.*

d ¶ *Minus ſufficiens.*] Sed non videtur, quòd iſte fuerit cõtumax ex quo miſit nuncium ad impetrandum & cõtradicendum, cum ipſe non appellauerit: ſed ille Io. contra quem lata ſententia fuit: & ideo non debuit ſententia contra ipſum ferri, licèt forſitã poſſet in expenſis condemnari. vnde contra. j. de appel. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expenſis: quia non fuerit proſecutus, niſi quoad impetrandum. & ibi non fuit proceſſum ſuper principali. Poteſt dici, quòd in illa decr. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petiit alteram partem in expenſis condemnari, quia nõ miſerat ſufficientem procuratorem: hic vero petiit vt procederetur ad ſententiam infirmandam. Vel meliùs, hic fuit lis conteſtata, & ſententia diffinitiua lata. & ideo cũ ſtatutus eſſet terminus ad proſequendam appellationem, & altera pars non fuerit ſufficienter proſecuta ad ſententiam defendendam, contumax debet reputari: ſiue ſit pars appellata, ſiue appellans: quia iudex appellationis altera parte abſente debet procedere ad caſſandam vel confirmandam ſententiam. C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & j de appel. per tuas. vbi de hoc eſt expreſſum. quia non miſit nuncium ſufficientem, ſibi imputet: nec poteſt dici, quòd citata non fuerit: quia terminus cõſtitutus ad appellationem proſequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapſo perinde procedatur, ac ſi peremptoriè ſit citatus. j. de appella. ſæpe contingit. Et not. q hic appellatus tenetur mittere nuncium ſufficientem ad appellationem proſequendam, ſi terminus ſit præfixus à iudice vel ab appellante[e], & appellans eodem modo, aliàs finietur cauſa, altero proſequente legitimè. & hoc eſt cum lis eſt conteſtata, & appellatur à diffinitiua ſentẽtia, ſiue poſt litem conteſtatam, vt hic habes: aliàs in expenſis punitur: vt dicit illa decre. Nicolao quia ibi non fuit lis conteſtata, & appellatum fuit à grauamine. Vnde non poterat procedi ad ſententiam altera parte abſente. vnde punitur tantùm in expenſis, quia non venit ſufficienter inſtructus. Si verò appellatio ante litem conteſtatam à iudice recepta non fuit, nec ab aduerſario approbata: tunc ſufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum. j. de appellatio. interpoſita. §. primò, ſaluo eo quod dicitur j. de appellatio. cordi, ſed cum appellatur à ſententia diffinitiua, non refert, vtrum appellatio approbetur ab aduerſario vel iudice, ſaluo eo quod dicetur extrà de appella. cordi. ſed conſideratur vtrùm terminus ſit præfixus à iudice, vel ab appellante. & tunc vtraque pars tenetur mittere ſufficientem procuratorem ad totam cãm: vt hic patet: aliàs procederetur contra abſentem tanquam contumacem, vt hic patet, & j. de appel. interpoſita.

† Vide tex. in l. ſi quis in conſeribendo. cum ibi not. C. de pact.

† Dictio, in, deeſt in antiquis.

† Aliàs, Ad quam.

a Iſta non ſunt æquipollentia, renunciare, & ſubmittere ſe gratiæ: vt ſ. dixit gloſſ. & facit j. de teſtib. cum veniſſent. Io. And.

b Et c. conſuimus. in fi. glo. vlt. dec, quod q. iſta beneficialis erat: & hodie in ea teme, quod habes j. de ele. c. 1. li. 6. nec eſt vera diſtinctio glo. quod ſola terminus præfixa etiam poſt ſententiam deſerat cauſam ad curiam: vt dicetur in c. interpoſita. §. 1. de app. Ioã. And.

¶ Idem Archiepiſcopo Treuereñ.

¶ *Si Prælatus ab obedientia ſubditos abſoluit, non propter hoc Prælaturæ renunciat.*

CAP. XIV.

LEctæ coram nobis fraternitatis tuæ literæ continebant, quòd Abbas ſancti Petri Tulleñ. tibi humiliter eſt confeſſus, quòd cum adeo graui ægritudine laboraret, quòd de vita deſperaretur[e] ipſius, ad cuiuſdam æmuli ſui conſilium[f], de quo ipſe (cùm non crederet eum æmulum) cõfidebat, monachos ſuos ab obedientia, in qua ſibi tenebantur, abſoluit, vocato diœceſano Epiſcopo, vt Abbatiam in eius manibus reſignaret: quod † tamen vſus conſilio ſeniori non fecit[g]: & eidem Abbati poſtmodum reſtituto ſanitati, vniuerſi & ſinguli de conuentu obedientiam & reuerentiam

LEcta coram.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos autem.* Ioan. And. CASVS. Quidam abbas adeo graui ęgritudine laborabat, quòd de vita deſperatur ipſius. ad conſilium cuiuſdam æmuli ſui, quem æmulum non credebat, abſoluit monachos ab obedientia ſua, & epiſcopum ſuum vocauit, vt in manibus ſuis renunciaret: non tamen renunciauit poſtmodum recuperata ſanitate monachi obedientiam & reuerentiam fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciaſſe intelligatur Abbatiæ? Rñdet Papa quòd non intelligitur quis renunciare regimini ſuo, licèt abſoluat ſubditos ab obedientia ſua: quia illa non eſt forma renunciandi.

e ¶ *Deſperaretur.*] Sic j. de regul. & tranſeunti. ſicut tenor.

f ¶ *Conſilium.*] de quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, ſi fraus interceſſit. ff. de reg. iur. conſilij,[d] & contra illum poteſt agi de dolo, quanti eius interfuit id factum non eſſe. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum eſt, ſi fuiſſet ſoluendo: ſed hoc non eſſet, ſi vera renunciatio fuiſſet. vnde in eo caſu debet reſtitui ad priſtinum ius. ff. de dolo. & eleganter. §. penult. & ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. hic iſta ceſſant: quia non fuit hic renunciatio cum effectu.

† *Glo. ſeq. fortificat tex. per ſimile: obiicit de tacita renunciatione per vnum capit. id coadiuuans per quinque ſimilia, & ſoluit.*

g ¶ *Non fecit.*] Et ideo voluntas talis non obfuit, quia non proceſſit ad factum ſimile, voluntas non ſufficit, vbi opus eſt facto, j. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeru. c. 1. & arg. j. de re iud. cum aliquibus.[e] Sed contrarium videtur, q tacitè videtur iuri ſuo renũciaſſe. ſ. de iis quæ fi. à maio. par. c. ex ore. vbi facto videtur renũciaſſe, ſicut ipſo facto Deum negamus. 11. q. 3. exiſtimant ipſo facto mentimur. 22. q. 5. cauete. & ipſo facto appellamus. j. de app. dilecti. & c. vt noſtrum. & eo ipſo, q quis ſalutat prælatum, conſentit in illum, quem non poteſt reprobare. 63. diſt. cum Hadrianus. nec eſt opus ſcripto qui obedientiam ſuam ipſo voluntarij aduentus probat officio. j. de maio. & obed. legebatur. contrarium tamen verum eſt, quòd propter hoc non renunciauit.

c Concord. tex. in l. præcipimus. cũ ſeq. C. de appel. & l. 1. §. ab eodem. cum gl. magna. & ibi Bar. ff. quis, & a quib. † quo.

d Vide per ſent. excom. nuper. ſuper glo. 2. Io. An.

e Concord. tex. in l. præter ait. ff. de no. ope. nunc. & ibi Bart.

¶ Glo.

¶ *Glo.ſeq.arg.Ioan.And.*

a ¶ *Promiſerunt.*]Et ſic videtur reaſſumpſiſſe obediẽtiam, à qua illos abſoluerat, tali modo non poterat, cùm eſſet Prælatus eorũ ſine licentia epi ſui.18.q.2. Abbas.& c. proxi. & ſuprà eo.admonet. cùm ſit de ſubſtantia regulæ ipſa obedientia. j. de maio. & obedien.cum in eccleſiis. item arg. quòd re integra licitum eſt pœnitere.ſupr. de elect.in cauſis. & ff.de iuriſdict. omn. iudi. ſi conuenerit.

† *Vide l. quamuis. ff. de in ius vo. & l. ſi pœnituerit. ff. de diuor.*

Dilecti filij.] In prima parte ponitur Conuentus petitio. In ſecunda:ibi, *Cum igitur*, ipſius repulſio, & negotij cõmiſſio.Ioan. And. CASVS. Quidam abbas ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinens, & ſentiens ſe inſufficientem renunciauit in manibus monachorum regimini Abbatiæ ſine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt. peruenit hoc ad Papã. cum ergo dictus Abbas ſine licentia Papæ renunciare nequiuerit Abbatiæ, ipſe tam renunciationem, quàm electionem denunciauit irritas & inanes: mandans quibuſdam quatenus abbatem ipſum faciant reſtitui loco ſuo, quo reſtituto recipiant vice Papæ renunciationem ipſius. Not. ꝙ reſignatio fieri debet in manu ſui Prælati aliter non valet. Item Abbas immediatè ſubiectus Romanæ Eccleſiæ non poteſt cedere ſine licentia Papæ.

† *VV.*

† *In multis antiquis ita: ipſiq; G. monachum S. Victoris ſibi elegerunt, &c.*

requiſiti ab eo in Capitulo promiſerunt [a] †: & infrà. ¶ Nos autem ex tali facto, eundem Abbatem ſuo reſignaſſe regimini non videmus.

¶ Gregorius nonus. Agatheñ. & Vticeñ. Epiſcopis.

¶ *Abbas exemptus ſine licentia Papæ renunciare non poteſt.*

CAP. XV.

Dilecti filij Conuentus monaſterij ſancti G. †, immediatè ad Romanam pertinentis Eccleſiam, intimauerunt, quòd Abbas eorum ſentiens ſe inſufficientem [b] oneri regiminis Abbatiæ, ceſſit in manibus [c] eorundem: ipſi quoque †G. Monachum ſancti Victoris elegerunt canonicè in Abbatẽ: & infrà. ¶ Cùm igitur dictus Abbas cedere [d] ſine licentia noſtra nequiuerit: nos tam electionem [e], quàm ceſſionem prædictas decernentes irritas & inanes, mandamus, quatenus Abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis: quo integrè reſtituto, vice noſtra recipiatis ceſſionem ipſius.

TITVLVS X.

De ſupplenda negligentia Prælatorum.

¶ Alexander tertius Ciſtercienſibus.

¶ *Si Diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſterciẽſẽ Abbatẽ, ipſe monachos ſuos benedicere poterit.*

b ¶ *Inſufficientẽ.*] Propter inſufficiẽtiam debet remoueri 18.q. 2. ſi quis Abbas. Item propter negligentiam Prælatus repellitur. 1.q.1.c.ſi quis epiſcopi.§.ecce cum.& iudex ſimiliter.C.de offi.præfec.orientis.l.3. & ſic bene debet admitti renunciatio, ſi fiat debito modo propter inſufficientiam.ſ.eod.tit. niſi. §.pro defectu. in fi.& c.poſt tranſlationem. §. item. & Papa hîc admittit illam propter negligentiam.j.de offi.cuſto.c.1. & magiſter propter inſufficientiam debet remoueri à docendo. C. de prof.& me.l.2.lib.10.

c ¶ *In manibus.*] Quia ad quem pertinet confirmatio, ad ipſum pertinere debet reſignatio. [a] 18.q.2. Abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit.arg.ſuprà eod: quod in dubiis.ſed quantùm ad ſe bene tenuit: [b] quia non poſſet repetere de hoc dictum fuit. ſ. eo.quod in dubiis.tamen compellitur poſtea cedere,ſed hoc contingit propter inſufficientiam.

a Vide quod not. in cle. eod. tit. c. vnico in gl. I. Io. And.

d ¶ *Cedere.*] Nec ad aliam abbatiam ſe transferre.ſ.de conſue. c. cùm venerabilis. *Goff.*

b Vnde dicebat quòd ſuperiore habente ratam ceſſionẽ, & præbente licentiam eligendi, poterat electio fieri.Io.An.

¶ *Gloſſ.ſeq.infert, dat ſimile, & arguit.*

e ¶ *Electionem.*] Si non tenuit renunciatio,nõ tenuit electio:ſic ſi aliquis non eſt legitimè deſtitutus, alius in locum illius non fuit legitimè inſtitutus.3.q 6.hæc quippe.& infrà de accu. ad petitionem.ſim.81.d.tantis Daniel.& 7.q.1.præſentium. Item arg. quòd ſi principale non tenet, nec id quod ex eo ſecutum eſt. infrà de fid. inſtrum. inter dilectos.& C.de leg non dubium. Bernard.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA, &c.

¶ *Viſo de modis, quibus Prælati aſſumũtur: quia ſæpe in prælaturis negligenter res aguntur. 40. d. ante omnia, & quod negligitur ſupplendum, & quod omittitur, inſtaurandum eſt: ideo, &c. Ioan. And.*

De hac materia tractatur 84. & 86. d. 2. q. 7. negligere.

STatuimus. CASVS. Ciſtercienſes aliquando remouent Abbates de monaſteriis ſuis, vel moriuntur, & alios in locum eorum ſubſtituunt, epiſcopi diœceſani nolunt benedicere ſubſtitutos Abbates: ſtatuit Papa. hîc quod ſi epiſcopus tertiò requiſitus eos benedicere renuerit, liceat ipſis Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere, quæ ad officium pertinent, donec epiſcopi illos benedicant. Not. neglegẽtiam Prælatorum puniendam circa officium ſuum. Item not. quòd quis dat, quod non habet.

CAP. I.

STatuimus † præterea, vt ſi Epiſcopus tertiò cum humilitate ac deuotione (ſicut conuenit) requiſitus ſubſtitutos [f] Abbates veſtros benedicere [g] fortè renuerit, eiſdem Abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia [h] quæ ad officium huiuſmodi pertinent exercere, donec ipſi Epiſcopi ſuam duritiam recogitent†, Abbates benedicere non recuſent.

† *Cap. 1. eod. tit. in 2. compilatione,*

f ¶ *Subſtitutos.*] Et cõfirmatos; quia ante nihil facere vel diſponere poſſunt. ſ. de ele. noſtræ.

¶ *Glo.ſeq.arguit, alleg. ſ. iura, in contrarium allegat.6.*

g ¶ *Benedicere.*] Arg. quòd aliquis põt dare, quod non habet. C. de teſta. manu. cum conſtitutio ver. fin. arg. C. de iure emphy. l. vlt.in. arg. ad hoc ſuprà de elec. ſuffraganeis. & ff. de acquir. re.do non eſt nouũ. & ff. de vſufruc. quod noſtrum non eſt. Arg. contra.j. de iure patr quod autem. in fi. j. de don. inter virum & vxor. nuper.& ff. de reg. iur. nemo.& ff. de acquir. re. domi. traditio.& 1.q.7.Daibertũ.& ff.de off.proconſul.obſeruare.in fi.

† *Vide l. Hibertchum. § 1. ff. de his qui no.infa. l. cherus. §. ſi. ff. de lega. 3.*

Clemens tertius.

¶ *Regulares in ſuos vſus cõuertere non poſſunt Eccleſias, in quibus ius obtinẽt patronatus, & ſi infrà tempus Lateranẽ. cõcilij, quãdo vacãt, non præſentent rectores ad eas, ſuperior ordinabit eaſdem.*

CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & Canonici regulares, Eccleſias quæ ad præſentationem eorum pertinent, in tuo Epiſcopatu habentes, propriis vſibus deputare nituntur: nec volũt ad eas cum vacauerint, vocare perſonas: quin potiùs occaſione conceſſionis [k] quorundam Epiſcoporum Vicarios in eis pro

† *Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione.*

¶ *Glo.ſeq. exemplificat, obijcit & ſoluit, & dat ſimile.*

h ¶ *Alia.*] Scilicet vt conferant lectoratum in proprio monaſterio. j. de æta. & quali. cum contingat. & arg. 69. d. c. 1. ſi tñ presbyteri ſint vt ibi, cùm & illa impoſitio manus non ſit niſi quædam benedictio: vt 1.q.1. manus. Sed qualiter poſſunt hoc facere ante ſuam benedictionem? Dic, quòd in odium epiſcoporum [c] dominus Papa hoc concedit per ipſam conſtitutionem, ne propterea in ſpiritualibus vel aliis patiantur monaſteria detrimentum propter negligentiam epiſcoporum. Similem indulgentiam habes. ſ. de elect. nihil eſt. § vlt.

c Inobedientium, & nõ curãtiũ adimplere, quod ipſis incumbit;

SIcut nobis.] Cõis diuiſio. Secunda: ibi, *Nolentes.* Ioan. And. CASVS. Quidam regulares habent Eccleſias ad eorum præſentationem pertinentes, quas vſibus propriis appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacant, alios præſentare, ſed inſtituunt pro ſua voluntate, & ita grauant eos penſionibus, quòd nec Eccleſiis competenter in paupertate deſeruire, nec epiſcopo in epiſcopalibus rñdere, nec hoſpitalitatem ſeruare valent. Significatum fuit hoc dño Papæ: nolens igitur Papa, vt antiquus ſtatus Eccleſiæ propter hoc ſubuertatur; mandat, quatenus niſi exemptæ ſint Eccleſiæ ſupradictæ à iuriſdictione, epiſcopus exceſſus illos ſtudeat rationabiliter emendare, & niſi infra tempus concilij Lateraň. ſtatutũ, prædicti monachi præſentauerint ei perſonas ad vacantes Eccleſias, ex tunc liceat tibi appellatiõe remota in eis ordinare rectores: ita tñ ꝙ per hoc nullũ patronis in poſterum præiudicium generetur. Not. ꝙ exempti à diœceſano puniri non poſſunt. Itẽ nota cõceſſionem Eccleſiarum ab epis factã ſine iuris ſolemnitate, non valere. Item propter negligentiam amittit quis ius præſentandi illa vice, ſine præiudicio in futurum.

i ¶ *Nituntur.*] Quod facere non poſſunt: nam ad priuatũ cõmodũ trahi non debent, quæ ad communem vtilitatem præfixæ sũt: 25.q.1. quę ad perpetuum. & j. de offi archypresby. vt ſingulæ. & arg. ff. pro ſocio. actione. § Labeo. & j de præben nulla ratio.

k ¶ *Cõceſſionis.*] Cõceſſio epi ſine cõſẽſu Capl'i vel maioris partis nõ ſufficit, vt poſſit trãsferre Eccleſiã vel fruct⁹ ipſi⁹ ad regulares. j. de dõ. paſtoralis. & j. de iis quę fiũt à pla. ſine cõſenſu c. cũ nos.

a ¶ *Deſtit*

ſua inſtituunt & deſtituunt [a] voluntate: admiſſos ita penſionibus [b] onerantes, quòd nec Eccleſiis competenter poſſunt in paupertate [c] nimia deſeruire †, nec Epiſcopo in Epiſcopalibus [d] reſpondere, neque hoſpitalitatem [e] (ſicut cõuenit) tranſeuntibus impertiri. ¶Nolentes autem, vt ſtatus Eccleſiæ debitus & antiquus per inſolertiam † alicuius ſubuertatur: mandamus, quatenus (niſi à iuriſdictione tua [f] exemptę ſunt Eccleſię ſupradictę) prædictos [g] exceſſus ſtudeas rationabiliter emendare. Et niſi prædictæ perſonæ infra tempus in Lateranẽ: † concilio [h] conſtitutum †, ad vacantes Eccleſias tibi perſonas idoneas præſentauerint: ex tunc liceat (appellatione remota) in eiſdẽ ordinare rectores, qui eis præeſſe nouerint & prodeſſe: ita tamen quòd ex hoc nullum patronis præiudicium in poſterum [i] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet ſuperior inferioris negligentiam in beneficiis conferendis, ſi tempus Lateran. concilij, lapſum ſit: & collatio per inferiorem poſtea facta non valet.

CAP. III.

Licèt † magiſter [k] H. & R. procurator R. de ſancto Cadimundo, ſuper Archidiaconatu Richemundiæ diutiùs litigauerint coram nobis: & infrà. ¶ Ne igitur ius noſtrum negligere videamur [l], qui alios in ſua iuſtitia confouemus: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidiaconatum Richemundię vacaſſe per annum (tempore ſemeſtri, quo vel ad Archiepiſcopum vel ad Capitulum donatio pertinebat, non à vacatione, ſeu à notitia [m] computato) cũ pro eo, quòd Eboracẽ. Archiepiſcopus aliũ ſuperiorem non habet, ex tunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique ſuper eo ſilentium imponatis [n].

¶ Idem magiſtro. P. de Caſtro nouo, & R. monacho Fontis frigidi Apoſt. ſedis Legato.

¶ Si is quem ſpectat beneficij collatio, lapſo tempore Lateran. concilij conferat, non valet collatio, niſi de miſericordia toleretur.

CAP. IV.

Litteras † veſtræ diſcretionis † accepimus, quòd cùm in quibuſdam Eccleſiis legationi veſtræ ſubiectis, quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauiſſent, quòd tã Prælati, quàm Capitula ſecũdũ tenorẽ Lateranẽ. concilij †, eſſent iure inſtituendi priuati: poſtquam aduentus veſter innotuit, in beneficiis illis perſonas minùs idoneas inſtituere præſumpſerunt: & infrà. ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi beneficia vel dignitates noueritis perſonis idoneis aſſignatas, eas † de patientia [o] permittatis ab ipſis pacificè poſſideri: alioquin perſonas amouentes prorſus ab ipſis, eas de perſonis idoneis auctoritate noſtra ſuffulti, non differatis quantocyus † ordinare.

¶ Idem Epiſcopo Samo. †

¶ Is ad quem primo loco ſpectabat collatio beneficij, lapſo tẽpore Lateranen. concilij conferre non poterit.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli ſancti Marcellini † pręsbytero Cardi. S. & R. procuratoribus P. & G. apud ſedem Apoſtolicam

---

a ¶ *Deſtituunt.*] in Eccleſiis quæ ad eos pleno iure non ſpectãt, inſtituere vel deſtituere non poſſunt presbyteros: ſed illos dñt Epis præſentare, vt ipſi Epi de cura plebis rñdeãt, & monachis de rebus temporalibus exhibeãt rationem. ĩ. de præben. in Lateranẽ. concil. & ĩ. de priuil. cũ & plãtare. §. in Eccleſiis. & c. ſane. & c. ſtatuendum. ſed ſi pleno iure ad eos pertineant: tunc poſſunt inſtituere & deſtituere. 16. q. 2. c. 1. & ĩ. de præſcri. cum olim. & ĩ. de priuileg. quoniam per conſeſſionem.

b ¶ *Penſionibus.*] Nouis: quod non licet. ĩ. de cenſib. prohibemus.

c ¶ *In paupertate.*] Magna: quòd nõ poſſunt honeſtè Deo ſeruire: quia cum ad vtramque feſtinant, neutram bene peragunt. 16. q. 1. preſbyteros. & C. de aſſeſſo. l. nemo.

d ¶ *In epiſcopalibus.*] ſc. in procurationibus. 10. q. 3. cauendum. & c. relatum. & in cathedratico: vt ea cauſa. q. 3. illud. ſi Eps donet Eccleſiam monachis, cathedraticum ibi debet habere. ĩ. de don. paſtoralis. & tñ debẽt ſacerdotes monachorũ habere, vnde iura Epalia ſoluere valeant, & hoſpitalitatem ſeruare, & vitã ſuã honeſtè habere, vt hîc dicit. & ĩ de ſtb. de monachis.

Additio. Et habet locũ etiã in exẽptis: vt eo. ti. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

e ¶ *Hoſpitalitatẽ.*] Tenentur enim clerici ad illam hoſpitalitatẽ, quæ continet officiũ pietatis. 42. d. §. 1. non ad illã, quæ fit ex debito ſeruitutis. C. de Epiſ. & cle. l. 1. ĩ. de immu. ec. c. 1.

f ¶ *Tua.*] Quia tũc nihil habet Eps. ĩ. de priuil. cũ & plantare. §. in Eccleſiis. & ĩ. de præſcrip. c. olim. & ĩ. de priuile. quoniam.

g ¶ *Prædictos exceſſus.*] Ergo ſi exempti ſunt, Eps illorũ exceſſus punire nõ poterit. arg. 16. q. 1. frater noſter. aliter inutile eſſet illorũ priuilegium, quia priuilegia ita ſunt ſeruanda, ſecundum quod continetur in illis. ĩ. de priuile. porrò. Quid iuris ſit de hac materia, tractatur ĩ. de priuile. c. tuarum. & c. cum & plantare. & 6. q. 3. c. placuit.

h ¶ *Lateran. concilio.*] ĩ. de conceſ. præben. nulla.

i ¶ *In poſterum.*] Per illam enim ordinationem non fit eis præiudicium in alia proxima præſentatione: niſi hac vice tantùm, arg. s. de elect. cùm in cunctis. & nulla admonitio eſt hic neceſſaria: quia tẽpus ipſos admonet. ĩ. de loca. & condu. c. vlt. & C. de iure emphy. l. vlt. [b] & C. de contrahen. & commit. ſtipu. magnam.

Licèt.] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda dat iudices ſub certa forma, per quam ius ſuum Papa tuetur: ibi, *Ne igitur.* Ioan. And. Casvs. Magiſter Ho. & Rogerius diutiùs litigarunt coram Papa ſuper Archidiaconatu Richemundiæ, quia dicebatur, quòd collatio Archidiaconatus infra tempus concilij facta non fuerat ne igitur Papa ius ſuum negligere videatur, mãdat quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit Archidiaconatum Richemundiæ vacaſſe per annum, tempore ſemeſtri, quo vel ad Archiepiſcopum, vel ad Capitulum donatio pertinebat, computato non à tempore vacationis, ſed à notitia: cum ex tunc ad Papam fuerat illius donatio deuoluta: vtrique ſuper eo ſilentium imponatur. Not. tempus ſex menſium currere à tempore notitiæ, non à vacationis. Item tempus non currit ignoranti. Item poſt tempus illud elapſum non poſſunt eligere qui fuerant negligentes.

k ¶ *Licet magiſter.*] De archidia. iſto habes ĩ. de conceſ. præben. poſt electionem.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. alle. duo inita & remittit.*

l ¶ *Videamur.*] Arg. quod ordinata charitas a ſe incipit. de pœn. d. 3. ſane. arg. 25. q. 5. ſi non licet. & s. de vſu pal. niſi. vbi de hoc. [c]

¶ *Gl. ſeq. alleg. Som. concor. ſignat contrariũ, & ſoluit.*

m ¶ *A notitia.*] Sic ergo patet, quòd tẽpus iſtud currit à tempore ſcientiæ tãtum. ĩ. de conceſ. præben. quia diuerſitatem, in fin. Arg. tñ eſt, quod currit ab eo tempore, quo ſcire potuit: vt ff. quis ordo in bo. poſ ſerũ. l. vlt. arg. cõtra. ff. de peti. hæred. ſi ante venditionem. ſi petitam. Quod prius dictum eſt, valet.

¶ *Gloſ. ſeq. improbat opi. & ſoluit contrariũ.*

n ¶ *Imponatis.*] Hic euacuatur opinio illorũ, qui dicunt, quòd mora in electionibus poſſit purgari, [d] quæ conſueuit notari. ĩ. de conceſ. præben. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta poſt ſex menſes. ĩ. eo. dilecto. & c. ſequens nõ obſtat: quia illud fuit tolerantia, & ſic planum eſt, quod dicitur per totum titulum iſtum.

Litteras.] Communis diuiſio. Secunda ibi *Diſcretioni.* Ioã. And. Casvs. In quibuſdam Eccleſiis quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerant, quòd donatio illorum ſecundum Lateraũ. concil. ad ſedem Apoſtolicam fuerat deuoluta: illi ad quos collatio pertinebat, intelligentes legatos Apoſto. ſedis ad partes illas accedere, inſtituerunt in beneficiis illis perſonas minùs idoneas. Legati inuenerunt illa beneficia taliter collata. dubitauerunt, an deberent illos iſtos inſtitutos remouere: mandat illis Papa, quatenus ſi beneficia & dignitates perſonis idoneis ſunt collata, permittant illos de patientia pacificè poſſidere, alioquin remoueant, & de perſonis idoneis illa non differant ordinare. Not. quòd collatio quæ non tenet, de patientia ſuperioris tenet, aliàs non valeret.

o ¶ *Patientia.*] Ita de iure talis ordinatio non valebat. s. c. proxi. & infrà c. proxi. nam multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium venirent, caſſarentur. infrà de præb. cum iamdudum. & ſic not. quòd ſola patientia dat hoc ius talibus inſtitutis, non ex illa inſtitutione ex tunc: ſed ex nunc ex tali patiẽtia. ſic ff. de offi. procon. obſeruare. in fin. ſim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

Dilecto.] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda: ibi, *Quia nobis* definit. Tertia ſub conditione confirmationem committit: ibi, *Mandamus.*

Casvs. Vacante Salamantina Eccleſia decanus cum quibuſdam ſequacibus ſuis, quendam P. nomine mercatorem elegit, appellans ne contra ſuam electionem aliquid attentaretur: archiepiſcopus ad quem (vt dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, alium G. nomine in cantorem elegit. propter huiuſmodi

---

† Vide tex. tum gl. in l. ſocietatem. ff. pro ſoc. & Bald. in l. acceptam, C. de vſu.

a Hac gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

† Inſolentiam.

† Violentiã.

† Concilij Lateranen. ſub Alexandro iij. c. 8.

† ſtatutum.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

b Et videbãt. & ſeq. in prac. vl. ſuper vl. gl. Ioan. And.

c Concor. l. præſes. C. de ſeruit. & aqua. & l. pupillum. & ibi Bart. ff. de excu. tu.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

† denotionis.

† Lateran. concil. ſub Alexan. iij. c. 8.

d Concord. l. mora cum gl. magna. ff. de vſur. do. in l. quod te. & in l. venum. ff. ſi cer. pet.

† eaſdem.

† Aliàs: quanto citius.

† Zamorẽ.

† In multis antiquis. Marcelli, habetur.

modi electione procuratores vtriuſque partis ad Romani Eccleſiam acceſſerunt: quia conſtitit Papæ quòd electio à decano & eius ſequacibus facta, poſt elapſum ſex menſium ſpatium extitit celebrata, infrà quod epiſcopus & Capitulum communiter eligere debuerant: electionem de dicto P. factam, decreuit irritam

... conſtitutis, auditore conceſſo: & infrà. ¶ Quia nobis cõſtitit à Sallamantano Decano & eius ſequacibus, poſt elapſum ſex menſium ſpatium, infra quod Epiſcopus & Capitulum (prout communiter [a] ſpectabat ad eos) procedere ad electionem Cantoris neglexerãt, electionem ſupradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam [b] & inanem: & appellationem à Decano & ſuis fautoribus interpoſitam, factum Archiepiſcopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuiſſe aliquatenus impedire: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus niſi dicto G. aliquod canonicum obuiet: electionem de ipſo factam, ſublato † appellationis obſtaculo confirmetis.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum.

¶ Alexander tertius † Baroñ. Epiſcopo.

¶ Diebus Dominicis, vel ſabbato Pentecoſtes ſacri ordines ab alio, quàm à Papa conferri non debent.

& inanẽ, & appellationem à decano interpoſitam, factum archiepiſcopi, ad quem erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuiſſe aliquatenus impedire: vnde mandat quatenus electionem de prædicto G. debeat confirmare, niſi ei aliquod canonicum obuiaret. Not. quod propter negligentiam amittit quis ius eligẽdi. Item mora in talibus nõ purgatur.

¶ Gloſ. ſeq. recitetur per quaſi. quis eligat ad pbendam vel beneficia Eccleſiæ collegiatæ: & dicit, q Prælat. & Capitulo, niſi habeat aliud cõſuetudo, cui ſtatur. ſignat cõtrarium & ſoluit.

a ¶ *Communiter.*] De iure communi electio ſpectat ſimul ad Capitulum & epiſcopum: vt poteſt hic colligi, & j. de conceſ. præben. poſtulaſti. & j. de iis quæ fi. à Prælat. ſine cõſenſu Capituli eã noſcitur. & ideo cum omnes ſimul ſunt negligentes, transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem, vt hic & c. poſtulaſtis. & ſicut alia tractare debẽt communiter. j. de iis quæ fi. à Præla. ſine cõſenſu Capituli. per totum. ita & electio debet fieri cõiter: niſi cõſuetudo repugnet. ſ. de elect. cum Eccleſ. Vulterana in fin. vbi de hoc, & ita ſi Capitulũ per ſe cõfert beneficia, vel qñq; ẽps per ſe, illud tñ ſit de conſuetudine ſingulari. vt c. ea noſcitur. ſicut vides, quod in quibuſdam locis eligit Capitulũ. & in quibuſdã locis eligit ẽps, vnde ſolius conſuetudini aſcribendum eſt, & talis conſuetudo rationabilis eſt, & ideo poteſt præſcribi [a] de tali poteſt intelligi, & de conſimilibus. ſ. de conſue. c. vlt. in fin. Hoc quod dixi, contradicere videtur. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intelligas ſecundum ea, quæ dicta ſunt. & hanc conſuetudinem approbat concilium Lateranẽ. j. de conceſ. præben. nulla. vbi habetur, quòd qñque ad Capitulũ ſpectat collatio præbendarum. dignitatum, & cura animarum, qñque ad epiſcopum. & tunc vnius ſuppleet negligentiam alterius. vt ibi dicitur, & illud non poteſt intelligi niſi de conſuetudine: de iure communi non.

† *Alibi: ſub mota.*

† *Landunen.*

† *Bonon.*

a Conc. l. fi. cum no ff de teſt. ve. Alm Bal. in præludiis feu. ca. 1. de fen. col. 10.

b ¶ *Irritam.*] Et ſic patet, quòd mora in talibus purgari non poteſt, quia talis electio nulla eſt, vt hic dicit. de hoc dictum eſt ſ. eo. tit. licet.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate Ordinandorum.

¶ Viſo de promotione Prælatorum, tractandum eſt de ordinatione clericorum, & quia certis temporibus, & cum ſcrutinio debet fieri & ideo, &c. Io. An.

De hac materia tractatur. 21. & 24. & 25. & 50. & 51. d. & in multis aliis. & 9 q. 1. & q. 2. & 15. q. 8. per totum.

Subdiaconus.] Sunt tria dicta. ſecundum: ibi, *Quamuis.* tertium ibi, *ſabbato.* Ioan. And.

CASVS. Hic duo dicuntur. Primum eſt, quòd non licet alicui niſi Rom. Pont. aliquem diebus Dñicis in ſubdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum conſecratorium imponendi, & minores ordines conferendi diebus Dominicis habeant poteſtatem. Secundum eſt, quòd non licet alicui in vigilia Pentecoſtes ſacros ordines celebrare: quia in ſequenti ſeptimana, recepto Spiritu ſancti flamine celebrantur. Not. virgines poſſunt conſecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

¶ Glo. ſeq. arg. ad contrarium alleg. 8. iura & ſoluit.

c ¶ *Romano.*] Et ita patet, q ab aliis attẽtari nõ poſſunt, quæ ſibi tantùm Rom. Eccl. reſeruauit. ſimile ſ. de tranſla. inter corporalia. & c. 1. ſup. de ele. quòd ſicut. §. ſuper eo. Et eſt arg. quòd cõſuetudo Rom. Eccle. ad conſequentiam trahi non debet ab aliis. [b] arg. cõtra. 12. d. c. 1. & 2. & de conſe. d. 1. baſilicas. C. de ædifi. priua. cùm dubitabatur: & quod Romæ ſit, ſpectandum eſt. ff. de off. præ. ſed licet. & ſecũdũ quòd Papa facit. & nos facere debemus. j. de re iu. in cauſis. & eadem ratio, quæ mouet ipſum, mouere debet alios iudices. ſ. de reſcri. ſuper literis. arg. optimum lu ſti. de ſat. tu. §. vlt. in fi. Solutio, quæ Romana Eccl. ſeruat, & docet alios obſeruare, ad illa ſeruanda tenentur ſubditi eius: quæ verò in ſignum priuilegij ſibi tãtùm ſeruauit, nullus alius ſine ſua ſpeciali licentia attentare debet. quæ ſint illa, dicitur j. de offi. leg. c. quod tráſlationem.

b Concor. l. obſeruare. §. antequã. ff. de of. procon. & l. demque. ff. mand.

c ibi dicitur ſpectãdum, non quod fit, ſed quod fieri debet. Ioan. And.

† poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexand. iij. par. 26. c. 25. & c. 1. eo. tit. in 1. compilatio.

CAP. I.

SVbdiaconus † autem [c], nulli niſi Romano, Pontifici liceat in diebus Dominicis ordina[illegible]onſecrandi Deo dicatas virgines [d], & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi.

¶ Sabbato quidem Pentecoſtes, non liceat alicui ſacros ordines celebrare, cum in ſequenti ſeptimana (recepta Spiritus ſancti gratia) celebrantur.

¶ Idem Epiſcopo Herfordienſi.

¶ Non valet conſuetudo, quòd extra ſtatuta tempora ſacri ordines conferantur.

CAP. II.

SAnè † ſuper eo, quòd moris eſſe dixiſti in Eccleſiis quibuſdam Scotiæ & Valliæ †, in dedicationibus Eccleſiarum vel altarium, extra ieiunia quatuor temporum [e] †, Clericos ad ſacros [f] ordines promouere. Significamus, quòd conſuetudo illa (vtpote inſtitutioni Eccleſiaſticæ inimica) eſt penitus improbanda, & niſi multitudo [g] & antiqua [h] conſuetudo terræ

¶ Glo. ſeq. ſignat cõtrarium & ſoluit.

d ¶ *Virgines.*] 20. q. 1. deuotis contra, vbi dicitur, quòd non niſi in die Epiphaniarum, in Albis paſcalibus & natalibus Apoſtolorũ virgines ſunt velandæ: ad de ibi & hoc quod dicitur hic. & hoc quod ibi: & ita alterum per alterum ſuppletur.

SAnè.] Cõmunis diuiſio, Secunda: ibi *Significamus.* Ioan. And.

CASVS. Conſuetudo erat in quibuſdam Eccleſiis Scotiæ & Valliç, quòd in dedicationibus Eccleſiarum vel altariũ extra quatuor Tempora clerici ad ſacros ordines promouebantur, Rñdet Papa, quòd illa conſuetudo eſt Eccleſiaſticæ inſtitutioni inimica, & ideo improbanda & ſi multitudo & antiqua conſuetudo non eſſet, taliter ordinati non deberent in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. ſed in Romana Eccl. ſi ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. quòd multitudo inducit diſpenſationem. Vnde verſus:

Ob populum multum, crimen pertranſit inultum.

Not. quòd multitudo & conſuetudo antiqua excuſat.

† Poſt concil. Lateranen. ſub Alexand. iij. par. 2. 6. et 24. & c. 2. eod. tit. in 1. compilatio.

† In vna Vetuſtiſſimo manuſcripto, Galliæ; in alio, Gallia.

e ¶ *Quatuor Temporum.*] Supple, & extra ſabbatum ſanctum, & in ſabbato hebdomadæ mediæ Quadrageſimæ. j. e. cap. proximo. quia tunc licet.

f ¶ *Ad ſacros.*] Ad minores poteſt diebus dominicis, & aliis diebus ſolemnibus. j. c. proxi. tamen ſi ſecus fiat, characterem recipiunt. j. eodem. conſultationi.

¶ Gloſ. ſeq. arg. alleg. 4. iura. demum arg. determinat. & triplicem veritatem diſtinguit.

g ¶ *Multitudo.*] Arg. q multitudo diſpenſationem inducit. 50. d. vt conſtitueretur. & 1. q. 7. quotiens. 2. & 44. d. c. comeſſationes. & 23. q. 4. non poteſt. verſu. *Ob populum multũ, crimen pertranſit inultum.* In multitudine tñ illis non parcitur, quos magis cõſtiterit delicti eſſe conſtiterit. j. de cleri. exc. mini. latores. & ita propter ſcandalum aliquid omittitur impunitum, cum aliàs non eſſet omittendum. quod fieri poteſt ſi veritas nõ offenditur, quæ triplex eſt, ſcilicet iuſtitiæ. j. de re. iur. qui ſcãdalizauerit. veritas doctrinç ſiue diſciplinæ. 11. q. 3. qñ ergo. veritas bonæ vitæ. 22. q. 2. primum in prin. & 32. q. 5. ita ne. hæc nũquam dimittenda eſt pp ſcãdalũ. 11. q. 3. inter verba. ſed veritas iuſtitiæ & veritas doctrinæ ſiue diſciplinæ qñque omittitur pp ſcandalũ. puta qñ multitudo eſt in cauſa, vt hic dicitur. de hoc dr. ſ. de renun. niſi cu pridem. §. pro graui quoque. Veritas iuſtitiæ ad iudicem, doctrinæ ſiue diſciplinæ ad Prælatum, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde verſus:

Eſt verum, vita, doctrina, iuſtitiaque.

Primum ſemper habe duo propter ſcandala linque.

Diſpenſatiõ fit propter multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

¶ Glo. ſeq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in contrarium, & dupliciter ſoluit. Ioan. And.

h ¶ *Antiqua.*] Arg. quòd cõſuetudo excuſat in delictis. arg. 32. q. 4. obiiciuntur

obiiciuntur. & 4. d. denique arg. cõtra. j. de ſimo. nõ ſatis. & ſ. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. cum haberet. ſ. de conſuetud. c. vlt. i. rñ. Sol. cõſuetudo ſiue multitudo excuſat à pœna temporali[a], quæ propter ſcandalum imponi nõ poteſt, ſed à pœna æterna nõ excuſat, immo ampliùs accuſat: vt dicunt cõtraria, & non minus ardebũt, qui cum multis ardebũt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic, quòd conſuetudo excuſat in iis, quæ ſunt contra ius poſitiuum, dũ tamen ſit rationabilis & præſcripta ſ. de conſue. c. vlti. in fin.[b] In his verò, quę ſunt cõtra ius naturale, nullo modo, nec vlla conſuetudo excuſat, vt ibidem primo reſpõſo.

a ❡ *Deponerentur.*] Ab execurione, & ſuſpenſi haberentur, cum iã recepiſſent characterem, vt j. eo. c. penul.

a Concor. l. aut facta §. fina. ff. de pe.

b Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de confeſ. & in auth. ingreſſi. cum ne. C. de ſacroſan. Eccle.

eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Nam apud nos ſic ordinati deponerentur[a]: & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi. Collige

❡ Idem eidem.

❡ *Minores ordines conferri poſſunt diebus feſtis. Sacri vero cõferri debent in quatuor Tẽporibus, vel ſabbato ſãcto, vel ſabbato de paſſione.*

CAP. III.

DE † eo autem, quod quæſiuiſti, an liceat extra ieiunia quatuor Temporum aliquos in Oſtiarios †, Lectores, Exorciſtas, vel Acolythos, aut etiã Subdiaconos promouere: Taliter reſpondemus, quod licitum eſt Epiſcopis, dominicis & aliis feſtiuis diebus, vnum aut duos [b]ad minores [c] ordines promouere. Sed ad Subdiaconatum, niſi in quatuor Temporibus, aut Sabbato [d] ſancto, vel in ſabbato ante dominicam de paſſione, nulli Epiſcoporum, præterquam Romano pontifici, licet aliquos ordinare.

† Poſt concil. Lateran. ſub Alexan. 19. p. 26. c. 25. & c. 3. eod. tit. in 1. compilatione.

† Vt intelligas hæc nomina miniſtrorum Eccleſiæ, vide Magiſtrum ſent. lib. 4. d. 24. adde concil. Trid. ſeſſio. 23. de refor. c. 2. & vide notas huius c.

DE eo.] Cõis diuiſio. Secunda: ibi, *Taliter reſpondemus.* Ioan. And.

Casvs. Quæſitum fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor Temporum promouere aliquos in oſtiarios & ad alios minores ordines, aut in Subdiaconos? Rñdet Papa, quòd licitũ eſt Epis, dominicis & aliis diebus feſtiuis vnum vel duos promouere ad minores ordines, ſed ad Subdiaconatum non licet niſi in quatuor Temporibus, aut ſabbato ſancto, aut in ſabbato de paſſione, præterquam Romano Pontifici. Not. quo tẽpore debent ſacri ordines conferri, ſcilicet in quatuor Temporibus, in ſabbato ſancto, & in ſabbato ante dñicam de Paſſione.

❡ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ❡ *Aut duos.*] nunquid plures? vtique, dummodo non videatur generalis ordinatio.

❡ *Glo. ſeq. recitatur per q. an omnes minores, &c. ſoluit.*

c ❡ *Ad minores.*] Et ſic videtur, quòd omnes minores ordines poſſit aliquis ſimul recipere ex eo, quod dicit, poteſt promouere vnum ad minores: quia indeterminatè dixit ad minores, de omnibus poteſt intelligi. 19. d. ſi Romanorum. in fi. de priui. quia circa quod ſatis poteſt concedi, & de facto obtinet: vt hic, & j. de eo qui fur. or. re. cum H. niſi conſuetudo repugnet, quæ ſcandalum generaret. Conſuetudo enim ea, quæ licita ſunt, reddit illicita. j. de cleri. coniug. cum olim. & j. de eo. ſpi. ſuper eo.

An omnes minores ordines poſſit quis ſimul recipere.

c Concor. l. vem non novam cum glo. C. de iudi. & ibi per Pet. & Cyn. & in Authen. hoc ius porrectum. C. de ſac. ſan. Eccle.

d ❡ *Sabbato.*] Vt 75. d. ordinationes 2. non ergo die dominica. j. eo. litteras. Etiam continuato ieiunio, vt quidam dicebant.

EX tenore.] Communis diuiſio. Secunda, ibi. *Verùm.* Io. And.

Casvs. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines, qui tñ in tñ deliquerat, quod ſi peccatum eius publicum eſſet, degradaretur ab ordine, quẽ ſuſcepit, nec poſſet ad ſuperiores promoueri, quæſitum fuit à Papa, quid obſeruari deberet, quia peccatum iſtius occultum eſt: mandat Papa, quatenus ei pœnitentiam condignam imponat, & ei ſuadeat, vt parte pœnitentiæ peracta, ordine ſuſcepto vtatur: ſed ad ſuperiores non aſcẽdat: verũtamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoueri voluerit, eum prohibere non debet. Not. quòd occulta peccata vindictam[d] non hñt & licèt Eps peccatum occultum nouerit per cõfeſſionem, non poteſt prohibere illum ab ordinibus.

d In foro exteriori, nam quoad Deũ non relinquuntur impunita.

e ❡ *Adeo deliquit.*] Puta periurium vel adulterium commiſit: vt j. eod. tit. c. vlt.

❡ *Glo. ſeq. alle. 4. concor. & in contrariũ tria iura, ponit opin. quã reprobat, demũ ponit opi. H. & Tan. qui dixerunt 4. cõſiderãda.*

f ❡ *Vtatur.*] Not. ergo quod dicit hic, quod criminoſus acta pœnitẽtia poteſt promoueri, & in ſuſceptis ordinib⁹ miniſtrare. ar. ad hoc 34. d. fraternitatis. 50 d. quia tua. & c. dño. & c. ponderet. & in pluribus aliis. arg. contra. 25 d. primum. & 1. q. 7. ſi quis oẽm. & 48. d. qm. Sol. quidam dixerunt, quòd ſi promotus nõ eſt, nullo modo debet promoueri, per c. proximè dicta. hæc fuit rigida opinio. quia res penè cõtra naturã eſt, vt aliquis ſit ſine peccato. 25. d. c. vnu. §. nunc autem. Vnde vr̃ idem dicendum circa promotos & promouẽdos. facilius tñ impeditur promouendus, quam deiicitur iam promotus: 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Ta. diſtinguunt, quod quatuor conſideranda ſunt. Primum, ſ. quantitas criminis, vtrũ videlicet ſit enorme vel mediocre. & in hoc conſideratur quantitas criminis. Secundum eſt, quæ eſt qualitas criminis, vtrùm ſit occultum vel manifeſtum. Tertium eſt modus publicationis, an ſit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis ſententiam, vel per ſpontaneam cõfeſſionem in iudicio. Iſtis tribus modis notorium ſit crimen. j. de coha. cle. & mu. c. vlti. Quartum eſt ſatisfactio pœnitentialis, videlicet an egerit verã pœnitentiam vel ſimulatam. ſi crimen eſt enorme & manifeſtum, vt ſimul cõcurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec vnquam reſtituitur poſt quantamcunque pœnitentiã. 50. d. minor. ſi verò enorme & occultum in eo caſu monendus eſt, vt abſtineat, & non cogendus: quia ſolũ Deũ habet vltorem: quia latentia peccata vindictã non habẽt. 32. q. 5. Chriſtiana. & acta pœnitentia poterit officio ſuo vti: & ad maiores ordines aſcendere: vt hic, & j. de ſimo. ex tuæ. præter reos homicidij. j. eo. quæſitum eſt. vbi exemplificãtur crimina talia. Si verò mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitentia vel parte eius poterit remanere in officio ſuo, & ad maiores ordines promoueri fortiùs, quam in alio caſu 50. d. de his verò. Si mediocre & manifeſtũ, ſi conuictus eſt in iudicio vel timore probationũ cõfeſſus: in eo caſu deponitur. 81. d. ſi quis clericus. Si verò publicũ eſt per operis euidẽtiã, vel ſpõtaneã cõfeſſionẽ: tũc acta pœnitentia poterit cum eo miſericorditer agi ſecũdum quod viſũ fuerit epo, quãque plus vel minùs. 15. q. vlt. ſi quis presbyter: 56. d. presbyterũ. & hoc totum intelligas cum veram pœnitentiam egerit, & nõ ſimulatam: quia ſi ſimulatam, non reſtitueretur. 50. d. vt conſtitueretur.

Circa promotos, & promouendos criminoſos, quos, & qualia conſiderari debeant.

CAP. IV.

EX† tenore tuarum litterarum accepimus, quòd N. Clericus ideò [e] deliquit, quòd ſi peccatum eius eſſet publicum, degradaretur † ab ordine, quem ſuſcepit, & ampliùs non poſſet ad ſuperiores ordines promoueri. ❡ Verum quantum peccatum ipſius fore occultum dixiſti, mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignã imponas, & ſuadeas, vt parte pœnitẽtiæ peracta, ordine ſuſcepto vtatur [f]: quo contentus exiſtens, ad ſuperiores ampliùs non aſcendat. Veruntamen quia peccatum occultum [g] eſt †: ſi promoueri voluerit eum non debet aliqua ratione prohibere[h].

❡ Lucius tertius Archiepiſcopo Turoñ.

❡ *Religioſus contra prohibitionem prælati ſui ordinari non debet.*

† poſt conc. Lateranen. ſub Alexan. 19. p. 50. c. 3. & c. 5. eo. tit. in 1. compilatione.

† Aliàs, etiam à iam ſuſcepto ordine degradaretur.

† Adde, quando dicatur peccatum occultum, & quando manifeſtum in l. cum fratrem. per Bal. C. de his, quibus vt indignis.

CAP. V.

AD † aures noſtras peruenit, quòd religioſi quidam ad ſuperiores [i] deſiderant ordines promoueri, ſed Prælati [i] eorum deſideriis contradicunt. † Tuæ igitur quõni taliter reſpond. quòd honeſtius & tutius eſt Subiectis, debitam Præ-

† Poſt concil. Lateranen. ſub Alexand. 19. p. 26. c. 22. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

g ❡ *Occultum.*] Et ſic probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit, 32. q. 5. Chriſtiana. & ſecretorum Deus iudex & cognitor eſt. 32. d. erubeſcant. & 2. q. 5. conſuluiſti. & ſolum Deum habere vltorem. C. de iureiu. iuriſiurandi.

❡ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit. Ioan. And.*

h ❡ *Prohibere.*] Etiamſi in crimine teneantur, prohibẽdi nõ ſũt, ſed commonẽdi j. eo. c. vlt. ar. cõtra. j. c. proxi. Sol. hic loquitur de ſeculari, ibi de regulari, qui propriam volũtatem non habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter ſcandalum prælatorum: hic nullum ſcandalum. Vel meliùs, iſtud eſt, cũ quis petens ordines, hẽt ius petendi rõne tituli, quem habet, vel dignitatis; illud cum ius petendi non habet: & ideò prælatus ſuus, qui nouit ſecreta ſua poteſt eum repellere. arg. j. de ſpon. præterea 2.

AD aures.] Communis diuiſio. Secunda: ib, *Tuæ.* Ioan. And.

Casvs. Quidam religioſi volunt ad ordines promoueri: Prælati eorum nolũt promoueri: quæritur, quid iuris ſit. Rñdet Papa, quòd tutius eſt eis miniſtrare in inferioribus ordinibus, ſuis prælatis obedientiã impẽdẽdo, quàm cũ ſcãdalo ſuorũ prælatorũ ad omnes ſuperiores promoueri. nec ſunt in hoc audiendi, quia põt eſſe, quod Prælati eorũ, aliqua ſua ſecreta cõmiſſa nouerint, propter quæ ſalua cõſciẽtia nequeãt promoueri; quia non in ſublimitate graduum ſed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei. Not. quòd regulares contra voluntatem ſuorum prælatorũ promoueri non debent. Item nihil cum ſcandalo eſt faciendum.

i ❡ *Prælati.*] Abbates vel priores regulares, largè ſumpto vocabulo; infrà, de verborum ſignificatione. quanuis.

❡ *Gl. ſeq. alleg. 5. cõc. & in cõtrariũ quinq; iura, & ſoluit, diſtinguit excuſationẽ à præcepto, & in præcepto diſtinguit, an ſpectet ad eius officiũ, vel nõ. Et primo caſu ſubdiuidit, an ſit iuſtũ vel iniuſtũ, vel dubiũ.*

poſitis obedientiam a impendēdo, in inferiori miniſterio deſeruire, quam cùm Prępoſitorum ſcandalo b gradum appetere dignitatem. ¶ Nec eſt in hac parte Subiectorum deſiderium confouendum: qm̄ eſſe c poteſt, quòd Prælati eorum commiſſa ſectata nouerint, ex quibus conſtat eis, quòd ſalua conſcientia nequeunt ſublimari: quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine † charitatis acquiritur regnum Dei d.

Idem.

¶ *Metropolitanus ab omnibus Suffraganeis cōſecratur, Suffraganeus verò tribus, Metropolitano iubēte.*

CAP. VI.

SI † Archiepiſcopus obierit, alter fuerit ordinandus: e omnes Epiſcopi eiuſdem prouinciæ, ad ſedem metropolitanam conueniant, vt ab omnibus ordinetur h. ¶ Reliqui verò comprouinciales Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit cæteris conſentientibus, à tribus iuſſi Archiepiſcopi poterūt ordinari: ſed melius i eſt, ſi ipſe cum omnibus eum, qui dignus eſt, elegerit k, & cuncti pariter pontificem conſecrauerint.

a ¶ *Obedientiam.*] Et ita patet, quòd minores ſuis Prælatis obedientiam ſeruare debent, arg. 100. d. contra morem. & 19. d. in memoriam. & 8. q. 1. ſciēdu ff. de re mi. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. abſit. arg contra, quia non eſt ſemper obediendum. 12. d. non liceat. 15. q. 6. iuratos. 11. q. 3. non ſemper. C. de decur. omnes. lib. 10. in fin. & j. eod. dilectos. Sol. ſi prælatus a excōicet, ſiue iuſta ſit ſentētia ſiue iniuſta, obediendum eſt ſententiæ. 11. q. 3. ſententia Paſto. it. & c. ſi epiſcopus forte. niſi in duobus caſibus. j. de ſen. excom. per tuas. Item pręcepto prælati. ſi nō pertinet ad officium ſuum, quod præcipit, non eſt obediendum. ff. de re. iu. factum à iudice. arg. 7. q. 1. quia frater. Si vero pertinet ad officium ſuum, obediendum eſt: vt hic & in ſimilibus, qñ non decipitur in pręcepto. Si verò præcipiat, quod omnino eſt malum: non faciat contra conſcientiam, licèt iuſtum videatur Prælato. j. de reſtit ſpo. litteras. ſeruato quod dicitur j. de ſen. excom. inquiſitioni. ſi verò præcipiat, quod malum, non obediendum eſt ei. 11. q. 3. qui reſiſtit. & c. ſi dñs, & c. Iulianus. & c. nō ſemper. Si verò dubium ſit præceptum: propter bonum obedientiæ excuſatur à peccato, licèt in veritate ſit malum. 23. q. 1. quod culpatur. b

¶ *Glo. ſeq. alle. 5. ſupra & tria in contrarium. & ſoluit & remittit.*

b ¶ *Scandalo.*] Arg. nihil cum ſcandalo faciendum eſſe. arg. 54. d generalis. in fi. & 51. d. c. 1. 11. d. illa. 28. q. 1. vxor. & c. iam nunc. arg. contra. j. de re. iu. qui ſcandalizauerit. 11. q. 3. inter verba. & ſ. de renun. niſi cum pridem. §. pro graui quóque. Sol pro vitando ſcādalo, ſæpe ceſſat rigor Eccleſiaſticæ ſententiæ, ſed malum perpetrari non debet. arg 11. q. 3. quid ergo. de hoc dictum eſt. ſ. eod. ſane. & in c. niſi cum pridem. §. pro graui. ſ de renunt.

c ¶ *Eſſe poteſt.*] Not. aliquid eſſe faciendum vel omittēdū, ad cautelam eorum, quæ fieri nō poſſunt. 32. q 1. dixit Dñs. ff. de nego. geſt. diuortio. 1. rñ. in fi. ff. de iis qui deie. vel effu. ſi verò. § pretor. 22 ff. de dam. infec. qui bona. § ſi quis ſtipulatus.

d ¶ *Regnum Dei.*] Quia apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. ſicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui eſt iuſtior. 40. d. non loci. & c. multi. in fine.

SI *archiepiſcopus.*] Ponit duo dicta. ſecūdū. ibi, *Reliqui verò.* Ioā. And. Casvs. Quādo archiepſ dēt cōſecrari, omnes ſuffraganei cōueniāt ad ſedē metropolitanam, vt ab omnibus conſecret. epi vero comprouinciales, ſi neceſſe fuerit, iuſſū Archiepi à tribus ēpis poſſunt conſecrari aliis cōſentiētib⁹. ſed meliùs eſt ũ archiepſ cum aliis omnibus pōtificem cōſecrauit. Not. quòd omnes tāgit, ab omnibus approbari debet. Item licèt quis aliquid poſſet per alium gerere: melius tamen eſt. ſi per ſcipſum gerat.

e ¶ *Ordinandus.*] Id eſt, conſecrandus: niſi fortè haberent ius in electione. 93. d. miratus valde: & tunc dic *ordinandus*, id eſt, eligēdus: quia de conſuetudine vocandi ſunt.

f ¶ *Metropolitanum.*] 63. d. metropolitano. & 65. d. c. vlt.

g ¶ *Ab omnibus.*] Not. quod omnes tāgit, ab omnibus comprobari debet: quia in cōcedēdo hauſtū aquæ omnes debēt venire, ad quos ius aquæ ſpectat. ff. de aqua plu. arcen. in cōcedendo. & C. de aucto. præſtan l. vlt. & C. de cōi agro deſer. quicunque in fin. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo & ff. de adop nam diuus. Dicas, quod in tali caſu omnes vocādi ſunt, & debent adeſſe, ſi fieri poteſt: & tūc ſufficit quòd maior pars cōſentiat ſ. ad muni. quòd maior. & ꝙ omnes ſuffraganei debeāt ipſum ordinare, legitur 64. d. quia per ambitiones. & hoc qđ dixi, ꝙ maior pars ſufficit, locū habet in collegiis, ſecus in priuatis, vt dictum eſt ſuprà de conſti. cum omnes.

h ¶ *Ordinetur.*] i. eligatur, ſi habēt ius in electione, vt dictum eſt aliàs expone, *ordinetur*, id eſt, conſecretur.

i ¶ *Melius eſt.*] Et ſic videtur, quòd licèt poſſit aliquid fieri per alium, & perinde habeatur ac ſi per ſe. ff. quod cuiuſque vniuerſi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tñ. §. geſſiſſe. melius tñ res expeditur per ſe, quam per alium. arg 2. q. 7 accuſatio.

k ¶ *Elegerit.*] Cū non habeat ius in electione vt dictum eſt, aliàs expone, *eleger.* i. id eſt, electum approbauerit.

Intelligentia Hoſt. non præciſus: ſi enim talis eſſet, vt hæreticus rebellis, & excommunicatus, tunc mandebet ei ſubditus in aliquo obedire. infra de of. or. quod ſedem de conceſſ. prælato. tanta. Ioan. And.

† Aliàs: plenitudine.

† Ad intelligentiam vide Anacletum Papam epiſt. 2. Burchardum li. 1. decr. c. 28. Iuonem. p. 5. c. 239. adde Gratianum d 64. c. 4. & d. 66. c. 1. & vide primum canonem Apoſtolorum & c. 9. in 1. compilatione ti. de electione.

b *Concor. l. 3. cum gl. §. in bello. ff. de re mili.*

† Hæc glo. & illa finalis in verbo, elegerit, non ſunt Bernardi, nec habentur in antiquis exemplaribus.

¶ Ex concilio Arelaceñ †

¶ *Dicit idem, quod in præcedenti.*

CAP. VII.

NE Epiſcopi ſine Metropolitam permiſſu l, nec Metropolitanus ſine tribus m vel duob. Epiſcopis comprouincialibus præſumat Epiſcopum ordinare n, ita vt alij Epiſcopi cōprouinciales admoueātur epiſtolis, vt ſe ſuo reſponſo ſignificent conſenſiſſe o. ¶ Quod ſi inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori p numero Metropolitanus conſentiat.

¶ Vrbanus tertius Archiepiſcopo Piſano.

¶ *Ordinatus extra tempora ſuſpenditur, donec diſpenſetur cum eo, & ordinans punitur.*

CAP. VIII.

CVm quidam: & infrà, ¶ Epiſcopum qui die, quo non debuit, ordines celebrauit, canonica q diſciplina corrigere, & ordinatos à ſuſceptis ordinibus tandiu reddere debes expertes, donec apud nos r reſtitutionis gratiam conſequantur.

¶ Celeſtinus tertius Hidroñ. † Archiepiſcopo.

¶ *Græci à Latinis ordinari non debent, nec contra, ſi in ritu ordinandi ſunt diuerſi.*

NE *epiſcopi.*] Ponit duo dicta. Secundum ibi, *Quod ſi.* Ioan. And.

Casvs. Quærebatur in cōcilio, vtrùm epi poſſent conſecrare ſuffraganeum ſuū? Rñdetur, ꝙ epi ſine permiſſu archiepi non præſumant epm conſecrare, nec archiepiſcopus aliquem conſecrare præſumat ſine duobus vel tribus epiſcopis, ita vt alij comprouinciales epiſcopi per ſuas litteras cōſentiant: quòd ſi inter illos diſcordia fuerit, Archiepiſcopus maiori numero conſentiat. Not. ſtandum eſſe maiori parti.

l ¶ *Permiſſu.*) Ita ꝙ ipſe ſit pręſens, vel alius, cui cōmiſerit vices ſuas. j. de off. ord. quod ſedē. ſic iudex ſiſti de cauſa poteſt committere aliis vices ſuas. j. de offi. deleg. paſtoralis. 1. rñ. ſic & prædicationis officium poteſt ordinarius alij committere, cum id per ſeipſum complere non poſſit. infrà de offic. ord. inter cætera. tim. ff. de procura. l. 1.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit contrarium.*

m ¶ *Sine tribus.*) Incluſiuè. & ſic non eſt contra. 64. d. comprouinciales. Quidam intelligebant olim litteram, ſicut ſonat, & malè, quia ſic videretur, quòd Archiepiſcopus minorem auctoritatem, quam epiſcopus haberet, cum hoc poſſit fieri à tribus epiſcopis iuſſu archiepiſcopi: vt ſ. c. proxi. & ideo additum fuit in littera, *vel duobus*, quod non erat in antiqua compilatione: & quòd dicit, *tribus*, eſt de ſubſtantia conſecrationis, aliàs non eſſet conſecratus, ſi eſſent pauciores. 66. d. c. portò. vbi traditur forma conſecrationis ab Apoſtolis.

n ¶ *Ordinare.*] Id eſt, conſecrare.

o ¶ *Conſenſiſſe.*] 64. d. c. 1. 2. 3. & 4.

p ¶ *Maiori.*] Quando maiori numero ſit ſtandum vel non. ſuprà de elect. Eccleſia veſtra. 2.

CVm *quidam.*] Primò ponit ordinantem, ſecundò ordinatū. pars huius de iure ſut. cum quidam. Abb. Siculus.

Casvs Quidam epiſcopus contulit ſacros ordines extra iiij Tēpora, die quo non debuit. dicitur, quòd epiſcopus puniri debet canonica diſciplina, ſcilicet vt priuetur poteſtate conferendi ordines, quos illicitè contulit. & ordinatis interdicatur executio ordinum ſuſceptorum, donec apud ſedem apoſtolicam reſtitutionis gratiam conſequantur. Nota, quòd quis debet puniri in eo, in quo deliquit. Item nota, quòd ab homine non poteſt reſtitui per eundem.

q ¶ *Canonica.*] Vt priuetur poteſtate conferendi ordines: quos illicitè contulit: ſuprà eodem, ſanè & infrà eodem. c. litteras aliàs ſi pœna ſtatuta non eſſet, pro arbitrio ſuperioris puniretur. j. de officio delegati. c. de cauſis.

r ¶ *Apud nos.*] Et ſic talis diſpenſatio ſoli Papæ reſeruatur infrà eodem. c. litteras, quia ex eo, quòd dicit, *apud nos*, aliis abſtulit poteſtatem. argumentum infrà de præbendis. de multa. in fine. vbi dicitur, *per ſedem Apoſtolicam*, & ita non per alios: argumentum infrà de ſententia excommunicationis. nuper. & infrà de præbendis. c. graue. in fi. & infrà eod. c. dilectus. in fine. & ſic habes vnum caſum, in quo epiſcopi vel archiepiſcopi diſpenſare non poſſunt: tamen dic vt infrà eodem, conſultationi

† Concilium Aleraxeñ. 2. c. 5. Burchar. lib. 1. c. 27. Iuo. p. 5. c. 138. & in 1. compilatione tit. de electio. c. 4. & concordat concilium Nicenum cap. 4. quod vide omnino.

† Aliàs: Idrontenſi.

a *His caſus Bernardi eſt, & in antiquis codicibus reperitur.*

C*Vm ſecundùm*] C A S V S. Clerici [a] Latini in partibus Calabriæ ordinabantur à Græcis Epis ſecundùm inſtitutionem Græcorum extra quatuor Tpa ordines conferendo, & ecõuerſo Græci à Latinis: & ita permixtim ordinabant adinuicé. Et hic prohibetur, quòd Latini de cætero ritum illorum non ſeruēt, ſed in quatuor Temporibus ordines conferãt, non obſtante conſuetudine antiquitus obtenta: cùm ſit potius contra Eccleſiaſticam inſtitutionem. ſuprà eod. ſanè. Arg. contra. j. eod. quod tranſlationem. vbi toleratur talis mos. ſed hodie talis mos reprobatur, vt de cætero talis commixtio eſſe non debeat, ſed vnus ſit Eps, qui omnibus pſit. j. de officio ordinarij. quoniam in pleriſque. Bernardus. Not. quòd certis temporibus ſunt ordines conferendi. Item nota quòd in collatione ordinum non eſt ſequendus proximorum ritus.

† *Cap. 1. eo. tit. in 2. compilatione, vbi integra narratio facti hunc fragmentũ magnam lucem affert.*

† *Al. in: Rauenn.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.*

E *X parte.*] Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus.*

C A S V S. Quidam monachus Caroli loci trãſtulit ſe ad nigros monachos, & habitum illorũ aſſumés, in presbyterũ eſt pmotus. dubitabant iſti monachi, vtrũ in ordine ſic ſuſcepto debeat miniſtrare? Mãdat eis Papa, quatenus monachũ illũ permittãt officium ſacerdotis exequi liberé, niſi aliud canonicũ obſtiterit. Not. quòd ordo ſacer in apoſtata irregularitaté nõ inducit. Ber.

† *Al. in: aliquod.*

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Ad nigros.*] Sed quę fuit dubitatio huiuſmodi quæſtionis? Ideo dubitauit, quia monachus iſte fuit apoſtata, vnde nõ debuit admitti ad legitimos actus: vt 3. q. 4. beatus & ita videtur, quòd Abbas nõ poſſit diſpenſare cũ eo: quia tempore quo recepit ordines, ſuſpẽſus erat. arg. j. de æta. & qual. cũ bonæ. & infrà de cle. excom. mi. poſtulaſtis. Arg. cõtra. ſ. de elec. cum inter R. Vel dic, quòd non eſt apoſtata, niſi qui ad ſeculum redit. j. de apoſta. cap. 1. & 50. d. c. vlt. [b] quandoque dicuntur apoſtatæ retro abeuntes. 26. q. vlt. non obſeruetis. Item is apoſtata dicitur, qui recedit à fide. 2. q. 7. non poteſt.

† *Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatio.*

b *Per quod capitulum dicit hic Inno. illum apoſtatam, qui ſine cauſa dimittit, profeſſionem quam dimittere non licet, ſed coronam dimittere licet. de cle. coniu. Ioannes. ergo patet, quod non eſt de ſubſtantia ordinis. Ioan. And.*

b ¶ *Liberè.*] Si monaſterium ad quod tranſiuit, fuit maioris religionis, tunc non peccauit. j. de re. licèt. & tunc de iure communi poteſt in ordine ſuſcepto liberè miniſtrare, & hoc ita videtur innuiſſe. ſi verò minoris, tunc peccauit mortaliter. & tunc cum eo eſt diſpenſandum, & aliter non debet miniſtrare.

A D D I T I O. Eo ſaluo quòd ſi relicto monachatu, ordinem quis aſſumat, non poterit ſecum diſpenſari, niſi per Papam. j. de apoſtatis. c. vlt. ſecundùm Goff. Ioan. And.

Q*Vod tranſlationem.*] In prima parte deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi. *Conſultationi*, quæ diſtinguit & ſecundũ membrum proſequitur: ibi, *Si verò.* Ioan. And. Pars huius, infra de offi. dele. quod tranſlationem. Ioan. And.

C A S V S. Quidam clerici Græci exiſtentes in diœceſibus Latinorum ab Epiſcopis Græcis extra iiij. Tempora ordinabantur: poſtmodum à Latinis Epiſcopis celebrare prohibebantur. quæſitum fuit à Papa, quid de talibus ſit agendum? Rñdet Papa, quòd cum clericus Græcus, Epiſcopo Latino ſubiectus, à Græco pontifice ordinatur, interdicenda eſt ei executio ordinis ſic ſuſcepti, tanquam ab alieno Epiſcopo ordinato: niſi de mandato vel licẽtia ſui Epiſcopi illud fiat. Sed ſi de licentia ſui Epiſcopi id factum ſit: licèt culpandus ſit Eps. qui clericos ſuos à Græco Epo facit ordinari. quãdiu tñ ab Eccleſia talis mos toleratur, impediri non debet executio ordinum taliter ſuſceptorum. Not. quòd ordinatus à non epiſcopo ſuo, ordinis executionem nõ habet. Item not. quòd ratione conſuetudinis toleratur quis in executione ordinis, quem malè accepit.

c ¶ *Ordinatur.*] Extra quatuor Tempora, ſicut eſt in antiqua compilatione, & ſic benè facit ad titulum.

d ¶ *Vel licentia.*) 9. q. 2. Lugdunenſis. 71. c. 1. 2. & 3.

e ¶ *Toleratur*) Hæc fuit comparatiua permiſſio vt hîc innuitur. ar. j. de præ. cũ iamdudũ. fortè pp ſcandalũ & multitudinem talis cõſuetudo toleratur. arg. ſ. eo. ſane. & 23. q. 4. non poteſt. [e] mos iſte hodie non toleratur. j. of. ord. qm̃ in pleriſque. & ſ. eo. cùm ſecundùm.

e *Concor. l. 1. §. ſi. ff. de aqua plu. arcen. & l. vidéq. ff. mand.*

CAP. IX.

C*Vm* † ſecundùm regulas Eccleſiaſticas: & infrà. Quia verò (ſicut dicitur) in partibus Calabriæ Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſecundum alterutrius inſtitutionis obſeruantiam odinantur: nolumus de cætero commixtiones & conſuetudines rituum in ordinibus obſeruari.

Inno. iij. Abbati & Conuen. Cariloci. †

¶ *Si monachus vnius ordinis, in ſecundo ordine, ad quem trãſiuit, recipit ſacerdotium, ad primũ ordinẽ rediens in eo liberè miniſtrabit.*

CAP. X.

E*X* † parte veſtra noſtro fuit Apoſtolatui referatum, quòd quidam monachus veſter, ſe ad nigros [a] monachos transferens, & habitum eorum aſſumens, ad ſacerdotij ordinem in ipſo habitu eſt promotus: vnde quia dubitatis, vtrum in aſſumpto taliter ordine miniſtrare debeat: Mandamus, quatenus (niſi canonicum aliud † obuiet) ipſum monachum officium ſacerdotis liberè [b] exequi permittatis.

¶ Idem C. presbytero Cardi. Apoſt. ſedis Legato.

¶ *Si Græcus Epiſcopo Latino ſubiectus ordinatus ſine Latini licentia à Græco, interdicitur ſibi executio. Si verè de licentia, tunc toleratur.*

CAP. XI.

Q*Vòd* † tranſlationem pontificis: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter rñdemus, quòd cùm Clericus Græcus Epiſcopo Latino ſubiectus, à Græco Pontifice ordinatur, [c] niſi de mandato vel licentia ſui Epiſcopi fiat, interdicẽda eſt eis ordinis executio ſic ſuſcepti tanquam ab alieno Pontifice, ſine mandato vel licentia ſui Epiſcopi ordinato. ¶ Si verò de mandato vel licentia [d] ſui Præſulis, à Græco Pontifice ſecundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licèt culpãdus ſit Epiſcopus Latinus: qui Clericos ſuos à Græco facit Antiſtite ordinari: quandiu tñ talis mos ab Eccleſia toleratur, [e] impediri non debet ab executione ordinum taliter ſuſceptorum.

¶ Idem Mutiñ. Epiſcopo.

¶ *Ordinat⁹ à Papa ſine licẽtia Papæ ad ſuperiores ordines nõ promouet.*

CAP. XII.

C*Vm* † in diſtribuendis: & infrà. Meminimus à nobis fuiſſe ſuppliciter † poſtulatum, & clementer indultum [f], vt quia præfatus A. Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus erat, mandaremus ipſum per Bononienſem Epiſcopum promoueri.

¶ Idem eidem, & magiſtro. H. Subdiacono noſtro.

¶ *Duo ſacri ordines non poſſunt conferri eidem, vno die, vel duobus continuato ieiunio.*

CAP. XIII.

L*Itteras* † veſtras recepimus ſuper inordinato ordina-

C*Vm in diſtribuendis.*) C A S V S. Si aliquis ordinatus fuerit in ſubdiaconũ à dño Papa, ab alio ad ſuperiores ordines ſine licentia Papæ ordinari non debet. Not. quòd ordinati à Papa ab alio ſine eius mandato ordinari non debent. Not. quod collatio ordinis põt delegari.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit arg. contrarium, & ſoluit.*

† *Cap. 4. eod. tit. in 3. compilatione.*

f ¶ *Indultũ*) Sed nonne eps talem iudicat. j. de maio. & obed. per tuas. præterea videtur, q̃ potiùs ſit onus, quàm honor? Dic, quod licèt ſit onus in hoc, in multis tñ eſt honor: quia non poteſt niſi pluribus teſtibus conuinci. 2. q. 4. præſul. & c. nullum. Item non poteſt cogi ab epiſcopo recipere ordines. ar. de conſecra. d. 2. cap. vlt. Item quia maior honor ei debet, q̃ aliis. j. de ma. & obe. per tuas. & ff. de albo ſen. l. vlti. Sed iſte poteſt iudicari ad epo ſuo: vt dicit illa decre. per tuas. vnde, contra. 9. q. 2. nullus primas. vbi dicitur: qui non põt ordinare, nõ poteſt iudicare, & econuerſo: Illud ordinariũ & regulare, hoc ſpeciale eſt propter excellentiam ſuperioris, qui manum impoſuit. arg. c. illius. de conſecra. d. 2. c. vlt.

† *Humiliter ordinatus à Papa honoratur, & oneratur.*

† *Cap. 5. eo. tit. in c. compilatione.*

L*itteras veſtras.*] Primò narrat factum, quòd ſecundò improbat, improbationis cauſam inferens. ibi, *In qua.* tertiò punit contra facientes: ibi, *Præfatum itaque.*

C A S V S. Quidam Canonicus Bononi. A. nomine Eccleſię Ro. ſubdiaconus electus fuit in epm Imoleñ. eps Bono. recepto mãdato prædecẽtis Capituli, ordinauit ipſum die ſabbati in diaconum: & die dñico continuato ieiunio in presbyterum: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. vnde mandauit inquiri veritatem ſuper hoc per epiſcopum Mutiñ. & magiſtrum H. ſubdiaconum ſuum ipſi factum, ſecundùm quod eſt dictum, ſignificauerunt dño Papę: & ipſe reſcribit eis, dicẽs, quòd ipſe recepit litteras ſuas ſuper inordinata ordinatione Imoleñ. electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint, euidenter intelligit, qui prudenter attendit: quod probat hoc modo. Sic enim non licuit Bononieñ. epiſcopo vtrumque ordinem illi conferre eodẽ die: eadem ratione non licuit vnum ordinem conferre vno die: & alium alio die continuato ieiunio: cum propter cõtinuationem ieiunij fictione canonica, ſiue mane diei dñicæ trahatur ad ſabbatum, ſiue veſpera ſabbati ad diem dñicam referatur, illa duo ad eundem diem pertinere dicũtur. Si enim dicatur quòd mane diei Dominica ad vnam diem, & veſpera Sabbati ad diem aliam referantur, non eſſet continuatio ieiunij neceſſaria: quia ſabbato ante cœnam, & dominica ante prandium ieiunij intelliguntur. ideoque Papa Bonoñ. epiſcopum, vt puniatur, in quo peccauit, ſuſpẽdit à collatione ordinum, diaconij, ſ. & presbyterij. iterum

terum verò ab executione ſacerdotalis officij ſuſpendit, donec de ipſis aliter duxerit diſponendum. Not. quòd nullus duos ſacros ordines recipere debet: nec aliquis eos conferre eodem die qui contra fecerit, punitur, prout hîc dicitur. Not. hîc regulam, quod quis debet puniri in eo, quo deliquit.

tione Imolenſis electi, quem Bononieñ. Epiſcopus præcedenti ſabbato in Diaconum, & ſequenti die Dominico [continuato ieiunio] in Presbyterum ordinauit: In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrunque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinem vno die[a], & alium† altero [ieiunio continuato] conferri†: cùm propter continuationem[b] ieiunij fictione[c] canonica, ſiue mane diei Dominicæ trahatur ad ſabbatum, ſiue veſpera ſabbati ad diem Dominicam referatur, profectò manè cum veſpera, ſeu veſpera cum manè ad eundem diem pertinere[d] dicetur †. ¶Nam ſi quantũ[e] ad hunc neceſſitatis articulum pertinet, manè ad vnum diem, & veſpera referatur ad alium, cur eſſet continuatio ieiunij neceſſaria, cùm & ſabbato ante cœnam, & Dominica ante prandium, intelligantur† eſſe ieiuni? Præfatum itaque Bonoñ. Epiſcopum [vt puniatur in quo deliquit[f]] à collatione ordinum, Diaconij ſcilicet, & presbyterij, alterum verò ab executione officij Sacerdotalis tandiu volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.

¶ Honorius iij. Epiſcopo & Archidiacono Legio.

a ¶ *Vno die.*] Hoc ergo ſolũ reprehenditur hîc, q ordinem vnum vno die, & alterum altero die cõtulit idem epiſcopus: vnde collige, quod ſi die ſabbati non potuit perficere ordinationem, ſequenti die dominico continuato ieiunio poteſt eam, quam incepit, perficere, & vno die intelligentur ordines collati fictione iuris: & ſic loquitur c. 75. d. quod à patribus.

† Aliàs ita. & alium in alio.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile. & allegat contrarium.*

b ¶ *Continuationem.*] Continuatio de duobus facit vnum. & coniungit illa. arg. 16. q. 3. cap. placuit. §. poteſt. ver. hinc de præſcript. & 7. q. 1. illud. c. nihil.[a] ſicut cum biſſextus occurrit, duo dies pro vno computantur. j. de verb. ſign. quæſiuit. & ff. de mi. denique. §. minorem. Sed arg. contra. ff. de ſta. lib. cum hæres. §. Stichus.

† Vide l. 1. cum gloſ. in ver. ſeparatum. ff. de v. ſufr. ac. & Inſti. de leg. §. ſi eadem. in glo.

a Conc. text. in l. illud. §. ſi. ff. ad l. A. quil.

† Vide l. Titium. & ibi. per Bart. ff. de lib. & poſth. & in l. hac verba in fin. ff. de verb. ſign.

c ¶ *Fictione.*] Immo & ſine fictione aliqua benè veſpera & manè ad vnam diem naturalem referuntur, iuxta illud: *Et factum eſt veſpere & mane dies vnus.*

† Ordinans ſcilicet, & ordinatus.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. qua die ſunt ordines conferendi. ſol. ponit opi. Hug. tractat demum de ſabbato paſchali. & ponit opin. ſ ue. quam non approbat.*

d ¶ *Pertinere.*] Teneas inconcuſſè, quòd omnes ordines die ſabbati conferri debent. ſ. eod. cap. 1. 2. & 3. & 75. d. ſt. cap. vlt. præter epiſcopalem[b] dignitatem quæ die dominico tantùm confertur. 75. d. c. 1 & præter minores ordines, qui poſſunt conferri diebus dominicis & aliis ſolemnibus. ſ. eod. c. 2. & 3. & ſubdiaconatus ordo poteſt conferri die dominico à ſolo Papa: vt ſ. eo. de eo. licèt ergo die dominica continuato ieiunio cõferantur, ſabbato tamen conferri intelliguntur, & ideò continuatio ieiunij neceſſaria eſt. H. verò dicit omnes ordines die dominica conferendos, & non die ſabbati: & idem dicit de baptiſmo. de conſec. d. 4 venerabilis. & c. ſeq. arg. 75. d. quod à patribus. verſi. ſed poſt diem ſabbati eiuſdem noctis, quæ luceſcit in prima ſabbati exordia conſecrandi eligantur: in quibus iis qui conſecrandi ſunt ieiunis & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. quod eiuſdem obſeruantiæ erit, ſi mane ipſo die dominico continuato ſabbati ieiunio ordinatio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, & ſecundùm opinionem eius non videtur, quare ſit continuatio ieiunij neceſſaria: vt vna dies fingatur ſabbatum & dominica: nam ſicut ordo epiſcopalis poteſt cõferri die dominica ſequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, nec fingatur dies ſabbati trahi ad dominicam: ita ſi quis ordinetur mane die dominica, poſſet hoc facere ſine continuatione ieiunij. Not. tamen q in ſabbato magno paſchali non celebratur ordo: quia nec miſſa cantatur. de conſec. d. 3. ſabbato. Dicunt quidam, quod illi ordines, qui celebrantur die dominica, trahuntur ad ſabbatum, & ideo fit ordinatio die ſabbati, quoniam ſabbatum ſignificat requiem. & qui ordinatur, tranſit ad requiem clericalem: requieſcit etiam à laboribus ſecularibus. Vnde dicebat ſpiritualis de ſabbato paſchali, vt miſſa trahatur ad dominicam ſeq. & ordines ad ſabbatum. ſed hodie non fit hoc in illo ſabbato, vt ſ. eo. de eo. vbi dicitur, quòd in ſabbato ſancto ordines conferuntur, mane ita celebratur tunc miſſa ſicut in aliis ſabbatis ordinationum, & ita ſeruatur de facto[c].

b Dicunt quidã, quod ratio, quare alij ordines in Sabbato conferũtur, & epiſcopalis in dominica eſt: quia ſicut vigilia ſemper feſto: ita promoti ad ſacros epiſcopos. de conſec. d. 1. epiſcopus ſacrificans. & c. ſeq. Io. And.

c Et benè celebrantur ordines, ſ. c. c. 3.

e ¶ *Nam ſi quantum.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis diceret aliquis: duo dies ſunt, & ita non vno die duos ordines contulit: & reſpondet.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem & ſolutionem.*

f ¶ *Deliquit.*] Immò in plurib. punit eum, q̃ deliquit: quia nõ peccauit diaconatum conferendo, & tñ fuit punitus in eo: & ideò plùs punitur ordinator, q̃ ordinatus: quia debuit eſſe prudentior,[d] & quia maior. arg. ſ. de tranſla. inter corporalia. & vt alij à ſimilibus arceantur. & eſt ſimile j. c. proxi.

d Concord. in mari §. in ſ ferè. & l. aut facta, ff. de pæn. & in l. presbyterum. C. de epiſco. and.

¶ *Ordinans puerum xiij. annorum in Diaconum ſuſpenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipſius executione vſque ad ætatem legitimam.*

CAP. XIV.

VEl non eſt compos ſui Epiſcopus Conuentreñ. vel nimis videtur à ſe ſcientiam repuliſſe[g], qui M. puerum latorem præſentium adhuc tredecim annorum contra ſacrorum canonum inſtituta[h], inordinatè in Diaconum dicitur ordinaſſe, in ludibrium ordinis Clericalis: *& infrà.* ¶Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi rem inueneritis ita eſſe, prædictum Epiſcopum à collatione ordinum ſuſpendentes[i], ipſum vt eidem M. quem ab executione officij Diaconi† vſque ad ætatem[k] legitimam in iniuriam[l] ſuſpendimus ordinantis, prouideat in Eccleſiaſtico beneficio competenti[m], per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis.

¶ Idem Letoñ. & Cala. Abbat.

¶ *Epiſcopus conferens eidem vna die plures ſacros ordines, etiamſi de mandato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.*

CAP. XV.

DIlectus † filius G. Humilieñ. † Canonicus, noſtro

VEl non eſt.] Primò narrat factũ, quod ſecundo puniri præcipit: ibi, *Diſcretioni.* Io. And.

CASVS. Epiſcopus Conuentreñ. quendam puerum M. nomine xiij. annos habentem inordinatè & ſine certo titulo in diaconum ordinauit in ludibrium ordinis clericalis: puer ille hoc ſignificauit D. Papæ, & quòd non prouiderat eidem. Vnde mandat quibuſdam, quatenus ſi res taliter ſe habet, prædictum epm ſuſpendant à collatione ordinum, & compellant eundem, vt eidem M. prouideat in eccleſiaſtico beneficio competenti, ſuſpendẽtes eundem M. ab executione ordinis diaconatus, donec ad ætatem legitimam peruenerit, in iniuriam ordinantis. Not. q aliquis punitur odio alterius. Item qui ordinat aliquos ante legitimam ætatem, punitur, prout hîc dicitur. Item qui ordinat aliquem ad ſacros ordines, tenetur ei prouidere.

Nota ex hoc textu, quod per opera alicuius cognoſcitur diſcretio eius in eundem.

† Aliàs: diaconatus.

† Leon. & Salabien. Abba.

† Leon. & Saleſbien. Abbatibus.

g ¶ *Repuliſſe.*] Vti poſſet ei dici: Et ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. 38. d. omnes pſallentes. in fi. & ſ. de ieiun. niſi cum pridem. §. pro defectu.

† Cap. 2. eo. titul. in 4. compilat.

† Omnes ſere manuſ. habent ita.

† Vt. Imolicen.

† Ymolicẽ.

h ¶ *Inſtituta.*] Quæ dicunt, quòd ante xx. annum nullus debet in ſubdiaconum promoueri. 28. d. de his. 77. d. in ſingulis. & c quicunque. & c. ſubdiaconus. ergò multò minùs in diaconum quis ante xxv. annum ordinari non debet. 77. d placuit. & c. in ſingulis. & c. quicunque.

i ¶ *Suſpendentes.*] Vt puniatur, in quo peccauit. 12. q. 2. q & humanis. & c. de viro, & 16 q. 1. reuertimini. & ſ. c. prox. literas.[e] & punitur hîc in collatione omniũ ordinũ: quia in hoc tãtũ deliquit.

k ¶ *Ætatẽ.*] Et ita licèt nõ ſit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: ſed executio ſuſpẽdit vſq; ad legitimã ætatẽ. ſimile. j. de æta. & qual. ex rõne. vbi ſuſpẽditur adminiſtratio talibus cõceſſa vſq; ad legitimã ætate. ſic & tempus nõ impedit ordinis collationem. j. eo. conſultationi. & ſ. eo. ſane. & c. cùm quidam.

e Conc. tex. in l. fugitiui. cum gle. ver. amputato. ff de ſer. fugi.

¶ *Glo. ſeq. alle. duas concor. obiicit & ſoluit. demum quærit & remittit.*

l ¶ *Iniuriam*] Simile 71 d. c. 1. & 16. q. 7. decernimus. ſed propter factum Prælati iſte non debuit in executione puniri. iniquũ eſt enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffi. teſta. ſi quis in ſuo. & peccata ſuos debent tenere auctores. j. de iis quæ fi. à maiore parte c. quæſiuit. & C. de pœ. l. ſancimus. & non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri. ff de reg. iur. non debet. ff. quod vi aut clam. nec in poteſtate: ſed hoc fuit quia ætas repugnat.[f] Sed nunquid tenetur ad continentiam iſte, qui infra annum diſcretionis ſuſcepit ordines ſacros? De hoc notatur de cler. per ſal. pro c. vnica.

f Quaſi dicat: non eſt ſolum odiũ ordinantis, ſed defectus ordinati. Ioan. And.

m ¶ *Competens.*] ſ. perſonę qualitate inſpecta. arg. 41. d. non cogatur. ff. de iur. dot. cum poſt diuortium. §. gener. & l. quæro. ff. de admi. tu. cum plures. § cum tutor. & ff. de vſufr. ſed & ſi quid §. 2. & ſciẽtia cõſideratur. j. de præben. de multa. ad hoc enim tenetur. ſi titulum non habet. j. de præben. cùm ſecundùm Apoſtolum.

DIlectus filius] Prima pars ponit reprehenſibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, *Cùm ergo* Ioan. And.

CASVS. Eccleſia Humilienſi vacãte, Canonici Humilieñ. G. eorum Canonicum in minoribus ordinibus conſtitutum, in Epm elegerunt, Archieps Caſſaleñ. metropolitanus eorum mandauit Epo Treceñ. vt ipſum vno & eodem die ad tres ſacros ordines promoueret: quòd non auſu proprio, ſed de mandato Archiepi non diſt lit a. am lere: quod totum dictus G. D. Papæ reſerauit. Super his D. Papa inquiſiuit veritatem: & quia conſtitit ei ipſum Epm Treceñ. in pluribus deliquiſſe, tũ quia confeſſus fuit ſine mandato Archiepi hoc feciſſe, tum quia etſi de mandato Archiepi conſtaret, ei obtemperare non debuit in hac parte, cum huiuſ diſpenſatio illi à canone non ſit permiſſa: & quia ſæpe reatum periurij variauit, prius iurando, quòd Archieps id præceperat, & poſtea fuit in iure confeſſus, quod Archieps id nõ mandauerat, ipſum tandiu ab ordinandi poteſtate ſuſpendit, donec ſuam meruerit gratiam obtinere. Not. hic arg. quod Epi diſpenſare non poſſunt niſi in caſibus à iure permiſſis. Item in iniuſto mandato, Prælato nõ eſt obediendum. Item auctoritas ſuperioris nõ excuſat. Item qui in iure varius eſt in dicto ſuo ſiue contrarius, periurus reputatur.

† Ymilicen.

† Calcem.

† In codice Barbatia: ſed ipſo Archiepiſcopi (vt ipſe confeſſus extitit) mandato perfecit.

† Vide tex. cum gl. in l. non intelligitur. §. tacitè. in gloſ. in verſ. manifeſtiſſimus ff. de iur. fiſ.

dudum Apoſtolatui reſerauit, quòd Humilieñ. † Eccleſia ſuo viduata paſtore, Canonici ipsũ vnanimiter elegerũt[a]: quia cum eſſet citra ſacros ordines conſtitutus, Archiepiſcopus Caſſaleñ. † Metropolitanus eorum Epiſcopo Treceñ. mandauit, vt cum vno, & eodem die ad tres[b] ſacros ordines promoueret: quod ille (non auſu proprio, ſed † ipſius Archiepiſcopi mandato) perfecit. ¶ Cùm ergo nobis conſtiterit ſupradictum Epiſcopum in pluribus deliquiſſe, tum quia ſine mandato Archiepiſcopi (vt ipſe confeſſus extitit†) ad huiuſmodi ordinationem inordinatè proceſſit: tum quia ſi de mandato Archiepiſcopi conſtaret, cum illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minimè ſit præmiſſa[c], ipſi obtemperare[d] non debuit in hac parte: tum etiam quia reatum periurij[e] ſæpius variauit[f] iurando prius quòd Archiepiſcopus id præceperat, & poſtea quòd illud non mandauerat in iudicio cõfitendo: ipſum tandiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram[g] meruerit gratiam obtinere.

¶ Glo. ſeq. ſoluit contrarium.

a ¶ *Elegerunt.*] In poſtulando, ſcil. quia ſi ſimpliciter electus fuiſſet, non valuiſſet electio. ſimile. ſ. de renunc. poſt tranſlationem.

b ¶ *Tres ſacros.*] Quod nullo modo debet fieri, ſed vnus ordo vno die debet conferri. ſ. e. literas. & ideo punitur, vt in fine.

¶ *Gl. ſeq. arg. allе. duo iura, & vnum in contrarium, & remittit.*

c ¶ *Permiſſa.*] Arg. opi. quod Epiſcopi diſpenſare non poſſunt niſi in caſibus ubi conceſſi à iure. quod quidam concedunt, & facit pro eis. j. de fil. presb. c. vlt. & pen. Arg. contra. j. de ſent. excom. nuper. in qua opinione ſunt Lau. Io. Vin. & T. de hoc traditur. j. de iu. at ſi clerici. De hac materia no. 50. d. miror. & 1. q. 7. c. requiritis. §. niſi rigor. immò prohibita. ſ. e. literas. j. de eo qui fur. ord. re. c. vlt. & ita colligitur ar. prædictum. Vel dic, quod non licet Epo diſpenſare in iis, quæ pertinent ad generalem ſtatum Eccleſiæ: vt hic, & ſ. eo ſanè. & ſ. e. litteras. In criminibus diſpenſare poſſunt, niſi ſit expreſſe prohibitum.

Epiſcopis in quib⁹ liceat diſpenſare.

¶ *Glo. 5. alleg. 5. concor. & tria contraria, demum arg. & determinat.*

d ¶ *Obtemperare.*] Hîc habes, quòd auctoritas ſuperioris nõ excuſat. 12. q. 2. quicunque. & c. de rebus. & 11. q. 3. ſi dominus. & 16. q. 1. in canonibus. & q. 7. decimas.[a] Arg. con. 2. 63. d. Salonitanæ. 14. q. 5. dixit Dominus. & 28. diſt. diaconi. Item eſt arg. quod præceptum iniuſtum prælati non eſt adimplendum. 11. q. 3. Iulianus. ſi certum ſit, quod eſt iniuſtum. ſecus ſi dubitaretur. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. & ff. de reg. iur. ad ea.

a Concord. l. fures. §. & iuſſu. ff. de his, qui not. infa. & l. iuſtè. ff de acqui. poſſ.

e ¶ *Periurij.*] Vnde poſſet priuari Eccleſia, & deponi j. de iureiu. querelam. & j. eo. tit. c. vlt. cum in iudicio ſit confeſſus. & confeſſus pro conuicto habetur. j. de confeſſ. cum ſuper. & C. eo. tit. l. vnica. ſed ei pepercit.

b Concor. l. ſed & ſi pupilli. §. conſiderandum. in glo. me fuerit. ff. de inſtit. & ff de neg. geſt. l. Pomponium ſcribit. in gloſſ. probatio.

f ¶ *Variauit.*] Vnde non erat ei credendũ. j. vt Eccle. benefi. vt noſtrum. & j. de præſum. litteras. & 2. q. 5. ſi teſtes. § item in criminali verſiculo. qui falsò,[b] vel variè. ſic j. de pœn. ſuper his.

g ¶ *Noſtram.*] Et ſic ſolus Papa ſuper hoc diſpenſat. de hoc dixi ſ. eo. cùm quidam. & melius. j. c. prox.

CONſultationi.] CASVS. Aliqui ordines ſacros receperunt extra tpa conſtituta: quæritur vtrũ characterem receperũt? Rñ. Papa quod ii quibus pro tranſgreſſione huiuſ pœnitentia competens eſt imponenda, & poſtmodum ſuſtineri poterunt in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. No. quod ordo tenet, quocunque tempore confertur, licèt conferri non debeat niſi certis diebus.

¶ *Gl. ſeq. arg. quod tempus, & c dat ſimile de ætate, & baptiſmo.*

h ¶ *Characterem.*] Et ita quocunque tpe ordines conferũtur character imprimitur: quia tempus non eſt de ſubſtantia ordinis, ſic nec ætas impedit characterem. ſ. eo. vel non eſt compos. tñ quia trangreſſor eſt canonis, qui recipit ordines extra tempus debitũ, punitur: vt hic: quia ei interdicitur executio ordinis ſic ſuſcepti. ſ. e. cum quidã. & qui conferunt, puniũtur: quia priuantur poteſtate ordinandi. ſ. eo. ſanè. Sic & baptiſmus à quocunque conferatur in forma Eccleſiæ, tenet, licèt à Iudæo vel Pagano, quamuis ab eo recipi non debeat. ſ. de ſum. tri. c. 1. in fin. & de conſe. d. 4. à quodam. & c. Romanus.

i ¶ *Competens.*] Primò eis ſuſpenſis ab executione ordinum. ſ. e. cum quidam. & c. vel non eſt. ad arbitrium iudicis pœna imponitur, ex quo nõ eſt determinatum. j. de offi. deleg. de cauſis. & ff. de iure deli. l. 1. §. aut prætor.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ſoluit. ſolutioni opponit, reſpondet & oppoſitioni acquieſcit.*

k ¶ *Poteris.*] Et ita videtur, quod Epiſcopi poſſũt cũ talibus diſpenſare, ex eo quod dicit: Poteris ſuſtinere. Vnde ſignatur contra. ſ. e. cùm quidam. & cap. litteras. vbi dicit: Donec apud nos. & ſ. c. prox. in fi. Dicas, quod poſſunt auctoritate iſtius c. ſibi conceſſa: aliàs non videatur iure ordinario per iura prædicta. & c. litteras. Sed videtur, quòd ſuo iure hoc facere poſſunt: quia hic Papa reſpondet ad conſultationem. ſed quia conſultatio in hoc ſolo fuit, vtrùm tales reciperent characterem: quod ſequitur addit Papa præter conſultationem. Vel dic, quòd bene poteſt Epiſcopus cum talibus diſpenſare, cùm hic reſpondeat de iure. arg. ſ. e. cum quidam. in prin. & arg. ſ. de ele. quod ſicut. §. ſuper eo. & contraria intelliguntur, cũ Papa ex certa ſcientia reſeruat diſpenſationem illorum, vt magis alij terreantur, & ipſi puniantur.

ſat Epiſcopus.

CAP. XVI.

COnſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd eos, qui extra tempora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem[h] non eſt dubium recepiſſe, quos pro tranſgreſſione huiuſmodi (primò eis pœnitentia impoſita competenti[i]) ſuſtinere poteris[k] in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

¶ Idem.

¶ *Occultus criminoſus præter homicidam, poſt pœnitentiam in ſuſceptis miniſtrat, & ad ſuperiores aſcendit: ante pœnitentiam monetur, vt etiam in ſuſceptis non miniſtret.*

CAP. XVII.

QVæſitum eſt de ſacerdotibus vel aliis clericis, qui per † reatum adulterij periurij, homicidij, vel falſi teſtimonij, bonum conſcientiæ rectæ perdiderunt: *& infrà.* Reſpondemus, quòd ſi propoſita crimina, ordine iudiciario comprobata[l], vel aliàs notoria[m] non fuerint, non debent hi (præter reos homicidij[n] †) poſt † pœnitentiam in iam ſuſceptis vel ſuſcipiendis ordinibus impediri: quia ſi non pœnituerint[o], monendi[p] ſint, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi,

¶ *Greg. ix. Archiepiſcopo Baranenſi.*

¶ *Ordinatus ad ſacros extra tempora ſtatuta, ordinem recipit, & poſt pœnitentiam cum eo diſpenſat Epiſcopus.*

† *Aliàs: propter.*

† *Vide gloſ. in §. homicidium. in Authent. de pace. iur. firm.*

† *Aliàs ita: poſt pœnitentiam iniunctam.*

An Epiſcopi poſſint diſpenſare cũ ordinatis extra tempora ſtatuta.

QVæſitũ eſt.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Io. And. CASVS. Sacerdotes & alij clerici committunt quandoque adulterium, periurium, homicidium, & falſum teſtimonium: quæritur an permitti debeant in ſuſceptis ordinibus miniſtrare? Rñ. Papa, quòd ſi crimina prædicta ordine iudiciario probata vel aliàs notoria non fuerunt, non debent prædicti præter reos homicidij, in ſuſceptis vel in ſuſcipiendis ordinibus impediri poſt pœnitentiam peractam. Si vero non pœnituerint, monendi ſunt ſub obteſtatione diuini iudicij, vt in periculum ſuæ damnationis in ſuſceptis ordinibus non miniſtrent. No. omnes criminoſos, præter reos homicidij etiam occultos, poſt peractam pœnitentiam in ſuſceptis ordinibus poſſe miniſtrare.

l ¶ *Comprobata.*] Per teſtes, vel confeſſionem in iure factam.

m ¶ *Notoria.*] Notorium tribus modis dicitur crimen, per ſententiam, per confeſſionem in iure factam, & per rei euidentiam. j. de coha. cle. & mulie. c. vlt.

n ¶ *Homicidij.*] Sic patet, quod homicida quantũcũque occultus, etiã poſt peractã pœnitẽtiã adminiſtrare nõ poteſt: ſic j. de accu. inquiſitionis. t. rñ. Vnde Dñs dixit David prophetæ poſt pniam: *Nõ ædificabis mihi tẽplũ quia vir ſanguinis es.* 1. q. 7. ſi quis omnẽ. & de conſe. d. 1. c. 1. de hoc dictum eſt. ſ. e. ex tenore. iſti verò ante actã pœnitentiam miniſtrare non debent, vt hic videtur a contrario ſenſu, immò poſſunt tẽpore pœnitentiæ peracto. ſ. eo. ex tenore.

o ¶ *Non pœnituerint.*] i. ſi verè nondũ pœnitentiã egerint, & ideò videtur, quod non ſint permittendi in ſuis ordinibus miniſtrare.

p ¶ *Monendi.*] Sed non compellendi, cum ſint occulta peccata, arg. illorum. ſ. e. ex tenore. ſed permittendi ſunt arbitrio ſuo. arg. j. de iureiu. mulieri.

¶ Glo.

¶ Gloſſ. ſeq. recitatur per q. an in occultis ſit diſpenſatio neceſſaria alleg. pro & contra.

a ¶ *Damnationis.*] Simile. ꝭ. *de ſimo. Matth. in fi.* & veræ damnationis, niſi cum eis ſuus epiſcopus poſt peractam pœnitentiam duxerit diſpenſandum, quod quidem poteſt. ꝭ. *de iudi. at ſi clerici.* & valde neceſſaria eſt diſpenſatio in occultis, non propter depoſitionem vitandam, quia propter occulta peccata nõ punitur quis, quæ vim liſctam non habent. 32. *quæſt. 5. Chriſtiana.* ſed vt l.c. ſuum officium exequatur, qui aliter non poteſt 33 *diſt. nō. habuiſſe.* quia de eo ſuper quo diſpẽſatum eſt, poſtea accuſari non poteſt. ꝭ. *de fil. presbyter. ex tua. &* ꝭ. *de ſchiſma fraternitatis.* alioqui poſſet etiam poſt peractam pœnitentiam accuſari. 33. *quæſt. 2. admonere.* 25. *quæſt. 5. presbyter.* Arg. *contra de pe. diſtinct. 4. diuina clementia. & 23. q. 4. ſi illic. & 1. q. 4. iam itaque* ſed verum eſt, quod accuſari etiam poſſet. Alanus.

a Concord. J. cum fratrē. cum no. per Bern. C. de iis quib. vt indig.

† illis ita: in ordinib. faciendo.

† Cap. 1. de ſcrutinio faciendo, in 3. compilat.

b ¶ *Non miniſtrent.*] Si non pœnituerint. ergo ſi pœnituerint, poſſunt adminiſtrare ſine periculo damnationis. & ſic videtur contra Alan. qui dicit, quòd licitè non miniſtrant etiam poſt pœnitentiam ſine diſpenſatione: vt d. xi in p. o ... ſtula: ſaltem valet diſpenſatio quantùm ad accuſationem, alias ſufficit pœnitentia in occultis, vt hic patet B.

vt in teſtimonium ſuæ damnationis [a], in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent [b].

TITVLVS XII.

De ſcrutinio in ordine † faciendo.

Innocentius tertius.

¶ Epiſcopus interrogatus in ſcrutinio Epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi non nouit illum indignum.

CAP. I.

EX † parte tua fuit propoſitum: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm aliquem in Diaconum, vel Presbyterum promouemus: prior Diaconorũ qui nobis aſſiſtit, dicit: Poſtulat ſancta mater Eccleſia hunc Diaconum, vel Subdiaconum ad onus Presbyteratus, vel Diaconatus aſſumi: & nobis interrogantibus, ſi eum cognouerit eſſe dignum, idem reſpondet, quod quantùm humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcit [c], & teſtificatur illum ad huiuſmodi onus officij eſſe dignum. Vnde in tali reſponſione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conſcientiam [d] non loquatur: † quia non ſimpliciter illum aſſerit eſſe dignum, ſed in quantum humana fragilitas noſſe ſinit: cùm illum, quem indignum eſſe non nouit, dignum debeat æſtimare [e]. Huiuſmodi ergo reſponſione ſecurè vti poteris, niſi fortè de indignitate tibi conſtiterit conſecrandi. ¶ Si autem illum indignum eſſe cognoſcis, Metropolitano (priuſquam ad huiuſmodi ſcrutinium veniatur) ſecreto ſtudeas nunciare, vel † intimare, quamuis nos interrogationem huiuſmodi, non in conſecratione Pontificis, ſed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri faciamus.

DE SCRVTINIO in ordine faciendo.

† Vide tex. in l. præſenti. cum not. C. de iis qui ad eccleſias confugiunt.

¶ Dicto de ordinandis quia ordinandi examinandi ſunt ideo &c.

De hac materia tractatur 24. diſtinct. per totum. & 23. qui Epiſcopus. 31. diſt. qui in aliquo.

EX *parte.*] Sunt duæ partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Fraternitati.* In qua primo eccleſiæ Romanæ morem inducit, ſecundò reſpondet, reſponſum moderatur, & moderatum declarat. Ioan. And.

CASVS. Cum aliquis epiſcopus debet conſecrari, metropolitanus conuocat alios ſuffraganeos ad faciendam conſecrationem: epiſcopi præſentant conſecrandum Archiepiſcopo dicentes: Reuerende pater, poſtulat mater Eccleſia hunc electum in epiſcopũ conſecrari. & ipſe illis interrogat, ſi ſciunt illum eſſe dignum: epiſcopus quidam in huiuſmodi reſponſione, ne hominem offenderet, Deum exiſtimat offendiſſe, quandoque contra conſcientiam reſpondendo. cum electi conuerſatio eſt illi minùs bene cognita, vel penitus ignota: quæſiuit qualiter in huiuſmodi interrogationibus ſalua conſcientia debeat reſpondere? Reſpondet Papa: cum nos aliquem promouemus in diaconum vel presbyterum, prior diaconorum dicit: Poſtulat ſancta mater Eccleſia hunc diaconum ad onus presbyteratus, vel hunc ſubdiaconum ad onus diaconatus aſſumi: & Papa interrogat: Scis illum eſſe dignum? & ipſe reſpõdet, ſcio & teſtificor illum eſſe dignum ad hoc onus, quantùm humana fragilitas noſſe ſinit. Vnde in tali reſponſione non credit Papa aliquem peccare, dummodo contra conſcientiam non loquatur; quia non ſimpliciter dicit illum eſſe dignum, ſed inquantum humana fragilitas permittit: quia quem indignum nõ nouit, dignum debet æſtimare. Hac ergo reſponſione ſecurè poterit vti, niſi fortè ſibi conſtet, quòd ſit indignus. Si verò ſciat illum indignum, ſignificet hoc metropolitano, antequam veniant ad ſcrutinium. Sed Papa hanc interrogationem non facit in conſecratione epiſcopi, ſed in ordinatione presbyteri vel diaconi. Nota quòd facit contra conſcientiam, peccat mortaliter. Item quilibet præſumi debet dignus, qui neſcitur indignus. Item hic ſcientia pro credulitate accipitur.

¶ Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.

c ¶ *Et ſcit & teſtificatur.*] Mirabilis eſt reſponſio iſta: potiùs enim dicere deberet ſe nullam habere ſcientiam de eius dignitate vel indignitate. Reſpondeo ex eo, quòd videt illum electum a bonis [b], quandam videtur habere notitiam de dignitate ipſius, & de tali reſpondet, quia audiuit ab aliis. 22. q. 5. *hoc videtur.*

b *Quia propietari videntur illũ futurũ bonum* 63. d. c. legimus.

d ¶ *Contra conſcientiam.*] Quia tunc ædificaret ad gehennam. ꝭ. *de reſtit. ſpol. litteras.* ꝭ. *de præſcri. quoniam omne.* 28. q. 1. c. omnes. ſ. c. lib.

¶ Gl. ſeq. ponens breuiter dubium, alleg. pro tria iura, in contrarium alle. 5. & ſoluit.

† vel. noli. ſubi de hoc. † In omnib. manuſc. deſunt hæc duo verba: vel intimare.

e ¶ *Æſtimare.*] Nota quemlibet præſumi dignum, niſi probetur indignus. & de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. ꝭ. *de præſump. dudum. ff. de manumiſſ. teſta. ſeruos. & ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo.* Sed contra videtur: quia præſumitur non idoneus, niſi probetur idoneus. *C. de iis qui ve. æta. impet. l. 2. & C. de proba. ex perſona. ff. de magi. conue. l. 1. §. ſi magiſtratus.* & in dubio præſumitur quis excommunicatus. ꝭ. *de ſent. excommu. cum deſideres. §. ſecunda quæſtione.* & præſumitur potius fornicatio, quam matrimonium. 30. *q. 5. aliter.* Sol. hoc generale eſt, vt vbi periculum animæ vertitur, præſumatur in deteriorem partem. ꝭ. *de ſponſa. iuuenis. & 68. diſt. in. presbyteri.* ſed licèt videatur deterior, tamen melior & tutior eſt. ſimile de conſec. *diſtin. 4. paruulos.* aliàs circa iudicia potiùs præſumitur iuſtum vel bonum, quàm econuerſo. 68. *diſtin. ſi quid,* 11. *quæſt. 3. in cunctis.* 22. *quæſt. 4. innocens. ff. de proba. ab ea parte.*

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit † Epiſcopatui.

† In nonnullis antiquis ita: reſignauit epiſcopatũ. & in multis habetur ita hic titulus: De ordinatis ab epiſcopo, qui renunciauit epiſcopatui, vel excommunicato.

¶ Alexander iij. Toletano Archiepiſcopo.

¶ Epiſcopus, qui renunciauit loco tantum, inuitatus conferre poteſt ordines ſicut priùs. Si verò & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad ſacros diſpenſat Epiſcopus ſuus; cum ordinato verò ſcienter ad ſacros non diſpenſat.

CAP. I.

REQVISIVIT † à nobis tua fraternitas, vtrùm Clerici, qui poſt renunciationẽ † factam à prædeceſſore tuo ordines receperunt, in ipſis debeant remanere: & infrà. ¶ Reſpon-

† Poſt conc. Lateranen. ſub Ale. iij. p. 6. c. 18. & c. vnico eo. tit. in 1. compilat.

† Reſignationem, in vno, in aliis, vt in textu.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, &c.

¶ In tractatu ordinandorum, qui præcedit & ſequitur, interponitur hæc rubricella de ordinatis ab Epiſcopo, &c. Goſ. Io. And.

De hac materia tractatur. 9. q. 1. per totam. & 1. q. 1. ventum & q. 7. *Daibertum.* & ꝭ. de temp. ordi. ver. quid iuris de ordinatis ab Epiſcopo. & ver. vtrum ordinatio.

REquiſiuit.] Sunt duæ partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi, *Reſpondemus* reſponſio diſtinguens. Ioan. And.

CASVS. Archiepiſcopus Toletanus renunciauit archiepiſcopatui. poſt illam renunciationem quoſdam clericos ordinauit. ſucceſſor illius quæſiuit, vtrùm illi in ordinibus ipſis debeant remanere? Reſpondet Papa diſtinguendo, vtrùm ille renunciauit loco tantùm, an loco ſimul & dignitati. In primo caſu cum loco tantùm renunciauit, poteſt ordines conferre, ſicut antè inuitatus ab epiſcopo aliquo. In ſecundo caſu cùm ſimul renunciauit loco & dignitati, diſtinguitur, vtrùm contulit ſacros, an minores. Si enim aliquis ordines minores à tali recipit, & in illis poterit miniſtrare, & ad maiores promoueri: quia huiuſmodi ordines quandoque à non epiſcopis conferuntur. Si verò ſcienter à tali ſacros ordines quis recipit, executionem officij non habebit: quia eam non

non habebat. Si verò ignoranter Eps cum tali poterit diſpenſare: niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia. Nota, quòd minores ordines poſſunt conferri à non Epiſcopis. Item qui non habet executionem ordinis, eam dare non poteſt. Item ignorantia craſſa & ſupina non inducit diſpenſationem.

demus igitur diſtinguẽdo, vtrũ renunciauerit loco tantùm, an loco ſimul & dignitati: nam in primo caſu ordines (ſicut antea) rogatus ab Epiſcopo aliquo poterit de ratione conferre: in ſecundo verò caſu diſtinguendum putamus, vtrùm ſacros† contulerit, an minores. Si enim à tali ordine vſque[a] ad ſubdiaconatum aliquis acceperit: quia & huiuſmodi ordines à non Epiſcopis[b] quandoque conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores (ſi idoneus fuerit) promoueri. ¶ Sanè ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem[c] officij non habebit: vbi autem non ſcienter † poterit (niſi craſſa[d] & ſupina fuerit ignorantia[e]) diſcretus pontifex diſpenſare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Breue eſt.*

CAP. II.

CVm Clericis, qui ab excommunicato[f] Epiſcopo ignoranter ordines receperunt, per ſuos poterit Epiſcopos[g] diſpenſari.

TITVLVS XIV.

De ætate, & qualitate †, & ordine præficiendorum.

¶ Ex concilio Pictauen̄.

¶ *Non ſummatur.*

a ¶ *Vſque.*] Excluſiuè: vt probant ſequentia. ſic ponitur. *ff. de iis qui not. infam. ait prætor.* quandoque ponitur incluſiuè. 93. *d.* & Subdiacono. *ff. de ſena. l. Vlt. §. ſenatores.*

b ¶ *A non Epiſcopis.*] Id eſt, Abbatibus. 69 *d. quoniam Videmus. &* j. *tit. prox. non contingat.*

† *In codice Barbatiæ ita: Vtrum ſacros ordines, &c.*

c ¶ *Executionem.*] Ergo ſuſpenſus eſt, qui à ſuſpenſo recipit ordines. 1. *q.* 1. *ſtatuimus.* & reſignatio non abſtulit illi ordinem, ſed executionem.

d ¶ *Craſſa.*] Tunc dicitur craſſa & ſupina ignorantia, quando aliquid publicè fit vel coram populo. & hæc non excuſat. vt *ff. de Verb. ſign. lata culpa.*[a]

a *Concord.* l. ſciemus. §. pen. ff. ad l. Aquil. & Inſti. vi bono. rapt. §. quia tamẽ. text. cũ glo. & not. in l. 1. ff. de leg.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

e ¶ *Ignorantia.*] Simi. j. *de cleri. exc. mi. c. pe.* & ita ſi probabilis fuerit ignorantia, cum eo poterit per Epm diſpenſari. j. *c. prox.* Sed contra, probabilis facti ignorantia quemlibet ignorantem excuſat ex toto. *ff. de iur. & facti. igno. error. & l. regula.* ergo ſecundùm hoc nulla diſpenſatio eſt neceſſaria? Reſp. in culpa fuit recipiendo ordines ab Epo non ſuo. 9. *q.* 2. Lugdunenſis, & ideò neceſſaria eſt diſpenſatio. Vel meliùs dicas, ꝙ licèt probabilis ſit ignorãtia, neceſſaria tñ eſt diſpenſatio: quia cum in talibus ordinator non haberet executionem ſui officij, eam alij conferre non potuit. vt 1. *q.* 1. *ſtatuimus.* quia quod non habet, dare non poteſt. 1. *q.* 7. *Daibertum.* pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt. j. *de iure patro. quod autem. in fin.* ergo neceſſaria eſt diſpenſatio ad hoc, vt habeat executionem ordinis.

† *Vide* l. indebiti. C. de condi. inde. & l. ſed & ſi quis. § ſi. ff. ſi quis cau.

† *Aliàs ita: De ætate, & qualitate ordinandorum, & ordine, &c.*

CVm *Clericis.*] CASVS. Quæritur quid ſit faciendum de clericis, qui ignoranter ordinantur ab excommunicato? Et reſpondetur, quòd poteſt per ſuos Epiſcopos cum talibus diſpenſari. Nota, quòd Epiſcopus diſpenſare poteſt cum ignoranter ordinatis ab excommunicato.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit. Item quærit, arg. affirmatiuè, ſoluit negatiuè.*

f ¶ *Excommunicato.*] Sic patet, ꝙ excommunicatus confert ordinem, licèt extra Eccleſiam, & hæretici etiam conferunt ordinem. 9. *q.* 1. *ab excommunicatis. & c. ordinationes.* Sed contra. *ea. cauſa. q.* 1. *c.* 1. vbi dicitur, ꝙ nullo modo dicitur conſecratio, quę ab excommunicatis eſt celebrata. Dic. ꝙ ibi non fuit ſeruata forma Eccleſiæ. Vel dicas: non dicitur conſecratio, verum eſt quantum ad executionem: quia quod non habent, dare non poſſunt: vt 1. *q.* 1. *perfectionem. & c. Ventum eſt. & c.* 1. *de conſec. d.* 4. *quomodo.* Sed nunquid poteſt alios excommunicare? Videtur ꝙ ſic: quia confert ordines: quod plus eſt, vt videtur: ergo poteſt alium excommunicare. ſed non eſt ita. cùm enim ſit extra Eccleſiam, alium eiicere extra Eccleſiam non poteſt. 24. *q.* 1. *audiuimus.* ſecus in ordine: quia licèt ſit extra Eccleſiam, characterem tamen retinet, & illum poteſt conferre ſi Eccleſiæ forma ſeruetur.

ADDITIO. Item ordinatio requirit verbum & actum. j. *de ſacra. non iteran. c. ſi.* excommunicatio verò verbum tãtum. Hoſt. & facit *ad no de conſec. Eccl. Vel altar. c. aqua.* Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. remittitur per contrarium.*

g ¶ *Epiſcopo.*] Et ſic Epiſcopi diſpenſant hîc. ſic 9. *q.* 1. *ab excommunic. & c. ordinationes.* quia ignorantia non excuſat. ſi verò ſcienter ordines recepiſſent, non diſpenſaretur cum eis: vt *c. ordinationes.* ſic ſ. *eo. c. prox. in fi.*

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

¶ *Dictio de ordinandis, dicendum eſt de præficiendis. Et quia in præficiendis conſideratur ætas, & qualitas, & ordo: ideo, &c. Ioan. And.*

CAP. I.

VT† Abbates[b], Decani & Prępoſiti[i], qui presbyteri nõ ſunt, presbyteri fiant[k]: qui Archidiaconatus tenent Diaconi: qui verò Archipresbyteratus, Presbyteri: aut amittant[l] † honorem †.

† Cap. 1. cõ. titul. in 1. compilat.

† *dimittãt.* † *honores.*

¶ Quòd ſi aliqua iuſta cauſa prohibente, presbyteri aut Diaconi eſſe non potuerint, prælationes amittant.

¶ Alex. iij. Cantua. Archiepiſcopo.

¶ *Eccleſia diſpenſatiuè minori conceſſa non per laicos, ſed per Clericos regi debet: donec ille perueniat ad ætatem.*

CAP. II.

EX ratione: & infrà. ¶ Accepimus, quòd Conuentren̄. Epiſcopus, pueris[m], qui ſunt infra decennium conſtituti, in Archidiaconatu[n] R. Archidiaconi Ciſtren̄. Eccleſias[o] plures conceſſit, quæ non per Clericos, ſed per Laicos diſponuntur. ¶ Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: Mandamus, quatenus prædictum Epiſcopum ſuper his corripias, & Clericis idoneis adminiſtrationes, & cuſtodiam præſcriptarum Eccleſiarum, donec prædicti pueri[p] ad

† Cap. 3. cõ titul. in 1. compilat. *Et poſt concil. Lateranen. ſub Alex. iij. p. 25. c.* 1.

VT *Abbates.*] Decret. iſta facit ad titulum de ordin. præficiendorum. & concor. j *eo. quarum.* vel ad *tit. de qualitate præficiendorum.* Ioan. And.

Hoc c. eſt difficile, quod in fine operis declaratur, Vbi Videto notas noſtras.

CASVS. Dicitur hic Abbates, Decani, Præpoſiti fiant presbyteri, Archidiaconi fiant diaconi. Secundò dicitur, ꝙ ſi ex aliqua cauſa non potuerint promoueri, dimittant prælaturas. Ex hac decretali not. quòd ſi ex aliqua iuſta cauſa Prælatus ad ſacros ordines promoueri non poteſt, prælaturãm debet amittere.

h ¶ *Vt abbates.*] Supple, ſtatuimus.

i ¶ *Præpoſiti.* Dignitas eſt per ſe, quamuis ſit nomen generale ad omnes.

k ¶ *Fiant.*] Sic ſ. *de elect. cùm in cunctis.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. quatuor iura in contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Amittant.*] ſ. *de electio. cum in cunctis. §. hic ſane. contra* j *de cle. ægro. c.* 1. *contra. ff. de ſta. ho. qui furere.* contra. *ff. de poſtu. l.* 1. *§. caſum.* cõtra. hoc intellige quando per culpam ſuam ad talem ſtatum peruenit, quòd promoueri non poteſt: contraria verò quando ſine culpa, & tunc non debet addi afflictis afflictio. j. *de cle. ægro. c.* 1. *& c. pen.*

EX *ratione.*] Sicut duæ partes. Prima ponit reprehenſibile factum Epiſcopi. Secunda illud corrigit: ibi, *Vnde quoniam.* quæ duo facit. Primò prouidet circa præterita. Secundò circa futura, cum pœnæ comminatione, & decreti appoſitione: ibi, *Eidem.* Et facit ad primam partem rubricæ de ætate præficiendorum. Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Conuentren̄. conceſſit Eccleſias in Archidiaconatu R. Ciſtren̄. pueris infra decennium conſtitutis, quæ non per clericos, ſed per laicos diſponuntur. Mandat Papa Cantua. Archiepiſcopo, quatenus Epiſcopum illum corrigat ſuper his, & cuſtodiam illarum Eccleſiarum committat perſonis idoneis, donec pueri ad congruam ætatem peruenerint, laicis inde amotis, & quòd de cætero talia non præſumant. Idem præcipit Papa in ſequenti c. Not. quòd regimen Eccleſiarum perſonis idoneis ſcientia & ætate tantùm committi debet, & non pueris.

m ¶ *Pueris.*] Puer dicitur à ſeptennio vſque ad 14. annum. j. *de reg. ad noſtram. &* 20. *quæſt.* 1. *cap.* 1. *&* 22. *q.* 5. *&* 1. *q.* 1. *pueri. & cap. eſtote.* ſ. *de temp. ord. Vel non eſt compos.* & puer dicitur quantùm ad beneficium obtinendum, cui ſeruire non poteſt. *infrà de praben. ſuper.*

Puer quando dicitur.

n ¶ *In Archidiaconatu.*] Argu. quòd inſtituere non pertinet ad Archidiaconum. 16. *q.* 7. *nullus omnino contra.* j. *de præb. referente.* ſuper hoc ſtatur conſuetudini.

o ¶ *Eccleſias.*] Id eſt, prælaturas Eccleſiarum: quod fieri non debet. j. *eo. c.* 1. *&* 2. quia pueri ad hoc non reputantur idonei. j. *de præben. ſuper inordinata.* beneficia enim ſimplicia in tali ætate conſtitutis licitè conferuntur. 67. *d. in ſingulis.* & ratione ordinis debent habere titulum. 70. *d. c.* 1. & ita ratione ordinis & tituli beneficium poſſunt habere. de hoc tamen dicas, prout dicitur *in c. ſuper idiomata.*

p ¶ *Prædicti pueri.*] Impuberibus dignitas dari non debet.[b] *ff. de iure immun. l.* 2. *§ impuberes. &* 1. *q.* 2. *pueri. & c. eſtote.*

b *Etiã ſub tali conditione, Vt ſit prælatus, cũ fuerit in ætate.* ff. de hær. inſtit. hæreditas ex die. ff. de regul. iur. actus. *ſecundum Vinc. Ioan. And.*

¶ *Gloſſa*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & arg. negatiue.*

a ¶ *Ad congruam.*] Item dicit lex in eo, qui ſe obligat pro filio ſuo decurione: quia tenetur quouſque perueniat ad ætatem congruam *ff. ad munic. Lucius. § imperatores.* Sed pone, quod epiſcopus aliquem minorem facit archidiaconum: habebitne iſte vocem in Capitulo, ſicut ſi eſſet legitimæ ætatis? Argu. quod non: quia minores xxv. ann. decuriones facti, licet decurionum ſportulas recipiant, non tamen interim ſuffragium ferre poſſunt: *ff. de decurionibus ſpurq. §. minores.* ſicut nec minor factus miles debet ſapientiũ iura tractare: vt *C. de teſtam. milit. l. Vlt.*

† *In quibuſdã impreſſis legitur: omnibus: ſed in manuſcr. omnino.*

¶ *Gloſſa ſequens primò ſoluit contrarium, ſecundo quærit, argu. affirmatiue, ſoluit contrarium, ſolutioni obiicit, & obiecti reſpondet.*

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compila. & poſt concil. p. 25. c. 2.

b ¶ *Ætatem.*] Diſpenſatiue tolerantur iſti pueri, aliàs non deberent. *ſ. de elect. cùm in cunctis. & j. eod. eam te.* Sed nunquid talis rector poteſt omnia facere tanquam maior? Videtur quod ſic *ff. de re iud. quidam conſulebant.* quod tamen non eſt verum *j. c. prox. & C. de teſta. milit. l. Vlt.* Sed nónne iſte ex quo toleratur per diſpenſationem, videtur veniam ætatis impetraſſe: vt *C. de iis qui ve. ætat. impe. l. eos.* ſed non eſt ita. quia licèt quis veniam ætatis impetret, non tamen poteſt alienare ſine decreto, nec habet liberam adminiſtrationem vſque ad ætatem xxv. ann. vt *in prædi. l. eos.*

† *Vide* l. omnes. C. de his, qui ve. ætat. impe. & in l. fi. C. de iure emph.

† *Adde, quis decatur paruulus, Vide in* fi. §. vbi autem. C. de iure delibe. *& per* gl. o. 22. q. 5. part. penul.

† *Contrariè in Vno.*

congruam [a] veniant ætatem [b] (Laicis amotis) committas. ¶ Eidem Epiſcopo prohibens, ne de cætero Eccleſias, niſi perſonis, quę ætatem & ſcientiã habeant, regendas concedat. Quòd ſi ſecus egerit, ei debitam pœnam infligens, inſtitutionem & conceſſionem ipſius, omnino † viribus carere decernas.

¶ Idem Cantuar. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Regimen Eccleſiæ minori xiiij. annis committi non debet.*

CAP. III.

INdecorum † eſt, vt hi debeant Eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos [c] †? cùm ad Eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate. ¶ Nolentes itaque ſuſtinere, vt paruulis Eccleſiæ regimẽ committatur †: Mandamus, quatenus nemini infra [d] annũ quartum decimum conſtituto, perſonarũ cuiuſlibet Eccleſię côcedere præſumatis. ¶ Scituri pro certo, quòd ſi contraire † præſumpſeritis: quòd inde feceritis, irritabimus, & inobediẽtiam veſtram grauiter puniemus.

INdecorum.] Prima pars ponit exordium & cauſam mandati. Secundo mandat in. Tertia commmationem irritationis & pœnæ. S. cunda ibi, *Nolentes.* & tertia ibi, *Scituri.* Et facit ad rubricam de ætate. Io. n. And.

Casvs. Primò dicitur, quòd indecorum eſt, vt regant Eccleſias, qui ſeipſos regere non nouerunt, cùm diſcreti, & litterati ad regimen eccleſiarum debeant promoueri. Secundò dicitur, quod amodo minoribus xiiij. annis regimen eccleſiæ non committatur: & ſi ſecus fuerit irritabitur, & epiſcopus punietur. Hæc decretalis non continet ius commune. *ſ. de elect. cùm in cunctis.* Not. qui ſeipſum regere neſcit, aliis præfici non debet.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitatur per q. an ſacer. do, & c. alleg. § leges pro, & § in contrarium, per quas tenebat Lau. quod non ponit opin. contrariam, quam probat duabus rationibus per locum à minori, & hanc approbat.*

Poteſt a patria autol latur per ſacrum ordinem.

c ¶ *Qui ſeipſos.*] Qui enim in prælatum eligitur, etſi minor ſit, non debet eſſe ſub patris poteſtate. *arg. ff. ad Treb. nam quod ad ius. & ff. de adult. ſic inuenies. C. de legi. to. l. Vlt. Inſt. de excu. tu. § minores. & ff. ad Mace. filium habes.* Arg. contra. *ff. de adopt. per adoptionem. & ff. de iis qui ſunt ſui vel alie. iu. filiumfamilias. & ff. de mune. & hono. l. 2. & ff. de iudi. cum prætor. in fin.* vbi dicitur nihil intereſſe, an iudices in poteſtate, an ſui iuris ſint, & presbyter dicitur in poteſtate patris eſſe. *C. de epiſc. & cle. Auth. presbyteros. Inſt. qui. mod. ius pa. po. ſol. § filiumfamilias.* licèt adipiſcatur honores, remanet tamen in poteſtate patris. per iſta iura videtur, quòd ſacer ordo non liberet à patria poteſtate. Laurentius & alij dicunt, quod quilibet ſacer ordo liberat à patria poteſtate, quoniam liberat à Dominica, quæ maior eſt. de epiſcopali ordine habes 54. *d. ſi ſeruus ſciente. de ſacerdotio ea. diſt. ex antiquis. & c. frequens.* de diacono dicitur, quòd præſtando vicarium liberatur. *ſ. eo. c. ex antiquis.* ſubdiaconus eodem iure vtitur cum diacono. *j. de ſer. non or. miramur.* & nulla dignitas ſecularis ſimilis eſt ſacerdotio. *Arg. 96. d. duo ſunt. j. de ma. & obe. ſolita.* dignitas patriciatus ſoluit ius patriæ poteſtatis: ergo multò fortiùs ſacerdotium, & quilibet ſacer ordo. *arg. j. de ſent. excom. cum voluntate. § Vlt. & hoc credo verius.*

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, quod reprobat.*

d ¶ *Infra xiiij. annorum.*] Ex eo quod prohibet infrà xiiij. annũ, videtur concedere, quòd poſt xiiij. annum ſtatim concedat: quia quod de vno prohibetur, de alio conceditur. *arg. 25. d. qualis.* ſed non eſt ita: quia licet prohibeatur infra xiiij. annum, non tamen conceditur in xv. vel xvj. immo infra xxv. annum prohibetur. *ſ. de ele. cùm in cunctis. § inferiora. & j. c. prox.*

¶ Idem.

¶ *Ad regimen Eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas Eccleſias, alteram dimittere cogitur, niſi cauſa ſubſit.*

CAP. IV.

EAm † te decet: & infrà. Arctiùs inhibemus, ne perſonas, quæ in Eccleſiis tui Epiſcopatus ad curã animarum fuerint ordinandæ, in ipſis inſtituas, nec aliqua occaſione, vel etiã litterarũ [e] noſtrarũ obtẽtu inſtitui patiaris, quæ ſciẽtia, moribus, & ætate, côcilij [f] † nô côgruât inſtitutis. ¶ Sed etiam habentes plures Eccleſias, quæ ex vna nô pẽdeant [g], tibi liceat appellatione poſtpoſita cogere ad vnam ipſarum, quam maluerint, dimittendam [h]: niſi ita fuerint tenues [i] in ſubſtantia, quòd proprios ſacerdotes non poſſint conuenienter alere †.

¶ Idem.

¶ *Is qui nõdũ eſt in ſacris, ſi aliàs eſt idoneus, ad regimen parochialis Eccleſiæ diſpẽſatiue poteſt aſſumi.*

CAP. V.

PRæterea † licèt ad regimen parochialis Eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdia-

EAm te.] Facit ad partem *rubricæ de æta. & qual.* & ſunt duæ partes. Secunda ibi, *Sed etiam.*

Casvs. Prohibet Papa, ne aliquis inſtituatur in eccleſiis curam animarum habentibus, aliqua occaſione vel etiam obtentu literarum Apoſtolicæ ſedis, qui ſcientia, moribus, & ætate, concilijs non congruat inſtitutis. Secundo dicit, quod ſi aliquis habet plures eccleſias, quarum vna non dependeat ab altera, dimittat vnam, quam voluerit, niſi ita ſint tenues in ſubſtantia, quòd proprios prælatos non poſſint congruè ſuſtentare. Nota, quòd qui ad curam animarum eligitur, tria præcipuè debet habere, ſcientiam litterarum, ætatem legitimam, & mores. Item nullus poteſt habere plures eccleſias, quarum vna ſufficiat.

† Cap. 5. eo. titul. in 1. compilat.

† *Concilij Lateranen. ſub Alex.* iij. de electione Romani Pontificis. c. 3.

† *In antiquis legitur* habere.

¶ *Gloſſa ſeq. recitetur per obiect. ſecundo arg. & determinat.*

e ¶ *Litterarum.*] Supple per ætatis taciturnitatem impetratarum: ſi enim ex certa ſcientia ſcriberet Papa minori, eius mandato eſſet obediendum: quia ſacrilegij inſtar obtinet, dubitare an is ſit dignus, quem princeps eligit. *17. q. 3. § qui autem. & C. de cri. ſacri. l. 2.* Præterea contra ius, & contra publicam vtilitatem eſt tale reſcriptum, & ideo non valet. *C. de preci. impe. eſ. reſcripta. arg. ſ. de reſcri. parte. & j. de teſti. cauſam quæ.* Item eſt hic arg. quòd non eſt obediendum ſemper mandato D. Papæ. *arg. ſ. de reſcrip. ſi quando & c. cùm adeo. & j. de hæret. ad abolendum, in fi.* ſed non dicitur mandatum, quando ignoranter mandat.

† Cap. 6. eo. titul. in 1. compilat.

f ¶ *Concilij.*] Lateranẽſi *ſ. de elect. cum in cunctis. § inferiora.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

¶ *Pendeant.*] Qualiter dicitur vna eccleſia pendere ex altera, poteſt dici, ſecundum quod legitur *j. de reli. do. quia monaſterium. arg. ff. arbo. fur. ca. ſi gemina.* & ſi aliqua parochialis eccleſię ſubſit alij, licèt prælatus maioris eccleſiæ duas eccleſias habere dicatur, tamen alius presbyter erit in ſubiecta. Item ſi eccleſia parochialis in fundo ſuo aliam conſtituat, nihil impedit vicarium in ea inſtitui, & prælatum maioris eccleſiæ prælatum eſſe vtriuſque: non tamen per ſe ſeruiet vtrique: nam diſpenſatione epiſcopi, vt nus prælatus diuerſis præeſt eccleſiis in habendo vnam commendatam, & aliam intitulatam. *70. d. ſanctorum.* Lau. hoc tamen intellige ſecundùm determinationem illarum decre. *ſ. de elect. dudum. & j. de præb. de multa.* Item in caſu, quem habes *j. de præb. extirpanda. § qui vero.* poteſt quis habere plures eccleſias.

Eccleſia vna, qualiter dicitur dependere ex altera.

g ¶ *Dimittendam.*] *j. de præben. referente.* & hoc ſecundum illam decre. de multa intelligi debet.

Additio. Credo hoc poſſe locum habere, quando neſcitur, quæ fuerit ſibi primò collata, vel fuit hic gratia. Vinc. Vel loquitur de collatis ante concilium Lateran, vt dixi in prædi. *c. referente.* Io. And.

i ¶ *Tenues.*] In [a] caſu iſto permittit Papa propter paupertatem habere plures eccleſias. *10. q. 3. Vnio.* Item propter raritatem clericorum. *21. qu. 1. c. in fin.* Item intitulatam vnam, & aliam commendatam [b] *21. q. 1 qui plures. de elec. dudum.* vbi de hoc.

a *Eccleſias plures in quibus caſibus habere liceat.*

b *Innoc. dicebat vnam intitulatã, & plures commendatas: ſed dic hodie, vt ſ.* de elect. nemo deinceps. lib. 6. *Io. And.*

Additio. Vnde verſus:

Pauperias, pendens, defectus, gratia, ſeruans
Eccleſias retinere duas, dat quodlibet horum.

PRæterea.] Prima pars ponit rigorem. 2. diſpenſationem. 3. diſpenſationis terminationem. 2. ibi, *Diſpenſatiuè.* 3. ibi, *Dum tamen.* Ioan And.

Casvs. Dicitur in hac decret. quòd nullus debet ad regimen anima-

animarum admitti, niſi ad minùs ſit ſubdiaconus: tamen diſpenſatiuè in minoribus ordinibus conſtituti poſſunt admitti, dummodo tales ſint, qui infrà breue tempus poſſint in presbyteros ordinari. No. quòd non poteſt eligi ad curam animarum in minoribus ordinibus conſtitutus: diſpenſatiuè tamen poſtulari.

illa peccata, fecerunt ſe indignos: vnde ſunt expellendi, ex quo ſua culpa ſe fecerunt indignos. *arg. ſ. eod. cap. 4.* ſi tamen vtilitas Eccleſię fuerit, quòd non remoueantur: quia in aliis negotiis Eccleſiæ ſunt valde neceſſarij & vtiles, tolerantur in ea: & ita ſecundùm hoc diſpenſatur cum eis propter vtilitatem, maximè cùm peccata ſunt occulta. Sed contra videtur *de temp. ordin. ex tenore. & cap. Vltim.* vbi criminoſi tolerantur, quia peccata ſunt occulta: & hic priuantur. Sed illi volunt & petunt promoueri acta pœnitentia, & iſti fatentur ſe indignos, & nolunt promoueri. ſi vellent promoueri, acta pœnitentia admitterentur, præter tuos homicidij: vt dicimus in contrario.

ADDITIO. Vnde dicebat Bon. quòd iſti non priuantur beneficiis propter crimen, ſed propter id, quod renuunt ordinari, licèt illi hoc faciant ex conſcientia criminis. Ioan. And.

a ¶ *Subdiaconus.*] Qui hodie poteſt eligi in Epiſcopum. *j. eod. à multis.* & eodem priuilegio gaudet quo diaconus. *j. de ſer. non or. miramur.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. & ſol. ſecundò arguit, quærit & remittit.*

b ¶ *Breue tempus.* Quandoque breue tempus dicitur per quatuor menſium. *C. de vſur. rei iudi. eos. ff. de iudic. ſi debitores* quandoq; decem dierum. *ff. de conſt. pecu. promiſſor.* §. 1. quandoque duorum menſium. *C. de ſecun. nupt. l.* quandoque xxx. dierum. *ff de rem. altúque pri. l. 1. §. 1.* ſed hic appellatur breue tempus, annus, in anno enim & dimidio poteſt aliquis promoueri ad ſacerdotium. *77. di. monachus vero mentiens.* & hic dimittimus dimidiũ annum propter minores ordines. Vnde item arg. quòd parum eſt, vtrùm aliquid fiat in præſenti, an in breui tempore. *ff. ſi cert. pet. lecta eſt. ff. de in integ. reſtit. Annus. ff. Vt in poſ. leg. l. ſi is à quo.* ſic ergo patet, quòd Epiſcopi poſſunt diſpenſare cum eo, qui eſt in minoribus ordinibus. nunquid cum eo, qui eſt in minori ætate? Dicunt quidam quòd ſic. argu. huius cap. De hoc not. ſ. *de elect. cum dilectus. arg. quod poſſit. ſ. eod. indecorum.*

† *qui infra.*
† *Adde, qđ dicatur tēpus breue.* l. ſi qua. ff. de arbit. & l. ſi longus. ff. de iudic.
Tēpus breue dicitur diuerſimodè.
† *Multùm.* in omnibus manuſcriptis.
† *Alias ſacros.*
† *Vt verbi gratia homicidium, vel ſimoniam in ordine.*
† *aſſeuerēt.*
† *Vide* l. vnicam. C. de inoff. do. & in Auth. de exhib. & intro. re. §. fi. cum nota. coll. 5.

conus[a] ſit ad minùs, admitti.

¶ Diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti conſueuerunt aſſumi. ¶ Dum tamen tales ſint, quòd † infra breue[b] tempus † poſſint in Presbyteros ordinari.

¶ Idem.

¶ *Propter neceſſitatem & vtilitatem Eccleſiæ, compelluntur Clerici ipſum recipere ordines ſuis beneficiis non annexos.*

CAP. VI.

QVæris à nobis, quid agendum ſit de Clericis tuæ iuriſdictioni commiſſis, qui cum beneficiis Eccleſiaſticis multis † abundent, à te commoniti nolunt ad maiores † ordines promoueri, ſed tale † quid ſecretò commiſiſſe dicentes, quòd eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit[c]. ¶ Cùm igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare: cùm quidam dicant eos minimè compellendos[d]: alij verò contrarium[e] aſſeuerant, † omnis contrarietatis vinculum præſenti pagina enodamus †. ¶ Statuentes vt ſi prædicti Clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fatentur[f], inferiores in Eccleſia, quorum ſit vita probabilis, præferantur eiſdem. Et niſi fortè illi, qui ordinari pro iam dicta cauſa recuſant, in aliis Eccleſiæ ſeruitiis valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis canonicè conferantur. ¶ Quòd ſi pro ſola voluntate renuerint ordinari, & ſuaſerit vtilitas[g] Eccleſiæ, aut neceſſitas, ipſos (dummodo idonei ſunt) ad maiores ordines recipiendos: per amiſſionem locorum, & beneficiorum ſubtractionem appellatione ceſſante compellas.

¶ Clemens iij. R. Colon. Canonico. †

¶ *Euētus mortalitatis infirmi, nō impedit promoueri eius Medicum peritum, ſolicitum, & traditiones artis obſeruantem.*

CAP. VII.

AD † aures noſtras te ſignificante peruenit, quòd † cùm in arte Phyſica eruditus ſis, pluribus iuxta ipſius artis traditionem exhibuiſti cum diligentia[h] Medicinam: licèt † plures in contrarium ſucceſſerit, & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt.

¶ Verùm quia ad ſacros ordines deſideras promoueri, ſuper † eo nos conſulere voluiſti.

¶ Tibi breuiter reſpondemus,† quòd ſi ſuper pręmiſſis cōſcientia[i] tua te remordeat[k], ad maiores ordines de noſtro conſilio[l] non aſcendas.

g ¶ *Vtilitas.*] Ergo propter vtilitatem Eccleſiæ compellitur quis recipere ordines, & propter neceſſitatem, alias eſt etiam puniẽdus per ſubtractionem beneficiorum: vt ſequitur. ſimile ſ. *de elect. cùm in cunctis. §. inferiora. & 74. d. conſuluit.* vbi eodem modo compelluntur, vt ſic indirectè de nolentibus fiant volentes.

ADaures.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Tibi breuiter.* Et meliùs fuiſſet hæc decr. poſita in *ru. de temp. ordin. & quali. ordi.* Ioan. And.

CASVS. Quidam canonicus Coloñ. eruditus in phyſica cum pluribus ſecundum artem ſuam medicinam cum diligentia exhibuiſſet, pluribus in contrarium ſucceſſit, cum medicinis perceptis mortis periculum incurrerent. Iſte volebat promoueri ad ſacros ordines: cōſuluit D. Papam. Papa ſuper hoc reſpondit, quòd ſi ſuper præmiſſis conſcientia ipſum remordeat, ad maiores ordines de ſuo conſilio non aſcendat. Not. ꝙ contra conſcientiam nullus debet promoueri.

† *canonico.*
† Cap. 2. eo. titul. in 2. compilat.
† *In antiquis exemplaribus ita: quod in arte phyſica eruditus, pluribus iuxta ipſius artis traditiones, &c.*
† *Aliàs ita: ſuper eo, qđ nos conſulere voluiſti, tibi breuiter reſpondem⁹, quòd ſi ſuper præmiſſis conſcientia te remordet, &c.*

QVæris à nobis.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Cùm igitur.* quæ duo facit. Primò ponit contrarietatem canonum, quos ſecundò diſtinguendo concordat: ibi, *Statuentes.* & ſecundum membrum diſtinctionis proſequitur: ibi, *Quòd ſi.* Ioan. And.

CASVS. Clerici beneficiis Eccleſiaſticis abundantes, moniti à prælato ſuo, vt ad maiores ordines promoueantur, nolunt promoueri, dicentes ſecretò ſe tale quid commiſiſſe, quod eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit: quæritur quid de talibus ſit agendum? Reſpondet Papa, quòd in caſu iſto videntur canones diſcordare, cùm quidam dicant eos non compellendos, alij verò contrarium aſſeuerant. hanc contrarietatem volens amputare, ſtatuit vt ſi clerici ſe dicant indignos propter occulta ſua peccata perceptione maiorum ordinum, inferiores clerici de Eccleſia probabilis vitæ & opinionis præferantur eiſdem, & beneficia ſibi auferantur, & aliis conferantur: niſi fortè qui ordinari recuſant, in aliis ſeruitiis Eccleſiæ fuerint vtiles. Si ſola verò voluntate ordinari recuſant, & vtilitas Eccleſiæ vel neceſſitas ſuaſerit, ſi idonei fuerint, compellendi ſunt ad maiores ordines recipiendos per amiſſionem locorum, & beneficiorum ſubtractionem. Nota quòd clerici qui nolunt promoueri, ſi propter occulta peccata hoc faciunt, ab Eccleſia remoueri poſſunt: ſi ſola voluntate, compelluntur per amiſſionem beneficiorum ſuorum. Item vtilitas & neceſſitas parificantur.

c ¶ *Non ſinit.*] Simile *de temp. ord. c. Vlt. & j. c. prox. & j. de ſimo. ex tua. & c. Matth. & 1. q. 1 ſacerdotes.*

d ¶ *Compellendos.*] *74. diſt. honoratus. & cap. conſuluit. & cap. 1. & 2.*

e ¶ *Contrarium.*] *74. d. ſi qui clerici. & c. placuit. 23. q. 4. diſplicet. & 1. q. 6. ſicut arg. 8. q. 1. in ſcripturis.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit, ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Fatentur.*] Aut ipſi cōmiſerunt iſta peccata occulta ante ſuã promotionẽ, aut poſt. ſi ante, remouendi ſunt: quia tempore ſuæ examinationis hoc nō fuerunt confeſſi. *24. d. c. Vlt. & 50. diſt. ex pœnitentibus. & 81. d. ſi quis ſine. & c. ſeq.* ſed ſi poſtea cōmiſerunt

Committentes peccata multa quatenus ſint remouendi.

h ¶ *Cum diligentia.*] Et ideò non videtur imputandum, ſi adhibuit diligentiam, quam potuit. *50. diſt. hi qui arborem. & c. ſæpe.* & ideò ſi præter culpam ſuam caſus fortuitus contingit, ei non imputatur. *j. de commo. c. Vni. & j. de homi. c. Vlt. & ff. commo. in rebus. & ff. de offi. præſi. illicitas.* caſus enim fortuiti præuideri non poſſunt: vt in prædictis proximis concordantiis: & abſit, vt nobis imputetur, quod præter voluntatem noſtram contingit. *23. q. 5. de occidendis.* Verſus:

Non eſt in medico, ſemper releuetur vt æger.

i ¶ *Conſcientia.*] *13. d. habuiſſe.* Qui enim facit cōtra cōſcientiã, ædificat ad gehennã. *j. de reſti. ſpo. literas. & j. de præſcr. quoniam o. 28. q. 1. omnes deinceps. §. ex his. j. de ſent. excom. inquiſitioni.*

k ¶ *Remordeat.*] Vt ſi fortè imperitus medicinã dediſſet infirmis: aliàs euẽtus mortalitatis nō eſt imputãdus ei: *vt ff. de offi. præſi. illicitas. §. ſicuti. & ff. ad l. Aquil. qua actione §. Vlt. ff. de var. & extraor. cog. medicus.* Vel ſi negligens fuerit: quia diſſoluta negligentia prope dolum eſt. *ff. manda. ſi fideiuſſor. 1. reſponſo.*

ADDITIO. An medicus teneatur infirmum pauperem, vel diuitem nolentem ſoluere, vel nolentem ſumere medicinam curare gratis, *no. 83. d. c. 1. & in Spec. de ſala. §. ſi. in 1. col.* Et quomodo pœnam Giezi euadat medicus, qui pro danda ſanitate pretium recipit. *not. 1. q. 1. qui ſtudent.* Et quomodo medicus à ſano ſalarium recipit, vbi non liceret ab infirmo, dicam *de poſtu. c. 1. in gloſſ. notandum.* Ioan. And.

l ¶ *Conſilio.*] Hoc eſt conſilium reuerentię, cui obediendũ eſt. *6. d. teſtamentum. & 14. q. 1. quiſquis. & j. de ſimo. Matthæus. in fi.* ſecus in cōſilio pfectionis. *14. q. 1. quiſquis.* quale eſt illud: *Si vis perfectus*

perfectus eſſe, Vade & Vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali conſilio poteſt intelligi, quod dicitur in ea. quiſquis. in verbo illo, ſi conſilio vti volueris.

C*Vm bona.*] Sunt duæ partes, conſultatio & reſponſio. ſecunda ibi, *Reſpondemus.*] Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Io. And.

Casvs. Clemens Papa vocauit quoſdam clericos Barañ. ad præſentiam ſuam, vt ſatisfacerent archidiacono ſuo, quem grauiter læſerant: qui ipſi venire contempſerunt, fecit in eos ſuſpenſionis ſententiam promulgari: in qua triennio permanentes, quidam ex illis ſuſpenſi aliqua beneficia eccleſiaſtica ſunt adepti Quæſitum fuit à Papa vtrum beneficia ſic recepta poſſint licitè retinere? Et ipſe reſpondet, quòd non licèt eis, quæ habuerant, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde mandauit Archiepiſcopo Barañ. vt eos pro tanta contumacia & contemptu Apoſtolico, beneficiis, quæ habent, non differat ſpoliare. Not. quòd ſuſpenſi ab homine beneficia eccleſiaſtica adipiſci non poſſunt. Item qui per triennium ſteterit ſuſpenſus pertinaciter, debet ſuis beneficiis ſpoliari.

† ¶ Cap. 5. eo. tit. li. in 2. compilat.

¶ *Factum narrat, quia idem ſi per annū. Ioan. And.*

¶ Celeſtinus tertius.

¶ *Qui ſteterit per annum in ſuſpenſione, priuatur beneficio, quod priùs habebat, & quod interim acquiſiuit.*

TITVLVS VIII.

CVm † bonæ memoriæ Clemens Papa prędeceſ. noſter I. Buccarum, & quoſdam alios Barañ. Clericos vocauiſſet, vt ad præſentiam ipſius accederēt, H. Archidiacono ſuo, quem grauiter læſerant [a], reſponſuri: quia venire iuxta mandatum Apoſtolicum contempſerunt, in eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari: in qua triennio† permanentes, quidam ex ipſis ſuſpenſi [b], aliud beneficium Eccleſiaſticum ſunt adepti. Et quia vtrùm beneficia ſic recepta poſſint rationabiliter retinere, nos conſulere voluiſti: Reſpondemus, quòd non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quæ poſtmodum [c] ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde Barañ. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apoſtolico†, beneficiis, quæ habent, non differant ſpoliare [d].

¶ Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in Epiſcopum eligi poteſt.*

CAP. IX.

A Multis † multotiens, an Subdiaconus in Epiſcopum eligi valeat, hæſitatur. ¶ Siquidem Vrbanus Papa primus decreuit, vt nullus [e] in Epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus religiosè viuens inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines Diaconatum dicimus, & Presbyteratum: hoc ſiquidē ſolos [f] primitiua Eccleſia legitur habuiſſe. Subdiaconos verò (qui etiam ipſi miniſtrāt altaribus) opportunitate exigente cōcedimus in Epiſcopos eligi, ſi tamen præclaræ† ſcientiæ ac religionis exiſtant: quod ipſum non ſine Romani Pontificis, vel Metropolitani [g] licentia fieri permittimus.

¶ In quibus [h] verbis innuitur, quòd Vrbanus ad ſtatum primitiuæ Eccleſiæ ſe referens (in quo Subdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur) inſtituit, vt de Subdiacono) niſi vtilitatis cauſa, & tunc etiam niſi de permiſſione Metropolitani, vel Romani Pontificis) non poſſet electio celebrari. ¶ Verùm [i] cùm hodie Subdiaconatus inter ſacros ordines computetur, ſicut Vrbanus Papa ſecundus ſub his verbis expreſſit †: Erubeſcant [k] impij, & intelligant iudicio Spiritus ſancti, eos qui in ſacris ordinibus Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu, ſunt poſiti, ſi caſtè non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. Et iterum †: Nemo [l] ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat: & qui vſque ad Subdiaconatum vnicam, & virginem habuerit vxorem. Et ad ſimilitudinem Diaconi, & Presbyteri, Subdiaconus debet continentiam obſeruare [m], ſicut eſt in ſexta [n] ſynodo† conſtitutum: vt ſi quis eorum, qui ad Clerum accedunt, nuptiali iure mulieri [o] voluerit copulari, hoc ante Subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius † ſtatuiſſe legitur, vt nullum [p] facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victorum promiſerit. † ¶ Nos volentes ſuper hoc articulo diſceptionis materia amputare: Stàtuimus, vt Subdiaconus in Epiſcopum valeat liberè [q] eligi, ſicundùm antiqua tempora.

a ¶ *Læſerant.*] Miles qui Præpoſito manus intulit, capite punitur. & omnis contumacia aduerſus præſidem vel ducem capite punitur. *ff. de re mili. omne delictum. §. 1. & 2.* & qui reſiſtit caſtigare volenti. *ff. eod. titul. milites. §. irruens.* & iuxta diuinum oraculum contumacia parentis morte luitur. 86. *diſt. non ſatis. Ver. cæterum. in fi.*

† *Vide* l. 1. ff. ſi quis ius di. non ob- tem. & ff de poſtul. l. 1. 30 d. ſi quis extrā.

† *Hoc c. & ſeq. ad illa Verba, in quibus, habes in Panormia.* lib. 3. tit. de ele. ſum. Pont. c. 5.

Addɪᴛɪᴏ. Et quod hic dicit, *læſerant*, intellige in rebus: quia ſi in perſona, ipſo iure fuiſſent excommunicati.

b ¶ *Suſpenſi.*] Suſpenſi eligere non poſſunt: nec etiam eligi. 9. q. 1. *nos in hominem. & ſ. de conſue. cum dilectus. ſ. de elect. cum inter R. & c. per inquiſitionem. & ī. de appel. conſtitutus.* nec beneficia eis tempore ſuſpenſionis conferri poſſunt vel literas pro beneficio obtinendo impetrare: vt hic & interim beneficia eccleſiaſtica ſunt deneganda [a]. ī. *de appellat. paſtoralis.*

a *Si ſunt interea petē- da ab, vide tionem, alter ſecus.* ſ. de elect. ca. vlt. 2. q. 5. ſuper cauſa, *ſecundùm Tanc. & Vinc. Io. An.*

c ¶ *Poſtmodum ſunt adepti.*] Talia beneficia tenere non poſſunt etiamſi poſtea fuerint abſoluti: quia tunc tempore obtenti beneficij inhabiles erant, & indigni: quia in talibus principium conſiderandum eſt ſ. *de elect. duūm ad audientiam. & 1. q. 1. in principatus 16. q. 3. ſi ſacerdotes.* Et eſt arg. quòd tempus impetrati reſcripti, conſiderandum eſt: puniendi ergo ſunt, qui ſuſpenſi ſpiritualia præſumunt tractare in tantum, quòd Epiſcopus cum talibus diſpenſare non poteſt. 11. q. 3. *ſi quis epiſcopus. & ī. de ſent. excommu. cum illorum.*

d ¶ *Spoliare.*] Ex quo per annum & vltra qui ſtat in excommunicatione, priuari debet beneficio ſuo. 1. q. 3. *rurſus* & excommunicatus, qui tractat ſpiritualia, deponi debet. ī. *de do. & contu. Veritatis.* Idem videtur in ſuſpenſo, vt hic. Ber.

A *Multis.*] Primò ponit quæſtionem. Secundò alleg. pro & contra ibi, *Siquidem.* Tertio diffinit vel ſoluit ibi, *Nos Volentes* Ioan. And.

Casvs. Dubitabatur à multis, an ſubdiaconus poſſit in epiſcopum eligi per decretum Vrbani Papæ primi, qui decreuit, quòd nullus in epiſcopatum eligatur, niſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus: ſacros appellans diaconatum & presbyteratum, referendo ſe ad ſtatum primitiuæ eccleſiæ, in quo ſubdiaconatus ſacer minimè dicebatur: poſteà oſtendit, per decretum Vrbani ſecundi, quòd hodie ordo ſubdiaconatus inter ſacros ordines reputatur, ſacros appellans presbyteratum, diaconatum, & ſubdiaconatum: & hoc idem oſtendit per plura decreta, dicens, vt ſubdiaconus in presbyterum liberè poſſit eligi, ſicut diaconus vel ſacerdos. Nota, quòd hodie ſubdiaconus eodem gaudet priuilegio cum diacono.

† *ſpectata.*

e ¶ *Nullus.*] Ponit tenorem illius decret. 60. *diſtinct. nullus in epiſcopum.* vſque ibi, *in quibus Verbis.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

† *Refertur etiā in Panormia* li. 3. tit. de contin. elec. c. 103.

f ¶ *Solos.*] Supple ſacros: quia ſubdiaconatus bene fuit in primitiua eccleſia, ſed non reputabatur ſacer. 21. *diſtinct. in fin.* §. 1. & 25. *d. c. 1.*

† *Panormia* ibidem. ca. 104.

g ¶ *Metropolitani.*] Sic olim diſpenſabat metropolitanus cum ineligibili circa epiſcopatum, ſed cum illegitimo diſpenſare non poteſt. *ſuprà de elect. innotuit.* nec in ætate. *Cod. de his qui Ve. æta. impe. l.* 2. & 3. ſed cum his, qui patiuntur defectum in ordine, ſatis videtur, quòd poteſt adhuc archiepiſcopus diſpenſare in archiepiſcopatu: ſicut olim poterat. *arg. 60. d. nullus in epiſcopum.* & in aliis dignitatibus inferioribus bene poteſt. ī. *eod. præterea* [b].

† Cap. 6. & Panormia. ibidem. cap. 102.

† Lib. 1. epiſtol. 42. ad Petru ſubdiaconum Siciliæ.

† *Vide* l. 2. cum no. per Bart. §. & cū placuiſſet. de ori. iuri.

b *Concord.* l. iure ge. §. adeo. & C. de pact. & l. ad rē mobilem. ff. de proc.

h ¶ *In quibus*] Verba iſta ſunt Inno. interpretantis Capitulum Vrbani, qui locutus fuit ſecundùm antiqua tempora.

i ¶ *Verùm cùm hodie.*] Nunc incipit allegare, quod ſubdiaconus eligi poſſit.

k ¶ *Erubeſcant.*] 32 *diſt. erubeſcant.*

l ¶ *Nemo.*] 32. *diſt. nemo.*

m ¶ *Obſeruare.*] Ex quo oneratur, dignum eſt vt honoretur. 16. q. *de lapſis.*

n ¶ *Sexta ſynodo.*] 32. *diſt. ſi quis eorum.*

o ¶ *Mulieri.*] 38. *Vt nullum.*

p ¶ *Nullum*] 38. *diſtinct. Vt nullus. & 31. diſtinct. ante triennium.*

q ¶ *Liberè.*] Et ita quòd fuit prius diſpenſatio, hodie eſt ius commune. ſic ī. *de eff. leg. quod tranſlationem.* & ad ſubdiaconatum extenditur quod de ſuperioribus dictum erat. ſimile ſ. *de tranſla. inter corporalia. & ſ de conſue. cum Venerabilis.* & eodem priuilegio gaudet ſubdiaconus quo & diaconus. ī. *de ſer. non ordi. miramur.*

T*Vam.*] Prima pars ponit exordium. Secunda mandatum: ibi, *Mandamus*: & facit ad duas partes rubricæ, ſcilicet de qualitate & ordine, Ioan. And.

CASVS. Monaſterio ſancti Quirici vacante, Cardinalis quidam volens ipſum de perſona idonea ordinare, cùm ſuper hoc diligentiam adhibuiſſet, nec poſſet perſonam idoneã inuenire, per quam poſſet ſtatus monaſterij in melius reformari: tandem inuenit quendam monachum diſcretum & vtilem monaſterio, qui aliàs de iure non poterat eligi in Abbatem, pro quo quidam laici apud Cardinalem intercedebant; conſuluit Papam, quid ſuper hoc eſſet agendum? Papa commendat diligentiam Cardinalis, mandans eidem, quatenus, ſi non poteſt eidem monaſterio de perſona magis idonea prouidere, monachum illum, quem ſibi commendauit, per quem ſtatus monaſterij creditur reformandus, ibi præficiat in Abbatem, nullum habens reſpectum ad petitionem illicitam laicorum, ſed ex officio ſuo tantum ad hoc procedat, ita tamen quòd ad ſacros ordines non aſcendat, cum neceſſitate inſtante poſſit in Abbatem aſſumi in minoribus ordinibus conſtitutus: & laici ipſi non ſint illi aliqua conſanguinitate vel affinitate coniuncti, vt propter hoc contra ipſum aliqua ſuſpicio poſſit oriri. Ex hac decre. not. quòd licèt preces ſint illicitæ, tamen ſi non habeatur reſpectus ad illas, non committitur ſimonia. Nota, quòd ex neceſſitate diſpenſatur cum aliquo, vt in Abbatem aſſumatur, & in minoribus ordinibus miniſtret. Item officiũ Abbatis in adminiſtratione cõſiſtit.

† *In antiquis ita: Tuam in domino diligentiam commendãtes, quã ſuper monaſterio S. Quiriaci dignoſceris adhibere, &c.*

† *Aliàs informandus.*

† Cap. 1. eo. titul. in 4. compilat.

cut Diaconus, vel Sacerdos.

¶ Idem tituli ſanctæ Crucis Presbytero Cardinali.

¶ *Irregularis, & in minoribus poteſt diſpenſatiuè in Abbatem inſtitui.*

CAP. X.

TVam † in Domino diligentiam commendamus, quam ſuper monaſterio ſancti Quirici reformando dignoſceris adhibere. ¶ Mandamus, quatenus ſi non potes eidem monaſterio de perſona idonea meliùs prouidere, tu Monachũ illum, quem literis tuis de honeſtate, ac induſtria commendaſti, per quem ſtatus eiuſdem loci creditur reformandus †, nullum prorſus [a] habens reſpectũ ad petitionem illicitam, quam quidam Laici faciebant, ſed ex tuæ duntaxat prouiſionis officio, inſtituas in Abbatem: ita videlicet, quòd ad ſacros ordines non aſcendat [b], cum inſtante [c] neceſſitatis articulo poſſit in Abbatem aſſumi, etiam in minoribus ordinibus conſtitutus. ¶ Et laici memorati non ſint conſanguinitate, vel affinitate coniuncti Monacho memorato, vt ex ipſorum petitione debeat contra eum aliqua ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

¶ Idem Rothomagen. Archiepiſcopo.

¶ *Abbas ſi eſt Presbyter, & eſt benedictus, conferre poteſt ordinem clericalem.*

CAP. XI.

CVm † contingat interdum, quòd Laici ad Monaſteria conuolantes, à ſuis Abbatibus tonſurentur: requiſiſti, an Clericatus ordo in tonſura huiuſmodi conferatur? ¶ Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd cùm in ſeptima ſynodo [d] ſit ſtatutum, vt Lectores per manus impoſitionem licentia ſit vnicuique Abbati [e] in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab Epiſcopo, (ſecundùm morem præficiendorum Abbatum) manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere ſacerdotem: per primam tõſuram, iuxta formam Eccleſiæ datam, à talibus clericalis ordo [f] confertur.

¶ Idem.

¶ *Si Canonicus regularis factus monachus, iuſta de cauſa ad canoniã reuerſus, ibi poſtea præficiatur, licitè tenere poterit prælaturam.*

CAP. XII.

INtelleximus †, quòd cùm in monaſterio tuo fuiſſes laudabiliter conuerſatus, ad monaſterium ſancti Innocentij talis ordinis acceſſiſti: vbi cùm aliquandiu in ipſo ordine permanſiſſes, demùm ad cor reuerſus, de Metropolitani, & aliorum conſilio ad primam domum redire curaſti: in qua tandem ſub regularis obſeruantiæ diſciplina taliter Deo, & hominibus placuiſti, quòd per tuorum exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt vnanimiter in Abbatem. ¶ Ne igitur occaſione moræ, quam in præſcripto monaſterio contraxiſti † (quaſi † conſcientia tua te remordeat) in ſuſceptæ adminiſtrationis cura tepeſcas, attendentes, quòd cau-

† *Vide L. mora. cum gl. magna. ff. de vſur.*

† *Aliàs ita: cũ conſcientia tua te remordeat.*

¶ *Gloſſa ſequens circa preces, an ſimoniam inducant, diſtinguit inter proprias & alienas: in primo caſu ponit opinionem Hugonis & contrariam. In ſecundo ſubdiſtinguit, an ſint ſpirituales, an carnales: & tunc arg. pro indigno, aut pro digno. & tunc aut habetur reſpectus ad illas, aut non.*

Simonia an inducatur per preces.

a ¶ *Nullum prorſus.*] Non enim preces carnales debet reſpicere, qui eſt ordinator, ſed tantum merita & prouidentiam ordinandi. 1. q. 1. *quibuſdam.* & 8. q. 1. *Moyſes.* & c. *ſi ergo* Et ideò not. quòd cum quis eligitur vel ordinatur: aut ſuis precibus interuenientibus, aut alienis. Si ſuis, dicunt quidam, & Hugo cum eis, quòd quantumcunque ſit idoneus, ſimonia committitur. *arg.* 8. q. 1. *in ſcripturis.* & 1. q. 7. *ſi quis omnem.* & 1. q. 1. *ordinationes.* & j. *de iure patron. per noſtras.* Iſtud credo, ſi eſt indignus, ſecundum quod dicit T. ſed ſi dignus eſt, poteſt etiam preces porrigere ſuperiori, cum indiget: quia tunc non præſumitur ambitioſus, ſed potiùs propter neceſſitatem [a]: aliàs poteſt dici, quòd ſimonia eſſet. *arg.* 1. q. 1. c. *ſilum.* §. *non ita quorundam.* Ex *arg.* j. *de ſimo. tua.* Si preces quis pro ſe porrigat, vt in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt & illicitæ. 1. q. 1. *nullus itaque.* Si verò precibus alienis promouetur: aut preces ſunt ſpirituales, aut carnales. Si ſunt carnales, & fiunt pro indigno, ſimonia committitur. 1. q. 1. *de ordinationibus*, quia ſuccedunt tales preces loco pretij. 1. q. 1. *ſunt nonnulli.* Si pro digno, dummodo ſuperior non habeat reſpectum ad preces, ſed ad meritum, licitè poſſunt admitti, vt hîc, & 1. q. 1. *quibuſdam.* Si verò ſunt ſpirituales, admitti poſſunt, nec inducunt ſimoniam. 1. q. 1. *latorem.*

a *Dixit Hoſt. quòd nõ reprobaret, ſi prælatus conſanguineum egentem non indignum præferret magis idoneo non egenti in ſimplici beneficio. cũ & talibus prouidere teneatur.* 86. d. nõ ſatis. de coh. cle. cap. 1. de teſt. relatũ. §. licèt. *Io. Andr.*

b ¶ *Non aſcendat.*] Fortè erat irregularis, & ſic poteſt quis eſſe Abbas in minoribus ordinibus propter neceſſitatem: aliàs non valeret: nam & diaconus poteſt eſſe Abbas. 50. *diſt. accedens.* arg. Immò & infamis curam monaſterij gerere poteſt: vt ibi. Infamis enim à ciuilibus munerib. non excluditur. *C. de his qui non imple. ſti. ſtipẽ. ſo. ſunt. l. 1. li. 10.* nomen Abbatis potius eſt ſolicitudinis, quàm ordinis vel honoris. 18. q. 2. *hoc tantum. Argum. contra.* ſ. e. t. 1. & laicus poteſt eſſe Abbas cauſa neceſſitatis. 93. *diſtinct. à Subdiacono.* & 16. q. 1. *generaliter.* arg. tamen hoc, quod dicitur hîc, diſpenſatiuè intelligitur: quia Abbas debet eſſe ſacerdos: aliàs remouetur. ſ. *eod. c. 1. Bernardus.*

Infamis curam monaſterij gerere poteſt.

c ¶ *Cum inſtante.*] Hîc [b] reſpondet tacitæ obiectioni, quæ poſſet ei fieri. Diceret enim aliquis: quomodo erit iſte Abbas, cùm non poſſit ad ordines promoueri, nec ſacerdos fieri? Reſpondet: *Cùm*, id eſt, quia, &c.

b *Hæc gloſſula non eſt Ber. nec habetur in antiquis codicibus.*

C*Vm contingat.*] Cõmunis diuiſio: Secunda ibi, *Super quo.* Et principale dictum non facit ad titulum, ſed in quantum loquitur de præficiendo. Ioan. And.

† Cap. 2. tit. de qualitate ordinan. in 4. compil.

CASVS. Laici aliquando tranſeunt ad monaſteria, & ibi à ſuis Abbatibus tonſurantur. quæſitum fuit à Papa, an clericalis ordo in tonſura huiuſmodi conferatur? Et ipſe reſpod. quòd cùm in ſeptima ſynodo ſit ſtatutum, vt liceat Abbatibus in proprio monaſterio ſolummodo facere lectores per manus impoſitionem, dummodo & ipſis Abbatibus ab Epiſcopo manus impoſitio facta noſcatur, & ſacerdotes exiſtant, & per primam tonſuram in forma Eccleſiæ data clericalis ordo confertur. Not. quòd Abbates poſſunt conferre ordines: vt hîc dicitur.

d ¶ *Synodo.*] 69. *d. quoniam videmus.*

¶ *Gloſſ. ſeq. excitetur per duas quæſtiones, an pſalmiſtatus ſit ordo, & an per presbyterum conferri poſſit. In prima ponit opinionem, quam reprobat.*

e ¶ *Abbati.*] Hoc idẽ poteſt electus in Abbatẽ & cõfirmatus, ſi Eps eũ differat bñdicere: vt ſ. *de ſup. negli. præla. ſtatuimus*, talis ordo appellatur pſalmiſtatus: iñ vbi agitur de ſingulis ordinibus, nihil agitur de hoc. 93. *d. illud.* vnde quidã dixerunt non eſſe ordinem, ſed eorum opinio corrigitur hîc in ſi. vbi dicit, quòd per primam tonſuram clericalis ordo confertur. & etiam presbytero hoc licet. 23 *d. pſalmiſta.* vbi de hoc in ſumma Hugut.

Abbas quales ordines conferre poſſit.

f ¶ *Ordo confertur.*] Sed [c] nunquid qui tales percutiunt, incidũt in canonem latæ ſñiæ? Dic quòd ſic, quia clerici ſunt, vt hîc, & quicunque clericum percutit, excommunicatus eſt: vt j. *de ſent. excomm. non dubium.*

c *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

I*Ntelleximus.*] Primò narrat factum, ex quo ſecundò dubium elicit: ibi, *Ne igitur.* cui tertiò reſpondet: ibi, *Diſcretioni.* Et facit ad eam partem tit. de qualitate præficiendorum. Io. And.

CASVS. Quidã monachus ſine licẽtia ſui Abbatis, leuitatis cauſa trãſiuit ad monaſteriũ S. Vincentij, & cũ ibi in ordine illo aliquãdiu permãſiſſet, de cõſilio quorundã rediit ad domũ priorẽ, & ibi meritis exigentibus electus fuit in abbatẽ. Quia in ſecundo monaſterio morã fecerat, dubitabat miniſtrare in officio Abbatiæ, conſiderãs quod legitur in canone: Ne quis Canonicus regularis efficiatur monachus: niſi fortè (quod abſit) publicè lapſus fuerit: & ſi

& ſi factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo. Conſuluit Papam ſuper hoc, mandat ei Papa, quatenus circa curam ſibi commiſſam ſolicitudinem adhibeat diligentem, ſequentia bona continuando prioribus. Not. quod canonicus regularis factus monachus, poteſt præfici in abbatem.

d ¶ *Reputare.*] No. ꝙ qui reputatur dignus in vna dignitate, ſi poſtea eligitur ad alteram, etiam tunc dignus det reputari. dic 73. *d. geſta. arg. cõtra. 12. d. nos cõſuetudinẽ. & ĩ. de elect. ſcriptũ eſt.* Econtra verò qui reputatus eſt indignus in vno officio, debet indignus haberi in alio *ff. de ſuſpec. tu. l. 3. §. quæri poteſt.* vbi dr. ꝙ ſi aliquis malè ſe habuit in tutela, & deinde detur curator, tanquã ſuſpectus remoueri debet. *C. de ſuſ. & archon. l. ſi aliquid.* lib. 10. Item quid dices, ſi aliquis irregularis vel criminoſus toleratus eſt in officio ſacerdotali: nunquid ſi talis eligitur ad dignitatem, poteſt excipi cõtra eũ ab illis, q eũ tolerauerũt in officio ſacerdotali? Videtur ꝙ nõ: quia qui eũ reputauerũt dignum ad ordinẽ, & ad beneficium reputabunt eũ dignũ. *arg. ĩ. de accu. nulli. ĩ. de ſent. excom. in præſentia. & ff. de lib. cauſa. qui ſciens.* ſicut nec vir accuſare poteſt mores vxoris, quos priùs probauit. *ff. de adulter. l. ſi vxor. in fin.* hoc concedebat Io. in l. ex officio poteſt. in quærere de *tr. omnium* talibus. *2. q. 7. quærere de turcium. dum. ff. de poſtul. quos quemadmodum prohibet. & ff. de pet. dum Ioan. bar. l. vlt. & ff. de adul.* And. *l. 1. § ſi publico. & ĩ. de excep. exceptionẽ.* & ꝙ ſuperior debeat de his inquirere, habes expreſſè. *ĩ. de elec. nihil eſt. & in c. Venerabilem.* Tñ quod dicit Ioan. ꝙ illi qui tolerauerunt in ſacerdotio ipſum, nõ poſſunt iſti poſtea obiicere: nõ credo: quia licèt tolerauerint eum in tali officio, propterea non debent tolerare eum in maiori, nunquid ſi eligitur in epiſcopum, vel in maiorem prælatum, non poſſunt ei obiicere aliquid? immo poſſunt: quia licèt ſit dignus in minori, non tamen in maiori debet idoneus reputari. *12. d. nos conſuetudinem.* & *arg. ĩ. de elect. ſcriptum eſt* accuſare ipſum poſſunt per c. prædictum, *leg. nulli.* Sed ſi promoueatur ad dignitatem, credo, quòd poſſunt contra illum excipere.

Sed benè improbat ſequens magiſtro.

† *Vide l. ſi cui fundus. ff. de fundo inſtruc. & l. ſi cum illo. de ſuff.*

a ¶ *In canone.*] 19. q. 3. *mandamus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrar. & quadrupliciter ſoluit.*

b ¶ *Curam.*] Hic videtur, quòd ſi aliquis trãſit ad ſtrictiorem religionem ſine licentia Prioris vel abbatis, ꝙ reuocandus ſit ad priorem Eccleſiam. Sed videtur obſtare. *ĩ. de reg. licèt* Sed poteſt intelligi, ꝙ hic dicitur qñ ex leuitatis cauſa trãſit: prout intelligi cõſueuit ille canon. 19. q. 3. *mandamus.* Vel dicatur, ꝙ ille fuerat tantùm in habitu probationis. Vel iſte locus, quem intrauerat, fuerat laxioris religionis, quàm prior. Vel dic. ꝙ ſi aliquis petita licentia, licèt non obtenta, tranſit ad ſtrictiorem regulam, quod tunc non poteſt reuerti ad priorem locum. & ſic loquitur illa decret. licèt. ſed ſi nullo modo petit licentiam, tunc redire cogetur, prout hic fecit.

¶ In C. Barbatiæ ita: Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quòd circa, &c.

† Cap. 5. tit. de qualitate ordinan. in 4. compil.

a *Concor. l. 1. §. ſi per doctõ. ff. de exerc. & ff. de inſtit. ſed & ſi. §. conditio.*

tum eſt in canone [a], ne quis Canonicus regularis, niſi fortè (quo abſit) publicè lapſus ſit, efficiatur monachus: & ſi factus fuerit, ad Canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus. ¶ Diſci. † tuæ mandamus, quatenus circa curam [b] tibi commiſſam, ſolicitudinem exercere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona continuare priorib. quòd dignum à Deo poſſis meritum expectare.

¶ Idem.

¶ *Ordinatus ad ſacros ordines ſine titulo, ab ordinatore iuſtè petit beneficium.*

CAP. XIII.

A Ccepimus †, te noſtris auribus intimante, quòd quidam Clerici, qui ad ſacros ordines ſine titulo ſunt promoti te ad Eccleſiam Bracharen͂. ſuper beneficiis obtinendis infeſtant: *& infrà.* ¶ Licèt igitur in ordinationibus Clericorum, illam tu ac prædeceſſores tui diligentiam debueritis adhibere, vt minus idonei non ordinarentur à vobis, ac ideo poſt promotionem eorum exceptionem [c] non poteris prætendere contra illos: niſi fortè poſtquam promoti fuerint reddiderint ſe indignos: ex ſuperabundanti tñ, qñ ſcribere pro talibus non oportet, facimus in litteris noſtris apponi: vt ſi ordinatus, pro quo ſcribimus, [redacted]tur, & Eccleſiaſtico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel ſucceſſore ipſius competens beneficium tribuatur: cum & ſi tecum de iure agere vellemus, te poſſumus meritò ad prouiſionem eorum compellere, quos à te vel prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret: eo præſertim quòd ad obtinendum Eccleſiaſticum beneficium eos debes idoneos reputare [d], quos ad ordines ſuſcepiſti. Vnde grauiter ſuſtinere non debes, ſed nobis potius deuotè inclinare teneris, ſi illos examinari [e] per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad prouiſionem eorum compellere te velimus. ¶ Mandamus igitur, quatenus eis pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi [f], in maiori Eccleſiæ [g], vel aliis Eccleſiis diœceſis Bracaren͂. prouidere non tardes †. Exceptiones [h] autem ſi quas contra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

A *Ccepimus.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Licèt.* Et facit ad ſecundam partẽ rubricæ de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

Casvs. Epiſcopus Zamoren͂. quoſdam clericos promouit ad ſacros ordines ſine certo titulo. Clerici illi impetrauerunt litteras ſuper ſua prouiſione contra epiſcopum Zamoren͂. ad quoſdam executorès epiſcopus qñ citabatur ab eis, exceptiones proponebat contra ipſos clericos: ſed ipſi eas admittere nolebant. vñ petiit ſibi ſuper hoc prouideri. vñ Papa reſcribit ei, dicens: Licèt in ordinationib. clericorum tam ipſe quàm anteceſſores ipſius eam diligentiam debuerint adhibere, vt minus idoneos non ordinarent. vnde ſecundùm hoc cõtra illos exceptionem opponere non poſſent: niſi fortè poſt promotionẽ, reddiderint ſe indignos: tñ Papa ex abundanti, qñ ſcribit pro talibus, facit apponi in litteris ſuis, [ſi ordinatus pro quo ſcribit, ſit eccleſiaſtico beneficio non indignus.] Vnde Papa ſine aliqua examinatione poſſet illum compellere ad prouiſionem illorum, quos ipſe vel anteceſſores ſui ad ordines promouerint cum illos ad beneficium obtinendum debeat idoneos reputare, quos ad ordines recepit. Vñ non debet grauiter ſuſtinere, ſi illos facit per alios examinari, quos non credit ſine examinatione ordinatos fuiſſe, antequam ipſum compellat ad prouiſionem illorum. Mandat Papa eidem, quatenus prouideat illis, pro quibus litteras ſuas recipit in forma communi, in maiori Eccleſia vel in aliis diœceſis Bracaren͂. & exceptiones, quas contra ipſos duxerit proponendas, præcipit audiendas. Not. ar. quòd ſemel examinatus amplius examinari non debet, niſi de iis, quæ poſtea contingunt. Item qui dignus reputatur ad ordinem, dignus reputari debet ad beneficium. Item ſemel examinatus, iterum examinatur. Item per formam cõem poterit executor prouidere in maiori Eccleſia. Item quantumcunque abſolutè ſcribatur, exceptiones legitimæ ſunt admittendæ.

c ¶ *Exceptionem.*] No. ꝙ qui ordinauit aliquem, poſtea non poteſt ei irregularitatem aliquam vel crimen aliquod obiicere, niſi in ex cauſa ſuperueniente [b]: ſic nec elector contra electum. 8. q. 2. ¶ *Gl. ſeq. alleg. vnũ concor. & duo cõtraria. alle. etiã duo iura ſimilia p caſũ cõuerſũ, demũ quæſt. ponit op. Io. & cõtrarium ſoluit.*

b *Textus* ... *l. ſi vxor. §. dilectiſſime. & eſt ſimile. 4. d. in iſtis. & 4. q. 3. ſi quis teſtibus. &* ſi. ff. de adu. *ĩ. de conceſ. praben. cum ſuper quæſtione. in fi. ſic. 28. d. diacones. &* & ff. ſol. matri. l. cum mulier. & *ĩ. de cler. coniuga. diuerſis fallaciis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. litteram exponit, & notat aliquem ſæpius examinari. alle 3. iura, & duo in contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Examinari*] Intelligo tñ, quòd in eo caſu permittitur epiſcopo examinatio ſiue exceptio, qñ non per ſe examinauit epiſcopus, ſed per archidiaconum. *de offi. archid. ad hæc.* ſic patet, quòd aliquis ſæpe examinatur. *ĩ. de præb. cum ſecundum Apoſtolum. & 2. q. 5. Mennam. & 2. q. 1. notum. Arg. contra. ĩ. de of. l. licet. & ff. man. cau. Ita. l. licet.* Sed videtur, quòd tantummodo debeant examinari de iis, quæ poſtea contigerint. *arg. ĩ. eo. c. 1.* immo bene debeant examinari, ne indigni promoueantur, & negligentia prioris examinatoris non debet impedire, quò minùs quæratur, an dignus ſit: & ad hoc tenetur ſuperior. *ĩ. de elect. nihil eſt. & c. Venerabilem.*

Examinatus iterum examinat.

f ¶ *In forma communi.*] *ĩ. de praben. cum ſecundùm apoſtolum.*

¶ *Glo. ſeq. not. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *In maiori Eccleſia.*] Not. quòd per formã comunẽ, qua mãdatur alicui, vt prouideat aliqui in aliqua Eccleſiarum ciuitatis vel diœceſis, & põt prouideri in Eccleſia cathedrali: vt bene patet hic, & *ĩ. de praben. pro illorum. & c. cum ſecundum Apoſtolum:* ſed per formam illam non poſſet prouideri in aliqua prælatura. *ĩ. de praben. cap. vltimo.* quia ad prælaturas non extenditur intentio mandatoris. Sed quid ſi dicatur tñ Prouideas tali in aliqua Eccleſia diœc. Bonon. nũquid poteſt prouidere in aliqua Eccleſia ciuitatis: Vel ſi dicatur in aliqua Eccleſia ciuitatis Bonon. nunquid in Eccleſia diœceſis? Dicas quòd non: quia per clauſulam illam [in aliqua Eccleſia diœce. Bonon.] non comprehendontur Eccleſiæ ciuitatis: vel econuerſo. *ĩ. de reſcri. Rodulphus.*

h ¶ *Exceptiones.*] Quantũcunque Papa præciſe ſcribat, exceptiones

nes legitimæ admittendæ ſunt. j. *de offi. dele. ex parte.* 1. niſi dicatur, quod nullæ debeant admitti, quod nunquam de facili dicit vt ibidem. ſed ſi enumerentur non obſtante tali & talibus exceptionibus, tunc illæ non ſunt admittendæ. *arg. ff. ſi quis cau. ſed & ſi. §. quæſitum.*

CVm ſit ars artiũ.] Pertinet ad titulũ de qualitate, & diuiſio per ſe patet. Secunda ibi. *Quæſitum.*

† *Lateranenſi c.* 27.

CASVS. Præcipit Papa, vt Epiſcopi diligenter inſtruant & informent illos, quos promouent ad ſacerdotium per ſe vel per alios viros idoneos ſuper diuinis officiis, & eccleſiaſticis ſacramentis: & ſi de cætero rudes & ignaros promouerint, & ordinatores & ordinati grauiter punientur: quoniã melius eſt paucos bonos, quã multos malos habere miniſtros. Hoc vltimum verbum notandum eſt.

† Cap. 4. tit. de qual. ordi. in 4. compil.

a ¶ *Ars artium.*] Bene dicit. Quia animæ ſunt pretioſiores omnibus aliis rebus & corporib. 12. q. 1. *præcipimus.* & 24. q. 3. *ſi habes.* & j. *de pœni. & remiſ. cum infirmitas in fi.*

† *Satiùs.*
† *Sanius.*

b ¶ *Per alios.*] Per clericos ſuos de latere ſuo miſſos. 24 *de quando.*

† *Matth.* 15.
† *Vide* l. qui d os. cum gl. ff. de vul. & pup. ſubſtit.

c ¶ *Deprehendi.*] Not. quòd eo ipſo quòd ordinatu apparet indignus, & ordinans ſimiliter; vt 81. *d. sanctis Daniel. in fi.* nec enim poteſt ignorare prælatus vitã ſubditi. j. *de re. iu. quamuis. arg. j. de elect. innotuit.* C. *de reſcin. vend. quiſquis.* & *ff. loca. ſed addes. §. 1.* & *ff. de ædil. edic. l. 1. §. cau. ſa.* ſed hoc eſt verum, cum eos examinat per ſe ſecus ſi per alios. 24. *de quando* & j. *de offi. arch. c. ad hæc.*

† *Aliàs Bremen.*

† *Aliàs: Calamen.*

a *Si locans Saſa... & Vinum effluxerit, teneor: nec me excuſat ignorantia. Io. And.*

d ¶ *Malos.*] Simile. 23. *d. tales.* & dicit lex: Melius eſt pauca idoneè effundere, quã multis inutilibus homines prægrauari. *C. de vete. iur. enu. tanta. §. contrarium.* & melius eſt pauca agere cautè quam multis periculo ſe intereſſe *in Auth. de tabel. circa medium conſti. coll.* 4. Et eſt ar. contra illos, qui multa inutilia allegant. *de conſe. d. 5. non mediocriter.* & 24. q. 1. *odi* & *protect* h: quia multitudo onerosa nihil habet honeſti. *in Auth. de referenda. ad fi. coll.* 2.

¶ Item in concilio generali. †

¶ *Minus idoneum in ſacerdotẽ promoueri, vel ad regimen animarum aſſumi non debet.*

CAP. XV.

CVm † ſit ars artium a regimen animarum, diſtrictè præcipimus, vt Epiſcopi promouendos in ſacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſeipſos, vel per alios b idoneos viros ſuper diuinis officiis, & Eccleſiaſticis ſacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. ¶ Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint, quod quidem facile poterit deprehendi c) & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sanctius † enim eſt (maximè in ordinatione ſacerdotum) paucos bonos, quam multos malos d habere miniſtros: quia ſi cæcus cæcum † ducit, ambo in foueam dilabuntur.

¶ Honorius iij. Capitulo Bremen. †

¶ *Defectus ſcientiæ deiicit iam promotum.*

CAP. XV.

QVamuis multa propoſita fuerint contra Epiſcopum Calinenſem † quia tamen confeſſus e eſt coram nobis ſe nunquam de Grammatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum f: & per euidentiam facti vſque adeò de illiteratura & inſufficientia ſua conſtat, quòd contra Deum eſſet, & canonicas ſanctiones, tantum in Epiſcopo tolerare defectum g: ipſum à pontificalis officij executione, & ab adminiſtratione Calinẽ. Eccleſiæ penitus duximus amouendum.

¶ *Concor. l.* 1. *§. pen. ff. quòd cuiuſque vni. & l. c eganter. §. ſeruum. ff. de do.*

QVamuis.] Facit ad rub. de qualitate: & non diuiditur.

CASVS. Quidam electus fuit in Epiſcopum Calinẽ. & conſecratus. poſtmodum coram Papa multa fuerunt propoſita contra ipſum, vt tanquam indignus amoueretur. ipſe tñ fuit cõfeſſus coram Papa, quòd nunquam audiuit Grammaticam, nec etiam legit Donatum: & cum per euidentiam facti conſtitit adeo de ipſius illiteratura, quod contra Deum eſſet tñ in Epiſcopo ſuſtinere defectum, ipſum remouit ab executione pontificialis officij, & ab adminiſtratione Eccleſiæ Calinẽ. Not. quòd propter defectum ſcientiæ remouetur quis ab Epiſcopatu: multò fortiùs debet repelli ab obtinendo.

c *Oui. lib.* 1. *de Triſtibus.* Quod mi nemo do- cere poteſt ſcibat. Io. And.

e ¶ *Confeſſus.*] Et ideo pro conuicto debet haberi. j. *de confeſ. cũ nume nouit, ſuper.* & *c. Vlt.* & *C. de confeſ. l. Vnica.*

f ¶ *Donatum.*] Et ideo Grammaticam populo exponere nõ valebat: vnde in hoc reprehendi non potuit ſicut ille. 86. *d. cum multa.* vbi reprehenditur, qui Grammaticam populo exponebat.

Quæ ... *qualia* ... *Epiſcopo requirantur.*

g ¶ *Defectum.*] Tria enim præcipuè requiruntur in Epõ litterarũ ſcientia, ætatis maturitas, & grauitas morũ: adde & quartũ, quòd ſit de legitimo matrimonio nat'. j. *de elec. cũ in cũctis* & j. e. *cũ ſic.* Defectus ſciẽtię ſufficit ad cedendũ. j. *de renunci. niſi cum pridẽ. §. pro defectu.* competens tñ ſcientia in Epõ toleratur. j. *de* ... *cum nobis olim.* & *c. prædicto, niſi cũ pridem. §. pro defectu.* Ignominioſum enĩ eſt Epõ, cùm ipſe deberet alios docere, ſi tunc quæ-rat ab aliis edoceri. *in Authen. de ſan. Epiſ. §. damus coll.* 9 & 1. q. 7. *conuenientibus,* & 1. q. 1. *Vilisſimus.* & qui doctior eſt & ſanctior eligendus eſt. 8. q. 1. *licet ergo.* & talis debet eligi, cuius comparatione cæteri, grex dicantur. 25. *d. c. vnum orarium. §. nomine autem criminis.*

TITVLVS XV.

De ſacra vnctione.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Eccleſia Græcorũ in ordinationibus, & conſecrationibus ſeruare debet vnctiones, quas ſeruat Eccleſia Romana, Epiſcopus autem cùm conſecratur inungitur chriſmate in capite, & manibus: quod ſi fuerit prætermiſſum, per tres Epiſcopos eſt ſupplendum.*

CAP. I.

CVm † veniſſet ad Apoſtolicam ſedem Bracarenſis † Epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſacram non acceperat vnctionem, quoniã apud vos h non conſueuerunt pontifices, cùm conſecrantur, inungi. Nos quòd illi defuerat, mandauimus in ipſo ſuppleri i: facientes caput, eius & manus per Albañ. Epiſcopum (aſſiſtentibus k ei duobus Epiſcopis, ſecundùm morem Eccleſiaſticum) ſacro chriſmate deliniri: & *infrà.*

¶ Scire te volumus duas eſſe ſpecies vnctionis: exteriorem, quæ materialis eſt & viſibilis: & interiorem quæ ſpiritualis

DE SACRA vnctione.

¶ *Quia ex ordinandis & præficiendis aliqui inunguntur. Viſo de illis, de ſacra vnctione videndum. Ioan. And.*

De hac materia tractatur. 95. d. & 95. per totam.

De ſecunda parte rubricæ tractatur. 64. & 75. d. per totum.

CVm veniſſet.] Diuiditur in duas partes principales. In prima inſtituit Eccleſiam Græcorũ circa materiã vnctionũ. Secundæ reſpondet ad quæſtionẽ principalẽ. Secund. ibi, *Licet.* Et prima poteſt ſubdiuidi in tres principales. Secunda ibi, *Scire.* Tertia ibi, *Monemus.* Et in hac prima parte dicit ſe feciſſe per tres Epõs ſuppleri, quòd huic Epõ deerat. Ioan. And.

† Cap. vnic. e. tit. in 1. compilat.
† *Bramẽbẽ.*
† *Larrabem.*
† *Bramurbẽ.*
† *Braculen.*

Sed fortaſſis legendum: Brãdarabarẽ. agit etiam hic de quodam Epiſcopo Græco, vt notat Contius. Bracarenſis autem epiſcopus in Hiſpania eſt.

CASVS. Quidã d Epõs Græcus ad Apoſtolicã ſedẽ accedẽs, cõfeſſus fuit dño Papæ, quòd in cõſecratione ſua ſacrã nõ acceperat vnctionem, vnde Papa, quòd illi defuerat, in eo fecit ſuppleri. ſcribit ergo Papa ſuper hoc Conſtantinopõ. patriarchæ, oſtendens, quòd duæ ſunt ſpecies vnctionis: exterior, & interior. Exteriore inungitur corpus, interiore cor. & vngitur quis oleo & chriſmate. oſtẽdens, quare de vno, & quare Epõs inũgitur in capite, & princeps in humero & quilibet fidelis inũgitur in ſcapulis & pectore oleo ſancto añ baptiſmum & poſt baptiſmũ inũgitur chriſmate in vertice & fronte. & oſtẽdit, quid ſignificant iſta & à quibus dñt conferri. Dicit etiam, quòd conſecratur altare & calix, exemplo beati Silueſtri. & auctoritate Domini, qui præcepit Moyſi, vt faceret oleum vnctionis, de quo gereretur tabernaculum. Dicit etiam, quòd ſacramentum vnctionis, aliud figurat in nouo teſtam. quam in veteri. vñ non in iudaizat Eccleſia vnctionis celebrans ſacramenta neq; quidam mẽtiuntur, qui diuinas non intelligunt ſcripturas. in fine dicit, quòd Romanus Pontifex non vtitur baculo paſtorali, propter hiſtoriã, tum propter myſticam rõnem. iſte tñ patriarcha poterit vti baculo ad ſimilitudinem aliorum pontificum. Bernardus. Not. quòd per ſacramentum collatum infunditur gratia. Item non ſcientia decretalis de conſecratione Epõrum, & regum, & ſacerdotum, qualiter conſecrant & inunguntur: quo & in quibus membris, & de qua vnctione quilibet eorum inungatur. & de ſignificatione vnctionum. Item not. quòd ſummus ſacerdos dicitur epiſcopus.

d *Hic caſus Bernar. eſt, & in antiquis codicib. reperitur.*

e *Fortè in legatione patriarchatus Conſtantinopol. quærentis, an poſſet Venetus baculo paſtorali cum Romanus Pontifex non vtatur. vt patet in fi. Ioan. And.*

h ¶ *Apud vos.*] i. apud Græcos. ſcribit enĩ patriarchæ Cõſtãtino.

i ¶ *Suppleri.*] Vt 1. q. 1. *c. Spiritus ſanctus. §. ecce qui ab hæreticis.* ergo cautè ſupplendum eſt, quod incautè prætermiſſum fuerat. j. *eo. proxi. c.* 1 & *Vlt.* vnde non dicitur actum cum aliquid ſupereſt ad agendum. C. ad Sylla. *in fi.* & 7. q. 1. *nihil.*

k ¶ *Aſſiſtentibus et duobus.*] Quia in cõſecratiõe Epõrũ ad minus tres Epi debent eſſe, 66. *d. c. porro.* & j. *de tempo. or. ſi archiepi.*

¶ *Innu-*

a ¶ *Inungitur cor.*] Immo anima, ſed hoc ideo dicit, quia anima ſedem habet in corde principaliter: a vel potiùs quia non fructificat vnctio in anima, niſi ex corde & voluntate procedat. Vincen.

Luc.5.
a *Concor. l. rex.cum gl.* in l. ſi quis Titio.ff. de leg.2.
l.la.1.

b ¶ *Infirmatur*] 95. *d. c. presbyteros. §. ſed iſtud.*

c ¶ *Vnctionem.*] i. vnctio. figura eſt antiptoſis, cum caſus ponitur pro caſu ſim. 25. *d. c.Vlt.& 65.d.1.Verſ. omnis ſanctificatio.* i. omne ſanctificatum. & ĩ. *de iudi.c.2.Verſ.quem* id eſt, qui.

† *In multis impreſſis adducũtur hæc duo Verba: ita ſacratis. Sed malè, nec ſunt in manuſcriptis.*

d ¶ *Sacramentum.*] Simile de conſe.*d. 4. c. 1.& ĩ. de celebr.miſſa. cum Martha. §. ex eod. in fin.*

e ¶ *Agit.*] ſ. ſalutem.

f ¶ *Auget.*] Iuxta illud: *Super agros manus imponent, & bene habebũt.* & vere auget ſicut cõfirmatio. ĩ. *eo. c. Ver. quia per eam Spiritus sãctus ad augmẽtũ datur, & robur.* &c.

g ¶ *Myſtica ratione.*] Prout ſtatim ſequitur.

Mat.25.

h ¶ *Legitur.*] In euangelio ſancti Matthæi.

i ¶ *Dicitur.*] In lib. Sapientiæ.

Eccle.24.

k ¶ *Quoad proximũ.*] Iſta duo neceſſaria sũt 12.*q.1.nolo.& 11.q.3. nõ ſunt audiendi.*

l ¶ *Ab intus.*] Procedit, ſupple, vnctio.

m ¶ *Bonus odor.*] Id eſt exemplum & imitatio Apoſtolorũ: quoniam Apoſtoli per prædicationem & famam inuitabant homines ad ſalutem. verba iſta habes. 23. *q. 4. Nabuchodonoſor.* & dicitur bonus odor prædicatio bonorum, quam quidam ex charitate ſuſcipiunt: & inde iſti in anima viuunt: vnde dicit: *Aliis ſumus odor vitæ in vitam,* ſ. æternam. Alij vilipendunt & contemnunt prædicationem bonorum, & iſti de tali contemptu mortem incurrunt animæ: vnde dicitur: *Aliis ſumus odor mortis in mortem,* ſcilicet æternam. & ita ex eodem bono odore alij ſaluantur, & alij pereunt.

2. Cor.1.
1.ad Ti.3.
Matt.6.

n ¶ *Vita.*] i. dilectionis & bonæ opinionis ducentis eos in vitam, ſcilicet æternam.

o ¶ *Mortis.*] i. inuidiæ, & malæ opinionis, ducentis eos in mortem. ſ. æternam.

† *deſignatur.*

p ¶ *Foris.* Simile. 8. *q. 1. licet ergo. & 63.*

Can.5.
† *Vnguntur.*

eſt & inuiſibilis, Exteriori viſibiliter inungitur corpus, interiori inuiſibiliter inungitur cor a.

¶ De prima Iacobus Apoſtolus ait: [Infirmatur b quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum.] De ſecunda Ioannes Apoſtolus ait: Vos vnctionem c, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis: & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus †.] Vnctio viſibilis & exterior, ſignum eſt interioris & inuiſibilis vnctionis: Vnctio verò inuiſibilis & interior, nõ ſolùm eſt ſignũ, ſed etiam ſacramentũ d: quia ſi dignè ſumitur, vel agit e vel auget f abſque dubio, quod deſignat.

¶ Ad exhibendum autem exteriorem & viſibilem vnctionem, benedicitur oleum, quod dicitur cathecumenorum vel infirmorum: & conficitur chriſma, quod ex oleo fit, & balſamo, myſtica g ratione. Per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur: iuxta quod legitur h: [Prudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.] Per balſamum odor famæ exprimitur: propter quod dicitur: k [Sicut balſamum aromatizans, odorem dedi.] Hoc ergo chriſmate vngi debet Epiſcopus, non tam in corpore, quàm in corde: vt & interiùs nitorem conſcientiæ, quantùm ad Deum; & exteriùs habeat odorem famæ, quoad primum k. De nitore conſcientiæ dicit Apoſtolus: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: nam omnis gloria filiæ regis ab intus l. Deo odore famæ idem Apoſtolus ait: [Chriſti bonus odor m ſumus in omni loco, & aliis ſumus odor vitæ n in vitam, aliis odor mortis o in mortem. Debet enim Epiſcopus bonum habere teſtimonium, & ab iis, qui ſunt intus, & ab iis, qui ſunt foris p, vt cortina q cortinam trahat: & qui audit, dicat, veni. Hoc vnguento caput & manus Epiſcopi conſecrantur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud r: [Vnge caput tuum, & faciem tuam laua.] Per manus opera intelliguntur †, iuxta illud: Manus meæ diſtillauerunt myrram.] Manus igitur vngitur † oleo pietatis, vt Epiſcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem domeſticos fidei. Caput autem vngitur balſamo charitatis, vt Epiſcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima & proximum ſuum ſicut ſeipſum ſ. Caput inungitur: propter auctoritatem & dignitatem: & manus propter miniſterium & officium. Caput inungitur, vt oſtendatur illius t repræſentare perſonam, de quo dicitur per Prophetam: Sicut vnguentum in capite eius, &c.] Caput enim viri u, Chriſtus, caput Chriſti, Deus, qui de ſe dicit: [Spiritus Domini ſuper me eo, quod vnxit me, euangelizare † pauperibus miſit me.] Manus Epiſcopo inungũtur, vt oſtendatur accipere poteſtatem benedicendi & conſecrandi. Vnde cùm eas conſecrator inungit: Conſecrare, x (inquit) & ſanctificare digneris Domine manus iſtas, per iſtam vnctionem, & per noſtram benedictionem, vt quecunque conſecrauerint, conſecrentur, & quæcunq; benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

¶ *Tractat de vnctione Regum, & de differentiis in vnctione inter Reges, & Pontifices. Pan.*

¶ Vnde in veteri teſtamento non ſolùm vngebatur ſacerdos, ſed etiam Rex & Propheta: ſicut in libro Regum Dominus percepit Heliæ: [Vade & reuertere in domum † tuam per deſertum in Damaſcum, cumque perueneris illuc, vnges Hazael Regem ſuper Syriam: & Iehu filium Namſi vnges Regem ſuper Iſrael: Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel, Meula vnges prophetam pro te.] Sed vbi y † Ieſus Nazarenus (quem vnxit z Deus ſpiritu Sancto, ſicut in Actibus Apoſtolorum legitur) vnctus eſt oleo pietatis † præ conſortibus ſuis, qui ſecundum Apoſtolum eſt caput Eccleſiæ, quæ eſt corpus ipſius, principis vnctio à capite ad brachium eſt tranſlata, vt Princeps ex tunc a non vngatur in capite, ſed in brachio, ſiue humero, vel in armo; in quibus Principatus congruè deſignatur, iuxta illud, quod legitur: [Factus eſt principatus ſuper humerum eius, &c.] Ad quod etiam ſignificandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite verò Pontificis ſacramentalis eſt delibutio † conſeruata, quia perſonam b capitis in pontificali officio repræſentat. Refert autem inter Pontificis & Principis vnctionem, quia caput Pontificis chriſmate conſecratur, brachium verò Principis oleo delinitur, vt oſtendatur, quanta ſit differentia c inter auctoritatem Pontificis & Principis poteſtatem.

¶ *Tractat de Chriſtianorum omnium vnctione.*

¶ Quia verò Chriſtus fecit nos in ſanguine ſuo Deo noſtro

d. plebs Dictrenſis. & c. noſſe & c. Vetmimũ. & c. Vlt. & de conſe. d. 1. iubemus.

q ¶ *Vt cortina cortinã trahat.*] Id eſt, vt fidelis trahat infidelem. 28. q. 1. iam nunc.

r ¶ *Iuxta illud.*] Euangelij. Vel dic, iuxta illud in canticis canticorum.

ſ ¶ *Sicut ſeipſum.*] Id eſt ad id quod ſ. ipſum. hoc aduerbium, *ſicut,* non eſt ſicutiſſimum: quia ordinata charitas priùs debet incipere à ſeipſo. 2 *3. q. 5. ſi non licet.* vnde primò debet quis facere eleemoſynam ſibi, deinde proximo. *de pœn. d. 3. ſanè cauendũ. C. de ſerui. præſes.*

d ſal. 32.
1. Cor. 11.
Luc. 4.

Sicut non ſemper eſt ſicutiſſimũ, id eſt nõ dicit omnimodam ſimilitudinem.

† *Alias ita: ad euangelizandum.*

t ¶ *Illius.*] ſ. Chriſti.

u ¶ *Caput enim viri.*] 33 *q. 5. cum caput.*

x ¶ *Conſecrare inquit.*] Hæc benedictio dicitur ab Epiſcopo, dum conſecrat manus presbyterorum: & ſic communis eſt hæc benedictio Epiſcoporum & presbyterorum. 16. *q. 1. c. generaliter. §. ecce.*

y ¶ *Vbi*] Id eſt, poſtquam.

z ¶ *Vnxit.*] Myſtica fuit & inuiſibilis vnctio Chriſti: quia nec b in regem nec in ſacerdotem fuit vnctus: *vt 2. q. 7. c. teſtes. §. his ita reſpondetur.*

b *Scilicet ea vnctione, qua alij reges, vel ſacerdotes viſibiliter vngebantur.*

a ¶ *Ex tunc.*] Id eſt, ex tempore Chriſti.

b ¶ *Perſonam capitis.*] Id eſt, Chriſti, qui eſt caput Eccleſiæ.

& ita videtur loqui Gratianus hic citatus:

c ¶ *Differentia.*] Quod

3. Re. c. 19.

† *ibi vtiam habetur.*

† *Alias ita: Sed vbi Ieſus venit Nazarenus &c.*

Act. 10.
Ephe. 1.
Col. 2.

† *Dictio, Pietatis, deeſt in antiquis.*

Eſai. 9.
1. Reg. 9.

† *In vno ſolo manuſcr: erat delinitio: ſed recentib. literis; in cæteris, delibutio.*

noſtro regnum & ſacerdotes, (propter quod Petrus † Apoſtolus ait: Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotiũ:) idcirco in nouo teſtamento non ſolum Reges & ſacerdotes vnguntur, ſed etiam omnes Chriſtiani: bis ante baptiſmũ, ſcilicet oleo benedicto: primum in pectore, deinde inter ſcapulas: & bis poſt baptiſmum, ſcilicet chriſmate ſancto: primũ in vertice, demùm in fronte[a]. In pectore[b] namque baptizandus inũgitur: vt per ſancti Spiritus donum abiiciat errorem & ignorantiam, & ſuſcipiat fidem rectam: quia iuſtus ex fide viuit. Inter ſcapulas, vt per Spiritus ſancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides ſine operibus mortua eſt, vt per fidei ſacramentum, ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium ſit fortitudo laborum. In ſcapulis, quatenus fides per dilectionem, ſecundum Apoſtolũ operetur. In vertice verò baptizatus inungitur: vt ſit paratus omni petenti de fide reddere[c] rationem, quia per caput intelligitur mẽs, iuxta quod legitur: Oculi ſapientis in capite eius: cuius ſuperior pars eſt ratio, & inferior eſt ſenſualitas. Vnde bene per verticem, quæ eſt ſuperior pars capitis, intelligitur ratio, quæ eſt ſuperior pars mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt liberè confiteatur, quod credit: quia corde creditur ad iuſtitiam, ore verò fit confeſſio ad ſalutem: memor eius quod Dominus ait: [Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, &c.] Antè baptiſmum ergo vngitur oleo benedicto, & poſt baptiſmum chriſmate ſancto: quia chriſma ſoli competit Chriſtiano: Chriſtus † enim à chriſmate dicitur, vel potiùs à Chriſto dicitur chriſma: non ſecundùm nominis formam, ſed ſecundùm fidei rationem. A Chriſto † verò Chriſtiani dicuntur, tanquam vncti deriuentur ab vncto: vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomen oleum eſt effuſum.

¶ Tractat de vnctione chriſmatis poſt baptiſmum, quæ dicitur confirmatio.

¶ Per frontis chriſmationẽ, manus impoſitio deſignatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiritus ſanctus ad augmentum datur & robur: vnde cùm cæteras vnctiones ſimplex[d] ſacerdos, vel presbyter valeat exhibere, hanc[e] non niſi ſummus ſacerdos[f], id eſt Epiſcopus, † debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur (quorum vicarij[g] ſunt Epiſcopi) quòd per manus impoſitionem Spiritum ſanctum dabant: quemadmodum actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat: [Cùm audiſſent (inquit) Apoſtoli qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei miſerunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum, nondum enim in quendam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Ieſu: tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum:] cuius aduentus per vnctionis miniſterium deſignatur, quia columba in qua[h] Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum in baptiſmo deſcendit, ad veſperum in cataclyſmo †[i] reuertens[k] ramum retulit virentis oliuæ, cuius vtique ſacramentum Dauid propheta prænoſcens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

¶ Tractat de conſecratione altaris. Abbas.

¶ Vngitur præterea ſecundùm Eccleſiaſticum morem, cùm conſecratur altare, cùm dedicatur templum, cùm benedicitur calix, non ſolùm ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo beati Silueſtri, qui cùm conſecrabat altare, illud chriſmate perungebat. præcepit enim Dominus Moyſi, vt faceret oleũ vnctionis, de quo vngeret teſtimonij tabernaculum, & arcam teſtamenti, menſamque cum vaſis.

¶ Verùm vnctionis ſacramentum aliud † quidem[l] efficit, & figurat, tam in nouo, quàm in veteri teſtamento. vnde non iudaizat Eccleſiam, cùm vnctionis celebrat ſacramentum, ſicut antiqui mentiuntur, qui neque ſcripturas, neque Dei nouere virtutem. ¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & conſecrandis Epiſcopis morem ſerues: & facias obſeruari, quem Apoſtolica ſedes obſeruat: *& infrà.* ¶ Licèt † Romanus Pontifex non vtatur baculo † Paſtorali[m], tum propter hiſtoriam[n], tum propter myſticam[o] rationem: tu tamen ad ſimilitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

TITVLVS XVI.

De ſacramentis † non iterandis.

¶ Innocentius tertius.

¶ In ordinato in Subdiaconum ſine manuum impoſitione, & confirmato non chriſmatis, ſed olei vnctione, non iteratio, ſed ſupplebitur prætermiſſum.

P-ſtoralis

---

oſtẽditur. 66. *duo ſunt.* & ĩ. *de maiorit.* & *obed ſolita.*

a ¶ *In fronte.*] Vt *de conſec. d. 5. de his.* & *c. nouiſſimè* & *c. manus,* in quibus habetur ſignificatio iſtarum vnctionum.

b ¶ *In pectore.*] *De cõſecra. d. 4. deinde.* & *c. presbyteri.*

c ¶ *Reddere rationẽ.*] Vt 36. *d. c. qui eccleſiaſticis. §. ecce. ad fi.*

d ¶ *Simplex ſacerdos.*] *De conſec. d. 4. presbyteri.*

e *Hanc.*] ſ.[a] confirmationem in fronte ſoli Epiſcopi conferunt. s. *de conſue. quanto.* vbi de hoc. arg. contra. 95. *d. peruenit.* vbi presbyteri chriſmabant in fronte. Sol. illud conceſſit Grego. diſpenſatiuè ad tempus propter ſcandalum ibi expreſſè patet: aliàs ſacerdos nihil conferret: vt *in c. quanto.*

f ¶ *Summus ſacerdos.*] i. Epiſcopus. 2. *q. 7. accuſatio.*

g ¶ *Vicarij.*] 68. *d. quorum vices.*

h ¶ *In qua.*] Simplex relatio eſt hic ſicut ibi, mulier ſaluauit, quæ damnauit, quĩ alia fuit columba, quæ detulit ramum oliuæ in arca Noe, & alia quæ deſcendit ſuper Chriſtũ, dum baptizaretur.

i ¶ *In cataclyſmo.*] Id[b] eſt, in generali diluuio ſui temporis diluuij.

k ¶ *Reuertens.*] Ad arcam Noe.

l ¶ *Aliud quidem.*] Et ſic colligitur hic, quòd alium ordinem habuit in ſubſtantia olim Leuita, & alium hodie: alias videretur etiã Eccleſia iudaizare in identitate.

m ¶ *Paſtorali.*] *De cõſe. d. 1. nullus Epiſcopus.* & 45. *d. diſciplina.* Bernardus.

n ¶ *Propter hiſtoriam.*] Martialis vnus de diſcipulis Petri, quem poſuit Dominus inter diſcipulos cum dixit: *Niſi efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorũ, &c.* quem poſtea Petrus cum alio. ſ. Matthæo ad prædicandum miſit in Germaniam, qui cum iret, mortuus eſt, & rediit collega ad Petrum, & Petrus ait: *Accipe baculum, & tãgens eum, dic, vt in nomine Domini ſurgat, & prædicet.* & iuit. xl. die à tempore mortis tetigit eũ, & reſurrexit, & prædicauit: & ita Petrus remouit à ſe baculum, & dedit ſubditis. Deſignatur[c] aũt per baculum ea, quæ his verſibus cõprehenduntur.

In baculi forma, Præſul datur hac tibi norma.

Attrahe per primam, medio rege, punge per imum.

Attrahe peccantes: rege iuſtos: punge vagantes:

Attrahe, ſuſtenta ſtimula, vaga, morbida, lẽta. Vincentius.

o ¶ *Myſtica rationẽ.*] Quia baculus habet in ſummitate recuruationem, quaſi ad trahendum: quod non eſt neceſſariũ Romano Põtifici: quia nullus ab illo diuertere poteſt finaliter:[d] quia Eccleſia non poteſt eſſe nulla. 24. 1. *q. 1. pudenda. in fin.* Vel quia per baculum deſignatur correctio ſiue caſtigatio, ideo alij pontifices recipiunt à ſuis ſuperioribus baculos: quia ab homine[e] poteſtatem recipiunt. Romanus Pontifex nõ vtitur baculo: quia poteſtatem à ſolo Deo recipit.

DE SACRAMENTIS non iterandis.

¶ *Dicto de ſacramento vnctionis: quia ſũt quædam ſacramenta, quæ non iterantur, ne per iterationem fiat iniuria ſacramento priùs collato: ideò, &c. Qualiter autem dicatur iniuria fieri ſacramento,* vide glo. de apoſt. c. 2. de conſec. d. 4. oſtenditur. *Vel quia in ſacramentis, quæ iterantur, ſi vnctio fiat in eis, iteratur vnctio, aliàs non ideo, &c.*

De hac materia habetur. 68. d. Eccleſiis. §. quĩ ergo. cũ ſeq. 1. q. 7. ſaluberrimũ. in fi. de cõſec. d. 4. quib[9], &c. *Ioã. And.*

Apoc. 1. 1. *Petr.* 2.

† *Vox, Petrus* deeſt in *omnibus manuſcriptis.*

a *Vide* concilium Trident. ſeſſ. 7. de confir. can. 3.

Heb. 10. *Abbac.* 1.

Iac. 2.

Gal. 5.

b *Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Ber. nec ſunt in antiq. libris.*

Eccle. 2.

Rom. 10.

Matt. 10. & *Mar.* 8.

† *Hoc tradit B. Auguſtinus* tractatu 33. ſuper Ioãnem.

† *Vide B. Aug.* tract. 1:3. ſuperio.

c *Vide pro intelligẽtia huius gloſſæ Innocentium* lib. 1. myſt. miſſę. c. 62.

† *Epiſcopus enim ordinarius miniſter eſt huius ſacramenti.* Concilium Trident. ſeſſ. 8. de confirmat. can. 3.

Act. 8.

Matt. 4. *Mar.* 1. *Luc.* 3.

d *Puto gloſſam reſpexiſſe ad illud Euangely.* Et erit vnus paſtor, & vnum ouile.

e *Et recuruatio deſignat eum, qui non bene rexerit, ab eo qui dedit baculum recuruandum, id eſt, remouendum: quod in Romano Pontifice locum non habet.* Io. *And.*

† *Vide notas huius cap.*

Gen. 8.

Pſal. 108.

Exod. 30.

† *In C. Barbatia ita: aliud quidem efficit, & aliud figurat, tam, &c.*

† *Et licet.*

† *Vide notas huius cap. vbi cauſam trado.*

† *In quibuſdam codicibus magis vetuſtis ita: De ſacramentis iterandis, vel nõ. Vnus ſolus, ita: De ſacramẽtis iterãdis, vel nõ iterãdis.*

PAſtoralis.] Duæ ſunt partes. Secūda ibi, *Ad quod.* Et prima ſubdiuiditur. Secunda: ibi, *Et ſi.* Ioan. And.

CASVS. Quidā fuit promotus ad ordinē ſubdiaconatus ſine manus impoſitione: quæſitū fuit, an permitti debeat miniſtrare in tali ordine. Item quidam fuit per errorē vnctus oleo, cum deberet inūgi Chriſmate: quæritur, vtrum ſacramentum confirmationis debeat in eo iterari? Reſpondet Papa, quòd in talib° non eſt aliquid iterandum, ſed ſupplendum quod incautè fuerat prætermiſſum. Not. quòd nō dicitur iterari, quod prius factum non fuit. Item quæ omittuntur in ordinibus conferendis, ſuppleri debent.

† Cap. 1. eod. tit. in 5. compil.

† Ordinationem.

† In duobus Veruſtioribus. legitur: diaconatus.

† Hæc eſt alia quæſtio.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectiones, & ſolutiones.*

CAP. I.

PAſtoralis †: *& infrà.* ¶ Preterea nos conſulere voluiſti, an permitti[a] debeat miniſtrare qui ſine impoſitione[b] manum fuerit ad ordinem †Subdiaconatu †aſſumptus. ¶ Et †ſi confirmationis ſacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chriſmate, ſed oleo delinitus.

¶ Ad quod breuiter duximus reſpondendum, quòd in talibus non eſt aliquid iterandum[c], ſed cautè ſupplendum[d], quod incautè fuerat prætermiſſum.

a ¶ *Permitti.*] Ad hoc non videtur reſpondere: ſed dic, quòd antequam ſuppleantur iſta, miniſtrare non debet. 52. *d. ſolicitudo,* & ita videtur reſpondere, ex eo quòd dicit littera, *ſuppleri:* quia nō dicitur actū, cū aliquid ſupereſt ad agēdum. 7. q. 1. *illud & c. nihil.* & *C ad Syllama. l. penult. in fin.*

† Aliàs ita: Archiepiſcopo Lugdun. &c.

¶ *Gloſ. ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Impoſitione.*] Quā ſolus epiſcopus facere poteſt diaconibus. 23. *d. diaconus.* Sed contra. 23. *d. ſubdiaconus.* vbi dicitur, quod ſubdiaconus non recipit manus impoſitionem. ſed illud c. loquitur de impoſitione manus conſecratoria, quæ non datur ſubdiacono, ſed hæc impoſitio manus benedictio. ſic accipitur 69. *d. quoniam. & 1. q. 1. manus.*

† In codice Barbatia poſt verbum, *ſepulti,* habentur hæc verba: Verū debeant exhumari.

c ¶ *Iterandum.*] Et ſacramentum non debet iterari, ne ſacramento fiat iniuria. *de conſec. d. 4. oſtenditur. & 1. q. 1. quod quidam.*

d ¶ *Supplendum.*] Sic ī. *c. proxi. circa prin. & 1. q. 1. c. Spiritus ſanctus. §. ecce. & ī. eo. presbyter.*

¶ Hon. iij. Archiepiſcopo Londoñ. † eius Suffraganeis.

¶ *Prohibet Sepultos à Schiſmaticis exhumari, veſtimenta, cum quibus celebrarunt, iterum benedici, & altaria, in quibus celebrarunt, iterum conſecrari.*

CAP. II.

A Nobis humiliter quæſiuiſtis, qui ad fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore ſchiſmatici, & reprobi VValdemarij à Schiſmaticis ſunt ſepulti †: & de indumentis ſacerdotalibus, ī quibus: necnō de altaribus, in quibus degradati Presbyteri celebrarunt. ¶ Nos autē inquiſitioni veſtræ breuiter reſpōdemus, quòd non credimus ob hoc duntaxat ſepultos huiuſmodi exhumandos[e]: aut debere indumenta talia iterum benedici[f]: vel reconſecrari altaria[g] ſupradicta.

A Nobis.] Sunt duæ partes: quarum quælibet ſubdiuidi poteſt in tres. Secunda: ibi, *Nos autem.*

CASVS. Quædam corpora defunctorum ſepulta ſunt à ſchiſmaticis tempore cuiuſdam ſchiſmatici Vvaldemarij: quæritur, vtrùm debeant exhumari. Item quidam presbyteri degradati celebrauerunt cum indumentis ſacerdotalibus ſuper altaribus: quæritur, vtrùm altaria debeant reconſecrari, & veſtes benedici? Reſpond. Papa, quòd corpora defunctorum prædictorum non ſunt exhumanda, nec veſtes benedicendæ, nec altaria ſupradicta reconſecranda. Not. quòd vtile per inutile non vitiatur. Item not. quòd propter defectum perſonæ ornamenta Eccleſiaſtica non polluuntur.

a Vnde dicunt Innocēt. & Hoſt. quòd ſi tales fuiſſent in culpa, vt quia elegiſſent à talibus ſepeliri, & grauiter peccaſſent, & exhumādi eſſent, arg. 88. d. c. ſi. & 90. d. c. ſi. Ioan. An.

e ¶ *Exhumandos.*] Propter hoc corpora exhumari non debent: quia illis non nocet talis ſepultura, dummodo aliàs boni fuerint. a ī. *de ſepul. ſacrū. & 13. q. 2. anima defunctorum.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. & ſolutionem.*

f ¶ *Benedici.*] Indumenta propterea iterum benedici non debent, ex quo ſemel conſecrata ſunt. Et hæc fuit dubitatio, quia veſtimentis Eccleſiæ, alij quàm ſacrati homines vti non debent. *de conſe. d. 1. c. Veſtimenta.* ſed veſtimenta propterea non polluuntur.

g ¶ *Altaria.*] Iterum propter hoc reconſecrari non debent, de conſecr. *d. 1. ſi motum. & c. Eccleſiam.* quia propter hoc non ſunt execrata, ſicut nec Eccleſia, licèt polluatur ſanguine. *de conſe. d. 1. Eccleſiis.*

¶ Gregor. ix. Archiepiſcopo Londoñ. †

¶ *Si in ordinatione Presbyteri, vel diaconi manus impoſitio fuerit prætermiſſa, ſtatutis temporibus ſupplebitur.*

CAP. III.

PResbyter, & Diaconus cùm ordinantur[h], manus impoſitionem[i] tactu corporali (ritu ab Apoſtolis[k] introducto) recipiunt. quòd ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad huiuſmodi ordines conferendos, cautè ſupplendum[l], quod per errorem extitit prætermiſſum †. Suſpenſio[m] † autem manuū, debet fieri, cùm oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

PResbyter.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd quando presbyter & diaconus ordinantur, recipiunt per tactum corporalem manus impoſitionem, ritu introducto ab Apoſtolis quod ſi fuerit omiſſum, ſtatuto tempore ad huiuſmodi ordines conferendos debet cautè ſuppleri, quòd per errorem extitit prætermiſſum: nec debet propterea aliquid iterari. ſuſpenſio manuum tunc debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi. Nota, quòd presbyter & diaconus per manus impoſitionem debent ordinari. Item not. quòd ordinatio ſacerdotis & diaconi introducta eſt exemplo Apoſtolorum. Item nota, quòd licèt in conferendo ſacramento ſit defectus: nō tamen reiteratur, quod legitimè factum eſt: ſed ſuppletur defectus. Item nota, quòd ſuppletio ordinis non debet fieri, niſi in diebus conſtitutis ad ordines faciendos: & ſic nota, quòd idem eſt in parte, quod in toto. Item nota, quòd duo imperfecta faciunt vnum perfectum.

† Aliàs: Lugdun.

† Vide l. qui teſtamento. ff. de execu. tuto.

h ¶ *Ordinantur.*] Manus presbyteri & diaconi chriſmatis liquore perungi non debent: vt 23. *d. præterea.*

† Aliàs. impoſitio: ſed in plurib. & Vetuſtiorib. ſuſpenſio.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit differentiam in manus impoſitione presbyterali & diaconali.*

quod videtur hic agnoſcere gloſſa.

i ¶ *Impoſitionem.*] Sacerdotibus & diaconibus manus imponitur. 23. *d. quorundam.* & eorum conſecratio ſimilis eſt 16. *q. 1. c. generaliter. §. ecce euidenter.* ſed differentiā eſt: quia epiſcopus & omnes presbyteri, qui ibi ſunt, ſuper caput ipſius presbyteri ordinandi, manus imponunt. 23. *d. presbyter cùm ordinatur.* diacono verò ſolus Epiſcopus manus ſuper caput illius ponit: vt *d. ea. c. diaconus.*

k ¶ *Ab apoſtolis.*] Apoſtoli enim cùm de præcepto Spiritus ſancti Paulum & Barnabam mitterent ad Euangelium prædicandum gentibus, manus eis impoſuerunt: & ideo ritu introducto ab Apoſtolis, presbyteris & diaconis manus imponitur: vt dicitur 75. *d. quod die dominic.* ſimiliter ordinatio epiſcoporum ſiue conſecratio, ab apoſtolis, ſcilicet Petro, Iacobo, & Ioanne introducta eſt dantibus formam ſucceſſoribus. *66. d. petro.*

l ¶ *Supplendum*] ī. *eod. paſtoralis.*

m ¶ *Suſpenſio.*] Quando epiſcopus incipit orationem ad benedicendum ſacerdotem, tunc presbyteri omnes, qui primo tangebant caput, debent eleuare manus, ita quòd non tangant caput ordinandi: quod ex ipſo facto melius patet, qualiter debeat fieri, quam aliquo iure exprimatur. ſic *infra de dona. apoſtolica.* quædam enim ſunt quæ meliùs poſſunt intellectu percipi, quàm locutione exprimi. *ff. de ſolu. ratum. ff. rem ratam haberi. quo enim. §. Iulianus.*

TITVLVS XVII.

De † filiis Presbyterorum ordinandis, vel non.

† In vno Vetuſtiſſimo, ita: De filiis presbyterorum non ordinādis, nec in paternis Eccleſiis tolerandis. In alio ita: De filiis presbyterorum, & aliis illegitimè natis ordinandis, vel nō. Presbyteris, & diaconis qualiter manus impōnuntur.

¶ Ex concilio Pictā.

¶ *Illegitimus non ordinatur, niſi vt religioſus fiat: nec tunc præficitur, id eſt, ad prælaturam non habilitatur.*

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

¶ *Vidimus de ordinandis, qui ex variis cauſis impediuntur, inter quos eſt vitium originis: ideo, &c.*

De iſta materia habetur. 56. d. per totum. & reperitur in 6.

Et filij.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Sed neque.* non facientes ad titulum. Prima pars duas prohibitiones ponit, & a prima vnum caſum excipit. ibi, *Niſi.* Ioann. Andr.

CASVS. primo dicitur, quòd nisi presbyterorum non promoueantur à ſacros ordines, niſi fuerint monachi, vel in canonica congregatione regulari laudabiliter conuerſati. Secundò dicitur, quòd prælatias nullatenus habere poſſunt. Tertiò dicitur, quòd ſerui nō ſunt ordinandi, niſi à dominis ſuis prius donetur plenaria libertate. Ex hac decretali no. quòd ingreſſus monaſterij tollit irregularitatem prouenientem ex alterius delicto. Item filij presbyterorum prælatias habere non poſſ. Item ſerui ordinari non debent, niſi fuerint manumiſſi.

a ¶ *Et filij*] ſupple, ſtatuimus.

b ¶ *Ex fornicatione.*] Simi. 5. *de elect. cum in cunctis.* 5. *de ſer. non ordinan. conſuluit.* & 35. 3. *de inceſtu.*

c ¶ *Prælationem*] Sic 5. *eod. c. vltimo.* ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ: vt ibi.

d ¶ *Neque ſerui.*] 5. *de ſeruis non ordinan. conſuluit.*

AD præſentiam noſtram.] Prima narrat ſubreptitiam impetrationem, circa quam ſecunda dat iudicem: ibi, *ideoque.*

CASVS. R. presbyter acceſſit ad Papam, tacito quòd eſſet filius ſacerdotis: impetrauit, vt capellanus exiſteret in Eccleſia, in qua pater ſuus miniſtrauit. ſignificatum fuit domino Papæ, quòd cùm eſſet in ſacerdotio genitus, veritate tacita litteras impetrauit. Vnde mandat Lincoñ. Epiſcopo, quatenus ſi conſtiterit ei, quòd dictus R. presbyter ſit in ſacerdotio genitus, & quòd pater eius in eadem Eccleſia miniſtrauit, remoueat illum ab illa Eccleſia, non obſtantibus litteris prædictis. Not. quòd litteræ veritate tacita impetratæ non valent.

e ¶ *Tacito.*] Et ideo non valuerunt litteræ. 5. *de reſcrip. ſuper litteris.* & 25. q. 2. & *ſi legibus.*

f ¶ *Miniſtrauit.*] Nullo medio: quia ſi media perſona interueniſſet, ſecus eſſet. 5. *eo. c. ex tranſmiſſa.* & *c. ad extirpandas.* ex tunc enim ſi fuiſſet legitimus, licitè poſſet ibi miniſtrare: alias non. 5. *eod. c. fina.*

g ¶ *Non obſtantibus.*] Quia impetratę ſunt tacita veritate. *ſimile* 5. *de ætate & qual. cum ne.* ſecus ſi ex certa ſcientia illum recipi mandaſſet. Et ſic eſt arg. quòd non eſt ſemper obediendum litteris ſine mandato. *arg. ſupra de reſcrip. ſi quando* & *c. prædicto. cum te.*

ADDITIO. Item eſt arg. hic quòd litteræ impetratæ tacita veritate non conferunt iuriſdictionem.

PRæſentium.] CASVS. Prohibet hîc Papa, ne filij ſacerdotum debeant miniſtrare in Eccleſiis paternis, vel eas aliqua occaſione detinere, ſed inde penitus amoueantur. Not. filium in paterna Eccleſia non poſſe miniſtrare.

h ¶ *Paternis.*] Idem iuris eſt de aliis. 5. *eo. c. vlt.* vnde ſupple, maximè.

¶ *Patiaris*] Niſi habeant illas per diſpenſationem Apoſtolicæ ſedis 5. *eo. c. ex tua* & *c. pen.* & *vlt.* Et idem eſt, ſi fuit perpetuus Vicarius 5. *eod. conſtitutus.* alias expellantur, & alius idoneus conferantur. 5. *eod. c. vlt.* De hac materia dicetur 5. *eod. c. vlt.*

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compila. † *gradus.* † *Viuant.* † *Poſt concil. Lateran. ſub Alex.* 3. p. 19. c. 3. & c. 2. eo. ti. in 2. compila. † *Concil. Trid. ſeſſ.* 25. in decreto. de ref. c. 15. idē ſancitur. † *Poſt concil. Lateran. ſub Alex.* 3. p. 19. c. 4. & c. 3. eo. ti. in 1. compila. *Concil. Trid. proximè citatum. Concil. Lateran. ſub Innoc.* 3. c. 31. a *Maximè beneficiales. de hoc gl. ad audientiam.* 2. *Io. And.*

CAP. I.

ET †filij [a]presbyterorum, & cæteri ex fornicatione [b] nati, ad ſacros ordines † non promoueantur: niſi aut Monachi fiant, vel in congregatione canonicæ regulariter viuentes †: prælationem [c] verò nullatenus habeant. ¶ Sed neque ſerui [d], niſi à dominis ſuis libertate donentur.

¶ Alexan. iij. Lincoñ. electo.

¶ *Illegitimus filius Sacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum Apoſtolicum paternam Eccleſiam impetrauit, remouetur ab illa.*

CAP. II.

AD † præſentiam noſtram accedens R. Presbyter, tacito [e] quòd eſſet filius Sacerdotis impetrauit à nobis, vt in Eccleſia, in qua pater eius miniſtrauit, exiſteret Capellanus. Ideoque mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd memoratus R. ſit in Sacerdotio genitus, & quòd pater † in eadem Eccleſia miniſtrauit [f]: non obſtantibus [g] prædictis litteris noſtris, ipſum amoueas ab eadem.

¶ Idem.

¶ *Non poteſt filius Sacerdotis Eccleſiæ paternæ præeſſe. Hoc dicit cum ſeq.*

CAP. III.

PRæſentium † auctoritate iubemus, vt filios Sacerdotum in Eccleſiis paternis [h] miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris [i] ſed ipſos ab Eccleſiis, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitus amouere.

¶ Idem Vigorañ. Epiſcopo.

¶ *Idem dicit.*

CAP. IV.

COnquerente † nobis M. Clerico [k]: & *infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi publicum eſt & notoriū [l], patrem R. Clerici habuiſſe in prædicta † Eccleſia perſonatum, filium eius ibidem miniſtrare, aut eiuſdem Eccleſię perſonatum habere nullatenus patiaris: & ſi iam inſtitutus eſt ibi, cum inde non differas amouere. [m]

¶ Idem London. Epiſcopo.

¶ *Epiſcopus qui ſcienter contulit filio ſacerdotis paternam Eccleſiam, exinde eum remouere non poteſt.*

CAP. V.

VEniens † ad præſentiam noſtram N. Clericus nobis propoſuit, quòd cùm illum ad capellam ſancti L. quam ei conceſſiſti, in Presbyterum ordinaſſes, ipſum ea poſtea ſpoliaſti, eò quòd pater eius in prædicta † Eccleſia miniſtrauit [n]. ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi innotuerit [o], quando eam ſibi dediſti, quòd pater eius Presbyter in dicta Eccleſia miniſtraſſet, ipſam ei reſtituas [p], & in pace dimittas, amoto alio, ſi quem inſtituiſti forſitan in eadem.

COnquerente.] CASVS. Mortuo presbytero Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, M. clericus fuit præſentatus ad eam à patrono. R. filius dicti presbyteri impediebat eius inſtitutionem, vnde dictus M. conqueſtus fuit papæ. mandat Papa, ſi publicum eſt & notorium, patrem dicti R. habuiſſe perſonatum in dicta Eccleſia, filius eius nullo modo inſtituatur ibid. & ſi inſtitutus eſt, remoueatur. Not. quòd filius portat iniquitatem patris, quod verum eſt temporaliter, non aût æternaliter.

k ¶ *Clerico.*] Qui præſentatus erat à patrono Eccleſię. & iſte R. moleſtabat eum ſuper illa eccleſia, in qua pater eius nullo medio miniſtrauerat.

l ¶ *Notorium*] Qualiter dicatur aliq. id notorium eſſe, habes. 5. de coha. cleric. & mulier. c. vlt. quia ſi ibi miniſtrauit, non poteſt eſſe notoria. 5. *de tranſla. prælato. quanto.*

m ¶ *Amouere.*] Cū nō oſtendat diſpenſationē Apoſtolicę ſedis: vt dictum eſt 5. *proxim.* & idem hic dicas.

VEniens.] Sūt duæ partes. Prima ponit querelam clerici. Secunda: ibi, *Ideoque.* prouidet diſtinguendo. Secundum membrum: ibi, *Verum.* Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Londoñ. ordinauit N. clericum in presbyterum ad capellam ſancti Laurētij, quam cōceſſit eidem. poſtmodu verò ipſum ſpoliauit eadem, pro eo, φ pater eius in ipſa Eccleſia miniſtrauit. Sacerdos ille ſignificauit hoc domino Papę. Vnde mandat Papa eidem epiſcopo, quatenus ſi conſtitit ei, qñ Eccleſiam ei conceſſit, quòd pater eius presbyter in ipſa Eccleſia miniſtraſſet, ipſam ſibi reſtituat, & in pace dimittat, amoto alio ſi quem in ea inſtituit: Sed ſi hoc ignorauit: ex quo cum ad ipſum ordinauit, eam tibi reſtituat, donec in illa Eccleſia tibi prouideat, vnde honeſtè valeat ſuſtentari. Not. in omnibus decretalibus iſtis, quod filius non debet ſuccedere patri in Eccleſiis paternis. Item qui ſcienter ordinat indignum, compellitur ei prouidere.

n ¶ *Miniſtrauit.*] Maximè 5. *eo. c. vlt.* ex quo non eſt legitimus.

¶ *Gl. ſe. quaſi* & *amplius ſolum ſtetit ſpir.* & *all. pro* & *contra.*

o ¶ *Innotuerit.*] Sed qualiter potuit ei innoteſcere? Rñ. ſi ipſe fuit ei confeſſus, qñ ipſum examinauit 22. q. 5. *hoc videtur.* Vel dicas, *innotuit* quoque modo. *ff. de admi. tut. quidam decedens.* §. *Vlt.* & ſi epiſcopus hæc ſciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui ſciuit, certiorari non debuit. *ff. de act. empt.* & *Ven. l. i. in fi.* Sed quis probabit innotuiſſe epiſcopo? Ille qui dicit & allegat ſcientiam, debet probare. *ff. de proba. Verum.* & 82. d. *propoſuiſti.* ſed præſumptio eſt contra epiſcopum, quòd ipſe ſciuerit, qui eum examinauit vel fecit examinari, 24. d. qñ *epiſcopus.* & præſumitur quòd nihil omiſerit de cōtingētibus. 23. q. 4. *abſit.* & 5. *de ætate* & *quali. accepimus.* vnde videtur, φ ipſe debeat probare ſe ignoraſſe. ſimile, *innotuit*, ponitur 5. *de reſcrip. cum contingat.* b

¶ *Gl. ſe. quaſi abiecit* & *ſolus.*

p ¶ *Reſtituas.*] Quia quod benignè contulit, fraudis cōſilio non debuit reuocare. *ff. de adil. edict. ad res donatas.* Vin. & *de pe. d. quantūlibet* ſimile ea *q. 2. in enim.* & 16. q. 2. *viſis.* Sed nōne pōt eñs cōtra factū ſuū venire, ſi eſt illicitū? ita vt. 35. q. 9. qđ *quis commiſit.* & 5. *de elect. noſtri.* & 5. *de re. Eccleſ. nō alie. ſi quis presbyterorum*

† *Poſt conci. Lateran. ſub Alex.* iij. p. 19. c. 1. & c. 4. e. ti. in 1. compil. Concil. Tol. 9. c. 10. † *Præſcripta, in omnibus manuſc.* † *Poſt concil. Later. ſub Ale.* iij. p. 19. c. 5. & c. eo. tit. in 1. compila. † *Præſcripta, legitur in omnibus antiquis.*

b *Concor.* L. *verſus. cum gl. ff. de pro ba.* & *ff. de adm. tu.* l. *hoc autem.*

terorum. & C de euict. ſi tibi liberam. ſed hoc præcipit in odium epiſcopi, qui talem ſcienter eligit. ſimile ĵ. de cler. coniug. diuerſis fallacijs. & in hoc facit Papa gratiam huic ſacerdoti, vt ille eps de cætero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipſum fuiſſe talem, toleratur in eadē Eccleſia de gratia, ſcilicet quoque prouideatur ei in alia Eccleſia, & ſic in primo caſu. propter culpā epi diſpēſat cū eo Papa, in alio caſu toleratur ad tēpus.

† *Vide l. 2. ff. de iur. & fa. igno. & l. ſi res obligata. ff. de lega. 1.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. Secūdò quærit, & ſoluit: contra ſoluit, allegat & reſpōdet.*

a ¶ *Ordinaſti.*] Ar. cōtra. 50. d. ex pœnitentibus. & 81. d. ſi qui ſine. Contra hoc ſit ex diſpenſatione: vt dixit. Nūquid interim eſt prælatus? Ita: & habebit omnia. ff. de bo. po. l. 2. Sed cōtra videtur quòd non ſit prælatus prælatura enim ad tempus dari nō poteſt. 55. d. præcepta. ſicut nec hæreditas temporalis. ff. de adopti. ſi tibi. & ff. de hæred. inſt. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. ſicut nec libertas ff. de manumiſ. teſt. libertas. ff de pœn. quæſitū. §. 2. ſed hoc intelligitur fieri de mandato domini Papæ: aliàs non eſſet prælatus.

† *Poſt concil. Lat. ſub Alex. 3. p. 19. c. 6. & c. 7. e. tit. in 1. compil.*

† *Salab.* † *Salebe.* † *Sabel.*

¶ Verùm ſi hoc ignorans feciſti †, ex quo ad Eccleſiam ipſam eū in Presbyterum ordinaſti [a], eam ſibi reſtituas, donec in illa Eccleſia ſibi prouideas, vnde honeſtè valeat ſubſtentari.

¶ Idm Oxoñ. Epiſcop.

¶ *Gratia continet: & hoc dicit: Ex quo filius Sacerdotis eſt ordinatus, non debet carere beneficio. Io. And.*

CAP. VI.

PRopoſuit † nobis R. lator præſentium, quòd cùm ad Eccleſiam de Saleb. † à domino fundi fuerit præſentatus, tu curam animarum noluiſti ſibi committere, pro eo quòd eſſet filius Sacerdotis.

¶ Cæterùm, quia indignum eſt, vt ipſe poſtquam eſt in Subdiaconum ordinatus, omnino debeat Eccleſiaſtici beneficij prouiſione carere [b]: Mandamus, quatenus aliquem honeſtū presbyterum cum aſſenſu [c] eiuſdem Clerici inuenire ſtudeas, qui Eccleſiæ ſeruiat ſupradictæ: ita quod præfatus R. medietatem omnium beneficiorum prædictæ Eccleſiæ, eidem in ſuo ordine ſeruiendo, pacificè debeat ordinare. Non enim ſolus [d] presbyter miſſarum ſolemnia, vel alia diuina officia poteſt ſine miniſtri ſuffragio celebrare.

PRopoſuit.] Primò ponitur clerici ſupplicatio. Secundò gratioſa prouiſio ibi, *Cæterum.* Abb. CASVS. R. clericus à patrono præſētatus fuit ad Eccleſiam de Salabera. [a] eps dicecē. noluit ei curam animarum committere pro eo ꝙ eſſet filius ſacerdotis. acceſſit ad Papam, dicens, quòd eſſet in ſubdiaconum ordinatus. reſcribit Papa epō, dicens, quòd indignum eſt, vt careat beneficio Eccleſiaſtico, qui in ſubdiaconum eſt ordinatus: vnde mandat, quatenus aliquem honeſtum presbyterum cum aſſenſu illius clerici debeat inuenire qui Eccleſiæ ipſi deſeruiat, ita quòd præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorum ipſius Eccleſiæ, qm̄ ſolus presbyter Miſſarum ſolemnia vel alia officia ſine clerico non poteſt celebrare. No. quòd in ſacris ordinibus conſtitutus non debet carere beneficio. Item ſacerdos ſolus ſine clerico non debet eſſe.

a *Alias: Sabel.*

¶ *Glo. ſeq. arguit, alleg. 4. iura.*

b ¶ *Carere.*] Et ita eſt hic arg. ꝙ qui habet ordinē, debeat habere beneficiū. 70. d. c. 1. & 2. & ĵ. de pb. epſ. & 1. q. 3. ſi quis obiecerit.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, dat ſolutio. P. ſecundam per ſuppletionem. tertiā Vin. & Lauren. demum vacillat, quis iſtorum ſit prælatus.*

c ¶ *Cum aſſenſu eiuſdem.*] Sed quare requiritur aſſenſus illius, & non patroni: contra illud 63. d. principali ⁊ c. ſeq. P. dicit, quod patronus eligit ſolum prælatum, & iſte ſubdiaconus erit prælatus, & ideo conſenſus eius exigebatur ĵ. de iure pat. poſtulaſti. vel ſupple: & patroni conſenſu principaliter Vel dicas meliùs, quòd ſacerdos erit prælatus, vt dicebant Lau. & Vin. ſubdiaconus toleratur ex diſpenſatione, & ideo conſenſus patroni debet requiri principaliter, & patronus præſentabit presbyterum de aſſenſu clerici & iſti æqualiter [h] habebunt bona eccleſiæ. Et hoc quòd dicitur de iſto R potiùs credo dictum ex diſpenſatione, quam de iure, quia ex eo quòd dicit. *Indignum eſt, vt ipſe, &c.* ſacerdos debet habere de iure adminiſtrationem: & ſecundum hoc ſatis videtur, quòd clericus ſit prælatus ex diſpenſatione Papæ: vt dicit P. & ſacerdos erit ſeruitor Eccleſiæ, quod innuit littera. Q. ſi *Eccleſia ſeruat. &c* quod ſatis videtur. ſed ex littera potiùs colligitur, quòd presbyter ſit prælatus, quam clericus, ex eo quòd dicit, *ſolus presbyter.* & ex eo quòd dicit, *ſine miniſtri ſuffragio.* Et arg. quòd clerici poſſunt habere præbendas diſtinctas & diuerſas.

b *Dicebat Ph. in Italia hoc ſeruari in multis capellis, quæ habent plures clericos: nec tamen aliquis iſtorum habet ſuper alios prælaturam. Quum autem prælatum non habebit Eccleſia, & non plures 7. q. 1. in apibus. 13. q. 1. c. 112. qu. 2. ſicut Io. And.*

¶ *Glo. ſeq. arguit. allegat 5. iura.*

d ¶ *Soluit.*] Arg. ꝙ Eccleſia dedicari non debet, niſi tū aſſignetur eidē, quod duobus ſufficiat. ar. 7. q. 1. illud. & 81. d. in omnibus. de conſe. d. 1. hoc quoque ſtatutum. & c. nemo & 1. q. 2. placuit.

EX tranſmiſſa.] Primò ponit querelam. Secundo prouidet, & ſoluit obſtaculum. ſecunda pars: ibi, *Ideoque.* Ioan. And. CASVS. Abbas de Caſtris præſentauit Guli. clericum archiepiſcopo Cantuar. ad Eccleſiam de N. ſed archieps eum recipere noluit. eò quòd pater eius in ipſa eccleſia miniſtrauit. ipſe ad Papam accedens ſignificauit ei, qualiter repulſus. addēs: quòd pater eius in ipſa Eccleſia miniſtrauerat, media interueniente perſona: mandat Papa eidem Cantuar. archiepiſcopo, quatenus ſi ita eſt, prædictum G. ad Eccleſiam prædictam admittat. non ideo minùs obſeruato Apoſtolici reſcripti decreto, quòd in Eccleſia Dei ſucceſſionem hæreditariam deteſtatur. Not. quòd in Eccleſia non habet locum ſucceſſio. Item nota, quòd media perſona tollit vitiū ſucceſſionis.

¶ Idem Archiepiſcopo Cantuarieñ.

¶ *Filium præeſſe poteſt Eccleſiæ, qui pater præfuit mediate.*

CAP. VII.

EX † tranſmiſſa conqueſtione G. Clerici percepimus quòd ab Abbatis de Caſtris præſentationem, in quodam beneficio Eccleſiæ de † N. eum in præſenti recipere diſtuliſti, eo quòd pater eius in præfata Eccleſia miniſtrauit: quo defuncto media [e] interceſſit perſona, cui prædictū beneficiū eſt collatum.

¶ Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum G. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, non ideo minùs obſeruato [f] Apoſtolici reſcripti decreto, quòd ſucceſſionem [g] in Eccleſia Dei hæreditatem deteſtatur.

† *Poſt concil. Late. ſub Ale. 3. p. 19. ca. 8. & c. 8. e. tit. in 1. compil.*

† *Vide Antonium Aug. in notis collectionis Gunteri loco proxime citato.*

¶ Idem Vigoreñ. Epiſcopo.

¶ *Filium præeſſe poteſt Eccleſiæ, in qua pater ſine titulo miniſtrauit.*

CAP. VIII.

COnſtitutus † in præſentia noſtra G. Clericus, ſupplici nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cū capellam de Stortoñ. † canonicè fuiſſet adeptus, & eam pluribus annis pacificè poſſediſſet, R. miles ipſum ea ſine iudicio ſpoliauit [h]. Cumque memoratus Clericus exinde apud

¶ *Gloſſ. ſeq. notat nomē hæredis, & c. alle. 2. iura: in contrarium alle. 4. & ſoluit.*

e ¶ *Media.*] Nota, quòd nomen *hæredis* proximum ſignificat, non vlteriorem: ſed non ſemper: [e] ſed in quibuſdam ſpeciebus. ff. de verb. ſignifi. ſecū dum verò. C. de pœ. l. honor. ar. contra. C. de hære inſtit. l. vlt. vbi dicitur, quòd hæres hæredis teſtatoris eſt hæres. & C. de leg. in annalibus. ff. de verbor. ſignif. hæredis. ff de lib. & poſthum. l. 1. Soluit. regulare eſt, vt per multas ſucceſſiones accipiatur nomen *hæredis*: vt in prædicta l. ſecundam. & contraria ſpecialia ſunt: & ſi iſte Gu. fuit legitimus, nulla diſpenſatio eſt neceſſaria, ex quo media interceſſit perſona: vt dicitur hic in fi. & hic non dicitur, quòd non fuerit legitimus. Bernard.

e *Concor. l. hæredes. ff. de Ver. ſig. & l. fin. C. de ſepul. viol. & glo. in l. 1. in prin. ff. de pe. hære.*

† *Cap. 9. e. tit. in 1. compil. & poſt conc. Lat. ſub Ale. 3. p. 19. c. 9.*

† *Alias: de Corbona.*

f ¶ *Obſeruato.*] Id eſt, non propter hoc minùs obſeruatur decretum illud, quo prohibetur filios ſuccedere in paternis Eccleſiis: vt ſuprà eo. præſentium. & in Eccleſia ſucceſſio eſſe non debet. 8. q. 1. Apoſtolica.

g ¶ *Succeſſionem*] Nota, quòd hæreditaria ſucceſſio in filiis. & etiam hominibus eiuſdem loci conſideratur infrà de iure patr. conſuluit. & infrà de inſtitu. ad decorem. & infrà de decimis. ad hæc.

COnſtitutus.] Prima ponit quæſtionem. Secunda prouiſionem. ibi, *Fraternitati.*

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellam canonicè fuerat adeptus, vt dicebat: & eam pluribus annis poſſedit quietè. tandem R. miles ipſum ſpoliauit eadem, propter quod clericus apud ordinarium depoſuit quæſtionem. obiectum fuit ei, quòd pater eius in capella miniſtrauit eadem propter quòd capellam non potuit rehabere. ipſe conqueſtus eſt domino Papæ, dicens, quòd pater eius nec perſona nec vicarius perpetuus fuit in ipſa capella, aliquando tamen ſtetit ibi, ſed nullum ius habebat in ea. Mandat Papa epiſcopo Vigorēſi. quatenus ſi conſtiterit ei, quòd dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiam laicalem eiectus, & quòd pater eius non fuerit perſona vel perpetuus vicarius in ipſa: licèt quandoque miniſtraſſet ibidem nomine prædicti Gul. faciat eam ſibi reſtitui cum fructibus inde perceptis. Nota, quòd ſpoliatus reſtitui debet cum fructibus perceptis à tempore ſpoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in Eccleſia, vnde eius filius ſuccedere non poteſt.

h ¶ *Spoliauit.*] Quod de iure fieri non potuit. 16. q. 7. laici. & c. contra ſanctorum, nec etiam in hominibus clericorum laici habent poteſtatem 23. q. 8. ſcire. & 12. q. 2. Eccleſiarum.

¶ *Gloſſ. ſequens obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Electum,*

a ¶ *Eiectus.*] Sed cùm iſte fuerit ſpoliatus, debuit reſtitui ſimpliciter, antequam cognoſcatur de iure ſuo. ꝫ. de reſt. ſpo. in litteris. & c. item cùm quis. & c. ex conqueſtione. Sed hoc ideo fit, ꝙ mandat Papa inquiri, quia non agebat ipſe poſſeſſorio. ſed petitorio & poſſeſſorio: quod patet ex ipſa littera in principio: quia dixit ſe canonice inſtitutum, & fuiſſe poſtmodum ſpoliatum, & ideo de vtroque mandat inquiri: ſic ꝫ. de reſtit. ſpolia. accepta. aliàs ſi ſimpliciter petiiſſet reſtitutionem, reſtitutus fuiſſet ſine cauſæ principalis cognitione.

† *In multis antiquis vetis: quatenus ſi conſtiterit, quod prædictus clericus, &c.*

¶ *Glo. ſeq. ponit duo dicta, ad ſecundū ſignat contrariū, & remittit.*

b ¶ *Perpetuus vicarius.*] Not. quòd licèt pater temporalis vicarius fuit ibi, nō videtur impedimentum præſtare filio: quia cum pater nullum habuit titulum vel ius in re, ceſſat ius ſucceſſionis. Item ſi pater fuerit prælatus, poteſt ibi eſſe canonicus filius de legitimo matrimonio natus. ꝫ. eod. ad hæc. contrarium videtur dicere infrà eod. ad abolendam. & ibi de hoc dicetur.

c ¶ *Nomine.*] Si pater miniſtrat ibi nomine filij, patet quòd filius erat prælatus: quia is etiam poſſidet, cuius nomine poſſidetur. ff. de acquir. poſ. quod meo. Inſti. de interdi. §. poſſidere. infr. de reſtit. ſpo. cùm veniſſet. infrà de præſcrip. ſi diligenti.

† *Poſt concil. Lat. ſub Alex. iij. p. 19. c. 10. & c. xi. eod. tit. 1. comp.*

d ¶ *Perceptis.*] Vel etiā qui percipi potuerunt. ꝫ. de reſti. ſpol. grauis. vbi de hoc.

† *Aliàs bonæ.*

† *Aliàs: habuiſſe.*

te depoſuiſſet querelam, obiectum fuit ei, quòd pater ſuus in capella miniſtrauit eadē. *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus† ſi tibi cōſtiterit, quòd idem Clericus à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus [a], & quod pater eius præfatæ capellæ perſona, ſeu perpetuus [b] vicarius non fuerit (licèt in eadem nomine [c] eiuſdem G. quandoque miniſtrauerit) ipſam ſibi cum redditibus perceptis [d] reſtituere non omittas.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Si is cui conceſſum eſt à Papa, vt poſſit diſpenſare cum filiis Sacerdotum circa Eccleſias paternas immediatè tenendas, cum aliquo diſpenſat: ille per litteras inſtare poſtea contra eum impetratas remoueri non poterit.*

CAP. IX.

EX † tua nobis parte eſt propoſitum, quòd cùm olim ad tuam conſultationem [e] ſuper filiis Sacerdotum, tales à nobis litteras recepiſſes, vt eos poſſes in Eccleſiis, quas patres eorum nullo mediante poſſederant, ſuſtinere, quos probatæ vitæ & ſanæ † conuerſationis cognoſceres, vel quos longo tempore illas tenuiſſe † conſtaret, quidam ad Iudices litteras impetrauerunt, vt ſi conſtaret eos eſſe filios Sacerdotū, vel clericorum, qui in proximo ante eos [f] Eccleſias tenuerunt, ſuper his imponatur eis appellatione ceſſante ſilentium, & Eccleſias iſtas ipſis [g] aſſignent, quanuis in eis ſe oſtendere nequeant [h] per Epiſcopos inſtitutos. ¶ Super quos tibi taliter reſpondemus, quòd ſi per priores litteras cum aliquib. Clericis diſpenſaſti, diſpenſationem tuam poſteriorum litterarum intuitu, noluimus irritari [i]. Alios verò Clericos laicæ donationis [k] intuitu, in Eccleſiis ſine auctoritate Pontificis ſui inſtitui, aut inſtitutos remanere auctoritate Apoſtoli prohibemus.

¶ Idem Cantua. Archiepiſcopo & eius Suffraganeis.

¶ *Si manifeſtum eſt, quòd filius in Eccleſia immediatè ſucceſſit patri, ſine aliqua teſtium receptione, ab illa remouebitur.*

CAP. X.

QVoniam † eſt ſacris canonibus prohibitum: *& infrà.* ¶ Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum, & publicum fuerit patres † in Eccleſiis perſonatus geſſiſſe, filios ab eiſdem [ſi etiam eas adepti ſunt] penitus excludatis [l]: nec ad earum gubernationem vlteriùs [m] aſſumantur. Nolumus enim, vt cauſa in iudicium deducatur, vel teſtes etiam admittantur, ſi hoc manifeſtum [n] exiſtat.

¶ Idem Cantua. Archiepiſcopo.

¶ *Filius etiā legitimus, remouetur ab Eccleſia, in qua immediatè ſucceſſit patri Vicario, vel rectori.*

CAP. XI.

AD † extirpandas ſucceſſiones: *& infra.* ¶ Fraternitati tuę mādam⁹, quaten⁹ ſi qui filij presbyterorū [o] prouincię tuę teneāt Eccleſias, in quib. patres eorum tāquā

g ¶ *Ipſi.*] Impetrantibus.

h ¶ *Nequeant.*] Hoc ideo dicit, quia de gratia ipſi obtinuerunt litteras pro iſtis Eccleſiis obtinendis. Et ex hoc patet, ꝙ Eccleſias licitè retinere non poterant per ſolam conceſſionem epōrum; ex quo Papa mandat eos remoueri: & eſt verum. ꝫ. eo. c. vlt.

¶ *Glo. ſeq. notat diſpenſationē ſemel factam, &c.*

i ¶ *Irritari.*] Ergo diſpenſatio ſemel facta non eſt reuocanda ampliùs: ſicut nec iniurię remiſſio. 23. q. 4. ſi illic. [b] immo beneficiū decens eſt eſſe manſurum. in Authen. con. ſtitu. quæ de dign. §. ſi. à pa. § illud quoque. coll. 6. Deus enim dona ſua multiplicat. de pœn. d. 1. quātumlibet. & ꝫ. de ſchiſma. fraternitati.

b *Concor. l. ſed ſi vnus. § filio. ff. de minor. & in l. 1. eo. tit.*

k ¶ *Donationis.*] 1. q. 7. ſi quis omnem. in fin. & immo ſuſpendi debent clerici & communione priuari, qui Eccleſias recipiunt de manibus laicorum, & laici ſunt excommunicandi. infrà de iure patro. præterea. cum ipſi tale ius poſſidere non poſſunt. ſ. de elect. ſacroſancta. & c. Maſſana. niſi in capella, vbi patronus habet tantum ius præſentandi. infrà de iure patr. c. à nobis. & c. quod autem. & ca. cum autem. & c. paſtoralis. & non ius conferendi. infrà eod. c. vlt.

Pœna clericorum recipientium eccleſias de manib. laicorum.

† *Ca. 11. eo. tit. in 1. compil.*

† *Aliàs ita: patres eorū.*

QVoniam.] Prima recitat factum. ſecunda prouidet: ibi, *Nolumus.*

CASVS. Mandat Papa Cantua. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis, quatenus ſi publicum fuerit patres perſonarum in Eccleſiis habuiſſe, ſilios eorum ab Eccleſiis illis excludant, nec ad eas vlteriùs aſſumantur: & ſi hoc publicum eſt, nec cauſa in iudicio deducatur, nec teſtes admittantur. Nota quod in notoriis ordo iuris non requiritur.

† *Cap. Leod. tit. in 2. compil.*

l ¶ *Excludatis.*] ſuprà. eodem præſentium. & infrà. eodem c. vltimo.

m ¶ *Vlteriùs.*] Et ita loquitur de illegitimis, & ſic nec in paternis, nec in aliis inſtitui debent: vt ꝫ. eo. c. vltim.

¶ *Gloſ. ſeq. notat quòd in manifeſtis, & c. alle. 4. concord. in contrarium alle. 4. iura.*

n ¶ *Manifeſtum.*] Et ita habes, quòd in manifeſtis & notoriis ordo iudiciarius non eſt obſeruandus. 2. quæſt. 1. de manifeſta. & c. quæ Lotharius. infrà de appel. cum ſit Romana. in fine. & Cod. de accu. ea quidem. Arg. contra. 2. quæſt. 1. Deus omnipotens. & infrà. de diuor. porrò. & ſuprà de electio. bonæ memoriæ.

AD extirpandas.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio. Secunda: ibi. *Fraternitatis.*

CASVS. Dicitur hic, quòd filij presbyterorū, qui Eccleſias tenent, in quibus patres eorum nulla perſona media miniſtrauerunt tanquā perſonę vel vicarij perpetui, remoueantur ab aliis. Not. quòd filij presbyterorum non poſſunt ſuccedere patribus in Eccleſiis in quibus patres eorum perſonæ vel vicarij fuerunt perpetui. Item media perſona purgat vitium ſucceſſoris.

Hæc gloſſa eſt ſingularis, & obſeruatione digna.

¶ *Gloſſa ſequens recitatur per q. an prohibitio filiorum. & c.*

o ¶ *Filij presbyterorū.*] Vel etiā nepotes, vel inferiorū qlibet quorū eſt ius ſuccedēdi. arg. Inſt. de hær. quali. & dif. §. fut. In collateralibus

EX tua.] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Super quo.* Ioā. And.

CASVS. Archiepiſcopus Eboraceñ. obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt poſſet diſpenſare cum filiis ſacerdotum, vt remanere poſſent in Eccleſiis, quas patres eorum nullo medio habuerunt, dummodo eſſent bonæ vitæ & opinionis, vel longo tempore Eccleſias tenuiſſet. Archiepiſcopus diſpenſauit cum aliquibus talium. Poſt iſtam diſpenſationem, quidam ad iudices impetrauerunt litteras à Papa, vt ſi conſtaret prædictos eſſe filios ſacerdotum vel clericorum, qui proximè antè illos Eccleſias tenuerunt, imponerent illis ſilentium, & Eccleſias illas ipſis impetrantibus aſſignent, tacita veritate de præmiſſa diſpenſatione. Archiepiſcopus conſuluit dominum Papā, vtrùm per litteras illas diſpenſatio ſua debeat reuocari. Reſpondet Papa, quòd ſi per priores litteras cum aliquibus diſpenſauit, diſpenſationem illam non vult per poſteriores litteras irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in Eccleſiis, ſine auctoritate Epiſcopi ſui inſtitui, & inſtitutos præcipit remoueri. Abb. Nota. quod diſpenſatio ſemel conceſſa reuocatur. Item litteræ veritate tacita impetratæ non valet. Item nullus debet inſtitui in Eccleſiis ſine auctoritate Epiſcopi.

e ¶ *Conſultationem.*] Impropriè ponitur: quia cum reſpondetur conſultationi, ius commune oſtenditur per reſponſionem. arg. ꝫ. de vo. & vo. redem. ex multa. & ideo expone *conſultationem*, id eſt, ſupplicationem. quia indulgentiam continet hæc decre. & hoc patet, ex eo quod dicit ꝫ. diſpenſaſti. a & diſpenſationem. & probatur hoc. ꝫ. eod. c. pen, & vlt. nam Papa tantum cum talibus diſpenſat: vt ibi dicitur.

a *Vide notata infra eo. tit. 1. primo reſponſo. in fi. lib. 6.*

f ¶ *Eos.*] ſ. cum quibus fuerat diſpenſatum.

libus non prohibetur. arg. j. de off. dele. ex parte. & quilibet repellitur, qui quaſi iure ſucceſſionis eccleſiam ſibi vendicare intendit: quia ibi non habet locum ſucceſſio. ſ. eod. ex tranſmiſſa. in fi. & 8. q. 1. Apoſtolica.

a ¶ Vicarij) Perpetui. ſimile. ſ. eo. conſtitutis.

ſerre. Sed videtur, quòd talis nominatio non probet illũ filiũ quia contrariã admittit probationẽ. C. de prob. non nudi ſ. C. de teſt. neque profeſſio. ff. de inoff. teſt. ſi inſtitutis. §. 1. Bene ſtatur nominationi per illã decr. per tuas. in fi. niſi expreſſe contrarium probaretur: vt dicunt illa vltima verba.

b ¶ Nulla perſona media.) ſ. eo. ex trãſmiſſa.

c ¶ Amouere.] Etiamſi ſint de legitimo matrimonio nati: ne videatur locum habere ſucceſſio. 8. q. 1. Apoſtolica. ſecus ſi media perſona interceſſiſſet: quia de iure communi, ibi & alibi poſſent præfici, cum ſint legitimè nati.

† Caſan. †| Capſien. epiſcopo.

Ad hæc.) Communis diuiſio. Secunda: ibi, Sciat.] Abb. Sic.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõp. l.

Casvs. Quęſitũ fuit à Papa, verum filij Epiſcoporum poſſint ad ſacros ordines promoueri, ſi aliàs digni ſint? Reſp. Papa: ſi de legitimo matrimonio ſunt geniti, nec aliud impediat, poſſunt ad ſacros ordines licitè promoueri, & in eiſdem Eccleſiis, in quibus præſunt patres eorum, beneficium obtinere. Not. ꝙ pater & filius legitimus ſimul poſſunt eſſe in eadem Eccleſia. Item nota hanc decre. generaliter pro omnibus filiis Clericorum, de legitimo matrimonio genitis, quòd poſſunt ad ſacros ordines promoueri, & Eccleſiaſticica beneficia habere, non ſolùm in Eccleſiis aliis, ſed etiam in paternis, patribus eorum viuis vel mortuis.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium.

† Coron. † Toron.

d ¶ Legitimo.) j. eo. ad abolendam. arg. contra ſecundũ vnam lect. ſed illud maximè, quod eſt ibi, tenetur comparatiuè: aliàs illegitimus filius ſimul cum patre, in eadem Eccleſia eſſe non debet. j. e. cum decorem.

perſonæ vel vicarij[a] nulla perſona media[b] miniſtrarunt: eos (ſiue geniti ſint in ſacerdotio, ſiue non) ab eiſdem Eccleſiis non differas amouere[c].

¶ Clemens iij. Caſſel. † Archiepiſc.

¶ Filium Epiſcopi legitimè natum promoueri poteſt ad ordines, & in paterna Eccleſia beneficiari.

CAP. XII.

Ad† hæc, ex parte tua noſtris auribus eſt relatum, & infra. Quod a nobis fraternitas tua requiſiuit, an à pontificib. generati valeãt ad ſacros ordines promoueri, ſi ſcientia fuerint & morũ honeſtate probabiles: Sciat fraternitas tua, ꝙ ſi ex legitimo[d] ſint matrimonio procreati, nec aliud canonicũ obuiat, licite poſſunt ad ſacros ordines aſcedere: & in eiſdem Eccleſiis in quib. pręſunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere[e].

¶ Idem.

¶ Non poteſt filius eſſe Vicarius illius Eccleſiæ, in qua pater proximus fuit Rector.

CAP. XIII.

Michael† Presbyter de ſancto Germano tranſmiſſa nobis cõqueſtione mõſtrauit, quòd cùm Eccleſiam ſancti I. de Corona† tuæ diœceſi canonicè ſit adeptus, N. filius Antonii, qui proximo ante, ipſius eccleſię habuit perſonatũ, ad ſe Vicariam ipſius aſſerit pertinere. & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus, quatenus ſi conſtiterit[f] tibi ipſum M. fuiſſe filiũ Antonii, qui eiuſdẽ Eccleſiæ habuit proximo[g] perſonatũ, e ſuper eadẽ Vicaria perpetuum ſilẽtiũ imponere nõ poſtponas.

¶ Idem.

¶ Illegitimè genitus, etiã de vxore, ſine diſpenſatione ad ordines vel beneficia promoueri nõ poteſt.

CAP. XIV.

Litteras†, & infrà. ¶ Intelleximus quòd H. in ſacerdotio genitus, de vxore legitima[h] natus, & cõceptus, affectauit à pueritia miniſtrare Domino in officio clericali. ¶ Verũ licet à filiis[i] paterna incõtinẽtia modis omnib ꝓpellẽda noſcatur: ſi tamẽ aliter † dignus inuẽtus fuerit, permittimus ipſũ ordinari in clericũ, & ad eccleſiaſticũ beneficiũ (vnde cõmodè ſuſtentari valeat) promoueri.

¶ Innocentius iij.

¶ Illegitimus, in Eccleſia paterna prebendari non debet.

CAP. XV.

Cvm decorẽ domus Dei. & infra ¶ Filiis Canonicorum prębẽdas in eiſdẽ Eccleſiis cõferri nõ ſinatis, quarũ ſunt Canonici patres eorũ. ¶ Cum indecorũ ſit, vt in altaris officio illegitimus[l] filius impudico patri miniſtret, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri ꝓ ſalute humani generis victimatur.[m]

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Si illegitimus maximè filius ſpurius inſtituitur in Eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater, inſtitutio non valet, & inſtituens a ſuis beneficiis ſuſpendatur.

g ¶ Proximo.) ſ. eod. ad extirpandas.

Litteras.] In prima ponitur ſupplicatio. In ſecunda ſupplicationis admiſſio: ibi, Verùm. Abb.

Casvs. Quidam vir & eius vxor cõmuni conſenſu promiſerunt caſtitatem ſe ſeruaturos: qua promiſſa in facie Eccleſię vir promotus fuit poſtmodum vſque ad ſacerdotium: tandẽ in ſacerdotio conſtitutus habuit acceſſum ad vxorem, & ex ea filium genuit H. nomine: iſte H. deſiderauit à pueritia miniſtrare Domino in officio clericali: dicit Papa: licèt à filiis paterna incontinẽtia ſit propellenda: ſi dignus eſt aliàs, permittit eum in clericum ordinari, & ad eccleſiaſticum beneficium promoueri, vnde valeat ſuſtentari. Not. quòd natus de vxore legitima habetur pro nõ legitimo. & hoc ideo: quia natus eſt poſt continentiã cõi voluntate promiſſam, & ita de illicito coitu dici poteſt.

† Cap. 5. e. ti. in 2. compil.

† In manu ſcriptis vetuſtioribus, aliàs.

h ¶ Legitima.] Ducta ante ſacros ordines ſuſceptos, qua poſtea vti non licuit. 31. d. ante trienninm. 3: d. placuit. quia promiſſa cõtinentia ſiue caſtitate, poſtea fuit promotus: vnde poſtea vti vxore non licuit. 77. d. epiſcopus benedictionem. & 32. d. ſeriatim. j. de cler. coniu. ſanè. & j. de conuer. communi cõiugatus. & ideo de iure non potuit promoueri.

† Cap. 32.

e ¶ Obtinere.) Et ita poteſt filius legitimus in paterna Eccleſia ſimul cum patre beneficium obtinere. arg. j. eo. cùm decorem. à contrario ſenſu in verbo, illegitimus. ſed in paterno beneficio ſiue dignitate ſuccedere non debet. 8. q. 1. Apoſtolica. & ſ. eo. conſtitutus. ſ. eo. c. proxi. Bern.

Michael.] Diuiditur. In prima, facti narratio. In ſecunda, cauſæ commiſſio: ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

Casvs. Michael presbyter ꝓpoſuit corã Papa, ꝙ eccleſiã S. Io canonicè fuit adeptus. Sed M. filius Antonij presbyteri, qui proximo ante habuit perſonatũ ipſi⁹ eccleſię, aſſerit ad ſe pertinere vicaria eiuſdẽ eccleſię. mãdat Papa, quaten⁹ ſi cõſtiterit dictũ M. filiũ fuiſſe ipſius Antonij, qui ꝓximo ante habuit perſonatũ illi⁹ eccleſię, ſuper vicaria ipſi⁹ ei ſilentiũ perpetuũ imponatur. No. quòd filius ſacerdotis patri ſuccedere nõ poteſt tanquã perſona, vel tanquã vicarius in eccleſia ꝑmanere.

¶ Gl. ſeq. quærit, & ſoluit: ex ſolutione infert aliam quæſtionem, quam ſoluit: iterum ex ſolutione obiicit, & reſpondet.

Probanda filiationis, & illegitimitatis ex q. modi.

f ¶ Conſtiterit.) Sed quõ poterit hoc cõſtare, ſi ipſe negauit ſe filiũ fuiſſe illi⁹? Reſp. ſi natus fuit ex illa, quã tenebat ſecũ publicè in domo ꝓ cõcubina: prę́ſumitur. n. fili⁹ illi⁹: ſicut aliq̃s prę́ſumitur fili⁹: q̃a natus eſt in matrimonio: quia pater eſt is quẽ nuptię demõſtrant. ff. de in ius voc. quia mater. Et ita præſumptiuè talẽ dicim⁹ filiũ, quẽ talis cohabitatio filiũ demonſtrat. q̃a fuit in poſſeſſione filiationis. C. de ſuis & leg. l. l. 3. Sed ſi nõ fuit natus de tali, qualiter ꝓbabit? Reſp. ex eo ꝙ ille vocabat illũ filiũ, & illa appellabat eũ patrẽ, & cõiter habebatur & nominabatur filius. j. de proba. per tuas. & ex dilectione ſola diſcernitur quis, cuius filius approbatur. j. de præſum. af-

a Vide l. ſi mater. C. ne de ſtatu defunct. & l. ſi cum pater. C. ſi aduer. rem iudica.

i ¶ Licet à filiis.] Hîc vult dicere, licèt à filiis, &c. id eſt, licèt filij ſint repellendi propter paternam incontinentiam, b tamen ſi aliàs bonis &c.

b Quaſi per illam dehoneſtentur.

¶ Glo. ſeq. quærit, arg. pro & contra, & ſoluit.

¶ Ordinari.) Sed nũquid per hoc nõ diſpenſatur tantũ cũ eo in minorib. ordinib. Arg. ꝙ ſic: quia promiſſio in genere mediocritatẽ reſpicit. ff. de auro & arg. leg. l. qui lancem. & ff. de leg. 1. legato. C. cõia de leg. l. vlt. §. ſed ſi quis. & ff. de leg. 1. apud Iulianum. §. ſcio. & C. de don. ſi quis argentum. §. ſimili quoque. à ſimili diſpenſatio in genere reſpicere debet tantũ minoritatem. arg. ff. de leg. 3. nummis. arg. contra. ſ. de tranſla. c. vlt. & ff. de conſt. prin. beneficiũ. & j. de ver. ſig. olim. j. de dona. cum dilectus. in fi. & ob. arg. j. de ſimo. c. vlt. Sed tutius eſt tantum intelligere de minoribus: quia ſic Papa ſenſiſſe videtur, & nos ita ſẽtire debem⁹. ar. ſ. de reſc. ſuper litteris. in fi. & j. de prab. c. vl.

Cvm decorem.) Primò ponit vnum dictum. Secundò cauſam reddit: ibi, Cùm indecorum. Pars huius decr. j. de vita & hone. cleri. cum decorem. Abb. Sic.

Casvs. Filij Canonicorũ de illegitimo matrimonio nati, non debent Canonici fieri, vel prębẽdas habere in eccleſiis, in quibus patres eorũ ſunt inſtituti: quia indecorũ eſt, vt non legitim⁹ filius, impudico patri in altaris officio miniſtret. No. quòd illegitimus filius nõ debet miniſtrare patri in officio altaris.

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium de decre. proxima.

l ¶ Illegitimus.) Sed legitimi bene poſſunt eſſe in eccleſiis, in quibus pręſunt patres eorum. ſ. eo. ad hæc.[c] Sed contra. j. eo. c. proxi. vbi legitimi prohiberi videntur, ſecundùm vnam lecturam illius aduerbij, maximè, & ei ſtandum eſt.

c Facit ad hoc. l. aſſumptum. §. 1. & l. libertus. §. patris. ff. ad munic.

m ¶ Victimatur.) ſuprà de ſumma trini. c. 1. §. vna verò.

AD abolendam.) Primò ponit inhibitionis cauſam impulſiuam. ſecundò inhibet: tertio decernit: quartò cõtra facientes pœnam mandat, partes patent.

CASVS. In pluribus Eccleſiis quædam inoleuit corruptela, quòd filij Canonicorum fiebant Canonici in Eccleſiis ſecularibus, in quibus patres eorum erãt inſtituti canonici, præcipit concilium, quòd canonicorum filij, & maximè ſpurij non fiant canonici in Eccleſiis ſecularibus in quibus patres eorum ſunt inſtituti: & ſi contra factum fuerit, non valeat eorũ inſtitutio: & qui tales canonicare præſumpſerit, à beneficiis ſuis ſuſpendatur. Not. quòd qui canonicant indignos, ſuſpendi debent à beneficiis ſuis: & inſtituti remoueantur.

† Concordat conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 15. & habetur c. 1. eo. tit. in 4. cõpil.

CAP. XVI.

AD† abolendam peſſimam, (quæ in pluribus inoleuit Eccleſiis) corruptelã, firmiter inhibemus, ne Canonicorũ filij[a], maximè[b] ſpurij, Canonici fiant in ſecularibus[c] Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt patres eorũ: & ſi fuerit cõtra præſumptum: decernimus nõ valere[d]. ¶ Qui verò tales (vt dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficiis ſuſpendantur.

† Innoc. iij legitur in aliquot vetuſtis.

¶ Honorius † iij.

¶ *Alius quam Papa non diſpenſat, vt filius in Eccleſia paterna immediatè ſuccedat.*

CAP. XVII.

DIlectus filius G. Præpoſitus ſanctæ Mariæ tranſmiſſa nobis petitione monſtrauit, quod cum Virgilius Presbyter quandam eccleſiam curã animarum habentem, quam nullo medio[e] habuit pater eius, obtineat, ipſum monuit, vt reſignaret eandem: ſed idem aſſerens quòd H. † Remen. Archiepiſcopus, tũc Apoſtolicæ ſedis legatus diſpenſauit cum eo, id legatus cũ eo diſpenſauerat, & ideo eã dimittere nolebat. præpoſitus ſignificauit hoc D. Papæ; mandauit Papa, quatenus non obſtante aliqua diſpenſatione, quæ à ſede Apoſt. non manauit, ſtatuat, quod canonicũ fuerit, appellatione remota ipſum ab Eccleſia remouendo. Not. quòd ſolus Papa cũ filiis ſacerdotium poteſt diſpenſare, vt præſint in Eccleſiis, in quibus patres eorum habuerunt perſonatum ſiue curam animarũ nullo medio.

† In multis antiquis legitur. G. Remen.

efficere contradicit. Quocirca mãdamus, quatenus non obſtãte[f] diſpenſatione aliqua, quæ à ſede Apoſtolica non manauerit, quod canonicum[g] fuerit (appellatione poſtpoſita) ſtatuatis.

¶ Greg. ix. Turonẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Illegitimus abſq. diſpenſatione Papæ, ad dignitatem vel perſonatum vel beneficium curatum promoueri non poteſt.*

CAP. XVIII.

NImis tua prouincia eccleſiæ deformatur honeſtas, ex eo quò † filii Sacerdotum, & alii non legitimè nati, ad dignitates & perſonatus, & alia beneficia curam animarum habent. a. ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ[h] promouentur. ¶ Quocirca mandamus, quatenus prædictis perſonis à perſonatibus, & dignitatibus, & huiuſmodi beneficiis prorſus amotis, ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorum de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero præſumatur, diſtrictius inhibemus.

a ¶ *Filij.*) ſcilicet, illegitimi.

¶ *Gloſſ. ſeq. cum ſequent. proſequuntur duas lecturas illius aduerbij, maximè.*

b ¶ *Maximè ſpurij.*) Sic iſtud aduerbium, *maximè*, ponitur pro, tantũ, tunc legitimi poſſunt inſtitui: vt *ſ. e. ad hæc.* Si intelligas propriè: tunc nec legitimi ſunt inſtituendi in Eccleſiis, in quibus ſunt inſtituti patres eorum, multò minus & ſpurij: quod ſatis videtur: & ita corrigitur. *ſ. eod. ad hæc.* de ſpuriis nulla dubitatio erat, cum illi eſſent prohibiti per multa alia iura: vt *ſ. eo. c. 1. & j. de ſer. non ord. conſuluit, & ff. de pæ. ſanctio legum:* ſed dic, vt in ſequenti notula dicitur. Bern.

Pater & filius poſſunt ſimul eſſe monachi.

c ¶ *In ſecularibus.*) Et hoc ideo dicit, quia in regularibus bene poſſũt ſimul eſſe monachi, vel regulares canonici pater & filius: quia tales perſonæ irregulares nõ prohibẽtur intrare religionẽ. *ſ. eo. c. 1. & 16. q. ſi filij.* & ita in ſecularib. prohibentur tãtũ ex hoc verbo. Sed ex eo, quòd dicit inferius: Qui vero tales vt dictũ eſt, canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficiis ſuſpẽdãtur: videtur, quòd loquatur tãtũ de ſpuriis: quia cũ illis Epi diſpẽſare nõ poſſunt: vt *j. e. c. vlt.* pro legitimis nõ ita punirẽtur: & ita loquitur tãtũ de ſpuriis, & ſecũdũ hoc hæc dictio, *maximè*, ponitur pro *tãtũ*[a]. i. illegitimi tantũ prohibẽtur, & nõ legitimi: licet gloſſula præcedẽs cõtrariũ videatur dicere: ſed verius credo, quòd de omnib. filiis intelligatur, aliàs nihil adderet iſta cõſtitutio, niſi hoc ſolũ, quòd tãtũ pœnã imponit hic ordinatorib. ſed cõtrariũ eſt verũ: quia ponitur pro, tantũ, ſed à propria verbi ſignificatione nõ eſt recedẽdũ, ſi res aliter ſalua eſſe põt. *ff. de leg. 3. non aliter. & j. de deci. ad audientiã. & ſ. de tranſla. inter corporalia.* & in re dubia melius eſt verbis edicti ſeruire *ff. de exer. l. 1. §. ſi is qui.* & ideò iſtud, maximè, tenetur propriè, & poteſt intelligi reſpectu eorum, qui non ſunt ſpurij, ſed aliàs illegitimi: vt ſunt naturales, & ſic idem dicit, quod *ſup. eod. cum decorem.* & addit: quia pœna hic ſtatuitur contra ordinatores, & ſic non tollitur. *ſup. e. ad hæc.*

a Hẽ. Reymũ. in ſum. Gof. in ſũ. circa prin. dicit, quòd canonicã nõ poſſunt habere, vt hic, ſed beneficium bene, vt in c. ad hæc. Io. An.

¶ *Gl. ſeq. arguit & reſpondet:*

Epiſcopi an valeant diſpenſare cũ illegitimis in ſimplici beneficio.

d ¶ *Non valere.*) arg. quòd Epi nõ poſſunt diſpẽſare cũ illegitimis in ſimplici beneficio. & ex eo, quod hic dicitur, decernimus nõ valere; & quòd pœna imponitur ordinatorib. aliarum perſonarũ, eſt *ar. j. eo. c. vlt.* vbi remouentur illegitimè promoti ſine diſpenſatione Papæ. hoc ius cõe ſtatuitur, ſed diſpenſatio non prohibetur in aliis Eccleſiis, in quibus patres non ſunt inſtituti, & ita bene poſſunt Epiſcopi diſpenſare cũ illegitimis in ſimplici beneficio in aliis Eccleſiis non paternis ſed in paternis non poſſunt. eo enim ipſo, quod prohibet hoc de paternis tantum, datur intelligi, quòd de aliis concedat *arg. j. eo. c. ſi & ſ. eo. ad hæc. & c. cum decorem.* De hoc dic *vt j. eo. c. vlt. in notula ſic ergo* Ber.

DIlectus filius.) In prima, facti narratio. In ſecunda, ibi, *Quocirca*, cauſæ commiſſio. Io. And.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quandã Eccleſiã curã animarũ habentẽ, quã nullo medio habuit pater eius. Præpoſitus S. Mariæ ipſũ monuit, vt Eccleſiã ipſam dimitteret, ipſe verò dicebat quòd Remenſis Archiepiſco. Apoſtolicæ ſedis

e ¶ *Nullo medio.*) Quare meritò debet expelli. *ſup. eo. Michael. & c. ad extirpandas, & c. ex tua. & c. præſentium. & c. conquerente.* etiamſi legitimus fuiſſet.

¶ *Glo. ſeq. notat Legatũ, & c. ſignat contrariũ, & ſoluit: dat lecturã, à qua poſtmodum recedit.*

f ¶ *Non obſtante.*) Sic patet expreſsè, quòd legatus D. Papæ, non poteſt cum talibus diſpenſare, licèt habeat generalem legationem. Sed videtur contra. *j. de off. leg. quod tranſlationem.* vbi legatus exercet ea, quæ tantũ ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata, ſ. excommunicatos pro violentas manus in clericos abſoluere, ſed illud iam introductum eſt ex conſuetudine, ex certa ſciẽtia Papæ, & ita perinde eſt, ac ſi papa ſpecialiter committeret, & ita per generalem legationem non transferuntur ea, quæ ſpecialiter tribuuntur. *ff. de off. eius cui man. eſt iur. l. 1. & j. de off. lega. quod tranſlationem & ff. de pign. l. obligatione.* vel forſitan iſte legatus erat tantum legatus in prouincia ſua: & iſti legati, qui nõ mittuntur de latere D. Papæ, vt *j. de off. leg. cùm non ignoretis.* non habent tam largam legationem, ſicut illi, qui mittuntur à latere D. Papæ vt *eo de off. leg. eo excommunicatis.* vnde ſatis poſſet dici, quòd Cardinales legati, qui quaſi pars corporis D. papæ intelligũtur, vt *6. q. 1. c. ſi quis ex militib.* poſſunt cum talib. diſpẽſare, ſed alij nõ poſſunt vltra id, quod ſpecialiter in eorũ priuilegio cõtinetur, & quòd illi habeãt maiorẽ auctoritatẽ & poteſtatẽ, patet: quia præſentib. legatis nuſſis de latere domini papæ, iſti nõ debẽt tunc ſuæ legationis officiũ exercere. *j. de off. leg. c. volentes.* & optimè facit ad hoc. *93. d. c. vl. & 94. d. c. 1.* immò nec illi poſſunt diſpẽſare cõtra conciliũ Lateran. *j. de præb. c. dilectus.* & hic. *& c. prox. & c. ad extirpãdas.*

Cum illegitimis an poſſit per legatos diſpẽſari.

Legat. orum de latere maior poteſtas, quam aliorum legatorum.

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Canonicum.*) Sed quid erit canonicum? Reſpondeo vt ab Eccleſia expellatur, vt *j. c. prox.* filius enim patri in Eccleſia ſuccedere non debet b. *ſ. eo. c. præſentium. & c. conquerente. & c. ad extirpandas. & in pluribus c. ſeq.* poſt illud *c. præſentium. & 8. q. 1. Apoſtolica.*

b Niſi cum eo ex cauſa neceſſaria fuerit diſpenſatum.

NImis.) Primò ponit abuſum prouinciæ, quẽ ſecũdo circa præterita corrigi iubet, & in futurũ prohibet, ibi, *Quocirca.* I. A.

CASVS. In prouincia Turon. filij ſacerdotũ & alij nõ legitimè nati promouebantur ad dignitates & perſonatus & ad alia beneficia curã animarũ habentia, ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis, vnde mandat Papa Archiepiſcopo Turon. quatenus prædictos oẽs remoueat à dignitatibus, perſonatibus, & huiuſmodi beneficiis curam animarum habentibus: & illa perſonis idoneis conferri faciat per illos, ad quos collatio ipſorũ noſcitur pertinere, præcipiẽs ne id de cætero attẽtare præſumant. Not. quòd ſolus Papa poteſt diſpẽſare cum filiis ſacerdotum, vt ad dignitates & curã animarum poſſint promoueri.

¶ *Gl. ſeq. not. ſecundo quærit, arg. quòd ſic alleg. 2. in contrariũ: quibus reſpõdet. tertiò iterũ quærit arg. pro & contra, & ſoluit.*

h ¶ *Sedis Apoſtolicæ.*) Sic ergo patet apertè per decretalem iſtã quod iuris de filiis presbyterorum, & aliis illegitimè natis, quia non poſſunt ad dignitates vel beneficia curam animarũ habentia promoueri, niſi per diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ, ſic *ſ. e. c. ex tua. & c. prox. ar. ſup. eo. ad abolendam.* & ſi promoti ſint debẽt expelli. Sed nunquid Epiſcopi poſſunt diſpẽſare cũ talib. illegitimè natis in ſimplici beneficio, & vt promoueantur ad ſacros ordines ſine aliqua prælatione? Videtur quòd ſic, eo

ſic: eo enim ipſo quod prohibet tātùm illos à dignitatibus, & curam animarū intelligitur permittere de aliis inferiorib. beneficiis: quia quod de vno prohibetur, de alio permittitur. 25. d. qualis. & j. de iis quæ fi. à præla. ſi. conſen. c. cū apoſtolica in fi. præterea nō inuen. qui eis prohibitum. ergo intelligitur permiſſū eis j. de re. perm. c. ad quæſtiones. & 30. q. 4. quæ ſpiritualem. [a] Sed videtur prohibitum. ſ. eo. c. 1. & c. ad abolendā. & j. de ſer. non ord. conſuluit. Sed poteſt dici, quòd ibi ius cōmune ſtatuitur, ſed diſpenſatio non prohibetur. Sed contra hoc videtur expreſſum. ſ. e. c. litteras. vbi diſpēſat Papa cum tali ad clericatum. ibi, Papa diſpēſauit. per hoc tamē aliis nō prohibetur: quia hoc ab ipſo fuit petitum. & ſic patet, quod illegitimè nati de iure cōmuni promoueri non poſsūt ad aliquem ordinē. Sed ſi in monaſteriis vel regularibus eccleſiis miniſtrauerint, nūquid poſtea poſſunt promoueri ad ordines, vel ad dignitates de iure cōmuni, vel per diſpenſationem. Videtur quod ſic de iure communi ſ. eo. c. 1. & 56. d. c. quia ingreſſus religionis omnem tollit irregularitatem. in Auth. de mona. in prin. col. 1. Sed contra videtur, quod non tollatur irregularitas per ingreſſum religionis. j. de apoſta. c. ex litterarum. & j. de pœnis in quibuſdam. Poteſt dici, quòd poſtquam intrauerint religionem, poſſunt promoueri ad ordines ſine aliqua diſpēſatione: ad honores vero promoueri non debent ſine diſpenſatione, prout hic dicitur. & arg. ſ. de eod. c. 1. verſ. prælationem verò, &c. & ita habes hic caſum, in quo epiſcopis auferitur diſpenſandi poteſtas.

a Concor. l. ſicut. §. 1. ff. ad l. Aquil. & ff. ad Macec. ſed Iulianus. in fi.

† Caius concily Toletani ſic inuenitur. eisdem tamen Burchardus l. 2. c. 28. & 29. & Ivo. p. 6. ca. 129. & 130. & in 1. compil. eod. tit. c. 1. quibus locis eſt integrū decretum concord. canon Apoſtolorū 81. & Gelaſius Papa 1. epiſtola quadam epiſcopis per Lucaniam, &c. c. 16.

† Alias, inſtituendi.

† Infamari.

† Burchardus lib. 2. decre. c. 31. Ivo p. 6. ca. 132. Gratianus d. 54. c. 6. Pan. li. 3. tit. de ſeruis nō ord. c. 1. & poſt concil. Lateran. ſub Alex. 3. p. 50. c. 56. & c. 1. in 1. compil. vbi integrū decretū. & variam inſcriptionem inuenies.

TITVLVS XVIII.

De ſeruis non ordinandis, & eorum manumiſſione.

¶ Ex concilio Tolerano. †

¶ Seruum ante plenam manumiſſionem ordinari non debet.

CAP. I.

INſtruendi†: & infrà. ¶ Fortè dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante clericatum ingenuitatis[a] dignitate potiatur. Reuera verum dicit: & ideo, quod infirmari† vel vituperari poteſt, præcaueri[b] debet.

¶ Ex eodem †.

¶ Seruus ſine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino reſtituitur.

CAP. II

DE ſeruorum ordinatione: & infra. Statutum eſt, vt nullus Epiſcoporum deinceps ad ſacros[c] ordines eos promouere præſumat, niſi priùs à dominis libertatē fuerint cōſecuti. ¶ Et ſi quilibet ſeruus fugiēs[d] dominum ſuum, qualibet calliditate vel fraude, ad gradus peruenerit eccleſiaſticos, decretū eſt, vt deponatur[e], & eius dominus eum recipiat.

¶ Ex eodem.

¶ Seruus ab Eccleſia manumiſſus ordinari poteſt, & quod acquirit, poſt ſuum obitum erit Eccleſiæ manumittentis: quam ſi accuſat, vel contra eam teſtificatur, libertate & ordine priuetur.

CAP. III.

DE † famulis eccleſiæ conſtituere Presbyteros & Diaconos per parochias liceat, ita tamen vt antea manumiſſi ſtatum recipiāt libertatis. ¶ Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum: eis in perſonas extraneas tranſmittere non licebit[f]; ſed omnia ad ius eccleſiæ, à qua manumiſſi ſunt, poſt eorū debitū debeāt pertinere.

DE SERVIS NON ORDINANDIS, &c.

¶ Viſo de impedimento originis, videndum eſt de impedimento conditionis perſonæ.

De hac materia habetur 60. d. per totum. *Ad hoc* 12. q. 2. liberti. vſq. ad c. autum. *Io. And.*

INſtruendi.) Primò ponit dictum. Secundò eius approbationem. Tertiò ex eo dat inſtructionem. Secunda, ibi, *Reuera*. Tertia, ibi, *Et ideò*. Io. And.

CASVS. Dicitur, quòd nō debet ordinari ſeruus, niſi priùs fuerit abſolutè manumiſſus: quia quod vituperari poterit, præcauendum eſt. hoc habes j. 54. *d. per totū*. Nota verbum illud: Quod infirmari vel vituperari poteſt, præcaueri debet.

¶ Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem.

a ¶ *Ingenuitatis.*] impropriè tenetur illud verbum: Quia ingenuus eſt, qui, ſtatim cum naſcitur, liber eſt. *inſt. de inge. in prin.* vnde dic, ingenuitatis, id eſt, libertatis plenæ: quia qui ad clericatum promouetur, priùs plenam libertatem conſequi debet nullo à domino retēto obſequio temporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet. 54. *d. quicunque.*

¶ Gl. *ſeq. notat futura præcauenda alle. tria iura in contrarium.*

b ¶ *Præcaueri.*] Not. quòd futura ſunt præcauenda. 23. *d. in nomine Domini. & 63. d. cū Hadrianus. & 1. q. 7. conuenientibus. circa pr.* & exempla præſentia nos cauere præmonent in futurum 72. *d. plurimos. in fi.* & maior triſtitia eſt de talibus, cum reuocantur, quam naſcatur gratia de accitis, id eſt, vocatis 51. *d. præterea. & c. deſignata.* & eccleſia pro talibus infamatur. j. 51. *prox. c. Venico.* & ſic ad cautelam futurorum aliquid fit. 28. *d. de Syracuſano.* & præuidere quis debet, quod contingere non poteſt. *ff. loca* §. *item.* contra quod non imputatur alicui ſi non diuinauit. *ff. ad l. Aquil. l. ſi putator. in fi. & ff. mand. l. ſi fideiuſſor,* § *ſi cum debitor. & j. ve eccle. bene. ve noſtrum.*

DE *ſeruorum.*) Duo facit concilium. Primò ponit ſtatutum, ſecundò contra factum irritat. ibi, *Et ſi*. Io. And.

CASVS. Statuit concilium Toletan. vt nullus Epiſcoporum de cætero promoueat ſeruos ad ſacros ordines, nec etiā ad minores, niſi priùs à dominis libertatem fuerint conſecuti: & ſi aliquis ſeruus fugiat dominum ſuum, & fraudulenter ad gradūs eccleſiaſticos promotus fuerit, deponatur, & dominus eius eum recipiat. Not. quòd ſerui promoueri non debent ſine licētia dominorū ſuorū. Item qui ordinatur ſine manumiſſione ignorante domino vel contradicente, deponēdus eſt. Item licet aliquis fuerit in poſſeſſione libertatis, eam amittit.

c ¶ *Ad ſacros.*] Idē intelligas de inferioribus. 54. *d. c. 1. & c. quicunque. & c. ſi quis obligatus & ſ. c. prox.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem coram quo iudice, &c.*

d ¶ *Fugiens.*] iſte fugiens ſi de ſtatu ſuo certare voluerit, ad priorem iudicē, à quo fugit, remitti debet, vt ibi cauſa ſtatus agatur. *C. Vbi cauſa ſtatus agi de. l. 1.* ſi vero eſt in poſſeſſione libertatis, ſub illo iudice, vbi eſt, conuenietur. *C. eod. l. 3.* Hoc autem debes intelligere, quòd hæc quæſtio, ſi dubitetur, an ſit fugitiuus vel nō, tractabitur & finietur, antequam inchoetur cauſa ſtatus. *ff. de li. cauſa l. liberis.* § *ſunt & alia. & l. agitur.* § *poteſt.* ſi vero non eſt fugitiuus, & vult proclamare in libertatē, ſequitur forum domini. *C. Vbi ſtatus agi de l. 4.*

¶ Gl. ſeq. diſtinguit, aut ſeruus ordinatur, aut monachatur. primo caſu, aut id fit ſciente domino, aut ignorante: & cùm ſcit, aut contradicit, aut tacet. cum ignorat, aut ordinator vel præſentator ſcit, aut non: & cum neſcit, aut ordinatus eſt ad minores, aut ad ſacros circa presbyteratum. aut archipresbyteratum. Io. And.

e ¶ *Deponatur.*] Quid iuris ſit de ſeruis ordinatis, not. quòd ſi ordinatur ſeruus dño ſciēte & cōtradicēte, ſeruus remanet & reſtituitur domino, etiāſi ſacerdos ſit factus, vt quidam dicūt. *vt 54. d. ex antiquis.* Alij cōtradicunt, vt *Io. & Tāc.* Si vero ſciēte & nō contradicēte domino tūc ſtatim liber eſt. [b] *vt 54. d. ſi ſeruus ſciente.* Si autē domino ignorāte ordinetur, ſed epō vel præſentatore ſcienter, quòd ſit ſeruus tūc ille efficitur liber, & epō vel præſentator tenetur dare domino duos ſeruos æque bonos. 54. *d. ſi ſeruus abſente.* Si nō habeat vnde ſoluat, reſtituetur domino, vt ſtatim diſtinguitur. Si verò domino ignorante, & epiſcopo, & præſentatore fuit ordinatus, ſi cōſtitutus eſt in minorib. ordinib. deponitur & remanet ſeruus. 54. *d. ex ant. q. & c. frequens.* Diaconus verò vicariū pro ſe: aut ſi non habet, ipſe reddatur. 54. *d. ex ant.* Eadem priuilegio ſubdiaconus gaudet. *j. eo. miramur. de æta. & qual. c. à multis.* Si verò eſt ſacerdos, ſtatim liber eſt, ſed amiſſione peculij ſui mulctatur: *vt in c. illo, ex ant.* Vel ſi non habet peculium, ſeruiat domino in diuinis officiis. *eod. frequens.* Si verò quis monachus factus eſt, vſque triennium tantùm poteſt eum repetere, vltra verò remanet monachus & liber. 54. *d. ſeruus ſciente.*[c]

DE *famulis.*) Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Quicquid*. Tertium ibi, *Quibus*. Ioan. And.

CASVS. Statuit cōciliū Toletanū, quòd eccleſia poſſit cōſtituere presbyteros & diaconos per parochias de ſeruis ſuis, ita tamē quòd primò accipiāt libertatē, & quicquid illi poſtmodum acquiſierint, vel eis datum fuerit, ad extraneas perſonas nō trāſmittant: ſed oīa poſt obitum ſuum ad ius eccleſiæ, à qua manumiſſi ſunt, debeāt pertinere. Quib. accuſandi vel teſtificandi aduerſus eccleſiā omnis aditus præcludatur, ſicut & cæteris libertis: ad quod ſi aſpirauerint, & libertatem amittant, & honorem ordinis, quem non dignitate naturæ, ſed temporis neceſſitate meruerunt. Not. quod liberti dominum ſuum accuſare non poſſunt. vel contra ipſum teſtificari ſine venia.

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium de duobus canonibus, & ſol. Item ſignat contrarium de l. & quadrupliciter ſoluit.

f ¶ *Non licebit.*] 12. q. 1. c. 1. & 2. Contra hoc loquitur de libertis eccle-

Libertatis cauſa ſub quo iudicē cognoſci debeat.

† Ex concilio Toletano 4. c. 73. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

b Nō diſtinguendo, ad quem ordinem fuerit ordinatus ſecundum Glo. licet Pet. hic contra. Io. An.

c Concord. tex. in Auth. de monach. in pr. & §. 4. coll. 1.

¶ Quibus (ſicut cæteris Eccleſiæ libertis) accuſandi vel teſtificandi aduerſùs Eccleſiā[a] aditus præcludatur, ad quod ſi aſpirauerint, non ſolùm libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſſitate tēporis meruerunt[b].

¶ Ex concilio apud Alichi. †

¶ Dominus in ſeruo, quem manumittit, poteſt ſpirituales operas retinere.

CAP. IV.

NVllus, *& infrà.* ¶ Si quis de ſeruis ſuis quenquam donauerit libertati, & ipſum in presbyterum fecerit ordinari, ille autē poſtea in ſuperbiā elatus, domino ſuo canonicas[c] horas pſallere noluerit, accuſatus[d] apud Epiſcopum, qui ordinauerit eum, degradetur[e].

¶ Alex.iij.Archiepiſcopo Turon.

¶ Spurij vel ſerui ordinari non debent.

CAP. V.

COnſuluit †: *& infrà.* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd neque ſpurios[f], neque ſeruos[g] ordinare debes; & ſi memor es in conſecratione tibi dictum fuit, vide ne quemlibet ſeruilis conditionis ad ordines promouere præſumas.

¶ Idem, iij. Varien. † Archiepiſcopo.

¶ Manumiſſus ab Eccleſia, vt fiat Clericus, & ipſi Eccleſiæ perpetuò ſeruiat in diuinis, ad aliā Eccleſiā ſe trāſferre non pōt: ſecus ſi purè fuerit manumiſſus. Vel ſic: ſecus ſi fuerit manumiſſus vt ſeruiat. l. A

CAP. VI.

EO libentius: *& infra.* ¶ Adiecisti aliam quæſtionem, an illorum filij, qui Eccleſiæ ſeruili conditione tenentur, traditi à parētibus militię clericali, cùm ſuorum conniuentia dominorum[h], vt † in eadem eccleſia debeant deſeruire, aſſequentes propterea libertatē poſt tempus ea relicta poſſint ad aliam ſe transferre: In quo credimus diſtinguendum, vtrùm eo tenore[i] fuerint manumiſſi & obligati ordini clericali, quòd manumittenti eccleſię, dum vixerint, deberent impendere[k] famulatum in obſequiis diuinorū, & tunc trāſferendi ſe ad aliā eſt eis licentia denegāda, vel manumiſſi extiterint abſolutè, ſicq; libertatem habeāt ad aliā[l] trāſeundi.

¶ Idem.

¶ Ius quod eſt de ſeruo facto diacono, etiam de Subdiacono debet intelligi.

CAP. VII.

MIramur non modicum, cum certum ſit in cōſti-

† *Alchanum.* † *Alchein.* † *Archi.*

† *Cap.5.e.ti. in 1.compil. & poſt concil. Latera. ſub alex. iij. par.26.c.19.*

† *Vart. c.1.*

† *Ca.1 e.t. in 2.compi.*

† *In ordine Barbatia.*-*ta.* vt in eadem Eccleſia, cuius ſunt, debeant deſeruire &c.

eccleſiæ hac conditione manumiſ. illud intelligitur de iis, qui ingenui ſunt. Item cōtra *Inſt. de ſucceſſ. liber. §. ſed noſtra.* Hic de reb. acquiſitis occaſione Eccleſiæ, ibi de aliis. Vel hoc de manumiſſis ab Eccleſia, vt quicquid acquirāt, Eccleſiis intelligantur acquirere: illud à priuatis. Vel iſti non habebant cōſanguineos, illi ſic. 12.q.2. Epiſcopus qui filios. & ratio eſt 12.q.3. *pontifices. & j. de teſt. c. cùm in officiis.* hoc eſt de iis, quæ intuitu Eccleſiæ data ſunt, & pro remedio animarū defunctorum, vt ibi dicitur, *& in c. pontifices.* Illud verius credo, quòd hac cōditione iſti manumiſſi fuerunt. Si verò ſimpliciter libertati ſunt donati, tunc liberum eſt eis facere, quod volunt. *j. eo. c. eo. libentius.*

a ¶ *Eccleſiam.*] i. prælatum: quia ei præcipuè tenentur, cum ſit caput. *j. de ver. ſig. c. cū clerici.* ſecus eſt de aliis ſingularibus perſonis. *12. q. 2. qui manumittitur. c. octaua diſcuſſio. & c. Epiſcopus, qui mācipiū.* ſed cōtra Eccleſiā teſtificari non poteſt, cùm ſit patrona, niſi ipſius edicti venia impetrata. *C. de in ius voc. l. 2. & c. prædi. qui manumittitur.* aliàs in ſeruitutem rediguntur, vt dicit hic, *& c. qui manumittitur.*

b ¶ *Meruerunt.*) Id eſt acceperunt, vel intellige propriè: quia ipſi libertatē meritis ſuis acceperunt. *12. qu. 2. ſi quos de ſeruis.*

NVllus. [CAſus. Si aliquis ſeruum ſuum donauerit libertati, & eum fecerit in presbyterū ordinari, & ille poſtea in ſuperbia elatus domino ſuo noluerit canonicas horas celebrare, accuſetur ad Epiſcopum ſuum & degradetur. Not. in manumiſſo operas ſpirituales poſſe retineri. Nota aliquem per ingratitudinem ad priſtinum ſtatum reducendum.

¶ *Gl. ſeq. arg. alleg. contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Canonicas.*) Ar. φ Dominus poſſet retinere operas ſpirituales in eo, quē manumittit ad clericatum. ar. 54. *d. quicunque* illud intelligitur de obſequio temporali, quod retinetur in eo, qui manumittitur non ad ordines: ſed vt laicus remaneat, & iſtud de obſequio ſpirituali: quod non prohibetur, immò licitum eſt. *liiij. d. frequens in fi.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Accuſatus.*) Sed qualiter cōtra iſtū agitur? ciuiliter an criminaliter? Si criminaliter, & dominus nō probet: qualiter punietur dominus. Pōt dici, φ accuſatus nō punitur propriè, quia dominus nō accuſat, ſed potiùs agit, vt in ſeruitutē redigatur. *ar. C. de eden. l. qui accuſare.* vel ſi vis, vt propriè teneatur, accuſator punietur pro motu iudicis, ſi defecerit in probādo, & obligabit ſe ad extraordinariam pœnam. *j. de accu. c. ſuper his.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, circa quod ponit ſex opin. & tertiam approbat.*

e ¶ *Degradetur.*) 54. d. ex antiquis, *& c. frequēs.* contra: vbi dicitur, φ ſacerdos factus remanet liber. ſup hoc varij varia dixerunt quidā dicunt, φ iſtud corrigitur per illa. vel dic, φ illa cōtinent ius cōe: hęc ſpecialia ſunt in odiū illorū, qui promoti ſunt, vt ſeruiant in diuinis officiis *ar. j. eo. c. eo. libentius.* Melendus dixit, quòd hoc dominus dixit in pacto, vt redigeretur in ſeruitutē, niſi miniſtraret dominis ſuis diuina. B. dicit, quòd intelligitur de ſeruo prælati. Vel poſſet dici, vt quidā dicunt, quòd libertas eſt res ſpiritualis: & ideò pōt venire in cōmutatione cū alia re ſpirituali. *j. de re. perm. ad quæſtiones.* Hug. dicit: quòd hoc c. nō tenet verior videtur opi. Melēdi, q dicit, quòd eo pacto vel cōditione liber factus fuit eſt ordinatus, vt ſeruiret dominis ſuis in diuinis, aliàs in ſeruitutē redigatur. & facit pro hoc. *j. eo. c. eo. libentius.* & eſt arg. quòd ſi domino ignorāte ſeruus ſacerdos factus fuerit, debet reddi domino, vt ſeruiat ei in diuinis, *4. d. frequēs.* ergo multo fortiùs debet ei ſeruire, vbi eo pacto promotus eſt, vt dixi: quia maior cōtumacia præſumitur illius. & ſic propter contumaciā, & quia fidem promiſſam nō ſeruat, deponitur & redditur domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit vlteriùs quoad dominum.

COnſuluit.] Caſus. Dicitur in hoc canone quòd Epiſcopus non ordinet ſeruos vel ſpurios: quantum in conſecratione cuilibet Epiſcopo dicitur: Vide ne quemlibet ſeruilis conditionis præſumas ad ordines promouere. Not. quod ſeruus vel ſpurius ordinari non debet.

f ¶ *Spurios.*] Spurius eſt, cui pater eſt vulgus, & ſic non poteſt oſtendere patrem: vel ſi oſtendit, verecundum oſtendit, quem habere non licet. *ff. de ſta. homi. l. vulgo.* & iſti illegitimè nati promoueri non debent. *ſ. de fil. presby. c. 1. & vltim.*

g ¶ *Seruos.*) 54. d. c. 1. & ſ. eodem tit. per totum.

EO libentius.) Sunt duæ partes. Secunda ibi, *In quo.* Io. Andr. Caſus. Aliquis ſeruus Eccleſiæ filium ſuum obtulit ipſi Eccleſiæ: à qua libertatem fuit aſſecutus, vt in ipſa Eccleſia domino debeat deſeruire in ordine clericali: quæritur vtrū poſt aliquod tempus poſſit Eccleſiam illam dimittere, & ad aliam ſe trāſferre, Papa hic diſtinguit, vtrum eo tenore fuerint manumiſſi, & oblati ordini clericali, vt in ea, dum vixerint, debeant deſeruire in diuinis officiis, & tunc ad aliam Eccleſiā ſe transferre nō poſſunt, vel vtrū abſolutè fuerūt manumiſſi: & tūc poſſunt licitè ad aliā ſe trāſferre. No. quod quando libertas datur ſub conditione vel tenore: tūc ille cōpellitur cōditionē ſeruare.

h ¶ *Dominorum.*) 54. d. c. 1. 2. & 3.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Eo tenore.*) ar. contra. 1. q. 2. *quā pro. & ſ. eo. c. inſtruendi. & j. de pac. c. vlt.* eo. intuitu vel modo. non enim fuit cōditio, ſed modus, ad quē ſeruandū tenetur. *ſ. e. c. inſtruēdi & j. de pact. c. fi.* ar. quod nō fuit cōditio. *ff. de tute. l. in vſo. §. ſub conditione. & j. de prab. c. ſignificatū. ff. de ma. te. l. libertas. §. hac ſcriptura.* vel aliter ſicut ſpōſalia poſſunt cōtrahi ſub conditione, vt quis fidē Chriſtianam recipiat. 18. *q. 1. non oportet.* vel vt corrigat vitam. *j. de ſpon. c. inter opera.* Item poteſt aliquem manumittere, vt ordinem recipiat. vt hic, & *j. de cōd. appo. c. 2.* libertas n. res ſpiritualis eſt: & iō pōt venire in commutationē cū alio ſpirituali: vt hic, *& ſ. eo. l. nullus. & j. de re. per. c. ad quæſtiones.*

k ¶ *Impedire*) Imo ſi nō impēdūt, redigūtur in ſeruitutē. 12. q. *diacons, & c. octaua diſcuſſio.* & illud exaudias ſcđm hoc, & ſecūdū diſtinctionē iſti intelligas. *ſ. e. c. nullus.* vt ibi dictū eſt.

l ¶ *Ad aliā*) De licētia eū Epi, aliàs non eſſet quæſtio. Ex quo n. intitulati ſūt in aliqua Eccleſia, debēt in ea perpetuò permanere. 70. *d. ſanctorū. 21. q. 1. c. 1. ſ. de renū. admonet. & j. de pac. c. vl.*

MIramur) Primo deciſè narrat factum, ſecundo diffinit, & ſoluit. Ioan. And.

Caſus. Aliquādo ſerui ordinātur ſine licētia dominorū ſuorū: quęſitū fuit à Papa, qualiter iſti ſic ordinati debeāt in ſeruitutē, vel nō debeant reuocari, Papa miratur de hac quæſtione cum certum ſit in canonibus, quomodo debeant vel nō debeant in ſeruitutē reuocari: verumtamē de ordine ſubdiaconali, cum de eo nulla fiat mētio in decretis, dicit, φ ille ordo eodē priuilegio gaudet cum diaconali: q a licet olim nō reputaretur ſacer in Eccleſia primitiua: tamē à tēpore Gregorij & Vrbani ſecundum moderna tēpora ſacer reputatur. No. quod ſubdiaconatus & diaconatus ſimili priuilegio gaudent.

a ¶ *Antiſ.*

a ¶ *Antiquorum.*) 54.d. ex antiquis. c. *frequens. & c. quis anti-*
¶ *Gl. seq. recitetur per obiectionem decre. ex antiquis.*
b ¶ *Mentio.*) Vt patet in prædictis canonib. 54. *d. ex antiquis* vbi nulla ſit mentio de ſubdiacono expreſſè, ſed de presbytero & diacono ſit mentio expreſſè, de ſubdiacono & inferioribus officiis ſit mētio nō expreſſè, ſed generaliter ſit de ſubdiacono mētio *in c. ex antiquis. Ver. reliqua verò offi. ec.* Illa clauſula reſpicit omnes diaconē: quia ſecundùm antiqua iura, ſubdiaconalis ordo non erat ſacer: & iō cōmuni iure cenſebatur cum inferioribus ordinibus in primitiua eccleſia. 60. *d. nullus in episcopum. & c. præced.* in quibus ad honores prouehi prohibentur omnes inferiores poſt diaconū: & ideo olim ſubdiacon⁹, ſi promotus fuerat domino ſuo ignorāte, reuocabatur i ſeruitutē: hodie verò cū diacono eodem priuilegio gaudet: vt ſi quis ignorāte domino ſubdiaconus fiat, vicariū ꝓ ſe pſtet: aut ſi non habet, ipſe reddatur: hic cauetur de diacono, & idem iuris eſt de ſubdiacono per hanc decretalem.
c ¶ *Gregorij.*) Conſtitutionē Gregorij habes 54. *d. ante triennium & c. nullum.*
d ¶ *Vrbani.*] Secundi ſcilicet: vt 32. *d. erubeſcant.* & illa iura. 61 *d.* hodie correcta ſunt: quia bene poteſt ſubdiaconus hodie eligi in epiſcopū. ī *de æt. & qual. c. à multis.*

† *Al. quomodo.*

† *Et secundū hæc sunt exponenda gloſſa. & d. illa doctorū antiquorum dicentium ſubdiaconatum nō fuiſſe ſacrū ordinem, ꝗ non reputabatur ſacer. gloſ. ſup. de æta. & qual. c. à multis, & ī. de bigamis. ca. 1. verbo, ſacros*

† *Vide Lid. Pōponius §. idem ſcribit. ff. de rei vend. & Inſt. de ing. §. j.*

[...]tutionibus antiquorū[a], quando † ſerui in gradus eccleſiaſticos ordinati, debeant in ſeruitutem, vel non debeant reuocari. *& infra.* ¶ De Subdiaconali ordine, quia de eo non ſit mentio[b] in Patrum ſtatutis, expreſſe videtur nobis, quòd & is cum Diaconali gradu, priuilegio gaudet eodem. Nam licet ſacer ordo non reputaretur † in eccleſia primitiua: tamen à conſtitutione Gregorii[c] atque Vrbani[d] ſecundi moderna tēpora, ſacer gradus eſſe minime ſubitatur.

¶ Greg. Archiepiſco. Neapolitano.

¶ *Natus ex parte ſeruo & libera matre liber eſt, & licitè promouetur.*

CAP. VIII.

Dilectus filius G. Diaconus propoſuit, quòd I. miles ea occaſiōe quod patrē ipſius hominē ſeruum eſſe proponit (licet mater[e] ſua, cuius debet imitari conditionem † libera eſſe noſcatur) ne ꝓmoueatur in Presbyterum, impedire pręſumit. Quocirca mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, eundem militē ab huiuſmodi impedimento ceſſare † compeſcas.

Dilectus.) Primò ponit querelam. Secundò ſuper ea dat iudicem. Secunda ibi *Quocirca* Ioan And.

CASVS. Iohannes miles impediebat G. diaconū ne ordinaretur in presbyterū, ea occaſiōe, q dicebat patrē ipſi⁹ diaconi hominē ſuū eſſe, quāuis mater ipſi⁹ libera eſſet. vnde ille diaconus hoc ꝓpoſuit corā Papa, vnde mādat Papa archiepiſcopo Neapolitano, quatenus ſi prædicta vera ſunt, ipſum militē compeſcat ab huiuſmodi impedimento. No. quòd filius ſequitur conditionem liberæ matris.

¶ *Gl. ſeq. obiicit per locum à diuiſione, & ſol. dupliciter.*

e ¶ *Mater ſua.*) Si iſte natus eſt de legitimo matrimonio contradicit illud decr. 32. q. 4. *liberi dicti ſunt.* vbi dicitur, ꝙ natus de legitimo matrimonio deteriorē partē ſequitur ſemper: & hic dicitur, partus ſequitur matrē. Si autē dicis, ꝙ nō fuit natus de matrimonio: tūc ſequitur cōditionē etiā matris: vt ibi. & hic videtur idē. ſed ſecundū hoc non pōt ſtare. qꝛ hic dicitur: qꝛ ſi iſte nō eſt natus de matrimonio legitimo, ꝓmoueri nō pōt ad ſacros ordines. ī. *de fil. presb. c. 1.* & hic dicit, ꝙ in presbyterū ordinetur. Dico ergo, ꝙ iſte erat natus de legitimo matrimonio, & tamē ſequitur conditionē liberę matris. *C. de rei vend. l. patrē. & ff. de li. cau. placuit.* & etiā ancillę, ſi ibi nō eſt matrimoniū, vt *ff. de ſta. homi. l. lex naturæ & c.* Illud intelligitur ſecūdū Lōbardā cōſuetudinē, quę adhuc obſeruatur in multis regionib. vt partus ſequatur deteriorē cōditionē nat⁹ de matrimonio legitimo. Sed lex Romana aliud tenet, vt partus ſequatur cōditionē matris nat⁹ de legitimo matrimonio, vt dicunt leges prædictæ. Vel ea illud, liberi. poteſt reduci ad ll. prædi. vt dicas ibi: Deteriorem partem ſequitur, i. debiliorem. ſ. fœmineam nam ſexus fœmineus debilis eſt: & iō iſte cum ſit natus liber de libera matre, poteſt promoueri non obſtante cōtradictione militis. præterea cū iſte iā eſſet diaconus, poterat in libertate remanere dato vicario, & ſic dñs ipſum impedire nō poterat. 54. *d. ex antiquis.*

Partus ſecūdum Lombardam ſequitur deteriorem conditionem.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORD. &c.

¶ *Viſo de obnoxiis conditione ſeruili, videndum eſt de obligatis ad ratiocinia ſecund. Gof. Et ſecundùm eum ratiocinia redditiones ſunt rationum & ſunt rationum redditiones quibus eſt quis obligatus ex administratione reipublicæ.*

De hac materia habetur 51. & 53. & 56. d. per totum. & ſuprà de temp. ord. ver. an obligati. *Io. And.*

Magnus Epiſcopus.) Sūt tres partes, quæſtio & quęſtionis reſpōſio, & reſpōſionis approbatio. Secūda ibi. *Gratus.*] Tertia ibi. *Vniuerſi.* Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Auguſten. quæſiuit in concilio, vtrum procuratores, actores, executores pupillorum, ſeu curatores debeant ordinari? Gratus epiſcopus reſp. quod poſt officia ſua depoſita, & redditā rōnē ſui officij poſſunt ordinari, dū modò aliàs digni inuenti fuerint, ſed nō antequam liberati ſint ab officiis ſuis: quia eccleſia infamatur, cū poſteà cōueniuntur ſuper officiis ſuis: oēs dixerūt Rectè reſpōdet Sanctitas veſtra, & ita eſt noſtra ſentētia. No. quòd ordinandi liberi debent eſſe non ſolùm à ſeruitute, ſed etiam ab officiis ſecularibus.

¶ *Ita prima due gl ſeq. exponant, quid ſit procurator, actor, & executor.*

f ¶ *Procuratores.*) Procurator dicitur, qui mādato domini aliena negotia in iudicio adminiſtrat. *ff. de procu l. j.* alius dicitur procurator ad negotia datus. *ff. man. l. ſi remunerādi. §. j.* & ſpecialis titulus eſt iſte ad negotia, quia iſte ad cauſas, ille ad negotia actor cōſtituitur à corpore vel vniuerſitate. *ff. quod cuiuſque vniuer. l. j.* & debet cōſtitui ēt cum decreto, & ad lites pręſentes nō ad futuras. *ff. e. l. item eorum. §. ſed ſi ita.*

TITVLVS XIX.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel[a] non.

¶ Ex concilio Cartha. †

¶ *Obligatus ratiociniis, depoſito onere & reddita ratione, ordinari poteſt, priùs verò non.*

CAP. I.

Magnus Epiſcopus Auguſt. dixit, procuratores[f], actores, executores[g], ſeu curatores[h] pupillorum ſi debeant ordinari? ¶ Gratus epiſcopus dixit, Si poſt depoſita onera & reddita ratiocinia[i], actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (ſi poſtulati fuerint) honore munerari †; ſi enim ante libertatem negotiorum[i] vel officiorum fuerint ordinati, eccleſia infamatur[k].

† *Verbum, ceſſare deeſt in vetuſtioribus codicibus.*

† *Concilium Carthagi nē ſe j c. 8. refert Burchardus li. 4. decreti. c. 36. Iuo p. 6. c 137 & in 1. compil. c. ti. c. vnico. Gratianus d. 64. c 3. ſub falſo tribuit concilio Maguntinē ſi. & eſt diſficilis textus, ſed vide, quæ dixi in notis huius capitis.*

† *Al. numerari, promoueri.*

g ¶ *Executores.*) Qui mandata iudicum exequuntur, ſicut ſunt huiuſmodi officiales; dum tamen ſæua præcepta non exercuerint: quia illi promoueri nō poſſunt. 51. *d. aliquantos.* ita quod irregularitatem non contraxerunt.

h ¶ *Curatores.*] Melius dixiſſet, tutores, per hoc quod ſequitur, pupillorum: tutor enim datur pupillo iuxta xiiij. an. curator poſt xiiij. vſque ad xxv.

¶ *Gl. ſeq. diſtinguit: aut retinet officium, aut deponit. Primo caſu aut obligatus eſt ſeculari perſonæ, aut eccleſiaſticæ: ſecūdo deponit, aut ratiocinia ſunt publica, aut priuata: & ſi priuata, aut mouetur quæſtio, aut nō: & ſi mouetur, aut de dolo, aut de culpa.*

i ¶ *Ratiocinia.*] Ratiociniis obligatus alicuius ſecularis perſonę, niſi fuerit miſerabilis, cui obligatus eſt, & ſi in officio ſuo voluerit remanere, promoueri non debet. *ar. 21. q. 3. c. 1. & 2. ī ne cleri. vel mona. c. 1. & 2. & c.* ſed nec procurationes. Si verò eccleſiaſticæ perſonæ, vel miſerabili fuerit obligat⁹, etiā in officio ſuo perſeuerās poterit promoueri, ſi aliud nō obſiſtat. *ar. 86. d. peruenit. ar. 16. q. 7. in nona. 89. d. indicatum.* Si verò adminiſtrationē depoſuerit cuiuſcūq. negotia geſſit, ſi ex ea obligatione remaneat obligatus, ſi publica ſint ratiocinia promoueri nō debet ante redditā rōnē *C. de ep. & cler. l. officiales.* ſi verò priuata, aut in ipſa promotione mouetur ſibi quęſtio, aut nō. ſi mouetur, aut prius mota eſt: diſtinguitur: aut cōgnitur de dolo, vel de culpa tātū. ſi de dolo vel ꝑfidia, nō dēt ante finē litis ꝓmoueri. *ar. 81. d. tātis Daniel. & 23. d. illud. & C. proc. l. reū.* & in hoc caſu pōt intelligi hoc c. & tamē debet taxari, ī. qꝛ tp̄s decidatur cauſa. *ar. ī. de clā de. deſpō. c. cū inhibitio. & ī. qui fi. ſint legi. c. lator. & 3. q. 1. quidā. C. de inge. manu. l. diffamari. ff. de ac. u. l. cū Titia.* ſi de culpa tātū cōuenitur, ꝓmoueri pōt nō obſtāte reclamatiōe creditoris, cū lis ſuo marte currere poſſit vt priùs, & ēt ſub eodē iudice. *ff. de iuriſ. om. iud. l. cū quadā, & ſ. de fo. cōp. c. prepoſuiſti.* ſi verò nec lis ſibi mouetur nec mota eſt, nō obſtāte obligatione ꝓmouetur, niſi manifeſtū ſit ipsū de dolo teneri, tūc n. eps ipsū ex officio ſuo repellere pōt, ſicut quēlibet criminoſum. 6. q. 1. *infa. nos.* Ala. ¶ *Gl. ſeq. quærit & ſoluit.*

k ¶ *Infamatur.*) Quid ſi ꝓhibēte creditore fuerit promot⁹ ad clericat⁹? Reſp. nō deponetur ꝓp hoc, ſed bona ſua cedēt ei in ſolutū: & ſi nō ſufficiāt, eps ei tenetur, qui abſtulit ei occaſione

 ſione

ſionem negotiandi. 88. *d. fornicari.* & expone, infamatur, id eſt inde puniatur.

Additio. Vel dicas, quod non teneatur vltra id, quod facere poteſt Epiſcopus. ȷ. *de ſolu. Odoardus.*

a ¶ *Noſtra.*) Nam omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem impertimur. *C. de vete. iur. enucl. l. 1. §. ſed neque. arg. ȷ. de ſen. exc. c. mul. er es.* Ber.

¶ Vniuerſi dixerũt: Rectè ſtatuit Sanctitas veſtra, ideóque †ita eſt noſtra [a] ſententia.

† *Aliàs ita.* ideóq; iſta eſt noſtra, *aliàs ita:* ideoque iſta eſt veſtra ſententia. *ſed ex manuſcriptis reſtituimus*

DE CORPORE vitiatis ordinan. &c.

¶ *Viſo de impedimento obligationis ad ratiocinia, de impedimento corporis videndum eſt. Ioã. And.*

De hac materia habetur 55. diſt. per totam. & 49. diſt. per totum.

TITVLVS XX.

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

¶ Alexander iij. †

¶ *Presbyter, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione Epiſcopi poteſt in ſuo ordine miniſtrare.*

† *Salernitano Archiepiſcopo.*

CAP. I.

De † Presbytero Campaniæ, qui duellum ſponte obtulit, & oblatum ſuſcepit [b], & in eo partẽ digiti amiſit. Reſpondemus, quòd cùm ipſe non perdiderit tantũ de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolemniter celebrare, ſatis potes poſt peractam pœnitentiam, cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare [c], licèt eius exceſſus grauis admodũ extitiſſet.

De presbytero) Ponit factum, de quo reſpondet illud aggrauans, ibi, *Reſpondemus.* Ioan. And.

Casvs. Quidã preſbyter obtulit duellum cuidã aduerſario ſuo, & oblatum ab eo ſuſcepit: presbyter in illo duello partem digiti amiſit: quærebant, vtrũ poſſit celebrare in ordine ſacerdotis? Reſpõdet Papa, quod cũ ipſe non amiſerit tantùm de digito, quin bene poſſit ſine ſcandalo celebrare, vnde poſt peractam pœnitentiã ſatis poterit cum eo miſericorditer diſpenſare, vt in ordine ſuo miniſtret. Nota caſum in quo Epiſcopus poteſt diſpenſare.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Suſcepit.*) 51. diſt. ſi quis poſt acceptũ: contra. Sol. qui duellũ ſuſcepit, licèt impunè poſſit occidere, non tamẽ habet affectum vel propoſitum occidẽdi, ſed ius ſuum defendendi, non repellitur ab officio ſuo, vel quod hic dicitur, eſt diſpẽſatio, per illud verbum, miſericorditer: [a] ita tamẽ quòd homicidium vel membrorum truncatio non fuerit ſubſecuta: quia tunc diſpenſare non poſſet. ȷ. *de cler. pug. in duel. c. 1.* ſed de rigore iuris tales deponendi ſunt, vt ibi.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Miniſtrare.*) ȷ. de c e. 1. ægro. c. presbyterum. contra. hîc non fuit debilitas vel deformitas: ibi fuit. ſic ȷ. *eo. c. vlt.*

† *Cap. 1. eodem in 1. compila. habes etiã poſt concil. Latera. ſub Alex. iij. p. 26. c. 6. & quatenus ad duellum ſpectas, vide, quod nouiſſimè diffiniuit concilium Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 19. adde B. Thomã. & ibi Caietanũ 2. 2. q. 95. ar 8. ad 4. ar. & pleniſſimè per Ferdinandum Vaſquiũ li. 1. controuerſiarum illuſtr. c. 14. & cap. 49.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. & poſt concil. Lateran. 1. ſub Alex iij. p. 40. cap. 3.

a *Concor.* l. imperiale. C. de nupt. & l. fi. C. de dona. inter vir. & vxor.

† *Aliàs ita,* macula verò in oculo

¶ Idem Ciſtercien. electo.

¶ *Habens in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad Epiſcopatum poterit promoueri.*

CAP. II.

Cvm † de tua electiõe quęſtio mota fuiſſet: *& infra.* ¶ Tibi, quòd in oculo maculã habeas, & filius Canonici [d] fueris, eſt obiectum. ¶ Vnde Cantuarien. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt pro eo, quòd Canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. ¶ De † macula verò, Archiepiſcopo prædicto mandauimus, vt cum conſilio [e] ſuffraganeorum ſuorum, quod exinde ſibi viſum fuerit [f] exequatur †: in quo tibi ex maxima diſpenſatione curauimus prouidere.

Cvm de tua.) Primo ponit duos obiectus cõtra electum: ſecundò, ibi, *Vnde.* circa vtrunque prouidet. ſecunda ibi, *De macula.* Io. And.

Casvs. Quidam electus fuit in Epiſcopũ, opponebatur ſibi, quod habebat maculãm in oculo, & quòd non erat legitimus: mandat Papa, quod diſpenſetur cum eo in vtroque. Not. quòd enorme damnum corporis impedit promouendum.

d ¶ *Canonici.*) De cõcubinatu, & ideo contra ius commune. ȷ. *de ele. c. cũ in cunctis.* vnde ſequitur ex multa diſpẽſatione.

e ¶ *Cum conſilio.*) Ergo iſti ſuffraganei delegati cenſentur. arg. 50. *d. ſi videat.* ſine quorũ conſilio ſuper macula illa nihil diſponere debet: aliàs non valeret. ȷ. *de elect. c. cùm in veteri.*

¶ *Gl. ſeq. quærit & ſoluit.*

f ¶ *Viſum fuerit.*) Ita quod idoneum ſit & iuſtũ, quod eis videbatur. ȷ. *de elect. c. cauſam. & ff. loca. ſi in lege. & ff. de oper. lib. c. ſi libertus.* Itẽ pone, quod habeat vnũ oculũ maiorẽ alio: nunquid remouebitur propter hoc? videtur quod non. *ff. de adil. edict. qui clauum. §. 1.* & hic non determinat, quid facere debeant, vnde arbitrio iſtorum relinquitur. ȷ. *de off. iud. deleg. c. de cauſis. & ff. de iur. deliber. l. 1. §. 1.*

† *Quid importent hæc verba, prout tibi videbitur iuſtum, vide in l. quędã. ff. de leg. 2. & l. fideiuſſor. §. ſi ſit. ff. de leg. 3.*

¶ Clemens iij. Varien. Epiſcopo.

¶ *Sectus in cunabulis, licitè promouetur.*

CAP. III.

Ex † parte Bartholomæi Monachi petitorium fuit noſtro Apoſtolatui præſentatum, quòd cum ipſe in cunabulis ſectus fuerit, poſtmodũ ſub regula & Abbate deuote Deo militans, in Diaconatus ordinem eſt promotus: *& infra.* ¶ Sanè cum ſecundùm ſtatuta Nicæni [g] † concilii, illi ad clericatus ordinem prohibeã tur accedere, etſi etiam in Clero fuerint, ceſſare debeãt, qui ſeipſos ſani abſciderint [h], vel affectauerint, vt ab aliis abſcindantur †, non credimus ei impedimentum afferre, quominus poſſit prouehi, qui in cunabulis ſectus fuit, quia non videtur hoc eo tempore affectaſſe, quo iudicium [i] animi non habebat; præſertim cùm in canonibus † Apoſtolorum [k] ſit manifeſtè ſancitum, quòd eunuchus ſi per inſidias hominum factus, vel ita natus ſit, aut etiam in perſecutione ſint ei amputata virilia, & dignus eſt, poſſit in Epiſcopum promoueri.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil.

† *Conc. Nicænum c. 1. ſuo. p. 6. c. 374.*

† *Facit* l. ſed & quæſitum. §. 1. cum not. ff. de liber. & poſth. & l. Spadonem ff. de verb. ſig.

† *Cano. 21. eiſdem ferè verbis, quibus vtitur hic Papa.*

Ex parte.) Primo ponitur monachi petitio. Secundo ibi, *Sanè,* reſponſio, arguẽdo à prohibitis: Secundò à promiſſis ibi, *præſertim.* Io. And.

Casvs. Quidam monachus Barth. nomine in cunabulis ſectus fuit, poſtmodum fuit ordinatus in diaconũ: quęritur, an poſſit vlterius ad maiores ordines promoueri? Reſpon. Papa, quod Nicenum concilium prohibet illos ad ordines promoueri, & ſi promoti ſunt, debẽt deiici, qui ſeipſos abſciderunt, vel affectauerunt, vt ab aliis abſcinderentur, dum tamen ſani erãt: ſed qui in cunabulis ſecti ſũt, bene poſſunt promoueri: quia cum iudicium animi non habeant, affectare nõ poſſunt, vt ab aliis abſcindantur. Et in canonibus Apoſtolorum legitur, quod ſi quis per inſidias eunuchus factus ſit, vel ita natus, vel in perſecutione ei virilia amputata ſunt, ſi aliàs dignus eſt, poteſt fieri Epiſcopus. Not. quòd non poteſt promoueri, qui ſe abſcidit. Item qui nolens, vel ignoranter abſcinditur, promoueri poteſt.

g ¶ *Nicæni concilij.*) 55. diſt. ſi quis per ægritudinem. *& cap. ſi quis à medicis.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem, quæ eſt ratio quare ſe abſcindentes, &c. Ioann. And.*

h ¶ *Abſciderint.*) Ex indignatione, ſcilicet nulla cauſa ſuperueniente. 33. *d. maritum.* quia ſi ex cauſa ſuperueniente hoc fecit, puta timore lepræ, non impetratur. ȷ. *eo c. ex parte.* & ideò iſti ordinari prohibentur, qui ſani ſe abſcindunt, quia quaſi homicidæ ſuiipſius iudicantur. ¶ Dei conditioni inimici. 55. *d. ſi quis abſciderit.* & quia præſumitur, quod omne turpe in alium faceret, qui hoc in ſeipſo auſus eſt attentare. *ff. de ædil. edict. l. cùm autem. §. excipitur.* ſed quare aliquis iniicit ſibi manus, cum membrorum ſuorum nemo ſit dominus. *ff. ad l. Aquil. liber homo.* religione enim & non ferro quærenda eſt caſtitas. 23. q. 3. *tunc ſaluabitur. ad fin. arg. inſ. c. prox.* & quod dicit: affectauerint, vt ab aliis, &c. intelligas cum effectu: quia cogitationis pœnam nemo meretur. *de pœn. diſt. 1. cogitationis.*

i ¶ *Iudicium.*) Quia ætas illa neſcit, quid videat. *C. de ſdo mone. l. 1. & 3. q. 7. infamis. §. tria.*

k ¶ *Apoſtolorum.*) 55. *d. eunuchus.*

¶ Idem Rauennæ. Archiepiſcopo.

¶ *Sacerdos, qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi, credens inde mereri, de diſpenſatione Epiſcopi ſuum officium præter altaris miniſterium poterit exercere.*

CAP. IV.

Significauit † nobis R. Archipresbyter ſancti Stephani,

† *Idem ſãcxit Innocentius ȷ. epiſt. ad Felicem Nuceri anum Epiſcopum c. 1. refert Burchardus li. 2. c. 4. concordat conc. Niſænũ c. 1. ſed hic additur diſpenſatio.*

Significauit.) In prima factum, in ſecunda conditionale mandatum: ſecunda ibi, *Quocirca.*

CASVS. Quidā presbyter credens ſe obſequiū præſtare Deo, fecit ſibi amputari virilia: dicitur, ꝙ ſi dignus eſt aliàs, diſpenſari poteſt, vt in officio ſacerdotis pręter officium Miſſæ miniſtret. Nota, qui ſe abſcidit, promoueri non poteſt.

a ¶ *Obſequiū.*) Sed in hoc diſplicuit: quia nō ferro, ſed religione quærenda eſt caſtitas. 33. *q. tunc ſaluabitur. in fi. & ſ. c. prox.*

quòd B. presbyter (credens ſe obſequium[a] præſtare Deo) fecit ſibi virilia[b] amputari: *& infra.* ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi iā dictū presbyterū aliàs Deo † dignum inueneris, ei ſacerdotale officium[c], abſque altaris miniſterio auctoritate noſtra[d] fretus & tua, prout videris expedire, concedas.

¶ Innocentius iij.

¶ *Sacerdos, qui ex iuſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt vt prius ſacerdotale officium exercere.*

CAP. V.

ij EX † parte M. presbyteri fuit propoſitum, quod cū ſibi ſentiret lepræ[e] periculum imminere, de conſilio medici, virilia fecit ſibi abſcindi, vt poſſet à tam graui † infirmitatis[f] vitio liberari: *& infra.* ¶ Quoniā igitur canones ſanctorum Patrum, hunc[g] à ſacri altaris miniſtratione non prohibent, mādamus, quatenus ſi eſt ita, & memoratus M. eſt aliàs idoneus, vt ſui miniſterii officium exequatur[h], liberam ei tribuas facultatem.

¶ Idem Militen. † Epiſcopo.

¶ *Mutilatus manu, ſi promotus fuerit in Abbatem, ab Abbatia deponitur.*

CAP. VI.

EXpoſuiſti † nobis, quod pręceſſor tuus H. in Abbatē

b ¶ *Virilia.*) Talem appellat lex morboſum. *ff. de ædil. edict. l. ſin autem. arg. 55. d. ſi quis abſciderit.* & etiam homicida reputatur. lv. *d. qui partem.*

† *Vox*, Deo *deeſt in antiquis.*

¶ *Glo. ſequens reci. per q. quod ſit ſacerdotale officium.*

c ¶ *Officium.*) Sicut baptizare, pœnitentiam dare, & alia officia præter officium Miſſæ, & alia ſimilia, quæ ſolis ſacerdotibus ſunt conceſſæ. 16. *qu. 1. adiicimus. de conſe. diſt. 4. conſtat.*

† *Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpilatione.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem.*

d ¶ *Noſtro.*) Et ita diſpēſatio eſt: quia deponi debet, qui iniuſto errore ſuperatus ſeipſum abſciderit. *lv. d. ſi quis abſciderit & c. qui partem. 55. d. maritum.* non enim licet alicui ſæuire in corpus ſuum, cùm nemo ſit dominus membrorum ſuorum. *ff. ad l. Aquil. l. liber homo. 1. reſp.* & ſic in hoc caſu poteſt diſpenſare epiſcopus, cùm dicat, auctoritate ſua: quod credo etiam ſine auctoritate D. Papæ in aliis admiſſa.

† *Aliàs*. à tam grauis infirmitatis vitio.

† *Milicen.* † *Militen.*

ij EX *parte M.*] In prima, querela presbyteri, in ſecunda, prouiſio ibi, *Quoniam.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.*

CASVS. Quidam presbyter ſentiens ſibi lepræ periculum imminere, fecit ſibi præcidi virilia. quęritur, an poſſit in officio ſuo miniſtrare? Reſpondet Papa, quòd ſi ita eſt, & aliàs idoneus eſt, exequendi officium ſuum liberam habeat poteſtatem. Not. quod ſi aliquis abſciderit ſeipſum iuſta de cauſa, non efficitur irregularis, nec eius promotio vel officium impeditur.

e ¶ *Lepra.*] Quæ expellit hominem à cohabitatione aliorum. 33. *q. 2. hoc ipſum. & j. de eccle. ædi. c. cùm dicat Apoſtolus. & j. de cleri. ægro. c. tua nos.*

¶ *Gl. ſeq. notat à cōtrario, rōnē reddit, ſignat cōtrariū, & ſoluit.*

f ¶ *Infirmitatis.*) Secus ſi ex indignatione. *lv. d. ſi quis abſciderit. c. qui partem. & c. 2. qui ſe, vel obtentu religionis. s. c. prox.* Et eſt ratio: qa eunuchos voluntarios diligit Deus, & nō ex neceſſitate factos. 33. *q. 5. tunc ſaluabitur. lv. diſt. ſi quis per ægritudinem:* quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum. *ff. ad leg. Aquil. l. liber homo. & ff. de pecu. l. depoſui. §. Stichum. arg. contra ff. de pecu. l. ſed & damnum. §. ſi ipſe.* hoc tantùm ei liceret, ꝙ dominus ſerui propter hoc damnum nihil de peculio ſerui deducit. Vinc.

g ¶ *Hunc.*) ſ. qui à dominis, vel à medicis, vel à barbaris ſectus fuerit. *lv. d. ſi quis à medicis.*

h ¶ *Exequatur.*) Et ad ſuperiores promoueatur ordines. *lv. d. ſi quis à medicis.* & de iure communi ſine aliqua diſpenſatione per iura prædicta.

E*Xpoſuiſti.* ¶ Cōis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Io. And. CASVS. Quidā promotus fuit in abbatem, qui carebat altera manu: cōſultus Papa reſpōdet, ꝙ cùm ipſe pro tāto defectu non poſſit ad ſacros ordines promoueri, ſi ipſe hoc tacuerit in ſua promotione, ab officio abbatię debet perpetuò remoueri. Not. quòd Abbas ad ſacros ordines promoueri debet.

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. quid ſi amiſiſſet digitos, quid ſi dentem?*

i ¶ *Manu.*) Idē eſſet ſi amiſiſſet digitos, ꝓpter quos impediretur ad frangendū Euchariſtiā. *j. de cle. ægro. c. presbyterū. & j. de ædil. edict. l. idem Offilius.* Secus ſi impediretur per amiſſionem digiti. *s. eo. c. 1.* ſed propter carentiam dentis non impeditur nec dicitur morboſus. *ff. de ædil. edict. l. cui dens.*[a]

k ¶ *Enormi.*) Secus ſi pro minori *s. eo. c. 1. & 2.*

l ¶ *Defectu.*) Id eſt, irregularitate.

m ¶ *Promoueri.*) Quia abbas debet eſſe ſacerdos: vt *s. de æta. & qualitate. c. 1.*

a *Adde. quis dicatur morboſus. l. 1. §. 1. gl. morbi. ff. de ædil. edicto. & l. quęſitum. §. 1. ff. de eo iud.*

promouit, neſciens quòd ipſe eſſet manu[i] altera mutilatus: *& infra.* ¶ Nos igitur fraternitati tuę taliter reſpōdemus, quod cum pro tā enormi[k] defectu[l], ad ſacros non poſſit ordines promoueri[m], & in promotione ſua id tacuerit[n] fraudulenter, ab Abbatiæ officio eſt non immerito amouendus.

¶ Honorius iij. Epō Engoliſmen. †

¶ *Carēs vngula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licitè ad ſacerdotium promouetur.*

CAP. VII.

THomas monachus propoſuit, quod cùm in annis puerilibus eſſet cōſtitutus quædam barra ferrea ſuper dextræ ſuę pollicem fortuito caſu cadens, vngulam auulſit ab eo. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi ad frangendum Euchariſtiam ſit in pollice potens, & aliud canonicum non obſiſtat, propter deformitatem[o] huiuſmodi non dimittas, quin eum ad ordinem promoueas ſacerdotis.

TITVLVS XXI.

De bigamis non ordinandis.

¶ Ex Concilio Aurelianenſi. †

¶ *Breue eſt.*

¶ *Gl. ſeq. alleg. 3 concor. quærit, & quæſtionis dubiū aperit, ponit op. Io. & ſol. contrarius reſpōdēdo.*

n ¶ *Tacuerit.*) Ordinādus enim impedimentum ſuum tenetur prodere. 50. *d. ex pœnitentibus. & 56. diſt. inct. quia ſimpliciter. & 54. diſt. ſi ſeruus.* Sed quare iſte remouetur ab abbatia; ſi dicis propter irregularitatem, contradicit *s. de æta. & quali. c. tuā. & 16 q. 1. legi. & 10. diſt. accedens.* arg. Dixit Io. quòd potius remouetur propter ſcādalum, quam propter irregularitatem, quod non credo, immò irregularitas ſufficit ad remotionem, & quia hoc tacuit fraudulenter, & abbates de iure debēt ad ordines promoueri, aliàs ſi culpa ſua impediuntur, repelluntur. *ſup. de æta. & quali. c. 1. & c. illud. accedens* non dicit, quòd ille ſit abbas, ſed ſolicitudinem in monaſterio debet habere, puta ſyndicus vel cellarius potius ad laborem, quàm ad honorem. Decretalis tuā, quę videtur contraria, loquitur de diſpēſatione propter neceſſitatē. Quod abbas talis debeat eſſe ſacerdos, eſt *arg. ſup. de elect. ne pro defectu.* ibi æquiparatur regularis & cathedralis eccleſia. vnde videtur, quòd ſit nomen honoris & laboris. vnde dicit Greg. Omne enim quod hic eminet, plus affligitur mœroribus, quam honoribus gaudet. xxiij *d. nemo.*

† *Engroliſmen.*

† *Engoliſin.*

intellectus c. tuam. de æta. & qualit.

† *Cōcilio Aurelianenſi. 3. c. 6. idē concilium Arelatenſe. iij. c. iij. quibus locis eadem eſt ſentētia, ſed diuerſis verbis conſcripta: referunt Burchardus li. 2. c. xxxiij. Iuo. p. 6. ca. 14. & c. 2. e. tit. in 1. cōpil. concordat concil. Tridē. ſeſſ. xxiij. in decreto de reform. cap. 8.*

T*Homas.*) Primò ponit monachi caſum. Secundò conditionale mandatum ibi, *Quocirca.* Io. And.

CASVS. Thomas monachus dum eſſet in annis puerilibus conſtitutus, quædā barra ferrea caſu fortuito cecidit ſuper pollicē dextrę manus ipſius, ita ꝙ vngulam auulſit ab eo: dubitabatur, verū poſſit ad ſacerdotiū promoueri? Reſp. Papa, quòd ſi potens eſt in ipſo pollice ad frangendū Euchariſtiam, & aliud canonicū non obſiſtat, propter talem deformitatem non debet impediri, quo minus poſſit ad ſacerdotium promoueri. No. quod parua deformitas non impedit promotionem.

o ¶ *Deformitatē.*) Modica enim deformitas non impedit: qualis hic fuit. *s. eo. c. j.* ſi enim magna eſſet deformitas, vt totum digitum vel pollicem perdidiſſet, non promoueretur. *j. de cle. ægro. c. presbyterum.* De huiuſmodi deformitatib. no. ad intelligentiam huiuſmodi tituli, quòd quidā ſunt corpore vitiati ſponte, quidā caſu. ſi ſponte: diſtinguo; aut nulla iuſta cauſa interueniente, & tunc ordinādus repellitur, & iam ordinatus deiicitur. *lv. d. qui partem. & c. ſi quis à medicis, & xxxiij. d. maritum.* Aut iuſta cauſa interueniente, tunc non prohibetur ab ordine, puta timore leprę, vel aliqua conſimili cauſa. *s. eo. c. ex parte 2.* niſi generet deformitatem: quia tunc in omni caſu repellitur. *ar. lv. d. lator. & c. ſi euangelica. & s. c. prox.* Si caſu in magn. membris, ſiue corpulentia ſiue dignitate repellitur & deiicitur, ſi deformitatem generet, *lv. d. ſi euangelica.* in paruis verò membris non impeditur, ſi deformitas modica ſit, & ſine culpa ſua, vt hîc[b] ſi verò culpa ſua in talem modicam deformitatem incidit, de miſericordia etiam toleratur. *s. eod. c. j.*

b *Facit l. ſi mora. cū gl. ff. ſol. mat., & l. qua actione. §. ſi: ff. ad l. Aquiliam,*

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

¶ *Quia inter cæteras irregularitates bigamia nō medica reputatur, ideò, &c. Io. And.*

De hac materia habetur 26. d. & 34. c. ſi quis de laicis. §. quid ergo vſque ad fi. d. & 77. c. quicunque. & 28. q. vl. per totum. *&* *reperitur in c. Ant. de But.*

V*T bigami.*). CASVS. Bigami & ſolenniter pœnitentes & mariti repudiatarũ, ad ſacerdotiũ promoueri nõ poſſunt, vt hic dicitur. Nota, quòd bigamia & ſolemnis pœnitentia impediunt promotionem.

a ¶ *Vt bigami.*) Supple, ſtatuimus, propter iſtud verbum, bigami, & repudiatarum mariti, ſolùm fac it ad titulum.

† *Spaleten.* † *Valent.* † *Spalentin.* † *Spaleten.*

b ¶ *Pœnitentes.*] Solemniter. 50. *d. ex pœnitentibus.* 61. *d. iſti in non promoueantur.*

c ¶ *Non aſcendãt.*) Propter defectum ſacramẽti. j. *eo. c. debitum.* vbi de hoc ſacramento traditur.

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. comp.*

S*Vper eo.*] Primò recitatur conſultatio. Secundò datur reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Io. And.

CASVS. Quidam bigami promoti fuerunt ad ſacros ordines, quærebatur, an deberent in ſuis ordinibus miniſtrare? Reſpondit Papa, quòd ordinatores eorũ

† *1. ad Tim. c. 3.*

CAP. I.

VT bigami [a], pœnitentes, [b] vel repudiatarum mariti ad ſacerdotium non aſcendant [c].

¶ Lucius iij. Spal. † Archiepiſcopo.

¶ *Cum bigamo, qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur: & ordinator priuabitur poteſtate ordinandi, niſi cum eo fuerit diſpenſatum.*

CAP. II.

SVper eo quod tua fraternitas de bigamis [d] requiſiuit: Reſpondemus, quod ordinatores eorum, poteſtate & officio [e] ordinandi, & ordinati ſi ad ſacros ordines fuerint promoti, eis ideo ſunt priuandi, quia in bigamis [f] contra Apoſtolum † diſpenſare [g] non licet, vt debeant ad ſacros [h] ordines promoueri: vel tu eis ſi promoti fuerint remanere. In ordinatore [i] autem poteſt diſpenſatio adhiberi, vt ordinandi poteſtate & officio non priuetur.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Bigamus vxore viuente vel mortua, non ordinatur.*

CAP III.

DE † bigamis presbyteris, & viduarum maritis, idẽ ſancimus omnino, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis [k], ad diuinorum debeant celebrationem admitti: maximè cùm à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus Eccleſiæ alienum.

¶ Innoc. iij. Ratiſpa. † Epiſcopo.

¶ *Qui mortua vxore promotus ad ſacros, cum ſecũda de facto contraxit & cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licèt non ſit bigamus.*

CAP. IV.

NVper à nobis: *& infra.*

priuandi ſunt poteſtate ordinandi, quòd ordinati ad ſacros ordines non debent in ipſis ordinibus remanere: quia contra Apoſtolũ cũ bigamis diſpenſare non licet: tamen cum ordinatoribus diſpenſari poteſt, vt poteſtate ordinandi nõ priuentur. Not. quòd Epiſcopus cum bigamis diſpenſare nõ poteſt.

d ¶ *Bigamis.* ſc. ordinatis.

e ¶ *E. officio ordinandi.*) i. priuandi ſunt poteſtate & officio cõferẽdi ſimiles ordines. *ſic* j. *de temp. ord. c. literas. & c. dilectus.*

¶ *Gl. ſeq. ponit quinque modos, quibus quis dicitur bigamus.*

Bigamus quot modis quis dicatur: adde Sotũ inferius citatum.

f ¶ *In bigamis.*] Verè vel interpretatiuè. vnde dicitur bigamus, qui caſtitatem promiſſam violat. 27. *q. 1. quotquot.* Item qui cõtraxit cũ vidua vel corrupta. xxxiij. *d. maritũ. &* j. *eo. c. debitũ, & c. à nobis.* Itẽ qui vnã de facto & alterã de iure habuit diuerſis temporib. j. *eo. c. nuper.* Item qui ſcienter cognouit vxorem adulteram. 34. *d. ſicutine & c. ſi laici.* iſti omnes bigami reputãtur interpretatiuè quantum ad legẽ promotionis. Quidã verò propter defectum ſacramenti, vt mariti viduarum, & corruptarum, & qui ſcienter cognouit vxorem adulteram. Alij verò non propter defectum ſacramẽti, ſed propter affectũ intẽtionis cũ opere ſubſecuto: *vt c. nuper. & c. à nobis.* Item ille verè dicitur bigamus, qui diuerſis temporib. ſucceſſiuè habuit vxores duas. 26. *d. deinde. & c. acutius.* & iſti non promouẽtur propter ſacramẽti defectum, de quo dicetur. j. *eo. c. debitum.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium decre. lector. ponit 4. opin. demum ſoluit.*

Cum bigamis an poſſit diſpẽſari, anceps quæſtio, de qua eleganter Sotus li. 4. ſen. diſt. 27. q. 3. ar. 5. vbi ſpecie omnia illuſtrat.

g ¶ *Diſpenſare.*] Sed contra xxxiiij. *d. lector.* vbi diſpẽſatur, vt bigamus ſubdiaconus [h] ſit: ſed ibi oſtendit M. quod liceat Papæ aut alius Eps, ſ. diſpẽſare cũ bigamo vſque ad ſubdiaconatũ, & nõ ſuprà: quod non eſt contra Apoſtolũ per hoc c. Prohibitio Apoſtoli eſt de diacono, presbytero, & epo, & non de aliis: quia ſubdiaconatus nõ erat adhuc ſacer ordo. R. dixit, quod Marcellus Papa retulit ſe ad ſtatũ primitiuæ Eccleſiæ, in quo ſubdiaconatus nõ erat [b] ſacer ordo. 60. *d. nullus.* Quidã dicebant, quod Epi olim poterant diſpẽſare cũ bigamis ordinib. maiorib. hac ratione: quia Epiſcopi diſpenſant cũ criminoſis. j. *de iud. at ſi clerici.* & tamen Apoſtolus prohibuit criminoſum ordinari. 25. *d. §. nunc autẽ.* nec tamẽ dicũtur facere cõtra apoſtolũ, & ſic eadẽ rõne cũ Bigamo. quorũ opi. reprobatur. j. *eo. nuper. & c. à nobis.* H. dixit, quod Epiſcopi diſpenſare non poterant cũ Bigamo vel viduarum marito. *arg.* 50. *d. non confidat.* cuius opi. confirmatur per illa. *c. nuper. & à nobis.* Io. voluit dicere, quòd Papa nõ poſſet. Quod dicit R. & H. veriſſimũ videtur: quia licèt diſpenſetur cũ criminoſis: nõ tamẽ ſequitur, quòd cũ bigamo: & illa eſt ratio, quia criminoſus poſt peractam pœnitentiam reſtitutus videtur in priſtinũ ſtatũ, & incipit eſſe, quod non fuit. 50. *d. ferrũ. & c. ponderet. & c. domino ſancto.* & ideo cũ talib. diſpenſatur: ſed bigamus nõ prohibetur promoueri propter crimen, ſed propter ſacramenti defectum. j. *c. debitũ. & 26. d. acutius* quia carnẽ ſuã diuiſit in plures ab vnitate recedẽdo. ſed illud ſacramentum ampliùs reſtitui non põt, per aliquã ſatiſfactionẽ, cum non ſit crimẽ. & hoc conſiderauit Apoſtolus, cum dixit: *Non bigamũ.* & aliud conſiderauit, cum dixit: *Non criminoſum*: quia in criminoſo conſiderauit indignitatem perſonæ propter crimen etiam, quo purgato non prohibuit diſpenſationem. Sed ille defectus ſacramenti non poteſt purgari, nec baptiſmus tollit illam irregularitatem. 26. *d. acutius.* propter quod videtur, quòd papa nõ poſſit diſpenſare cum bigamo propter eandem rationem: quia propter diſpenſationẽ papæ non reſtituitur ſacramentũ vnitatis, eſt nec poſſet: nam cùm Deus cætera poſſit, virginem tamen poſt ruinã ſuſcitare nõ poteſt. xxxij. q. 5. ſi *Paulus.*] & idem dicit Imperator. C. *de rap. vir. l. vnica. circa pr.* itẽ diſpenſare non poteſt cũ monacho, vt proprium habeat, vel continentiam abiiciat. j. *de ſtatu monac. cap. cùm ad monaſterium.* multò minus videtur diſpenſare poſſe cum bigamo. Vnde opi R. bona eſt: & licèt ipſe H. dubitet, videtur tamẽ cõſentire, ne videatur diminui potẽtia Papæ, quòd poſſit diſpenſare cum bigamo. Tamen hoc quod dicitur, bigamus in quocunque ordine ordinetur, recipit ordinẽ. *arg.* 50. *d. quicunque pœnitens. per quod c. videtur,* quòd cum bigamo diſpenſare poſſit. Sed illud tantùm intelligitur de minoribus ordinibus.

c Vide Sotũ lib. 4. ſent. di. 26. q. vnic. ar. 2.

† *Ca. 2. eod. ti. in 2. compilat.*

† *Rotomagen.*

† *Cap. 1. eo. ti. in 3. compilatione.*

Et de intellectu huius ca. vide Dominicum Sotum in 4. ſent. d. 27. q. 7. ar. 5.

h ¶ *Sacros.*) Diaconatũ & presbyteratũ, qui duo tantũ ſacri fuerũt ſecundũ antiqua tẽpora. 60. *d. nullus. hodie* idẽ eſt de ſubdiaconatu. j. *de ata. & qual. c. à multis. & j. de ſer. non ordi. c. miramur.* vbi dicitur, quòd eodẽ priuilegio gaudet cũ diacono.

i ¶ *In ordinatore.*] Cum quo poteſt diſpenſari: per hoc patet, quòd non cum bigamo ordinato, vt remaneat in ordine, vel vt promoueatur: quia quod de vno conceditur, de altero denegatur. xxv. *d. qualis. &* j. *de præſum. c. nonne.*

D*E bigamis presbyteris.*) De facto poſt bigamiã ordinatis.

CASVS. De presbyteris bigamis & viduarũ maritis idẽ iuris eſt quãtũ ad promotionẽ: quia cõtra Apoſtolum ordinari nõ debẽt. No. quòd bigamus eſt ipſo iure ſuſpẽſus à diuinis officiis.

k ¶ *Nec defunctis.*] Et ita illud impedimentum nõ põt purgari per mortem vxoris: quia nõ matrimonij vinculum, ſed irregularitas contracta ex carnis diuiſione eſt impedimento, & illa non tollitur per mortem vel pœnitentiam. 16. *d. vna. & c. acutius.* nec per baptiſmum: *vt in c. prædicto.*

N*Vper à nobis*) Primò ad caſum propoſitum allegat pro vna parte. *Secundo* pro contraria. Tertio ſolu. *Secunda* ibi. *Licet.* Tertia, ibi: *Nos autem.* Io. And.

Caſus. Quidã, dum erãt in laicali ordine conſtituti, cõtraxerunt matrimoniũ: poſtmodum mortuis vxorib. facti ſunt clerici, promoti ſunt ad ſacros ordines, demum cõtraxerunt ſecunda matrimonia: quæritur, vtrũ cũ talib. clericis, qui taliter contraxerunt, poſſit diſpẽſari, vt in ordinib. ſuis remaneãt, vel ad ſuperiores poſſint promoueri? & primo oſtẽdit, quod tales bigami ſint iudicandi. in matrimoniis enim contrahendis nõ attenditur iuris effectus, ſed animi deſtinatio. Vnde qui duas habet ſimul vxores, infamia notatur: quod partim ad factũ cõuenit retorqueri: ſicut legitur presbytero, qui cõtraxit matrimoniũ: quod propter hoc nõ legalib. nuptiis dicitur detineri: quod ad factũ refertur, nõ ad ius: eadẽ rõne tales de quib. eſt quæſitum, debent inter Bigamos reputari. In cõtrarium videtur, quod nõ ſint bigami reputãdi: cum opiniõi ſit veritas præferẽda. ſi dicamus iſtos bigamos, ſecundum hoc ſequitur, quod ille, qui nullã habuit vxorẽ eſſet bigamus reputandus: vt ſi quis de facto cõtraheret cum diuerſis, cum quib. de iure nõ poſſet cõtrahere. Reſp. Papa, quod cùm huiuſmodi clericis, tanquam cum bigamis, diſpẽſari nõ põt, licèt in veritate bigami nõ exiſtant, non propter ſacramẽti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto: quia quantùm in ipſis fuit, ſecunda matrimonia contraxerunt. No. quod infamis dicitur, qui ſimul duas habet vxores. Itẽ no. quod opiniõi veritas præfertur. Itẽ reputatur bigamus, qui bigamus non eſt quoad promotionẽ. Item voluntas ſine effec-

ctu

ctu punitur: quia proceſſit ad effectum.

a ¶ *Tertium.*]Alij duo ſoluuntur ſ. *de ſen. excom c. nuper.*

b ¶ *Matrimonijs contrahendis.*) Illicitis & prohibitis.

¶ *Gl. ſeq. alleg. concor. quibus quandoque plus affectus conſideratur, quandoque plus factum.*

¶ *Iuris effectus.*) vt C. *de adult. l. cum qui.* vbi ſunt hæc verba: ſi enim aliquis contrahat nuptias cum ea, cũ qua nõ poteſt de iure cõtrahere, infamis eſt: licèt nuptiæ non habeant effectum. *ff. de iis qui notan. infa. l. quid ergo. §. ſ.* quãdoque magis conſideratur effectus, quàm affectus, vel quam factum ipſum. *de pæn. d. 1. §. hæc* autem verba.ª quia verba ipſa ſunt cum effectu accipiẽda. ĩ. *de cler. non reſi. c. relatum. ff. de condi. & demonſt. l. hæc conditio. 1. & ĩ. de ſpon. c. vlt.* Quandoque magis conſideratur factũ, quàm ius. ĩ. *de cõc. præb. c. litteras. & ca. cum noſtris.* quandoque conſideratur plùs iuris effectus: *ff. de condi. inſti. l. mulieri. §. 1. ĩ. de ſponſa. c. iuuenis.*

¶ *Duas ſimul habet vxores.*) C. de adult. l. cum qui.

e ¶ *Ad factum.*] Quaſi diceret, de facto cõtraxit cũ ſecũda, quia de iure non potuit. Duas enim vxores ſimul habere non licuit, niſi cui ex reuelatione diuina conceſſum fuit. ĩ. *de diuor. c. gaudemus.*

f ¶ *Non legalibus nuptiis.*] 28. d. presbyterum.

g ¶ *Tales.*) Clerici ſcilicet, de quibus primò quæſitum eſt.

¶ *Glo. ſeq. alle. 7. concord. & ſex contraria, & ſoluit.*

a *Vide l. cũ quis §. ſi ma lier cũ vulg. ff. de min. & l. quamuis. ff. de in ius voc.*

¶ *Hæc, tanquam, non eſt expreſſiuum veritatis, ſed ſimilitudinarium iuxta illud, Eſtiſtes tanquã ad latronẽ. &c.*

¶ *Vide l. ſi in emptionem ff. de mi. & l. ſi equo. ff. de le. 2.*

¶ Tertiusª articulus videbatur habere non modicum quæſtionis: quoniam cum in matrimoniis contrahẽdis^b, non iuris effectus^c, ſed animi deſtinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, qui duas ſimul habet vxores^d: quod, partim ad factum^e cõuenit retorqueri: ſicut in canone legitur, de presbytero, qui non legalibus nuptiis^f detinetur: eadem cenſura tales^g videntur^h inter bigamos reputãdi: Licet obuiet ex aduerſo, quòd opinioni ſit veritas præferenda, & quod iuxta præmiſſa, qui nullã vxorem habuit, foret bigamus reputandus, quod contingeret, ſi quis de facto contraheret cũ diuerſis, quibus de iure nõ poſſet matrimonialiter copulari. ¶ Nos autem in hac quæſtione taliter reſpondemus, quod cum huiuſmodi clericis, qui quantũ in ipſis^i fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter coniũxerunt, tanquam cum bigamis^k non liceat diſpenſari^l, licèt in veritate bigami non exiſtant, non propter ſacramenti defectum^m, ſed propter affectum † intentionis cum opere ſubſecuto.

¶ Idem Meten. Epiſcopo.

¶ *Qui contraxit cum virgine, licèt prius ab alio fuerit deſpõſata, bigamus non cenſetur.*

h ¶ *Videntur inter bigamos.*) Hic collige, quòd opinio præfertur veritati. ſimile ĩ. *de ſpon. c. iuuenis. & 3. q. 7. infamis. § tria. ver. verum autem ſi ſeruus & C. de teſta. l. 5. & 32. q. 2. hom. ff. ad Mace. l. 3. ĩ. de of. del. ca. coram. & ĩ. de iure patr. ca. conſulta ſunt. & ſ. de elect. c. querelam.* Sed contra, 7. d. *veritate. 81. d. quicunque. & ĩ. qui fil. ſint legi. c. per tuas C. plus va. quod ag. l. 1. 2. & 3.* Sol. verum eſt, quod veritas præfertur opinioni. b alia caſualia ſunt: vt ſcilicet opinioni potiùs ſtetur, quàm veritati, vel in fauorem contrahentium, & odium decipientium. *ff. ad Maced. l. 3.* vel in fauorem prolis. ĩ. *qui fil. ſint legi. c. cum inter 1.* vel fauorem teſtamentorum, *C. de teſta. l. 1.* vel ſententiarum. *3. q. 7. infamis. §. tria. verſ. verumtamen, ſi ſeruus.*

Additio. Vnde verſus.

Teſtamenta, fauor, odium, ſententia, proles
Ex iſtis cauſis præfertur opinio veris.

b *Vide l. dolo. §. 1 ff. de ſer cor. & l. idẽ ſi. in gl. Sempronius, & l. ſi pupilli. §. Titiy in glo. Sempronius j. de nego. geſt.*

i ¶ *Quantum in ipſis fuit.*] In maleficiis enim voluntas, non exitus ſpectatur. *arg. 49. d. c. vlt. & ff. ad leg. Cornel. de ſicariis. l. Diuus. C. de ſer. cor. l. ſi quis ſeruo.*

k ¶ *Tanquam cum bigamis.*) Not. arg. propter ſimilitudinem facti aliquem numerari inter eos, de quorum numero ipſe non eſt. *27. q. 1. quotquot. & 50. d. ſi ille. ff. man. l. vlt. in ſi.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Diſpenſari.*) Ar. contra. ĩ. *de cle. coniu. c. ſane.* Illa loquitur de eo, qui nunquam habuit vxorem, ſed in ſacro ordine contraxit, & ideo cum tali diſpenſari poteſt. hic loqui videtur, de eo, qui primo in laicali habitu contraxit, & poſtea factus ſacerdos iterum contraxit. vnde bigamus reputatur quãtum ad effectum, licèt in veritate nõ ſit: & ſic punitur, propter affectum tantùm cum opere ſubſecuto, & non propter defectũ ſacramenti. Defectus enim ſacramẽti vnitatis nõ eſt in iſto: quia in veritate carnem ſuam non diuiſit in plures.

m ¶ *Sacramenti defectum.*) De quo ĩ. *eo. debitum.*

D*Ebitum.*] Primò ponit rationes: vltimò reſpondet ibi, *Vnde iis.*) Pars huius habetur. *de bap. c. debitum.*

Casvs. Mulier aliqua contraxit matrimoniũ cum aliquo, & ab eo fuit traducta: tãdem ea incognita mortuus eſt: quidã alius contraxit cũ illa: quę poſtmodũ mortua eſt: quæ ſitũ fuit, an vir iſte poſſit ad ſacerdotiũ promoueri? Et videbatur quod nõ: quia fuit maritus viduæ, & tales promoueri non poſſunt. Reſp. Papa, quod duo ſunt in coniugio carnali copula conſummato, ſc. conſenſus animorum, & commixtio corporum: coniunctio animorũ ſignificat charitatẽ, quæ cõſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animã. Vnde dicit Apoſtolus: *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo.* commixtio corporũ, ſignificat cõformitatẽ diuinæ & humanæ naturæ, quæ cõſiſtit in carne inter Chriſtum & Eccleſiã. Vnde dicit Euangeliũ: *Verbum caro factum eſt.* ſed illud coniugium quod nõ eſt carnali copula cõſummatum, nõ pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & eccleſiam eſt contractum per incarnationis myſterium, ſecundum quod Apoſtolus exponens verba illa primi parentes: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* & ſtatim ſubiunxit: *Hoc autem dico magnum ſacramentum in Chriſto & Eccleſia.* His præmiſſis dicit Papa, quòd propter ſacramenti defectum inhibitum eſt ne bigamus, aut viduæ maritus, poſſit ad ſacros ordines promoueri: quia nec illa eſt vna vnius, nec iſte eſt vnus vnius. ſic ergo patet, quòd vbi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi non deeſt ſignaculum huius ſacramenti vnde ſoluo tibi quæſtionẽ propoſitam: ille qui mulierem ab alio viro ductam, ſed non cognitam, duxit vxorẽ, propter hoc impediri non debet, quia nec ille, nec illa diuiſit carnem ſuam in plures. Not. quod defectus ſacramenti eſt cauſa, quare bigamus vel maritus viduę corruptæ ad ſacros ordines non poſſit promoueri: & ita non crimen, ſed irregularitas hoc facit.

† *Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpila. reliqua huius c. habes ĩ. c. 4. de bap. & eius effectu aut Centum.*

† *Coniũctio. 1. Cor. 6.*

Ioan. 1.

† *Vide magiſtrum ſententiarum & ibi Doctores li. 4. diſt. 27.*

Gen. 2.

Epheſ. 5.

CAP. V.

DEbitum † paſtoralis officij: *& infra.* ¶ Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quod cùm duo ſint in coniugio^n, videlicet conſenſus animorũ, & commixtio † corporum: quorũ alterum^o ſignificat charitatem^p: quę cõſiſtit in ſpiritu inter Deũ & iuſtam animam: ad quod pertinet illud, quod dicit Apoſtolus; (Qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt cum eo) reliquum^q verò deſignat cõformitatem^r, quę cõſiſtit in carne, inter Chriſtum & Eccleſiã, ad quod pertinet illud quod Euãgeliſta teſtatur, (verbum caro factũ eſt & habitauit in nobis) profectò coniugium † illud, quod nõ eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractũ, iuxta quod Paulus exponẽs illud quod dixerat protoplaſtus^s, (*Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro^t de carne mea*: & propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ, & adhærebit vxori ſuę, & erũt duo in carne vna^u) ſtatim ſubiũgit, (*Hoc aũt dico magnũ ſacramẽtũ in^x Chriſto & Eccleſia.* ¶ Cum ergo propter ſacramẽti defectũ, in-

n ¶ *In coniugio.*) ſ. carnali copula conſummato.

o ¶ *Alterum.*] ſ. conſenſus animorum.

p ¶ *Charitatem* i. dilectionem & coniunctionem,

q ¶ *Reliquum.*) i. commixtio corporum.

r ¶ *Conformitatem.*] Id eſt, coniunctionem & vnitatem.

s ¶ *Protoplaſtus.*) i. Adam primò plaſmatus.

t ¶ *Caro.*) 15. q. 10. fraternitatis. & ĩ. *de diuer. c. gaudemus.*

v ¶ *In carne vna.* i. carnali operatiõe ad vnã carnẽ procreandi.

¶ *Glo. ſeq. tractat de triplici ſignificato matrimonij. Secũdo quærit de tertio in quo conſiſtat, ponit opi. quam reprobat & ſoluit.*

x ¶ *Sacramentum.*} Triplex ſacramentum, deſignatur in matrimonio carnali copula conſummato. Primum eſt vnio fidelis animæ ad Deum per dilectionem, & charitatem, & hæc deſignatur per coniunctionem animorum in ipſa prima deſponſatione, dum alter per mutuum conſenſum conſentit in alterum; & de hoc ſacramento fit mentio ibi. alterum ſignat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam. Secundum eſt vnio humanę naturæ ad Deum, quæ facta eſt in vtero virginali per incarnationem verbi Dei: & hoc deſignatur per carnalem commixtionem viri & vxoris, & de hoc ibi fit men-

c *Gloſ. hic fortaſſis proprietatis vocum ignara accepit ſacramentum, pro myſterio, more Græcorum, vt docet concilium Clemẽ. de ſacramẽ. nona legis in prin. & ita accepta nihil falſi continet.*

hibitum ſit, ne bigamus, aut maritus viduæ [a] præſumat ad ſacros ordines promoueri: quoniã nec illa eſt vnica vnici nec iſte vnus vnius: profectò vbi deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio corporum, non deeſt huiuſmodi ſignaculum ſacramenti. ¶ Vnde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minimè cognitã [b], duxit vxorem: quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diuiſit [c] in plures, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri.

¶ Idem Lugd. Archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis Legato.

¶ *Qui plures habuit concubinas ex eo bigamus non eſt.*

CAP. VI.

QVia † circa minima †: *& infrà.* ¶ Sanè poſtulaſti pèr ſedē Apoſtolicam edoceri, ſi presbyteri plures † concubinas habentes, bigami [d] cenſeantur? ¶ Ad quod duximus reſpondendum, quòd cùm irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tanquam ſimplici fornicatione notatis, quoad executionem ſacerdotalis officii poteris diſpenſare.

¶ Idem.

¶ *Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnã incurrit, licèt bigamus nõ ſit.*

CAP. VII.

A Nobis fuit: *& infra.* ¶ Ille autem, qui in Subdiaconatus ordine conſtitutus, de facto tantum, (quia de iure nõ potuit) duxit viduam [e] in vxorem, profectò bigamus non exiſtit, ſed nec viduæ poteſt in veritate, dici maritus: cum inter ipſum & illam non fuerit vinculũ maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apoſtoli, † tanquam cum marito viduæ diſpenſare non licet: non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere [f] ſubſecuto.

† *ad Tim. c. 3.*

ſit mentio, reliquũ vero deſignat conformitatē, quæ cõſiſtit in carne inter Chriſtũ & ſãctã Eccleſiã. Primũ eſt vnio voluntatis. Secũdũ eſt naturę cõformitas: *vt 16. d. acutius. de conſe. d. 2. in Chriſto pater.* vbi habes de cõformitate naturę diuinę & humanę. & non intelligas, quòd ipſe actus corporalis deſignet hoc ſacramentũ, ſed propter actũ cõſummatũ ſacramētũ eſt vnitas Eccleſię ex õib. gētib. collecta, & vni viro Chriſto ſubiecta. hoc ſacramētum deſignatur per illũ coniugatũ, quia vni cũ tãtùm matrimoniũ ſeruauit. ſed vbi ſecundũ matrimoniũ cõtrahitur, hoc tertiũ ſacramētum nõ habet locũ: quia recedit ab illa vnitate, quę primò ſignabatur per vnicum matrimonium [a], quia in ſecundo matrimonio diuidit carnē ſuam in plures: vnde vnitatē amodo ſignare non põt: Chriſtus n. ſignat vnitatē ex omnib. gentib. Chriſto ſubiectam *vt d. c. acutius,* ſed ex quo Eccleſia Chriſto ſe cõiunxit, ab eo nunquã diſceſſit, nec ipſe ab ea. ergo bigam° talē vnitatē ſignare non poteſt, & ideo promoueri non poteſt propter defectum illius tertij ſacramenti: duo prima ſacramenta hic exprimuntur, vt dictum eſt, ſed hoc tertium non expreſſit in littera, niſi loquēdo de ipſo non imponēdo aliqua verba, per quæ illud ſignificet: niſi forſitã per illa verba: Nec illa eſt vnica vnici, nec ille vnus vnius. per hoc tãtùm notatur receſſus ab vnitate, & meliùs j. vbi dicitur. Nec ipſe diuiſit carnē ſue in plures, & ſic in vnitate remanſit vterq. & ibi: vbi deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio carnalis, non deeſt ſignaculum huiuſmodi ſacramēti, ſ. vnitatis. Vel per illa verba: Hoc autē dico magnum ſacramētum inter Chriſtum & Eccleſiam. ſed de iſto tertio ſacramēto legitur *16. d. acutius.* Sed in quo conſiſtit ſignatio illius tertij ſacramenti? Quidã dicunt, quòd in ipſo coniugio: ſed hoc eſt falſum: quia mortua vxore coniugium deſinit, & ſic nulla eſſet ſignatio. Itē matrimoniũ non conſummatum non ſignat hoc ſacramentum, vt hic in fi. Eſt ergo dicendum, quod in eo, qui matrimonium vnicum ſeruauit clerico facto & ordine ſuſcepto, eſt ſignatio illius tertij ſacramenti, nec eſt neceſſe, quod talis clericus ſit vel fuerit coniugatus: quia auctoritas Apoſtoli, *Oportet ordinandum eſſe vnius vxoris virum,* intelligitur per negationem, ſic. vnius vxoris virum, id eſt, non plurium: immo qui nunquam habuit vxorem, liberius promouetur: quia ab vnitate non receſſit, ſed in vnitate permanſit.

a Myſteriũ tamen incarnationis bene poteſt in ſecundo matrimonio ſignificari.

† Ca. vnico. e. t. i. in 4. compilat.

† Alias: matrimonia.

† In vno vetuſtiſſimo exēplari ita, plures ſucceſſiuè.

a ¶ *Viduæ.*) i. corruptę: quia licet fuiſſet vidua, dummodo non corrupta, non prohibetur: vt hic dicit.

¶ *Gol. ſeq. quærit: ponit duas opin. & ſecundam approbat.*

b ¶ *Cognitam.*] Sic patet, quod vxor ordinandi, ad hoc vt ille poſſit promoueri, virgo debuit eſſe. *j. eod. c. vlt.* Sed quare exigitur maior caſtitas in vxore, quam in viro; Reſpon. quia maritus corruptæ, ſi cum ea vna caro efficiatur, promoueri non poteſt. *34. diſt. præcipimus. curandum. ſi cuius. ſi quis. & c. ſi laici.* ſed ille, qui habuit concubinam poſt vxorem vel antè, promoueri poteſt. *vt xxxiiij. d. fraternitatis.* H. dixit, quod vir ſignat Eccleſiam, quæ in parte receſſit à Chriſto adulterando, recedendo à fide, et ſi in parte virgo fuit, & ideo non deeſt ſignatio ſacramenti in viro, quamuis non ſit virgo. vxor vero ſignat Chriſtum, qui nunquam Eccleſiam diuiſit: quoniam ipſe eſt fons viuus, cui non communicat alienus. *infrà de reg. cap. licet. in fin. & de pæn. diſtinct. 1. §. item vt Chriſtus* alij dicunt (& videtur melius) quod vir ſignat Chriſtũ, qui primò copulauit ſibi ſynagogam, & poſtea copulauit ſibi Eccleſiã de gentib. ſ. militantē, in qua ſunt boni & mali, & ideo non nocet, ſi vir non fuerit, virgo. Vxor vero ſignat Eccleſiam triumphantē, in qua non eſt macula neque ruga, quę ſemper virgo permanſit ſaltē mēte. Vnde Apoſtolus, *Deſpõdi enim vos vni viro, &c. 17. q. 1. nuptiarũ.* & ideo exigitur, quòd vxor carnem ſuã non diuiſerit in plures, quod ſi fecerit deeſt in coniuge ſignatio tertij ſacramenti vnitatis, & ita illud tertium ſacramētum exigitur tam ex parte viri, quàm ex parte Vxoris. Vnde epiſcopus vnius vxoris, ſignat vnitatē ex omnib. gentib. vni viro, id eſt, ſubiectam. *16. d. acutius.*

De materia huius gloſſæ conſulo Theologos lib. 4. ſent. diſt. 36. & ſequen.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. alle. pro, ponit opin. contrariam, quam reprobat.*

c ¶ *Diuiſit.* Sic 34. d. Valētino. per quod ſoluebatur hæc q. ſic ergo conſideramus potius rationē & cauſã, quare hæc hãt, quã factum ipſum, & ita is qui duxit vxore à ſe primò corruptam, poteſt promoueri: quia ratio & cauſa non inuenitur in eo, quare non diuiſit carnē ſuam in plures. Dicunt quidam, quòd talis promoueri nõ debet, quia verum eſt, quod eſt maritus corruptæ. arg. op. pro eis 30. q. 1. *qualis.* & H. in hac opinione fuit. ſufficit, quod ita ſcriptũ eſt. *ff. qui & à quib. manumiſſ. non ſi. l. preſp. & 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege.* quod non credo: eadem ratione & iſte, de quo quæſitum fuit, non poſſet promoueri: quia verum eſt, quod fuit maritus viduæ & corruptæ, quare intelligo, quod dicit *c. qualis.* quando ab alio corrupta eſt. & capitula plura, quę ad idē poſſent induci. *77. d. quicunque & 34. d. c. curandum. & c. præcipimus.*

QVia circa.] Diuiditur: quia primò ponitur conſultatio, ſecundò reſponſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Et pars huius habetur j. de priui. *c. quia circa.* Ioan. And.

CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quęritur, vtrũ bigami ſunt cenſendi. Reſp. quòd propter hoc non incurrunt irregularitatem bigamiæ. vnde cum talibus, tanquam cum fornicatis, poterit epiſcopus diſpenſare, vt ſuũ officium exequatur. Not. quòd plures habens concubinas, irregularitatem non incurrit. No. mirabile, quod cum eo, qui peccat, diſpenſatur, & cum illo, qui non peccat, diſpenſatur.

¶ Gl. *ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. ſecundo no. quòd luxuria &c. ſignat contrarium & remittit.*

d ¶ *Bigami.*) ſ. eo. nuper. arg. cõtra: ſed ibi loquitur, quãdo vtraque fuit ſolēniter ducta, tanquam vxor, hic vero non. & ibi prima fuit: vxor ſecunda vero eſſe non potuit. Not. mirabile, quod plus habet hic luxuria, quam caſtitas. *arg. 44. d. fraternitatis.* Sed contradicit *in Auth. de reſti. & ea, quæ parit: in fi. coll. 4.* & ſtulti non debent eſſe melioris conditionis, quam periti. *16. q. 1. legi epiſtolam. & ff. quod vi aut clam. l. ſemper. & ff. de fur. l. itaque fullo. §. 1.* ratio huius redditur ſ. *c. proxi.*

A *Nobis fuit.*) CASVS. Quidã ſubdiaconus quandã viduam de facto duxit in vxorē: quia de iure nõ potuit: quæritur vtrũ bigamus reputetur quoad legem promotionis. Reſpond. Papa, quod in veritate nõ eſt bigamus, nec maritus viduę: cũ inter ipſos non fuerit matrimonium: veruntamen cum eo, tanquam cum marito viduæ nõ poterit diſpenſari, non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto. Ex hac decre. no. bigamus reputatur quoad promotionem, qui bigamus non eſt.

e ¶ *Viduã.*) Quia cum eſſet in ſacro ordine conſtitutus, cũ ea matrimoniũ contrahere non potuit. *28. d. c. presbyterũ. & ſ. e. c. nuper.* tamē licet nõ fuerit matrimoniũ: quia tamē quãtum in ipſo fuit, cum ipſa viduã contraxit, cum eo diſpēſari non poteſt contra doctrinã Apoſt. *ſ. eo. c. ſuper eo.* non propter ſacramēti defectum, ſed propter voluntatē, quam habuit contrahēdi cum vidua, non contētus ſuis terminis, cum proceſſit ad actum, licet non habuiſſet effectum. *ſ. e. c. nuper.* & eſt hic & ibi argumentum expreſſum, quòd voluntas non contenta ſuis terminis punitur: & ea quæ ibi etiam dicta ſunt, hic poſſent repeti, cũ ſimilis cauſa ſit, quare hoc fiat. cauſa dicta eſt *ſ. e. c. debitũ.*

f ¶ *Cum opere.*) ſ. carnali. *arg. ſ. eo. debitum. & 34. d. Valentino.*

DE CLERICIS PEREGRINIS.

¶ *Quia inter eos, qui ab ordinibus prohibentur, arcentur & pere grini, ideo, &c. De hac materia habetur* 98. & 71. d. per totum. & 7. q. 1. in multis c.

Vanos.) Sunt duæ partes, conſultatio & reſpõſio. Secunda ibi, *Tuæ igitur.* Ioã. And. Casvs. Clerici quandoq; ſe transferunt ad remotas partes, & dicunt ſe ordinatos, nec oſtendũt litteras eorũ, a quibus ſe ordinatos dicunt, quæritur, quid de talib. ſit agendum? Reſpondit Papa, quod tutius eſt in his ſtatuta, Patrum ſequi, quàm nouum aliud ſtatuatur. De tranſmarinis ſtatutũ eſt, vt ad minus quinque epiſcoporũ teſtimonio ſuper ordinatione ſua muniãtur, q᷑ de aliis incognitis ſimiliter eſt ſeruadũ, ita vt aliquanto tempore habeatur in ſuſpẽſione, in quo de ipſorum actibus inſtruatur illi, cum quibus morantur, & inquirendũ eſt etiam de inferioribus ordinibus, quia poſſet eſſe quòd aliquid prætermiſiſſent. His conſideratis poterunt admitti ad diuina, ſi alias digni inuẽti fuerint. No. quòd non ſtatim credendum eſt alicui ſuper ordinatione ſua. Not. quòd inquirendum eſt de conuerſatione aliorum ab illis, cum quibus morantur.

a ¶ *Statutum.*) 98. d. per totum.

b ¶ *Quinque.*) Ideo enim exiguntur quia dubitari conſueuit de ſigillo vni᷑ epiſcopi. ſi enim de illo conſtaret, id ſolùm ſufficeret. j. *de proba. cap. poſt ceſſi. nem.* vel per teſtes. *infrà eod. c. tua*.

c ¶ *Incogniti.*) Ex quo enim incogniti ſunt, explorandum eſt, cuius fides & innocentiæ ſint 42. *d. quieſcamus. ff. ma. e. cau. ſt. l. vlt. §. ſermonum.*

d ¶ *In ſuſpenſione.*) quod hic dicitur, intellige de iis, qui in Eccleſiis recipi poſtulant tanquam clerici. cæterum ſi tanquam viatores vellent celebrare ſecreto, permittendi ſunt. *infrà eod. ca. tua. & arg. de conſecr. d. 2.* infra, *ſtatum ſequen. 1. epiſcopi.*

e ¶ *Actibus.*) Nam per actus ſequentes præſumitur de præteritis, & econuerſo. 34. q. 2. *cum per bellicam. & 6. q. 1. qui crimen ff. de re milit. l. non omnes §. à barbaris. & 2. q. 1. in primis.* 50 *d. ſi quis diaconus & 77. di. quicunque.*

f ¶ *Poterit diſpenſari.*) Id eſt, ex benignitate recipi poterunt. Additio. Vel ſecundum Inno. hoc dicit: quia ſi clericus ſit ignotus, & litteræ ignotæ: non eſt ſine diſpenſatione epiſcopi admittendus. j. *c. j.* vel ſecundum Hoſtienſ. diſpenſari ad litteram eſt, ſi aliqua egent diſpenſatione. *de ord. ab epiſc. e. 1. & 2.* Ioan. And.

† *In multis, Alexã. iij. ſed falſa eſt inſcriptio, nam cum hæc compilatio facta eſt nondum erat Alexander quartus creatus.*

† *Ca. Vnico e. ti. inz. compilat. & habetur integrum poſt concilium Lateran. ſub Alex. 3. p. 26. c. 20.*

† *Adde, qualiter, & quando credendum ſit ſigillo* ... l. Lucius & ibi Barto ff. de fid inſtr. & in l. ad teſtium. ff. de teſt m ...

† *Alias ita:* qui ſimiliter &c. *alias ita:* ſimiliter ſunt in eo incogniti.

† *Concor.* l. ſi procuratorem ff. de procura. & l. ſatiſdatio. ff. rem ra. habe, &c.

† *Cap. 1. eo ti. in 3. compilatione.*

† *In plurib. antiquis poſt illud, infra, ſtatum ſequen. 1. epiſcopi.* tur. vtrum clericos, &c.

TITVLVS XXII.

De clericis peregrinis.

¶ Alex. iij. Cenoman. Epiſcopo.

¶ *Vltramarini & valde remoti ordinationẽ ſuã probari debet per quinque Epiſcoporũ ſigilla.*

CAP. I.

QVa † nos duxit fraternitas conſulendos, quid ſit agendũ de Clericis, qui in remotis regionib. ordinati, litteras eorum oſtendunt, à quibus ſibi proponunt manus impoſitas: & vtrum epiſcoporum ſigilla ſint, quæ repræſentant, incertum exiſtit. † Tuæ igitur conſultationi reſpõdemus, tutius eſſe, vt in his ſtatuta Patrum veterum obſeruentur, quàm nouũ aliquid ſtatuatur. Statutum [a] autem eſt de tranſmarinis, vt ad minus quinq; [b] epiſcoporum ſuper ordinatione ſua teſtimonio muniãtur, q᷑ in aliis (ſi † ſimiliter sũt incogniti [c]) credimus obſeruãdũ; ita tamen vt in ſuſpenſione [d] aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus [e] inſtruantur ipſorum. ¶ Sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet: quia poſſet contingere, vt aliquibus prætermiſſis ſaltum fecerint. His autem peractis, ſi digni inuenti fuerint, circa eos poterit diſpenſari [f].

¶ Innocen. iij. Conſtantinopolitano Patriarchæ.

¶ *Clericus peregrinus, qui iurat ſe ordinatum, niſi aliter probet, in illo ordine nõ ſuſcipietur, nec ad ſuperiores promouebitur.*

CAP. II.

INter † quatuor: *& infrà.* ¶ Cõſuluit nos iterum tua fraternitas, vtrum † Clericos ad te ſine ſuorum ordinatorum litteris [g] venientes, & offerentes iuramẽtum, quod ſint in quouis eccleſiaſticorum ordinum conſtituti, debeas ad ſuperiores ordines promouere. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi de ipſorum ordinatione canonica, per idonea tibi conſtiterit argumenta [h], eos nec in illis ſuſcipere [i], nec ad maiores debes ordines promouere: præſertim antequam cõuerſatio eorum fuerit approbata.

¶ Idẽ Patriarchæ Hieroſolymitano.

¶ *Peregrinus, de cuius ordinatione conſtat, non permittitur celebrare in publico, ſed in occulto ſic.*

CAP. III.

TVæ † fraternitatis: *& infra* ¶ Vtrum † Clericos, qui ad partes Hieroſolymitanas ſine commendatitiis [k] litteris veniunt, permittere debeas celebrare diuina: *& infra.* Reſpondemus, quod niſi legitimè tibi conſtiterit, ſiue per litteras, ſiue per teſtes [l], de illorum ordinatione canonica [m], qui penitus ſunt ignoti, non debes ipſos permittere in † tuis plebibus celebrare. ¶ Sed ſi forſitan eorum aliqui ſecretò [n] ex deuotione celebrare voluerint, poterit ſuſtinere.

¶ Honorius iij. Regin. Epiſcopo.

¶ *Inferiores Prælati, ſine diœceſanorum conſenſu, in Eccleſiis ſuis peregrinos non poſſunt inſtituere.*

CAP. IV.

TE nobis proponente didicimus, quod quidam Prælati Eccleſiarum tuæ iuriſdictionis, in eccleſiis ſibi commiſ-

g ¶ *Litteris.*) Quas habere debet ſemper. 71. d. c. primatus. j. eo. c. prox.

¶ *Gl. ſe. recitetur p. q̃ſtiones, q̃ vocãt hic argumẽta.*

h ¶ *Per argumẽta.*) Non dicit per teſtes vel inſtrumẽta, ſed per argumenta eſſe probandum: quia per argumenta ſiue per indicia probatur æquè ſicut per teſtes. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. Ver. nullum homicidarũ. & 32. q. 1. dixit deminus. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei ver. l. iudicia. & j. de præſum. c. litteris. Vel idonea argumẽta vocat ſigilla epiſcoporũ. 98. d. tranſmarinos. Vrũ. c. prox. vel ſigillũ epiſcopi ſufficit, ſi notũ ſit 71. d. extraneo. & C. de epi. & cle. l. ſi qua per calũniã. Sed ſi perdiderit inſtrumẽtũ, pbet amiſſionẽ & tenorẽ ipſi᷑, & ſi ſine vitio fuerit. j. *de praeſul. c. cum olim. in fi.* vel per teſtes. j. *c. prox.*

i ¶ *Suſcipere.*) Niſi vt hoſpites. 7. q. 1. *epiſcopi vel presbyteri. & de conſecra. d. 2. non prohibeat. & 42. d. quieſcamus.*

TVæ fraternitatis. Cõmunis diuiſio. Secũda ibi. *Reſpondemus.* I. A. Casvs. Clerici aliquãdo accedũt ad partes Hieroſo. ſine cõmẽdatitiis litteris ſuorũ epiſcoporũ: q̃ſiuit Patriarcha, an permittere debeat illos celebrare diuina? Reſp. Papa, quod niſi cõſtiterit ei ſiue per litteras ſiue per teſtes de canõica ordinatiõe ipſorũ, qui ignoti ſunt, non permittat illos ſuis plebib. celebrare. ſed ſi ſecretò voluerint celebrare, permittãt. No. q̃ alicui licet ſecreto, quod nõ licet in publico. & hoc eſt ne decipiatur popul᷑.

k ¶ *Commendatitiis.*) Vel etiam dimiſſoriis. 71. *d. c. pen. & 19. q. 2. duæ ſunt.*

l ¶ *Per teſtes.*) Vel per alia legitima. ar. j. *c. proxi. arg. de præſumpt. c. litteras.* & de conuerſatione ipſius primo debet conſtare. j. *c. prox.*

m ¶ *Canonica.* [b]) Id eſt, ſecundùm ordinem Eccleſiæ facta. j. *de ſum. trinit. c. firmiter in fi.*

n ¶ *Secretò.* Quia tũc nullũ periculũ fit alicui niſi ſibi, ſed ſi publicè celebraret populo, tũc periculũ eſſet, vt ſi nõ eſſet ſacerdos populũ deciperet. 42. *d. quieſcamus. & j. de cele. miſ. de homine.*

† *Cat. eod. ti. in 3. compilatio.*

† *In Gno manuſcripto pro hac Verba tranſmittuntur:* cõſuluit inſuper tua fraternitas vtrum, &c.

† *In antiquis deeſt dictum.*

[b] *Hæc gloſſula non eſt Bernardi nec habetur in antiquis libris.*

CAsvs. Clerici aliquando transferunt ſe ad partes Conſtãtinopolitanas, accedunt ad patriarcham ſine litteris ſuorũ ordinatorum, tamen offerunt iuramẽtum, quòd ſunt in certis ordinibus conſtituti, & petunt ad ſuperiores ordines promoueri: quæritur, quid iuris ſit? Reſp. quòd niſi primò cõſtiterit patriarchæ p idonea argumẽta de ipſorũ ordinatiõe canõica, nõ debet illos ſuſcipere in illis ordinib. nec ad ſuperiores promouere, antequã eorũ cõuerſatio fuerit approbata. No. q. iuramẽtũ ignoti nõ admittit ſup ſua ordinatione: ſed hoc ideo, ne illi qb. celebrant, decipiãtur.

INter quatuor.) Communis diuiſio. Secũda ibi, *Inquiſitioni.* Ioan. And. Pars huius ſecundum Ioan. And. habetur j. *de maior. & obe. c. inter quatuor. de cleri. non reſi. inter quatuor. & de reli. do. inter quatuor.*

TE nobis.] Communis diuiſio. & ſecunda pars eſt ibi, *Attendentes:* Ioan. And.

CASVS.

Casvs. Quidã prælati Eccleſiarum de iuriſdictione Epiſcopi Regin. ſine cõſciẽtia ipſius Epiſcopi, clericos de alienis Epiſcopatibus inſtituebãt in Eccleſiis ſibi cõmiſſis: quæſiuit Epiſcop⁹ à Papa, quód iuris eſſet de illis clericis? Reſpõdit Papa, ꝙ illud eis nõ liceat, cũ ſit cõtrariũ honeſtati, & cõtra inſtitutiones ſanctorũ patrum: & ideo poteſt inde eos remouere, niſi ex diſpenſatione eos dixerit dimittẽdos. No. clericos inſtituendos in Eccleſiis de eodem loco, vel de eadẽ diœceſi, & nõ extraneos.

† *Aliàs*, ſcientia, *hoc eſt, ſine licẽtia, aut facultate.*

† *Vide l.* quod vulgo. ff. de ſtat. hom. & l. ſi cum dies, §. cõpromiſſa. ff. de aduer.

a ¶ *Inſtitutionibus.*) 71. d. c. 1. & 2. per totã d. & 52. *d. per totum. & C. de epiſ. & cle. in Eccleſiis.* ſic de aliena Eccleſia nõ eſt aſſumendus prælatus, dũ reperitur idoneus in eadem. 61. *d. nullus.*

¶ *Glo. ſeq. arguit ad duo, & de ſecunda remittit.*

b ¶ *Ex diſpenſatione.* No. arg. quód nullus poteſt eligi de aliena diœce. ſed tantum debet poſtulari: quia inſtitutí abſq. ſcientia Epiſcopi, remouentur, niſi cùm eis voluerit diſpenſare: & ſic per ſolam diſpenſationẽ de aliis Epiſcopatibus inſtituuntur: & eſt hic bonum arg. pro opinione illorum, qui dicunt, quód ſemper præualet electio de gremio Eccleſiæ, alij electioni facta de alia, etiamſi ſit facta à minori parte. de hoc dixi ſ. *de electione. cum inter canonicos.*

† *Vide notat in hunc locum in fine operis adiectum.*

† Cap. 2. e. tit. in 1. cõpil. *Facit concilium Aurelianẽſe 4. c. 26.*

ſis ſine conſcientia † tua, Clericos de alienis Epiſcopatib⁹ inſtituere non verentur. Attẽdentes igitur id eis nulla ratione licere: cum ſit honeſtati cõtrarium †, & à ſanctorum Patrum inſtitutionib.ᵃ alienum: *& infra.* ¶ inquiſitioni tuę taliter reſpondemus, quod tibi licet eos exinde remouere: niſi aliquos ex diſpenſatione ᵇ, in eiſdem Eccleſiis duxeris dimittendos.

TITVLVS XXIII.

De officio Archidiaconi.

¶ Ex libro Romani ordinis†

¶ *Ponit, quæ ſpectant ad officium Archidiaconi.*

CAP. I.

VT Archidiaconus poſt epiſcopum ſciat ſe vicarium ᶜeſſe eius in omnibus, & omnem curam in Clero (tam in vrbeᵈ poſitorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noſcuntur) ad ſe pertinere, ſiue de eorum conuerſatione, ſiue honore † & reſtauratione eccleſiarum, ſiue doctrina eccleſiaſticorum, vel cęterarum rerum ſtudio, & delinquẽtium rationem coram Deo redditurus eſt. ¶ Et † vt de tertio ᵉ in tertium annum, ſi epiſcopus non poteſt, parochiam vniuerſam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem ſui epiſcopi corrigat ᶠ & emendet.

¶ Ex concilio Toletano.†

¶ *Non ſummatur, ſed ponit quædam, quæ ſpectant ad officium Archidiaconi.*

† *enere.*

DE OFFICIO Archidiaconi.

¶ *Explicito tractatu ordinandorum, de dignitatum officiis eſt videndum: & quia Archidiacon⁹ poſt Epiſcopum maior eſt, ideo, &c. Ioan. And. De hac materia habetur* 25. d. perlectis. 74. d. honoratus. 94. d. c. ſi. *Ant. de But.*

† *Qualiter hodie viſitant Archidiaconi, tradit concil. Trid.* ſeſſi. 24. in decreto. de refor. c. 3.

† Cuius *conci. l. Toletani ſit mundum ignem.*

VT *archidiaconus.*) Dicit hoc c. & ſeq. quæ ad officium Archidiaconi pertinere noſcuntur: & quia tota hæc decre. cadit ſub vno conſtructu, ideo commodè diuidi non poteſt. Ant. de But.

CASVS. Dicitur hic, quòd Archid. eſt vicarius Epiſcopi in omnibus, quæ ad eum pertinent, ſimiliter & cauſæ clericorũ & in vrbe & extra vrbem pertinent, & conuerſatio eorum, & onus, & reſtauratio Eccleſiarũ, & doctrina Eccleſiaſticorũ, & correctio exceſſuũ. Item de triennio in triennium, cùm Eps fuerit impeditus, debet totam viſitare diœceſim, & ad vicem Epiſcopi corrigere corrigenda. Not. quòd archid. eſt vicarius Epiſcopi, & poteſt corrigere. Vnde infertur, quòd habet correctionem, quod verum eſt de conſuetudine præſcripta.

c ¶ *Vicarium.*) Et ita habet cognitionem & iuriſdictionem, & ex quo vicarius eſt. *C. de offi. vica. l. 2. & j. de offi. vica. c. penult. & 25. d. perlectis. arg. in Auth. de defen. ciui. circa princ. colla. 3.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *In Vrbe.*] arg. contra. 25. *d. perlectis.* Sol. licèt quædam pertineant ad officium archid, primicerij, & theſaurarij, vt ibi dicitur, tamen præordinator eſt in cunctis, & loco Epiſcopi, & tanquam vicarius eius.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *De tertio.*] Epiſcopus verò ſingulis annis debet viſitare parochiam ſuam 10. q. 1. *epiſcopum decernimus.* placuit. niſi dimittat hoc, ne propter eius acceſſum grauentur Eccleſiæ, tũc mittat archidiaconum: vel quia epiſcopus ire nõ poteſtᵃ, vt hic dicitur. Item contra. j. *eo. mandamus*, vbi dicitur, ꝙ archidiaconus debet viſitare ſingulis annis, aut etiam pluries, ſi expedit. Ibi loquitur de viſitatione ſuæ propriæ parochiæ, hic quando viſitat vniuerſam parochiam ad mandatum epiſcopi.

a *Facit ad hoc l. de admi. tu. l. ignorem. §. geſſiſſe cũ ſeq. & vulg.*

f ¶ *Corrigat.*) Sic ergò archidiaconus habet correctionẽ, ex quo habet iuriſdictionẽ: quia iuriſdictio ſine coërtione nulla eſſet: vt j. *de of. de le. ex litteris. & ff. de offi. eius cui mãd. eſt iur. l. vlt.* Quid de iure communi pertineat ad archidiaconum habes j. *e. ad hæc. & c. ad noſtrum. & c. prox.* ſecus de conſuetudine. j. *e. vlt.* vbi de hoc.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cõpila.

† *Vt Greb. gratia, bene honeſte, & demiſſe valeat.*

CAP. II.

OFficium † vero Archidiaconi eſt euangelium, quãdo voluerit, legere, vel alicui de Diaconis præcipere; & quãdo epiſcopus miſſam canit: ad iuſſionem illius induant ſe Leuitæ veſtimentis ſacris: qualiter cum pontifice ad Miſſam procedant †: *& infra.* ¶ Omne eccleſiaſticum officium prouidendo, lectiones aut reſponſoria in matrice eccleſia dare debet & auſcultare, intantum, vt nullus euangelium aut epiſtolam, reſponſoria, vel quamlibet in eccleſia lectionem legat vel cantet, donec auſcultetur ᵍ ab ipſo. ¶ Acolytos † quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quiſve minorum in eccleſia aliqua officia agere debeat.

OFficium] CASVS. Dicitur hic, quòd ad officium archidiaconi pertinet legere Euãgelium, quod voluerit: vel præcipere alicui diacono, quod legat: & quãdo epiſcopus debet miſſam celebrare, præcipere debet ſacerdotibus, vt induant ſe veſtib. ſacris, vt epiſcopo miniſtrent. Item in matrice Eccleſia nullus debet legere reſponſorium, aut epiſtolam, aut lectionem cantare, donec primò ab ipſo auſcultetur: debet etiã ordinare acolytos, quis eorum debet inferre candelabrum; & quis thuribulum. Not. quòd ad officium archid. pertinet Euangelium legere, & ad officia Eccleſiæ ordinare & illos, qui legere vel cantare debent in matrice eccleſia, auſcultare.

† *Quis ordo ſit acolytorum in Eccleſia, tradit Magiſter ſent. l. 4. di. 24. §.* quarto loco.

g ¶ *Auſcultetur.*) Videtur hoc potiùs ſpectare ad officiũ magiſtri ſcholarum, ſed potiùs ex cõſuetudine ſic hoc, ſicut & multa alia, quæ conſiderantur & attenduntur in huiuſmodi officiis, potius quam iure cõmune. j. *de exceſ. prælat. ad hæc. & j. eod. c. vlt. Bernardus.* Antonio. Vel loquitur, cum epiſcopus eſt præſens, & mãdat hoc per archidiaconum expediri, ſecundum Vincen. Ioan. And.

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano: †

† Greg. Epiſt. 10. lib. 1. regiſtri. & c. 1. eo. ti. in 1. comp.

† Salernitano, in nõ nullis manu.

¶ *Cuſtodia vaſorum Eccleſiæ ad Archidiaconum.*

CAP. III.

EA ʰ quæ contra: *& infra.* ¶ Scire vero te volumus quod à te diſtrictè quæſiturí ſumus; quia vel propriæ eccleſiæ, vel ea quæ de diuerſis eccleſiis ſimiliaⁱ ſunt collecta, nõ ſub omni ſolicitudine & fide ſeruãtur. Quod ſi quid ex eis vel negligentia ᵏ, vel cuiuſquam fraude deperiit: tu hoc

EA *qua contra.*) CASVS. archidiaconus Salonitanus habuit cuſtodiam vaſorum & aliorum ornamentorum Eccleſiæ archiepiſcopus Salonitanus ſignificauit domino Papæ, quòd archidia. negligẽs erat circa prædicta cuſtodienda. ſuper hoc ſcribit Papa archid. dicens, ꝙ diſtrictè inquirat ab ipſo de vaſis Eccleſiæ, quæ illic collecta ſunt, qualiter cuſtodiuntur: ſi aliquid ex negligentia vel fraude ipſius perierit, ipſe in hoc punietur, & tenebitur ad reſtitutionem ipſorum, cum ipſe ad hoc ex officio teneatur. Nota in prælato negligentiam & fraudem comparari.

h ¶ *Ea qua.*) De iſto archidiacono habetur 74. *d. geſt. & c. honoratus. & c.* vbi iſta didiciſti.

i ¶ *Similia.* Per hoc intellige oĩa vaſa Eccleſię. *ar. 12. q. 2. apoſtolicos.* & cuſtodia horũ potiùs ptinet ad cuſtodem ſiue theſaurariũ, ſed vt dixit *in prox. c.* cõſuetudo attẽditur, vbi nõ eſt theſaurari⁹ hoc fortè ptinet ad archidiaconũ, vt hic videtur. ¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit.* k ¶ *Negligẽtia.* Prælat⁹ n. nõ ſolũ tenetur de dolo, ſed de culpa lata, & leui ad inſtar tutoris. *C. de peri. tu. vel cur. ſi reſp. pupilli. & C. arbi. tu.* q. q. d. ſedẽt de negligẽtia. vt hic patet, & ſuo

cùm etiã propter negligentiã remouetur. ĩ. *de offi. cuſto. c. 1. & 1. q. 1. c. ſi quis epiſcopi. §. ecce cùm honoris. & 81 d. dictũ & arg. 18. q. 2. ſi quis abbas.* ſic etiã iudex propter negligentiã remouetur. *C. de offi. præfect. ar. ſi quos. & ff. de cuſt. & exhi. re. carceri. & l. nõ eſt.* quod poteſt intelligi, cùm negligẽtia craſſa eſt. *arg. 1. q. 1. nã quod & ff. de Ver. ſig. magnam. & arg. ē. de ord. ab epi. qui re. epiſco. c. 1. in fine.*

a ¶ *Reatu.*] Arg. quòd negligẽtia prælati mortale peccatum eſt. 81. d. *dictum. ĩ. de reg. iur. c. penult.*

b ¶ *Cuſtodia.*) Ad ipſum etiam pertinet cura & ſolicitudo totius eccleſiæ. 21. d. *perlectis. & ĩ. eo. ad hæc.*

† *Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. poſt cõcilium Lateranẽ. ſub Alex. iij. P. 26. c. 2.*

CVm ſatis.] Prima ponit cauſam deciſiuam & expreſſam. Secunda mandatum, ibi, *Mandatum.* Ioan. And.

CASVS. Archidiaconus Elien. ſine licentia epiſcopi ſui committebat curam animarum dicens hoc ex conſuetudine ſibi licere: epiſcopus conqueſtus fuit Papæ de hoc, dicit Papa quod obtentu alicuius conſuetudinis nõ debet facere contra inſtitutiones ſanctorũ patrũ. Vnde præcipit ei, quòd nulli committat curam animarũ ſine licẽtia & mandato ſui epiſcopi. No. quòd ad epiſcopũ pertinet cõmittere curã animarũ, non obſtante conſuetudine, quę præſcripta non ſit.

reatu [a] adſtringeris, qui Archidiaconatus ordinem cuſtodiæ [b] eiuſdem eccleſiæ arctiùs deputaris.

¶ Alexan. iij. Elien. Archidiacono.

¶ *Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarum, id eſt, non habet inſtitutionem auctoriſabilem.*

CAP. IV.

CVm † ſatis ſit abſurdum: & *infrà.* ¶ Quoniam igitur obtentu alicuius conſuetudinis [c], non debes contra ſanctorum patrum conſtitutiones † [d] venire, & quod ad tuum non ſpectat officium vendicare.

¶ Mandatum, vt nemini ſine licentia & mandato epiſcopi curam præſumas committere animarum.

¶ Idem Vigorn. Epiſcopo.

¶ *Archiepiſcopus, de iure communi, non poteſt excommunicare. Ant. de But.*

CAP. V.

ARchidiaconis non videtur de Eccleſiaſtica inſtitutione licere (niſi auctoritas Epiſcoporum acceſſerit) in aliquos ſentẽtiam promulgare. [e]

¶ *Gl. ſeq. recit. quòd archidiaconus habeat curam animarum & &c. duo vera quòd non, & duo quòd ſic. ponit opi. Hug. & opi. contrariam. & ſoluit.*

c ¶ *Conſuetudinis*) Vtrum archidiaconus habeat curam animarum vel non, iura videntur diuerſo modo loqui. de iure cõi nõ habet curam animarum. 16. q. 7 *nullus omnino.* & hic non poteſt etiam de iure cõmuni excõmunicare. ĩ *c prox.* Arg. contra. ĩ *de eo qui fur. or. rece. c. 1.* cum ſuis conc. & ē. *e. c. 1.* Hug. dicit, quòd *Archidia.* de iure communi nõ habet curam animarum, niſi ſibi ſpecialiter ab epiſcopo demãdetur: nec alij poteſt committere per *c. prædictum, nullus.* & per hoc c. & omnia illa iura, quæ videntur contrarium innuere, intelliguntur ex delegatione epiſcopi, ſic & illud *c. 6 3. d. ſi in plebib.* Alij dicunt contrarium, ſc. q. habet curam animarum & iuriſdictionem & ex eo quod epiſcopus eum inſtituit, ſiue quia per collegium eligitur, & per epiſcopum confirmatur, generale in adminiſtrationem cum iuriſdictione adipiſcitur. & facit ad hoc ĩ. *de preb. referente. & ĩ. de eo qui fur. or. rece. c. 1.* cum ſuis conc. & ĩ. *e mandamus.* Quæ autẽ ſunt illa, quæ de iure communi pertinent ad archidiaconum, collige per c. ĩ. *e. ad hæc. & e. Ve noſtrũ.* Alia verò potiùs habent archidiaconi de conſuetudine, quàm de iure cõmuni quia viſitant & corrigunt de conſuetudine. ĩ. *e. c. Vlt. & ſup. de elec. dudum* & ſic de conſuetudine omnia alia iura conſimilia intelliguntur. *infrà de exceſ. præl. ad hæc.* & quod dicit hic, obtẽtu conſuetudinis, intellige non præſcriptæ *in. ſ. c. prox.* quod archidiaconus non poteſt excommunicare. intellige, quòd non excommunicabat de conſuetudine: & ſic retulit ſe ad ius commune. ſic ergo iura quæ loquuntur diuerſi modè de iuriſdictione archidiaconi intelligẽda ſunt ſecundùm diuerſas conſuetudines diuerſorum locorum ſic ē. *de conſue. cùm olim.*

d ¶ *Conſtitutiones.*) 16. q. 7. nullus omnino. & q. 1. *cunctis fidelib.* & ſic de iure communi ad officium archidiaconi non ptinet cõmittere curam animarum. hoc iam per notulam præcedentem.

ARchidiaconis.) Caſus. archidiaconi de iure communi non poſſunt in aliquos ſententiam promulgare niſi auctoritate epiſcoporum: ſecus tamen eſt de conſuetudine. No. quòd archidiaconi de iure communi non põſſunt excommunicare, niſi auctoritate epiſcoporum.

¶ *Gl. ſeq. . . . tetur per contrarium de decret. dudum ſoluit, & opinionem ponit.*

e ¶ *Promulgare.*) Hoc verum eſt de Eccleſiaſtica inſtitutione, i. de iure cõmuni, vt hic dicit, 19 *q. 2. Viſis & q. 7. nullus. & 24. q. 3. corripiantur* ſecus de conſuetudine, & ē. *de ele. dudũ 2.* prout dictum eſt in c. prox. Dicunt tamẽ quidam, quòd eo ipſo quod eligitur ab vniuerſitate: habet iuriſdictionẽ in ſubditos, & põt excõmunicare. *arg. 93. d. legimus & de off. iud. ord. cùm ab Eccleſiarũ.* & quòd hic dicitur in ſi. [non videtur licere] verum eſt quoad verba canonis ex antiqua inſtitutione Eccleſiaſtica. *ar. 16. q. 1. cunctis fidelib.* ſed quoad iura decretalium ſecus. ſed credo verius, quòd dicitur *ſup. eo. c. prox.*

¶ Idem Epiſcopo Conuentren. & Abbati Ceſtren.

¶ *Archidiaconus ſemel in anno (niſi neceſſitas exigat plùs) viſitat ſuam prouinciam, id eſt, parochiam. hoc dicit.*

CAP. VI.

MAndamus †, quatenus prohibeatis Ceſtren. Archidiacono, ne ad eccleſias ſeu Archidiaconatus viſitandas [f], niſi ſemel in anno accedat, niſi fortè talis cauſa emerſerit, propter quàm ipſum oporteat præfatas eccleſias ſæpius [g] viſitare.

† *Habetur poſt concil. Lateranẽ. ſub Alex. iij. p. 2. c. 1. & Vide conceſſũ Triden. c. . . . tat. ſuprà c. 2.*

MAndamus.] In prima dictum, à quo excipit ibi, *Niſi.* Ant. de But.

CASVS. Dicitur hic, quòd ſemel tantum in anno dẽt archidiaconus viſitare, niſi neceſſitas exigat, quòd pluries viſitet. No. quòd archidiaconus nõ debet pluries in anno viſitare, niſi ex cauſa rationabili.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. & remittit.*

f ¶ *Viſitandas.*) Hoc n. pertinet ad curam animarum. *ſup. de ele. dudũ 2.* & ſic eſt arg. q. archidiaconus habet curã animarum, & quòd poſſit alij committere ſed intellige hic loqui de cõſuetudine, vt dixi. *ſupr. eo. cum ſatis.*

¶ *Gloſſa ſeq. ſignat contrarium ſoluit, & remittit.*

¶ Innocentius iij.

¶ *Dicit primò, quod ſit officium Archidiaconi: & in quo per illud releuetur Epiſcopus. Et ſecundo dicit Decanos rurales per Epiſcopum & Archidiaconum eligendos & amouẽdos, ſi illorũ vices cõiter gerant.*

CAP. VIII.

ADhæc nos dicimus †, & *infra.* ¶ Sanè cõſuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quod ad officiũ Archidiacõi debeat pertinere, & in quib. per ipſum cura epiſcopalis ſolicitudinis debeat releuari, Et nos, prout poſſumus reſpõdem', q. Archidiacon' (ſe-

† *Cap. iii. e. tit. in 4. compilat.*

† *In omnibus antiquis legitur ad hæc nos dominus.*

g ¶ *Sæpius viſitare.*) Et ita ſufficit ſemel tantùm in anno viſitare, ex eo quod prohibet pluries viſitare: niſi noua cauſa emerſerit. Sed contra ĩ. *de cenſi. cùm Venerabilis.* vbi videtur, q. poſſunt ppter aliquã neceſſitatem bis in anno viſitare, & pcurationem habere, intellige illud cũ determinatione iſtius prout ibi dicitur, ſi eſt opus, quia nõ ſolùm bis in anno, ſed etiã pluries in anno, ſi cauſa ſubſit, poteſt prælatus viſitare. 18. q. 1. *Viſitandi. & c. non ſemel.* Si verò alia de cauſa pro ſuis neceſſitatib. accedat ad eccleſias, pro priis ſumptibus procuretur. *Cod: de ſtat. & imag. l. Vlt.* de hoc dic, *Vt inf. de cenſ. cum Venerabilis.*

AD hæc.] Diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, *Subſequentes.* Et quælibet ſubdiuiditur in conſultationem & reſponſionem. Ant. de But.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, quid pertineat ad officiũ archidiaconi, & in quibus per ipſum cura epiſcopalis ſolicitudinis releuetur? Reſp. Papa ſecundùm ſtatuta Iſidori, imperat ſubdiaconibus, & leuitis, & ſolicitudo parochiarũ & ordinatio earũdem pertinet ad ipſum, audire debet iurgia ſingulorum, archipresbyteri rurales, qui decani vocantur, ſubiacere debẽt eidẽ. Itẽ ſecundùm conſtitutionẽ Romani ordinis, maior poſt epiſcopum & vicarium reperitur. Item in epiſtola beati Clementis Papæ, oculus epiſcopi nominatur. & loco ipſius per epiſcopatum corrigit corrigenda, & emendanda emendat, niſi adeo ardua fuerint negotia, quòd abſq; maioris ſui præſentia nequeãt terminari. Idẽ in quadã cõſtitutione Inno. cõtinetur, q. ad ipſũ pertinet inſtitutio corporalis tã in beneficiis, quàm in dignitatib. & examinatio clericorũ, q ad ordines promouentur, ad ipſũ pertinet, & ipſe debet eos epiſcopo præſentare. Quæſitum fuit inſup. vtrum decani rurales, qui pro tempore inſtituũtur, debeant ad mãdatum epiſcopi vel etiam vtriuſq. inſtitui vel deſtitui, ſi fuerint amouẽdi: Ad hoc reſpõdet Papa, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Et ipſi decani commune officium vtriuſq; exercẽt, & ideo cõmuniter eligẽdi ſunt, vel & amouendi. Nota, in quibus de iure communi cõſiſtit officium archidiaconi. Itẽ nota, quòd imperat ſubdiaconibus & leuitis. Item ſolicitudo & ordinatio parochiarum pertinet ad ipſum. Item audire debet cauſas ſingulorum. Item decani rurales ſubſunt ei: Item maior eſt poſt epiſcopum & eius vicarium. Item oculus epiſcopi, & loco ipſius corrigit exceſſus ſubditorum. Item inſtitutio corporalis in beneficiis & dignitatibus &

bus ad ipſum pertinet. Item examinatio clericorum, qui ad ordines promouentur, ad ipſum pertinet, & eos debet Epiſcopo præſentare. Item no. quòd omnes tangit, ab omnibus approbari debet.

a ¶ *Beati Iſidori.*) vt 25. d. perlecti.

¶ *Gl. ſeq. arg. ponit oppo. quam determinat.*

cundùm ſtatuta beati [a] Iſidorũ imperat Subdiaconib. & Leuitis parochiarũ ſolicitudo, & earum ordinatio ad ipſum pertinet: & audire debet iurgia † [b] ſingulorum. ¶ Archipresbyteri autem, qui à Plurib. Decani nuncupantur, eius iuriſdictioni ſe nouerint ſubiacere. Secundùm verò Romani [c] ordinis conſtitutionem, maior poſt Epiſcopum ipſius Epiſcopi Vicarius reperitur, omnem ſolicitudinẽ & curam, tã in Clericis, quàm in Clerici, quàm in Eccleſiis eorum prout meliùs ſecundùm Deum (poterit) impendẽdo: cum ſuper his ſit redditurus rationẽ in diſtricti examinis iudicio. ¶ Itẽ in epiſtola B. Clementis [d] papæ prædeceſ. noſtri, oculus † Epiſcopi per Epiſcopatum proſpiciens quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet, niſi adeò fuerint ardua negotia, quòd abſque maioris ſui præſentia nequeant terminari. ¶ In quadam verò noſtra conſtitutione [e] iam alia vice nos meminimus expreſſiſſe, quòd inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficiis, quam etiam dignitatib. ad ipſum debeat pertinere, examinatio etiam Clericorũ, ſi fuerint ad ſacros ordines promouẽdi, & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obſeruandum: vt qui beneficiis Eccleſiaſticis præficiendi fuerint, à ſuo prius examinẽtur [f] Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſẽtẽtur. ¶ Subſequẽter poſtea quæſiuiſti, vtrum Decani rurales, qui pro tẽpore ſtatuuntur, ad mandatum tuũ ſolũ vel Archidiaconi, vel etiã vtriuſque inſtitui debeãt, vel deſtrui, ſi fuerint amouẽdi? Ad hoc breuiter reſpondemus, quòd cum ab omnibus, quod omnes tangit [g], approbari debeat, & cum commune eorum Decanus officium exerceat, communiter [h] eſt eligendus, vel etiam amouendus.

b ¶ *Iurgia.*) Et ſic eſt arg. quòd Archidiaconus habeat iuriſdictionẽ per *c. perlectis & arg. 63. d. ſi in plebibus. & j. de pœnis* licet dixit Io. quòd habet ordinariam iuriſdictionẽ de iure communi. & verũ eſt in õib. quæ cõtinẽtur in hoc *c. & j. eo. Vt noſtrũ.* & ita per conſequẽs correctionem: licet non poſſit cognoſcere niſi de modicis cauſis per hoc, quòd dicit, iurgia: quia talis iuriſdictio ſine correctione nulla eſſet, vt dixit *ſ. e. c. 1.* In aliis aũt, quæ hic non enumerãtur, ſtabitur conſuetudini præſcriptæ, vt dictũ eſt *ſ. eo. cum ſatis.*

c ¶ *Romani ordinis. ſ. eo. c. 1.*

d ¶ *Beati Clementis.*) 93. d. diaconi. 2. & in Epiſtola Euariſti. *ea. d. diaconi. 2.*

e ¶ *Noſtra conſtitutione.*) Credo, quòd ſic illa *j. e. Vt noſtrũ.* quæ debuit præcedere iſtam in ordine, ſecũdũ ordinationem illarũ decretaliũ. vnde per hoc videtur, quòd loquatur de alia conſtitutione. ſed fortiſsã non ſeruatur ille ordo, niſi in ordinatione decretalium diuerſorum auctorum, ſecundum quod patet etiam in aliis locis.

¶ *Gl. ſeq. obiicit & ſoluit, ſecundum arg. & illud determinat.*

f ¶ *Examinentur archidiacono.*) j. e. vt noſtrum, ſed aliàs dicitur, quòd iſtud eſt officiũ ſacerdotum. 24. *d. quando.* hoc verum eſt de iure, ſed illud, vbi Epiſcopus elegit ſpecialiter ſacerdotes ad hoc. vel ſi non eſt ibi Archidiaconus, vt in multis Eccleſiis. videtur ergo quòd Epiſcopus non ſit puniendus, ſi promouet indignum, ſed potius Archidiaconus, qui examinat & repræſentat Epiſcopo. arg. 54. *d. ſi ſeruus.* ſed non eſt ita, quia Epiſcopus tenetur de facto illius qui examinat cum de mandato illius illud fiat: ſicut exercitor nauis de facto magiſtri tenetur. *ff. de exerci. l. 1. §. magiſtrum* niſi fortè examinator talis fuiſſet, vt nõ ſit veriſimile ipſum mẽtiri. arg. *j. de pig. ſignificãte.* ſecundùm hoc ſi talis ordinatur ſine titulo, Epiſcopo ignorante, examinator, qui præſẽtauit eum, tenebitur ei prouidere [a]. ſed ſi ille non ſit ſoluendo, habebit regreſſum contra Epiſcopum, & hoc ideo, quia ideo, quia adhuc reſeruatum eſt Epiſcopo ius examinandi [b] illum, *arg. ſup. de æta. & qua. accepimus.* & in ſubſidium, ne ille ordinatus in opprobrium clericorum mendicet *ſuprà de renun. ad ſupplicationem. 93. d. diaconi.*

g ¶ *Tangit.*) C. de aucto. præſtan. *l. vlt. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & ff. de adop. nam ita diuus. & ſup. de temp. ord. & Archiepiſcopus, vbi de hoc.*

h ¶ *Communiter.*) Secundum conſuetudinem loci.

Archidiaconus quã habeat iuriſdictionem.

† *Non tamen iudicant Archidiaconi cauſa matrimonij, & criminum.* Concilium *Trid.* ſeſſ. 23. decreto de reform. c. 20. §. ad hæc. nec cauſas concubinat. mo. idem Concilium ſeſſ. 25. decreto de reform. c. 12.

† *Concordat Conc. Trid.* ſeſſ. 24. in decreto de reform. c. 14. vbi habes, quales creari debeant Archidiaconi.

a *Facit, quod not. Bart.* in l. mediterraneæ C. de anno. & tri.

b *Examinatus enim examinatur in his præcipuè, in quib. verſatur periculum animæ* & proba cauſam Ioan. And.

Significaſti.) Sunt tria dicta, quæ patent. Ioan. And.

CASVS. Archid. ſine conſcientia epiſcopi ſui & auctoritate litteras ſuas promouendis nõ concedat, & ordinandi per litteras archidiaconi promoueri nõ debẽt: quod ſi fecerint, epiſcopus interdicat eis executionẽ ordinũ taliter ſuſceptorum. Not. quòd archid. non poteſt dare litteras commendatitias promouendi.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus non dat commẽdatitias ad ordines.

CAP. VIII.

Significaſti †: *& infrà.* ¶ Interdicas Archidiacono tuo, ne ſine conſcientia tua & auctoritate [i], litteras [k] ſuas promouendis concedat: & eis etiam diſtrictè prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare. ¶ Qui ſe contra prohibitionem tuã venire præſumpſerint, executionẽ † eis, ordinem ſuſceptorum totaliter interdicas.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus examinat & præſentat ordinandos, & ponit Prælatos in ſede.

CAP. IX.

Vt † noſtrũ [l]: *& infra.* ¶ Nec fuit ſufficienter probatũ, quòd Cãcellarius ex officio ſuo exerceat ſpiritualia memorata, cum ea potiùs de iure [m] communi ad Archidiaconi ſpectent officium: repræſentare † videlicet ordinandos epiſcopo, & illos examinare [n], ponere Abbates & Abbatiſſas in ſede.

¶ Hono. iij. Abb. Arimanen. Trecen. diœceſis, & Archidia. & Decano ſancti Steph. Trecen.

¶ Archidiaconi in monaſteriis iuriſdictionem non habent, niſi quantùm tribuit eis generalis vel ſpecialis conſuetudo.

CAP. X.

Dilecto filio: *& infra.* ¶ Ad petitionem Archidiaconi Senon. conquerentis, quòd Abbas & Conuentus mona-

i ¶ *Auctoritate.*) Hoc ideo dicit: quia ſine auctoritate & conſciẽtia ſui epiſcopi nullus debet promoueri ad ordines, & alius epiſcopus talem ordinare nõ debet, quod ſi factũ fuerit, talis ordinatio rata nõ eſt quoad ſuũ epiſcopum, qui eis interdicit executionẽ. *6. q. 2. c. 1. & c. ſeq. j. de paro. nullus.* & interdicenda eſt talib. executio ordinis ſic ſuſcepti. *ſup. de tẽp. quòd tranſlationem.* epiſcopus tamen poteſt cum talib. diſpenſare, & recipere eos in illis ordinibus *6. q. 2. Lugdunenſis.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſol. reliquum rec. p q. an abſente epo*

k ¶ *Litteras.* Et ita patet, quòd archi. non poteſt dare litteras commẽdatitias ad ordines ſuſcipiẽdos, ſed ſolus epiſcopus *71. d. extraneo. & de conſ. §. nõ oportet. & 68. d. quãuis,* arg. tamẽ contra, quòd hoc poſſit. *ſ. e. prox. Ver. in quadã. ad ſi.* non contradicit. quia licẽt illos examinet, & præſẽtet illos ſuo epiſcopo, non tamẽ poteſt illos alij epiſcopo præſẽtare. hoc intellige, cum epiſcopus eſt præſens. Si verò epiſcopus abſens eſſet extra parochiam ſuam, & neceſſitas vel vtilitas ordinandorum immineret, tũc poſſet illos præſentare aliis epiſcopis, per quos ordinentur: quia abſente epiſcopo ſupplet vices illius. ar. *ſup. eo. c. 1. & c. ad hæc.* ſic & archipreſbyter. *j. eo. c. 1.* vel vacante eccle. *j. de maio. & obe. cũ olim.* & hoc intelligo, ſi archidiaconus habet hoc de conſuetudine, aliàs non, niſi haberet ſpeciale mandatum ab epiſcopo.[c]

Vt noſtrum) CASVS. De iure communi ad archidiaconum pertinet repræſentare ordinandos epiſcopo, & illos examinare, ponere Abbates, & Abbatiſſas in ſede. Not. quòd de iure communi præſentatio ordinandorum, & eorum examinatio, & abbatiſſarum inſtallatio pertinet ad archid.

l ¶ *Vt noſtrum.*) Hæc eſt pars illius infrà vt eccleſiaſt. beneficia vt noſtrum, *& j. de appel. Vt noſtrum.*

m ¶ *De iure cõmuni.*) Ex eo quod hic dicitur, & *ſup. c. ad hæc.* collige, quæ pertineant ad arch. de iure communi. de hoc dictum eſt *ſup. eo. cùm ſatis. & c. ſequen.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

n ¶ *Examinare.*) vt *ſup. eo. ad hæc. in fi. arg. contra. 24. d. quando,* ſed ſolutum eſt *in c. ad hæc.*

Dilecto filio.) In prima, generalis cauſæ commiſſio. In ſecũda, ibi, *Coram.* actoris petitio. In tertia ibi, *Ideòque,* Secũda, determinata commiſſio. Ioan. And.

† *Cap. 2. eo. tit. in 4. compilatione.*

† *In magis vetuſtis* ita: executionem eis ordinũ taliter ſuſceptorum interdicas.

† *Cap. 3. eo. tit. in 4. compil.*

† *In vetuſtiorib. præſentare.*

c *Infero: quòd ſpeciale mandatũ poteſt derogare cõſuetudini.* l. diuturna. & l. cum de conſuetudine. ff. de legib.

CASVS

Casvs. Arch. Senon. cõquerebatur, ꝙ abbas & conuẽtus monaſterij S. Petri Senon denegabat ſibi exhibere annuã procurationẽ, & alia quæ rõne ſui archidiaconatus ad ipſum ſpectabãt, cauſa ad ipſius archidiaconi petitionẽ cõmiſſa fuit Abbati S. Criſpini & quibuſdã alijs, corã quib. petiit idẽ archidiacon[e], vt abbas & eius monachi ſibi obediren. in iis, quæ pertinẽt ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationẽ, ſpectãtes ad ius archid. cum monaſteriũ ipſum ſit ſitum infra terminos ſui archidiaconatus, videlicet, vt coram ſe reſpõdeant cõquerẽtib. de ipſis, & citati venirẽt ad præſentiã ſuã, & ei[us] mãdata honeſta audituri, ſalua regula ſua, & Abbatis ſui diſciplina. petiit inſuper ne decætero facerent aliquos de Senon. baillivia eo prætermiſſo corã Officiali archiepiſcopi Senon. cõueniri, dicẽs, ꝙ primò cõueniri debent ſub ipſo, quã coram Officiali archiep. exceptis ſpectãtib. cauſis ipſius archiepiſcopi & hominum & familiæ ſuæ: lite vero ſuper prædictis conteſtata iudices de conſenſu vtriuſq; partis remiſerunt cauſam ad ſedem Apoſt. Sed quia Papa neſciebat conſuetudinem, qua vtitur archid. Senon. in aliis abbatiis Senon. ordinis præfati monaſterij, non potuit proferre ſententiam: vnde cõmiſit cauſam iudicibus præſentibus, mandans eiſdem, quatenus ſuper his veritatem inquirant per canonicos Senon. qui de huiuſmodi conſuetudine debent habere notitiam pleniorem: & niſi cõſtiterit eis prędictũ archid. vel eius anteceſſores de conſuetudine pacifica ſic obtẽta iuriſdictionem aliquã in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi abbatiis hactenus habuiſſe, præfatũ monaſteriũ abſoluãt ab impetitione arch. ſibi ſuper hoc perpetuũ ſilẽtium imponendo. Si verò per eoſdem canonicos conſtiterit de præmiſſis, eandem iuriſdictionem adiudicent archidiacono, qui in monaſterio, vel in aliis abbatiis conſtiterit habuiſſe, ſuper aliis ſilentium imponẽtes eidem. Not. ꝙ iuriſdictio archip. ex conſuetudine in multis conſiſtit, vt hic patet, de iure cõmuni cõſiſtit in iis, quæ dicuntur ſ. e. ad hæc. & i. Ne noſtrum. Item veritas ſemper eſt inquirẽda per illos, de quib. magis veriſimile eſt quòd eam debeãt ſcire. Item recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ aliarum Eccleſiarum. Item conſuetudo debet obſeruari in vna Eccleſia, quæ obſeruatur in aliis eiuſdem ordinis. Bernar.

ſterii ſancti Petri Senon. procurationem † annuam, & quędam alia ratione ſui Archidiaconatus ad ipſũ inſpectantia, exhiberi ſibi cõtra iuſtitiã denegabãt, Abbati S. Criſpini & collegis eius dedimus in mandatis, vt audirẽt cauſam, & fine debito terminarent. Coram quibus petiit prędictus Archidiaconus, vt cum † monaſteriũ infra metas ſui Archidiaconatus ſit ſitũ[a], Abbas & monachi ſibi obedirent in his, quę pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationem, ad ius (vt dicebat) Archidiconatus ſpectantes, videlicet vt coram ſe conquerentibus reſponderent, citati etiam venirent ad eius preſentiam, & eius ma[n]data[b] honeſta & ſancta ſecundùm Deum de correctione exceſſuum & aliis, quę Archidiaconi[c] ſolent & poſſunt rationabiliter iniungere, audituri & (ſalua[d] ſua regula, & Abbatis ſui debita obedientia) ſeruaturi. Petiit inſuper, ne decætero facerent aliquos de Senon. † baillivia, eo prætermiſſo, coram Officiali Senon. Archiepiſcopi conueniri: aſſerens illos priùs debere ſub ipſo[e], quàm coram Officiali prædicto ſeculi lib. ipſius Archiepiſcopi & hominum ac familię ſuę cauſis duntaxat exceptis: & infra. Ideoque liti veſtrę mandamus, quatenus per maiores eccleſię[g] Senon Canonicos, qui habere debent de huiuſmodi conſuetudine notitiam pleniorem, ſuper his ſolicite veritatem inquiratis: & niſi vobis conſtiterit præfatum Archidiaconum vel prædeceſſores ipſius, de pacifica[h] ſic obtenta conſuetudine, iuriſdictionem aliquam in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi Abbatiis[i] hactenus habuiſſe: præfatum monaſterium ab eius impetitione penitus abſoluatis, perpetuum ſuper hoc ipſi Archidiacono ſilentiũ imponentes. Si verò de præmiſſis conſtiterit, et eoſdem eandem iuriſdictionem duntaxat adiudicantes eidem in monaſterio ipſo, vel in eiſdem Abbatiis habuiſſe conſtiterit, ſuper aliis perpetuum ei ſilentium imponatis.

ſi hoc eſſet verũ, ſed forſan conſuetudo eſt illi[us] archi. liceat ni.

a ¶ *Exceptis.*] Lites verò conteſtata ſuper præmiſſis, de conſenſu vtriuſq; partis cãm remiſerũt[a] iudices ad Apoſtolicã ſedẽ, quia Papa neſciebat conſuetudinẽ, qua vtitur archid. Senon. in abbatiis Senon. diœce. præfati monaſterij contentiõ proferre nõ potuit. vñ cauſã cõmittit, ſicut ſequitur hoc eſt antiquadec.

g ¶ *Maiores Eccleſiæ Senon. canonico.*) No. ergo ꝙ teſtes illi requirendi ſunt ad teſtimoniũ, de quib. magis eſt veriſimile, ꝙ veritatẽ ſciãt, & illi ſunt potiùs præferẽdi. ſic. 35. q. 6. *conſanguineos.* & j. *qui ma. ac. poſ.* videtur. & ab antiquiorib. vt ibi dicitur. ad quorũ dicta recurrendũ eſt in antiquis factis. ff *de leg. 3. § cherus. §. 1.* & *20 d. de qb.* ab illis enim requirenda eſt veritas, quib. lux veritatis potiùs aſſiſtit. 4. q. 3. *ſi teſtes.*[b] ſic ergo canonici præferentur hic quia meliùs veritatem ſcire debent, qui ſorte cũ ipſo archidiacono prædictis quandoq; interfuerunt. Sic & illa, quæ in Capitulo fiũt, per canonicos melius probãtur. j. *de teſti. Veniens.* & quæ domi geruntur, faciliùs probantur per domeſticos, quàm per alios. *C. de rep. conſenſu.* §. *ſermis.* & *C. de quæſtionibus. interrogari.*

h ¶ *Pacifica.*) Not. ꝙ cõſuetudo ſiue poſſeſſio debet eſſe pacifica, non violenta, id hoc vt præſcripto locum habeat, & ſine interruptione. j. *de præſcrip. ſanctorum.* & c. *illud.* & *16. q. 4. Volumus.* & *Cod. de præſcript. 30. vel 40. ann. ſi quis.* & *l. vltim.* & ita patent, ꝙ iuriſdictio ſiue officium archidiaconorum potiùs colligitur ex conſuetudine, quam ex iure communi: quia huiuſmodi viſitatio & correctio potiùs ex conſuetudine habentur. arg. s. *de elect. dudum. 2.* Dic ergo ſuper hoc, vt dixi. *eo. cum ſatis.*

i ¶ *Abbatiis.*) Arg. ꝙ ad conſuetudinem aliarum Eccleſiarũ ſiue iuriſdictionẽ recurrendũ eſt, ſi dubitetur, quid aliqua Eccleſia facere. j. *de cenſi. Eccleſiis.* & c. *ſopita.* & c. *ſuper eo.* & *100. d. contra morẽ.*[c] niſi diuerſa eſſet conſuetudo vniuſcuiuſq; Eccleſiæ. arg. s. *de cõſue. cũ olim.* & ita ſi archidiaconus probaret conſuetudinem huiuſmodi in aliis monaſteriis ſui archidiaconatus, ob tineret in iſto: quia non debet diuerſo iure cenſeri. 12. q. 2. *cognouimus.* & j. *de deci. cùm in tua.*

¶ Eſt antẽ procurationem, neceſſariorum exhibitio, quæ debetur prælatis diœceſum, ſeu ſubditis, viſitantib.

† Idem.

† Quid in viſitatione præſtare debeant prælati, tradit Concil. Triden. ſeſſ. 24. de reformatione c. 3.

† Archiepiſcopi.

a Per conſultationẽ, ſtatur l. eſt. quod per appellationem, ideo quia cauſa non fuit ad eos remiſſa ſed auts cõmiſſa. l. A. Teſtes antiquiores ſunt cæteris præferendi.

b Conc. t. ex in l. presbyteri. C. de Epi. & cle. ibi Bald.

c Conco. glo. in l. cunctos populos. C. de ſan. tri. & fi. ca.

TITVLVS XXIV.

De officio Archipreſbyteri.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis ſubeſt Archidiacono: & principaliter præeſt presbyteris & presbyteralibus officiis.*

CAP. II.

VT archipresbyter[k] ſciat ſe ſubeſſe[l] Archidiacono, & eius pręceptis, ſicut

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

¶ *Quia poſt archidiaconũ archipresbyter facit gradũ, ideo, &c. De materia iſta habetur 25 d. perlectis. Verſ. archipresbyter.*

VT archipresbyter.] Hæc prima tria. c. non ſummantur, nec diuiduntur propter multiplicitaté dictorum. *Io. And.* Casvs. Dicitur hic, ꝙ archipresbyter dẽt ſubeſſe archidiacono, & ei ſicut epiſcopo obedire, & aliorum presbyterorum curã agere debet, & in abſentia epiſcopi Miſſam debet cãtare, aut ille, cui ipſe iniunxerit. No. ꝙ archipresbyter ſubeſt archi. Itẽ curam aliorũ presbyterorum agere debet. Item vice epiſcopi Miſſam celebrat. Ber.

k ¶ *Vt archipresbyter.*) Supple, ſtatuimus.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Subeſſe.*) Sic videtur, ꝙ q maior eſt in ordine, ſufficit minori, vñ contra. j. *de maio. & obe. ſtatuimꝰ.* & c. 1. Sed dicas, ꝙ archidiaconus

a ¶ *Sic ſitum.*] Per hoc fortè credebat archidiaconus intẽtionẽ ſuam fundatam eſſe, quaſi de iure communi. 16. q. 7. *omnes baſilicæ.* & *10. q. 2. monaſteria.* ſed hoc eſt ius epiſcoporum.

b ¶ *Et eius mandata.*) iſta pertinent ad correctionem: ſed ea quæ præcedunt, ad iuriſdictionem.

c ¶ *Quæ archidiaconi ſolent.* Et ita videbatur in hoc reſpicere conſuetudinem j. *de exceſ. prælato. ad hæc.* & s. *de conſuetud. cum olim* quæ tribuit iuriſdictionẽ. arc. j. *de offi. ord. duo ſimul.* & *C. de emancipa. l. vlt.* quæ in his præcipuè conſiderentur, & dixi s. *eod. cum ſatis.*

d ¶ *Salua ſua regula.*) Correctio monachorũ, primo loco pertinet ad abbat. &. j. *de offic. or. quatuor.* & j. *de ſtatu mon. in ſingulis.*

e ¶ *Sub ipſo.*) Per hoc multum præiudicabatur archiepiſcopo,

diaconus preeſt Archipresbytero quoad dignitatem, nō quoad ordinem. 2. *q. 7. put o. & c. quaeritur. C. de offi. vid. l. 1.* & ſic vō contradicunt 33. *q. 5. eſt ordo naturalis*. ſic & in angelis & in poteſtate & in ordine differt alter ab altero. 89. *d. ad hoc*.

a ¶ *Collectā.*) Id eſt, Miſſā matutinalē, ſeu ferialem, ſimile. 89. *d. quoniam vid. ˜nne.*

b ¶ *Iniunxerit.*] Sic 25. *d. perlectis. ad fi.* vnde ſumptum fuit hoc. c. de verbo ad verbum.

† *Officium in manuſc.*

† *Vox, presbyterali, deeſt in antiquis.*

† *Vox, animarū, deeſt in antiquis, & in locis initio cap. citatis.*

M[1]*iniſterium.*] Casus. Dicitur hic quòd Archipresbyter debet habere curam & ſolicitudinem de omnibus ſacerdotibus, vt Epiſcopi ſui mandatis obediant. in abſentia autem Epiſcopi debet omnia officia Epiſcopi ſupplere, exceptis iis, quæ ei ſunt prohibita. Nota miniſtros Eccleſiæ ſibi adiutorem ſuffragari debere.

† *Cap. 2. eo. titu. 1. compil. & vide cō ne. Trid. ſ. citatum.*

c ¶ *Cardinalium.*] Id eſt, principalium. ſimile 7. *q. 1. paſtoralis*, & ı dicūtur cardinales à cardine: quia ſicut in cardine regitur oſtiū, ita per iſtos debet in Eccleſia regi officium: vnde etiā dicti ſunt cardinales, quia per eos regitur vniuerſalis Eccleſia. ſimile 24. *d. presbyter. &* 71. *d. fraternitatem*: ibi exponitur cardinalis, id eſt, proprius. *&* 21 *q. 1. relatio.*

† *Sacerdote. Cardinalis hoc loco, non vrbis tantum Romæ, ſed altarū etiā ciuitatum primos ſacerdotes interpretamur, quib. tituli, hoc eſt, parochia dantur.*

d ¶ *A ſacroſancto die Dominico.*] Id eſt, à veſpere ſabbati, quoniā tunc incipit ſecūdum canonicam computationē, ſiue quoad officiū. *ſ. de alta. ſe. quoniam, &* 71. *d. quod a patribus.*

Additio. Et ſic tūc dicunt ſeptimanas incipere: quod quidam non obſeruct. Io. And.

e ¶ *Indeclinabiliter.*) Id eſt, horis ſtatutis, & iuſto impedimento ceſſante. *ſ. de cele. miſ. presbyter.* & ferens illis ſententiam: *Maledictus qui negligenter facit opera Dei.*

a *Qualiter accipiatur dies, vide inl. aut facta. ſ. tem pus. & ibi Bart. ff. de pœn. & in l. hæc verba. ff. de verb. ſig.*

f ¶ *Cedant.*) Id eſt ceſſent, quando officium ſuum facere debent.

g ¶ *Scurrilitate.*] Id eſt, ruſticitate viuēdi, ſicut ſcurra facit.

h ¶ *Prohibita.*) De quibus habes. 68. *d. quamuis.* ſed ad ea facienda

b *Sed laicus non poteſt abſoluere ſacramentaliter, vt notatū ſ. de officio iud. ordi. ca. paſtoralis ſuper gloſſa in verbo, preterquam in mortis articulo.*

… ſui Epiſcopi obedire: & quod ſpecialiter ad eius pertinet miniſterium†, ſuper omnes presbyteros in ordine Presbyterali† poſitos curam agere animarū†, & aſſiduè in Eccleſia ſtare; & in Epiſcopi ſui abſentia ad vicem eius Miſſarum ſolemnia celebret, & Collectam[a] dicat, aut cui ipſe iniunxerit[b].

¶ Leo Papa.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

MIniſterium † Archypresbyteri in eo conſtituitur, vt diligenti cum prouideat miniſterium Sacerdotum Cardinalium[c], qui ſolemne debent agere officium in communicatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, à ſacroſancto die Dominico[d] incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter[e] perſeuerent: vt opus Dei dignè, & ſanctè perſicatur ab eo, cui committitur: *& infra.*

¶ Prouideat etiam Archipresbyter vitam Sacerdotū in Cardinalium †: præceptis ſui obtemperando Epiſcopi, ne aliquando cedant[f], aut ſcurrilitatem[g] torpeant: *& infra.*

¶ Si Epiſcopus defuerit, (exceptis his quæ prohibita[h] ſunt) Archipresbyter prouideat cuncta, quæ in Sacerdotum miniſterio perfici debeant: fontes benedicere: pœnitentia infirmū (conſulto epiſcopo[i]) reconciliare: pœnitentiam cunctis[k] aliis ſacerdotibus iniungere.

¶ In præcipuis feſtiuitatibus, aut ipſe celebrationem Miſſæ ſolemniter impleat, aut ad ſui iuſſionem[l], cui committitur, peragat veneranter.

¶ Idem.

¶ *Declarat, quod ſit officium Archipresbyteri Ciuitatenſis. Ant. de But.*

dñe vicinos Epiſcopos inuitare cum cautela & ſtudio. 7. *q. 1. pontifices.*

i ¶ *Cōſulto Epiſcopo, reconciliare.*] Ergo eo incōſulto nō dēt, niſi eo abſente maxima neceſſitas cogat. 26. *q. 6. c. vlt.* & loquitur de ſolemni pœnitēte, qui publicū crimen cōmiſit, quod vniuerſam cōmonet vrbem, vt ibi dicitur. in quo et caſu quilibet ſacerdos poſſet eum reconciliare *arg. 17. q. 4. ſi quis ſuadente,* & etiam laicus.[b] *de conſecratio. d. 4. ſanctum eſt baptiſma.*

k ¶ *Cunctis.*) Archipresbyter poſt Epiſcopum, curam debet habere animarum in Eccleſia cathedrali.

l ¶ *Iuſſionem.*] Sic ſ. *c. prox. &* 25. *d. perlectis.*

OFficium. Casus. In hoc c. ponuntur multa, quę ſpectāt ad officiū archipresbyteri. quæ expreſſe patēt in littera. No. ex hoc c. multa, quæ pertinent ad officium Archipreſbyteri.

m ¶ *Benedictiones.*] In matutinis, quando debēt legi lectiones.

n ¶ *Infirmis.*) De conſecr. d. 2. in. tribus. contra, vbi ſubaudiendum eſt, niſi ad opus infirmorum, vt hic. *de conſec. d. 2. presbyter Euchariſtiam.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

o ¶ *Sine confeſſione.*) Si culpa vel negligentia presbyteri moriatur infirmus ſine cōfeſſione, reus erit animæ illius. 2. *q. 5. ſi presbyter, & c. cognouimus.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

CAP. III.

OFficium † Archipresbyteri de vrbe conſtat, quando ibi præſul defuerit, vice eius officii inchoare benedictiones[m] Presbyteriles in eccleſia dare: Miſſam, quando voluerit, cantare, vel cui de Sacerdotibus iuſſerit. Quando verò epiſcopus Miſſam canit debet præcipere Sacerdotibus, vt induant ſe veſtibus ſacris, & qualiter ad Miſſam procedant.

¶ Debet enim præcipere Cuſtodi eccleſiæ, vt in ſacrario euchariſtia Chriſti propter infirmos[n] non deſit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere Sacerdotibus, ne fortè ſine confeſſione[o] vel communicatione corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti moriantur, confeſſiones † peccatorum eorum, qui à foris[p] veniunt, recipere cū omnibus ſacerdotibus, & exinde per prouiſionem Pontificis magnam debet illis adhibere curam.

¶ Ad Chriſtianos quoque faciendos, & baptizandos infantes, & ad ſuccurrendum, omnia à Sacerdotibus per iuſſionem † illius fiant.

¶ *Idē ex ſynodo* † Rauennæ habita.

¶ *Archipresbyter ruralis Presbyterorum, & Laicorum plebania ſua curam gerit: contra decretum tamen Epiſcopi nihil ordinare poteſt.*

CAP. IV.

VT † ſingulæ[q] plebes Archipresbyterum habeant, propter aſſiduam erga populum Dei curam, qui non ſolum imperiti vulgi ſolicitudinem gerat, verumetiam Presbyterorum, qui per minores titulos[r] habitant, vitam iugi circumſpectione cuſtodiat: & qua vnuſquiſq; induſtria diuinū opus exerceat † epiſcopo ſuo renunciet[s]. ¶ Nec contendat † epiſcopus non egere plebem †

† *Cap. 3. eo. tit. 1. compila. Concil. Trid. ſeſſ. 5. de reformatione. c. 5. ſalubriter addit, vt archipresbyteri, & alii curam animarum habentes populo prædicent Dei verbum.*

p ¶ *A foris veniant.* Id eſt extra ciuitatē, tamē qui ſint de diœceſi. Et arg. quòd quilibet de epiſcopatu poteſt ſacramenta recipere in maiori Eccleſia quod verum eſt. *arg. 50. d. in c.* Arg. contra *de pœ. d. 6. placuit. ſ. ne paro. nullus.* non contradicunt. epiſcopus nō debet recipere parochianum alterius epiſcopi, hic nullum parochianum alterius recipit: quia omnes poſſunt recurrere ad archipreſbyterum maioris Eccleſiæ, vt hic dicit. Bernardus.

V[q] *ſingulæ.*) Casus. Hoc c. loquitur de ruralibus archipresbyteris, & diuiditur in duas partes. Primò dicitur, quòd ſingulæ plebes habeāt ſingulos archipresbyteros, qui non ſolūm laicos corrigant, ſed etiam capellanos ſub ipſis conſtitutos. Secūdo dicitur, quòd nō putet epiſcopus non egere plebem archipreſbytero, quaſi ipſe ſolus ſit ad omnia ſufficiens. quia etſi valde idoneus ſit, decet tamen, vt ſua onera partiatur: & ſicut matrici Eccleſiæ præeſt epiſcopus, ita plebibus archipresbyter, vt Eccleſia in nullo titubans videatur. cuncta tamen Epiſcopo referre debet, & nihil contra eius pręceptum ordinare præſumat. Nota, quòd ſolus Epiſcopus eſt ordinarius in ſua diœce. Item, & onera & officia Eccleſiaſtica ſunt partienda.

† *In nonnullis manuſcriptis, vt ratæ confeſſiones vero peccatorum, qui foris venerint, &c.*

† *prouiſionem.*

† *Hic putari ſcan. ex. ſiue x. ſcribendum is enim ſynodum Rauennæ celebrauit. Leo ne antiquior fuit.*

† *Cap. 4. eo. titu. 1. compila.*

q ¶ *Vt ſingulæ.*) Hoc c. loquitur de archipresbytero rurali, præcedens de Archipresbytero Ciuitatenſi. Alan.

† *&*

† *obtendat.*

† *plebes.*

¶ *Glo. ſeq. ponit 5. modos quibus dicitur titulus, & remittit.*

r ¶ *Titulos.*) Titulus appellatur Eccleſia. 70. *d. c. 2. &* 80. *d. epiſcopi.* & hic etiam dicitur titulus canon. 50. *d. ſi quis diaconus.* Item dicitur titulus, tractatus. *ff de poſtu. l. 1. arg. 26. q. 5. nec mirum. verſ. ſi.* his duobus titulis. Item dicitur actio titulus. *C. fami. erciſc. non eſt ambiguum.* Item dicitur titulus dignitas, vnde Ouidius.

Gratulor Oecalium titulis accedere noſtris. De hoc dictum eſt ſ. *de ele. dudum 2.*

¶ *Glo. ſeq. arg. & alleg. 3. iura in contrarium.*

s ¶ *Renunciet.*) Arg. quòd ſolus epiſcopus ſit iudex ordinarius in ſua diœce. 11. *q. 1. de perſona.* 80. *d. non debere, arg. contra.* 10. *q. 3. c. 1. & c. nullus. &* 2. *q. 1. nemo. 1. reſponſo.*

a ¶ *Valeat.*

a ¶ *Valeat.*] Quia ipſe ſufficere omnibus non poteſt: & ideò per alios hoc facere debet. *arg. contra* ĩ. *de offi. ord. inter cætera.* nec ipſemet eam ſibi aſſumere debet: quia & prætor ſe tuto rem dare non poteſt ff. de tut. & cui prætor. ſic prælatus à ſeipſo prælaturam accipere non poteſt. ĩ. *de inſtit.c. Vlt. &* ĩ. *de iure pat. per tuas. &* ĩ. *de bapt. & eius eſ. debitum.* quia differentia debet eſſe inter dantem, & accipientem, vt ibi dicitur.

Archipresbytero, quaſi ipſe eam† gubernare valeat [a] : quia etſi valde idoneus ſit decet tamen, vt ſua onera [b] patiatur: & ſicut ipſe matrici Eccleſiæ † præeſt, ita Archipresbyteri [c] præſint † plebibus, vt in nullo titubet Eccleſiaſtica ſolicitudo : cuncta tamen referant [d] ad Epiſcopum, nec aliquid contra eius decretum † ordinare præſumant.

† *eat.*

† *Ita multis manuſcr. deeſt vox eccleſiæ.*

† *præſunt.*

† *doctrinam.*

a *Aliàs iſta littera eſſet ſibi contraria ſecundum Hoſt. Vnde dicebat Innoc. quòd terminauit minora ſecūdum ordinationes Epiſcoporū. Io. An.*

† *Item.*

† Cap. vnico. eod. tit. in 1. compil. *Iuo p. 6. c.* 20. Gratianus ca. perlectis. 15. diſt. *Panormia. li. 3. c.* 31. *& vide notas huius c.*

† *In omnibus manuſcriptis ita: donet lectiones ad nocturna officia.*

† *inſtituantur.*

b ¶ *Sua onera.*] Debet enim ſui onera partiri cū alijs. ĩ. *de præſump. mādata.* vbi de hoc.

c ¶ *Ita archipresbyteri.*] Iſtud, ita, non notat omnimodā ſimilitudinē: quia aliter præeſt epiſcopus, quàm archipresbyteri præſint.

d ¶ *Referant.*] Præter minora, quæ ipſi archipresbyteri determinare poſſunt, [a] cùm habeāt ordinariam iuriſdictionem. ĩ. *de offi. or. cum ab eccleſiarum. &* ĩ. *de conſang. & affi. & litteris.*

TITVLVS XXV.

De officio Primicerij.

¶ Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit ea, quæ ſpectant ad officium Primicerij. Anto. de But.*

CAP. I.

VT † Primicerius [e] ſciat ſe eſſe ſub Archidiacono, ſicut & Archipresbyter: & ad eius curam ſpecialiter pertinere, vt præſit in docendo Diaconis [f], vel reliquis gradibus Eccleſiaſticis in ordine poſitis: vt ipſe [g] diſciplinæ, & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationem eſt redditurus: & vt ipſe Diaconibus donet [h] † lectiones quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent: & de ſingulis ſtudium habeant, vt in quacunque re capacem ſenſum habuerit, abſque vlla vacet negligentia, aut à quo ipſe iuſſerit, inſtituantur †.

DE OFFICIO Primicerij.

¶ *Viſum eſt de officio archipresbyteri. Sed quia in choro primicerius eſt primus abſente archipresbytero, ideo ponit de eo. Ant. de But. Et accipitur hic primicerius pro cātore. de off. primicerij, ſacriſtæ, & cuſtodis, & quid ad quēſlibet ſpectet, vel ad officium cuiuſque ordinis, tractatur 21. diſt. cleros. 25. diſtin. perlectis. 93. d. per totū. s. in rub. de offi. archid. ver. quod ſit officium cuiuſlibet, & ſeq. & ſuprà in prox. rub.*

VT *primiceri[e].*] In hoc ca. dicitur, quòd primicerius ſubeſt archidiacono: pertinet tamen ad eius curā præeſſe diaconibus, & alijs minoribus: & debet dare lectoribus lectiones, & cantoribus reſponſoria: ita ꝙ omnes inſtruere debet, & caſtigare. No. ex hoc cap. multa, quę ptinēt ad officiū primicerij.

e ¶ *Vt primicerius*] Supple, ſtatuimus.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit.*

f ¶ *Diaconis.*] s̄ *de offi. arch. officium. contra ca.* iſta loquūtur ſecundùm diuerſas conſuetudines diuerſarum eccleſiarum, vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi, vel tanquam vicarius eius. & ita prælatus, qui ſubeſt epiſcopo, poteſt alij demandare vices ſuas, & meritò: quia ordinarij iudices ſunt. Lau.

g ¶ *Vt ipſe.*] ſcilicet archidiaconus: vel ipſe, ſ. primicerius, quod eſt melius.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Donet lectiones.*] Sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi. s̄. *de offi. archid.* officium diuerſa conſuetudo diuerſarum eccleſiarum impedit contradictionem, quæ circa huiuſmodi officia conſideratur potiùs. Ber.

TITVLVS XXVI.

De officio Sacriſtæ.

DE OFFICIO SACRISTAE.

¶ *Viſo de officio primicerij, videndum eſt de officio ſacriſtæ, id eſt, theſaurarij.*

De hac materia habetur 25 diſtin. perlectis. in fi. Ant. de But.

VT *ſciat.*] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd ſacriſta ſubeſt archidiacono, & cuſtodia vaſorum, & veſtimentorum ſpectat ad ipſum, & cura totius theſauri, & luminaria, & incenſum. Not. ex hoc cap. multa, quæ pertinent ad officium ſacriſtæ.

¶ Ex concilio Toletano.

CAP. I.

VT † ſciat [i] ſe Sacriſta ſubiectum Archidiacono: & ad eius curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum [k], veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri Eccleſiaſtici: necnon quæ ad luminaria [l] pertinent, ſiue in cera [m] [ſiue † in oleo.

i ¶ *Vt ſciat.*] Supple, ſtatuimus.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit contrarium.*

k ¶ *Vaſorum.*] Secūdò poſt archid. & ſic non eſt contra. s̄. *de offi. archid. ea quæ.*

l ¶ *Luminaria.*] Lampadū, vt differat ab eo, quod ſequitur.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit & ſoluit.*

m ¶ *Siue in cera.*] Quia in his illuminatur eccleſia: & ſecundū hoc etiam videtur pertinere ad officium cuſtodis. ĩ. *tit. proxi. & c. proxi.* ſed hoc referas ad diuerſam conſuetudinem, vt ſæpius dictum eſt. Bern.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compila. *Iuo p. 6*, c. 10.

† *In nonnullis deſunt hæc verba: ſiue in oleo.*

TITVLVS XXVII.

De officio Cuſtodis.

¶ Ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit, quæ ſpectant ad officium Cuſtodis, hoc dicit.*

DE OFFICIO Cuſtodis.

¶ *Quia Cuſtos eſt quaſi miniſter ſacriſtæ, ideò ſubſequenter ponit de eo. Ant. de But.*

CAP. I.

CVſtos † Eccleſiæ, cui ea, quę Eccleſiæ competunt, cuſtodienda committuntur, oportet vt ſui Archidiaconi iuſſioni in cunctis obediat: in canonicis horis ſigna tintinabulorum [n] pulſanda, ipſo Archidiacono iubente, ab eo pulſentur: pallia, vel linteamina altaris, ſeu cuncta vtēſilia [o] Eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat: lampades, & laternas in accendendo, ſeu extinguendo peruigil exiſtat: ne † aut ſupra modum [p] lucendo oleum depereat, aut minùs lucendo obſcurior ſit Eccleſia: ſed omnia cum diſcretione [q] † agantur: quæ noſcitur omnium virtutum eſſe mater. ¶ Si verò is minùs idoneus [r] ad hoc peragendum extiterit ab

CVſtos.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ cuſtos eccleſiæ debet obedire Archidiacono, & ad eius mādatum canonicas horas pulſare, & ornamenta altaris, & cuncta vtenſilia eccleſiæ cuſtodire, & circa lampades & laternas in accēdēdo, & extinguēdo peruigil eſſe debet, ne nimis ardendo oleū depereat, nec minùs incendēdo obſcurior ſiat eccleſia. Si autem cuſtos circa hoc negligēs fuerit, per archidiaconum corrigi debet. No. quòd diſcretio eſt mater omnium virtutum. Item ineptus miniſter ab eccleſia eiici dēt.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compila.

† *In codice Barbaria ita: Vt ne contra modum lucendo oleum eccleſia depereat in alio ſtat ne vt ſupra modum lucēdo, oleum, &c.*

† *In vno ita: cum diſcretione in eccleſia agantur.*

n ¶ *Tintinabulorum.*] s̄. *de elect. in cauſis. &* ĩ. *c. proxi. &* 1. *diſt. ius militare.*

¶ Gloſ. *ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

o ¶ *Vtenſilia.*] *ſuprà de officio archidiac. ea*, quæ contra ſol. ſupple, ſub archidiacono, & ſacriſta: vel diuerſa eſt conſuetudo.

¶ *Gloſſa ſequens arg. alleg. 6. iura. ponens tres verſus.*

p ¶ *Modum.*] ſic 24. *q. 1. manet. arg. quòd ita expeditur modus in eo, quod eſt amplius, ſicut in eo quod eſt minus. 51. d. qui in aliquo. 45. d. diſciplina. 41. d. quiſquis. & ff. de pœn. reſpiciendum. G. de cuſt. reo. ſi quis in fi. &* 1. *de vi & ho. cleri. clericus.* & ſic media via tenenda eſt, vnde verſus:

Cum media ſemper gaudebam ludere forma:
Mater enim medijs gratia rebus ineſt. & illud.
Inter vtrumque vola: medio tutiſſimus ibis.

q ¶ *Cum diſcretione.*] Diſcretio enim mater eſt omnium virtutum. 1. *q. 5. præſentium.*

r ¶ *Minùs idoneus.*] Sic ergo remouetur ab officio ſuo minùs idoneus: ſic magiſter minus idoneus remouetur: qui primum moribus, deinde ſcientia, & facundia alios præcellere debet. C, *de profeſ. & med. l. 2. lib. 10.* & iudex, & prælatus remouentur propter negligentiam. s̄. *de offic. archid. ea quæ.*

a ¶ *Emendat.*] Arg. quòd per denunciationem offenſa proxima veniam meretur. 35. *diſt. Epiſ ſpm. C. de Epiſc. aud. nemo.* Et ſic quodlibet peccatum non inducit depoſitionem. 5. *q.* 4. *in loco.*

b ¶ *Denunciando.*] Arg. quòd per denunciationem aliquis remouendus ſit. *arg.* 2. *q.* 7. *quapropter.* ꝟ. *de accuſ. querelam.* ꝟ. *de ſi deiuſ. peruenit.* ſed nõ loquuntur in denũciatione. *Et argu. ad hoc.* 24. *q.* 3. *ecce. Ver. Vndecunque.*

a *Concord.* Authen. ad hæc *& ibi Bart.* C. de vſu. & in l. diuus. ff. de cu. reo.

† Cap. 2. eo. titul. in 1. compilat.

Archidiacono coërceatur, vt ſe emendet [a]. Si autem indomitus permanſerit, Archidiaconus Epiſcopo denunciando [b] prouideat, vt indecente eiecto, aptus domui Dei conſtituatur miniſter.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

CVſtos † ſolicitus debet eſſe de omni ornamento Eccleſiæ, & luminariis, ſiue incenſo: nec non panem, & vinum omni tempore præparatum ad Miſſam habere debet: & per ſingulas horas canonicas ſignum ex conſenſu Archidiaconi ſonare: & omnes oblationes, ſeu eleemoſynas ſeu decimas (cũ ipſius tamen conſenſu abſente [c] Epiſcopo) inter fratres diuidat. ¶ In his tribus [d] Eccleſiæ columnis (vt ſancta ſanxit ſynodus) conſiſtere debet alma mater Eccleſia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores, & ſanctiores [e] eſſe viderint, vt nulla negligentia in ſancta Dei Eccleſia videatur.

¶ Hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, Cuſtos, ſimul iuncti vno animo prouidè peragant, & perfectè, & non ſit inuidua, neq; zelus [f] inter illos.

TITVLVS XXVIII.

De officio Vicarij.

¶ Alexan. iij. Epiſcopo Noruiceñ. & G. Archid.

¶ *Vicarius, ſi beneficiũ curatũ poſtea ſit adeptus, Vicaria priuabitur.*

CVſtos.] CASVS. Primo dicitur, quòd cuſtos debet eſſe ſolicitus de ornamẽtis Eccleſiæ, luminaribus, & incenſo, & de pane, & vino ad ſacrificium, & de pulſatione campanarum, & de eleemoſynis, & decimis & oblationibus colligendis, & cum conſenſu Archidiaconi diuidendis. Secundò dicitur, quòd in his tribus conſiſtit ſancta mater Eccleſia, Archidiacono, Archipresbytero, & Cuſtode: idcirco debent eſſe boni, & concordes. Nota ex hac decre. multa, quæ pertinent ad officium cuſtodis. Item nota, quòd Eccleſia conſiſtit in tribus columnis, ſ. Archidiacono, Archipresbytero, & Cuſtode.

c ¶ *Abſente Epiſcopo.*] Arg. quòd res canonicorum per Epiſcopum diſpenſari debent. 12. *q.* 2. *Vulterana.* & per ipſum debet conſtitui œconomus. *C. de Epiſcop. & cle. omnes. § hoc nihilominus. & 9. q. 3. cùm ſimus.*

d ¶ *His tribus.*] Qui enumerantur inferius. Archid. Archipr. & Cuſtos.

¶ *Gloſſ. ſeq. not. alleg. 6. cura. ad contrarium alleg. 7. & ſoluit.*

e ¶ *Sanctiores.*] Et ita videt, quòd ſemper melior, & iuſtior ſit eligẽdus [b]. 8. *q.* 1. *licet. & c. ſi ergo.* 63. *diſt. metropolitano. &* 25. *d. c. vnum orarium § nunc autem.* 2. *q.* 1. *ſublißimus in Auth. de monach. § ordinatione. coll.* 1. *argum.* 16. *q.* 7. *monaſterium.* & *ſuprà de elect. cùm nobis olim.* & ꝟ. *de renunc. niſi cùm pridem § pro defectu.* & ꝟ. *de praben. c. pen.* 61. *diſt. Cathinenſis.* & 85 *diſt. Florentinum. arg. ff. de leg.* 2. *cùm pater. § rogo.* Sol. melior, iuſtior, & ſanctior debet eligi: tamen ſi alius eligatur, licèt non ſit melior, ſufficit, quòd ſit ſufficiens: quia conueniens ſcientia ſuffici in prælato. *ſuprà de renunc. niſi cùm pridem. § pro defectu. & ſuprà de elect. cùm nobis olim.*

b *An dignior ſit ſemper eligendus. Cotarruuias* 3. regula, peccatum. p. 2. § 7. *Fernãdus Vaſquius* lib. 1. c. 28. controuerſ. illuſtrium.

f ¶ *Neque zelus.*] i. odium: quia & bonus zelus, & malus zelus, de malo hic intelligitur: ſicut eſt bonus dolus, & malus dolus. *ff. de dolo. l.* 1. *§ non fuit.*

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Viſo de iis, qui ſeruiunt Eccleſia nomine proprio, videndum de iis, qui ſeruiunt nomine alieno: ideo, &c. Et communiter in iſto tit. tractatur de Vicario, qui ſeruit in diuinis: quamuis in ca. pen. tractetur de Vicario iuris dictionis. Et de hoc ſecundo in ſexto, & de primo, rub. in clem.*

De hac materia tractatur. 6. q. 7. in noua. 93. diſt. c. ſi. 94. d. 1.

A *D audientiam.*] Prima narrat factum: ſecunda prouidet ibi, *Quia igitur.* Ant. de But.

CASVS. Quidam presbyter Guil. nomine moleſtabat monachos de Romeſeia, petendo ab eis vicariam Eccleſiæ de Burnel, à qua receſſerat xx. annis elapſis, & in diuerſis Eccleſiis perſonatus poſtea fuerat adeptus: conqueſti ſunt monachi D. Papæ. Reſp. Papa: non eſt canonicum, vt qui curam habet animarum in diuerſis Eccleſiis, vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, prædictus presbyter compellatur deſiſtere à petitione vicariæ prædictæ. Nota, quòd qui recipit curam animarum in Eccleſia, vicariæ renunciare intelligitur. arg. colligitur hic, quòd ſi non recepiſſet curã in aliis Eccleſiis, quòd adhuc poſſit petere vicariam, quamuis xx. anni elapſi eſſent.

CAP. I.

AD † audientiam noſtram peruenit, quòd G. Presbyter Monachos de Rameſcia petendo Vicariam Eccleſiæ de Burnel, à qua viginti annis retroceſſit in diuerſis [g] poſtea Eccleſiis perſonarum adeptus fatigare præſumit. ¶ Quia † igitur non eſt canonicum, vt qui curam animarum in diuerſis habet Eccleſiis, Vicarius in alienis exiſtat: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, prædictum Presbyterum à petitione ſupradictæ Vicariæ deſiſtere compellatis.

¶ Idem Blicñ. Epiſcopo.

¶ *Plures Vicarias quis habere non poteſt.*

CAP. II.

PRouideas † attentiùs, ne in Epiſcopatu tuo patiaris aliquem Vicarias habere plures [b]. ¶ Quia cùm Vicarij teneantur perſonis, & Eccleſiis deſeruire? alienum eſt ab ordine iuris, vt Vicariam quis habeat præter vnam.

¶ Idem Vintonieñ. Epiſcopo.

¶ *Perpetuus Vicarius per Epiſcopũ inſtitutus, per rectorẽ remoueri, vel portione ſua fraudari non poteſt.*

CAP. III.

AD † hæc, ſi perſona alicuius Eccleſiæ, Vicario, quem in eadem Eccleſia inſtituit, de aſſenſu, & auctoritate diœceſa-

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. *ſub Alexand. iij. p.* 50. c. 5.

g ¶ *In diuerſis.*] Quod eſſe non debuit, cum pluribus ſeruire non poſſit: quia dum ad vtrumque feſtinat, neutrum bene peragit. 16. *q.* 1. *presbyteros. & C. de aſſeſ. nemo.* & eo ipſo quòd permiſit ſe intitulari in ſecunda, vel poſtquam trãſlatus eſt ad eam, perdit ius quod habuit in vicaria. ꝟ. *de conceſſio. praben. litteras.* 21. *qu.* 2. *ſi quis iam tranſlatus.* & qui beneficiatus eſt in vna Eccleſia, non eſt idoneus ad aliam. ꝟ. *de praben. ſuper inordinata.* immò non ſolùm vicariam petere non poterat, ſed vtrumque beneficium perdere debet, ſi vtrũque retinere contendit, ſecundùm moderna iura. ꝟ. *de praben. de multa.* qui enim habet vicariam perpetuam, beneficiatus intelligitur. ꝟ. *de reſcrip. poſtulaſti.* & quia curã animarum, vel prælationem, & conſimilem recepit prima ipſo iure vacat. ꝟ. *de praben. de multa.* & idẽ eſt, ſi quis habet perpetuam vicariam, ſicut ſi haberet Eccleſiam intitulatam. ꝟ. *eo. c. vlt.* ꝟ. *de fil. presby. conſtitutus.*

† Cõcilium Trident. ſeſſio. 5. in decreto de reformatio c. 4. & ſeſſio. 24. de refor. mat. c. 17.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. p. 39. c. 6.

PRouideas.] Primò ponit dictum. Secundò ipſius reſpõſionem. ibi, *Quia.* Ant. de But.

CASVS. Præcipit Papa, quòd nullus habeat plures vicarias: quia vicarij tenentur deſeruire Eccleſiis, & perſonis Eccleſiarum: & ideò alienum eſt ab ordine iuris, vt aliquis habeat vicariam præter vnam. Not. quòd ſicut nullus poteſt habere plures Eccleſias, ita nec plures vicarias. vtrumque enim contra ius eſt.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compil. & poſt concil. Lateran. *ſub Alexand. iij. p.* 39. c. 2.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

h ¶ *Plures.*] Ex eo qđ dicit, plures videt̃ ꝙ poſſit habere vnã vicariã: ſed hoc videt̃ falſũ: q̃a quilibet in ꝓpria pſona, & nõ p vicariũ dẽt in Eccleſia deſeruire. ꝟ. *de cle. nõ reſ. quia nonnulli & c. ſeq.* & ꝟ. *de ele. cũ in cunctis.* & meliùs in iure nouo ꝟ. *de pb. exterpãda. § qui vero.* Et hoc eſt verũ, niſi in caſib⁹, qui ponutur in *decr. de cre. exterpãda. § qui verò.* ſ. cũ parrochialis Eccleſia ſit annexa dignitati, vel ꝓbẽdæ maioris Eccleſiæ, vt ibi: alias hodie vicarij cõſtitui nõ poſſũt, & talis vicarius dẽt eſſe ſacerdos cũ habeat curã aiarũ. ꝟ. *e. c. vlt.* & dẽt eſſe ꝑpetuus, vt in prędicto. *§ qui vero.* & canonicè inſtitutus cum certa portione per Epm. *infra ca. prox.*

A *D hæc.*] Primò ponit duplex dictum. Secundò excipit, licèt impropriè, ibi, *Niſi.*

CASVS. Prelatus Eccleſię de auctoritate, & aſſẽſu Epi inſtituit vicariũ in Eccleſia ſua, & eidẽ inſtituit certã portionẽ: deceſſit prelatus iſte, alter ſubſtitutus eſt illi: q̃rit̃, vtrũ poſſit illũ vicariũ remouere, vel portionẽ aſſignatã diminuere? Et reſp. ꝙ neutrũ facere poteſt, niſi aliquid cõmittat, propter quod per iudicẽ ſit in vicaria, vel beneficio condemnandus. No. quòd vicarius perpetuus æquiparatur prelato, vt eo viuente non poſſit à vicaria expelli, licèt titulum nõ habeat: niſi propter culpam ſuam, ſicut nec prælatus.

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. quam reprobat.*

a ¶ *Epiſco.*

a ¶ *Epiſcopi.*] Quidā [a] ſupplent, & patroni.ſi non ſit collegiata eccleſia, quoniam patroni conſenſus deſideratur, vbicunque ius perpetuum percipiendi aliquid confertur alicui. *arg. 16. q. 7. decernimus. & 9.ſ. ſi quis ſperum. C. de auct. praeſtan. l. vlt. & 64. diſt. principali.* hoc non credo, q conſenſus patroni ſit requirendus, cùm patronus tantummodo debeat præſentare vacāte eccleſia, vt dicunt iura prædicta: ſed eccleſia non intelligitur vacare in inſtitutione vicarij: & hoc videtur hic innui.

[a] *Alanus ſcilicet. & Innocentius.*

¶ *Gloſ. ſequens rect. opponendo, quòd ſolus prælatus, &c. Ioan. And.*

b ¶ *Remouere.*] ergo habet ius in re: verū eſt, quòd habet ius vicariæ, ſed non dicitur habere eccleſiam quoad titulum: ſolus enim prælatus habet eam intitulatam: tamen expelli non poteſt, ac ſi haberet eā intitulatam ſine iuſta cauſa. & tunc per iudicem, & non per prælatum ipſius eccleſiæ: vt hic in fine dicit.

c ¶ *Minuere.*] Cùm ſit perpetuò conſtituta. *ar. infra de cenſi. prohibemus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas lecturas: circa ſecundam opponit & ſoluit.*

† Cap. 5. eo. titul. in 1. compilat. & poſt concil. Lateranen p. 39. c.

ni Epiſcopi [a] certam aſſignauerit portionem: is, qui perſona illa defuncta, in perſonarum illius ſubſtituitur, non poteſt eundem ab Eccleſia remouere [b], vel aſſignatam ſibi minuere [c] portionem: Niſi aliquid committat, propter quod per iudicem in Vicaria ſit, vel beneficio condemnandus.

¶ Idem Noruvienſi Epiſcopo.

¶ *Vicarius non poteſt ſubſtituere Vicarium.*

CAP. IV.

Clericos † in Presbyteratu, vel aliis inferioribus ordinibus conſtitutos, in Vicariis Eccleſiarum, quas adepti ſunt, alios ſibi ſubſtituere non permittas? cùm id ſatis ſit abſonum, & abſurdum.

¶ Inn. iij. Abbati S. Euge. & Plebano S. Petri.

¶ *Vicarius Papæ, in vrbe iuriſdictionem habet, non extra vrbem.*

CAP. V.

Sva † nobis †: *& infrà.*

¶ Nos igitur Vicarij litteras æſtimantes per ſurreptionē obtentas †: Quoniam iuriſdictio Vicarij [d] †, quem Romanus Pōtifex in vrbe reliquit, non extenditur [e] extra illā, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum: Præſertim cùm ipſe moratur in ſua prouincia ſpeciali, videlicet inter Capuanam prouinciam, & Piſanam: Mandamus, quatenus quicquid occaſione litterarum illarum actum eſt, in irritum [f] reuocetis.

¶ Hono. † iij. Vigo Epiſcopo.

¶ *Cōpelluntur Vicarij ordinarij Eccleſiis deſeruire per ſubtradictionem prouentuum, & Vicariarum.*

CAP. VI.

Ex parte tua fuit propoſitum coram nobis: *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus perpetuos [g] Vicarios, vt in Eccleſiis, in quibus vicarias obtinent, reſideant, & ſe in Presbyteros (vt eorum † cura exigit) faciant promoueri, per ſubtradictionem [h] prouentuum, vel ipſarum Vicariarum, compellas.

TITVLVS XXIX.

De officio, & poteſtate Iudicis delegati.

¶ Alexan. iij. London. Epiſcopo.

¶ *Delegatus Papæ poteſtatem habet non ſolum in partes, ſed etiam in alios qui ſuam iuriſdictionem impediunt.*

Clericos.] Sic pone caſum. [b] Prælati eccleſiarum, in quibus habent curam animarum, vel aliam dignitatem, in propria perſona deſeruire debent eccleſiæ, & non ſubſtituere ſibi vicarios: quia hoc eſt contra rationē. & iſte caſus probatur ī. *de præben. extirpanda.* §. *qui verò.* & ſic ordinatur litteram. Non permittas clericos, i. prælatos in presbyteratu, vel alios in inferioribus ordinibus conſtitutos, ſubſtituere alios in vicariis eccleſiarum, quas ſ. eccleſias adepti ſunt tanquam prælati: & quòd ita accipiatur hoc nomen, clericos, probatur: appellatione enim clericorum omnes ſuperiores continentur. in *Auth. de ſanct. epiſ.* §. *presbyterorum. coll. 9.* & *11. q. 1. de perſona.* ſecundum alium caſum, qui poni conſueuit, expone clericos, id eſt vicarios ſubſtitutos, alios ſcilicet vicarios in vicariis, quas adepti ſunt quaſi dicat, vicarius non poteſt aliam vicarium ſibi conſtituere: ſed iſte caſus non eſt bonus: quia per hoc innuitur, quòd licitum ſit conſtituere vicarium: quod non eſt verum, vt dictum eſt ſecundùm ius nouum, niſi tu velis reſtringere hanc decretal. ad cautum illius §. qui verò. ſed in nullo caſu licet vicario alium ſibi vicarium ſubſtituere. Bernard. s. Not. quod vicarius non poteſt ſibi vicarium ſubſtituere. Abbas.

[b] *Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis libris reperitur.*

† Cap. 1. eod. tit. in 3. compilatione.

† *Tua nobis*

† *Vide 1. fin. cum ibi not. C. ſi à non comp. iud.*

† *Et de vicariorum iuriſdictione, de quibus hoc loco, vide quales creari debeant, Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 19.*

Sva nobis.] Ponit dictū, & ipſius rationē ibi, *Quoniā.* q fortificat ibi, *Præſertim.* Ex quibus infert ibi, *Mādamus.* An. de But. Casvs. Clerici cuiuſdam plebis epiſcopi Vulterani iurauerunt ſibi eligere prælatum ad voluntatem laicorum, & ſic elegerunt ſibi prælatum, & electionem ſuam epiſcopo præſentauerunt: epiſcopus caſſauit illam electionem, & excommunicauit laicos illos qui clericos compulerāt, & ipſos etiam clericos pro iſto, & aliis exceſſibus excōmunicauit & impetrauit litteras ad archiepiſcopū Piſanū, & ſuos coniudices, vt eos tāq excōicatos faceret euitari, vſque ad deditā ſatisfactionem: poſt hoc pars aduerſa litteras impetrauit ab epiſcopo Portueñ. vicario D. Papæ. ad Epm Lucanū: & ſuos coniudices, qui auctoritate illarum laicos & clericos abſoluerunt: excommunicantes epm Vulteranum. eps Vulteranus ſignificauit hoc totum D. Papæ: priùs tamē ex abundanti appellauit, licèt ſententia illa nō teneret: ſuper hoc ſcribit Papa iudicibus dicens litteras vicarij per ſurreptionē obtentas, quia iuriſdictio vicarij. quē Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbē, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum: præcipuè cū ipſe moratur in ſua prouincia ſpeciali: videlicet inter Capuanā prouinciam, & Piſanam. Vnde mandat, quatenus quicquid occaſione illarum litterarū factum eſt denuncietur irritum, & inane. Not. quòd litteræ per ſurreptionem obtentæ, non conferunt iuriſdictionem: vt hic patet. Item vicarius, vel legatus cauſas alterius prouinciæ, vel iuriſdictionis committere non poteſt.

d ¶ *Vicarij.*] Vicarius omnia poteſt, quæ pertinent ad iuriſdictionem illius, cuius vices gerit. *C. de epiſcop. aud. qui vt alligat l. 93 dicſtin. & vlt. & 94 diſt. cap. 1.* quædam tamen ſunt, quæ ſine ſpeciali mandato attentare non debet. *infra de off. l. . . ga. quod tranſlationem.*

e ¶ *Non extenditur.*] Niſi fortè infra centeſimum miliare, ad inſtar præfecti vrbis. *ff. de off. præf. Vrb. l. 1. §. in initio & ff. de offic. pro conſ. ſi in alia §. vlt.*

Iuriſdictio Vicarij Papæ ad quot millaria extendatur.

† *Innocent.*

f ¶ *Irritum.*] No. quod factum eſt per ſurreptionem, non valet tāquam à non ſuo iudice. *11. q. 1. cap. pen. & C. ſi à non compe. iu. l. vlt.* & retractari poteſt: altera parte abſente ī. *de re iud. cùm olim* & præter cē in decretali iſta. hæ enim litteræ nullam conferebant iuriſdictionem: quia iuriſdictio vicarij non extenditur extra vrbē: vt hic dicit. ergo ſi cōcedit litteras extra, eſt nulla iuriſdictio. *ff. de iu. om. iud. l. vlt. C. qui pro ſua iuriſd. l. vnica.* & ita quie. quod factum eſt hic per litteras vicarij, ipſo iure non tenuit. De hac materia dictum eſt *ſuprà de reſcrip. ad audientiam.*

† *curam*

Ex parte.] In prima facti deciſio narratio. In ſecunda, ibi. *Mandamus.* mandatū.

Ant. de But.

Casvs. Vicarij perpetui tenentur facere reſidentiam in eccleſiis, in quibus obtinent vicarias: & cùm habeant curam animarum debent eſſe in ordine ſacerdotij: quod ſi facere noluerint, cōpelli debet per ſubtractionem prouentuum ipſarum vicariarum. Not. q perpetuus vicarius debet eſſe ſacerdos, & in vicaria reſidere.

g ¶ *Perpetuos Vicarios.*] Perpetuus vicarius dicitur, qui canonicè à perſona eccleſiæ, & auctoritate epi eſt inſtitutus, & certam debet percipere portionem. ī. eo. tit. ad hæc. & ī. *de præb. extirpanda* §. *qui verò.* nec poteſt quis habere plures vicarias, cum habeat curā animarū tāquā vicarius, & debet reſidere in loco, vt hic dicit, ſicut nec quis poteſt habere plures eccleſias ī. *de cle. non reſi. quia nonnulli.* & *c. ſeq. de præben. de multa.* In quibus caſibus poſſit quis conſtituere vicarium, dicitur in *prædicta decr. extirpanda.* §. *qui verò* beneficia enim eccleſiarum, propter officia diuina cōſtituta fuerunt *8. q. 2. conceſſio. 16. q. 1. generaliter. & 1 q. 2. cap. vlt. arg. C. de mi. ſeſſ. l. pen. & 21. q. 3. c. Cyprianus.*

Vicar ius perpetuus quis dicatur.

h ¶ *Per ſubtractionem.*] Et ſic etiā cōpelluntur alij clerici, qn neceſſitas, vel vtilitas, vt ordinētur, expoſcit. ī. *de æta. & qua qua rum.* nec habet locū diſtinct. o. quæ cōſueuit notari *8a d. in princ.* maximè vbi quis recipit beneficium, animarū curā habēs annexā ibi, indiſtinctè debet promoueri, vel priuari illo officio ī. *de elect. cum in cunctis.* & ī. *de æta. & quali. c. 1. eo. d. per totum.*

c *Vnde ſecundum Azo ſolum 2. ad Tim. 3. Qui nō laborat, non manducet.*

DE OFFICIO, ET POT. IVDICIS DELEG.

¶ *Viſum eſt ſuprà de iis, qui gerunt vices alienas in diuinis officiis, & in iuriſdictione: ſolum altera reſtabat dicere de iis, qui gerunt vices alienas in iudiciis, & in iuriſdictione contentioſa. Verùm quia legatus Papæ eſt maior quolibet ordinario.* ī. eod. tit. ſanè. 2. & de off. leg. in dubiis, *ideo ponitur hæc rub ante rubricas ſequentes: ſecundum Ioan. Andream.*

De cuius materia non habetur iſta ſpecificè in decretis, ſed in aliquibus c. & præcip. è in c. quia ſunt. 28. diſt & reperitur in 6. & inde Bend. Capra, *Habetur etiam 28. d.* quia ſunt 74. d. quorundam 94. d. c. 2. q. 25. q. igitur.

Via quæſitum.] Communis diuiſio ponitur in hac decre. Secunda ibi, *Sic tibi.* Abb. Sic.

CAſus. Quidam impetrant litteras contra aduerſarios ſuos: & cum ipſi eos faciunt ad iudicium vocari, poteſtates, & alij potentes, minis, & terroribus compelluntur conquerentes ſilere: & ſic mandatum domini Papæ eluditur, quæritur, quid iudex facere debeat? Reſpondet Papa, quod ſicut agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur: ita debent eodem modo tam illi, qui trahuntur in cauſam, quàm principales fautores eorum, ſi iuſtitiam impediunt, per cenſuram Eccleſiaſticam ſunt coercendi. Not. quod iuriſdictio iudicis extenditur ad omnes illos, qui iuriſdictionem illius impediunt: licèt de illis in litteris non fiat mentio.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. p. 7. c. 2.

† *qui.*

Rom. 1.

† *eluditur.*

CAP. I.

Quia † quæſitum eſt, quid faciendum ſit de poteſtatibus, quæ † cùm præcipimus alicui iuſtitiam exhiberi, minis aut terroribus conquerentes ſilere compellunt [a], & ſic mandatum noſtrum eluditur †: Sic tibi reſpondemus, quòd ſicut agentes, & conſentientes pari pœna [b] (ſcripturæ teſtimonio) puniuntur: ſic tam eos, qui trahũtur in cauſam, quàm principales eorum fautores (ſi eos manifeſtè cognoueris iuſtitiam impedire [c]) diſtrictione Eccleſiaſtica poteris coërcere.

¶ Idem Bonoñ. † Epiſcopo.

† *Eboracen.*

¶ Cùm diuerſæ litteræ ſub eadem forma contrariæ impetrantur, & præſentantur à diuerſis ad eoſdem Iudices: ſuperſedetur vtriſque, donec conſulatur Papa.

CAP. II.

Sanè † ſi à nobis ſuper aliqua cauſa, litteræ impetrantur, & aliæ poſtea (non facta mẽtione priorum litterarum [d]) litteræ opponuntur, ſi Iudicibus innotuerit [e], donec Romanum Pontificem conſulant, & ſuam exinde cognoſcant pleniùs voluntatem, executioni ſuperſedeant vtrarumque: Ne pro varietate litterarum, cauſarum fines valeant impediri.

¶ Idem Epiſcopo Londoneñ.

¶ Delegatus Papæ impeditus, ſubdelegare poteſt cauſam, quæ ſine ipſo commodè terminari poteſt.

CAP. III.

Si † pro debilitate, vel pro quàlibet alia graui cauſa †, vel neceſſitate, tractandis cauſis, quæ tibi à ſede Apoſtolica committuntur, intereſſe non poteris: liberum [f] tibi ſit perſonis diſcretis [g], & idoneis vices tuas committere: Ita tamen quòd ſi res tanti eſt, te conſulere [h] debeant: Niſi fortè cauſæ [i] ita graues [k] ſint, quòd ſine præſentia tua non poſſint commodè terminari.

¶ Idem V. † Carnoteñ. electo.

¶ Si cauſa committitur infra certum diem decidenda: niſi partes prorogent, per lapſum dies expirat iuriſdictio.

a ¶ *Compellunt.*] Vnde iactura cauſæ aſſic debent, qui patr. eiuſdem potentiorum aduocant. *Cne liceat poten. l. 1. &* ⁋. *de alt. iudi. mu. c. 2.* & iudex propter prohibitionem illorum non dimittat ſuam iuſtitiam exercere. *infrà de iudi. decernimus. in fin. argu. 11. q. 3. quatuor. c. iniuſtum. & Cod. quod metus cauſa. l. vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & ſoluit diſtinguendo quadruplicem conſenſum.*

Cap. 3. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. p. 7. c. 3

b ¶ *Pari pœna.*] Sic patet, quòd facientes, & conſentientes pari pœna conſtringuntur. ſic *quaſt. 1. notum. 86. diſt. facientes. argum. contra. quod magis puniuntur conſentientes, quàm agentes. 24. q. 3. qui aliorum. & 11. qu. 3. qui conſentit.* Ad hoc not. quòd quadruplex eſt conſenſus, ſ. negligentiæ, conſilij, cooperationis, & auctoritatis, ſeu defenſionis. In primo caſu, ſ. negligentiæ, minùs peccat conſentiens, quàm faciens; niſi fortè negligentia nimis craſſa fuerit, vt in præ. ato: *& 1. q. 1. quicquid inuiſibilis. & 83. d. conſentire. & c. nihil.* In ſecundo caſu, ſ. conſilij, minùs punitur, plus tamen quàm negligens. *argu. 86. d. tanta.* In tertio caſu cooperationis æqualiter peccant facientes, & conſentientes, & ſecundùm hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt, quod æqualiter puniuntur. In quarto caſu auctoritatis, ſiue defenſionis, magis peccat conſentiens defendendo, & auctoritatem præſtando, quàm faciens, & magis puniendus eſt *24. quaſt. 3. qui aliorum. & 11. q. 3. qui conſentit.*

Addit io. Vnde vers: *Cõſẽſum ſpernit ſuadet, iuuat, atq; tuetur. Hic minùs, hicque minùs luit, hic æqualiter, hic plus: Conſentiens, operans, defendens, non reprehendens.*]

c ¶ *Impedire.*] Vide, qualiter iuriſdictio extenditur ad illos, de quibus in reſcripto mentio non habetur, & ſic excõmunicatio oportet, cù extenditur ad illos, in quos lata non fuit. ⁋. *de ſenten. excom. nuper. & c. ſi concubinæ.* & hoc contingit, quia impedit ipſam iuriſdictionem, & iudex omnia poteſt, quæ ad ipſam iuriſdictionem pertinent, & ſine quibus cauſa expediri non poteſt ⁋. *eo. præterea. & c. ſignificaſti. & c. prudentiam. in fin. & cap. ſuſpicionis. & reſpon. & ⁋. de teſti. tam litteris.*

a *Concor.* §. *cù gl.* iuriſdictione & actionem *bi Bald.* in Authen. de def. ciui. col. la. 2. & Bar in l. 1. §. cum igitur. ff. de vi, & vi arma.

Sanè ſi à nobis.] Diuiditur: quia primò ponitur ſtatutum. Secundò ibi, *Ne pro Varietate.* eius ratio. Bened. Capra.

CAſus. Aliqui impetrauit litteras ſuper aliqua cauſa contra aduerſarium ſuum ad aliquos iudices, ille aduerſarius alias litteras impetrauit ad eoſdem iudices in alia forma: dubitabant iudices, quid facere deberent? Reſpondet Papa, quod iudices ſuperſedere debent executioni vtrarumque litterarum, donec Romanum Pontificem conſulant, ne propter varietates litterarum cauſa valeat retardari. Nota quòd ignorantia iudicum circa formam diuerſarum litterarum facit executionem iuriſdictionis ſuſpendi, quouſque conſulatur ſuperior ſuper hoc. Nota quòd pro varietate litterarum, fines cauſarum non debent impediri.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit dupliciter, & ſecundum reprobat.*

d ¶ *Priorum litterarum.*] Contra. *infrà de reſcri. cæterùm.* vbi valent primæ litteræ, ſi ſecundæ non faciant mentionem de primis: ſed illud intellige, quando ad diuerſos iudices primæ, & ſecundæ litteræ impetrantur: hic quando ad eoſdem iudices primæ, & ſecundæ litteræ impetrantur, & forma diuerſa eſt. vnde videtur dicere, quòd ſuperſedere debent, donec conſulant ſuperiorem, qualiter debeant ſe habere in cauſa pia, ſecundùm quas litteras procedant, ne pro tali varietate negotium ex toto impediatur, ſi vellent ſequi vtramque formam: ſed ſecundùm hoc videtur negotium impediri. non impeditur [b] finaliter, ſed ad tempus, vel quouſque Papa reſcribat ſuper illo. Sed hodie non videtur habere locũ, quò hic dicit: quia procedere debent per formam primò ſibi da tam, ex quo ſecundæ litteræ non faciunt mentionem de primis. ⁋. *de appell. vt debitus. & ſuprà de reſcrip. ca. capitulum ſanctæ crucis.* & quia tacita veritate impetratæ ſunt, cùm non fecerint mẽtionem de prima forma. Alij volunt intelligere hoc cap. vt concordet cum illo, cæterùm. & dicunt, quòd procedendum eſt per primas, & ſuperſedere debent executioni ſecundarum, donec conſulant Papam ſuper pœna imponenda illi impetranti tacita veritate, ſed hæc littera, vtrarumque, contradicit eis. & eſt priùs primum dictum verius per decre. vt debitus. ſed ſuper expenſis poteſt puniri. *ſuprà de reſcri. cæterùm in fine.* De hac materia dixi *ſuprà de reſcript. cap. 1.*

† Cap. 4. eo. ti. in 1. compila. & poſt concil. Lateran. p. 5. c. 5.

† *Vox, cauſa, deeſt in antiquis.*

b *Secundùm Laurentinum, & Vincentium. Ioan. And.*

† G.

e ¶ *Innotuerit.*] ſ. quod non repotent primas. B.

Si pro debilitate.] Diuiditur in tres partes. primò ponit dictũ. Secundò ibi, *Ita tamen*, ij ſius determinationem. Tertiò generalem exceptionem ibi, *Niſi fortè.* Abbas Siculus.

CAſus. Aliquis eſt delegatus à Papa ſuper aliqua cauſa: Iudex impeditus non poterat in cauſa procedere: quærebatur, vtrùm poſſit alij committere vices ſuas? Reſpondet Papa, quod ſi pro debilitate, vel alia iuſta cauſa impeditus fuerit, bene poteſt vices ſuas committere perſonis idoneis, & diſcretis, ita quòd ſi cauſa eſſet dubia iudicem ipſum conſulant, & ſi fortè cauſa eſſet ita grauis, quòd ſine ipſius præſentia terminari non poſſit, tunc non cõmittat. Nota, quòd delegatus Papæ poteſt cõmittere aliquã cauſam ſibi commiſſam, iuſta de cauſa impeditus. Item nota, quòd delegatus graues cauſas committere non debet.

f ¶ *Liberum.*] Etiam partibus inuitis, cùm poteſt, ſi taliter à lege conceſſa. *C. de iud. a iudice. & ⁋. eo. quoniam Apoſtolica.* niſi in caſu eiuſdem decre. *§. ſi autem. & ⁋. eod. paſtoralis. in pr.* & cõpellere etiam poteſt renuentem, niſi malitioſè exonerare ſe vellet, vt ibi dicit. & ſic ſemper iuſta cauſa debet ſubeſſe, quando cauſam committit: vt hic habes.

g ¶ *Perſonis diſcretis.*] ⁋. *de conſan. & affi. ex litteris. & ⁋. de c. præben. ſuper inordinata.*

h ¶ *Te conſulere.*] Tanquam virum diſcretum, & non tanquam iudicem: ſi vices ſuas in totum committit. *& ⁋. eo. ſuper quæſtionum. § porro* c alias ſi cum eo poſtea vellet iudicare, non valeret. ⁋. *eo. cum ſuper.*

i ¶ *Cauſæ.*] Putà inquiſitio exceſſuum, prouiſio Eccleſiæ *arg. ⁋. e. quoniam apoſtolica. §. 2. ſecundùm formam illius. §.* alioquin bene poſſet committere magis petito.

k ¶ *Graues.*] Sic enim grauia negotia debet qs per ſe tractare, & non per procuratorẽ. *C. de procura. l. vlt.* nec tamen poteſt ei gi 6. conſtituere

c *Concor.* l. non valet *Eum not. per Bar.* C. ad l. Fian. de pla. & de offic. ſuper quæſtionum *cum* glo. tim & pliciter. lib.

conſtituere procuratorem. ǰ. *de procu. querelam*. Bern.

D*E cauſis.*] Diuiditur in duas partes principales, ſicut ſunt duo dicta: primum vt in rubro. ſecundùm verò hoc intendit: Vbi certa pœna per ius ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariã. Secunda ibi. *Illis etiam*.

Casvs. Aliqua cauſa commiſſa fuit decidenda infra certum tempus, putà infra duos menſes: quærebatur, vtrùm iudex termino ſibi præfixo elapſo poſſet vlterius de cauſa illa ſe intromittere, ſi infra tempus præfixum non fuerit terminata? Reſpondet Papa, quòd niſi dies ab Apoſtolico præfixus, de communi conſenſu partium infra tempus ſtatutum in litteris fuerit prorogatus, eo tranſacto mandatum apoſtolicum expirauit. Secundò quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes, vt veniant ad præſentiam ſuam, nolunt venire vel ſtare iudicio ſuo: quæritur, qualiter puniri debeant? Reſpondet Papa, ſi tale negotium fuerit, quòd certa pœna in canonibus exprimatur, illam imponat: alioquin puniat eos ſecundum arbitriũ ſuum, conſiderata qualitate delicti, & etiam cauſæ. Not. quòd iuriſdictio delegati poteſt ad maius tempus de conſenſu partium prorogari. Item delegatus pœnam ſtatutam in iure imponere poteſt, & non aliam. Item ſi nulla pœna ſtatuta eſt ſuper negotio, de quo iudex cognoſcit, pœnam contumacibus imponat ſecundùm arbitrium ſuum.

† Cap. 5. eo. titul. in 1. compilat. & poſt concil. Lateranen. p. 7. c. 6.

CAP. IV.

DE † cauſis, quæ infrà certum [a] terminum decidendæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quòd niſi dies præfixus de communi conſenſu partium [b] prorogetur [c], eo tranſacto [d] mandatum expirat.

¶ Vbi certa pœna per ius ſtatutum non eſt, delegatus imponit arbitrarium. Hoc dicit.

¶ Illis etiam, qui pro cauſis tibi commiſſis, ad citationem tuam venire [e], aut tuo ſuper his parere iudicio neglexerint: ſi tale fuerit † negotium, quod certa [f] exinde pœna in canonibus exprimatur, eandem infligas [g]: alioquin ipſos pro delicti qualitate, & cauſæ, ſecundùm tuum arbitrium [h] punire procuras.

¶ Idem Archiepiſcopo Senoben.

¶ Per ſimplicem cõmiſſionem cauſæ poteſt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere quæ ſpectant ad cauſam.

CAP. V.

PRæterea † ſuper hoc, quòd nos conſulere voluiſti, vtrum liceat Iudici delegato non ordinario cogere contumacem, vt veniat, aut damnare, ſi non veniat. ¶ Hoc tibi auctoritate præſentium innoteſcat, quòd poſtquam ei cauſa licet ſimpliciter [i] delegatur, ſatis poteſt noſtra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces ſeueritate Eccleſiaſtica coercere [k]: etiamſi litteræ commiſſionis id non contineant, aut † partes mandatum [l] noſtrum non habeant, vt accedant: Quia ex eo [m], quòd cauſa ſibi committitur ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compilat. & poſt cõcil. Lateran. p. 7. c. 7.

† *In codice Barbaria ſtatuit mãdatum partes non habeant Apoſtolicum, vt accedant.*

¶ Idem Vintonien. Epiſcopo.

¶ Si cauſa pluribus etiam ſimpliciter eſt cõmiſſa, quilibet ſubdelegare poteſt. h. d. & quotidie allegatur.

¶ Gloſ. ſequens primò dicit, quando currat. ſecundò quærit: arg. pro, & contra & ſoluit.

a ¶ *Certum terminum.*] Tempus id currit, poſtquam litteræ iudicibus præſentantur. *infrà de appell. ſuper eod. 2.* Quid ſi infra viginti dies cauſa committatur terminanda: nunquid induciæ xx. dierum dandæ ſunt. *3. quæſt. 3. offeratur?* Videtur, quòd ſic: quia beneficium iuris nemini eſt auferendum. *28. diſtin. de his. in fin. ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis eſt teſtamento.* & reſtitutio, quæ infra quadriennium determinari debet, reo dilationem petente prorogatur vltra quadriennium, & tunc prodeſt tam reo, quàm actori. *Cod. de temp. in integ. reſti. petenda.* ſed contradicit in fin. quia tempus prorogari non poteſt niſi de conſenſu partium. Sol. propter temporis anguſtiam puto arctandas inducias, & non ampliandas: interdum enim licet iudici arctare tempus à lege ſtatutum *ff. de re iud. l. 2. & infrà de reg. iu. quod ad conſultationem.* nam & cauſa criminalis infra biennium terminanda eſt. *Cod. de iud. properandum. in princip. C. vt infra certum temp. crim. quæſtio ter. l. vltim.* quandoque tamen infrà quinquaginta dies. *Cod. vt omnes tam ciui. quàm mi. iudi. l. 1.*

¶ Gloſſa ſequens arg. alleg. 2. iura. & 6. alleg. in contrarium ſoluit diſtinguendo.

b ¶ *Conſenſu partium.*] Arg. quòd de conſenſu partium ſolennitates iuris poſſunt remitti. *arg. infr. de reſti. ſpol. licet. & ff. de ſer. l. 1. arg. contra infr. de ſer. ca. vlt. & 3. qu. 5. accuſatoribus. 23. d. quorundam. de li. ca. ſa. nec ſi volens. C. de arbi. Authen. decernimus. C. de iura. cal. l. vlt. § ſed quia.* Solu. illæ ſolennitates iuris, quæ ſunt introductæ in fauorem partium, poſſunt omitti de conſenſu partium. vt *ff. de ſer. l. 1. & infr. de teſti. tuis. & infr. de reſti. ſpol. licet.* ſed illis ſolennitatibus, quæ ſunt introductæ propter reuerentiam dierum [a], partes renunciare non poſſunt. *infr. de fer. c. vlt.* & illis, quæ pro cõmuni vtilitate, ſiue publica: vt *in præalleg. §. ſed quia.* & cæteris, quæ ſunt de ſubſtantia iudiciorum, vt eſt libelli oblatio, & litis conteſtatio, & quòd ſententia feratur in ſcriptis.

Iuris ſolemnitates an poſſint remitti per partes.

a Alias. Dei.

c ¶ *Prorogetur.*] Ex ita patet, quòd iuriſdictio, quæ certo tempore finitur, poteſt prorogari ad maius tempus. De prorogatione iuriſdictionis dicetur. ǰ. *eo. P. & G.* Et ſi compromiſſum fiat ad certum tempus, finitur compromiſſum, niſi de conſenſu partium prorogetur. *ff. de arbit. diem proferre.*

d ¶ *Eo tranſacto.*] Poſſet [b] quæri *in c. iſto.* Pone, quòd iudex vltima die iuriſdictionis ſuæ tulit ſententiam, quis mandabit ipſam executioni, nunquid idem ipſe iudex? Dico, quòd ſic: quoniam poteſtas cognoſcendi expirauit, non poteſtas exequendi. arg. ǰ. *eod. ex litteris.*

b Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

e ¶ *Venire.*] Dum tamen citatio teneat, aliàs non tenetur. s̄. *de elect. bona memoria. & ǰ. de fer. cap. vlt.* Ber.

¶ Gloſ. ſeq. quærit, & tripliciter ſoluit.

f ¶ *Certa.*] Sic eſt in vſurariis. *infrà de vſur. quum in omnibus.* & ſi illi perſeuerauerint, excommunicentur, infrà de v. u. præterea. ſed certa pœna ſtatuta eſt: quia ſi eſt contumax & talis eſt reus, debet mitti in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: ſi non eſt talis, excommunicetur. *infra vt lit. non conteſt. tua. & ca. qm.* Quid ſi diuerſæ ſunt pœnæ? Minor imponatur. *de pœnit. d. 1. pœna. 50. d. ſi quis volun tate. & c. ſi qua fœmina.* vel locus erit gratificationi. *infra de iur. patro. cum autem aduocatus.* vel illa ei, quæ magis timetur, vt *in ca. quoniam frequenter. in fin.*

¶ Gloſ. ſequens diſtinguit inter delegatum, & ordinarium.

g ¶ *Eandem infligas.*] Cùm ſit delegatus: quo caſu diſpenſare non poteſt, ſed iure communi, procedere cum fines mandati exacta diligentia ſint ſeruandi. s̄. *de reſcript. cum dilecta.* ſecus in ordinario, qui diſpenſare non poteſt ǰ. *de iudi. at ſi clerici.*

h ¶ *Arbitrium.*] *Arg. ff. de iure deli. l. 1. §. 1.* qualitate delicti, & cauſæ, & perſonæ inſpecta. ǰ. *de homi. ſicut indignum.*

PRæterea.] Ponit caſum, ipſius reſponſionem, & reſponſionis rationem. Secundò ibi, *Hoc tibi*. Tertia ibi, *Quia*. Abb.

Casvs. Alicui delegato cauſa commiſſa fuit ſimpliciter ſub hac forma: Cauſam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminandam, quod iuſtum fuerit exequuturus: iudex iſte, quia in reſcripto nõ cõtinebatur, quòd poſſet punire cõtumacem, vel quòd poſſet citare partes: quæſiuit, vtrùm poſſet contumacẽ cogere, vt veniat, aut vt poſſit eũ punire, ſi nõ veniat? Reſp. Papa, quòd poſtquam cauſa iudici eſt commiſſa, licèt tamen ſimpliciter, poteſt partes compellere, vt veniant, & punire contumaces eccleſiaſtica ſeueritate, quamuis in litteris non contineatur: vt partes mandatum non habeant, vt ad inuicem accedant: quia ex quo cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam pertinent, plenariam recipit poteſtatem. Not. quòd delegatus poteſt punire cõtumaces. Item ex quo cauſa committitur alicui, omnia commiſſa intelliguntur, ſine quibus cauſa compleri non poteſt. & ſic extenditur iuriſdictio ad omnia acceſſoria.

i ¶ *Simpliciter.*] Sine aliqua forma expreſſa: quia ſi certa forma eſſet data, illa eſſet ſeruanda. s̄. *de reſcrip. cum dilecta.* ſed cùm ſimpliciter mandat, quod iuſtum fuerit exequaris. s̄. *de fil. presb. c. penult.* tunc habet locum, quòd hic dicit, quòd omnia poteſt, ſine quibus cauſa expediri non poteſt. infrà eod. prudentiam. *in ſum. & c. ſuſpicionis.* Et ſic eſt arg. quòd verbum, ſimpliciter potiũ generaliter intelligitur. *19 d. ſi Romanorum. & infra de priuil. quia circa.*

Verbũ ſimpliciter poſitum, eſt generaliter intelligendum.

k ¶ *Coercere.*] Secundùm tenorem illius decre. ǰ. *vt lit. non conteſta. ſua.* ſi lis eſt conteſtata, ſecundùm tenorem illius decre. ǰ. *de dol. & contu. proue.*

l ¶ *Mandatum.*] ſecundùm quòd habetur *infra de reſti. ſpo. conquerente.*

¶ Gl. ſequẽs arg. alleg. 6. iura. quòd principali cõceſſo. &c. In cõtrariũ alleg. 8. & ſoluit. Secũdo arg. quòd aliquo prohibito &c. alleg. 2. iura. & in cõtrarium vnã l. quam ſoluit. Tertiò argu. in cõnexis &c. alleg. 5. iura & 4 in contrariũ. & ſoluit. Io. And. in nouel.

m ¶ *Ex eo quòd cauſa.*] Argum. quòd conceſſo principali conceditur acceſſorium. 8. *d. quò iure.* & 16. *qu. 1. ſi monachus. & ff. de iur. om. iudi. l. 2. & ff. de re iudi. quidam. C. vbi & apud quer. l. vl. & infrà de in integrum reſtitu. cauſa. argum. contra 20. qu. 3.*

*conſtituit.ff.depo.l.1.§.quæ depoſitio.& inf.de teſt.ad hoc.ff.de V-ſufr.item ſi fundi.§.ſed ſi iniuria.2.quæſt.6.quiſquis. & C. de E-piſ.audi .authen.ſi liberi. & C. de lib .præ. Vel exhæ. Authen. ex cauſa.& C. de leg ſeruis.*Solu.prima pars vera eſt,& c.*conſtituit.* non eſt contra: qui ab initio principalis fuit circa res, alia non tangunt cõtrariũ. Item eſt argu. quòd aliquo prohibito, prohibetur omne id,per quod peruenitur ad illud. *ff. de ſpon.oratio.j. de procu. tua.* verumtamen licet aliqua ſint annexa,& alicui conceſſa; licèt vnum admittatur, non tamé aliud, immò nec illud *ff.de lib. & poſth. ſi ita.§.regula.*ſed illud eſt ſpeciale fauore libertatis Item arg.quòd idem iuris eſt in vtroque connexorum. *ſ.de conſti.tranſlato & 1.q.3.ſi quis obiecerit.& 8.diſt. quo iure.* & *j. de appell.Vna.ff de app.ſi quis.& §.ſi quis. & §.ſe.arg.contr.j.de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul.propoſitum.C. de ſi.inſtr.l. n. & j. de deſpon. impu. de illis. & 2.q.5.interrogatum.* Solu. idem iuris eſt in vtroque connexorum, vbi alterum ſine altero eſſe non contingit, vt hic: & vbi eadẽ rõ eſt in vtroque caſu: vt *ſ.de conſti. tranſlato.* ſecus vbi diuerſa eſt ratio,vt patet per contraria.

† Cap.7.eo. tit.in 1.compila.& poſt concil. Lateran. p.7. c.8.

† *Non tamen poteſt alium ſibi aſſociare iuriſdictionẽ non habentẽ,* infrà eo.cũ ſuper.

† Cap.9.eo. tit. in 1. cõpila.& poſt concil. Lateran. p.7. ca.11.

† *Alias ita: eam auctoritate ſibi commiſſa. alias ita: cauſam auctoritate Apoſtolica ſibi commiſſam. ſed plura, & Vetuſtiora exemplaria ita: cauſam aucloritate ſibi commiſſa.*

CAP. VI.

QVamuis † ſimus: *& infrà.* ¶ Si verò duobus [a] cauſa committitur, etiamſi non apponatur, vt vnus ſine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipſis, ſiue ſuo coniudici, ſiue alij,vices ſuas poteſt † committere in hac parte.

¶ Idem Noruiceñ.Epiſcopo.

¶ *Delegatus Papæ exequitur ſententiam ſuam,quam exequi nõ poteſt, aut non vult is, cui eam commiſerat exequendam.*

CAP. VII.

SIgnificaſti † nobis: *& infrà.* Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi Iudex ordinarius [b] ad mandatum Iudicis delegati à nobis, aut non vult [c] aut non poteſt (aliis reſidentibus [d]) ſententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus Iudex eam † auctoritate noſtra ſibi commiſſam poteſt executioni mandare: & ſi qui ſibi reſtiterint [e],eos ſententia Eccleſiaſtica coërcere.

¶ Idem.

¶ *Si Ordinarius ſcit eum non canonicè inſtitutum, quem delegatus Papæ mandat in poſſeſſionem inducì, non reſiſtet violenter, ſed precibus inſtabit, vt differat,donec Papa conſuletur.*

CAP. VIII.

SI † quando Clerici coram Iudice delegato Prælatos Eccleſiarum ſuper Eccleſiis, quas tenent, in cauſam traxerint, & coram eodem iudice tranſactione [f], † vel alio modo Eccleſias obtinuerit, in quibus certum ſit eos inſtitutionem [g] canonicam nullatenus habuiſſe,nec poſſeſſionem etiam corporalem: Ordinarius Iudex non debet Iudicis delegati mandato [h] reſiſtere [i] violenter †, ſed apud ipſum inſtare, vt differat eos in poſſeſſionem mittere, donec nobis rei veritas innoteſcat.

¶ Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶ *Poſt diffinitiuam executioni mãdatam,expirat delegati iuriſdictio.*

CAP. IX.

IN litteris †: *& infrà.* ¶ Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ex quo Iudex delegatus per ſe,vel per aliũ, ſententiam executioni mandauit, vel mandari præcipit [k], eius auctoritas, & iuriſdictio ceſſat: Quia ſemel eſt officio ſuo functus [l].

† Cap.10.eo. ti.in 1.compila. & poſt concil. Later.p.7. ca. 12.

† *per tranſactionem.*

† *Facit ad hoc tex.in l. nec magiſtratibus.ff. de iniur.*

† Poſt concil. Lateranen. ſub Ale.iij.c.26.

QVamuis.] C A S V S. Cauſa cõmiſſa fuit ſub hac forma: cauſam, quę inter tales vertitur, vobis committimus terminandam; faciatis quòd decre.&c. nulla alia clauſula adiecta, quæ aliquando adiicitur, hæc ſcilicet: Quòd ſi ambo non poteritis,&c. quærebatur,ſiue dubitabatur, ſi alter non poſſet intereſſe,vtrum poſſet committere vices ſuas? Reſpõdet Papa,ſi duobus cauſa committitur,licèt in litteris non apponatur [ſi ambo intereſſe non poteritis,alter nihilominus exequatur] bene poteſt alter committere vices ſuas ſiue coniudici ſuo, ſiue alij. Nota,quòd iudex delegatus ſemper committere vices ſuas poteſt,qualiſcunque forma ſit,niſi ei prohibeatur.

¶ *Gloſ.ſequens ſoluit quæſtionem,quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Duobus.*] Hæc fuit dubitatio: quia cauſa cõmiſſa fuit duobus ſub hac forma: mandamus,vt procedatis in cauſa, quod iuſtum fuerit facientes,nulla clauſula adiecta. Quòd ſi ambo non poteritis,&c.credebatur,ꝙ ſi vnus non poſſet intereſſe, ꝙ non poſſet committere ideò quæſiuit Epiſcopus Vinteñ.an poſſet cõmittere vices ſuas;& dicit,quod bene poteſt: quia clauſula illa nihil facit quantum ad poteſtatem cõmittendi,cùm habeat illam à lege. *j.eo.paſtoralis 1.reſp.& c.quoniam.& C.de iudi.à iudice.*

SIgnificaſti.] Primò ponit̃ decisa cõſultatio. Secũdò reſponſio ibi.*Cõſultationi.*Abb.Sic.C A S V S. Dubitabat iudex iſte, an delegat⁹ poſſet ſniã ſuã mãdare executioni,ſi ordinarius ad mãdatũ ſuũ eã exeq nollet,aut nõ poſſet. Reſp.Papa cõſultus,ſi iudex ordinarius ad mãdatũ delegati à Papa, aut nõ vult, aut nõ põt aliis reſiſtẽtib.ſententiam à delegato latã executioni mãdare, delegatus nihilominus ſentẽtiã ab eo latã põt executioni mãdare,& punire reſiſtẽtes.No ꝙ ex iſta decr.videtur innui, ꝙ executio ſentẽtiæ ſpectet primo loco ad ordinariũ.Itẽ not.ꝙ delegat.Papę põt punire oẽs impediẽtes officiu ſuũ,tã in cognoſcẽdo,q̃ in exequẽdo: & ſuã ſententiam põt exequi,& mandare alij,vt eam exequatur.

¶ *Glo.ſequens recitetur per q.l.And.*

d ¶ *Ordinarius.*] Dubitatio fuit: quia iſte credebat, ꝙ delegatus iudex non poſſet ſuam ſententiam mandare executioni. *arg.2.q.6.quiſquis 2.& ff.de re iu.à diuo* Pio.ſed poteſt,vt hic patet.

c ¶ *Non Vult.*]S. nõ vult,põt cõpelli à delegato q maior eſt illo Epo quãtũ ad cãm iſtã.*j.eo.ſane & j.eo.paſtoralis. 1.rñ.* etiamſi ſciat eã iniuſtã *j.eo paſtoralis.§.quia Vero.* dũtamẽ faciat ei fidẽ de iuriſdictione ſua.*j.eo.cũ in iure.& C.de mandat.prin.l.Vnica.*

d ¶ *Reſiſtentibus.*] Quos poteſt excõicare,cum habet coërtionem; alias talis executio deluſoria videretur.*j eod.ex litteris. & ar.ff de offi.eius,cui mand.eſt iuriſ.l.Vlt.in fi.& ſ.eod.c.1.*

e ¶ *Reſtiterint.*] Et ſic videntur fieri de ſua iuriſdictione præſtãdo impedimentum,vnde illos poteſt excommunicare.*ſ.eo. quia quæſitum & j.de teſti.tam litteris.*

SI quando.] Primò ponitur quæſtio.Secundo ſolutio ibi,*Ordinarius.* Abb.Siculus.

C A S V S. Aliquis clericus impetrauit litteras ad aliquem delegatum contra prælatum Eccleſiæ,ſuper ipſa Eccleſia: prælatus contra iudicem tractus eſt in cauſam,tandem per cõpoſitionẽ,vel alio modo, clericus illo Eccleſiam obtinuit corã illo iudice: & certum eſt, ꝙ clericus nec canonica inſtitutionẽ, nec poſſeſſionem in ipſa Eccleſia habuit corporalẽ. delegatus mandat alicui,vt illum clericum mittat in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ: quærit̃, vtrũ Eps debeat reſiſtere mãdato huiuſmodi delegati? Rñdet Papa, quòd ordinarius non debet violenter reſiſtere delegato,ſed apud ipſum debet inſtare, vt differat illũ mittere in poſſeſſionẽ, donec Papæ ſuper hoc negotio veritas innoteſcat. Nota,quòd ordinarius non debet violenter reſiſtere delegato, nec impedire officium ſuum.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Trãſactione.*] Trãſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt propriè ſumpto vocabulo.*j.de tranſa. ſuper eo.*amicabilis autẽ compoſitio poſſet. *j. de traſ..ſtatuimus.ar.ad hoc. j.de praben. niſi & j.de re. permu.c.fi.*Vnde expone,tranſactione,i.amicabili compoſitione.

Tranſactio in ſpiritualibus non habet locum.

g ¶ *Inſtitutionem.*] Vnde titulum non habent,vel cauſam poſſidendi: titulus enim non acquiritur per tranſactionẽ in ſpiritualib. ſed canonica inſtitutione. *j.de inſti ex frequentibus. & ff.de decu.*Herennius Modeſtinus a.

a *Vbi dicitur,quod ſola perceptio ſalariũ non facit decurionem.*

h ¶ *Mandato.*] De mittendo in poſſeſſionem illum tranſigentẽ.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.*

i ¶ *Reſiſtere.*]Sed precib.inſtet,alias appellet,ſi nõ admittat preces,& tenebit appellatio.*j.eo.ſup e.ar.j.de re.iu.cũ ſuper controuerſia.*

IN litteris.] Diuiditur: quia primo ponitur deciſa conſultatio, ſecundò reſponſio ibi,*Conſultationi.* tertiò redditur ratio ibi, *Quia.*Bened. Capu.

C A S V S. Iudex delegatus tulit ſententiam ſuper aliqua cauſa ſibi commiſſa: quærebatur,vſque ad quod tempus iudex iſte delegatus ſe interponere poſſet, vt ſtetur ſententiæ ſuæ? Reſpondet Papa,ꝙ ex quo per ſe,vel per alium ſententiam mandauit executioni,expirat iuriſdictio illa: quia ſemel eſt officio ſuo fũctus. Not.quòd delegatus Papæ & per ſe, & per aliũ poteſt exequi ſententiã ſuam. Item nota, quòd qui ſemel officio functus eſt, deinceps non habet iuriſdictionem: quod verum eſt, cùm ſententiam mandauerit executioni, vel mandari præcipit cum effectu.

k ¶ *Præcepit.*] Cũ effectu.ſ.nã ſi mãdauit,& nõ eſt paritũ,ipſemet poſtea exequatur. vt *ſ.e ſignificaſti.* verba enim cũ effectu ſunt accipienda.*j.de cle.non reſi.relatũ.de pœn.d.1.hac autẽ Verba. & ff.quod quiſq; iur.l.1.§ hac autem Verba & j.de ſpon.c.Vlt.* hæc poteſt facere vſque ad annum à die latæ ſniæ.*j. eo.tit. quærenti.*

¶ *Glo.ſeq.alleg.duas concor.& ponit 10.alios caſus, quibus expirat iuriſdictio delegati.*

l ¶ *Officio ſuo functus.*] Sic *ff.de re iud.iudex.& j.e.c.Venerabilis.* Et ita expirat delegati iuriſdictio,ſniã lata executioni mandata: vt hic. Itẽ finitur mortuo iudice,cui ꝓprio nomine ſcribitur [b]. Itẽ per mortẽ illius,cõtra quẽ *ſimpliciter* litteræ impetrantur re integra.*ſ. de reſcrip. ſignificauit.* Itẽ reuocato mãdato.ff.de iudic.iudicium ſoluitur,& per ſecundas literas, quæ expreſſam faciunt mentionem de primis *ſ. de reſcri. cæterum.* Item ſi iudex remittit cauſam ſuperiori. *infrà de offic. leg.* licet Tranen. Item elapſo termino commiſſionis.*ſupra eodem,* *de cauſis.* Item ſi re integra moriatur delegans.*infrà eo.gratum. .And.*

b *Vel qui j.eo.qñ abbas. à contrario ſenſu. cum alio,Vel alius datus eſt.infrà eo.* vno delegatorum. *lo.*

& c.licet

& c.licet. Item per legitimam recuſationem. *ȷ. de fo. compe. licet. & ȷ. de appel. ſecundo requires.* Item per appellationẽ legitimã. *ȷ. de appel. & debitus.* Item per delationem appellationis *argu. ȷ. appel. ſape & c. interpoſita.*

¶ *Onſultationibus.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Super quo.* Abbas Sic.

CASVS. Aliquis fuit ſpoliatus eccleſia ſua, ſeu alia poſſeſſione ſine iudicio eccleſiæ, & abſque rationabili cauſa: acceſſit ad Papam, & conqueſtus fuit ei, quod taliter fuerat ſpoliatus, & obtinuit literas ad iudices ſub hac forma, vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi conſtiterit iudicibus eum taliter fuiſſe ſpoliatum: ille, qui ipſum ſpoliauit, abſens erat, antequam aliqua mentio fieret de literis illis cauſa peregrinationis, vel cauſa ſtudiorum, vel alia conſimili, nec infra tempus comprehenſum in literis poterat ſe iudici præſentare: quærebatur, vtrùm poſſeſſio debeat illi reſtitui, cum paratus ſit ſuam poſſeſſionem, & ſpoliationem probare? Reſpondet Papa, quòd nec poteſt, nec debet habere reſtitutionem, quamuis paratus ſit probare coram delegato poſſeſſionem, & deiectionem; verumtamen ſi ille, qui poſſidet lite conteſtata ſe contumaciter abſentaſſet, tunc debet ei poſſeſſio ablata reſtitui, ſi probauerit ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. Nota, quòd ſpoliatus ad hoc vt reſtituatur, duo debet probare, ſ. poſſeſſionem, & deiectionem. Item contra abſentem cauſa peregrinationis, vel ſtudij vel alia conſimili, non eſt procedendum diffinitiuè nec contumax reputatur.

† Cap. 15. e. tit. in 1. compilat. & poſt côcil. Lateran. p. 7. c. 17.

† *præmiſſa, in vno non modicum ſe... tuſſo.*

¶ Idem Abbati ſancti Albini.

¶ *Reo abſente non per contumaciã delegatus datum etiam ad diem nõ reſtituet actorem, licet poſſeſſionem, & deiectionem probare volentem.*

CAP. X.

COnſultationibus †: *& infrà.* Quæſitum eſt, vtrùm ſi aliquis Eccleſia, vel poſſeſſione qualibet ſe aſſeuerans abſque iudicio, & cauſa rationabili ſpoliatum, & à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi conſtiterit iudici eum eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſſio debeat ei reſtitui: cùm is, qui tenet Eccleſiam, vel poſſeſſionem, quam ipſe requirit, antequam[a] de litteris ipſis aliqua mentio fieret, ſtudiorum, vel peregrinationis, vel alia huiuſmodi cauſa ſe abſentauerit, nec infra tempus præfixum †, iudici poſſit ſuam præſentiam exhibere. Super quo reſpondemus, quòd nec poteſt, nec debet reſtitutionem[b] habere, quamuis paratus ſit coram iudice delegato, teſtibus idoneis, poſſeſſionem[c], & deiectionem ſuam probare: niſi is[d], qui poſſidet, ſe per contumaciam abſentaſſet.

¶ Idem Carnoteñ. Epiſcopo.

¶ *Delegatus Papa in cauſa ſibi cõmiſſa iuriſdictionẽ habet ſuper ordinarium, & quemcunque maiorẽ.*

CAP. XI.

ij. **S**Anè † quia nos: *& infrà.* ¶ Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, quòd Iudex à nobis delegatus vices[e] noſtras gerit: vnde in cauſa illa ſuperior eſt, & maior illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam[f] †. ¶ Ideò; ſi Epiſcopus[g] vel alia perſona[h], quæ non ſit de iuriſdictione[i] illius, in cauſa, quam ei delegamus, rebellis, aut contumax fuerit, ſecundùm qualitatem

a ¶ *Antequam.*] Aliàs ſi fraudulenter receſſiſſet, ſecus eſſet. *ȷ. de appel. ſuggeſtum.* vel poſt citationem. *ȷ. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. vlt.* ſed ibi ſuppletur, maximè, & hic eodem modo.

¶ *Gio. ſeq. recitetur per q. alleg. 3. ll. quod non & 3. ad contrarium, & ſoluit diſtinguendo tres ſpecies poſſeſſionum.*

b ¶ *Reſtitutionem.*] Sic videtur, quòd ſi quis ſit abſens iuſta de cauſa, & non animo fraudandi, non debet fieri miſſio in poſſeſſionem bonorum ipſius. *ff. qui. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit latitare. arg. ff. de iudi. l. non videtur. ff. de pecu. eo tempore. & l. Ar contra ... de reli. ... ignorare. & ff. de priui. credi. l. vlt. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. ſi fundum.* quia in iſtis côtraditur, quod etiam iuſta de cauſa abſens ſi non defenditur, fit miſſio in poſſeſſionem. Solu. aliud eſt bona alicuius poſſideri, & aliud in poſſeſſionem mitti, & aliud reſtituere poſſeſſionẽ: quia ſi aliquis vocatus latitat cauſa fraudandi creditores, ſi non defenſatur boni viri arbitratu,[a] bona eius poſſideri iubentur, & etiam vendantur. *ff. ex quib. cau. in poſ. ea. Fulcinium. circa prin. & § quid ſit latitare. & C. de bon. auct. iu. poſ. cùm proponas.* & ſecundum quod dicitur in *Authen.* ibi poſita, & *qui mira*, ſi autem vocatus nõ latitat, vt fraudet creditores, ſed abſens eſt ex quacunque cauſa probabili, vel non probabili, neceſſaria vel non neceſſaria, ſi non defendatur, mittuntur creditores in bonorum poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, nec ea vendere poſſunt, nec poſſidet. *ff. quib. ex cau. ma. in integ. re.* item ait. *§. hic autẽ. & ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. vlt. & ȷ. vt lit. non conteſt. quoniam in fi.* & hoc in perſonali actione. ſed ſi quis abſens ſit, contra quem agatur actione reali, citari debet ad domum, & interrogandi ſunt amici, an ipſum defendere velint. *ff. ex quibus cau. ma. l. ergo.* & ſi non ſit, qui eum defendat, fit miſſio in poſſeſſionem per iuſtam cauſa rei ſeruandæ. *ȷ. vt lit. non conteſt. quoniam §. in alia.* & ſic intelligitur contrarium illud. *§. ſi fundũ.* Aliud eſt poſſeſſionem reſtituere, vt hic dicitur: quia tunc eſt poſſeſſor, quouſque euincatur proprietas, & habet cõmodum poſſeſſionis, & hoc denegatur in caſu præſenti, ſi daretur reſtitutio; quia diffinitiuè procederetur cõtra abſentem lite nõ conteſtata, quod eſſe non debet. *ȷ. vt lite nõ conteſt. per totũ.* & idẽ eſt ſeruãdũ in hac cauſa, ſicut eſſet, ſi tractaretur cauſa proprietatis. *ȷ. vt lite non conteſt. c. 1.* Quid ergo faciet iſte ſpoliatus? fiet denunciatio ad domum legitimam: & ſi non ſit, qui eum defendat, mittatur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: eo poſtea veniente iuſta probata cauſa abſente, reſtituitur in integrum, vel ad appellandũ. & hæc miſſio nõ prohibetur hic: ſed reſtitutio tantùm. de reſtitutione abſentis dicitur *2. q. 6. c. biduum. §. ſi aduerſus abſentem.* & etiam ſine iuſta cauſa reſtituitur ei poſſeſſio quandocunque infra annum: prout dicitur in *decret. quoniam. §. in alijs.*

Poſſidere bona, in poſſeſſionem mitti, & reſtituere poſſeſſionem differunt.

a *Gloſſa eſt ſimilis in l. ſit latitare. & C. de bon. auct. iu. poſ. cum propo nas. C. de bon. aucto. iudi. poſſid. tex. in l. ſi finita. §. non autem. ff. de damn. infecto.*

c ¶ *Poſſeſſionem, & deiectionem.*] Nota quòd hæc duo tenetur probare, qui petit reſtitui, ſ. ſe poſſediſſe, & ſpoliatũ fuiſſe. *ȷ. de reſtit. ſpolia. olim cauſam. & ȷ. qui filij ſint legi. cauſa.* quæ: & idem eſt, ſi aliquis ſpoliauit, vel mandauit, vel ratam habeat ſpoliationem. *ȷ. de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. ad ſin. ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. deieciſſe.*

d ¶ *Niſi is.*] Per hanc literam videtur quòd ſi iſte contumaciter fuiſſet abſens, quòd eſſet reſtitutio facienda: quod nõ eſt verũ niſi poſt litem conteſtatam, ut tunc ſi eſſet contumax, reciperentur teſtes, & reſtitueretur, ſi probaſſet ſuam poſſeſſionem, & ſpoliationẽ: & ſic intellige verſiculũ vltimũ: aliàs teſtes ante litem conteſtatã pro contumaciam non ſunt recipiendi in cauſa teſtiũ. *ȷ. de teſtib. lite non conteſta. c. 1. & ſic intendit duo.*

† Cap. 16. e. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. p. 7. c. 20.

† *Facit tex. in l. generaliter. cum not. ff. de ſuſ. & ff. de ſol. l. ſi tutoris. ſimilis mu...*

gl. quod ſit mutatio in qualitate perſonæ, ipſius rei, & in ſtatu cau ſa. 10. And.

tatio eſt de cauſa poſſeſ. c. penul. quia dixit de eo, qui erat abſens probabili cauſa, & antequã ſciret litteras contra ſe impetratas: & hic loquitur, cùm lite conteſtata contumax inuenitur, & in eo caſu, (ſi liquet de cauſa) reſtituitur poſſeſſio. *ȷ. de dolo, & contuma. prout.* vel mittitur tantùm in poſſeſſionem cauſa rei ſeruãdæ propter contumaciam lite non conteſtata. *ȷ. vt lite non conteſtata. quoniam. §. in alijs.* vel poteſt intelligi ſecundum opinionem illorum, qui dicebant, quòd lite nõ conteſtata poſſunt recipi teſtes contra contumacem, & ſententia ferri. hæc fuit opinio. H. go. & ſic propriè tenetur illud, ſi Ber.

ij. ¶ *Sanè.*] Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Tuæ.* In qua tria facit. Primò præmittit reſpõſionis cauſam. Secundò ibi, *Ideoq;* reſpondet. Tertiò ibi, *Ita quod* reſpõſum declarat. Bene d. Capra.

CASVS. Aliquis clericus, vel laicus cauſam habet cum Epiſcopo: cauſa ipſa committitur alicui iudici delegato contra epiſcopum, qui delegato non ſubeſt: aliàs quæritur, qualiter delegatus epiſcopum punire debeat, ad aliud faciendum, vel dandum, cum rebellis fuerit ipſi delegato? Reſpondet Papa, quòd iudex delegatus ab ipſo, vices ipſius gerit, & ideò maior, & ſuperior eſt illis quorum cauſam ſuſcepit terminandam. Vnde ſi epiſcopus vel alia perſona, quæ non ſit de iuriſdictione ordinaria iudicis delegati, in cauſa, quæ ſibi à ſede Apoſtolica delegatur, rebellis, & contumax fuerit, iudex delegatus poteſt ipſum epiſcopum in c. dicere, vel ſuſpendere, ita quòd ſecũdum qualitatem neg... temperatè procedens epiſcopo interdicat ingreſſum eccleſiæ, vel ſacerdotale officium, vel terram ipſius eccleſiæ interdicto ſupponat. Nota, quod delegatus vices gerit delegantis. Item maior eſt illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam. Item contra maiores partes ab initio temperatè delegatus procedere debet. Item terra poteſt interdici pro delicto domini.

e ¶ *Vices noſtras.*] Nota quòd delegatus vicem gerit deleg. ãtis. 93. *d. cap. vlt. & 94. d. cap. 1. & ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. & ſi prætor.*

¶ *Gio. ſeq. arg. quòd Papa &c.*

f ¶ *Terminandam.*] *Arg. 21. d. c. inferior & cap. denique.* Itẽ maior eſt ordinario quantũ ad cauſam illam. *ȷ. de offic. ordi. paſtoralis.* Item arg. quòd Papa poteſt ligari ab illo, cui peccata ſua confitetur. *d. q. 5 mandaſtis.*

g ¶ *Si Epiſcopus.*] Cuius cauſa commiſſa eſt delegato: & ita eſt de iuriſdictione delegati quantùm ad illam cauſam.

h ¶ *Perſona.*] Cuius cauſa non eſt delegato commiſſa: tamen ſi iuriſdictionem delegati impediat, delegatus poteſt illum punire, vt hic dicitur. & ȷ. eod. c. ...

i ¶ *De iuriſdictione.*] Quia ex tali delegatione ſit de ſua iuriſdictione, cuius cauſa eſt delegato commiſſa.

Gloſſa ſeq. no. in pœnis &c. ſi. gnat contrarium.

a ¶ *Compelli.*] Cùm habeat iuriſdictionem in illum: aliàs nulla eſſet delegatio talis. ȷ. eo. ex litter. & ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſd. l. 1. & l. vlt. in fi. & eſt notabile: quia defertur maioribus in pœnis inferendis propter dignitatem: contrà habes. ȷ. de ſta. re. ea. qua. 1. reſponſo.

ADDITIO. Sed quod verum eſt, ab initio eſt defendendum.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

b ¶ *Officium.*] Quandoque ſpecialia interdicuntur, alia non interdicta poteſt exercere. ſ. de cor. vitiis. c. ſignificauit. ſecus ſi eſſet ſimpliciter ab officio ſuſpenſus. Ber.

c ¶ *Specialiter.*] Hoc fit, cùm Epiſcopus ſuo nomine conuenitur. & eſt arg. quòd alius pro delicto alterius punitur. Item arg. pro delicto vnius totam terrã ſupponi interdicto. ſ. de poſtu. ad hæc. & ȷ. de ſpon. non eſt vobis.

EX *parte.*] Diuiditur, quia primò ponitur partis conqueſtio. Secundò prouiſio ibi, *Quoniam igitur.* Abb.

† Cap. 17. e. tit. in 1. com pilat. & poſt concil. Lateranen. p. 7. c. 21.

CASVS. Quidam clericus N nomine impetrauit literas ad Epm Conuentren. & Archidiaconatum, quem in Eccleſia ipſius primò vacare cõtingeret, aſſignaret eidem: literis iſtis præſentatis quidam alius R. nomine literas alias ad Ebora. Archiepm. impetrauit ſub hac forma: vt ſi auunculus eius Archidiaconatum, quem habebat in Eccleſia Conuentren. omnino dimittere vellet, ipſum aſſignaret eidẽ, nulla de prioribus literis habita mentione. Epſ Conuentren. hoc intellecto ſignificauit negotium D Papæ per eundem N. ſuper negotio iſto. ſcribit Papa Archiepo, & Epo prædictis dicens, quòd ſi memor fuiſſet pro dicto N. ſcripſiſſe, pro aduerſario ſuo nullas literas direxiſſet. Vnde mandat eiſdem, quatenus præfato. N. Archidiaconatum i. ſuis Eccleſiæ ſi vacet, aſſignent, non obſtantibus literis poſteriùs impetratis. Nota, quòd ſi literæ ſuper beneficio impetrentur, & præſententur, literæ poſteriùs impetratæ ſuper conſimili beneficio in eadem Eccleſia, nec facientes de prioribus mentionem, non valent.

† *Hæc duo verba, ad uerſarius eius, deſunt in antiquis.*

† *Vox, litteras, etiam deeſt in antiquis.*

... facti poterit, vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia à Iudice delegato compelli[a]. ¶ Ita quòd Iudex ſecundùm negotij qualitatem temperatè procedẽs, Epiſcopo vel ingreſſum Eccleſiæ, vel Sacerdotale officium [b] interdicat: aut etiam terram illius, quæ ad iuriſdictionem ſuam pertinet ſpecialiter [c], interdicto ſupponat.

¶ Idem Eboracen. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Conuentren.

¶ *S. primus impetrauit primã dignitatem in Eccleſia vacaturam, ſecundus impetrauit certã dignitatẽ ipſius Eccleſiæ, cùm vacaret, & illa poſtmodum vacat: debetur primo, & non ſecundo. h. d. & eſt notabilis deciſio.*

CAP. XII.

EX † parte N. nobis innotuit, quòd cùm ad te frater Conuentren. noſtras litteras impetrauit, vt ei Archidiaconatum, quem in Eccleſia tua primo vacare contingeret, aſſignares: R. [aduerſarius † eius] alias ad te, frater Eboracen. litteras † impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt ſi auunculus ſuus Archidiaconatum, quem habebat in Eccleſia eadem, vellet omnino [d] dimittere [e], ipſum ei faceres aſſignari. Quoniam igitur, ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, pro aduerſario nullatenus ſcripſiſſemus. Mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipſius Eccleſiæ (ſi vacat) non obſtantibus [f] poſterioribus litteris aſſignetis.

¶ Idem Eboracen. Epiſcopo.

¶ *Vbi contraria volũtas Papæ nõ apparet, delegatus iuris formã ſeruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Ioan. And.*

CAP. XIII.

ij. EX † parte tua: *& infra.* ¶ Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi, quando Iudici delegato expediat formam ſibi ſtatutam ſeruare, debet tamen rationabiles [g] exceptiones admittere, & in cauſa iuxta iuris æquitatem procedere: Niſi exprimatur in litteris noſtris, quòd nullæ [h] debeant exceptiones admitti. Quod nec nos, nec anteceſſores noſtros credimus [i] vnquam † expreſſiſſe.

¶ Idem Abbati, & Conuentui Maioris monaſterij.

¶ *Delegatio facta dignitati non expreſſo nomine proprio, tranſit ad ſucceſſorem.*

CAP. XIIII.

QVoniam † Abbas Leiceſtriæ, qui ſuſcepto mandato noſtro, partibus diem ad agẽ-

d ¶ *Omnino.*] i. ſine aliqua pactione, conditione, vel modo.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, obiectioni ſignat contrarium, & ſolu. obio. ſecundo quæritur, arg. pro, & ſol.*

e ¶ *Dimittere.*] Videtur, quòd talis renunciatio ſimoniaca fuerit, quia qui remittit, dat. 8. 1. ta lia. & ȷ. de teſtib. venıens. & ff. de calum. quinetiam. & ff. qua in frau. cre. in fraudem. [a] Ar. contra ff. quæ in fran. cre. ſi pignus. Reſp. hæc dictio, omnino, ſoluit contra i. ſine aliena conditione. Itẽ pone, quòd ſimpliciter renũciet: ſed in animo habet, vt ei detur, aliàs nõ renũciaturus, videt, quod ſimonia cõmittitur: ſola enim volũtate cõmittitur. ȷ. de vſur. cõſuluit. & 1. q. 1. qui ſtuder. ſed ſecus in ſimoniacis: qa prohibita: ſecus in prohibitis, quia ſimoniaca. Prohibita, quia ſimoniaca ſũt illa, quæ in veteri teſtamẽto, nec nõ quæ ſimoniaca erãt in ſui natura: vt vedere ſacramẽta, vt prędicto c. q ſtudet & c ſicut eunuchus Simoniaca, quia prohibita ſut illa, quæ poſt cõſtitutionẽ Eccleſiæ facta ſut ſimoniaca: qualeeſt hoc, & etiã paſtum dare poſt receptionem in canonicum: & in iſtis non ſufficit ſola voluntas, nec in aliis, dũ tamen ſit contenta ſuis terminis. Quod de vſuris dicitur, nõ promouet: quia vſuræ in vtroque teſtamẽto prohibitæ ſunt. Vin.

a *Facere videtur in fraudem, qui non facit, ſi quod facere debet vel non vetur ſeruitutibus. Io. An.*

¶ *Glo. ſeq. contrarium ſoluit & remittit.*

f ¶ *Nõ obſtãtibus.*] *Arg. contra ſ. de reſcrip. c. 1. ibi: ſpeciale derogat generali.* ſed hic primę videt generales, & ſecũdæ ſpeciales: q de vno ſpeciali beneficio faciunt mentionem, & tamen nõn valẽ hic ſecundæ Sed hic veritate inſpecta ſpeciales ſunt tam primæ, quàm ſecundæ[b], id eſt, quia primæ tantum ad vnum beneficium reſtringuntur, ſed hodie in litteris pro beneficiis obtinendis illæ ſolæ præualent, quæ primò præſentantur. ſ. de reſcri. c. capitulum ſancta crucis. & ſecundùm hoc concordat cum illa: quia primæ primò fuerunt præſentatæ, & Epo loci hoc mandabatur. ȷ. de appellat. vt debitus. De hac materia dictũ fuit ȷ. de reſcrip. cap. 1. die vt ibi.

b *Idem Innoc. & Hoſt. vel poteſt dici, quòd vtrũque fuit priuilegium ſecundùm Iacob. de Ard ret. & ſic reprobatur opin. M. G. dixi infrà de excep. c.] 1. Ioan. And.*

ij. EX *parte tua.*] Si ſimpliciter ſcribitur delegato certa forma expreſſa, debet nihilominus exceptiones rõnabiles admittere, quãquã de eis nihil dicatur in reſcripto. h. d. Et diuiditur. nã primò ponitur deciſa quæſtio. ſecundò ſolutio ibi, *Quæſtioni.* Tertiò exceptio ibi, *Niſi.* Quartò quędã proteſtatio ibi, *Quod nec.* Abbas.

† Ca. 18. eo. tit. in 1. com pilat. & poſt concil. Lateran. p. 42. c. 1.

CASVS. D. Papa committit cauſam aliquam ſub certa forma, quęrebatur, vtrùm ille ſequi ita debeat formam ſibi datam, quod exceptiones legitimas nõ admittat? Rñdet Papa, quòd licet delegatus ſequi debeat formã ſibi datã, tamen exceptiones rationabiles admittere debet, & ſecũdũ equitatẽ in cauſa procedere: niſi exprimatur in literis, quod nullę debeant exceptiones admitti: quod non credit nec ipſũ, nec anteceſſores ipſius expreſſiſſe. Not. qualiſcũque forma detur delegato, exceptiones legitimas recipere debet, quia illud non eſt contra formã.

† *Vox, vnquam non eſt in antiquis.*

† Ca. 19. eo. tit. int. com pilat. & poſt concil. Lateran. p. 45. c. 4.

Item in iudiciis ſeruanda eſt æquitas.

¶ *Gl. ſe. ar. all. vnã cõcor. & vnũ cõtrariũ. & ſoluit in fi. iterum arguit.*

g ¶ *Rationabiles.*] Arg. quod magis eſt procedendũ ſecũdùm iuris ordinem, quàm ſecundũ formã reſcripti: ſic ſ. de reſcri. cauſam, quæ inter. Sed cõtrà ſ. de reſcrip. cũ dilecta. Sol. ſemper ſequenda eſt forma reſcripti, ſi non contradicat iuri: ſi verò cõtradicat, ſecus eſt. ſ. de ata. & quali. cã te. & hoc verũ eſt, niſi Papa ex certa ſcientia contrarium mandet, tunc eſt ei obediendum, etſi parũ ſit mãdatũ. 100. d. cõtra morẽ. & 19. d. memoriã. & ille, qui recipit legitimas exceptiones, ſecũdũ ius facere intelligitur: ad quod etiã tenetur. ſ. de ata. & qualit. accepimus. in fi.[c] Itẽ ar. 6. q. ſi compromiſiſti in aliquem vt ſtares mandato ſuo, intelligendum eſt de honeſto. ȷ. de iureiur. veniens. & c. quintauallis.

c *Pet. dicit diſtinguendũ, an fiat contra formam, & tũc non valet: an præter formam, & tunc valet. alleg. quod no. de re iud. cauſam in glo & intellige, vt ibi dicam. Io. An.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

h ¶ *Nulla.*] Supple, & conſtet intentionem Papæ talem fuiſſe, & volũtatẽ: aliàs enim nõ obſtãte tali generalitate, rationabiles exceptiones recipi debẽt. ar. ȷ. de reſti. ſpol. audita. ar. ff. de pig. obligatione. C. q res pig. ob poſ. l. 1. & ff. de pecul. l q peculij. Sed cũ ſpecialiter numerãt, & dicit, nõ obſtãte tali generalitate, vel tali exceptiõe, illas nõ recipiet iudex. arg. ȷ. de fi. q. cauſa ſed & ſi q. quæſitũ.

¶ *Gl. ſe. al. 3. canones in cõtrariũ. & ſol. uterũ al. in contrariũ vnũ l.*

i ¶ *Credimus vnquam.*] Arg. cõtra. 2. q. 7. lator. & 21. q. 2. placuit. contra. 27. q. . ſi homo eſſes. Sol. in contrariis notum erat Papæ in quo factum ipſum: & quia illa talia ſunt, vbi locum non habet exceptio, vel excuſatio. Item arg. contra. C. de decur. exemplo. lib. 10.

ADDITIO. *C. de decur. exemplo. lib. 10.*

QVoniam *abbas.*] Diuiditur, quia prima pars narrat factũ: ſecunda illud approbat. ibi, *Nos.* & pone cauſam literalem vt in g. o. Abbas.

d *Hic caſus Bern. eſt. & in verſibus habetur.*

CASVS. Cauſa[d] fuit cõmiſſa duob' abbatibus, ſ. abbati Leiceſtriæ, & abbati Vinceſtriæ, non expreſſis propriis nominibus, & ambo citaue-

citauerunt partes, abbate Vinceſtriæ tandem mortuo, & altero ſubſtituto, abbas Leiceſtriæ proceſſit poſtea cum abbate Vinceſtriæ ſubſtituto, & tulerunt ſententiã, & dñs Papa confirmauit illam. Vel põt poni caſus, ꝙ abbas Leiceſtriæ ſolus citauit mortuo conindice ſuo: quia ſub illa forma. Quod ſi ambo non poteritis, &c. & poſtea altero ſubſtituto, cum eo proceſſit, qđ bene potuit. & hoc potiùs concordat literæ, & patet in prin. Ber. Not. per hanc decre. ꝙ cũ cauſa committitur dignitati non expreſſo nomine prælati, eo mortuo ſucceſſor in eadem cauſa procedere debet. Abb.

dum præfixit [a] Abbatem Vinceſtriæ de nouo ſubſtitutum [b] Iudici præmortuo, illa mandato noſtro porrecto, quia ſub expreſſis nominibus locorum, & non perſonarum commiſſio emanauit, ſibi ſociũm in cauſæ cognitione adiunxit: Nos ſententiam illorum (ſicut eſt iuſta [c]) ratam, & firmam habemus.

¶ Idem.

¶ Si quæſtionem de iure præſentãdi Papa appellatione remota, & ſub ea forma, vt delegatus ad præſentationem eius, ad quem viderit pertinere, ordinet Eccleſiam: per hoc non debet inſtituere, ſed pronunciare: & is, ad quem pertinet, inſtituet: & ſi iuri ſuo detrahitur, licitè appellat.

CAP. XV.

SVper † eo verò, quòd ſubiũgere voluiſti, ſi de præſentatione Presbyteri inter aliquos [d] quæſtione ſuborta, cauſam contigerit delegari alicui ſub hac forma: vt ſi conſtiterit ius [e], de quo agitur ad partem alterutram † pertinere, ad præſentationẽ eiuſdẽ de perſona idonea ordinet [f] Eccleſiã appellatione remota, an liceat [g] delegato Iudici, inſcio diœceſano Epõ, vel Archidiacono, vel Archipresbytero reclamante, præſentatum ſibi Clericum in poſſeſſionem Eccleſiæ mittere: & an ſi Archipſbyter [h], vel Archidiaconus [i], vel Epſ, ad quem inſtitutio pertinet appellauerit †, eorũ ſit appellationibus deferendũ. ¶ Hoc tuã volumus diſcretionem tenere, quòd licèt qõnẽ, quę de pręſentatione, vertitur, appellatiõe remota cõmittamus alicui terminandam: non tñ eſt noſtræ intentionis [k], diœceſano Epõ, Archidiacono, vel Archipresbytero, præiudicium generare: ideóque præſentandus eſt illi, qui inſtituendus fuerit, † & tenebit [l] eorũ appellatio, ſi videntes iuri ſuo detrahi duxerint appellãdum: quia non † illis †, ſed partibus [m], inter quas cauſas cõmiſſa eſt, appellationis remedium eſt ſublatum.

a ¶ *Præfixit.*] Et etiam ſolus potuit præfigere altero mortuo, ſi continebatur in literis, Quod ſi ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio: nec propterea expirauit mandatum quantum ad illum defectum: ſed ſtatim altero ſubſtituto, & confirmato ambo procedere debent: quia temporale fuit impedimẽtum. *Cod. de cur. fur. l. penul.*

† Cap. 10. ex. tit. in 1. compilation. & poſt concil. Lateran. p. 47. c. 3.

¶ *Glo ſeq. primò inducit rationem, & vnam l. ſecũdo obiicit dupliciter, ſcilicet quod ſine nominis expreſſione iuriſdictio expiret per mortẽ. Secũdo quòd expreſſione nõ obſtãte trãſeat ad ſucceſſorẽ, & ſoluit. Tertiò quærit, arg. negatiuè, & affirmatiuè, & ſoluit diſtinguendo.*

† *alteram.*

Mortuo delegato, qñ ſuccedat ei alius.

b ¶ *Subſtitutũ.*] Ecce ꝙ ſucceſſor põt cognoſcere, vnde potuit cognoſcere prędeceſſor etiã delegatus: & hoc verũ eſt, qñ ꝓpriũ nomẽ in literis nõ ſit expreſſũ: quia pro vna perſona intelligũt: quia dignitas nõ moritur: ſed ſi propriũ nomẽ in literis fuerit expreſſũ, quia tũc cõmiſſio facta fuit pſonę ſucceſſor nõ cognoſceret: & hæc eſt ratio, quia (vt dixi) dignitas nũquã perit, indiuidua verò quotidie pereũt. *ff. de lega. 1. l. 4. ſi quis in fundo.* Sed videtur, quòd idẽ ſit, etſi nõ exprimat propriũ nomẽ: quia hoc nomẽ, abbas talis loci, loco proprij nominis eſt *ff. de libe. poſt. nominatim.* arg. ſed nõ eſt propriũ nomẽ, ſed ſingulare, vt phœnix, & appellatiuum ſimiliter: & ſi electus ſit loco præmortui idem eſt, quia idẽ debet cognoſcere vt prædeceſſor. *ff. de iud. mortuo iudice. in Authen. Vt nulli iudic. §. & hoc iubemus. coll. 9.* Sed videtur, quòd etiãſi expreſſũ nõ ſit nomẽ dignitatis, quòd ſucceſſor adhuc cognoſcere poſſit. *arg. ff. de condi. & dem. l. filia. §. Titia. & ff. de lib. & poſth. placet. & l. ſeq. & arg. ff. de anno. leg. l. ann. §. 1. ſed illud teſtator voluit.* Sed pone, quòd plures archidiaconi ſunt in aliqua eccleſia, [a] ſicut ſunt in eccleſia Pariſieñ. & Papa mandat archidiacono Pariſieñ. ſine additione proprij nominis, vel cognominis, ita quòd nõ apparet de quo ſenſerit, cum plures ſint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Videtur, quòd nullus, quia ſi duo dati ſunt tutores eiuſdem nominis, nec apparet, de quo ſenſerit teſtator, neuter erit tutor. *ff. de teſtamen. tutel. duo ſunt Titij.* & ſi teſtator dicat, Exhæredo filium meum, cum plures habeat, nomine proprio non expreſſo, nullus eſt exhæredatus. *ff. de libe. & poſthu. l. nominatim.* & ſi non apparet, quis hæres inſtitutus ſit [b], inſtitutio non valet. *ff. de hæred. inſtitu. l. in tempus. §. quotiens. & ff. de rebus dubiis ſi ita fuerit. §. itẽ ſi ex pluribus. & ff. de manu. teſta. cum ex pluribus.* Sed videtur, ꝙ ille ſit iudex, quem impetrator elegerit; ſecus ſi inter duos dubitetur de eodem legato, cui potius dare debeat, hæres eligere debet, cui ſoluat. *ff. de lega. 2. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos.* & ſi quis intentione ambigua vſus eſt, quod ei vtilius eſt, debet accipere *ff. de iudo ſi quis intentione. & ff. de iud. ſolemus. & C. de condi. inde. ſi quis ſeruum.* hoc vide de facto. Hic ſatis patet, & ille quem elegerit actor, erit iudex: quia de illo ſentit, cum impetrauit literas *ff. de verborum obliga. inter ſtipulantem.* Sed ſi cõmuni cõſenſu partiũ partes cõcordaſſent, & conſenſiſſent, non diſtinguendo de quo quid erit, cùm modo dicat actor de vno, & reus de altero, nec poteſt conſtare, de quo intellexerunt, quia non cõcordant. Hic dicere poſſum, ꝙ ille ſit iudex, cui primò ſunt literæ præſentatæ *ſ. de reſcrip. ca. capitulum ſanctæ crucis. & j. de appellatio. vt debitus.* ſed ſi eſſet ſimul præ-

a Videtur, quod hoc eſſe non poſſit 7. q. 1. in apibus. in fi. vbi ſingulares archidiaconi, & c. 10. An.

b Vt ſi teſtator plures habẽt amicos eiuſdem nominis, & nomẽ ſolum exprimit, nec apparet de quo ſenſerit. hoc Gulo. §. quotiẽs. 10. An.

ſentatio facta, tunc qui dignior eſt: ſed ſi eſſent æqualiter digniores, ẽ dirimatur *ff. de iudi. ſed cùm ambo. & 26. q. 2. ſors non eſt.*

c ¶ *Sicut eſt iuſta.*] Hæc verba, cùm ponũtur in confirmationibus, cõditionaliter intelligũt. *j. de confir. vti. vel inuti. ex innotauit. & j. de cõceſ. preben. qa diuerſitatẽ.* ſecus ſi ponãt in priuilegio: quia priuilegium eſt lex priuata. *3. diſt. priuilegia.* & priuilegium ſemper debet aliquid ponere. *j. de ver. ſigni. §. Abbate. & j. de priuile. in his* & ſic ponũtur in ſententiis, quia Papa ex certa ſcientia confirmat: vt hìc.

† *alteratur.*

S[i] *per eo.*] Hæc decretalis hẽt cauſam notabilem, & multum allegatur: Cõis eſt diuiſio. Secunda, *Hoc tuã.* Abb. CASVS. Quæſtio vertitur inter aliquos ſuper pręſentatione rectoris in aliqua eccleſia: committitur cauſa ſuper hoc alicui ſub hac forma, vt ſi conſtiterit ius, de quo agitur, ad alterutram partem pertinere, ad præſentationem illius iudex ordinet Eccleſiam appellatione remota. Primò quæritur, vtrum liceat iudici delegato, ignorante epõ, archidiacono, vel archipresbytero, ad quem pertinet inſtitutio, præſentatum ſibi clericũ in poſſeſſionem Eccleſiæ mittere: & ſi aliquis illorum, ad quem pertinet inſtitutio, appellauerit, vtrùm ſit eorum appellationibus deferendum? Papa cõſultus rñdet: quòd licèt quæſtionẽ cõmittat de pſẽtatione appellatione remota nõ tñ eſt eius intentionis facere præiudicium diœceſano epiſcopo, archid. vel archipresbytero: vnde clericus inſtituendus præſentari debet illi, ad quem de iure pertinet inſtitutio. & ſi contra factum fuerit, eorum appellatio valebit: quia appellatio ſolummodo inhibita eſt, inter quos cauſa vertitur, & non prædictis. No. quòd forma reſcripti non eſt ſemper ſeruãda, vt hic patet: ſed hoc ſit, qa p hoc fieret præiudiciũ illi, ad quẽ pertinet inſtitutio, nec nocet illi, ꝙ obtinuit. Itẽ licèt ei commiſſa ſit inter aliquos, alij tñ, quos negotium tangit, admittũtur ad defenſionẽ ſuã. Itẽ appellat. remota intelligitur illis, inter quos committitur, & non aliis. Itẽ res inter alios acta, aliis nõ nocet.

† *appellauerint.*

† *eſt.*

† *Scilicet epiſcopo Archidiacono vel Archipresbytero.*

† *Alias, illis*

d ¶ *Inter aliquos.*] Qui ſe dicunt patronos.

e ¶ *Ius.*] ſ. præſentationem, vt dixi ſ.

¶ *Glo ſeq. ponit. quæ fuerit dubitatio.*

f ¶ *Ordinet Eccleſiam.*] Hæc verba ambiguitatem continere videtur: vñ iudex credebat, quòd ipſe inſtituere poſſit clericũ p̃ pręſẽtandũ, ꝙ nõ ęſt verũ: vnde ſic expone, ordinet, id eſt pronunciet ordinandã Eccleſiã, ad pſentationẽ illius, qui probauit ius patronatus ad ſe pertinere: tamen ſi epiſcopus, archidiaconus, vel archipresbyter conſentiret delegato, valeret eius inſtitutio.

g ¶ *An liceat.*] Prima quæſtio.

h *An ſi archipresbyter.*] Secunda quæſtio.

¶ *Glo ſeq. arg. & duos caſus exprimit, ex quibus illud procedit.*

i ¶ *Archidiaconus.*] Arg. ꝙ archidiaconus, vel etiam archipresbyter poteſt cõmittere curam animarum: ſed hoc eſt, qñ ab epiſcopis ſpecialiter conceſſum. *ſ. de offi. archi. cùm ſatis,* vel cùm aliis hoc obtinent de conſuetudine. *arg. ſ. de elect. dudum 2. & ſ. de offi. archid. dilecto. & j. de exceſſi. præla. ad hæc.*

¶ *Gl. ſeq. elicit duo argumenta*

k ¶ *Intentionis.*] Arg. priuilegia, reſcripta, & alia conſimilia ad ea tñ extendi, de quibus cogitatum eſt. *ff. de pact. tres fratres. ff. de tranſact. cum Aquiliana.* & ita intentio mandati conſiderenda. *j. de reſti. ſpo. audita & j. de præben. cum cũ & c. vlt.* Itẽ arg. ꝙ iuri nullius intendit Papa derogare. *12. q. 2. primum j. de offi. ord. licet. & j. de decẽ. ex multiplici. & ſ. de reſcri. ad aures.*

Papa nullius iuri intendit derogare.

l ¶ *Tenebit.*] Et ita debet differri executio ſententiæ ſi per eam alicui præiudicium generauit. *infra de re iud. cum ſuper controuerſia.* & verum eſt. niſi præſumptio ſit in contrarium, quod malitioſè appelletur. ſicut contingit in reſtitutione *j. de in inte. reſt. ſuſpirata.*

¶ *Gloſſ. ſeq. notat. tria, & de vltimo remittit.*

m ¶ *Sed partibus inter quas.*] Et ita licèt appellatio ſit remota in

literis,nihilominus poſſit appellare omnes,quorũ intereſt. 2. q.6. *non ſolent*.Item not.quòd nõ poſſunt ſe opponere, quos negotium tangit: licèt de illis non fiat mentio, & ſunt admittendi, [a] aliàs non teneret appellatio interpoſita per eos. Item arg. quòd iuriſdictio extenditur ad eos,de quibus non eſt cogitatum.de hoc dixi ſ. e*o.quia quæſitum.*

a *Dicit Hoſtien. quòd hæc ſunt bona argumenta, quòd quis in audientia curiæ admittatur ad contradicendum. Io. An.*

Item *arg. quòd res inter alios acta non nocet aliis.* ſ. *de re iud. quãnis.* vbi de hoc tractatur,& competentiùs ibi ponitur,quàm hic.

C*Auſam matrimonij.*] In prima parte ponitur conſultatio, In ſecunda ſolutio ibi.*Diſcretioni.*

† Cap. 21. eo. tit. in 1.compilat. & poſt Concil Lateranen p. 30. c.26.

† *Aliàs ita: Ternilcen. & Napicen.*

C*ASVS.* Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter I.mulierem & B virum illius. Illa fuit commiſſa duobus Epis, corã quibus mulier petit reſtitui ſibi virum ſuum, quia ſpoliauerat ipſam: qui.cũ de ſpoliatione conſtitiſſet eiſdem, mandauerunt viro,vt eam reſtitueret: vir adeo flagellis & cruciatibus ipſam afflixit, quòd inuita, & coacta confeſſa fuit parentelã eſſe inter ipſam,& virũ ſuum:propter quod alter de prædictis Epis tulit ſententiã diuortij inter ipſos. Super hoc delata fuit quæſtio ad Papam: vnde mandat Papa quibuſdã, quòd ſi inuenerint, quòd dict9 B.vxorem ſuam dimiſerit ad iudicium alterius iudicum prædictorũ,monitione præmiſſa compellant eundem, vt ipſum recipiat, & maritali affectu pertractet: quia cum cauſa duobus committitur, ſententia vnius non tenet. Si verò aliqui apparuerint, poſtquam ab ipſo recepta fuerit,qui velint,& poſſint ipſorum matrimoniũ accuſare,cauſam audiant,& fine canonico decidant eandem. Not. quòd confeſſio per metum extorta non præiudicat. Item confeſſio contra matrimonium facta non tenet. Item cùm plures ſunt iudices altero abſente,nec ſe excuſante, nec committente vices ſuas,ſententia alterius,vel aliorum nõ valet. Item reſtitutio prius fieri debet,quàm principalis quæſtio agitetur.

† *Vide* l. falſus §.ſed ſi is. ff. de fur. gl'o & doct. in Authen de fideiuſ. §.1.

† *affectu.*

Idem.

¶ *Si cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus,ſententia vnius non tenet.*

CAP. XVI.

CAuſam † matrimonij, quæ inter I.mulierem,& Blanchacium agitari dignoſcitur, Furobuenſi, † & Vapicenenſi Epiſcopis nos meminimus commiſiſſe: quibus eam viro reſtitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus,& flagellis adeò afflixit, quòd inuita [a], & coacta inter ſe, & virum ſuum confeſſa [b] eſt parentelam, ſicque factum eſt, quòd ad iudicium [c] vnius eorum dimiſit eandem: *&* infrà. ¶ Diſ. veſtræ mandamus, quatenus ſi inueneritis, quod præfatus B. dictam I. ad iudicium ſolum modo [d] alterius prædictorum à ſe ſeparaſſet † (quia cùm cauſa duobus committitur, ſententia vnius [e] non tenet)ipſum vt eandem mulierem ſicut vxorem ſuam benignè recipiat [f], & maritali affectione †pertractet,monitione præmiſſa cogatis.¶Si qui tamen apparuerint, qui (poſtquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipſorum velint, & legitimè poſſint impetere, cauſam audiatis, & fine canonico terminetis.

a ¶ *Inuita.*] Et ideo talis confeſſio præiudicare non debet.31 *q.* 6. 2.*Lotharius &* 15.*q.*6.*c.*1.& ſi etiam ſponte id cõfiteretur,propter confeſſionem,vel etiam amborum,matrimonium ſeparari non debet: quia ſæpe adinuicem colluderent. ſ.*de eo.qui cog. conſan.* c.*vxo.ſua.ſuper eo.&* 35.*q.*6.*§.vlt.* ſed ſi ambo confiteantur, & fama publica conſentit,tunc poſſunt ſeparari.35.*q.*6.*ſi duo.*quidam tamen aliter intelligunt illum canonem.

b *Hæ duæ gloſſulæ nec ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis codicibus.*

b ¶ *Confeſſa eſt.*] Coram [b] vno iudice tantùm, cùm talis confeſſio hodie non teneret.

c ¶ *Ad iudicium vnius.*] Et malè,1.quia non erat ibi poſita illa clauſula [quòd ſi non ambo,&c.] vel alter ſe litteratoriè non excuſauit.

¶ *Gloſſ.ſeq. ponit Brocar. ad primam partem alle. 9. iura, ad ſecundam 4. & ſoluit.*

d ¶ *Solummodo.*] Arg.quòd vbi aliquorũ præſentia deſideratur, quod in eorum abſentia agitur,non tenet: vt 63 *diſt. obeuntibus. &* ſ. *de ele.cùm in veteri.& C. de teſt.ſi vnus. &* 66. *diſt. porrò. &* 63.*diſtinct.corrũpi.& ff.de tranſact.cum his.§. ſi prætor. & ff. de re iudi.duo ex tribus.& C.de aduo.fiſc.l.vlt.ff & de iure fiſc. ſi fiſcus. Arg.contra.*63.*diſtin.c.*1.*&* 2.*& C.de poſtulan.velamẽ,* 10.*&* 23.*q.*7.*felix.* Sol. duobus modis deſideratur præſentia aliquorum quantum ad neceſſitatem, & ſic vera eſt prima rubrica, vt hic & ſ.*de elect.quod ſicut.& c.venerabilem.* Item quantùm ad honeſtatem,vel vtilitatem: & talis abſentia non vitiat,quod actũ eſt,vt in contrariis.& 32.*q.*2 *honorantur.*

e ¶ *Vnius.*] Quid iuris ſit,quando iudices ordinarij vel delegati, vel arbitri ferunt diuerſas ſententias,dic ſ.*de re iud.c.vlt.*& ibi dicetur de hoc. e Si verò ſunt duo iudices, & alter ſine altero procedat, non tenet ſentẽtia,vt hic:ſiue etiam plures,& aliquo abſente pronunciant *ff.de re.iud.duo ex tribus.*

e *Vide* l. 1. §. ſi plures. ff. de exerc. & gloſſ. & Bartol. in l. vnica. ff. de of. conſul.

¶ *Gl.ſeq.alle.concor ſignat contrarium & ſoluit.*

f ¶ *Recipiat.*] Sic ſ.*de reſti.ſpo.ex conqueſtione.ar. contra.* ſ. *de ord. cog. intelleximus.* Hic & in illa, ex conqueſtione, de poſſeſſorio agitur: & ideo cum cauſa ſpoliationis ſit priuilegiata,illa ſemper primò eſt tractanda, & conuentus ſuper ſpoliatione reconuenire ſpoliatum non poteſt, niſi de alia ſpoliatione infra de.or. cog. ſuper ſpoliatione. facta verò reſtitutione poſtea cognoſcatur de proprietate, ſ.de cauſa matrimonij. Illa,intelleximus loquitur de petitorio: ſed ſi incontinenti iſte vellet probare conſanguinitatem,maximè in gradu indiſpenſabili, reſtitutio differtur ſecundum tenorem illius decre. ſ. *de reſti.ſpo. litteras.* aliàs ſemper facienda eſt reſtitutio.

¶ Idem Oxonen. & Vinto, Epiſcopis, & Abbati Herfor.

¶ *Delegatus,qui eſt dominus impetrantis,recuſari poteſt,*

CAP. XVII.

ij. CAuſam †, quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres Epiſcopi, & London. Epiſcopo commiſimus terminandam. ¶ Verùm quanquam idem E. præfatum London. Epiſcopum habebat ſuſpectum, pro eo quòd dominus [g] eſt prædicti R.ipſum amouendum,& te fili Abbas, loco ipſius † duximus ſubrogandum.

† Cap. 4. tit. qui filij ſint legit. in 1.compil. *Vbi integrum factum narratur, adde* c.3.infra de dolo, & cont.

† *Illum.*

¶ Idem.

¶ *A ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegauit non in totum, non ad Papam,ſed ad ipſum delegatum appellari debet.*

CAP. XVIII.

CVm † te conſulente: *&* infrà. ¶ Si ſuper cauſa, quæ tibi in noſtra delegatione committitur, à perſonis [h] Eccleſiaſticis, vna, vel pluribus, quibus (vt parcas laboribus partium, & expenſis) cognitionem ipſius cauſæ, & teſtium examinationem (ſententia tibi reſeruata)cõmittis appellatio fuerit interpoſita:huiuſmodi appellationis intuitu,cauſam ipſam indiffinitam relinquere non teneris.

ij. C*Auſam quæ.*] Communis diuiſio: ſecunda ibi *Verũ.* Abb.Sic.Pars huius. ſ. *de do.& cõtu. cauſam, quæ.&* ſ.*qui fil.ſint legit.cauſam quæ* 1. *&* 2.

† Cap. 1. e. tit.in 2. cõpilation.

C*ASVS.* Inter F.& R.de Ardenna, quæ vertebatur ſuper natiuitate Agathæ matris dicti R. cauſa ſuper hoc commiſſa fuit epiſcopis Veronen.Matinen. & Londonen. ad petitionem ipſius R.ſed quia dict9 London.epiſcopus dñs erat dicti R.præfatus F. habebat eum ſuſpectũ; vñ Papa ad petitionem ipſius F.amouit ipſum, & loco ipſius ſubrogauit abbatem Herfordenſem. No. cùm iudex eſt dominus impetrantis, poteſt legitimè recuſari.

¶ *Glo.ſeq.ponit ſex caſus recuſandi iudicem.*

g ¶ *Dominus.*] Arg.eſt hic euidens, quòd rationabilis eſt cauſa ſuſpicionis, ſi iudex eſt dominus aduerſarij. *arg.* 3. *q.* 5. *accuſatores. &* 11. *quæſtione* 3. *quatuor. & infrà. eod.inſinuante.* & idem eſſet, ſi iudex eſſet vaſallus impetrantis, *arg.* 22. *q.* 5. *de forma.* Item ſi eſſet ſuffraganeus impetrantis. ſ.*vt lit.non conteſt. Accedens* Item ſi eſſet conſanguineus [d], vel aduocatus extitit in eadem cauſa pro ipſo ſ.*de app.* poſtremò: idem videtur ſi habet conſimilem cauſam. ſ *de iud.* cauſã, quæ inter arg.op. ad ho. ſ *de teſti perſonas.*De cauſa ſuſpicionis tractabitur. ſ.*eo.ſuſpicionis quod* ſ.*de app cum ſpeciali.*

d *Vel hæres inſtitutus in toto, vel in parte.* ff. de iudic. l. Iulianus. 2.

A*DDITIO.* Vñ verſus. *Quatuer ſola: timor,odium, dilectio,cenſum, Sæpè ſolent hominum recta peruertere ſenſus.*

C*Vm te.*]Si delegatus Papæ committit cauſam non in totum, & à ſubdelegato appellatur ad Papam, per hoc impeditur proceſſus delegati Papæ. h. d. communis diuiſio.Secunda ibi,*Si ſuper.* Abb.

C*ASVS.* Quæritur, ſi delegatus à principe ſubdelegauerit vices ſuas alteri, ſi appellatur à ſubdelegato, vtrum delegatus debeat dimittere cauſam indiſcuſſam? Et ſoluitur,quòd nõ:ſed poteſt procedere,ſi ſi aliquid ſibi de iuriſdictione retinuit.Not.quod ab auditore non poteſt appellari:quod verum eſt ſecundum dictum illius dec.*ſuper quæſtionum.* ſ. *eo.* §.3.

¶ *Glo.ſeq.arg.& remittit.*

h ¶ *A perſonis eccleſiaſticis.*]Id eſt,ab audientia perſonarum,quibus cauſa commiſſa eſt Et eſt arg. quòd delegatus cã cõmiſsã ſibi ſubdelegare debet perſonis eccleſiaſticis, & non laicis,cũ laici de talibus cauſis eccleſiaſticis iudicare non debeant: ſ *de iud. decernimus.*& decre.iſtam habes *infra eod. ſuper quæſtionum. circa principium.* & ibi exponitur.

A*DDITIO.*.Sed hodie eſt prouiſũ *in c.ſtatutũ in §.in nullo, de reſcript.lib.6.* vbi dicitur,quòd illis perſonis dẽt cõmittere delegatus Papæ quibus

quibus cōmittit ipſe Papa, & q̄ ſūt illæ perſonę hr̄ ibi *in princ.*

R*Elatum*] Per litis conteſt. perpetuatur iuriſdictio. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecūda ibi, *Nos itaque*. iuſſio. C A S V S. Hæc decret. correcta eſt: quæritur, ſi mortuo mandatore, poſſit procedi per literas ab eodem impetratas ante mortem eius, & reſpon. quòd ſi lis eſt conteſtata, poteſt procedi, aliàs non: hodie pôt, ſi ante citantur. ī. de offi. leg. c. Vlt. Not. quòd morte mandatoris re exiſtente integra, expirat mandatum. Item per litis conteſtationem perpetuatur iuriſdictio.

† *Innocentius.*

† Cap. 22. e. titu. in 1. cōpila. & poſt cōcil. Lateranen. p. 7. c. 22.

a ¶ *Conteſtata.*] Quod dicit hic, ſecundum leges locum habet: quòd ſi ante litem conteſtatā moriatur mandator a, expirat mandatum, vt hic dicitur: quia lis non dicitur cœpta niſi per litis conteſtationem, in *Auth. de litig. §. omnē. colla. 8. ff. rem rat. habe. amplius.* ſecundùm canones non e. nūd ratur tm̄ litis conteſtatio: ſed ſufficit ſola citatio ante mortem mādatoris ad perpetuandum reſcriptum: vnde citatione præmiſſa non finitur mandatum per mortem mandantis b. ī. *de ca. prox. c. licet.* ſed ſi citatio non præcedat mortem, ſtatim expirat mandatum. ī. *de offi. lega. c. Vlt. §. 1. & ff. de iuriſd. omnium iudicum.* & quia qualiter fiat conteſtatio litis, habetur ī. *de li. conte. c. Vn̄ico.* Item ſicut per libelli oblationem perpetuatur actio. *C. qui lib. princ. da. lit. conte. facit l. 1. & 2. q. 6. auctoritatem.* & ſicut res litigioſa efficitur per libelli oblationem: vt in *Auth. de litigio. in prin. coll. 8. & C. de lit. Authen. litigioſa* eodem modo perpetuatur iuriſdictio delegati per ſolā citationem vt dicunt iura prædicta.

Vbi habes decretum integrum.

a *Vide traditam in l. & quin. ff. de iuriſd. om. iud.*

† Cap. 23. e. tit. in 1. com pila. & poſt conc. Lateranen. p. 48. c. 3.

b *Et ratio eſt, quia citatio ſecundum Bar. eſt ſententia. not. in l. in ſacris.* C. de proxi. ſac. ſcr. lib. 12. & de epiſ. & cle. l. omnes. & l. cum clericus, poſt principiū.

¶ Lucius † iij. Cantuarień. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Morte delegantis non expirat iuriſdictio delegati, coram quo lis erat conteſtata.*

CAP. XIX.

R Elatum. † eſt: *& infrà.* ¶ Noſtra conſultationi veſtræ reſ, ondemus, quòd ſi lis fuerit ante prædeceſſoris noſtri obitum conteſtata a, mandatum morte mandatoris nullatenus expirauit. Si verò ante litis conteſtationem deceſſit, non eſt à iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiuſmodi procedendum. *Colligo*

¶ Vrbanus iij.

¶ *Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata eſt eius iuriſdictio. Et appellationi renunciat, qui coram Iudice, à quo appellauit litem proſequitur.*

CAP. XX.

G Ratum † gerimus: *& infrà.* ¶ Sanè conſuluit nos deuotio veſtra, an ante obitum delegantis propoſito citationis edicto, lite verò poſt mortem conteſtata nihilominus debeat in cauſa procedere delegatus: Et vtrum is intelligatur appellationi renunciaſſe, quia ea interpoſita, ad producendos teſtes inducias poſtulauit, & demùm producti-

G *Ratum.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Non autem.* Et quælibet pars ſubdiuiditur: vt patet in textu. Abbas Siculus.

C A S V S. Quædam cā fuit commiſſa iudici delegato, ipſe ſtatim citauit partes, lis verò conteſtata fuit poſt mortem delegātis: quærebatur, vtrùm poſſit poſtea in eā procedere delegatus? Secundò ponitur alia qō: Ecce aliquis appellauit à iudice, poſtmodum petiit terminum ad producendum teſtes, & atteſtationes receptas petiit poſtmodum publicari: quæritur, an per hoc appellationi renunciaſſe intelligatur? Ad primam quōnem reſpondet Papa, quòd citatione facta negotium eſt quaſi cœptum, & præcipuè ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, vnde legitimè poteſt in cauſa procedere. In ſecunda quæſtione reſpondet. Si vera ſunt præmiſſa appellationi renunciaſſe videtur. Not. quòd per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio delegati. Item tacitè per contrarium factum renunciat quis iuri ſuo, ſiue appellationi.

¶ *Glo. ſeq. declarat, quare dicat, quaſi.*

b ¶ *Quaſi cœptum.*] Ideo dicit, quaſi cœptum: quia quantum ad perpetuandam iuriſdictionem cœptum eſt negocium. ſed quantum ad lit. conteſt. non eſt cœptum: vn̄ legitimas exceptiones poteſt opponere: vn̄ ſucceſſor impetrātis poterit cōuenire reū mortuo impetrāte. *ar. ſ̄. de re. ſignificauit.* vbi de hoc. & *arg. ff. de inof. teſt. poſthumus. §. Vlt. D. de noua. ſi delegatio ff. de iur. om. iu.* & quia ibi exponet, agi cœperit per citationem, ad hoc vt faciat ad propoſitum. & ī. *eo licet. &* ī. *de of. lega. c. Vlt.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

c ¶ *Maximè.*] Hic bene dicit: quia idem eſſet, ſi eſſet certus præmiſſa citatione: quia poteſt procedere, etiā eſſet certus de morte delegantis, & ſi negotium non eſſet quaſi cœptum, nō procederet, & ideo pôt procedere, cū nondū ſit certus, & negotiū ſit quaſi cœptum. *ar. contra Inſti. mandati. §. rectè.* ibi innuitur, q ſi ignorans poſt mortem citauit, licèt poſtea ſciat de morte, procedere pôt. ff. *de acquir. poſ. fundi. videtur. §. 1.* & ff. *ſi cer. pe. l. eius qui in prouincia* & in eadem l. contrarium dicitur.

A D D I T I O. Aliud in iudicio, ſi eū procurator haberet aſſignatum mandati, officium ſuum videretur expirare.

d ¶ *Receſſum.*] Not. præſumptionem iuris, q. od iuri ſuo renunciare præſumitur, qui iuri ſuo contrarium facit. *inf. de teſt. cum veniſſet.* d quæ l quitur

ductioni, & allegationi renuncians, atteſtationes petiit ſolemniter publicari. ¶ Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm in caſu priori citatione facta, negotiū ſit quaſi cœptum b, & maximè c ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, poteſt, & debet in cauſa procedi: tenebitque quod iuſtitia fuerit præuia diffinitum. ¶ In ſecundo verò caſu, videtur ab appellatione receſſum d, ſi ſecundùm ea, quæ præmiſſa ſunt, cum qui appellauerit, conſtiterit proceſſiſſe.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Si cauſa committitur tribus delegatis, cum clauſula, quod ſi non omnes, &c. priuſquam appareat de impotentia tertij duo procedere non poſſunt. Et ſi procedunt, nihil agunt. h. d. vſque ad §. aducimus.*

CAP. XXI.

P Rudentiam c † tuam: *& infrà.* ¶ Quinto loco f ſupplices informari, vtrùm cùm tribus cauſa committitur, ita quod ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo eam nihilominus exequantur: ſi reus à duobus tantum fuerit conuocatus, venire neceſſariò teneatur g. Et ſi citatus à

Vide de appell. ſolicitu dine. & ī. de hu. qua ſi a ma. par. cap. ex tre. ibi de hoc multa arg. inuenies, & ī. *de ſi. &* bene. *c. ex. vit. & C. de iur. de impe. l. 2. & ff. de mino. ſi ſtatu. ff. de inof. certa. ſi ex l. arrodatum. & l. ſi reponat. §. 1. & 73. diſt. cum Hadrian.*

P*Rudentiam.*] Diuiditur iſtud princ. in duas quæſtiones. Secūdò ſimul illas ſoluit, ponendo rōnem decidēdi. Secunda ibi, *in hoc caſu.* Abbas.

C A S V S. In prima parte ponitur talis quæſtio: Ecce cauſa committitur tribus iudicibus cum illa clauſula [quod ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo nihilominus in cauſa procedant] duo illorū citant reum: quæritur, vtrum ille teneatur venire, poſt iſtam quæſtionem ſtatim facit aliam quæſtionem: Tres iudices citant reum, in termino conſtituto, comparuit coram duobus tertio abſente, nec ſe excuſante, vel committente vices ſuas: quæritur, vtrùm duo præſentes poſſint in cauſa procedere, & eam per ſententiam diffinire. Ad primam quæſtionem non rñdet Papa directè, ſed rñdendo ad ſecundā intelligitur prima ſoluta: dicit Papa, quòd cùm aliquis non oſtenderit legitimè ſe cum aliis intereſſe non poſſe, vel aliàs de hoc conſtare canonicè non poterit, alij in cauſæ cognitione procedere non debent: quod ſi fecerint, non valebit, quia integrum eſt iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, & Papa libentiùs committit cauſam duobus, quam vni, & tribus, quàm duobus: quia & ſi contra facerent, formā reſcripti nō ſeruarēt. Per hoc intelligitur queſtio prima ſoluta: quia ſi tres citāt partes, & duo illorum tertio abſente procedere non poſſunt: ergo & ſi duo tm̄ citāt, reus ad ipſorum citationē venire non tenetur.

e ¶ *Prudentiam*] Pe. e hanc decre. not. cautelam. ſi quis eſt excommunicatus, & ab excommunicatore abſolui non poteſt, vel non vult, faciat literas impetrari ſuper aliquo negotio contra alium ſuum aduerſarium ad amicos iudices, & ſic poterit ab eis abſolui. vt hic dicit.

f ¶ *Quinto loco.*] Primam quæſtionem habes. ī. *de mu. peti. c. prudentiam.* ſecundam, & tertiam. ī. *de appell. ſecundo requiris.* quartam habes. ī. *de tranſact. c. præterea 2.*

¶ *Glo. ſeq. tractat, q. tex. arguens primo ad negatiuam. Secundo ad affirmatiuam. Tertiò ponit diſtinctionem lo. quam approbat. in ſi. format duas quæſtiones, quas ſoluit.*

g ¶ *Teneatur*] Ad hanc qōnem non vr̄ Papa rñdere, ſed vr̄ q nō teneatur venire. ſ̄. *eo c. cum matrimonij. &* ī *de eo, qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. c. cùm ſicut & 2. q. 6. c. ex qui. §. diffinitiua. Ver. itē ſi plures. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & ff de arbi. ſi in tres. & l. ſeq.* præterea ſi veniret, alii duo non poſſet procedere: & ideo nō eſſet contumax, ſi non veniret: vt *ff. de iu. non videtur, & ff de pecu. ad tempore. & ff. de arb. ſi cum dies. §. ſi arbiter.* præterea non videtur eſſe in mora, qui ſe poteſt tueri per exceptionem. ff. *ſi cer. pet. lecta eſt. ff. de vſu. ſciendum* inf. a *de lit. non conteſt. quoniam ſi equenter §. ſi vero aliter. ad fin.* & ff. *iud ſol. vir bonus.* Contra videtur, quod teneantur venire. quoniam quilibet illorum eſt iudex inſolidum, cùm ſi res indiuiſibilis 24. q. 1. *loquitur.* ī. *de iure par. c. 1.* & ff. *de bo. lib. ſi libertus in fine. & ff. de ſer. via. & C. de reli. ſi ſepulchrum.* & ff. *de reſt. vel quod. & ff. le. Fal. l. 1. § ſi vſuſfructus.* Idē vnus ſolus cōſul procederē

e *Vide de ele. excom. in miſt. A poſtoliceæ. ſuper g & quod ſequitur de ſic bend. du. dignitat. li. c. licet. And.*

d *Concor. l. rof. & tia. C. le in do. & in l. originem. C. de muri. le. lib. 11.*

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cō. *alia loca, in quibus ſūt cætera fragmenta huius ca. indicat hic gloſſa.*

e *Hæc gloſ. non eſt Bernardi nec reperitur in antiquis libris.*

dere poteſt altero abſente *ff. de off. conſul. l. vnica. arg. C. de auth. praeſt. l. Vlt. §. iam ſimus & ff. de exercitod. l. 1. §. ſi plures.* tñ ille §. pro vtraque parte facit. & eſt *ar. bo. ff. de fideic. lib. ſi legatario. §.* 1. & quilibet tenetur ſaltem venire allegaturus p̃ſtuine giu ſuum. *j. de app. cũ parati. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. & ff. ſi quis in ius vo non ierit d. l. 1.* vñ. Ad hoc diſtinxit Ioan. & bñ, verũ iudices ſint ordinarij, vel delegati: ſi a iudices ſunt ordinarij, vno abſente reliqui poſſunt procedere, per iura, quae ad hoc ſunt inducta, cũ quilibet per ſe inſolidũ habeat iuriſdictionem: in delegatis vel arbitris ſecus eſt: quia vno abſente reliqui nihil poſſunt facere, nec tenet, quod ſit ab eis. s. eo. cauſam matrimonij. & j. eod. *vno delegatorum. & j. ed. c. proxi. & ff. de re iudi. duo ex tribus.* licèt enim quilibet eorũ habeat iuriſdictioné inſolidũ, eam per ſe nõ poteſt exercere: quia loco vnius intelligitur: ſicut ſi plures furantur vnam trabem, ita q̃ nullus eã furatur, & tñ quilibet tenetur *ff. ad leg. Aqui. l. ita vulneratus in fin.* ſimile s. *de reſcrip. paſtoralis. in fi.* & ſic patet, q̃ iſte, de quo quaeritur, ad talẽ citationẽ nõ tenetur venire: & ſi dicis q̃ Papa nõ rñdet ad quaeſtionẽ. immò bñ rñdet, quia reſpondet ad ſecũdã, quę eſt, vtrũ duo p̃ſentes abſente tertio, & ſe nullo modo excuſante procedere poſſint. q̃ nõ dñt procedere: & ſi proceſſerint, quòd nihil putabũtur egiſſe: bñ rñdet ad primã quęſtionẽ, q̃a ſecũda ſoluta intelligitur prima ſoluta: quia ſi nihil facere p̃nt, ſequit̃, quòd nõ tenet̃ venire, & ſic quaſi ſuperflua relinquitur. qõ prima. s. *de reſcr. paſtoralis. ſic j. de iure pat. poſtulaſti.* vbi p̃ ſolutionẽ vltimę q̃onis, ſoluũtur praecedẽtes, & ſępe ſic inuenies. Et ſic dico, quod qñ duo citãt tñ, & hoc conſtat citatus nõ tenetur venire [b]: in quo caſu loquitur hęc decre. quia hic ponitur pro q̃one quod tñ duo citant, & eſt q̃o iuris & ergo reſpõdeo, quod nõ tenet̃. Sed ſi tu ponas, quòd tres ſint dati iudices cõtra te, & duo citet te per litteras ſuas. vel nũciũ, & nulla ſit mẽtio de tertio, hic nõ es certus de facto, immò potes dubitare, an tertius ſe excuſauerit vel commiſerit vices ſuas illis: & ideo licèt minus caute faciant, quia non faciunt mentionem de tertio in litteris ſuis: Tutius eſt ire, & videre, an habeant auctoritatem à conſocio, & ſi habent bene p̃nt procedere: ſi verò non habeant delegationem, vel excuſationem à ſuo conſocio, non p̃nt procedere: vt j. c. *proxi.* & potes agere contra illos ad intereſſe, eo quòd te calumnioſè citauerunt, nec in hoc p̃nt praetendere errorem: cum in hoc ſint certi, & quòd teneantur ad intereſſe, patet *de ſen. excom. ſacro.* Sed pone, quod duo procedant contra iſtum abſentẽ citatum, & tertius poſtmodũ habeat ratũ, quod illi fecerint; nunquid valet ſentẽtia, ſicut valet in electione. s. *de el. quòd ſicut?* Dico, quòd nõ valet ſentẽtia talis p̃ ratihabitionẽ tertij, cũ ab initio nulla fuerit [c], vnde poſtea ratificari non poteſt. ff. de reg. iur. quod ab initio. in fi. Itẽ quid ſi partes cõſentiant, vt duo procedãt: nunquid valeret talis proceſſus tertio non veniente, nec ſe excuſante? Non credo, quòd partes poſſint illis dare illã iuriſdictioné. *C. de iur. omniũ iudi. l. priuatorum conſenſus. & j. eo. P. & G.*

a ¶ *Sententiae calculo.*] i. [d] finali, vel diffinitiua ſententia. vñ calculus multipliciter ſumitur: vt patet in his verſibus.

Calculus eſt ratio, numerus, ſententia, cardo.
Calculus eſt pondus, minimus lapis, enſis acutus.
Libro Papiae ſi vis exempla require.

¶ *Glo. ſeq. quaerit & ſoluit: iterum quaerit & ſoluit.*

b ¶ *Per certum nuncium.*] Qui ſit certae, & approbatę fidei. *96. di. nobiliſſimus.* Sed cui debet fieri fides, q̃ ſit certus nũcius? Dico, q̃ iudicibus cõſocijs *arg. ff. rem ra. hab.* nec ſatiſdatio, & fides faciẽda eſt iudici, cũ ſecũdũ ea, quę corã eo p̃bãt̃, debeat iudicare. s. *de renũc. in praeſentia. & 3. q. 7. iudicet,* & partibus etiã de hac delegatione, vel executione debet fieri fides: quia p̃ hoc cõſtat, an habeat iuriſdictionẽ, de quo facere fidẽ debẽt j. *eo. cum in iure.* Sed nũquid iſti nũcio, vel excuſatori creditur ſine literis? Non credo quãtũcũq; honeſtus ſit, vel fidelis. j. *de proba. qñ. contra falſas.* & vni teſti nõ credit̃, quãtũcũque honeſtus ſit. *4. q. 3. c. ſi teſtes. verſ. vnius teſtimonio.* & ideo ſequitur, litteratoriè deſtinatũ: & ita potiùs credit̃ litteris, q̃ nũcio: hęc eñ eſt idonea probatio, quae ſit p̃

† *nec in quodam vetuſtiſſimo.*

a *Si iudices ſint ordinarij vno abſente, reliqui procedunt, ſecus in delegatis.*

† *Facit ad hoc tex. cum gl. in l.* magiſtros. C. de profeſ. & me. lib. 10.

† *cognitiones.*

b *Hoc tenet Ion. Alij dicunt, quòd duo poſſunt procedere in his, quae non capiunt dilationem. ar. ff. de admini. tutor. qui repertorium. quod nõ placet Vin. Ioan. And.*

c *Concord. l.* 2. *& ibi Bar.* C. cum vtri. iudi. & l. ſi mater. §. interdictum. ff. de except. rei iud.

d *Haec non eſt gl. Bernar. licet in aliquot antiquis inueniatur, ſed in margine, ita vt apertè nõ eſſe gloſſa cognoſcatur.*

pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per ſe, vel per litteras (vt ſolet fieri) excuſante, an duo praeſentes in cauſa poſſint procedere, & eam ſententiae calculo [a] terminare?

¶ In hoc caſu taliter reſpondemus, quòd cùm aliquis delegatorum iudicum, per certum [b] nuncium, vel excuſatorem litteratoriè deſtinatum non oſtenderit, ſe intereſſe non poſſe: vel aliàs de eodem canonicè [d] conſtare non poterit, reſidui procedere ad cauſae cognitionem non debent †: quòd ſi proceſſerint, nihil [e] reputabuntur egiſſe.

¶ Illa quippe [f] fuit antiqua Apoſtolicae ſedis prouiſio: vt huiuſmodi cauſarum recognitiones † duobus [g], quàm vni, tribus, quàm duobus libentiùs delegaret: cùm (ſicut canones attestantur) integrum ſit iudicium, quod plurimorum [h] ſententiis confirmatur. Mãdati ſiquidem excedere fines probaretur, ſi quis citra formam [i] reſcripti accepti praeſumeret iudicare.

¶ *Clauſula, ſi non omnes poteritis, ſub impotentia includit voluntatem quoad purificandam iuriſdictionem conjudicum. Idem in duobus datis cum clauſula, quòd ſi ambo. h. d. vſq; ad §. ſexta.*

¶ Adiicimus etiam, quòd vbi fuerit in commiſſione appoſitum, vt ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo † eam nihilominus exequantur: ſi aliquis ex ipſis cùm poſſit [k], noluerit [l] intereſſe, duo nihilominus in cauſa procedant [m]: licèt ille tertius grauiſſimè ſit arguendus [n], pro eo quòd mandatum Apoſtolicum exequi ſubterfugiat, aut contemnat.

litteras. *ff. de pign. contrahitur. 18. diſt. placuit.* & quod dicit, litteratoriè deſtinatum, reſpicit vtrumque diuiſim, vel eſt expoſitiuũ. Additio. Sed nũcio iurato credit̃. j. *de ap. cũ parati.* vbi de hoc.

¶ ¶ *Gloſſa ſeq. obiicit per locum a diuiſione, & ſoluit.*

c ¶ *Non oſtenderit.*] Videtur, q̃ nõ debeat eos certificare: quia ipſi certi ſunt: ſi nõ intereſt, hoc contingit, vel quia non poteſt: vel quia non vult: ſed in vtroque caſu procedere debent: vt hic dicitur. §. adiicimus. ergo cũ certi ſint certificari non dñt: vt *ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fin.* Rñ. licèt ſciant. hoc eis denunciãdum eſt: ſemper eñ debet conſtare de hoc, antequam procedant: quia poſſet eſſe, quòd bene vult intereſſe, nec per eum ſtat, ſed per partes, quae ipſum ducere debent ſuis expenſis: quia cum ſuis expẽſis venire non tenetur, vt bene colligitur j. *de vi. & hon. cler. cum ab omni ſpecie.* De hoc ibi notatur, & eſt ſimile, ſi mulier ſciat libellum accuſationis eſſe porrectum, rectè tñ nubet, dum ei nondum eſt denunciatum *ff. de adul. denunciaſſe. circa prin. arg. ff. qñ dies leg. cedat.* huiuſmodi legatum.

† *In quibuſdam manuſcrip. ita: duo veſtrũ nihilominus, &c.*

d ¶ *Canonicè.*] Puta per teſtes: vt probetur abſens longè, vt haberi non poſſit, vel infirmus. *arg. s. de cler. peregri. tua.*

e ¶ *Nihil egiſſe.*] Per hoc noueris eſſe ſolutam primo loco propoſitam quaeſtionem. hęc ſolutio includit in ſe illius ſolutionẽ: vt dictum eſt in prima notula ſic. j. *de frs. & male compo. cõmun. fraternitatis & s. eod. ſuper eo.*

f ¶ *Illa quippe.*] Interpoſito eſt ob hoc, quia fecerat mentionẽ de pluribus iudicibus: quia nihil facit ad quaeſtionem: & ille verſiculus, Mandati ſi quidem, &c. continuatur praecedenti ſolutioni: & illa clauſula. Illa quippe &c. competentiùs poneretur poſt illam clauſulam. Mandati ſi quidem, & ſic eſſet tota continua: & planior: vel ſatis poteſt legi tota continua.

g ¶ *Duobus, quam vni.*] Secus eſt in arbitriis: quia p̃p naturalem hominum facilitatem ad diſſentiendum, melius compromittitur in vnũ, quàm in duos: quia res fere ſine exitu eſt. *ff. de arbi. item ſi vnum. §. principaliter. & j. de arbi.* innotuit. tñ ſi cõpromittitur in duobus, tenet cõpromiſſum, & praetor cogere debet illos, vt ſi diſſentiant, tertiam eligant perſonam, cuius auctoritati ſtetur: vt dicit. *§. principaliter. & j. eo. ſuſpicionis §. 1.*

h ¶ *Plurimorum.*] Quod enim à pluribus quaeritur ſapientibus, faciliùs inuenitur. 20. *diſt.* de quibus. & per ampliores homines perfectiſſima veritas reuelatur. *C. de fideic. l. vlt. ad fi. & 64. diſt. extra conſcientiam.*

i ¶ *Circa form. r.*] Verſiculus iſte probat, q̃ duo tñ procedere nõ dñt, & citatio eſt de proceſſu. j. *eo. paſtoralis. §. 1. & j. de p̃bati. qñ contra falſam.* & ſi procedant, nihil egiſſe reputabuntur. ergo ſi citant, nihil faciunt: quia de toto ad partem negando valet argumentum: & ſic per hoc probantur, quę dicta ſunt in prima notula, & ſic forma reſcripti ſeruanda eſt. s. *de reſcri. cùm dilecta.* & quia omnibus iuriſdictio demãdatur, ab omnibus debet citari. Addicimus. Primò decidit vnum caſum. Secundò alium conſimilem ibi, *Idem quoque.* Abb. Sic. Casvs. Vbi in commiſſione apponitur: ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo nihilominus exequantur. Si aliquis illorum cum poſſit, noluerit intereſſe, alij nihilominus procedere p̃nt: quanuis ille ſit de hoc arguẽdus, quòd mandatum Apoſtolicum exequi contemnuit, & idẽ dicendũ eſt p̃ omnia, qñ ſcribitur duobus cũ illa clauſula, Quod ſi ambo &c.

k ¶ *Cum poſſit.*] Et abſque periculo [e] rei familiaris: quia tunc non tenetur negligere ſua. *ff. de iud. ſi longius. reſpon.*

l ¶ *Noluerit.*] Hoc eſt, quod additur ei, quod ſupra dixi, ſi omnes intereſſe nequiuerint, & ibi potes hoc verbum ſupplere, vel intereſſe nequiuerint, aut noluerint, &c.

m ¶ *Procedant.*] Poſtq̃ cõſtiterit, q̃ intereſſe nõ vult, vt s. dixi in alio caſu quando intereſſe non poſſint. s. *de reſcrip. ſciſcitatus.*

¶ *Gl. ſeq. quaerit, & ſoluit.*

n ¶ *Arguẽdus.*] Immò & puniẽdus, p̃ eo q̃ mãdatũ Apoſtolicũ exequi nõ vult. vt s. *de reſcrip. ſciſcitat.* ſed quis arguet eũ, aut puniet? Cõiudices: nõ q̃a par in parẽ nõ hẽt imperiũ. s. *de elec. innotuit. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. tẽpeſtiuũ ordinarium:* non quia delegatus

e *Graui* in-frà de don. ad Apoſtolicae. verſ. vnde cum graue. cum concor. *alias vix ceſſaret excuſatio, cum vix vnquam niatur aliquis, quin non ſit circa ſingularia negotia aliquantulum occupatus ſecundùm Hoſt. Ioan. And.*

tus maior eſt eo quantum ad illam cauſam. *arg. ſ. eo ſané. 2. & ĩ. de offi. ordi. paſtoralis. §. 1.* ſuperior ergo eum puniet, cuius mandatum exequi non curat. *C. de temp. appellat. l. vlt. §. illud.* Et coniudices debent ſuperiori denunciare negligentiam ipſius. *arg. ĩ. de praeben. graue. ad fin. 2. q. 7.* ea propter ſufficit ſola redargutio, cũ per hoc non præiudicetur partibus, quia alij procedere poſſunt.

† *Aliàs. de.* SEXTA. Suprà viſum eſt de his, quæ opponuntur in perſonam iudicis: nunc ſubiicit de his, quæ opponuntur in perſonam actoris. Et h. d. vſque *ad §. ſi verò.* primò ponit principalem quæſtionem, quam ſecũdo ſoluit ibi, *Hanc dubitationem.* Abb. Sic. CASVS. Petrus impetrauit cauſam committi contra Martinum iudicibus ſuper aliqua quæſtione: pendente iſta commiſſione Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia cauſa corã ordinario, vel coram delegato: quia Petrus iuri non parebat, fuit excommunicatus ab ordinario, vel delegato: dum ſic eſſet excommunicatus, cœpit conuenire Martinum coram ſuis iudicib. delegatis:

¶ Idem quoque per omnia dicimus obſeruandum in † cauſa, quæ cõmittitur duobus, eo appoſito, vt ſi ambo intereſſe nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

¶ *Si reus coram delegato obiicit excommunicationem actori, quam non probat infra tempus debitum, auditur actor: ſi verò probat, delegatus abſoluet actorẽ, ſi excõmunicatus eſt propter cauſã ſibi cõmiſſam? propter aliam, ad excommunicatorem ſuum illum remittet: qui ſi non vult eum abſoluere delegatus Papæ eum abſoluit, niſi de caſibus Papæ reſeruatis.*

¶ Sexta nobis propoſita ex parte tua quæſtio continebat, quòd cũ aliquibus iudicib. cauſa committitur, & quandoque contingit, quòd reus actori obiicit, quòd ſtare non poteſt in iudicio, vtpote vinculo excommunicationis [a] adſtrictus: ſi reus non velit ſtatim [b] eum probare excommunicatum, ſiue non poſſit: an actor nihilominus audiri debeat, vſque donec [c] ſuper eo, quod obiicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus †, quòd † ſi ille, qui tale qui obiicit, ſtatim, vel infra terminum [d] competentiam [e] non probauerit legitimè, quod intendit, actor permitti debet, vt ſine offendiculo quodlibet audiatur. ¶ Cæterùm ſi vel ex confeſſione [f] actoris, vel alio † quolibet modo [g] legitimè conſtiterit actorem eſſe vinculo excommunicationis [h] adſtrictum, à iudicibus delegatis ſecundum formam [i] Eccleſiæ, valet abſolui: ita vt ſi propter aliam [k] iuſtam cauſam, & euidentem, ab ordinario iudice, vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorem [l]

Martinus reus obiicit Petro actori, quòd in iudicio ſtare nõ poteſt, cùm ſit excommunicatus, quæritur, ſi reus non velit ſtatim probare ipſum excõmunicatũ, aut non poſſit, vtrùm actor audiri debeat, donec reus probauerit ipſum excommunicatum? Ad hoc reſpondet Papa, quòd ſi reus ſtatim, vel infra terminum competentem nõn probauerit, quod obiicit: actor poſtmodum audiatur: verumtamen ſi conſtiterit, vel per confeſſionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excommunicatum eſſe, tunc ab ipſis iudicibus delegatis ſecundum formam Eccleſiæ debet abſolui: tñ ſi ab ordinario, vel delegato propter aliam iuſtam cauſam fuerit excommunicatus, ad ſuum excommunicatorem debet remitti abſoluendus: & ſi ille malitioſè ipſum non abſoluerit, iudex delegatus ipſum abſoluat: dummodo non ſit tale genus excommunicationis, cuius abſolutio ſedi Apoſtolicæ reſeruatur: quia ex quo principale ſibi committitur, & acceſſorium commiſſum intelligitur. ex ſolutione prædictæ quæſtionis oritur alia, quæ talis eſt. Iſte actor excommunicatus abſolutus eſt præſtito iuramento, quòd quòd ſtabit mandatis Eccleſiæ: quæritur, coram quibus debeat ſtare iuri de cauſa illa, pro qua fuit excommunicatus, an corã ſuo excommunicatore an coram iſtis delegatis? Rñt, quòd coram ſuis excommunicatoribus debet iuri parere pro cã illa, pro qua fuit excommunicatus ab eis, niſi cauſa illa ſpecialiter alijs iudicib' fuerit delegata. Sed ſi excõmunicatores in cauſa illa malitioſè procedere diſtulerint: tũc delegati iſti in cã illa procedere poterũt, & ſuã iuriſdictioné tanquã in acceſſorio exercebũt. Nota plura notabilia in hac decre. Primũ cum plures ſunt iudices cum clauſula illa. Quòd ſi nõ omnes, &c. duo ſine alijs procedere nõ pñt, niſi primò cõſtet legitimè, quòd tertius intereſſe nõ põt. Item forma mãdati diligẽter eſt ſeruanda. Item delegatus ſi intereſſe nõ vult cũ alijs, alij procedere pñt: cùm de voluntate ipſius conſtiterit. Item exceptio excõmunicationis repellit agentem. Item ordinarius, vel delegatus per negligentiam, vel malitiam amittit iuriſdictionem. Item delegatus eandem habet iuriſdictionem in acceſſorio, quàm in principali. Item cauſa reconuentionis acceſſoria cenſetur propter malitiam priorum iudicum.

a ¶ *Vinculo excõmunicationis.*] Sed vr̃, quòd ſi excõmunicatus impetret reſcriptũ tacito de ſua excõicatione, quòd valeat, poſt quã fuerit abſolutus. *ar. C. de preci. impe. off. l. Vniuerſis.* Itẽ arg. quòd per abſolutionẽ quis in priſtinũ ſtatũ reducat. *arg. 4. q. 1. c. 1. & 2.* & quia cũ ſit pœna nõ debet extẽdi, ſed potiùs reſtringi. *ĩ. de his, quæ fi. a ma. par. c. quaſiuit. & de pæ. diſt. 1. c. pœna.* [a] Sed cõtra. *ſ. de aeta. & qua. c. cũ bona. & ſ. de reſcr. c. dilect'. & ĩ. de appel. c. paſtoralis* verũ eſt, quòd litteræ ab excõicato impetratæ hoc tacito, nõ valẽt ad agẽdũ, vel ad beneficiũ obtinẽdũ, vt dicũt cõtraria: ſed ad ſui defẽſionẽ obtẽtę; putà quia appellauit, tũc bene valẽt litteræ, licèt nõ faciãt mẽtionẽ de excõicatione. *ĩ. de excep. c. cũ inter. c. dilecta. & c. ſignificauerunt. & c. vlt.* & quod hic dicit, ſcilicet Abſoluãt eũ, & poſtmodũ procedant, locũ habet, vñ poſt litteras impetratas fuerit excõicat' ab homine, vel à iure: & ideo eo abſoluto valẽt litteræ: quod patet ex eo, quod dicit, non poteſt ſtare in iudicio: nec dicit, quòd literæ non valent: ſed dic ſuper hoc, ſecundũ quod notatur. *ĩ. de excep. c. pia. in glo. quæ incipit.* Sed miram. verſus ſinẽ.

[a] *Concor. tex. in l. non du. cum ratio concord. ff. de pænis.*

b ¶ *Statim.*] Id eſt [b] infra octo dies. *ĩ. de excep. c. pia.*

[b] *Hæc glo. & illa ſuper Verbo, terminum, non ſunt Bernar di.*

c ¶ *Donec.*] Hic fuit dubitatio, vtrum eſſet procedendu ſuper principali nõ obſtãte exceptione oppoſita, donec de ipſa excõicatione cõſtaret, vt ſimul ſuper principali & exceptione procederetur; quod non debet eſſe, immò ſuperſedendum eſt ſuper princi. ali quæſtione, donec termino cõpetenti probetur exceptio. *ĩ. de iudi. c. exhibita.*

d ¶ *Terminum.*] Et ita non plures. *ĩ. de appell. c. ſecundo requiris. & c. cum ſpeciali.*

e ¶ *Competentem.*] Hodie terminus iſte non eſt ad arbitriũ iudicis, ſed infra octo dies exceptio excommunicationis probari debet, die, in quo proponitur, non computato: quòd ſi ꝓbata non fuerit, iudex in cauſa procedat: reum in expenſis actori, quas propter hoc feciſſe docuerit, condemnando, taxatione præmiſſa, & vltra duas vices hæc exceptio non proponatur ſeruato tenore decre. & qui excommunicationem opponit, ſpeciem ipſius, & nomen excommunicatoris exprimere debet: vt in decr. Inn iiij. in qua omnia hæc ſtatuutur, & incipit, Pia conſideratione. *ĩ. de exce. [lib. 6.]*

¶ *Amouemus.*

† *Aliàs ita: quòd ſi ille, qui taliter tale quid obiicit.*

† *aliquo.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an in exceptionibus conteſtanda ſit lis. & arg. quod ſic in contrarium alleg. Vnum c. ponit quorundam obſeruantia, quam in antiqua gloſſa reprobat, in additione approbat.*

f ¶ *Ex confeſſione.*] Ex hoc iſto ſatis colligitur, quòd ſuper exceptione debet lis cõteſtari inter partes, & iurari etiã de calumnia in ciuilibus. ſed non in ſpiritualibus, ſed de veritate dicenda: quia exceptiones debent dari in ſcriptis. *ĩ. de prob. c. quoniam contra.* ſicut & datur libellus. *ĩ. de lib. obl. c. ignarus epi.* & ad exceptionẽ dẽt ille, contra quẽ pro, onitur reſpondere, vt hic dicit. & ſic lis conteſtatur: ſi negauerit actor exceptionem, tunc iurabitur de calumnia. *ĩ. de fideiuſ. c. conſtitutus.* & eſt op. arg. *C. de iur. calum. l. 2.* & ſi poſtea per confeſſionem non conſtiterit de exceptione, probabit illã per teſtes, vel alio modo, quo poterit: vt per inſtrumẽta: alias proceſſus nõ valeret lite nõ cõteſtata. *ĩ. vt lite non cõteſt. c. p torũ. ar. contra ĩ. de iud. c. 1.* & ſuper hac exceptione, vel alia commiſſi vel crimina opponũtur teſtes compelli non dñt. *ĩ. de teſti. cog. c. dilectorum,* quidam tñ non obſeruant hoc in exceptionibus: & malè ſicut credo: quia ordo iuris vbiq; eſt ſeruandus: eũ procedit iure ordinario. & hoc probat *ĩ. de app. c. interpoſita. §. Vlt.* tñ iura illa, quæ dicũt, quòd lite nõ cõteſtata, nõ tenet proceſſus, loquũtur in negotiis principalibus: vñ ſatis põt dici, quòd nihilominus valet proceſſus in exceptionibus dilatoriis, & emergentibus, licèt lis non fuerit in his cõteſtata [d], & nullo iure cauetur, quòd in his proceſſus non teneat, conteſtatione omiſſa iuxta illam regulam, Multa fieri non debent, &c. *ĩ. de reg. c. ad Apoſtolicam.* Bernardus.

Litis conteſtatio an debeat fieri ſuper exceptione.

c *Non cogitur pars probare, niſi qui probationem exprẽſſit, iuret de calumnia. Ioan. And.*

d *Hanc glo. dicit hic Ab. ſin. ad hoc quod in exceptionibus dilatoriis non eſt neceſſaria lit. conte. & libelli oblatio & iuramentum de calumnia.*

g ¶ *Quolibet modo.*] Putà teſtibus, vel inſtrumento *ĩ. de teſt. c. Venientes & ĩ. Vt lit. non conteſt. c. quoniam frequenter.*

h ¶ *Excõmunicationis.*] Maioris ſcilicet, quia minor nõ repellitur ab agendo, nec à conſortio fidelium. *ĩ. de except. c. à nobis. nec ab electione ĩ. de cle. excommu. m. c. ſi celebrat.*

i ¶ *Formam.*] Quæ duplex eſt. *ĩ. de Verb. ſignifi. c. ex parte.*

¶ *Gloſſ. ſeq. not. & arg. alleg. & iura in contrarium. alle. tria ſoluit, & bene. ſed in additione ab illa ſolutione recedit.*

k ¶ *Aliam iuſtam cauſam.*] Secus eſſet, ſi propter eandem cauſam quæ nũc delegatur: quia nõ teneret iuriſdictio, ſi ſe excõmunicatũ ſuppreſſit, vel expreſſit, à delegatis iſtis abſolueretur, nec remitteretur ad primos, immo tacita veritate de alia commiſſione non valerent litteræ, vel de proceſſũ ordinarij. *arg. ĩ. de appel. c. Vt debitus.* Lau. ſed hic nõ dicebatur actor excõmunicat' añ impetrationẽ litterarũ, quod patet ex ipſa littera, & notatur in gl. quæ incipit. Sic videtur. Hoc, quòd dicitur in iſta notula. olim ſeruabatur: hodie verò litteræ impetratæ ab excõicato bñ valent, & eo abſoluto proceditur per eas. *ĩ. de exce. c. pia. [lib. 6.]*

l ¶ *Ad excõicatorem.*] Quia iſti delegati alias nõ habẽt poteſtatẽ illũ abſoluẽdi, niſi primò illum excõicatorẽ requirant: quòd ſi non fecerit,

fecerit, primus ordinarius, vel delegatus tunc illum abſoluere poſſunt præſtito iuramento prius, quod ſtabit mandatis Eccleſiæ ſuper eo, pro quo prius fuit excomunicatus. aliàs ſi ſtatim illum abſoluerent, non credo ipſum eſſe abſolutum. 11. q. 1. c. pen. *& C. ſi a non compe. iud. l. vlt. & ff. de reg. iu. l. factum a iudice.* quia ſub cõditione hoc mandatur: & ita ante conditionem exiſtentem etiam abſoluere ipſum non poſſunt.[a]

† Scilicet excommunicator.

† Alias, de ritu.

a Cõcor. tex. cum glo. in l. ſi quis locuplex, ff. de man. teſta.

a ¶ *Reſeruetur.*] 18. q. 4. *ſi quis ſuadente.* j. *de ſent. excom. tua nos.*

b ¶ *Explorati.*] q. d. hoc nõ videtur cõmiſſum: & Papa rñdet, quod cõmiſſum intelligitur tanquam acceſſorium, & eſt rñſio tacitæ quæſtionis: & ſic abſolutionẽ acceſſoriũ: quia ſine illo ei principalis procedere non poteſt: quia non auditur, niſi abſoluatur actor. ſ. eod. c. *præterea ff. de iuriſd. omn. iudi. l. 2.*

Additio. Et expone, explorati, id eſt, diſcutiendo declarati, enucleati, manifeſti & clari.

SI VERO. Continuatur iſte § *ad præcedentem* h. c ordine. ſ. fuit dictum, quòd ſi excõmunicator non vult abſoluere actorẽ ad requiſitionem delegati, quòd ipſe delegatus poterit abſoluere, ne impediatur cognitio cauſæ ſibi commiſſæ: ſed quia excommunicatus abſoluitur præſtita cautione de parẽdo iuri in illa cauſa, pro qua fuit excõmunicatus: dubitatur, corã quo iudice iſte deberet parere iuri in illa cauſa, ex quo iſte delegatus iſtũ excõicatum abſoluit, & rñdetur, vt patet in littera. Et primò ponitur qđ incidens: ſecundò relatio ibi, *In quo.*

† Qui paulo antea abſoluerunt eum.

† Vide in dicibus, deeſt in omnibus manuſcrip. & in vno ita: niſi ſpecialiter illud fuerit in alio vetuſtiſſimo ita: niſi ſpecialiter fuerit illud negotium, &c.

debet abſoluendus remitti: qui † ſi malitiam adhibuerit, delegati Iudices id ritu † Eccleſiaſtico liberè exequantur: dummodo non ſit tale genus excommunicationis illius, cuius abſolutio ſedis Apoſtolicæ reſeruetur [a]. Explorati [b] quidem iuris exiſtit, vt delegati Iudicibus, quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.

¶ *Abſolutus à delegato ſuper cauſa pro qua fuerat excommunicatus, corã excõmunicatore parebit ſeu reſpõdebit ſuper illa cauſa, niſi ſit alteri delegata: & ſi excommunicator malitioſè diſtulerit, delegatus, qui abſoluit, cognoſcet. h. d.*

¶ Si verò ab his fuerit, præſtito iuramento, quòd ſtabit mandato Eccleſiæ, abſolutus. Rurſus interrogas, an coram eiſdem delegatis †, vel ordinario, à quo communicatus extitit, teneatur ſuper eadem cauſa, pro qua excommunicatus fuerat, reſpondere, & quorum debeat iudicio, vel mãdato ſtare? ¶ In quo caſu taliter reſpondemus, quòd coram ipſis excommunicatoribus [c], ſuper illa cauſa, pro qua fuerat excommunicatus, ſtare debet, & eorum ſeruare mandatum, niſi ſpecialiter fuerit illud negotium aliis Iudicibus † à ſede Apoſtolica delegatum. Quòd ſi excommunicatores malitioſè diſtulerint [d]: tunc delegati eandem iuriſdictionem, quam in principali [e], & in acceſſorio [f] exercebunt.

¶ Innocentius tertius Rhegiñ. Archiepiſcopo. & Epiſcopo Cephaluleñ. †

¶ *Si cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertij procedere non poſſũt. Quòd ſi fecerint, ab eis poterit appellari. Idẽ ſi ſũt dati cum clauſula, quòd ſi non omnes. non enim valet proceſſus duorum tertio inconſulto. h. d. comprehendendo vtrumque intellectum.*

CAP. XXII.

CVm cauſa, quæ vertitur inter Montis regalis, & Roſañ. Archiepiſcopos, ſuper quibuſdam decimis, Panormitano, & Capuano Archiepiſcopis, & tibi, frater Rhegiñ cõmiſſa fuiſſet à nobis, fine debito terminãda, prædictus Archiepiſcopus Montis regalis (ſicut accepimus) ad primam Panormitani, & Capuani Archiepiſcopòrum citationem acceſſit, in quorum præſentia excipiendo propoſuit, quòd pro duabus cauſis eorum non deberet ſtare iudicio, tum quia ipſa cauſa tribus fuerat Iudicibus delegata, & idem † ab illis [g] duobus tantùm (te frater Rhegiñ. inconſulto, nec vices tuas ſuper hoc committinte) ad iudicium fuerat euocatus? tum

† Cephaludi.

† Ipſa.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. compilatione.

Montis regalis ad certum terminum, ipſe comparuit in termino coram archiepiſcopis duobus, tertio. ſ. Rhegiñ. abſente, in quorum præſentia propoſuit excipiendo, quòd duabus de cauſis corũ non debebat ſtare iudicio: quia cum cauſa tribus commiſſa fuiſſet, & ipſe à duobus fuerat tñ ad iudicium euocatus, tertio nec committente vices ſuas, nec ſe excuſante, coram duobus rñdere nõ debebat. Item añ ipſorum citationem, & notitiam literarum illarum pro cauſa illa, nuncium ſuum ad ſedem Apo. deſtinauerat, allegando ſuper hoc quandam decre. Alex. ſed archiepiſcopi has exceptiones admittere noluerunt, pronunciantes, vt coram eis rñderet, quod quod ad ſedem Apo. appellauit: iudices illi non obſtante appellatione illius, aduerſariũ induxerunt in poſſeſſionem illarum decimarum. Mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi cõſtiterit dictos archiepiſcopos exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe, decimas ipſas, quibus archiepiſcopus Montis Regalis aſſerit ſe ſpoliatũ, poſtquã nuncius ſuus ad Apoſt. ſedẽ acceſſerit, faciãt ei reſtitui cũ fructibus inde perceptis, non obſtante, eo quod per dictos archiepiſcopos, ſiue per laicalẽ potẽtiã factũ fuit: poſtea verò audiãt, ſi quid fuerit quæſtionis. Not. quod quid fit poſt legitimã appellationem, dẽt reuocari. Item cum legitima proponitur exceptio, vt hic fuit: & iudex eam non admittit, & propter hoc appellatur. in cauſa appellationis non eſt neceſſe probare, quòd exceptio propoſita vera fuiſſet, ſed hoc ſolum probare debet, quod non fuit admiſſus. hodie ad hoc vt illud ſufficiat, debet appellans in exceptione propoſita adiicere, quòd paratus eſt illam probare. j. *de appellationibus, c. interpoſita.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: ſecundo quærit, arg. pro, & contra: demum dubitat & ſoluit.*

c ¶ *Excommunicatoribus*] Niſi ab ipſis fuiſſet legitimè appellatum vel niſi aliam legitimam exceptionẽ opponere poſſet contra illos. j. *eod. inſinuante.*

d ¶ *Diſtulerint.*] ſ. procedere in cauſa illa, pro qua ille fuit excõmunicatus. Et ſic videtur, quòd actor, & reus eodem tempore pñt litigare coram diuerſis iudicibus, & ſic eſt contra. *C. de ſen. & interloc. om. iud. in Auth.* & conſequẽter de hoc dixi. ſ. *de reſcrip. c. vlt.* hodie ſtandum eſt decre. Inn. iiij. *de reſcrip.* quæ incip. *Diſpendia litium.* [*lib 9.*]

e ¶ *In principali*] Sic econuerſo idem iuris in acceſſorio, & in principali *ff. de accep. & per iuſiurandum. § & ſi fideiuſſors.*

¶ *Gloſſa ſeq. quærit & ſoluit, notat & dat ſimile.*

f ¶ *Acceſſorio.*] Acceſſorium vocat cãm illã, pro qua fuit excõicatus actor hmõi cauſæ: & ſic rñdebit reo in hac cã ſub iudicib. delegatis, quos ipſe impetrauit, ſi reus voluerit ipm recõuenire. j. đ *mu. peti. c. 1. & 2.* & ſi pro cã alterius tertij ab iſto reo fuit excõicatus, qđ erit nihilominus abſoluẽt cũ præſtito iuramẽto, quod ſtabit mãdatis Eccleſiæ: & procedẽt in negotio ſibi cõmiſſo principali: ſed in alio procedere nõ poſſent etiã ille reus, & ille actor cõſentirẽt: quia iuriſdictio iſtorũ prorogari ad iſtũ tertiũ nõ poſſet, cũ de illo in litteris mentio non fiat, cùm talis iuriſdictio ſit delegata. j. *eod. P. & G. in fin.* & not. quòd illi excõicatores per negligentiam perdũt ſuã iuriſdictionẽ, tam circa abſolutionẽ, quàm ſuper principali negotio. ſic j. *de fo compe. c. licet. & c. ſeq.*[b] & ita delegatus ſupplet negligentiam alterius delegati vel ordinarij, ſicut ordinarius ſupplet deſidiam delegati. j. *de off. ord. c. ſignificauit.*

b Concor. §. ſi verò in Aut. de quæſt. col. . & in Auth. vt dif. fer. in l § ſi tamẽ col. 9.

CVm cauſa] Diuiditur hæc decre. in duas partes: nã primò recitat factum ſuper quo, & pro quo fuerat appellatũ. Secundò committit appellationis cauſam ibi, *Fraternitati.* Abb. Sic.

Casus. Inter Archiepiſcopos Montis Regalis, & Roſan. vertebatur quæſtio ſuper quibuſdam decimis: cauſa ſuper his fuerat cõmiſſa Archiepiſcopis Capuano & Panormitano & Epiſcopo Rhegin. duo iudices, ſcilicet archiepiſcopi, citauerunt Archiepiſcopum

g ¶ *Ab illis.*] Vnde non tenebatur corã eis rñdere, nec etiam venire tenebatur. ſi certum erat, quòd a duobus tñ fuerat vocatus. de hoc dictum eſt. ſ. *eo. c. prox.* niſi velit quis venire ſuum priuilegium allegaturus: ne de facto ſaltem vexetur, ſecundum quod hic contingit: quia non obſtante tali exceptione iſti duo proceſſerunt de facto ſolummodo, quia de iure non potuerunt. Sed contra videtur. j. đ *appellat. c. ſi duob.*[c] vbi tenet ſentẽtia excommunicationis ab eo lata, qui iudex non erat, propter contumaciam illius, qui appellauerat ad Papam; quia citatus coram me, tro, ſolitan non comparuit. Sed hoc ideo eſt, quia ille, qui excõmunicauit, credebat ſe iudicem propter appellationẽ ad ipm factam, ignorans quod alter ad ſedem Apo. appellaſſet: vnde tenuit ſententia, quia ille debuit ei ſignificare, quòd appellauerat ad Papam, & per illam probo, quod iſte citatus tãtum à duobus ire non tenetur, cũ illi ſciãt [e] ſe ſine tertio procedere nõ poſſe: & ſi procedant, nihil valet. ſic in decre. ſi duobus ſi ille ſciuiſſet, quòd ad Papam appellaſſet, & eo non obſtante ipſum excommunicaſſet, non valuiſſet, vt ibi colligitur euidenter. Sed ponamus, quòd tres ſunt iudices ſub illa forma, quòd ſi non omnes, &c. Tertius malitioſe non venit, nec ſe excuſat, vel non committit: & ſic alij non pñt procedere, quid fiet de illa cauſa. Arg. quòd pñt duo procedere. 65. diſt. ſi fortè. ad inſtar electionis: vt ſ. *de ele. quòd ſicut.* In cõtrariũ videtur, quod ſi nõ pñt quia primò cõſtare debet eis de impotẽtia, vel volũtate tertij. ſ. *eo. c. prox. & ſ. de reſcri. ſciſcitatus* vel põt eſſe, quòd habet iuſti cãm abſẽtiæ. quod etiã ſi poſtea comprobaret ſe nõ potuiſſe venire iuſta de cã; Caſſabit, quòd factũ eſt ad inſtar rei abſẽtis. j. *de re iu. cũ Ber. boldus.* Itẽ qualiter pñt duo citare tertiũ, cũ ſit par illis. & par in parẽ nõ hẽt imperiũ. ſ. *de ele.*

c *Ibi Gratus ordinarius, hic plures delegati vel mediis, vt ſequitur. Hoſtien. Ioan. And.*

d *Si ergo ad imgeretur delegatus per manum reſcripti non teneret proceſſus, primi delegati hoc ignorãtis ex decre. ſi duobus. Io. And.*

innotuit

inuenit.& ff. ad Treb. ille à quo § tempeſtiuum. ſi cùm teneretur ad eorũ citationẽ venere, ergo ſi nõ venerit, poſſent eũ excõmunicare: quod nõ eſt verũ. Ad hoc dicas, ꝙ citare nõ pñt eum, vt veniat: ſed admonere pñt, vt veniat, & rogare: & ſi non venerit vſque ad tertiã [a] monitionẽ, vel rogationem, nec aliquid reſcripſerit: vel ſi dixerit ſe velle intereſſe, & nõ venerit: tunc pñt alij procedere: quia pſumit nolle venire: vel non poſſe intereſſe [b]: & talis præſumptio habebitur ꝑ ſic reſponſione illius, ſ. ꝙ non velit, vel nõ poſſit venire ar. 3. q. 9. *decernimus. & ff. de re iud. l. contumacia. & op. arg. 65. diſt. ſi forte.* & hic ſtatim remanet iuriſdictio apud alios. *ſ. eo. c. prox. & j. ca. prox.* nec obſtat, ſi dicat ſe tunc non potuiſſe venire: ergo potuit alij committere vices ſuas, vel ſe excuſare. *j. eo. paſtoralis. §. Vlt.* nec eſt incõueniẽs, ꝙ vnus delegatus ſuppleat negligentiam alterius delegati, *Vt ſ. c. prox. § ſexta.* ſic etiam ordinarius ſupplet deſidiã delegati. *j. de offi. or. c. ſignificauit.* Item talis iudex, qui negligit iuſtitiam facere, facit litem ſuam. 23. q. 2. *dñs.* & propter negligentiã iudex remouetur. *C. de offi. praſe oriẽ. l. ſi quos.* ſic & prælatus. 2. q. 1. *c. ſi quis epi. §. ecce enim bonorum.* meritò ergo cum cõſtet de negligentia tertij, duo ꝓcedere dñs.

a ¶ *Nuncium.*] *j. de ap. meminimus. &c. ad hæc ſicut ar. contra. 2. q. 6. c. non ſolũ §. cum verò.* hodie hæc allegatio locum non habet. *j. de appellationibus c. Vt debitus in fine.*

quia ante ipſorum citationem, & notitiam litterarum, pro eadem cauſa nuncium [a] ſuum ad Apoſtolicam ſedem tranſmiſerat, in quo decretalem † Alexandri Papæ præd. noſtri ſibi affirmabat apertiùs ſuffragari. At iidem Archiepiſcopi exceptiones ipſius nolentes admittere, contra eum vt reſponderet, interlocutoriam ſententiam protulerint [b]: propter quod ad ſedem Apoſtolicam appellauit: *& infrà.* ¶ Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit [c], prædictos Archiepiſcopos, exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe [d]: non obſtante eo, quod per ipſos factum eſt, decimas ipſas, quibus prædictus Montis Regalis Archiepiſcopus ſe, poſtquam nuncius ſuus propter hoc ad ſedem Apoſtolicam acceſſerat, aſſerit ſpoliatum [e], præcipuè cùm eaſdem tam ſibi, quàm Eccleſię ſuæ, à ſede Apoſtolica aſſerat confirmatas, ſiue per laicalem potentiam, ſiue per eoſdem Iudices factum ſit, cum fructibus [f] inde perceptis reſtitui faciatis †: audientes. poſtmodum, quantùm de iure potentis, quicquid fuerit quæſtionis.

¶ Idem Conuentui de Conchis.

¶ *Si duo ſunt delegati cum clauſula quod ſi ambo, &c. vno recuſato, alter ſolus procedere poteſt: nec tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.*

CAP. XXIII.

CVm † ſuper Abbatia monaſterij veſtri †, inter vos, & S. quondam Abbatem veſtrum fuiſſet quæſtio agitata, demum ſuper ea ad † Leſioñ. Epiſcopum, & Abbatem de Becco noſtræ fuerant † litteræ deſtinatæ: *& infrà.* ¶ Quamuis ſolus Abbas, antequam appellaretur ab eo, iuxtam formam [g] litterarum noſtrarum procedere potuiſſet: quia tamen pro eo, quòd cum ipſo Epiſcopo interlocutus eſt, appellationem [h] priùs ab eodem Epiſcopo interpoſitam non tenuiſſe de iure ſine ipſo, cum † poſſet, & nollet negotio intereſſe, per conſequentiam † confeſſus eſt [i], ſe non poſſe mandatum Apoſtolicum adimplere: nec ſuæ intentionis extitit, vt ſine coniudice ſuo aliquid diffiniret: & cum eo, qui iam Iudex eſſe deſierat [k], aliquid ſuper prædicto negotio ritè diſponere non valebat, voluntate, ac poteſtate ſibi mutuò aduerſãtibus [l], cùm noluerit, quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit †: quod à duobus factũ fuerat †, effectum non potuit de iure obtinere.

¶ Idem Archiepiſcopo Tolerano.

¶ *Si iuriſdictio delegati expirat in termino perẽptorio. quẽ partibus aſſignauit, poſt congruam horam per emptorĳ, Iudex non expectabit contumacem. Si non expirat, poteſt*

poſtmodũ appellatũ: ſed ipſi duo nihilominus, interloquẽtes appelationem non tenuiſſe, dictum S. decreuerunt reſtituendũ prædicto R. ſuper abbatia perpetuũ ſilentiũ imponentes, prius appellatione interpoſita ab ipſo abbate. ne cũ eo procederet vnde cauſa demum peruenit ad Papã. dr̃ hic, quod talis ſententia nulla fuit: quia licèt abbas, antequã appellaretur ab eo, ſolus ꝓcedere potuiſſet: quia tñ interlocutus eſt cũ ẽpo, qui ratione litis recuſatus eſt appellatione propter hoc interpoſita nõ tenuiſſe: per conſequentiam confeſſus eſt ſe non poſſe in cauſa procedere: nec erat ſuæ intentionis, vt ſolus aliquid diffiniret: & ideo cum eo, qui iam iudex deſierat eſſe, diſponere aliquid non valebat, poteſtate, ac voluntate mutuo ſibi aduerſantibus, quod à duobus factum eſt, de iure non valet. Bernar. Not. quòd ſi iudex excuſatione legitimã nõ admittit, deſinit eſſe iudex appellatione propter hoc interpoſita. Itẽ tacitè ipſo facto amittit quis iuriſdictionẽ, & ipſo facto aliquis confitetur. Item vtile vitiatur per inutile. Item iudex nihil facere debet contra poteſtatem ſuæ iuriſdictionis.

g ¶ *Iuxta formam.*] Quæ fuit, vt alter ſolus in cauſa procederet, altero non valente, aut nolente intereſſe [e], vt dictum eſt in caſu.

h ¶ *Appellationẽ.*] Quia non admiſit recuſationes propoſitas contra ipſum, & poteſt dici, ꝙ ipſo facto interlocutus fuit reſtituendo eũ ipſo facto. vt dictum eſt ſ. & imponendo ſilentiũ aduerſario poſt illã appellationẽ: quia integra nõ inuenit, ꝙ verbo ſuper hoc interlocuti fuiſſẽt.

¶ *Glo ſeq. ponit quinque ſimilia, & arguit.*

i ¶ *Confeſſus eſt.*] Ipſo enim facto cõfeſſus eſt: ſicut ipſo facto negamus Chriſtum. 11. q. 3 *aſtimant.* & ipſo facto mentimur. 2. q. 5. *cauete* ipſo facto appellamus. *j. de appellat c. Vt noſtrum & c. dilecti.* ipſo facto habemus ratum *ff. de inof. teſt. l. ſi propter. & l. Vlt. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falſus* & ipſo facto renũciat quis iuri ſuo: *vt ſ. eo. tit. gratum. & j. de his, qua fiunt a ma. par. ca. ex ore.* vbi plura ar. inuenies de hoc. Item ar. quòd qui vnum dicit, vel facit, plura facit, vel dicit *ff de arbi. l. Celſus. § 1. & 11. q. 3. aſtimant. & c. ſeq. ar. j. de do. & contu. c. cùm dilecti. & ff. quod met. cau. l. 2.*

k ¶ *Deſierat.*] Propter recuſationes prædictas, & appellationes.

¶ *Gl. ſe. no. poſſe etiã velle, &c. alle. iura in cõtrariũ. all. primũ 4. tura. demũ demũ decr. cũ Vẽton. & ibi remittit. itẽ l. 1. ff cũ fal. tu. q̃ dupliciter ſoluit. all. poſtmodũ duas cõcor. In fi. ar. quod Vtile, &c.*

l ¶ *Mutuo aduerſantibus.*] No. † ꝙ poſſe. & velle cõtraria ſunt, vt hic. nec valet, quod valere poteſt: quia illud non vult, nec valet illud, quod vult: quia illud non poteſt valere. *C. ſi quis alte. Vel ſibi multum intereſt. C. de iure do. l. ſi genero.* ſic *ſ. de tranſa. inter corporalia. Verſ. ſi ff. de mili. teſt. l. ſi miles. ff de re. du. l. in ambiguo. ff. de her. inſtit. l. quotiens. ar. cõtra. j. de prabẽ. c. inter cætera. & c. dilectus 2.* & potiùs interpretãda eſt res, vt valeat, q̃ vt pereat *j. de Verb. ſig. c. abbate & j. de priui. c. in his.* Itẽ ar. cõtra. 12. q. 3 *ſi quos ff. de cõtrahẽ. empt. l. qui tabernas. ff. de li. cauſa. l. 1. & l. nõ ſolum. § 1 & facit* ad hoc *Inſtit. de adop. § Vlt. ar. cõtra ſ. de ele. c. cum V into.* ſed ibi ſoluitur. Itẽ *arg. cõtra ff. q. cum fal. tuto. l. 1. § 1.* vbi dicit, ꝙ licèt verus tutor auctoritatẽ pſtet cũ falſo tutore: tñ tenet quod dictũ eſt. Sed illud ideo eſt, q licèt plures ſunt tutores: tñ ſolus poteſt adminiſtrare. *C. de auct. pra. l. an l. Vlt.* Vel cũ verus tutor ſcit ſe [b] ſolũ eſſe tutorẽ. ſimile hoc eſt. *ff. de arbi. l. parui. in fin. & j. de ſen. & re iudi. ad probandum* Ioan. Itẽ *ar. ꝙ Vtile Vitiatur per inutile. j. eod. c. ſuper quæſtionum. §. ſi Vero.* vbi de hoc Con, uliter.

b ¶ *Protulerũt.*] Et malè ex certa ſciẽtia. qa appellauit: vñ non valuit, qđ poſtea fecerunt.

c ¶ *Conſtiterit.*] Et in abſentia partis aduerſæ contumacis poteſt cõſtare lite nõ cõteſt. *j. de app. interpoſita. § Vlt. & hic eſt caſus.* in quo poteſt procedi lite nõ cõteſtata, vt patet per *decr. ꝑdictã.*

¶ *Glo ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶ *Admiſiſſe.*] Et ita videtur, ꝙ in cauſa appellationis ſufficit oſtẽdere ſe appellaſſe ex cauſa probabili. [e] eſt tñ neceſſe [d], ꝙ ꝓbet cauſam appellationis veram fuiſſe ſimile *j. de appel. c. dilecto* vnde ſignatur contrarium. *j. de app c. interpoſita.* vbi appellans debet probare cauſam appellationis fuiſſe veram. & *j. de reſti. c. ex parte Ada.* de hoc dicetur. *j. de app. c. interpoſita* Qñ debeat probari veram fuiſſe, vel ſufficiat oſtendere ſe appellaſſe ex cauſa probabili, dic vt *in c. ex parte Ada.*

e ¶ *Spoliatum.*] Ab illis duob. iudicib. q mãdauerat eũ ſpoliari.

f ¶ *Cum fructibus inde perceptis.*] Vel qui percipi potuerunt. *j. de reſti. ſpo. c. grauis & 12. q. 2. non liceat.*

CVm ſuper abbatia.] Prima pars decĩſ narrat actum. Secunda diffinit ibi. *Quamuis.* Ab.

CASVS. Iſta e colligitur ex integra [f]. Cauſa vertebatur inter cõuẽtũ de Cõchis & S. quõdã Abbatẽ ipſorũ ſuper cauſa abbbatiæ: quia dicebat ſe fuiſſe ſpoliatũ iniuſtè: poſt multas & varias commiſſiones obtinuit iſte S. cauſã cõmitti ẽpo Leſioñ. & abbati de Becco, ſiue vallis Richeriæ ſub hac forma: Vt alter ſolus altero nolẽte intereſſe, aut ẽt nõ valẽte, mãdatũ Apoſtolicũ adimpleret, partibus in præſentia iudicũ conſtitutis pars R. qui dicebatur intruſus. in præiudiciũ iſtius S. prædictũ epiſcopũ recuſauit tribus de cauſis: tũ quia idẽ epiſcopus cãm habebat cum monaſterio ſuo ſuper quadã eccleſia ſua: tñ ẽt quia ipſum R. redeũtẽ à Romana curia nõ admiſit ad oſculũ pacis: & quia dicto R. dixerat, quòd ſi poſſet, noceret ei in cã illa: & hoc probare volebat coram dicto abbate cõiudice, vel corã arbitris electis à partibus: dicto epiſcopo admittere hoc nolẽte ante ingreſſũ cauſę fuit ab ipſo epiſcopo

a *Idem hic Hoſtien. ſed Tan. & Vin. lib. Vidétur tenere contrarium loquendo in ſingulari; ſic ſcilicet: quòd ſi non Venerit terminum ſtatuto.*

† *Hanc habes infra de appel. c. ad hæc ſicut.*

b Concord. l. c. cum gl. ſi. C. ſi vni. ita fue. alt. & Auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hæred. abſti.

† *Vide* leg. quemadmodũ. *cum gl.* C. de agri. & cenſit. l. 11.

c Concord. l. 1. § 1. & *ibi* B. ff. quis & à quo appe. Doc. in Authen. ad hæc C. de iud.

d *Aliàs, nec eſt neceſſe. ita in manuſcriptis, & aliis antiquis etiam impreſſis.*

e *Hic caſus Bernar. eſt, & in antiquis codicibus habetur.*

f *Dicit etiã Ioan. in quadam additione poſuiſſe caſum: ſed ſatis conſtat caſus. gloſſ. Ioan. And.*

† Cap. 2 eo. ti in 3. compilat.

† *Aliàs monaſterij Veſtri de Conchis.*

† *Lexinien.*

† *fuerunt.*

† *dum.*

† *cõſequentiam*

g *Hanc glo. dicunt Doctores hi. eſſe ſingularẽ in effectu, no*

† *Vide tex. cum gloſ.* in ver. negotio. geſto. infi. in l. ſi cum tuam pecuniam. C. de contrahen. & cõmitt. ſtipula.

† *fuit.*

† *Aliàs, poſſe, & nolle, ſed male, vt ferter & textus indicat.*

b *Et ſic non cõtradicebat Voluntas poteſtati vel hic Verius iudex, & ſibi ſui tulerunt ſententiam, ibi ſeparatim auctoritatem præſtarunt Verò tutor. & falſus. Dicit Hoſt. quod ibi erratur in facto, hic Vero in iure. ff. de iur. & facti igno. l. regula. Ioan. And.*

COnſuluit] Communis diuerſio. Secunda ibi, *Nos autem.* quæ ſubdiuiditur. Nam primò diſtinguit, & diſtinctionem proſequitur. Secunda ibi, *Ne verò.* determinat congruam horam iudicij. Tertia ibi, *Porrò,* inſtruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptoriè citat partes ad teſtes recipiendos, vel ad publicandas atteſtationes eorum, vel ſententiam proferendam: ſed pars altera cõtumaciter ſe abſentat in termino conſtituto: quæritur, an ſaltem circa vltimam partem diei iudex in negotio ſibi commiſſo procedere debeat, vel expectare in ſequentem diem. Item ſi expectauerit, quæritur, vtrum contumax iterum ſit citandus, quia non fuit proceſſum in termino cõſtituto: Papa ſuper hac quæſtione diſtinguit, vtrùm iuriſdictio delegati duret poſt terminum peremptorium, aut expiret in illo: ſi duret, in diem ſequentem æquitate ſuadente debet expectare, nec contumax amplius eſt citãdus, niſi iudex ei gratiam facere voluerit: ſi verò expiret in termino dato, tunc ſi partes hoc ſciuerint, & non præſentauerint ſe coram iudice, ea hora qua poſſit congruè perficere, quod incũbit, ex tũc procedat ad faciendum id, propter quod terminum aſſignauit, ne inſtantia iudicij euaneſcat: iudicium verò in tenebris exerceri non debet: quia *Qui male agit odit lucem.* licèt enim ſecundum leges more Romano dies à medietate noctis incipiat, & in medio ſequentis noctis deſinat (vnde quicquid fit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habetur, ac ſi fieret in die) tñ Papa illam horam cõgruam intelligit, ex qua poſſit ante noctis tenebras perficere, quod incumbit. In fine dicit, ꝙ diſcretus iudex non debet in aſſignando peremptorio, iuriſdictionẽ ſuam taliter coarctare, niſi magna neceſſitas id expoſcat. Not. quòd per principium capituli poſt litem conte. in his, quæ occurrunt, debet terminus peremptorius aſſignari. Item in ſequentem diem debet iudex expectare. Item iudex poteſt facere gratiam poſt terminum peremptorium alium aſſignando.

† Cap. 3. eo. titul. in 3. compilatione.

† *iuriſdictione delegata, non ordinaria vt habeat locum ſequens diſtinctio, quia ordinaria iuriſdictio perpetua eſt, vt not. infrà. eo quarenti.*

Iudex ad terminum peremptorium partes citans, debet expectare in diem alteram, & iterum citare, ſi vult.

CAP. XXIIII.

COnſuluit † nos tua fraternitas, vtrùm cùm ad recipiendos teſtes, depoſitiones [a] publicandas eorum, vel ſententiam proferendam, peremptoriè citatas † partes, & earum altera ſe abſentat contumaciter die data: an circa vltimam ſaltem partem diei tibi ſit in negotio procedendum: vel in diem expectandum potiùs ſubſequentem: & ſi expectaueris, vtrum contumax iterum ſit citandus [b], cum non fuerit die partibus aſſignata proceſſum.

¶ Nos autem credimus diſtinguendum, vtrùm iuriſdictio duret poſt terminũ peremptorium, an expiret in illo. Si durat, in diẽ alteram, æquitate [c] ſuadente, poteris expectare: nec erit pars contumax peremptorio elapſo citanda, niſi gratiam [d] fecerit ei benignitas iudicantis. ¶ Si autem expiret: niſi partes, cùm id nouerint, ſe tibi præſentauerunt ea hora, qua congruè poſſit procedere ad exequendum id, propter quod eis legitimè terminum [e] peremptorium aſſignaſti, extunc [f] exequi poteris, quod intendis: ne fruſtra iudicialis inſtantia [g] euaneſcat. ¶ Ne verò iudicium Eccleſiaſticum exerceatur in tenebris: quia iuxta teſtimonium veritatis, Qui malè agit [h] odit lucem: licèt etiam ſecundùm conſuetudinem, & cõſtitutiones legitimas, more Romano, dies à medietate noctis incipiat [k] †, & in medio † noctis deſinat ſubſequenti (vnde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde ſanxit habendi legalis auctoritas [l], ac ſi qualibet parte lucis agatur.) Nos tñ eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua poſſit ante noctis tenebras [m] perficere quod incumbit. ¶ Porrò diſcretus Iudex in aſſignatione peremptorij, [n] non debet iuriſdictionem ſuam (niſi neceſſitas exigat) adeò coarctare [o].

¶ Idem Abbati de Bordellia, & Priori ſancti Sepulchri.

a ¶ *Depoſitiones.*] Id eſt, dicta ipſorum teſtium.

b ¶ *Citandus.*] Videbatur, quòd peremptorium fuiſſet circunductum, vt iterum eſſet citandus. *ff. de iudi. l. & poſt peremptorium.*

c ¶ *Aequitate.*] Et quidem æquum eſt, & honeſtum in diem alterum expectare, nec ſtatim debet dici contumax: potuit quidem habere iuſtam cauſam abſentiæ, & ſic reuocabitur ſententia. *j. de re iudi. c. cum Bertholdus.* nec prætor feſtinare debet ad decernẽdum, vt iubeat poſſidere. *ff. de dam. infect. l. ſi finita §. fortè.* non tñ eſt neceſſarium, niſi velit in diem alterum expectare.

¶ *Gloſ. ſeq. primo ponit vnum, quod iudex poteſt, cui ſignat contrarium: & aliud, quod non poteſt: demum obijcit, & obiectioni ſignat contrarium, quod dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Gratiam fecerit.*] Ecce quanta poteſtas datur iudici circa iudicia, vt poſſit parcere contumaci in pñiudiciũ alterius. *C. quõ & quñ iu. l. 1. ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi quis ex litigatoribus.* nõ eñ quicquid [a] iudicis poteſtati pmittit̃, id iuris neceſſitati ſubiicit̃. *ff. de iud. l. non eñ quicquid.* & eſt contra id. *3. q. 9. c. vlt.* Itẽ licèt iudex poſſit parcere in ferendo ſñiam termino conſtituto, nõ tñ põt ei parcere in expenſis, & ſumptibus: alioquin ipſe de ſuo reſtituet expẽſas. *C. de iudi. ſancimus.* Sed vr̃, quòd de iure mero teneat̃ expectare vſq; in diẽ ſequẽtẽ. *ff. de ver. ob. l. q. hoc anno.* [b] vel ꝙ ſaltẽ in ſuprema hora diei poſſit iudicare. *2. q. 6. biduũ.* & hoc ideo, qa iudex matutino veſpere, & mane, & meridie iudicare põt *in Auth. de iu. §. ſedebũt. col. 6.* Sed cõtra vr̃ *ff. de ori. iu. l. 2. § & qa.* vbi dicit, ꝙ incõgruum eſt, ꝙ iudices veſpere ſedeãt: ſtatur potiùs auth. Vel dicas, ꝙ nõ eſt cõtra; qa ibi dr̃, ꝙ incongruũ erat magiſtratibus hora veſpertina in publico eſſe, & ideo inuenti fuerunt. Quinque viri, qui eorum vice illa hoc fungerentur: & ſic potiùs concordat, & ſic vſque ad ſupremam horam ante noctis tenebras iudex procedere põt, vt hìc in fine dicit. honeſtum tñ eſſet iterum ipſũ citare ad ſuperandã malitiam eius. ſimile *j. de do. & contu. c. pronc. arg. ff. de iud. l. & poſt edictum.*

a Et alibi dicitur, Omnibus magiſtratibus cõceſſum eſt. no dicit, iniunctum, vel indictum, iuriſdictionem ſuam, & c. ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. 1. in prin. *Io. And.*

b Illud in obligatione, hic ſecus propter iudicis contẽptum. ff. de arbit. l. Celſus. *Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſequens ſignat contrarium & ſoluit.*

e ¶ *Terminum peremptorium.*] Niſi terminus perẽptorius ſit ſtatutus ad ſententiam audiendam, nõ valet ſententia in abſentia partis alterius. *ff. qui ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. item cũ ex edicto. ar. contra. C. quõ, & quñ iu. l. 2.* ſed lex iſta cõtra loquitur cum iudex partes in præſentia ſua monuit, vt certo termino comparerent ad ſententiam audiendam: & tunc ſi qua pars non veniat, reuera contumax eſt, & ſententia tenet, licèt peremptoriè per edictũ non fuerit monita: alia lex loquitur, cum abſens citatur per edictũ in abſentia.

f ¶ *Extunc exequi.*] Immò videtur, ꝙ in vltima die, qua futurus priuatus, vel priuandus eſt, iudicare non poſſit. *ff. de fer. l. pridie. ff. de iuriſd. om. iu. l. cum qui. Arg. contra. ff. de pœ. l. vlt.* ſed hic vltima die ſuæ iuriſdictionis tenet̃ iudicare: vt hìc patet.

g ¶ *Inſtantia.*] Id eſt, poteſtas.

h ¶ *Qui malè agit.*] Vñ Horatius.

Vt iugulent, homines, ſurgunt de nocte latrones.

i ¶ *Odit lucem.*] Sic 18. q. 2. *pernicioſam.* vñ præſumitur contra, illum, qui occultè confert beneficia. *j. vt Eccl. benefi. c. vt noſtrũ. 19. di. Anaſtaſius. & 81. diſt. c. clericus ff. de ritu nup. palam.* & melius *l. vlt. ff. de admi. tu. l. non exiſtimo.* Et tenebræ aptæ ſunt ad fabricandum falſum. *ff. de ven. inſp. l. prima. §. tria luminaria.* tñ tranſactio poteſt fieri de nocte. *C. de tranſact. l. non minorem.* & teſtamentum. *ff. de teſt. l. ad teſtamentum. §. vlt.*

k ¶ *Incipiat.*] Quarũ ad cõtractus, qui poſsũt fieri qualibet hora.

l ¶ *Auctoritas.*] *ff. de fer. l. more Romano.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit, ponit opinionem contrariam.*

m ¶ *Tenebras.*] Quid ſi iudex proceſſit in tenebris ad lumen candelæ, vel ad conteſtationem litis, vel ſñiam protulit, nunquid valet, quod agitur? Credo, ꝙ valeat proceſſus, licèt procedi nõ debuerit, dummodo aliud non impediat: & præcipuè ſi iudex honeſtus ſit, cùm hìc non dicatur, quòd ſi proceſſum fuerit, non valeat: quia multa fieri non debẽt, facta tamẽ valent. [c] Alij fortè cõtra.

n ¶ *Perẽptorij.*] *ff. de iud. l. nõnunq. j. de in inte. reſt. tũ ex litteris.*

o ¶ *Coarctare.*] *j. de appel. c. irreprehenſibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. § appellatore. ff. de execu. tut. o. l. non tantùm.*

Ioan. 3.

† *Vide* l. more Romano. ff. de fer. *Bart. in* l. aut facta. §. tempus. ff. de pœ. & leg. hæc verba, in fi. ff. de verb. ſig. & de diuiſione diei adde *Macrobiũ.* l. 1. *Satur.* c. 3. & Gellium l. 3. c. 2. Alciatum, & *Ioan. Brachium* in l. 2. de verb. ſig. & *Nauarrum in manuali.* de oratio. & hor. can. c. 3.

† *medietate.*

Ex noua cauſa remouetur delegatus etiam poſt litem conteſtatam, & alius ſubrogatur.

CAP. XXV.

INſinuante † R. rectore ſancti Saldati, ad audientiam noſtram peruenit, quod cùm cauſam, quæ ſuper iure parrochiali inter ipſum, & T. vertebatur

† Cap. 4. eo. tit. in 5. compilation.

INſinuãte.] In prima parte põit̃ actoris gratioſa petitio. In ſcd'a ſub duplici cõditiõe ipſius exauditio. Scd'a ibi, *Quocirca.* Abb.

CASVS. R. rector Eccleſiæ ſancti Saldati habebat quæſtionẽ cum quodã alio Tho. nomine rectore alterius Eccleſiæ ſuper iure parochiali: cauſa fuit cõmiſſa epõ Vigoricñ. & officiali ipſi', & cuidã altori ad petitionẽ rectoris ſãcti Saldati ſub hac forma, Quòd ſi nõ omnes, tu, frater epiſcope, cũ altero illorũ pcedas. Iudices proceſſerunt in cauſa lite conteſt. tractu tẽporis ante diffinitiuam ſententiam dictus epiſcopus præfatum R. in ſuum familiarẽ aſſumpſit, vnde cùm tã epiſcopus, quã officialis ipſius, quos dictus R. impetrauerat, poſtmodũ familiaris eorũ eſſet effectus, ab aduerſa parte meritò poſſent recuſari, cauſam ipſam aliis iudicibus petiit cõmitti. Quibus mandat Papa, quatenus ſuper his veritatẽ inquirãt, & ſi ita inuenerint, pcedãt in cã iuxta cõtinẽtia priorũ litterarũ, niſi pars aduerſa corã primis iudicib. litigare cõſẽſerit, poſt q̃ dict' R. familiaris ipſorũ factus fuit: alioquin partes ad examen priorũ iudicũ reuertãtur. Not. quòd ex noua cauſa lite cõteſt. põt iudex

c Concord. l. 1. §. biduũ. ff. qua. appe. ſit. & l. non dubium. C de legi.

iudex recuſari. Item ſi conſentio in illum, quem poſſum legitimè recuſare, illum poſtea non poſſum recuſare.

¶ *Gl. ſeq. ponit paritatem & imparitatẽ inter iudicem, & teſtẽ.*

a ¶ *Familiarem.*] Familiaritas a repellit iudicem, ſicut & teſtem. *j. de teſt. c. in literis.* Nam familiaritatis affectio veritatem impedire ſolet. 3. q. 5. accuſatores, immò tota familia recuſatur propter dñm. *C. ſi quacunque pradi. po. l. vnica.* ſed modica familiaritas nõ nocet. *ff. de ver. ſig. l. late. § amicos.* & eſt ſimile. *j. de appel. ca. ex inſinuatione. & vt lite non conteſt. accedens.* & *s. de reſer. c. ad hac. & ff. de procu. l. aut affinitate.* hic tñ aduertas, ꝙ minor cauſa repellit iudicem, quam teſtẽ: quia quælibet conſanguinitas repellit iudicem. *j. de appel. c. poſtremò.* ſed nõ teſtẽ: quia frater teſtatur pro fratre. *j. de praſum. c. literas.* b. propterea non inuenitur prohibitum: quia edictũ de teſtib⁹ prohibitoriũ eſt. *ff. de teſt. l. 1.* & hoc ideo quia facilius inueniuntur plures iudices, quàm vnus teſtis.

b ¶ *Sine quo.*] Quia mandabatur, quòd ſi nõ omnes, tu, frater epe, cum altero ipſorum in cauſa procedas: tunc enim alij non poſſunt procedere ſine ipſo, vel ſuo ſubdelegato, *j. eo. c. quoniam. § primo.*

a *Qui dicãtur familiares, & domeſtici copiosè dixi lib. 3. annorum in Directorium Scho. 125.*

† *iudices.*

† *iudicum.*

† *poſtulauit.*

b *Et canonicus pro canonico. s. de off. arch. c. vl. qui tamen à iudicio recuſatur.* infra. c. c. cum R. *Ioan. And.*

† *priorem.*

Vigorieñ Epiſcopo, & Coniudicibus ſuis à nobis obtinuerit delegari: poſtmodũ (licèt fuerit in eadẽ queſtione proceſſum) tractu tẽporis ante diffinitiuæ ſentẽtiæ calculum, idem Epiſcopus dictũ R. in familiarem a admiſit, ſine quo b alij Coniudices † (ſecundũ quòd in noſtris litteris mãdabatur) in cauſa procedere non valebãt, & alter ipſorum Coniudicũ † Officialis c eſt Epiſcopi ſupradicti: propter quod aduerſæ parti poterat ſuſpectus haberi: vnde cũ tã Epiſcopus, quã Officialis prædictus (vtpote quos idẽ R. in Iudices poſtularat †, & ipſe familiaris eorum poſtmodũ d eſt effectus) ab aduerſa parte poſſent meritò e recuſari, deciſionem ipſius cauſæ veſtræ petiit diſcretioni committi. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus ſi eſt ita (niſi poſtquã familiaris eius eſt effectus, litigare conſenſerit f coram illo) in cauſa ſecundũ priorum † cõtinentiam litterarum (ratione præuia) procedatis: alioquin g partes ad priorum Iudicum reuertantur h examen.

¶ Idem Priori S. Fridiani.

¶ *Delegatus Papæ ſententiam ſuã exequi poteſt vſque ad integrum annum. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.*

CAP. XXVI.

Quærenti † quid per cenſuram Eccleſiaſticã †: *& infrà.* ¶ Si verò delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicatæ parere contemnit: licèt aliquibus videatur, quòd ſuo ſit functus officio i, vt vlteriùs non habeat ex delegata ſibi iuriſdictione proceſſum: alij autem dicant, quòd iuriſdictio eius duret, donec ſententiæ pareatur k, vt interim abſoluere poſſit parere volentem. ¶ Nos tamen per æquitatis l ſemitam incedentes: præſentium auctoritate ſtatuimus, vt delegatus à nobis, nõ ſolũ vſque ad quadrimeſtre m tempus, quod ad ſoluendum debitũ à lege reo cõceditur, ſed vſque ad integrũ n annum, iuriſdictionem ſibi commiſſam, ad exequendam ſententiam valeat exercere:

Papa nec primam ſententiam, nec ſecundam ſequitur: ſed ſtatuit, quòd iudex delegatus ab ipſo, non ſolùm vſque ad quatuor menſes, qui dantur condemnatis ad ſoluendum debitum, e ſed etiam vſque ad annum iuriſdictionem ſuam poterit exercere; ſicut ſeruatur in illo, qui ante litem conteſtatam contumax inuenitur. No. ꝙ deleg. à Papa vſque ad annum poteſt exequi ſententiam ſuam, & non vltrà. Item in pecuniariis cauſis dantur quatuor menſes condemnatis ad ſoluẽdum debitum.

i ¶ *Officio.*] *s. eo. ca. in litteris. ff. de re iud. l. iudex. & j. de iura. ca. de ſi clerici in fine.*

k ¶ *Pareatur.*] Cùm effectu. *s. eo. in litteris. & infra de cleric. non reſi. c. relatum.*

l ¶ *Per æquitatis ſemitam.*] Placet ergo media via domino Papæ, *arg. ff. de acquir. re do. mi l. adeo. §. cum quis.* vnde verſus.

Cum d media ſemper gaudebã ludere forma:
Maior enim medijs gratia rebus ineſt.
& illud:
Medium tenuere beati.

¶ *Gloſſa ſequẽs diſtinguit perſonales, reales, & criminales actiones: in primo mẽbro ſignat contrarium, & ſoluit.*

m ¶ *Quadrimeſtre temp⁹.*] In perſonali actione dãtur quatuor mẽſes reo ad ſoluendum, *C. de vſu. rei iud. l. 2.* & 3. & ſi minus tempus daretur, ſuppletur à lege *ff. de re iud. l. 4. § ſi quis. Arg. contra. infr. de re iud. quod ad conſultationem,* & *ff. de re iud. l. 2.* vbi dicitur, quod tempus illud poteſt arctari, & elongari à iudice. Sed illud intelligitur fieri cùm cauſæ cognitione, & iuſta de cauſa: aliàs non debet arctari, & in illa, quod ad conſultationem, ſponte recepit terminum breuiorem. In reali verò actione ſtatim, ſi dixerit reus ſe velle parere ſententiæ: aliàs poſt x. dies, ſi non fuerit appellatũ, debet ſententia mandari executioni. *Arg. Inſtit. de officio iudi. §. 1.* e Et in criminali ſtatim mandanda eſt executioni. *argum. de pæ. diſtinct. 1. defleant alias incipit, Adam. C. de pœn. l. cum reis.* ſed hoc eſt verum generaliter, niſi in caſibus, qui notantur. 11. *quaſt. 3. cùm apud.* Et tempus illud quadrimeſtre datur à die latæ ſententiæ, ſi non eſt appellatum; vel ſi eſt appellatum, à die confirmationis ſententiæ. *C. de vſur. rei iudic. l. 2.* & cõfeſſus habet hic tempus à die confeſſionis. *ff de confeſ. l. certum. §. vlt.* ſed ſi confeſſus fuerit de crimine, non ſtatim mandabitur ſententia executioni, donec pronuncietur crimen contra ipſum, ſed in vinculis teneri debet. *ff. de cuſto. & exhib. re. l. ſi confeſſus.* & 2. *q. 1. nos in quemquam.*

ADDITIO. Et iſta ſupradicta clare habentur per hos verſus:

In perſonali poſt menſes quatuor, in re
Protinus eſt omnis ſententia perficienda.
Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinque:
Confeſſus, pragnans, iratus, & inſula, ſeruus.

Horum declarationem habes 11. *q. 3. c. cùm apud in gloſſa.*

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit. Secundo quarit, arg. pro, & contra, & ſoluit.*

n ¶ *Ad integrum annum.*] Sed quare non poteſt exequi ſententiam ſuam poſt annum, cùm iudex ſemper teneatur ſententiam tueri. *ff. ne vis fiat ei q in poſ. mit. l. 1* nam iudex quantũ ad futurum tempus proſpicit partib us. *ff ſi ſer. ven. l. edi. & l. harum.* ſed illa lex loquitur de ordinariis, ne vis ei, &c. aliæ duæ leges loquuntur in ſeruitutibus, quæ debentur in futurum: ſed hic loquitur de legato, cuius iuriſdictio non eſt perpetua, ſed infrà certas metas tẽporis finitur, ſecundũ quòd hic dicit. Sed pone, quòd poſt ſententiam inquietat victorem, nũquid prior delegatus debet adhuc cognoſcere? Videtur per hanc decre. ꝙ ſic: cu iuriſdictio duret vſque ad annum, quia non videtur poſſeſſionem adeptus, qui eam ſtatim amiſit *ff. de acq. poſ. l. non videtur. arg. ff. de har. vel ac. vẽ. l. 2. §. puenisse.* & *§. illud.* qa cũ effectu pueniſſe dicit, vt ibi: ſed cõtra videtur quia fũct⁹ eſt officio ſuo. *s. e. c. in litteris* & *ff. de re iud. l. iudex* & quia iſtud ad ordinariũ ſpectat. *j. de app.*

† Cap. 5. e. tit. in 3. compila.

† *Et quid per cenſuram eccleſiaſticam intelligat, traditur in* c. quærent. infrà de ver. ſign.

d *Aptius eſt huic propoſito illud Horatij:* Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines, Quos vltra, citraq; nequit conſiſtere rectũ.

e *Fit autem tunc executio in re, ſi reſtitui poſſit: alias cauebit condemnatus de reſtituẽda infra certum tẽpus, re, vel æſtimatione, vt ibi.* Non ob. ff. de vſu. in fideicõmiſſi. & ff. quod me. cauſ. *item ſi cum exceptione.* §. quod ſi homo. quia in 1. l. *agebatur actione ex teſtamento* in 2. actione. Quod metus cau. *quæ perſonales ſunt ſecundùm* Inn. & *Hoſt. Ioan. Aud.*

c ¶ *Officialis.*] Et ita timeri poteſt, ne trahatur in partem epiſcopi. & ſic in partem R, *arg. j. de eo. qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. cùm ſicut & j. vt lit. non conteſt. c. accedens. 2.*

d ¶ *Poſtmodum.*] Sic patet, quòd exceptio dilatoria poteſt proponi poſt litem conteſt. ſi de nouo incipiat competere. ſic *ff. de arb. l. non diſtinguemus. § cùm quidam. & ff. de inter. ac. l. de ætate. § ex cauſa. & j. de in integ reſti. c. vlt.*

e ¶ *Merito.*] Hæc cauſa mouit iſtum R. vt cauſam faceret aliis committi, ne pars aduerſa propter huiuſmodi ſuſpicionem recuſaret illos iudices, & impetraret cauſam aliis committi, corã quibus oportuiſſet ipſum R. poſtmodum litigare. & ita eſt arg. quòd quis debet prouidere ea, quæ poſſunt facere contra ipſum ſicut pro ipſo. *arg. 11. q. 1. de perſona. ver. ne abiiciatur. & c. ff. loca. l. ſi quis domum. §. & j. de procu. c. 1.*

f ¶ *Conſenſerit.*] Scilicet pars aduerſa, nam ipſe R. cogitur litigare coram eis, cũ in eos ſemel conſenſerit, & ipſos impetrauerit. *j. eo. c. ſuper quonum. & 3. q. 3. offeratur & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. venturus.* videtur tamẽ, quòd ipſe R. eos poſſit recuſare propter nouam cauſam, ſicut eius aduerſarius: abſurdum enim eſſet iudicium in vnam partem declinare, & non in alteram. *ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. in fi. arg. ff. quod quiſque iuris l. 1.* & meritò poterant recuſari propter familiaritatem. *ff. qui auct. iu. l. quod diximus. in fi. & C. de his, qui ad eccl. confu. vlt. § ſicubi. & 3. q. 5. conſtituim⁹.*

g ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi conſenſerit litigare coram illo, poſtquam ſciuit illum effectum fuiſſe familiarem. *s. eo. c. gratum. & j. de teſti. c. cùm veniſſet. s. de elect. c. cùm inter canonicos. & ff. de iur. om. iud. l. eſt receptum.* & ſi non conſenſerit, dummodo conſentire velit, non valent iſtæ literæ vt *j. eo. c. cum inter.* Bern.

h ¶ *Reuertantur.*] Hoc iuſtum eſt, vt reuertatur ad eum, quem iniuſtè dimiſit. *j. de appella. cùm in eccleſia* & in expenſis aduerſario cõdemnabitur inſuper. *j. de appel. c. vt debitum. & s. de reſer. c. cæterùm.* e

e *Et ita notatur, quod ex noua cauſã ſuperueniente iudex poteſt recuſari.* Facit ad hoc l. 1. ff. de vent. inſpi. & ff. de vete. iure. enuc. l. 2. §. ſed quod.

Q*Uærenti.*] Diuiditur, quia in propoſita quæſtione, primò ponitur prima opinio vſque ibi, *alij.* Secunda vſque ibi, *Nos tamen.* vbi ponit ſolutionem, ſcilicet interſerendo quartam opinionem ibi, *non ſolum.* Abb.

CASVS. Iudex delegatus à Papa tulit ſententiam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat ſententiæ, ipſum excommunicauit: quærebatur, vſque ad quod tempus iudex poſſet ipſum excommunicatum parere volentem abſoluere: quidam dicebant quòd cùm functus ſit officio ſuo, vlteriùs non poteſt ipſum abſoluere. Alij dicebant, quòd iuriſdictio illius durat, quouſque pareatur ſententiæ, vt ſemper poſſit illum abſoluere volentem.

de app.cum teneamur. Item quia hic noua iniuria eſt, & ideo noua interpellatione opus eſt. ff. *de except. rei iud. l. ſi mater. §. 2.* poteſt dici, quòd licèt ſit noua iniuria, tñ ſequela eſt præcedentis facti: vnde ad ipſum ſpectat. *arg. ff. de inſt. l. cuicunque. §. penult.* aliter deluſoria viderentur edicta iudicum. ff. *ne quid in lo. publ. l. vlt. &* ſ. *de maior. & obed. c. contra inter dic. et c. le. ca. 1.* & ſatis videtur, quòd ſaltē vſque ad annum poſſit cōpeſcere contradictores, & qui non patiuntur illum quietè poſſidere: excōmunicando illos etiam generaliter, ſed non aſſumendo aliquā cognitionem vlterius. Ad iudicem enim delegatum ſpectant, quę acciderunt ante ſententiā, ſed poſt ſententiā, nullā cognitionē aſſumere dēt, cū iam non habeat niſi meram executionē: vnde non valet, ſi cognoſcere vellet vt iudex. *C. de execu. rei iud. l. ſi vt propoſnis.* ea verò, quæ accidunt poſt ſententiā, ſpectant ad ordinarios: quia non agitur ex prima cauſa, ſed ex noua.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an excommunicatū pro contumacia iudex poſt annū abſoluat. primo, & tertio arg. quòd non, ſecūdo quæſ. vltimo ſoluit.*

† *Aliàs, ante litē conteſtatam.*

ſicut obſeruatur in illo, qui ante litis[a] † conteſtationem contumax inuenitur.

¶ Idem Cantuarien. Archiepiſcopo.

Delegatus Papæ poteſt principium, medium, & finem cauſæ coniunctim, & diuiſim ſubdelegare. Hoc dicit vſque ad §. verum.

CAP. XXVII.

† Cap. 6. e. titul. in 3. compil.

SVper † quæſtionum articulis, de quibus nos conſulere voluiſti, taliter reſpondemus, quòd per conſtitutionem noſtram[b] conſultationi[c] † Alexandri Papæ nullatenus derogatur[d], ſed illa per iſtam exponitur: immò in iſta veriùs, quæ in illa fuerant prætermiſſa, ſupplentur. Ipſe namque reſpondit, quòd ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, à perſonis Eccleſiaſticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus (vt parcat laboribus partium, & expenſis) cauſæ cognitionem ipſius, & teſtium examinationes, ſententia ſibi reſeruata committit,[e] appellatio † fuerit interpoſita[f], huiuſmodi appellationis intuitu cauſam indiffinitam relinquere non tenetur. ¶ Nos autem ſtatuimus, quòd licèt is, cui cauſa committitur remota appellatione non poſſit eam aliis ſine prouocationis[h] obſtaculo delegare: ſi tamen delegatus à nobis, vel Iudex quicunque[i], non tam cognitorem, quam executorem[k] ad † aliquem certum articulum quempiam deputauerit: ab eo (niſi modum[l] excedat) non liceat appellari, dummodo[m] de partium deputetur, vel recipiatur[n] aſſenſu. ¶ Quòd ſi delegatus à nobis vel litis[o] exordium, vel cauſæ

† *In aliquot vetuſtis ita: conſtitutionis Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri, nullatenus, &c.*

† *In cauſa appellationis multa ſalubriter cauet concil. Tri. ſeſſ. 13. de refor. c. 10. & c. eo. & alijs locis.*

† *In quibuſdā manuſcriptis ita: ad diſcutiendum aliquem, &c.*

epiſcopum: vnde ipſe ſuper hoc duas quæſtiones fecit D. Papæ. Prima eſt, vtrū per decr. Inn. derogatū ſit decr. Alex. Secūda fuit, vtrum appellationi illius, qui appellauerat occaſione conſtitutionis Inn. ſit deferendum. Super his duobus articulis rñdet Papa, & primò ad primum dicens, quod per conſtitutionē Inn. non derogatur decre. Alex. immò in cōſtitutione Inn. ſupplentur, quę in decr. Alex. fuerāt prætermiſſa. Et ſubnecit ſtatim tenorē illius vſque ad §. *nos autē.* & ibi ponit verba conſtitutionis Inno. dicēs, quòd licèt is, cui cauſa committitur ap. re. non poſſit eā alij ſine prouocationis obſtaculo delegare, tñ ſi aliquē articulū deputauerint alicui audiendum, ab illo non poterit appellari, dūmodo de partiū detur, vel recipiatur aſſenſu. Sed ſi delegatus ipſe committit exordium litis, vel finē cauſæ, vel totū negotium, ab illo tanquam à iudice poterit prouocari. Poſtea verò *in §. intentionis.* declarat Inno. intentionem, quàm habuit in cōſtitutione illa, licèt is cui. dicens, quòd delegatus ab ipſo poteſt cōmittere principium & finē, & medium cauſæ ſibi commiſſæ, coniunctim, vel diuiſim, ſecundùm quod ei viſu fuerit expedire, vt iudicalis auctoritas valeat liberius expediri, non obſtante quòd dicitur in leg. ſ. quòd iudex debet cognoſcere per ſeipſum in principio, in medio, & in fine: quia ipſe delegatus antequam ferat ſententiam, videre debet omnia quæ acta ſunt diligenter. & hoc vſque ad §. *verum.*

a ¶ *Ante litis conteſtationem.*] Videtur, quòd ſi iudex delegatus ante lit. côteſt. excōicet aliquē pro côtumacia, quòd poſt annū ipſū abſoluere non poſſit. Sed contra. ſ. *de officio deleg. c. paſtoralis.* vbi ſucceſſor in honore, & onere abſoluit. Item iudex cœpit exercere iuriſdictionē ſuā, vnde perpetuata eſt. ſ. *eo licèt. &* ſ. *eo. gratum.* & ita poſt annum poteſt abſoluere, & quandocunque: quia Eccleſia nulli claudit gremium ſuum *C. de ſum. tri. l. vlt. Arg. contra quòd poſt annum abſoluere non poſſit. 11. q. 3. rurſus. & c. cuicunq;* Sol. dico, quòd poſt annū poteſt illū abſoluere quandocunque, & procedere in cauſa quãcunque ille fuerit abſolutus. & qđ dicit hic, quòd poſt annū non poteſt illū abſoluere, intelligitur de eo, qui excommunicatus fuit poſt diffinitiuā ſententiā, cui non parebat, vnde fuit excōmunicatus iſte: & talis poſt annū abſolui nō pōt ab eodē: quia iuriſdictio expirauit in totū, & quoad executionē omnino: ſed vbi quis excōicatur ante litis côte. vel poſt litis conteſt. ante ſententiā diffinitiuā ſemper poteſt abſolui: quia iuriſdictio durat vſque ad ſententiā latā, & executioni mandatā, & infra annū poſt ſententiā:[a] & iſta litera ſic intelligitur, ſi aliquis côtumax eſt, qui conuenitur actione reali, actor debet mitti in poſſeſſionē rei petitæ cauſa rei ſeruandæ: & ſi contumax venerit infra annū à tempore interlocutoriæ latæ, recuperat poſſeſſionem: poſt annū non recuperat poſſeſſionem, ſed auditur de proprietate: eodem modo delegatus vſque ad annū ſuā ſententiam executioni mandare poteſt, poſtea verò non poteſt: & in hoc attenditur iſta ſimilitudo.

a Concor. not. in §. ſi non præcepta. in gloſ. præcip entem, in Auth. vt nulli iud. col. 9. gl. in l. ſi vt proponis Cod. quomodo, & quam iud.

SVper quæſtionū.] Diuidit̃ iſtud principiū vſq; ad §. *Verū.* Primò ponit tenorē côſtitutionū, q̃ côtrariæ videbāt, vſque ad §. *Intentionis* & ibi declarat intentionē ſuā vſq; ad §. *Verū.* Abb. Sic.

CASVS. Caſus huius decre. colligitur ex vltimo §. *cum ergo.* & *c. hoc modo:* Quidam impetrauit cauſam cōmitti à D. Papa cuidam iudici delegato, delegatus iſte reſeruata ſibi diffinitiua ſententia, cōmiſit audientiam cauſæ quibuſdam reo abſente, & ignorante. Iſti ſubdelegati citauerūt reum: ipſe côparuit coram eis, & quia iſti dati erant ſine côſenſu ſuo, appellauit ad ſedem Apoſt. occaſione cuiuſdam decr. Inn. in qua dicitur: Licèt delegatus cauſam ſibi commiſſam ap. re. non poſſit alij committere ſine prouocationis obſtaculo, tamen ſi dele. Papæ, vel alius iudex quicunque ad aliquē certum articulum aliquem deputauerit auditorem, ab illo nō poterit appellari, dummodo de partium detur aſſenſu. Colligebatur à contrario ſenſu: ergo ſi non ſit de aſſenſu partium, poteſt appellari. Vnde appellauit iſte, quia illi non erant dati de ipſius aſſenſu, cuius tenor ponitur *in §. nos igitur.* vſque ad §. *intentionis.* Ex parte aduerſa dicebatur, quòd talis appellatio non valebat per decr. Ale. in qua dicitur, quòd ſi delegatus à Papa committit alicui audientiam cauſæ ſibi commiſſæ, vt teſtium examinationem, ſibi diffinitiua ſententia reſeruata, & ab illo appellari contingat, delegatus prætextu huius appellationis cauſam indiffinitam relinquere non tenetur, cuius tenorē ponit *in principio ca. Ver. ſi ſuper. vſque ad §. nos igitur* iſtæ decr. ... a. Dubitatio iſtius côtrarietatis delata eſt ad Cantuarien. archi-

b ¶ *Noſtram.*] Quæ ſ. ſequitur, & incipit, *Licèt cui.* &c. & protenditur vſque ad §. *intentionis.*

c ¶ *Conſultationi.*] Quæ eſt ſ. *e. ei cùm te côſulente:* & iſta ponitur ſtatim, ſ. ibi, ſi ſuper cauſa, &c. vſque ibi, nos autē ſtatuimus.

d ¶ *Derogatur.*] Immò corrigit, qui interpretatur. ff. *ad Ter. l. 1. §. qui operas.*

e ¶ *Committit.*] Lit. côte. vt gl. ſ. *§ porrò. Ver. Vnde ſi forſan.*

f ¶ *Interpoſita*] Ad Papam, ſcilicet.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Non poſſit.*] Arg. contra. ſ. *de co. tit. prox. in fi.* Sol. vt ibi. ſ. *e. cùm ſit R. ad fin.*

g ¶ *Prouocationis.*] Hoc ideo dicit, quoniam nullus poteſt cōmittere cauſam appellatione remota, niſi princeps: quia priuilegium eſt principis *ff. à quib. app. non licet. l. 1. in fi.*

i ¶ *Quicunq;*] Ergo ſi ordinarius delegat aliquē articulū cauſę alicui, ab eo appellari non pôt, niſi modū excedat, prout ſeqt̃ in litera.

ADDITIO. Nec etiā recuſari pôt pro eo quòd ſit ſuſpectus, quod verū eſt, ſi de conſenſu partium datus ſit. *ff. de appel. l. ex conſenſu.*

k ¶ *Executorē.*] Executor dicitur ꝓpriè, qui rē iudicatā ducit ad effectū. *C. de exe. rei iud. l. executorem:* & talis executor partes iudicis ſibi vendicare nō debet: quia non habet aliquā cognitionem. *D. eo. tit. l. ſi vt ꝓponis.* Hic autē impropriè dicitur executor, qui aliquē certū articulū examinat, & de eo cognoſcit, & ideò ꝓmiſit, non tam cognitorem quàm executorē, putà de aliqua exceptione, vtrū teſtis ſit admittendus, vel de aliquo conſimili: ita quòd nullā iuriſdictionē habeat: ſed tñ exequatur mandatū, & faciat quod iniunctum eſt: & ſi quid dubij fuerit, debet referre delegato, & à tali nōn appellatur, niſi modum excedat, vt hîc dicitur. Et poſſet forſitan dici quòd talis auditor habet iuriſdictionē, & coertionem. *arg.* ſ. *eo. ex litteris.* & tñ non poteſt ab eo appellari, niſi modum excedat. Hodie verò nullus poteſt appellare ipſo iure, niſi ipſe grauetur qualiſcunque ſit iudex, & in quocunque articulo poteſt appellari ab eo, cui commiſſa eſt iuriſdictio cum cognitione, ſi aliquam partem grauauerit. ſ. *de appel. vt debitus.* & ideo nihil operatur, quod dicit, appellatione remota.

Executor quis dicatur, & quales eius partes.

l ¶ *Modum excedat.*] Quod ſi fecerit, appellatur ad legatum, non ad legantem. ſ. *eo. § porrò.*

m ¶ *Dummodo.*] Supple, nec pôt recuſari, dūmodo. &c. quòd patet in § *verum.* vbi Papa oſtēdit, qualiter conſtitutio ſua ſit intelligēda.

n ¶ *Recipiatur aſſenſu.*] Hoc videt̃ obuiare decr. Ale. à côtrario ſenſu.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per q. quid ſit litis exordium.*

o ¶ *Litis exordium.*] Exordiu litis pôt appellari quoad ꝓtractādū reſcriptū. ſ. *e. ca. 10.* ſ. *eo. gratū.* & ſ. *eo. licet.* & ſ. *de offi. deleg. ca. vlt.* & ſ. *de*

Exordium litis tripliciter dicitur.

j. de for. cõpe propoſuiſti. & C. de præſcr. xxx. vel xl. ann. ſicut in rē. vel quo ad faciēdā rē litigioſam oblatio libelli reo intimata. *C. de lit. Auth. litigioſa.* propriè verò exordiū litis, eſt litis conteſt. tunc enim pſtatur ſacramentum de calūnia. *j. de iura. calumn. cū cauſam.* quod debet fieri in exordio litis. *C. de iura. calum. l. cū iudices.* & ex tūc. i. poſt lit. conteſt. tenetur de fructibus etiam bonæ fidei poſſeſſor. *C. de rei vendi. l. certum.*

a ¶ *Cauſæ finem.*] i. cognitionem cū calculo ſententiæ, quæ imponit finem cauſæ. *ff. de arbi. l. diem autem. ff. de re iud. l. 1.*

b ¶ *Prouocetur.*] Si grauatur: alias hodie ante ſententiam non appellatur. *j. de appe. c. vt debitus. & c. interpoſita.*

c ¶ *Per iudicē.*] Ex hoc probat, quod is, cui cōmittitur litis conteſtatio, & cauſæ deciſio, iudex eſt, & ab eo poteſt appellari.

d ¶ *Diuiſim.*] Id eſt, vnam partem vni, & aliā alij.

¶ *Gl. ſe. p q. ve. an iudex appellationis deleget.*

e ¶ *Alij delegare.*] Niſi cauſa ſit criminalis, quę non delegatur [a]. *arg. 9. q. 3. ſalmo.* vbi dicitur, in conſpectu omniū, &c. licet à principe poſſit delegari 23. q. 4 *illud. & ff. de teſti. l. 3. §. item diuus.* vel niſi ſit iudex appellationis, qui ſecundùm leges nihil poteſt delegare. *C. de iud. Auth. ad hac.* ſecundum canones ſecus eſt de quo autem hic fit mentio, cui derogatur per hanc decre. ſaltem quòd delegatus quicunque ſit, vel cauſæ principalis, ſine appellatione poteſt cōmittere vices ſuas ſecundùm tenorem huius decretalis.

† *Vide tex. in l. à iudice C. de iu. & gloſ. in l. ſæpe auditum. ff. de offi. præſi.*

a *Adde, quæ cauſæ, & articuli poſſunt delegari, per l. 1. & ibi Bar. ff. quis, & à quibus.*

finem[a], nedum totum negotium ei duxerit committendum: ab ipſo tanquam à iudice licitè prouocetur[b]: cum & lis ante iudicem debeat conteſtari, & cauſa per iudicem[c] diffiniri. ¶ Intentionis igitur noſtræ fuit (ſicut ex tenore cōſtitutionis prę miſſę poteſt liquidò deprehendi) quod, vt iudicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus à nobis licitè poſſit & principium, & finem, & medium cauſæ ſibi commiſſæ, non ſolùm coniunctim, ſed etiam diuiſim[d] alij[e] delegare †: non obſtante, quod dicitur, quòd iudex debet cognoſcere per ſeipſum in principio[f], in medio, & in fine: cùm antequam ferat ſententiam, vniuerſa, quę acta ſunt in iudicio, inueſtigare[g] debeat diligenter,

¶ *A ſubdelegato cum iuriſdictione appellari poteſt: ſecus ſi ſine iuriſdictione, niſi modum excedat: tunc enim poteſt recuſari, niſi datus ſit de partium conſenſu. Abb.*

¶ Verum cum totam cauſam committit alicui, vel principium, aut finem ipſius: ab eo[h], tanquam à iudice poteſt licitè prouocari. Cum autem alicui medium † tantum committit, ab ipſo tanquam ab auditore prouocari non poteſt: niſi mandati fines excedat †, vel meritò[i] ſit ſuſpectus: vnde ne valeat recuſari, prouide ſtatuimus[k], vt de partium detur, vel recipiatur aſſenſu[l].

¶ *A ſubdelegato non in totum appellatur ad ſubdelegantem, non autem primum delegantem: ſecus ſi in totum. hoc dicit vſque ad §. quem verò.*

¶ Porrò[m] cum delegatus à nobis iuriſdictionem ſuam in alium transfert[n] totam, ſi fuerit appellandum, non ad eum[o], ſed ad nos appellari debebit. Cùm

† *medium.*

† *Vide tex. in Auth. quia in prouincia. cum no. C. vbi de cri. agi oport.*

de offi. aſſeſ. l. 1. de conſenſu partiū eſt eligēdus. arg. hic. & 2. q. 8. *placuit. & 21. q. 1. c. 3.* ſed ſi partes non conueniant, eligat iudex nō ſuſpectum. *arg. j. de ap. cū ſpecialis. & j. c. proxi. in fi.* & illum recipiant partes etiam inuitæ, quia iudicium in inuitum redd tur. *ff. de ver. obli. inter ſtipulantem. §. 1. verſ. non ſorſan.* & præcedentibus verbis. *§. ſi vero. & §. quando vero.*

PORRO. Continuatur ad pcedentia. Suprà viſum eſt, an, & quando à ſubdelegato poſſit appellari: nūc ſubiicit, ad quem ſit app. Sic.

CASVS. Dictum eſt in *§. verū.* q ſi iudex cōmittit totā cauſam, vel principiū, vel finē ipſi⁹, ab ipſo pōt appellari: cū verò committit mediū, appellari non pōt, niſi mādati fines excedat. In §. iſto oſtēdit, ad quē ſit appellandum. & primò qñ cōmittit totam cauſam, debet appellari ad Papam, & nō ad delegatū: quia committendo totam cauſā, deſinit eſſe iudex. Si verò aliquid ſibi de iuriſdictione reſeruat, tunc ad delegatū, & non ad delegantē debet appellari: quia tunc remanet iudex. Si verò committit mediū cauſæ alicui, putà teſtium examinationem, vel alium articulum, & ab illo appelletur ad Papam, eo quod mandati fines excedit, vel ſit ſuſpectus delegatus non obſtante tali appellatione vt parcat laboribus partium, & expenſis, cauſam indiffinitam ſecundùm decre. Alex. relinquere non tenetur, & ſic intelligitur decre. Alex. quando committitur medium cauſæ: & ſic apparet, quod Inno. ſuppleuit de principio, fine, & toto negotio: & hoc vſque ad §. quem verò.

¶ *Glo. ſeq. differentiam ponit inter leges, & canones.*

f ¶ *In principio*] Iſtud obtinet ſecūdū leges, vt iudex corā eo in principio faciat lite cōteſtari, & per ſe ferat ſententiam: media verò cōmittat conſiliariis ſuis, ſed ſemel etiam audiat negotium in medio. *in Auth. vt def. ſine ſeu fune. eorum. §. illud & §. ſeq. coll. 5. in Auth. de exhi. reis. §. ſi verò. coll. 5. & C. de iud. Auth. ad hac.* ſecudū canones aliter, vt hic dicitur. Itē ſecundū leges tantùm ſuis conſiliariis committit iudex examinationem, vt in dicta *Authen. ad hac. & in Auth. de iudi. §. ſi quis autem. coll. 6.* ſecundū canones committit cuicunque vult. *j. eo. c. paſtoralis.*

g ¶ *Inueſtigare.*] Hoc non habet locum, quando cōmittit finē.

VERVM. Cōtinuat iſte *§. ad præcedēt*ia. nā ſ dixit Papa, q p ſuā cōſtitutionē nō intēdebat derogare cōſtitutioni Alexādri q. principalis intētio ſua fuit, put habet i *ver. intentionis.* Sed q poſſet dubitari, an, & qñ poſſet appellari à ſubdelegato, ſubiicit iſtū §.

CASVS. In præcedēti §. dixit, q iudex delegatus poteſt cōmittere principiū, mediū, & finē, & cōiūctim, & diuiſim: ſed nō dixerat, q poſſet appellari, vnde in §. iſto dicit, quòd ſi totā cauſam cōmittit alicui, vel principiū, vel finē, ab eo tanquā à iudice licitè prouocatur, cum autem medium cauſæ committit, ab ipſo tanquam à iudice appellari non licet, nec pōteſt, niſi mandati fines excedat, vel meritò ſit ſuſpectus: & ideo bene ſtatuit in conſtitutione ſua, licet is cui, &c. quod talis auditor detur de partium voluntate, ne valeat poſtea recuſari: & hoc vſque ad *§. porrò.*

h ¶ *Ab eo.*] Cui principiū, vel finē cōmiſit, ſecūdū qđ determinatur. *j. §. prox.* qñq; ad Papā, qñq; ad ipſū delegatū poteſt appellari.

i ¶ *Vel merito.*] Supple, vel recuſari, niſi meritò, &c.

k ¶ *Statuimus.*] Non ſtatuit, ſed conſulendo dixit, dummodo de partium deputetur aſſenſu, ne poſſit recuſari. Ber.

¶ *Gl. ſeq. ponit dictum, cui ſignat duo contraria ſucceſſiuè, & ſoluit demum arg. & quæſtionem ſoluit.*

l ¶ *Aſſenſu.*] Et ideo poſtea recuſari non pō. ſemel enim iudex electus recuſari non poteſt. *ſ. eo. inſinuante. & 3. q. 3. aſſeratur. & 32. q. 5. horrendum.*[b] appellare tamen poſſum ab eo, non tamen eum recuſare. *ff. de ap. ex conſenſu. ff. quę ſent. ſ. ap. arbitro.* licèt ſit contrarium. *arg. j. de re iu. cauſam quæ.* non eſt contrarium quia ibi fuit appellatum: & qđ dicitur ibi in confirmatione ſententiæ, quod de cōi conſenſu fuit cauſa commiſſa, illud non fuit cauſa, quare ſententia fuit confirmata: ſed quia appellans nō probauit, q ſnīa fuiſſet iniqua. Itē contra. 2. *q. 6. à iudicib.* ſed illud loquitur de arbitris cōpromiſſarius,[a] à quibus non appellatur. *C. de arb. l. 1.* Itē arg. q aſſeſſor, qui participat examinationi cauſę, & ſimilibus. *ff.*

b *Concor. l. 6 vxor. ff. de adul. & l. quod ſi nolit § in fictū ff. de ædil. edi.*

a *Quia volūtate non inuicem neceſſitate adeūtur. j. eo. ca. ab arbitris. lib. 6. Ioan. An.*

m ¶ *Porro.*] *§. iſte reſpicit. §. nos & proxi. & §. verum.*

¶ *Gloſſa ſequens primo recitatur per quæſt. & ſol. ſecundò obiicit, & ſoluit: tertiò quærit, & ſoluit: ponit opinionem ſolutionis contrariam, cui reſpondet.*

n ¶ *Transfert.*] Non tamen iudicis dandi licentiam committere poteſt: licèt illud ſit de iuriſdictione. *ff. de iuriſdict. om. iudic. l. 3. in fin.* nec poteſt committere remota appellatione. & hoc ideo quia illam non habet ex commiſſione, ſed à lege. *C. de iudic. l. à iudice. & j. eo. c. paſtoralis. 1. reſpon. & 2. quoniam.* vnde in alium eam transferre nequit: & ſic hoc ſaltem non transfert in alium, quia ſi hoc poſſet ſubdelegatus, poſſet alium delegare. quod eſſe non poteſt. *j. de appella. cū cauſam.* prætereà qualiter poteſt abdicare à ſe iuriſdictionem, ſaltem ſine licentia eius, à quo habet eam: vt *ff. de off. procon. l. ſolent 1. reſpon.* cum teneatur exequi mandatum ipſius, etiam ſi ſit perquam durum. 16. *diſtin. in memoriam. & 100. diſt. contra morem.* Licet enim iudex committat totam cauſam alicui, nihilominus retinet iuriſdictionem, licèt alius habeat exercitium illius cauſæ. *ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſd. l. 1. §. vlt. ff. de iuriſdict. omn. iud. l. more. & l. 2. & quia.* & reuocare poteſt, quando vult. *ff. de iudi. l. iudicium ſoluitur.* Dicas, quòd leges illæ omnes, quæ dicunt, quòd non poteſt abdicare à ſe iuriſdictionem, & proximè ad hoc inductæ, intelliguntur de iudicibus ordinariis. & illi poſſunt quandocunque reuocare, etiamſi totam cauſam committant: ſed in delegato ſecus eſt, cum proprium nihil habeat, ſed eius, qui mandauit. *ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſd. l. quæcunque §. qui mandatum.* & ideo nihil reſeruat, ſi totam iuriſdictionem committit. Sed nunquid delegatus poteſt hic committere totam cauſam retenta ſibi executione ſententiæ? ſatis videtur, quod poſſit: quia illud eſt de iuriſdictione ſua, ſed tunc ad eum, appellari non poſſet, quia nihil habet iuriſdictionis, quantùm ad cognitionem cauſæ,[d] ſed ſolam executionem: vnde vlteriùs partes iudicis aſſumēre non poteſt. *C. de exec. rei. iu. l. ſi vt proponis.* T. dixit, quod non poteſt, quia ſententiando deſinit eſſe iudex: ſed illa non videtur ratio, quia ille non ſentētiat, & quantùm ad executionem durat iuriſdictio *infra eo. cap. paſtoralis*, & ſecundùm dictum T. delegatus non poſſet exequi ſententiam ſuam, quod factum eſt. *ſ. eod. cap. ſignificaſti.* Bernar.

ADDITIO. Vide *c. ſi delegatus, eo. tit. lib. 6.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat ſucceſſiue duo contraria, & ſoluit.*

o *Ad eum.*] Lex indiſtinctè dicit, q ſi delegatus committit alij cauſam,

d *Hoc verū, quando mera executio committitur, vbi ex vi commiſſionis non habetur cauſæ cognitio, aliud vbi retinetur: vt hic, vbi eā vi retentionis, & ex vi appellationis facta, & ex vi huius interpretationis, recuperatur iuriſdictio. ar. ff. ad Turp. l. 1. in fi. & infra de ap. c. vt debitus. ſecundum Ho. & Io. An.*

cauſam,ad eum eſt appellandum.C.*qui pro ſua iuriſd.l.Vnica.* & illa intelligitur ſecundum iſta,qñ non cōmittit totum, vel aliter ſecūdū leges.Itē aliud cōtrariū videtur.ff.*quis,& à quo ap l.1. in fi.*vbi dicitur,ꝙ ſi iudex delegatus delegat alij cām,ſi ab illo vltimo appelletur,non appellabitur ad ipſū,qui eū dedit,ſed ad iudicē illius,qui dedit illū, à quo appellatur: & ita contradicit huic, quod dicit,non ad eū, ſed ad nos: & intelligas illam ſecundū iſtā,vt dictum eſt de alia,quia ibi totū commiſit: & ita cōcordat huic,qñ totū commiſit.C. *qui pro ſua iuriſd.l.Vnica.* vel aliter ſecundùm leges,& aliter ſecundùm canones.

† Aliàs ita: cui media cauſa committit. aliàs ita:cui media cauſa committitur.

¶ *Glo.ſeq.ponit duas opiniones, & primam approbat.*

autem ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat: ſi cauſa [a] ſit ei appellatione remota cōmiſſa, non ad nos, ſed ad eum poterit de iure appellari. Vnde ſi forſan appellaretur [b] ab eo, cui medium † cauſæ committitur: ſiue cognitor, aut executor dicatur, vel (quod melius eſt) auditor [c], pro eo quòd vel mandati fines excedat, vel meritò [d] ſit ſuſpectus: nihilominus tamen delegatus à nobis, iuxta conſultationem [e] præmiſſam, cauſam poterit diffinire, vt parcatur laboribus partium, & expenſis.

¶ *Auditor datus ſine partium conſenſu recuſari poteſt vt ſuſpectus, non tamen ſine cauſa. Abbas.*

¶ Quem verò delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recuſare, niſi coram eo [f] iuſtam recuſationis cauſam oſtendat †.

a ¶ *Si cauſa ſit ei.*] Maximè: quia idem eſſet, ſi non ſit remota: quia vtroque caſu appellat ad eum,& non ad Papam: & quia ipſo iure hodie remota eſt ante ſentētiā. ỹ. *de app.cap. Vt debitus.* Alij contradicunt,ꝙ ſi non eſt remota appellatio in literis appellatur ad Papam omiſſo delegato ipſius ſic poteſt appellari ad Papam ab aliis iudicibus quolibet medio omiſſo.quod prius dixi,verius credo.*arg.ĩ.eo. c. in prin. Ver. quod ſi ſuper.& c.cùm te conſulente,&c.*

† Facit ad hoc l. apertiſſimi. & l. cùm ſpecialis.C.de iu.

b ¶ *Appellaretur.*] Ad Papam.

c ¶ *Auditor.*] Talis potiùs dicitur habere notionē,quàm iuriſdictionem.ff.*de re iud.l.prætor ait.in prin.*& dic notionem, id eſt, cognitionem.& iuriſdictionem.ff *de verb ſig.l.notionem.*

d ¶ *Merito.*] Supple.vel recuſetur pro eo,quòd merito,&c.

e ¶ *Conſultationem præmiſſam*] Scilicet Alexandri,quæ ponitur *in princ.Ver.quod ſi ſuper cauſa.* & hîc interpretatur, in quo caſu illa intelligatur.

QVEM VERO. Continuatur potiùs *ad §.Verùm.*quàm *ad §.præcedentem.* nam ibi fuit dictū,quòd ad hoc vt non poſſit recuſari ſubdelegatus,ſeu auditor,deputandus eſt cum partium conſenſu: ſed ne crederet aliquis,quòd de neceſſitate eſſet requirendus partium conſenſus,ſubiicit Papa iſtum.§. *Abb.Siculus.*

CASVS. In *prox.§.Ver.pro eo quòd mandati fines excedat.Vel meritò ſit ſuſpectus.*& in illo §.*Verum.* dixit, niſi mādati fines excedat,vel meritò ſit ſuſpect9. Vnde ne valeat recuſari,proinde ſtatuimus,vt de partiū detur,vel recipiatur aſſenſu: per hoc videbatur, quòd ſimpliciter poſſet recuſari,niſi datus eſſet de aſſenſu partiū, ſed hoc nō eſt verū & ideò dicit:Si delegatus aliquē deputauerit auditorem etiam ſine aſſenſu partium,neutra partium poterit recuſare,niſi coram delegato iuſtam recuſationis cauſam oſtendat.

¶ *Glo.ſeq.tangit,coram quo cauſā ſuſpicionis tractare debet.*

f ¶ *Coram eo.*] Id eſt, coram delegato à Papa:& ideo in iſto caſu cauſa ſuſpicionis non probatur coram arbitris,cùm aliàs generale ſit,quòd cauſa ſuſpicionis probari debet coram arbitris. ỹ. de app.c.ſecundò requiris.& c.cum ſpeciali.idem credo, ſi ordinarius deleget cauſam.

SI VERO. Continuatur iſte §.*ad §.porrò.*nam ibi proſecutus fuit auctor,quando appellatur ab vno delegato, hîc quando fuerunt duo delegati & vnus commiſit alteri vices ſuas. Diuiditur, quia primò ponit vnum dictum Secundò ibi,*Quia.*illius rationem aſſignat.Tertiò ibi,*Vnde.*ponit quandam illationem.Abb.

CASVS. Dictum eſt ĩ.*in §.nos autem.* quòd delegatus à Papa cui cauſa commiſſa eſt ap.re.poteſt committere alij vices ſuas, & poteſt cognoſcere. In §.iſto oſtendit, quòd iſtud non eſt generaliter verum hoc modo: Duo ſunt à Principe delegati ap. re. vnus committit alteri vices ſuas. Iſte qui recipit iuriſdictionem à ſocio ſuo,delegatus eſt à Papa app. re. non tamen poteſt alij committere vices ſuas, nec procedere ap. re. quamuis dicatur in literis, quòd alter in cauſa procedat ſine reliquo ap. re.ſi non poſſūt ambo pariter intereſſe:& redditur ratio: quia quod poteſt ex iuriſdictione ſibi à principe delegata, non poteſt cum iuriſdictione à condelegato commiſſa.Vnde in hoc caſu ſi appelletur,ab iſto ad Papam eſt appellandum non ad delegatum, propter rationem ſuperiùs aſſignatam *in §.porrò.*quia totam iuriſdictionem conſocius ſibi commiſit.

g ¶ *Vices ſuas.*] Simpliciter cōmittens vices ſuas, totū cōmiſiſſe videtur.ỹ.*de in. pat.c.ex literis.& ỹ.de do.c.paſtoralis*[a] *& ar. 1.opp.ff.de tut.l.3.in fi.& C. de execu.rei l.2.& op.ar.ỹ.eo.cap.Venerabilis.*vbi eſt hoc expreſſum, quia functus eſt officio ſuo vices ſuas committendo,vbi dicit.

a Concor. text in l.fi. ff. de vi. trit. & oleo legato.

h ¶ *Nec poteſt ap.re.procedere.*] Hodie nō habet locum hoc, quod dicit,non poteſt appellatione remota procedere.quia ipſo iure appellatio remota eſt. ỹ. de ap.c. debitus. & ita propter hoc nō vitiatur iuriſdictio iſtius,qui recipit commiſſionem à ſocio: quia etſi vitiatur ſua iuriſdictio per alterius commiſſionem, releuatur ipſo iure, vt ab illo non appelletur, niſi grauetur,per illam decre.vt debitus.

¶ *Si vnus ex duobus delegatis Principis cum clauſula App.re.ſubdelegat alteri acceptanti,non poteſt acceptās ſubdelegare,nec app.re.procedere:quod tamē ante acceptationē poterat:& ſi ab iſto fuerit appellādū,appellabitur ad Papā:etiamſi fuerit ſubdelegatus non in totū. h. d.ſecundùm veriorem intellectum.*

¶ Si verò duo ſunt à Principe delegati, & vnus committit vices ſuas [g] alteri, ille nec poteſt [h] [nec † debet] appellatione remota procedere, nec cauſam alij delegare [i] †:quamuis in commiſſione facta duobus contineatur expreſſum, vt appellatione remota alter poſſit procedere ſine reliquo, ſi nō poſſunt [k] ambo pariter intereſſe. ¶ Quia quod poteſt ex ſola iuriſdictione ſibi † à Principe delegata, non poteſt cum iuriſdictione ſibi à condelegato commiſſa.Vnde ſi

† Hæc duo verba, nec debet, domiſſo ſunt in antiquis.

ADITIO. Alij cōtra dicūt,quòd ſi nō eſt remota appellatio in literis appelletur ad Papā omiſſo delegato ipſius, ſicut poteſt appellari ad Papam ab aliis iudicibus quolibet medio omiſſo.quod prius dixi verius credo. *argum.ĩ. eod.in princip.Ver.quod ſi ſuper, &c.& c.cum te.*

† Vide tex. in l. à iudice.C. de iud.

† mas.

¶ *Gl.ſeq.ponit dictum, cum ſignat cōtrariū, & ſoluit ponit ſecūdū, alleg. duo iura contra in cōtrariū.alleg.5.ponit 3.alleg.vnum capitulum in contrarium alleg duo iura,& alia duo ad ſimilia per conuerſum.*

i ¶ *Delegare.* Hoc eīn nō pōt cū ſit delegatus ab alio,quā à principe ỹ.*de app.cū ca,q ff.de of.procō.l.legatus.*& C *de iud.l.à iudice.* niſi delegatus ſit ad vniuerſitatē cauſarū ff.*de iud.l.cū ſtor.§.1.ff. qs & a qua app.l.1.§.1.arg.cōtra.ỹ.de re iud.c. cū Bertholdus.* ſed illa nō tenet in hoc per decre.pdictā ỹ.*de app.c.cū cauſā,* q.Itē hic habes,ꝙ minùs dignū trahit ad ſe magis dignū. *arg.ĩ.de tēp.ord. c.literas.*[b] *&.ĩ.e.c cū ſup arg.cōtra.ỹ.de cōſecr.Eccl.vel alta.ca. ꝙ in dubiis.*& ỹ.*de cele.miſſ.c.cū Martha.§.præterea pōt dici.* & *C.de pet.hære.hæreditas.*& *13.q.2.non æſtimemus.*& ff. *de ſolu.l ſi alienā.*& ...*de app.l.ſeptimus.§.Vlt.*Itē habes,ꝙ cū res trāſit de vna perſona ad aliā,non trāſit cū ſuo priuilegio,vel ſua cauſa, vel honore,vel onere ſic. *12 q 2.qui manumittitur.Argu.contra.16. q.1 ſi quis laicus.*& ỹ *de pig. c. ex literis.*quandoque aliquod ius ineffi ax eſt apud vnum,etſi ille mandet illud ius alij, efficax eſt apud illum.ĩ *de ele.c.ſuffraganeis.ff.de noua.l.doli mali.*

b Vbi Dominica trahitur ad ſabbatum: ſed illud vſu & neceſſitate, & communione ieiunij poſſet etiam dici, quod quoad ordines ſabbatum dignius eſt, quam Dominica. Ioan. And.

¶ *Gl ſe.ponit vna parit.atē.circa q̄ q̄rit.& remittit:ſecūdo q̄rit, & ſoluit:tertio q̄rit;alle. p ſol.ponit opī ſolutioni cōtrariā.quarto q̄rit all.pro,& cōtra.ponit,opī quā reprobat tenēs contrariā.Io. An.*

k ¶ *Si nō poſſunt ambo.*] Hic patet ex iſto §.ꝙ qñ dicitur in cōmiſſione[ꝙ ſi ambo in cauſa procedere nō poteſtis,alter nihilominus pcedat.]ꝙ ille q nō pōt intereſſe,poteſt committere vices ſuas,ſiue ergo apponatur clauſula illa,quòd ſi ambo,vel ꝙ ſi non oēs,&c.ſiue nō apponatur,iudex pōt ſēper cōmittere vices ſuas, cùm habeat illud à lege.ỹ.*e.prox.*& ỹ.*de app.cùm cauſam, quæ.* & *C.de iud.l.a iudice.*Hic cōſueuit illud quæri,vtrū cōiudices teneātur admittere ſubdelegatū à cōiudice ſuo, qui intereſſe non poteſt? [c] Et videtur,quòd non:quia iam extat conditio, ỹ.*eo.c.cō-committeram.*& ibi iſtam quæſtionem explicabimus.Sed illud quæritur,an inuitis partibus iudex poſſit cauſam alij delegare? Vtique: cùm hoc habeat à lege,vt dicunt iura prædicta. & ỹ. *eo.quoniam.2.reſpon.*& ita nulli facit iniuriam,qui vtitur iure ſuo. ĩ.*de elect. cum Bar.* in *l. Eccleſia Vulterana.* Sed quæritur, vtrùm delegatus poſtquàm commiſit vices ſuas in totum,an poſſit poſtea reuocare? Videtur, quòd ſic.nā iudiciū ſoluitur vetāte eo,qui iudicare iuſſit. ff. *de re iud l.iudicium.* dicas,quòd ſi ille,cui commiſit, ſuſcepit ſubdelegationem.& ea vti cœperit,poſtea eam reuocare nō poteſt. ỹ. *eo. Venerabilis.*ſi verò non vult ſuſcipere,tunc poſſet nihilominus poſtea procedere:alioquin poterit eā bene re integra reuocare:quia verba intelligenda ſunt cum effectu.ỹ.*de cleri.non reſi. relatum.* ff.*quod quiſque iu.l.1.§.hæc autem verba.*& ita notauerunt in hac decr. Inn. ij & Gof.ĩ.*eo §.porrò.* in verbo illo, *totam.* & idem dicit Inn Papa. ỹ.*eo.c.Venerabili.* ſed ſola commiſſio non ſufficit,etiamſi ſubdelegatus eam receperit:niſi ſequatur citatio,quominus eam reuocare poſſit, & ita ſententiauit Inn. vt no. *in decr.Venerabili.* quòd patet ex eo,quòd mortuo delegato re integra ſubdelegatus poſtea pcedere nō pōt.ỹ.*e.licet.* & eadē rōe mortuo ſubdelegato re integra delegatus remiſit iuriſdictionē hac

Delegatus qui intereſſe non poteſt vices ſuas committere poteſt.

c De hac materia vide Paulus.ff.de iud.

ratione:

ab eo fuerit appellatum, licèt aliquibus [a] viſum fuerit, quòd ad condelegatum valeat appellari: nobis tamē videtur, quòd ad primum [b] duntaxat appellandum eſt delegantem, propter rationem ſuperiùs [c] aſſignatam.

¶ *Si delegatus Papæ ſubdelegat non in totum, pars à ſubdelegato non poterit appellare, ex eo quòd datus ſit ſine ſuo conſenſu, poteſt tamen recuſari in oſtendendo cauſam iuſtam coram delegato, & tunc delegatus diffiniet: à quo, etiamſi noluerit recuſationem admittere, appellatur ad Papam. h. d.*

¶ Eius ergo [d] appellatio, de quo tua fraternitas nobis ſcripſit, ſi noſtræ conſtitutionis occaſione, ad noſtram audientiam appellauit, pro eo quòd delegatus à nobis reſeruata ſibi diffinitiua ſententia, audientiam cauſæ commiſit [e] quibuſdam, qui de partium † aſſenſu nec dati ſunt, nec recepti [f]: niſi contra eos iuſtam recuſationis cauſam oſtenderit, vel paratus fuerit oſtendere coram Iudice delegato, non debuit impedire, quominus procederent auditores. ¶ Qui etiamſi tanquam ſuſpecti fuiſſent meritò recuſati: delegatus tamen à nobis nihilominus potuiſſet ſublato appellationis diffugio cauſam iudicialiter expedire. Quòd ſi iuſtam recuſationis cauſam noluit admittere delegatus, ſed coram ſuſpectis cum litigare † cogebat, à tali grauamine [g] licitè potuit † ad noſtram audientiam appellare: quodque † poſt appellationem huiuſmodi eſt præſumptum, iudicari debet irritum, & inane.

¶ Idem Epiſcopo Helieñ.

¶ *Delegatus Papæ, niſi malitioſè ſe excommunicet, ſubdelegatum compellit ad ſuſcipiendā ſubdelegationem: in coactione tamen defert ſuæ dignitati, & perſonæ. h. d. vſque ad §. item cùm totum.*

CAP. XXVIII.

PAſtoralis † [h] officij: & infrà. ¶ Conſult. † tuæ duximus reſpondendum, quòd cùm delegato à Principe iuriſdictio dandi Iudicem ſit à lege conceſſa [i] (dummodo ipſe exonerare [k] ſeipſum malitioſè non quærat) poteſt compellere renitentem [l]: eo quòd iuriſdictio illa nullius

ratione, quia iuriſdictio delegati re integra exiſtente apud ſubdelegatū non eſt plenè trāſlata, nec legatus plenè dicitur functus officio ſuo, niſi citatione ſecuta per ſubdelegatum: vt patet in decr. venerabil. T. dicit, quòd ſi ſubdelegatus recipit ſubdelegationē, poſtea reuocare non poteſt, & idē dixit B. ſed poſtea mutauit: vt s. dicitur.

Ordinarius quādocūque poteſt reuocare iuriſdictionē: in quo caſu intelligitur illa lex, iudiciū. [a] & ff. de off. procō. l. ſolet. §. 1. ſed ſi partē iuriſdictionis delegatus ſibi retinuit, pōt reuocare, s. e. §. porro. & per l. prædictā. inductū ſoluitur. Sed pone, quòd vnus delegato rū committit cōſocio partē iuriſdictionis, ſi ille grauauerit partē, ad quē appellabitur? ad cōdelegatū nō, quia par eſt illi, & à pari ad parē nō appellatur. ff. de app. l. 1. & 2 q. 6. anterioru. §. illo videlicet. j. de ap. dilecti. 2. nec cōſocius, à quo appellatū eſt poſſet cognoſcere, immò ſi hoc vellet, hoc ipſo perderet iuriſdictionē. s. eo. cum ſuper. Arg. cōtra. ff quādo ap. ſit. l. 1. §. ſed & ſi præſes. & §. precedēti. ibi appellatur ab ordine, & præſide ad ipſū præſidē tātū. arg. 17. d. multis. ibi enim appellatur à metropolitano ad cōciliū, in quo ipſe habet intereſſe: & ita in hoc caſu appellabitur ab iſto ad eū & cōdelegatū. Quidā dicūt, quòd bene valet appellatio ad ipſum, & condelegatum: & idem eſt, ſi vnus committit alij à ſuo iudice, quia ſi tunc appellatur ab illis, appellari debet ad ipſū & condelegatum. arg. huius. §. per contrarium ſenſum. Credo, quòd in nullo iſtorū caſuū taliter ſit appellandum. Si enim vnus vellet confirmare illud, quod fecit, & alter caſſaret, nihil eſſet. Dic ergo, quòd ad ſuperiorē in talib. eſt appellādū. s. e. §. porro. & quod dicit s. nō ad nos, ſed ad eū eſt appellādū. intelligendū eſt, quū vnus ſolus eſt iudex, vel ſi plures eſſent, oēs cōmittunt alij, vel vni ſoli retēta ſibi parte iuriſdictionis vices ſuas: aliàs qualitercūque permiſceas, ſemper eſt appellandū à Papa, [b] quicquid alij dicant: & hoc idē dicit Lau. propter rationes præmiſſas: & idē ſequeretur, quòd vnus ſolus poſſet procedere: quod nō eſt verū, præcipuè quū cauſa cōmittitur ſimpliciter ſine clauſula illa, quòd ſi ambo, &c. ſed dicūt. ſi eſſet in literis illa clauſula, quòd ſi ambo, vel, quòd ſi omnes, &c. tūc poteſt procedere delegatus: quia reſeruauit ſibi aliquid de iuriſdictione: quia tunc extat conditio: quia ille, à quo fuit appellatū, non debet cognoſcere de appel. ſed hoc non credo: quia non intendit Papa delegare iſtis cauſam principalem, & appellationis. Bern.

a ¶ *Aliquibus.*] ſc. Alexandro in antiqua compilatione. *de app. nos [c] in eminenti.*

b ¶ *Ad primum.*] Quia in totum commiſit: ergo à contrario ſi reſeruauit ſibi iuriſdictionem, ad ipſum delegatum debuit appellari, & hoc poteſt reſpicere, quod ſequitur. eius ergo, &c.

c ¶ *Superius.*] s. eo. ca. §. *porro. in prin.*

ADDITIO. Quia. ſ. nihil remanſit de iuriſdictione penes ſubdelegātē vices ſuas ſimiliter: & ideò ad ipſum appellari non poteſt.

EIVS ERGO. Iſte §. decidit quæſtionē principaliter propoſitam. & ſic decidit tres caſus. Secundus ibi, *Qui etiam.* Tertius ibi, *Quòd ſi.* Abb. Sic.

CASVS. Hic reſpondet ſecundæ quæſtioni. ex his, quæ dicta ſunt, concludit Papa dicens, quòd appellatio illius, qui appellauit ad Papam occaſione conſtitutionis Inn. pro eo, quod ſubdelegati iſti dati non fuerant de conſenſu illius, non valuit, nec debuit impedire, quominus procederent auditores: niſi primò coram ipſo delegato iuſtam cauſam recuſationis oſtenderet: & ſi tanquam ſuſpecti fuiſſent meritò recuſati, delegatus Papæ nihilominus debuit in cauſa procedere, ac eam terminare. Sed ſi delegatus iuſtam cauſam recuſationis nollet admittere allegatam contra ſubdelegatos, ſed compellebat illum audire coram ſuſpectis, à tali grauamine licitè potuit appellare: & quicquid factum eſt poſt illā appellationē, debet in irritū reuocari. Hāc cōcluſionē ſumit ex tribus. §. *proximo.* §. *porro. in prin.* vbi dicitur, quòd ſi appelletur ab eo, cui mediū cauſæ, &c. & §. *ſi verò.* vbi idē dicit à cōtrario ſenſu. verſ. nobis tñ videtur, quòd ad delegātē. ergo à contrario ſenſu, ſi non cōmiſiſſet vices in totū, appellādū eſſet ad cōdelegātem. & *ex* §. *quem verò.* vbi dicit. ſi delegat⁹, &c. No. quòd iudex delegatus de cōſenſu partiū datus recuſari non poteſt, niſi forte ex noua cā. s. *eo. inſinuante.* Itē cū delegatus aliquid ſibi de iuriſdōe reſeruat ad ipſū eſt appellādū: quū totū cōmittit, ad Papā eſt appellandū. Itē recuſatio ſubdelegati probari dēt corā delegato. Item quicquid fit poſt appellationē legitimā, reuocandum eſt.

d ¶ *Eius ergo.*] Cōcludit ex præmiſſis trib⁹. §. *porrò.* §. *quē verò.* & §. *ſi verò.* & eſt arg. à toto in quā ſtate. ſic j. c. *proxi.* §. 1. & 9. q. 3. *cum ſimus:* & hic reſpondet ſecundo articulo quæſtionum.

e ¶ *Commiſit.*] Lite corā ſe priùs conteſtata, & idem eſt ante litis conteſtat.

f ¶ *Recepti.*] Hæc poterat recuſari, niſi, &c.

g ¶ *A tali grauamine.*] Et reuera à grauamine: quia periculosū eſt ſub iudice litigare ſuſpecto. 3. q. 5. *quòd ſuſpectis.* & j. *de app. cum ſpāli.* [d] vnde quicquid fit poſt appellationē legitimam, debet in irritum reuocari. *ſupr. eo. c. cum cauſam.* & hîc *in fine.*

PAſtoralis.] Hæc prima pars diuidi pōt in tres partes. Nā ī prima ponitur deciſa cōſultatio. In ſecūda ibi *Cōſultationi*, ponitur rñſio. In tertia ibi *Delegatus*, quædā inſtructio. Ben. Capra.

CASVS. Aliqs eſt delegatus à principe, & ipſe cōmittit alicui vices ſuas, ille nō vult ſuſcipere ſubdelegationē quæ fuit epī Gelieñ. vtrū illū poſſit cōpellere? Reſp. Papa: à lege cōceſſū eſt delegato à principe, quòd ipſe poſſit cām ſibi cōmiſſā cōmittere alicui, dumodo malitioſè de hoc nō faciat: & ideò pōt cōpellere illū, vt ſuſcipiat; quia talis iuriſdictio nulla videretur, ſi coërtionē aliq nō haberet: tñ iudex dēt diligēter videre, vt perſonis ſuperiorib. ex cā negotiū duxerit cōmittēdū, in cōpulſione dignitati deferat. & perſonæ. Itē quæritur, vtrū delegatus poſſit cōmittere alicui, vt citet partes. Reſp. Papa, cū totū negotiū cōmittere poſſit, vt dictū eſt s. *citationis officium.* committere poteſt, & punire contemptorem.

h ¶ *Paſtoralis.*] Delegat⁹ à Papa cā ſibi cōmiſſā alij cōmittere voluit, ille noluit eā recipere: quærit vtrū delegat⁹ poſſit eū cōpellere?

i ¶ *Conceſſa.*] *C. de iud. l. à iudice. & j. de appella. c. cum cauſam, quæ. & j. eo. c. quoniam.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. an non impeditus ſubdelēget. arg. negatiuè. ſol. contrarium: ſecundò quærit arg pro, & contra, & ſoluit.*

k ¶ *Exonerare.*] Nō videtur, quòd iudex poſſit cōmittere causā, niſi cum iuſta cā impeditus intereſſe non poteſt. s. e. c. *ſi pro debilitate.* & j. *de reſcri. c. ſciſcitatus. C. de pedaneis iud. l. 2. ff. de iud. l. ſi. arg. j. de teſti. cum nomine dñi quod non eſt verum:* immò cū de iuris beneficio hoc habeat, poteſt cōmittere vices ſuas. ff. *de offi. ei. cui man. eſt iuriſd. l. 1.* & j. *c. proxi.* & j. *eo. quoniam.* Sed nūquid ſtatim credendū eſt iudici, cū ſcribit ſe non poſſe intereſſe? Nō videtur, niſi de hoc conſtet. vt *ſupra eo. prudētiam. 1. reſpon.* ſi enim crederetur paſſim cuilibet iudici, quilibet ſe poſſet malitioſè exonerare, cum vellet. *arg. ff. de vi. mu. l. prot. arg. cōtra. j. de re iu. c. cū ſuper in parte deciſa.* Sol. [e] non eſt præſumēdū, quòd iudex malitioſè cā committat. dubia enim in meliorē partē debemus interpretari. j. *de reg. iu. eſtote. & ff. de reg. iu. l ſemp. in dubiis.* & de quolibet præſumendū eſt bonū, niſi cōtrariū appareat. vt s. *de ſerm. c. vnico.* s. *de præſum.* dudum, & ſi quis dicat hoc factum in fraudem, illud debet probare. *ff. de prob. ei. qui dicit.* §. *qui dolum.*

l ¶ *Renitentē.*] Sic patet, quòd aliquis cōpellēdus eſt inuitus ſuſci-

a *Intellectus* l. iudicium. ff. de iud.

Delegatorum vnus ſi partem iuriſdictionis cōſocio committit, & ab eo appelletur, ad quem appellari debebit.

† *ipſum.*

b *Idem ſi duo ſunt delegati, & vnus deleget totum, & alter eidem, vel alteri partem ſecundum Io. allega.* C. de app. l. præcipimus. in fi. *Ioan. And.*

c *Et habetur* in c. cō*pilat.* c. 36. *nec ponitur in hac Gregorij compilatione, cum hic ei derogetur.*

† *audire, in antiquis.*

† *poterit.*

† Cap. 7. eo: tit. in 3. compilatione.

† *Aliàs ità: Conſultationi tuæ taliter duximus, &c.*

d *Concord. tex.* in l. apertiſſimi. C. de iud.

e *B. Thomas & Citranus* 2. 2. q. 60. artic. 4.

pere iudicium etiam homo alterius fori. *Cod. qui pro ſua iuriſd. l. Vnica. ver. a p. ff. de muneri. & honori. munerum. § iudicandi neceſſitas.* niſi aduocatus, qui non poteſt cogi alibi, quàm in ſuo foro ſuſcipere iudicium. *C. de adu. diuer. iud. ſancimus in p.* & hoc in delegatis à principe: ſed ordinarius non poteſt cogere hominem alterius fori. *ff. de iur. om. iud. l. vl. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. 1. & 2. & ꝭ de of. ar. paſtoralis.* ſed nemo poteſt cogi, vt arbitrium ſuſcipiat. *ff. de arbi. l. 3. § 1.* ſed poſtquam ſuſcepit, debet cōpelli: vt *ind. §.*

& c. cum in Eccleſia. & etiā idē eſt in diffinitiua quādoque. *C. de re cre. generaliter. §. & ſi iudex.* ſic dicendum eſt, ꝙ illi, qui confirmant diffinitiuam ſententiam, debent facere, quod ſupereſt ad faciendum: ſed ſiue primi, ſiue ſecundi hoc faciāt, nō refert quantū ad effectum ſententiæ. Si primus iudex fuit ordinarius, ſatis pōt dici, quòd exequeretur ipſe ſuā ſentētiā, cū ſua iuriſdictio ſit perpetua. ſed videtur, quòd ſecūdus iudex debeat potiùs eā exequi, quia ex ſecūda ſententia agitur ꝑ actionē in factum, & non ex prima: vt not. ꝭ. *eod. coram. & ff. de his qui not. infa. l. furti.* & ideò iudex appellationis eam debet exequi, non primus.

ADDITIO. Et ideò potiùs ſecūdus, quàm primus debet exequi. ar. à toto in quantitate.

QVIA VERO. Primò ponitur conſultatio: ſecundò ibi, *Attendētes.* reſponſio. Abb.

a ¶ *Si coerctionem.*] Iuriſdictio ſine correctio ne nulla eſt *ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſ. l. vlt. & ꝭ. c. prox.* verū tñ verbum, coercendi, maiorem continet animaduerſionē. *ff. de offi. procō. meminiſ. e. in fi.* immò qui delegit, præcipit. *C. qui pro ſua iur. ſd. l. vnica. in princ.* & præceptū neceſſitatem hēt. 14. q. 1. *quod debet.* & inuitus quis delegat. *ar. ff. de mu. & ho. munerū § iudicandi. C. de aduo. diuer. iu. ſancimus. in fi.*

† *Vide* l. capitalium. & *ibi Bart. ff.* de pœn. ſa. quod no. in l. 1. ff. eod.

b ¶ *Superioribus.*] Putà in dignitate cōſtitutis. *ꝭ. eo. ſanè. 50. d. cōtumaces. 45. d. cū beatus. & ꝭ. de ma. & obe. per tuas. & 2. q. 8. quiſquis.*

ADDITIO. Et hodie delegatus Papæ nō poteſt ſubdelegare, niſi illis perſonis, quibus *in c. ſtatutum in princ. de reſc. lib. 6.* Abb.

videretur eſſe momenti, ſi coerctionem [a] aliquam non haberet. Delegatus tamen debet ſolicitè prouidere, vt ſi perſonis ſuperioribus [b] (exigente neceſſitate) negotium duxerit delegandum: in coactionibus inferendis dignitati deferat, & perſonæ †.

¶ *Delegatus Papa ſicut poteſt cōmittere totam cauſam, ita poteſt citationem, & punire contemnentem acceptare. Abb.*

¶ Itē cū totū negotiū alij poſſit committere delegatus, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum: citationis [c] officium poteſt cuilibet diſcretione [d] prænia) demandare, ac punire [e] meritò contemptorem.

¶ *Si Papa ſcienter commiſit appellationē interpoſitā à ſuo delegato dato cū clauſula, Appellatione remota, iuriſdictio primi delegati eſt interim ſuſpenſa quoad executionē. h. d. ſecundùm verum intellectum.*

¶ Præterea poſtulaſti, ſi cū à ſententia lata auctoritate litterarū noſtrarū, in quibus appellatio eſt inhibita, fuerit appellatū, & litteræ poſt appellationē ad Iudices alios emanauerint: an ad mandatū poſteriorū Iudicum executio ſententiæ à prioribus delegata, debeat retardari, vt priores Iudices, ipsā neq. per ſe, neq. per alios exequātur. ¶ Nos autem inquiſitioni tuę taliter reſpōdem[9], quòd cū appellationis cauſam, ex certa ſcientia, Iudicibus aliis cōmittimus cognoſcendam, appellationem videmur recipere, ac iuriſdictionem priorum Iudicum reuocare †: vt interim executio ſententiæ ſuſpendatur, donec appellationis merita pleniùs ſint diſcuſſa g: & *infrà.*

† *Vide tex. in* l. 1. cum *ibi not. ff. ad Tur.*

¶ *Ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam, etiamſi ſciat iniuſtam. Abbas.*

¶ Quia verò ſæpe contingit, quòd executio ſententiæ Ordinario demandatur: quæſiuiſti, an ſi ipſam iniuſtam eſſe cognouerit, debeat eam executioni mandare: an ſit ei potius ſubſiſtendum? Attendentes itaque, quòd non cognitio, ſed executio cantùm demandatur eidē: reſpōdemus, quòd cum ordinarius teneatur abſque delegato, etſi ſciat [h] ſententiam illam iniuſtā,

CASVS. Delegatus à Papa tulit ſententiam diffinitiuam, à qua non eſt appellatum. mādat iudici ordinario, vt ſētentiā illā exequatur: ordinarius ſcit ſententiam illam iniuſtā: quęritur, vtrum debeat illā executioni mādare, vel non? Reſpondet Papa, quod per talem demādationem non cognitio, ſed tantū executio demandatur: & ordinarius tenetur obſequi delegato: vnde tenetur ſententiam illam executioni mandare, etiamſi ſciat illam iniuſtam, niſi apud illum efficere poſſit, vt ab illo mandato eum abſoluat.

c ¶ *Citationis officium*] arg. à toto in quantitate. *arg. ꝭ. eo. c. prox. ¶ eius ergo. & 9. q. 3. cum ſimus. in princ.*

a *Cōtra tex.* in l. quæ de tota. ff. de rei vend.

d ¶ *Diſcretione.*] quæ eſt mater omnium virtutum. *ꝭ. de offi. cu ſto. c. 1. & 2. q. 5. præſentium.*

e ¶ *Punire.*] *ꝭ. prox. & ꝭ. eo. ſanè.*

PRÆTEREA. Primò ponitur conſultatio: ſecundo ibi. *Nos autem.* reſponſio. Abbas.

CASVS. In §. iſto ponitur talis quæſtio: Cauſa commiſſa eſt alicui appel. remota. iudex tulit ſententiam diffinitiuam. appellatum fuit ab illa ſententia: cauſa appellationis commiſſa eſt: primi iudices mandauerunt alicui, vt ſententiam ab ipſis latam mandaret executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus, quatenus nec per ſe, nec per alium ſententiam illam mandent executioni: quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd cùm ex certa ſcientia appellationis cauſam committit aliis cognoſcendam, appellationem illam recipit, & reuocat priorum iuriſdictionem, vt interim illorum iuriſdictio ſuſpendatur, quouſque de cauſa appellationis pleniùs cognoſcatur.

b *Illud quod ſequitur, potius concludit contrarium eius, ad quod inducitur, quia ſi procedunt, vbi pronunciāt legitimam appellationem & vbi illegitimam remittunt: ergo ſi cōfirmat ſententiam, & ſic pronunciāt appellationem iniuſtam, remittere debent executionē. Iudex. Aud.*

f ¶ *Ex certa ſcientia.*] Certam intelligo, ſi in literis appellationis ſit mentio de proceſſu cauſæ, & de appellatione interpoſita, & de exceptione propoſita: & hoc eſt verum, quando appellatur à grauamine ante ſententiam. *ꝭ. de appel. vt debitus,* ſed ſi appellatur à diffinitiua ſententia, ibi non eſt neceſſe dicere: niſi appello ab iniqua ſententia à tali iudice lata. & de tali appellatione hic ſit mentio. *ff. de appel. ſed & ſi apud.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, duas opiniones ponit, & ſecundam approbat.*

g ¶ *Diſcuſſa.*] Sed pone, quòd iudices appellationis pronūciauerūt male appellatū, & ſic cōfirmauerunt ſentētiā latā, quæro, quis mādabit ſentētiā executioni, vtrū primi iudices, vel ſecūdi? Quidam dicunt, quòd primi, arg. ſumentes ex illa litera: interim executio ſentētiæ ſuſpendatur. ſed videtur quòd eorum iuriſdictio ſit reuocata, ex eo quòd dicit, iuriſdictionem priorum iudicum videmur reuocare. *arg. C. de epiſ. aud. in Auth. ſi quis litigantium.* & ideo meliùs videtur, ꝙ ſecundi iudices debeant eam mandare executioni, vt dicit V. & quòd ſecundi hoc facere debeant, videtur: quia ſi iudices appellationis confirmarent ſententiam vltima die anni à tpe appellationis, patet, quòd primi iudices nō poſſunt eā mādare executioni, cū iuriſdictio ſua quoad omnia expirauerit. *ꝭ. e. quærētes,* ſed illud eſt verū, vbi nō eſt appellatū, ſicut videm[9], ꝙ iudices appellationis ante diffinitiuā ſnīam, ſi pnūciēt appellationē legitimā, procedūt poſtea in principali. *ꝭ. de app. vt debitus.*

¶ *Gl. ſe. diſtinguit merum executorem, & mixtū, dicēs quod ſit vterq; & an coram eo excipiatur, vel ab eis appelletur. Et in mero ſubdiuiditur inter ſententiam iniuſtam, & nullam. Finis redit per obiectionem de iniuſto præcepto, cui non eſt parendum, &c.*

Executio mera, quæ dicatur.

h ¶ *Et ſi ſciat.*] Ad intelligētiā eius, ꝙ hîc dicitur, no. ꝙ eſt executio mera, & eſt executio mixta. Mera executio dicitur, qñ partib. pſentib. cognitū eſt de cauſa ab aliquo, & ille mādat alicui, ꝙ ſnīam ſuā exequatur. *C. de exec. rei iud. executorē.* talis executor nō dēt audire exceptiones, & de tali executione hîc loqtur. & *C. de exe. rei iud. ſi vt pponis.* & *ꝭ. de re iu. de cætero.* & *ff. de iud. ſi prætor.* vbi ſnīatū fuit cōtra abſentem, & expone, ſi ſciat illā ſnīa latā iniuſtā. i. cōtra ius litigatoris latā. qa ſup hoc nullā habet cognitionē: ideo dicit: & ſi nō cognitio, ſed executio, &c. vñ illā debet tm̃ ſimpliciter mādare executioni: ſecus ſi ſciat illā nullā, vt ſi eſſet lata auctoritate falſarū litterarū. *ꝭ. de fal.* ſuper eo: vnde iudex delegatus nō habuit iuriſdictionē, vel per falſa inſtrumēta, vel per dolum aduerſarij: & ſi iſta obiiciantur coram executore iſto, ſuperſedere dēt executioni dummodo malitioſè, vel calumnioſè hmōi non proponantur: & tunc refert negotium ſuperiori. *ꝭ. de re iud. de cætero.* & *ꝭ. eod. ſi qñ.* & *C. ſi ex falſ. inſt. iudicato.* & *ff. de iudi. ſi prætor. §. Marcellus.* ſi executor talis eſſet ordinarius, & deputatus executionibus ſententiarum, dēt admittere talem exceptionem: vt dicit, *l. ſi prætor. §. Marcellus.* Calumnioſè ideo dixi, quia ſi hoc eſſet, non deberet differri executio. *C. ad l. Cor. de fal. l. 2.* vbi crimē falſi obiiciebat cā morādæ ſolutionis, & ideo executio nō differt, cū ſalua ſit ei poſtea qō falſi, vt ibi.

e *Vel altera contumaciter, obſeruato tamen in omnibus iudiciario ordine: ſecundum Hoſt. Ioan.*

Executio mixta.

Mixta dr̃ executio, q̄ hēt cognitionē annexā: vt cū Papa mādat alicui reſtitui rē ſuā, vel mādat alicui dari beneficiū corā tali executore, admittūt legitimæ exceptiōes, quæcunq; abſolutè ſcribat. *ꝭ. e. ex parte 2.* & *25. q. 2.* & *ſi nō cognitio.* & *ꝭ. d reſc. ſi qñ.* & *c. cū adeo* & *ꝭ. de æta. & qua. accepimus.* Et no. ꝙ à mero executore nō appellat. niſi excedat modū executionis. *C. quor. app. non re. ab executione.* & *ꝭ. de re iu. ꝙ cōſultationē in fi.* & *2. q. 6. ſub illo. c. ei q. §. ſūt quorū. ver. ab executore.* & *ꝭ. c. pxi. §. Verū.* & *ꝭ ſeq.* ſed ille ñ dr̃ propriè executor, ſed auditor, vt ibi dr̃, ſed à mixto executore bñ appellat. ſi ñ admittat legitimā exceptionē, vl' aliàs pter gra uauerint. *ꝭ. d ap. dilecto.* & *c. vt debit[9]. ꝭ. de æta. & qua. accepim[9].* Itē no. ꝙ nō ſēp obediēdū eſt iudici ſi euidēter iniquū eſt mādatū ipſi[9] ſine contra i[9]. *23. q. 1. qđ culpat.* & *12. q. 3. non ſēp & dum*

A mero executore non appellatur, ſecus a mixto.

bus c ſe

c. ſe. 50. d. ſi quis prepoſtera. ſecus ſi aliàs fuerit iniuſtum. 23. q. 5. *lex æterna.* & c. cùm miniſter. licèt non ſit obediendum iniquo præcepto iudicis, vt dicunt iura hic proxi. ſignata: hoc præceptum iam non dicitur iniquum, immò iuſtum eſt, i. de rigore iuris inductum, & ideo eſt exequendum: nam ex quo ſententia lata eſt, licèt iniuſta, & contra ius litigatoris, à qua non eſt appellatum, elapſo decennio de iuris rigore mandanda eſt executioni. *arg. c. ſi ve la pe. l. Vltima.* ſpõtanea enim appellationis omiſſio turpitudinem purgat, quæ ſententiæ inerat. *arg. ff. de condi. ob tur. cauſam. l. ſi ob turpem.* vel ſi appellauit ſecundo, & ſuccubuit: & hoc etiam de rigore iuris introductũ eſt, nec litem debet reſuſcitare ſententia lata, vt aliquis ſit litium finis. *j. de do. & cõtu. finem. & c. Venerabilis.* ſi per iniuſtã iudicis ſit dãnatus, coniectatur de ipſo. *j. de emp. & vend. ſi venditor. C. de euic. l. emptor fundi ff. de euic. ſi per imprudentiam & l. ſi de ob quã ex qua ſi delicto in pria.*

¶ *Gloſ. ſeq. arguit contra Hugonem.*

a ¶ *Tenetur eadem.*] Ar. contra Hug. & eius ſequaces, qui dicunt, quòd iudex non debet ferre ſententiã ſecundũ allegata, ſi habeat cõſcientiam legitimã in cõtrariũ, ſed dẽt cauſã alij delegare: ſed ſi nõ poſſet alij delegare, cũ ſit ſubdelegatus à delegato, quia licet ſe cũdũ eũ trepidauerunt timore, vbi non erat timor. pronunciet ergo in nomine dñi ſecũdũ allegata, & deponat cõſciẽtiã legitimã 3. q. 7. *iudicet.* & iudex, qui cõtra cõſciẽtiã aliquid facit in grauamẽ partis, punit, vt in decr. Inn. IV *j. de ſent. & re iudi. cùm æterni. lib. 6.*]

CVM AVTEM. Communis diuiſio: ſecunda ibi. *Nos.* Ab. Sic.

CASVS. Iudex delegatus ſtatuit terminum partibus, in quo debeᵉrent ſe præſentare coram ipſo ad procedendum in cauſa. pars altera procurauit iudicem ipſum euocari à rege, vel archiepiſcopo in termino illo, vt negotiũ prorogetur. Papa volens obuiare malitiis peruerſorum, ſtatuit, vt ſi cõſtiterit hoc procuratũ fuiſſe malitioſè ab aliqua partiũ, iudex illũ puniat debita pœna. Et ne aliquod lucrum de malitia ſua reportet, iudex cõmittat negotium perſonæ neutri parti ſuſpectæ, quãtum ad diẽ illũ, quæ in negotio ipſo procedat appellat. rem. niſi partes cõſenſerint terminũ prorogari. In quolibet §. eſt propriũ not. Not. quòd dele. à principe habet à lege facultatẽ dadi iudicẽ. Itẽ deleg. pot cõpellere quãlibet ad ſuſcipiẽdũ ſubdelegationẽ, niſi mal . . . ſe exoneret. Item deleg. põt iniũgere cuilibet, vt citet partes. Itẽ põt ſumi regula. Qui pot totũ facere, multo fortiùs & eius partẽ. Not. quod certa ſciẽtia principis æquiualet reuocationi. Itẽ no. mirab. le. quòd ordinari⁹ ſẽtentiam delegati etiã nõ iuſtã tenetur exequi. Item not. caſũ vnũ, in quo delegatus poteſt committere cauſam alij appellat. re. aliũ caſum habuiſtis. *ſ. c. prox.* quando ſcilicet media committit.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

b ¶ *A rege.*] Similẽ 18. *diſt. ſi epiſcopum.* per hoc. patet, quòd hæc clauſula, [ſi nõ oẽs, &c.] nõ ſpectat ad tẽporales impotẽtias: quia ſecundum hoc iudex, qui vnque non poſſet intereſſe, non poſſet alij committere vices ſuas: ſed videtur, quòd iudex hic potius teneatur obedire mandato Papæ, quàm archiepiſcopi, vel regis. 11. q. 3. *qui reſiſtit. ff. de re iudi. cõtra . . . quæſtionem* . . . cum vtrique poſſit obedire diuerſis temporibus . . . vtrique obedire tenetur. *ff. de ope. l. quorum libertus* . . . propria cõm . . . poteſt deſerere iudicium. *ff. de iudi. l. ſi longius.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. quam . . . dupliciter ſol.*

c ¶ *Puniat.*] Fortè ad intereſſe . . . multã, id eſt, pœnã pecuniariã . . . *per l. x.* . . . quæ pœna ſtatuta cert . . . hic non eſt. . . . vel excommunicet illũ, quia impedit iuriſdictionẽ . . . *c. ſi & c. ſi ratione.*

exequi nihilominus tenetur[a] eandem: niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat: *& infrà.*

¶ *Delegatus, qui impeditur die ſtatuta procedere, partẽ hoc procurantẽ puniet: & quantum ad diem illam cauſam committet appellatione remota in odiũ procurantis, niſi partes negotium prorogent. Abb. Sic.*

¶ Cùm autem ſæpe contingat, ad diem, quem Iudex delegatus, à nobis partibus aſſignauit, earum altera procurante, vt negotium prorogetur, Iudicem ipſum à Rege[b], vel Archiepiſcopo euocari. Nos peruerſorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, vt ſi delegato conſtiterit hoc fuiſſe alicuius partis malitia procuratum, ipſam puniat[c] animaduerſione condigna: & (ne aliquod lucrum ex huiuſmodi fraude reportet) perſonæ neutri[d] parti ſuſpectæ, quantùm ad diem illum committat ipſum negotiũ audiendum: quæ in ipſo appellatione[e] remota procedat: niſi fortè partes conſenſerint negotium prorogari.

¶ Idem Abbati S. Hilarij, & magiſtro† G. Canonico Taruiſino.

¶ *Subdelegat⁹ à delegato Papæ iuriſdictionem habẽte poteſt coercere impedientem. h. d. comprehendendo vtrumque intellectum.*

d ¶ *Neutri parti ſuſpectæ.*] Hoc ſemper eſt faciendum. *j. de appel. cum ſpeciali.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

e ¶ *Appellatione remota.*] contra. *ſ. c. prox. §. ſi verò. & §. nos autẽ. & ff. à qui. app. non licet. l. 1. in fi.* Dic, quòd ſpeciale eſt hoc, vt iudex delegatus poſſit committere cauſam, remota appellatione, in odium illius, qui procurauit abſentiam iudicis: ſed hodie locũ hoc nõ habet; quia appellatio ipſo iure remota eſt: vnde nullus poteſt appellare ab aliquo iudice, niſi grauetur. *j. de ap. Vt debitus.* Vel dic, quòd nõ cõmittit appellatione remota, ſed auctoritate huius decr. ſubdelegatus procedit app. re. & ſtatutum fuit hoc in caſu iſto, quòd ſubdelegatus procedit app. re. in odium illius, qui procurauit abſentiam delegati, ita nõ eſt contra, quod ſatis patet per hanc decre. & eodem modo intelligitur. *j. eo. cũ R.* vbi dicitur, quòd delegatus cauſam committit appellatione re. ſed illud ſit ex præcepto Papæ, non per cõmiſſionẽ delegati: quia delegatus nihil committit, vbi iudex electus procedit appellatione re. auctoritate illius decr. eu R. ſecundũ tenorem primarũ litterarũ Ber.

CAP. XXIX.

EX † litteris Patriarchæ Grãdeñ. *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus niſi vobis conſtiterit, quòd litteræ, quæ ſecũdo loco ad Archipresbyterũ Paduanũ impetratæ dicũtur, de prioribus litteris ad Primicerium Grandeñ. & Plebanũ S. Sophiæ obtentis, expreſſam[f] fecerint mentionem, vt per ſecundas primæ appareant reuocatæ: cùm primos Iudices auctoritate litterarum noſtrarum iuriſdictionem non ſit dubium habuiſſe: quam potuerunt poſtmodum Patriarchæ, quoad executionem ſententiæ demandare: ex qua coerctionem etiam idem Patriarcha receperat: cùm huiuſmodi demandata iuriſdictio deluſoria videretur, ſi ſubdelegatus[g] huiuſmodi coerctionem aliquam non haberet: interdicti ſententiam ab eodem Patriarcha in Caſtellañ. Archidiaconum promulgatam, pro eo quòd eiuſdem Patriarchæ executionem impediens, eius † litteras, quibus mandarum prædictorum Iudicum nunciabat, legi in publicum non permiſit †, tamdiu

EX litteris.] Primò ponitur occiſa facti narratio. Secundò cauſæ commiſſio ibi. *Mandamus.* quæ diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur ibi. *Si verò.* Abbat.

CASVS. Inter[h] A. presbyterũ, & canonicos S. Iuſtinæ controuerſia vertebatur ſuper canonicatũ S. Iuſtinæ. Primò fuit cauſa cõmiſſa ad petitionẽ canonicorũ S. Iuſtinæ primicerio Grãdeñ. & plebano S. Sophiæ, ſuper eo quòd idẽ presbyter ſe clericũ ipſius eccleſiæ aſſerebat. Secũdò ad petitionẽ A. presbyteri impetratæ fuerũt aliæ literæ archipresbytero Paduano: in quibus de prioribus, vt dicebat, mentio non fiebat. tũc idẽ archipresbyter Paduanus, quia clerici S. Iuſtinæ nõ recipiebãt illũ presbyterũ in ſociũ, & in fratrem, illos excõmunicatos fecit publicè denunciari: poſtea primicerius & plebanus mãdauerũt patriarchæ Grãdeñ. vt dictos clericos denũciaret nõ eſſe excõicatos, cũ in ſecũdis literis de prioribus mẽtio nõ fiebat. ſed cũ patriarcha exequi vellet mandatũ ſibi iniũctum, archidiaconus Caſtellanus ipſum impediuit: vnde patriarcha archidiaconũ illũ ſuppoſuit eccleſiaſtico interdicto: propter hoc fuit orta inter ipſos controuerſia, & ſic quæſtio delata eſt ad Papam. ſed quia non potuit Papæ de facto ipſo plenè conſtare, mandat quibuſdam iudicibus, vt ſuper literis ipſi veritatẽ inquirant: & ſi conſtiterit euidẽter, quòd ſecũdæ literæ nõ reuocarent primas, ſentẽtiã latã in archidiaconũ caſtellanũ, vſque ad debitã ſatiſfactionẽ faciãt obſeruari: ſi aũt conſtiterit euidenter, quòd ſecundæ literæ expreſsè reuocent primas, ſententiam patriarchæ denuncient irritam & inanem, cùm nullam receperit à primis iudicibus, qui iam reuocati fuerant, iuriſdictionem Bern. Not. quòd in ſecundis literis debet fieri expreſſè mentio priorum. Ite not. quòd executor habet iuriſdictionem, ſiue coerctionem. Item ſententia lata ab eo, qui non habet iuriſdictionem nulla eſt.

f ¶ *Expreſſam fecerint mentionem.*] Puta quia non continent ſeriem rei ſitæ, ſiue facti. *j. de cohab. cle. & mul. ſuper eo & ff. de app. ſi expreſſim. c.* & *j. de re iudi. inter monaſterium.* Vel quia ſimpliciter fecit mentionem de eccleſia illa, tacito de aliis literis. *j. de de dolo & contu. c. 2.*

¶ *Glo. ſeq. notat ſubdelegatum coercere, inducit erna ſimilia, ponit ap. cui obiicit & ſoluit. Ioan. And.*

h ¶ *Si ſubdelegatus.*] ſcilicet patriarcha. Hic euidẽter apparet, quòd iudex ſubdelegatus, & etiam merus executor, qualis erat patriarcha, habent coerctionem. *j. de iud. cùm Bertholdus. Ver. aliquam.*

a De quæſtione huius gloſſæ latè S. Thom. & Caietanus. 2. 2. q. 67. art. 2. & Couarruuias. l. 2. 1. variarum reſolu. adde tex. ſum. gloſſ. & Bar. in l. illicitas. §. Veritas. ff. de off. præſid.

† Ex magiſtro G. can. Taruiſino. Ter-

Delegatus quandoque cauſam committit appellatione remota.

† Ca. 8. e. ti. in 3. cõpila.

† Aliàs eiuſque litteras, &c.

† Vide tex. in l. ſi quis id quod. ff. de iu. om. iud.

h Hic caſus Bernardi eſt, & in aliquibus codicibus reperitur.

e Tam breui vales ſentẽtia contra iuris latẽ, quando errore exprimitur. Io. And.

faciatis inuiolabiliter obſeruari, donec eidem Patriarchæ de iniuriis irrogatis ſufficienter fuerit ſatisfactum [a]. ¶ Si verò conſtiterit primas litteras per ſecundas legitimè reuocatas: cùm appareat primos Iudices iuriſdictionem nullam penitus habuiſſe: & ita conſtet per conſequentiam, Patriarcham ipſum non recepiſſe iuriſdictionem, vel coërctionem aliquam ab eiſdem, prædictam interdicti ſententiam denuncietis [b] irritam, & inanem [c].

¶ Idem Epiſcopo Pictauien.

¶ *Iuriſdictio delegati re integra morte mandantis expirat.*

CAP. XXX.

Licet † vndique: *& infrà.*

¶ Cùm igitur duxeris requirendum, ſi cauſam tribus Iudicibus delegamus, apponi in litteris noſtris illam clauſulam facientes: [Quòd ſi non omnes [d] his exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus eam † exequantur] & vnus poſtquam commiſerit cuidam ex aliis vices ſuas, de medio ſit ſublatus, tertius vt ſuſpectus [e] meritò recuſetur: an collega ſuperſtes ſuo nomine, ac defuncti, poſſit negotium diffinire. ¶ Inquiſitioni taliter reſpondemus, quòd ſi iuriſdictione à ſuo ſibi collega delegata, eo viuente vti non cœperit [f]: quia mandatū huiuſmodi re integra [g], morte mandatoris expirauit, non habet ſolus officiū iudicandi: ſi verò ante mortem illius iuriſdictione vti cœperit taliter demandata, vices ſuas, & illius poterit adimplere.

Idem Epiſcopo. Baiocen.

¶ *Non creditur quia delegatus, niſi delegationem probet.*

CAP. XXXI.

CVm † in iure peritus: *& infrà.*

¶ Præterea quæſiuiſti, cùm tibi ab aliquo ſub hac forma mandatur: Auctoritate, qua fungor, † iniungo, vt talem denuncies excommunicationis ſententiæ ſubiacere:] ac tibi ſuper mandato [h] Apoſtolico hæſitanti, ab aliquo non ſit facta fides †: an mandatum huiuſmodi exequi tenearis?

¶ Super quo tibi huiuſmodi damus reſponſum, quòd niſi de mandato ſedis Apoſtolicæ certus extiteris, exequi non cogeris, quod mandatur.

Idem Pariſien. & Trecen. Epiſcopis, & Abbati ſanctæ Genouefæ.

¶ *Per procuratorem non habentem mandatum, de re ad rem, iuriſdictio prorogari non poteſt.*

& ſ. e prox. l. reſp. & etiam iudex delegatus ab Epō. 11. q. 1. *permittit.* Immò & ſubdelegatus ſecundum leges habet iuriſdictionē, ſcilicet modicā coërctionē. *C. de ſpor. l. 2. & ff. de off. eius, cui man. eſt iur. l. Vlt. & C. de defen. ciui. defenſores. & ff. ſi quis ius dicenti non obtemp. l. 1.* immò & arbiter habet coërctionem. *ff. de arbi. non ex omnibus. & ff. de iudi. l. 2. in fin.* Dicunt tamen quidam, quòd delegatus ab ordinario non habet aliquam coërctionem. 2. *q. 6. quiſquis. & ff. de re iud. à diuo Pio. & j. de ſo. compe. ſi quis contra clericum.* niſi lis ſit conteſtata coram ipſo. *in Auth. de litt. §. omnem. coll. 8.* & ſic non pōt mittere in poſſ. *ff. de iur. om. iud. iubere.* ſed quòd poſſit in poſſ. mittere, dicit *l. ff. de off. eius, cui mā. eſt iur. cognitio. §. Vlt. ſed illa l. iubere.* loquitur de poſſeſſione, quæ ius tribuit: illa cognitio de alia poſſeſſione loquitur, quæ ius nō tribuit, quæ ſit cauſa cuſtodiæ.

¶ *Gl. ſeq. diſtinguit inter excōmunicatū pro offenſa dubia, & manifeſta, cui ſignat contrariū, ponit op. & ſoluit.*

a ¶ *Satisfactum.*] Hoc obtinet, vt quis excōmunicetur pro crimine, ſiue pro manifeſta offenſa, vt priùs ſatiſfaciat, quā abſoluatur. *à j. de verbo. ſign. ex parte.* ſi verò pro contumacia, vel occulto delicto ſtatim debet abſolui præſtito iuramento, quod ſtabit mandato Eccleſiæ, vt ibi dicitur. Sed contradicit *infrà de appella. quà fronte. §. ſanè.* ſed illa non contradicit, immò concordat: ibi excommunicatus fuit pro contumacia, vel alia cauſa, quæ non fuit manifeſta, vt dicit T. Sed obſtat, quod ibi dicitur: vel qualibet alia cauſa Lau. dicit, quòd ideo ſtatim recepta cautione abſoluitur, ne in excommunicatione decedat [b]. Sed dic cum T. quòd non contradicit, & quòd dicit: pro qualibet alia cauſa, quæ non ſit manifeſta: quia ſi cauſa illa non eſt manifeſta, ſtatim debet abſolui ante ſatiſfactionem, nec tenetur ſatiſfacere, nec debet compelli, niſi primò conſtet de illa iniuria, vel offenſa.

b ¶ *Denuncietis irritam.*] Ex hoc patet, quòd ſententia, quæ nulla eſt, nō eſt executioni mandanda: immò exequenti impunè non paretur. arg. *ſ. eod. ſi quando.* immò & violenter reſiſti poteſt ei, vt hic, ſicut reſiſti poteſt officiali venienti ad accipiendum bona alicuius: niſi priùs ab imperatore forma fuerit data. *C. de iur. fiſ. prohibitum eſt. lib. 10 licèt ita ſit.* non tamen patriarcha iſte tenetur iniuriarum, cùm hoc ignoraret, quia putabat ſententiam aliquam fuiſſe, *arg. ff. vi bon. rap. l. 2. § ſi publicanus, arg. j. de ſen. ten. excom. ſacro.*

¶ *Glo. ſeq. arguit & reprobat.*

c ¶ *Et inanem.*] Vt puta latā à iudice nō ſuo. Et pōt notari arg. quòd patriarcha, ſiue Archiepſ. nō eſt iudex ordinarius in prouincia, *ar. 9. q. 3. cōqueſtus.* ſed hic nō procedebat patriarcha ordinaria poteſtate, immò delegata tm̄, & ſic nō colligitur illud argum. hīc.

Licèt *vndique.*] Clauſula illa [quòd ſi non omnes duo, & c.] purificatur in vno vicē alterius habēte, etiam duobus impeditis h. d. Communis diuiſio ſecunda ibi, *Inquiſitioni.* Abb. Sic.

CASVS. Cauſa commiſſa eſt tribus iudicibus à D. Papa ſub hac forma: quòd ſi nō omnes, &c. vnus cōmiſit cuidam de ſociis ſuis vices ſuas, & tandem mortuus eſt: tertius tanquam ſuſpectus fuerat recuſatus: quæritur, an ſuperſtes nomine ſuo, & defuncti poſſit negotium diffinire? Reſpondetur, quòd ſi iudex iſte non cœpit vti iuriſdictione ſibi à conſocio delegata eo viuente, iuriſdictio expirauit per mortem mandatoris re integra: ſi verò ante mortem illius cœpit vti iuriſdictione ſibi cōmiſſa, vices ſuas, & illius poterit adimplere. No. quòd re integra morte mādatoris finitur mādatum. Item per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio delegati.

d ¶ *Omnes.*] *ſ. eod.* [a] *prudentiam.*

e ¶ *Suſpectus.*] Vt *ſ. eod. cauſam. & ſ. eod. inſinuante.*

f ¶ *Vti non cœperit.*] ſaltem per citationem. *ſ. eo. gratū. j. de off. leg. c. Vlt. ff. de iud. ſi quis poſtea. ff. de poll. l. 1. ff. de nego. geſt. nam & Seruius. §. ſi vino.*

¶ *Glo. ſeq. ponit dictum, cui ſignat contraria, & ponit cauſam exceptā: demum quærit argu. pro, & contra, & ſoluit. Iterum ſubdit tres quæſtiones, & ſoluit, & vltima ſolutioni ſignat contrarium.*

g ¶ *Re integra.*] Et ita ſoluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris, quàm mandatarij: & idem eſt ſi reuocetur expreſsè re integra. *Inſti. man. § recte. & § ſeq.* ſoluitur etiam morte litigatoris re integra. *ſ. de reſcrip. ſignificante. argu. ff. qui ſatiſd. cogan. ſi deceſſerit. argu. contra. ff. fam. erciſc. ſi vnus. §. Neratius.* Item *arg. contra. quòd non ſoluatur morte litigatorum j. de iud. quia V. & ff. de fideicom. lib. l. cum quaſi.* Quod autem dicitur morte mandatoris finiri mandatum: [e] illud verum eſt, niſi tale mandatum, quod poſt mortem neceſſe ſit adimpleri. *ff. man. ſi verò non remunerandi. § Vl.* ſed pone, quòd plures cauſæ committantur per vnum reſcriptum, citatio ſit in vna cauſa, & non in alia, nunquid perpetuatur iuriſdictio ſuper aliis? *Arg. quòd non. 2. q. 3. C. ſi quem. §. notandum. ver. abolitio. & 2. q. 6. ei qui §. diffinitiua. & §. quandoque. arg. ff. de appel. cùm in vna & ff. de neg. geſt. nam & Seruius. §. ſi vino. ff. de mino. etiam. §. ex cauſa. argu. contra. quod quantum ad omnes ſit perpetuata iuriſdictio C. de duo. reis l. Vlt.* verum eſt, quòd non eſt perpetuata iuriſdictio, niſi in cauſa illa, pro qua citatio facta eſt, vnde mortuo mandatore expirat iuriſdictio, quantùm ad alias. Sed quid ſi moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Ai. quòd non poteſt procedere. *ſ. de reſcri. paſtoralis in fi.* quia plures cauſæ intelliguntur, licèt contra vnum tantùm. *ar. § ei. prox. nomine,* Item quid ſi delegatus non moritur, ſed deponitur? non procederet. Quid ſi excommunicatur? tunc procedet delegatus: quia morte naturali confirmatur donatio, & nō ciuili. *ff. de don. inter vir. & vxo. cum hic ſtatus. § donetur. & j. de celeb. miſ. cum Martha. § cæterùm. arg. contra in decre. Innoc. quarti, de offic. Vicarij. Romana* [lib. 6.]

CVm *in iure peritus.*] Non tenetur quis parere mandatis aſſerentis ſe delegatum: niſi mandatum probet. Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis delegatus mādat alicui ſic: Auctoritate, qua fungor, tibi iniungo, vt Titium denūcies excommunicatum. Iſte cui hoc mandatur, de iuriſdictione illius dubitat, nec ſuper hoc fidē facit eidem: quæritur, an teneatur exequi mandatum illius? Reſpondet, niſi de mandato Apoſtolico fiat fides, non tenetur exequi, quod mandatur. Not. quòd niſi delegatus oſtendat iuriſdictionem ſuam, non eſt ei credendum, ſi dicat ſe delegatum.

¶ *Glo. ſeq. not. ſententiam delegati ſine commiſſione non probare, dat ſimile, dicit ſecus in ordinario, inſtruit partem, inſtruit et iudicem abſoluentem.*

h ¶ *Super mādato.*] Sed hoc valde notabile eſt [f], quòd licèt exhibeatur ſententia delegati, ei tamē non creditur, nec præſumitur pro ſententia, niſi oſtēdatur commiſſio: nec creditur iudici, ſi ſe delegatum dicat *ar. j. de teſt. cū a nobis.* & idē dicit. *l. in arbitrio.* quia non ſtatur verbo eius, ſi dicit iuramētum à partibus interpoſitū. *C. de arbit. l. 4. § fin. aut ī. C. de man. prin. l. vnica.* [g] Caueat ergo quicunque

---

† Cap. 9. eo. tit. in 3. compilat.

† ea.

a *Adde textum cū glo.* in c. ex tenore. & c. porrò. infrà de ſent. exc.

b *Vnde ſecūdùm eum loquitur in ægroto: vel loquitur in eo, qui non poteſt ſtatim ſatiſface.* ff. de iud. ſi ſe non obtulerit. § ait prætor. Io. *And.*

c *Ex quo eſt notorium: ſecus ſi dubium. Vel nō ſit veritas patefacta: & ſic ſoluitur contrarium, quod gl. ſignat pro ſimili.* ſup. eo. ſi quando. & ſuprà eo. c. prox. § quia verò. *ſecundum Io. And.*

d *Ita duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi.*

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compila. & eſt pars decretalis. cum in iure. quam habes ſuprà tit. de electione.

† *Aliàs ita: tibi iniungo, &c.*

† *Vide* l. quicunque. ff. de pub. & no. in l. ſciendum. ff. de verb. ob.

e *Adde per hoc not.* in l. eius, qui in prouincia. in glo. ignoraſſet. & ibi *Bar.* ff. ſi cer. pet.

f *Delegati ſententia non creditur, niſi cōmiſſio oſtendatur.*

g *Idem in officialibus Cæſarienſibus vel municipibus capere aliquorum bona tanquam fiſcalia, quibus non creditur ſine litteris.* C. de iu. fiſ. l. prohibitū. lib. 10. ſecundum Goffr. *Io. And.*

CAP. XXXII.

CVm † olim Abbas, & Conuentus Vergiliaceñ. ſua nobis cóqueſtione monſtraſſent, quòd Comes Altiſſiodoreñ. quoddam ſtagnum, molendinum, & domum, in terra eorum conſtruere nitebatur, in ipſorum † præiudicium, & grauamen: Epiſcopo, & Theſaurario Niuerneñ. commiſimus cauſam ipſam. Per quorum literas accepimus: quòd lite ſuper petitionibus Eccleſiæ conteſtata, receptis vtrinque teſtibus, & atteſtationibus publicatis, cùm ſuper dictis teſtium inter partes fuiſſet poſtmodum diſputatum: Tandem pars Comitis propoſuit, quod de damnis in nemoribus, & rebus aliis datis, ſuper quibus teſtes deponere videbantur, cognoſcere non debebant: cum in reſcripto [a] noſtro nulla † de damnis mentio haberetur: *& infrà*. Iudices autem interlocuti ſunt †, quòd ſuper damnis datis à Comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito Comes ad appellationis beneficium conuolauit. Vnde ipſum Iudices euocatum, & nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adſtrinxerũt: *& infra*. ¶ Quia verò ſuper damnis datis, antequam [b] lis fuerit conteſtata, nequaquam ad dictos Iudices cognitio pertinebat, cùm in reſcripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipſos potuerit iuriſdictio prorogari: cum procurator [c] ad illa ſolummodo intelligatur conſtitutus, quæ in commiſſionis literis inueniuntur expreſſa †: & † poſtquam Comes publicatis atteſtationibus intellexit, ſuper his fuiſſe depoſitum: protinus [d] contradixit: Nos eoſdem Iudices pronũciauimus minùs iuſtè interlocutos fuiſſe: ac ſæpe dictum Comitem, qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis ſententia non fuiſſe ligatum [e].

¶ Idem Senoñ. Archiepiſcopo.

¶ Qui alia cauſa relationis Iudicum delegatorum ſigilla violando aperuit: non audietur poſtmodum contra illa.

† Cap. 11. e. tit. in 3. compila.

† eorum.

† Alias ita: nulla de damnis datis, &c.

† fuerunt.

quicũque impetrat à principe cauſam cõmitti alicui vel delegari, vt ſi ſententia lata fuerit pro eo à delegato, ita bene cuſtodiat cõmiſſionem, ſicut ipſam ſententiam: lapſu enim temporis ſi conueniretur, & oſtenderet ſententiam ſine commiſſione, nõ valeret ei, niſi probaret de commiſſione. Sententiæ verò ordinarij ſemper ſtatur, & pro eo præſumitur: quia ibi cõſtat de iuriſdictione. j. *de re iudic.* ſicut & 2. q. 6. *hoc etiam* Lau. ſi tamen publicatum fuiſſet reſcriptum in iudicio: videtur, quòd ſufficiat, ſi de hoc conſtat: licèt poſtea ſit amiſſũ. j. *de priuil. cùm olim.* C. *de teſta. publicati. &* j. *de fide inſtru. cap. ſi.* item ſi ſententia redacta eſt in publicã chartam, videtur quòd ſufficiat, j. *de teſti. ſignificauit. & in Auth. vt fratrum filij. §. 1. coll. 9. licet ſic. arg. contra.* j. *de re iud. cum inter* Vos. licẽ ſufficit, ſi habet ſubſcriptionem teſtium. 16. *qu. 3. c. dilecto. §. porrò.* Sed videtur, quòd hodie ſufficiat ſolus tabellio ad imponendam fidem ſententiæ. j. *de proba. quoniam contra falsã.* Vt nulla ſit dubitatio, ita debet fieri, quòd auctoritate iudicis reſcriptum domini Papæ ſolemniter in publicam formam redactum inſeratur in ipſa ſententia iudicis auctoritate, & alia inſtrumenta procuratoria: quia idem iuris eſt de illis, & ſi oſtenderetur ſententia lata in perſonam procuratoris, vel ſyndici: vel in contrarium, ſi non conſtaret de mandato procuratorio, ſententia non valeret, nec ſtaretur ei, ſi negaretur illum fuiſſe procuratorem: ſed poſtquam in ipſa ſententia inſeruntur huiuſmodi inſtrumenta, & reſcriptum, iudicis auctoritate ſtabitur poſtea ſententiæ, etiamſi originalia reſcripta non appareant. *C. de teſtam. publicati.* Item caueat in ſententia excommunicationis, vt qui abſolutus eſt, cuſtodiat inſtrumentum, ſiue literas abſolutionis, per quas tutus exiſtat, ſi ei obiiceretur excommunicatio: alias poſſet ei periculum generari: vt ſ. *de elect. Venerabilem. &* j. *de cler. excom. miniſ. propoſuit. arg. ergo. quòd ita ſit faciendum.* Bernar.

C*Vm olim abbas*] Excommunicatio lata poſt appellationem legitimam eſt nulla. h. d. ſecundum literam. Diuiditur in duas partes principales. ſecunda ibi, *Quia verò.* Et prima pars ſex facit. Nam primò ponit cauſæ commiſſionem. Secundò ibi, *Per quorum.* proceſſum. Tertiò ibi, *Tandem pars comitis.* Quartò ibi, *Iudices.* iudicum interlocutionem. Quintò ibi, *Quo audito.* comitis appellationẽ. Sextò ibi, *Vnde.* ipſius excommunicationẽ. Abb.

CASVS Comes Altiſſiodoreñ. quoddam ſtagnum, & molendinum, & domum volebat conſtruere in præiudicium & grauamen monachorum Vergiliaceñ. monachi cauſam ſuper hoc epiſcopo, & theſaurario Niuerneñ. obtinuere committi, lite conſta. ſuper petitionibus monachorum, receptis vtriuſque partis teſtibus, & publicatis, & cum ſuper illis fuiſſet à partibus diſputatum, comes propoſuit, quòd ſuper damnis in nemoribus, & rebus aliis datis, ſuper quibus teſtes depoſuerunt, cognoſcere nõ debebant iudices: cùm de his in reſcripto nulla mẽtio haberetur: iudices interlocuti fuerunt, quòd ſuper damnis datis à comite ad eos iuriſdictio pertinebat: quo audito comes ſtatim ad ſedem Apoſtolicam appellauit: ſed iudices non obſtante appellatione euocauerunt ipſum: & quia non venit nec miſit, excõmunicauerunt eundem, & per literas ſuas negotium domino Papæ intimauerunt: ſuper hoc reſcribit Papa quibuſdam iudicibus, quòd ſuper damnis datis ante litem conteſta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat, cum de damnis in reſcripto nulla mentio haberetur, nec procurator potuit ſuper his ad iudices prorogare iuriſdictionem, cùm ad illa ſolummodo cõſtitutus intelligatur, quæ in reſcripto continentur, & quàm citò comes intellexit ſuper damnis fuiſſe depoſitum, ſtatim contradixit: vnde Papa pronunciauit iudices illos perperam proceſſiſſe, & ſæpedictum comitem, qui propter hoc appellauit, excommunicationis ſententia nõ fuiſſe ligatũ. Not. quòd prorogatio iuriſdictionis fieri non poteſt per procuratore dño ignorante. Item procurator datus ad cauſam certam, ad aliam non poteſt extendere ſuum officium. Item fines mandati diligenter ſeruandi ſunt. Item ſi dominus non contradicat facto procuratoris excedentis fines mandati ratum habere intelligitur. Item ſententia excommunicationis lata poſt legitimam appellationem nulla eſt.

a ¶ *In reſcripto.*] Et ideo non valuit, quod factum eſt, ſi formam mandati tranſgreſſi ſunt. ſ. *de reſcri. cum dilecta.*

b ¶ *Antequam.*] Maximè, [a] quia nec poſt litem conteſtatam, quia dominus non habuit ratum factum procuratoris: immò poſtquam ſciuit, ſtatim contradixit.

a *Hæc gloſ. non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

† *Vide tex.* in l. 2. & ibi *Bar.* in fi. ff. ſi cert. pet.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an per procuratorem fiat prorogatio.*

c ¶ *Cum procurator.*] Qui ſimpliciter conſtitutus fuit ad cauſam prædictis iudicibus delegatam. Et not. quòd licèt per principales perſonas poſſet fieri prorogatio iuriſdictionis. ff. *de iudi. l. 3. §. ſed & ſi iudex & l. de qua re. §.* 1. per procuratorem tamen fieri non poteſt, cùm de hoc non fuerit cogitatum, quando cõſtitutus fuit procurator. *arg. ff. de auro, & argen. lega. ſi ita. ff. de tranſact. cum Aquiliana. ff. de cõtrahen. empt. Rutilia. olla. & C. de tranſact. tranſactionis. ſim. ff. de iureiu. l. iuſiurandum. §. procurator. & 22. q. 2. ne quis arbitretur.* Qualiter fiet prorogatio, dicetur *infra eo.* P. & G. prætextu etiam vnius articuli non debent ſuper alio probationes admitti. *C. quo. leg. perſo. l. Vlt.* & ff. *de iureiu. ſi duo patroni. §. Iulianus. circa* fi. & alia dicta non valent, cum iurent ſuper alio articulo. j. *de teſtibus.*

† *Dictio, &c deeſt in pluribus manuſcriptis.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an taciturnitas domini ſibi noceat, cùm ſciat procuratorem exceſſiſſe mandatum ſecunda pars reci. per q. an prorogatio temporis iuriſdictionis fiat per procuratorem. Fin. recitatur per obiectionem.*

d ¶ *Protinus contradixit*] Ex hoc vr. quòd ſi procurator fines mandati excedit dño ſciente, quòd præiudicet dño, niſi ſtatim contradicat. [b] *arg. ſ. q. diſt. ſi ſeruum ſciente. arg.* j. *de his, quæ fi. à prælat. ſi. ne conſen. cap. 1. ff. quod cum eo. qui in alie. po. l. Vlt. ff. de inſti. ſed & ſi in princ. ff. ad Macedo. ſi filius* 2. *C. de nup.* li vt proponis & ſi iudex ſcientibus partibus exceſſit fines etiam mandati, eis præiudicat. *argum. C. communia vtriuſque iudic. l. 2.* alias nõ præiudicat factum procuratoris dño ignorante. *C. de procu. ſi procurator. ff. de procu. ſi ignorantis.* Item no. quòd licèt procurator non poſſit prorogare cãm de re ad rem, tñ videtur, quòd poſſet prorogare de tpe ad tempus: quia qui dat procuratorem, vt cõfeſtim agat, intelligendum eſt permittere procuratori, & poſtea litem peragere. ff. *de procu. qui procuratorem.* Itẽ procurator mandatũ prorogare põt ad id, quod eſt prope mandatum. ſ. *de elect. in cauſis.* & ſ. *de renun. poſt tranſlationem.* & ff. *iud. ſol. iam eñ. §. Vlt.* & prorogat ad ea, quæ ſunt præparatoria mandato. ff *de procu. ad rem mobilem. & l. ad legatum.* & acceſſorium ipſius, ſiue ſequelam ff *de inſtit. l. cuicũque. §. ſi ei quem in ſi.* Prorogatio de re ad rẽ inuito reo non valet deficiente iuriſdictione: quia imperator inuito reo non põt extendere reſcriptum ad alias res, quas in reſcripto non expreſſit, *vt in c. iſto contingit.* ſed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore, de quibus nulla mentio habita eſt in reſcripto, ſi actor perſiſtere velit in ſua petitione. ſ. *eo. prudentiam. in fi. & eſt ratio.* j. *de mu. per. c. 1.* Bernar.

b *Hoſt. contra quoad hunc caſum, cum nullum eſſet iudicium ipſo iure. ff. de iud. licet: quod puto propter iuriſdictionis defectum. ſit ergo vera gl. in proceſſu habito per procuratorem vltra formã mandati coram ordinario. vel delegato in eo. quod iudex erat. Io. And.*

e ¶ *Ligatum.*] Quia non habebant iuriſdictionem ſuper damnis ſic ſ. *eo. ex literis.* Vnde poſſet agere contra iudices ad intereſſe qui eum iniuſtè excommunicauerunt. j. *de ſen. excom. ſacro.* & hic error eos excuſare non poteſt.

C*Vm olim magiſter.*] Prima pars deciſè ponit factum principale. Secunda ibi, *Verum.* narrat culpam illius B. Tertia ibi, *Qui poſtmodum* ponit ipſius confeſſionem, & excuſationem. Quarta ibi, *Sanè.* excuſationis reprobationem. Quinta ibi, *Sed vt,* culpę punitionem. Abb. Sic.

CASVS. M. Archidiaconus, & B. præpoſitus adinuicem permutauerũt dignitates ſuas: occaſione huiuſmodi permutationis orta fuit quęſtio inter ipſos: et cauſa ſuper hoc commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: tandem cum proceſſiſſent in cauſa, ad ſedẽ Apoſtol. trãſmiſerũt acta ipſius cauſæ per dictũ B. qui nõ erubuit aperire literas iudicum, quas dño Papæ debuit fideliter præſentare. Ipſe in præſentia Papæ ſe excuſabat dicens, q iudices perperã proceſſerunt contra ipſum. Vnde timens ne literas portaret Vriæ, ſcripta illorum aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat, adinuenit. Sup. h. c. dicit Papa, ſi iſte B. conſideraſſet quod melius expediret vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel ea recepta ſibi fideliter præſentaſſet & oſtendiſſet coram ipſo cauſam ſuſpicionis: præterea non conquerebatur de iudice, quem Papa ei conceſſit: ſed de illo, quem ipſe duxerat eligendum: & iudices conquerebantur de ipſo: vñ Papa verbis illius fidem noluit adhibere, ſed vt puniatur in quo peccauerat, Papa contra acta iudicum, quæ violauerat, epiſcopum noluit exaudire, ne de dolo ſuo commodum reportaret. Not. quòd literas iudicum nullus debet aperire iudicibus ignorantibus. Item punitur quis in eo, in quo peccauit. Item dolus ſuus nemini prodeſt.

CAP. XXXIII.

C*Vm olim*[a] magiſter S. & B. Archidiaconatum, & Præpoſituram adinuicem commutaſſent: *& infrà.* ¶ Verum dictus B. delegatis noſtris non deferens, immò veriùs deleganti[b], ſigilla violauit[c] illorum †, & ſcripta, quæ nobis fuerant præſentãda, nõ erubuit aperire. Qui poſtmodum in noſtra præſentia conſtitutus, aduerſario præſente, in excuſationem ſuam propoſuit quòd iudices perperam proceſſerant † contra ipſum, cum † acta in ſcriptis minùs fideliter redegiſſent: vnde timens ne literas portaret Vriæ[d], illorum ſcripta aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat, adinuenit. ¶ Sanè ſi quod expediret meliùs notauiſſet, vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel recepta nobis fideliter præſentaſſet, & oſtendiſſet cauſam ſuſpicionis propoſitæ coram nobis. Præterea cùm non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu[e] † conceſſimus: ſed de illo potiùs, quem ipſe duxerat eligendum, & iudices ſuas nobis per eum literas deſtinâſſent, de ipſo pariter conquerentes, verbis ipſius fidem non duximus adhibendam. ¶ Sed vt in eo ſaltem puniretur, in quo peccauerat[f] contra acta iudicum, quæ temerè violârat, † ipſum † (ſicut nec debuimus) noluimus exaudire: ne videretur[g] dolus ſuus ei patrocinium attuliſſe.

† *Adde, quòd talis incurrit pœnam falſi gloſ. & ibi Bald. in* 10. co. de pa. Conſtan. in gl. in gl. in ver. ſigillo.

† *Proceſſerunt.*

† *Aliàs, & acta.*

2. *Reg.* 11.

† *Hæc clauſula, motu proprio, quid operetur, tradit Fel.* c. nonnulli. de reſcrip. & *latè Gabrielius* in com. concl. de clauſu. conc. 2.

† *Violauit.*

† *In vno vetuſtiſſimo ita: ipſum ſicut nec debuimus, nec volumus exaudire.*

a ¶ *Cùm olim.*] Hæc decre. & illa, quam habes. j. *de rerum permuta. cùm olim.* loquuntur ſic de eadem materia.

b ¶ *Delegantis.*] Cuius vicem gerebant. s. *eod. ſanè.* iniuria enim iudicum, ad eum pertinet, cuius legatione funguntur. 2. q. 7 *accuſatio. in fi. & 3. quæſt. 1. nulli.* immò ipſos tanquam delegantẽ honorare debent partes. 93 *diſt. c. Sic. & 94 d. c. 1.*

c ¶ *Sigilla violauit.*] Et ideo eſt puniendus tanquam falſarius, & ob hoc ſolum priuari debuit beneficio. s. *de reſcript. olim. &* j. *de fal. ad audientiam.*

¶ *Gl. ſeq. recitat hiſtoriam.*

Lib. 2. Reg. c. 11.

d ¶ *Vria.*] Tangit illud, quod legitur *in lib* Reg. cùm Vrias rogatus à rege Dauid nollet accedere ad Berſabe vxorem ſuam, quam Dauid rex cognouerat, timens ne concepiſſet ex eo, ſicut & fecerat: quod cùm ipſe facere nollet, rex remiſit Vriam ad Ioam principem militiæ cum literis continentibus, vt poneret eũ inter fortiſſimos hoſtes, vt occideretur ab eis: quod & factum eſt: ſed iſte ſtultus fuit quia recepit literas illas, & habebat eas ſuſpectas: quia primò debuit eas videre diligenter, & ſi quid ineſſet iniquum, debuit contradicere relationi iudicum, ſi contra veritatem referebant: iudices enim debent oſtendere partibus relationem, quam faciunt ſuperiori. 2. q. 6. *biduum. in fi. & C. de rela. l. 1. & 2.* aliàs poſſet appellare, vt ibi: & quotiens iudex ſe relaturum pollicetur, illico litigatoribus acta edere tenetur. j. *de app. vt in maſt.*

¶ *Gl. ſeq. no. & alleg. iura in contrarium.*

e ¶ *Proprio motu.*] Sic ergo vr. quòd iudex maximè quẽ princeps côcedit, poſſit recuſari. Arg. *contra.* j. *de appel. monit. & ff. de off. præfe. præto. l. 1.* credit enim princeps nõ aliter fore iudicaturũ, quã ipſe eſſet iudicaturus, vt ibi dr. *Arg. cõtra. Inſti. de ſatiſ. tut. in prin.*

f ¶ *Peccauerat.*] Sic *ſuprà de trãſla. c. quãto. & c. inter corporalia. &* j. *de iure patro. paſtoralis. in fi. &* s. *de temp. ord. literas.*

g ¶ *Ne videretur dolus.*] Quia fraus, & dolus nemini debẽt patrocinari. s. *de reſcrip. ſedes Apoſtolica. infra de teſt. c. officij.*

C*Orã dilecto.*] Sunt quinque partes. In prima petitio, & allegatio appellati. In ſecunda ibi, *Nũcius.* petitio, & ratio appellãti. In tertia ibi, *Sed econtra.* replicatio appellati. In quarta ibi, *Idẽ agitur.* pronũciatio auditoris. In quinta ibi, *Nos ergo,* põnũciationis confirmatio. Abb. Sic.

¶ Idem Abbati & Capellano ſanctæ Mariæ Bononienſis.

¶ *Delegatus nõ tenetur admittere collegam ſibi adiunctum per literas ſurreptitias, nec ipſius ſubdelegatum. Hoc dicit ſecundùm vnũ intellectũ. Vel ſic: Delegatus ſubdelegatum collegæ impediti nõ tenetur admittere, ſi in reſcripto ineſt clauſula, Quòd ſi ambo, &c. Hoc dicit ſecundum alium intellectum.*

CAP. XXXIIII.

C*Oram* † dilecto filio M. Diacono Cardinali (quem tibi, & H. Nuncio, & Clerico ſanctæ Agathæ aduerſario tuo, qui cum inſtrumentis eiuſdem Eccleſiæ, ſed abſque litteris[h] de ratihabitione, ad Apoſtolicam ſedem acceſſerat, ſed de rato cauerat, ſub fideiuſſoria cautione †, conceſſimus auditorem) proponere † curauiſti: quòd cum quidam in parochia ſanctæ Mariæ, in honorem beatæ Agathæ Eccleſiam conſtruxiſſet, Alexander † Papa præde. noſter cauſam ſuper hoc Abbati S. Stephani, & Priori ſancti Victoris cõmiſit terminandam: qui pro Eccleſia S. Mariæ diffinitiuam ſententiam protulerunt. ¶ Verùm Capellanus ſanctæ Agathæ ſententiæ parere contempſit. Cúmque ſuper eadem cauſam coram Ferrarienſi Epiſcopo, per annum diſceptatum fuiſſet, pars Eccleſiæ ſanctæ

CASVS. Archipresbyter de Paſſino cœpit ædificare in parochia S. Mariæ de porta Rauẽnatẽ. Eccleſiam ad honorem ſanctæ Agathæ, poſt app. à rectore ſanctæ Mariæ interpoſitam: ſed ipſe nihilominus Eccleſiam conſtruxit. Vñ rector ſanctæ Mariæ impetrauit ſuper hõc cauſam committi Abbati S. Stephani, & Priori ſancti Ioannis in monte, qui poſtmodum tulerunt ſententiam pro Eccleſia ſanctæ Mariæ; ſed capellanus Sanctæ Agathæ ſententiam illam noluit obſeruare: vñ ſuper eadem cauſa ſine confirmatione, ſecundæ literæ impetratæ fuerunt ad epm Ferrar. ad petitionem Eccleſię S. Mariæ: cumque ſuper eã ipſa lite conteſt. & teſtib. receptis per annum & ampliùs diſceptatum fuiſſet, pars Eccleſiæ ſanctæ Agathæ, de his omnibus mentione non habita, fecit adiungi epo Ferrariẽ. magiſtrũ L. Bonoñ. canonicũ ſub hac forma. Quòd ſi ambo intereſſe non poſſent, tu, frater epiſcope, in cauſa procedas, magiſter L. commiſit alij vices ſuas, ſed epiſcopus ipſũ admittere noluit, ſed ſolus in cauſa procedens ſentẽtiã à primis iudicibus latã cõfirmauit: & cũ dictus capellanus ſententiam illã cõtemneret obſeruare, partes ad ſedẽ Apo. habuere recurſum: ſed quia nuncius ſanctæ Agathæ non habebat litteras de rato, cauit per fideiuſſores, q. dñs ratũ haberet offerẽs petitionẽ, in qua petebat Ferrarieñ. epi ſẽtẽtiã caſſari. Nũcius verò ſanctæ Mariæ corã auditore vtrique parti conceſſo omnia prædicta propoſuit, petens ſen. ẽ iã Ferrarieñ. epi cõfirmari: pars aduerſa ſanctæ Agathæ propoſuit ex aduerſo, q. cum dictus magiſter vices ſuas alijs commiſiſſet, epũs ſubdelegatum admittere noluit, ſed poſt app. ſolus in cauſ. proceſſit: vnde petebat ſententiã epi infirmari. Rñ'um fuit econtra, quòd ſolus eps procedere potuit, quia in litteris ſecundis côtinebatur, quòd ſi ambo intereſſe non poſſent, eps ſolus procederet: quæ clauſula (vt allegabatur) locũ non habet, ſi per ſe, vel per aliũ intereſſe non poſſet, quia id rarò cõtingeret: vñ petijt ſniam epi côfirmari. His, & alijs intellectis Cardinalis ſniã Ferrarieñ. ep. cõfirmauit, parti alteri perpetuũ ſilẽtiũ imponẽs: & dñs Papa ſniã eius auctoritate Apoſtolica cõfirmauit. No. quãdo quis nõ habet mãdatũ, ſi eſt cõiũcta perſona, admittitur ad agendũ, ſi caueat de rato: ſed cautio rãti nõ regulariter præſtatur, cũ de mã dato dubitatur. Item literæ veritate tacita impetratæ non valent: & ideo hic non valuerunt literæ illius magiſtri, quia non faciebãt mẽtionẽ de litis conteſt. & de teſtibus iam receptis: & ſic pars ſanctę Agathę conſ. nſecra. in epiſcopũ.

¶ *Gl. ſe. obiicit, q. admitti nõ debuerit: & ſoluit dupliciter: ſecũdò obiicit de fragilitate cautionis: q. etiã dupliciter ſoluit: tertio arg. quartò obiicit, quod etiã ſine cautione debuerit admitti: & ſoluit.*

h ¶ *Abſque literis.*] Et ideo audiri nõ debuit j. de procu. c. 1. *ne i cauſſ. e*

† Cap. 1. tit. de parochiis & alijs parochianis. in 3. compilat.

† *Infero, quòd clericus comparens pro altero, ſi non probat plenè de mandato: tenetur de rato, cauere.* Auth. generaliter. C. de epiſ. & cler.

† *In codice Barbaria ita: conſtitutus proponere curauiſti.*

† *In antiquis ita: Alexander prædeceſſor noſter.*

Agathæ horum veritate ſuppreſſa [a], magiſtrum L. Bonon. Canonicum obtinuit eidem Epiſcopo in cauſæ deciſione [b] adiungi: qui cum cauſæ intereſſe non poſſet, prædictus Epiſcopus, cui per ſequentes litteras mandabatur, vt ſi ambo intereſſe non poſſent mandatis Apoſtolicis exequendis, ea ipſe nihilominus adimpleret, ſententiam [c] prædictam confirmauit: *& infrà.* Nuncius verò [d] Eccleſiæ ſanctæ Agathę inter alia propoſuit, quòd cùm dictus magiſter L. vices ſuas alij delegaſſet, Epiſcopus admittere noluit [d] ſubdelegatum: ſed poſt appellationem ad nos interpoſitam, ſolus in cauſæ cognitione proceſſit: *& infrà.* ¶ Sed fuit è contra reſponſum, quòd Ferrarien. Epiſcopus ſolus procedere potuit, cũ in vltimæ commiſſionis litteris fuiſſet inſertum, quòd ſi ambo intereſſe non poſſent, prædictus Epiſcopus nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur [e], vt ſi per ſe, vel per alios intereſſe non poſſent: † quia id rarò †, vel nunquam contingeret: ſed ſi non poſſet perſonaliter intereſſe. ¶ Idem igitur Cardinalis ratam ab eodem Ferra-

a Licet etiam eſſet originalem, in cauſa tamen appellationis erat actor: & per hoc ſecundum Pet. & Abb. & Egi. dicendum, quod præſtetur cautionem de rato, qui alias debuiſſet cauere de iudicato ſoluendo. primo placet Io. And.

cauiſſet de rato. Sed qualiter admittitur iſte H. ad agendum? cõtra ſententiã, cum non haberet mandatum? Ad hoc dici poteſt, ꝙ ideo admiſſus fuit, quia erat coniuncta perſona, quia clericus illius eccleſiæ canonicus plebis de Paſtino, cui ſubeſt eccleſia ſanctæ Agathæ; & coniuncta perſona, licèt admittatur ad agendum cauere tñ debet de rato *ff. de procura. ſed & hæ perſonæ. & l. Pompo nius. in fin.* & ideo cauet de rato: quia põt cõtingere, quòd illi de plebe non habebunt ratum, vnde eis res iudicata non obeſſet. *C. quis res iudi. non nocet. l. 1.* & ideo ille H. cauit de rato ſub fideiuſſoria cautione. Vel poteſt dici, quòd ideo cauit de rato, quia de mãdato dubitabatur: quia tunc habet locum cautio ratæ vt *C. de procur. l. 1.* Sed videtur, quòd cautio iſta fragilis ſit: quia ex ea non poteſt agi ad intereſſe: cùm res talis ſit, quæ non poteſt æſtimari: vnde non videtur admittenda propter fragilitatem ipſius. *ff. ad Treb. l. qui ita. §. 1. & ℑ. vt lit. non conte. accedens* [b]. ſed agi poteſt ad impenſas factas in lite. *ff. rem ra. ha. ſi ſine. §. cùm autem procurator.* & hoc magis expedit reo: vt dicit Io. quòd ei caueatur de rato, quã probetur mandatum, quia per hoc conſequitur ſumptus: vt hic dicit: ſed credo ꝙ in tali caſu, cum res talis ſit, quæ æſtimari non poſſit, tutius eſſet reo. ſi illi probet mandatum; quia dñs poſtea contra ſententiam venire non põt: ſed fortè ex iſta cautione poſſet agi contra fideiuſſores ad intereſſe, ſi dñs rem ratam non habuerit: & æſtimabitur, inquantum læſa ſit eccleſia: quòd non ſtatur ſententiæ, ne quotidie litiget. *arg. ℑ. de arb. per tuas*: vbi agitur ad intereſſe in conſimili cauſa. itẽ ex hoc vr, quòd qñ dubitatur de mandato, ſimpliciter ſit cauendum de rato, etiamſi ille diceret ſe velle probare mandatum, & hoc videtur per legem. *C. de procu. l. 1.* & ꝙ per fideiuſſoriam cautionem, & non nudam. *ff. de procur. ſeruum quoque. § aut prætor.* Sed videtur, quòd iſte ſine cautione debuit audiri, ex eo quod habet inſtrumenta Eccleſiæ. *arg. ff. de leg. 3. quæ chirographum.* Rñ. iſta non erant talia inſtrumenta, ſed inſtrumẽta cauſæ per quæ intendebant probare de iure Eccleſiæ: & illa lex loquitur de inſtrumento cautionis legato, & hoc conſtabat vnde eo ipſo quòd legatur inſtrumentum intelligitur eſſe legatum illud, quod continetur in inſtrumento: alias inutile eſſet legatum: alias inſtrumentum alterius non prodeſt: cùm verba inſtrumenti non adiuuent recitantem. *C. de probat. ad probationem.* qualiter ſit intelligendum, quod dicitur in literis, de rato dicitur. *ℑ. de relig. do. cùm dilectus, in reg.lo.*

De rato habendo, quando ſit cauendum.

a ¶ *Suppreſſa.*] Et ideo literæ non valuerunt, cùm conſenſerint in Ferrarien. litem conteſtando. & producendo teſtes coram eod. *ſic. ℑ. de re iudi. inter monaſterium.*

b ¶ *Deciſione.*] Id eſt, cognitione, ſicut eſt in antiqua, & bene. & hoc probatur ꝑ hoc qđ dr, horũ veritate ſuppreſſa: ſi de huiuſmodi proceſſu mẽtionẽ feciſſet: tũc bene diceret. deciſionẽ: & tũc nõ poſſet epũs procedere ſine adiuncto, vel ſubdelegato ipſius: vt dicitur in il[...] magna. *ſic ꝫ. eo. inſinuante, & ℑ. de iudi. c. pen.*

c ¶ *Sen[...]*] Latam per Abbatem ſancti Stephani, & priorẽ ſancti [...]ctoris.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, opinion. ponit, & ſoluit.*

d ¶ *Admittere noluit.*] Sed videtur, ꝙ Ferrarienſis malè fecerit: quia illũ ſubdelegatum nõ admiſit: quia delegatus à principe põt alij cauſã delegare, cũ id ſit ei à lege conceſſum. *C. de iudi. à iudice. & ꝫ. eo. paſtoralis. in prin. & infrà. eo. qñ apoſtolica. & ℑ. de app. cum cauſam. quæ.* ſic ergo malè fecit Ferrarien. contra iura prædicta: quia debuit ipſum ſubdelegatum recipere: ſed contra hoc, quod dixit, facit: quia ſnĩa Ferrarien. poſtea cõfirmatur. Dicũt quidã quòd ideo noluit ipſũ admittere, quia ſub hac forma ſcriptum fuerat, Quòd ſi ambo, &c. tu, frater epe, ſolus procedas: quia tunc extat conditio: vt videt hic circa fin. ſecũdũ hoc videt, quòd aliquis nõ poſſit committere vices ſuas, qñ clauſula illa apponitur, Quòd ſi nõ oẽs, &c. ſi ipſe nõ poſſit intereſſe. Dicas ergo, ꝙ Ferrarieñ ideo ſtatũ ſubdelegatũ non admiſit, quia literæ impetratæ fuerũt tacita veritate, nulla facta mentione de proceſſu corã Ferrar. corã quo lis fuit conteſtata, & teſtes producti: vt patet in integra. *ℑ. de re. inter monaſterium.* vnde non valebãt: & ita nec ſubdelegatũ, nec delegatum admittere tenebatur. & ſolus epũs iuriſdictionem habebat & hæc fuit cauſa, quare ſentẽtia ipſius cõfirmatur vnde non valuit appellatio propter hoc facta, vt hic dicit.

¶ *Gl. ſeq. quærit arg. pro, & contra, op. ponit, & diſtinguẽdo ſoluit.*

Delegatus qui non poteſt intereſſe, an poſſit committere vices ſuas.

e ¶ *Quod non intelligitur.*] Pone, quòd plures ſint iudices dati cũ illa clauſula, Quòd ſi nõ oẽs, &c. quæro, an ille, qui nõ põt intereſſe poſſit cõmittere vices ſuas: & an ſocij teneantur illius ſubdelegatũ admittere? Quod poſſit cõmittere, planũ eſt, quia hoc habet à lege cõceſſum. *C. de iud. à iudice. & ℑ. qñ. & ꝫ. eo. paſtoralis. & ℑ. de appel. cũ cauſam quæ.* etſi intereſſe non põt. *ꝫ. eo. ſuper quibus. §. ſi vero. & ꝫ. eo. ſi pro debilitate. & cap. paſtoralis. §. vlt.* immo alias cõmittere nõ debet, niſi qñ eſt impeditus. *ꝫ. ead. paſtoralis. in princ. & in c. ſi pro debilitate.* Sic patet per iura iſta, ꝙ delegatus poteſt cõmittere vices, & qñ ẽt impeditus eſt; ergo alij tenẽtur admittere ſubdelegatum ipſius, aliàs talis cõmiſſio deluſoria eſſet, & ſic fierent ludibrio leges, quod eſſe non debet. *C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aũt.* & cũ effectu verba ſunt intelligenda *ℑ. de cle. non reſi. relatum. & ff. quod quiſque iu. l. 1. §. hac autem verba.* præterea optimè hoc probat. *ꝫ. de elec. quia ꝓp. §. illud.* vbi habes, ꝙ ille, qui nõ põt intereſſe, põt alij cõmittere vices ſuas, & illi tenẽtur recipere illũ, aliàs non valeret electio: & quòd per nos facere nõ poſſumus, per alios facere debemus. *ff. de procu. l. & ff. de admi. tut. ita tñ §. geſſiſſe.* Sed contra videtur expreſſè per hanc allegationẽ: quia ſecũdũ eã cõfirmata fuit ſnĩa. Præterea nõ tenẽtur illũ recipere ad mãdatũ illius, quia par eſt illis, & par in parẽ nõ habet imperium *ꝫ. de ele. innotuit ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuum.* nec illud videtur ſequi, ꝙ ſi ille poteſt cõmittere, ꝙ alij ipſum admittere teneantur, quia ex alieno facto nullus obligatur. *ff. de verb. ob. ſtipulatio iſta. arg.* Dicunt quidam, quòd licèt ille, qui non poteſt intereſſe, poſſit cõmittere vices ſuas alij, coniudices nõ tenẽt eũ radmittere, niſi velint, quia iã extat cõditio, & ſic remãſit, iuriſdictio penes illos: vñ ipſi procedere pñt ſoli, ſi volunt: & ceſſante impotentia poterit poſtea cum ipſis procedere. arg. C. de cur. fur. cum aliis. vbi curator tpe furoris adminiſtrat, ceſſante furore ceſſat: ſic delegatus iſte cum intereſſe non poteſt, non committit vices ſuas Sed hoc non credo, immò dico, quòd ille, qui intereſſe nõ poteſt per impotentiam facti tpalis, [b] poteſt committere vices ſuas: & conſocij tenẽtur admittere illum ſubdelegatũ: & allegatio, quę hic ponitur, non continet ius. Et circa hõm ſubdelegationes ita diſtingue aliud eſt, cum ab initio delegantur plures iudices cum illa clauſula, Quòd ſi non omnes &c & nullus poſtea adiungitur: & aliud, cùm ab initio delegatus eſt vnus, vel plures, & poſtea alius adiũgitur cũ illa clauſula, Quòd ſi ambo, vel quòd ſi nõ omnes, &c. In primo caſu delegatus põt aliũ ſubdelegare, & conſocij tenẽtur illum admittere. In ſecundo caſu refert, an res ſit integra, vel nõ. Si res ſit integra, idẽ eſt, ac ſi ab initio omnes dati eſſent, & adiũctus põt cõmittere vices ſuas, & alij tenentur ipſũ admittere in cauſæ cognitione. Si verò res non eſt integra, quia iam proceſſũ erat ad litis conte. & horũ veritate ſuppreſſa alij eſt adiunctus, [c] huiuſmõi adiunctus, vel ſubdelegatus ipſius nõ eſt admittendus, tanquam per veri ſuppreſſionem adiunctus, ſiue obtẽtus: ſicut cõtingit in pſenti negotio: & hoc bñ colligitur ex hac decr. & hoc probatur in Auth. *de exhi. re. §. illud.* vnde ſumpta fuit *Auth. offeratur.* vbi idẽ dicitur, ꝙ poſt lit. conte. alius peritus adiũgi nõ põt, nec primus refutari. & ideò ſnĩa Ferra. Epi cõfirmata fuit. Et quod dicit hĩc, ꝙ nõ intelligitur, vt ſi ꝑ ſe, vel ꝑ alios, &c. nõ eſt verũ: quia clauſula illa, Quòd ſi non oẽs, &c. põt locũ habere in multis caſibus de iure, & de facto, in quibus caſibus duo, vel alius procedere pñt: putà [c] de iure, vt ſi eſt excõicatus. *ℑ. de re iud. ad probandum.* vel ſuſpectus recuſatus. *ꝫ. eo. cum ſuper & c. licet.* vel infamis, vel ſeruus. vt *ꝫ. de reſcri. ſeſcitas ꝫ. eo.* de facto intereſſe non poteſt. putà ſi mortuus fuit, vel aliàs ꝑpetuo impedimẽto detẽtus, putà furioſus: vt *in prædict. decre. ſeſcitas* & in talibus caſibus locũ habet clauſula illa, Quòd ſi nõ oẽs, &c. Sed qñ impeditus eſt tpali impotẽtia, bene põt cõmittere vices ſuas, & conſocij tenẽt admittere ſubdelegatũ: ſed in caſu iſtius decre. admittinõ debuit rõnib. pmiſſis. Ergo ſic debet intelligi clauſula illa, Quòd ſi nõ oẽs, &c. putà ſi nõ põt intereſſe de iure, vel de facto, vt dixi, & tũc nõ põt cõmittere, cũ nullã habeat iuriſdictionẽ: aliàs bñ habet iuriſdictionẽ, quãuis impediatur ad tpũ: & ideo tunc põt committere, & cum effectu: & quòd dicit, impeditus ad tpũ, nõ intelligas, ꝙ omnino ſit impeditus, vt nullo mõ tũc poſſit intereſſe: ſed ſi vellet oĩa alia dimittere, bñ poſſet intereſſe, ſed nõ vult cõtẽnere ſua tũc propter cãm illã, nec tenetur. *ff. de iud. l. ſi longius.* Bern.

x ¶ *Scri-*

† poſſet.

† Vide l. iura. cum l. ſeq. C. de poſtu. & l. nam ad ea. ff. de leg.

b Secus ergo ſi per perpetuã cauſam impediatur: & ſic tenet Go. & facit infra de vo. quod ſuper his & quod ibi dixi. Reſtat ergo, vt reſpondeatur ad decr. ſupra eo. ſi pro debilitate. &c. quãuis dic ſecundum eum primam loqui in vnico delegato, vel pluribus dato ſine clauſula; ſecundam in eo, qui ex voluntate committit non per impotentiam; ſecundum Go. Ioan. And.

c De iure diſtingui poteſt, vt aiunt antiqui, inter impotentiam iuris, & facti, vt primo caſu non ſubdeleget, ſecundo ſic, vt ſi ſit mortuus.

a ¶ *Sententiam confirmauit.*] Ex hac ſecunda ſententia datur actio in factum, quæ hic confirmatur, & non ex prima, vt ff. de his, qui no. infa. furti. arg. ff. ad Trebel. ſi quis priorem. hac tamen confirmata, confirmatur & prima.

CVm R. canonicus.] Si reus ad locũ iudicis delegati ire non poteſt, debet remoueri, & dari ſibi iudex in alio loco. h. d. Et primo ponit prouiſionis, & mandati cauſam: ſecundo mandatum ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS. Quædam cauſa vertebatur inter illũ R. canonicum Ianuẽ. & P. ciuem Ianueñ. ad petitionẽ ipſius R. fuit cauſa cõmiſſa præpoſito ſancti Dominici: qui cum partẽ citaſſet aduerſam, pars citata in eius præſentia fecit proponi, quòd propter graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in eius præſentia non poterat comparere: dictus R. ſignificauit domino Papæ. Vnde mandat Papa dicto præpoſito, quatenus præfato R. relinquat hanc optionem, vt in ciuitate Ianueñ. vel diœceſi eligat aliquem virum diſcretum exceptis canonicis Ianueñ. qui cũ ſint eius ſocij, meritò eſſent parti aduerſæ ſuſpecti, coram quo quæſtio terminetur, & dictus præpoſitus præcipiat ei, vt eandem cauſam ſecundũ continentiã priorum literarum ſine debito terminare procuret. Not. quòd canonicus datus iudex pro ſuo cõcanonico poteſt legitimè recuſari. Item not. argumento quod ad voluntatem impetrãtis iudex delegatus debet committere cauſam, & quando ad eum partes ſecurè non poſſunt accedere.

...rien. Epiſcopo ſententiam confirmauit[a], & aduerſæ parti ſuper hoc perpetuum ſilentium duxit imponendum. Nos ergo, quod ab eo factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Idem Præpoſito ſancti Dominici Subdiacono noſtro.

¶ *Locus, ad quem reus ſecurè accedere non poteſt, & Canonicus in cauſa Concanonici delegatus recuſari poterit.*

CAP. XXXV.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

CVm † R. Canonicus Ianueñ. cauſam quæ inter ipſum [ex † vna parte,] ad P. ciuem[b] Ianueñ. vertitur, tibi obtinuerit delegari: & idem ciuis propter multas, & graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in tua nequeat præſentia comparere. ¶ Mandamus, quatenus ſupradicto R. huiuſmodi optionem relinquas: vt (exceptis Canonicis Ianueñ. quos, cum ſint[c] eius ſocij, meritò habet pars aduerſa ſuſpectos) in ciuitate, vel diœceſi Ianueñ. in qua ſunt multi viri prouidi †, Iudicẽ eligat[d], coram quo quæſtio terminetur: cui auctoritate noſtra diſtrictè præcipias, vt eandem cauſam iuxta reſcripti à te † obtenti tenorem appellatione remota ſine debito terminare procuret.

† *Hæc verba, ex vna parte, deſunt in antiquis.*

† *In codice Barbatiæ ſita, prouidi, & diſcreti,*

† *In omnibus antiquis ita, ad te, & antiquum c. iudicat, ita omnino eſſe legendum.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit obiiciendo, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *P. ciuem.*] Sed quomodo committit Papa hic cauſam contra laicum? Intellige, quòd cauſa ſpectabat ad forum Eccleſiæ, putà cauſa vſurarum, vel decimarum, vel ipſe laicus noluit excipere, vel eſt conſuetudo ibi, quòd laici conueniantur per literas Papæ.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit differentiam inter iudicem, & teſtem, & eius cauſam, quã reuerentia: ponit etiã paritatẽ in fi. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Cum ſint eius ſocij.*] Hic habes, quòd canonicus non poteſt eſſe iudex cõcanonici ſui propter familiaritatem, quæ veritatem aliquando impedire ſolet. 3. q. 5. *accuſatores.* teſtis enim poteſt eſſe canonicus pro canonico: cùm etiam frater pro fratre poſſit teſtificari. infrà de præſum. literas. cùm edictum de teſtibus ſit prohibitorium. ff. *de teſt. l. ea ratione.* quia faciliùs habentur iudices, quàm teſtes. Vnde faciliùs repellitur iudex, quàm teſtis: iudex enim recuſatur pro modica cauſa, vt ſi eſſet oriundus de terra impetrantis *infrà. vt lit. non conte. accedens. 2. & arg. infrà de appel. ex inſinuatione.* Item ſi iudex eſt ſuffraganeus eius infrà *vt lit. non conteſt. accedens 2.* Item conſanguinitas. ȷ. *de app. poſtremo.* ſed in teſte ſecus. 4. q. 3. *ſi teſtes. §. lex Iulia.* Quandoque tamen aliquis poteſt eſſe iudex, qui non poteſt eſſe teſtis: vt pater in cauſa filij 3. q. 7. §. *tria. circa fi.* Et criminoſi poſſunt eſſe iudices, ſed non teſtes. 3. q. 7. c. *infames* §. vltim. Item iudex recuſatur, vel alius ei adiungitur, ſi habet conſimilem cauſam. ȷ. *de iud. cauſam. quæ.* ſic & teſtis repellitur, qui habet conſimilem cauſam. ȷ. *de teſti. perſonas.* Sed ſi canonicus daretur iudex contra alium canonicum, quid dices? Nõ poterit recuſari ex hac cauſa, quia par affectionis cauſa omnem ſuſpicionem remouet. *ff. de ri. nup. non ſolum. §. denuo.*

Frater pro fratre teſtificatur.

Iudex faciliùs repellitur, quàm teſtis.

ADDITIO. Iſtam cauſam recuſandi cum multis aliis comprehende his verſibus.

Subiectus, dominus, & commenſalis, amicus,
Incola, cognatus, ac attingens, inimicus.
Si cauſam ſimilem delegatus tueatur,
Vel ſi patronus fuit olim, tunc moueatur.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium ad id, quod actor eligit: ſoluit tripliciter: ſecundo arg. & id reprobat, & reſpondet, in fi. ſignat contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Iudicẽ eligat.*] Nota ex hac litera, quòd qñ reus ad iudicem ire nõ poteſt ſecurè, actor poteſt, & debet eligere iudicem in loco non ſuſpecto, & non aduerſarius. Contra habes: quia reus eligit iudices. 11. q. 1. *iudices. & 15. q. 7. ſi autem. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 4. quiſquis. & 2. q. 6. placuit.* Idem videtur, cùm ordinarius recuſatur, quòd reus eligat. *infrà de app. cum ſpãli.* Contrarium dicit lex, quòd iudex petitus dari non debet niſi ob reuerentiam petiti iudicis. *ff. de iud. obſeruandum.* Decretales prædictæ loquuntur in cauſa criminali[a], & præterea non ſtatur hodie illis. Quod dicit hic, quòd iſte eligat, intelligo, ſi altera pars cum eo noluit concordare, vel cum altera pars eſt abſens. Vel dic, quòd de ſpeciali gratia dabat ei Papa hanc elect. cum de cõſenſu vtriuſque eſſet eligendus: vt *ſupr. eod. ſuper quæſtionum.*[b] Item argu. quòd ſi iudex non poteſt de cauſa cognoſcere, poteſt alij committere vices ſuas. Sed contrarium eſt verum. ȷ. *de appel. ſecundò, requiſiti. §. tertio.* & hic non loquitur de iudice ſuſpecto, ſed quia reus non poteſt ire ad iudicem. vnde iudex tenetur locum prouidere ſecurum. ȷ. *de app. ex parte.* & 33. q. 2. *ſi vir:* vel committere cauſam in loco non ſuſpecto, vt hic: vel potius procedit iudex iſte auctoritate illius reſcripti. Et eſt hic arg. quòd iudex incertus dari poſſit contra. ȷ. *de reſcri. ad hæc.* ſed hoc de gratia fuit: vt dictum eſt.

a *Immò ſtatur ſi loquatur in cauſa criminali epiſcopi, presbyteri, vel diaconi vt in prædic. c. ſi autem. 15. q. 7. Io. An.*

b *Vel petit ille P. dicens: Committat me in ciuitate Ianuenſi, & eligat ſibi iudicem, quem vult non ſuſpectum, ſecundum Hoſt. Io. An.*

¶ Idem Rothomagen. Archiepiſcopo.

¶ *Si mandatur iudici delegato, vt illũ abſoluat, qui dicit ſe iniuſtè excommunicatum; ante probationem illum abſoluere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam: probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.*

CAP. XXXVI.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilat.

CVm † contingat interdum, quòd Laici: & infrà. Inſuper requiſiti ſumus, cum quis cõqueritur, in ſe à ſuo Epiſcopo poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam, vel aliàs, iniuſte excommunicationis ſententiã promulgatam: & nos iudicibus damus in mandatis, vt ſi eſt ita, iuxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficiũ illi impendãt: vel eandem ſententiam denuncient eſſe nullam: ac Epiſcopus paratus ſit probare ſe in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iuſtè huiuſmodi ſententiam protuliſſe: an probationibus non admiſſis liceat iudicibus excommunicatum abſoluere, vel denunciare † ſententiam eſſe nullam †:

¶ Ad quod taliter reſpondemus, quòd cùm quis conqueritur ſe poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam,

† *Hic eſt, huiuſmodi, in quibuſdam manuſcr.*

† *Hunc textum dicit Ab. eſſe ſing. hic, ad hoc quod appellation. iniuſta ſententia veniat nulla.*

CVm contingat [Cõmunis diuiſio ſecunda ibi, *Ad quod.* quæ ſubdiſtinguit in effectu in duo membra principalia. Primum eſt, quando quis conqueritur ſe excommunicatum poſt appellationem legitimam. Secundum eſt, quando quis conqueritur ſe iniuſtè excommunicatum: & iſtud membrum ſubdiuiditur: quia primo loquitur, quando excommunicatus volebat probare ſe iniuſtè excommunicatum antequam abſolueretur. Secundò loquitur, qñ excommunicator volebat probare ſe iuſtè excommunicaſſe, antequam excommunicatus abſolueretur, licèt peteret ſe abſolui. Primum membrum principale eſt in ver. *Ad quod.* Secundum membrum eſt in ver. *In eo.* & ſecundum membrum ſecundi membri eſt in ver. *Verùm.* Io. de Imo.

CASVS. Aliquis conqueritur dño Papæ, quòd poſt appellationem legitimam fuit excõmunicatus ab epõ ſuo, vel aliàs iniuſte excõmunicauit eundẽ. Vnde mandat Papa iudicibus, quòd ſi eſt ita, abſoluatis eundẽ iuxta formã eccleſiæ, vel ſententiã denuncietis nullã. epũs paratus eſt probare ſe illũ excõmunicaſſe ante appellationẽ eius, vel ſententiã iuſtã eſſe: quæritur, vtrùm liceat iudicibus illũ abſoluere, vel denunciare ſententiã nullã eſſe, nõ admiſſis probationibus epĩ? Rñdet Papa, cùm aliquis conqueritur ſe poſt ap. legitimam excõmunicatũ, probationes vtriuſque partis ſunt admittendæ, antequam abſoluatur, per quas probationes apparebit, vtrùm abſolui debeat, vel denunciari potiùs non ligatus: ſed cum quis dicit ſe iniuſtè excõicatũ fuiſſe, antequã fuerit abſolutus, vix eſt eius probatio admittenda, niſi tunc tantùm, qñ dicit intolerabilem errorem in ſñia fuiſſe expreſſum, & ad hoc probandũ debet admitti, antequam abſoluatur, ſed ſi ſimpliciter dicat ſe excõmunicatum iniuſtè, & epũs dicit, quòd iuſtè excõmunicauit eũdẽ, & ſuper hoc poſtulat probationes admitti, nõ eſt epũs audiendus, antequam fuerit abſolutus, & quia etſi cõſtaret ipſum iuſtè excõmun-

excommunicatione fuiſſe innodatum, ſemper vtriuſque † partis [a] probationes ſunt admittendæ, antequam ad decernendum ſuper hoc aliquid procedatur: per quas denique apparebit, an abſolutione indigeat conquerens, vel denunciandus ſit potius non ligatus. ¶ In caſu verò, cùm excõmunicatum quis ſe aſſerit iniuſtè, vix, vel nunquam [b] eſt eius (antequam abſolutus fuerit) probatio admittenda: niſi tunc tantum, cũ aſſerit in excommunicationis ſẽtentia intolerabilem errorem [c] fuiſſe patẽter expreſſum: ad quod probãdum admittitur, antequam abſolutionis gratiam conſequatur. ¶ Verùm ſi proponat ſe ſimpliciter excommunicatum iniuſtè, ac Epiſcopus ad probandum, quòd iuſtè ipſum excommunicauit, ſuas poſtulet probationes admitti, non eſt ante abſolutionem ipſius aliquatenus audiendus: cum etſi pro certo conſtaret rationabiliter in illum excõmunicationis ſentẽtiam promulgatam, nihilominus [d] eſſet ei abſolutio impendenda humiliter poſtulanti: & ideo in hoc caſu illum credimus iuxta formam Eccleſiæ protinus abſoluendum: vt ſic demùm probationibus [e] vtriuſque partis admiſſis, vtrùm iuſtè (vel † iniuſtè) ligatus fuerit, decernatur.

¶ Honorius tertius Meſſan. & Reg. Archiepiſcopis.

¶ Si ſubdelegatus delegati Papæ iuriſdictione vti cœperit, à delegato remoueri non poteſt: & ſi fecerit cõtra mandatum, ſiue exceſſerit formam reſcripti, proceſſus eſt nullus.

CAP. XXXVII.

VEnerabili fratri noſtro Archiepiſcopo Cuſenti. dedimus in mandatis, vt Cephaluden. Epiſcopum reſtitui † faceret ad Epiſcopatum, & ad alia quibus fuerat ſpoliatus [f]: quo reſtituto plenariè [g], & corporalem, ac pacificam poſſeſſionem adepto, ſi Epiſcopus meritò eſſet de dilapidatione ſuſpectus, [h] virum prouidum, & honeſtum

municatum fuiſſe, nihilominus debet abſolui. Vnde in hoc caſu ſtatim iuxta formam eccleſiæ debet abſolui, & poſtea probationes vtriuſque partis ſunt admittendæ vt appareat, vtrum iuſtè, vel iniuſtè fuerat excõicatus. Not. ꝙ in duobus caſibus non tenet excõicatio, vt ſi poſt appellationẽ legitimã ſententia excõicationis lata ſit, vel ſi intolerabilis error in ſententia ſit expreſſus: in quibus caſibus ante abſolutionem debet admitti ad probandum, in aliis debet ſtatim abſolui. Item non debet quis admitti ad probandum, quo ꝓbato non prodeſt.

¶ Glo. ſeq. obiicit, quòd probatio ſuperflua eſt, & ſoluit.

a ¶ *Vtriuſque partis.*] Et a ſi teſtes epi dicerẽt excõmunicationẽ præceſſiſſe appellationem, teſtes autẽ alterius dicerent appellationem præceſſiſſe: ſententiare debet iudex: quod & añ ſententiam, & poſt ſuit appellatũ. ĩ. *de teſt. cum tu.* & ita videtur ſuperfluum, quia ſemper iudicatur pro appellante: quia ſi teſtes epi dicerẽt, quòd tñ poſt ſolã appellaſſet, illis nõ crederetur: quia probarent negatiuã: quod eſſe nõ debet. ſ. *de elect. bona memoria.* & ĩ. *de cau. poſſeſ. cum eccleſia.* Dico, ꝙ probationes epi audiri dñt, ſi vult probare ſe illum excommunicaſſe antequam vocem appellationis emitteret. ſecundum quod ponitur in qõne, in principio: vel etiam ſi vellet probare appellationem iniuſtam quia illa non impediret excõicationem ſequentem. ĩ. *de app. Vt debitus.* vbi dicitur. quòd qui appellat, rationabilem cauſam debet proponere: & ſi probata fuerit iniuſta appellatio, remittetur ad Epiſcopum. ĩ. *de app. Vt debitus.* & *c. cum in eccleſia.* Nec eſt verum, quod dicitur, quòd ſemper pronunciabitur pro appellante: quia poteſt eſſe, quòd epiſcopus meliùs probet, & per plures, & meliores teſtes, quibus ſtabitur [b]. ĩ. *de proba. licet.* ĩ. *de te. in noſtra præſentia.* Et põt dici, ꝙ illa decre. cùm tu. loquitur, cùm teſtes vtriuſque partis erant æquales, vt ſic fiat interpretatio pro vtriuſque partibus, ne de periurij reatu notentur.

b ¶ *Vix, vel nunquam.*] ſin caſu ſequenti tantùm. ſimile. ĩ. *de ſen. ex. com. per tuas.*

c ¶ *Intolerabilem errorem.*] 12. q. 2. c *quia & diuinis.* 9. q. 3. *epiſcopus. de hære. ſi quis.*

¶ Glo. ſeq. not. quem non debere admitti, &c.

d ¶ *Nihilominus.*] Not. quòd non debet quis admitti ad probandum illud, quod probatum non prodeſt. *C. de probat. ad probationem.* ĩ. *de ſimo. c. per tuas in fin. Ver. quoniam.* & ſic probata, &c. valet ad exceptiones opponendas: quas quidam admittunt indifferẽter. & in fi. ꝓnunciat ſecũdũ illas: ſi de iure valẽt, alias nõ ꝓdeſt illa probatio. Illud fieri nõ debet Primò cùm ꝓponũtur, debet prouidere iudex, an ſint admittendæ, vel non, ſi ſunt admittendæ, tũc demũ audiat ꝓbationes ſup illis: q̃ aliter faciũt, non bene faciunt: quia ſi quis bene probaret exceptionem ſuam, & non admitteretur, poteſt eſſe cauſa appellandi [d]: quia audiendo probationes ſuper illa iudex videtur eam admittere cum effectu: & ideo illud non eſt faciendum, niſi iudex ſub illa proteſtatione illum ad probandum admittat, vt ſi de iure debeant valere, quòd valeant, alias non. ſ. *de elect. C. Cumana.*

¶ Glo. ſeq. quærit, obiiciendo & ſoluit.

e ¶ *Probationibus.*] Sed cum iſte iam ſit abſolutus, quare audiuntur probationes? ſuper hoc dico, quod duplici de cauſa poteſt fieri: quia ſi probauit, quòd iniuſtè fuit excommunicatus, non iniungitur ei aliquid per iuramentum, & ideo præceptum differtur, quouſque conſtet vtrùm iuſtè, vel iniuſtè ſit excommunicatus. infra *de of. or. ad reprimendam.* Si iuſtè fuit excommunicatus, tunc præcipiet ei per iuramẽtũ, quòd ſuper eo, pro quo fuit excõicatus, ſatisfaciat, vt in dicta *decr. ad reprimẽda.* Itẽ ſi probaret, ꝙ admonitione legitima nõ præmiſſa ipſum excõicaſſet, excõicator per mẽſem erit priuatus ingreſſu eccleſiæ ĩ. *de ſẽ. exco. ſacro.* Itẽ ſi iniuſtè excõicatus fuerit, excõicator tenetur illi ad intereſſe: vt d. c. ſacro. & in tñ tempus abſtineat, quãũ viſũ fuerit ſuperiori. 2. q. 1. *nemo.* & 24. q. 3. *de illicita.* Et econuerſo ſi ſententia iuſta probata fuerit, excommunicatus tenebitur ad intereſſe excommunicatori, vt in *decr. ſacro.* niſi vtrumque probabilis error excuſet. vt ibi, & ita patet, quare admittantur probationes poſt abſolutionem.

Additio. Pone, quòd excõicatus pro contumacia petat abſolui à iudice, offerendo cautionem de ſtando iuri: nunquid abſente aduerſario & non vocato põt abſolui? Videtur, ꝙ ſic. ſ. *de reſcr. olim.* Præterea vbi lex non diſtinguit, etiam nec nos diſtinguere debemus. 2. ſ. *conſuluiſti.* & ĩ. *de tranſla. inter corporalia.* & ĩ. *de decim. ad audientiam* ĩ. *de mau. & obe. c. ſoluta.* nec ſibi præiudicium fieri videtur: quia ſi eſſet præſẽs, & appellaret, vel interdiceret, nihil ei prodeſſet: vt in hoc. *c. cum contingat.* Sed contradici poteſt. ĩ. *de ſen. excom. Venerabili.* ĩ. *de eod. qui miſt. in poſ. c. 1.* & *cum Veniſſent.* 11. q. 3. *excommunicatos.* vbi dicit, excommunicatos a ſacerdotib. nullus recipiat añ vtriuſque partis examinationem iuſtam. dic vt ibi.

Additio. Et ſic ſeruatur hodie in articulis, & interlocutoriis: quia ad lites abbreuiandas admittuntur ſaluo iure impertinentiũ, & non admittẽdorũ. Io. An.

VEnerabili fratri.] Primò ponit formã delegationis. Secũdò ſubdelegationis delegati ibi, *Porrò.* Tertiò reuocat proceſſus ſubdelegatorum cauſam exprimens ibi, *Quartum.* Abb. Sic.

Casvs. Fridericus quõdam imperator ſpoliauerat Cephaluden. epiſcopum eccleſia, & aliis bonis ſuis: Papa rogauit eum, vt dictũ epiſcopum reſtitueret: quod idem promiſit ſe facturum, ſed non adimpleuit promiſſum. Vnde Papa mandat archiepiſcopo Cuſentinen. quatenus prædictum epm faceret reſtitui ad epatum, & alia quibus fuerat ſpoliatus: quo reſtituto plenariè, & corporalem poſſeſſionem, & pacificã adepto, ſi eps ipſe de dilapidatione ſuſpectus eſſet, virum prouidum coadiutorem prouideret eidem, cuius conſilio nihil diſponeret de his, quæ pertinent ad ẽpalem adminiſtrationẽ, quouſque Papa de ipſo aliter duceret prouidendũ veritate comperta: & interim vtrique illorum interdiceret omne genus alienationis. Sed archiepiſcopus infirmitate corporis grauatus, cõmiſit vices ſuas abbati ſancti Spiritus de Panormo, qui cùm deberet epiſcopum facere reſtitui, cœpit inquirere, vtrũ epiſcopus eſſet de dilapidatione ſuſpectus, contra formã mandati eo non reſtituto: poſtmodum archiepiſcopus cùm iam eſſet officio ſuo functus, committendo in integrum vices ſuas, idem negotium commiſit theſaurario Cuſentinen. tandem proceſſus illorum iudicum dño Papæ fuerunt exhibiti, quos dñs Papa iuſtitia exigente caſſauit, i. caſſos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati proceſſit ad inquirendum de dilapidatione, nõ reſtituto epiſcopatu: & quia archiepiſcopus poſtea theſaurario negotium non potuit delegare: & ideo quicquid fecit, nullius fuit momenti. Not. quòd ſpoliatus reſtituendus eſt, antequam aliquid ſibi obiiciatur. Item forma mandati ſeruanda eſt, alioquin nihil agitur. Item ſuſpectus de dilapidatione non ſtatim remouetur, ſed datur ei coadiutor, & omnis alienatio prohibetur eis interim. Item committens vices ſuas, poſtea reuocare non poteſt, nec alij committere: qui contra facit, nihil agit.

f ¶ *Fuerat ſpoliatus.*] Per Fridericum e imperatorem.

g ¶ *Reſtituto plenariè.*] Hoc ideo dicit: quia ſpoliati ad omnia iura ſua tam corporalia, quàm incorporalia dicunt reſtitui, antequã aliquid ſibi obiiciatur. vel antequam inquiſitio fiat contra ipſos: vt 2. q. 2. *per totum* & *c. nullus.* vbi dicitur, ꝙ omnia iura ſunt reſtituenda. 3. q. 3 *per totum.* & ĩ. *de reſti. ſpo. in literis.* & *c. item cũ quis.* & *c. ex conqueſtione.* & *c. Piſanus.* vnde dicit, plenariè.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

h ¶ *Suſpectus.*] Sed vr̃, ꝙ iſti nõ ſit dãdus coadiutor, ex quo erat de dilapidatione ſuſpectus: immò potiùs deberet deſtitui. 3. q. 2. *quia ea. C. de ſuſpect. tut. cum, quem.* & dolum facere videbatur petendo

¶ Verumſiſibet

a Iſta gl. dicunt Inn. & Abbas eſſe fin. in ſuo effectu.

b Vel per reſponſiones ad poſitiones, vel ad interrogationes apparebit ſemel tantum appellatum de ſi. inſt. cum dam. vet. verum. Ioã. And.

c Hac gloſſula non eſt Bernardi.

d Non video quis ſit effectus appellationis. Pone exemplum: excepi aſſertum ab agendo repellendum: quia excommunicatus mouere: iudex admiſit exceptionẽ, & ego probaui, ea probata non repellit aſſertorem: dicetur me grauaſſe certe nõ: & ſi conqueratur, quare admiſit me ad probandum? reſpõdebit, quare ſine ſuggeſtio

& compenſabitur culpa culpa, & certum eſt, quod iudex appellationis per hoc illum aſſertorem non repellet. Item reuocat iudex ſuam inſtantiam interlocutoriam. de hoc de appe. cũ ceſſante. Io. And.

† Hæc duo verba, vel iuſtè, deſunt in vetuſtioribus.

† Vide l. videamus. §. Fauiana. ff. de vſu. & l. præt. ff. de ver. ſign.

e Hoc patet ex regeſto ipſius Honorij cuius fragmentum refert Compilatius hoc initio huius Capitis, quem videto.

petendo

petendo reſtitutionem, cum deſtitui debeat propter hoc. *ff. de do. exce. dolo.* Dic, quòd hoc olim obtinebat ſecundum antiqua iura, quod accuſatus, ſeu denunciatus ſuſpectus de dilapidatione, remouebatur pendente lite ab adminiſtratione: vt 3. q. 2. *quia ea.* vbi de hoc. *C. de ſuſpec. tut. cum quidem.* hodie verò ſecus: quia non remouetur ab adminiſtratione; niſi primò probetur ſuſpectus de dilapidatione malè adminiſtrãdo, & hoc probato præſumitur, ꝙ de cætero malè adminiſtrabit. *ff. de admi. tu. ſi cui. §. hiſdem. & ff. de ſuſpec. tut. l. tutor. §. quæri poteſt. & C. de iuſc. & arc. ſi aliquid lib. 10.* Et ita accuſatus, ſiue denũciatus de dilapidatione, & probatus ſuſpectus ſecũdum iura noſtra remouetur ab adminiſtratione: vt hic, & *infrà de ſimo. licet Heli.* Et etiam iudex ſine accuſatore poteſt aliquem remouere, ſi apertiſſimis argumentis liqueat eum eſſe ſuſpectum. *ff. de ſuſpec. tu. l. 3. §. præterea.* Nec admittendus eſt, ſi vellet ſatiſdare: quia ſatiſdatio non immutat maleuolum animũ tutoris. *Inſti. de ſuſpe. tu. §. nouiſſimè. & ff. de ſuſpec. tut. quia ſatiſdatio.* Et qui Eccleſiam ſuã pro alienis debitis aggrauat, ſiue obligat, ipſo iure ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione tẽporaliũ & ſpiritualiũ. *j. de ſolu. ſi quorundam.* Ad hanc autem denunciationem quilibet videtur admittendus. *in Auth. de non alie. aut permu. §. hic nobis. in fi. coll. 2. & C. de ſuſpect. tut. pietatis.* probabilius tamen videtur, quòd hi tantùm admittantur, quorum intereſt; *vt 16. q. 7. filiis, vel nepotibus. & 2. q. 7. quapropter.* vel ſaltem ſoli clerici admittantur. *11. q. 2. non liceat.* Ad denunciandum admitterem quemlibet de illa parochia, quia eorum intereſt, vt Eccleſia non perueniat ad malum ſtatum. *arg. 16. q. 1. quoniam quidquid. & 12. q. 2. aurum habet.*

† *Coadiutores quando dandi ſint, & qualiter permittantur, tradit cõcil. Trid. ſeſſio 21. de refor. c. 6. & ſeſſio 25. de refor. c. 7.*

† *Verbum, adiungere, deeſt in antiquis.*

† *Vide tex. in l. 1. cum not. D., de appel. Suſpectus de dilapidatione à quibus eſt denunciandus.*

prouidenter, coadiutorem [a] † eidem adiungere †, ſine cuius conſilio [b] nihil eorum faceret, quæ ad adminiſtrationem pertinent tẽporalem: quoadusque veritate comperta duceremus aliter prouidendum, inter omne alienationis [c] genus eorum vtrique auctoritate noſtra diſtrictiùs interdicens. ¶ Porrò idem Archiepiſcopus corporis infirmitate grauatus commiſit in huiuſmodi negotio vices ſuas primò Abbati ſancti Spiritus de Panormo, ac demum Theſaurario Cuſentiñ. Quorum proceſſus nobis exhibitos, de fratrum noſtrorum conſilio caſſauimus [d] iuſtitia exigente: quia videlicet Abbas contra mandati [e] noſtri tenorem †, ad inquirendum vtrum de dilapidatione ſuſpectus eſſet Epiſcopus, eo non reſtituto, proceſſit: & Archiepiſcopus (cùm iam ſuo functus eſſet officio, dicto Abbati committendo in integrum vices ſuas [f]) huiuſmodi negotium dicto Theſaurario non potuit demandare [g].

Coadiutor datur duplici de cauſa.

a ¶ *Coadiutorem*] Et ita hîc datur coadiutor propter ſuſpicionem dilapidationis, alibi datur propter infirmitatem, ſeu ſenectutem *7. q. 1. ſcripſit. & c. quamuis arg. ff. de tut. ſolet. & j. de cleri. ægro. c. pen. & vlt.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit dictum, cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

a Datur curator habẽti tutorem propter tutoris infirmitatem, vel ſenium. Ioan. And.

b ¶ *Conſilio.*] Hîc intelligo, & conſenſu: aliàs non valeret multũ talis coadiutor. arg. ad idem. *ſ. de elect. cùm in veteri. & c. ne pro defectu. Arg. contra. j. de arbi. cùm olim.* Sed illud videtur dictum propter formam arbitrij.

c ¶ *Omne alienationis genus.*] Quid contineatur per hoc, quod dicit omne genus alienationis, habes. *infrà de rebus eccleſia. non alie. c. nulli. & C. de rebus alie. non alien. ſancimus.* Largiſſimè ſum tur hîc hoc verbum, alienationis: alibi ſtrictè ſumitur pro eo tantùm contractu, quo dominium transfertur. *C. de fun. dota. l. 1.*

d ¶ *Caſſauimus.*] Id eſt, caſſos, & irritos denunciauimus. *ſ. de reſcri. cùm dilecta.*

e ¶ *Mandati.*] Et meritò: quia fines mandati diligenter ſeruandi ſunt. *ff. man. diligenter. & C. de procu. ſi procuratio. & ſ. de reſcr. cùm dilecta.* vbi quaſi idem, quod hîc, dicitur. vbi de hoc.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit quæſtionem.*

Delegatus committens vices ſuas, an poſſit iterum ad ſe reuocare.

f ¶ *Vices ſuas.*] Hîc ſoluitur, ꝙ dubitatur, an delegatus ſimpliciter cõmittens vices ſuas poſſit eas reuocare? & patet, quòd non poſtquã ille vti cœperit ſua iuriſdictione, vt hîc patet, & vt *no. ſ. eod. ſuper quæſtionum. in notula:* patet, &c. quia committendo vices ſuas ſimpliciter, omnia commiſit, quæ poterat ſuper illo negotio. ſic *ſ. eo. ſuper quæſtionum. §. ſi verò.* ſic qui cauſam ſimpliciter committit, omnia videtur committere, quæ ad cauſam pertinere noſcuntur *ſ. eo. præterea & j. eod. ſuſpicionis.* & eſt argu. ꝙ indefinita æquipollet vniuerſali. *ff. de ſeru. vrb. prædio. ſi ſeruitus. & ff. de tutel. l. 3. §. vlt. & j. de priuile. quia circa. & j. de iure patr. ex literis.*

g ¶ *Non potuit demandare*] Cùm abbas iã proceſſiſſet in negotio: antè verò potuit reuocare. Bernardus.

S*ignificatione.*] Hic eſt caſus ſatis notabilis. Primò appellans narrat factũ. Secundò Papa dat iudices ibi, *Ideoque.* Ab. Sic.

CASVS. Iuliana vidua impetrauit literas contra M. mulierem, & I. filium eius ſub hac forma: Significauit nobis Iuliana vidua & pauper, quòd M. mulier, & I. filius eius ſuper terris, & rebus alijs iniuriantur eidem: Iudices citauerunt dictam M. & I. filium eius: ipſi in præſentia iudicum conſtituti excipiendo propoſuerunt, quòd literæ illæ impetratæ fuerunt ſuggeſto mendacio: quia dicta Iuliana nobilis eſt, & diues, & ipſa mentita eſt ſe pauperem: quare per eaſdem literas non poterant cõueniri, niſi requiſito prius dño ſub cuius iuriſdictione cõſiſtunt, coram quo parati erant de iuſtitia reſpondere. Vnde iudices interloquendo pronunciauerunt ſe non debere procedere, per eaſdẽ literas: poſtea partes compromiſerunt in quoſdam arbitros ſub hac forma, quòd ſi infra certum terminum in compromiſſo appoſitum cauſam non determinarent, ad examẽ eorundem iudicũ redirent: arbitri infra tẽpus ſtatutum cauſam non determinauerunt: Iudices per formã cõpromiſſi iuriſdictionem reſumpſerunt, & cùm vellent in cauſa procedere dicta M. & I. filius eius, ſentientes ſe prægrauari, ad ſedem Apoſtolicam appellauerunt: vnde mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, reuocetur in irritum, quicquid per dictos iudices factum fuit. Nota, quod cùm iudex pronunciat ſe non habere iuriſdictionem, ſiue ſe non poſſe procedere, ſtatim amittit iuriſdictionem, etiamſi iuſtè pronunciet: vnde in cauſa illa vlteriùs non procedet ex primo reſcripto. Item compromiſſum infra certum tempus poteſt fieri. Item quicquid fit poſt legitimam appellationem, non tenet.

¶ Gregorius ix. S. Præcentori, & magiſtro N. canonico Ambiañ.

¶ *Si delegatus pronũciauerit ſe iuriſdictionem non habere, ipſam etiã de conſenſu partium non reaſſumit.*

CAP. XXXVIII.

SIgnificantibus M. muliere, & I. nato eius, nos noueritis accepiſſe, quòd cùm nobilis mulier Iuliana vidua, mentiens ſe pauperem †, contra eos ſuper terris, & rebus aliis ad Iudices noſtras literas impetrâſſet, iidem coram eis excipiendo proponere curauerunt, quòd cum dictę literæ ſuggeſto mendacio impetratæ fuiſſent, cum prædicta Iuliana (quæ nobilis eſt, & diues) pauperem [h] ſe dixiſſet in eis, corã ipſis (niſi requiſito prius dño, ſub cuius iuriſdictione ipſi conſiſtunt, & coram quo parati erant eidẽ exhibere iuſtitiæ cõplementum) non debebant de iure per tales literas conueniri: vnde dicti Iudices interloquendo pronunciarunt ſe ad eaſdem literas procedere [i] non debere: *& infrà.*

† *Facit ad hac l. ſi quis ad declinãdam. §. ſin autem. C. de epiſ. & cler. & l. illicitas. §. fi. ff. de offi. præſi.*

¶ *Glo. ſeq. ponit dictum, cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Pauperem ſe dixiſſet*] Etſi pauper eſſet, adhuc debet coram iudice agere, & ſequi forum rei; quia cauſa viduarum [k] non ſpectat principaliter ad eccleſiam, niſi quoad protectionem, & defenſionem. infra de ver. ſign. ſuper quibuſdam. 87. *diſt. c. 1. & 2.* Immò ad iudicium regis, ſiue domini illius loci cauſa viduarum, pupillorum, & orphanorum ſpectare videtur. 23. *quæſt. 5. regum. & quæſt. 3. ab imperatoribus. & C. quando imper. inter. pub. l. vnica.* ſecundario ad eccleſiam ſpectat. 23. *quæſt. 5. adminiſtratores.* vel ſi iudex ſecularis negligens eſſet. *j. de fo. compe. ex tenore. arg. contra. j. de foro compe. ex parte.* B. Sed loquitur ibi in poſſeſſorio: in caſu poteſt implorare iudicium Eccleſiæ.

b Adde, quòd dicatur vidua & an ſit perſona miſerabilis. Ciuid. Pap. dec. 566.

¶ *Gl ſe. reci. per q. an bene pronunciauerint iudices: & dicit quod non, quoad vnam executionem quoad aliam diſtinguit.*

i ¶ *Procedere non debere*] Non videtur, quod bene pronũciarint quantum ad ſecundam exceptionem, ſed ſuperſedere debuerunt, quouſque procederetur coram iudice ſæculari. Et ſi ille fuiſſet negligens in iuſtitia exhibenda, ipſi poſtea procedere potuiſſent. *infra de fo. compe. ex tranſmiſſa. & c. licet. & c. ex tenore.* Et ita ſic pronunciando amiſerunt [c] iuriſdictionem: quia iudex ſiue benè, ſiue male pronunciando, functus eſt officio ſuo *ff. de re iu. iudex.* Sic etiam ipſo facto ſine pronunciatione amittit quis iuriſdictionem, alium ſibi aſſociando qui iuriſdictionem non habet. *ſ. eo. c. cùm ſuper.* Et ſi referat negotium ad ſuperiorem. *j. de of. leg. licet.* vel ſi dicat tantùm ſe referre velle negotiũ. *j. de appel. interpoſiti. & C. de rela. l. 1.* Et ideo nõ potuerũt illam poſtmodũ reſumere: quia ſiue bene, ſiue malè functi ſunt officio ſuo *ſ. eo. in literis. ff. de re iud. l. iudex.* etiam de conſenſu partium, quia ex quo expirauit iuriſdictio, partes non poterãt eis dare iuriſdictionẽ: quia cõſenſus priuatorũ, iudicẽ nõ facit eũ, qui nulli præeſt iudicio. *C. de iuriſ. in priuatorũ.* vnde vlteriùs non poterant.

c Contra. infrà, de præben. dilectus. 3. Salebi procedunt auctoritate ſecundi reſcripti, vel ibi malè fuit pronũciatum, hic bene ſecundum Hoſt., vel ibi fortè fuerat appellatum ab illa pronunciatione. Io. And.

poterant ſe intromittere: vñ caſſatur, quicquid fecerunt, tãquam à non ſuo iudice factum, vt dicit in ſi. Sed in eo quòd dicit ſe pauperem. cùm eſſet diues, & nobilis, in ſ. audẽ vt eiuis haberet literas, vñ, ꝙ bene pronũneiaſſent, ne de fraude commodum reportaret *arg. ȝ. de reſcri. ſuper literis. & c. ſedes.* ſi ediderint eis, quòd dolo, ſiue fraude dicit ſe pauperem bñ pronũciarunt. ſecus ſi per ſimplicitatem, vt *in decre. prade. ſuper literis.* quia tunc ſiue ſit pauper, ſiue diues debet requiri prius dominus ſæcularis: vt dixi *in princ. notula.*

a ¶ *Si infra terminum.*] Quod fieri poteſt. ff. *de arb. ſi cum dies. in prin.* ſicut & iuriſdictio ad terminum committitur. ȝ. *eo. de cauſis.* & etiam infra terminum poſſet quis redire ad iudicẽ.[a] ſi vellet. ff. *de arb. ſed ſi in ſeruum in ſi.* ſed pœna committeretur.

b ¶ *Negligentibus.*] Poterant compelli ad procedendum, ex quo erãt negligentes. ff. *de arb. l. 3. §. 1.* immo & ſi partes ſiniſto termino vellent iterum in eos cõpromittere, compellẽdi ſunt ſuſci, ere arbitrium, ex quo fuerunt in mora. ff. *de arb. ſi cùm dies. reſpon. 1.*

¶ Demũ fuit à partibus in quoſdam tanquam in arbitros taliter compromiſſum, quòd ſi infra terminum [a] in compromiſſo expreſſum, cauſam non deciderẽt, partes ad eorundem Iudicum redirent examen. Verùm arbitris cauſam infra terminũ negligentibus [b] terminarę, dicti iudices iuriſdictionem per formã compromiſſi [c] huiuſmodi reſumpſerunt: à quibus iidem ſe ſentiẽtes grauari, quòd ſuper his, ſuper quibus ab eis fuerant abſoluti, litigare compellebant eoſdem, ad noſtram audientiam appellarũt. Ideoque mandamus, quatenus, ſi eſt ita, reuocetis in irritum: *& cætera.*

Idem.

¶ *Arbitri electi ad cauſã recuſationis, aſſignant partibus terminũ ad probandum cauſam ſuſpicionis, & Iudex recuſatus compellit arbitros ad cauſam finiendam.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Per formam compromiſſi.*] Si pœna fuiſſet apposita in iſto cõpromiſſo, nunquid mulier iſta, quæ noluit redire ad iudices, poſſet conueniri ad pœnam? Credo, quod non: quia per huiuſmodi compromiſſum partes non poterant eis dare iuriſdictionem, cùm priuatorum conſenſus eum iudicem non faciat, qui nulli præeſt iuriſdictioni: vt dictum eſt *in gl. non videtur.* & ideo cũ principale non teneat, nec pœna ſuper hoc adiecta: vt *infrà de preca. c. 1. in gl.* quæ incipit, *Promiſſa. & ȷ. de cenſi. grauis. in gl.* quæ incipit, *Hac fideiuſſio.* [b] Si autem iſti iudices eſſent ordinarij, alias, & ex certa ſcientia compromiſiſſent ſubiicere ſe eorum iuriſdictioni: tunc poſſet peti pœna, ſi nollent ſe ſubiicere ipſorum iuriſdictioni. Bernardus.

S*Vſpicionis cauſa.*] Vt ſunt duo dicta, duæ ſunt partes: ſecunda ibi, *Ab ipſo quoque.*

CASVS. Reus coram iudice conſtitutus aſſignauit iuſtam cauſam ſuſpicionis contra iudicem, dicens, quod paratus erat arbitros eligere: ſuper hac ſuſpicione cognoſcenda electi ſunt arbitri à partibus. quæritur, vtrum iudex debeat ipſis arbitris terminum aſſignare, infra quem ſuſpicionis cauſam debeant terminare? Rñdet Papa, quòd iudex, qui propter hoc forſitan prouocatus obeſſet, non debet ad hoc terminum aſſignare: ſed arbitri potiùs coram quibus probatio eſt facienda, omnia facere debent, quæ ad hunc articulum pertinere noſcuntur. Iſtud hodie correctum eſt: quia iudex hoc facere debet per decret. Inno. iiij. quæ incipit, Legitima ſuſpicionis cauſa.

AB IPSO. Dicitur in §. iſto, quòd ſi arbitri diſcordes fuerint, iudex compellere debet ipſos, vt in vnam ſententiam conueniant vel tertium aduocent, cum quo ipſi duo, vel alter eorum in vnam ſententiam conueniat, ne huius occaſione principale negotium prorogetur: & hoc quidem facere debet iudex, quia ſicut iuriſdictio eſt cõmiſſa ei, ſic & omnia alia, ſine quib. iuriſdictio explicari non poteſt. Nota illa omnia pertinere ad iuriſdictionem iudicis, ſine quibus principalis quæſtio non poteſt exerceri, & ſi ſint acceſſoria ad cauſam principalem. Item nota, quòd ſuſpenſa iuriſdictione iudicis, nihilominus ſuam exercet iuriſdictionẽ, quod eſt mirabile. Sed hoc ideo eſt, vt per hoc ſua iuriſdictio declaretur, ſed in omnibus alijs nihil facere poteſt, quadiu pronunciatum ſit ſuper cauſa ſuſpicionis.

d ¶ *Suſpicionis cauſa.*] Quæ debet eſſe rationabilis ad recuſandum, talis quæ ſi eſſet probata deberet legitima reputari. ȷ. *de appel. cum ſpeciali.* ſic & in appellatione: vt *in decre. cum ſpeciali. & c. Vt debitus.* & ſi eſt dubia, arbitri hoc diffiniant.

e ¶ *Forſan.*] Quia nõ debet iudex propterea moueri: quia nõ facit ei iniuriam, cum vtatur iure ſuo. ȝ. *de elec. cum eccleſia Vulterrañ. ff. de iniu. iniuriarum. §. 1.* & hoc eſt ei à iure cõceſſum: vt hic. & ȷ. *de ap. Secũdo requis. §. 1. & c. cum ſpeciali.* Sed refert ſe ad id, quod cõtingere ſolet, licèt nõ debeat moueri, tñ indignatur pro maiori parte. & ideo ꝙ forſitan prouocatus eſt contra illũ, non debet terminum ad hoc cognoſcendũ aſſignare, ne ſibi obeſſet in arctando ipſum: & licèt ſit prouocatus, non tñ propterea poteſt ipſum declinare: quaſi offensũ, cũ habeat iuriſdictionem: ceſſante probatione ſuſpicionis. ff. *apud eum, à quo appelletur. l. vnica.*

¶ *Gl. ſeq. dat ſimile, quærit, & ſoluit. Iterũ quærit. arg. negatiuè, ſoluit contrarium. no. demum hic ſpeciale in aliãs, qualis ſit iuriſdictio arbitrorum. in fine notat tria tempora.*

a *Non expirat iuriſdictio per compromiſſum, licèt expiret primum compromiſſum per ſecũdū, & de hoc qua ſit diuerſitatis ratio. no. in §. e. de arbi. §. ſinitur. in ſi. & dicam de arb. innotuit. ſup. 1. gl. Io. And.*

b *Concor. tex. in l. pacta. quæ contra. ff. de pact.*

CAP. XXXIX.

S**Vſpicionis † cauſa [d] contra iudicem aſſignata, non ipſe (qui forsã [e] prouocatus obeſſet) ſed arbitri potius, coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia [f], quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noſcuntur, poſſunt ad hoc terminum [g] aſſignare. ¶ Ab ipſo quoque Iudice (cui ſicut iuriſdictio, ſic & cætera, ſine quibus explicari cauſa non poteſt, intelliguntur eſſe cõmiſſa) iidem vt conueniant [h] (ſi diſcordes fuerint) in vnam ſententiam, vel tertium concorditer aduocent [i] †, cum quo duo, vel alter eorum id faciat, ſunt cogẽdi [k]: ne huiuſmodi occaſione,**

f ¶ *Ad quos omnia.*] Sicut enĩ iudici omnia commiſſa intelliguntur, quæ ad cauſam ipſam pertinent. ȝ. *eod. præterea & hic. § ſeq. ff. de iu. omn. iud. cui iuriſdictio.* ſic & his arbitris. & hñt iuriſdictionem, & coerctionem, & pñt compellere teſtes, & impedientes punire: vt patet hic expreſsè, & poteſt appellari ab eis. Sed ad quem appellabitur? Ad Papam appellabitur. Sed quid dices, ſi iſti, qui eliguntur arbitri partibus, nolunt ſuſcipere arbitriũ, quid erit, ſuntne compellẽdi? Vides, quòd nonquã nemo compellitur arbitrium ſuſcipere. ff. *de arbitr. l. 3. §. 1.* [c] quia hæc res libera eſt, vt ibi dicitur. Dico, ꝙ tenẽtur accipere tale arbitrium: immò in virtute obedientiæ diſtricto præcepto à domino Papa iniuncto tenentur. ȷ. *de app. cum ſpeciali* & ſi huic præcepto non obediant, ſunt compellendi. Si iudex ordinarius recuſatur, ordinarius compellat illos: ſi delegatus, de quo hic loquitur, eos compellat, non obſtante eo quod recuſatus eſt, aliàs iudiciũ non procederet. Item hic eſt aliud ſpeciale: quia conſenſus priuatorum eum facit iudicem, qui nulli præeſt iudicio, nec iſti veri arbitri dicuntur, niſi pro tãto, quia eliguntur ſicut arbitri, alij eliguntur de conſenſu partiũ: & hic patet, ꝙ alij arbitri nullã coerctionem habent, ſed tñ metu pœnæ eorum ſententiæ ſtatur. C. *de arb. l. 1.* vel per homologationem, id eſt, confirmationem, vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum. C. *de arb. cum antea.* & iſti iudices ſunt, licèt arbitri appellentur. ſic. 11. q. 1. *peruenit. & ff. qui ſatiſ. cog. l. arbitro.* & ff. *quod me. cau. ſi cum exceptione. § hac autem actio.* [d] C. *de ſen. ex bre. re. l. 1* & ff. *de proba. ſi arbiter.* Et iuriſdictio iſtorum quaſi ordinaria eſt per electionem, ſicut quandoque exercitus ſibi eligit imperatorẽ. 93. *diſt. legimus.* & conſtitutio confirmat talem iuriſdictionem. ȷ. *de appel. cum ſpeciali.* ſicut & lex mandata confirmat talem iuriſdictionem ff. *de iur. om. iu. & quia.* Et ex eo, quòd dicit: omnia, quæ ad hunc articulum. &c. iudex recuſatus nihil poterat facere circa articulum rècuſationis, & ſic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendam cauſam recuſationis: ſed ante iſtam decr. Iudex recuſatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam cauſam ſuſpicionis: ſed hodie iudex recuſatus debet ſtatuere terminum arbitris: ſecundùm quòd olim ſiebat ante iſtam decre. ȷ. *de app. legitima.* [lib. 6.] & in hoc ſolo corrigitur hæc decre. per illam, alijs non mutatis Bernardus.

g ¶ *Terminum*] ſ. ad probationem faciendam poſſunt arbitri terminum partibus aſſignare, & omnia alia, quæ pertinent ad hanc ſuſpicionem probandam arbitri facere dñt, & non iudices. Et per hanc decr. non videtur prohiberi iudici, quin poſſit præfigere terminum competentem arbitris, infra quem cauſam ſuſpicionis debeant terminare: ſicut olim fiebat. Contra tamen dici conſueuit, & hodie reductum eſt ad ius commune: vt ȷ. *de ap. legitima. in concilio Lugd.* [lib. 6.]

h ¶ *Vt conueniant.*] Scilicet arbitri. ff. *de arb. l. item ſi vnus. §. principaliter.*

i ¶ *Aduocent*] Scilicet arbitri, & non partes. contra. ȝ. *de reſc. cap. paſtoralis.* & verum eſt, quod primi duo eligi debent à partibus, ſed tertius ab arbitris, vt hic.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit, quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Sunt cogendi*] Simile dicit lex in veris arbitris. ff. *de arbi. item. ſi vnus. §. principaliter.* ne res ſine exitu eſſet. Sed vñ ꝙ iſte iudex ſuper principali non poſſit ſe intromittere, cũ ſua iuriſdictio interim ſit ſuſpenſa: ſic ȝ. eo *paſtoralis. §. præterea.* & pẽdẽte dilatione iudicis officium conquieſcat ſ. *de dila. ſine part.* & ȷ. *de app. ſignificante. ar. ȝ. de reſcri. paſtoralis. in ſi.* Sed hoc permittitur iudici ad pœnam illorum qui nolunt concordare, & ne culpa eorum contingat negotium prorogari. & ita malitia eorũ coercendi eſt: aliàs ſe iudex intromittere non poteſt circa principale cum

† *Ad intellectum huius capitis cauſa recuſationis ſũt cognoſcẽda: quas refert Hoſt.* in ſũ. ti. de recuſatio. §. quæ ſunt iuſtæ cauſæ. *Ioan. An.* in c. legitima. de app. lib 6. & *Pan.* in c. cum ſpeciali, infrà de appe. *ex quibus intelliges, qua cauſa ſint ſufficienter ad recuſandum iudicem.*

† *Vide tex. in l. nã ſi vnus.* ff. de arbitr.

c *Ibi loquitur de compromiſſo voluntario, hic de neceſſario, ſine quo non poteſt expedire iuriſdictio delegati, Io. An.*

d *In hac l. & duabus ſeq. arbiter ponitur pro iudice. Io. And.*

e *Ita vna gloſſula non videntur Bernardi, nec habentur in antiquis codicibus.*

f *Præter ea, qua hic ſcribit Innocen. Ioan. An. & alij, videto Specula.* tit. de recuſatione. §. vlt. vbi pleniſſimè.

cùm ſit iuriſdictio ſuſpenſa, vt dixi. Sed quid erit, ſi arbitri non conueniant ſimul malitioſè, vt negotium ipſum prorogetur? Idē credo, quòd iudex poſſit eos compellere, vt procedant, ne diutiùs contingat negotium differri, aliàs contineret iniquitatem iſta conſtitutio. quia per hoc daretur cauſa malitiis hominum, quibus eſt potiùs obuiandum. ſ. de reſcrip. ſedes Apoſtolica. & ff. de rei vendi. in fundo.

iterum finito tpe arbitrium ſuſcipere. ff. de arb. ſi cum dies. 1. reſ. Item de re ad rem, putà datus eſt ſuper vna re tm̄, ſuper alia re ſi conſentiant oēs, ſ. partes & iudex, pōt iuriſdictio prorogari. ff. de iu. de qua re. §. 1. & ſ. eo. cum olim. 1. Itē de perſona ad perſonā fit prorogatio. ſ. de elec. in nun. cā ſa. c. 1. & tūc prorogat̃ iuriſdictio altera parte inuita. Itē prorogatur iuriſdictio iudicis ad eos, qui non ſunt de ſua iuriſdictione, de conſenſu ipſorū. Cod. de iur. om. iu. l. 1. & hæc prorogatio in alienum iudicem ex certa ſcientia, & non per errorem fieri debet. ff. de iur. om. iu. ſi per errorem. & ff. de iud. l. 1. & 2. in prin. & hoc intellige, qñ ille, in quē partes prorogant, iuriſdictionem habeat ordinariam, aliàs non quia conſenſus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præeſt iudicio. C. de iur. om. iu. priuatorum. Ordinariā iuriſdictionem ideo dixit: quia in delegatum non poteſt prgatio fieri, nec iuriſdictio delegati pt extendi ad alias perſonas, quæ in reſcripto non continētur, vbi dr̃ expreſsè: & ſic ſola ordinaria iuriſdictio pōt prorogari ad

P. & G. Hoc cap. eſt multum famoſum continens materiā prorogationis ſatis difficilem, & prolixam, & cōmunis in eo eſt diuiſio. Secunda ibi, *Quas.* Ab. Siculus.

CASVS. P. & G. mercatores literas Apoſtolicas impetrauerunt ad abbatem ſanctæ Genouefæ contra Epiſcopū Londoñ. mercatores iſti coram abbate iſto conquerebantur de Epiſcopo Londoñ. quòd quandam ſummam pecuniæ, quam ipſi Epiſcopo mutuauerāt, promiſerat illis reſtituere certo loco, ipſe dictam pecuniam non perſol. uit. pendente iudicio coram Abbate, I. laic. qui non erat de iuriſdictione abbatis, in quadā ſumma pecuniæ

principale negotium plùs debito prorogetur.

¶ Idem. Abbati ſanctæ Genouefæ.

¶ *Delegata iuriſdictio, ad perſonas non expreſſas in reſcripto etiā de ipſarū conſenſu prorogari nō poteſt.*

CAP. XL.

P. † & G. per litteras Apoſtolicas conquerentibus coram te de Epiſcopo Londoñ. † quòd conceſſum ab eis mutuum promiſſo loco, & termino[a] non perſoluit: pendente iudicio I. Laicus, qui in quātitate, quadam eiſdem Mercatoribus tenebatur, in ſe tuam iuriſdictionem [b] (ſicut aſſeru) voluit prorogare [c] †, vt ſi infra terminum conſtitutū prædictam non ſolueret quantitatem, excommunicationis †, & interdicti ſententias in perſonam, & terram eius promulgares [d]: Quas huiuſmodi occaſione à te latas decernimus non valere, cùm etſi aliàs iuriſdictione præeſſe [e] dicaris, quia in dictum I. nullam iuriſdictionē habebas, iuriſdictionis prorogatio [f] nulla noſcitur extitiſſe, cum huiuſmodi delegata iuriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.

¶ Idem.

¶ *Maior xx. annis poteſt à quocūque dari delegatus. Idē in maiori xviij. dummodo interueniat conſenſus partium. Minor verò xviij. non poteſt dari niſi à Principe.*

CAP. XLI.

CVm viceſimum annum peregeris [g] †, dari potuiſti in ætate huiuſmodi delegatus. ¶ Cęterùm conſtituto intra ætatē eādem [h], (niſi partes ſcienter conſentirent in eum, qui annum decimumoctauum tranſcendiſſet) facta delegatio ab alio, quàm à Principe, non teneret.

dictis mercatoribus tenebatur, ipſe voluit prorogare iuriſdictionem delegatam ipſius abbatis, & terram ſuam ſupponere interdicto: quod & factum eſt: quia in termino pecuniam nō perſoluit: reuocatū fuit in dubium, an tales ſniæ tenerent? Dicit Papa, quòd ſententiæ iſtæ non tenent: quia ſi aliàs abbas iuriſdictioni præeſſe dicatur, iuriſdictionis prorogatio nulla fuit, cum in dictum I. nullā abbas iuriſdictiōnē habebat. & iuriſdictio delegata ad alias perſonas, quàm quę in reſcripto cōtinetur, prorogari nō pōt. Nota abbates iuriſdictioni pręeſſe. Itē iuriſdictio delegata ad perſonas, de quibus in reſcripto non fit mentio, prorogari non poteſt. Item ſententia illius, qui iuriſdictionem non habet, nulla eſt.

a ¶ *Loco, & termino.*] Hoc ideo dicit: quia ſi promittis pecuniam mutuatam mihi ſoluere certo loco, *& termino.* & non ſoluis eo loco, teneris mihi, inquantum mea intererat mihi ſolutam fuiſſe in loco: & ideo per officium iudicis condemnaberis ad intereſſe, quia abſtuliſti mihi vtilitatem loci. Idem eſt, ſi ego peto in alio loco, quam conueni: quia auſero tibi vtilitatem loci: vnde & tibi in hoc teneor. ſ. *de plus pe. c. vnico.* hæc enim actio vtriuſque vtilitatem continet actoris, & rei. ff. *de eo. quod cer. lo. l. 2. & C. eo. tit. l. vnica.* Et dicitur hæc actio certi condictio, ſed appellatur arbitraria propter locum: quia per officiū iudicis petitur hoc intereſſe: cum enim petitur principale debitum principali actione puta ex teſtamento, vel certi condictione, tūc debet implorare iudicis officium, vt habeat rationē vtilitatis actoris, vel rei in condemnatione facienda. ff. *de eo, quod cer. lo. l. 2. 1. rñ. & §. 1. & l. ſi hæres. & l. aut ſi mutua. & l. in bona.* Sed in bonæ fidei contractu, ſi promiſiſti mihi ſoluere certo loco, intereſſe venit tunc iure actionis, & eſt in obligatione ad intereſſe.

b ¶ *Iuriſdictionem.*] ſ. delegatam, ſecus de ordinaria.

c ¶ *Voluit prorogare.*] ſed non potuit, vt in fine dicit, ſed prorogauit de facto.

d ¶ *Promulgares.*] Sic ergo volebat ſe obligare ſub pœna excommunicationis, quod quidem pōt. de conſec. di. 2. ego Berengarius. Item ſub pœna beneficij ſui. vt ſ. *de elec. cum dilectus.* & ſ. *de falſa. c. vlt. ſed deficit iuriſdictio.*

e ¶ *Iuriſdictioni præeſſe.*] Vñ vr̃, quòd potuit in eū cōſentire, & illum cōſtituere ſibi iudicem. ff. *de iu. d. l. 1. & 2.* ff. *de iur. om. iud. ſi conuenerit.* ſed hic prorogare volebat delegatam iuriſdictionem in ſe, quod eſſe non poteſt, vt hic dicit, & non ordinariam.

¶ *Gloſſ. ſeq. diſtinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & perſonæ demum quærit. arg. pro, & contra, & ſoluit in fi. ſubdit de prorogatione clericorum.*

f ¶ *Prorogatio nulla.*] No. ergo, qñ poſſit fieri prorogatio iuriſdictionis fit eñ prorogatio de tpe ad tpā: vt ſi Papa mādat eūm terminari infra certum tpš. illo elapſo expirat iuriſdictio: niſi partes infra tpš de cōi cōſenſu prorogarint tpš. ſ. e. de cauſis. & hoc faciēdū eſt de cōſēſu iudicis. ff. *de iud. l. 2. § ſed ſi iudex.* & ita triplex cōſēſus requiritur. ſic arbitriū prorog. ff. *de ar. diem proferre. & l. arbiter ex cōpromiſſo.* & ſi arbiter fuit in mora, cōpellit

eos, qui ſibi ſubiecti non ſunt: & hoc ſatis pt intelligi ex eo, quod dicit lex: priuatorum conſenſus eum iudicem non facit, qui nulli præeſt iuriſdictioni, i. iudicio: ſed delegatus nulli iudicio, ſiue iuriſdictioni pęeſt; & ideo in eum nulla poteſt fieri prorogatio, ſolę eñ illæ perſonæ quæ in reſcripto continentur, iuriſdictionem delegati pñt prorogare ad res alias tñ. Sed pone, q̄ ptes prorogēt iuriſdictionē delegati ad res alias, quàm quę in reſcripto cōtineātur, cuiuſmodi erit illa iuriſdictio, erit ne delegata, vel ordinaria? Videtur, q̄ ſit ordinaria: quia hr̃ a l. ff. *de iu. om. iu. & quia.* ecōuerſo videtur, q̄ ſit delegata: quia ſortitur naturam prioris iuriſdictionis: vt ſicut non appelletur à prima, nec ab iſta. ff. *de arb. l. confirma. Labeo. & C. de iu. cum ſpāli,* immò videt̃, quòd eadē ſit cū priori, ſicut idem eſt precarium cū priori, qñ precarium prorogatur. ff. *de praca. ſed ſi manēte. arg. ff. de eſſi. precon. meminiſſe.* & verū, q̄ talis iuriſdictio delegata eſt, primā eñ iuriſdictio extēditur ad res alias per cōſenſum Partium. Item illud ſcias, q̄ clerici nō pñt in ſe prorogare iuriſdictionem in iudicem ſæcularem, quātūcunque conſentiat, nec etiam alterius iudicis Eccleſiaſtici, niſi de licentia ſui epiſcopi. ſ. *de fo. comp. ſignificaſti. & c. ſi diligenti.*

CVm viceſimum annum.] Cōtinet tres partes, vt ſunt tria dicta, quæ patent in textu. CASVS. Quidam xx annum habēs quæſiuit à Papa, verùm poſſet dari delegatus in cauſa? Rñdet Papa, ex quo xx. annum peregit, bñ potuit dari dele. in tali ætate. Sed ſi eſſet infra xx. annum, non tenet delegatio ab alio, quam à principe facta, niſi partes ſcienter conſentiant in illū, qui annum xviij. tranſcendiſſet. Not. quod xx. annus debet eſſe completus in eo, qui datur iudex ab alio, quam a principe.

¶ *Glo. ſeq. alle. 5. concor. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Peregeris.*] Et ſic vr̃, quòd nō ſufficit annus inceptus. ſic. ſ. *de ele. cū in cūctis. & ſ. de reg. ad noſtrā. & c. ſignificātū. & 22. q. 1. c. 1. & c. illud. Ar. cōtra ff. de mu. & ho. ad rēpublicā* vbi annus inceptus pro cōpleto hr̃. ſed illud loquit̃ de his, qui rēpublicā adminiſtrāt, & de decurionib. qui fauoris cā admittunt̃ poſt inceptū xxv. annū. ſimile. ſ. *de ele. cū in cunctis. § inferiora.* ſed hic loquit̃ de iudice delegato, qui dari pōt poſt 20. annū, vbi tātus fauor nō cōſideratur. & quia qui in minori ætate eſt, minoris diſcretionis eſſe præſumitur: vnde annus xx. debet eſſe completus.

¶ *Glo. ſeq. ponit triplex impedimentū iudicum, ſcilicet à natura, à lege, & à moribus, de primo quo ad impuberem. arg. a contrario, & illud determinat. ponit arg. obiiciendo, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Aetatem eandem.*] Nota ergo, quòd quidam ſunt, qui impediuntur, vt iudices eſſe non poſſint; natura, vt ſurdus, & mutus, perpetuò furioſus, & impubes: quia huiuſmodi perſonæ iudicio, i. diſcretione carent. 3. q. 7. c. infamis. § tria & ff. *de iu. cum prætor. §. non autem.* Item lege impeditur, qui à ſenatu remotus eſt propter infamiam. Item moribus, vt fœminæ, & ſerui: non quia non hñt diſcretionem, ſed quia ciuilibus nō funguntur officiis, vt *in d. § nō aūt.* Ex eo q̄ dr̃, q̄ impubes iudex eſſe nō pōt, vr̃ à cōtrario, q̄ ſtatim poſtquā eſt pubes, poſſit eſſe iudex: qđ tamē non eſt verum

† *Ad intellectum vide Lanfra. c. cum tract. de arbit. prorogatio.*

† *Londonum.*

† *Vide l. 3. ff. de eo, quod cert. lo. & l. vnicam. & ibi Bar. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt.*

† *In manuſcriptis melius ita: excōmunicationis in perſonam & interdicti in terram, ſententias promulgares.*

† *Vide l. 1. ff. de min. & l. filius fa. & l. cum prętor. ff. de iud.*

d *Si dicas per vltam confirmationis, vel non obſtat ei, quod tenet gl. Io. And. Idem in locatione, & compromiſſo prorogatis. ff. loca. item quæritur §. qui completo. & ff. de arb. l. non ex omnibus. §. vl. ſecundum Goff. Io. An.*

a *Hoc verum ſuperiore ratum habente, ne ſit contra. ſupra de renunc. admonet. ſecūdum. Hoſt. Ioan. And.*

b *Vide ſpecula. tit. de arbi. §. excipitur, item nunquid.*

c *Adde Lāfrancum tract. de arbitr. §. prorogatio. vbi plenè de materiā prorogationis.*

Iudicem aliquem eſſe multa impediunt.

verùm indiſtinctè. Tñ dicas, quòd adultus ordinarius, & delegatus à principe cõſtitui poteſt: quia princeps, qui eum conſtituit, omnia ab eo facta valere decreuit. ff. de re iu. quidam conſulebãt. vnde ſumpta eſt hæc dec. Si verò adultus maior xx annis delegatus ſit ab alio, quã à principe, tenet delegatio: vt hic in prin. ſi verò ſit minor xx. annis, non tenet delegatio, niſi partibus conſentientibus in eum. qui ſit maior xviij. vt hic in ſi. & ff. de arbi. cum lege. niſi eſſet datus à principe. minor verò xviij. annis ab alio, quàm à principe dari non poteſt iudex, etiam conſentientibus partibus, vt hic innuitur. ſed lex illa, quidam conſulebant. videtur dicere, quòd ex conſenſu partiũ minor xviij. annis dari poſſit delegatus: ſed dic ibi, minor, dũmodo nõ ſit minor xviij. annis. arbiter enim minor xx. annis [a] eſſe non põt. ff. de arb. cum lege. Prætereà conſentientibus partibus, vt videtur, iuriſdictio datur in xviij. anno, vt dicit l. quidam. arbitrium verò nõ, niſi in xx an. ff. de arbit. cũ lege. ſed cum iuriſdictio maior, & dignior ſit, quã arbitrium, videtur, quòd maior ætas eſſet requirẽda, & infamis arbiter eſſe poteſt. q. 7. c. 3. infames. §. tria & §. cognitores. ff. de arb. pedius. ſed infamis iudex eſſe nõ poteſt. ea. cauſa, & q. 7. infames. & s. de reſcr. ſciſcitatus. quæ eſt ergo rõ diuerſitatis? Rõ poteſt eſſe duplex: quia iuriſdictio datur à principe, ſiue à magiſtratibus: arbitriũ verò à priuatis. vel ideo quia multa remedia ſunt in iudicio, puta, ſupplicatio, appellatio, recuſatio: in arbitrio verò ſola pœnæ ſolutio: ideò ætas maior requiritur, ne partes in promptum incidant periculum propter ignorantiam arbitrorum: vnde arbitri iurare non debent, ne propter ignorantiam in periurium incidant: in Auth. de iud. §. quia verò coll. 6.

† Hunc tex. intellige, cùm facta eſt delegatio nominatis perſonis, ſecus ſi dignitati iuxta cap. quoniã abbas, ſup. eod.

a Ab ipſo principe: nec enim ſufficit, quòd pendẽte compromiſſo factus ſit maior. de hoc in ſpec. de arbi. §. 2. ver. quid ſi pendente. Io. And.

¶ Idem.

CAP. XLII.

¶ Poteſtas plurium delegatorũ, vel arbitrorum ſimpliciter datorum, expirat per mortem vnius.

VNo † delegatorum [a], vel arbitrorum (ſicut proponis) rebus humanis exempto, eorum officium expirauit. ¶ Niſi aliud in delegatione, aut compromiſſo fuiſſet expreſſum.

¶ Idem.

¶ Delegatus Papæ ſubdelegare poteſt, licet datus ſit ex officio, vel de partium conſenſu, vel cum clauſula prælectionis: videlicet, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris, &c. Hoc dicit vſque ad §. is autem.

CAP. XLIII.

QVoniam Apoſtolica ſedes intendit prouidere negotiis [b], & non perſonis, quibus eadem committuntur, ſi iudex tertius, licet ex officio noſtro, vel de aſſenſu partium pro communi à nobis datus eiſdem, alij delegauerit vices ſuas (cùm delegato à Principe id concedatur à iure †) delegatio valebit ipſius. ¶ Idem quoque dicendum eſt, cùm mandatur [c] Epiſcopo, vt cum altero ſuorum coniudicum mãdatum Apoſtolicum exequatur: & tunc ſine ſubdelegato ab ipſo Epiſcopo, reliqui duo procedere non valebunt.

¶ Is, cui cõmittitur negotiũ, vt perſonaliter exequatur, poteſt, ſi partes cõſentiunt, alteri ſubdelegare. Fallit in caſibus hic expreſſis. h. d. vſque ad §. cæterùm.

¶ Is autem, cui iniũgitur, vt perſonaliter [d] negotium exequatur, poteſt (dummodo partes cõſentiant [e]) hoc aliis delegare: Præterquam ſi inquiſitionem [f] fieri, vel Eccleſiis de Prælatis, vel aliis miniſtris prouideri mandaremus †: cùm in his omnibus † caſibus induſtriam, & fi-

† Vide l. 1. iudice. & ibi Pet. de Bella pert. & Cyn. C. de iud. & Bar. in l. quia. ff. de iuriſ. om. iud.

† mandamus.

† mãdemus.

† Dictio, omnibus, deeſt in manuſcriptis.

VNo delegatorum.] Breue eſt. Prima pars ponit dictum. Secũda exceptionem à dicto ibi, Niſi. Abb. Sic.

CASVS. Si plures iudices dati ſunt ſimpliciter, ſine clauſula illa: quòd ſi non omnes, &c. vno mortuo, vel recuſato, aliorum officiũ expirauit. & idem eſt in arbitris. Nota quòd arbitriũ nõ tranſit ad ſucceſſorẽ. Not. quòd mortuo delegato finitur iuriſdictio

¶ Glo. ſeq. rect. poteſt repetendo 4. q. quæ patent ſecundùm ordinem.

a ¶ Delegatorum.] Not. quòd ſi plures ſunt iudices delegati, & clauſula illa, quòd ſi nõ omnes, &c. nõ fuit appoſita, vno mortuo, alter procedere in cauſa nõ põt: quia cum alter ſine altero procedere nõ poſſit, per mortem vnius finitur iuriſdictio alterius. Idẽ eſſet, ſi alter efficiatur infamis. s. de reſcrip. ſciſcitatus. Itẽ ſi remoueatur vt ſuſpectus. s. e. licet. quia neuter illorũ iudex erat inſolidum, vt iudicare poſſet: quia loco vnius dati ſunt, & oẽs quidem iudicare iuſſi ſunt ff. de re iud. duo ex trib. tñ vnus põt cõmittere vices ſuas alteri. s. e. quoniam. & ſi eo viuente, alter cœpit vti iuriſdictione ſibi commiſſa, ſolus poterit poſtea procedere. s. eod. licet. aliàs nõ, vt hic dicit. Idem enim eſt in arbitris: vt vno mortuo eorum officium expirauit, cũ in eos compromiſſum eſt, vt omnes iudicẽt. ff. de arbi. item ſi vnus. §. ıtẽ ſi plures. & l. ſi in tres. & l. ſicuti. & hic. & hoc verum eſt, niſi in compromiſſo expreſsè ſit actum, vt ſi alter intereſſe non poſſit, alter arbitrium poſſit proferre. ff. de arb. non diſtinguemus §. cũ in plures. & j. de teſta. Raynaldus in prin. ſicut ſeruatur quoque in delegatis iudicib. vbi ponitur clauſula illa, quòd ſi nõ omnes, &c. & hoc eſt, quod ſequitur in fine, niſi aliud in delegatione, aut cõpromiſſo ſit expreſſum. & ſic idem in arbitrio, qđ in iudicio quãtũ ad hoc ſeruatur. & e. modo cõpromiſſum finit per mortẽ litigatoris alterutrius, niſi in compromiſſo fiat mẽtio heredis vtriuſq. litigatoris. ff. de arbit. diẽ proferre. §. 1. & l. ſed ſi interpellat. §. ſi ab altera. & l. ſi cõpromiſſũ. & j. de arbi. c. vl. ſed ſecus eſt in iudicio. quia ibi nõ finit iuriſdictio re nõ integra. de hoc dictũ fuit. s. de reſcr. ſignificauit. at idẽ. j. de iu. quia V.

Compromiſſum finitur per mortem litigatoris alterutrius.

QVoniam.] Iſtud principium diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, Idem quoque. Abb. Sic.

CASVS. Tres iudices dati ſunt ſuper aliqua cã, tertius datus fuit ex officio Papæ, vel de aſſenſu partium: quæritur, an ille poſſit alij cõmittere vices ſuas? Et rñdet, quòd ſic: cũ ſit ei à iure conceſſum.

¶ Idem quoque. Idem dicitur in hoc §. quod cum mãdat epiſcopo ſub hac forma: Tu, frater epiſcope, cum altero iudicum mandatũ Apoſtolicum exequaris. Epiſcopus bene poteſt alteri committere vices ſuas, ſine quo alij procedere non poſſunt.

b ¶ Negotiis.] Simile dicit lex. rebus enim, & non verbis legem imponimus. C. communia de leg. l. 2. in fi. & hoc idem dicit, ne credat aliquis Papã ita elegiſſe illum, vel partes in eum taliter conſenſiſſe, quòd abſtulerit ei poteſtatem delegandi vices ſuas, cùm ei viſum fuerit expedire niſi Papa hoc expreſsè vetaret, cum habeat hoc à leg. C. de iudic. à iudice. & s. eod. paſtoralis. & ita licet communiter à partibus ſit electus, nihilominus eis inuitis poterit committere vices ſuas, vt hic manifeſtè colligitur. de hoc dictum fuit s. eod. ſuper quæſtionum. & hæc fuit dubitatio: alias non prouideret Papa negotiis ſuis, ſed perſonis. Ber.

c ¶ Cum mandatur epi.] Sic ergo ſoluta eſt quæſtio, qua quærebatur olim, an epiſ poſſet committere vices ſuas, cũ ſic ſcribebatur: Tu, frater epiſ. cum eorum altero, &c. & ita põt cõmittere, & alij non poſſunt procedere ſine ipſo, vel ſubdelegato ipſius: vnde ſi moreretur epiſ, antequã cõmittat vices ſuas, expirat aliorũ officiũ, quouſq; alter ſubſtituatur. s. e. quoniam. quia ſine ipſo alij nullo modo poterunt procedere. s. c. proxi.

b Vel poſtquam commiſit, ſi ſubdelegatus eo viuente, vel non cœpit. s. e. licet. Ioan. And.

IS AVTEM. Primò ponitur dictum. ſecundò exceptio ibi. Præterquam. Tertiò exceptionis ratio ibi, cùm in his. Abb. Sic.

CASVS. Mandat Papa ſub hac forma alicui: Mandamus tibi, vt perſonaliter tale negotium exequaris: quæritur, vtrũ iudex poſſit alij committere vices? Et rñdet, quod bene poteſt, dũmodo partes conſentiant: niſi in tribus caſibus, in quibus committere non poteſt, etiam volentibus partibus: primus eſt, cùm Papa mandat fieri inquiſitionem, vel mandat prouideri eccleſiis de prælatis, vel aliis miniſtris: quia in his caſibus Papa eligit fidem, & induſtriam eorum, quibus negotia committit.

d ¶ Vt perſonaliter.] Sic patet, quòd ſi iniungitur alicui, vt perſonaliter aliquid faciat, non poteſt id per alium facere, niſi de conſenſu illius, ſeu illorum, quorum eſt negotium illud, quia eorũ intereſt. [d] Poteſt etiam de ipſorum conſenſu cõmittere alij iſtud exequendum: aliàs non poteſt ff. de ſol. inter artifices. Et ſi teſtator iuſſerit aliquem ſuis manibus domũ conſtruere, vel pingere, per alium id facere non poteſt: quia hoc in perſonam illius concluſiſſe videtur. C. de ca. tol. l. 1. §. ſin verò talis. Sic econuerſo, quòd quis in perſona ſua facere prohibetur, id per ſubiectã perſonam exercere non debet. ff. de admi. re ad ci. pert. l. 1. §. 1. quòd nomine meo facere non debeo, nec nomine alieno. 46. d. ſicut non ſuo. & 23. q. vlt. his à quibus. & hoc ideo ne alia via contingat, quod fieri prohibetur. ff. de tut. & cu. ſcire. eſ § ſi mater & ff. de cond. inſt. quæ ſub conditione. § ſi quis & ff. de bon lib. quæritur. & j. de proc. tue. & C. ſi mancipium. ita ven. l. vlt. In caſibus enim ſequẽtibus non poteſt iudex committere vices ſuas, etiam conſentientibus illis, quorum negotium committitur in cauſa inquiſitionis: & cũ debent ordinare eccleſiam de prælato, vel de aliis inferioribus miniſtris, quia in his Papa eligit induſtriam illorum, & quia in iſtis maius periculũ verteretur. ò non vult Papa ea per alios fieri: quia circa maiora cautiùs eſt agendum. 42. d. quieſcamus. 7. q. 2. vlt. & ff. de Carb. ed. l. 1 §. 2. & 61. d. miramur.

c Hoc ſi proprium nomẽ non erat expreſſum: alias expiraret in totũ, vt ibi ſecũdum Ho. Io. And.

d Concor. L. qui hæred. ff. de condi. & demon. & l. ſi ff. de verb. obl.

Hanc & tres ſequentes vide in decret. ſux. ſuper gloſ. pen. Io. And.

e ¶ Conſentiant.] Alias non poſſunt.

¶ Glo. ſeq. ponit opin. & approbat contrariam.

f ¶ Inquiſitionem.] Hoc intelligunt quidam, cũ Papa cõmittit inquiſitionem, vel prouiſionem de prælatis, aut aliis miniſtris ex officio ſuo: vbi non ſunt partes, tunc non poteſt delegatus committere vices ſuas, ſi mãdatur, vt perſonaliter interſit. ſecus vbi ſunt partes, quia partes poſſunt renunciare iuri ſuo. Ego credo, quod ſiue iſta fiant partes, ſiue ex officio, quòd non poſſit alij delegare ille, cui hoc mandatur, vt perſonaliter interſit, quia Papa conſiderat in his caſibus publicam vtilitatem, ne crimina remaneant impunita, & vt potius prouideatur eccleſiis, quam perſonis, vt dicitur in prin. de aliis negotiis & ideò eligit induſtriam illorum, quibus hoc mandat, vt hic dicit. Ber.

f Concord. l. ſi. libertus. §. 1. ff. de iud. & ff. de pœ. l. ſi quis cũ vulg.

CÆTERVM. Ecce commiſſum eſt alicui prædicare crucem, excõmunicare, vel abſoluere aliquos, diſpenſare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias: quæritur, an liceat illi cõmittere alij hoc officium ſuũ? Rñdet, quòd nulli licet hoc cõmittere, quia iuriſdictio nõ eſt ei cõmiſſa, ſed potiùs certũ miniſteriũ. Not. quòd dñs Papa prouidere intendit negotiis tractãdis, & terminandis, non iudicibus, quibus eadẽ committuntur. Nota, quòd rebus, & non verbis lex eſt imponenda. Nota, quòd iudex delegatus à Papa, licèt cõmunitèr à partibus ſit electus, nihilominus etiam eis inuitis poteſt aliis committere vices ſuas. Item ſi cauſa committitur pluribus, inter quos aliquis ſit Epiſcopus, adiecta clauſula, quòd ſi non omnes, &c. tu, frater Epiſcope, cum altero eorum mandatũ Apoſtolicum exequaris: Epiſcopus poteſt cõmittere alij vices ſuas: & alij ſine Epiſcopo, vel delegato ab ipſo procedere non poſſunt. Item ſi iniungitur alicui, vt negotium perſonaliter exequatur, poteſt de conſenſu partium aliis delegare vices ſuas, niſi in duobus caſibus, ſcilicet, cũ perſonaliter inquiſitio mãdatur, aut de plato Eccleſiæ prouideri. Item qñ eligitur induſtria perſonæ ad aliquid faciendum, non poteſt illud per alium adimplere. Item ſi committitur alicui, quod prædicet crucem, excommunicet aliquos, vel abſoluat, diſpenſet cum irregularibus, iniungat pœnitentias, non poteſt hoc officium aliis demandare, niſi à ſede Apoſt fuerit delegatus. Item argu. quòd Epiſcopi auctoritate propria cum irregularibus non poſſunt diſpenſare, cùm hoc ex commiſſione ſummi Pontificis concedatur.

¶ *Vide notas noſtras in hunc §.*

dem perſonæ, cui talia committimus, eligere videamur.

¶ *Is, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere; fallit in Legato ſedis Apoſtolicæ. Et eſt tex. notabilis, & multum allegatur. Abb. Siculus.*

¶ Cæterùm † (ſalua Legatorum ſedis Apoſtolicæ auctoritate) nulli, cui commiſſum [a] fuerit prædicare crucem, excommunicare, vel abſoluere aliquos, diſpenſare cum irregularibus, [b] vel iniungere pœnitentias, liceat hæc de cætero aliis demandare: quia non ſibi iuriſdictio, ſed certum miniſterium potiùs committitur in hac parte.

TITVLVS XXX.

De officio Legati.

¶ Alexander. iij. vniuerſis Suffraganeis Cantuarienſ. Eccleſiæ.

¶ *Legatus Papæ etiam per ſimplicem querelam adiri poteſt.*

¶ *Gloſſ. ſeq. reci. per q. an iſti miniſtri poſſint coercere? tenet, quod ſic, huic ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Commiſſum.*] Iſti enim, quibus hæc, quæ ſequuntur, expediẽda committuntur, meri executores ſunt ad certos articulos expediendos, & nullam habent iuriſdictionem, vt dicit in fi. ideóque vices ſuas alij committere non poſſunt: coercitionem tamen videntur habere, vt ſaltem excommunicare poſſint [a] impedientes eos exercere ſuum miniſterium ſibi iniunctum: alioquin deluſoria, & ſine exitu eſſet talis commiſſio. ſ. eod. ex litteris. quod ſatis credo. arg. illius. c. ex litteris. Contradicere tamen videtur litera, quæ dicit, non ſibi iuriſdictio. &c. Sed dic, non ſibi iuriſdictio, verum eſt quantùm ad hoc, vt committere poſſint, vel quia nullam habent iuriſdictionem inter aliquas partes, ſed tantùm officium.

a *Dicas hoc verum, ſi in litteris apponat hæc clauſula, Vel ſimiles contra dictores, &c. Si verò talis clauſula non apponitur, poteſtas excommunicandi conceſſa non videtur: quia non ſibi iuriſdictio, &c. Vt dicit in fin.*

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. reſpondet, & remittit.*

b ¶ *Cum irregularibus.*] Arg. quòd Epiſcopi auctoritate propria cum irregularibus diſpenſare non poſſunt, ex eo quod hoc ex cõmiſſione conceditur, & verum eſt, quòd Epiſcopi cum quibuſdã irregularibus diſpenſare non poſſunt. ſ. de fil. presb. c. fi. an Epiſcopi poſſint diſpenſare, vbicunque non prohibentur, dicetur. ĩ. de temp. ord. c. ſi clerici.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ *Quia officium legati in quibuſdam ſimile eſt officio delegati, cũ vterque gerat vices ſuperioris, ideo poſt rubricam præcedentem ſubiicit iſtam. Abbas.*

De hac materia habetur. 94. & 97. diſt. per totum 63 diſt. quanto. 2. q. 5. quantò. & c. fi. 1 diſt. ius gentium. 11. q. 1 peruenit. 2. q. 1. in primis. 21. diſtin. nouo. 9. q. 6. hoc quippe. 15. q. 1. ſatagendum.

[C]Vm nõ ignoretis.] Primò ponit cauſam in genere, ex qua ſecundo poſtea concludit ibi. Sanè. Abb.

CASVS. Archiepiſcopus Cantua. eſt delegatus in prouincia ſua: quidam tamen ſuffraganei ſui dicebant, quòd cauſas ſubditorum ſuorum audire non poterat, nec debeat, niſi cum per appellationem deferuntur ad eum: & ſic non permittebant clericos ire ad Archiepiſcopum per ſimplicem querimoniam: Archiepiſcopus ſignificauit hoc dño Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa ſuffraganeis Cantuar. dicens, quòd ipſi ignorare nõ debẽt Archiepm ſuum ſibi pęſſe iure metropol. & iure legationis: & licèt Archieps iure metropol. non debeat audire cauſas de Epatibus ipſorum, niſi per appellationem deferantur ad ipſum, tñ iure legationis, vniuerſas cauſas, quæ per appella. vel querimoniã ad ſuam audientiã perferũtur, audire poteſt, & debet, ſicut qui vices Papæ gerit in prouincia ſua. Nota, quod Archiepiſcopus non poteſt audire cauſas de Epatibus ſuffraganeorum ſuorum niſi per appellationem.

CAP. I.

[C]Vm † non ignoretis Cantuar. Archiepiſcopum vobis non ſolùm metropolitico, ſed etiam legationis iure præeſſe: & infrà. ¶ Sanè licèt idem Archiepiſcopus metropolitico † iure audire non debeat cauſas de Epiſcopatibus veſtris, niſi per appellationem [c], deferantur ad eum: legationis [d] tamen obtentu, vniuerſas [e] †, quæ per appellationem, vel querimoniam perueniunt ad ſuam audientiam, audire poteſt, & debet: ſicut qui in prouincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. ſub Alexan. iij. p. 44. c. 3. & p. 50. c. 66.

† *metropolitico.*

c ¶ *Per appellationẽ.*] Sunt tamen alij caſus, quibus Archieps poteſt iudicare de ſubditis ſuffraganeorũ, qui notantur. ĩ. eo. proxi. paſtoralis.

¶ *Gloſſ. ſequẽs quærit, & ſoluit. Iterũ quærit, & ſoluit. De abſolutionibus, & indulgentiis remittit.*

† *In multis manuſcr. additur iterum Vox cauſas.*

d ¶ *Legationis tamen obtentu.*] Ex hoc loco patet, quam poteſtatem habeat legatus: quia de omnibus cauſis tã per appellationẽ quàm per querimoniam [b] poteſt cognoſcere. Sed nunquid poſſet deponere Epm? Et dicendũ, quòd non: cùm hoc Papa ſibi ſpecialiter reſeruauerit. ſ. de tranſla. c. 1. & 2. immò legatus hoc facere non poſſet, niſi expreſsè contineretur in legatione ſua. ĩ. c. 1. & 2. illa enim, quæ ſpecialiter ſibi reſeruauit Papa, mandata iuriſdictione generali non transferuntur. ff. de off. eius, cui man. eſt iuriſd. l. 1. §. vlt. multa enim ſunt, quæ in generali mandato non intelliguntur, niſi exprimantur. ff. de procura. Pomponius in princ. & l. præcedẽ. in fi. & ff. de mino. illud. §. ſi talis. ff. de iureiu. iuſiurandum § procurator. Sed presbyterum poſſet deponere adiunctis ſibi aliis Epiſcopis. 15. q. 7. felix. & c. ſi autem. An poſſit abſoluere illos, qui in canonem inciderunt, habes. ĩ. eod. excommunicatis. Item ſi quis appellaret ad Papam, poſſetne illum compellere coram ſe litigare? non. arg. ĩ. de appel. ſi duobus. quia quolibet omiſſo ad eum poteſt appellari. 2. q. 6. ideo. An indulgentiam poſſit facere, dicitur infra eod. c. vlt.

b *Legatus an poſſit adiri per ſimplicem querelam notatur 2. q. 6. c. 3. & 9. q. 3. c. conqueſtus. & 25. q. 2. c. 3 adde Spec. tit. de legato.*

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *De cauſa ſpecialiter delegata à Papa, Legatus ſe intromittere non poteſt.*

CAP. II.

STudiuiſti † [à nobis † quærere, vtrùm de cauſa, quam alicui

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat.

† *Hæc duo verba à nobis, deſunt in antiquis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. aufert ex verbo generali, ſignat contrarium de duobus iuribus, & ſoluit.*

e ¶ *Vniuerſas.*] Et ita poteſt audire cauſas, quæ mouentur contra exemptos ſui Archiepiſcopatus. Sed contra. ſ. de ſup. negli. præla. ſicut. Item arg. contra. 25. q. 1 ſeruatis. vbi dicit, quod priuilegia perpetua, tunc. Sed hoc videtur derogare illis priuilegiis. Dicas, quod iſti legati per ſuam legationem non poſſunt punire exemptos, vel audire cauſas, quæ mouentur contra eos, niſi velint reſpondere ſub eis, & hoc de his, quæ in eorum priuilegiis continentur: & tunc ſed poteſtas conſideranda eſt ex forma priuilegij. Alij verò legati Cardinales, vel etiam alij, qui mittuntur de latere domini Papæ, habent maiorem iuriſdictionem tam contra exemptos, quam contra omnes alios, ſaluis his tantùm, quæ ſedi Apoſt. ſpecialiter reſeruãtur. Sed iſte Eps Cantuarien. & conſimiles nõ habent talem poteſtatẽ. Arg. ĩ. eod. c. excommunicatis.

ADDITIO. Hoc intellige ſecundum illam decre. ĩ. de appel. vt debitus. vt not. in gl. ſed nunquid, & de fo. compet. c. propoſuiſti.

STudiuiſti.] Continuis diuiſio Secunda ibi. Reſpondemus.

CASVS. Legatus dñi Papæ generalis eſt in aliqua prouincia: dñs Papa committit ſpecialiter aliquam cauſam alicui delegato: quæritur, vtrũ delegatus iſte poſſit impedire proceſſum huiuſmodi delegati, vel cognoſcere de cauſa illa ante cognitionem ipſius delegati, vel poſtea. Rñdet Papa, quòd cù mandatũ ſpeciale derogat generali, legatus committi nem aij factam ſpecialiter impedire non põt, & ſi delegatus ſecundum formam mandati ſniam tulerit, legatus nõ poterit eã aliquatenus irritare: ſi ſi rationabiliter lata erit, eam poterit confirmare, & executioni mandare. Nota, quod legatus generalis poteſtatem non habet de cauſa alij ſpecialiter delegata, quia ſpeciale mandatum derogat generali.

a ¶ *Ante*

a ¶ *Ante cognitionem.*] Hoc intellige ſecundùm illam decret. vt debitus. ͞j. *de appel.* vt not. in gl. ſed nunquid. ͞j. *de appel. propoſuiſti.*

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Mandatum.*] Simile ͞s. *de reſcri. c. 1. & c. paſtoralis.* Quid iuris ſit ſuper iſtis mandatis, dictum eſt ͞s. *de reſcri. c. 1. & de offi. deleg. ex parte contra.* & illud ſoluitur. ͞s. *de reſcr. c. 1.*

delegamus, alius qui ſit generalis in prouincia Legatus, ante cognitionē [a], vel poſtea cognoſcere valeat: vel commiſſionis noſtræ proceſſum, quem Iudici delegato tranſmittimus, taliter impedire. ¶Reſpondemus quòd cum mandatum [b] ſpeciale derogat generali, Legatus commiſſionem alij factam ſpecialiter, impedire non poteſt [c]: & ſi ſecundùm formam mandati noſtri ſententia iam † fuerit promulgata, non poterit ipſe Legatus (niſi ſuper hoc mandatum [d] ſpeciale receperit) eam quomodolibet irritare: ipſam tamen (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare [e] valebit, & executioni mandare.

¶ Innocent. iij. tit. ſancti Laurentij in Lucina Presbytero Cardinalis ſedis Apoſtol. Legato.

¶ *Legatus etiam de latere, ex generali legatione non poteſt transferre Epiſcopos, vel vnam Eccleſiam cathedralem alteri ſubijcere, & alteri concedere ius primatiæ: vel duos Epiſcopatus vnire vel vnum diuidere: excommuni-*

c ¶ *Non poteſt.*] Non enim expirat iuriſdictio minoris iudicis in præſentia maioris. 11. q. 1. *peruenit. & 95. diſt. ecce. C. de do. in hac ſacratiſſima.* immò ſpecialis delegatus quantùm ad cauſam illam maiorem generali delegato habet poteſtatem. *arg. 91. diſt. præcipimus. arg. ͞j. de offi. ord. paſtoralis.* vel ſaltem par eſt ei.

† *Dictio ſā deeſt in manuſcriptis.*

d ¶ *Mādatum ſpeciale.* Quia par in parem non habet poteſtatem, nec reuocare poteſt ſententiam alterius. *C. ſi aduerſus rem iudi. aduerſus ſententiam.* [a] & *ff. ad Treb. ille a quo. §. tempeſtiuum & ff. de arbit. nam & magiſtratus. & ͞s. de elect. innotuit.*

a *Contra illam ſententiam, quæ Vice principis pro ſua cauſa (?) non præſes. Vel prætor ſed ſolus princeps reſtituit. Ioan. And.*

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit opponendo, ponit opin. Ala. & ſoluit. Ad hanc literam dupliciter reſpondet: & ſecundum reprobat. In fi. quærit, arg. negatiuè, & ſoluit.*

e ¶ *Cōfirmare valebit.*] Sed qualiter confirmabit iſtam ſententiam, niſi de ea cognoſcat, an ſit iuſta, vel iniuſta? Sed de illa cognoſcere non poteſt, niſi ſpecialiter ei committatur, vt ſuperiùs dicit, ergo illam confirmare non poteſt. Dicunt quidam, vt Ala. & Goff. quòd de ea cognoſceret: & ſi eam inuenerit iuſtam, confirmabit eam: ſi verò iniuſtam, remittet illam ad ſuperiorem. ſimile *C. vbi ſena. vel cla. l. vlt.* Verius eſſet credo, quod nullam habeat ſuper hac ſententia cognitionem, nec debeat ſuper hoc ſe intromittere, tamen ad mandatum illius, qui tulit ſententiam, poſſet illam mandare executioni: aliàs nullo modo ſe intromittat: & quòd dicit: confirmare valebit, refert ſe potiùs ad factum, quàm ad ius: quia talis confirmatio nihil operatur: vel in communi forma poſſet confirmare, quæ parum valet: ſed nec ſic poteſt, cùm ſit quantum ad hoc inferior. Sed nunquid legatus tenetur ei obedire, vt ipſam ſententiam mandet executioni? non, videtur: [b] quia cùm ſit generalis legatus, & ab eodem datus, maior eſt illo, cui cauſa delegata eſt. & ille ei ſubeſt. in alijs ſatis crederem, quòd deberet illam mandare executioni: quia quantùm ad iſtam cauſam maior videtur ipſo legato, vt ſuperiùs dixi. & debet ſuper hoc ſupplicare, nec ipſum compellere, vt ipſam ſententiam exequatur: quia forſitan per alium non ita bene poteſt executioni mandari.

b *Secūdùm Ala. & Phi. hoc dictum placuit Vincen. ſi legatus alias nō eſt ibi ordinarius: tūc enim ratione illius ordinarij eum cogere poſſet. Io. And.*

N*iſi ſpecialis.*] Continet vnum dictum, & non diuiditur. Abbas Siculus.

Casvs. Quidam Cardinalis Apoſt. ſedis legatus auctoritate propria tranſtulit Troianum epiſcopum ad Panormitanam eccleſiam contra canonica inſtituta: dominus Papa hoc intelligens, ſcribit eidem dicens, quòd niſi eſſet ſpecialis dilectio, quam habet ad perſonam illius, pœna docente cognoſceret, quantùm ipſe deliquit contra conſtitutiones canonicas & conſuetudinem generalem in tranſlatione Troiani epiſcopi. Not. quòd iudex propter amicitiam poteſt alicui remittere pœnam. Item legatus non poteſt transferre epiſcopum ad alium epiſcopatum.

f ¶ *Specialis illa dilectio.*] Nota, quòd iudex rōne amicitiæ poteſt remittere pœnam [c] 50. *diſt. clerico. & 35. q. 9. veniam.* licet pretio non poſſit eam remittere. ͞j. *de ſimo. nemo. & 1. q. 1. nullus. argu.*

c *Hoc verū do pœna, quam poſſet imburſare: vel cum ex arbitrio ſuo pendet ſine graui detrimento aduerſarij. ad hoc ͞s. tit. 1. conſuluit. ſecundùm Hoſt. Io. An.*

g ¶ *Pœna docente.*] Quia qui ſtultus eſt in culpa, ſapiens ſit in pœna. 38. *diſt. qui ea. ſimile 27. q. 1. ſi homo eſſes.*

h ¶ *Sanctionibus.*] 69. *diſt. c. vlt. 7. q. 1. mutationes. ͞s. de tranſla. inter corporalia. & c. 1.*

i ¶ *Transferre.*] Hæc enim generali mandato non transferuntur, quia ſunt mera imperij, & ſpecialiter ſed. Apoſtolicæ reſeruata. *ff. de offi. eius cui man. eſt iur. & ͞s. de tranſla. c. 1. & c. licet. & c. inter corporalia. & ͞j. c. proxi.*

Q*Vod tranſlationem.*] Casvs. Cardinalis, de quo dr in capitulo præcedenti, legatus in regno Siciliæ, auctoritate propria ſubiecit Panormitanam eccleſiam Meſſanēn. conceſſo ſibi priuilegio primatiæ, credens hoc ſibi licere ex officio legationis, ex eo quòd ex eodem officio poteſt abſoluere illos, qui violentas manus mittunt in clericos: quòd de ſpeciali conceſſione ſæpe indulgebatur legatis. Papa hoc audiēs ſcribit eidem legato dicens, quòd licèt generalis legatio in regno Siciliæ ſit ei commiſſa, tamen ad ea non debuit manus extendere, quæ in ſignum priuilegij generalis ſoli Romano Pontifici ſunt reſeruata: licèt enim ex officio legationis legati poſſint abſoluere illos, qui violentas manus mittunt in clericos, non debent propterea æſtimare, quòd poſſint Panormitanam eccleſiam ſubijcere Meſſanenſi, vel quòd ex eadem poſſint duos epiſcopatus vnire vel vnum diuidere ſine licentia ſpeciali. Nota, quòd nullus legatus ex generali legatione poteſt ad illa manus extēdere quæ ſoli ſunt Romano Pont. reſeruata, excepta illorum abſolutione, qui manus violentas in clericos iniecerunt.

catos tamen, propter manuum iniectionem in Clericos, abſoluere poteſt. h. d. cum c. ſeq.

CAP. III.

N*Iſi* † ſpecialis [f] illa dilectio quā ad perſonā tuā habuimus, & habemus, iuſtū motū animi noſtri tēperaret, pœna docēte [g] cognoſceres, quantū exceſſeris †, qui ſpretis canonicis ſanctionibus [h], & conſuetudine generali, motu proprio præſumpſiſti Troianum Epiſcopum de Troiana Eccleſia ad Panormitanam de facto transferre [i].

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

† *Vide tex.* in §. itē lex Iulia. de vi publica. Inſtit. de publ. iudi.

¶ Idem eidem.

¶ *Summatum fuit ſuprà in cap. præcedenti.*

CAP. IV.

Q*Vòd* † tranſlationē: *& infrà:* Licèt in regno Siciliæ generalis ſit tibi cōmiſſa legatio; ad ea tamē ſine ſpeciali mādato noſtro non debuiſti manus extendere, quæ in ſignū priuilegij ſingularis ſunt tantùm ſummo Pontifici reſeruata [k]. ¶ Et ſi quædam ex his, quæ de ſpeciali conceſſione ſæpe fuere Legatis indulta (vt illorum videlicet

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpilat. & pro intellectu eorum, quæ in fine differūtur de vnione, vide Concil. Triden. ſeſſ. 14. de refor. c. 11. & alijs locis.

¶ *Glo. ſeq. ponit 18. caſus reſeruatos. Finis addit decimum nonum, & coadunat per quādā iura quòd iſta trāſire non debeant. demum quærit, arg. pro. & contra ponit opi. Io. & ſoluit.*

k ¶ *Reſeruata.*] Quædā [d] ſunt, quæ ſedes Apoſtolica ſpecialiter reſeruauit: vt eſt quæſtio fidei 24. q. 1. *quotiens. & ͞j. de bap. & eius eff. maiores.* Item maiores eccleſiæ cauſas, tranſlationes epōrum, ſedium mutationes. *7. q. 1. mutationes. ͞s. de tranſlat. c.* Itē depoſitiones epiſcoporum, ceſſiones eorundē: & tranſlationes electorū, ͞s. *de tranſla. inter corporalia.* Itē cōgregatio concilij generalis. 17. *diſt. c. 1.* depoſitio, & reſtitutio epiſcoporū, & ſumma negotia eccleſiæ. 2. *q. 6. ideo.* Itē exemptio epiſcoporū. 16. *q. 1. frater noſter.* Itē quædā vota ſolus Papa cōmutat. ͞j. *de voto & vo. red. ex multa.* Item ſolus Papa diſpenſat in maioribus criminibus. & cū filijs presbyterorū, & cæteris illegitimè natis, vt promoueantur ad dignitates. ͞j. *de iud. at ſi clerici. & ͞s. de fi. presby. c. vlt.* Itē ad ipſum ſolū omiſſis medijs appellatur. 2. *q. 6. c. 3. & 4. arg. 2. q. 7. metropolitanum.* Et eſt arg. expreſſum, quòd appellatio omiſſo medio nō tenet. ͞j. *de appella. dilecti.* Item ſubdiaconos facere poteſt diebus dominicis. ͞s. *de temp. ord. c. 1. & c. de eo.* Item primam vacantem dare non poteſt legatus. ͞j. *de præb. dilectus.* Item non poteſt abſoluere excōicatos à delegato. ͞s. *eo. ſtuduiſti.* multò minùs excōmunicatos à Papa. Iſta omnia, quæ ſibi ſpecialiter ſedes Apoſt. reſeruauit, in generali demandatione non transferuntur, niſi ſpecialiter de his contineatur ibidē: vt hic dicit. Iſta enim ſunt quaſi meri imperij. *ff. de iuriſ. om. iud. imperium.* & ideo generali commiſſione non transferuntur. *ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. l. 1.* & eſt ſimile. quia licèt paterfa. liberam concedat filio adminiſtrationem, non poteſt tñ alienare. *ff. de his quæ in fr. cre. cred. ſi pater. ff. de pact. contra. iuris ciuilis. §. vlt.* Itē nec poteſt donare. *ff. de don. filiusfamilias.* & in generali permiſſione ea nō veniūt, quæ ſpecialiter quis nō concederet. *ff. de pec. qui peculi.* Itē maiora non cōmittuntur ſine ſpeciali mandato. *ff. de procu. Pomponius. & l. mandato.* Sic eodē modo prætor miſſionē in poſſeſſionē ex ſecundo decreto ſibi ſpecialiter reſeruat. *ff. de da. infe. dies cautionum. §. 1. ff. de iuriſd. om. iud. iubere cauere.* Quæ autē ſibi ſpecialiter non reſeruat, alijs in iungere vult. ͞j. *de ſent. excom. nuper. arg.* Sed nunquid legatus talis miſſus à latere Papæ poteſt iudicare de exemptis, qui ſubſunt tñ domino Papæ? Arg. quòd non. 17. *diſt. hinc. Arg. quòd poteſt. 16. q. 1. frater noſter.* Io. dicit quòd non poteſt, & melius facit, niſi ab ſineat. *arg. iudicat ff. de offi. procon. nec quicquid.* Ego credo, quòd poteſt cognoſcere de cauſis, quæ contra ipſos mouentur, non obſtantibus priuilegijs ſuis: quia per priuilegia illa eximuntur ſolùm à iuriſdictione epiſcoporum, in quorum territorio commorantur, ſed à iuriſdictione ipſius Papæ, vel legatorum non eximuntur. & ita etiam videmus,

d *Extant Romæ in bibliotheca Vaticana in 2. lib. regeſti Gregor. vij. fol. 109. 27. priuilegia Pontificum Romani, quorū plurima hic refert gloſſ. cap. in notis cuius loci retulimus.*

Legatus autē poſſit de cauſis exemptorum cognoſcere.

de facto ſeruari: & quia Papa eorum iudicia ſibi ſpecialiter non tm̃ reſeruauit, excommunicatos, qui in canonem incidunt, abſoluere poſſunt legati ex officio legationis: vt hic. & ĩ. *de ſent. excõ. ad eminentiam.* & ĩ. *eo. capenul.* Item ſolus princeps poteſt cõmittere cauſam appellatione remota. *ff. à quib. app. non licet l. 1. in fi.* & ſ̃. *ti. prox. ſuper quaſtionum. §. nos autem.*

Additio. Vñ verſus:
Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe.
Articulos ſoluit: ſynodúmque facit generalẽ.
Transfert, & mutat: appellat nullus ab ipſo.
Diuidit, ac vnit, eximit, atque probat.

Licet.] Primò recitat factum electionis & proceſſum legati. Secundò ſuper proceſſu diffinit ibi, *De conſilio.* Abb Siculus.

Casvs. Vacante Traneñ. Eccleſia, canonici vnanimiter elegerunt in Archiepm G. fratrem Caſſineñs Abbatis. Eps Portuen. in partibus illis legatus, examinari fecit electionem ipſius, & examinationem illam per nuncios ſuos ad ſedem Apoſtolicam tranſmiſit: quo facto legatus electionem eandem iterũ examinari præcepit: propter quod abbas prædictus cõqueſtus fuit dño Papę quod poſtquàm electionẽ examinauerat, & eam ad Papam direxerat, malitioſè electionem eandẽ examinare præſumpſit: dominus Papa de conſilio fratrũ examinationẽ ſecundã tanquam à non ſuo iudice factam, poſtquam negotium ad Papam direxerat denunciauit irritam, & inanem. Nota, quòd ſicut ſententia à non ſuo iudice lata non tenet, ſic nec examinatio. Not. quod iudex amittit iuriſdictionem, poſtquàm remiſit negotium ad ſuum ſuperiorem, & ſi quid poſtea fecerit, nihil valet.

† *Facit tex.* & *Bart.* in l. . . ff. de itin. actúq; priu. & l. Pompo nius. ff. de procurat.
† *Batonen.*
† *Porentin.*
† Cap. 3. eo. ti. in 3. compilatione.
† *Troian.*
† *Aliàs Abbatem: & tunc dic G. fratremCaſſinenſem abbatem.*

abſolutio, qui propter ſacrilegas manuum iniectiones in Clericos incidunt in canonem promulgatæ ſententię) videantur ex ipſo legationis officio iam licere Legatis: An exiſtimas, quia vices noſtras tanquam Legato tibi commiſimus exequendas, quòd Panormitanam Eccleſiam poſſes ſubiicere Meſſanenſi, vt illam præficeres iſti, conceſſo ſibi priuilegio primatiæ? An putas ex eadẽ cauſa tibi licere duos Epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere ſine licentia ſpeciali †?

¶ Idem Bonoñ. † Epiſcopo, & M. Capellano Subdiacono noſtro.

¶ *Ex quo Legatus retulit cauſam Papæ, illius deſinit eſſe Iudex.*

CAP. V.

Licèt † Tranenſes † Canonici ab initio diſſenſiſſent, tandem vnanimiter conſenſerunt, G. fratrem Caſſinẽſis Abbatis † in Archiepiſcopum eligentes: cuius electionem Portueñ. Epiſcopus tunc Legatus examinari præcepit: *& infra.* Nuncius præfati Abbatis nobis literas præſentauit, grauem contra iam dictum Legatum querimoniam continentes, quòd poſtquam electionem examinauerat, & eã ad noſtræ deliberationis examẽ tranſtulerat [a], nunciis iam directis, electionem eandem malitioſè nimis examinare [b] pręſumpſit: *& infrà.* ¶ Dè conſilio fratrum noſtrorum examinationem ſecundam, tanquam à non ſuo Iudice [c] factam, poſtquam negotium ad noſtrum fuerat tranſlatum examen, cenſuimus irritam & inanem.

¶ Idem ſancti † P. & ſancti Leonis Abbatibus, & R. Archi. Tulleñ.

¶ *Legatus de latere confert beneficium vacans, licèt illud ſpectet ad præſentationem alicuius Clerici. h. d. & eſt caſus notabilis.*

CAP. VI.

Dilectus † filius R. Methenſis canonicus intimauit, quòd cùm Prænestinus Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis Legatus Eccleſiam ſancti Trudonis contuliſſet eidem: Methen. Archidiaconus, ad quem illius Eccleſiæ præſentatio pertinebat, aſſerens quòd eodem inconſulto [d] conferri non potuit à Legato, Canonicum ipſum ſuper eadem Eccleſia moleſtare præſumit. ¶ Cum igitur plus iuris [e] habeat in conceſſione [f] Prælatus, quàm in pręſentatione patronus †, nec

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Tranſtulerat*] In hoc enim deliquit: quia tranſlato negotio ad Papam cognoſcere quis non poſſet: vt 2. q. 1. *nomen presbyteri.* & 3. q. 6. *multum ſtupeo.* nam eo ipſo quod iudex dicit ſe velle referre negotium ad ſuperiorem, non poteſt à modò cognoſcere. *C. de rela. l. 1.* & *C. de appel. ex illo.* & illico [a] relationis exemplum litigatoribus edere tenetur. ĩ. *de appel. intimaſti.* quòd intelligitur, ſi partes approbauerunt relationem: ſed ſi conſentirent vt iterum cognoſceret, ante factam relationem poſſet procedere. *C. de rela. l. 2.* & 3.

b ¶ *Examinare.*] Videtur tamen, quòd poſſet examinare negotium, non vt pronunciaret, ſed vt cauſam magis inſtructam remitteret ad Papam. ĩ. *de appellat. conſtitutus.* & 2. q. 1. *nomen.* & ĩ. *de ſtatu reg. ea. quæ. verſic. hac eadem.* quod non credo, ex quo enim ſemel examinauerat, & examinationem direxerat ad ſuperiorem, iam iudex eſſe deſierat: [b] vt infrà ſequitur. & eſt ſimile ſ̃. *de poſtul. pralat.* bonæ & quia de facto vnius ſæpe quærendum non eſt. *ff. nau. cau. ſta licet in fi.*

c ¶ *A non ſuo iudice*] *C. ſi à non compe. iu. l. vlt.* & ſ̃ *de conſuetu. ad audientiam.* & ĩ. *de iudi. at ſi clerici.* & ſ̃. *de offi. deleg. cum ſuper.* & 11. q. 1. *c penult.*

a *A tempore, quo iudex ſe promiſit cõſul[...]rũ, vel relaturum, nihil aliud procedit, niſi vt refferat. Io. And.*
b *Hoc ſoluit contraria ad decretalem, & conſtitut[us]. dic, vt ibi notatur. Io. And.*

Dilectus filius.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Cùm igitur.* Abbas.

Casvs. Eps Prænestinus Apoſt. ſedis legatus conceſſit Eccleſiam S. Trudonis R. canonico Metheñ. Archid. Metheñ. moleſtabat ipſum ſuper dicta Eccleſia, nec permittebat ipſum pacifica poſſeſſione gaudere, dicens quod eo inconſulto, ad quem præſentatio illius Eccleſiæ pertinebat, Eccleſiam illam ei conferre non potuit. Dictus R. ſignificauit hoc dño Papę: ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdam dicens, quod plus iuris habet in conceſſione prælatus, quàm in præſentatione patronus: nec præiudicatur patrono, ſi quando per legatum Apoſt. ſedis eo inconſulto Eccleſia concedatur. Vnde mandat Papa, quatenus dictum Archidiaconum compellant deſiſtere ab inquietatione dicti R. ſuper ipſa Eccleſia. Nota regulam, quòd plus iuris habet in conceſſione prælatus, quàm in præſentatione patronus. Nota ex hac regula, quòd ex præſentatione acquiritur ius præſentato. Nota, quòd legatus poteſt Eccleſiam conferre inconſulto patrono.

d ¶ *Inconſulto.*] ĩ. *Sic de iure patro. cum dilectus.* ſed illud de laico intelligitur.

¶ *Gloſſa ſequens exponit literam, & ponit opi. Io. & Lau. quam reprobat.*

e ¶ *Plus iuris.*] Hoc ita intellige, plus iuris, id eſt, plenius eſt ius inſtitutionis, ſiue conceſſionis prælati, quàm ius præſentationis patroni, vnde ex ſola præſentatione laici patroni, nõ cõſequitur quis plenũ ius. ĩ. *de iure patro. paſtoralis.* & *c. quod autem.* & *c. cùm autẽ.* quia poteſt patronus mutare voluntatem ſuam antequam Eps confirmet præſentatum, & alium præſentare: vt dicũt iura prædicta. & ita non habet plenum ius, ſed ex ſola inſtitutione ſeu cõceſſione prælati. quandoq; plenum ius acquiritur inſtituto per prælatum, ceſſante præſentatione patroni, & infra quatuor menſes: tunc Eps poteſt inſtituere, & ille habet plenũ ius. ĩ. *de iure patr. cum propter.* & *c. quoniam.* Ecõuerſo nũquam per ſolam pręſentationẽ patroni laici ius plenum conſequitur: niſi accedat cõfirmatio prælati. Laici patroni, ideo dixi: quia ſi collegium vel Eccleſiaſtica perſona aliquem idoneum præſentat, ius ei acquiritur plenum, vt poſſit petere confirmationem, tanquam ſi eſſet electus: quia poſtea variare non poſſunt. ſ̃. *de iure patr. cùm autem.* & *c. paſtoralis.* Io. dixit & L. quòd per præſentationem ius non acquiritur [e] præſentato. Sed eſt falſum: immò ius acquiritur præſentato in tantum, vt ſi præſentatur à collegio, vel à perſona Eccleſiaſtica, quòd poſtea variare non poſſunt, vt dictum eſt: & ſi à laico patrono præſentetur, ius acquiritur in tantum, quòd ſi non mutet voluntatem, poteſt petere confirmationem ab Epiſcopo. ĩ. *de ſent. & re iudi. cùm Bertholdus.* Et ſi Epiſcopus non admittat, ille poteſt agere ad intereſſe contra Epiſcopum, ſi poſtea alius præſentetur, & admittatur ab Epiſcopo. ĩ. *de iure patro. paſtoralis.* & ita ſemper ius acquiritur præſentato per factum patroni: quia poteſt petere confirmationem, & ſic eſt intelligendum, quod dicit, plus iuris: vterque habet ius, ſed alter plus: quia plus confertur per prælatum, quàm per patronum.

¶ *Gloſſa ſequens opponit & ponit opinionem Io. & ſoluit diſtinguendo.*

f ¶ *In conceſſione.*] Sed certè hæc ratio non videtur ſufficiens: quia ſecundùm hoc Epiſcopus poſſet dare Eccleſiam irrequiſito patrono: quòd eſſe non debet. 16. q. 6. *decernimus.* Ad hoc dixit Ioan. quod hæc decr. continet gratiam ſpecialem: quia legatus non poteſt concedere præbendas, vel Eccleſias in præiudicium aliorum. ĩ. *de appellat. c. 1.* per principalem, quòd legatus facit. ĩ. *de conceſſ. praben. conſtitutus.* quia ſolus princeps poteſt aliquem priuare re ſua. 9. *quaſt. 3. cuncta.* & *c. per principalem.* & *C. de quadri. praſcri. bene à Zenone.* Hic conſueuit diſtingui, vtrùm ius patronatus pertinet alicui iure matrimonij ſui: & tunc legatus non poteſt conferre Eccleſiam eo inuito: cùm ei in hoc non ſubſit: [d] quia tanquam laicus præſentat. *infra de iure patr. cum dilectus. arg. 16. quaſt. 7. decernimus.* Si verò pertinet patronatus ius alicui ratione eccleſiæ, tunc legatus poteſt conferre Eccleſiam etiam inuito illo prælato, ſiue patrono, ad quem ratione eccleſiæ pertinet ius patronatus: ſiue inuito collegio ad quod pertinet illud: quia ſubſunt legato, & ita loquitur, quòd dicit hic, quod Archidiaconus iſte ratione Archidiaconatus præſentabat. Vnde legatus iſte poterat ei præiudicare, & eo inconſulto Eccleſiam conferre: ſicut poteſt conferre beneficium vacans in Eccleſia inuitis canonicis, & irrequiſitis. Et hoc intellige de legato miſſo à latere domini Papæ. Alij verò legati, ſicut Ebora-

Inſtitutio plenius ius tribuit, quã præſentatio.
† *Sanctis Apri & Sancti Leonis abbatibus, & magiſtro R. Archid. Tullenen.*
† Cap. 4. eo. ti. in 3. compilatione.
† *Vide* l. ſi commonẽ. ff. quemadmodũ ſeruit. amitt.
e *Credo, quod intellexerunt de iure in re, non ad rem: vnde dicebat Innoc. quod promiſſus habet ius in re: præſentatus verò habet ius ad rem, & perſonalem actionẽ contra epiſcopũ. Io. And.*
d *Dicit hic & in decre. cũ dilectus, Hoſt. ſe vidiſſe, & legiſſe literã papalem directã prælatis Angliæ, in qua continebatur, quod quando Papa ſcribit pro aliquo beneficiãdo, non eſt ſua intẽtionis, quod ei cõferatur Eccleſia, in qua laicus obtinet ius patronatus: contrarium tamẽ linius arguẽdo dicebat Vinc.* ĩ. de præb. dilectus: in fi. Io. *And.*

Eboracen̄.& Cantuarien̄.& conſimiles,qui hoc habent ex priui-legio,hoc non poſſunt [*c. officij.lib.6.*] Vnde tenet appellatio, ſi hoc facere vellent.*ſ.de appel.c.1.* Et quod dixit Ioan.non eſt verum ſimpliciter de quolibet legato.

a ¶ *Nec præiudicetur prælato.*] Vel patrono clerico,ſ.tenere diſpenſationē. & verū eſt in ſequenti vocatione.

NOuit ille]Legat[b] in quacūque parte legationis exiſtat,iuriſdictionē ſuam exercere poteſt. Ioan. And. Prima pars ponit regis querelā,cui reſpōdet.Secūda ibi,*Tuæ*.De materia huius textus hab.tur *in c.1.de poſtu. præla.& in cap. nouit. j.de appel.* R' bat.

CASVS. D. Papa mandauit cuidam legato in Francia legationis officium exercenti, quatenus in terram Regis Franciæ promulgaret ſententiam interdicti. qđ legatus non diſtulit adimplere: ſuper hoc ſcripſit rex Frāciæ Dn̄o Papæ dicens. ꝙ legatus cum eſſet certa rōe ſuſpectus eidem, fines regni Francorū exiēs, in terra regis ſententiam in edicti protulit: vnde dicebat ſententiā nō valere. Papa reſpōdit & ſcribit eidem dicens,ꝙ etſi legatus fines regni Frācorum exierat, quoniā ſententiā promulgauit, non tamen terminos ſuæ legationis egreſſus fuerat, quia non ſolum in regno Franciæ, ſed etiam in Vien̄. Lugdu. & Biſuntina prouinciis legationis officiū exercebat. Not.ꝙ legatus exiens terminos ſuæ legationis,officium legationis exercere non poteſt.idem intellige de aliis iudicibus.Item legatus ad plures prouincias in vna exiſtens,de alia iudicare poteſt.

¶ Cap.5.eo. tit.in 3.compilat.

præiudicetur Prælato[a] ſi quando per Apoſt.ſedis Legatum, eo inconſulto Eccleſia concedatur: Mandamus,quatenus dictum Archidiaconum, vt ab eius ſuper hoc moleſtatione deſiſtat, appellatione remota cogatis.

¶ Idem illuſtri Regi Francorum.

¶ *Legatus in pluribus locis, poteſt in quolibet dictorū locorū iuriſdictionem ſuam exercere:ita quòd facta vnius loci poteſt in alio explicare. Hoc dicit. Panor.*

CAP. VII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: *& infrà.* ¶ Ex parte tua querimoniam accepimus, quòd cùm tibi Legatus eſſet certa ratione ſuſpectus, extra fines regni Francorum in terram tuam, interdicti ſententiam promulgauit: *& infrà.* ¶ Tuæ magnificentiæ reſpondemus, quòd & etſi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat termino,[b] ſuæ legationis egreſſus:cùm non ſolùm in regno Francorum, ſed in Viennen̄. Lugdun̄. & Biſuntin̄. prouinciis iniunctam ſibi à nobis legationis ſolicitudinem ſuſcepiſſet.

a *Volūtaria iuriſdictio appellatur, quæ exercetur in volentem, ad differentiā contentioſæ quæ redditur in inuitum.*

b *Fortè non probat, ad quod inducitur, niſi per hunc modum, quia iubet pendente cognitione de iniuſta excommunicatione excōmunicatum vitari: nec valet, quod de Paulo ſequitur, quia aliud eſt epiſcopum infra diœceſim ſuam excōmunicare abſentem, & aliud eſt abſentem hoc facere. Item extra territorium &c. de conſtit.c.2. li.6. Ioan. And.*

c *Concord.* tex.in l.2.ff. de offic. procon. & leg.

¶ *Gloſſ.ſeq.notat,obiicit,& ſoluit,& ops ponit ſubdens duo, quæ poteſt extra diœceſim.& ſi.quærit.& ſoluit.*

b ¶ *Terminos*] Ex hoc videt,ꝙ ſi legatus exiuit prouinciā, ad quā deſtinatus eſt quodammodo nec excōicare, nec abſoluere, nec cauſas delegare poſſit in illa prouincia. & idē de aliis iudicib. ordinariis videtur.ff.*de offi.præſi.l.3.& ff.de iuriſ.om. iud.l. vlt.* Vr̄ tn̄,ꝙ poſſit abſoluere aliquos, dū eſt extra prouinciā,quia ea, quæ ſpectāt ad volūtariā iuriſdictionē,exeqūt extra prouinciā ff.*de offic.procon.l.2.* Ad hoc dicas,ꝙ nullus iudex pōt excōicare, vel abſoluere extra ſuam prouinciam:nā excōicatio fit cauſæ cū cognitione.2.*q.1.nemo* ſ.d ea,quę cauſæ cognitione defi iūtur,debēt fieri iudice ſedente p tribunali.2.*q.3.c.ſi quē.§ ſi quis 3 q.3.ca.induciæ.§.a iudice.*ſed in alīena diœceſi nō pōt ſedere pro tribunali:nec aliquid diſponere.9.*q.2.epīs.* Itē nec abſoluere poteſt:quia ſi poſſet abſoluere,per conſequens & excōicare. 21.*diſt.denique. arg.ff.de re iud.l.2.* & quod tn̄ in ſua diœceſi habeat iuriſdictionem,eſt *arg.11.q.1.ſi quiſquam.& 92.diſt.ſi quis epē.*[b] *& j.eo.c. pen.ſ.de reſcrip.paſtoralis.in fi.arg.ff.de bo.auct.iu.poſ. cū vnus. §.pen.* Dicūt quidam,quòd poſſit extra ſuam diœceſim excōicare. *ar.11.q.3.ſi epiſ.*fortè ſicut Paulus excōicauit Corinthiū abſentē.9. *q.3.§.vlt.* Hoc tn̄ concede,quòd extra prouinciā exiſtens, poſſit delegare cauſas in prouincia.ff *de offi.præfect.vrb.l.vlt.*maximè ſi habet cauſam neceſſariam abſentiæ ff.*de offi.procon.l.aliquā.* Talis enim delegatio fit ſine cauſæ cognitione,licet qui delegat,imperet.*ar ſ.eo.c.pen.paſtoralis.*Sed ſi ille nollet eam recipere,non poſſet excōmunicare.*arg.j.eo.c.præxi.paſtoralis.* Itē extra diœceſim poteſt conferre beneficia.*j.de conceſ.pr̄b.ſ.poſt electionem.in parte deciſa.j.de appell.quæ fronte.* Io. Item poteſt quæri,ſi excōicauit aliquem,dum erat in prouincia, vtrum poſſit eum abſoluere, poſtquam egreſſus eſt prouinciam? Dicendum eſt,quòd nō,quia exeundo prouinciam priuatus eſt dignitate.ff.*de offi.proſ.l.3. & ſtatum exparat iuriſdictio.j.eo.c.vlt.*

VOlentes.]CASVS.D.Papa officium legatiōis cōmiſit patriarchæ Hieroſolymitano in prouincia ſua,ita tn̄ ꝙ ſi legatus de latere dn̄i Papæ ad partes illas acceſſerit, officium legationis quamdiu ibi fuerit legatus Papæ,omnino dimittat.Not.ꝙ iuriſdictio minoris iudicis impeditur p̄ſente maiore.Not.quòd licet duplicetur iuriſdictio,tamen maiorē effectum habet ſecunda, quam prima.Not ꝙ vbi æqualis eſt iuriſdictio,ſecunda derogat primæ.

c ¶ *De latere noſtro.*]Cum legatus de latere D.Papæ,ſit maior,eo præſente,non exerceat minor officium ſuum; ſed deferat illi tanquam maiori. 21. *d. denique,* & *j.de prin.antiqua.§. dinec.* & *ff. de offi. procon.l.vlt.*& maior poteſtas ad obediendum præponitur minori. 8, *d.q.contra mores.in fi.* & 11 *q.3. qui reſiſtit.* & interim ſuſpenſum eſt officium eius; eo verò recedente reſumit illud *ar.contra:95.d.ecce.* & 11 *q.1.peruenit.* & *C. de donatio. in hac.*

¶ Gregorius ix. Patriarchæ Hieroſolymitano.

¶ *Præſente Legato de latere minor Legatus executionem officij ſui dimittere debet.*

CAP. VIII.

VOlentes : *& infrà.* ¶ Fraternitati tuę legationis officium in prouincia tua duximus committendum:ita tamen quòd ſi Legatum ad partes illas de latere noſtro[c] contigerit deſtinari,executionem ipſius officij, quamdiu Legatus ipſe ibi fuerit, pro ſedis Apoſtolicæ reuerentia omnino dimittas †.

¶ Idem.

¶ *Legatus nō de latere,ſed ratione perſonæ,extra prouincia ſibi decretam abſoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in Clericos, nec etiam in prouincia,ſi tales excommunicati aliunde veniāt. Legatus verò ratione dignitatis nullos tales abſoluit. h d. ſecundum communem intellectum.*

CAP. IX.

EXcommunicatis pro iniectione manuum violenta,Eccleſiæ Romanæ Legati, qui de ipſius latere non mittuntur[d], extra prouinciam ſibi commiſſam[e], vel ibidem, ſi huiuſmodi

EXcommunicatis.] Primò ponit vnū dictum. Secundò aliud ibi, *Et qui.* Tertio excipit ab vtroque ibi. *Niſi.*Abbas.

CASVS. In capitulo iſto fit mentio de duplici genere legatorū, Primò dicit, ꝙ legati illi,quibus rōne perſonæ ad tempus legationis officium iniungitur, extra prouinciam ſibi commiſſam, vel etiam exiſtentes in prouincia ſua nō poſſunt abſoluere excōicatos propter iniectionem manuum violentam, ſi iſti iniectores manuū ad ipſū legatum aliunde accedant.Secūdo dicit,quòd illi legati, qui habent officium legationis, prętextu eccleſiarum ſuarum,quamuis exiſtant in prouincia ſua, excommunicatos prædictos etiam ſubditos non poſſunt abſoluere: niſi & iſtis,& illis à ſede Apoſt. de ſpeciali gratia amplius concedatur,& iſti legati non mittuntur de latere Papæ.Not.quòd legatus ex priuilegio non habet iuriſdictionem ex ipſa legatione, niſi in ſua prouincia,& circa illos de prouincia ſua.

†*Facit Authen. multo magis.* C.de ſacroſan. ecc. & l.2 C.de teſtam.tut.

¶ *Gloſſa ſequens arguit à contrario.*

d ¶ *Mittuntur.*] Ergo à contrario ſenſu, ſi miſſus ſit à latere D. Papæ poteſt abſoluere omnes, ſiue de ſua legatione, ſiue non, quod verum eſt,& in eundo,& redeundo ſecundùm quoſdam:ex officio enim legationis licet legatis de latere domini Papæ miſſis excommunicatos pro violenta manuum iniectione, in eccleſiaſticas perſonas abſoluere.*ſ.eod.quod trāſlationem & j.de ſent. excom.ad eminentiam* Tales enim legati,poſtquam egrediuntur vrbem,quouſque in vrbem reuertantur, beneficium abſolutionis impendunt, & ita obſeruant de facto: & hoc introductum eſt in fauorem animarum, vt periculum moræ vitetur.[d] *Arg. j. de ſent. excomm ſacro.* & ſic proconſul vbique inſignia proconſularia habet,licèt poteſtatem ſuam egreſſus vrbem non exerceat, niſi in ea prouincia, quæ ei decreta eſt. *ff.de offi.procon.l.1.*& habent iuriſdictionem,licèt non contentioſam. ff. *eo. l.2.*Bern.

Poteſtas legatorum de latere in abſoluendo.

d *Concord.* l. quod te. ff.ſi cert.pe. & l.fi.§. fi. ff.ad l.Rhodiam.

e *Not. Ioā.* 94.diſt.c. 2. *quod captū, legatum ab eo poteſt abſolui: quod intelligas ſaluo eo, quod habes de pœn. ſelicis.li 6.* & eo. tit. ſi quis ſuadēte.in cle. & de hoc in *Spec. tit.* 2.. §. nunc dicamus. ver. ſed quæritur, vtrum. *Ioan. And.*

¶ *Glo.ſeq. tractat de triplici genere legatorum. Secundò quærit, arguit pro,& contra,ſoluit,in fi.ſubdit ius nouum.*

e ¶ *Commiſſam.*] Per hoc quod dicit hîc,patet, ꝙ maior eſt poteſtas legatorum,qui de latere dn̄i Papæ mittuntur, q̄ aliorū, iſti enim de quibus præmittit, non poſſunt abſoluere excōicatos ꝑꝑ ſacrilegam manuum iniectionem in eccleſiaſticas perſonas, vel aliunde venientes,vel extra ſuam prouinciā exiſtentes:quia nulla poteſtas eſt eis conceſſa extra illam prouinciam. *argu. ff. de iuriſd.om.iud.l.vlt.*& *ff.de off.præſi.l.3.* niſi eis amplius concedatur, vt dicit in fine: ſed illos de ſua prouincia abſoluere poſſunt,[e] dum ſunt in prouincia.arg.à contrario ſenſu. De duplici genere legatorū fit mentio. & primò de his, quibus ad tempus cōmittitur officium legationis ratione perſonæ, & non dignitatis:vt *ſ eod.tit c.proxi.*& *j.de accuſa cum dilecti.* & *j. de præſum. mandata.* Secundo de his, qui ratione dignitatis habent huiuſmodi legationis officium in ſua prouincia.*ſuprà eod.c.1.*& *infrà de appell. c. iſti non mittuntur de latere Papæ* : vnde mi-

nor eſt poteſtas eorũ.& iſti non poſſunt abſoluere excõicatos etiã ſubditos niſi ſpecialiter eis cõcedat̃ vt dicit hĩc in fi. Illi verò, qui mittuntur de latere dñi Papæ, quia & ipſi pars corporis eius eſſe intelliguntur: vt 1. q. 1. in c. ſi quis cum militibus. C. ad l. Iul. maie. quiſquis. ex officio legationis oĩa poſſunt, niſi illa, quę ſpecialiter ſibi ſedes Apoſtolica reſeruauit. ſ. eo. quod tráſlationem. Sed quos dicemus de latere dñi Papæ miſſos? an Cardinales tm̃, an alios etiam exiſtentes in curia: vt putà capellanos, Archiepos, Epos, pro ſuis negotiis in curia exiſtentes? Sed videtur, quòd ꝓpriè dicãtur de latere Papæ Cardinales, quia ad latus eius ſemper aſſiſtũt: ſed idẽ videtur de capellanis, & aliis curialibus, quia & ipſi aſſiſtunt ei, licet nõ in ſecretis conſiliis. Satis poſſet dici, quòd illi dicuntur miſſi de latere Papæ, quos inuenit exiſtentes in curia ſua, etiamſi non ſint Cardinales. & illos tranſmittit ſpecialiter ad alienã prouinciam concedendo eis generalem legationem. Item qui poteſt ex officio ſuo abſoluere, põt committere vices ſuas alij, cum viderit expedire. ĩ. eo. prox. c. Vlt. Propriè dñr tñ. nunc miſſi de latere D. Papæ Cardinales tantũ. arg. ĩ. de ſen. excom. ad eminentiam, quia ipſi pars corporis D. Papæ dicuntur, vt dictum eſt ſ. & ideo iſtorum poteſtas latior eſt, quam aliorum: quia & de ſua, & aliena prouincia abſoluere poſſunt in eundo, & redeundo: alij verò abſoluere non poſſunt aliunde venientes: niſi amplius illis ſit conceſſum, vt dicit in fi. Ad hoc not. quòd Eccleſiæ Romanæ legati, quantumcunque plenam habeant legationem, non poſſunt ex officio legationis conferre beneficia, niſi ſpecialiter eis fuerit conceſſum: vel niſi ſint legati Cardinales, qui ampliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum ſtatuitur in decr. Inn. iiij. quæ incipit. Officij noſtri deb. tum. Bernardus.

mandatum iniectores illuc contingat aliunde accedere: Et qui Eccleſiarum ſuarum prætextu legationis ſibi vendicant dignitatem, etiam ſubditis (quamuis in prouincia ſua exiſtentes) beneficium abſolutionis impertiri non poſſunt: Niſi de ſpeciali gratia illis, & iſtis amplius à ſede Apoſtolica concedatur.

¶ Idem.

¶ *Durant Legati ſtatuta etiam legatione finita: finitur tamen ſui Delegati iuriſdictio, ſi citatio non præceſſit.*

CAP. X.

NEmini dubium eſſe volumus, quin Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſtatuta [a] edita in prouincia ſibi commiſſa durent tanquam perpetua, licet eandem poſtmodum ſint egreſſi. † Secus autem †, ſi cauſas duxerint aliquibus delegandas †: cùm iuriſdictio iſtorum expiret, [b] ſi ante illorum diſceſſum, horum citatio [c] non præceſſit.

NEmini dubium.] Habet duo dicta multùm notabilia. Secundum ibi, *Secus autem*. Abbas.

CASVS. Primò dicitur, quòd legati Apoſtolicę ſedis poterunt edere ſtatuta in prouincia ſibi cõmiſſa, & durent perpetuò, licèt poſtmodũ prouinciã exeãt. Secũdo dicit, quòd ſi legatus cõmittat cãm alicui iuriſdictio illius expirat, niſi antequã exeat ꝓuinciã, citatio pceſſit. No. quòd licèt legatorũ iuriſdictio ſit tpalis, tñ ſtatuta ipſorũ ſunt perpetua: & ſic nota, quòd ſublato principali non deſtruitur acceſſoriũ. Itẽ ex hoc nota, quòd cauſa ſublata nõ remouetur effectus. Itẽ nota, quòd iuriſdictio legati non durat, niſi eo in prouincia exiſtente aliquis cœperit ea vti. & ſic nota quòd non tm̃ morte naturali finitur mandatum, ſed etiam ciuili.

¶ *Vel ſic fortificat textũ. ſecũdo quærit, ar. negatiuè. cõtrariũ ſoluit*

a ¶ *Statuta.*] Sic patet, quòd ſtatuta, quę faciunt legati in prouincia ſibi conceſſa perpetuò ſunt ſeruanda: & ſi lata ſunt ſub anathemate, qui cõtra faciũt, ſunt excõicati.[b] ĩ. *de lo. & tẽdu. c. ex reſcriptis.* nã Epi qui ſunt minoris auctoritatis, ſtatuta in ſua diœceſi facere poſſunt. ĩ. *de ma. & obe. ſi quis Venerit.* Item de remiſſionibus, quas faciunt locis religioſis, ſiue pontibus, quid dices? nunquid & illæ ſunt perpetuæ? videtur, quòd non: quia præſes ꝓuinciæ non poteſt interdicere alicui vltra tẽpus ſuũ vti arte ſua. ff. *de pœn. l. Vlt. ff. poſtu. puto. §. Vlt.* ſed verum eſt, quòd valet perpetuò ſicut ſtatuta. licèt enim adminiſtratio ſit temporalis, illud quod factũ eſt per eum, perpetuum [c] eſt. vnde qui facit contra, incidit in pœnam, ſi aliqua pœna appoſita eſt. & præfectus prætorio ad tempus, & in perpetuum poteſt prohibere alicui, ne vtatur aduocatione. ff. *de offic. præfec. Vrb. l. 1. §. Vlt.*

b ¶ *Expiret.*] Ex ita patet, quòd recedẽdo à ꝓuincia ſua expirat iuriſdictio, ſicut per mortẽ expirat. ſ. *de offic. deleg. licet. & c. gratum*, quia pro morte quantum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iuriſdictio expirare, vt not. ſ. *de off. deleg. in litteris.*

c ¶ *Citatio non præceſſit.*] Ergo ſi citatio præceſſit, valebit cõmiſſio poſt receſſum. ſic per citationẽ perpetuat iuriſdictionẽ. ſic ſ. *de off. deleg. gratum.* in c. *licet. &* ĩ. *de fo. compe. propoſuit.* & ſic ĩ. *de appel. vt debitus.* & ſic ſ. *de reſcr. capitulũ ſancta crucis.* in quibus dicitur, quod ſola citatione, ſiue cõuentione [d] perpetuatur iuriſdictio aliorũ.

¶ *Lamen.* ¶ *Vide l. vnica. C. qui pro ſuo iure.* & l. 3. C. de offic. prætor. *Legati de latere propriè qui dicantur.*

a *Quid ſi ſibi reſiſtat, vel laſus, Vide in Spec. eo. tit. §. nunc dicamus. ver. quid ſi laſus. Ioan. And.*

b *Abſoluentur tamen per ordinarios ſuos, ſi ſtatuentium abſolutionẽ maiori non reſeruat.* infrà de inſti. ex frequentibus. *Ioan. And.*

c *Non tamẽ intelligas ad eſſentiã legis, vel ſtatuti pertinere, vt perpetua ſint, nam hoc in poteſtate principis poſitum eſt. Gemiuianus* conſi. 93. *latè Gomez. in prooemio regulæ cancellariæ.* q. 2. *Vt plurimum tamen lex perpetua eſſe ſolet.*

d *Dicit Hoſt. quòd hæc iura probant, quod ordinaria iuriſdictio poteſt præuenire delegatam, & ordinariã: delegata verò non putat, quòd præuenire poſſit ordinariam, & remittit de app. Vt debitæ de reſeruatione etiam legati, an duret poſt ipſum receſſum. tractat hic H quod eſt expeditum infra eo. præſenti. li. 6. Ioan. An.*

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

¶ *Viſum eſt de officio ordinarij ſpecialiter, vt eſt legatus: nunc ſubiicitur in genere de officio cuiuſlibet ordinarij. Abbas.*

De hac materia tractatur 3. q. 7. & 9. q. 3. 10. q. 1. & q. 2. & q. 3. 18. q. 2. per totũ. & 30. q. vlt. in certa. *Vſque ad fi.* q. 3. q. 5. quia ſuſpecti.

TITVLVS XXXI.

De officio Iudicis ordinarij.

Ex ſynodo Ioannis Papæ.

¶ *Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere, & punire: & cùm opus fuerit, inuocare brachium ſæculare.*

CAP. I.

PErnicioſam †: *& infrà.*

¶ Habeant igitur Epiſcopi ſingularum vrbium in ſuis diœceſibus liberam poteſtatẽ, adulteria, & ſcelera inquirere [d], vlciſci, & iudicare [e] †, ſecundùm quod canones [f] cenſent, abſque impedimento alicuius.

¶ Et cùm opus fuerit, publicum [g] conuocent auxilium: non ad

PErnicioſam.] Primò ponit deciſi exordium. Secundo diſpoſitionem ibi *Habeant igitur.*

CASVS. Statuit Ioannes Papa in ſynodo illa, quòd Epi ſingularum ciuitatum habeãt poteſtatẽ inquirẽdi crimina, & punire criminoſos ſecundum quòd canones dicunt ſine impedimento alicuius: & ſi opus fuerit, inuocent brachium ſæculare, ita tamen quòd per hoc nullum præiudiciũ fiat Epiſcopis, vt hoc ipſo ius ſibi acquirant. Nota, quod vbi Eccleſia per ſe non ſufficit, inuocare debet auxilium ſæculare.

d ¶ *Inquirere.*] Tunc ſciliceт cùm frequens, & clamoſa fama eſt contra ſubditum, quæ obtinet vicem accuſatoris. ĩ. *de accu. qualiter, & quando. &* ĩ. *de ſimo. licet Heli.* & tunc poſſunt teſtes introducere contra illos. 11. q. 3. *præcipuè.* etiam lite non conteſt. ĩ. *vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. ſunt & alij.*

e ¶ *Iudicare.*] Vndecunque illi ſint: præſes enim prouinciæ purgare debet prouinciam ſuam malis hominibus, nec diſtinguitur vndecunque ſint. ff. de offi. præſi. præſes prouinciæ. & 6. q. 3. *placuit. & C. Vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.*

¶ *Glo. ſeq. dicit, de quibus criminibus inquirant Epiſcopi: ſecundo arg. quod iudex ſecundum allegata, & c. allegat. 9. tertia. & 4. alle. in contrarium ponit 2. opi. & ſecundum approbat.*

f ¶ *Secundum quod canones cenſent.*] Dicunt canones, quòd Epiſcopi cauſas ſynodales inquirere debẽt: & teſtes maturiores in parochia conſtituere, vt cauſam ſynodalem ad Epiſcopum deferant. 35. q. 6. *Epiſcopus in ſynodo.* ad Epiſcopos enim pertinet inquirere de huiuſmodi criminibus Eccleſiaſticis, de adulteriis, de cõſanguinitate inter virum, & vxorem. & 35. q. 6. *Epiſcopus in ſynodo, Vt. ab iſto die. & duobus c. ſeq.* Item de hæreti. ĩ. *de hæret. excommunicamus. §. adiicimus.* Item crimen vſurarum, ſacrilegij, ſimoniæ, & ſimilia propriè ſpectant ad Eccleſiaſticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent Epiſcopi, & punire, & etiam de quocunque mortali peccato. ĩ. *de iudi. nouit.* Itẽ ex eo quod dicit hic, inquirere, vlciſci, & punire ſecundum quod canones cenſent. eſt arg. quòd iudex debet iudicare, ſecundum allegata, & ſecundum canones, & leges, & non ſecundum conſcientiã. [e] vt expreſsè dicitur. 11. q. 3. *ſummopere.* & 3. q. 7. *iudicet.* & 6. q. 2. *ſi tantum. & cap. placuit.* & ĩ. eo. c. prox. & C. *de iud. rem non nouam.* & in *Authen. de iud. §. quia vero colla. 6.* & in *Auth. de defen. ciui. §. iuſiurandum coll. 3.* & ff. *de offi. præſi. illicitas. §. 1. arg. contra.* ĩ. *quod poteſt iudicare ſecundum quod putat. ff. quis & à quo appel. ſit. l. appellari.* & ff. *de arbi. qualem* & 11. q. 3. *tunc vera eſt.* & arg. 8. *diſt. qui contempta Veritate.* In hoc caſu, quando iudex aliud habet in conſcientia, & aliter conſtat per probationes legitimas, dicunt quidam, quòd debet alij cauſam delegare. ff. *de iuriſ. om. iud. prætor.* Alij dicunt, & melius, quòd licet iudex aliud habeat in conſcientia ſua, quàm conſtet per allegata debet iudicare ſecundum, quòd facta eſt fides ſibi in iudicio per iura primò dicta: & non debet ſequi conſcientiam: quia non ſedet illa tanquam iudex, ſed tanquam Deus. ĩ. *c. prox.* & 6. q. 2. *ſi tantum & c. placuit.* nec peccat, nec dicitur facere contra conſcientiam [f]. & ita nec in condemnando, nec in abſoluendo ſequitur conſcientiam. Et quod ita ſit procedendum, patet. nam dominus omnia ſciebat, tamen nullum voluit condemnare, niſi probationibus conuinceretur 2. q. 1. *Deus omnipotens.* Aduerte tamen, quod qui contra conſcientiam iudicat, punitur ſecundum tenorem conſtitutionis Inno. iiij. ĩ. *de re iud. cum æternis* (lib. 6.)

g ¶ *Publicum conuocẽt auxiliũ.*] ſ. iudiciũ ſæculare. ſic. 23. q. 5. *principes.* & 96. *diſt. cum ad verum ventum eſt.* vtraque poteſtas per alteram

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. *Vide concil.* Tri. ſeſſ. 24. de reformat. c. 3.

† *Vide imperium, cum not. ff. de iuriſ. om. iud.*

Quid inquirere debeat Epiſcopus, & qualiter interrogare de delictis, latè Burchardus in lib. 1. decre. c. 91. 92. & ſeq.

e *Adde communem ſententiam eſſe, iudicandum eſſe ſecundum allegata & non ſecundum quod iudex priuata perſona nouit. de qua articulo plenè ſcribit S. Th. & Caietanus.* 22. q. 67. art. 2. & *Couarruuias.* lib. 1. variar. reſolut. *adde Doctores,* in l. ex reſcripto. ff. de mune. & honor. & gloſſam in c. paſtoralis. *Verbo,* tenetur ſuprà de of. deleg.

f *Supple, & contra iuſtitiam.* Io. And.

alteram adiuuatur, vt ibi dicitur. & ꝭ. *eod. quoniam.* & poſſet compelli ad hoc. ꝭ. *de maledic. c. 2.*

¶ *Glo. ſeq. arg. ſignat contrarium, & remittit.*

a ¶ *Praeiudicandum.*] Quia, et hoc non acquiritur ius in praeiudicium eccleſiæ, vt ſua auctoritate poſſet in poſterum attentare, niſi de mandato eccleſiæ: immò tenetur auxilium præſtare eccleſiæ. & poſſet compelli ad hoc. 23 q. 5. *adminiſtratores.* & ꝭ. *de maledi. cap. 2.* & eſt arg. ꝙ proteſtatio neceſſaria eſt, quando aliqui aduocantur ad ea, in quibus ius non habent. 7. q. 1. *pontifices.* & 24. *diſt. presbyteri.*

Additio. *Arg. contra.* ſ. *de ele* cum Vintoñ. ibi ſol.

præiudicandum [a], ſed potius ad ea, quæ Deo ſunt placita, proſequendum.

¶ Eugenius Papa.

¶ *Ordinarius qui ſcit non vt Iudex vel homo, ſed vt Deus ſubditū eſſe criminis reum, indeterminatè poterit, ſed non nominatim eum arguere, vel punire.*

CAP. II.

† Cap. 6. e. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateranen. p. 50. c. 55.

Si [f] † Sacerdos ſciat pro certo [b] aliquem eſſe reum alicuius criminis: vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit: niſi iudiciario ordine quis probare poſſit: Non debet eum arguere nominatim [c], ſed indeterminatè; Sicut dixit Chriſtus, [Vnus veſtrum me traditurus eſt.] Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit iuſtitiam, poteſt excōmunicare auctorem † damni, licèt etiam ei confeſſus [d] ſit: ſed tamen non nominatim [e] poteſt eum remouere [f] à communione, licèt ſciat eum eſſe reum; quia † non vt iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eum admonere [g], ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Iudam à communione remouit.

Matth. 20. Marc. 14. Luca 22. Ioan. 13.

† *auctorem, in antiquis.*

[f] *Sacerdos.*] Diuidi poteſt in duas partes principales, ſicut ſunt duo dicta ſecundū ibi. *Sed ſi ille.* Prima ſubdiuiditur. Primò ponitur thema, ex quo quæſtio. Secundò deciſio ibi, *Non debet.* Tertiò ratio ibi, *Sicut dixit.* Ant. de Butr.

Casvs. Sacerdos ſcit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipſe criminoſus ei confeſſus ſit, dicitur, quòd ſi ille admonitus noluerit ſatisfacere, ſacerdos non debet eum arguere nominatim. niſi ordine iudiciario crimē fuerit ei probatum, ſed in genere admoneat illum, exemplo Domini, qui dixit: *Vnus veſtrum me traditurus eſt.* Sed ſi ille, qui damnum ſuſtinuit, petat iuſtitiã, ſacerdos poteſt excommunicare illum, qui damnum dedit hoc modo. Excōmunico, quicunque fecit tale factū: ſed nomine proprio nō dēt eū excōicare, quãuis ei cōfeſſus fuerit: quia nō vt iudex ſcit, ſed vt Deus: & debet illum admonere, ne ingerat ſe cōmunioni ipſius ſacerdotis: quia nec Chriſtus Iudā remouit. Not. quod iudex non debet iudicare ſecundùm conſcientiam, ſed ſecūdùm ea, quæ probantur. Item in genere aliquis pōt excōicari.

† *Pro intelligentia huius c. Vide B. Tho. 3. p. q. 80. art. 9. & pleniſſimè Sotum in 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 6.*

b ¶ *Pro certo.*] Quia fortè vidit eum delinquentem, vel quia ipſe idem ei confeſſus fuit. 22 q 5. *hoc videtur.*

¶ *Glo. ſeq. ponit Broc. inducit quatuor iura pro, & quatuor cōtra, & ſoluit.*

c ¶ *Nominatim.*] Arg. eſt hîc, ꝙ aliquid licet in genere qđ in ſpecie nō licet. *ſim. 8. q. 1. quid aũt. ff. de q̃ſt. l. 1. §. ad q̃ſtionē. arg. ſ. de off. dele. qm̃ abbas ff. de pœn. l. moru. §. ſūt autē. ad ſi. ar. cōtra. 24. d. qm̃. ff. ſi quis caut. ſed & ſi quis § q̃ſitū. & ꝭ. de appel. inter cætera. et i. a C. de iure do. impe. l. 1. a* Sol. qđ licitū eſt in genere, licet in ſpecie, & ecōuerſo: niſi deſcēſus ad ſpecialia, vel generalitas occationē mali inducat, vt patet p exēpla in 1. *rub. & C. q̃ res pig. ob. poſſ. l. 1. & ff. de pign. l. obligatione.* ſed ſi ſingula exempla tam de prima regula, quam ſecunda ſuum caſum obtinent, vt patet in quacunque concordantia.

a *Creditor habens omnia bona debitoris obligata, non impetrat illorum dominium: ſecus ſi certas res habet obligatas. Ioan. And.*

d ¶ *Cōfeſſus.*] Licèt enim cōfeſſus ſit in pœnitētia, nūq̃ tñ excōicabit eū ipſū exprimēdo: quia ſic pderet peccatorē: qđ eſſe non debet. *de pœn. d. 6. placuit. & ꝭ. de pœ. & remiſ. omnis vtriuſque.*

e ¶ *Nominatim.*] i. pprio nomine expreſſo nō dēt eū arguere, vel excōicare, ſed in genere ſic dicēdo: Quicūq; fecit tale factū, ſit excōicatus, & perinde habet, ac ſi proprio nomine expreſſo eſſet excōicat' quãtū ad Deū, ſed quãtū ad eccleſiã nō: quia nō vitabit' ab eccleſia. & eſt ſimile 11. q. 3. *excellentiſſimus. & Inſtit. de exha. lib. §. maſculos. §. nominatim. & ff. de lib. & poſt. nominatim.*

b *Non dicit illum, ſed vnum ex illis Ioan. And.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, allegat pro, & contra, & ſoluit.*

f ¶ *Remouere a communione.*] Simile 6. q. 2. *ſit tantùm. & c. placuit.* Sed quid ſi epiſcopus dicat, excommunico vnum [b] de illis, qui tale factum fecerunt? Videtur, quòd nullus ſit excōicatus: quia cum ex pluribus ſeruis eiuſdem nominis vnus liber eſſe iuſſus eſt, neuter liber erit. *ff. de manumiſ. teſta. cùm ex pluribus. de te. ſta. in. duo ſunt* Titij & nominatim quis eſt excommunicãdus. 24. q. 4. *ſanc. ar. cōtra.* ꝙ vterq; ſit excōicatus. *ff. de adimen. leg. l. 2. §. ſi duobus.* & *ff. de rebus dub. qui duos.* Sol. Sed verū eſt, quòd neuter eſt excōmunicatus: qa ſnĩa incerta eſt, & ideò rei iudicatæ

c *Adde, quod hæc ſi duobus, facit pro opi. gl. non pro contrario ad quod inducit.*

auctoritatem non continet: ſicut ſentētia, quæ certam quantitatē continet, nulla eſt. *C. de ſen. quæ ſine cer. quan. l. pen. & vlt.*

g ¶ *Admonere.*] In ſecreto, ne ingerat ſe cōioni ſuæ. ſimile ꝭ. *de ſen. excom. cum non ab homine. 1. vñ.* ſed publicè non debet eum remouere: ſicut nec Chriſtus Iudā remouit, immò ei Euchariſtiã dedit. *de conſec. diſt. 2. cum omne. & c. ſi illud.* & cum aliis ad prædicandum miſit. 1 q. 1. *ſicut Chriſtus.*

¶ Alexand. tertius Florent. Epiſcopo.

¶ *Si ordinarius ſubiectus Epiſcopo profert in ſibi ſubiectum iuſtam cēſuram Eccleſiaſticam Epiſcopus illam ſeruare debet, & illam ſine ſatisfactione, & conſcientiæ proferentis relaxare non debet.*

CAP. III.

† Cap. 3. e. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateranen. p. 31. cap. 7.

Cvm † ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica [h] ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma conſiſtere, & vſque ad condignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari. ¶ Quapropter mãdamus, quatenus ſi quando Plebanus ſancti P. † in Clericos, vel Laicos parochianos ſuos interdicti, vel excommunicationis ſententiam rationabiliter [i] tulerit, ipſam facias inuiolabiliter obſeruari, & eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque eiuſdem Plebani conſcientia non relaxes [k].

† *Pancratij.*

Cvm *ab eccleſiarū.*] Primo ponitur exordium: ex quo ſecundò infert mandatum ibi, *Quapropter.* Abbas.

Casvs. Plebanus ſancti Pancratij aliquando excōicabat aliquos pro exceſſibus ſuis: epſ Florētinus abſoluebat eoſdem irrequiſito dicto plebano: peruenit hoc ad dñm Papã. Papa ſuper hoc ſcripſit epo Florentino dicens, quod ſi plati proferunt ſentētiã eccleſiaſticã in aliquos malefactores, illa debet firma, & rata conſiſtere. & obſeruari vſque ad debitam ſatisfactionem. Vnde mandat Papa epiſcopo Floren. quatenus ſi prædictus plebanus ſententiã excōicationis, vel interdicti profert in clericos, vel laicos parochianos ſuos, ipſam faciat inuiolabiliter obſeruari. nec eã relaxet ſine cōſcientia dicti plebani. No. ꝙ plebani habent iuriſdictionem excōicandi. Item ꝙ epiſcopus dēt ſeruare ſententias ſubditorum ſuorum.

¶ Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Si ordinatio vacãtis Eccleſiæ etiã patronatæ ex iuſta cauſa differ, eſt ibi per Epiſcopũ œconom' ponēdus.*

CAP. IV.

† Cap. 5. e. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateranen. p. 1. c. 21.

Cvm † vos plerunque oporteat ordinationem Eccle-

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an prælati inferiores epiſcopo, &c. arg. ponit opin. & ſoluit.*

h ¶ *Eccleſiaſtica ſententia.*] Sic ergo prælati iſti poſſunt excōicare. 16. q. 1. *alia cauſa eſt.* & ſic ſunt iudices ordinarij *arg.* ꝭ. *de exceſ. prælator. ad hæc.* & habēt curã animarū. ſ. *de elect. cū in cūctis. § inferiora.* ſic & abbas poteſt excōicare, & habet iuriſdictionē. ꝭ. *de ſimo. ſicut* ſ. *de offi. deleg.* Per. & Guil. & ꝭ. *de fo. compe. ſignificaſti.* & hoc omnes concedunt, niſi conſuetudo faceret contra tales, ſed anathematizare non poſſunt, vt dicunt quidam. 16. q. 2. *viſis. & 24. q. 3. corripiantur.* Et tu dicas, ꝙ non poſſunt anathematizare, ſiue excōicare, cū illa triã ſolemnitate, de qua traditur. 11. q. 3. *debent.* & de illa excōicatione intelliguntur prædicta capitula. 16. 2. *viſi. & 24. q. 3. corripiantur.* & quod hoc facere poſſunt iſti inferiores prælati, habes. ꝭ. *de eo. qui fur. or. c. 1.* & quia hoc nō eſt ordinis, ſed potiùs iuriſdictionis. ſ. *de elect. tranſmiſſam.* & illud generaliter traditur, quòd quilibet prælatus collegiatæ eccleſiæ, licèt ſubſit epiſcopo, eſt tamē iudex ordinarius in plebe ſua, & habet iuriſdictionem cognoſcendi, & excōicandi, vt hîc dicit. & *in Authen. de defen. ciui. § 2. colla. 3. & 15. q. 4. c. 1. &* ꝭ. *de iudi. decernimus. arg. C. de iuriſd. om. iud. l. vlt.* & illum dico prælatum hoc facere poſſe, & talem iuriſdictionem habere qui eſt electus à collegio, ſiue vniuerſitate. ſ. *de elect. c. 1. & 93. diſt.* legi nul. & idē intelligo, ſi præficiatur [d] collegio, vel vniuerſitati ab eo, qui habet adminiſtrationem cum iuriſdictione, puta epiſcopo.

d *Ait Inno. quod Archidiacons habent iuriſdictionem a canone, etiamſi non eligantur ab vniuerſitate, vel non confirmentur ab epiſcopo. c. 1. & c. ad hæc. ſupra de off. arch.*

i ¶ *Rationabiliter.*] Quod ſemper præſumitur, donec probetur contrarium. *argu.* ſ. *de renun. in præſentia. &* ꝭ. *de re iud.* ſicut & ſeruanda eſt ſubditis, ſiue ſit iuſta, ſiue non 11. q. 3. *ſententia paſtoris.*

e *Dicit Innocent. quod cum cauſæ ſunt communes maiors & minors iudices, præfertur maior. ſi citat. l. iudicium. ff de iud. c. quæ contra diſt. 8. ſecus vbi non habent cauſas communes, ſecundum fateor, de quo infrà eo. paſtoralis, de primo dic vt infrà eo. quanto. Ioan. And.*

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit. & ſoluit.*

k ¶ *Non relaxes.*] Sed pone, ꝙ epiſcopus relaxet talē ſententiã plebano irrequiſito, nec aliqua ſatisfactione præmiſſa, nunquid tenet abſolutio? Vtique, cùm ſit ſuperior [e], & ordinarius ſuæ diœceſis. 11. q. 1. *de perſona.* ſed malè facit, immò & ſi ſubditus conqueratur epiſcopo, debet illum remittere ad ſuum excōicatorem ab ſoluendum. ꝭ. *eo. ad reprimendam.* ſecundùm tenorem illius decretalis, niſi periculum eſſet in mora. ꝭ. *de ſinten. excom. ſi vero.* & tunc recepto primo iuramento ſecundùm formam eccleſiæ, vt traditur in decret. ſacro.

Cvm *vos.*] Communis diuiſio. Secunda. ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

Casvs. Patroni Eccleſiarum Cantuarieñ. prouinciæ præſentabãt ad vacantes Eccleſias perſonas minùs idoneas: propter qđ ordinatio Eccleſiarum differebatur: vel etiam inter pręſentatores, & pręlatos alia diſcordia emergebat: quæſitũ fuit à Papa, quid ſuper hoc, eſſet iſtis pręlatis faciendũ. mãdat Papa, quatenus ſi aliquãdo in vacãtibus Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationẽ nõ habet, vel quia minùs idonei pręſentãtur, vel alia de cauſa non poſſint perſonas idoneas ordinare, ponãt in Eccleſiis œconomos, qui debeant percipere fructus, & eos expẽdere in vtilitatẽ Eccleſiarũ, vel cõſeruare, quouſque perſonæ idoneæ fuerint inſtitutæ. Nota, quòd minùs idoneus nõ eſt in Eccleſia recipiẽdus. Nota, quòd ſi quæſtio eſt ſuper Eccleſia vacante, ordinarius ex officio ſuo in ea pficit œconomũ. No. q bona vacantis Eccleſiæ ſucceſſori ſint ſeruanda.

a ¶ *Perſonæ.*] Hoc ideò dicit, quia perſona Eccleſiaſtica facilius cogitur, putà per ſuſpenſionem, vel ſubtractionem beneficij. 74. *diſt. conſuluit.* vt ſic ſiant concordes.

Fiarum differre, pro eo quòd quandoque perſonæ[a] vobis minus idoneæ[b] præſentantur: aut inter vos, & præſentatores alia de cauſa radix diſſenſionis emerſerit †: *& infrà.* ¶ Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi quando in vacantibus Eccleſiis, in quibus Eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſonæ minus idoneæ pręſentantur, vel alia de cauſa[c], de iure perſonas non poteritis in eis inſtituere: appellatione remota † ponatis œconomos[d], qui debeant fructus percipere: & eos, aut in Eccleſiarum vtilitatem expendere, aut futuris[e] perſonis fideliter reſeruare.

† *emergit.*

† *ceſſante.*

¶ Idem Cantuarieñ. Epiſcopo.

¶ *Si cõſtat ordinario, quòd abſolutus à Papa ſuppreßit verã cauſam, quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si verò ſibi non conſtat, eſt tamen ſibi vrgens ſuſpicio contra eum, debet cogere eum ſe purgare.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an patronus &c. ſoluit, quòd nõ, rationẽ inducens, quam fortificat. In fine ponit contrariã opinio. quã reprobat.*

b ¶ *Minùs idonea.*] Sic patet quòd patronus laicus, licet præſentet indignum, non eſt priuatus, nec priuandus poteſtate præſentãdi, ſed in collegio, ſeu Eccleſiaſtica perſona aliud eſt: quia ſi collegium eligat, vel præſentet indignum, eſt ipſo iure priuatus, ſ. *de elec. c. cùm in cunctis.* Idem credo de clerico patrono, quòd non parcitur ei, ſi pręſentet indignum: immò priuatus eſt eodem modo, vel ſaltem priuandus eſt, ſicut vides in alio articulo, quòd clericus patronus variare nõ pôt, laicus poteſt, antequam præſentatus ſit confirmatus. j. de iure pat. cùm autem. & hæc poteſt eſſe ratio, quare laico patrono dantur tñ quatuor menſes à tpe vacationis. j. *de iure patr. cùm propter.* collegio verò, ſiue clericis dãtur ſex menſes per illam conſtitutionem. j. *de conceſ. preb. nulla.* quia laicus nõ priuatur poteſtate præſentandi, licèt indignũ præſentet. clerici verò ſic[a]. vnde hic fit quædam cõpẽſatio hinc inde: quia laici grauãtur in tpe, & releuantur in alio, quia non puniũtur: & quia clerici puniuntur eligẽdo, vel præſentãdo indignũ, releuantur in maiori tempore: & quia clerici magis debent eſſe diſcreti, & ſcire iura: ideò puniuntur, ſi peccent in electionibus, ſeu præſentationibus: & clerici patroni eodẽ iure vtuntur in præſentando quantum ad pœnam, ſi delinquant, ſicut clerici eligendo. arg. præd. c. cum autem. Quidam tamen dicunt, quòd ad ſuperiorem deuoluitur prouiſio Eccleſiæ, cùm laicus patronus præſentat indignum. *in Auth. de ſan. Epi. §. ſi quis oratorij domũ. coll.* 9. tamen iure noſtro non cauetur hoc expreſsè: & ideò ſtandum eſt canoni, & non legi. Ber.

Patronus laicus, & patronus clericus differunt in multis.

a *Concor. l. cum quidã cum not. per Bartol.* ff. de leg. 2.

c ¶ *Cauſa.*] Putà, ſcandalum magnum. *arg.* j. *de iure pat. c.* 1. & 2. ſed pro modico ſcandalo non dimittit Epiſcopus Eccleſiã ordinare. j. *de iure patrona. quoniam.* vel quia de iure patronatus vertitur quæſtio inter Epiſcopos, & præſentatores.

Oeconomus ob quaſcunque cauſas conſtituatur.

d ¶ *Oeconomos.*] Hic conſtituitur œconomus ad conſeruandum, non ad agendum. 75. d. qm̃ *quandoque etiam ad agendum cõſtituitur. C. de Epi. & cler. omnes. §. nihilominus. &* j. *de iura. calum. imperatorum &* j. *de capel. mona. dilectus. & ca. conſtitutus.* & hoc intellige, cùm de iure patronatus quæſtio eſt inter patronos, & Epm: vel qñ patroni non concordant de præſentanda perſona, vel malam præſentant: tunc debet Epiſcopus ſtatim ponere œconomũ, qui cõſeruet bona Eccleſiæ. Si quæſtio eſt de iure patronatus inter patronos, vſque ad quatuor mẽſes expectabit Epiſcopus, illis elapſis ordinabit Eccleſiã, ſaluo iure in poſterũ illi: qui obtinebit. j. *de iurepatro. qm̃ in quibuſdã.* & c. *cũ propter diſcordiã.* Et ex hac litera notare debes: q patronus ſe intromittere nõ debet de rebus Eccleſiæ, niſi quoad defenſionem. 16. *q.* 7. *decernimus.* & c. *filiis.* Sed Epiſcopus, vel alius prælatus, ad quẽ pertinet inſtitutio, debet habere cuſtodiam illius Eccleſiæ vacantis.

e ¶ *Futuris perſonis.*] Nota bona Eccleſiæ conſeruanda in tpe ſucceſſoris. 12. *q.* 2. *hoc locus placuit.* & c. *charitatẽ.* & 75. d. qm̃ *quidã.* & 10. *q.* 2. *ſi quis Epi.* niſi ſint talia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. *C. de admini. tutor. l. lex quæ tutores. in fin. & ff. de peti. hæredi. deinde. in fi.* 1. *reſpon. &* 10. *q.* 2. *ſi quis Epiſcopus.*

Ex parte.] Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Taliter reſpondemus* in qua ſubdiſtinguit: & ſecundum membrum ibi, *Si verò.* Abbas.

CAP. V.

Casvs. Quidam ſubditi Cantuarienſi Archiepiſcopo excõicati fuerũt iuſta de cauſa: iſti excõicati acceſſerunt ad Papã ſupprimẽtes cauſas, pro quibus fuerant excõicati, & alias prætẽdẽtes abſolutionis beneficiũ meruerũt: quæritur, an ſint habendi pro abſolutis? Rñdet Papa, quòd ſi cõſtiterit ita eſſe, cõpellendi ſunt ad Apoſtolicam ſedem redire cũ literis rei veritatem continentibus: & ſi de hoc nõ conſtiterit, & ſuſpecti fuerint, quòd D. Papæ veritatẽ confeſſi nõ fuerint, cõpellendi ſunt purgationem præſtare, quod veritatem confeſſi fuerũt in abſolutione ſua impetranda. Nota, quòd excõicatus in abſolutione obtinenda, debet exprimere cauſam, pro qua fuit excommunicatus: aliàs non eſt habendus pro abſoluto.

Ex † parte tua: *& infrà.* Quia nos conſulere voluiſti, vtrum illorum abſolutio teneat, qui (occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerant) abſolutionis beneficium per ſedem Apoſtolicam meruerunt, ſuæ excommunicationis cauſam aliam prætendentes: Taliter reſpondemus, quòd ſi ita tibi conſtiterit, debes eos Eccleſiaſtica cenſura compellere cum litteris tuis rei veritatem continentibus ad ſedem Apoſtolicam redire[f]. † Si † verò id tibi non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quòd confeſſi non fuerint veritatem: ipſos compellere debes exinde coram te, quòd

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compila. & poſt conc. Lateranen. p. 31. c. 1.

† *Senſus horum verborum talis eſt: Si ſuſpecti ſunt, quod non dixerint Papæ veritatem, compellendi ſunt ad purgandam eam ſuſpicionem, vt inde colligatur eos verum dixiſſe.*

¶ *Glo. ſeq. arguit, ponit opinionem, quam reprobat, demum quærit, & dupliciter ſoluit, & ſolutioni ſignat contrarium.*

f ¶ *Redire.*] Et eo quòd iſti compelluntur redire ad curiã, patet q non ſunt abſoluti: quia talis abſolutio per ſurreptionẽ veritatis obtenta, non prodeſt. j. *de ſent. excom. cùm pro cauſa, & c. officij, in fi.* & literæ ſuper hoc impetratæ nõ tenent. Quidã dicũt, quòd ſi pro pluribus criminibus vna tñ ſententia aliquis ſit excõicatus, dũ tñ aliquid eorũ expreſſerit in abſolutione, abſolutus eſt, ſi de aliis poſtea conteratur. *arg. de conſec. d.* 4. *tunc valere.* quod non credo[b] verum, niſi de illo quod expreſſerit. Sed illa abſolutio non prodeſt: cum adhuc ſit ligatus pro alio crimine, & etiam extra Eccleſiam. j. *de ſent. excom. cum pro cauſa.* ſed tunc demum valebit abſolutio, cùm ab alia excommunicatione fuerit abſolutus: ſicut ſi quis de vno peccato pœnitentiam agat, & non de alio, talis pœnitentia non prodeſt, quoad vitam æternam, niſi cum alterius criminis pœnitentiam egerit *de pœn. d.* 4. *§. vlt. in fi.* Sed ſi pluribus ſententiis ligatus eſt, oportet, vt à quolibet abſoluatur, & vltima confirmabit omnes pręcedentes: quia tunc incipiẽt valere. *arg. ff. ad Treb. l.* 1. *§. ſed & quoties.* ſicut dicitur de pœn. d. 4. *§. vlt. in fi.* j. *de pœn. & re. q quidã.* & *ff. de ſer. ruſtic. præ. per fundũ.* Et tot ſunt neceſſariæ abſolutiones, quot fuerunt excommunicationes. Sic ff. *de no. ope. nunc. de pupillo. §. ſi in pluribus.* & 2. *q.* 3. *c. ſi quem. §. ſi prævaricator. ver. ſi plura crimina.* Et talis ſemper eſt vitandus, quouſque ſit abſolutus ab omnibus: vel ſi eſſet excõmunicatus à pluribus, & oẽs excõicatores cõmitterent vices ſuas vni, & ille abſoluatur ab omnibus, vna ſentẽtia expreſſa cuiuſlibet excõicationis cauſa abſolutus erit: & idẽ erit, ac ſi ſingulariter abſolueretur à quolibet. Et eſt ſimile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de accepti. ſi pluribus. Sed Inno. non videtur velle ſoluere hanc quæſtionem. j. *de ſent. excom. officij.* Sed quæritur, quare abſolutus pro falſa cauſa, non hr̃ pro abſoluto: ſicut pro falſa cauſa excommunicatus hr̃ pro excommunicato, ſaltem quoad Eccleſiam, vt 11. *q.* 3. *c.* 1. & 2. Rñd. vtrobique conſulitur animæ: quia excommunicatio etiã ſit iniuſta, non eſt contẽnenda, ne ex ipſo contemptu ligetur. 11. *q.* 3. *c. ſi* *quis. §. cùm ergo. in fi.* & excommunicatio eſt medicina animæ. j. *de ſent. excõ. cùm medicinalis* [*lib.* 6] ſi non contemnatur. 24. *q.* 3. *notandum.* & potiùs ei obeſt, qui iniuſtè excõicat, quam excõicato, ſi non contemnit. 11. *q.* 3. *illud.* Alia rõ poteſt aſſignari, quare non prodeſt abſolutio ex falſa cauſa: quia excõicatus fuit pro certa cauſa: & omnis res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdẽ debet diſſolui. j. *de reg. iur. omnis res* ſed de illa cauſa nulla eſt facta mẽtio: & ita illa remanet, ergo & eius effectus: & ſic remanet excõicatio prima. Præterea durãte priore cauſa, ex alia cauſa, ex qua excõicatus nõ fuit, abſolui nõ potuit: q ab illo, qđ nihil fuit, abſolui non potuit, & ſic talis abſolutio nulla. ab illa verò nõ intẽdebat[c] illũ abſoluere, & ab alia nõ potuit abſolui ar. j. *de tranſla. inter corporalia. &* j. *de off. deleg. cũ ſuper. & ff. de hær. inſtit. quoties.* ar. cõtra q abſolutio ex falſa cauſa teneat. j. *de cõſan. & affi. quia circa.*

b *Idem Innoc. Iean. V ina & Goff. ad c. tunc valere reſpondet, quod probe ſola fides baptizati impedit ac remiſſionem peccatorum, quæ ceſſante, & adueniente charitate ſit remiſſio: ſed in excommunicatione tollenda non ſufficit cõtritio: cum quo ergo à principio non fuit abſolutus, nunquam contritio illum abſoluet: ſicut nec ſatisfactio. de ſent. excõ. cum deſideres. in fi. nec iuramentum de parẽdo. co. tit. quod in dubi. ſ. Ioan. And.*

c *Nec intẽdere poterat arg. ff. de contrah. empt. in L. inſpicitur ergo intentio abſoluẽtis, ſicut baptizantis. de conſecr. diſt. 4. ſolet. Ioan. And.*

a ¶ Pur-

a ¶ *Purgationem.*] Et ita quos epiſcopus habet ſuſpectos, poteſt compellere ad purgationem præſtandam, vt hic dicit: dummodo publica laborét infamia. ꝭ. *de purgat. canoni. nos inter alios.* & ſi ſint infamati apud bonos, & graues. ꝭ. *de pur. can. cum in iuuentute.* & non ſit orta ab inimicis. 11. q. 3. *in cunctis.*

remaneat in inceſtuoſa coniunctione.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit dupliciter.*

f ¶ *Reuocare.*] Poſt admonitioné ipſis delegatis factã, vt procedant, & ipſis coniugatis, vt cauſam ſuam proſequantur: & ſi poſtea malitioſe verſantur, ne procedant, tunc reducat illos ordinarius in priſtinam excommunicationis ſententiam. *arg.* ꝭ. *de offi. dele. prudentia §. ſexta.* Sed quantum expectabit? certè modicũ tempus dabitur, infra quod poſſit componere ſarcinulas, & ſe parare ad cauſam. ff. *ex quibus cau. mai. in integ. reſtit. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter.* Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, id eſt, iudicis. *ff. de Ver. obli. continuus. § cum ita.*

g ¶ *In receptione.*] Per procuratorem, ſcilicet cum ſint illi excommunicati. *arg.* ꝭ. *de iudi. intelleximus.* vel etiã per ſeipſo poſſũt cauſam incipere, … damnũ … bene poteſt ſtare in iudicio excommunicatus. ꝭ. *de excep. ſi ſignificauerit. & c. Sīc* & proſequi appellationem ſuam ibi: ſed poſt quam inceperunt habere del[e]gati legitimum progreſſum, vt hic dicit, poterũt abſolui. eſt ſimile. ꝭ. *de Verb. ſign. ex parte.* vbi nõ abſoluit niſi quis primò ſatisfaciat, ſed non ſtatim abſoluitur propter maximam ſuſpicionem: aliàs regulare eſt, quod quilibet primò abſoluatur. ꝭ. *de ſent. excom. per tuas.*

veritatem confeſſi fuerint, purgationem[a] præſtare.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *Si ex deſidia, vel malitia delegati Papa quis perſeuerat in peccato, ordinarius hoc poteſt ſupplere, non obſtante, quod cauſa fuerit delegato commiſſa. h. d. & eſt caſus notabilis, & ſingularis.*

CAP. VI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis, cum pro illicita † conſanguinitatis, & affinitatis copula, excommunicatione notantur [b], ad iudices remotiores ab Apoſtolica ſede literas impetrãt, per quas, cum ab excommunicatione fuerint abſoluti, quia dicti delegati, ad locum, vbi teſtes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione [c] tranſmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanent, & cauſa debitum non ſortitur effectum[d]: *& infra.*

¶ Cũ itaque pro malitiã, vel deſidia [e] Iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquę ſuffragium inuenire: tale damus tuæ fraternitati rñſum, quòd quotiés ea, quæ prædiximus, in tua diœceſi euenire cõtigerit, licitè potes taliter abſolutos in priſtinam excõmunicationis ſententiam reuocare [f], ipſóſque tandiu eadem ſententia tenere ligatos, donec cauſa in receptione [g] teſtium, & in aliis legitimum incipit habere progreſſum.

¶ Innocentius tertius Auſitano † Archiepiſcopo.

¶ *Ordinarius ſupplet negligentiam Abbatis non reuocantis Monachum vagabundum.*

CAP. VIII.

QVantò † deuotiore religioſorum: *& infrà.* Ad audientiam noſtrã noueris perueniſſe, quòd Monachi, Canonici, & alii regulares tuæ prouinciæ, cum deberent potius in clauſtro [h] iuxta regularia conſtituta diuinis obſequiis vigilare, de obedientiis, & redditibus, quorum curam geſſerunt, pecunia congregata, clauſtrũ deſerentes, per curias Principum [i], & potentum diſcurrere non verentur: *& infrà.*

¶ Mandamus: quatenus quoſcũq. tales inueneris [k], niſi ad commonitionem tuam reſipuerint, vt proprium [l] in manibus Prælatorum ſuorum ſine difficultate reſignent, conuertendum in vtilitatem domus, ſecundum Abbatis [m] † conſilium, & regularem vitam obſeruent: ſi Prælati [n] eorum

Significauit.] Propter periculum animæ ſupplet ordinarius deſidiam, vel malitiam delegati. Cõis diuiſio. Secũda ibi, *Cũ itaque.* CASVS. Duobus modis poteſt poni caſus. Primo ſic. Aliqui contraxerunt matrimonium: publica fama erat quod erant conſanguinei, vel affines, & ſcandalum hoc denunciatum fuit epiſcopo, ſuo acceſſũ matrimoniũ. Vnde epiſcopus vocauit illos: ipſi fuerũt contumaces, non venerunt, propter quod epiſcopus illos excommunicauit: ipſi appellauerunt, aut etiam per ſimplicem querelam ſignificauerunt domino Papæ, quod ipſi non erant conſanguinei, vel affines, & ſic literas ſuper hoc obtinuerunt ad iudices delegatos: iudices abſoluerunt illos & c. put ſequitur, & cum iſti fuerunt abſoluti iudices delegati non accedunt ad locum, vbi teſtes ad probandam conſanguinitatem, vel affinitaté dñt pduci, nec aliquos pro receptione teſtium illuc tranſmittunt, & ſic illi remanent in copula iniqua: & cũ vlterius non procedit: quærebatur, quid iuris eſſet? Rñ. Papa, quòd dolus & fraus nõ dñt illis patrocinari: & pro malitia, vel deſidia iudicis delegati, non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquæ: & ideo quotiens ea, quæ dicta ſunt, cõtigerit euenire, licitè poteſt ordinarius taliter abſolutos in priſtinam excommunicationis ſententiam reuocare, & tandiu eos taliter retinere ligatos, quouſque cauſa in teſtium receptione, & in aliis cauſis legitimum incipiat habere progreſſum Not. quòd qui illicitè ſunt coniuncti, excommunicandi ſunt, vt ab inuicem diſcedant. Item ordinarius ſupplet malitiam, ſeu deſidiam iudicis delegati. Secundò ponitur caſus. Iſti contraxerunt matrimoniũ: accuſatum fuit matrimonium ſuper conſanguinitate, aut affinitate: tandem lata fuit ſententia diuortij: ſed quia ab inuicem nõ recedebant, fuerunt excommunicati. Tandem ſignificauerunt domino Papæ, quòd ſententia lata eſt per falſos teſtes, & hoc probare volebant. Vnde Papa cauſam commiſit ſuper hoc: iudices abſoluerunt illos, & c. prout ſequitur in alio caſu: & iſte caſus bonus eſt: quia ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rẽ iudicatam, quin poſſit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b ¶ *Notantur.*] Quia noluerunt parere ſententiæ diuortij latæ propter conſanguinitatem, vel affinitatem, ſed ſic excommunicati impetrarunt literas ſuper reuocatione ſententiæ, quæ non tranſit in rem iudicatam. ꝭ. *de re iudic. lator. & c. conſanguinei.* hoc ſecundum vnum caſum: ſed gloſſæ intelliguntur ante ſententiam, cum fuit appellatum. Secundum alium caſum fuerunt excommunicati ante ſententiam.

c ¶ *Pro eorum receptione.*] … qñ teſtes ad iudicem venire non poſſunt, … vel alio impedimento detenti vel etiam … ꝭ. *de teſti. c. ſi qui teſtium.* qui aliàs com… *C. de teſti. ſi quando.* dummodo non per long… *de teſt.* … 3. *§. Vlt.*

d ¶ *Effectum.*] Vnde poſtu… faciendum.

e ¶ *Deſidia iudicis delegati.*] … iudex ordinarius ſupplet deſidiã delegati, ſicut delegatus ſupplet ordinarij. ꝭ. *de off. deleg. prudẽtiã. §. ſexta &* ꝭ. *de foro cõpet. licet & c. ex tenore.* ſed quod dicitur hic, ſcilicet quòd recidit in iuriſdictioné ordinariã, ex eo cõtingit, quòd non proſequitur appellationé ſuã, & ne propter hoc

QVantò deuotio.] Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cùm debeant in clauſtro in diuinis obſequiis vigilare, de redditibus Eccleſiarum, quarum curam gerunt, congregant pecuniam, & poſtea per curias principum diſcurrere non verentur. Factum iſtorum peruenit ad notitiam domini Papæ: vnde mandat Papa archiepiſcopo diœceſ ipſorum, quatenus moneat prælatos prædictorum regularium, vt ipſi corrigant illos, qui clauſtrum proprium [& hoc negligenter] dimiſerint: tunc archiepiſcopus moneat illos, vt proprium, ſi quod habent, reſignent in manibus prælatorum ſuorum, & vitam regularem obſeruent: quòd ſi non fecerint, compellat eos ad hoc per ſuſpenſionem officij, & beneficij, appel. rem. Not. quòd correctio regularium primò pertinet ad prælatos ipſorum: & ſi prælati ſunt negligentes, tunc epiſcopi eos corrigant, ſecundum quod hic dicitur.

h ¶ *In clauſtro.*] 16. q. 2. *ſi cupis.* & ſin: quo viuere non poteſt. 16. q. 1. *placuit.*

i ¶ *Principum.*] Et ſi ibi in aliqua adminiſtratione caperentur, indignum eſt eis ab Eccleſia ſubuenire, per quos conſtat ſcandalum in eccleſia generari. *infra ne clerici. vel monachi. c. ſacerdotibus.*

k ¶ *Inueneris.*] Per inquiſitionem ꝭ. *de ſimo. de regularibus.* vel euidentia rei. ꝭ. *de coha. cle. & mulie. c. Vlt. & c. Veſtra.*

l ¶ *Proprium.*] Quod niſi in morte reſignauerit, in ſignum perditionis in ſterquilinio cum eo ſubterretur. ꝭ. *de ſta. reg. monach.* & *c. cum ad monaſterium.*

m ¶ *Abbatis.*] 18. q. 2. *abbates.*

¶ *Glo. ſequens not. allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat.*

n ¶ *Si prælati.*] … patet, quod coërctio, & correctio monachi primo loco … *de app. reprehẽſibilis. inſi & 16. q. … reprimãtur* … ſi agatur in figura iudicij, ſol⁹ epiſcopus cognoſcere debet de … ſecus ſi agit ſecũdũ regulã clauſtralé. 11. q. 1. *de perſona. C. de pat. pot. l. 3. & Cod. de emen. propin. l. Vnica.* Sed probabilius eſt dicẽdũ, quod prælatus eccleſiæ collegiatæ habet iuriſdictionem

† Cap. 2. e. tit. in 2. compilatio.

† *Quatenus in hoc damnantur illicita copula conſanguinitatis, & affinitatis, Vide concil. Trident. ſeſ. 24. in decreto de reformatione matrimonij per multa c.*

† *Auxitan.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. *& de materia huius c. adde plenè in concilio Vienuen. quod refert in clement. de ſtatu monach. c. ne in agro. §. quia vero. Vbi hæc etiã prohibẽtur … textus in leg. Deo nobis. C. de epiſcopis & cler.*

a *Dicit Hoſt. hunc effectum ſpecialem, in quo excommunicatus agit: quãdo ſ. ſemel abſ. lutus in eodẽ crimine, & in eadem contumacia perſeuerat, vt hic, & infrà de ap. quæſtio. hoc autem ſitum pœna ipſorum, & ſic non obſtant contraria. Io. An.*

† *Aſt Inno. loco horum verborum, quæ ſunt in textu, ſecundũ per abbatis conſilium, hæc alia eſſe debere, videlicet, ſecundum arbitrij tui conſilium: ita vt ad Archiepiſcopum, cui ſcribit Papa, pertineat ſententiare illa bona in vtilitatem domus: cæterum in antiqua compilatione abbatis, erat vt hic, quod etiam habent omnes manu ſcripti.*

ctionem: vt 16. q. 5. c. 1. vt dictum eſt. ſ. eo. *cum Eccleſiarum*. & quòd Abbas ſiue prior poſſit excommunicare monachos ſuos, eſt expreſſum. j. *de mai. & obe. cum in Eccleſiis*. j. *de ſimo. ſicut*[a]. In omnibus his potiſſimè conſideranda eſt conſuetudo cuiuſcunque Eccleſiæ, quæ dat iuriſdictionem. 9. q. 3. *conqueſtus*. C. *de emã*. l. 1. & *Vlt*. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præſidentibus capitulis Abbatum, & priorum. j. *de regu. c. Vlt*. & ibi adiicitur pœna, ſcilicet excommunicationis.

a Concord. no. tul. ad leguum. ff. de procura.

a ¶ *Officij*.] Sic ſ. *de æta. & quali. quaris. &* 74. *diſt. conſuluit*.

A*D reprimendam*.] Duo facit. Primo præmittit generale exordium, ex quo poſtea infert ſpeciale mandatum ibi, *Ideoque*. Abb. Siculus.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat.

Casvs. Epiſ Lexouien. in quoſdam ſubditos ſuos tulerat ſententias excõicationis, aut ſuſpenſionis. Archiepiſcopus Rothomag. & alij ſuffraganei eius, non ſeruabant ſententias illas: peruenit hoc ad Papã, vnde ſcribit Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis dicẽs, quòd propter maliciam peruerſorũ, pœnæ certæ ſtatutæ ſunt, & ideo ſicut volũt ſuas ſententias latas in ſubditos ab aliis obſeruari, ſic debẽt ipſi ſeruare ſentẽtias aliorum: quare mandat eis, quatenus ſententias, quas Lexouien. Epiſcopus canonicè tulit in ſuos ſubditos, obſeruent, & faciant à ſuis ſubditis obſeruari. Tandem loquitur Archiepiſcopo dicẽs, quòd ſententia excommunicationis non ſuſpenditur per appellationem, & ideo ſi quis excõicatus ab Epiſcopo Lexouien. eidẽ Archiepiſcopo cõqueſtus fuerit de iniuſta excommunicatione, remittat illum ad Epiſcopum abſoluendum, ſecundùm formam Eccleſiæ & ſi ille eum abſoluere noluerit, Archiepiſcopus eum abſoluat, recepta priùs iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramenti quòd ſatisfaciat eidem Epõ ſuper eo, pro quo fuit excõmunicatus, niſi conſtiterit, quòd iniuſtè fuit excommunicatus: quod ſi non fecerit, in eandem ſententiam reducat eundem. Not. quòd ſententiam Epiſcopi alij Epiſcopi ſeruare tenentur. Itẽ quod tibi vis fieri, alteri facere debes. Item ſententia excommunicationis non ſuſpẽditur per appellationem. Item ſi aliquis conqueritur Archiepiſcopo, de iniuſta excommunicatione, non debet eum ſtatim abſoluere, niſi excommunicator hoc noluerit adimplere.

poſt tuam commonitionem id exequi negligenter omiſerint, per ſuſpenſionem officij[a], & beneficij, appellatione remota compellas.

¶ Idem Rothomagẽ. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Ab vno Epiſcopo excommunicatus, ab aliis eſt vitãdus. Et Archiepiſcopus per querelam aditus nõ abſoluet, niſi primò remittat.*

CAP. VIIJ.

AD † reprimendam maliciam[b] peruerſorum, pœnæ certæ ſunt in canonibus[c] conſtitutæ: quas ſicut latas à vobis interdum in ſubditos, vultis inuiolabiliter obſeruari, ita latas ab aliis[d] debetis inuiolabiliter obſeruare: inde eſt quod mandamus, quatenus ſententias, quas Lexouien. Epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonicè promulgandas, & vos ipſi[e] ſeruetis, & a veſtris ſubditis faciatis inuiolabiliter obſeruari. ¶ Tu verò, frater Archiepiſcope, cùm excommunicationis ſententia, per appellationis non ſuſpendatur[f] obiectum) ſi quis excommunicatus ab Epiſcopo, de iniuſta tibi fuerit excommunicatione conqueſtus[g], ad ipſum (ei quaſi Coepiſcopo deferens) abſoluendum, ſecundùm Eccleſiæ formam remittas: qui ſi noluerit ipſum abſoluere, tu (recepta iuratoria cautione) abſolutionis munus ei poteris exhibere; ita tamen quod niſi legitimè tibi conſtiterit eum contra iuſtitiam excommunicatum fuiſſe[h], ex debito ſibi iuramenti præcipias, vt ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione notatus †, eidem Epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quòd ſi facere contempſerit, eum in excommunicationis ſententiam appellatione remota, reducere non omittas.

¶ Idem Turonenſi † Archiepiſcopo.

† *Turonſi*.

¶ *De cauſis ſubditorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum ſuorum, Patriarcha non cognoſcit, niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis ſeu priuilegij.*

CAP. IX.

DVo † ſimul: *& infrà*. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus [illegible]

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. & Vide notas huius cap.

de concedo, quòd poſt x. dies, vel quandocunque poſſit appellari à ſententia excommunicationis ad metropolitanum, quantum ad hoc quòd metropolitanus poteſt ipſum abſoluere, præſtita cautione quòd parebit mãdato, ſuper eo pro quo fuit excõmunicatus contra excõicatore.[f] Sed hoc nõ verũ: quia ex quo non appellauit infra x dies, poſtea non poteſt appellare. vnde per appellationem non transferret querelam ad metropolitanum, ſed per ſimplicem querelã poſſet conqueri etiam poſt x. dies.

Vide Inno. & Hoſtien. in c. qualiter. de accuſat. qui methodicè referunt omnia genera pœnarũ.

¶ *Gl. ſeq. ponit diſtĩ. ſignat contrariũ, & ſoluit*.

g ¶ *Conqueſtus*.] Sicut poteſt conqueri de iniuſta excõicatione: ſic poteſt appellare, qui eſt iniuſtè excõicatus, & proſequi appellationem, & literas impetrare ſuper hoc. j. *de excẽſ. cum inter. & c. Vlt.* ſed propter hæc excõicatio nõ ſuſpenditur, ſed cauſa ad ſuperiorem transfertur, ſi infra decem dies appellet, & conueniatur ſuper alia re, poteſt ſe defendere. vt dicũt decreta. prædicta. Et not. quod dicit, conqueſtus, quia ſi quis appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, niſi velit ei facere gratiam. j. *de ſen. excõ. per tuas*. Sed contra videtur: quia ipſo facto videtur appellaſſe, eo quòd iuit ad metropolitanum. j. *de app. dilect. & c. Vt noſtrum.*

f *Facit ad hoc tex. in l. inter claras. C. de ſum. trin. & fid. cath.*

† *Aliàs, mãdatur, nã inuadatur, quod habent impreſſi, in nullo manuſcripto reperi.*

Soliſter arreptum non licet pro appellatione poſt ſententiam: immò viua voce eſt ſtatim appellandum: [illegible] verò in ſcriptis. 2. q. 6. *poſt appellationem*. §. *forma. in fin. ff. de app. l*. 2. Sed ante ſententiam videtur appellare, qui ad curiam ſuper hoc proficiſcitur, vt dicunt contraria: ſed illa non habẽt locum iudicio cœpto: quia qui appellat, cauſam rationabilem coram iudice exprimere debet, & propter illam appellare. j. *de appel. dilecto. in fin. & c. dilecti. & c. Vt debitum. in fi.* hodie cuicunque appellat in iudicio vel extra, ab interlocutoria, vel grauamine in ſcriptis appellet: & cauſam appellationis exprimat. *infrà de appel. c. cordi. lib. 6.*]

¶ *Glo. ſe. notat. duo præſumi pro ſententia*.

h ¶ *Fuiſſe*.] Hoc ideo dicit: quia ſemper præſumitur pro ſententia iudicis ordinarij. j. *de probationibus*. poſt ceſſionem. j. de re iudicata. ſicut & ſupra de renuncia. *in præſentia*. ſed ſi obiiciatur contra ſententiam ratione proceſſus, oportet, quòd probetur proceſſus, ad hoc ſtetur ſententiæ. j. *de proba. quoniam contra*. g & ita ſtatur ſententiæ, & præſumitur pro ea, niſi infringatur ratione proceſſus. Hinc etiã patet, quòd nõ præcipitur aliquid abſolutè, niſi priùs conſtet manifeſtè, vel iniuſtè fuerit excommunicatus. j. *de male. quod reſt ſpo. literas. in fin.* & j. *de ſent. ex ſacro*. & hoc conſtabit partium aſſertione, & recipientur probationes ab vtraque parte. ſ. *de off. del. g cum contingat*. Abſolutio fieri debet ſecundùm d. diſtinctionem decre. j. *de ver. ſig. ex parte*. Item per tales probationes conſtabit, an alter alteri teneatur ad intereſſe, ſecundum quod traditur. *infra de ſent. exc. ſacro. prout notatur*. ſ. *de off. dele. cum contingat*. Bernardus.

g *Per quam decr. dixit hic Ioan. & non præſumitur pro ſententia. Ioan. And.*

b Concord. tex. in l. ſi cui. §. 1. ff. de accuſ. & in Auth. vt iudi. ſine quo quo ſuf. §. conſiderantes. cum gl. 1. illicito. col. 2.

b ¶ *Maliciam*.] Simile *diſt*. 4. *factæ ſunt*. nã per leges nemo bene facere cogitur, ſed malè agere prohibetur. 23. q. 5. *ad fi. de*. vt boni inter malos viuant quietè. 23. q. 5. *non fruſtra*.[b] & hoc ſolùm bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. *prodeſt*.

¶ *Glo. ſeq. ponit decem ſpecies pœnarum*.

c ¶ *In canonibus*.] Variæ ſunt pœnæ in canonibus cõſtitutæ. Quædam inducunt degradationẽ, & curiæ ſæculari traditionẽ. j. *de fal. ad falſariorum*. Quædam degradationem, & detruſionem in monaſterium. vt 50. *diſtin. ſi Epi*. Quædam depoſitionem tantũmodo[c]. 50. *diſt. ſi quis viduam*. Quædam ſuſpenſionem ſolũmodo[d]. 2. q. 5. *ſi mala fama & c. presbyter* & 31. *diſt. nullus. & c. presbyter*. Quædam excommunicationẽ. 17. q. 4. *ſi quis ſuadente*. Quædam priuationẽ officij, & beneficij perpetuò. 81. *diſt. ſi quis amodo*. Quædam officij ad tempus. 82. *diſtin. presbyter*. ſimile 21. q. 2. *placuit*. Quædam[e] priuationem officij tantùm ad tempus. 27. *diſtin. presbyterum*. Quædam priuationem beneficij tantùm. 7. q. 1. *ſi quis de ordine. & ſ. de elect. in cunctis*. Quædam priuationem tãtùm communionis 35. diſt. in omnibus. 55. diſt. nullus. & alias pœnas habes 6. *diſtin. piæ*. & 18. *diſt. placuit*.

c *Vt in hoc moecida poe. modum promoto.*

d *Vt in presbytero infamato, donec purget: & in concubinario. Io. And.*

e *Pro intelligentia huius gloſſ.*

d ¶ *Ab aliis*.] 2. q. 6. *qui ſe ſcit*.

e ¶ *Vos ipſi*.] 11. q. 6. *cura*.

f ¶ *Suſpẽdatur*.] Hoc ideo dicit quia ſẽtẽtia il[illegible] habit executionem. j. *de appellat. paſtoralis*. §. *denique*. vnde eſt, quòd [illegible] x. dies non tranſit in rẽ iudicatã, quia quãcunque poteſt peti abſolutio: vnde ſi taceat quis per x. dies, non intelligitur acquieuiſſe ſententiæ. Vnde concedo, quòd poſt x. dies, vel quandocunque poſſit appellari (cont. above)

D*Vo ſimul*.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi *Con* [illegible] Abbas. Casvs. Patriarcha Hieroſolymitanus e [illegible] Turon. archiepiſco. [illegible] coram ipſo, cõq [illegible] cum ipſi parati eſſent reſpondere coram a [illegible] ordinario ſuo. ſuper hoc conqueſtus fuit T [illegible] Papæ, & ipſe reſcribit eidẽ dicẽs, quòd in canon [illegible] primates, vel patriarchæ nihil iuris præ cæteris [illegible] quantum canones illis permittunt, & conſuetu[illegible] ab antiquo: niſi ſuper hoc Apoſt. ſedes, aliquem illorum priuilegio ſpeciali duxerit honorandum: & ideo quamdiu clerici Turon. coram ipſo voluerint ſtari iuri, coram patriarcha reſpondere non debent niſi cauſa per appellationẽ deferatur ad ipſum, aut aliquid, à ſede Apoſt. ſit indultũ. No. quòd patriarcha, vel primas id ſolũ põt habere in ſubditos:

ditos archiepiſcoporum ſuorum, quod eſt in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiſcopo in ſubditos ſuffraganeorum ſuorũ: vel niſi quantũ conſuetudo illis contulit ab antiquo. Itẽ not. ꝙ cõſuetudo dat iuriſdictionẽ. Itẽ actor forũ rei dẽt ſeq.

a ¶ *Canonibus*] 9.q.3. *conqueſtus*. 18.q.2.c.1. *&* Vlt.

ſpondemus, quòd cum ſit in canonibus [a] diffinitum, Primates, vel Patriarchas [b] nihil iuris præ cæteris habere, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel † priſca illis conſuetudo [c] contulit ab antiquo: ita vt ſecundum Nicænas [d] † regulas, ſua priuilegia [e] ſeruentur Eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica ſedes aliquam Eccleſiam [f], vel rectorem ipſius, quolibet ſpeciali priuilegio [g] decreuerit honorare, quandiu Clerici tui coram te voluerint [h] ſtare iuri, compelli non debent iudicium Patriarchæ [i] ſubire: niſi cauſa per appellationem ad eius [k] audientiam perferatur: aut ei aliquid ſuper hoc à ſede Apoſtolica ſit indultum.

¶ Idem Turonenſi Archiepiſcopo.

¶ *Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationẽ ſui Suffraganei alteri committere, & conſecrandus tenetur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere.*

CAP. X.

QVod † ſedem Apoſtolicam: *& infrà.* ¶ Nos ſiquidem conſuluiſti, vtrùm ſi aliqua infirmitate, vel alia iuſta cauſa detentus aliquem Suffraganeorum tuorum cõſecrare non poſſes, alicui Coepiſcoporum tuorum vices tuas committere [l] liceret, citum tibi eſſet: *& infra.*

¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd in tali articulo conſtituto, & tuas vices (vt dictum eſt) tibi committere licet, & conſecrandus, munus debet ab eo conſecrationis accipere †, cui eas duxeris committendas, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ [m] Apoſtolicæ ſedis non obſiſtat.

¶ Idem Epiſcopo Helienſ.

¶ *Archiepiſcopus cauſam ad ſe per appellationẽ delatam, ſubditis Suffraganeis cõmittere poteſt, nõ tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt. h.d. vſque ad §. præterea.*

CAP. XI.

PAſtoralis † officij: *& infrà.* ¶ Ex parte tua fuit inſuper quæſitum †: vtrum ſi aliqua cauſa fuerit ad Archiepiſcopum per appellationẽ delata, poſſit eandem iure ordinariæ poteſtatis, Suffraganei ſui ſubdito delegare, vel animaduertere in eũ †, ſi cauſam renuerit ſuſcipere delegatam?

¶ Ad quod reſpondemus, quòd Archiepiſcopus ipſum ad ſuſcipiendam delegationem huiuſmodi compellere nequit inuitum [n]: cum in eum (ex

b ¶ *Patriarchas.*] Diuerſitas eſt in nomine, dignitas eſt eadem. 99. *diſtin.* §.1. *&* c.1. *&* 2.

¶ *Glo. ſeq. ar. diuturnitatẽ tẽporis, &c. alleg.* 4 *iura & 3. in contrarium. & ſoluit.*

c ¶ *Conſuetudo.*] Rationabilis, & præſcripta, alias conſuetudo non prodeſt. ſ. *de conſue. c.* Vlt. Et eſt ar. temporis diuturnitatem, & ſolutionem, & obligationẽ inducere in futurum. *arg.* 16.q.2. *ſtatuendũ. &* ĩ. *de cenſi. ex parte. &* c. *eidem cauſam &* C. *de agri. & cen. libr.* lib.11. *ar. contra* ĩ. *de exc. præla. cum ad quorundam. &* 10.q.3. *quia cognouimus.* & c. *de com. peruenit.* So. qui eſt in poſſeſſione alicuius rei, in ea defendi debet *vt ſit pen. quaſi per totum arg.* ſ. *de elect. querelam. in fin. &* ĩ. *de cau. poſ. cum eccleſia. &* ff. *ſi ſer.* Vend. l. *haram & ff. de aqua quo. &* aſti. l. *penul.* & eſt defendi dus, niſi ſi queat eſſe vi, vel clàm vel precario poſſidere. & ſic intelliguntur contraria. de hoc dixi ſ. *de ſuc. c.* Vlt.

d ¶ *Nicænas*] 65 *diſt. mos antiquus & c. ſeq.*

e ¶ *Priuilegia.*] Priuilegia eccleſiarum perpetuò ſunt ſeruanda. 25. q.2. c.1. & 2 & 3. Sed perſonalia priuilegia cum perſonis extinguuntur. 7.q.1. *petiſti & ff. de cen. ætatem. in fi. &* ĩ. *de præſumpt. mandata. &* ſ. *de offi. legati.* Volentes.

f ¶ *Eccleſiam.*] Sic 9.q.3. *conqueſtus.*

g ¶ *Speciali priuilegio.*] Arg. quòd dominus Papa poteſt detrahere vni Eccleſiæ, & alij conferre: quod quidem nullus dubitat [b]. 16. q.1. *frater noſter.* 9.q.3. *nunc verò & c. per principalem.*

h ¶ *Voluerint.*] Maximè & ſi nollent, compelli debẽt ab archiepiſcopo, niſi ipſe conſentiret. ĩ. *de foro compe. ſignificaſti.*

i ¶ *Patriarchæ.*] Hieroſolymitani. B.

k ¶ *Ad eius.*] A grauamine, vel à ſententia. *infrà de app. cùm Eccleſia.*

QVod ſedem.] Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus propter infirmitatem, vel aliam iuſtam cauſam non poteſt cõſecrare ſuffraganeum ſuum: quæſitum fuit à Papa, vtrum poſſit ſuper hoc alicui committere vices ſuas? Reſpondet Papa, quòd archiepiſcopus taliter impeditus, poteſt alicui epiſcopo vices committere, & conſecrandus debet ab illo munus conſecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ ſedis Apoſtolicæ non obſiſtat. Not. quòd munus conſecrandi poteſt delegari. Item ſuffraganei delegationem factam à ſuo archiepiſcopo tenentur ſuſcipere. Item electus tenetur ſuſcipere conſecrationem, à quo metropolitanus voluerit.

¶ *Glo. ſeq. repetens textum, addit, quomodo archiepiſcopus cogere poteſt eũ, cui cõmiſit, & a [illegible] conſecratur: diſtinguit demũ inter ea, quæ ſunt iuriſdictionis & ordinis, & cauſam reddit. In fi. dicit merum imperium [illegible] ſecundum canones delegari.*

l ¶ *Committere.*] Certũ eſt [illegible] quod archiepiſcopus poteſt mãdare vices ſuas, & ille tenet recipere, & põt illũ cõpellere. ĩ. *c. pro.* & iuſſu archiepi, ſuffraganei illũ cõſecrare debent ſ. *de temp. ord. ſi archiepiſ.* alias ſine ſui præſentia, epĩs nõ debet cõſecrare. 65. *diſt. nõ debet. & c. epĩs nõ eſt.* & epĩs ſic cõſecrat⁹ debet viſitare archiepiſcopũ infra duos mẽſes, & ſi nõ poſſet impeditus iuſta d cã,

hoc ei ſignificetur 65. *diſt. ſi quis in metropolitana.* Item & ordinandus tenetur recipere conſecrationẽ ab eo, cui mãdauerit, licèt in hoc grauetur, ꝙ iudex ſuperior hoc facit iure ſuo: ſuffraganei vero ad mandatũ illius. c. ſ. *de offi. deleg. ſuper quæſtionum.* §. *ſi* verò *duo.* & Archiepĩs poteſt committere ea, quæ ſut iuriſdictionis, etiam illis, qui eam nõ habent. ĩ. c. *prox.* ſed ea quæ ſunt ordinis, vel conſecrationis cõmittere non poteſt his qui eam non habent, puta illis, qui non ſunt epiſcopi, vel archiepiſcopi, vel maiores. ĩ. de conſecrat. Eccleſiæ, vel alt. aqua. Nec etiam talia dicuntur committi, ſed cum mandat archiepiſcopus ſuffraganeis, vt hoc faciant, ſola auctoritas eis deeſt, & nihil committit eis archiepĩs, niſi quia dat auctoritatem propter prælationem, quam habet ſuper illis. & hoc patet ex eo, ꝙ quãque epi inuitantur ad hæc facienda ab illis, qui ea facere non põt: vt puta capitulum, quando inuitat alium epiſcopum ad conſecrandum eccleſiam, vel altare, vel ad clericos ordinandos. 7. q.1. *pontifices.* Item ſatis poteſt dici ſecundũ canones, ꝙ ea, quæ ſunt meri imperij, poſſunt delegari, vt depoſitio, 24.q.4 *illud.* & 2. q. 7. ſicut licèt ſecudum leges non põt, niſi cum delegans non poteſt adeſſe. ff. *de offi. eius, cui mãd. eſt iuriſdictio.* l. 1.

m ¶ *Gratiæ.*] Id eſt, ſi non ſit excõicatus, vel ſuſpenſus, vel ſchiſmaticus, talis non poteſt ordinare, vel ordinari: vt ſ. *de ele. quã diligẽtia* ſ. *de æta. & quali. cùm bone.* & ĩ. *de ſchiſma. quod à prædeceſſore.* & *ſupra de epiſcopo. qui renun. epiſc. c.* Vlt. & hæreticus, non ſit [illegible] 9.q.1.c.1. & 2. huiuſmodi etiam perſonæ non conferunt executionem. Bernardus.

PAſtoralis.] Iſtud principium vſque ad §. *Præterea.* diuiditur in duas partes: quia in prima ponitur conſultatio: in ſecunda reſponſio ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epõ ad archiepũm: quæritur, vtrum archiepiſcopus cãm iſtam ſibi delegatã per appellationẽ poſſit cõmittere alicui ſubdito ſui ſuffraganei iure metropolitico, & ſi nollet cãm ſuſcipere, vtrum poſſit ipſum ad ſuſcipiendam delegationem compellere? Reſ. quòd archiepiſcopus ipſum ad ſuſcipiẽdam delegationem compellere non poteſt inuitum: quia in eum nullam habet poteſtatem, niſi in quibuſdam certis articulis: quãuis epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitico iure ſubiectus.

¶ *Gl. ſe. q̃rit, ponit opi. Hug. & ſeq̃tur demũ opi. Io. quã approbat.*

n ¶ *Inuitum*] N. ꝙ plus iuris habet archiepĩs in epiſcopis, quàm in eorũ ſubditis, vt hic patet, & ſ. *eo. tit. quãto. ar.* Sed nũquid idem iuris eſt in epiſcopo circa ſubditos ſuorũ ſubditorũ? Certè nõ: quia epiſcopus eis præponeretur, ſi voluerit per ſe cognoſcere de cauſis ſubditorũ, cũ ſit iudex ordinari⁹ omniũ de ſua diœceſi 11. q. 1. *de hanc ipſa perſona. & ar. ad hoc. ff. de iud. iudiciũ.* 11.q.3. *qui reſiſtit.* & 8. *diſt. quæ contra mores in fin.* & q. 1. nomen: ſed archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius totius prouinciæ, niſi epiſcoporũ tantũ, niſi in caſibus inferiùs notatis, vt dicit in fine. & ita nõ eſt ſimile hoc ſecũdũ Hu. & Vi. Ioã. dixit, ꝙ ſi tales prælati ſubditi epiſcoporum, vel ex electione, vel ex lõga conſuetudine habẽt ordinariã iuriſdictionem, epiſcopus non poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorum talium prælatorum, niſi per appellationem deferantur ad eum: vt ſ. *de exceſ. præla. cap.* 2. & ĩ. *de fo. compe. cum contingat.* & ĩ. *eo. [illegible] ſuffraganeis.* §.1. *arg. ad hoc* 18 q 3. *cognouimus.* & ĩ. *de appel. [illegible].* gradatim enim debet procedere in cauſis: vt *ĩ. 2. quæſt. 6. cap. anteriorum.* §. *illo procul dubio.* & ĩ. *de ſtat. reg.* ſequitur vt in ſingulis, niſi in principe. 2.q.6 *argumẽta. & c. ideo* & ĩ. *de app. gl. Ioan. An.*

ſi duobus

† *Has habes in diſt. concilio Niceno.* c.6. *&* 6.

† *Et quã dicatur longa conſuetudo, tradit gl. in* l. de quibus. ff. de legib. & in Rubrica C. quæ ſit longa conſuet.

† Cap.4. e. tit. in 3. compilatione.

b *De epiſcopo verò dubitatur: & de eo not. de reli. do. conſtit. Ioann. And.*

† *Vide* l. vnicam. C. qui pro ſua iuriſdict.

† Cap.5. eo. tit. in 3. cõp.

† *requiſitum.*

† *Ratio eſt, quia iudicare eſt publicum mu.* l. munerum §. iudicandi. ff. de mu. & hon. & l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdict.

c *Dicit Hoſtien. quod ſecundum hanc opinionem perſona, quod de archidiacono, & archipresbytero ſubiecto archidiacono, non poſſet ad epiſcopum appellare.*

ſi duobus. Verius credo, quod dicit Io. quòd Epiſcopi nõ poſſunt cognoſcere de cauſis ſubditorum prælatorum ſuorum eis inuitis: ſic enim poſſet eos priuare omni ſua iuriſdictione, quod non eſt verũ: quia nimis eſſet iniquũ. ĵ. *de exceſ. præla. ad hæc.* immò debet ſententias ſeruare ſubditorum ſuorum. ŝ. *e. cum ab Eccleſiarum.* vbi notatur de iuriſdictione Epõrum, nam ſi ſua vnicuique iuriſdictio non ſeruatur, Eccleſiaſticus ordo confunditur. 11. q. 1. *peruenit.* & tñ Epſs nihilominus eſt iudex ordinarius diœceſis ſuæ, quoad multa alia, quæ patent per ſe. Epõ tñ poſſet bene cõpellere ſubditos ſubditorũ ſuorũ, ſuſcipere delegationẽ ſibi ab ipſo factã, ſecus in Archiepiſc. vt hic.

¶ *Glo. ſeq. exec. per q. an Archiepiſcopus ſit ordinarius prouinciæ ponit primo duas op. vel. Tam. quæ dicit eum nõ ordinariũ niſi in certis rebus: & enumerat. 12.*

a ¶ *Exceptis quibuſdã articulis.*] Et tñ iudex ordinarius totius prouinciæ, quia eius gerit ſollicitudinem. 9. q. 3. c. 1. & 2. nec ideo loquitur. φ cuiuſlibet de prouincia. Vel poteſt dici φ habet iuriſdictionẽ ſuper quemlibet, ſed impeditam, & ligatam: ex quo non habet niſi in quibuſdam articulis. *arg. ŝ. de reſc. c. paſtoralis. §. Sûe. in fi. & ŝ. de cleris pereg. tua.* & hoc ſecundùm Lau. 1. dicit, φ non eſt iudex ordinarius, niſi in caſibus ſpecialibus. Primò cum deuiat in diuinis officiis a à conſuetudine metropolitanæ Eccleſiæ. 12. *diſt. de his.* Item ſi deliquit in eius diœceſi: vt 6. q. 3. *placuit.* in hoc caſu efficitur aliquis de iuriſdictione cuiuſlibet alterius. Item ſi habet prædium in diœceſi ſua. vt ĵ. *de fo. comp. c. Sûe.* & iſte caſus pertinet etiam ad quemcunque alium. Item ſi cauſa deferatur ad eum per appellationem. ŝ. *de off. le. c. 1. & ŝ. eo. duo. & 11. q. 1 peruenit.* Itẽ cùm abſolutus ab Archiepiſcopo non vult parere Epiſcopo. ŝ. *eo. ad reprimendam.* Item ſi criminalis eſt cauſa inter Epiſcopum, & clericum ſuum: & tunc illa cauſa debet deduci ad ſynodũ, in qua præeſt Archiepiſcopus. 6. q. 2. c. 1. *Item ſi clericus.* habet eiuſdem cauſam contra Epiſcopum ſuum. 2. q. 1. *ſi clericus.* & ſi Eps contra clericum, coram arbitris terminetur: vt *in c. clericus.* Item in alio caſu. ĵ. *eod. irrefragabili.* ſed ibi dicitur, φ tanquam delegatus à Papa. Item qñ Epiſcopus negligens eſt in eo, quod ipſe facere debet. 9. q. 3. *cũ ſimus. & ĵ. de ſent. excom. per tuas. & ĵ. de app. quâ fronte.* Item mortuo Epiſcopo, & Eccleſia idoneos clericos non habet. 12. q. 2. *non liceat.* Item cùm euidens eſt ſententiam Epiſcopi eſſe iniuſtam. ĵ. *de app. ſollicitudinem.* Item cùm viſitat prouinciam. ĵ. *de præſcr. cum ex officio. & ĵ de cen. ſopita. & c. cum nuper.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

b ¶ *Nullam habeat poteſtatem.*] Si nullam habet iuriſdictionẽ, vel poteſtatem in eum, ergo talis delegatio non videtur valere: & ſic ſententia eius nulla. arg. *C. qui pro ſua iuriſ. l. Sciſca.* Rñ. licèt in clericum illum, cui committit cauſam, non habet poteſtatem; tamen in cauſa, quæ ad eum per appellationem delata eſt, habet poteſtatem: & ita cauſam ad ſuam iuriſdictionem pertinentem delegat, & ille bene recipit iuriſdictionem, ſi vult illam recipere: ſed ſi non vult illam recipere, poteſt partes compellere, vt cõſentiant in aliquem, vel aliquos & poteſt mandare Epiſcopo, vt cõpellat illum recipere commiſſionem: quod facere poteſt, licèt ſit appellatum ab eo. *arg. ĵ. de fo. compe. ſi quis contra clericum. & ŝ. de off. deleg. ſuſpicionis. §. Sûe. & ĵ. de appel. cum ſpeciali.*

PRÆTEREA. Diuiditur quia in prima ponitur conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Cauſa commiſſa eſt alicui per ſedem Apoſtolicam, delegatus citauit reum, non venit, contumax fuit: propter contumaciam ſuam manifeſtam fuit excommunicatus, vel iudex actorem duxit in poſſeſſionem rei petitæ cauſa rei ſeruandæ. Tandem mortuus eſt delegatus, reus vult abſolui, vel recuperare poſſeſſionem amiſſam præſtita cautione, quod iuri parebit, quæritur, an liceat alicui ordinario ipſum abſoluere, vel poſſeſſionem ibi reſtituere infra annum, ſufficienti cautione recepta, ſine ſpeciali mandato Apoſt. ſedis? Rñdet quod cum delegatus quantum ad illam cauſam maior ſit ordinario, ſine ſpeciali mandato domini Papæ excommunicatus ab huiuſmodi delegato, beneficium abſolutionis per alium non poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, niſi talis fuerit ille delegatus, cui alius ſuccedat in onere & honore: nec poſſeſſionem amiſſam poterit recuperare per aliũ quam per ſedem Apoſtolicam. In fine dat Papa tale conſilium, ne actor poſt annum efficiatur verus poſſeſſor, reus coram ordinario, vel ſi ordinariũ habere non poteſt, coram publicis, & honeſtis perſonis offerat. & præſtet cautionẽ, quòd iuri parebit, interrumpendo per hoc præſcriptionem annalem: vt ſic poſt annum recuperare poſſit poſſeſſionẽ amiſſam. No. quòd archiepiſcopus nõ habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, niſi in certis articulis. Item delegatus Papæ maior eſt ordinario, quantum ad cauſam illam, quæ eſt ei commiſſa. Item ordinarius non poteſt ſe intromittere de his, quæ fiunt a delegato Papæ. Item ſi aliquis non poteſt habere copiam iudicis, illud proteſtetur coram ordinario, vel coram publicis perſonis, ſi ordinarius haberi non poteſt, quod per eũ non ſtat, quò minus faciat, quod facere intendebat: & ſic poſtea nõ currit ei tempus, quouſque copiam iudicis habere poterit.

[ex]ceptis a quibuſdam articulis) nullam habeat poteſtatem b: licèt Epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitana † lege ſubiectus: & *infrà.*

¶ *Mortuo delegato Papæ, qui excõmunicauit reum, vel actorem in poſſeſſionem induxit: ſi eius ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſoluere, & reſtituere poſſeſſionem poterit: aliàs ſol⁹ Papa reſtituet, & abſoluet, præterquam in mortis articulo: ne tamẽ currat annalis præſcriptio, coram ordinario, vel publicis pſonis de ſtãdo iuri cautionẽ pſtabit. Hoc dicit.*

¶ Præterea poſtulaſti, an alicui c † liceat ſine ſpeciali mandato Apoſtolicæ ſedis (delegato, qui reum propter contumaciam manifeſtam, excommunicationis vinculo innodauit, vel petitorem cauſa rei ſeruandæ in poſſeſſionem petitorum induxit, rebus humanis excepto) eidem volenti iuri parere, abſolutionis beneficium impertiri, & poſſeſſionem reſtituere infra annum, ſufficienti recepta primitus cautione. † Ad quod dicimus, quòd cùm delegatus quantum ad illud, ſit maior d ordinario, ſine mandato e ſummi Pontificis excommunicatus ab huiuſmodi delegato, non poteſt per alium (præterquam in mortis f † articulo) abſolutionis gratiam obtinere: niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſuccedat g in onere, & honore. Nec per alium, quàm per ſummum Pontificem h recuperare poterit poſſeſſionem amiſſam. ¶ Verumtamen ne alius poſt annum verus efficiatur poſſeſſor i, coram ordinario, vel ſi eius copiam habere nequiuerit, coram publicis k, & honeſtis perſonis (vt quaſi præſcriptionem interrumpat annalem l)

c ¶ *Alicui.*] Scilicet ordinario.

d ¶ *Maior.*] ŝ. de offi. delegat. ſanè.

e ¶ *Sine mandato.*] *C. ſi aduerſus rem iudi. aduerſus. ff. de mino. minor magiſtratus.* & 21 *diſt. inferior.*

f ¶ *Præterquam in mortis articulo.*] Quo caſu de quolibet genere excommunicationis, & à quolibet etiam laico poteſt abſolui, *arg. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ĵ. de ſententia excommunicationis.* quod de eis *arg. ad hoc de conſecratione. diſt. 4. ſancto eſt baptiſma.* Sed nunquid in obſidione poſitum, vel transfretare volentem licet abſoluere? b Vincent. dixit quòd ſic: quia iam imminet periculum mortis. Sed hîc videndum eſt an immineat naufragium, vel periculum mortis: non enim intrando mare ſemper imminet naufragium, quòd ſi eſſet, nullus transfretaret: ſed cùm ſunt in naufragio in periculo mortis, tunc ſatis poteſt dici, quod liceat, vel ſi intret bellum campeſtre contra Sarracenos, vel aliàs iuſtum, & manifeſtũ appareat periculum mortis, liceat abſoluere etiam laico. *arg. prædict. cap. ſanctum eſt.* Quidam dicunt contrarium, quod nunquam licet laico abſoluere à tali excommunicatione, quia poteſt ei ſuccurri poſt mortem, cùm conſtet per aliquem de confeſſione per euidentia ſigna. ĵ. *de ſen. excommu. cum a nobis.* Sed hoc non poſſet ita locum habere in naufragio: ſi omnes ſubmergerentur; quia tunc commune eſt periculum omnium de naue. Vel dic, φ laico poteſt quis confiteri in neceſſitate, ſed laicus non poteſt illum abſoluere, vel ligare: quia non habet claues eccleſiæ. ŝ. *de ſumma trinit. & fid. cath. c. 1 § Vna.*

g ¶ *Succedat.*] *Suprà de offi. deleg. quoniam abbas. & infrà de iur. com. eccle. aduerſus.* quia cum in locum, & eius ius ſuccedat, partibus eius fungi debet. *ff. de iudi. mortuo iudice. ff. de eden. quædam. § nihil intereſt.*

h ¶ *Pontificem.*] Vel per eius delegatum ſpecialiter ad iſtam cauſam deputatum. ĵ. *de eo. qui mit. in poſſ. cum ſicut.*

¶ *Gloſſ. ſeq. not. ſecundum decretum alleg. Simon concord. alleg. iura in contrarium, & remittit.*

i ¶ *Poſſeſſor.*] Ex hoc videtur, quòd quis ſit verus poſſeſſor poſt annum, & non ante. ff. de acquirenda poſſeſſio. *l. 3. §. Sûe.* item videtur, quòd ad hoc vt aliquis dicatur verus poſſeſſor, non ſit neceſſarium ſecundum decretum. ĵ. *Vt lite non conteſta. quoniam frequẽter. § in aliis. argum. contra. ĵ. de eo. qui mittitur in poſſeſ. cauſa rei ſeruan. c. 1. & ff. de* [illegible] *da poſſeſ. l. 3. §. Sûe in fine. & ff. de damno infect. ſi finita* [illegible] *autem §. ſequen. & §. ſoluimus.* quæ concordantiæ loquuntur in actione perſonali. & hoc dicitur *infra de dolo, & contumacia contingit.*

k ¶ *Publicis.*] *C. de an. excep. vt perfectius. & 15. q. 3. c. placuit. § ſi autem & C. de epi. audi. l. ſancimus. & ĵ. de app. c. Sûe.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Annalem.*] Sed vſq; ad φ tps. poterit poſtea petere rẽ ſibi reſtituat

† *metropolitica.*

† *Hic in omnibus ferè impreſſis habetur dictio, ordinario, quæ deeſt in antiquioribus exemplaribus, in recentioribus ex margine irrepſit in textum, ex gloſſa tamen conſtat nullo pacto fuiſſe à Raymundo poſitam in textu, aliàs fruſtra explicaſſet Bernardus.*

a *Quod eſt verum, niſi contraria conſuetudo, & rationabilis obſtet ex aduerſo. 12. diſt. illud breuiter, vel ſecundum Hoſt. ab illa generalitate excipe caſum hũc de diuinis. ff. de leg. non eſt nouum & l. ſeq. 10. dud.*

† *Infero ergo, quod habet ea, quæ ſunt meri, & mixti imperij, per l. 1. bene capere. ff. de iuri. omn. iudic.*

† *Quia in mortis articulo nulla eſt criminum aut caſuum reſeruatio, & ideo omnes ſacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de caſuũ reſeruatione.*

b *Caue, ne decipiaris ex opinionibus relatis in hac glo. quatenus agit de abſolutione etiam per laicos impendẽda, & videm hoc ar. Dominicũ Sotum l. 4. ſent. di. 8. q. 4. art. 1. vbi planè: laicus enim nullo caſu poteſt abſoluere ſacramentaliter.*

ſtimi, ſiue recipere poſſeſſionem? Dic, quòd vſque ad xl. annos ſecundu iura canonica, vel ſecundũ leges vſque ad xxx an. quia ſola litis conteſt. perpetuat actiones vſque ad xl. ann. vt *Cod. de praſc. xxx an. cum notiſſimi. & 16. q. 3. c. placuit. § poteſt.* Sed nunquid ſecũdũ iura canonica poterit talis præſcribere, ex quo habet iam, vel dẽt habere cõſcienciã rei alienæ: ſecũdum iura ciuilia talis bene vſu capit. l. cèt ſciat rem alienã ff. de noxa. ac & generaliter. Credo tñ, quòd ſi aliter nõ habeat cõſcientiam læſam, niſi quòd res fuit deducta in iudicium, cùm habeat titulum. i. auctoritatem iudicis, bñ præſcribit. ex hoc eñ quòd res fuit deducta in iudicium per ipſum, eam petendo, præſumitur habere bonam fidem, & præcipuè, quia qñ fuit ei tradita poſſeſſio debuit iurare de calũnia[a], quia aliter non datur poſſeſſio, etiam cauſa rei ſeruandæ, niſi negotio ſummarie examinato. *ĩ. vt lit non cont. quoniam frequenter. ĩ. quod ſi.* & ita bene poteſt præſcribere. De hac materia tractatur *ĩ. de pra. c. qm omnes.* & ſicut interrumpitur annalis præſcriptio in poſſeſſione, vt poſt annum recuperet poſſeſſionem, ſic & in excommunicatione: vt ſi non poteſt inuenire ſuum excommunicatorem infra annu, poſt annum nõ perdet cauſam *11. q. 3 rurſus.*

a Et ſi deuorem non praſcribet c. vl. de præſcrip. ſecundum Hoſt.

† Cap. 6. e. tit. in 3. compilat.

† Hæc ſecundum canonicas ſanctiones, deſumit in antiquis exemplaribus.

† omnibus antiquis ita quia multa & grauia committere ponuntur.

offerre, ac præſtare[a], quod iuri parebit, poterit cautionem: vt ſic poſt annum recuperare poſſeſſionẽ per ſedẽ Apoſtolicã mereatur:

¶ Idem Archiepiſcopo Senonẽ.

¶ Papa per reſcriptum, quo mandat ordinario, vt ſubditos ſuos corrigat, non facit ex hoc ipſum delegatũ: ideo ab eo poterit appellari ad proximum ſuperiorem, ſicut ſi Papa nullum mandatum feciſſet. h. d.

CAP. XII.

Licèt † in corrigendis exceſſibus (iuxta † canonicas ſanctiones) appellationis ſit diffugium interclufum[b], & ideo Pariſiẽ. Epiſcopus à nobis receperit in mandatis, vt tã circa viros religioſos, quàm etiam Clericos ſæculares[c] ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, qui † multa, & grauia crimina committere proponũt, inquirat, & corrigat, appellatione remota, quæ viderit corrigenda: ſtatuẽs ad reformationẽ eorum, quòd regulare fuerit, & honeſtũ. ¶ Quia tamen intentionis noſtræ nec fuit, nec eſſe debuit[d], iuriſdictioni tuæ per mandatum huiuſmodi derogare: præſentiũ auctoritate duximus declarandum, quòd ſi in inquiſitionibus ab eodẽ ẽpo, nõ tãquã delegato[e] ſed tãquam ordinario faciendis, aliquis caſus emerſerit, in quo licitũ ſit ad ſedem metropolitanam appellare[f], prædicti occaſione mandati[g], auctoritati tuæ, quò minùs ad te tanquam ad metropolitanum appellari[h] valeat, nolumus aliquatenus derogare †.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Prælati ſubditos corrigunt, & reformãt appellatione remota, vel cõſuetudine nõ obſtãte. Si tamen Capitulũ cõſueuit corrigere exceſſ' Canonicorũ, ſi infrà terminũ ab Epiſcopo præfigẽdũ nõ facit, ipſe Epiſcopus hoc faciet. h. d. vſque ad § cæterum.

CAP. XIII.

Irrefragabili conſtitutione ſancimus, vt Eccleſiarum Prælati, ad corrigendum ſubditorum exceſſus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter, ac diligenter intendant, † ne ſanguis eorum[i] de ſuis manibus requiratur. ¶ Vt autem correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus, vt executionem ipſorum, nulla conſuetudo[k], vel ap-

b Scilicet, vt qui vult rẽ petere, ſi poteſt, iuretes poſſeſſorium Ioan. And.

c Contra l. 1. § ſi. ff. quod cuiuſque vni. & l. 1. § idem Pomponius. ff. de dona.

¶ *Glo. ſeq. dat tria ſimilia in principio, vnum in fine, medium tractat, quid ſi ille nolit recipere.*

a ¶ *Ac præſtare.*] Ecce conſilium iuris, & vt le. ſimile cõſilium[b] dat tibi lex. *ff. de rei vendi. ſi qui deſ. n. euerit.* ſic & in ſtipulatione illa, quanti ea res, commodius eſt certam ſummam adiicere, in qua difficile eſt probare, quanti ea res eſt *ff. de prato. ſti. l. vlt. ſimile conſilium. ĩ. de app. c. vlt. & not.* q; dicit offerre, ac præſtare, quia oblatio ſola non ſufficit, niſi factum ſequatur. *ĩ. de eo qui mi. in poſ. cauſa rei ſeruanda c. 1.*[c] & hoc intellige, ſi illi volunt recipere, alias non noceret. *ĩ. de eo. qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. 2.* ſicut non ſufficit offerre pecuniam ad interrumpendum curſum vſurarum, niſi deponatur in æde ſacra. *C. de vſu acceptam.*

L*icet in corrigendis*] Diuiditur, quia in prima ponit formam reſcri quam ſecundò declarat ibi, *Quia tamen.* Abbas.

Casvs. Epiſcopus Pariſiẽ. recepto mãdato à dño Papa, vt tã circa regulares, quã ſæculares clericos ſuæ iuriſdictionis, qui a multa, & grauia cõmittere dicebãtur, inquirat, & corrigat appellatione remota, quę viderit corrigẽda, & ſtatuat ad reformationẽ eorũ, quod iuſtu fuerit, & honeſtũ. Occaſione huius mãdati dicebat Epiſcop' Pariſiẽ. q; null' ſubdit' ſuus à correctione ſua ad metropo. poterat appellare, cum in mandato ſuo appellationis remedium ſit inhibitum. Archiẽpi Senoñ. metropolitanus eius ſignificauit hoc dño Papæ, & ipſe reſcribit ei dicens, quòd licèt in corrigendis exceſſibus appellationis remedium ſit inhibitum, nõ tamen fuit intentionis Papæ, nec ipſe debuit iuriſdictioni archiepiſcopi per mãdatũ huiuſmodi derogare. Vnde ſi aliquis caſus emerſerit in inquiſitionibus faciendis a dicto ẽpo, nõ tanquã delegato, ſed tanquam ordinario, in quo licitum ſit appellare, non vult Papa derogare auctoritati ipſius archiepiſcopi occaſione dicti mãdati, quominus liceat cuilibet, ad ipſum archiepiſcopum tanquam ad metropolitanum libere appellare. Not. q; correctione non eſt appellandum, niſi modus excedatur. Item non intendit Papa alicui per ſuum mandatum præiudicium generare.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit contrarium.*

b ¶ *Interclufum.*] *ĩ. de appel. ad noſtram. & c. reprehenſibilis. in fi. & c. cũ ſpeciali in fi. nec obſtat. ĩ. de pur. can. c. not inter alia* q; nõ loquitur de correctione, ſed de expurgatione, & hęc vera ſũt, niſi corrigẽs modũ excedit. *2. q. 6. c. ex q. 9. ab excomm. ſub illo. §. ſuã quarũ. ĩ. de ſen. excõ. vniuerſitatis.* & hoc intellige de notoriis exceſſib', i qb. nõ admittitur appellatio. *ĩ. de app. cũ ſit Rom. in fi. Ber.*

¶ *Gloſſ. ſeq. recit per q. quare clerici non profeſſi, &c.*

c ¶ *Sæculares*] Clerici ideo dicuntur ſæculares, quia ad modum etiam laicorum,[d] qui verè ſæculares dicuntur, poſſunt proprium habere, deinde facere pro ſua voluntate, ſecundùm quod habes *ĩ. de teſta. quaſi per totum.*

d Et ideo quia genus iſtud mixtum eſt, in quantum religioſis participãt, dicuntur clerici: in quantum laicis, dicuntur ſæculares, de ſum. tri. c. 2. ſuper verb. commu. ſecundum Io. And.

d ¶ *Nec eſſe debuit.*] Ne inde naſcantur iniuriæ, vnde iura naſcuntur. *C. vnde vi. meminerint. & ĩ. de accu. qualiter. & qñ. & ſ. de cẽſu. cùm olim. & ĩ. de cen. cùm olim.* Item per hoc non intendebat alij præiudicare. ſimile *ſ. de vſu pallij. ex tuarum. & ĩ. de maio. & ob. d. c. cùm inferior.* & ſic videtur, quòd ſemper ſit recurrendum ad intentionem ſcribentis. ſic *ĩ. de preb. c. vlt. & antepe. & ſ. de offi. dele. ſuper eo. & ff. ne quod in loc. publ. l. 1. §. ſi quis à principe & C. de eman. lib. nec aliàs.*

† *derogari.*

† Cap 7. & c. 1. eo tit in 4. compilan.

e ¶ *Tanquam delegato.*] Si enim tanquã delegatus, cognoſceret, vel inquireret, ad dominum Papam tantum deberet appellari. *ĩ. de offi. dele. ſuper qõnum. § porrò e.*

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor exempla.*

f ¶ *Appellare.*] Puta q; ſi ſing. in l. 1. volebat inquirere ſup C. quo nõ præceſſerat infamatio. *ĩ. de accuſa. cũ oporteat.* vel quia admittit teſtes conſpiratores. *ĩ. de re iud. cum I. & A. & ĩ. de ſimo. li ſicut Heli. & c. per tuas.* vel ſi non citat illum, cõtra quem inquiritur *ĩ.* de accu. qualiter, & quando. § debet. vel in aliquo excederet formam inquiſitionis. *infra eod. proxim. circa princip. infrà de accuſatio. inquiſitionis.*

e Concord. tex. quem Ba. dicit ſing. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdi.

† Qua ratione prælati ſubditorum exceſſus corrigere debeant, præſcripſit conc. Trid. ſeſſ. 13. de reſor. c. 1.

g ¶ *Mandati.*] Quo non delegatum conſtituit, ſed vt ordinarium inſtruxit: quia per tale mandatum non poſſet procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatam iuriſdictionem. *ĩ. eo. tit. grauẽ.* vbi ſimile fuit mandatum.

h ¶ *Appellari valeat.*] Et ita poteſt appellari in inquiſitione, ſicut in correctione à grauamine, ſcilicet cum modus exceditur *ĩ. de ſententia ex c. vniuerſitatis. infrà de appel. de priore. & c. proxi. circa princ.*

I*rrefragabili.*] Hæc decret. vſque ad *§. Cæterùm.* habet duo dicta, ſecundum ibi, *Exceſſus.* Abb. Sic.

Casvs. In principio ſtatuit conciliũ, quòd prælati eccleſiarum prudenter, ac diligenter intendant circa correctionem, & reformationem ſubditorum ſuorum, & præcipuè clericorum, ne ſanguis eorum de prælatorum manibus requiratur. vt autem liberiùs correctionis officiũ valeant exercere, decernit, quòd nulla conſuetudo, vel appellatio ipſorum officiũ valeat impedire, niſi modus canonicus in talibus excedatur; tamen exceſſus canonicorum cathedralis Eccleſiæ, qui conſueuerint corrigi per capitulum ad commonitionem Epiſcopi infra certum terminum præfigendum ab ipſo, per ipſum capitulum corrigantur in illis, in quibus talis fuit conſuetudo & ſi capitulum negligens fuerit, epiſcopus ex tunc Deum habens præ oculis ipſos corrigat appellatione remota.

i ¶ *Ne ſanguis eorum.*] Durum verbum eſt iſtud pro prælatis negligẽtibus ſubditos corrigere. ſimile *ĩ. de reg. c. vlt. & ĩ. de ſtat. re. l. cum ad monaſterium. § vlt. & ĩ. de accu. qualiter. & qñ §. pen.* Nec admittitur paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit. *ĩ.* de re iu. quamuis. Et eo ipſo q; prælatus tacet, conſentit. *43. diſt. ſit rector.* & ex eo permittitur ſecuritas delinquẽdi. *83. diſt. error.* Et facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquẽdi. *23. q. 4. eſt iniuſta.* Ne ergo ſubditorum ſanguis de prælatorum manibus requiratur, ſequantur Paulum dicentem, *Mundus ſum à ſanguine omnium veſtrum 43. diſt. Epheſiis.*

Prælati negligentia eſt periculoſa.

k ¶ *Nulla conſuetudo.*] Quia nõ præſcribitur cõtra ẽpm in talib. *ĩ. de praſcr. cum ex officij.* & cõtra ob. dictũ ſimiliter nõ currit præſcriptio. *ĩ. de praſcr. cũ nõ liceat.* ſi in iudicium archidiaconi iuriſ-

iuriſdictionem exercere non debet. ⁊ de exceſ. prælato. c. 2. niſi ille eſſet negligens: vt hic dicit de capitulo: tunc enim poſſet.

a ¶ *Vel appellatio.*] Quia à correctione non appellatur. ⁊ *de app. reprehenſibilis. in fin.* & c. *cum ſpeciali in fin. & c. ad noſtram.* niſi modum excedat, vt hic dicit. de hoc dictum eſt ſ. c. *prox.*

celebret in Eccleſia cathedrali, & metropolitanus tanquã delegatus à Papa ſuper hoc ad querelã epi cognita veritate eos taliter corrigat, quòd metu pœnæ talia de cætero nõ præſumãt. In fine dicit quòd prælati eccleſiarum hoc ſtatutum ad quæſtũ pecuniæ vel grauamen aliud non conuertant, ſed diligenter obſeruent, ſi canonicam voluerint effugere vltionem. No. quòd prælatus tenetur corrigere ſubditos, alias imputabitur ei. Itẽ à correctione non appellatur, niſi modus excedatur. Item conſuetudo dat iuriſdictionem in exceſſibus corrigendis. Item hic eſt caſus, in quo metropolitanus eſt iudex ſubditorum ſuffraganeorum, ſed non iure metropolitico, ſed auctoritate huius conſtitutionis.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit obiec. decre. & de perſona. Secundo quærit, an quilibet canonicus ſit iudex. ar. negatiuè, & ſoluit. Tertio obiicit cõtra deuolutionem iudicandi per tres rationes, quas reperit contra deuolutioni eligẽdi. ponit opi. Io. & ſol. Fa. rect. per quæſtio. an epiſcopus poſt terminũ requirat capitulũ in corrigendo.*

b ¶ *Per capitulũ.*] Vel per decanum, vel per alium prælatum de capitolo, ſi conſuetudo eſt. arg. ⁊ *de ap. dilectis.* de iure cõi de cauſa criminali cognoſcere debet Epiſcopus,[a] qui ſolus ordinarius eſt. 11. q. 1. *de perſona* & hoc, quod dicit hic, de conſuetudine eſt vnde dicit, conſueuerunt. Sed nunquid in illo caſu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, contra quem inquiritur? Non videtur, cùm quilibet eorum ſit par ei, vel fortè minor illo. Dicas, quòd non: ſed quilibet eſt iudex,[b] ſicut eſt in pluribus delegatis. §. *de off. dele. vno* delegatorum ſicut eſt in electionibus. ſ. de elec. quia propter Sed quomodo deuoluitur poteſtas iudicandi de capitulo ad Epm, cũ Epiſcopus ſit de ipſo capitulo tanquam caput. ⁊ *de hu. quæ fiunt à præla. ſine conſen. ca. c. nouit. & c. ſeq. & ⁊ de Ver. ſig. cum clerici.* Præterea cùm Epiſcopus ſit de capitulo tanquam caput, vt dictum eſt, ſi omnes negligentes ſunt, ergo ad ipſum Epiſcopum nõ deuoluitur poteſtas, immò ad metropolitanum, ſi non omnes ſint negligentes: ergo apud illos tantum remanebit illa poteſtas, ſicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. ſ. *de elect. bona. & c. congregato.* Præterea ſi deuoluitur poteſtas ad Epm, ergo videtur, quòd ille ſolus poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus aliorum, quod eſt contra illud. 15. q. 4. *Epſ nullam. & 86. diſ. ſi quid verò & ⁊. de accu. qualiter & quando.* eadem eſt quæſtio, qualiter deuoluatur electio à capitulo ad Epm. Io. dicebat, quòd vbicunque eſt Eps de capitulo, & ipſe cum aliis eſt negligens, deuoluitur ius eligendi, vel corrigendi ad metropolitanum: quandoque non eſt de capitulo, & tunc deuoluitur poteſtas de capitulo ad Epm. ⁊ *de conceſ. præb. poſtulaſtis.* Ego dico, quòd Eps ſemper eſt in capitulo tanquam caput, & alij tanquam mẽbra. Et dico, quòd de iure cõi ius eligendi ſimul pertinet ad capitulum & Epm de hoc dixi ſ. *de ele. cum Eccleſia Vulterana*, niſi conſuetudo ſit in cõtrarium. videlicet, quòd ſolus Eps. quandoque confert beneficia, quandoque capitulũ in Eccleſia ſua, & ſecundùm hoc transfertur ius eligendi de vno ad alium. Si verò ius cõe in Eccleſia ſeruatur, tunc transfertur ius illorũ ad Archiepiſcopũ, & ſic intelliguntur omnia iura, quæ faciũt mentionem de tali tranſlatione. Nec videtur rationem habere, quod dicit Ioan. quòd Eps quandoque de tali capitulo ſit, quandoque non: quandoque tñ Eps intereſt electionibus non tanquam Epiſcopus, ſed tanquam canonicus: & eſt ſpecialis conſuetudo in quibuſdam Eccleſiis, in quibus Epiſcopus retinet ius canoniæ, & præter redditus ſuos percipit aliquid de capitulo: & tũc eſt in electionibus tãquã canonicus. & ſic intelligitur illa decre. poſtulaſtis. & tunc ſimpliciter transfertur poteſtas ad ipſũ Epiſcopũ, niſi malitiã adhibeat: vt dicit ibi. Hoc eſt verum circa collationem beneficiorum, ſed cũ Epiſcopus eſt negligẽs in correctione ſubditorũ, non deuoluitur ius corrigendi, vel puniendi ad capitulum, ſed potius ad Archiepiſcopũ. 9. q. 3. *cũ ſimus.* quia iuriſdictio talis principaliter ſpectat ad Epiſcopũ, licèt de cõſilio eorũ, & in eorũ præſentia debeat hoc facere c. 15. q. 7. *Epiſcopus nullus. & 86. diſt. ſi quid verò.* Sed cũ ius corrigendi pertinet ad capitulũ in Eccleſia cathedrali de conſuetudine, vt hic dicit: cũ ipſi de capitulo ſunt negligẽtes, ius trãſfertur ad Epiſcopũ, vt hic habes expreſsè, & Epiſcopus poſtea nihilominus de cõſilio eorũdẽ debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigẽdi, nõ perdiderũt ius cõe, quo debẽt cũ Epiſcopo in talibus intereſſe. ſimile. ſ. *de cle. ne pro defectu* quia licèt perdãt per negligẽtiã ius eligẽdi actiuè, nõ tñ perdũt paſſiuè. ſ. *de elec. ne pro defectu.* & ſi omnes in eã correctione ſunt, tũc nõ procederet Eps cũ eis. Ber.

CÆTERVM. Iſte §. loquitur de ceſſatione à diuinis, pro qua vide. *c. ſi canonici. & c. quamuis eod. tit. lib. 6. Abbas.*

CASVS. In § illo dr. quòd ſi canonici abſq; manifeſta, & rationabili cauſa, in cõtẽptũ Epiſcopi ceſſauerint à diuinis, Eps nihilominus

pellatione[a] valeat impedire: niſi formam in talibus exceſſerint, obſeruandam ¶ Exceſſus tamen Canonicorum cathedralis Eccleſiæ, qui conſueuerunt corrigi per Capitulum[b], per ipſum in illis Eccleſiis (quæ talem hactenus conſuetudinem habuerunt) ad commonitionem, vel † iuſſionem Epiſcopi corrigãtur infra terminum competentem ab eo † præfigendum: alioquin ex tunc Epiſcopus Deum habens præ oculis, ipſos, vt animarum cura requirit, per cenſurã Eccleſiaſticam corrigere non poſtponat.

¶ *Si Canonici ſine manifeſta, & rationabili cauſa (maximè in contẽptũ Epiſcopi) ceſſãt à diuinis: Epiſcopus ceſſationem non ſeruabit, & metropolitanus vice Papæ cognoſcet. Hoc dicit.*

¶ Cæterùm ſi Canonici abſque manifeſta, & rationabili cauſa (maximè in cõtẽptũ Epiſcopi) ceſſauerint[c] à diuinis: Epiſcopus, ſi voluerit, nihilominus celebret in Eccleſia cathedrali: & metropolitanus ad querelam ipſius, tãquam ſuper hoc delegatus[d] à nobis, taliter eos per cenſuram Eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quòd metu pœnæ[e] talia de cætero non præſumant.

¶ *Prælatus in impoſitione pœna cauere debet à quæſtu pecuniæ, & ab omni alio grauamine. Hoc dicit vſque ad finem.*

¶ *Gl. ſeq. not. alleg. vnã concor. ſig. contrarium vnam. & obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Ceſſauerint à diuinis.*] Videtur, quòd ſoli canonici poſſunt ſubiicere eccleſiam interdicto cum ſubeſt cauſa, cum etiam ſolus decanus hoc poſſit. ⁊. *de appel. dilectis.* & ſic eſt contra. ⁊. *de hu. quæ fi. à ma. par. c. quæſiuit.* vbi dicitur, quòd requiritur cõſẽſus epiſcopi, & canonicorũ. Itẽ videtur quòd capitulũ nõ poſſit ſuſpẽdere eccleſiã, quia ſic ſeipſos ſupponerent interdicto: quod eſſe non poteſt, quòd quis ſuſpendat ſeipſum: quia in proprio facto iudices eſſe non põt, nec põt ſibi dicere legem, nec ſibi põt imperare. 21. *diſt. nunc autem.* & ff *de arbi. l. pen.* quod concedit Io. Sed contra credo, quòd capitulum de conſuetudine hoc habet, bene poteſt eccleſiam ſupponere interdicto: nec dicuntur ſeipſos ſuſpendere, vel interdicere, ſed Eccleſiam interdicunt, vt diuinum officium non fiat in Eccleſia propter delictum alicuius, ſeu aliquorum, & in alia eccleſia ipſi celebrent: quia ſeipſos nõ interdicunt, nec epiſcopus eadem ratione poſſet interdicere Eccleſiam ſuam cathedralem: quia interdiceret ſeipſum, ſed poteſt, ſicut hoc ſæpe contingit de facto: ſæpe etiam propter factum ciuium interdicit Eccleſiam, & epiſcopus ceſſat ibi à diuinis: ſed in aliis Eccleſiis non ceſſat.

Gl. ſe. primo rect. per q. qualis ſit iuriſdictio. Secũdò quærit, obiicit, & ſol. & ponit opi. Io. quã reprobat. Tertio obiicit decre. ſi clerici. & ſoluit, & circa hoc interſerit incidentẽ quæſtionẽ, quã ſoluit.

d ¶ *Super hoc delegatus.*] Sic. ⁊ *de hæret. ad abolẽdã. in fin.* Et dic. delegatus datus: non enim poſſet dici illa iuriſdictio delegata, cùm non expiret morte delegantis re integra, nec etiã expirat tẽpore: eſt ergo ordinaria, vel quaſi auctoritate huius canonis archiepo cõceſſa à ſede Apoſtolica. ſimi. ſ. *de tr. ſl. inter corpor alia.* verſ. qui vt hoc poſſẽt ex canone, &c. & eſt ſpecialis caſus, in quo metropolitanus habet iuriſdictionẽ in ſubditos ſuorũ ſuffraganeorũ. Sed quare eps nõ corrigit exceſſus iſtorũ in caſu iſto, ſicut in aliis, vt ſ. dr? Ratio reddi põt, quia cũ iſte exceſſus ſit in perſona epiſcopi cõmiſſus[d], ſiue in odiũ ſuũ, ei facta eſt iniuria, & nemo iniuriã propriã vindicare debet auctoritate propria. 23. q. 4. *inter querelas.* & q. 5. *de occidẽdis.* & iudex de facto ſuo eſſe nõ debet. 4. q. 3. c. 1. Io. aſſignauit aliã rõnẽ, ſcilicet quòd epiſcopus ſolus nõ poſſit punire aliquos, ſed cũ canonicis Eccleſiæ 15. q. 7. *epiſcopus nullus.* & 86. *di. ſi quid verò* & ſic ſequeretur, quòd ſi canonici eſſẽt rei & iudices, hæc non. videtur ratio ſufficiẽs: quia ſi canonici aliàs excederẽt oẽs, epiſcopus bene põt per ſe corrigere, & punire illos, & ſibi imputent: quia per delictũ ſuũ priuati ſũt illo iure tũc ſimile. ⁊ *de ver. ſig. abbate, in fi.* ſi eps ſolus nõ poſſet corrigere illos, cũ oẽs excedũt, tã viderẽtur habere priuilegiũ delinquẽdi, & ſic remanerẽt in delicto ſuo quòd abſurdũ eſſet. Sed quare nõ tractat eã iſta corã arbitris, cũ cano dicat, quòd ſi eps habeat eã cũ clerico ſuo, corã arbitris debet tractari. 11. q. 1. *ſi diuſtatem clerici adverſ.* ſed illud cap. loquitur *de ciuilib. cauſis* Sed in caſu illius c. ſi clericus nollet eligere cõiter arbitros, quis cõpelleret ipſũ? epiſcopus nõ: quia nõ eſt iudex in cã ſua: archieps nõ, quia nõ habet iuriſdictionẽ in eũ: niſi in certis caſibus. ſ. *c. paſtoralis.* & iſte non eſt de illis: quid erit? Credo, quòd licet cã ſit eps, ipſe epiſcopus põt illũ compellere, vt arbitros eligat cũ eo. ⁊ *de app. ſecũdo requirit.* §. 1. & c. *cũ ſpeciali.* & ſ. *de offi. dele. ſ...ſtinus.* §. 1. ſed in caſu iſtius capituli ideo nõ eligãtur arbitri, ... placuit Papæ, vt dicit Io. im. mò ratio alia melior põt aſſignari: hic enim in iniuriã & cõtẽptum epiſcopi ſuſpẽditur Eccleſia: & ſic eſt cã criminalis, quia hic agit epiſcopus de iniuria ſibi irrogata: & de cã criminali arbitri cognoſcere nõ põt, nec de liberali, vel matrimoniali. ⁊ *de in inte. reſt. cauſa dalum.* de §. vl. ff. *de arbi. nõ diſtinguemus* §. *Iulianus.* & §. *de liberali* præſcriptæ.

e ¶ *Metu pœnæ.*] Sic enim ferro abſcindẽda ſũt vulnera, quæ fomentorum ... lenitate ...

† Aliàs, Epiſcopo.

a *Idem ſancitum Conc. Trid. ſeſſ. 24. de ref. c. 10.*

b *Dicit hic Innoc. quòd de nullo canonico dici poteſt, quòd ſit iudex vel coniudex, cùm penes capitulum non penes ſingulos ſit iuriſdictio. ſed de eis dici poſſunt verba reſponſoria facta, ſicut ei canonicus coniudicat: ſicut electio eſt penes capitulum, & non ſingulos: & tamen ſinguli eligunt. Ioãnes And.*

c *Not. contra hoc præſcriptæ ... de conſue. c. 2. Ioan. And.*

d *Textus dicit maximè in contemptum epiſcopi, vnde dicit Innoc. quòd ſi placuerit Papæ & ſufficit ſic ſcriptum eſſe, potuit eſſe motiuũ: quia cauſa capituli ardua, vnde inſurgeret perplexitas & quòd propter arduitatem requirendum eſſet conſilium capituli propter ſuſpicionem conſilij non deberet. Item ſecundùm Ho. vt auferatur ſcan...*

torum non ſentiunt diſciplinam. 92. *diſt. plurimos. in fin.* & 16. q. 1. *in canonibus.* & ſ. *de ele. cum in cunctis.* §. *Sle.* & vt alij etiā pœnam ſimilem pertimeſcant, & terreantur. ff. *de pœ. capitalium.* §. *famoſos.* & 2. q. 7. *quapropter.* & j. *de ſta. re. ea quæ.* §. 1. iuxta illud Horatij in epiſtolis.

Oderunt peccare boni Virtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine pœna.

† *De hoc tractatur infrà* de pœn. c. licet vbi videas.

QVoniam.] Sunt duo dicta principalia. Secundum ibi, *Prohibemus.* Abbas.

CASVS. In multis partibus infra vnam diœceſim, vel ciuitatem permixti ſunt populi diuerſarum linguarum, qui ſub vna fide varios hñt ritus, & mores: ſtatuit concilium, quòd epiſcopi huiuſmodi ciuitatum, eligant viros idoneos, qui ſecundum diuerſitatem linguarū, diuina illis officia celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo & exemplo: præterea prohibet concilium, quod vna ciuitas non habeat plures epiſcopos, tanquam vnum corpus habēs plura capita quaſi monſtrū. Sed ſi neceſſitas [c] propter cauſas prædictas poſtulauerit, epiſcopus loci catholicum præſulem nationibus illis cōformem conſtituat ſibi vicarium, qui ſit ei per omnia obediēs, & ſubiectus: & ſi aliquis aliter ſe ingerat, nouerit ſe excommunicatum: & ſi non reſipuerit, ab omni Eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adhibito (ſi neceſſe fuerit) auxilio brachij ſæcularis. Not. quòd vnaquæque ciuitas vnum tm̄ debet habere Pontificem. Item Eccleſia inuocare poteſt, & debet auxilium ſæculare, ſi neceſſe fuerit.

† Cap. 9. & c. 2. cap. tit. in 4. compilat.

† *Ad intelligentiam huius c. Vide, quæ copioſe ſcribit Ludouicus Gomez. in Regula cancellariæ de idiomate. Vbi pluríma tradit de linguarum ſimilitudine, & diuerſitate huc ſpectantia.*

† *Aliàs vt diuerſa habens capita quaſi, &c.*

† *præſertim.*

a *Prouideant.*] Suā expenſis j. c. *proximo.*

b ¶ *Modeſtinum.*] ff. *de ſtatu ho. non ſunt liberi ſim. C. de poſth. here. inſti. quod certatū. in ſi.* & ff. *de verb. ſig. quæ rei aliquis.* quia vnus tm̄ debet eſſe imperator, & ſinguli epiſcopi per ſingulas diœceſes. 7. q. 1. *in apibus.*

¶ Prouideant itaque diligenter Eccleſiarum Prælati, vt hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum † pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant: ſed illud ſtudioſè, ac fideliter exequātur, ſi canonicam velint effugere vltionem: quoniā ſuper his ſedes Apoſtolica auctore domino attētiſſimè vigilabit.

¶ Idem in eodem.

¶ *Cùm in ciuitate, vel diœceſi ſunt populi diuerſarum linguarum, Epiſcopus debet prouidere eis per viros idoneos, qui ſecundum varietatē linguarum officia eis celebrēt, & ſacramenta miniſtrent. Et ſi vrgens eſt neceſſitas, conſtituet ſibi vicarium Pontificem illius lingua: non tamen propter hoc eadem diœceſis debet habere duos Epiſcopos.*

CAP. XIIII.

QVoniam † in pleriſque partibus infra eandem ciuitatem, atque diœceſim, permixti ſunt populi diuerſarum linguarum, habentes ſub vna fide varios ritus, & mores: diſtrictè præcipimus, vt Pontifices huiuſmodi ciuitatum, ſiue diœceſum prouideant [a] viros idoneos, qui ſecundum diuerſitates rituum, & linguarū, diuina illis officia celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramēta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo. ¶ Prohibemus autem omnino, ne vna, eademque ciuitas, ſiue diœceſis, diuerſos Pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuerſa † capita, quaſi monſtrum. [b] ¶ Sed ſi propter prædictas † cās vrgens neceſſitas poſtulauerit, Pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem prouida deliberatione conſtituat ſibi vicarium [d] in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens, & ſubiectus. Vnde ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excōmunicationis ſe nouerit mucrone percuſsū [e]: & ſic nec ſi reſipuerit, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico deponēdū: adhibito (ſi neceſſe fuerit) brachio ſæculari ad tantā inſolentiam † repellendam.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Epiſcopi, qui per ſe non poſſunt, tenentur aſſumere idoneos, qui ſuppleant ſuo loco quoad prædicationes, viſitationes, & confeſſionum auditiones: & vt poſſint Epiſcopi reperire tales, præcipit Eccleſiis cathedralib^s, & collegiatis, tales inſtitui.*

CAP. XV.

INter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſariū: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur: eo quod non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Vnde † cū ſæpe contingat, quòd Epi propter occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectū ſciētię, quod in eis reprobā[dum] eſt omnino, nec de cætero tolerandum), per ſeipſos [g] non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maximè per amplas diœceſes, & effuſas: generali conſtitutione ſancimus, vt Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis [h] officium ſalubriter exequendum aſſumāt, potentes in opere, & ſermone: qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cùm per ſe iidem nequiuerint) ſolicitè viſitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipſi, cū indiguerint, congruè neceſſaria [i] ſubminiſtrent †: ne pro neceſſariorum defectu, compellantur deſiſtere ab incœpto.

c ¶ *Diciſ Inn. eius ratio. vt diæceſano debeat, eum ſubeſſe decreuit ſecus ſi alias ſuo caueat ad ſupplendum defectum ſuum, 7. q. 8. pontificem. Ioan. And.*

c ¶ *Neceſſitas.*] Diſpenſatiuè dictum eſt hoc propter neceſſitatē, vt hæc litera probat. & 7. q. 1. *non autem.* ſ. *de renun. ad ſupplicationem.* & iſte pontifex ſubiectus eſt diœceſano ratione officij [a], quod exercet in eius diœceſi tanquam vicarius, vt ſequens litera dicit: ſecus in illa decre. ad ſupplicationem.

¶ *Glo. ſeq. quæres, arg. & ſolute.*

d ¶ *Vicarium.*] Et tñ habebit iſte vicarius ordinariam [b] iuriſdictionem, ſiue poteſtatem. ſ. *de off. archid. ad hoc.* & 25. *diſt. perlectis.* vbi archidiaconus eſt vicarius epī, & tamen iuriſdictio ſua ordinaria, eſt perpetua. ſic vī. quòd aliquis, qui non eſt archiepūs, poteſt habere ſuffraganeum. ſic etiam archiepūs quandoque eſt ſubditus epō. ſ. *de renunciat. ad ſupplicationem.* Sed à quo conſecrabitur iſte epūs? Rñdeo à ſuo epō, nō à metropolitano, cū ei nō ſubſit. ſ. *eo. paſtoralis.* adiunctis ſibi duobus vicinis epīs. quia aliter conſecrari non debet. 66. *diſt. porro.* & ſ. *de tempo. ord. ſi archiepūs.* & c. *nec epī.* & illi tenentur venire ad aduocationem illius: quia ſibi inuicem mutuum conſilium, & auxilium exhibere te-

b *Dicit Hoſt. inter illos, quos ſunt ſua lingua. Ioan. And.*

e ¶ *Mucrone percuſſum.*] Et ita eſt canon latæ ſententiæ: ſicut illo 17. q. 4. *ſi quis ſuadente.* ſicut & alſe. ſ. *de elect. cum in cunctis.* & *cap. quiſquis.* vbi ipſo iure ſunt ſuſpenſi. *nentur.* j. *de treuga & pace.* c. 1. & 11. q. 3. *cura.*

f ¶ *Brachio ſæculari.*] Sic ſ. *eo.* c. 1. & 17. *de nec licenit.* & 25. q. 5. *principes.* aliàs autem niſi clericus ſit incorrigibilis, non eſt implorandum brachium ſæculare, & etiam depoſitum non poteſt laicus punire, niſi ſit incorrigibilis. j. *de iudi. cum non ab homine.* & 81. *diſt. dictum.* niſi in crimine falſi. j. *de cri. fal. ad falſariorum.* & ita vbicunque deficit Eccleſiaſtica poteſtas, recurrendum eſt ad auxilium ſeculare, 11. q. 1. *petimus.* & 23. q. 5. *de ligoribus.* & ſic vna poteſtas per aliam iuuatur. 96. *diſt. cùm ad verum.* & c. *ventum eſt.* 1. q. Bernardus.

c *Concord. tex. in l. miles. cum gl. & ibi Bart. ff. de re iud.*

† *inſolentia.*

† Cap. 10. & c. 3. eo. tit. in 4. comp.

INter cætera.] In prima exordium. In ſecunda conſtitutio ibi, *Vnde.* in tertia pœna ibi, *Si quis autē.* Ab. Sic.

CASVS. Inter alia, quæ pertinent ad ſalutem populi Chriſtiani, prædicator verbi Dei, quā plurimùm eſt neceſſarius: quia ſicut corpus materiali cibo nutritur: ita & anima ſpirituali cibo reficitur: ſed epī quandoque propter multas occaſiones, & multas cauſas non ſufficiūt miniſtrare populo verbum Dei: vnde ſtatuit concilium, quòd epiſcopi aſſumant viros idoneos ad officiū prædicationis, qui plebes ſibi commiſſas eorum vice inſtruant, & ædificent verbo, & exemplo, quibus ea, quæ neceſſe fuerint, miniſtrētur: ne propter neceſſitatē ab officio prædicationis deſiſtant. Vnde præcipit conciliū, pro tam in cathedralib. Eccleſiis q̄ in aliis conuentualib. viros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores, tam in officio prædicationis, quā in audiendis confeſſionibus, & aliis quæ ad ſalutem pertinent animarum: qui autem hoc adimplere neglexerit, diſtrictè ſubiaceat vltioni. Not. quòd epiſcopi debent habere coadiutores, non ſolum in officio prædicationis, ſeu in audiendis confeſſionibus & pœnitentiis iniungendis.

Mat. 4.
Luc. 4.
Deut. 8.

† *Idem roborauit* cōcil. Trident. ſeſſ. 5. c. 2. ſub Rū. decretum de refor. & ſeſſ. 24. de ref. c. 4. cōcordat cōci. Carth. 4. c. 20 & concil. Rhemen. c. 4.

† *Adde de hoc & quod ſalarium habere dēt, per Doct. in l. iuriſperitos. ff. de excu. tu. & in cle. cum ab omni. de vi. & hon. cle.*

d *Concilium Lateran. ſub Leone x. ſeſſ. 11. in princ. & Conc. Trident. præallegatum.*

g ¶ *Per ſeipſos non ſufficiūt.*] Et ideo cū aliis onera ſua partiri debent. j. *de præſump. mandat.* & & ſ. *de offi. archipreſ. vt ſingula.*

h ¶ *Prædicationis officium.*] Quod priuilegiatum eſt. j. *de ſta. re. quod Dei timorem.* nec tamen poteſt aliquis prædicare, niſi mittatur [b] auctoritate epiſcoporum, vel Apoſtolicæ ſedis. j. *de hær. excommunicamus.* §. *quia vero.*

ADDITIO. Contrarium ſignauerunt quidam huic. ſ. *de offic. de leg.* c. *Sle.* ſed nō eſt contra: quia ibi loquitur in delegato, qui officium prædicationis ſibi iniunctum committere non poteſt: hîc loquitur in ordinario, cuius officium latiùs patet.

i ¶ *Neceſſaria ſubminiſtrent.*] Sicut legatus principis, cū mittitur in prouinciā, de rebus fiſci, vel imperatoris viuere debet. *in Auth. vt nulli iu. §. nulli. col. 9.* & *in Auth. de mãd. prin. §. illud tamen. coll. 3.* licèt ſecus faciant legati domini Papæ. j. *de præſcrip. accedentes.* & j. *de cenſib. cum inſtantia.* & c. *procurationes.*

Comparatione

¶ Vnde præcipimus, tam in cathedralibus, quàm in aliis conuentualibus Eccleſiis, viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadiutores, & cooperatores habere, nõ ſolùm in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungendis, ac cæteris quę ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

¶ Honorius tertius Ep̄o Aſſiſinatiñ.

¶ *Epiſcopus in Eccleſiis diœceſis ſuæ debet eſſe contentus iuribus Epiſcopalibus: & quæ ſint iura Epiſcopalia, declarat.*

CAP. XVI.

CONquerente œconomo monaſterij S. Benedicti montis Subaſij, nobis innotuit, quòd tu iuribus Epiſcopalibus non contentus, quæ in Eccleſiis, ſeu capellis eiuſdem monaſterij debes habere, à quibuſdam earum procurationem exigis: quas ad dandam procurationem minimè ſufficere proponebat: petens vt ſpecificares [a], quæ tibi ratione iuris Epiſcopalis competerent in eiſdem: quorum † quibuſdam ſpecificatis, lis fuit legitimè conteſtata.

¶ Nos autem inſpectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere propoſita intellectis, Decreuimus, vt in Eccleſiis, ſeu capellis tuæ diœceſis ad monaſterium ipſum ſpectantibus, habeas canonicam [b] obedientiam, ſubiectionem, & reuerentiam, inſtitutionē, & deſtitutionem, correctionem & reformationem, ac cenſuram Eccleſiaſticam, iuriſdictionem [c] quoque cauſarum omnium ad forum Eccleſiaſticum de iure ſpectantiũ, pœnitentias [d], & ſacrorum omnium, quæ ab Ep̄o ſunt recipienda, collationem, ſynodum, & ſynodatici †, ſeu cathedratici nomine duos ſolidos [e], quartam decimationē [f], & mortuariorum [g], viſitationem quoque annuam [h]: ita quòd cũ ad eas viſitandas [i] acceſſeris, non ampliùs procurationis nomine requiras ab eis, niſi quantũ (pēſatis facultatibus [k] earũdem) moderatè poterunt exhibere, ne † plus cæteris [l] capellis eiuſdem diœceſis in procurationibus onerētur: *& infrà.* Tu autem his iuribus in præfatis Eccleſiis contentus exiſtens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxiliũ, quod iuxta formam Lateranē. concilij [m], ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate poſtulandum, ſicut ab aliis Eccleſiis eiuſdem diœceſis, pro neceſſitate tēporis ſuſtinemus.

¶ Idē Abbati & Conuentui S. Regimij.

¶ *Epiſcop⁹ viſitās monaſteriũ nō introducat ſæculares, ſed duos, aut tres Canonicos ſuos cũ aliqb⁹ Religioſis.*

COnquerente.] In prima parte petitio, & conteſtatio. In ſecũda ſententia ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Procurator monaſterij ſancti Benedicti montis Subaſij conquerebatur, quòd Ep̄s de Aſſiſio diœceſanus ipſius, non contentus iuribus Ep̄alibus in Eccleſiis, & capellis ipſius monaſterij, quę debet habere, à quibuſdã Eccleſiis exigebat procurationes, quæ ad eas præſtandas non ſufficiebant. Vnde petebat procurator ipſius monaſterij, q̄ Ep̄s ſpecificaret illa, quæ cõpetebant eidem in eiſdem Eccleſiis ratione iuris Ep̄alis: quibuſdam verò ſpecificatis lis fuit legitimè conteſtata. Dñs Papa viſis, & intellectis probationibus & rationibus vtriuſque partis, decreuit, quòd Ep̄s habeat canonicam obedientiam, ſubiectionem, & reuerentiam, & alia, quæ in litera enumerantur, in Eccleſiis, ſeu capellis diœceſis ipſius ad monaſterium ipſum ſpectantibus: ita quòd cũ ad Eccleſias illas viſitandas acceſſerit, non plus requirat ab illis Eccleſiis nomine procurationis niſi quantum ei poterunt exhibere, penſatis facultatibus earundem, ne amplius aggrauentur in procurationibus quàm cæteræ capellæ eiuſdem diœce. & illis iuribus in prędictis Eccleſiis Ep̄s ſit cõtentus, nec ampliùs exigat pręter moderatum auxiliũ, quod iuxta formam Lateranē. concilij duxerit poſtulandum, ſi manifeſta, & rõnabilis cã extiterit. Not. q̄ generalitas ſpecificanda eſt. Item procuratio, quæ debetur ratione viſitationis, ſecundũ facultates Eccleſiæ debet dari. Item non ampliùs debet exigi ab vna Eccleſia, quàm exigatur ab aliis, in procurationibus faciendis, & eodem iure quantum ad hoc Eccleſias cenſeri debent.

¶ *Gl. ſeq. recitat per q. ad quid valet ſpecificatio. Secundò obiicit, quòd ſine ſpecificatione procedat petitio, & ſoluit.*

a ¶ *Specificare.*) Per talem ſpecificationē præcluditur via in poſterum litigandi, & lites diminuuntur: quod debet facere iudex. *C. de iud. properandum. ff. ſi cer. pet. quidam.* ĵ. *de do. & contu. finē. & c. Venerabilis.* vt ſciat, quid debeat pręſtare reus, & actor, ac recipere, ſi obtineat, ne poſt ſententiam alia contentio oriatur arg. ĵ. *de verb. ſign. cum olim. & meliùs c. cùm inter vos.* Et iudex debet materiam diſcordiæ amputare *in Authen de man. prin. §. deinũ. & §. ſi tibi quoque. coll.* 3 immò iudex ex primo loco ſi pōt, partes ad cõcordiã reuocabit. 90 diſt. ſtudendũ. & 5. q. 2. *ſi primates. & 2. q. vlt. c. ſi quis membrorum. &* ĵ. *de tranſact. c. vlt. & ff. de noui oper. nun. l.* 1 *§. cum poteſt.* Sed videtur, quòd ſufficeret dixiſſe: Peto iura Epiſcopalia in capellis. quia vniuerſalis petitio eſt illa, & in talibus non requiritur ſpecificatio, ſicut: peto rationem adminiſtrationis. ĵ. *de reſt. ſpo. cum ad ſedē. &* ĵ. *de don. inter dilectos. &* ĵ. *de reli. dom. conſtituimus.* [a] ſatis poſſet admitti talis libellus, cum proponatur pro vniuerſitate, nec compellitur quis ſpecificare, niſi quis velit ad cautelam: cum certũ ſit, quæ ſint iura Ep̄alia, ſed valet etiam actori, vt ſententia magis ſit certa. Immò per hãc decre. credo, q̄ ſpecificanda ſunt iura Ep̄alia: & ſi nō ſpecificentur in libel'o, intelligitur de his, quæ hîc enumerantur per dominum Papam, & de his non poterit quæſtio referri, cum ſint expreſſa in iure. In aliis autem ſingularibus iudiciis ſpecificatio fieri debet. ĵ. *de lib. obla. c. penul. & vlt.* vbi de hoc.

b ¶ *Canonicam.*] Hic bene ſpecificantur iura Epiſcopalia, & eſt vtile, quòd in ſententia apponantur, ne aliqua poſtea dubitatio oriatur. *arg.* ĵ. *de verb. ſignifi. cùm inter.*

c ¶ *Iuriſdictionem.*] Nam iudex ordinarius eſt epiſcopus in ſua diœceſi, tam monachorum, quàm aliorum. 11. q. 1. *de perſona.*

d ¶ *Pœnitentias.*] Publicas, & aliorum maiorum criminum. ĵ. *de exceſ. prala. accedentibus.*

e ¶ *Duos ſolidos.*] Duos ſolidos petere poteſt ep̄s à qualibet eccleſia ſuæ diœceſis nomine cathedratici, præterquam à monaſteriis. 10. q. 3. *inter cætera.* Et appellatur cathedraticum, quia pro honore cathedræ datur 10. *qu.* 3. *placuit.* quandoque appellatur ſynodaticũ, quia in ſynodo datur. ĵ. *de cenſi. olim.* & iſti duo ſolidi dabuntur ſecundum æſtimationem illius monetæ, quæ antiquitus, & ab initio ſolui conſueuit, niſi circa ſolutionem minoris monetæ, quæ modo eſt in vſu, ſit præſcriptum. vt in prædicta decre. olim. ſiue ſit maior moneta in vſu, ſiue ſit minor. ĵ. *de cen. cum canonicis. & c. prædicto. olim.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat cõtrariũ, remittit, & ſoluit.*

f ¶ *Decimationis.*] Sed videtur, quòd perceptio decimarum de iure cõmuni pertinet ad parochiales eccleſias tm̄. ĵ. *de deci. cum in tua. & c. præcedenti.* Sed contra videtur. ĵ. *de dec. dudum.* vbi epiſcopus decimas petebat iure cõmuni debitas ſibi ſolui, & obtinuit. & de hac quarta habes 10. q. 3. *vnio. & 12. quæſtio. 2. Vulteranæ. & cap. nobis & c. conceſſo.* Quid iuris ſit de hoc, dicetur ĵ. *de decimis, c. cùm contingat.* hanc quartam de conſuetudine, [b] epiſcopus percipiebat.

g ¶ *Mortuariorum.*] Quandoque tamen eſt tertia, quandoque quarta, quandoque medietas. ĵ. *de ſepult. certificari. & c.* 1. & 2. & dicitur mortuarium, quod quis relinquit pro anima ſua in morte de iſtis habes. ĵ. *de teſt. officij. & c. requiſiſti.* & hanc quartam percipiebat epiſcopus ex conſuetudine: & ideo ſuper his duabus quartis neceſſaria fuit probatio, ſed non ſuper iuribus epiſcopalibus, quæ ipſo iure debebantur: ſed iſta quarta mortuariorum potiùs pertinet ad ius epiſcopale: vt *in prædi. c. officij: & c. requiſiſti.*

¶ *Gl. ſequens recit. per obiectionem, & ſolutionem.*

h ¶ *Annuam.*] Sic ſemel tantùm in anno poteſt epiſcopus viſitare eccleſias. 10. q. 1. *decernim⁹*, & c. *ep̄m.* & c. *placuit.* alioqui dicitur, q̄ bis in anno. ĵ. *de cenſ. cùm venerabilis.* & ĵ. *de hæret. excõmunicamus. §. adiicimus.* alibi etiam dicitur, quod viſitabit, quotiens neceſſitas fuerit. 10. q. 1. *regenda* 18. q. 2. *non ſemel.*

i ¶ *Viſitandas.*] Hoc eſt ordinarium, vt ſemel tantùm in anno viſitet: ſi tamen fuerit neceſſitas, poteſt pluries viſitare. *ſupra de offi. arch. mandamus.* quia neceſſitas legem non habet. *de conſe. diſt.* 1. *ſicut.* & ſibi imputent clerici, qui tales ſe reddunt, vt totiens debeant viſitari.

k ¶ *Facultatibus.*] Iuxta facultates faciendi ſunt ſumptus. *infra de cenſi. c. cum nuper. & c. ſopita.* ne longi temporis victum breuis hora conſumat. ĵ. de cen. cum Apoſtolus. & ne ad exterminationem [d] extremæ virtutis Eccleſiæ perducantur. 10. q. 3. *inter cætera* & c. *illud.*

l ¶ *Cæteris.*] Quia cùm ipſi epiſcopo eodem communi iure cum aliis capellis ſubſint, eodem iure debent cenſeri. 11. q. 2. *cognouimus*, & ĵ. *de decimis. cum in tua.* & dignum eſt, vt qui ſimilem cum aliis ſuſcipiunt vitam, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. ĵ. *de ſta. re. recolentes.* quia nec debet aliis fieri remiſſio, aliis autem tribulatio. 25. q. 1. c. *idio §. ſi ita. circa finem.*

m ¶ *Lateran. q. concil.*] ĵ. *de cenſibus. cum Apoſtolus.*

Vt ꝑ a

† *In vno manuſcripto ita: quorum quibuſdam autem iuribus ſpecificatis hinc inde fuit ſuper præmiſſis lis legitimè conteſtata. In alio ita, quorum quibuſdam ſpecificatis lis fuit ſic legitimè conteſtata.*

a *Adde de hoc in l. Titia. & ibi Bar. ff. de lega. 2. & in l. rei appellation. ff. de ver. ſig.*

† *Synodatici, & cathedratici nomine quid intelligatur copioſe explicat Gratianus 10. q. 3. per totum, adde Archi. c. 1. de præben. li. 6. & etiam notam huius c.*

† *Aliàs, nec.*

b *Immò de iure, non omnino dicitur hoc, quòd perceptio decimarum ſpectet ad epiſcopum: ſed quod decimæ perceptæ ab eccleſia, recipit quartam partem: quod de iure eſt infrà de præſcri. de quarta, ſecundum. Abb. 1o. An.*

c *Vide concilium Trid. ſeſſ. 7. de re. c. 8. & cum viſitant tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati poteſtatē habent. idem concil. Trident. ſeſſ. 24. de ref. c. 10.*

d *Hoc ſunt conc. Late. ſub Alex. iij. & quod hic citatur, habetur ibi ti. de elec. Summus Pontif. c. 4.*

CAP. XVII.

VT iuxta: *& infrà*. Attendentes igitur, quod indecens eſt, vt Remeñ. Archiepiſcopo in monaſterio veſtro viſitationis officium exercente, ſæculares [a] † interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia prouenire. ¶ Firmiter inhibemus, vt nullos de cætero ſæculares in Capitulum (niſi duos, vel tres de canonicis Eccleſiæ [b] ſuæ, in decenti habitu [c], aliis, † quos † expedire viderit, religioſis adiunctis [d]) ſecum viſitationis tempore introducat †.

¶ Idem Epiſcopo Baioc. & Archidiacono Rothom.

¶ *Lex diœceſana, & lex iuriſdictionis ſunt diuerſa: vnde res iudicata in vna, non obſtat agenti in alia.*

CAP. XVIII.

DIlectus filius Abbas monaſterij Rothomageñ. nobis expoſuit quòd tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiarum pro ſuis exceſſibus ſoluere compelluntur, ad ſuum ſpectat monaſterium ab antiquo [c]: *& infra*: Cùmque Innocent. Papa præd. noſter vobis dederit in mandatis, vt auditis hincinde propoſitis, cauſam remitteritis ad eum ſufficienter inſtructam: dictus Epiſcopus proceſſum veſtrum diutiùs impediuit, occaſione cuiuſdam ſententiæ, quæ ſuper quibuſdam Eccleſiis, quoad legem diœceſanam, promulgata extitit pro eodem. Vnde præfatus Abbas nobis humiliter ſupplicauit, vt cùm [e] citatio, cauſarum examinatio, & deciſio, † ac emendæ, ad legem iuriſdictionis pertinere noſcantur, non ſineremus ſententiæ memoratæ prætextu, negotij proceſſum vlteriùs impediri. ¶ Cùm igitur prædicta de lege iuriſdictionis [f] exiſtant, mandamus, quatenus huiuſmodi ſententia non obſtante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

¶ Gregorius nonus Epiſcopo Suañ.

¶ *Per reſcriptum, quo Papa mãdat ordinario, vt corrigat clericos ſuæ diœceſis, non datur ei iuriſdictio ſuper exemptos.*

CAP. XIX.

GRaue gerimus, quòd † cum in Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias † in tua diœceſi exiſtentes ad monaſterium ſancti Anaſtaſij de vrbe ſpectantes, nullam iuriſdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam †,

VT iuxta] Præmittit motiuum prohibitionis. Secundò prohibet ibi, *Firmiter*. Abbas Siculus.

CASVS. Præcipit hic Papa, quòd cù plati exercẽt officiũ viſitationis, ſæculares ſecũ non habeant, per quos poſſit in clauſtris diſſolutionis materia prouenire: ſed duos, vel tres de canonicis ſuis habeat epiſcopus in decẽti habitu, adiunctis ſibi aliquot religioſis. Not. quòd in viſitationib[us], quas epi faciunt, nõ debẽt intereſſe ſæculares, ſed poti[us] regulares.

a ¶ *Sæculares.*] Quia cum eis cohabitare, & coniungi non poſſunt, quibus ſtudia ſunt diuerſa. 16. q. 7. *in mona.* & oppido laici infeſti ſunt clericis 2. q. 7. *laicos.* & ſine ſtrepitu iudiciorum talia fieri dẽt. j. de accu. olim. ad clericos ſæculares tantũ refertur, quod dicit ſæculares: quia de laicis nõ eſt dubiũ, quia in talibus intereſſe non debent, vel de facto ducebant laicos.

b ¶ *Eccleſiæ.*] Cũ quibus hoc facere debet. 86 d. ſi quid vero 15. q. 7. epi nullum. j. de accu. qualiter. & quando.

c ¶ *Habitu.*] j. de vi. & hone. cleri. clerici. 21. q. 4. per totum.

d ¶ *Adiunctis.*] Qui ſunt in huiuſmodi officiis exercitati. j. *de ſta. reg. quòd in ſingulis* Ber.

DIlectum] In prima ponitur partis cõqueſtio In ſecũda Papę prouiſio ibi, *Cùm igitur*. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem monaſterij Rothomageñ. ex vna parte, & epiſcopũ Veneteñ. ex altera, quæſtio ſuper quibuſdam quæſtionibus vertebatur: dicebat abbas, quòd tertia pars emendarum, quas homines quandoque parochiarum pro ſuis exceſſibus ſoluere compelluntur, ad ſuũ ſpectat monaſteriũ ab antiquo, & quòd orta quæſtione eccleſiaſtica inter homines dictarum parochiarũ, citatio pertinebat ad ipſum abbatẽ, ſed examinatio, & deciſio quæſtionis ad epiſcopũ Veneteñ. & ad ipſum abbatẽ cõmuniter pertinebant. Sed epiſcopus ſuper his, & ſuper emendis inquietabat abbatẽ: ſuper his de cõſenſu partium literæ fuerunt impetratæ à D. Innoc. ad iſtos iudices: per quas mandatur eiſdem, vt auditis hinc & inde propoſitis, cauſam ſufficienter inſtructam remitterẽt ad Apo. ſedem, coram quibus dictus epiſcopus proceſſum iſtorũ iudicũ impediebat, occaſione cuiuſdã ſententiæ latæ ſuper quibuſdã Eccleſiis, quoad legẽ diœceſanã pro ipſo epiſcopo: ſed quia iudices nõ pcedebant, ſupplicauit pręfatus abbas D. Papæ Honorio, vt cũ citatio cauſarũ, examinatio, deciſio, & emendæ, ad legẽ iuriſdictionis pertineant, occaſione ſententiæ ſupradictæ non permitteret impediri proceſſum iudicum prædictorum: ſuper his ſcribit Honorius prædictis iudicibus, mandans, quòd cùm prædicta de lege iuriſdictionis exiſtant, quatenus non obſtante huiuſmodi ſententia procedant in negotio iuxta traditam ſibi formam. Not. quod alia eſt ſententia lata quoad legem diœceſanam, & alia lata quoad legem iuriſdictionis cùm vna alij non obſtat.

¶ *Gloſſa ſequens ponit partem caſus.*

e ¶ *Ab antiquo*] Dicebat abbas, quòd orta eccleſiaſtica quæſtione inter homines ipſarũ parochiarũ, citatio pertinebat ad ipſum: ſed examinatio, & deciſio quęſtionis ad epiſcopũ Veneteñ. & ad ipſum communiter pertinebant, ſed epiſcopus ſuper his inquietabat abbatem, & ſuper emendis: vndique de communi conſenſu partium literæ fuerunt impetratæ ad iſtos iudices.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit legem diœceſanam, & iuriſdictionis, & quid ſpectet ad vtranque: diſtinguit etiam inter monaſteria, & ſeculares Eccleſias, & monaſteriorum capellas.*

f ¶ *De lege iuriſdictionis.*] Not. hic differẽtiã inter legẽ iuriſdictionis, & legẽ diœceſanam: in quibus legibus cõſiſtit totum ius, & poteſtas epiſcorum. Ad legẽ enim iuriſdictionis pertinent iſta, de quibus hic contendebatur: datio curæ animarum, delictorũ correctio, [b] ordinatio eccleſiarum, ſiue conſecratio altarium, & virginum, confectio chriſmatis, & generaliter omniũ ſacramentorũ, & ordinũ collatio, quæ conſiſtunt in dando: & alia plura, & ſimilia, quæ enumerantur. ſ. eo. c. 3. & c. *conquerente.* & incipiunt ibi. Habeas canonicam obedientiam, &c. vſque ad verbum ſynodũ: in quo verbo incipit enumerare quædam, quæ pertinent ad legẽ diœceſanam. Ad legem verò diœceſanam ſpectat vocatio ad ſynodũ, & ad ſepulturas mortuorũ, cathedraticum, tertia, vel quarta mortuariorũ, quarta decimarũ. De iſtis duabus quartis dic, vt no. ſ. *eod. tit. conquerente. in no.* quinque *hoſpitiũ.* & conſimilia, quæ conſiſtunt in recipiendo. quinque iſti lex diœceſana cõphẽdit legẽ iuriſdictionis. j. *de præſcr. auditis.* & ſ. *eo. conquerẽte.* dicas ergò, quòd omnia monaſteria ipſo iure in fauorem religionis exempta ſunt à lege diœceſana. 10. q. 1. c. 1 q. 4. inter cætera. & 16. q. 1. *cùm pro vtilitate.* & 18. q. 2. *quam ſit.* & c. *vlti.* & 16. q. 1. placuit ab huiuſmodi ſuperius enumeratis. & c. *proxi.* ad legem diœceſanam ſpectantibus libera ſunt omnia monaſteria: nec ad talia facienda cogi poſſunt. 18. *quæſtio.* 2. *quàm ſit.* à lege verò iuriſdictionis non ſunt exempta: niſi ſpeciali priuilegio ſint munita, ſed omnia monaſteria ſua in diœceſi conſtituta ſubſunt epiſcopo quoad legem iuriſdictionis. 18. q. 1. *hac tãtũ monaſter a.* & c. *cognouimus.* 16. q. 1 *interdicimus.* Sæculares verò Eccleſiæ ſubſunt epiſcopo quantum ad vtramque legem. 16. q. 1. *de his* & c. *antiquos.* præſtant tamen monaſteria epiſcopo ſeruitium ex prima conſtitutione. 18. q. 2. *Eleutherius.* & etiam ratione viſitationis. j. *de præſcr. cum ex officij.* Vel quod ex conſuetudine. 18. q. 2. *ſeruitium.* & 1. q. 3. *quæſita. in fi.* capellæ verò monaſteriorum, ſeu regularium ſubſunt epiſcopo quantum ad vtranque legem. ſ. *eo. conquerente* 16. qu. 2 *ſanè.* & j. *de priui. cum* & *plantare.* §. *in Eccleſiis.* niſi pleno iure ſubſint monaſterii. j. *de priui. quoniam per confeſſionem.* Capellæ verò monaſteriorum exemptorum epiſcopo, ſicut & aliorum capellæ: niſi exempta ſint monaſteria cũ capellis ſuis. j. *de priui ex ore. in fi.* vnde ratione capellarum ad ſynodum venire tenentur: vbi nam & abbas ad ſynodum venire tenetur. j. *de maio. & obed. quod ſuper.* & 18. q. *abbates.* & hoc intelligas de his, qui populum habent. & ſic non contradicit illa palea. 18. d. *epiſcopus.* & 18. q. 2. § *vlt.* Quare non contradicunt? quia illa intelliguntur de his, qui populum non habent. Sic ergo ex hac litera patet, quòd ſententia lata ſuper his, quæ ſpectant ad legem diœceſanam, non tangit ea, quæ pertinent ad legem iuriſdictionis, & ſic ſententia lata pro vno, non obſtat in alio, cùm ſint penitus diuerſa.

GRaue gerimus.] In prima ponitur quæſtio. In ſecunda prouiſio ibi. *Mandamus.*

CASVS. Quidam epiſcopus recepit mandatum à D. Papa Greg. ſuper correctione clericorum ſuæ diœc. & ciuitatis: occaſione iſtius mandati epiſcopus tulit ſententiam interdicti in Eccleſia S. Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias exiſtentes in diœceſ. ipſius epiſcopi, pertinentes ad monaſterium S. Anaſtaſij de vrbe, & ſuſpentionis ſentẽtiã in clericos earundẽ: abbas cõqueſtus fuit ſuper hoc domino Papæ. cùm ipſe paratus eſſet corrigere cũctos dictarũ Eccleſiarũ. mãdat Papa dicto epiſcopo, quòd cùm in dictas Eccleſias nullã habeat iuriſdictioné ordinariã, vel delegatam, occaſione prædicti mãdati, quatenus ſi ita eſt, prudẽter corrigãt, quæ minùs prouidè attentauit, & prædictas ſñias ſine difficultate relaxet. No. quòd Papa per litteras ſuas non intendit præiudicium generare.

† *Aliàs ita: ſæculares interſint perſonæ.*

† *Aliàs ita: viris aliis.* *Aliàs ita: vel aliis.*

† *Quos, in vetuſtioribus exemplaribus legitur, quod.*

† *Adde, quod tales non debet illorum vti conſilio.* l. quid tamen & ibi Bar. §. ſi arbiter. ff. de arbit.

a *Et quia viſitator inquiret de his quæ ſecretò puniantur. & ſic ſunt corrigẽda ſecretò.* 3. q. 2. ſi peccauerit. *Ioan. And.*

b *Item cauſas audire, & omnia, quæ circa iudicium aguntur, expedire, viſitare, corrigere, ſuſpendere, interdicere, ſtatuta facere, inquirere tam de vita clericorum, quàm de officiis, & ſtatu eccleſiarum ſecundùm* Ioan. And.

† *In manuſ. ita deciſio earum.*

c *Innoc. hic dicit hoc videri mirabile dictum, quòd collatio ſacramentorum ſit de lege iuriſdictionis: probat tamen in c.* interdicimus. 16. q. 1. quod id arctat monachos. *Ioan. And.*

† *In pluribus antiquis ita: quod cum in ſancta Maria de Orbitello, & quaſdam alias eccleſias exiſtentes in tua &c.*

† *eccleſias.*

† *Quid hodie poſſint epiſcopi circa viſitandos, & corrigendos monachos, ſtatuit concil. Triden.* ſeſſio. 21. de reformatio. c. 8.

occaſione literarum [a] noſtrarum, quas ſuper correctione Clericorum tibi tranſmiſimus, in eas interdicti, ac in Clericos earundem ſuſpenſionis ſententias promulgâſti: quanquam Abbas eiuſdem monaſterij eos corrigere [b] ſit paratus: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi eſt ita [c], prudenter corrigens per teipſum [d], quæ minùs prouidè attentâſti, prædictas ſententias ſine difficultate relaxes [e].

¶ Idem.

¶ *Ordinarius, cui competit abſoluere ab excommunicatione, poteſt alius abſolutionem demandare.*

CAP. XX.

His, quibus ex officio [f] in certis caſibus [g] competit illos abſoluere, qui pro violenta manuum iniectione incidunt in canonem ſententiæ promulgatę, licet aliis huiuſmodi abſolutionem committere, cùm viderint expedire.

TITVLVS XXXII.

De officio Iudicis.

¶ Honorius tertius Archiepiſcopo † ſancti Leonardi, & Abbati Salernitano.

¶ *Ad officium Iudicis etiam delegati ſpectat prouidere Aduocatum parti, quæ non poteſt habere, & poterit dare domeſticum.*

CAP. I.

Ex literis veſtris accepimus, quòd cum cauſam, quæ inter Abbatem, & Conuentum Foſſæ Nouæ ex parte vna, & Abbatem, & Conuentum monaſterij [h] Caneñ. † ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus monaſterij S. Petri de Almaphia † vertebatur: *& infrà.* Quia pars prædicti monaſterij propoſuit, quòd habere non poterat Aduocatum, veſtrum ſuper hoc implorando [i] officium †: tu frater Archiepiſcope, eidem de magiſtro R. Clerico tuo ad exhibendum in cauſa ipſa patrocinium prouidiſti. Verùm frater Stephanus Caneñ. Monachus propoſuit in præiudicium eiuſdem monaſterij factum eſſe, eo quòd dictus R. Clericus domeſticus tuus erat: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus hoc non obſtante [k],

¶ *Glo. ſeq. elicit tria argumenta.*

a ¶ *Literarum.*] Arg. habes hîc, per generale mandatum poſteriùs conceſſum priori ſpeciali, ſ. priuilegio exemptionis non derogatur, quia de illo in generali mentio non habetur. Item arg. quòd commune ius non tollit priuilegium. Item Eccleſiæ ſunt exemptæ à iuriſdictione Epiſcopi, & literæ ſuper correctione clericorũ ſecũdũ ius cõe obtentæ nõ derogãt priuilegio exẽptionis. ſimile. ſ. *de reſcrip. cũ ordinẽ.* Item arg. quòd Papa per literas ſuas iuri aliorũ præiudicare non intendit. ſ. *de off. deleg. ſuper eod. & ſ. de aucto. & vſu pal. ex tuarum.* ſimile habes. ſ. *eo. licet.* & per has literas debebat procedere tanquam ordinarius, non tanquam delegatus. ſimile habes ſ. *eo. tit. licèt.* Ber.

b ¶ *Corrigere ſit paratus.*] Maximè: quoniã ſi ille nõ corrigeret illos, propter negligentiam Abbatis, vel Prælati, nõ transfertur poteſtas corrigendi ad Epiſcopum, cum non ſit ordinarius illorum, nec in eos aliquam habet iuriſdictionem. *arg. ſ. de ſup. negli. præla. ſicut.* ſed habet locum iſtud, cùm abbas ſubeſt Epiſcopo: quia tunc ſi Abbas negligens eſſet, tũc demũ Epiſcopus poteſt illos corrigere. ſ. *eo. tit. quanto. & c. irrefragabili. & 9. q. 3. cùm ſimus. & ĩ. de conceſ. præben. nulla.* & infra *de appel.* 1.

c ¶ *Si eſt ita.*] Per hanc clauſulam, ſi eſt ita, huic cognitio non demandatur, quia de facto ſuo certus eſſe debebat. ſ. *de reſcrip. ab excommunicato.*

¶ *Glo. ſeq. allegat 4. concor. & vnum contrarium.*

d ¶ *Per teipſum.*] Sic ergo debet aliquis emendare, quod perperã geſſit, & palliare, quod fecit. ĩ. *de aucto. & vſu pal. niſi ſpecialis. & ĩ. de accuſ. qualiter, & quñ. & 25. q. 2. quod quis commiſit.* & idẽ dicit imperator. nõ enim erubeſcimus corrigere, quę priùs diximus: nec ab aliis corrigi expectare volumus, vt *in Auth. de mu. in ſi. col. 1. 2. colla. 4. Arg. cõtra. ĩ. de cle. coniu. c. diuerſis fallaciis.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit, & primam approbat.*

e ¶ *Relaxes.*] Et ſic videtur, quòd ſentẽtię latæ tenuerũt, ſed cõtradicit litera ſuperior, vbi dicitur: nullam habeas iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. & ſic videtur, quòd ſentẽtia nulla fuerit, & ſic debuit dicere: denuncies non tenere: vt ſ. *de offi. deleg. cũ contingat.* vñ dicas, quòd iſta ſententia abſolutionis potiùs ad factum refertur. ſimile. ĩ. *de teſt. dilecto.* quia fortè illi abſtinuerunt timore talis ſententiæ: ſed propter obſeruationem talis ſententiæ nullum ius acquiritur Epiſcopo. ĩ. *de reſtit. ſpol. olim inter.* Et expone, relaxes, id eſt, relaxatas eſſe oſtendas. ſic ĩ. *vt lit. non conte. accedens.* i. ſi Eccleſiæ illæ ei non ſubſũt, ſnia nõ tenet. ĩ. *de relig. do. cũ dilectus.* Vel poſſet dici, quòd ſi Eccleſiæ illæ nõ ſunt exẽptæ: tñ Epiſcopus nõ habet primo loco correctionem, ſed Abbas, cui ſubſunt nullo medio, ad quẽ pertinet correctio principaliter illorũ clericorũ: nec Epiſcopus poteſt ei auferre iuriſdictionẽ illam, niſi cùm Abbas fuerit negligens. arg. ſ. *eo. irrefragabili. & c. quantò.* prout no. ſ. *eo. paſtoralis* & ſecundũ hoc ponitur propriè hoc verbum, relaxes: quia non debuit Epiſcopus illos corrigere, quandiu Abbas illos corrigere ſit paratus: & ideo dicit, minus prouide attentaſti: ſed potiùs de facto relaxantur, vt dictum eſt.

His quibus.] Casvs. Dicitur in Decre. iſta, quòd illi, qui ex officio ſuo in certis caſibus poſſunt abſoluere illos, qui propter violentam iniectionem manuum in clericos incidunt in ſententiam excommunicationis, abſolutionem huiuſmodi poſſunt aliis committere, cùm viderint expedire. Not. quòd beneficium abſolutionis poteſt delegari. Bernard.

f ¶ *Ex officio.*] Scilicet ordinario.

¶ *Glo. ſeq. quinque ponit exempla, & ad ſecundum exemplum ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Caſibus.*] Primò ex officio legationis. ſ. *de off. leg. quòd tranſlationem. & c. excõicato. & c. nemoni.* Item ſi cui cõmittatur hoc ex priuilegio: vt Archidiacono Boñ. qui ex priuilegio abſoluit excõicatos in ſtudio Boñ. cõmorantes, vel delinquẽtes, ibidẽ. Sed contra hoc eſt manifeſtũ arg. quòd cõmittere nõ poſſit. ĩ *de off. del. c. vlt. §. vlt.* cum ei non competat hoc ex officio, ſed ex priuilegio: & ſic certum miniſterium ſibi committitur in hac parte, & huic fortè ſtãdum eſt, quòd poteſt: quia non dicitur illud certum miniſterium, cùm illud ſibi competat rõne dignitatis, cui conceſſum fuit priuilegium perpetuum. Item Epiſcopi in certis caſibus pñt tales abſoluere. ĩ. *de ſen. exc. mulieris. & c. de monialibus. & c. quod de his. & c. vlt.* Item abbas abſoluit tales ĩ *de ſen. exc. cũ illorum.* Item in articulo mortis pñt Epiſcopi, & ſacerdotes tales abſoluere. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ĩ. *de ſepul. c. vlt.* Et in omnibus perſonæ ſuperiùs nominatæ, cũ viderint expedire, pñt ſuper his iure ordinario cõmittere vices ſuas auctoritate huius canonis. Itẽ intelligo in omnibus aliis excommunicationibus, quòd illi qui ordinario iure, vel delegato à principe poſſunt abſoluere, poſſunt cõmittere vices ſuas, cum viderint expedire, dummodo delegatus habeat iuriſdictionem, & ſic non contradicit. ſ. *de offi. deleg. c. vlt. in fin.* Bernardus.

DE OFFICIO IVDICIS.

¶ *Suprà viſum eſt de officio ſingularum dignitatum, & ſingulorum iudicum: nũc congruo ordine ſubiicit indeterminatè de quodam officio, quod eſt ordinario, & delegato commune. Abbas.*

De hac materia habetur. 3. q. 6. c. infames. §. ſi vero in vno.

Ex literis.] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Mandamus.* Ab Sic. Casvs. Inter abbatem, & conuentũ monaſterij Caneñ. ex vna parte, & conuentum Foſſæ Nouæ ex altera, ſuper quibuſdã poſſeſſionibus quæſtio vertebatur corã Archiepiſcopo, & abbate ſancti Leonardi Salernitaneñ corã quibus propoſuit procurator monaſterij Foſſæ Nouæ quòd habere nõ poterat aduocatũ. Vnde ſuper hoc eorũ officium implorauit. Archiepiſcopus dedit eidem R. clericũ ſuũ, vt in cauſa illa ſuum patrociniũ exhiberet, ſed quidam monachus Caneñ. excipiendo propoſuit hoc eſſe factum in præiudicium ſui monaſterij, eo quòd dictus R. eius clericus, & domeſticus exiſtebat: iudices dubitantes, quid iuris eſſet, ſignificauerunt hoc domino Papæ, & ipſe mandat eiſdem, quatenus nõ obſtante huiuſmodi exceptione negotio procedant eodem prævia ratione. Not. quod familiaris Epiſcopi poteſt eſſe aduocatus in cauſa coram eo. Item no. quòd aduocatus datur officio iudicis.

h ¶ *Monaſterij.*] Scilicet, Foſſæ Nouæ.

i ¶ *Implorando.*] Et ſic patet, quòd ad officiũ iudicis pertinet prouidere partibus de aduocatis, ſi aliàs habere non poſſint. ff. *de off. procon. nec quicquam. §. aduocatos. & ff. de poſtu. l. 1. §. ait prætor.* debet etiam attendere iudex, vt æqua diſtributio aduocatorum fiat. C. *de poſtul. prouidendum. & 3. q. 7. c. infames. ver. ſi verò in vno.* hoc olim obtinuit, quando ſalaria de publico dabantur: hodie verò quilibet debet ſibi prouidere: ſecũdum quòd meliùs poteſt. C. *de iud. properandum. §. illo proculdubio.* pauperibus tamen, & huiuſmodi perſonis debilibus, qui ſibi prouidere non poſſunt. debet prætor de aduocatis conſulere, & prouidere. ff. *de poſtulan. l. 1. §. ait prætor.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Obſtante.*] Ex hoc patet, quòd hæc exceptio nõ eſt admittẽda: Habeo te ſuſpectũ, quia aduocatus alterius partis eſt cleric' tuus, vel cõmẽſalis, vel familiaris, ar. cõtra. ĩ. *de ap. ex inſinuatione.* Sed

non

a *Concor. l.* fiſtulam. §. ſi. cum gl. ſi. ff. de ſer. ru. prædio. cũ not. & in l. parietem. eo. tit.

† *Concilium Triden. ſeſ.* 14. c. 7. de caſuum reſeruatione. & ſeſſi 24. de ref. c. 6.

† *In duobus vetuſtiſſimis codicibus ita: Archiepiſcopo Salernitan. & Abbati Sancti Leonardi, in cæteris item: Archiepiſcopo, & Sancti Leonardi Abbati Salernitano. in vno pro, Salernitano, legitur, Salentano.*

b *Die vtribe*, & ſuprà, de elec. noſtri. & 55. diſtinct. pœnitentes. *Ioan. And.*

† *Canonſis, Fanen.* † *Amalphia* † *Almaſi.* † *Amalfia.*

† *Adde, quod impugnet hãc clauſulam per Bar. in l.* Titia amicæ, quæ eſt ſingu. ff. de aur. & argen. leg.

e *Et quòd aliquis ſub ordo poſtulantium, ne ſi honores poſtulantium locus detur, mediocres deſideria ſua non proferant.* ff. de offi. procõſ. nec quicquam. §. obſeruare. *Ioan. An.*

non eſt contra: quia ibi non dicit, propter hoc iudex recuſari poſſe vt ſuſpectus, quod aduocatus ſit commẽſalis iudicis: ſed dicitur, quòd iudex videbatur fouere latenter partem ſui clerici cõmẽſalis, qui erat aduocatus: vnde ex eo ſumitur argu. contrarium.

IVdicis officium.] Breue eſt, & per alia verba poteſt ſic ſummari: In officio iudicis, quod principaliter loco actionis proponitur, fit litis cõteſtatio: ſecus ſi non principaliter h. d. Primò ponit vnum dictum cum exemplo: Secundo aliud ibi, *alias* Abb. Sic.

¶ Parentheſis incluſa deſunt in multis manuſcriptis.

† Id eſt, vbi actio deficit.

CASVS. Eccleſia, vel minor, læſa eſt in aliquo contractu, in quo forma iuris ſeruata fuit, vel in aliqua ſententia, à qua non fuit appellatum, & ita deſtituti ſunt iure cõmuni: recurrerunt ad officium iudicis per beneficium reſtitutionis, petit Eccleſia, vel minor, principaliter reſtitui contra ipſum contractum, vel contra ſententiam: quæritur, vtrùm in caſu iſto debeat litis conteſtatio fieri? Dicit Papa, quòd vbicunque officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petitur reſtitutio in integrum principaliter litis conteſtatio debet fieri. Si verò incidenter, ſiue ante ingreſſum litis, ſiue poſt ingreſſum cauſæ huiuſmodi officium poſtuletur, poteſt ad hoc haberi recurſum ſine litis conteſtatione. Nota quòd cùm reſtitutio principaliter poſtulatur, ordo iuris ſeruari debet, ſicut in quolibet alio iudicio ordinario, vbi certa actio, vel cauſa proponatur.

† Id eſt, vel poſt litem conteſtatã, vel poſtquã eſt in cauſa concluſum.

in negotio ipſo (ratione † præuia) procedatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Cùm imploratur officiũ nobile, fit litis cõteſtatio, ſecus in mercenario.

CAP. II.

IVdicis[a] officium vbicunque † pro actione proponitur[b], veluti cum reſtitutio in integrum principaliter poſtulatur, litis cõteſtationem expoſcit: alias ante[c], & poſt ingreſſum † cauſæ poteſt ad hoc ſine litis conteſtatione haberi recurſus.

¶ Glo ſeq. ponit quadã exẽpla, quibus imploratur iudicis officiũ.

a ¶ *Iudicis officiũ.*] Iudicis officiu lauſſi[?] e patet.[a] *ff. de var. & ext. cogni.* l. i. Quæ autem ea ſunt, in quibus officium iudicis imploratur, poteſt enim iudex ſupplere de iure, quæ aduocatis deſunt. vt *C. vt quæ deſunt aduo. iudex ſup.* l. vnica de hoc dixi ſ. *de poſt. bo. ma.* Item interrogare debet, quotiens æquitas mouet iudicem. *ff. de interrog. act.* l. *vbicunque. & 30. q. 5. iudicantem.* etiam poſtquam eſt in cauſa concluſum. ſ. *de fide inſtr.* cùm lo. item locum habet officium iudicis in omnibus, quæ contingunt poſt lit. conteſt. circa rem petitam, vt in fructibus perceptis poſt lit. conteſt. ſiue dãnum detur in cauſa: ea enim, quæ poſt lit. conteſt. accidunt, valde pertinent ad officium. *ff. de rei ven. non ſolum & l. ſiñ.* § 1. *Cod. de rei ven. certum. & ff. de ædil. edict. ædiles.* §. *item ſciendum.* omnia talia, quæ contingunt poſt lit. conteſta. petuntur officio iudicis, & non iure actionis: illa, quæ contingunt ante lit. conteſt. ſpecialiter debent peti in libello, & niſi fuerint petita, iudex de illis non pronunciabit: vt *in prædict.* §. *item ſciendum.* Item de dolo, culpa, & negligentia poſt litem conteſtatam admiſſam. *ff. de rei ven. quiſ. & ſ. aria.* §. 1. & in multis alijs locum habet iudicis officium: ſed hoc officium competit maiori, & minori, & multa poſſent poni exempla in his, & alijs incidentibus ante lit. conteſt. & poſt, in quibus proceditur ſine lit. conteſt. vt ſ. *in prox.*

a Vnde dicebat Vin. tantum valere iudicis officium in ma. bona fides in contractib. quantũ ſtipulationem in contractibus Strictis. ff. de vſuris. ff. de poſ. l. Lucius. & vbi deficit lex contractus, iudex facit, quod ex bono, & æquo ſibi videtur. Inſtit. de loca. §. pe. ſecun. And.

¶ Glo ſeq. primo literam exponit & rationem reddit. Secundò ſignat contrarium, ponit op. & ſoluit ſolutionem obijcit, obiectioni & contrario reſpondet: demum argu ſignat contrarium, remittit, & ſol. Fr. recc. per tres quaſt. an etiam delegato competat, & an detur maiori, & an ſit perſonalis vel realis actio.

b ¶ *Pro actione proponitur.*] Hoc ideò dicit, quia iudicis officium nemini datur, niſi tunc demum, cùm alia actio non ſupereſt, nam ſi cõi auxilio quis munitus eſt, non debet ei tribui extraordinarium. *ff. de mino. in cauſa ſu. prin.*[b] & loco actionis habere. & quia quaſi ordinarium eſt iudicium, cùm principaliter poſtulatur. ſicut in alijs iudicijs debet lis conteſtari. *ff. de mino. Papinianus* §. *ſi.* & iſtud officium iudicis non perpetuatur per lit. conteſt. vt ibi dicitur, immò infra certum tempus debet terminari, puta ſi eccleſia eſſet læſa in aliquo contractu celebrato ſolẽniter, tũc debet petere directè reſtitutionem contra illum contractum. Idẽ eſt de minore, ſi directè petit reſtitui. Sed contra videtur, quod poſſit expediri eã reſtitutionis lit. non conteſt. Dicit enim lex, quod eã cognita, & præſentibus aduerſarijs vel ſi per contumaciam deſunt, cauſæ in integrum reſtit. perpẽdẽdæ ſunt. *ff. de min. in cauſa* §. *cã. cognita.* Et ſic videtur, quòd ſi altera pars ſit cõtumax, quod poſſit eã expediri. Quid ergo fiet, ſi eſt cõtumax? Illud de facto vidi, & vario modo dicebant ſapientes. Quidã dicebãt, quod dãda eſt reſtitutio, alij quod non: ſatis videtur expediri per hanc decr. Dicas ergo, quòd altera parte abſente per contumaciam, lite non conteſt. non eſt facienda reſtitutio, nec ſentẽtia ſup hoc pferẽda eſt, ſed debet actor in poſſeſſionẽ mitti eã rei ſeruandæ, de illa re, ſuper qua petitur reſtitutio. ſimile ſ. *de offi. dele. conſultationibus.* Si verò lis eſſet cõteſtata, tunc daretur reſtitutio læſione pbata. Sed per Auth. videtur, quod altera parte abſente poſſit reſtitutio indulgeri citra litis conteſtationem *in Auth. vt ſtem. lat.* §. *hoc aũt. coll. 9. & c. vt hæres ab hæred. ſe abſtineat.* l. 1. & *Authen.* ibi poſita intelligitur caſu ſuo ſpeciali tñ. ſc. cũ minor vult abſtinere ſe ab hæreditate: & tũc vocãdi ſunt creditores, quorũ intereſt præſentes eſſe, cũ minor ſe abſtineat, vt videant bona hæreditaria mobilia, & immobilia, vbi debẽt cuſtodiri. & ſi infra tres menſes nõ venerint, licitũ eſt minori abſque periculo abſtinere auctoritate iudicis, coram quo illa petitur reſtitutio: & eſt ratio, quare procedatur in caſu illo lite non cõteſt. quia minor non petit reſtitui cõtra aliquẽ, ſed cõtra factum ſuũ: vt ei liceat abſtinere ab hæreditate, quã adiuit: quia aliter ei cõſuli nõ poteſt, niſi ſe abſtineat: & ſi creditores eſſent pſentes non fieret conteſtatio cũ eis, qa cõtra eos non petitur reſtitutio. Sed cum petitur cõtra aliquem, & ipſe eſt contumax, lite non conteſtata proceditur per miſſionẽ in poſſeſſionem, vt dixi. & tex. illa, in cauſæ, §. *cauſa.* intelligitur lite conteſtata, cum minor petat reſtitui cõtra factu ſuũ, & nõ cõtra aliquẽ. Et quòd ſic intelligatur, ſatis videtur per legẽ, quæ dicit quod litis cõteſtatio in hmõi reſtitutionibus eſt faciẽda, quam etiã litis cõteſtatione nõ pperuatur iudicis officium. *ff. de mi. Papinianus* §. *ſi.* Item eſt hic arg. quòd actio ſecudũ canones ſit proponenda. *ar. contra.* ſ. *de iud. dilectis* vbi de hoc. vel expone pro actione, i. loco iuris cõi, & quia ei, qui nullo iure cõmuni, datur reſtitutio in integrum per officium iudicis, & hoc officium quod loco actionis proponitur, competit ordinario principaliter, & incidenter: ſed incidenter delegato: vel principaliter, ſi hoc ei principaliter committatur. *arg.* ſ. *de in integ. reſt. c. pe.* vbi de hoc. Et idem intelligitur, cùm maior reſtitui petit principaliter, qñ alia actio non ſupereſt, verbi gratia ſi quis abſens fuit cã reipublicæ: præſcriptum eſt contra ipſum, propter eius abſentiam debet reſtitui officio iudicis. *C. ex quib. ca. maio. in integ. reſt.* l. 1. & 2. [e] *ff. eo. tit. per totum.* & officium illud datur fauore rei, ſiue perſonæ, & non propter ipſam rem: vnde poteſt cõputari inter perſonales actiones, & non inter reales, cùm imploratur à minore, vel Eccleſia, & etiam cùm poſtulatur à maiore.

Minor ſi ſe ab hæreditate abſtinet, vocandi ſunt creditores.

† Lib. 4. epi. 15.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõpi. & poſt concil. Lat. ſub Alex. iij. p. 44. ca. 1.

† Alias vocatum vocatur.

e Prima loquitur in illo, qui erat in legatione: ſecunda in illo, qui de præſidis mandato retinebatur ſub cuſtodia militari. Io. And.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate, & obedien.

¶ Greg. I. † Auguſtino Anglorum Epo.

¶ Prius ordinatus cæteris paribus, prior, & maior habendus eſt.

CAP. I.

CVm † certum: *& infra.* ¶ Sit honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior, & maior[d] habeatur, qui [illegible] excõmunicatus † cõ-

¶ Glo ſe primo exẽplificat. Secundò ar. ſuper exceptione, & c. ſignat contrarium, & ibi remittit. Tertio ſignat aliud contrarium, & ibi remittit.

c ¶ *Alias ante.*] i. ſi petatur reſtitutio non principaliter, ſed incidenter quandoque poſt lit. cõteſt. ſuper principali quæſtione, putà apertis atteſtationibus, aut etiã poſtquàm ſit in eã cõcluſum, allegat pars altera, Eccleſia, vel minor quod amiſit neceſſariam probationẽ: vñ de petit ſe admitti ad probationem omiſſam officio iudicis. ſ. *de in integ. reſti. auditis.* & hoc fieri põt extra litis conte. & ante ingreſſum litis, vt ſi omiſit aliquã exceptionẽ, quam non propoſuit infra tempus ſibi ſtatutum ſ. *de excep. paſtoralis.* aut ſi omiſit ſuper exceptione ipſa probanda probationem neceſſariam. Item officio iudicis admittitur, quia intereſt eius litibus, & ſuis perbus non vexari. *ff. de mino. minor xxv. annis* & ſi omiſit allegationem. *ff. de mino. minor xxv. annis.* Item eſt ar. hic. quod ſuper exceptionibus, quæ proponuntur ante ingreſſum litis: vel etiam lite conteſt. nõ ſit neceſſaria litis cõteſt. [d] *ar. contra.* ſ. *de off. dele. prudentiam.* § *ſexta.* vide de hoc. ſ. *de appell. interpoſita.* §. *ſi.* in quibus proceditur iure ordinario. & hoc officiũ competit etiam minori ante lit. conte. & poſt. Item ar. contra. ſ. *de appel. ſignificante.* vbi ſoluitur. *& ibi Hoſt.*

d Facit ad hoc l. poſtquam litis & ibi Bar. C. de pact.

ADDITIO. Et expone ante, i. antequam ſit in cauſæ concluſum: vel expone ante litis conteſtatio. exhibito tamen libello poſt.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

¶ Quia miniſtrorũ, & iudicũ, de quibus ſ. viſum eſt, alij ſũt maiores, alij minores, nec aliter poſſet Eccleſia ſeu ſtatus vniuerſalis conſiſtere, de quo vide pulcherrimum tex. in c. ad hæc 19. di. ideo cõpetẽter ordine hic ſumitur de ipſorum maioritate, & obedientia impendenda.

De hac materia tractatur 21. & 22. & 93. & 96. & 99. d. per. totũ. 33. q. 5. q ſint §. finis. *vſque ad fi. q. 8. q* 4. & 9. q. 3. c. epiſcopo. §. ſola. *vſque ad fi. q. 11. q. 3. & ſi vt dictum eſt ad* §. cùm ergo. & c. ſi autem nobis *& trib. c. ſeq.* 22. q. 3. & 2. q. 7. admonendi 23. q. 4. duo 22. q. vlt. de forma. 81. d. c. vlt. 23. d. quanquam. de conſec. d. 5. in omnibus. 74. diſt. epiſcoporum.

CVm certum.] Breue eſt. Vel per alia verba poteſt ſic ſummari: In honoribus reuerentialib. impẽdendis ponderatur cæteris paribus maioritas ex prioritate ordinationis. Abbas.

CASVS. Qui prius ordinatus eſt maior, & prior his, qui poſterius ſunt ordinati, debet haberi. Nota, quòd qui prior eſt tempore potior eſt iure.

d ¶ *Maior.*] Niſi poſterior ordinatus fuerit à maiore. ſ. eod. *per tuas.* & *ff. de albo ſcrib.* l. 1 *& vlt. & 93. d. c.* [illegible]

¶ *Glo. ſeq. ponit breuiter de priori tempore inducens 7. iura pro, & 7. contra, & ſoluit.*

a ¶ *Fuerit.*] Arg. qui prior eſt tempore, prior[a] eſt iure. 75. *d. ca. ſic*. 7. q. 1. factus eſt. 27. q. 2. duobus. 1; *d. c. concilio. §. hinc etiam. & c. ſic. & Cod. qui potior. in pig. haben. diuerſis. & l. ſi in fundum. arg. contra. 74. d. Eporum. & ff. qui potio. in pign. hab. interdum. & ff. ſi cer. peta. creditor. arg. cōtra. ī. de iure pa. illud ff. de relig. & ſūp. fu. l. pen.* 8. q. 1. *licet. ff. qui & à quibus ma. liberi non ſi. ſi quis habens.* quæ etiam facit pro cōtraria parte. Sol. I. rū. eſt vera. contraria ſunt ſpecialia, & caſuas lis, vt patet per ſingula contraria.

a De hoc latè Caſſaneus in catal. gl. Mun. part. 12. conſid. 99.

† Vide Liberes. ff. de decurio.

† Ca. 3. & 4. eo. titu. in 1. compil. Burchardus lib. 15. c. 13. Iuo par. 16. c. 24. 1. Reg. 15. Deut. 17.

ſilio, & concordi fuerit[a] actione[b] ordinatus. †

¶ Idem.

¶ *Veniens contra decretum, vel conſtitutionem Epiſcopi debet excommunicari.*

CAP. II.

SI † quis venerit contra decretum[c] Epiſcopi, ab Eccleſia abiciatur. ¶ In libro Regum legitur: [Qui non obedierit Principi[e] morte[f] moriatur.] Et in concilio Agathen. quod anathematizetur.

¶ *Gloſ. ſeq. dupliciter exponit literam.*

b ¶ *Actione.*] i. tractatu. ſic 16. q. 7. *in nona actione*, id eſt, tractatu nono die habito. & 16. q. 3 *prima actione*. Vel dic de concordi actione, id eſt, concordi conſenſu, vel ſaltem maioris partis. 95. *d. c. 1. 2. & 3.*

† Epiſt. 82. Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi.

† Cap. 2. eo. in compilatione.

† Alias: Atticus.

† quod.

SI *quis venerit.*] Primò dictū. Secundò corroborat per vnam auctoritatem ibi, *In lib. reg.* Tertiò per aliam ibi, *Et in concil.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi quis fecerit contra decretum ſui Epiſcopi excōmunicādus eſt. Not. quòd Epi. poſſunt facere decretum.

† In Vetuſtioribus ita: Clemens Papa. Vide tamen hic notas noſtras.

¶ Leo Papa †.

¶ *Clericus adminiſtratione carens nō tenetur ad iuramētū obediētiæ, vel ad faciendū ſcripturā ſuper ea.*

CAP. III.

LEgebatur † in literis tuis, quòd frater Atticus † chartulam de obedientiæ ſponſione conſcripſerat, in qua ſignum prodebatur iniuriæ[g]. Non enim neceſſarium fuerat, vt † obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam, ipſo iam voluntarij aduentus[h] officio comprobabat.

¶ Clemens † Papa tertius.

¶ *Ab omnibus de diœceſi obediendum eſt Epiſcopo.*

¶ Glo. ſeq. arguit & excipit.

c ¶ *Decretum.*] Iuſtum ſcilicet: & ſic habes, quòd Epiſcopus poteſt facere decretum, ſiue conſtitutionem[b] in ſua diœceſi. *de conſec. diſt. 3. cap. 1.* Epiſcopi enim poſſunt condere canones Epiſcopales, quia quilibet populus, & quælibet Eccleſia ſibi poteſt conſtituere aliquod ius. *diſt. 1. ius ciuile. & 8. d. quæ contra. & 11. d. catholica. & 12. diſt. illa.* ſed de maioribus negotiis non poſſunt aliquid ſtatuere.

b Concor. c. 1. de conſti. lib. 6.

d ¶ *Abiiciatur.*] 11. q. 3. *ſi autem vobis. & c. ſequenti.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

e ¶ *Principi.*] i. Papæ *de conſec. d. 1. corpora.* ſicut ecōuerſo imperator vocatur pontifex. 10. *d. de capitulis.* Sed nunquid laici debēt obedire Papæ? Poteſt dici, quòd ſic, quoad ſpiritualia. ī. *eod. omnes principes. & ī de iud. nouit.* Sic econuerſo principi ſæculari, id eſt, imperatori omnes ſubditi obediant, & clerici qui ab eo recipiunt temporalia. ī. *eod. ſolitæ.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Morte.*] Sed nunquid Eccleſia punit taliter? Non: ſed oſtendit quod iudex ſæcularis facere debeat. Vel morte, ſ. æterna: quia peribit propter delictum contumaciæ, niſi pœnituerit. Vel dic, qui non obedierit iuſto præcepto. 11. q. 3. *ſi dominus.* Si eſt iniuſtū, & hoc eſt manifeſtum, non obedias, vt ibi. & c. *Iulianus.* Si dubiū eſſet præceptum principis, propter bonum obedientiæ quod ſibi præcipit, faciat. 23. q. 2. *quid culpatur in fine.*

† Si quis Epiſtolam ipſam Leonis legerit, rectius hæc fortaſſis interpretabitur.

LEgebatur.] Poteſt iſte textus intelligi dupliciter. Primò quòd iſte frater Atticus ſcripturam de obedientia præſtanda Epiſcopo nomine proprio ſcripſit. Secundo poteſt intelligi, quòd ſcripſit nomine alterius. Et nonſeſt vis quis intellectus teneatur: ſenſus enim literæ eſt, quod clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere Epiſcopo obedientiam per ſcripturæ confectionem, vel per iuramenti præſtationem: ſed ſatis eſt verbo obedientiam promittere, & hoc intendit litera iuncta gl. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius Eccleſiæ, & confirmatus: quidam frater Atticus nomine, qui abſens erat, hoc audiens ſtatim venit & voluit ei facere obedientiam, ſed prælatus volebat quod ipſe per ſcripturam obligaretur ad obedientiam præſtandam, & ſeruandam: & ſic ſcripſit, & ſpopondit frater Atticus: prælatus ipſe ſignificauit hoc domino Papæ, qualiter frater Atticus ſcripſerat. Reſcribit ei Papa dicens, quòd in literis illis ſignum prodebatur iniuriæ: quia non fuit neceſſe vt obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ſponte exhibuit. Not. quòd non eſt neceſſarium, vt aliquis ſe obliget ſcripto, qui obedientiam voluntarius impendit.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Iniuriæ.*] Simile. ī. *de ſimo. ex diligenti.* & ī. *de reg. iu. indignum.* ſufficiebat enim manualem facere obedientiā. ī. *eod. ius, quæ ar. contra. 23. d. quanquam* & ī. *de maior. nullus dux Eps.* Et pro, & contra ſol. quod dīt contraria intelliguntur de illis, qui bus animarū cura cōmittitur. Quod hic dicit, & in ſimilibus, debet intelligi de clericis inferioribus, qui non ſunt cōpellēdi ad iuramentū, vel ſcripturam faciendam; ſed ſolùm ſufficit, ſi obedientiam ſimpliciter repromittat ſuis prælatis: vt dicit in ſi. & decret. prædicta, nullus Epiſcopus.

¶ *Glo. ſe. arguit contra ſuperflua alle. 4. iura.*

h ¶ *Aduentus officio.*] Simile de pœn. *diſt. 1. quem pœnitet.* vbi dicitur, quòd mūdati ſunt leproſi, dū irent coram ſacerdotibus ſe oſtendere. Et eſt hic argum. pro ſuperfluis reſecandis. ī. *de exceſ. prala. cū ad quorundam.* 10. q. 3. *quia cognouimus.* & *ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius. ff. vt lega. ſeu fideicom. hac ſtipulatio.*

† Burchar. l. 1. c. 124. Iuo. pa. 5. c. 224. & eo. tit. in 1. compil.

† Alias item: Omnes principes terræ, 1. Pet. 2.

† Cap. 1. eo. tit. in c. 3. compil.

† Facit l. in nouatione, ff. de decret. ab ordine facien. & ibi Bar. C. de ſacroſan. Eccle.

CAP. IV.

OMnes † Principes[i] † terræ, & cæteros homines, Epiſcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocentius iij. Capitulo Herbipolen.

¶ *Non obediens canonicis inſtitutis, incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.*

CAP. V.

ILlud † Dominus in beato Petro: *& infrà.* ¶ Cùm ſpiritualia ſint temporalibus digniora[k], † & obedientia melior ſit quàm victima[l], & auſcultare[m] magis, quàm adipem arietum offerre: non debuerat Hildeſemenſis Epiſcopus pro temporali commodo[n], inobedientiæ notam incurrere, & Apoſtolicis iuſſionibus contraire.

¶ Idem illuſtriſſimo † Conſtantinop. Imperatori.

¶ *Imperiū non præeſt ſacerdotio, ſed ſubeſt, & ei obedire tenetur. Vel ſic: Epiſcopus non debet ſubeſſe Principibus, ſed præeſſe. h. d. & eſt multum allegabile.*

† In manuſcriptis ita: illuſtri Conſtantinopolitano &c.

CAP. VI.

SOlitæ † benignitatis affectu: *& infrà.* ¶ Mirata eſt Impe-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

OMnes Principes.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd beatus Petrus præcipit, quòd omnes principes terræ, & omnes homines obedirent Epiſcopis. No. quòd ſacerdotium maius eſt imperio, ſcilicet in ſpiritualibus.

¶ *Glo. ſeq. de duobus mixtim quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Omnes principes.*] Ergo principes ſubſunt Epiſcopis: quod verum eſt, vt hic & ī. *eo. ſolitæ.* & 96. *d. duo ſunt.* Quid ſi rex habet multos Epiſcopos in regno ſuo, coram quo tractabit ſpirituales cauſas ſuas, vel cui dabit decimas? Cauſas ſpirituales tractabit coram illo Epiſcopo, in cuius territorio habet larem principalem, *C. vbi ſena. vel clariſſi. l. 2.* decimas prædiales dabit illi Epiſcopo, in cuius territorio ſita ſunt prædia. ī. *de parochi. ſignificauit.* alias decimas dabit, vbi audit diuinum officium, proportionabiliter diuidendo, ſi audit in pluribus. *ff. ad munic. l. aſſumptio. Arg. contra. ī. de teſta. relatum. in fine.* Bernard.

ILlud Dominus. CASVS. Epiſcopus Hildeſemenſis vocatus ad alteram ſedem Epiſcopalem, propria auctoritate ſe ad illam tranſtulit. Et redargutus, dicebat quòd fecerat pro cōmodo illius Eccleſiæ: quia niſi fortè tranſiſſet, Eccleſia illa fuiſſet paſſa damnum graue in temporalibus: Papa verò illum hic redarguit: quia propter commodum temporale, non debuit venire contra canones diſponentes quod citra licentiam Papæ non debet Epiſcopus Epiſcopatum ſuum dimittere: vt in c. *de tranſla. prala.* fortè iſte Epiſcopus pro ſuo commodo proprio ſe tranſtulit. Abbas. Not. quod ſpiritualia ſunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

k ¶ *Digniora.*] Quoad quid: quoniam ſpiritualia ſine temporalibus non proficiunt, ſicut nec anima ſine corpore. 1. *quæſt. 3. ſi quis obiecerit.*

l ¶ *Victima.*] 81. *diſt. ſi qui ſunt presbyteri. 32. diſt. c. præter hoc. §. Verum.* & 8. q. 1. *ſecundum.*

m ¶ *Auſcultare.*] i. attendere, & audire mandatum cum effectu.

n ¶ *Commodo.*] Occaſione, ſiue prætextu pietatis non eſt facienda impietas: vt 1. q. 1. *non eſt putanda.* 24. q. 5. *fortè argu. & 30. quæſtio. 1. neſſe 4.*

d Concor. l. actione. §. Labeo. in gl. in verb. eo. tēpore. ff. pro ſocio. & l. 1. cum gloſſ. & ibi Bar. ff. ſolu. matr.

SOlitæ benignitatis.] Primò ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem, qua mouebatur. Secundò ibi, *Verum.* exponit illam. Tertiò ibi, *Permiſſes.* ad declarandā prærogatiuā ſacerdotij inducit auctoritate Hiere. Quartò ibi, *Præterea* auctoritatē Gen. Quintò ibi, *Hac aūt.* cōcludit cōtra Imperatorē. Sextò ibi, *Nos aūt.* ſe excuſat, quod non increpauit dicēs, quod increpare poterat: & hæc an-

Ctoritatē

ctoritatibus comprobat. Septimò ibi, *Verum.* relinquit imperatorem ſuo iudicio. Abb. Sic.

a Hic caſus Bernardi eſt, ſed textum melius intelliges, ſi integram legeris epiſtolam in operibus Innocentij ſij. quam ex hac caſus poſitione.

† Alias, viū

2. Pet. c. 2.

CASVS. Imperator[a] Conſtantinopolitanus faciebat patriarcham Conſtantinop. iuxta pedes ſuos in parte ſiniſtra ſedere: Papa hoc intelligens ſcripſit ei, quòd nō decebat eū taliter ſe habere erga ſuum Patriarchā, cùm alij Reges, & Principes ſuis prælatis (vt debēt) reuerenter aſſurgant, & eis iuxta ſe ſedem venerabilem aſſignent: Imperator reſcripſit ei dicens, quòd multùm mirabatur, quòd eū ſuper hoc niſus fuerat increpare, dicens quòd ſacerdotium ſuberat imperio, auctoritate Petri dicentis: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deū, ſiue regi, tanquam præcellenti, ſiue ducibus,* tanquā ab eo miſſis ad vindictam malorum, laudem verò bonorum. Reſcribit autem Papa ſibi, reſpondendo auctoritati Petri, illam exponens, quòd ſi perſonam loquentis, & illorum, ad quos loquebatur, diligenter conſideraſſet, non expreſſiſſet taliter intellectum illius auctoritatis: ſcribebat enim ſubditis ſuis, quos ad humilitatem inducebat: nec per hoc voluit ſubeſſe ſacerdotium: quia ſecundum intellectum illius ſequeretur, quòd quilibet etiam ſeruus imperium in ſacerdotes accepiſſet, ex eo qđ ibi dicitur, *omni humanæ creaturæ:* ſed nō negat, quin imperator pſit ſuis, & illis, qui ab eo temporalia receperūt. Tandem expoſita præmiſſa auctoritate Petri, oſtēdit exemplo Chriſti ſacerdotium præeminere regibus, dicto Hieremiæ: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & regna,* &c. & per auctoritatem Geneſis: *Fecit Deus duo magna luminaria,* &c. Dicit enim, quòd ſi iſta bene conſideraſſet, non fecisset taliter patriarcham ſuū ſedere ad pedes ſuos: & licet non increpaſſet eum, poterat tamen rationabiliter increpare: cum ipſe ſuper omnes acceperit poteſtatem in perſona Petri, cui dictum fuit à Domino, *Quæcunque ligaueris ſuper,* &c. In fine dicit, quòd imperialis celſitudo diſcernat, vtrum ad bonum, & vtile inuitauerit imperatoriam excellentiam, cum ipſe ſolummodo ad vtilitatem Eccleſiæ, & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidium, ipſum duxerit inuitandum. Bernardus. Not. quòd perſona loquens conſideranda eſt, & eorum, ad quos aliquis loquitur: vim enim locutionis debet quis conſiderare. Item, Imperator præcellit illis, qui ab eo temporalia recipiūt: ſed in ſpiritualibus pontifex antecellit ipſum. Item Imperator, & alij omnes laici inferiores in clericos non habent poteſtatem: quia non ſunt eius iuriſdictioni commiſſi. Abbas.

† dicit.

† In quibuſdam impreſſis, auferre, legitur, & male, vt ex ſerie coſtat: ſed videtur notam hanc loco.

† recipiunt.

† Concor. ſe. in l. ſancimus. C. de epiſc. & cleri.

† Verbum, fuit, *deeſt in quibuſquam.*

rialis ſublimitas, quòd te niſi ſumus[a] in noſtris literis increpare: Huic autem tuæ admirationi non cauſam, ſed occaſionem præbuit, quòd legiſti beatum Petrum Apoſtolorum Principem ſic ſcripſiſſe: *Subditi[b] eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, tanquam præcellenti, ſiue ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorū, laudē verò bonorū: & infrà.*

¶ Verùm[c] ſi perſonam[d] loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentiùs attendiſſes, ſcribentis non expreſſiſſes taliter intellectum. Scribebat enim Apoſtolus ſubditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat: nam ſi per hoc, quod dixit †, *Subditi eſtote,* Sacerdotibus voluit *im ponere iugum ſubiectionis, & cis prælationis auctoritatem afferre †, quibus eos ſubiectos eſſe monebat: ſequeretur ex hoc, quòd etiam ſeruus quilibet in Sacerdotes imperium accepiſſet, cùm dicatur: *omni humanæ creaturæ.* ¶ Quòd autem ſequitur: *Regi tanquam præcellenti:* non negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo ſuſcipiunt[e] † temporalia: ſed Pontifex in ſpiritualibus[f] antecellit: quæ tantò ſunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur[g] † corpori: licèt non ſimpliciter dictum fuerit, *Subditi eſtote,* ſed additum fuerit, *propter Deum*[h]: nec purè ſit ſubſcriptum, *Regi præcellenti,* ſed interpoſitum forſitan fuit † non ſine cauſa, *tanquam*[i]. Quòd autem ſequitur: *ad vindictam malefactorum, laudē verò bonorum:* intelligendum non eſt, quòd Rex, vel Imperator ſuper bonos, & malos gladij acceperit poteſtatem: ſed in eos ſolummodo qui vtentes gladio, eius ſunt iuriſdictioni commiſſi: *& infra.*

¶ Potuiſſes autem prærogatiuam Sacerdotij ex eo potiùs intelligere, quod dictum eſt: nō à quolibet, ſed à Deo: non regi, ſed Sacerdoti: non † de Regia ſtirpe, ſed de Sacerdotali proſapia deſcendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: *Ecce conſtitui te[k] ſuper gentes, & regna, vt euellas[l], & diſſipes: ædifices, & plantes[m]: & infrà.*

¶ Præterea noſſe debueras, quòd *Fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cœli, luminare maius[n], vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti:* vtrumque magnum: ſed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc eſt, vniuerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id eſt, duas inſtituit dignitates, quæ ſunt Pontificalis auctoritas, & Regalis poteſtas. Sed illa, quæ præeſt diebus, id eſt, ſpiritualibus maior eſt: quæ verò carnalibus, minor: vt quanta eſt inter[o] ſolem, & lunam; tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoſcatur. ¶ Hæc autem ſi prudenter attenderet Imperatoria celſitudo, non † faceret, aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem, & honorabile membrū Eccleſiæ, iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere: cùm alij Reges, & Principes, Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſuis (ſicut debent) reuerenter aſſurgāt[p], & eis iuxta ſe venerabilem[q]

d ¶ *Si perſonam.*] Conſideranda eſt perſona loquentis, & cui quis loquitur. 20. *diſt.* deinde opponitur. & j. *de cōſan. & affin. de infidelibus.* & aliquid probatur ratione perſonarum colloquentium. *arg. 1. q. 7. dedici.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit, ſoluit, contra ſolutionem opponit. In additione dat veram ſolutionem.*

e ¶ *Suſcipiunt.*] Nunquid ergo apellabitur ab epiſcopo ad Imperatorem? Videtur, quòd ſic. j. *de for. compe. Verùm.* tunc enim cognoſcit quaſi ciuilis iudex. *arg. j. de appel. ſi duobus.* dico, quod ſic, niſi cōſuetudo ſit contraria: *arg. ad hoc. 18. diſt. ſi epiſcopus.* Videtur tū, quòd temporalia penitus eſſent à iuriſdictione Imperatoris ſeparata. 10. *qu. 1. nouerint.* Ioan.[b] Dicas, quòd appellandum eſt ad archiepiſcopum, niſi de conſuetudine, vel priuilegio, vel alio iure ad alium ſit appellandum. j. *de app. Romana. § debet.* [lib. 6. c.]

f ¶ *In ſpiritualibus.*] 10. *diſt. ſuſcipitis.* 96. *diſt. cùm ad verum.*

g ¶ *Præfertur.*] 22. *q. 1. præcipimus.* & 24. *q. 3. ſi habes.* & 38. *diſt. ſedulo.*

h ¶ *Propter Deum.*] Per quod videtur eſſe conſilium perfectibilis; in quo liberum eſt arbitrium. 14. *q. 1. c. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. arguit allegat 3. iura, in contrariū vnam legem.*

i ¶ *Tanquam.*] Quod quandoque ſimilitudinem potiùs, quàm veritatem notat: vt illud Euangelij: *Tanquam ad latronem,* &c. nihil enim eſt ſimile ſibi: vt ſit ſimilitudinarium, non expreſſiuum veritatis. ſim. *ff. de pecul. 3. §. ſi filiusfamiliam.*[d] Et eſt hîc arg. quòd nulla dictio debet vacare in reſcripto, alioquin fruſtra membranas occupat. 19. *diſt. ſi Romanorum. argum. ad hoc. 28. q. 1. ſic enim.* & *ff. de vſu. l. 4. argumen. contra. Cod. de fideiuſ. non rectè.*

† Aliàs, nēt.

b *Et* j. de iure pat. c. vnico. l. 6. *Ioan. And.*

Hier. 1.

c *De hoc* de deli. puc. c. 2. *Ioan. And.* Gene. 1. *Pſal. 135.*

† Hæc ſpectat concil. Tri. ſeſſ. 25. de reſor. c. 17.

d *Si igitur quaſi interceſſor ſeruus interuenerit, non ſeruo peculiarem agens non obligatur dominus de peculio. Io. And.*

a ¶ *Niſi ſumus, &c. increpare.*] Sed hoc non fecit animo increpandi, ſed animo admonendi ex affectu dilectionis. 5. *q. 5. non omnis.* & *c. non oſculatur.* & *C. de ſen. & interlo. om. iud. ex ſtipulatione ſimile. 23. q. 5. non putes.*

b ¶ *Subditi.*] *Infra de cenſi. omnis anima.* & 11. *quæſt. 1. quàm magnum.*

c ¶ *Verum.*] Hic Papa reſpondet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.

k ¶ *Conſtitui te.*] Hic loquitur Dominus Hieremiæ Prophetæ, dans ei poteſtatem ſuper gentes.

l ¶ *Euellas.*] Vitia ſcilicet.

m ¶ *Plantes.*] Virtutes.

n ¶ *Maius.*] 96. diſt. duo.

o ¶ *Inter ſolem, & lunam.*] Igitur cùm terra ſit ſepties maior luna, ſol autem octies maior terra: reſtat ergo vt pontificalis dignitas quadrageſies[e] ſepties ſit maior Regali dignitate.

ADDITIO. Laurentius hîc adducit dictum Ptolemæi. Manifeſtū eſt, quòd magnitudo ſolis continet magnitudinem terræ centies, & quadrageſies ſepties, & duas medietates eius. Item palam eſt, quod magnitudo ſolis cōtinet magnitudinem lunæ ſepties millies, & ſeptingeſies, & quadrageſies quater, & inſuper eius medietatem. Item dicit, quòd terra continet magnitudinem lunæ trigeſies nouies.

Ioannes Andreas dicit: quod ratione non capio, aſtrologis relinquo.

p ¶ *Aſſurgant.*] Et inclinent eis: vt 63. *diſt. Valentinianus.*

q ¶ *Venerabilem.*] Ex ſede enim venerabili præſumitur: vt ſuprà de conſue. cùm olim.

e Aliàs, quinquagies ſepties. ſed de magnitudine ſolis, & lunæ, & terræ, & quantum vnumquodque eorum reliquo ſit maius, vide Ptolemæum li. 5. Almageſti. c. 16.

ſedē aſſignent: *& infrà*, Nos autem & ſi non increpando ſcripſerimus, potuiſſemus tamen rationabiliter increpare: *& infrà*. ¶ Nobis autem in beato Petro ſunt oues Chriſti commiſſæ dicente Domino, [Paſce oues meas] non diſtingues [a] † inter has oues & alias: vt alienum à ſuo demonſtraret ouili, qui Petrum, & ſucceſſores ipſius, magiſtros non recognoſceret, & paſtores, vt illud tanquam notiſſimum † omittamus [b], quòd Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores ipſius: [Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c.] nihil excipiens, qui dixit, quodcumque [c]: *& infrà*. ¶ Vtrùm † autem Imperatoriam excellentiam ad bonum, & vtile, per literas noſtras duxerimus inuitandam; vtrùm tibi iuſta ſuggeſſerimus, & honeſta, tua ſolicitudo diſcernat: cùm non niſi ad vtilitatem Eccleſiæ, & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidium nos te meminerimus inuitaſſe.

¶ Idem Epiſcopo Florẽ.

¶ Ordinatus per Papã, non per hoc eximitur à iuriſdictiõe ſui Epiſcopi.

CAP. VII.

PEr † tuas nobis literas: *& infrà*. ¶ Poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculum edoceri, vtrùm quis per ordinē Subdiaconatus [d], à Romano Pontifice ſuſceptum, à debita tibi reuerentia ſubtrahatur. ¶ Ad quod breuiter rñdemus, quod etſi decens ſit, vt illis, quantùm cõuenit, à te inter alios tibi ſubditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia, quàm aliàs tibi debent, minimè abſoluũtur [e].

¶ Idem Conſtantinopolitano Patriarchæ.

¶ Quando de obedientia, vel ſubiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel poſſeſſoris non citati.

CAP. VIII.

INter † quatuor: *& infrà*. ¶ Petitionem † contra Eccleſias, quas tibi ſubiici poſtulabas, quæ priuſquàm Conſtantinopolis ciuitas caperetur [f], Conſtantinopolitano Patriarchæ minimè reſpondebant, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque [g] ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium [h], quibus eædem Eccleſiæ ſunt ſubiectæ, nihil ordinemus de ipſis: cum nec citati [i] ſint, nec conuicti, nec per contumaciam ſe abſentent [k]: *& infrà*. ¶ Super obedientia verò, quam vt tibi impendi faceremus, ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis regni Cypri ſimiliter poſtulaſti, ferè idem duximus reſpondendum: cùm & ipſi [l] ante tuam promotionem fuerint † exempti, quando videlicet Conſtantinopolitana Eccleſia erat inobediens [m], & rebellis: & in eorum abſentia [n] circa † ſtatum ipſorum non debuerimus † aliquid immutare, Iuſtitiam tamen non negabimus tibi, cùm eam duxeris poſtulandam.

¶ Idem.

¶ Abbates, & Sacerdotes, qui ſunt diœceſani Epiſcopi, ad eius ſynodum venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram Eccleſiaſticam.

a ¶ *Non diſtinguens*] Nec nos ergo diſtinguere debemus. 2. q. 5. *conſuluiſti*. 31. q. 1. *quod ſi dormierit* & 33. q. 2. *quos Deus* & ĩ. *de tranſl. inter corporalia. arg.* 12. q. 5. *hoc videtur. Argu. contra. ff. de teſtibus quæſitum*.

b ¶ *Omittamus*.] Dicit ſe omiſſurum, quod ſtatim inducit: & eſt quidam color rhetoricus, qui dicitur præoccupatio. 8. q. 1. *Moyſes in fi.*

c ¶ *Quodcumque*.] Qui dicit omnia, nihil excipit. 79. *diſt. ſi Romanorum*. ff. *de offi. præſid. l.* 3. Bernard.

PEr tuas.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod*. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis recepit ordinem ſubdiaconatus à domino Papa: quæſitum eſt à domino Papa: vtrùm per ordinem Subdiaconatus ſubtrahitur à debita reuerentia ſui Epiſcopi? Reſpõdet Papa, quod & ſi decens ſit, vt illi ſecundũ quod conuenit inter alios ſubditos à ſuo Epiſcopo deferatur, qui à ſede Apo. ſacrat ordinatur: propterea tamen ab obedientia Epiſcopi non abſoluitur. Not. quod ſubdiaconi domini Papæ ſubſunt Epiſcopis, à quibus habent beneficium. Item fallit regula, quod quos ordinare quis nõ poteſt, nec iudicare poteſt. Item qui honorem recipit, & onus recepiſſe intelligitur.

¶ *Glo. ſeq. exponit. Secũdò arg. Tertiò quæritur, ar. pro, & ſoluit cõtrarium, & opinionem ponit.*

d ¶ *Subdiaconatus*.] Eis enim, qui in maiori ordine ſunt cõſtituti, nõ præferũtur. ff. *de albo ſcri. l.* 1. [g] & 16. *diſtinct. c. placuit §. Iſidorus*. & meritò eſt illis deferẽdũ. cæteris enim nõ cõcurrẽtibus rõ priuilegij habenda eſt. ff. *quod cũ eo. qui in alie. pot. l.* 3. & eſt hic argu. pro exẽptis Epiſcopis, vt in ſynodo ſedeant in meliori loco: quia lex dicit, quod primò ſcribenda ſunt nomina eorum, qui dignitates iudicio principis ſunt conſecuti. ff. *de albo ſcriben. l. vlt.* & ſi iſti eligantur ad prælationem, ad onus intelliguntur eligi priuilegio ſuo non obſtante: quia recipiendo honorem, & onũs recepiſſe intelliguntur. ĩ. *de prob. ſignificatum. C. de teſti. quiſquis.* ĩ. *de renun. ad ſupplicationem. C. de poſtu. quiſquis.* Sed nunquid poteſt Epiſcopus talem ſubdiaconum deponere ꝓpter crimen? Arg. eſt hic, quod ſic ex eo quod dicit, ab obedientia etiam minimè abſoluuntur. ſed non credo, tamen eũm inſtructum debet remittere ad Papam. *arg. 3. q. 7. quamuis. C. vbi ſena. vel clariſſ. l. 3. §. 2. & ĩ. de ſta. reg.* ex quæ op. arg. iſte etiam non conuincitur niſi ſeptem teſtibus. 2. q. 4. *præſul.* Quidam tamen dicunt, quod Epiſcopus eos deponere debet.

e ¶ *Abſoluuntur*. Simile eſt. *C. de mu. om. iud. l. vlt.* & quamuis abſoluti non ſint ab obedientia, quam alias dñt prælatis ſuis: tamẽ ad ſuperiores etiam ordines ſine licentia Papæ promoueri non poſſunt. ĩ *de temp. ord. cum in diſtribuendis.* & hoc fit propter reuerẽtiã maioris, qui manus eis impoſuit. *de conſec. diſt. 2. c. vlt.*

INter quatuor.] Primò deciſum exordium ponitur. Secundò dualex petitio, quæ ſequitur ibi, *Petitionem*. Tertiò præſtatur ibi, *Iuſtitiam*. Secunda pars ſubdiuiditur. Nam primò ponit vnam petitionem. Secundò aliam ibi, *Super*.

Ioan. 21.

† Concord. tex. in extra ua. vnam ſanctam. tit. de maio. & obedien.

† nouiſſimũ. Matth. c. 16.

† In codice Barbatia ita: Vtrum autem imperatoriam excellentiã ad bonum, & vtile per noſtras literas duximus inuitandam. Vtrum igitur tibi iuſta ſuggeſſerimus, &c.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

g *Vbi non apparet conſuetudo municipij, attenditur in ſubſcriptionibus decurionum dignitatis honor.*

CASVS. Iſta, quæ petebantur per iſtum patriarcham, fuerant olim ſubiecta Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſed cum iſta Eccleſia laberetur in hæreſim, ſeu ſchiſma, ſubtraxerunt ſe ab obedientia Patriarchæ, & adhæſerunt Romanæ Eccleſiæ: demum capta ciuitate Conſtantinopolitana per fideles populos, & patriarcha ibidem conſtituto per Ro. Eccleſiam petiit idem patriarcha illas Eccleſias compelli ad obedientiam ſibi præſtandam. Papa aũt petitionem ſuam duplici ratione non duxit admittendam. Prima, quia ipſi non obediebant patriarchæ, antequam ciuitas Conſtantinopolitana caperetur & ſic Eccleſia Conſtantinopolitana non erat in poſſeſſione ſubiectionis. Secunda rõ, quia in præiudicium illorum, quibus illæ Eccleſiæ obediebant, cum non fuiſſent citati, vel conuicti, non debebat aliquid attentari. Nam patriarcha petebat extra iudicium illas Eccleſias ſibi ſubiici. Et hoc quoad primam petitionem: reſpectu verò ſecundæ petitionis litera eſt in ſe clara. Abbas.

SVPER. Præterea petebat patriarcha, vt dominus Papa faceret ſibi impendi obedientiam ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis regni Cypri: & Papa ferè idẽ rñdet in hac petitione ſecundum quod in alia, cum ipſi ante promotionem patriarchę exempti extiterant, qñ Conſtantinopolitana Eccleſia erat inobediens, & rebellis, & in eorũ abſentia circa ſtatum illorum nihil debeat immutari: ſi verò iuſtitiam de illis poſtularit, audiet ipſum. No. quod cõtra abſentẽ nõ citatũ, non conuictum, vel cõfeſſũ, non eſt procedendum.

f ¶ *Caperetur*.] A Venetis.

g ¶ *Iuris namque*.] Prima ratio.

h ¶ *Præiudiciũ*.] Nulli enim auferenda eſt poſſeſſio añ cãæ cognitionẽ, vt 12. q. 5. c. 1. in fi. *argu. 16. q. 6 placuit. 2. q. 3. volumus. & §. vt lit. penden. per totum. C. vnde vi. ſi quis in tantã. C. ſi per vim, vel alio modo. l. 2.*

¶ *Gloſſ. ſeq. notat duo.*

i ¶ *Citati*.] Vnde ſententia non tenet, cum citatio non peruenit ad eum, nec fuit publicè propoſita. *ff. qua ſen. ſine app. reſcin. l. 1. §. item ex eo edicto.* Et no. quod ille, qui eſt in poſſeſſione obedientiæ, conueniendus eſt, & non ſubditus, qui præſtat obedientiam, & agit pro Eccleſiis, & defendit eas ſibi ſubiectas. ĩ. *de rel. do. conſtitutus. & c. cum venerabilis.* Item not. quod omnes, quos negotiũ tangit, vocandi ſunt [b], vt hic patet: quod ſi non fiat, non præiudicatur abſenti, niſi fortè ſciuerit cauſam ſuam agi, & taceat. ĩ. *de re iud. quamuis.* vbi de hoc.

k ¶ *Se abſentent*.] Sim. 3. q. 9. c. 2. & *per totũ. & ĩ. de reſcri. ex parte 1. & ĩ. de conſtit. Eccleſia.* non tenet reſcriptum, quod præcipit aliquid fieri abſente altera parte, & non per contumaciam. *C. vnde vi. meminerint. & C. ſi per vim. vel alio modo poſſeſſ. l. vlt.*

l ¶ *Cum & ipſi*.] Prima ratio.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit.*

m ¶ *Inobediens*.] Vr. quod hoc licitè potuiſſet petere. *arg. ĩ. de elect. quia diligentia. & ff. de bo. li. etiam. § ſi deportatus.*

n ¶ *Et in eorum abſentia*.] Secunda ratio. Bern.

† *Cap. 4. eo. tit in c. compilatione reſeruata c. inter quatuor ſup. de cler. peregr. & infra de cleri. non reſiden.*

† *In omnibus manuſcriptis: Petitionem, qua Eccleſias tibi ſubiici poſtulabas, &c.*

† *extiterint.*

† *Aliàs: contra.*

† *debuimus.*

b *Concor. l. fi. C. de Aucto. tu. & l. adoptio ff. de adopt.*

Quod

Q*Vod ſuper.*] Primò ponit decisum exordium. Secundò dictum cum incluſa limitatione. dictum eſt ibi, *Abbates*. limitatio ibi, *Dummodo*. Abbas.

Casvs. Abbates quidam, qñ vocabantur ad ſynodū ab epõ diœceſano, dicebāt, q̄ non tenētur ire ad ſynodū: quæſiuit epũs à Papa quid iuris eſſet: Rñdet, q̄ abbates, & ſacerdotes ſubiecti epõ lege diœceſana, qui ad ſynodū venire contēnūt per cenſuram Eccleſiaſticam ad ſynodum venire cogantur, obediētiam & reuerentiā ſuo epõ exhibentes, dūmodo nihil iniquū ſtatuatur in ipſa. No. q̄ abbates ad ſynodum venire debent.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Diœceſana.*] Sed quare vocātur abbates ad ſynodū, cōtra illud q̄ legitur 18. *diſt. eps. &* 18. *q.* *vlt.* §. *fi.* Rñdeo, abbates habētes populū, tenētur venire ad ſynodū: de quibus loquitur 18. *q.* 2. *abbates.* ſed non habētes populū, nō tenētur venire niſi cauſa rationabilis ſubſit, vt dr̃ in illa palea. 18. *diſtin. epi.* vnde Ciſtercenſes etiāſi nō eſſēt exempti, cū nō habēt populū, nō tenentur[a] venire: exēpti enim, qui populum non habent, non tenētur venire. 18. *q.* 2. *quā ſit neceſſarium. in fi.* de hoc dictum eſt. ſ. *de off. ordi dilectus.*

b ¶ *Obedientiā.*] Quia iudex, nūc prælatus iuriſdictionem ſuam defendere poteſt pœnali iudicio. *ff. ſi quis ius dic. non obtemp. l.* 1.

CAP. IX.

QVod † ſuper his: *& infrà.* ¶ Abbates, & Sacerdotes diœceſana[a] tibi lege ſubditos †, qui ad tuam ſynodum venire contemnunt: (Dummodo † in ipſa ſynodo non ducas aliquid ſtatuendum, quod canonicis obuiet inſtitutis) per cenſuram Eccleſiaſticam ad ſynodum ipſam † venire compellas, & debitam tibi obedientiam[b], & reuerentiam exhibere.

¶ Idem ſancti Stephani, & ſancti Proculi Abbatibus Bononienſibus.

¶ *Canonici regulares inobedientes Priori ſuo, per ipſū excōmunicari poſſunt: & ſi fuerint incorrigibiles, de fratrum conſortio expelli debent.*

CAP. X.

CVm † in Eccleſiis ſancti Victoris, & ſancti Ioannis de monte: *& infrà.* ¶ Nos igitur ad reformationē earundē Eccleſiarum diligenti ſolicitudine intendentes, vniuerſis Canonicis dedimus in mandatis, vt Priori ſuo in his, quæ ad † eum pertinent, obedirent. ¶ Cumq; omnes (quatuor dūtaxat exceptis) ſe obedire velle cōcorditer reſpondiſſent, prædicti quatuor ſe cōtra Priorem in ſuperbiā erigentes, licèt de obedientia ſuo Priori præſtāda præſtitiſſent corporaliter iuramētū[c]: tamen exhibiti iuramenti immemores, ſuo Priori per omnia reſtiterunt, & cum pro contumacia ſua nequiuiſſent ad debitam obedientiā reuocari, dictus Prior in eos excommunicationis[d] ſententiā promulgauit. ¶ Cū † igitur præfati Canonici ad Apoſtolicam ſedem acceſſiſſent, per ſcripturas authenticas[c] † ex multorum teſtimonio Prælatorum effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundùm formam Eccleſiæ ab eiſdem corporaliter iuramento[f], ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi, præcipientes eis ſub debito iuramenti, vt ad ſuum clauſtrum, de quo exierant, redeuntes, Priori ſuo ſecundùm Deum deuotè, ac humiliter obedirent. ¶ Ideó uẽ mandamus, quatenus præfatos Canonicos, vt ad Prioris ſui obedientiam reuertantur, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis: & ne de ſua poſſint contumacia [vel malitia †] gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) vt iuramentum, quòd de parendo mandatis Prioris, pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbè negauerant, humiliter præſtare procurent: alioquin eos de fratrum conſortio penitus excludatis[g].

C*Vm in Eccleſiis.*] Primò narrat factū. Secūdò dat iudices ibi, *Ideoque*. Prima pars facit tria. Nā primo ponitur Papæ mādatum. ſecundo rebellio. 4. canonicorum, & ipſorum excōicatio ibi, *Cumque*. Tertiò ipſorum abſolutio, & præceptū eis factum ibi, *Cum igitur*.

Casvs. Significatū fuit dño Papæ, q̄ canonici Eccleſiarū ſanctorū Victoris, & Ioānis in mōte inobediētes erāt ſuo priori, & in aliis qui plurimùm exce debant: Papa verò volens intendere circa reformationem eorum, mandauit canonicis vniuerſis, vt priori ſuo in his, quæ ad Deum pertinent, obedirent. Literis dñi Papæ receptis omnes reſpōderūt, quòd parati erāt in omnibus obedire exceptis quatuor, qui cōtra priorē ſe in ſuperbiā erexerunt, quāuis de obediētia præſtāda præſtitiſsēt iuramētū: & cū nō poſſent ad obediētiā reuocari, dictus prior excōicauit eoſdē: Tandē petiuerunt abſolui ab ipſo priore: & ipſe præcipit eiſdem, vt iurarent parere mandatis ipſius, quòd iſti facere noluerūt: vñ noluit eos abſoluere. Poſtmodum dicti quatuor ad ſedem Apo. acceſſerunt, cum cōſtitiſſet Papæ de ipſórum contumacia per literas multorum prælatorum, recepto ab eis iuramento ſecūdum formam Eccleſiæ. iſtos fecit abſolui præcipiens eis ſub debito iuramenti, vt ad clauſtrum redirēt, & ſuo priori humiliter obedirēt: ſuper negotio iſto ſcribit Papa duobus abbatibus, mandans eiſdem, quatenus compellāt præfatos canonicos redire ad obedientiā ſui prioris: & ne de ſua malitia valeant gloriari, compellat eoſdem, vt præſtent eidem priori iuramentū, q̄ de parēdo mādatis prioris, pro ſua abſolutione ſuperbè negauerūt, ſi viderint expedire: quod ſi facere noluerint, de monaſterio expellāt. Not. q̄ priores, & abbates pñt excōicare. Item iuramentum de obedientia à contumacibus poteſt exigi. Item literis prælatorum creditur in præiudicium aliorum. Item excōicati debent abſolui præſtito prius iuramento. Item à periuro iterum exigitur iuramentum. Item qui priori ſuo, vel abbati ſuo nō vult obedire, debet expelli de monaſterio.

¶ *Gloſſ. ſeq. notat, & ſignat contrarium.*

c ¶ *Iuramentum.*] Not. quòd regularis ſuſpectus de inobediētia, cogi pōt iurare obediētiā. *arg. ff. de iud. in omnibus*[b]. *Arg. contra* ſ. *eo. legebatur.*

d ¶ *Excōicationis.*] Et ita prior propter inobedientiam pōt excōicare ſubditum ſuum: ſic & electus in abbatem. j. *de ſimo. ſicut.*

¶ *Glo. ſeq. ponit duo argumenta, & primum reprobat.*

e ¶ *Authenticas.*] Vr̃, q̄ p ſcripturas pbetur crimē alicuius, & ita p chartā pōt pbari priū alicuius *arg.* 5. *q. vlt. Epiphaniū.* qd non eſt verū. Itē eſt arg. hic, q̄ literis prælatorū credit in præiudiciū aliorū, cū viuæ voci nō credatur. j. *de prob. qm̃. cōtra.* Itē habes hīc, q̄ literæ prælatorū ſcriptæ dicūtur authēticæ. ſic j. *de fide inſtru. c.* 2. *& c. cū dilectus.* j. *de prob. poſt ceſſionem.*

Additio. Certiores. Non reputat probatum quantum ad depoſitionē, ſed quantū ad abſolutionem. Itē non agebatur criminaliter ſecūdū Innocē. Io. Andr.

f ¶ *Iuramēto.*] Not. q̄ à piuro, & ſuſpecto rē cipitur de nouo cautio iuratoria[c], qd eſt cōtra illud 22. *q.* 5. *paruuli.* & contra illud j. *de præſum. literas & j. de cohab. cle. & mu. clericos.* ſed illud fit in maiorē confuſionem ipſorū, & maius opprobrium, & quia aliam cautionem præſtare nō poſſūt, cū nihil habeant, vt 1. 2. *q.* 2. *non dicatis.*

g ¶ *Excludatis.*] Ecce pœna inobedientiū, & nihilominus excōicandi ſunt, & ab omnibus euitandi vſque ad ſatisfactionem. j. *de regulari. & tranſeun. c. vlt. in fi.* Ber.

¶ Honorius tertius G. Presbytero Cardinali, & Capitulo ſancti Laurentij in Damaſco †.

¶ *Presbyteri Clerici capellarū ſubditarum titulo Cardinalatus, debēt Cardinali obedientiam, & reliqua, de quibus hic. Et vacāte titulo ſuccedit Capitulū illius Eccleſiæ, niſi pro bono pacis aliquid ſit exceptū.*

CAP. XI.

HIs, quæ pro Eccleſia ſancti Laurentij in Damaſo ex parte vna, & capellis ſibi ſubiectis ex altera, ſuper † ſcrutinio, aliiſque articulis fuerē propoſita, diligenter † auditis, ſententiando decreuimus, vt earundem capellarum Presbyteri, & Clerici, Cardinali, qui tunc eſt in ipſa Eccleſia, & qui † fuerint per tempora, manualem obedientiam,[h] & reuerentiam, & honori-

H*Is quæ.*] Duo ſunt dicta: ſecundum ibi, *Quando.* Abbas.

Casvs. Inter Eccleſiam ſancti Laurentij in Damaſo ex parte vna, & capellas ſibi ſubiectas ex parte altera, quæſtio vertebatur ſuper ſcrutinio, & aliis articulis coram Papa: ipſe auditis quæ vtraque pars coram ipſo proponere voluerat, ſententiando decernit, vt presbyteri, & clerici earumdem capellarum cardinali, qui tunc erat in eccleſia ipſa, & qui per tempora fuerit, præſtēt manualem obedientiam, & reuerentiā; & ad Eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo, & capitulo conueniant temporibus conſuetis, correctionem ipſius cardinalis recipiant, & ſententias excōicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis, quas in eos, & eorum eccleſias contulerit, inuiolabiliter obſeruent. Cum verò Eccleſia illa cardinali vacabit, capellani, & clerici ſupradicti, capitulo ipſius eccleſiæ exhibeant omnia ſupradicta, excepto quod dictum eſt de correctione, excommunicatione, ac ſuſpenſione ipſorum: quia dominus Papa pro bono pacis, ſuæ prudentiæ reſeruauit. Not. hic, quæ debent capellani, & clerici ſuis plebibus. Item vacante Eccleſia capitulum exercet vicem prælati.

h ¶ *Obedientia.*] Hic enĩ patet, qualiter ſubditi obediētiā[d] facere debeant

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.
† *ſubiectos.*
† *Conc. Trid.* ſeſſ. 24. de ref. c. 2.
† *illum.*
† Cap. 2. eo. tit. in 4. cō.
a *Sed vide omnino quid iubeat hodie obſeruari concil. Trid.* ſeſſ. 24. de ref. c. 2.
† *Aliàs, ad Deum. & pro vtraque littera facit quod dec. non immo.* ſupra de temp. or. c. ad aures in gl. 1.
† *Aliàs Cumque.*
† *Id eſt ſigillis authenticis prælatorum ſigillatas. quod dic. vt not. in inſt.* c. 1. & c. cùm dilectus.

b *Ex iuſta cauſa cogitur quis cauere de eo quod debet in diem, vel ſub conditione. Ioan. And.*
† *Hæc duo verba, vel malitia, deſunt in antiquis.*
† *In pluribus manuſcriptis habetur, Damaſco, tam in titulo, quàm in textu, ſed male, cum ſit titulus notus, & val de antiquus Romæ.*
c *Concor. tex. in l. 1. & ibi Bar. C. ſi aduer. venditio.*
† *In aliquot vetuſtiſſimis exemplaribus ita ſuper ſcrutinio, aliiſque articulis diligenter auditis.*
† *Aliàs ita: diligenter coram nobis auditis.*
† *& qui pro tempore fuerint.*
d *Et contra hanc non currit præſcriptio. de præſcrip. cùm non liceat, & quod hic traditur an ſit ſpeciale in cardinalibus, tradunt hic Ioan. Hoſt. Io. And.*

debeant ſub prælato ſine ſcriptura. ſ. eo. legebatur. & ſine iuramento. ĩ. de iureiuran. nullus. ſic ĩ. de reſti. ſpol. olim. & quandoque per iuramentum, vt c. nullus.

ADDITIO. Niſi eſſent ſuſpecti: vt ſ. tit. prox.

a ¶ *Pro ſcrutinio.* Sic ĩ. *de capel. mo. dilectus.* vbi de hoc in glo. quæ incipit, Sic. ſ.

ficentiam omnem exhibeant, & ad Eccleſiam ipſam pro ſcrutinio[a], baptiſmo, & Capitulo celebrandis, conueniant temporibus conſuetis: correctionẽ ipſius Cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos, & Eccleſias eorundem inuiolabiliter obſeruantes. ¶ Quando autem Eccleſia ipſa Cardinali vacabit †, Capellani, & Clerici memorati, eidem Eccleſiæ reuerenter exhibeant omnia ſupradicta: excepto quòd de correctione, excommunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis[b], noſtræ prouidentiæ reſeruamus.

¶ Idem Abbati S. Michaelis Abradeñ. diœceſis.

¶ *Licèt Abbatiſſa ſubditos excommunicare non poſſit, ipſi tamen ſibi obedire tenentur.*

CAP. XII.

Dilecta in Chriſto filia Abbatiſſa de Bubrigeñ. † tranſmiſſa nobis petitione monſtrauit, quòd cùm ipſa plerunque Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ iuriſdictioni[c] ſubiectos propter inobedientias, & culpas eorum, officio, beneficióq; ſuſpendat: iidem confiſi ex eo, quòd eadem Abbatiſſa eos excommunicare non poteſt, ſuſpenſionem huiuſmodi non obſeruant, propter quod ipſorum exceſſus remanẽt incorrecti. ¶ Quocirca mandamus, quatenus dictas Canonicas[d], & Clericos, vt Abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reuerentiam debitam impendentes, eius ſalubria[e] monita, & mandata obſeruent, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶ *Glo. ſeq. arguit vacãte ſede, &c. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Pro bono pacis.*] Ergo videtur, quòd de iure cõi vacante[a] Eccleſia prælato trãsferatur poteſtas ad capitulum, ſed pro bono pacis Papa hoc ſibi reſeruat, cũ omnia alia libere capitulo reſeruauerit. & ita vacante Eccleſia capitulũ põt iudicare, abſoluere, & excõicare. ĩ. *de hære. ad abolendam.* i. rñ & ĩ. *c. cùm olim. ar.* 65. *diſt. c. vlt. & 7. q. 1. pontifices. & 23. d. in nomine dñi.* Ea verò, quæ miniſterium conſecrationis deſiderant, facere nõ pñt: immò vocabũt vicinos Ep̃os cũ cautelæ ſtudio: vt *in dicto ca. pontifices.* Præbẽdas tñ, vel dignitates, vel curã animarũ, quæ pertinent tm̃ ad p̃latũ, capitulũ vacante Eccleſia conferre nõ pñt: quia nuſquã inuenitur, quòd vacante ſede, poteſtas cõferẽdi beneficia trãſferatur ad capitulũ. ĩ. *ne ſe. va. aliq.* Arg. cõtra illud quod dictũ eſt, ꝙ capitulũ poſſit abſoluere. 11. q. 3. *ſi quis Ep̃s dãnatus.* Illud verũ eſt, ꝙ ſi excõicatus à prædeceſſore, nõ ſit abſolut[a], quòd ſucceſſor illũ abſoluere poteſt, cùm ei ſuccedat in onere, ac in honôre. ſ. *de off. ord. paſtoralis.* Sed nõ negatur, quin capitulum poſſit illum abſoluere neceſſitate exigente: & ita propter periculum animarum hoc permittitur. Et ſatis poteſt concedi. arg. huius c. quod capitulum vacante Eccleſia (cùm cauſa rationabilis ſubeſt) poteſt excommunicare ſubditos, ſi fuerint contumaces, & inobedientes. Ber.

a *Vacante Eccleſia per obitum prælati, aut alias, ad quẽ transferatur iuriſdictio, late docet Hoſtienſis* in c. ad abolendam. de hæret. verſ. ſede vacante.

† *Vacauerit.*

† *Lũburgen.* † *Neburgẽ.* † *Quedeburgen.*

Dilecta in Chriſto filia.] Prima pars ponit querelam. Secunda ibi, *Quocirca.* dat iudices. Abbas.

CASVS. Abbatiſſa Bubrigeñ. conqueſta fuit domino Papæ, quòd cùm ipſa canonicas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos ſuſpenderet ab officio, & beneficiis, exigentibus ſuis culpis, ipſi confiſi ex eo quòd ipſa eos excommunicare non poſſet, ſuſpenſionem ipſius non ſeruabant, & ſic eorum exceſſus impuniti remanebant. Mandat Papa cuidam Abbati, quatenus dictas canonicas, & clericos compellat per cenſuram Eccleſiaſticam, vt Abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reuerentiam impendant, & eius ſalubria mandata obſeruent. Not. quòd mulier excommunicare non poteſt.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. in cõtrarium alleg. 3. iura, & ſoluit.*

c ¶ *Iuriſdictioni.*] Sic ergo mulier habet iuriſdictionem. ĩ. *de arbitr. dilecti.* Sed contra videtur, quòd mulier iudicare nõ põt. 33. q. 5. *mulierem.* nec ciuilibus fungitur officiis. *C. de procur. alienã ff. de reg. iur. l. 2.* Dicas. quòd Abbatiſſa habet iuriſdictionem talem qualem, non ita plenam, ſicut vir habet. Dicas ergo, ꝙ põt ſuſpẽdere ab officio, & beneficio monachas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, ſecundũ quòd hic ſatis innuitur, ſi inobedientes fuerint: habet enim adminiſtrationem temporaliũ, & ſpiritualium. *arg.* ĩ. *de confir. cũ dilecta.* ĩ. *de his, quæ fiũt à præla. ſine cõſenſu cap. c. 2.* Item rõne ſuę adminiſtrationis poſt ſuam confirmationem poteſt cõferre Eccleſias, & beneficia, & inſtituere clericos in Eccleſiis ſui monaſterij, ſicut faciunt confirmati. ſ. *de elec. noſti.* & ſicut abbates ĩ. *de his quæ fi. à præla. ſine con. cap. c. ea noſcitur.* Sicut abbas enim de conſenſu capituli repræſentat, vt dicit illa decre. ea noſcitur. eodem modo abbatiſſa. Excõicare autem non poteſt. vel abſoluere. ĩ. *de ſen. excom. de monialibus.* Et poteſt dici, quòd nec ab officio poteſt ſuſpẽdere, nec interdicere, quia & hoc pertinere ad claues. ĩ. *de exceſ. præ. tanta.* & non dicit hic Papa, quòd poſſit; quia non ſexui fœmineo, ſed virili traditæ ſunt claues regni cœlorum: licèt enim beatiſſima virgo Maria excellentior ſit Apoſtolis vniuerſis: non tamen illi, ſed illis tradidit claues regni cœlorum. ĩ. *de pœ. & re. noua* nec põt velare moniales 20. q. 2. *ſtatuimus.* Præterea mulier non debet habere talem poteſtatem, quia non eſt facta ad imaginẽ[b] Dei, ſed vir, qui eſt imago, & gloria Dei: & mulier debet ſubeſſe viro, & quaſi famula viri eſſe; cum vir caput ſit mulieris, non econuerſo. 33. q. 5. *hæc imago. & c. cum caput*[c]. Et ideo quia excõicare nõ põt, præcipit Papa, quòd clerici, & moniales, qui cõtemnunt ſuſpenſionem ipſius, cõpellantur per cen. Eccl. ad ſeruandam eius ſuſpenſionem, & ſalubria mandata eius.

Abbatiſſa an poſſit habere iuriſdictionem.

d ¶ *Canonicas.*] Nõ dicit monachas: loquitur enim ſecundum cõſuetudinem Teutonicorum, vbi ſunt canonicæ ſæculares, quę nullã faciunt profeſſionẽ, nec renunciãt propriis, immò quandoque contrahunt matrimoniũ.[d] de talibus poteſt intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fine.

e ¶ *Salubria.*] Si certũ eſt, quòd ſint ſalubria, vel etiã ſi ſit dubiũ. 11. q. 3. *quid ergo, & 23. q. 1. quid culpatur. in ſi.* Si certum eſt, quòd eſſent mala, non eſt obediendum. 11. q. 3. *non ſemper. c. ſi dominus. & c. Iulianus.*

b *Qualiter intelligatur quòd mulier non ſit facta ad imaginem Dei, tradit B. Tho. 1. p. q. 5. artic. 4. ad 1. arg.*

c *Facit tex.* in l. ſed & vir. ff. de dona. inter vir. & vxor. & in l. ſicut, & in l. liberto. ff. de ope. li.

d *Dicunt hic Io. & Vinc. idem de quolibet conuerſo, vel conuerſa Eccleſiæ ſecularis, ſcilicet quod contrahere poteſt, nec gaudet immunitate canonis, ſi quis ſuadente. ſecus in conuerſis religioſorum, de ſen. excom. nõ dubium. vbi de hoc Ioan. And.*

¶ Gregorius IX. Patriarchæ Grandeñ.

¶ *Si Metropolitanus à Suffraganeo iuramentum exigit vltra formam ſtatutam à Canone, in eo quod eſt vltra, Suffraganeus non tenetur.*

CAP. XIII.

Dilecti filij Archidiaconus, & Capitulum Caſtellanũ ſuam ad nos querimoniam detulerunt, quòd cùm à Caſtelleñ. Epiſcopo exigeres iuramentum præter formã canonicam, quam cæteri Suffraganei Metropolitanis ſuis conſueuere præſtare, iidem concupiſcentes ex hoc Eccleſiæ ſuæ præiudicium generari, ad ſedem Apoſtolicam appellarunt[f]: *& infrà.* ¶ Cùm igitur non deceat alij te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles[g]: Mandamus, quatenus...

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In ſecunda prouiſio ibi, *Cùm igitur.* Abb. Sic.

CASVS. Patriarcha Grandeñ. occaſione cuiuſdam conſuetudinis exigit iuramentum fidelitatis ab Epiſcopo Caſtella. præter formam canonicam, quam alij ſuffraganei conſueuerunt præſtare ſuis metropolitanis: Archid. & canonici Caſtellani videntes ex hoc Eccleſiæ ſuæ præiudicium generari, ad ſedem Apoſt. appellarunt, ne occaſione illius nihil exigant ab Ep̃o Caſtellano vltra id, quod faciunt alij Epiſcopi à ſuis metropolitanis propter aliquã conſuetudinem: vnde mandat Papa patriarchæ Grandeñ. quatenus cõtentus exiſtat forma canonica, quam ipſe recepit ab Epis ſubiectis ſibi nullo medio, nec ampliùs exigat à Caſtellano Ep̃o obtentu alicuius conſuetudinis, prætextu iuramenti præſtiti: ſciẽs quòd Papa abſoluit eũ ab huiuſmodi iuramento, quantũ ad alios articulos, immò ipſum denunciat potiùs non teneri. Not. quòd vbicunque videt aliquis ſibi præiudicium generari: poteſt appellare. Item quod tibi fieri non vis, alij non facias. Item iuramentum non extenditur ad ea, quæ iure præſtanda non ſunt.

¶ *Glo. ſeq. rec. per obiect. de decre. cùm inter R.*

f ¶ *Appellarunt.*] Quia eorum intererat, per tale enim iuramentum præiudicabatur Eccleſiæ, ſaltem de facto: quare admiſſa fuit appellatio 2. q. 6. *non ſolent. & ſ. de elect. c. cũ inter R.* Et ſic Epiſcopus per iuramentũ ſuum non poterat Eccleſiam obligare, cũ non tenuerit quoad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo ſimile. ĩ. *de relig. do. cùm dilectus.* nam delictum perſonæ & c. 16. q. 6. *ſi Epiſcopum.* nec conditionem Eccleſiæ in hoc potuit facere deteriorem. ĩ. *de dona. fraternitatem.* ſimile. ĩ. *de inſti. cũ veniſſent.* vbi dicitur quòd iuramẽtũ à prælato in præiudicium ſuæ dignitatis præſtitum non præiudicat Eccleſiæ: & inuito prælato, & contradicente Eccleſia poſſet pro defenſione Eccleſiæ contradicere & repetere quod præſtitum eſſet occaſione talis iuramenti. 12. q. 2. *non liceat Papa. & infra de iureiurando, ſicut 2.*

g ¶ *Nolles.*] ſic *diſt. 1. in prin.* e

ADDITIO. Vnde verſus:

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli.
Sic potes in terris viuere iure poli.

e *Concor.* l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iur. & Inſti. eo. §. iuris præcepta. & ibi gl. not. in ver. alterum non lædere.

a ¶ For a

a ¶ *Forma.*] Quam habes. ỹ.*de iureiu.*ergo N. quæ forma Papa contentus eſt, vt ibi dicit: ergo multò fortius & alij debent eſſe illa contenti. ſimile 22 q.5. de forma. In qua forma dēt ſpecialiter inſeri iuramentū de fidelitate, & obedientia. ỹ.*de priuil.antiqua.*
¶ *Glo.ſeq.recitetur per obie.quare conſue.non iurat, & ſol ſecundo arg.*

nus contentus forma [a] canonica, quam nos à Coepiſcopis noſtris nobis immediatè ſubiectis recipimus, nihil amplius à Caſtellano Epiſcopo obtentu alicuius conſuetudinis [b] exigas, prætextu præſtiti † iuramenti [c], ſciens nos eundem Epiſcopum ab huiuſmodi iuramento, quoad alios articulos, abſoluiſſe, vel denunciaſſe potiùs non teneri.

¶ Idem Priori fratrum Prædicat. & Archidiacono Rhegiñ.

¶ *Vacante Epiſcopatu, Capitulum confirmat, & infirmat electiones.*

CAP. XIV.

CVm olim cauſæ: *& infrà.* ¶ Quocirca mandamus, quatenus, licèt Conuentus monaſterij ſancti Saluatoris Meſſañ. ſint † ipſo iure hac vice eligendi poteſtate priuati [d]: de gratia tamen eligendi, ſeu poſtulandi detis ipſis auctoritate noſtra liberam facultatem.

¶ Mandantes eiſdem, vt cùm Eccleſia Meſſañ. vacat ad præſens, electionem ſuam confirmandam prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam, præſentent Capitulo [e] Meſſañ.

¶ Idem Archipreſbytero S. Mariæ maioris de Vrbe.

¶ *Qui maior eſt ordine; licèt in Eccleſia poſterius receptus, in loco, & portione præfertur: h. d. ſecundum veram lecturam.*

CAP. XV.

STatuimus †, vt Preſbyteri primum locum [f], Diaconi ſecundum, Subdiaconi tertium, & ſic de reliquis † obtineant ordinatim, etiamſi poſteriùs admittantur. ¶ Et qui maior eſt ordine, etiamſi poſtea ſit receptus, in portione percipienda eſſe volumus potiorem [g].

¶ præteriti.

b ¶ *Conſuetudinis.*] Sic patet, quòd cōſuetudo non habet locū in hoc caſu: cùm talis cōſuetudo ſit cōtra generales Eccleſiæ conſuetudines. 100. *diſt.* cōtra morē: ſeruare enī debet morē aliorū etiā metropolitanorū, vt ibi dicit: & quia per vſurpationem hoc faciebat, non prodeſt cōſuetudo. 10. *q.3. quia cognoſcimus. & 93. di. illud. & 24. q. 1. ſchiſma. & 1. q. nullus epiſcopus.* Item eſt arg. ex eo quòd dicit: nihil amplius exigas: quòd tua auctoritate poteſt denegare, quod cōtra generalem cōſuetudinem aliorum metropolitanorū præſtitit. 10. *q.3. quia cognoſcimus.* licèt illud diu præſtiterit. *C. de agri. & cenſi. libris. lib. 11. &* ỹ. *de cenſibus.* peruenit. arg. tempus enī non inducit obligationem, ſicut nec tollit. *ff. de act. & ob. l. obligationum. § placet.*
¶ *Glo. ſeq. tria notat.*

¶ In C. Barbarius, ita: ſit ipſo iure hac vice eligendi, ſeu poſtulandi poteſtate priuatus.

e ¶ *Iuramenti.*] Not. quòd iuramentū nō extenditur ad ea, quę de iure præſtanda nō ſunt, licèt ſuper his iuretur.[a] Iuramentū enim non fuit inuentū, vt eſſet iniquitatis vinculum. ỹ. de iureiur. quātò. & 22. *q.4. inter cætera.* immo ipſo iure non tenet iuramentum quo ad alios articulos, qui in forma iuramenti nō continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramenta cōtra ſtatuta canonum præſtita non tenēt. ỹ. *de ſo. compe. ſi diligenti. in fin.* & quia iuramentū illud pręſtitū fuit in damnū eccleſiæ[b]: vnde nō tenuit. ỹ. *de iureiur. ſicut.* Itē habes hic, quòd iuramentū tenet pro parte, & pro parte, non tenet. ſic 22. *q. 4. inter cætera.* Item arg. quòd vtile nō vitiatur per inutile.

a Concor. l. non dubiū. C. de leg. b. & l. non videtur. § qui iuſſu. ff. de reg. iur.

b. Id autem ſaluum, quod poſt appellationem, vel ante præſtitum fuerit, non impedit, quominus obligetur, dūmodo ſine interitu ſalutem ſeruare poſſit. infrà de iureiu. ſi verò. Ioan. And.

CVm olim.] Primò prouidet circa electionem faciendam. Secūdo circa confirmationem ibi, *Mandantes.* Abb. Sic.

Casvs. Vacante monaſterio ſancti Saluatoris Meſſañ. monachi elegerunt quēdā in Abbatem, perſonam videlicet indignā: & ſic ipſo iure fuerūt eligendi poteſtate priuati: mandat Papa Priori fratrum Prædicatoru, & archidiaco. Rhegin. quatenus auctoritate ipſius, de gratia ſpeciali concedant dictis monachis eligendi, ſeu poſtulandi liberam facultatem, licèt ipſo iure hac vice ſint eligendi poteſtate priuati: & cùm Eccleſia Meſſañ. vacet ad præſens, electionem ſuam præſentent capitulo Meſſañ. cōfirmādā, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam. Not. quòd Eccleſia vacante capitulum ſupplet vicē epiſcopi in confirmationibus prælatorum.

d ¶ *Priuati.*] Quia elegerunt indignū. ſ. de elect. cū in cunctis. & c. cum Vintonien. & congregato.[c] & ſic de gratia tantum reſtituitur eis electio, vel quia nō elegerunt infra tempus. ſ. *de electione pro defectu.*
¶ *Gl. ſeq. allegat duas concor. in contrarium alle. 3. iura & ſoluit reſpondendo ad contraria, & remittit. Finis reci. per quæſtionem, quam ſoluit, & remittit. Io. And.*

c Concor. l. cum quidā. 2. & ibi Bar. ff. de leg. 2.

e ¶ *Capitulo.*] Sic patet hic manifeſtè, quòd vacāte Eccleſia poteſtas ſiue iuriſdictio epiſcopi deuoluetur ad capitulum. ſic ỹ. *de kare. ab abolendam. in prin. & ſ. eod. his, quæ.* arg. contra: multa habes, quòd poteſtas epiſcopi nō deuoluitur ad capitulū vacante Eccleſia. ỹ. *ne ſe. va. illa. & 24. diſt. presbyteri.* ſecūdū Io. vt ibi no. 71. *d. fraternitatem.* vbi dicitur, quòd vacante Eccleſia collatio beneficiorū non deuoluitur ad capitulū, & quòd capitulum nō poteſt dare licētiam alicui tranſeundi ad aliam eccleſiam, ſi illic eligatur: & hic dicitur, quòd capitulū poteſt confirmare electū in abbatem vacāte Eccleſia. Quæ eſt ratio diuerſitatis hinc inde? Ratio illa poteſt eſſe, capitulum ideo non poteſt alicui dare licentiā tranſeundi ad aliam Eccleſiam, quia ibi eſt quædam alienatio perſonæ. ſed capitulum conſenſu prælati alienare non poteſt ſede vacante. 12. *q.2. ſi quis de rebus.* ſed maior eſt alienatio pſonæ, quam rerū. 12. *q.1. præcipimus.* Et ideo non poteſt dare licentiam tranſeundi, ſed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio, nec præiudicat epō futuro. & ſic loquutus e. prędicta, quę ſignantur pro contrariis. Ad illā decre. illa. dicas, quòd capitulū non poteſt conferre beneficia, quæ pertinēt ad epm vacante Eccleſia quia omnes fructus, & iura epiſcopatus debent fideliter cuſtodiri, & reſeruari ſucceſſori. 12. *q.2. ka. huius placiti. & c. non liceat. &* ſ. *de off. ord. cum vos.* Sed collatio beneficiorum, inter bona epiſcopalia, & fructus cōputatur, & magnum fieret præiudiciū epiſcopo ſucceſſori per talem collationem: & ideo non poteſt conferre, nec diſtrahere tales fructus, ſicut nec alios: & de hoc dictum eſt ſ. eo. *tit. his. quæ.* Et quod ibi minùs dicitur, ſupple hic. Et coram capitulo poterit obiici electo, quicquid poſſet coram epiſcopo: & ita capitulum cognoſcet tāquam epiſc. de his, quæ obiicientur contra electum; & caſſabit electionem, ſi caſſanda fuerit: aliās non aſſumet capitulum iuriſdictionem Epiſcopi. de hoc dixi ſ. *de offi. ord. irrefragabili.* Ber.

De materia huius glo. latè Hoſt. in c. ad abolēdam. de hæret. verſ. ſede vacante.

Additio. Alij dicūt, quòd continet gratiam per illam decreta. ỹ. *ne ſe. vac. illa.* vbi dicitur, quòd non inuenitur in iure, quòd collatio beneficij ſpectet ad capitulum.

† Ita intellectum vide c. vlt. ſuprà de conſtit.

† Hoc eſt acolytus tenebit quartum, & ſic de ſingulis, donec ad vltimum minorem perueniatur.

STatuimus.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *& ſic.* Tertium ibi, *Et qui.* Abb. Siculus.

Casvs. In Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris de vrbe, talis erat conſuetudo, quòd illi, qui primò recipiebātur ibidē, præferebātur illis qui poſteriùs recipiebantur in ſeſſionibus, & in portionibus percipiendis, etiamſi eſſet in maiori ordine conſtitutus. quia illud inhoneſtū erat, & ſtatuit Papa, quòd presbyteri primum locū teneāt, diaconi ſecūdū, ſubdiaconi tertiū, & ſic de reliquis obtineāt ordinatim, etiamſi poſteriùs ſint recepti: & in portione percipiēda, qui in maiori ordine fuerint minoribus præferantur, & minores clerici faciant ſeruitia conſueta. Not. quòd maiores, & digniores re, vtantur in maioribus ordinibus conſtituti.
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Primum locum.*] Quia ſecundùm dignitatem cuiuſcunque quilibet honorandus eſt in ſede. *ſuprà de conſuetudine c. cùm olim.* & qui prior eſt in eodem ordine, vel dignitate ordinatus, in loco, & in ſubſcriptionibus præmitti debet. 17. *diſtin. c. vlt.* & *ff. de albo ſcri. l. 1.* & 74 *diſtinct. epiſcoporum.* ſic *ſuprà eod. c. 1.* & 75. *diſtin. vlt.* minores enim maioribus obſequium præſtare debent. 63. *diſtin. à ſubdiacono. Codice de offi. rec. lege 1. arg. contra 23. q. 4. ſicut excellentiam.* vbi dicitur: in nullo gradus excellentior, vel elegantior, ſed vitæ &c. 40. *diſt. in. non loca. vel ordines.* Sed ibi loquitur quoad virtutes, ſiue de merito vitæ. 40. *diſt. cap. vlti.*
¶ *Gl. ſe. dicit ad partem, quòd habenda ſit ratio perſonarum, &c. alleg. 9. canones, vnam decre. & 3. ll. in contrarium, alleg. duos canones, quinque decre. & vnam. l. & ſoluit,*

g ¶ *Potiorē.*] Sic videtur, quòd in perceptione beneficiorū habēda ſit ratio perſonarū, ſiue dignitatū, vt plus percipiāt, qui in potioribus ſunt ordinibus conſtituti, & meliora ſtipendia cōferātur ſecūdū dignitatē cuiuſcūque vt 12. *q. 2. nobis c. vulterana.* & *c. conceſſio.* & *diſt. 2. in militare.* & *1. q. 2. c. vlt.* & 74 *di. cōſuluit.* & 61. *diſt. miramur. in fi.* Et is gradu cæteros antecedat, quē labor prolixior, & ſtipendia meliora fecerint anteire. *C. de offi. mag. offic. l. nemo.* Et ratio ſtipendiorum habenda eſt *ff. de re milit. nō omnes. in pr.* & *in Auth. de defen. ciuit. in prin. coll. 3.* vbi nobilitatis ratio habetur. & *de pœn. diſt. 4. in domo.* & ỹ. *de præben. de multa. § vlti.* & 41. *diſt. in non cogātur.* Sed cōtra vr, quòd omnes, qui in vna eccleſia famulantur æqualiter percipere debent. ſ. *de cōſtit. c. cum omnes.* & c. cùm M. nec vni deneganda eſt, vnde alij ſcrupuloſo corde moueantur. 16. *q. 7. c. 1.* & dicit Apoſtolus. 2. *Non enim volumus vt aliis ſit remiſſio, vobis aut. in tribulatio. 25. q. 1. § his ita. ad. ff. pro ſocio. l. verum § ſi cùm tres.* vbi dicitur, quòd ex eadem ſocietate non debet vnus plus percipere, quàm alter: nec nobilis præponitur ignobili. *arg.* ỹ. *de app. c. cōſtitutus.* nec refert, vndecūque ſint. ỹ. *de inſtitu. c. ad decorem.* & dum quis laudabiliter officium ſuum exequitur, ex abundanti requiritur ſuæ notio nationis. ỹ. *de iud. cap. cum deputati.* Quid ergo eſt dicēdū? Dico, quòd ab initio

Perſonarū ratio an ſit habenda in beneficiorū perceptione.

2. ad Cor. c. 8.

conſideranda eſt nobilitas,ſiue ſcientia,vt etiam maioribus,& pluribus beneficiis honorentur ab illis,qui eos promouẽt. j. *de preb. c. de multa*. & circa eos,qui ſimul in Eccleſia,honeſtum eſſet, vt qui maiores ſunt,plus percipiat,& digniores: ſecũdùm quod dicunt iura priora. Sed circa hoc plus conſideratur vniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudo. s. *de conſti. cum omnes*. & c. cùm M. Sed ſi nulla ſit conſuetudo, putà quia Eccleſia fundatur de nouo, tunc videtur, quòd ſecundùm locũ, & meritum cuiuſcunque ſint danda ſtipendia. Sed videtur,quòd recurrendum ſit tunc ad conſuetudinem vicinarum Eccleſiarum, ſiue prouinciæ. j. *de cen. cap. ſuper eo*. iure communi non plus credo dandũ maioribus quã minoribus,niſi conſuetudo contrarium inducat: & ſecundùm hoc poteſt exponi, p̃ iuiorẽ, id eſt,priorem: vt primò percipiant, qui in maiori ordine ſunt cõſtituti: & hoc ſeruari poteſt in Eccleſiis, vbi non ſunt diſtinctæ prębendæ: vbi verò diſtinctæ ſunt, quilibet percipit per ſuos redditus:& hic non credo prębendas eſſe diſtinctas: ſed fructibus collectis,quotidie fortè percipiunt quilibet portionem ſuam.

ac minores facere ſeruitia conſueta [a].

¶ Idem Archiepiſcopo Coloceñ†.

¶ *Si Eccleſia ſita in aliquo Archidiaconatu erigitur in cathedralem, à iuriſdictione Archidiaconatus eximitur.*

CAP. XVI.

CVm inferior ſuperiorem † ſoluere nequeat, vel ligare; [b] †ſed ſuperior † inferiorem liget regulariter, & abſoluat:& ſatis abſonum videatur, vt filius poteſtatem habeat in parentẽ [c]: miramur,quòd cum tu monaſterium de Cheur†,conſtitutum in Firmieñ. Archidiaconatu tuæ diœceſis, Eccleſiam erexeris cathedralem [d], Archidiaconus Firmieñ. in tantam prorupit temeritatis audaciam, vt in Epiſcopum ibi conſecratum, & Eccleſiam, ſuam iuriſdictionẽ exercere præſumat: *& infrà*. ¶ Mandamus, quatenus præfato Archidiacono, à cuius iuriſdictione dictum Epiſcopum deñunciamus exemptum [e] id diſtrictè ſtudeas exhibere.

¶ Prouiſo, vt ſi ex hoc Archidiaconi †Firmieñ. iura læduntur, in diœceſi tua (vbi expedire videris) abſque alieni iuris præiudicio [f], recompenſationem illi facias congruentem.

¶ Idem Lemouiceñ. †Archidia. & Priori ſanctæ Radegundis Pictã.

¶ *Compoſitionem ſuper iure Primatia, vnus ſolus, cuius intereſt, poterit impedire.*

CAP. XVII.

HVmilis doctrina [g] magiſtri: *& infra*. ¶ Mandamus,

† In Vno exemplari vetuſtiſſimo habetur Colonienſi.

† Aliàs, potiorem.

† Vide l. de curio. C. de decur. li. 12. not. in l. honorem. ff. manda.

† potior.

† Chuer.

† Huer.

† Guel.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit duplex ſeruitium diuinorum, &c. item reuerentiam, & obedientiam.*

a ¶ *Conſueta*] Not. quòd minores ſeruitia facere debent maioribus[a]. Hoc intelligo circa ſeruitia exhibenda in obſequiis diuerſorum, vt ſecũdùm quod quilibet minor eſt in ordine, maiora ſeruitia faciat ſecundũ ſuum ordinem debita: prout dicitur 23. *di. ſubdiaconus & c. ſeq.* in quibus oſtenditur, quid pertineat ad officium cuiuſlibet. Alia verò ſeruitia extra diuinorum celebrationẽ facere non tenentur, ſi quæ non pertinent ad obſequia Eccleſiæ: Reuerentiam tñ minores maioribus exhibere tenentur, vt minor aſſurgat maiori:& cedat ei primum locum in ſedendo,& in eundo. 93. *diſtin.* à ſubdiacono, niſi minori in ordine maior adminiſtratio ſit conceſſa: vnde Archipresbyter Archidiacono debet reuerentiam ratione adminiſtrationis,& officij ſibi commiſſi xxv. *diſt. perlectis*. s. *de off. Arch. ad hæc*. in mandato, ſiue iudicio nemo tenetur alteri, niſi ei, qui habet adminiſtrationem, vel iuriſdictionem ſuper eum, cui obedire tenetur in his quæ ſpectant ad officium ſuum, & eius honeſta, & ſalubria mandata obſeruent. s. *eo. dilecta. & s. de offi. archi. ad hæc*.[b] s. *de offi. archipresby. c. 1. 2. & 3. & j. c. prox.* Bernardus..

a Concor. tex. in l. potiores, cum ibi. no. C. de offi. recto. prou.

b Vel cum minor gerit locum maiorum. 93. diſt. c. vlt. Ioan. And.

CVm inferior.] Primò narrat factum. Secundò prouidet Epiſcopo ibi, *Mandamus*. Tertiò prouidere mandat Archidiacono ibi, *Prouiſo*. Abbas Sicul.

Casvs. Archiepiſcopus Coloceñ. de licentia domini Papæ monaſterium de Cheur conſtitutum in Firmieñ. archidiaconatu diœc. Coloceñ. erexit in Eccleſiam cathedralem:& Papa eccleſiã illam exemit à iuriſdictione ipſius archidiaconi Archid. prędictus in tantam prorupit audaciam, vt in Epiſcopum ibi conſecratum & in Eccleſiam, ſuam iuriſdictionem exercere præſumpſerit: ſignificatum fuit hoc domino Papæ, vnde ſuper hoc ſcribit ipſi Coloceñ. dicens, ꝙ inferior potiorem ſoluere nequit, vel ligare, ſed potiùs maior minorem regulariter abſoluit; & inhoneſtum eſt, & abſurdum, vt filius poteſtatem habeat in parentem: & ideo mandat ipſi Coloceñ. vt præfato archid. diſtrictè præcipiat, ne de cætero in dictum Epiſcopum talia attentare præſumat: cùm dñs Papa ab ipſius iuriſdictione ipſum exemerit tñ vt ſi propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. ſua, abſque tamen alieni præiudicio recompenſationem faciat congruentem. No. ꝙ minor in maiorem poteſtatem habere non debet. Item ſine alterius præiudicio Eccleſia conſtrui debet, aut ampliari.

¶ *Glo. ſeq. ponit tres regulas, & a qualibet illarum excipit: ſecũdo argu. & illud determinat.*

b ¶ *Ligare.*] 21 diſt. inferior ſedes. No. ex hoc loco, ꝙ inferior ſupiorẽ nõ pôt ligare, vel ſoluere. Itẽ q pôt ligare, pôt & abſoluere. & econuerſo qui pôt abſoluere, pôt ligare. *ff. de re iud. l. 3.* Primũ recipit exceptionẽ, cũ maior ſubiicit ſe etiã minori. 2. *q. 7. nos ſi incõpetenter*. & *ff. de iur. om. iud. eſt receptũ*. Secũdu recipit exceptionem. s. *de off. de le. quarẽte*. vbi aliqs pôt ligare: ſed poſt annũ nõ pôt abſoluere. Tertiũ ſimiliter habet exceptionem. *de cõſe. di. 4. ſi aliquando. & c. ſanctũ eſt*. vbi penitus quis pôt abſoluere tpe periculi, qui tñ nõ poteſt ligare. Itẽ eſt hic ar. quòd ſi Papa madat alicui, vt excõicet aliquẽ, ꝙ pôt abſoluere illũ: quia excõicatio, & abſolutio pari conditione cẽſentur, vt cui vnũ cõmittitur, & reliquũ. *de pe. diſt. 1. Verbum*. Sed hoc non credo, ſi hoc ſibi tñ quaſi executori committatur, cum ad certum articulũ datus ſit executor: *argu. s. de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. 1. & c. fi. §. fi.*

c ¶ *Parentem.*] Immò econuerſo filius debet eſſe in patris poteſtate. j. *de conuer. in fi. c. Vlt.* & *Inſt. de pat. po. §. ius autem. ar. contra. s. de renun. ad ſupplicationem*. vbi minor præeſt maiori, & iuriſdictionem habet in ipſum; immo pater debet regere prolẽ ſuam. 24. *q. 3. duo iſta nomina*. & *C. de emenda. propin. l. Vnica*. j. *de ſent. exc. cum Voluntate. §. Vlt.* & filius etiam Archidiaconus eſt in poteſtate patris agere pro rebus ſuis non pôt. *C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.*

An qui excommunicat aliquem de mandato Papa, ipſum poſſit abſoluere.

† Aliàs, archidiaconatum.

† Magiſtro Duxen. Archid. Lemou. & priori ſancta Radeg. Pictauenſi.

¶ *Gl. ſeq. in prin. & in fine fortificat textũ, in medio ſignat cõtrariũ.*

d ¶ *Cathedralem.*] De licentia dñi Papæ. 16. *q. 1. præcipimus*. & 22. *diſt. c. 1.* & j. *de exceſ. prælat. ſicut venire*. & j. *ne ſede vacante. c. 1.* aliàs auctoritate propria non potuiſſet, quia huiuſmodi mutationes, tranſlationes & conſimilia debent fieri de auctoritate Papæ, 7. *q. 1. mutationes. arg. contra. ſup. de offi. or. qm̃ in pleriſque §. prohibemus*. & hoc factum fuit propter longam, & latã prouinciam, vel propter diuerſitatẽ linguarũ. s. *de offi. or. qm̃ & c. inter cætera*. quòd licet ex auctoritate illius canonis, quoniam. & s. *de tranſla. inter corporalia*.

¶ *Gl. ſe. reci per obiectio. & ſol. & ſolutioni ſignat cõtrariũ. cui reſp.*

e ¶ *Exemptum.*] Nam ſolus Papa eximit epiſcopos. 16. *q. 1. frater noſter*. ſed per hanc exceptionem, quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus à iuriſdictione epiſcopi: & ſic videtur, ꝙ niſi fuiſſet exemptus à iuriſdictione archid. iuriſdictionem haberet in eum: ſed quia hoc erat inhoneſtum, vt maior ſubeſſet minori, & contra iura. 21. *diſt. inferior*. & 93. *diſt.* à ſubdiacono: ideo exemptus fuit omnino à iuriſdictione ipſius.

f ¶ *Præiudicio*] Et ſic Papa non intendit alij per ſuas literas præiudicium irrogare, ſic s. *de conſue. cùm olim. in fi.* & s. *de offi. ord. licèt. cum concor.* & s. *de Vſu pal. ex tuarum. ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. merito*. & *§. ſi quis a principe*. & s. *de offi. deleg. ſuper eo*. & 9. *q. 3. nunc Vero*.

e Non exemit: immo denunciauit exemptum. Ioan. And.

HVmilis doctrina.] In cõpoſitiõe ſuper iure primatiæ faciẽda, debent omnes prælati prouinciæ, & capitula Eccleſiarũ cathedraliũ cõſentire. Et duo facit, nã primò mãdat cõpoſitionem publicari, ſi prælati conſentiant. Secundo ibi: *Si qui Vero* diſſentientes mandat citari, & publicationem non fieri. Abb. Sic.

Casvs. Inter archiepiſcopum Bituriceñ. & archiepiſcopum Burdegaleñ. cõtrouerſia fuit diutiꝰ agitata ſuper iure primatię, qs eorũ debet eſſe primus: dñs Papa Greg. poſt diutinam cõcertationẽ, quãdã fecit prouiſionẽ inter ipſos, quã prouiſionẽ miſit quibuſdam, mãdans eiſdẽ, quatenus requirãt aſſenſũ prælatorũ Burdegaleñ. prouincię in ca. præſentiũ, & cõſenſum capitulorũ cathedraliũ Eccleſiarum eiuſdẽ prouinciæ, & aſſenſum Bituriceñ. capituli ſuper ipſa prouiſione: quo habito prouiſionẽ illam ſolẽniter publicauit, & ſi aliqui cõſẽſũ præſtare nõluerint, publicationi prędictę ſuperſedeãt, & eiſdẽ præcipiatur, vt perſonaliter, ſi prælati fuerint, ad præſẽtiã Papæ accedãt: vel ſi capitula fuerint, per curatores idoneos cõparẽãt, proſecuturi corã Papa ius, ſi quód hẽt, ſatisfacturi parti alteri, ſi ſuccubuerint in expẽſis. No. ꝙ ſi omnes, vel aliquos tãgit, eorũ cõſẽſus requirẽdus eſt. Itẽ qui ſuccubit, in expẽſis cõdẽnari dẽt: ſed hoc ideo ſtatuitur in caſu iſto, quia quaſi fũdata erat intẽtio Bituriceñ. per illã prouinciã: & ideo ſi ſuccũbãt, calumniari videtur.

d Facit l. obſeruandum. ff. de offi. præſid. & l. illicitas. §. ne potẽtiorũ. cum not. eod. tit.

g ¶ *Humilis doctrina.*] Bene dicit, humilis, nã magiſter dẽt eſſe humilis, & benignꝰ auditorib. & humiliter docere, nõ cũ auſteritate, & potẽtia: vt 46. *diſt. hoc habet*[a]. auſteritatis aut nimię interpa rio nec correptionẽ recipit nec ſalutẽ. 45. *di. cum beatus*. & nimia ſequitur a perceptoris culpę cõparator *ff. ad l. Aquil. præceptoris*. modica tñ, & leuis coerctio cõcedit magiſtro, ita vt excõmunicationẽ non incurrat j. *de ſen. exco. cum voluntate*. & *c. ex tenore*. & 23. *q. 5. circumcelliões. ad fi.* nec ſæuiedi audacia dẽt cõcedi, nec paterna diligẽtia omittitur, vt ibi dr̃ & *c. circũcelliones in fi.* qa dũ nimiũ ſeruatur humilitas, regendi frãgitur auctoritas.[e] 86. *di. qm̃ neceſſitas*.

e Vnde non patiatur ſe contemni ff. de offi. præſid. obſeruandum ſeuerum eſſe ergo mediũ de offi. cuſt. c. 1. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq.*

¶ Gloſ. ſeq. quærit, obiicit, quare ex parte Burdeg. non ſufficit conſenſus capituli, ſicut econuerſo: cùm prælatus cum capitulo litiget, donec componat. Sol. quòd propter intereſſe.

a ¶ *Prælatorum.*] Sed quare requiritur conſenſus iſtorum prælatorum? Videtur, quòd conſenſus capituli Burdegal. ſufficit in tali prouiſione: ſicut ex altera parte ſuffi it conſenſus capituli Bituricen. quia prælatus de conſenſu capituli ſui litigare poteſt. j. *de procur. alia quidem.* poteſt etiam donare. j. *de do. paſtoralis. in fi. & j. de his, quæ fi. a præla. ſine conſen. c. cùm nos.* poteſt etiam compoſitionem facere. j. *de tranſact. contingit. & j. de deci. ex multiplici.* Dicas, quòd ideo requiritur conſenſus prælatorum, & capitulorum cathedralium Eccleſiarum Burdeg. prouinciæ, quia per illam prouiſionem reſeruabatur ius Bituricen. archiepiſcopo in Burdeg. prouincia, vt poſſit viſitare: vñ hoc reſpiciebat prælatos, & capitula, quia tunc eum procurare tenerētur, cū accedit ad eorum Eccleſias a j. *de præſcri. c. cùm ex officij. j. de cenſ. §. ſopita.* & ita eorum intererat conſentire, vel contradicere: quia quòd omnes tangit, ab omnibus eſt approbandum. *ſ. de offic. archid. ad hoc. in fi. & ſ. de temporibus ordinationum. ſi archiepiſcopus.* & 69. *diſt. archiepiſcopus. & 13. diſt. c. 1.* & in concedendo hauſtum aquæ omnes vocandi ſunt, qui ius habent. *ff. de aqua pluuia arcen. l. 2. in concedendo.* & ideo requiruntur, vt conſentiant, vel diſſentiant. Ex alia parte ſufficit conſenſus capituli Bituricen. quia per illam prouiſionem conſulebatur Bituricen. archiepiſcopo, nec intererat aliquid prælatorum Bituricen. prouinciæ de illa prouiſione.

† In Vno exemplari habetur prouiſionē.

quatenus Prælatorum a Burdegalenſis prouinciæ in ea præſentium b, & cathedralium Capitulorum eiuſdem, nec non Bituricen. Capituli c, ſuper prouiſionem, quam inter Bituricen. & Burdegalen. Archiepiſcopos in cauſa primatiæ duximus faciendam, requiratis aſſenſum, quo habito prouidentiam † noſtram ſolemniter publicetis. ¶ Si qui vero conſenſum præſtare noluerint d, vos ſuperſedentes publicationi prædictæ, diſtrictè præcipiatis eiſdem, vt perſonaliter e, ſi Prælati fuerint, vel ſi alij f, per procuratores idoneos, noſtro ſe conſpectui repræſentent, proſecuturi coram nobis ius, ſi quod habere contendunt, & ſatisfacturi parti alteri (ſi ſuccubuerint) in expēſis g.

a Idem ex iure primatia ipſorum cauſa ad ipſum deferri poterunt per appellationem gradatim. Item per negligētiam deuoluetur ad ipſos beneficiorum collatio, & hoc ſimilia.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. quærit & ſoluit. Iterum quærit & ſoluit, & dat ſimile.*

b ¶ *Præſentium.*] Argu. quòd præſentes tantùm requirendi ſunt ad componendum, & eodem modo ad litigandum: ſicut in alienationibus faciendis. 10. *quæſt. 2. hoc ius. ver. ſi autem.* argumentum 7. *quæſt. 1. factus.* Sed quid eſſet, ſi modica pars prælatorum eſſet præſens, & longe maior eſſet abſens, & eodem modo de capitulis, nunquid ſufficit conſenſus illorum paucorum ad conſentiendum huic prouiſioni, vel ad mouendam litem? Videtur, quod ſic, argument. huius cap. 12. q. 2. *hoc ius.* b Sed quos dicemus præſentes, an illos tantùm, qui ſunt in Eccleſiis ſuis, an etiam illos, qui ſunt in prouincia? quod videtur. *Cod. de præſcr. long. temp. l. vltim.* Vnde credo, quòd requirendi ſunt, dummodo ſint in prouincia quia pro præſente ibi habentur. Idem credo, ſi minor pars capituli ſit præſens, quòd debeat vocare alios, qui ſunt in prouincia, ſi commodè vocari poſſunt, quouſque ſaltem ſit ibi maior pars capituli. Si autem ſint extra prouinciam, aut ita remoti, quòd commodè vocari non poſſunt, præſentes diſponent de rebus Eccleſiæ: quia tota poteſtas, & ius vniuerſitatis remanet penes illos, quotcunque ſint. *ff. quod cuiuſque vniuer. l. ſicut.*

b Adde, quod contrarium eſt verius: vt in l. aliud. §. referetur. ff. de re. iur. & in l. quod maior. ff. ad munici.

c ¶ *Capituli.*] Per hanc decre. probatur, quòd prælatus ſine conſenſu capituli non poteſt agere, nec componere, ſecundum quòd notatur. *ſ. de reſcri. c. eam te. & j. de procur. c. 1. arg. ad hoc. ſ. eod. c. dilectis.* Bernardus.

Citatus an poſſit mittere procuratorem.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. duo.*

d ¶ *Noluerint.*] Not. quòd ille, cuius intereſt, impedit prouiſionē Papæ: ſicut aliquis retardat executionem ſententiæ j. *de teſti. c. venientes. 2. & j. de iud. cùm ſuper controuerſia.* arg. quòd non intēdit Papa alicui præiudicare per ſuas literas.

e ¶ *Perſonaliter.*] Cum enim quis citatur, vt perſonaliter veniat ad cauſam, nō ſufficit tunc mittere procuratorem, vt hic videtur. Si verò ſimpliciter citetur, tunc poteſt mittere procuratorem. *C. de procur. l. vltim. in princ.* vel ipſe debet ire. j. *de do. & contu. cùm dilecti.* & *C. de procura. l. vlt.* Sed cùm perſonaliter quis citatur, & ipſe ire non poteſt, vel etiam in alio caſu, cùm ſimpliciter citatur, ſi cauſa ſua ardua ſit, nō compellitur mittere procuratorem. *C. de procu. l. vlt.* ſed debet in vtroque caſu nuncium deſtinare ad allegandas cauſas, quare venire non poſſit. j. *de procur. cap. querelam.* & ibi dicitur de hoc. Et illud ſcire debes, quòd delegatus à ſede Apoſtolica non poteſt iubere alterutram partē coram ſe perſonaliter comparere, ſi de hoc non habeat ſpeciale mandatum: niſi cauſa ſit criminalis, vel pro veritate dicenda, vel pro iuramēto calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas hoc exigat. in decre. Innocen. quarti. j. *de iudi. iuris eſſe ambiguum.* ſed Papa hoc facere poteſt, quia non adſtringitur legibus, vel canonibus, e vt hîc patet. Bernar.

e Vnde ex plenitudine poteſtatis cogit eos hic perſonaliter venire: vel propter perſonarum legalitatē. ff. de procu. l. ſi actor. vel propter magnitudinem cauſæ, infrà de procu. c. 2.

f ¶ *Si alij.*] Vt capitula, quæ non niſi per procuratorem venire poſſunt.

¶ *Glo. ſequens argu. & remittit, & argumento reſpondet.*

g ¶ *In expenſis.*] Sic videtur per literā iſtam, quòd victus victori cōdemnandus eſt ſemper in expenſis. argument. *infra de pœn. calumniam.* de hac materia tractatur plenè *infra de do. & contu. circa fin.* Sed hoc ideo, quia iam quaſi intenti actoris fuit lata erat per compoſitionem: & ideo ſi ſuccumbebant, quaſi calumnioſè videntur hoc feciſſe: quia tunc demum conſueuit dici, quòd victus in prima cauſa victori ſit condemnādus, & quaſi ad errorem hoc dicit Papa: vt ſi dubitarent, de iure ſuo non litigarent. Et eſt ar. op. quod victus victori ſemper ſit condemnandus in expenſis. Bernar.

aliàs prælatus eſſet ante lit. conteſt. das procuratorem, infra de iur. ca. cum cauſam. ſecundum Goff. Ioan. And.

TITVLVS XXXIV.

De Treuga, & Pace.

Alexander iij. in concilio Lateranen. †.

¶ Statuit tempora treugarum, & pœnas violantium.

CAP. I.

Treuga k † quarta feria poſt occaſum ſolis, vſque ad ſecundam feriam in ortu ſolis, ab Aduentu Domini vſque ad Octauas † Epiphaniæ, & à Septuageſima vſque ad Octauas † Paſchæ ab omnibus inuiolabiliter obſeruari præcipimus. ¶ Si quis autem treugas frangere l præ-

† Cap. 21.
† Cap. 1. eod. tit. in 1. cōpil. & in Panormia lib. 8 c. 147.
† octauam.
† octauam.

DE TREVGA, ET PACE.

¶ Quia iudicum eſt ad pacem diſcordantes reducere. 90. diſt. per totum: & ideo quia eſt tractatum de offi. iudicum, meritò annectitur hæc rubrica. Vel aliter ſic: Quia maiorum, & ſuperiorum eſt treugas, & pacem inire ſubditorum verò obedire: ergo, &c.

De hac materia tractatur 90. diſt. per totum. 24. q. 3. ſi quis Romipetas, & c. illi.

Treuga.] In prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi. In ſecunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia inſtruit omnes, quid facere debent vt. treugæ, & pace ſeruentur, & ponit pœnam eorum rationē negligentiæ. Ant. de Bu.

Casvs. Primò dicitur, quòd treugæ durare debēt à quarta feria poſt occaſum Solis, vſque in diem Lunæ in ortu Solis, & ab aduentu Domini vſque ad Octauam Paſchæ. hoc tamen non ſeruatur. Secundò dicit, quod qui treugas fregerit, excommunicetur poſt tertiam commonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertiò dicit, quòd triplex funiculus difficile rumpitur; ideo mandat, quòd epiſcopi omnes ſibi conſilium, & auxilium impendant: & qui ſecus fecerit, puniatur. No. quòd trina admonitio dēt præcedere vindictam. Item ſententia ferēda eſt in ſcriptis: Item funiculus triplex difficile rumpitur.

h ¶ *Treugas.*] Treuga eſt ſecuritas præſtita rebus, & perſonis, diſcordia nondum finita.

Treuga diffinitio.

Additio. Pax verò eſt finis diſcordiæ, quæ debet haberi in voluntate, guerra in neceſſitate, vnde bellamus, vt pace habeamus. 23. q. 1. noli bella. & c. noli æſtimare. Io. And.

¶ Glo. ſeq. no. obiicit per locum à diuiſione, & dupliciter ſoluit.

l ¶ *Frangere.*] Not. quòd hæc treuga canonica eſt, h & non conuentionalis: ſi enim eſſet conuentionalis, ſemper ſeruare tur: nam fides hoſti ſeruanda eſt. 23. q. 1. *noli æſtimare.* Sed qualiter intelligitur, quòd dicitur de iſta treuga? Si intelligitur de iuſto bello, à tali nullo die ceſſandum eſt etiam Dominico d die. 23. *quæſt. vlt. ſi nulla. j. de reg. iur.* quod non eſt licitum. Si verò de bello iniuſto, hoc nullo tempore faciendum eſt. Sol. poteſt intelligi de iuſto bello, & licèt nunquam ſit ceſſandum à tali, minùs tamen vacandum eſt ei in hoc tēpore, quàm in alio. vnde capitulum illud, ſi nulla, intelligitur, quando ineuitabilis vrget neceſſitas. Vel poteſt intelligi de iniuſtis bellis. vel Papa reſtrinxit ipſum factum, vt non ſemper darent operam bellis: & ideo ob reuerentiam dierum tunc ceſſarent. & nullo tempore debent fieri, & multò minùs illo tempore. Sed quod dicit hic, hodie non tenet. & Epiſcopi qui non ſeruant hanc conſtitutionem, non dicuntur tranſgreſſores: quia non fuit moribus vtentium approbata treuga, e *diſt. cap. in iſtis. §. leges.*

d Quia diffidet à iure an ſit ſeruanda. Io. And. in c. pro humani. de hom. li. 6. verbo perpetuo.

e Vide S. Thomam, & ibi Caietanum. 2. 2. q. 40. art. 4.

m ¶ *Vicinis.*]

a ¶ *Vicinis.*] 11. q. 3. *cap. cura.*

b ¶ *Confirmet.*] Id eſt, obſeruet: & ita ipſo facto confirmat eam: aliàs nec infirmare poteſt, cum non habeat imperium par in parem. 21. *diſt. inferior.* & *c. denique.* & meliùs ꝫ *de elect. innotuit.* & *ff. de arbi. l. nam magiſtratus.*

c ¶ *Periculo.*] i. excõmunicationi ſubiiciatur. 24. q. 3. *illi qui.* vbi hoc idem dicitur.

d ¶ *Funiculus.*] Primus eſt excõmunicatio proprij Epiſcopi. Secũdus eſt, vicinorum Epiſcoporum obſeruatio, ſeu confirmatio. Tertius conſilium, & auxilium eorundem: & ideo quanto fortior eſt, difficiliùs rumpitur. *Cod. communia de ſucceſſio. Authen. itaque. ff. de libe. leg. l.* ... *in fi.*

e ¶ *Conſilium.*] Not. ꝙ prælati tenentur ſibi mutuum præſtare conſilium, & auxilium. 93. *diſt. percipimus.* & *c. perlatum.*

INnouam[9].] Casvs. Dicitur hic, ꝙ presbyteri, monachi, conuerſi, viatores, agricolæ, & animalia, quæ portãt ad agrum ſemina, vel arant: potiantur ſecuritate No quæ perſonæ, & quæ animalia gaudent treugis.

f ¶ *Innouamus.*] Quia iam ſtatutum erat. 24. *quæſt.* 3. *ſi quis Romipetas.* & *c. paternarum.*

g ¶ *Exiſtentes.*] Ergo dum vacant agriculturæ, tantùm habent priuilegium: ſicut militi non currunt tempora, dum eſt in militia. *C. Quibus non obeſt longi temporis præſcriptio. l. Vlt.* ſed animalia ſemper habent: vnde pignori dari non poſſunt. *C. quæ res pign.* ... *non poſſunt. l. pignorum.*

† *Eccleſiaſtes c. 4.*

† *trepidus habet in Vetuſtiſſimis codicibus: in recentioribus, tepidus.*

† Cap. 22. in eodem conci. *Lateran.* & c. 2. eo. ti. in 1. comp. *Panormit.* l. 8. c. 147.

a *Idem in peregrinis, ſcilicet quamdiu peregrinantur ſecundum Hoſt. ſicut & legati priuilegium habent, quamdiu in legatione ſunt.* ff. de iudi. l. 2. § legatis. *legat. And.*

ſumpſerit, poſt tertiam admonitionem, ſi non ſatisfecerit, ſuus Epiſcopus ſententiam excommunicationis dictet in eum, & ſcriptam vicinis [a] Epiſcopis annunciet: quorum nullus excommunicatum in communione recipiat, immò ſcriptam ſententiam quiſque confirmet [b]: ſi quis autem hæc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo [c] ſubiaceat. ¶ Et quoniam funiculus [d] † triplex difficilè rumpitur, præcipimus, vt Epiſcopi ad ſolum Deũ, & ad ſalutem populi habentes reſpectum, omni trepidatione ſepoſita, ad partem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium [e], & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quòd ſi quis in hoc opere trepidus † inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

¶ Idem †.

¶ *Perſonæ hic enumeratæ plena ſecuritate gaudent tempore guerræ*

CAP. II.

INnouamus [f], vt Presbyteri, Monachi, Conuerſi, Peregrini, Mercatores, ruſtici, euntes, & redeuntes, & in agricultura exiſtentes [g], & animalia, quibus arãt, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur.

TITVLVS XXXV.

De pactis.

DE PACTIS.

¶ *Suprà viſum eſt de pace: ſed quia pacta, & tranſactiones ſunt quædam conuentiones ex pace facta, ideo, &c. Abbas Siculus. De hac materia habetur 22. quæſt. 4. in multis cap.*

ANtigonus Epiſcopus.] Iudex Eccleſiaſticus prouidet ſeruanti pactum contra non ſeruantem. hoc dicit, diuiditur. Nam primò ponitur dictum Antigoni Epiſcopi. Secundò approbatio cõcilij ibi, *Vniuerſi.* Abb. Siculus.

Casvs. Antigonus Epiſcopus Maturẽn. in conci. Africano grauem depoſuit querimoniam de Optantio Epiſcopo, quia cùm inter ſe pactum feciſſent, quòd alter nõ ſubtraheret alterius populos: Optantius Eps non ſeruauit pacta inita inter eos: ſed alliciebat populos Antigoni. Vnde petebat, vt pacta inita inter eos, ſeruentur, aut conuentus, ſi ſe non correxerit, Eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam: vniuerſi dixerunt: Pax ſeruetur, & pacta cuſtodiantur. Not. quòd pacta ſeruari debent.

¶ *Glo. ſeq. no. pacta ſeruanda alleg. 3. canones & vnam legem: ponit quatuor caſus, quibus non valet pactum in fi. arg. ex nudo pacto, & c. rationem reddit, & remittit.*

h ¶ *Pacta cuſtodiantur.*] Reſ... p pacta inita inter Epiſcopos qui cõtẽdebãt adinuicẽ de iure parochiali. Et ita eſt arg. ꝙ pacta legitima cuſtodiantur. 20. q. 1 *puella. in fi.* & 22. q. 4. *innocens.* & 18. q. 2. *Eleutherius.* Pacta eñ legitima, quæ neq; dolo malo, neq; aduerſus leges, neq; quib⁹ fraus alicui fiat, facta sũt: ſeruabo ait prætor *ff. de pact. l. iuriſgẽtiũ § ait prætor.* Pactũ verò, qđ dolo initum eſt, non valet. ꝫ *de verũ permu. c. cùm vniuerſorũ. C. de except. & præſcript. l. aduerſus.* Item ſi alteri ſit captioſum *ff. de reg. iur.* den. Vend. ſi id, quod pure, in fi. [b] Item ſi contra bonos mores. *C. de inutilibus ſtipul. ex eo.* [c] Item quòd obſeruatum vergit ad diſpendium ſalutis æternæ, non tenet. ꝫ *eod. pactiones.* vbi de hoc. Item habes hic arg. quòd ex nudo pacto oritur actio. 12. q. 2. *quicunque ſuffragio.* & q. 5. quia Ioan. licèt ſit contra ſecũdum leges. *ff. de pact. l. iuriſgẽtiũ. § quinimmò.* igitur nuda pactio obligationẽ non parit, ſed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo à pacto: arg. 22. q. 1. *prædicandum.* quia inter ſimplicem loquelã, & iuramentum nõ facit Deus differentiam, 22. q. 5. *iuramenti.* De hoc dic, vt habes. 12. q. 2. *quicunque ſuffragio.*

¶ Ex concilio Africano †.

¶ *Pacta quantumcumque nuda ſeruanda ſunt.*

CAP. I.

ANtigonus Epiſcopus dixit: *& infrà.* ¶ Aut inita pacta ſuam obtineant firmitatem, aut conuentus (ſi ſe non cohibuerit) Eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam. Vniuerſi dixerunt: Pax ſeruetur. Pacta cuſtodiantur [h].

¶ Gregorius †.

¶ *Conuentio inualida per conſenſum ſuperioris validatur.*

CAP. II.

QVotiens † in conuentionibus noſter expectatur aſſenſus, ne in dubium veniant, quæ geruntur, ratihabitio [i] eas debet pro ſecuritate partium ſolidare [k].

¶ Idem †.

¶ *Iudex debet ſtudioſè agere, vt promiſſa adimpleantur.*

CAP. III.

QValiter in Sardinia: *& infrà.* ¶ Studioſè agendum eſt, vt ea, quæ promittuntur, opere compleantur [l].

¶ Alexander tertius Exonẽ. & Vigornen. Epiſcopis.

¶ *Non valet pactum, per quod beneficium Eccleſiaſticum debet pecunia reſignari.*

QVotiens.] Fuit fortè hoc cap. exordium confirmationis quorundam pactorum. Abbas Siculus.

Casvs. Si aliqua pactio vel conuentio facta eſt inter aliquos: ne dubitatio ſit in futurũ ſuper conuentione illa Papa requiſitus debet illam ratam habere pro ſecuritate partium. No. quòd ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

¶ *Glo. ſeq. arg. quòd ratihabitio retrotrahitur: alleg. vnam concor. ſignat vnum contrariũ. ſoluit diſtinguendo: ponens primam partẽ pro regula: dat tres caſus exceptos.*

i ¶ *Ratihabitio.*] Et ita ſi pactũ ab initio etiam non teneat, p ratihabitionẽ ſuperioris ſit validũ. ꝫ *eo. pro c. 1.* Argumẽtũ eſt ergo ꝙ ratihabitio retrotrahitur, & mãdato cõparatur. arg. ꝫ *de clandeſt. deſp. c. 2.* Sed cõtra videtur. *ff. de his, qui not. infa. l. quid ergo.* Sed diſtingue. vtrum tale ſit, quod ab initio mandare, vel concedere potuit, qui ratum habet, & tunc mandato comparatur, alias non, vt potes colligere ex *fi. l. vlt. ff. de offi. proconſul. l. obſeruare.* & *ff. de ſeruit. ruſti. præd. l. per fundum.* & *infra de reg. cap. ſignificatum.* & cum virum. ſed quaſi regulare videtur, vt ratihabitio retrotrahatur, & confirmet præcedentia. *ff. de pignor. l. ſi fundus. §. ſi neſciente. infrà de his, quæ fi. à præla. ſine conſenſu capituli. c. cùm nos.* Ratihabitio tamen habet exceptiones in filia, quæ nubit tempore luctus, poſtea patre ratum habente. *ff. de his, qui not. infam. l. quid ergo.* fallit in pupillo, vbi non valet ratihabitio tutoris, niſi præſens ſit in ipſo negotio. *Inſti. de auctorit. tutor. §. tutor.* & *ff. de auctoritate tutor. l. obligari. §. pupillus.* fallit in ſeruo. *ff. de acquirend. hæred. l. ſi quis mihi. §. iuſſum.* vbi debet præcedere iuſſus domini.

k ¶ *Solidare.*] Id eſt, confirmare. & intellige, cum cauſæ cognitione. *infrà de confirma. vtil. vel inutil. capit. 1.* & 2. vbi de hoc. aliàs parum valeret confirmatio in forma communi. Bernardus.

QValiter.] Casvs. Dicitur, quod ſtudioſè eſt agendum, vt quæ ore promittuntur, opere compleantur. Nota, quòd ea quæ promittuntur, adimpleri debent. Item not. quòd verba accipienda ſunt cum effectu.

¶ *Glo. ſeq. inducit ſimile. arg. & ſignat contrarium.*

l ¶ *Compleantur.*] Simile. 23. *diſt. pſalmiſta.* & illud:[d] *Et quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.* Et eſt arg. quod verba cũ effectu ſunt intelligenda. ꝫ *de cleri. non reſid. c. relatum.* Item nec ſufficit voluntas, niſi ſequatur effectus. ꝫ *de eo, qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. 1. fin.* ꝫ *de re iudi. c. 1.* cum aliquibus. *arg. contra.* ꝫ *de big. nuper.* & *c. à nobis.*

b *Si ab emptore perfecta tutoris auctoritate pupillus ſine ipſius auctoritate per pactum diſcedit, non valet pactum, quod eſſet altero cõtraſum, vt ſ. teneretur venditor, & non emptor. Io.*

† *Africano, legitur in omnibus. ſed deſumptum ex cõcilio Carth.* 1. c. 2. & habetur in c. 1. eo. ti. in 1. compilat.

c *Loquitur de pacto futuræ ſucceſſionis.*

† Li. 7. Epiſt. 60. regiſtri.

† Cap. 2. eo. titu. in 1. compila.

† Li. 8. epiſt. 38. regiſtri. Ioanni epiſcopo Caralitano. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

Pſal. 88.

d *Miſericordias Domini. &c. Iaſ. And.*

CVm pridem.] Primò ponitur factum, ſub quo cõtinetur ꝓceſſus cauſæ, partiũ tranſactio, ipſius reprobatio, Papalis ordinatio, & interceſſio: ſecundò dat iudices ibi, *Cæterùm*. Abbas.

CASVS. Monachi de Acra. & P. clericus pro ſe, & fratre ſuo habebant controuerſiam inter ſe ſuper eccleſia, & capella d. L. quibus ſpoliati fuerant à monachis. S. clericus procurator monaſterij, & p̃dictus P. pro ſe, & fratre ſuo acceſſerũt ad dominum Papam procurator, & P. clericus pro ſe, & fratre ſuo, cuius erat, quandam fecerunt compoſitionem, ſ. quòd dicto P. pro expenſis, quas fecerat, tres marchæ argenti ſoluerentur à monachis, & idem P. liti cederet, & ab infeſtatione monachorum ceſſaret: quam compoſitionem petierunt per dominũ Papã confirmari, ſed ipſe noluit confirmare: quia illicita erat, tandem Papa monuit illum P. vt pro ſe, & fratre ſuo renũtiaret liti: quòd & fecit, & inſtrumenta, quæ hoc ſuper habebat, in manibus domini Papæ reſignauit, quæ deſtinauit monachis, mandans priori, & fratribus, vt eidem P. & fratri ſuo aliquod beneficium aſſignarent, de quo maius lucrũ haberet, quàm de illa illicita pactiõe, ſed prior, & monachi acquieſcere noluerũt. Propter qđ dictus P. clericus ad dñm Papã rediit, exponens ei omnia ſupradicta: ſuper hoc mãdat Papa quibuſdã iudicib. quatenus moneãt priorem, & monachos, vt p̃fato P. & fratri ſuo cõpetens beneficiũ cõferant, & aſſignẽt: quod ſi non fecerint, ſi conſtiterit eis dictos clericos à prædicta Eccleſia, & capella abſque ordine iudiciario violenter eiectos, faciant illas ſibi reſtitui, non obſtãtibus literis cõfirmationis, quas dicti monachi ſuper hoc impetraſſe dicuntur. Not. quod nulla pactio illicita in ſpiritualibus facienda eſt, nec aliquid dandum etiam pro expenſis. Item qui renunciat inſtrumentis, liti renunciare intelligitur.

CAP. IV.

CVm † pridem S. Clericus procurator Prioris, & Monachorum de Acra, & P. Clericus pro cauſa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem eius, cuius vicem ſe gerere dicebat, [a] ſuper Eccleſia, & capella de L. vertebatur, ad noſtram præſentiam acceſſiſſent: inter ſe (non tamen nobis mediantibus) conuenerunt, quòd eidem P. pro expenſis, quas fecerat, tres marchæ argenti ſoluerentur, & idem P. liti cederet [b], & à Monachorum infeſtatione ceſſaret. Cumq; compoſitionem iſtam † auctoritate Apoſtolica peterent confirmari: Nos eam non duximus [c] admittendam, pro eo, quòd videbatur prauam illicitæ [d] pactionis ſpeciem continere: *& infrà*. ¶ Ille igitur noſtris monitis acquieſcens, & eidem † liti pro ſe, ac fratre ſuo renuntians, authentica † inſtrumenta †, quæ ſuper hoc habebat, in noſtris manib. reſignauit [e]: quæ nos Priori, & Monachis deſtinantes, mandauimus, vt eidem P. & fratri eius, in aliquo ſtuderent beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant Apoſtolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. ¶ Cæterùm quia Prior, & fratres acquieſcere noluerũt: Mandamus, quatenus moneatis eoſdem, vt præfato P. & fratri eius, competens beneficium conferant, & aſſignent: alioquin ſi vobis conſtiterit dictos Clericos à prænominata Eccleſia, & capella, abſque ordine iudiciario violenter eiectos, ipſas eiſdem reſtitui faciatis [f] †: non obſtantibus literis noſtræ confirmationis, quas prædicti † Prior, & Monachi à nobis impetraſſe noſcuntur.

† Poſt conc. Lateran. p. 28. c. 1. tit. de pactionibus licitis, & illicitis in reb. eccl. & c. 4. eod. tit. in 1. comp.

† Ipſam.

† aliàs, idẽ.

† In quibuſdam manuſcriptis: authentica inſtrumenta, quæ ſuper eiſdem eccleſia, & capella habebat, &c.

† Scripta, in vno antiquo.

a Explicat, & declarat, contrarium non ſoluit, vnde dic ſecundum Fran. Vin. & Innoc. quod hic erat ſuſpicio turpis pacti, quæ ſemper præſumitur, niſi per aliam ſuſpicionem tollatur: ibi vero ſuperior authoritas, il. lam tollit, vel ibi amicabilis compoſitio, hic tranſactio ſecundum Goff. vel ſecundum Hoſt. ibi amicabilis compoſitio ſuper fructib. hic ſuper iure ſpirituali. Ioan. And.

a ¶ *Dicebat.*] Iſte enim cùm eſſet coniuncta perſona, etiam ſine mandato audiretur agens pro fratre. *ff. de procurato. l. ſed hæ perſonæ. & l. Pomponius. §. vlt. & C. eod. tit. l. exigẽdo. & ſ. de reſcrip. cap. nonnulli.* tamen cauere debet de rato: aliàs non obeſſet. *C. quibus res iudi. non nocet. l. 1.*

b ¶ *Liti cederet.*] Hæc renunciatio fratri non noceret: licet eſſet procurator eius, & generalem adminiſtrationem haberet. *ff. de procurato. mandato generali. & C. eod. tit. ſi procurator. & C. de tranſact. l. tranſactionis.*

c ¶ *Non duximus.*] Infra titulo proxi. ſtatuimus. contra ſolu. ibi compoſitio ſuper decimis facta licita eſt: vt ĩ *de decimis ca. ex multiplici. & c. nuper.* hic verò ſimonia expreſsè committebatur recipiendo pecuniam pro re ſpirituali, quam renunciauit. *Item arg. contra. ĩ. de praben. c. niſi eſſent.* ibi nulla compoſitio, vel pactio turpis inter partes interuenit, ſed iudices pro bono pacis, in quos compromiſſum fuit, ſtatuerunt, vt ad tempus certa pecunia ſolueretur: & ideo Papa illam conſtitutionem ex cã prædicta tolerauit: ſed hîc pactio turpis inter partes interuenit.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem an auctoritas Papæ purget ſimoniam, ponit duas opiniones, contra ſecundam allę. & ſoluit. demum opi. diſtinguendo concordat.*

d ¶ *Illicitæ pactionis ſpeciẽ.*] Quia ius ſpirituale ꝓ pecunia remiſſum fuit. Quidã dicũt, ꝙ pactũ valuiſſet, ſi auctoritas Papæ interueniſſet. *arg. ff. de his quæ not. infa. l. furti. §. quo iuſſu.* Tan. dixit, quòd propter auctoritatem ſuperioris ſimonia nõ purgat, ex quo aliquis eſt ſimoniacus: ſi verò cùm ius habeo, dedero tibi pecuniã redimendo vexationem meam, non pecco. *arg. 1. q. 3. quæ, item. & ĩ. de ſi. mo. cap. dilectus.* iuxta illud Apoſtoli, *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* arg. eſt tñ contra 1. de ſimo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his, qui ius habebant in electione. Sed videtur, quod ſi cõpoſitio eſſet confirmata per Papam, quod excuſati fuiſſent iſti fratres, quia Papa habet plenitudinem poteſtatis, & poteſt ſupra eius diſpẽſare. ĩ *de conceſ. praben. c. propoſuit.* & de eo qđ non eſt ius, facit ius. 3. *quæſt. 6. hoc quippe.* Itẽ ipſe naturam rei immutare poteſt. *Cod. de rei vxo. act. l. 1. in princip.* poteſt dici, quòd in [b] his quę in ſui natura ſimoniaca ſunt in veteri teſtamento, vt vendere ſacramenta, & huiuſmodi ſpiritualia, ibi non excuſat auctoritas Papæ: & ſecundum hoc intellige quod dixit Tãc. in his vero, quę per cõſtitutionem Eccleſiæ ſimoniam inducunt, excuſaret auctoritas Papæ, quia poteſt diſpenſare in talibus.

ADDITIO. Et de hoc dicitur. ſ. *de offi. deleg. ex parte.*

e ¶ *Reſignauit.*] Ad cautelam, & ex ſuperfluo, quoniam facta renuntiatione ipſo iure irrita ſunt inſtrumenta *Cod. de condi. ex le. l. diſſolutè. & infrà titu. proxim. c. 1.* & aduerſarius poteſt illa petere. *C. ad exhi. l. vlt.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium. ponit opi. demum ſoluit. In fin. quærit, arg. negatiuè, contrarium ſoluit.*

f ¶ *Reſtitui faciatis.*] *Arg. contra. 7. qu. 1. quã periculoſum.* vbi habes quòd Eſau recipere poſtea non potuit, quod ſemel ceſſit. Poteſt dici, quòd non tenuit renuntiatio, cùm eſſent eo tẽpore ſpoliati. argu ĩ. *de reſti. ſpo. ſolicite* dicas melius, quod iſti implorauerunt beneficium principis, & de gratia reſtituuntur: & illa renunciatio tacitam habebat cõditionem annexam, ſcilicet, ſi monachi adimplerent, quod mandauit Papa. ſic ſ. *de renuncia. c. ſanè.* de hoc dictum fuit ſ. *de electio. c. cùm inter R.* [c] Sed pone, quod monachi iam contuliſſent eccleſias aliis: quid fieret? Arg. quod non remoueantur inſtituti. 6. q. 1. *eas.* immo remouendi ſunt, & monachi tenentur prouidere illis. 7. *qu. 1. præſentium infrà de praben. inter cætera.*

† facit l. 2. ff. ad l. Iul. de vi & vi ar.

b *Notabilis eſt hæc gloſ. diſtinctio, quam Durandus impugnat.* l. 4. ſent. diſt. 25. q. 5. ſed eam tuetur *Sotus* l. 9. de iuſtit. & iur. q. 6. ar. 2.

† Poſt conc. Lateran. p. 28 c. 4. & c. 5. e. tit in 1. comp.

† Idem conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 7.

† Ganat...

† Vacuari

† Poſt conc. Lateran p. 28. c. 8. & c. 6. e tit. in 1. comp.

c *Et ſuit hoc in fauorem obedientium, & odium inobedientium de poſt. c. 1. & quia decepit, & c. de rer. permut. cum vniuerſorum.* Ioan. And.

¶ Idem Archiepiſcopo Eboraceñ.

¶ *Nõ valet pactũ de ſuccedẽdo poſt mortem Prælati in ipſa Eccleſia.*

CAP. V.

ACcepimus †, quòd quædam Eccleſiæ Clericis ſint tali tenore conceſſæ, quòd poſt eorum obitum, alij nominatim [g] ſuccedant. ¶ Verùm quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris canonibus [h] inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari: Mandamus, quatenus huiuſmodi ſucceſſiones † tam deteſtabiles, & iniquas, appellatione ceſſante prohibeas, & omnino friuolas, & inanes † eſſe decernas.

¶ Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Qui per pactum augendæ penſionis cõſecutus eſt Eccleſiam, debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri.*

CAP. VI.

CVm † Clerici veſtræ iuriſdictionis (ſicut accepimus)

ACcepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod ſecũda præcipit corrigi ibi, *Verùm.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam Eccleſiæ conceſſæ fuerunt quibuſdam clericis tali modo, ſiue tenore, quòd illis defunctis alij nominib. propriis deſignatis ſuccedant eiſdem: ſignificatum fuit hoc dño Papæ. mãdat Papa Eboraceñ. archiepiſcopo, cùm hoc ſit iniquum, & ſacris conſtitutionibus contrariũ, quatenus huiuſmodi ſucceſſiones deteſtabiles, & iniquas decernat omnino friuolas, & inanes. Not. quòd in beneficiis, & Eccleſiis ſucceſſio locum non habet.

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum.*

g ¶ *Nominatim.*] Hoc etiam improbatur à iure ciuili: quia non poſſumus paſci de hæreditate alterius, niſi eius voluntate. [d] *C. de pactis l. vltima.*

h ¶ *Canonibus.*] Qui prohibent ſucceſſiones in Eccleſia Dei fieri. 8. *q. 1. Apoſtolica. ff. de fil. presby. ad extirpandas. c. præſentium. & c. ex tranſmiſſa.* & quaſi per totum.

d *Sed non hoc ſufficit in 5 beneficiis: de hoc de conceſ. præb. c. 2. & 3. in gloſſ.* Ioan. And.

CVm Clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit ibi, *Nos.* Abbas Siculus.

CASVS. In Cantuarieñ. prouincia decedentib. prælatis Eccleſiarum, clerici, qui inſtituebantur in eis, pactum faciebant cũ illis, à quibus,

a quibus Eccleſias recipiebant, ꝙ ipſę ſoluerẽt maiores pẽſiones de Eccleſiis illis, quàm ſolui conſueuerant, vt ſic facilius poſſent Eccleſias adipiſci. Vnde Papa mãdat Archiepiſcopo Catuarieñ. & eius ſuffraganeis, quatenus prohibeant clericis, ne de cætero id attẽtare pręſumãt, & ſi cõtra fecerint, illos Eccleſiis ipſis debeãt ſpoliare, & eos ꝓ tãta præſumptione Eccleſiaſtica ſeueritate pũnire. Not. ꝙ penſio antiquitus conſtituta nõ debet augeri: & qui cõtra faciunt, puniuntur.

a ¶ *Paciſcantur.*] Pactũ iſtud non valet, q̃a eſt contra canones. ĩ. *de conſi. prohibemus.* ĩ. *de præben. auaritia.* & pactum turpe non valet. ĩ. *eod. pactiones.* & iuramentum ſuper hoc præſtitum non tenet. ĩ. *de cen. grauis.* ĩ. *de iureiur. tua nos. arg.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. pro, & contra, ſoluit diſtinguendo.*

b ¶ *Penſiones.*] Sed põne, quòd facultates Eccleſiæ ſint augmẽtatæ, nunquid penſio debet augmentari? Arg. eſt hic. ꝙ nõ. ĩ. *de cenſ. prohibemus.* Sed contra. *arg.* ĩ. *de cen. quãto.* & ś. *de conſti.* cum M. põt dici, ꝙ ſi diligentia clericorum bona ſunt augmentata, nõn debet augeri penſio; ne diligentia ſua ſit illis damnoſa. c. *de alla. l. Vlt.* Si verò aliunde bona Eccleſiæ augmentata fuerint, tunc poteſt, & debet augeri pẽſio, quia iuſta cauſa ſubeſt, vt augmentetur. *arg.* ĩ. *de cenſ. quãto.* De hoc dic, vt ĩ. *de cẽ. c. prohibemus.*

c ¶ *Eccleſiaſtica.*] Quę erit depoſitio. cum ſimoniaci ſint. 1. q. 1. *reperiuntur.* & c. *erga ſimoniacos.*

a *Concord. rex. cum gl. in l. pacta quę contra. C. de pact. & l. iuriſgentium. §. ſed & ſi quis. ff. eõ.*

† *Cap. 58.*

† *Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpil.*

b *Vide in prada c. cũ M. ſuper glo. hoc videbatur. Ioan. And.*

decedentibus Eccleſiarum perſonis, paciſcantur[a] ex ipſis Eccleſiis maiores ſolito ſoluere penſiones[b], vt faciliùs poſſint eaſdem Eccleſias adipiſci. ¶ Nos ad tam deteſtabile vitium extirpandum, fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ne id attentare præſumant, diſtrictiùs prohibentes, (ſi contra prohibitionem veſtram venire pręſumpſerint) appellatione ceſſante, eos taliter adeptis Eccleſiis ſpolietis: aliàs pro tantæ præſumptionis exceſſu ſeueritate Eccleſiaſtica[c] punientes eoſdem.

¶ Inn. iij in concilio generali †.

¶ *Si Eccleſia rem ſuam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alteri' Eccl ſiæ, nõ tenet: & quicquid hac occaſione perceperit, reddere cogitur illi Eccleſiæ.*

CAP. VII.

PLerique: † (ſicut accepimus) regulares Clerici, & ſæculares interdum, cum vel domos locãt, vel feuda concedunt, in præiudicium parochialium Eccleſiarum pactum adiiciunt, vt conductores, & feudatarij decimas eis ſoluant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. ¶ Cum autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiuſmodi penitus reprobamus[d], ſtatuentes, vt quicquid fuerit occaſione huiuſmodi pacti perceptum, Eccleſiæ parochiali reddatur[e]. †

PLerique.] Primò narrat factum. Secundò corrigi præcepit ibi. *Cum aũt.* Abb. Sicul. CASVS. Quidam clerici regulares, & ſæculares, cũ ipſi domos ſuas locãt, vel cõcedũt feuda, pactũ adiiciunt in præiudicium parochialium Eccleſiarum, vt cõductores, & feudatarij decimas ſoluant eis, & apud eorũ Eccleſias eligãt ſepulturã, hoc ꝑuenit ad notitiã dñi Papę, cũ ergo id de auaritię radice ꝓcedat, Papa pactũ tale penitus reprobauit, ſtatuẽs vt quicquid fuerit occaſione huius pacti perceptũ Eccleſiæ parochiali reddatur. Not. quòd pactũ in præiudiciũ alterius factum ei non nocet.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Reprobamus.*] Pactum enim tale non nocet Eccleſiæ, quin à quolibet poſſeſſore poſſit petere decimam. *ff. de pactis. l. inter debitores. ff. de indic. l. ſi cum villico.* Et arg. ad hoc. 16. q. 1. *ſi quis laicus.* & hoc patet ex eo, quod dicit in fine, Eccleſię parochiali reddatur, *arg. contra. ff. de pact. l. epiſtola. §. pactum.* vbi dicitur, quòd tale pactum iuſtum eſt, Sol. tale pactum iuſtum eſt, vt creditor, qui poſſidet pignus tributum ſoluat, vt dicit. *§. pactum.* quia ſine tali pacto poſſeſſor conueniendus eſt. Si verò in contrarium fieret pactum, quantum ad ipſos paciſcentes valet pactum: ſed non quãtùm ad dominum tributorum: quia pactum priuatorum formam iuris fiſcalis non tollit, vt dicit lex prædicta, inter debitorem: & ĩ. *de for. competen. c. ſi diligenti. c.*

e ¶ *Reddatur.*] Et ita Eccleſia poteſt agere contra regulares, vel ſæculares clericos, vt ei reddant, quod perceperunt occaſione talis pacti: poſſet etiam agere contra poſſeſſores, ſi vellet. *arg. 12. q. 2. Apoſtolicos & C. ſi tutor. vel cura. l. 3.*

† *Facit. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de ver. obli. & l. pen. ff. de tranſa.*

PActiones.] Primò ponit dictum, & eius rationem. Secundò ampliat illam, & probat ibi, *Quod etiam.* Abb. Siculus. CASVS. Dicit Gre. ꝙ pactiones pro ſpiritualibus obtinẽdis nullius ſunt momenti: quia in talibus omnis pactio, & omnis cõuẽtio ceſſare debet: & idem dicendum eſt de aliis, quę ſine periculo animæ obſeruari non poſſunt: quia, vt dicunt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis, nec de iure, nec de facto obligationem inducit. Not. quòd in ſpiritualibus omnis pactio, & conuentio ceſſare debet. Item pactum turpe, vel impoſſibile non obligat.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Nõ valet pactio in ſpiritualibus, vel quæ pactum inducit, vel turpis, ſeu de re turpi, vel impoſſibilis de iure, vel de facto.*

CAP. VIII.

PActiones † factæ à vobis (vt audiuimus) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: cùm in huiuſmodi omnis pactio, omniſque conuentio debeat omnino ceſſare[f], nullius penitus ſunt momenti. ¶ Quod etiam de aliis eſt dicendum, quæ obſeruatæ vergunt in animę detrimentum. Nam etiam iuxta legitimas ſanctiones, pactum turpe, vel rei turpis[h], aut impoſſibilis de iure, vel de facto, nullam † obligationem inducit.

f ¶ *Ceſſare.*] In ſpiritualibus enim omnis pactio illicita, ſeu cõuẽtio ceſſare debet: vt 1. q. 1. *quam pio.* & ĩ. *de ſimo. cum.* & ĩ. *eo. prox. præterea.* & c. *ſuper eo.* & ĩ. *vt eccl. benefic. vt noſtrum.* quia huiuſmodi pactiones ſimoniam inducunt: vt ś *eod. cum pridem.* tacitè etiam, vel expreſsè. 16. q. 7. *per laicos.* Item ſi huiuſmodi pactum, ſiue promiſſio, aut etiam iuramentum vergat in animæ detrimentum, vt hic dicitur: ſi ſolus homi nem ſpoliare non poſſis, inuenias ſocium, cum quo paciſcatur, vt ſimul id faciant, & diuidant ſpolia. 22. q. 4. *ſi ad peccatum.* & c. *mulier.* non enim fert opem, qui adiuuat ad peccandum. 24. q. 6. *ſi res.* de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. *ſi aliquid.* & c. *non eſt obſeruandum.* & in pluribus aliis capitulis ibidem.

g ¶ *Legitimas.*] Secũdùm leges turpe pactũ non tenet. ff. de verbor. oblig. generaliter. Turpe pactum dicitur, ſiue turpis rei, puta ſi quis promittat ſe facturum homicidium, vel ſacrilegium. *ff. de verb. obli. l. veluti.* & Inſti. *de inutilibus ſtipul. §. quod turpi.* Item pactum, quod continet turpem cauſam, non tenet: puta ſi paciſcar, ne furti agam, vel iniuriarum. *ff. de pact. ſi vnus. §. pacta.* ſecundùm canones etiam turpes promiſſiones non tenent. 22. q. 4. *vnuſquiſque.* & c. *in malis promiſſis.* & *cap. non ſemper promiſſa.* & c. *deffinitio.* & *cap. ſi ad peccatum* & c *mulier.* & hoc eſt pactum turpis rei. Pactum turpe dici poteſt, quod fit de turpi re, vt c. ſi ad peccatum. Et pactum dicitur turpe, quod fit etiam de re ſacra, ſiue ſpirituali: vt hic, & in omnibus, quæ in ſua natura bona, & licita ſũt, ſed per pactum fiunt illicita. Item pactum de re, cuius commerciũ per rerũ naturam haberi non poteſt, nullius eſt momenti. ff. *de reg. iur. impoſſibiliũ.* & *ff. de verb. oblig. ſi ſtipuler.*[d] & *Inſti. de inutilibus ſtipul. circa princ.*[e] & generaliter pactum, quod contra leges, & conſtitutiones, vel cõtra bonos mores fit, nullius eſt momenti. *C. de pact. pacta quæ. ff. ſolu. mat. alia §. 1.* Vel contra ſenatuſcon. plebiſcita, decreta, edicta principum. *ff. de pact. iuriſgen. §. prætor.* Sic & impoſſibile præceptum nullum eſt, ſiue ſententia. *ff. quæ ſententia ſine appel. reſcin.* Paulus.

h ¶ *Res turpis.*] Rei turpis nulla eſt obligatio. *ff. manda. ſi remunerandi. §. res turpis.* Bern.

† *Dic vt plenè hodie habetur. c. 1. li. 6. de ſepult. & in clem. cupiẽtes. §. vlt. de pœn.*

† *Vide Nauarrum in manuali confeſſor. c. 23. tit. de ſimonia.* & *Sotum. l. 9. de iuſti. & iu. q. 5.*

† *Facit l. inter ſtipulãtem. §. ſacr. & l. impoſſibilis. ff. de ver. obl.*

† *Extat. l. 7. epi. 27. regiſtri. B. Gregorij. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.*

† *Hoc eſt Antonio ſubdiacono, & Domenico abbati.*

d *Si ſtipuler id fieri, quod natura fieri non concedit, nõ magis obligatio valet quam ſi ſtipuler id dari, quod natura dari non patitur. Io. And.*

e *Ponit caſum in eo, qui promittit hominẽ quiſ mortuus eſt, quem viuere credebat, vel promiſit animal mortuum, ex quo, & tamen, quod non inuenitur. Io. And.*

TITVLVS XXXVI.

De tranſactionibus.

¶ Gregorius † A. † Subdia. & Dom. Abbas.

¶ *Inſtrumenta, & alia iura partiũ, contraria tranſactione tolluntur.*

CAP. I.

SIcut graue: & *infrà.* ¶ Poſt ſalubrem deciſionem de controuerſia veſtra factam decreuimus, vt omnia inſtrumenta, vel

DE TRANSACTIONIBVS.

¶ *Continua hanc rubricam, vt dictum fuit in præcedẽti titulo. Eſt autem tranſactio de re dubia, & lite incerta pactio non gratuita. Et vnam differentiam inter tranſactionem, & pactum habere potes in his verſibus.*

Incerta de re tranſactio dicitur eſſe. Sed fiunt certa pacta ſa more res. De hac materia tractatur 5. q. 2. ſi primates.

SIcut graue.] Diuiditur. nam prima pars diſcernit. Secũda ſupplet ibi, *Cum ſi quid.* Abb. Siculus. CASVS. Quidam prælati Eccleſiarum habebant controuerſiam inter ſe ſuper aliqua quæſtione, & per tranſactionem illa controuerſia fuit deciſa: ſed ne aliqua dubitatio remaneret in poſterum, petiuerunt à Papa, vt eam confirmaret:

ſuper hac tranſactione ſtatuit Papa, vt omnia inſtrumēta, & quidquid aliud eſſet, quod opē alicui parti afferre p. ſſet, vel ex pſcriptione, vel priuilegio, ſint caſſa, & vacua, & ſola pacta perpetuā obtineant firmitatem: & ſi aliquid omiſſum fuerit, ex auctoritate domini Papæ plenum, & firmum vigorem, & robur obtineat ſola tranſactio, ſiue pactum. Nota, ꝙ ea, quæ ſunt infirma, vel minùs valida, per confirmationem Papæ recipiunt firmitatem.

quicquid aliud eſt, quod partibus quoquomodo, vel ex temporis præſcriptione, ſeu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat: ſit vacuū [a]. & omni virtute caſſatum, & ſola pactorum inter vos nunc habitorum [b] pagina validum, perpetuumq́ robur obtineat [c]. Cui ſi quid fortè incuria, vel imperitia minùs firmitatis inſertum eſt, vires pleniſſimę notionis [d], ex hac noſtra auctoritate [e] ſuſcipiāt.

¶ Alexander tertius.

¶ Tenet compoſitio ſuper decimis facta cum aſſenſu ſuperioris.

CAP. II.

STatuimus †, vt, ſi ſuper decimis [f] inter vos, & aliquam perſonā Eccleſiaſticam [g], de aſſenſu Epiſcopi, vel Archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit, ra-

¶ Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit diſtinguendo.

a ¶ *Sit vacuum.*] Ergo licet poſtea reperiantur inſtrumenta, nō tamen lis reſtaurabitur. *C. de trāſact. ſub prætextu. & j. de re iudi. inter monaſterium. & c. ſeq. arg. contra. C. de iudic. l. licèt. & Inſtit. de inutilibus ſtipulationibus circa princ.* Super hoc ita notabilis eſt petitio ſpecialis, generalis, & indefinita. Hic tranſactio ſpecialis, nō obeſt in aliis ſpecialibus. *C. eod. age. cum v eminiane.* Hic tranſactio generalis reſtringitur ad hoc. de quo ſpecialiter act m eſt. *ff. eod. l. qui cum tu. §. 1. C. eo. tit. ſi de re certa.* Hic generalis tranſactio non reſcinditur. *Cod. eod. ſub prætextu.* Hic ſpecialis tranſactio in vnico capitulo non impedit proceſſum aliorum. *C. eo. l. pen.* Hic generalis tranſactio de rigore iuris tenet, ſed replicatione doli reſcinditur. *ff. de pact. l. tres fratres ff. de admini. tuto. l. Lucius §. tutor.* Hic indefinita, vt ſpecialis tranſactio, in aliis non obeſt, quæ in iudicium deducta non ſunt. *C. de iudiciis l. licet.*

† *Poſt concil. Laterā. p. 17. c. 3. & c. 1. c. in 1. comp.*

b ¶ *Habitorum.*] Argu nouiſſima pacta duntaxat valere. *Cod. de pactis. l. pacta. & ff. eod. ſi vnus. §. pactus & ſ. de reſcrip. c. cæterùm. in fin.*

c ¶ *Obtineat.*] Niſi dolo tranſactio talis ſit exorta: quia tūc non valeret, *C. eo. l. ſub prætextu ff. de pact. l. emptor §. Lucius.*

d ¶ *Notionis.*] Factæ cum cauſæ cognitione, vt dicitur *ſ. tit. prox. c. 1. & c. proxim.*

¶ *Glo. ſeq. inducit duo ſimilia.*

e ¶ *Auctoritate.*] Nota, quod ſi tranſactio, vel pactura ab initio inualidum ſit, per confirmationem Papæ ſumit vigorem, vt hic *arg. ſ. tit. prox. quotiens.* ſic & ſententia, quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. *3. q. 6. hac quippe.* & omnia noſtra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem noſtram impertimur *C. de veteri iure enucleando. l. 1. §. ſed neque* ſic teſtamentum omniū teſtamentorum ſolemnitatem ſuperare videtur: quod conſcientiam [b] principis tenet. *C. de teſta. omnium.*

e *Contra. l. tale pactū. §. qui prouocauit. cum gl. & not. ff. de pact. facit. l. vt iureiu. ff. de ope. libe.*

STatuimus.] Non diuiditur, quia continet vnum dictum. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquod collegium quæſtionem habebat cum aliquibus ſuper decimis: dubitabatur, vtrùm compoſitio poſſet interuenire? Statuit Papa, quod ſi ſuper decimis inter collegium illud, & Eccleſiaſticam perſonam compoſitio facta fuerit de aſſenſu Epiſcopi ſui, rata, & firma permaneat. Nota, quod tranſactio locum habet in decimis: quod verum eſt, cùm datur ſpirituale pro ſpirituali.

b *Vel præſentiam ſecundum Tan. & Vin. qui pro hoc dicebāt ſententiam, vel tranſactionem factam præſente Papa cum ſolemnitate munitam. Io. And.*

¶ *Glo. ſeq. arg. allegat 5. iura, in contrarium allegat 10. ſol. reſpondens ad tria iura de primis.*

f ¶ *Vt ſi ſuper decimis.*] Hic eſt arg. quòd in ſpiritualibus poteſt interuenire tranſactio. *54. di. generalis. & c. ex antiquis. & 10. q. 2. caſellas. in fi. & 23. q. 4. ſi illic. & j. de rerū permuta. ad quæſtiones.* Sed cōtra. *1. q. 2. quā pio. & ſ. de pact. cū pridē. & c. pactiones. & j. eod. conſtituens & j. de rerum permutatio. ad quæſtiones. & c. vlt. & 16. q. 7. decimas quas. & 13. q. 2. in Eccleſiaſtico. & 1. q. 1. placuit. & j. eod. ſuper eo.* Solutio: in ſpiritualibus tranſactio propriè ſumpto vocabulo interuenire non poteſt, vt aliquod tēporale detur pro ſpirituali, quia ſimoniacū eſſet: & ſic intelliguntur contraria hic ſignata. Quod dicunt duæ primæ concordantiæ de ſeruo ordinato, quod ibi poteſt interuenire trāſactio, non eſt verū, quia ibi non datur tēporale pro ſpirituali: quia licèt detur, ne reuocet in ſeruitutē, nihil datur pro ordine, nec aliquod ſpirituale emit, ſed emitur libertas, & ſeruitiū corporale redimitur, vt liberè poſſit miniſtrare, quod licet. *36 q. 1. de raptoribus.* ſicut cùm emitur [c] terra, vt ibi ædificetur Eccleſia: quod licèt: quia nō

c *Vide B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. art. & Sotum l. 9. de iuſtit. & iu. q. 7. art. 1.*

ta, & inconcuſſa perſiſtat.

¶ Idem Dulmeñ. † Epiſcopo.

† *Dulmenſis.*

¶ Si Capitulum conſenſit trāſactioni, quam fecit Prælatus nomine Eccleſiæ, vlterius diſſentire non poteſt.

CAP. III.

COntingat † interdum, quòd licèt Abbas, vel Prior alicuius conuentualis Eccleſiæ, cum Eccleſiaſtica, vel ſæculari perſona ſuper his, de quib. inter eos controuerſia vertitur, coram delegato, vel ordinario iudice tranſigat: Capitulū tamen eandem tranſactionē nititur reuocare. ¶ Vnde quia nos conſulere voluiſti, tibi reſpondemus, quòd ſi Abbas, vel Prior à Capitulo ſuo de ratihabitione literas [h] habuerit, tranſactionem, quam fecit (ſi fuerit aliquot annis [i] ſeruata) Capitu-

† *Poſt concil. Lat. p. 28. c. 5. & c. 3. eo. tit. in 1. com.*

dicitur propterea emi Eccleſia, vel ſimonia committi. Capitulum, caſellas, nō obſtat, nec dicit hoc, ſed dicit, quòd res Eccleſiæ alienari nō debēt excepta cauſa captiuorū, vt ibi dicitur: ſed nō dicitur traſactio, ſed propriè captiuorū redēptio: & datur pecunia recepta de rebus, & vaſis Eccleſiæ, & redimuntur captiui. Et amicabilis compoſitio poteſt interuenire in ſpiritualibus: vt hîc dicit. & j. de dec. ex multiplici. & c. nuper. & c. dilecti. & j. eod. c. de cætero. & c. ſuper eo. in fi. & j. eo. c. veniens.

g ¶ *Perſonam Eccleſiaſticam.*] Quaſi dicat, eū laicis non poſſent taliter componere, vt ex illo ſpirituali, quod Eccleſiis debent, aliquid retinere poſſent, cùm laicis ſpiritualia poſſidere ſine periculo animarum non liceat. *j. de deci. prohibemus. & 16. q. 7. decimas. & j. de præſcrip. c. cauſam quæ.* Et ſic videtur, quod cū laicis non poſſit fieri compoſitio, vt minùs ſoluat, niſi Papa auctoritatem præſtaret. *j. de confir. vti. l. c. vlt.* tamē propter vtilitatem Eccleſiarum videtur licere, ſaltem de auctoritate epiſcopi: quia ſic multùm conſulitur Eccleſię, *arg. j. de iis, quæ ſi à prælat. ſine conſen. cap. cum in Apoſtolica.* Bernardus.

ADDITIO. Hoc tenet Hoſt. dicens quod hoc ſcribitur laicis: alias dixiſſet Papa, aliam perſonam, non aliquam. Nec obſtat ſecundum eum, quòd dicitur laicos non præſcribere, nec poſſidere poſſe: dicit enim, quòd non poſſident, nec præſcribunt ius decimæ, ſed quantitatem partis, & ſecundum hoc poteſt intelligi, qđ legitur de paro. *c. ſi. de dec. in aliquibus.* Pro hac parte ſecundùm vnum intellectum facit, quod not. *j. eod. ſuper eod in fi. 1. glo.* Ioan. And.

COntingit.] Cōmunis diuiſio. Secūda ibi. *Vnde.* Abbas Sicul.

CASVS. Abbas ſiue Prior alicuius conuētualis Eccleſiæ habet cauſam cum aliquo clerico, vel laico coram ordinario, vel delegato: abbas, vel prior ſuper quæſtione illa tranſactionem fecit cū aduerſario ſine conſenſu capituli: vnde capitulum tranſactionem illam nititur reuocare: quæritur vtrū poſſit? Reſpōdet Papa, quòd ſi abbas, vel prior habuit mandatū, ſiue literas de rato à capitulo ſuo, tranſactionem illam, ſi aliquot annis ſeruata fuit, non poterit reuocare, ac ſi non conſenſerat à principio: & ſi literas de rato non habuit, reuocare non poterit: quia cum poſtea ratum habuit. Not. quod procurator ad agendum, & defendendum datus, non poteſt tranſigere, niſi dominus poſtea ratum habeat.

¶ *Glo ſeq. primò notat, ſecundo ponit op. Vin. contra quam allegat & remittit, tertiò ponit differentiam, quam improbat.*

h ¶ *Litteras.*] Not. quòd abbas ſimpliciter ad agendū cōſtitutus, ſine licentia capituli tranſigere non poteſt. *C. de tranſac. l. tranſactionis.* vnde procurator tranſigere non poteſt, etiamſi haberet generale mandatum ad agendum. *ff. de procu. l. mandato.* Vin. dicit, quòd licèt abbas, vel alius prælatus non poſſit tranſigere ſine ſpeciali mandato: [d] ad hoc tamen poteſt exercere actionem. *ff. quod cuiuſq; vniuer. l. vlt. arg. contra expreſſum ff. de iure, delib. l. ait prætor.* vbi dicitur, quod ille, qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere. de hoc dicitur. *j. de procu. c. 1.* Si tamen abbas præter mandatum procuratorium habeat literas de rato à capitulo ſuo, continentes ſimpliciter, quod quicquid ſuper tali negotio fecerit, ratum habebit, poteſt tranſigere: vt ſic notentur differentiæ inter literas procuratorias, & literas de rato, *j. de relig. do. cùm dilectus* vbi de hoc, & hic idem videtur. Quod dicit litera, de rato: expone, vt ibi dixi, id eſt, mandatum procuratorium, continens quòd etiām abbas tranſigere poſſet ſuper quæſtione, de qua coram delegato agebatur, cùm illa clauſula [& quicquid ſuper his per abbatem factum fuerit, capitulum ratum habere promiſit,] aliàs non valeret talis tranſactio, vt dictum eſt. Vel abbas habuit ſimplex mandatum tranſigendi tantùm coram delegato, & ita capitulum nōn poterat reuocare tranſactionem, ex eo quod non conſenſerat. Vel dic, vt in not. ſeq.

d *Contra. l. procurator. §. cui libera & ibi Bar. ff. de procu. & l. 1. eo. tit.*

i ¶ *Aliquot annis.*] Hoc ideo dicit. quia ſi tranſactio fiat ſecūdùm formam iuris poſt quadrienniū reſcindi nō poteſt, ante vero poteſt, ſi Eccleſia probaret ſe læſam. *j. de in integ. reſtitu. requiſiuit.* aliàs non poteſt venire cōtra tranſactionem, etiam ſtatim *C. de tranſact.*

tranſact.l.quamuis.[a] & ſecundùm hoc ſupple.maximè: quia idē eſſet,ſi non fuiſſet ſeruata:& hoc innuit litera,quæ dicit capitulū ac ſi non cōſenſerint in eā,nō pōt reuocare.quaſi diceret , nō poterit eam reuocare,tāquā non cōſenſerit: quia conſenſit cōcedēdo literas de rato,vel potius cōſenſit eā obſeruando.Si etiā abbas non habebat mandatū de tranſigendo, ſtatim debebant contradicere monachi , & ideo eum impugnare non pñt, quaſi non cōſenſerint. Et quod dicit , aliquot annis,ſupple, maximè: quia idē eſt,ac ſi ſemel conſenſerint.j̄.*de arbi. per tuas.* vnde de iure eam non poteſt reuocari,ſed per in integrum reſtitutionē, ſi non fuit aliquibus annis,id eſt,quatuor ſeruata.& hæc expoſitio probatur. *C. de tēpo.in integ.reſt.l. vlt.* vbi habes, ꝙ omnis reſtitutio tā maioris,quā minoris, infra quadriēnium debet fieri.& hoc eſt contra opinionem[b] aliorū qui dicunt, quòd reſtitutio ſemper eſt dāda, & ante quadriennium,& poſt & ſicut in que.arg illius adu.tbij. *ſemper.*& j̄.*de in integ. reſt.cap.i.*Ber.

a ¶ *Ac ſi.*] Idem tāquā ſi non cōſenſerint:quia re vera conſenſit dando literas de rato.

lum, ac † ſi[a] non conſenſerit in eam,non poterit reuocare.

¶ Idem Abbati de Strat.& Priori S. Euſebij.

¶ *Super eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt,etiam cum iuramenti interpoſitione.*

CAP. IIII.

COnſtitutus † in noſtra præſentia G. Clericus ſua nobis aſſertione monſtrauit,quod cùm inter ipſum, & A. Clericum ſuper capella de Stratis controuerſia emerſiſſet , tandem per tranſactionem ſopita fuit : & licèt hinc inde, fide præſtita[b], firmata fuiſſet:eam tamen præfatus A. ſeruare recuſat.

† Quia † igitur huiuſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ: Mandamus, quatenus reuocata tranſactione in irritum, cauſam audiatis[c], &c.

¶ Idem Carnoteñ. Epiſcopo.

¶ *Per tranſactionem factam ſine auctoritate Epiſcopi, poteſt Prælatus,ſed nō Eccleſia cōſtitui cēſualis.*

COnſtitutus]Prima pars ponit querelā. Secunda dat iudicem ibi,*Quia.*Abb.Sic.

CASVS.Inter G.clericū ex vna parte.&' A.clericum ex alia,ſuper quadam capella cō vertebatur ; tandem ſopita fuit per tranſactionē:& fide hinc,& inde præſtita confirmata : tū præfatus A.eam ſeruare nolebat.Vnde G.clericus domino Papę fuit conqueſtus:dicit Papa, ꝙ huiuſmodi tranſactiones ſpeciem habent ſimoniæ:& ideo mandat quibuſdam,quatenus tranſactione in irritum reuocata,audiant cām. Nota,ꝙ tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt.Item non ſolùm malo,ſed etiam ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt.

¶ *Glo ſeq.ponit duas lecturas,deinde arg.alleg.duo iura, vnum allegans in contrarium.*

b ¶ *Fide præſtita.*] Id eſt iuramento:quod non fuit obligatoriū, quia ſuper re illicita,& cōtra leges,& canones.*C.de leg.l. non dubium.* ꝗ *22.q.4.inter cætera.* ꝗ *j̄.de iureiur.c.tua.* ꝗ *s̄.tit.prox.c.* vlt. ꝗ *ff.de pact.l.iuriſgentium.§.ſed* ꝗ *ſi quis.*Ver. ꝗ *generaliter quotiens pactū à iure cōi,*&c.vel propriè intelligitur: quia æquè punitur tranſgreſſor fidei,vt iuramenti:vt j̄.*de fideiuſ.c peruenit.* ꝗ *j̄ quod met.cau c.ad aures.*Itē arg ꝙ non tenet principale,nec acceſſorium.ſimile j̄.*de ſo.compe c ſi diligenti* ꝗ *j̄. de his adeo red ſi inſtr.c.inter dilectos.*Arg.contra,quòd acceſſorium tenet,ſed non principale j̄.*de iureiur.cap debitores.*

¶ *Glo.ſeq.obiicit,* ꝗ *ſoluit.Iterum obiicit.* ꝗ *ſoluit.*

c ¶ *Audiatis.*] Sed cū ſit tranſactio ſimoniaca , quare non deponitur,immò contra iuramentū.ſiue fidem ſuā auditur?Dicas[c], ꝙ de gratia tantùm auditur ad priſtinam cām:quia de iure deponi debuit,cùm ipſe confiteretur peccatum ſuum,& turpitudinē ſuā: immò audiri non debuit contra factum ſuum , & turpitudinem ſuam.j̄.*de conceſ.preb.cum ſuper.* ꝗ *j̄ de don.inter dilectos.* Sed videtur obſtare huic exceptio doli, cum vterque in culpa fuerit , volendo ſeruare tranſactionem. *ff.de doli excep. apud Celſum. §. Marcellus.* Præterea in pari cauſa turpitudinis,potior eſt conditio poſſidentis *ff.de condi.ob turp.cau.l.ſi ob turpem.§.porrò.* Sol.vterque de iure communi puniri debet,ſed de iure poli auditur:vt quod prauum eſt,corrigatur.j̄.*de re iud.c. lator..* ꝗ *ca. conſanguinei.*j̄.*de collu c.1.* ꝗ *cām.*præſtitit diſpenſationi , ne alter de dolo ſuo commodum,alter verò damnum ſentiret,& ideo nō admitteretur hæc exceptio doli:quia alius remaneret in dolo , & ſimonia:& propter hanc rationem,contra exceptionem doli non datur replicatio:vt in §.*Marcellus.*

ADDITIO. Et iſta materia meliùs explicata eſt. j̄.*de except. cap. cùm dilecti.*hoc,quod dicitur in iſto cap.habet locum , cum vna Eccleſia agit contra aliā de ſubiectione,vel pro aliquibus iuribus

a Vide de remun. poſt tranſactionē. in gl.ſtatim. Ioān. And.

† *Aliàs ſtat: ac ſi cōſenſerit , ſed gloſſa,* non *agnoſcit verba* : aliquot annis. *Vide tamen notas noſtras in hūc locum.*

† *Poſt concil. Lat.* p. 28 c. 6. & c. 4. co.tit. in 1.com.

† *Rationem tradit* B. *Tho.*2. 2. q. 100. arg 1. ad 5.art ad de Sotum l. 9. de iuſtitia & iur. q. 7. art.2.

b *Hac controuerſia hodie ſedata eſt per* c. 1. & 2. de in integ. reſt. l.6. & c. ab Eccleſia. in clem.eo. tit. c *Secundum Tan.* vel *dic ſecundum Inno.* vt *dixi in text.* ꝗ *dicit Hoſt.* quod *iſta gratia potuit reſpiciendum*, vel *quam partem,qui par ticipatione Vers crimine his adeo red dit ſe indignum, quod contradicendo frontē non habet, ſimile. de* *lect.*bonæ.1. ad fi. *Dicit et Hoſt hac ponderari quod non irritat , ſed irritam decernit. Vnde proceſ- ſum cauſe illius Vertute non poterit impedire. quod irritū erat. Ioann. And.*

coram delegato,& compoſitio inde fit.

DE cætero.] Tranſactio facta ſine auctoritate epī ſuper Eccleſia,ſi nō eſt iuri contraria,nō eſt per epm reprobanda : ſed ſi per eā cēſus Eccleſiæ imponitur,non excedit vitā tranſigentis. Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi,*Si compoſitio.* Et ibi duo dicta: ſecundum ibi,*Sed cenſus.* Abb.Sic.

CAP. V.

DE cætero † noueris, quòd cū aliquis ad extraordinarium[d] iudicem, literis impetratis, cum aduerſario ſuo componit, poſtmodum in Eccleſia , de qua agitur,ius aliquod habiturus: Si cōpoſitio non eſt iuri contraria[e], non eſt à loci Epiſcopo reprobāda. ¶ Sed cenſus abſque Epiſcopali auctoritate,cui præeſt Eccleſię,ſub hoc prætextu ſolutus,vitā eius , qui ſoluerit, non excedit.†

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo, & Vigorēñ. Epiſcopo.

¶ *Si beneficium, quod per tranſactionem habetur, impetratur vt vacans , ab eo qui fuit tranſactionis mediator : non valet impetratio. Hoc dicit quoad titulum.*

CAP. VI.

EX † litteris veſtris accepimus , quòd cùm olim inter R.& A.Clericos , ſuper Eccleſia de Vult. † corā te, frater Epiſcope, qui iudex fueras delegatus auctoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur[f] in cauſa , &

CASVS.Rector eccleſiæ cuiuſdam impetrauit literas à dño Papa contra rectorē alterius Eccleſiæ: corā iudice cōpoſuit cum aduerſario, ita quod per compoſitionem in illa Eccleſia ius aliquod haberet,putà aliquem cenſum annuatim:quęritur,vtrum talis cōpoſitio valeat? Rñdit Papa,quòd ſi cōpoſitio nō eſt iuri contraria,nō eſt reprobanda ab epo : ſed cenſus ſub hoc ptextu ſolut⁹, ſiue ſoluendus illi eccleſiæ,cui præeſt, q literas impetrauit, vitam illius,q ſoluerit nō excedit. Nota, ꝙ cōpoſitio in ſpiritualibus ſecundum ius fieri debet. Itē cenſus intelligitur perſonalis eſſe, niſi exprimatur , ꝙ ſit realis.

d ¶ *Extraordinarium.*] Id eſt,delegatum.ſic 3. *q. 3. c. induciæ. §. ſpatium.Verſ.in autem.*

¶ *Gloſſ. ſequens arg.à contrario.* ꝗ *dat duas lecturas.*

e ¶ *Contraria.*] Quia ſi eſſet cōtraria iuri, nō toleraretur.s̄ *de electio. ſacroſancta.*& s̄.*de offi. deleg.ſi qñ.arg.s̄.tit.proxi.accepimus.*& *c.cùm clerici.*& j̄.*de collu.quanimus.*& s̄.*de maio.* & *obe.dilecti.*ſi autem cōſona ſit iuri, tenet.s̄ *eo ſtatuimus.*& j̄.*eo.ſuper eo.in fi.*Et poteſt intelligi,quòd dī hic,qñ de prouiſione, & ſus iudicis, ex officio ſuo, ſine aliqua pactione partium ſtatutum fuit factum, & iuſta cauſa interueniēte,aliàs ſimoniaca eſſet j̄.*de preb.niſi.* & talis cōpoſitio perſonalis erit,nec tranſit ad ſucceſſorem illius,qui ſoluit j̄.*eo.Veniens.*& *c.prædicto.* niſi quia cenſualem Eccleſiam conſtituere non potuit. j̄.*de cenſi.prohibemus.* niſi facta fuerit de auctoritate epiſcopi,vt dicit *in fi.* Vel dic,quòd hoc ca.locum habet cùm vna Eccleſia agit contra aliam de ſubiectione,vel pro aliquibus iuribus coram delegato,& compoſitio inde fiet corā delegato: quòd dixit j̄. cui præeſt ſcilicet impetrator.Bernard.

EX *litteris.*] Qui fuit tranſactionis mediator,contra eam non auditur. Prima pars narrat factum.Secunda diffinit ibi,*Cùm autem*

CASVS. Inter R.& A. clericos quæſtio vertebatur ſuper Eccleſia de Vulte. coram Vvigoreñ.epo à ſede Apoſtolica delegato,in cuius præſentia tranſactio inter prædictos clericos facta fuit mediāte G. qui eidem A.in eadem cauſa patrocinium præſtabat, & teſtis etiam interfuit in illa tranſactione :poſtmodum dictus G.mentiens ſe clericū,cum nondū fuerit tonſuratus in clericum, ſuper eccleſia illa tacito de tranſactione,contra dictum R.literas impetrauit ad archiepiſcopum Eborac.& Vvigoreñ.epiſcopum, coram quibus proponebatur literas non valere,pro eo quòd cùm nondū fuerit tonſuratus in clericum,ipſe dixit ſe clericū,& quia non dixit in literis, quòd eo mediante, & auctoritate ipſius tranſactio fuerit facta:vnde iudices remiſerunt cauſam ad dominum Papam:ipſe examinato negotio ,cùm dictus G. confiteretur ſe interfuiſſe in illa tranſactione, & non fuiſſe tonſuratum in clericum, quando literas impetrauit,eidem G. ſuper dicta Eccleſia ſilentium impoſuit.Not. quòd tacitè renunciat quis iuri ſuo: præſtando aduocationem in cauſa,in qua ius habet. Item qui dicit ſe clericum,cum non ſit,non valent literæ impetratæ, cùm hoc in fraudem dicat,vt eas citius habeat.

f ¶ *Patrocinabatur.*] Per hoc iuri ſuo tacitè renunciare videbatur:qui enim ſcienter patrocinatur petenti rem ſuam,ſibi præiudicat: vt hic,& *ff.de inoff.teſt.*a.*l.Vlt.ſecus ſi ignoranter.ff. de rei vend.l.inter officium.*& *C.de rei vend. l.ſi tua.* & *C. de præſcri. long.tempo.l.nec petentem.*

¶ *Glo.ſeq.quærit,arg.* ꝗ *ſoluit.*

† *Poſt concil. Later.* p.18.c.10.& c 5.c. tit. in 1. com.

† *In quibuſdam manuſcr.excedat.*

† Cap.6.eo. tit.in 1. cōp.

† *Aliàs , de Minſtra.*

Sed quale ius habere poteras, quū clericus non eras? Vnde non placet hæc lectura. Ioan. And.

a ¶ *Teſta*

teſtis [a] inſcriptus fuerat, tranſactio [b] facta fuiſſet, poſtmodum idem G. ſe mentiens Clericum, cùm nondum eſſet in Clericum tonſuratus: ſuper eadem Eccleſia tacito de tranſactione, literas noſtras impetrauit[c]. Cùm autem idem G. non inficiaretur [d] ſe tranſactioni interfuiſſe, & † nondum fuiſſe tonſuratum [e], cum literas iſtas † obtinuit, ei ſuper prædicta Eccleſia ſilentium duximus imponendum.

¶ Idem.

¶ *Super Eccleſiaſtico beneficio non poteſt tranſigi: ſed amicabiliter cõponi. h.d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

SVper † eo, quod quæſiuiſti, vtrum de Eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto, poſſit fieri tranſactio: Tale damus reſponſum, quòd tranſigi ſuper † re ſacra[f], & litigioſa non poteſt. Etenim res ſacræ vt poſſideantur aliquo dato [g], vel retento, ſiue promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ [h]. Aliàs ſi gratis, & amicabiliter [i] inter ſe litigantes componant, ſacris canonibus [k] nequaquam dicimus obuiar.

¶ Idem Abbati de Straphor. † & Priori de phe.

¶ *Tranſactio facta de rebus Eccleſiæ per Prælatum ſine ſuperioris conſenſu, non obligat ſucceſſorem.*

CAP. VIII.

VEniens † ad Apoſtolicæ ſedis clementiam magiſter G. de Fauill. ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd Monachi maioris monaſterij terras in parochia ſanctæ M. de Marchia † excolunt, & ab eadem Eccleſia coloni eorum omnia Eccleſiaſtica tam neceſſaria [l], quàm voluntaria ſuſcipiunt ſacramenta, & tamen eidem Eccleſiæ decimas ſoluere contradicunt: *& infrà.* ¶ Arbitrantur autem ſe poſſe tueri cuiuſdam tranſactionis prætextu inter præfatos monachos, & quendam Sacerdotem memorati G. prædeceſſorem factæ, vt de duabus carruatis † terræ, quas in dominio ſuo Monachi tenent, tertiam tantùm decimarum partem exoluant: *& infrà.*

a ¶ *Teſtis inſcriptus.*] In inſtrumento tranſactionis, & non in cauſa, in qua patrocinabatur: quia & teſtis, & aduocatus in eadem cauſa eſſe nõ debet. 2. *q.* 6. *ſtatuẽdũ.* Sed quæritur, an ob hoc ſolũ, ꝙ teſtis inſcriptus fuit, poſſit à petitione repelli? Videtur ꝙ non: quia nõ ob hoc iuri ſuo renũciare intelligitur. *ff. de pig. actio. l. Caius.* ſed ibi ignorabat, quod cõtinebatur in teſtaméto, quod ſignificauit Caius cũ annulo ſuo, ſecus ſi auctoritaté præſtitit. *ff. de pig. l. fideiuſſor. §. pater Sey.* & hic.

b ¶ *Tranſactio.*] Id eſt, amicabilis cõpoſitio. *ſ. c. prox. in fi. & c. ſtatuimus. & ȷ. ca. prox. in fi.* alias tranſactio propriè de re ſpirituali fieri non poteſt. *ſ. eo. conſtitutus. & ȷ. ca. prox.* quia quid ſimoniacum eſſet.

c ¶ *Impetrauit.*] Cõtra ipſum R. contra quem fuerat aduocatus.

d ¶ *Non inficiaretur.*] Et ita ex confeſſione cõuincitur: quia cõfeſſus in iure pro cõuicto habetur. *ȷ. de confeſ. c. 1. & vlt. & C. eod. tit. l. vnica.* Ex duob. enim debet iſte ſuccumbere: quia p̃ſtando auctoritaté tranſactioni iuri ſuo renũciauit, & quia mẽdacium dixit impetrando, & veritaté occultãdo, [a] meritò ergo ſilẽtium ei imponitur.

e ¶ *Tonſuratũ.*] Ergò licèt poſtmodũ tõſurã acceperit, non profuiſſet ei. Arg. *ſ. de reſcrip. cum adeo.* principium enĩ in talibus conſiderandum eſt *ſ. de elect. dudum.* vbi de hoc. & 1. *q.* 1. *principatus.*

SVper eo.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Tale.* Abb. Sic.

CASVS. Aliquis coram iudice petebat beneficium Eccleſiaſticum in aliqua Eccleſia: quærebatur, vtrùm ſuper hoc beneficio ſic in iudicium deducto poſſit fieri tranſactio? Reſpondet, quòd ſuper re ſacra litigioſa nõ poteſt fieri tranſactio: quia res ſacra dato aliquo, vel retento, aut promiſſo, vt poſſideatur, ſpeciem continet ſimoniæ: Si verò gratis, & amicabiliter fiat compoſitio inter litigantes non obuiat ſacris canonibus. Nota, quòd in ſpiritualibus non habet locum tranſactio.

¶ *Gl. ſe diſtinguit, an Eccleſia veniat, vt ꝓprietas, an vt beneficiũ.*

f ¶ *Super re ſacra.*] Hic euidenter patet, ꝙ de re ſacra, ſiue ſpirituali tranſactio interuenire non poteſt. *ſ. eo. conſtitutus. & ȷ. eo. præterea. & c. ex parte.* neque pactio *ſ. de pact. pactiones. & c. cũ pridem.* & duobus ſeq. *c. vt dictum eſt. & ſ. eo. ſtatuimus.* vt detur temporale pro ſpiritualibus. *ȷ. de re. permu. c. vlt.* ſed ſi ſpirituale detur pro ſpirituali, bene tenet, & valet talis permutatio, ſeu tranſactio. *ȷ. de re. permu. ad quæſtiones.* & ſic tantùm detur ſpirituale, vel remittatur pro alio ſpirituali. Sed diſtingue, vtrũ agatur de re etiam ſpirituali, quæ petatur tanquam beneficium, an tanquã proprietas: ſi agatur ſuper beneficio, vt aliquis accipiatur ad beneficium Eccleſiæ, vel quãtũ ad prælationẽ, tũc nulla poteſt interuenire trãſactio propriè: & hoc notauit, dum dixit: Eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto: quia ſimoniacum eſſet: & quia talis titulus non habetur ex tranſactione, ſed per canonicam inſtitutionem. *ſ. de inſtitu. ex frequentibus. & ſ. de renunc. admonet. & 16. q. 7. nullus omnino. arg. ff. de decur. Herennius.* Si verò res ſacra, ſiue ſpiritualis in litigium deducatur tanquã proprietas, tunc bene poteſt interuenire tranſactio, putà duæ Eccleſiæ, ſiue duo epiſcopi litigant ſuper aliqua Eccleſia, vel aliquibus: quia alter dicit illas ſibi ſubiectas, alter negat, qui poſſidet: ibi poteſt interuenire tranſactio: quia & permutatio. *ȷ. de rer. permuta. ad quæſtiones.* vt ſi vnus haberet vnam Eccleſiam, & alter aliam per tranſactionẽ: vel quia vnus epiſcopus aliqua ſpiritualia in Eccleſia perciperet, & alius alia, hoc totum poteſt fieri per tranſactionem: ſic etiam poteſt intelligi *ſ. eo. ſtatuimus.* potuit fieri diuiſio decimarum inter partes: quædam tamen ſunt, in quibus non admittitur tranſactio, ſeu compoſitio. vt *ȷ. eod. cap. vlt.* vbi de hoc. Bern.

¶ *Glo. ſeq. ponit, & exponit diffinitionem tranſactionis.*

g ¶ *Dato.*] Tranſactio non procedit, vel non fit, niſi in aliquo dato, vel retento, vel promiſſo: vt hic dicit. & *C. eo. tit. tranſactio.* qui enim trãſigit, quaſi de re dubia, & lite incerta neq; finita trãſigit. *ff. eo. l.* 1. Et ideò dixi, dubia, & etiã lite incerta, quia credit ſe habere bonam cauſam: alioquin ſi euidens eſſet calumnia, [b] non tenet tranſactio. *ff. de cõdi. indeb. l. in ſumma. 1. rñſo.* Neque finita, ideò dixi: quia ſi finita eſſet cauſa per ſententiam, à qua non eſſet appellatum, poſtea nõ teneret tranſactio. *ff. de condi. indeb. eleganter. §. ſi poſt rem iudicatã.*

h ¶ *Simoniæ.*] *ſ. e conſtitutus. & ȷ. eo. præterea. & c. ſeq.*

i ¶ *Amicabiliter.*] *ſ. eo. ſtatuimus. & c. de cætero. & ȷ. eo. c. prox. & ȷ. de deci. ex multiplici. & c. nuper.*

k ¶ *Canonibus.*] Qui prohibent illicitas pactiones in ſpiritualibus: vt 1. *q.* 2. *quam pio. & q.* 1. *cos. & q.* 2. *ſi quis præbendas. cum ſuis concordantiis. & ſ. tit. prox. c. fin.*

VEniens ad Apoſtolicæ.] Prima pars ponit querelam. Secũda dat Iudices ibi, *Mãdamus.* Abb. Sic.

CASVS. Monachi quidã maioris monaſterij, excolunt terras in parochia S. Mariæ de Marcho, & coloni ipſorum monachorũ omnia ſacramenta tam voluntaria, quã neceſſaria recipiũt ab eadẽ Eccleſia: monachi prædicti talẽ fecerunt compoſitionem cũ rectore ipſius Eccleſiæ ſanctæ Mariæ prædeceſſore iſtius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ, quas monachi retinent in dñio ſuo, tertiam partem decimarum tñ ſoluant Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, & de omnibus aliis decimarum integrè ſoluant: demũ mortuus eſt ſacerdos ille cum quo talis tranſactio facta fuit: ſucceſſor illius integraliter petebat decimam de omnibus poſſeſſionibus, quas ipſi monachi, & coloni monachorum excolunt in parochia S. Mariæ: monachi volebant ſe defendere prætextu tranſactionis prædictæ, nec permittebant colonos ſuos ſoluere decimas prædictæ Eccleſiæ: rector iſte conqueſtus eſt D. Papæ: vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus compellant monachos, & agricolas ipſorum ſoluere decimas eidem eccleſiæ integraliter de omnibus rebus, de quibus decimæ debent ſolui, & de ſubtractis ſatisfaciant competenter: niſi præfati monachi docuerint tranſactionem prædictam ſuper duabus carruatis terræ per ſedem Apoſtolicam confirmatam fuiſſe, cùm aliàs tranſactio illa ſuper duabus carruatis fuerit perſonalis, & pacta in eo aliis acta aliis obeſſe non debeant. Not. quòd factum anteceſſoris non præiudicat ſucceſſori in rebus Eccleſiæ. Item tranſactio facta inter perſonas, niſi confirmata fuerit per ſedem Apoſtolicam, perſonalis eſt. Item res inter alios acta, aliis non obeſt.

¶ *Gl. ſeq. declarat, quæ ſint ſacramenta neceſſaria, quæ voluntaria: & quare ſic vocantur.*

l ¶ *Neceſſaria.*] Quædam ſacramenta ſunt neceſſaria, [e] quædam voluntaria. hæc d. ponitur *ȷ. q.* 1. *§. notandum eſt.* Sacramenta neceſſitatis ſunt iſta, baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti, & ideò dicuntur ſacramenta neceſſaria, vel neceſſitatis: quia ſine iſtis homo ſaluari non poteſt, ſi ex contemptu omittuntur, & haberi poſſunt: ſacramentum verò baptiſmi in neceſſitate, à quocunque poteſt recipi, dummodo in forma eccleſiæ conferatur. *ſ. de ſum. trin. c.* 1. *in fi.* & *de conſe. d.* 4. *à quodam.* Et etiam pœnitentia: nam confiteri poſſunt cuicunque [d] in neceſſitate iuxta illud: *confitemini alterutrum peccata veſtra.* Sacramenta verò voluntaria ſunt illa, quæ omittere non eſt peccatum, quæ dignitatis ſacramenta dicuntur: vt in §. ſed notandum. vt ſunt ordines, qui à dignioribus conferuntur, id eſt, epiſcopis. Vel quia non niſi digni ad ordines aſſumendi ſunt. Item matrimonium. Sine huiuſmodi ſacramentis bene poſſumus ſaluari. 22. *q.* 4. *§. vlt. ad finem.*

† *In vno exemplari ita: & nondum fuiſſet in clericum tonſuratum, cum literas ipſas impetrauit, &c.*

† *Alias, noſtras.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõ.

† *In vno vetuſtiſſimo exemplari ita: ſuper re ſacra litigioſa. in alio non ita vetuſto, ita: ſuper re ſacra, vel litigioſa. in aliis vt impreſſum eſt, vt plurimũ tamen habetur: ſuper re ſacra litigioſa.*

a *Concor. ad hoc tex. in l.* ſi reſtituatur cum no. ff. de in.

b *Ex parte actoris: ſecus ſi ex parte rei.* C. eod. tit. *ſub prætextu. licèt alia via, ſcilicet actione, vel replicatione doli conſulatur actori ad hoc per reũ in dubio, vt ibi dicitur. de hoc in* l. ſtatim. alle. & C. eo. tit. l. 3. *Ioan. And.*

† *Stanpho. & prioris de phe.*

† *Poſt concil. Laterã.* p. 48. c. 1. & c. 3. eo. tit. in 1. compila.

† *Marchon.*

† *Aliàs, carrucatis, & quid ſit carruata vide in notis huius c.*

e *De materia huius glo. conſule omnino Theologos, & præſertim B. Thõ.* 3. p. q. 65. art. 4. & Soto *ſum.* lib. 4. ſent. d. 1. q. 6. *a.* 4. *vide etiam notas huius cap.*

d *Sed confeſſio facta laico non eſt ſacramentalis.* Soto l. 4. ſent. d. 8. q. 4. art. 1.

a ¶ *Tranſactionem.*] Id eſt, cõpoſitionẽ. ĵ. *c. ſtatuimus.* & ĵ. *de deci. & multiplici.* vbi ſimilis eſt compoſitio, vel propriè tenetur.

¶ *Glõ. ſeq. quærit. arg. pro & contra, & ſoluit. Ioan. And. in nouel.*

b ¶ *Confirmatam.*] Sed nunquid confirmatio Papæ tranſactionẽ perſonalem facit realem, vt ſic immutet eius ſubſtantiã? videtur, quòd ſic, quia auctoritas principis facit quæ ſi ex nudo pacto actionẽ dari, & auctoritas legis hoc facit. *ar. ff. de pact. legitima.* & quod confirmatur, datur. *ff. de verb. ſign. l. lege obuenire.* & princeps vnit duas res in vnam naturam. *C. eo. tit. de leg. l. 2.* *Arg.* contra 12. *d. præceptis. &* ĵ. *de confirm. cũ dilecta. & c. vlt.* Dic quòd hæc tranſactio ab initio, quantum ad rationem tranſigentium ſacerdotis, ſed ſacerdos ille hoc facere non poterat ſua auctoritate, nec ſucceſſorem poterat obligare ſine auctoritate ſuperioris. *arg.* ĵ. *eod. de cætero. & c. contingit.* ſic habes. ĵ. *de confir. vti. c. pen.* & ita confirmatio Papæ facit realem tranſactionem, quæ quantùm ad ipſas perſonas, perſonalis erat, ſi ex certa ſcientia hoc facit: quia poteſt facere, quod illud, quod nulla eſt, ſit aliqua. *ar. 16. q. 1. c. vlt. &* ĵ. *de iis, quæ fiũt à præla. cu Apoſtolica.* & plus eſt de nihil aliquid facere, quàm de aliquo aliud. *arg. de cõſe. d. 2. reuera. argu. C. de rei vxo. act. l. vnica. & ex ea prin.*

c ¶ *Inter alios.*] Sic *ff. de pact. ſi vnus. §. item ne experiatur. ff.* & ita pactũ prædeceſſoris nõ obligat ſucceſſorẽ. *arg.* ĵ. *de preca. c. 2.* & ſic & in *l. ſi tibi. cont.* & interalias perſonas non nocet alij 2. q. 5. *interrogatum.* ĵ. *de adult. ſignificaſti.* Sed nunquid ille ſacerdos poſſet reuocare talem tranſactionem, antequam confirmetur à Papa, cùm ſit perſonalis? *Arg. quòd ſic. 35. q. 9. quod quis. & c. quiſquis. &* ĵ. *de rebus Eccle. non alie. ſi quis presbyterorũ.* Credo, quòd licet ſit perſonalis tranſactio, ipſe tamen, quandiu vixerit, non poterit reuocare, ſicut nec monaſterium eam poſſet reuocare. ĵ. *de deci.* ex multiplici, niſi per in integrum reſtitutionem, ſi Eccleſia eſſet læſa. ĵ. *de in integ. reſti. c. 1.*

¶ Mandemus, quatenus niſi præfati Monachi tranſactionem [a] præſcriptam auctoritate Apoſtolica cõfirmatam[b] eſſe docuerint, cum aliàs inter perſonas facta potiùs, quàm inter Eccleſias videatur: nec pacta inter alios[c] acta alijs obeſſe patiamur: ipſos [d] & agricolas, decimationes ex quibuſlibet rebus prouenientes ex integro [e], & illarum, quas illicitè detinuerant, iuſtam æſtimationem reſtituere eidem Eccleſiæ compellatis.

¶ Lucius iij Oſmeñ. Epiſcopo.

¶ *Sicut ſuper iure præſentandi, ita ſuper annexo non poteſt tranſigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua temporalitate.*

CAP. IX.

Plæte ei † quandò inter Laicos, & viros Religioſos de præſentatione alicuius Eccleſiæ quæſtione ſuborta tranſigitur [f], ita quòd præſentationem Laicus obtineat: Religioſi verò nouam, vel maiorẽ percipiant in Eccleſia, in qua priùs nullam [g], vel minorem habere conſueuerant portionem: an huiuſmodi tranſactio teneat, quæſiuiſti. ¶ Cùm igitur ipſa pactio ſimoniaca[h] merito videatur: Reſpondemus, quòd de iure non tenet: nec ex ea Religioſi vllum debent commodum obtinere.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Super ſpirituali ſubiectione non licet tranſigi.*

d ¶ *Ipſos.*] ſ. monachos de parte ſua. ĵ. de deci. tua nobis & colonus de ſu[is], vt ibi.

e ¶ *Ex integro.*] Sic *infrà de deci. cùm homines. & c. tua nobis.* Bernardus.

P*Rætereà.*] Non valet tranſactio ſuper iure præſentandi, per quam nouus cenſus imponitur Eccleſiæ, vel antiquus augetur. h. d. Communis diuiſio: ſecundi ibi, *Cum igitur.* Abb.

Casvs. Ecce vacat aliqua Eccleſia, contentio eſt inter laicos, & aliquos religioſos ſuper præſentationem rectoris: venerunt ad talem tranſactionem, vt laici habeant præſentationem, religioſi percipiant ab Eccleſia maiorem penſionem, quam recipere conſueuerũt: vel nouã, cum nihil antea percipiebãt: quæritur, an talis tranſactio teneat? Reſpondet Papa, quòd talis trãſactio ſimoniã videtur, & ideò de iure non tenet: nec monachi ex ea vllũ debẽt cõmodum obtinere. Not. quod per tranſactionẽ noua pẽſio imponi non poteſt, nec vetus augeri partiũ pactione, ſine vitio ſimoniæ.

f ¶ *Tranſigitur.*] Propria auctoritate.

g ¶ *Nullam.*] Immò etiam auctoritate ſuperioris nõ poſſet modo conſtitui cenſualis illa Eccleſia, nec vetus cenſus augeri. ĵ. *de cenſi. prohibemus & c. ſitentes.*

h ¶ *Simoniaca.*] Cùm non liceat tranſigere de re ſpirituali interueniente pecunia, vt dictum eſt. ŝ. *eo. ſuper eo. & c. ſtatuimus. ſim.* ŝ. *de pact. cùm clerici.* ĵ. *c. prox.*

¶Cap. 4. eo. tit. in 2. cõpila.

a Concor. ic. ĵ. de preca. c. 2. & ſic & in l. ſi tibi. §. cum poſſeſſor & l. ſi tibi. Bar. ff. de pact.

b *Hoc ca. & præcedens loquuntur de alienatione, quæ non tenet. Iſta verò tẽporalis pactio tenebat ad tempus. Ioan. And.*

Addit io. Quia ius patronatus eſt ſpirituale.

ij. P*Rætereà.*] Cõis diuiſio: ſecunda ibi, *Reſpondemus.* Abb. Sic.

Casvs. Quædam cella voluit eximi à ſubiectione, qua tenebatur matrici Eccleſiæ: oblato libello, & lite conteſt. fratres illius cellæ per ſyndicum ſuum confeſſi fuerunt in iure, ſe olim fuiſſe ſubiectos matrici Eccleſiæ, & quæſtionem de hac ſubiectione olim motam fuiſſe, & per tranſactionem ſopitã, ita quod quendã cenſũ ſoluerẽt annuatim matrici Eccleſiæ, & eſſent à ſubiectione illius Eccleſiæ exempti. Prior matricis Eccleſiæ proponebat pro ipſa, quòd de ſpirituali ſubiectione tranſigere non licebat, & ex confeſſione illorum factũ apparet, quòd olim ſubiecti erãt matrici Eccleſiæ: ergo adhuc ad ſubiectionẽ tenentur, cùm priuilegium exemptionis nõ oſtendant: iudex dubitauit, quid iuris eſſet? Rñdet Papa, quòd ex confeſſione illorum fratrũ debet ferri ſentẽtia cõtra eos, cum illa tranſactio in qua item contineat, licet nõ conſtiterit domino Papæ de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur. Not. quòd de ſubiectione trãſactio nõ poteſt fieri. Item confeſſus in iure pro conuicto habetur. Item confeſſio capituli præiudicat: & ſic videtur, quòd confeſſio prælati non præiudicet, niſi eſſet ſyndicus in cauſa, vel niſi confiteretur in animã ſuam, & fratrum ſuorũ, ſecundũ quòd intellexiſſet ab eis, quod quidem verum eſt.

CAP. X.

ij. PRæterea † quarto † loco quæſtio talis acceſſit, quòd quædam cella eximi [i] voluit à ſubiectione, qua matrici domui tenebatur: *& infra.* ¶ Fratres illius cellæ ſe confitentes[k] in iure illi domui quõdam fuiſſe ſubiectos, referebant quæſtionem olim de hac ſubiectione fuiſſe motam & tranſactione ſopitam, catenus, vt quendam annuum † cenſum [l] Eccleſiæ matrici reddendo, eſſent à ſubiectione [m] principalis domus exempti: *& infrà.* Prior conſequenter pro maiori Eccleſia proponebat, quòd de ſpirituali ſubiectione tranſigere nõ liceret. ¶ Reſpondemus igitur, quòd ex prædicta fratrum confeſſione[n], cõtra eos ſententia procedere debeat, præſertim cum illa trãſactio (licèt nobis de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur, conſtare nequiuerit) iniquitatem ſimoniacam [o] continuiſſe putetur.

¶ Honorius iij. I. tituli ſanctæ Praxedis Presbytero Cardi.

¶ *Iudex poteſt, & debet ſe interponere pro tranſactione inter partes facienda, præterquam in caſibus, in quibus iura hoc non admittunt, vt ſuper matrimonio. h. d.*

CAP. XI.

EX parte tua: *& infrà.* ¶ Poteris ad componen-

i ¶ *Eximi.*] Cõtẽdendo in iure, quòd non debeat ſubeſſe, non priuilegium allegando. Lau.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.*

k ¶ *Confitentes.*] ſimilem confeſſionem habes. ĵ. *de except. cum venerabilis.* ſed illa eis non obfuit, quia excipiendo hoc fecerũt: & per hanc confeſſionem fundata fuit intentio alterius partis: poterant ſic reſpondere, olim fuit quæſtio de ſubiectione, ſed illa fuit tranſactione, id eſt amicabili compoſitione terminata.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. ſ. an poſſit matrix Eccleſia cellam eximere.*

l ¶ *Cenſum.*] Quia ſi cenſus licèt eſſet recognitio debitæ ſubiectionis, vt ĵ. *de cenſi. omnis anima. ar. 17. q. 2. Eleutherius.* non tñ debuit ſic tranſigi. Immò videtur, quòd nõ poſſit eximi, ſicut nec Epiſcopus pleno iure eximit etiã Eccleſiã. ĵ. *de don. paſtoralis.* ſed ſi gratis vellet quis Eccleſiam ſibi ſubiectã nõ per trãſactionẽ eximere, bene poſſet remittere quicquid iuris habeat in ea, retinendo etiam penſionem annuatim ſoluendam maiori Eccleſiæ: nec eſſet ſimonia. ĵ. *de relig. dom. conſtitutus.* ita tamen, quòd illi de cella deberent obedientiam, & reuerentiam matrici domui. ĵ. *de cenſi. cum venerabilis.* quia ſine capite eſſe non debet: quia in hoc non poſſet maior Eccleſia illos eximere. 9. q. 3. *nulla ratione.*

m ¶ *Subiectione.*] Non poterat hic allegari præſcriptio: quia cõtra ſubiectionem non currit præſcriptio. ĵ. *de perſc. cum non liceat.* & quia malam fidem præſumebantur habere propter confeſſionem propriam.

n ¶ *Confeſſione.*] In iure factam, & coram iudice ſuo. ĵ. *de iudi. at ſi clerici. & ff. de interr. act. volnit.* & ita confeſſio contra ſe præiudicat ĵ. *de conf. ſ. cum ſuper. & c. vlt. vbi de hoc.* & intelligi, quòd per ſyndicum confeſſi ſunt, quamuis dicat hic, fratrum confeſſione, nec reuocauerunt confeſſionem.

o ¶ *Simoniacam.*] ŝ. *c. prox. & c. conſtitutus. &* ŝ. *de pact. cùm pridem. & c. pactiones.*

E*X parte tua.*] Super matrimonio trãſigi nõ põt. Diuidit, nã primò hortatur legatum, vt cõponat etiam in caſib. expreſſis à iure

† Cap. 5. eo. t. in 2. compil.

† *Prima quæſtio habet de mut. per c. prudentiam. 2. & 3. de appel. ca. ſecũdò requiris. 4. hic 5. & 6. ſuprà de offi. deleg. c. prudentiam.*

† *annuatim.*

c *Quod dic vt ibi & plenius* ĵ. *de reg. iur. exceptionem. lib. 9.*

a Caſus hic Bernardi gloſſatoris eſt.

à iure. in fi. dicit, quod de caſibus non expreſſit ibi, *In his.* Abb.

Casvs. Quidam ª Græci ſutiuè recipiebant ſacros ordines à nõ ſuis epis. Quidam etiam celebrabant in Eccleſiis interdictis nec volebant obedire Latinis Epis. Et quidam alij Græci, & Latini epi conſecrationes celebrabant in epatibus aliorum, & decimas percipiebant ibidem in eorum præiudicium, & grauamen. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate ſua dimittebant, alias illis viuentibus recipientes: Et quidã alij abbatias, & Eccleſias cum hominibus Eccleſiarum detinebant, & in aliis etiam pluribus excedebant, vt dicitur in integra. ſuper his exceſſibus Cardinalis conſuluit Papam, qualiter eſſet contra iſtos agendum, & ipſe hic rñdet, prout ſequitur Bern.

† Concor. te. in l. 1. §. & poſt. ff. de noui ope. nunc. & 90. d. per totu.

† Perperam impreſſis legitur: diſpoſitionis.

† Vide Turrecremata. 28. q. 1. in ſumma. Vbi late de hoc.

Not. quod iudex primò ad componendũ debet laborare. Itẽ ſeueritati detrahendũ eſt. Itẽ cõtra matrimoniũ cõpoſitio, vel diſpenſatio locum non habet. Item vbi ius non inuenitur, æquitas ſeruanda eſt. Item in humaniorem partem ſemper debet iudex inclinare. Item perſona, cauſa, loca, tempora, & ſtatus terræ conſideranda ſunt.

dũ ª interponere † partes tuas, & interdum aliquid ſeueritati ᵇ detrahere, prout (ſtatu imperij, & excedentium multitudine ᶜ prouida deliberatione pẽſatis) videris expedire: exceptis nimirum caſibus, qui compoſitionis, ſiue diſpenſationis † remedium non admittunt: vtpote coniugij ſacramentum, ᵈ quòd cum non ſolùm apud Latinos, & Græcos, ſed etiam apud fideles, & infideles ᵉ exiſtat, † à ſeueritate canonica circa illud recedere non licebit.

§ In his verò, ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, procedas, (æquitate ᶠ ſeruata) ſemper in humaniorem ᵍ partem declinando, ſecundùm quod perſonas, & cauſas ʰ, loca, & tempora videris poſtulare.

a ¶ *Ad componendum.*] Sic enim iudex prius debet concordare partes, quàm ad iudicium venire ᵇ, ſi poteſt. 5. q. 2. *ſi primates. & 90. diſt. ſtudendum 23. q. Vlt. ſi quis membrorum. & q. 4. ſi illic. & j. de ſimo. querelam.*

b Et ſic per partium concordiam remanebunt crimina impunita. ſoluite, vt not. 90. d. c. 1. Ioan. And.

b ¶ *Seueritati.*] Quandoque enim detrahendum eſt ſeueritati, vt maioribus malis ſanandis charitas ſyncera ſubueniat. 50. *d. Vt conſtitueretur.* & vbi ſaluti nihil detrahebatur humilitati, poſteriores doctores aliquid addiderunt vt ibidem dicitur.

c ¶ *Multitudine.*] Quia quòd peccatur à pluribus, tranſire ſolet multum. 1. q. 7. *quotiens à pluribus. & 23. q. 4. non poteſt. ſ. de tẽp. ord. ſanè.* & cum multitudine peccantium, magis docendo, quàm iubendo agendum eſt: ſeueritas autem exercenda eſt in peccata paucorum. 44. *d. comeſſationes. inſr. de cle. excom. mi. latores.*

¶ *Glo. ſeq. rationem reddit, & dat ſimile, obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Sacramentum.*] Sic patet, quod in matrimonio non habet tranſactio, ſeu compoſitio locum, vt contra matrimoniũ aliquid ſtatuatur: cùm ſit ſtatutum ab ipſo Domino in paradiſo: *Quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*: vt 26. *diſt. deinde opponitur. & ſ. de tranſla. inter corporalia. & 33. q. 2. an quod. & c. quos Deus.* & cauſa matrimonialis per arbitros tractari non põt. *j. de in integ. reſti. cauſa. in fine.* ſed per iudices diſcretos, qui poteſtatem habeant iudicandi. *j. de conſan. & affi. ex literis. in fin.* nec diſpenſatio locum habet, vt dicit hic. Sed contra videtur, quia circa matrimonium diſpẽſatur. 35. *q. 3. quidam lex. & c. quod ſcripſi. & q. 8. de gradibus.* Dicas in matrimonio circa gradus conſtitutione canonica interdicto, diſpenſatio adhibetur ex iuſta cauſa, vt ſimul remaneant, in quo caſu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, ᵉ vel vt matrimonia legitimè contracta ᵈ ſeparentur, nulla diſpenſatio adhibetur ab Eccleſia: & de tali diſpenſatione hic intelligitur: nam vt patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cùm talibus nulla diſpenſatio adhibetur, vt ſic remaneant cum ſecundis. De gradibus diuina lege prohibitis habes *infrà de reſtit. ſpoliat. literas.* Hodie vero de facili non diſpenſaret Eccleſia circa conſanguinitatem: cum vſque ad quartum gradum reſtricta ſit copula coniugalis. *infra de conſanguin. & affinit. non debet.*

e Hæc eſt grauiſſima quæſtio, de qua plenè Turrecremata. 15. q. 2. c. coniunctiones.

d Carnali copula conſummata: quod dic, vt not. de conuer. coniug. c. ex publico. lib. 6. Ioan. And.

e ¶ *Et infideles.*] 26. *d. deinde imponitur. & 28. q. 1. per totum.* ſed apud infideles non eſt ratum, quin poſſit ſeparari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. *j. de diuer. quanto. & c. gaudemus.*

¶ *Glo. ſeq. argumen. à contrario, ſignat contrarium, & ſoluit. & dat textus duo ſimilia.*

f ¶ *Æquitate.*] Quã iudex pre oculis ſemper debet habere. *ff. de eo, quod cer. lo. § ſi Epheſi. in fi.* Et ita, videtur ex eo, quod dicit: in quibus ius nõ inuenitur expreſſum, procedas æquitate, &c. quod ius ſẽp ſit pferẽdũ æquitati. Arg. cõtra. *C. de iud. placuit.* ſed põt intelligere illud de æquitate ſcripta, quæ debet præferri rigori iuris: hic de æquitate nõ ſcripta, quæ tũc ſolũ ſeruãda eſt, cùm ius deficit: hoc verbum ſumptum fuit de lege illa. *ff. de aqua plu. arcen. in ſum. §. item Varus in fin.* ſic dicitur de conſuetudine, quæ ſeruatur, cũ deficit lex. 1. *d. conſuetudo.* & vbi ius ſcriptũ non eſt, de ſimilibus ad ſimilia eſt procedendum. *ff. de legibus, non poſſunt.* & *j. de re iud. in cauſis.* & *j. de ſta. regu. ſuper quodam in fi. & cap. recolentes.* & *ſuprà de reſcript. inter cæteras.* & *ſuprà de tranſlatio. inter corporalia.*

g ¶ *In humaniorem.*] Quia ſemper debemus promptiores eſſe ad abſoluendũ, quã ad cõdẽnãdũ. *ff. de obl. & act. Arrianus.* & *ff. de pæn. reſpiciendũ.* & *j. de proba. ex literis. & 26. q. 7. tẽpa pœnitudinis.* & prõpẽſiores ad miſericordiã, quàm ad rigorem: quia melius eſt pſtare cauſas pro miſericordia, quã pendere inclemẽtiã. 26. *d. non ſatis. ad fi. poſt me. colum.* & meliꝰ eſt pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, 11. *q. 3. nemo peritorum.* & iñca, quæ miſericordiam vetat, fugienda eſt. 50. *d. ponderet.* & 26. *q. Vlt. alligat.* vbi dicit, quòd ſi Dominus eſt largus diſpenſator, eius famulus non debet eſſe tenax, & 9. *d. ſana.* & 1. *q. 7. cap. exigunt.*

† [illegible] Alexan. iij c. 11.

TITVLVS XXXVII.

De poſtulando.

¶ Ex concil. Lateranẽ. †

¶ *Clericus ſacris, vel minoribus beneficiatus in ſæculari foro poſtulare nõ debet, niſi pro ſe, vel ſua Eccleſia, vel miſerabilibus perſonis.*

CAP. I.

Clerici † in Subdiaconatu, & ſupra, in ordinibꝰ quoque minoribus, ſi ſtipẽdiis ⁱ Eccleſiaſticis ſuſtententur, † corã ſæculari Iudice Aduocati in ne-

† Cap. 1. e. ti. in 1. compilat.

† Infero ergo, quod inedia cogente poſtulare poterit. cong. l. 1. & ibi Bart. C. de pat. quã filios diſtra. e Concor. l. Pedius. §. fi. ff. de incẽ. rui. nau. & l. ſi criminis & l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi. pub.

¶ *Glo. ſeq. proſequitur 4. in pœnis conſideranda.*

h ¶ *Cauſas.*] In omnibus, pœnis infligendis conſiderantur iſta quatuor principaliter. Perſona primò conſideranda eſt, quæ ſit, quia aliter proceditur cum maioribus, quam cum minoribus. *de offi. deleg. ſanè.* & *c. paſtoralis.* & 45. *d. cum beatus.* & 24. *q. 1. qui contra pacem.* & *j. de ſimo. per tuas.* e Cauſa etiam conſideranda eſt. *j. de Vo. & Vo. redem. magna. in fi.* & *j. de accu. cùm dilectus.* & 23. *qu. Vlt. occidit.* & *ff. de fur. Verum.* & 16. *q. 6. c. 1. in fi.* Et op. argu. 6. *d. teſtamentum.* Et locus conſideratur in iudiciis. *argum. ſuprà de reſcri. nonnulli.* quia conſuetudo loci attendi debet. 4. *d. erit autem lex* & 31. *d. ante triennium* & *c. aliter.* & *j. de cle. coniu. cùm olim* Et tempus etiam conſideratur, quia eſt tempus tacendi, & tempus loquendi. 36. *d. c. quia eccleſiaſticis. § ecce* In quo ſtatu ſit princeps loci, vt hic dicit, prout ſtatus imperij, &c. quia in turbatione regni rigor iuris ſeruari non poteſt. Et propter nouitatem gentis tempus conſideratur: vt 35. *q. 3. quod ſcripſi* & *j. de pæn. & remiſ.* Deus qui eccleſiam, propter nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes. 29. *d. ſciendum. j. de homi. ſicut dignum. 1. reſpon.* vbi iſta quatuor conſiderantur, & quædam alia.

Additio. Vnde verſus: *Cauſa, locus, tẽpus, perſonaq; perſpiciatur, In pœnis dandis, vt eas Iudex moderetur.*

DE POSTVLANDO.

¶ *Si Vocati ad iudicia nõ paciſcũtur, neque tranſigunt, ſolent ſibi quærere aduocatos, & procuratores: ideo poſt duas rubricas præcedẽtes ſubiicitur iſta, & ſequẽs, quæ præmittuntur ante tractatũ de iudiciis, quia hæc ſunt præparatoria iudiciorũ. Quid autẽ ſit poſtulare, habes tex.* in l. 1. ff. e. & per gl. in c. vl. j. eo. *Et aduerte, quod multæ ſunt perſonæ, quæ poſtulare prohibẽtur: vt patet in his Verſibus.*

Non cuicunque datur, quod poſtules, immo negatur:
Addictus pœnæ, ſeruus, puer, actor, arena:
Luminibus caſſus, mulier, muliebria paſſus.

De hac materia tractatur 3. q. 7. 15. q. 3. de pœn. d. 1. nemo. 14. q. 5. denique.

Clerici.] Diuiditur, quia prima pars ponit prohibitionem, à qua ſecunda excipit ibi. *Niſi.* & adde etiã de perſonis ſibi coniunctis, vt probatur. *j. eo. c. fi.* Abb.

Casvs. Statuit cõcilium Lateran. quod clerici in ſacris ordinibus cõſtituti, & etiã in minoribus, cui ſtipẽdiis eccleſiaſticis ſuſtẽtãtur, corã ſecularibus iudicibus pro ſecularibus negotiis aduocati fieri nõ præſumãt, niſi propriam cauſam, vel ſuæ Eccleſiæ proſequantur, aut pro miſerabilibus perſonis.

Nota, quod clerici nec in maioribus nec in minoribus conſtituti, aduocare non debent: quod verum eſt in foro ſeculari, niſi in propria cauſa, vel Eccleſiæ, vel miſerabilis perſonæ.

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, quod approbat diſtinguendo inter criminales, & ciuiles cauſas, conſtitutos in minoribus, in ſacris, & profeſſos.*

i ¶ *Stipendiis.*] Videtur ergo à ſenſu contrario, ſi ſtipendia nõ ha-

beant, quòd poſſint aduocare, quod verum credo de minoribus in cauſis ciuilibus, quia in criminalibus cauſis, vel vbi de pœna ſanguinis agitur, intereſſe non debent. ꝭ. *ne cleri. vel mona. ſententiā.* & *23. q. vlt. his à quibus*. De iis, qui ſunt in maioribus ordinibus, aliud eſt dicendum, quia illi coram ſæculari iudice aduocare non debent: & ſi ſine titulo ſunt promoti, Eps eis debet prouidere. ꝭ. *de præben. non liceat.* & *c. Eps ſi aliquem.* & *c. cū ſecundùm.* de regularibus planum eſt, quòd aduocare non debent. ꝭ. *c. prox.* quia & negotiis ſæcularibus ſe immiſcere non debent. ꝭ. *ne cleri. vel mona. non magno.* & *16. q. 1. alia eſt cauſa. c. placuit.* & *cap. monachis. de ſacerdote habes.* ꝭ. *c. vlt.*

gotiis ſæcularibus [a] fieri non præſumant: Niſi propriam cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.

¶ Innocentius tertius Compoſtellano Archiepiſcopo.

¶ Canonici regulares poſtulare non poſſunt, ſicut Monachi, niſi pro vtilitate Eccleſiæ, vel ſui monaſterij, & præcepto Abbatis.

CAP. II.

EX parte tua nobis fuit propoſitum, quòd quidam Canonici regulares, non ſolùm in Eccleſiaſticis, verum etiam in forenſibus cauſis, præſumunt Aduocati officiū exercere. Cúmque † obiicitur eis, quòd non debent eſſe forenſis, vel Eccleſiaſtici [b] negotij ſuſceptores, vel executores, niſi fortè id monaſterij expoſcat vtilitas: Abbate nihilominus impetrante [c], ad ſuam proponunt inſolentiam † excuſandam, quòd capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de Monachis, non de Canonicis regularibus loquitur manifeſtè. Vnde conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd idem [d] iudicium de Canonicis regularibus, quod & de Monachis, quantùm ad ſupradicta credimus obſeruandum, licèt de Monachis in canone ſpecialiter ſit expreſſum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Se ſummat.

CAP. III.

CVm Sacerdotis ſit officium † nulli nocere [e], omnibus autem velle prodeſſe. Non niſi pro ſeipſo [f], vel Eccleſia ſua, vel (ſi neceſſitas immineat) pro perſonis coniunctis, aut miſerabilibus, ſibi licitum eſt poſtulare [g]: *& infrà.*

¶ Clericus autem, qui contra [h] Eccleſiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis Aduocatus, vel procurator eſſe præſumit †, tanquam ingratus poteſt (maximè, ſi clericus ſit eiuſdem Eccleſiæ) beneficio huiuſmodi ſpoliari.

a ¶ *Sæcularibus.*] Immò opprobriū eſt clericis, ſi ſe peritos forenſiū diſceptationū oſtendere voluerint. *Cod. de Epis. & cler. repertita.* & *C. de teſta. conſulta.* pro miſerabilibus tamē perſonis poſſunt poſtulare. ꝭ. *eo. c. vlt.*

E*X parte tua.*] Cōmunis diuiſio. Secūda ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidam canonici regulares aduocabant in cauſis Eccleſiaſticis, & forenſibus: & cum eis obiiciebatur, quòd aduocati eſſe non debent, niſi fortè pro vtilitate monaſterij, & abbate etiam monaſterij imperante ad ſuam defenſionem allegabant, quòd capitulum illud, quo talia prohibentur, de monachis tantùm, & non regularibus loquitur: conſultus Papa reſpondet, quòd idem iudiciū de canonicis regularibus, & de monachis eſt habendum, licèt de monachis in canone ſpecialiter ſit expreſſum. Not. quòd regulares, & monachi quoad ſæcularia eodem iure vti debent.

b ¶ *Eccleſiaſtici.*] Vt *16. q. 1. c. monachi.* & *c. de præſentium.* & ꝭ. *ne cleri. vel mona. non magno.* opprobrium eſt talibus, ſi velint videri periti forenſium diſceptationum. *C. de teſtamen. conſulta.* & *C. de epiſc. & cler. repertita.*

c ¶ *Imperante.*] 16. q. 1. *monachi. 2.* non ſufficit vtilitas monaſterij, niſi hoc faciat de mandato Abbatis propter bonum obedientiæ. *arg. ff. de re mili. l. 5. § in bello.* nec auditur eo prætextu, quòd eſt coniuncta perſona: niſi habeat ſpeciale mandatum: leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. *ff. de procur. ſed & hæ perſonæ.* & *l. Pomponius. in fin.*

¶ Glo. ſequens dat 5. ſimilia.

d ¶ *Idem iudicium.*] Similis habetur extenſio per interpretationem *28. q. 1. idolatria.* ſic nomen venditionis ad alias alienationes extenditur [a]. *ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. ſicut §. venditionis.* & verbum, *alienationis*, ad alios contractus extenditur, per quos etiam dominium non transfertur. ꝭ. *de re Eccl. non alien. nulli liceat.* ſic & id, quod dicitur de ſimoniacis, extenditur ad alios *16. q. 7.* & *hoc ſcripſimus. ver. & arbitror conuenire verbum*, &c. ſic & prohibitio de legibus audiendis de monachis, & regularibus extenditur ad prælatos ſæculares. ꝭ. *ne cler. vel monach. ſuper ſpecula.* [b] & regulares canonici æquiparantur monachis: niſi quia regulæ inſeruiunt laxiori. *infrà de ſta. reg. quod Dei timorem.* Bern.

C*Vm ſacerdotis ſit.*] Primò ponitur ratio, ſecundò dictū cum clauſula exceptiua ibi, *Non niſi.* tertiò pœna ibi, *Clericus.* Ab. Siculus.

CASVS. Primò dicitur, quòd ſacerdos aduocare non debet, niſi pro ſeipſo, vel Eccleſia ſua, vel ſi neceſſitas immineat, pro coniunctis perſonis, aut miſerabilibus. Secundò dicit, quòd clericus, qui contra Eccleſiam ſuam, à qua beneficium recipit, pro extranea perſona aduocatus, vel procurator extiterit, tanquam ingratus beneficio illius Eccleſiæ poterit ſpoliari. Not. quòd ſacerdos in certis caſibus tantum poteſt aduocare. Item ingratus poteſt priuari beneficio, quod recepit, vel recipit ab eo, contra quem ingratus eſt.

¶ Glo. ſeq. dicit, vnde ſumpta, & arg. inducens multa ſimilia.

e ¶ *Nulli nocere.*] Iſta verba ſumpta fuerunt ex illo canone. *14. q. 5. denique.* Ad hoc autem tenetur quilibet Chriſtianus: ſed magis ſacerdos, qui debet velle prodeſſe omnibus: vt ibi dicitur, & hoc quia quiſque prohibetur alij inferre, quod ſibi nolit fieri. *1. diſt. in princ.* & ꝭ. *de maior. & obed. dilecti filij.* Et eſt arg. quòd nulli conſulendum eſt cum alterius iniuria. *22. q. 2. primum. ff. de condict. indeb. nam natura.* & *11. q. 3. ſi quis vero non obediat. 99. diſt. nullus.* & non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. *ff. de reg. iur. non debet.* & cauendum eſt, ne prætextu nocentis, innocentes puniantur. *C. de iis, qui latro. occultauerunt. l. 2.* & ſanctius eſt nocentē impunitum relinqui, quam innocentem damnare. *ff. de pœ. abſentem.* & pœna debet ſuos auctores tenere. ꝭ. *de iis, qua ſiunt à maior. par. cap. quaſiuit.* & *C. de pœn. ſancimus.* Et ſic patet, quòd ſacerdos, aduocare non debet, nec ſe negotiis ſæcularibus immiſcere, niſi pro cura miſerabilium perſonarum. *88. diſtinct. c. 1. & per totam. diſt.*

f ¶ *Pro ſeipſo.*] Sic quædam ſunt perſonæ, quæ pro ſe tantum, & pro quibuſdam perſonis pñt poſtulare. *3. q. 7. § ſunt autem.* vbi habes, quæ perſonæ poſſunt poſtulare, & quæ non, & pro quibus, ſic & ſacerdos pro ſe, & pro quibuſdam aliis perſonis hîc enumeratis poſtulare poteſt, pro Eccleſia ſua, & pro perſonis coniunctis: ſed non indiſtinctè, niſi neceſſitate inſtante, putà, quia ſunt minùs potentes, vel quia non poſſunt habere ita bonum aduocatum, & ſic reſtringitur quodammodo ad neceſſitatem, quantùm ad coniunctas perſonas. Quæ ſunt coniunctæ perſonæ, dicitur. *ff. de procur. ſed & hæ perſonæ.* & *3. quæſt. 7. cap. infames. §. ſunt autem. ver. alij enim.* inter quas perſonas ſatis credo intelligendos confratres ſuos eiuſdem Eccleſiæ. & pro coniunctis perſonis poſſet etiam literas impetrare ſine mandato. ſuprà de reſcriptis. nonnulli. & agere etiam. *ff. de procur. Pomponius. in fin.* dum tamen non appareat contraria voluntas, vt ibi dicit. & pro perſonis miſerabilibus, de quibus habes. *87. diſt. per totum. 88. diſt. c. 1.* & *c. Epiſcopus gubernationem.* & in pluribus aliis cap. ibidem.

g ¶ *Poſtulare.*] Poſtulare eſt deſiderium ſuum, vel amici ſui in iure apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. *3. qu. 7. ca. infames. § ſunt autem.* & *ff. de poſtula. l. 1. § poſtulare.*

¶ Glo. ſeq. textum fortificat per ſimilia, & quæſtionem interſerit, quam ſoluit.

h ¶ *Contra Eccleſiam.*] Clericus ergo, qui contra Eccleſiam, à qua beneficium habet, aduocat, vel eſt procurator, tanquā ingratus beneficium ipſius perdere debet. argu. *bonum. 1. q. 7. c. 1.* & *96. diſt. ſi imperator. 3. q. 4. nullus* ſicut vaſallus tenetur domino. *22. q. 5. de forma.* aliàs perdit feudum, vt in libro feudorum, quemadmodum feudum amittitur. & milites rem publicam, de qua aluntur, ab omni neceſſitate bellorum defendant. *C. locat. milites.* Sed ſi habet clericus beneficia in pluribus Eccleſiis, nunquid poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam. Non videtur: in eo caſu neutram iuuet, vel offendat. arg huius c. & *14. q. 5. denique.* ſed ſi eſſet prælatus in vna Eccleſia: & in alia habuiſſet ſimplex beneficium: videtur, quòd ratione prælationis poſſet contra aliam ſtare. arg. *ff. de minus vo. quaſitum.* & *3. q. 7. § item ſi contra partem.* ſic & libertus Eccleſiæ ſi contra ipſam agat, vel teſtificatur, tanquam ingratus in ſeruitutem redigatur. ꝭ. *de ſer. non or. de famulis Eccleſiæ.* & *12. q. 2. octaua diſcuſſio.* ſic & donatio propter ingratitudinem reuocatur. ꝭ. *de dona. propter eius ingratitudinem.* *C. de re.*

† Con. Trid. ſeſſ. 22. de reſor. c. 1.

† Eadem vox ꝭ. *de ſupplen. negli. prælat. c. 1.* & *fortaſſis legendum inſolentiam: vt ibi notant: vel dic, inſolertiam, i. infeſtiam.*

a Infero, quod prohibitum vendere, prohibetur donare, & permutare. cōcor. l. ſtatu liberi à *caterum.* ff. de ſtatu li. no. in l. ſancimus. Cod. de reb. Eccle. non alien.

b *Quod dic, vt* eo. tit. c. 1. li. 6. *ſic & ex 3.* c. legis Aquil. *verbum rupti extenditur ad ſciſſum, effuſum, vel aliquo modo peremptum, vel deterioratum.* Inſt. ad l. Aquil. *§. item in omnibus. ſecundum Ioan. Andr.*

† In multis manuſcriptis deeſt vox, officium, & ſuper verbo, ſit, in aliquibus habetur hæc expoſitio, id eſt, interſit, nec habetur in ca. denique. 14. q. 5. vnde ſumitur.

† præſumpſerit.

Poſtulare quid eſt.

Clericus habens duo beneficia, an poſſit pro vno contra alterum poſtulare.

C de reno.do.l.1.& Vlt.& in Authen.de nupt.in §.ſi mater. colla. 4.& in Authen.Vt liber. de cætero aureo non indigeant annulo. *§.illud.coll. 6.* & iuſtum eſt, vt eccleſia in ſinu ſuo non retineat fraudatorem, quem ſuſcepit extraneum. *12. q.4.ſacerdotes.* & Eccleſia ſita, mater eius eſt, *2.qu.6. ad Romanam.* quæ ipſum domino ſociauit. *infra de pæn.cap. 2.* ſic propter ingratitudinem pater poteſt filium exhæredare in totum. *19.q.Vlt. cap.Vlt.& in Authent. Vt cùm de appellatio. cognoſcitur. §. cauſae. colla 8.* ſed ſi contra aliquẽ de Eccleſia in propria cauſa, quæ nõ tangit Eccleſiam, poſtulauerit, vel procurator fuerit, non punietur. *12. quæſt. 2. qui manumittuntur.* ſed ſi Eccleſia eſſet ei ingrata, tunc contra ipſam aduocare poſſet, nec ſuccederet ei ab inteſtato, etiamſi non haberet propinquos *Cod.de inoffi. cioſo teſtamento. liberi.* vt mater excluditur à filij ſucceſſione propter ingratitudinem commiſſam erga filium.

† Legendũ Salonitano Vt li.11.epiſtola 12. ſiue 13.c. 3. regiſtr. B. Gre. c. 1. eo.tit.in 1. compil.

† Aliàs ita: quibuſdam noſtris.

TITVLVS XXXVIII.

De Procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Salonenſi † Epiſcopo.

¶ Non auditur quis tanquam alterius Procurator, niſi habeat mandatum legitimè factum.

CAP. I.

Alia quidem: *& infrà.* ¶ Scripſiſſe te quibuſdam † cõperimus, quòd prædictos viros tunc ad cauſam non miſeris: & ideò quæ cum ipſis facta ſunt, ſubſiſtere non debere: ſed & Thomas tibi hoc à te dictũ perhibuit: ex qua re nec præſentiũ portitoribus [a] iudicauimus eſſe credendum † ne de ipſis ſimiliter diceretur.

¶ Quia ergo hoc cautiores nos eſſe præmonuit [b], inſtructam perſonam cum mandato [c] legaliter [d] facto, & Presbyterorum, ſeu Diaconorũ, teſtiũmque ſubſcriptionibus roborato, geſtiſque ex more indicto [e] tranſmitte, vt quicquid cum ea actum fuerit, iure ſubſiſtat.

¶ Alexander tertius.

¶ Non valet ſententia, etiam expenſarum condemnatoria, lata contra abſentem ex probabili cauſa legitimè per nuncium excuſatum. Hoc dicit quantùm ad verum intellectum.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ *Dic Vt ſ. in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid ſit procurator.* in l.1.ff eod. *Abbas.*

De hac materia tractatur 5.q.3.per totum.89.d. per totum. 9. q.3.cùm ſimus.2.q.7.infamis.

Alia quidem.] Primò præmittit motiuum: ſecundò ſubmittit mandatum ibi, *Quia ergo.* Abbas.

Casvs. Epiſcopus Salon. habebat quandam cauſam cùm quodam aduerſario ſuo in curia D.Papæ, pro cauſa illa quidã acceſſerunt ad Papã nõ habentes mandatũ ab epiſcopo, & cũ aduerſario epiſcopi in iudiciũ sũt ingreſſi, ſententiã contrariam reportantes, epiſcopus hoc intelligens ſcripſit quibuſdam de curia, quòd illos ad cauſam illam non miſerat: vnde, quæ cum ipſis in præiudicium epiſcopi facta erant, ſubſiſtere non debebant: & ipſe idem eps dixit hoc cuidam I. nomine, qui dixit hoc Papæ, quòd ab illo audiuerat, quòd illos non miſerat. Demum pro cauſa illa miſit quoſdam nuncios ad D.Papam, qui cùm non haberent mandatum, non fuerunt auditi. Vnde Papa ſcribit huic epiſcopo, dicens, quòd præſentibus nunciis credere noluit ſine mandato, ne idẽ diceret de iſtis, quod dixerat de prioribus: vnde ſi vult cauſam ſuam tractari, mittat perſonam inſtructam cum mandato legaliter facto, cum ſubſcriptionibus presbyterorum, & diaconorum ſuorum roborato: vt quicquid cum eo factum fuerit, iure ſubſiſtat. Nota, quòd factum falſi procuratoris, domino nõ præiudicat. Item ſine conſenſu capituli non admittitur agendum.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit tria mẽbra, & in tertio tres opiniones ponit.*

a ¶ *Portitoribus.*] Quia conſtabat iſtos non habere mandatum ad agendum, non fuerunt admiſſi. Vnde circa procuratorẽ actoris diſtingue, vtrùm certum ſit procuratorem habere mandatũ: vt quia reus hoc confitetur, vel ipſe oſtendit mandatum ſufficiens, vel ſi neget, probet hoc procurator per teſtes, [a] vel inſtrumentum: & ſecundùm hoc procurator non tenetur ſatiſdare dominum ratum habiturum, ſicut nec debet ſatiſdare procurator præſentis, & confirmantis, vel apud acta procurator factus. *Cod. de ſatiſd. l.1.* An certum ſit eum non habere mandatum: aut dubitatur, vtrum habeat, vel non habeat mandatum: ſi certum eſt eum nõ habere mandatum, repellitur, vt hic: & ſi velit ſatiſdare, non eſt audiendus, niſi ſit cõiuncta perſona, quæ admittitur cum ſatiſdatione, niſi appareat de contraria voluntate dñi, ff. *de proc. Pomponius. §. Vlt. & l. ſed & hæ perſonæ.* in caſibus tamen admittitur contra voluntatem pro libertate. ff. *de lib. cau. l.1. 2. & 3.* & pro defenſione condemnati. ff. *de ap. non rẽ.* vbi autem dubitatur de mandato, dicebat P. ſemper eſſe in electione rei, an velit exigere probationem mandati, an ſatiſdationem. B. dicebat diſtinguendo: vtrùm reus diceret procuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum, an diceret, dubito, an habeas mandatum, & tunc eſt in optione procuratoris, quod facere velit. Azo dicebat, quòd in arbitrio procuratoris eſt, an velit probare mandatum, an cauere de rato: quia cùm quis tenet ad alterũ duorũ, ſ. probare, vel cauere quod voluerit præſtando, liberatur. ff. *de iur. do. plerũ que. §. Vlt. & C. de cõdi. inde. ſi quis ſeruum.* Hæc ſatiſdatio danda eſt, quando de mandato dubitatur. *C. eo. l.1. & ff. Vt in poſ. leg. ſi is a quo. §.1.* [b] idem in actore vniuerſitatis. ff. *quid cuiuſque Vniuer. item eorum. § alter.* tñ clerici inter coniunctas perſonas numerantur. *arg. 12. q.2. no liceat.* Item not. quòd licèt procurator actoris non caueat de rato, qñ conſtat de mandato, cauere debet de defendendo, *C. de ſatiſd. l. Vnica.* aliàs denegatur ei actio ff. *eod. tit. mutus. & ſurdus. § pœna.* & de omnibus etiã, quæ contra ipſam mouentur, defendere debet. ff. *de procur. l. omnium.* & duabus legibus ſeq.

a Hanc gl. dicit Abb. hic ſing. ad hoc, quòd procuratorium poſſit probari per teſtes.

b Procuratore docente mandato conſtat, & petit ſatiſdationem legatorum, cauendum eſt, ſi dubitetur de mandato: cauet de rato. Ioan. An.

† Vide l. non ſolum §. qui alienum. & ibi Bar. ff. eod.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. 6. iura.*

b ¶ *Præmonuit.*] Argu. ad cautelam futurorum habendã. 23 *d. in nomine.* & exempla præſentia nos cauere præmonent in futurum. 82. *d. plurimos in fin.* & *arg.* ff. *loca. ſi quis domũ. §. 1.* & 1.q.7. *conuenientibus* hic, præſ mitur ex præteritis circa futura. ſic. *infra de præſumptio. mand. ita.* & *c. ſcribam.*

c ¶ *Mandato*] Tria [c] debet cõtinere mãdatũ, ſ. nomẽ eius, qui procuratorẽ eũ conſtituit: & cauſam ad quã cõſtituitur, & quod ratũ habebit, quod cũ eo factũ fuerit: vt ff. *eo. tit. ſi procuratorem.* Sed pone, quòd de mandato dubitetur: quia ſigillum incognitum eſt, quid erit? De eo fieri debet fides. *arg.* ff. *quod cuiuſque Vniuerſi. l. item. § alter.* & ff. *de adm. tut. Vulgo:* & *C. de fid. inſtru. quidam.* & *arg.* ff. *de publi. quicunque.*

c Hæc gloſſa non eſt Bern. nec habetur in Vetuſtis exemplarib.

¶ *Glo. ſe. no. prælatum ſine capitulo, Vel econtra litigare non poſſe: ad contrarium inducit 4. leges Vnum canonem, & 2. decre. ponit opin. & ſolutis reſpondens ad contraria.*

d ¶ *Legaliter.*] Litera ſequens exponit hoc verbum, legaliter. Ex eo, quòd hic dicitur, & legitur. ĩ. *de iudi.* cauſam, quæ colligitur euidẽter, quòd nec prælatus ſine cõſenſu capituli, nec capitulũ ſine cõſẽſu prælati põt iudiciũ exercere, nec cõueniri: quia nec alienare poteſt alter ſine reliquo. 12. *q.2. ſine exceptione.* nec commutare, nec donare, vt ibi dicitur: & ĩ. *de dona. paſtoralis.* & ĩ. *de iis quæ fi. à præla. ſine conſen. c. per totũ.* & eodẽ modo nec capitulum ſine cõſẽſu prælati, cũ oẽs vnũ corpus intelligãtur. ĩ *de iis, quæ fi. à præ. la. nouit* & præterea dicit lex, quod qui nõ poteſt alienare, non poteſt, rẽ in iudicium deducere. ff. de iure delib. an prior. & per iudiciũ quædã alienatio fit: in iudicio enim contrahitur, ſic in ſtipulatione. ff. de pecu. licet. ſed ſi filius. in ſi. præterea ſi prælatus ſine cõſenſu capituli poſſet agere, vel cõueniri, & præiud caret Eccleſiæ factu prælati, fraus poſſet fieri Eccleſiæ, & præiudicia; quia permitterent, immò procurarent quique prælati ſe cõuenirent, & facerent colluſionem. Sed cõtra videtur, quod ſolus prælatus cõuenire, & cõueniri poſſit. ff. *quod cuiuſq; Vniuer. l. Vlt.* vbi dicit, vtilis actio adminiſtratori ciuitatis debetur. & ff. *de cand. & demon. municipibus.* & ff. *ad muni. municipes.* & *C. de iura. c. l. 2. § hoc etiam in fi.* & 12. *q. 1. non liceat.* & ĩ. *de re. eccleſia non alie ſi quis presbyterorum.* & ſ. *de reſcri. edoceri.* vbi de hoc. Dicunt quidam, quòd prælatus poteſt conuenire, & conueniri ſine conſenſu capituli per iura prædicta. Ego dico contra, quòd nec prælatus ſine conſenſu capituli, nec capitulum ſine conſenſu prælati agere, vel conueniri põt per priora iura: tñ concedo, quòd ſi prælatus, vel collegium agat ſine conſenſu alterutrius, & vellet cauere de rato, dẽt audiri, cùm ſit adminiſtrator, & teneatur negotia eccleſiæ procurare: vt ſ. *de reſcri. edoceri.* ſi verò conueniatur, non dẽt audire ſine conſenſu capituli: niſi caueat de iudicato ſoluẽdo, cũ quilibet alter ſe poſſit offerre defenſioni, ſi velit cauere de iudicato ſoluendo, & periculo ſuo litem ſuſcipere, & illa ca. ſi quis presbyterorum. & non liceat, in ſpeciali caſu loquitur. ſ. cum agitur de reuocatione rei alienatæ indebitè, & malè: qa per hoc cõtulitur Eccleſiæ, nec poteſt lædi, quod contingere poſſet in aliis caſibus, vbi non agitur ſpecialiter de reuocatione rei alienatæ indebitè, non obſtantibus legibus pro contrariis ſignatis: quia intelligi poſſunt, ſ. vt competat actio adminiſtrati non quantùm ad hoc, vt agere poſſit ſolus, niſi caueat de rato, vel niſi habeat ſpeciale mandatum ad hoc: nec in rebus eccleſiaſticis ſtamus legibus illis, ſed canonibus. Et quo iure non poteſt componere, ſeu tranſigere ſine conſenſu capituli. ſ. *de ma. & ob. ca. fin.* ſ. *de tranſla. contingit.* eodem iure non poteſt agere, vel reſpondere ſine conſenſu capituli. arg. ad hoc. ſ. *de maio. & obe. c. Vlt.*

Prælatus ſine conſenſu cap. aut econuerſo, nec conuenire. nec conuenitur.

Intellectus. c. nõ liceat. 12. q.2. & ca. ſi quis presbyterorum. de rebus eccle. non alien.

e ¶ *Indicto,*] Id eſt, inſtituto. Bernardus.

QVerelam] Reuocatur ſententia, qua condemnatus fuit in expenſis ex iuſta cauſa abſens legitimè excuſatus: quia in ardua cauſa procuratorem cōſtituere noluit. ita communiter ſummatur. prima pars deciſè ponit partis querelam. Secunda dat iudicem ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

CAP. II.

† Cap.1.eo. tit.in.2.cōp.

QVerelam[a] † A. Clerici accepimus: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd Vigorñ. Epiſcopus præfatũ A. in reſtitutione expenſarum[b] pro nulla alia rationabili cauſa[c] condemnauerit, niſi pro eo tantùm, quòd in termino conſtituto ad eius præſentiam non acceſſit infirmitate detentus[d], cum non poſſit quis cogi, niſi velit in grauibus[e] cauſis Procuratorem conſtituere, & ipſe ad probandum infirmitatem ſuam Presbyterum, & Diaconum deſtinauerit, eum abſoluere[f] ab eadem ſententia minimè differatis.

CAſvs. Inter Epm̃ Salumen. & A. clericũ ſuper quadam Eccleſia qō vertebatur: cã commiſſa fuit Epo Vigorneñ. Eps citauit illum clericũ: ipſe infirmitate impeditus ad terminũ venire nō potuit, quod ꝓbare voluit corã ipſo Epo per quẽdã presbyterũ, & diaconum, quos ad hoc deſtinauit: Eps hoc non obſtante cōdemnauit eum in reſtitutione expenſarum, quas nũcios Epi fecerat ad terminum illum. ſuper hoc conqueſtus fuit clericus ille Dño Papæ. Vnde mãdat quibuſdã, ꝙ ſi cōſtiterit ꝙ Vigorneñ. Eps pręfatũ A. nō condẽnauerit in reſtitutione expenſarum pro alia rationabili cauſa, niſi pro eo ꝙ in termino conſtituto infirmitate detentus ad eius præſentiam non acceſſit, & ipſe ad probandum infirmitatem ſuam nuncios ſuos miſerit, eundem A. ab eadem ſententia abſoluant: quia nemo poteſt compelli niſi in grauibus cauſis conſtituere procuratorem. Not. quod qui ad terminum non venit, poteſt in expenſis parti alteri condemnari, niſi iuſta de cã fuerit impeditus, & hoc conſtet. Item iuſta cauſa probata, reuocatur ſententia. Item in grauibus cauſis non compellitur quis conſtituere procuratorem.

a ¶ *Querelam.*] Et ita non per appellationem: vt notatur in fine.

b ¶ *Expenſarum.*] Quas fecerat aduerſarius veniendo ad terminum coram Vigorñ. delegato à Papa ad petitionem Salubrienus Epiſcopi ſuper Eccleſia ipſius.

c ¶ *Rationabili cauſa.*] Si em̃ nō fuiſſet infirmitate detentus, vel alia iuſta cã rationabilis fuiſſet, quare proceſſit cōtra eũ, ſ. cōtumacia, bene tenuiſſet ſtatim condemnatio expenſarum. ĩ. *de dolo. cum dilectis. & C. de iudi. ſancimus. & ĩ. de ap. reprehenſibilis.* Sed nunquid reus ſi non venerit in prima citatione, cōdẽnari debet in expenſis? Hic videtur, ꝙ ſic: quia propter infirmitatẽ tñ excuſatur: & ſi cōſtiterit hoc, nō reuocabitur ſentẽtia, & ita põt quis cōdẽnari in expẽſis pro prima cōtũmacia. *arg. ff. ſi quis in ius vo. nō ierit. l. 2. §. 1.* & actor cōdẽnaretur, ſi nō veniret. *ff. de iudi. eum quẽ temere. & in conci. Lug.* idẽ dicitur. *de dō & c. nec. alter.*[a] & actoris & rei eſt æqua cōditio. *ff. de re. iur. nō deb*[b]. Dicũt quidã, ꝙ ſi reus nō veniat in prima citatione, vel in ſecũda ẽt nō dẽ cōdẽnari: quia nō dicit adhuc cōtumax niſi poſt perẽptoriũ terminũ. Dico[c], ꝙ ẽt pro prima, & ꝓ ſecũda citatione puniri dẽt in expẽſis, ſi ad trinã citationem veniat: ſi verò nō veniat ad citationem perẽptoriã: tũc aliàs punitur: quia mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ, vel excōicatur, ſi miſſio fieri non põt. ĩ. *vt lit. non conteſt. cum.* Et ſi poſtmodũ reuertitur infra annum, reſtituit oẽs expẽſas factas ab eo tpe, quo fuit contumax: & ſi nō venit ad aliquã citationem, ad oẽs expenſas cōdemnabitur, quas fecit aduerſarius veniendo ad primam citationem, & ad ſecundam, & tertiam: & ſic punitur prima contumacia: & eodem modo dico, quòd debet puniri pro prima cōtumacia, licèt veniret ad ſecundam, aliàs deberes dicere, quod quando nullo modo venit, non debet condemnari in expenſis niſi factus ad terminum peremptorium.

a lib.6.

b De materia huius gl. vide per Bart. in l. 1. ff. de diuer. & tẽ. præſc.

c Idem not. 74. d. honoratus. & 4. qu. 5. in ſumma. & hãc opi. ſic intellige, quòd ſi vna citatio maneat gratuita ſit prima, vel vltima. Ioan. And.

¶ *Gl. ſe. all. cōtr. ponit opinio. ad quã inducit vnũ capitulũ, cã reprobat, & c. reſpondet. demũ obiicit de duab. legibus, & ſoluit. Itẽ obiicit de duabus decr. & ſoluit. Not. à contrario, quærit, ar. proponit opin. & ſoluit.*

d ¶ *Detẽtus.*] Iuſta fuit cauſa nō veniẽdi, vnde probata cauſa debet reuocari quicquid fuit factũ cōtra abſentẽ. *ff. de iudi. ſi prætor. & ĩ. de re iudi. cũ Bertholdus. & ff. de re iudi. quæſitũ. §. 1.* quartana tñ nō excuſat, vt ibi dicit. & *arg. 5. q. 3. ſi ægrotãs. 18. d. placuit. & 93. d. iuxta.* Dicũt tamẽ quidã, ꝙ tenet mittere procuratorẽ, ex quo venire nō poteſt, ſi ita fuerit citat[d], vt veniat, vel reſalẽ trãſmittat[d]. ĩ. *de do. & con. cũ dilectis.* ſed hoc nō credo, ꝙ pp citationẽ iudicis teneatur mittere procuratorẽ, ſi venire nō poteſt, maxime ſi in grauibus cauſis quis cogi ad hoc nō poſſit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre nō potuit: quia beneficiũ iuris nemini eſt auferẽdũ 18. *d. de his & in Auth. ne nup. §. ſed hoc quidẽ. coll. 4.* & *ff. de re iu. l. 4. §. ſi quis cōdẽnatus.* Iudex delegatus nō poteſt iubere alterutrã partem comparere coram ſe perſonaliter, niſi in delegatione hoc contineatur, niſi in certis caſibus in *concil. Lugdunẽ. de iudi.* iuris[e] eſſe ambiguum. & illa *decre. cum dilectis.* non contradicit: quia Papa hoc fecit ex plenitudine poteſtatis. Et alia rō eſt, quia ille nō allegauit, nec oſtẽdebat, nec probauit iuſtã excuſationẽ, vñ vel debuit ire, vel ſufficiẽtẽ mittere: quia neutrũ fecit, de cōtumacia fuit cōdẽnatus. Et illud ſcire debes, ꝙ qui ad iudiciũ vocatur, põt indiſtinctè in pecuniariis cauſis cōſtituere ꝓcuratorẽ, licèt in citatione hoc non dicatur: niſi in duobus caſibus: putà ſi dñs iuſtior eſt, quã procurator, & ſi cã ſit vehementior. *C. de procur. l. vlt.* Et ideò nō compellitur cōſtituere procuratorem, quia nec reciperetur, ſi veniret: putà ſi ageretur de adminiſtratione ſua, vel tutela: vel etiam ſi aliàs eſſet ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc em̃ oſtendendũ dẽt mittere excuſatorẽ, ne procedatur cōtra eũ: quę ſententia nō reuocabit niſi cã ꝓbata, & cũ maiori difficultate. Sed videtur, ꝙ quis cōpellatur conſtituere ꝓcuratorẽ ẽt infirmitate detentus, *ff. de diuer. & temp. præſcrip. l. 1. & ff. de mino. Papinianus.* vbi cōpellitur quis agere indirectè, ne currat ei præſcriptio. Sed à iudice nō cōpellitur. ſed ille, qui non poteſt agere ad hoc, vt non currat ei præſcriptio, conſtituet procuratorem ad agendum, vt litem cōteſtetur: ſed reus non compellitur dare procuratorem, & ita non contradicunt leges illæ. Item ſignatur aliud contrarium. ſ. *de ele. c. bona. & ĩ. de app. conſtitutus.* vbi dicitur: ſicut miſit nunciũ, ita potuit mittere procuratorẽ: ſed ibi non ſuberat iuſta cã: quia ſẽp tenetur quis ire, vel mittere, niſi ſit iuſtè impeditus: & tunc debet mittere excuſatorem ad allegandũ impedimẽtũ: vt hic cōtingit.

e ¶ *In grauibus.*] Qualis erat iſta: quia ſuper Eccleſia ipſius.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

f ¶ *Abſoluere.*] Videtur, ꝙ nō fuerit abſoluendus: quia nō appellat à ſentẽtia iudicãtis, acquieuiſſe vr̃, & ſentẽtia ẽt interlocutoria, à qua non appellatur, trãſit in rẽ iudicatã. ĩ. *de teſt. ſignificauerũt.* & ĩ. *de re iu. ad conſultationem.* ſibi ergo imputandũ videbatur, quia nō appellauit. Põt dici, ꝙ iſte fuit auditus bñficio reſtitutionis: quia iuſtã cãm habuit abſẽtiæ: qua ꝓbata, abſoluitur: quia & diffinitiua ſñia reuocat, iuſta cã abſẽtiæ ꝓbata ĩ. *de ſent. & re iud. cũ Bertholdus.* immò vr̃, ꝙ ſñia nō teneat. ff. de re iud. quæſitũ. & interlocutoria licet tranſeat in rem iudicatam, à qua nō appellatur, quantum ad litigantes, nō tamen quoad iudicem, quin poſſit eam reuocare, cum viderit eam iniuſtam. *ff. de re iud. quod iuſſit.* prout notatur. ĩ. *de app. cum ceſſante.* & ideo auditur iſte. Bern.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sententia lata cum Procuratore reuocato, & hoc certificato, nō præiudicat domino. h. d. ſecundùm communem intellectum.*

CAP. III.

† Cap.3.eo. ti.in.2.compila.

EX † inſinuatione Archidiaconi Sagieñ. accepimus, quòd cũ inter ipm̃. & magiſtrũ G. ſuper quadã præbẽda Lexoñ. Eccleſiæ controuerſia mota fuiſſet: *& infrà.* ¶ Licèt ab eodẽ Archidiacono procuratori ſuo, duobus Clericis præſentibus expreſsè fuiſſet inhibitũ[g], ne cauſæ cognitionẽ ſuſciperet[h], ipſe nihilominus

EX *inſinuatione*] Prima pars ponit partis narrationem, ſuper qua ſecunda dat iudices ibi, *Cæterùm.*

Casvs. Inter Archidiaconũ Sagieñ. & magiſtrũ G. ſup præbẽda Lexoñ. Eccleſiæ qō vertebatur: Archidiaconus ꝓ cã illa quendã conſtituit ꝓcuratorẽ contra illũ magiſtrũ G. ad ſedem Apoſt. accedentem. ſed cùm poſteà idem Arch. d. de fide illius ꝓcuratoris dubitaret, pñtibus duobus clericis eidẽ ꝓcuratori expreſsè ꝓhibuit, ſciente aduerſario ſuo, ne iudicium ipſius cauſę ſuſciperet, nec literis ſuis vteretur in iure, nec de ipſa ſe vlteriùs intromitteret, ipſe nihilominus procedens contrariam ſententiam reportauit: & ille G. in poſſeſſionem illius præbandæ fuit inductus: Archidiaconus hoc intelligens his omnibus cōtradixit, & ſignificauit prædicta D. Papę: mãdat Papa quibuſdã, quòd ſi per iuramentum illius Archidiaconi, & clerici ſuperſtitis, cùm alter mortuus ſit, cōſtiterit de præmiſſis, non obſtante ſententia contra Archidiaconum lata, poſſeſſionem dictæ præbendæ cum fructibus perceptis reſtitui faciant eidẽ Archidiacono, ſi aliud canonicum non obſiſtat, facta reſtitutione, ſi archidiaconus ſuam canonicam inſtitutionẽ probauerit, ipſam ratã habeant, & firmã. Not. quòd factu falſi procuratoris dño nō pręiudicat: iſte ꝓcurator falſus fuit, à quo mandatũ fuit legitimè reuocatũ. Item reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & per iuramẽtum vnius teſtis. Item ſpoliatus per iniquam ſententiam debet reſtitui. Item probare debet quis ſuam inſtitutionem, ſi reuocatur in dubium.

g ¶ *Inhibitum.*] Vnde, eo ipſo procuratoris literas reuocauit. ĩ. *eo. c. prox.* quod indiſtinctè potuit, cùm lis non fuerit conteſtata, & res ſit integra. *ff. eo. l. ante litem. arg. ſ. de elect. in cauſis.* nam & depoſitum quandocunque poteſt repeti. *ff. depoſiti. l. 1. §. penult.* & ſciente aduerſario hoc fecit, de hoc dicetur. *infra eod. mandato.*[f] & ita ſententia nulla fuit lata cum falſo procuratore. *infra eo. proximo*[f].

f Concor. te. in l. vnica. C. de ſatiſd. & ibi Bar. cum gl. opti.

h ¶ *Suſciperet.*] Id eſt, ne ad ſuſcipiendum iudicium in iure ſuis literis vteretur, prout in antiqua decretali continetur.

¶ *Glo.*

¶ *Glo. ſeq. arg. all. 6. iura obiicit dupliciter, & ſoluit coniungens duas opin.*

a ¶ *Clerici.*] Arg. quod dicto vnius teſtis ſit credẽdũ. *arg. j. de teſt. in omni negotio ſimile. 8. q. 3. talia. & 28. d. de Syracuſana. & ar. op. quod vni iurato teſti creditur. ff. de do. praleg. Theopõpus. & ff. quẽadm. te appel. 1. §. Vl. ar. ff. de iureiu. ſi duo patro ni. 1. vñ. Arg. cõtra 4. q. 3. c. ſi teſtes. § irẽ Vnus verò. & ver. itẽ Vbi numerus.* & *j. de teſte. licèt. & c. Venient.* Itẽ arg. quod dictũ archid. iſtius pro teſte vno recipiatur: & ſic erũt duo teſtes. *j. de teſti. in omni negotio.* ſed dictũ illius nõ debet ſibi pdeſſe: quia nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur. *4. q. 3. Verſi. nullus iure Põt.* dicit[a], quod hic erat pſũptio pro hoc archid. & erat reus: vnde fauorabilior, ideò delatũ ei fuit iuramẽtũ: quod fieri poteſt, & debet. *C. de iureiu.* & ſic facie bat fidem in ſecundo.

in cauſa procedẽs, ſentẽtiã cõtrariã reportauit. ¶ Cæterũ quia alter de prædictis Clericis dicitur obiiſſe, mãdamus, quatenus ſi per ipſius Archidiaconi, & ſuperſtitis Clerici [a] iuramẽtũ conſtiterit de præmiſſis, ſentẽtia [b] contra eũ lata nequaquã obſtãte prædictæ præbẽdæ poſſeſſionẽ cũ fructibus inde perceptis (ſi eius reſtitutioni aliud canonicum[c] non obſiſtat) auctoritate noſtra reſtitui faciatis eidem. Reſtitutione verò facta, ſi archidiaconus ipſe ſuam canonicam inſtitutionem probare [d] potuerit, ipſam ratam permanere appellatione poſtpoſita decernatis.

¶ *Secũdùm Lau. Bar. dicit hoc fuiſſe, quia iuramentũ clericus in alio iudicio de re. credi. & iureiu. in fuerat in. bona fides. & ff. de iure iur. admonẽdi.* & quia per hoc modicũ pũdicatur actori, cũ ſalua ſit ei actio ſua. & in talibus *C. de teſti. l.* nõ requiritur ita plena probatio. arg. *j. de re iud. cũ Bertholdus. Ver. licèt aũt. & j. de in integ. reſti. ex literis.* & iniquum eſſet, vt per talẽ fraudẽ puniretur: vnde meritò debuit ei deferre ſacramentum cũ vno teſte, quia inſpectis circunſtantiis perſonarũ, & cauſæ, iudex quãdoque debet deferre ſacramentum actori, quandoque reo. *j. de iureiu. c. Vlt. in fi.* & hic talis cauſa eſt, & talis perſona: & optimè facit ad hoc *ff. de legi. tut. legitimos.*

¶ *Ca. 1. e. tit. in 3. cõpila.*

¶ Innoc. tertius Cabiloñ. & Catalañ. Epiſcopis.

¶ *Reſcriptũ ſuper conſecutiuis iudicium impetratũ à Procuratore reuocato, & de hoc certificato nõ valet, nec proceſſus, vel ſententia lata per ipſum. ſi reuocatio peruenit ad aduerſarium. h. d. ſecundùm glo.*

CAP. IV.

IN † noſtra præſentia [e] Tulleñ. Epiſcopus eſt conqueſtus, quòd cùm ad cauſam, quæ inter ipſum †, & Decanum Tulleñ. ſuper dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibuſdã aliis criminibus † vertebatur, T. & G. presbyteros Procuratores [f] inſtituens, ipſos ad ſedem Apoſtolicã duxerit deſtinandos, cũ de ipſorum fide poſtmodum titubaſſet [g] mandatum, quod eis dederat, infra modicũ temporis ſpatiũ reuocauit [h]: ſed ipſi licèt mandati literas reuocatorias recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & pro Procuratoribus ſe gerẽtes, cũ aduerſario ingreſſi iudicium, cum eo ad Pariſieñ. Archidiaconũ, & collegas ſuos in eiuſdem præiudiciũ noſtras literas impetrarunt: & infrà. ¶ Cũque prędictus epiſcopus ad probãdũ, quod falſi [i] Procuratores fuerunt, ab ipſis Iudicibus inducias poſtulaſſet, ipſi exceptionem oppoſitam inutilem [k], & ſuperuacuam reputantes, ad probationem ipſius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed iidem

dũm hoc: vel dic, eo ipſo quòd aduerſarius nõ probat contra archidiaconũ, ſatis intelligitur archidiaconum probare ſuam canonicam inſtitutionem. *C. qui mili. non poſ. ſuper ſermo. l. 12.* litera tamen contradicit. quod prius dixi, veriùs credo.

I*N noſtra.*] Prima pars narrat factum. Secunda diffinit ibi, *Nos verò.* Abbas.

CASVS. Decanus Tull. denunciauit epũ ſuum ſuper dilapidatione, excõicatione, periurio, & aliis quibuſdam articulis D. Papę, vñ Papa vocauit ipſum, vt veniret, vel mitteret ad ſui defenſionem. epſ ad cãm. illã, quæ inter ipſum & decanum ſuper pdictis vertebatur, cõſtituit G. & T. pbyteros pcuratores ad ſedẽ Apoſt. deſtinãdos: cùm poſtmodum de ipſorũ fide titubaret, mãdatũ eis factũ reuocauit ſciente parte aduerſa: ſed ipſi licèt literas reuocatorias receperunt, nihilominus in negotio proceſſerunt, & cum aduerſario ingreſſi iudicium ad Pariſieñ. archid aconum, & eius collegas literas impetrauerunt in eius pũdiciũ, & grauamen. Epſ hoc audiens acceſſit ad iudices, petens ab eis terminũ ad probandũ, quod illi erãt falſi procuratores: ipſi exceptionem eius friuolã reputantes, dilationẽ ad hoc cõcedere noluerunt: vñ ad ſedẽ Apoſt. appellauit: ſed nihilominus lite non conteſt. teſtes cõtra eũ recipere pſum, ſerũt, ipſum à Tul. Eccleſia p ſentẽtiã remouẽdo. Super his omnib. epſ D. Papæ fuit conqueſtus, Papa verò licèt vix fidẽ talibus adhiberet, quòd dicti iudices viri prouidi, & diſcreti taliter proceſſiſſent, cùm in ſua relatione quã Papæ fecerũt, nullã de huiuſmodi exceptione fecerint mentionem: quia tamen epiſcopus per viros prouidos, & honeſtos, de quibus non eſt veriſimile, quòd falſum tulerunt teſtimoniũ, ſuper pręmiſſis fecit plenã fidẽ, cõſiderãs etiã quod exceptio falſi procuratoris, & ante ſententiã, & poſt põt opponi, qua probatã iudiciũ nullũ, & cõtrouerſia nulla reputatur: proceſſum prędictorum iudicium duxit irritandum. Not. quòd exceptio falſi procuratoris & ante ſentẽtiã, & poſt obiici poteſt: & ſententia taliter lata dño nõ nocet. Itẽ iudex, qui refert negotiũ ad Papam, debet facere mentionem de exceptionibus propoſitis, & de toto proceſſu.

† *Epiſcopũ, legitur in impreſſis, & male, & antiqui omnes habẽt ipſum.*

† *Vox* criminibus, *deeſt in omnibus antiquis.*

b ¶ *Sententia.*] Cùm ſit lata cum falſo procuratore, & ideò nulla. C. de procura. licèt, & *infra cap. prox. in fi. & ſuprà de reſcri. ex parte decani.*

c ¶ *Aliud canonicum.*] Putà excommunicatio, vel pactum de nõ petendo reſtitutionem poſt ſententiam, vel res iudicata, vel ſi ratam habuit ſententiam latam cum falſo procuratore.

¶ *Glo. ſeq. obiicit. ponit opin. quam reprobat, & ſoluit, & iterum duas ſolutiones ſubdit, quas non approbat.*

d ¶ *Probare potuerit.*] Sed quare iſte compellitur probare titulũ ſuæ poſſeſſionis, contra illud 2. q. 5. §. 1. & actore non probante reus debet abſolui. *6. q. Vlt. c. accuſator. j. Vt Eccl. benefi. Vt noſtrũ. & j. de cau. poſ. cum Eccleſia. ff. de proba. l. 2. & C. de eden. qui accuſare. & C. de rei ven. rei alienas.* Dicunt quidam, quòd iſte archid. confidens de iure ſuo, tñ onus probandi aſſumpſit. ſic *j. de reſt. ſpo. licet. & 29. q. 2. cuius rei gratia.* & ita mos probare volẽti gerendus eſt. *ff. de prob. circa eum. §. fin.* Hanc non credo veram ſolutionem, propterea dicas, quòd ideò iſte tenetur probare canonicam inſtitutionem, quia cùm eſſet archidiaconus in Eccleſia, de iure communi illam præbendam cum archidiaconatu habere non poterat, niſi probaret ſecum diſpenſatum fuiſſe. *arg. app. 100. diſt. contra morem. arg. op. j. de deci. dudum.* & per eum qui potuit diſpenſare. *j. de ſchiſ. fraternitati. & j. de præben. præterea. & c. cùm non ignores. & j. de conceſ. præben. literas. & c. cum noſtris.* & quia in plurib. Eccleſiis intitulatus eſſe non poteſt. *ſ. de elect. dudũ. 2. 7 0. d. ſanctorum.* vnde propter huiuſmodi præſumptionem debet oſtendere ſuam canonicam inſtitutionẽ, præſumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque. *C. de proba. ſiue poſſidetis. & j. Vt ecc. benefi. Vt noſtrum.* ſola enim poſſeſſio non ſufficit in beneficiis Eccleſiaſticis, niſi adſit canonica inſtitutio. *j. de inſtit. ex frequentibus.* vnde debet habere literas ſuæ inſtitutionis. *2. q. 1. legum.* [b] ſicut nec ſola poſſeſſio facit aliquem decurionem, ſed iuſta elect. *ff. de decu. Herennius.* & præſcriptio hæc non prodeſt, cũ habeat malã fidem, ex quo non fuit legitimè inſtitutus, quia bona fides exigitur. *j. de præſcri. ſi diligẽtia & c. quoniam oẽ.* ſed hoc non prodeſſet aduerſario; niſi ius haberet. *ſ. de reſcrip. olim.* Alij dicunt, ſ. Papa Innocẽtius iiij. quod ex quo eſt in poſſeſſione, non compellitur probare ſuã canonicã inſtitutionẽ: nemo enĩ cogit probare titulũ ſuæ poſſeſſionis. *C. de pe. ha. cogi.* Sed litera iſta contradicit: ſed poſſet ſuppleri, maximè ſecun-

b *Adde, quòd qui non compellitur oſtendere aduerſario titulum ſui beneficij. l. fin. C. de rei. vin.*

¶ *Glo. iſta reci. per ſolu. contrary.*

e ¶ *Præſentia.*] Per inquiſitionẽ, quæ iſte decan' pſeqbat, vel denũciationẽ eiuſdẽ decani, vel exceptionẽ: alias pcurator int. tueri te non poſſet in crimin li. 5 *q. 5. in criminali.* & *j. de ac. Venient.*

f ¶ *Procuratores.*] Simul, & tunc occupantis melior eſt conditio. *j. eo. non iniuſtè.* vbi de hoc.

g ¶ *Titubaſſet.*] Titubare dicitur is, qui ſuſpicionem habet ſuper eo, de quo contenditur. *arg. C. de acq. poſ. l. nemo. in fin.* & *C. de condi. inde l. 5 le.* & poteſt ſuſpectus remoueri indiſtinctè ante litem conte. ſiue ſit ſuſpectus, ſiue non. arg. *arg. ſ. eo. c. prox. ff. eo. ti. ante lit. conte.* de hoc dixi *ſ. de reſcrip. ex parte decani.* niſi procurator conſtitutus in rem ſuam, & niſi velit vti aliqua retentione. & hoc poſt litem conteſt. quia tunc de facili non transferretur ab eo cauſa. *ff. eo. tit. qua omnia. ad fi. Verſi. planè.*

¶ Gl*. iſta obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Reuocauit.*] Et ideo nõ valuit quod eũ eo factũ fuit. *ar. cõtra. C. de ſati. l. Vna. & ff. e. ſi pcuratorẽ* vbi dicit, quod licèt pcurator reuocet, iudiciũ tñ, pceſſũ eo factũ eſt, ratũ eſſe dẽtillæ leges intelligũtur, cũ veritus eſt pcurator agere, ignorãte aduerſario, vel iudice: quo caſu nihilominus valet, quod idẽ quaſi pro curator poſtea fecit. *ſed propter j. e. mandato* vbi de hoc. & *ſ. de reſcr. ex parte decani.* Si verò aduerſario ſciente reuocatum eſt mandatum, nõ valet[c] iudiciũ poſt reuocationem in quo caſu intellige, quod hic dicit. & *ſ. c. prox.*

i ¶ *Falſi procuratores.*] Simile. *j. de in integ. reſti. ex literis. ſ. de offi. deleg. cùm olim.*

¶ *Gloſſa ſequentis principium recitetur per obiectionem, & ſoluit: ſecundo obiicit de decre. ſuper literis. & ſoluit.*

k ¶ *Inutilẽ.*] Cũ in literis cõmiſſionis contineretur ipſos fuiſſe procura-

c *Accur. in l. vnica. Co. de ſatiſda. nota quod ſi iudex ſciuit reuocationem, tũc nulla eſt ſententia, cum eam tulerit in non legitimam perſõnam. Si verò aduerſarius tantùm, tunc quia iudex nihil de contingentibus ſciuit, tenet ſententia: ſed propter ſuam ſcientiam repellitur ille à commodo ſententiæ ope replicationis Ioan. And.*

procuratores, patet, quòd procuratio fuit præſentata D. Papæ, & ꝙ reuocatio non peruenit ad ipſum, quæ ad ipſum, vel ad aduerſarium peruenire debet. ĩ. *eo. mandato.* potius quàm litera de rato, quæ ſemper iudici, vel aduerſario exhibenda eſt. ff. *rem ratam hab. vel ſatiſdatio. & ff. eo. ſi procuratorẽ.* quare videbatur iudicibus, ꝙ calumnioſè ꝓponeret huiuſmodi exceptionem, ſed per hãc rõnem repellit: quia ipſe probare volebat, ꝙ eſſent falſi procuratores, qui poterat eſſe, ꝙ reuocatio peruenit ad aduerſariũ: & hoc voluit probare: quod ſufficit. ĩ. *eo. mãdato.* vnde appellatio eius tenuit. Sed videtur quòd literæ iſtæ deberent valere, ſaltem quoad hoc vt procederent ſecundùm veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsũ, qđ ſi fuiſſet dictum, nihilominus obtinuiſſet literas decanus. ſ̃. *de reſcri. ſuper literis.* Sed iſti falſi procuratores reuocato mandato iudicium ſunt ingreſſi cum aduerſario, & de conſecutiuis[a] literas cum aduerſario impetrauerunt: & ideò nihil valuit, quod fecerũt: quia ſi non valuit ingreſſus iudicij, nec commiſſio ſuper futuro proceſſu. & quia in fraudem hoc fecerunt, & vnus alterius odio nõ debet prægrauari. *C. de ino. teſt. ſi quis in ſuo.* Simile ĩ. *de ſimo. nobis.* & dignus eſt miſericordia, qui alieno vitio laborauit. *C. de natura. libe. l. legem Anaſtaſij.* ſic 16. *q. 1. frater noſter. in princ.*

a *Exponit Abbas 1. de conſequentibus parti- bus iudicij.* Ioan. Andr.

† *Vide tex. in l. licet. C. de iudic.*

† *reputētur.*

nihilominus lite nõn conteſtata, & iuris ordine prætermiſſo, teſtes contra eum recipere præſumpſerunt, ipſum à Tulleñ. Eccleſia per ſententiam remouendo. ¶ Nos verò licet vix fidem[a] adhibere potuerimus, quòd dicti Iudices vtpote viri literati, prouidi, & honeſti taliter proceſſiſſent, maximè cùm in ſua relatione (quam ad noſtram præſentiam tranſmiſère) de huiuſmodi exceptione nullam fecerint mentionem[b]: quia tamen Epiſcopus per viros religioſos[c], prouidos, & honeſtos, de quibus non eſt veriſimile, quod ſuæ ſalutis obliti[d], ac iuramenti religione contempta, falſum teſtimonium tulerint, nobis fecit ſuper iis, quæ ſunt propoſita, plenam fidem: attendẽtes etiam, quòd falſi Procuratoris exceptio[e], non ſolum ante ſententiam, verum etia poſtea poteſt obiici †, vtpote qua probata, iudiciũ nullũ[f], & nullius momenti[g] controuerſiæ reputantur †, proceſſum ſupradictorum Iudicum ſententialiter duximus irritandum[h].

a ¶ *Fidem.*] Simile ſ̃. *de renun. in præſentia. & ca. ſuper hoc arg.* & ĩ. *de præben. niſi eſſent arg.*

b ¶ *Mentionem.*] Hoc faciebat præſumptionem pro eis cum nihil dixerunt, & hanc præſumptionem eliſit probatio in contrarium. & eſt notabile, quòd iudices in ſua relatione debent facere mentionem de exceptionibus propoſitis, & aliis, quæ rationabiliter proponuntur *arg.* ĩ. *de re iudi. inter monaſterium.*

c ¶ *Religioſos.*] Immò per ſeipſum, & vnum teſtem poſſet hoc probare. ſ̃. *eo. ca. prox. &* ĩ. *de iureiur. c. vlt. in fin & C. de rapt. vi. in bona fides.*

d ¶ *Obliti.*] De nemine præſumendũ eſt, quòd ſit immemor ſuæ ſalutis. 2. *q. 7. ſancimus.* quia quilibet præſumitur bonus, niſi probetur malus ſ̃. *de ſeru. e. vnico. &* ĩ. *de præſum. dudum.*

¶ *Glo. ſeq. tractat de duplici exceptione procuratoria.*

e ¶ *Exceptio.*] Quando dicatur falſus procurator, dixi ſ̃. *de reſcr. ex parte decani.* & illa eſt exceptio falſi procuratoris. Eſt & alia exceptio procuratoria, ſc. cùm quis non poteſt eſſe procurator, veluti miles[b]: & non põt opponi poſt litem conteſtatam, cum ſit dilatoria ff. *eo. filiusfamilias. §. Veterani. & C. eo. tit. l. ... &* hanc poteſt omittere fideiuſſor. ff. *manda. ſi fideiuſſor. §. quadam.* Eſt & alia exceptio procuratoria, ſ. non habere mandatum: de qua hîc dicitur: quia plus eſt mandatum fuiſſe reuocatum, quã non habuiſſe mandatum, ſ̃. *de reſcr. ex parte decani. in fin.* & hæc exceptio poſt litem conteſtatam poteſt opponi: & hanc exceptionem non debet omittere fideiuſſor. ff. *manda. inter cauſas. § mandatu. ver. dato.* & talis exceptio non poteſt opponi poſt ſententiam, vt hîc. & C. *eod. tit. licet.*

f ¶ *Nullum.*] Ex eo tamen iudicio, quod nullum eſt, ſolutum non repetitur. ff. *de iudi. de qua re. §. 2.*

g ¶ *Momenti.*] Non eſt hoc ſpeciale in hoc caſu, ſed idem eſt in omni exceptione, per quam probatur retrò nihil actum eſſe, vt puta à non ſuo iudice. 14. *q. 1. c. 1. & c. pen.* ĩ. *ſi à non compe. iud. l.* ... *vitim. ſimile* ĩ. *de re iud. ad probandum.* ĩ. *de except. exceptionem.* & ſi quid donetur ab eo, qui non poteſt dare, non valet. ĩ. *de pen. Vide, iure pat. quod autem.* & ſi donetur ei, qui capax non eſt. ĩ. *de ele. dixi excom. ini. poſtulaſti & ſ̃. de ata. & quali. cùm bona. C. de inoffi. teſtam. frattes.*

¶ *Gloſſa ſequens reci. per obiect. quomodo altera parte abſente, &c.*

h ¶ *Irritandum.*] Irritat hic Papa factũ iudicis altera parte abſẽte: quia nõ apparet, ꝙ altera pars fuerit præſens, & lite non conteſt. & hoc poteſt facere iudex appellationis. ĩ. *de appel. ſæpe.* ſed ibi peremptorij loco eſt terminus ſtatutus, & ad proſequẽdum appellationem. *C. de temp. app. l. vlt. §. illud.* & illud obtinet, cùm iam eſt lata diffinitiua ſententia. & 2. *q. 6. ei qui appellat. & op. arg.* ĩ. *de renunc. veniens.* ſic vbi agitur de ſubreptione. ĩ. *de re iudi. cum olim* Sed credo, quòd altera pars fuerit præſens, quia nunquã proceditur contra abſentem, niſi citetur tacitè, vel expreſſè, & præſumitur ex hoc, ꝙ iudices retulerunt negotiũ ad Papam: & ſic pars altera fuit præſens in aliis, quæ acta ſunt coram Papa, vel cõtumaciter abſens, quæ forte procurauit relationẽ fieri D. Papæ. & quod dixit, duximus irritandum, i. irritũ eſſe oſtendimus ĩ. *vt lit. non con teſt. accedens.* ad hoc probat litera illa, qua probata, &c.

b *Hoc non habet locum in militibus noſtri temporis, licèt dam cingantur enſe, ſecundum G. Spe. de procur. §. 1. ver. item quòd eſt miles, & ſex, quæ ſūt neceſſaria in verbo militibus, not. ff. ex qui. cau. ma. l. pen. quod dixi peſt Ho. de ſens. excó. cum deſideres. in prin. Ioan. Andr.*

¶ Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶ *Si agitur de adulterio corã iudice ſæculari ad pœnam legalem, nõ interuenit Procurator: ſecus ſi coram Eccleſiaſtico ad ſeparationem tori.*

CAP. V.

TVæ † fraternitati: *& infra.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi vir accuſet vxorem de crimine adulterij coram iudice ſæculari, ad pœnam legitimam[i] infligendam, quia tũc inſcriptionis vinculum debet arripere †, ſeq; ad pœnam talionis[k] adſtringere, non per Procuratorem, ſed per ſeipſum præſentem oportet præſentialiter accuſare. ¶ Si verò vir accuſare velit vxorem de adulterio coram Eccleſiaſtico Iudice, vt ab eius cohabitatione diſcedat: quia tunc etſi forſitan[l] oporteat eum inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomen[m], locum[n], & tempus[o], & omnia, quæ comprehenduntur in lege[p] ciuili,

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. compil. & de intellectu. vide de Decimo in Rubr. de iud. & Alexan. conſil. 66. & 82. vol. 1.*

† *In antiquis codicibus, accipere, aliàs recipere.*

TVa *fraternitati.*] In prima decita conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Conſultationi.* quæ diſtinguit, & ſecũdum membru proſequitur ibi, *Si verò.*

CASVS. Aliquis vult accuſare vxorem ſuam de adulterio: quæritur, vtrum hoc poſſit facere per pcuratorẽ? Rñdet, quòd ſi vir accuſat vxorẽ de adulterio corã iudice ſæculari ad pœnã legitimã infligẽdam nõ per procuratorẽ, ſed per ſe ipſum illud facere debet, quia tunc dẽt inſcribere, & ad pœnam talionis ſe aſtringere. Si verò accuſet eam de adulterio coram eccleſiaſtico iudice ad ſeparationem tori, ſuſtinere poteſt, vt per procuratorem accuſet: quia etſi accuſatio ſit de crimine, non eſt tamen criminalis, ſed mixta inter criminalem, & ciuilem: quia etſi oportet ipſum inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomen adulterij, locum, & tempus, & omnia, quæ in lege ciuili cauentur, ad talionem tamen ſe obligare nõ debet: ne fortè cùm in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequeretur effectum. Not. ꝙ in cauſa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat, quod intendit, debet puniri, ſicut reus conuictus puniretur, quia calumnioſe accuſauit. Item vbi ciuiliter agitur de crimine, poteſt procurator interuenire. Item ſi aliquis prohibetur vna via, alia via id non debet admitti.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. quæ ſit pœna adulterij ſecundùm leges.*

i ¶ *Legitimam.*] Per leges veteres puniebatur mulier cõuicta de adulterio ad pœnam ſanguinis. *C. de adul. caſtitati.* & etiã ſecundum legem Moſaycam lapidabatur. 33 *q. 5. hæc imago.* Hodie verò detruditur in monaſterium. *C. de adult. Auth ſed hodie.* & ĩ. *de conuer. coniug. gaudemus.* Et poteſt vir vxorem conuictam de adulterio, & cõdemnatam retinere, ſi vult, & vxor virum, vt dicitur in prædicta Authentica.

k ¶ *Ad pœnam talionis.*] Olim infrà quadraginta dies vtiles à tempore diuortij vir accuſare poterat vxorem iure mariti[c] ſine metu calumniæ *Cod. de adult. quamuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adult. ſi cuius. §. vltimo. & l. mariti. § præterea* Hodie verò conſtante matrimonio poteſt eam accuſare, & tenetur inſcribere ad pœnam talionis obligando ſe. *in Auth. vt liceat ma. & auia §. cauſas. & §. quid verò plurimas. coll. 8.* & hîc.

c *In quibus conſiſtat hoc ius. not. 4. qu. 4. cap. nullus. §. aliquando. Ioan. And.*

l ¶ *Si forſitan.*] Hic non notat dubitationem, ſed expreſſiuum veritatis. ſic 33. *q. 2. admonere. circa medium. & de pœn. d. 1. quamobrem. & ff de rei vin. item ſi. §. 1.*

m ¶ *Nomen.*] Adulterij.

n ¶ *Locum.*] In quo commiſſum fuit adulterium.

o ¶ *Tempus.*] Scilicet annum, & menſem admiſſi criminis[d].

d *Adde glo. in l. cauſit. C. de accuſ.*

¶ *Gloſſa ſequens ponit, quæ requiruntur in libello accuſatorio per verſus.*

p ¶ *In lege ciuili.*] Quam habes 2. *q. 8 libellorum, & ff. de accu. & inſcri. l. 3.* Quid continere debeat in libello accuſationis, notatur his verſib.

Conſule, menſe, die, coram prætore profeſſus:
Te deferre reum. crimen, loca, pone ſodalem.
Et licèt hora, dies, non menſis prætereatur.

¶ *Gloſſa*

ad rationem†: tamen non debet ſe aliquatenus obligare, ne fortè cùm in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequatur effectum [a], ſuſtineri poteſt, ſi neceſſitas id poſtulauerit, vt per Procuratorem accuſet: quoniam huiuſmodi accuſatio etſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta [b] inter ciuilem, & criminalem, quanquam in præſentia principalium perſonarum ſecuriùs procedatur.

¶ Idem.

¶ Qui de mandato domini cauſam procurauit, ab eo repetit expenſas propter hoc factas.

CAP. VI.

CVm † pro cauſa, quæ inter G & F. Gabiloñ. Eccleſiæ Archidiacoñ. vertebatur: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus expenſas Archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitimè probare potuerit ſe de mandato [c] Capituli ſuſcepiſſe prædicta negotia promouenda, & propter hoc [d] ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſe.

¶ Idem Scholaribus Pariſieñ.

¶ Vniuerſitas etiam Scholarium poteſt ad agendum, & defendendum, Procuratorem conſtituere.

CAP. VII.

QVia in cauſis, quæ contra vos, & pro vobis mouentur, veſtra Vniuerſitas ad agendum, & reſpondendũ commodè intereſſe non poteſt, poſtulaſtis à nobis, vt Procuratorem inſtituere ſuper hoc vobis de noſtra permiſſione liceret. Licèt † igitur de iure communi [e] hoc facere valeatis, inſtituendi tamen Procuratorem ſuper his auctoritate præſentium vobis concedimus [f] facultatem.

¶ Honorius † tertius Epiſcopo Egitañ.

¶ Si citatus ad totã cauſam conſtituit Procuratorem, quem poſtea reuocat, poteſt nihilominus contra eum procedi, inquãtum ſtatus cauſe patitur ſine alia citatione. Hoc dicit quoad intellectum.

CAP. VIII.

AVditis, & intellectis, quæ ſuper delegatorum noſtrorum proceſſibus fuere propoſita: proceſſus [g] ipſos, & quæcunque ſecuta ſunt ex eis, vel ob eos [h], noueris nos irrita iudicaſſe: non obſtantibus literis, quas de reuocatione † mandati Procuratori ſuo Colubrieñ. Epiſcopus deſtinauit: cùm antequam ad illum [i] literæ huiuſmodi peruenirent, fuiſſet ſuper eiſdem proceſſibus hinc inde

¶ Glo. ſeq. ſoluit dubium ponit Brocar. alleg. 4. iura ad primam partem, & vnum in contrarium.

a ¶ *Effectum.*] Quod eſſet ſi ſeparentur: poteſt tamen teneri ad aliam pœnam, vt perpetuò ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5. *hac imago.* vel ad pœnam extraord. ſe obligabit. ĩ. *de accu. ſuper his.* Item habes hic, quod ſi quid prohibetur vna via, altera via non debet admitti. *C. ſi manci. ita ven. l. vlt. & ff. de conſcire. ff. de con. di. inſt. qua ſub condi. §. ſi quis. & ff. de bo. lib. l. quæritur. argu. contra. 4. q. 3. c. ſi teſtes §. ſerui neque.*

† *Pœna talionis an hodie locum habeat tradit Couarruuias.* l. 2. variar. reſolut. c. 9. *& late Petrus Duenas* reg. 27. *incipien.* accuſans aliquẽ, *adde D. Thom.* 2. 2. q. 68. art. 4. *& Sotum.* l. 5. de iuſti. & iure. q. 6. ar. 4.

b ¶ *Mixta.*] Sicut ſolet dici de querela inofficioſi teſtamenti, quæ eſt mixta inter ciuilẽ, & criminalem. Ciuilis eſt: quia qui eam proponit hæreditatis petitionem *ff. de inoff. teſt. qui de inofficioſo.* & in eo accedit ad criminalem: quia ſi non venit die ſtatuta, poſtea non auditur. *ff. de inoffi. teſt. Papinianus §. 1. & arg. C. qui accu. non poſ. ſi ea. & infra de accu. licet.*

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. & *Et quia quandoque quæritur de crimine cauſa ingratitudinis cõmiſſa* in Authen. vt cum de app. cog. §. illud. *& ideo interdũ vocatur accuſatio.* C. de inof. teſta. l. parẽtibus. & l. in arena. interdum quere l. 2. ff. eo. tit. l. 1.

CVm pro cauſa.] Prima pars ponit deciſam partis querelam. Secunda dat iudices ibi, *diſcretioni.* Et incipe caſum literalem, quòd inter iſtum G. qui erat procurator capituli, & archidiaconum. erat contentio ſuper expenſis factis per iſtũ archidiaco. in cauſa, quam ſuſceperat promouendam de mandato capituli, & Papa pronunciauit, vt habetur in litera: poteſt tamen caſus figurari aliis modis. Abb. Siculus.

CASVS. Inter G & F. archidiaconos Gabiloñ. Eccleſiæ quæſtio vertebatur: procuratores vtriuſque acceſſerunt ad Papam: procurator ipſius F. propoſuit, quòd F. archid. impetrauit à C. prædeceſſore Innocentij literas confirmationis ſuper quibuſdam inſtitutionibus Eccleſię de conſenſu capituli factis, ex quarum inobſeruantia Eccleſia, petens cauſam committi, & confirmari conſtitutiones prædictas, & ea ſibi reſtitui, quæ in vtilitatem Eccleſiæ ipſe expendebat: mandat Papa quibuſdam, quatenus expenſas faciant reſtitui archidia. ſi legitimè probare poterit de mandato capituli ſe ſuſcepiſſe prædicta negotia promouenda, & propter hoc ad ſedem Apo. acceſſiſſe. No. quòd ſi quis fecit expenſas in procuranda vtilitate Eccleſiæ, nec res habuit effectum: niſi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & ſibi imputet, ſi ſine mandato capituli hoc accipiebat: ſecus ſi res effectum habuiſſet etiam ſine mandato.

¶ Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.

c ¶ *De mandato.*] Immò etſi non interueniſſet mandatum, poſſet tamen ea petere, quæ vtiliter expendit in negotiis Eccleſiæ. 12. q. 4. *quicunque. ff. de neg. geſt. Põponius. & ĩ. de fideiuſ. quod quibuſdam. & ĩ. de poſito. c. 1.*

d ¶ *Propter hoc.*] Simile ſ. *de electio. vt præterita.* quia ſi aliàs fuiſſet iturus ad curiam, non poſſet petere expenſas factas, niſi quatenus plus expendiſſet propter longiorem moram *ff. familiæ erciſc. ex parte in prin. & ff. de nego. geſtu. ſi cões.* diſtinguitur tamẽ: quia ſi egit de mandato, ſiue ſuccubuit, ſiue non, poteſt petere expenſas: vt *C. mandati. l. etiam.* ſed ſi egit ſine mandato, & ſuccubuit, non petet expenſas. *ff. iudica. ſolui. non tamen. §. in hac* iſtæ autem expenſæ non excedent probabilem modum *ff. de damno infecto. inter quos. §. vltimò. & lege ſeq. in prin. ſic ĩ. de eo. qui mit. in poſ. cùm veniſſent. in fi. & ĩ. de ſequeſtra. cap. 2. in fin.*

QVia in cauſis.] In prima ponitur petitio. In ſecunda ipſius admiſſio ibi, *Licèt igitur.*

CASVS. Vniuerſitas ſcholarium Pariſienſium quandoque cauſas mouebat contra alios, & alij contra ipſam, & quià vniuerſitas in cauſis per ſe intereſſe non poterat, petebat à Papa vt ſuper hoc procuratorem ſibi inſtituere liceret. Rñdetur, quòd licèt de iure communi illud facere poſſit tamen indulget eis Papa facultatem procuratorem inſtituendi ſuper his. Not. quòd vniuerſitas de iure communi poteſt cõſtituere procuratorem. Item quod iure communi competit, indulget hic dominus Papa.

¶ Glo. ſe. notat differentiam inter legem, & canonem: ſecundo reddit duplicem conſtitutionis cauſam.

e ¶ *De iure communi.*] Not. quòd vniuerſitas poteſt cõſtituere procuratorem, nõ obſtante quòd dicitur: procurator eſt, qui mandato domini negotia adminiſtrat. *ff. eo. l. 1. ſed vniuerſitas loco domini habetur.* Secundùm leges procurator conſtituitur tantum à vero domino. *ff. eo. l.* 1. ſecundum canones non eſt differentia in vocabulis dummodo conſtet, quod habet poteſtatem agendi, & defendendi, *ĩ. eo. petitio.* & quilibet adminiſtrator, procurator dicitur. 1. q. 3. *ſaluator.* Sed illa fuit dubitatio, quia ſcholares non videntur conſtituere vniuerſitatem, cũ ius vniuerſitatis non ſint à principe conſecuti. *ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1. ff. de colle. illi. l. 1.* Item quia ſi eſſet vniuerſitas, ſyndicum, vel actorem deberet conſtituere auctoritate epi. *C. de epiſ. & cle. oẽs. §. nihilominus.* ſed Papa rñdet, quod de iure cõi hoc licet: & eſt verum. quod vniuerſitas cõſtituit procuratorem, & per ipſum procuratorem iurat. ĩ. *de iur. cal. cùm cauſam.* ſed procurator à vero domino conſtitutus, non iurat de calumnia, ſed dñs. [b] *C. de iura. calum. l. 2. §. ſin autem* & ſcholares poſſunt habere rectores, ſiue conſules ſuos. *C. de iuriſdictione omnium iudicum l. vlt.*

† *Vide Horatium Lucium tract. de priuileg.* Scholarium, *priuilegio.* 50.

† *In aliquot antiq. Innocentius in.*

† *recuſatione.*

b *Iurat etiã procurator, ſi habet ſpeciale mandatum. de iur. calum.* c. vide lib. 6. *& dicit hic Ho. quod ideò iurat ſyndicus, procurator non, quia melius præſumitur ſcire veritatẽ.*

f ¶ *Concedimus.*] Id eſt, cõceſſum eſſe oſtẽdimus à iure cõmuni.

A*Vditis.*] Si poſt cõcluſionem cauſæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur ſententia. Diuiditur. nam primò fert ſententiam ſuper proceſſibus, & ſoluit obſtaculum. Secundò ibi, *Cæterùm.* in expenſis condemnat. Abbas.

CASVS. Cauſa vertebatur inter epiſcopum Egitañ. & Epiſcopum Colubrieñ. ſuper quibuſdam decimis; cauſa commiſſa fuit quibuſdã iudicibus. demum illi ſubdelegauerunt cauſam quibuſdam aliis, qui non ſeruarunt formam ſibi datam: proceſſus iſtorum iudicum tranſlati ſunt ad Papam ad petitionem Colubrieñ. Papa eos caſſat, & quicquid ſecutum eſt ex eis. Sed poſſet aliquis eis dicere, quare caſſauit, nõne Colubrieñ. eps reuocauit procuratorem? Et Papa rñdet: non obſtat illa reuocatio: quia iã erat in cauſa concluſum: vnde nihil poſſet obiicere, ſi eſſet præſens: & quia illa Colub procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non ſine contemptu Papæ, & damno alterius partis hoc fecit: condemnat eum Papa ad expenſas factas, & faciendas, donec ipſe legitimè comparebit. Abbas No. quòd caſſato principali, & omnia conſecutiua caſſata intelliguntur. Item not. quòd non valet reuocatio mandati, poſtquam eſt in cauſa concluſum. Item qui in contemptum ſedis Apoſtolicę & in prę iudicium aduerſarij reuocat mandatum, punitur propter hoc in expenſis factis.

g ¶ *Proceſſus.*] Qualiter proceſſerunt, non habemus hîc: ſed poteſt poni diuerſitas proceſſuum per illam decretalem. ſ. *de reſcri. cùm dilecta.* ſ. *de offi. deleg. venerabili.*

h ¶ *Ob eos.*] Et ita caſſato principali, caſſatur & acceſſorium. *C. de leg. l. non dubiũ.* ĩ. *de fin. inſtr. inter dilectos.* & ſ. *de elect qualiter.* & 16. q. 7. & *hoc diximus.* & ĩ. *de ſchiſma. c.* 1.

i ¶ *Ad illum.*] Scilicet procuratorẽ, vel aduerſarium, vel iudicẽ. ĩ. *eod. mandato.* & ſic reuocatio iſta peruenit ad iudicẽ. & cùm iam eſſet ſuper proceſſibus cõcluſum, non obſtante tali reuocatione potuit ſuper his ſententia ferri, cũ procurator nihil poterat face-

re poſtea. vnde talis reuocatio nõ impedit ſententiam ferri ſuper his, in quibus eſt concluſum: & ita quodammodo fertur ſententia contra abſentem, ſed pro præſente reputatur, quia etſi præſens eſſet, nihil poſſet obiicere: & ſi tempeſtiuè reuocatio fuiſſet facta, non oſtenſa iudici, vel aduerſario: nihilominus valuiſſet, quicquid feciſſet vſque ad oſtenſionem reuocationis. ĩ. eo. *mandato. & C. de ſatiſd. l. vnica. & ff. eod. ſi procurator. in ſi.* Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatam iuriſdictionem. ĩ. *de ap. ſi duobus. arg. & quandiu ſeruus hẽ pro libero, valet ſententia illius. 3. q. 7. c. infamis. §. verumtamen. & arg. 9. q. 1. ordinationes & ff. de offi. praſi. ſi forte. & ff. mãd. ſi mandaſſem. argum. ff ſi cer. pe. eius, qui in prouincia.* Si verò reuocatio tempeſtiuè fuiſſet oſtenſa aduerſario, vel iudici: quicquid fieret poſtea, non valeret: & ſic poſſunt intelligi, *ſupra eod. ex inſinuatione. & c. in noſtra.* vt ibi dicitur.

a ¶ *Noſtro contemptu.*] Sic ſ. *de poſtulan. c. bona. & ſ. de offic. leg. licet. & ĩ. de appel. interpoſiti. & C. de relatio. l.* 2. quia ſic illuderetur ſuperiori. & *argu. ff. de ſucceſ. edict. l. 1. §. decretalis.*

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem & dat ſimile.*

b ¶ *Peruenerunt.*] Quia tunc quaſi contumax fuit, & tunc expectare incœpit. ſimile ĩ. *de ſequeſt. c. 1. de dolo, & cont. cùm dilecti. in ſi.* & hoc in culpa illius Epiſcopi, qui negotium ad curiam procurauit deſtinari. ſimile ĩ. *de appel. Nicolao. & c. interpoſita. & c. reprehenſibilis. & infrà de reſtit. ſpol. cùm cauſam. §. 2.*

† *& facies etiam quouſque.*

conclusum. Cæterùm memoratum Colubri. ñ. Epiſcopum, qui procurauerat totum negotium ad examen ſedis Apoſtolicæ aduocari, & poſtmodum mandatum factum Procuratori, non ſine noſtro [a] contemptu, & tuo diſpendio, reuocauit: condemnandum tibi duximus in expenſis, quas feciſti à tempore quoad Procuratorem ipſius reuocatoriæ literæ peruenerunt [b], & facies † etiam [c] vſque quò per ſe idem Epiſcopus, vel per Procuratorē idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitimè proceſſurus.

¶ Idem N. & R. Canonicis Mutineñ.

¶ *Procurator Epiſcopi cauſas Epiſcopatus agit, & defendit; licet nõ fuerit datus ſub nomine Syndici, vel Actoris.*

CAP. IX.

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, quod cùm Mutineñ. Epiſcopus in Liuoniam profecturus, vos vicarios ſuos, & procuratores conſtituerit generales [d], vobis volentibus agere contra detentores bonorum Epiſcopi Mutiñ. vel cõtra illum agentibus reſpondere, frequenter opponitur †, quòd hoc facere non poteſtis, pro eo quod in inſtrumento Vicariæ, ſiue procurationis huiuſmodi non exprimitur, quòd Epiſcopus ipſe conſtituerit vos Syndicos, vel Actores [e]: *& infrà.* ¶ Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes, quòd intentio [f] fuerit ipſius Epiſcopi dare vobis agendi, & reſpondendi prò † ipſo liberam poteſtatem: exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

¶ Glo. ſeq. ſucceſſiuè ſignat tria contraria, & ſoluit.

c ¶ *Facies etiam.*] Et ſic ſententia condemnationis profertur, antequam conſtet de futuris expenſis: vnde ſignatur contra. ff. *de verbor. ſ. 1. §. 2.* vbi dicitur, quòd tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem [a], hic iam conſtabat, quòd facturus eſſet expenſas. Sed videtur, quòd ſententia quantùm ad futuras expenſas non teneat: quia non continet certam quantitatem, & incerta ſententia nulla eſt. *C. de ſent. quæ ſine cer. quantit. profer. l. hac ſententia.* ſed illud habet locum, vbi certa quantitas petita eſt iure actionis, vel ſpecies: quia ſi ibi ſententia incerta eſt, non parit actionem rei iudicatæ. Sed iſtæ expenſæ petuntur officio iudicis pro intereſſe propter contumaciam alterius partis, & ideo poteſt condemnari etiam ad expenſas factas, & faciendas, quas declarabit poſtea ſuo ſacramento, & ſit hîc condemnatio expenſarum nulla taxatione præmiſſa, quod eſt contra id 3. q. 3. *c. induciæ. §. quod fieri.* ſic & ĩ. *eo. conſtitutus. & infra quod metus cau. c. ſi.* ſed illa taxatio poteſt fieri poſtea, quando iurabitur ſuper expenſis: vt dicit *c. cùm quis. §. quod fieri.*

a *Iſtud verum eſt, quod ſtatim detur exactio: & ſic non contradicat* Goff. *adde, quod nos. infrà de ſe*pultu. *in noſtra dicebat Inno. quod illud locum habet in futuris, quæ ſunt odioſa, aliàs bene prouidet iudex in futurum, & facit, quod not. infra de homi. prælatorum.* lib. 6. *Vel ſecundum eum illud locum habet. Vbi non eſt obligatio, ſed hic incumbens erat obligatio ex cõtumacia. Ioan. And.*

PEtitio veſtra.] Diuiditur. nam primò ponitur petitio. Secundo reſponſio ibi, *Nos igitur.* Abb. Sic.

Casvs. Epiſcopus Mutiñ. de mandato ſedis Apoſto. in Liuoniã profecturus, conſtituit M. & I. canonicos Mutiñ. ſuos vicarios, & procuratores generales, pro ipſo Epiſcopatu. Iſti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebãt contra detẽtores bonorũ Epi Mutiñ. vel conueniebantur pro ipſo: obiiciebatur eis, quod ex ipſo mandato id facere non valebant, pro eo quòd etiã in inſtrumento vicariæ ſuæ, ſiue huiuſmodi procurationis, non exprimebatur, quòd ipſe conſtituerit eos ſyndicos, vel actores, ſed procuratores generales: tenorem huius inſtrumenti miſerũt ad Papam, Papa inſpecto tenore inſtrumenti conſtitit ei euidẽter, quod intentio fuit ipſius Epiſcopi dare illis liberam poteſtatem agendi, & reſpondendi pro ipſo Epiſcopatu. Vnde huiuſmodi exceptionem friuolam reputauit. Not. quòd non refert, an dicatur ab vniuerſitate, vel collegio, talem procuratorem, vel ſyndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quòd ad agendum, vel reſpondendum ſit per ſequentia, vel præcedentia datus.

¶ *Glo. ſeq. quærit. arg. pro, & ſoluit.*

d ¶ *Generales.*] Licet fuerint generales procuratores, non tamen poterant tranſigere. ff. eo. mandato generali. nec poſſunt alienare, niſi fructus, aut alia, quæ de facili corrumpi poſſunt. ff. eo procurator totorũ. Sed nunquid alter illorum poſſit agere, vel adminiſtrare ſine reliquo? Videtur, quod ſic, quia in tutoribus & actorib. id ſeruatur, vt alter ſine altero adminiſtrare poſſit. *ff. de neg. geſ. cũ alicui. & ff. de adminiſtratiõe tut. l. decreto. ver.* 1. & *l. Lucius. §. 2.* & *l. ſi plures. §. quoties. ff. mãda.* & *l. creditor. §. duobus.* Credo, quod ſi inſolidũ conſtituti ſunt, vnus põt agere ſine altero, & alia facere, prout negotia occurrerint: aliàs non poteſt vnus agere ſine alio [b]: licèt in tutoribus aliud ſit benignè receptum, vt dicunt illæ leges, decreto, & Lucius & lex illa. *creditor. §. duobus.* intelligitur in eo caſu, cum in ſolidum vtrique mandauit. de hoc no. ĩ. *c. pe. in notula ſic ergo.*

e ¶ *Actores.*] Secundum canones nõ videbatur iſta dubitatio: quia canõ omnes adminiſtratores nomine procuratoris intelligit. 1. q. 3. *ſaluator.* eſt enim nomẽ generale. vt ſ. *eo. quia in cauſis.* vbi vniuerſitas de iure communi cõſtituit procuratores.

f ¶ *Intentio.*] Sic patet, quòd quando verba generalia, ſiue dubia ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis, recurrendum eſt ad intentionem conſtituentis: ſic etiam de priuilegiis. ĩ. *de decimis. ex multiplici.* ſ. *de officio ordin. licet.* & *in reſcriptis.* ĩ. *de arbitr. expoſita.* & ĩ. *de reſt. ſpol. audita. §. de offi. deleg. ſuper eo & in beneficiis conferendis.* ĩ. *de praben. ſuper inordinata.* & *c. vlt.* Et illa eſt cauſa, quia verba debent deſeruire intentioni, non intentio verbis: per verba enim exprimitur intentio. 22. q. 5. *humanæ aures.* & 38. *diſt. ſedulo.* & 1. q. 1. *Marcion.* & ĩ *de verbo. ſignifi. intelligentia* & *c. præterea.* & *de conſec. diſt.* 4. *retulerunt.* & facit ad hoc. *ff. de iud. ſi quis intentione ambigua. Ar. contra. ff. de pac. veteribus* & *ff. de contrahenda. empti. Labeo.* & *l. cum in lege.* ſed illa locum habet in contractibus, vbi venditor debet apertè omnia exprimere [c]: aliàs fit interpretatio contra ipſum: & ita manifeſtum eſt, quòd non eſt ſemper conſideranda verborum forma in huiuſmodi conſtitutionibus, ſed quid eſt eis commiſſum, & in quo officio: quia hoc nomen, procurator, eſt generale nomẽ ad quãlibet adminiſtrationẽ: & per ſequentia, quæ ponũtur in cõſtitutione reſtringitur ad id de quo agitur: vt patet & no. hic. Vnde ſi diceretur: Ego do Titio poteſtatem agendi, & defendendi in cauſa, vel in cauſis, quem, vel quas habeo cũ tali, ſufficiens eſt mandatum, non obſtante ſubtilitate legali, quæ in hoc caſu ſolummodo videtur legem imponere verbis, & non rebus, cùm ſit potiùs contrariũ faciendũ. *C. Communia dele. l. 2. in fine.*

¶ Greg. 9. nobili viro Vballo † ciui Piſano.

¶ *Prouideri debet Iudex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd conſtituens Procuratorẽ gaudeat plena libertate.*

CAP. X.

ACcedens ad Apoſtolicã ſedẽ: *& infrà* ¶ Mãdamus, quatenus D. nobilẽ mulierẽ, quæ ſub tua poteſtate tenetur, plene reſtituas libertati, faciẽs ipsã ad caſtrũ de Maſſa Lucanæ diœceſis ſecurè perduci, vt exiſtẽs ibi libera [g], Procuratorẽ liberè ordinare valeat, qui ſuã corã nobis iuſtitiã proſequatur.

ACcedens] Primò prouidet libertati mulieris. Secundò citat ad cauſam ibi, *Tu ergo.* Abbas.

Casvs. Quædã nobilis mulier D. nomine de Maſſa Lucan. diœc. nomine filij ſui cõtraxit ſpõſalia cũ Vbaldo ciue Piſano nomine filiæ ipſius Vbaldi, filiis ipſis ſcientibus, arrha forſitan hinc & inde appoſita quia nobilis illa forſitan nolebat perficere, quod cõuenerat cũ dicto Vbaldo: idẽ Vbaldus detinebat eã ſub potẽtia ſua: ſignificatũ fuit dño Papæ, vñ mãdat dicto Vbaldo, quatenus nobilẽ illã reſtituat priſtinæ libertati, & ipſam faciat ſecurè reduci ad caſtrũ de Maſſa Lucañ. diœce. vt ibi exiſtẽs libera, procuratorẽ liberè valeat ordinare, qui corã Papa ſuam iuſtitiam proſequatur: & ipſe idem Vbaldus ſuper ſponſalibus, quæ dicuntur contracta inter filiam ſuam, & filium dictæ nobilis procuratorem idoneum ad præſentiam Papæ tranſmittat, qui plenã habeat poteſtatẽ ad agẽdũ, & defẽdẽdũ. No. quod qui agere vult, vel reſpõdere, nõ debet eſſe in poteſtate alterius, ſed libertatem habere debet.

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum: ſecundo quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Libera.*] Qui enim agit libertatẽ, debet habere [d], vt liberè cõfiteatur,

Procuratores generaliter dati, quod poſſint aut non poſſint ex vi generalis clauſulæ.

† *proponitur, in antiquis.*

† *In multis antiquis eſt hæc dictio:* epiſcopo.

b *Concor. tex. in* l. 1. §. procurator. & ibi *Bar.* ff. eod.

† *Vmbaldo.*

c *Concor.* l. contra iuris regulas. §. ſi filius. & *ibi B.* ff. de pact. & no. ff. manda. l. creditur. §. Lucius.

d *Secundùm hoc ergo nullus captiuus, vel obſes procuratorem conſtituere poteſt: ſicut nec teſtamentũ facere.* ff. de teſta. l. obſides. ar. ff. de iure fiſci. *damnatus, nec qui detinetur inuitus, vt hic Ioan. And.*

ſiteatur, & poſſit eſſe in iudicio: quia confeſſio per metum, ſiue timorem extorta, nō præiudicat. 31. q. 2. *Lotharius* & 15. q. 6. c. 1. & 22. q. 4. inter cætera. *in fi.* & præcipuè in matrimonio, in quo libertas omnimodo reſtituēda eſt, & locus prouidendus eſt, in quo nulla poſſit eſſe formido. 33. *quæſt.* 2. *ſine de coniugij.* & plena debet gaudere ſecuritate, cuius eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere, quod odit. *infrà de ſponſ. cùm locum.* & quod quis non diligit, facilè contemnit. 20. q. 3. *præſens clericus.* & coactiones difficiles conſueuerunt exitus habere. j. *de ſponſal. requiſiuit.* Sed qualiter agit pro filio, cum mater filium in poteſtate non habeat. j. *de conuer. infidelium. c. vltim.* Hic agebatur de facto illius mulieris, quia contraxerat cum illo nobili ſponſalia nomine filij ſui cum arrhis promiſſis hinc inde, ſi ſtaret per alterum, quò minus matrimonium perficeretur: quod licet. *C. de ſponſalibus. l. vltim.* ſed pœna apponi non poteſt, & ſi apponatur, peti non poteſt: vt prædicta *l. vltim. in fi.* & j. *de ſponſalibus. Gemma mulier.* & ff. *de verborum obligatio. l. Titia. 1. reſponſo.*

¶ In aliquos tamen q. plenariam.

¶ Tu ergo ſuper ſponſalibus, quæ inter natam tuam, & filium eiuſdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram mittas, qui ad agendum, & reſpondendum [a] plenam † habeat poteſtatem.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ Si Procuratori generali denegātur induciæ ad conſulendum dominum ex cauſa probabili abſentem, poterit Procurator appellare.

CAP. XI.

Dilectus filius magiſter L. rector Eccleſiæ de Anna tranſmiſſa nobis petitione monſtrauit, quòd cùm R. presbyter contra ipſum cauſa ſtudij Bononiæ commorantem, ſuper eadem Eccleſia ad Iudices noſtras literas impetrâſſet, earum auctoritate à Iudicibus ipſis eodem rectore citato [b], Procurator ipſius generalis [c] ad omnia eius tractanda negotia pro eo quòd competentem terminum, infra quem rectorem ipſum conſuleret, verùm deberet contendere, vel cedere [d] quæſtioni, ſibi concedere denegabant, pro eodem noſtram audientiam appellauit. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

¶ *Gloſ. ſeq. primo docet formam conſtituendi procuratorem: ſecundo quærit, & ſoluit diſtinguendo.*

a ¶ *Reſpondendum.*] Sic ergo debet conſtitui procurator ad agēdum datus, vt poſſit etiam defendere, & reſpondere aduerſario, ſi eum reconueniat: aliàs ſi non defenderet, denegabitur ei actio[a]. *ff. eo. Mutius. §. pœna.* & in expenſis alteri parti tanquam contumax condemnatur. j. *eod. conſtitutus. ar.* In qua conſtitutione debet ſatiſdationem exponere, per quam ipſe fideiuſſor ſui procuratoris exiſtat, iudicatum ſolui ſub hypotheca rerum ſuarum. Inſtitutio. de ſatiſdatio. §. *ſi vero.* & quod tempore ſententiæ erit in iudicio, aliàs omnia dabit, quæ in condemnatione venīūt, vt ibidē dicitur: & ita plenam habet poteſtatem. Et eſt notabile, quia procurator quandoque non poſſet cauere iudicatum ſolui, quia forſan non habet ibi amicos, qui pro eo velint ſi iubere, & ita contumax reputaretur, ex quo ſic citatus eſt, vt hic dicit: ſed ſi hoc fiat, ſufficiēs erit procurator. Et hoc habet locum in procuratore rei, qui debet cauere ſemper iudicatum ſolui, quod eſt dicere, ſoluere id, in quo condemnatur, & quod defendat reum, & quòd non committat dolum *ff. iudicatū ſolui. l. iudicatum.* & in procuratore actoris idem eſt ſeruandum, ſi reconueniatur. Sed nunquid poſſunt iſti parētes litigare de matrimonio filiorū, vt fieret præiudiciū ei cōtra quē ſentētiaretur pro matrimonio? Dico ꝙ ſic, dummodo filij cōſētiāt ad hoc, & rata habeāt facta parētū: quia per inde habetur, ac ſi ipſi hoc facerēt per alios: & præcipuè per parētes contrahitur [b] matrimoniū. 32. q. 2. *honorantur* & j. *de conuer. coniug. ex parte.* Si verò filij non conſentirent factis parentū: tūc non noceret ſententia cōtra aliquē lata: ibi enim non poteſt pater, vel mater litigare filio inuito: cum ibi ſolus cōſenſus illorū, de quorum coniunctione agitur, ſit neceſſarius. 27. q. 2. *ſufficiat.* & inuitis etiam parentibus contrahere poſſint: quia quantum ad hoc non dicuntur in poteſtate parentum eſſe. j. *de deſpon. impube cap.* 1.

a Hoc non habet locum in procuratore neceſſitate dato ad rem ſuā. ff. eo ſeruū. in fi. & l. ſe. & vide in Spe. e. tit. §. 1. verſ. item excipitur. Ioan. Andr.

An parentes poſſunt de matrimonio filiorū litigare.

b Caute hoc accipias: nā parentes nō contrahunt pro filiis, niſi filiorum cōſenſus accedat, vt mox ſequitur in fine glo.

Dilectus filius.] Prima pars narrat grauamen appellantis. Secunda dat iudicem ibi, *Quocirca* Abbas Siculus.

Casvs. Magiſter Laurentius rector Eccleſiæ de Anna, volens venire Boñ. cauſa ſtudij, conſtituit quendam ſuum procuratorem ad omnia ſua negotia procurāda, & ſic venit Bonoñ. Quidā presbyter R. noīe cōtra ipſū ſuper dicta eccleſia literas impetrauit, fecit ipſum citari apud Eccleſiam ipſam: procurator ipſius generalis ꝓ eo petiit terminum ſibi dari, ī quē dictū magiſtrū conſulere poſſet, vtrum deberet cedere, vel cōtēdere, quod cū iudices facere denegarent, ad ſedē Apoſt. appellauit. Vnde mandat Papa. quatenus ſi eſt ita, quicquid factū eſt poſt appellationē, debeat in irritū reuocari. No. dilationē dandā procuratori ad denūciādum domino.

b ¶ *Citato.*] Ad Eccleſiam ſuam per ſuum procuratorem: ibi enim debet citari. j. *de dolo, & contu. cauſam, quæ.* & c. *vlt.* nam ipſe fuit Bononiæ: vt j. *de eo, qui mitti in poſſ. c. vlt.*

c ¶ *Generali.*] Poteſt ergo quis conſtituere generalem procuratorem ad omnia, tam ad iudicia [c], quam ad negotia, vt hic dicit. & ſ. *eod. petitio.* tamen talis procurator tranſigere non poteſt, nec alienare. de hoc dixi ſ. *eod. petitio.* immò quilibet tenetur dimittere procuratorem, aliàs procederetur contra abſentem, ſi non defenderetur. ff. *quibus ex cau. mitt.* l. *fi. & l. ſeq.* de hoc dixi *ſuprà. de offi. deleg. con ſultationibus.*

c Vide ergo glo. quod poſſe fuerit procurator etiam ad iudicia: ſed idem ſi fuiſſet ad negotia, vt ſ. eo. qui generaliter. 1. reſp. li. 6. Ioan. And.

¶ *Gl. ſe. reddit cauſam, & docet certas inducias arbitrarias certas nō.*

d ¶ *Cedere.*] Ad hoc enim dantur induciæ deliberatoriæ, vt intra illas deliberet, an cedat, vel contendat. 3. q. 3. c. *induciæ. §. offeratur.* ſed iſte procurator per ſe deliberare nō poterat, vtrum deberet cedere, vel cōtēdere ſuper facto alterius: vnde debebat conſulere dominū principalem: [d] ergo induciæ tales eſſe debebāt, quòd poſſet illū requirere: vnde cùm hoc non facerent, iuſta fuit appellatio: terminus enim ſemper conſtituēdus eſt ſecundùm diſtantiam locorum, & negotij, & perſonarum qualitatem. j. *de appel. cùm ſit Romana.* & ff. *de iud. nonnunquam.* Et ex hoc patet, quòd huiuſmodi induciæ deliberatoriæ, arbitrariæ ſunt: quia debent moderari ſecundùm locorum diſtantiam, & perſonarum, & negotij qualitatem, licèt dicatur xx. dierum gaudeat induciis, immo plus, vel minùs, ſecūdùm quod viſum fuerit iudici expedire. j. *vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. ſi vero.* Aliæ verò induciæ, putà quæ dantur ad appellandum, non ſunt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet officij. j. *de re iud. quod ad conſultationem* & 2. q. 6 *biduum.* quæ ſunt decem dierum: vt ead. cauſa & quæſt. ea. cap. anteriorum. & induciæ, quæ dantur condemnatis in cauſa pecuniaria, non ſunt arbitrariæ *ff. de re iudi. l. 1. §. ſi quis.* niſi cauſa cognita, & iuſta de cauſa *ff. eod. l.* 2. tamen quidam illas dant ad arbitrium ſecundùm conſuetudinem loci.

d Qui non fuerat in culpa non inſtruendo procuratorem: cùm lis tunc non fuiſſet mota, nec forſitan cogitata: & vide quod no. in Spec. de dil. §. 1. ver. ſed quæro ecce. & quod dicam. j. de iura. calu. in pertractandis. ſuper verb. omnino. Io. And.

¶ Idem Epiſcopo Lexoñ.

¶ Si reus recedit à iudicio dimiſſo procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt, & condemnatur in expenſis.

CAP. XII.

Conſtitutis in præſentia noſtra H. Priore Sagiēñ. & T. Laico, dilectum filium O. Subdiaconum noſtrum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, conceſſimus auditorem: & infrà.

¶ Quia Prior ſuper ipſa pecunia, in qua dictus T. cùm ſibi ſuæ vxoris [e] nomine teneri di-

Conſtitutis.] Prima pars narrat contumaciam, & condemnationem actoris Secunda ibi. *Nos autem.* condemnationem approbat, & cauſam committit. Abbas.

Casvs. Quidam prior Sagieñ. H. nomine, tenebatur in quadam quantitate pecuniæ T. Laico nomine vxoris ſuæ: eis in præſentia Papæ conſtitutis, O. ſubdiaconum ſuum ſuper cauſa illa conceſſit auditorem: oblato libello dicto priori receſſit prior ſine licentia, dimittens quendam procuratorem ſolummodo ad agendum, cùm eſſet reus: auditor inſufficientem eum per mandatum eius ad defendendum ipſum priorem reputans, & contumacem condemnauit eundem prædicto T. in vnam marcham ſterlingorum in expenſis, & Dominus Papa ſentētiam illam ratam habens & firmam: mandans huic epiſcopo quatenus partibus conuocatis audiat cauſam. Not. quòd qui procuratorem idoneum non dimittit, & recedit ſine licentia, contumax reputatur, & debet parti alteri in expenſis condemnari.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, quomodo iſte pro vxore audiatur: ſecundo quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Suæ vxoris nomine.*] Fortè nomine vxoris ſuæ recipit iſte obligationem à priore, mutuādo ei pecuniam vxoris nomine illius, aut pro alio contractu: pro qua etiam ſine mandato agere poſſet in rebus ipſius, præſtita cautione [e] de rato. *C. eod. tit. maritus.* Sed ſi maritus habeat mandatum, non poteſt agere, niſi quatenus in mandato continetur, vt ibi dicitur *in fi. l. præalleg.* ſi etiā nomine alterius quis recipit inſtitutionem, ſiue inueſtituram. *infrà de præben. accedens.* & nomine alterius quis recipit vſuras: quod eſſe non debet. 46. *diſtinct. ſicut non ſuo.* ſic & nomine vxoris ſibi potuit obligare priorem per ſtipulationem. ſed vxori ſimpliciter non potuit dicendo: promittis vxori meæ ſoluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum ſtipulari, vel paciſci nemo poteſt. *Inſti. de inutil. ſtipu. §. alteri. ff. de ſtatu. &* *verb. oblig. ſtipulatio iſta. §. alteri.* nec factum alterius poteſt quis promittere. *Inſti. de inutil. ſtipu. §. ſi quis alium.* & *in prædi. l. ſtipulatio iſta. in princ.* ſed ſi vxor agere velit pro tali obligatione, nunquid eſt præferenda illa viro? & an vir poſſet agere

e Et dicunt quidam hoc procedere inter coniunctos: ſed planum eſt, cùm nec conſanguineū, nec affinem; ſed quia ex affinitatis cauſa, iudicatur de iſto, vt de aſ. ſe. eod. tit. in princ. Io. And.

inuita

inuita vxore? Nō: quia vtilis actio acquiſita vxori præfertur directæ acquiſitæ marito: nec poteſt agere ea inuita. ff. de procur. § procurator. vbi dicitur, quòd ſi procurator meus ſtipulatus fuerit ſatiſdationem, iudicatum ſolui, vtilis actio mihi datur: nec poteſt agere procurator me inuito.

& cauſa ſtatus, cum ſeruus clamat in libertatem contra procuratorem domini, duplicem cautionem præſtat procurator, rei iudicatū ſolui, & rem ratā dñm habiturum. ff. eo. Pomponius. §. ſed & ſi. & l. ſi defunctus. §. vlt. quia in hoc iudicio vtraque perſona ſuſtinet vicē duarū perſonarū. ī. de proba. ex literis. ff. eo. iudi. ſolu. §. ſi ſtatus. & §. eſt & caſus. & cū tutor poſtulatur ſuſpectus, & ipſe per procuratorem defenditur. ff. eo. non ſolum. §. vlt. & huiuſmodi cautiones ante litis conteſta. peti debent. ff. eod. Pomponius. §. ratihabitionis. Procurator vniuerſitatis, ſiue collegij cautionem de iudicato ſoluendo non præſtat: quia ſuſtinet vicem vniuerſitatis, & iurat de calumnia in animam propriam. ī. de iura. calum. c. in pertractandis, & c. ſeq. & Cod. de iur. cal. l. 2. § ſin autē. quia quaſi dñs intelligitur, ſicut & tutor. ff. pro empt. l. qui fundum. §. ſi tutor. arg. ff. rem ra. ha. actor. nec tutor cauet de iudicatu ſoluendo. C. de admi. tuto. l. vlt. §. defenſionem. ſicut nec verus dominus illam pſtaret. Inſtit. de ſatiſdat. §. ſed hodie. & ideo de neceſſitate eſt iſtud officium. ī. eo. quia. ſed officium procuratoris eſt voluntarium, quia nemo compellitur conſtituere procuratorem c. ī. eod. querelam. alias non eſſet differentia inter procuratorem priuatæ perſonæ, & ſyndicum vniuerſitatis[e].

a *Illicentiatus.*] 11. q. 3. certum. ideo cōtumax reputatur, quia nullum reſponſalem ſufficientem dimiſit.

b ¶ *Ad agendum*] Ideo non valuit mandatū, quia cùm Prior eſſet reus, debuit dimittere procuratorem ad defendendum, & non ad agendum: niſi vellet reconueniri actorem, & ideo contumax reputatur: quia non dimiſit idoneum. Qualiter autē debet dimittere quis procuratorem idoneū, & ſufficientem, dictum eſt ī. eo. accedens. & ille procurator noluit eum defendere: quod ſi feciſſet, non fuiſſet condemnatus Prior in expenſis, ſicut credo.

† *Vide notas noſtras in hunc locum.*

† *Vide tex* in l. 1 cum ibi not. ff. quod cuiu. vniuerſ.

cebat, recepto libello illicentiatus[a] receſſit, quendam Procuratorem dimittens ſolummodò ad agendum[b], quem cum auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum, ad defendendum Priorem ſufficientem non viderit, cum ex hoc reputans contumacem, ipſum præfato T. in vnam marcham ſterlingorum † condemnauit, taxatione[c] præhabita in expenſis †: & *infra*. ¶ Nos autem finem litibus[d] imponere cupientes, & quod ab auditore præfato factum eſſe dignoſcitur approbantes, Mandamus, quatenus partibus conuocatis, &c.

¶ Idem.

¶ *Tenet iudicium agitatū cū Procuratore reuocato, ſi reuocationem Iudex, & aduerſarius ignorauerunt. Hoc dicit ſecundum communem intellectum, & verum.*

CAP. XIII.

MAndato Procuratoris[e] poſt litem conteſtatam à domino reuocato[f], ſi hoc

c ¶ *Taxatione.*] Quæ ſemper debet præmitti ante condemnationem. 3. q. 3. §. *offeratur.* & etiam iuramento præmiſſo. 2. *quæſt.* 1. *in primis.* & ī. *quod. met. cau. c. fin.* quod debuit hic præmitti. Et ſic no. quòd ſententia ſuper expenſis pro contumacia poteſt fieri in abſentem. & hoc eſt quod dixi ī. *eod. querelam.* de expenſis ſcilicet, quia non venit, vel ſi venit, & recedit ſine licentia condemnatur in expenſis.

d ¶ *Finem litibus.*] *Infra de dolo, & contu. finem. & ca. Venerabilis.* Bernardus.

MAndato procuratoris.] Casus. Aliquis conſtituit aliquem procuratorē in cauſa, quam habet coram iudice ordinario, vel etiam delegato: procurator iſte cum aduerſario ingreſſus eſt iudicium: dominus poſtmodum reuocauit mandatum à ſuo procuratore: quæritur, vtrum ea, quæ cum ipſo procuratore poſtmodum fiunt, valeant? Rñdet Papa, quod ſi reuocatio iſta ad iudicē illum, vel aduerſarium non peruenit, iudicium, quod ipſe quaſi procurator poſtea eſt expertus, ratum debet eſſe. Not. quòd reuocatio peruenire debet ad iudicem, vel aduerſarium, alias nihil valet, quod agitur per illum procuratorem, ne de dolo quis commodum ſentiret.

¶ *Glo. ſeq. facit quinque: dicit primò, quod continere debeat procuratorium. Secundo quando de procuratorio rei omnino conſtare debeat. Tertio quòd procurator rei caueat de iudicato ſoluendo, non de rato, niſi in caſibus: & ſeptem enumerat. Quarto quando cautiones præſtentur. Quinto de ſyndico, & tutore, quod non cauent[e] de iudicato ſoluendo, & cauſam reddit.*

e ¶ *Mandato procuratoris.*] De mandato procuratoris actoris dictum eſt ī. *eod. c.* 1. mandato enim procuratorio debet contineri præcipuè nomen eius, qui conſtituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua cauſa, & quod ratum habebit, quod cum eo actum erit, ſicut in literis de rato, & coram quibus iudicibus, maximè ſi ſunt delegati: coram ordinario enim non eſt neceſſe multum, quòd fiat de eo mentio. ff. *de procura. ſi procuratorem.* & iſtæ literæ mittuntur aduerſario, vt certus ſit: quibus releuatur procurator, à ſatiſdatione de rato, cùm de mandato dubitatur, vt ibi dicitur. De mandato procuratoris rei omnino conſtare debet: & ſi non oſtendatur mandatum, repellitur, nec admittitur tanquam procurator, etiamſi dubitaretur, niſi vellet ſe offerre defenſionem,[a] ſiue quis habeat mandatum, ſiue non: & quantumcunque ſit idoneus procurator rei, debet præſtare aliquam aliam cautionē, ſ. iudicatum ſolui. *C. de ſatiſdat. l. vnica. & ff. eod. qui proprio. §. qui alium. & l. minor. in fi. & Inſti. de ſatiſd. §. ſi vero.* quæ clauſula, ſcilicet, iudicatum ſolui, tria continet, ſ. quòd defendat reum in cauſa, & quòd dolū nō committat, & quòd ſoluat iudicatū: & hoc ipſū, quòd verbū ſonat. *ff. iud. ſol. l. iudicatum ſolui.* & hæc ſatiſdatio debet interponi ab ipſo dño, qui præſens conſtituit procuratorem, dum conuenitur. & ſi abſens extra iudiciū conſtituitur, cautionē interponat pro ſuo procuratore, per quam fideiuſſor exiſtat ſub hypotheca rerum ſuarum. *Inſtit. de ſatiſd. §. ſi vero.* alias ipſemet procurator exponere debet prædictam cautionem[b]: quantumcunque locuples ſit, & idoneus, vt dictum eſt. Cautionem verò de rato non præſtat procurator rei, ſ. rem ratam dominum habiturum, cum & ſi ille, ſ. dñs ratum non habeat, ipſe ſoluit de burſa ſua quam reuocare non poteſt dñs. Porrò vbi reuocare poſſet, vel retractare, quòd actum eſt, debet procurator præſtare cautionē rē ratam dñm habiturū, vt cùm quaſi defenſor conuenitur rei vendicatione, vel com diuidūdo, vel familiæ erciſcūdæ, vel finium regundorum, & Eccleſia, vel minor, & reſtitutionē in integrū poſtulando:

a *Gloſſ.* in l. non ſolum. §. qui alieno ff. e. & *Cynus.* in l. 1. C. eod.

b *Et antequam hoc faciat, poteſt iudicem recuſare, exipere, & alia facere quæ præcedunt lit. conteſt.* de lit. conteſt. *de lot. in Spec.* de ſatiſda. §1. petit. ver. ſ. d pono. ... *aud.*

¶ *Glo. ſeq. reg. ſcilicet primò finis, qui ſignat contrarium, & ſol. ſecundo principiū, quod diſtinguit, an ad ſolū procuratorē peruenerit reuocatio ad etiā ad aduerſarium, vel iudicē mediū. arg. à cōtrario, & illud reprobat contra quod induxit legem, quam ſoluit.*

f ¶ *A domino reuocato.*] Circa huiuſmodi reuocationē notabis. Cùm aliquis reuocat mandatum factum procuratori ad agendū, vel defendendum conſtituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorem tantum, aut etiam ad aduerſarium, vel iudicem. Si tantum ad procuratorem, non præiudicat aduerſario: quia iudicium quod idem quaſi procurator poſtmodum eſt expertus, tantum eſſe debet: vt hic, & ī. *de reſcrip. ex parte decani.*[d] & *ff. eo. ſi procuratorem. in fin. & de ſatiſdat. l. vnica.* etiam ante iudicium cœptū. *ff. iudi. ſolu. ſi ante ad idem. ff. de ſolu. qui hominem. §. ſi Titiū. & l. ſi quis ſeruo. & l. cùm quis. §.* 1. Et ſi pater iuſſerit filio credi: poſtmodum ignorante creditore mutauerit voluntatem, ceſſat ſenatuſconſultum, quoniam initium ſpectandum eſt. *ff. ad Macedon. ſi tamen.* Et ſi dicam: qui voluerit cum ſeruo meo contrahere, periculo meo contrahat: poſſum mutare voluntatem, ſi certificauero creditorem. *ff. quod iuſſu l. 1. primo rñ in fi.* Si vero reuocatio perueniat ad iudicem, vel ad aduerſarium, quicquid fit cum eo, tanquam cum falſo procuratore, non valet: vt hic à contrario ſenſu. ī. *de reſcrip. ex parte decani.* poſtea non procedat iudex cum illo procuratore. ī. *c. auditis.* & ſic intelligitur, quod dicitur. ī. *eo. ex inſinuatione. & c. in noſtra.* qui cū vult reuocare procuratorem, certificare debet aduerſarium, vel iudicem: vt hic dicit. Sicut literæ de rato mittuntur iudici, & aduerſario. *ff. eo. ſi procuratorem ff. rem ratam haberi ſatiſd.* ſic multò fortius literæ reuocatoriæ. Sed quarè dicit, poſt litis conteſtationem? Innuitur à contrario ſenſu, quòd ante litis conteſtationem poſſet reuocatio fieri, etiā ignorante iudice, vel aduerſario, & quòd neceſſe non ſit ſignificare iudici, vel aduerſario. ſic videtur loqui decr. ī. *eo. ex inſinuatione. & c. in noſtra.* Ex litera illarum nunquā colligitur, quòd reuocatio perueniret ad iudicem, vel aduerſariū: & tñ reuocatur, quod factum fuit per illos procuratores. Sed ibi ſuppletur, quòd reuocatio peruenerit ad aduerſariū. Sic ergo ſit ſimplex hic, maximè: quia idē eſt ante litē conteſtatā, & poſt litem. ſic enim multi poſſent decipi, ſi ſola reuocatio procuratoris ſufficeret, ſi non denunciatur aduerſario, vel iudici; quandocūque fiat reuocatio, certificād' eſt aduerſarius; alias imputet ſibi. quòd hoc tacuit. Ar. cōtra. ff. mãda. ſi mãd. ſic. Illud in negotiis, vbi nō decipitur vēditor: hic decipitur aduerſarius; & ideo ſecus. Sed ſi reuocatio ſit miſſa procuratori ante lit. cōteſt. & ipſe occultat hoc: videtur, quòd procuratori ſit imputandū, quod ei non oſtendit, & ſententia quātum ad eum valeat, ſed non quantū ad dñm: quia ſe liti obtulit alienæ. *ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus.* & *ff. de iudic. de qua re. §.* 2. & *ff. de rei vend. is* qui ſe obtulit. & l. prædicta. *ſi quis ſeruo. in fi.*[e] Sed hoc fortiſan poſſet habere locum, cùm procurator eſt ſoluendo: aliàs non. argum. prædictarū decret. ex inſinuatione. & cap. in noſtra. Vel dic, quòd tenet ſententia; & imputet ſibi dominus, qui hoc non inſinuauit iudici, vel aduerſario, vt probat hic litera. Item ex hac litera videtur, quòd etiam poſt litem conteſtatam indifferenter reuocari poſſit abſq; cauſæ cognitione[f] & ideo cōtra. ff. eodem.

c *Nec recipere procuratoris officium, & hoc plus facit ad propoſitum* ī. c. prox. in gl. 2. *Io. An.*

d *Facit tex.* in l. ſæpe. ff. de ver. ſig.

e *Ponit caſum* l. cum quis, ī. *ad hoc addito, quod ille Titius tenetur furti.*

f *Cōtra tex.* l. nam procuratorem. & *ibi Bar.* ff. eo.

poſt

poſt litem autem conteſtatam. Non eſt contra: quia hoc non habet locum, quando procurator conſentit. Si verò procurator nollet, debet fieri cauſa cognita: tamen non procederetur in cauſa poſt reuocationem, niſi poſt cauſam cognitam: & tamen non debet audiri procurator, qui ſibi aſſumpſit procurationem, vel ſe aſſerit procuratoré: quia hoc ipſo ſuſpectus eſt,[a] & ita ſemper remoueretur. ff. eo. quæ omnia. ſed hoc dicit procurator, vt ſine nota ſuſpicionis remoueatur: vt *l. prædicta, quæ omnia.*

a ¶ *Vel.*] Pro, &: aliàs ſequeretur à contrario, quod ſi reuocatio ad alterum perueniſſet, valeret, quod cum eo factum eſſet: quod non eſt verum.

NOn iniuſtè.] Sex ſunt dicta principalia iſtius textus. Secundum ibi, *Quamuis*. Tertium ibi, *Qui licet*. Quartum ibi, *Quod fieri*. Quintũ ibi, *Potuit*. Sextum ibi, *Licèt*. Abb.

CASVS. Filiusfam. conſtitutus eſt procurator in aliqua cauſa, & etiam ad futuras lites cũ quibuſdam aliis, & inſolidum, & ipſe præuenit alios: obiiciebatur, ꝙ nõ poterat eſſe procurator, cum eſſet in poteſtate alterius: & quòd ad futuras cauſas conſtitui non poterat: iudex nihilominus ipſum admiſit. quæritur, quid iuris ſit. Reſpondet Papa, quòd iudex iuſtè fecit, qui ipſum admiſit, quamuis ad futuras controuerſias fuerit conſtitutus: & licèt cum aliis ſimul fuerit conſtitutus, ipſe tamen priùs procurationis officium occupauit: ſed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuerſis temporibus conſtitutis: quia dato poſteriore, prioris procuratio eſſet reuocata.

POTVIT. Procurator condẽmnatus eſt, vtrum teneatur appellare, & proſequi appellationem? Rñdet, quòd in eo, quòd ſententia eſt lata contra ipſum, poteſt, & debet appellare: vel ſi ex aliqua iuſta cauſa appellare non poteſt, debet hoc domino ſignificare, vt ſi voluerit, appellet, ſed cauſam appellationis proſequi non tenetur inuitus. Totum eſt notandum, quòd hîc dicitur. Not. ꝙ plures poſſunt dari procuratores ſimul. Item not. quod filiusfamilias poteſt dari procurator. Item nota, quòd quis dando ſecundum procuratorem reuocat primum. Item nota, quòd procurator non tenetur appellationem proſequi. Item not. quòd licitum eſt alicui agere nomine alterius, & non ſuo.

b ¶ *Filiumfamilias.*] Filiusfamilias etiã ſine mandato pro parte admittitur ad agendum, & defendendum, præſtita ſatiſdatione. Immò & ſi eſſet minor: quia iuſtius eſt talem admittere, quàm abſentem indefenſum condemnare. *C. eo. tit. exigendi.* Idem poteſt conſtitui procurator ad agendum, & defendendum, vt hîc dicit. & *ff. eo. filiusfam. §. ipſe quoque.* vnde iudex iuſtè fecit, qui illũ admiſit, niſi eſſet minor, quem non debuit admittere: quia ſi decipiatur, poteſt reſtitui ipſe, & fideiuſſores eius. *ff. eo. minor.* niſi fortè pro parte ad defendendum ex benignitate, & non de rigore: vt in *l. exigendi. in fi.*

c ¶ *Ad futuras.*] Ad præſentes, & futuras lites bene datur procurator in diem, & ſub conditione, & in perpetuum, & ad tẽpus *ff. eo. l. 3. & 4. & ad vnam cauſam,* & ad plures, & ad omnes. vt *ff. eo. l. 1. & l. mandato. &* ꝫ. *eo. dilectus.* & præſens, & abſens dari poteſt. *ff. eo. l. 1. in fin. nec datur inuitus. C. eo. inuitus.* & dẽt expreſsè cõſentire, aliàs inuitus videtur datus. ff. eo filiusfamiliàs. *§. inuitus. & quilibet.* q nõ ꝓhibetur, dari poteſt: quia prohibitoriũ eſt hoc edictum *ff. eo inuitus.* §. 1. & certus debet eſſe procurator. *ff. eo. l. 1.*

¶ *Glo. ſeq. arg. negatiuè, ſoluit diſtinguendo.*

d ¶ *Cũ aliis.*] Sic ergo patet, ꝙ plures ꝓcuratores ſimul dare poſſunt. 2. q. 6. *c. poſt appellatione §. forma. in fi. &* ĩ. *de teſti. inſuper. & ff. eo. pluribus. & ff. de admi. tu. decreto.* §. 1. Sed nũquid ambo, vel etiã ſi ſunt plures, ſimul agere debẽt, vel vnus ſine altero? Videt, ꝙ vnus ſine altero agere non poſſit. *ar.* ꝫ. *de offi. dele. cauſam. & ff. de re iu. duo.* Dicas, ſi plures dati ſunt ſimul inſolidũ, potior eſt conditio occupantis: vt hîc. vnde ſupple hîc, inſolidũ. ſimile. ſi. eo. pluribus. *& ff. de leg. 1. ſi pluribus in fi. &* ĩ. *de appell. vt debitus. &* ꝫ. *de reſcript. c. capitulum ſanctæ crucis.* ſic *ff. de admi. tut. decreto. in fin. & ff. de verb. obli. ſi Titius. ar. ff. de duobus reis. ex*

ignorante Iudice,[a] vel aduerſario factum fuerit: iudicium, quod idem quaſi Procurator poſtmodũ expertus eſt, ratum eſſe debebit.

¶ Idem.

¶ *Filius familias poteſt eſſe procurator in iudicio, etiã ad futuras lites: & Procurator datus cum pluribus ſimul in ſolidum præfertur, ſi præoccupauit negotium: ſecus ſi diuerſo tempore, fuit datus. Item Procurator appellare debet à ſententia, niſi ex cauſa excuſetur: quo caſu debet domino nunciare de ſententia: appellationem tamẽ proſequi non tenetur.*

CAP. XIIII.

NOn iniuſtè Iudex proceſſit, qui filiumfamilias [b] in Procuratorem admiſit. Quamuis ad futuras [c] controuerſias conſtitutum. ¶ Qui licèt ſimul cum aliis [d] datus fuerit, priùs tamen procurationis officium occupauit. Quòd fieri nequiuiſſet in Procuratoribus diuerſis temporibus [e] conſtitutis: quoniam dato poſteriori, prioris eſſet procuratio reuocata. †.

¶ Potuit quoque is, & debuit à ſententia, in eo quòd lata extitit contra ipſum [f], noſtram audientiam appellare [g]: vel (ſi iuſta † cauſa excuſabat eundem) ſaltem domino conteſtari†, vt ad appellationis beneficium conuolaret. Licèt appellationem proſequi non teneretur inuitus.

¶ Idem.

¶ *Procurator Vniuerſitatis, cuius maiores, & iurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in procuratorio ſint expreſſi, vel eorum auctoritate factum ſit, vel ad id ſcienter ſint admiſſi. Hoc dicit, & eſt deciſio notabilis, & ſubtilis.*

CAP. XV.

duobus. quandoque tamen ille dicitur occupare, qui primò ad ſententiam venit. *ff. de pecu. ſi verò. & ff. de noxa. ſi quis.* ſed ſi ſimul occurrerent ad litem conteſtandam, iudex tunc poteſt eligere magis idoneum, ne repugnantia inde contingat, etſi vnus negaret, & alter concederet *ff. de accuſa. ſi plures. & ff. de adminiſtr. tut. decreto. in fi.* ſi verò non ſint dati inſolidum, ſed ſimpliciter, tunc neuter agere poteſt, vel defendere ſine reliquo, & ſunt ſimul admittẽdi, ſicut iudices q datur ſine clauſula illa, ꝙ ſi non omnes, &c. ſed idem videtur dicendum, ſiue addatur in ſolidum, ſiue non: cum ratio illius *l. ſi plures. §. quamuis. & l. decreto.* nihilominus remaneat: & ideò fortè non ponitur hîc in textu, in ſolidum, quia aduerſarius ab initio præuiderat ſibi, vt iudex magis idoneũ admitteret. Bernardus.

Gloſ ſeq. ponit caſum exemplũ, & inducit ſimile.

e ¶ *Tẽporibus.*] Ponit tenoré illius *l. ff. de procu. ſi quis cũ procuratore. §. ſi in quo caſu non eſt melior occupãtis cõditio:* quia dando ſecũdũ, prioré reuocare videtur, vt hic dicit, *& l. prædicta, ſi quis cum procuratore §. vlt.* niſi dando ſecundũ exprimat, quod priorem vult durare in procuratorem. *ff. de leg. 1. ſi pluribus.* ſicut eſt in iudicibus; quia ſecundum reſcriptum derogat primo. ꝫ. de reſcr. cæterum. [b] & quandoque ſecundus priori adiungitur. ꝫ. *de offi. dele. coram.* Ad vnam litem plurium perſonarũ, & vnus, & plures procuratores dari poſſũt. *cum ff. eo. ſi quis cũ §. vnus.* Quandoque vnus plures perſonæ non poſſunt agere, vel experiri, niſi per vnum defenſorem ſeu defendere, vt ibi plures fideiuſſores ſunt, & volunt defendere eum, pro quo fideiuſſerunt iudicatum ſolui. *ff. iu. ſo. iam tamen. §. ſi tamen.* Et plures hæredes neceſſe habent dare procuratorem, ne actor incommodo afficiatur, ſi defenſor in plures perſonas diuidatur: vt *in l. prædicta. iam tñ §. ſi tñ & ff. de exce. ne in plures.* Idem eſt redhibitoria. *ff. de ædi. edi. quòd ſi nolit. §. ſi plures.* Idem eſt, vbi ille, qui agebat iudicio fami excis. cõi. diui. ſi. reg. deceſſit pluribus hæredib. relictis: quia ad omnia omnes vnum procuratorem dare debent *ff. fami. erciſ. ſi. familiæ erciſcundæ. & ff. de procu. licet in fin.*

¶ *Gl. ſeq. arguit. & remittit.*

f ¶ *Contra ipſum.*] Bene dicit, contra ipſum, quia in perſona procuratoris ſemper formanda eſt ſententia, aliàs nõ tenet. *C. de ſen. & interlo. om. iu. l. 1.* ſiue ab initio, ſiue poſt litem conteſtatam procurator interuenit. *C. eo. nihil.* De hoc dixi. ꝫ *de elect. querelam.* Et not. quòd iſte *§. ponit tenorem illius l. C. eo. inuitus.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an domino ſcienti ſententiam latam, &c.*

g ¶ *Appellare.*] Procurator ergo appellare tenetur, ſed proſequi non cogitur. *C. eo. inuitus.* quòd ſi non fecerit, imputatur ei. *ff. de neg. geſt. liberto §. vlt. in fi.* Vel ſaltem denũciare tenetur domino ſententiam latam contra ipſum: vt dñs appellet, ſi voluerit: quia culpa ipſius amiſit cauſam, & ipſe nõ poterat diuinare: vnde imputatur ſibi. ſimile *de ff. man. ſi fideiuſſor. § ſi cũ deberet.* & hoc eſt verum, cùm dominus neſciuit: ſi verò ſciuiſſet, certiorari nõ debuit *ff. de act. empt. & ven. l. 1. in fi.* & ꝫ. *de reſcr. ab excommunicato.* vnde tunc ſibi imputet dñs, quòd non appellauit. Vel poteſt dici, quòd appellare tenetur procurator, vel domino denunciare: quia hîc non diſtinguitur, vtrum dñs hoc ſciat, vel ignoret contra ſe iudicatum: aliàs mandati tenebitur, niſi alterum faciat, niſi iuſta cauſa eum excuſet: vt dicit litera ſequens, putà, iuſtus metus, tunc denunciet dño. ĩ. *de appel. c. vlt.* vel inopia, ſicut dicitur de fideiuſſore condemnato vltra verum debitum. Qui non poteſt propter inopiam appellare, debet hoc denunciare principali perſonæ. [c] *ff. man. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes.* Bern.

COnſulti ſumus.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Taliter.* Abb. Sic.

CASVS. Quædã cõitas cõſtituit quendã procuratoré ad impetrandum: maior de illa cõitate, & iurati, per quos cõitas regitur, erant excõicati eo tẽpore, quo iniũctũ fuit illi procurationis officiũ: quæritur, vtrũ talis procurator propter hoc ab impetrãdo debeat repelli? Reſpondet, ꝙ non eſt procurator huiuſmodi repellendus: niſi illi excõicati expreſſi eſſent in literis procurationis: vel.

a *Quod ingerit operam inuitum. Io. And.*

† *Vide l. ſi quis eum. §. ſi. ff. eod.*

† *Vt infirmitas, paupertas, vel metus.*

† *Id eſt nunciare coram teſtibus.* l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes. ff. mand.

b *Immò eſt contrarium in iudicibus, quia ſecundum reſcriptum non tollit primum, ſi de illo non facit mentionem. vt ibi, & de off. dele. ex literis. ſed in ſecundo procuratore, nõ eſt neceſſe, quod fiat mentio primi: vt hîc fit. & ratio quare in reſcriptis non eſt melior conditio occupantis, traditur hîc per Hoſtienſem.*

c *Et huius dicti eſt efficax ratio: quia licèt dominus ſciat contra ſe ſententiatum, probabiliter credere potuit, quod procurator ſollicitus appellaret. Io. An.*

vel niſi aliàs eorum auctoritate procuratio facta fuiſſet, vel niſi ipſa cõitas ſciens eos tales eſſe ſimul cum eis conſtituiſſet eundem. Not. quòd ſi maior pars ſcienter admittit indignum, nihil valet, quod agitur: ſed ſi ignoranter, ꝓpter paucos nõ vitiatur factũ maioris partis. hic vtile vitiatur per inutile. Item expreſſa quęque nocent, nõ expreſſa non nocent.

¶ *Glo. ſeq. aperit dubiũ. ſecundo quærit, arg. & ſol. opponit, & opp. reſpondet.*

CÕnſulti ſumus, an conſtitutus ad impetrandum, à communitate aliqua ¶ Procurator ab impetrando deberet excludi, pro eo quòd maiores, & iurati [a] †, per quos eadem communitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis ſententia innodati. ¶ Taliter reſpondemus, quòd niſi eſſent in literis procurationis expreſſi [b], vel aliàs eorum auctoritate Procuratoris [c] † inſtitutio facta fuiſſet, aut ſciens eos eſſe tales [d], ipſa Communitas vnà cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt Procurator huiuſmodi repellendus.

† *Vide l. 1. ff. quod cuiuſque vni. &c. cum ignores de præben.*

† *Procurationis.*

a ¶ *Iurati.*] Per hoc videbatur, quòd procuratio non valebat: quia maior, & iurati, per quos cõitas regebatur, erãt excõicati, & ſi quis caput vniuerſitatis, cẽſentur, & ipſi iurant ꝓ cauſis vniuerſitatis, *C. de iur. cal. l. 2. §. hæc &c. in fin. ff. de condi. & de mon. municipibus. ff. ad munici. manicipes.* huiuſmodi maioribus cura totius reipublicæ cõmiſſa eſt, vt dicit lex ſ. illa, manicipes. vñ videtur, quòd inſtitutio procuratoris nõ valeat: & ſic ille procurator debet repelli, cum auctores illius non reciperẽtur. *j. de teſt. licet.* Sed quid dices, imperator eſt excõicatus, impetrauit literas pro non excommunicatis etiam credentibus illum non eſſe excõicatum, vel ẽt credentibus: nunquid valẽt literæ, vt per eas procedatur? Vĩ, quòd ſic: quia nõ refert, per quemcũque preces oblatę ſint. *Cod. de prec. imp. offer. vniuerſis.* & mulier etiam admittitur ad impetrandum, quæ aliàs ad iudicium pro alio non admittitur. *ff. de reg. iur. l. 2. C. de procu. alienam.* Super hoc dicas, quòd tales literæ bene valent, & tenent: a licèt imperator, qui eas impetrauit, repulſus fuiſſet ab impetrãdo, ſi vicecancellarius illum excõmunicatum ſciuiſſet: cùm etiamſi principalis dñs eas impetraſſet, valerent eo abſoluto. *j. de excep. pia conſideratione* de hoc teneas, ſecundũ quòd ibi not. in gl. ſed minimum. Sed videtur, quòd literæ impetratæ ab excommunicato non valeant, per hoc quod dicit, ſi maior, & iurati excõicati eſſent expreſſi in literis procurationis, procurator eorũ deberet ab impetrando repelli, & ipſi eidem repellerentur. Ergo multo fortiùs literæ impetratæ ab excommunicato non valent: quia ſi excommunicatus repellitur ab impetrando, & literæ impetratæ ab ipſo repellendæ ſunt. Hoc ita intelligendum eſt. cùm vicecancellarius, & alius, qui literas concedit, ſcit illos, ſ. maiorem, & iuratos excõmunicatos: tunc debet procurator eorum repelli ab impetrãdo: quia & ipſi repellerentur: & ita non licet eis per alium, quod per ſe ipſis non liceret. *j. de teſt. licet.* Excõicati publicè nec per ſe, nec per alium ad agendum, vel impetrandum, vt agant, admitti debent. *j. de except. exceptionem. in fin.* Si verò vicecancellarius ignorat impetrantem excommunicatum, nec contra ipſum excipiatur, & literas obtinuerit, valebunt, & poterit agere per eas cum fuerit abſolutus. *j. de excep. pia.* Bern.

a *Dic contra vt infra de probatio. poſt ceſſionem & hoc tenebat olim Bernardus, ſed poſtea ſententiam mutauit, vt ait Ioan. And. quẽ vide.*

ADDITIO. Quidam dicunt, quòd valent literæ; ego credo, quòd nõ valent: quia ſunt impetratæ ab excõicato, cuius procuratio non tenet. *j. de proba. poſt ceſſionem* licèt ille ad litem eſſet datus, & indignum eſt ſcripturam illius admitti, cuius actor damnatur. *j. de hæret. fraternitatis.* nam ſi ſciuiſſet illum talem, qui literas concedit, fuiſſet repulſus: ergo & tu debes repellere ipſum cum ſuis inſtrumentis. *j. de hære. excommunicamus. §. credentes. ver. tabellio.* quia eadem ratio & *c. de reſcr. ſuper literis.*

b ¶ *Expreſſi.*] Expreſſio ergo non eſt hic. [b] quia per hoc apparet, quòd eorum mandato fuit conſtitutio facta tanquam maiorum. vnde non valet, quia ſi maior de vniuerſitate, puta adminiſtrator, conſules, prælatus excommunicati ſint, vniuerſitas agere non poteſt: quia quaſi mortua tunc habetur. 11. q. 3. *nemo Epiſcoporum.* & ita quaſi vacare intelligitur, vnde agere non poteſt. *j. ne. ſe. vac. c. 1. 2. & 3.* Idem eſt, ſi in procuratione non ſint expreſſi, dum tamẽ conſtet, quòd eorum auctoritate conſtitutio ſit facta, vt hic dicit: ſed cùm expreſſi ſunt, tunc conſtat: & ſic expreſſa nocent, nõ expreſſa non nocent. *ff. de reg. iur. expreſſa.* & quia eorum auctoritate factum eſt, proprium factum cenſetur: quia omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem impertimur. C. de ve. iure enu. *l. 1. §. ſed neque in fin.*

b *Dicunt quidam hanc gloſſam tempore Innocentij iiij. additionem fuiſſe, ſed nunc in omnibus manuſcriptis habetur: & de materia eius latè hic Innoc. & Ioan. And.*

c ¶ *Procuratoris.*] Puta, quia dicebat in procuratione: talis cõitas fecit Titium ſuum procuratorem ad impetrandum, & maior, & iurati interpoſuerunt ſuam auctoritatem.

¶ *Gl. ſe. arg. ad hoc ar. quòd vitiatur vtile, &c. alleg. 7. iura. & 5. alleg. in contrarium: demum quærit: arg. pro, & contra, & ſoluit.*

d ¶ *Tales.*] Et ideo imputatur, quia nõ debebat illos ad hoc aſſociare. ſimile *s. de electione. ſcriptum eſt. in fi.* Et eſt ar. quòd vtile vitiatur hic per inutile. *arg. ad hoc. 9. diſt. ſi ad ſacras. & s. de offic. dele. ſuper quæſtionũ. §. ſi vero.* & 3. q. 5. *puræ. & ff. de adil. edic. cũ eiuſdem.* Sic & vna ouis morbida totum gregem inficit. 25. q. 3. *reſecanda. & j. de ſtatu regu. ea qua. 1. reſp. in fin. & s. de offi. deleg. cum ſuper. ar. contra, quòd non noceat factum illorum. s. de elect. illam. & j. de cle. excom. mi. ſi celebrat & s. de ele. cum vinton. & C. de tranſac. ſi ex falſis. & j. de re iudi. cum I. & A.* Sed dato quòd valeat cõſtitutio, & impetratio literarum, quia non ſunt expreſſi in conſtitutione, vel alij ignorabant illos eſſe tales, ſed cõmuni voluntate omniũ hoc factũ eſt, nunquid poterit agere vniuerſitas, vt collegiũ per ſyndicum auctoritatẽ illarum literarum conſtitutum ab illis, & ab aliis communiter, ſi obiicitur, quòd maior, ſ. adminiſtrator, prælatus, & aliqui de maioribus ſint excõicati, & paratus ſit hoc probare excipiẽs. & videtur, quòd ſic poterit agere: quia ſicut valet conſtitutio ad impetrandum, ita debet valere conſtitutio ſyndici ad agendum, dummodo conſtitutio ſyndici ſimilis ſit conſtitutioni procuratoris. Sed videtur, quòd hoc eſſe non poſſit: quia in ſyndicatu debent exprimi maiores perſonæ, & alij etiam, & præcipuè prælatus adminiſtrator, vt appareat, an ſint duæ partes, vel maior pars vniuerſitatis. *ff. quod cuiuſque vniuer. planè.* & collegium ſine prælato non conuenit, nec conuenitur. *j. de iur. cal.* ſed hoc non poteſt conſtare, niſi exprimantur nomina in ipſa conſtitutione. Vel ſatis poteſt dici, quòd literæ valeant prædicto modo impetratæ, conſtitutio tamen ſyndicatus non valeat, niſi illi abſoluantur, nec eſt hoc inconueniens, quia vnus ſolus, vel pauci de capitulo poſſent impetrare literas pro eccleſia, vel conſtituere procuratorem ad hoc, cùm ſint coniunctæ perſonæ: vt argum. *s. de reſcrip. nonnulli.* & 12. q. 2. *non liceat.* Bernardus.

¶ Gregorius † Papa Subdiacono defenſori Siciliæ.

† *Lib. 1. epiſtola 67. regiſtri. & c. 1. eod. tit. in 2. compil.*

¶ *Religioſi debent habere Syndicum, qui cauſas monaſterij agat, & defendat (etiam, ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.*

CAP. I.

SIcut ſtudij noſtri eſſe debet à litigiis forenſibus Monachos ſubmouere [e], ita neceſſe eſt noſtra prouiſione, quẽadmodũ negotia eorũ diſponi debeãt, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus, quatenus cũ Fauſto loqui debeas, cui (ſi voluerit) cõſtituto ſalario, monaſterij generaliter [f] debeas negotia cõmẽdare: Expedit enim pro

TITVLVS XXXIX.

De Syndico.

DE SYNDICO.

¶ *Viſo de procuratore, qui gerit negotia domini, meritò ſubiicitur de ſyndico, qui gerit negotia vniuerſitatis.*

S*Icut ſtudij.*] Diuiditur. Nam primò præmittit exordium, ponens duas cauſas mandati. Secundò, in medio ponit mandatum ibi, *Pro qua re.* Abbas.

CASVS. Hic dicit Papa, quòd ad eius officiũ pertinet monachos remouere à forenſibus litigiis, & eodem modo ad ipſum pertinet, qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat iſti ſubdiacono defenſori Siciliæ, quatenus loquatur cum quodam Fauſto, *& c. conſtituat ſalarium de bonis monaſterij*, conſtituens eum ſyndicum, ſiue procuratorem generalem ad omnia negotia monaſterij in iudicio procuranda: expedit enim, vt modicum damnum ſuſtineat, vt ab huiuſmodi litigiis conquieſcant, & diuinis intendant. No. quod monachi non debent eſſe ſyndici etiam pro cauſis monaſterij: ſed iſtud ex honeſtate dictum eſt, quia contrarium ſeruatur, nec repelluntur propter hoc.

e ¶ *Submouere.*] 6. q. 1. *monachi.*

¶ *Glo. ſe. tractat de ſyndico, quid ſonet hoc nomen, ad quas cauſas detur, à quo, an caueat de rato, vel de iudicato ſoluendo, an iuret de calũnia, an poſſit eſſe laicus: ſubdit hoc cap. de honeſtate loqui.*

f ¶ *Generaliter debeas negotia cõmẽdare.*] Not. quòd hoc nomẽ ſyndicus, nomen græcũ eſt, latinè defenſor [c] appellatur, & ad certam [d] cãm agendã, vel defendendã eligitur. *ff. de munerib. & honoribus. munerũ. § defenſores.* & generaliter ad oẽs cauſas præſentes, & futuras: vt hic. & *j. de iuramento calumniæ. Imperatorum.* conſtituitur ab vniuerſitate, ſeu collegio, vel corpore [d] *ff. quod cuiuſq; vniuer. l. 1. & l. itẽ eorũ. § ſi decuriones.* & ſyndicus iſte, ſi dubitatur de mandato, debet cauere de rato, ſi agat, & partibus procuratoris fungitur, & ex eiſdem cauſis mutari poteſt, ex quibus procurator: vt *l. prædicta. itẽ eorũ. § penult. & vlt.* ſed non cauet de iudicato ſoluendo, cum defendit, vt dictum eſt *ſuprà tit. proxi. mãd.* quia

c *Rectè loquitur hic gloſſa.*

d *De hac materia habes gl. vide plenè per Specul. tit. de ſyndico. adde Ioan. An. in c. 2. infrà de noui ope. nũtio.*

to. quia talis ſyndicus perſonam ſubſtinet vniuerſitatis, ſiue collegij: & ſic & tutor non cauet de iudicato ſoluendo, ſed de iudicio ſiſti. *Cod. de adminiſtr. tut. l. ſancimus. §. defenſionem.* & iurat de calumnia iſte ſyndicus in animam propriam. *infrà de iuramen. calum. c. in pertractando. & c. imperatorum.* & tutor, & curator iurant de calumnia, vt *C. de iuramen. calumn. l.* 2. Item poſſet eſſe laicus, vt videtur hic in fine, quia ſeruos Dei litigare non oportet. 2. *q. 7. ſicut ſacerdotes. & 11. q. 1. te quidem. & c. clericum. §. ex his omnibus. ver.* ſecularia iudicia, ſi habueritis, contemptibiles, &c. & *in Authen. de ſanctis epiſco. §. alium autem. coll. 9. & j. de iur. calum. c. 1. in fin.* Quod dictum eſt, ſatis eſſet honeſtũ: quia quælibet perſona Eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, a pro quolibet Eccleſiaſtico negotio. *5. q. 3. quia epiſcopi.* tamen contrarium fit quotidie: quia clerici, & monachi poſſunt eſſe ſyndici, & tractare vtilitates Eccleſiarum. 16. *q. 1. qui verè. & c. monachi.* Sed ista prædicta loquuntur ſolummodo de honeſtate: ſic videmus ſeruari de facto, & debet conſtitui quãdoque ab epiſcopo, quandoque à capitulo, prout notatur *ſ. de reſcript. c. edocere.*

a ¶ *Incommodo*] i. potiùs deberent modicũ incommodum, ſiue dãnum ſuſtinere in eo, quod dabunt ſyndico, & ceſſare à talibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

† Reſtituta eſt à nobis inſcriptio, nam perperã ita prius legebatur. Exon. epiſc. & Prioris S. M. Caſarà.

a Vide Hoſtien. & Ioan. And. c. in pertractando. infra de iu. calum.

† Poſt concil. Later. c. 50. c. 13. & c. 1. co. tit. in 1. compil.

† ſuſpectũ, ſ. de adulterio.

† Ita manuſ. emendatores, ſed fortaßis Valabres ſcribẽdum. alias, Colubris, aliàs Tolobris.

paruo incommodo [a], à ſtrepitu cauſarũ ſeruos Dei eſſe quietos.

TITVLVS XL.

De iis, quæ vi, metuſve cauſa fiunt.

¶ Alexander iij. Oſceñ. † Epiſcopo, & Priori ſanctæ Mariæ Cæſaraug.

¶ *Si quis timore mortis, poſtea ratum non habens, religionem profitetur, exire, & matrimonium contrahere poteſt: ſecus ſi à principio, vel ex poſt facto liberè conſenſiſſet.*

CAP. I.

Perlatum † eſt ad audientiã noſtrã, quòd cũ quidam nobilis, & potens M. vxorẽ ſuam ſuſpectam † haberet; milites ſui eius precepto eam ad quãdam ſyluam ducentes, euaginato gladio occidere voluerunt: ſed tandem pietate ducti, ſub tali conditione pepercerunt eidem, quòd in monaſterio de Colobris † habitum ſuſciperet monachalem: *& infrà.*

¶ Epiſcopi verò miſſi à viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitæ ſuæ ſuſpectam habentes, ſeorſum conuenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quòd mortis timore monaſterium intrabat, propoſuit [b], & quòd inde, quandocunque poſſet, exiret: ſed alter † Epiſcoporũ (vt viri tyrannidi ſatisfacere videretur) mulieri velum [c] imponere ſimulauit [d]. Tandem viro de medio ſublato, prędicta mulier de monaſterio exiens, alium maritum accepit, quos Calaguritanus Epiſcopus ad inſtantiam ſororum, vinculo excommunicationis adſtrinxit: *& infrà.*

¶ Ideóque mandamus, quatenus prædictam mulierem, & virum (recepto ſacramento, quòd veſtro [e] debeant ſtare mandato) ab excommunicationis vinculo abſoluatis: deinde tã mulierem, quàm Prioriſſam, & Moniales præſcripti monaſterij, ante veſtram præſentiam conuocantes, ſi legitime probatum fuerit, non timore [f] mortis, ſed ſponte: vel ſi etiam timore intrauit, & poſtmodum mortuo viro ratum habuit, quòd priùs fecit, per cenſuram Eccleſiaſticam ad monaſterium redire cogatur.

DE IIS, QVÆ VI, METVSVE cauſa fiunt.

¶ *Suprà in præcedentibus titulis viſum eſt de iis, quæ ſponte egimus in iudicio, vel extra, meritò ſubiicitur de iis, quæ agimus coacti, & timide. nam iura dant remediũ reſciſſorium aduerſus ea, quæ fiunt per metum & appellatur actio, quod metus cauſa. Et ſcias, quod regulariter geſta per metum tenent: ſed veniunt reſcindenda per actionem, quod metus cauſa. fallit in quibuſdã caſibus, in quibus metus vitiat ipſo facto: vt plenè not. j. eod. cap. Abbas. Et competit hæc actio ad intereſſe, vt colligitur* in l. ſi cum exceptione. in princip. ff. eod. Abbas.

De hac materia tractatur. 15. q. 6. 20. q. 3. & 24. q. 6. & q. 6. per totum. & q. 3. in multis. & 6. q. 1. hoc tunc. 1. q. 1. §. conſtat. 15. q. 1. merito.

Perlatum.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices ibi, *Ideóque.* Abbas.

Casvs. Quidã nobilis cùm haberet vxorem ſuam ſuſpectã, præcipit militibus ſuis, vt eam ducerẽt ad quãdã ſyluã, & eã occiderẽt: ipſi duxerũt illã ad ſyluã, & gladio euaginato vt eam occiderent, tandem pietate moti pepercerunt eidem ſub tali conditione, quòd in monaſterio monialium ſuſciperet habitum monachalem, & ſic ducta fuit ad monaſterium: miles maritus ipſius miſit duos epiſcopos ad monaſterium, vt ei velum imponerent: ipſi verò (quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat) ſuſpectam habuerunt mutationem vitæ ipſius: traxerunt eam in partem, quærentes ab ipſa, quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem expoſuit illis, dicens, quod timore mortis hoc faciebat, & quandocunque poſſet, inde recederet: alter illorum, vt ſatisfacere videretur crudelitati viri illius velum ſibi imponere ſimulauit: poſtmodum vir de medio eſt ſublatus, mulier ſtatim de monaſterio exiuit, & alium maritum accepit: propter quod epiſcopus diœce. ad inſtantiam monialium ipſos excommunicauit: mulier factum illud domino Papæ ſignificauit. Vnde mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus dictam mulierem, & virum eiuſdem à ſententia excõmunicationis abſoluant, recepto iuramento, quòd eorum ſtabunt mandato: deinde mulierem illam, & abbatiſſam, & moniales ante præſentiam ſuam faciant præſentari, & ſi legitimè probatũ fuerit mulierem illam monaſterium intraſſe non timore mortis, ſed ſponte: vel ſi etiam timore intrauit, & poſtmodum mortuo viro ratum habuit, quòd priùs fecit, per cenſuram Eccleſiaſticam ad monaſterium redire cogatur. Not. ꝙ proteſtatio valet. Item votum timore mortis emiſſum non tenet. Item quod ab initio nõ tenuit, confirmatur ratihabitione ſequenti.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. pro proteſtatione allegat. 4. iura, & vnum in contrariũ, & ibi remittit. Secundo quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Propoſuit*] Hic ergo valet proteſtatio: vt 31. *q. 2. Lotharius.* 28. *diſt. diaconi.* & 7. *q. 1. Pontifices. & ſ. de ele. Cumana. contra. ſ. de conſti. cùm M.* in quibus de hoc. Sed quid ſi non audet proteſtari? Non obeſt. *C. de re. cre. generaliter. § ipſe arg. 34. quæſt. 2. non ſatis. in prin.* quod intelligitur, ſi conſtet in iudicio.

c ¶ *Velum*] Scilicet cõuerſionis, quoniam velũ conſecrationis, quòd tantùm virginibus datur, imponere non debet 20. *q. 1. de viris. & j. de reg. vidua.*

¶ *Glo. ſe. not. ad breuiar. ſimulationis. all. ad primã partem ſeptem iura, & ad ſecundam alia ſeptem, & ſoluit.*

† Tiraſonenſis ſcilicet: nã hic cùm Cæſaraugustano velum imponebat, vt patet in integra.

Velum in monialib. duplex, conuerſionis & conſecrationis.

d ¶ *Simulauit.*] No. quòd vtilis ſimulatio permittitur 22 *q. 2. vtilem. ff. de noua. doli. exceptio. in fin.* & 13. *q. 3. dominum ff. de don. l. 1. § non fuit* & 23. *diſt. in mandatu. inſtit. de act. § alia. & 23. q. vlt. vt pridem. Arg. contra. 27 diſt. quod interrogaſti. ff. de tuſt. & iur. l. 1. §. 1.* & 12. *q. 1. certe ego ff. de off. præſi. congruit. §. vlt. C. de iur. do. in rebus in fin. 22. q. 5 cauere.* & *C. de ince. nup. l. vlt. in fin.* Sol. dolus, fraus, & ſimulatio ſunt nomina reatus, qui nunquam permittitur à canone: quia qui peccat, non peccat legis auctoritate. 15. *q. 4. qui peccat.* aliquando vulgari conſuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur: vt in primis concor. 36. *q. 2. cauillus. § his auctoritatibus.* & ſic ſimulatio boni quandoque bona eſt, vt hic & permittitur: & quandoque mala, vt hypocriſis: vt *c. quod interrogaſti. & c. certè. & cap. cauere.* ſimulatio mali quandoque bona eſt, vt fuit ſimulatio Dauid, qui ſimulabat furorem: vt in dictis *cap. vtilem. & cap. dominus & de conſe. diſt. 2. acceſſerunt.* vbi dicitur, ferebatur Dauid manibus ſuis, ſed manibus ſuis nemo portatur: Chriſtus enim manibus ferebatur. *de conſe. diſt. 2. acceſſerunt.*

¶ *Glo. ſeq. recc. per contrarium.*

e ¶ *Quod veſtro.*] Sic j *de ſen. excom. ex tenore.* ſed [b] communis forma eſt, quòd iuret, qui abſoluitur, ſtare mandatis eccleſiæ. j *de app. ad hoc.* & j. *de ſentent. excom. cùm deſideres.* Id non refert, quocunque iſtorum modorum iuret: quia ſi dè iuret ſtare mandato iudicis, per illam formam non intelligitur aliud, quàm per aliam, nec magis adſtringitur: quia mandatum ſuum debet eſſe ſecundum ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intendunt.

¶ *Glo. ſeq. obiicit de negatiua, & ſoluit: iterum obiicit, & quadrupliciter ſoluit, & primam reprobat.*

f ¶ *Non timore mortis.*] Sed qualiter poteſt hoc probari, cùm ſit negatiua, & iſta negatiua includit in ſe affirmatiuam hanc, ſcilicet, ſponte religionem intrauit. ſimile *ſ. de renunc. ſuper hoc.* de hac negatiua dictũ eſt, *ſ de ele. bona.* Et hanc negatiuã debet probare moniales, quæ mulierem illã repetebant. Sed videtur quòd potiùs mulier illa debuit probare, ꝙ timore mortis intraſſet: quia moniales fuerunt in quaſi poſſeſſione illius, ſiue monaſterium, & quaſi fundata erat intentio monacharum per talẽ poſſeſſionem, & cohabitationem, & veli ſuſceptionẽ: & mulier allegare videtur metum mortis, ſed qui hoc allegat, illud debet probare *ff. quod met.*

b De materia huius glo. dixi copioſe. lib. 3. commen. *in directorium Inquiſitor. Schol. 6.*

c De materia huius glo. vide Franc. Herculanum tract. de probatione negatiuæ, *præſertim* in 5. modo.

tis prædictam mulierem religionē intrâſſe, aut, quod fecit, poſtmodum [a] ratum habuiſſe, ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reaſſumere † cenſura Eccleſiaſtica compellatis.

¶ Idem Epiſcopo Vigornień.

¶ Qui per metum amiſſionis patrimonij ſuo beneficio renunciat: illud repetere poteſt.

CAP. II.

ABbas † ſancti Cadmundi †, à quo R. præſentium lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites, & burgenſes ad domum eius (ſicut accepimus) deſtinauit, qui eum à domo, & vniuerſa poſſeſſione expellerent, niſi Eccleſiam ſuam penitus abiuraret: quòd cùm idem R. tali modo coactus [b] feciſſet, Abbas alij conceſſit ſuprà dictam Eccleſiam.

¶ Vnde quia quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari †: Mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate reſtituas vniuerſa.

¶ Clemens tertius.

¶ Qui terrore Laicorum electioni de ſe facta renunciat, ſi renunciatio iuramento, vel fide firmata non ſit, regimini, ad quod electus erat, præeſſe poterit.

me cauſa, non eſt. Rñdetur, q verum eſt hoc, ſed quia conſtabat de proteſtatione voluntatis ab initio facta, adhuc præſumitur nolle. 31. q. 2. *Lotharius. ff. de leg. 3. ſi quis. in princ.* & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet: vt hîc, & *ff. de proba. cum quis. C. de teſta. ſancimus. & C. de app. præcipimus. in fi. & ff. de leg. 3. fideicomm. §. ſi rem. & ff. de leg. 1. ſi mihi. §. interdum.* Sed hoc non habetur ex hac litera, quòd conſtaret de proteſtatione, niſi per narrationem præmiſſam. Ideo aliter dicitur: eo ipſo, quòd mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probaſſe ſuam intentionem præſumptiuè, cum de facto cōſtaret, licet non de forma facti. *C. qui milit. nō poſ. ſuper ſeruit. lib. 12.* Vel moniales ſponte onus probandi ſubire volebant, vnde mos eis gerendus fuit. ĩ. *de reſt. ſpo. l. ēt. in §. ff. de proba. circa eum.* & talis metus bene excuſat: ſiue timor, & metus ſtupri, & timor ſeruitutis, & metus verberum. §. *eod. illi quidem. & C. de tranſact. interpoſitas. & infra c. proxi. & quæ fiunt iuſto timo. reuocantur. Cod. de re. cre. l. generaliter.* Vel dic, quod vtraque pars debet docere de iure ſuo. ſimile *ſuprà de renunc. ſuper hoc.*

¶ Glo. ſeq. notat, ſignat contrarium, remittit & ſoluit.

a ¶ *Poſtmodum*] Quaſi dicat, ſi conſtaret de metu ab initio, & poſtea ſponte ratum habuit, votum ſuum tenuit. ſimile infrà. de regula. ſignificatum. & *c. cùm virum.* vbi habes, quod iſtud, quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur, ſic & in matrimonio carnali. *infra de ſpon. ad id quod. & infra, de deſpon. impub. de illis. in fi. not.* & aliud quod colligitur hîc manifeſtè, quòd aliquis vxoratus, vel vxor alicuius etiam iuuenis, ſi viuente altero ſciente, & conſentiente inter religionem profitendo de timore aliquo etiam iuſto, vt hîc erat, & poſtea ratum habeat ſponte; vel interim etiam mortuo marito, quòd in tantum teneat votum, quòd non poſſit vlteriùs ad ſeculum redire: & ſi redierit, compelli debet reuerti ad monaſterium, & tamen viuente marito non tenebat votum vſquequaque quantum ad maritum, quin poſſet etiam eam reuocare. *arg. ad idem.* ĩ. *de conuer. coniu. ex parte conſuluit. contra. eo. tit. placet. & c. quidam intrauit.* vbi de hoc. Et dic poſtmodum, id eſt, poſt mortem viri. [a] & ita planum eſt, quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod ex eo colligitur, quia ante mortem mariti non fuit auſa exire. Vel dic, quòd mulier iſta habuit viri aſſenſum, q patet in antiqua decretali, quia maritus duxit Epiſcopos ad monaſterium, vt illi mulieri velum imponerent, ſiue miſit illos, vt hîc dicitur. ī. *ver. Epiſcopi verò.* & ita conſenſit: ſed caſtitatem nō promiſit, & ita ſolemnizauit votum ſuum, ſi ſponte hoc fecit. Si verò timore mortis hoc fecit, & poſtmodum tractu temporis ratum habuit, tenuit votum ratihabitione ſequenti: cùm vtroque caſu habuerit viri aſſenſum. Sed ſtandum videtur illis iuribus. ĩ. *de conuer. coniug. cum ſit. & c. ad Apoſtolicam.* Sed intellige illas, ſecundum quòd not. *in c. ſi vxoratus.* ĩ. *de conuer. coniug. in not. ſed pone* Bernardus.

A*Bbas.*] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices ibi, *Vnde quia.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus R. nomine habebat Eccleſiam ab Abbate ſancti Cadmundi, Abbas milites, & Burgenſes ſuos miſit ad clericum illum, vt eum à domo, & vniuerſa ſubſtantia expellerent, niſi Eccleſiam ſuam in manu Abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit. & Abbas Eccleſiam illam alij cōceſſit. Vñ iſte R. conqueſtus fuit domino Papæ: mandat Papa Epiſcopo Vigorñ. quatenus ſi ita eſt, prædicto R. cum integritate reſtituat vniuerſa: quia quæ metu, vel vi fiunt, debent in irritum reuocari. Not. quòd metus amiſſionis rerum excuſat, & iuſtum eſt, vt ea reuocentur, quæ tali metu tradita ſunt, & iuramentum non obſtat.

¶ Gloſ. ſeq. notat, ſignat contrarium, & ſoluit: ſecundò notat per metum facta valere, dummodo, &c. reddit cauſam, dat modum reſcindendi: & contra quem agatur: cui ſignat contrarium, & ſoluit: circa modum reſcindendi dat caſum exceptum, cui ſignat contrarium, quod ſoluit dando regulam, & ſex caſus exceptos: ponit opinio. contrariam, quam reprobat.

b ¶ *Coactus.*] No. q ſi quis per metum amiſſionis rerum ſuarum aliquid faciat, vel iuret ſe facturum, & illud adimplet iuramētū, poteſt repetere, quod tali modo fecit, vel abiurauit. *arg. 50. diſt. presbyteros.* Et intellige de talibus rebus, ſine quibus vita corporis amittitur, vel patitur grauem iacturam 22. *q. 4. c. innocens. verſic. quiſquis ergo. argu. contra. 32. q. 7. omnes cauſationes.* ſed non tangit hoc. Nota ergo circa hanc materiam, quod ea, quæ per timorem [b], vel metum fiunt, qui poſſit cadere in conſtantem virum, tenent: & obligatur quis per hoc, licèt coactus: & iuramentum ſuper hoc factum tenet, dum tamen tale ſit factum, ſuper quò iuratur, vel quod promittitur, ſiue etiam traditur, quod ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, alias non tenet iuramētum. 22. *q. 4. ſi aliquid. argu.* ī. *de pact. pactiones.* quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. ĩ. *eod. ſacris.* & potiùs quælibet mala pati, quam malam conſentire. 32. *q. 5. ita ne.* & ita tenet ea, quæ per metum fiunt, & iuramentum. ĩ. *eod. ad audientiam.* Et hoc ideo, quia coacta voluntas, eſt voluntas. 15. *q. 1. meritò quæritur.* Sed contra hoc datur actio, metus cauſa. & probato metu reſtituitur per officium iudicis, quòd dedit, vel tradidit; aut abſoluetur, ſi promiſit. *ff. eod. l. metum. §. ſed quod prætor.* Nec refert in hoc caſu, quis metum fecit: an is qui poſſidet, an alius, dummodo probet ſe per metum rem perdidiſſe: quia metus iuſtam in ſe habet ignorantiæ cauſam. *ff. eod. ſi cum exceptione. §. in hac.* Et poteſt agere tam contra poſſidentem, quam contra illum, qui metum intulit *ff. eod. tit. l. Pedius. 1. reſpon.* ſed ſi ab vno conſequitur ius ſuum, contra alium agere non poteſt, vt in Prædicta *l. Pedius. §. vlt. in fi. ff. de dolo. l. ſi plures.* & *ff. de eo per quem factum erit. l. 1. §. ſi plures* [c] *C. de condi. fur. l. 1. ar. contra. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. ſed ſi plures.* Sed illud eſt pœna, hoc intereſſe, & pœna vnius non liberat alium, vt in *l. item Mela. §. ſed ſi plures.* Et eſt verum, quòd ſubuenitur metum paſſo, niſi culpa ſua inciderit in metum *ff. eod. l. ſi mulier.* & 22. *q. 4. inter cætera. arg. contra.* ĩ. *de ſpon. veniens.* & ibi culpa ſua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per diſtinctionem talem. Tenent ergo, quæ per metum fiunt, & ſubuenitur metum paſſis, niſi culpa ſua incidant in metum. Ab iſta doctrina, ſiue generalitate, excipiūtur caſus, in quibus fallit etiamſi culpa ſua inciderit in metum. Et primò in cauſa matrimonij [d] qualiſcunque metus interueniat culpa ſua, vel ſine culpa, matrimonium contractum per metum non tenet, nec obligatur, qui hoc facit, etiamſi iurat: quia matrimonia libera debent eſſe, quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus conſueuerunt habere. *infrà de ſpon. requiſiuit.* & *cap. gemma.* & *C. de ſpon. l. vltim. in fi.* & *vbi metus*, vel coactio intercedit, conſenſus liber dici non poteſt. ĩ. *de ſpon. cum locum.* & matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. 27. *quæſt. 2. ſufficiat.* Sed ca. prædictum. inter cætera. videtur dicere contrarium: ſed non contradicit, quia ibi non interuenit iuſtus metus, qui poſſit cadere in conſtantem virum, qui ſolus excuſat. ff. eodem. metum. Vel dicas, prout conſueuit exponi, matrimonium ſit firmum, & ſtabile: quia illud verbum, ſit, non ponitur præceptiuè, ſed conſultiuè, & ſic *c. illud inter cætera.* loquitur de conſilio tantùm, vel metus non fuit probatus. Item & dos promiſſa per metum, vel ſoluta non tenet: quia eſt acceſſoria ad matrimonium. *ff. eod. ſi mulier. §. ſi dos.* vbi dicitur. quòd ſi dos per metum promittatur, non naſcitur obligatio. Item in rebus eccleſiæ eſt ſpeciale, quod non tenet traditio, vel promiſſio, vel iuramentum factum per metum de rebus eccleſiæ. 15. *quæſt. 6. cap. 1.* ĩ. *de iureiurando.* peruenit, quia etiamſi ſponte prælatus res eccleſię traderet, nō tenet traditio ſine ſolemnitate, de qua cauetur. 12. *q. 2. ſine exceptione.* multo fortius non tenet traditio de rebus eccleſiæ facta per metum, nec iuramentum ſuper hoc factum: quia ſi non tenet principale, nec acceſſorium. *C. de leg. non dubium.* & ĩ. *de fo. compet. ſi diligenti* Item & in voto: quia votum [e] per metum factum, non tenet. ī. *eod. prælatum.* quia votum res eſt cōſilij, & non præcepti, & liberum eſt arbitrium in vouendo. aliàs non eſt votum. 32. *quæſt. 1. integritas.* & ĩ. *de voto.* licèt. & voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus, coactū autem ſibi auctionatur diabolus. 15. *q. 1. non eſt.* Item non tenet iuriſdictio per metū extorta. *ff. de iudic. l. 2. 1. reſpon.* Item auctoritas tutoris per metum extorta, nulla eſt. ff. *de aucto. tuto. l. 1. §. vltim.* In omnibus aliis caſi s

te tē

† *In antiq. reſumere.*

† *Poſt concil. Latera.* p. 22. c. 7. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

† *Eadmūdi.*

a *Ratificat enim manendo ibi, poſtea per integrum menſem ſecundùm quoſdam* arg. 1. q. 1. conſtat. *Alij dicunt de duobus mēſibus, arg.* de conuer. cōiug. *ex publico ſecundum Innocen. And.*

b *Quarum rerum metus admittendus ſit, vel non, copioſè tradit Ariſtoteles.* l. 3. Eth. c. *6. 7. & 8.*

† *Vide* l. 2. cum glo. C. & ff. eo. *& pro intelligentia huius c. Vide Sotum ſuprà citatum.*

c *De hoc vide* 12. q. 2. c. monemus. *& latè hic per Hoſ.*

d *De hac difficultate vide plenè per Sotum* l. 4. ſent. di. 29. q. 1. art. 3.

e *Vide Sotum vbi ſuprà &* l. 7. de iuſt. & iure q. 2. art. 1.

tenent. quæ per metum fiunt, vt dictum eſt dum tñ talia ſint, quæ ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſint. Alij dicunt contra, quia ea, quæ per metum fiunt, non tenent ipſo iure. *arg. ff. eo. l. 1.* vbi dicitur: quod metu factum eſt, ratum non habeo, dicit prætor. Sed illud non eſt verum, immò potiùs contra innuitur ex verbis illis: quia quod non eſt, ratum haberi non poteſt. Bernar.

CAP. III.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

AD † aures noſtras te ſignificante peruenit, quòd electus quidam in Plebanum cuiuſdam Eccleſiæ, ad terrorẽ Laicorũ [a], renunciauit electioni, quæ de ipſo fuerat à Clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: *& infrà.* ¶ Tuę igitur diſcretioni præſentibus innoteſcat, quòd renunciatio facta ad terrorẽ Laicorum (niſi fortè iuramento [b], vel fide interpoſita ſit cõfirmata) nõ impedit, quominus is, qui renunciauit Eccleſiæ, ad cuius regimen priùs erat electus, præficiatur eidem.

¶ Innocen. iij. Decano, & Subdiac. Lincolnien.

¶ *Qui per metum, qui cadere potuit in conſtantem virum, beneficio ſuo renunciare iurauit, & renunciauit: illud repetere poterit.*

CAP. IIII.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpil. *& vide not. ad huius cap.*

† VV.

AD † audientiã noſtrã magiſtro C. † de Cheuell. ſignificante peruenit, quòd cùm Eccleſiá de Cheuell. canonicè fuiſſet adeptus, & aliquandiu pacificè poſſediſſet, grauiſſimo tandem Regis metu, quod eá reſignaret iurare coactus, eá in eorũ, ad quos [c] pertinebat manibus, reſignauit. Quia verò quæ vi, metuſ ve cauſa [d] fiunt, carere debent [e] robore firmitatis †: Mandamus, quatenus ſi eundem ad reſignationem [f] conſtiterit vobis per talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit, & debuerit cadere in virum conſtantẽ, non obſtante iuramẽto prædicto, quo non ad nõ repetendum [g], ſed ad reſignandum [h] ſolummodo tenebatur, præfatam Eccleſiam ei reſtitui faciatis.

¶ Idem Vidronen. † Archiepiſcopo.

¶ *Excõmunicatus non eſt qui abſolutè coactus excõmunicato communicat: ſecus ſi coactio fuit conditionalis.*

ADDITIO. Et hæc ſupradicta patent in his verſibus.

Tutor, iudicium, dos, ſacrum, copula, votum.
Hæc ſex vi facta, de iure ſcias fore nulla.
Cætera ius patitur, ſed poſtea reſtituntur.

AD *aures.*] Continuatio ſecunda ibi, *Tua igitur.* Abb. Sequitur.

CASVS. Quidam electus fuit in plebanũ cuiuſdam Eccleſiæ concorditer vno excepto. Ipſe ad terrorem laicorum renunciauit electioni de ſe factæ: quærebatur, vtrùm nõ obſtante tali renũciatione præfici deberet eidem eccleſiæ? Reſpondet Papa, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum non impedit, quò minus ille præficiatur eidem eccleſiæ, niſi fortè illa renunciatio cõfirmata ſit iuramento. vel fide interpoſita. Not. quod renunciatio ad terrorem laicorum non tenet: tamen ſi iuramentum interueniſſet, vel fides data fuiſſet, cùm tale iuramentum ſine periculo animæ violari non poſſit, non debet præfici ex illa electione. Item iuramentum, & fides æquiparantur.

¶ *Glo. recte per q. an valuerit renunciatio.*

a ¶ *Laicorum.*] Talis renunciatio non tenet, etiamſi ſponte fieret: quia non eſt facta in manu prælati; vt ſ. *de renun. admonet. & j. eo. c. prox. & c. quod in dubiis.* vbi de hoc arg. 16. q. 2. *Gonſaldus.* tamen ſi ſponte renunciaſſet, quoad ſe bene teneret, ſed quoad ſuperiorem [a], non: vt not. in illa decret. quod in dubiis. & arg. ſ. de renun. ſuper hoc.

a *Vnde decebãt Tan. & Vin. in arbitrio ſuperioris pendere. Ioan. And.*

¶ *Glo. ſequens arg. à contrario. alleg. 3. iura in contrarium. ponit epi. demum ſoluit.*

b ¶ *Niſi fortè iuramento.*] Ergo ſi iuramentum interueniſſet, vel fides interpoſita fuiſſet, quòd vlterius non repeteret, non poteſt eam repetere iuramento, vel fide obſtante, quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. *j. eo. cum dilectus. j. de iureiurand. ſi vero. & 22. q. 4. ſi aliquid.* ſic *j. de reſtit. ſpo. accepta. arg. contra. infrà de reſtit. ſpol. ca. 2. & ſuprà de renun. cùm inter P. & ſ. eodem.* Abbas. Solu. quidam dicunt, quod hoc, quod hic dicitur, & in ſimilibus ſignatis, ius commune eſt: quod dicitur in contrariis diſpenſatio eſt. ſed ex littera non colligitur diſpenſatio. Illa decre. *infrà de reſtitu. ſpoliato. cap. 2.* non contradicit, quia in alio caſu loquitur, quia aliud eſt repetere, quod per metum tradidit, vel renunciauit, vt hic. & *infrà c. proximo.* Aliud eſt petere reſtitutionem eius, quo fuit ſpoliatus: [b] vt dictum eſt. *ſuprà de renun. ſuper hoc.* Ex illa decre. cùm inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima ſua inſtitutione. Illa decre. abbas non contradicit, quia ibi iurauit ſolummodo abrenunciare, & renunciauit: ſed non iurauit, quòd non repeteret, Sed hic dicit Papa, ſi iuramentum interueniſſet in renunciatione, ſcilicet quod non reciperet illam prælationem, tunc non poſſet præfici illi Eccleſiæ propter iuramentum, quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: ſed non negatur, quin præfici poſſit probato metu, ſuperioris officio implorato, ſecundùm quod fecit in illa decre. abbas. & in ſimilibus, & ſic non contradicunt contraria ſignata: excuſat enim metus ſtupri, ſiue ſtatus verberis, atque necis. *ff. eo. tit. l. ego puto. & l. nec timorem. & l. iſti quidem. §. 1. 2. & 3. item metus ſubſtantia ſua. j. c. proximo.* Bernardus.

b *Et ſic ratio, quia primo caſu non eſt res affecta, quãdo traditur, & interuenit voluntas tradentium, licèt coacta. In ſecundo res eſt affecta, & violenta, quando iuratur, nec interuenit voluntas ſpoliati in traditione res ſecundum Ho. Ioan. And.*

AD *audientiam*] Diuiditur, quia primo ponitur partis conqueſtio. Secundo dat iudices ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Magiſter Guil. rector Eccleſiæ de Cheuellis grauiſſimo metu regis coactus, iurauit, quod Eccleſiã illã renũciaret in manibus illorũ, ad quos illa Eccleſia pertinebat, quod factũ eſt: conqueſtus fuit D. Papæ, & ipſe rñdet: quæ vi, aut metu fiunt, carere debent robore firmitatis. Vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit magiſtrum illum ad reſignationem per talem metum fuiſſe coactum, qui poterat cadere in conſtantem virum, præfatam Eccleſiam faciant illi reſtitui, non obſtante iuramento prædicto, quo ſolummodo tenebatur ad reſignandum, ſed non tenebatur ad non repetendum. No. quòd iuramentum per metũ præſtitum ſeruandum eſt, dummodo ſine periculo animæ ſeruari poſſit, vt hic patet. Item iuramẽtum non extenditur ad illa, ſuper quibus præſtitum non eſt.

c ¶ *Ad quos pertinebat.*] Alias nõ tenet reſignatio. ſ. *de renunc. admonet. & ca. quod in dubiis. & ſ. c. a. prox. argu. 6. q. 3. denique.*

† *Vide l. metum. §. ſed quod prætor. & §. volenti. & ibi. Bar.*

¶ *Glo. ſeq. ponit antiquũ edictum Prætorum, & dicit, quid ſit vis. & in eod. fin. quid ſit metus. interſerit quinque modos, quibus dicitur vis.*

d ¶ *Cauſa.*] Olim ita dicebatur: quod vi, metúve cauſa geſtum eſt, ratum non habeo. vis enim fiebat mẽtio propter neceſſitatem contrariam ſpontaneæ voluntati. Sed hodie detracta eſt vis mentio, ideo ſcilicet, quia quod fit vi atroci, id metu quoque fieri videtur: quia vis includit in ſe metum, & eſt ſuperius ad metum, *ff. eo. l. 1. & 2.* Et dicitur vis impetus maioris rei, cui reſiſti non poteſt. *ff. eo. l. 1. & 2.* Vi dico compulſiua, quæ inducit actionem, quod metus cauſa, vt legibus prædictis. Et non expulſiua, quia illa inducit interdictum, vnde vi, de rebus immobilibus tantùm: & de iis, quæ immobilibus cohærent. Nec ablatiua, quæ inducit actionem vi bonorum raptorum circa mobilia tantum. *ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. ſi fundus. & §. 2. & Inſti. vi bon. rapt. §. ſed nedum.* Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictum vti poſſidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobique, cùm duo ſe poſſidere contendant. Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum, quod vi, aut clam: vt cùm quis non ſinit aliquem vti re ſua quietè, vel curare, vel alia facere: vel quando alter eo inuito vult aliquid ædificare in ſuo, vel iam fortè ædificauit. nec diſtinguitur in hoc interdicto, an iuſtè, vel iniuſtè fecerit. *ff. quod vi, aut clam. l. 1.* Metus autem eſt inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio *ff. eo. l. 1.* Et not. quòd licet non ſit neceſſarium periculum præſens eſſe, tamen exigitur metum eſſe præſentem ſaltem pro futuro periculo: non enim ſufficit ſuſpicari eum inferendum. *ff. eo. metum. l. reſponſo.* Et dicitur metus, quia mentem tenet.

† *Vt roſtea.*

Quid vis, & quotuplex: & quid metus.

e ¶ *Debent.*] Qualiter hoc intelligatur, dicitur *ſupra eodem. c. Abbas.*

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

f ¶ *Ad reſignationem*] Not. quod licèt metus interueniſſet, in præſtatione iuramenti, vel alicuius promiſſionis, ſi poſtmodum in reſignatione, vel ſolutione non intercesſit metus, quia ſponte poſtea renunciauit, vel ſoluit, non poteſt repetere: proxima enim violentiæ turpitudinis cauſa ſublata eſt. C. *eo. tit. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. ſi ob turpem cauſam. & ſ. eo. perlatum. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium. & reſpondet.*

g ¶ *Repetendum.*] *Supra eod. ad aures. argumen.* contra vbi obſtat iuramentum. Non eſt contra: quia ibi iurauit, quòd non repeteret, vt ibi dictum eſt: hic iurauit tantùm renunciare, ſed non iurauit, quòd non repeteret.

¶ *Glo ſeq. quærit. & ſoluit.*

h ¶ *Reſignandum.*]Sed quid ſi iuraſſet non repetere? Reſpondeo, tunc non repeteret. C. *ſi aduer. vend. l. 1.* [c] *& infra de iureiur. ſi vero. & ſ. eo. abbas.* Papa verò ex officio ſuo mandabat illum reſtitui ob denunciationem ſibi factam. *infra de iureiu. ad noſtram.* & ille idem non obſtante iuramento poſſet, hoc denunciare Papæ. *j. de iureiur. quemadmodum.* poſſet etiam impetrare abſolutionem iuramenti, ſicut fit in vſuris. *j. de iureiu. ex adminiſtrationis.* & in hoc dolum facere non videtur, qui fraudem, & dolum excludit. *ff de leg. 1. cum pater. §. Titio. in fi.* Bernar.

c *Vide de procu. in præſentia. ſuprà per glo. pen. Ioan. And.*

S*Acris.*] In prima parte ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguimus, reſponſio ibi, *Diſtinguimus.* Et primum membrum proſequitur ibi. *In primo.* Secũdum ibi, *In ſecundo.* Abb. Pars huius *decr. de ſepul. & de ſenten. excom. ſacris.*

CASVS. Aliquis inuitus participauit excõicatis: quæritur vtrum ſit excõmunicatus. diſtinguit hic Papa, vtrum ille, qui cõicat excõicatis inuitus, ſit attractus per coactioné, an per metũ coactus. In primo caſu non eſt excommunicatus, cùm pati magis, quam agere videatur. In ſecundo caſu eſt excõicatus, ſed licet metus illatus culpam attenuet, eam prorſus nõ excludit: quia pro nullo metu debuit mortale peccatũ incurrere. No. quod cõicãs excõicato per coactionem, nõ eſt excommunicatus: quia magis patitur, quàm agit. Item ſi quis metu communicat excõicato excommunicatur. Item metus culpam attenuat. Item nota regulam, quod pro nullo metu debet quis incurrere mortale peccatum.

† Ca. 2. eod. ti. in 3. compila.

† *Attractus legitur in non nullis impreſ.*

† *Videatur, legitur in impreſsis, ſed in omnibus antiquis, conuincatur.*

† *Vide* l. ſi. & *ibi Bar.* ff. de condi. ob tur. cau. l. 1. 9. met. ff. eo.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil.

CAP. V.

SAcris † eſt canonibus: *& infra.* ¶ Diſtinguimus autem, vtrum is, qui communicat excõmunicatis inuitus, ſit per coactionem[a] adſtrictus †, aut per metũ inductus. ¶ In primo caſu talé non credimus excõmunicatione teneri, cùm magis pati, quàm agere conuincatur †. In ſecundo licèt metus attenuet[b] culpam †, quia tamen non eam prorſus excludit[c], cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere[d], excommunicationis labe credimus inquinari.

¶ Idem Marſil. & Agathen. Epiſcopis.

¶ *Metum paſſo non ſubuenitur, ſi non fuit talis, qui cadere potuit in conſtantem virum.*

a ¶ *Per coactioné.*] Abſolutam. 45. *diſt. de Iudæis.* & 30. *d. presbyteros.* 1 *q.* 1. *conſtat.* cùm magis pati, quàm agere videatur, 6. *de. teſtamentum.* Sicut nec valeat teſtamentum, vbi teſtes inuiti detinentur. ff. *qui teſta. face. poſ. qui teſtamento* §. *vlt.* Et tutor ſi per vim detentus ſit non valet, quod agitur, immò dormienti comparatur. ff. *de aut. tut.* l. 1. *in fin.*

¶ *Gloſſa ſeq. cum ſeq. recitetur per duas obiectiones.*

b ¶ *Attenuet.*] Hic metus attenuat peccatũ. 2. *q.* 1. *in primis.* cũque nullo modo excuſat. *de conſe. d.* 4 *cos.* a *&* 11. *q.* 3. *quiſquis metu.*

c ¶ *Excludit.*] Minor tamen cauſa excludit eam. *arg.* 11. *q.* 3. *quod prædeceſſor. & anteceſſor.* ſed illud eſt indultũ à iure. & eis poſſumus participare in his, quæ ad ſalutem animarum illorum pertinent: nec incurrit quis excommunicationem, licèt alia incidenter proponantur, vt magis proficiant. j. *de ſent. excom. cum voluntate. & c. reſponſo.*

a *Aliàs hoc quia: ibi perficiat verba prius, hos ſponte, vel per metum. Ioan. And.*

d ¶ *Incurrere.*] Simile. 32. *q.* 5. *ita ne.* Bern.

C*Vm dilectus filius.*] Primò pmittit diffinitionis cãm. Secũdò ſoluit obſtaculũ ibi, *Nõ obſtãte.* Tertiò diffinit ibi, *Super.* Abb.

CASVS. Canonici inſularũ volentes obſeruare ordiné Ciſtercieñ. emiſerunt votũ præſtito iuramẽto, quod regulã Ciſtercieñ. ordinis obſeruarent, vel quod tranſlationé ſuæ Eccleſiæ ad ordiné illorum nullatenus impedirent: & hæc facta fuerunt fratribus Ciſtercieñ. præſentibus. poſtmodum verò prædicti canonici voluntate mutata, voluerũt reuocare, quod fecerãt: petierũt reſtitutioné cõtra factũ ſuũ, dicentes quod per metũ, & dolum Ciſtercieñ. ad hoc fuerant inducti, & ideo non valebat, quod fecerant: receptæ fuerunt probationes hinc. & inde. Papa examinato negotio, quia cõſtiterat ei de voto emiſſo, & de iuramento præſtito à canonicis prædictis, quod regulã Ciſtercieñ. obſeruarent, vel quod non impedirẽt tráſlationé ipſius Eccleſiæ ad ordiné illorũ, impoſuit eis ſilẽtiũ ſuper reſtitutione petita, cũ vtrũq; ſeruatũ non vergat in diſpendium ſalutis æternæ. nec velit viam periuriis aperire non obſtante violentia, quæ proponebatur illata: cum non contineat metum mortis vel corporis cruciatum; nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos; cũ talis dolus potiùs ad fatuitatem ipſorũ quam ad circumuẽtionem Ciſtercieñ. debeat retorqueri. Not. quod iuramentum ſemper eſt ſeruãdum dummodo ſine periculo animæ ſeruari poſſit. Item metus, qui non continet metum mortis, vel cruciatum corporis, non excuſat. Item dolus, quo quis inducitur ad bonum animæ, non imputatur, nec impendit propoſitum melioris vitæ. Item nemo debet viam periuriis aperire.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Eccleſiæ.*] Non tamen potuerunt Eccleſiam ſuam ſubiicere ordini Ciſtercienſi, vel etiam alij inconſulto diœceſano Epõ. j. de exceſ. præla. ſicut vnire. ſed eſt verum, quod quantum ad Epm hoc non potuerunt. & nullum præiudicium fit Epiſcopo: ſed quãtum ad ſe bene tenuit talis tranſlatio. j. *de do. inter dilectos.* & Epiſcopus habebit iura Epiſcopalia ſua ſicut conſueuit. j. *de relig. dom. quia monaſterium.* ſed non videtur, quod ipſi ſubiecerint Eccleſiam ordini Ciſtercieñ. ſed ſeipſos perſonaliter obligauerunt ſeruare regulam illorũ, & vñ potuerunt promittere non impedire tranſlationem Eccleſiæ ſuæ ad ordinem Ciſtercieñ. faciendam; per illos ad quos pertinet: ſed ipſi per ſe hoc facere non poſſunt, ſed per Epiſcopum de conſenſu capituli.

e *Dicit Io. quod profitere potuerunt hunc Ciſtercienſem ordinẽ & regulam dedit licet. Ioan. And.*

f ¶ *Salutis æternæ.*] Et ideò bene ſeruari debet. j. *de iureiu. ſi vero.* & 22. *q.* 4. *ſi aliquod.* idẽ ſi ſalutis corporalis. 22. *q.* 4. *ca. vlt. verſ. quiſquis ergo.* & j. *de iureiur. verum.*

CAP. VI.

CVm † dilectus filius: *& infrà.* ¶ Quia cõſtitit nobis de voto emiſſo, & de præſtito iuramẽto à Canonicis inſularũ, quòd regulã Ciſtercieñ. obſeruarent, vel tráſlationé ipſius Eccleſiæ[e] ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cùm vtrunque ſeruatum nõ vergat in diſpendiũ ſalutis æternæ[f], nolentes viam periuriis aperire[g]: Non obſtante violentia[h], quæ proponebatur illata, cùm neque metum mortis[i], neque cruciatum corporis contineret †, & ideo non debuerat cadere in conſtantes.

¶ Nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos: cùm talis dolus non tam ad circumuentionem prædictorum Ciſtercieñ. quàm ad fatuitatem[k] eorum debeat retorqueri:

g ¶ *Aperire.*] Vt C. *de indi. vidui.* l. 2. *in fin.* C. *ſi aduerſus vend.* l. 2. *&* j. *de iureiur. ſi vero.*

¶ *Glo. ſe. recit. per quæſtio. & incidentem opinionem.*

h ¶ *Violẽtia.*] Quæ fuerit illa violentia, ignoramus, & forté aliqua verba incuſſerant eis timorem, quæ nõ ſemper ſufficiũt ad iuſtum timorem. *ff. quod met. cauſ. metum.* & j. *qui cle. vel vo. inſinuante.* vel forté etiam minabantur eis excommunicationem, ſed ille timor non excuſat, cum excõmunicatio ſit medicinalis. 2. *q.* 1. *multi.*

† *Vide* l. 2. & *ibi Bar.* ff. de nox.

¶ *Glo. ſeq. tractat multiplicem ſpeciẽ metus, & diuerſa circa ipſum auxilia.*

i ¶ *Metum mortis.*] Nõ ſolum in duobus iſtis, ſed etiam in pluribus, aliis caſibus excuſat metus, quandoque metus verborum. *arg.* 7. *diſt. fuerunt.* & 23. *q.* 8. *conuenior.* & *ff. de acquir. hæred. qui in aliena.* §. *vlt.* quandoque metus rerum. 50. *diſt. presbyteros.* & j. *eo. abbas.* & propter metum libertatis exigere non poſſum, quæ onerandæ libertatis cauſa ſtipulatus ſum. ff. quarum rerum actio non datur. l. 1. §. *quæ oneranda.* quandoque metus iudicis. 2. *q.* 1. *in primis.* vel alicuius potentis. C. *eo. ſi cum.* l. *pen.* & *vlt.* quandoque metus ſtatus, vel honoris, vel ſui ipſius, vel filiorũ, & metus ſtupri. *ff. eo. iſti quidem.* Item quandoque non tantum metus, ſed ſuſpicio metus excuſat. *ff. loca habitatores.* §. *vlt.* & *ff. ad leg. Aquil.* Item ſi quis fumo. §. *vlt.* quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantùm, excuſare videtur: vt hîc. & C. *de tranſact. interpoſitas.* Vnde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba, vel minæ, vel potentia hominis ſit iuſta cauſa metus, vt ff. ex quibus cau. ma. l. 3. & *arg. ff. eo. non eſt veriſimile.* Item ſubuenitur metum paſſo, per hoc edictum, quod metus cauſa tunc tantùm, quando metus cadit in conſtantem virum. *ff. eo. metum.* & j. *de ſpon. veniens.* Sed vbi quis minorem metum paſſus eſt,[c] videlicet per impreſſionem, ſiue potentiam iudicis, vel dolo alterius quis vendit res ſuas: tunc ſubuenitur eis iudicis officio. *ff. eo. non eſt veriſimile.* § *fi.* vel per conſtitutionem principum. C. *eo.* l. *penul.* & *vlt.* & *ff. de off. præſi. illicitas*; vel per reſponſa prudentum, ſiue interpretationem prudentum *ff. de var. & extraor. cog. medicus.* iudex verò alicui non dicitur inferre metum *ff. eo.* l. 2. ſed iniuriam facere poteſt, vt ibi. *ff. ad leg. Aquil. quemadmodum.* §. *magiſtratus.* & j. *de emp. & ven. c. vlt.* vbi de hoc. Et not. quòd ſecundum canones, ſiue vi, ſiue metu, ſiue dolo aliquis renunciat rei ſuæ, ſubuenitur ei contra omnem poſſeſſorem. 3. *q.* 1. *redintegranda.* & *quæſt.* 2. *c.* 2. & *ff. de ino'fic. teſta. cum qui.* 1. *reſp.* & per Epiſcopum ſuum poteſt quis implorare hanc reſtitutionem.

Quibus caſibus metus excuſet.

c *Concor. gl.* a *in* l. interpoſitas. C. de tranſact. *& ibi Bar.* & l. metum. ff. quod metu cau.

ADDITIO. Quis autem metus excuſare poſſit, patet per hunc verſum Hoſtien.

Excuſat carcer, ſtatus, & mors, verbera, ſtuprum.
Excuſare metus hos poſſe puta, quia neſcis.

Stupri, ſiue ſtatus, verberis, atque necis. *ff. eo. ego puto.* & l. *nec timorem.* & l. *iſti quidem* §. 1. 2 & 3. Item metus ſubſtantiæ ſuæ. j. *cap. proxi.*

¶ *Gloſſa ſequens elicit tria notabilia, & cuique ſignat vnum contrarium.*

k ¶ *Ad fatuitatem.*] Sic patet, quòd licèt dolus interueniat in huiuſmodi ſpiritualibus, non tamen ſubuenitur dolum paſſo,[d] licèt dolus det cauſam contractui. ſimile. 20. *qu.* 3. *conſtituit. per matrimonium: ſed* Item matrimonio. j. *de conuer. coniu. ex parte.* & c. *veniens. in fin.* & c. *dudum.* quod eſt contra id *ff. de dolo.* & eleganter *in ſuper abſentiam.* Item habes hîc, quòd dolus non præponderat culpæ. quòd eſt contra id. *ff. ad l. Aquil. item Mela in prin.* Item no. quòd in ſpiritualibus non habet locum in integrum reſtitutio: quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt[d] *Arg. contra.* j. *fraudẽ.* Bern.

d *Ibi non ſuit, per alterius ſuit.*

SVper eo.] In prima parte ponitur partis conqueſtio. In ſecunda Papæ reſponſio ibi, *Verùm.* & eſt notabilis caſus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat ſe ſpoliatum à quibuſdam aduerſariis ſuis per violentiam, conuenit illos in iudicio, lite non conteſtata probauit ſolummodo per proprium iuramentum ſingula, quæ amiſerat, ſed de violentia ſibi illata probauit per teſtes, & ſic cõdemnati fuerunt; conquerebantur, quòd iniuſtè condemnati fuerant, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa, ꝙ iniuſtè cõquerũtur, quia poſtquã de violẽtia cõſtitit per teſtes, & de rebus amiſſis per iuramentũ ipſius, bene potuit iudex taxatione præmiſſa, cõdemnare illos in æſtimatione rerũ amiſſarũ, declarata per iuramẽtũ actoris conſiderata perſonarũ, ac negotij qualitate. Not. ꝙ in caſu iſto, cũ quis dicit ſe ſpoliatũ per violẽtiã illam debet probare per teſtes, de rebus amiſſis ꝑ iuramentũ propriũ: iudex tamen primò conſiderabit qualitatem ꝑſonæ, an ſit talis, vt contra ipſam nõ præſumatur, quòd propter hoc deieraret, & quantitatem rerum amiſſarum.

Super reſtitutione petita ſilentium eis duximus ſententialiter imponendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Probata violẽtia ꝑ teſtes, res amiſſæ probantur per iuramentũ. Et ſuper valore rerum amiſſarũ taxatione Iudicis præmiſſa, & ſecuto petentis iuramento, condemnatio.

CAP. VII.

SVper eo, quòd aduerſarius veſte ſe conquerebatur à vobis per violentiam ſpoliatum, arbitramini contra vos fuiſſe iniuſtè proceſſum, cùm non niſi proprio iuramento probauerit ſingula, quæ amiſit. Verùm poſtquam de violentia per teſtes [a], & de amiſſis [b] rebus per ipſius conſtitit ſacramentum, potuit iudex taxatione [c] ab ipſo facta pro perſonarum [d], ac negotij qualitate, vos in æſtimatione rerum amiſſarum iuramento aduerſarij declarata, rationabiliter condemnare †.

¶ *Glo. ſeq. ponit differentiam circa intereſſe, &c. ſecundò cui parti rubrica adaptetur. ca. tertio quærit opponendo, & dupliciter reſpondet.*

a ¶ *Per teſtes.*] Sufficit enim probare per teſtes in iudicio violẽtiam ſibi illatam, & ſuper rebus amiſſis ſtabitur iuramẽto ipſius: ſicut hoc totum habes. *C. Vnde vi. ſi quãdo.* totum tenorẽ illius. *l. hic habes.* Et ſic intereſſe, quod ſurgit ex maleficio, probatur per iuſiurandum, ſic *2. q. 1. in primis.* ſecus eſt, ſi ſurgit ex contractu: quia tunc per teſtes probandum eſt. *Inſtit. de verb. ob. §. non ſolùm. ff. de minor. ſi in emptionem & ff. de eden. argentarius. §. fin.* Et ꝙ hic dicit, non pertinet propriè ad actionem, *quod met. cã.* ſed ad interdictum *Vnde vi. ſiue vi bonorum raptorum.* vnde lex illa, vnde hoc ſumptum eſt, ponitur, *C. Vnde vi. ſi quãdo.* Et ita facit ad illam partem tituli, vbi dicit de iis *quæ vi.* præcedentes decretales pertinent ad illam partem, quæ dicit, *metúſue cauſa.* Et ſic in actione, quod metus cauſa ſufficit probare metum fuiſſe ſibi illatum, quãuis non ab eo, qui conuenitur, metus illatus ſit. *ff. eo. ſi cum exceptione. §. in hac.* Sed quæ fuit cauſa, quare ſtatur in caſu iſto iuramento illius, qui vim paſſus eſt, cùm iuramentum non ſit deferendum, niſi adſit bona præſumptio, putà, quia habet vnum teſtem, &c. vt *ſ. de procu. ex inſinuatione. & j. de iureiur. c. vlt. & C. de re. credi. in bona.* Ratio illa prima eſt, propter difficultatẽ probandi ſingula vtenſilia, & huiuſmodi minuta, quæ de facili probari non poſſent, & ideo indultum eſt in fauorem ſpoliati, & in odium violenti. & hoc idem dicitur. *2. q. 1. in primis.* [a] Et prætcrea ideò ſtatur iuramento actoris, quia habet optimam præſumptionem, ſcilicet violentiam illatam ſibi ab illo, qui conuenitur: quã debet per teſtes probare, vt hîc dicit. & in prædicta *l. ſi quãdo.* Et ſic iuramento ſtatur in expenſis reſtituendis: quia & ibi ſimiliter difficile eſſet hoc probare. *C. de iud. l. ſancimus.*

Intereſſe qualiter probetur, cùm ex maleficio, aut cùm ex contractu oritur.

a *Concor. te. in l. ſi quando. C. vnde vi. & in l. in re furtiua. ff. de cond. fur.*

b ¶ *Amiſſis.*] Tempore violentiæ, vel damno dato: vt in prędicta *l. ſi quando. & C. in primis.*

c ¶ *Taxatione.*] Vltra quam, ſcilicet taxationem, non iurabit: vt prædicta *l. ſi quando. ſic ſ. de procu. conſtitutis. & 3. q. 3. c. induciæ. §. quod fieri non debet.* & illum. *§. habes. C. de dilatio. Auth. quod fieri. & in Authen. de exhiben. & introdu. reis. §. quoniam mox. coll. 5.* & ſecundùm quod iuratum eſt, debet condemnare: vt *l. ſi quando* & non minus *in Auth. de iudi. §. oportet.* [b] *colla. 6.*

b *Vide l. quod iuſſit. ff. de re iud.*

d ¶ *Pro perſonarum.*] Perſona ergo reſpicienda eſt, an honeſta fuerit, vtrũ ſi pauper, vel diues. *arg. op. ff. de leg. tu. legitimos. arg. ſ. de offic. deleg. ſanè. & c. paſtoralis 1. reſp. & 2. q. vltim. quiſquis* qualitas etiam negotij conſideranda eſt, ſimile *j. de appel. cùm ſit Romana. & ff. de in. nemo nunquam. & j. de iureiur. c. vlt. in fi. & C. Vnde vi. ſi quando.* Bern.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶ Suprà viſũ eſt de quadã reſtitutione ſpirituali, quæ ſcilicet datur occaſione metus: ſed quia quadã eſt reſtitutio generalis, ꝑ quã ſubuenit Eccleſiis, & minorib⁹ iure ſpeciali: maiorib. verò ex clauſula generali, iuſta ſcilicet cauſa ſuggerẽte: meritò poſt rubricã ꝑcedẽtẽ, ſubiicitur iſta, in qua tractatur generaliter de reſtitutione in integrũ. Et dic, quod reſtituere in integrũ eſt idẽ, quod in priſtinum ſtatum reponere. 1. q. 3. in fi. & in l. 1. C. de ſen. paſ. *Ab. Sic.*

De hac materia tractatur 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

TITVLVS XLI.

De in integrum reſtitutione.

Alexan. iij. Alphaneñ. Epiſcopo.

¶ Si in contractu vẽditionis, vel locationis Eccleſia fuit enormiter læſa, poteſt aduerſus talem contractum petere reſtitutionem in integrum: emptor tamen, ſiue cõductor non debet fraudari in pretio ſuo, vel in ſumptibus per eum factis.

CAP. I.

REQVISIVIT † tua fraternitas, quid agendũ ſit de poſſeſſionibus laicis, ſub modico cenſu [e] conceſſis. Noueris itaque, quòd ſi Eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimentum [f] ipſius (cum Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ conditionem facere deteriorem non liceat [g], & Eccleſia iure minoris [h]

† *Iſte textus reputatur ſin. per Abbatem hic & Brixi. in ſuo dictionario in ver. æſtimatio.*

REquiſiuit.] Contra cõtractũ alidũ legitimè celebratum reſtituitur Eccleſia, ſi manifeſtè apparet ipſius detrimentum. h. d. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Noueris* Abbas.

CASVS. Eccleſia quaſdã poſſeſſiones alienauit pro modica pecunia, quibuſdam laicis ſeruata forma alienationis: quærebatur, quid agendum ſit huic eccleſiæ? Reſpondet Papa, ſi Eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimentum ipſius, ſine etiam probari poſſit: quia Eccleſia fungitur iure minoris, & ſemper debet illæſa ſeruari, quæ taliter alienata ſunt, ad proprietatem Eccleſiæ debent redire, cùm nõ licuerit epiſcopo conditionem Eccleſiæ facere deteriorem: ita tamen quòd ſi emptores poſſeſſiones illas fecerint ſuis expenſis meliores, non debent defraudari ſumptibus bona fide factis. No. quòd quandocunque læditur eccleſia enormiter, debet reſtitui ſicut maior.

† *Poſt conc. Lateran. p. 29. c. 7. & ca. 1. eo. ti. in 1. compil.*

¶ *Glo. ſeq. ponit d[i]uas lecturas.*

e ¶ *Sub modico cenſu.*] id eſt, pro modica pecunia diſtracta: & ſic non contradicit litera ſequens, vbi dicit, ad ius, & proprietatem conuenit redire, &c. & quod dicit in fine, coloni, id eſt, emptores colentes ipſas poſſeſſiones, vel poteſt intelligi, quod verba propriè ponãtur, vt de vtroque contractu intelligatur: vt ſi Eccleſia lædatur in contractu locationis: putà, quia ad longum tempus locauit rem aliquam pro certa penſione, in qua læſa eſt [c] Eccleſia, ſiue in contractu venditionis.

f ¶ *Detrimentum.*] Magnum ſcilicet: nam pro modica cauſa non datur reſtitutio *ff. de mino. ſi ex cauſa iudicati. l. reſpon. in fi. & ff. de in integ. reſt. l. ſcio illud de re. eccleſia. non alien. ca. penult.*

g ¶ *Non liceat.*] *Infrà de dona. fraternitatem.* meliùs eſt enim iure eccleſię intacta ſeruari, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere. *C. In qui. cau. in integ. reſti. non eſt neceſſaria. l. vltima.*

c *Vtrum tenetur exprimere, an dolo aduerſarij, an ſua facilitate ſit læſa. de hoc, & an plures cauſas poſſit exprimere, vel vna expreſſa alteram proſequi, vide in Spe. 2. p. eo. in §. qualiter in prin. Io. Andr.*

¶ Glo. *ſeq. recitetur per q. an poſt quadriennium reſtituatur Eccleſia, & ponit opi. quam approbat, ponit etiam contrariam.*

h ¶ *Iure minoris.*] Sic eſt. *j. eo. c. audit. is.* vbi de hoc, & fungitur iure reipublicæ. *23. q. 4. quid ergo.* & dic, iure minoris factę maioris. & comparatur minori in hoc: quia ſicut minor poſtquam exceſſit xxv. an. petit reſtitui vſque ad quadriennium de iis, in quibus læſus fuit infrà xxv. annos, ſic & ecleſia tantùm vſque ad quadriennium petit reſtitui, vbicunque læditur, à tempore læſionis computandum. Et quod dicit. ſemper debet illæſa ſeruari: illud, ſemper, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem læſionem, vt de eodem contractu, vel de eadem læſione ſemper in perpetuum poſſit eccleſia reſtitui: abſurdum iſtud videtur, & eſt contra id, quod legitur. *C. de temp. in integ. reſtit. l. vlt.* vbi dicitur, quod omnis reſtitutio infrà quadriennium debet terminari, ſed ſic debet intelligi illud, ſemper, id eſt, quotieſcunque læditur illa eccleſia, debet petere reſtitutionem ſuper illa læſione vſque ad quadriennium, & ita ſi millies lædetur, millies poteſt reſtitui; [d] & ita ſemper eſt minor, quia ſemper reſtituitur, & reſtituetur, quandiu durabit, in his quibus lędetur: & ſic reuera fungitur iure minoris, & hæc eſt communis opinio. Alij dixerunt, vt Alanus, & G. Naſo cum eo, quòd in infinitum poſſit Eccleſia reſtitui ſuper eo contractu, in quo læſa eſt, nec currit ei illud quadriennium. *arg. j. eo. cum ex literis.* & inhærent ſuperficiei iſtius verbi, ſemper, & malè & dic, ſemper, id eſt, in omni contractu, ſiue quandocunque læditur, vt dictum eſt.

d *Adde, quod idem privilegium habent hoſpitalia, quod eccleſia: ergo, & c. tex. eſt ſingu. in l. omnia. C. de epi. & cleri.*

a ¶ *Conſtiterit.*] In iudicio præſentibus partibus. ꝭ. *eo. tum ex literis.* vel per contumaciam abſentibus. *ff. de mino. in cauſa. §. cauſa. & l. etiã. §. vlt.* ꝭ. *de reb. Eccl. non alie. c. pe. & C. ſi aduerſus dotem. l. vnica. & ff. de adep. l. nam ita. & in Authē. vt ſpon. larg. §. ad hoc coll. 9.* de hoc dictum eſt. ꝭ. *de offi. iud. c. vlt.*

b ¶ *Redire.*] Et ſic patet quòd cōtractus fuit alienationis, non locationis, vt dixi in princ. & alienatio tenuit. Vnde auxiliū reſtōnis neceſſariū fuit: quia tunc demū datur, cum alia actio non ſupereſt. *ff. de mino. l. in cauſa. in prin. & ꝭ. de offic. iudi. c. 2.* Vnde no. quòd ſi alienatio rei Eccleſiaſticæ facta eſt in caſu licito, ſicut debet, & traditur 10 *q. 2. hoc ius & 19. q. 3. ſine exceptione.* bñ tenet cōtractus: & ſi læſa ſit in contractu illo, nō ſubuenitur ei, niſi per beneficium reſtitutionis, niſi eſſet decepta vltra dimidium iuſti pretij: quia tunc iure cōmuni iuuatur. ꝭ. *de empt. & ven. cum dilectus & cum cauſa & Cod. de reſcin. ven. l. 2.* Si verò alienatio non ſit facta prædicto modo, ſ. cum conſenſu capituli, & meliorationibus inſpectis, nullus eſt cōtractus ipſo iure [a] *12. q. 2. ſine exceptione. & c. Apoſtolicos. & c. alienationes.* & prædicta decre. cùm dilecti. & agitur tunc iure communi contra poſſeſſorem. *arg. C. de ſacroſ. eccl. l. iubemus. & C. ſi aduer. dona. l. 2.*

c ¶ *Defraudari.*] Sicut enī Eccleſia in damno morari non debet: ita nec in lucro. ex vtraq; parte fieri debet reſtitutio. *C. de repu. l. vnica.* [b] *ff. de minor. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. & l. intra vtile. in fin.*

debeat ſemper illæſa ſeruari) quæ in damnum eius data conſtiterit [a] ad ipſius conuenit, proprietatēque redire [b]. Prouidendum eſt tamen, ne ſi fortè coloni poſſeſſiones illas expēſis, ac labore ſuo reddiderint meliores, ſumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari [c].

¶ Innocentius tertius ſancti Georgij, & ſancti Sergij Abbatibus.

¶ *Reſtituitur* Eccleſia *læſa propter negligentiam procuratoris, qui iura Eccleſiæ non produxit.*

CAP. II.

CVm † veniſſent ad Apoſtolicam ſedem electus, & Monachi Rothoñ. pro ſe ac pro monaſterio ſuo, & magiſter A. pro Epiſcopo Venet. eis ſacti Georgij Diaconum Cardinalem dedimus auditorē: ¶ Corā quo idē magiſter pro Epi parte propoſuit, ꝙ cùm monaſteriū Rothoñ. eſſet ſitum in diœceſi Veneteñ. & Eccleſiæ Veneteñ. ſubiectum, prædictus Eps poſſeſſione [d] ſubiectionis [e] vſus eſt hactenus inconcuſſa: ſed cū occaſione cuiuſdam electionis, quę ibidem facta fuerat [f], partes de cōmuni aſſenſu ad Nateñ. † Epm, & eius collegas commiſſionis literas impetrāſsēt: duo corū [g] ad monaſteriū acceſſerunt, quorum aduentū intruſus præſentiēs, renunciauit [h] huiuſmodi electioni, & ſe à monaſterio abſentauit. Sed Iudices auctoritate Apoſtolica Monachis iniunxerunt, vt ſyndicum, vel Procuratorē [i] eligerent, qui in cauſis monaſterij & conſultè ageret, & vtiliter reſponderet: diſtrictiùs inhibentes [k] eiſdem, ne aliquem eligerent in Abbatem, donec plenius cognoſceretur de iure, quod Epiſcopus ſe habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò etſi Procuratorem † ad mandatum Iudicum elegiſſent: Abbatem tamen contra inhibitionē eorum eligere præſumpſerunt [l]: cuius electionem Epiſcopus petiit infirmari: & ſe ad poſſeſſionem reſtitui, qua cum Monachi ſpoliárant [m]. Deinde Iudices diffinitiuam ſententiam protulerūt, electionem caſſantes eandem: quam ſententiam dictus magiſter petiit confirmari. ¶ Ad hoc fuit reſponſum, quòd licèt per Procuratorem ex parte Monachorum fuiſſet propoſitum, quòd monaſterium ipſum ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertineret: dicti tamen Iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt †: *& infrà.* ¶ Nos igit̃ inſpectis priuilegiis [n]:

CVm *veniſſent.*] Prima pars ponit comparationem partium, & dationem auditorum. Secunda ibi, *Coram.* allegationem Epiſcopi. Tertia ibi, *Ad hoc.* allegationem monaſterij. Quarta ibi, *Nos igitur.* interloquitur. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante monaſterio Rothoñ. monachi elegerunt quēdā in Abbatem: Eps Veneteñ. oppoſuit ſe cōtra iſtā electionē, ꝓpter quod electus ipſe. & quidā monachi Rothoñ. & magiſter A. pro Epo Veneteñ. ad ſedem Apoſto. acceſſerunt: datus fuit quidā Cardinalis auditor: coram quo prædictus magiſter A. ex parte Epiſcopi propoſuit, quod cū monaſteriū prędictū ſitū ſit in diœc. ſi Veneteñ. & Eccleſiæ Veneteñ. ſubiectum, dictus Eps poſſeſſione ſubiectionis, & iure eligendi Abbatem vſus eſt hactenus quietè, ac pacificè: tandem occaſione cuiuſdam electionis, quæ facta fuerat ibidē de cōmuni cōſenſu partiū, literæ impetratæ fuerūt ad Epiſcopū Veneteñ. & collegas ipſius, quorū duo ad monaſteriū acceſſerunt. Intruſus corū aduentū intelligens, renunciauit electioni huiuſmodi, & de monaſterio receſſit: iudices præceperunt monachis, vt ſyndicum facerent, qui in cauſis monaſterij reſponderet, prohibentes eiſdē ne aliquē eligerent in Abbatem, donec cognoſceretur de iure, quod Eps dicebat ſe habere in electione Abbatis: monachi fecerunt procuratorē ad mandatū iudicū, tñ Abbatē cōtra corū præceptū elegerūt; cuius electionē Epiſcopus petiit infirmari, & ſe reſtitui ad poſſeſſionem, vel quaſi, qua eū monachi ſpoliarunt: iudices diffinitiuā ſententiā pro Epiſcopo protulerunt, caſſantes electionem prædictam, quam ſententiā petebat procurator Epiſcopi cōfirmari. Ad hoc fuit ex aduerſo rñſū, quod coram prædictis iudicibus per procuratorem monaſterij propoſitum fuit, quod monaſterium ipſum nullo medio ad Romanam Eccleſiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animosè cœperunt procedere, & quod monaſterium non fuerat defenſum, nec priuilegia libertatis fuerunt exhibita coram eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditore. Vnde petebat procurator monaſterij per beneficium reſtitutionis ſe admitti contra prædictam ſententiam, & priuilegia libertatis inſpici; Dñs Papa inſpectis priuilegiis, quæ declarabant monaſterium ad ius, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, intelligens inſuper quòd licèt procurator monaſterij priuilegia coram primis iudicibus exhibere negligenter omiſerit, tamen ipſe fuit proteſtatus eſt ius monaſterij, quàm Romanæ Eccleſiæ, videlicet quòd monaſteriū ad Romanā Eccleſiā nullo medio pertinebat, vñ Papa reſtituit monaſterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligentia in dānū monaſterij redundaret, tamē electionem prædictam à monachis factam, nec cōfirmandam pendente controuerſia, ex qua pendet, nec infirmandam duxit. Not. quòd Eccleſia propter negligentiam procuratoris reſtituitur. Item pendē te principali qōne iuris eligendi, non debet electio confirmari. Item proteſtatio prodeſt.

d ¶ *Poſſeſſione.*] Vel quaſi poſſeſſione: quia incorporalia non poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur. *ff. de vſucap. l. ſequitur. §. ſi viam.*

e ¶ *Subiectionis*] Et poſſeſſione iuris eligēdi abbatem.

f ¶ *Fuerat.*] Per monachos, & ita ſpoliauerunt Epiſcopum poſſeſſione eligendi.

g ¶ *Duo eorum.*] Tertio eis committente vices ſuas, vel ſe excuſante, aliàs nihil feciſſent. ꝭ. *de offic. deleg. prudentiam. 1. reſp. & c. cū cauſam. & c. cauſam matrimonij.* in antiqua tñ contrarium allegabatur.

h ¶ *Renunciauit.*] Ante confirmationem ſufficit renunciatio facta eis, qui elegerunt.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Procuratorem*] Et ſic videtur, quòd collegium poſſit conſtituere procuratorem ſine conſenſu prælati, etiam vacante Eccleſia pro cauſis monaſterij contra id quod eſt ꝭ. *de iud. cauſam quæ. & ꝭ. ne ſede vacante. per totum.* Sic intellige, quod dicit hic, eligunt procuratorem, vel ſyndicum vacante Eccleſia, vt de facto ſine electione ipſa prælati agatur, de qua erat contentio inter Epiſcopum, & conuentum, quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc cauſam tantùm conſtituit, non ad alias, quæ tractari non poſſent [d] vacante Eccleſia, per iura prædicta.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem. & ſolu. cui ſolutioni ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶ *Inhibentes.*] Non videtur, quòd ipſi potuerint inhibere, cùm monachi eſſent in quaſi poſſeſſione eligendi, alium eligendo qui renunciauit, & ſic vſque ad ſententiam tuendi erant in poſſeſſione. *16. q. 4. Volumus. & 12. q. 5. c. 1. & ꝭ. vt lit. pen. per totum.* Vnde Papa hic in fi. non caſſat electionem factam poſt inhibitionem illam. *ar. ad hoc 11. q. 1 quia res in litigio & Cod. de prob. l. 2. Arg. contra. ff. de pe. hare. l. diuus.* vbi prohibetur poſſeſſori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, niſi præſtita ſatiſdatione de reſtitutione. ſed hoc ſoluitur in *fine notulæ*, quæ incipit, *ſed nomine.*

l ¶ *Præſumpſerunt.*] Ex hoc verbo videtur, quòd non debuerant eligere poſt prohibitionem, ſed licèt non debuerant, facta tamen electio non caſſabitur, quouſque cognoſcatur de iure eligendi: vt dicit *in fin.*

m ¶ *Spoliarant.*] Et ius eligendi Abbatem apud Epiſcopum de cætero pertinere, quia ad ipſum pertinebat ius eligendi.

n ¶ *Inſpectu priuilegiis.*] Huiuſmodi inſpectio iure debuit ſuſpendere confirmationem ſententiæ latæ pro Epiſcopo. *arg. ꝭ. de reſti. veniens. & ꝭ. de re iudi. cùm ſuper.*

¶ Glo.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. compil.

a *Iſta gl. eſt ſing. ſecundum doctores hic.*

† *Venecten.*
† *Nameten.*

b *Qui in integrum reſtituitur: ſicut in damno morari non debet, ita nec in lucro. Ioan. And.*

† *In nonnullis manuſcrs. ita: & ſi procuratorem, vel ſyndicum, ad mandatum, &c.*

c *Et hoc ſi in reſcripto erat clauſula, ſi non omnes, per iura hic alleg. Ioan. And.*

† *Vide* mandato: cùm no. ff. de mino.

d *Ad hoc ſuprà de conſue. cùm dilectus: videretur, quod hoc caſu cōſtituendus eſt actor de conſenſu Archiepiſcopi. arg. inſti. de auct. tuto. §. fin. ſed hoc ſubtilitatibus ſecundùm canones non eſt locus. ar. infr. de iud. c. dilecti. ſecundùm Hoſt. Io. An.*

prædeceſſorum noſtrorum Leonis Gregorij, & Clementis, quæ monaſterium illud ad ius, & proprietatem indicant ſedis Apoſtolicæ pertinere, intelligẽtes quod monaſterij Procurator, etſi eadem priuilegia coram prædictis Iudicibus exhibere omiſerat negligenter, ius tamẽ non tã ſuum, quàm noſtrum fuerit proteſtatus [a]: videlicet quòd monaſterium ipſum ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertineret, ne ipſius negligentia [b] in damnum [c] tam noſtrum, quàm monaſterij redundaret, ad audientiam reſtituimus [d] Monachos Rothoñ. *& infrà.* ¶ Electionem [e] autem à Monachis (ſicut dicitur) concorditer factam, pendente controuerſia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

¶ Idem Helieñ. & Floreñ. † Epiſcopis.

¶ Eccleſia læſa, in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionẽ in integrũ non obſtante termino iuris probationis excluſiuo. Et reſtitutionẽ petere nõ poteſt nõ ſolùm contra priuatum, ſed etiã contra Eccleſiam. Hoc dicit.

CAP. III.

AVditis †, & intellectis cauſæ meritis in quæſtione, quæ vertitur inter Vigorieñ. Epiſcopum, & Abbatem de Eueſcam, ſuper † Eccleſiis in valle de Eueſcam, quas Epiſcopus aſſeruit ad ſe diœceſana lege ſpectare: Abbas autem eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exemptas: cognouimus euidenter [f] Eccleſias illas per priuilegia Roman. Pont. non eſſe ab Epiſcopali iuriſdictione ſubtractas: niſi forte Vallis de Eueſcam ſit ille locus, qui fuit à duobus Regibus Roë † videlicet, & Offa libertati [f] donatus, & quem bonæ memoriæ Cæleſtinus Papa libertati donauit, ſicut in ipſius priuilegiis continetur [g]. Verùm tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Eueſcam pleno iure poſſeſſæ, vt videatur in eis ius Epiſcopale legitime præſcripſiſſe, niſi fortè per tantum temporis ſpatium Vigorieñ. Eccleſia interim vacauiſſet, vt tempore vacationis

¶ Glo. ſeq. arg. de proteſtatione alleg. 4. iur. alleg. vnum in contrarium & remittit, & ſoluit.

a ¶ *Proteſtatus.*] Et ſic proteſtatio prodeſt. ſ. *de elect. Cumana. & ſ. de offi. ord. paſtoralis. in fin. & ſ. de iis. quæ vi. metúſue cau. fi. perlatũ. & 7. q. 1. pontifices. Arg. contra. ſ. de conſtit.* cum M. Ferrarien. de hoc dictũ eſt *in c. Cumana.* & ſine iſta proteſtatione admiſſi fuiſſent monachi per beneficium reſtitutionis: vnde ſupple, maximè.

b ¶ *Negligentia.*] De qua negligẽtia tenetur monaſterio, ſi propriũ habet. arg. *ff. man. l. diligenter.* cum omiſerit exceptionem monaſterio competentem. *ff. manda. l. fideiuſſor. 1. reſp.*

c ¶ *In damnum.*] Cùm ad defenſionem vocari debuerimus. ĩ. *de confir. vti. cùm dilecta.* & dominus ſemper in iudicio nominandus eſt. *infrà vt lit. non conteſt. c. quoniam. §. penult. quòd C. vbi in rem actio. l. 2.*

¶ Glo. ſeq. reci. per q. an hæc reſtitutio detur, cũ procurator eſt ſoluendo. ponit ops. quod nõ. ſubdit differentiã inter reſtitutionẽ minoris, & maioris, quam partim reprobat. In fi. ponit priuilegi in Eccleſia.

d ¶ *Reſtituimus.*] Hæc reſtõ (vt quidã dicunt) datur, quando procurator non eſt ſoluendo, vt tunc fiat reſtitutio contra Eccleſiam: vt *ff. man. l. ſi procuratorem in prin. & ff. de do. & eleganter. § ſi dolo.* hìc procurator non eſt ſoluendo, etiamſi aliàs ſit locuples: quia libertas, & ſtatus monaſterij æſtimari nõ poſſet. *ff. de re. diui. ſacra. §. vlt.* Ex hac enim cauſa quilibet erit reſtituendus: quia ex quacunque cauſa iuſta dicit prætor in integrum reſtituam. *ff. ex qui. cau. ma. l. 1.* aliàs nũquam reſcinderetur ſentẽtia ꝑpter dolũ, vel ꝑpter negligẽtiã procuratoris: [b] ſed dñs agat cõtra ꝓcuratorẽ, ſi dolũ cõmiſit. *C. de procur. l. ſi procurator. in fi.* & ipſe de omni dolo, & culpa tenetur dño. *C. man. à procuratore.* quia nec procurator omittere debet exceptionẽ cõpetentem ex perſona rei *ff. man. l. denique. & l. fideiuſſor. 1. reſpon.* & ita hìc videtur loqui nõ tm̃ de reſtitutione minoris, ſed etiã de reſtitutione maioris ex clauſula generali, ſi qua iuſta, &c. vt dictum eſt. & eſt differentia inter reſtitutionem, quæ fit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiente actione. *ff. de mino. quod ſi minor. §. vlt. & ſ. de offi. iudi. c. 2.* & illam, quæ fit iure maioris: quia tunc habet actionem ſuo iure, ſc. vtilem, accedente iudicis officio. *ff. quod me. cau. l. metum. §. ex hoc edicto. & §. prætor. arg. C. quod me. cau. l. ſi vi, vel metu.* ſed certè lex illa *ff. de do. & eleganter. §. ſi. & illa ff. man. l. ſi procuratorem.* non reſtituit actionem, cùm per negligentiam [c] procurator ſuccubuerit, ſed cum per dolum; vnde ſi negligens fuit procurator, imputet ſibi, qui tali negotiũ ſuũ commiſit. *§. de mino. l. cùm mandato. arg. ad hoc. ſ. de offi. deleg. c. cum olim. ff. de tribu. l. procuratoris.* veruntamen ſi procurator eſſet ſoluendo, ſatis videtur, quòd fauore eccleſiæ in optione habet, an velit conuenire procuratorem, vel velit reſtitui ad rem. *C. ſi tutor. vel curator. l. etiam.*

¶ Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit, ſolutioni opponit: & ponit opinio. cui ſignat cõtrarium, & ibi remittit. de mino perfectus. recitat opin. Io. cui coaptat hoc cap.

e ¶ *Electionem.*] Sed nónne fuit facta hìc electio poſt inhibitionem iudicis? ergo caſſanda erat. ĩ. *de matri. cõ. contra inter. ec. c. 1. & c. vlt. & ff. ne quid in lo. pu. l. vltim. ĩ. de no. ope. nunc. c. 2. & ĩ. de deſpon. impub. c. ad diſſoluendum. in fi.* ſed certè ex eo, quòd iſti erãt in poſſeſſione alium eligendi, lite pendente priuari non debent. 8. *q. 4. nónne. & 16. q. 4. volumus.* ſed hæc ſol. non videtur poſſe ſtare, nam mota controuerſia patronus præſentare non debet. *arg. ĩ. de iure patronat.* ex literis ergo eodem modo mota controuerſia eligere non debet: ex hoc enim ſequeretur inconueniens, quia ſi poſtea probaretur illos non habuiſſe ius eligendi, caſſanda eſſet electio: quia omnes fructus percepti reſtituendi ſunt. *C. de rei ven. l. certum.* & ſic ſequeretur, quòd electio facta ab eo, qui credebat habere ius, eſſet caſſanda, quod eſſe non debet. *ſ. de elect. querelam ĩ. de iure patr. conſultationibus.* ad hoc dicit Io. quòd licitè poteſt eligere, qui eſt in quieta poſſeſſione, licèt fiat ei controuerſia. *ff. de aqua quoti. & æſti. vlt.* & vti omni iure ſuo vſque ad finẽ cauſæ 8. *q. 4. nonne.* Contra tamen videtur in hoc caſu, quod dicitur *ſ. de iur patro ex literis.* Tu tene, prout ibi notatur, ſc. quòd non debet eligere: ſed ſi eligat, iudex tñ. ſiue ſuperior ad quẽ pertinet inſtitutio, non confirmabit electionẽ, nec caſſabit pendente controuerſia, ex qua pẽdet, prout dicit decretalis in fi. Sed Ioan. dicit, quòd ſi de hoc fiat ei controuerſia, an poſſideat tale ius, tunc non debet eligere. *Ar ſ. de conſti. cùm M in fin. & ita videtur hic.* Epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionẽ iuris eligendi, & ſic nõ poſſidebant monachi quietè, & ideò cautè dixit Papa electionem nec confirmari, &c. i. donec cognoſcatur, ad quos pertinet ius eligendi, & præcipuè quãtum ad poſſeſſionem, vt ſicut prima electio non eſſet caſſanda, niſi prius conſtitiſſet, an eps poſſideret ius eligendi tempore electionis: ita nec alia, quæ facta fuit poſt iſtam. ſic *ĩ. de cauſa poſ. tũ Eccleſia.* vbi agebatur poſſeſſorio, & petitorio, etiã & hìc ſimiliter: quia de iure eligẽdi: vt patet ex litera. *ſ. verſus prin.* & ideo quãdiu pẽdet quæſtio iuris, ſeu poſſeſſionis electio confirmari, vel infirmari non debet.

AVditis.] Etiam contra Eccleſiam reſtituitur Eccleſiæ, quæ grauiter fuit læſa propter probationem omiſſam. Primò recitat factum. Secundò interloquitur ibi, *Licèt.* Abbas.

CASVS. Inter epm Vigorien. ex parte vna, & abbatẽ de Eueſcã ex altera, ſup qbuſdã Eccleſiis in valle de Eueſcã cõſtitutis qõ vertebat, quas dicebat eps ad ſe ſpectare lege diœceſana: abbas dicebat illas eſſe exẽptas ab epali iuriſdictione, & ſi hoc non eſſet, dicebat ſe in illis epale ius legitimè pſcripſiſſe. Receptæ fuerũt ꝓbationes hinc, & inde corã iudicib' delegatis. Tãdẽ cauſa delegata eſt ad ſedẽ Apoſt. Vidẽs eps, ꝙ Eccleſiæ ꝓdictæ ꝑ priuilegia nõ erãt exẽptæ ab eius iuriſdictione, añ abbas pſcriptionẽ probauerat cõtra ipſũ, allegauit, ꝙ Vigorieñ. Eccleſia vacauerat à tãto tẽpore, quòd illo de medio ſublucto præſcriptio nõ eſſet cõpleta: & ad probãdu ꝑ beneficiũ reſtitutionis petiit ſe admitti. Abbas prædictus hoc audiẽs, allegauit, ꝙ vallis de Eueſcam eſt ille locus, qui fuit libertati donatus per duos reges, & quem Cæleſtinus libertati donauit & ad hoc probandum petiit ſe admitti per idem beneficium: Papa auditis, & intellectis meritis huius cauſæ, licèt eſſet in cauſa concluſum: quia tamen vtraque pars neceſſariam probationem omiſit, & vtraque pars fungitur iure minoris, æquitate penſata, vtramque Eccleſiam admittit ad probandam rationem omiſſam, ne propter huiuſmodi negligentiam graui iactura lædantur. Abbas. No. quod eccleſia fungitur iure minoris Item no. quòd Eccleſia reſtituitur incidenter ad probandã allegationem omiſſam Item poſtquam eſt in cauſa concluſum, datur illud beneficium.

¶ Glo. ſeq. arg. alleg. vnum canonem.

f ¶ *Libertati donatus.*] Arg. quòd reges poſſunt dare priuilegia libertatis. 63. *diſt. in ſynodo.*

g ¶ *Continetur.*] In priuilegiis Cæleſtini cõtinebatur, ꝙ ipſe exemerat à iuriſdictione epi locũ illũ, quẽ prædicti reges libertati donauerãt, & de valle Eueſcam in priuilegio mẽtio nõ fiebat, & ita per priuilegiũ Cæleſtini nõ probatur, ꝙ Eccleſiæ de Eueſcam ſint exemptæ à iuriſdictione epi, & ſic recurrendum eſt ad priuilegiũ illorum regum, & ſi ibi cõtineatur, ꝙ illi reges vallem de Eueſcam donauerunt libertati, tunc erit probata exemptio, & ſic dubia probatio nõ ꝓdeſt. Reges enim donauerũt locũ illũ libertati quoad temporalẽ iuriſdictionẽ: Papa verò quoad ſpiritualem.

a *Hæc gloſſula non habetur in antiquis exẽplaribus.*

† *Roſen. in pluribus manuſcriptis, aliàs Florẽ.*

b *Concor. ſe.* in l. 1. §. fin autem. *ibi gl. & doct.* ff. de tab. exhiben.

c *Hic non reſtituit Eccleſiam læſam per negligentiam, ergo loquitur de reſtitutione, quæ fit iure minoris.*

† Cap. 2. eo: ti. in 3. compila.

† *ſuper quibuſdam eccleſiis in valle de Eueſcam conſtitutis.*

† *In vno antiq. ita:* O; videlicet & L.

d *Concor.* l. 1. quæ honorandæ. *cum glo. in ver.* belliſſimè. ff. qua. re act. non datur.

e *Adde declarationem vide Io. An.* in c. auditis. de præſcri. ſuper gloſſa, Cæleſtinus.

a ¶ *Subducto.*] Deducendum eſt ergo tempus vacationis in præſcriptione. *j. de præſcr. c. 1. de quarta. & c. auditis. & c. cũ nobis.* & illud tempus deducendũ eſt, quo ſolet ſuccurri cuilibet, qui læditur, primum ſit, medium, vltimúmve. *C. de reſt. milit. l. quod tẽpore. & C. quibus non ob. lon. temp. præſcrip. l. præſcriptione. ff. qui ex cau. ma. necnon. §. ſi quis.*

¶ *Gl. ſeq. ponit tria, quibus fungitur Eccleſia, & quartum, quo non fungitur, demum quatrit: ponit duas opiniones, ſoluit, & ſoluit alias duas.*

b ¶ *Iure minoris.*] Eccleſia enim fungitur iure minoris, vt hic, & *s. eod. c. 1.* Item fungitur iure reipublicæ. *23. q. 4. quid ergo. & 1. diſt. ius publicum. & C. de ſacroſan. Eccl. Vt inter diuinum.* Hinc eſt, quòd prælati Eccleſiarũ cõparantur tutoribus, & curatoribus *in Authen. de Eccle. tit. §. Vlt. coll. 9 arg. ad hoc 3. q. 2. quia ea.* Item fungitur iure imperij, *in Auth. de non alie. Vel permu. §. ſanciṁus. coll. 2. immo maior eſt imperio. 96. d. duo. & s. de maior. & obe. ſolita.* ſed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præſcriptio. *C. de præſcrip. xxx. an. ſicut in rem.* Sed in quibus caſibus comparatur Eccleſia minori, dubitari poſſet.

† *Hoc eſt allegationem ſua intẽtionis.*

† *Manria.* † *Mantua.*

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

ſubducto [a], præſcriptio minimè ſit completa: & *infrà.* ¶ Licet autem vtrinque ſit in cauſa cõcluſum: quia tamen vtraque pars neceſſariã (vt aſſerit) probationẽ omiſit: Nos attendentes quòd vtraque Eccleſia fungatur iure minoris [b], ęquitate pẽſata, vtramque reſtituimus [c] contra reliquam [d], ad probandam rationem † omiſſam: ne alterutra pars propter huiuſmodi negligentiam graui iactura lædatur.

¶ Idem Priori ſanctę Marię ad carceres, & L. Canonico S. Mariæ de Mandria. †

¶ *Reſtitutio ex iuſta cauſa etiã maiori eſt cõcedẽda, dũmodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem non probatur plenè, vel ſemiplenè, conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili. Hoc dicit.*

CAP. IV.

EX † literis Abbatis de Caluẽ. didicim⁹, quòd cùm Ramiſane, & Grimol. Archipreſbyteri inter I. virũ, & L. mulierẽ ex delegatione noſtra ſententiã diuortij protuliſſent, & appellatione interpoſita †, cognitionem ſententiæ ipſi Abbati, & Archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non acceſſerat, Abbas ipſe, cui alter coniudex commiſerat vices ſuas [e], allegationibus diligenter inſpectis, latam à Iudicibus prædictis confirmauit [f] ſententiam: ſed poſt octo dies pater puellæ accedens ad ipſum, intellecto quod ſententiam protuliſſet, firmauit proprio iuramento, quod quidam ad eum [g], & filiam eius accedens, fraudulenter ſub ipſius Abbatis nomine falſas eis † literas præſentauit, quibus mandabatur eidem †, vt quia Iudex ad diem, quam aſſignauerat, venire non poterat, poſt octo dies à termino conſtituto, ipſius ſe conſpectui præſentaret: & poſtmodum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicauit [h].

Dicunt quidam, quòd in omnibus Eccleſia cõparatur minori, quoniam Eccleſia poteſt reſtitui contra præſcriptionẽ ſicut minor. *C. ſi aduer. vſuc. l. Vnica. & mino. l. etiam ei. & C. ſi tutor. Vel cura. interuenit. l. minoribus. & C. de in integ. reſti. mi. l. minoribus. & Auth. de hær. & fal. §. pupillus. coll. 1.* quod bene videtur expreſſa ratione: vbicunque enim Eccleſia læditur, debet reſtitui, ſed ante cõpletam pręſcriptionem non eſt læſa, immò iure cõmuni, agere põt, ſed tunc demum finita pſcriptiõe dicitur læſa: quia iure cõi ſi agat, repellitur pręſcriptione probata. ſed à tpe læſionis, i. tẽpore pſcriptionis finito, vſq; ad quadriẽniũ põt petere reſtitutionẽ, vt dicit lex illa. *C. de tẽp. reſt. in inte. l. Vlt.* & ita põt peti reſtitutio cõtra pſcriptionẽ vſq; ad quadriẽniũ. Quidã dicũ, q cõtra pſcriptionem nõ datur reſtitutio, quia can. volunt pіudicare Eccleſiis p pſcriptionẽ *16. q. 3. placuit. & q. 4. Volum⁹.* immò ſecũdũ illos, q dicũt, q cõtra pſcriptionẽ datur reſtitutio, ſequeret q pſcriptio curreret cõtra Eccleſiã. Sed huic facile eſt rñdere: quia bene currit præſcriptio Eccleſię: ſed ſi petit reſtitui cõtra, bñ audit ſicut minori currit, ſed reſtituitur. Nõ video, q aliud ſit in Eccleſia, q̃ in minori; niſi quia nõ inueni ſcriptũ in iure canonico, q Eccleſia reſtituatur contra pſcriptionẽ, ſed eadẽ rõne qua minores reſtituũtur fauore imperfectę ętatis, ſic fauore Eccleſię introductũ fuit, q vteretur Eccleſia iure minoris: ſed vbi eadẽ eſt rõ, ibi debet eſſe idẽ ius *s. de cõſti. nã cõcupiſcẽtiã. & c. tr. iſtato. & s. de trãſla. inter corporalia.* ſed verius vr̃, quòd dr̃, q cõtra pręſcriptionẽ nõ datur reſtitutio, ne fruſtra iura loquẽtia de præſcriptione ſint ſtatuta & põt etiam dici, quòd poſt quadriẽniũ audiretur, ſi probaret ſe illo quadriẽnio iuſta de cauſa impeditũ fuiſſe. *ar. 4. q. 5. c. 1. & j. de app. c. ex rõne. ff. de mino. l. ait prætor. & l. ſi ſine. §. Vlt. & C. de temp. ap. l. Vlt. §. illud.* quidam ponunt Eccleſiam in primo anno minoris, reſtituẽtes eam vſque ad xxix. an. ſicut minor. alij reſtituũt eam vſque ad xv. ponẽtes eã in xiiij. an. ſed hoc nihil eſt, nec debet poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinem minoris facti maioris reſtituitur Eccleſia vſque ad quadriennium ſicut minor: vt dictũ eſt *s. e. c. 1.*

c ¶ *Reſtituimus.*] In his enim præſcriptionibus, quæ ſpectant ad ſtatum iudiciorum, vbicunque læditur Eccleſia reſtituitur, vt ſi contumax condemnata eſt. *ff. de mino. l. minorem. ſim. arg. s. c. proxi.* Vel ſi non appellauit, vel etiam ſi dum agit, vel conuenitur, in aliquo capta eſt, vt minor. *ff. de mino. l. ait prætor. §. ſed in iudiciis. & l. ſi ſine. §. item ſi non prouocauit. & j. eo. c. Vlt.* Vel ſi omiſit allegationem, [a] vel ea, quæ faciunt ad inſtructionem cauſę: vt hic, & *ff. de mino. minor xxv. ann. & j. eo. corã.* Itẽ quicquid omiſit nõ ſolum in damno, ſed etiã in lucro. *ff. de mino. l. ait. præt. §. Vl. & l. nõ omnia.* Itẽ in cõfeſſione. *ff. de cõfeſ. l. certũ, §. pen, &* pp

a *Vide Specul. co. tit. §. 2. verſ. ſed pone.*

nouas defenſiones tunc apparentes, vel nouiter contingentes. *arg. C. ſi ſæpius in integ. reſt. poſtu. l. Vlt. & j. eo. c. Vlt.* Sed in contractibus certum eſt, quod Eccleſiæ ſubuenitur. *s. eo. c. 1.* vbi de hoc.

d ¶ *Contra reliquam.*] Sicut minor contra minorem, niſi cũ pecuniam amiſit. *ff. de mino. l. Verum. §. Vlt. ff. ex quib. cau. ma. l. Vlt.*

Et not. quòd reſtituere in integrum eſt reducere in eum ſtatũ, in quo erat ante læſionem. *s. e. c. 1. & C. de repu. l. Vnica. C. de in integ. reſti. l. poſtulata.* [b] *& ff. de mino. l. quod ſi minor §. reſtitutio.* & generaliter reſtituitur, non ſolũ cũ de bonis diminuit, ſed etiam cùm intereſt Eccleſiæ litibus, & ſumptibus non vexari. *ff. de minor. l. minoribus.*

† *In Vno antiquo ita: appellatione interpoſita ad nos.*

b *Petita n. & obtenta reſtitutione in integrũ, omnia ſunt in ſuo ſtatu, donec cauſa finiatur.*

EX *literis.*] Contra ſententiam latã in cauſa matrimoniali, reſtituitur ex iuſta cauſa, etiam maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem, & iudicis relationem. Secũda dat iudicem ibi, *Licèt autem.* Abbas.

CASVS. Inter *I. Virũ, & L. mulierem,* cauſa matrimonij vertebat, quæ cõmiſſa fuit duobus archipſbyteris, qui cum inter ipſos ſentẽtiã diuortij protuliſſẽt, mulier ad ſedem Apoſtolicam appellauit: appellationis cã cõmiſſa fuit abbati de Caluẽ. & Archiepiſcopo Paduano: quia mulier ad terminũ peremptorium ſtatutũ ad ſentẽtiã audiẽdã nõ acceſſit, Abbas, cui alter cõmiſerat vices ſuas, ſentẽtiã à prioribus iudicibus latam, confirmauit: poſt octo dies à tempore ſententiæ pater mulieris ad Abbatem acceſſit, & intellecto quòd ſentẽtiã ptuliſſet, iurauit, quòd quidã ad eũ, & filiã eius acceſſerat, & fraudulenter nomine ipſius Abbatis falſas literas præſentauit, cõtinentes, vt quia iudex in termino, quem eis aſſignauerat, nõ poterat intereſſe, poſt octo dies à termino illo ipſius ſe conſpectui præſentaret, & poſtmodum appellauit, & etiam ſupplicauit: quod totũ Abbas D. Papæ ſignificauit: ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdam iudicibus dicens. licèt de fraude taliter perpetrata non conſtet ad plenum, tamen ad fauorem matrimonij de benignitate canonica prædictam admiſit ſupplicationem mulieris, & eam reſtituit ad audientiam, fauore matrimonij. Vnde mandat, quatenus de cã prioris appellationis cognoſcant ordine iudiciario, cõfirmantes, aut etiam infirmantes, ſicut iuſtum fuerit, ſententiam à primis iudicibus latam. No. quòd fauore matrimonij auditur quis tanquam contumax, aliàs repelleretur. Item ar. quòd ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam, ſed quidam contrarium ſumunt argumentum, quòd tranſeat, ex eo, quòd per beneficium reſtitutionis mulier iſta audita fuit: aliàs ſi non tranſiret, iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis debet ſententiam latam confirmare, vel infirmare.

† *eũ.* † *eiſdem.*

e ¶ *Vices ſuas.*] Aliàs non tenuiſſet ſententia. *ſupr. de offi. deleg. c. cauſa matrimonij. & c. cum cauſa.*

f ¶ *Confirmauit.*] Hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis, quòd iudex altera parte abſente procedere poſſit etiam lite non conteſtata. *C. de temp. appel. l. ſi. § illud. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & j. de appel. c. per tuas. & c. interpoſita.*

¶ *Glo. ſequens recitetur per duo contraria.*

g ¶ *Ad eũ.*] Si iſte fuiſſet ſoluẽdo, cõtra ipſũ dũtaxat daretur actio mulieri: ſed quia in caſu iſto ſoluẽdo eſſe nõ poterat, ideò fauore matrimonij reſtituitur mulier. *ff. de eo per quẽ fa. erit. l Vl. & ff. de dolo. l. & eleganter. §. ſi dolo.* & ſi de hac falſitate conſtitiſſet, iure communi audiretur [c]. *arg. ff. ſi menſor. fal. mo. di. l. 3. §. 1.*

¶ *Gl ſe. ponit duas differẽtias inter ſupplicationẽ & appellationẽ.*

h ¶ *Supplicauit.*] Supplicare põt quilibet, quãtúcũq; remota ſit appellatio: *ar. 2. q. 6. anteriorũ. & §. illud. C. de prec. impe. offe. ſi quis aduerſum.* nã & ſeruus ſupplicare põt p dño, ſi dñs nolit appellare. *ff. de ap. l. ſerui.* Sed in hoc differt appellatio à ſupplicatione: quia appellatione interpoſita nihil eſt innouãdũ: ſed pendente ſupplicatione mãdãtur ſniæ executioni, pſtita cautione, q omnia reſtituat, ſi ſentẽtia fuerit retractata. *C. de prec. impe. offe. Auth. quæ ſupplicatio.*

c *Adde, quòd notatur. 18. diſt. c. quoniam quidem, in gloſſa penul. & j. de præſcrip. c. auditis. in glo. vltima.*

Sic in

ſic in reſtōne in integrum, qñ ſuſpectus eſt, qui petit reſtitui, mādatur ſētētia executioni ſub cōſimili cautione. ꝭ eo. ſuſcitata. Itē in hoc differt appellatio à ſupplicatione: quia appellatur vſque ad decē dies: ſupplicari aūt pōt vſque ad bienniū. quod verū eſt, cum ſupplicatio porrigitur ſuperiori. *C. de ſen. præfe. præto. l. vnica.* Si verò ſupplicatio porrigitur iudici, tunc vſque ad decem dies: vt *in Authen. præallegata, quæ ſupplicatio.*

¶ Licèt autem de fraude taliter perpetrata per huiuſmodi iuramentū non conſtet ad plenum,[a] in fauorē tñ matrimonij de benignitate canonica, cōtra fraudem propoſitam, ſupplicationem mulieris admiſimus, & ad audientiam reſtituimus[b] eam pro matrimonio poſtulantem. Ideóque mandamus, quatenus de cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes, cōfirmetis, vel infirmetis[c] (ſicut iuſtum fuerit) ſententiam à primis iudicibus promulgatam.

a ¶ *Ad plenum.*] Hoc iō dicit, quia ſi plenè probaſſet hanc fraudé, & cauſam abſentiæ, iure cōi fieret reſtitutio. ꝭ. *de re iud. cum Bertholdus.* vbi minùs ſufficiens probatio ſufficit, ne præiudicaret opinio veritati: vt ſ. *de procu. ex inſinuatione & c. in præſentia.* & hoc ideo, quia abſens legitimè citat[a], præſumitur contumax, ſi non venerit. 3. q. 9. *decernimus.* 65. d. *ſi fortè.* *ff. de re iud. contumacia.* Sed talis præſūptio poteſt elidi per aliā præſumptionem. *ff. de in inte. reſt. decius* & idem eſt, ꝙ per præſūptiuam ꝓbationē, & minùs plenā eliditur præſumptio cōtumaciæ. Vnde per ſacramētum vnius pōt ꝓbare ſe nō cōtumacē: nā violēta præſumptio eliditur per iuramētū. 35. q. 3. *extraordinaria. & op. arg.* ꝭ. *qui ma. accuſ. poſſ. cum in tua.* & ſic pñt intelligi. 4. q. 5. *quiſquis.* in fi. Tñ hoc iuramentū nō facit plenā ꝓbationē, ſed fauore matrimonij admiſſa fuit mulier ad agendū, nec auditur mulier prætextu appellationis ſuæ, qꝛ cōtumax præſumit, ſed per fraudē ſemiplene ꝓbatā, & in fauorē matrimonij reſtituitur.

† *Oſcenenſi.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp.

† *Vide Ioānem Vaſeū in annalibus Hiſpaniæ. c. 20.*

¶ Idem Epiſcopo & Capitulo Oſceñ †.

¶ *Etiam contra ſententiam Papæ reſtituitur Eccleſia. Hoc primò. Et cauſa reſtitutionis in integrum debet præſentibus partibus tractari. Hæc ſecundò. Hæc duo dicit quo ad titulum.*

CAP. V.

Tvm † ex literis Cæleſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex iis, quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, grauem Ilerdeñ † Eccleſiæ intelleximus quæſtionem, per ſententiā Eugenij Papæ ſuper Eccleſiis quibuſdam prolatā, ſe læſam enormiter & olim, & nunc etiam cōquerentes. Vnde cū idem Cæleſtinus tempore Anaſtaſij Papæ proximi ſucceſſoris eiuſdem Eugenij in minori adhuc officio conſtitutus, in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & † ex delegatione ipſius[c] cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius Anaſtaſij, officio legationis denuo in partibus eiuſdē fūgenti, cauſam cōmiſit eandem: idem quoque Cæleſtinus ad apicē ſūmi Pontificatus promotus G. ſancti Angeli Diacono Cardinali tunc Apoſtolicæ ſedis legato dictā controuerſiam ſub eo tenore commiſit, vt inſpectis Ilerdeñ. Eccleſiæ priuilegiis, auditis etiā partium rationibus †, memorata ſententia[c] non obſtante diffinitiuam proferret ſentētiam, eámque faceret obſeruari, verum quoniam per ipſum Legatum, aut per alios, quibus ſub eodem tenore cauſa eadem commiſſa

¶ ¶ *Gloſ. ſeq. arg. & opin. ponit.*

b ¶ *Reſtituimus.*] Arg. ꝙ nullo tractu temporis tranſit[a] ſentētia contra matrimoniū in rem iudicatam ꝭ. *de re iud. c. later. & c. conſanguinei.* Sed ex hoc ſumunt quidam contrariū *arg. & male.*

Additio. Ex hoc, quod dicit, reſtituimus, probant, quod tranſit in rem iudicatam.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & remittit.*

c ¶ *Confirmetis, vel infirmetis.*] Hoc tñ habet facere iudex appellationis. 2. q. 6. *in fin.* Et hoc habet locum, quando in cauſa appellationis nihil noui proponitur, & vnicus tantùm eſt articulus, vt hîc erat; aliàs iudex appellationis pro parte poteſt confirmare ſententiam, & pro parte infirmare: vt ꝭ. *de teſt. Raynutius. & c. Raynaldus.* Item ex eo quòd dicit confirmetis, vel infirmetis, videtur, quòd executio non ſpectet ad ipſos. de hoc dictum eſt ſ. *de offic. dele. paſtoralis. §. præterea.*

a *Sententia fauore matrimonij nō tranſit in rem iudicatam: neque in cauſa hæreſis fauore fidei. Lucas de Penna. l. 1. Cod. de ſent. aduerſus. fi. lat. li. 10. dans lib. 3. adno. in Directo. ſcol. 50.*

Tvm ex literis.] Diuiditur in tres partes. Primò ponit petitionem eccleſiæ Ilerdē. Secūdò examinationē, deliberationē, & interlocutionē Papę ibi, *Nos igitur.* Tertiò citationē partis aduerſæ cum cōmunicatione proceſſus ibi, *Quocirca.* Abb. Sicul.

Casvs. Inter Eccleſiā Oſceñ. ex vna parte, & Eccleſiam Ilerd ñ. ex altera, coram Eugenio Papa ſuper quibuſdam Eccleſiis qō vertebatur: ipſe cognito de meritis cauſæ, prout ſibi viſum fuerat, tulit ſentētiā ꝓ Eccleſia Oſceñ. cōtra Eccleſiā Ilerdeñ. ſuper Eccleſiis illis. Demū mortuo Eugenio, ſucceſſit ei Anaſtaſius: tpe Anaſtaſij Cæleſtinus dū erat in minori officio conſtitutus, legatus in Hiſpania ex delegatione ipſius Anaſtaſij cœpit cognoſcere de illa controuerſia, ſed eam non determinauit: tandem mortuo Anaſtaſio ſucceſſit ei Alexander, qui eidē Cæleſtino legato denuo in Hiſpania, cauſā cōmiſit eandē. Poſtmodū mortuo Alexādro, ſucceſſit ei Cæleſtinus. qui dictam cōtrouerſiā cōmiſit G. ſancti Angeli diacono Cardinali ſub eo tenore, vt inſpectis priuilegiis Eccleſiæ Ilerdeñ. auditis etiam allegationibus partium. non obſtāte ſententia Eugenij, diffinitiuam proferret ſententiam, & illam faceret obſeruari. Verumtamen per legatum illum, aut etiam per alios, quibus cauſa ſub eodem tenore cōmiſſa fuit, licèt teſtes quidā ꝓducti fuerint ex parte Ilerdñ. Eccleſiæ, mandatū Apoſtolicū adimpletum non fuit. Poſtmodum tempore Innocentij magiſter A. canonicus Ilerdeñ. poſtulauit à D. Innocentio ꝓ officiū ſuum dictam ſententiā in melius reformari, & cōtra eā Eccleſiā reſtitui Ilerdeñ. D. Papa cū fratribus deliberatione habita, quidā dicebāt, ꝙ Cæleſtinus videbatur eā reſtituiſſe, ex eo ꝙ nō obſtāte dicta ſētētia cōmiſit negotiū illud: vnde eadē rōne petitionem eiuſdē Eccleſię admittere debebat, cū ſentētia Romanę ſedis debeat in melius cōmutari, quotiés ꝑ ſurreptionē aliquid factū fuerit: & ſecundū iura ciuilia principes etiā contra res bis iudicatas examinari reſtitutionē in integrum permiſerūt: Papa conſiderans ex data ſentētiæ in regiſtro Eugenij reperta, ꝙ primo menſe ſui apoſtolatus tulit ſētētiā illā, qñ nō videbatur plenè inſtructus de eā, innitēs illi rationi præcipuè, ꝙ priuilegiū Vrbani 2. à parte Oſceñ Eccleſię productū, ſubiectū fuerat falſitati, cuius tenor in regiſtro ipſius inuētus fuit incorruptus: omnibus iſtis cōſiderantis deliberatio D. Papæ in hoc reſedit, vt veraque parte pręſente, cognoſcatur, verū teſtitutio data ſit, an danda contra prædictam ſententiam: vnde mandat epō, & capitulo Oſceñ. quatenus vſque ad feſtum B. Lucæ legitimè cōpareant corā ipſo, oſtenſuri, ſi poterunt, ꝙ dicta ſententia non debeat retractari: vel ſi reuocāda fuerit, appareāt ſufficienter inſtructi, vt in principali negotio procedatur, quē terminū ſtatuit peremptorium: quòd ſi iniuncta contempſerint adimplere, procedatur in cā nihilominus, quantum de iure fuerit procedendū. Not. ꝙ ſentētia etiam Papæ, quando per ſurreptionem lata fuit, debet in melius reformari. Item in breui tempore non videtur quis plenè inſtructus ſaltem in ardua cauſa. Item vtraq; parte præſente, cauſa reſtitutionis in integrum debet examinari. Item cauſarum merita partium aſſertione manifeſtantur. Item in prima citatione poteſt proponi peremptorium edictum, propter diſtantiam viarum & etiam ex alia iuſta cauſa.

† *Di. Ile. &c deeſt in aliquos antiquis.*

† *Hoc eſt rationibus, & allegationibus.*

d ¶ *Ipſius.*] Scilicet Anaſtaſij.

¶ *Gloſ. ſe. obiicit & ſoluit, circa ſolutionem obiicit, & reſpondet.*

e ¶ *Sententia.*] Per hoc vī, ꝙ Cæleſtinus reſtituerit Eccleſiā Ilerdeñ. ſed cū multa tēpora ſint elapſa à tēpore Eugenij q tulit ſētentiā ipſā vſque ad tēpus Cæleſtini. ſc. xlv. anni, quo auditus eccleſia Ilerdeñ. ſuper reſtitutione? & Inno. ſimiliter videtur eam admittere ad reſtitutionem petēdā ꝭ. vt dicit *an data, vel danda.* Sed eſt cōtra alia iura. Nā vltra quadrienniū dari non debet. *C. de tēp. in integ. reſt. l. vlt.* nec etiā perpetuatur per cōteſtationē litis. *ff. de mino. Papinianus in fi.* Pōt dici, ꝙ reſtitutio data fuit tēpore Anaſtaſij, q cōmiſit negotiū Cæleſtino in minori officio cōſtituto: quia Anaſtaſius fuit proximus ſucceſſor Eugenij: & ꝙ cauſa terminata nō fuit, ſtetit per iudices, vnde nō eſt imputādū actori. 2. q. 7. *anteriorum.*[b] *C. de in integ. reſt. l. pendente* ſicut ſatis patet per multas commiſſiones. vnde etiam dicitur. ꝭ. [*An data ſit, vel potiſſimum danda.*] Si verò data, poſtea dari nō dēt *C. ſi ſæpius in integ. reſt. Verum eſt, poſt. l. Vl. vel ſi eſſet denegata.* ꝭ. e. c. *Vlt. niſi ex ca.* vt ibi dicitur. Sed *cum ad ſtatum* obiicitur, Eugenius tulit ſñiam primo mēſe ſui apoſtolatus vt ꝭ. *tit per primo. & vixit iij. an. & menſib. iij. & xxj. diebus.* ſed Anaſtaſius ſucceſſit Eugenio, qui cām ſuper hoc cōmiſit Cæleſtino tūc in minori & ꝭ. de appell. c. ex officio cōſtituto, & ita videtur, quòd reſtitutio danda ſit poſt quadriennium: vnde ex hoc tradunt quidā arg. quòd reſtitutio ſæpe fit ſinuatione. dida. vt dictū eſt ſ. eo. c. 1. quia hæc videtur dari poſt quadriennū. Sed tu potes rñdere, ꝙ ex eo quod dicit hîc, nō conſtat, quod Anaſtaſius dederit reſtitutionē, ſed cōmiſit cauſam ſuper reſtitutione, an eſſet danda, vel non. Sed obſtat fortius factū Cæleſtini, qui mādauit, non obſtante ſententia Eugenij diffinitiuam ſententiā proferri ſuper Eccleſiis prædictis. ſed hoc fecit Cæleſtinus potius de gratia, q de iure, quod patet: quia reſtitutio dāda eſt cauſa cognita præſentibus partibus: vt dicit. ꝭ. & *ff. de minor. in cauſis. §. in cauſa.* Vnde Papa noluit inniti facto ipſius, ſed deliberauit decernere præſentibus partibus, verum ſit data, vel danda, & ideò non plenè probatur per hanc decretalem, quòd dari debeat reſtitutio poſt quadriennium: quia nec Papa hic determinat hoc.

b *Quod tunc ſit.*

extitit [a] (licèt teſtes [b] producti ex parte Ilerdeñ. Epiſcopi recepti fuerint) mandatum tamen Apoſtolicum nõ extitit adimpletum: magiſter [c] A. Canonicus Ilerdeñ. poſtulauit per officium [d] noſtrum dictam ſententiam in melius reformari, & contra eam reſtitui [e] Eccleſiam Ilerdeñ.

¶ Nos igitur cum fratribus noſtris, & aliis deliberauimus diligenter: nonnullis aſſerentibus, quòd cùm prædictus C. † Prædeceſſor noſter contrariam dictam ſententiam viſus fuerit Ilerdeñ. Eccleſiæ reſtitutionis beneficium indulſiſſe, cum ea non obſtante duxerit negotium committendum [f], & nos ſupplicationem eiuſdem Eccleſiæ admittere debebamus †: præſertim quia ſententia [g] Romanæ ſedis non negatur poſſe in melius commutari, cùm aut ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum, & temporum, ſeu grauium neceſſitatum diſpenſatiuè quicquam ordinare decreuit. Et ſecundum iura ciuilia, Princeps etiam contra res bis iudicatas in adiutorio ſuo examinari reſtitutionem in integrum permiſerunt [h]: Perſpeximus quoque ex data ſententiæ in regiſtro dicti Eugenij Papæ repertæ, quòd primo menſe ſui Pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipſius cauſæ videbatur inſtructus [i], illa nitens præcipuè ratione, quòd priuilegium Vrbani ſecundi ex parte veſtra [k] productum, ſubiectum fuerit falſitati, cuius tenorem nos in regiſtro ipſius inuenimus incorruptum: Tandem deliberatio noſtra in hoc reſedit, vt an data ſit reſtitutio, an danda [l] contra præmiſſam ſententiam, partibus præſentibus decernatur, quarum aſſertione [m] merita cauſarum panduntur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus vſque ad feſtum beati Lucæ, vel in propriis perſonis, vel per idoneum reſponſalem noſtro vos conſpectui præſentetis, quòd dicta ſententia retractari non debeat (ſi poteritis) oſtenſuri [n]: vel ſi fortè exigente iuſtitia fuerit retractanda: vel per vos, vel per reſponſalem idoneum appareatis ſufficienter inſtructi, vt in principali negotio canonicè procedatur: pro certo ſcituri, quòd cùm propter multam locorum diſtantiam [o] non poſſit ad nos ſine magnis laboribus, & expenſis ſæpiùs haberi recurſus, ſi ad præmiſſum terminum, quem vobis peremptorium aſſignamus, iniuncta vobis contempſeritis adimplere: Nos nihilominus in ipſo negotio, quantum de iure [p] poterimus, procedemus.

¶ Idem.

¶ *Petitio reſtitutionis in integrum contra ſententiam ſuſpendit regulariter executionem ſententiæ in euentu iſtius cauſæ re-*

a ¶ *Extitit.*] Poſt receſſum prædicti Cardinalis.
b ¶ *Teſtes.*] Qui producti fuerunt ad probandum, quòd dari debeat reſtitutio, & quòd potiùs per iudicem, & non per Eccleſiam Ilerdeñ. ſteterat, quod non fuerat proceſſum: vt hic dicit.
c ¶ *Magiſter.*] Habens ad hoc ſpeciale mandatum: vt *ff. de mino. illud. § ſi talis. &* j. *eo. c. coram.*
d ¶ *Officium noſtrum.*] Hoc ideò dicit: quia tñ iudicis officio, & non iure actionis petitur reſtitutio. *ff. de mino. l. quod ſi minor. § vlt. &* ſ. *de offi. iud. c. 2.*
e ¶ *Reſtitui.*] Ergo nõ fuit reſtituta per Cæleſtinum.
f ¶ *Committendum.*] Eo enim ipſo, quod commiſit negotium principale, videtur conceſſiſſe beneficiũ reſtitutionis: ſicut committendo cauſam, videtur cõmiſiſſe appellationem. ſ. *de off. deleg. c. paſtoralis. § præterea.* Sed hic ignorabatur, quæ cauſa cõmiſſa fuiſſet, an cã reſtõnis, an cã illa, ſc. an danda eſſet, an nõ: vt patet per ſe mẽtias: ſed videtur, q̃ danda eſſet reſtitutio, vt dicitur in prædicta notula: & hoc probatur per hoc q̃ Eccleſia Ilerdẽ. petebat reſtitui coram Innocentio Papa.
g ¶ *Sẽtẽtia.*] Ro. ſedis. ponit tenorẽ *ca. 35. q. 9. ſententiam. & c. veniã.*
h ¶ *Permiſerunt.*] Sed illud raro fit. *ff. de mino. minor autem magiſtratum. & C. ſi ſæpius reſti. in integ. poſtul. l. 1. & 2.*
¶ *Glo. ſeq. ar. alle. in cõtrarium.*
i ¶ *Inſtructus.*] Arg. q̃ in modico tẽpore non põt quis multũ addiſcere. 2. arg. 48. d. § 1. *quia nemo repente fit ſummus. de pæn. d. 2. §. hac qua de charitate* Arg. cõtra. q̃nq; eñi ingeniũ ſupplet tẽpus in bñ ſtudentibus, ſicut induſtria ſupplet tempus. 77. *d. monachus.* nec ſufficit diu in ſcholis fuiſſe, ſed laudabiliter vixiſſe inquirendum eſt. *12. q. 2. gloria Epi. in fi.* [b] *& arg. c. de iis, qui ve. ætat. impetrauer.*
¶ *Gloſſa ſeq. ponit tres lecturas.*
k ¶ *Ex parte veſtra.*] Per hanc literã videtur, quòd pars Oſceñ. Eccleſiæ priuilegium ſuum falſauerat addendo aliquid, vel diminuendo, vt magis faceret pro ſe, propter quod Eugenius tulit ſententiam contra Ilerdeñ. Eccleſiam. Sed eo ipſo quòd quis falſat literas iudicũ, debet amittere cauſam, ſicut dicit illa decre. ſ. de reſcr. olim, quod hic non fecit Eugenius credens priuilegium verum, cum non eſſet, vt dicit litera iſta ibi, [Illa nitens præcipuè, &c.] & hic patet, quòd falſauerat priuilegium, quod poſtea repertum eſt integrum, & incorruptum in regiſtro. Similis falſitas habetur j. *de except. cũ venerabilis.* & ideò tale delictum non debet obeſſe Ilerdeñ. Eccleſiæ, quo minùs ſaltem reſtituatur in iſto beneficio. Vel fortè pars Ilerdeñ. Eccleſiæ falſauerat priuilegiũ Oſceñ. Eccleſiæ, & hoc conſtitit in iudicio: vnde Papa ſententiauit cõtra Ilerdeñ. Eccleſiam, & ideo dicit [Illa nitens, &c.] & hoc videtur verius ſecundùm hanc literam. In antiqua compilatione [c] dicebatur ab altera parte productum, & ſecundùm illam literam planior eſt ſenſus: & ſecundùm hoc pars Ilerden. Eccleſiæ falſauit priuilegium ſuum: & ideò contra ipſam fuit ſententiatũ, quòd melius videtur ſecundùm illam regulam, delictum perſonæ, &c. & ita concordat cum illa *decre. cum venerabilis.* vnde non debet obeſſe Ilerden. Eccleſiæ delictum illius, qui priuilegium falſauit, quin ſaltem reſtituatur iſto beneficio, cum Eccleſia Ilerden. non fuerit in culpa.
l ¶ *An danda.*] Ideo iubet inquiri: quia nõ cõſtabat, an fuiſſet admiſſa Eccleſia Ilerdẽ. ad reſtitutionem, & præſentibus partib⁹ hoc eſt faciẽdũ, vel p̃ cõtumaciã abſentibus. *ff. de mino. in cauſa. §. 1. & in Authen. vt ſpo. lar. § ad hæc. col. 9. & C. ſi minor. ab hære. ſe abſti. auth. ſi omnes.* de hoc dictum eſt ſ. *e. c. 1. &* ſ. *de offi. iud. c. 2. melius.* Et per hanc literam non conſtat, q̃ reſtitutio data fuerit, ſed modo apparebit, an fuerit data, an danda, licèt Papa Cæleſtinus nõ obſtãte ſentẽtia Eugenij negotiũ cõmiſerit.
m ¶ *Aſſertionẽ.*] *C. ſi per vim. vel alio modo. l. vl. arg.* ſ. *de maio. & obe. c. inter quatuor.*
¶ *Gl. ſe. obiicit & ſoluit.*
n ¶ *Oſtẽſuri.*] Sed quare cõpelluntur iſti hoc probare: cũ ille, qui petit reſtitui, non admittatur, niſi doceat ſe læſum: vt *ff. de minor. nã & poſtea. § ſi minor.* Itẽ eſt cõtra id, quod actore nõ p̃bãte reus debet abſolui *6. q. 5. c. accuſator. &* j. *vt Eccl. benefi. cap. vt noſtrum.* [d] Fortè præſumptio erat contra eos, & ideo Papa voluit hoc: vt dicit prædicta decret. vt noſtrũ. ſed non compellantur hoc probare, niſi voluerint, ſed ſi altera pars noluerit probare, quòd ſit retractanda, ipſi probent contrarium, ſi potuerint: & hæc facienda ſunt vtraque parte præſente.
¶ *Gl. ſe. not. propter diſtantiã, &c. & alleg. in contrarium, ponit, & exponit verſus.*
o ¶ *Locorũ diſtãtiã.*] Propter locorũ diſtantiã, & vt parcatur laboribus, & expenſis, prima vice põt poni peremptorium [e]. *24. quæſt. 3. de illicita. & ff. de iud. l. at nunquam.* neceſſitate ingruente. j. *de dila. c. 1. Arg. contra ff. de iudi. l. ad peremptorium.* multa enim propter diſtãtiam permittuntur, quæ aliàs prohiberentur: vnde verſus:

Non facit ergo parum diſtantia longa viarum:
Prorogat inducias, aufert onus, impedimentum:
Cogit adire forum, conſeruat ius dominorum.

Pone exemplum, Prorogat inducias appellatori. *infrà de appel. c. cùm ſit Romana.* Aufert onus electo, & electoribus, *63. diſt. c. cùm longè.* Impedimentum aufert domino volenti repetere ſeruum ſuum factum monachum. *17. quæſt. 2. ſi quis incognitus.* Cogit adire forum, quia ſine licentia patris abſentis filius cauſam agere poteſt. *ff. de iudi. ſi longius.* Conſeruat ius dominorum in poſſeſſione turbata domino abſente. *C. ſi per vim, vel alio modo. l. 1.* vbi admittitur in poſſeſſionem turbatam recuperandam ſeruus, vel amicus, qui aliàs non admitteretur.
p ¶ *Quantùm de iure.*] Sed qualiter procedetur in hoc caſu reſtitutionis, dato quòd pars citata non veniat, nunquid poteſt procedi ad teſtium receptionem, vel diffinitiuam ſententiam ſuper ipſa reſtitutione? Videtur, quòd non: quia litis conteſtatio in hoc caſu facienda eſt. *ſuprà de offi. iudic. cap. 2. ff. de mino. l. Papinianus. § vltimo.* ſed lite non conteſtata teſtes non ſunt recipiendi. *infrà vt lite non conteſtata. per totum.* Et hoc inuenitur hic, ex eo quod dicitur [Quantùm de iure, &c.] cùm aliàs lite conteſt. citari debeat: vt ſi non venerit, ad ſententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dictum eſt. ſ. *de offi. iudic. cap. 2.* ſed contra videtur, quòd ad ſententiam procedi non poſſit. *ff. de mino. in cauſa. § 1. & C. ſi minor ab hæred. ſe abſti. Auth. ſi omnes.* Sol. hæc contrarietas habetur. ſ. *de offi. iud. cap. 2.*

† *Papa.*
† *debeamus.*
a *Vnde dicit canon. Multo tempore diſcenda quæ poſtmodum doceas. 16. quæſt. 1. ſic viue.*
b *Concor. te.* in l. ſtuduiſſe. cum bona glo. C. de prox. ſacr. ſcrini. lib. 12.
c *Quod ſi in antiqua cõpilatione hanc decretalem legeris, rem totam facilem percipies.*
d *Concor.* C. de eden. l. qui accuſare & l. actor. Co. de pro. cum vulg.
† *compareatis.*
e *Hoc verum ſecundum Ho. ſi iuſta cauſſa ſit expreſſa, ſic cùm citatio non eſt facilis, vt hic, & tunc ſolent tres termino in vna citatione exprimi.* c. 2. j. de teſt. cog.

S*Vſcitata.*] Si reſtituatur in integrum contra ſententiam is, cõtra quem eſt præſumptio, mandatur ſententia executioni, præſtita cautione de reſtituenda re, ſi prius condemnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quatuor partes. Nam prima ponit deciſam facti narrationem. Secunda ibi, *Nos intellectis.* ipſius diffinitionem. Tertia ibi, *Sententia.* reſtitutionis petitionẽ. Quarta ibi, *Ne vero.* ipſius conceſſionem cum certa probatione. Abbas.

CASVS. Inter epiſcopũ Burgẽ. & monaſteriũ Ouiẽ. vertebatur quæſtio ſuper quatuor articulis, & ſuper quibuſdam decimis monaſterio acquiſitis per quandam transactionẽ. quæ commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, coram quibus proceſſum fuit, & concluſum in cauſa. Tandem cauſa ſuper his delata fuit ad dominum Papam. Auditis quæcunque partes proponere voluerunt, Papa condemnauit monaſterium ſuper quatuor articulis prædictis, lata ſentẽtia ſuper prædictis articulis. dũmodo Papa vellet ſuper decimis proferre ſententiam, ſuper quibus coram iudicibus fuerat in cauſa concluſum: procurator monaſterij petiit beneficium reſtitutionis in integrum ad probandam præſcriptionem tã ſuper quatuor articulis prædictis quam etiam ſuper decimis prædictis acquiſitis monaſterio per transactionem: & dominus Papa dicto procuratori reſtitutionis beneficium ſuper dictis articulis conceſſit. Ne verò per excogitatam malitiam (ſicut ex quibuſdam præſumptionibus videbatur) eff ctum ſententiæ in damnum epiſcopi contingeret impediri, & ne monaſterium per executionem detrimentum incurreret, propter diuerſas præſumptiones, dñs Papa æquitate penſata ita prouidit, vt prædicta ſententia executioni mandetur, ante aliquam probationem, ita tñ quòd ſufficientem præſtet cautionem epũ Burgẽ. quòd ſi monaſterium obtinuerit in cauſa, omnia, quæ perceperit occaſione ipſius ſententiæ, monaſterio reſtituantur. Not. quòd Eccleſia reſtituitur ad probandam præſcriptionem poſt ſententiam, & ante ſententiam, licèt ſit in cauſa concluſum. Item propter præſumptionè ſententia mandatur executioni, quæ aliàs mandari non deberet: & hoc de æquitate, & non de rigore.

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cõpil.

† *Omenſe.* † *Ornen.*

† *Vox, facit, dicit in omnibus vetuſtis exemplaribus.*

ſtitutionis: fallit, ſi cõtra petẽtẽ reſtitutionẽ eſt præſumptio malitiæ, quòd cauſa differẽdi executionẽ hoc petat: quo caſu executio ſit præſtita cautione de reſtituẽdo, ſi petẽs reſtitutionẽ obtinebit in cauſa. Hoc dicis ſecũdũ mẽtẽ, iũcta gloſſa penul. & in hoc vltimo eſt iſte text' valde ſingularis reſpectu vtriuſque iuris.

CAP. VI.

SVſcitata † ſuper diuerſis articulis inter Burgenſem Epiſcopum, & Ouienſe † monaſterium quæſtione: *& infrà.* ¶ Nos intellectis, quæ vtraque pars propoſuit coram nobis, ſuper quatuor articulis prænotatis, monaſterium[a] Ouiẽ. iuſtitia condemnauimus exigente.

¶ Sententia verò lata, Procurator monaſterij ad probandum præſcriptionem factam, † tam ſuper quatuor articulis prænotatis, quàm etiam ſuper quibuſdam decimis[b], per tranſactionem[c] acquiſitis: *& infrà:* Reſtitutionem in integrum nomine monaſterij poſtulauit[d]; quam eidem duximus indulgendam: *& infra.* ¶ Ne verò per excogitatam malitiam (ſicut ex præſumptionibus pluribus videbatur) effectum ſententiæ in damnum Epiſcopi cõtingeret impediri: néve monaſteriũ per executionem ſententiæ[e] propter diuerſas ſuſpiciones incurreret detrimentum[f]: Nos æquitate penſata[g], iure duximus prouidendum, vt ante omnia ſupradicta ſententia executioni mandetur, *& infrà.* ¶ Volumus nihilominus, & mandamus, vt † ab ipſo Epiſcopo recipiatis idoneam cautionem[h], quòd ſi monaſteriũ in cauſa ipſa præualuerit, vniuerſa quæ medio tempore ſententiæ ipſius occaſione perceperit, monaſterio reſtituat memorato.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

a ¶ *Monaſterium Ouien.*] Hic fertur ſententia contra monaſterium. ſimile ĩ. *de cenſi. ſopita* alibi in perſonam procuratoris, ſiue ſyndici. ſ. *de ele. c. querelam.* vbi de hoc. & ĩ *de capel. mona. c. dilectus.* Sed Eccleſia non multum curat de illa ſolemnitate, ſicut nec facit differentiã inter procuratorem, & ſyndicum, ex quo conſtat de poteſtate tradita. ſ. *de procu. c. petitio.* a Vel dic condemnari monaſterium in perſona procuratoris.

a *Facit* l. 1. C. de ſen. & interlo. om. iud.

b ¶ *Decimis.*] Sup quib' iã cõcluſũ erat in cã. ſimile ſ. *e. c. auditis.*

c ¶ *Per tranſactionem*] Id eſt, amicabilem compoſitionem. ſ. *de tranſact. c. 2. & ĩ. de deci. ap. cap. ex multiplici.*

d ¶ *Poſtulauit.*] Iſte fuit procurator cõſtitutus ad cauſam, & ſentẽtia lata cõtra monaſteriũ poſtulauit in integrũ reſtitui; & obtinuit. Sed cõtra vr̃ dicere lex. quia ſine ſpeciali mãdato, ad hoc procurator nõ admittit. *ff de mino. l. illud. § ſi talis. & ĩ. ca. prox.* Põt dici, q; lex illa locũ habet, cũ reſtitutio principaliter poſtulatur, vt ſ. eo. cũ ex literis. nõ tñ p illũ, cõtra quẽ lata fuit ſententia, vt tũc exigatur ſpeciale mandatum ad hoc: ſed qñ incidenter poſtulatur reſtitutio, ſicut hîc, licèt poſt ſententiam ſuper quibuſdam: quia incontinenti poſt ſententiam ante factam executionẽ, & per eũ, qui factus erat dñs litis per conteſtationem, intelligitur incidẽter factum, & ſuper quibuſdam, quæ petebantur ante ſententiã, vnde procurator ad cauſã cõſtitutus bene põt petere reſtitutionem ſuper articulo incidenti. ſ. *eo. auditis.* quia omnia, quæ ad cauſã inſtruendi faciunt, ſibi conceſſa intelliguntur. *arg. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & arg. ad hoc. ff. eo. tit. l. qui proprio. § item quæritur. arg. ad hoc ſ. eo. c. auditis. & ſimil. C. a. l. ita demũ.* b *& ff. an per alium cau. cap. exer. poſ. l. 2. arg. cõtra. C. de ap. ſi actor* & quia hîc locum non habebat appellatio, neceſſe habuit recurrere ad beneficium reſtitutionis, ſi potuiſſet appellare, iure communi poterat præſcriptionem probare, ſiue aliam exceptionem peremptoriam. ĩ. *de fide inſtru. cap. cùm Ioannes. & C. ſenten. reſcind. non poſſ. l. 2.*

b *Exceptio malitiæ non oppoſita cõtra procuratorem ante litem conteſtatam, etiã in cauſa appellationis opponi nõ poteſt. Ioan. And.*

c ¶ *Sententia.* Hoc regulare eſt, vt ſententia mandetur executioni, non obſtante aliqua exceptione: vt 2. q. 1. *ſicut.* niſi incontinenti probetur exceptio ĩ. *de teſt. veniens.* & ĩ. *de reſti. ſpo. c. literas. in fin.* & in quibuſdam caſibus, qui numerantur. 11. q. 3. *cùm apud.* Item licèt incontinenti velit quis probare exceptionem ſuam: ſi tamen eſt præſumptio contra eũ ipſum, quod malitiosè excipiat, primò mandabitur ſententia executioni, vt hîc: deinde ſi quid velit proponere, non in modum exceptionis, ſed in modũ actionis audietur. ĩ. *de appel. conſtitutus. in fi.* & ĩ. *de accu. accedens.* ſed & hoc ibi non dicitur, immò defecerat in quibuſdã exceptionib', nec dicebat, quòd aliàs vellet proponere, vt *C. ad leg. Cor. de falſa. ſatis aperte.* & *C. de edic. diui. Hadr. tol. l. 2.*

c *Facit.* l. 1. cũ optima l. ff. de tabulis exhiben.

† *Aliàs, quatenus.*

f ¶ *Detrimentũ.*] Quia delictum perſonæ, &c. 16. q. 6. *ſi epiſcopum.*

¶ Hono. iij. Archiepiſcopo, & Capitulo Bracharẽ.

¶ *Poſt peremptorium non auditur Eccleſia de iure communi; auditur tamen per beneficium reſtitutionis in integrum.*

CAP. VII.

COram felicis memoriæ I. Papa præd. noſtro lite inter

¶ *Gloſſ. ſeq. recit. per contrarium, cui dat ſimile, & ſol. cui ſignat contrarium, & reſpondet.*

g ¶ *Penſata.*] Hic præfertur æquitas iuri. *C. de iud. placuit.* ſed hoc contingit propter præſumptionem, cùm aliàs de iure communi, poſtulata reſtitutione in integrum, omnia in ſtatu ſuo eſſe debeant, donec reſtitutio finita ſit. *C. de in inte. reſtit. poſtulata. l. vnica.* ſicut appellatione interpoſita nihil eſt innouandum. *ff. nihil no. appel. interpoſita. l. vnica.* & 2. q. 6. *c. ei qui. §. appellatione interpoſita.* Sed contra. ſ. *de tranſactio. c. vlt.* vbi dicitur, quòd ius ſeruandum eſt: vbi verò ius deficit, æquitas ſeruanda eſt. Sed præſumptio ſoluit contrarium.

¶ *Glo. ſe. allegat ſimilia, & arguit.*

h ¶ *Cautionem.*] Hoc generale eſt, vbicunque in dubio aliquis admittitur, quòd ſemper ille, qui admittitur, præſtabit cautionem. *C. de leg. l. ſi in fraudẽ.* d *C. de peti. hære. l. vlt. 1. reſponſo. ff. de rei ven. is à quo.* & *l. ſeq.* ff. vt legatorum, vel fideicommiſ. appel. ſuper ſeruan. cauſa caueatur. *l. poſtquam. § 1 ff. de damn. infect. prætor. in* eo. 2. ſuper prin. *arg.* ĩ. *vt lit. pen. eccleſia ſancta Maria.* Item argumentum eſt hîc, quòd cautio ſit præſtanda ab eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, de fructibus reſtituendis, ſi ſuſpectus eſt. ĩ. *de ſeq. c. 2.*

d *Adde* gl. vlt. *Ioan. An.*

C*Oram felicis.*] Prima pars narrat factum; ſecunda interloquitur ibi, *Nos autem.*

CASVS. Inter archiepiſcopum Bracharẽ. & archiepiſcopum Toletañ. coram Innocentio ſuper iure primatiæ quæſtio vertebatur: lite inter prædictos archiepiſcopos conteſt. coram ipſo, cauſam commiſit quibuſdam iudicibus, vt ipſam cauſam ſufficienter inſtructam remitterent ad Apoſtolicæ ſedis examen, partibus terminum peremptorium aſſignando, in quo cum omnibus munimentis, per quæ cauſa inſtrui poſſit, ſedi Apoſtolicæ ſe præſentent ſententiam audituri: termino verò elapſo poſt longam expectationem comparuerunt procuratores Archiepiſcopi Bracharẽ. ſed quia non portauerunt depoſitiones teſtium, & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendum poſtulauerunt: Papa interlocutus fuit, quòd ſuper hoc audiendi non erant, cùm ad hoc ſibi terminus peremptorius aſſignatus fuiſſet. ipſi petierunt ad hoc ſe admitti per beneficium reſtitutionis, exhibẽtes ſuper hoc ſpeciale mandatum: vnde Papa Honorius dedit illis dilationem vſque ad octauas Pentecoſtes per beneficium reſtitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium reſtitutionis ad depoſitiones teſtium, & alia munimenta portanda, quæ in termino conſtituto fuerant admiſſa.

a ¶ *Super primatia.*] Primatia,& patriarchatus vna tñ dignitas eſt,licet nomina ſint diuerſa.99.*diſt.c.1.& 2.*
b ¶ *Procuratores veſtri.*]Et ita ad vnam cauſam plures procuratores dari poſſunt:de hoc dictum eſt ſ.*de procurator.non muſtè.* & *j.de teſtibus,inſuper.*
c ¶ *Munimenta.*] Munimenta dicuntur, quibus cauſa munitur, & inſtruitur : vt teſtes, inſtrumenta, confeſſiones, & quicquid aliud, quod adiuuet cauſam.
d ¶ *Petita.*] Denegando ipſam eis : vt infrà patet.
¶ *Glo.ſeq ponit octo caſus, in quibus requiritur ſpeciale mandatũ.*
e ¶ *Mandatũ.*] In hoc caſu non videtur generale ſufficere mandatũ procuratoris ſimpliciter conſtituti ad cauſã. *ff.de minori. illud.* a *§.talis.* Et quidam alij caſus ſunt, in quibus non ſufficit generale mandatum, vt in cauſa ſuſpecti tutor s de procu. non ſolum. *§ vlt.* Alius, qñ aliquis reliquit duos procuratores omnium rerum ſuarum, tunc alter ab altero non poteſt exigere ſine ſpeciali mandato. *ff. de procu. l. qui duos.* Alius eſt in interdicto de liberis exhibendis. *ff.de li. exhi.l.3 ff. de procu. Pomponius in princ.* Quintus eſt in tranſactionem. *ff. de procu.l. mandato.* & in alio caſu procurator non poteſt deferre iuramentum ſine ſpeciali mandato, vel recipere. *ff.de iureiu.l. iuſiurandum. §. procurator.* & in acceptilatione *ff. de acceptilation.l.3.* de hoc dixi, ſ.*c.prox.* qualiter locum habeat, in alio caſu, exigitur ſpeciale mandatum. ſ.*de reſcrip.c.nonnulli.*

† *In antiquis codicibus vno excepto ita inter eos.*
a *Ex hac l. argum. 10.2. q.5. qua de cauſa. quod generali mandato nõ delegatur diſpenſatio. & de hoc in Spe.tit.2. §. conſequenter.ver. generaliter.*
† *Vide text. in l.ſi quando. & ibi Bart. C. de dilatio.*
† *Videto notas bonas c.*
† *Patronem*
† *Perenen.*
† *Hic in Vulgata habetur dicto, cum: quam nec ſeruat oratio ad mittit, nec habent manuſcripti.*

Archiepiſcopum Toletañ. & te, frater Archiepiſcope, ſuper primatia [a] ſolemniter conteſtata, fuit peremptorius terminus aſſignatus: *& infrà.* ¶ Verùm elapſo termino conſtituto, poſt expectationem nõ modicam comparuerunt Procuratores [b] veſtri: ſed quia non attulerant depoſitiones teſtium, & alia munimenta [c], dilationem cum inſtantia poſtulârunt. Poſtquam verò cõtra † eos interlocuti fuimus ſuper dilatione petita [d], tandem indulgeri Eccleſiæ Bracharẽn. dilationem propter inſtructionem cauſæ, per auxilium reſtitutionis in integrum poſtularunt, exhibentes ſuper hoc ex parte veſtra ſpeciale mandatum [e]. Nos autem vſque ad octauas Pentecoſtes, per reſtitutionis beneficium id vobis duximus [f] indulgendum †.

¶ Gregorius nonus.

¶*Reſtituitur minor in eo, quod contraxit, vel omiſit; ſi probat exinde ſe læſum, & ſit infra tempora reſtitutionis petenda.*

CAP. VIII.

CONſtitutus † in præſentia noſtra magiſter Guil. pro ſe ac fratre [g] ſuo I. Canonico Parroſinẽn. † exhibita nobis petitione monſtrauit, quòd † eis in minori conſtitutis ætate, ac eorum matre (cuius ſucceſſores [h] exiſtunt) rebus humanis exempta : quondam Guil. pater ipſorum quaſdam poſſeſſiones vtrique [i] communes quibuſdam vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiuſmodi venditio robur firmitatis haberet) emancipauit eoſdem [k] †, & fecit eos contractui conſentire. Quare ſupplicauit, vt vel venditionem [l] eandem mandaremus nunciari nullam [m], vel cùm [n] adhuc exiſtant infra tempus [o] ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum, & infra annum, & diem à tempore contractus, ipſis tanquam proximioribus competeret ſuper alia portione ius offerendi emptoribus pretium, iuxta municipij Patroſinẽn. † conſuetudinem [p] approbatam, quòd hactenus omiſerunt, dignaremur eis ſuper vtroque (cùm in hoc non modicum læſi noſcantur, & emptoribus portionis eiuſdem, vel eorum ſucceſſoribus pretium ſint offerre parati) per idem beneficium ſubuenire.

¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa inueneritis veritate ſubnixa, vel venditionem

¶ *Glo.ſeq ſignat contrarium, & ſoluit.*
f ¶ *Duximus.*] Et ita aliquid conceditur hîc vna via, quod alia via denegatur contra ſ *de procu.tua.* cum ſuis concor. ibi poſitis. Sed illa intelliguntur de iure communi: & ſi in iure communi aliquid vna via prohibetur, & alia via eodem iure debet prohiberi, hîc verò ſecus.

COnſtitutus.] In prima ponitur partis petitio, ſuper qua ſecũdò dat iudices ibi. *Quocirca mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Pater, & mater magiſtri Guil. & Ioannes fratris ipſius canonici Patroſinẽn. habebant quaſdam poſſeſſiones communes : matre ipſorum defuncta, cui ſuccedere debent, G. pater ipſorum eis in minori ætate conſtitutis poſſeſſiones prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & quia venditio hmõi non valebant pro ea parte, quæ ex ſucceſſione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eoſdem, & fecit eos contractui conſentire : præterea conſuetudo eſt in Patroſinẽn. municipio, quòd ſi aliquis vendat poſſeſſiones ſuas alicui extraneo à conſanguinitate ſua, ille, qui eſt proximior venditori, vſque ad annum, & diem à tempore venditionis poteſt offerre pretium emptoribus, & illi tenentur recipere pretium, & reſtituere rem pretium offerenti: magiſter Guil. pro ſe, & Ioan. fratre ſuo acceſſit ad dominum Papam, & expoſuit ei prædicta, petens à domino Papa, quòd cùm adhuc exiſterent infra tempus ad obtinendum beneficium reſtitutionis in integrum, vt venditionem prædictam pro ea portione, quæ ex ſucceſſione materna contingebat eoſdem, faceret nunciari nullam, vel per beneficium reſtitutionis in integrum contra ipſam venditionem ſubueniret eiſdem: in alia portione paterna petebãt ſibi per idem beneficiũ ſubueniri tanquã proximioribus ad offerẽdũ pretiũ emptoribus, iuxta cõſuetudinẽ municipij Patroſinẽn. quod hactenus omiſerũt, cùm in hoc enormiter lædantur, & ipſi parati ſunt offerre pretiũ emptoribus, vel eorum hæredibus. Vnde mãdat Papa quibuſdam quatenus ſi præmiſſa inuenerint eſſe vera, venditionem prædictam quoad partem quæ ipſos contingit ex ſucceſſione materna denuncient eſſe nullam, ſi in ea iuris ſolemnitas eſt omiſſa, vel ſi fuit ſeruata, & eos conſtiterit eſſe læſos, tam ſuper illa, quàm ſuper alia portione paterna, in integrum eoſdem reſtituant, dum tamen quod offerunt, duxerint faciẽdũ. Not. quòd frater pro fratre ſine mandato admittitur ad impetrandum. Item ſi iuris ſolemnitas in contractu minoris non ſeruatur, nullus eſt contractus in præiudicium minoris. Idem eſt in contractu Eccleſiæ. Si verò iuris ſolemnitas interuenit, & læſus ſit minor, vel Eccleſia, ſubuenitur eis per beneficium reſtitutionis in integrum.

¶ *Glo. ſeq.recitetur per quaſtionem.*
g ¶ *Fratre ſuo*] Et meritò, cùm ſit coniuncta perſona. ſ. *de reſcrip.c. nonnulli.* & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria voluntas non appareat. *ff.de procu. l. ſed & l. Pomponius.* ſ. *vlt.* & in cauſa reſtitutionis non admitteretur ad agendum, niſi conſtaret de voluntate ipſius. *ff. de minori. l. patre. 1.reſponſo.*
h ¶ *Succeſſores.*] Quia filius ſuccedit etiã matri ab inteſtato [b], ſiue ex teſtamento. *C. de ſuſconſulto bo. ma.l. 1.* pater verò habet vſumfructum, in cuius poteſtate eſt: qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere : alienare tamen rem filij, vel donare non poteſt. *C. eod. tit. l.1.& 2.*

† *Infero, quòd qualitas clericatus, & canonicatus non liberat quem a patria poteſtate: ſed ſola epiſcopalis. concor.* in Auth.conſt. quæ diſt. §. palam. & Auth.dignitas. C. de epiſc.& cle.
† *Patronẽ.*
b *Ex ſenatuſconſulto Orficiano etiamſi auo intestato ſubreſtitut: & præfertur conſanguineus matris, & eadem ratione ſuccedit nepos, & pronepos auia & proauia.* Inſt. de ſenatuſc. Orfi. *§. 1,* & *§.2.* & 2. C. eod.l. 1. *Ioan. And.*

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*
i ¶ *Vtrique.*]Scilicet patri,& matri, quas poſſeſſiones de communi pecunia emerũt ſimile j.*de dona.inter vi.& vxorem.c.ſignificanti.* Sed contra videtur: quia quicquid habet vxor, totum præſumitur eſſe de bonis mariti. *C.de dona.inter vi.& vxo.l.ſi vxoris.& ff.de don.inter vir.& vxorem.l.Quintus Mutius.* illud verum eſt, quando non conſtat, vnde res illæ proceſſerunt. Sed hîc conſtat, quia vt dixi, de pecunia communi emptæ, vel vtrique communiter legitæ fuerunt, & hoc certum erat.
k ¶ *Eoſdem.*] Hoc ideo dicit: quia dum filius eſt in poteſtate patris alienare, vel aliàs diſponere de rebus ſuis non poteſt, nec agere pro his, nec ei tunc temporis currit præſcriptio, vt *C. de bon. ma.l.1. & in de actna excep.l.3.§. vlt.* Ideo emancipauit eos, vt conſentirent, & ratam haberent venditionem eandem quoad partem maternam, in qua debebant ſuccedere matri.
l ¶ *Venditionem*] Quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quoad partem patris petebant reſtitui ad ius offerendi pretium, & ſi venditio de bonis maternis teneret, petebant reſtitui ſimiliter contra eam.
m ¶ *Nullam.*] Quaſi factam à minore xxv. ann. ſi iuris ſolemnitas non fuit ſeruata.
n ¶ *Vel cum.*]Supple, ſi iuris ſolemnitas fuit ſeruata in vẽditione.
o ¶ *Tempus.*] Scilicet quattior annorum. *C.de temp.in integ.reſtit.l.vlt.* & eſt hic arg. quòd vltra quadriennium non detur reſtitutio. Bern.
p ¶ *Conſuetudinem.*] Conſuetudo [c] erat approbata illius loci, quod ſi quis rem communem cum alio, vel rem ſuam venderet extraneo, vel alicui magis remoto: qui proximior eſt illi alienanti, à tempore contractus vſque ad annum, & diem, & poſt, poteſt offerre pretium emptori, quod ſoluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & reſtituere rem: & iſti fratres omiſerant offerre pretium infra annum, & diem pro re patris alienata, cùm ipſi eſſent proximiores, & ad hoc offerendum petebant reſtitui, vt rem patris rehaberent.

c *Vide Matthæum de Afflictis deciſio.123. & notas bonas c.*

a ¶ *Debita*

a ¶ *Debita.*] Quia ſi habebant curatorem,& eius auctoritas non interuenerit,ipſo iure nulla fuit venditio. C. *de in inte. reſt. minorum ſi curatorem.* & ſi decretum non interuenerit,ſiue auctoritas prætoris, non tenet venditio, ſeu conſenſus ſubſequens ; quia tutor,& curator alienare rem minoris ſine auctoritate prætoria nõ poteſt. C. *de prædi. mino. ſi decre. non alienan. l. 1. & 2. & l. minorum. & l. ſi quidẽ.* & in pluribus legibus ibidem. Si verò iſti nullum habebant curatorem, & contraxerunt, vel conſenſerunt auctoritate prætoris venditioni factæ à patre, obligantur: ſed ſi læſi ſunt,[a] reſtituuntur: vt l. præ li. ſi curatorem. *in fin.* & ita ſi ſolemnitas iuris eſt omiſſa, nulla fuit venditio, & ſic etiam nulla pronunciabitur: ſi ſolẽnitas ſeruata fuit,& probauerint ſe læſos, reſtituentur tam contra vẽditionem cõtingentem ipſos ex ſucceſſione materna, quàm etiam ad ius offerendi in venditione paterna.

a *Læditur minor aut in iudicio, aut in contractu. de hoc 56 di. irreligioſum. Ioan. And.* † *in vno antiquo ita: ipſos auctoritate noſtra, &c.*

b ¶ *Conſtiterit.*] Probabunt ergo iſti ſe minores,& læſos, aliàs nõ audirentur. *ff. de iure iur. nam poſtea. §. ſi minor.* quo probato reſtituentur tam contra vẽditionem, quàm ad ius offerendi.

prædictam, quoad partẽ ex ſucceſſione materna ipſos contingẽtem, nullam nunciare curetis, ſi in ea debita [a]iuris ſolemnitas eſt omiſſa: vel ſi forſitan interuenerit,& eos læſos eſſe conſtiterit [b], tam ſuper ea, quàm ſuper reſidua portione, dum tamen, quod offerunt, duxerint faciendum, auctoritate †noſtra in integrum reſtituere ſtudeatis.

¶ Idem.

¶ *Reſtitutio in integrũ poſtulãda eſt ab ordinario adminiſtrationem habẽte, vel à delegato ab eo, ſiue hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſiue incidat in cauſa generaliter ſibi cõmiſſa. Ab ordinario verò adminiſtrationẽ nõ habẽte, vel à delegato peti non debet, niſi veniat incidẽter in cauſa. Arbiter autẽ de cauſa reſtitutionis non cognoſcit, nec poteſt aſſumi in maioribus.*

CAP. IX.

CAuſa reſtitutionis in integrum, coram Iudicibus ordinariis adminiſtrationem habẽtibus[c], vel delegatis ab eis, tractari poterit,& finiri †, ſiue hoc ipſis delegatis [d] ſpecialiter demandatum fuerit, ſiue in † commiſſo eis negotio contingat incidere huiuſmodi quæſtionem, ¶Delegati verò ab ordinariis, qui adminiſtrationem non habent[e], ſed tantummodo facultatem iudicandi, ſeu Arbitri, de hac cauſa cognoſcere nequeunt, niſi coram eis mota fuerit incidenter [f]. In matrimoniali [g] quoque liberali, vel criminali cauſa, cùm maiores Iudices exigant, Arbiter nequit aſſumi.

¶ Idem.

¶ *Reſtitutio denegata Eccleſiæ, vlteriùs ſibi nõ cõceditur, niſi ex noua cauſa: reſtituitur tamen ad appellandum à ſententia denegationis.*

CAP. X.

BEneficio reſtitutionis in integrum Eccleſiæ tuæ in alio iudicio denegato [h], reſtitutio

CAuſa reſtitutionis.] Tria ſunt dicta principalia. Secundum ibi, *Delegati.* Tertium ibi, *In matrimoniali.* Abbas.

CASVS. Quia beneficium reſtitutionis extraordinarium eſt, & non datur niſi deficiente iure communi, dubitari poterat, quis dare poſſit beneficium reſtitutionis: & ideo Papa oſtendit in capitulo iſto, qui iudices hoc facere poſſint, hoc modo: Quidam ſunt iudices ordinarij habentes adminiſtrationem, iſti poſſunt cauſam reſtitutionis in integrum examinare, ac finire. Item delegati ab his hoc idem facere poſſunt, ſiue hoc ipſis delegatis commiſſum fuit ſpecialiter, ſiue in ipſo negotio incidat quæſtio reſtitutionis. Item quidam alij ſunt ordinarij non habentes adminiſtrationem,& arbitri de hac cauſa cognoſcere non poſſunt, niſi coram eis mota fuerit incidẽter. In fine dicit, quòd in cauſa matrimoniali, liberali,& criminali, arbiter aſſumi non poteſt, cum huiuſmodi cauſæ maiores iudices exigant. Not. quòd arbitri incidenter cognoſcunt de cauſa reſtitutionis. Item in tribus caſibus hic ſignatis arbiter aſſumi non poteſt.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

c ¶ *Habentibus.*] Sicut eſt epiſcopus, poteſtas,& huiuſmodi, & alij etiam minores ordinarij contentioſam iuriſdictionem habẽtes, qui præſunt alicui vniuerſitati, qui habent adminiſtrationem cum iuriſdictione. *ff. de poſtulan. l. 1. §. vltim. & Cod. vbi, & apud quos l. vltim. 21. q. 1. perſona.* ff. *quod cuiuſque vniuer. l. vltim.* & alij etiam minores ordinarij contentioſam iuriſdictionem habentes.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit, ſolutioni opponit, & tripliciter reſpõdet.*

d ¶ *Delegatis.*] Et ſic delegati ab ordinariis hoc edicto poſſunt cognoſcere de cauſa reſtitutionis, ſiue principaliter mãdetur eis, ſiue incidenter eis contingat quæſtio reſtitutionis, & multò fortiùs delegatus à principe, ſicut hoc totum traditur. *C. vbi, & apud quos reſti. in integr. poſt l. vlt.* quæ ponit totum tenorẽ huius decre. Sed videtur, quòd eſſe non poſſit, ſ. quòd ordinarius poſſit alij demandare cognitionem iſtam: quoniam in integrum reſtitutio cauſæ cognitionem deſiderat, *ff. de in integ. reſti. l. 3. & ĩ. eo. c. tum ex literis. & ff. de mino. l. in cauſæ. §. cauſa.* ſed quæ officio iudicis cauſa cognita expediuntur, alteri demandari non poſſunt. *ff. de offic. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum.* Sol. reſtitutio in integrum competit iure magiſtratus, & tranſit cognitio reſtõnis, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter committatur. *C. vbi, & apud quos l. vlt.* ſed ea, quæ competunt iure magiſtratus, delegantur. ff. *de offi. eius cui man. eſt iuriſdictio. l. 1. reſponſ. 1.* Sed contradicit lex, quia ea, quæ magis ſunt imperij, quàm iuriſdictionis, magiſtratus facere non poteſt. Sed reſtituere eſt magis imperij, quàm iuriſdictionis: ergo non permittitur magiſtratibus. *ff. ad muni. l. ea quæ.* ergo multò minùs poſſunt delegare. Poteſt ſic reſpondeti, omnia, quæ competunt iure magiſtratus delegari poſſunt, ſed non omnia, quæ delegantur ſpecialiter competunt iure magiſtratus, vt in hoc exemplo: & in mero imperio, cuius cognitio ſpecialiter demãdatur, ſi contingit præſidem abeſſe: vt *in l. prædicta. ff. de offi. eius, cui mand. eſt iuriſdictio. l. 1.* Vel dici poteſt delegari non cuilibet, ſed magiſtatui municipali. Verius eſt, quod hodie huiuſmodi cognitio poſſit delegari: vt *C. vbi, & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea quæ corrigitur.*

Reſtitutio in integrum an poſſit examinari per delegatum.

† *Vide l. fin. & ibi Bar. C. vbi, & apud quem.*

† *In antiq. quin deeſt dictio,* in.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Non habent.*] Vt illi, qui dantur à principe, ad aliqua officia exercenda, putà vt cognoſcant de appellationibus, vel de ſententiis, vel ẽt de aliis quæſtionibus, ſi qui volunt ſe ſubiicere eorum iuriſdictioni, poſſunt cognoſcere de in integ. reſtitut. & de aliis cauſis, ſed neminem compellere poſſunt coram ſe litigare: & de talibus põt intelligi. ff. *de iud. l. 1. ver. vel per aliã iuriſdictionem, &c.* C. *de iu. rem non nouã.* vel vt poſſint dare tutores, & curatores, vel emancipare, iſti dicuntur ordinarij ſine adminiſtratione à talibus delegati,& arbitri de reſtitutione: cognoſcere non poſſunt principaliter, ſi directè agatur de reſtitutione: quia nec talis iudex ſine adminiſtratione, etiamſi eſſet ad hoc electus à partibus, poſſet committere cauſam reſtitutionis, ſed maiores tantũm.

f ¶ *Incidenter.*] Principaliter enim iſti cognoſcere non poſſunt de reſtitutione, cùm cauſa iſta requirat maiores iudicẽs, qui hoc ex officio ſuo faciant: ſi autem inciderit quæſtio reſtitutiõnis in negotio, de quo compromiſſum eſt, vel quod eſt aliis delegatis commiſſum, poſſunt tunc de reſtitutione cognoſcere. ſic *C. de iudi. l. quotiens & C. de ord. iud. l. 1.* ibi enim iudex cognoſcit de cauſa ſtatus incidenter, qui aliàs cognoſcere non valet Nec dicitur arbiter facere extra compromiſſum: quia huiuſmodi reſtitutio non eſt alia cauſa, ſiue negotium ab eo, de quo compromiſſum eſt, ſed oritur ex illo,& ei cohæret, de quo compromiſſum eſt,[b] vt putà ſi omiſit probationem, arbiter poteſt de hoc cognoſcere, vel de ſimilibus, quæ incidunt in cauſa.

b *Concor. l. inter litigãtes. ff. ad muni. & in l. ſi C vbi, & apud quem.*

¶ *Glo. ſeq. ſucceſſiuè ſignat duo contraria, & ſoluit.*

g ¶ *In matrimoniali.*] Cauſæ enim matrimoniales per iudices diſcretos [e] debent tractari, qui poteſtatem habeant iudicandi. *ĩ. de conſang. & affi. c. ex literis.* & eſt expreſſum. *ĩ. de tranſact. c. vlt.* vbi de hoc. Item cauſa liberalis,& criminalis maiores iudices requirunt *ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.* Vnde ſumptum eſt hoc *Arg. contra. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. ex compromiſſo.* vbi dicitur, quòd ſententia arbitri non infamat; vnde videtur, quòd poſſit cõpromitti de crimine, quod dicit lex illa, quòd ergo. *§. ex compromiſſo,* non intelligitur de famoſo delicto, ſed de tali, quod nullo modo infamat,& quia nõn per omnia ſententia eſt, vt ibi dicitur: hic verò,& in l. non diſtinguemus, intelligitur de famoſo delicto, de quo arbiter aſſumi non poteſt. Item *ar. contra. ĩ. de præſum. liter. as.* ſed ibi non fuit ſimpliciter arbiter: quia retinu t ſibi delegatam poteſtatem.

e *Id eſt, eccleſiaſticos. concil. Trident. ſeſſio. 24. c. 1. de ſacramento matrimonij cano. vlt.*

BEneficio.] CASVS. Lata fuit ſententia contra Eccleſiam, à qua ſententia non fuit appellatum: Eccleſia contra ſententiam illam petiit beneficium reſtitutionis in integrum: negata fuit reſtitutio: petiit iterum in alio iudicio reſtitutionem: quæritur, vtrùm debeat audiri? Reſpondetur, quòd denegari debet Eccleſiæ beneficium reſtitutionis, præterquam ad appellandum, niſi nouis defenſionibus ad huiuſmodi beneficium ſit admittenda, ſed reſtitui debet ad appellandum. Nota, quòd contra ſententiam latam in vno iudicio, non datur reſtitutio in alio iudicio, niſi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

h ¶ *Denegato.*] Si aliquis petat reſtitutionem in integrum, & contra ipſum lata fuit ſententia denegando reſtitutionem, ſi iterum petat reſtitutionẽ, denegari debet: tamen põt reſtitui ad appellandum contra ſentẽtiam, à qua non appellauit: quia denegata fuit reſtitutio: vt hîc dicitur, & *C. ſi ſæpius in integ. reſt. poſt. l. 1.*

a ¶ *Nouis.*

a ¶ *Nouit.*] Tunc cū propter nouas defenſiones iterum auditur. *C ſi ſæpius in integ. reſt. poſtu. l. 1. 2. & 3.* ex illis tribus legibus ſūptum eſt, quòd hic dicitur. Sed qualiter intelligas, quod dicit, nouis defenſionibus? Nouæ dicūtur defenſiones, ſiue quæ tunc erāt, ſed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant: ſiue quæ poſtea emerſerunt. Sed quidā intelligunt de omiſſis primis iſti, quaſi non poſſint de nouo aliæ ſuperuenire, quod credo verius, & ita ꝓpter nouas defenſiones, quæ tunc erant, admittitur iterum ad beneficium reſtōnis, non obſtante quod in alio iudicio fuit denegatum. Sed cōtra vī: quia ex noua cā recuſatur iudex poſt litem conteſtatā. *ſ. de of. fi. dele. c. inſinuante. ſim. ĩ. de excep. c. paſtoralis. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus.* & quæ de nouo emergūt, auxilio indigent. *ff. de inter actio. l. de ætate. §. ex cā.* princeps verò etiā cōtra res bis iudicatas reſtōnē in ſuo auditorio admittit. *ff. de minor.* minor autē magiſtratus. *arg. ſ. eo. cum ex literis.* Itē vī. ꝙ pluries poſſint dari *ff. de min. l. & ſi ſine §. reſtitutus.* vbi ſæpius reſtitutus fuit minor. Sol. Poteſt dici, quod illud ſpeciale eſt in hæreditate, vel etiam ibi non fuit denegata, ſed ſæpe conceſſa, putà, petij reſtitui in integrum contra ſententiam, conceſſa fuit mihi: iterum lata fuit ſententia cōtra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum reſtitutio, non contra primam ſententiam, ſed contra ſecundam, quod poteſt fieri niſi in caſu. *Cod. de bo. quæ libe. l. Vlt. §. Vbi autem.* hic vero fuit denegata. vnde amodo non auditur, niſi nouæ defenſiones, &c. & eſt ſpeciale, quod dicitur *in § Vbi autem.* propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiant. Bern.

a *Facit. l. 1. & ibi doct. C. ſi ſæpius reſt. in integ. poſt.*

† *Poſt conc. Lateran. ſub Alexan. iij. p. 49. c. 9. & c. 1. co. ti. in 1. cōpi.*

(præterquàm ad appellationem omiſſam) videtur eidem Eccleſiæ poſſe negari, niſi nouis [a] defenſionibus ad huiuſmodi ſit beneficium admittenda.

TITVLVS XLII.

De alienatione, iudicij mutandi cauſa, facta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Is, in quem facta eſt alienatio rei cauſa mutandi iudicij, conuenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem.*

CAP. I.

EX† quorundam relatione audiuimus, quòd cùm aliqui literas commiſſionis à nobis impetrant, aduerſarij, (vt mandatum noſtrum eludant) antequam literæ ad iudices perueniant, vel etiam poſtea priuſquā citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt: *& infrà.* ¶ Nos igitur contra prædictam calliditatem, & verſutiam prouidere volentes [b]: Mandamus quatenus ſi aduerſarij eorum pro euacuando noſtro mādato taliter appellauerint [c], aut de poſſeſſione, de qua cōtrouerſia vertitur [d], commutationem fecerint [e] †, vel ſe malitioſè duxerint abſentandos [f]: eos, qui in poſſeſſione ſe ingeſſerint, appellatione ceſſante, cogatis ſub veſtro examine iuris æquitate parere.

¶ Greg. ix. Abbati ſancti Nicolai, & Decano Furneń. Morineń. diœce.

¶ *Clericus cauſa mutandi iudicium, non debet recipere ceſſionē à Laico.*

CAP. II.

EX parte Scabinorum † Hipretis † fuit propoſitum, quòd inter Laicos eiuſdem loci quæſtionibus emergentibus dirimendis per iudicium ſæculare, quidam Clerici ſibi dono, vel pretio ab aliquibus Laicorum ipſorum cedi faciunt actiones: vt aduerſarios ad Eccleſiaſticum forum [g] trahant, & prædam ex huiuſmodi commercio aſſequantur: *& infrà.* ¶ Cùm igitur ceſſiones, & emptiones

DE ALIENATIONE IVDICII MVTAN. &c.

¶ *Suprà viſum eſt de beneficio, ſeu remedio reſtitutionis, per quod prouidetur læſis tam minoribus, quam Eccleſiis, & maioribus ex cauſa. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium: per quod prouidetur illis, in quorum præiudicium eſt facta res alienatio, cauſa futuri iudicij mutandi. Abbas.*

De hac materia tractatur. 11. q. 1. c. Vlt. & in multis capitulis.

EX quorundam.] Prima pars narrat factum, contra quod ſecundò prouidet ibi. *Nos igitur.* & eſt caſus ſingularis. Abb. Sic.

Casvs. Aliqui impetrant literas contra aduerſarios ſuos, aduerſarij illi antequam literæ ad iudices perueniāt, etiam poſtea, vt mandatum apoſtolicum eludāt, antequam citentur, appellant, aut commutationem faciunt de poſſeſſionibus, ſuper quibus controuerſia verti ſperatur. Significatum fuit hoc domino Papæ, mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi aduerſarij illorum taliter appellauerint, aut de poſſeſſionibus, de quibus controuerſiam ſperant, commutationem fecerint, vel ſi etiā malitioſè ſe abſentauerint, illos, qui in poſſeſſionibus ſe ingeſſerint, compellant ſub eorum examine reſpondere appellatione remota. Nota, quòd reſcriptum extenditur ad eos, de quibus in ipſo mentio facta non fuit, & conueniuntur per illud, ſed hoc eſt propter dolum & fraudem ipſorum, beneficio huius decretalis.

b ¶ *Volentes.*] Quia malitiis hominum eſt obuiandum. *ſimi. ſ. de reſcri. ſedes. cum ſuis concord. & ff. de rei vend. in fundo.*

c ¶ *Taliter appellauerint.*] Tali appellationi nullatenus eſt deferendum, cùm non niſi à manifeſto grauamine ſit appellādum. *ĩ. de appel. Vt debitus.*

d ¶ *Vertitur.*] i. verti ſperatur, aliàs pertinet ad titulum de litigioſis.

¶ *Gl. ſeq. ponit, contra quē detur hoc edictum. Item quòd ad trāſlationem poſſeſſionis pertinet. Item tria, quæ in eo requiruntur, ſcilicet quòd ſit iudicium futurum, quòd dolo fiat, & quod interſit. Item duos caſus, quibus ceſſat, ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Commutationem fecerint.*] In transferendo, ſeu alienando rē in aliam perſonam cauſa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio, tā contra alienantē, quàm contra emptorem, vt quem volueris poſſis conuenire. *C. eo. tit. l. vnica.* contra alienantem datur actio in factum ad intereſſe *ff. eo. l. 1. & l. 3. § opus. Ver. ex quibus.* contra emptorem datur rei vendicatio: vt hic *in fin. & C. eo. l. vnica.* Item non ſolùm ad tranſlationem dominij pertinet hoc edictū, ſed etiam poſſeſſionis. *ff. eo. l. non ſolum.* Item no. quòd tria neceſſaria ſunt ad hoc, vt ex hoc edicto actio competat. quòd ſit alienatio facta cauſa mutandi iudicij futuri, & nō eius, quod iam iit. *ff. eo. tit. ex hoc edicto. § aut prætor.* Futuri iudicij ideo dicitur: quia ſi fiat alienatio rei litigioſæ, incidit in edictum de litigioſis. *C. de litig. l. Vlti.* & hoc debet fieri libello principi dato, & per eum reo inſinuato *in Authen. ibi poſita. C. de litig.* tunc res alienari non ꝑt ſine pœna litigioſi. vt *C. de populi ſenatus. l. vl. ĩ. vt lite pēden. Eccleſia ſancta Maria.* Item quod dolo fiat alienatio ratione loci, & perſonæ, quia potentioribus pares eſſe non poſſumus. &c. vt duriorem aduerſarium conſtituat etiā alterius prouinciæ, & quod mea interſit. *ff. e. l. 1. 2. & 3. in prin. & l. non ſolum. §. hac actio.* & datur ad intereſſe: vt dixi *de offic. iud. quanti intereſt actoris.* & ſi quas fortè fecerit expenſas, vel aliam incommoditatem paſſus ſit. *ff. eo. l. 3. §. opus. in fi. & l. non ſolum in fi.* Item qui ex neceſſitate alienat, hoc edicto non tenetur. *ff. eo. non ſolum. § ſi quis.* [b] Item ſi paratus ſit ſubire iudicium, ac ſi poſſideret. *ff. eod. qui etiam in fi.* Item notandum, quod hic fit prorogatio iuriſdictionis delegatæ de perſona ad perſonam, nam inuita altera parte, & eſt contra id, quod habes *ſ. de offi. deleg. P.* & G. vbi dicitur, G. delegata iuriſdictio non poteſt prorogari ad perſonas alias, quam in reſcripto continentur: ſed hoc eſt ſpāle in odium illorum: quia eis inuitis hoc fit, cum alias prorogatio fiat de conſenſu partium. *ſ. de offi. dele. de cauſis. & ff. de iud. l. 2. §. ſi iudex.* de hoc dictum eſt. *ſ. de offi. deleg. P.* & G. & eſt prorogatio iuris, beneficio huius decre. cùm alias reſcripta non poſſunt prorogari ad perſonas, quæ ibi non continentur: vt *in c. P.* & G.

† *Vide tex. in l. fi. cum gl. & not. C. de litigio.*

† *Scabinos vocant Belgæ, & alij ſenatores, ſeu oppidorum magiſtratus.*

† *Hipreta.*

b *Ponit caſum in quo propter inualitudinem, vel ætatem, vel occupationem aliquā litem in alium trāſtulit. Io. And.*

f ¶ *Abſentando.*] Qualiter contra tales ſit procedendum, dicitur *ſ. de offi. deleg. conſultationibus. & ĩ. Vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis.* Bernard.

EX *parte.*] Duæ ſunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet ibi, *Cùm igitur.* Abb. Siculus.

Casvs. Apud Hipretum aliquando emergunt quæſtiones inter laicos eiuſdem loci, quæ dirimi debent per iudicium ſæculare: quidam clerici faciunt ſibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono, vel pretio, vt aduerſarios trahant ad eccleſiaſticum forum, & ſic prædam ex tali commercio aſſequuntur. Scabini, i. officiales eiuſdem loci ſignificauerunt hoc domino Papæ, vnde ſuper hoc ſcribit quibuſdam dicens, quòd huiuſmodi ceſſiones, & emptiones litium prohibentur per leges, ita quòd iactura cauſæ afficiunt illos, qui aduocant ſibi patrocinium potentiorum: & odioſæ ſunt huiuſmodi ceſſiones, quia ex cupiditate procedunt. vnde mandat quibuſdam, quatenus prædictos clericos compeſcant ab huiuſmodi præſumptione per cenſuram eccleſiaſticam. Nota hic, quòd clerici conuenire poſſunt laicos coram eccleſiaſtico iudice, ſed hoc eſt de conſuetudine illius loci.

¶ *Glo. ſeq. arg. duo. & fi. ſol. contrarium.*

g ¶ *Eccleſiaſticum forum.*] In hoc facit ad titulū: quia ꝑ hoc mutatur iud. cau. per ea enim quæ ſequūtur, ſpectaretur ad titulū, ne liceat potentioribus. & ad titulum, mandati. & ſic materiæ legum diuerſorū titulorum hic comprehenduntur. Item eſt hic ar. quod clerici aliàs poſſunt laicos cōuenire in foro eccleſiaſtico. Itē arg. ex hac decre. quòd clerici maiores reputantur, quàm laici, & eſt de conſue. u-

conſuetudine illius loci, quòd clerici trahere poſſunt ad eccleſiaſticum forum laicos, aliàs de iure non.

¶ *Glo. ſeq. de ceßione actionis diſtinguit. aut, fit in vltima voluntate, aut inter viuos pacto: ſecundo caſu aut fit potentiori, aut non potentiori: & hoc caſu aut eſt dubitata, aut indubitata: & ſecũdo caſu aut eſt vera, aut ſimulata, aut dubitat.*

litium legitimæ prohibeant ſanctiones [a], ita quod iactura cauſæ afficiant [b] illos, qui ſibi potentiorum patrocinium taliter aduocare præſumunt †, & ex eo ſint etiam odioſæ, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus Clericos memoratos à præſumptione [c] huiuſmodi, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatis.

TITVLVS XLIII.

De Arbitris.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Arbitri ſunt in diſpari numero aſſumendi, & eis diſcordantibus ſtatur ſententia maioris partis.*

CAP. I.

S Anè: *& infrà.* ¶ Si autem ex communi placito Epiſcoporum, inter quos cauſa verſatur, arbitros elegerint: aut vnus eligitur: aut tres [d]: vt ſi tres elegerint, aut omnium ſequantur ſententiam, aut duorum [f] †.

a ¶ *Sanctiones*] *C. mã. l. pen. & vlt.* Et nota, quòd huiuſmodi ceſſiones quandoque tenẽt, quandoque nõ tenẽt. Si ceſſio actionis fit in vltima voluntate, tenet ceſſio *ff. de leg. 3. nomen.* & in caſibus *Cod. man. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio.* niſi res, vel actio legata ſit litigioſa. *C. de liti. quicunque. & in Auth. nunc ſi hæres.* ſed legatarius poteſt adeſſe liti, ne colludatur, vt ibi dicitur. Si verò ex pacto, ſiue inter viuos fiat ceſſio, vel donatio potentiori, nulla eſt: nec agere poteſt ille ex ea ceſſione: immò iactura cauſæ afficiuntur, qui hoc faciunt: vt hic dicit. & *C. ne lic. pot. l. 1. & 2. & l. fin.* Si verò fiat ceſſio non potentiori, ſi actio ſit dubitata, i. in iudicium deducta, non tenet ceſſio: nec tamen admittitur actio: ſi agit ille, qui ceſſit, in caſibus non tenet. *C. de lit. l. 2. & l. vlt.* Si verò actio ſit indubitata, i. nondum in iudicium deducta, tenet. *C. de hær. vel act. ven. per to.* Item diſtingue, vtrum etiam ſit ſimulata, quia tunc nulla eſt. *C. plus va. quod agitur per tot.* & dicitur, ſimulata, ſi id actum eſt inter cedentem, & illum, cui fit ceſſio. Si verò dubium ſit, an ſit ſimulata, vel vera: præſumitur, quòd ſit ſimulata, ex eo quòd actio pro parte donata, pro parte vendita videtur. *C. man. l. vlt.* & in tali caſu non agit is, cui ceditur, niſi ad id quod dedit in ſuperfluo: nec is, cui ceſſit, nec is, cui ceditur, vt ibi dicitur. *§. ſi quis.* Item præſumitur, ſi modicum pretium datur: & hic non agitur, niſi ad id quod dedit: & ex quantitate pretij ſimulata præſumitur. Item ſi dubitatur, an ſit vera, vel ſimulata, præſumitur ſimulata, in quo caſu loquitur. *C. mand. l. pen.* exceptis quibuſdam caſibus ibi poſitis.

Ceßio actionum quando fieri poſſit, & quando non.

† *Vide* l. pe. ff. de alie. iudic. mu. cauſa fact. & l. 1. & 2. & *ibi Bar.* C. ne liceat poten.

† *Conſilium Africanum* c. 83. concil. *Mileuitanũ* c. 24. *Burchardus* l. 1. decre. c. 68. *Iuo.* p. 5. c. 176. & c. 4. ti. de fo. cõpe. in 1. cõpil.

† *Vide* l. itẽ ſi vnus. & l. ſi in tres. ff. eodem.

¶ *Glo. ſequens reci. per duas q. an ipſo iure, & de quibus potentioribus, &c.*

b ¶ *Afficiant.*] *C. ne lic. poten. l. 1. & 2.* & dicas afficiant per ſententiam, non ipſo iure, vt patet per *l. prædicta. C. ne lic. pot.* vbi dicit, iactura cauſæ mulctentur, id eſt, afficiantur per ſententiam, Intelligendum eſt, huiuſmodi ceſſiones odioſæ ſunt: quia de vitio cupiditatis procedunt, vt hic, & *C. ne lic. poten. l. vlt.* Et no. quòd titulus iſte *de alie. iudi.* &c. intelligitur de potentioribus, qui non ſunt in aliqua dignitate, ſiue adminiſtratione, ſed titulus ille, ne liceat potentioribus patrocinium litigatoribus impertiri, intelligitur de potentioribus qui ſunt in dignitate, ſiue adminiſtratione conſtituti, & eodem modo intelligitur lex illa. *C. quod me. cau. ſi per impreſſionem.* & tamen ſub iſto tit. interſerit breuiter naturam huius tit. ne liceat. & de materia illius tit. *mandati.* vt dicitur in prima notula.

c ¶ *A præſumptione.*] Sic patet, quòd clerici non debent recipere huiuſmodi ceſſionem: quia ſi ſimulata ſit ceſſio, nõ valet. *C. man. l. pen.* & ſi eſſet vera ceſſio, vel datio, præſumitur nihilominus in fraudem facta, & auaritiæ cauſa: clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. *14. q. 4. clerici. & c. canonum.* quia ſi negotiari iam facto clerico non licet. *88. diſt. fornicari.*

DE ARBITRIS.

¶ *Suprà viſũ eſt de præparatorijs iudiciorũ: meritò de ipſis iudicijs erat vidẽdũ. Sed quia arbitria sũt redacta ad inſtar iudiciorũ: vt l. 1. ff. de arb. præmiſit cõpilator iſtã rubricã. Ita communiter cõmmatur,* & in C. & ff. ſeruatur iſte ordo, *nã præmittitur ibi de arbitris & poſtea ſequitur de iudicijs. Et quid ſit arbitriũ, dic, vt not. per Innoc. & alios* in cap. Quintaualle. de iureiur. *Abb. Sic.*

De hac materia tractatur 2. q. 6. c. ſi quis epiſcop. §. arbitrarij. & c. à iudicibus & §. ſeq. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. *prope finem.*

S *Anè.*] CASVS. Statuit concilium Africanum, quòd ſi inter epiſcopos cauſa vertitur, & ipſi ſuper hoc voluerint eligere arbitros: aut vnum eligant, aut tres, quorum trium ſequantur ſententiam, aut duorum. Nota, quòd arbitri in impari numero eligi debent.

¶ Alex. iij. Eboracẽſi. Archiepiſcopo.

¶ *Nullum eſt arbitrium ſeu arbitramentum, continens peccatum, per partes non remißibile.*

CAP. II.

NOn † ſine multa neceſſitate A. Presbyter nobis propoſuit, quòd cùm in Eccleſia ſancti Alphridi, per manum R. Archidiaconi de Suella perſonæ illius Eccleſiæ † Capellanus inſtitutus fuiſſet, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui ſibi in Eccleſia iam dicta ſucceſſit, eundem Presbyterum Capellanum ibidem iterum ordinauit: *& infrà.* ¶ Cùm autem idem Presbyter extra prouinciam exulans, de ſuo beneficio non poſſet iuſtitiam obtinere, nec ſuam vlteriùs inopiam ſuſtinere, per dolum [g], & fraudem ipſius M. ab eo eſt ſacramentum [h] extortum, vt arbitrium Clericorum duorum exinde ſuſciperet, & ſeruaret: qui iam dicto M. fauentes [i] †, Presbytero præceperunt, vt quinque [k] marchas

¶ *Gl. ſe. reddit cauſam, & quæſtionem ſoluit.*

d ¶ *Vnus eligatur, aut tres*] Vnus vero, aut tres ſunt eligendi, & non duo: quia res ferè ſine exitu futura eſt propter naturalem hominum facilitatem ad diſſentiendum. *ff. de arb. l. item ſi vnus. §. principaliter.* tamen ſi cõpromittatur in duos tenet arbitrium. & ſi nõ concordauerint, cogendi ſunt, vt vel concordent, vel tertiam perſonam aſſumant: vt infrà de dicetur. & ĩ. *de off. dele. ſuſpicionis. §. vlt.*

e ¶ *Aut duorum*] Sufficit duorum ſententia præſente tertio, licet ille diſſentiat: eo verò abſente non valet. *ff. eod. l. ſi in tres.* niſi in cõpromiſſo expreſſum ſit, vt duo ſine tertio procedant. *ff. eo. non diſtinguemus. §. cum in plures.* ſic obtinet in iudicibus *ſupra de offi. deleg. prudentiam.* & de vtriſque hic cauetur. ĩ. *de offic. deleg.* vno delegatorum ſeu arbitrorum.

NOn *ſine.*] Non valet arbitriũ ſimoniacũ, vel doloſum. In prima parte ponitur facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Quoniam igitur.* Abbas.

CASVS. Alanus presbyter inſtitutus fuit capellanus in Eccleſia ſancti Alphridi per Archi. de Suella, eodem Archi. mortuo M nepos ipſius, qui archi. in ipſa Eccleſia ſucceſſit, eundem presbyterum capellanum iterum inſtituit ibidem, & illum fecit poſtmodum prædicta eccleſia ſpoliari. Tandem per fraudem, & dolum ipſius M. extortum fuit ab ipſo iuramentum, vt arbitrium duorum clericorum ſuſciperet, & ſeruaret: & illi arbitrati fuerunt, quòd ipſe M. dicto presbytero quinque marchas argenti perſolueret, & toti cederet quæſtioni. Vnde presbyter iſta ſignificauit domino Papæ: & ipſe ſcribit ſuper hoc Archiepiſcopo Eboracen. dicens quòd non decet aliquatenus ſuſtinere, vt quod perperam arbitrati ſunt, relinqui debeat incorrectum: mandans quatenus ſi præfati clerici confeſſi fuerint ſe tam nequiter arbitratos fuiſſe, vel aliàs de hoc conſtiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento abſoluat, & ipſum reſtituat ad eccleſiam ſuam: vel ſi arbitrium ipſum fuerit æquitate ſubnixum, vtramque partem ad ipſius obſeruationem compellat. No. quòd arbitrium iniquè latum non valet. Item ſuper re ſpirituali compromitti poteſt in clericum.

f ¶ *Ordinauit.*] Id eſt, inſtitutionem prædictam confirmauit, ad cautelam ſupple, & illum fecit poſtea prædicta Eccleſia ſpoliari.

g ¶ *Dolum.*] Dantẽ cauſam contractui, vnde nõ tenuit *ff. de dolo. & eleganter.* [a] ſecus eſſet, ſi incidit in contractum *ff. de act. emp. & ven. Iulianus. § ſi venditor.* & *ſim. ĩ. de renun. ſanè.* vbi doloſè ille inductus fuit, vt eorum miſericordiæ ſe ſubijceret.

h ¶ *Sacramentum*] Quod interuenire in arbitrio, ſiue in compromiſſo prohibetur. *C. eo. tit. Auth. decernimus.* ex quo tamen interuenit, ſeruandum eſt, dummodo arbitrium ſit licitum, vel æquum, vt hic, *in fi.* & ĩ. *eo. cum tempore.*

i ¶ *Fauentes.*] Et ita per gratiam arbitrati ſunt, vnde competebat huic exceptio doli, ſi ageret ex illo arbitrio. *C. eo. arbitrorum.* non obſtante ipſorum iuramento: quia iuramentum ad hoc non extenditur, niſi ad ea, quæ legitimè arbitrarentur, aliàs illicitum eſſet, & non ſeruandum. ĩ. *de iureiur. quantò.* & c. *Quintaualle.*

k ¶ *Quinque marchas.*] Et ſic continebat ſimoniacam prauitatem. ĩ. *de pact. cùm pridem.* & ĩ. *de tranſac. præterea.* 1. & 2. & c. *conſtitutus.* & ideò arbitrium non valuit. nec etiam pœna, ſi eſſet appoſita, committeretur, ſi non ſtaretur tali iniquo arbitrio *ff. eo. non diſtinguemus. §. cum quidam.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

† *Vox. eccleſiæ, deeſt in aliquot vetuſtis.*

† *Aliàs ita eidem presbytero.*

a *Vide* de emp. & ven. cùm dilecti. ſuper vl. gl. & in ea. gl. vide. §. venditor. *Ioan. And.*

¶ Glo.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.Ioan.*

a ¶ *Cognouerint*] Id eſt,confeſſi fuerint coram Archiepiſcopo:& ita creditur iſtis in iure,in eo quòd malè fecerunt.*arg.ſ. de elect. cũ dilectis.arg.tamen contra.ĩ. de teſtibus ſicut.* ſed hoc videtur admitti propter inopiam probationum,qm̃ fortè per alios conſtare non poteſt, vt *in decr.cũ dilecti. & arg. ad hoc.C.de hæret.l. penult.*

b ¶ *Abſoluas.*] Supple, & ipſum abſolutum reſtituas, & poteſt exponi,abſoluas,id eſt,abſolutum oſtẽdas:quia iuramentum non extenditur ad iſtum caſum,vt dictum eſt. & ita retractatur arbitriũ ſuperioris auctoritate,vt ĩ. *ca. prox.* ſed non fuerunt iſti vel arbitri: ſed mali compoſitores, & arbitratores:& ideo dictum eorum boni viri arbitrio poteſt corrigi. *ff. pro ſoc.ſocietatem.*aliàs iniquæ ſententiæ arbitrio ſtatur.*ff.eod.diu.§. ſtari.*ſed in hoc caſu nõ valeret ſententia talis propter ſimoniam.

PEruenit.] Arbiter ſua auctoritate ſpiritualia laico adiudicare non poteſt.ita communiter ſummatur. Primò ponit factum. Secundò corrigendum committit ibi, *Vnde.* Abbas Sicul.

† Cap. 1.eo. ti.in 2.compila.

CASVS. Guil.clericus quandam ſororem ſuã tradidit in vxorem G. de Callis, promittens eidem G. quòd annuatim daret eidem quinque ſolidos ſterlingorum:ſuper eiſdẽ quinque ſol.orta fuit diſcordia inter eos. Vnde ſuper hoc compromiſerunt in quatuor perſonas,quæ taliter arbitratæ fuerunt, ꝙ idem G. perciperet annuatim decimas,quas Guil.habebat in parochia de Callis pro quinque ſolidis prædictis. Significatum fuit hoc domino Papę, quia huiuſmodi arbitrium in poſterum Eccleſiæ poſſet eſſe dãnoſum. mandat Papa cuidam,quatenus ſi eſt ita præmonitum G. moneat, & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat,ne huius occaſione aliquid ſibi vlteriùs propter hoc vendicare præſumat,& clericum illum moneat,vt cum eodẽ G.amicabiliter cõueniat.Nota,quòd factum prælati in damnum Eccleſiæ valere non debet, nec delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ debet redundare.

† *Vide notas noſtras in hunc locum.*

† *Id eſt, Eccleſiaſtica diſtrictione, vel diſciplina.*

ab eodem ſuſciperet, & toti cederet quæſtioni.¶Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, vt quod perperam arbitrati ſunt, debeat incorrectũ relinqui:Mandamus,quatenus ſi ſe cognouerint [a] præfati Clerici tã nequiter arbitratos fuiſſe:dictum Presbyterum ab obſeruantia iuramenti,auctoritate noſtra prorſus abſoluas [b]: vel ſi arbitrium ipſum noueris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam ipſius vtranque partem appellatione remota,compellas.

¶ Idem.

¶ *Arbiter aſſumptus in patrimoniali cauſa Clerici non poteſt adiudicare rem Eccleſiæ poſſidendam, etiam ad vitam Clerici.h. d. & eſt caſus notabilis.*

CAP. III.

PEruenit † ad nos, quòd cùm G. de Cal.ſororem G. Clerici duxiſſet in vxorem, idem G. fidei interpoſitione firmauit, quòd quinque ſolidos ſterlingorum † annuatim daret eidẽ:vnde cùm ſuper eiſdẽ quinque ſolidis inter ipſos cõtrouerſia mota fuiſſet, in quatuor cõpromiſere perſonas: quæ taliter arbitratæ fuerunt,quòd idẽ G.decimas,[c] quas in parochia de Cal. præfatus G. habere dignoſcitur,pro quinque prætaxatis ſolidis perciperet annuatim.Vnde quoniã huiuſmodi arbitrium Eccleſiæ poſſet in poſterum pernicioſum exiſtere [d]: Mandamus quatenus,ſi ita inueneris,prænominatum G. diligẽter commoneas, & Eccleſ. † diſ. compellas,vt prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec ſibi occaſione huiuſmodi aliquid vlterius vendicare [e] præſumat. Clericum verò moneas, vt cum eodem G.amicabiliter ſtudeat conuenire.

c ¶ *Decimas.*] Id eſt,fructus decimarum.

¶ *Glo.ſeq.recitatur per quæſtionem,vel obiectionem.*

d ¶ *Exiſtere.*] In hoc arbitrium poſſet eſſe in poſterum damnoſum Eccleſiæ: quia occaſione illius arbitrij iſte G. vellet decimas illas poſt deceſſum illius clerici retinere, & ita Eccleſiæ præiudicaret: quia etſi non de iure, de facto tamen damnum ſuſtineret: & compelleretur litigare cum illo,& expenſas facere: quia intereſt Eccleſiæ, ne ſumptibus vexetur. ff. *de minori. minor xxv.annis.*

e ¶ *Aliquid vlterius vendicare præſumat.*] Occaſione huiuſmodi arbitrij nihil poteſt vendicare ab Eccleſia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem Eccleſiæ facere deteriorem. infrà de donationibus. c. fraternitatem tuam. nec alienare potuit rem Eccleſiæ in damnum ipſius Eccleſiæ.12.q.2.*ſine exceptione.*& ita ipſo iure non tenuit arbitrium. ſic ergo ad factum tantùm reſpicit reuocatio huius arbitrij.

DIlecti filij.] Clerici de temporalibus compromittere poſſunt in mulierem, aliàs de conſuetudine iudicantem. Ioan. Andr. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, *Quamuis.* Abbas Siculus.

Innocentius tertius Cancellario,& magiſtro Loth. Canonico Pariſienſi.

¶ *In mulierẽ ſingularem tanquam in arbitratricem cõpromitti nõ poteſt; ſecus ſi mulier habet aliàs iuriſdictionem de iure cõmuni,vel conſuetudine:nã tũc etiam ſuper rebus temporalibus Eccleſiæ poteſt in eã validè cõpromitti. Hoc dicit clarè.*

CAP. IV.

DIlecti † filij Abbas, & Conuentus de Scardina Ciſtercieñ. ordinis ſua nobis querela monſtrarunt, quòd cùm inter eos ex vna parte, ac Hoſpitalarios ex altera, ſuper vſuario [f] cuiuſdã nemoris quęſtio verteretur, in Reginam [g] Frãcorũ fuit compromiſſum vtrinque: quæ cauſæ meritis intellectis arbitrium duxit per diffinitiuam ſententiam promulgandũ:*& infrà.*¶ Quamuis autem ſecundùm regulam iuris ciuilis,fœminæ à publicis officiis ſint remotæ [h]: & alibi † dicatur,quòd licèt ſummę opinionis exiſtant,ſi arbitrium in ſe ſuſceperint,vel, ſi patronæ inter libertos ſuos interpoſuerint audiẽtiam,ab omni ſint † iudiciali examine ſeparandæ,vt ex earum prolatione nulla pœna [i] aduerſus earum contemptores,nulláque pacti exceptio habeatur; quia tamẽ iuxta conſuetudinem [k] approbatã,quæ pro lege ſeruatur in partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in ſubditos ſuos ordinariam iuriſdictionem habere noſcuntur, Mandamus, quatenus Hoſpitalarios, vt arbitrium ipſum, præſertim cùm Epiſcoporum fuerit præſentia, & conſilio roboratum, ſicut prouidè latum eſt, & ab vtraque parte ſponte receptum, obſeruent,

CASVS. Inter abbatem, & conuentum de Scardina Ciſtercieñ. ordinis ex vna parte, & hoſpitalarios ex altera, vertebatur qõ ſuper vſuario cuiuſdam nemoris: in reginam Frãcorum fuit cõpromiſſum vtrinque ſub certa pœna. Ipſa auditis cauſæ meritis per diffinitiuam ſententiam arbitrium promulgauit de conſilio quorũdam epiſcoporum: hoſpitalarij intelligentes quòd fœminæ ſecundũ regulam iuris à ciuilibus officiis ſint remotæ, & etiamſi inter libertos ſuos audientiam ſuſceperint, ex illarum ſententia nec pœna cõmittitur, nec datur, ipſius arbitrium obſeruare contemnebant: propter quod monachi domino Papæ ſunt conqueſti. Vnde ſuper hoc ſcribit quibuſdam dicens, licèt fœminæ (vt dictum eſt) à publicis officijs ſint remotæ, quia tamen iuxta conſuetudinẽ approbatã, quæ pro lege ſeruatur in partibus Gallicanis, huiuſmodi fœminæ præcellentes habent ordinariam iuriſdictionem in ſubditos ſuos, mandat Papa iſtis iudicibus, quatenus compellant hoſpitalarios per pœnam in compromiſſo appoſitam ap. re. vt arbitrium ipſum ſicut prouidè latum eſt, & ab vtraque parte ſponte receptũ, obſeruent: præcipuè cùm epiſcoporum pręſentia, & conſilio fuerit roboratum. Not. ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem perſonæ, quæ aliàs eſt inhabilis ad iudicandum. Item Eccleſia,& viri etiam religioſi poſſunt petere pœnam.

†Cap.1.eo. ti.in 3.compil.

† L. Vltima C.de arbit.

† *Aliàs:ſunt.*

f ¶ *Vſuario.*] Id eſt,vſu, Quid ſit vſus,habes *Inſti.de vſu, & hab. in princ.*

g ¶ *Reginam.*Ar.ꝙ de reb.eccleſiaſticis poſſit cõpromitti in laicũ.*ar.ĩ.e.per tuas.ar.cõtra.ĩ.eo contingit.*vbi dr̃ de hac materia.

¶ *Glo.ſeq.ponit regulam,& tres caſus excipit.*

h ¶ *Sint remotæ.*] Verũ eſt,ꝙ fœminæ à ciuilibus officiis sũt remotæ.3.q.7. *c.infamis.§.tria.*& 33.q.5.*mulierem* & *ff. de iud.l.ii.* niſi princeps ſciẽter eis delegauerit cauſam.2.q.5.*Mennã.* & 23. *q.4 ſi quis.*12.*q.*2.*cum deuotiſſimam.*& *ar.ff.de re iu.*quidã tamẽ in veteri lege populum iudicabant.15.q.3.§.1.Item tutelam gerere poteſt,ſi renunciat Velleiano,& ſecundis nuptiis.*in Auth de hære. quæ ab inteſtato deferuntur.§. ex his.colla.* 9. item conſtituitur procuratrix à dominõ Papa.ĩ.*de confir.cum dilecta.*

i ¶ *Nulla pœna.*] Simile.*C.eo l.vlt.*

¶ *Glo.ſeq. arguit, allegat quinque iura.*

k ¶ *Conſuetudinẽ.*] Et ita eſt arg.quòd conſuetudo dat iuriſdictionem,& derogat iuri ſcripto. *arg.ſ.de conſue. ex literis.Cod. de eman.l.1.& vlt.*& *C.quæ ſit lon.con.l.2.*& *11.diſt.in his.*

¶ *Io.*

¶ *Glo.ſeq.arg.alleg.quatuor iura,in contrarium allegat 3. primò dat vnam ſolutionem ſecundo diſtinguit triplicem pœnam. In fine quærit,arguit negatiuè, & ſoluit.*

a ¶ *Per pœnam.*] Sic ergo religioſi viri poſſunt petere pœnam conuentionalem.[a] 25. *q.* 2. *quacunque & 12.q.2.epi, qui mancipiũ.& 23. diſt.* quãqui. & 21.*q.*5.*ſi quis cuiuſlibet.arg. contra.* j. *de dolo,& contumac. c.* 1. & 2.& j.*de pœ. ſuam.* & 12. *q.* 2. *fraternitas.* Dic, quòd pœnã à iure permiſſam petere poſſunt, vt 10. *q.*1. *ſtatuimus.& 1.q.vlt.quotiẽs.* & c.*ſanctimus in fi.* 10. *q.vlt.c.vlt.* & ſatis videtur, quòd poſſunt petere pœnã per iura priora, niſi auaritiæ cauſa extorqueant,vt j. *de ſimo.memo.arg.* Vel melius dicas,quòd ſi pœna apponitur loco intereſſe, ſecundũ hoc poteſt petere pœnã,quia ſua intereſt. [b] *ff.de compro.& ven. prædia.* ſed ſi pœna apponitur loco contumaciæ: tunc poteſt peti pœna,& res. *ff.de col. bonorum. l.* 1. *§. ſi cum duobus. & ff. de tab.exhib. locum. §. condemnatio.* ſi autem apponitur in fraudem vſurarum, peti non poteſt. j *de empt. & ven. ad noſtram & ff. de actio.empt.& ven.Iulianus.§.idem Papinianus.* Et ita iſti per pœnã compellẽdi ſunt ſtare arbitrio,vel etiam per res depoſitas, vt eas darent victori.*ff.eo.litigatores.§. quod ergo.* ſiue ergo pœna promiſſa fuit à parte parti,ſiue promiſſa ipſi arbitro, quia tunc compellitur mihi cedere actionem,quia quod cauſa mei fit, meũ eſt.*ff.de eden.prætor.§.*1.& ſi contemplatione alicuius aliquid fit, eius eſt periculum.*ff.de præſc.verb ſi gratuitam.§.vlt.* Sed nunquid pœna recepta poteſt peti,vt ſtetur ſententiæ? *Arg.quod non. ff.eod.*2.*& C.eo.l.*1.*&* 2.quia contrarias actiones intendit.& ideo non auditur.*ar.* ſ.*de electio.cum inter R.& B.& C.de fur.l.*1. *&* j *de appel.ſolicitudinem.& in Auth.de iudi.§. quia verò. coll.*6. vbi de hoc dicitur expreſsè.& hoc eſt verum,niſi in compromiſſo dictum ſit,vt pœna ſoluta ſtetur arbitrio. *ff.de tranſa.l.pe.* & *C.de tranſa.cùm propon.*&c.& 25.*q.*2.*quacunque.*vbi de hoc.& prædicto *c.qui mancipium.*

a *Ad hoc facit ſtylus curiæ, quo ſemper ſic ſcribitur citra non ſeruantẽ arbitrium factum ſub pœna, ad idẽ inita. c. per tuas. Io. And.*

† *Peſania*

† *Pigauia*

† Cap.1. eo. tit.in 3. cõpil.

b *Vide Inn. in c. ſuam. infrà de pœ.*

per pœnam [a] in compromiſſo ſtatutam, appellatione poſtpoſita, compellatis.

¶ Idem Abbati, & Conuentui de Pigrauia †

¶ *Eccleſia exempta non poteſt in præiudicium exemptionis compromittere. Hoc dicit.& clarè.*

CAP. V.

CVm † tempore C. Papæ præd. noſtri: *& infrà.* ¶ Super controuerſiis, quæ inter te, & Merſburgeñ. Epiſcopum, & quoſdam tuos Monachos vertebantur, te promiſiſti arbitrium Magdeburgen. [b] Archiepiſcopi ſeruaturum: *& infrà.* ¶ Quia legitimè conſtitit,quòd fide [c] hinc inde data, compromiſſum eſt in Archiepiſcopum memoratum: Nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſeruandum [d], illis duntaxat capitulis [e] exceptis, quę contra libertatem ipſius monaſterij, & capellarum eiuſdem in arbitrio ſunt expreſſa: ¶ Cùm etſi ſponte volueris,de iure tamẽ nequiueris [f] ſine licentia Romani Pont. renunciare priuilegiis, vel indulgentiis libertatis [g], quæ monaſterium illud indicant ad ius, & proprietatẽ Romanæ Eccleſiæ pertineret.

¶ Idem Epiſcopo ſancti Andreæ, & Abbati de Bechot. †

¶ *Arbiter non habet poteſtatẽ iudicandi vltra comprehenſa in cõpromiſſo;ideo cora eo nõ fit reconuẽtio.*

CAP. VI.

CVm † dilectus filius: *& infrà.* ¶ Verum coram Arbitris reconuentioni ſit locus, poſtulaſti per ſedem Apoſtolicam explicari. Nos igitur reſpondemus, quòd licet in iudicio conuenientem reconuenire valeat, is qui coram Iudice conuenitur: coram Arbitris tamen reconuenire non poteſt [h]: cùm Arbitri iudicare non valeant, niſi [i] de his tantùm,ſuper quibus in eos extiterit compromiſſum.

CVm tempore.] Minor Eccleſia in præiudicium Papæ, de libertate compromittere non poteſt. Et diuiditur:nam in prima recitat factum compromiſſi In ſecunda arbitrium prolatum: quod pro parte approbat,&pro parte reprobat ibi, *Quia legitimè.* In tertia rationem reprobationis ibi, *Cùm etſi.* Abbat.

Casvs. Abbas de Pigrauia priuilegia, & alias indulgentias à ſede Apoſtolica tempore Cæleſtini meruit obtinere, propter quod epiſ Merſburgeñ.diœceſanus eius contra ipſum grauiter eſt commotus, vñ abbas ſuper controuerſiis, quæ inter ipſum ex vna parte, & epm, & quoſdam monachos ipſius abbatis ex parte altera vertebantur,promiſit ſe arbitriũ Magdeburgeñ. Archiepi fide hinc inde data ſeruaturum: Archiepſ arbitrium ſub certa forma ſuper controuerſiis illis promulgauit, pronuncians quod abbas renunciet priuilegiis,& indulgentiis libertatis. Demum orta eſt diſcordia inter ipſos occaſione huiuſmodi arbitrij,propter quod ipſe abbas & procuratores epi. ad ſedem Apoſto. acceſſerunt:Papa examinato compromiſſo, & arbitrio, quia conſtitit ei legitimè, quod fide hinc inde data compromiſſum fuit in archiepm prædictum, arbitriũ ipſum decernit obſeruandũ, exceptis capitulis illis, quæ contra libertatẽ ipſius monaſterij,& duarum capellarum eiuſdem, in arbitrio ſunt expreſſa: quia etſi ſponte vellet abbas illis renunciare, de iure tamẽ non poſſet renunciare priuilegiis,vel indulgentiis libertatis, ſine licentia Romani Pontificis, quæ indicant monaſterium ad ius,& proprietatẽ Romanę Eccleſiæ pertinere.Not.quod iuramentum quatenus tangit ius alterius, nõ tenet Item arbitriũ pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item exemptus non poteſt renunciare priuilegio libertatis ſine licentia illius, cui ſubeſt

¶ *Gl.ſeq.no.in iudicium compromiſſi ſignat contrarium,& ſoluit.*

b ¶ *Magdeburgen.archiepiſcopi*] Ex hoc videtur, quod ordinarius poſſit eſſe arbiter.[c] *arg.* ſ.*de elect.cauſam, quæ. & in Auth. vt differentes iudices.§.ſi vero contingit.coll.9.item & delegatus.* j *de præſumpt.litteras.* & j. *de prob.niſi.* & j. *eod. cùm olim.* lex tamen videtur contradicere.*ff.eo.ſed & ſi in ſeruum.§.*2. *&* 3.*q.*7.*infamis.§.tria.verſi.quis vero.* ſed hic ſolùm prohibet, quod ordinarius non poteſt iubere, vt partes in ſe compromittant. *ff. de tut.& cura.l.*4.*§.præter.*

c *Conc. tex. cum glo. & Bar.in Aut. ſi verò contigerit. C.de iudic.*

c ¶ *Fide hinc inde data.*] Sic j.*eo.ex parte. & C.eo. neum arbitris.*[d] ſed iurare arbiter non debet.*C.eod.Auth. decernimus.* ſecundum quoſdã. ſed verius eſt, quod nec etiam partes.

d ¶ *Obſeruandũ.*] Metu pœnæ, ſi appoſita fuit.ſ.*eod.cap.prox.* vel *metu iuramenti.* 22 *q.* 1. *omne quod, & 6.q.*1. *quod bene ſemel.* idem eſſet, ſi neutrum prædictorum interueniſſet, ſi partes arbitrio conſenſiſſent, vel verbis inf.à x. dies non contradixiſſent. *C.eod. cùm antea.*

¶ *Gloſſ.ſeq.not.pro parte,& c.alleg.tria iura.ſignat vnum contrariũ, & ſoluit.*

e ¶ *Capitulis exceptis.*] Not.quòd arbitriũ pro parte tenet,& pro parte nõ tenet.ſic j. *de prob. dilectus. & c. niſi.*& 2. *q.*5.*poſt appellationem. § ſi quis ex pluribus.*licèt videatur,quòd arbitri ſententia nõ debeat pro parte valere, pro parte non *ff. de arbi. quid tamen. in princ.* Sed illud obtinet,vbi ſimul de pluribus debuit ferre ſententiam, & non tulit de omnibus, ſed in vno capitulo non poteſt tenere pro parte.*ff.fa.erc.in hoc iudicio.* Sic & ſententia pro parte tenet, & pro parte non, immo corrigitur.*inf.de teſt. Rayuntius. & c.Raynaldus.*

d *Ibi partes iurant ſtare in arbitrio. Ioan. And.*

† *Hinc videtur inferre, quod Eccleſia exempta non poteſt renunciare priuilegio libertatis contra l. ſi quis in conſcribendo. C.de pac.*

† *Becon.*

† Cap.3. eo. ti.in 3.compil.

f ¶ *Nequiueris*] *Arg.ff.de lib cau.ſi vſumfructum. & l.*1.& 2.

¶ *Gloſ.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

g ¶ *Libertatis.*] Nec etiam poterat arbiter in hoc interuenire: quia in cauſa liberali arbiter interuenire non poteſt.*ff.eo.non diſtinguemus.§.de liberali.& ſ.de in integr. reſtitutione. in fin.* Sed contra. *inf.de præſcrip. cùm olim.* Sed quantum ad ſe potuit renunciare, & non quantum ad Papam priuilegiis libertatis: vt *inf.de re iud.ſuborta & inf.de dona.inter dilectos.* aliis autem priuilegiis bene poſſet renunciare. j. *de priui. ſi de terra. & c.accedentibus.*

CVm dilectus.] Coram arbitro non habet locum reconuentio,communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casvs. Reus conuentus in iudicio poteſt reconuenire actorem ſuum:quærebatur, vtrùm coram arbitris locum haberet reconuentio,ſicut in iudicio,cum arbitria ad inſtar iudiciorũ ſunt redacta? Reſpondit Papa, quòd licet in iudicio conuentus reconuenire valeat conuenientem,tamen coram arbitris reconuentio locum non habet:quia arbitri iudicare non poſſunt, niſi de his tantùm,ſuper quibus in eos extitit compromiſſum. Not.quod reconuentio coram arbitris fieri non poteſt.

¶ *Glo.ſeq.ponit quatuor,vel quinque caſus,in quibus non proc. dit reconuentio.*

h ¶ *Non poteſt.*] Ceſſat reconuentio coram arbitro: vt hic dicit.Item in criminibus non habet locum reconuentio.j. *q.*11.*cap.* 1.quia non relatione criminum,ſed innocentia reus purgatur.*ff. de pub.iud.ſi qui.*Item in cauſa ſpoliationis.j.*de reſti.ſpo. ex conqueſtione.*& melius j.*de or cog.ſuper ſpoliatione.* niſi de alia ſpoliatione,vbi eſt hoc expreſſum.Item in omni momentanea poſſeſſione.*C.qui legiti.perſo.l.vlt.* Item in ſpoliatione facta eccleſiis,& eccleſiaſticis viris.ar. j.*de iure patro.relatum.§. ad hec.* & eſt expreſſum.*ff iud.l.*2.*§.item ſi agatur.*

¶ *Gloſſ.ſequens potuiſſet apertius recitari diſtinguendo cum Io. & Vinc.quod arbitria,& iudiciaria conueniunt in principio,medio,& fine cauſa*

i ¶ *Niſi de his.*] Vel eis cohærentibus,ſine quibus cauſa cõmodè expediri non poteſt:vnde poteſt ſtatuere diem ſolutioni faciendæ.*ff.eod.ſi cùm dies.§.vlt.& l.quid tamen.§.ſoluturi.*& *l.Celſus.* Item poteſt cognoſcere de cauſa in integrum reſtitutionis, quæ incidit in negotio,de quo cõpromiſſum eſt. ſ *de in integ. reſti. cauſa reſtitutionis.*Sed nunquid poteſt cognoſcere ſup petitione dupli:vt *ff.ad leg.Aquil.inde Neratius.§.fin* Videtur,quod ſic: quia ſequitur ex delicto arbitrio commiſſo. Sed contra arg eſt,quòd

non

¶ Idem Rectori, & fratribus Hoſpitalis ſancti Bartholomæi Lucani.

¶ *Qui per arbitriũ tenetur eligere cum aliquorũ conſilio: tenetur illorũ conſiliũ in tractatu electionis requirere, ſed ſequi non adſtringitur.*

CAP. VII.

CVm † olim ſuper eligendis, in Hoſpitali veſtro, rectore & fratribus, inter vos, & Priorem ſancti Bartholomæi Lucañ corã iudicibus delegatis quæſtio verteretur, & vtraque pars in vos cõpromittens[a], ipſorũ arbitrium ſe promiſerit ſeruaturũ: ſuper prolato ab ipſis arbitrio vtrinq; dubitatio eſt exorta, quam petiſtis per ſedem Apoſtolicam declarari: Nos publico inſtrumento arbitrium continente diligenter inſpecto cognouimus, quod ſecundum formã arbitrij Prior ſancti Bartholomæi Lucañ. tenetur habere conſiliũ † cum familia Hoſpitalis eiuſdẽ, & tractare cũ ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quod niſi Prior ſuper inueniendo rectore tractauerit cum familia Hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, non habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita, & inanis. Verùm † habito cum familia ſuper hoc conſilio, & tractatu, Prior liberè poteſt rectorem eligere, dumtaxat idoneum, ſiue concordet, ſiue diſcordet [b] familia cum ipſo, ſuper inuentione rectoris.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *De rebus ſpiritualibus in Laicum compromitti non poteſt.*

CAP. VIII.

COntingit † interdum, quòd cùm actori: *& infrà.* ¶ Ad hæc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus [c] compromittatur in Laicum: quia non decet, vt Laicus in talibus arbitretur.

¶ Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶ *Auctoritate iudicis cauſa etiam delegati poteſt de cauſa ſpirituali in Clericum & Laicum compromitti: & ſi arbitriũ eſt à partibus receptũ, debet à partibus executioni mãdari, licèt per generalẽ Procuratorem factum fuerit compromiſſum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit appoſita, agitur ad pœnã, aliàs ad intereſſe. Hoc dicit generaliter inhærendo litteræ.*

non cognoſcit ſuper pœna contumacis. ff. *eo. quod tamen.* § *vlt.* arbitria tamen redacta ſunt ad ſimilitudinem iudiciorum. ff. *eo. l. 1.* Circa iſtam materiam no. quod arbitria ſtricta via incedunt: nihil enim extra compromiſſum facere poteſt arbiter ff. *eo. non diſtinguemus.* § *vlt.* nam ſolum id venit in arbitrium, de quo dictum eſt, vt veniat. ff. *eod. ſi cũ dies.* § *plenum.* ſaluo eo quod dicitur in principio notulæ: ſed in iudicio veniunt omnia quæ expreſſè non prohibẽtur. ī *de can. poſ. cũ Eccleſia.* & ff. *de iud. ſolemus.* Itẽ arbiter nõ poteſt punire contumaciã litigatoris, nec teſtes poteſt cogere. ff. *eo. quod tamen.* § *1.* niſi in caſu, quem habes. ī. *de off. deleg. ſuſpicionis.* & hoc eſt verum, quod non poteſt punire contumaciam, niſi in cõpromiſſo hoc actum ſit. ff. *de iud. l. 2.* § *vlt.* & ff. *eod. non ex omnibus.* a quæ intelligitur ſecũdum illam de iu. quia arbiter nullam habet iuriſdictionem. ff. *de re iud. prætor.* It. in arbiter non poteſt pronunciare niſi vtraque parte præſente, niſi hoc inter litigatores conuenerit. ff. *eod. diem.* § *ſi quis litigatorum.* Itẽ non poteſt citare partes niſi ad locũ, in quo compromiſſum factum eſt. ff. *eod. ſi cum dies.* § *ſi arbiter.* Item arbiter non poteſt delegare arbitrium. ff. *eod. in compromiſſis.* & ī *non diſtinguemus.* § *quæſitum.* Item ſatiſdatio non præſtatur coram arbitrio. quia ſufficit pœnæ compromiſſio *in Auth. de litig.* § *ad excludendas. in ſi coll. 8.* Item in arbitrio non poteſt mora purgari, vt ſi dies præfixus eſt ab homine. ff. *eod. Celſus.* ſecus *in iudicijs.* C. *de ſi. inſt. ſancimus.* & ff *ſi quis cau.* & *ſi poſt tres.* Item ſententia arbitri non infamat. ff. *de iis, qui no. infa. quid ergo.* § *ex compromiſſo.* & hoc ideo: quia non poteſt cognoſcere de crimine, quod infamet. ff. *eod. non diſtinguemus.* § *Iulianus.* & ī. *de in inte. reſti. cauſa. in fin.* in his omnibus diſcrepant arbitria à iudicijs. Item & in alio ſi partes renunciant appellationi, & pactum faciunt de non recedendo ab arbitrio, nihilominus recedere poſſunt. C. *eo l. pe.* ſecus *circa iudicia.* C. *de temp. app. l. vlt. in fin.* & in quibuſdam conueniunt, quia per vtrunque interrumpitur præſcriptio. C. *eo. l. vlt. in fin.* & quantùm ad iuramentum calumniæ. C. *de iur. calum. l. 1.* & *2.* § *ſed quia.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

a *Vide de hac materia Albertinum in repetitio. c. 1.* de hæred. lib. 6. q. 10. & in tract. de agnoſ. aſſertio. q. 26.

† *Dic per l. glo. quod contumaciã punire non poteſt mulctando: bene tamen in expẽſis condemnando. Ioan. And.*

CVm olim.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi. *Nos igitur.*

CASVS. Inter Priorem ſancti Bartholomæi Lucani ex vna parte, & rectorem, & fratres hoſpitalis ſancti Bartholomæi ex altera, ſuper eligendis rectore, & fratribus in ipſo hoſpitali quæſtio vertebatur, ſuper hoc commiſſa fuit cauſa quibuſdam iudicibus, tandem vtraque pars in ipſos iudices compromiſit, & ipſi protulerunt arbitrium, ſuper quo vtrinque dubitatio eſt exorta, quam petiuerunt per ſedem Apoſtolicam declarari: dominus Papa viſo inſtrumento arbitrium continente, ac diligenter inſpecto, inuenit, quòd prior ſancti Bartholomæi ſecundùm formã arbitrij tenetur habere conſilium cum familia hoſpitalis, & tractare cum eadem inueniendo rectorẽ: propter quod dicit Papa, quòd niſi Prior tractauerit cum familia hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit ſuper inueniendo rectore, non habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi elegerit electio irrita erit: ſed habito conſilio, & tractatu cum familia ſuper hoc, Prior liberè poterit eligere rectorem, ſiue concordet, ſiue diſcordet familia cum ipſo rectore. No. quòd forma arbitrij ſeruanda eſt. Item aliquis tenetur requirere conſilium alterius, ſed non tenetur illud ſequi.

a ¶ *Compromittens.* Sic ī. eo. cum tempore. vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. primo hanc interpretationem adducit ad duo: ſecundò obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Siue diſcordet.*] Per interpretationem huiuſmodi arbitrij poſſumus illud decretum interpretari. 63 *diſtin. obeuntibus.* Plerumque enim tenetur quis quærere conſilium: ſed non tenetur ſequi illud. ī. *de regu. licèt* C. *de iure emph. l. vlt.* ff. *de adminiſt. tutorũ. quidam decedens.* § *Papinianus.* ff. *vbi pupil. edu. debe. l. 1.* Item & ſecundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decre. ī. *de elect. cum in Veteri.* vbi de hoc. Sed videtur, quod ſuperfluum [b] ſit petere conſilium, quòd quis ſequi non tenetur. *arg.* C. *de proba. ad probationem.* Sed certè poteſt eſſe, quòd tale conſilium ſit vtile: quia poteſt mouere Priorem ad aliquid faciendum, quod forſitan per ſe non feciſſet. *arg. 31. di. Nicæna* & ff. *eod. item ſi vnus.* § *vlt.* alias eſt lex, & incipit, Si in tres. Et quod à pluribus quæritur facilius inuenitur. 20. *di. de quibus.* & C. *de fideicom. l. vlt. in fin.* & *argum. ad hoc.* 64. *diſt. extra conſcientiam.* c diligens inquiſitio facienda eſt in electionibus. ī. *de electio. cum terra.* Et habito conſilio deliberet, an expediat ei ſequi conſilium. ff. *manda. l. 2. in fin.* Et præterea ſufficit, quod ita ſcriptum eſt. ff. qui, & à quibus. proſpexit. & 6. *quæſt.* 3. ſcriptum eſt in lege. & *infra de præſcriptio. ad audientiam.* Et quia iſtud arbitrium approbatum fuit à partibus, ideo ſeruandum eſt.

b *Non eſt ſuperfluum, quia vt ait Seneca l. de 4. virtutibus, Prudentiæ eſt proprium examinare conſilium.*

† *alias ita,* Verum *habito Fratrum & familiæ ſuper hoc conſilio, & tractatu.*

† In c. ncil. generali Lateranẽ. c. 40.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compil. & *vide quæ pars huius c. habetur in c. contingit.* infrà de dolo, & contu.

COntingit. CASVS. Prohibetur & in hoc capitulo ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum. Nota, quòd non valet compromiſſio facta in laicum de rebus ſpiritualibus.

¶ *Gloſſ. ſequens fortificat textum per tria iura, allegat quinque iura in contrarium, ſoluit diſtinguendo ciuiles. & ſpirituales cauſas: laicos ſolos. & mixtos clericis auctoritate Papæ, & inferiorum.*

c ¶ *Spiritualibus.*] Sic enim patet, quòd de rebus ſpiritualibus in Laicum compromitti non poteſt etiam incidenter: quia laicus de talibus cognoſcere non poteſt. *infra qui fil. ſint legit. lator.* Et Eccleſiaſtica negotia tractare non debent laici. infrà de iudici. decernimus. Et de vniuerſa Eccleſia malè iudicat, qui quærit iudicium laicorum. 11. *quæſtione.* 1. *placuit.* Sed contra 2. *quæſt.* 7. *nos ſi.* & 16. *q.* 1. *plures.* 32. *diſt. c. præter hoc.* § *Verum.* & 2. *q.* 5. *Mennam.* nam & in infamem compromittitur. 3. *q.* 7 *c. infames.* § *tria. in fi.* Dicas, quòd de rebus merè ciuilibus, quibus nullum ſpirituale eſt annexum, bene poteſt compromitti in laicum. argu. huius cap. cùm enim tantum prohibeat de ſpiritualibus, de temporalibus permittit. arg. quia quod de vno prohibetur, de altero conceditur. 25. *diſt. qualis* ī. *eo. expoſita.* Si verò compromittatur in laicum de rebus etiam ſpiritualibus, non tenet arbitrium, vt hîc. Sed ſi compromittatur in clericum, & laicum, auctoritate tamen ſuperioris, videtur quod valeat; tum quia non ſimpliciter in laicum, tum quia auctoritate ſuperioris. ī. *eo. c. prox.* aliàs auctoritate propria hoc facere non poſſent, & magis dignum trahit ad ſe minus dignum: vt ſic potiùs res valeat, quàm pereat: ī *de conſecr. Eccl. vel alta. quod in dubiis.* & ī. *de verbo ſignifi. abbate* ſed in laicum tantùm cõpromitti etiam auctoritate epiſcopi non poteſt ſicut credo, niſi auctoritate Papæ. vt 32. *diſt. cap. præter hoc.* § *Verum* 2. *q.* 5 *Mennam* & c. *nos ſi. in cauſa q.* 7. quia epiſcopus etiam cauſam ſpiritualem laico committere non poſſet, cùm ius ſpirituale non cadat in laicum 96. *diſtin. bene quidem.* & *arg.* ī. *de elect. ſacroſancta.* & *cap. Maſſana.* c Vnde dico, quòd laicus de rebus ſpiritualibus nullo modo iudicare poteſt nec principaliter, nec incidenter. Et quòd Eccleſiaſticis perſonis tantum cauſa ſpiritualis ſit committenda, eſt *arg.* ī. *de off. deleg. cum te conſulente.* & c. *ſuper quæſtiones.* § *ſi. verſ. quod ſi.*

c *Per quæ iura patet, quod etiam ſuper electione prælati, vel clerici non poſſet in laicum compromitti ſecundum Ioan. And.*

Per tuas

CAP. IX.

PEr † tuas literas intimâſti, quòd cùm ſuper executione arbitrij, quod inter Hoſpitalarios ſancti Ioãnis, & Plebanũ de Piſcea†, ſu; er hoſpitali ſancti Allucij † latum erat, à nobis literas accepiſſes. *& infrà.* ¶ Plebanus propoſuit, quod † ad cauſam tractādā Procuratori dediſſet generale mādatũ [a], nõ tamen ei mandauit, vt ſine ſpeciali mãdato cõpromittere poſſet, vel tranſigere ſuper eo. Et prætereà Procurator iã dictus de aſſẽſu Canonicorũ [b] ſuorum non fuerat inſtitutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præſertim cùm Procurator fines mandati [c] exceſſerit, & arbitrium fuerit per vnum Clericũ, & duos Laicos promulgatum, licèt ipſi de aſſenſu Genuen. † Archiepiſcopi, cui cauſa cõmiſſa fuerat, arbitrium protuliſſent. *& infrà.* ¶ Super quo fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ex parte Plebani arbitrium receptum fuerit, indiſtinctè ratum [d] haberi debet: ac per hoc iuxta tenorem mandati Apoſtolici executioni mandari. Si verò receptum non fuerit, refert, vtrùm fuerit vel non, de obſeruando ipſum pœna ſtatuta. Et quidem ſi pœna fuerit appoſita, agi poteſt ad pœnã: at ſi nulla ſtatuta fuerit, ſed ſimpliciter quòd ſtaretur ſentẽtiæ, fuerit compromiſſum: Procurator ad intereſſe poterit conueniri †: quia iuramẽto ſuo ſeipsũ perſonaliter, nõ Eccleſiã poterat obligare. Quòd autẽ à duobus Laicis, & vno Clerico dicitur eſſe prolatũ, nequaquã obuiare videtur, cũ auctoritate [c] dicti Archiepiſcopi factum ſit, cui cauſa, de qua dicitur compromiſſum, fuerat delegata.

¶ Honorius iij. Archiepo Colonieñ.

¶ *Si per duos electos ad eãdẽ prælaturam, in diſcordia cõpromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromiſſum: ordinarius tamen ex poteſtate ordinaria procedit ſuper iure ſuperſtitis, antequam fiat tranſitus ad aliam electionem. Hoc dicit.*

CAP. X.

EX parte tua noſtris eſt auribus intimatum, quòd va-

PEr tuas.] In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda diffinitio, aliàs diſtinguẽs reſpõſio ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter hoſpitalarios ſancti Ioannis, & plebanũ de Piſcia ſuper hoſpitali ſancti Allucij quæ io vertebatur: cauſa ſuper hoc fuit commiſſa Genueñ. archiepiſcopo. Tandẽ procurator plebani cum parte altera auctoritate Genueñ. archiepiſcopi iudicis delegati compromiſerũt de quæſtione illa in vnum clericum, & duos laicos iuramento à procuratore plebani interpoſito: illi prætulerunt arbitrium: hoſpitalarij impetrauerunt literas ad archiepiſcopũ Piſanũ ſuper executione arbitrij, cùm plebanus nollet arbitrium obſeruare. Plebanus coram archiepiſcopo ꝓpoſuit, ꝙ ad cauſam tractandã procuratori dedit generale mandatum, non tñ ei mandauit, vt ſine ſpeciali mandato compromittere poſſet, vel tranſigere: & procurator ille de mandato capituli ſui non fuerat cõſtitutus, & ideo dicebat arbitrium non valere, cum procurator fines mandati exceſſerit: & prætereà arbitrium non valere, cum procurator fines mandati exceſſerit: & prætereà arbitrium illud fuerat per vnum clericum, & duos laicos promulgatum, & ideo etiam non valebat: archiepiſcopus ſuper his conſuluit dominũ Papã: reſpõdit Papa, ꝙ ſi ex parte plebani arbitriũ receptũ fuit, indiſtinctè ratũ debet haberi, & executioni mãdari ſecũdũ formã mãdati Apoſtolici. Si verò nõ fuit receptum, diſtinguitur. vtrum fuerit de obſeruãdo ipſo pœna ſtatuta, vel nõ: ſi pœna fuit appoſita, poteſt agi ad pœnã: ſi nulla fuit pœna ſtatuta, ſed ſimpliciter ꝓmiſsũ fuit, ꝙ ſtaretur ſentẽtiæ arbitrorũ, procurator ad intereſſe poterit cõueniri: quia iuramento ſuo ſeipſũ ꝑſonaliter obligauit, & nõ eccleſiã: quòd autẽ à duobus laicis, & ab vno clerico dr̃ eſſe latum, nõ nocet: cum auctoritate dicti archiepiſcopi factum ſit, cui cauſa, de qua cõpromiſſum eſt, fuerat delegata. Not. quòd procurator generaliter ad agẽdum, vel defendẽdum datus, nõ põt cõpromittere vel trãſigere ſine ſpeciali mãdato. Itẽ procurator de cõſenſu capituli cõſtitui debet. Item procurator fines mandati non debet excedere: quòd ſi fecerit. Eccleſia vel dominus non tenetur, nec ei nocet. vt hic patet. Itẽ iuramentum perſonale eſt, quòd ideo non obligauit alium quàm iurantem. Item in laicum, & clericum de re ſpirituali, & auctoritate ſuperioris poteſt compromitti, vt hic videtur.

a ¶ *Generale mandatũ.*] Bene allegabat quia licèt haberet generale mãdatum, trãſigere tñ nõ poterat, ſeu cõponere. *ff. de procur. mandato. & C. de tranſact. tranſactionis.* Sed ſi clauſula de rato fuit appoſita, tunc videtur, quòd tranſigere poſſit, aliter nõn: quia adiectio illius clauſulæ aliquid operatur, *arg. ff. de vſur. ſi ſtipulatum. & ꝟ. de religio. domi. cũ dilectus.* & vt expreſſum. ſ. *de tranſac. contingit.* Sed obſtare videtur. *ff. mand. creditor. §. vlt.* Dic de hoc, vt notatur in prædicto, *c. cùm dilectus.* & vt dixi ſ. *de tranſac. contingit in gl.* quæ incipit, *notat. in fine.*

¶ *Glo. ſeq. cum ſeq. ordinatum iuſtificat primam, ſecundam, & tertiam allegationem plebani.*

b ¶ *Canonicorum.*] Vnde non valuit, quòd per eum factum fuit, ſi conſenſum canonicorum non habuit. ſ. *de procu. c. 1.* & capitulum ſine conſenſu prælati agere non poteſt. ꝟ. *de iudic. cauſam quæ.* De hac materia dictum eſt ſ. *de reſcript. edoceri. & ꝟ. de procu. c. 1.*

c ¶ *Fines mandati.*] Vnde non valuit, quod vltra fecit. ſ. *de offic. delega. cùm olim. & C. de procur. ſi procurator. & ff. manda. ſi diligenter.* [a] & ſ. *de reſcriptis. cum dilecta.*

¶ *Glo. ſeq. iuſtificat mandatum Papæ, dicens id ſumi ex tribus legibus. in fin. quærit opponendo, & ſoluit.*

d ¶ *Ratum haberi debet.*] Licet procurator non habuiſſet mandatum ad hoc, ex quo tñ clerici ratũ habuerunt arbitrium, eſt obſeruandum: & valet. *ff. de procu. mandato. & ſ. de tranſact. contingit.* Idẽ eſſet, ſi egreſſus fuiſſet fines mandati: ex quo ratũ habuit dñs factũ procuratoris, ſ. *de offi. deleg. cum olim.* idẽ eſſet, ſi nullũ mãdatum habuiſſet, poſtquã ratum habuerunt, quod eorum nomine fecit. *ff. de iudic. licèt verùm.* ideoq; debet arbitrium executioni mãdari, vt hîc dicit. Et quòd dicitur hîc colligitur de tribus legibus. Si enim arbitriũ à partibus approbatur, vel etiam ſilentio decẽ dierum, ex eo datur actio, & exceptio. *C. eod. cùm antea.* Si verò arbitrium non fuit receptum, & pœna fuit appoſita: tunc agitur ad pœnam. *C. eod. l. 1.* & ita per pœnã ad ſeruandũ arbitrium quis cõpellitur. ſ. *eod. dilecti.* Si nulla fuit pœna ſtatuta, ſed ſimpliciter compromiſerant ſtare arbitrio, agi poteſt ad intereſſe ex ſtipulatu. & hoc vltimũ colligitur *ff. eod. diem. §. vltim. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. vlt.* vnde iſte ꝓcurator tenetur ſecundũ iſtã diſtinctione ad pœnã, vel ad intereſſe, cũ ipſe ſeipsũ etiã ſuo iuramẽto perſonaliter obligauit, ſi non habebat ad hoc mandatũ. Sed qualiter agitur cõtra procuratorẽ cũ ipſe non intẽderit ſe obligare, nec aduerſarij intendebãt cũ ſibi obligare? Sed ideo conuenitur, quia ſe obtulit defenſioni alienæ, cùm non haberet mandatũ ſufficiens ad hoc. *ff. de procura. Plautius.* & licèt pars aduerſa non intenderat eum ſibi obligare: tñ obligatur, vt dicit lex: quia ſæpe extra id, quod agitur, naſcitur obligatio. *ff. commod. ſi ut in fine.*

¶ *Gloſſa ſequens notat, quòd delegatus, &c. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Auctoritate.*] Et ita auctoritate ſuperioris poteſt compromitti in laicum, & clericum ſimul de rebus ſpiritualibus. de hoc dictum eſt. ſ. *c. prox.* Item videtur hic, quòd delegatus mandauit ſententiam arbitri executioni, & ſi ipſe nollet procedere, quòd delegatus poſſit arbitrum compellere, & non ordinarius. *arg. C. de iudic. l. vl. arg. contra.* ꝟ. *de foro competenti. ſi quis contra.* Sed hoc verum eſt, qñ delegatus datur vel ad exequendum arbitrium [b], vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrum, vt procedat *ff. eod. l. 4. § aut prætor.* Bernar.

EX parte.] Morte alterius compromittentium expirat compromiſſum. Primo ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Breuiter.* Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpoſitura ſancti Cuneberti in Colonia, canonici eiuſdem Eccleſiæ vota ſua diuiſerunt in duos: quidam elegerunt H. de Iuliaco, & quidam alij elegerunt C. de Lombardia. Poſtmodum cùm partes eſſent in præſentia Colonieñ. archiepiſcopi, & tractarent ſuper huiuſmodi electionibus, in ipſam ſuper hoc ſide præſtita compromiſerunt: qui cauſæ meritis diligenter auditis, & intellectis, diem ad ferẽdam diffinitiuam ſñiam partibus aſſignauit: pendente dilatione alter electus H. de Iuliaco de medio eſt ſublatus: Archiepiſcopus hoc audito, canonicis prohibuit, ne pendente ſua ſententia ad aliam electionem procederent, ſed quidam eorum nihilominus B. Colonien. canonicum in præpoſitum elegerunt: die ergo quo debebat ferri ſententia, partibus coram archiepiſcopo conſtitutis, dictus B. allegauit, quòd archiepiſcopus vlteriùs procedere nõ debebat, cùm per mortem alterius compromittentis videatur compromiſſum finitum: archiepiſcopus conſuluit ſuper hoc dñm Papam: Reſpondet Papa, quòd licet compromiſſum per mortem ipſius H. ſit finitum, priùs tamen de meritis prioris electionis cognoſcere debuit, quàm proceſſus fieret ad ſecundam: quia dictus C. ſuperſtes ius habet: ſecundus verò non. Not. quòd finitur compromiſſum per mortem alterius compromittentis, ſecus in iudicio.

---

† Cap. 1. eo. t. in 4. compil.

† Piſcia.

† Albucij.

† In aliquot vetuſtiſſimis exemplaribus ita: quod licèt ad cauſam tractandam procuratori ſuo dederit generale mandatum &c. qua lectio planior eſt.

† Ianuen.

a Sequitur, fines mandati cuſtodiendi ſunt. Ioan. And.

† Vide l. Plautius. ff. de procurato.

b Vel etiam arbiter aſſumptus ſit ad cognoſcendum de recuſatione legati. ſuprà de of deleg. ſuſpicionis. Ioan. And.

a ¶ *Diuiſerunt.*] Quod non eſt nouum, nec reprehenſibile. *9.q.1. non eſt nouum. & 63.diſt.c.Sle.*

b ¶ *Fide præſtita.*] De qua habes s. *eo. cum tempore.* ſecundùm leges non debent iurare, ſed pœnam poſſunt partes apponere. *in Auth.de iudi.§.quia Vero.coll.6.& c.& C.eo.Auth.decernimus.*

cante præpoſitura ſancti Cuneberti † in Colonia, Canonici eiuſdem Eccleſiæ vota ſua diuiſerũt [a] in duos, videlicet H. de Iuliaco †, & C. de Lóbardia. *& infrà.* Cúmq; Poſtmodum tractaretur ſuper electione huiuſmodi, & partes eſſent in tua præſentia cõſtitutæ, in te demum ſuper hoc fide [b] præſtita compromittere curauerunt: qui cauſæ meritis diligenter inſpectis, ad proferendam diffinitiuam ſententiam, diem ipſis conſentientibus præfixiſti. Interim verò præfato H. ab vna parte electo ſublato de medio, ſupradictis Canonicis inhibere curaſti [c], ne tua pendente ſententia, procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilominus B. Colonien. Canonicum elegerunt. Die igitur quo ſententia proferri debuit, in tua præſentia partibus conſtitutis, dictus B. allegauit [d], quòd procedere vlterius non deberes. Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter poſtulanti, breuiter reſpondemus, quod licèt arbitriũ [e] ſit finitũ per mortẽ ipſius † H. priùs tamen de primæ electionis meritis debuiſti cognoſcere [f], quàm proceſſus fieret ad ſecundã: nam ſi dictus ſuperſtes in electione ius habet, ſecundam conſtat penitus non valere.

† *Caliberti.*

† *Voliaco.*

¶ Idem electo †, & Abbati Sancti Zenonis, & C. Canonico Veronen.

† *Aliàs ita: electo Abbati.*

¶ *Arbiter poſt rẽ iudicatã ſuper diſcordijs nouis aſſumpt', nõ poteſt per ſuum arbitriũ ſentẽtiã immutare, etiamſi de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.*

CAP. XI.

EXpoſita nobis Feltren. † & Bulucn. † electi petitio continebat, quòd cùm cauſa quæ inter anteceſſorem ſuum ex parte vna, & ciues Teruiſinos ex altera, ſuper diſtrictu, & rebus aliis vertebatur, per ſentẽtiã Hoſtienſis Epiſcopi tũc Apoſtolicæ ſedis Legati fuerit terminata. *& infrà.* Tandé ſuper quibuſdã diſcordiis, quę hincinde videbãtur exortæ [g] in Ducẽ Venetorũ tãquã in arbitrũ, cũ parte altera cõpromiſit [h]. *& infra,* ¶ Licèt autẽ eidem Duci literas noſtras miſerimus, vt ad cõponendũ inter partes laborare deberet: cùm tamen intentionis [i] noſtræ non fuerit immutare ſententiam ipſam, vel ſopitas per eum querimonias ſuſcitare. Mandamus, quatenus (præfatis literis non obſtantibus) quicquid per prænominati Ducis arbitriũ, contra ipſius Legati ſententiam inueneritis eſſe factum, in irritum reuocetis [k], ei diſtrictiùs inhibentes, ne vlteriùs

† *Felcen.* † *Filien.* † *Belnen.* † *Belten.*

c ¶ *Curàſti.*] Et bene: quia pendente electione illius ſuperſtitis, nõ eſt alia electio celebrãda. s. *de elect. conſiderauimus.* & iſta electio primò debuit reprobari, quã fieret tráſitus ad ſecundam s. *de conceſſione præbendæ.* poſt electionem ad fin. & s. *de electionibus auditis.* vbi de hoc.

¶ *G'o ſeq. ponit duo, quæ fortificant allegata B. & eis reſpondet.*

d ¶ *Allegauit.*] Et malè, vt declarant ſequentia: quia primò conſtare debuit de hac electione: vt dictum eſt in prima notula. ſed mouit eum fortè, quia dicit lex, quòd mortuo altero ex litigatoribus, qui dederãt fideiuſſorẽ iudicio ſiſtendi cauſa, prætor non debet eum iubere amodo exhibere. *ff. qui ſatiſd. cogan. ſi deceſſerit.* & ſententia lata poſt mortem litigatoris non valet. *ff. de re iudi. in ſumma. §. vltim. & l. ſeq.* Sed hoc non eſt verum generàliter, immò ſententia debet ferri poſt mortem, ſaltem propter acceſſoria. ff. de rei vẽd. vtique. & mortuo eo qui appellauit, neceſſe eſt hæredibus cauſam finiri. *Cod. ſi penden. appel. mors interuenerit. l. 1. quaſi per eo.* Ita & hic neceſſaria eſt ſententia quantùm ad canonicos, qui quaſi hæredes ſunt quoad ius eligendi. ſi alterius electio caſſetur. & quàtùm ad alium electum, vt ſciatur, an ſua electio ſit canonica, per mortem alterius non perdit iſte ius ſuum, nec acquirit, ſi ius non habebat: ideoque debuit iudex cauſam finire, antequam ſic tertius eligeretur, vt de omnibus conſtaret. Sed illa videbatur melior allegatio, quòd vlterius non procederet: quia cum ipſe cognoſceret tanquã arbiter ex compromiſſo, & compromiſſum finiatur morte litigatoris: vt hic dicit. & *ff. eo. diem proferre. §. 1. & l. ſed interpellatur.* vlteriùs cognoſcere non debebat. Sed licèt ſit finitum cõpromiſſum per mortem alterius, tñ procedere poteſt, cùm ſit iudex ordinarius ſuo iure, propter rãtionẽ quæ redditur s. & in ipſa litera inferius: nec vt verus arbiter cognoſcebat. *arg. j. de præbend. mſi.* quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti non poteſt. s *de tranſac. Vltim. & s. de in integ. reſtit. c. penul. in fine.* & hic de matrimonio ſpirituali agœtur: aliàs arbiter poſt mortem alterius litigatorum non procederet, niſi iterum compromitteretur in ipſum à ſucceſſoribus, per leges prædictas proximè.

† *Vide l. diẽ proferre. §. 1. & l. ſed interpellatur. ff. eo.*

e ¶ *Arbitrium.*] Id eſt, compromiſſum. *ff. eod. diem. §. 1.*

f ¶ *Cognoſcere.*] Vt ordinarius, vt dixi: aliàs ſi ordinarius non fuiſſet, non poſſet cognoſcere, vt dictum eſt. Et ſic habes, quòd in ordinarium poteſt compromitti. *ſuprà eod. cum tempore.* vbi de hoc.

EXpoſita.] Communis eſt diuiſio. Secunda ibi, *Licèt autem.* Abbas Siculus.

Casus. Inter Epiſcopum Feltren. & Beluen. ex vna parte, & ciues Teruiſinos ex altera, ſuper diſtrictu, ſeu iuriſdictionibus, & rebus aliis quæſtio vertebatur, quæ per ſententiam Hoſt. Epiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati fuit terminata: tandem occaſione ipſius ſententiæ, quædam diſcordiæ ortæ fuerunt inter eos: ſuper quibus diſcordiis partes compromiſerunt in ducem Venetorum, vt eius arbitrium ſeruaretur, obſides ſuper hoc ab vtraque parte recepit: Papa inſuper eidem duci mandauit, vel ad componendum interponeret partes ſuas. Idem dux contra ſententiam legati iniquum protulit arbitrium: Epiſcopus Feltren. conqueſtus fuit domino Papæ, & ipſe ſcribit quibuſdam iudicibus ſuper hoc dicens, quòd licèt eidem duci literas ſuas miſiſſet, vt ad componendum interponeret partes ſuas, non tamen fuit ſuæ intentionis immutare ſententiam legati, vel ſuſcitare quæſtiones per eum ſopitas. Vnde mandat, quatenus non obſtantibus literis illis, quicquid per prædictum ducem factum inuenerint contra ſententiam prædictã, debeant in irritum reuocare, diſtrictiùs prohibentes eidem, ne vlteriùs in compromiſſo procedat, & compellentes eundem per cenſuram Eccleſiaſticam, vel reſtitutionem obſidum datorum, vt ipſius arbitrium ſeruetur. Nota recurrendum eſſe ad intentionem ſcribentis. Item arbiter de alio arbitrari non debet, niſi de quo compromiſſum eſt: quod ſi fecerit, non valet. & ita forma compromiſſi ſeruanda eſt.

g ¶ *Exorta.*] Ex hoc patet, quod compromiſſum non fuit factũ ſuper iis, quæ in ſententia continebantur, ſed ſuper diſcordiis, quæ poſtea ortæ ſunt.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Cum parte altera compromiſit.*] Supple in ducem, qui contra ſententiam veniens iniquum arbitrium promulgauit: & ſic poteſt cõpromitti in laicum, de rebus ciuilibus, vt hic dicitur, ſed non de ſpiritualibus: vt s. *eod. contingit.* vbi de hoc. Sed qualiter potuit compromitti in ducem de his, ſuper quibus ſententia lata erat? nam tranſactio, ſiue compoſitio fieri debet de re dubia, & lite incerta. *ff. de tranſactionibus. l. 1.* ſed cùm res hic certæ erant per ſententiam, à quo non fuit appellatum, nec ſupplicatum: ideo tranſigi, ſiue compromitti non potuit. [a] *C. de tranſact. ſi cauſa.* & *ff. de tranſactionibus:* etiam poſt rem. & *ff. de condi. indebiti. eleganter. §. ſi poſt.* Ad quid compromiſſum fuit hic de certa re? hæc dubitatio ſoluitur in litera: quia non fuit compromiſſum ad hoc, vt ſententia mutaretur, ſed vt illi duo duce mediante, deſiſterent ab iniuriis, quas faciebant epiſcopatibus illis, vt infrà ſequitur.

a *Hoſt. ſuo cauſa* [illegible] *dubitabat hunc obiectioni dicens propter hoc compromiſſum non valuiſſe.*

i ¶ *Intentionis.* Semper recurrendum eſt ad intentionem ſcribentis, vt hic dicit: & s. *de procu. petitio.* & s. *de offi. ord. licèt.* & s. *de Vſu pal. ex tenarum.* & j. *de preben. cùm cauſam.* &c. quia eius eſt interpretari, cuius eſt condere. j. *de ſenten. excom. inter alia.* & 11. *q. 1. c. ſicut. §. ex his.* & *C. de legibus. l. Vlt.*

Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſeq. obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Reuocetis.*] Sed videtur, quòd arbitrium tale non ſit reuocandum, ſiue ſit æquum, ſiue iniquum. *ff. de arbi. diem. §. Mars.* Dicas ergo, quod ſiue quis fuerit arbitrator, ſiue amicabilis compoſitor, non eſt ſtandum iniquo arbitrio, ſed reducendum [b] eſt ad arbitrium boni viri. *ff. pro ſo. l. ſocietatem. §. arbitrorum.* imo & ſi iuraſſet, debet reuocari. j. *de iure iur. Quintaualle.* & *ff. de ritu nup. quamquam ff. de oper. lib. ſi libertus. ſiue etiam arbiter fuerit,* & eodem modo non eſt ſtandum iniquo arbitrio. s. *eod. c. 1. & 2.* & præterea ideo reuocatur, quia iam latum erat contra ſententiam directè, ſed ſuper hoc non fuerat compromiſſum, vt ſententia reuocaretur per arbitrium, ſecundum quod in litera dicitur: & arbitrium non extenditur niſi ad ea tantum, de quibus cogitatum eſt, & expreſſum in compromiſſo. s. *eo. cùm dilecti.* vbi de hoc Ber.

b *De multis huc ſpectantibus Vide Spec. tit. de arbit. §. vlt. & Dynum. in c. ſcienti. de reg. iur. lib. 6.*

¶ *Gloſſa allegat tres concor. & duo iura in contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Obſidum*

a ¶ *Obſidum.*] Sic j. *de iureiur. ex reſcripto. & 23. q. 5. le. & ſit pridem. & ff. qui teſt. facere poſ. obſides.* Sed contra dicunt leges: quia liberi homines obligari non poſſunt. *C. quæ res pig. obl. poſ. qui filias. & j. de pign. lator.* Solut. obſides bene dari poſſunt: vt dicunt iura primò inducta: nec dicuntur obligari loco pignoris, ſed tenentur obſides, vt fiat, quod inter partes conuenit: & ita cùm ſolutum ſit arbitrium, & reuocatum, debent obſides reſtitui: quia ſublato principali, tollitur & acceſſorium. j. *de ſi. de immu. inter dilectos. j. de foro compe. ſi diligenti.*

Vide notata per Doctores in c. ex reſcripto & adnot. in c. 2. de pign.

INnotuit.] Non valet compromiſſum de incerta perſona in arbitrium aſſumenda: hoc dicit quoad titulum. Primò ponit factum. Secundò dat iudices ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus G. nomine impetrauit literas contra Gul. laicum ſuper quadam ſumma pecuniæ, ad quoſdam iudices delegatos, coram quibus dictus Gul. conuentus in cauſam; tandem fuit à partibus in duos arbitros compromiſſum, ita quòd ſi illi duo adinuicem diſcordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe poteſtate compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum: ſed cùm dicti arbitri non poſſent eſſe concordes, dicti iudices tertium adiunxerunt, qui cum altero illorum dictum Gul. condemnauit: idem Gul. à dictis iudicibus compellebatur ſententiam obſeruare: inde ſentiens ſe aggrauari, ad ſedem Apoſtolicam appellauit, ſed ipſi eius appellatione contempta, tulerunt excommunicationis ſententiã in eundẽ: vnde mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, dictam ſententiam denuncient eſſe nullam, cùm iure ſit ciuili ſtatutum, vt compromiſſum de incerta perſona aſſumenda in arbitrium non teneat. Nota, quòd compromiſſum de incerta perſona in arbitrium aſſumenda non tenet. Item ſententia excommunicationis poſt legitimam appellationem lata, nulla eſt.

† *Obſeruatio.*

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile de iudice: ſecunda pars reci. per q. an potuerint delegati ſibi retinere executionem arbitrij.*

b ¶ *Poteſtate.*] Sic etiam compromittitur in iudicem retenta delegata poteſtate. j. *de præbend. niſi. & j. de præſumpt.* literas & tunc iudex poteſt vti delegata iuriſdictione, ſi expedierit, & arbitraria poteſtate, vt *in decret. niſi.* ſed hîc non poterant retinere huiuſmodi arbitrij executionem, niſi per prorogationem iuriſdictionis de conſenſu partium, quæ hîc interuenit. ſed hîc non valuit prorogatio: quia non valuit compromiſſum de incerta perſona aſſumenda, & ſic non poterat fieri executio, licèt intenderent prorogare iuriſdictionem delegatam de vno negotio ad aliud. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile de iudice, procuratore, & tutore: ſignat contrarium decre. prox. & remittit: elicit tria argumenta: ſignat cõtrarium decre. cum ſpeciali. & dupliciter ſoluit.*

c ¶ *Legali.*] Vt ff. eod. item ſi vnus. §. ſi in duos. quia compromiſſum de incerta perſona non valet, vt ibi dicit: quia in aſſumenda illa tertia perſona, iſti iudices poterant diſſentire, & ſic res ſine exitu futura eſt. *arg. contra j. c. prox.* Sed ibi ſoluitur. Et ſic iudex certus eſſe debet, alias non valet commiſſio. *ſupra de reſcript. ad hæc.* & ſic procurator certus eſſe debet. *ff. de procur. l. 2.* ſic & tutor incertus dari non poteſt. *ff. de teſt. tute. tutor incertus. & l. duo ſunt Titij. & Inſtit. de leg. §. tutor.* & ideo cùm à principio non tenuerit compromiſſum, licèt fuerint, poſtmodum concordes in aſſumenda tertia perſona, non tamen tenuit arbitrium, & ſic nec ſententia etiam excommunicationis propter hoc lata. Et ſic eſt arg. quòd ſi principale nõ tenet, nec acceſſorium. j. *de for. compe. ſi diligenti. & j. de ſi. ſi instru. inter dilectos. & C. de lega. non dubium.* Item eſt arg. quod ab initio nõ tenet, poſtea non conualeſcit. *ff. de reg. iur. quod initio. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. Ver. quod ſi primarius.* Item eſt arg. hîc quòd licèt res ad eum caſum perueniat, à quo poteſt habere initium, tamen non valet. hîc non valuit compromiſſum: quia tertius arbiter incertus erat. Sed manifeſtè contradicit. j. *de appel. lat. cùm ſpeciali.* vbi dicitur, quòd duo arbitri ſunt eligendi: & ſi concordare non poſſunt, aſſumant tertium: & ſi tertius arbiter incertus eſt, qualiter reſpondebis? Poteſt dici, quòd illud eſt ſpeciale in cauſa recuſationis: quia illi arbitri non dicũtur veri arbitri, immò quaſi naturam iudicium ſapiunt: quia iuriſdictionem videntur habere. *arg. ſ. de offic. deleg. ſuſpicionis.* Vel dicas, quod non eſt contra. ibi enim ſtatuit ius, quòd duo arbitri eligantur à partibus, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi illi duo non concordant, ipſi arbitri eligant tertium. ſ. *de offic. deleg. ſuſpicionis.* ſed partes non eligant illos, vt ſi diſcordes fuerint, eligant tertium: ſed ſimpliciter eligant duos, nulla mentione habita de tertio. & ius oſtendit ibi, quid facere debeant partes, & quid poſtea ipſi arbitri, cùm in fine non potuerint concordare: & etiam quod dicit hîc, reſpicit ipſum factum, vt ſi tertius eligatur incertus, non teneat compromiſſum, vt hîc factum fuit. Si dictum fuiſſet hîc, quòd certam perſonam eligerent: ſi diſcordaſſent, tunc valeret *ff. eod. item ſi vnus §. in duos.*

† *Vide l. item ſi vnus. §. ſi in duos ff. eod.*

¶ Gregorius IX. Decano. & magiſtro P. Canonico ſancti Petri Aurebaẽn. diœceſis.

Nõ valet cõpromiſſum factum in duos ſiue plures, hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios. Hoc dicit.

CAP. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quòd cùm O. laicus, ipſum ſuper quadam ſumma pecuniæ coram Iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſet, tandem fuit à partibus in duos arbitros compromiſſum, ſic tamen quòd ſi illi duo adinuicem diſcordarent, tertium adderent Iudices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus poteſtate[b]. Cúmque tertius arbiter à Iudicibus prædictis electus, cũ altero duorum, ipſum parti alteri condemnaſſet: idem ex eo ſentiens ſe à prædictis Iudicibus grauari, quòd ipſum ad obſeruantiam † huiuſmodi arbitrij compellabant, noſtram appellauit audientiam, ſed ipſi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt ſententiam in eundem. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cùm legali[c] ſit prouiſione ſtatutum, vt compromiſſum de incerta perſona in arbitrium aſſumenda non teneat, dictam excommunicationis ſententiam denuncietis penitus nullam eſſe †.

¶ Idem Abbatiſſæ, & Conuentui Iotreñ.

Valet compromiſſum factum in vnum, vel in plures, vt ipſi per ſe cauſam diffiniant, vel per alios, quos ipſi elegerint. Hoc dicit ſecundùm intellectum, quem ſenſit glo. hîc, & Inno. in c. præcedenti, qui placet mihi. Panorm.

CAP. XIII.

CVm à nobis petitur, *& infrà.* ¶ Ex parte veſtra fuit propoſitum, quòd olim inter vos, & Senoneñ. Archiepiſcopum quæſtione ſuborta, ſuper eo quòd idem Archiepiſcopus aſſerens monaſterium veſtrum metropolitico iure ſibi ſubeſſe, procurationes, & res alias exigebat à vobis. Tandem in R. ſancti Angeli diaconum Cardinalem tunc Apoſtolicæ ſedis legatum à partibus concorditer[d] compromiſſo: & promiſſo ſub certa[e] pœna, quòd arbitrio,

CVm à nobis. Primò ponitur factum. Secundò confirmatio ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatiſſam, & conuentum Iotreñ. monaſterij, & archiepiſcopum Senoneñ. vertebatur quæſtio, ſuper eo quòd idem archiepiſcopus dicebat monaſterium ipſum metropolitico iure ſibi ſubeſſe, petens propterea ab ipſo monaſterio procurationes & res alias. Tandem concorditer à partibus compromiſſum fuit in R. ſancti Angeli diaconum Cardinalem Apoſtolicæ ſedis legatum: & compromiſſum fuit ſub certa pœna, quod præciſè parerent arbitrio, ſeu ordinationi eiuſdem, vel duorum mediatorum, quos idem Cardinalis ſuper hoc deputaret: Legatus ſuper hoc deputauit magiſtrum P. capellanum domini Papæ, & I. archidiaconum Senoneñ. mediatores: & ipſi ordinando, & diffiniendo cauſam huiuſmodi terminauerunt. poſtmodum petiuerunt partes à domino Papa, vt ordinationem, & diffinitionem prædictam confirmaret: & ipſe quod per dictos mediatores ſuper hoc factum fuit, confirmauit. Not. quòd hæc decret. non contradicit iuri: quia licèt incerto arbitrio compromitti non poſſit: tamen ſic poteſt compromitti, quòd valeat arbitrium, quòd laudatum fuerit arbitratu Cardinalis. *ff. de arbitris. ſi ita.*

d ¶ *Concorditer compromiſſo.*] Et ſic de re ſpirituali poteſt in eccleſiaſticã perſonam compromitti: quod verum eſt. ſ. *eod. contingit.* vbi de hoc.

e ¶ *Sub certa pœna.*] *Supra eodem, dilecti.* cui tantùm metu pœnæ ſtabitur, vt ibi, & *C. eodem l. 1.* & ſic religioſi poſſunt exigere

exigere pœnam, qualiter, & quando hoc liceat, dicitur *ſuprà eodem dilecti.*

¶ *Gloſſ. ſeq. duo notat, & remittit.*

a ¶ *Mediatorum.*] Sic videtur, quòd arbiter incertus poſſit aſſumi quia hîc non fuit expreſſum de mediatoribus illis: vnde ſignatur contra. ī. c. *prox. ff. eod. item ſi Venus. §. ſi in duos.* Sed dicas, quòd Cardinalis non fuit aſſumptus vt verus arbiter, nec illi mediatores, ſed potiùs fuerunt amicabiles compoſitores, qui de plano, & ſine ordine iudiciario, & ſine aliqua cognitione partes concordauerunt, & hoc patet ex verbis illis, *arbitrio, ſeu ordinationi:* & ex eo quòd dicit inferius: *ordinando, & diffiniendo.* vnde quod factum fuit per legatum ſiue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel ſi fuerunt arbitri, adhuc ceſſant contraria: quia hîc non fuit compromiſſum factum de incerta perſona, ſed partes dederunt poteſtatem legato, vt ipſe eligeret arbitros, ſeu mediatores, & ipſe elegit certos, & hoc non eſt contra iura ſuperius ſignata: & ideo Papa confirmat ordinationem illorum, quia nec Cardinalis poterat diſcordare: ſed in ſuperiori decre. potuerunt diſcordare, & ita non contradicit. Bernardus.

ſeu ordinationi eiuſdē, vel duorum mediatorum[a], quos idem ſuper hoc deputaret, præciſè parerent: magiſter P. Capellanus noſter, & I. Archidiaconus Seroneñ. mediatores ab eodem ſuper hoc deputati legato, ordinando, & diffiniendo cauſam huiuſmodi terminauerunt.

¶ Nos igitur, quòd per prædictos mediatores ſuper hoc actum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus.

COmpromiſſum.] CASVS. Quæritur, an compromiſſum in arbitros extendatur ad compromittentis hæredes? Et reſpōdeo, quod non, niſi in compromiſſo de hæredibus ſit cautum. Not. quod compromiſſio non tranſit ad ſucceſſores niſi de ipſis facta fuerit expreſſa mentio.

¶ *Gloſſ. ſeq. facit quinque. Primo dicit, vnde ſumit principium c. Secundo ponit differentiam inter iudicia, & compromiſſa: & cauſam reddit. Tertio dat ſimile in pacto. Quarto dicit, quid ſi alter compromittens ſolum expreſſit hæredem. Quinto notat, & dat ſimile de morte arbitri.*

¶ Idem.

¶ ***Compromiſſum ante ſententiam latam finitur morte alterius compromittentium, vnde non tranſit in hæredes compromittentium, niſi de eis ſit cautum in compromiſſo. Hoc dicit, comprehendendo mentem.***

CAP. XIII.

COmpromiſſum non extenditur in compromittentis hæredes[b], ſi de ipſis non caueatur ibidem †.

b ¶ *Hæredes.*] Hoc ſūptum eſt de legibus illis *ff. eodem. diem proferre. §. 1. & l. ſed & interpellatur. §. ſi ab altera parte.* ſecus eſt in iudiciis. iud cium[a] enim transfertur ad hæredes, quamuis de hæredib. mentio non fiat. *Cod. de iur. cal. Authen. principales.* & hoc ideo quia arbitria ſtricti iuris ſunt: compromiſſum verò non extenditur niſi ad ea tantùm, de quibus expreſsè in compromiſſo cauetur. *ſuprà eodem cum dilecti. & ff. eodem. non diſtinguemus. §. de officio.* nec ad alias perſonas, vt in legibus prædictis. ſic pactum perſonale non extenditur ad hæredes quandoque. *ff. de pact. idem in duobus. §. perſonale. & l. iuriſgentium. §. pactorum.* ſi alterius partis tantùm hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus ſoluitur compromiſſum. vnde ex vtraque parte debet fieri mentio hæredum, aliàs non tranſit ad hæredes, vt dicit lex prædicta. ſed & interpellatur. *§. ſi ab altera.* vnde meliùs diceretur in compromittentium hæredes: & ita ſoluitur compromiſſum per mortem alterius compromittentis. ī. *ſed ex parte.* & per mortem alterius arbitrorum, *ſuprà de offic. deleg. Vno.* Bernardus.

a *Et in iudicio ſemper ſuccedit, etiamſi nihil ſit dictum.* l. 2. ff. de præto. ſtipul. *in arbitrio ſuccedit ſi fuerit dictum: in ſocietate verò non ſuccedit hæres, quamuis in actio. ſuccedat.* l. nemo poteſt. ff. pro ſocio.

† *Vide* 4. veteribus. C. de contra. & commit. ſtipul.

Finis Libri Primi.

LIBER SECVNDVS.
DE IVDICIIS.

¶ *Suprà dictum eſt de præparatoriis iudiciorũ: nunc de ipſis iudiciis eſt videndũ. Vel ſic: in proximo præcedenti dictũ eſt de arbitris, verũ quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum.* l. 2. ff. de arbit. ideo de his ſubdit.

De hac materia rubrica habetur. 2. q. 1. & 5. q. 4. & 4. q. 1. 11. q. 7. 16. q. 6. 30. q. vlt. §. his ita. *vſque ad fi. & habetur in Sexto, & in Clem.*

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudiciis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Contumax in non comparendo, vel non reſpondendo excommunicari poteſt: beneficio autem priuari non debet. h. d. Abb. Sicu.*

CAP. I.

DE Quoduultdeo [a] Cēturienſi Epiſcopo, quem [b] cùm aduerſarius ipſius, cū petiiſſet ad conciliũ introduci †, interrogatus [c] an cum eo vellet experiri [d], primò id promiſerat, & altera die reſpondit hoc ſibi non placere [e], atque diſceſſit. ¶ Placuit, vt nullus eidem communicet, donec [f] ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus. Nam adimi [g] ſibi Epiſcopatum [h] ante cauſæ eius exitum nulli poteſt de iure videri.

¶ Ex ſynodo Eugenij Papæ †.

¶ *Laici Eccleſiaſtica negotia tractare non debēt, ſed Prælatorum iudicio diſponuntur. h. d. Abb. Sicul.*

CAP. II.

DEcernimus vt laici [i] Eccleſiaſtica tractare negotia non præſumant [k]. Sed † Epiſcopi, Abbates, Archiepiſcopi †, & alij Eccleſiarum [l] Prælati, de negotiis Eccleſiaſticis (maximè de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur) laicorum iudicio non diſponant. Nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant iuſtitiam exercere.

¶ Alexan. iij. illuſtri † Regi Angliæ.

¶ *Cauſa iuris patronatus ſpectat ad iudicium Eccleſiæ. Hoc dicit ſpecifice, & ad literam.*

CAP. III.

QVanto † diuina gratia: & infrà. ¶ Cauſa verò iuriſpatronatus, ita coniuncta eſt, & connexa [m] ſpiritualibus in cauſis: quòd non niſi Eccleſiaſtico iudicio valeat definiri.

DE Quoduult deo.] Poteſt multipliciter ſumi, ſecundùm varios intellectus. Et primò ſic. Qui promiſit nō declinare iudicē, pœnitere in re nō poteſt. Vel ad eũdem intellectum ſic, & clarius: Pactum de non declinando iudice aliàs ſuo, qui exceptione legitima repelli poterat, eſt irreuocabile. Diuiditur in tres partes ſecundùm And. in prima ponitur facti narratio. In ſecunda iuris diſpoſitio. In tertia incidētis quæſtionis deciſio. Secunda ibi, *Placuit*. Tertia ibi, *Nam*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetebat Quoduultdeum epm Centurieñ. petiit illum introduci in concilio Africano: interrogatus fuit, an cum aduerſario ſuo vellet in iudicio experiri: primò id promiſit, altera die reſpondit hoc ſibi non placere: atque receſſit: petebat aduerſarius, vt remoueretur ab epatu: & concilium excommunicauit ipſum: ſtatutum fuit in concilio, quòd nullus eidem Quoduultdeo cōicet, donec ſatisfactione pręſtita fuerit abſolutus: & ſic fuit excōicatus, epatu tñ ante cauſæ exitum adimi nō debet. Not. ꝙ ꝓpter contumaciam aliquis eſt excōicandus: nec debet abſolui, niſi ſatisfecerit, ſed in principali cauſa procedi non debet. Item ſine cauſæ cognitione nullus deponi debet.

a ¶ *De Quoduultdeo.*] Proprium nomen eſt.

b ¶ *Quem.*] Id eſt, *qui*, & ponitur caſus pro caſu. ſic 75. *diſt. ordinationes. & 18. q. 2. quidam*, vbi *eos* ponitur pro *hi*.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit, & ſecundum reprobat.*

c ¶ *Interrogatus.*] Ex ſuperabundanti interrogatur, cùm aliàs ex neceſſitate tenebatur ſub eis reſpondere: quia iudicium redditur in inuitum *ff. de verb. obl. inter ſtipulantem.* §. 1. quia omnes cauſæ tunc in ſynodo tractabantur: vel forſitan ne poſſet poſtea iudicem recuſare. 3. *q.* 3. §. *offeratur. ſupr. de offi. dele. ſuper quæſtionum.* §. *mo. &* §. *verum.* niſi aliquid poſtea de nouo emergat. *ſupr. de offi. dele. inſinuante. & ff. de inter. act. de ætate.* §. *ex cauſa. & ff. de procu. ſi poſt datum procuratorem. & de pœn. diſt. 6. placuit.* ſed illa non fuit cauſa: quia ſynodum totam non potuit recuſare.

d ¶ *Experiri.*] Experiri ponitur hîc pro defendere: aliquando tamen ponitur pro agere. *j. de cauſa poſſ. & propriè. paſtoralis. & not. j. de ſenten. & re iudi. c. pen.*

e ¶ *Non placere.*] Sed nonne fuit locus pœnitentiæ? Vĩ, quòd ſic. *ff. de iuriſd. om. iud. ſi conuenerit.* Rñdeo, locus eſt pœnitentiæ *de iur. pat. cum laici.* ſed non hîc, quia non pōt pœnitere in alterius pręiudicium. *ff. de reg. iur. nemo.* & quia contumaciter receſſit, fuit excommunicatus. 11. *q.* 3. *certum.* immo inuitus compellitur reſpondere, vt dictum eſt.

f ¶ *Donec.*] Loquitur ſecundùm antiqua tpa, qñ cauſa excommunicati tractabatur antequã abſolueretur. 11. *q.* 3. *ſi epi forte.* Intellige ſecundũ antiquã literam, quæ olim in antiqua cōpilatione talis erat hîc: nullus eidē cōicet, donec cauſa eius, qualē potuerit terminũ ſumat. Et ſecundũ iſtam literam bene loquitur ſecundũ hodierna iura: quia cũ pro cōtumacia fuerit excōicatus, nullus debet ei cōicare, donec ſatisfactione pręmiſſa. i. ſatiſdatione pſtitâ de iudicio ſiſti, fuerit abſolutus. *j. de verb. ſig. ex parte.* hodie verò ſtatim debet abſolui, & poſtea cognoſci de cauſa excōmunicationis, niſi in caſibus: vt *j. de ſent. excom. per tuas.* & niſi quis excōicatus ſit pro manifeſta offenſa. *j. de ver. ſign. ex parte. & 23. q. vlt. peſſimam. & j. de ſenten. excom. ſolet.* [lib. 6.]

g ¶ *Nam adimi.*] reſpōdet tacitæ quæſtioni.

h ¶ *Epiſcopatum.*] Immò debet expectare ꝑ annum, antequam adimatur. 11. *q.* 3. *rurſus. & c. ſeq.* maximè cum lis non fuit conteſt. de hac materia tractatur. 2. *q.* 9. *in ſumma. & c. cernimus.* & 11. *q.* 3. *rurſus. & c. de dolo. & c. veritatis.* vbi de hoc Bernardus.

DEcernimus vt laici.] Tres ſunt partes. Secūda ibi, *Sed epiſcopi*. Tertia ibi, *Nec propter*. Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in ſynodo Eugenij Papæ, ꝙ laici negotia eccleſiaſtica tractare non præſumant. Item prælati Eccleſiarũ de negotiis eccleſiaſticis non diſponant iudicio laicorum, & præcipuè de ſpiritualibus: & ꝑ eorum prohibitionē non dimittant eccleſiaſticã iuſtitiam exercere. Not. quòd laici eccleſiaſtica negotia tractare non debent, maximè ſpiritualia. Item omnes prælati ſunt iudices ordinarij. Item abbas eſt nomē dignitatis. Item ꝑ prohibitionem laicorum, nō debet iudex eccleſiaſticus dimittere exercere iuſtitiam eccleſiæ.

i ¶ *Laici.*] Laici enim de eccleſiaſticis negotiis intromittere ſe non debent. *j. de re. Eccleſia. non alie. cum laici. ſ. de arbi. contingit. & ſ. de conſti. Eccleſia. & 96. diſt. bene quidem.*

k ¶ *Non præſumant.*] Auctoritate ſua: delegari tñ poſſunt ſaltem cauſæ pecuniariæ, ſiue huiuſmodi merè ciuiles, vt hîc colligitur, & in laicos etiam de talibus poteſt compromitti. ſ. de arbit. ex poſita Papa verò ciuiles, criminales & ſpirituales cauſas poteſt laico delegare. *arg. 32. diſt. c. præter.* §. *verum. & 2. q. 5. Mennam. & 63. diſt. in ſynodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud.* videtur etiam, quod eas teneatur delegare, 11. *q.* 1. *te quidem. & c. clericum.* §. *ex his omnibus.* & de hoc dictum eſt ſ. *tit. proximo contingit.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. 7 iura.*

l ¶ *Eccleſiarũ prælati.*] *Arg. omnes Eccleſiarũ prælatos eſſe iudices ordinarios. arg. ſ. de offi. ordi. cum ab Eccleſiarum. 25. diſt. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. q. 1. experientia. & c. ſi quis ex fratribus & j. de app. reprehenſibilis. & j. de eo qui fur. or. ſuſc. c. 1.*

QVanto.] Laici cauſas connexas ſpiritualibus tractare non poſſunt.

CASVS. Dicitur hîc, ꝙ cauſa iuris patronatus ita eſt annexa ſpiritualibus cauſis, quòd nullus niſi iudex eccleſiaſticus de ea iudicare debeat. Not. quòd cauſa mixta inter ſpũalem, & ciuilem, magis ſequitur naturam ſpiritualis, quàm ciuilis. Item idem iuris eſt in connexis quoad iuriſdictionem ſicut in merè ſpiritualibus. Item rōne rei potiùs dicitur ſpiritualis, quàm rōne perſonæ: & ſi quod eſt minùs dignum in ſui ſubſtãtia, maioris eſt efficaciæ quoad iuriſdictionem.

¶ *Gl. ſe. ſũmari pōt per modũ obiectionis aſſumēdo ibi, & laic. vel ꝑ modũ qōnis, quare ſ. dicat annexũ, & nō ſimpliciter ſpũale, &c.*

m ¶ *Connexa.*] Ius verò patronatus non dicitur propriè ſpirituale: ſed ſpirituali annexum infrà de iure pat. de iure. & ideo dicit hîc Hug. quod eius cauſa annexa eſt ſpiritualibus cauſis: vnde ſpirituale cenſetur propter connexitatem: quia quæ religioſis adhærent, religioſa ſunt. ff. de rei vend. quæ religioſis, & ex tali cohærentia ſumit ſuam naturam. ſic infrà. de patro. ſupra eo. & ideo talis cauſa per iudicem eccleſiaſticum tñ tractari debet, vt hîc: & arg. ſ. c. præx. vnde vendi non poteſt.

Marginal additions:

† *Ex concilio Africano c. 54 refert Burchardus lib. 1. decret. 181. & Ivo. p. 5. c. 297. & c. 1. e. tit. in 1. compil. & vide notas hic.*

† *Hinc videtur inferri, quod ad valorem citationis oportet, quod fiat auctoritate iudicis, ad inſtantiam partis. l. ad peremptorium & ibi Bar. ff. eo.*

a *Niſi crimen eſſet notorium infra de accuſat. euidētia. vel niſi ageretur de fœdere matrimonij, vel lite non conteſt. quoniã.*

† *Eugenij 3. in ſynodo Remenſi. c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.*

† *Et in multis antiquis.*

† *In antiqua compilatione, archidiaconi; ſed in omnibus manuſcr. Raymundi habetur, archiepiſcopi.*

† *Illuſtriſſimo.*

† *Poſt conc. Lateranen. ſub Alex. iij. p. 47. lit. de iure patronatus c. 5. e. tit. in 1. compil.*

Ius patronatus cur cenſeatur ſpirituale.

teſt. J. *de iure pa. de iure*. Et laicus tale ius pōt poſſidere, cum non ſit merè ſpirituale, ſed ei annexum: ſed alia iura merè ſpiritualia poſſidere non poteſt: vt J *de præſcrip. cauſam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & S de elect. ſacroſancta. & c. Meſſana*. Et ius funerādi poteſt laicus poſſidere. *ff. de mor. inferen. l. 1.* & tñ dominium ſepulturæ non habet. *Inſtit. de re diui. §. nullius*. Bern.

AT ſi clerici.] Diuiditur in quatuor partes, ſecundùm quod quatuor ſunt dicta. Secunda ibi, *Si verò*. Tertia ibi, *De adulteriis*. Quarta ibi, *Sed nō debet*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā clerici fuerūt conuenti coràm iudice ſæculari: cōuicti, vel cōfeſſi fuerūt ibi de crimine: quærebatur, an ꝓpter talē cōfeſſionē, ſint à ſuo Epō cōdemnandi: quia ſicut ſñia à non ſuo iudice lata non tenet, ita nec confeſſio facta coram eodem. Si verò coram Epō ſuo de criminibus in iudicio cōuicti fuerint, vel cōfeſſi, dūmodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpēdi debeāt, vel deponi, ſuſpēdēdi ſunt à ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuò remouendi. Secūdò quærebatur vtrū Epiſcopi diſpēſare poſſint cū clericis, q adulteria cōmiſerūt? Reſpondet Papa, ꝙ Epiſcopus diſpēſare pōt cū clericis poſt peractā pœnitētiā de adulteriis, & aliis criminibus, quæ ſūt minora. Tertiò quæritur vtrū clericus depoſitus iudici tradēdus ſit ſæculari? Reſpōdet ꝙ clericū ꝓ ſuis exceſſibus depoſitū. Epſ nō debet iudici tradere ſæculari, quia cùm ſuo ſit functus officio, duplici afflictione nō debet ipſum affligere. Not. ꝙ cōfeſſio facta corā non ſuo iudice nō præiudicat cōfitēti: nec ſentētia à nō ſuo iudice lata. Itē Epſ poteſt diſpēſare in adulterio. Item non eſt quis dupliciter puniendus. Item depoſitus ſæculari indici tradi non debet.

† *Poſt conc. Lateran. p. 26. c. 4. & c. 6. conti in 2. compil.*

† *In multis manuſcriptis, & impreſſis, & legitur, pro, nec, ſed magis placet lectio, quam retinuimus.*

¶ Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶ *Clericum conuictum, vel cōfeſſum de crimine corā Iudice ſæculari, ex eo non punit Epiſcopus, ſed corā ſe conuictum, vel confeſſum punit pœna debita, niſi cum illo diſpenſet, quod poteſt in adulterio, & minoribus: depoſitum verò non ſtatim tradit curiæ ſæculari. h. d. vſque ad finem. Abbas Siculus.*

CAP. IV.

AT ſi † Clerici coram ſæculari Iudice conuicti fuerint, vel confeſſi de crimine, non ſunt propter hoc à ſuo Epiſcopo aliquatenus condemnandi [a]. Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata non tenet [b]: ita nec † facta confeſſio coram ipſo. ¶ Si verò coram Epiſcopo de criminibus in iure confeſſi ſunt [c], ſeu legitima probatione [d] conuicti: dūmodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant, vel deponi, non immeritò ſuſpēdēdi ſunt à ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuò remouēdi.

¶ *Summatus eſt iſte §. infrà in prin. c. tamen quia habet materiam ſeparatam, & notabilem, ideo dic aliter. In adulterio, & minoribus poteſt cum Clericis peracta pœnitentia Epiſcopus diſpenſare: depoſitum autem pro ſuis exceſſibus non tradit indifferenter curiæ ſæculari. h. d. Abbas Siculus.*

¶ De adulteriis † verò, & aliis criminibus, quę ſunt minora, po-

¶ *Gl. ſe. ponit caſū exceptū, ſecūda ſignat cōtrariū de decr. mulier.*

a ¶ *Condemnandi.*] Niſi ex hoc grauata ſit multùm eorum opinio, *ar. op. J. de teſt. teſtimonium. & J. de ſen. ex. c. cum deſideres. §. 1.* in eo caſu ꝓpter infamiā debet ſe purgare: vt dicit illa decr. cū deſideres. alias ſi ſe purgare nō poteſt, debet puniri, quaſi cōuictus interpretatiuè. *J. de purga. cano. c. cum P. & J. de ſimo. inſinuatū*. [a] de hoc *arg. contra 2 q. 1. multi*. Sed ibi exponitur circa princ.

a *De hoc dic, vt notatur in c. cùm in iuuentute. infra de purgatione cano.*

¶ *Gl. ſeq. alle. 3. concor. & ſoluit contrarium de decret. ſi diligenti. Secundò quærit ſub nube de ſententia contra clericum lata per laicum in cauſa reconuentionis. Tertiò quærit de ſic condemnato de crimine, quòd infamet, an &c.*

b ¶ *Non tenet.*] Vt 2. q. 1. *in primis vers. de perſona, & S. de cōſuetu. ad aud. etiā. C. ſi à nō cōpe iudi. l. vlt.* Ex eo enim quòd iſti ex tali cōfeſſione nō puniūtur, ſeu ſentētia cōtra eos lata nō tenet, colligit. ꝙ iſti inuiti tracti fuerūt ad iudiciū ſæculare: nā ſi volūtarij hoc feciſſent, etiāſi pro eis eſſet lata ſentētia: locū ſuū amitterent in criminali, & in ciuili perderēt cauſā 11. q. 1. *inolita. & c. placuit. & J. de fo. compe. ſi diligēti*. vnde nō p̄ iudicat eis. Sed ſi clericus conueniat laicum coram iudice laico, & ille laicus reconueniat clericum ciuiliter de crimine, ſi feratur ſententia contra clericū, bene tenet, quia ſuus iudex eſt per reconuentionem. *J. de mu. pet. c. 1. & 2. & 3. q. 8. c. accuſatores. §. ciuilis in agendo. & C. de ſent. & interlo. om. iudic. cùm Papinianus. & in Auth. & conſequenter*. Criminaliter verò ipſum conuenire non poſſet coram iudice ſęculari. 11. q. 1. c. 1. & 2. nec reconuenire: quia in crimine non admittitur reconuentio. 3. q. 11. *neganda*. quia non relatione criminū. ſed innocentia reus purgatur. *ff. de public. iudi. is qui*. Sed pone clericum condemnatum ciuiliter de furto, vel de alio crimine, quod infamet, à iudice ſæculari per reconuentionem, nunquid Epiſcopus ſuus pro tali ſententia, ex qua infamis vr̄, ſeu confeſſione, condemnabit illum, quòd talis ſit infamis? Dicit lex, quòd non poteſt facere pręſes prouinciæ, quin condemnatum de furto ſequatur infamia *ff. de furtis. non poteſt*. Reſpōdeo ex tali ſentētia nō deponitur: quia cū ciuiliter actū ſit, non debet dici infamis. Si verò ex tali ſentētia, vel cōfeſſione grauata eſt eius opinio: ab officio debet ſuſpēdi vſq; ad debitam purgationem. *arg. 2. q. 5. preſbyter ſi à plebe. & J. de ſimon. accuſatū. & c. ſeq. arg. ff. de ſuſpect. tuto. l. tutor. § præterea. & C. de teſti. nullū*. arg. ꝙ deponi, vel beneficio priuari nō dēt, donec aliud contra ipſum probaretur. *arg. S. eod. c. 1. & 15. q. vlt. c. vlt. in fine*. & præterea non debet puniri, quia nondum fuit actum ad hoc, & ideo pœna ordinaria ſibi imponi non debet. *J. de ordin. cognit. cùm dilectus. & J. de excep. c. 1. in fine*. & iuxta iudicij formam ſententia debet formari.

J. *de ſimo.* licèt Hely. Quando confeſſio præiudicet, vel quando non dicetur. *J. de confeſſ. c. vlt.*

c ¶ *In iure confeſſi ſunt.*] Confeſſus in iure, pro conuicto habetur. *C. de confeſ. l. vnica.* & *J. de confeſ. c. pen.* & *l. vlt. ff. eo. certum.*

¶ *Gl. ſe. reci. per quæſtionē. ſcilicet q̄ ſit legitima probatio, & ſoluit, conſideras perſonas, & modum.*

d ¶ *Legitima probatione.*] Putà per legitimos teſtes, & omni exceptione maiores: [b] vt 2. *q. 1. in primis. in fi.* ſi. in criminalibus enim apertę debēt eſſe probationes, & luce clariores *C. de pb. ſi. ſic cunctis. 2. q. vlt. ſciant cuncti. & 5. q. 6.* Epiphaniū. & in abſentia iudicis teſtes tales nō ſunt recipiendi, ſed tm̄ in præſentia iudicis: [c] vt ſi res exegerit, tormētis ſubiiciatur. *C. de fid. inſt. Auth. apud eloquentiſſimum. & 5. q. 5. illi qui.* & ita demum ſunt puniendi ſecundum qualitatem, & quantitatem criminis. *J. de homi. ſicut dignum.* vt

b *Adde gloſſ. not. & notabilem Inſti. de inutil. ſti. pul. §. item verborum, & de conſang. & affin. c. 1.*

c *Saluo eo quod de mulieribus dicitur. infra eo. c. 2. lib. 6. Ioan. And.*

† *De delictis clericorum, & eorum pœnis, pulchrè Bernardinus Diaz. in practi. crimi. cano. quem videto. ac omnia hic tradita intelliges.*

litatem, & quantitatem criminis. J. *de* iuxta iudicij formam ſententia dictetur. J. *de ſimo.* licet Hely. & J. *de ord. cog. cùm dilectus. in fi.*

¶ *Gl. ſe. primò ſignat cōtra decre. quid omnib. & dat duas abſolutiones. Secundò ar. à contrario, quòd Epiſcopi nō diſpēſent in maioribus, vt adulterio, nec vbi non ſunt expreſſè permiſſi, dicēs quod hæc eſt quorundam opinio, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum, ſubdens genus, ad quod inducit duas decre. & vnam l. & ex primis, quorum ſuit opi. & illam vna ratione coadiuuat.*

DE ADVLTERIIS *verò, & aliis criminibus, quæ ſunt minora.*] Ar. contra 39. q. 7. quid in oībus adulterio grauius? Solu. illa interrogatio nō implicat, quòd adulteriū ſit grauius aliis criminibus, ſed quaſi raritatem denotat, & eſt ſimile *de pœn. diſt. 1 ſi ſacerdos*. Vel dic grauius, i. cōius. & illud dictum fuit in deteſtationem criminis: vt magis vitaretur: quia multa alia peccata grauiora ſunt adulterio, vt putà, inceſtus. 32. *q. 7. adulterij malum*. Ex verbis iſtis colligūt qdā, ꝙ Epiſcopus de adulterio tm̄, & inferioribus criminibus pōt diſpenſare, & non in maioribus quaſi è cōtrario ſenſu, cū dicatur de adulterio [d], & aliis, quæ ſunt minora, ergo non de maioribus: quia hoc quòd de quibuſdam concedit, de aliis negare vr̄. *arg. 25. diſt. quales.* & *C. de procu. maritus.* & J. *de præſūp. nonne.* & *arg. J. de iis, quæ fiunt à præ. ſine conſen. cap. cum Apoſtolica. ad fi.* & dicunt, ꝙ tm̄ diſpēſare poſſunt in caſibus expreſſis à iure. arg huius c. vbi de quibuſdam conceditur. vnde aliis videtur prohibitū per iura prædicta, & eſt ad hoc *arg. S. de temp. or. dilectus.* ex eo, ꝙ ibi dicitur, cùm illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minimè ſit permiſſa. & ſic argumentantur ex eo, ꝙ intelligitur prohibita eſſe, & ſic quælibet diſpenſatio prohibita Epis intelligitur, niſi eis ſit expreſſè cōceſſa: quia nūquam intelligitur eſſe prohibitū, quòd nō expreſſè cōceſſū J. de traſla. inter corporalia. Alia eſt magis cōis opinio, ꝙ Epſ vbicunq; pōt diſpenſare, vbi non inuenitur prohibitum [e], & vacat hoc arg. à contrario ſenſu: quia in multis grauioribus criminibus quàm de adulterio, diſpenſatio eſt permiſſa Epiſcopis, putà, in hæreſi. 50. *diſt. preſbyteros*. Item cum ſacrilego. 50. *diſt. ſi quis presbyter*. & in criminibus occultis. 50. *diſt. de his verò*. Item cum ſimoniaco quandoque in beneficio, quandoque in ordine. 1. *quæſt. 5. cap. 1. & vlt. & ſupra de elect. ſi aliquis*. Item cum ſchiſmatico, 50. *diſt. vt conſtitueretur*. Et generaliter vbicunque non prohibetur diſpenſatio, intelligitur eſſe permiſſa. arg. J. *de ſent. excom. nuper.* & *c. à nobis 2,* & lex hoc optimè probat, *ff. quib. ex cau. maio. nec non. § 1.* Edictum de diſpenſatione prohibitorium eſt ſecundùm hanc opinionem. & in hac opinione fuit Hug. vt inuenies 30. *diſt. ſi quis presbyter*. & Io. [f] qui notauit de hac materia. 50. *diſt. miror.* & 1. *q. 7. § niſi* & Lau. Vin. & Tan. hoc idem dicunt. Qnoq; inuenies, quòd prohibetur diſpenſatio, vt in caſibus, quos diſtinxit Io. in c. miror. qnq; inuenies, quò permittitur, vt in caſibus notatis in prædicto. *§. niſi*. Immò Epiſcopus, & quilibet ſacerdos pōt diſpenſare, & mitigare canones pœnitentiales, qui ſatisfactionē iniungunt pro peccato confeſſo in pœnitentia. *arg. de pœ. diſt. 1. menſuram.* & 50. *diſt. de his clericis.* & *c. 2. qui* & 26. *q. 7.* tempora pœnitudinis. ſed canones illos, qui inducunt pœnam depoſitionis, vel ſuſpenſionis in enormibus criminibus mitigare, vel diſpenſare non poſſunt. 50 *diſt. miror.* & 12. *q. 2. de viro. & J. de accuſa. inquiſitionis. 1, reſp.*

d *Quod in veteri teſtamento puniebatur morte, Leu. 20. Deuter. 22. ergo nihil grauius quoad pœnam. Ioan. And.*

e *Concor. gl. in l. continuus. §. cum quis. ff. de ver. obl. & Bar. in l. apud Iulianum. § 1. ff. de leg. 1.*

f *Vinc. dixit Epiſcopum poſſe diſpēſare vbi non inuenitur prohibitum, & inuenitur aliquādo diſpenſatum.*

a ¶ *Pœnitentiam.*] Hoc ideo dicit, quia venia nō conceditur niſi pœnitenti. 24. q. 2. *legatur.* & quomodo gaudeb. & c. 23. q. 7. *vlt.* Et nemo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi ſperauerit indulgentiam de *pæn. diſt.* 1. *nemo.* vel ſaltem partem pœnitentiæ egerit. 82. *diſt. presbyter in fi.*

teſt Epiſcopus cum Clericis poſt peractā pœnitentiā[a] diſpenſare. Sed non debet quēlibet depoſitū pro ſuis exceſſibus (cùm ſuo ſit functus officio[b], ne duplici[c] debeat ipſum contritione cōterere) Iudici tradere[d] ſæculari.

¶ [1] Idem.

¶ Vaſallus corā domino feudi cōueniendus eſt, etiāſi dominus feudi ſit Eccleſiaſtica perſona, dummodo ibi actor poſſit ſuã in iuſtitiam conſequi: aliàs loci ordinarius poterit adiri. Et ſecundùm hoc eſt caſus notabilis. Abbas Siculus.

CAP. V.

CÆterùm † quia in eos, quos ab Eccleſia tua conſtat poſſeſſiones tenere in feudum, oc-

a In recentioribus libris impreſſis ſequētia Vſque ad Verbum, functus officio perperam erant inſerta in glo. Bernar. cum tamen non ſit, vt ferunt indicar, nec eſt in Venuſtioribus codicibus.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione.

ADDITIO.

¶ Quia [a] de poteſtate epi, quã valeat diſpenſare, & quã non, varij varia referunt, & aduerſa, nōnullis aſſerentibus epm diſpēſare poſſe vbicūq; nō inuenitur ꝓhibitū. ar. eius quod legitur ĩ. *de ſent. exco. nup & ff. qui. ex cau. ma. l. necnon §. 1.* in qua ſnia fuerunt Tan. & Lau. & eſt magiſter B. & not. per eū in iſto c. aliis in cõtrariū ſentiētib. vt G. Naſone, qui ſcripſerūt, quòd eps diſpēſare nõ poteſt niſi vbi inuenitur conceſſū. pro quibus facit. ſ. *de tēpo. or. dilectus,* & ĩ. *de traſla. inter corporalia.* Vincētio cōcedēte diſpenſationē epiſcopis, vbicunque eis non inuenitur prohibitum, & inuenitur aliqñ per eos fuiſſe diſpēſatū: & in aliis nonis caſibus diſpenſationē epiſcopis nullatenus cōcedēdā per prællegatā decre. dilectus. & c. inter corporalia. Sed vt ōis opinionis diuerſitas euitetur: ita eſt diſtinguēdū. Refert, an eps velit diſpēſare contra canones, qui nō inducunt irregularitatē, an cōtra illos qui irregularitatē inducunt. In primo caſu non poteſt: verbi gratia Canones prohibent, ne ordinetur quis ad plures ſacros ordines vno die, hoc non eſt propter irregularitatē: ſed vt myſteria, vel interſtitia tēporū obſeruentur: nō enim irregularis præſumitur, qui ſtatim eſt ordinatus. In hoc caſu eps diſpēſare nō poteſt, cùm huiuſmodi diſpēſatio ei à canone nō ſit permiſſa. ſ. *de tēp. ord. dilectus.* item prohibitū eſt, ne epiſcopus ſine licētia Papę de eccleſia ad eccleſiā transferatur, hoc non eſt ꝓpter irregularitatē: ſed quia Papa hoc ſibi ſignum ſpecialis priuilegij reſeruauit: vt ſ. *de offi. le. quoniam tranſlationem.* & in hoc caſu archiepiſcopus cum ſuffraganeo diſpenſare nō poteſt. ſ. *de traſla. inter corporalia.* Si verò eps velit diſpēſare cōtra canones, qui irregularitatē inducūt, diſtingue, vtrum irregularitas proueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu natalium, aut ex defectu ſacramenti. Si ex defectu natalīū, in hoc caſu poteſt epiſcopus diſpenſare in minoribus ordinibus, & beneficiis. ſ. *de fil. pres. c. Veniēs.* & c. *fin.* Si ex defectu ſacramenti, puta, cōtraxit aliquis cum vidua corrupta, vel habuit duas vxores, vel aliàs eſt factus bigamus: tūc epiſcopus diſpenſare nō poteſt, vt ſ. *de big. ſuper eo.* & c. *nuper.* Si aūt proueniat ex delicto, iterū diſtingue: aut ex proprio, aut ex alieno. Si ex proprio poteſt diſpēſare eps: vt in adulterio, & in aliis inferioribus, vt hic dicitur: non aūt in maioribus: quia ex quo conceditur de minorib. de maioribus per conſequens denegatur. 25. *diſt. qualis.* cum ſuis concor. Si verò procedat irregularitas ex alieno delicto, tūc pōt diſpēſare eps in maiori crimine, quàm ſit adulteriū. Do exēplum: Simonia eſt maius peccatū adulterio. ĩ. *de ſimo. per tuas.* & tñ ibi diſpenſat eps, cùm procedat ex alieno delicto: putà dedit aliquis amicus tuus pecuniā te ignorante alicui, vt tibi daret prębendā, vel te ad ordines præſentaret: poteſt tecū diſpēſare epiſcopus poſt tuā liberā reſignationē, quamuis in dignitate taliter acquiſita diſpenſare non poſſet, vt 1. q. 5. c. 1. & *vlt.* & ſ. *de elec. ſi aliquando.* Sed quęritur quare eps pōt diſpēſare cōtra canones, q irregularitatem inducunt, & nō cōtra illos, qui non inducunt irregularitatē: vt dictum eſt ſ. cùm videtur contrarium potius eſſe dicendum? Reſpondeo[b] diuerſitatis huiuſmodi pōt iſta rō aſſignari: in canonibus qui inducunt irregularitatem, diſpenſat epiſcopus, quia cauſa cōſtitutionis ceſſat tpe diſpēſationis, vt potes videre in quolibet crimnoſo: criminoſus enim non prohibetur promoueri, niſi propter crimē quòd cōmiſit. Sed cauſa huiuſmodi conſtitutionis ceſſat poſt pœnitentiā à criminoſo peractam: quia ſcriptum eſt, *Memor eſto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* 50. *diſt. Año ſancto. c. ferrū.* cùm igitur cauſa ceſſet, merito poteſt epiſcopus diſpenſare: quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. ĩ. *de appel. cùm ceſſante.* Sed in canonibus, qui non inducunt irregularitatem, nunquam poteſt rō conſtitutionis ceſſare: & ideo nec effectus, ex quo cauſa non ceſſat. Nunquam enim poteſt ceſſare cauſa conſtitutionis, quæ prohibet epiſcopum transferri de Eccleſia ad Eccleſiam ſine licētia Papæ: quia cum cauſa illius conſtitutionis ſit (vt dictum eſt ſuprà) ſignum ſpecialis priuilegij Eccleſiæ Romanæ, nunquam poteſt ceſſare: rō illa cum priuilegia ſemper ſint obſeruanda. 25. q. 1. c. 1. & 2. & l. *canoniz. ata quæcunque ſub cap. deceſſorum.* non obſtat iis, quæ dicta ſunt de diſpenſatione, nec. c. *presbyterum.* 50. *diſt.* licèt videatur contra. ĩ. c. 1. *de præſcrip.* vbi epiſcopus diſpenſat in maiori crimine, quàm ſit adulterium, ſcilicet in hæreſi: quia illud hodie non habet locum, cum hæretici debeant immurari, ſiue incarcerari. ĩ. *de hæret. c. pen.* Item nec obſtat illud c. *ſi quis. eadem diſt.* vbi diſpenſatur cum ſacrilegio: quia illud ſacrilegium non eſt tm̃ peccatum, quantum eſt adulterium. Et ſic breuiter de ſimilibus dici poteſt. P. de Sampſone.

b Vide concil. Tridentinum ſeſſio. 24. de refor. c. 6.

caſione ipſarum, excommunicationis, ſeu interdicti ſententia promulgatur: Nos id diſtrictiùs inhibemus: Quandiu parati[e] fuerint ſuper his, in tua pręſentia iuſtitiam exhibere.

¶ Idem Exomeñ Epiſcopo, & Capitulo † Londoneñ.

† In multis antiquis ita, & decano Londen.

¶ Nomē actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clarè proponere, vt ex eo ius agendi colligatur. Hoc dicit quoad intellectum. Abbas.

CAP. VI.

DIlecti filij Prior, & Clerici de Guiſeburneñ † contra Eboraceñ. Archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis Legatū grauē querimoniam tranſmiſerūt: *& infrà.*

† Giſeburgen.

b ¶ *Functus officio.*] Sic ſ. *de offi. deleg. in literis.* & c. *Venerabili.* ff. *de re iudi. iudex.*

c ¶ *Duplici.*] 81. diſt. presbyter, aut diaconus. & *de pœn. diſt.* 1. c. *ſceleratior.* §. *his auctoritatibus.* & c. *ſunt plures.* §. *auctoritas.* non debet duplici pœna cōteri, ita quòd vtraque per ſe ſufficiat: aliàs bene poſſet inferre duas pœnas 21. q. 5. *ſi quis cuiuſlibet.* & 17. q. 4. *attendendum.* & c. *ſi quis deinceps.* & ĩ. *de rap. in archiepiſcopatu.* & 5. q. 6. *quia iuxta.* & ĩ. *de cal. cum fortius.* & ĩ. *Vt lite non conteſt. quoniam.* §. *vlt.* & creſcente contumacia creſcere debet & pœna. ff. *de pœn. relegati*[c].

d ¶ *Iudici tradere ſæculari.*] Niſi poſt depoſitionē fuerit incorrigibilis: tunc poteſt excommunicari, & poſtmodum creſcente contumacia tradi curiæ ſæculari. ĩ. *eo. cùm non ab homine.* & ſic intelligitur. 3. *quæſt.* 4. *clericus.* 11. *quæſt.* 1. *ſi quis ſacerdotum.* Qualiter deceat tradi curiæ ſæculari[d], habes ĩ. *de verb. ſign. nouimus.* Ber.

c Relegatus non parens, deportatur in perpetuum: & deportatus non parens, capite puniatur. ſec. Alb.

d Et qualiter debeat degradari, habes infrà de pœ. c. 11. lib. 6. adde *Directoriũ Inquiſitorũ* p. 3. in 9. modo pro. terminum. 198. & *Bernardinum Diaz.* in pract. crim. cano. c. 33.

CÆterum.] Vaſallus paratus coram domino reſpondere, coram aliis ſuper feudo conueniri non debet. h. d. Vel ſic: Cognitio feudi inter vaſallos ſpectat ad dominum feudi. Diuiditur: quia primò ponitur exceſſus. Secundò prohibitio ibi, *Nos.* Et illa diuiditur in duas. Nam primò prohibet. Secundò limitat reſtringendo prohibitionem ibi, *Quamdiu.*

CASVS. Quidam habebant poſſeſſiones in feudum ab Eccleſia Boñ. Iſti vaſalli eccleſiæ trahebantur in cauſam ſuper poſſeſſionibus illis, coram delegatis à quibuſdam aliis, qui dicebant ſe potiores in feudo illo: iſti ex c pibant, quòd parati erant reſpondere coram domino feudi: iudices hoc non obſtante ſententiam excommunicationis, ſeu etiam interdicti promulgabant in ipſos. epiſcopus dominus feudi ſignificauit hoc domino Papæ, vnde diſtrictiùs id fieri prohibet, quandiu illi parati fuerint ſuper poſſeſſionibus illis in præſentia epiſcopi domini feudi iuſtitiam exhibere. Not. cùm vertitur quæſtio feudi inter vaſallos, coram domino feudi cauſa illa tractari debet.

¶ *Glo. ſeq. habet duas partes, & qualibet illarum tota dicta: ſecunda diſtinguens ibi & not.*

e ¶ *Quamdiu parati fuerint.*] Quamdiu ergo dominus feudi eſt paratus facere iuſtitiam inter vaſallos, & ipſi etiam parati ſunt reſpōdere ſub eo, nullus alius debet ſe intromittere de illa iuriſdictione: aliàs ſi negligens eſſet dominus, transferretur iuriſdictio ad alium. *arg. ſimile.* ĩ. *de ſu. cam. p. licet ex ſuſcepto.* & c. *ex tenore.* & ſi alter de vaſallis nollet reſpondere ſub domino, poteſt illum punire: & ipſi tenentur litigare de feudo ſub dño feudi. ĩ. *eo. tit. prox. c. ex tranſmiſſa.* & c. *Verum.* Sed in iudicio poſſeſſorio poteſt agere vaſallus coram ordinario. ĩ. *eo. tit. prox. ex parte.* B. quia exceptio talis locū habet in petitorio: vt ibi dicitur. Et nota ſuper hoc, quod ſi quæſtio feudi vertitur inter dominum, & vaſallum, vtrum vaſallus debeat ipſum habere, vel non, tunc per alios vaſallos cauſa illa debet tractari: ſi verò inter duos vaſallos tractatur cauſa, ſ. quis illorum ſit potior in feudo: tunc dominus feudi debet cognoſcere: vt hic, & *in conſtit. Frid. hac edictali.* §. *præterea.* & ĩ. *eo. nouit.* Si verò inter vaſallos, & alios, qui non ſunt vaſalli, agatur de illa rei vendicatione: tunc dominus non cognoſcet: quia eſſet iudex in cauſa ſua: quòd eſſe non debet. C. *ne quis in cauſa ſ. l. vnica.* ſed ordinarius tunc cognoſcet, vel delegatus. ĩ. *tit. prox. cùm ſit generali* & 11. *quæſt.* 1. *experientiæ.* Ber.

e Adde pro hoc l. 1. & ibi Bar. cum gl. C. de dona. & in l. debitorum. *per Bar.* C. de pact.

DIlecti filij.] Sufficit actori factum proponere, nec cogitur nomen actionis exprimere. h. d. Et duæ ſunt partes. In prima querela. In ſecunda prouiſio ibi, *Prouideatis.* Abbas.

¶ Prouideatis attētiùs, ne ita ſubtiliter,[a] ſicut à multis fieri ſolet, huiuſmodi actio intentetur [b]iniquitatis, ſed ſimpliciter [c], & purè factum ipſum, & rei veritatem, ſecundùm formam canonum, & ſanctorum patrum inſtituta, inueſtigare curetis.

¶ Idem Paduano Epiſcopo.

¶ *Excommunicatus in iudicio, niſi tanquam reus ſtare non poteſt.*

CAP. VII.

INtelleximus.: *& infrà.* ¶ Quia poſtulaſti à nobis, vtrum excōmunicatus in iudicio ſtare poſſit: ¶ Reſpondemus, quòd conueniri [d] poteſt, & debet per alium in iudicio reſpondere: Ne videatur de ſua malitia commodum reportare †.

¶ Lucius iij Strigoñ. Archiepiſcopo.

¶ *Cleric⁹ de omni crimine debet coram Eccleſiaſtico iudice conueniri, nec valet conſuetudo contraria.*

CAP. VIII.

CLerici †: *& infrà.* ¶ Cùm Imperator dicat, quòd leges non dedignantur [e] ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine [f] Clericus debeat coram Eccleſiaſtico iudice conueniri. † ¶ Non debet in hac parte canonibus ex aliqua conſuetudine [g], præiudicium generari.

¶ Clemens iij.

¶ *Iudex ex officio ꝓuidere debet, vt debitæ ſolemnitates ſeruētur in iudiciis, quibus omiſſis iudiciū redditur fruſtratorium. h.d. Abbas Sicul.*

CAP. IX.

CAuſam †, quæ vertitur inter fratres Dulmeñ. monaſterij, & Monachos ſancti Albani† : *& infrà.* ¶ Prouideas inter cætera, vt fratres Dulmeñ. monaſterij cū auctoritate, & aſſenſu Epiſcopi [h] ſui, ingrediātur negotiū: Ne ſi fratres ſācti Albani† obtineāt, Epiſcopus idē Abbatē monaſterij ſe proponēs, litē ſopitā valeat ſuſcitare.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *Clericus depoſitus, incorrigibilis excommunicandus, & ſucceſſiu anathematizandus: & ſi ſic non reſipuerit, per Iudicem ſæcularem comprimendus eſt: hoc dicit. Abbas Siculus.*

Casvs. Prior. & clerici de Guiſeburna, habebāt quæſtioné cōtra Eboraceñ. Archiepm: conqueſti ſunt dño Papæ, & ipſe cauſā illā cōmiſit quibuſdam, mandans eiſdem, vt attentiùs prouideant, ne inquirant, cuiuſmodi actio intētetur, ſicut à multis fieri ſolet, ſed ſimpliciter factū, & cauſam facti diligēter inquirant, & ſecundùm formā canonicā, cauſā terminare ꝓcurēt. Nota, quòd ſecūdùm canones, actioné nullus tenetur proponere, ſed cauſam ſufficit dicere.

a ¶ *Subtiliter*] Nota ſubtilitates in cauſis eccleſiaſticis reprobādas. ſimile de *iura. calum. literas.* & j. *de dolo & contu. c. 1.* & j. *de reſti. ſpol. l. ſæpe.* quia huiuſmodi ſubtilitates, ad ꝑniciē reuertuntur. *C. ad Trebel. l. pen.* & ſtricta rō quandoque omitti ſolet. *ff. de relig. & ſump. fu. l. ſunt perſonæ.* & *ff. ad l. Aqui. ita vulneratus. §. vlt. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſicut re. §. ſi debitori.* cum enim de bona fide agitur, de apicibus iuris non eſt diſputandum. *ff. man. ſi fideiuſſor. §. quadam.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. in contrarium j. iura, ſoluit, ſubdit deinde opi. Lan. & poſtea materiā proſequitur.*

b ¶ *Actio intētetur.*] Sic patet, quod non tenemur actionem proponere ſecundùm canones. *arg. cōtra j. de mu. pet. c. 1.* & *12. q. 2. c. oblana* & *11. q. 1. experientiæ.* & *c. ſeq.* & j. *eod. examinata.* & *C. ſi per vim. vel alio modo. l. 1.* & j. *depoſi. grauem.* Sol. dicas, quod nullus compellitur, vt proponat actione, nec tenetur, ſi non vult proponere in iudicio Eccleſiaſtico. Si autem quis vult proponere in iudicio Eccleſiaſtico, & proponat, admittitur: ſi autem ineptam proponat, ſuccumbit, ſed poteſt proponere aptam. & congruentē poſtea, & admittitur. j *eod. examinata.* Lau. tñ dixit, quod tenetur quandoque aliquis proponere actionem: quia cum ex vna cauſa plures actiones oriuntur nō ſufficit proponere cauſam ſimpliciter. *ff. de iure iu. duobus. §. colonus.* & *ff. de inſtit. act. habebat.* & *ff. arbo. fur. caſarū. l. 1.* & *l. ſi colonus.* & *ff. de leg. 2. cū filius. §. varius,* quia aliter fit condemnatio in vna quàm in alia, & tunc ſatis vr̃, quòd eligere debeat, ex qua via procedere habeat: cauſa verò petendi ſemper exprimenda eſt, aliàs non audietur. j. *de libel. ob. c. vlt.* & j *de cenſi. peruenit.* & *C. de edict. diu. Hadria. tol. l. vlt.* & cauſa petendi ſemper præcedere debet [a]. *ff. qñ di. l. cedat.* huiuſmodi legatum. & hoc in perſonali. in reali ſecus, vbi non tenetur quis ſpecificare, niſi velit: vt not j *de libel. ob. c. 2.* & illa iura canonica, quæ videntur dicere de actione, expone, actio, id eſt, petitio. Secundùm leges verò actio proponenda eſt, quia nemo ſine actione experitur. *ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. vlt.* & *ff. de eden. l. 1. ff. de admi. tu. quotiens. §. item ſi. Inſti. de act. in prin.* actio enim eſt ius proſequendi in iudicio, quód ſibi debetur. ſed ſecundum canones exponimus actionem, id eſt, cauſam.

c ¶ *Simpliciter.*] Sic j. *eo. paſtoralis.*

INtelleximus] Excommunicatus poteſt conueniri, ſed non conuenire. ſic communiter ſummatur. Primò ponitur quæſtio. Secundò reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Tertiò reſponſionis ratio ibi, *Ne videatur.* Abbas.

Casvs. Quærebatur, vtrùm excommunicatus in iudicio ſtare poſſit. Reſpondet, quod conueniri poteſt, & per alium reſpondere: ne de malitia ſua videatur commodum reportare. Not. quod excommunicatus conueniri poteſt, & per alium debet reſpondere. Item quis poteſt facere per alium, quod per ſe non poteſt. Item nemo debet de ſua malitia commodum reportare.

¶ *Glo. ſeq. reci. in textu, reliquum per duas quæſtiones, & ſecundo quærit de tribus.*

d ¶ *Conueniri poteſt.*] Excōicati enim conueniri poſſunt, ſed non cōuenire. j. *de hæret. excōicamus. §. credentes.* j. *de ſenten. excō. ſi verò.* ne ex ſuo dolo cōmodū habeāt, vt ibi dr̃. & per procuratorē: vt hic dicit, debent in iudicio rñdere. Sed quid ſi noluerit cōſtituere procuratorem, cùm nemo ad hoc ſit compellendus. ſ. *de procu. querelā.* & præterea principalis perſona de calūnia debet iurare: quō ergo per procuratorem hoc facere debet? Sol. ſi non vult cōſtituere procuratorem non credo illum compellendum: quia forſitan non inuenit, qui ita fideliter tractet cauſam ſuam, & participātes ei in eadem cauſa non ſunt excommunicati. j. *de ſent. excom. ſi verò.* cum talis participatio ſit tantū ad damnum illorum. Sed nunquid poteſt reconuenire? nō. j. *de excep. cū inter.* Excipere verò poteſt, & appellare, & alia omnia, quæ ad ſui defenſioné pertinēt. j. *de excep. cum inter.* & *c. ſeq. per totum.* quia cum principale permittitur, & acceſſoriū conceditur. *ar. ſ. de offi. deleg. præterea.* & *c. prudentiam. §. ſexta.* & *c. ſuſpicionis.* & *ff. de iuriſd. om. iud. l. 2.*

CLerici.] Duo facit. Primò legem probat. Secundo conſuetudinem improbat ibi, *Non debet.* Et pone ſic cauſam. Conſuetudo erat, ꝙ omnes fures puniret iudex laicus, & hanc conſuetudiné Papa hic damnat, & in ratione decidendi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic mentionem de lege: aliàs non faceret ad propoſitum quaſi dicat ſecundum Ioan. And. Si canon hoc caſu non vincit legem ſcriptam, & communem, fortiùs legem non ſcriptam, & particularem, vel localem. Abbas Siculus.

Casvs. In Archiepatu Strigoñ. de conſuetudine conueniebātur clerici corā iudice ſæculari de criminibus: quæſiuit Strigoñ. Archiepiſcopus a dño Papa, quid ſuper hoc eſſet ſeruandū, & ipſe rñdet, cū dicat imperator, quòd leges nō dedignātur ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur vt clericus de oī crimine corā Eccleſiaſtico iudice debeat conueniri: mandat Papa eidē, ꝙ in hac pte nō permittat canonibus ex aliqua cōſuetudine præiudiciū gñari. No. quòd leges non dedignātur ſacros canones imitari. Item clericus de omni crimine corā iudice eccleſiaſtico dēt cōueniri. Itē cōſuetudo in hac parte nō ꝓiudicat canonibus.

e ¶ *Nō dedignāt.*] j. *de iura. cal. c. 1.* & j. *de no. ope. nun. intelleximus.* & *in Auth. vt clerici apud proprios Epſ. §. pen. coll. 6.* Ber.

f ¶ *Crimine.*] 11. q. 1. c. 1. & 2. & in pluribus c. ſeq.

¶ *Glo. ſeq. colligit arg. & ſignat contrarium.*

g ¶ *Conſuetudine.*] Ar. quòd conſuetudo iuri ſcripto nō præiudicat. *ar. 11 diſt. conſuetudinis.* [h] *Ar. cōtra. diſt. ea. c. in his.* Sed verū eſt, vbi conſuetudo nō eſt rōnabilis, nec præſcripta ſ. *de cōſue. c. vlt.* vbi de hoc, & ita in caſu iſto non poteſt habere locum conſuetudo quantumcunque tempore obtenta eſſet, quia eſſet contra eccleſiaſticam libertatem, & ſtatutum Eccleſiæ, ſic ſ. *de conſue. ad audientiam.* & *c. cum inter.* & ſ. *de elect. cùm cauſam.* & melius *c. cum terra.* Bernar.

CAuſam quæ.] Iudex prouidere debet, ne collegium litiget coram eo ſine auctoritate prælati. ſic cōmuniter ſummatur. Primo cauſam committit Secundò delegatum inſtruit ibi, *Prouideas.* Tertio cauſam inſtructionis ponit ibi, *Ne ſi.*

Casvs. Fratres Dulmeñ monaſterij habebant cauſam cum monachis ſanct. Albani. Papa commiſit cauſam illam cuidam iudici delegato mandans eidem, vt inter cætera prouideat, vt fratres Dulmeñ. monaſterij, ingrediantur cauſam cum aſſenſu, & volūtate Epiſcopi ſui, quia ſi forte monachi S. Albani obtineant, Epiſcopus Dulmeñ. dicens ſe abbatem illorum, litem ſopitam valeat ſuſcitare. Nota, quód capitulum ſine conſenſu prælati ad agendum, vel defendendum admitti non debet. Item iudex prouidere debet, an perſona, quæ agit, vel defendit, ſit legitima.

h ¶ *Aſſenſu Epiſcopi.*] Quia ſine aſſenſu prælati, collegiū, nec cōuenit, nec cōuenit. *C. de epiſ. & cler. aēi § nihilominus.* & *arg. 12. q. 2. ſi qua de rebus.* ſic & ꝓlatus ſine aſſēſu capituli cōuenire, vel cōueniri nō poteſt. ſ. *de proc. c. 1. ff. de iure. delibe. ait prætor.* De hac materia dicitur. ſ. *de reſcrip. edocere,* & ſ. *de procura. c. 1.*

Cùm

---

† *Vide* l. cum hi §. ſi quis ff. de tranſa. & l. is cui. ff. de ſer.

Actio an ſit ſecundum canones proponēda.

† Cap. 8. eo. ti. in 1. compil. & vide *Iuuenem* p. 6. c. 427. & p. 16. c. 150. & *Iulium Clarum* in pract. crim. q. 36.

a *Sed & quandoque ex eadem cauſa duæ obligationes inſurgunt: nec tollitur vna per aliam:* ff. de cu. & ratio. diſtrah. l. 1. §. in tutela. *ſecundùm Hoſt. Ioan. And.*

† *Vide* Aut. ſtatuimus. C. de epiſc. & cle.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. compil.

† *Albani.*

b *Concor. gl.* in l. rem nō nouam. C. de iudi. & *ibi Petr. de Bel. per Cyn. Bar. & Bal.* & in l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo.

c *Concor. tex.* in l. aut facta. & *ibi Bart.* ff. de pœn.

C*Vm nobis ab homine.*] Clericus depoſitus incorrigibilis cõprimitur per curiam ſecularem, ſic communiter ſummatur. Commentis diuiſio: ſecunda ibi, *Conſultationi.*

CASVS. Clerici aliquando deprehenduntur in furto, homicidio, periurio, vel aliis quibuſcunque criminibus: quæritur vtrum liceat regi, vel cuilibet iudici ſæculari eos iudicare: reſ̄detur, ꝙ ſi clericus in quocunque ordine fuerit cõſtitutus in furto, vel alio quocunque crimine deprehenſus fuerit, & conuictus, ab eccleſiaſtico iudice deponi debet: & ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, ſuſpendi debet. Deinde creſcente contumacia excõmunicari debet, & ſi poſtmodum in profundum malorũ veniens contempſerit: cum eccleſia nõ habeat quid vltra faciat, tradẽdus eſt curiæ ſæculari, ita ꝙ ei exilium, vel alia pœna legitima inferatur. Not. quòd clerici in quocunque crimine, & quocunque ordine deprehenſi fuerint, à ſuo iudice ſunt condemnandi. Item creſcente contumacia, creſcere debet pœna. Item clericus incorrigibilis tradi debet curiæ ſæculari.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpil.

Ad intelligentiã vide Covarruuiam c. alma mater. 1. relect. §. 8. nu. 8. adde Bernardinũ Diaz. in pract. c. 131 & ſeq.

† *aliquo.*

† *In aliquot manuſcriptis ita: in profundum malorũ veniens hæc omnia contempſerit.*

† *In vno vetuſtiſſimo ita: quod ei deputatur pœna exilij, &c.*

† *Alias, feratur.*

† *infligatur. ſed in omnib⁹ manuſcriptis, inferatur.*

CAP. X.

CVm † nobis ab homine: *& infrà.* ¶ A nobis fuit ex parte tua quæſitum, vtrum liceat Regi, vel alicui ſæculari perſonæ, iudicare Clericos cuiuſcunque ordinis, ſiue in furto, ſiue homicidio, vel periurio, ſeu quibuſcunque fuerint criminibus deprehenſi. Conſultationi tuę taliter reſpondemus, quòd ſi Clericus in quocunque ordine conſtitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, ſeu alio † crimine fuerit deprehenſus [a] legitimè, atque conuictus, ab Eccleſiaſtico Iudice deponendus [b] eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari [c] debet, deinde, contumacia creſcente anathematis mucrone feriri: poſtmodum [d] verò ſi in profundũ malorum veniẽs, † contempſerit, cum Eccleſia non habeat vltra, quid faciat, ne poſſit eſſe vltra perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem, ita † quòd ei deputetur exiliũ, vel alia legitima pœna inferatur. †

a ¶ *Deprehenſus legitime.*] Ita ꝙ aliqui clerici interſint deprehenſioni, & detentioni per ſpatium xx. horarum. *arg. ff. ad l. Iuliam de adult. capite.* ſed etiam per laicos poteſt comprehendi clericus in ipſo facinore, vt ita notorium fiat crimen, & detinere ſine nota excommunicationis, dum tamen hoc faciant de prælatorum ſuorum auctoritate. *j. de ſen. excom. c. vt fama.*

b ¶ *Deponendus.*] *ſ. eod. at ſi clerici. & ſ. eod. clerici. C. de ſpor. l. 2. vbi ſena. vel clar. l. vlt.*

c ¶ *Excommunicari.*] Id eſt, ſuſpendi, vt differat à ſequenti, qui dicit anathematis, alias verbo excommunicationis, maior excõmunicatio intelligitur. *j. de ſen. excom. ſi quem.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit 4. concor. ſecundo tria contraria: tertiò ſolutionem diſtinguentem.*

d ¶ *Poſtmodum.*] Nota, qualiter in criminibus ſit procedendum, vt primò deponatur, poſtea excommunicetur. ſimile 81. *diſt. dictũ. & 3. q. 4. clericus & 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & ſupr. eod. at ſi ſi clerici.* Arg. contra. 23. *q. 4. fortè. & 24. di. quorundam. 74. diſt. Honoratus.* Sol. quandoque proceditur contra aliquem pro crimine, quandoque pro contumacia. vbi pro crimine primo loco proceditur contra aliquem, ſi crimen tale eſt, quod inducat ſuſpẽſionem, primò debet ſuſpendi: vel inducat depoſitionem, debet deponi: & ſi corrigibilis apparuerit, non proceditur ampliùs cõtra ipſum, ſic intelligitur *ſuprà eod. at ſi clerici.* Si verò incorrigibilis fuerit, ſeruatur, quod hic dicitur, vt tunc demum tradatur curiæ ſæculari, cùm eccleſia non habet vltrà, quid faciat, & ſic intelliguntur illa *c. 3. q. 4. clericus. & 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.* licèt quidam intelligant illa ſpecialiter in cauſa epiſcoporum propter enormitatem delicti, & excellentiam perſonarum. & ſic etiã illa c. intelliguntur de incorrigibilibus. 17. *diſt. nec licuit. 11. q. 1. petimus. 23. q. 5. de Liguribus.* [a] ſic ergo procedendum eſt, quãdo pœna incipit à crimine. Excepto falſario literarum Apoſtolicæ ſedis, ille in exaggeratione, & odio criminis ipſo iure excõmunicatus eſt, & depoſitus omni priuilegio clericali, & incontinenti traditur curiæ ſæculari. *infrà de falſa. ad falſariorum.* & in crimine hæreſis. *j. de hæret. excommunicamus. & c. ad abolendum. §. 1.* qui verò falſas literas aliorum, puniri debet: vt traditur *infrà de falſ. ad audientiam.* Vbi verò pœna incipit à contumacia, primò debet ſuſpendi, poſtmodum creſcente contumacia excõmunicari, deinde deponi, vt dicit *c. fortè. & alia c. contraria.* vltimo debet tradi curiæ ſæculari.

a *Vide Ioã. And.* infra. in Rubrica de ſchiſmaticis. *adde pleniùs per Iuliũ Clarum* in pract. crim. q. 16.

Q*Via V.*] Primò narrat factum. Secundò prouidet ibi, *Præcipimus.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam nomine V. per violentiam occupauit Eccleſiam P. clerici: ipſe P. clericus impetrauit literas contra dictum V. ſuper eccleſia, illa tandem ille V. mortuus eſt. R. clericus eandem Eccleſiam poſtmodum eſt ingreſſus: dubitabatur, vtrum ille R. per literas impetratas contra dictum V. ſuper eadem eccleſia poſſet conueniri. conſultus Papa præcipit, vt ſecundùm formam priorum literarum inter dictos R. & P. coram eiſdem iudicibus procedatur, ſicut inter eundẽ P. & dictũ V. ſi viueret, procederetur. Not. quòd per reſcriptum conuenitur ſucceſſor, qui ſuccedit in vitium: nec poteſt hic allegare bonam fidem, cum eccleſia ſine iuſto titulo poſſideri de iure non poſſit.

¶ Idem.

¶ *Per reſcriptum impetratum contra violentum conuenitur, qui ſciẽter ſuccedit in vitium, Hoc dicit ſecundum communem modum, qui mihi placet. Panor.*

CAP. XI.

QVia † V. qui violenter dicebatur Eccleſiam P. Clerici occupaſſe, defunctus eſt, vt accepimus, & R. eã poſtmodum eſt ingreſſus. ¶ Præcipimus, vt ſecundùm formam priorum literarum inter ipſos R. & P. ſub eiſdem Iudicibus mediante ratione, ſicut inter [e] eundem P. & præfatum V. ſi viueret, negotium terminetur.

† Capi. 6. eod. tit. in 2. compil.

¶ *Glo. ſeq. ar. quòd ſucceſſor, & c. alleg. primò quatuor pro ſecundo, tria cõtra: tertiò ſo. quartò ad hãc decr. reſpondet: quintò dat aliam reſponſionem.*

e ¶ *Sicut inter eundem P. & præfatum V.*] Sic ergo videtur, quòd ſingularis ſucceſſor poſſit conueniri, per reſcriptũ impetratum contra anteceſſorem, etiam re integra. *arg. j. de conceſ. præben. propoſuit.* & videtur expreſſum, quòd quicunque ſuccedit, poſſit conueniri. *ſ. de alie. iud. mutan. c. 1.* & decretalis epiſtola [b] vim conſtitutionis habet. 19. *diſt. in memoriam. & . . ſi Romanorum.* ergo, ad ſimilia omnia illa trahere poſſumus. *arg. ff. de leg.* non pñt. ergo tam ſingularis, quàm vniuerſalis ſucceſſor conueniri poteſt: & decretum factum in perſona anteceſſoris iam defuncti, in perſonam hæredis transfertur. *ff. de fideicom. li. l. cum quaſi.* Sed contra videtur, quòd non ſit conueniendus ſucceſſor: quia reſcripta ad alias perſonas, vel res non extenduntur, niſi quæ continentur ibidem. vt *ſ. de offi. deleg. P. & G. in fin. & c. cùm olim ad fin.* & eſt expreſſum etiam de ſucceſſore vniuerſali. *ſ. de reſcrip. ſignificauit.* & iudicis datio non tranſit ad hæredem illius, qui non erat in rebus humanis, contra quem datus fuit iudex. *ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. cum quis.* verum eſt, quòd reſcriptum re integra non tranſit ad ſucceſſorem, nec ſucceſſor illius, contra quem impetratur, poteſt conueniri: vt ſuprà de reſc. ſignificauit. vbi de hoc. Quod hic dicitur, intelligitur de illo ſucceſſore, qui ſcienter occupauit rem alterius, quam ſciebat ad ſe non pertinere: vnde quaſi in vitium ſucceſſit, ſicut ille qui ſcienter recipit rem à deiectore. *infrà de reſti. ſpo. ſæpe contingit.* & ſicut ille, qui recipit rem ab alio cauſa mutandi iudicij. ſ. de alie. iu. mu. c. 1. iſti enim quaſi ſimiles ſunt in vitio: vnde poſſunt conueniri coram eiſdem iudicibus, & per eaſdem literas ſicut anteceſſor: vt hic dicitur, & in illo *tit. de alie. iu. mu. cau. fa. c. 1.* & eo ipſo quòd R. occupauit rem, qua iſte P. ſpoliatus fuit per illum V. videtur habere ratum factum illius. ſimile *j. de immu. ecc. c. aduerſus.* aliàs quare appoſita fuiſſet hæc decr. in hoc titulo? Alij dicunt, quòd iudices illi procedunt tantùm ex vi iſtarum literarum, nec aliàs poterat procedere per primas: quod non credo. Bern.

b *Couarruuias l. 4. varia. reſolut. c. 16.*

¶ Innocentius iij. ſancti Sergij, & ſancti Georgij Abbatibus.

¶ *Solus Papa cognoſcit de dubiis priuilegiorum Apoſtolicæ ſedis, & non inferior.*

CAP. XII.

CVm † veniſſent: *& infrà.* ¶ Cũ ſuper priuilegiis ſedis Apoſtolicæ cauſa vertatur. Nolumus de ipſis per alios iudicari [f].

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil.

C*Vm veniſſent.*] Hæc eſt pars illius, quam habes *ſ. de in integ. reſti. cùm veniſſent.*

CASVS. Dicitur hic, quòd quando oritur quæſtio de priuilegiis Romanæ eccleſiæ, non debet de ipſis iudicare niſi ſolus Papa. Nota, quòd eius eſt interpretari, cuius eſt condere. Item cauſa priuilegiorum ſedis Apoſtolicæ generali mandato non delegatur.

¶ *Gl. ſeq. reddit rationem dicti: ſecundò ponit quæſtionem, in qua alleg. pro & contra, & ſoluit: tertiò format obiect. quam ſoluit.*

f ¶ *Iudicari.*] Et hoc ideo, quia eius eſt interpretari, cuius eſt cõdere, vt *j. de ſen. excom. inter alia. & 11. q. 3. c. ſicut §. ex his[c]. & C. de leg. l. vlt. & ff. de præto ſtipu. in prætoriis.* Sed nunquid incidenter poteſt alius cognoſcere, quàm Papa? Videtur, ꝙ ſic. *C. de iud. quotiens. & ſ. de in integ. reſti. cauſa. in fi.* inſpiciendo priuilegiũ, & ſi verba ſunt manifeſta, iudex poteſt dicere, non obſtat priuilegium. *arg. j. de ſi. inſtr. accepimus, arg. contra. ff. de poſtu. quos pro- hibet. & j. de excep. exceptionẽ in fi. j. qui fi. ſint le. lator.* Dicas, *And.* quòd

c *Vbi de multiplici interpretatione no. & ſuprà de poſtu. c. 1. Iaſ.*

quòd hoc habet locũ, cùm verba obſcura ſunt, & ambigua: quia tunc eius eſt interpretari, cuius eſt condere, vbi verò aperta ſunt, & clara, poteſt iudex dicere, obſtat priuilegium, vel non obſtat. arg. prædictæ decre. accepimus a. Sed qualiter poteſt Papa eſſe iudex in cauſa ſua, cùm alius debeat eſſe iudex, quàm actor: vt 4. q. 4. c. 1. & 2. *C. ne quis in re ſua ius ſibi dicat. l. vnica.* Papa enim in tali caſu litigat per procuratorem *j. de confir. vtil. cum dilecta.* Item quia lites ſine omni ſuſpicione procedere debent. 3. q. 5. *quod ſuſpectis.* Item quia res Eccleſiæ Rom. propriè ſunt Papæ, ſicut res fiſci ſunt Imperatoris, quaſi patrimonium. *ff. ne quid in loco publ. l. 2. § hoc interdictum.* Item de cauſa fiſcali cognoſcere debet procurator Cæſaris. *ff. de offic. procon. nec quicquam.* Sed dic, quòd Papa poteſt eſſe iudex in ſua cauſa, ſicut Imperator in cã fiſcali. *ff. de iis, quæ in teſtamento delen. l. proximè, & 21. diſt. nunc autem.* & prælatus poteſt eſſe teſtis in cã Eccleſiæ ſuæ. 14. q. 2. *ſuper prudentiam.* ſic Epiſcopus iudex eſt in cã Eccleſiæ ſuæ. 15. q. 4. *Guiliſarius.* & 7. q. 1. *ſicut.* Cõſultius tamen, & honeſtiùs faciet, ſi alij hoc commiſerit. *arg. 2. q. 7. nos ſi incompetenter. & ff. de offic. procon. l. nec quicquam.* & intelligitur de Priuilegiis, quæ Papa concedit aliis Eccleſiis, & non de illis priuilegiis, quæ à Domino collata ſunt Ro. Eccleſiæ *s. de tranſla. c. 1. & 22. diſt. in nouo. & c. quamuis.* de aliis priuilegiis bene iudicat per alios, vel ſe exponi, nolumus iudicari per alios, niſi per delegatos à nobis: & ſic eſt planum: quia ex quo Papa dat priuilegium, vel indulgentiam, vel etiam confirmationem, nullus de illis cognoſcit à modo ſine eius mandato. *j. de confir. vtil. vel inu. c. 1. & 2.* Bern.

a *Vide tradita in c. ſi Papa hoc tit. lib. 6.*

† *Cap. 3. eod. tit. in 3. compilatione. & de intelligentia vide Ioannem Lupũ tract. de cõfeder. prin. membro. 1.*

Matth. 18.

† *dicit in antiquis.*

¶ Idem Prælatis per Franciam conſtitutis.

¶ *Iudex Eccleſiaſticus poteſt per viã denũciationis Euãgelicæ, ſeu iudicialis procedere cõtra quemlibet peccatorẽ etiã laicum, maximè rationis periurij, vel pacis fractæ.*

CAP. XIII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: *& infrà.* ¶ Non putet aliquis, quod iuriſdictionem illuſtris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cùm ipſe iuriſdictionẽ noſtram a nec velit, nec debeat impedire. Sed cùm Dominus dicat in Euãgelio (Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecũ vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtiũ ſtet omne verbum: Quòd ſi te nõ audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus b, & publicanus.) Et Rex Angliæ ſit paratus ſufficiẽter oſtẽdere, quòd Rex Francorũ peccat c in ipſum, & ipſe circa eum in correctione proceſſit d ſecundùm regulam Euangelicam, & tãdem quia nullo modo profecit, dixit † Eccleſiæ: quomodo nos qui ſumus ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ, ſuperna diſpoſitione vocati, mãdatum diuinum poſſumus nõ exaudire, vt non procedamus ſecundum formam ipſius? Niſi forſitan ipſe coram nobis, vel Legato noſtro, ſufficientem in cõtrarium rationem oſtendat? Non enim intendimus e iudicare f de feudo, cuius ad ipſum g ſpectat iudicium: niſi forte iuri communi per ſpeciale priuilegium, vel contrariam conſuetudinem h aliquid ſit detractum: ſed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quam in quemlibet exercere poſſumus, & debemus.

¶ Non igitur iniurioſam ſibi debet regia dignitas reputare ſi ſuper hoc Apoſtolico iudicio ſe committat, cùm Valentinianus † inclytus imperator, Suffraganeis Mediolanẽ. Eccleſiæ dixiſſe legatur: Talem in pontificali ſede conſtituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium, ſyncere noſtra capita ſubmittamus, & eius monita (cùm tanquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſariò velut medicamenta curantis. Nec ſic † illud humillimum omittamus, quod Theodoſius † ſtatuit Imperator, & Carolus innouauit: de cuius genere Rex ipſe noſcitur deſcendiſſe. Quicunque i videlicet litem habẽs ſiue petitor fue-

cuidã legato, quòd ipſe procedat in negotio ſecundùm formam ſibi traditam. Bernard. Not. quòd Papa nõ debet aliorum iura perturbare, nec econtra: cùm iuriſdictio ſit diſtincta. Item admonitio Euangelica debet præcedere cauſam, & denunciationem. Item quæſtio feudi ad dominum feudi pertinet, niſi conſuetudo præiudicet, vel priuilegium: & ita cõſuetudo derogat iuri. Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato. Item in iudicio non eſt perſonarum diſtinctio attendenda, ſed ita magnum iudicabis vt paruum. Item ad Eccleſiam ſpectat pacem ſeruare. Itẽ cõtra denunciationem admittitur exceptio. Ab.

¶ *Gloſ. ſeq. per hoc probat Papam non habere vtrunque gladium. allег. 6. iura: ſecundo tenet contrarium: tertio remittit.*

a ¶ *Iuriſdictionem noſtram.*] Per hoc quod dicitur hic, patet, quòd Eccleſia, vel Papa, non habet vtrũque gladiũ. 96. *diſt. cùm ad verum. & j. de app. ſi duobus. & j. qui filij ſint legi. cauſa quæ.* Imperium enim, & ſacerdotium ab eodem principio proceſſerunt. *in Authen. quomodo opor. epiſc. in princ. coll. 1.* non ergo de temporali iuriſdictione debet intromittere ſe Papa, niſi in ſubſidium, ſ. cum iudex ſecularis negligens eſt, vel cum vacat imperiũ. *j. tit. prox. licet. & ſeq.* Sed videtur, quòd Papa maior ſit imperatore. 96. *diſt. duo ſunt. & s. de maio. & obe. ſolita.* nam iura cœleſtis imperij, & terreni Petro cõmiſſa à Deo ſũt. 22. *diſt. c. 1.* ipſe enim vtrumque gladium habuit, vt dicit Euangeliſta. d *Ecce duo gladij ſunt hic:* quam poteſtatem ſuis ſucceſſoribus tranſmiſit. 40. *diſt. c. 1.* verùm executionem gladij temporalis imperatoribus: & regibus commiſit Eccleſia, & tamen iuriſdictionem cauſarum ciuilium aliquãdo per ſacerdotes exercuit. 11. q. 1. *relatum.* quædam enim poſſumus aliis committere, quæ tamen nobis non poſſumus retinere. *arg. infr. de iuſtitu. c. vlt.* nec debet epiſcopus ſibi retinere, quod debet aliis dare 12. q. 2. quatuor. & melius. 1 q. 1. *et quidem.* De hac materia habes. j. *qui filij ſint leg.* cauſam.

c *De materia huius gloſſa tene, quod declarauit Bonifacius octauus in extrauag. Vnam ſanctam, & vide Turrecrematam, in ſum. de eccleſia l. 2. c. 113. & 114.*

† *hoc narrat Caſſiodorus in hiſt. tripar. l. 7. c. 8. refert Gratianus in c. Valentinianus.* 63. diſt.

† *Dictio, ſic, deeſt in antiquis: ſed videto notabilius locum.*

† *Hoc habes in C. Theodoſiano. l. 6. 11. L. quotiens. & refert Gratianus in c. quicunque.* 11. q. 1.

d *Luca c. 22.*

b ¶ *Ethnicus*] 45. *diſt. ſed illud.* 24. q. 3. *omnibus. j. de iureiuran. quemadmodum.*

c ¶ *Peccat in ipſum.*] Id eſt, offendit, vel lædit eum. aliter accipitur peccare in aliquem in auctoritate illa, *Si peccauerit, &c.*

d ¶ *Proceſſit.*] Illum admonendo vt ſeruaret fœdera pacis: aliàs denuncians non auditur, niſi admonitione præmiſſa. *j. de accuſa. cùm dilectus.* cum ſuis concordantiis.

e ¶ *Non enim intendimus.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis.

f ¶ *Iudicare de feudo.*] Directè ſcilicet, ſed tantùm ratione peccati, & inducendo ad pœnitentiam. 6. q. 1. *illi qui & 22. q. 1. prædicandum. & 23. q. 4. ecce.* & ſic per conſequentiam cogit reſtituere feudum *arg. 14. q. 6. ſi res aliena.* Qualiter quæſtio feudi tractari debeat, dicitur s. eo. *caeterùm.*

g ¶ *Ad ipſum.*] ſ. quando quæſtio eſt de feudo inter vaſallos, tunc iudicium pertinet ad dominum feudi. De hac materia no. s. *eod. caeterum.*

h ¶ *Conſuetudinem*] Not. quòd conſuetudo parificatur priuilegio. 9. q. 3. *conqueſtus. & 63. diſt. quia ſancta & 64. diſt. quia per ambitiones.* Item patet hic, quod conſuetudo dat iuriſdictionem. s. *de arb. dilecti. & C. de eman. l. 1. & vlt. & 63. diſt. quia ſancta.* Et quod conſuetudo iuri communi præiudicet, habes hic.

¶ *Gl. ſeq. ponit obiectionẽ ipſius ſolutionis, & quoddã argumẽtũ.*

i ¶ *Quicunque.*] Sed cùm hæc lex ſit abrogata k, pœnam ſuſtinet inquiſitor, & auditor. *C. de Vete. iur. enucle. l. vlt. § hæc omnia.* igitur ordo. ... vt quiſ

c *de materia huius gl. vide plene per doctores in 6. inſt. de interrog.*

NOuit ille.] Quilibet laicus ratione peccati, & maximè periurij vel pacis fractæ, coram iudice Eccleſiaſtico conuenitur: ita communiter ſummatur. Diuiditur in tres partes principales. In prima excuſat ſe Papa dicens, quòd non intendit iudicare de feudo, ſed de peccato. In ſecunda ibi, *Non igitur,* oſtendit, quòd Rex non debet proceſſum ſuum ad iniuriam reuocare: & hoc probat diuerſis exemplis, & teſtimoniis ſcripturarũ. In tertia ibi, *Ne ergo,* concludit, quòd ipſe Papa hoc diſſimulare non debet, & concludit ſub triplici forma. Abbas.

b *Hic caſus Bernardi eſt & in antiquis exemplaribus inuenitur.*

CASVS. Rex b Franciæ, & Rex Angliæ ſuper quadam diſcordia, quam inter ſe habebant occaſione feudi ſuper comitatu Pictauiæ, compoſuerunt adinuicem: & compoſitio illa fuit hinc inde iuramẽto firmata: tandẽ Rex Frãciæ nõ obſtãte iuramẽto venit cõtra illã cõpoſitionẽ occupãdo dictũ comitatũ: rex Angliæ ſæpe monuit illũ, vt cõpoſitionem ſeruaret, & pacta inita inter eos: ſed cùm ille deſiſtere nollet, rex Angliæ denunciauit hoc Eccleſiæ: vnde Dominus Papa intellecta denunciatione illa, quia ille veniebat contra pacem, & pacis fœdera iuramento firmata, cum ad ipſum pertineat corrigere de peccato quemlibet Chriſtianum, ſcribit D. Papa prælatis Franciæ. & primò inducit contra eum illam auctoritatem Euangelij: nec tamẽ propterea in hoc derogare vult in aliquo iuriſdictioni illius, nec intendit iudicare de feudo, ſed decernere de peccato illius, cuius cẽſura ad ipſum ſpectat: niſi per priuilegiũ, vel cõtrariã cõſuetudinẽ iuri cõmuni ſit detractũ. Tãdẽ oſtẽdit, quòd ipſe non debet ſibi iniuriã reputare, exẽplo Valentiniani & aliorũ imperatorũ, oſtendendo quòd ad ipſũ pertinet corrigere quẽlibet de peccato, & pacis fœdera reformare: vñ cõmittit cauſam iſtam cuidã abbati, quòd de plano de querimonia illa cognoſcat: quòd ſi rex Franciæ humiliter non acquieuerit, præcepit

vt quid membranam occupat 19. *diſt. ſi Romanorum.* Reſp. licèt ſit etiam ſublata notitia tamen ipſius neceſſaria eſt. vt 7. *diſt. fuerunt.* vt oſtendat, quantam dilectionem habuit promulgator legis erga ſacerdotium: & ratio eius durat, licèt ius ciuile deſtruatur *ff. de cap. dimi. l. au.* Itē eſt ar. quòd Eccleſia poteſt inducere legē, cum pro ipſa facit. ſed eam contra ſe recipere non tenetur. 10. *diſt. lege.* legem iſtā habes. 11. *q.* 1. *quicunque.*

a ¶ *Cum ſermone.*] j. *de in integ. reſt. c. cum ex literis.*

b ¶ *Ex Deo*] Similiter imperium à ſolo Deo eſt. 23. *q.* 4. *quæſitum &* 43. *diſt. lit. rector.*

c ¶ *Corripere.*] Talem indirectè. 2. *q.* 1. *multi. verſ. ſi quis frater.* &c. *Arg. contra. ff. de peti. hæredi. hæreditas. in fine* Quandoque tamen aliquis malum facit, nō tamen punitur, immò remuneratur: vt ille qui colligit oliuam immaturam animo nō dandi damnum, & non tenetur Aquilia. *ff. ad l. Aquil. l. ſi ſeruus ſeruū. §. ſi oliuam.*

ADDITIO. Si colligit immaturam tenetur l. Aquilia. ſi maturam, tunc Dominus, cui colliges, expenſas donaſſe videtur, cum remuneret, ſecundùm Hoſt. Aquilia reſpicit damnum, nec illi legi locus eſt, vbi damnum datum non eſt. Ioan. And.

d ¶ *Cum regibus.*] j. *de offi. deleg. ſanè. & c. paſtoralis. &* 12. *q.* 2. *ſi quis de rebus. &* 18. *di. ſi epiſcopus. &* 24. *q.* 1. *contra pacem.*

e ¶ *Ita magnum.*] vt 3. *q.* 9. *c. vlt.*

f ¶ *Pacem.*] Ad eccleſiam enim ſpectat pacem ſeruare, & obſeruari facere. j. *de treu. & pa. c.* 1. *&* 24. *q.* 3. *ſi quis Romipetas. &c. paternarum.*

g ¶ *Non eſt dubium.*] 22. *q.* 1. *omne quod. & c. prædicandum. arg.* 93. *diſt. diaconi.*

h ¶ *De plano.*] Non in forma iudicij, ſed in modum denunciationis. ſic 2. *q.* 3. *c. ſi quem. §. abolitio.* Vel *de plano.* id eſt, ſine ſtrepitu iudiciorum. j. *de acc. olim. & c. ſicut.*

i ¶ *Eius exceptio.*] Sic ergo contra denunciationem admittitur exceptio. j. *de ſpon. impu. ad diſſoluendum.* quod verum eſt, ſi obiiciatur, quòd ſit criminoſus & hæc ſiue proſequatur iniuriam ſuam, ſiue non: cùm in modum denunciationis agitur, repellitur prætextu criminis: quia tunc agit quaſi quilibet extraneus: qualiter enim moueretur bono zelo ad correctionem alterius, qui nondum eſt correctus? 3. *q.* 7. *qui ſine. &* ead. *qu. c. infames. §. porro in fi. & c. iudices.* & 1. *q.* 1 *multi.* & 25. *diſt. c. vlt.* & 35. *q.* 6. *epiſcopus in ſynodo. &* j. *de teſti. cogen. præterea &* j. *de reſpon. cùm in tua.* De hac materia dicitur 2. *q.* 1. *ſi peccauerit.*

PAſtoralis.] Primo ſtatuit: ſecundò à ſtatuto vnum caſum excipit ibi, *Niſi.* Abb. Sic.

CASVS. Principales perſonæ ipſum factum per ſeipſas proponere debent, niſi fuerint ita indiſcretæ, vt earum defectus per aliquos ſuppleatur. Not. quod in iudicio principalis perſona debet per ſeipſum factum proponere. Item iudex poteſt ſupplere defectum partis.

¶ Gl. *ſeq. inducit duas leges ad coadiuuandū textū, ponit deinde*

rit, ſiue reus, ſiue in initio litis, vel decurſis tēporum curriculis, ſiue cùm negotiū peroratur, ſiue cùm iam cœperit promi ſētētia: ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis Antiſtitis, illicò ſine aliqua dubitatione (etiamſi pars alia refragetur) ad Epiſcoporum iudicium cum ſermone[a] litigantium dirigatur. ¶ Cum enim non humanæ conſtitutioni, ſed diuinæ potiùs innitamur: quia poteſtas noſtra non eſt ex homine, ſed ex Deo[b], nullus qui ſit ſanæ mentis ignorat, quin ad officium noſtrū ſpectet de quocunque mortali peccato corripere[c] † quemlibet Chriſtianum: & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem Eccleſiaſticam coërcere. Sed forſan dicetur, quòd aliter cum Regibus[d], & aliter cum aliis eſt agendum. Cæterum ſcriptum nouimus in lege diuina: *Ita magnum*[e] *iudicabis vt paruum: nec erit apud te acceptio perſonarum* †: *& infra.* ¶ Licèt autem hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, (ab † errore ad veritatem,) præcipuè cū contra pacem[f] peccatur, quæ eſt vinculum charitatis. Poſtremò cùm inter Reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque præſtito proprio † iuramento firmata: quæ † tamen vſque ad tempus prætaxatum ſeruata non fuerint: nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoſcere, quod ad iudicium Eccleſiæ, non eſt dubium[g] pertinere, vt rupta pacis fœdera reformentur? Ne igitur tamen diſcordiam videamur ſub diſſimulatione fouere, prædicto Legato dedimus in præceptis, vt

(niſi Rex ipſe, vel † ſolidam pacem cum prædicto Rege reformet, vel ſaltem humiliter patiatur, vt idem Abbas, & Archiepiſcopus Bituricen. de plano[h] cognoſcant, verum iuſta ſit querimonia, quam contra eum proponit corā Eccleſia Rex Anglorū, vel eius exceptio[i] ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam) iuxta formam ſibi datam à nobis, procedere non omittat †.

¶ Idem Epiſcopo Helienſi.

¶ *Principalis perſona per ſe, non per Aduocatum debet factum proponere in iudicio, niſi ſit indiſcreta.*

CAP. XIIII.

PAſtoralis, *& infrà.* ¶ Statuimus præterea, vt principales perſonæ, non per Aduocatos, ſed per ſeipſas factum[k] † proponant: Niſi fortè ſit adeò indiſcreta, vt earum defectus, de Iudicis licentia per alios ſuppleatur.

¶ Idem nobili viro Matthæo de Ripa-na †.

¶ *Si actio, & intentio ſunt ineptæ, vel ſola intentio, dēt reus abſolui ab inſtantia iudicij: iterum tamen actor audietur: ſi aptè egerit. h. d. quoad intellectum.*

CAP. XV.

EXaminata † cauſa, quæ vertitur inter te, & milites Cāpaniæ †: *& infrà.* ¶ Actionem, quam ſuper iure patronatus eiuſdē Eccleſiæ cōtra præfatos milites intentabas, incongruētem cognouimus †, & ineptā. Quia cū teſtes induxeris ad probandum, quòd quando præfatus A. vicedominus Eccleſiam eandem tanquam ſequeſtratam[l] accepit, tu ius

decem caſus, quibus per alium reſpondet. qui per ſe valeret.

k ¶ *Factum proponant.*] Et per ſeipſos reſpondeant, & non per alios. *ff. de interrog. act. qui ſeruum §. vlt. & C. de iure. cal. Auth. principales.* niſi vbi tenentur ratione officij. *ff. de præn. non ſolū.* Item vniuerſitas per alium rūdet. 12. *q.* 2. *qui manumittitur. & ff. quod cu. vniuerſi. l.* 1. *§. quibus. & l. item corū. §. actor.* Item excommunicatus per alium debet reſpondere. *supr. eod. intelleximus.* Item epiſcopus. 5. *q.* 3. *quia epiſcopi* Item illuſtres. *Cod. de proc. l. penult.* & indiſcretæ perſonæ: vt hic & minores. *ſupra de ata. & qualit. ex ratione. Cod. de aucto. præſtan. clarum.* Item furioſi, prodigi, & mulier luxurioſa. *ff. de cura. furio. l. & mulieri.* Bernardus.

EXaminata.] Si actor ineptam actionem proponit, reus abſoluitur ab inſtantia iudicij. Si poſtea aptam proponit, reus rūdere cogitur, ita communiter ſummatur. Diuiditur in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio. In ſecunda ipſius rationis declaratio, ibi. *Quia.* In tertia pronunciatio ibi, *Vnde.* In quarta proteſtatio ibi, *Ita tamen.* Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem virum M. de Riparia, & quoſdam milites de Campania vertebatur quæſtio ſuper iure patronatus Eccleſiæ ſāncti Angeli: de communi concordia ſequeſtrata fuit eccleſia illa apud vicedominum Sabiñ. tandem idem M. intentauit actionem ſuam contra milites illos, vendicando ab eis ius patronatus ipſius Eccleſiæ: lite conteſt. teſtes induxit ad probandum, quod ipſe ius patronatus ipſius Eccleſiæ poſſidebat, cū vicedominus Sabiñ. eandem tanquam ſequeſtratam accepit: cauſa iſta delata fuit ad Dominum Papam, & ipſe diligenter examinata cauſa prædicta, actionem, quam intentauit contra milites prædictos ſuper iure patronatus ipſius eccleſiæ, incongruentem, & ineptam inuenit. quia cum teſtes induxerit ad probandum, quòd ipſe ius patronatus ipſius Eccleſiæ poſſidebat, quando dictus vice dominus eandem tanquam ſequeſtratam accepit, apparet, quod nec rei vendicationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poterat poſtulare. Vnde Papa pronunciauit intentionem ipſius nobilis non tenere, abſoluendo milites ab eadem: tamen ſi congruentem, & aptam voluerit proponere actionem, reſpondere ſibi nihilominus teneantur. Nota, quod cauſa iuris patronatus coram iudice eccleſiaſtico debet tractari. Item ei qui poſſidet, non competit rei vendicatio, nec reſtitutio: & ideo quia iſte poſſidebat ius patronatus, quando ſequeſtrata fuit Eccleſia, non competebat ei rei vindicatio. Item cùm libellus ineptè concipitur, reus ab inſtantia iudicij abſoluitur, & ſi poſtea congruè reformetur, nihilominus reus tenetur reſpondere. Item in hac decret. videtur, quòd actio ſecundùm canones ſit proponenda.

l ¶ *Sequeſtratam.*] Sequeſter appellatur ille, apud quē res in litigium

† *corrigere.*

Deut. 1.

† *Concor.* l. hos accuſare. in fin. de accu. & 2. in multis. cum no. ff. de ſta.

† *Hæc verba, ab errore ad veritatem. deſunt in manuſcripto: ſūt in antiqua compilatione.*

† *Vox, proprio, deeſt in antiquis.*

† *Quæ tamē ſeruata vſque ad præfixum terminum non fuerunt.*

† *Vide* l. eā quidem. C. de accuſ. & l. diuus. ff. de cuſt. & exhi. reo.

† *In antiquis ita: vel treugas ſuper eo. ſeu potentes, vel quia ſaltem, &c.*

† *In aliquot antiquis eſt: factum ſuum.*

† *Riuaria.*

† Cap. 3. ti. de confir. vtili, in 3. compilatio.

† *Campaniæ.*

† *Vide* l. cum precum. C. de lib. cau. & l. item apud Labeonem. §. ſi quis libello. ff. de iniur.

grum deducta, communiter à litigatoribus deponitur: & huiuſmodi depoſitio non poteſt fieri, niſi à pluribus, quamuis aliàs & vnus, & plures deponere poſſint. ff. depoſi. licet.

¶ *Gl. ſeq. dat duplicem lecturam, quarum vtraque concludit contra actorem. ponit deinde duplex remedium, quo vti poterat actor, ſcilicet depoſiti contra ſequeſtrum, vel negatoria contra reos.*

patronatus ipſius Eccleſiæ poſſidebas [a]: profectò nec rei vendicationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poteras poſtulare. Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciauimus non tenere [b], abſoluentes eoſdem milites ab eadem. Ita tamẽ quod ſi congruentem, & aptam intentare volueris actionem, reſpondere tibi nihilominus teneantur.

¶ Idem magiſtro, & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.

¶ *Præceptores templi pro domibus ſuis agere, & defendere poſſunt; nec obſtat eis regio, vel quod ignota ſit eorum origo.*

CAP. XVI.

CVm deputari: *& infrà.*

¶ Accepimus, quòd quidam tam ſæculares, quàm Eccleſiaſtici Iudices, illos, quos habetis in domibus veſtris, præceptores, in cauſis ad proſequendam ſuam iuſtitiam non admittunt, tanquam licitum non ſit eis, ſuper litigioſis negotiis curam agere, qui pacificis decreuerunt ſtudiis inhærere: illud allegantes in repulſionem ipſorum, quòd eorũ ipſis generatio non eſt nota: qui

a ¶ *Poſſidebas.*] Si ita intelligitur litera iſta, quòd iſte dicebat ſe poſſediſſe, antequam deponeretur apud ſequeſtrum, & cum ſequeſtrata fuit, tunc planum eſt, quod hic dicit, quia tunc habetur pro poſſeſſore, niſi ea mente depoſuiſſet Eccleſiam apud ſequeſtrum, vt ipſum ſequeſtrum conſtitueret poſſeſſorem potiùs, quàm cuſtodẽ. *ff. de acqui. poſſ. intereſt ſe puto. ff. depoſi. l. licet. §. 1.* vnde non poterat intentare rei vendi. cõtra illos milites; nec interdictum poſſeſſorium, cum ipſe poſſideret; poſſeſſori enĩ non datur rei vendicatio. *Inſt. de act. § 1. & C. de alie. iudi. mut. cau. fac. l. vnica.* Si verò dicebat ſe poſſidere, poſtquam depoſuerat rem apud ſequeſtrum, ſed ipſum poſuit cuſtodem: tunc adhuc dicitur poſſeſſor, aliàs non: *vt ff. depoſiti l. licet. §. 1.* & ideo nullo modo agere poterat rei ven. nec interdicto poſſeſſorio contra milites, ſed contra ſequeſtrum poterat agere depoſiti *ff. depoſi. ei apud. § 1. argum. ff. de pecu. l. depoſiti. 1. reſp. & ff. de pecu. ſed credi. ſi vetus. §. 2. in fi. & Cod. de vſur. accepta. in fin.* Quandoque tamen rei vendicatio datur poſſidenti: nam à depoſitario, vel à commodatario poſſum rem vendicare, licèt ego rem illam poſſideam: & hoc dicitur fieri ratione detentionis. *ff. de rei ven. officium ad fi.* Et confeſſoria ſimiliter datur poſſidenti, ne inquietetur. *ff. ſi ſer. ven. ſi forte. § 1. & l. ſicuti § ſed ſi quæritur.* & hoc cùm eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis: ne vicinus altiùs tollat domum ſuam, ſi ille vult altiùs ædificare, tunc per confeſſoriam ille poteſt prohibere vicinum ædificare: vt dicitur in *l. ſi forte. & l. ſicuti. § ſed ſi quæritur.* Et confeſſoria datur etiam ei, qui non poſſidet, & contendit ſibi ſeruitutem deberi. *ff. ſi ſerui. vindic. l. 2.* Negatoria datur domino, qui negat alium habere ſeruitutem, vt in l. prædicta. Iſto modo debuit agere miles iſte, negando milites illos habere ius in eccleſia, petendo ne inquietarent eum ſuper iure patronatus. & de iſtis duabus habes. j. *de cau. poſſeſ. cum Eccleſia.*

¶ *Glo. ſeq. habet duo dicta. Primum diſtinguit: & ſecundum facit tria argumenta: duas opiniones ponit, & remittit.*

b ¶ *Non tenere.*] Cum enim inepta proponitur actio, iudex non debet ſtatim illam corrigere, ſi eſt dubia: quia licèt debeat ſupplere de iure, de facto tamen ſupplere non debet [a], ſed debet abſoluere reum, cùm poſtea perpenderit eam ineptam ex probationibus: vt hic, & *ff. ſi men. fal. mod. dixe. l. 1. & infrà. de dona. inter dilectos. & infrà de reſtitutione ſpol. cum ad ſedem.* Si verò manifeſtè cognoſcit, quòd ſit inepta, ſtatim eam reiiciat iudex, vel aſſeſſor. *ſupr. eodem cauſam. ff. de aſſeſſoribus. l. 1. & inf. de deſponſ. impu. ad diſſoluendum. ſupr. de elect. conſtitutus.* Itẽ ex hoc loco videtur, quòd actio ſecundùm canones ſit proponẽda. *arg. j. de mu. pet. c. 1. contra j. eo. dilecti.* vbi de hoc. Dicunt tamen quidam, quòd in ſpiritualibus cauſis actor non tenetur proponere actionem: vt ſic intelligantur iura, quæ dicunt actionem non eſſe proponendam: in ciuilibus verò tenetur. Ioan. dixit, quòd ſecundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnam requirit ſubtilitatem, ſed leuem, ſicut eſt rei vendicatio, locati, depoſiti: verùm huiuſmodi teſtes teneatur nominare, dicas, vt dictum eſt ſ. ſ. eod. dilecti.

a *De hoc vide Hoſt. & alios, ſup. a. c. 3.* de poſtu.

CVm deputati.] Duo facit. Primò punit iniuriam, quæ inferebatur præceptoribus templi. Secundò eam deinceps inhibet fieri ibi, *Ne quis.* Abbas.

Casvs Magiſter, & fratres militiæ templi in Italia conſtituti, habent quoſdam in domibus ſuis, quos appellant præceptores. Iudices tam clerici, quam ſæculares, non admittebant eos in cauſis pro ſua iuſtitia proſequendis, illud allegantes in repulſione ipſorum, quòd eis eorum generatio non eſt nota. ſignificatum fuit hoc domino Papæ. Vnde prohibet auctoritate Apoſtolica, ne aliquis huiuſmodi præceptores in proſecutione cauſarum, hac occaſione ab agendo, & reſpõdendo repellat. Not. quòd quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur indignus.

vndecunque venerint gratia diuina vocati, dummodo laudabiliter [c] exequantur officium ſui ordinis, ex ſuperabundanti requiritur ſuæ notio nationis [d].

¶ Ne quis igitur in proſecutione cauſarum, præceptores eoſdem, ab agendo, vel reſpondẽdo occaſione huiuſmodi repellat, auctoritate † Apoſtolica inhibemus.

¶ Idem Vercellẽ. Epiſcopo, & Abbati de Toleto.

¶ *Prælati debent Laicis de Clericis, (appellatiõne fruſtratoria nõ obſtãte) iuſtitiam facere, ad ſæculare tamen forum Clerici à Laicis trahi non debent: etiam data ipſorum Prælatorum negligentia.*

CAP. XVII.

QValiter, & quando: *& infrà.*

¶ Præcipiatis ex parte noſtra Prælatis, vt Laicis de Clericis conquerentibus, plenam † faciant iuſtitiam exhiberi: Non obſtantibus appellationibus [e] fruſtratoriis, quas in eorum grauamen Clerici frequenter opponunt: Ne † pro defectu iuſtitiæ, Clerici trahãtur à Laicis ad iudiciũ ſæculare: quod omnino fieri prohibemus [f].

c ¶ *Laudabiliter exequantur.*] Et ſic propter induſtriam, & probitatem luebant pœnã. *C. depoſiti. l. vlt.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit duas cauſas dubitandi, & tres decidendi.*

d ¶ *Nationis.*] Fortè ideo quærebant iſti de natione iſtorum, vt ſciretur de fama ipſorum, nam infames conſueuerunt fugere loca nationis ſuæ. *19. q. 2. duæ ſũt. arg. ad hoc. ſupr. de cleri. peregri. tua.* & infamis non poteſt eſſe procurator, vel iudex. *3. q. 7. c. 1. & c. infames. §. ſunt autem.* vel ideo quærebatur, vt ſciretur an eſſet ſeruus: quia ſeruus in iudicio ſtare nõ poteſt. [b] *C. de iudi. ſeruus.* niſi in caſibus. *11. de iudi. vix certis ex cauſis.* Sed ſpretis his præſumit ius quemlibet eſſe dignum: niſi probetur contrarium: ſuprà de ſeru. c. vni. & infrà de præſum. dudum. & præſumitur quilibet liber ex quo apparet in poſſeſſione libertatis. *3. q. 7. c. infamis. § tria. ver. veruntamen ſi ſeruus. in fi. & ff. de offi. præto. Barbarius.* ſimile. *infrà de inſt. ad decorem.* Vel dic, quòd in eo ipſo quòd deputauerunt ſe obſequio Ieſu Chriſti, omnis tollitur irregularitas, ſi qua fuit. *argu. 19. quæſt. vlt. non licèt. in Auth. de mo. in princip. coll. 1.* ideoque non ſunt repellendi: quia legitimæ perſonæ præſumuntur. *11. q. 3. rursus. ff. de proba. verius. & l. 1.*

† *In aliquot antiquis nota: auctoritate præſentium inhibemus.*

† *Plenariã.*

b *Niſi Prætor liber* 3. q. 7. § tria. l. Barbarius. ff. de offic. præ. & l. 1. C.

† *Concilio Carthagin.* 3. c. 9. & cõci. Toletan. 3. c. 13.

QValiter, & quando.] Iudices eccleſiaſtici debent de clericis laicis iuſtitiam facere. ſic communiter ſummatur, & ſecundùm hanc ſummationem iſta decret. eſt de indubio. *ff. ad munic. l. 1.* Et tria facit, primò præcipit: ſecundò impedimentum remouet. ibi. *Non obſtantibus*: tertiò grauamen ſuſpicatur, & prohibetur ibi. *Ne pro defectu.* Abbas.

Casvs. Præcipit Papa prælatis Eccleſiarum, vt laicis conquerentibus de clericis, plenam iuſtitiam faciant, non obſtantibus appellationibus fruſtratoriis, quas clerici contra laicos frequenter opponunt, ne pro defectu iuſtitiæ clerici trahantur à laicis ad iudicium ſæculare, quod omnino prohibet fieri. Not. quòd nemini eſt iuſtitia denegãda. Item arg. quòd in defectum iuſtitiæ clerici ad iudicium ſæculare trahi poſſunt: ſic econtra, propter defectum iuſtitiæ iudicis ſæcularis, Eccleſia poteſt ſe intromittere. infrà de fo. competen. licèt. & c. ex tenore.

e ¶ *Appellationibus.*] Quia ipſo iure non tenent. j. *de appella. paſtoralis. 2. reſp. & c. vt debitus.*

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum, quo dicitur, quòd inuiti non trahãtur: nec mirum, quia etiam volentes: & c. & de conſenſu epiſcopi, & remittit: dicit vltimo contrarium eſſe in caſu conuerſo.*

f ¶ *Prohibemus.*] Immò & ſi velint, non poſſunt laicum ſuum iudicem conſtituere: *infrà tit. prox. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. 11. q. 1. noliti. & c. placuit.* Et videtur, quòd etiam de conſenſu epiſcopi non poſſit. & puto illud verum infrà tit. prox. ſignificaſti. licèt iura antiqua contrarium innuere videantur, vt dicitur. Sed econuerſo laici trahuntur ad forum eccleſiaſticum propter defectum iudicis ſæcularis. *infra tit. prox. licet. & c. ſeq. & c. ex tranſmiſſa.*

Cauſam.

ij CAuſam, quæ.] Iudex habens conſimilem cauſam, à iudicio remouetur. Primo recitat delegationem cauſæ. Secundò cauſam remotionis vnius delegati. & alium ſubrogat ibi, *Quia verò*. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem, & conuentum Vindoñ. & archidiaconũ Carnoteñ. ſuper quibuſdã procurationibus quæſtio vertebatur: cauſa ſuper hoc commiſſa fuit archid. Pariſieñ. & quibuſdam aliis: Sed quia archid. Pariſieñ. ſimilem ferè cauſam habebat: parti alteri nimis fauorabilis videbatur: loco ipſius Archidiaco. ſubrogauit quendam decanum, mandans vt non obſtantibus prioribus literis, procedant in cauſa præuia ratione. Not. quòd cùm iudex habet ſimilem cauſam cauſę ſibi commiſſæ, pôt & debet remoueri, & alter ſubrogari, cùm propter cãm ſuam ſimilẽ nimis fauorabilis videret alteri parti.

¶ *Glo. ſeq. repetẽs textũ illũ fortificat* ꝑ *duo ſimilia: quia ſcilicet ſimilitudo cauſa, vel morbo repellit teſtem, & exceptiõe. Dicit deinde ſimilitudinẽ non extendendam: præterea ponit lecturam Io. quam fortificat. Fines patet.*

† *In aliquo antiquis est: Idem Pariſienſi Epiſcopo, & decano.*
† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpilatione.
† *Vinton.*

¶ Idem †.

¶ *Iudex habẽs vt priuatus penè cõſimilẽ cauſam, quã habet vt Iudex à iudicando remouetur. Hoc dicit.*

CAP. XVIII.

ij. CAuſam †, quæ inter Abbatem, & Conuentum Vindoñ. † & Archidiaconum Carnoteñ. ſuper quibuſdam procurationibus, vertitur: vobis, & Archidiacono Pariſieñ. meminimus comuniſiſſe: *& infrà*. Quia verò cùm eundem Archidiaconum ſimilis penè[a] cauſa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur †, nos te, fili Decane, loco ipſius Archidiaconi ſubrogantes[b]: Mandamus, quatenus (non obſtantibus prioribus literis) in † cauſa ratione præuia procedatis.

¶ Hono. † iij. Archidia. Remenſi, & Decano † Crimenſi Coloñ. diœce.

¶ *Si Iudices de principali, & exceptionibus præiudicialibus ſimul cognoſcunt, vel ſuper principali lite non conteſtata teſtes recipiunt, licitè ab eis appellatur.*

CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virdunenſis † electi petitio declarauit quòd cum ſuper facto electionis ſuæ, H. Archidiaconi, ac quorũdã Canonicorum Virduñ. aduerſariorum ſuorũ procuratores ad noſtram audientiam † acceſſiſſent, Pariſienſi Epiſcopo, & coniudicibus ſuis, ſub certa forma literas noſtras direximus inter alia continentes, vt vocatis, qui forẽt euocandi[c], ſuper propoſitis & aliis negotium contingentibus[d], inquirerent[e] veritatem: *& infrà*. ¶ Cùm autem idem electus quibuſdam ex his, qui contra eum agebant, cõſpirationem[f], & à quibuſdam excommunicationem[g], in modũ exceptionis obiiceret, ſe id offerẽs probaturum, pręfati Iudices interlocuti fuerũt, quòd de his, & principali negotio ſimul inquirerẽt: nolẽtes, quaſi nõ Iudices, ſed Inquiſitores exiſterent, ſuper dictis exceptionibus ipſius electi probationes admittere: ſed peruertendo[h] iuris ordinem, de præmiſſis exceptionibus & principali negotio pariter per ſe inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem teſtium, lite nondum ſuper eodem negotio conteſtata[i]: quare prænominatus electus noſtram audientiam appellauit: *& infrà*.

¶ Quia verò non in modum inquiſitionis, ſed commiſſionis

a ¶ *Similis penè cauſa.*] Et ita videtur, ꝙ iudex qui habet conſimilem cãm cauſæ ſibi commiſſæ, poſſit recuſari, ex eo quod dicit, nimis fauorabilis, &c. quod eſt mirabile, vt ex eo naſcatur ſuſpicio. Vnde ſi aliquis ageret de iure exemptionis coram aliquo iudice, qui in ſimili cauſa laborat, iudex ille de facili ſniaret pro illo. Simile eſt in teſte, qui habet conſimilem cauſam: quia ille non debet admitti in teſtem propter huiuſmodi ſuſpicionem, nec de facili teſtificaretur pro illo. ĩ. *de teſtibus. perſonas.* & qui cõſimili morbo laborant, non ſunt admittendi in teſtimonium: vt *4. q. 3. c. ſi teſtes. §. liberi. & c. teſtes ſint.* ĩ. *de excep. cùm eccleſiaſtica.* Nõ tamen extendas hanc ſimilitudinem ad omnes cauſas. nam ſi iudex habeat cauſam decimarum, & alia cauſa, puta iuriſpatronatus, vel electionis ei committatur, illud ei non nocet. Vel etiam, vt dicit Io. bene poſſum petere Eccleſiam, vel aliud corã iudice, qui habet conſimilem cauſam. Vel hæc cauſa non videtur ſufficiens ad recuſandum iudicem licèt ſit ſufficiens ad ſubrogandum, nec dicitur, ꝙ cauſa iſta ſufficiat ad recuſandum iudicem, licèt ſit ſufficiens ad ſubrogandum: cum eñ plures iudices dati ſunt ad petitionẽ alterius partis, ſine qualibet tali ſuſpicione, vel cõſimili remonet aliquis illorũ, & alter ſubrogatur: vt cauſa ſine ſuſpicione procedat. frequenter hoc contingit. vel dic, quod priùs dictũ eſt.

b ¶ *Subrogantes.*] Sic propter ſuſpicionẽ dominationis aliis ſubrogatur. ſ. *de offi. deleg. cauſam quæ.* Item ſi neceſſarius ſit iudex in teſtem remouetur, & alter ſubrogatur. ĩ. *de teſtib. dilecto.*

¶ *Vide l. li. tigatores. ff. de arbi.*
† *Alias deſunt hæc verba in cauſa. alij ita: in negotio.*
† *In omnib. Veruſtis — ita: Innocen. iij. Archid. Remen.*
† *Et decano Berimmen. Colmen. diœceſ. alias, Bremen.*
† *Bemonen.*
† *Baturicen.*
† *Virdunenſis.*
a *In hoc eſt ſimile: quia ibi ſimili morbo laborans repellitur etiam ab excipiendo. Io. Andr.*

EXhibitâ.] In prima ponitur appellantis petitio. In ſecunda appellationis commiſſio. Secunda ibi, *Quia verò*. Abbas.

CASVS. Vacante Eccleſia Virdun. electus eſt quidam R. nomine. contra iſtũ electũ H. archidiaconus, & quidam alij canonici Virduneñ. ſe opponentes, impetrauerunt literas contra ipſum ad epiſcopũ Pariſieñ. & cõiudices ſuos ſub hac forma: vt vocatis, qui forent vocandi, veritatẽ inquirerent ſuper iis, quæ propoſita fuerant, & aliis negotiis contingentibus partibus coram iudicibus conſtitutis, prædictus electus quibuſdam ex illis, qui contra ipſum agebant in modum exceptionis obiecit conſpirationem, & quibuſdam excõmunicationẽ, ſe illa offerẽs probaturum. Iudices interlocuti fuerũt, ꝙ de huiuſmodi exceptionibus, & negotio principali ſimul inquirerent, volẽtes admittere reprobationes ſuper prædictis exceptionibus, quaſi nõ eſſent iudices, ſed inquiſitores: & iuris ordinẽ peruertendo, ſimul cœperunt inquirere de exceptionibus, & negotio principali: & teſtes ſuper eodẽ receperũt lite non conteſtata: vnde dictus electus ad ſedem Apoſt. appellauit: omnia iſta dictus electus domino Papæ ſignificauit, vnde mandat quibuſdam iudicibus, quòd cùm non in modum inquiſitionis, ſed commiſſionis negotium extitit delegatum, quatenus ſi ex dictis grauaminibus, vel aliquo ipſorum conſtiterit appellatum, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem huiuſmodi inuenerint eſſe factum in cauſa ipſa iuxta continentiã priorum literarum procedant præuia ratione. No. ꝙ in cauſa electionis omnes vocãdi ſunt quos ipſum negotium tangit, & de omnibus negotium contingentibus inquirendum eſt. Item cõſpiratores non admittuntur contra electum tanquam inimici, vel excõicati: quia ab agẽdo ſunt excluſi. Item exceptio peremptoria: vt conſpiratio ante litem conteſta. debet admitti: quia eſt præiudicialis. Item de exceptionibus, & negotio principali, contra iuris ordinem ſimul cognoſci non debet, ſed de illis primò cognoſcendum eſt, quæ ſui natura procedant.

† *præſentiam.*

c ¶ *Euocandi.*] Omnes enim euocandi ſunt, quos negotium tangit. *5. de tempo. ord. ſi archiepiſcopus.* & *66. diſt. archiepiſcopus. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adop. nam diuus. & ff. de mino. in cauſa. §. cauſa. C. de auct. præſt. l. vlt.*

d ¶ *Negotiũ contingentibus.*] Contingẽtia ipſam electionem, putà meritus electi, & ſtudiis eligentium, & de zelo, & an aliquid ſimoniacæ prauitatis interceſſerit. *ſupra de elect. ſcriptum eſt. & c. ſuper eo.* & *infrà de excep. denique in fi.*

e ¶ *Inquirerent.*] Ex hoc verbo viſum fuit iudicibus, ꝙ in modũ inquiſitionis deberent procedere, & non in forma iud. eij & ita *lit. non conteſt.* poterant procedere propter contumaciam alterius partis. ĩ. *vt lit. non conteſtat. quoniam frequenter. §. ſunt* & *alij.* & ĩ. *de accu. qualiter. & quando. §. debet.* Sed errauerũt, cùm forma illa non fuiſſet in modum inquiſitionis commiſſa, ſed in modum iudicij[b] mera inquiſitio non committitur in tali caſu: quia inquiſitio fit ſuper exceſſibus, & inquiſitor debet accedere ad locum. *2. q. 1. Deus omnipotens.* & ĩ *de ſimo.* licèt Hely.

f ¶ *Conſpirationem.*] Quod ſi verum fuiſſet repellendi erant, nec audiendi contra electum: quia quaſi inimici, & ex odio hoc facere præſumuntur: vnde ab agendo ſunt repellendi, ſicut à denũciatione, ſeu inquiſitione ĩ *de accu. cum oporteat.* & ſ̃ *eo. nouit. in fi.* nec tales ad teſtimonium ſunt admittendi. ĩ. *de ſimo.* licèt Hely. & *c. per tuas.* conſpiratio enim grauiſſimum crimen eſt, ita vt accuſatum à proprio gradu repellat. *11. q. 1. coniurationum. & c. ſequentibus.*

g ¶ *Excommunicationem.*] Exceptio excõmunicationis repellit ab agendo: & quia illi agebant contra electum, talis exceptio admittenda fuit: quia excommunicati audiendi non ſunt. ĩ. *de ſent. excom. per tuas.* & *c. ſi verò.* ĩ. *de hære. excommunicamus. §. credentes.* Sed cùm electus petit confirmationem agendo contra ipſos, qui ſe ſibi opponunt, ſi opponant aliquid electo in modum exceptionis, ad defenſionẽ eccleſiæ ſuæ. contra illos nõ admittitur replicatio excommunicationis: quia & ſi conſtet illos eſſe excommunicatos, non repellerentur à defenſione. ĩ. *de excep. dilectis.* quia à defenſione nullus excommunicatus repellitur ĩ. *de excep. in tribus. vlt. c.*

h ¶ *Peruertendo.*] Vnde non valuit, quod fecerunt: quia fines mandati ſeruandi ſunt. *ſupra de reſcrip. cùm dilecta.* & *ſuprà de offi. deleg. venerabili.* immò & ſi verba reſcripti viderentur eſſe contra ordinem iuris, tamen non debet recedi à iure.[c] ſ̃. *de reſcrip. cauſam quæ.*

i ¶ *Lite nõdũ ſuꝑ eodẽ negotio cõteſtata.*] Quod fieri nõ debet. ĩ. *vt lite non conteſtat. per totum.* niſi electus eſſet contumax: tunc enim

b *Quod colligitur ex eo, quod dicit textus: vocatis, qui forent euocandi. de quo. vide Specul. tit. de inquiſit. §. 1. verſ. quid ſi in litera.*
c *Quia Papa verbo non intendit iuris ordinẽ tollere. de elec. eccleſia. 2. ſecundũ Vin. nõ valuit etiam ille proceſſus, quia factus eſt contra intẽtionem delegantis. de præben. c. fin. ſecundum Hoſt. Iom. Andr.*

enim ne patiatur Eccleſia detrimentum ex mora, poſſunt recipi teſtes lite non conteſt. ǰ. *vt lite non conteſt. quoniam. §. porrò.*

a ¶ *Dictis grauaminibus.*] Scilicet, quia ſimul ſuper exceptione, & principali negotio procedebant, & lite nõ cõteſtata. Et colligitur ex hac litera, quòd ſi plura grauamina aſſignentur in appellatione, ſufficit alterum probare, dũmodo quodlibet per ſe ſit ſufficiens, ſimile ǰ. *de appel. ſignificauit. & ǰ. de praben. cùm iamdudũ. & ſ. de reſcr. ex parte.* vbi de hoc. Si autẽ plura proponũtur, quæ habẽt diuerſos effectus: nõ ſufficit alterum probari quoad vtrũque effectũ, ſed ſufficit quoad alterum. exemplum habes. ſ. *de reſc. olim.* ſed omnia quæ hic dicta fuerant, habent eundem effectum, ſcilicet vt appellatio legitima fuerit: ergo ſufficit quodcunque probetur: quia vtrũque per ſe ſufficit.

negotium extitit delegatũ: Mandamus, quatenus ſi ex dictis grauaminibus [a], vel aliquo ipſorum appellatum conſtiterit, reuocato in irritum, quicquid poſt appellationem huiuſmodi inueneritis attentatum, in cauſa ipſa iuxta priorum continentiam literarum, ratione præuia procedatis.

¶ Idem magiſtro Trancredo Canonico Bononienſi.

¶ *Lapſu triennij non obſtante, poteſt delegatus in cauſa ſibi commiſſa procedere.*

CAP. XX.

Venerabilis frater noſter Archiepiſcopus Rauennas, propoſuit coram nobis, quod cum deciſio cauſæ, quæ inter ipſum, & communitatem Ceruiæ, ſuper iuriſdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibuſdam aliis articulis vertitur, ſit per ſubterfugia, & cauillationes eorum per triennium prorogata, dicti Ceruienſes aſſerentes inſtantiam iudicij per decurſum triennij periiſſe, rñdere ſub tuo examine recuſauerunt: *& infrà.* Mandamus, quatenus exceptione huiuſmodi non obſtante [b], in negotio ipſo procedas iuxta traditam tibi formam †.

Venerabilis.] Inſtantia iudicij non perit per lapſum triennij, ſic communiter ſummat. Et ſunt duæ partes: in prima, partis quæſtio: in ſecunda, Papæ prouiſio ibi, *Mandamus.*

Casvs. Inter Archiepiſcopũ Rauẽnatẽ. ex vna parte, & communitatem Ceruieñ ex altera, ſuper iuriſdictione ciuitatis ipſius, & quibuſdam aliis articulis q̃ vertebatur, quæ commiſſa fuit magiſtro Tancredo Bon. canonico, ſed per cauillationes Ceruienſium, & ſubterfugia, deciſio huius cauſæ per triennium fuit prorogata, & tandem poſt litem conteſt. & commiſſiones varias dicti Ceruieñ. aſſerebant inſtantiam iudicij per decurſum temporis periiſſe, & ita nolebant vlterius ſub examine iudicis reſpondere. Archiepiſcopus ſignificauit hoc domino Papæ: vnde ipſe mandat eidem iudici, quòd exceptione huiuſmodi non obſtante in negotio ipſo procedat iuxta traditam ſibi formam. Not. quòd inſtantia iudicij, ſecundùm canones, per lapſum triennij non perit: quia iuriſdictio iudicis eſt perpetua, & reſcripta perpetua ſunt.

† *Vide* l. ad legatum. l. ad rem mobilem. ff. de procurat. & l. 2. ff. de iuriſd. om. iud.

Iudicij inſtantia an pereat triẽnio.

¶ *Gl. ſeq. notat l. properandũ in Eccleſiaſtico foro, &c. dicens quòd etiã ſecundùm legem licèt pereat inſtantia, non perit iuriſdictio delegati. dicit deinde, quòd hoc non videtur per hoc c. corrigi, quia, &c. ad quod reſpondet Ioan. And. Et procedit multùm intricatè, & in effectu ſentit quatuor lecturas, quas vide per Panor.*

b ¶ *Non obſtante.*] Sic ergo patet, quòd hodie non habet locum lex illa. *C. de iudic. l. properandum. 2. reſp. §. vlt. & §. plerumque.* vbi dicitur, quòd inſtantia iudicij perit, niſi cauſa finita ſit infra triennium à tempore litis conteſtatæ connumerandum, vt iterum incipiat de nouo procedere, ac ſi nunquam fuiſſet proceſſum. Si enim iſti reſpondere nolebant: quia inſtantia iudicij perierat, non erant audiendi: quia licèt ſecundùm legem prædictam, inſtantia iudicij perierat decurſu triennij, literæ, ſiue iuriſdictio iudicis nõ perierat: quia iuriſdictio iudicis eſt perpetua, & reſcripta perpetua ſunt. *Cod. de diuer. reſcrip. falſo. & arg. C. de conſti. pec. l. 2. & Cod. de præſcri. 30. vel 40. ann. l. vltim.* Poterant tamen dicere, non tenemur rñdere, niſi nouus libellus detur de nouo, & omnia iterũ procedant ab initio per l. prædictam, properandum. quæ modò non habent locum quantùm ad hunc articulum per decr. iſtam. & ſic obuiandum eſt malitiis eorum, qui cauſas malitiosè volunt prorogare. Sed ex hac decretali non videtur, quòd lex illa, properandum, corrigatur: quia non colligitur hic, quòd lis fuit cõteſtata, ſed per ſubterfugia, & cauillationes cauſa ſit prorogata: & hoc potuit eſſe totum ante litem conteſt. immò lis cõteſtata fuit: quia deciſio etiam cauſæ prorogata fuit, vt dicit. & ſic fuit lis cõteſtata. & ita habetur expreſſum in antiqua, quòd lis erat conteſtata. & ex eo quòd dicit, inſtantiam iudicij periiſſe, apparet, quòd proceſſum erat in principali negotio, quod dicitur fieri per litis conteſtationem, quæ eſt principium cauſæ.

Significauerunt.] Non obſtante exceptione tẽporis feriati propter vindemias, mãdanda eſt ſentẽtia executioni. hoc dicit ſecundùm vnum intellectum, vel ſecundùm alium ita communiter ſummatur. Cùm actor & reus ſunt diuerſi fori, cauſa proprietatis, & poſſeſſionis põt coram diuerſis iudicibus agitari, ſed hoc nõ videtur indiſtinctè. verum ſecundùm Panor. Sunt duæ partes. In prima partis conqueſtio. In ſecunda Papæ prouiſio ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

† *Bononienſi.*

¶ Idem Epiſcopo †, & magiſtris T. & B. Præteñ. Bononiæ commorantibus.

¶ *Actor obtinens in poſſeſſorio corã iudice rei, non tenetur coram eo iudice ſuper proprietate reſpondere: ſi eſt prorſus alterius fori. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.*

CAP. XXI.

Significauerunt nobis olim Abbas, & Conuentus ſanctæ Mariæ de Florentia, quòd Florentina Poteſtas, pro eis contra communitatem caſtri de Signa ſuper poſſeſſione, vel quaſi iuris ibidem eligendi rectorem (quod ad ſe pertinere dicebant) diffinitiuam ſententiam promulgauit [c]. Sed poſtmodum Abbatem, & Conuentum præfatos, ipſa Poteſtas coegit, cõmunitati prædictæ ſuper proprietate vel quaſi memorati iuris, in ſæculari iudicio reſpondere. Vnde vobis iniunximus, vt ſi ita eſſet, cogeretis † communitatem eandem, electum ab eiſdem Monachis in rectorem admittere, audituri poſtea, quæ partes ſuper proprietate [d] vel quaſi dicti iuris ducerent proponenda: *& infrà.* ¶ Verùm pars altera inter alia excipiendo propoſuit, ſe

† *In vno antiquo ita: cogeretis communitatem prædictam, eũdem electum, &c.*

Casvs. Inter abbatem, & conuentum monaſterij ſanctæ Mariæ de Florentia ex vna parte, & communitate caſtri de Signa, Florent. Diœceſ. ex altera, ſuper poſſeſſione, vel quaſi iuris eligendi ibidem rectorem, coram poteſtate Florẽ. quæſtio vertebatur: dicta poteſtas pro monaſterio ſuper poſſeſſione, vel quaſi iuris eligendi rectorẽ in caſtro prædicto, diffinitiuam ſententiam promulgauit: lata prædicta ſententia, monachi elegerunt ibi rectorem, ſed illi caſtellani non recipiebant illum in rectorem, & inſuper poteſtas Floreñ. compellebat abbatem, & conuentum ſuper proprietate, vel quaſi prædicti iuris in ſæculari iudicio cõmunitati prædictæ rñdere. Significatũ fuit hoc domino Papæ. dat epõ Bon. & coniudicibus ſuis, quatenus ſi eſt ita, compellant cõmunitatem prædictam, electum ab eiſdẽ monachis admittere in rectorem caſtri prædicti, audituri poſtmodum ſuper proprietate, vel quaſi dicti iuris, quicquid partes duxerint proponẽdum: partibus in præſentia iudicum conſtitutis, ex parte communitatis prædictæ fuit excipiendo propoſitum, quòd tunc coram eis rñdere non tenebatur de iure, cum tempus vindemiarum tũc exiſteret feriatum. Ex parte monaſterij fuit reſponſum, hoc malitiosè proponi, vt videlicet cauſa protracta tempus electi prædicti inutiliter laberetur. Cõſultus Papa mandat ſuper hoc eiſdem iudicibus, quatenus hoc non obſtante procedant in negotio præuia ratione. Not. quòd hic diuiditur continentia cauſæ, ſed hoc fit propter diuerſum forum. Item ex cauſa proceditur tempore feriato vindemiarum altera parte inuita.

c ¶ *Promulgauit.*] Et hoc benè fieri potuit, cùm cauſa non eſſet ſpiritualis, ſed ſuper iuriſdictione temporali, & abbas, & cõuẽtus fuerint actores, vnde debuerant ſequi forum rei. ǰ. *tit. prox. cùm ſit generale. & 11. q. 1. experientia. & c. ſeq. & C. de iuriſd. om. iud. iuris ordinem.* & à ſententia latæ ſuper poſſeſſione, diffinitiua [a] appellatur. ǰ. *vt lit. non conteſt. c. 2.* & hic.

a *Facit* gl. in l. quod iuſſit. ff. de re iud.

¶ *Glo. ſeq. mixtim dupliciter obiicit, & ſoluit ſatis clarè.*

e ¶ *Super proprietate.*] Sed videtur, quòd iſti monachi tenebãtur reſpondere aduerſæ parti ſuper proprietate coram iudice, qui cognouit de poſſeſſione: quia iudex ille qui cognouit de poſſeſſione, cognoſcere debet de proprietate. ǰ. *de cau. poſ. c. 1.* & eſt illi audientia deneganda, qui continentiam cauſæ nititur diuidere, vt coram vno agat de poſſeſſione, & in alio iudicio de proprietate. *C. de iudi.* nulli. præterea cauſæ cõuẽtionis, & reconuentionis coram eodem iudice fieri debent. *C. de ſent. & inter om. iudi. cùm Papinianus.* & 3. q. 8. cuius. vbi dicitur, cuius in agendo quis obſeruat iudicium, ipſum in eodem negotio habere contra ſe iudicem non dedignetur: vt in *l. cùm Papinianus.* & 3. q. 8. c. *accuſatores. §. cuius in agendo.* & illud quaſi videtur idem negotium. ǰ. *de mu. pe. c. 1.* Sol. verum eſt, quòd continentia cauſæ diuidi non debet. & ille qui cognouit de poſſeſſione, debet cognoſcere de proprietate, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus: cui cauſa ſimpliciter quoad vtrũq; fuit commiſſa. ǰ. *de ſeque. ſtr. a. ad hac.* & hoc locum habet, cùm actor, & reus ſunt eiuſdẽ fori: ſed in caſu præſenti non ſunt

ſunt eiuſdem fori. vnde monachi, qui primò egerunt de poſſeſſione, debebant ſequi forum rei, quod fecerunt, & obtinuerunt: & ſi, aduerſarij volebant poſtea conuenire monachos ſuper proprietate, debebant ſequi forum monachorum. Et cauſa poſſeſſionis, & proprietatis bene poſſent tractari coram diuerſis, maximè vbi cauſa talis ſubeſt: quia nihil commune habet cauſa poſſeſſionis cum cauſa proprietatis. *ff. de acqui. poſ. naturaliter. §. nihil.* Et ſi aliquis poſtulauerit alium iudicem ſuper proprietate, & alium ſuper poſſeſſione, nõ eſt audiendus. & ſic loquit. *j. de cauſ. poſſeſſ. c. 1. & C. de iudi. nulli.* & ita non cõtradicunt huic decre. quia hoc iſti monachi non fecerunt. Alia iura: cuius in agendo, &c. non tangunt cauſam iſtam: quia illa loquuntur in reconuentione, quæ debet fieri ſimul cũ conuentione. *j. de mu. pe. c. 1. & j. de or. cog. cum dilectus.* & tunc etiam ſi vellent reconuenire de alia re, non poterãt, cùm quæſtio ſpoliationis, de qua agebãt monachi, priuilegiata ſit. *j. de ordi. cog. ſuper ſpoliatione.* nec de proprietate ſimul tunc cum poſſeſſione poterat agi. *Cod. de rei vendi. ordinarij.*

† Actio. 15. vbi referũtur canones concilij Burchardus. li. 2. decre. c. 183. Ivo. p. 6. c. 328. & c. 360. Gratianus. 11. q. 1. c ſi clericus & c. 1. eo. ti. in 1. comp.

tunc coram vobis reſpondere de iure non teneri, cùm tẽpus propter vindemias [a] exiſteret feriarum: reſpondente ſyndico monaſterij hoc maliotioſe proponi, vt videlicet cauſa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus hoc non obſtante, in negotio ratione præuia procedatis.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Ex concilio Chalcedonenſi. †

¶ Clericus coram ſuo Epiſcopo conuenire debet.

CAP. I.

SI quis Clericus aduerſus Clericum negotiũ habeat, non deſerat [b] proprium Epiſcopum, ſed prius apud ipſum actio [c] ventiletur: vel conſilio eiuſdem [d] apud alios [e], quos vtraque [f] pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶ Glo. ſeq. tractat de ferijs fauore hominũ introductis, & quomodò illis renunciatur, alijs nõ: & quomodo ex cauſa quis tunc cogitur litigare.

a ¶ *Propter vindemias.*] Tempore enim vindemiarum & tempore meſſium, non cõpellitur quis in iudicio ſedere, ita quod ſententia lata contra abſentẽ non tenet. Tamen ſi conſentiunt partes, bene valet iudiciũ. *ff. de fe. l. 1. & l. ſi feriatis.* & de iſtis ferijs habes *C. de fe. omnes dies. in princi.* ſed illis ferijs quę inductæ ſunt ob reuerentiam Dei, & aliorum Sanctorum, nullus poteſt renunciare, etiamſi partes vellent. Alijs verò inductis in fauorẽ hominum benè renunciatur. hoc eſt expreſſum *j. de fe. c. vlt. & de conſe. diſt. 3. c. 1. Et arg. ad hoc. ff. de arb. ſi feriatis. 15. q. 4. c. 1. & 2.* poteſt tamẽ tali die (vt videtur) libellus offerri. *de adul. l. miles. §. ſexagintæ & ſallius.* ſed ex cauſa, tali tẽpore aliquis cõpellitur litigare: vt hic dicit in fine, ne tempus illius electi ad regimen illius loci elabatur.[*] Et idem credo, ſi ſtrueretur iuriſdictio iudicis tempore illo, quod tunc poſſet procedi, ne iudicialis inſtantia euaneſcat. *arg. s. de offi. dele. conſuluit.*

* Ideo fuerũt compulſi, quia tota cauſa non cogebatur vindemiarũ, & per vnum ſyndicum litigari. l. 1. ff. quod cuiuſq; vniuerſi.

DE FORO COMPETENTI.

¶ Quia rei ad iudicia vocati frequẽter excipiũt de foro, & plerũque dubitatur, quod forũ ſic excipiẽtes ſequi debeant: ideo, &c. ſecũdũ Goffre. Sed ego cõtinuo ſic: Tractaturus auctor de ſingulis actibus, & partibus iudicij: quia ante omnẽ alium actum iudicialẽ debet diſcuti de cõpetentia fori, iuxta not. in c. inter monaſteriũ, de re iudi. & in c. pen. de excep. *ideo præmittit* iſtã rubr. quia propoſito fundamẽto ponitur ædificiũ. 1. q. 1. cùm Paulus. *Et forũ proprie neutri generis prout hic ponitur, ſignificat territorium cuiuſque iudicis, infra quod poteſt in facinoroſos animaduertere.* ff. de verb. ſig. l. pupillus. §. territorium. *Vnde tota diœceſis dicitur territorium epiſcopi. 16. q. 7. omnes baſilicæ. extra quod territorium impunè non paretur. de conſt. c. 2. lib. 6.*

De hac materia habetur 96. d ſt. 3. q. 6. & 6. q. 3. 11. q. 1. 21. q. 5. per totum reperitur in Sexto, & Clem. Abb. Siculus.

S*I quis clericus.*] Casvs. Statuit concil. Chalcedo. q̃ ſi clericus cauſam habeat aduerſus alium clericũ, vel laicus aduerſus clericum, non deſerat epiſcopum clerici cõuenti, vel de conſilio illius alium iudicem eligat, & Eccleſiaſticum. Not. quòd actor forum rei dẽt ſequi. Item ſine licentia epiſcopi, clerici alium iudicem eligere non poſſunt.

b ¶ *Non deſerat.*] Quòd ſi fecerit, puniri debet, prout dicitur 11. q. 1. inſolita. & c. placuit. & j. eo. ſi diligenti.

c ¶ *Actio.*] i. petitio: quia ſecundum canones actionem proponere non tenetur. *s. c. prox. dilecti.* vbi de hoc. *& c. examinata* [b]

d ¶ *Conſilio eiuſdem.*] Aliter enim nullo modo poſſunt eligere in præiudicium aliorum, immò de licẽtia epi iudicium ſæculare non poſſunt eligere, ſed eccleſiaſticam perſonam bene de licentia epiſcopi. *s. eo. ſignificaſti.* alias nec volentes nec inuiti poſſunt deſerere epm, etiamſi iuramentum interuenirer. *j. eod. ſi diligenti.*

e ¶ *Alios.*] Id eſt, eccleſiaſticos. *j. eod. ſignificaſti.* vel epiſcopus committat alicui.

f ¶ *Vtraque pars.*] Honeſtum, & iuſtum eſt iſtud, vt ambæ partes, ſi præſentes ſint, eligãt iudicem cõmuniter vt hic, *& 2. q. 6. placuit. ar. cõtra s. de offi. dele.* cum R. ſed illam intelligo, qñ altera pars eſt abſens, vel cùm nõ vult concordare reus, vt ibi dicitur: alias iniquum eſſet illud, quod daretur ad voluntatem alterius altero præſente, & ſic obſeruatur in curia Roma. contra 11. q. 7. c. ſi autem. ſed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

b Concor. l. ſi pupilli. §. videamus. *& ibi gloſſ. & Doc.* de nego. geſt. & l. ſi Titius. ff. de verb. obli.

† Cap. 1. *alias c. 20. vt Burchardus* li. 6. decre. c. 22. & c. c. † in 1. compilatione. & *vide omnino notas huius cap.*

† In aliquot antiquis, & Burchardo: minor. ſupra ſed vide notas huius loci.

¶ Ex concilio Pariſienſi. †

¶ Iudex ſæcularis, ſi Clericum per ſe diſtringit, vel condemnet, excommunicari debet.

CAP. II.

NVllus Iudicum, neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum vllum, aut minores [h] † Eccleſiæ, ſine permiſſu [i] Pontificis per ſe diſtringere, aut condemnare [k] præſumat. ¶ Quòd ſi fecerit: ab Eccleſia Dei, cui iniuriam [l] irrogare dignoſcitur, tandiu ſit ſequeſtratus [m], quouſque reatum ſuum cognoſcens emendet.

NVllus iudicum.] Duo facit: primò prohibet: ſecundò adiicit pœnam ibi, *Quòd ſi.* Abb. Sic.

Casvs. Statuit concilium Pariſieñ. q̃ nullus iudex ſæcularis eccleſiaſticam perſonam præſumat diſtringere, vel condemnare: quod ſi fecerit, ab Eccleſia, cui fecit iniuriam, tandiu manet ſequeſtratus, quouſque ſatisfaciat. No. quòd ſæculares iudices, eccleſiaſticas perſonas iudicare, vel condemnare nõ debent. Item quòd qui iniuriam facit Eccleſiæ, communione ipſius priuari debet.

h ¶ *Iudicum.*] Scilicet ſæcularium.

¶ *Glo. ſeq. quarit, & ſoluit.*

h ¶ *Minores.*] Quos appellat hic minores, poteſt dici, q̃ ſcholares ſiue ſeruientes eccleſiæ, deputatos ad eius obſequium: quia illis eodem priuilegio cenſentur. *ar. 12. q. 2. eccleſiarum ſeruus.*

i ¶ *Sine permiſſu pontificis.*] Hic vacat arg. à contrario ſenſu, vt probatur. *s. eo. ſignificaſti.* vbi de hoc.

k ¶ *Condemnare.*] Niſi fortè in cauſa reconuentionis, quia bene rñdere tenentur de ciuili, ſed non de ſpirituali, vt dictum eſt. *s. c. prox.* & *s. de iud. ut ſi clerici. c. vlt. Arg. j. de mutu. peti. c. 1. 2. & 3. q. 8. c. accuſatores. §. cuius in agẽdo. C. de ſenten. & interlocu. omniũ iudicum.* cùm Papinianus. *in Auth & conſequenter.* ſed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice ſæculari, nec etiam coram quocunque, vt dictum eſt. *s. tit. prox. ar. ſi clerici.*

l ¶ *Cui iniuriam.*] Qui iniuriam facit eccleſiæ, debet priuari cõmunione ipſius. *17. q. 4. ſicut antiquitus.* nec ad ſupplicandum debet admitti, vbi ſacrilegium committere non dubitauit. *ea. cau. q. 4. frater, & coepiſcopus. 12. q. 2. de viro neſando.* vt ſic puniatur, in quo peccauit. *ſic. j. de iure par. paſtoralis. in ſi.* & *s. de offi. deleg. cùm olim.* & *s. de tranſla. quanto.* & *s. de temp. ord. literas.* & *s. de Iuda. ad liberandum.* & *j. de immu. eccle. c. ſi.*

m ¶ *Sequeſtratus.*] Per ſñiam. ſimile 30. *diſt. quaſi per totũ.* Bern.

¶ Ex concilio Africano.

¶ Ratione rei, de qua agitur, ſortitur quis forum, vbi res eſt. Sic communiter ſummatur.

CAP. III.

SAnè ſi Epiſcopi, inter quos cauſa verſatur, ſint diuerſarum prouinciarum: ille Primas [n] det Iudices, in cuius prouincia [o] eſt locus, de quo contenditur.

† Concilium Africanum. c. 88. conc. Mileuitanũ. c. 24. Burchardus. l. 1. decret. c. 68. Ivo. p. 5. c. 176 & c. 4. eo. tit. in 1. cõpilatione, & adde notas huius c.

SAnè ſi.] Epiſcopus ratione rei conuenitur coram archiepiſcopo, in cuius prouincia res ſita eſt. hoc dicit magis ſpecificè. Abbas Sic.

Casvs. Si duo epiſcopi diuerſarum prouinciarum ſuper aliqua poſſeſſione, vel loco adinuicem contendant: ille Primas, vel patriarcha, vel archiepiſcopus, in cuius iuriſdictione eſt locus, de quo contenditur, cognoſcat, vel det iudices, qui cauſam dirimãt. Not. quòd ratione rei ſortitur quis forum.

n ¶ *Primas.*] Et hoc intellige, cùm ipſe non poteſt [c], ſiue non vult per ſeipſum cognoſcere.

o ¶ *Prouincia.*] Sic patet, quòd ſub illo iudice agere dẽt actor in cuius prouincia res eſt litigioſa: vt ex ipſa re ſortiatur forum. *ff. de cẽſi. forma. §. ſi vero. & j. eo. c. vlt. & 11. q. 1. experientia. & C. vbi in rẽ act. actor. & C. de pdi. mun. ſi pdiũ. & C. de præſeri. lõg. tẽp. l. vl.* Si quis

c Vel remotus eſt à partibus vltra duas dietas, tunc dabit iudices propinquiores: niſi impediatur ex iuſta cauſa: puta, quia ſuffraganeorum nolunt recipere. ſuprà de offi. ord. paſtoralis. ſecundũ Vin. Ioan. And.

Si quis contra.] Coram ſuo Epiſcopo cõueniendus eſt clericus: qui ſi recuſatur, dabit delegatum partibus non ſuſpectũ. ſic ſo-let cõmuniter ſummari, ſed Panor. ſummat aliter, conſiderata po-tius mente legis, quã cortice. Epiſcopus, ſi recuſatione cõtra eum propoſita ad arbitros venire non vult, etiã poteſt partium nõ re-quiſito conſenſu, cũm principalẽ alicui non ſuſpecto cõmittere, eius ſententiam executioni mandabit. Et ſecundum intellectũ melio-rem diuiditur, quia primò prouidet, quãdo iudex vt ſuſpectus recu-ſatur à reo. Secũdò quãdo delegatus in locum recuſati recuſatur ab actore ibi, *Aut ſi*. Tertiò prouidet circa executionem ibi, *A quibus*. Abb. Sicul.

† Greg. lib. 9. epiſt. 74. regiſtri.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. compilatione.

Casvs. Dicitur hic, quòd ſi aliquis cauſam habuerit contra clericum, coram Epo ſuo eũ conueniat: & ſi Eps tanquam ſuſpectus fuerit recuſatus, committat alij cauſam ipſam: ſed ſi actor recuſauerit illum, cui Eps cauſam commiſit, Eps det aliquẽ qui partes compellat, vt concorditer iudices eligãt, ne poſſint poſtea recuſare, & idẽ eſſet, ſi reus recuſaret illum executorem, & quod per illos fuerit diffinitum, per Epiſcopum executioni mandatur lege ſeruata. Not. quòd ordinarius poteſt recuſari. Itẽ delegatus Epiſcopi ſuam ſententiam non poteſt executioni mandare: vt hîc colligitur: contrarium notaui in glo. in h. c. ſignata.

† *Poſt concilium Lateran. p. 8. c. 7. & c. 7. eo. ti. in 1. compil.*

¶ Greg. † Bonifacio defenſori Corſic.

¶ *Epiſcopus vt ſuſpectus recuſatus, de cuius ſuſpicione notorie cõſtat, poteſt dare delegatũ partibus non ſuſpectum: cuius ſententiam poterit per ſe executioni mandare.*

CAP. IV.

Si † quis contra clericum cauſam habuerit, Epiſcopum ipſius adeat: qui ſi vt ſuſpectus [a] fuerit recuſatus, executor [b] ab eo deputetur. Aut ſi hoc actor [c] refugerit, ab eodem Epiſcopo eſt deputandus: qui partes ſibi mutuo conſenſu iudices compellat eligere: A quibus quicquid fuerit diffinitum, ipſius ſolicitudine [d] (ſeruata lege [e]) modis omnibus compleatur.

¶ Alexander tertius. †

¶ *Super re Eccleſiæ, vel Clerici, poteſt Laicus corã Eccleſiaſtico Iudice cõuenire; ſed ſi probabiliter negat rẽ eſſe Eccleſiæ, vel Clerici, ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam declinandam, conuenitur coram ſuo Iudice.*

CAP. V.

Si Clericus Laicum de rebus ſuis, vel Eccleſiæ impetierit, & Laicus res ipſas non Eccleſiæ, aut Clerici, ſed ſuas proprias aſſeuerat †: debet de rigore iuris ad forenſem iudicem trahi: Cùm † actor forum rei [f] ſequi debeat: Licèt in pleriſque partibus aliter de conſuetudine [g] habeatur.

¶ Idem.

¶ *Si quæſtio feudalis eſt inter clericũ, & Laicũ, cognoſcet dominus feudi: ſed eo negligẽte cognoſcet delegatus Papæ, etiã ante negligẽtiã datus. hoc dicit, ſecũdùm lecturã glo.*

CAP. VI.

Ex † tranſmiſſa nobis inſinuatione B. C. & VV. militum Eccleſiæ tuæ, intelleximus, quòd cùm R. [h] de Caſſauille, eos ſuper quadam poſſeſſione coram Treceñ. Epiſcopo traxiſſet in cauſam, nobilis vir de Cãpis eorum dominus [i], ſub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de ſæculari feudo in iudicio [k] Eccleſiaſtico reſponderent: & infrà. ¶. ex dominum feudi cauſam iubeas terminari †. Et ſi ipſe malitioſè diſtulerit [l], tu ei debitũ finem imponas,

a ¶ *Vt ſuſpectus*] Quid tenendum ſit, cum iudex ordinarius recuſatur vt ſuſpectus, plenè dicitur ĵ. *de appel. cum ſpeciali.* quæ videtur hanc decre. interpretari. & illi ſtandum eſt.

¶ *Glo. ſeq. poſt principiũ quærit, ad quem appelletur, &c.*

b ¶ *Executor.*] Id eſt, delegatus: quia ordinarius, cum fuerit recuſatus, debet cauſam committere perſonæ neutri parti ſuſpectæ, vt dicit conſtitutio illa. ĵ. *de appel. cum ſpali & 2. q. 6. placuit. 3. & 11. q. 1. peruenit.* Sed ſi appelletur à tali delegato, ad quem appellabitur? Poteſt dici, quòd ad Papã, cum ad ordinarium recuſatũ non videatur appellandum, nec ad metropolitanum omiſſo medio: quia talis appellatio non tenet. ĵ. *de ap. dilecti.* ſed ſatis poſſet appellari ad Epiſcopum non obſtante tali recuſatione: non quòd ipſe cognoſcat, ſed vt alij perſonæ non ſuſpectæ committat. *arg. contra c. prædicto. placuit 2.*

c ¶ *Actor.*] Supra dixit, quòd reus põt recuſare ordinarium. & actor ſimiliter. vt hic dicit: & tũc Eps cõmittit alicui, quòd cõpellat partes eligere iudices ſuper eã illa: quibus Eps cõmittit eãm. hoc ipſemet facere poſſet: ſed eã vitandæ ſuſpicionis hoc dictũ eſt Et idem iuris credo eſſe, ſiue reus, ſiue actor recuſauerit ordinarium, & eſt ſimile huic 11. q. 1. *peruenit.* Vel ſic põt intelligi, quod dicit: ſi hoc actor, &c. id eſt, ſi actor recuſauerit iſtũ executorẽ ab Epo datũ, tũc Eps debet aliquẽ eligere, qui compellat partes, vt in aliquem conueniant, ne poſtea ipſum valeant recuſare. ĵ. *de off. deleg. ſuper quonum. §. 1.* idem eſſet, ſi reus recuſaret iſtum executorem.

d ¶ *Ipſius ſolicitudine.*] Hoc ideo dicit: quia delegatus ab ordinario non poteſt ſuam ſententiam executori demandare, ſed ille ordinarius illam debet exequi. *ff. de re iudic. à diuo Pio. l. rñſe. nec poteſt poſſeſſionem dare. ff. de iur. om. iud. iubere.* Sed non credo illam ſubtilitatem ſeruandam, quin poſſit exequi ſuam ſententiam: quia ex quo cauſa ſibi committitur, intelliguntur ſibi omnia eſſe commiſſa, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur: & ſine quibus cauſa expediri non poteſt. ĵ. *de off. deleg. præterea. & c. ſuſpicionis.* & lex illa, à diuo Pio. & hæ decre. non prohibent hoc, licèt dicatur in eis quòd ordinarius hanc ſententiam exequatur. & hoc etiam notauit Ioan. 2. q. 6. *quiſq;* ſed ſi velles hoc ſeruare, poſſet dici, quod hoc habet locum, cum ordinarius eſt præſens: ſed eo abſente delegatus, vel officialis eius exequatur ſententias ſuas, alias perniciosum eſſet hanc ſubtilitatem ſeruare. Ber.

e ¶ *Seruata lege.*] Quæ loquitur de tẽpore executionis ſententiæ,

que facienda eſt in perſonali actione poſt quatuor menſes. *C. de vſur. rei iud. l. vlt.* & *ff. de re iud. l. 2. & 3. §. ſi quis.* Bernardus.

Si clericus laicum.] Licèt à quo clericus, vel Eccleſia rem vendicat: debet coram iudice laico conueniri. Sed cõiter ſummatur. Primò ponit dictum. Secundò rationem dicti ibi, *Cum actor.* Tertiò localem contrariam conſuetudinem ibi, *Licet.* Abb. Sic.

Casvs. Si clericus conueniat laicum de rebus ſuis, vel Eccleſiæ, & laicus dicit res illas ſuas, tunc actor forum rei ſequatur, licèt de conſuetudine alicubi aliter obſeruetur. Nota regulam generalem, actorem forum rei ſequi debere: in quibuſdam partibus aliter de conſuetud ne ſeruatur.

f ¶ *Actor forũ rei, &c.*] Hæc regula generalis eſt. ĵ. *eo. c. cùm ſit. & 11. q. 1. experiẽtia. & c. ſeq. & 3. q. 6. c. 1. & c. neminem. & Cod. de iur. om. iud. in criminali. & C. vbi in rem actio. l. vlt. & ff. de alienatione iud. mu. cauſa facta.* quæ etiã in prin. & in Auth. de cle. apud proprios epiſcopos. coll. 6. fallit hæc regula in caſibus notatis. ĵ. *eo. cùm ſit & c. licet & c. ex tenore.*

g ¶ *De conſuetudine.*] Talis conſuetudo contra omnia iura prædicta eſt. [b] ſed introducta eſt propter negligentiam laicorum in exhibenda clericis iuſtitia. ĵ. *eod. cum ſit generale. & c. licet. & c. ex tenore.* ſed Papa ſiue ſint negligentes, ſiue non, quotidie concedit literas clericis contra laicos ſuper quacum que quæſtione: & ita aſſumit ſibi iuriſdictionem aliorum, contra id, quod dicit *ſuprà tit. prox. c. nouit. in prin.*

Ex tranſmiſſa] Quæſtio feudi debet per dominum terminari, qui ſi negligit, eccleſiaſticus iudex, aliàs ſuperior eius hoc facit, ita communiter ſummatur. Vel ſumma ſic ſecundum alium intellectum. Quæſtio feudi debet terminari per dominum feudi immediatum. & hæc lectio incidit cum prima, ſed eſt magis clara, & not. Et primò ponitur partis conqueſtio. Secundò ibi, *Per dominum.* Papæ prouiſio. Abb. Sic.

Casvs. Quidam nomine R. de Caſſauille coram Treceñ. epiſcopo, traxit in cauſam B. C. & x. milites eiuſdem epiſcopi ſuper quadam poſſeſſione quam nobilis vir de Cãpis eorum dominus ſub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de ſæculari feudo in eccleſiaſtico iudicio reſponderent: cùm paratus eſſet eidem R. iuſtitiam exhibere: epiſcopus Treceñ. eos reputans contumaces, tulit excommunicationis ſententiam in eoſdem, propter quod milites conqueſti ſunt domino Papæ. Vnde mandat epiſcopo iſtorum militum, quod ipſe cauſam illam iubeat per dominum feudi terminari: & ſi ipſe malitioſè diſtulerit, epiſcopus idem cauſam ipſam terminare procuret. No. cauſam feudi per dominum ipſius feudi terminari. Item propter negligentiam, ſeu malitiam amittit quis iuriſdictionem.

h ¶ *R.*] Fortè clericus erat iſte [c] R. Quia aliàs Papa non dediſſet ei literas: quia licèt concedat clerico contra laicum, non tamen concedit laico contra laicum, dum tamen habeant aliam ſuperiorem, cùm conſuetudo cotiæ ſic ſe habeat, niſi de conſuetudine, & ſponte ſe ſubijciant iuriſdictioni Eccleſiæ, ſic poteſt intelligi. ĵ. *de arb. annotauit.* & conſimilia. & ĵ. *c. prox. in fi.*

i ¶ *Dominus.*] Quoad feudum illud. aliàs videtur, quòd erant milites Eccleſiæ, vt ſ. dicitur in litera.

k ¶ *Ne in iudicio eccleſiaſtico reſponderent.*] Quod quidem facere potuit, cum Papa talem prohibitionem admittat, qualiter cauſa feudi debeat tractari, dicitur. ĵ. *eo. tit. prox. cæterum.*

l ¶ *Diſtulerit.*] Et ſic per negligentiã iudicis ſecularis, iuriſdictio, quæ prius erat inefficax apud delegatum, modo eſt efficax. ſic. ĵ. *eo. licet. & c. ex tenore.* ſic etiam delegatus per negligentiam perdit iuriſdictionem, & transfertur ad ordinarium. ĵ. *de offic. ordinarij. ſignificauit. ſuprà. de offic. deleg. prudentiam. §. ſexto. in fi.* Bernardus.

a Et ſuprà de offi. delegati, quærenti. Vbi de hoc.

† aſſerat. † In aliquot antiq. ita: Cum actor ſemper forum rei ſequi debeat.

† Poſt concil. Lateran. p. 46. c. 5. & c. 2. e. tit. in 2. compilatione.

b Sed eſt ſeruanda, quia fauorabilis. ut. dixi in his. ſecundum Pet. & Ab. ioan. And.

† Vide l. 1. §. poſt operis. ff. de no. op. nun. & Cy. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſ. aud.

c Et ideo deſiderabat ibi iudicium epiſcopi. ſecundũ Ala. Ioan. And.

VEr*ùm*. D*ñ*s feudi ſiue ſit eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis cauſam feudalem cognoſcit. ſic communiter ſummatur. Primò ponitur factum. Secundò ſtatutum ibi *Statuimus*. Abb. Sicul.

CASVS. Vacante quadam Eccleſia, mota fuit quæſtio à quodam ſuper quibuſdã feudis aduerſus præpoſitum, pertinẽtibus ad proprietate vacantis Eccleſiæ: dubitabatur, quid fieri deberet de huiuſmodi quæſtione: conſultus Papa ſtatuit, quòd ad præſens ſuperſedeatur huic quæſtioni, quouſque epiſcopus fuerit ibi electus, & confirmatus, & ſi feudũ illud ad Eccleſiã pertineat, epiſcopi beneplacito relinquatur, ſicut iuſtum fuerit: quòd ſi ad Eccleſiam non pertineat, imperiali beneplacito relinquatur. Not. ex hac decretali bonum argu. quòd, vacante eccleſia iuriſdictio epiſcopi ad capitulum non pertineat. Item cauſa feudi per ipſius dominum debet expediri.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpilatione.

† In codice Barbatiæ ita: conſecratus, vel confirmatus de feudis &c.

¶ *Glo. ſeq. reddit duplicem rationem, quare differtur quæſtio in tempus fieri.*

a ¶ *Quæſtio mota fuit.*] Vacante Eccleſia vnde non erat, qui de illa quæſtione poſſet cognoſcere, nec tunc aliquid fieri poteſt in præiudicium vacantis Eccleſiæ. ĩ. *ne ſe. va. per totum*. Vnde præpoſitus non tenebatur, nec debebat reſpondere ᵉ de feudo Eccleſiæ coram alio iudice. ſ. *c. prox.* & ſ. *tit. prox. cæterum*. Et ideo Papa mandat, quòd differatur quæſtio illa quouſque Eccleſia prælatum habuerit.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilatione.

¶ Idem.

¶ *Per dominũ feudi ſecularẽ, ſiue Eccleſiaſticũ quæſtio feudalis terminari debet, etiã ſi vaſalli ſint Clerici; & ſi plures prætendantur domini, non poteſt vnus cognoſcere, maximè alio abſente, an feudum ad eum pertineat. Hoc dicit, ſecundum lecturam magis notabilem.*

CAP. VII.

VErùm † quoniam de quibuſdam feudis, aduerſus Præpoſitum quæſtio mota fuit ᵃ: Statuimus, vt ex quo Epiſcopus fuerit in Eccleſia conſecratus ᵇ †, de feudis ᶜ ipſis, ſub ſuo iudicio cognoſcatur, ſi ad Eccleſiaſticam cognitionem ᵈ pertineant, alioquin ᵉ imperiali beneplacito, ſicut iuſtum fuerit, relinquatur.

¶ Lucius iij.

¶ *Malefactores Eccleſiarum in vtroque foro conueniri poſſunt.*

CAP. VIII.

CVm † ſit generale, vt actor forum rei ᶠ ſequatur: *& infrà.* ¶ Verum quoniam ſæculares iudices in exhibenda iuſtitia perſonis Eccleſiaſticis, ſæpe in iudicio ſunt remiſſi ᵍ, in fauorem Eccleſiæ eſt introductum, vt malefactores ʰ ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, venerabilium locorum rectores, poſſint ſub quo maluerint Iudice, conuenire †.

b ¶ *Conſecratus.*] Idẽ eſſet, ſi electus eſſet, & confirmatus: quia tunc habet plenam adminiſtrationem quantum ad ea, quæ pertinent ad iuriſdictionem. ſ. *de elect. c. tranſmiſſam. ar. ad idem.* ſ. *de transla. inter corporalia.*

c ¶ *De feudis.*] Supple, cognitio de feudis.

¶ *Glo. ſe. rẽꝰ. per q. quid ſi epiſcopus feudi dominus negligit, &c.*

d ¶ *Cognitionem.*] Quia fortè dicebatur ab aduerſariis, quòd non erat feudum eccleſiæ, ſed potiùs imperatoris: vnde dicit hic ſub conditione, & ſi epiſcopus eſſet negligens in quæſtione feudi procedere, ſæcularis iudex poſtea procederet: ſicut è cõuerſo. ſ. *eo. c. prox.* non enĩ cognitio feudi eccleſiaſtici ſemper ad iudicium eccleſiæ ſpectat: vt not. ſ. *tit. prox. cæterum.* ᵃ Sed contra vr̃ potiùs, quod ſæcularis iudex non poſſit ſupplere negligentiam epiſcopi, ſed per Papam tunc ſupplenda eſt illa negligentia: quia non ad iudicem ſæcularem de hac cauſa pertinet, etiamſi laici ſint. *ar.* ĩ. *de iudi. cæterum.*

ᵃ *Nec obſtat ſupra tit. 1. c. qualiter quod intelligitur in actionibus perſonalibus, non feudalibus.*

e ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi ad eccleſiam non pertinet.

CVm ſit generale.] Primò ponit regulam. Secundò caſum exceptum, & triplicem ipſius cauſam. Abbas Siculus.

CASVS. Primò præmittit Papa regulam generalem, ſcilicet, quod accuſator forum rei ſequatur, quia iudices ſæculares remiſſi ſunt, & negligentes in reddenda iuſtitia perſonis eccleſiaſticis: ſtatutum fuit fauore eccleſiæ, vt rectores Eccleſiarum malefactores ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, poſſint conuenire, ſub quo iudice voluerint eccleſiaſtico, vel ſæculari. No. regulam, actor forum rei debet ſequi. Item propter negligentiam iudicis ſæcularis deuoluitur iuriſdictio ad eccleſiaſticum. Item ſacrilegi coram Eccleſia ſunt conueniendi. & in electione prælatorum, ſub quo iudice eos velint conuenire.

f ¶ *Forum rei.*] *Supra eod. ſi clericus.* & in concor. ibi poſitis. & C. *de iuriſd. om. iud. iuris ordinem.*

g ¶ *Remiſſi.*] In quo caſu poſſunt per excõicationem cõpelli iuſtitiã exercere. 23. q. 5. *adminiſtratores.* immò iudex qui negligit facere iuſtitiam, litẽ facit ſuam. ff. 2. *dñi noſter.* & 3. q. 7. *qui ſine peccato. arg. in auth. vt differ. iu. §. hoc autem. col. 9.* & C. *de app. ſi appellationem.* Et ſi per dolum, vel gratiam, vel inimicitiam iudicauerit, in veram litis æſtimationem condemnari debet. ff. *de iudi. ſi pluris amit.* ᵇ Bernardus.

¶ *Gl. ſe. tractat de pœna & foro ſacrilegorum. Secundò ponit quinque crimina eccleſiaſtica. Tertiò arguit à contrario.*

b ¶ *Malefactores.*] Id eſt, raptores rerũ eccleſiaſticarũ, & inuaſores. 12. q. 2. *c. de viro.* Et iſti qui ſic bona Eccleſiarum arripiunt, tanquam ſacrilegi iudicantur, & poſſunt excommunicari vſque ad condignam ſatisfactionem. 12. qu. 2. *nulli liceat ignorare. & c. quicunque. & c. prædia. & eſt extra eo. titu.* ĩ. *eo. c. conqueſtus.* & quaſi homicidæ re, utantur. 12. q. 2. *qui abſtulerit.* & quia iſti ſacrilegium committunt, vt dicũt iura prædicta, coram eccleſiaſtico iudice ſunt trahendi: cum iſtud crimen ſit eccleſiaſticum, vt hic dicitur. & hoc ſacrilegium quod iure per iudicem ſæcularem punitur. C. *de epiſ. & cler. ſi quis in hoc genus.* Item crimen & vſurarum. ĩ. *de vſu. cum tu* hæreſis, ſimoniæ, periurij, & adulterij hæc pertinent ad Eccleſiam, & contumelia. & de quocunque peccato ĩ. *de iu. nouit.* & hoc quod hic dicit introductum eſt in fauorem Eccleſiæ. Et quia hoc dicit ſpecialiter de malefactoribus, quod poſſint conuenire, ſub quo iudice velint: ſecus videtur intelligendum de alijs, quòd coram ſuo iudice ſint trahendi, dummodò ibi poſſint ſuam iuſtitiam conſequi, vt dicitur. ſ. *eod. tranſmiſſa.* quia quod de vno conceditur, de alio prohiberi videtur. 25. *diſt. qualis.* cum ſuis concor. niſi conſuetudo contrarium inducat, vt dicitur ſ. *eo. ſi clericus in fi.*

b *Vide c. cum æterni. de ſent. & re iu. lib. 6.*

† *Vide l. ſi quis in hoc genus & l. placet. C. de epi. & cle.*

e *De materia huius gloſſæ vide Bernardinum Diaz. in practi. crimi. ca. c. 81. 82. 85. 86. 89. & 106.*

† *Hinc infertur, quòd ſtatuta laicorum nõ ligant clericos. Vide Bar. in l. 1. C. de ſum. trinit.*

Cœleſtinus iij.

¶ *Cauſæ clericorũ ſecũdum iura, nõ ſecũdum cõſuetudines Laicorũ terminãtur: Vel ſic: In loco tẽporalis iuriſdictionis Eccleſiæ, cauſæ Clericorum ſunt ſecundum ius canonicum terminandæ. Hoc dicit ſecundum glo. & vtrumque ſummarium recipit determinationem.*

CAP. IX.

QVòd Clericis: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi quia cauſas pecuniarias, Clerici Pariſius commorantes, habuerint contra aliquos ⁱ, vel aliqui contra eos, ipſas iure canonico decidatis †.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cõpilatione.

¶ Innoc. iij. Vercellen. Epiſcopo.

¶ *Laicus Laicũ ſuper re ciuili corã Iudice Eccleſiaſtico cõuenire nõ poteſt, niſi in defectu iuſtitiæ ſæcularis, vel niſi conſuetudo id expoſcat.*

CAP. X.

LIcèt † ex ſuſcepto: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi quando à laicis Vercellẽ. literas ſuper rebus præcipuè, quæ forum ſæculare contingunt, à ſede Apoſtolica contingerit impetrari, ſublato appellationis obſtaculo, decernas

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

QVod clericis.] Diuiditur quia primò ponitur deciſa conqueſtio: in ſecunda mandatum ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Mandat Papa, quòd ſi clerici Pariſius commorantes cauſas pecuniarias habuerint contra alios, vel alij contra eos iure canonico decidantur. Not. quòd dicitur in iſta decretali, ſpeciale eſt Pariſius, & fauore vniuerſitatis introductum.

i ¶ *Aliquos.*] Etiam laicos, & ſpeciale Pariſius, vbi eps habet temporalem iuriſdictionem & gerit vicem comitis: vnde & præco bannum ibi nunciat nomine epi. & regis. alias laici debent in cauſis pecuniariis coram ſuo iudice conueniri, nec tractaretur ibi cã iure canonico, ſed ciuili, vel iure municipali. & ſi cauſæ tractantur inter clericos, & laicos, quos conueniunt, vel ſi conueniantur iure canonico non obſtante conſuetudine.

LIcèt ex ſuſcepto.] Diuiditur. Primò ponit dictum cum ſua modificatione. Secundo ibi, *Liceat.* prouidet contra grauamina conſulum. Tertiò ibi, *Si verò*, prouidet contra recuſationes ipſorum. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laici Vercellenſes ſuper quæſtionibus, quæ forũ eccleſiaſticũ nõ cõtingũt, literas impetrabãt cõtra alios laicos fatigãtes eos laboribus, & expenſis, & iuriſdictionem conſulum Vercellẽ. eneruãtes, cùm ipſi parati eſſent cõquerentibus iuſtitiã exhibere. Vnde conſules Vercellẽ. ſignificauerũt hoc domino Papæ, & ipſe ſuper hoc mandat epiſcopo Vercellẽ. quatenus ſi aliquãdo à laicis Vercellẽ. ſuper rebus quæ forũ ſæculare cõtingant, literas cõtigerit à ſede Apoſtolica impetrari, illas decernat irritas, & inanes, dũmodo conſules, & commune Vercellen. de ſe conquerentibus iuſtitiam exhibeãt: & ſi aliqui corã conſulibus fuerint aggrauati, ad ipſum epiſcopum, ſicut hactenus ſeruatũ eſt vel ad ſedem Apoſtolicam poterunt appellare: hoc præſertim tempore, quo imperio vacante, ad ſuperiorem ſæcularem nõ poſſunt habere recurſum: ſi verò conſules iuſtitiæ, tanquam ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris partibus electis de cauſa ſuſpicionis agatur: quæ ſi probata fuerit, ad ipſum epiſcopũ, vel ad Papã pro iuſtitia recurratur. No. quòd literæ Apoſtolicæ impe-

eratæ ſuper his, quæ ad forũ Eccleſiæ non pertinent, ſunt in pendẽti, nec proceditur per eas, quouſq; ſæcularis iudex negligẽs apparuerit in iuſtitia exhibenda: & ſic pp negligẽtiam iudicis ſæcularis Eccleſia ſe de his intromittere põt. Itẽ vacante imperio Eccleſia ſupplet vicẽ imperij, & ad eã appellatur vacãte imperio. Itẽ iudex ordinarius poteſt

auctoritate noſtra irritas, & inanes, dummodo Cõſules, & Cõe, de ſe conquerentibus in iudicio ſæculari, exhibeant iuſtitiæ complementũ[a]. ¶ Liceat tamen ipſis, qui ſub eiſdem Conſulibus taliter duxerint contendendum, ſi ſe in aliquo ſenſerint prægrauari, ad tuã (ſicut hactenus ſeruatum eſt) vel ad noſtrã, ſi maluerint †, audientiam appellare: hoc præſertim tempore, quo vacante[b] Imperio, ad iudicẽ ſæcularem recurrere nequeunt, qui à ſuperioribus in ſua iuſtitia opprimuntur. ¶ Si verò Conſules iuſtitiæ tanquam meritò ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris communiter electis, de cauſa ſuſpicionis agatur: quæ ſi probata fuerint eſſe iuſta, ad te, vel ad nos[c] pro iuſtitia recurratur: ſicut ſuperius eſt expreſſum.

¶ Idem Archidiacono †, & Theſaurario Turonẽſi.

¶ Vidua Laicum coram Iudice Eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa Eccleſiaſtica, vel in defectum Iudicis ſæcularis.

CAP. XI.

Ex † tenore literarum Comitis Britanniæ, noſtris eſt

recuſari: quia iſti conſules ordinarij ſunt, licèt contra opinionem legiſtarum: vt *C. de ſur. omn. iudi. l. nemo.*

a ¶ *Iuſtitiæ cõplemẽtũ.*] Ergo quouſque ad ſentẽtiã peruenit, ſẽper eſt in pendẽti, an valeat reſcriptum. j. *c. prox.* & ſ. *eo. ex transmiſſa.* q̃ſique eiũ reſcriptũ eſt in pendẽti. ſ. *de reſcr. ſi antẽ.*

¶ *Gl. ſeq. ad caſum, quẽ ponit litera, addit quinque caſus, quibus, &c.*

b ¶ *Vacante imperio.*] Iſte eſt ergo vnus caſus, in quo iudex Eccleſiaſticus poteſt ſe immiſcere ſæculari iuriſdictioni, ſcilicet cum ſuperior non inuenitur. Alius eſt, cum iudex ſæcularis negligit facere iuſtitiam, vt hic. ver. *dummodo*, &c. & j. *ca. prox.* & c. 2. *arg. 23. q. 5. adminiſtratores.* Tertius eſt, cùm aliquid ambiguum fuerit, & difficile, & inter iudices variatur. j. *qui fil. ſint leg. c. per venerabilem.* circa medium. Quartus eſt in omni crimine Eccleſiaſtico, puta vſura, ſacrilegio, & ſimilibus: vt 6. *q. 2. c. 1.* & 11. *q. 2. nulli liceat.* & j. *de vſuris. quã.* Quintus eſt, cum per denunciationem criminis cauſa defertur ad iudicem Eccleſiaſticum. ſ. *eo. tit. prox. nouit.* Item ratione connexitatis, vt in dote. j. *de donationibus inter virum & vxorem. de prudentia.*

Additio. Iſtos caſus cum multis aliis comprehendit Hoſt. his verſibus.

Hereticus, ſimon. ſeruus, periurus, adulter:
Pax, priuilegium, violentus, ſacrilegúſque.
Si vacat imperium, ſi negligit, ambigit, an ſit.
Suſpectus iudex, ſi ſubdita terra vel vſus.
Ruſticus, & ſeruus, peregrinus, feuda, viator.
Si quis pœniteat, miſer aut ſit, cauſáque mixta.
Si denunciat Eccleſiæ quis, iudicat ipſa.

c ¶ *Ad te, vel ad nos.*] Contra j. *de appel. cum ſpeciali.* & ſ. *eo. ſi quis contra clericum.* vbi ordinarius recuſatus committit cauſam. Solutio. Illa continet ius commune: & quòd hic dicit, locale eſt. De recuſatione iudicis ordinarij, & delegati, & de illis habes j. *de appel. ſecundò requiris.* & *c. cum ſpeciali.*

Ex tenore.] Diuiditur: nam in prima ponitur Comitis conqueſtio. In ſecunda Papæ prouiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* quæ tria facit, reddit cauſam, ſuperſederi mandat, duos caſus excipit. Abb. Sic.

Casvs. Inter nobilem mulierem F. viduam, & I. de Meduano. ſuper hæreditate ipſius mulieris qõ vertebatur: cauſa ſuper hoc fuit cõmiſſa archiepiſcopo, & theſaurario Turonenſi. Comes Britanniæ ſub cuius iuriſdictione pars vtraque conſiſtit, mulieri prædictæ mandauit, vt cauſam deferret ad ipſum, promittens eidem quòd faceret ei iuſtitiæ plenitudinem exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebant in cauſa, comes hoc ſignificauit domino Papæ: ipſe verò conſiderans, quòd viduarum taliter debet iuſtitiam defenſare, quòd aliis non debeat iniuſtitiam facere, mandat eiſdem iudicibus quòd niſi talis cauſa ſit, quæ ad Eccleſiaſticum forum pertineat, ei debeant ſuperſedere, dummodo per Iudicem ſæcularem ſuam poſſit iuſtitiam obtinere: alioquin non obſtante contradictione ipſius Comitis, cauſam ipſam præuia ratione terminare procurent. Nota, quod propter negligentiam iudicis ſæcularis, transfertur iuriſdictio ad Eccleſiaſticum iudicem. Item cauſa viduarum principaliter ad forum ſæculare pertinet. Item literæ, quæ ab initio effectum non habent, tractu temporis incipiunt habere effectum.

† *Noluerint.*

† *Aliàs, Archiepiſcopo.*

a *Dicit per hoc facere ad quæſtionem de duabus quartis not. infrà de teſt. Raynutius. quod ſcilicet in ambiguitate opinionũ legiſtarum ſtetur interpretationi canonicæ. Io. And.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil.

d ¶ *Exhiberi.*] Et quia iudices nihilominus procedebant in cauſa, Comes ſignificauit hoc domino Papæ.

¶ *Gl. ſeq. notat cauſas viduarum non pertinere, &c.*

e ¶ *In iuſtitia.*] Simile j. *de dona. inter vir. & vxo. nuper.* per hoc patet, quòd cauſa viduarũ non pertinet principaliter ad Eccleſiaſticum iudicẽ, licet pertineat ad Eccleſiam, quantùm ad protectionem: vt 87. *diſt. c. 1.* & 2. immò ad iudicium ſæculare ſpectent[b] primò cauſæ viduarum, pupillorum, & orphanorum. 23. *q. 5. regum.* & *qu. 3. ab imperatoribus.* & *C. qñ imper. inter pup. l. vnica.* ſecundariò quantum ad defenſionem ad Eccleſiam ſpectant. 23. *q. 5. adminiſtratores.* & j. *de cenſi. licet.* & cauſa viduarum, & aliarum miſerabilium perſonarum ſpectat ad Eccleſiam, vbi agitur de iniuria, ſiue de violentia eis illata. 23. *q. 3. ſi qnis de potentibus.* Et ſic intelligi. j. *eod. ex parte:* vbi Papa cõmittit cauſam viduæ ſemper violentia irrogata: & ſic poteſt intelligi. j. *de verb. ſign. ſuper. §. vlt.* & præcipuè circa dotes, vt *præal. ſta decr. nuper.* cauſa pœnitentium ad Eccleſiam pertinet. 11. *q. 1. aliud.* hæreſis, ſimoniæ, adulterij, cum agitur ad ſeparationem matrimonij. j. *vt lit. non conteſt. c. 1.* & ſ. *de procura. ma.* & aliæ de quibus dicitur in ſeq. notula, & indirectè ratione peccati o-

auribus intimatũ, quod cùm cauſam, quæ inter mulierẽ nobilem F. & I. de Meduano, ſuper hæreditate ſua noſcitur agitari, vobis commiſerimus terminandam, ipſe Comes eidem mulieri, cùm tã ipſa, quàm prædictus I. eſſent de foro ipſius, mandauit, vt causã deferrẽt ad ipsũ, promittẽs eidẽ, quòd faceret ei iuſtitiæ plenitudinẽ exhiberi[d] †: & *infra.* ¶ Nos igitur attẽdentes, quod ſic ſumus viduis in iuſtitia[e] debitores quod aliis iniuſtitiã facere nõ debem[9]: Mandamus, quatenus niſi ſit talis cauſa, quæ ad Eccleſiaſticum[f] Iudicem pertinere noſcatur, ei ſuperſedere curetis, dummodo per Iudicem ſæcularem, ſuam poſſit iuſtitiam obtinere, alioquin non obſtante ipſius contradictione cauſam ipſam ratione præuia terminetis[g].

¶ Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶ Cleric[9] nõ poteſt cõſtituere ſibi Iudicẽ laicũ, etiãſi propriũ iuramẽtũ, & aduerſarij conſenſus accedat.

CAP. XII.

Si † diligenti: & *infrà.* Aſſeruiſti te vſque ad hæc tem-

mnes cauſæ pertinent ad Eccleſiam, vt ſ. *eo. tit. prox. nouit.*

f ¶ *Eccleſiaſticum iudicem.*] Sicut ſunt cauſæ matrimoniales. c. ſuprà de offi. deleg. cauſam matrimonij. & infra de conſangui. & affini. ex literis. Item cauſa natiuitatis alicuius. *infra qui fil. ſint legit. lator.* & *c. cauſam.* Item iuſpatronatus. *ſupra de iud. quanto.* Item decimarum. *infra de deci. per totum.* Item cauſa vſurarum. j. *de vſur. quã* & *per totum.* & alia plura, vt dictum eſt. ſ. *eo. cùm ſit.* & *c. licet.*

¶ *Gl. ſeq. recit. per quaſt. an ſcilicet commiſſionem negligente procedant iſti delegati virtute primarum, vel ſecundarum, &c.*

g ¶ *Terminetis.*] Per literas prius impetratas, vt incipiant valere ex nunc quoad effectum. *ſupra de offi. deleg. c. 3. §. 1. ff. de leg. 3. lege 1. §. 1. C. de dona. inter vir. & vxor. donationes.* & *ſupra de reſcrip. cum te.* Interim enim iuriſdictio dormit. *ſic infra de reſcrip. paſtoralis. in fin.* Videtur enim commiſſa cauſa ſub conditione, ſi iuſtitia coram ſæculari haberi non poſſit. argu. infrà. de iureiurando: quemadmodum. ſicut cognitio principalis cauſæ, ſub conditione committitur in cauſa appellationis. *infra de appella. vt debitus. ſic ſupra de offi. deleg. inſinuante.* & *ff. de iure dot. ſtipulationem.* Quòd autem literæ, quæ ab initio non valent, poſtea conualeſcant, eſt *arg. ſuprà de reſcrip. ſi autem. infra de conuer. coniu. placet. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſt. cum in ſecundo. ff. de lib. & poſth. ſi quis poſthumos. in prin.* & *ff. de pign. act. ſi rem §. vlt.* & *ſupra de elect. quod ſicut. arg. contra.* ſ. *de elect. dudũ.* vbi de hoc. & j. *de proba. poſt ceſſionem.* Item hic habes, quòd iuriſdictio perditur per negligentiã ſic. ſ. *de offi. dele. prudentiam. in fine.* & ſ. *de offi. ordi. ſignificauit.* & *c. licet*[d] & ſic literæ iſtæ ſunt in pendenti, quouſque appareat de negligentia iudicis, ſæcularis. *ſuprà eo. c. prox.* ſicut in pendenti eſt. an in ſenatuſconſulto Macedoniano commiſſum ſit. *ff. ad Macedonianum. l. 1. §. ſi pendeat.*

Si diligenti.] Pars huius. j. *de præſcr. ſi diligenti.* Diuiditur in tres partes. In prima ponitur falſa opinio Archiepiſcopi Piſani. In ſecunda ipſius impugnatio ibi, *Immemor.* In tertia concluſio ibi *Manifeſtus.* Abbas.

Casvs. Quidam clericus Piſanus contraxit cum aliquo, promittens eidẽ ad certum terminum ſoluere certam pecuniæ quantitatem, alioquin poſſet eum conuenire corã Iudice ſæculari, & cle-

b *Quid ergo ſpeciale in iſtis, cùm iſtud videtur quaſi ſit commune? de hoc 87. diſt. eos qui. vide Matthæum de Afflictis in conſt. regni Neap. lib. 1. tit. 7. & Guidonem Papæ decis. 566.*

† *Vide l. 1. §. poſt operis.* & ff. de noui ope. nun. & l. 2. ff. de iud. *per Bar.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpil.

c *Concilium Trid. ſeſſio. 26. canone 12.*

d *Facit tex.* in Auth. de defen. ci. §. oportet. §. in glo. iuriſdictionem. cũ not. coll. 2. & in l. 4. & *ibi Bar.* ff. de iur. omn. iudicum.

ricus

ricus promiſit ei reſpondere ſub illo iuramento interpoſito: dubitatum fuit, an poſſet ſic renunciare iuri ſuo, ſaltem in temporalibus, & iudicem laicum ſibi conſtituere, & an iuramentum teneret ſuper hoc conſultus fuit archiepiſcopus Piſanus, qui fuerat doctor legum: & ipſe rñdet, quòd vſque ad tempora illa tenuerat, quòd licitum ſit clericū renunciare iuri ſuo, ſaltem in tēporalibus, & ſibi laicum iudicem conſtituere: & iuramētum ſuper hoc præſtitū ſeruandum erat. Reſpōſio, & opinio archiepiſcopi peruenit ad Papam: vnde ſcribit eidē archiepiſcopo, referendo ſibi opinionē ſuā, qualiter aſſeruit, quòd licitū erat clerico renunciare ſaltē in temporalibus iuri ſuo, & laicum iudicem ſibi conſtituere, & quòd iuramentum ſuper hoc præſtitum erat ſeruandum, oblitus conſtitutionis illius, quæ dicit, quòd pacto priuatorū iuri publico nō derogatur: & quòd non potuerit renunciare, nec laicum iudicem ſibi cōſtituere, oſtēdit per concilia Mileuitanum & Carthaginen. In concilio Mileuitano [a] continetur, quòd clerici non pertrahāt clericos ad iudicia publica, relicto pontifice ſuo: quod ſi fecerint, cauſam perdant, & à communione habeantur extranej. Et in concilio Carthaginen. dicitur, quòd tā epiſcopi, quàm diaconi, & quilibet clerici in criminali, ſeu ciuili negotio, ſi derelicto iudicio eccleſiaſtico voluerint ſe purgare publicis iudiciis, etiamſi pro eis lata fuerit ſententia, locū ſuū amittant, & hoc in criminali actione. In ciuili verò perdant, quod euicerint ſi locum ſuū obtinere voluerint. Ex quibus cōciliis manifeſtè apparet, quod clerici, nec inuiti, nec volētes poſſunt paciſci, vt ſæcularia iudicia ſubeāt: quia hoc nō eſt beneficium perſonale, cui renunciari poſſit, ſed potiùs toti collegio eccleſiaſtico publicè eſt conceſſum, cui pactū priuatorum derogare non poteſt, & iuramentum ſuper hoc præſtitum licitè ſeruari non poteſt, quod cōtra ſtatuta canonica illicitis pactionibus informatur. Not. quòd ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Item clerici neque in criminali, neque in ciuili poſſunt laicum iudicem eligere, ſuo derelicto: quod ſi fecerint, puniūtur, vt hîc dicitur. Item ius iſtud publicū eſt, & ideo nullus ei renunciare poteſt. Item ſi principale non tenet, nec acceſſorium. Item iuramentum contra canones præſtitum, non tenet.

¶ *Glo. ſeq. ad id quod dicitur hic publicū non tolli pacto priuatorū, alleg. 12. iura pro concor. In cōtrariū alleg. 11. iura. Sol. diſtinguēdo inter ius publicū fauorabile tātū, & fauorabile, & odioſū, & ponit exēpla. Subdit & quatuor rationes, quare clericus nō cōſentit in nō ſuum iudicem, dicēs ſecus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.*

a ¶ *Pacto priuatorum.*] Sic ergo patet, quod priuatorū pacto iuri publico non derogatur. *ff. de pact. ius publicū. & l. inter debitorem.* [b] *s. de arb. cum tempore. & j. de ſen. excomm. contingit. 1.* nemo enim ius publicū remittere poteſt aliquibus pactionibus: nec mutare formā antiquitus conſtitutā. *ff. de admi. tut. quidam decedens. & j. de teſta. requiſiſti.* nemo poteſt facere, quòd leges in teſtamēto ſuo locū nō habeāt. *ff. de lega. 1. nemo. & ff. ad l. Fal. quòd de bonis. §. 1. & C. de condi. inſer. l. 2. & C. de iura. calum. l. vlt. § ſed quia. & 10. qu. 2. ſic quidam. ff. de poſtu. quos prohibet. j. de except. c. exceptionē. ar. contra. ff. de pact. paciſci. & l. pactū inter hæredes. ff. à quib. app. non licet. l. 1. in fi. & §. 1. & C. de tēpo. appel. l. vlt. in fi. & ff. de ſeru. l. 1. & ff. de mino. ſi iudex. & j. de reg. ad Apoſtolicā. & j. de priuileg. ſi de terra. & accedentibus. & C. de pactis, ſi quis in conſcribendo.* vbi videtur expreſſum. & *j. eod. dilectis.* ſuper hac cōtrarietate dicas, quòd illi iuri quod eſt tātum introductū in fauorē aliquorū, bene poteſt quis renūciare: ſed ſi aliquod ius introductū eſt in fauorē quorundā pro publica vtilitate ipſorū, & odio aliorū, nullus poteſt tali iuri renunciare: tale eſt hoc, de quo hîc agitur: quod introductū eſt nō tā in fauorem clericorū, quā in odiū laicorū: ipſi enim clericis oppido ſunt infeſti. vt *2. q. 7. laicos. & c. laici.* & tale eſt illud *17. q. 4. ſi quis ſuadēte.* quia ei renunciare nō poteſt. *j. de ſent. excom. contingit.* Sicut potes videre in ſimili mulier poteſt renunciare Velleiano: quia in fauorem ipſius tantū introductū eſt. *ff. ad Velle. l. vlt. §. pen. & C. eo. tit. l. iubemus.* propter infirmitatē ſexus. *C. ad Vell. ſi ſine. & ff. eod. l. 2. §. verba.* ſed Macedoniano non poteſt renunciari: quia illud in fauorem quorundam introductum eſt: & in odium creditorum *ff. ad Maced. ſed & ſi pater in fi.* ſimiliter beneficio reſtitutionis nō pōt renunciari: quia tā in fauorē, quā in odiū introductū eſt, licèt ſit *ar. contra ff. de minor. ſi iudex.* [c] item & alia ratio conſueuit aſſignari, quare non poſſit clericus in aliū iudicem conſentire: quia præiudicatur epiſcopo ſuo, ſine cuius conſenſu iurare non poteſt, nec alium iudicē habere. *11. q. 1. clericum. & 3. q. 6. non liceat. j. de iura. calum. c. 1. in fin.* Item ab alio non poteſt recipere ordinē, niſi ab epiſcopo ſuo, ergo nec iudicium, quod eſt maius. Sic argumentatur cano. *9. q. 2. nullus Primas. & j. de paro. c. 3.* Item non poteſt ab alio prælato petere animæ iudicium, quod eſt occultum: multò fortiùs non poteſt petere iudiciū perſonæ. *j. de pœn. & re. omnis vtriuſque. & de pœn. d. 6. placuit.* ſic poſſet contingere, quòd omnes ſubditi epiſcopi alium ſibi iudicem eligerent. Laicus verò bene poteſt alium iudicem ſibi eligere in ciuili negotio. *ff. de iud. l. 1. & 2. ſed in criminali non. 11. q. 1. ſi quis cum clerico. & C. de iuriſ. om. iud. in criminali.* clerici tamen arbitros bene poſſunt eligere præter conſenſum epiſcopi. *ſuprà de arbi. c. 1. & 2. & in c. dilectis.* & per totum tit. Item dixi, quòd illi priuilegio, ſi quis ſuadente. renunciare non poteſt, tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio, poteſt ei remittere iniuriam quantùm ad ſe ſed non quantùm ad Eccleſiam. *23. q. 4. ſi quis. 63. diſt. Salonitana.*

pora tenuiſſe, quòd licitum ſit clerico renunciare ſaltē in temporalibus cauſis iuri ſuo, & ſibi Laicum Iudicem cōſtituere, præſertim vbi aduerſarij volūtas accedit: ac tenere iuramentum ſuper hoc interpoſitum reſpōdiſti. ¶ Immemor cōſtitutionis †, qua cauetur, pacto priuatorum [a] iuri publico minimè derogari. Cùm igitur hoc ius in Mileuitano †, & Carthaginenſi, conciliis [b] ſit ſpecialiter promulgatum, ne Clerici [c] Clericos relicto ſuo Pontifice, ad iudicia publica pertrahant [d], alioquin cauſam perdant [e], & à cōmunione [f] habeantur extranei: & tam Epiſcopi [g], quā Diacones, ſeu quilibet Clerici in criminali, ſeu in ciuili negotio, ſi derelicto Eccleſiaſtico iudicio, publicis iudiciis ſe purgare [h] voluerint, etiāſi pro eis ſit lata [i] ſententia, locum ſuum a-

† *Aliàs ita: conſtitutionis illius.*

† *Verba, quæ hoc loco tribuūtur concilio Mileuitano habentur in concil. Toletano. 3. c. 13. reliqua in gen. Carthag. 3. c. 9. & vide notas huius c.*

a In concilio Toletano 3. c. 13. hæc cōtinentur.

b Et melius. ff. de reg. iur. l. neque pignus. §. priuatorum. Ioan. And.

c Vide Specul. p. 2. tit. de reſti. in inte. §. qualiter. circa fin.

b ¶ *Concilio.*] Quæ concilia tu habes *11. q. 1. inoliti. & c. placuit,* quorum verba hîc ponuntur.

c ¶ *Ne clerici.*] Hic ponit tenorem illius *c. inoliti.*

d ¶ *Pertrahant.*] Et ſic trahuntur inuiti, & ideo punitur ille, qui eos trahit, & ſic loquitur *c. inoliti. in auctore.*

e ¶ *Cauſam perdant.*] Sed nunquid per ſententiam, an ipſo iure? H. dicebat, quòd ipſo iure perdit cauſā: ſed videtur potiùs, quòd per ſententiam. *arg. prædicti c. inoliti.* vbi dicit, conuentus & cauſam perdat. & *C. de iur. om. iud. in criminali.* vbi dicit: actor actione cauſæ mulctetur, reus pro condemnato habeatur, & arg. prædicti *c. placuit.* vbi dixit, locum ſuum amittat. quod verius videtur. Quod ad hoc *arg. s. de exceſ. prælat. grauem* hoc dicit Ioā. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam ſtatim, vel poſt conuentionem, vel poſt litis conteſtationē, vel tantùm ſi perſeuerat vſque ad finem cauſæ? Et videtur certè, quòd poſtquam vocatus eſt ad iudicium *11. q. 1. inoliti.* vbi dicit: ad iudicia publica non pertrahant: ſi contra fecerint, cauſam perdant. *& c. placuit.* vbi dicit: qui de ſæculari iudice poſcit auxilium, &c. & *C. de iuriſd. omn. iu. in criminali.* vbi dicit: qui innocuerit in vetito examine. Sed videtur, quòd ante litis conteſtationem poſſit pœnitere, nec incidit in pœnam. *ff. rem ra. hab. ampliùs. & ff. de in ius voc. l. quamuis.* [e] *& ff. de iur. om. iud. ſi conuenerit.* Et arg. illius *c. placuit.* vbi dicit: ſi crimen fuit intentatum, vel ciuilis cauſa commota. per quæ verba innuitur, quòd lis fuit conteſtata. immò etiam videtur, quòd quandocunque ante ſententiam licitum ſit pœnitere. *arg. ff. de inoff. teſtam. Papinianus. §. meminiſſe. & C. de in quib. vt indig. alia cauſa. & ff. quod metus cau. ſi cū exceptione. §. hæc actio. & §. ſatis.* Hug. dicebat, quòd hîc non eſt locus pœnitentiæ: benigniùs tamen eſt, & tutius dicere, quod ante litis conteſtationem ſine pœna deſiſtere poteſt. arg. illius c. placuit. quia promptiores eſſe debemus ad miſericordiam, quàm ad rigorem. *ff. de act. & obli. l. Arrianus.* Poſt litem verò conteſtatam non poteſt vitare pœnam. arg. prædictarum legum, ampliùs. & *l. quamuis. & l. ſi conuenerit.* Sed in cauſa ſpirituali ſola depoſitio querimoniæ ſufficit vt ab Eccleſia tanquàm membrum putridum abſcindatur, & beneficia aliis conferantur. *j. de exceſſibus præla. grauem.* Sed poteſt dici, quòd illud eſt propter exceſſum nimium, eo quod in ſuum epiſcopum tantum facinus attentare præſumpſit, vt meritò augeri debeat pœna. *ff. de re milit. omne delictum. §. 2.* ſed de rigore debent puniri, qui in vetitum examen alios trahunt.

d Arg. ad hoc C. de aſſer. tol. l. in fin. & C. de hær. quicunque. ante fi. Ioan.

e Libertus euadit pœnam, ſi deſiſtit a vocatione patroni in ius ante litem conteſtatam. Io. And.

f ¶ *A communione.*] Sacramentorum: quia in pœnam remouebuntur à ſacramentis ad tempus. *arg. 2. q. 6. catholicus.* vel potiùs à communione, id eſt, officio, & beneficio, ſi clericus eſt, priuetur: vt dicit Hug. ſed nimis rigida eſſet hæc pœna, nec etiam talis expoſitio conſonant literæ: & ita dicit, quòd non perdit locum ſuū, ſi perdere vult, quod euicit. Et hucuſque loquitur in auctore: ſequentia verba, & tam epiſcopi, & in reo.

g ¶ *Tam epiſcopi.*] Hic ponit tenorem illius *c. placuit.*

h ¶ *Purgare.*] Et ſic loquitur in reo. c. placuit. & ideo quia ſponte elegit vetitum iudicium, punitur, & expone, purgare, id eſt, examinare cauſam ſuam. Et dic, quòd voluerint cum effectu, id eſt, fecerint, quòd examinaretur ibi cauſa: nam ſi inuiti traherentur, non punirentur. *arg. contra. s. de iudi. at ſi clerici. & 11. qu. 1. ſi qui clericorum.*

Additio. Vnde verſus:

Clerice ſi quæris examen, quod prohiberis,
Et depoſueris, & cauſa deſtitueris.

i ¶ *Pro eis ſit lata.*] Sed quid ſi cōtra eos lata ſit? Videtur quòd nō teneat:

quia ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. ſ. de iudi. at ſi clerici. 11. q. 1. ſi quis clericorum. ſatis patet, quid dicendum ſit: nam ſi obtineret, ſententia non valeret. Sed ſi contra eos lata eſt, de iure tenere non deberet: tñ. quantum ad ſe, & in odium illorũ ſeruabitur talis ſentẽtia: & compelletur ad hoc ꝓpter culpã ſuã: immò multò fortiùs ꝓ cõdẽnato debet haberi. arg. ſ. de renuncia. quod in dubijs.

¶ Glo. ſeq. tria dicit, ſinis de qua cauſa, princ. cui applicet; mediũ qđ cũ vterq; ſunt in culpa.

† Concord. ad quod noſtrum. ff. de regu. iur. & l. 1. ff. ſolu. matr.

a ¶ Perdant quod.] i. rem quæ ab eis petebatur, de qua fuerũt abſoluti, & habebuntur pro cõdemnatis, & res illa dabitur actori, cui facta eſt iniuria: quia reus aliter ſe conueniri nõ patiebatur: quia fortè potẽs erat, & actor ipſum timebat, vnde non audebat illum conuenire coram ſuo iudice, & ſic actor inuitus, & coactus conuenit illũ. Sic in præſenti caſu actor perdit, quod euicit, & datur reo, qui inuitus tractus fuit ad iudicem alienum. Sed ſi vterque fuerit in culpa: tunc debet dari illi Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, & iuriſdictio eius ſpreta. Et quod dicit: perdant, qđ euicerit, intellige, cum cauſa eſt propria clerici: ᵃ ſecus ſi negotiũ ſit Eccleſiæ: quia delictum perſonæ, & c. 16. q. 6. ſi Epiſcopum.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compil.

a Concor. tex. in l. nõ aliter. ff. de leg. 3.

mittant, & hoc in criminali actione: in ciuili verò perdant [a], quod euicerint, ſi locum [b] ſuum maluerint obtinere †: Manifeſtè [c] patet, quòd non ſolùm inuiti, ſed etiam voluntarij paciſci non poſſunt, vt ſæcularia iudicia ſubeant, cùm non ſit beneficium hoc perſonale, cui renunciari valeat, ſed potiùs toti collegio Eccleſiaſtico publicè ſit indultum: cui priuatorum pactio derogare non poteſt. Nec iuramentum [d] licitè ſeruari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur

¶ Idem Beluacen. Epiſcopo.

¶ Clerici ſuper exceſſibus corã ſuo Epiſcopo conueniri debent, nõ corã his quibus ſeruiunt, niſi conſuetudo, vel priuilegium aliud inducat.

CAP. XIII.

CVm † contingat interdum: *& infrà.* ¶ Inſuper poſtulaſti, an cum aliquid Clerici deputati ſeruitio Capituli Beluacen. aut aliorum Clericorum tuæ diœceſis, ſuper exceſſibus impetuntur, ſint cogendi coram te, vel potiùs coram illis, quibus ſeruiunt, querelantibus reſpondere, cùm illi ſibi iuriſdictionem huiuſmodi vendicare contendant, licèt illos excommunicare non valeant, vel alias etiam coercere. Super quo taliter reſpondemus, quod ad te (vtpote ordinarium) debent conquerentes habere recurſum: maximè [e] ſi ſuper his impetuntur, quæ in tua noſcũtur diœceſi cõmiſiſſe. Niſi fortè hi, quibus delinquẽtes ipſi deſeruiũt, ex indulgẽtia, vel conſuetudine [f] ſpeciali, iuriſdictionẽ huiuſmodi valeãt ſibi vendicare.

¶ Idem.

¶ Epiſcopus delicti condemnat Clericum de delicto, ſed non priuat beneficio alibi exiſtente, ſed Epiſcopus beneficij priuabit, quaſi exequendo condemnationem Iudicis delicti. Hoc dicit ſecundum vnum intellectum. Secundùm alium intellectum hoc dicit: Epiſcopus delicti condemnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi ſito, ſed executio realis ſit ab Epiſcopo beneficij.

CAP. XIV.

POſtulaſti † per ſedem Apoſtolicam edoceri, vtrùm Sacerdos habens Eccleſiam in vna diœceſi, & reſidens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquens, ab eo in cuius diœceſi habet patrimonium, pro delicto ibidem commiſſo debeat iudicari: præſertim in cauſis, quæ officij ſui, ſeu beneficij priuationem expoſcunt. ¶ Ad quod breuiter

b ¶ *Si locum ſuum.*] Ecce, reus habet electionem, vt vel perdat cauſam, vel amittat locum. Si potiùs vult perdere locum, nunquid habebit, quod euicit? Sic actor fuit in culpa, aliàs non: quia factum iſtius non debet obeſſe actori innocenti. & ſic eſt caſus, in quo tenet ſententia a non ſuo iudice lata.

¶ Glo. ſeq. quærit arg. affirmatiuè ſoluit contrarium, & remittit.

c ¶ *Manifeſtè patet.*] Hic ergo patet arg. ex præcedentibus concilijs, quòd neq; inuiti, & hoc ex concilio Mileuita. 11. q. 1. *inuliti nec volentes.* & hoc ex concilio Cartha. placuit. paciſci poſſunt, vt iudicia ſæcularia ſubeant. Sed nunquid tacitè poſſunt renunciare ſuo foro reſpondendo coram laico? *arg. quod ſic 3. q. 6. pulſatus.* nam & Papa renunciat ſuo foro. 2. q. 7. *nos ſi incompetenter.* & *q. 5. mandaſtis.* multa enim poſſumus tacitè, ad quæ non poſſumus nos pacto adſtringere. *ff. de procur. l. filiusfamilias. §. veterani.* & *de pact. l. vlt.* & *C. de iuramen. calum. l. 2. in fi.* Dicas, quòd neque tacitè, neque expreſsè poteſt clericus alium iudicem conſtituere, immò in Eccleſiaſticam perſonam ſine licentia ſpeciali Epiſcopi ſui conſentire non poteſt, nec illum in iudicem eligere: vt 3. q. 6. *non liceat.* ĩ. *eo. ſignificaſti.* vbi determinatur iſta dubitatio, vt ibi dicit.

Clerici neque tacitè, neque expreſsè poſſunt ſuo foro renunciare.

¶ Glo. ſeq. notat, & dupliciter probat ar. quod ſi principale, &c. allegat in contrarium. deinde ad caſum conuerſum pro, & contra. in fin. vbi dicitur, quod vbi factum lege prohibente non tenet, non tenebat ſtipulatio, mandatum, vel iuramentum adiectum.

d ¶ *Iuramentum.*] Sic ergo patet, quòd ſi contractus nõ tenet, ſiue pactũ, iuramentum de obſeruando ipſum contractum, vel pactum, non tenet, neque obligat. *C. de legibus. non dubium.* & quia iuramentum contra bonos mores, & vim legum, & auctoritatẽ iuris nullius eſt momenti *ff. de legatis primo, ſi quis aliquid ... §. ſi quis.* & quia iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. *22. q. 4. inter cætera.* & ĩ. *de iureiur. quanto.* Item *arg. quod ſi principale non tenet, nec acceſſorium. vt C. de vſuris. eos.* & *C. depoſiti. l. ſi depoſita pecunia.* & *l. prædicta, non dubium.* & *infra de fide inſtrumen. inter dilectos.* & quia idem iuris eſt in principali, & acceſſorio *ſuprà de offic. dele. prudentiam.* *arg. ad contra ĩ. de iureiu. debitores* & *c. cùm contingat.* Similiter quod iuris eſt in acceſſorio, & in principali. *arg. 23. q. 1. paratus, vbi ſint finem. vbi nam ſi Chriſtiana. in fin.* aliàs eſt capitulum. *arg. contra quod aliud eſt in acceſſorio, quam in principali. ff. de pact. l. 3. ar. contra. quod ſublato acceſſorio, tollitur principale. ff. de pact. l. 2. arg. contra C. de remiſ. pign. creditricem.* Item ſignatur contra. infrà de iureiur. cùm contingat. vbi iuramentum ſuper contractu contra legem facto præſtitum ſeruatur, & ibi de hoc. Bernardus.

CVm contingat.] Sunt duæ partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Super quo.* Abb. Sic.

Casvs. Aliqui clerici deputati ſunt ſeruitio capituli Beluacenſis, aut ſeruitio aliorum clericorum Beluacen. diœceſis: clerici iſti ſic ad ſeruitium deputati committunt exceſſus aliquos: quæſiuit Epiſcopus Beluacenſis, vtrùm clerici iſti cùm impetuntur ſuper exceſſibus ſuis, conueniẽdi ſint coram ipſo, vel potiùs coram illis, quibus ſeruiunt: cùm illi, quibus ſeruiunt, huiuſmodi iuriſdictionem vendicare contendant, quamuis eos non poſſint excommunicare, vel alias coercere. Ad hoc reſpondet Papa, quòd corã Epiſcopo Beluacẽ. tanquam ordinario conueniendi ſunt, maximè ſuper iis, quę in ſua diœce. commiſiſſe dicuntur, niſi fortè illi, quibus ipſi delinquentes deſeruiunt, ex indulgentia ſpeciali, vel conſuetudine, vendicent ſibi huiuſmodi iuriſdictionem. Not. quòd priuilegium, & cõſuetudo derogãt iuri cõmuni, & in criminibus. Item ſolus Eps cognoſcit de criminib. in diœceſi ſua cõmiſſis de iure communi, niſi conſuetudo, vel priuilegium ſit in contrarium. Item Epiſcopus ſolus eſt ordinarius in diœceſi ſua.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compil.

e ¶ *Maximè.*] Id eſt, tantùm. ſic 11. q. 3. *ſi quis Epiſcopus damnatus.* nam tantùm ab illo puniendus eſt, vbi deliquit. 6. q. 3. *placuit.* ĩ *de rapt. c. 1.* vbi de hoc. Vel dic, quòd licet alibi poſſit excommunicari, non tamen ab alio poteſt deponi, quàm à ſuo diœceſano, ſecus ſi ciuiliter ageretur de beneficio. ſ. *eo. poſtulaſti.* Qñ reus ſit remittendus [b] ad ſuum iudicem dicitur 3. q. 6. c. 1. & ĩ. *de rap. c. 1.*

¶ Gl. ſeq. not. alle. 5. iura: ſecundò obijcit, & ſoluit per tria ſimilia.

f ¶ *Vel conſuetudine.*] Not. quòd conſuetudo [c] dat iuriſdictionẽ. *9. q. 3. conqueſtus.* ſ. *de arb. dilecti.* *C. de eman. l. 1.* & *vlt.* & ſ. *de offi. ordi. irrefragabili.* Sed qualiter poteſt in hoc caſu priuilegium, vel conſuetudo dare iuriſdictionem, cùm nemo ſibi, vel ſuis ius dicere poſſit. ff. de iur. om. iud. qui iuriſdictioni præeſt. & *C. ne quis in ſua cau. ius ſibi dicat l. vnica?* Sed dic, quòd dominus familiæ poteſt habere ordinariã iuriſdictionem ſuper familiam ſuam, ſicut magiſter ſuper diſcipulos ſuos, vt *in conſti. Frederic. C. ne fi. pro pa. Auth. habita.* ſicut Epiſcopus in ſuos canonicos, & ſicut pater ſuper filium ſuum: vt *3. q. 7. infamis §. tria ſunt caſi.* & *23. q. 4. duo iſta nomina.* & ſi ſuſpectus fuerit dominus, petat actor ei aliquem aſſociari. *3. q. 3. c. induciæ. §. afferatur.* vel eligat arbitros ſ. *eo. l. ſi quis contra clericum.* & *11. q. 1. peruenit.* ĩ. *de appel. cum ſpeciali.*

b De hoc articulo copioſè Couarruuias in pract. quæſt. c. 11. Guido Papa deciſio. 201. & declarat ſuper Directorio Inquiſitorum. lib. 3. Schol. 45.

c Vide Accurſium, in l. more maiorum. ff. de iuriſd. omn. iud.

POſtulaſti.] Hoc c. legitur principaliter duobus modis. Primò quòd Eps delicti fert ſentẽtiã tm̃ ſup crimine: ſed Eps beneficij fert ſentẽtiã priuatoriam beneficij. Secũdò legitur, quòd Eps delicti fert ſententiam etiam ſuper beneficio. Sed realis executio: vt poſſeſſionis ſubtractio, debet fieri per iudicem beneficij. Diuiditur in duas partes. Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Ad quod.* Abbas. Pars huius decret. ĩ. *de homi. poſtulaſti.*

Casvs. Ecce aliquis ſacerdos habet Eccleſiã in diœceſi Bon. in qua reſidet, domiciliũ verò ratione patrimonij ſui habet in diœceſi Mutin. & ibi deliquit: quæritur, à quo Epo ꝓ delicto ibi cõmiſſo

debeat

debeat iudicari, præcipuè in cauſis quæ officij, vel beneficij priuationẽ inducunt? Rñdet, ꝙ per ep̃m in quibus diœce. deliquit, ſententia in eundem clericum debet promulgari; ſed per illum ep̃m, in cuius diœceſi habet Eccleſiam, ſñia debet executioni mãdari. No. quòd rõne delicti efficitur quis de foro alterius. Itẽ per alium fertur ſententia, & per alium executioni mandatur.

respondemus, quod per Ep̃m, in cuius diœceſi deliquit [a], ſententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo, in cuius diœceſi beneficium obtinet, [illegible] quoad illud executio facien[da] [b].

¶ Honorius iij. Archiepiſcopo, Decano, & Archidiacono Turonẽ.

¶ Miſerabilis perſona poteſt Laicũ interdicto vnde vi, corã Iudice Eccleſiaſtico conuenire, etiamſi res ſubtracta dicatur feudalis.

CAP. XV.

EX parte B. quondam Angliæ Reginæ fuit propoſitũ, quod cum nobilem virum G. detentorem caſtri Segrey, ratione dotalitij [c] pertinentis ad ipſam, quo per eum, vel eius complices [d] cõtra iuſtitiam fuerat ſpoliata †, auctoritate bonæ memoriæ Ioannis Papæ præd. noſtri coram vobis traxiſſet in cauſam: Dictus nobilis excipiendo propoſuit, quòd literæ Apoſtolicæ non valebant, pro eo quòd caſtrũ Guargiæ, vbi eſt eius domiciliũ principale, conſiſtit in diœceſi Rodoñ. quæ vltra duas dietas à Turonis eſt remota. Verùm replicatum fuit ex parte Reginæ, quòd idem nobilis Turonis ſatis poterat conueniri, cùm non ſolum in Rodoñ. diœceſi, ſed etiam in Andegauenſi [e] diœceſi exiſtat, eo † quòd & caſtra, & redditus plures habet in ipſa: & caſtrum de quo quæſtio vertitur, in eadem eſt diœceſi [f], quæ à Turoñ. nequaquam vltra duodecim leucas † diſtat. Idem quoque adiecit, quòd cũ dicta Regina, ius ſuum coram dño feudi proſequi debuiſſet †: literæ Apoſtolicæ non valebant, cum non faciebant mentionem, quod dominus feudi fuerit requiſitus, & ipſe in exhibenda iuſtitia extiterit negligens, vel remiſſus, ſubiiciens quod eædem literæ falſitate expreſſa fuerant impetratæ: eo quòd ſuggeſſum fuerat caſtrum illud ad eandem Reginam ratione dotalitij pertinere, cùm nec ab initio, nec durante matrimonio, à viro ſibi fuerat in donationem propter nuptias aſſignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipſius Reginæ reſponſum, quòd vidua ſpoliata, irrequiſito feudi domino, ſpoliatorem, ſeu detentorem rei, coram Eccleſiaſtico Iudice poterat conuenire, cuius intereſt viduas defenſare: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictum nobilem, terram & manſionem habere in Andegauenſi diœceſi, in qua interdum conſueuit commorari, & ipſam diœceſim vltra duas à Turon. non diſtare dietas, & in eadem litigioſam rem eſſe, non obſtantibus exceptionibus aliis [g], quæ in petitorio potiùs, quàm in poſſeſſorio, (quod regina contra eundem nobilem intentabat) locum habere videntur, in ipſo negotio iuxta priorum continentiam literarum, ratione præuia procedatis.

a ¶ *Deliquit.*] Et ita delictũ dat iuriſdictionẽ, *j. eo. c. vlt.* & *6. q. 3. placuit.* & eps iſte, in cuius diœceſi deliquit, debet ferre ſententiam cõtra ipſum ſuper crimine, & non ſuper Eccleſia: & hæc ſñia lata ſub vno, facit fidẽ in alio iudicio. ſimile *12. quæ. 1. ſubdiaconum.* & *11. q. 1. ſtatuimus. ff. de iureiurando. ſi duo patroni. C. de liber. cau. iubemus.*

a *Cõcor. tex. in* l. relegatorum. §. 1. & §. interdicere. & ſeq. cùm. §. eſt quoddã genus. & *ibi Bart.* ff. de interd. & relegatis.

b ¶ *Executio facienda.*] Ille enim iudex, in cuius diœceſi eſt res: in qua fieri debet executio, debet ſententiam mandare executioni: & ſic ille epiſcopus, cui ſubeſt illa Eccleſia iſtius clerici, priuabit illum per ſententiam ab alio epiſcopo latam. arg. ff. de re iud. à diuo Pio. *§. in criminibus.* ſi crimen magnũ eſt, ille iudex exequatur ſententiã, vbi delictum eſt perpetratum. *j. de rapt. c. 1.* & *ff. de re mili. deſertorẽ. in prin.* & *in Auth. vt nulli iud. §. ſi verò quis comprehenſorum. collatione 9.*

† Videl. 3. §. diuus. ff. de ſep. vio. & l. iubem⁹. Cod. de ſac. ſan. eccle.

EX *parte.*] Sunt duę partes. In prima, partis cõqueſtio. In ſecunda iudicum inſtructio ibi, *Mãdamus.* Prima ſubdiuiditur. Primò ponit cauſæ commiſſionẽ, & rei vocationem. Secundo ibi, *Dictus.* rei exceptionẽ, & actoris replicationẽ, ad illam. Abb. Siculus.

† *Alias ita: eo quod in ipſa diœceſi.*

CASVS. B. regina quõdã Angliæ, impetrauit literas ad iudices delegatos, contra nobilem virum Gali. qui contra ſpoliauerat eam caſtro Segrey pertinente ad eam ratione dotalitij, coram quibus dictus nobilis excipiendo propoſuit, quod literæ non valebant, pro eo quod caſtrum Guargiæ, vbi eſt eius domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodoñ. quæ diſtat à Turonenſi vltra duas dietas. Contra hoc ex parte reginæ fuit replicatum, quod nobilis ille Turonenſis bene poterat conueniri: quia & in Rodonenſi, & Andegauenſi diœceſibus exiſtit, & caſtrum, de quo quæſtio vertitur, in diœceſi Andegauenſi exiſtit: quæ non diſtat à Turonenſi vltra duas dietas: præterea idem adiecit, quòd ipſe coram domino feudi debuit conueniri, & ideo literæ Apoſtolicæ non valebant, cùm non faciebant mentionem, quòd dominus feudi fuerat requiſitus, & in exhibendo iuſtitiam, fuerat negligens, vel remiſſus. Inſuper dicebat, quòd literæ expreſſa falſitate fuerant impetratæ, ex eo quòd ſuggeſtum fuerat caſtrum illud ad reginam illam ratione dotalitij pertinere, cùm nec ab initio, nec durante matrimonio, ſibi à viro in donationem propter nuptias fuerit aſſignatum. Contra iſta ex parte reginæ fuit reſponſum, quòd vidua ſpoliata irrequiſito domino feudi ſpoliatorem, ſeu detentorem rei coram eccleſiaſtico iudice, cuius intereſt viduas defenſare, benẽ poterat conuenire: iudices ſuper propoſitis dubitarunt: vnde regina domino Papæ prædicta ſignificauit: vnde mandat iudicibus prædictis, quatenus ſi conſtiterit dictum nobilẽ, terrã & manſionem habere in Andegauenſi diœceſi, in qua interdũ habitare conſueuit, & ipſa diœceſis à Turonenſi non diſtat vltra duas dietas, & in eadem diœceſi res litigioſa exiſtit, in ipſo negotio iuxta tenorem priorum literarum præuia ratione procedant, non obſtantibus aliis exceptionibus, quæ in petitorio potiùs, quàm in poſſeſſorio, quod regina contra dictum nobilem intentauit, locũ habent. No. quòd cauſa viduarum quoad poſſeſſoriũ pertinet ad Eccleſiã. Itẽ not. ꝙ dietæ cõputãtur à diœceſi, in qua res litigioſa exiſtit. Item cauſa feudi quoad petitorium iudicium, coram domino feudi tractari debet. & iſta tria requirũntur coram delegato, quòd habeat domicilium infrà duas dietas à iudice delegato, & quod res litigioſa ſit infra candem diœceſim.

† *Leuca noſtra, & vulgaris vox apud Hiſpanos, cõtinet 32. ſtadia, ſiue quatuor milliaria Italica.*

† *Vide §. 1. cũ notatis.* de prohib. feu. donat. *per Feder.* coll. 10. & authen. de quæſt. §. ſi verò.

c ¶ *Dotalitij.*] Id eſt, donationis propter nuptias: mulier enim dicitur dotem dare viro. vir autem dicitur dare vxori donationem ꝓpter nuptias. *j. de don. inter virũ, & vxo. nuper inſi.*

d ¶ *Complices.*] Not. ꝙ tenetur quis hoc interdicto, ſiue quis fecit, ſiue complices eius ipſi⁹ mandato, ſiue etiam ratum habuerit. *j. de reſtit. ſpoli. cũ ad ſedem. & ff. de vi. & vi arm. cùm à te. & l. 3. §. cùm procurator,* quia facientes, & conſentientes pari pœna puniuntur. *ĩ. de offi. deleg. ca. 1. & 2. c. 1. nouum. in fine.* & tenentur etiam aliã ratione, ſi rem illam ſcienter recepit à deiectore. *j. de reſt. ſpo. ſæpe contingit. & ĩ. titu. proxi. quia V.*

e ¶ *Andegauenſi.*] Poteſt enim quis habere domicilium in diuerſis locis. *ff. ad mun. aſſumptio. §. iuris prudentibus. & l. filij. §. ſenatores. & ff. de ſena. ſenatores.* [b] veruntamẽ ſola poſſeſſio domus, quæ comparatur in alia ciuitate non facit domicilium. *ff. ad muni. liber tus. §. ſola domus.* niſi eã inhabitauerit: vnde dicit ĩ. in qua interdũ cõſueuerat habitare: ſed deſinit eſſe municeps adeptus ſenatoriã dignitatẽ. *ff. ad muni. municeps.* Sed hoc verũ eſt quãtũ ad munera, nõ quantũ ad dignitatem: vt ibi dicit.

b *Dicit Innocen. idem, ſi haberet ibi magnã partem bonorum ſuorum, vel larem, id eſt, familiam. Vel ſi nihil habet, & ibi tamen aſſiduè conuerſatur.* C. vbi ſena. vel clar. l. 2.

f ¶ *In eadem eſt diœceſi.*] i. Andegaueñ. Hoc enim ſufficeret ſolũ, ſi coram ordinario Andegaueñ. quæſtio iſta mota fuiſſet: quia ratione rei de qua quis conuenitur, ſortitur quis forum. *ſupra eodem ſunè. infrà eod. c. vlt. & C. vbi in rem act. l. actor.* etiam ſi res ſit mobilis. *ff. de iud. quod legatur.* & de hoc dicitur *infrà eod. cap. vlt.*

¶ Glo. ſeq. notat ex tex. huius gl. literas impetratas contra laicũ, & c. ſignat contraria, & ſoluit. Secundò no. quod cã viduarum, & c. remittit. Tertiò declarat, quare non fuit recipienda vel exceptio. Vltimò ibi. ad dominationem iſtius regina. Ioan. An. diuidit. Sed Panor. expedit hanc *glo. per quatuor oppoſitiones.*

g ¶ *Exceptionib. aliis.*] ſ. ꝙ caſtrũ illud aſſignatũ nõ fuit ipſi in donationẽ ꝑ nuptias à viro. Itẽ alia, ꝙ dñs feudi nõ fuit requiſitus, antequã literas impetraret, iſtæ exceptiones locũ nõ habent in poſſeſſorio, ſed in petitorio locũ habent, vt hîc dicit. Et ſic vr̃ ꝙ literæ impetratæ cõtra laicũ nõ valeãt, niſi primò iudex ſæcularis fuerit requiſitus, & negligens, ſiue fuerit dñs feudi, ſiue alius iudex: niſi de hoc in literis fiat mentio: cũ hæc exceptio in petitorio locũ videatur habere. vñ ſignatur cõtrariũ. *ĩ. eo. ex tenore. & c. licet. & c. ex tranſmiſſa. & ĩ. tit. prox. caterũ* vbi expreſſè videt quod nõ ſit neceſſe de hoc facere mentionẽ: ſed ſufficit, ꝙ ſuperſedeat literis, dũmodo dñs feudi, vel alius ſæcularis velit, & paratus ſit iuſtitiã exhibere: & poſtquã cõſtiterit de negligentia, procedant alij. Sic ergo intellige, quod hîc dicit: quæ potiùs in petitorio

Literæ contra laicum à Papa impetratæ an valeant.

itorio locum habere videntur: vt ſcilicet non procedat delegatus per litteras impetratas ſuper proprietatis iudicio, ſi dñs feudi, vel etiam alius ſæcularis paratus ſit iuſtitiam exhibere: & ita litteræ ab initio ſuſpenſæ manent. Poſtquam verò apparuerit de negligentia iudicis [a] ſæcularis ſiue dñi feudi, ex tunc incipiunt habere effectum, ſed ex toto nõ eliduntur ſecũdùm q hic iſte nobilis intendebat. De hoc dictũ eſt ſ. *de officio delegati ſignificantibus*. Itẽ eſt *arg. ex hac decre.* quòd cũ viduarũ pertinet ad Eccleſiã: qa hic dñs Papa audit viduam iſtã non obſtãtibus exceptionibus prædictis. Dic de hoc, vt dixi ſ. eo. ex tenore. Item hæc exceptio: quòd caſtrum nõ fuerit in donationẽ pp nuptias aſſignatum: meritò debuit reprobari, quia erat quæſtio principalis, ſi regina ageret de proprietate, vnde non debebat proponi in modũ exceptionis: hoc enim debebat probare regina, ſi principal'r ageret petitorio iudicio. Et illud ſcias, quòd illud quod venit in principali q̃one, non debet proponi in exceptione dilatoria, quia talis exceptio nõ impedit litis cõteſtationẽ: vt hoc traditur in quadam decre. Innoc. iiij. *in cõcilio Lugdun. de litis conteſt.* quæ incipit: *exceptionis* [b] *peremptoria*. niſi in caſibus ibidem contentis: quia exceptio eſt actionis excluſio, vt peremptoria. *ff. de except. l. 2.* ſiue iudicis, ſiue actoris repulſio, ſicut ſunt dilatoriæ. ĩ *de excep. paſtoralis.* & ĩ. *de appell. ſecundò requiris.* Sed quare appellatur mulier iſta in principio, & hic regina, cum rex, qui fuit maritus ipſius, mortuus ſit? poteſt & debet [c] ſic appellari, quouſque nupta fuerit viro inferioris dignitatis *ff. de ſena. fœmina.* & *C. de nup. cùm te.* & *ff. ad municipalem. l. ſi iiij. §. vidua.*

a *Etiam ex poſtfacto, puta, quia incepit cognoſcere ſæcularis: & poſtea ceſſeſſet ſecundùm Innoc. & facit quod no. ſupra c. licet. in 1. gloſſ. Ioan. And.*

b Habetur eo. tit. lib. 6.

c *Vide Guidonem Papæ* deciſ. 379. & 380.

quicunque ꝑdia. qui abſtulerit *& c. 1.* de illis capitulis hic fit mẽtio, & de hoc quod dictum eſt ſ. *eo. cùm ſit.* Iſtos inuaſores põt Eccleſia, ſub quo maluerit iudice conuenire: vt ſ. *eo. cùm ſit generale.* & iſti non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed ſunt excommunicandi, quouſque ſatisfecerint tam de iniuriis, quàm de damnis, vt hic patet: immò iniuriam Eccleſiæ factam prælatus remittere non poteſt. 23. *q. 4. ſi is qui. & 63. diſt. Salonitana.*

¶ Gregorius ix. fratri Palmerio Canonico S. Trinitatis.

¶ Laici vſurpantes iura Eccleſiaſtica velut ſacrilegi per Iudicem Eccleſiaſticum compelluntur.

CAPVT XVI.

CONqueſtus eſt nobis Bononien. Eps, quòd Poteſtas, & Cõmune Bononiẽ. tẽporalẽ iuriſdictionem, quæ in quibuſdam caſtris, & villis, Eccleſiæ Bononiẽ. competit pleno iure [a]: & in cuius quaſi poſſeſſione [b] fuiſſe ac eſſe dignoſcitur, per violentiam vſurpare præſumunt: *& infra.* ¶ Cum autem valde ſit iniquum, vt ea quæ collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus Eccleſiis, vel relicta, aut eis iuſtis modis aliis acquiſita, aliis vſibus applicari: propter quod meritò inuaſores [c] ipſarum rerum tanquam ſacrilegi ſunt anathemati vſque ad ſatisfactionem congruam ſupponendi: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus ſi tibi conſliterit de præmiſſis, monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab huiuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis, & iniuriis, appellatione remota, compellas.

Idem Epiſcopo Dulmen.

¶ Priuilegiatus vt non teneatur reſpondere niſi in certo loco: ſi in alio loco reſpondere, vel ſoluere promiſit, ibi poterit conueniri, & etiam vbi habet domicilium, ſecundùm Ioan. And.

CAP. XVII.

DIlecti filij I. & A. ciues Romani, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm Abbati ſanctæ Genouefæ Pariſienſi ſuper quadam pecuniæ ſumma, contra [d] R. prædeceſſorem tuum literas impetrâſſent: tu proponi feciſti, quòd omnibus Anglicis eſt à ſede Apoſtolica indultum, vt ſuper cauſis pecuniariis, citra mare conueniri non poſſint: propter quod idem Abbas in negotio non proceſſit. ¶ Verùm quia & ſi fuiſſet priuilegium tale conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui ſe certo loco [e] reſpondere, vel ſoluere aduerſariis promiſerunt: cùm

COnqueſtus eſt.] Primò ponitur querela epiſcopi. Secundò iudicum datio, quam primò iuſtificat ibi, *Cùm autem.* Abb. Sic.

C A S V S. Poteſtas, & commune Bononienſe, per violentiam vſurparunt iuriſdictionem temporalem in quibuſdam caſtris, & villis, quæ pertinent pleno iure ad Bononienſem Eccleſiam, & in cuius quaſi poſſeſſione Eccleſia ipſa erat: propter quod Bononienſis Epiſcopus conqueſtus fuit D. Papæ, vnde cauſam commiſit cuidam iudici, mandans eidem quòd cum iniquum ſit, ea quæ pro remedio peccatorum venerabilibus Eccleſiis ſunt relicta, vel aliter iuſtè acquiſita, humanis vſibus applicari: inuaſores ipſarum rerum tanquam ſacrilegi ſunt excommunicandi, vſque ad debitam ſatisfactionem. Vnde ſi conſtiterit ei de præmiſſis monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam, compellat inuaſores prædictos ab huiuſmodi ceſſare, & de præteritis damnis, & iniuriis ſatisfacere competenter. No. quòd Eccleſia poteſt conuenire malefactores ſuos coram iudice eccleſiaſtico, cum ſint ſacrilegi: quod crimen eccleſiaſticum eſt. Item quod ſemel Deo dedicatum eſt ampliùs ad humanos vſus applicari non debet. Item monitio debet præcedere vindictam.

a ¶ *Pleno iure.*] Id eſt, quoad ſpiritualem, & temporalem iuriſdictionem.

b ¶ *Quaſi poſſeſſione.*] Hoc ideo dicit: quia iuriſdictio, & omnia iura incorporalia, & ſeruitutes non poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur [d]. ſic ĩ. *de cauſa poſſeſſionum Eccleſia.* & habes hoc *ff. de vſucap. ſequitur. §. ſi viam.* quia incorporalia corporaliter apprehendi non poſſunt. Poſſeſſio verò corporalis dicta eſt quaſi pedum poſitio *ff. de acqui. poſſeſſio l. 1.* Bern.

c ¶ *Inuaſores ipſarum rerum.*] Sic patet, quòd inuaſores rerũ Eccleſiaſticarũ tãq̃ ſacrilegi ſunt vſque ad ſatisfactionẽ excõmunicandi: quicquid enim datum eſt Eccleſiæ pro remedio peccatorum, ad humanos vſus non debet ampliùs applicari, vt hic dicit, *& ĩ. de rerum permuta.* iniuſtum videtur. *ſic 12. q. 2. nulli liceat.*

d *Et ideo interdictum vnde vi, vel vti poſſidetis, non competit in eis, ſed quaſi vti poſſidetis,* ff. de ſerui. quotiens. *Vel competit actio ex canone. 3.* quæſtione 1. redintegranda. *ſecundùm* Goſ. Ioan. *And.*

DIlecti filij I. & A. ciues Romani.] Priuilegium alicui cõceſſum, vt non teneatur niſi certo loco reſpondere, non extenditur ad locum, vbi ex aliqua cauſa de iure cõi conueniri poteſt. & eſt caſus not. Diuiditur. Primò ponitur querela actoris, quæ continet cauſæ commiſſionem, & rei exceptionem. Secundò ponitur mandatum factum reo cum comminatione, & prouiſione, ſi non pareat ibi. *Verùm.* Abbas.

C A S V S. Quidam ciues Romani I. & A. quandã quantitatẽ pecuniæ mutuauerũt Epo Dulmenſi, qui promiſit eiſdem dictam pecuniã ſoluere certo loco, videlicet citra mare. Sed quia dictus Eps pecuniã, vt promiſit, nõ perſoluit, impetrauerũt litteras cõtra dictũ Epm ad abbatem S. Genouefæ Pariſieñ. Abbas citauit ſucceſſorem dicti Epiſcopi Dulmẽſis, qui mutuum contraxit: coram quo ex parte ipſius epi fuit excipiendo propoſitũ, quòd omnibus Anglicis à ſede Apoſtolica eſt indultum, vt ſuper cauſis pecuniariis citra mare conueniri non poſſint: propter quod abbas non proceſſit. Vnde illi mercatores ſignificauerunt hoc D. Papæ, & ipſe ſcribit epo Dulmeñ. dicens, quòd etſi fuiſſet tale priuilegium conceſſum, non tamen prodeſſet illis, qui aduerſariis certo loco ſoluere promiſerunt: quia & ibi, & vbi domicilium habent, poſſunt conueniri: & ideo mandat eidem, quatenus dictis mercatoribus ſatis faciat de dicta pecunia cum iuſtis, & moderatis expenſis. & congrua ſatiſdatione damnorum, ceſſantibus vſuris: alioqui mandat dicto abbati, vt in negotio ſibi commiſſo procedat, non obſtante dicta indulgentia, iuxta traditam ſibi formam. Nota, quòd ſucceſſor poteſt conueniri per literas impetratas contra prædeceſſorem, licèt anteceſſor citatus non fuerit. Item licitum eſt cuilibet renunciare iuri, quod pro ſe introductum eſt: & ita iſta indulgentia non continet ius publicum.

¶ Glo. ſeq. recitatur per modum obiectionis, quomodo conuenitur per reſcriptum non nominatus in illo, ſoluit, & remittit.

d ¶ *Contra.*] Licèt proprium nomen anteceſſoris ſit expreſſum: ad ſucceſſorem tamen extenditur reſcriptum: & hoc ideo, quia nomine Eccleſiæ, & pro ipſius Eccleſiæ vtilitate mutuum contractum hoc fuit: ideò ſucceſſor conuenitur per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem. nec obſtat expreſſio nominis, quia vna perſona intelligitur. de hoc not. ſ. *de reſcriptis ſignificauit.*

¶ Glo ſeq. primò ponit dictum, de quo remittit: ſecundò ſoluit contrarium de decretali, ſi diligenti, & ibi remittit.

e ¶ *Qui ſe certo loco.*] Qui certo loco ſoluere promittit, & non ſoluit, tenetur aduerſario ad intereſſe: pro eo quòd non ſoluit loco promiſſo, ſi ſua intereſt, quod ibi non fuit ſatisfactum. *ff. de eo quod cer. loco. l. 2.* de hoc dictum eſt ſ. *de offi. delega.* P. & G. Per hoc enim quod certo loco ſoluere promiſit, renunciaſſe intelligitur indulgentiæ conceſſæ Anglicis: quod facere potuit, cum tantùm in fauorem cuiuſlibet, & ſingulariter conceſſa fuerit: cùm non ſit tale priuilegium, quod ſit publicum vtilitate, & auctoritate: vnde quilibet ei iuri quatenus tangit perſonam ſuam, poteſt renunciare. *C. de pact. l. ſi quis in conſcribendo, infra de reg. ad apoſtolicam* De hac materia dictum eſt ſatis ſ. *eo. ſi diligenti.*

e *Vnde conuenitur ſucceſſor, ſicut filius, & heres de ſolu. c. 1. hoc dictum gloſſ. qua fuit additio placuit* G. N. a. Inn. *& Hoſt. & quod lis non fuiſſet hic conteſtata, patet, quia nunc proponebatur dilatoria, quæ non opponitur poſt litẽ* infra. de re iu. inter. *Nõ enim ſemper expreſſio facit reſcriptum perſonale, ſicut de pacto no.* infrà de inſtitu. cùm veniſſent. *Ioan. And.*

a ¶ *Vbi domicilium.*] Et ſic duobus locis poterat conueniri, ſ. vbi promiſit, & vbi habet domicilium. j. eo. c. Si. & ¶. eo. c. *ex parte.* hic eſt in electione creditoris, vbi malit ipſum conuenire. ſim. ¶. eo. *cùm ſit.*

¶ *Gl. ſe. tractat, quales exp. ſa veniāt & remittit: ſecūdo quærit, quomodo probētur expēſa, & damna, & ſoluat.*

† Vide l. contraxiſſe. ff. de acti. & obl. & Bartolum in l. 1. C. de ſum. trini.

b ¶ *Cū iuſtis, & moderatis expenſis.*) Expēſæ iſtæ moderatæ debent eſſe. j. de ſequeſtra. *ad hoc.* & j. de dol. & contu. *finem.* & c. *cum dilecti.* & j. *Vt lit. non conteſt. quoniam.* §. *in alios.* & non ſuperfluæ ſiue delicatæ. ff. *de pign. act. ſi ſeruos. in fi.* & ff. *de dā. infect. inter quos.* §. *Sic.* & l. ſe. de hac materia dicitur j. de dol. & cōtu. *finem.* & c. *cum dilecti.* & dāna, quæ ſuſtinuit reficere debet. j. *de fideiuſ. peruenit.* Sed qualiter probabuntur expenſæ, & dāna illata propter hoc? Expēſæ probabūtur per iuramētū illius, qui eas fecit præmiſſa taxatione à iudice, ſicut hîc, bene probatur. C. *de iu. iuran. ſancimus.* & j. *de proc. conſtitutus.* & j. *quod metus cauſa c. Sic.* & C. *Vnde vi. ſi.* & l. q. 1. *in primis.* vbi ſtatur iuramento præmiſſa taxatione, licèt illa loquatur in alio caſu. De damnis, ſiue intereſſe dic, quòd debent probari per teſtes. *Inſt. de verb. obl.* §. *non ſolum.* & ideo vtile eſſet certam ſummā adijcere: quia difficile eſt probare intereſſe. ff. *de prætor. ſtipul. l. Sic.* § *non ſolum.* & iudex hoc intereſſe inquirere debet per ſuam ſubtili item. c. *de ſenten.* quæ pro eo quod intereſt proferr. l. *vnica.* Et ita hoc eſt notatu dignum, quod expenſæ, & damnum dati in per dolum, vſe per violentiam, vel rapinam, poſtquam conſtiterit de violentia per teſtes, probatur per iuramentum, vt dicunt iura prædicta. ¶. *quod met. cauſ. c. Sic.* & l. *ſi quando.* C. *Vnde vi.* & c. *in primis.* & l. *ſancimus.* intereſſe verò aliunde veniens per teſtes probandum eſt.

† De intellectu huius c. vide Fernandum Vaſquium lib. 1. §. 9. de ſucceſſio. reſolut. nu. 95.

ibi, & vbi domicilium a habent, valeant conueniri †: Mandamus, quatenus eiſdem de pecunia ipſa cum iuſtis, & moderatis expenſis b, & congrua ſatiſfactione damnorum (vſuris omnino ceſſantibus) ſatiſfacias, vt teneris: Alioquin eidem Abbati noſtris damus literis in mandatis vt in commiſſo ſibi negotio (propoſita ex parte tua indulgētia non obſtante) iuxta prioris mandati noſtri tenorem, ſine diſpendio moræ procedat.

¶ Idem Abbati Treceñ.

¶ *Quanquam Laici poſſunt iuriſdictionem non ſui Iudicis prorogare, Clerici tamē non poſſunt, niſi Epiſcopi diœceſani conſenſus accedat, & iudex, cuius iuriſdictionem prorogare volunt, ſit Eccleſiaſticus.*

CAP. XVIII.

Significaſti † nobis, quòd P. Clericus ad petitionem C. mercatoris, ſe tuæ iuriſdictioni ſubiecit, ſ. in termino tunc elapſo de pecunia mutuata non ſatiſfeciſſet eidem: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd licet priuatorum conſenſus c, cum qui iuriſdictioni præeſſe dignoſcitur, ſuum poſſit Iudicem conſtituere: Clerici d tamen in Iudicem non ſuum, (niſi fortè ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

¶ Idem.

¶ *Legitimè citatus tenetur coram Iudice citante cauſam proſequi, non obſtante quòd poſt citationem mutauerit forum.*

CAP. XIX.

PRopoſuiſti nobis, quòd quidam ſubditus tuus ad petitionem cuiuſdam † aduerſarij ſui à ſe legitimè citatus e ad cauſam, quia poſtmodum iuriſdictionis alterius eſſe cœpit, tuum intendit iudicium declinare. ¶ Porrò tuæ prudentiæ dubium eſſe non credimus, quòd is in prædicta cauſa, ius reuocandi forum non habet, quaſi ab altero † iam præuentus.

¶ Idem.

¶ *Quiſque Clericus poteſt in curia Romana cōueniri, licet aliàs ſpecificè forum ibi non ſortiatur: habet tamen ex cauſa ius reuocandi domū.*

ipſo, vel contra ipſum. a quia non tantùm deliquit, quātùm cum iudicem laicum ſibi conſtituit: niſi velis dicere, quod in odium ipſius, epiſcopus habeat eam ratam, qui cum dimiſit, ſine eius licentia hoc facere non potuit: & hanc ignominiam vel contumeliam irrogauit. ff. *de arbi. l. integratores.* C. *de iniur. ſi quis.* aliàs punietur, prout dicitur 3. q. 6. *vendicat.* Clericus enim non poteſt venire contra ſententiam: quia videtur habere tacitum pactum in ſe, ne vlterius petat: ſicut acceptilatio inutilis. ff. *de pa. ſi vnus.* §. *penul.* ff. *de accept. l. ſi acceptolatum.* Epiſcopus verò, ſi vult, poteſt talem ſententiam ratam habere. *arg. ſuprà de renū. quod in dubiis.* Sed contra hoc quod hîc dicit, videtur contra 3. q. 6. *pulſatus.* vbi videtur dari optio clerico pulſato corā non ſuo iudice, an velit ibi reſpondere, vel non. Ibi dicit pulſatus ſi voluerit taceat. Sed ibi non habet locum. ar. à contrario ſenſu, cum alia iura contradicant. 3. q. 6 *non liceat,* & hîc, & ita tollitur hoc ar. à cōtrario ſenſu. Vel intellige illud c. *pulſatus.* cū iſte habet conſenſum epiſcopi: quia & tunc adhuc habet opinionē, nec poteſt cōpelli. Sed nūquid poteſt clericus conſentire in laicum iudicem de conſenſu epiſcopi? Videtur, quòd ſic. 11. *quæſtione.* 1. *clericum nullus.* ibi dicit, nullus præſumat clericum apud ſecularem iudicem epiſcopo non permittente pulſare, ergo de conſenſu epiſcopi videtur, quòd poſſit. Sed non credo, b quia nec conſenſus epiſcopi ſufficit. hic, ſupple in c. *clericum.* maximè, quia nec de conſenſu epiſcopi poteſt. Sicut enim clericus huic priuilegio, quod introductum eſt in fauorem totius ordinis clericalis, renunciare non poteſt: ita nec epiſcopus poteſt huic priuilegio renunciare. vel conſentire, vt clerici hoc poſſint; nec poteſt eos compellere ad hoc, cùm eadem ratio ſit hinc inde: quia epiſcopus priuilegium clericorum minuere non poteſt, ſicut nec poſſet facere, quod aliquis clericus verberaretur ſine ſententia excommunicationis. *arg.* j. *de ſenten. excommun. contingit.* De hac materia dictum eſt ſatis. ¶. *eod. ſi diligenti.* Bernard.

a Concor. l. 2. & ibi Pet. de Bel. aperti. & Cy. C. Communia vtriu. iud. & l. vnica. & ibi B.C. qui pro ſua.

† Dictio cuiuſdam, deeſt in manuſcriptis.

† Aliàs alio. † Aliàs ab illo.

b Non eſt contrarium, quod ſuprà tit. pro x. c. 2. quia aliud eſt delegare, aliud iuriſdictionē prorogare: Vnde in delegata appellatur ad delegātem; in ordinaria prorogatur ad ſuperiorem. Ioan. And.

S*ignificaſti.*] Clericus ſine diœceſani epiſcopi licentia, iuriſdictioni non ſui iudicis ſe ſubmittere non poteſt. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas.

Casus. Quidam clericus tenebatur C. mercatori in quadam pecuniæ quantitate, clericus iſte ſubiecit ſe iuriſdictioni Treceñ. abbatis, ſi in termino dato ſibi à mercatore non ſatiſfeciſſet eidem, terminus ille elapſus fuit, nec ſatiſfecit: quærebatur, vtrùm abbas poſſet exercere iuriſdictionem in illum clericum, & vtrum potuerit ſe ſubijcere iuriſdictioni abbatis? Reſpondet Papa, licèt priuatus conſenſus eum, qui præeſt iuriſdictioni, poſſit ſuum iudicem conſtituere; tamen clerici in non ſuum iudicem conſentire non poſſunt, niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica, & voluntas diœceſani epiſcopi acceſſerit. Not. quòd clerici non poſſunt conſentire in iudicem non ſuum, niſi in aliquem clericum, & de voluntate epiſcopi. aliàs non poſſunt.

c ¶ *Priuatorum conſenſus.*] vt C. *de iuriſd. om. iud. et priuatorum.* & l. 1. dum tamen ex certa ſcientia, & non per errorem. ff. *de iudi. l. 1.* & 3. ff *de iuriſd. om. iud. ſi per errorem.*

¶ *Gl. ſeq. firmat primò & vltimò duas quæſtiones; in medio ſignat contrarium: & recitat primò contrarium, ſecundo vltimam quæſtionem tertiò primam, & omnia ſatis clara.*

d ¶ *Clerici tamē in iudicē nō ſuū.*] Hic expreſsè patet, quòd clericus in non ſuū iudicē etiā eccleſiaſticum, ſine conſenſu expreſſo ſui epiſcopi conſentire non poteſt. ſic 3. q. 6. *non liceat.* & 9. q. 2. c. 1. & 2. quod ſi fecerit, ſententia non tenet, vt in proximis c. 9. q. 2. c. 1 & 2. & 6. q. 3. *denique* Sed nunquid clerici, qui conſentiunt in iudicem eccleſiaſticum non ſuum, cadunt propterea à iure ſuo, ſicut cùm trahunt, vel trahuntur ad ſæculare iudicium. ¶. *eod. ſi diligenti.* & 11. q. 1. *inſolita.* & c. *placuit?* Non credo, quòd in caſu iſto debet perdere cauſam, licèt ſententia lata ſit pro

P*ropoſuiſti.*] Si citatus ad cauſam poſtea mutat forum, in cauſa illa coram primo iudice reſpondere cogetur. *hoc.* Communis diuiſio. Secunda ibi, *Porrò.* Abbas.

Casus. Quidam ſubditus Bonoñ. epiſcopi legitimè citatus fuit ad cauſam, ad petitionem aduerſarij ſui, poſtmodum factus fuit alterius iuriſdictionis, propter quod intendebat eius iudicium declinare: quæritur, an poſſit? Reſpondet, quòd ille in cauſa prædicta ius reuocandi forum non habet, quaſi ab alio iam præuentus. Nota, quòd per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio quantùm ad cauſam illam, pro qua quis citatus eſt.

e ¶ *Citatus.*] Sic ff. *de iud. ſi quis poſteà.* vnde hæc ſumpta eſt & l. *vbi cœptum eſt* ff. *de iuriſd. omn. iudi. cùm quædam* ſic ergo patet, quòd per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio tam ordinarij, quàm delegati: vt hic, & in prædictis iuribus: vt ¶. *de offi. deleg. c. gratum* & c. *licet* & ¶. *de offic. deleg. c. fin.* & per ſolam citationem, ſeu conuentionem præuenitur iuriſdictio. §. *de appella. vt debitus* & ¶. *de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis.* in quibus habes, quòd qui primò literas præſentauit facta citatione, obtinere debet iudices ſuos, non obſtante quòd alter priùs literas impetrauit, qui literas ſuas non præſentauit. Qui ergo conuenitur coram aliquo iudice competenti, neceſſe habet vſque ad finem perſiſtere, etiamſi mutauerit forum: quia præuentus eſt per hanc conuentionem, vt hic dicit, & patet hoc per iura prædicta.

c Intellige, vt maior ſit dubitatio, de illo qui aliàs nō tenebatur ratione rei, vel alterius fori coram primo iudice reſpondere: ſed ſola ratione domicilij. Ioan. And.

LIcèt] Clerico in curiam Romanam conuento non cõpetit declinatoria fori:poſſet tñ ſibi ex cã cõpetere ius reuocandi domũ.h.d. Et primò ponit quatuor modos ſortiendi forum. Secundò additur quintũ cum modificatio ne ibi, *Quia tamen* Abb.

CASVS. Quidam Eps apud ſedem Apoſtolicam conſtitutus, conuẽtus fuit ab aduerſario ſuo. ipſe dicebat, quòd non tenebatur reſpondere : cùm propter hoc vocatus non fuerit, nec ibi contraxerit, vel domicilium habuerit, nec poſſeſſio, de qua ipſe conueniebatur erat ibi, ex quibus cauſis ſortitur quis forum: ſuper hoc ſcribit Papa capitulo ipſius Epiſcopi dicens, quòd licèt ex cauſa aliqua de prædictis, ex quibus quis ſortitur forum, Epiſcopus illorum apud ſedẽ Apoſtolicam conuẽtus nõ fuerit: quia tamen Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater eſt, & magiſtra, Epiſcopus prædictus rectè potuit conueniri, vt ib. aduerſario reſpõderet: niſi ꝑ alia iuſta, & neceſſaria cauſa veniſſet, quàm ſi tunc allegaſſet, ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem. Not. quòd ex quatuor cauſis hic poſitis, poteſt quis in foro alio conueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex eſt omnium Eccleſiarum, & clericorum. Item ſi quis ad Romanam curiam pro cauſa iuſta, & neceſſaria ſit vocatus non tenetur tunc ibi reſpondere, niſi voluerit : ſed habet ius reuocandi domum.

CAP. XX.

LIcèt ratione [a] delicti, ſeu contractus [b], aut domicilij [c], ſiue rei de qua contra poſſeſſorẽ [d] cauſa mouetur, quibus forum regulariter quis ſortitur, Epiſcopus veſter apud ſedem Apoſtolicam conuentus non fuerit: ¶ Quia tamen omnium Eccleſiarum mater eſt eadem, & magiſtra, ritè compelli potuit [e], vt ibi ſuis aduerſariis reſpõderet: niſi pro alia iuſta, & neceſſaria cauſa veniſſet, quam ſi tunc allegaſſet, ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem.

TITVLVS III.

¶ Ex concilio apud ſanctum Medardum †.

¶ *Actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. Vel ſic : iudex non debet admittere actorem ad litigandum, niſi priùs libellum in ſcriptis offeras. Hoc dicit per alia verba.*

CAP. I.

IGnarus † Epiſcopus dixit: Habetis libellum reclamationis [f], vel poſtulationis? Illi reſponderunt, ſe præ manibus nullum habere libellum. Ignarus Epiſcopus dixit †: oportet, vel ſecundùm Eccleſiaſticam auctoritatem, reclamationem veſtram, libelli ſerie declarare, eámque veſtris manibus roboratam, ſynodo porrigere, vt tunc vobis canonicè valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres, libellum conſcribentes, porrexerunt.

† *Medardũ monaſteriũ eſt in vrbe Sueſſionenſi vbi id concilium habitum eſt, refert Burchardus* l. 2. decre. c. 192. *Ivo. p.* 6. c. 269 o. 1. co. ti. in 1. com. *& vide notas huius c.*

† *In vno exemplari legitur, Iſmarus, in aliis, Ignarus habetur.*

† *Vide* l. ſi quando. c. vnde vi. & l. ſi homicidij. C. de ac. & in Auth. de iud. §. oportet.

¶ *Glo. ſeq. cum tribus ſeq. & principio vltima recitari ſolent, textualiter. Et deinde vltima quærit, quæ ſit iuſta cauſa reuocandi domum. Et gl. ponit ſex exempla, declarant, &c.*

a ¶ *Ratione delicti.*]No. quòd ratiõe delicti efficitur quis de iuriſdictione alterius. ſic j. *de rap. c.* 1. & 3 *q.* 6. *ubi cauſa.* & 2. *q.* 1. *ſi peccauerit. &* 6. *q.* 3. *placuit.* & *C. vbi de crim. agi opor. Auth. quia in prouincia.* & *C. vbi de ſena. vel cla. l.* 1. & ſ. *eo. ti. poſtulaſti.* & *ff. de accu. l. vlt.* & *l. ſi cui. §. idẽ imperator.* & ita delictũ dat iuriſdictionem ei, qui alias eam non habet. Itẽ delictum tollit priuilegium: [a] vt in prædict. *Aut. qua in prouincia.* & 11. *q.* 3. *priuilegium.* Quid iuris ſit de priuilegiatis, dr̃. j. *de priuile. ex tuarum.* & pro delicto conuenitur quis, vbi domicilium habet, vel vbi inuenitur. *C. vbi de crim. agi opor. l.* 1. & ſi crimen graue ſit, remittitur puniendus ad iudicem, vbi deliquit. *in Auth. vt nulli iud. §. ſi vero quis comprehenſorum. coll.* 9. & *ff. de re militari. deſertorem.* & *ff. de cuſto. & exhi. reo. l. ſolent.*

b ¶ *Seu contractus.*]Hoc nomen *contractus*, largiſſimè ſumitur, ſiue ſit verus contractus, vel quaſi contractus, vel aliud, vnde obligatio oritur. *ff. de iud. hæres abſens. §.* 1. & *l. omnem obligationem.* & *l. interdum. §. vlt.* & hoc intellige ſiue inueniatur, ſiue non. debet eñ illuc remitti, ſicut in criminibus dr̃: eũ in hoc paſificẽtur: *in Auth. vt omnes obe. iud. in* 2. *coll. §. hæc conſiderantes coll.* 5. In delictis enim hoc ſeruatur. *in Auth. vt nul. iud. §. ſi vero quis comprehenſorum.* & *§. ſeq. coll.* 9. Quidam tñ dicunt illum eſſe conueniendum, ſi ibi inueniatur, vbi contraxit per *l. hæres. in prin.* Item vbi quis ſoluere promiſit, poteſt conueniri. ſ. *de offi. deleg. P.* & *G.* & ſ. *eo. dilecti.* quod dicit litera iſta : ratione contractus: intellige ſecundùm quod traditur expreſsè in quadam decretali Innocentij iiij. quæ incipit, *Romana. eod. tit. §. contrahentes.* [*lib.* 6.]

c ¶ *Aut domicilij.*]Ratione domicilij ſortitur quis forum: & ibi poteſt conueniri. ſ. *eo. dilecti.* & *ff. de iudi. hæres abſens. §. proinde.* Et poteſt quis habere domicilium in pluribus locis [b]. ſ. *eod. ex parte.* & *ff. ad mun. aſſumptio. §. iuris prudentibus.* De hoc dictum eſt ſ. *de reſcri. dilectus filius.*

d ¶ *Contra poſſeſſorem.*] Ratione poſſeſſionis, de qua quis conuenitur, ſortitur quis forum, & coram illo iudice conuenire debet, in cuius iuriſdictione res eſt. ſ. *eo. ſanè.* & etiam vbi habet domicilium. & *C. vbi in rem actio. l. fi.* & ſ. *eo. ex parte.* B. etiamſi res ſit mobilis. *arg. C. vbi in rem. act. l. vlt.* & *ff. de iud. quòd legatur. §. ſin autẽ.* Quidam tamen dicunt hoc habere locum tantùm in rebus immobilibus.

e ¶ *Compelli potuit.*] Cũ dñs Papa ſit iudex ordinarius ſingulorũ, nullum fori priuilegiũ poterat allegare. 9. *q.* 3. *cũcta.* & Roma, cõis eſt patria omnium *ff. ad mun. Roma.* ergo nullus declinare poteſt forum eius, vnde ille compellitur ibi ſuis aduerſariis reſpondere: nec ius reuocandi domum haberet, niſi pro alia iuſta cauſa, & neceſſaria veniſſet, vt dicit litera iſta, puta, ſi fuiſſet vocatus à principe pro publica vtilitate. *in Authen. de ſan. epiſ. §. ſi verò Eps. coll.* 9. Item clerici legati non tenentur reſpondere : niſi tunc ibi contraxiſſent, vel ſi in delegatione deliquiſſent, vel rem aliquam tunc emiſſent, nam tũc reſpondere tenebuntur : aliàs daretur eis occaſio res alienas deferendi domum. *ff. de iudi. non aliàs. l. reſpon.* & *§.* 1. & *l. ſeq.* Item qui cauſa dicendi teſtimonium ibidem vocatus eſt, vel qui iudicandi cauſa ibi accerſiti ſunt, vel qui cauſa exercendæ appellationis illuc venerunt, vel cauſa reddendę tutelæ: iſtæ perſonæ habent ius reuocandi domum, ſi non ibi contraxerunt, vbi conueniuntur, & hoc totum dicitur. *ff. de iudi. l.* 2. *§. dij. C. de legatis.* & *§. ſeq.* Sed legati non tenentur reſpondere niſi de his tãtùm, quæ tempore legationis ſuæ contraxerunt: vt ibi dicitur. Item ſi legati agant: tunc tenentur ſe defendere, ſi reconueniantur, niſi agant pro iniuria ſibi illata: vt ca *l. §. ſed ſi agant.* ſi quis allegauerit talem cauſam, non compellitur reſpondere: vt hic patet, & hoc eſt expreſſum j. *de dilatio. exposuit.* vbi qui vocatur à principe pro vtilitate Romanæ Eccleſiæ, habet ius reuocandi domum.

a *Concor.* l. ſancimus. C. de pœ. & *Alb. de Roſa.* in rubr. C. ne ſi pro patre. *Adde pleniorem gloſſam.* in c. ſicut. & in c. ad abolẽdã. infra de hære. *vbi eſt ratio, cur ob delictum perdatur priuilegiũ.*

b *Vt ſacerdos. domicilium habet in loco beneficij, & in loco patrimonij. ſupra eodem poſtulaſti. Vagabundus verò, ibi dicitur. vt no. in* l. 1. C. vbi de cri. agi. opor.

DE LIBELLI OBLATIONE.

¶ *Supra viſum eſt de foro competenti, & an, & quando forum poſſit declinari. Verùm quia rei ad iudicia vocati, ſi non declinant forum. petunt ſibi edi libellum, vt ſciant, quid, & qualiter petatur, & ſuper quo debeant reſpondere, ideo competenti ordine ſubiicit iſtam rubricam.*

De hac materia habetur 2. *q.* 8. *per totum* 81. *diſt. Maximianus. Abbas.*

IGnarus.) Non diuiditur, quia poſſit vnicam facti narrationem. Abbas.

CASVS. Quidam [c] fratres in concilio conquerebantur de quibuſdã aduerſariis ſuis. Ignarus Epiſcopus dixit: Habetis vos libellum reclamationis, vel poſtulationis veſtræ? fratres illi reſponderunt ſe nullum habere libellum. Ignarus Epiſcopus dixit, oportet vos habere reclamationem veſtram in ſerie libelli, & ſynodo porrigere, vt vobis poſſit canonicè reſponderi: & tunc fratres illi conſcrip ſerunt. & ſynodo porrexerunt. Not. quòd libellus ſemper dandus eſt aduerſario, & ſic libellus videtur eſſe principium ordinis iudiciarij : vt ſine eo nullum ſit iudicium.

¶ *Glo. ſeq. recit. per modum ſummæ quærendo de* 7. *ſcilicet quæ ſunt ſpecies libellorum : quid ſit libellus, cui offeratur, qualiter, quando, quis ſit effectus, & an ſit de ſubſtantia, &c.*

f ¶ *Libellũ reclamationis.*] No. quòd duplex eſt libellus. Eſt aũt libellus conuentionalis, ſeu poſtulationis, qui datur in ciuilibus quæſtionibus. j. *eo. c. vl.* de quo hic intelligitur. Et eſt libellus accuſationis, quæ datur in criminalibus actionibus: vt 2. *q.* 8. *deſcripta.* & *libellorum.* & j. *de accu. per totum.* & 2. *q.* 1. *legum.* Eſt ergo libellus ſcriptura, in qua continetur res, quæ petitur, & cauſa petendi, & nomen actoris, & rei, & coram quo iudice. vt j. *eod. per totum.* & ſic patet, quòd ſemper offerendus eſt libellus iudici, & per ipſum reo, vt ipſe reus poſſit deliberare: vt 3 *q.* 3. *c. induciæ. ff. offeratur.* & in ſcriptis debet dari: vt hic patet, & *in Auth. offeratur. C. de li. conte.* & j. *de prob. quoniam contra.* & *in principio per prædict. Auth. offeratur.* Not. tamen. *arg. contra* 11. *q.* 1. *ſi quis cum clerico.* Sed illud obtinet in modicis, & vilibus cauſis, vbi ſcriptura non requiritur. Item contra. *infrà de do. & contu. prout* & illud intelligo, quòd libellus ante datus fuerat : & per talem libellum ſic oblatum iudici, & poſtea reo, actio annalis perpetuatur. *Cod. quando libel. prin. de lit. conteſt. l. fi.* 2. & rem litigioſam facit ſubſecuta per executorem conuentione: vt *C. de litigi. Authen. litigioſa.* & interrumpit præſcriptionem. *C. de præſcrip. xxx. vel xl. annorum ſicut.* Sed nũquid libelli oblatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij? Videtur, quòd ſic, quia

c *Facti ſpecies meliùs percipietur ex integra, quam immediatè in locis ſupra citatis.*

De materia huius gloſſa vide Decium in l. ius dicentis. ff. de iuriſ. om. iu. & *Iulium Clarum.* in pract. crim. §. fin. qu. 10.

quia concilium iſtos fratres noluit audire, niſi primò libellũ ſcriberent. & optimum *arg.* ĵ *.de probat. quoniam contra.* & per libellum apparet de modo agendi, ſecundùm quem ſemper debet formari ſententia. ĵ *.de ſimo.* licèt Hely. ĵ *.de accu. qualiter.* & q̃n. *&* *per Auth. prædictam, offeratur.* optimè videtur probari, vbi dicit. Litis autem conteſtatio contra hoc indultũ habita pro nihilo eſt. Et ſic videtur, quòd ſit de ſubſtantia, ſicut & litis conteſtatio. ĵ *.de lit. conteſt. c. Vnico. &* ĩ. *de elect. dudum* 2. Dicunt tamẽ quidã, quòd non eſt de ſubſtãtia iudiciarij ordinis oblatio libelli: & ſic poteſt, omitti tacitè, ſicut conſueuit dici de iuro calumniæ. Alij contra quod non valet, quicquid factum eſt. & hoc per iura prædicta, niſi ſit vilis cauſa, vt dictum eſt: quod melius videtur iure canonico. Iſta enim principalia ſunt, libellus, qui eſt principium, & fundamentum cauſæ, litis conteſtatio, & quòd ſententia feratur in ſcriptis.

† *Vide Lãfrancum* in c. quoniã. §. probationes. & de probat. *& quaten*[a] *hic agitur de libello incerto, & obſcuro, Vide etiam Iaſo. nem in* §. ſed iſtæ. Inſtit. de actio. *Decim* in c. dilecti ſupr. de iud. *&* *Paulum de Caſtro* concil. 145. *& Alexan.* conſil. 181. & 184. in 2. vol.

¶ Innocentius iij.

¶ *Cum agitur reali, nõ ſufficit rem generaliter peti, ſed debet ita ſpecificari, vt euitetur obſcuritas, & æquiuocatio.*

CAP. II.

Significantibus[a] † T. & R. fratribus noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quòd cùm inter ipſos ex vna parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram Iudicibus delegatis tracti fuiſſent in cauſam: oblato eis libello, ipſi (cùm plures terras haberent) vt terra illa ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, à Iudicibus poſtulârunt; quòd cùm ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam prouocârunt. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita reuocatio in ſtatum debitũ, ſi quid poſt appellationem huiuſmodi noueritis attentatum, &c.

¶ Greg. ix. Archipresbytero † ciuitatis Nouæ, & M. ca. Culmen̄ †.

† *Aliàs: archidiacono.* † *Aliàs: Clugien.*

¶ *Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.*

CAP. III.

Dilecti filij fratres Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Hiſpida, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cũ Prior, & Cõuentus ſanctæ Mariæ ad Carceres, ipſos ſuper quadã pecuniæ ſumma, corã Priore ſanctæ trinitatis Veron̄. auctoritate Apoſtolica cõueniſſent: ex parte ipſorum fuit excipiẽdo propoſitũ, quòd cùm dicti

ADDITIO. Quæ debeant in libello cõprehẽdi habes his verſibus:

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & à quo:
Rectè compoſitum quiſque libellus habet.

Vel ſic, & clarius.

Conuenti nomen, & nomen conuenientis.
Iudicis & nomen ſcribes, cauſamque petendi.
Et quaſcunque petet res, iſtas ſcribere debet.

Significantibus.] Diuiditur. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In ſecunda appellationis commiſſio. Secunda ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Duo fratres. I & A coram iudicibus delegatis à quodam V. nomine, tracti fuerunt in cauſam: oblatus fuit eis libellus, in quo petebatur ab eis quædam terra: ipſi cùm plures terras haberent, petierunt à iudicibus, vt terram illam, ſuper qua conueniebantur, facerent deſignari, quod ipſi facere denegarunt: propter quod ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. Mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, quicquid factum eſt poſt appellationem, debeat in irritũ reuocari. Nota, quòd cum agitur rei vendicatione, ſemper deſignanda eſt res, quæ petitur certo loco, & etiam finibus certis.

¶ *Glo ſeq. duo facit. Primò tractat, qualis declaratio libelli fiat in iudicijs ſingularibus, vniuerſalibus, & generalibus. Secundò an libellus poſſit mutari. Ioan. And. Panormit. diuidit iſtam gl. in 5. partes. In prima ponit practicã libellandi in actionibus ſingularibus. Secundò in vniuerſalibus. Tertiò in generalibus. Quartò quærit, an libellus poſſit mutari, corrigi, ſeu emendari, vel aliquid de nouo accumulari. Quintò quærit, an eo caſu, quo mutatur, ſint danda noua inducia.*

a ¶ *Significantibus.*] Nota a ad intelligentiam iſtius c. & ſequentis. & eorum quæ circa hanc materiam dicuntur. Aut enim conuenitur quis actione reali: putà rei vendicatione, vt hic. & tunc exprimenda eſt res, quæ petitur, & vtrùm petatur tota, aut pars, vt peto talem fundum. ff. de rei vend. ſi in rem. aliàs enim reus deliberare non poſſet, vt hic dicit: nec iudex ſententiam ferre debet ſuper incerto. *arg. Inſtit. de act. §. curare. & 33. diſt. habuiſſe. &* 11 *q. 3. graue.* Item duos proximos vicinos illius fundi ad minùs deſignare debet. *ff. de cen.* forma cenſualis: quia generalitas parit obſcuritatem. *ff. de iure fiſci. Arg. contra. ff. de rei vin. qua de tota. §. incerta. & ff. communi diui. & ſi non omnes. §. ſi incertum.* Sed contraria iſta ſpecialia ſunt circa defalcationem legatorum. Et licèt in caſu iſto debeat quis ſpecificare rem. & ipſam deſignare, vt eſt dictum: cauſam tamen exprimere non tenetur in libello. cauſa enim expreſſa eſt eo ipſo, quòd proponit rei vendicationem cauſa enim non eſt alia niſi ipſum dominium, cùm dicit rem ad ſe pertinere iure dominij, vel quaſi. *ff. de excep. rei iudic. ſi mater. §. eandem. & §. 1. & 2.* & melius in *l. & an eadem. §. actiones.* Item & hoc nota, cùm agitur rei vendicatione, quòd ſi aliquis ſubijcit vnam cauſam in libello & ſuccumbat, poteſt adhuc eandem rem petere ex alia cauſa. non obſtante exceptione rei iudicatæ. *ff. de excep. rei iud. ſi mater. §. 1. & 2. & l. & an eadem. & C. de peti. hære. hæreditas. ff. ad exhibẽ. de eo. §. ſapius. &* ĩ *. de iu. examinata.* Idẽ eſt in poſſeſſorio. ĵ *. de donat. inter dilectos.* & hoc tuti᷒ eſt actori. *Ar. cõtra. ff. de iureiu. duobus. §. colonus.* vbi dicitur, quòd qui proponit vnam actionẽ, nõ poteſt aliam proponere pro eadem re. Sed illud eſt, quia illæ actiones ſurgunt ex eadem cauſa. Si verò nullam cauſam expreſſit, tunc totum ius ſuum in iudicium deduxiſſe videtur, vnde obſtabit ei exceptio rei iudicatæ, ſi abſoluitur reus, quia actor non probauit. *ff. de excep. rei iud. l. & an eandem. §. actiones. &* ĵ *. de cau. poſ. cum Eccleſia.* Itẽ ſi fuit abſolutus reus, quia ipſe non poſſidebat, ſi poſtea incipiat poſſidere, non obſtat exceptio iterum petenti. *ff. de except. rei iud. ſi a te. i ñ. & l. ſi rem meam. &* ĵ *. de exce. c. pen.* Si autem agatur perſonali actione, vt ſi petas x. dari tibi, cauſa petendi exprimenda eſt in libello, aliter enim non tenetur reſpondere. ĵ *. c. prox. & C. de edic. diui Hadri. tollen. l. vlt. &* ĵ *. de cenſi. peruenit.* quia cauſa ſemper præcedere debet, ex qua aliquid debetur. *ff. q̃n dies leg. ce. hmodi legatum.* Et ſi abſoluitur reus, non obſtat exceptio, ſi idem poſtea petatur ex alia cauſa. *ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. § actiones. &* ĵ *. & de cauſ. poſ. c. vlt.* & idem eſt quantùm ad hoc, quod in rei vendicatione aſſignata enim vna cauſa petendi in libello, ſi actio ſit perſonalis, ſiue realis, non obſtat rei iudicatæ exceptio: ſi agat ex alia cauſa, vt dicunt iura prædicta. In vniuerſalibus iudicijs non eſt neceſſe exprimere, ſiue deſignare ſingulas res, ſed ſufficit dicere, peto talem hæreditatem, quia ſum hæres *ff. de peti. hære. l. 4. & l. ſi quo tempore. ff. ſi pars hære. pen. l. 1. §. vlt.* & ſic poteſt ſententia proferri, condemno te, vt reſtituas hæreditatem, quæ fuit talis. Item peto eccleſiam cum pertinentijs ſuis. *infrà de reſti. ſpo. cùm ad ſedem. & infrà de prob. licèt. & infrà de do. inter dilectos.* In generalibus verò iudicijs, ſcilicet tutelis, negotijs geſtis, pro ſocio, & conſimilibus, ſufficit exprimere cauſam, vel factum ſic: peto rationem de adminiſtratione, quam geſſiſti. nec exigitur expreſſio aliquarum rerum. *C. de iud. licet.* Item no. quòd libellus poteſt mutari[b], & emendari, & corrigi, ſicut placet vſque ad litis conteſtationem. 2. *q.* 8. *libellorum. & C de eden. l. 3.* & poſt litis conteſtationem non poteſt mutari. nec aliquid addere vel minuere. *ff. de iud. non poteſt. & ff. de except. rei iud. egi. & l. cum quæritur.* & ſic noua interpellatione opus eſt, vt dicit lex illa: non poteſt.[c] Et ſi mutauerit actionem, vel addiderit, habere debet nouas inducias ad deliberandum, niſi ex primo libello potuit eſſe inſtructus, & hoc licet ſine præiudicio aduerſarij, vt ſcilicet ei teneatur ad intereſſe totiens variando. *ff. de interro. actio. de ætate § vlt. arg. ff. de eden. vbi. §. ii autem. & ff. de iudi. eum quem temerè.* propter leuem, & minimam additionem non debet habere nouas inducias. ĵ *. de dila. litera.* Illud præterea ſcias, quòd ſi reus ſit iam conuentus edita ſibi actione per iudicem, vel executorem, reo poſtulante neceſſe habet perſiſtere litem actor. C. *quomodo. & quando iu. Auth. qui ſemel.* ſi verò non ſit reus prædicto modo conuentus, licitum eſt ei deſiſtere, quia nemo inuitus agere compellitur. C. *vt nemo inui. agere l. vnica.* Quod autem dictum eſt, quòd actio poteſt mutari, hoc locum habet in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius. Sed ſi vna tollitur per electionem alterius, tunc non poteſt mutari: quod obtinet in caſibus, ſcilicet in ſequen. concor. *C. de fur. l. 1. & C. ſi ſer. exte ſe emi. manda. l. 1. & C. de codicil. l. vlt. & ff. de tribu. quod in heredẽ. §. eligere & C. de pac. inter emp. & ven. l. commiſſoria. ff. de leg. 2. cùm filius. §. varia.* d Et quòd dixi, quòd actio poteſt mutari, non intelligas, quòd ab ea in totum recedi poſſit, ſed neceſſe habet accuſator eam cum noua actione vſque ad finem perducere. C. *quomodo. & quando iu Auth. qui ſemel* ſic intelligunt doctores legum illam authenticam.

a *De materia huius gloſſæ, & generaliter, qua ratione formari debeat libellus, & quid in eo obſeruandum, vide Iaſonem* in §. omnium. Inſt. de actio. nu. 114. *& multis ſeq. Decium* in l. edita. C. de eden.

b *Vide circa hunc articulũ. Decium* in d. l. edita. C. de eden.

c *Concor. te.* in l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tribu.

d *Et* infrà de poſtu. c. vnico de ele. vt quis duas. lib. 6. *vbi de hoc Ioan. And.*

Dilecti filij.] Diuiditur vt ĩ. c. *prox.* Secunda ibi. *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Prior, & conuentus ſanctæ Mariæ ad Carceres petebant quandã quantitatẽ pecuniæ à fratribus ſanctæ Mariæ de Hiſpida corã Priore ſanctæ trinitatis Veron̄ auctoritate Apoſtolica: fratres ſanctæ Mariæ de Hiſpida petierunt à iudice, vt cauſam faceret exprimi in libello, ex quo dictam pecuniam ſoluere tenebantur: aliàs reſpondere nõ tenebantur: & quia dictus iudex hanc exceptionẽ admittere denegabat: ad ſedẽ Apo. appellarũt. Vñ mãdat Papa, quaten᷒ ſi eſt ita, reuocet in ſtatũ priſtinũ, quicquid poſt appel. huiõi fuerit attẽtatũ. Not. ꝙ qui agit pſonali actione ſemper tenetur cauſã exprimere in libello, ex qua cõpetat ſibi qḋ petit.

a ¶ *Conuentionali.*] Quid ſit libellus conuentionalis dictum eſt ſ. eod c. 1.

b ¶ *Quare ſibi.*] Hic maniſeſtè patet, quòd in perſonali actione tenetur quis exprimere cauſam petitionis. De hoc dictum eſt ſuprà c. prox.

Prior, & conuentus nollent exprimere in porrecto libello † cōuentionali [a], quare [b] ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minimè reſpondere tenebantur: & quia dictus Iudex exceptionē huiuſmodi admittere denegabat, noſtram audientiam appellauerunt. Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

† *Vide* l. fin. C. de an. except. & l. 1. ff. de eden. *&* *ibi Bart.*

DE MVTVIS PETITIONIBVS.

¶ *Suprà tit. prox. viſū eſt de libelli oblatione. Sed quia plerūq; libelli porriguntur ab vtraque parte, & fiunt hinc inde mutuæ petitiones, & dubitatur de modo, & practica procedēdi, ideo compilator annectit hūc titulum.*

De hac materia habetur 3. q. 8 cuius in agendo. *Abbas.*

EX *literis.* Reus reconuenire pōt actorē etiam coram iudice delegato, qui ſimul audiet, & finiet causā vtrāque. Primò iuſtificationē mandati ponit. Secūdò ipsū mādatū ſubiungit ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS Plebanus, & clerici Matureñ. coram Epiſcopo Vulterano, & Abbate de Spongia à ſede Apoſt. delegatis, Abbatem, & conuentū Matureñ. monaſterij traxerunt in cauſam ſuper quibuſdam quæſtionibus: abbas, & conuentus prædicti coram eiſdem iudicibus reconuenire volebant plebanum, & clericos prædictos ſuper ſuis quæſtionibus, quas cōtra eos habebant: dubitauerunt iudices, vtrùm ſuper his haberent cognoſcere, cùm de negotiis monachorum nihil eis commiſſum fuiſſet expreſſe: Papa conſultus reſpondet, quòd ordo iuris exigit vt plebanus, & clerici, abbati, & conuentui prædictis debeant reſpondere de iuſtitia coram eis, cùm ipſi petant ex ipſis de ſuis quæſtionibus ſibi iuſtitiam exhiberi, mandans quatenus actione plebani, & clericorum propoſita, & reſponſione facta, compellant eoſdem abbati, & fratribus incontinenti de ſuis quæſtionibus reſpondere, & viciſſim rationes partium audientes concordia, vel iudicio vtriuſque negotium debeant terminare. Nota, quòd qui petit iuſtitiam ab alio, tenetur eidem iuſtitiam reddere. Item recōuentio coram delegato poteſt fieri Item conuentio, & reconuētio ſimul procedere debent. Item iudex primò ad concordiam, ſi poteſt, intendat. Item iuriſdictio delegata extenditur ad res, de quibus in reſcripto non fit mentio, altera parte inuita.

† *Poſt concil. Laterā. ſub Alexan.* iij. par. c. 1. & c. 2. eo. tit. in 1. cōpil.

† *Facit ad hoc* l. cùm Papinianus. in fi. C. de ſent. & interl. omnium iudi.

TITVLVS IV.

De mutuis petitionibus.

¶ Alex. iij Vulterano Epiſcopo, & Abbati de Spongia.

¶ *Iudex etiam delegatus, compellit actorem ad reſpondendum reo, in cauſa reconuentionis, & vtranque cauſam ordine ſucceſſiuo ſimul audiet: & vna ſententia terminabit.* h. d.

CAP. I.

EX † literis, *& infrà.* Quoniam rationis ordo exigit †, vt Plebanus, & Clerici Maturē. Abbati, & fratribus Maturenſis monaſterij, de iis quæ aduerſus eos ponunt, debeant in veſtra præſentia reſpōdere [c]: cùm ſibi ex ipſis cōram vobis à ſede Apoſtolica delegatis iuſtitiam poſtulant exhiberi. ¶ Mandamus, quatenus actione [d] Plebani, & Clericorum propoſita, & reſponſione facta [e]: monitione præmiſſa, compellatis eoſdem, memoratis Abbati, & fratribus incontinenti [f] coram vobis ſuper [g] ſuis quæſtionibus reſpondere: & viciſſim poſtmodum rationes partium audientes, concordia [h], vel iudicio vtriuſque negotium terminetis.

¶ *Glo. ſeq. facit tria. Primò ponit modum in reconuentione tenendum. Secundò tractat, an poſt litem conteſtatam procedat reconuentio. Tertiò arg. ex textu, quòd fruſtra petit, &c. alleg. & cōcord. demum alle. 5. contraria: & vltimum ſoluit.*

c ¶ *Reſpondere.*] Not. qualiter [a] debebat fieri reconuētio coram iudice delegato, prout hic ſatis colligitur. Propoſita enim petitione actoris reus actorem ſi vult reconuenire, ante litis conteſtationem ſuam porrigat ei petitionem, & ita deliberatione ſuper vtraque petitione hincinde habita, debet fieri conteſtatio litis ſuper petitione actoris primo, & incontinenti ſuper petitione rei reſpondere debet actor, & poſtmodum index viciſſim audiat vtramque cauſam, & vna ſententia terminare debet cauſas, vt hoc totum patet hic, & j. *de or. cog cùm dilectus.* & ſi actor nollet reo reſpondere, iudex debet ei iuſtitiam denegare, nec audire ipſum ſuper cauſa ſua, vt j. *de iura. calum. imperatorum. & c. vlt. §. pœna. ff de procur. mutuis §. pœna. & C. de compen neque ſcriptura. & ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. vlt. in fi.* & ſi iudex hoc negligeret & procederet in propoſita quæſtione, non tenet factum eius, vel eſt potiùs appellandum ab ipſo. *ff. quæ ſen. ſi ap. re. l. 1. §. vlt. in fi.* Si verò reus differat ſuam petitionem porrigere poſt litis conteſtationem, non videtur, quòd ſit audiendus. C. *de ſen. & inter om. iud. Auth. & conſequenter.* vbi dicitur, & conſequenter, ergo pulſatus ab aliquo, ſi viciſſim ipſum lite pulſare velim, ſtatim quidem hoc non licet niſi apud eundem iudicem. Et ſic videtur, quòd ſtatim debeat ipſum reconuenire: & idē videtur expreſſum in authenticorum corpore, de executoribus. *§. ſancimus. coll.* 8. vbi dicitur, ſi reus vult reconuenire actorem, mox ab initio [b] apud eundem iudicem reconueniat ipſum, ſed non apud alium niſi lite lapſa [c] poterit illum conuenire. Et quidam domini legum intelligunt iſtud, ſtatim, vſque ad ſententiam, quidam tamen vſque ad aperturam teſtium. Hodie iſta diuerſitas determinatur per *decre. Inn. iiij. in concil. Lugdunēñ. de reſcript. diſpend. a. §. reus quoque.* [*lib. 6.*] vbi dicitur expreſsè, quòd reus pōt actorē ſuū reconuenire coram eodem iudice durante iudicio: & ſi tunc coram alio ipſum traheret, proceſſus nullus eſſet, & in expenſis cōdemnabitur, & quod dicit, durante iudicio, intelligo, quouſque renunciatum eſt, quòd concluſum in cauſa, quia tunc tantum dicitur iudicium, dū negotiū diſcutitur. j. *de ver. ſig. forus. arg. ad hoc. C. de compen. l. vlt.* Item eſt ar. ex hoc loco, quòd fruſtra petit debitum, qui quod debet, non impedit. 2. q. 8. *cuius in agendo. & 32. q. 6. nihil iniquius. 95. di. eſto ſubiectus. & j. de iureiu. peruenit.* 2. *& j. de vſu. quia fruſtra.* & eadem lege conuenitur quis, qua ius ſibi tribui poſtulat. *C. de rei vend. ratas. &* in *Auth. de ſan. epiſ. § reuerendiſſimi. coll. 9.* [d] *& j. de appel. an ſit. Arg. contra.* 23. *q.* 5 *non vos. & 16. q. 7 ſi quis deinceps. & 23. diſt. in nomine domini circa fi & j. de hæret. excommunicamus. § credentes. & C. de compe. l. vlt.* [e] ſed iſtud vltimum eſt ſpeciale in depoſito.

b *Exponit Vinc. poſt principium.*

c *Ad hoc facit ordo iſtorum titulorum, quia poſt libelli oblationem, & ante litē conteſtatā ponitur rubrica de reconuentione, ſecundū* Hoſt. Ioan. *And.*

† Ca. 2. eo. tit. in 2. cōpilatione.

d Conueniēs *pro eccleſia recōueniſſe pro illa.* Io. *And.*

e Præcedentia *etiam ſunt ſpecialia in ſchiſmaticis, intruſis, & excommunicatis qui nō conueniunt, & conueniri poſſunt.* ſuprà de in *intellaximus.* Ioan. *And.*

f *Qualiter hoc diſtinc intelligatur, vide per* Bartol. *in Auth. & conſequenter.* C. de ſent. & interlo. omn. iud.

g *Non enim ad arma, & rixam procedere per tatur prætor, quos poteſt ſua iuriſdictione compeſcere,* Ioan. *And.*

d ¶ *Actione.*] Id eſt, petitione: quia ſecundum canones nemo tenetur proponere actionem, de hoc dictum eſt ſ. *de iud. dilecti.*

e ¶ *Reſponſione facta.*] Hic patet, qualiter litis conteſtatio fiat: de qua dicetur. j. *tit. prox.* Bern.

f ¶ *Incontinenti.*] Iſtud, incontinenti, intelligendum eſt nullo actu medio interpoſito. & eſt ſimile illi. mox, quod habes ſ. *de elect. quia propter.* vbi habes multas interpretationes de huiuſmodi dictionibus; iſtud incontinenti, intellige durante iudicio, vt dicitur in prima notula *in fi.*

¶ Gl. *ſeq. docet duo, ſ. quòd ſi mutuæ petitiones ſunt poſſeſſoria, vel vna poſſeſſoria, & altera petitoria: ſecundò quòd vt eius reconuentionis eſt, &c.*

g ¶ *Super ſuis quæſtionib.*] Idē eſt, ſi actor ageret poſſeſſorio, & reus vellet reconuenire actorem ſuper alia ſpoliatione: ſecus ſi actor ageret poſſeſſorio, & reus velle conuenire eum petitorio, quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt, vt primò expediatur. j. *de ordi. cogni ſuper ſpoliatione.* Sed ſi prima ſit petitoria, reus ſuper ſpoliatiōe bñ poteſt recōuenire actorē in modū actionis. j. *de ordi. cog. cū dilectus.* Sic no. quòd per recōuētionē ſit iudex, qui aliàs iuriſdictionē nō hēt in recōuenientē, quātū ad illā cām recōuentionis, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, cū cā recōuētionis delegato nō eſt cōmiſſa, vt hic habes. & ſ. *de offi dele. prudētia. in fi.* & iudex laicus ordinarius hēt iuriſdictionē per recōuentionē, putà cum clericus cōuenit laicū corā laico iudice, tūc clericus tenetur rñdere laico corā eodē iudice, niſi ſit cā, quæ corā iudice eccleſiaſtico ſit tractāda: de qb' dictū eſt. ſ. *de foro cop ex tenore. & c præcedētes.* nec in criminib. locū hēt recōuētio. de hoc dixi. ſ. *de iud. at ſi clerici.*

h ¶ *Concordia.*] Et hic arg. quòd iudex primò, ſi poteſt, debet partes reducere ad concordiam. *ar. ad idem* 5. *q.* 2. *ſi priuatus.* vbi de hoc. *&* 23. *q.* 8. *ſi quis mēbrorum* Et eſt ſim. *ff de vſufru. æquiſſimum. & j. de ſimo. querelam. & ſ. de tranſact. c. vlt.* vbi de hoc. Bern.

a *De Materia gloſſæ vide Deciū in* l. poſt receptum. ff. de iuriſd. om. iud. *& Socinum in Fallentiis,* regula 412. *&* Ioannem *Nouellum* regula 172.

¶ Cæleſtinus iij. Rothoma. Decano.

¶ *Modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conuentionis iterum ſeruatur repetitus in cauſa reconuentionis.*

CAP. II.

PRudentiam †. *& infrà.* ¶ Sanè conſuluiſti nos, vtrùm cùm cauſa appellatione remota committitur, & reus coram eodem Iudice actorem reconuenerit, & actor ſuper reconuentione appellationis obſtaculum interponit, an ſit huiuſmodi appellationi deferendum? Nos verò ita ſentimus, quòd cùm actoris, & rei eadem ſit

PRudentiā.] Actor qui impetrat reſcriptū appellatiōe remota, in cauſa reconuentionis appellatione remota reſpondere tenetur. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos verò.* Abbas Siculus.

CASVS,

Casvs. Quidam impetrauit litteras contra aduerſarium ſuum ap. re. reus conuenit actorem coram eodem iudice: actor appellat ſuper reconuentione: quæritur, an tali appellationi ſit deferēdum? Conſultus Papa reſpondet, quòd cùm actoris, & rei eadem ſit conditio, & vno, & eodem iure circa appellationem cenſeri debeat vterque, ſicut actor vult, quòd iuſtitia ſibi fiat app. re. eodem modo debet reconuenienti reſpondere de ſua iuſtitia. Nota, quòd actor, & reus eodem iure cenſentur, & eadem eſt conditio vtriuſque. Item eodem modo quo quis vult ſibi iuſtitiam fieri, ſub eadem forma alij reſpondere tenetur.

conditio [a]: & vno eodemque iure circa appellationis remedium debeat vterque cenſeri: ſicut deſiderat actor, vt ſibi iuxta mandatoris reſcriptum iuſtitia fiat appellatione remota: eodem modo [b] reconueniri debeat in ſua iuſtitia reſpondere.

a ¶ *Eadem ſit cōditio.*] Quia in iudicijs nō debet eſſe perſonarū acceptio. s. *de iudi. nouit.* & 4. q. 4. c. 6. & non debet actori licere, quod reo non permittitur. *ff. de reg. iur. non debet.* & & ita ſi remota eſt appellatio quoad agentem, & eodem modo quoad reconuenientē: quia eodem iure, quod quis in alterum ſtatuit, ipſo debet vti. *ff. quod quiſque iur. in alterum l. 1. 2. & 3.* & s. *de conſti. cùm omnes.* Et hodie non videtur habere locum, quod dicitur de appellatione: quia ipſo iure remota eſt appellatio in qualibet quæſtione. j. *de appe. ut debitus* & c. *paſtoralis in principio.*

¶ *Glo. ſeq. primò arguit, ſecundò fortificat, & ſoluit 2. q. vltimò ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Eodem modo.*] Id eſt ſecundùm eandem formam, qua procedit iudex in principali, & in reconuentione: & parem poteſtatem habet iudex quoad omnia in vtraque quæſtione. Et ſic eſt arg. quòd iudex eandem habet auctoritatem in prorogata iuriſdictione, ſicut & in delegata. de hoc dictum eſt s. *eo. de offi. deleg. P.* & G. Remotio enim appellationis repetita intelligitur in reconuentione. ſimile 32. q. 7. *apoſtolus.* ſicut cùm aliquid delinquitur ab hærede, intelligitur repetitum & à ſubſtituto. *C. ad Trebel. l. non iuſtam.* & *ff. de leg. 2. debitor. §. 1.* & *ff. de verb. oblig. Titia. §. 1.* Sed pone quòd actor ſuper vna re tantùm literas impetrauit, nunquid reus poteſt illum conuenire ſuper pluribus? Videtur, quod non *arg. ff. de iuriſdi. om. iud. ſi idem. §. quid & ſi.* & *ar. huius litteræ.* Sed contra credo. *arg. s. c. prox.* ibi, ſuis quæſtionibus. Item retenta hac eadem poſitione reus reconuenit actorem ſuper pluribus, vel ſuper vno tantùm, & ſic actor efficitur. Nunquid actor quaſi reus reconueniens poteſt agere contra reum ſuper alia re, quæ in litteris expreſſa non fuit. *arg. ff. de excep. l. 2. §. illud.* Non credo, quòd hoc poſſit: quia reconuentio non intelligitur niſi quantùm ad illum, qui primò conuenitur. Itē *arg. contra. C. de leg. quod fauore.* non eſt contra: quia illud intelligitur, cùm princeps ſuo motu in fauorem aliquod ius cōcedit, putà minoribus vel Eccleſiis. Quod dicit hic, intelligitur, quando aliquis impetrauit illud ius, & Papa ad inſtantiam [a] petentis illud conceſſit: vnde ipſe debet vti eodem *ff. quod quiſque iur. l. 1.* & s. *de conſti. cùm omnes.* Sed hodie vt dixi, ius commune eſt quantùm ad omnes. j. *de appel. c. ut debitæ.*

a *Dixerunt Tan. & Vin. quod Romana eccleſia tales literas concedit etiam ſine petentis inſtantia, clauſulā apponendo & dixi in text. in gloſa, videtur & ſecūdùm id intellige hoc de inſtātia quoad reſcriptū, non quoad clauſulam. Ioan. Andr.*

TITVLVS V.

De litis conteſtatione.

¶ Gregorius ix. Abbati ſancti Ioannis in vincis.

¶ *Non per poſitiones, & reſponſiones: ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam fit litis conteſtatio: qua omiſſa, nullus eſt proceſſus.*

CAP. I.

Olim inter Epiſcopū Nouienſem ex parte vna, & Capitulum Eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, ſuper quibuſdam iniuriis, & excommunicationum ſententiis, & quibuſdam aliis articulis orta materia quæſtionis: *& infra.* Iudices factis quibuſdam poſitionibus, & reſponſionibus ad eaſdem: auditis etiam quæ partes voluerunt proponere coram eis: cauſam eandem ad examen Apoſtolicum remiſerunt.

¶ Procuratoribus igitur partium propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, quamuis poſitiones, & reſponſiones [c], hincinde ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram Iudicibus memoratis: quia † tamen litis conteſtationem non inuenimus eſſe factam, cùm non per poſitiones, & reſponſiones ad eas, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam litis conteſtatio fiat †: proceſſum ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio, irritum duximus nunciandum.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ *Quia poſt libelli oblationem, & mutuam petitionem, ſequi debet litis conteſtatio, ideo ſubijcit iſtam.*

De hac materia habetur 3. q. 3. offeratur, & repetitur in 6. Abbas.

O*Lim inter Epiſcopum*] Primò ponit proceſſum iudicum, & ipſorum relationem. Secundò ipſum proceſſum decernit irritum, & dicit quare. Secunda ibi, *Procuratoribus.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter Epiſcopū Nouien. ex parte vna, & capitulū Eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, vertebatur quæſtio ſuper quibuſdā iniuriis, ſententiis excōmunicationū, & quibuſdā aliis articulis, ſuper quibus cauſa cōmiſſa fuit quibuſdā iudicibus: iudices factis ſolummodo quibuſdam poſitionibus, & reſponſionibus ad eaſdē, & auditis quæ partes proponere voluerunt, cauſam remiſerūt ad Apoſtolicam ſedē: procuratoribus vtriuſque in præſentia Papæ conſtitutis, & examinato proceſſu iudicum, dominus Papa quia non inuenit litis conteſt. factam fuiſſe, proceſſum ipſorum iudicum irritum nunciauit: quia licèt poſitiones, & reſponſiones hinc inde factæ fuiſſent ſuper articulis prædictis, ſuper hoc tamen non fuit conteſtatio litis facta, ſed per petitionem in iure propoſitā, & reſponſionem ſecutam fit conteſtatio litis. Not. quòd vbi conteſtatio litis omiſſa fuit, nullus eſt proceſſus. Item conteſtatio fit per petitionem appoſitam, & reſponſionem ſecutam. & hoc in ſeriptis debet apparere.

¶ *Gloſ. ſeq. opponit, & duas ſolutiones dat. Vnā in principio. Aliam circa fini glo. In medio dicēs quid ſit conteſtatio, & quomodo fiat, & quod proteſtatio proponētis, vel reſpōdētis impedit conteſtationē. Vltimò ponit quæſtionē.*

c ¶ *Reſponſiones.*] Sic s. de elect. dudum. b Sed videtur quòd iſtud ſufficeret, quia poſitione. ſuper ipſo facto fiunt, vnde ſatis intelligitur litis conteſtatio fieri per poſitiones, & reſponſiones. ſed non eſt verum, quia litis conteſtatio eſt exordium litis, ſiue principium cauſæ appellatur. s. *de offi. delega. ſuper quæſtionum. §. 1. & 2.* Et res deducta in iudicium non videtur per ſimplicem petitionem, vel per editionem actionis. *C. eo. tit. l. vnica.* & vbi principium deeſt, nihil ſuperædificari poteſt. 1. q. 1. *cum Paulus.* & *infra de presby. non bap. veniens.* & cuiuſque rei principium potiſſima pars eſt. *ff. de orig. iur. l. 1.* & licèt conteſtatio litis ſit principium, tamen neceſſe eſt libellum præcedere, vel porrigere, ſuper quo litis conteſtatio fiat, vt dictum eſt *ſupra de libel. obl. c. 1.* Eſt autem litis conteſtatio negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & ſubſecuta reſponſio, vt hic, ſiue negando, ſiue contitendo. de hoc no. ſupra de elect. dudum. quod eſt ita intelligendum, vt fiat animo procedendi in cauſa, & ea intentione directè ex propoſito. Vnde ſi aliquis proponat factum coram iudice, non ea mente, vt litem conteſtetur, vel reſpondeat, ſaluo iure ſuo, & ſine præiudicio, non eſt propterea litis conteſtatio facta: cùm hoc fiat non ad iudicis interrogationem, ſed motu proprio. Litis conteſtatio fieri debet interrogante iudice, actore proponente ſuam actionem, & reo reſpondente ad interrogationem iudicis, vt mos eſt fieri *arg. C. eo. l. vnica in fin.* j *de do. & contu. præm.* ſic patet, quod non erat facta litis conteſtatio, cùm factum proponitur cum proteſtatione, & ſine præiudicio. *arg. op. ff. quibus mo. pig. vel hyp. ſol. ſi debitor. §. ſi in venditione.* [b] Fit *arg. ſup. de ele. c. nullus.* vbi dicitur de proteſtatione. vbi ergo litis conteſtatio non procedit: nihil valet quod agitur, vt hic, & *infra tit. prox. per totum.* Et poteſt ratio aſſignari, quare per poſitiones, & reſponſiones ad eas non fit litis conteſtatio. qui enim ponit aliquid dictum, vel factum, nihil petit ab aduerſario, nec etiam allegatur ſuper hoc velle agere: & ita non poſſet per hoc fieri ſententia condemnationis, vel abſolutionis, cum nihil petitum ſit per poſitionem, ſed oſtenditur aliquid eſſe factum vel dictum, ſeu præmiſſum: & ſententia ſemper ferenda eſt ſecundum modum agendi. j. *de acc. qualiter. & quando. ad fin.* & j. *de ſimo. licèt Heli.* & condemnatio non eſt facienda, niſi ad hoc ſit actum. j. *de ord. cog. cùm dilectus. ad fi.* & hoc etiam probatur, quia interrogationes, & reſponſiones aliquādo fiunt ante litis conteſtationem. *ff. de interro. act. quaſi per totum.* de quibus quidem notatur. j. *de iura. calum. c. pen. in glo. quæ incipit, omnia quæ.* & per illas interrogationes, & reſponſiones nulla fieret condemnatio vel abſolutio, niſi fieret poſtea litis conteſtatio ſuper petitione actoris: & ita patet, quòd vbi fiunt tantùm poſitiones, & reſpōſiones, nulla petitione præmiſſa, vel nulla litis conteſtatione facta, nullus eſt proceſſus: vt s. *de elect. dudum.* & hic. Sed quid ſi petitio oblata fuit, & in actis redacta ſed conteſtatio litis non fuit facta, ſed poſitiones, & reſponſiones factæ fuerunt? Idem credo: ſcilicet quòd proceſſus non valeat: quia litis conteſtatio non eſt facta. Bernardus.

† *Vide Bartolum, Fulgoſium, & Paulum in l. cauſas. C. de tranſac. adde Socinum in regula.*

† *Vide tex. in l. vnica. Co. eo. & l. Aurelius. §. idcirco. ff. de libe. lega.*

b *Si creditor conſenſit alienationi pignoris, qui ſe eſt debitor: liberatū eſt pignus, niſi fuerit proteſtatus, quod ſaluū eſſet ius pigneris. Ioā. And.*

VT LITE

VT LITE NON CONTESTATA, &c.

¶ *Suprà viſum eſt de litis conteſtatione, qualiter fiat. Verùm quia plerunque lite non cõteſtata petuntur teſtes recipi, vel de facto recipiuntur, & dubitatur, quid iuris, ideo ſubiicit iſtam rubricam.* a ¶ *Et nota ex rubro negatiuè poſito, quod regulariter lite non cõteſtata non debent teſtes recipi, nec ad diffinitiuam ſententiã procedi. Abbas Sicul.*

AD hoc.] In prima ponitur delegatorũ conſultatio: in ſecũda diffinitio, ſeu reſponſio ibi, *Conſultationi*. Abb.

CASVS. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur, inter R. & B. vxorẽ eius, cũ cõmiſſa fuit abbati ſancti Proculi, & eius cõiudici, coram quibus dicta B. accuſabat virũ ſuũ de adulterio ad tori ſeparationẽ, & vt dotẽ ſuam reciperet ab eodẽ: oblato libello procurator viri noluit rñdere, prætextu aduocati, quẽ nõ habebat, inducias poſtulando: tandem dixit ſe paratum rñdere libello. Sed die ſtatuta, dum credebatur, quod rñderet libello, petiit reſtitutionem vxoris primò faciendam marito, & ne ſecus fieret, appellauit: mulier dicebat ſe virum habere ſuſpectum: ſed procurator noluit cauere de impunitate perſonæ, nec viri: poſtea noluit comparere: iudices non obſtante appellatione illius, teſtes mulieris receperunt, atteſtationibus publicatis, dubitabatur de ferenda ſententia: quidam dicebant deferendum eſſe appellationi: alij deferendum non eſſe: cõſultus Papa, quid iuris eſſet, reſpondet, quòd licèt ordo iudiciarius in aliis controuerſiis ſit ſeruandus, in matrimonialib. cauſis non vſquequaque. Sed quia in præſenti negotio non eſt actum de fœdere matrimonij, ſed de crimine adulterij ad tori ſeparationem: teſtes lit. non conte. recipi non debuerunt: vñ ſiue deferẽdũ ſiue non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad diffinitiuam ſententiã procedendum: tamen præfatus R. ſi contumax fuit, potuit excõmunicari vel propter contumaciam procuratoris, ſi ſciens non purgauerit eandem. Not. quòd in cauſa criminali cùm ciuiliter agitur, poteſt interuenire procurator. Item argum. quòd prætextu aduocati dandæ ſunt induciæ. Item in cauſa criminali cum agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius per omnia non ſeruatur. Item lite non conte. non ſunt teſtes recipiendi, nec ſententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris non eſt dominus puniendus, ſed cùm ſciuerit, & non purgauerit, poteſt excommunicari.

TITVLVS VI.

Vt lite † non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem, vel ad ſententiam diffinitiuam.

¶ Innocentius iij. Abbati ſancti Proculi, & L. Canonico Bononienſi.

¶ *Si agatur de adulterio ad ſeparationem tori, & ante litis cõteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari: ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa diffiniri.*

CAP. I.

AD † hoc Deus: & *infrà*. Cum cauſa, quæ inter R. & B. vxorem eius vertitur, auctoritate Apoſtolica vobis commiſſa fuiſſet, tandem procurator eiuſdem R. libello vxoris, quo virum ad ſeparationem tori, & vt dotem reciperet [a], de adulterio † accuſabat, noluit reſpondere [b], donec Aduocatus [c] veniret, inducias poſtulando. Qui cùm huiuſmodi inducias ſæpe petendo, vobis illudere videretur: tandem ad præſentiam veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum: ſed die ſtatuto, cùm crederetur reſpõſurus libello, reſtitutionem vxoris primò fieri poſtulauit, ne ſecus fieret appellando †.

¶ Verùm quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum [d], & idem Procurator nec de mulieris impunitate cauere: nec veſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, vos teſtes mulieris recipere ſtuduiſtis: & *infrà*.

¶ Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd licèt ordo iudiciarius in aliis controuerſiis ſit ſeruandus, & in matrimonialibus cauſis non vſquequaque ſeruetur [e], quia tamen in præſenti negotio non eſt actum de fœdere matrimonij, ſed de crimine adulterij (per quod ad ſeparationem con-

a ¶ *Reciperet.*] Et etiam donationem propter nuptias: nam ſicut propter adulterium vxoris vir lucratur dotem, ita mulier propter adulterium viri lucratur donationẽ propter nuptias. *C. de repud. conſenſu. §. ſi verò.* quia vir, & mulier non ad imparia iudicantur. *32. q. 1. ſi quis vxorem.* ſi tamen filij extent ex eorum matrimonio, tunc dos, ſiue donatio ſpectat ad filios. *in Auth. vt liceat matri, & auiæ. §. ſi de adulterio. coll. 8.*

b ¶ *Noluit reſpondere.*] Licet agatur hic de crimine: quia tamen non agitur criminaliter, poteſt interuenire procurator, & reſpondere, & agere. *ſ. de procurato. tua.*

¶ *Glo. ſeq. dicit, quomodo in principio cauſæ, & in medio ex cauſa, & ſi dolosè non petitur, dantur induciæ pro aduocato habẽdo: non tamen nocet ſententia, ſi aduocatus adfuit: fallit in fiſco.*

c ¶ *Aduocatus.*] Si aliquis vocatur ad iudicium, & dicat ſe non habere aduocatum, dandæ ſunt ſibi induciæ ad quærendum aduocatum *ff. ex quibus cau. ma. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter & l. ait prætor. § vlt. & arg. ad idem. C. de iudi. properandum. §. penul. & ff. de poſtu. l. 1. § ait prætor.* & ex cauſa etiam medio tẽpore dandæ ſunt induciæ propter [b] abſentiam aduocati, ſi iuſta de cauſa eſſet impeditus: cum nimis eſſet difficile, & graue alium quærere aduocatum, qui merita cauſæ non nouit. & ſic eodem modo pro alio inducias obtineret, vt inſtrueretur, ſed ſi malitioſè petantur, non ſunt dandæ. *arg. ĩ. de do. & contu. prout.* poſt ſententiam non habet locum, ſi diceret: non habui aduocatum tempore ſententiæ. *C. de poſtu. velamento.* & ideo propter hoc non retractabitur ſententia: eſt tamen ſpeciale in cauſa fiſci, vt non valeat ſententia lata contra fiſcum aduocato eius abſente. *ff. de iur. fiſ. ſi fiſcus. C. de adno. fiſci. l. vlt.*

¶ *Gl. ſeq. ponit quinque caſus, quibus non fit reſtitutio.*

d ¶ *Suſpectũ.*] Hic eſt vnus caſus, vbi ſpoliato viro vxor non reſtituitur, ſcilicet cùm timetur de ſæuitia viri. *ĩ. de reſti. ſpo. ex tranſmiſſa. & c. literas. in fin. & 32. q. 1. de benedicto.* Item ſi in continenti probetur impedimentum ſaltem in gradu indiſpenſabili, quo caſu non debet fieri reſtitutio. *infrà de dũm reſtit. ſpol. litera.* Item ſi publicè fornicatur. *infrà de diuor. ſignificaſti.* Item ſi virgo fuerit, & timeatur corrũpi. *infrà de ſpon. cum locum. & arg. ĩ. de reſt. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. ex parte.* Item & ſi non vult habitare cum viro ſine contumelia creatoris, denegatur ei reſtitutio: quanuis iniuſtè fuerit ſpoliata. infrà de diuor. gaudemus. *§. qui autem.* aliàs viro facienda eſt reſtitutio ante principalis cauſæ ingreſſum. infrà *de reſti. ſpol. ex conqueſtione.* præſtita primò ſufficienti, & idonea cautione de impunitate perſonæ. *infra de reſt. ſpo. ex tranſmiſſa. & c. literas. & 32. qu. 1. de benedicto.* niſi tanta eſſet viri auſteritas, quòd non auderet ſe viro committere: quia tunc nullo modo debet reſtitui vt *in c. literas in fi.*

ADDITIO. Etiam ſi velles ſatiſdare. Vnde verſus.

Si non continuit: ſi mox probat impedimentum:
Siue vir auſterus: Moyſi ſi lege relictus.
Si virgo fuerit, & corrumpi timeatur.
Si vir poſſideat iniuſtè vel violenter.
Caſibus his ſeptem dominus non reſtituetur.

Vel ſic & breuius.

Blaſphemoque Deum, ſano, morbo manifeſtè,
Stirpe parente ſata: neque virgo redditur vxor.

e ¶ *Seruetur.*] Nota, quòd plura ſunt ſpecialia in cauſis matrimonialibus: quia vbi agitur de fœdere matrimoniali, poteſt agi contra contumacem lite non conteſtata ad diffinitiuam ſententiam. *ĩ. eo. quoniam. §. porro.* Item quia minor poteſt eſſe in cauſa etiam per procuratorem. *ſ. de reſtitut. ſpol. ex parte.* Item confeſſio contra matrimonium non præiudicat. *ĩ. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eod.* Item quia pater, & mater poſſunt teſtificari tam in coniungendo, quàm in diſiungendo matrimonio. *ĩ. qui matr. acc. poſ. videtur.* [d] Item quia ſententia lata cõtra matrimonium ad ſeparationem eorum, qui iam coniuncti erant, nõ tranſit in rem iudicatam. *ĩ. de ſen. & re iud. lator. & c. conſanguinei.* Item nec trãſactio, ſiue compoſitio poteſt in matrimonio interuenire. *ſ. de tranſact. c. vlt.* item nec arbitrium *ſ. de reſtitu. in integ. cauſa. in fi.* item nec pœna locum habet. *ff. de verb. obl. Titia. & C. de ſpon. l. vlt. & ĩ. de ſpon. gemma.*

ADDITIO. Item licèt in aliis cauſis poſſit remitti iuramentum teſtibus, vt *ĩ. de teſtibus. c. tuis.* non tamen in cauſa matrimoniali. vnde verſus.

Coniugij iura ſunt hic ſpecialia plura.
Non conteſtata quod ſtat ſententia lata
Procuratores tales dant lite minores.
Hæc non caſſatur, homo contra ſi fateatur.
Et non iurati teſtes ſunt hic reprobati.
Hic ſi procedit, concordia quaque recedit,
Hic non tranſigitur, non arbitriumque ſubitur.
Non confirmatur ſententia ſi qua feratur.
Hinc ſpeciale tene, ceſſat ſtipulatio pœna. Item breuius.
Non conteſtata fertur ſententia lite.

Et non-

a *Congruit rubrica de tem. ordin. olim. vbi Papa receptionem teſtiũ factã lite non conteſta. reuocauit in irritum. de ſententia habes ſupr. de ele. dudum.* 2. ver. licet autem. Item *fallit in ea* ſu decre. cũ qui de eo qui mit. in poſ. lib. 6. *Ioan. And.*

† *Vide Bartholomæum Sancinũ in Fallentiis regula 296. & aliquot ſequẽtibus.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpilatione.

Et vide cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 24. de ſacramento matrimonij.

† *Et de pœna adulterij, & ordine procedẽdi contra adulteros vide concilium Tridentinũ* ſeſſ. 24. tit. de reformatione matrimonij c. 8.

c *Maximè quando hoc nõ malitiam dabitur aduerſarius ſecundum Inn. & Hoſtien. & maximè ſi pars id promiſerit non potuit. & vide* in Spec. de dil. §. 1. ver. præparatoriæ. in fi. *Ioã. And.*

c *Nam & dominus ſæuiens in ſeruum cogetur eũ vendere. ff. de his, qui ſui, vel ali. iur. l. 2. ſecũ. Ioan. And.*

Item & no. 25. diſt. §. nunc autem. ad fi.

† *Vide tex. cum gloſſa* in Auth. qui ſemel. C. quo. & quã. iudex.

Matrimonialis cauſa multa habet ſpecialia.

d *Quod dic* infrà de reſtit. ſuper eo. 2. *Ioann. And.*

El mandat pubes: non ſit ſententia perpes:
Arbitrium, pœna, pactum, tranſactio ceſſat.
Et non iurati teſtes, confeſſio contra.

a ¶ *Ad ſeparationem coniugij.*] Verbum iſtud, coniugij, impropriè ponitur, quia propter adulterium ipſum coniugium non diſſoluitur, immò manent coniuges etiam ſeparati. 32. q. 7. c. 1. & 2. & ideo expone, coniugij, id eſt, coniugum, qui propter adulterium ſeparantur ab inuicem quoad mutuam ſeruitutem tantùm, vinculo matrimonij nihilominus perdurante, & hoc patet, quia licèt ſic abſoluatur ille, qui non peccauit, à ſeruitute alterius, qui adulteriũ cõmiſit: cõtrahere tamen non poteſt. 33. q. 3. *dixit dominus.* & ſi contraheret, cõpelleretur redire ad primam. ĩ. *de diuortiis. ex literis.*

¶ *Glo. ſe. recitatur circa materiam opinionũ antiquarum.*

iugij[a] non ad coniunctionem intenditur) quia lite non conteſtata teſtes fuerunt recepti, & atteſtationes etiam publicatæ, ſiue deferendum, ſiue non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad diffinitiuam ſententiam[b] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter ſuam contumaciam, vel etiam Procuratoris[c] (ſi ſciens non purgauit eandem) excommunicationis ſententia innodari.

¶ Idem Hieroſolymitano Patriarchæ, & Archie. Caſſen.

¶ *In cauſa reſtitutionis cõtra cõtumacem, lite non conteſtata, ſentẽtia proferri non poteſt. Hoc dicit, cõprehendendo omnẽ modum ſummãdi.*

a Atque hoc diffinit concilium Tri. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij can. 7. adde concilium Mileuitanũ c. 17. & concilium Africanum c. 69.

b ¶ *Ad diffinitiuã ſententiam.*] Hic patet, quòd in ciuilibus cauſis nũquam eſt ferenda ſententia lite conteſtata: *arg. de do. & contu. preter & C. quamodo & qn. iud. l. conſentaneũ in fi.* & ĩ. *eo. tit. per tuas.* & *in Auth. de exhi. reis. §. ſi vero. coll. 5.* ſiue in criminali ciuiliter mota, vt hic. Hug. contradicit, quòd teſtes poſſunt recipi, & ſententia ferri & in criminali, dummodo de cauſa liqueat, vel liquere poſſit, ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis. De hac tamen materia traditur 3. *q. 9. in ſumma.* & ĩ. *de do. & contu. veritatis.* Et no. quòd dominus Papa per totũ tit. iſtum ſuit opi. I. qui dixit, quod lite non conteſtata non ſunt recipiendi teſtes. Mar. contra eum Hu. & dominus Papa quandoque ſequitur opi. Mar. ĩ. *de teſti. c. Raynutius & c. Raynaldus.* vbi tractatur de duabus quartis deducendis.

¶ *Gl. ſeq. primò probat contumacia factum niſi excedat confeſſionem, & dolum procuratoris nocere domino, & duplicem cauſam reddit: ſecundo allegat in contrarium, tertio ſoluit. Deinde format quæſt. in qua alleg. pro, & contra, & poſtea ſoluit.*

c ¶ *Procuratoris.*] Ex hoc loco euidẽter apparet, qñ dñs puniẽdus ſit. Eſt ergo dominus puniendus, qñ ipſe contumax fuit. Item propter cõtumaciam ſui procuratoris eo ſciente, & eã non purgante, quia tunc intelligitur ratam hẽre contumaciã ſui procuratoris, vnde poteſt excommunicari, aut aliàs puniri, quia alienam culpam fecit propriam per conſenſum. Et ita punitur dñs propter factũ procuratoris, ſiue eius contumaciam. arg. ĩ. *de app. ſæpe contingit.* & 2. q. 6. §. *biduum. ver. ſi aduerſus.* nã factũ procuratoris nocet dño. ĩ. *de in integ. re. cùm venissent.* & confeſſio procuratoris nocet dño. ĩ. *de re iud. ſuborta.* etiã ignorãti, vt ibi, & dolus procuratoris nocet dño. *ff. de tribu. procuratoris.* & *C. de excoll. & tranſa. vulg. & l. in exceptione. lib. 12.* & q factũ procuratoris dño præiudicet, habes. ĩ. *de cau. po. & proprietatẽ cũ olim.* & gñraliter factũ procuratoris dño præiudicat, niſi excedat fines mandati. ĩ. *de offi. dele. cũ olim.* & *C. de pen. ſi procurator.* & ſibi imputet, qui malũ procuratorẽ eligit *ff. de mino. cũ mãdato,* nã cũ proſit dño factũ procuratoris, cui non vſtè obtinuit. *ff. de proc. qui proprio. §. in cæteris.* ſic & ei dẽt nocere. Sed cõtra vr, q cõtumacia procuratoris non debet nocere dño. *ff. ſi quis ius non abt. l. 1. §. ſi procurator.* & expreſsè traditur, q tm̃ procurator cõueniẽdus eſt, nõ dñs. ff. man. ſi mandato niſi expreſſiſſet in prin. Ita ignorãtis dñi cõditio per procuratorem deterior fieri non dẽt. *ff. de procu. ignorantis.* nec tñ ſcientia eius dño ignorãti nocet. *ff. de lib. cau. in ſermo. nec delictum eius in Auth. de eo. tit. §. ſi quis in ſua domo. coll. 9.* nec alienus dolus alteri nocere dẽt. *ff. de excep. dol. ſi procurator.* Sol. dicas, q procuratoris cõtumacia ipſi dño præiudicat in eo caſu, in quo loquitur hic, putã, quia ſcit eius contumaciã, & ratam habet eã, eo ipſo quòd nõ purgat ipſam. vñ in eo caſu põt dñs excõicari. Si verò dñs ignorat eius contumaciam, nec etiam ratam habet, ipſe procurator punitur de dolo ſuo[d], & non dñs: & ſic loquitur. *ff. ſi quis ius do. l. 3. §. ſi quis procurator.* & alia iura ad hoc inducta: quia iniquum eſt aliquẽ alterius odio prægrauari. *C. de inof. teſt. ſi quis in ſuo ver. fi.* & peccata ſuos debẽt tenere actores. ĩ. *de his. quæ ſi à maio. par. c. quæſiuit.* & *C. de pen. ſancimus.* aliàs ergo dñs nõ eſt excõicatus ignorans culpã, & dolum ſui procuratoris, vel cùm eam ſcit, ſtatim eã purgat. Et eſt hoc notabile circa ea, quæ facit in iudicio ſecundũ formã mãdati: bñ ſit præiudiciũ dño per cõfeſſionẽ procuratoris, ſeu per factũ illius, vt dicunt iura primò inducta, dummodo non egrediatur formam mandati. aliàs non obeſſet dño, ſi cũ primũ ſcit, contradicat. ĩ. *de offi. dele.* cùm olim. Sed quid ſi propter cõtumaciã procuratoris tñ dominus excõicetur à iudice, domino ignorãte cõtumaciã procuratoris, nec eã ratã habẽte, nũquid erit excõicatus? hoc ſæpe cõtingit. Vr, quòd non teneat, quia hic dicit: potuit excõicari propter ſuam cõtumaciam, vel procuratoris, & illud dicitur poſſe fieri, quod de iure fit. 22. q. 2. *faciat homo.* Sed videtur, q excõicatio teneat, cum ſit lata à ſuo iudice ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè. 11. qu. 3. *ſententia paſtoralis.* & in culpa quodammodo videtur, qui talem procuratorem conſtituit, qui non obtemperat iuri: & aliquis pro facto alterius etiam ſine culpa punitur. ĩ. *de ſpon. non eſt.* Credo[e], quòd tutius ſit dicere, quòd ſit excommunicatus, licèt non debuerit excõmunicari, & debet abſolui ſine aliqua ſatisfactione, & abſque grauamine, & credo, quòd iudex tenetur ei ab intereſſe. ĩ. *de ſent. excom. ſacro.* quia illum excõicauit iniuſtè & non citatum.

b Et quandoque diſtinguit ad opiniones ſalmandas de reſcri. ſuper literis. de reſt. ſpo. literas. de ſim. per tuas. ſecundum Ioan. And.

c Concor. l. ſi procuratorem. §. ſi tutores. ff. manda. & li. 1. & ibi Bar. ff. de pro.

d Non tamẽ excõmunicatur: ſed ſufficit ſtipulationem committi ob rem non defenſam. & hoc verum, vbi ipſe procurator pro ſe cauit, vel dominus eo abſente. Si verò cauit pro eo apud acta, procurator cogitur præciſè defendere: nec ſufficit ſtipulationẽ committi. ff. de procu. filius. §. ſi. & l. non cogendum. §. 1. ſecundum Ioan. de Ven. & Pau. & adde, quod habetur in cle. de procur. c. 1. Ioan. And.

e De pluribus quæſtionibus huc ſpectantibus vide Dominicum Sotũ, lib. 4. ſentent. diſt. 22. q. 1. art. 2.

CAP. II.

ACcedens: *& infrà.* ¶ Cùm in iudicum delegatorum præſentia Archiepiſcopus Tirenſis reſtitutionis beneficium poſtularet, Plebanus ſancti Marci de Venetus (contra quem agebat) nihil ad obiecta reſpondit †, ſed ad noſtram audientiam appellauit[d]: & licet ſæpe fuiſſet admonitus, vt iuri pareret (quia eius appellatio non tenebat) noluit tamen reſpondere amplius: vel coram eis etiam comparere. Ipſi verò Iudices (cùm Plebanus in ſua contumacia perduraret †) te-

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compilatione.

† Vide l. 1. ff. ſi quis ius. di. non obtempe. & l. 1. ff. ſi quis in ius vo. non ierit.

† permanẽret.

ACcedens.] Duo facit. Primò ponit ordinem proceſſus. Secundo ipſius retractationem ibi, *Cum igitur.* Abbas.

Cauſa inter Archiepm Tiren. ex vna parte & plebanum ſancti Marci in Tyro ex altera, ſuper iure parochiali ipſius eccleſiæ, quæſtio vertebatur cauſa ſuper hoc cõmiſſa fuit tribus epis, in quorũ præſentia archiepus Tiren. petiit reſtitutiones iuris parochialis in Eccleſia ſancti Marci, quo dicebat ſe ſpoliatum: plebanus allegans, quòd cùm notoriũ eſſet duos de prædictis epis ſuffraganeos eſſe archiepi Tiren. & propter hoc eſſent ſibi ſuſpecti, nihil ad obiecta reſpondens, ſedem Apoſt. appellauit: ipſi verò iudices, cùm plebanus ſæpe monitus vt iuri pareret, in ſua contumacia perduraret, receperunt teſtes ex parte archiepi productos, mandãtes poſtmodum plebano, vt ad eos accederet contra teſtes obiecturus, qui cum ad eorum præſentiam non accederet excõicauerũt eundem, adiudicantes poſſeſſionem iuris parochialis archiepo, & eum reſtituentes in integrum prohibuerunt, ne aliquis dictam poſſeſſionem perturbaret: negotium iſtud delatum fuit ad ſedem Apoſtolicam: ſuper hoc ſcribit Papa patriarchæ Hieroſolymitano, & archiepiſcopo Caſſeñ. dicens, quòd lis coram præfatis iudicibus conteſt. non fuit, & manifeſte patebat literas impetratas fuiſſe per veri ſuppreſſionem, quia notorium erat duos iudicum prædictorum ſuffraganeos eſſe archiepiſcopi Tireñ. & idem plebanus legitimè appellauit, & ſi etiam appellatio legitima non fuiſſet, iudices fortè propter contumaciam potuerunt plebanum excommunicare, ſed non debuerunt plebanum excommunicare lite non conte. ſuper negotio principali diffinitiuam proferret ſententiã, Vnde dominus Papa ſententias prædictorũ iudicũ caſſauit: immò caſſas, & irritas nunciauit, dans in mandatis archiepiſcopo Tireñ. vt Eccleſiæ ſancti Marci reſtituat inſtrumenta, & alia vniuerſa, quæ occaſione prædictæ ſentẽtiæ per alios occupauit.

Quidam intelligunt hanc decret. loqui, quòd archiepiſcopus agebat per beneficium reſtitutionis in integrum iure minoris. Nota quòd iudex ſubditus actoris, poteſt legitimè recuſari. Item cum notoria eſt ſuſpicio, literæ per veri ſuppreſſionem obtentæ dicuntur, ex quo in eis de illa non ſit mentio. Item lite non conteſta. teſtes recipiendi non ſunt nec diffinitiua ſententia proferenda. quod ſi fiat, ſententia eſt nulla. Item cum ſententia nulla eſt, non debet caſſari. ſed caſſa, & irrita nunciari: quia quod nihil eſt, caſſari non poteſt. & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſam per talem ſententiam habita. Item ſententia lata ſuper poſſeſſione diffinitiua dicitur.

¶ *Glo. ſeq. reci. ſignando contrarium de decre. vt debitum. & dilecto. Sol. triplex iſtud verum. Vel ſupple, hoc propter notorium.*

d ¶ *Appellauit.*] Hic nullã cauſam appellandi ſeu grauaminis expreſſit: vnde non valet ſecundũ hodierna iura appellatio. ĩ. de appe. vt debitus. qui cauſa ſemper debet exprimi coram iudice, & propter illã appellari. ĩ. *de ap.* dilecto filio G. aliàs admitti nõ debet: quare talis appellatio nõ valet hodie, hic enim appellauit propter ſuſpicionem, & appellare non debet hoc modo: debuit enim cauſam ſuſpicionis coram iudicibus allegare probabilẽ, & ſi non admiſiſſent legitimam ſuſpicionẽ, tunc debuit demum appellare. ĩ. *de ap. cum ſpecialis.* tñ infra vr, quod legitima fuerit appellatio. verũ, ſiex his plebanũ legitimè. & c. Et ita ſecũdũ antiqua iura ſufficiebat appellare, licèt cauſa nõ exprimeret, vt hic vr, quia Papa talẽ appellationẽ vr admittere, q illi iudices fuerũt ſuffraganei archiepi: ſed hodie nõ teneret. Vel dic, q cauſa ſuſpicionis fuit allegata.

Appellatio non expreſſa cauſa an valeat.

legata, nec admiſſa vñ tenuit appellatio. & ita nullũ contrarium. Vel quia ſuſpicionis cauſa notoria erat, valuit appellatio plebani, quauis cauſam nõ expreſſerit, vt a ĵ. ſequitur in ipſa litera: ſecus cùm cauſa ſuſpicionis, aut etiam appellationis latens eſt: quia tunc debet exprimi, ſecundùm quod traditur. ĵ. *de ap. Vt debitus* & c. *cum ſpeciali.* & c. *interpoſita.*

tiæ, ſcilicet excommunicationis in plebanum, & alia ſuper reſtitutione poſſeſſionis iuris parochialis.

i ¶ *Vniuerſa.*] Quia ſi principale non tenuit, nec illud quod ex eo noſcitur eſſe ſecutum. ĵ. *de fide inſtru. inter dilectos.* §. *cum vrgetur in fin.* C. *de legi. non dubium.* cum ſuis concor. Omnia ergo reſtituenda ſunt, quæ occaſione ipſius ſententiæ habuit, ſicut cum reſtituitur minor aduerſus ſententiam, pignora[d] præſtita debent reſtitui. ff. *de mino. ſi ex cauſa.* §. 1. & cum retractatur ſententia, omnia debent reſtitui in priſtinum ſtatum, vt hîc. & ex vtraque parte fieri debet reſtitutio. C. *de repu. leg. vnica.* ff. *de mino. quod ſi minor.* §. *reſtitutio.* & ĵ. *de in integrum reſti.* c. 1.

a Licèt cauſa ſit notoria, non credo eum releuari ab exceptione recuſationis proponenda, ſed quod hoc prodeſt notorium in eis, quod cauſa rationabilis, & facti quod vera, quia releuabit ab ea probanda, nec erit neceſſe ad arbitros recurri. Ioan. *And.*

† *Vide textum* l. 2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in lo. publico

† *Ordinaſic. Igitur nos caſſauimus prædictas ſententias, cùm lis non eſſet conteſtata, & pateret, &c. & conſtaret. &c.*

† *Alias: & manifeſtum eſſet.*

b *Hæc gloſſula non eſt* Bernardi.

ſtes receperunt[a] ab aduerſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet, in perſonas, vel in dicta teſtium obiecturus. Quod cum facere noluiſſet †, in ipſum excommunicationis ſententiam protulerunt[b], poſſeſſionem iuris[c] parochialis adiudicantes Archiepiſcopo memorato: & cũ reſtituentes in integrum, diſtrictiùs vetuerunt, ne quis poſſeſſionem Tireñ. Eccleſiæ reſtitutam præſumeret perturbare[d]. ¶ Cum igitur † lis coram eiſdem Iudicibus non fuerit conteſtata, & manifeſtè † pateret literas ipſas per veri ſuppreſſionem obtentas, (cùm manifeſtum eſſet duos prædictorum Iudicum, Achonicñ.[e] videlicet, & Beriteñ. Epiſcopos, eidem Archiepiſcopo tanquam Suffraganeos, ſuo Metropolitano ſubeſſe[e]) ac ex his[f] Plebanum legitimè appellaſſe conſtaret, in quẽ (etiamſi minùs legitimè appellaſſet) & Iudices ipſi licèt propter contumaciam[g] excommunicationis fortè potuerunt proferre ſententiam, non tamen debuerunt ſuper principali negotio diffinitiuam ſententiam, lite non conteſtata, proferre, prædictas caſſauimus[h] ſententias, immò caſſas denunciauimus, & inanes. Vnde Tireñ. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt Eccleſiæ ſancti Marci inſtrumenta reſtituat & etiam vniuerſa[i] quæ huiuſmodi occaſione ſententiæ, per ſe, vel per alios occupauit †.

¶ Idem Epiſcopo Brixieñ.

¶ *Si lite non conteſtata reus eſt contumax: ſi fieri poteſt, mittitur actor in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ: aliàs reus excommunicabitur.*

CAP. III.

TVæ † fraternitatis deuotio: & infra. ¶ Conſultationi tuæ taliter duximus rñdendum: quod ſi reus lite non conteſtata contumaciter[k] ſe abſentat †: taliſque ſit cauſa, quòd actor poſſit in petitarum rerum poſſeſſionem[l] induci, eſt in eandem cauſam cuſtodiæ inducendus[m].

¶ Quòd ſi cauſa talis fuerit, quod idem in poſſeſſionem nequeat[n] intromitti †, vt iuri pareat, per cenſuram Eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

¶ Idẽ de decima, & Helemoſio. † Abbatibus Aurelianñ. & Carnateñ. diœceſis.

¶ *Receptio teſtium facta contra non contumacem (lite non conteſtata) in cauſa matrimoniali eſt nulla.*

a ¶ *Teſtes receperunt.*] Lite non conteſtata. & malè. ſ. eo. c. prox. & ĵ. *eo per totum.*

b ¶ *Protulerunt.*] Et malè, quia nemo compellitur obiicere in perſonas teſtium.

c ¶ *Poſſeſſionem iuris.*] Non autẽ poſſeſſionem cauſa rei ſeruãdæ: quod fortè facere potuerunt, immò ſine fortè, ſi contumax fuiſſet. ĵ. *eod. c. prox.* & c. *quoniam* §. *in aliis.* ſed appellatio præmiſſa videtur defendere ipſum plebanum à contumacia. vnde non tenuit ſententia excõicationis vt inferiùs ſequitur. Quidam intelligunt hanc decre. loqui in cauſa reſtitutionis in integrum iure minoris.

d ¶ *Perturbare.*] Arg. quod iudex debet defendere inductum in poſſeſſionẽ. ĵ. *de ſim. querelam.* ¶ *Glo. ſe. not. 4. in cauſam recuſationis: & addit quatuor, dicens non ſolùm teſtes.*

e ¶ *Subeſſe.*] Hæc eſt iuſta cauſa recuſatiõis, quod iudex ſit ſuffraganeus aduerſarij. ſicut & illa quod iudex ſit dominus aduerſarij. ſ. *de offi. deleg.* cauſam, quæ inter R. vbi plures caſus notantur de recuſatione. Idẽ videtur, ſi eſſet affinis. 3. q. 5. *abſens.* & ff. *de iureiur. lex Cornelia. in prin.* & 4. q. 3. *item l. Iulia.* Item ſi eſt, Comes. ff. *de offi. præ. ſenatuſconſulto.* & ſ. *de offi. dele. cum R.* propter dominum tota familia poteſt recuſari. C. *ſi quinquacunque præd. po. l. vnica.* & licet ex iſtis cauſis repellatur iudex à iudicando, non tamen repellitur teſtis à teſtificando: & hæc eſt cauſa, quia faciliùs poſſet habere multos iudices, quàm vnum teſtem. vnde repellitur iudex à iudicio propter defectum teſtis: vt ſic ferat teſtimonium in cauſa. ĵ. *de teſti. dilecto.* ¶ *Glo. ſeq. opponit verſ. plurali & ſoluit.*

f ¶ *Ac ex his.*] Quare dicit ex his? quia non appellauit ex pluribus cauſis, ſed tamen quia erant ſuffraganei poſt appellationem, vnica videbatur cauſa appellationis eo tempore, quo appellauit, licèt tamen non expreſſerit, ſcilicet quia iudices duo erant ſuffraganei, ſed poſt appellationem alia cauſa grauaminis ſuperuenit ſcilicet quia receperunt teſtes lite non conteſtata, & propter hoc dicit ex his, quia ex ſuperuenienti grauamine ſumpſit appellatio maiorem firmitatem, & ſic ex his, quæ poſtea fiunt, intelligitur fortius valere, ſed ab initio vnica videtur, & ſic legitimam vocat appellationem, & tamen nulla cauſa fuit expreſſa, vt dictum eſt, & ita poſtfacto apparet legitima ĵ. *de frig. & malefi. fraternitatis.* Vel dic, quòd duo iudices recuſati fuerant, & quia non admiſerunt recuſationem, appellatum fuit. & ſic eſt planum, quod dicitur, vt ſ. dictum eſt. Bern.

g ¶ *Contumaciam.*] Si appellatio non fuiſſet legitima, propter contumaciam debuit, & potuit excommunicari. vel aduerſarium in quaſi poſſeſſionem iuris mittere cauſa rei ſeruandæ: vt ĵ. c. *pro.* ſed diffinitiuam nunquam potuit proferre ſententiam ſuper poſſeſſione, quæ erat quæſtio ſpoliationis, cùm lis non eſſet conteſtata. ĵ. *eo per totum.* & quod dicit, fortè, non notat dubitationem, ſed potiùs affirmationem.

h ¶ *Caſſauimus.*] Id eſt caſſam denunciauimus. Hoc ideo ita exponit, quia propriè dicitur caſſari ſententia, vbi tenet: ſed cùm ſententia nulla eſt, vt hic ſententia non debet caſſari: quia quod non eſt, caſſari non debet, ſed debet denunciari nulla, ſicut fit in ſententia excommunicationis. ĵ. *de ſent. excom. per tuas.* & ſ. *de offi. dele. cùm contingat.* & hic duæ fuerunt ſententiæ,

e Idem Ioã. & Vin. non eſt verum ſecundùm Hoſtien. & hoc teneas, quia ſi grauamen eſt præcedens, nõ facit validam appellationem niſi & illud appellatione ſit expreſſum: multò minùs ſub ſe, nunc probatur, de appel. dilecto. & patet hoc hodie in concil. clem. de app. appellanti. Ioan. *And.*

TVæ fraternitatis.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio. Et ſecundùm membrum ibi, *Quod ſi.* Abbas Sic.

CASVS. Aliquis citatus eſt ad cauſam legitimè lite non conteſt. & ita contumax eſt: quæritur. qualiter contra eum ſit procedendum? Rñ. ſi reus lite non conteſt. contumax inuenitur, ſi talis eſt cauſa, quòd actor poſſit in poſſeſſionem rei petitæ induci, cauſa rei ſeruandæ inducendus eſt in eandem: quòd ſi non ſit talis cauſa, quòd poſſit mitti in poſſeſſionem, debet excommunicari. Not. quòd in actione reali, pœna contumaciæ ordinaria eſt miſſio in poſſeſſionem rei petitæ: item vbi non poteſt fieri miſſio, reus debet excommunicari.

d Capita ex cauſa iudicati, & ſuo reſtituuntur, cum grande dãnum eſt minoris capere pignoribus, etiãſi haberet pecuniam ex illis receptã. Ioan. *And.*

† *Vide ad hoc text. in* l. diſſolutæ. C. de cond. ex lege.

† Ca. 3. eod. ti. in 3. compilatione.

† *In vulgata: ita: abſentauerit ſe contumaciter.*

† *introducere.*

† *de curia Dei & de eleemoſyna abbatibus, &c.*

k ¶ *Contumaciter.*] Pluribus modis dicitur quis contumax. ĵ. *eo. quoniam.* §. 1. & 11. q. 3. *certum.* & ff. *de re. iu. contumacia* §. 1.

l ¶ *Poſſeſſionẽ.*] Vel quaſi poſſeſſionẽ. ĵ. de cau. poſ. cũ Eccleſia. 1. ¶ *Glo. ſequens in duobus inſtruit iudicem de tertio remittit. Secundo ponit quinque auxilia, &c.*

m ¶ *Inducendus.*] Non tamen iudex multum debet feſtinare ad decernendam huiuſmodi miſſionem in poſſeſſionem, aliàs fieret reſtitutio contra eam. *arg.* ff. *de dam. infe. ſi finita.* §. *ſi fortè.* quia etiã ſentẽtia diffinitiua reuocatur iuſta de cauſa. ĵ. *de re iu. cũ Bertholdus.* & debet ſummatim negotium perſcrutari ante miſſionem. *arg.* C. *vbi in rem act. l. 2.* & ĵ. *eo. quoniam.* §. *penult.* an iſte ſic miſſus ſit cuſtos tantum, vel verus poſſeſſor, dicitur. ĵ. *de do. & cõ. contingit.* No. tamẽ quòd quinque auxilia prodita ſunt contra illos, qui non admittunt actorem in poſſeſſionem ſecundum mandatum iudicis. Primum, quia puniuntur in expenſis. ĵ. *eo. quoniam.* §. *in aliis* & ĵ. *de ſequeſtr. ad hoc.* Secundum eſt, quia eo nõ obſtante, quòd nõ poſſidet, verus efficitur poſſeſſor anno elapſo. ĵ. *de do. & cont. contingit.* ff. *de bon. auct. iud. poſ. quamuis.* Tertium eſt, quia poteſt excommunicari,[e] vt hîc, & ĵ. *eo. quoniam.* §. *vl.* Quartum, quia poteſt conuenire aduerſarium, quanti ſua intereſt poſſeſſionem non habuiſſe. ff. *vt in poſ. l. ſi duo.* §. *vlt.* & ff. *ne vis fiat qui in poſ. miſ. l. 1. in prin.* Quintum, quia manu militari eiici poteſt. ff. *ne vis fi. ei qui in poſ. miſ. eſt. ſi quis miſſus.* ff. *de rei vin. qui reſtituere.* Vnde verſus,

Anno verus eris poſſeſſor, ſi prohiberis:
Expenſas reddent, quem milites arma repellent.
Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.

e Ita tamen quod deferatur dignitatis, & perſona de of. dele. c. 2. li. 6. Ioan. *And.*

n ¶ *In poſſeſſionem nequeat.*] Puta, ſi cauſa eſſet criminalis ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, vel matrimonialiter, ſi cũ agitur ad ſeparationem matrimonij, contumax eſt excommunicandus. ſ. *eo. c. 1. in fine.* & 11. q. 3. *rurſus.* & c. *quicunque.* & hic. Bern.

ADDITIO. Itẽ ſi ſit ciuilis perſonalis, ſed reus nõ põt pati miſſionẽ, quia nõ habet immobilia, nec mobilia, ſecudũ Ho. Idẽ ſi reus abſcondit ſe, vel perijt dolo ſuo, ſecundum Vin. Ioan. Andr.

Accedens.

CAP. IIII.

ij ACcedens † ad ſedem Apoſtolicam nobilis vir G. † Vicecomes, nobis expoſuit, quòd cùm Coriſopiteñ. Epiſcopus Comitem Britanniæ proxima linea [a] conſanguinitatis attingat: & Archidiaconus eius [b] ſit Clericus commenſalis (qui [c] eidem Vicecomiti eſt aduerſarius principalis, vtpote qui vxorem † ſuam, & terram publicè detinere præſumit) & magiſter P. de terra vxoris ſuæ oriundus [d], exiſtat nimis fauens [e] eidem: & omnes ſub diſtrictu [f] exiſtát Comitis memorati: nec niſi per diſtrictum ipſius pateat acceſſus ad eos: & ipſi (quibus cauſa inter ipſum, & vxorem ſuam commiſſa fuerat) nunquam ei voluerunt, niſi in terra inimicorum [g] ſuorum, locum, & terminum aſſignare, vbi ſine mortis periculo accedere non audebat: & licèt litteras non habuerit de conductu, ſi tamen miſſæ ei fuiſſent, non debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis [h]: *& infrà*.

¶ Mandamus, quatenus, cùm propinquiores ſitis terræ nobilis iam dictæ, quàm ſuæ, & cauſa ipſa per vos commodiùs valeat terminari: cùm ad vos ſecurus † pateat acceſſus, vtrinque † partibus conuocatis (ſi vobis conſtiterit, quòd ante litem legitime conteſtatam, vel poſt appellationem ex præmiſſis cauſis [i] interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimonium, abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent) vos atteſtationes huiuſmodi decernatis irritas, & inanes: compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virum ſuum (quem inconſultè dimiſit) ita quòd poſtquam ipſe vir plenariam reſtitutionem habuerit, tam vxoris, quàm terræ [k], cauſam ſuper matrimonio audiatis, eamque ſine canonico terminetis.

¶ Idem.

¶ Lite nõ conteſtata nõ recipiũtur teſtes regulariter ſuper principali. Fallit in caſibus hic annotatis, ſcilicet cũ timetur de morte, vel abſentia diuturna teſtiũ: tunc enim ſeruata ſolemnitate hic poſita, poſſunt etiã lite non conteſtata teſtes examinari. Hoc dicit vſq; ad §. porrò.

CAP. V.

QVoniam † frequenter in dubium reuocatur à multis, an lite non conteſtata teſtes recipi valeant: auctoritate præſentium duxi-

ij. ACcedens.] Sunt duæ partes. Prima ponit appellantis querelam. Secunda commiſſionis cauſam ibi, *Mandamus*. Abb. Siculus.

CASVS. Vir G. vicecomes cum vxore ſua cauſam matrimonialem habebat, quæ ad petitionem vxoris commiſſa fuit epo Coriſopiteñ. & archidiacono cuidam, & magiſtro Petro: iudices citauerunt dictum nobilem., ipſe coram eis fecit ꝓponi, quòd erant ſibi certa ratione ſuſpecti: eps erat proxima linea cõſanguinitatis cõiunctus comiti Britanniæ, qui erat eius aduerſarius manifeſtus, qui vxoré ſuam publicè detinebat, & archidiaconus erat commenſalis eiuſdem comitis Britanniæ: magiſter P. erat oriundus de terra vxoris ipſius, nimis fauens eidem, & omnes exiſtũt ſub diſtrictu ipſius comitis, nec poterat ire ad eos niſi per terram ipſius comitis, nec volebat eidem nobili terminum aſſignare, niſi in terra inimicorum ſuorum: & quia non admitteb. pt huiuſmodi recuſationes, ad ſedé Apoſto. appellauit. iudices nihilominus lite non conteſt. receperunt teſtes ſuper conſanguinitate inter dictum nobilém, & vxorem ipſius: dictus nobilis domino Papæ eſt conqueſtus, petens etiã vxorem ſuam, & terrã eius ſibi reſtitui. Vnde mãdat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus ſuper prædictis veritaté inquirant, & ſi conſtiterit, quòd ante litem conteſta. vel etiam poſt app. ex cauſis præmiſſis interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimonium abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent, atteſtationes illas decernant irritas, & inanes, & mulierem illam compellant ad virum ſuum redire, facta reſtitutione plenaria tam terræ, quam vxoris, cauſam audiant ſine canonico terminantes eandem. Nota tres cauſas recuſationis, quòd iudex conſanguineus illius, qui moratur cum aduerſario meo, & ei præſtet conſilium, & auxilium, poteſt recuſari. Itẽ iudex, qui ortus eſt de terra, in qua aduerſarius meus habet iuriſdictioné, poteſt recuſari. Itẽ nullus dẽt citari ad locũ nõ tutũ. Item non tenetur, nec debet quis propter cautionem cõmittere ſe ſuis inimicis. Itẽ teſtes recepti lite nõ cõteſtata, vel poſt legitimam appellationem non valent. Item in cauſa matrimonij propter contumaciã, etiam lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt. Itẽ reſtitutio primò faciẽda eſt ante ingreſſum cauſæ principalis.

a ¶ *Linea conſanguinitatis.*] Quæ eſt ſufficiens cauſa recuſationis *j. de appel. poſtremò* idem eſſet, ſi eſſet affinis. *3. q. 9. abſens.* de hoc dixi. *s. eo. accedens. & s. de offi. deleg. cauſam quæ.*

b ¶ *Eius.*] Scilicet comitis Britanniæ, ideoque erat ſuſpectus illi *s. de offi. deleg. inſinuante.*

c ¶ *Qui.*] ſcilicet comes.

d ¶ *Oriundus*] Vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur. *ff. de ſenato. l. pac.* Et eſt iſta admirabilis ſuſpicio, quam ſufficere non credo: a ſed quæ non proſunt ſingula, multa iuuãt: vt notatur. *j. de probationibus cum cauſam.* Vel dic, oriundus de terra ſua, id eſt, de terra, quæ pertinebat ad iuriſdictionem illius comitis, & ad proprietatem ipſius dominæ. & ita eſt ſufficiens cauſa recuſationis, quòd iſti iudices erant de diſtrictu ipſius comitis Britanniæ. Vel dic, ſi vis intelligere de terra vxoris, de terra, quæ pertinet ad iuriſdictionem vxoris, & tunc valet recuſatio, vt *s. eod. accedens.*

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Nimis fauens.*] Sed nunquid tenetur quilibet diligere proximum ſuum. *de pœnit. diſt. 1. omnes qui non diligit?* Rñ. non omnis amicitia repellit iudicem, ſed maxima. *ff. de verb. ſig. latè. §.* amicos. ſicut nec omnes inimicitiæ repellunt teſtem, niſi maximæ. *j. de ſimo. licet Hely. & c. per tuas* [b]. & cauſa cognita illud diſquiri dẽt. *ff. de quæſtio. l. 1. §. per quæſtionem.* nam propter leues inimicitias non extinguitur legatum *ff. de adi. lega. l. 3. in fin.* Sed videtur, quòd modica cauſa iudicem repellit, vt dictum eſt *s. eod. accedens. & s. de offi. deleg. cauſam quæ.* quia lites ſine ſuſpicione ꝓcedere debent. *3. q. 5. quia ſuſpecti. & C. de iud. apertiſſimi.* Sed qđ dicit, nimis fauens, ſoluit, quod dictum eſt.

ADDITIO. Quaſi dicat, non ſufficit, ſi dicatur, nimis fauens, niſi fauoris cauſa exprimatur: aliàs quilibet iudex poſſet ſine cauſa recuſari, ſubaudi ergo, vt dixi in textu. Ioan. And.

f ¶ *Sub diſtrictu.*] Hęc exceptio omnes tangit.

g ¶ *Inimicorum.*] Hęc fuit ſufficiens cauſa appellandi. *3. q. 9. hortamur. & j. de appellatio. ex parte. ff. de iud. ſi longius ff. de arbit. ſi cũ dies. § ſi arbit r.*

h ¶ *Inimicis.*] Simile *j. de ſenten. excõ. de cætero. & c. quamuis.* nec in hoc caſu ſufficiens potuit cautio præſtari. *arg. s. de reſt. ſpol. literas. in ſi.* & hoc propter fragilitatem cautionis. *ff. ad Treb. qui ma. §. 1.* *Gloſ. ſeq. ſoluit contrarium de decre. cauſam.*

i ¶ *Ex præmiſſis cauſis.*] Scilicet quia epiſcopus erat cõſanguineus comitis, & archidiaconus commenſalis eiuſdẽ, & alter oriũdus de terra vxoris, & locum aſſignabant per terram inimicorum: quia huiuſmodi exceptiones non admittebant, legitima fuit appellatio, & quælibet etiam per ſe ſufficeret ad appellandũ, c præter illam quòd oriundus fuit alter iudicum de terra vxoris: illam ſolam non putarem ſufficientem ad recuſandum iudicem, vel iudices, ſed ſi præſtet adminiculum aliis, vt dixi *s. quæ non proſũt ſingula, multa iuuant. ſic ff. quibus ex cau. ma. in ecnon. § ſi quis ſapim.* niſi velis dicere de terra, quæ pertinet ad iuriſdictionem vxoris: tunc bona eſt exceptio: quia omnes erant de diſtrictu ipſius comitis. *arg. j. de præſum. tertio.* & ita ſiue teſtes recepti fuerunt ante litem conteſt. ſiue poſt appel. præmiſſam ex præmiſſis cauſis non valet receptio teſtium per conſanguinitatem, niſi ille fuiſſet contumax: tunc enim in cauſa matrimoniali ante litem conteſt. recipiuntur teſtes, non obſtante abſentia illius. *j. eod. c. prox. § 2.* & hoc eſt, quod ſequitur, abſque culpa contumaciæ.

k ¶ *Terra.*] ſ. dotalis. eius enim cognitio pertinet ad Papam ratione connexitatis: quia eſt acceſſoria ipſi matrimonio. infrà de do. inter vi. & vxo. c. 1. 2. & 3. & ſic non eſt contra. *j. qui filij ſint leg. cauſam, ſhe 2.*

QVoniam frequentes.] Quia iſta decret. eſt valdè prolixa, & habet materiam ſatis ſeparabilem, idem Panor. eã legit per partes. Et diuiditur hoc prin. vſque ad §. *Porrò.* in quatuor partes. nam primò ponit regulam. Secundò duos caſus excipit ibi, *Niſi.* Tertiò ſolemnitatem requiſitam ibi, *Sed ſi actor.* Quartò quid iuris, ſi illa non ſeruetur ibi, *Atteſtationes.*

CASVS. Quia dubitabatur frequenter, vtrum lite non conteſtata, teſtes recipi valeant, vt patet per præcedẽtia iura: ſtatuit Papa regulariter verũ eſſe, quod lite nõ cõteſtata non eſt ad receptionẽ teſtium procedendum: ab iſta generalitate excipiuntur quidã caſus, in quibus lite nõ cõteſtata teſtes recipi poſſũt, vt ſi de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna: tũc ſi cauſa ſit ciuilis, ne veritas occultetur, & copia probationis aliquibus caſibus fortuitis ſubtrahatur: ſenes, & valetudinarij, & alij teſtes, de quib' ex aliqua rõnabili cã timetur, recipiẽdi ſunt lite nõ cõteſtata, ſiue pars conuenta ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia, vt conueniri non poſſit. Sed ſi actor non conuenerit aduerſariũ infrà annũ, ex quo

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpilatione.
† Alias: GG.
† Ex qualibet enim harum cauſarum oritur inimicitia capitalis, & hic per doctores tradit Marſilius in l. 1. §. præterea. ff. de quæſtio. adde, quæ dixi in 3. addit. ad ſenot. in Directorium Inquiſitorum in Schol. 113.
a Saluo eo quod habes infr. de reſcri. ſtatutũ. §. cum autem lib. 6.
Dixit Hoſt. quod iſtæ ſufficerent in duobus concurrentibus, quæ eſſent in remotis partibus; quia conſueuerũt ſe ſicut fratres diligere, & vide, quod poſt eũ dixi. de appel. legitima. lib. 6. Ioan. And.
b Vbi de hoc. & 3. q. 5. accuſatores. & infrà de accuſ. cum oporteat. Ioan. And.
† ſecurior.
† Vtrinſq;.
† Cap. 5. eo tit. in 3. cõpil.
c Concor. l. ſi §. cum dolcia. & ibi doc. ff. de vi. tri. & ole. leg. & Spe. in ti. de leg. § ſupereſt. ver. quid ſi ſit ſocius,

ex quo poterit conueniri; vel ſaltem non renunciauerit illi exceptioni huiuſmodi teſtium atteſtationes illæ non valeant, ne fortè hoc procuret in fraudem, vt proceſſu temporis legitimè defenſiones locum habere non poſſint.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit. 20. caſus, computatis textualibus, quibus fallit regula.*

mus declarandum, regulariter verum eſſe [a], quòd lite non conteſtata, non eſt ad receptionem teſtium procedendum [b]: Niſi fortè de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna: in quibus Caſibus cùm ciuiliter [c] eſt agendum (ne veritas [d] occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur [e],) ſenes, & valetudinarij, & alij teſtes (de quib[us] ex aliqua rationabili cauſa timetur [f]) etiam lite non conteſtata, ſunt proculdubio admittendi: ſiue pars conuenta [g] ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia, vt conueniri non poſſit. ¶ Sed ſi actor non conuenerit aduerſarium [h] infra annum [i], ex quo conueniri poterat: vel ſaltem receptionem huiuſmodi teſtium non denunciauerit illi: ¶ Atteſtationes ſic receptæ non valeant [k]: ne fortè hoc procuret in fraudem [l], vt proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum teſtes [m], vel aliæ [n] locum habere non poſſint.

a *Regulariter verum eſſe.*] Hæc regula fallit in caſibus hic poſitis, ſcilicet vbi timetur de morte, vel abſentia teſtium, & vbi agitur de electione, vel matrimonio, & in cauſa inquiſitionis, & publicationis. Item in cauſa denunciationis. ſ. *de iudi. nouit.* Item in actoris abſentia præſente reo recipiuntur teſtes lite nõ conteſta. C. *quãdo & quib. iud. in Auth. qui ſemel.* j. *de dol. & contu. cauſam quæ.* Itẽ vbi actor nõ poteſt agere propter iuramentum, quo iurauit nõ repetere vſuras. & *a* j. *de iureiur. ad noſtrã.* Item cùm in nõ ab hæreditate officio iudicis ſe abſtinet: vt *in Auth. vt ſpon. lar. §. ad hæc. coll. 9.* Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. *ſi minor ſe ab hære. abſt. in Auth. ibi poſita.* Itẽ cum in integri reſti. incidenter poſtulatur officio iudicis. ſ. *de offi. iud. c. 2.* Itẽ cũ agitur de iniquitate iudicis in caſu, quẽ habes. j. *de app. interpoſita. §. vlt.* Item in petitione legati, vel fideicommiſſi. *arg. C. de vſu. & fru. l. 2.* ſed ibi dicit, poſt litem non conteſtatam. *in fi.* vñ caſus iſte non debet excipi de regula. Item cùm agitur finium regundorum iudicio. vt C. *fin. regun. l. 3.* Item in Trebellianica reſtitutione. C. *ad Trebell. a. l. pen. §. cum antẽ.* Item in cauſa hæreſis poſt mortem. 24. q. 2. *ſanè.* Item vbi offenditur publicum commodum. C. *de pen. ne diu.* & 3. q. 3. *quia ca.* Item cum perſona eſt incerta. 5. q. 1. *quidam.* & q. 2. c. 2. & ſecundùm quoſdam in cauſa libertatis C. *de inge. manu. diffamari. arg. contra.* j. *de teſti. cum olim.* Item vbi agitur de beneficio obtinendo Eccleſiaſtico, vt in concil. Lugdun. Inno. iiij. j. *de eo qui mit. in poſ. cau. rei ſer. cum qui.* [*lib. 6.*]

a Et idem vbi vſura eius in teſtamento reddi iuſſit. nam tũc recipiuntur teſtes lite non conteſtata. & idem dicunt quidam, vbicunque quis iurat aliquid tale illicitum, puta nõ repetere rem raptam, & etiam ſiue teſtamento, ſecundum Inn. Cùm ergo ſit eadẽ ratio: ergo idem ius de conſtit. 11 ſ. laro. Ioan. And.

b Et ſuper exceptione, quod dic. vt nõ ſups. de oſt dele. pru dentiam. §. ſexta. Ioan. And.

c Idẽ Goff. Inn. & Hoſ. nec enim eſt in eo hæreſie intereſſe ſicut in ciuilibus ſecundũ Abb. ſecundùm Inn. eſt ratio, quia teſtes recipi non debent, niſi præcedat accuſatio, quæ habet fieri per præſentẽ & de præſente. 2. q. 8. c. 2. & c. præſcripta. Vinc. dixit alternatiue tamen quod in criminalibus poſſint recipi teſtes, de quorum morte timetur: quid tamen timetur a-ctor ad talionem, ſed hoc eſt verũ poſt inſcriptionem. de cauſa licet. 3 eau. And.

ADDITIO. Vnde verſus:

Abſens, vel moriens, necnon electio, coniux.
Nunciat, inquirens, ſi publicat & fugit actor:
Iurans non agere, vel ſi minor abſtinet hæres:
Reſtituique petens medio. qui prouocat abſens.
Poſt hac trebellians legatum qui petit, erganti.
Ac reus incertus, libert. & publicus vſus:
Non conteſtando poſſunt deſtinguere lites.
Iſtis iudicium iungas de fine regundo.

b ¶ *Procedendum.*] Super principali, ſed ſuper incidenti interdum, vel emergenti bene recipiuntur teſtes. vt probetur, quòd citatio peruenit ad aliquem, vel quòd contumax fuerit: in caſu quem habes. j. *de appel. interpoſita. §. vlt.*

c ¶ *Ciuiliter.*] Hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur teſtes lite non conte. & ibi probationes ſtrictiſſimè requiruntur. 1. q. 6. *Epiphanium. C. de proba. l. vlt.* Qualiter in criminali cauſa procedatur, dicitur. 3. q. 9. *in ſumma* & j. *de dolo, & contu. c. veritatis.*

d ¶ *Ne veritas.*] 14. q. 2. *quamquam.*

e ¶ *Subtrahatur.*] Tunc enim curare debet iudex, & magiſtratus, vt ſalua ſit rerum probatio *ff. de teſti. curent.* & *in Auth. de teſtibus in vlt. col. coll. 7. §. pe.* & *§. hic vero.* & j. *de teſt. ſi quis teſtium.* & *ff. ad l. Aquil. 1.* Vel etiam ſi timetur, quod teſtes propter moram vari. nt fidem ſuã, aut moriantur. *ff. ad Carb. l. 3. § ſi dua,* *arg.* j. *eo. c. § ſunt & alij.* j. *de teſt. ſignificauit.*

f ¶ *Timetur.*] Tunc illi ſoli recipiuntur: de quibus timetur, & nõ alij niſi in cauſa publicationis. j. *de teſt. ſignificauit.* & j. *eod. c. § ſunt & alij.* licèt in his caſibus recipiantur teſtes lite nõ conteſtata, veritate tamen inſpecta, & quoad effectum non intelliguntur recepti lite non conteſtata: quia non publicantur niſi lite conteſtata. & cùm aliis ſi alij lite conteſtata inducti fuerunt. nec ad ſententiam procedat iudex per tales teſtes: ſed in ſequenti §. recipiuntur lite non conteſtata, & fertur ſententia, & ſic eſt differentia in 1. reſponſo, & 2.

g ¶ *Conuenta.*] Idem eſt, ſi nondum ſit conuenta, ſed conuenienda.

h ¶ *Aduerſarium.*] Cùm fuerit abſens, & non contumaciter.

¶ *Cùm agitur de matrimonio carnali, vel ſpirituali, poſſũt cõtra contumacem etiam lite non conteſtata teſtes recipi, & ſententia diffinitiua ferri. Si verò reus eſt abſens, ſed nõ contumaciter: tũc in carnali nõ proceditur, ſed expectatur abſens. In ſpirituali verò ſi agatur de cõtracto, ſtabitur iuribus antiquis: ſi de cõtrahẽdo, expectatur abſẽs per ſex menſes. Sed de hoc vltimo quãdo agitur de contrahendo, dic hodie vt in c. quàm ſit & c. cupiẽtes. de elect. in 6. vbi aliter eſt prouiſũ. Hoc dicit.*

¶ Porrò ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quib. caſualiter eſſet aliud obſeruãdũ: vt (verbi gratia) ſi ſuper alicuius [o] electione, [p] vel copia † maritali quæſtio moueatur, tunc etenim (ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur Eccleſia læſionem: vel viro, ſiue mulieri fornicationis occaſio præbeatur: maximè cum propinquitatis gradus opponitur lege diuina prohibitus [q]) in huiuſmodi [r] caſibus (ſi contumax apparuerit is

i ¶ *Inf. a annum.*] Ecce præſcriptio annalis. ſic ſ. *de reſcr. plerumq;* & *ſ. de offi. ordi. paſtoralis. C. de hær. Auth. idem.* & j. *eo. §. in aliis.* & j. *de hær. excõmunicamus. §. 1.* & 11. q. 3. *rurſus.* & *c. quicunque.* & iſte annus vtilis eſt ab initio, quia non currit niſi ab eo tempore, quo potuit experiri. vt in decr. plerunque. & 2. q. 6. *biduum.*

k ¶ *Non valeant.*] Illi, qui teſtes produxit, ſed aduerſario bñ valebũt, qui dolum non adhibuit. 14. q. 5. *ſ. non ſanè:* quia pro vtraque teſtificantur.

l ¶ *In fraudẽ.*] Non enim arctanda eſt alicui probãdi facultas. *ff. de incen. ruin. & nau. ne quod.* ſ. *de his.* & 3. q. 7. *§. tria. ver. ſi quis cum litigatoribus.* & j. *de teſt. ſignificauit.* & *c. dilecto.* Itẽ eſt hîc præſumptio iuris, & de iure, cõtrà quã nõ admittitur probatio. 54. *diſt. fraternitate.* j. *ſtien.* de iud c. vl. & j. *de proſ. ad id.* & *c. ſi quis.* vbi de hoc: ſec[us] ſi eſſet etiã tãtũ de iuro. *ff. q. met[us] cauſa.* nõ eſt veriſimile. 27. q. 1. *nec aliqua.* Ber.

† Contrahenda, vel contracta: ſicut dic, qui abeſt contumax eſt. & ſic variat à §. ſequenti, ſi autem, ſecundùm Hoſtien. Ioan. And.

m ¶ *Ad repellendum teſtes.*] Teſtibus humanis rebus exẽptis: per quos teſtes recepti reprobarentur, ſiue eorum dicta. j. *de teſt. c. ex tenore.* & *c. præſentium.* & *C. de contrahen. ſtipu. l. optimam. ver.* & ſi inter præſentes partes, vel quia ſe abſentarent, vel ſi efficerẽtur inimici actores. *ff. de Carbo. edi. l. 3. § dua.* & *ff. de fur. l. quidem.* & *ar. ff. ad l. Aquiliã in l. Aquiliam.* Dicta verò illorũ poſſet quandoque reprobare ex ipſis depoſitionibus. & per teſtes etiam poſt mortem ipſorum teſtium, & perſonas, dũmodo teſtes haberet, per quos poſſet hoc probare. C. *de teſti. l. fi.* 24. q. 2. *ſanè* 2. *arg. C. ſi pen. appella. quamuis.* ſed quia poterat contingere. quòd illi interim morerentur, vel alias vt dictũ eſt, ... infra annum debet denunciari, ſi reo receptionem talem factam eſſe contra eum: quod niſi fecerit, non valebit talis receptio teſtium.

Teſtes mortui an poſſint reprobari.

n ¶ *Vel aliæ.*] Exceptiones eludentes principale negotium, vt putà præſcriptio, quam tunc poterat probare, vel pactũ de nõ petendo, vel cõſimile [d]: quia poteſt eſſe, quòd tunc temporis probationes ſuper his haberi nõ poſſẽt. *ar. ff. ad l. Aquil. in lege.* & *ff. de fur. l. quidã.*

d Puta Velleiani, Macedoniani, vel quod pecunia non ſit verſa in vtilitatem Eccleſiæ, & huiuſmodi, ſecundùm Ioan. And.

PORRO. In § iſto vſque ad §. *ſunt & alij.* excipiuntur alij duo caſus à regula ſuprà poſita. & pinguius excipiuntur iſti, quam præcedentes: cum in iſtis poſſit etiam ad ſententiam procedi. Et diuiditur in duas partes principales. Nam primò decidit, quid iuris, quando reus eſt abſens per contumaciam. Secundo ibi, *Si verò.* ponit, quid, quãdo eſt abſens ſine contumacia. Et iſta ſecunda ſub diuiditur in tres. Nam primò tractat de matrimonio ſpirituali iã contracto. Secundò de contrahendo ibi, *Quod ſi.* Tertiò de carnali, ibi: *Si autem.* Abb. Siculus.

CASVS. In iſto § excipiuntur adhuc duo caſus à prædicta regula, in quibus teſtes recipi poſſunt lite non conteſtata. Primus eſt, ſi ſuper electione alicuius quæſtio moueatur. Secũdus, ſi ſuper matrimonio, ſiue copula maritali quæſtio oriatur. In his duobus caſibus ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur eccleſia læſionem, & ne viro, vel mulieri fornicationis occaſio præbeatur: ſi contumax fuerit ille, contra quem actio fuerit proponenda, teſtes lite non conteſtata ſunt admittendi: & ſi liquet de cauſa, ad diffinitiuam eſt procedendum.

o ¶ *Alicuius.*] Electi, non confirmati, & cui nondum conſenſit.

p ¶ *Electione.*] Puta, quòd nõ ſit canonicè celebrata, vel quòd electus ſit criminoſus: & licèt videatur loqui capitulum in prælato, potereſt dici in electione cuiuſlibet clerici, quia ibi læditur Eccleſia ex longa mora, vel etiã vocatur, vt conſentiat, & nõ veniat. ſ. *de elec. ſtatuimus* in concil. Lugdun.

q ¶ *Prohibitus.*] j. *de teſte. produceras.* & 30 q. 3. *Pitacium.*

r ¶ *In huiuſmodi caſibus.*] Superfluũt iſti ablatiui, quia hoc aduerbium

in quem fuit actio dirigenda: ſiue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, ſiue quia malitioſè ſeipſum occultat[a] †: ſiue quia impedit[b], ne poſſit ad eum citatio peruenire) teſtes lite non conteſtata ſunt meritò admittendi: & nihilominus (ſi de cauſa liqueat) ad diffinitiuã ſententiam procedendum. ¶ Si verò aliter[c] abſens fuerit, & agatur de ſpirituali coniugio inter prælatum, & Eccleſiam iam cõtracto, electione maximè[d] confirmata: illud in hoc articulo volumus obſeruari, quod ſuper expectatione talium perſonarum, in ſacris eſt canonibus[e] diffinitum. ¶ Quod ſi forſitan agatur de ſpirituali coniugio contrahendo: is qui eſt in prelatum electus, per ſpatium ſex menſium expectetur: niſi penſatis negotij circunſtantiis, per ſuperioris prouidentiam magis, vel minùs fuerit expectandus[f]. ¶ Si autem de carnali coniugio ſit agendum[g], tandiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipſius obitu † veriſimiliter † præſumatur[h]: quia cùm ſine culpa ſit abſens: vt † ſi captiuitate, vel ægritudine, aut alio iuſto impedimento forſitan teneatur: aut etiam propria, ſed non malitioſa[i] voluntate, in remotis partibus moram faciat †, vt de facili, vel in breui citari non poſſit[k], ei quidem præiudicari non debet[l], cùm habeat forſan exceptio-

bium, tunc, quod præceſſit, ſufficeret.

a ¶ *Occultat.*] Sim. 5.q.1. *quædam.* ī. *de alie. in mu. cau. fac. c. 1. &* ī. *de offic. deleg. c. conſultationibus.*

b ¶ *Impedit.*] Talis habetur pro citato denunciatione facta, publicè ad domum ſuam. ī. *de cleri. non reſi. ex tua. & de do. & contu. c. vlt. ff. de euic. ca. ſi dictum § ſi præſente. & l. ſi ideo §. præſentes.* Et ita ſufficit, quòd publicè edictum proponatur ad domum[a] ſuam, vel eccleſiam, vt dicunt iura prædicta: & citari poteſt literis, vel delictis. *ff. de fideic. l. cùm vero. §. pen.* & ſunt tres modi contumaciæ, & quocunq; illorũ aliquis cõtumax ſit, habetur pro cõtumace. Primũ modum habes hic: & alios duos modos cõtumaciæ habes 11.q.3. certũ eſt.

Additio. Vnde verſ.

Caſibus in tribus quis dicitur eſſe rebellis,
Impedit, occultat, iuſſis parere recuſat.

Si verò. In iſto §. dicitur quòd ſi ille, cõtra quẽ proceditur, ſit abſens, & nõ per cõtumaciam, & agatur de ſpirituali coniugio inter prælatum, & eccleſiam iam contracto, illud obſeruetur, quod ſuper expectatione talium eſt in ſacris ordinibus conſtitutum. Sed ſi agatur de ſpirituali coniugio contrahẽdo electus per ſpatium ſex menſiũ expectetur, niſi ſuperior plus, vel minùs viderit expectandum penſatis negotij circunſtantiis. Si verò de carnali coniugio ſit agendum, tandiu alteruter cõiugum expectetur, donec de ipſius obitu iure ſimiliter præſumatur: quia cum ſine culpa ſit abſens, vt iuſto forſan impedimẽto detineatur, vel voluntate propria, ſed non malitioſè in remotis partibus moram facit, ita quòd in breui citari non poſſit. & ideo contra eum procedi non debet, cum ſi præſens eſſet, forſitan legitimas defenſiones haberet, eo nõ obſtante quod de lapſu carnis poſſet opponi: quia in matrimonio multi caſus occurrunt, in quibus coniuges continere cogantur ſine culpa, cauſa tamen ſubeſt.

c ¶ *Aliter.*] Id eſt, non per contumaciam. ſ. *de offi. dele. c. conſultationibus.* Bernard.

d ¶ *Maximè.*] Propriè. ſic ſ. *de ele. cùm inter 3. ver. vt per mutuum,* &c. Alij exponunt, maximè, id eſt, tantùm.

¶ *Glo. ſeq. ponit ſex varietates temporũ, de quibus loquuntur iura ſuper abſentia clericorum, diſtinguens: aut ſcitur vbi eſt clericus abſens, aut ignoratur. Et ad hanc diſtinctionem opponit, & ſoluit: ſubdit de expectatione electorum, & ſuorum aduerſariorũ, & de abſentia accuſatorum, vel denunciatorum. Ioan. And.*

e ¶ *Canonibus.*] De hac abſentia variè loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus menſibus. 7.q.1. *præſentium.* Quidam de tribus ſeptimanis: & ea. cauſa. q.1. *ſi quis in clero.* Et quidam de quinque annis. ī. *de cleri. non reſi. c. 2.* Quidam de tribus Quidam de quinque menſibus. 100. d. q̃m. & 75. d. q̃m. Quidam de vna hora. 91. d. *clericus* 92. d. c. *vlt.* Super hac expectatione dicendum eſt, quòd ſi aliquis eſt abſens in eo loco, vnde poſſit citari, vel in ſtudio, vel in aliquo loco, vbi apparet manifeſtè, quia non latitat, prælatus illius ipſum legitimè monere debet, vt ad ſuam Eccleſiã reuertatur infra tempus conueniens ſecundùm locorum diſtantiam, & temporis qualitatem ab ipſo prælato præfigendũ[b]. Quòd ſi non venerit, poterit poſtmodum ſuo beneficio ſpoliari, niſi rationabilem cauſam oſtendat, quare venire non poſſit. ī. *de cleri. non reſi. inter quatuor. & c. vlt. §. de appel. peruenit.* vel ſi aliàs de licentia prælati ſui ſe abſentat vſque ad certum tempus ſibi ſtatutum, infra quod reuertatur, tunc ſi non reuertatur ad terminum, eps poteſt illum priuare beneficio, & officio: niſi iuſta cã impediatur, & ſic loquitur illud c. 7.q.1. *præſentium.* Dico tñ, quòd ſiue clericus ſit abſens de licentia epi ad certum tempus, ſiue præter licentiam, eps ſemper ipſum primò monere debet, vt redeat per iura prædicta. ī. *de cleri. non reſi. c. inter. & c. vlt. & ī. de appella. peruenit. 2.* aliàs non teneret ſententia lata contra abſentem non vocatum, neque citatum: & iura antiqua, quæ hîc ſignantur, ſic intelliguntur. Verũ eſt, quòd clerici ab eccleſiis ſuis abeſſe non debent, tñ ſi hoc contingat, taliter ſunt vocandi, antequàm ſpoliẽtur, & ita ſeruandum eſt circa eos, qui cõparent, & citari poſſunt. Si verò neſcitur, vbi ſint[c], nec citari poſſunt perſonaliter, trinæ citationis edictum apud eorum eccleſias publicè proponatur, vt reuertãtur: & ſi vltra ſex mẽſes venire diſtulerint, ſuis beneficiis poſtea ſpolietur. ī. *de cleri. nõ reſi. ex tua.* & ſic qualitercũque ſit aliquis abſens, ſemper debet citari prædicto modo. Itẽ videtur, quòd melior ſit conditio illorũ, qui malitioſè ſe abſentant, quam cõditio illorum, qui comparent, & citari poſſunt perſonaliter: quia illi, habent ſex menſes, iſti citantur ad arbitriũ prælati vel ad mẽſem vel duos, vel plures, vel minùs, ſecũdùm quod requirit, & exigit diſtantia locorum: ſed illud contingit, quia neſcitur, vbi ſunt: quia põt eſſe, quòd ſunt multũ remoti, vel impediti, nec in breui poſſunt per conſanguineos reuocari, vel amicos. Et ideò maius tempus, & certũ datur eis, vltra quod eccleſia vacare nõ debet. ī. *de conceſ. præb. nulla.* & hoc locũ habet in his clericis, & prælatis, qui iam confirmati ſunt & poſſeſſionẽ diutiùs habuerũt, vel etiã cõſenſerũt. De his verò, qui ſolùmodo electi ſunt, nec cõfirmationẽ, vel poſſeſſionẽ habuerunt, teneas, quod hîc dicitur: quia expectãtur per ſex mẽſes, plùs, vel minùs, ſecundũ quòd viſũ fuerit ſuperiori, cũ per cõtumaciã nõ eſt abſens. Si verò ille qui accuſat electionem, aut excipit contra electum, non cõparet anno elapſo: electus põt confirmari. *ff. de mune. & ho. reus.* Sed nõ credo, quòd tantũ ſit expectãdus, immò ſuperior præfigit ei certum terminũ, infra quẽ cõpareat proſecuturus intentionẽ ſuã: alioquin confirmabit eum. ī. *de accu. licèt. & ī. de clan. deſpon. c. cùm inhibitio. & ī. qui matri. accuſ. poſ. cùm in tua.* & hoc totum expeditum eſt. ſ. *de elect. ſtatuimus.* ſed in crimine dantur accuſatori tres menſes. in *Auth. de ſan. epiſc. §. ſi quid autem coll. 9.* ſed potiùs iſta in arbitrio ſuperioris conſiſtunt. ī. *de do. & contu. cum olim 1.* contra ſed ibi ſoluitur. ſi verò contra prælatum abſentem agatur criminaliter, vel etiam ciuiliter per denunciationem alicuius: tunc citetur, vt veniat ad defendendum ſe: ſi non veniat, excommunicetur per contumaciam, & expectabitur per annũ, & poſt annũ procedatur cõtra ipſũ ſuper bonis, nõ ſuper crimine: ſecũdũ quod traditur. 11. *q. 3. rurſus. & c. quicũq. & ī. de do. & cõtu. veritatis.* vbi de hoc.

f ¶ *Expectandus.*] Poſtmodum proceditur contra eum, & recipientur teſtes, & diffinitiuè procedetur: vel alius eligatur, ſi non vult conſentire, & nihil ei opponitur.

g ¶ *Sic agendum.*] Cùm non ſit abſens per contumaciam.

h ¶ *Præſumatur.*] Per famam, quia ſenex erat, vel etiam quia in acie fuit, nec rediit, præſumitur, quòd his caſibus ſit mortuus: & ſi contrahat credens ita, excuſatur ab adulterio, etiamſi viuat, per ignorantiam. 34.q.2. *cum per bellicã.* quia non committitur adulterium ſine dolo. *ff. de adul. l. pen.*[d] vel ſi receperat literas illorũ, cum quibus militauit. *C. de rep. Auth. hodie.* dic tamen, quòd non debet contrahere, niſi primo ſit certa de morte ipſius. ī. *de ſecun. nupt. dominus* ī. *de ſpon. in præſentia.* ſed ſatis certum eſt illi per ſolas huiuſmodi violentas præſumptiones poſtquam aliquanto tempore duxerit expectandum, fortè per annum vel etiam quinque annis, *vt in prædicta Auth. hodie.*

i ¶ *Malitioſa.*] 4.q.3. *§. item his,* qui non detrectandi cauſa.

¶ *Glo. ſeq. ar. quod non tenet, &c. tenet contrarium, quod poſtea moderatur.*

k ¶ *Citari non poſſit.*] Si nõ poteſt citari, cõtra ipſũ procedi non poteſt. Et ſic eſt arg. quod nõ tenet ſentẽtia, cũ perẽptoriũ nõ peruenit in notitiã abſentis. q. 9 *canẽt. ff. quæ ſen. ſine ap reſcin. l. 1. §. itẽ ex eo edicto.*[e] *C. quõ, & qñ iud. ea quæ. & ff. locati. l. item quæritur. §. exercitu.* Sed verius eſt, quòd ſufficiat, ſi diligẽs ſit inquiſitio facta, licèt nõ ſit inuẽtus. ī. *de do. & contu. cauſam. & c. vlt. &* ī. *de cleri. non reſi. ex tua. & 7.q.1. præſentium. & C. de iud. properandum. §. ſi quidem. ff. de euic. ſi ideo. §. præſentes. & l. ſi dictũ §. ſi præſẽte.* & hoc verum eſt, quando malitioſè eſt abſens: aliàs nõ proceditur contra eum quantùm ad caſum præſentis literæ.

Additio. Nam quantùm ad miſſionem in poſſeſſionem bene procederetur, quod dic vt ī. *de eo, qui mittitur in poſſeſſionem c. ſi.* ſecundùm Innoc. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. ſucceſſiue ſignat & ſoluit duo contraria.*

l ¶ *Nõ debet.*] *Arg. contra.* ī. *qui fil. ſint legi. prælatũ.* ſed ibi agebatur tantũ de prole, an eſſet legitima, vel non, & non contra abſentem. vel ille fuit requiſitus, vt ibi innuitur. *Contra.* ī. *qui mat. accu. poſ. c. 1.* illa corrigitur per iſtam. Præterea ille fuit abſens culpa ſua propter maleficium, quod commiſerat, vnde non præiudicat mulieri: & ſic differt caſus ille ab iſto, & ibi ſoluitur.

† *Vide tex.* in l. contumacia. cum no. ff. de regul. iur.

a *Cùm vero domus, vel locus habitationis ſciri adiri non poteſt. ſufficit, quod citatio fiat in palatio Papæ, vt latius proſequuntur hic Io. And. de quo vide extrauag. Bonifacij octaui, rem nõ nouam.*

† *Adde, quot modis probetur aliquis mortuus, docet Odofredus in l. fin. de ſacr. ſan. eccleſ. Cynus in l. ſi quidem. C. ſol. ma. & Marant. in rep. l. 15 poteſt. vbi ponit 13. modos.*

† *Veriſimile.*

† *In codice Barbatia in: vt in captiuitate.*

Vel infirmitate: aut alio, &c.

† *Adde de modo probãdi iuſtã abſentiam in* l. pen §. an crimen. ff. de pu. iud.

d *Qui ignorans maliciem non iure repudiatam illam ducit, adulterium non committit.*

b *Et ideo diuerſa tempora ſunt ſtatuta per canones, vt denotetur id arbitrarium ſecũdum Hoſt. Ioan. And.*

c *Vnde dari non debuit tempus arbitrarium, de quo de ele. cupientes. 1.* reſp. *lib. 6. ignorato ei loco impoſſibile fieret illud arbitrari. Ioan. And.*

e *Ibi non peruenit: quia nec propoſitũ fuit ſecundum Ioã. quis hoc mo. in canone ſtatim alle. & facit, quod no.* ſ. de poſtula. c. 1. in 4. gl. Ioan. An.

a ¶ *Opponi*] Reſpondet tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, ſi mulier tantùm compellitur expectare, incideret fortè in fornicationem, & Papa reſpondet ad hoc.

b ¶ *Multi caſus.*] Vt ſi alter de fidelibus labatur in hæreſim.[a] ī. *de diuor. quanto.* vel ſi alter cõiugum incidatur, vel ſi mulier impotens caſu reddatur ad reddendũ debitũ. 32. q. 7. *illi qui ſani.* vel ſi alter furioſus factus ſit. 32. q. 7. *neque furioſus.* & c. *hi qui.* vel ſi in captiuitate alter teneret. ī. *de ſpon. in præſentia.* vel ſi vir incidat in caſum lepræ. ī. *de coniug. lepro. c.* 1.

a *Per hæreſim enim nõ diſſoluitur matrimonium.* cõcil. Trid. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij ca no. 5.

nes legitimas ad intẽtionẽ cõtrariã elidẽdã: eo nequaquã obſtãte quod de lapſu carnis poſſet opponi[a]: quoniã in coniugio multi caſus[b] occurrunt, in quibus cõiuges ſine culpa, ſed nõ ſine cauſa continere coguntur.

¶ *Ad perpetuã rei memoriã, vel cũ agitur per viã inquiſitionis, poſſunt teſtes ſine litis conteſtatione recipi, & etiam publicari. h. d. vſque ad §. in aliis verò.*

¶ Sunt † & alij[c] caſus ſimiliter ſpeciales, in quibus abſque litis conteſtatione, legitimè poſſunt teſtes produci: vt quando exceſſuum inquiſitio[d], vel teſtiũ publicatio[e] imminet facienda.

¶ *Si reus lite nõ cõteſtata eſt contumax, & agitur reali, mittitur actor in poſſeſſionẽ rei petitæ, cauſa cuſtodiæ: quã tamẽ recuperat reus veniẽs infrà annũ, ſi offerat cautionẽ de ſtãdo iuri, & reſtituat expẽſas: poſt annũ verò his nõ ſeruatis nõ auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi cõuenitur reali, qui nomine alieno poſſidet, nominauit dominũ in iudicio, & ſtatuitur ei terminus, infrà quẽ facit dominũ cõparere, qui ſi infrà terminũ nõ venerit, Iudex illũ citabit, quo adhuc non veniente, Iudex mittet actorẽ in poſſeſſionẽ verã. Si verò reus cõtumax cõuenitur actione perſonali, mittetur actor in poſſeſſionem bonorum ipſius rei, pro modo debiti declarati, & primò mobilium, ſecundò immobilium, ſi mobilia non exiſtant: vel excommunicabitur reus. h. d. vſque ad fi.*

¶ In aliis verò caſibus prudenter eſt attendendum, vtrum contumax actione[f] reali, an perſonali conueniatur. Si reali, mittendus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionem, vt tædio affectus[g] reus veniat reſponſurus. Qui ſi venerit infra annum (iudicio ſiſti præſtita cautione[h], †ac exhibita ſatiſfactione congrua expenſarum[i]) poſſeſſionem[k] recuperet. Quòd ſi cautionem offerre neglexerit[l] infra annum, actor poſt annum verus[m] conſtituetur[n] † poſſeſſor: ſuper proprietate duntaxat aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata.

¶ Quòd ſi ſuper rebus immobilibus[o] quiſquam conueniatur, qui eas poſſidet nomine alie-

Svnt. Hic excipiuntur duo alij caſus à regula. Et non diuiditur. Abbas Sicul. In iſto §. adhuc excipiuntur duo alij caſus, in quibus teſtes recipiuntur lite nõ cõteſt. putà cũ prælatus ex officio ſuo ꝓcedit per inquiſitionẽ circa ſubditorũ exceſſus. Itẽ qñ teſtes ad perpetuã rei memoriam publicantur.

† *In quibuſdam antiquis ita. Sunt & alij caſus ſpeciales, in quibus ſimiliter, &c.*

c ¶ *Et alij*] Aliũ[b] caſũ habet, qñ agitur de bono Eccleſiaſtico obtinẽdo, *in decre. noua §. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruã. cũ qui.* [lib. 6.]

b *Hæc gloſſula non eſt Bern.*

d ¶ *Inquiſitio.*] Et hoc eſt, cũ abſens eſt ꝑ cõtumaciã, ille, cõtra quẽ ſit inquiſitio. ī. *de accu. qualiter. &* qñ 2. §. *dẽt & de ſimo. licèt Hely.*

e ¶ *Publicatio imminet.*] Hoc tũc fit, qñ aliquis timet, quòd ſibi in poſterum ſuper aliquo contractu controuerſia moueatur: tunc poteſt petere à iudice, vt teſtes, qui interfuerunt negotio, publicentur, i. eorum dicta redigantur in publicam formam ad æternam rei memoriam. ī. *de teſt. c. ſignificauit. in Authen. de teſti. §. pen. coll.* 7. & in hoc caſu omnes teſtes recipiuntur, ſiue ſenes, ſiue debiles, ſiue iuuenes, & ſtatim publicantur. & in hoc eſt differentia inter hanc receptionem, & illam, de qua præmiſit in principio capituli: quia ibi recipiuntur tantùm ſenes, & infirmi, vel de quorum abſentia timetur, & illi non ſtatim publicantur, vt dixi.

In alíis. Totus iſte textus vſque ad finem loquitur iuxta regulam, ſecundùm quam lite non conteſt. non debet procedi ad ſententiam, vel ad receptionem teſtium. ideò dicit, *in aliis verò caſibus*, quia ſuprà proſecutus eſt compilator, quid faciendũ, qñ põt procedi lite non conteſt. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit modũ procedendi, cũ agitur reali: in ſecunda, cùm agitur perſonali. ibi. *Si autem ſuper perſonali.* Abb. Sic.

Casvs. In §. iſto dicitur, quòd in aliis caſibus à prædictis ſex, hoc modo eſt procedendum. videndũ eſt, vtrũ agatur actione reali, an perſonali. ſi agatur reali actione, & reus contumax fuerit, mittendus eſt actor in poſſeſſionem rei petitæ, vt tædio affectus reus veniat reſponſurus. & ſi infrà annum venerit, præſtita cautione de iudicio ſiſti, & ſatiſdatione accepta de reſtituendis expenſis, poſſeſſionem ſuam recuperet; quòd ſi cautionem offerre neglexerit infra annum, poſt annum actor verus erit poſſeſſor, reſeruata defenſione legitima ſuper proprietate abſenti.

f ¶ *Actione.*] Duo ſunt genera actionum: aut ſunt in rem, aut in perſonam, qualiter hoc ſit intelligendum, traditur bene *Inſt. de actio. in princip.* Bernardus.

¶ *Gloſ. ſeq. declarat, quid ſit tædium paſſi miſſionem in reali, & perſonali.*

g ¶ *Affectus.*] Tædiũ erit in hoc caſu, quia actor miſſus in poſſeſſionem expellet reum de poſſeſſione, & erit poſſeſſor, & percipiet fructus, & conſeruabit eos. ī. *de ſequeſtra. c.* 1. & 3. & ſi reus venerit infra annum præſtita cautione iudicio ſiſti, recuperabit rem cum fructibus, deductis expenſis: vt ī. *ſequitur.* ſed in perſonali actione tædium erit, quia cum cultura ſpectet ad contumacem, ille admiſſus erit cum eo in agro, vt cuſtodiat fructus, ne ille conſumat illos. *ff. in poſſ. leg. ut cau. §. qui legatorum c. & ff. de damn. infec. l. ſi finita. §. ſi quis autem.* de hoc dicetur pleniùs ī. *de dolo. & contu. c. conting t.*

e *Nec mirũ ſi aliud in vno, quàm in alio: quia in reali dicimus habere in re, in quam ſummiſſus: quod non eſt in perſonali ſecundũ Goff. de hoc in Spe. de priu. cle. §. iam de effectu ver. ſed quæ eſt ratio. Io. And.*

¶ *Gl. ſeq. notat ex verbo cautionis, quòd nuda, &c. tenet cõtrariũ.*

h ¶ *Cautione.*] Ex eo quòd dicit ſimplici cautione, videtur ſufficere nuda cautio. *C. de ver. ſig. l. ſancimus.* ſed non eſt verum, immò ſufficientem cautionem præſtare debet. ī. *de ſequeſtrati. ad hoc. in fi. & ita pignora, vel fideiuſſores. ff. manda. l. ſi mandato. §. vlt. & ff. de fideic. lib. l. ergo. §. adijci.* Bern.

i ¶ *Expenſarum.*] Primò ergo debet ſatisfacere in expenſis, antequam audiatur, vel abſoluatur. ſic C. *de bo. auctor. iudi. poſ. Auth. qui iurat.* C. *de iud. l. ſancimus.* C. *quõ. & qñ iud. Auth. qui ſemel.*

¶ *Glo ſeq. not. cõtra opin. canoniſtarum, & ſoluit dupliciter.*

k ¶ *Poſſeſſionem recuperet.*] Ergo videtur, quòd eã amiſerit, & ſic alter erat verus poſſeſſor. quod eſt contra nos *ff. de acqui. poſ. poſſideri.* Sed expõne, poſſeſſionem, i. detentionẽ poſſeſſionis recipiat, quã ille habebat, & talis poſſeſſio eſt facti, & non iuris, & imaginaria. Vel dic, recuperet, id eſt, retineat verã poſſeſſionẽ, quàm nõ amiſit. *ſi. 3. q. 5. quia ſuſpecti. 27. q. 3. præſumquam. in fi.*

† *Vide gloſ. in l. cũ clericis. C. de epiſc. & clericis.*

l ¶ *Neglexerit.*] Nec ſufficit offerre, niſi eam præſtaret. ī. *de eo qui mit. in poſ. c. 1. arg.* ſ. *de offi. ord. paſtoralis, in fi.* quòd ſi eã nõ põt pſtare iudici, pſtet Epõ, vel aliis publicis pſonis, vt *e. c. paſtoralis, ar. cõtra. infrà de eo, qui mit. in poſ. c.* 2. vbi iudex voluerit recipere eam, *in cap. paſtoralis.* nullus fuit iudex, cui poſſet, vel deberet offerri.

† *efficietur.*

m ¶ *Verus.*] Id eſt, verè, & incommutabiliter. nam & ante ſecũdũ quoſdã eſt verus poſſeſſor, ſed non incõmutabiliter: quia infrà annum tenetur reſtituere poſſeſſionẽ, & ita ſtatim eſt verus poſſeſſor. *arg. C. de præſcri. xxx. vel xl. anno. ſi quis emptionis. §. pen.* Nos tamen contrarium dicimus ſecundùm iura canonica. *arg.* ſ. *de offi. or. paſtoralis. & ī. de dolo. & contu. c. contingit.*

¶ *Gl. ſeq. tractat, an ſecundũ decretũ ſit neceſſariũ, & remittit.*

n ¶ *Conſtituetur.*] Et ita eſt arg. ex eo quod dicit conſtituetur, quòd ante annum non ſit verus poſſeſſor, vt dictum eſt in proxima notula. Sed qualiter conſtituitur? fortè ab ipſo iudice, ſi petatur, & ſine fortè. ī. *de eo, qui mit. in poſſeſ. c. 1. & ff. de dãn. infec. ſi finita. §. ſed & ſi quis. & §. ſeq. & arg. ſuprà de offic. ord. paſtoralis. in fine.* Verius eſt, quòd in realibus actionibus[d] non habet locum ſecundùm decretum, niſi aliquis ad cautelam illud impetret: quia ſolus tranſcurſus anni conſtituit aliquem poſſeſſorem verum: vt ſ. *de offi. ordi. paſtoralis. & infrà de dolo, & contu. contingit.* In perſonalibus verò ſecundùm decretum locum habet, ſed non vniformiter. De hoc pleniùs dicitur *in prædicta decre. contingit.*

d *Vine. dixit, quòd ſi miſſus in reali detinuit rẽ cauſa cuſtodiæ poſt annum ſine iudice verus eſt poſſeſſor. Si verò non detinuit: per iudicem efficietur poſſeſſor.* alleg. de reſt. ſpo. ſæpe. *Io. And.*

Qvod si. In §. prox. dictum eſt, quando quis conuenitur nomine ſuo, in iſto §. dicitur, quòd ſi aliquis cõuenitur ſuper rebus immobilibus, quas poſſidet nomine alieno, debet iſte ſtatim nominare dominum in iudicio, & iudex debet ei terminũ aſſignare, vt hoc denunciet domino, & ipſe coram eo veniat, vel idoneũ dirigat reſponſalem, vt actioni reſpondeat. Si verò dñs ad tẽpus ſtatutum non venerit, tanquam lite conteſt. quantũ ad interrumpendã præſcriptionem longi temporis ex eo die, quo poſſeſſor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit dominum legitimis edictis: & ſi non venerit, iudex ſummatim examinabit in negotium, & in poſſeſſionem rerum petitarum actorem mittere non tardabit, omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione ſeruata.

¶ *Glo. ſeq. tractat, an in rebus mobilibus ſufficiat dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id poſſit.*

o ¶ *Immobilibus.*] Secus enim videtur in rebus mobilibus, vbi nõn videtur prodeſſe nominare dominum in iudicio, cùm habeat facultatem reſtituendi rem. ff. de rei vendi. *l. officium. in fine.* Idem iuris eſt etiam in rebus mobilibus: quia poteſt, & debet dominum nominare in iudicio. *C. vbi de cri. agi. oper. Auth. qua in prouincia.* ſed in rebus immobilibus, quas aliquis poſſidet nomine alieno, vbi nullum ius habet, ſi conueniatur, ſtatim debet in iudicio dñm nominare. vt hîc, & C. *vbi in rem act. l.* 3. ſi enim ius habet in re, nõ prodeſt dñm nominare, qa ipſe poſſet

poſſet agere pro iure ſuo. ergo tenetur ſe defendere. *arg. op. ʒ. de fide inſtr. G. perpetuum.* poſſeſſor enim ſemper conueniendus eſt. *11. q. 2. quicunque.* & *16. q. 1. in canonibus. arg. ʒ. de app. ad audientiam.* & *ſ. de dolo. ind. mu. c. 1.* & *ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptione. §. aliqñ. ff. de noxa. de illo. ff. de admi. rer. ad ci. pertin. impoſ ratores. §. 1. arg. contra. 11. qu. 2. de reb.* & *ff. de ſer. cor. l. in hoc.* & *ff. de contrahen. emp. l. Vlt. §. Lucius.* & *ff. de his quæ in frau. cre. quæ à debitore. arg. ʒ. de præſcrip. audito.* & *16. q. 3. inter memoratos.* ſic enim eſt in lege. *ff. qui & à quibus. proſpexit legiſlator.* & *6. q. 3. ſcriptum eſt in lege.* ergo ita tenendum eſt.

Si avtem. In iſto §. proſequitur aliud membrum diſtinctionis, dicitur hic. quòd ſi aliquis conuenitur ſuper actione perſonali, & contumax fuerit: vel mittendus eſt actor in poſſeſſioné mobilium bonorū ipſius: vel immobiliū, ſi forſan non habeat mobilia, pro modo debiti in libello declarat: vel ipſe contumax excommunicetur: ita ſcilicet quod iudex à principio alterutra pœna ſit contentus quàm magis viderit expedire, ad alteram nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis. & ſi venerit infra annum, vel etiam poſt annum, audietur: ſecundum, quòd auditur ille, qui conuenitur actione reali, qui infra annum recuperat poſſeſſionem, vt dictum eſt ſ. §. *in alio.* eodem modo auditur iſte ante annum. & poſt, ſicut ille auditur ante annum. Nota, quòd ad iudicem pertinet habere curam, & diligentiam, vt ſaluo ſit rerum probatio. Item nota regulam, quòd lite non conteſta. teſtes non ſunt recipiendi niſi de morte eorum timeatur, vel abſentia diuturna. Item propter defectum probationis recipiuntur teſtes lite non conteſtata. Item nota annalem præſcriptionem, quæ currit contra illum, qui producit ſ nes, & valetudinarios, & alios, de quorum abſentia timetur. Item non eſt alicui artanda probandi facultas. Item in matrimonio carnali, & ſpirituali recipiuntur teſtes lite non conteſtata, qñ altera pars eſt contumax. Item nota hic, quòd tribus modis dicitur quis contumax, ſcilicet qñ venire contemnit, vel quando malitioſè ſeipſum occultat, vel qñ impedit, ne poſſit ad eum citatio peruenire. Item qui impedit, ne citatio ad eum perueniat, habetur pro citato. Item mulier debet virum ſuum expectare, donec de ipſius morte ſit certa, & econuerſo. Item quandoque priuatur quis iure ſuo ſine culpa, non tamen ſine cauſa. Item nota, qualiter agitur contra contumacem. Item reus poſſeſſionem contra ſe datam poteſt infra annum recuperare. Item miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, ſecundum canones verus poſſeſſor eſt. Item qui conuenitur nomine alterius, debet dominum in iudicio nominare. Item illa pœna reo eſt infligenda, quæ magis timetur. Item diuerſis pœnis poteſt iudex reum punire. Item creſcente contumacia, creſcere debet & pœna.

no, debet ſtatim [a] in iudicio dominum nominare, certo dierum ſpatio à Iudice ſtatuendo [b], cuius ad eius notitiam perducendo [b]: vt vel ipſe veniens, vel idoneum dirigens reſponſalem, actoris intentionem excipiat [c]. Si verò poſt tempus indultum, quod diſpoſitum eſt, noluerit adimplere, tanquam litem, quæ ingeretur, ex eo die quo poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis, conteſtata; [d] dominum poſſeſſionis † Iudex tribus edictis [e] legitimis euocabit: & tunc ipſo in eadem voluntate manente, negotium ſummatim [f] examinans, in poſſeſſionem ipſarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſeruata [g]. ¶ Si autem ſuper perſonali actione conueniatur: vel mittendus eſt actor in poſſeſſionem mobilium bonorum ipſius, vel immobilium [h], ſi fortè mobilia non habeat pro modo debiti declarati [i], vel in contumacem eſt eccleſiaſtica ſententia proferenda: ita videlicet, quòd alterutra † pœna, quæ magis timeri [k] debeat, Iudex à principio ſit contentus: ad alteram [l] nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis, qui veniens infra annum, vel poſt annum etiam audietur, iuxta diſtinctionem [m] in alio caſu ſuperius adnotatam.

a ¶ *Statim.*] Id eſt, ante libelli oblationem, vel etiam poſt, antequã reſpondeat. Tenor iſtius §. ponitur quaſi de verbo ad verbũ in. *C. Vbi in rem act. l. 2.*

b ¶ *Perducendo.*] Per illum a quo in iudicio dominum nominatur.

c ¶ *Excipiat.*] Id eſt, ſuſcipiat ſic *13. q. 5. non eſt noſtrum.* & *ʒ. tit. prox.* & *ʒ. de* ... *plus pete. c. Smico,*

d ¶ *Conteſtata.*] Scilicet, nec currat præſcriptio poſſeſſori: quia præſcriptio poſſeſſoris interrupta eſt per hanc denunciationem: licèt videatur quaſi conteſtata, non tamen actor audietur volens producere teſtes ſuper proprietate, ac ſi lis eſſet conteſtata: quia illud locum habet, quando lis eſt verè conteſtata per narrationem, & reſponſionem: ſed hic non eſt verè conteſtata: ſed quaſi quoad interrumpendam præſcriptionem: vt hic dicit.

e ¶ *Edictis.*] Id eſt, citationibus ad domum eius miſſis. *ʒ. de do. & contu. cauſam quæ. & c. Vlt.*

¶ *Glo. ſeq. tractat, quæ veniat in cognitione ſummaria.*

f ¶ *Summatim.*] Sic *C. vbi in rem act. l. 2.* & *ff. Vt in poſ. lega. ſi is a quo.* & *ff. de carbo. edicto. l. 3. §. cauſa.* & *C. de bo. aucto. iu. poſ. Auth. & qui iurat.* Et dic, ſummatim, i. ſemiplenè. non enim ſtatim iudex propter contumaciam alterius partis conſtituet præſentem poſſeſſorem, vel etiam mittet eum in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: niſi aliquam videat primò præſumptionem pro eo: quia non poſſet eſſe, quod ſic aliquis calumnioſè peteret. vnde iudex primò recipiet ab actore iuramentum de calumnia *ff. de car. edic. l. 3 §. cauſa,* & ſic obſeruatur, & illud iuramentũ ſufficiet, ita quod alius vlteriùs non preſtabit, ſi reus infra annum rediret, volens in cauſa procedere. *arg. ff. ad exhib. l. theſaurus.* vnde petet ab actore iudex, vt ſuper hoc, ſcilicet quod non calumniæ cauſa petit, hoc exhibeat calumniæ iuramentum. *ff. ad exhib. l. theſaurus.* & *ʒ. de teſt. & atteſt. literas.* & *ſ. de ele. cùm dilecta.* non enim debet iudex feſtinare ad miſſionem faciendam: quia ſi reus probabit iuſtam abſentiæ cauſam, reſtituetur. *ff. de dam. inf. ſi finita. §. item ſi forte.* & *ʒ. de iudi. c. cùm Bertholdus.* & ſic obſeruatur hodie de facto & iſtud iuramentum ſufficiet, ita quòd aliud actor vlteriùs non præſtabit, ſi reus infra annum redierit, volens procedere in cauſa: vt in §. 1. ſed in caſu huius §. iterum iurabit actor, tanquam reus, quando conuenitur: quia primò iurabit vt actor, poſtea vt reus: & idem eſt, ſi poſt annum agere velit, qui primò conueniebatur, ſecundum quòd eſt in caſu huius §.

¶ *Glo. ſeq. quærit quamdiu, &c. ſoluit. ſoluit tamen opponit, oppoſitioni reſpondet: ponit deinde opi. quam reprobat, quærit de diuerſitatis ratione, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Reſeruata.*] Sed quamdiu reſeruabitur quæſtio proprietatis? ſecundũ canones videtur quòd perpetuò, cũ res ſit facta litigioſa: & debebat per hoc dubitare de iure ſuo. Dic, quòd in caſu iſto bene poteſt præſcribere: quia bonã fidẽ videtur habere: quia credit rẽ ad ſe pertinere: cũ etiã iurauerit, quod non malitioſè ſeu per calũniam petit rem illam, & ideo præſcribere poteſt & iuſte poſſidet, quia auctore prætore poſſidet. *ff. de acq. poſſeſ. iuſtè.* Quidam dicũt, quòd in caſu iſto ſicut in priori ſeruabatur quæſtio ſuper poſſeſſione vſque ad annum abſenti. Sed prius dictum verius credo, & abſolutè dicitur hoc nam ſicut reſeruatur ius ſaluũ poſſeſſionis vſque ad annum in §. prox ſicut ibi expreſſè hoc dicitur, ita hic diceretur, ſi hoc eſſet verum. Sed quæ eſt ratio, quare ibi auditur vſque ad annum ſuper poſſeſſione, hic verò ſtatim eſt verus poſſeſſor nec auditur vſque ad annum ſuper poſſeſſione? Ratio illa conſueuit aſſignari: quia maior contumacia præſumitur caſu iſto, quam in priori: quia per plures citationes vocatus eſt, & plus contempſit. primò enim vocauit colonum, & colonus denunciauit dño: poſt quam denunciationem citatus eſt edictis legitimis: & ideo plus punitur, & ſufficit legiſlatorem ita voluiſſe:

h ¶ *Vel immobilium.*] Hoc ordine iudices ſententiam exequentur: vltimò ad actiones decurritur. *ff. de re iudi. a diuo Pio.*

i ¶ *Declarati.*] In libello ſuo. *C. de bon. auth. iu. poſ. Auth. & qui iurat.*

¶ *Glo. ſeq. cum ſequenti ſignat duo contraria, & ſoluit.*

k ¶ *Magis timeri.*] Illa enim potius eſt infligenda: quia hoc ſolum bene agitur, & *c. 23. q. 5. prodeſt. Arg. contra, ſ. de offi. deleg. ſané.* & *c. paſtoralis. 1. reſp.* ſed ibi ſoluitur.

l ¶ *Ad alteram.*] Quia creſcente contumacia, creſcere debet pœna *ff. de pœn. l. relegati.* Sic ergo duæ pœnæ ab initio non ſunt infligendæ. *ſ. de iudi. c. ſi clerici. Arg. contra. 16. q. 1. ſtatuimus.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit de l. ſi prius, ponit primo opi. Ioan. ſecundo opin. Lau. tertio ſuam opi. & ſolutionem contrarij.*

m ¶ *Diſtinctionem.*] Sed nõ videtur, quòd diſtinctio facta in reali actione locum poſſit in perſonali habere, licèt litera hoc innuat, quia debitor poteſt recuperare pignora ſua quandocunque venerit, dummodo non ſint diſtracta. *C. de diſtra. pigno. l. ſi prius.* Creditor enim nullo tempore præſcribit rem ſibi obligatam pignori. *ff. de vſuc. l. non ſolum. §. qui pignori.* & *l. pignor.* quia creditor quantùm ad hunc caſum non poſſidet pignus. *ff. qui ſatiſda. cogan. ſciendum, §. creditor.* Et ad hoc dixit *Ioann.* & bene, quia creditor poſt annum non efficitur poſſeſſor quantùm ad vſucapionem, ſed tantùm poſt annum habet commodum poſſeſſionis in hoc, quòd cùm prius teneretur probare pecuniam, quam petebat, eſſe debitam, poſt annum etiam transfertur probatio ad reum: vt tunc aduerſarius teneatur probare illam indebitam: ſic efficitur quaſi de poſſeſſore. arg. bo ad hoc. *infrà de ſolu. ſi quis.* Lau. dixit. quod huic ſeruatur quæſtio poſſeſſionis & proprietatis. quouſque præſcriptũ eſt iuri offerendi. *argu. Cod. de præſcrip. xxx. vel xl. anno. l. cùm notiſſimi. §. ſed cum illud verſ. eodem iure.* niſi ex ſecundo decreto res ſint etiam pro debito aſſignatæ, vel diſtractæ. alias vſque ad triginta annos

Dictio, tribus deeſt in omnibus Vetuſtis exemplaribus Raymundi, & in Veteri compilatione.

Vel pone iudicem, ſi ſorte nominatus minus idoneus eſt plus peti. c. ſecundum Ioan. & Ho. & quia periculoſum eſſet domino, quod interpellatio facta colono conſtitueret ipſum dominum in mora, contra id. ff. de per. hæc. item vequunt. §. ... eo tutũ conſilium eſt, quod actor denunciet, vel faciat iudicem denunciare. nam ſi colonus non nũciaret domino ſibi nõ præiudicaret, per præall. §. Ioan. And.

Hæc gloſſula non eſt Bernardi.

Vel dic, quod ideo iudex ſummatim examinat: quia colonus reclamat, & dicit dominium ſui habere ſecundum Ioann. And. in no. uel.

Hæc gloſ. ponitur legeſta in l. properandum. C. de iudi. & in l. conſentaneum. C. quo. & quã. iud.

† *Vide Antonium Gomezium tom. 5. varia. reſolut. C. 1. nu. 38. & ſe. & Iulium Clarum in pract. cri. §. fi. q. 85. verſ. ſolet etiam.*

† *Specialiter propter reuerentiam perſonarũ. Ioan. And. in nouel.*

recuperet res ſuas oblato debito. Dicas, quòd debitor ſemper auditur, quouſque præſcriptum ſit, volens recuperare rē ſuā reſtitutis expenſis, & præſtita cautione iudicio ſiſti, niſi pignora diſtracta ſint, vel in ſolidum data auctoritate iudicis: vel ſecundum legem conuentionis directa, vt dixit lex prædicta, ſi prius. & ita int. a annō veniens reſtitutis expenſis præſtitā cautione, quòd iuri parebit, recuperabit res ſuas: ſiue confiteatur debitum, ſiue neget. *C. de bo. auctor. iud. poſſid. Auth. & qui iurat* Et quod dixi, iuxta diſtinctionē in alio, &c. ſic intellige, iuxta diſtinctionem, id eſt, ſecūdū primū membrum diſtinctionis: in quo tm̄ ſimilitudo notatur: & nō iuxta ſecundum: quaſi dicat: ſicut ibi veniēs infra annum in reali actione auditur pſtita cautione, & reſtitutis expenſis recuperat poſſeſſionē: ita in perſonali actione, ſiue infra annū, ſiue poſt annum veniat, recuperat res ſuas, dū tamē caueat iudicio ſiſti, & reſtituat expēſas: vt ſic notetur ᵃ ſimilitudo tm̄ in hoc caſu, & in illo, cum ante annum contumax inuenitur: ita quod ſimilitudo non tranſeat ad alium caſum poſt annum; & ita plana eſt litera. Bern.

† In impreſſis legitur, Honorius iij. ſed ex codice Barbaria Veram lectionem reſtituimus, & Honoriū iij. repoſuimus, vt hic etiam obſeruat Contius. habetur hæc decretalis poſt conc. Later. ſub Ale. iij. p. 23. c. 1. & c. 1. eo. tit. in 3. compil. in Vuobernſtiſſimo, ita Honorius iij. omnib. Epiſcopis occidentalibus. in aliis legitur. Honorius, ſimpliciter.

† Legendū, Marciano, vt rectè hic admonet Contius.

a Vnde dicebat Vinc. literam conſtruendam ita, quòd verbum, poſt annum ponatur in fi. & tunc non repetatur iuxta diſtinctionem ſimpliciter, & dicit ſimilem conſtitutionem 33. diſt. habuiſſe. Ioan. And.

DE IVRAMENto calumniæ.

¶ Quia actione in iudicio edita, & litis conteſtatione facta, ſuccedit ex ordine iuramentum calumniæ: ideo poſt rubricas præcedentes ſubiecit iſtam ſecundùm Goffredum.

TITVLVS VII.

De iuramento calumniæ.

Honorius ¹ iij. †

¶ Clericus in cauſa Eccleſiæ ſuæ iuramentum calumniæ poteſt alteri committere: & per ſe iurare non cogitur, nec debet ſine ſuperioris licentia.

CAP. I.

INhærentes veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum dicentium grauiores ᵃ quæſtiones per ſummum Pontificem terminari: & infrà. ¶ Legibus ᵇ itaque comperimus eſſe cautum, vt nullus Clericus iurare præſumat. Alibi verò reperitur ſcriptum, vt omnes principales ᶜ perſonæ, in primo litis exordio ſubeant calumniæ iuramentum ᵈ: propter quod pleriſque venit in dubium, vtrùm Clericus iuſiurandū præſtare debeat, aut alij hoc officiū delegare: quia verò illud conſtitutionis edictum, vbi Clerici iurare prohibentur à Marco † Auguſto de Conſtantinopolitanis clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas iſta auferatur, ſecundùm etiam deciſionem filij noſtri H. † quondam Imperatoris, cuius ſunt verba ᵉ hæc.

¶ Eius itaque † interpretationem corroboramus, & diui Marci ᶠ † conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium Eccleſiarum ᵍ Clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm Imperator Iuſtinianus decreuerit, vt canones patrum vim ʰ legum habere oporteat, & in nonnullis patrum † canonibus ⁱ reperiatur, vt Clerici omnino iurare non audeant, dignum eſt, vt totus clericalis ordo, à iuramento calumniæ præſtando ſit immunis. ¶ Præterea ſtatuti Principis ᵏ tenor talis eſſe dignoſcitur: Nos ˡ itaque diuinæ, & humanæ legis intentione ſeruata † decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus, vt non Epiſcopus, non Presbyter, non cuiuſcunque ordinis Clericus, non Abbas, non aliquis Monachus, vel ſanctimonialis, in quacunque cauſa, ſiue controuerſia, ſeu criminali ᵐ, ſiue ciuili iuſiuran-

INhærentes veſtigiis.] Diuiditur: quia primò Papa ponit quòd dubia determinare ſpectat ad ipſum. Secundò ponit dubium procedens ex contrarietate duarum legum ibi, *Legibus*. Tertio illud diffinit ibi, *Vt ergo*. Quartò moderatur ibi, *Verùm*. Quinto comminatur ibi, *Omnibus*. Abbas Siculus.

CASVS. In legibus inuenitur, vt nullus clericus iurare præſumat: Alibi reperitur in lege, quòd omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant calumniæ iuramentum. Propter hanc diuerſitatem plerique dubitant, vtrùm clericus iuramentum hoc præſtare debeat, an alij officium illud committere, quia conſtitutio diui Marciani, vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Conſtantinopol. loqui videtur, & ideo ad alios non creditur pertinere: quæſitum fuit à Imperatore Henrico, qualiter iſta contrarietas eſſet intelligenda. Et ipſe Henricus, vt iſta dubietas auferatur, conſtitutionem diui Marciani interpretatur, vt ad omnes clericos Eccleſiarum generaliter pertinere iudicetur. Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam conſtitutionem diui Marciani ita interpretari decreuit, vt ad omnes clericos generaliter pertinere dicatur. Et Imperator Iuſtinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonibus patrum reperitur, vt clerici iurare nō audeant: & ideo clericalis ordo à præſtando iuramento calumniæ ſit immunis. Vnde ſtatuit Imperator Henricus, quòd non Epiſcopus, non presbyter, non cuiuſcunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel monialis, in quacunque cauſa criminali, vel ciuili, iuſiurandum calumniæ ſubire cogatur, ſed aliis defenſoribus hoc officium committatur. In fine dicit Papa, quòd ſi iurare voluerint, nullus Epiſcopus inconſulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus inconſulto ſuo Epiſcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiſerit, veniam ſibi nouerit denegandam. No. quòd quælibet Eccleſia ſuum habere debet defenſorem ad agendum, & defendendum, qui iuret de calumnia. Item not. quod grauiores quæſtiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legum obtinent. Item nullus clericus taliter iurare debet ſine licentia ſui prælati.

a ¶ *Grauiores quæſtiones.*] Quæ dicantur maiores cauſæ, dictum eſt. ſ. *de offi. deleg. quod per tranſlationem* ᵇ.

b ¶ *Legibus.*] *C. de epiſc. & cleric. l. cum clericis. ver. quòd ſi lic.*

c ¶ *Principales.*] *C. eo. tit. Auth. principales.*

¶ *Gl. ſeq. ponit quinque capitula iuramenti calumniæ.*

d ¶ *Calumniæ iuramentum.*] In iuramento calūniæ, quinque capitula continentur, ſ. quòd credat ſe bonā cām habere: interrogatus non negabit, quod verum eſſe credit, nec vtetur ſcienter falſa probatione, & quòd dilationem nō petat in fraudem: nec dedit nec dabit, nec promiſit, nec promittet aliquid pro hac cauſa, niſi illis perſonis, quibus leges dare permittūt, *C. eo. tit. l. 2. circa prin. & Auth. principale, & in Auth. vt lice. ſu. in prin. col 9.* Vnde verſus.

Illud iuretur, quod lis ſibi iuſta videtur.

Et ſi quæretur, verum non inficietur.

Nil promittetur, nec falſa probatio detur.

Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur.

e ¶ Verba.] Ab illo loco, *legibus itaque.* vſque ad illum locum, *verùm cùm*, &c. exceptis prædictis, ſ. *ſecundum etiam* vſq; ibi, *corroboramus.*

f ¶ *Diui Marci.*] *C. de epiſ. & cle. l. cum clericis. verſ. quod ſi lic.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. ad broc. alleg. 5. iura in contrarium alleg. 2. canones & ſoluit.*

g ¶ *Eccleſiarum.*] Arg. quòd vni conceditur, ad conſequentiam trahi poteſt à cæteris, & quòd vni conceditur nulli eſt denegandum. *16. q. 1 prædicator. & 3. d. ad eius vero in fin. de conſec. d. 4. propriè. 50. d. & purgabit. C. de fideic. l. pen.* c *Argu. contra. 16. qu. 1. bene & 7. q. 1. petiſti.* Sol. quod vni iuri communi conceditur trahi poteſt ab aliis in exemplum. & nulli debet denegari. *5. diſt. ad eius vero.* quod verò per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios: & ſic intelligitur. *16. q. 1. hunc etiam. & 16. q. 2. non exemplo. & ff. de conſti. prin. l. 1.*

h ¶ *Vim.*] *In Auth. de Eccle. tit. in prin. coll. 9. & in Auth. vt cle. apud proprium epiſc. §. illud. col. 6.*

i ¶ *Canonibus.*] *22. q. 5. in nouo. & 3. de iureiuran. c. & ſi Chriſtus. & 2. q. 5. ſi quis presbyter. 22. q. 5. c. vlt.*

k ¶ *Principis.*] Scilicet Henrici.

l ¶ *Nos.*] ſ. Henricus.

¶ *Gl. ſe. quod not. ex tex. ducibus ll. coadiuuat, duas all. in cōtrariū ſol. reſpōdēs etiā ad rōnē cōtrariā demum ad te obiicit, & ſoluit.*

m ¶ *Criminali.*] Hic colligitur quòd in criminali cauſa iuramētū de calūnia ſit præſtandum, *ar. C. eo. tit. l. 1.* vbi dicitur, quòd in omnibus cauſis, vbi probatio requiritur, eſt iurandū de calūnia: vt *C. de fid. inſtr. l. vlt. §. ſancimus. Ar. contra* *Inſtit. de publ. iu. in prin. & ff. de bo. eo. qui mor. ſibi conſci. l. 1.* Sed contraria iſta non obſtant: quia magna differentia, & diuerſitas eorum eſt in inſtituendis, & exercendis huiuſmodi cauſis: nam ſecundùm hoc nec lis conteſtaretur, nec libellus daretur in cā criminali, ſed omnino aliter, quàm ciuiliter deberet tractari. Item non valeret cauſa, quam quidā aſſignant, quòd in criminali tranſigere liceat; & ideo iuramentum de calumnia non exigitur, nam ſacramentum de calumnia tranſactionem non excludit, nec ab ea excluditur: quia quamuis licitum ſit reo tranſigere, non tamen ſequitur, quòd liceat ei falſa inſtantia vti: nam idem dicitur ſecundùm hoc in pecuniaria cauſa. Similiter ſoluitur illud *ff. de bon. eorum qui ante ſent. mor. l. 1.* vbi dicitur, quòd in cauſa ſang. non licitum eſt cuilibet aduerſariū ſuum corrumpere & ita licitum eſt ei mentiri. Dominus verò Azo eſt in hac ſententia, quod in cā criminali de calūnia ſit iurandum, & inducebat hanc decret. pro ſe. Sed qualiter clericus poteſt netui, hoc iuramentum aliis delegare in cauſa ciuili, ſiue criminali, contra illa iura, quæ dicunt, quòd principales perſonæ debent iurare,

hoc

b Adde gloſ. ipſi. in l. vnica. C. de profeſſ. qui in vr. Conſtan.

† Id eſt, Henrici.

† Inno. Hoſt. & Io. An. hallucinati ſunt in interpretatione huius loci.

† Marciani.

† Vide epiſt. 2. Cornelij Papæ, & conc. Triburien. ca. 21.

† Vide l. ob dubium. C. de legi. & l. cùm pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2.

e Quod dicitur idem erat de filio exhæredato, quod nō tenet ad fideicommiſſum, locum habet in nepotibus quos exhæredari neceſſe eſt. Ioā. And.

Iuramentum de calūnia an ſit præſtandum in criminali cauſa.

d Non dicitur, quod ſit ſine licentia, ſed contra cāre. 13. de ſerment. dom. Goff. dicit.

dum compellatur qualibet ratione ſubire: ſed aliis idoneis defenſoribus [a] (ſi expedire Eccleſiæ ſuæ nouerint) huiuſmodi officium liceat delegare. ¶ Verùm cum hac moderatione, vt Epiſcopus inconſulto [b] Romano Pōtifice, vel quiſque † Clericus incōſulto Prælato ſuo minimè iurare audeat. ¶ Omnibus autem Epiſcopis, & vniuerſo Clero hæc ita cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis † illā conſtitutionē cōmiſerit, veniā ſibi deinceps nouerit denegari.

¶ Idem † ordinatori Rom. Eccl. ſubdi. & magiſtro Omnibono.

¶ *Idem in ſpiritualibus cauſis de calumnia non iuratur.*

CAP. II.

Literas †: *& infrà.* Sanè Romana Eccleſia in his caſibus, in quibus de Eccleſiis, decimis, & rebus ſpiritualibus [c] tantùm agitur, iuramentum calumniæ, nec dare, nec recipere conſueuit: eo quod tales cauſæ non ex legū diſtrictione [d], ſed ex canonum æquitate finem debitum ſortiuntur: canones autem iuramentum calumniæ in huiuſmodi cauſis nulli prorſus indicunt. ¶ Vnde

hoc iuramētū præſtare, & cōtra illa, quæ dicit, quòd in cauſa criminali non interuenit procurator? Dicas, quòd fortè q̃ſque obtinuit, quod hic dicit, vt clerici etiā in cauſa propria hoc iuramētū poſſent alij delegare. Et hoc in fauorē ipſorū cōceſſū eſt. Sed hodie hoc nō obſeruat, immo quilibet in cauſa ꝓpria perſonaliter iurare debet, vt ĩ. *c. cæterum.* & *C. e. ti. Aut. principales.* & ſic obtinet de iure, & de cōſuetudine: & ſic nō tenet, quòd hic dicit, quantùm ad proprias cauſas clericorū, quæcunque ſit cauſa: & reſtringit tm̃, quòd dicit hic ad cauſas Eccleſiarum. Et hoc ſatis patet, per literā illam, quæ ſequitur, vbi dicitur, ſi Eccleſiæ ſuæ nouerint expedire: & ſic non habet locū, quod obiicitur: & etiam clericus, & prælatus Eccleſiæ, ſi in propria perſona voluerit litigare, in cauſa eccleſiæ præſtat hoc iuramētum. ĩ. *eo. c. vlt.* tñ ſi in cauſa Eccleſiæ voluerit deferre alij hoc iuramentum, non compellitur ſubire hoc iuramentum, vt hic dicit, *&* ĩ. *eod. c. imperatorum.*

a ¶ *Defenſorib.*] Id eſt, ſyndicis, vel actoribus, aut procuratoribus, licèt nomina ſint diuerſa, officium tamen eſt idem, vnde ſufficit ſiue dicatur cōſtituimus talem ſyndicum, procuratorem, ſiue actorem ad cām talē. ſ. de procu. petitio. & iſtæ perſonæ in cauſis vniuerſitatis, ſiue collegij de calumnia iurant. ĩ. *eo. in pertractandis.* & *c. in pertractandis, & c. vlt.* vt hic patet.

b ¶ *Inconſulto.*] Iſtud difficile videtur, vt eps̃ pp̃ hoc habeat requirere Ro. Pontificē, ſed hoc non ſeruatur. vñ ſi eps̃ litigat in propria perſona, ipſemet præſtet iuramētū de calūnia: nec eſt neceſſe requirere Papam. ĩ. *e. c. vlt.* clericus faciliùs poteſt requirere epm̃, vnde tenetur primò requirere ipſum. contrariū tñ ſæpe contingit, ſed iudiciū ꝓpterea nō vitiatur. Et eſt ar. hic ex eo quòd clericus iurare non poteſt ſine licentia ſui epiſcopi, quod non poteſt in iudicem non ſuum conſentire. de hoc traditur. ſ. *de foro compe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. & 11. q. 1. inoleta. & c. placuit.*

Literas.] Primò ponit ius, & cōſuetudinem curiæ. Secundò infert proceſſū cauſæ ibi *Vnde.* Et hodie hoc corrigitur p̃ *c. 1. eo. tit. lib. 6.* vbi ſtatuitur, quòd etiā in iſtis cauſis iuretur. Abb. Sic.

CASVS. Quædā cauſa decimarū cōmiſſa fuit quibuſdā iudicibus: cōtētio erat inter partes de iuramēto calūniæ: quæſierūt iudices à Papa, vtrū iuramentū illud deberet in hac cauſa præſtari? Reſpōdet, quod Romana eccleſia in his caſibus, in quibus de eccleſiis, decimis, & rebus ſpiritualibus tātū agitur, iuramētū de calumnia nec dare, nec recipere cōſueuit: quia huiuſmodi cauſæ ſpirituales tractari debēt ex canonū æquitate, & non ex legum diſtrictione, cùm canones in cauſis huiuſmodi nulli indicāt calūniæ iuramētū, vnde dimiſſa cōtētione de iuramēto calūniæ, in cauſa ꝓcedāt. Nota, quòd in cauſis ſpiritualibus iuramētū calūniæ non eſt præſtandum, nec rigor iuris ciuilis ſeruandus, ſed æquitas canonica.

¶ *Gloſſ. ſeq. diſtinguit cauſas ſpirituales, & quaſi merè ciuiles, criminales, & mixtas, & obiicit, quod in ſpiritualibus, &c. & fatetur id honeſtum ſubdens in poſſeſſorio, & exceptionibus etiam ſpiritualibus iurandum.*

c ¶ *Rebus ſpiritualibus.*] Quædam cauſæ dicuntur ſpirituales, vt hic patet: vel ſpiritualibus annexæ, vt cauſa iuriſpatronatus: vt ſ. de iudi. quanto. & in iſtis non iuratur de calumnia, vt hic patet, ſed de veritate dicenda, ſ. *de ele. dudum. 2.* & ĩ. *de iureiu. ex literis.* quia aliter iudex veritatem inquirere de facili non poſſet, quam tenetur inquirere. *30 q. 5. iudicantem. 23. q. 8. occidit.* C. *de eden. l. 2. de procur. l. vlt.* Sed certè fortiùs [a] videretur iurandum de calumnia in huiuſmodi ſpiritualibus cauſis, quàm in ciuilibus; quia grauius eſt periculum, ſi calumnioſè in ſpiritualibus quis litiget, & ideò debet iurare, quòd calumnioſè nihil faciet. quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideò cautiùs eſt agendum. *7. q. 1. c. vlt.* & *42. d. quieſcamus.* & *ff. ad Car-*

¶ *Alias, aliquis.*

† *In pluribus antiquis ita: Vt ſi quis in illa commiſerit.*

† *In codice Barbatia ita: Eugenius Papa Arduano Romanæ Eccleſiæ ſubdiacono. & magiſtro Omnibono.*

† *Poſt concil. Latera. ſub Alex. iij.* p. 23. c. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. compila.

Iuramentū de calūnia, cum poſſit præſtari in cauſis ſpiritualibus.

a Procuratoriè, quia tres cauſæ ſunt bonum ſacramentū præſtādi potiſſimè ſecūdū

contentione de iuramento calūniæ præſtando dimiſſa, ad vlteriora diſcretio veſtra procedat.

¶ Eugenius Papa.

¶ *Principalis perſona non indiſtinctè releuatur ab onere iurandi de calumnia, licèt compareat per œconomum; ſed ſibi, vel œconomo eſt deferendum inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum. h. d.*

CAP. III.

IN † pertractandis cauſis, ſacramētū calūniæ nō paſſim [e] præcipimus exhiberi: ſed cauſæ, & principaliū perſonarū qualitate inſpecta, quādoq; per ipſas principales [f] perſonas, quandoque per œconomos [g], qui causā omnino non neſciant [h] †, in animā iurantis [i] illud præcipimus præſtari.

¶ Idem Magaloñ. & Nemauſeñ. Epis.

¶ *Vniuerſitas tenetur iurare de calumnia, niſi releuet ſe conſtituendo œconomum.*

CAP. IV.

IMperatorem †: *& infrà.* ¶ Accepimus, quòd ab Abbate, & fratribus Clareuallis (ſicut ab aliis exigitur calumniæ iuramentum: Ad quod faciendum, eos cogere non debemus [k].

bo. l. 1. §. 2. licèt ſeruetur. quòd dicitur hic, honeſtius eſſet, vt de calūnia iuraretur rōne præmiſſa. quædam verò cauſæ ſunt merè ciuiles, vt putà, cū agitur rei venditione, vel pecuniaria cauſa. ſ. *de libel. obla. ca. pen.* & *vlt.* Alia eſt criminalis, vbi agitur directè de crimine, & debet ſe obligare ad talionē. ĩ. *de accuſat. Veniens.* & *ca. ſuper his.* & in iſtis iuratur de calumnia. ſ. *eod. c. 1.* multò fortiùs iurare debet in ſpiritualibus, quàm in criminalibus. Aliæ ſunt mixtæ, vt cum agitur de crimine ciuiliter. ſ. *de procur. ca. tua.* hæc probantur *14. q. 2. ſuper prudentia. 11. q. 3. placuit.* & *16. q. 2. frater noſter.* Et not. q̃ licèt in cauſis ſpiritualibus de calumnia non iuretur, tamen ſi agatur poſſeſſorio pro re ſpirituali, iuratur de calumnia, ar. ĩ. *de reſt. ſpo. literas.* Item licèt nō in actionibus, tñ in exceptionibus poſitis in re ſpeciali iuratur de calumnia. ſ. *de eccle. cum dilectus.* ĩ. *de teſti. præſentium.* & ĩ. *de exce. paſtoralis. ar. ad hoc.* ĩ. *de accu. c. cùm dilectus.* d ¶ *Diſtrictione.*] ſ. *de iudi. ca. dilecti.* & ĩ. *de dolo, & contu. c. 1. 27. q. 2. ſunt qui dicunt.*

IN *pertractādis.*] Iurari poteſt de calūnia per principales, & per œconomos cauſam notam habentes. Et non recipit diuiſionem congruam. Abb. Sic.

CASVS. Quærebatur, verùm in cauſis tractandis iuramentum calumniæ indifferenter ſit præſtandum, & à quacunque perſona? Reſpondet, quòd non paſſim præſtandum eſt tale iuramentum, ſed conſiderari debet qualitas cauſæ, & principalium perſonarum: quandoque præſtatur per principales perſonas: quandoque per ſyndicos, qui in animam ſuam iurare debent, Not. quod principalis dominus cauſæ, & non procurator, de calumnia iurat, ſyndicus verò in animam ſuam.

e ¶ *Non paſſim.*] Quia non in ſpiritualibus. ſ. *c. proximo.*

f ¶ *Principales.*] ſ. *eo. c. 1.* & ĩ. *eo. cæterum.* Bern.

g ¶ Oeconomos.] *ſupra eo. c. 1.*

h ¶ *Non neſciant.*] Aliter enim anceps ſubiret periurium: quod facere non debet *ff. de in litem iur. Videamus.* & *ff. rerum amo. Marcellus. §. qui rerum.*

¶ *Gloſſ. ſeq. parificat ſindicos, tutores, & curatores, & dicit ſecus de proc.*

i ¶ *Iurantis.*] Et ita ſyndicus [b] collegij ſiue vniuerſitatis, iurat in propriam animā: ſic tutores, & curatores, cum habeāt legitimā adminiſtrationem. C. *eo. l. 2. §. ſin autem. Vel dignitas.* ſecus eſt in procuratore, qui non iurat, ſed dñs principalis. *C. eod. tit. l. 2. §. ſin certam cam autem affuerit alterutra pars, & in Auth.* ibi poſita *principales.*

ADDITIO. Hodie iurat in animam domini, ſi habet ſpeciale mandatum, vt ĩ. *eo. c. vlt. lib. 6.* & nihilominus in propriam: vt probatur. ĩ. *c. 2. 2. reſp. lib. 6.* Ioan. And.

IMperatorum.] In cauſa collegij non ſinguli de collegio, ſed œconomus ipſius iurat de calumnia. h. d. Et primò narrat reprehenſibile factum. Secundò id prohibet ibi, *Ad quod.* Tertiò prouidet, quod in poſterum faciendum ſit ibi, *Sed ne.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam iudices exigebant calumniæ iuramentum abbate, & fratribus Clareuallis. Sed quia ipſi iurare nolebant, petebatur à Papa, vt ad hoc eos compelleret. Reſpondet Papa, quod eos ad hoc compellere non debet: verumtamen ne hac occaſione aliena iura illicitè detineant: & ipſi etiam à cauſa ſua decidant, ſi ex parte ipſorum huiuſmodi non fuerit præſtitum iuramentum, præcepit eis Papa, quatenus in ſuo monaſterio œconomum ſtatuant, qui pro eis agat, & reſpōdeat, & de calumnia iuret: & ſi hoc non fecerint, epiſcopus Nemauſen. diœc. illorum œconomum idoneum ſtatuat in ipſo monaſterio. No. quòd qui de calūnia iurare non vult, cadit à cauſa. Item monachi non cōpelluntur iuramentum de calumnia præſtare, dummodo per alium præſtetur.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

k ¶ *Cogere nō debemus.*] Sed videtur, q̃ Abbas potiùs eſſet cōpellendus,

canones locum habent vt dicit Hoſtien. quæ ſunt illa, videbis. ĩ. eod. cæterum. Ioan. And.

† *Poſt conc. Later. ſub Ale. iij.* p. 23. c. 3. & c. 4. eod. tit. in 1. compi.

† *Vide* l. 2. §. ſin autem. vel dignitas & ſeq. C. e. arg. ff. de re iudi. l. curent.

† *Poſt concil. Latera. ſub Alex. iij.* p. 23. c. 4. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

b *Generalis; ſecus in ſpeciali ad certam cauſam ſecundum* Guil. in Spe. eod. tit. in §. teſtat. ver. ſed quid dices. *Ioan. And.*

lēdus, vel etiam alij quibus cura monaſterij commiſſa eſt. *ff. ad muni municeps.* quia huiuſmodi perſonæ intell guntur ſcire veritatem, vt ibi. dicitur. *ff. de condi. & demon. municipibus. C. eo. tit. l. 2. §. hoc etiam in fin.* & ideò tales inſtituendi ſunt, qui veritatem ſciant. *ſ. eo. c. prox.* ſic etiam contingit in procuratoribus: *C. de procu. l. vlt.* ſed aliud eſt in collegiis illis ſæcularibus a: vel eſt ſpeciale priuilegium clericorum.

a Quæ fortè non habebāt ſyndicos de conſuetudine: ſecundū Vincen. vel aliud ſecundū H. aliud ſecundum canones, ſecundùm Goff. Io. An.

a ¶ *Decidant.*] Qui enim de calumnia iurare non vult, ſi eſt actor, cidit à cauſa, & reus habetur pro confeſſo: vt hic, & *ĩ. c. vlt. §. parna. & C eod. tit. l. 2. §. quod ſi actor. & §. ſeq.*

¶ *Glo. ſeq. tractat, quid ſit œconomus, & quis in eius cōſtitutione auctorizet, & quid ſuppleat.*

b ¶ *Oeconomū ſtatuāt.*] Oeconomus eſt cui res Eccleſiaſtica gubernanda mandatur. *89. d. quia in quibuſdam. & c. volumus.* & idē eſt œconomus, quod ſyndicus, ſiue procurator, vel actor b in cā vniuerſitatis, ſiue collegij: de quo habes *9. q. 3. cum ſimus. & 5. q. 3. quia Epiſcopus. & ſ. de ſyndi. c. vnico.* & iſte œconomus auctoritate Epi ordinari debet. *C. de epiſc. & cleric. l. oēs. §. nihilominus.* & *hic in fine.* & iſte iurabit de calumnia, ſiue ſit reus, ſiue actor, ſi monachi hoc non faciant: tunc epiſcopus hoc facere debet: vt hic dicit. & ſi Epiſcopus in rebus ſui Epiſcopatus hoc neglexerit, tunc Archiepiſcopus ſibi œconomum conſtituet. *9. q. 3. cum ſimus.*

b De his omnibus notauerat hic Ioan. quod etiam not. 1. q. 7. ſi quis erga. & 16. q. 7. Epiſcopum. *Ioan. And.*

† Poſt cōcil. Latera. ſub Alexan. 3. p. 23. c. 5. & c. 6. eo. tit. in 1. com. il.

† Aut hic legendum eſt C. & F. aut in c. per uenit. *ĩ. de* fideiuſſo. *l. F. quia idē eſt caſus in vtroque capite.*

¶ Sed ne aliena iura videantur huiuſmodi occaſione illicitè detinere, & ipſi à cauſa ſua decidant a, ſi ex parte ipſorum prædictum iuramentum, cùm res poſtulauerit, non fuerit præſtitum: eiſdem præcipimus, vt in ſuo monaſterio œconomum b ſtatuant, qui pro eis petere, & excipere, atque iuramentum de calumnia (cùm neceſſe fuerit) valeat exhibere: & *infrà.* ¶ Tu verò frater Nemauſeñ. Epiſcope, œconomum idoneum c ſtatuas, qui in tali officio conueniens ipſi monaſterio videatur.

¶ Lucius iij. Helieñ. Epiſcopo, & Archid. Nouieeñ.

¶ *Clerici etiam in eorum cauſis iurant de calumnia, contraria conſuetudine non obſtante.*

CAP. V.

CAEterū d † quia nouis morbis e noua conuenit antidota præparari: Mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter R. Clericum de ſancto Albano, & I. † & F.

¶ *Glo ſeq. dicit idoneum fieri conſtitui, non infamem: ſignat contrarium, &c.*

c ¶ *Idoneum.*] Idoneus eſt, dummodo cauſam omnino non ignoret *ſ. c. prox.* & ſi ſit bonæ famæ: alias infamis, & ſuſpectus eſſe non debet. *5. q. 3. quia Epiſcopus. & 3. q. 7. c. 1. & c. infames.* Contrarium tamen dicit lex, quod procurator propter infamiam non repellitur. *Inſti. de excep. c. vlt.* Hic habes, quòd de auctoritate Epiſcopi ſyndicus conſtitui debet in Eccleſiis ſibi ſubditis. Et dic, *ſtatuas,* i. auctoritatem præſtes. Bern.

CÆterum.] In propriis cauſis iurant clerici de calumnia: nec obſtat contraria conſuetudo. ita communiter ſummatur, & certè in litera non ponitur ſpecialitas in cauſis propriis, ſed generaliter loquitur. Et diuiditur: nam præmiſſa cauſa, ponit mandatum. Secundò contrariam conſuetudinem damnat ibi, *Conſuetudine,* &c. Abb. Sic.

Casvs. Dicitur hic, quòd in cauſis ciuilibus iuramentum calumniæ præſtari debet ad hoc, vt veritas eliciatur, non obſtante contraria conſuetudine, Not. quòd quæ de nouo emergunt, nouis auxiliis indigent. Item in cauſis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præſtare debent. Item conſuetudo iuri non præiudicat.

d ¶ *Cæterùm.*] Hæc eſt pars illius. *ĩ. de fideiu. c. peruenit.*

e ¶ *Nouis morbis.*] Nam experimenta morborum cogunt nos inuenire multas medicinas. *50. d. vt conſtitueretur,* & quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotiis. *in Auth. hac conſti. innouat. con. quæ. in princ. coll. 8.* & quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. *ff. de interro. act. de atate. §. ex cauſa, & ff. vt in poſſeſ. legato. l. planè.* & nouis rebus nouum remedium eſt exhibendum. *ff. de ventre inſpi. l. 1. in prin.*

f ¶ *Ad veritatem.*] Hæc eſt præcipua cauſa, quare iuramentum illud præſtatur, vt veritas eliciatur. *ĩ. de iureiur. ex literis.* Secunda, vt timore iuramenti contentioſa litigantium inſtantia compeſcatur. *C. eod. tit. l. 1.*

Additio. Tertia, vt timore iuramenti non efficiatur immemor ſuæ ſalutis: quoad alia capitula; quæ not. *ſ. eo. tit. c. 1. & 2. q. vlt.* ſancimus ſecundùm Goff. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq ſignat contrarium & ſoluit, & formas q & ſoluit.*

g ¶ *Ab vtraque parte.*] Vtraq; pars principalis dñs, ſ. iſtud iuramētū pſtare debet. *ſ. e. in ptractādu.* Sed pone, q aliquis litigat per procuratorē, & dñs qui cōſtituit procuratorē, eſt lōgè remotus: puta, vltra mare, vel in alia peregrinatione, quid erit in hoc caſu, cùm iſte procurator de calumnia iurare non poſſit? In caſu illo debet dari curator bonis, & ille iurabit de calumnia. *ff. de cur. bo. dan. l. 1. & 2.* Contra videtur *ſupra eo. c. 1.* vbi dicitur, quòd clerici hoc iuramentum debent aliis delegare: & hic dicitur, quòd iurent. Non eſt contra: quia ibi loquitur de cauſis collegij, ſiue vniuerſitatis, hic de cauſa propria ſingularis clerici.

c Propter mortem, vel nonam aliquam fideiuſſorū exigitur noua cautio, & not. de more de excep. paſtoralis. in gl. pen *ibi l. 1. in* prin. *vbi nouo caſus de marito dicēte poſt diuortium mulierē pragnantem & mulieri negante promiſſum eſt nouum remedium, mulieris ſcilicet inſpiciēda per tres obſtetrices. Ioan. And.*

h ¶ *Quæ legi contraria eſt.*] No. quòd conſuetudo, quę cōtra legem eſt, non eſt ſeruāda: & hæc conſuetudo eſt cōtra legē, quam habes *C. eod. ti. l. 1. & 2.* & contra canones. qui iuramentum admittunt. *2. q. 5. c. 1. & 2.* & contraria decretalibus huius tit.

Canonicos London. vertitur: ad veritatem f eliciendam, appellatione ceſſante, præſtari faciatis ab vtraque g parte calumniæ iuramentum: conſuetudine, quę legi h contraria eſt, non obſtante.

¶ Innoc. iij. Epiſcopo Placeñ.

¶ *Procurator, vel ſyndicus vniuerſitatis Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, de calumnia iurare poteſt. Hoc dicit.*

CAP. VI.

CVm † cauſam, quæ inter Rauennateñ. Archiepiſcopum, & Commune Fauentinum, ſuper villa Luci, ac quibuſdam aliis, vertitur, delegatis Iudicibus duxerimus committendam, & iidem in negotio minimè proceſſiſſent: Nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipſa cauſa noſtro ſe conſpectui præſentarent: quorum Procuratoribus, cum inſtrumentis de rato, in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius Archiepiſcopi per Procuratorem i eius fecimus exhiberi: & ad eam,

†Cap. 1. eod. ti. in 3. compil.

CVm cauſā quæ inter.] Procurator Eccleſiæ, & vniuerſitatis de calumnia iurare poteſt, & non diuiditur. Eſt enim quædam narratio proceſſus vſque ad iuramentum calumniæ. Abb. Sic.

Casvs. Inter Archiepm Rauēn. ex parte vna, & cōe Fauentiæ ex altera, quæſtio vertebatur ſup villa Luci, & quibuſdā aliis, quæ commiſſa fuit quibuſdā iudicibus: & quia ipſi in negotio non procedebant, Papa dedit patrib. in mandatis, vt pro cauſa ipſa ad ſedem Apoſt. procuratores idoneos deſtinarent: procuratoribus in præſentia Papæ cōſtitutis petitionem Archiepiſcopi fecit exhiberi: & ad eam partē alterā reſpōdere: factis quibuſdā interrogationibus, & reſpōſionibus redactis in ſcriptis, & lite legitimè conteſtata iuramentum calumniæ fecit à prædictis procuratoribus vtrinque præſtari. Not. quòd procurator debet habere literas de rato. Item per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ad eam factam fit litis conteſtatio. Item lite conteſtata iuramentum calumniæ præſtari debet. Item procurator vniuerſitatis iurat de calumnia.

¶ *Gloſſ. ſequens tria facit: primò notat etiam per vniuerſitatem, vel collegium de vtroque iure procuratorem conſtitui, qui iurat de calumnia: ſecundò, & tertiò format duas quæſtiones. In arg. vtraque ad negatiuam, & ſoluit contrarium.*

i ¶ *Per procuratorē*] Hic patet, q collegiū, ſiue vniuerſitas poteſt cōſtituere procuratorē: & eſt expreſſū *ſ. de proc. quia in cauſis:* & *c. petitio.* & c. nō etiā oēs adminiſtratores generali verbo procuratores appellat. *1. q. 3. Saluator.* & lex dicit, q monaſteriū ſe defendere dēt per procuratorem. *in Au. de ſan. epi. §. ſi verò epi in fi. col 9.* & ita tā iure canonico quàm ciuili, collegiū, ſiue vniuerſitas cōſtituit procuratorē: de hoc dixi *ſ. de proc. c. petitio.* & talis procurator de calumnia iurabit, vt hic dicitur. & *ſ. eo. in pertractandu. & c. imperatorū.* Sed cum iuramentum de calumnia ſit de credulitate, vt ſecundū quod credit, & exiſtimat, debeat rñdere. *C. eo. l. 2. §. 1.* nunquid poteſt petere tempus ad deliberandum ſuper eo, de quo interrogatur? Et videtur, quòd non: quia aut credit, aut nō credit illud, ſuper quo interrogatur: & ita ſtatim poteſt, & debet rñdere, credo, vel non credo: d nec poteſt dicere dubito: ſed in ſacramento de veritate dicenda poteſt dubitari: vnde habebit inducias ad deliberandum, ſi dicat ſe dubitare. *ff. de inter. actio. qui interrogatur. C. de iu. delib. l. ſi curatoris. & ff. de iureiu. l. iuſiurādū. 1. rñ.* & etiā vbi de calumnia iuratur, datur tēpus ad deliberādūe. Sed ſi excōicatus conueniatur, nūquid præſtabit hoc iuramētū? Videtur, quòd non: quia nō eſt ei licitū ingredi ſacra: ergo nec tangere ea. *5. d. ad eius verò* & quibus rel. quia ſacramenta negantur, quo vnū genus ſacramenti eis conceditur: vt *95. d. illud.* Dico, quod bene debet præſtare iuramentū non obſtante excōicatione, *arg. ĩ. de ſenten. excom. à nobis. & c. cum deſideres. 1. rñ.* vbi iuramentum excommunicati non admittitur, antequam abſoluatur. Præterea cum poſſit, & debeat in iudicio reſpondere, omnia licent ei, ſine quibus cauſa expediri non poteſt ſ. *ar. ſ. de offi. deleg. c. præterea. & ff. de iuriſd. om. iud. l. 1.* & eſt expreſſum. *arg. ĩ. de excep. cùm inter.* alioquin in poteſtate ſua eſſet etiam reſpondere, vel non reſpondere: & ſic reportaret commodum de ſua malitia: quod eſſe non debet. *ĩ. de ſent. excom. c. ſi verè.*

Procurator poteſt conſtitui ab vniuerſitate.

d *Prædicat tamen confeſſio de credulitate, ſicut de veritate: vt no.* de iureiu. ex literis. in gl. fi. *Ioan. An.* in nouel.

e *Concor.* gl. in l. 2. §. quod obſeruari. ff. eod. per l. 2. ſi debitor. ff. de pec. hæc. & l. qui interrogatur. ff. de inter. ac.

f *Et per hoc videtur, quod pupillus, & minor his caſibus, quibus in iudicio eſſe poſſunt, præſtent hoc iuramentum, de hoc in Spe. eo. ti. §.* reſtat. vel. ſed cùm pupillus. & verſ. ſed nūquid minor. *Ioan. And.*

a ¶ Alteram.

a ¶ *Alteram.*] Per hoc facta eſt litis conteſtatio. ſ. *de elec. dudum. 2.* & ſ. *de lit. conteſt. c. Vnico.*

¶ *Glo. ſeq. ponit 8. vel 9. interrogatoria quæ fiunt ante litis conteſtationem: ſubdens quòd generaliter vbicunque &c.*

b ¶ *Interrogationibus, & reſpōſionibus.*] Omnia quæ in iudicio fiūt, ſunt redigenda in ſcriptis. j. *de proba. c. quoniam. contra falſam.* Quædam verò interrogationes faciendæ ſunt ante litis conteſtationem, quæ non debent omitti ante litis conteſtationem: reus debet interrogari, an poſſideat rem, quæ petitur ab eo: & pro qua parte: vel ſi deſiit dolo poſſidere. *ff. de interg. actio. l. qui ſeruum. §. in iure. ff. de rei vend. l. qui petitorio.* & ſi quis reſpondeat ſe non poſſidere, cùm ipſe poſſideat: ſi actor hoc probauerit, res auferenda eſt illi, & debet dari actori, quamuis non probet rem ſuam eſſe. *ff. de rei vend. l. vlt.* alias eſt penult. hæc interrogatio omitti non debet, ne iudicium deluſorium ſit. j. *de lite pendente. ca. Eccleſia S. Mariæ.* Et aliæ interrogationes plures faciendæ ſunt, putà, an ſit hæres, vel quota ex parte ſit hæres, & an in poteſtate ſeruum habeat, cuius nomine noxali iudicio agitur. Item an quadrupes, quæ damnum dedit, ſit eius. Item an ex teſtamento ſit hæres. Item an ædes ſit ſua, ex qua damnum timetur: quæ colliguntur. *ff. de interro. actio. l. qui interrogatur. & l. ſi quis in iure. & l. ſeq. & l. ſi defenſor. §. illud quæritur. & l. non alienum.* Item quòd ſideat. cuius ætatis ſit reus ſi de ea dubitetur. *ff. eo. l. de ætate.* Item quandoque & ante litis conteſtationem, & poſt litis conteſtationem, vbicunque æquitas mouet iudicem a, debet interrogare. *ff. eo. vbicunque. & 3. q. 9. §. iudicantem.* pars ad interrogationem aduerſarii reſpondere non cogitur: b tamen ſi reſponderit, tenet reſponſio. *ff. eod. l. fine.* & j. *de do. & contuma. c. prout.* & certum debet reſpondere. *ff. eod. de ætate. §. nihil.* B. m.

† *Aliàs, legitimè.*

† *Aliàs, M.*

a *Vel aſſeſſorē: quia & ipſe participat interrogationib. ff. de off. aſſeſ. l. 1. idem no. vel alio cui iudex hoc officium delegaret. ſ. de offi. del. ſuper quæſtionum ſecundum Phi. Io. An. in nou.*

b *Ad poſitionem bene. & eſt ratio: quia interrogatio non fit per iuramentum, ſed poſitio ſic: ſecundùm Goſ. qui remittebat ad ea, quæ notamerat. de e-le. dudum. Ioan. And. in nou.*

partem alteram a reſpondere: ac interrogationibus, & reſponſionibus b redactis in ſcriptis, & lite coram nobis pleniſſimè † conteſtata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipſis Procuratoribus vtrinque præſtari.

¶ Gregorius ix. Epiſcopo Beluaceñ.

¶ *Epiſcopus iurat de calumnia (ſi per ſeipſū elegit litigare) propoſitis tantùm, nō tactis euangeliis. Si verò per ſyndicum litigat, per illum poterit iurare. Hoc dicit.*

CAP. VII.

CVm in cauſa pecuniaria, quā inter te, & R. † motam eſſe proponis, non per te, ſed per ſyndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum c quidem præſtandum erit calumniæ iuramentum: quòd ſi per teipſum d, propoſitis tantùm, ſed non tactis euangeliis, (ſicut in dicendo teſtimonio) à te videtur huiuſmodi iuramentum exhibendum: *& infrà.*

¶ *Actor refutando iuramentum calumniæ ſine cauſa, cadere debet ab inſtituta actione, reus autem debet haberi pro confeſſo. Hoc dicit.*

¶ Pœna e verò recuſantis hoc iuramentum, cùm præſtandum fuerit, eſt, vt actor ab inſtituta cadat actione; reus autem haberi debeat pro confeſſo.

CVm in cauſa.] Epūs per aliū agēs cauſam propriam per illum iurat de calūnia: ſi per ſeipſum agit, ipſe iurat propoſitis, ſed non tactis euangeliis. ita ſummat Io. And. ſed mihi non placet, quòd tex. reſtringatur ad cauſam propriā, quinimò potiùs innuitur contrarium. Et duæ ſunt partes, ſecunda ibi, *Pœna*. Abb. Sic.

CASVS. Inter epm Beluaceñ. & quendam R. nomine, quædam cauſa pecuniaria vertebatur: quæſiuit eps, vtrum in cauſa ipſa deberet ipſe de calumnia iurare? Reſpondet, quod ſi per ſyndicū, vel actorem elegerit litigare, per ipſum præſtandum erit iuramentū: ſi verò per ſeipſum litigare voluerit, ipſe idem epiſcopus præſtare debet huiuſmodi iuramentum, propoſitis ante ipſum euangeliis, ſed non tactis: ſicut in ferendo teſtimonio fieri conſueuit. In fine dicit, quòd pœna illius, qui hoc iuramentum præſtare non vult, eſt, vt actor cadat ab inſtituta actione: reus verò pro confeſſo habeatur. Nota, quod epiſcopus in propria perſona, ſi vult poteſt tractare cauſam ſuam, & tunc iurat de calumnia, ſed non tangit euangelia propter reuerentiam epiſcopalem. Item ſi non vult iurare de calumnia, amittit cauſam.

c ¶ *Per illum.*] Iſtud regulare eſt. ſ. *c. prox. & c. in pertractandis. & c. imperatorum. & ſ. eo. c. 1.*

¶ *Gloſſ. ſequens obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Per ſeipſum.*] Ex quo aſſumpſit officiū in ſe, debet iurare de calūnia, cum ſit acceſſoriū, ſine quo nō poteſt cauſa expediri. *ar. ſ. de of. dele. c. præterea. & c. prudentiā.* & in hoc ei defertur: quia non tangit ſacra, ſicut & in teſtimonio. 11. q. 1. *imperator. & C. de epiſ. & cler. Auth. ſi iudex. & in Aut. de ſanc. epiſcopi. § nulli verò. col. 9. & 2 q. 5.* qua de cauſa quandoque tamen tangit ſacra. 1. q. 7. *quoties. & C. de ſan. epiſc. Auth. ſed iudex.* Sed contra. ſ. *eod. c. 1.* vbi dicitur, quòd epiſcopus iurare non debet, ſed aliis hoc officiū delegare, non eſt cōtra: quia non dicitur ibi, quòd non debeat iurare, ſed dicitur, quòd non debeat compelli: vt ibi dicitur.

ADDITIO. Hodie verò nouo iure debet iurare in animā propriā, & in animam ſui capituli: vt dicit illa decre. j. *de teſtibus. præſentium. lib. 6.*

¶ *Gloſſa ſeq. quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Pœna.*] Sic ſ. *eod. c. imperatorem. & C. eo. l. 2. in Auth. vt litig. iur. in exor. lit. § ſi autē in ſi. coll. 9. vnde ſumptus eſt §. iſte.* Sic actor, qui non vult iurare, cadit à cauſa. Sed nunquid ipſo iure, an per ſententiam? Dicas, quòd per ſentētiam iudicis, quia iudex procedit contra illum, ac ſi nihil probaſſet, reum abſoluēdo & eodē modo de reo. *C. eod. Auth. principales. in fi.* Bern.

† *Poſt concil. Later. ſub Alex. 3. p. 3. c. 5. vbi eſt integra ſucti ſpecies.*

c *Vide l. properādū. §. & ſi quidem. adde hic Hoſtienſem, & alios latius hunc articulum diſputātes.*

† *Vide l. cōtumacia. ff. de re iud. & l. tres denūciatores. C. quo. & quā. iud.*

TITVLVS VIII.

De dilationibus.

¶ Alexand. iij. Cantu. & Vigorien. Epiſcopis.

¶ *Summa ſic (ne videatur conuenire rubrica de appellationibus) citatio vocatoria cum peremptoria non debet eſſe nimis breuis, maximè vbi de rebus Eccleſiaſticis agitur, niſi neceſſitas aliud ſuggerat.*

CAP. I.

DIlecti † filij Abbas, & Monachi de H. nobis inſinuare curarunt, quòd cùm cauſam, quæ vertitur inter ipſos, & Moniales de Ledeñ. ſuper Eccleſia de Alteñ. Decano, & Archidiacono Linceñ. cōmiſerimus terminandam: ipſi timentes ſe à Iudicibus aggrauari, eo quòd ad primam citationem terminum ſibi nimis breuem f & peremptorium ſtatuerunt †, ad noſtram audientiam duxerunt appellandum: *& infrà.* ¶ Quia verò non ſpectat ad iuris ordinem, diem peremptorium g, maximè cùm de rebus Eccleſiaſticis agitur (niſi fortè neceſſitate vrgente) taliter maturare: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, ſi quid inueneritis poſt appellationem huiuſmodi attentatū, in cauſa iuxta priorum tenorem literarum procedatis.

DE DILATIONIBUS.

¶ *Quia iudicio cœpto ſolent litigantes induciās petere quandoque ad poſitiones: quandoque ad probationes faciendas: ideò, &c. Et aduerte ſecundùm Goſ. quod licèt rubrum ſit generalis, tamen decr. huius tit. loquuntur de dilationibus, quæ dantur ante litem conteſta. tantum. Et ſic not. quòd rubrum quandoque eſt generalius nigro.*

De hac materia habetur 3. q. 2. & 3. & 7. q. 2. per totum. Abbas Siculus.

DIlecti filij.] Si detur nimis breuis terminus peremptorius, vbi non ſubeſt neceſſitas, licitè appellatur. Et ſunt duæ partes. In prima appellantis proſecutio. In ſecunda ipſius appellationis commiſſio. Secunda ibi, *Quia verò*. Abb. Sicul.

CASVS. Inter abbatem, & monachos de H. ñ. ex vna parte, & moniales de Ledeñ. ex altera, ſuper Eccleſia de Alteñ. coram decano, & archidiacono Linconienſi à ſede Apoſt. delegatis, quæſtio vertebatur: iudices prædicti ad petitionem monialium citauerunt monachos, & peremptorium, & nimis breuem terminum ſtatuerunt: abbas, & monachi timentes ſe à iudicibus aggrauari, eo quòd prima vice terminum peremptorium, & nimis breuem ſtatuerunt, ad ſedem Apoſt. appellauerunt: reſcribit Papa iudicibus, dicens quia non ſpectat ad iuris ordinem diem peremptorium taliter maturare, & præcipuè cùm agitur de rebus eccleſiaſticis, niſi neceſſitas immineret. Vnde mandat, quatenus ſi eſt ita, quicquid factum eſt poſt illam appellationem, totum debeat in irritum reuocari, & iuxta priorum continentiam literarum in cauſa procedi. Nota, quòd prima vice peremptorium proponi non debet, niſi ex magna cauſa, & appellatio propter hoc facta valet, vt hîc patet.

f ¶ *Nimis breuem.*] Sed quem terminum dicis nimis breuem, cùm hîc non exprimatur, quot dierum terminum iudices ſtatuerunt, hoc relinquo arbitrio iudicis, inſpecta qualitate negotij, & locorum diſtantia. j. *de appell. cùm ſit Romana.*

ADDITIO. Circa medium. *verſ. quicunque. & in Auth. de litig. §. ſi verò cauſam. coll. 8.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem, Nunquid ex cauſa. &c. ſoluit quod ſic, quod probatur per duo ſimilia. In fi. inſtruit iudicem.*

g ¶ *Peremptorium.*] Quod eſſe nō dēt, immò trib. edictis, vel vno

peremptorio: quod continere debet tm̃ tempus, quantum tria edicta. 2.4.q.3. *de illicita.* circa medium verſi. quicunque. & *in Auth. de liti* §. *ſi Vero caſu. coll.* 8. & *ff. de re iud. contumacia.* & *ff. de in. ad peremptorium.* & *l. nonnunquam.* vnde quia nimis breuem terminum ſtatuerunt, iuſta fuit cauſa appellandi, ex cauſa tamen peréptorium iſtud poteſt moderari, ſicut iudex viderit expedire.[a] *ff de iud. l. nónunquam.* & ꝫ. *de offi. dele. conſuluit. circa. fi.* & hic: *verſ. niſi fortè.* ſicut tempus, quod datur condemnatis, arbitrarium eſt. ĵ. *de re iudi. quod ad conſultationem.* & *ff. de re iud. l.* 2. ſic & tempus appellationis põt moderari iudex. ĵ. *de appell. cùm ſit Romana.* & *c. cum ſpeciali.* & qui ex cauſa nimis breuem terminum peremptorium ſtatuerit, exprimere debet cãm in citatione, vt pars illa cãm non habeat appellandi. *ſupra de in integ. reſtit. cum ex literis. in fi.*

a Secundùm cõditionem cauſæ perſonarum, & temporis. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. compila.

† Aliàs: conuocatio.

PRæterea.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Quia.* Abb. Sic.

CASVS. Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui iudici delegato: ipſe citat reũ, & in literis citationis inſerit tenorẽ reſcripti, vt reus eo viſo deliberare valeat ſuper eo, de quo conuenitur: reus in termino conſtituto, & libello ſibi oblato petit inducias ad liberãdũ: actor dicit, quòd nõ eſt audiẽdus, quia bene potuit deliberare, ſi voluit in ſpatio dilationis: q̃ritur, qd iuris ſit? R̃ndet, ꝙ ſi reus ad iudiciũ vocatus potuit inſtrui ſup eo, de quo cõuenitur, ex reſcripto ſibi cõmiſſo, induciæ deliberatoriæ nõ ſunt ei vlterius indulgendæ, ſed procedere debet iudex in negotio ſibi cõmiſſo. Not. quod iudex delegatus tenorẽ reſcripti dẽt inſerere in literis citationis: & illæ induciæ tũc erũt deliberatoriæ, ita ꝙ reo ad terminũ veniẽte recepto libello ſtatim debet rñdere, nec habebit inducias ad deliberandũ, ſi ex reſcripto inſtrui plenè potuit: quia non debet certiorari, qui certus eſſe potuit, & noluit.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Inducia deliberatoria denegantur reo, ſi per literas citatorias plenè potuit inſtrui, & deliberare ſuper eo, de quo quæritur.*

CAP. II.

PRæterea † adiecisti, quòd cùm cauſæ tibi à ſede Apoſtolica delegantur, & in literis citatoriis reſcriptum Apoſtolicum inſeris, vt eo viſo deliberare[a] valeat, qui ab altero conuenitur: *& infra.* ¶ Quia igitur quid agendum ſit in hoc caſu, deſideras edoceri, taliter reſpondemus: quod reo ad iudicium legitimè conuocato †, ſi ex reſcripto ſibi tranſmiſſo plenè[b] potuit inſtrui ſuper eo, de quo in iudicio conuenitur, induciæ deliberatoriæ non ſunt vlteriùs indulgendæ: ſed procedendùm potiùs eſt ad examinationem cauſæ, & finem ei debitum imponendum.

¶ Honorius iij. Ferentino † Epiſcopo.

¶ *Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui poſiti in libello, noua inducia deliberatoria danda non ſunt, ſi per expreſſa potuit reus de-*

† Aliàs: Florentino.

† Aliàs: Ferrarien.

b Aliàs habebit ſaltẽ ad deliberãdum ſi per conceptione libelli, immo ſecundùm Ho. licèt oblatio libelli extra iudicium facta ſufficiat ad denegandas deliberatorias: non tamen ad deferendam ſententiam ſecundùm In. immo erit neceſſe, quod libellus iterum in iudicio offeratur parti. C. de li. conteſt. l. vnica. Auth. offeratur. & præſente aduerſario. 3. q. 9. chartæ. *quia nec datur dilatio à iudice procedente ad hoc* C. de adulter. iure mariti: *quibus in publico eius facultas, &c. Ioan. And.*

a ¶ *Deliberare valeat.*] Simile. 3. q. 3. *offeratur* & *in Auth. de liti. omnem coll.* 8. Bern.

¶ *Gloſſ ſeq. tractat, quomodo litera plenè inſtruat, vt dicit tex. & de dilationibus teſtium, & quomodo dentur, & qualiter.*

b ¶ *Plenè potuit.*] Quia in literis continentur, quid velit petere, & cauſa petendi, & qualiter agere velit, & res à parte ſpecificantur: quod facere debet, qui aliquid petit. ꝫ. *de libel. obla. c.* 2. & 3. vbi de hoc. & *ff. de rei vendi. ſi in rem.* ſed rarò contingit, quòd per literas Papæ omnia ſic ſpecificentur. ſic & in criminali debet apponi in locis citatoriis, quicquid re obiicitur, vt paratus veniat. 4. q. 2. *ſi Primates.* Quidam verò ad cautelam in fine citationis apponunt libellũ actoris, vt ſic plenè deliberare poſſit: & ſi tunc per literas, vel libellum plenè inſtrui potuit, non debet alias inducias deliberatorias habere[b], quia potuit plenè eſſe inſtructus, niſi fortè ad quærendum aduocatum, & conſilia amicorum. 3. q. 3. *de induciis.* & *ff. quib. ex cau. ma. l. ab hoſtibus.* § *ſed quod ſimpliciter.* ſed in hoc caſu cũ ad libellum debeat reſpõdere de ipſo facto, non dabuntur induciæ ad quærendum aduocatum. *arg.* ꝫ. *de iudi. c. paſtoralis.* quia per factum ipſum, de quo agitur, debet ſcire, vtrum verum ſit, quod ab eo petitur, vel non. alias enim dilatio ſemper danda eſt ei, qui vocatur ad iudicium. 3. q. 3. offeratur, ſed actori dilatio ab initio dari non debet, qui inſtructus venire potuit. 3. q. 3. *ſpatium. verſ. ei autem.* Item dantur dilationes gratia teſtium, vel inſtrumentorum quandoque ſecundùm diſtinctionem illius legis. *C. eo. l.* 1. *&* 3. q. 3. §. *ſpatium.* dilationes iſtæ hodie videntur arbitrariæ, vt iudex conſiderata locorum diſtantia, & temporis qualitate, inducias concedat. *arg.* ĵ. *de appell. c. cum ſit Romana. c. cũ ſpeciali. vltra medium.* & ĵ *de re iu.* quod ad conſultationem niſi fortè illis, de quibus dicitur. 3. q. 3 §. *ſpatium.* & *C. eod. l.* 1. In illis induciis non debet iudex maiorem dilationem dare: ſed illas bene poteſt abbreuiare, vt ex illa litera patet. In pecuniariis cauſis tantũ vna dilatio debet dari, & illa ſine cauſæ cognitione: ſecunda, vel tertia danda non eſt, niſi cauſa cognita. *ff. eo. l. vlt.* & *l. orationes.* In criminali dantur duæ actori, tres reo. *ff. eo. l. vlt.* Et dilatio dari debet iudice ſedente pro tribunali, & vtraque parte præſente: & cã cognita de plano, vel ſemiplene. 3. q. 3. §. *ſpatium. verſ. a iudice.* Et data dilatione iudicis officium conquieſcit, donec tempus dilationis effluxerit. *C. eo. l. ſine pars.* & ĵ. *de appella. c. ſignificantibus.* Item iudex debet dare dilationem quandoq; ad malitiam rei conuincẽdam. ĵ. *de do. & cont. c. prout.* & *c. cum olim. ver. Genenses.* Itẽ poteſt facere gratiam etiam poſt peremptorium. ꝫ. *de offic. deleg. c. conſuluit. vltra medium.*

liberare ſuper ambiguitate illa, vel generalitate, h. d.

CAP. III.

LIteræ tuę, ac petitio Preſbyteri † ſanctarum Priſcæ, & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ cõtinebant: *& infrà.* ¶ Idem preſbyter contra nobiles viros A. & G. libellũ Eccleſiæ ſuæ nomine obtulit, cõtinẽtẽ, quòd penſio de poſſeſſionibus ſoluta non fuerat ipſi Eccleſiæ, elapſis iã tribus annis[c], & vltra. Nobilibus verò ipſis petẽtibus, vt explicaret ipſis ſpatium, quod per hanc adiectionem [& vltra] ſignificari volebat: & ipſo Preſbytero exprimente, quòd ſeptem annis fuerat in dictę penſionis ſolutione ceſſatum: iidem dicentes libellum eſſe huiuſmodi expreſſione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegaſti eidem, ad noſtram audientiam appellauerunt. ¶ Nos igitur appellationem huiuſmodi friuolam reputantes. Mandamus, quatenus ea nequaquam obſtante, in negotio ipſo ratione

† Eccleſia ſancti Pauli in vrbe Roma præeſt abbas & monachi: hanc Eccleſiam deſeruiunt 7. presbyteri Cardinales, quorum vnus eſt presbyter Cardinalis Sancta Priſca. ergo hîc non Archipresbyteri legendum, ſed presbyteri, nihilominus tamen archipresbyteri legitur in omnibus manuſcriptis.

LItera tua.] Per declarationem libelli, per quem natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ non dabuntur. h. d. Io. An. Diuiditur. nam in prima ponitur iudicis conſultatio, & appellantis petitio. In ſecunda ibi, *Nos igitur:* reſponſio, & appellationis repulſio. Abb. Sic.

CASVS. Inter presbyterũ ſanctarum Priſcæ, & Aquilæ de vrbe, & quoſdam nobiles A. & G. coram Epo Ferentino ſuper poſſeſſione quarundã poſſeſſionum q̃ vertebatur presbyter nomine Eccleſiæ ſuæ obtulit libellum prædictis nobilibus, cõtinentem, quòd penſio de poſſeſſionibus quibuſdam pertinẽtibus ad Eccleſiam ſuam, ipſi Eccleſiæ ſoluta non fuerit iam tribus annis, & vltra: ipſi nobiles petierunt explicari ſpatium, quod per hãc dictionẽ [& vltra] ſignificare volebat: & presbyter expreſſit, quòd ſeptem annis elapſis fuerat in ſolutione prædictæ penſionis ceſſatum. iidem nobiles dicentes libellum eſſe per huiuſmodi expreſſionem mutatum, longiores petebant inducias ad deliberandum: & quia iudex hodie denegauit, appellarunt. Papa verò appellationem huiuſmodi friuolam reputans, mandat Epiſcopo, quatenus ea non obſtante procedat negotio ipſo iuxta priorum continentiam literarum. No. quòd propter leuem expreſſionem in libello factam non debet quis habere nouas inducias: cùm in prima dilatione deliberare potuit. Item not. quòd omne verbum dubium in libello declarari debet.

¶ *Gl. ſe. tractat de emphyteuta Eccleſia, priuati cõductore ad tempus longũ, & rei fiſcalis. Secundo oſtendit, quod ſi declaratio aliquid addiſſet, vt ſi peteretur penſio, deliberatoria dari debuiſſet.*

c ¶ *Tribus annis, & vltra.*] Si quis[c] non ſoluit penſionem rei Eccleſiaſticæ in emphyteuſim datæ per biennium, cadit à iure ſuo. 10. q. 2. §. *hoc ius porrectum. verſ. qui in rem huiuſmodi.* & ĵ. *de loca. c. penult.* & *vlt.* hodie verò poteſt emphyteuta purgare moram, ſi celeri reſtitutione ſibi proſpexit: vt in dictis decret. In re priuati requiritur triennium. C. *de iure emphy. l.* 2. Idem eſt ſi colonus ceſſauerit in ſolutione penſionis per biennium in re ſibi locata. *ff. locati. quaro* §. *inter locatorem.* & hoc cùm ad longum tempus fuit locatio facta. Pro re autem fiſci ſimiliter cadit à iure ſuo. *ff. de pub. & vect. l. vectigalia.* §. *nondum ſolutis.* tamen ſine auctoritate principis agri publici reuocari à curatore fiſci non poſſunt, qui perpetuò locati ſunt. *ff. de pub.* & *vect. l. conten. ferro.* §. *agri.* Hæc autem adiectio [& vltra] niſi aliter exprimeretur, ad modicum tempus refertur. *ff. de verb. ſignifi. hac adiectio.* & licèt per hanc adiectionem [& vltra] non conſtet de certa quantitate temporis:[d] nihil nocet quantùm ad iudicem, & reum: quia certi ſunt ſuper hoc, quòd dixit, poſt triennium quod tempus ſufficit ad condemnationem: & quod patet per iura prædicta. vnde ſuperfluè additum fuit [& vltra] & pro nihilo petebatur determinatio illius, quantum ad rei reſtitutionem: vnde non debuit eis dare tempus vlterius ad deliberandum: quia plenè potuit inſtrui per libellũ primum ſine vlla adiectione. ꝫ. *c. pro.* Si verò penſio tm̃ ſubtracta peteretur: quæ diceretur non ſoluta tribus annis, & vltra, tunc bene peteretur, vt determinaretur illud, vltra: quia quantum ad illud tempus

c Vide Iulium Clarũ tractat. de Emphyteuſi. q. 8. & ſeq. & Antoniũ Gomeſium tom. 2. variar. reſolut. c. 3.

d Concord. l. furti. ff. de in lit. iur. & l. ab hoſtibus. §. *ſed quod ſimpliciter. & ibi gl. ff. ex quibus. cauſ. maio.*

tempus non potuit a deliberare reus per primum libellum: & ideo facta expreſſione illius tẽporis, debet habere inducias ad deliberandum *ff. de teſta. hæredes palam. §. quòd verò quis.* ſi per primum libellum deliberare non potuiſſet: ſed hoc ſatis potuit deliberare. 3. q. 3. *offeratur.* de hoc dixi. *ſ. de libel. obla. c. pen.* & ſic patet quòd vbi quis plenè poteſt inſtrui per primum libellum, licèt aliquid addatur, quod nõ mutet naturam negotij, non habebit nouas inducias. Bernar.

a ¶ *Procedas.*] Et ita quãdo appellatio fruſtratoria eſt, remittitur ad eum, à quo appellauit. *j. de appel. cùm in Eccleſia.* & *c. vt debitus.* & in expenſis debet cõdemnari: vt ibi dicitur.

EXpoſuit nobis.] Si poſt citationem ad cauſam reus pro publica vtilitate vocetur, circunducitur peremptorium, & habebit nouas inducias. Ita communiter ſummatur. ſed iſta ſummatio eſt nimis generalis; quod enim ſi cauſa non eſt ardua, & reperitur citatus in loco iudicij poſt expeditionem publicæ vtilitatis: vel fuit vocatus eo tempore, quo iam deliberauerat: vel potuiſſet iam deliberare, ſi voluiſſet? Certè teneretur reſpondere: vt ſatis innuitur ex ratione literæ. Diuiditur: quia prima pars narrat factũ: ſecunda ibi, *Nos igitur.* interloquitur. & prima continet plura, vt in ea patet. Abbas.

Casvs. Inter Bituricenſes, & Burdegalenſes archiepiſcopos vertebatur quæſtio ſuper iura primatiæ: Papa citauit Burdegalenſem archiepiſcopum, vt ad initium quadrageſimæ per ſe, vel idoneum reſponſalem ad præſentiam ſuam accederet: quem terminum ſibi peremptorium aſſignauit Bituricen̄ Archiepiſcopo ſuper iure primatiæ reſ̄ſurus: poſtmodũ verò dictus Burdegalen̄. pro ſubſidio Ro. Eccleſiæ vocatus ad præſentiam domini Papæ perſonaliter acceſſit: dictus Bituricen̄. in curia conſtitutus poſtulauit inſtanter, vt Papa in negotio primatiæ procederet. Burdegal. ad propria rediens quendam conſtituit procuratorem, qui ſaluis exceptionibus ſibi competentibus, in rñdendo, & defendendo omnia faceret, quæ ipſemet Burdegalen̄. facere poſſet. Bituricen̄. archiepiſcopus petiit, vt dictus procuratore rñderet eidem: ille excipiendo propoſuit ſe ad hoc non teneri: quia pro alia cauſa, ſcilicet pro publica vtilitate dictus Burdegalen̄ vocatus fuerat, qualiter pro abſente debuit reputari: & priuilegium reuocandi domum haberet & adhuc non deliberauerat cum ſuffraganeis ſuis, & aliis, quorum conſilium cauſa iſta requirit: nec habuerat tempus, in quo ad vtrumque negotium potuerit eſſe paratus. ex aduerſo fuit rñſum, quòd cùm ipſe prius vocatus fuiſſet ſuper quæſtione præmiſſa, non fuit intentionis Papæ primũ mandatum per poſterius reuocare: & tñ tempus habuit, quòd bene potuit deliberare ſuper vtroque negotio. dominus Papa de conſilio fratrum ſuorum dilationem adhuc ſibi conceſſit vſque ad feſtum Natiuitatis domini. Not. quòd qui ad curiam Romanam vocatus eſt propter publicam vtilitatem Eccle. Roma. non tenetur tunc ſuis aduerſariis reſpondere: licèt Papa ſit ordinarius omnium, ſed habet ius reuocandi domum.

præuia procedas a iuxta priorum continentiam literarum.

¶ Greg. ix. Abbati Aquæuiuæ Turonen̄. diœceſ. & Archid. Turonen̄.

¶ *Si citatus in cauſa ardua, de longinquo vocatur pro publica vtilitate, etiam ad locum iudicij, ita quod infra terminum citationis deliberare, & alia ſibi neceſſaria ad comparendum explicare non potuit, in† termino reſpondere non cogitur, ſi reperiatur in loco iudicij, ſed habebit nouas inducias. h. d. notabiliter.*

CAP. IV.

EXpoſuit nobis Bituricenſis Archiepiſcopus: *& infrà.*

¶ Burdegalenſi Archiepiſcopo dedimus in mandatis †, vt ſuper iure primatiæ, quam in eo, & in prouincia ſua dictus Bituricẽ. Archiepiſcopus ſe habere proponit, ad initium proximè præteritæ quadrageſimæ (quod ei terminum peremptorium[b] aſſignauimus) per ſe, aut per Procuratorem idoneum, ſe conſpectui noſtro præſentaret †. Cúmque poſtmodum perſonaliter[c] vocatus pro Eccleſiæ Romanæ ſubſidio, ad noſtram audientiam † acceſſiſſet: dictus Bituricen̄. Archiepiſcopus apud ſedem Apoſtolicam conſtitutus, poſtulauit inſtanter, vt in eodem negotio procedere deberemus. Idem verò Burdegalenſis Archiepiſcopus, ad propria rediens, conſtituit pro ſe Procuratorem in ipſo negotio: qui (ſaluis[d] exceptionibus ſibi competentibus, in reſpondendo, & defendendo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat perſona facturus. Petente ergo Archiepiſcopo ſupradicto, vt præfatus Procurator reſponderet eidem: ille excipiendo propoſuit ſe ad hoc non teneri, cùm pro alia maiori cauſa, pro publica ſcilicet vtilitate[e], dictus Burdegalenſis vocatus, pro abſente reputari debuerat †, & reuocandi domum priuilegium † habuiſſet. Nondum etiam ſuper hoc deliberauerat cũ Suffraganeis[f] ſuis, & aliis, quorum conſilium tam ardua cauſa requirit: nec tempus[g] habuerat, in quo ad vtrumque negotium valuerit (ſicut expediret) eſſe paratus. Sed pars altera econtra reſpondit, quòd cùm ſuper quæſtione prædicta priùs fuerit euocatus, noſtræ intentionis non fuerat primum mandatum per poſterius reuocare: temporis quoque ſpatium habuerat tam prolixum, vt potuiſſet, ſi voluiſſet, ſuper cauſa deliberare prædicta: ſicut fecerat cum quibuſdam: & commodè vtrique negotio imminere[h]: *& infrà.*

¶ Nos igitur de conſilio fratrũ noſtrorum, vſque ad proximum † venturum feſtum natiuitatis Dominicæ, dilationem adhuc ſibi duximus indulgendam[i].

b ¶ *Peremptorium.*] Sic enim iudex propter diſtantiam viarum ex cauſa prima vice poteſt peremptoriè citare. *ſ. de in integ. reſtitu. cùm ex literis in fi. & ſ. eod. c. 1.* Bern.

c ¶ *Perſonaliter.*] Cum quis perſonaliter vocatus per Papam, nõ ſufficit mittere procuratorem. *ſupra de maio. & obe. c. vlt. & j. de dol. & contu. cùm dilecti.* argum. ſic cùm alicui aliquo negotium perſonaliter committitur, alij committere non poteſt. *ſ. de offi. delega. quoniam Apoſtolica. §. is autem. & ſ. de reſcri. cùm dilecta.* tamen delegatus non poteſt iubere partes coram ſe perſonaliter comparere, niſi id in reſcripto contineatur: niſi in caſibus, quos habes. *j. de iudiciis.* [*lib. 6.*] iuris eſſe ambiguunt quæ eſt Innoc. iiij. in concilio Lugdunenſi.

¶ *Gl. ſeq. recit. per quæſtionem, an procurator reſ ſimpliciter cõſtitutus domum reuocet, vel declinet forum: & tenet, quod ſic: quia &c.*

d ¶ *Saluis exceptionibus.*] Et ita proteſtatio valet *ſupra de electio. Comana.* vbi de hoc. & *ſuprà quod metus cau. perlatum.* aliàs ſi hoc non dixiſſet, videretur conſentire, vt reſponderet aduerſario, nec haberet ius reuocandi domum, vt videtur. Sed certè contrarium credo. b ſi enim ſimpliciter conſtituiſſet illum procuratorem, poſſet opponere exceptiones domino competentes, immò ad hoc tenetur: exceptio enim, quæ competit reo, competit fideiuſſori. *ff. manda. quia de mutua.* aliàs eſt *l. idémque. §. generaliter.* & ſi ſcienter illam omittat, imputatur ei. *ff. de excep. omnes exceptiones. & ff. de fideiuſſ. ex perſona.* & procurator ad ea omnia intelligitur conſtitutus, quæ ad cauſam ſpectare videntur. *arg. ſuprà de offi. deleg. pra terea. & c. cum olim. 1. & ff. de procura. ad legatum. & l. ad rem mobilem.* & ita ad cautelam quandoque talia dicuntur, vtilior tamen eſt proteſtatio: cùm aliquid proponitur, proteſtatur ſic, ſaluo iure meo, vel ſaluis aliis exceptionibus mihi competentibus *ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. 1.*

e ¶ *Vtilitate.*] Cùm enim Burdega. pro publica tantum vtilitate vocatus fuiſſet ad illum terminum, non debebat tunc conueniri, immò ius reuocandi domum habebat. *in Auth. de ſan. epi. § ſi verò epiſcopi. coll. 9.* Item pro alia cauſa iuſta ius habet reuocandi domum *ſ. de fo. compe. c. vlt.* vbi de hoc. & plures aliæ cauſæ ſunt, ex quibus ius reuocandi domum quis habet. *ff. de iud. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. c. 1.* & ideo induciæ prorogantur huic: vt dicit in lit. aliàs officium ſuum eſſet damnoſum ei, quod eſſe non debet, *ff. de fur. ſi ſeruus communis. § quod verò. & ff. quemad. teſt. aper. ſed & ſi quis. & ff. quibus ex cau. l. videlicet. & 4. q. 3. venturis.* nec debet damnum conſequi vnde præmium meretur. *j. de fideiuſſ. peruenit. & ſ. de renun. ſanè.* Bern.

f ¶ *Cùm Suffraganeis.*] Cum quibus, & etiam cum capitulis cathedralium eccleſiarum debet deliberare, cùm eorum interſit. *ſ. de ma. & obe. c. vlt.*

Additio. Vnde appellantur induciæ ad tractandum ſuper iure primatiæ, vt ſequitur: & quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari, vel reprobari. *ſ. de off. archidia. ad hec.* Vel dic, quòd ideo dandæ ſunt induciæ, ſcilicet propter cauſam ſuperuenientem, propter quam nouæ induciæ dandæ ſunt *ff. de in integ. reſtitu. de ætate. § ex cauſa* aliàs dandæ non ſunt, *ſ. eo. c. ſecundo, & tertio.*

g ¶ *Nec tempus.*] Scilicet c ſufficiens: ideo ampliantur ei induciæ ſuper hoc, vt ſequitur.

h ¶ *Imminere.*] Id eſt 3. intendere, & deliberare ſic exponitur. 88. *diſt. conſequens.*

i ¶ *Indulgendam.*] i. ſcilicet ſuffraganeorum nomine: & ita intelligitur. *ſ. de reſti. in integ. coram in fi.*

a *Vnde alternatiue dixit Inno. vel dic, quòd hic tunc iſſet dada dilatio, quia & ſuper poſſeſſionibus conueniebatur, & ſuper toto negotio inducias habuerant & ideo ſuper eo debuerant deliberare.* Io. And.

† *Aliàs præceptis.*

† *Vide text. in l. 1. & ibi glo. & doct.* C. eod.

† *Aliàs præſentiam.*

† *Vide l. actione. §.* Labeo. cum gl. ff. pro ſo. & l. 1. in fi. cum gl. ff. ſol. matrimo.

† *Quaſi dicat, quemadmodum debet in terra ſua.*

† *Aliàs proximum.*

b *Dixit Vin. quod valet in hoc, quod confeſſio facta omiſſa exceptione dilatoria nõ valet.* ff mã. diligenter. *arctatur enim, & limitatur procuratio, vel mandatum, cùm aliàs confeſſio procuratoris noceat domino,* ſ. tit. 2. c. 1. *non tamen teneatur mentiri ff. man. Quintus. vel ſecundum eum eſt vtilis clauſula, ne vincatur ſimpliciter conſtituentur; & ſic cogatur illũ detegere. vel expone ſecundùm eũ: ſaluis i. ſi exceptiones, quas ſalmas, non fuerunt recipienda, facias quod ipſe facturus erat plenius. Vide de hoc Io. And. in man.*

c *Hæ tres gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis exemplaribus.*

DE FERIIS.

¶ *Viſo ſuprà de dilationibus, quæ dantur à iudice: Videndum eſt de dilatione, quæ datur à iure, ideo, &c. ita continuat Goſ. & alij. Vel dic, quod feriæ largo modo ſunt dilationes: ideo &c.*

De feriis cauſarum & aliis colendis, habetur 15. q. 5. & de conſe. diſt. 3. c. 1.

De feriis autem nuptiarum, habetur 33. q. Abb.

TITVLVS IX.

De feriis.

¶ Ex † concilio apud Compendium.

¶ *Diebus Dominicis mercari, litigari, iudicari, vel iurari non debet: ſed de veſpera in veſperam debent celebrari.*

CAP. I.

Omnes dies Dominicos [a] à veſpera, in veſperam cum omni veneratione decernimus obſeruari, & omni illicito opere abſtinere: vt in eis mercatum minimè fiat, neque placitum neque aliquis ad mortem [b] vel ad pœnam iudicetur: nec ſacramenta (niſi [c] pro pace, vel alia neceſſitate [d]) præſtentur.

¶ Alexander iij.

¶ *Feſtorum principium, & finis fieri debet ſecundùm ipſorum magnitudinem, & conſuetudinem regionis. hoc primò. In præcipuis feſtis, & intra Paſcha, & Pentecoſten, non fit ſolemnis genuum flexio. Si tamẽ tunc Clerici, vel Epiſcopi ordinentur ſecundùm ordinationis modum genua flectuntur. hoc ſecundò. Romana Eccleſia ſpeciale feſtum de Trinitate non facit: ſeruatur tamẽ de hoc cuiuſque Eccleſiæ conſuetudo. hoc tertiò.*

CAP. II.

Qvoniam † in parte: & infrà. ¶ Licèt ſcriptum [e] † ſit, de veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra: feſtorum tamen principium, & finis, iuxta eorum qualitatem, & diuerſarum regionum conſuetudinem debet attendi: & ſicut magnitudo dierum exigit, priùs [f] incipere, & tardiùs terminari: & infrà. ¶ Dicbus autẽ Dominicis, & aliis præcipuis [g] feſtiuitatibus, ſiue inter Paſcha, & Pentecoſten, genuum † flexio nequaquam debet fieri: niſi aliquis ex deuotione id velit facere in ſecreto [h]. † In conſecrationibus † autem Epiſcoporum, & Clericorum ordinationibus, conſecrans, & conſecratus tantùm, genua flectere poſſunt: ſecundùm quod cõſecrationis modus requirit. ¶ Præterea feſtiuitas ſanctæ Trinitatis ſecundùm conſuetudines [i] diuerſarũ regionum à quibuſdam conſueuit in octauis [k] Pentecoſtes, ab aliis in Dominica prima, ante aduentum Domini celebrari. Eccleſia [l] ſiquidem Romana in vſu non habet, quòd † in aliquo tempore huiuſmodi celebret ſpecialiter feſtiuitatem: cùm ſingulis diebus Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto, & cætera ſimilia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

¶ Idem Triburieñ. Archiepiſcopo †.

¶ *Propter neceſſitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi ſeruili intendere: maximè circa rem tempore perituram. Hoc dicit.*

CAP. III.

Licèt † tam veteris, quàm noui Teſtamenti pagina, ſeptimum diem [m] ad humanam quietem ſpecialiter deputauerit: & tam eum, quàm alios dies maieſtati [n] altiſſimæ deputatos, necnon natalitiã ſanctorum Martyrum [o] Eccleſia decreuit obſeruanda: & in his ab omni opere ſeruili ceſſandum: & infrà. ¶ Indulgemus, vt liceat parochianis veſtris, diebus Dominicis, & aliis feſtis

---

Marginal notes (left):

† Burchardus libr. 2. decret. c. 8. Iuo. p. 4. c. 16. & c. 1. eo. tit. in 1. cõpilatione.

Et, pro in telligentia totius huius tituli de feriis vide Couarruuiã lib. 4. variar. reſolu. c. 19. vide etiam notas huius c.

2 *Idẽ Hoſt. dicebat Pe. & Egi. quod in vigilia ſancti, vel die ſabbati poſt veſperas, non debent cauſæ audiri. Nec ob decret. conſuluit. quæ intelligenda eſt de diebus profeſtis. Ioan. And.*

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpil. & pro intellectu vide Martinũ, & Azpilcuetã in Enchiridio de oratio. & hor. cano. c. 4.

† Gene. 2. Exod. 16. & 20. Leui. 23. Num. 28. Deute. 5.

Gloss (left column):

Omnes dies CASVS. Dicit hic quòd omnes dies Dñi ſũt à veſpera in veſperã feriãdi: & ab omni opere ſeruili obſeruãdi: nec in eis mercatũ, vel placitũ fieri debet: nec aliquis ad mortẽ vel ad pœnã ſanguinis iudicari: nec ſacramenta præſtari debent, niſi pro pace, vel alia neceſſitate. No. q omnes dies Dominici ſunt feriãdi. Itẽ iudiciũ mortis, vel ſanguinis die Dominico exerceri non debet. Item multa in neceſſitate licẽt, quæ aliàs non licerent.

a ¶ *Omnes dies Dominicos.*] Sic j. eo. c. vlt. & C. eod. tit. omnes. quod dicit de veſpera ſabbati, non ſeruatur quantũ ad cauſas. Immò poteſt iudex procedere vſque ad illã horã, qua poſſit perficere, quòd incũbit ante noctis tenebras. ſ. de off. dele. conſuluit [a]. Sed quantum ad celebrationem officiorum hoc dicitur. j. c. prox.

b ¶ *Ad mortem.*] Maximè quia nec aliqua cauſa tunc tractari debet, niſi pietas hoc ſuadeat. j. eod. c. vlt.

c ¶ *Niſi pro pace*] Pro pace quidem omni die iurari poteſt. cùm ſit opus pietatis. 22. q. 1. omne, quod. arg. j. eod. c. fin.

d ¶ *Neceſſitate.*] Puta pro fide, pro obedientia, pro fama. ſuprà de elc. ſignificaſti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et iſti caſus cum quibuſdam aliis patent in his verſibus.

Pax, & fama, fides, reuerẽtia, cautio dãni, Defectus veri, ſibi poſcunt magna cauere.

Qvoniam] Tria ſunt dicta, ſecundum ibi, *Diebus*. tertium ibi. Præterea. Abbas Sic.

CASVS. Primò dicitur, quòd in feſtis celebrandis, dierum magnitudo, & regionis conſuetudo attendi debet. Secundò dicitur, quòd dominicis diebus, & aliis præcipuis feſtiuitatibus, & à Paſcha vſque ad Pentecoſten nullus debet flectere genua: niſi ex deuotione velit in ſecreto. Tertiò dicitur, quòd in conſecrationibus Epiſcoporum, & ordinationibus clericorum, conſecrans, & conſecratus tantùm genua flectere debent. Quartò dicitur, quòd feſtum ſanctæ Trinitatis ſecundùm diuerſarum regionum conſuetudines, diuerſis temporibus anni celebratur: Eccleſia ſiquidem Romana feſtum ſanctæ Trinitatis aliquo tempore ſpecialiter non celebrat, cum ſingulis diebus, Gloria patri, &c. & ſimilia dicantur ad laudem Trinitatis. Not. quòd conſuetudo regionum in feſtis celebrandis debet attendi. Item conſuetudo Rom. Eccl. non eſt ſemper in omnibus ſeruanda.

e ¶ *Scriptum ſit.*] Ergo ita ſeruandum eſt. 6. q. 3. ſcriptum eſt. ff. qui, & à quibus ma. proſpexit.

¶ *Gloſſ. ſequen ponit. 5. diuerſos modos, quibus dies incipitur, & finitur.*

f ¶ *Priùs incipere.*] Dies incipit, & terminatur diuerſis horis diuerſo reſpectu, incipit in veſperis quantùm ad officij celebrationem, vt hic, & canonicam computationem, fictione iuris. 75. diſt. quod à patribus. quoad iudicium incipit in manè, & terminatur in fine diei, ante noctis tenebras. ſ. de offi. dele. cõſuluit, & in Auth. de iudi. §. ſedebunt, colum. 6. quoad contractus media nocte terminatur, & incipit vt in decret. conſuluit. & ff. eodem tit. more. quoad eſum carnium poſt cœnam de conſe. diſt. 3 de eſu. quantùm ad obſeruationem treugæ in ortu ſolis §. de treu. c. 1. & ſecundùm conſuetudinem locorum conſideratur hoc. 76. diſt. Ieiunium.

g ¶ *Præcipuis.*] Quæ enumerantur de conſec. diſt. 3. c. 1. & j. eod. c. vlt.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium.*

h ¶ *In ſecreto.*] Ar. contra. 30. diſt. c. vlt. & 76. de ſeſt. ſed illa contraria intelligantur cũ determinatione illius.

i ¶ *Conſuetudines.*] Simile 12. diſt. illud. &c. illa & 76 diſt. Ieiunium. & j. de ſepulturis. certificari. & ſic conſuetudo cuiuſlibet loci ſeruabitur.

¶ *Gloſſ. ſeq. cum ſeq. duo contraria ſignat.*

k ¶ *In octauis*] Arg. contra. j. eod. capellanus. vbi dicitur, q Pentecoſte caret octauis.

l ¶ *Eccleſia ſiquidem Romana.*] Et ſic ex arg. quòd conſuetudo Romanæ Eccleſiæ nõ eſt ab aliis obſeruanda. ar. 11 diſt. quis neſciet. ar. contra 12. diſt. nouit. & c. non decet. Bernard.

Licèt tam Veteris.] Propter neceſſitatem diebus feſtis piſcari liceat, ſiue licet intendere rei tempore perituræ. Et primò ponit diuinum præceptum. Secundò propter neceſſitatem dat indulgẽtiã cõtra illud, cũ determinatione ibi Indulgemus. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quòd licèt tam in veteri, quàm in nouo teſtamento, ſeptima dies data fuit ad requiem, & eccleſia feſta ſanctorum martyrum decreuit obſeruanda: indulget tamen dominus Papa quibuſdam piſcatoribus, quòd diebus Dominicis, & aliis feſtis minoribus, ingruente neceſſitate poſſint capturæ piſcium intendere: ita quòd de captura illa eccleſiis circumpoſitis, & pauperibus congruam faciant portionem. Nota, quòd dies Dominicus deputatus eſt ad requiem, Item neceſſitas facit licitum, quod aliàs eſt illicitum.

m ¶ *Septimum.*] Vetus teſtamentum ad literam percipiebat ſabbatum cuſtodiri. Nouum vero ſpiritualiter illud ſeruat, primam diem pro ſeptimana celebrando [d] ſicut enim carnalia ſacramenta ad literam ſeruate non poſſumus: ita nec ſabbatum ad literam licet ſeruare. de conſe. diſt 3. peruenit ad me.

n ¶ *Maieſtati.*] j. eo. c. ſi. & C. eo. omnes dies.

o ¶ *Martyrum.*] j. eo. c. fi. & de conſe. diſt. 3. c. 1.

Marginal notes (right):

b *Quia quoad ordinandum manè coniungitur veſperi. de temp. ord. literas. Ioan. And.*

† *Genuum flexiones quando, & qualiter fieri debeant, vide Burchardum l. 13. c. 3.*

† *Aliàs, cõſecratione.*

c *Et ideo ratio reddi, quare his diebus nõ fit genuum flexio. Ioan. And.*

† *Aliàs, Io.*

† *In pleriſque antiquis codicibus, epiſcopo legitur, non archiepiſcopo.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpil. & pro intelligentia vide quæ copioſè tradit Arnaldus Albertinus in Rub. de hæret. lib. 6. q. 12. §. quinque errores num. 23. & Couarruuias l. 4. varia. reſol. c. 19. num. 4. ad. de notas huius d.*

d *Verbũ celebrando, deeſt in veteribus codicibus.*

o ¶ *Matribus.*]

a ¶ *Maioribus.*] Vt putà natiuitatis Domini, diei Epiphaniarum, Paſchatis, Aſcenſionis Domini, & Pentecoſtes.

b ¶ *Alecia.*] Genus piſcis eſt, & raró, & certis diebus apparet, idcóque propter neceſſitatem, facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant. ſic enim propter neceſſitatem, vel pietatem poſſet eodē die iudicium exerceri. ĵ. *eod. c. Vlt. & ff. eo. tit. l. ſolet. a 1. & l. penult.*

b ¶ *Eccleſiis circumpoſitis.*] Quibus propter eandem neceſſitatem, congruam faciant portionem, & præcipuè illis, in quarum territorio captio facta eſt. quia quaſi decimæ prædiales eſſe cenſentur: vnde ſaltem pro decima parte eis ſoluant. ĵ. *de deci. ad Apoſtolica.*

CApellanus.] Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Quia ergo.* Abb. Sicul.

CASVS. In canonibus dicitur, quòd nuptiæ celebrari non debent in tribus hebdomadis ante feſtum beati Ioannis Baptiſtæ. Quidam dicebant ſeptimanas illas ſine aliqua interpellatione continuandas ipſi feſto. Alij volunt facere interuallum inter ipſum feſtum, & illas hebdomadas: & ob reuerentiam feſtiuitatis Pentecoſtes fuiſſe ſtatutum: quæ feſtiuitas Pentecoſtes ſolet in ſeptimanis ipſis interuenire quandoque: & ſic à tribus diebus Rogationum, ante Aſcenſionē Domini vſque ad octauum diem poſt Pētecoſten, computatis illis ſeptimanis illo tantum temporis ſpatio nuptias celebrari non permittunt: poſtea verò nullatenus nuptias impediunt celebrari: quæuit quidam epiſcopus per capellanum ſuum, quæ iſtarum opinionum melior eſſet. Reſpondet Papa, quòd cōſuetudo eſt Rom. eccleſiæ, vt quocunque tempore matrimoniū contrahatur, per conſenſum legitimum de præſenti: tamen à Septuageſima vſque ad vij. diē poſt Pentecoſtē nuptiæ celebrari non ſinuntur: & poſtea ſine differentia celebrantur: ſiue ſint tres ſeptimanæ, vel plures ante feſtum beati Ioannis: & ideo poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori ratione innititur: & ſiue ſecundùm canones à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ, ſiue poſt vij. diem feſti pentecoſtes nuptiæ ſuſpendantur in Dominica, quæ ſequitur, & deinceps, licitè celebrantur. Not. quòd illa ſentētia ſemper debet obſeruari, quæ meliori ratione, & ſubtiliori innititur. Item conſuetudo Romanæ Eccleſiæ debet ſeruari.

d ¶ *Statuta canonica.*] 3. 5. q. 4. non oportet. 2.

e ¶ *Continuandas.*] Ipſi feſto beati Ioannis.

f ¶ *Alij verò.*] In his verò quæ ad ſolemnitatem ſpectant, diuerſa tenere non eſt peccatum: quia vnaquæque prouincia abundat in ſuo ſenſu. *76. di. Vtinam. & 12. diſt. illud. & c. illa. & ĵ. de ſepul. certificari. 12. diſt. nouit.*

g ¶ *Quocunque tempore.*] Et ita quolibet tempore poteſt matrimonium contrahi: ſed nuptiarum ſolemnitas tantum his diebus (ne carnaliter coniungantur) prohibetur. ſimile ĵ. *de matrimo.* contracto contra interdictum eccleſiæ. *c. 1.* & ſecundùm hoc intelligitur. 33. *q. 4. non oportet 1. & 2. & c. ſeq.*

ADDITIO. vnde verius.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

h ¶ *Conſenſu legitimo.*] ſ. mutuo: quia ſolus conſenſus facit matrimonium. 27. q. 2. *ſufficiat. & ĵ. de ſponſalibus. c. ſi inter virum, & vxorem.* b

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*

i ¶ *Subtiliori.*] Subtilitas hic commendatur: ſed alibi non excuſat errantes in fide. 24. q. 1. *ſchiſma.* Alibi etiam ſubtilitas pernicioſa eſt. *C. ad Trebel. ſancimus.* & ĵ. *de in. delect. & c. examinata.* nec de apicibus iuris eſt diſputandum. *ff. man. ſi fideiuſſor. §. quadam.*

COnqueſtus.] Diuiditur: quia duo continet dicta: ſecundum ibi, *Licèt diebus,* Abbas.

CASVS. Quæſitum fuit, qui eſſent illi dies, quibus ob reuerentiam Dei iudiciorum ſtrepitus conquieſcere debet: & vtrum partes renunciare valeant feriis illorum dierum? Reſpōdet Papa, quòd licèt non prorogari, ſed expediri debeat quæſtiones: tamen diebus illis, qui ob reuerētiam Dei ſtatuti ſunt, iudiciorū ſtrepitus conquieſcere debet: & enumerantur hîc dies illi: & illis vtique diebus ſolennibus vſque adeo ab huiuſmodi conuenit abſtinere, vt etiam partibus conſentientibus, nec proceſſus tunc habitus nec ſententia diebus illis promulgata valeat, niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat. illis autem feriis, quæ gratia meſſiū, vel vindemiarum introductæ ſunt, poſſunt partes renunciare, vt tunc iudicialis proceſſus, & ſententia valeat. Not. quòd feriis introductis ob reuerentiam Dei, nullus poteſt renunciare, niſi neceſſitas, vel pietas aliud inducat. Item neceſſitas, vel pietas non eſt ſub lege. Item aliis feriis poteſt renunciari.

k ¶ *Non prorogari.*] ĵ. *de do. & contu. finem. & c. Venerabilis. & C. de iud. properandum. circa princ.* & boni prætoris eſt lites diminuere. *ff. ſi cert. petatur. quidam. & ĵ. de re iud. ſurgentium.* nec permittere debet prætor partes ad arma, vel rixam venire, quas poteſt ſua iuriſdictione compeſcere. *ff. de vſufruct. l. ſi cuius. §. aquiſſimum.*

¶ *Gl. ſeq. tractat de triplici feria ſolēni. ſubdēs quòd feria introducta fauore hominū renūciari poſſūt, & ex cauſa eo tēpore procedi.*

l ¶ *Quibus vtique ſolemnibus feriis.*] Not. quòd feriæ dierū præcedentiū introductæ ſunt ob reuerentiam Dei, vt hîc dicit *in prin. & C. eod. tit. omnes dies. & l. dies feſtos.* & ſolemnes feriæ appellantur. Aliæ etiam feriæ dicuntur ſolēnes ob reuerētiā principis, & honorem: vt dies natiuitatis ſuæ: vel dies principij de imperio. *C. eo. omnes.* Item & aliæ feriæ dicuntur ſolemnes, vt tempus meſſium,

a *Sequetur etiam meſſis, & vindemiarum tempore in dies de rebus, quæ tēpore, vel morte peritura ſunt.* Ioan. And.

† Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. & vide Burchardum l. 14. decre.

† *In omnibus manuſcriptis legitur, hebdomadis.*

† *Vox, natiuitatis, deeſt in antiquis, tam in codice Barbatia ita legitur hac periodus: nuptias tribus hebdomadis ante feſtiuitatē Beati Ioannis Baptiſta, minimè &c.*

† *Vide concilium Trident.* ſeſſ. 24. in doctrina de ſacramento matrimonij cano. 11. & ea. ſeſſio. de reform. matri. c. 10. concil. Laodicen. c. 51.

† *De hac re vide, quod poſtremo ſāciuerit concilium Trident.* ſeſſio. 24. in decreto de reformatione matrimonij. c. 2.

† *Aliàs, ad ſeptimū diē.*

(præterquam maioribus[a] anni ſolemnitatibus) ſi alecia[b] terræ ſe inclinauerint, eorum captioni, ingruente neceſſitate intendere: ita quòd poſt factam capturam, Eccleſiis circumpoſitis[c] & Chriſti pauperibus, congruam faciant portionem.

¶ Clemens iij. aliàs Cæleſtinus.

¶ *Tres ſeptimanæ, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante feſtum Ioannis Baptiſtæ, non continuantur feſto: ſed intelligitur de ſeptimana Aſcenſionis cum duabus ſequentibus.*

CAP. IV.

CApellanus † tuus (frater Epiſcope) coram nobis ex parte tua propoſuit, quòd cùm ſtatuta[d] canonica declarent nuptias tribus ſeptimanis ante feſtum natiuitatis † beati Ioannis Baptiſtę minimè celebrari debere: quidam hebdomadas illas, abſque interpellatione continuandas[e] intelligunt. Alij verò[f] inter feſtū, & ipſas volentes facere interuallum, illud dicunt ob reuerentiam feſtiuitatis Pentecoſtes fuiſſe ſtatutum: quæ in ſeptimanis iſtis ſolet interuenire quandoque & ſic à tribus diebus rogationum ante Aſcenſionem Domini inchoantes, vſque ad octauum diem poſt Pentecoſten (illis hebdomadis computatis) illo tantùm ſpatio temporis celebrari nuptias † nō permittunt, earum celebrationē ab inde nullatenus inhibentes.

¶ Quia ergo conſulti ſumus, vtra iſtarum opinionum potior videatur, nobis & fratribus noſtris apparuit, quòd licet ea ſit Romanæ eccleſiæ conſuetudo, vt quocunque[g] tempore matrimonium contrahatur †, conſenſu[h] interueniente legitimo de præſenti: quia tamen à Septuageſima vſque ad ſeptem † dies poſt Pentecoſten celebrari nuptiæ nō ſinuntur, & poſtea etiam tribus ſeptimanis, vel pluribus, ante feſtiuitatem ſancti Ioannis, ſine differentia celebrantur: poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori[i] nititur ratione: & ſiue ſecundùm canones à Septuageſima vſque poſt octauas Paſchæ: ſiue iuxta conſuetudinem Eccleſiæ Romanę vſque poſt † ſeptem dies feſti Pentecoſtes (quòd caret octauis) nuptiæ ſuſpendātur: in Dominica, quæ ſequitur, & deinceps poſſunt licitè celebrari.

¶ Gregorius ix.

¶ *In feriis introductis in honorem Dei, & Sanctorum, niſi ob neceſſitatem, vel pietatem iudicium exerceri non poteſt etiam de conſenſu partium: feriis tamen introductis fauore hominum, partes renunciare poſſunt.*

CAP. V.

COnqueſtus eſt nobis: & infrà. ¶ Quamuis non prorogari[k], ſed expediri deceat † quæſtiones: debet tamen iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti: ſcilicet † natalis Domini, ſancti Stephani, Ioannis Euangeliſtæ, Innocentium, ſancti Syluestri, Circunciſionis, Epiphaniæ, ſeptem diebus Dominicæ Paſſionis, Reſurrectionis, cum ſeptem ſequentibus, Aſcenſionis, Pentecoſtes cum duobus †, qui ſequūtur, natiuitatis Ioannis Baptiſtæ, feſtiuitatum omnium Virginis glorioſæ, duodecim Apoſtolorum, & præcipuè Petri, & Pauli, beati Laurentij, dedicationis beati Michaelis, ſolēnitatis omnium Sanctorum, ac diebus Dominicis, cæteriſque ſolemnitatibus, quas ſinguli Epiſcopi ſuis diœceſib. cum Clero, & populo duxerint ſolemniter venerandas: quibus[l] vtique ſolemnibus fe-

b *Concord.* tex. in l. 1. §. huius. ff. de iuſt. & iur.

† *Aliàs: poſt ſeptimum diem.*

† *Aliàs, debeant.*

† *Pro intelligentia, & de veritate huius text. aduerſus hæreticos vide Th. Valdenſem l. 1. c. 142. de ſacramentalibus. adde Arnoldum Albertinum* in Rub. de hæret. l. 6. q. 12. §. quintus error. num. 13. & ſeq. *& Couarruuiam.* l. 4. c. 19. varia. reſolut. *adde notas in hoc c.*

† *Aliàs ita: cum duobus diebus, qui ſubſequuntur.*

ſium,& tps vindemiarum, de quibus hic inferiùs ſequitur, &. ff. eo. tit. l. 1. & iſtæ feriæ inducũtur ad requiem laboris [a], vt quieſcãt tunc homines à cauſis: & iſtæ feriæ indicuntur variis temporibus ſecundùm diuerſitatem locorum: quia quidam tardiùs colligunt meſſes, ſiue vindemias, quidã citiùs. ff. eo. l. præſides. Feriis introductis ob reuerentiam Dei partes renunciare non pñt, vt hic dicit expreſsè: aliis autem feriis introductis ob fauorem hominum, bñ pñt partes [b] renunciare, vt hic in fi. compelli tñ non poſſunt niſi in caſibus. ῑ. de iudi. ſignificauerunt. & ff. eo. l. 1. §. Vlt. & l. ſeq. aliàs nõ valet ſententia: vt ff. eo. l. 1. & iſtæ feriæ omnes continuæ ſunt, & cõputantur in anno, vel biennio appellationis proſequendæ & quolibet die feriato poteſt quis appellare, ſed non proſequi appellationẽ. C. eo. l. 1. tempore meſſium, vel vindemiarum qñque compelluntur aliqui ad iudicium venire. ῑ. de iudic. c. Vlt. ſaltem vt litem conteſtentur: putà, ſi actio, vel res ſit tempore peritura, putà, actio furti, iniuriæ, damni, & aliæ, vt ῑ. de iudi. ſignificauerũt. & ff eo. tit. l. ſi. §. ſed excipiuntur. & l. 2. & 3. Ea verò, quæ pertinent ad pacem, vel concordiam, quolibet die feriato poſſunt expediri. C. eo. l. Vlt. putà, tranſactiones, pacta: vt vbi.

riis (niſi neceſſitas [a] vrgeat, vel pietas [b] ſuadeat) vſque adeò conuenit ad huiuſmodi abſtinere, vt conſentientibus etiam partibus nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia, quam contingit diebus huiuſmodi promulgari. ¶ Licèt diebus feriatis, qui gratia vindemiarum, vel meſſium ob neceſſitates hominum indulgentur, procedi valeat, ſi de partium proceſſerit voluntate.

TITVLVS X.

De ordine cognitionum.

¶ Clementiij. Alatrino † Epiſcopo.

¶ *Contra mulierem vendicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio conſanguinitatis: quæ prius diſcutienda eſt, quam ſuper matrimonio pronuncietur: & ſufficit ſuper ipſo principali pronunciare. Hoc dicit.*

CAP. I.

INtelleximus †, quòd cùm quædã mulier peteret quendam in virũ, teſtes ad ſuæ intẽtionis aſſertionẽ induxit: per quos pars viri futurum ſibi præiudicium metuens, exceptionẽ conſanguinitatis obiecit, ex qua intendit petitionem mulieris elidi: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd cum exceptione probata, quęſtio principalis perimatur ante eſt cognoſcendum [c] de ipſa, quàm ad diffinitionis articulum procedatur: quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout expoſcit ratio iuris) abſoluas.

a ¶ *Neceſſitas.*] Putà ſi eſſet res tempore peritura. exempla plura habes ff. eod. l. 1. 2. & 3. & vbi res celeritatem deſiderat. ff. de dãno inf. l. 1.

b ¶ *Pietas.*] Putà cauſa debilium, vel miſerabilium perſonarum: quia in operibus miſericordiæ dierum diſtinctio [c] non eſt habẽda, arg. 76. diſt. Vrbanum. & de conſecratione, diſt. 5. nunquam. & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. ff. de religione. ſunt perſonæ in fine. Bernardus. Vnde Verſus:

Hac faciunt cauſas feſtis tractare diebus:
Pax, ſcelus admiſſum, manumiſſo, res peritura:
Terminus expirans, mora teſtis abeſſe volentis:
Cùmque proteſtatio patria iure filius erit.

DE ORDINE COGNITIONVM.

¶ *Quia lite conteſtata, præſtito iuramento, datis dilationibus ab homine, & à iure ſolent res ſuas quæſtiones proponere: de quibus quo ordine ſit cognoſcendum, poſſet meritò dubitari: ideò, &c.*

De hac materia habetur. 2. q. 1. & 3. q. 1. & q. 2. Abb. Siculus.

INtelleximus.] De peremptoria exceptione ante ſententiã iudex cognoſcit: ſed ſufficit ſuper principali pronũciare. Communis diuiſio, ſecũda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas.

Casvs Quædã mulier petebat quẽdam in virũ: induxit teſtes ad probandũ ſuam intentionẽ. Vir timens ſibi fieri præiudicium per teſtes illos, exceptionem conſanguinitatis obiicit: per quam, petitionem mulieris repellere intendebat: quærebatur, an primò eſſet de impedimento conſanguinitatis agendũ, quàm ſuper cauſa matrimonij ſententia proferatur? Reſpondet Papa, quòd exceptione cõſanguinitatis probata, principalis quæſtio eſt perempta: & ideo de ipſa eſt antea cognoſcendum, quàm ad diffinitionis articulum procedatur, quo cognito, & probato, vir ab impetitione mulieris debet abſolui. Not. quòd exceptio peremptoria ante ſententiam oppoſita debet examinari: & cognoſci de ea antequam ſententia ſuper principalis quæſtione feratur: quia ex illa apparebit, qualiter debeat formari ſententia. Item ſuper exceptione peremptoria ſiue incidenti, nõ pronunciatur, ſed ſuper principali quæſtione.

¶ *Gloſ. ſequens ſuper quæſtione, in his, quæ occurrunt inter litem, ſit pronunciandum, primò ponit op. Bulgari, quòd non, & inducit tres leges. Mediam. Ioan. & Azo. diſtinguentium: & hanc approbat reſpondendo. L. Pla. & M. contra ſol. alleg. decr. cum Io. cui dupliciter reſpondet.*

c ¶ *Cognoſcendum.*] Ex hac decre. colligitur manifeſtè, quòd cũ reus in modum exceptionis aliquam exceptionem obiicit actori, de illa incidenter tantum cognoſci debeat, fundata intentione actoris primò. C. de proba. exceptionem. & C. de excep. ſi quidem. & non ſententiare ſuper ea, ſed tantum ſuper principali pronunciãdum ſit. Super hoc fuit diuerſitas inter doct. Bulgarus dicebat, quòd ſuper incidenti quæſtione, ſiue exceptione pronunciari nõ debet, tñ cognoſci de ipſa, ſed ſuper principali ſolũmodo, quia eo ipſo quod pronunciatur ſuper principali quæſtione, ſatis intelligitur eſſe pronunciatũ ſuper incidẽti per quãdam conſequentiam: & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iu. l. 1. & l. 2. quia ibi dicitur, ad officium iudicis pertinet vniuerſam incidentem quæſtionem examinare: qm̃ non de ea pronunciat, ſed de hæreditate. C. de or. cog. l. 2. 2. rñ. & C. ad l. Iul. de adul. qm̃. Alexandrum. C. ad l. Fab. de pla. l. præſes prouinciæ. M. & P. dicebant, quòd ſuper hac ſemper debet pronunciari. ff. de iud. de qua re, & ῑ. de cau. poſ. c. cum ſuper. & ff. de mi. intra Vtile. & ff. de pra. l. 3. & ff. de lib. cau. liberis. §. Vlt. niſi impediatur propter cõditionem ſuæ perſonæ: quia eſt pedaneus iudex: vt C. de iud. quotiens. vel conditionem rei: vel quia pupillus eſt, cui moueretur q̃ſ ſtatus incidenter, tunc non pronunciatur ſuper cauſa ſtatus, ſed ſuper hæreditate. C. de ord. iud. l. 1. Dñs Io. & Azo. [d] cum eo diſtinguit, & bene inter quęſtiones, ſiue exceptiones incidentes & emergentes. Incidens quęſtio dicitur, quæ competit reo etiam ante litis conteſtationẽe, putà, pactum de non petendo, res iudicata, delatio iuramenti, cõſanguinitas, quæ obſtat matrimonio, vel aliud quodcunque impedimentum perpetuum, & conſimilia. In his enim obtinet ſententia B. quia nõ pronũciatur in his, ſed ſuper principali: vt hic expreſsè apparet: & in his non pronunciatur, niſi qñ ciuilis incidit in criminali: vel econtra. 3. q. 11. §. aliqñ. Ver. qui confitetur. & C. ad l. Iul. de adul. qm̃ Alexandrum & C. ad l. Fab. de pla. præſes prouinciæ. & econtra: cùm ciuilis ciuili præiudicat. ῑ. eo. tuam. & 3. q. 11. §. ſi de hæreditate. ῑ. qui fi. ſint leg. lator. Emergentes dicuntur illæ, quæ cõpetunt. & emergunt in lite: putà, an dilatio ſit danda, an nõ: an talis teſtis ſit recipiendus, vel nõ, an talis poſitio, vel interrogatio facienda ſit, vel non: vel vtrùm aliquis ſit in poſſeſſione libertatis, vel non: & non in iſtis emergentibus obtinet ſententia M. & P. & ſic intelligitur lex illa ff. de libe. cau. liberis. §. Vlt. & in iſtis pronũciari debet, aliàs nõ poſſet procedere iudex in principali, niſi in his pronunciaretur. & ſic intelligitur. l. de qua re. ff. de iud. & decre. cum ſuper. Vel dic. de qua re cognouit, verũ eſt principaliter. Ad illã l. intra Vtile. rñdetur, quòd ibi non fuit pronunciatũ ſuper incidenti, ſed ſuper ætate, & eſt ſpeciale: vel vt reſtitueretur in integrũ, ratione ætatis fuit pronunciatum: & ita per conſequentiam ſuper ætate pronunciatur. Ad legem illam. ff. de præuaricator. dicunt quòd ſpeciale eſt ibi. Vel dicas, quòd neceſſariũ eſt, vt ibi pronuncietur de præuaricatione antequã admittatur ad accuſationem & in modũ replicationis illud obiicitur, & quia illud competit ante lit. conteſt. tantum, ideo pronunciandum eſt, & in hoc eſt ſimile exceptioni dilatoriæ: quia in hoc ante litẽ cõteſt. debet opponi. & ideo debet pronunciari ſuper illa, ſicut in dilatoriis ante lit. conteſt. pronunciatur: & poſtea eſt perẽptoria. [f] Ar. contra. ῑ. de fide inſtru. cũ Ioannes. ibi, pronũciat Papa ſuper exceptione incidẽter propoſita in cauſa appellationis. Ratio ibi poteſt aſſignari: quia cũ nõ pronũcietur in cauſa appellationis directè ſuper principali quęſtione, ſed tantũ confirmatur, vel infirmatur ſentẽtia: pronũciari debet ſuper incidẽti quæſtione oppoſita in cauſa appellationis: vel ſi pronunciatur ſuper talibus, non eſt contra ſubſtãtiã ordinis iudiciorũ, & ſuper incidẽti, ſiue perẽptoria exceptione pronunciatur. ῑ. de elect. cùm dilectus. ad fi. illa exceptio videtur potiùs incidẽs, quàm emergẽs. Et idẽ etiam poteſt dici in l. intra Vtile. quod pronunciatum fuit ſuper incidenti quæſtione, ſcilicet ſuper ætate: nec propterea ius offenditur, nec eſt cõtra ordinẽ iuris, quòd ibi pronũcietur ſuper ætate, quæ fuit incidẽs quæſtio, nec dicitur in iure, quòd talis ſentẽtia nõ teneat. Additio. Differentia euidens inter quæſtionem incidentem, & emergentem poteſt haberi per hunc verſum.

Incidens perimit: emergens quomodo differt.

a *Aliàs cauſas habes in text. & in gl. 15. q. 4. placita. in ſi. Ioan. An.*

b *Etiã extraiudiciũ: putà, in inſtrumento contractus, & etiã tacitè, putà, ſcienter recipiendo talem terminum. de his* in Spe. eod. tit. §. ſi. & *licèt valeat hac renunciatio quo ad partes: non tamen tunc cogentur teſtes, vt ibi. &* no C. eod. l. omnes. in vlt. gloſ. Ioan. And.

† *Apertino.* † *Alatano.* † *Acen.* † *Alteran.*

c Proſper l. Epigrãmatum. *Non rectio ſeruat legalia ſabbata cultu, qui pietatis opus credit in his vetitum.* Ioan. And.

Exceptio ſi obiiciatur, an ſuper illa ſit pronũciandum.

† Cap. vnico C. eo. tit. in 1. compil.

d *Hoc ſequitur Innocẽtius in decretali, cum inter R.* ſuprà de ele.

e *Et ſic oritur ex circumſtantiis negotij ſecũdum* Goff. *& habent vetuſtiorem cauſam, ſ. ante iudicium cœptũ quod verũ eſt communiter, nam & poſt iudicium cœptum poſſet fieri pactũ de non petẽdo, quæ eſt incidens & prius potuiſſet excommunicare actor, vel teſtis: vel renũ ſoluere.* infra c. prox. quæ eſt emergens. *Ioan. And.*

f *Intelligas hoc ſpecialiter dictum de exceptione præuaricationis quia pronũciatio, quòd ille fuerit præuaricator, non audietur ampliùs cõtra illum, vt ff.* de præua. l. 2. *non autem hoc intelligas in omnibus dilatoriis: ſecundum Abb.* Ioan. And.

Cum

CVm dilectus.] Sunt duæ partes. In prima facti, & proceſſus narratio. In ſecunda iudicis interlocutio ibi, *Nos autem.* Itẽ prima ſubdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda ibi. *Et citra.* rei exceptionem. Tertia ibi, *Verùm.* actoris replicationem. Item ſecunda principalis facit duo, quia primò interloquitur diſtinguendo duo membra: primum ibi. *Cum ea.* ſecundum ibi. *Sed quoniam.* ſecundò ibi, *Verùm.* declarat interlocutoriam, probans id per duo ſimilia, primũ ibi, *Quemadmodum.* Secundum ibi, *Teſtes etiam.* Abb. Siculus.

CASVS. Abbas de Ferentino accedẽs ad præſentiam domini Papæ, conqueſtus fuit nomine monaſterij ſui, de quibuſdam nobilibus dominis de Artone, quod ipſi manu armata, & cum exercitu ad caſtrũ monaſterij venientes, monaſterium ipſum damnificauerũt in prædis animalium, & reb⁹ aliis, de quibus iuſtitiã ſibi fieri poſtulauit: ex parte dictorum nobilium in modum exceptionis citra litis conteſt. fuit reſponſum, quod ſimiliter ipſi per dolum, & violentiam ipſius Abbatis amiſerent caſtrũ ſuum, quod ipſi, & progenitores ipſorum tenuerant, & poſſederãt in quiete, petentes illud ſibi reſtitui, priuſquam petitionibus abbatis reſponderẽt, cum teſtes haberent præſentes, per quos incontinenti intentionem ſuam probare volebant: ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab ipſo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cum caſtrum illud ad proprietatem monaſterij pertineret, quod non diffitebatur pars aduerſa: vnde cùm ad ipſum monaſterium res ſua redierit ab alio poſſeſſa, debet retentionis commodum obtinere etiam poſt tẽpora longiora, & iudiciũ reſtitutorium contra ſpoliatorem tãtùm competit. Dominus Papa his, & aliis intellectis, diſtinguit hoc modo: vtrum ſpoliationis quæſtio ab illis nobilibus obiecta ſit in modum actionis ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis, ad intentionem aduerſarij repellendam. Si enim ſit propoſita in modum actionis: tunc intelliguntur mutuæ petitiones: ſeu tanquam diuerſæ minime contingentes, & ſecundum regulam illam: *Qui prior appellat, prior agat:* illa quæſtio, quæ primò proponitur, prima debet tractari & viciſſim tractatæ, eadem debent ſententia terminari. Sed quia illa quæſtio fuit à prædictis nobilibus in modum exceptionis propoſita, interloquendo pronunciat, vt probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitus audiatur, & ea probata abbati reſpõdere non compellantur, donec reſtituãtur ab ipſo: quia ſpoliatus ante reſtitutionem, ſuo ſpoliatori rñdere non cogitur: ſed ſpoliatione in modũ exceptionis tñ probata, nõ eſt propter hoc reſtitutio facienda: ſicut ſi in modũ exceptionis crimen teſti opponitur, à teſtimonio repellitur: & ſi crimẽ cõtra teſtẽ probatũ fuerit ciuiliter, non ideo ſibi pœna ordinaria dẽt infligi, ſed teſtimonio eius credi non debet: & hoc contingit, quia in ipſum accuſatio non procedit, & inter infames quaſi ex falſo teſtimonio nõ habentur, quorũ teſtimoniũ reprobatur. Not. quod quęſtio ſpoliationis duob. modis põt opponi cõtra ſuũ ſpoliatorẽ: in modũ actionis, & ſic ſunt duæ petitiones, & ſimul tractandæ: & in hoc nõ eſt priuilegiata, quia ambæ ſunt reſtitutoriæ. Item in modũ exceptionis: & ſecũdũ hoc tñ non tenetur aduerſario rñdere, ſpoliatione probata, quocũq; modo agat ſpoliator. Itẽ not. regula, *Qui prior appellat, prior agat.* Itẽ ſpoliatus ſuo ſpoliatori ante reſtitutionẽ nõ cogitur rñdere. Item cum crimen ciuiliter probatur, teſtis non punitur pœna ordinaria, ſed ſolummodo à teſtimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet ſententia.

¶ Innocentius iij. Epiſcopo Narmarineñ. †

¶ *Si reus contra actorem ſpoliatorem ſpoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, reſpondere nõ cogitur: ſed per hoc nõ reſtituitur: aut agẽdo, & tunc ſimul vtraque quæſtio terminatur, & ea probata reſtituetur.*

CAP. II.

CVm † dilectus filius Abbas de Ferentino †, de nobilibus viris dominis de Artone † depoſuerit quæſtionem, quòd manu armata [a], & cum exercitu, ad caſtrum monaſterij venientes in prædis animalium, & aliis, damnificare dictum cœnobium præſumpſerunt, de quibus iuſtitiam ſibi fieri poſtulabat: Et citra litis conteſtationem, ſub forma exceptionis [b] fuit ex aduerſo reſponſum, quod per ipſius dolum [c], & violentiam, caſtrum Sirati amiſerant: quod & progenitores eorum tenuerant, & ipſi poſſederant in quiete, ſibi petentes priùs reſtitui, quàm petitionibus ipſius reſponderent: præſertim cùm teſtes haberent præſentes, per quos intentionẽ ſuam incontinenti [d] probare volebãt. ¶ Verùm ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quòd ab eo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cùm dictum caſtrum, ad ius, & proprietatem ſui monaſterij pertineret: quod etiam pars aduerſa nullatenus denegabat. Vnde & † verus dominus (ad quem ab alio res ſua poſſeſſa reuertitur, etiam poſt tempora longiora) retentionis [e] debebat commodum obtinere: & iudicium reſtitutorium, contra ſpoliatorem [f] tantùm competere dignoſcitur: *& infrà.* Nos autem diſtinguendum eſſe credimus, verùm ſpoliationis quæſtio, ab eiſdem nobilibus ſit obiecta in modum actionis, ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis, ad intentionem aduerſarij repellendam: Cùm ea in modum actionis propoſita, intelligantur mutuæ petitiones ſeſe tanquam diuerſæ minimè contingentes, ac per hoc, iuxta [g] regulam iuris, quã dicitur, Qui prior appellat, prior agat, quæ priùs eſſet propoſita, priùs foret tractanda: quanquam in idem iudicium ambæ deductæ, viciſſimque tractatæ, ſimul eſſent eadem [h] ſententia terminandæ. ¶ Sed quoniam quæſtio illa fuit ab eiſdem nobilibus tantùm in modum exceptionis [i] obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitus audirentur, & ea probata

a ¶ *Armata.*] Illa vis, quæ fit cum armis, publica eſt: quæ verò ſine armis, priuata dicitur. *Inſtit. de publ. iudi. circa fin. §. item l. Iulian. de vi pub. & ff. de vi publ. l. 1.* Vnde iſti plus peccauerunt: vnde verſus: *Vis priuata venum depone ab ordine rerum.* *Sed deportatur ſi vis armata probatur.*

b ¶ *Exceptionis.*] Ergo qui excipit, non conteſtatur litem, & ſic patet, quòd qui negat, non excipit: ergo qui excipit, non cõfitetur. *ff. de except. non vtique & j. de exce. cũ venerabilis.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, quod delictum, &c.*

c ¶ *Ipſius dolum.*] Sed quare debuit nocere eccleſiæ dolus abbatis, ſiue violentia: cùm delictum perſonæ, & c. 16. q. 6. *ſi epiſc.* Sed hic totus conuentus conſenſerat abbati, vel ab initio, vel ex poſt facto. *arg. j. de reſtitu. ſpol. cum ad ſedem in fi.* ſed ratihabitio in maleficio [b] retrotrahitur, & mandato comparatur *ff. de vi & vi arm. l. 1. §. ſed & ſi cum quis.*

d ¶ *Incontinenti.*] Hoc multũ faciebat ad hoc, vt reſtituerentur. *j. de reſtitutio. ſpol. literas. & j. de teſt. veniens.*

e ¶ *Retentionis.*] 16 q. 3. *c. placuit. ver. ſi quod ſi mala. & C. de præſcri. xxx. vel xl. annorum. ſi quis emptionis. §. quod ſi quis.*

f ¶ *Contra ſpoliatorẽ.*] Vel contra eum, qui mandauit, vel ratã habuit ſpoliationem. ſic *j. de reſtitutione ſpoliatorum. cum ad ſedem in fin. & ff. de vi. & vi armata. cum à te.* niſi ſcienter rem recipiat à deiectore, cum per hoc ei ſuccedat in vitium. *j. de reſtit. ſpoliato. ſæpe contingit. & j. de iudi. quia V.* & hic: quia per dolũ Abbatis ſpoliati ſunt. Et latiùs patet reſtitutorium iudicium ſecundùm canones, quàm ſecundùm leges, etiam vbi quis dolo, vel metu perdit rem. *3. q. 1. redintegranda ſunt omnia.* ſecus eſt in actione, quod metus cauſa, quæ datur contra illum, qui metum non adhibuit. *ff. quod metus cauſa. l. ſi cum exceptione. § in hac.*

g ¶ *Iuxta regulam iuris.*] *ff. de iudi. qui prior.* Bern.

h ¶ *Eadem ſententia terminanda.*] Nam ſi iſti nobiles propoſuiſſent ſpoliationem ſuam in modum actionis directæ, eſſent duæ principales quæſtiones, conuentio ſcilicet, & reconuentio. & tunc ſimul ſunt tractandæ: vt j. *de mu. pe c. 1.* & non valet ſententia ſuper vna, niſi & ſuper alia in eadem inſtantia feratur. *ff. quæ ſenten. ſine app. l. 1. §. vltim. de compen. neque ſcriptura.* vel ſaltem appellandum eſt, vt ibi dicitur in lege primò inducta. & vnam vocat hic ſententiam pro tanto, quia continuè vna poſt aliã fertur, ſed reuera duæ etiam ſententiæ ſunt. *j. de can. poſ. cùm eccleſia, & c. cum ſuper.* nam quot ſunt articuli, tot ſunt ſententiæ. *ff. de minor. etiam. §. ex cauſa.*

¶ *Glo. ſeq. quamque quæret quæ patent.*

i ¶ *In modum exceptionis.*] Hic patet, quod quæſtio ſpoliationis nõ præiudicat ciuili quæſtioni, niſi proponatur in modũ exceptionis, ſed criminali ſẽper præiudicat, ſiue in modũ exceptionis, ſiue in modũ actionis proponatur, ſic loquũtur iura 3. q. 1. *& q. 2. per totũ. & 2. q. 2. per totũ.* Quidã intelligunt hanc decre. cũ ambæ quæſtiones sũt poſſeſſoriæ. Sed hoc non eſt verum: quia abbas nõn agebat hic poſſeſſorio iudicio, immò hic petebat ſibi iuſtitiã fieri ſuper dãnis ſibi datis in prædis animalium, & in aliis, vt patet in antiqua decret. De hoc dicitur *j. eo. ſuper ſpoliatione.* Illud poteſt hic quæri: vtrũ exceptio ſpoliationis intercipiat præſcriptionẽ. Et eſt dicẽdũ, quod nõ: quia præſcriptio in odiũ nõ petẽtiũ inducta eſt. *ſ. de præſcr. vigilãti. & 16. q. 3. & poteſt.* Sed qui excipit, non petit: ſed petentem

† Narmen. Namars. † Tarscen. † Marm. † Marin.

† Cap. vnico. c. tit. in 3. compil. † Felor. loram. † Ferenti. no. † Artone.

† Dictio, & desist in multis antiq. in duobus autem vetustissimus legitur sta: Vnde & verus, &c.

a Concord. tex. in l. 5. eximus cum vulga. C. de pœnis.

b Violentia, vel deiectionis \ patet in l. ſequen. Ioan. And.

c Quando locum habeat hæc regula, & quando fallat, vbi nota. & in S, c. de incidẽ. quæ. verũ. videmus. Ioan. And.

d Cuius verba ita habẽt: In quorum præſentia, ſcilicet Cardinalis quibus hæc cauſa à domino Papa commiſſa fuit) ſuam abbas depoſuit quæſtionem, quod prælati nobiles nulla requiſitione præmiſſa, manu armata, & cũ exercitu, ad caſtra monaſterij Ferentino, & Gab. venientes in prædis animalium, ſegetũ combuſtionibus, captionibus hominũ, homicidiis perpetratis, & damno aliis, vſque ad libras Lucen. præter ſtragem hominum, & iniurias irrogatas dãnificare conobiũ dictũ præſumpſerunt, de quibus, & aliis per iter quæ vellet proponere cõtra ipſos, iuſtitiã ſibi fieri poſtulabat, &c.

legitimè Abbati non cogerentur[a] reſpondere ſuper petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo: cùm ſpoliatori, ſpoliatus ante reſtitutionem non cogatur vllatenus reſpondere. ¶ Verùm ſpoliatione in modum exceptionis tantùm probata, non eſt per hoc reſtitutio[b] facienda: Quemadmodum ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti obiicitur, vt à teſtimonio repellatur, & ſi crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed eius duntaxat teſtimonio non creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit. ¶ Teſtes etiam quorum teſtimonium reprobatur[c], inter infames, quaſi ex falſo teſtimonio, non habentur.

¶ Honorius iij. Ludouico Regi Francorum.

¶ Petenti hæreditatẽ, obſtat exceptio natiuitatis, quæ priùs debet corã Eccleſiaſtico Iudice terminari. Hoc dicit ſecũdum gloſſam, intelligẽdo quòd hîc erat priùs corã Iudice ſæculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

CAP. IV.

Tuam non credimus latere prudentiam, cauſam natalium Reginæ Cypri ad examen noſtrum (vtpote quæ ad forum Eccleſiaſticum[d] pertinet) eſſe delatam: & infrà. ¶ Quia verò antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentem ex illa[e]

tentem repelli: vt hîc, & *ff. de exceptio. l. 2.* ergo non interrumpit. Licèt ſit *arg. contra. ff. quod metus cau. l. metu. §. ſed quod prætor. in fi.* vbi dr̃, ꝙ excipiendo vr̃ experiri. & *ff. rem ra. ha. quo eſt̃ tẽpore in fi. & ff. de except. l. 1. & ff. de proba. in exceptionibus.* Itẽ quæritur, vtrũ exceptio ſpoliationis poſſit opponi in qualibet cã? Et pôt dici, ꝙ non: quia non opponitur actioni depoſiti: quia ibi non admittitur compenſatio. *C. de compe. l. vlt. & C. depoſiti. ſi quis vel pecunias. & s. depoſi. bona fides. §. ſanè.* Alij dicunt, ꝙ petenti depoſitum bñ obſtat exceptio ſpoliationis, cũ obiicitur petenti reſtitutio, ſaltem in modũ reconuentionis, & etiã exceptionis, & qđ ſpoliationis eſt priuilegiata. *j. eo. ſuper.* Et ſic ſatis vr̃, quod opponi poſſit actioni depoſiti: quia fauorabilior vr̃ ſpoliatio quàm actio depoſiti, licèt illa ſit bonæ fidei. Sed quid ſi in modũ exceptionis probaui ſpoliationem, nunquid eædem probationes valebũt, ſi volo directè petere poſſeſſionẽ? Dico, quod nõ, niſi aduerſarius conſentiret. *j. de teſt. veniens. 2.* Sed pone, quòd ſuccubui in exceptione: nũquid poſſum poſtea directè agere poſſeſſorio? Videtur, ꝙ non: quia eandem quæſtionem volo refricare, licèt alio genere iudicij, quod nõ licet. *ff. de except. rei iud. ſi quis cùm totum. §. & generaliter.* Sed tñ dico, quòd poſſum, nec impedit, ſi ſuccubui: quia poſſeſſorium directè etiam pôt intentari ex diſſimilibus cauſis. *j. de dona. inter dilectos.* Et ſi primò agatur criminaliter, & non obtinui: poſtea agi poteſt ciuiliter. a. *C. quãdo ciuil. act. pr. iu. cri. l. vnica.*

a ¶ *Non cogerentur.*] Quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. *3. q. 2. oportet.* Sed ſi conueniatur ab alio, quam à ſpoliatore, non obſtat ei exceptio ſpoliationis, ſed ſi criminaliter accuſetur, poteſt excipere, quòd ſpoliatus eſt ab alio, quàm à ſuo accuſatore, ſi tota ſua ſubſtantia, vel maiori parte ſit ſpoliatus: vt in quadam conſtitutione Inn. iiij. *infrà de reſti. ſpo. frequens.* & ſic intelliguntur canones iſti. & *2. q. 2. per totum.*

¶ *Glo. ſeq. allegat quatuor cõcordantias, ſignat cõtrariũ de quatuor capitulis, & vnã legẽ, & antequã reſpõdeat, format quæſtionem, & ſoluit: demum reſpõdet ad tria capitula, & ad legem.*

b ¶ *Reſtitutio facienda.*] Quia ad hoc non agebatur. Semper enim videndũ eſt, ad quid agitur: quia ſecundũ modũ agẽdi formatur ſententia. *j. de ſimo. licèt Heli. & j. de accu. ſuper his.* & melius *c. qualiter. & qñ.* nec eñ poteſtas iudicandi vltra id extẽditur, quam in libello eſt deductũ. *ff. com. diui. l. vt fundus. Arg. cõtra. j. de conceſ. præb. ex parte & 24. q. 3. ecce. & j. de confeſ. cum ſuper. & s. de elec. per inquiſitionem. & ff. de adul. l. 1. § ſi publico.* vbi accuſatori conuictus in modum exceptionis punitur, ſed teſtis non punitur, licèt crimen ei in modum exceptionis probetur: vt dicitur *j. de excep. denique.* nec infamis reputatur, vt hîc, licèt eius teſtimonium reprobetur. *ff. de his, qui no. infa. Lucius.* Item quid dices ſi probetur excõicatio in modũ exceptionis contra aliquẽ, vt repellatur à teſtimonio, vel ab electione, nunquid debet vitari? Pôt dici, quòd ſi ex tali facto publica fama laborat, nõ eſt ei cõicandũ. *j. de ſen. excommuni. cũ deſideres. §. ſecunda. ar. 2. q. 1. multi. ver. ſi quis frater nominatur,* &c. idẽ dico, ſi in modũ exceptionis crimẽ ꝓbetur teſti, qđ impedit promouẽdũ. *ar. s. de elec. ſuper eo. vt ſi grauata ſit eius opinio. j. de teſti. teſtimoniũ.* nec ſufficit, quòd ex tali facto non irrogetur infamia, ſed quòd eius opinio in nullo vacillet. *33. diſt. laici.* ſicut dicit lex de eo, qui fuſtibus cæſus eſt, licèt non ſit infamis, tñ ad honores non debet admitti. *ff. de decu. eos. ſic C. de adul. & ſi libidine. 81. diſt. tantis Daniel. j. de accu. omnipotentes. & C. de procu. l. reum.* & ſic propter talem infamiã facti poteſt indici purgatio: *arg. j. de ſen. excõ. cũ deſideres. §. ſecunda.*[b] *q. 1. multi. verſ. ſi quis frater nominatur.* Ad contraria ſignata ſuperiùs dices, quod illud c. 2. ecce. intelligitur cũ de crimine cõſtat ſiue accuſando, ſiue denunciando aut inquirendo: & quocunque tali modo conſtet, punitur: & ideo dicit: ecce crimina vndecunq; claruerint, &c. Ad illam decretalẽ, cũ ſuper. ſic reſpondeas. quia ibi teſtis in iure confeſſus eſt, & crimẽ illud continebat cauſam, de qua agebatur, vnde punitus fuit. *j. de exceptionib. denique in fi.* & ei obiectũ fuit, quòd eſſet particeps ſimoniæ: vnde interrogatus & confeſſus punitur. In illa, per inquiſitionem agebatur, ibi tam in capite, quam in membris. Ad legem illam *ff. de adulter. l. 1. § ſi publica* poteſt dici, quòd iudex, qui cognoſcit de adulterio, ex officio ſuo punit maritũ de lenocinio ſine accuſatore: quia cùm exceptio lenocinij non proſit vxori, obeſſe debet marito, aliàs maritus non puniretur de crimine: quod eſſe non debet: quia publicæ vtilitatis eſt, ne crimina remaneant impunita. *j. de ſen. excom. vt fama. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus.* verſus finem.

c ¶ *Reprobatur*] Ar. cõtra. *j. de teſt. cum tu.* vbi dicitur: ne periurij reatu notentur. ſed illud intelligitur quoad factum, & opinionem. & quod hîc dicit referas ad ius: quia de iure non cenſetur infamis: ſed infamiam facti forſitan non euitare, vt ibi dicitur. & hoc dicitur expreſſè. *ff. de obſeq. à lib. & liber. parentibus, & patrono præſt. l. 2.* Bernard.

T*uam nõ credim⁹.*] Pœnitẽte cauſa natalũ corã eccleſiaſtic. iudice, quæſtio hæreditatis ex illa depẽdens per ſæcularẽ iudicem inchoari nõ debet. h. d. extr. glo. intelligendo, quòd hæc cauſa legitimitatis fuit mota priùs corã iudice eccleſiaſtico: & ea pẽdẽte petebatur hæreditas corã ſæculari. Primò narrat factũ de præterito. Secundò prouidet circa futurum ibi. *Quia verò* Abbas.

Casvs. Mortuo comite Campaniæ ſine prole, regina Cypri dicebat, quòd debebat illi ſuccedere in comitatu tãquã proximior. Quidam alius hoc intelligens acceſſit ad dñm Papam proponẽs, quòd cùm ipſa regina non fuiſſet de legitimo matrimonio nata, dicto comiti ſuccedere non debebat, ſed ipſe: quod paratus erat probare in præſentia domini Papæ, petens ab ipſo, vt mandaret regi Franciæ, vt ſi forſitan dicta regina ſuper ſucceſſione comitatus prædicti, coram ipſo proponeret quæſtionem, non audiret eandem, donec cauſa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata: quod Papa non diſtulit adimplere: mortuo autem ipſo rege, cui Papa prædicta mandauerat, ſucceſſit ei Ludouicus filius eius: vnde Papa ſcribit eidem ſuprà eo negotio, credens prudentiam ipſius non latere, cauſam natalium dictæ reginæ, quæ ad forum eccleſiaſticum pertinet, ad examen ipſius eſſe delatam, & licèt Papa dictam reginam in ſuo iure velit fouere: tamen quia antequam cauſa natalium terminata eſſet, incipere cauſam ſucceſſionis dependentem ex illa, nihil aliud eſſet quàm negotium ipſum diuerſis proceſſibus intricare, & ordinem iuris perturbare: & ideo ſi ab ipſa regina fuerit requiſitus ſuper hoc, patienter expectet, donec cauſa natalium per ſedem Apoſ. fuerit terminata. Not. quòd cauſa natalium ad forum eccleſiaſticum ſpectat. Item cauſa natiuitatis præiudicialis eſt ad cauſam ſucceſſionis, & ideo primò debet terminari: ſi contrarium fieret, ordo iuris peruerteretur: quod eſſe non debet: nec valeret proceſſus ſucceſſionis, ſi legitima non pronunciaretur. Item negotium diuerſis proceſſibus non eſt intricandum.

d ¶ *Ad forum eccleſiaſticum.*] Et ita cauſa natalium ad Eccleſiã pertinet. Quæ ſint illæ cauſæ, quæ ſpectant ad eccleſiaſticum forum, dictum fuit *s. de for. cõpe. cùm ſit. & c. licet 1. & c. ex tenore.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit: aut duæ quæſtiones ciuiles ſunt principales, aut altera incidens & tunc quandoque ciuilis incidit, &c.*

e ¶ *Dependentem ex illa.*] Ex hoc loco ſatis patet, ꝙ ſi quæſtio præiudicialis incidat in cauſã, de ea ſola primò eſt cognoſcẽdũ, antequam de principali: quia ea probata principalis quæſtio eſt perẽpta, vt hic dicitur. Et not. ꝙ ſi duæ ſint principales quæſtiones, & ſunt ambæ ciuiles: quæ primò ꝓponitur, primò tractatur, & vna ſentẽtia terminatur. *s. eo. c. prox. & ff. de iud. qui prior.* Sed quãdoque quæſtio ciuilis incidit, & præiudicat ciuili, & tũc de incidenti eſt antea cognoſcẽdũ & pronunciandũ: vt ſi quis agit de hæreditate directè, & alter incidenter proponat, ꝙ nõ ſit legitimè natus, de hac eſt antea pronũciãdũ, vt hic, & *j. qui fil. ſint legit. lator,* vel ſi proponatur quæſtio ſeruitutis: & hæc primò expedienda eſt. *3. q. 11. § ſi de hæreditate. & C. de ord. co. l. 1.* quãdoque quæſtio ciuilis præiudicat criminali, & eſt primò tractãda, vt ſi aliquis qui credat ſe liberũ, accuſetur de crimine, & poſtea moueatur ei quæſtio ſtatus, primò tractabitur incidẽs quæſtio de ſtatu. *3. q. 11. § ſi criminis. & C. de ordi. cog. l. 3. & C. ad l. Iul. de adul.* quoniã Alexandrum,

a Et hoc eſt contemplatione rei familiaris ſecundũ Ian. qui etiã hic quærit, quod ſi abbas ſuccubuit in exceptione: poſtea militibus contra ipſum agẽtibus obtinuit in interdicto, & abſolutus eſt ab ipſorũ impetitione: demũ Abbas retinuit eandem quæſtionem, nunquid obſtabit ei exceptio prædicta ſpoliationis, vel ſententiæ? Dic, quòd nõ propter æquitatẽ ſuperuenientis ſententiæ. ff. commod. l. in commodato. §. ſi. *propter quam æquitatem, is qui tulit interlocutoriam ipſam reuocare debet.* ff. de re iud. quòd iuſſit. Ioan. *And.*

b *Intellectus c. ecce. 24. q. 3. & aliorum diligenter aduocandi.*

Dixit Hoſt. *quòd hîc loquitur quando non periurium, ſed aliud crimẽ, quodcũque vis obiicitur teſtibus quãdo de periurio conuincitur, & ſic eſt ſpeciale, quod de cætero vt infamis à teſtimonio repellatur.* infra de teſti. teſtimoniũ. *Ioan. And.*

Quæſtiones præiudiciales ſunt in quadruplici differentia.

xandrum. & *C. ad l. Fal. de pla. praeſes prouinciae.* Quandoque criminalis praeiudicat ciuili. [a] vt 3. *q.* 11. *§. aliquando. Vener.visib.* Quandoque criminalis praeiudicat criminali. 3. *q.* 11. *dicto. § aliquando. c. priùs eſt.* vbi de hac materia habes ſatis. & ſic quandoque vna quaeſtio dependet ab altera: & tunc non ſunt ſimul tractandae: quia ſic eſſet diuerſos intricare proceſſus, & ſine vtilitate ſimile. *ſ. de ui. exhibit a.* vbi ſimul de principali & exceptionibus cognoſcere voluerunt iudices: quod eſſe non debet. *ſ. de offi. dele. prudentiam. §. ſexta.* & *ſ. de foro compe. ex parte.* & *c. ex tenore.*

a Vt C. ſi quis an. teſt. prohi. l. 1. *Vbi petẽs haereditatem accuſat, quod teſtatorem cõpulit, vt eum haeredem inſtitueret, & ibi habetur ſatis in Spe.* de inciden. quaeſtio. in princ. *Ioan. An.*

a ¶ *Succeſſionis.*] Super comitatu Campaniae, in quo dicebat regina iſta ſe debere ſuccedere.

b ¶ *Patienter expectes.*] Et ita patet, quòd iudex ciuilis etiam incidenter, & per reconuentionem de cauſa ſpirituali cognoſcere non poteſt. *j. qui fi. ſint leg. cauſam* 2. & *c. lator.* & hîc. De hac materia dictum eſt *j. de iud. at ſi clerici.* [b] Sed cõtra: videtur, quòd ſaltem incidenter de tali quaeſtione cognoſcere poſſit. *C. de iudi. quotiens. C. de ordi. iu. l. aduerſe. ff. de in. om. iudi. ſi. idem.* & *ff. de iudi. qui non cogitur.* ſed eſt verum, quod priùs dicitur, licet ſecus ſit in contrariis in cauſis ciuilibus.

b Concor. l. omni. innouatione. C. de ſac. eccl. & quae no. ſupra de iu. at ſi clerici.

ſucceſſores [a] cauſam incipere, nihil aliud eſſet, quàm diuerſis, proceſſib. intricare negotium, & confuſione quadam iudicij ordinem perturbare: ſi fortè ab ipſa Regina fueris ſuper hoc requiſitus, dõnec iam dicta cauſa natalium Apoſtolico iudicio finem acceperit, patienter expectes [b].

¶ Gregorius ix.

¶ *Agens poſſeſſorio recuperandae, non tenetur ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus (niſi ſuper quaeſtione ſpoliationis) reſpondere: poteſt tamen ab agendo repelli per exceptionem ſpoliationis. h. d.*

CAP. IV.

SVper ſpoliatione conuentus, aduerſus reſtitutionem petentem[c] non eſt (niſi ſuper quaeſtione ſpoliationis) ſi eum reconueniat, audiendus: Cum reſtitutionis petitio in hoc priuilegiata noſcatur, vt ipſam intentans, non cogatur ante reſtitutionem, ſpoliatoribus reſpõdere †: Quanquam ab agendo (ſpoliatione ab eis in modum exceptionis propoſita †) repellatur.

TITVLVS XI.

De plus petitionibus.

¶ Gregorius ix.

¶ *Ponit quatuor modos plus petendi, & poenas plus petentium.*

CAP. I.

COnciliũ † prouidentiae dici non poteſt, quòd pecuniã tibi debitã, ante terminũ ab aduerſario repetiſti. ¶ Punitur enim importunitas plus petentium, ſi ſuper petitione ſua duxerint in iudicio [d] perſiſtendum:

SVper ſpoliatione.] Agens interdicto vnde vi, non reconuenitur niſi de alia ſpoliatione: de qua etiam excipi poteſt contra eum. Diuiditur. Nam primò dicit quid iuris cùm agens poſſeſſorio reconuenitur. Secundo, quid iuris cum contra eum excipitur ibi, *Quanquam.* Prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit dictum, exceptionem interſerens. Secundò ſubmittit rationem dicti ibi, *Cum reſtitutionis.* Abbas.

Casvs. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo: ſpoliatus ſuum ſpoliatorem traxit in cauſam, petens reſtitui ſibi rem illam, qua eum ſpoliauerat: ſpoliator volebat eum reconuenire. quaeritur, quid iuris ſit? Rñdet, quòd ſpoliator iſte non eſt audiẽdus volens reconuenire ſpoliatum, niſi eum reconueniat de alia ſpoliatione: quia petitio ſpoliationis in hoc priuilegiata eſt, vt qui illam intentat, non cogatur rñdere ſuo ſpoliatori, antequam fuerit reſtitutus. Sed ſi ſpoliator in modum exceptionis opponat de alia ſpoliatione contra ipſum ſpoliatum, repellit eum ab agendo. Not. quòd quaeſtio ſpoliationis priuilegiata eſt, vt ſpoliator non poſſit reconuenire ſpoliatum iudicio petitorio. Item ſpoliator poteſt opponere de alia ſpoliatione in modum exceptionis.

¶ *Gl. ſe. no. quòd licèt agenti poſſeſſorio non referatur quaeſtio dominij, tamen agenti petitorio, vel poſſeſſorio refertur quaeſtio ſpoliationis: & tunc aut in modum actionis, aut exceptionis, &c. Secundò inſtruit reum ſpoliatorem, qui etiam ſpoliatus, vt videat, quid ſibi magis, &c. Vltimò format duas quaeſtiones, & illas ſoluit.*

c ¶ *Reſtitutionem petentem.*] Qui enim petit reſtitui, ab aduerſario reconueniri non poteſt petitorio, ſed ſuper alia ſpoliatione bene poteſt: vt hîc dicitur: nec poteſt ei referri quaeſtio proprietatis ab eo ſuper eo, de quo conuenitur. *ff. de iud. ſi de vi, & poſſeſſione* [e]. & *C. de rei ven. ordinarij.* & *j. de reſt. ſpo. c. in literis. c. ſaepe contingit quis.* & *c. ex conqueſtione.* niſi primò fuerit reſtitutus: vt hîc, & *j. de reſt. ſpo. ſolicite.* Vnde not. quòd vbi duae quaeſtiones poſſeſſoriae proponuntur à diuerſis, illae poſſunt ſimul tractari, vt hîc ſecundùm illam regulam, Qui prior appellat, prior agat. *ff. de iu. qui prior.* & tunc vna ſententia debet terminari. *ſ. eo. cum dilectus.* quia vtraque ſpoliatio priuilegiata eſt. Si verò vnus agit petitorio, & alter poſſeſſorio: diſtingue qualiter reus obiiciat ſpoliationem. Si enim petat directè reſtitui, duae ſunt petitiones: quia in modum actionis fit reconuentio de ſpoliatione, & tunc ſimul tractandae ſunt: vt *ſ. eod. cùm dilectus.* [b] Si in modum exceptionis proponatur ſpoliatio, tũc primò tractatur exceptio ſpoliationis, ſecundùm quod dicitur in illa decre. cum dilectus. Si verò quis agat de ſpoliatione, contra ſuum ſpoliatorem, vel etiã de re alia: tunc ſpoliator poteſt opponere exceptionem de ſua ſpoliatione, & in modum actionis, & in modum exceptionis, vt hîc dicit. Sit ergo cautus quid ſibi magis expediat, vtrum agere directè, vel excipere. Si magis expediat reo poſſidere rem aduerſarij, quàm ſuam recuperare, excipiat: quia probata exceptione ſua, non compellitur reſpondere, niſi primò fuerit reſtitutus: vt in c. cùm dilectus. Si magis expediat recuperare rẽm, qua eſt ſpoliatus, proponat ſpoliationem ſuam directè, & ea probata reſtituetur: vt colligitur hîc & *c. cum dilectus.* & idem ſi petitorio agatur: quia reus dupliciter poteſt proponere ſuam ſpoliationem: vt *ſ. eod. ti. cum dilectus.* Et hoc cùm ſuper diuerſis rebus fit cõuentio, & oppoſitio ſpoliationis. Secus videtur, quando ſuper eadem re fit conuẽtio, & reconuentio: quia tunc vtilius eſt proponere ſpoliationem in modum actionis. *j. de reſti. ſpo. ex conqueſtione.* quia reſtituetur in eo caſu ante ingreſſum principalis cauſae. Si verò in modum exceptionis, non reſtituetur, ſed repellit agentem: & ſic vtroque caſu praeiudicat quaeſtio ſpoliationis in hoc caſu. Item recompenſatio non poteſt opponi petenti reſtitutionem: quia ſic indirectè admitteretur recõuentio. *C. de compen. l. vlt. arg. j. de except. cùm inter. in fin.* Item in momentanea poſſeſſione ceſſat reconuentio. *C. qui leg. perſo. habet ſtandi in iud. vel non. l. vlt.* Sed ſi ago contra te poſſeſſorio, & tu reconuenis me poſſeſſorio, & ego excipio contra te in modum exceptionis, de ſpoliatione eadem, quia conuenio te, nunquid debeo admitti? Dico, quòd ſic: quia ad aliud proponitur vt actio, ad aliud vt exceptio. *ar. ff. de inoffi. teſt. contra veterani.* aliàs eſt *l. Papinianus. §. ſed neque impuberis,* [e] & *j. de teſt. veniens:* 2. & *c. cum in tua.* Sed quid ſi ille excipiat de ſua ſpoliatione? dico, quòd poteſt, & elidit actionem meam, & ita remanet conuentio, & reconuentio inefficax. ſi autem expediret ei magis agere, quam excipere, proponat de ſua ſpoliatione in modum replicationis, & ſic per replicationem elidit exceptionem meam, & ſic remanet conuentio, & reconuentio efficax.

c Sequitur, quaeratur, prius cognoſcendum de vi, quàm de proprietate rei. Io. And.

d Concor. Auth. quas actiones. & ibi Bart. C. de ſac. ſanc. Eccleſ.

† Vide tex. in l. bona fides. cum no. ff. depoſiti.

† In omnibus manuſcriptis legitur, oppoſita.

† De materia huius capitis vide latiſſimè per Iaſo. in §. ſi quis agens. & ſeq. Inſtit. de actio.

DE PLVS PETITIONIBVS.

¶ *Continuatur ſecundum Gof. & Ioan. And. quia plerunque in iudiciis pluspetitur. ideo, &c. Vel ſic. ſupra in prox. rubr. dictum eſt de ordine cognitionum. Verum, quia interdum excipitur actorem plus petere, & dubitari poſſet de ordine, & modo procedendi, ideo ſubiicitur, &c. Abb. Sicul.*

COnſilium.] Diuiditur in duas partes. ſecunda ibi, *Te quoque.* Abbas Siculus.

Casvs. Aliquis mutuauit pecuniã alicui amico ſuo reſtituendã ſibi certo termino: ille ante terminum repetebat pecuniam: reſpõdebatur ei, quòd nõ poterat eã repetere ante terminũ: immò de hoc puniri debebat: cõſuluit Papam ſuper hoc: reſpondet ei Papa: non fuit cõſiliũ prouidentiae, quod ante terminum pecuniam tibi debitam repetiſti. vnde punitur importunitas plus petentium. ſi in iudicio perſiſtãt in ſua petitione: hoc modo, vt qui plus petit re, ſiue cauſa. in expenſis aduerſario condemnetur: qui plus petit loco, ad intereſſe teneatur, pro eo quòd vtilitas adimitur debitori, quã habuiſſet, ſi loco ſtatuto ſoluiſſet, & ei qui plus petit tempore, duplicantur induciae nec reſpondere tenetur, niſi ei ſoluantur expenſae.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. vſque ad quod tempus, &c. alleg. quòd ante lit. conteſta. ſecundò alle. quòd ante ſententiã primum tenet l. inducit, quam tamen fatetur in alio caſu loqui.*

d ¶ *In iudicio perſiſtendum.*] Et ita ſi volũt deſiſtere à petitione, licitũ eſt, nec puniũtur: & hoc poſſunt facere vſque ad li. conteſt. [f] poſtea verò non poſſunt deſiſtere ſine poena. *C. eod. tit. l. vnica.* ſic licitum eſt ei poenitere ante litem conte. *ff. rem ra. habe amplius non.* Sed videtur, quòd licitũ ſit poenitere, quãdocũq; ante ſententiã: vt *ff. de inoff. teſt. contra veterani.* aliàs eſt *l. Papinianus. §. meminiſſe.* & *C de his quibus vt indig. alia.* & *C. ad l. Cor. de fal. qui tamen falſas.* & *C. loca. conductores.* in quib. poteſt poenitere ante ſñiam. Sed prius dictũ verius eſt, quòd ante lit. conte. poenitere dẽt: aliàs puniuntur in expẽſis. *C. eo. l. vnica.* & hîc. Et hoc etiã cùm re, aut cauſa plus petitur. Sed lex illa loquitur, cũ aliquis per dolũ ſuper maiori

e Subſtituttus directè filio impuberi, conuentus contra matrem impuberis agentem de inofficioſo, dicit teſtamentum illud fuiſſe paternum: contra fratrem teſtatoris dicit illud fuiſſe filij. Ioann. And.

f Vel donec aduerſarius refecerit expenſas. Iſti quum enim eſſet, ſi non reſtituerentur expenſae, quas fecſſet ante lit. conte. Vnde dicit Hoſtie. quod licet ante li. conte. deſiſtere poſſit: tenetur tamen ad intereſſe aduerſario, ſi quod ſit. Ioan. And.

maiori quantitate exigit cautionem. & ille ſi perſiſtat à toto debito punitur exceptis duobus caſibus, ſcilicet tranſactionis, & ſecundæ confeſſionis, qui excipiuntur in l. illa. & ita de aliis plus petitionibus loquitur hîc.

ita † quòd qui repetunt amplius ſine cauſa, in expenſis aduerſario condemnantur. ¶ Qui autem plus loco a ad intereſſe tenentur: † pro eo quòd vtilitas adimitur debitoribus, quam haberent, ſi ſtatuto loco ſoluiſſent.

¶ Ei verò à quo ampliùs b † tempore petitur, induciæ duplicantur: nec litem excipiet, niſi ei ſoluantur expenſæ.

¶ Te quoque dubitare non credimus, quòd cauſa plus petitur c cùm aliquid in genere, vel ſub alternatione debetur, & rem in ſpecie, vel vnum præciſè peti contingit. Re autem, ſi decẽ ſint debita, & viginti petantur. Loco verò, cum quis non vbi conuenit ſoluere, ſed alibi conuenitur. Tempore quoque, cùm ante diem, vel conditionem petitur.

† In codice Barbatiæ clarius ſic: ita quodqui re plus petunt, ſine cauſa, &c.

† Vide l. 1. ff. de eo quod cer. loco.

† plus

a ¶ *Plus loco.*] Qui petit alio loco, quàm vbi conuenit, ad intereſſe per officiũ iudicis poteſt cõueniri, in eo in quo dãnificatur, quòd in alio loco conueniatur *ff. de eo quod cer. lo. l.2. §. fin.* De hoc intereſſe dictum eſt ſ. *de off. dele.* P. & G.

b ¶ *Amplius tempore.*] In iſtis quatuor modis plus petendi olim puniebatur in tota cauſa *Inſti. de act. §. ſi quis agens.* & *Inſti. de exce. §. appellantur.* Sed hodie non ita puniuntur: quã enim quis ante tẽpus petit, induciæ duplicantur, & nihilominus in expenſis punitur, *Inſt. de excep. §. hodie autem.* & hîc. a Si autem re, cauſa, loco plus petat. & reus aliquid damnum ſuſtinuit circa ſportulas, actor triplicem pœnam patitur, *In. de act. §. tripli.* & *§. ſed hoc quidem antea.* & in aliis expenſis condemnabitur: vt dictum eſt in litera.

a *Adde ad materiam huius c. ſi. gl. l. 1. & ibi Bart. ff.* eo.

TE QVOQVE. Caſus. In §. iſto exponit quatuor modos prędictos plus petendi. Ille petit plus, eã, qui eũ aliquid debetur ſibi in genere, vel ſub alternatione, rem in ſpeciẽ, vel vnum præciſè petit. Re verò plus petit, ſi x. ſint debita, & ipſe petit xx. Loco plus petit, cùm quis alibi conuenitur, quàm ſoluere conuenit. Tempore plus petitur, cùm ante terminum, vel conditionem petitur, quod debetur. Not. hęc quatuor modos plus petendi, & pœnam eius, qui contra facit. Item qui plus petit re, ſine cauſa, condemnatur aduerſario in expenſis. Item qui plus petit tempore, vel loco ad intereſſe tenetur.

c ¶ *Cauſa plus petitur.*] Hic exemplificat prędictos quatuor modos plus petendi: quia cauſa plus petitur, vt putà promiſi tibi x. vel Stichum, in optione mea eſt ſoluere, quem volo. *C. de con. inde. ſi quis ſeruum. ff. de iure. do. plerumque. §. ſi.* vel promiſi hominem in genere, non iſtum, vel illum: ſi tu petis à me præciſè x. vel Stichum, auferre vis mihi electionem, b quod eſſe non debet, vnde puniri debes in damnis, quæ ſuſtinui, vt dictum eſt, vt *Inſtit. de act. §. hic autem.* & *§. præterea.* Loco & re patet in ipſa litera. Tempore, vt ſi promiſi tibi x. ſoluere vſque ad annum, & tu antea petas: vel promiſi tibi, ſi Imperator intraret Italiam, & tu petis ante conditionem extantem. Exemplum de his habes *Inſtit. de actio. §. plus autem quatuor modis.*

ADDITIO. Vnde iſti quatuor modi plus petendi comprehenduntur in hoc verſu: *Plus petitur cauſa, vel tempore, réque, locóque.*

† *Alias, Felici, in pluribus exemplaribus ſcriptis, habetur autem hoc apud* Greg. li. 7. regiſtri indictione 2. Epiſtola 78. ſiue 100. & ca. 1. eo. tit. in 1. compila.

b *Et per hoc patet pœnã locum habere, etiamſi petat, quod eſt vſurs: vt dicit hic Franc. & patet* inſti. de actio. §. præterea. Ioan. *And.*

TITVLVS XII.

De cauſa poſſeſſionis, & proprietatis.

¶ Gregorius Duci † Siciliæ.

¶ *Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ſub eodem Iudice terminari debet, nec contra abſentem eſt pronunciandum.*

CAP. I.

SVſceptis: *& infrà.* ¶ Legali prouiſione decretũ eſt tam momenti d, quàm proprietatis cauſam ſub vno e, eodemque Iudice debere cognoſci. † ¶ Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffinire f.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Si actum eſt poſſeſſorio, & petitorio, poteſt Iudex receptis probationibus ſuper vtraque priùs diſcutere probationẽ ſuper poſſeſſorio, & illud terminare. h. d.*

CAP. II.

AD † vltimum, interrogati fuimus, ſi Iudices deputati g, vt de poſſeſſione, & proprietate cognoſcant, grauibus partium ſumptibus parcere cupientes, de vtraque commixtim audiant allegationes, pariter & teſtes admittant †: deinde priùs audiant atteſtationes de poſſeſſione, & pronuncient h ſecundùm tenorem illarum, vtrum licitè hoc agatur. ¶ Nos autem (cùm hoc ſit in iure ciuili expreſſum i)

DE CAVSA POSSE. ET PROP.

¶ *Dictũ eſt ſupra de ord. cog. Verũ quia dubitari poſſet de ordine adhibendo cùm cauſa poſſeſſionis & proprietatis, ab eodem, vel diuerſis deducuntur in iudicium, meritò hic ſubiicitur. Abbas.*

S*Vſceptis.*] Doctores noſtri non ſummant, ſed ponunt caſum, fortè quia actor præſens petebat reum abſentem condemnari in vtroque, ſ. in cauſa poſſeſſionis, & proprietatis: aut quòd Papa cãm poſſeſſionis committeret vni, & cauſam proprietatis alteri. Papa verò reſpondit vt in litera. Vel primò petiit vnum, vt vtrunque iudicium diuerſis iudicibus committeretur: & ab hoc repulſus petiit ſecundum, vt ſaltem Papa pronunciaret: & iterato fuit repulſus, ratio repulſionis habetur in litera, & poteſt hæc decre. ſummari vt in rubro. Et ſecunda pars ibi, *Nec nos.* Abbas.

CASVS. Quidam Felix nomine de Sicilia habebat cãm cũ aduerſario ſuo, petebat à Papa, vt cauſam poſſeſſionis committeret vni iudici, & cãm ꝓprietatis alij. Ad hoc rñdet Papa, quòd legali prouiſione decretum eſt cauſam poſſeſſionis, & proprietatis ſub vno, & eodẽ iudice debere cognoſci, vñ non admittit petitionẽ ipſius. Itẽ petebat à Papa, vt contra aduerſarium ſuum abſentem diffinitiuam proferret ſniã. & ipſe rñdet, quòd cõtra inauditã partem, & abſentem nihil poteſt diffinire. Not. quòd cauſa poſſeſſionis, & proprietatis apud eundem iudicem debent cognoſci, & finiri: & ſic continentia cauſæ diuidi non debet. Item contra abſentem non contumacem, non eſt procedendum.

d ¶ *Momenti.*] Id eſt, poſſeſſionis. Et dicitur poſſeſſio, momentum, non quia durat per momentum, ſed quia c parum duratura eſt apud poſſeſſorem, cum actor docuerit de proprietate: & à ſententia momentaneæ poſſeſſionis ſecundum l. non appellatur. *C. ſi de momen. poſ. l. vnica. & 2. q. 6. c. ei qui. ad fin §. de poſſeſſione.* ſecus ſecundum canones. ſ. *de iudi. c. fin.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit, ſignat contrarium & ibi remittit.*

e ¶ *Sub vno.*] Sed quare dicit, cum alia ſit cauſa poſſeſſionis, & alia proprietatis, nec habeant aliquid cõe. *ff. de excẽ. rei iu. & an eadẽ §. vlt.* & *ff. de acq. poſ. naturaliter. §. nihil comm. & l. permiſceri.*] Hoc ideo dicit: quia continentia cauſæ diuidi non debet. *j. de ſe. c. 1. §. Papa.* & *C. de iudi. nullı.* hoc eſt dicere, iudex qui cognouit de poſſeſſione, debet cognoſcere de proprietate. Et ita expone in vno, eodemq; iudicio, i. coram eo. iudice, vt dicunt iura prædicta: quia facilius cognoſcit de proprietate, qui cognouit de poſſeſſione. *Ar. contra. ſ. de in. ſignificauerunt.* Sed ibi erant diuerſi fori, hic eiuſdem, & ſic non contradicunt.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit tres lecturas vltimi verſiculi.*

f ¶ *Diffinire.*] No. quòd dicit, *diffinire*, quaſi diceret, diffinitiuam ſententiam contra abſentem non poſſumus proferre ante litem conteſt. ſ. *vt lit. non conte. per totum.* vel dic, non poſſumus diffinire, etiam lite conteſtata contra inauditã partem: quia non loquetur de cauſa. Et ideo præciſè diffinire non poſſumus, quin ſalua ſit ad minus quæſtio proprietatis abſenti. j. *de do. & contu. prout.* & ſ. *vt lite non conteſt. quoniam. §. pen.* & *C. quõ. & quando iud. l. conſentaneum.* Et ita duobus modis poteſt intelligi particula iſta, vt *lit. non cont.* vt ſic non fiat diffinitio, ſed propter cõtumaciam in poſſeſſionem miſſio, vel lite etiam conteſt. quando non liquet de cauſa. Vel tertio modo: quia cõtra abſentes nõ citatos, non conuictos, non confeſſos, nihil poſſumus diffinire. ſ. *de ma. & obe. inter quatuor.* d & ſic plana eſt litera. Bernardus.

c *Dicebat Tanc. quia apta eſt tantum per ipſo momentum durare. idẽ Goff. & Ho. eſt ergo momentanea aptitudine, & nõ actu. & lex Aquilia dicitur pœnalis, quia apta eſt ad pœnam: non tamen ſemper eſt pœnalis.* Inſt ad l. Aquil. §. his autẽ. *ſecundum* Hoſt. Ioan. *And.*

† *Vide tex.* in l. 1. per totum tit. ff. de qui. re. ad eun. iud. ea.

† Ca. vnico eo. tit. in 2. compil.

† *Alias, recipiant.*

d *Concord.* l. 1. C. de exe. rei iudi.

AD *vltimum.*] Si poſſeſſorio, & petitorio ſimul eſt actum, poteſt iudex priùs poſſeſſorium terminare. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos autem.* *Abbas.*

CASVS. Cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, quoad poſſeſſorium, & petitorium iudices volentes parcere laboribus partium, & expenſis, de vtraque quæſtione commixtim audiunt allegationes, & teſtes recipiunt: poſtmodum audiuit allegationes, & teſtes ſuper poſſeſſione, & pronunciant ſecundùm tenorem illarum, quæritur, vtrùm hoc licitè fieri poſſit? Reſpondet Papa, quòd licitè illud fieri poteſt, cùm etiam ſit in iure ciuili expreſſum. Not. quòd cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ſimul tractari poſſunt: aliàs cauſa poſſeſſionis præcedere debet.

g ¶ *Deputati vt de poſſeſſione, & proprietate.*] Quia cauſa eſt eis vtraque cõmiſſa, & idem eſt, ſi ſimpliciter cauſa indiſtinctè committitur: quia vtraque cauſa intelligitur eſſe commiſſa. j. *de ſequeſtra.* ad hoc quia diuidi non debet continentia cauſarum. ſ. *c. pro. C. de iudi. nulli.* ſic & cauſa proprietatis, & vſusfructus apud eundem iudicem ſunt tractandæ. *ff. de libe. cau. ſi pariter.* ſic & in aliis *ff. de qui. rebus ad eundem iudic. eatur. l. 1.* Bern.

g ¶ *Pronuncient.*] ſ. ſuper poſſeſſione.

¶ *Gl. ſe. al. 4. conc. ſubdens de iure canonico ſimul petitorio, & poſſeſſorio ab eodem agi poſſe: quam dicit fuiſſe opinionẽ M. Sed* Iañ. *contra, & remittit. demũ dupliciter exponit hoc, priùs, hic poſitũ.*

h ¶ *Expreſſũ.*] ſ. ꝙ prius audiãt atteſtationes de poſſeſſiõe, & ꝓnũciẽt ſup illa: illud eſt expreſſũ in iure ciuili. *C. de rei. vẽ ordinarij. C. de inter. in carte iuris ñ eſt ff. de ac. poſ. exitus cõtrouerſia. ff. de iudic.*

de iudic. ſi de vi, & poſſeſſione. Tamen ſecundùm iura canonica ſimul poteſt procedi ſuper vtraque quæſtione, & vna debent ſententia terminari. ǰ. *eod. c. prox. & c. cùm dilectus.* ita quod primò pronuncietur ſuper poſſeſſione, & incontinenti ſuper proprietate: vt ibi dicitur, & *c. cùm ſuper.* & ita cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ab eadem perſona intentari poteſt ſimul: & vno iudicio tractari, & terminari: quia non ſunt iſta contraria. de hoc dicetur ǰ. *eod. paſtoralis. & c. cùm dilectus.* & in hac opin. fuit dñs M. & eius ſequaces. dñs Ioan. & eius ſequaces volunt ſtare ll. prædictis.a ſed illa diuerſitas determinabitur. ǰ. *eod. paſtoralis. & c. cùm dilectus.* & quod dicit hic, quòd primò pronuncient ſuper poſſeſſione, nihilominus de proprietate pronunciare debent incontinenti: ex quo ſimul eſt actum, & publicatio ſimul facta, & de vtraque liquet: aliàs differtur quæſtio proprietatis. ǰ. *de teſt. ſignificauerunt.* alias ſi volunt differre iudices iudiciũ proprietatis, nec teſtes publicare cum aliis, etiam poſſunt procedere ſuper poſſeſſione tantùm. & ſic intellige. quod hîc dicit, vt concordet iuri ciuili, prout dicit in fine : aliàs contradiceret iura ciuilia: tamen ſecundum canones, ſi aliquis vult agere ſimul vtroque iudicio, iudex ſimul expedire debet vtrumque. ǰ. *c. prox.* [b] *& c. cùm ſuper. & c. cùm dilectus.* aliàs cõtradicerẽt. hîc iudices ex officio ſuo hoc fecerunt, vt commixtim audirent, ſed priùs volebant procedere ſuper poſſeſſione, quod licitum eſt ſecundùm iura ciuilia, nec canonica contradicunt.

a Adde pro Io. opt. tex. in l. ordinarij. C. de rei ve. & l. incerti. C. de interd.

† Ca. 1. eo. ti. in 1 compi.

b Sic ex vno proceſſu conſequitur quis duplex commodum ſecundùm Lau. Vin. & Tancre. qui inducunt iura, quæ no. ǰ. c. cum ſuper. Ioan. And.

quòd licitè poſſit fieri, rñdemus.

¶ Innocentius tertius Archiepiſcopo, & Canonicis Sutrinis.

¶ Si ſpoliatus poſſeſſorio, & petitorio ſimul agens, poſſeſſionem, & ſpoliationem probat, ſed non dominium, ſeu proprietatẽ, obtinebit in poſſeſſorio, ſed ſuccumbet in petitorio.

CAP. III.

CVm † Eccleſia Sutrina paſtore vacaret, vos conuenientes in vnum [a], & (ſicut moris eſt) Spiritus ſancti gratia inuocata, paſtorem vnanimiter elegiſtis: petentes ipſius electionem à ſede Apoſtolica confirmari. Verùm Clerici conuentualium Eccleſiarum ciuitatis eiuſdem, conſequenter ſuam depoſuere querelam: quòd cùm in Epiſcoporum electionibus, ipſi, ac prædeceſſores eorum conſueuerint intereſſe, vos eis retinentibus, & excluſis, ad electionem procedere præſumpſiſtis: quam ob hoc non confirmari, ſed infirmari potiùs poſtulabant. ¶ Partibus igitur apud † ſedem Apoſtolicam conſtitutis, in auditorum præſentia teſtes vtrinque producti fuerunt: & eorum depoſitionibus publicatis, pars Canonicorum per teſtes à ſe productos intentionem ſuam, quòd ad eos tantùm ſpectaret [b] electio, ſufficienter dicebant † eſſe probatam: parte Clericorum nihilominus aſſerente, quòd per dicta teſtiũ, quos produxerant, & ipſa aſſertionem ſuam (quòd electioni Pontificum intereſſe deberent) pleniùs probauiſſent: per quæ conſtare dicebant, eos electionibus trium Epiſcoporum, (qui Eccleſiæ Sutrinæ vltimò [c], & immediatè præfuerant) cum Canonicis cathedralis Eccleſiæ affuiſſe, vocémque habuiſſe [d] cum aliis eligendi. ¶ Nos igitur (quoniam deprehendimus teſtes veſtros in perhibendis teſtimoniis varios † extitiſſe: atque aduerſùs ſidem atteſtationis ſuæ coram auditoribus vacillaſſe [e]:

† coram.

† Aliàs, dicebat.

† Teſtes varij & vacillantes qui dicantur, colliges ex his, quæ dicit ibi o 3. commun. in Directo. inquiſit. Schol. 118.

CVm Eccleſia.] Duæ ſũt partes principales. In prima ponitur facti, & proceſſus narratio: in ſecunda diffinitio ibi. *Nos igitur.* Prima ſubdiuiditur in quinque. Primò enim ponit petitionẽ actoris. Secundò reconuẽtionem reorum ibi, *Verùm.* Tertiò modum proceſſus ibi, *Partibus ergo.* Quartò allegationem actoris ibi, *Pars canonicorum.* Quintò allegationem reorum ibi, *Parte clericorum.* Secunda principalis ſubdiuiditur in duas. Nam prima diffinit poſſeſſorium. Secunda petitorium ibi, *Verùm.* Abbas.

CASVS. Eccleſia Sutrina vacante, canonici conuenientes in vnum, & inuocata ſpiritus ſancti gratia, paſtorem communiter elegerunt, petentes poſtmodum electionem ipſius per ſedẽ Apoſt. confirmari: clerici conuentualium Eccleſiarum ciuitatis eiuſdẽ, oppoſuerunt ſe huic electioni in auditorum præſentia, proponẽtes quòd cum in electionibus epiſcoporum ipſi, ac eorum prædeceſſores conſueuerint intereſſe, canonici Sutrinenſes eis contemptis, & excluſis, ad electionem procedere præſumpſerũt: vnde nõ confirmari, ſed infirmari potiùs petebant eandem, petitorium, & poſſeſſorium ſimiliter intentantes: lit. conteſt. teſtes recepti fuerũt: vtrinque atteſtationibus publicatis, pars canonicorum dicebat intentionẽ ſuã eſſe probatam ſufficienter, ꝙ ad eos tãtũ ſpectaret electio: pars clericorum aſſerebat, ꝙ per dicta ſuorum teſtiũ plenè probauerat, ꝙ electioni Põtificis intereſſe debebãt, & ꝙ in triũ epõrũ electionibus, qui vltimò, & immediatè Eccleſiæ Sutrinæ præfuerant, vocem habuerant cum canonicis, eligẽdi. D. Papa examinatis atteſtationibus antedictis, deprehendit teſtes canonicorum in perhibendis teſtimoniis varios extitiſſe, & vacillaſſe cõtra fidẽ ſuam, & quòd negatiuam probare nitebantur, vt ad ipſos. & nõ aduerſarios pertineret ius eligendi: pars verò clericorũ ſufficienter oſtẽdit, ꝙ in tribus electionibus epõrũ, de quibus præmiſſum eſt, fuerũt pñtes, & habuerunt vocẽ eligẽdi. Vnde Papa electionẽ præmiſſam factã cõtemptis, & excluſis clericis antedictis caſſauit reducẽs clericos ipſos in eã quaſi poſſeſſionẽ, quã ante motã cõtrouerſiã habuerũt: verũ quia vtraq; pars, quicquid iuris habuerat, in quæſtione prædicta deduxerat in iudiciũ, & iure ciuili in caſurũ nõ ſolũ illud venire in iudicium, de quo dictũ eſt, vt veniat: ſed etiã illud venit in iudiciũ, quod nominatim nõ eſt prohibitũ: & ſecũdũ ſtatuta canonica electiones epõrũ ad canonicos cathedraliũ Eccleſiarum nõ eſt dubiũ pertinere, niſi ſecus alibi obtineat de conſuetudine ſpeciali: & licèt clerici prædicti probauiſſent tertio ſe interfuiſſe in electionib' epiſcoporũ, de quibus præmiſſum eſt, ius tamen eligendi propter breuitatem temporis non perduxerunt vſque ad legitimã præſcriptionẽ: vnde ius aliquod ſibi acquirere non potuerunt, & actore non probãte reus debet abſolui. His omnibus rationibus conſideratis, Papa abſ. ſuit canonicos prædictos ab impetitione prædictorũm clericorum, ſuper faciendis electionibus epõrũ, ſibi ſuper hoc ſilentiũ perpetuũ imponendo. Multa notabilia hic notantur. Primò ꝙ teſtis, qui varius eſt in dicto ſuo, non valet. Itẽ qui vacillat, reiicitur. Itẽ qui negatiuam directè probare nititur, non valet. Item poſſeſſoriũ, & petitoriũ ſimul poſſunt intentari. Itẽ qui probat ſpoliationẽ, reſtituitur: & ſi deficit in proprietate, ſtatim deſtituitur. Itẽ cũ ſimul agitur poſſeſſorio, & petitorio, primò pronunciatur ſuper poſſeſſorio. Item de iure cõi electio epõrũ pertinet ad canonicos, niſi cõſuetudo pſcripta aliud inducat. Itẽ ius eligendi poteſt præſcribi: ſed hic non præſcripſerunt, & ideo ſuccubuerunt. Item actore non probante, reus debet abſolui.

a ¶ In vnum.] Quia ſpiritus ſanctus non venit niſi ſuper congregatos in vnum. 24. *q. 5. c. audiuimus. § ſin autem. & vbicunque* [d] *duo. vel tres congregati fuerint in nomine meo. ibi ſum in medio eorum. 1. q. 1. cum ſcriptura. & 24. q. 1. alienus. & 20. diſt. c. Sic. in fi.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit & ſoluit.*

b ¶ *Spectaret.*] Sed qualiter fuerant admiſſi canonici ad aliquam probationẽ, cũ pars aduerſa diceret ſe ſpoliatam, cum nihil obiici poſſit ſpoliato ante reſtitutionem, nec ſuper eo quæſtio proprietatis referri. ǰ. *de reſt. ſpo. in literis. & c. item cum quis. & c. ex conqueſtione. ſ. de ordi. c. ſuper ſpoliatione?* Sed dicas, quòd iſti clerici cõuentualium Eccleſiarũ nõ tantum poſſeſſorium intentarunt, ſed petitoriũ ſimul cum poſſeſſorio: vnde licitum fuit alteri parti de iure ſuo docere. Et in hoc minus cautè fecerũt iſti clerici, quia quandiu poteſt aliquis intentare aliquid poſſeſſorium, non debet agere de proprietate. *ff. de rei ven. in qui deſtinauit.*

c ¶ *Vltimo.*] Bene dicit, vltimò: quia licet quandoque fuiſſent in eligendi poſſeſſione, hoc non prodeſſet ad hoc, vt poſſent petere reſtitutionem licèt ſecus ſit in dñio. *C. de proba. ſiue.* Item bene ſequitur, & immediate: quia ſi non continuaſſent tempora, non præſcripſiſſent *ff. de diuer. & temp. præſcr. in vſucapione. § 1.* & de vltimo tẽpore cautè dixit, quia in præſcriptione vltima tempora ſpectanda ſunt. *C. ne de ſtatu defunc. ſi mater. & c. de apo. h. publ. l. quæcunque* [*]. *lib. 10. arg. 35. ab exordio. & 2. diſt. quia ſunt.*

d ¶ *Vocẽque habuiſſe.*] Cautè etiã dicit, vocẽq; habuiſſe, quia poſſet eſſe, ꝙ interfuiſſent cauſa cõſilij dãdi, & tñ nõ elegiſſent, nec ſcrutatores voluntatẽ dediſſent, aut vota ſua inquiſita non fuiſſent *ſ. de ele. Cumana Eccleſia. & 63. di. obeuntibus. Vel fortè eſſent inuitati. 63. di. cum Hadrianus.* ſed per talẽ inuitationem ius non acquiritur. *9. q. 3. nunc verò. & c. ſe. & ar. ad hoc ſ. de poſt. bona* 2. Hoc enim nõ ſufficit, quòd aliquis poſſideat, ſed ꝙ intendat ius ſibi acquirere. *ff. de ser. ruſtiq. præd. l. vi. ff. quẽadmodũ ſeruit. amit. l. ſi.* imo in dubio præſumẽdũ eſt iſtos potiùs nõ habere *an. ar. 24. di. presbyteri. & 7. q. 1. põtifices.* quia non veriſimile eſt, quod quis iactet res ſuas. *ff. de proba. cum de indebito. ver. quis enim ſoluit. & ſ. de elec. quia diligentia.* nec enim ſequitur, quòd ſi fuerint electi, quòd ideo poſſederint. *ff. de acquiren. poſ. ſi quis antea. ǰ. de reſt. ſpo. olim. & ff. de vi. & vi arma. l. 1. § vim vi.*

e ¶ *Vacillaſſe.*] Hoc ſolũ ſufficeret ad repellendos teſtes, & ꝙ dixit, varios extitiſſe vt *3. q. 9. pura. & 4. q. 3 c. ſi teſtes. § itẽ quæ falſo. & ǰ. de pr. ſuper his. & ǰ. vt Ec. bene. vt noſtrũ. § omnibus ergo. & 35. q. 6. de parentela. 2. in fi. & ff. de quæſt. de minore. § tormenta in fi. & l. ex libero. § 1. in fi.* tñ quãq; verbis, & nõ re aliq diſſẽtiũt. *ǰ. de ver. ſigni. nihil obſtat. & ǰ. de teſt. cum tu fil. & ff. de re iu. altarũ* & *6. q. 1. in ſcripturis. § quæs. in glo. opere. de pe. di. 2. periculoſa.*

c Sane modo hoc ex textu ſatis ſummatur, quos alleg.

d Matt. ca. 18.

e In matre, quæ quandoq; ſe geſſit pro liberta, quandoque pro ancilla, tẽpus mortis inſpicitur. Io. And.

f Hæc opi. glo. non eſt vera ſecundum Doct. per l. Celſus. & ibi Bar. ff. de vſuc. & ad tex. gl. reſpondetur.

g Verba mutare, tenore ſententiæ perſeuerante, non eſt prohibitum, ad idem ǰ. de conuer. cõiu. dudum. Ioan. And.

& quòd negatiuam [a] quodam modo aſtruere ſatagebant, probare volentes ius electionis ita † ad vos ſpectare, quòd ad aduerſarios minimè pertineret: Per teſtes verò partis aduerſæ fuit ſufficiẽter oſtenſum, quòd in triũ Epiſcoporũ [b] electionibus, de quibus præmiſſum eſt, Clerici præſentes affuerint, & vocẽ habuerunt eligẽd:) præmiſſam electionẽ factam eis cõtradicentibus, & excluſis, decreuimus irritandam, Clericos ſæpedictos in eam quaſi poſſeſſionem [c] (quam ante controuerſiam motam habuerant) reducentes [d]. ¶ Verum quoniam in quæſtione prædicta quicquid iuris [e] vtraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure ciuili ſit cautum, id venire in iudicium [f], non ſolũ [g], de quo actum eſt, vt veniret, ſed id non venire, de quo nominatim actum eſt, ne veniret [h]: & ſecundùm ſtatuta canonica electiones Epiſcoporũ ad cathedraliũ [i] Eccleſiarum Clericos regulariter pertinere noſcantur, niſi alibi ſecus obtineat de conſuetudine [k] ſpeciali: nec ex † eo quòd Clerici antedicti, ſe inter eligentes Sutrinos Epiſcopos probauerunt tertiò [l] extitiſſe, ius eligendi propter breuitatem temporis [m] vſque ad

† *Aliàs ſic legitur: ita quidam ad vos, &c.*

a ¶ *Negatiuam.*] Fortè dicentes, quòd illi conuentuales clerici nunquam interfuerunt electioni, vel vocem habuerunt. *arg.* ~~s~~. *de elect. cum dilect.* quod tamen fieri non poteſt. ~~s~~. *de elect. bona.* 1. *&* ~~s~~. *de renunc. ſuper hoc. &* 6. *q. vlt. c. accuſator.*

¶ *Glo. ſeq. quarit, & ſoluit, reſpondet ſolutionis obſtaculo.*

b ¶ *In trium Epiſcoporum.*] Ex hoc videtur quòd ſi aliquis ter vtitur aliquo iure, per hoc eſt in quaſi poſſeſſione illius. *arg. C. de fideicommiſ. l.* 1 *& ff. de vſu. cùm de in rem verſo. ff. de ſeruit. quotiens.* 2. Sed quid ſi ſemel eligit in xl. annis, quia Epiſ ille tanto tempore vixit? Dico, quòd per hoc eſt quaſi in poſſeſſione illius iuris. *arg.* ~~s~~. *de conſtit. cùm acceſſiſſent. &* ~~j~~. *de præb. pro illorum. à contrario ſenſu.* nam aqua dicitur quotidiana, quæ tantum ſemel in anno ducitur. *ff. de aqua quot. & aſti. l.* 1. *§.* 2. *&* 3 & ſi immiſi tignum in parietem tuum, ſtatim poſſideo ſeruitutem *ff. de ſeruit. vrba. prædio.* ſeruitutes, quæ in ſuperficie in princ. vnde tenendus ſum in illa quaſi poſſeſſione. ~~j~~. *vt lit. penden. c.* 1. *&* 2 *&* 16. *q.* 4. volumus, niſi cõſtet, quòd vi, vel clã, vel precario poſſederim *arg.* ~~j~~. *de exceſ. præla. c. cũ ad quorunda.* & tũc qui dedit, auctoritate ſua poterit reuocare: vt ibi, & 10. *q.* 3. *quia cognouimus.* nec obſtat quod dicitur de xxx. diebus, quibus ad minus vti debet in anno, ad hoc vt habeat interdictum de itinere, actúque priuato. *ff. de itine. actúque priuato. l.* 3. *ff. hoc interdictum à ſuperiori.* quia hoc intelligitur de eo interdicto, quod habet mixtam cauſam, quia duo debet probare, & hoc anno ſe fuiſſe vſum & ſeruitutem ſibi competere, & conſtitutam fuiſſe, & ibi dicitur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

c ¶ *Quaſi poſſeſſionem.*] Hoc ideò dicit, quia incorporalia non poſſidentur: ſed quaſi poſſidentur a. *ff. de vſuca. ſequitur. §. ſi viã. ff. de ſeruit. vrb. prædio. ſi ædes. §. libertas. Arg. contra.* 3. *q.* 1. *redintegranda.*

a *Credo, quòd hoc inducit in cõtrariũ, quia ibi dicit tex. reſtituendũ eũ, qui res Eccleſiæ, vel propriaſ, ſeu ſuas ſubſtantias perdidit.*

d ¶ *Reducentes.*] Verbo tantùm, & non re, cùm iam conſtet de proprietate: vt ſequitur in litera, & ~~j~~. *c. prox.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Quicquid iuris.*] Sic *ff. de exce rei iud. & an eadẽ. §. actiones. & C. de an. excep. l. vlt.* Sed quid deduxit in iudiciũ par canonicorũ: cũ ipſi eſſent rei, & poſſideret? Nõ videtur, quòd aliquid deducerẽt in iudiciũ: immò de iure communi ad eos ſpectat electio, & poſſidẽti nõ eſt prodita actio. *Inſtitut. de act. §. iſta quoque. &* ~~s~~. *de iudi. examinata.* & ita nec petitoriũ, nec poſſeſſoriũ deduxerunt in iudiciũ. Sol. hæc appoſitio habet locũ in actionibus in rẽ, quæ cõpetũt pro rebus corporalibus. *vt in §. iſtæ quoque.* ſed in actionibus in rẽ, quæ cõpetũt pro rebus incorporalibus. vt in ſeruitutibus, datur actio poſſeſſori pro tuẽdo iure ſuo, & hæc dicitur negatoria, quæ cõpetit domino, qui negat alii ſeruitute habere in re ſua: & hanc negatoriã deduxerũ canonici in iudiciũ, dũ negabant clericos habere ius in electione: quia aliud non poterant in iudicium deducere. Confeſſoria verò datur ei, qui ibi deberi ſeruitutem contendit [b]: ſecundùm quòd iſti clerici faciebant, qui dicebant ſe habere ius in electione, & hoc deduxerunt in iudiciũ, loco proprietatis, & poſſeſſorij hæc probantur. *ff. ſi ſeru. ven. l.* 2. *reſp. & l. ſi fortè. §.* 1. *l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. & Inſti. de ac. §. æque. ſi quis.* & ſic intelligitur, quod hic dicit: vtraque pars deduxerit in iudicium, quicquid iuris habebat in electione.

Sed dic, quòd licet ibi dicat fieri corporalium reſtitutionem, non propter hoc negas, quin etiam incorporalibus fieri debeat, quod etiam alibi exprimitur. 2. *q.* 2. nullus. 2. ff. de ſer. ni. l. pen. in fi. *Io. And.* b *Concor. l.* & ſi fortè. §. hæc autem. actio. glo. in ver. domini. ff. ſer. ven. Inſtit. act. §. cõtra. in gloſ. aliàs.

¶ *Gl. ſeq. dupliciter exponit literã primò de ſingularibus iudiciis, in quoad acceſſoria, non quoad alia, & ſoluit contrarium de l. fi. C. de an. exce. ſecũdo de generalibus, & vniuerſalibus: dicẽs ſecus in a. Omnibus ſi fit de iuris, & perſonalibus & arbitrariis. Vltimo arg. quod illud tantum, &c. ſignat contrarium de 4. ll. & ſoluit.*

f ¶ *In iudicium.*] Hoc ſumptum eſt ex illa *l. ſolemus. ff. de in. il.* cum la eñ veniũt, quæ includi poſſunt in actione propoſita, vt loquitur in ſpeciali iudicio: vt in rei vendicatione: vt fructus, & expẽſæ, & vſuræ, quæ acceſſoria ſunt, & ad eãdẽ rẽ ſpectãtia. *ff. de aqua ſer. ven. & plu. arcen. Atteius in fi. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item ſciendũ.* de non autem veniunt omnia alia. Nec eſt contra. *C. de an. exce. l. vlt.* ibi ſpõte receptus fuit libellus generalis: vnde fatuus fuit. Sed regula iſta meliùs intelligitur de generalibus iudiciis, vt de negotiis geſtis, tutela, a petitione hæreditatis, actiõe pro ſocio, cõs diuidundi, finiũ regundorum, familiæ erciſcundæ: vbi omnia veniunt in iudicium, niſi fiat ſpecificatio in libello, vel in procuratione cauſæ: tunc enim non obſtat exceptio in non ſpecificatis. *C. de iud. licet. ff. de excep. rei iud. ſi ex teſtamento. & ff. de inſti. act. habebat. & ff. communi diui. in iudicium. ff. famil. erciſc. hæredes. §. penult. ff. de peti. hære. ſi hæreditatem. & l. ſi quo tempore.* & hæc vera ſunt in bonæ fidei iudiciis: ſecus in iudiciis ſtricti iuris: quia ibi non veniunt niſi il. la tantùm, de quibus nominatim actum eſt, vt venirent c: *vt ff. de dolo. & eleganter. §. nõ ſolùm. ff. de ver. oblig. quidquid. in princ.* Si. mile eſt etiam in perſonali actione, vt ſi v. nam cauſam ſum proſecutus, & ſuccumbo, non obſtat, ſi peto idem ex alia cauſa. & hoc dictũ eſt ~~s~~. *de lib. ob. c.* 2. ſic etiam in arbitrio, vbi tantùm veniunt ea, de quibus dictum eſt in compromiſſo: *vt* ~~s~~. *de arbi. cùm dilecti.* vbi de hoc. arg. ex hoc loco illud tantùm venire in condemnatione, quod in libello cõtinetur, ſuper quo litis conteſtata fuit. *arg. ff. de iudi. non poteſt & l. de qua re. Ar. contra. de app. l. vlt. ad fin. & Inſti. de act. §. ſi minus. ff. de peti. hære. l.* 4. *ff. de rei ven. ſin autem. §. poſſidere.* in iſtis omnibus ll. dicitur, quòd plus venit in condemnatione, quàm in petitione Sol. iſtarum ll. patet in prin glo. an ſint extranea, aut coniuncta, & acceſſoria. ſic aliquando minùs venit in condemnatione, quàm in petitione. *ff. de cond. fur. ſi ſeruus. furtiuus. ff. de rei vend. ſin autem à Titio. §. poſſidere. & ff. de pet. hær. ſi quo tempore. §. ex diuerſo.*

c *Sed obſtat, vt C. de pręſc. xxx. ann. cũ notiſſimi. ibi agendo perſonali deducere in iudicio hypothecariam: ſed aliud eſt, quia eſt illius acceſſoria, ſecundù Ioan. & Io. And.*

† *Huius perſonalis ſenſus eſt, Clerici conuentualium Eccleſiarũ, de quibus ſupra dictũ, quantis tribus Epiſcoporũ electionibus interfuerint non tamẽ acquirit eligẽdi, quoniam nondum legitimo tempore id ius præſcripſerant.*

ADDITIO. No. quod hæc clauſula, id venire in iudicium, &c. ſub aliis verbis hoc habet. Non ſolùm illud videtur eſſe deductum in iudiciũ, quod expreſſum eſt: ſed totũ illud, quod nõ eſt exceptum. *Vide hoc ſuo*

g ¶ *Non ſolùm.*] Argumentatur Papa ex hac lege per locum à minori: ſi id de quo minùs videtur ineſſe ineſt: & id de quo magis, ſiue econtrario.

h ¶ *Ne veniret.*] Ar. omnia eſſe conceſſa, quæ nõ ſunt prohibita.

i ¶ *Cathedralium.*] 63. *d. c.* 1. 2. & *c. ſacrorum. §. ex his. & §. ſeq. &* ~~s~~. *de elect. cum terra.*

d *Dicebat hic Ioan. & præſcriptibile: non enim erat talis, quòd non poſſet cõpetere niſi ex priuilegio, illud enim præſcribetur.* 13. *q.* 1. *in ſum.*

k ¶ *De conſuetudine.*] Introducta de voluntate eius, cui præiudicat. *ff. communi præd. venditor. §.* 1. & ita neceſſe eſt, quòd ſit præſcripta: vt hic innuitur: *& ſupra de conſu. cùm dilectus. & c. vlt.* vbi de h. *c.* ~~j~~. *de verb. ſig. abbate.*

l ¶ *Tertiò.*] Nõ ergo tres vices inducũt cõſuetudinẽ, niſi in criminib. 25. *b.* 2. *ita nos. in pr. & in gl. vsũ. & C. de epi. audi. l.* 3 *in fin. & in gl. de pæ. d.* 2. *c. ſi ſeruo. §. econtrario.* ſi eñ conſuetudo eſſet, ex tribus vicibus iuuaretur, vt hic. ſed nõ prodeſt, niſi legitimè ſit præſcripta, vt dicit hic, licèt tueatur aliquẽ in poſſeſſione, quouſq; conſtet an ſit debitum. 18 *q.* 2 *ſeruitium. &* ~~j~~. *vt lit. pen. c.* 1. *&* 2.

e *Ioan. And. Dicebat Hoſt. quòd refert, an alia cũ allegetur, vt videatur acquiſitum ius ſeruitutis: & tunc exigitur cauſa: ſed vſus habetur loco tituli, vel cauſa.*

¶ *Gl. no. à contrario litera, quod præſcribitur ex vnico actu temporis curſu: & ſoluit contrarium: ſecundò ſubiicit, & dupliciter ſoluit, & ſolutio. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

m ¶ *Breuitatẽ tẽporis.*] Ex ita patet, quòd ſi breuitas tẽporis non obſtaret, iſti clerici præſcripſiſſent ius eligẽdi, etiã ſi ſemel elegiſſent ar. *C. de ſeru. l. vlt.* licet videatur cõtra: quia ſeruitutes, quæ non habẽt continuã cauſam, duplicatum tempus requirunt. *ff. quẽadmodum ſeru. amit. ſi ſit conteſtata.* ſed ſecus eſt, ſecũdũ canones. *ar.* ~~j~~. *de præſcr. c. de quarta.* & hic. Sic contrarium videtur huic loco, quod dici cõſueuit, quòd in præſcriptione Eccleſiaſtica requiritur bona fides & iuſtus titulus: aliàs non præſcribitur. ~~j~~. *de præſcrip. ſi ſic per l. ſi diligenti.* & ~~j~~. *de deci. dudum.* ſic & in conſuetudine cauſa allegari de ex. *arg.* ~~j~~. *de cenſi. peruenit* Et ita dici conſueuit, quòd in præſcriptione titulus conſuetudine allegari debet cauſa, & in præſcriptione titulus. De hac materia inuenies ~~s~~. *de conſuet. c. vlt.* ſed hic nulla cauſa, ſiue titulus fuit allegatus, & tamen præſcripſiſſent, ſi peruenſſent ad legitimũ tempus, vt hic patet. Ad hoc poteſt dici, quòd in huiuſmodi incorporalibus ſola patientia habetur pro titulo: nam patientia loco traditionis habetur in ſeruitutibus. *ff. de pub. in rem. decr. peruenit. ſi ego. §.* 1. *& ff. de ſeruitu. quotiens.* 2. Vel dicas, quòd ſpeciale eſt circa iſta corporalia iura: quòd non eſt neceſſe allegare ibi titulum: ſed hoc ſolùm ſufficit, quòd nec vi, nec clam, nec precario vſus ſit e tali iure. *ff. ſi ſeru. ven. ſi quis diuturno.* & ex eo quòd erat in quieta poſſeſſione, præſumebatur, quod nec vi, nec clam, nec precario poſſideret. *Argu. contra.* ~~j~~. *de præſcrip. ſi diligenti.* Solu. qui enim facit gratiam, illud debet proteſtari. 7. *q.* 1. *pontifices.* & ~~s~~. *de elect. Cumana.* & hoc forſitan voluerunt probare iſti canonici, quòd illi clerici non fuerant in electione iure proprio, ſed de gratia quaſi negatiuè.

Dicatur actus: ſiue quæſitus cõtitulus ius: & tũc requiritur cauſæ vt in ratione huius res vi deas hic per ea. de Hoſt. & Io. An. & de hoc plenè ~~j~~. *de cenſibus. c. quoniam. Vide amodo.*

a ¶ *Præſcri-*

a ¶ *Præſcriptionem*] Videtur, quod hoc ius (quia quaſi ſeruitus eſt) præſcribi non poſſit quia ſeruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona eſt. *ff. de Vſufr. lega l.1.*

b ¶ *Actore non probante*] *C. de eden. qui accuſare. 6. q. Vlt. c. accuſator C. de proba. actor. & j. Vt eccl. benef. Vt noſtrum. §. cùm enim.* Bernardus.

præſcriptionem [a] legitimam non producti, ſibi acquirere potuerūt: & actore nō probante [b], qui cōuenitur, & ſi nihil præſtiterit, obtinebit: ab eorum impetitione ſuper electionibus faciendis vos duximus abſoluendos, ſępedictis Eccleſiarum Clericis ſuper hoc perpetuū ſilentium imponentes.

¶ Idem Canonicis de Bethlehem.

¶ *Idem dicit quoad intellectum, quod decretalis ſupra proxima.*

CAP. IV.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cōpila.

CVm † ſuper electiōe Bethlehemitañ. Eccleſiæ inter R. Subdiaconum noſtrum; & P. Canonicum ſepulchri Dominici quæſtio verteretur, vtroque ſe pro electo gerente: cum præfatus ſubdiaconus à Patriarcha Hieroſolymitano fuerit confirmatus [c]: *& infrà.* ¶ Eum †, qui ſe probauerat per ſecularem potentiam ſpoliatum, reſtituendum [d] decreuimus iuſtitia mediante. ¶ Verùm quoniam tam poſſeſſorium, quā petitoriū [e] deductū fuerat in iudiciū: & tā reſtitutionis, quā electionis quęſtio, pleniùs agitata: & conſtitit nobis electionem vtriuſque minùs canonicam extitiſſe (cùm iudex, de qua re [f] cognouerit, pronunciare † debeat) vtramque duximus ſententialiter irritandam.

† *Aliàs ita: Et quia ſe probauerit. aliàs ita: Eum quia ſe probauit.*

† *In codice Barbat. ita: de ea pronūciare debeat.*

¶ Idem Epiſcopo Nouionenſi.

¶ *Qui agit de proprietate, ante concluſionem cauſæ poſſeſſorio adipiſcendæ, vel recuperandæ agere poteſt: poſt concluſionem verò, & ante ſententiam, hoc non poteſt, niſi iuſta cauſa ſubſit.*

CAP. V.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. compil.

PAſtoralis † officij: *& infrà.* ¶ Sanè (ſicut intimaſti) contingit aliquando, vt cum is, qui ſe aſſerit ſpoliatum, ſuum trahit ſpoliatorem in cauſam inter ipſa iuris auſpicia [g]

CVm ſuper.] Diuiditur. nam primò deciſé narrat factum. Secundò diffinit ibi, *Eum qui.* Pars huius j. de confeſ. cùm ſuper. Et primò poſſeſſorium. Secundò petitorium, ibi, *Verum.* Abb. Sic.

C A S V S. Vacāte Bethlehemitana eccleſia, duo electi fuerunt ad eam, R. ſubdiaconus D. Papæ, & P. canonicus ſancti ſepulchri. R. ſubdiaconus fuit confirmatus per patriarchā Hieroſolymitanum, & poſſeſſionem adeptus: ſed poſtea per ſecularem potentiam ſpoliatus. Poſtmodum vterque electus ad ſedem Apoſt. acceſſit: prædictus R. ſubdiaconus ꝓpoſuit, ꝙ cùm eſſet canonicè electus, confirmatus eſt per patriarcham, & ſpoliatus per potentiam ſæcularem, petebat electionem ſuā confirmari, & reſtitui ad poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus: prædictus P. petebat ſuam electionem confirmari lite conteſtata ſuper prædictis petitionibus, & probationibus hincinde receptis & examinatis, quia dict⁹ ſubdiaconus probauit ſe per potentiam ſæcularem ſpoliatum, Papa iuſtitia mediante ipſum reſtituit: verū quia tā poſſeſſoriū, quā petitoriū deductū fuit in iudiciū, & tā reſtitutionis, quā electionis qō plenius examinata, & cōſtitit D. Papæ electionē vtriuſque canonicā nō fuiſſe, & iudex de qua re cognouerit, ꝓnūciare debeat, electionē vtrāq; caſſauit. No. ꝙ poſſeſſoriū, & petitoriū ſimul pōt intentari, & idem intellige hic quantū ad hoc, quod not. ſ. c. prox.

c ¶ *Confirmatus.*] Ex hoc principio, & ex fin. ca. colligitur, quòd confirmatio nihil iuris confert: vbi electio canonica non fuit. ſ. *de ele. cùm inter canonicos. & c. cùm dilecti,* tamen ſi poſſeſſionem fuerit adeptus, & poſtmodum ſpolietur: debet reſtitui, quamuis non fuerit electio canonica: vt hic patet.

¶ *Glo. ſeq. alle. Vnam concor. quærit & dupliciter ſoluit: ſecundò quærit: arg. affirmatiuè per duas ll. contrarium ſoluit.*

d ¶ *Reſtituendum.*] Solo verbo reſtituit eum: quia in eadē ſententia deſtituit eum. ſic ſ. *c. prox.* Quid ergo prodeſt talis reſtitutio? quantum ad hunc caſum nihil prodeſt, niſi quia ſatisfit iur. & petitioni actoris *ff. de iud. de qua re.* & hoc poſſet quādoq; prodeſſe quoad fructus reſtituendos, vt ſpoliator reſtituat fructus perceptos, & qui percipi potuerūt à tempore deiectionis vſque ad tempus litis cōteſt. ſuper proprietate: & ita licèt obtineat in proprietate: tamen propterea quia ius ſibi dixit, quantū ad poſſeſſionem reſtituere debet fructus perceptos. Sed nunquid ille, qui eſt in poſſeſſione, vtetur fructibus? Videtur quòd ſic: quia alimentorum cauſa veritati non præiudicat. *ff. de his, qui ſui, vel alie. iur. ſunt. ſi iudex.* Et pupillus propter inopiam quandoque percipit alimēta à ſcripto hærede, qui appellauerat vſque ad finem litis. *ff. de inoff. teſta. ſi inſtituta. §. de inoffcioſo.* Sed contrarium verum eſt: quia cum canonicum non habuit ingreſſum, debet reſtituere fructus, quos inde percepit: & eſt expreſſum *arg. j. de preb. dilecto.* & melius *j. de iure pat. cum dilectus. in ff.* quia quaſi intruſus eſt: vnde nihil debet inde cōmodi habere: ne de improbitate ſua cōmodū conſequatur. & eſt arg. ad hoc quaſi expreſſum. *j. de reſt. ſpo. grauis.* & fructus illi reſtituendi ſunt eccleſiæ, vnde illos percepit.

a *Adde, ꝙ hæc op. glo. eſt communior, & verior, cū qua concor. l. hęres. ff. de iud.*

¶ *Gloſ. ſeq. no. duas petitiones, & c. all. 7. iura. ſecundò quærit, & dat tres ſol.*

e ¶ *Tā poſſeſſoriū, quā petitoriū.*] Et ſic duę petitiones eodē iudicio expediūt. *ar. C. de off. rec. prouin. l. 1. & in eo. libello* & ſic vno ꝓceſſu duplex cōmodū qs cōſequit. *ar. ff. pro ſocio. ſi fratres. §. ſi plures & ff. fa. erc. heredes. § ſi de plurib. ff. de act. emp. & Vē no nouit. & ff. quorū leg. l. 1. §. qd autē. & j. e. cū dilect⁹, arg. ſ. e. c. 2. & j. de capel. mona. dilect⁹.* Sed qualiter poſſeſſoriū, & petitoriū deductū fuit in iudiciū ab vtraq; parte: de hoc dixi ſ. *e. c. prox.* Quidā dicūt, ꝙ neuter poſſidebat, aliàs non potuit intētari: ſed ab vtraq; parte hoc nō poſſet fieri, niſi vterq; fuerit ſpoliatus, ſed alter tantū fuit ſpoliat⁹: vnde poteſt dici, ꝙ in reb⁹ incorporalib⁹ datur actio poſſeſſori, ꝓ tuēdo iure ſuo, vt in prox. c. dictū eſt. Vel verius dicas, ꝙ hic alter tātū fuit ſpoliatus, qui intētauit ſimul petitoriū, & poſſeſſoriū: reus verò, qui poſſidebat, defendebat ſe ſup vtroque, & ſic quodā modo vtraque pars ſubduxit vtrūque in iudiciū. *j. eod. cum dilectus:* quia non debet actori licere, quod reo non licet. *ff. de reg. iur. non debet.* ſed verius eſt, quod alter tantùm petitorium intentauit, qui dicebat ſe canonicè electum: quia & hic non dicitur, quòd vtraque pars deduxit in iudicium vtrumque poſſeſſorium, & petitorium.

f ¶ *De quare.*] *ff. de iudi. de qua re.* hæc regula fallit in cauſa criminali epiſcopi. 3. *qu. 6. quamuis. & c. dudum.* fallit in ſententia lata à ſuperiori. *j. de re iudi.* de cætero fallit, vbi ſola cognitio demandata eſt. *j. de teſt. cum clim §. verum, & ſ. de offi or. dilectus.* [b] Item fallit in incidentibus quęſtionibus: vt dictum eſt ſ. *de ord. cog. cap. 1. C. de ord. iud. adita.* vnde ita intelligitur, de qua re cognouerit principaliter, ſcilicet de ea pronunciare debet: vt hic: quia petitorio, & poſſeſſorio principaliter agebatur ab altera parte.

b *Concor. l. de qua re. cum not. ff. de iud. & l. à diuo Pio. & ibi Bar. ff. de re iud.*

A D D I T I O. Item fallit propter appellationem, recuſationem, vel reuocationem: quia tunc pronunciare non poteſt minor iudex, qui cognouit *j. de appel. dilectus.* Io. And.

PAſtoralis.] Duæ ſunt partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Conſultationi.* Secunda ſubdiuiditur in duas partes. Nam primò reſpondendo diſtinguit, an ſit, vel non ſit in cauſa concluſum. Et ſecundum membrum ibi, *Si verò.* Prima ſecundæ tria facit. Primò reſpondet ad primum membrum diſtinctionis. Secundò ibi, *Cùm legali.* reſponſionem probat lege. Tertiò ibi, *Alias.* proteſtatur. Secunda ſecundæ etiam facit tria: quia primò reſpondet ſecundo membro, reſponſionis cauſam inferendo ibi, *Ne lites.* Secundò in verſi. *Niſi.* vnum caſum excipit, quem ſtatim exemplificauit ibi, *Puta.* Tertiò ibi, *Hoc igitur.* dat generalem doctrinam. Abb. Sic.

C A S V S. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo: ſpoliatus traxit ſuum ſpoliatorem in cauſam: requiſitus à iudice, quo iudicio velit experiri, ipſe ſtatim obtulit libellum ſuper proprietate, de illata violentia nullā faciēs mentionē, poſtquā fuit in cauſa proceſſum, vult redire ad poſſeſſorium, & agere de violētia ſibi illata, nouum iudicium ſuper poſſeſſorio intētando: quæritur, quid iuris ſit. Reſpondet, quod ille qui cœpit rē vendicare, bene poteſt agere poſſeſſorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda poſſeſſione, ſeu etiam adipiſcenda, antequàm ſit renunciatum, aut concluſum in iudicio proprietatis primitus inſtituto: & hoc probatur per legem; quæ dicitur, quòd ille, qui fundum cœpit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi, poterat experiri, pendente iudicio proprietatis poteſt nihilominus agere interdicto vnde vi, aliis poſſeſſoriis iudiciis. ſc. interdicto vti poſſidetis, & vtrobi, in ſuo robore duraturis, quæ de ſui natura procedūt vendicationem dominij: nec ſimul tractari poſſunt cum proprietate. Si verò renunciatum ſit aut concluſum in iudicio proprietatis, vt iā poſſit per diffinitiuam ſententiam terminari, ne lites ex litibus oriātur, & via poſſit fraudibus aperiri, cauſa non deciſa poſſeſſorio non erit vtēdum, niſi iudex qui de cauſa cognoſcit, ex iuſta cauſa viderit hoc expedire, putà, ſi ex apertis indiciis facilè arguitur iniquitas inuaſoris, vel per malitiā, qui caſu ſpoliato ſubtraxerit facultatē probandi dominium. His, & aliis cauſis iniectus (quæ continent æquitatē, aut iuſtè mouerint animum iudicantis) poterit agi iudicio poſſeſſorio, poſtquā etiam fuerit concluſum in iudicio proprietatis. No. quòd à iudicio proprietatis, antequam ſit in eo concluſum, poteſt quis redire ad iudicium poſſeſſorium, & etiam poſtquam concluſum fuerit, ex iuſta cauſa: vt dicitur hic in fi.

g ¶ *Auſpicia.*] Id eſt, exordia litis. *C. de excep. l. pen. & C. de codice. l. Vlt. 1. reſpon.*

¶ *Glo. ſe. not. tres cauſas, quibus delegatur petitorium, & poſſeſſorium cognoſcit, & ſignat contrarium.*

a ¶ *Requiſitus.*] A iudice ſcilicet, & hoc cùm vtraque cauſa commiſſa eſt iudici vt ſ. eo. c. 1. Idem videtur, ſi cauſa proprietatis eſt ei commiſſa. *arg. C. de rei vend. ordinarij.* Idem eſt etiam, vbi cauſa eſt ſimpliciter commiſſa. infrà de ſequeſtra. c. 1. Licèt ſit contra *arg. C. ſi à non compe. iud. ſi de proprietate.* a quia continentia cauſæ diuidi non debet *C. de iudi. nulli.* & ſ. eo. c. 1.

a *Sol. illud poteſt intelligi, quando delegãs expreſſe prohibuit, ne cognoſceret de poſſeſſione. Vel vbi petitoriũ tantũ fuit propoſitum, & ſuper poſſeſſorio praenũciatũ, ſuprà de ord. cog. cum dilecti ad fi. Vel verius vbi dicitur, quòd per ſententiam ſuper poſſeſſione, non praeiudicatur volenti agere ſuper proprietate, ſecundum Ho ſtien. Ioan. And.*

b ¶ *Experiri.*] Id eſt, agere. alibi ponitur pro defendere. ſ. de iudi. c. 1. nemo enim ſine actione experitur. ſ. de iud. examinata. ff. de admini. tuto. quoties. §. item ſi temporalis. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. fi. Item eſt hic arg. quòd cùm plures actiones rei competunt, ex eiſdem rei competunt: vt ff. de mino. verum. vna illarũ eſt eligenda ff. de trib. quod in hæreditatẽ §. eligere ff. de regul. iur. nemo. 2. § quotiens.

¶ *Gloſſ. ſeq. proſequitur triplex poſſeſſoriũ ſcilicet adipiſcẽdæ, recuperãdæ, & retinẽdæ: & ponit tria interdicta primi, duo ſecundi, & duo tertij, idemq́ue ponit quadruplicẽ lecturã illius ver. Alijs poſſeſſorijs: prima, quòd loquitur de poſſeſſorijs retinendæ, & ſoluit contrarium de §. nihil. ſecunda loquitur de interdicto, quæ habent mixtam cauſam. tertia de præparatorijs. quarta, ſecundum caſum l. 1. C. de appella. & in fin. primam approbat.*

requiſitus a, quo malit experiri b iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata ſibi violentia nullam faciens mentionem: cùm autem fuerit in cauſa proceſſum, nouum iudicium ſuper poſſeſſorio nititur inchoare: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd poſſeſſorio quidem iudicio, quod c de recuperanda, ſeu adipiſcenda poſſeſſione proponitur, antequã renunciatum ſit, aut concluſum d in proprietatis iudicio primitus inſtituto agi poteſt e ab eo, qui rem cœperit vindicare. Cùm legali ſit prouiſione ſtatutum, eum, qui fundum vendicauerit ab eo, cum quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente f iudicio interdictum g poſſe nihilominus intentare: h Aliis poſſeſſoriis iudiciis in ſuo robore duraturis, quæ vendicationẽ dñij ſui natura præcedunt. ¶ Si verò renunciatũ fuerit, vel concluſum, vt iam poſſit cauſa proprietatis diffinitiuæ ſententiæ calculo terminari: (Ne lites litibus inculcẽtur, & via poſſit fraudibus aperiri) cauſa i non deciſa, poſſeſſorio non erit vtẽdum: Niſi Iudex, qui de cauſa cognoſcit, hoc ipſum ex iuſta cã viderit expedire †: Pu-

c ¶ *Quod de recuperanda.*] Ad intelligẽtiã huiuſmodi, not. quòd triplex eſt iudicium poſſeſſorium, vel pro adipiſcenda poſſeſſione, vel recuperanda, vel retinenda. Pro adipiſcenda poſſeſſione proponitur interdictum b quorum bonorum, & interdictũ quorum legatorum & Saluianum interdictum. *ff. quo bono. l. 1. & ff. quorum lega. l. 1. & ff. de Saluia. interdict. l. 1.* interdictum, pro adipiſcenda poſſeſſione datur bonorum poſſeſſori, & hæredibus hæreditariis *Inſti. de interdict. §. adipiſcendæ.* Bonorum poſſeſſor nomen eſt iuris, ſicut & bonorum poſſeſſio. *ff. de verb. ſignif. hæreditatis. l. 1.* & bonorum poſſeſſor dicitur ille, qui ſuccedit de iure prætorio. *Inſti. de interdict. §. reſtitutoria in pl. bonorum.* Et dicitur ideò adipiſcendæ poſſeſſionis: quia licèt hæres hoc ipſo, quòd eſt inſtitutus, & hæreditatẽ adiit, efficiatur dominus rerum hæreditariarum, tamen poſſeſſionem eorum non adipiſcitur, niſi apprehendat poſſeſſionem. *ff. de acqui. poſſeſſio. cùm hæredes. in princ.* & ſi ab alio poſſideantur, poteſt adipiſci earum poſſeſſionem per iſtud interdictum. Pro recuperanda poſſeſſione datur interdictum vnde vi: & quod vi, aut clam. Pro retinenda poſſeſſione datur interdictum vti poſſidetis, pro re immobili: vel vtrobi pro re mobili: hoc habes *Inſtit. de interdi. § adipiſcendæ. & §. ſeq. & ſ. de proba. c. licet.* Si ergo aliquis cœpit agere rei vendicatione, poteſt redire ad iudicium poſſeſſorium, quod proponitur pro recuperanda poſſeſſione, vel adipiſcenda. pendente iudicio proprietatis: vt hic dicitur, & ſ. de teſt. ſignificauerũt. in prin. & ff. de vi. & vi armata. cum fundum. §. vlt. & ecõuerſo de poſſeſſorio poteſt redire ad iudicium proprietatis, ſed ad interdictum de retinenda poſſeſſione, non poteſt redire pendente iudicio proprietatis primitus inſtituto, ſc. licet vti poſſidetis, vel vtrobi, quæ proponitur pro retinenda poſſeſſione: nec econuerſo poteſt redire ad iudicium proprietatis, poſtquam cœpit agere vti poſſidetis: quia ſibimet eſſet contrarius: qui enim proponit rei vendicationem, dicit alium poſſidere: vt ſ. de iud. examinata, quia poſſidenti non datur actio *Inſtit. de actio. §. iſte quoque.* & qui agit vti poſſidetis, dicit ſe poſſidere: vnde pendente iudicio proprietatis non poteſt redire ad illud. Nec obſtat, quod legitur *ff. de acquirenda poſſeſſione. naturaliter. § nihil. in fi.* vbi dicitur, quòd non negatur ei interdictum vti poſſidetis, qui cœpit rem vendicare: quia intelligitur de eo, qui ignorabat ſe poſſidere. c Vel poteſt dici, quòd ibi renunciauit primæ actioni, antequã inchoaret ſecundam. Et de his interdictis, ſcilicet vti poſſidetis, & vtrobi, poteſt intelligi, quod ſequitur in litera, aliis poſſeſſoriis iudiciis in ſuo robore durantibus, &c. quia in his interdictis prius oportet ſcire, quis ſit poſſeſſor, quàm quis ſit petitor: vt *Inſtit. de interdi. §. retinendæ.* & ideò dicit hic, quòd iudicium poſſeſſionis de ſui natura præcedit vendicationem dominij. Ioann. Alij volunt intelligere, quod dicitur, aliis poſſeſſoriis in iudiciis in ſuo robore, &c. de illis interdictis, quæ mixtam habent cauſam, in quibus debet quis probare dominium ſeruitutis, & poſſeſſionem ſuam, ſcilicet ſe iuiſſe xxx. diebus illo anno, ſicut eſt interdictum de itinere, actúque priuato, quod datur volenti reficere iter. *ff. de itinere, actúque priua. l. 3. §. hoc autem interdicto. & l. 1.*

b *De materia interdictorum latè per Iaſonẽ. & alios in §. omnium. Inſti. de act. alibi ſæpe in multis paragraphis eiuſdem tituli.*

c *Idem Imo. & ſi dicas, quo potuit ignorare ſe poſſidere? Reſpondet Ho. quòd v. eius ſucceſſit, per aliũ poſſidebat, & hoc potuit hæres probabiliter ignorare. ff. de regu. iu. qui in alterius. & ſic debet probabili ignorãtia ſubueniri, ſecundũ ea, quæ no. de ele. c. exe. mi. Apoſtolicæ. Ioan. And.*

& 2. ſic ſ. de reſtitu. ſpolia. ex tranſmiſſa. & idem in interdicto, quod datur de aqua ex caſtello ducenda *ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. ait prætor.* In talibus enim interdictis non redit quis ad cauſam poſſeſſionis omiſſa cauſa dominij. Sed certè de iſtis non videtur, quòd poſſit intelligi: quia illa interdicta de ſui natura non præcedunt quæſtionem dominij, quia ibi ſimul agitur de poſſeſſione, & de iure dominij: vt dicitur *ff. de itin. actúque priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto.* Vel intellige illud, de aliis interdictis, quæ ſunt quaſi præparatoria ad rei vendicationem: vt ſunt interdicta de liberis exhibendis, & de tabulis exhibendis, vt priùs appareat quis poſſideat, & tunc detur alteri rei vendicatio. *arg. C. de rei ven. ordinarij.* Vel poteſt intelligi, quia cùm agitur de poſſeſſione & violentia, priùs agi debet de poſſeſſione, vt appareat, quis poſſideat, vt poſtea qui poſſidebat, de violentia ſibi illata experiatur, & ſic nunquam econuerſo. *C. de appel. l. 1.* & illa verba, quæ vendicationem, &c. non faciunt implicationem, ſed demonſtrationem notant, quaſi dicat, poſſeſſoria interdicta volunt priùs tractari, quàm rei vendicatio. *ff. de rei vend. is qui deſtinauerit*: licèt aliquandoque ſecus fiat prior tamen intellectus verior eſt.

† *Vide tex. in l. dolum. cum gl. & no. C. de e.*

d ¶ *Concluſum.*] Hoc ſumptum ab *Auth. de teſti. §. quia verò multi. collat. 7.* ſic *infra de fi. inſtr. cùm dilectus.* & ſi mandatum d reuocetur poſt concluſionem: nihilominus fertur ſententia non obſtante tali reuocatione. *ſ. de procu. audito. in gloſ. ad illum.*

d *Procuratoris nõ indicis ne fit contra infra tit. 1. audito. Ioan. And.*

e ¶ *Agi poteſt.*] Nouo tamen iudicio & renunciato priori, & ſic ſaluabis opinionem Ioan. & B. quæ hic reprobari videtur. *& ſ. c. prox.* qui dixit, quod nunquam ſimul agendum eſt poſſeſſorio, & petitorio, etiam ab eodem. *C. de rei vend. ordinarij. & C. quorum bon. l. vlt. & C. de interdict. incerti.* ſic intelligitur illa lex. *ff. de acqui. poſſeſ. naturaliter. § nihil.* quia ibi renunciauit primæ, qui inchoauit ſecundam.

f ¶ *Pendente.*] Id eſt, renunciatiõ, ſecundùm Iac. But. ſed hæc expoſitio multùm eſt extranea, & contraria huic literæ, nec probatur aliquo iure. ſecundùm canonicam æquitatem planè ſtat verbum in ſua ſignificatione: vt ſ. *de teſti. ſignificauerunt.* vel pendente quouſque conſtet de poſſeſſorio: vt ſi ſuccumbat in poſſeſſorio, reuertatur ad petitorium. Sed ſi obtineat in poſſeſſorio, quid erit de priori iudicio? Fiat, quod dicitur in prædicta decre. ſignificauerunt.

g ¶ *Interdictum.*] Interdictum dicitur: quia inter duos redditur: non ab interdicendo. *Inſti. de interdi. §. ſunt tamen.* Interdictum olim erat quædam formata, & ſolemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat. *Inſt. de interd. in princ.* hodie non ſeruatur ſolemnitas interdictorum: ſed locò cuiuſlibet interdicti datur vtilis actio in factum, *Inſti. de interdi. § vlt.* Bernardus.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arg. affirmatiuè, ſoluit contrarium. Vel ponit tres. effectus ſententiæ latæ ſuper poſſeſſorio, ſecundùm P. mor.*

h ¶ *Intentare.*] Sed nunquid ſi probauerit violentiam, debet ei adiudicari proprietas? Videtur, quòd ſic. 16. q. 6 *placuit. C. vnde vi. ſi quis in tantam.* ſed hoc non eſt verum, quòd quis amittat dominium rei, ideo quia commiſit violentiam: & hoc non eſt ex natura interdicti, ſed ex pœna illius conſtitutionis, ſi quis in tantam. vnde ſi vult ſibi rem adiudicari, proponat condictionem ex illa lege, ſi quis in tantam, quia per interdictum vnde vi, non conſequitur hoc, ſed poſſeſſionem cum fructibus.

¶ *Gloſſ. ſeq. not. quod ſuccumbens, &c. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Cauſa non deciſa.*] Ergo ſi aliquis ſuccubuit in iudicio proprietatis, adhuc poſt ſententiam poteſt redire ad poſſeſſorium: ſicut econuerſo. *arg. ſupra de elect. querelam.* & *infra eodem tit. cap. 3.* quia alius eſt modus agendi, & aliud petitur, quàm priùs. *ff. de except. rei iudicatæ. cum quæritur.* & *l. ſeq. Arg. contra. ſ. eo. c. prox.* vbi ille, qui obtinet in proprietate, obtinet in poſſeſſorio. Poſſeſſio enim videtur eſſe pars proprietatis: ſicut vſuſfructus pars dominij. *ff. de vſufru. l. 4.* vnde obſtat exceptio rei iudicatæ. *ff. de exce. rei iu. ſi quis cum totũ. in fi.* Ad hoc dicas, quòd ſi nuda proprietas deducta eſt in iudiciũ, poſt ſententiã poteſt agi de poſſeſſione: quia nihil habet cõmune proprietas cũ poſſeſſione. *ff. de ac. poſ. naturaliter. §. nihil.* ſecus ſi vtrũque deductum eſt in iudicium

e *Concor. gl. ſim. in l. cereſi. C. de inter. & Cy. in l. 1. ff. eod.*

dicium. ſ. eo. c. 1. 3. & 4. & j. c. prox. Iudex tamen, qui condemnat de proprietate, per conſequens condemnabit de poſſeſſione: niſi reus excipiat de poſſeſſione, ſc. pactum, vel vſucapionem, & hoc faciat ante ſententiam *ff. de rei ven. officium. ver. vbi enim. 10.* Si enim aliquis probauit de poſſeſſione, & non de proprietate, & indeterminate [a] de vtraque actum eſt, ſuccumbit in vtroque. ſ. *eo. c. 1. & 2. j. c. prox.* Verum eſt ergo, quòd qui ſuccumbit in proprietate, & in poſſeſſorio: adeò enim præualet proprietas poſſeſſioni, quòd qui obtinet in proprietate, erit potior in poſſeſſione, cum de vtraq; ſimul actum eſt: licèt ſolo verbo perdiderit cõmodum poſſeſſionis. arg. 16. q. 3 cap. *placuit. §. quod ſi mala fide.* & poſſeſſio ſẽper ſequitur proprietatem. *ff. de rei ven. officium. in fi. arg. ff. depoſiti. l. bona fides.* veruntamen iudex, qui de proprietate tantùm datus eſt, non poteſt cognoſcere de poſſeſſione. *C. ſi à non compe. iudi. ſi de proprietate.*

a *Quaſi ſenſus ſit, ſi quaſi duob. modis agitur ab eodem agebatur & de poſſeſſione per ſe & de proprietate per ſe.* infra tit. 1. cum ad ſedem. & de elec. querelam. *Ioan. And.*

† Cap. 4. eti. in 3. compilat.

¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo, & reſpondet.*

tà cùm ex perſpicuis indiciis facilè arguitur iniquitas inuaſoris: & ſpoliato caſu, ſeu malitia probandi dominium ſubtraxerit facultatem [a]. ¶His igitur, & aliis cauſis inſpectis (quæ continent æquitatem [b], aut iuſtè mouerint animum iudicantis) poſtquam etiam concluſum fuerit, poſſe agi poſſeſſorio iudicio non negamus.

¶Idem Epiſcopo & Officiali ſancti Andreæ.

¶*Si petitorio, & poſſeſſorio ſimul eſt actum, vna ſententia terminatur: & præmittitur poſſeſſorium in terminando, ſed in exequendo præualet petitorium.*

CAP. VI.

CVm † dilectus: *& infrà.* ¶Ad quartum breuiter reſpondemus, quòd cùm ſuper poſſeſſorio [c], & petitorio ſimul eſt actum, vtrumque vna ſententia debet terminari †: Sed licèt in pronunciatione ſit poſſeſſio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere [d].

¶Idem Veron. Epiſcopo.

¶*Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in poſſeſſione conferendi, collationis tempore: per hoc tamẽ non prohibetur ſuccumbẽs agere de proprietate iuris conferendi cum ipſo collatore. Hoc vult tota littera.*

CAP. VII.

CVm † olim quæſtio, quæ inter Archidiaconum ex vna parte, & Archipresbyterum, & Canonicos Vincentinæ Eccleſiæ ex altera: *& infrà.* ¶Quoniam per atteſtationes nobis conſtitit euidenter, quòd ab Epiſcopis Vincentinis Archidiaconatus ipſe ſine reclamatione

a ¶*Facultatem.*] Si nõ potuit probare dominiũ (vt hic dicit) quid valet redire ad poſſeſſoriũ, cũ videatur condemnandus, quia ſententia ſuper proprietate trahit ad ſe ſententiam ſuper poſſeſſione. *j. c. proximo.* Reſpondeo: poteſt valere quoad fructus, quos recuperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit poſſeſſionem, habebit commodum retentionis, niſi aduerſarius proprietatem probauerit. *C. de rei ven. res alienas.* Et quia ſi ſpoliator rem petat, poteſt ei obiici, quòd amiſit ius, ſi quod habebat per conditionem ex *l. prædicta, ſi quis in tantam.*

b *Æquitatem.*] Quã iudex ſemper debet habere præ oculis. *ff. de eo, quod certo loco. quod ſi Epheſi. in fi.* & vbi proditũ non eſt ius, procedere debet iudex æquitate pẽſata. *ſ. de tranſact. c. vlt.* Bern.

CVm dilectus] In procedendi facultate poſſunt cõcurrere petitorium, & poſſeſſoriũ: in terminandi modo poſſeſſorium petitorio præfertur: in exequendo verò petitorium poſſeſſorio præualet. h. d. Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Ad quartum* quæ facit tria. Primò præſupponit modum procedẽdi. Secũdò declarat ordinẽ terminandi. Tertiò effectum exequendi. Abbas Sicul. Pars huius habetur *ſupra de arb. cum dilectus. & j. de fi. inſt. cum dilectus.* Casvs. Aliquis poſſeſſorio, & petitorio ſimul egit contra aduerſarium ſuũ: quæſiuit iudex, qualiter deberet ferre ſententiã? Reſpõdet Papa, quòd cũ ſimul eſt actũ poſſeſſorio, & petitorio, vtramque debet vna ſententia terminari, ſed in pronũciatione præmittendi poſſeſſio, & in executione debet proprietas præualere, ſecundũ quòd factum fuit ſ. *eo. cùm eccleſia. & c. cum ſuper.* Not. quòd petitorio, & poſſeſſorio ſimul põt agi, & vtrunq; vna ſentẽtia terminari debet. Itẽ in executione ſentẽtiæ quæſtio proprietatis pfertur queſtioni poſſeſſiõis.

¶*Glo. ſeq. ponit vnam lecturam, cui ſignat contrarium: ponit aliã, cui ſignat etiam contrariũ: ex quibus concluditur contra concluſionem alleg. de §. quia autem & ſoluit: reuertitur ad ſecundam opinionem quam dicit fuiſſe M. & reſpondet ad ipſius contraria.*

c ¶*Poſſeſſorio, & petitorio.*] Quidam intelligũt, quod hic dicit, qñ vnus agebat iudicio vti poſſidetis: & aduerſarius agebat cõtra eũ rei vendicatione: & ſic intelligunt. ſ. *eo. ad vltimum.* & ita planus eſt caſus. Sed contra eſt, quod legitur, *ff. vti poſſid. l. 1. §. inter litigatores.* quia vti poſſidetis, dicitur dari inter duos, qui dicunt ſe poſſidere [b], vt ibi. Vnde verius eſt, quòd idem homo proponebat ſimul de recuperanda poſſeſſione, & proprietate contra aduerſarium ſuum. & ſecundum hoc ſignãtur contraria. *C. de rei vendic. ordinarij & ff de iudi ſi de vi. C. de interdic. l. incerti. C. quo bon. l. vlt.* Per iſtas dicebant I & B. quòd nunquam poterat ſimul agi iudicio poſſeſſionis, & proprietatis. *ar. contra ff quorum leg. l. 1. §. quia autem.* Sed illud eſt, quòd reus nõ certificabat [c] actorẽ, & ideo ſimul proponitur petitio hæreditatis, & quorum legato tũ. M. in cõtraria fuit opi. quod poſſit agi ſimul de illis, & nos ſumus in eadem opinione, ſc. quòd ſimul poſſit agi per poſſeſſione recuperanda, & de proprietate ab eadẽ perſona: nec eſt iſtud contra ordinẽ iuris, nec cõtrarietas, vel repugnãtia hic inuenitur: quia non ſunt contraria: vt hîc patet, & ſ. *eo. cum Eccleſia. & c.*

b *Immò datur etiam poſſidenti contra eum qui non poſſidet, ſed inquietat.* j. de prob. licèt. vbi de hoc. Ioan. And.

c *An ſcilicet pro hærede, vel poſſeſſore, an pro legatario. Io. And.*

cum ſuper. & j. de capel. mo. dilectus. & ll. prædicta, ordinarij. incerti. & C. quo bon. l. fi. nõ intelliguntur de tali poſſeſſorio pro recuperanda poſſeſſione: ſed interdicto vti poſſidetis. ibi. n. ordinariũ eſt, quòd poſſeſſoriũ primò tractetur: quia pp. euidẽtẽ contrarietatẽ ſimul agi nõ põt de proprietate, & vti poſſidetis ab eadẽ parte vt dictum eſt ſ. *c. prox.* Si verò vnus vult agere poſſeſſorio, & alter petitorio: illud nullo modo eſt admittendum j. *tit. prox. ſolicitè. in litteris.* [d] item cum quis. & c. *ex conqueſtione.* quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. ſ. *de ordi. cogn. ſuper ſpoliatione & 3. q. 1. & 2. per totũ.* & cum actor agit vtroque iudicio, reus poteſt ſe defendere ſuper vtroque. ſ. *eod. cum Eccleſia. & c. cùm ſuper. & C. de offi. rec. pro. l. 1.* Bernardus.

§ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium.*

d ¶*Præualere.*] Semper .n. proprietas tanquam dignior trãhit ad ſe poſſeſſionẽ, vt ſequatur dominium: quia iuſtior eſt petitio proprietatis. *ff. depoſi. bona fides. verſi. & hanc probo. & ibi per glo. arg. ff. de pigno. act. ſi rem alienam. arg. 16. q. 3. c. placuit. § quod ſi mala. ar. j. de ſequeſtra. c. 1. Arg. contra j. de re iudi. ſuborta.* & quod dicit, præualere, intellige, quòd ſimul eſt actum: vt hic dicit. Bern.

† *Vide text. in l. etiam. & ibi Bart.* ff. de mino. d *Cenſor.* l. ſi à te. in prin. ff. de except. rei iudi. & l. 4. ff. de petit. hære.

† *Omiſſis multis intellectibus huius c. de quibus latè Doctores hoc loco, hic mihi videtur ſatis aptus: quòd iuus archidiaconus per epiſcopum eſſet electus, non tamen poſſidebat, vel quaſi: & ideo petebat epiſcopum archidiaconatũ: quod impugnabant canonici. hic ego integrã deſidero, vt clarior ſit intelligentia.*

CVm olim] Poteſt ſummari principaliter duobus modis. Vno modo, vt faciat ad primã partẽ rubricę, ſi de cauſa poſſeſſionis, vt faciat largo modo, videlicet reſpectu commodi poſſeſſionis. & hoc intendit. Sufficit ei, cui beneficium, ſeu dignitas eſt collata, ſi probat, quòd conferens erat in poſſeſſione conferendi collationis tempore. Secundo modo poteſt ſummari magis propriè, & ad titulum, & ad ſecundam partem rubricæ, & ſic: Succumbens in poſſeſſorio, de proprietate poteſt agere. Et certè hæc lectura, licèt ſit vera in ſe, non tamen colligitur ex littera. Et primò deciſẽ narrat proceſſum. Secundo ibi, *Quoniam.* reddit diffinitionis cauſam. ſoluit obſtaculum, & diffinit. Tertiò ibi, *Reſeruata.* proteſtatur, & cauſam ſubdit. Abbas.

Casvs. Inter archidiaconum Vincentiñ. ex vna parte, & archipresbyterum, & canonicos eiuſdem eccleſiæ ex altera, orta fuit quæſtio ſuper iure eligendi archidiaconum: dicebant enim canonici, quòd ad eos pertinebat electio archidiaconi, quare volebãt eum remouere, cum non fuiſſet electus ab eis: archidiaconus dicebat, quòd electus fuerat canonicè ab epõ Vincen. qui erat in quieta poſſeſſiõe eligẽdi archidiaconũ, & duos anteceſſores ipſius elegerant epiſcopi Vincen ſine cõtradictione canonicorũ: ſuper hoc procuratores vtriuſq; partis ad ſedẽ Apoſtolicã acceſſerunt, corã Papa petebat procurator canonicorũ electionẽ ceſſari: procurator archidiaconi petebat eã confirmari ex cauſa prædicta: & litem conteſtati fuerunt ſuper quõe præmiſſa: & quia ibi de præmiſſis conſtare nõ poterat, de cõi conſenſu procuratoris vtriuſq; partis cã fuit iudicibus delegatis cõmiſſa: iudices receptis litteris citauerunt partes, canonici petebant inducias deliberatorias, vt poſſent iudices recuſare: iudices non obſtantibus allegationibus canonicorum receperunt teſtes archidiaconi, & cauſam ipſam cum atteſtationibus, ad ſedem Apoſt. remiſerunt. Dominus Papa examinato negotio, quia conſtitit ei per atteſtationes, quòd archidiaconatus Eccleſiæ Vincẽñ. ab epiſcopis Vincent. collatus fuit duobus archidiaconis continuè, qui ante ipſum extiterant, ſine contradictione aliqua canonicorum: & quia canonici prædicti non potuerunt iudices recuſare, nec inducias deliberatorias petere, cùm de aſſenſu procuratoris vtriuſque partis dati fuiſſent, archidiaconatum prædictum dicto archidiaconato per diffinitiuã ſententiã adiudicauit, canonicis Vincen. perpetuũ ſilentiũ imponens, ſalua quæſtione proprietatis ſuper collatione archidiaconatus ipſius, ſi cõtra epiſcopũ Vincen. cõtendere voluerint, cùm res inter alios acta aliis obeſſe nõ debeat. No. quòd ille, qui eſt electus, & inſtitutus ab eo, qui eſt in pacifica poſſeſſione eligendi, obtinet ex ſola poſſeſſione, licèt poſtea appareat ius ad alios pertinere. Item iudex datus de aſſenſu procuratoris domini, recuſari ab ipſo non poteſt. Item res inter alios acta non nocet aliis. Item ſententia lata propter poſſeſſionem non præiudicat proprietati.

¶ *Glo. ſeq. obiicit contra binum actum, & ſoluit.*

Decretal. V 3 a ¶*Duo*

a ¶ *Duobus.*]Sed qualiter potuit iſte Archidiaconus ex bino actu Epi conſequi ius, cũ nec trinus tribuat. ſ.eo.cũ *Eccleſia.* ſed quadruplex actus neceſſarius videtur. *C.de ſeruis l.vlt.§ alius autem.* Sed hoc ideò contingit: quia qui eſt in quieta poſſeſſione eligendi, vel præſentandi, poteſt eligere, & præſentare: & ille cõſequitur ius ex hoc. ſ.*de elect. querela. iuxta de iure patron. cõſultationibus.* qui enim eſt in quieta poſſeſſione, debet vtiiure ſuo, quo vſque euincatur ab eo. j.*vt lit.pendẽ.ca.1.* & 2 & 16 q. 4 volumus. & ſic cõſequitur aliquis dominium ab eo, qui non eſt dominus, & ſufficit hoc electo, vel præſentato tantum in poſſeſſorio obtinere: id eſt, quod elector ſit in quaſi poſſeſſione eligẽdi, ad hoc vt confirmetur electio, vel præſentatio per iura prædicta. ¶*Gl.ſeq.obiicit, & ſoluit diſtinguendo. & ad inſtructionẽ caſus iterum diſtinguit. Secũdo obiicit q lit nõ conteſt.&c. dat tres reſolutiões, quarum prima plus placet.*

aliqua Canonicorum, duobus[a] Archidiaconis cõtinuè (qui ante ipſum extiterant) fuerat aſſignatus: & quia Canonici prædicti, Iudices[b] recuſare minimè debuerũt, cùm cauſa prędictis Iudicibus delegata fuiſſet, de vtriuſque partis Procuratorum aſſenſu[c] prædictum Archidiaconatum eidem per diffinitiuã ſententiã adiudicare curauimus, Canonicis Vincẽtinis perpetuũ ſilentiũ imponentes[d]; Reſeruata[e] tñ eis quæſtione proprietatis, ſuper collatione Archidiaconatus ipſius, ſi fortè ſuper hoc contendere voluerint aduersùs Epiſcopum Vincentinum: cùm res inter alios[f] acta, non debeat eis pręiudicium generare.

¶Honorius iij. Abbati ſancti Cypriani Torcel diœceſis, & ſanctæ Mariæ nouæ de Venetiis.

b ¶*Iudices recuſare.*] Sic patet ex hoc loco, q ſi procurator tuus impetrauit tibi iudicem, q non potes eum poſtea recuſare, ac ſi tu ipſe eum impetraſſes. ſ.*de offi.deleg ſuper quæſtionũ §. verũ.* Sed mirum videtur, q factum procuratoris in hoc caſu præiudicet dño, cũ hic non poſſet habere dñs recurſum contra procuratorẽ: quia in caſu iſto procurator eſt nõ ſoluendo: vnde nõ debet nocere dño. *ff.de dolo.& elegãter § pe.* & *ff.de eo, per quem fa.erit.l.vlt.in princ.* Sed illa iura intelligũtur, cum procurator dolũ commiſit: ſecus eſſet, ſi negligẽter verſatus eſſet, & ſibi imputet, qui minùs diligẽtem procuratorem conſtituit *ff.de mino. cum mandato.in fi.* poteſt tñ pars læſa ꝓpter neglıgẽtiã procuratoris nomine Eccleſię petere in integrum reſtitutionem. ſ. *de in integ. reſtitu. cum venissent.* In caſu iſto dico, q ſi dominus dediſ certam formã de certis perſonis pro iudicib. obtinendis, & ipſe egreſſus eſt illam formam petendo alios iudices, tũc nõ fit præiudicium domino, quin poſſit illos recuſare, ſi voluerit. *ar ſ. de off.deleg cùm olim.C.de procu ſi procurator.* & hoc eſt expreſſum. j. *de ap.ſignificante.* circa medium: ibi, contra inhibitionem. & per glo. ibi. Sed ſi ſimpliciter fuit conſtitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatũ de certis perſonis: tũc nõ poteſt iudicem recuſare *arg.l.prædicta, ſi procurator.* Quando non præiudicet factũ procuratoris dño, & quando non, dicitur ſuprà vt lite non conte.c 1.[b] Sed qualiter fuerunt hic recepti teſtes lite non conte. poſt recuſationem, ſi non conſentiebant in iudices, licèt de conſenſu procuratoris eorũ fuerunt obtenti? Ideò recepti ſunt non obſtante recuſatione: quia in præſentia Papæ lis fuerat per illos procuratores cõteſtata, vt patet in antiqua decr. c alias non fuiſſent recepti, ſi non conſentiſſent: vel non valuiſſet receptio teſtium lite nõ cõteſtata. ſ. *vt lit.non conteſta.per totũ.* Vel dic, q bene valuiſſent atteſtationes etiam lite non conteſt. cùm iſti canonici fuiſſent actores, ſi fuerunt contumaces: vt j. *de do.& contu.cauſam quæ.* vbi de hoc not. & *ſupra vt lit.non conteſt quoniam frequenter. in princ.* vel ſi erant rei, quod verius videtur per ipſam litteram: & ſic contumaces ſi fuerunt: bene poſſunt teſtes recipi lite non conteſt. ſ. *vt lit.non conte.quoniam frequenter.* quia agebatur de electione: ſed verum eſt, quod lis erat conteſtata.

c ¶*Aſſenſu.*]Et ab eis eſſet reſcriptum impetratum: nec induciæ deliberatoriæ dandæ ſunt impetranti 3.q 3.c.*induciæ §. ex antẽ.* nec dilationis inducias petere debent, cùm apud ſedem Apoſtolicam per procuratores vtriuſque partis lis erat cõteſtata: & hęc littera probat, quod canonici erant actores, quando impetrauerint reſcriptum.

d ¶*Imponẽtes*]Et hæc littera ꝓbat, q canonici erãt actores: quia reo nõ imponitur ſilentiũ, ſed abſoluitur actore nõ ꝓbãte. Ber. ¶*Gloſſ.ſeq.obiicit, quod exceptio rei iudicata, &c. & dupliciter ſoluit, & in fine ſoluit improprietatem ad titulum.*

e ¶*Reſeruata tamen, &c.*] Sic *ſupra de elect.querelam.* Sed nunquid Epiſcopus poteſt repellere iſtos per exceptionem rei iudicatæ: nam cùm ille obtinuit, qui habuit cauſam ab Epiſcopo, illud debet Epiſcopo prodeſſe: ſicut pactum factum à debitoribus hæreditariis (ne ab ipſis petatur) cum emptore hæreditatis: nocet vẽditori ipſius hæreditatis. ff. de pact. ſi cum emptore? Sed non eſt verum: quia exceptio rei iudicatæ tranſit ab actore ſuo ad alium, ſcilicet emptorem, ſed non reuertitur ad actorẽ ſuum. *ff de except.rei iud.ſi a te.§ vlt. ſic ſuprà de elect.querelã.* Eſt etiam alia ratio: quia hęc ſententia lata eſt ratione poſſeſſionis inter capitulum, & Archidiaconũ: ſed ſi capitulum poſtea voluerit agere contra Epiſcopũ, illa erit quæſtio proprietatis: & ſic erat omnino alia cauſa: quia ſententia lata ſuper poſſeſſione non obſtat agere volẽti de proprietate: ſed hic res inter alios acta fuit: vt j. dicit. vnde non obſtat ſuper proprietate etiam inter eaſdem perſonas. [Haſtenus procedit gl. Ber. quod ſequitur, eſt additio.[e]] Iſta decr. competentiùs deberet poni in tit. de elect. ſicut decre. querelã. quia tit. iſte loquitur, quãdo inter eaſdẽ perſonas vertitur quæſtio poſſeſſionis, & proprietatis: vt patet. ſ. eo. per to. tit. quod hic non fit. nec dicitur hic propriè quæſtio poſſeſſionis, quia non eſt actum poſſeſſorio iudicio: in quo caſu loquitur iſte tit. ſed Archidiaconus obtinuit: quia Epiſcopus erat in poſſeſſione vel quaſi iuris eligendi. Vel dic, quòd iſta decr. reſpicit tantùm ſecundam partem rubricæ. Bernard.

f ¶*Res inter alios acta.*] j. *de re iud.c.penult.* j. *de preben. dilecto. in fi.* & j. *de do inter dilectos. in fi.* & ſ. *de offic.deleg. ſuper eo.* & §. *de fide inſtru. inter dilectos.*

¶*Si petens rem ex vna cauſa ſuccumbit, ex alia cauſa petere poterit. h.d. quoad litterã. Vel ſic. Petens rem dominiũ, poſſeſſio ẽ probare non ſufficit. h.d. quoad titulũ.*

CAP. VIII.

IN cauſa, quę inter Patriarchã Gradeñ. ex vna parte, & Abbatẽ, & Cõuentũ monaſterij S. Georgij de Venetiis, ſuper ſubiectione ipſi⁹ monaſterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodẽ Patriarcha probatũ, quòd inter alia Abbas, quando iuit ad eius ſynodũ quinquaginta ſolidos Venetorũ ei per plures annos exoluẽs†: & infrà. Ad hæc cùm de præmiſsis l. ſolidis, quos petiit ad ſubiectionis iudiciũ[g], à Patriarcha ſit actũ per ſententiã diffinitiuã, quam ſuper hoc contrariam reportauit: ei non adimimus (ſi alio iure[h] de ipſis

IN cauſa.]In prima deciſa diffinitio. In ſecunda proteſtatio ibi. *Ad hæc* Abbas &c.

CASVS. Patriarcha Gradeñ. petebat ſubiectionẽ in monaſterio S. Georgij & l. ſolidos Venetorũ ad iudiciũ ſubiectionis, intẽtãs poſſeſſoriũ, ſe. & petitoriũ ſup duob. prædictis articulis lite cõteſt. pars vtraq; ſuas ꝓbationes induxit: & q patriarcha ꝓbauit ſe poſſediſſe, ac pcepiſſe pdicta, cũ diceret ſe ſpoliatũ pdictis. D. Papa ipſum reſtituit, verũ q vtraque pars deduxerat in iudiciũ, quicquid iuris habuerit in prædictis. P. viſis priuilegiis prædeceſſorũ ſuorũ ex parte monaſterij productorum, pronunciauit monaſteriũ liberũ, & ad Romanã Ecc nullo modo pertinere, abſoluẽdo monaſteriũ in pmiſsis, & aliis, q iuriſdictionẽ, & ſubiectionẽ reſpiciũt, ab impetitione patriarchę, nõ obſtãte poſſeſſione ab ipſo patriarcha ꝓbata: quia nõ ꝓbauit tãto tpe ſe pcepiſſe pdicta, & p hoc renũciatũ fuerit priuilegiis libertatis: ſed cũ de pdictis l. ſolidis, quos patriarcha petebat ad iudiciũ ſubiectionis, ſit actũ ab ipſo p ſniãm q ſuper hoc contrariã reportauit, Papa ſibi nõ adimit poteſtatẽ ſi alio iure de præmiſsis l. ſolidis voluerit experiri. No. q non obſtat res iudicata, ſi ex alia cauſa eadẽ res petatur, ſuper qua fuerat aduerſarius abſolutus.

¶*Gloſſ. ſeq. ſoluit impertinentiam tituli.*

g ¶*Ad ſubiectionis iudiciũ.*]Petebat patriarcha ſubiectionem in monaſterio S. Georgij, & l. ſolidos ad iudiciũ ſubiectiõis ab iſto abbate, vt ꝓbaret p hoc q ei ſubeſſet. & j. *de cẽſi. omnis anima.* 10. q. 3 *illud.* & *C.de epiſc. & cler. nulli.* & in his actũ fuit à patriarcha poſſeſſorio, & petitorio: in poſſeſſorio obtinuit, in petitorio ſuccubuit: & ſic facit ad titulũ: aliàs nõ videt facere ad titulũ. & ſic patet, q malè fuit deciſa, & meliùs fuiſſet poſita in tit. de re iudi. ſiue de excep. Quãuis verò ſenſus talis, eſt ſignũ exceptionis, quãque ſolũmodo ſignũ protectionis. j. *de priuileg. recepimus.* & tunc non eximitur à iuriſdictione diœceſani. vt dicto c. *recepimus in fi & in gl. fi.*[f] ſed hìc petebatur in ſignũ ſubiectionis, ſicut ẽt j. *de cenſi. cũ venerabilis*, ſed quia monaſteriũ liberũ erat, & exemptum per priuile. Rom. Pont. ſuccubuit illo caſu. & in aliis: quia nõ percepit ille tanto tempore, q renũciatum, vel præſcriptum fuerit priuilegium libertatis: vt patet in integra.

h ¶*Iure.*] Sic patet, quòd qui rem petit, & præcipuè in perſonali actione ex vna cauſa, ſi ſuccumbat, quòd non obſtat ei exceptio rei iudicatæ: ſi poſtea petat eandem rem ex alia cauſa. *ff. de excep. rei iud. cùm quæritur.* & *l. & an eandem. §. actiones.* Idem eſt in rei vendicatione, ſi exprimatur tantùm vna cauſa. *ff. de excep. rei iud. ſi mater. §. eandem.* Idem eſt etiam in poſſeſſorio. j. *de dona inter dilectos.* & *ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. ex plurib.*[g] *arg. de hoc dictum eſt. ſ. de lib. ob. c. 1. vbi de hoc.*

a *Vnde ſecũdũ Hoſtien. etiã ſi vacante Archidiaconatu canonici appellaſſent, ne Epiſcopus conferret: & Epiſcopus nihilominus contuliſſet, tenet collatio Epiſcopi: cum appellatio poſſeſſionem ſuam non auferet. ad hoc*, de ſup. neg. prælat. c. ii. vbi dixi de hoc, & de maio. & obed. dilecti. in glo. ſed quid. *Io. And.*

b* *Adde per* l. ſi pater. ff. de his quæ in fraud. cre. & l. 1. § dictum. ff. ne vis fiat ei.

c *Et in regiſtro ſecundũ Inn. quo dicit ibi patere, quod poſt litem cõteſt. de conſenſu procuratorum dati fuerint tres iudices quorum alterum recuſabant canonici: quia conſanguineus archidiaconi. Ioan And.*

d *Dato etiã quod appellauerint ex prædicta cauſa fruſtratoria ſecundũ Innoc. ad hoc.* j. de do. & contu. eſt *qui. lib. 6. Io. And.*

e *Ego in antiquis exemplarib. hoc, quod ſequitur, vidi ſuper gloſſam Bernardi ſcriptum manu mea, nec dubito quin ſit Bern.*

† *Facit ad hoc text. in* l. cum quid ff. ſi cer. pet.

f *Concor.* l. cum quid. §. diuus. ff. de vſu. & l. Celſus. cum no. ff. de vſuca.

g *Emptor, qui ſuccepit, poſſidet pro ſuo, & pro emptore, & hæres emptoris pro hærede, & pro emptore. Io. And.*

experiri voluerit) poteſtatem.

TITVLVS XIII.

De reſtitutione ſpoliatorum.

¶ Gregorius nonus † Epiſcopo Conſtan.

¶ *Aduerſus reſtitutionem petentem, non eſt audiendus reus de proprietate opponens niſi actore conſentiente.*

CAP. I.

Licèt multum: *& infrà.* ¶ Conqueſtus eſt nobis Philati† cæcus eius campum ab † Eccleſiæ hominibus irrationabiliter occupatum. ¶ Quod ſi ita eſt, quanquam ante omnem contentionem [a] poſſeſſio ei debuerat violenter ablata reſtitui [b]: tamen quia Euentus Diaconus ipſius Eccleſiæ conſentiente illo conſtituit ſe legitime probaturum, dictum campum eiuſdem Eccleſiæ iuris eſſe, veritatem inquireret & ſi hoc probatum fuerit, huic dicendum eſt, vt à ſua intẽtione diſcedat. Alioquin res ei ablata reddatur.

¶ Alexan. iij. Vigornien. † Epiſcopo.

¶ *Petenti reſtitutionem beneficij, non obſtat renunciatio facta poſt ſpoliationem: quia præſumitur non ſpontanea. Et ſeriosè addidi, quia præſumitur non ſpontanea: quoniam etſi probaretur ſpontanea, deberet obſtare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.*

CAP. II.

SOlicitè † cures perquirere, quo tempore H. renunciauit Eccleſiæ: & ſi tibi conſtiterit, eum ſpoliatum [c], cùm eidem Eccleſiæ renunciauit: contra eum teſtes alterius partis, de iuramento, & renunciatione ſponte facta (antequam reſtitutus fuerit) non admittas †: quia non eſt veriſimile [d]: quòd ſponte iuri ſuo renunciauerit, qui renunciat ſpoliatus. Sed teſtes eiuſdem H. quibus intendit ſe probare, quòd violenter prædicta Eccleſia

DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

¶ *Viſum eſt ſuprà de cauſa poſſeſſionis: ſed quia cauſa reſtitutionis poſſeſſoria eſt, ideo de illa ſubmittit ſecundum Goſ. Vel ſic: Viſo qualiter poſſeſſio perdatur: quia perdita reſtituenda eſt: ideo, &c. ſecundũ Hoſt. Vel ſic: Vidimus ſuprà, quo ordine cauſa poſſeſſionis, & proprietatis tractãda ſũt, ſed quia dubitari poſſet, an ſpoliatus ſit indiſtinctè reſtituẽdus: ideo ſubiecit hanc rubricam. Ab. Sic.*

De hoc materia tractatur 2. q. 2. & 3. q. 1. & 2. per totum.

Licet multũ. Si cõſentit qui reſtitutionem petit, poteſt ſibi quæſtio proprietatis referri. h. d. In prima ſpoliati conqueſtio. In ſecunda ibi, *Quod ſi ita.* cauſæ commiſſio bimẽbris. Et ſecũda ibi. *Alioquin.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã cæcus cõqueſtus fuit domino Papæ, quòd homines eccleſiæ, campũ ipſius cæci occupauerãt irrationabiliter. Quidã diaconus ipſius eccleſiæ Euentus nomine aduerſario reſpondit, quòd campus erat ipſius Eccleſiæ, & hoc obtulit ſe probaturum: & cæcus reſpõdit, ſi hoc probare poſſet, quòd eſſet cõtentus: vnde ſuper hoc ſcribit Papa Conſtantio epiſcopo dicens: quamuis antequam quòd proprietatis tractari debeat, poſſeſſio violenter ablata ipſi cæco deberet reſtitui: tamen quia diaconus prædictus, conſentiente ipſo cæco, obtulit ſe probaturum dictum campum ad ſuam eccleſiam pertinere, inquirat de hoc veritatem: & ſi hoc probatum fuerit, ipſi cæco ſilẽtium imponat: alioquin res ei ablata reddatur. No. quòd cauſa poſſeſſionis priùs tractanda eſt, & reſtitutio facienda, quàm quæſtio proprietatis, ſed cæcus iſte in hoc iuri ſuo renunciauit.

† *In omnibus manuſcriptis exẽplaribus deeſt vox, nomus Conſtantienſis ex ſerie capitum, Gregorium ſeptimum, legendum admonet. Antonius Auguſtinus ex lib. 7. epiſtola 126. ſiue 130. regiſtri B. Gregorij. obſeruat ſcribendum eſſe: Gregorius Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo. habetur ſuprà eod. tit. in 1. compilatione.*

† *Philoxiano.*

† *Philogrino.*

† *In codice Barbatia ita: ab eccleſia veſtra.*

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit ad tit. per tres ll. & vnam decre. & ad illas reſpondet.*

a ¶ *Contentionem.*] Si hoc petiuiſſet. ĩ. *eod. c. prox. & c. in literis. & c. item cum quis. & ſ. de ord. cogni. ſuper ſpoliatione. & 2. q. 2. per totum & 3. q. 1. & 2. per totum.* & ſibi imputet iſte cæcus, qui renunciauit iudicio poſſeſſorio. 29. q. 2. cuius rei cauſa. in gl. probare. Sed videtur, quòd non eſt reſtituendus, ſi aduerſarius incontinenti vellet probare dominium *ff. ad exhi. l. 3. §. ibidem. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. 1. & meliùs ff. vt in poſſ. leg. ſi is à quo. prius reſp. & ĩ. eod. literas. ad fin.* ſed non obſtant leges illæ: quia non loquuntur in interdicto, vnde vi. immò in interdicto, de adipiſcenda poſſeſſione. & quod dicit decr. literas. illud ſpeciale eſt propter periculum animæ, in caſibus vbi Eccleſia diſpenſare non poteſt, vt ibi patet.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

b ¶ *Reſtitui.*] Cum fructibus perceptis: & qui percipi potuerunt à tempore deiectionis. ĩ. *eod. c. prox. & c. grauis.* Sed quid ſi ſumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam? [a] Reſpondeo, nec petitionem habet inuaſor nec retentionem: quia donare videtur tanquam malæ fidei poſſeſſor. *Inſtit. de rerum diui. §. ex diuerſo.* & quicquid plantatur, ſeritur, vel ædificatur, omne ſolo cedit, ſi radices priùs egit. Inſtit. de rerum diui. *§. ſi Titius.* immò tenetur etiam de eo, quod caſu periit. *ff. de lega. 1. cũ res. in fi.* tamen ſumptus neceſſarios, ſine quib. res facta eſſet deterior, debet reſtituere. *C. de re vend. domum. & ff. de peti. hære. ſi à domino. §. vlt.*

a *Vide de hac materia per Bart. in l. fundo. cũ glo. ff. de rei vẽ. & tex. not. cum glo. in l. plane. ff. de peti. hære.*

SOlicitè.] Petenti reſtitutionem non obſtat exceptio abiurationis factæ poſt ſpoliationem. h. d. ſecundùm gloſ. Io. an. And. Diuiditur. Primò ponit cauſæ commiſſionem, in qua priù prouidet replicationi, quæ probata repellit exceptionem, ſubmittens rationem ibi. *Quia non eſt.* Secundò ponit finalem determinationem *Sed teſtes.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus H. nomine dicebat ſe ſpoliatum Eccleſia ſua, vñ petebat reſtitui ſibi Eccleſiã. Rñdebatur ècõtra, quòd non fuerat ſpoliatus, ſed ſponte ipſi renũciauerat, dũ eã poſſidebat: vnde non erat audiendus: & hoc probare volebat. Rñdebatur. quòd etſi verum eſſet, quòd renũciauerat, ſpoliatus tamen renũciauit, & inuitus: & hoc probare volebat. Conſultus Papa, quid ſuper hoc eſſet agendum, mandat Vigornieñ. Epiſcopo, vt diligenter inquirat, quo tempore H. renunciauit eccleſiæ, & ſi conſtiterit illum ſpoliatum, cùm eidem Eccleſiæ renunciauit, contra ipſum teſtes alterius partis de ſpontanea renũciatione, & iuramento præſtito non admittat antequam fuerit reſtitutus: quia non eſt veriſimile, quòd ſponte iuri ſuo renunciauerit, qui ſpoliatus renunciat: ſed teſtes ipſius H. recipiantur, quibus probare intendit, quòd violenter prædicta eccleſia fuerit ſpoliatus. Not. quòd ei, qui petit reſtitui, non poteſt referri quæſtio proprietatis: quòd ius nõ habeat: & ſic quæſtio proprietatis non præiudicat quæſtioni poſſeſſionis: quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt, vt ei nihil poſſit opponi, quod tangat quæſtionem proprietatis, niſi primò fuerit reſtitutus.

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario: ſecundò obiicit quòd ante ingreſſum &c. ſol. mit: ſignat contrarium de decre. ſuper hoc. & remittit.*

c ¶ *Eum ſpoliatum.*] Ergo à contrario ſenſu ſi non eſſet ſpoliatus, bene reciperentur teſtes contra eum. ĩ. *c. pro.* ex eo enim quòd ſpoliatus renũciauit, præſumitur, quòd inuitus, & coactus renũciauit: vnde contra talem præſumptionem non admittuntur teſtes (vt hic innuitur) niſi facta reſtitutione. Sed quare mandat Papa inquiri, quo tempore renunciauit: cum ſpoliatus ante cauſæ ingreſſum debeat reſtitui. ſ. *c. pro. & ĩ. eo. in literis, & c. item cum quis.* Ideo de hoc inquiritur: quia ſi renunciaſſet eo tẽpore, quo poſſidebat, & ipſe poſtea peteret Eccleſiã dicẽs ſe ſpoliatum [b], tunc reciperentur teſtes contra eum, quòd ſponte renũciauit, vt ſic defendet ſe iſte reus cõtra iſtũ petentẽ reſtitutionem, vt ſequitur in *gl. ad fi. & ſ. de renun. ſuper hoc.* quæ conſueuit ſignari contraria huic: ſed non contradicit: quia in alio caſu loquitur, vt ibi dictum eſt. Sed ſi aliquis ſpoliatus petit reſtitutionẽ beneficij ſui, & obiiciatur ei, quòd non fuerit canonicè inſtitutus, vel quòd ſponte renunciauit, vel abiurauit, non eſt audiendus: quia ei non poteſt referri quæſtio proprietatis, niſi poſtquã fuerit reſtitutus: quod eſſe, ſi audiretur obiiciens in iure minùs canonicam inſtitutionem, vel abiurationem ſpontaneam: vt ĩ. *eo. in literis. c. item cum quis. & c. ex conqueſtione* quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. ſ. *de ord. cog. ſuper ſpoliatione.* Hic ergo tantùm agitur poſſeſſorio: vnde aduerſarius non eſt audiendus, mouens ei quæſtionem proprietatis: quia nihil habet commune quæſtio proprietatis cum poſſeſſione *ff. de ac. poſ. naturaliter. §. nihil.* quare non obſtat iuramentum reſtitutionem petenti, cum in ea non agatur de iure proprietatis: ſed iuramentũ, & renunciatio ſpontanea tangunt ius proprietatis: cui abiurando renunciauit ſpoliatus, ſed poſſeſſioni non renunciauit, vel abiurauit: quia iam amiſerat eam per ſpoliationem, & ei quod non poſſidebat, renunciare nõ poterat, quare petit reſtitutionem. Si verò conſtaret, quod non ſpoliatus renunciaſſet, bene reciperentur teſtes aduerſarij [c], quòd ſponte renunciauit, dum quietè poſſidebat: vt in c. ſe. ſ. Et ſic eſt arg. prolata ſententia ſuper proprietate, non obſtat agere volenti de poſſeſſione: vt not. ſ. *de cauſa poſ. c. paſtoralis.* & etiam ar. contra colligitur ibi, quòd obſtet. in *glo. ergo ſi aliquis.* &c.

¶ *Gl. ſe. ad rationem tit. ad lit. aliam ſecundo ſignat contrarium de decre. ſeq. ponit opinionem, & dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Quia non eſt veriſimile.*] Cõtra hac præſumptionẽ nõ admittuntur teſtes, ex quo cõſtat, quòd ſpoliatus ſic renũciauit: & hoc nõ tñ ex vi præſumptionis, ſed potiùs ex natura, & priuilegio ſpoliationis: quia eã intentans nõ eſt recõueniendus, niſi de alia ſpoliatione

† *Vuigornien.*

† *Vigorn.*

† *Poſt conc. Lateran. ſub Alexan. iij. p. 22. c. 1. eo. tit. in 1. compilatione.*

† *Iſtum text. dicit hic quòd quando aliqua exceptio proponitur in genere, quæ in ſpecie certa cõſiſtenta ſub genere concludit intẽtum excipientis, incerta non debet per hoc excludi.*

b *Vel quia Veniens non fuit admiſſus: Vel quia fuit electus, cum renunciando poſſeſſionem amiſerit, ſecundũ Inn. all. decr. ſuper hoc. Ioã. And.*

c *Quaſi inſtud non ſit excipere cõtra petitionem. ſed reprobare probationẽ, ſecundùm Petr. Io. & Ab. Ioã. An.*

tione conueniretur, vel ei in modum exceptionis alia ſpoliatio obijceretur. ſ. de or. cogn. ſuper ſpoliatione. Sed manifeſtè videtur contraria decr. ſequens, vbi obiiciens ſpontaneam obiurationem agenti poſſeſſorio, auditur. Quidam ſic ſoluunt contrarietatem, quòd hîc metu renunciauit, & non coram ſuo iudice: & in ſeq. c. renunciauit ſponte, & coram ſuo iudice. Verior eſt ſolutio, quia hîc agebatur poſſeſſorio tantùm: in ſequenti poſſeſſorio, & petitorio: vt patet in antiqua. Vel dic, quòd hîc conſtabat eum ſpoliatum fuiſſe, cum renunciauit: quia hoc primò quæſitũ fuit: vt dicit in prin. ſed in ſequenti non cõſtabat eum fuiſſe ſpoliatum: a immò dicebatur, quòd nulla ſpoliatione facta, ſponte, dũ poſſidebat, renunciauit, & ſic admittitur ad probandum, quòd non ſpoliauit indirectè. ſic j. eo. cùm ad ſedem. & j. de teſti. ſignificauerunt. & j. eod. olim. 1. arg. quòd ſicut admittitur actor ad probandum, quòd fuerit ſpoliatus: ſic reus poteſt & debet admitti ad probandũ cõtrarium: quod erit, dum probauerit, quòd ſponte renunciauerit, cum poſſidebat, & corã ſuo iudice: & ſi hoc probauerit, patet, quòd ipſum nõ ſpoliauit. & ſic nulla contrarietas, & ibi præceſſit renunciatio ſpoliationem, ſed econuerſo hîc, & ideò ſecus: & ideò non fuit ſpoliatus.

a ¶ *Spoliatus.*] Quid ſi ſpoliatus ſteterit per annum, quòd non petiit reſtitui: nunquid poſtea auditur? Videtur, quòd non: quia interdictum actio eſt prætoria, quę anno expirat. *inſti. de perpe. & tempo. ac. in prin.* Reſpondeo, prætoriæ actiones temporales ſunt quoad pœnam: perpetuæ quoad proſecutionem ipſius rei. *ff. de act. & obli. in honorariis. ff. de vi, & vi arma. l. 1. in prin.* immò ſecundùm canones videtur, quòd etiam ad damnum, ſiue ad pœnam perpetuò agi poſſit: quia nulla conditio temporis opponi poteſt: vt 3. q. 1. *redintegranda.*

fuerit ſpoliatus a (dũmodo idonei ſint) recipere non poſtponas.

¶ Idem.

¶ *Petens reſtitutionem beneficij, non auditur, etiamſi ſpoliationem probat, ſi probatur eum ſponte illud beneficium prius reſignaſſe.*

CAP. III.

ACcepta † cõqueſtiõe P. Clerici, quòd violenter fuerat, Eccleſia ſpoliatus, vobis dedimus in mandatis, vt ſi hoc conſtaret, eam ſibi reſtitui faceretis. Quo cognito, reſpõſũ eſt ab aduerſario, id non debere proficere: eo quòd ſpõtanea voluntate coram Eboracen. Archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis Legato præſcriptã Eccleſiã abiuraſſet †: *& infra.* ¶ Mãdamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit, quòd Præfatus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſpontaneè † prælibatam Eccleſiam taliter abiurauerit b: ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponatis.

¶ Idem Vvigorien. Epiſcopo. & Helien. Archidiacono.

¶ *In interdicto de retinenda, ſuccumbit reus ipſius abiuratione probata. h. d. quoad titulum.*

CAP. IV.

AVdita † querela T. Clerici quòd H. perſona Eccleſiæ de Sander, ipſum ſuper Eccleſia ſua de Pelen. † indebite moleſtaret: London. Epiſcopo, & tibi fili Archidiacono dedimus in mandatis, vt ſi vobis conſtaret, quòd prædictus H. alterius Eccleſiæ d perſonatum haberet, vel iuramento ſpontaneè præſtito firmauerit, ſe memorato T. ſuper eadem Eccleſia † quæſtionem de cętero non moturum, ab eius moleſtia ſuper hoc compeſceretis eundem: & infrà.

¶ Cum verò vobis pleniùs conſtitiſſet, dictum H. non ſolùm alterius Eccleſię perſonatum habere, ſed etiam ſpontanea voluntate Eccleſiam de Pelen. † in perpetuum abiuraſſe: prohibuiſtis eidem, ne dictum T. ſuper hoc de cætero moleſtaret.

¶ Licet autem nuncius eiuſdem H. poſteriores literas impetrauerit, formam aliam continentes, quòd non obſtantibus literis à parte altera impetratis, reuocari deberet, ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquam idem nuncius iter ad nos arripuerit veniendi.

¶ Quia tamẽ non intelleximus e,

ACcepta conqueſtione.] Petenti reſtitutionem Eccleſiæ, obſtat exceptio ſpontaneæ abiurationis, hoc dicit. In prima parte ponitur conſultatio, continens commiſſionis formam, & exceptionem. In ſecunda reſponſio ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, conqueſtus fuit D. Papæ, quòd Eccleſia ſua violenter fuerat ſpoliatus: mandauit Papa quibuſdam iudicibus, vt ſi de hoc conſtaret, Eccleſiam facerent ſibi reſtitui, partibus coram iudicibus conſtitutis: reſponſum fuit ab aduerſario, quòd ipſe non fuerat ſpoliatus, ſed corã Eboracen. Archiepiſcopo dum Eccleſiam poſſidebat, ſpontanea voluntate abiurauit eandem: & hoc offerebat ſe probaturum: iudices cõſuluerunt ſuper hoc D. Papam: & ipſe mandat eiſdem, quatenus ſi conſtiterit eis quòd prædictus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſpõte dum Eccleſiam poſſidebat, abiurauit eandem, ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponant: cum per hoc appareat, quòd non fuerit ſpoliatus. Not. quòd petenti reſtitutionem, poteſt opponi, quòd non fuerit ſpoliatus, & auditur volens hoc probare.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrariũ de decr. ſ. prox. ibi remittit: & in fine pon. ſ opinionẽ. Secũdò, & tertiò ſignat, & ſoluit duo cõtraria.*

b ¶ *Abiurauerit.*] Contra. c. *prox. vbi non admittuntur teſtes.* ibi ſoluitur. Itẽ arg. cõtra j. *de reſtit. cum veniſſent.* ſed ibi poſſeſſorio actũ fuit: & ibi ẽt abiuratio, vel renũciatio perſonalis fuit, ſed cõceſſio fuit realis. b Itẽ arg. aliud contra j. *de conceſ. preb. poſt electionem,* ibi non fuit abiuratio probata: vnde ibi reſtituitur: & poſt reſtitutionẽ põt opponi abiuratio: vt ibi dicitur in fi. Quidã dicũt, quòd illa decr. ſolicitè. cõtinet diſpẽſationẽ, ex eo quòd ibi auditur cõtra iuramẽtũ: hæc verò ius continet, ex eo quòd hîc nõ auditur contra iuramentũ c. *Arg. j. de iureiurand. ſi verò.* Bernard.

AVdita querela.] Per ſecundas literas facientes etiã expreſſam mẽtionem de primis, non reuocatur ſententia lata per primas. h. d. ſecundum Io. An. ſed adde ad iſtud ſummarium, etiamſi in ſecũdis literis dicatur, quòd debeat reuocari, quicquid immutatum erit in cauſa à cætero tempore. Diuiditur, nam primò ponit tres commiſſiones. Primò primam, & proceſſum ipſius vſq; ibi, *Licet.* Secunda vſque ibi, *Quia tamẽ.* ibi incipit tertia, vt præmittit cauſam mandati. Secundò mandatum bimembre, quod per ſe patet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus T. nomine acceſſit ad D. Papã, & cõqueſtus eſt ei, quòd H. rector Eccleſiæ de Sand ipſum T. ſuper Eccleſia de Pelen. indebitè moleſtabat, cùm eſſet rector alterius Eccleſiæ, & iuraſſet, quòd ipſi T. ſuper eadẽ Eccleſia non moueret quæſtionem. Papa mandauit Epiſcopo Lõdon. & Archid. Helien. vt ſi cõſtaret eiſdem dictum H. alterius Eccleſiæ perſonatum habere, vel quòd iuramento ſpontanea voluntate præſtito ſuper eadem Eccleſia dicto T. quæſtionem de cætero non moueret, ipſum H. ab ipſius moleſtia prohiberent: tãdẽ conſtitit eiſdem, quòd non ſolùm habebat perſonatum alterius Eccleſiæ, ſed voluntate ſpontanea abiurauerat Eccleſiam de Pelen. vnde iudices præceperunt eidem H. ne dictum T. ſuper Eccleſia ipſa de cætero moleſtaret. Sed dictus H. nunciũ ſuum ad curiam deſtinauit, literas impetrans formam aliam continentes ſcil. quòd non obſtantibus literis à parte altera impetratis, reuocaretur in irritum, ſi quid eſſet immutatum in cauſa. Poſtquam nuncius ipſius H. iter arripuit ad ſedem Apoſtolicam veniendi, audito quòd dictus H. tales literas impetraſſet, dictus T. ad curiam acceſſit exponens domino Papæ omnia prædicta: ſuper hoc præſcribit Papa Vvigorrñ. Epiſcopo, & eidem Archidiacono Helien. dicens, quòd non intellexit, nec intelligi debuit, vt reuocaretur, quod per eos factum eſſet auctoritate literarum ipſius, ſed ſi aliquid indebitè immutatum eſſet. Vnde mandat, quatenus ſententiam, quam tulerunt ante receptionem poſteriorum literarum, occaſione ipſarum nullatenus debeat reuocare: & ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuerunt, illud debeant reuocare. Si verò poſt receptionem ſequentium literarum ſententia lata fuit: ea non obſtante iuxta earum tenorem in cauſa procedant. No. quòd aliquis duas Eccleſias quoad rectoriam ſimul habere non poteſt. Item quòd per renunciationem ſponte factam, amittat quis ius ſuum. Item ad intentionem Papæ ſemper recurrendum eſt. Item quod legitimè factum eſt, Papa non intendit reuocare. Item ſententia rectè lata per reſcriptum Papæ non reuocatur. Item ſententia lata poſt reuocationem literarum non tenet.

c ¶ *Alterius Eccleſia perſonatum haberet.*] Sed etiam quodcumque iſtorum probaretur, ſufficiebat. *infrà de prob. referente. & c. de multa. & ſupra de ele. dudum. 2. & ſupra ca. prox. & ſupra quod met. cau. ad audientiam. & j. de iureiur. ſi verò. & 22. q. 4. ſi aliquid.*

d ¶ *Moleſtaret.*] Et ſic patet, quòd T. poſſidebat, & H. illum impediebat, & moleſtabat eum ſuper ipſa Eccleſia: vnde agebat T. vti poſſidetis, d ſcilicet ne inquietaretur. vnde ſecundum formam petitionis formatur hîc ſententia, *infra de ſimo. licet Hely. §. nam iuxta iudicij.* &c.

e ¶ *Non intelleximus.*] No. quòd non vult Papa per ſuũ reſcriptũ bene ſtatuta reſcindi. *ſ. de ata. & quali. cum te.* nec vult derogare ius alicuius, *99. d. nullus ex cap. exce.* ibi. ſubtrahitur. *& in gl. ſubtrahitur. & ſ. de offic. or. licet. §. quia tamen. & j. de vſu. pal. ex tuarum.* & *C. de emancip. l. nec auũ.* & ea quæ cauſa cognita ſtatuuntur, reſcriptis reuocari non poſſunt: vt *C. communia de epiſtolis programmata. & c. l. 3.* ad hoc facit *C. ſententiã reſ. non poſ. l. impetrata. & C. de teſt. & quemadmodum teſt. l. ſi teſtamentum.*

a ¶ Reuo-

a *Ergo non obſtabat: ſed refert ſequ. glo. ad tempus, quo repellitur ſpõtanea probatio renũciationis.* Ioan. And.

† *Poſt cõci. Latera. gl.* 22. c. 1 & c. 2. eo. ti. in 1. compil.

† *Vide tex. in* l. ſi quis vi. §. differẽtia. ff. de acqui. poſ.

† *Alias ita: ſed ſpontanea voluntate.*

† *Poſt cõcil. Lateran. ſub Alex.* 3. p. 22. c. 4. eo. tit. in 1. cõpilatione, *vbi habes integrã narrationẽ facti.*

b *Concor.* l. iubere cauere. *cũ not.* ff. de iuriſd. om. iud. & l. qui reſtituit. ff. de rei vẽ.

c *Alij dicũt illud loqui ex vi expulſiua, aliud è vi compulſiua: ſed hoc falſum eſt quod patet hic per verbum, ſpoliatus.* Ioann. And.

† *Aliâs, Pelerem.*

† *Aliâs ita: ſuper eadẽ cauſa: in multis correquis.*

† *Pelerem,*

d *In quo interdicto vterque agit, & vterque impetrare poteſt, ſicut in communi diuidundo, & finium regun. iudicis. ſecũdùm Inn. vt infra de* proba. ex literis. *Ioan. And.*

a ¶ *Receptionem.*]No. tempus receptionis literarum conſiderandũ, & nõ datæ. *ſic* ĩ. *de preb. dilectus* 2. vbi de hoc in gl. receperũt.
¶ *Gl. ſeq. aſſignat contrarium, & ſoluit.*
b ¶ *Occaſione ipſarum.*]Nota, ꝙ hic fit in ſecundis literis mẽtio de primis etiam expreſſa, non tamen reuocantur primæ. vnde ſignatur contra. ſ. *de reſcript. cæterum. & c. ex parte* 2. ſed hoc ideo eſt, quia ſententia iam erat lata per primas, quæ validę fuerunt: aliàs ſecundæ reuocant illos, vt hic patet: à qua ſententia nõ fuit appellatum: vt C. *de li. penden. l.* 1. & 2. & C. *de tranſact. cauſas. & Cod. ſen. reſcin. non poſ. l. impetrata.*
c ¶ *Non obſtante.*]Hoc ideo, quia iuriſdictio ꝑ primas literas attributa, reuocata erat: vnde nulla fuit ſentẽtia lata poſt receptionem ſecundarum. ſic ſ. *de offi. deleg. ex literis.* Bern.

† *Hũc text. dicit hoc Abbas eſſe ſingularem ad hoc, quod hoc verbũ, bene reuocetis in errorum, nõ intelligitur de legitimè actu.*

† *Aliàs: innouatum.*

a *Prima dicit reſcriptum non patrocinari contra ſententiam, à qua nõ fuit appellatũ. Secũda dicit tam condemnãdum in litis verum aſſimationem. Io. And.*

nec intelligi debuit, vt reuocaretur, quod per vos factum eſſet auctoritate literarum noſtrarũ† ſed ſi quid præſumptione, vel violentia immutatũ† eſſet: Mandamus, quatenus licẽtiam, quam protuliſtis ante poſteriorum literarum receptionem [a], occaſione ipſarum [b] nullatenus reuocare tentetis, & ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuiſtis, ſtudeatis id ſublato appellationis obſtaculo reuocare. Si verò poſt receptionem ſequentium literarum, ſententia lata fuerit: ea non obſtante [c], iuxta tenorem ipſarum, appellatione poſtpoſita procedatis.

¶ Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶ *Petenti reſtitutionem beneficij, quæſtio inſtitutionis non canonicæ referri non poteſt.*

CAP. V.

IN literis tuis: *& infrà.* ¶ Super illa quæſtione, videlicet cùm quis dicit ſe de poſſeſſione violenter eiectum: & aduerſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: Reſpondemus, priùs de violenta eiectione [d], quàm de canonica [e] inſtitutione agi debere: quia prædo [f], etiam eſt ſecundùm rigorem [g] iuris reſtituendus.

¶ Idem Exoñ Epiſcopo.

¶ *Non obſtat exceptio criminis, agenti interdicto vnde vi, vel quod vi, aut clam.*

IN literis.] Primò ponitur quæſtio. Secundo ipſius reſponſio. Tertiò reſponſionis ratio. & partes patent. Abb. Sic.
Casvs Aliquis dicit ſe de poſſeſſione Eccleſiæ ſuæ violenter eiectum, vnde petit reſtitui: aduerſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet, primò cognoſcendum eſt de violẽta eiectione, quam de canonica inſtitutione: quia ꝓdo de iuris rigore debet reſtitui. No. quòd quæſtio ſpoliationis pręcedere debet quæſtionem proprietatis. Item petenti reſtitutionem, non poteſt referri quæſtio proprietatis: niſi primò fuerit reſtitutio facta.

† *Poſt conc. Latera. ſub Ale.* 3. p. 22. c. 5. eo. tit. in 1. compilat. *& de intelle. & materia vide latè per Anto. Gabr.* li. 5. commu. concl. tit. de reſti. ſpol.

¶ *Gl. ſeq. in princ. alleg. vnum ſimile: ſecundò opponit contra textum in hoc, quod dicit priùs agendum de violenta eiectione: in glo. ſeq. exponit: ſecundò opponitur: videtur, quod ſimul poſſeſſorio, & petitorio poßit agi. Panor.*
d ¶ *De violenta eiectione.*]Cùm enim agitur de violentia, & poſſeſſione, priùs agendum eſt de poſſeſſione, quis poſſideat, ſcilicet vt per hoc appareat, quis fecerit violentiam. *C. de appel.* ſi verò agatur de poſſeſſione, & proprietate: de poſſeſſione priùs agi debet, vt hîc. Et expone, de violenta eiectione, id eſt, de poſſeſſione violenter ablata: vt *ff. de iud. ſi de vi. & ff. ad l. Iul. de vi pub. qui cætu. §. ſi. de vi* [b]. cum quõ ſpoliationis ſit priuilegiata. ſ. *de or. cog. ſuper.* & hoc, cùm vnum intentatur ab vna parte, & alterum ab altera: ſecus ſi vtrunque ab eodem: quia tunc poteſt vtrunque ſimul proponi. ſ. *tit. prox. cum eccleſia. & c. ſeq. & c. cum dilectus, & interdicto, vti poßidetis.* naturaliter priùs de poſſeſſione agitur. *C. de interdict. incerti iuris.* cum ſuis concord. quia & ciuilis, & naturalis ratio ſuadet, vt alter poſſideat, & alter à poſſidente petat. *Inſtit. de interdi. §. retinendæ.*

b *Et poſſeſſione, vel de omnino quæratur: primo cognoſcendum de vi, quã de proprietate rei. Io. And.*

e ¶ *Canonica inſtitutione.*]Et ſic patet, quòd ſpoliato non poſſit referri quæſtio dominij: niſi primò fuerit reſtitutus. ſ. *eod. ſoliciè.* vbi de hoc,
¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, & determinat. Io. And.*
f ¶ *Prædo.*] *ff. de vi, & vi arma. l.* 1. *§. qui à me.* arg. contra: quia dolo facit, qui petit, quod ſtatim reſtituere debet. *ff. de doli excep. dolo.* Sed illud poteſt intelligi in petitorio iudicio: & hoc verum eſt niſi ſit talis prædo cuius vitæ nullus parcere debet. *C. quando li. vnicu. ſi in ſe vin. l.* 2.
¶ *Glo. ſeq. caſum excepit.*
g ¶ *Rigorem.*] Niſi dominus rem petat eodem tempore cum fure. *ff. de dep. bona fides. §. exempli loco.* tamen æquitas quandoq; præfertur rigori. *C. de iud. placuit.*
ITem cum quis.] Diuiditur vt proxima. Abb.

e *Sed illud iure authẽticorũ videtur correctũ in Auth. de poſ. in prin. coll.* 6. & ſignatur. C. depo. *& in corpor*, ſed iã caucum.

Casvs. Aliquis dicit ſe de poſſeſſione ſua violenter eiectum: vel dicit aduerſarium ſuum clã poſſeſſionẽ illã intraſſe: vnde petit reſtitui: aduerſarius opponit ei crimen: vt ſic prætexto criminis repellat eum à ſua intentione: quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet, ꝙ obiectio talis non debet admitti, nec executio principalis cauſæ hoc ꝓp debet differri: quia nullũ crimẽ poteſt ei opponere, antequam fuerit reſtitutus, cũ præſumatur eius inimicus exiſtere. Not. quòd petẽs reſtitutionẽ aduerſarius crimẽ opponere nõ põt ante reſtitutionẽ: quia præſumitur inimicus.

CAP. VI.

ITem † cum quis dicit, ſe de poſſeſſione violenter eiectũ: vel aduerſarium clam poſſeſſionem [h] intraſſe: & aduerſarius ei crimen obiicit [i], vt eum à ſua intentione repellat: non occurrit nobis, quòd illius obiectio admitti debeat †, vel principalis [k] cauſæ propter hoc executio retardari, quoniam criminaliter [l] aduersùs eum ante reſtitutionẽ agere non poteſt, cùm præſumatur ei exiſtere inimicus.

† *Poſt conc. Lateran.* p. 22. c. 6. e. tit. in 1. compilatione.

¶ Idem Cantu. Archiepiſcopo.

¶ *Spoliatus etiam à Iudice iuris ordine prætermiſſo, ante omnia reſtituatur.*

CAP. VII.

COnquerente † nobis R. Clerico accepimus, quòd ipſum Eccleſia de VVerfort † ſine iudicio ſpoliaſti. ¶ Quia verò iam non decet honeſtatem tuã, Clericos tuæ iuriſdictionis, ſine manifeſta cauſa, & rationabili [m], ſuis beneficiis ſpoliare; quibus teneris paterna [n] prouiſione conſulere: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita [o], prædicto † Clerico præfatã Eccleſiam cum redditibus inde perceptis [p] reſtituas: & in pace eam poſſidere permittas. † Reſtitutione autem facta, ſi quid aduersùs eum ſuper præſcripta Eccleſia proponere volueris [q]: coram Exon. Epiſcopo delegato à nobis, per te, vel per ſufficientem reſponſalem, ſecundùm formam iuris poteris experiri.

† Cap. 1. eo. titul. in 2. compilat.
† *Carrefort.*
† *In codice Barbatia ita: prædictã eccleſiam præfato clerico cũ &c.*

¶ *Gl. ſeq. dicit eum, contra poſſeßionem aduerſarius intrauit, reſtitutione non egere niſi in duobus caſibus & quid conſequatur agens per hoc interdictum.*
h ¶ *Clam poſſeßionem intraſſe.*]In hoc caſu non eget reſtitutione: quia poſſeſſionem non amiſit: niſi in duobus caſibus, putà, ſi veniens non fuerit admiſſus. Item cũ non accedit: quia ſuſpicatur ſe poſſe repelli. *ff. de acq. poſſeſſ. clam poſſidere. §. qui ad nũdinas. & l. ſi id. § vlt.* conſequitur tamen, vt quod iã ædificatum eſt, tollatur & conſeruetur indẽnis, prout iuratum fuit in litis taxatione à iudice facta. *ff. quod vi, aut clam, ſemper §. in hoc interdicto. & l.* 1. *§. denique.* vbi dicitur, ꝙ nulla iuſta exceptione ſe tueri poteſt quis aduersùs factum, quod vi, aut clam fecit, ſeu contra interdicto iſto agentem.

† *Vide* l. qui ad nundinas. §. clã poſſidere. cum l. ſeq. *per Bart. ff.* de acq. poſ.

i ¶ *Crimen obiicit.*] Et malè: quia ſeparata eſt cauſa criminis à cauſa poſſeſſionis. *C. de dona. inter vir. & vxor. ſi maritus, in ſi.*
k ¶ *Principalis.*] Scilicet cauſa reſtitutionis: quia principalis eſt, & primò expedienda. ſ. *eo. c.* 1.
l ¶ *Criminaliter.*] vt 3. *q.* 1. *&* 2. *per totum. &* ĩ. *eo. c. frequens* [*li.* 6.]
COnquerente.] Primò ponitur querela. Secundo ibi, *Quia verò.* præceptum. Tertiò ibi, *Reſtitutione.* iudicis datio.
Casvs Quidam clericus R. nomine conqueſtus fuit dño Papæ, ꝙ archiepũs Cantu. ipſum ſine iuris ordine ſpoliauit Eccleſia ſua. Papa ſcribit archiepõ dicens, ꝙ non decet honeſtatem ſuam, taliter clericos ſuos ſpoliare beneficiis ſine rationabili cauſa, quibus potiùs paterna debet prouiſione conſulere. Vnde mandat, quatenus ſi eſt ita, prædicto clerico Eccleſiam reſtituat cum fructibus inde perceptis, & in pace ipſam dimittat eidem: facta verò reſtitutione, ſi aliquid ſuper Eccleſia prædicta contra ipſum proponere voluerit, coram Exonieñ. epõ ad hoc delegato, cum eodem R. poterit ordine iudiciario experiri. Not. ꝙ nullus debet deſtitui, vel ſpoliari etiam à ſuo prælato, iuris ordine non ſeruato. Item reſtitui debet res cum fructibus perceptis. Item ſpoliatus non tenetur reſpondere de proprietate, donec fuerit reſtitutus.
m ¶ *Rationabili.*] 56. *diſt. ſatis peruerſum. &* 16. *q. vlt. inuentum.*
n ¶ *Paterna.*] 16. *q.* 1. *prædicator. &* 8 *q.* 1. *clemens. &* ĩ. *de præb. c.* 2. *& c. cum ſecundùm Apoſtolum. &* ĩ. *de conſi. cum Apoſtolus.*
¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo.*
o ¶ *Si eſt ita.*] Sed quare dicit, ſi eſt ita, nunquid debet ipſe cognoſcere de facto ſuo? Reſpondeo, non: quia cum de facto ſuo debeat eſſe certus: ſuper hoc nullam habet cognitionem, ſed ille, cui cauſa committitur. ſed in hoc, vt quod iniuſtè fecit, emendet, defertur eidem. ſ. *de reſcri. cap. ab excommunicato.*
p ¶ *Perceptis.*] Et qui percipi potuerunt. ĩ. *eod. grauis.*
q ¶ *Volueris.*] Ex quo enim aduerſarium ſe ſibi conſtituit, non debet eſſe iudex in facto ſuo. *C. ne quis in ſua cauſa ius ſibi dicat, l. vnica. &* 4. *q.* 4. *c.* 1.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per notabile, & quaſtionem.*

a ¶ *Experiri.*] Et ſic videtur, quòd Eccleſiam ſibi retinuerit, & non alij dederit: alias etiam ille, cui dediſſet, deberet experiri: & iudex de his, quæ coram eo acta eſſent, ſi interrogaretur, ſcriberet delegato. 28. *diſt. de conciliis.* & ſi Archiepiſcopus cum non reſtituerit, vt mandatur, tunc delegatus cognoſcet, an taliter fuerit ſpoliatus: quia hoc illi mandatur ex eo quod dicit: ſi eſt ita. vt dictum eſt: ſemper enim præſumitur pro ſententia[a] iudicis, quouſque probetur contrarium. *ſ. de renun. in præſentia. j. de re iudi. ſicut & ſ. de elect. bona. & ſ. de probat. poſt ceſſionem. & ff. de inſti. & iur. l. pen. § prætor.*

a *Sed hic nõ fuit ſententia vel iudicialis præmiſſio: ſed extraiudicialis ſpoliatio. Ioan. And.*

cientem reſponſalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri.[a]

¶ Idem.

¶ *Reſtituitur coniux viro probanti deſponſationem, & copulam, & de ipſius impunitate caventi: niſi magna ſit viri ſævitia.*

CAP. VIII.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. compilat.

EX tranſmiſſa nobis, *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd præfata mulier prędicto militi legitimè[b] deſponſata fuiſſet, & ab eo[c] cognita: ipſam ei reſtitui faciatis: recepta tamen ſufficienti[d] cautione, quod illi non debeat aliquod malum inferre. ¶ Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quòd meritò de ipſo diffidat, alicui probæ, & honeſtæ mulieri, vſque ad cauſæ deciſionem, cuſtodienda ſtudioſiùs committatur in loco vbi vir, vel parentes eius, mulieri nullam poſſint violentiam[e] † inferre †.

† *Aliàs: moleſtiam.*

† *Vt ponatur in loco religioſo: j. de ſpon. c.* cum locũ. & ſ. c. accedẽs. de procurat.

EX *tranſmiſſa.*] Primò mandat reſtitutionem cum cautione. Secundò prouidet. quid agendum ſit, cùm fragilis eſt cautio. ibi, *Si autem.* Abbas.

Casus. Quidam miles petebat reſtitutionem vxoris ſuæ, quæ ab ipſo ſua temeritate diuertebat: quæ contra matrimonium conſanguinitatem opponebat. Reſpondebatur, quòd non debebat ei reſtitui, cum nondum ipſius poſſeſſionem habuerit: & etiã quia timet ſuæ perſonæ periculum imminere: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit, quòd prædicto militi præfata mulier fuerit legitimè deſponſata, & ab eo cognita ipſam faciant ei reſtitui, recepta cautione ſufficienti ab ipſo, quòd ei non debeat malum inferre. Si verò ita crudelis, & ſæuerus fuerit, quod mulier de ipſo diffidat: committatur alicui honeſtæ mulieri vſque ad finem cauſæ cuſtodienda in loco, vbi vir, vel parentes ipſius nullam poſſint mulieri violentiam facere. No. quoddam ſpeciale in iſta reſtitutione, videlicet quòd debet probari proprietas, ſcilicet matrimonium contractum eſſe legitimè, & quòd carnaliter cognouerit, & quòd ſpoliatus fuerit. Item cùm timetur de ſæuitia viri: debet cauere vxori de impunitate perſonæ. Item quando capitali odio vir odit vxorem, non eſt reſtituenda, etiamſi vellet cauere.

b ¶ *Legitimè.*] Id eſt, per legitimum cõſenſum de præſenti vtriuſque[b], per verba idonea expreſſum. *infra de ſponſa. ſi inter. & c. tua:* & in facie Eccleſiæ: & ideo non obſtaret reſtitutioni, licèt obiiceretur conſanguinitas. *j. eod. ex conqueſtione.* niſi obiiceretur gradus indiſpenſabilis, vel etiam quodcunque aliud impedimentum perpetuum: & probationes eſſent incontinenti paratæ. *j. eod. litteras.* ſecus ſi ageretur petitorio. *ſ. de ordine cognitionum. intelleximus.*

b *Ita quod tenuerit ratione cõſenſus: dato quod alter ſi nullam ſimile* infr. de ſponſ. c. 1. li. 6. *Io. And.*

¶ *Glo. ſequens not. in hoc poſſeſſorio duo probanda: ponit ſimile. & rationem ſubdit.*

c ¶ *Et ab eo cognita.*] Et ita per hoc habuit poſſeſſionem. Et ſic patet, quòd duo debet probare, qui petit reſtitutionem: videlicet legitimam diſpenſationem verè, vel præſumptiuè, & carnalem copulam. & eſt ſimile in ſeruitutibus, vbi quis debet probare duas res, ſcilicet, ſeruitutem conſtitutam fuiſſe, & ſe vſum fuiſſe. *ff. de itin. actúque pri. l. 3. §. hoc autem interdicto.* & hic ſeruitus eſt hinc inde: nec eſt ſimile hoc poſſeſſorium alijs poſſeſſorijs de recuperanda poſſeſſione: quia ibi non eſt neceſſe probare de iure, *ſupra de officio deleg. conſultationibus.* Hic non ſufficit ſola poſſeſſio: quia poſſeſſio hîc haberi non poteſt ſine iure: vt *j. eo. ex parte.* Quare non ſufficit ſola poſſeſſio? quia liber homo poſſideri non poteſt. hic eſt talis poſſeſſio, quòd qui poſſidet, poſſidetur. *j. eo. literas. in fi. & c. ex parte. & j. de rapto. cum cauſa.*

d ¶ *Sufficienti cautione*] *j. eo. literas. in fi.* ſufficiens cautio[c] dicitur, ſi pignora, vel fideiuſſores dẽtur *ff. manda. ſi mandato Titij. § Vlt. ff. de fideicommiſ. liber. l. ergo. § adsci.* ſed nomine cautionis ſimpliciter poſito, cautio nuda intelligitur. *C. de verb. ſign. ſancimus.* & iudex recipiat cautionem, per quam magis poſſit mulier eſſe ſecura. *ſ. vt lite non conteſt. quoniam § Vlt.* & hoc ſolũ bene agitur. & *c. 23. q. 5. prodeſt.* ſic *32. q. 1. de benedictio.* ſi verò non poſſet ſecurè caueri, non eſt reſtitutio facienda. *j. eo. literas. & ſ. vt lite non conteſt. accedens 2.* & hoc propter fragilitatem cau-

c *Adde quæ dixi.* lib. 3. commen. in Direc. ſchol. 139.

tionis. *ff. ad Trebel. qui ita. § 1.* & hîc idem dicitur.

e ¶ *Violentiam.*] Ad extorquendam forte aliquam confeſſionem *31. q. 2. Lotharius. § præterea. & verſi. & econtra. ad fi.* vel aliud iniquum in ipſam committat. Bern.

CVm *veniſſet.*] Si is, qui per alium poſſidet illo mortuo poſſeſſionem ingreſſus expellitur, reſtitutionem per interdictum petere poterit. ita communiter ſummant Doct. ſed ſecundùm hanc ſummationem fortè de nihilo prouidet hoc cap. & ideo ſumma ſic, & not. vt in rubro. Et ſecundùm hoc eſt caſus notabilis: & probat not. per gloſſ. & Bar. *in l. qui vniuerſas. & in l. quamuis. ff. de acquir. poſſ.* Diuiditur: nam in prima parte ponitur conſultatio partium deciſa, in ſecunda reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

¶ Idem.

¶ *Per ſolutionem penſionis rei donatæ factam donatario, cum auctoritate donatoris acquiritur illi donatario rei donatæ poſſeſſio: adeò quod ſi ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.*

CAP. IX.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilat.

CVm † veniſſet ad nos G. Canonicus ſanctæ Trinitatis de Hatul. † ſuo Priore, & Capitulo deſtinatus, in audientia noſtra propoſuit, quòd cùm Eboracen. Archiepiſcopus Eccleſiam de N. eis conceſſiſſet, & per ſcriptum proprium confirmaſſet: ita quòd poſt deceſſum C. Clerici, (qui præfatam Eccleſiam tunc tenebat[f]) vſibus eorum omnibus modis proficeret †: & interim auctoritate ipſius Archiepiſcopi, idem G. ipſis Canonicis, annuam ſolueret penſionem: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd ſi præfati Canonici, de prædicta Eccleſia, auctoritate eiuſdem Archiepiſcopi, viuente Clerico, perceperunt annuam[g]

† *Batilla.* † *Baſilla.* † *Barelſ.* † *Barcelis.*

† *Aliàs: proficeret.*

Casus. Archiepiſcopus Eboracen. Eccleſiam de N. conceſſit canonicis ſanctæ Trinitatis, & per ſcripturã propriam confirmauit: ita videlicet quòd poſt deceſſum G. clerici, qui Eccleſiam tunc tenebat vſus cederet canonicorum, & interim clericus ille auctoritate Archiepiſcopi, canonicis prædictis annuam ſolueret penſionem, quam archiepiſcopo ſoluere cõſueuit: quam conceſſionem dominus Papa inſpecto inſtrumento conceſſionis archiepiſcopi confirmauit. Mortuo clerico prædicto, canonici prædicti confiſi de conceſſione, & confirmatione prædictis, ſine auctoritate archiepiſcopi, poſſeſſionem ipſius eccleſiæ ſunt ingreſſi: archiepiſcopus quia auctoritate propria, & eo non requiſito poſſeſſionem ipſius fuerunt ingreſſi, fecit ſpoliari prædictam eccleſiam omnibus, quæ clericus defunctus ibi dimiſerat ipſius canonicis. Vnde canonici prædicti domino Papæ de archiepiſcopo ſunt conqueſti. Reſpondet Papa ſuper hoc, quòd ſi canonici prædicti, à præfata eccleſia, viuente clerico ſupra dicto auctoritate archiepiſcopi perceperunt annuam penſionem, eo mortuo, quamuis non habuerunt auctoritatem archiepiſcopi, vitioſè tamen non ſunt ingreſſi poſſeſſionem, cùm ſit cautum in iure, vt is poſſideat, cuius nomine poſſidetur: & ideo archiepiſcopus tenetur ad reſtitutionem eorum, quæ inde fecit aſportari. Nota, quòd qui per alium poſſidet, poſſidere intelligitur, & ita viuente clerico intelligitur poſſidere per ipſum.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, quod non vacans, &c. & ſoluit.*

f ¶ *Tenebat.*] Sic colligitur ex hoc, quod beneficium non vacans fuit illis conceſſum, vnde eo ipſo debent perdere illud. *infrà de conceſſ. præbend. quia in vinorum. & cap. poſt electionem* licet donator aliud donare illis teneatur. *infra de præben. inter cætera. & 7. quæſt. 1 præſentium.* Sed hoc non habet locum in hoc caſu: quia quod collegio datur, nemini datur. *arg. 12. quæſt. 2. epiſcopus. §. qui manumittitur.* & nullus ſuo nomine inde capit emolumentum. *2. quæſt. 5. §. biduum. verſic. palàm.* & ſic nullus deſiderat mortem viuentis[d]. *de conceſſ. præbend. nulla.* & talis donatio licitè fieri poteſt de conſenſu epiſcopi, etiam à patrono ſine præiudicio poſſidentis. *infrà de donat. conſultationibus.* quæ ponit iſtum caſum. & *infrà de iure patron. quod autem.*

d *Maximè quia naturale vitium eſt negligere quod communiter poſſidetur. vt ſe nihil habere, qui totum nõ habeat, arbitretur.* C. quando & qui. quar. pars. l. 2. lib. 10. *Io. And.*

g ¶ *Annuam.*] Per hoc intelliguntur canonici accepiſſe poſſeſſionem, & Archiepiſcopus ſi eam amiſit, & receptio penſionis fuit ſignum traditæ poſſeſſionis. *argu. ſuprà de conſue. ex litteris. ſicut.* & donando, vel vendendo rem aliquam, ſi vſumfructum ſibi retinuerit, eam tradidiſſe videtur. *Cod. de donat. quiſquis rem. & l. ſi quis argentum. §. ſed ſi quidem. ff. de rei vend. quædam mulier.* & eſt arg. ad hoc *ff. de acquiren. poſſeſſ. quod meo. §. ſi venditorem. & l. quæ bona. & l. ſi aliquam.* nec mortuo clerico, ſtatim canonici amiſerunt poſſeſſionem, quam priùs habebant, ſed tunc demum ſi neglexiſſent. *ff. de acq. poſſeſſ. ſi de eo. § 1.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. ponit partem caſus deciſam.*

a ¶ *Cuius*

a ¶*Cuius nomine poſſidetur.*] *ſ.de praſ.ſi diligenti. & ī.Vt lit. non conteſt.quoniā.§.quod ſi ſuper.Inſti.de interdi.§. poſſidere. ff.de acq.poſ.quod meo.& l.generaliter.* Supple, vt intelligas, quare faciat ad titulū, ꝙ mortuo clerico illo, canonici ſtatim intrauerūt poſſeſſionē ſine requiſitione archiepiſcopi: vnde ipſe ſpoliauit eos prædicta Eccleſia, & omnia bona Eccleſiæ fecit aſportari: vnde petebant canonici reſtitui[a], vt patet in integra.[b] & ſic per reſponſionem patet, ꝙ ſunt reſtituendi, quia poſſidebant, & iniuſtè ſpoliauit eos.

ſed ſuper diuerſis bene poſſet peti reſtitutio in modum actionis reconueniēdo lite conteſtata durante iudicio. *ī. de ordin.cognitio.c.cum dilectus.* & *ī.de reſcri. in concilio Lugdunēſi.c.diſpendia.§.rem quoq;* ſed nō in modū exceptionis. Et in caſu huius decre. quæſtio ſpoliationis propoſita in modum actionis priùs debet terminari, & facta reſtitutione procedatur ſuper petitorio. Sed hîc ideo mulier auditur, quia & ante ingreſſum litis, & coram ordinario, & coram delegato hoc inſtanter petebat, & poſt ingreſſum, & nihilominus compulſa per iudices ingredi iudicium, petijt reſtitui, & cum nihil proficeret, appellauit: & quod dicitur in decret. paſtoralis. intelligitur, quando primò quis intentat petitoriū, ille idem ante concluſionem poteſt redire ad poſſeſſorium, vnde non eſt ſimile.

EX *conqueſtione.*] Si altero coniugum matrimoniū accuſante alter petat reſtitui, ante omnia reſtituitur. Primò ponitur appellātis querela. Secūdò iudicū datio ibi, *Mandamus.*] Abb.Sicul.

CASVS. Quidam miles C.nomin. B.mulierem in vxorem accepit, & eam maritali affectione pertractans, filiam ſuſcepit ex ea: tandem ſine iudicio Eccleſiæ à ſe remouit: & litteras ad iudices impetrauit, vt matrimonium accuſaret de conſanguinitate. Sed antequam à iudicibus citaretur, coram diœceſ. epiſcopo virum ſibi reſtitui poſtulauit, & ob hoc ad ſedem Apoſtolicam nuncium deſtinauit: demum etiam præfatis iudicibus conſtituta, aliquando per ſe, aliquando per procuratorem, ante cauſæ ingreſſum, & poſt, virum ſibi reſtitui poſtulabat: iudices reſtitutione denegata, in principali procedere voluerunt, vnde ipſa ad ſedem Apoſtolicam appellauit: mulier cōqueſta fuit de hoc D. Papæ, vnde mandat Papa iudicibus, quatenus ſi eſt ita mulieri virum reſtitui faciant, & quicquid poſt appellationem factum eſt, debeant in irritum reuocare: audientes poſtmodum cauſam ſuper conſanguinitate, & debito fine terminantes eandem. Not. quod reſtitutio ſemper facienda eſt, antequam tractetur quæſtio principalis. Item quicquid fit poſt appellationem legitimam, debet reuocari.

penſionem: eo mortuo, quamuis auctoritatem eiuſdem Archiepiſcopi non quæſierunt, vitiosè tamen non ſunt poſſeſsionem ingreſsi †: cùm (ſicut cautum eſt) is poſsideat, cuius nomine[a] poſsidetur.

¶Lucius iij. G. Archid. & I. Archipresbytero Turonēſ.

¶*Si actore agente petitorio, reus ſuper eadem re deducit poſſeſsionem, proceditur in ſolo poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio.*

CAP. X.

EX † cōqueſtione B. mulieris ad nos noueritis perueniſſe, quòd cum C. miles eam ſibi matrimonio copulaſſet, & maritali affectione pertractans, ex ipſa filiam ſuſcepiſſet, ſine iudicio[b] Eccleſię à ſe remouit eãdem, & de accuſando ſuper conſanguinitate matrimonio, remoto appellationis obſtaculo, litteras ad Iudices impetrauit: cùm autem priuſquam à Iudicibus mulier citaretur, per diœceſanum Epiſcopum virū ſibi reſtitui petiiſſet, & ob hoc ad nos proprium nuncium deſtinaſſet: demùm coram prçfatis Iudicibus conſtituta, modò per ſe, modò per Procuratorem[c], ante ipſius cauſę ingreſſum[d], & poſt, virum ſibi reſtitui poſtulabat. Iudices verò reſtitutione negata, (quod fieri non debuit[e]) in principali procedere voluerūt †: vnde ipſa noſtram audientiam appellauit: *& infrà.* ¶Mandamus, quatenus ſi eſt ita, mulieri virū reſtitui[f] faciatis: quę poſt appellationē[g] ipſa ſunt, in irritum reuocantes: poſtmodum ſuper matrimonio cauſam audiatis, & fine canonico[h] terminetis.

¶Cæleſtinus tertius.

¶*Violentus rem cum fructibus, etiam, qui percipi potuiſſent, reſtituere, dāna reſarcire, & de iniurijs ſatisfacere compellitur.*

CAP. XI.

GRauis † ad nos querela: *& infrà.* ¶Mandamus: quatenus ſi vobis conſtiterit de prçmiſsis[i], prędictum Archidiaconum, ablata prçnominati monaſterij fratribus cum integritate reſtituere, damna plenariè reſarcire, & de illatis iniuriis[k] competenter ſatisfacere compellatis †: prouiſuri, vt

¶*Gl.ſeq. ponit quatuor caſus, in quibus non ſit reſtitutio contingit.*

e ¶*Non debuit.*] Niſi in caſibus, putà ſi eſſet publicè adulterata. *ī. de diuort. ſignificaſti.* vel niſi timeretur ſęuitia viri, ita quòd nō poſſet ei caueri. *ī. eo. litteras.* & *ī.eo.c.ex transmiſſa.* & in caſu, quem habes. *ī. de diuor. c. gaudemus. in fi.* Itē vbi petitur reſtitutio[d] in modum exceptionis, ibi non datur reſtitutio: quia non agitur ad hoc. *ī.de ordin. cog. ca. cum dilectus.*

b ¶*Sine iudicio eccleſiæ.*] Et ideo malè, etiam ſi conſanguinitas notoria eſſet. infrà de diuor. c. porrò. quia talis ſeparatio pœna eſt, quæ non debet imponi niſi per iudicem. *33.q.2.ſæcularis. & §.in hoc.*

c ¶*Per procuratorem.*] Quod bene licet, etiā ſi eſſet minor xxv. annis. *ī. eo.c. ex parte.* etiam ſi ageretur ad tori ſeparationem tantum. *ī. de procu.c.tua.* ſed ſi criminaliter ageretur, non: vt in *c.tua. & ī.de accu.c.Veniens.* in crimine enim non interuenit procurator. *5.q.3.in criminalibus*[c].

ADDITIO. An autem cōparendo per ſe, videatur reuocare procuratorē, vide bonum tex. in *c. ſi quem, de procuratorib.* [*lib.6.*]

¶*Glo.ſeq.no.ex tex.quod etiam poſt lit.conteſt. &c. & adducit* c.paſtoralis. *obijcit de decre inter monaſterium. Soluit, & ſtando obiectioni reſpondet ad hoc* c. & ad c.paſtoralis.

d ¶*Ante ipſius cauſæ ingreſſum, & poſt.*] Per hoc videtur, quod quæſtio ſpoliationis in modum actionis propoſita præiudicet principali, & ante litem, & poſt litem conteſtatam. *arg. ſupra de cauſa poſſ.c.paſtoralis.* Sed videtur, quod non ſit audienda mulier iſta petens reſtitutionem lite conteſt. ſuper principali, ſicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingreſſum principalis proponendæ ſunt. *ī.de mut.pet.c.1.* & *C.de ſen. & interlo.om.iudi. Auth. Et conſequenter.* & quia dilatoria eſt, qualitercunque proponitur, & dilatoriæ quæſtiones omnes ſiue exceptiones ante litem conteſtatam debent proponi, poſtea verò non. *ī.de re iud.c.inter monaſterium.* Satis videtur dicendū, ꝙ ſi aliquis cōteſtetur litem, cum actore intentante quæſtionem proprietatis (ſicut faciebat vir iſte, qui agebat de cōſanguinitate) ſi nihil reus dicat de ſpoliatione ante litem conteſtatam, non ſit poſtea audiendus: ſiue in modum actionis, vel exceptionis velit obiicere ſpoliationem ſuper eadem re, & ſibi imputet, qui hoc omiſit:

dilectus.

f ¶*Reſtitui faciatis.*] *Arg.contra ī.de ord.cog.intelleximus.* Ibi. petitorio, & hîc, poſſeſſorio. ſic non eſt contra.

¶*Gloſſa reci. per obiectionem.*

g ¶*Poſt appellationem.*] Et ita tenuit appellatio, licèt eſſet inhibita in litteris. quia remotio appellationis nō impedit appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur. *ī.de appel.c.Vt debitus.* & ideo omnia reuocantur, quæ poſt appellationem legitimam facta ſunt. *ī.eo.litteras.* Bern.

h ¶*Fine canonico.*] Verbum iſtud ferè ſemper ponitur in cauſis ſpiritualibus: & præcipuè in matrimonialibus, quæ per canones terminari debent[e]. *ī.de conſan.& affi. c. 1.in fine.* In ciuilibus cauſis ponitur, debito fine: ſed in hoc non eſt vis: quia in ſpiritualibus ponitur quandoque debito fine. *ī.eo.cum ad ſedem.circa princ. ī.de teſtibus.ex tenore.* ſ Bernar.

GRauis.] Prima pars deciſè ponit querelam, ſuper qua ſecunda dat iudicem ibi, *Mandamus.* cui quatuor tātum mādat quæ per ſe patent. Abbas.

CASVS. Archidiaconus iſte, de quo fit hîc mentio, ſpoliauit monachos iſtos Dolenſis monaſterij: & damna alia, & iniurias irrogauit eiſdem: Vnde monachi domino Papæ grauiter ſunt conqueſti: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit eis de præmiſsis, compellant prædictum archidiaconum reſtituere omnia, quæ abſtulit prædictis monachis, & damna plenariè reſarcire, & de iniuriis ſatisfacere competenter: prouideant inſuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ, & quos percipere monachi potuiſſent, ſi non fuiſſent ſpoliati, eiſdem reſtitui faciant vniuerſos. Not. quòd ſpoliati plenariè ſunt reſtituendi ad omnia, quæ amiſerunt cum fructib. perceptis, & qui percipi potuerunt.

¶*Gloſſ.ſeq.recit.per q.quomodo conſtare debeat, &c.*

i ¶*De præmiſsis.*] De violentia per teſtes conſtare debet ſi aduerſarius ipſam negauerit. De rebus amiſsis per proprium iuramentum qualitate perſonarum, ac negotij inſpecta, & ſic taxatione iudicis præmiſſa poteſt ſequi condemnatio. *ſuprà quod metu.cau.c.Sic* vbi de hoc. & *C.Vnde vi ſi quando.* & *2.q.1.in primis.* & *de iureiu. olim.*

k ¶*De illatis iniuriis.*] Quas ſpecificare debet, qui agit iniuriarum. *ff.de iniur prætor.1. reſp.*

¶*Glo.ſeq.recit.p q.quid intelligitur appellatione fructuū? & dicit id quod*

a *Archiepiſcopus dicebat eos non reſtituendos quia non poſſederant. Ioan. And.*

b *Hanc habes in 2. cōpilatione, omiſſo huius c.citatum.*

† *Adde de hoc per l. ex ſtipulatione. ff. de acqui. poſ.* & l.1.C. eod.

† Cap. 8.tit. in 1. compilatione.

c *Concor.* l.ſicut. in fi. ff. quemad. vſusfruc. amit. & l.non ſolum. §. 1. ff. de lib. leg.

† *Hic in plerisque antiquis legitur, voluerūt. cui repugnat & ſenſus, & ſeries huius c. nam cum iudices reſtitutionē negaſſent, & de facto procederent, ipſa appellauit.*

† Cap. 5.eo. tit. in 2. compilat.

d *Meliùs dixiſſet, vbi proponitur ſpoliatio. Ioan. And.*

† *Vide text.* in l. 1. §.qui autem. cum §.ſe.ff. de vi & vi arm.

e *Et per iudices eccleſiaſticos, vt diffinivit concilium Trident.* ſeſſio. 24. de ſacramēto matrimonij can. 12.

f *Concor.* l.1. §.quæſitum, cum gl. & l. de pupillo. §. denunciare. ff. de noui ope.nunc.

id, quod ſupereſt, &c. diſtinguens inter fructus induſtriales, & naturales, & inter poſſeſſore mala fidei, & bona fidei, & violētū.

a ¶ *Fructus.*] Not. quòd fructus dicuntur, qui ſuper ſunt deductis expēſis, quæ fiunt gratia quærendorū, colligendorū, & conſeruādorum fructuum, quod locum habet tam in bonæ fidei poſſeſſoribus, quam in malæ fidei, etiam prædonib. *ff. de pet. ha. l. ſi a domino. §. fructus. & l. planè. in fi. & C. de fru. & lit. expen. l. 1.* nam nullus caſus interuenire poteſt, qui hoc genus deductionis impediat *ff. fam. erciſ. l. fundus quē. 1. reſp. in fi. & ff. ſol. mat. fructus.* niſi in vno caſu. *j. de deci. cum nobis.* fructus enim intelliguntur deductis neceſſariis impenſis. *ff. de ope. ſer. fructus. & ff. de vſur. l. quod in fructus. & ff. man. l. qui mutuā. §. fin. arg. 12. q. 2. ſcimus.* cum hac diſtinctione. bonæ fidei poſſeſſor tenetur reſtituere tantum extantes ante lit. conteſta. & nō cōſumptos: poſt litem verò cōteſt. vniuerſos. *C. de rei ven. certum.* Malæ fidei a autē poſſeſſor, nō tamē violentus, tenetur reddere omnes, qui probātur ad eum perueniſſe ante lit. cōteſta. & poſt. *C. de rei ven. l. ſi fundū.* Si verò fuerit violentus, tunc tenetur reſtituere, perceptos & eos, qui percipi potuerunt per veteres poſſeſſores, vt hic dicit, & *j. eo. conquerente. & j. de off. deleg. cum cauſa. & 12. q. 2. non liceat. in gl. fi.* quod tamen loquitur in re malè alienata: ſimile *j. de ap. bona. & ff. de pet. ha. l. ſed & ſi lege. §. quod autē ait. & ff. de rei ven. ſi nauis. §. vlt. & C. vnde vi. l. ſi de poſſeſſione. & ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. qui autem vi deiectus eſt. & §. non ſolum.* ſicut in pignoratitia actione. *C. de pig. act. l. 2.* & hoc poteſt intelligi de fructib. induſtrialibus, vt frumento, vino, & conſimilib. ſecus videtur de aliis, ſcil. de naturalibus, vt pomis, ficubus, & conſimilibus: quoniam iſtos non facit ſuos poſſeſſor etiā bonæ fidei, vnde reddere tenetur vniuerſos, & conſumptos extantes: vt ff. de vſur. l. fructus percipiendo. Et de fructib. iſtis, qualiter reſtituendi ſunt, habes. *Inſt. de off. iud. §. 1. & in gl. cum fructibus. ff. de rei ven. ex diuerſo.* ibi no. Et in verbo *reſtitutionis* omnis vtilitas actoris cōtinetur. *ff. de verb. ſign. cùm prætor. & j. 1. per totum. & 2. q. 2. per totum.*

† *Terdonem.* † *Tendonem.* † Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat. † *Terdonem.* † *Locodio.* † *Lacedio.* † *Terdonen.* † *De ordine Humiliatarū vide plene per B. Antonii* in lib. hiſtoriali p. 2. tit. 15. c. 23. *& Caſſaneū* in catalogo gloriæ mundi p. 4. cōſideratione 60 *iam de litib. militia tēpli vide eūdem Antonium ibidem c. 25 & Caſſaneū* in dicto catalogo p. 9. conſiderat. 4. *vbi latiſſimè.* † *Terdonen.* † *conſtituerent.*

a *No. V inc.* infrà de deſpon. imp. ad diſſoluendū. *quod ſola denunciatio nō facit aliquē mala fidei poſſeſſorem.* ff. quod fal. tut. per totū. *ſed in ſola petitione hæreditatis efficitur per denunciationē mala fidei poſſeſſor: ita quòd poſtea nil alienare poteſt.* ff. de pet. hær. item veniunt. §. quod autem. *lex autem, ſi fundū.* j. *alleg. loquitur in eo, qui habebat conſciētiam rei alienæ, ſecundum nu. ſuan. And.*

non tantùm fructus a à nouo, & violento poſſeſſore perceptos, ſed quos (ſi eis poſsidere licitum fuiſſet) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

¶ Inn. iij. Epo, & Capitulo Tridoñ.†

¶ *Ingreſſus poſſeſsionem ignorante domino, ad quem pertinet, pōt per ipſum dominum, ſtatim cū ſciuerit repelli etiam violenter, nec ex tali repulſione cōpetit repulſo cōtra dominū interdictū poſſeſſorium, h. d.*

CAP. XII.

Olim† cauſam, quę inter vos nomine Tridoñ.† Eccleſię, & magiſtrum, & fratres militię templi in Lombardia ſuper domo Caluentię vertebatur de Locedio†, & de Columba Abbatibus, meminimus commiſiſſe: *& infrà.*

¶ Epiſcopus Tridoñ.† poſſeſſiones quaſdam Humiliatis b †, ſub ea conditione c conceſsit: quòd nomine Tridoñ. Epiſcopi oratorium ibidem, & hoſpitale conſtruerent†: & tres ſolidos cēſuales Tridoñ.† Epiſcopo annis ſingulis exhiberent: à quo etiam perſona, quæ loco præficeretur eidem, inueſtituram perciperet: & pro ſe, & aliis fratribus, ei, & ſucceſſoribus eius obedientiam faceret manualem d: Epiſcopo ſibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus verò magiſter ad eandem domum aſpirans, ipſos adeò circumuenit, quod præter conſcientiam veſtram, ſe, & ſua in eius manibus tradiderunt: ea tamen conditione e appoſita, ſi vobis, quod facerent,† complaceret: ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant f: *& infrà.* ¶ Intelligentes autem prædictam domum eidem magiſtro traditam g ſub conditione fuiſſe: & quòd nullum iuri veſtro præiudicium h fuerat irrogatum ex eo quòd idem magiſter iuſtitiæ veſtræ non inſcius, vobis ignorantibus poſſeſſionem accepit: præ-

Olim cauſam.] Ei, qui nō poſſidet, denegatur reſtitutio. ita communiter ſummatur. In prima ponitur commiſſionis, & ſcđ. narratio. In ſecunda cauſæ diffinitio ibi, *Intelligentes.* Abbas Casus. Quidam Humiliati olim impetrauerunt ab Epiſcopo Tridoñ. vt hoſpitale, & oratorium conſtruerent in loco Caluētiæ, & eis quaſdā poſſeſſiones conceſſerat ſub ea cōditione, quòd nomine Epiſcopi Tridoñ. oratorium ibidem, & hoſpitale conſtruerent, & tres ſolidos nomine cenſus eidem Epiſcopo ſoluerent annuatim, & ille, qui eidem loco præficeretur, inueſtituram ab eodem Epiſcopo perciperet, & pro ſe, & fratribus ſuis eidem, & ſucceſſoribus ſuis obedientiam faceret manualem, Epiſcopo retinente nihilominus dominiū loci, & ſic fuit multis temporib. obſeruatum: poſtmodū magiſter militiæ templi ad eandem domum aſpirans, ipſos fratres adeo circumuenit, quòd præter conſcientiam Epiſcopi, ſe, & ſua in eius manib. tradiderunt, ea tamen conditione appoſita, ſi Epiſcopo, & capitulo Tridoñ. complaceret, ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant, & magiſter conditionem acceptauit appoſitam: magiſter ſtatim acceſſit ad locum, & omnia, quæ ibi inuenit, aſportauit: Epiſcopus hoc intelligens, ad domum illā acceſſit, & quos inuenit ibi ad cuſtodiam domus à magiſtro dimiſſos, eiecit ab ea, cùm liceat repellere vim vi, ſecundum quod iura permittūt: quo facto, ad petitionē magiſtri cauſa ſuper hoc fuit quibuſdam Abbatib. commiſſa, coram quib. petebat dictus magiſter præfatam domū ſibi reſtitui, qua ipſum Eps ſpoliarat: lite conteſt. & teſtibus hinc inde receptis, iudices cauſam inſtructam ad ſedem Apo. remiſerunt: dominus Papa diligēter examinato negotio, & intelligēs prædictā domū eidē magiſtro traditā ſub conditione fuiſſe: & quòd nullum præiudicium iuri epiſcopi, & canonicorum fuerat irrogatum, ex eo q dictus magiſter ignorantibus epiſcopo, & canonicis poſſeſsionem accepit ſciens domum illam pertinere ad ipſos. præcipuè, quia quàm citò illud ſciuerunt, expulerunt vim vi: & quia idē magiſter præter conſciētiam epiſcopi, & capituli poſſeſsionem accepit, quos ſuſpicari debuerat ſibi quæſtionem moturos, procuratorem epiſcopi, & capituli ipſorum nomine, ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militiæ templi, quoad faciendā reſtitutionem, quam petebat, abſoluit: tamē ſi epiſcopus, & capitulum incurrerunt offenſam ipſius magiſtri, defendendo ius ſuum, modum excedendo, ſatiſfactionem debitam eidē exhibere procurēt. No. quòd qui poſſidet ſub conditione, non dicitur poſſidere, & ideo nō cōpetit ei reſtitutio, ſi deiiciatur de illa poſſeſſione. Item vim vi incontinenti, vel quàm citò intelligit vim illatam, repellere licet. Itē nullum fit præiudiciū domino, ſi eo ignorante alius poſſeſsionem illius accepit, quò minùs illum expellere poſſit, cum hoc ſciuerit. Item vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & qui modum excedit tenetur.

† *Terdonen.*

† *faceret, legitur in aliquot exemplaribus, & malè, cùm facerent, ad Humiliatos referatur, qui ea conditione ſe, & ſua magiſtro templi tradiderūt, ſiquod facerent, placeret epiſcopo, & capitu. Tridonē. vt clarius patet ex antiqua.*

b ¶ *Humiliatis.*] Olim iſti Humiliati a condemnati fuerunt ab eccleſia per Lucium Papam, ſecundùm quod continebatur in decre. *j. de hære. ad abolendam. in particula, quæ modo eſt deciſa. in prin.* illius c. ſed poſtea tempore Clementis recepti ſunt ab eccleſia: quia in nullo errabant, niſi quia condemnabant iurantes: ſed ipſi in hoc ſe correxerunt, & iurant, quando expedit, & eccleſia eos modo approbat.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per obiectionem, quòd conditio in ſpiritualibus, &c. & ſit triplex ſolutio.*

c ¶ *Conditione.*] Id eſt, ſub ea forma. 18. q. 2. *Eleutherius. & j. de præb. ſignificatum. j. de cenſib. quamto.* vel in traditione terræ poteſt opponi conditio. *j. de condi. appo. verum.* & ita non eſt hæc cōditio ſimoniaca: cùm etiam aliàs de huiuſmodi illa eccleſia teneatur, ex quo ſurgit in territorio Tridoñ. epiſcopi: ſicut non eſt ſimoniacum cùm epiſcopi eccleſias cōcedit aliquas piis locis, ſi in eis aliquid ſibi reſeruet nomine penſionis. *j. de relig. domi. conſtitutus. ver. cum autem.* Et cenſus etiam ſoluitur ad indicium ſubiectionis *s. de cauſ. poſ. c. vlt. & j. de cenſi. omnis anima. in fi.* Iſta quidem de iure communi conceduntur. vnde expreſsè poſſunt conſtitui cenſus in fundatione eccleſiarum, quantùm ad inferiores, non quantùm ad prælatos.

d ¶ *Manualem.*] *s. de ma. & obe. his qui.* ad quā ſubditi tenētur, vt ibi, & etiā per iuramētū quādoq. *j. de iureiur. nullus. & j. de no. ope. nunc.* cùm ex iniuncto, & 23. diſt. quanquā vbi de hoc.

e ¶ *Ea conditione appoſita.*] Niſi hæc conditio fuiſſet appoſita, valeret cōtra Humiliatos, ſi ſimplex fuiſſet huiuſmodi traditio, ſed non præiudicaret epiſcopo, vel alteri, qui ius haberet. *j. de do. inter dilectos, arg. s. quod met. cau. cùm dilecti. & s. de arbi. cum tempore. arg. j. de re iudi. cum ſuper controuerſia.*

f ¶ *Aſſerebant, & infra.*] d Sub iſto, §. cōtinetur, q ille magiſter ſub ea cōditione recepit domū: & epiſcopus ſuperueniēs cū magno poſſe, expulit magiſtrū, & ſuos, vnde magiſter dicēs ſe eſſe ſpoliatū, petiit reſtitutionē, ſed denegatur ei, quia non poſſedit.

g ¶ *Traditā ſub conditione.*] Quia nō exiſtēte, traditio nō valebat. *arg. j. de condi. ap. c. de illu. &c. Verùm. & Inſtit. de verb. obl. §. ex conditionalis.* & ideo dictus magiſter nō poſſidebat. nā tūc demum dicitur quis poſſidere, cū cōditio extat. *ff. de acqui. poſſ. l. qui abſenti. §. ſi quis.* & eodem modo nō amittit poſſeſſionē, qui ſub conditione recedit. *ff. de acqui. poſ. l. ſi me. 1. reſ. in fi.* & ideo cùm non poſſederit, non poterat ſpoliari, & ideo non reſtituitur iſte magiſter, quia non fuit ſpoliatus.

¶ *Glo ſeq. circa poſſeſſionem perditam diſtinguit, & ſubdiuidit.*

h ¶ *Præiudicium fuerat.*] Vt ſcias, quādo alicui præiudiciū fiat circa poſſeſſionē, vel quādiu eū poſſidere intelligatur, notabis, quia

b *De huius gloſſa veritate conſule hiſtorias. nam in d. decretali, ad abolendam, fortaſsis non dānabatur genus ordo Humiliatorum, ſed illi ſe humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falſo nomine mētiebātur.*

c *De hoc de* tranſact. c. 2. in 1. gl.

d *Hac gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.*

quia aut poſſideo rem aliquam per me, vel per alium, putà per ſeruum, vel colonum. Si per me, licèt ſponte recedam, non animo deſerendi poſſeſſionem, adhuc eam retineo, niſi ſcienter negligam. *ff. de acquir. poſſ. ſi de eo §.1.* & alter intret talem poſſeſſionem, quam ſolo animo retineo, adhuc retineo poſſeſſionem[a], niſi ille me venientem non admittat, vel ſi non audeo accedere ad poſſeſſionem, & etiam ſuſpicor me poſſe repelli. *ff. de acq. poſſeſſ. l. ſi id quod. §. vlt. & l. clam poſſidere. §. quod ad nundinas.* Et quam citò ſciuero alium eſſe in poſſeſſione, poſſum expellere ipſum, vt hic patet & *ff. de acqui. poſſ. l. quod meo nomine. §. vlt. ff. de vi, & vi arma.* idem eſt. *§. cum igitur.* Sed ſi alius eſt in poſſeſſione nomine meo: tunc ſi ille expellitur, vel alij tradat poſſeſſionem, ſtatim perdam eam *ff. de acqui. poſſ. l. poſſideri. §. quod ſi ſeruus.* & hæc vera ſunt in rebus immobilibus, ſed ſi quis rem tuã mobilem occupat, ſtatim perdis poſſeſſionem: vt *ff. de acqui. poſſ. ſi rem mobilem.*

a *Concord. l. 1. & ibi B. ff. de acq. poſſ.*

† *Vide tex.* in l. 3. §. cum arietes. ff. ſi quadr. pau. fe. dic.

ſertim cùm ſtatim[a], ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam †: & quòd idem ſua temeritate, poſſeſſionem, pręter conſcientiam veſtram (ad quos ipſam poſſeſſionem nouerat pertinere, & quos quæſtionem ſibi moturos ſuſpicari debuerat[b]) eſt ingreſſus: Procuratorem veſtrum, & veſtro nomine, ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militię templi, quoad faciendam reſtitutionem[c], quam petebat, reddimus abſolutum, decernentes vos magiſtros ſatisfactionem debitam exhibere, ſi defendendo ius veſtrum, in offenſam ipſius, vel domus militiæ templi modum forſitan exceſſiſtis[d].

¶ Idem Bituricen. Archidiacono.

¶ Si contra petentem reſtitutionẽ coniugis opponitur conſanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ: recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur reſtitutio quoad torum, & fiet quoad reliqua: ſi verò probationes promptæ non ſint, fiet plena reſtitutio niſi ſit magna viri ſæuitia.

CAP. XIII.

LIteras† tuas recepimus, quòd cũ quędã matrimonialis cauſa (Bituricenſi Archiepiſcopo in remotis† agẽte) in tua[e] pręſentia tractaretur, Gulielma† mulier ſeparari à B. viro ſuo inſtãtiſſimè poſtulabat: cui ſe quarto gradu cõſanguinitatis proponebat eſſe coniunctam[f]: *& infrà.* Vir autem ſibi vxorem poſtulabat re-

† Cap. 3. conti. in 3. compilat.

† *In Codice Barbatia ita: in remotis partib. &c.*

† *Aliàs, N.*

† *Aliàs, D.*

† *Aliàs, V.*

a ¶ *Cum ſtatim.*] Id eſt quàm citò potuerint. *ff. ad Tert. l. 2. §. & confeſtim.*

b ¶ *Suſpicari debuerat.*] Vt *ff. quod vi, aut clam. ſeruus. ff. de acqui. poſ. l. 11. l. poſſideri. § ſi quis nunciet.*

¶ *Gloſſ. ſeq. rect. per q. quod debeat probare.*

c ¶ *Reſtitutionẽ.*] Et ſic patet, quod nõ ſufficit probare, quod aliquis fuerit ſpoliatus, niſi probet ſe poſſediſſe[b]. duo enim probare debet, qui[b] petit reſtitui: ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. *ſ. de offic. deleg. conſultationibus. in fi.* ſed hic non poſſidebat, vt dixit, quia ſub cõditione poſſeſſionem accepit. Item ſi quis poſſedit ex precario, vel ex gratia, non poteſt petere reſtitutionem. 11. *q. 3. quia.* vel ſi obiiciatur, quòd incontinenti deiecit. *ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. vim vi. & ff. ad l. Aqui. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. & ĩ. de ſent. exc. c. ſi verò. § ſi verò aliud eſt poſſidere aliud in poſſeſſione fuiſſe. ff. de acquir. poſſ. l. ſi quis autem. §. idem Pomponius.*

b *Conſilium ſpoliati, qui non poteſt poſſeſſionem probare: vide in Spe. de* poſ. & poſſ. §. 1. in fi. *Io. And.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, allegat pro, & contra, & ſoluit diſtinguendo.*

d ¶ *Exceſſiſtis.*] Debuerunt hoc facere cum moderamine inculpatæ tutelæ. *C. vnde vi. l. 1.* Sed nunquid iſti ſunt excommunicati, qui expulerunt illum magiſtrum, & alios religioſos de domo illa? Videtur, quòd ſic. *ĩ. de ſent. excom. non dubium.* & ex pluribus aliis capitulis ibidem. Sed contra videtur: quia licitum eſt cuilibet ſe defendere. *ĩ. de ſent. excom. ſi verò aliennus. §. ſi verò.* & quia iſti admiſſi ſunt ad agendum: quod non eſſet, ſi Papa eos excommunicatos reputaret. *ĩ. de proba. c. poſt ceſſionem.* Dicas quòd hæc ratio non videtur bona, quia non agebant, ſed defendebant ſe contra iſtum magiſtrum, qui petebat reſtitutionem. Dicas, quòd ſi iſti ſcienter, & ex propoſito exceſſerunt modum in expellendo eos de domo illa, inciderunt in ſentẽtiam excommunicationis[c], quia vim vi repellere licet, ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ. *arg. 23. q. 3. non inferenda. & ff. ad l. Aquil. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. & ĩ. de ſent. excomm. c. vt famæ. in fine.* Sed ſi non aliter poſſet ſe defendere, niſi modum excederent, nec tunc credo illos incidiſſe in ſententiam. *arg. ff. ad l. Aquil. l. ſed & ſi. 1. reſp.* Si verò caſu, & ignoranter exceſſerunt modum, tunc non eſſent excommunicati. *arg. ĩ. de hom. c. ſicut dignum. § illis præterea.* Bernardus.

Excommunicatio an incurratur per eum qui vi expellit clericum.

c *De hoc articulo vide hic latiùs per Innoc. Hoſt. Ioan. And. & alios doctores antiquos, & recentes.*

L*Iteras.*] Sunt duæ partes principales. Prima ponit thema, & conſultationem. Secunda reſpondet ibi, *Sanè.* & hæc ſecunda ſubdiuiditur. Primò ponit, & proſequitur triplicem opinionem vſque ibi, *Nos autem.* ibi contraria ſoluens, contra alteram opinionem allegat vſque ibi, *Propterea.* ibi ſubdiſtinguendo ſoluit: & ſecundum membrum proſequitur ibi, *Quod ſi non habeat.* à qua ſolutione vnum caſum excipit ibi. *Si verò.* Abbas.

CASVS. In præſentia Bituricen. archidiaconi inter V. mulierem & B. virum eius, quædam cauſa matrimonialis vertebatur, coram quo mulier illa petebat ſeparari à viro, cui ſe quarto gradu conſanguinitatis proponebat eſſe coniunctã, & hoc incontinenti probare volebat: vir autẽ petebat prius illã ſibi reſtitui, quæ ab eo ſua temeritate diuertit: pars mulieris econtra, viri ſæuitiã allegabat: propter quod nõ erat reſtituenda marito. Primo petiit archidia. à domino Papa, vtrũ reſtitutio indulgenda ſit, an neganda, quando aliquis gradus cõſanguinitatis opponitur, in quo ſedes Apoſt. diſpenſare non poteſt, nec etiam conſueuit, & probationes ſint incontinenti paratæ. quæſiuit etiam, an idem eſſet, ſi gradus diſpenſabilis, vel impedimentum diſpenſabile allegetur, vel probationes ſimiliter ſunt paratæ? Reſpondet Papa dicens, quòd circa ſolutionẽ propoſitæ quæſtionis diuerſæ ſunt ſententiæ diuerſorũ. Quidam dicunt reſtitutionem faciendam, alij cõtrarium aſſeuerant, alij mediam viam eligunt, dicentes quandoque faciendam, quandoque denegandam: primi iuuari videntur per decre. Lucij Papæ. *ſ. eo. ex conqueſtione.* cuius ſententia, & verba hic ponuntur: ſed contra illos videtur obſtare periculum inceſtus: ſed ipſi ſ[...]dent timorem illum vanum eſſe: quia etſi reſtitutio ſit obtenta, qui cõſanguinitatis habet notitiam, nec debet exigere debitum, nec contra conſcientiam reddere, alioquin peccat mortaliter: ſicut ille ſuper cuius coniugio nulla quæſtio mouetur, nec reddere, nec exigere debet, ſi habet conſanguinitatis notitiam. Secundi iuuari videntur per decret. Clementis, cuius verba, & ſententia hic ponitur, quę eſt ĩ *de ordine cognitionum.* intelleximus, cum in multis caſibus differatur reſtitutio. Vltima opinio ſatis videtur congruè adaptari, vt in gradibus diuina lege prohibitis reſtitutio denegetur, ſed in gradibus humana conſtitutione prohibitis ſit cum effectu reſtitutio indulgenda, in quibus poteſt diſpenſari: ſicut beatus Greg. & multi alij diſpenſarunt. vnde non peccat, qui ad mandatum eccleſiæ reddit debitũ in talibus gradibus: ſed in aliis gradibus diuina lege prohibitis non poteſt diſpenſari. Dominus Papa nullam de præmiſſis opinionibus ad præſens reprobare intẽdit, tamen decre. Lucij Papæ refertur ad poſſeſſorium, decre. Clementis ad petitorium. Veruntamen cùm mulier habens notitiam conſanguinitatis, præſertim in gradibus diuina lege prohibitis, nõ poſſit ſine mortali peccato carnaliter commiſceri, fruſtra adiudicaretur in tali caſu reſtitutio ſpoliato, cum illa contra Deum, & contra conſcientiam non debeat iudici obedire, ſed potiùs excõmunicationẽ humiliter ſuſtinere, & ſic eſſet quaſi perplexa, quia propter ſententiam Eccleſiæ deberet reddere debitũ, & propter conſcientiã reddere non deberet, & ſic vtriq; laqueus pararetur, cũ inter ſe carnaliter cõiungi nõ poſſent, nec alter alteri copulari: propterea meliùs videtur dicendũ dño Inno. quòd cum opponitur conſanguinitas, & maximè in gradib. diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur incontinenti paratæ, in omnib. adiudicanda eſt reſtitutio, præterquam ad carnalem copulam, & ad maiorem cautelam iuramentum recipi debet ab ipſa, quòd talis obiectio malitioſè non fiat, præcipuè ſi fama cõſentit, quouſque auditis probationibus cauſa terminetur. Si verò non habeat probationes incontinenti paratas, ſed dilationes petat, quia præſumptio eſt cõtra eam, quòd ſua temeritate receſſit à viro: ad reſtitutionem plenariam eſt cogenda eccleſiaſtica cenſura, quam debet humiliter ſuſtinere: negando debitum coniugale, donec probationes offerat paratas: & tunc abſolutione petita & præſtita, procedatur ſecundùm quod eſt præmiſſum, nullo mãdato interim ſibi facto. Si verò tanta ſit viri ſæuitia, vt ei nõ poſſit de iure caueri, non ſolum debet ei non reſtitui, ſed ab ea potiùs amoueri: alioquin ſufficienti cautione prouiſa, ſi fieri poteſt, cõiux ante cauſæ cognitionem eſt reſtituẽda marito. Nota, quòd potiùs debet quis ſequi conſcientiam, quam ſententiam eccleſiæ. Item cùm probationes incontinenti ſunt, paratæ, non eſt reſtitutio quoad carnalẽ copulam facienda. Item cum præſumptio eſt contra aliquem, quod malitioſè proponat exceptionem, iuramẽtum debet præſtare, quod malitioſè eam non opponat. Item cùm propter ſæuitiam viri vxori prouideri non poteſt, non eſt reſtitutio facienda.

¶ *Gl. ſeq. ad ſupraſcriptionem inducit duo ſimilia, ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *In tua.*] Arg archidiaconum[d] habere iuriſdictionẽ cauſarum matrimonialium, ſic & abbas. *ĩ. de exceſ. præla. accedẽtib. in fi. ſic* & archipresbyter. *ĩ. de cõſã. & affi. ex litteris.* Ar. cõtra. 35. q. 6. c. epiſc. *in ſynodo. & in decr. prædicta. accedẽtib.* in his n. conſuetudo ſectatur, quæ dat iuriſdictionem. 9. *q. 3. conqueſtus. in text. & in gloſſa, conſuetudo. C. de emãci. l. 1. & vlt. ſ. de arbi. dilecti. in fi.* & ita potiùs cognoſcunt ex conſuetudine, quàm ex iure. *arg. prædicta decr. accedentibus & arg. ad hoc. ſ. de offi. archi. c. vlt. ad fi.*

d *De hoc articulo, vide quod ſanciuerit concilium Trid,* ſeſſio. 24. de reformatione c. 20. §. ad hæc cauſæ matrimoniales.

f ¶ *Coniunctam.*] Et hoc incontinenti probare volebat.

¶ *Gloſſ.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. primò à contrario literæ, & illius argumenti tenet contrarium. Secundò quærit arg. affirmatiuè, & ſoluit contraria, & adducit duo ſimilia.*

a ¶ *Diuertit.*] Aliàs ſi eam à ſe repuliſſet, non poſſet petere reſtitutionem, cum ſeipſum expoliaſſet *arg. 27. q. 2. Agathoſa* a. Sed contra credo: quòd hoc non obſtaret, ſi velit ipſam rehabere, qui eam expulit, quia eo ipſo quòd repetit ipſam, & ipſa non vult ad eum redire, intelligitur eum ſpoliaſſe. Sed nunquid habet locum pactum de non petendo? Videtur, ſic. 33. *q. 5. quod Deo pari.* in talibus non valet pactum, vel compoſitio. ī. *de tranſact. c. Vlt.* ita quòd vterque remaneat in ſeculo, nullum pactum ibi valet, nec abſoluere ſe poſſunt, etiamſi iurarent. ī. *de iureiur. ind.* & etiamſi vouerent. arg. ī. *de conuer. coniu. ex parte 2. in fin.* quia confeſſio etiam ibi locum non haberet contra matrimonium: vt 35. *q. 6. ſi duo.* & ī. *de eo, qui cogno. conſangui. Vxo. ſuæ, ſuper eo.* nec etiam exceptio rei iudicatæ locum habet ibi, vnde voluntas ibi deambulatoria eſt. ī. *de re iudic. c. lator.* & *c. conſanguinitatis.*

b ¶ *Et infrà.*] Sub iſto, infra, continetur, quòd pars mulieris econtra viri ſæuitiam allegabat [b], propter quod non erat reſtituenda marito. ¶ *Gloſſ. ſeq. recit. per obiect. & dupliciter ſoluit. primò Violando literam: ſecundò planè legendo, Vt ſit caſus ſpecialis, ſicut & alij quinque, quos enumerat.*

c ¶ *Non poteſt.*] Id eſt, non vult, vel non expedit. ſic 32. *q. 5. ſi Paulus. in gl. ſuſcitare.* quoniam Papa in omnibus diſpenſare poteſt, quæ non ſunt contra articulos fidei, vel generalem ſtatum Eccleſiæ. 15. *diſtinct. ſicut in gloſſ. fi.* & 25. *quæſt. 1. ſunt quidam.* cum gloſſ. ſua. nec in his quæ ſunt contra ſubſtantiam monachatus. ī. *de ſtatu monach. cum ad monaſterium. in fin.* nec in his, quæ in ſui natura ſunt mala, vt quòd ſine peccato poſſet quis adulterari. *arg. ī. de iur. & ſi Chriſtus. §. quadam etiam.* nec poteſt diſpenſare, vt ſimul quis habeat plures vxores ī. *de tranſac. c. Vlt.* Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis: vt hic dicit. vnde propriè ponitur hoc verbum, non poteſt. & ideo hæc expoſitio, non vult, vel non expedit, non habet locum hic.

d ¶ *Et infrà.*] Sub iſto, infra, continetur, quòd quæſiuit etiam, an idem eſſet, ſi gradus diſpenſabilis, vel aliud impedimentum diſpenſabile allegetur, & probationes eſſent incontinenti paratæ. Bernardus.

e ¶ *Viam mediam.*] Arg. de medio ſpectando. ſic ī. *de off. dele. quærenti in gloſſ. æquitatis.* Vnde Ouidius.

Inter Vtrumque Vela, medio tutiſſimus ibis.

¶ *Glo. ſeq. adiuuat primam opin. per quatuor decre. & duas leges: & ſoluit duo obſtantia.*

f ¶ *Per decretalem.*] Iſtorum opinio ſcilicet quòd reſtitutio fit facienda, multis iuribus iuuatur: & primò per decr. ī. *eo. ex conqueſtione. & c. in literis. & c. item cum quis. & ī Vt lit. non conteſt. accedens. C. de ap. l. 1. & C. de don. inter Vir. & Vxo. ſi maritus.* nec obſtat illa decr. ī. *de ord. cog. c. 1.* quia loquitur in petitorio, vt hic. & ī. dicitur. nec obſtant leges illæ. *ff. Vt in poſ. l. ſi is à quo. ff. ad exhibendum. l. 3. §. ibidem. & ff. ad Carbo. l. 3. §. cauſa.* quia loquũtur in poſſeſſione adipiſcenda, etiam in exhibitione rei, vt differtur miſſio in poſſeſſionem, ſi incontinenti probetur de proprietate [c]. & falſis in caſibus notatis. ī. *eo. c. ex conqueſtione.* & in caſibus, qui notãtur. 3. *q. 1. in ſumma. ī. c. prox.*

g ¶ *Mouetur.*] Reſume, nec exigere, nec reddere debitum.

h ¶ *Oraculum.*] id eſt, reſponſum.

i ¶ *Clementis.*] ī. *de ord. cog. c. 1.* Ber.

k ¶ *Caſibus.*] De quib. aliqui notantur. ī. *eo. ex conqueſtione.*

¶ *Glo. ſeq. notat ſecundum gradum prohibitum lege diuina, ſignat contrarium de decret. gaudemus. & ſoluit.*

l ¶ *Diuina lege.*] In Leuitico, c. 18. e. quondam [d] propter hominum raritatem, tantum duæ perſonæ excludebantur à coniugio, vt nec filius matrem, nec filia patrẽ duceret. Sub lege excepit fere duodecim, matrem, nouercam, ſororem, neptem, amitam, materteram, vxorem patrui, vxorem fratris: ſed hoc recepit determinationem. 8 *quæſt. 1. olim* [e]. priuignam, filiam priuigni, vel priuignæ, ſororem vxoris: paucas tum excluſit, vt multiplicarẽtur homines. Sub gratia verò, ſcilicet tempore Chriſti plurimæ perſonæ excluduntur, vt locum haberet continentia, & eſt illa prohibitio coniugij: nam à fornicatione quilibet, & quilibet excluduntur. Et ita cùm eccleſia in iſtis gradibus diuina lege prohibitis non conſueuit diſpenſare, eis oppoſitis non eſt reſtitutio facienda. & hoc videtur ſonare litera iſta.

ADDITIO. Tredecim perſonas diuina lege prohibitas habes his verſibus:

Nata, ſoror, neptis, matertera, fratris & Vxor.
Et patrui coniux, mater, priuigna, nouerca,
Vxoriſque ſoror, priuigni nata, nuruſque,
Atque ſoror patris coniungi lege Vetantur.

m ¶ *Beatus Gregorius.*] 45. *q. 3. quadam lex.*

n ¶ *Nec peccat.*] Allegatio eſt.

o ¶ *Nec cuiquam earũ.*] Omnibus enim iuris auctoribus æqua prærogatiua [f] ſeruanda eſt. *C. de Vetur. iur. enu. l. 1. §. in ita, arg. 19. di. ſic omnes & 20. diſt. de libellis in fi.*

p ¶ *Volumus generar.*] Et tamen generatur. Iudices enim ſecũdũ ſuã opinionẽ ſententiant. 11 *diſt. noliſte. & ī. de cel. miſ. de homine. arg. de conſe. diſt. 2. præcepta.* & Papa hic loqui vĩ vt magiſter.

q ¶ *Porrò.*] Hæc allegatio Gregorij eſt.

r ¶ *Non eſt.*] 28. *q. 1. omnes. §. ex his. ī. de præſ. quoniam omne. & ī. de ſimo. per tuas.*

ſ ¶ *Excommunicationem.*] Hoc ſecundùm diſt. illius decre. ī. *de ſent. excomm. inquiſitione.*

a ¶ *Laqueus.*

ſtitui, quæ ab eo ſua temeritate diuertit [a]: *& infrà* [b]. Reſcripto petebas Apoſtolico edoceri, vtrũ quũ aliquis conſanguinitatis gradus obiicitur, in quo ſedes Apoſtolica diſpenſare non poteſt [c], nec ẽt conſueuit, & probationes promptæ ſint, & paratæ, indulgenda reſtitutio ſit, an negãda: *& infrà* [d]. ¶ Sanè circa ſolutionẽ propoſitæ quæſtionis, diuerſæ ſunt ſententiæ diuerſorum, aliis aſſerentibus reſtitutionem faciendã: aliis ſentientibus in contrarium: nonnullis viam [e] mediam eligẽtibus, ac dicentibus, eam faciendam interdum: quandoque penitus denegandam. ¶ Primi per decretalem [f] epiſtolam Lucij Papę iuuari videntur: arguentis quoſdã Iudices delegatos, qui reſtitutionem viri, qui ſine iudicio Eccleſiæ vxorem dimiſerat, & ei conſanguinitatem poſtmodum opponebat: ſpoliatę ac repetẽti cõiugẽ denegabant: & mandantis ſibi priùs reſtitui taliter ſpoliatã, & poſtea de matrimoniali cauſa cognoſci. Horum aut aſſertionẽ inceſtus† videtur periculum oppugnare: ſed ipſi timorem inceſtus manem eſſe reſpondent: cũ etiã beneficio reſtitutionis obtento, qui cõſanguinitatis habet notitiam, nec † exigere debitum contra conſcientiam, nec ſoluere teneatur: quoniam ſi ſecus egerit, ædificat ad gehennam, ſicut nec conſanguinitatis conſcius, ſuper cuius coniugio quæſtio non mouetur [g]. ¶ Secunda verò aſſertio per oraculum [h] Clementis [i] Papæ fulcitur: à quo cum fuiſſet quæſitum, vtrùm muliere quadam quendam in virum petente, qui vt eam repelleret, exceptionẽ conſanguinitatis obiecit, priùs eſſet de impedimento conſanguinitatis agendum quàm ſuper matrimonio ſententia proferretur: ſic inquiſitioni factę reſpõdit, quòd cũ exceptione probata, principalis quæſtio perimatur, priùs eſt cognoſcendum de ipſa, quam ad diffinitionis articulum procedatur: cũ etiam in multis caſibus [k] reſtitutio differatur ſecũdũ canonicas ſanctiones. ¶ Opinioni autẽ vltimę videtur nõ incongruè adaptari, vt in gradib. conſanguinitatis diuina [l] lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur: ſed cõſtitutione interdictis, humana reſtitutio locũ habeat cum effectu: cũ in illis diſpẽſari non poſſit, & in illis valeat diſpenſari: ſicut beatus Gregorius [m], & multi alij diſpenſarunt. Vnde nõ peccat [n], qui in hoc articulo ad mandatum eccleſię reddit debitum coniugale. ¶ Nos autem ad pręſens, nullã de prędictis ſentẽtiis reprobamus: nec cuiquam earum [o] aliquod pręiudicium ex noſtra reſpõſione volumus [p] generari: quamuis pręſcriptum Lucij Papę mandatum ad poſſeſſorium, reſponſum verò Clemẽtis ad petitoriũ referatur. ¶ Porrò [q] cùm mulier, quę conſanguinitatis habet notitiam, prælertim in gradib. quos lex diuina prohibuit non poſſit huiuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri: quoniã omne, quod non eſt [r] ex fide, peccatũ eſt: & quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam: fruſtra in tali caſu adiudicaretur reſtitutio ſpoliato: cum illa contra Deum non debeat in hoc Iudici obedire, ſed potiùs excommunicationem [ſ] humiliter ſuſtinere: ſicque difficultas occurreret quaſi perplexa: quia propter ſententiam oporteret eam reddere debitum: & propter conſcientiam reddere non deberet: vnde contingeret eos grauiter impediri, & vtri-

a *Conc. text. in l. ſi colo- ni. cũ nota. C. de agri. & cenſi. l. 1.*

† *Aliàs ita: inceſtus Videretur periculũ expugnare.*

b *Et inceſtus periculũ, & quod paratus habebat, & quia iniuſta, & expulſa à Viro receſſerat. hac patent in antiq. Io. And.*

† *In Vetuſtis exemplarib. ita: nec exigere debitũ, nec contra conſcientiam ſoluere teneatur.*

c *Vide, quod dicã de ſpõ. Venientes. 1. in gloſſ. niſi aliquis. Io. And.*

† *De hoc articulo Vide plenè Turrecrematã. 35. q. 2. c. cõiunctiones. & per Dominicũ Sotum lib. 4. ſent. di. 40. q. 1. art. 4.*

d *De materia huius gl. Vide Turrecrematã. & Sotum paulo ante citatos.*

e *In aliquot antiquis poſt Verbũ, olim, ita habetur: ſub lege gratiæ priuignam, &c.*

f *Hiero. ſuper Dane. periculoſum eſt de magiſtrorum eccleſia iudicare ſententiis, &c. ipſe tamẽ dixit ad Ale. non doctoris opinio, ſed doctrina ratio ponderãda eſt. Io. And.*

a ¶ *Laqueus*] Eccleſia enim nulli debet laqueum iniicere. 27. q. 1. *de viduis* 2.

b ¶ *Diuina*] Ergo videtur, quòd in ſecundo gradu Eccleſia diſpenſare non poſſit: cùm iſtud fuerit diuina lege prohibitum. 30. q. 3. *P y. Pacinus. in glo.* 1. & in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in conſanguinitate, & affinitate: vbi dicitur: *Turpitudinem ſororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis: filiam filij eius, & filiam filiæ non aſſumes.* Sed contra videtur ĵ. *de diuor. gaudemus*, a vbi dicitur, quòd ſi pagani contraxerunt in ſecundo gradu, poſt fidem receptam debent inſimul remanere. Dicas, quòd in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in deſcendentibus, non in collateralibus: vnde in ſecundo collaterali diſpenſare poteſt Eccleſia. & expone, præſertim, id eſt, maximè: quia ſi probationes incontinenti ſunt paratæ, non eſt facienda reſtitutio quantùm ad carnalem copulam, in quocunque gradu, ſed multò fortiùs in gradib' diuina l. prohibitis. aliàs fiat reſtitutio quoad omnia, vt ĵ. ſequitur.

a De intellectu c. gaudemus. vide Sotum li. 4. ſen. diſt. 40. q. 1. art. 4. vbi etiam de materia huius gloſſa.

que laqueus [a] pararetur, cùm inter ſe carnaliter coniungi non poſſunt, nec aliter alteri matrimonialiter copulari. ¶Propterea meliùs videtur, quòd cũ opponitur conſanguinitas (præſertim in gradibus diuina [b] lege prohibitis) & probationes offerũtur incontinenti [c] paratæ, in cæteris adiudicanda ſit reſtitutio: ſed ad maiorem cautelã iuramento recepto [d], quòd talis obiectio maliotiosè non fiat, ſola quoad commixtionem carnalem (maxime ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationib. & diſcuſſis, cauſa ſine diffugio terminetur, cũ vtriq; ſi melius taliter expediri, quã manere taliter impeditos. ¶Quod ſi non habeat probationes incontinẽti paratas, ſed dilationes expectat † longiores, quia † præſumitur cõtra eam, quæ ſine iudicio Eccleſiæ: ſua tantùm temeritate receſſit à viro, ad reſtitutionem plenariam Eccleſiaſtica debet cenſura compelli, quam † tamẽ ipſa tori negando conſortium debet humiliter tolerare [e], donec probationes offerat præparatas: & tũc abſolutione petita, ſecundũ formam Eccleſię abſoluetur: ſed antequã fiat ei mandatũ ſub debito iuramenti, receptis probationib. procedatur quemadmodum eſt præmiſſum. Si verò tanta ſit viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti, nõ poſſit ſufficiens [f] ſecuritas prouideri: non ſolùm debet illi reſtitui, ſed ab eo potiùs amoueri: alioquin ſufficiẽti (ſi fieri poteſt) ſecuritate prouiſa, profectò videtur coniunx ante cauſę cognitionem reſtituenda marito.

† expectat.
† aliàs: quia hoc præſumitur.
† ſcilicet cenſura.

¶ Item Vulterano Epiſcopo.

¶ ***Per ſolam traductionem mulieris ad domum viri factam non præcedentibus ſponſalibus, vel inualidis, non acquiritur poſſeſſio: vnde ea recedente propria auctoritate non competit reſtitutio.***

CAP. XIV.

EX † parte M. mulieris fuit propoſitum, quòd cùm eam intra pubertatis tempora conſtitutam: patruus ſuus filio H. Seneñ. ciuis, nondum [g] ſeptem

c ¶ *Offeruntur incontinenti.*] Hic patet, quòd licet ſpoliator velit probare incontinenti exceptionem conſanguinitatis, tamen ſpoliatus priùs eſt reſtituendus, ſi periculum animæ non immineat: quia hîc mulier reſtituitur in cæteris, præterquam ad copulam, & tamen probationes incontinenti offeruntur: vnde tollitur diſtinctio quorundam, qui dicunt, quòd ſi ſpoliator velit ſtatim probare exceptionem, reſtitutio differtur per id, quod legitur. *ff. ad exhibendum l. 3. § ibidem. & ff. vt in poſ. lega. l. ſi à quo.* Sed illæ leges in alio caſu loquuntur, vt dictum eſt ſuprà.

¶ *Gl. ſeq. notat, quòd in ſpiritualibus ſuper emergentibus, &c.*

d ¶ *Iuramento recepto.*] Hoc eſt notabile, quòd licèt in cauſa matrimonij, & aliis cauſis ſpiritualibus de calumnia, ſiue malitia non iuretur: vt ſ. *de iuramen. calum. literas.* iuratur tamen de calumnia ſuper exceptionibus poſt emergentibus: ſi tamen per eas alterius ius aliqualiter impugnetur. ſ. *de ele. cum dilecti.* & ĵ. *qui matr. accu. poſ. c. ff.* & ĵ. *de teſti. præſentium. ff. de dam. infe. qui bona. § ſi quis ſtipulatus. arg. ff. qui ſatiſd. cogan. l. de die. § ſubo. tur.* Dicas, quòd vbi in principio ſemel lite conteſtata iuratum eſt de calumnia, poſtea non iuratur: quia iuramentum illud extẽditur ad omnes exceptiones peremptorias, quæ poſtea occurrẽt, ſiue ſint emergentes, ſiue incidentes. *C. de iura. calum. Auth. hoc ſacramẽtum.* Olim aliter obſeruabatur, quia iurabatur ſuper quolibet capitulo: vnde hodie non valent iura, quæ hoc dicebãt, & ſic non contradicunt leges prædictæ: quandoque etiam iuratur ob aliud, putà quòd non didicit teſtificata. ĵ. *de teſt. c. pen.* Ante litem conteſt. bene iuratur ſuper exceptionibus propoſitis, & præcipuè vbi arguitur malitia excipientis: vt hîc, & ĵ. *de elect. cùm dilectus.* & ĵ. *de excep. paſtoralis.* ſiue ſit cauſa ſpiritualis, ſiue ciuilis. Et nihilominus iuratur poſtea de calumnia ſuper principali quęſtione, quia aliud eſt iurare ſuper exceptionibus ante litem conteſt. propoſitis, quia ibi declinatur iudicium, nec tangunt principalẽ quæſtionem, nec ex ea oriuntur: & aliud eſt iurare ſuper exceptionibus poſt litem conteſtatam, quia illa tãgunt principale negotium, & oriuntur ex eo. vnde iuramentum de calumnia ad omnia extẽditur, quæ emergunt poſt lit. conteſt. & quę incidunt: & ideo poſt litem conteſt. præſtito iuramento ſuper principali quæſtione, non iuratur poſtea: quia ſic quaſi bis iuraretur.

Iuramentũ calumniæ non poteſt in eadem cã reiterari.

¶ *Glo. ſeq. quærit. & ſoluit.*

e ¶ *Tolerare.*] Hinc intellige ſecundũ diſtinctionem illius decr. ĵ. *de ſe. excomm. inquiſitioni.* Sed pone, quòd talis excommunicata iniuſtè moriatur, nunquid debet ſepeliri in cœmeterio Eccleſiæ, cùm apud Deum non ſit ligata. 24. q. 3. *ſi quis non rectè?* Dicas, quòd non [b], quia quantùm ad Eccleſiam ligata eſt, quę non iudicat de occultis. ĵ. *vt Eccleſ. beneſi. ſine dimi. conſe. vt noſtrum. Ven. 10. An. §. porrò.* & ſic Eccleſia pro ipſa non debet orare [c]. Quoad Deum ſoluta eſt, nec nocet ei vilis ſepultura. ĵ. *de ſepul. ſacris. in fin.* potiùs enim conſulendum eſt animæ, quam corpori. & in tali caſu vbi mulier certa eſt, potiùs debet Deo obedire, quàm iudici, ſecundùm conſilium Papæ. & 11. q. 3. *non ſemper & 23. q. 1. quid culpatur.* ne contra conſcientiam ſuam ædificet ad gehennam.

b Niſi ſecundum Io. Moriens perſiſſet abſolui. ĵ. de ſen. excom. à nobis 2. vel niſi eccleſia ſe videns deceptam poſt mortẽ illam abſoluat, quod poteſt, & ligat. 2. q. 2. ſanè. & ĵ. de hær. ſi quis epiſcopus. ſecundùm Tan. & Gof. Ioã. And.

c ſpecialiter, generales tamen orationes quæ fiũt pro omnibus fidelibus defunctis proderunt ei: ſecundùm Ven. Io. An.

f ¶ *Sufficiens.*] 23. q. 1. *de benedicto.* ex quo enim propter ſæuitiam vnus reliquum dimittere poteſt ſecundùm legem. *in Auth. de nup. § igitur mulier tale aliquid. coll. 4.* ergo multò minùs eſt reſtitutio facienda: quia *Turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes.* ĵ. *de iniur. quemadmodum. § alioquin.* & in hoc caſu alicui honeſtæ mulieri committenda eſt, vbi ſecurè moretur. ſ. *eod. c. ex tranſmiſſa.* & ĵ. *de ſpon. c. cum locum. arg.* ſ. *de procur. c. accedens.* & præterea ſatiſdatio non iminuat maleuolum propoſitum. *Inſti. de ſuſpect. tuto. § nouiſſimè.*

EX *parte M.*] Petẽs reſtitutionem coniugis, debet probare cõiugium legitimum ex conſenſu. Ita communiter ſummatur. Sed ex hac ſummatione infertur, vt ſufficiat probare ſolum coniugium: licet non probetur carnalis copula: de quo tamen ſunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim deciſa In ſecunda dat iudicem ibi, *Quia igitur.* Abb. Sicul.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. compilat.

C a s v s. Quidam ciuis Seneñ. habebat quandam neptem ſuam intra pubertatem conſtitutam M. nomine. Volebat eam copulare matrimonio filio H. ciuis Seneñ nondum ſeptem annorum: & traducta fuit in domum eiuſdem, ſed ipſa poſtquam ad nubiles annos peruenit, noluit ratum habere, quod à patruo ſuo fuerat inchoatum, & è domo illius receſſit, poſtulans à Seneñ. epiſcopo cum alio licentiam contrahendi: epiſcopus citauit partes ad præſentiam ſuam. Mulier per procuratorem ſuum petebat poſſeſſiones, & res alias ſibi reſtitui, datas pro ipſa nomine dotis, & dari ſibi licentiam contrahendi: pars altera petebat reſtitutionem mulieris, aſſerens illam per procuratorem cauſam agere non poſſe, ſed debebat perſonaliter intereſſe: epiſcopus ſuper hoc dubitauit, & conſuluit dominum Papam: Papa reſpondet, quòd non eſt dubium, quin ipſa mulier, quamuis ſit minor, poſſit cauſam matrimonij per procuratorem tractare, & pars altera reſtitutionem mulieris poſtulare non poteſt, cùm nullo commodo iuris, ſeu poſſeſſionis fuerit deſtituta: quia per talem traductionem, quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec etiam ſubſecuta fuerunt, nullum obligatorium vinculum contractum fuit inter eos. vnde mandat, quatenus ſi eſt ita, non obſtantibus exceptionibus ſupradictis, audiat, quæ partes hincinde duxerint proponenda: & quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernat. Not. quòd minor xxv. ann. maior xij. vel xiiij. in cauſa matrimoniali cenſetur maior, & per ſe, & per procuratorem cauſam tractare poteſt. Item in tali reſtitutione petenda, neceſſe eſt probare ius matrimonij, & poſſeſſionem corporalem, ſcilicet per carnalem copulam, ad hoc vt detur reſtitutio. Item iſta poſſeſſio non procedit ſine iure. Item qui intendit contrahere matrimonium, nec poſſit ætate prohibente, nec etiam ſponſalia contrahit.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. quòd volens matrimonium contrahere, &c. ſignat contrarium: ſecundò obiicit de decre. de illis. Soluit diſtinguendo inter ſponſalia nulla, & aliqua.*

g ¶ *Nondum ſeptem annorum*] Et ita nihil egit, cũ ætas impediret ĵ. *de deſpon. impu. literas & c. acceſſit.* Item arg. quòd vbi quis vult contrahere matrimoniũ, nec poteſt ætate prohibente, nec ſponſalia contrahit, quia non vult: nec matrimoniũ, quia non poteſt: nec illud intelligitur cõtrahere. *ff. de dona. inter vir. & vxo. cum hic ſtatus. §. pen.* & ſ. *de offi. deleg. cùm ſuper. C. ſi quis alteri, vel ſibi multùm intereſt. Arg. contra* ĵ. *de deſpon. impu. de illis. 3. in fi. & c. fina.* Sed videtur, quòd illa licet fuerit minor, tamen auctoritate ſua

ſua non debuit recedere. ↄ̄ *de ſpon. impu. de illis* 1. *in princ.* Sed in hoc diſtinguit, vbi ſponſalia non tenuerunt ætate prohibente, nec poſtea cuiſu temporis placuerunt, vt hic, vel ſi per vim contracta fuerunt: vt ↄ̄ *de deſpon. impub. ex litteris.* auctoritate ſua poteſt mulier recedere, quia nulla obligatio fuit hincinde contracta: vt in prædictis decre. c. *litteras. & c. acceſſit.* vbi verò ſponſalia tenent, non debet recedere alter ſine licentia Eccleſiæ. ↄ̄ *de deſpon. impu. de illis* 1.

† *Vide* l. qui voluerſas. ff. de acqui. poſſ.

annorum, matrimonio voluerit copulare [a]: ac eadem traducta fuerit in domum eiuſdem †: ipſa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratum nolens habere, quod à patruo ſuo circa hoc procuratú fuerat, à Seneñ. Epiſcopo nubendi alij licentiam poſtulauit [b]: *& infrà.* ¶ Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipſa mulier (quamuis [c] minor) cauſam poſſit matrimonij per Procuratorem tractare: ac pars alia (quę mulieris reſtitutionem ſibi fieri priùs poſtulabat) reſtitui nequaquam debeat, vtpote nullo iuris, ſeu poſſeſſionis commodo [d] deſtituta: cùm per ſolam traductionem (quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec fuerunt eiſe ſubſecuta [e]) nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractú;

a ¶ *Copulare.*] Hoc qđ dicit [voluerit matrio copulare] tollit contraria. & hoc quia volútas patrui ad nullum actú proceſſit, nec quoad ſpóſalia, nec quoad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta, vt ↄ̄ ſequitur.

b ¶ *Poſtulauit.*] Et etiã ret, ſi quæ dedit ei in dotem, nam ſemper ſubintelligitur talis conditio, ſi matrimonium fuerit ſubſecutum [a] *ff. de iure do. l. ſtipulationem. & l. dotis promiſſio.* & fructus & partus *ff. de condi. cauſa non ſecu. quæ ſe debere §. ſuuidm.*

a *De iure & de facto* ↄ̄. de do. in ter vir. & vxor. & ſine ce ſe. *Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſe. primo ponit decem caſus, quibus minor cenſetur maior. Secundo quærit, an in ſpiritualibus reſtituatur minor & ſoluit. Tertio quærit de renunciante beneficio, & c. alle. 3 iura ad negatiuam & 3 ad affirmatiuam. & ſoluit.*

Minor in certis caſibus cenſetur maior.

c ¶ *Quamuis minor.*] Sic patet, quòd in cauſa matrimoniali minor xxv. annorú cẽſetur maior. Similiter in voto. 20. *q.* 2. *c.* 1. & *c.* 2. Itẽ in alio caſu, cũ minor mortẽ patris exequitur, vel cum agit de teſtamento patris. 15. *q.* 3. *de crimine.* Itẽ cum agit de recuperanda poſſeſſione. *C. qui legi. perſo. l. vlt.* Itẽ cum agit de toro violato. *ff. de adul. ſi maritus. §. lex Iulia.* Item cum agit de libero homine exhibendo. *ff. de lib. ho. exhib. l. 3. §. ſed ſi mulier.* Item cùm impetrauit veniam ætatis. *C. de his, qui ve. æta. impe. l. 1.* Item cum agit negotia alterius. *ff. de mino. l. cum mandato.* Et generaliter videtur, quod ſecundum canones etiam contra patrem ſuum minor agere poſſit: vt 2. *q.* 7. *quæritur.* Sed nunquid minor poteſt petere reſtitutionem in integrum in huiuſmodi ſpiritualibus, ſiue eccleſiaſticis negotiis, ſi doceat ſe læſum: vt ſi contraxit cum paupere, cum poterat contrahere cum diuite? Dico, quòd non: quia error diuitiarum non impedit matrimonium. 29. *q.* 1. §. 1. ergo nec ſponſalia: quia in hoc cenſetur maior. Et vbi minor mutat ſtatum, non reſtituitur. *ff. de mino. l. ſi ex cauſa. §. Papinianus ait. arg.* 20. *q.* 2. *c.* 1. & 2. & ſi maior eſt xx. annis, poteſt ſe permittere venundari ad participandum pretium: vt *Inſti. de iure perſo. circa fi.* Sed ſi minor xxv. ann. renunciauit beneficio ſuo, nunquid poteſt implorare reſtitutionem? Videtur, quòd non: quia in talibus loco maioris hr, quia in rebus Eccleſiaſticis ſententia lata contra minorem abſentem, & indefenſum, tenet. ↄ̄. *de elect. dudum.* 1. §. *cum autem.* Sed in rebus immobilibus ſententia lata contra minorem abſentem, nulla eſt. *ff. de re iud. contra pupillum.* Item ex hoc ſequeretur inconueniens, quaſi minor renunciaſſet Eccleſiæ, ſi poſtea illa conferatur legitimè alicui, demum minor petat reſtitui, quòd ei adiudicabitur Eccleſia, quia legitimè eſt eam adeptus, & ſine culpa: quod eſſe non debet. ↄ̄. *de appe. bona.* 56. *diſt. ſatis peruerſum.* 16. *q.* 1. *c. vlt.* inuentum eſt. Item quia in rebus eccleſiaſticis cenſendus eſt ſui iuris, ſicut & filiusfamilias in caſtrenſi peculio. *ff. ad Macedo. l.* 2. & 3 *in fi.* E contra videtur, quòd poſſit: quia & maiori reſtitutio in integrum. ↄ̄. *de reſti. in integ. c. ex litteris.* Item in rebus eccleſiaſticis maius periculum eſt, quàm in aliis: ergo in eis cautius eſt agendum. 42. *diſt. quieſcamus.* 7. *q.* 2. *c. vlt. ff. ad Carbo. l.* 1. *ſed ſi quis.* incongruum enim eſſet, quòd per aſſumptionem rei Eccleſiaſticæ perderet beneficium reſtitutionis: quia vtilitas debet augeri, non minui per dignitatem. *ff. de iud. l. ſi longius. in fi.* & *arg. ad hoc ff. commod. l. in commodato. §. ſicut in fin. vbi, adiuuari.* & ↄ̄. *de commo. c. vnico.* & *C. de iudi. Sedm. l.* 2. *in fi.* Ad hoc dicas, quod minor poteſt petere in integrum reſtitutionem, ſi omiſit probationem neceſſariam, vel alias captus ſit in iudicio, & beneficio: ſicut & Eccleſia, quæ comparatur minori. ↄ̄. *de in integr. reſt. c.* 1. & c. *audit.* & quaſi per totum. & *ff. de mino. l. quod ſi minor. §.* 1. & *l. minor xxv. ann.* Sed ſi renunciauit beneficio eccleſiaſtico, & illud iam ſit alij collatum, non ſubuenitur ei [b]. *ff. de min. l. quod ſi minor §. Scæuola.* in matrimonio vero, puta cum ſententia lata contra matrimonium eſt, vbi Eccleſia decepta eſt, ipſo iure ſeruatur

Minor læſus circa matrimonia, & beneficia an poſſit reſtitui.

b *Se nõ collatum ſubuenitur, & hac ſunt op. Io. & Vinc. hic. quá approbat H. ſi Eccleſia, & animabus expediat: vt ſic magis cõſideretur læſio Eccleſiæ, quá perſonæ arg. ↄ̄. de elect. in iam ſit caulis. Ioan. And.*

illæſus. ↄ̄. *de iudic. c.* 1. *litor. & c. conſanguinei.*

¶ *Gloſſ. ſeq. recitatur per quæſtionem, quare non ſufficit hoc caſu traductio? Reſpondet, quia per, &c. ſubdit tres caſus, vbi petitur reſtitutio: nec habetur poſſeſſio.*

d ¶ *Commoda deſtituta.*] Sic *ff. de ſpon. l. quæſitum.* quia per ſolam traductionem nihil egit. vbi enim nulla præcedunt ſponſalia, vel matrimonium, nulla habetur poſſeſſio: quia liber homo poſſideri non poteſt, & poſſeſſio illa talis eſt, quòd quis poſſidet, poſſidetur. vnde ex ſola poſſeſſione facti nulla ſeruitus, vel obligatio hincinde contrahitur, nec reſtitutio peti poteſt, cùm nulla poſſeſſio iuris hîc fuerit, vnde hæreticis non poteſt in iure petere rerum eccleſiaſticarum reſtitutionem [c]. 23. *q.* 7. *c.* 1. & 2. nec laicus reſtitutionem decimarum, licèt de facto poſſideat quia aliud eſt poſſidere, & aliud detinere. ↄ̄. *de præſcrip. c. cauſam quæ.* nec enim ſufficit probare ſpoliationem, niſi probet, quod poſſederit. ↄ̄. *de offi. deleg. conſultationibus. &* ↄ̄ *eod. olim.*

Mandamus, quatenus, ſi eſt ita, (nõ obſtantibus exceptionibus [f] ſupradictis) audias, quæ hincinde partes duxerint proponenda, & quòd canonicum fuerit: appellatione remota, decernas.

¶ Idem.

¶ *Interdictum vnde vi, non competit contra illum, qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit nec ſpoliationem ratam habuit.*

CAP. XV.

CVm † ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent Cumañ. Epiſcopi, & fratrum hoſpitalis Hieroſolymitani Procuratores: *& infrà.* ¶ Abbati de Accoñ. cauſam (quæ ſuper Eccleſia, & hoſpitali de monte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, vt audiret omnia tam ad poſſeſſorium,

† Cap. 5. eod. tit. in 3. compilat.

c *Immò nullo modo verè poteſt petere reſtitutionem, cum per hæreſim omnium dominium amittat ipſo iure. c. ſecundùm leges. de hære. lib. 6. Conradus Brunus lib. 5. de hæret. c. 10. Arelatanus* tract. de hære. notabili. 1. *Io. Rojas* in ſingularibus fidei, ſing. 185.

vt ibi dictum eſt. Quandoque tamen petitur reſtitutio, vbi nulla poteſt eſſe poſſeſſio: vt cùm petitur reſtitutio conſanguineæ ↄ̄. *c. prox.* Sed illud eſt, quia poſſeſſio iuris præceſſit, de qua conſtat. ſic ↄ̄. *de prob. referente. arg.* ↄ̄. *de proc. ex inſinuatione.* Item ſeruus petit reſtitutionem rerum domini abſentis, quas de iure non poteſt poſſidere. *C. ſi per vim, vel alio modo. l.* 1. Similiter vxor reſtituatur ad res datas ſibi à viro, quas de iure poſſidere non poteſt. *ff. de vi, & vi armata. l.* 1. *§. deiicitur.* De hoc, ſcilicet poſſit repeti, quod non licet poſſidere, traditur 14. *quæſt.* 1. *c.* 1. *in text.* & *gl.* 2. Et not. quod licèt aliqua appareat traducta, non tamen præſumendum eſt ſtatim pro ſponſalibus, vel matrimonio, vt hic patet, & l. prædicta, quæſitum. *ff. de ſpon.* ſed vbi ſponſalia præcedunt infra pubertatem, ſi ſponſa complebit xij. annum apud ſponſum, præſumitur matrimonium. ↄ̄. *de ſpon. c. ad id ff. de ritu nupt. l. cum mulierem.*

e ¶ *Subſecuta.*] Quia nunquam ſponſalibus puella conſenſit, vel antequam per ſeptimum annum compleuerat, ab eo receſſit.

f ¶ *Exceptionibus ſupradictis.*] Scilicet quòd petebat fieri primò ſibi reſtitutionem, & quòd illa non poterat agere per procuratorem: quæ non habet locum hîc.

CVm ad ſedem.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima proceſſus narratio. In ſecunda cauſæ diffinitio. Secunda ibi, *Nos prioris,* Abb. Siculus.

CASVS. Inter hoſpitalarios Hieroſoly. ex parte vna, & Epiſcopum Cumanum ex altera vertebatur quæſtio ſuper Eccleſiæ, & hoſpitali de monte Citano, quæ commiſſa fuit abbati de Accoñ. vt audiret omnia tam ad poſſeſſorium, quàm ad petitorium iudicium pertinentia, quo pars vtraque duceret proponenda, & cauſa ipſam ſine debito terminaret coram quo petiit procurator hoſpitalis, eccleſiam, & hoſpitale prædictum cum poſſeſſionibus, & pertinentiis ſuis, quæ tenebat epiſcopus, ſibi reſtitui, dicens illa ad hoſpitalarios Hieroſolymitanos de iure ſpectare, & quòd ipſa diutiùs poſſediſſent, poſſeſſorium ſolummodo intentandos. ad quę reſpondit procurator epiſcopi, ſe nec ſcire, nec credere ſupradicta ab hoſpitalariis poſſeſſa, vel ad eos aliquatenus pertinere: ſed epiſcopus tenebat, & poſſidebat prædicta tanquam in ſua diœceſi conſtituta. Lite conteſt. ad probandum intentionem ſuam pars vtraque teſtes produxit: abbas examinato negotio condemnauit procuratorem epiſcopi ad reſtitutionem omnium prædictorum: pars epiſcopi ad ſedem Apoſt. appellauit à ſententia illa. procuratores vtriuſque partis comparuerunt in præſentia Papæ, qui cauſam examinauit eandem, & videbatur per teſtes probatum, quòd nuncius epiſcopi Cumani abſtulerat cruces hoſpitalariis, inhibendo eiſdem, ne ad ſupradictam Eccleſiam, vel hoſpitale redirent, & quòd epiſcopus prædicta omnia poſſidebat, vnde procurator hoſpitalariorum petebat dictam reſtitutionis ſententiam cõfirmari? Reſpondebatur ex parte epiſcopi, quòd ſi forſitan ſit oſtenſum, quòd nuncius epi prædicta feciſſet, non tamen fuit probatũ, quòd de mandato Epi illud factũ fuiſſet. Papa conſiderans acta prioris iudicij, quia cõſtare nõ potuit per dicta teſtiũ, vel per cõfeſſiones

partium

pertiū: vel etiā per inſtrumēta, vel per euidētiā facti, quòd Cumanus epũs ſpoliauerit hoſpitalarios, vel mādauerit ſpoliari, vel ratā habuerit ſpoliationē, pronūciauit in quæſtione prædicta interdictū, vnde vi, locū nullatenus habuiſſe: caſſando ſententiā reſtitutionis latā à prædicto abbate, licèt pars aduerſa diceret, quòd pro poſſidebat, ſponte renunciauit, & ſic non competit reſtitutio, vt ſuprà eod. c. 3.

f ¶ *Dicta teſtiū.*] No. quatuor modos cōuincēdi, vel probādi [d], & quintus pōt addi, ſ. violēta præſumptio. 32. q. 1. *dixit dominus.* Bern.

¶ *Gl. ſe. primo reci. princip. & ſ. gl. In ſ. de interdicto vnde vi, ſcilicet.*

quàm ad petitorium [a] iudicium pertinētia, quæ vtraque pars duceret proponenda, & cauſam ipſam ſine debito terminaret. Coram quo procurator hoſpitalis, prædicta cum poſſeſſionibus, & pertinentiis [b] ſuis, quæ tenebat Epiſcopus, ſibi reſtitui poſtulauit, aſſerens illa de iure ad hoſpitale Hieroſo. † ſpectare, & quòd ipſa diutiùs poſſediſſet [c]. Ad quæ reſpondit Procurator Epiſcopi, ſe nec ſcire, nec credere [d] ſupradicta ab hoſpitali poſſeſſa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumañ. Epiſcopus, vtpote in ſua diœceſi conſtituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionē ſuam pars vtraque teſtes produceret, dictus Abbas Procuratorem Epiſcopi condemnauit ad reſtitutionem omnium prædictorum: *& infra.* ¶ Nuper autem vtriuſque partis Procuratoribus comparentibus coram nobis, cauſam ipſam examinauimus diligenter: & quidem † per teſtes videbatur eſſe probatum, quòd Cumañ. Epiſcopi nuncius cruces Hoſpitalariis abſtulit, inhibendo ipſis ne ad ſupradictam Eccleſiam, vel hoſpitale redirent, & quod Epiſcopus ſupradicta omnia poſſidebat: vnde Procurator Hoſpitalariorum petiit dictam reſtitutionis ſententiam confirmari: *& infrà.*

¶ Nos † prioris acta iudicij recenſentes, quia nec per dicta teſtium [f], vel confeſſiones partium †, cùm nullæ penitus in iudicio factæ fuerint: vel etiam inſtrumenta, quæ nullatenus de ſpoliatione tractabant: nec per euidentiam facti nobis conſtare potuerit, quòd Cumañ. Epiſcopus Hoſpitalarios ſpoliauerit, vel mandauerit ſpoliari, vel ſpoliationem factam ſaltem ratam habuerit: Pronunciamus in quæſtione prædicta interdictum [g], vnde vi, locum nullatenus habuiſſe, reſtitutionis ſententiam à prædicto Abbate prolatam (licèt pars † aduerſa proponeret, quod præſumendum eſſet pro ſententia iudicis,

ſnia iudicis eſſet præſumendum, qui ex aliis cauſis animū ſuum potuit informare. Nota, quòd acta in vno iudicio, fidē faciūt in alio. Itē nō præſumitur de iudice, ex quo non cōſtat de facto. Item nota hic quatuor modos probādi: per teſtes, confeſſiones, inſtrumenta, & per euidentiam facti. Itē interdictum, *vnde vi*, non datur, niſi contra illum qui ſpoliauit, vel mandauit, vel ratam habuit ſpoliationem, quamuis familia ſpoliauerit: & idō ineptè fuit propoſitum iſtud poſſeſſoriū contra epm. Itē à ſnia ſup poſſeſſorio appellatur, licèt in legibus contrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligatur dicitur hic in gloſſa, quæ incipit, ſic patet. in fi.

a ¶ *Ad petitorium.*] Siue ſimul, ſiue ſeparatim poterat agere procurator hoſpitalis, de hoc dictum eſt ſ. *de cauſa poſſeſſionis. cum eccleſia. & c. cùm ſuper. & c. cum dilectus.*

¶ *Gl. ſe. ſignat cōtrariū ad generalitatē libelli. & ſoluit. Secūdo quærit, & ſoluit diſtinguēdo triplicē ſtatū cauſæ.*

b ¶ *Et pertinentiis.*] Hic ergo datur libellus generalis. ſic j. *de dona. inter dilectos.* & ſententia fertur ibi generaliter, & j. *de proba. licèt. ad fi. Ar. contra. ſ. de libel. obla. c. 2. & c. 3.* vbi plenè not. de hoc. *Arg. contra. ff. de rei ven. ſi in rem 1. & Inſti. de act. §. curare.* Sol. cōtraria iſta locum habet in rei vēdicatione & in ſingularib. iudiciis, vbi omnia debent ſpecificari, quæ petuntur Sed hic, & j. *de dona. inter dilectos.* cum omnibus conſimilibus locum habēt in iudiciis vniuerſalibus. Nam ſi quis petit Eccleſiam cum ſuis pertinentiis, [vniuerſalis [a] eſt petitio] & in hoc caſu ad id, quod non extat tempore petitionis apud eū, qui cōuenitur, ſi tempore ſententiæ poſſideat, condemnatur, ac ſi tempore litis conteſtatæ poſſideret. *ff. de peti. hære. ſi quo tempore. & ff. de pecu. quæſitum.* Sed qualiter procedetur circa pertinentias, cùm reus neget eas pertinere ad Eccleſiam, vel ad hoſpitale? Reſpondeo, vbi obſcure, & indeterminate aliquid proponitur circa initium iudicij, accipimus id, quod vtilius eſt actori *ff. de iud. ſi quis intentione. & ff. de verb. oblig. inter ſtipulantem §. 1. & id quod nocet reo. ff. de interrog. act. de ætate. §. nihil* In medio litis qualiter præſumitur pro vtroque. *arg. 30. q. 5. iudicantem. &* j. *de teſti. cum tu:* In fine magis præſumo pro reo j. *de prob. ex literis. &* j. *de fide inſtr. inter dilectos. in fi.* debet eñ actor declarare in proceſſu [b] de pertinentiis alias non fieret executio ad voluntatem ſuam, *argum.* j. *de præſer andiri. &* j. *de ſpon. ex literis.*

¶ Glo *ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Diutiùs poſſediſſet.*] Nūquid hoc ſolùm ſufficit probare, quòd aliquando poſſedit, ad hoc vt poſſit reſtitui? Non, niſi probet ſpoliationem. ſ. *de offi. deleg. conſultationibus. &* ſ. *eod. c. olim.* vbi de hoc. Secus eſt in dominio, quia ibi ſufficit probare, quòd ille à quo habet cauſam fuit dñs, ad hoc, vt habeatur pro domino, *de prob. l. ſine.* & eſt ratio, quia dominium non ita de facili perditur ſicut poſſeſſio. *ff. de acq. poſſe. ſi quis vi. §. differentia.*

d ¶ *Nec credere.*] Per hoc enim fuit facta litis conteſtat. per narrationem, & reſponſionem. ſ. *de lit. conteſt. c. vnico. arg. C. de except. ſi quidem. ff. de peti. hære. ſi debitor.*

¶ Glo *ſeq. obiicit & ſoluit.*

e ¶ *Teſtes.*] Sed cū agatur hic poſſeſſorio tm̄, nūquid dēt probare pars altera, cōtra quam agebatur tm̄ poſſeſſorio? Videtur, quòd nō: quia & quæſtio ſpoliationis primo tractanda eſt. ſ. *eo. in literis. & c. ſtē cùm quis. & c. ex cōqueſtione.* Dicas, quòd ſuper eodem poſſeſſorio pōt ſe defēdere: putà quia incōtinēti deiecit [c], vel quia aduerſarij poſſidebant ſub conditione, ſ. *c. olim.* Item quia inuenit vacuā poſſeſſionē, ſic poterit probare de iure ſuo. vel dū quietè

cet. eis detur: quia ſpoliato, & ipſius vniuerſali ſucceſſori, contra quē: quia contra eum, qui ſpoliauit, &c. Item contra *vniuerſalem ſucceſſorē, nō contra ſingulos: & in hoc differt a conditione ex canone, & officio iudicis, & cōdictione dec. ſæpe. &* actione *quod metus cauſa, & interdicto quod vi, aut clam, & edicto noui operis. Secūdo reci. medium, quod obiicit, & ſoluit. Tertio ſinis, qui fuit B. qui obiicit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Interdictū.*] Sic patet, quod iſte procurator ineptā ꝓpoſuit petitionē, nā interdictū, vnde vi, non datur niſi cōtra illū, qui deiecit, vel mādauit, vel ratū habuit: vt hic dicitur. *& ff. de vi, & vi ar. cū à te. & l. 3. §. cū procurator. & 2. q. 1 notum.* vel niſi contra illū, qui rem ſciēter à deiectore recepit. j. *e. c. ſæpe.* Item datur contra vniuerſalem ſucceſſorem. *ff. de vi, & vi ar. l. 1. in fin. & l. 3. §. vlt. &* datur ſucceſſori ſpoliati. *ff. eod. l. 1 § interdictū hoc. in fin. &* j. *de teſti. c. ſignificauerunt.* ſed non datur contra ſucceſſorem rei, ſed contra emptorem, vel donatarium (ſecundùm leges) *ff. de vi, & vi ar. cū à te.* Dixerunt tamen quidam, quòd actione in factum poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem. *ff. e. l. 1. §. vlt.* Sed illud non eſt verū, quia illud intelligēdū eſt de ſucceſſore vniuerſali. Vel poteſt intelligi, quòd tūc agi poſſet cōtra poſſeſſorē rei, qñ poſſidēs cauſam habet à deiectore ſuccedēdo in vitiū j. *eo. c. ſæpe.* Videtur tamē, quòd in rebus Eccleſiaſticis poſſet agi cōtra quēlibet poſſeſſorē. *3. q. 1. redintegranda. & q. 2. c. 2. quaſi. per totum. &* ſ. *de iud. quia V. &* j. *eo. c ſæpe. ar. 12. q. 2. quicūq; & 16. q. 6. ſi epm.* hoc verū eſt, ſed non per interdictum, vnde vi, ſed condictione ex illo canone 3. q. 1. *redintegranda. & 4. q. 2. c. 2.* Item conueniri poteſt quilibet poſſeſſor iudicis officio. *ar.* j. *de app. bona.* vel condictione ex illa decre. j. *eo. ſæpe.* Sed nomine ex eo, quòd familia iſtius fecerat violētiā [e], & ad omniū res illa peruenit, præſumendū eſt ex hoc de voluntate domini factā fuiſſe. *1. q. 4. quia præſulatus. &* j. *de teſti. conſtitutus. 1. & ff. de mino. l. 4.* Sed hoc non eſt verum: quia poteſt eſſe, quòd dominus vacuā poſſeſſionem inuenit, & ſic intrando violentiā nō fecit. vnde talē rē vſucapere poterat. *Inſtr. de vſuca. §. quòd autem. & ff. de vſuca. ſequitur. §. ſi tu me vi expuliſti.* nec enim de facto familiæ ſuæ tenetur dominus, niſi mādauerit, vel ratū habuerit. ſed ſi ſeruus eius deiecerat, tunc tenetur in quantum ad ipſum peruenit: vel ſi nihil ad ipſū peruenit, tenetur noxaliter nomine ipſius ſerui. *ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. ſed & ſi cū quis. & §. ſe.* Itē ſi familia alicuius deiecit aliquã, non tamen nomine domini, dominus illud nō pōt ratū habere. *ff. de vi, & vi ar. ſi vi me.* à cōtrario ſenſu. *ff. de ne. ge. ſi pupilli § ſed & ſi ego.* niſi velis dicere, ꝙ ſecūdū canones ratū poſſum habere, quòd meo nomine nō eſt geſtū. *9. q. 2. Lugdunen. & 16. q. 1. c. vl. &* j. *de his, quæ fi. à præla. ſine conſenſu capituli. c. 3. de elect.* ꝙ *ſicut.* Item no. quòd licèt interdictū, vnde vi, non detur niſi contra deiectorem, (vt dictū eſt) tamē actio quòd metus cã, datur contra quemlibet poſſeſſorem, vt ſ. *de his, quæ vi, metúſve cã fiunt c. abbas. & c. ad audientiā. & 16. q. 6. c. 1. & ff. quod me. cauſa. ſi cum exceptione. §. aliquando. & C. eod. tit. non intereſt:* ſimiliter *interdictum quod vi, aut clam ff. quod vi, aut clam. ſemper. in prin.* ſimiliter *interdictum de noui ope. nun. ff. de no. ope. nun. l. vlt.* Et no. per hāc decr. quòd à ſententia lata ſuper poſſeſſione momentanea appellatur contra illud 2. q. 6. *c. ei qui. §. de poſſeſſione. & C. de moment. poſſeſſ. l. vnica. & C. quo. app. non rec. l. quiſquis.* vnde aliud ſecundùm canones, & aliud ſecūdùm legēs. Vel dic, quòd leges illæ intelliguntur in poſſeſſione adipiſcenda, vt in legatario, & in creditore, & ſcripto hærede: ſed *in interdicto,* vnde vi, bene pōt appellari:

† Id eſt, ad fratres hoſpitalarios, iidem dicuntur milites Rhodienſes, & nunc de Malta, quorū frequens eſt in iure canonico mentio, de quorum origine, ordine, habitu, & varia nominibus, vide præ cæteris Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi. p. 9. con ſid. 4. & S. *Antoninum* 2. p. hiſtoria. ll. tit. 15. ca. 20.

† Alias ita: & quidem per teſtes idoneos, &c.

a In antiquis gloſſis ita: vniuerſitas eſt.

b Id eſt, tempore executionis: & fiat hæc probatio ſine libelli oblatione, vel lites conteſt. ſecundùm Innocent. & Hoſt. qui hoc not. hic & ſ. de libel. ob. c. 1.

c Vel quod ipſe poſſidebat eo tempore, quo aduerſarii dicebant ſe eiectos ſecūdùm Goff. Ioan. *And.*

d *Vide de hac materia l. 3 §. quæ argumenta per Doct.* ff. de teſti.

† Alias, Nos igitur.

† Vide l. *a*ctor. *& ibi* Cyn. C. de proba. & l. 1. C. de confeſſ.

† Alias pars altera.

e Dici poteſt ad ſolutionem huius, vt recitant Innocen. & Hoſt. *quod hoc videbatur probatum, ſed probatum non erat: multa enim videntur, quæ non ſunt, vt dicit* Placen. ff. de acq. poſſeſſ. naturaliter.

lari, quia per talem ſſiam poteſt fieri præiudicium proprietati. C. vnde vi ſi quis in tm̃ & talis ſententia diffinitiua appellatur. ξ. vt lite non conteſt. accedens.1.& ξ. de iudi. ſignificauerunt.

a ¶ *Motum.*] 4.q.3 *ſi teſtes.* ξ. *de teſtis. in noſtra præſentia.* & ξ. *de renun. in præſentia* & ξ. *de elec. bona.* 1. & ξ. *de re iudi ſicut.*

ij Olim vobis.] Violetus, qui nõ eſt ſoluẽdo, ad reſtitutionẽ fructuum non vrgetur. h.d. ſecundũ Io. An. & licèt hæc ſummatio ſit vera in ſe, tñ nimis reſtringit terminos literæ. Primò ponit querelam. Secundò prouidet ibi, *Verum.* Abb. Sic.

CASVS. Eps Oueteñ. ſpoliauit Epm Zamoreñ. quadã parte diœc. ſuæ: mãdauit Papa quibuſdam iudicibus, vt ipſi eũ compellerent Epm Oueteñ. ad reſtitutionẽ partis diœc. Zamoreñ. quam tenebat, cũ fructibus inde perceptis. Eps Oueteñ. coram iudicibus proponebat quod cùm ipſe ſpoliatus eſſet à rege Epiſcopatu ſuo, non debebat, nec poterat ad hoc compelli, cùm nihil haberet, quòd reſtituere poſſet, niſi primò ad Epiſcopatũ ſuũ fuerit reſtitutus taliter, vt reſtituere poſſit, quòd percepit de fructibus alienis. Iudices ſuper hoc dubitãtes conſuluerunt dñm Papam, & ipſe reſcribit eidẽ dicens, quòd inanis eſt actio, quàm excludit inopia debitoris: mandans eiſdem, vt non priùs compellant Epiſcopũ Oueteñ. ad reſtitutionem fructuum, quàm ipſe taliter fuerit reſtitutus, vt reſtituere poſſit, quod percepit de fructibus alienis. Not. quòd contra eum, qui non habet, vnde reſtituat, non competit beneficium reſtitutionis cum effectu, donec ad pinguiorem fortunam peruenerit. ratio redditur in litera, quia inanis eſt actio, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpil.

† *Ouetenſis, & Zamorenſis Epiſcopatus in Hiſpania ſunt, de quibus vide Ioannem Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ. c. 21.*

† *Concor. te. in l. nam is. ff. de do.*

qui motum a animi ſui potuit ex cauſis aliis informare) iuſtitia exigente caſſantes.

¶ Idem.

¶ *Exceptio inopiæ, de qua conſtat à Clerico oppoſita, impedit executionem ſententiæ, etiam latæ in poſſeſſorio. h.d. comprehendendo mentem literæ, & veram lecturam.*

CAPVT XVI.

ij Olim † vobis dediſſe meminimus in mandatis, vt Oueteñ. † Epiſcopum ad debitam partis reſtitutionem Zamoreñ. † diœceſis, quam tenebat, cum perceptis fructibus reſtituere cogeretis. *& infrà.*

¶ Verùm quoniam inanis b eſt actio, quam inopia debitoris excludit †: Mandamus, quatenus non priùs Epiſcopum ad reſtitutionem fructuum compellatis, quàm ipſe fuerit taliter reſtitutus c, vt reſtituere poſſit, quod percepit de prouentibus alienis.

¶ Idem.

¶ *Per excommunicationis probationem, nõ probatur quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, licèt aliquibus diebus fuerit obſeruata, ideò petens reſtitutionem, hoc ſolo probato, ſuccumbit. h.d. quoad intellectum.*

b ¶ *Inanis.*] *ff. de dolo.* nam & is, qui nihil habet, eius periculo nihil eſt. a *ff. de fur. atque fullo.* & ξ. *de vſur. cùm tu.*

¶ *Gl. ſe. ponit duas lecturas, vnam quòd Oueten. Epiſcopus parte, qua ſpoliaueras, fuerat ſpoliatus, & ſecundùm hanc obiicit* d. l. *cùm à te. & ſoluit: aliam, quòd fuerat ſpoliatus ſuo Epiſcopatu.*

c ¶ *Reſtitutus.*] Quia alius ipſum priuauerat eadem parte. vnde ſuper ea non poterat conueniri, quouſque ipſe fuerit reſtitutus: vt 3. q. 1. *Eps.* hoc tamẽ incõueniẽs videtur, vt ſpoliatus repellatur per talem exceptionem: quia ſpoliator eſt ab alio ſpoliatus: vnde ſignatur contrarium. *ff. de vi. & vi ar. cùm à te.* vbi dicitur, quòd cõtra primum deiectorem agi poteſt, & nõ cõtra ſecũdũ b, licèt ipſe ab alio ſit deiectus. ſed dic, quòd tũc agi poteſt cõtra eũ, cùm ipſe eſt ſoluendo, vel in illo, vel in æquiualenti: *arg.* ξ. *vt lite pend. Eccleſia* 2. nam nullus caſus excuſat latronem. *C. de furt.* Et ita patet, quòd ſpoliator habet interdictũ, vnde vi, ſi ipſe ab alio ſpolietur. ξ. *eo. in literis. ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. qui à me.* & hic. Item Eccleſia illius debet puniri propter delictum iſtius. 26. q. 6. *ſi Epiſcopum.* Et ideò cùm aliàs non ſit ſoluendo, non poteſt agere Zamoreñ. contra Oueteñ. quia cùm ſpoliatus fuerit à rege Epiſcopatu ſuo, non poteſt reſtituere, quod de fructibus alienis perceperat, donec reſtituatur: ideò dicit, inanis eſt actio. ideò etiam dicit, non compellatis Epiſcopum reſtituere, priuſquam ipſe taliter fuerit reſtitutus, &c. Bern.

a *Sene. 14. ad Lucilium etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt. Ouid. de nuce. Cur timeam? tutũ carpit inanis iter. Io. And.*

b *Et hac ratione prædo. depradatus agit contra prædonẽ: & hac eſt ratio quare ſibi competit interdictum, & non actio furti, ſecundũ Hoſt. quia hoc no. quod dixi* ſupra. c. in literis. ſuper ver. prædo. *Io. And.*

iij Olim inter.] Per excõmunicationẽ aliquibus diebus obſeruatã, in obſeruãtes nõ acquiritur iuris parochialis poſſeſſio. h.d. ſecundùm Io. And. Prima pars deciſè ponit factum, & proceſſum: ſecunda diffinit ibi, *Nos attendentes.* Abb. Sic.

CASVS. Inter Epm Pariſieñ. ex vna parte, & quẽdã Abbatem, ſuæ diœc. ex altera, quæſtio vertebatur ſuper poſſeſſione iuris parochialis, vel quaſi, in parochia de Monte, quo iure dicebat Eps ſe ſpoliatũ: vnde petebat reſtitui ad ius parochiale in prædicta parochia. Contra prædictũ abbatẽ ad probandum ſuã intentionẽ inducebat quãdam ſententiam, quàm tulerat in populum dictæ parochiæ, propter quam aliquot diebus populus abſtinuit à diuinis, per hoc volens probare ſe fuiſſe in poſſeſſione iuris parochialis ipſius parochiæ: D. Papa examinato negotio, cõſiderans quòd ex eo ſolo quòd populus dictæ parochiæ, timore ſententiæ dicti Epiſcopi, per aliquot dies abſtinuit à diuinis nullã poſſeſſionem iuris parochialis fuerit aſſecutus, nec aliquo modo probauit, quod eo tẽpore quo protulit ſẽtẽtiã, ipſam poſſeſſionẽ iuris parochialis haberet in populo dictæ parochiæ, vel priùs etiam habuiſſet: vnde reſtitutionem dicto Epiſcopo adiudicare non potuit, cùm non probauerit ſe poſſediſſe, nec ſpoliatũ fuiſſe. Not. quòd licèt quis obſeruet ſentẽtiam timore ipſius à non ſuo iudice latam, ex eo ſolo nullam poſſeſſionẽ acquirit prolator ipſius. Itẽ qui petit reſtitui, debet probare ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe.

CAP. XVII.

iij Olim † inter te pro abbatia tua, & Pariſieñ. Epiſcopum, nomine Pariſieñ. Eccleſiæ: ſuper poſſeſſione iuris parochialis d, in parochia de Monte, quæſtione ſuborta: *& infrà.*

¶ Nos attendentes, quod (ex eo ſolo quòd populus prædictæ parochiæ, timore e ſententiæ ſuæ, per aliquot dies abſtinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis poſſeſſionem idem Epiſcopus fuerit aſſecutus: nec fuerit aliquo modo probatum, quòd (eo tempore quo ſententiam ipſe protulit) poſſeſſionem in ipſis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuiſſet †, reſtitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus: cùm ipſum non conſtiterit ſpoliatum.

¶ Idem in Concilio generali. †

¶ *Recipiẽs ſcienter rem inuaſam à ſpoliatore, tenetur à ſpoliato reſtituere, licèt non probet dominium.*

CAP. XVIII.

Sæpe † contingit, quòd ſpoliatus per ſpoliatorẽ in alium re tranſlata, dum aduersùs poſſeſſorem non ſubuenitur f per

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpil.

d ¶ *Parochialis.*] Et ita poſſeſſoriũ poteſt intẽtari circa res incorporales. & c ξ. *de cã poſ. c. cum Eccleſia.*

¶ *Gl. ſeq. obiicit & ſoluit. Notat etiam timorẽ excommunicationis.*

e ¶ *Timore.*] Sed nunquid perdit poſſeſſionẽ, qui timore deuictus abſtinet ſe ab illa. *ff. de acq. poſ. l poſſideri. §. ſi quis nunciet. & l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas?* Item nonne ex eo, quod quis paret mãdato alicuius, gerit ſe pro ſubdito eius: vt ξ. *de capel. mona. dilectus.* & ξ. *de his, quæ fiunt à ma. par. c. ex ore.* quia facit ea, quæ alij ſubditi faciunt 20. q. 1. quem progenitores? Sed dic, quòd talis timor non priuat ipſum poſſeſſione, quia non facit hoc animo obediendi, ſed potiùs deliberandi, quod ſibi expediat: non enim gerit ſe quis pro obediente, ſi hoc non faciat animo obediendi *ff. de acquir. hared. pro herede.* Item ea ratione, quia q ex timore facit, iam nõ dicitur facere, ξ. *de re iu. quæ ex timore.* Nota timorem excommunicationis æquiparari metui, qui cadit in conſtantem virum: vnde non præiudicat. Item in tali dubio tutius e eſt abſtinere. Item excommunicatio non dat iuriſdictionem, nec per hoc acquirit poſſeſſionem, qui ſic excommunicat. B. cùm ipſe tunc non poſſideat, vt hic dicit.

† *Hunc tex. dicunt hic Doctores ſingularem, ad hoc quod ſemel poſſidens ſemper præſumitur poſſidere.*

† *Lateranenſi ſub In.* iij. ca. 39. & c. 3. eo. tit. in 4. comp.

† *Quæ ſint remedia huius c. & quando, & quibus competant, tradit Marthæus Afflictus deciſ.* 350. *adde practicam Papienſem in titu. de forma libelli 11. cauſa ſpoliatæ poſſeſſionis. & ibi latè de materia huius c.*

e *Quia bonarũ mentiũ eſt, &c.* d. 5. ad eius. & c. 2. de obſer. ieiu.

Sæpe contingit.] Spoliatus reſtitutionem petit ab illo, qui ſcienter rem à ſpoliatore recepit. Primò ponit factum corrigendum. Secundò corrigit ibi, *Vnde.* Abb. Sic.

CASVS. In iure ciuili cauetur, quòd beneficium reſtitutionis cõtra ſpoliatorẽ tm̃ datur. Vnde cõtingit aliquando, quòd ſpoliator transfert in alium rem illam, qua alium ſpoliauit, & ſic ſpoliatus non poteſt petere reſtitutionem contra poſſeſſorem, qui non ſpoliauit: vnde oportet ipſum intentare contra poſſeſſorem iudicium proprietatis: ſed propter difficultatem probationum amiſſo commodo poſſeſſionis ſpoliatus amittit proprietatem: propter quod ſtatuit concilium, vt non obſtante iuris ciuilis rigore, ſi aliquis de cætero ſcienter rem talem receperit, cùm ſpoliatori ſuccedat in vitium, contra huiuſmodi poſſeſſorem ſuccurratur ſpoliato per beneficium reſtitutionis, quia non multum intereſt quoad periculum animæ, iniuſtè detinere, ac inuadere alienum. Nota iuris rigorem non eſſe ſeruandum in caſu iſto, propter vitium ſucceſſionis.

¶ *Gl. ſe. repetit iam dicta ſuprà eod. c. cùm ad ſedem. in glo. pen.*

f ¶ *Non ſubuenitur.*] Verum eſt, quòd ſpoliato non ſubuenitur per interdictum vnde vi, ſecundùm canones, niſi contra illum, qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit. *ſupra eodem cap. cùm ad ſedem. in ſi. ff. de vi. & vi ar. cùm à te. & l. 1. §. deieciſſe. §. ſeq.* ſed ſubuenitur iudicis officio contra quemlibet poſſeſſorem. *arg. ſupra de iud. quia V. & infra de appel. bona. & de condictione ex canone, redintegranda.* 3. q. 1. ſemper ſubuenitur,

tur. ſiue dolo, ſiue vi, ſiue metu, ſiue alio modo rem perdidiſſet. ſemper ſubuenitur. 3. q. 1. *redintegranda*. licèt actio de dolo detur tm̄ contra dolum facientem; actio verò quod me. cau. contra quemlibet poſſeſſorem. *ff. quod me. cau. l. ſi cum exceptione. §. aliquando*. ſimiliter *actio, quod vi, aut clam. ff. quod vi, aut clam. l. ſuper. 1. reſponſo*.

reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo, propter difficultatem probationũ iuris †, proprietatis amittit effectũ. ¶ Vnde non obſtante iuris ciuilis rigore[a], ſancimus, vt ſi quis de cætero ſcienter [b] rem talem receperit †, cum ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitiũ[c] (eo quod non multum intereſt quoad periculum animæ, iniuſte detinere[d], ac † inuadere alienum) contra poſſeſſorem huiuſmodi, ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

¶ Gregorius † ix. Epiſcopo Lucan.

¶ Occupãs certũ locum, in quo quis iura liberè poſſidebat, ſi per ipſius occupationẽ non poteſt poſſeſſor ſua iura liberè poſſidere ſicut priùs, cõueniri poteſt poſſeſſorio pro libertate poſſidẽdi: & reſtitutio fieri nõ poteſt, niſi dimittat locum in priſtina libertate. h. d. valdè ſingulariter.

CAP. XIX.

Piſanis, ac Lucanis ciuilibus per grauem diſcordiam quam diu inter ſe habuerant) afflictis grauiter & attritis: *& infrà*. ¶ P. Subdiacono noſtro dedimus in mandatis, vt poſſeſſionem (quam in quibuſdam caſtris conſtat [e] Lucanam Eccleſiam habuiſſe) ſibi priùs plenè, ac liberè (ſicut tempore motæ diſcordiæ habuerat) reſtituta [f], & ſuper ea de qua dubietas oriretur, ſufficienti [g] cautione recepta (quòd iuri coram nobis prædicti Piſani parerent) prolatas pro occupatione caſtrorum ipſorum, in eos ſententias relaxaret: *& infrà*. ¶ Piſanis igitur aſſerẽtibus, quòd per te ſtabat, quò minùs tibi iuxta mandatum noſtrum fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus vt dictas ſententias præfatus Subdiaconus relaxaret: ipſe receptis cautionibus de parendo iuſtitiæ coram nobis, ſententias relaxauit eaſdem: propter quod tu reputans te grauatum, ad noſtram præſentiam acceſſiſti, impugnaturus proceſſum Subdiaconi ſæpedicti: *& infrà*. ¶ Porrò duo in noſtro continebantur mandato, vt videlicet poſſeſſio, quam conſtabit Lucanam Eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordiæ, priùs reſtitueretur eidem: & vt eiuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè, ac liberè, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto: quorum primum ad factum, alterum verò referebatur ad modum [h]. Vn-

a ¶ *Rigore*.] Illius legis *ff. de vi, & vi ar. cum à te.* & ita ſecundũ canones rigor iuris ciuilis non eſt ſeruandus. *j. in prox. c. 1.* & nimia ſubtilitas iuris quandoque pernicioſa eſt. *Cod. ad Treb. l. penult.* & *ſ. de iud. ca. dilecti.* & *49. d. hinc etenim. §. paruo. in ver. ſæpe.*

¶ *Gl. ſe. no. ſcientiam neceſſariam ad conditionem ex hac dec. ſubdens hanc locum non habere in re litigioſa, vel de qua ſperatur litigium.*

b ¶ *Scienter*.] Sic ergo ſolus ille poteſt conueniri condictione ex canone iſto, qui ſciens recipit rem alienam. ſic *ſ. de iud. quia. G.* ſed ſi ignoranter recipit, conueniatur cõdictione ex illo canone. 3. *q. 1. redintegranda.* vel ex illa decr. *obligatur. quia G.* Nõ intelligas, quid hic dicitur: cum quis alienat rem litigioſam, vel de qua timetur fieri controuerſia, quia ſi alienatur res litigioſa, nulla eſt alienatio. *C. de liti. l. 2.* & *j. ut lit. pen. c. 3.* ſi autẽ alienat rem non litigioſam, ſed de qua ſperatur litigium, tenetur ad intereſſe, id eſt, quanti intereſt illius rem alienatam non eſſe. *ff. de alie. iud. mu. cauſa fact. l. 1.* De hoc tractatur. *ſ. de alien. iud. mutan. cauſa fact. c. 1.* vbi de hoc.

c ¶ *In vitium*.] Quia vitium rei, ſequitur omnem poſſeſſorem. *C. de acquir. poſſeſ. vitia* & facto actoris ſucceſſio damnatur hæredis. 1. *q. 1. cito turpem.* & *j. de pæ. in quibuſdam.* & *j. de immu. eccl. aduerſus. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Iniuſte detinere*.] No. quòd iura pro eodem reputant auferre, & detinere iniuſte, vt hic. 16. *q. 1. decimas.* ſimiliter auferre, & non dare. 46. *d. ſicut.* & 42. *d. §. 12. q. 2. indignẽ. Arg. contra. 12. q. 2.* & *ſi illi. in princ.*

Additio.] Sed illud intelligitur tempore neceſſitatis, in quo omnia dicuntur eſſe communia.

Piſanis.] Si mandatur reſtitutionem fieri ſub certo modo, neceſſe eſt non ſolùm in facto, ſed etiam in modo parere, aliter non valet quod agitur. Ita communiter ſummatur. Sed ego ſummo ſic: Mandatum factum de reſtituenda libera poſſeſſione alicuius rei, ſi non poteſt adimpleri reſpectu poſſeſſionis rei, quia non conſtat de ipſius ſpoliatione: debet adimpleri reſpectu libertatis poſſidendi, ſi de ipſa ſpoliatione libertatis conſtat: & eſt caſus valde not. Primò ponit querelam epiſcopi Lucani. Secundo expreſſa cauſa diffinit ibi. *Porrò* Et ſecundùm Hoſt. decr. iſta continet commiſſionem proceſſuum, iniuſtam appellationem, primi mandati interpretationem, & iniuſti proceſſus retractationem. Caſus literalis ponitur variis modis. Abbas Siculus.

Casvs. Piſani occupauerunt quædam caſtra epi Lucani, propter quod orta fuit diſcordia inter Lucanos, & Piſanos: & quia Piſani non reſtituebant caſtra illa epiſcopo Lucano, de mandato domini Papæ excommunicati fuerunt. Demum cùm diu ſtetiſſent in excommunicatione, petierunt abſolui à domino Papa, parati ſtare mandatis Eccleſiæ: vnde Papa quendam ſubdiaconum ſuum P. nomine miſit ad eos, dans eidem in mandatis, vt Eccleſiæ Lucanæ reſtitueret plenè ac liberè poſſeſſionem, quã in quibuſdam caſtris conſtabat ipſam Eccleſiã habuiſſe, ſicut tempore motę diſcordiæ habuerat, & ſuper ea de qua dubietas oriretur, ſufficienti cautione recepta (quòd prædicti Piſani coram D. Papa iuri parerent) excõicationis ſententias in eos prolatas pro occupatione caſtrorum relaxaret. poſt contentiones multiplices dicebant Piſani, quòd per epm̃ Lucanũ ſtabat, quo minus reſtitutio fieret iuxta mandatum D. Papæ: vnde petebant, quatenus ſubdiaconus prædictus, ſñias prædictas relaxaret: ipſe receptis cautionibus, q̃ iuri parerẽt coram D. Papa, ſñias relaxauit eaſdem: eps pp hoc reputans ſe grauatũ, ad Apoſtolicã ſedẽ acceſſit, impugnaturus proceſſum prædicti ſubdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit D. Papa, quòd in mãdato ſuo duo continebantur, vt videlicet poſſeſſio, quã cõſtabat Lucanam Eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordię, priùs reſtitueretur eidem, vt eiuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè ac liberè, ſicut eam habuerat tempore motæ diſcordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterum refertur ad modum: vnde licèt in facto formam mandati ſubdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, vt Piſani dicebant, quia non poterat facere reſtitui epõ poſſeſſionẽ caſtrorũ, de qua cõſtabat eidem, nec etiã poſſeſſio affictuum, & penſionũ poterat epiſcopo reſtitui, vt ipſe dicebat, quia ea non fuerat ſpoliatus, tñ peccatũ fuit in modo: quia ſubdiaconus debuit facere, vt Piſani poſſeſſionẽ pẽſionũ, & afflictuũ dimitterent epiſcopo plenè, ac liberè, ſicut ipſe habuerat tẽpore motæ diſcordię: quam poſſeſſionẽ cõfitebantur Piſani epiſcopum habere in caſtris prædictis: & hoc eſſe nõ poterat, niſi Piſani caſtra illa omnino dimitterent, quia illis tenentibus caſtra prædicta, in quibus habet afflictus, & penſiones, ea plenè, ac liberè habere non poterat, ſicut habebat, quando Piſani caſtra eadem non tenebant, quia in poteſtate Piſanorum erat epiſcopum admittere, vel repellere. His ergo conſideratis, D. Papa proceſſum ſubdiaconi antedicti iudicauit irritum, & inanem. Not. quòd forma mandati diligenter ſeruanda eſt: & qui contra facit, irritus eſt proceſſus. Item qui reſtituitur plenè ac liberè debet reſtitui, & in priſtinum ſtatum reponi.

e ¶ *Conſtat*.] ſ. per euidentiam facti, cùm eſſet notorium epiſcopum ibi poſſeſſionem habuiſſe. ſic *ſ. eo. cum ad ſedem. ad. fi.* nec poterat aliqua tergiuerſatione celari, & ſic notorium erat *j. de coh. cler. & mulie. c. vlt.* ſuper illa poſſeſſione, de qua dubietas eſſet, cautio præſtatur.

f ¶ *Reſtituta*.] Quia hæc offenſa erat notoria, per confeſſionem partis aduerſæ, & ideo ſatisfactio debuit præcedere. *ca. ex parte. ad fi. ibi. in ſecundo. de verb. ſign.*

g ¶ *Sufficienti cautione*.] Simile. *j. de ſe. poſ. c. 1. in fi. j. de ver. ſign. ex parte.* ſufficiẽs cautio erit, ſi pignora, vel fideiuſſores dentur [b]. *ff. man. ſi mandato. ff. vlt* & *ff. de fideic. liber. l. ergo. §. adiecimus.*

¶ *Gloſſ. ſeq. no. quod non ſufficit impleri alterum ex duobus, quæ principaliter mandatur: dat ſimile, & argum.*

h ¶ *Alterum ad modum*.] Not. quòd cum duo mandantur principaliter, non ſufficit alterum ſine altero adimpleri, vt hic patet. Primũ fuit, vt poſſeſſio caſtrorũ reſtitueretur epiſcopo. iſtud in facto cõſiſtit, hic facto opus eſt. Secundum, vt poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè, ac liberè, ſicut habebat eã tpe motæ diſcordiæ: & iſtud conſiſtit in modo. & hæc duo ſub vno includebantur, vt patet *in prin. ver. vt poſſeſſionem quam*, &c. ſub illa forma, *duo mandantur*. ſic *j. tit. prox. c. cùm dilecti.* & *ff. de arbi. Celſus.* Et ita patet hic, quòd ſi quis peccat tã in facto, quàm in modo, vel in altero tantùm, non valet, quod agitur, ſic *j. de eccl. benefi. vt noſtrum.* ſicut etiam ſi quis peccat tam in perſonam electi, quàm in modũ electionis, nõ valet, quòd agitur. *ſ. de ele. ſuper eo.* & *c. quia propter.* ſic ita eſt optimũ. ar. quòd forma mãdati diligẽter ſeruãda eſt. *ſ. de reſcrip. cùm dilecta.* & *ſ. de offi. deleg. venerabili.*

† Alias, ins.

¶ Alias, acceperit.

† Alias: non innuere. Alias ita: ac rem inuadere alienam.

† Alias ita: Greg. epiſcopo Lucenſi.

a *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.*

b *Dicit Phi. quod ſufficit iſto caſu iuratoria, niſi illi valdè ſuſpecti eſſent, quòd periurium nõ timerẽt: de ver. ſign. ex parte. & de præſum. literas. intelligo hoc, vbi de ſufficienti non fuiſſet expreſſum.* Ioan. And.

a ¶ *Poſſeſſionem* [Quod dicit poſſeſſionē hic cōprehendit poſſeſſionem caſtrorum, & poſſeſſionem iurium, quæ Lucanus Epiſcopus habebat in caſtris, de quibus cōtenditur & hic comprehendit poſſeſſionem affictuum, & penſionum, quia poſſeſſione Epiſcopus non fuerat ſpoliatus: vt j. ſequitur. vnde debuit facere ſubdiaconus iſte, quòd Epiſcopus ille plenè, ac liberè poſſet percipere penſiones, & affictus: quòd cùm non fecerit, non ſeruauit formam ſibi datam, & ideò proceſſus nullus fuit, vt dicit in fine. Bernard.

¶ *Glo. ſeq. declarat, quo fuit in modo peccatum.*

b ¶ *Fuit tamen in modo peccatum.*] Hic expreſſè patet, qualiter peccauit in modo: quia cū ipſi Piſani confiterentur Epiſcopum habere pēſionem, & affictus in caſtris prædictis, & ipſi ea poſſiderent, Eps non habebat plenam libertatem percipiendi hic penſionem, & affictus, immò in eorū poteſtate erat ipſum admittere, vel repellere: vt j. ſequitur. Ergo Eps non habebat plenā libertatem, quia hæc poteſtas pendebat ex poteſtate illorum. ſ. *de procur. accedens.* vnde ſubdiaconus debebat caſtra iſta Epiſcopo reſtituere: quòd ſi nō fecerit, peccauit in modo: quia etſi dubitabatur de poſſeſſione caſtrorū, tamen de pēſionibus, & affictibus non dubitabatur: & ita quòd conſiſtebat in modo, certificabat id, quòd reſpiciebat in factū: & ita ſiue dubitetur de poſſeſſione, ſiue non, ex quo cōſtabat de pēſionibus, & affictibus, plena, ac libera debuit fieri reſtitutio caſtrorum, in quibus habebat penſiones. Bernardus.

c ¶ *Ea plenè, ac liberè.*] No. quòd qui reſtituitur, plenam habet reſtitutionem in priſtinam cauſam. *ff. de vi, & vi. ar. l. 1. §. qui autem vi deiectus. §. non ſolum.* ſic & vacua poſſeſſio non traditur emptori, ſi alias in ea ſit, cauſa legatorum, vel fideicommiſſorum. *ff. de act. empt. & vend. l. 2. §. vacua.* q̄uis ſit reſtitutio, ſed non plena. ſ. *eo. literas.* ſed illud propter periculum animæ.

d ¶ *Irritum*] Not. quod dicit irritum. Et ita patet, quòd iudex quando non ſeruat formam mandati, ipſo iure irritum eſt, quod facit, ſicut ſ. *de reſcr. cum dilecta.* vbi de hoc.

Additio. Et per hoc apparet Piſanos abſolutos non eſſe. ſic ſ. *lit. conteſt. c. 1. in fin.*

† Vide tex. in l. diligenter. ff. mãda.

a *Dicunt Pe. & ib. quod hac gl. turbat intellectum: quia non erat locus reſtitutioni, ſed dimiſſioni, quo verbo Papa hic vtitur, vt dixi in text. Ioan. And.*

† *Penſio, & affictus voces ſunt vulgares, quæ quandoque ſumuntur pro mercede rei locatæ, quandoque pro ſolutione ſortis, & vſurarum. gloſſ.* in l. quæſitum. ff. de pig. *aliquando pro fructibus* l. prædiorũ. ff. de vſur.

† Herforden.

† Elſoren.

delicèt (prout pars Piſanorum dicebat) in facto mādati formam Subdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, quia nō poterat facere tibi reſtitui poſſeſſionem a caſtrorū, de qua non conſtabat eidem: † nec etiam (ſecundùm quod tu ipſe dicebas) affictuum, & pēſionum poſſeſſio poterat tibi reſtitui, quia ea non fuerat ſpoliatus: fuit tamen in modo b peccatum, quia debuit facere, vt Piſani poſſeſſionem penſionum & affictuum (quam per eorum cōfeſſionem conſtabat te in caſtris prædictis habere) tibi dimitterent plenè ac liberè, ſicut Eccleſia tua illam habuerat tempore motę diſcordię: quod quidem eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra ipſa omnino dimitterent: quia illis detinentibus caſtra, & munitiones caſtrorum, in quibus dictas penſiones † recipis & affictus, ea plenè, ac liberè c habere non poſſes, ſicut habebas, quando ipſi caſtra eadem minimè detinebant: eo quòd quandiu ea detinent, in eorum poteſtate relinquitur, te non admittere, vel repellere, quando velint. ¶ His ergo diligenter auditis, proceſſum huiuſmodi de fratrum noſtrorum conſilio irritum d iudicamus.

TITVLVS XIIII.

De dolo, & contumacia.

¶ Alexander. iij. Herfodeñ. † Epo.

¶ *Reus qui mittēdum in poſſeſſionē ad mandatum Iudicis non admiſit, non multabitur de canonica æquitate, ſi infra annū caueat ſtare iuri. h. d.*

CAP. I.

AD† hæc cum contingat, actorem multotiens c mittēdum eſſe in poſſeſſionem cauſa rei f ſeruandæ, propter abſentiam partis aduerſæ & per eius dolum, ſiue potentiam non poſſit rem cuſtodiendam g nanciſci h, ac imminente fine anni, reus (ne poſſeſſionem amittat) debitam offerat cautionem: cuiuſmōdi ſit pœna mulctandus, (quia iuſſioni nō paruit Iudicis) a nobis tua fraternitas requiſiuit. ¶ Ad quod dicimus, quòd in Eccleſiaſticis perſonis, & negotiis, rigor i, & diſtrictio iuris non requiritur: † ſed (cum iuſtitia propter hoc non periclitatur k) patienter admitti debet, cùm reus per cautionem ſtandi iudicio ſe adſtringit.

¶ Idem Abbati de Rameſe, & Archidiacono Helieñ.

¶ *Propter contumaciam rei, poteſt Iudex rem petitam ſequeſtrare, & ipſum contumacem in expenſis condemnare, quas propter ipſius contumaciam, vel doloſam exceptionem actor fecit. h. d. Panorm.*

CAP. II.

EX † literis veſtris accepimus, quòd cum vobis cauſam, quæ inter Monachos de Eroll. †

Reſpondet Papa, quòd in Eccleſiaſticis perſonis, & negotiis, rigor iuris nō requiritur, ſed cùm iuſtitia propter hoc quod iudici non paruit, non periclitetur, admitti debet reus, cùm per cautionem ſtandi in iudicio ſe adſtringit. No. quòd rigor iuris nō eſt ſeruandus ſecundùm canones, & præcipuè vbi ius actoris non eſt factum deterius.

e ¶ *Multotiēs.*] Nō ergo ſēper, quia aliquando contumax excōicatur: vt ſ. *vt lit. non conteſt. sua. & c. q̄m. §. vlt.*

Additio. Quibus autem remediis procedatur contra contumacem, & rebellem, not. ſ. *vt lit. non conteſt. c. tua.* Et etiam poteſt haberi per hos verſus:

Iudicis officio mulctat, pignus capietur.
Diruit, ac tenuit, ſua denegat intereritq;
Seruat, anathema punitur quiſque rebellis.

f ¶ *Cauſa rei ſeruandæ.*] In qua iudex eum tueri debet. *ff. ne vis fi. ei qui in poſſeſ. miſ. l. 1. §. 2. ar. j. de ſim. querelam. in fine. & ff. de eri. tut. l. 2. §. poſt originem.*

g ¶ *Cuſtodiendam.*] Qui eñ in poſſeſſionē mittitur ex primo decreto, tūc cuſtos efficitur, & non poſſeſſor. j. *ti. pro. cap. vlt.* de hoc plenius dicitur. j. *eod. contingit.*

¶ *Gloſſ. ſeq. diſtinguit.*

h ¶ *Nāciſci.*] Licèt impediatur ab aduerſario, etiam ne poſſeſſionē nāciſcatur, ſemper tamē intelligitur poſſidere. *arg. ff. de bon. auct. iud. poſſ. quamuis.* & eſt expreſſum. j. *eo. contingit.* Si verò impeditur per alium, ille tenetur ei ad intereſſe. *ff. ei qui. cau. in poſſeſ. eatur. ſi quis creditorem* hoc intelligo, ſi fuerit ſoluendo, alias obtinet, quòd dictum eſt b *ar. ff. de dolo & eleganter § p dolo. & ff. de eo. per quem factum eſt. l. vlt. 1. reſp.*

† *Poſt com. c. Late. ſub Alex. ij. p. 3. cap. 1. & c.* 1. e. tit. in 1. compil.

† Vide l. vnicam. ff. ſi quis ius dicen. non obtem.

b *Scilicet intelligo, quod poſſidere, ita ponit glo. 4 in* decr. contingit. Ioan. And.

† *Poſt com. c. Lateran. ſub Alex. 3.* p. 41. c. 6. & c. 4. eo. tit. in 2. compil.

c *De hoc notatur in pradicta.* l. ſi quis in 3. *q. vbi tenet gloſſ. quod adulterium in hoc caſu reſtituatur, & quod*

¶ *Gloſſa ſeq. arg. quod l. ſi quis in tantùm, § c. tripliciter ſoluit. Reſp. ad cap. placuit.*

i ¶ *Rigor*] Ar. quòd ſubtilitas iuris, ſiue rigor ſecundùm canones non eſt ſeruandus. vt ſ. *tit. prox. ſæpe.* vbi de hoc. & ita videtur, quòd rigor ille. *Inſt. vi. bon. ra. §. 2. ver. ſed nedum talia.* & 17. q. 2. *priuſquam. & C. vnde vi. ſi quis in tantam.* & 16 q. 6. *placuit.* non debeat ſecundum canones ſeruari. *arg.* ſ. *tit. prox. ſæpe.* & ſ. *de iur. calum. literas, &* j *de rapt. cum cauſam.* & *c. vlt.* & 2. q. 7. *non lator.* & 16. q. 1. *frater noſter.* 12. q. 2. *nulli.* Rigor talis non ſeruatur in cauſis Eccleſiarum, & minorum, quibus conſulitur beneficio reſtitutionis c ſed in cauſis priuatorum bene ſeruatur: vt cùm tantùm in 3. *C. vnde vi. meminerint.* & *l. ſi quis.* & quod dicitur in *c. placuit.* & 7. q. vbi cauſæ ſuæ detrimentum patiatur, hoc verum eſt, quod ad iudicium poſſeſſorium, ſecundùm quoſdam ſed à proprietate non repellitur: vt ibi, in fi. dicitur. Vel ipſe non ſtabat in cauſa pro ſe illa, ſed clerici illius Eccleſiæ. Vel poteſt intelligi, detrimentum nō patietur in rebus propriis. 14. q. 4. *quicunque.*

k ¶ *Non periclitatur.*] Cum enim nullum fiat ei præiudicium ex hoc, nō expedit, quòd rigor ſeruetur. ſed ſi iuſtitia periclitetur, ex hoc punietur ad intereſſe. *ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſſ. miſſ. l. 1. reſponſo. 1. §. hæc verba, & ff. vt poſ. ſi duo § vlt.* ad expenſas de tamen punitur. *c. prox.* & ſ. *vt lit. non conteſt. q̄m §. in aliis. & j. tit. commun. de pœn. calumniam.* & ſ. *de arbi. dilecti.* ſed hoc ideo dicit, quia iudex Eccleſiaſticus non imponit pœnam, ſiue mulctam, quam ſic vtique imponeret ſæcularis. *ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. 2. § ſi quis. ibi tulit, videlicet* extraordinariam pœnā imponit *ad vo. non ierit. l. 2. §. ſi quis. ibi. ra miſ.* hoc extraordinariā pœnā imponit. ad idē *ff. de iud. l. 2. §. vl.* Bern. in fin. glo:

EX *literis.*] Summat Iō. And. tribus modis. Et demum tenet Ioan. And. primum

DE DOLO, ET CONTVMACIA.

¶ *Viſo de ſpoliatis, & eiectis aduerſariorum potentia, videndum eſt nunc de fatigatis in iudicio, aduerſariorum dolo, & contumaciā ſecundum G. Vel continua ſic ſecundum Hoſtie. Quia ſpoliatus quandoque à dolo, vel contumacia rei, reſtitutionem conſequi non poteſt ideo meritò ſubiicitur hæc rub. Et vtraque continuatio eſt ſatis bona.*

De hac materia habetur. 3. q. 9. & 4. q. 5. & 5. q. 2. & 3. per totum, 11. q. 3. *certum reperitur in Sexto, & Clemen. Abbas Siculus.*

AD *hæc.*] Cōmunis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Ab. Casvs. Reus vocatus ad iudiciū nō venit, cōtumax eſt iudex ꝑpter cōtumaciā rei, pronūciat actorē mittēdum eſſe in poſſeſſionem rei petitę cauſa rei ſeruādę, ſed ꝑp potentiā rei, ſiue dolū, nō poteſt nāciſci poſſeſſionem: tandem imminente fine anni, reus ne poſſeſſione poſt annum amittat, offert cautionem ſtandi iuri. Quæritur hîc cuiuſmodi pœna iſte ſit puniendus, qui non paruit iuſſioni iudicis?

primum ſummarium, videlicet: Reus condemnatur ad expenſas, quas pp eius contumaciam, vel doloſam exceptionem actorem feciſſe conſtabit. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Verùm*. Abb. Sic.

CASVS. Inter monachos de Etoll. ex vna parte, & canonicos Linconeñ. ex altera, quæſtio vertebatur ſuper quibuſdam Eccleſiis de V. & M. cauſa ad petitionem monachorum commiſſa fuit iudicibus: canonici legitimè citati, ſe cõtumaciter abſentarunt: iudices licèt monachi pp contumaciam canonicorum mittendi eſſent in poſſeſſionem rerum petitarum, poſſeſſionẽ dictarũ Eccleſiarũ ſequeſtrari fecerunt, vt ſaltem affecti tędio venirent ad iudicium. Tãdem dum monachi peterent eccleſias ſibi reſtitui, reſponderunt canonici auctoritatem iudicum expiraſſe, pro eo quòd cauſa illa iudicibus aliis erat commiſſa, ſed in literis poſterioribus non fiebat mentio de prioribus, nec nomina eccleſiarum, quæ continebantur in prioribus literis, exprimebantur, ſed indiffinitè dicebatur: ſup quibuſdam eccleſiis. Iudices ſuper hoc dubitantes conſuluerunt D. Papam: & reſpondet, ꝙ cum dolus, & fraus alicui patrocinari non debeant, mandat, quatenus in cauſa procedant ſecundum tenorẽ priorum literarum, nõ obſtantibus poſterioribus, condemnantes canonicos in expenſis ipſis monachis, quas pp hoc feciſſe noſcuntur. Not. ꝙ qui malitiosè trahit alium ad iudiciũ, in expenſis debet condemnari aduerſario. Item dolus, & fraus non debet alicui prodeſſe, ſed potiùs obeſſe. Item generales literæ non reuocant ſpeciales.

& Canonicos Lincon. ſuper Eccleſiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam: & Canonici citati legitimè, ſe contumaciter [a] abſentauerint: vos, licèt Monachi eſſent ob contumaciam aduerſæ partis in poſſeſſionem rerum petitarum mittẽdi, intuitu tamen religionis [b], cum eis mitiùs agere volentes, poſſeſſionem ſequeſtrari [c] feciſtis: vt ſic ſaltem Canonici affecti tædio, ſtare iudicio cogerentur. Tãdem Monachis Eccleſias ſibi reſtitui poſtulantibus, Canonici reſponderunt auctoritatem veſtram penitus expiraſſe, eo quòd ad alios Iudices literas impetrarunt, quæ præiudicare [d] prioribus videbantur. ¶ Verum quoniam in poſterioribus literis non fuit mentio facta priorum: nec in eis nomina continebantur Eccleſiarũ, quæ in prioribus poſita fuerant: ſed † indiffinitè [e] dicebatur, ſuper quibuſdam Eccleſiis: Nos attẽdentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere: Mandamus, quatenus prædictam † cauſam, ſecundùm formam priorum literarum (non obſtantibus poſterioribus) terminetis: expenſas [f] quas propter hoc Monachi feciſſe noſcuntur, eis à Canonicis reſtitui facientes.

† *In codice Barbaria ita, ſed tantum indiffinitè &c.*

† *Aliàs, præſcriptã.*

¶ *Glo. ſeq. ponit ſex modos contumaciæ.*

a ¶ *Contumaciter.*] Multis modis committitur contumacia: quãdoque attenditur reſpectu non venientis, vt hic. & ĩ. eo. *cum dilectis. ad fi.* quandoque reſpectu non reſtituentis. *ff. de rei vẽn. qui reſtituere.* quandoque reſpectu non reſpondentis, vel obſcurè reſpondentis: quod idem eſt, ac ſi non reſponderet. *ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & § nihil.* quandoque reſpectu non iurantis: vt *ff. de iuretur. manifeſtè.* quandoque reſpectu recedentis infecto negotio. *ĩ. eod. prox. &* 11. *q. 3. certum. & ſ. proœm. conſtitutio. 18. d. ſi quis autem. & ſ. de iudi. c. 1.* & quandoque reſpectu non exhibentis. *ff. de app. creditor. § iuſſus* [a]

ADDITIO. Vñ verſus: *Nõ veniẽs, nõ reſtituẽs, citiúſque recedẽs:*
Nil dicens, pignúſque tenens, iuraréque nolens:
Obſcuréque loquens, iſti ſunt iure rebelles.

b ¶ *Religionis.*] Arg. quòd cum religioſis mitiùs agendum eſt. 11. *q. 2. religioſam. & ff. de relig. ſunt perſonæ in fi.*

¶ *Gloſſ. ſeq. poteſt recitari per quæſtionem, an potuerit, &c.*

c ¶ *Sequeſtrari.*] Hoc de iure fieri non debet niſi in caſibus. *ĩ. de ſeq. c. 1. & vlt.* vbi de hoc. ſed de gratia hoc fecerunt, cum debuiſſent monachos miſiſſe in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. *ſ. vt lit. non conteſt. tua. & c. quoniam. § in aliis.* ſed hic noluerunt ſeruare talem rigorem.

d ¶ *Præiudicare prioribus videbantur.*] Quoad opi. illorum canonicorum, ſed non eſt ita.

e ¶ *Indiffinitè.*] Propter talẽ mẽtionẽ generalẽ, ſeu indiffinitã, priores literæ nõ reuocãtur per poſteriores, ſed expreſſam debẽt facere mentionẽ de prioribus. *ſ. de offi. deleg. ex literis. in prin. & ĩ. de re iudi. inter monaſteriũ. & ĩ. de coha. cler. & mul. ſuper eo.*

f ¶ *Expenſas.* Sic *ſ. de reſcrip. ceterũ. in fi. & c. ex parte & c. vlt.* vbi de hoc. & *ĩ. de appel. vt debitus.* Bernar.

a *Secũdum Vin. quandoque reus non defendẽtis.* ff. de procu. mutus. §. pœna. *Item reſpectu latitantis: itẽ impœnitentis, ne citatio peruenire poſſit ad ipſum. In caſus probantur ſuprà vt* lite non cõteſt. quoniã. *§. 1. item reſpectu minus inſtructi comparentis,* ſupra de elec. c. 1. lib. 6. *ſecundum H. qui remittit ad ſum.* eo. tit. ſub rubr. de cõtumacia. §. qualiter deprehendatur. *Ioan. And.*

CAuſam quæ.] Si actor eſt contumax, reo inſtante, diffinitiua ſententia ferri poteſt. h. d. Prima pars ponit petitionem rei, contra quem actor impetrauerat. Secunda ipſam petitionem exaudit ibi, *Cæterùm* Abb. Siculus.

CASVS. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quæſtio de natiuitate ipſius Agathæ, occaſione ſucceſſoris: cauſa natiuitatis miſſa fuit ad petitionem ipſius R. tandem F. acceſſit ad D. Papam & fecit vnum de iudicibus remoueri: quia dñs erat ipſius R. & alterũ ſubrogari loco illius, adiiciẽs quòd iſte R. de Anglia receſſerat malitioſè: vnde mãdat Papa iudicibus, quòd dictũ R. debeant legitimè citare ad præſentiam ſuam, & ſi contempſerit accedere, vel iudicio illorum parere, ſi abſentauerit ſe, citẽt procuratorẽ ſuum, ſi aliquem dimiſerit: & ſiue venerit, ſiue non venerit, recipiant teſtes, & ſententiam proferant ſecundùm formam ſibi traditã. Si vero nullum procuratorem dimiſit, fiat denunciatio legitima ad domum ipſius R. quo facto procedatur ad teſtium receptionẽ: & ad ſentẽtiam, vt dictũ eſt. Nota, quòd quilibet tenetur dimittere procuratorẽ, qui ſe abſentat. Item citatio facienda eſt ad domum abſentis: & ſi non defendatur, proceditur contra ipſum. Item contra actorem abſentem contumaciter recipiuntur teſtes lite non conteſtata, & fertur ſententia: & in iſto caſu loquitur hæc decr. cùm actor eſt abſens, & reus præſens.

¶ Idem Exoneñ. & Vintonieñ. † Epiſcopis, & Abbati Herfordeñ. †

¶ *Actore contumace teſtes recipi, & ſentẽtia ferri debẽt, etiã lite nõ conteſtata, reo inſtante. h. d. ſecundum communem intellectum.*

CAP. III.

CAuſam, quæ inter F. & R. filium Agathæ de natiuitate ipſius A. vertitur, vobis fratres Epiſcopi, & Londoñ. Epiſcopo commiſimus terminandam: *& infrà.* ¶ Cæterùm ſi aduerſarius [g] ſuus legitimè citatus [h] † ad præſentiam veſtram accedere, vel Iudicio veſtro parere contempſerit, aut etiam ſe abſentauerit (cùm de Anglia receſſiſſe dicatur) Procuratorem eius, ſi quem reliquerit, conuocetis: qui ſiue venerit, ſiue non, aut ſi Procuratorem non dimiſit, denunciationibus ad domum [i] eius miſſis, receptis teſtibus alterius partis, iux-

† *Vigorn.*
† *Forden.*

g ¶ *Aduerſarium.*] Scilicet R. filius Agathæ, qui fuerat actor, vt patet. *ĩ. qui ſi ſint legit. cauſam quæ.*

h ¶ *Legitimè citatus.*] Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. *q. 3. de illicita. & ff. de iud. ad peremptorium & l. nonnunquam.*

¶ *Gl. ſeq. in prin. tractat de citatione ad domum: quod fit, cùm non apparet citandus, nec eius procurator: ſecundo ſignat contrarium de decr. ſi infrà eit. 1. & de decr. quonia. & inx. ſoluit, quòd illa in reo, hæc in actore contumace: & ſubdit diuerſitatis rationem. Interſerit etiam op. quòd hic fuerit lis conteſtata: quod reprobat.*

i ¶ *Ad domum.*] No. quòd citãdus eſt ſemper aliquis, ſi inuenitur, 4. *q. 5. quiſquis. & ĩ. qui ma. accu. poſ. c. 1. & ĩ. eo. venerabilis. in fi. & ĩ. tit. prox. c. vlt.* [b] demum citari debet procurator, ſi quem dimiſit: quem tenetur dimittere quilibet: & maximè poſt quam eſt citatus: aliàs procederetur contra eum tanquam contra contumacem denunciationibus ad domũ, vel ad Eccleſiam abſẽntis factis, vt hic, & *ĩ. eo. venerabilis. & ĩ. tit. prox. c. vlt. & ff. ex qui. cau. ma.* item ait § *hæc autem.* & amici ſunt requirendi vt *ff. eo. ſcilicet. ex quib. cau. ma. l. ergo. & ff. de dam. infec. l. 4. §. prætor.* 16. *q. 3. ca. placuit §. ſi autem præſidem. & ff. de li. agno. l. 1. & ff. qui. ex cau. in poſ. ea l. hæc autem.* Prætereà dicitur hic receptis teſtibus alterius partis ad ſententiam procedatis. & ideò contradicit expreſsè. *ĩ. tit. prox. c. fi.* vbi dicitur, quòd ſi citatus procuratorem non dimiſit, denunciatione ad domum facta, cauſa cuſtodiæ in poſſeſſionem mittatur actor, vel excommunicetur. ſi miſſio fieri non poteſt, & hic dicit, ꝙ teſtes &c. & *ſ. vt li. non con. qm̃. § in aliis. & c. tua.* qualiter ergo intelligitur hæc decr. Dicas, quod hæc nõ cõtradicit illis: quia in alio caſu loquitur. contraria locum habent, quando reus eſt contumaciter abſens, [c], nec dimiſit procuratorẽ: tunc lit. non conte. mittitur actor in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ. hæc decr. loquitur quando actor eſt abſens, & reus præſens: tunc enim contra actorem abſentem recipiuntur teſtes lite non conteſt. & ſententia poteſt ferri, vt dicit in fin. & ſic loquitur etiam *Auth. C. quõ. & quando iudex. Auth. qui ſemel. & in Auth. de litig. § omnem. coll.* 8. & R. filius Agathæ, contra quem proceditur, erat actor, & F. reus, vt patet. *ĩ. qui ſi ſint legi. cauſam quæ.* & ille R. impetrauit literas illas, quibus agebat contra F. ſuper hæreditate aui ſui: & F. impetrauit literas iſtas, & illas. *ſ. de offic. delega. cauſam quæ* 2. & iſte F. impetrauit remotionem vnius iudicis, & fecit addi illud, quod hic dicit. ſ. in verbo, *cæterùm.* Quidam dixerunt, quòd lis fuit hic conte. ſed non eſt verum, de hoc dicetur pleniùs *ĩ. c. prox.* Ratio eſt, quare in abſentia actoris recipiũtur teſtes lite non conteſt. & non in abſentia rei contumaciter abſentis, quia maior eſt contumacia actoris, quàm rei: & ſi actor non venit, qui aliũ ad iudiciũ prouocauit, præſumitur potiùs contra ipſum

† *De citatione, quantum ad hoc c. attinet, vide plenè per Socinum regula 71. incipientẽ citandus perſonaliter, cum aliquot ſequentibus.*

b *Concor.* l. ea quæ. & l. ab e ff. quomodo, & quando iu. & l. 3. §. itẽ. ff. quæ ſent. ſi: app. reſcind.

c *Idẽ Vinc. & Hoſt. & hoc, tenet.* Io. 11. q. 3. quicunque. *licet alibi dixerit ſ. 3. q. 9. in ſumma, iſtam decr. eſſe correctam per decret. quando frequenter. Ioan. And.*

ſum, quàm contra reum abſentem: vnde rei fugientes appellantur: vt in *l. properandum. §. & ſi quidem.* & in *gl. fugiente. C. de iudic.* & actor debet vti intentione ad implendum ſuam cauſam, reus debet extenuare cauſam. 4. q. 4. c. 1. & in *Auth. de litig. §. omnem. coll. 8.* vbi redditur hæc ratio. Et ideo potiùs parcitur reo, quia facit id, à quo denominatur. Actor verò contrarium eius, quod debet, & eo abſente poſſunt recipi teſtes, & ſententia ferri, & quia fauor conſideratur ex parte rei: quia rei fauorabiliores ſunt, quàm actores, & ideo iura voluerunt eis potiùs ſubuenire, quàm actorib⁹, cũ prima facie ſit præſumptio pro eis. j. *de proba. ex liter. c.* & ne ſit in poteſtate actoris, cùm voluerit reũ vexare, & ideo neceſſe habet litem vſque ad finẽ perducere, ſi reus voluerit: vt in *Auth. præmiſſa. qui ſemel.*

a ¶ *Formam.*] j. *qui fi. ſint leg. cauſam quæ.* Bern.

P*Rout nobis.*] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Ideoque.* Abbas Sic.

Casvs. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato ſibi libello, contumaciter receſſit à præſentia iudicum. Tandem rediens recepto libello, iurauit, quòd coram eis iuri pareret: die ſibi præfixa præſentauit ſe coram iudicibus, & dum crederetur reſpondere libello, prætextu aduocati, quem non habebat, reſpondere ſolita malitia recuſauit: tandem cùm actor inſtaret, vt reſponderet, interrogatus fuit, quot annis decimas, de quibus contentio erat, percepiſſet? reſpondit. xl. appellauit: & contumaciter iuramento contempto receſſit: dubitauerunt iudices, verùm per talem interrogationem, & reſpõſionem, conteſtatio litis facta eſſet, & qualiter eſſet procedendum contra ipſum. Conſultus Papa reſpondet, quatenus ad conuincendam malitiam eius, ſemel vocent eum ad præſentiam ſuam, & ſi venerit, procedant in cauſa, quòd ſi venire noluerit, cùm lis ſit conteſtata, ſi liquet de cauſa, vel liquere poſſit, diffinitiuam ferant ſententiam. Si verò non liquet, nec liquere poſſit, poſſeſſionem adiudicent actori, ſeruata quæſtione proprietatis abſenti. Nota dilationem dandam ad conuincendam malitiam. Item lite conteſtata, reo abſente poteſt fieri ſententia.

b ¶ *Contumaciter.*] Contumax eſt, qui cum debet parere, non paret. *ff. de re iud. contumacia.* aliàs litigare non videtur, qui ſi præſens eſſet, non compelleretur reſpondere. *ff. de iud. non videtur. & ff. de peculio. eo tempore. in princ. & ff. ſi quis in ius voc. non ie. l. 1.* alios modos contumaciæ habes. ſ. *vt lit. non cõteſt. quoniam. §. 1.* & alios modos notaui ſ. *ead. ex literis.*

¶ *Glo. ſeq. tecit. per quæſt. qualis cautio, &c. & an iuratoria, vel pœnalis, &c.*

c ¶ *Cautionem*] Not. quòd ſola promiſſio ſufficit pro cautione iſta, vbi non fuit excommunicatus, vel data poſſeſſio. *ff. de iud. l. 2. §. ſed ſi dubitatur.* & non obſtante iuratoria cautione ex iuſta cauſa poterit appellare. *ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt. & j. de app. ad hæc.* nec etiam pœna committeretur, ſi eſſet oppoſita. *ff. rem ra. hab. l. 3. §. falſum. & ff. iudic. ſolui cùm apud.* ſed hic non appellauit ex iuſta cauſa, & ideo dicit, iuramento contempto: vnde incidit in periurium.

d ¶ *Aduocati.*] Quando induciæ dandæ ſint prætextu aduocati, dictum eſt ſ. *vt lite non conteſt. c.*

¶ *Gloſſ. ſeq. tractat, an per reſponſionem ad interrogation. &c. & arg. ſine libello, &c.*

e ¶ *Inſtante.*] Perinde eſt, ac ſi à iudice interrogaretur. *ff. de inter. act. ſi ſine. §. 1.* & per talem interrogationem, & reſponſionem fuit litis conteſt. facta: vt dicitur in fi. nec diſtinguitur, per quem fiat interrogatio ſ. *de lit. conteſta. c. vnico.* in gloſſ. & intelligo libellũ ſuper decimis illis porrectum, in quo decimæ petebantur, & hoc ſatis colligitur ex ipſa litera, vbi dicit [decimas de quibus contentio erat] licèt quidam dixerint, quòd libellus non fuerit hic porrectus, & per hoc volunt probare, quòd ſine libello

† *Vide text. in l. conſentaneum.* C. *quo, & quã do iud. & ibi Bart.*

† *Virginitem.*

† *Ingenuitem.*

† *Abbatib⁹.*

† Cap. 4. e. tit. in 1. cõpilat.

† *Aliàs ita: qui contumaciter à præſentia veſtra receſſit.*

a *Quem fortè nunc dimittit, quia videt eum habere defenſiones ſuas paratas, & expectat, quòd pereant. & hoc colligitur* ſuprà. vt lit. non conteſt. quoniã in princ. *hinc eſt, quòd quandoque præfigitur actori tempus ad agẽdũ ex cauſa.* C. de inge. l. diffamari. infrà de reſt. ſpo. frequẽs lib. 6. *Ioan. An.*

… dictam formam[a] ad proferendam ſententiam procedatis †.

¶ Vrbanus iij. de Nouo loco, & de Virger. † Prioribus †.

¶ *Si reus poſt litem conteſtatam eſt contumax, ſi aliàs liquet de cauſa, fertur diffinitiua, ſententia, ſi non liquet, actor in veram poſſeſſionem inducitur.*

CAP. IIII.

PRout † nobis: *& infrà.* ¶ Reũ, quia † contumaciter[b] à præſentia veſtra receſſerat, iuratoriam coegiſtis exponere cautionẽ[c], quòd corã vobis iuri pareret: Cùmque die præfixa veſtro ſe conſpectui præſentaſſet, prætextu Aduocati[d], quem non habebat, reſpondere ſolita malitia recuſauit. Tandem actore inſtante[e] reſpondit, quòd quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepiſſet: variiſque poſtmodum excuſationibus vtẽs, in vocem appellationis prorupit, & contumaciter iuramento contempto, receſſit. ¶ Ideóq; mandamus, quatenus ad conuincendam[f] † eius malitiam, ſemel eum ad veſtram præſentiam conuocetis, & ſi venerit, finem imponatis negotio competentem: quòd ſi venire contempſerit, cauſam (vtpote[g] lite quæ ingeritur conteſtata) diffinitiua ſententia terminetis[h]: vel præſentia ſaltem adiudicetis poſſeſſionem, ſeruata duntaxat quæſtione proprietatis abſenti.

¶ Innocentius iij.

¶ *Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obiicit, quam non probat incontinenti, ſed accipit inducias: ſi defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiua nõ expectata in expẽſis, ac ſoluere cogitur: quod ſi nõ poteſt, punietur in corpus ſecundùm arbitrium iudicis. Hoc dicit. not. iſte text. ſecundùm lecturam, quæ placet Panorm.*

poſſit iudicium exerceri. Vel poteſt intelligi, inſtante actore, id eſt ad inſtantiam actoris iudex ipſum interrogauit, & reus reſpondit, quòd quadraginta annis poſſedit, ſed veritas fuit, quòd actor interrogauit: vt patet in antiqua. & ſatis poteſt valere talis conteſtatio, ſicut valet reſponſio ad interrogationes aduerſarij facta. *ff. de interrogato. actio. ſi ſine.*

f ¶ *Ad conuincendam.*] Nota dilationem dari ad conuincendam malitiam, ſim. in *Auth. vt cũ de ap. co. §. ſed hoc. col. 8. & c. de in. Auth. iubemus. & j. eo. cùm olim.* immò etiam iudex ei facere gratiam poteſt poſt peremptorium edictum, vt iterum citet ipſum. *ſuprà de offi. dele. conſuluit.*

g ¶ *Vtpote.*] Expreſſiuum veritatis eſt, ſicut illud, *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti, &c.* b & patet hoc ex eo, quòd poteſt ferri ſententia: vt infrà ſequitur.

¶ *Gloſ. ſe diſtinguit, aut agitur realis, aut perſonali, & aut reus eſt cõtumax, aut actor: & ſi reus, aut lis eſt conteſtata aut quaſi conteſtata, aut nullo modo cõteſtata: & primo caſu, aut liquet de cauſa, aut non.*

h ¶ *Terminetis.*] Si liquet de cauſa, vel liquere poteſt: quia poſſunt recipi teſtes: vel ſi non liquet, vel liquere non poteſt: adiudicabitur tantum ei poſſeſſio. Ideo nota, cum aliquis conuenitur actione reali, & fuerit abſens per contumaciam, ita diſtingue: aut lis eſt conteſtata: aut nullo modo conteſtata. Si lis eſt conteſtata, vt hîc, aut liquet de cauſa, vel poteſt liquere, aut non. Si liquet de cauſa, vel poteſt liquere, quia recepti ſunt teſtes & inſtrumenta producta, & confeſſiones factæ, vel poſſunt recipi tunc procedatur ad ſententiam diffinitiuã ſecundum merita cauſæ abſoluendo, vel condemnando, ſecundum tenorem illius *l. C. de iud. properandum. §. ſin autem.* & hic & 3. *q. 9. decernimus* Si autem non liquet, nec liquere poſſunt, quia actor nullos teſtes inducit, vel inſtrumenta, per quæ poſſit probare de iure ſuo: tunc adiudicanda eſt poſſeſſio tantum actori, ſalua quæſtione proprietatis abſenti: vt hîc dicitur. & *C. quo. & qñ. iud. conſentaneum.* & erit ſtatim verus poſſeſſor. Si vero lis eſt quaſi cõ. ſaltem ad interrumpendi præſcriptionem, putà cũ quis conuenitur, qui poſſidet nomine alieno, dño in iudicio nominato, & facta denunciatione, & ipſo legitimé citato, ſi non venerit tunc adiudicatur poſſeſſio ipſi actori, ſalua quæſtione proprietatis abſenti. ſ. *vt lis non cont. qm̃ frequenter. §. quod ſi ſuper rebus. & C. vbi in rem act. l. 2.* & ita idem eſt, qñ lis eſt conteſt. & non liquet de eiſdem quando eſt quaſi conteſtata. Si verò nullo modo lis eſt conte. reo contumaciter abſente: tunc mittendus eſt actor in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa cuſtodiæ, ſ. *vt lit. non conteſt. qm̃. § in aliis. & C. de præſcri. xxx. vel xl. ann. ſi quis emptionis. § ſed & ſi quis. & j. ti. prox. c. vlt.* & tunc reus vſque ad annũ poterit recuperare poſſeſſionẽ reſtitutis expẽſis, & præſtita cautione iudicio ſiſti: anno elapſo non auditur niſi ſuper proprietate, vt in p̃dictis cõcordãtiis, qm̃ frequẽter *§ in aliis. & l. ſi quis emptionis* Et hæc vera ſunt reo abſente, & actore præſente. Si verò actor fuerit abſens contumaciter reo præſente, & petente vt in cauſa procedatur, tunc ſi lis ſit conteſtata, locum habet, quod dicitur. *C. de iudi. properandum. §. & ſi quidem.* ſi verò lis non ſit conte. locum habet. *C. quo & qñ. in Aut. qui ſemel. & ſ. eo. c. prox.* quia in caſu iſto poſſunt recipi teſtes lite non cont. ſi reus petierit: ſecundùm quod dicit prædicta *Aut. qui ſemel. & ſ. e. c. pro.* & hæc vera ſunt in actione reali. In perſonali vero actione reo abſente locum habet, quod dicitur, ſ. *vt lit. non conteſt. qm̃. §. vlt. & C. de bo. auct. iu. poſ. Auth. & qui iurat.* tunc enim mittitur actor in poſſeſſionem bonorũ ipſius rei, pro modo debiti declarati in libello, vt ibi dicitur. Si verò eſt talis cauſa, quod actor non poſſit mitti in poſſeſſionem, debet reus excommunicari. *ſuprà vt li. non conteſt. cũ.* Et ſiue ſit actio perſonalis, ſiue realis, iudex illam pœnã poteſt imponere, quæ magis timeatur ad alteram poſtea proceſſurus: vt in *dec. quoniam. in fi.* quia hoc ſolum bene agitur, *&c. 23. q. 5. prodeſt in fin.*

† *Alias, conuincendum.*

b *Conc. gloſ. in §. itaque.* in proœmio ſlorũ.

c *Videtur, quòd ſemper liqueat quia aut actor fundat intentionẽ: & condemnatur reus, aut non: & abſoluetur. C. de rei ven. l. fin. de cauſa poſ. cum Eccleſia dicit in. hanc dec. locum habere, quando reus contumax eſt, lite conteſt. per cuius fortè cõfeſſionem, vel alter, ſi præſens eſſet, probaret actor intentionẽ ſuam: & ideò datur actori vera poſſeſſio: obiectio autem eſſet vera actore contumace, lite conteſtata, & vtroque caſu, eſt ſanè præfatis: & odium contumatis. Ioan. And.*

Finem

F*inem litibus.*] Qui fundata intentione actoris peremptoriam obiicit, & acceptis induciis deficit in probando, punitur in expenſis, quia doloſus præſumitur. hoc dicit ſecundùm Ioan. And. Poſſet tñ latiùs ſummari ſecundùm eum ſic: Quia fundata intentione actoris exceptionem obiicit, &c. vt ſic includatur quaſi peremptoria exceptio, & dilatoria, eo caſu quo probatur, vel proponitur poſt litem conteſt. vt patet ꝰ. *de offi. dele. c. inſinuante.* hoc tñ indiſtinctè Panormitano non placet, vt hæc decr. per omnia habeat locũ in quaſi peremptoria, vel dilatoria. Et primũ ſummarium. Ioan. An. eſt nimis generale in ſi. Item non facit mentionem de aliquo requiſito per tex. ad hoc vt fiat hæc condemnatio. ſ. qñ incontinenti non vult, vel nõ poteſt probare. Vnde ſcias, quòd caſus huius c. eſt ſingularis. & nouus pro hoc facit verbum, ſtatuimus, in tex. poſitum, quod ius nouum inducit. iuxta not. in c. *decernimus. ꝰ. de iud.* diuiditur. Nam primò præmittit cõſtitutionis duas cauſas generales. Secundò conſtitutionem ſubmittit ibi, *Præſenti.* adiiciendo alias duas cauſas conſtitutionis ſpeciales, quarũ vnam interſerit in ipſa conſtitutione ibi, *Quia frequenter.* Abb.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpilat.

† *Vide* l. 4. & *ibi Bart.* §. hoc autẽ iudicium. ff. de dam. inf. & in l. ad peremptoriũ. ff. de iudi.

† *Vide* l. qui ſe patris. C. vnde lib. & l. filij. mater. §. 1. ff. ad Tert.

CAP. V.

FInẽ [a] † litibus cupientes imponi, nc partes vltra modum grauẽtur laboribus, & expenſis†: præſertim cùm de beneficiis Eccleſiaſticis litigatur, quæ ſine diſpendio [b] diu vacare non poſſunt [c]: Præſenti decreto ſtatuimus, vt poſtquã intentionẽ ſuam altera pars fundauerit [d], ſi reliqua fortè voluerit legitimã exceptionẽ [e] opponere, quam nolit †, aut nequeat incontinenti probare: Quia frequenter ad impediẽdum, vel differẽdũ proceſſum, exceptiones huiuſmodi per excogitatã malitiã opponuntur: ad ſoluẽdas alteri parti moderatas expenſas [f], extunc in iudicio faciendas, cum acceptis [g] induciis, ſi forſitan in probatione defecerit, condemnetur. ¶ Et ſi ſoluendo [h] non fuerit, alias † ſecundùm arbitrium diſcreti iudicis, puniatur: vt hoc ſaltem timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falſas exceptiones opponat.

C**ASVS**. Quidam malitioſè fundata intentione actoris, vt negotiũ differretur, opponebãt exceptiones peremptorias, Papa volẽs obuiare malitiis iſtorũ, præſertim cùm de beneficiis Eccleſiaſticis litigatur, ſtatuit, vt poſtquã aliquis intentionẽ ſuã ꝓbauerit, ſi altera pars legitimã exceptionẽ opponat, quã nolit, aut nõ poſſit incõtinẽti probare, ſi defecerit in probãdo, cõdẽnetur alteri parti in expẽſis ꝑ hoc factis, ab eo tẽpore quo recipit inducias ad exceptionẽ ꝓbãdã: & ſi ſoluendo non fuerit, aliàs ad arbitriũ iudicis puniatur: vt hoc timore perterritus, in grauamen alterius falſas exceptiones opponere non præſumat. Not. ꝙ qui deficit in exceptione peremptoria probanda, fundata intentione actoris, debet in expenſis condemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet, qui expenſas ſoluere non poteſt. Item exceptio peremptoria poteſt opponi publicatis atteſtationibus.

a ¶ *Finem litibus.*] Sim. ꝗ. *eo. c. Venerabilis. C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. 11. & C. de iud. properandum. in prin. & ꝗ. de re iu. c. 2.*

b ¶ *Sine diſpendio. ꝰ. de ele. cùm inter vniuerſas. §. quia verò. & ꝰ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. 1.*

c ¶ *Diu vacare non poſſunt.*] ꝗ. *de conce. præben. nulla. §. cùm verò. & ꝰ. de elect. ne pro defectu. & 50. diſt. poſt quam.*

d ¶ *Fundauerit.*] Vel per teſtes, vel per inſtrumẽta, vel per confeſſionẽ, vel ꝑ euidẽtiã facti: vt ꝰ. *de reſti. ſpo. cũ ad ſedẽ in fi. & C. de excep. ſi quidem.* vel etiã præſumptiuè. *C. de proba. ſine.* vel ipſo communi iure. *16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria.*

e ¶ *Exceptionẽ.*] Hic patet, ꝙ exceptio ꝑemptoria põt obiici publicatis atteſtationib⁹, ex eo quod dicit, fundata intẽtione alterius partis. ſic ꝗ. *de teſt. c. de teſtib.* vbi de hoc. ꝗ. *de co*[*gn*]*. ſpũali. c. vlt.* a ¶ *Gl. ſeq. diuiditur in ſex partes licèt Panor. diuidat in octo. Primò tractat de expẽſis factis in dilatoriis: & hac facit tria: quærit, ponit opi. & ſoluit diſtinguẽdo. Secũdò tractat de expẽſis cõtumaciæ ibi, Sed expẽſæ: dicẽs duo, quòd etiã iuſtè litigãs illas ſoluit, & quòd ſtatim ſoluit. Tertiò ibi, Item: tractat de expẽſis principalis cauſæ, & præmittit regulã, quã poſtea determinat diſtinguẽdo, an ſit iuratũ, vel nõ. ponit opi. quæ nõ diſtinguit: quã gloſſa fatetur veram in criminali. Quartò ibi, Sed in cauſa: tractat de factis in cauſa appellationis: Quintò ibi, Et not. tractat, quæ expenſæ ſint reſtituendæ. Sextò ibi, Not. quòd expenſæ: tractat de petitione, & condemnatione ipſarum.*

a *Concor. glo. in l. 1. C. ſent. reſcin. non poſ. & l. per hanc. C. de temp. appellat.*

f ¶ *Expẽſis.*] Sed nũquid habet locũ, quod hîc dicitur in expẽſis, [b] in exceptionib⁹ dilatoriis, quæ ꝓponũtur ante litẽ cõteſt. vt deficiẽs in ꝓbatione puniatur in expẽſis, ſicut poſt litẽ cõteſt. Quidam dicũt, ꝙ ſic. *arg. ꝰ. de reſcr. ceterũ.* & ꝗ. *eo. ex literis* Ego credo, quòd hîc diſtinguẽdũ eſt, ꝙ ſi calũnioſè ꝓponat aliquis exceptionẽ dilatoriã ante lit. cõteſt. & de hoc cõſtat euidẽter, tũc debet cõdẽnari. *arg. ꝰ. de reſcr. ceterũ. & c. vlt.* & ꝗ. *eo. ex literis.* quia ibi euidẽter apparet de malitia ipſius: aliàs nõ credo excipiẽtẽ cõdemnandũ in expenſis ante lit. conteſt. niſi cõſtet de malitia ipſius (& præcipuè ſi ſuper hoc iuratũ eſſet de calumnia) arg. huius literæ à cõtrario ſenſu. ex eo quòd dicit, poſtquam altera pars intentionem ſuam fundauerit, ergo ante lit. conteſt. non videtur condemnanda pars excipiens, cùm hoc habeat à iure, quòd poſſit proponere exceptionem. ꝗ. *de excep. paſtoralis.* & præcipuè vbi habet veriſimilem cauſam excipiendi. Sed expenſæ, quæ præſtantur propter contumaciam partis alterius, illæ indiſtinctè præſtantur, qualemcunque cauſam litigandi habuerit ille, cui præſtantur. ꝗ. *eod. cùm dilectis. in fi. & ꝗ. de ſequeſtra. ad hoc. in fi. ꝰ. vt lit. non conteſt. qm. §. in aliis. C. de iud. ſancimus. & C. qñ. & quib. iud. Auth. qui ſemel. & ff. de in. eum quem temerè.* & in concilio Lugdunenſi. ꝗ. *eod. tit. actor.* quæ eſt Inn. iiij. [lib. 6.] & tales expenſæ ſtatim ſunt præſtandæ, antequam audiatur ꝰ. *vt lit. non conteſt. qm. §. in aliis. & C. de iu. ſancimus.* Item illud regulare conſueuit eſſe, vt in fin. litis victus victori in expenſis litis [c] condemnetur. ꝗ. *de pœ. calumniã. & ꝰ. de maio. & obe. c. vlt. & in Auth. de iud. §. oportet. coll. 6. & C. de epi. & cle. Auth. generaliter. §. & ſi.* ſed in caſu iſto differentia eſt à proximo caſu: vnde hic diſtinguitur ſicut in priori, vtrum habuerit probabilem cauſam litigandi, vel non; & vtrum ſit iuratum de calumnia, vel non: ſi eſt iuratum de calumnia, putà quia talis cauſa eſt, vbi iuratur: tunc non debent cõdenari in expenſis: quia non eſt veriſimile, quod aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis: vt *1. q. 7. ſancimus. verſ. & licet quia iuramentum de calum.* ad omnia, quæ emergunt, & incidunt in cauſa poſt litẽ conteſtatã extenditur. *C. de iureiur. propter calũ. dãd. Aut. hoc ſacramentum.* & tunc non debet condemnari, etiamſi deficiat in exceptione oppoſita: & ita non debet condemnari victus victori in expenſis, cum probabilem cauſam habere præſumatur litigandi. *arg. ꝗ. de ſenten. exc. ſacro. §. cùmque aduerſus. & ff. de leg. 2. qui ſolidum §. etiam.* alioquin metu expenſarum dimitteret quis ius ſuum indefenſum *ff. de pet. hære. illud.* & hoc intelligo, niſi conſtet de calumnia, vel malitia: quia tunc condemnabitur in expenſis: quia prima præſumptio tollitur per ſequentem. Si verò non eſt iuratum de calum. putà quia cauſa eſt ſpiritualis: tunc debet condemnari in expenſis, qui deficit in probatione exceptionis propoſitæ, fundata intentione actoris [d], vt hic dicit: quia eo ipſo, quod non probat, præſumitur malitioſè excepiſſe: in quo caſu poteſt intelligi hæc decr. & hîc poſſet requiri iuramẽtũ, quòd malitioſè nõ opponat exceptionem, *ar. ꝰ. de elect. cùm dilectus. §. nos verò in gl. iuramentũ. & ſuprà reſti. ſpol. literas. §. præterea.* cum iã ſit probata intentio, & præſumptio pro ipſo contra excipientẽ: Et ſic intelligo ẽt de expẽſis totius cauſæ. Alij dicũt, quod nulla diſtinctio eſt facienda, & eo ipſo quod ſuccumbit, malã cãm præſumitur habuiſſe. *arg. C. de ep. & cle. Aut. generaliter.* text. eo quòd ibi dicitur, & ſi victus fuerit, præſumitur iniuſtè mouiſſe litẽ. Dñs Pla. & Dñs Ia. dicebãt, quòd eo ipſo quòd ſuccũbit victus, præſumitur iniuſtè mouiſſe litem. Benignius exponunt alij illud verbũ, victus, ſc. ab aduerſario: vt *C. de epi. & cler. oẽs. in fin.* ſed in criminali cauſa eo ipſo, quòd ſuccũbit præſumitur calũniari. *2. q. 3.* qui non probat. *C. de adm. diuer. in. l. 1.* ſic dicebant prædicti dñi Pla. & Ia. idem eſſe in ciuilibus. Sed in cã appellationis nulla diſtinctio eſt facienda, an iuſtam habuerit cauſam appellandi, an non, ſiue appelletur ante ſentẽtiã, ſiue à ſentẽtia. ꝗ. *de app. ſæpe. cap. reprehenſibilis. & c. ſignificauerunt. & c. vt debitus, & C. Nicolao. & ꝗ. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruandæ. cùm veniſſent. & 2. q. 6. omnimodo. & C. de app. eos. §. ne temerè. & C. quorum ap. non reci. ab executore.* Et no. quòd tantum neceſſariæ expenſæ, & moderatæ reſtituendæ ſunt, & vtiles. ꝗ. *eod. c. prox. & ꝗ. tit. prox. c. cùm veniſſent. in fi. & ꝗ. de ſequeſtra c. 1. in fin.* & quæ propter hoc factæ ſunt, vt dicitur hic. & *c. prox. in aduocatis* [e], *& in aliis. C. de iud. ſancimus.* & ſi quas fecit caſu, vel facto, illas non peteret. *ff. man. inter cauſas. §. nõ omnes.* & erunt mediocres, non delicatæ. *ff. de dam. infec. inter quas. §. vlt. & l. ſeq. arg. ff. de pig. act. ſi ſeruos. in fi.* nec obſtat, quod minores facere potuiſſent. *ff. man. ſi quis alicui §. impendia.* No. quòd expenſæ, quæ factæ ſunt poſt li. conteſt. peti debent officio iudicis, ſed quæ ſunt ante lit. conteſt. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. *ff. de adi. edict. ædiles. §. item ſciendum. & l. item ſi ſerui. §. 1.* & niſi tempore ſententiæ iudex condemnet ad illas expenſas, quæ veniunt iudicis officio, poſtea peti non poſſunt. *C. de fru. & li. expen. terminato.* niſi in cauſa app. *C. quando prouo. non eſt neceſſe. l. vlt.* iudex autem prius taxabit expenſas: poſtea iurabit prout taxatur. *3. q. 3. §. quod ſieri non debet. & in Auth. de iud. §. oportet. col. 6. & ꝰ. quod metus cauſa. c. vlt. [f] ꝗ. de iniur. & damno dato. c. olim. & ſuprà de procura. conſtitutis.*

g ¶ *Cum acceptis induciis.*] Id eſt, poſtquam inducias receperit ad probandam exceptionem. Et iſtud, cùm, determinat illud, tũc. ¶ *Gloſſ. ſeq. ponit duo regularia.*

h ¶ *Et ſi ſoluẽdo.*] Hoc ſẽper regulare eſt, vt qui nõ eſt ſoluẽdo alio modo punitur. *14. q. 6. ſi res. & ff. de pen. l. 1. ad fin. & ff. de. iuriſd. om. iu. ſi quis id. §. in ſeruos. & ff. de in ius vocan. l. vlt. & C. de ſepul.*

b *De materia huius gl. vide per Socinum in reg. 181. & ſeq. & Petrum Duẽnam in reg. 274. & ſeq. vtrumque verbo, expẽſa. vbi pleniſſimè.*

c *Quod intellige de ductis his, quas ſoluit propter contumaciam, vel quia nõ probauit exceptionẽ, vt hic: illas enim ſoluit ex culpa ſua: vnde ſibi imputet. de re. iur. damnum. libro 6. Ioan. And.*

d *Concor. ꝑ. 1. cum gloſſ. C. de euic. & l. properandum. §. ſin autem. C. de iudic.*

e *Etiam ſi habuit illas gratis, ſub ſpe remunerationis, ſecus ſi dono puro ſecundum G. in Spec. de expẽ. §. ſi ver. ibi, quid ſi victor. Ioã. And.*

f *Vide quod ibi dixi poſt In. in gl. antepenul. circa reuocandam, taxationem, ſi erratum eſſet in ea. Ioan. And.*

de ſepul. Vio l. Vlt. in fi. & ĵ. de maledic. c. Vl. & C. de ſer. fugi. quicunque. hoc generale eſt, quòd iudicis arbitriũ locum habeat, vbi certa pœna ſtatuta non eſt. *ſ. de offi. dele. de cauſis. & ĵ. de accuſ. ſuper his. §. pen. ff. de iure. delib. l. 1. §. aut prætor.* & omnia, quæ iure ſcripto taxata non ſunt, iudicis arbitrio relinquuntur, vt æquitate penſata procedat. *ſ. de tranſact. c. Vlt. in fin.* Bernard.

¶ Idem Præſtineñ. Epiſcopo Apoſt. ſedis Legato, & Decano Brineñ.

¶ *Citatus ad totam cauſam certo termino ad comparendum aſsignato tenetur cõparere in termino: & dato impedimẽto in termino debet cõparere, quàm citiùs poteſt poſt terminum, alias condemnabitur in expenſis à tempore citationis emiſſa.*

CAP. VI.

CVm † dilecti filij nũcij Leodiceñ. † electi, pro eo ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent: Archidiaconus, & H. Canonicus Leodiceñ. Eccleſiæ nomine ſuo, & quorundam [a] concanonicorum † ſuorum (quorum literas exhibuêre de rato) contra eundem electum quædam crimina[b] proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repellere vt indignum: *& infrà.* ¶ Quamuis autẽ ex eo quòd idem electus à grauamine [c] aduerſæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per ſufficientes Procuratores †, cum poſſit (illis proſequentibus) proſecutus[d], non leuis exorta eſſet ſuſpicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem obſeruare, ipſi mandamus, quatenus vſque ad Dominicam, qua cantatur: *Ego ſum paſtor bonus*, per ſe, vel per Procuratorem ſufficientem [e], ad præſentiam noſtram accederet, ſuper prædictis omnibus reſponſurus: alioquin cùm aſſignaremus ei pro peremptorio terminum ſupradictum, ſciret, quod (quantùm [f] de iure poſſemus) procederemus extunc in negotio memorato †. ¶ Expectantibus igitur aduerſariis: ipſum † diu vltra terminum duximus expectandum: ſed ipſe direxit ſimplicem ſolummodo nuncium [g], excuſationis literas afferẽtem: ſcribebat enim, quòd nuncium (cui, cùm à nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundẽ) ſerò receperat, vnde non poterat, tum propter termini breuitatem, tũ propter viarũ diſcrimina, noſtro ſe conſpectui præſentare. Sed cõtra hoc faciebat, quòd ſicut excuſatorem direxerat, ſic † dirigere potuerat [h] reſponſalem: cùm ei non fuiſſet iniunctum, vt ad cauſam, in propria perſona duntaxat, veniret, ſed vel ipſe accederet, vel Procuratorẽ idoneũ deſtinaret. ¶ Præterea cùm mandatur alicui, vt ad certum terminum ſe Iudici repræſentet, duo ſub hac [i] forma mandantur, vt ad Iudicem veniat, & ad diem ſibi præfixam accedat: vnde ſi venire non poſſit ad diem † aſſignatum, tenetur nihilominus ſe Iudici præſentare. Si enim mandatur alicui, vt alij ad certũ diẽ rem certam exoluat, non ideò erit à mandato ſolutus, ſi ſoluere nequiuerit die data: immò ad ſolutionem (elapſo etiam die ſolutioni præfixo) tenetur. ¶ Quapropter quia dictus electus nec venerat, nec ſufficientem miſerat reſponſalem [k] ad diem ſibi ſtatutum, vel poſt, etiam diutiùs

ſ. de tranſact. c. Vlt. in fin. Bernard.

ADDITIO. Et de caſibus reſeruatis iudicis arbitrio, vide in Spe. *de offi. iudi. §. penult. l. ad finem.*

CVm dilecti.] Contumax condemnatur in expenſis factis à tpe citationis emiſſę. h. d. Diuiditur. Nam in prima ponit formam proceſſus. In ſecunda interloquitur ibi. *Quapropter.* Prima facit quinque. Nam primò ponit comparationem nũciorum electi, & aduerſariorum ipſius, & deciſam cauſæ cõmiſſionem. Secundò ibi, *Quamuis.* ipſius electi contumaciam. Tertiò ibi, *Volentes* ipſius electi citationẽ. Quartò ibi, *Expectantibus.* ipſi abſentiam, & accuſationem. Quintò ibi, *Sed contra.* ipſius excuſationis impugnantiam. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in Epm Leodiceñ. Archidiaconus, & quidam alij canonici eiuſdem Eccleſiæ opponebãt ſe huic electo, pp quod nuncij ipſius electi, & archidiaconus pro ſe, & aliis opponentibus acceſſerunt ad Papam, Archid. & H. canonicus pro ſe, & aliis opponebant quædam crimina contra electum, per quæ intendebant eum repellere tanquam indignum: ſuper his mandauit Papa inquiri: tandẽ quia pars Archidiaconi quædam grauamina inferebat electo, appellauit ad ſedẽ Apoſt. ſed appellationem ſuam non fuit proſecutus per ſe neque per procuratores altera parte cauſam proſequente, pp quod orta fuit ſuſpicio contra ipſum electum: vnde Papa mandauit eidem, vt ad certũ terminũ per ſe, vel per ſufficientem procuratorem ad præſentiã ſuã accederet ſuper prædictis rñſurus (quem terminum peremptorium aſſignauit) alioqui quantũ de iure poſſet, procederet contra ipsũ. Aduerſarij ipſius expectauerũt ipſum in curia vſque ad terminũ ipſum, & vltra, ſed ipſe quendam ſimplicem nunciũ tm̃ cũ ſuis literis excuſatoriis deſtinauit: dicebat enim, q̃ tardè nunciũ receperat, vnde nõ poterat tũ propter breuitatẽ termini, tũ propter viarũ diſcrimina ſe ad præſentiam Papæ pręſentare. Sed cõtra iſta ſic rñdebatur, ſicut miſerat excuſatorẽ, ita dirigere poterat rñſalẽ, cum ei non fuiſſet iniunctum, vt ad cauſam in propria perſona veniret: prætereà cum mandatur alicui, vt ad certum terminũ ſe iudici repræſentet, duo intelliguntur mandata, vt ad iudicem veniat, & ad diem ſibi ſtatutum accedat: vnde ſi non poteſt venire ad diem ſtatutum, nihilominus poſt terminum venire tenetur ad iudicem: ſicut cùm mandatur alicui, vt ad certam diem rem certam perſoluat, non ideò erit liberatus à debito, ſi non ſoluat die data: immò poſt terminum ad ſoluendum debet cõpelli elapſo iam die, vnde D. Papa, quia dictus electus nec venerat, nec ſufficientem nuncium miſerat ad diem ſtatutum, nec põſt diutiùs expectatus, qui excuſauerat morã ſuã, & calores æſtiuos, & inſidias formidabat, reputauit illũ cõtumacẽ, vnde cõdemnauit illum ad expenſas alteri parti, quas fecerat ab eo tpe, quo ipsũ expectare incœpit. Not. q̃ cũ aliquis citaſ, vt ad eũm veniat, vel mittat procuratorẽ, nõ ſufficit mittere excuſatorẽ, ſed oportet mittere rñſalẽ. Itẽ cõtumax in expẽſis cõdẽnatur à tpe cõtumaciæ. Itẽ cum crimẽ in modũ exceptionis obiicitur, põt procurator interuenire.

¶ *Gloſſa ſequens notat tria ſpecialia in conſortibus, quorum alterum determinat.*

a ¶ *Concanonicorum ſuorum.*] Not. quòd in cauſa communi eiuſdem litis, vnus admittitur pro alio poſt litem conte. volens agere pro ipſo (licèt conſtet eum non habere mandatum) præſtita cautione de rato. *c. de conſor. eiuſdem litis. l. 2. arg. ſupra de confeſſio. cùm M.* vbi de hoc. Itẽ aliud ſpeciale, quòd poſt litẽ conte. cauetur de rato, vt in l. prædicta. Contra illud. *ff. de Procura. Pomponius. §. ratihabitio.* Item aliud ſpeciale eſt hic, q̃ in cauſa criminali [b] admittitur vnus pro ſe, & pro ſe, & pro aliis. *2. q. 5. ſtatuit. Ver. ſi duo. & 3. qu. 6. hoc quippe.* Sed non credo, q̃ in tali caſu audiretur vnus pro alio ſine mandato, quia talis cauſa non propriè dicitur cõis, immo vnus ſolus poſſet agere inſolidum, excipiendo contra electũ, & tantum facit vnus, quantũ plures. & iſti habebãt mandatum ab aliis, vt hic dicitur. Bernardus.

b ¶ *Quædam crimina.*] Scilicet dilapidationem, excõicationẽ, & periuriũ, & quòd adminiſtrauerat cõfirmatione non habita. Itẽ quòd erat in minoribus ordinibus conſtitutus. hæc omnia obiiciebantur in modum exceptionis: vt patet in integr. de hoc. *ĵ. de accuſationibus ſuper his.*

c ¶ *A grauamine.*] Quę inferebat ei altera pars extra iudicium, vt videtur, vel etiam in iudicio, quia plures cõmiſſiones emanarunt ſuper hoc negotio.

d ¶ *Proſecutus.*] Si ſtatuiſſet terminum ſuæ appellationis debuit condemnari ad omnes expenſas, quas aduerſarij fecerunt, poſtquam uenerunt ad curiam, quia non miſit ſufficientem procuratorem ad curiam. *ĵ. de app. Nicolao. & C. reprehenſibilis. & c. ſæpe.* & etiam, ſi terminum non ſtatuiſſet: vt *in d. c. reprehenſibilis. & c. ſæpe.* & hoc verum eſt, quando in iudicio appellat.

e ¶ *Sufficientem.*] Legitimè conſtitutum ad agendum, & reſpondendum *ſ. de procu. c. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de liguribus. & ff. de procu. mutus. §. pœna.*

f ¶ *Quantum de iure.*] In peremptorio iudex debet ſic comminari. *ſ. de in integ. reſt. cum ex literis. & ff. de iudic. in peremptorio.*

g ¶ *Nuncium.*] Nota per nuncium [e] ſieri citationem.

h ¶ *Potuerat.*] Sic *ſ. de ele. bona. 1. §. ad ipſum. & ĵ. de app. conſtitutus.*

¶ *Gloſ. ſeq. allegat concor. & ſignat contrarium.*

i ¶ *Sub hac.*] Hoc fuit ſumptum de lege *ff. de arbi. Celſus. § ſed ipſe* & eſt ſim. *ſ. de reſti. ſpol. c. Vlt. §. porro, & 8. d. quo iure. & ſ. de of. dele. cum ſuper ar. contra. ĵ. de ſpon. ſicut. & ff. de cõ. & demõ. hac ſcriptura. & ff. de le. 3. ea tamen adiectio. & Inſt. de verb. obl. §. omnis ſtipulatio. & ff. de cond. inſtitu. ſi quis ita inſtitutus.*

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd impeditus tenetur. Procuratorem mittere. alleg. 6. concor. alle. in contrarium 7. iura: inter quæ interſerit rationem. ponit ops Vinc. & demum ſoluit diſtinguendo inter actorem, & reum. & in reo cauſam arduam, impedimentum temporale, & perpetuum.*

k ¶ *Reſpõſali.*] Ex hoc videtur, q̃ licèt aliquis iuſto impedimẽto ſit detẽtus, vt venire nõ poſſit, q̃ teneatur mittere procuratorẽ. *5. q. 3. ſi ægrotans.* vbi de hoc. *18. diſt. Eps. & cap. placuit. & 65. d. ſi quis*

a *Sed de hoc materia vide plenißimè per Iacobum Menochium in libris de arbitrariis iudicum.*

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpilat.

† *Leodien.*

† *Aliàs, canonicorum.*

† *Vide* l. ſi quis ſtipulatus. in fin. cùm not. ff. de ver. ſig.

† *Vide text.* in l. 1. finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. & ibi Bart.

† *Aliàs ita: ipſum diu etiam vltra terminum, &c.*

b *Hoc intelligũt, quidã vt Gof. cum agitur criminaliter, vt hic agebat. Io. And.*

† *Aliàs ita: ſic diligere potuerat nuncium reſpõſalem.*

† *Aliàs, ad diem ſibi aſsignatũ.*

e *Etiã propriam citare ſecũdum Abbatem. ſed hoc non colligitur hic. Io. And.*

quis in metropolitana. verſ. & ſi fortè. ſim. ĩ *de app.conſtitutus. &* ſ̃ *de ele.bona.1.§.ad ipſum.* In contrarium videtur, quòd non teneatur mittere procuratorem, dummodo mittat excuſatorem. ſ̃ *de procur.querelam.* vbi de hoc, quia reuocatur ſententia, ſi probetur iuſta abſentia, vt ibi, & ĩ *de re iud.cum Bertholdus. & ff.de damn. infect.ſi finita.* ſ̃ *ſi fortè. & 7.quæſt.1 præſentium.* Nam ægritudo prorogat diem & ſi tunc iudicauerit, iudicatum non videtur. *ff.de re iu. quæſitum.* & ſi ex cauſa probabili abſens eſt, non proceditur contra eum diffinitiuè. ſ̃ *de offic. deleg. conſultationibus.* Item ſecundum hoc non eſſet melioris conditionis, qui abeſt ex iuſta cauſa, quam qui ex iniuſta. [a] ſi enim non vult intereſſe, vel non poteſt, ſufficit ei, ſi mittat procuratorem. *ff. de procur. l. 1.* & delegatus non poteſt compellere partes, vt perſonaliter quis ad cauſam veniat, niſi in caſibus in decret. Innoc.iiij.*de iud.c.iuris eſſe.* & generaliter ab initio ante libelli oblationem quotiens quis abeſt ex neceſſitate, ſubuenitur ei. *ff. ex quib. cau.ma.ſed & ſi.§.2.* Ad hoc dixit Vicen. quòd reus ad cauſam citatus, ſi ardua eſt cauſa, & venire non poteſt, non tenetur mittere procuratorem, ſed excuſatorem. arg.illius decr. ſ̃ *de procur. querelam.* niſi ſpecialiter hoc in citatione dicatur, ſecundùm quòd hic dictum fuit: ſed actor ſemper tenetur mittere. *ff.de diuer.& temp.præſc.l.1.* Dicas, quòd actor ab initio ante libelli oblationem, aut etiam citationem non compellitur agere, ſed ne fiat ei præiudicium in præſcriptione circa rem ſuam, etiam infirmus, & impeditus compellitur conſtituere procuratorem, qui ſaltem litem conteſtetur: vt ſic interrumpat præſcriptionem, & ſic indirectè compellitur, ſed per iudicem non compellitur. & ſic intelligitur lex prima. *ff. de diuer. & temp.præſcript.* Reus non compellitur venire iuſta de cauſa impeditus, & præcipuè ſi cauſa eſt ardua, vt in *decr.querelam.2.de procur.* ſed ſufficit mittere excuſatorem, qui de hoc fidem faciat, vt ibi. Sed in caſu præſenti iſte electus ſimpliciter miſit nuncium cum literis, allegando quaſdam friuolas excuſationes, ſcilicet calores æſtiuos, & quòd tardè receperat nuncium, & inſidias allegabat: ſed non probabat, ideo condemnabatur in expenſis tanquam contumax: & ſecus eſt in Papa, quàm in aliis iudicibus: & tamen circa principale non procedit Papa. Si tamen aliquis eſt longo impedimento detentus, ita quòd non eſt ſpes, quòd poſſit venire ad cauſam, & negotium tale ſit, quòd non poſſit aliquo modo expediri per procuratorem, tenetur mittere, ſaltem vt litem conteſtetur: vt ſic non currat præſcriptio actori. ſed ſi perpetuò ſit impeditus, tunc tenetur omnino mittere procuratorem ad cauſam, aliàs proceditur contra illum abſentem.

† *Vide ad hoc l.2.& ibi Bart.* C. de iur. calum. & l. eius qui.ff.de iur.fiſc.

† *Aliàs, quam.*

a *Quod etiã abſurdum. ſequeretur etiam alia abſurditas: quòd cum nullus cogatur fieri procurator.* Inſ. manda. §.ſicut.& §. rectè.*imputaretur forſan ei, qui procuratorẽ inuenire nõ poteſt, cum nullus obligetur ad im poſſibile.* de appel.c.fin. quod ar. *eſt neceſſariũ, niſi fraudulenter aliquid allegaretur, ſecundũ Hoſ. Ioan.And.*

† Cap.3.eo. ti.in 3.compilat.

† *Epiſcopus Roſcẽſis, ſeu Roſſ.ſuffraganeus eſt Archiepiſcopi Caleſen. in Hybernia.*

expectatus [a], nec de vicino eius aduentu ſpes erat: vtpote qui per literas vtcunque excuſauerat moram ſuam, & calores [b] æſtiuos, & inſidias ſibi poſitas formidabat: eum reputauimus contumacem [c] †, & ad legitimas, & moderatas expenſas [d], quas aduerſarij eius fecerant à tempore citationis emiſſæ, quem † extunc expectare inceperant, ipſum curauimus condemnare.

¶ Idem Armachano, & Caſelen. Archiepiſcopis.

¶ *Sententia in cauſa beneficiali, non tranſit in rem iudicatam reſpectu ſuperioris, quo minùs poſſit de iuribus partium inquirere, maximè quando ſententia fuit lata contra abſentem, licèt contumaciter & indefenſum.*

CAP. VII.

CVm † olim D. Clericus (Cæleſtino Papæ prædeceſſori noſtro diuerſis Prelatorum Hyberniæ literis præſentatis) ſe aſſereret in Epiſcopum Roſcenſem † fuiſſe electum, nullusque appareret, qui aliquid contra eũ proponeret [e], dictus prædeceſſor noſter ei munus fecit conſecrationis impendi. Poſtmodum F. & G. Monachi ad eiuſdem prædeceſſoris noſtri præſentiam accedentes, vterque ſe aſſeruit à Canonicis Roſceñ. Eccleſię fuiſſe electum, & quòd prędictus D. per falſas literas fuerat conſecratus, propter quod idem prædeceſſor noſter cauſam vobis ſub ea forma commiſit, vt de forma, & proceſſu electionis memorati D. ſolicitè quæreretis: & ſi eum electum canonicè fuiſſe conſtaret, ipſum faceretis pacifica poſſeſſione gaudere: alioquin [f] inter prædictos F. & G. audiretis cauſam: & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inueneritis, alterius curaretis electioni præferri: *& infrà.* ¶ Cúmq; à vobis dictus D. tertiò citatos [g], veſtro ſe nollet conſpectui præſentare, procedentes in cauſa, tam ex teſtimonio Cleri, & populi Roſceñ. Eccleſię, quam ex aſſertione Regis Coarciæ †, & Prælatorũ prouinciæ, de prædicto F. electionem fuiſſe celebratam canonicè didiciſtis, & eam † curáſtis auctoritate Apoſtolica confirmare [h]: præſertim cum Capitulum Roſceñ. Eccleſiæ, dictũ D. ſe non elegiſſe conſtanter aſſereret: nec de prædicti G. Monachi electione aliquatenus cogitaſſe. Interim † memoratus D. ad Apoſtolicam ſedẽ accedens, ſuper quibuſdã aliis grauaminibus, & iniuriis, contra dictũ F. & quoſdam alios literas impetrauit: dictus † F. poſtmodum ex parte veſtra nobis literas

† *Coarchaiæ.*

† *Coarchia.*

† *Coarchaua.*

† *Aliàs: eã.*

† *Aliàs, Interim autẽ.*

† *In omnib. manuſcriptis exemplaribus ita; eodẽ F. poſtmodum ex parte veſtra nobis literas præſentante, qua, &c.*

nis, vel inquiſitionis, ſeu exceptionis locum habet petitio expenſarum. *C. qui accu.non poſ.qui crimen.* & ſic lex illa. *C.de iudi.ſancimus. &* ſ̃ *eod.c.prox.* locum habent, ſiue cauſa ſit ciuilis, ſiue criminalis. De expenſis dictum eſt ſatis. ſ̃ *c.prox.* & ſit hîc condemnatio non præmiſſa taxatione. Dic ſuper hoc, prout notatur. ĩ *de procuratore.auditis.*

C*Vm olim.*] Io. And. non ſummat: dicens gratioſam eſſe, ſed quatenus ius ponit, poteſt ſic ſummari. In cauſa electionis proceditur contra contumacem etiam ad diffinitiuam: & contumax de miſericordia citari poteſt, & audiri. Diuiditur. Nam primò ponitur factum plura continens. Secundò commiſſio cum mãdato ibi, *Volentes.* Abb. S.cul.

CASVS. Quidam clericus D. nomine acceſſit ad ſedem Apoſtolicam multis literis prælatorum Hyberniæ, quas præſentauit domino C. continentes, quòd idem D. electus erat in epiſcopum Roſceñ. & cum nullus appareret, qui aliquid proponeret contra ipſum, dominus Papa fecit illum in epiſcopum conſecrari: Poſtmodum F. & G. monachi ad dictum C. accedentes, propoſuerunt ſe à canonicis Eccleſiæ Roſceñ. electos, & quòd dictus D. per falſas literas ſe fecerat conſecrari. Vnde C. cauſam cõmiſit quibuſdam, vt de forma electionis illius D. veritatem inquirant: & ſi canonicè electus fuit, faciant illum pacificè poſſeſſione gaudere, alioquin cognoſcant de electione dictorũ monachorum, confirmantes quam canonicam inuenerint, altera infirmata. Iudices citauerunt D. tertiò, ſed noluit comparere: vnde ipſi cœperunt cognoſcere de electionibus dictorum monachorum, & electionem F. confirmauerunt: Interim dictus D. ad ſedem Apoſt. acceſſit, & ſuper quibuſdam grauaminibus, & iniuriis contra dictum F. & quoſdam alios literas impetrauit: poſtmodum dictus F. ad dominum Inno. accedens literas prædictorum iudicum præſentauit eidem, continentes qualiter in electione ipſius fuerat proceſſum: Dominus Papa volens adhuc miſericorditer agere cum illo D. vt eius malitia conuinceretur, remiſit iſtum F. ad ipſos iudices mandans eiſdem, quòd non obſtante quòd electio ipſius F. ſuit confirmata, adhuc inquirant de electione ipſius D. ſecundum quòd in litera continetur. In fin. dicit, quòd ſi ille D. non venit anno elapſo, dictum F. faciant in epiſcopum conſecrari. No. quòd propter malitiam alicuius conuincendam citari debet ex abundanti.

¶ *Glo.ſeq.recitatur per obiectionem, & ſolutionem.*

a ¶ *Diutius expectatus.*] Et ſic videtur, quòd in crimine purgari poſſit mora. *arg. ff.ſi quis cau.& ſi poſt tres.arg.contra.* ĩ *qui ma. accu.poſ.cum in tua.*

¶ *Glo.ſeq.cum ſeq.duo ponit argumenta, & duo contraria.*

b ¶ *Calores.*] Iuxta illud, *Nos genus ignauum tecto gaudemus, & vmbra:* & ita eſt arg. quòd non excuſet Auguſtus, quin teneatur quis proſequi appellationem ad curiam. [b] *Arg.contra.74.diſt. quorundam.*

c ¶ *Contumacem.*] Vnde poterat contra eum procedi ad diffinitiuam ſententiam, cùm ageretur de electione. ſ̃ *vt lit.non conteſt. quoniam.§.ſed quia appellauit, ampliùs expectatur.* ĩ *c.prox.*

¶ *Glo.ſeq.arg.quòd etiam in criminalibus, &c. & remittit. Finis obiicit, & remittit.*

d ¶ *Expenſas.*] Arg. quòd in cauſa criminali, ſiue denunciatio-

b *Maximè quia ſummo non videtur morari Romæ.* arg.7.q. 1. qualiter. vbi de hoc in fin.gl.*Io. And.*

e ¶ *Proponeret.*] Non ideo ſtatim debuit ei credi [e], quia ſæpe huiuſmodi eulogia ex mala fide fiunt. *ff. de cuſtodia. & exhibi. reorum.* diuus Hadrianus. nemini enim citò manus impones. 24. *diſtinct.§.1.& 78.diſtinct.quid eſt. &* ſ̃ *de elect.cùm nobis olim. §.his igitur.* ſed ideo credidit ei Papa: quia ei ſoli fiebat præiudicium, ſicut clerico, qui celebrat in ſecreto. [e] ſ̃ *de clericis peregrinis.in fine.*

f ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi fuiſſet electio caſſanda ordine iudiciario: ſed iudices non intellexerunt, quoniam nimis feſtinanter confirmauerunt: vnde dicit inferius, non obſtante quòd eius electio ſit confirmata.

g ¶ *Citatus.*] Et ideo contumax fuit: vnde potuit procedi contra ipſum ad ſententiam. ſ̃ *vt lite non conteſt. quoniam. §. 1.* & ideo poſtea audiri non debuit, nec ſententia retractari contra eum lata, ſed de gratia auditus eſt poſtea: vt ſequitur inferiùs.

h ¶ *Confirmare.*] Nimis ſubitò, vnde Papa vult iterum inquirere de electione ipſa, non obſtante tali confirmatione.

c *Concor.* l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. *cum gloſ. & Bart.* ff. de arbitris.

d *Vel fuit deceptus ſecundũ Goſ. ex multitudine ſigillorum: quia nõ erat credendum tot ſigilla falſata.* de clo. pere. cap.1. *Sed Ho. per hoc confirmat quod ibi dixit ſecundũ eum. & eſt ex hoc argu. quòd decretum electionis nõ ſit de ſubſtantia.* de hoc 61. diſt. epiſcopi. & ſ̃ de ele. innotuit. *Ioã. And.*

a ¶ *Miſericorditer.*] Sic ergo ex miſericordia tantùm (vt eius malitia conuincatur) auditur iſte D. vnde mandat Papa inquiri de electione ipſius, non obſtante confirmatione de prædicto F. quæ de iure non debet retractari, cùm ordine iuris facta fuerit, nec ab eo appellatum fuit, licèt dicatur appellaſſe: quia non impetrauit ſuper facto electionis, ſed ſuper iniuria: & ideo non ponit ius hæc decr. ſed eſt quædam prouiſio ex miſericordia.

b ¶ *Conuincatur.*] Sim. 3. q. 2. *præſentes. C. de iud. Auth. iubemus.* & ſic iudex poteſt parcere contumaci. ſ. *de off. dele. conſuluit.* & ſ. eo. *prout.* & j. c. *prox.* & *Cod. quomodo,* & *quando iudex. l. 1.* Bernardus.

c ¶ *In Hybernia.*] Arg. citationes extra prouinciam non eſſe faciendas. ſ. *de cle. coram.* & ſ. *de maior.* & *obed. c. Sic.*[a] ſed ſi non poteſt inueniri: ad domum illius, qui citatur, mitti debet. ſ. eo. *cauſam.* & j. eo. *Venerabilis.* & citandus eſt quis edictis, vel literis. *ff. de fideicom. liber. cum vero. §. vltim.* vel ſi non habet domicilium, vbi habitare conſueuit. *ff. de dam. infect. l. 4. § prætor.* vel apud Eccleſiam ſuam. j. *de cleric. non reſiden. ex tua.* j. eo. *c. finali.*

¶ *Glo. ſeq. tripliciter obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Anni.*] Sed quare expectauit vltra ſex menſes, contra id ſ. *vt lite non conteſt. quoniam. §. 1. Forſan.* hoc ideo: quia appellauerat: vt ſequitur.[b] Sed per alia etiam iura non videtur, quòd fuerit expectandus. ſ. *de ele. dudum.* & j. *de renunc. cum olim.* ſed fortè ideo expectabatur, quia erat conſecratus, & cum eo tractabatur cauſa, ſed ibi non tractabatur niſi inter eligentes. Item quare hic aſſignatur tempus, appellanti, contra id quòd legitur j. *de ap. ex inſinuatione?* Reſpon. quia præfigitur ab eo, ad quem appellatur & qui poteſt: ſed omnia iſta ex miſericordia intelliguntur facta.

e ¶ *Facto.*] Sic j. *de appel. dilecti.* & *c. Vt noſtrum.* Bernardus.

Veritatis eſt.] Legitur quoad rationem decidendi pluribus modis: ſed communiter ſummatur ſic. Si agitur de crimine in modum denunciationis contra reum contumacem, poſſunt recipi teſtes, & ferri diffinitiua ſententia. hoc dicit. Diuiditur: Nam primò ponit denunciationem criminum Epiſcopi Curien. & tres delegationes ſuper ea ſucceſſiuè factas, & delegatorum proceſſus. Secundo eum deponit, & per ipſum alienata reuocat. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Sic.

Casvs. Quidam canonici Curienſes denunciauerunt Epiſcopum ſuum de dilapidatione, homicidio, inceſtu, & aliis criminibus. de quibus erat publicè infamatus: vnde Papa cauſam ſuper his commiſit primò Epiſcopo Tridonenſi, & Abbati ſanctæ Mariæ, & cuidem præpoſito, inhibendo eidem ne de rebus Eccleſiæ aliquid alienare præſumat. Secundò commiſſa fuit epiſcopo Brixien. eadem cauſa. & abbati. & præpoſito prædictis: ſed dictus Epiſcopus coram primis iudicibus vocatus per contumaciam venire contempſit: vnde ipſi ab officio, & beneficio ſuſpenderunt eundem. Poſtmodum citatus à ſecundis iudicibus comparuit coram eis, & friuolam excuſationem prætendens, ſolita malitia noluit ſtare iuri cum canonicis prædictis: propter quod Papa confirmauit ſuſpenſionem à primis iudicibus factam. Tertiò loco commiſſa fuit cauſa epiſcopo Cumano, & cuidam abbati, ad ſuperandam malitiam ipſius epiſcopi: qui citatus, nec venit, nec pro ſe miſit aliquem reſponſalem: vnde ipſi tulerunt ſententiam excommunicationis in eundem, recipientes teſtes, ſecundum quod à domino Papa receperant in mandatis, per quos quodlibet crimen prædictorum fuit pro- probat. Iudices cauſam, & proceſſum ipſius cauſæ remiſerunt ad Papã. Vnde ipſe conſideratis prædictis, videns ordinẽ iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatum, cõſiderãs etiam quòd poſt ſententias inde datas, celebrare præſumpſit, in nomine Domini cum Apoſtolo, volens inobedientiam omnem vlciſci, tulit ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum epiſcopum licèt abſentem, priuans eum ab omni Pontificali, & ſacerdotali officio ſine ſpe reſtitutionis, reuocando in irritum quicquid de rebus Eccleſiæ alienare præſumpſit poſt inhibitionem ſibi factam per Apoſt. ſedem, & poſt ſuſpenſionem, & excommunicationẽ latã in ipſum. Not. quòd in cauſa denunciationis lite non conteſta, contra contumacem poſſunt recipi teſtes. Item qui celebrat ſuſpenſus, vel excommunicatus, debet deponi. Item in abſentem contumacem fertur ſententia depoſitionis. Item per denunciationem aliquis deponitur, ſed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij, qui celebrauit excommunicatus.

pręſentauit: quę qualiter à vobis in cõmiſſione prædicta proceſſum fuerat, continebãt: *& infrà.* ¶ Volentes igitur adhuc miſericorditer[a] agere cum abſente, vt eius malitia conuincatur[b], dictum F. ad vos duximus remittendum: Mandantes, quatenus non obſtante quòd eiuſdem F. fuit electio confirmata, ſæpe dictum D. ſi in Hybernia[c] poterit inueniri, legitimè citetis ad cauſam, & (facultate ſibi defenſionis indulta) in cauſa ipſa canonicè procedatis. Qui ſi inuẽtus infra tres menſes veſtro ſe conſpectui contempſerit præſentare, ad cõſecrationem dicti F. omni occaſione poſtpoſita, procedatis. Si autem in Hybernia inuentus nõ fuerit, indulto ſibi vnius anni[d] ſpatio, ex quo ad nos, etſi nõ verbo, facto[e] tamen intelligitur prouocaſſe (arrepto itinere ad ſedem Apoſtolicam veniendi) dicto F. adminiſtrationem Roſcen. Eccleſię, in ſpiritualibus, & temporalibus committatis, quo elapſo, eum non differatis in Epiſcopum conſecrare.

¶ Idem.

¶ Si proceditur per viam inquiſitionis contra abſentem contumaciter, etiam lite non conteſtata, teſtes recipi poſſunt, & ſententia diffinitiua ferri, etiam per viam depoſitionis, ſi hoc meretur delictum.

CAP. VIII.

VEritatis † eſt verbum organo dominicæ vocis emiſſum: *& infrà.* ¶ Sicut Canonici Curien. in noſtro auditorio[f] retulerunt[g], H. Curien. Epiſcopus Eccleſiam ſuam non ſolum dilapidando depreſſit, ſicut publica prædicabat infamia: ſed homicidio, inceſtu, aliiſque criminibus polluit. *& infrà.* Super his cõmiſimus primò cauſam Tridon. † Epiſcopo, & Abbati Montis ſanctæ Marię, & Pręposito de Inſula: ſecundò quoq; Brixienſi Epiſcopo, & ipſis Abbati, & Præpoſito: *& infrà.* Verũ cũ Epiſcopus ipſe priorum Iudicum præſentiã adire per contumaciam[h] contẽpſiſſet; auctoritate noſtra fuit per ipſos Iudices ab officio, beneficióque ſuſpenſus: *& infrà.* Tãdem verò coram Iudicibus[i], canonica citatione vocatus, præſẽtiam ſuam difficulter exhibuit: ſed friuolam tunc excuſationem, malitia concepta prætendẽs, experiri[k] cum Canonicis in iure neglexit[l]: qua de cauſa nos de cõſilio fratrum noſtrorum ſuſpendentes Epiſcopum ipſum, vel potiùs ſuſpenſionem à Iudicibus factam auctoritate Apoſtolica cõfirmãtes, tertiò ſuper his Cumano Epiſcopo, & Abbati ſancti A. cauſam ad ſuperandam malitiam[m] ipſius Epiſcopi, commiſimus audiendam: qui partibus citatis, cùm nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparuerit, in eundem, propter inobedientiam, excommunicationis[n] ſententiam protulerunt, teſtes ex parte veſtra † (quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, ſcilicet Abbates, Priores, Prępoſitos, & alios religioſos viros: per quos quemlibet articulum criminum prædictorum conſtat fuiſſe probatum[o]: *& infrà.*

f ¶ *Auditorio.*] Simile[c] *ff. ſi certum pet. lecta eſt.* Nam auditorium eſt locus, vbi cauſæ tractantur.

g ¶ *Retulerunt.*] In modum denunciationis 2. q. 7. *quapropter.* ſicut patet in integra.

h ¶ *Per contumaciam.*] Not. quòd per ſolam cõtumaciam non poteſt etiam quis ſuſpendi ab officio & beneficio, cùm Papa confirmat eam, quia coram primis non comparuit.

i ¶ *Iudicibus.*] Secundis ſcilicet.

k ¶ *Experiri.*] Id eſt, defendere. ſic ſ. *de iudi. c. 1.*

l ¶ *Neglexit.*] Et ſic nec coram primis, nec coram ſecundis fuit lis conteſtata, & tamen lata fuit ſententia diffinitiua, vt j. ſequitur.

m ¶ *Malitiam.*] ſ. *c. prox.* vbi de hoc. & *c. prout.* Bern.

n ¶ *Excommunicationis ſententiam.*] Cùm iam eſſet ſuſpenſus. & ita creſcente contumacia, creſcere debet & pœna. ſ. *Vt lite non conteſtata, quoniam in fi.* & *ff. de pæn. l. relegati.*

¶ Glo. ſeq. eſſet coniungenda glo. decret. prout ſuprà eod. illa procedit in ciuili, iſta in criminali. Et recitari poteſt per modum quæſtionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces, & dicit gloſſ. quòd ſecundum legem aut lis non eſt conteſta. aut eſt. primo caſu, &c. Io. And. ſecundùm canoniſtas ponit opin. Hu. qui non curabat conteſt. ſed ſolum an liqueret, necne. demum opi. modernorum, qui diſtinguunt, an ſit lis conteſtat. necne. contra quas opponitur de hac decret. in qua procedit ſuper crimine lite non conteſt. Finis gloſſ. dat tres ſolutiones: ſed primam reprobat: ex principio tolle quartam. Illa quæ eſt in fin. gloſſ. habet, quod propter irregularitatem iſte fuit depoſitus, & non propter delicta præterita.

o ¶ *Probatum.*] Hic patet, ꝙ lite non conteſt. recipiuntur teſtes. & ita non ſolũ recipiũtur, vbi agitur de electione prælati, vt ſ. *Vt lite non*

a *Conc. text. in l. pe. cum concor. C. de teſti.*

b *Dicit Innoc. quod in contrario agitur de electione non cõfirmata, & electo nõ conſecrato, ſed iſte conſecratus erat, & appellaſſet, vel non peſſimè erat, quòd aliam intraret locum eius, ſi de iure erat Epiſcopus.* j. de conceſ. præbend. c. 1. & *arguit per hoc Inno. ſententiam latam in matrimonio ſpirituali non transire in rem iudicatam: ſicut nec in carnali.* de re iu. lator. *Io. And.*

† Cap. 2. eo. titul. in 4. compil. 1. *de intellectu vide Ludouicum Romanum ſingul. 410. incip. Tu ſcis duas regulas. adde, quæ dixi l. §. cauentes. in* D. rect. inquiſitor. Sch. 16.

† *Tridon.*

c *Hæc gloſſ. ſola non eſt Bernar. nec habetur in antiquis exemplaribus.*

† *In aliquo antiquo, noſtram*

te non conteſt. quoniam. § *porrò.* ſed etiam vbi agitur de deſtitutione. ad id facit ĩ. *de cleri. non reſi. ex tua.* & 3. q. 9. decernimus. & hoc ideo eſt, quia periculoſa eſt mora vtrinque, quia vtilitas eccleſiæ vtroque caſu impeditur. Secundum leges de crimine nunquam proceditur contra abſentem lite non conteſta. niſi in caſu contra apparitorem. C. *de pœn. ne diu.* Pro contumacia verò adnotantur bona, & expectantur per annum, & poſtea deuoluuntur ad fiſcum, nec ſuper bonis auditur, ſed ſuper crimine. vt C. *de requi. reis. l. 2. Si autem lis eſt conteſt.* & [a] liquet de cauſa, in maioribus criminibus, nunquã proceditur cõtra abſentem, immò auditur, quãdoque venerit. *ff. de requi. reis. annus.* ſed ibi de conteſt. litis nihil dicitur, ſed ita intelligunt Doct. Sed in minorib[9], quæ pœnam relegationis, vel damnum æſtimationis continent: bene proceditur contra abſentem. *ff. de pœ. abſentem.* ſed accuſator ſemper debet eſſe præſens. fallit in hoc caſu [b]. *C. de adul. quamuis.* vbi proceditur contra reũ in abſente accuſatore. H. diſtinguebat, an liqueat de cauſa, vel nõ: ſi liquet

¶ Nos igitur videntes ordinem iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatum, cõſiderato prætereà †, quòd poſt ſentẽtias in ſe datas †, celebrare præſumpſerit: cùm multi Prælati Eccleſiarum contra eundem Epiſcopum ſcripſerint, nec vnus pro eo defendendo [a], vel aliquatenus excuſando, in nomine Domini cum Apoſtolo omnem inobedientiam vlciſci volentes, licet abſentes corpore [b], præſentes tamen ſpiritu, iuxta verbum eiuſdem † Apoſtoli, tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum, & cum tam à Pontificali, quàm ab omni officio Sacerdotali priuantes, ſine ſpe reſtitutionis aliqua, duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum reuocantes, quæcunque poſt inhibitionem [c] Apoſtolicæ ſedis, ſeu † factam ſuſpenſionem, & excommunicationem, de rebus Eccleſiæ alienare præſumpſit.

† *Aliàs, etiam.*

† *Aliàs, latas.*

a *Ita legitur in antiquis, vt eſt impreſſum, licet quidã hîc adnotẽt aliàs legi: nec liquet.*

† 1. *ad Corinth.* c. 5. c. audi. 11. q. 3. & *hac ſententia formula vtitur Eymericus in* Directo. par. 3. in 13. *modo proceſſum terminãdi.*

† *Aliàs ita: ſeu factam excommunicationem & ſuſpenſionem.*

de crimine, vel poſt liquere, condemnatur abſens. & ſic intellexit. 4. q. 5. *quiſquis.* & 24. q. 3 *de illicita.* §. *de conuentione.* & ſecundùm hoc poſſes intelligere, quod hic dicitur, & ĩ. *qui fi. ſint legitimi. prælatum.* hîc bene liquebat de crimine abſentis per contumaciam, & ita non eſſet aliquod in contrarium ſecundum canones. Et ſi non liquet de crimine, tunc excommunicatur reus. & ſic intellexit 11. q. 3. *rurſus* & *c. quicunque.* nec diſtinguebat, an ſit lis conteſtata, vel non. Verùm moderni doctores dicunt[c], quòd nunquam eſt procedendum contra abſentem lite non conteſt. & intelligunt illud *c. decernimus.* cùm lis erat conteſtata. ſed ſi lis non eſt conteſt. vel ſi eſt conteſt. & non liquet de cauſa: tunc locum habet 11. q. 3. *rurſus* & *c. quicunque.* & ita contradicunt huic decr. quia hîc lis non fuit conteſt. & tamen fertur ſententia contra abſentem de crimine, nec expectatur per annum, & teſtes recepti fuerant. Qualiter ergo intelligitur, quod hic dicit, ita quòd non contradicit c. prædicta? Poteſt dici, quòd recepti ſunt teſtes de ſpeciali mandato domini Papæ, qui habet poteſtatem etiam ſupra ius. ĩ. *de conceſ. præben. propoſuit.* § *licet autem.* & ipſe idem tulit ſententiam depoſitionis. Vnde factum ſuum ad conſequentiam trahi non debet: immò ſecundùm quòd ipſe iudicat, & alij debent iudicare. ĩ. *de re iud. in cauſis.*[d] Vel meliùs dicas, quòd *c. decernimus.* & *c. rurſus.* & *c. quicunque.* loquuntur, vbi directè agitur de crimine in modum actionis: & ideo intelliguntur lite conteſt. licèt ex litera non colligatur. ſed c. iſtud loquitur in alio caſu, cùm agitur de crimine in modum denunciationis, ſeu inquiſitionis. nam canonici Curien. denunciauerunt hæc crimina domino Papæ, de quib. publica infamia laborabat epiſcopus iſte, vt dicitur in prin. vt bene colligitur ex antiqua decret. & ita bene poſſunt teſtes recipi, & ferri ſententia contra contumacem. ſ. *vt lite non conteſt. quoniam.* §. *ſunt* & *alij.* & ĩ. *de accu. qualiter,* & *quando.* 2. § *debet.* & plus eſt etiam hîc, quia deponitur in modum inquiſitionis propter homicidium, cùm aliàs in modum inquiſitionis non debeat quis deponi. ĩ. *de accu. inquiſitionis.* 2. *reſp.* & quia celebrauerat excommunicatus, propter quod ſolum potuit deponi. 11 *q. 3. ſi quis presbyter.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an pro iſto fuiſſet procurator admiſſus.*

a ¶ *Defendendo.*] Quilibet enim admiſſus fuiſſet ad defenſionem ipſius. *ff. de procur. ſeruum quoque.* §. *publicè.* ſed hoc verum eſt ad allegandas cauſas abſentiæ, ſed non ad cauſam: quia in criminibus non interuenit procurator, ſi agatur directè. ĩ. *de accuſ. veniens ff. de pub. iud. l. pen.* § *ad crimen.* ſed cùm hic non ageretur directè, potuit procurator interuenire. [e] ĩ. *de accuſ. ſuper his.* & ſ. *de procura. tua.* ſ. *eod. cùm dilecti.*

b ¶ *Abſentes corpora.*] Sic 2. q. 1. *de manifeſta.*

c ¶ *Inhibitionem.*] Sic ĩ. *de deſpon. imp. ad diſſoluendum.* ĩ. *de no. ope. nun. c. ſi ex mãdato. fin.* ſ. *de of. del. venerabilis.* & ĩ. *de acc. c. vl.*

COntingit.] Primò ponit caſum quandoque contingentem. Secundò prouidet ibi, *Ne igitur.* Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis citatus ad cauſam contumaciter ſe abſentat: iudex per contumaciam abſentis adiudicauit poſſeſſionem actori cauſa rei ſeruandæ: ſed propter potentiam rei, ſiue dolum, actor ĩ. annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel acquiſitam amittit: & ſic ſecundum quoſdam poſt annum non efficitur verus poſſeſſor, & reus de malitia ſua commodum reportat: ne igitur contumax melioris cõditionis, quàm obediens exiſtat: ſtatuit concilium de canonica æquitate, vt in caſu præmiſſo, actor anno elapſo verus efficiatur poſſeſſor. Not. quòd ille, qui non poſſidet fictionem iuris, & propter dolum alterius poſſidere intelligitur, ita quòd anno elapſo verus eſt poſſeſſor. Item contumax puniri debet.

Scilicet, cum mulier en quæſtionib. confeſſa de crimine petiit accuſatorem in officio publico conſtitutum præſentari. Io. And.

c *De hoc* 3. q. 9. ſumma. & *loquitur de modernis ſui tẽporis: quæ nobis hodie ſunt antiqua ſecũdùm Ioã. Vinc. Tan.* & *ſimiles. Ioan. And.*

d *Et tex. dicit ordinem iudiciariũ fuiſſe ſeruatum. Ioã. And.*

e *Goſ. contra. cum ad depoſitionẽ ageretur, licet per inquiſitionẽ. Hoſt. Idem* ĩ. *de accu.* ĩ *inquiſitionis. vt ibi dicam ſuper gl. 2. Io. And.*

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *Actor non admiſſus in poſſeſſionem ſibi decretam per iudicem cauſa rei ſeruandæ, vel ab ea expulſus, per lapſum anni verus efficitur poſſeſſor.*

† *Lateran. ſub Inno. iij.* c. 40. & c. 2. eo. tit. in 4. compil.

CAP. XI.

COntingit interdum, quòd cùm actori ob contumaciam aduerſæ partis, adiudicatur (cauſa rei ſeruandæ [d]) poſſeſſio, propter rei potentiam, ſiue dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt [e], vel acquiſitam amittit, & ſic (cùm ſecundùm multorum aſſertionem verus non efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor) reportet commodum de malitia ſua reus. ¶ Ne igitur contumax melioris [f], quàm obediens conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancimus, vt in caſu præmiſſo, actor [g] verus

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. an miſſus in poſſeſſione prædialem poſſideat:* & *diſtinguit realem à perſonali:* & *in reali differt lex à canone, in perſonali nõ. In fi. inſtruit iudicem, ne feſtinet,* & *vt ſummatim examinet.*

d ¶ *Seruanda.*] Secundum legiſtas impropriè dicitur cauſa rei ſeruandæ, vbi quis conuenitur actione reali, in quo caſu eſt ſtatim verus poſſeſſor ſecundum eos. *C. de præſcript. xxx. vel xl. ann. ſi quis emptionis.* §. *pe.* ſed commutabitur: quia reus veniens ĩ annum eam recuperat ſecundùm formam iuris. ſ. *vt lit. non cont. quoniam.* §. *in alijs.* & ibi eſt arg. pro hac opinione in verbo, recuperet. ſed illud exponitur, id eſt, retineat, ibi Secundùm iura canonica. Propriè dicitur cauſa rei ſeruandæ, quia ante annum non eſt verus poſſeſſor: ſed cuſtos potiùs. ĩ. *vt prox. c. vlt.* & ſ. *de of. ord. paſtoralis. ver. ſi veruntamen.* In perſonali verò actione ſecundùm omnes propriè dicitur cauſa rei ſeruandæ, ſiue cauſa cuſtodiæ: talis enim cuſtos eſt, & non poſſeſſor. *ff. de acq. poſſ. poſſideri.* §. *vlt.* & *l. ſi quis ante.* § *denique.* nec tunc eiicitur primus poſſeſſor de poſſeſſione. *ff. de dam. infect. ſi finita.* § *ſi quis autem.* & *ff. vt in poſ. leg. is cui. 1. reſpon.* ſed tantummodo ſecundum decretum eiicit primum poſſeſſorem. *ff. de damn. infect. ſi finita.* § *vbi autem.* & ita vterque erit in poſſeſſione, diuerſo tamen reſpectu. poſſeſſor ergo colet agrũ, & colliget fructus ſed alter eos cuſtodiet, ne diſſipentur ab iſto. *ff. vt in poſſeſ. lega. is cui.* § *qui legatorum.* In reali actione ſecus: vt dicitur in vlt. notula huius c. Tamen iudex non multum feſtinabat ad miſſionem in poſſeſſionem, ſi reus probauit iuſtam cauſam abſentiæ: reſtituetur *ff. de dam. infe. ſi finita* § *ſi fortè.* vel fortè ipſo iure. *ff. de priuile. cre. imperatores.* & ĩ. *de re iud. cùm Bartholdus.* Summatim examinabit ergo iudex negotium, antequam mittat alteram partium in poſſeſſionem. vt ſ. *lit. non conte. quoniam frequenter.* § *ſi verò.* & *C. de bon. auct. iud. poſſiden. Auth.* & *qui iurat.*

Poſſeſſor verus an efficiatur qui ex primo decreto in poſſeſſionem mittitur.

Quis ordo ſeruandus, priuſquam quis in poſſeſſionem mittatur.

¶ *Gl. ſeq. reci. opi. Io. quam reprobat:* & *alleg. per eum reſpondet.*

e ¶ *Non poteſt.*] Contra iſtud, qui non admittit alium in poſſeſſionem, plura remedia ſunt prodita, quæ enumerantur ſ. *vt lit. non conteſt. tempus.* & dicit Io.[f] quòd ſi annum ſteterit in excommunicatione, perdit poſſeſſionem. *arg. 11. q. 3. rurſus.* & *c. quicunque.* ſed non credo, quòd ex vi excommunicationis perdat poſſeſſionem, ſed ex eo, quòd non admittit illum ad poſſeſſionem beneficio huius conſtitutionis. & *c. illa non loquuntur in cauſa ciuili. ſed c. rurſus. loquitur in criminali.* & *c. quicunque.* loquitur, cùm de crimine agitur, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter. & ſic non tangunt iſtum caſum, ſed ſecundùm hoc contingeret, quòd efficeretur poſſeſſor ille, qui non fuit miſſus in poſſeſſionem, nec pronunciatus mitti. Duæ enim ſunt pœnæ procedendi contra contumaces, vna per miſſionem in poſſeſſionem, alia per excommunicationem: vbi vna tantum imponitur, alia non inducitur: niſi expreſsè imponatur: immò cùm vna non timetur: tunc demum alia imponatur: vt ſ. *vt lit. non conte. quoniam frequenter. in fi.*

f *Hic. ſed in prædicta decret. not. quòd perdit cauſam.* & *vide quod ibi dixi. Io. And.*

f ¶ *Melioris.*] Non enim melior debet eſſe conditio illorum, qui delinquunt, quàm eorũ qui obediunt. *ff. de don. inter vir.* & *vxor. l. 3.* § *1.* & ſ. *de poſtu. præla. ad hæc. verſ. nos.* &c. & ſtulti non debent eſſe melioris conditionis: quàm periti. *ff. quod vi, aut clam. l. ſeruus.* & 16. q. 1. *legi epiſtolam. in prin.* & *ff. de noxa. l. non ſolum.*

g ¶ *Actor verus.*] Idẽ videt fuiſſe ſtatutũ per leges in perſonali actione, vt ſi per aduerſariũ impedior poſſidere, quòd nihilominus pro poſſeſſore debeo haberi, ac ſi poſſiderẽ. *ff. de bo. auct. iu. poſ. quamuis.*

Sed ſi per alium impeditur, ille tenetur mihi ad intereſſe. *ff. quibus ex cau. in poſ. eatur. l. pen.* Et hoc ſi ſoluendo fuerit, aliâs intelligor poſſidere. *ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. 1. reſp. & ff. de do. & elegante. §. ſi dolo.*

¶ Gl. ſeq. hēt 4. partes prima re. per q. an per lapſum anni ipſo iure, an per ſententiam quis fiat poſſeſſor: & q ipſo iure all. duo iura: & duo ſimilia. In contrarium alle. decr. & l. cui ſ. dein reſpōdet. Demum ſoluit diſtinguēdo reales à perſonalibus. Secundo quærit, quid de ſpiritualib⁹, vt ſi petatur Eccleſia. Reſp. diſtinguēdo. Tertio tractat, an miſſus in poſ. vtatur fructibus: & dicit, quod ſic poſt ſecundum decretum, poſt primum non: excipit tres caſus. Quartò quærit, an miſſus in poſſeſſionem, &c. ſoluit, quod ſecundum canones, &c. aliter ſecundum ll. in reali.

conſtituatur [a] elapſo anno, poſſeſſor.

¶ Gregorius ix. Archiepō Burdegal.

¶ Si reus non inuenitur, ſufficit publicè citationem ad Eccleſiam ſuam propom.

CAP. X.

VEnerabilis frater noſter: *& infrà.* ¶ Volentes finem [b] imponi litibus, ne immortales exiſtant: Mandamus, quatenus ad initium proximè [c] venturę Quadrageſimę, (quod tibi perēptorium terminū duximus aſſignādum) ſuper iure Primatiæ, quod Bituricen̄. Archiepiſcopus, in te, ac in prouincia tua ſe habere proponit, per te, vel per Procuratorem [d] idoneum ſufficienter [e] inſtructum, ad litem conteſtandam, & ad alia omnia negotia † peragenda, quæ neceſſaria deciſioni negotij videbuntur, noſtro te conſ[p]ectui repræſentes. ¶ Nos verò nihilominus Archidiacono Tranſuigen̄. & magiſtro M. Canonico Turon̄. dedimus in mandatis, vt & ipſi ad eundem terminum, auctoritate noſtra, iuxta præmiſſam formam, te peremptoriè citare procurent: & ſi non poteris inueniri, faciant, vt citationis edictum, per ipſos, vel alios [f],

a ¶ *Conſtituatur.*] Non determinatur hîc, an ipſo iure per lapſum anni conſtituatur verus poſſeſſor: an per ſententiam iudicis: & vr̄ expreſſum, q ipſo iure anno elapſo ſit verus poſſeſſor. *ſ. de off. ord. paſtoralis. ver. verumtamen. & j. tit. prox. c. 1.* & eſt ſimile: quia tranſcurſus anni priuat aliquem ſtipendio ſuo, ſi tanto tēpore ſteterit excōicatus. *11. q. 3. rurſum.* & tranſcurſus anni conſtituit aliquem [a] hæreticum. *j. de hæret. excommunicamus. §. qui autem* Sed contra vr̄, quia poſt annum impetratur ſecundum decr. *j. tit. prox. c. 1. & ff. de dam. inf. ſi finita. §. Iulianus.* Sed illud loquitur in perſonali actione. Ad hoc dicas, q in realibus actionibus non habet locum ſecundum decretum, nec eſt neceſſe, ſed ſolùm tranſcurſus anni facit aliquē poſſeſſorē: vt in decr. paſtoralis. niſi quis ad cautelā [b] impetret illud ſed in perſonalibus actionibus neceſſe habet impetrare ſecūdum decretum: quia aliàs intelligitur non poſſidere. *j. de proba. ex literis.* & ſic non præſcriberet. Sed hoc nō obtineret vniformiter in omnibus: quia in cauſa noxali, & in cauſa damni infecti ſecundū decretū conſtituit aliquem dn̄m, ſi reus erat dn̄s. ſed ſi non erat dn̄s, conſtituit verum poſſeſſorem, & dat ei cauſam præſcribendi, ſiue vſucapiendi. *ff. de dam. infec. ſi finita. §. Iulianus. & ff. de acqui. poſſ. poſſideri. in fin. & ff. de noxa & generaliter.* ſed in aliis perſonalibus ſecundum decre. conſtituit aliquem poſſeſſorem. *vt ſ. vt lit. non conte. quoniā. in fi.* ſecūdū intellectū quē poſuit ibi Io. in hoc ſcilicet, vt exoneretur ab onere probandi debitū: ſed nō præſcribit, quia qn̄cunq; dn̄s offert debitū, reſtituet ei res ſua: niſi diſtracta ſit auctoritate iudicis: *vt C. de diſtrac. pign. ſi priuſquam.* Aliū intellectū diximus ibi. Sed nunquid idē iuris eſt in ſpiritualib. cauſis (vt ſi petatur Eccleſia, vel prębenda ab aliquo, & reus j. annū nō cōpareat) vt poſt annum actor verus ſit poſſeſſor, & ſic præſcribat Eccleſiam, vel prębendā, cū actor nunquā inſtitutus fuit forte in Eccleſia? Dico, quod ſi petatur Eccleſia tanquā proprietas, vel aliud ſpirituale, elapſo anno verus eſt poſſeſſor, & præſcribere poteſt. *j. tit. prox. c. 1.* ſi verò petatur Eccleſia tanquam beneficiū, ſiue prębenda, non habet ibi locum præſcriptio: quia titulus nō præſcribitur: ſola enim poſſeſſio non facit aliquem decurionem: ſed canonica electio. *ff. de decu. Herennius. ar. j. de inſti. ex frequentibus.* [c] Q[ui] eñ dicit ſe prælatū Eccleſiæ, vel canonicū, nō prodeſt pbare pręſcriptionē, niſi oſtēdat titulū, ſiue libellū ſuæ ordinationis. *2. q. 1. legum. & j. de prob. dilecto. & ſ. de procu. ex inſinuatione.* nec obſtat *j. de iure pat. cura.* quia præſcribitur ibi Eccleſia tanquā pprietatis, vt dixi, nō tāquā prælaturę nunquā enim ſecūdū iura canonica p ſecūdū decr. dat ius præſcribendi, niſi adſit bona fides. vt *j. de preſcr. vigilāti. & c. fi.* ſed cū aliquis mittitur in poſſeſſionē beneficij, qui nullum titulū habet, nunquā poteſt habere bonā fidē: & ideo nō præſcribit: quia in huiuſmodi ſpiritualib bona fides & iuſtus titulus requiruntur. *j. de præſcri. ſi diligenti.* Quid ergo operatur ſecūdū decre. in hmōi ſpiritualib. Fortè vt poſſit vti fructib. & vt poſſit præſcribere cōtra omnē agentē, ſi haberet bonā fidē, & aliquē titulū: nō tñ præſcribit ius prælaturæ, vel præbēdæ, ſed pręſcribit cōtra agētē tm̄. Hodie verò ille qui agit cōtra aliū poſſeſſorē ſuper dignitate, perſonatu, vel bñficio Eccleſiaſtico obtinēdo, nō dēt mitti in poſſeſſionē cauſa rei ſeruādæ propter cōtumaciā partis aduerſæ: ne per hoc ad eam ingreſſus pateat vitioſus: ſed in eo caſu lite nō cōteſt. liceat iudici negotium terminare, vt in *concilio Lugdunenſi. de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeru. c. cum qui.* [lib. 6.] Et illud ſcias, quia miſſus in poſſeſſionē ex primo decre. nō vtitur fructibus, immò eos conſeruare debet, vt ipſe reſtituat eos cum ipſa re. ſi infra annum reus recuperat poſſeſſionē. *j. de ſequeſtra. c. 2.* ſi non recuperat rē ſuā infra annū in actione reali, habebit oēs fructus vſque ad litem conteſt. poſtea ſuper proprietate audietur, ſi poſtea agere voluerit, qui poſſeſſionem amiſit. Et quod ex primo decreto non vtatur fructibus, probatur. *ff. qui ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. in princ.* ſed poſt ſecundum decretum vtitur fructibus. *ff. vt in poſ. leg. ſi cau. §. quo legatorum. in fin.* ſecus tamen eſt in petitione hæreditatis, vbi quis propter nimiam contumaciam [d] conſequitur fructus. *ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. vl.* Similiter cum venter mittitur in poſſeſſionem, vtitur fructibus. *ff. de ventre in poſſ. mitten. l. 1. § 1. & ſi mulier. vent. no. in poſſ. ca. lum.* cauſa eſſe *d. l. 1. §. intereſſe.* Similiter cum impubes ex Carboniano edicto mittitur in poſſeſſi nem. *ff. de Carbo. edic. ſed ſi n. §. 2.* Item quid dices ſi miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto eiiciatur, an poſſit petere reſtitutionē? [e] Videtur, quòd non, præcipuè ſecundum iura canonica, cùm non poſſideat, ſed tantum cuſtodiam habeat, vt ſ. dictū eſt: quia nō ſufficit probare deiectionem, niſi probet poſſeſſionem: vt *ſ. de offi. dele. conſultationibus. & ſ. de reſtit. ſpol. olim vnde non poſſet agere, vti poſſidetis. ff. vti poſſ. ſi duo. § creditores.* Sed dicas, quòd poteſt petere reſtitutionem conditionaliter ex illa *l. C. de præto. pign l. vlt.* ſecundum illos, qui dicunt, quòd ſtatim eſt verus poſſeſſor, ſaltem in actione reali, quia non videtur queſtio, cum habeat veram poſſeſſionem, licet commutabilem.

VEnerabilis.] Diuiditur. nā primò ponit duplicē citādi formā. Primam quam facit iudex per literas. Secundā, quam committit alteri faciendam. Et de facto huius decre. habetur in *c. fin. de ma. & obe.* & latiùs in *c. ſi de dilationibus.* Abb. Sicul.

CASVS. Inter Archiepiſcopū Bituricen̄ & Archiepm̄ Burdegal. quæſtio vertebatur de iure Primatiæ: ad petitionē Bituric. n̄ mandauit Papa Burdegal. vt ad initium proximæ quadrageſimæ peremptoriæ ad præſentiā ſuam per ſe, vel per procuratorē idoneum accederet, reſponſurus dicto archiepiſcopo Bituricen̄. ſuper iure Primatiæ: quod ſe proponit habere in prouincia Burdegal. ad lit. conteſt. & ad alia omnia, quæ ipſi cauſæ fuerint neceſſaria, & inſuper mandat quibuſdam, vt ad eundem terminum ſub forma præmiſſa, & peremptoria citent eundem: & ſi non poterit inueniri, ad Eccleſiam ſuam trinæ citationis edictum publicè proponant, vel proponi faciant. No. procuratorem talem mittendū, qui poſſit litem conteſtari, & alia omnia neceſſaria cauſę expedire. Item ſi aliquis non inuenitur ad locum, vbi habitare conſueuit: trinæ citationis edictum debet proponi, & vltimum peremptorium.

b ¶ *Finem.*] Sic [f] *ſ. eo. finē. & ſ. de procu. conſtitutis. & C. de agri. & cenſi. lib. 11. & C. de iudi. properandum. in princ.* & ideo vſq; ad triennium reſtringuntur lites ſecūdum leges: vt in *prædicta l. properandum.* ne immortales exiſtāt, vt ibi dicit. Secūdū iura canonica nō finitur inſtātia iudicij elapſo triennio. *ſ. de iud. venerabilis.*

c ¶ *Proximè.*] Et ſi hoc non fuiſſet appoſitum, de proxima intelligeretur. *ff. de verb. obli. cum qui calendis. in princ.* Bern.

d ¶ *Procuratorem.*] Melius [g] dixiſſet actorem, quia hęc erat cauſa vniuerſitatis. *ſ. de ſynd. c. 2. ff. de mu. & ho. munerum. § defenſores. in gl. eliguntur. ff. quod cuiuſque vniuer. item eorum. §. actor.* Et mirū eſt, q interuenit pcurator in hoc caſu, cum agatur cā ſtatus: cōtra id quod habes. *2. q. 6. ſi quando.* Cic. q ſi aliquis petit aliquē in ſeruū, poteſt agere per procuratorē *54. diſt. frequens in gl. actores.* Is autē, de cuius ſtatu agitur, ſi eſt in poſſeſſione libertatis, pōt ſe defendere per procuratorē. *C. de aſſer. toll. l. 1. in prin.* ſi autem ſit in poſſeſſione ſeruitutis, & pclamet etiā ad libertatē, nō aget per procuratorem: vt in l. prædicta. Nec obſtat huic diſtinctioni *ff. de procu. non ſolū. ff. ſi ſtatus.* quæ dicit, q in cā ſtatus poteſt interuenire pcurator, ſiue ex ſeruitute proclamet in libertatē, ſiue ex libertate petatur in ſeruitutē: loquitur. n. in pcuratione pcuratoris ad peculiaria negotia. *ff. de pecu. l. ſeruū quo... in prin. & tit. de proc.*

e ¶ *Sufficienter inſtructum.*] Sufficiens dicitur, qui ad agendum, & defendendum, & reſpondendum conſtitutus eſt legitimè. de hoc dictum eſt *ſ. de procu. c. 1. & accedens. & c. mandato.*

f ¶ *Alios.*] Ex [h] forma refert, ti hic defert aliis, cū tm̄ factū demādetur. *ſ. de offi. dele. c. vlt. in fi.* Vel dic, q poſſunt citare per ſe, vel per nuncios ſuos: fiunt enim citationes, vel per nuncios, vel per epiſtolā, vel per edicta, quæ in publico proponuntur. intelligūtur enim citare ipſi, qñ per alios citant: *arg. ff. de conſti. pec. l. & licet.*

¶ Gloſſ. ſeq. alleg. concor. & ibi remittit. Secundò quærit, an teneatur reus non veniens, &c. arg. quod ſic. demùm arg. contrarium, & illud tenet.

a ¶ *Eccleſiam*]

Poſſeſſor verus an efficiatur per lapſum anni miſſus in poſſeſſionē.

a *Præſumptione iuris & de iure, vt dixi plenè libr. 2. in* Directoriū Inquiſitor. Schol. 61. & li. 3. Scho. 11.

b *Dicūt quidā, & malè, hac cautelam eſſe damnoſam, de quo vide in Spe. de ſe cun. decr. §.* vid ndum, ver. ſic. hoc quoque. *Io. And.*

c *Et j. de reg. iur. c. 1. li. 6. Io. And.*

d *Vt quia dixit ſe non venturum, vt ibi not. ad quod facit de ſent.* excom. venerabilibus. §. ſecus lib. 6. *Io. And.*

† *Vox, negotia, deeſt in omnib. manuſcriptis.*

e *De hoc in* Spec. de pri. decret. §. 1. de effectu. ver. ſed qđ ſi nullus. *Quid ſi iudex tractat de miſſo cōtra non legitimè citatū. de miſſo autem contra reum, cui competebat exceptio, vide poſt Inno. ſ.* de dila. c. 2. in magna gloſ. ver. vel dic, melius. *Ioan. And.*

f *De materia huius gloſ. & quis ordo in cauſis iudicandis, & expediendis obſeruari debeat, vide, quæ ſanciuit concilium Tridentin.* ſeſſio. in decreto de reformatione c. 20. & ſeſſio. 2. de reforma. c. 10.

g *Hac gl. nō videtur Bernardi, nec habetur in vetuſtis decret. aliquo exemplarib.*

h *Hac gloſſula non eſt Bernardi, nec reperitur in vetuſtis codicib.*

a ¶ *Eccleſiam.*] Sic ergo debet citari, qui perſonaliter non inuenitur. ſ. *ead. cauſam quæ.* vbi ſatis dicitur de hac materia. Sed quid ſiet, ſi reus non veniat, & iudices impediti, etiamſi veniſſet, procedere non potuiſſent: nunquid tenebitur ſaltem ad expenſas? Videtur, quod ſic: quia contumax eſt: aduocati enim non eſt contemnere auctoritatem prætoris. *ff. de iud. ſi quis ex aliena. & ff. de re iu. contumacia.* nec prodeſſe videtur, ſi caſu proceſſus iudicis impeditur, ſicut ſi facto fecerit, non videtur obtemperare voluntati. *ff. de codi. & demoſt. l. 2. in fi.* certus enim caſus debet eſſe ad hoc vt non veniat. *arg. de bo. poſ. ſecundum tab. l. 1. §. Ver. ſcientiam tamen.* & licèt mea non interſit, teneor tamen venire *ff. ſi quis cau. ſi eum in prin. ar. contra. ff. ſi quis cau. l. 2. §. ſi quis in iudicio. in fi. & ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. 2. in fi.* quia mihi intereſt actoris reū nō veniſſe: vt ibi. *ff. de iud. non videtur. & ff. de pecu. eo. tempore. & ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. verſ. ſed ſi in aliquem.* Et hoc verum eſt, quod non tenetur venire.

a *Iudice vel altero ex litigatoribus impedito dies iudicii differtur. Ioan. And.*

† *Giſebur.*

† *Poſt concil. Lateran. ſub Ale. iij. p. 3. ca. 4. & c. 1. eo. tit. in 3. compil.*

apud Eccleſiam[a] publicè proponatur.

TITVLVS XV.

De eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.

¶ Alexand. iij. Priori, & fratribus de Guiſeburch †.

¶ *Miſſus in poſſeßionem ex primo decreto in reali per lapſum anni veram, & incommutabilē illius rei poſſeßionē acquirit: licèt paſſus miſſionem, habuerit infra annum voluntatem cautionem præſtandi, quam tamen non deduxit ad effectum ſuo defectu. h. d. ſecūdum verum intellectum.*

CAP. I.

Conſtitutis † in præſentia noſtra R. Canonico veſtro, & reſponſalibus Præpoſiti de Beril. ſuper poſſeſſione Eccleſiæ de Lamento (in quam cauſa rei ſeruandæ[b] fueratis inducti) hincinde fuit coram nobis aliquandiu diſputatum: tādem ex vtriuſque partis aſſertione[c] tenuimus, quòd licèt cauſa rei ſeruandæ tantùm, in eiuſdem Eccleſiæ poſſeſſionem inducti fueritis, infra annum tamen altera pars ſtandi iuri non præſtitit cautionem, licet voluntatem[d] † præſtandi habuerit, & vos eam parati[e] recipere fuiſſetis. ¶ Ideoque decernimus, vt amoto poſſeſſionem præſcriptæ Eccleſiæ (ſaluo iure[f] quod idem Præpoſitus in petenda Eccleſia habere dignoſcitur) abſque contradictione qualiter habeatis[g]. Vt autem noſtræ diffinitionis ſententia inuiolabiliter obſeruetur, eam Apoſtolico duximus patrocinio roborandam.

¶ Clem. iij. Epiſcopo, & Archidiacono Eboracen.

¶ *Tempus annale non currit miſſionem paſſo, ſi infra illud cautionem iudicibus, vel alteri eorum aliis abſentibus obtulit, licet per eo, ſeu per eum recepta non fuerit. Et eſt caſus notabilis ſecundùm hunc intellectum.*

CAP. II.

Cvm † ſicut accepimus, inter P. Subdecanum †, & Abbatiſſam, & Conuentum ſanctæ Trinitatis, ſuper Eccleſia de

DE EO QVI mit. in poſſ. cauſa, &c.

¶ *Quia per cōtumaciā ſæpe peruenitur ad miſſionem in poſſeſſionem, ideo congruè poſt præcedentē iſta annectitur. Et quãuis in rubro fiat dūtaxat mētio de eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruādæ: tamē in nigro tractat etiam de interpoſitione ſecundi decreti, per quod transfertur vera poſſeſſio: vt in c. 1. Ex quo collige, quod nigrum quandoque eſt generalius rubro. concordat de officio deleg. c. 1. lib. 5. referendo rubrum ad c. ſi eod. tit. Abbas Siculus.*

Conſtitutis.] Actor miſſus in poſſeſſionē poſt annum efficitur verus poſſeſſor, licet reus infra annū cautionem præſtare voluerit. h. d. Primò narrat factū. Secundo interloquitur ibi, *Ideoque.* Abb. Sicul.

Casvs. Prior, & canonici de Guiſeburch. habebāt quæſtionē cū præpoſito de Beril. ſuper Eccleſia de Lamento: ad petitionē prioris, cauſa cōmiſſa fuit quibuſdam iudicibus: ſed quia præpoſitus fuit contumax, miſſi fuerunt Prior, & fratres in poſſeſſionē Eccleſiæ prædictæ cauſa rei ſeruandæ. infra annum præpoſitus non recuperauit poſſeſſionem, vnde anno elapſo partes propter hoc acceſſerunt ad Papam: in cuius præſentia ſuper poſſeſſione prædictæ Eccleſiæ fuit aliquandiu diſputatum: tandem per confeſſionem vtriuſque partis conſtitit Papæ, quòd licèt in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ dicti Prior, & fratres fuiſſent inducti, tamen altera pars infra annum nō præſtitit cautionem ſtandi iuri, licèt voluntatem habuerit, & ipſi cauſam parati fuerant recipere. Vnde Papa adiudicauit poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ prædictis fratribus, ſaluo iure proprietatis ipſi præpoſito. Not. quòd non ſufficit voluntas in caſu iſto ſine facto. Item qui non recuperat poſſeſſionem propter cōtumaciam amiſſa infra annum, poſt annum non recuperat ipſam, tamen de proprietate auditur.

b ¶ *Seruandæ.*] Super poſſeſſione, ſuper qua agebatur tanquam ſuper proprietate, ſecus ſi agatur ſuper beneficio, vel dignitate. ǰ. *in concil. Lugd. eod. tit. cum quis. lib. 6.*

c ¶ *Aſſertione.*] Cū ſi per vim, vel alio modo l. 1. & ita per confeſſiones partiū cōſtitit de meritis cauſæ, & ideo ex cōfeſſione proceditur ad ſententiā. ſ. *de tranſact. præterea. §. reſpondemus,* & ſ. *de reſt. ſpoliatis ad ſedem. ad fin.*[b] quia confeſſus in iure pro iudicato habetur. ǰ. *de confeſſ. cū ſuper. & c. ſeq. & C. de confeſ. l. vnica.*

¶ *Gl. ſo. ponit brocar. de voluntate, an habeatur pro facto. allegat ad negatiuam vnum can. vnā decre. & tres leges. ad affirmatiuam quatuor canones, & dat duas ſolu.*

b *Concor. l. certum. §. ſed ante. l. pſos. & ibi Bart. ff. de confeſſ.*

d ¶ *Voluntatem.*] Non tamē ſtudioſam, ſeu cum effectu: quia per eum ſtetit, & non per iudicem, vel per aduerſarium. alias ſi ſtetiſſet per iudicem, vel partem aduerſam, non imputaretur ei. ǰ. *eo. c. prox.* immò & ſi iudicem habere non poteſt, coram publicis, & honeſtis perſonis dēt cautionem offerre, ac præſtare, vt poſtea non currat annalis præſcriptio: vt ſ. *de off. ord. paſtoralis. in fi. & ǰ. eo. cum veniſſent.* Item eſt ar. quòd volūtas ſola nō ſufficit ſine effectu. ǰ. *de re iu. cum aliquibus. & ff. de conſti. pecu. promiſſor. §. conſtitutū. ff. de re iud. l. 4. § at prætor. & 86. diſt. non ſatis. & ff. qui mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi. in t. §. ſi voluntate. arg. contra. 32. q. 5. nec ſola. & c. qui viderit. de pæ. di. 1. c. quiſquis. §. ſi quis cum telo. 14. q. 5. ſi quid inueniſti.* S. l. vbi de neceſſitate opus eſt facto non ſufficit voluntas, ſi factū adimpleri poteſt, alias volūtas reputatur pro facto. vt in *c. non ſatis.* Vel aliter vbi quis habet volūtatem faciēdi bonum: ſufficit ſola voluntas, ſi non poteſt facere illud.[c] ſed ſi voluntatem habet malè faciendi, & per eum nō ſtat, putà quia procedat ad actum exteriorem, ei imputatur.[d] *de pæn. diſt. 1. ſi quis cum telo.* & in pluribus legibus iiſdem. alias ſola volūtas non imputatur. quia cogitationis pœnā nemo meretur. *de pæn. diſt. 1. c. cogitatio.*

† *Vel. l. ſi repetendi. C. de codi. inde. & l. prætor. & ibi Bart. ff. de noui o. pe. nuncia.*

c *45. diſt. duæ ſunt. Senec 34 ad Lucil. Magna pars bonitatis eſt velle fieri bonum. Ioā. And.*

d *Hieronym. ad Gelantiam dicit quadrū ad prædicta ratione pertinet: nocuit, qui nocere diſpoſuit. Ioan. And.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 2. compil.*

† *Al. ſubdiacon.*

a *Obliget etiam ipſam rem, quā recuperat, quæ poteſt poſſet etiam obligare ſe ad pœnam pecuniariam, de præſum. literas. ver. quo circa. vel prima e oris beneficij. de elec. cum dilecti. ad fin. ſeſſidum Hoſt. Ioan.*

¶ *Gloſ. ſeq. in prin. format duas quæſt. prima quid ſi paſſus miſſionem non valet propter impotentiam præſtare cautionem? Reſpondet, quòd ei non imputabitur. Secundo cui ſit præſtanda hæc cautio? Reſpondet, quod parti. hoc verum in diſtrictu iudicis.*

e ¶ *Parati.*] Si verò non fuiſſent parati eam recipere, non noceret præpoſito. *arg. ff. de le. commiſſo ſi fundus. in fi. §. in fi. §. in commiſſoria.* vel ſi eam præſtare non poſſet, non imputaretur ei: quia inanis eſt actio, &c. *ff. de dolo. nam is &* ſ. *de reſti. ſpo. olim. 2.* & ǰ. *de ſolu. Odoardus.* præſtat ergo, quam poteſt, ſcilicet iuratoriam, e ǰ. *de do. inter vir. & vxo. & de do. poſt diuer. reſti. per veſtram §. fin. & C. de epi. & cle. Auth. generaliter. & in Auth. vt nulli iu. § ſi verò. coll. 9. ſed illud proteſtetur.* ǰ. *de app. c. vlt.* Item habes hic, quòd parti præſtanda eſt cautio iſta: quod eſt verum: & ideo ſi non poteſt iudex haberi, præſtetur parti. Et iudici etiam poteſt præſtari parte abſente. ǰ. *eo. c. 2. & 3.* & ſ. *de offi. ordi. paſtoralis.* Si autem neuter poteſt inueniri præſtabitur alicui honeſtæ perſonæ, quæ recipiat cautionem nomine aduerſarij.

Additio. Sic ǰ. *de conuer. coniug. c. vlt.*

f ¶ *Saluo iure.*] Super proprietate. Sic ſ. *vt lite non conteſta. quoniam. §. quod ſi in f.* & ſ. *de do. & contu. prout in fi.*

g ¶ *Habeatis.*] Hic ſumitur. arg. quòd ſecundum decretum neceſſarium ſit in reali actione: ſed ideo datum fuit ſecundum decretum, quia dubitabatur ſuper cautione, an infra annum præſtita fuiſſet & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc ſatis dictum eſt. ſ. *eo. prox. contingit.*

Cvm ſicut.] Si non ſtetit per reum, quò minùs caueret infra annum, actor per lapſum anni non efficitur verus poſſeſſor. Diuiditur: nam in prima facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi: *Diſcretioni.* Abbas.

Casvs. Inter abbatiſſam, & conuentū ſanctæ Trinitatis ex vna parte, & P. ſubdecanū ex altera, coram abbatibus Thaurinen. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicibus delegatis ſuper eccleſia de Capit. quæſtio vertebatur. propter contumaciā P. ſubdecani iudices miſerunt moniales in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa rei ſeruandæ. Sed cūm hoc ad ſubdecani notitiam perueniſſet, ad archid.

archid. prædictum acceſſit, offerens ei ſtandi in iudicio cautionẽ, q̃m abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & abbas Taurineñ. viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus: poſſeſſionem tñ infra annum non potuit obtinere: vnde dictus P. poſt anhum acceſſit ad Papam petens ſibi ſuper hoc prouideri, cùm per ipſum non ſtetit, quò minus poſſeſſionem recuperaſſet infra annum: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi eſt ita; recipiãt à reo cautionem ſtandi iuri, & ei reſtituant poſſeſſionem non obſtante eo, quòd annus eſt elapſus: ſi per eum non ſteterit, quò minus infra annum & poſſeſſionem receperit, & dederit cautionẽ. Not. quòd ſi per me non ſteterit, quò minus faciã, quod debeo, non eſt mihi imputandum. Item ſi non poſſum hẽre copiam iudicis, nõ currit mihi tẽpus annale.

a ¶ *Res petita.*] Sic ſ. *Vt lit. non conte. q̃m. §. in aliis & j. eo. c. vlt. C. de his qui ad Eccle. cõfu. præſenti. § cũ autẽ.*

¶ *Glo ſeq. ſignat contrarium de l. tutor qui. & ſoluit.*

b ¶ *Sed non potuit obtinere.*] Sed nec debuit, cũ, iureſfuiſſet iudices, ipſe ſolus reſtitutionẽ dare non poterat: quia ſolus nõ habebat iuriſdictionẽ. ſ. *de off. dele. cũ in matrimonij. & c. Vno delegatorum. & 2. q 6. c. ei qui §* iteſi plures *arg. cõtra:* quiã cum res eſſet tẽpore peritura, archidiaconus poterat ſe intromittere. ſic apparet in tutoribus. *ff. de admin. tut. tutor qui. §. 1.* Sed nõ eſt verũ, vt dictũ eſt, cũ non haberet iuriſdictionẽ, poterat tñ cautionẽ recipere ab ipſo nomine aduerſarij, nõ tãquã iudex ſed tanquã honeſta perſona, & ſic non curreret tempus. ſ *de offi. ord. paſtoralis. ſ. Veruntamen.* de hac cautione dictum eſt in prox. *c. ſ. eo.*

c ¶ *Recepta*] Et ita quod non potuit facere primò, modò facere debet, vt poſſeſſionem recuperet: ſim. j. *c. 1.* ſic etiam ſi ad terminum venire, aut etiam ſoluere non potuiſti, non tamen poſt terminum eris à ſolutione abſolutus. *ff. de do & contu. cum dilecti. §. præterea. Verſi. ſi enim ff. de arbi. Celſus. §. 1.*

¶ *Gloſſa iſta notat, quòd ſi per me, &c. ſignat contrarium decretali prox. & ſoluit.*

d ¶ *Non ſteterit.*] Not. quòd ſi per me non ſtat, quò minùs faciam quod debeo, non eſt mihi imputandum. ſic ſ. *de reſcri. ſi autem. & c. plerunque. §. 1.* ibi, *poſtquam copiam. &* ſ. *Vt lit. non conteſt. quoniam. circa prin. &* j. *de appellat. ex inſinuatione.* ibi, *abſque damno. & 2. q 6. anteriorum. § ad hoc. &* j. *de app. ex ratione. arg contra.* ſ. *c. prox.* ſed ibi voluit ſolummodo, ſed nõ cum effectu, & voluntas ibi ſterit in ſuis terminis, hic vero voluit, & obtulit; ſed leſtit, qui reciperet, & abſente illo qui fuit cauſa cuſtodiæ in poſſeſſionem miſſus, ex cauſa neceſſaria, poſſeſſio reſtitui non debet. j. *de Verb. ſign. dilecto.*

CVm *Veniſſent.*] Si reus contra quem facta eſt miſſio in poſſeſſionem, doceat ſe contumacem nõ fuiſſe, non cõdemnabitur ad expenſas. Primò ponit factum coram Papa narratũ querelæ, vel appellationis remedio Secundo dat iudices ibi, *Nos igitur.* Abb. Sic. CASVS. Abbas ſancti Angeli cãm habebat ſuper quadã poſſeſſione cõtra P. Galleñ. legatus illius prouinciæ cãm illam cõmiſit quibuſdam iudicib. ſecũdũ ius. & bonã conſuetudinẽ illius terræ terminãdã: ſed cũ iudices vellẽt procedere in re ſecũdũ ius, pręfatus P. ad ſedẽ Apoſtolicã appellauit, ſed nihilominus iudices partẽ aduerſam in poſſeſſionẽ rerum petitarũ cauſa rei ſeruandæ mitti decreuerunt, ita quod ſi vſq; ad annũ, & diem præſtaret cautionẽ iudicio ſiſti, & parti alteri triginta libras reſtitueret ꝓ expẽſis, reciperet poſſeſſionẽ eãdẽ: poſtmodũ legatus ille receſſit, & alter legatus j. annu terrã illã eſt ingreſſus, corã quo dictus P. obtulit cautionem ſtandi iuri, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulauit, paratus reſtituere expenſas vſque ad ſex libras. ſed Abbas volebat triginta, & ſic annus elapſus eſt: vnde quæſtio iſta ad dñm Papam eſt delata, corã quo hæc, & alia propoſita fuerunt: dñs Papa decreuit illũ P. in poſſeſſionẽ reducẽdũ p̃ſta cautione p̃ſtita, ſtatuentes vt ſi cõſuetudo, quàm allegabat, laudabilis fuerit, ad expẽſas reſtituendas non compellatur: quia ex hoc appellauit. ſi verò conſuetudo laudabilis non fuerit, appellatio non tenuit, vnde ad moderatas expenſas reſtituẽdas abbati, quas cõſtiterit ipſum propter hoc feciſſe, cõdẽnatur. Not. quòd nõ obſtat lapſus anni ad recuperandam poſſeſſionem, ſi infra annum non ſtat per eũ qui amiſit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem poſſeſſionum, & ſi non eſt legitima non impedit quò minus detur.

e ¶ *Cauſa cuſtodiæ.*] Ar. q̃ nõ ſit poſſeſſor, ſed tñ cuſtos. ſic j. *e. c. ꝓx.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an bene fecerit iudex condẽnãdo ad expẽſas tẽpore miſſionis. Et dicit, q̃ nõ, duplici ratione.*

f ¶ *Reſtitueret.*] Hic malè pronũciauit, quia primo debuit ei de expenſis conſtare, ſaltem per iuramentum. *C. de iu. ſancimus.* b præmiſſa taxatione. ſ. *de proc.* conſtitutis, & hîc in fine dicit, quas abbatem conſtiterit propter hoc feciſſe. vnde perperam proceſſit, quia non debuit condemnare eum ad voluntatem abbatis: vnde Papa non ſtat illi condemnationi. Propterea condemnatio expenſarum debet fieri tempore præſtandæ cautionis, quo recuperat poſſeſſionem. *ſuprà Vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis. & infrà de ſequeſtra. c. 1.* & hic in fi.

¶ *Glo ſeq. reci. per q. an offerens cautionẽ corã legato, per id renũciauerit appellationi ad Papã intertella. arg. pro, & cõtra, & ſoluit, quærit demum, nunquid appellatio profuit? & Reſpondet.*

g ¶ *Obtulit.*] Per hanc oblationem cautionis interrumpit p̃ſcriptionem annalem. ſ. *de of. ord. paſtoralis, in fi. &* ſ. *c prox.* Et per hoc videtur renunciaſſe appellationi, & ratam habuiſſe ſententiam iudicũ illorum, ex quo acquieuit illi. *arg* ſ. *de off. dele. gratum. &* j. *de teſti. cum Veniſſent & arg ff. de iud. l. Verum. & ff. rẽ ra. ha. l 3. §. falſus* ſed cõtra innuit, q. Papa mandat inquiri de appellatione: quare per hoc non intelligitur renunciaſſe. Dicas, ex quo aduerſarius noluit recipere cautionem, & reſtituere poſſeſſionem ſtatim licuit ei proſequi appellationẽ: & ita cũ per eum non ſteterit, quin dediſſet cautionẽ, & recepiſſet poſſeſſionẽ, ſed potiùs per aduerſarium, & per iudicem, ei circa poſſeſſionem recuperandam obeſſe non debet: vt ſ. *c. prox.* Quid ergo profuit ei appellatio? Multum profuit: quia ſi appellatio ſua fuit legitima, non cõdẽnabitur in expenſis: ſi non fuit legitima, cõdẽnabitur in expenſis tñ neceſſariis, quas propter hoc cõſtiterit abbatẽ feciſſe, vt dicit in fi. ſi tñ non appellaſſet, ſimpliciter reſtituiſſet expenſas.

h ¶ *Cautione.*] Sufficienti. j. *de ſequeſtra. c. 1. in fi.*

i ¶ *Rationabiliter.*] Cũ hic Papa iubeat inquiri de appellatiõe, patet

Capit. † quæſtio verteretur: de Thaurino †, & de Corinth. Abbates, ac Archidiaconus Chima. à ſede Apoſtolica delegati, Moniales ipſas rei ſeruandæ cauſa, in poſſeſſionem rei petitæ [a] miſerunt: vnde cum hoc ad † Subdecani notitiam perueniſſet, ad Archidiaconum prędictum acceſſit, & offerens ei ſiſtẽdi iudicio cautionem (q̃m Abbas de Corinth. profectus erat in Angliã, & Abbas Thaurineñ. viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus) poſſeſſionem infra annum ſibi reſignari cum inſtantia poſtulauit, ſed nõ [b] potuit obtinere: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi eſt ita, ſiſtendi iudicio ab eo cautione recepta [c], ei poſſeſſionem reſtitui faciatis, nec obſtare volumus, quòd annus elapſus eſſe proponitur, ſi per eum nõ ſteterit [d], quò minus infra annum, & poſſeſſionem receperit, & dederit cautionem.

¶ Innoc. iij. Vrbinati, & Senagoleñ. Epiſcopis.

¶ Si paſſus miſsionem, repetens poſſeſſionem, allegat ſe contumacẽ non fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatũ præſtita cautione, & dilata condẽnatione expenſarum, quam euitat, ſi poſtea conſtiterit eum non fuiſſe contumacem.

CAP. III.

CVm † veniſſent ad Apoſtolicam ſedem Abbas ſancti Angeli, & P. Gal. idem P. propoſuit, quòd † prædictus Abbas cũ ſuper quadam poſſeſſione, coram Ioanne Apoſtolicæ ſedis Legato traxit in cauſam: *& infrà.* ¶ Verùm Legatus ipſe cauſam commiſit Iudicibus, ſecundùm ius, & bonam terræ conſuetudinem † terminandam: qui cùm ſecũdùm ius tantùm vellent procedere, præfatus P. noſtram audientiam appellauit: ſed Iudices nihilominus partem aduerſam in poſſeſſionem rerum petitarum inducendam cauſa cuſtodiæ [e] decreuerunt: ita quòd ſi vſque ad annum, & diem præſtaret ſiſtendi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras reſtitueret [f] pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eandem. Cumque G. ſedis Apoſtolicæ Legatus infra annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſe cautionem ſtandi iuri obtulit [g] coram eo, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulauit, paratus expenſas reſtituere factas in lite, quæ ſex librarum ſummam (ſicut aſſerit) non excedunt: ſed Abbas triginta librarum ſibi reſtitui petiit quantitatem: *& infrà.* ¶ Nos igitur ipſum P. cautione [h] præſtita, in poſſeſſionem credimus † reducendum: Hoc etiam decernentes, vt ſi conſuetudinem, quam allegat, laudabilem eſſe conſtiterit (quia ex hoc ſequitur eum rationabiliter [i] appellâſſe) ad reſtituendas expenſas nullátenus compellatur: alioquin, cùm ex hoc appareat eum fruſtratoriè appellâſſe) ad reſtitutionem

† *Alias, col.*

† *Alias ita: Taurien. & de Colle. abbates, & Archidiaconus Chimeſen. aliis: ita: Thaur. & de Comi. Abbates, ac Archidiaconus Chi. mem.*

† *In codice Barbatiæ i-ta ad eundẽ ſubdiacons.*

a *In tutoribus loquitur, quorũ officiũ quilibet exercet in ſolidum, ne Vtilitas perſona, cui dati ſunt, impediatur. ff. de adminiſtr. tuto. ſi plures. delegati Vero ſimpliciter dati Vnus ſine reliquo nihil poteſt.* ſupra de of. deleg. prudẽtiam *Ioan. And.*

† Ca. 1. eo. tit. in 3. com. pil. *Et de intellectu Vi de Dec.* in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſti. & in c. conſulta tionibus. de of. deleg. *& Romanum* ſing. 414

† *In codice Barbatiæ ita: quod cum dictus abbas eum ſuper quadam poſſeſſione coram L. ap. ſe. le. traxerit in cauſam.*

† *Inſero, quod conſuetudo terra liges clericos. conc. l. 1. & ibi P. de Bel. per. ſt. Cy. & Doct. C. de ſum. trini. & deficiente terra cõſuetudine, tũc ad quã ſit recurrẽdum cõſuetudinẽ, vide latè per gloſſam in c. cõſuetudo. diſt. 1. & in c. illud. diſt. 12.*

† *In codice Barbatia legitur decreuimus. In cæteris, credimus, habetur.*

b *Ibi iudex æſtimat expenſas, & de illis diffinit poſt iuramentum. Ioan. And.*

Præſcriptio annalis interrũpitur per oblationem cautionis.

patet, quòd non receſſit ab ea per oblationem cautionis, ſed hoc fuit culpa aduerſarij, qui eam noluit recipere: quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expenſis, ſi legitimè appellauit: & ſic tutius fuiſſet illi accepiſſe moderatas expēſas.
a ¶ *Illarum*] Et etiam ad eas, quas fecit in rebus, quarum poſſeſſionem tenebat, conſeruandis: etiamſi non expediebat facere illas, dum tamen credebat expedire a. *ff. de bo. au‑ ctor. iud. poſſ. prætor. aut.* §. *quod ait prætor.* aliàs generale eſt, vt non ſufficiat credere, & expedire, niſi in veritate expediat. *ff. de nego. geſt.* ſed an vltro. §. 1. *in fin.* vtiliter enim debet cœptum eſſe negotium, licèt non ſpectemus euentum: vt hîc dicit.
b ¶ *Neceſſarias.*] Neceſſariæ expenſæ dicuntur, impenſæ ſine quibus deterior eſſet res, ſi non fieret, aut etiam periret. *ff. de verb. ſign. impēſa. & ff. de pignor. act. ſi neceſſarias. & ff. de impen. in re do. fa.* impenſæ & duabus legibus ſeq. de hoc dictū eſt ī. *tit. prox. c. finem*

a *Sufficit enim hoc caſu, quòd nō ſit in dolo. & de hoc in Spe.* de ſecūdo decreto. §. quod ſi actor. *Ioan. And.*

cogatur expenſarum illarum a, quas Abbatem conſtiterit propter hoc neceſſarias b in lite feciſſe.

¶ Gregorius ix.

¶ *Contra abſentem, qui non dimiſit Procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente, fit miſſio. h. d. ſupplendo ad literam maximè: vt dicitur in glo. Et eſt verus, & notabilis intellectus.*

CAP. III.

SI aduerſarius tuus poſt citationis c edictum, ad remota loca ſe transferens, Procuratorem legitimum non dimiſit: & denunciatione publicè facta domi d, non apparet, qui defendat e eundem: iure petere poteſt, vt in poſſeſſionem earum terrarum, de quibus quæſtio vertitur, cauſa cuſtodiæ inducatis †.

† *Vide tex. in l. 2. & ibi Bart. ff.* ſi quis in ius voc. non ierit.

SI *aduerſarius.*] Si reus citatus ſe abſentat, nec procurator, nec alius eum defendit, mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ cauſa cuſtodiæ. h. d. inhærendo literæ, quòd reus fuit prius perſonaliter citatus, & poſtea ſe abſentauit. Primò ponitur thema, ex quo quæſtio. Secundo ſolutio ibi, *Iure petere.* Abbas Siculus.

TITVLVS XVI.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Alexander iij. Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Priuilegium etiam à Principe impetratum, per quod priuatus quis ſine cauſa cognitione lite pendente vſu poſſeſſionis, tanquam ſurreptitium non valet, ſeu tanquàm rationi obuium eſt reuocandum.*

CASVS. Aliquis citatus fuit ad cauſam, poſt citationem abſentauit ſe nullum dimittens procuratorem. Quæritur, qualiter contra ipſum ſit procedendum? Rñdet, quòd denunciatio ad domum ipſius legitima debet fieri: & ſi non apparet, qui defendat eum, actor in poſſeſſionem rei petitæ cauſa rei ſeruandæ poteſt induci. No. quòd quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui eum defendat: aliàs procedatur contra ipſum, vt hîc dicitur.
¶ *Glo. ſeq. dat duos intellectus ad textum. Panor.*
c ¶ *Citationis.*] Hoc ideo dicit: quia ſi ante citationem, & non in fraudem ſe abſentaret, non daretur reſtitutio poſſeſſionis contra ipſum: licèt præſens vellet probare ſpoliationem, & poſſeſſionē. ī. *de offi. deleg. conſultationibus.* ſed miſſio in poſſeſſionē cauſa cuſtodiæ, nihilominus fieri dēt. & ita quod dixit: poſt citationis edictum, idem intelligo etiam ante citationem: quia dēt dimittere procuratorē, qui ad loca remota ſe tranſtulerit. De hoc dictū fuit ī. *de offi. deleg. conſultationibus.* vnde ſupple hic maximè.
d ¶ *Domi.*] Sic ǰ. *de do. & contu. cauſam quæ.* vbi de hoc ī. & c. *venerabilis.* ꝯ *ff. ex quibus cau. ma. item ait. §. hoc autem. & l. ſeq. & ǰ. de cle. non reſi. ex tua.* Bernar.
e ¶ *Qui defendat eundem.*] Ergo ſi appareat, qui defendat eundē, audiendus eſt. *ff. de procuratoribus. ſeruum quoque. §. publicè. & l. abſens & C. eo. exigendi.* præſtita ſatiſdatione, vt in *l. exigendi. & ff. de in ius vocando. neque. §. qui in ius.* & ille qui defendit, id facere debet, quod dominus in lite faceret, & cauere idoneè, id eſt, iudicatum ſolui. *ff. de procuratoribus, ꝯ defenſoribus. ſed & hæ perſonæ. §. defendere.* & appellare tenetur, ſi contra ipſum pronunciabitur. ī. *de procuratoribus non inuiſſe. & ǰ. de appellatio. ſi ſuſtus. ff. de nego. geſt. l. liberto. §. Sieruio.* & ita quilibet tenetur mittere procuratorem, qualitercunque ſit abſens, b aliàs requiſitis amicis, & facta denunciatione, ſi non defenditur, procedi‑ tur contra ipſum. vt hic dicit. & *ff. ex quib. cau. ma. item ait prætor. §. vlt. & l. ſeq. & ī. de do. & contu. cauſam quæ.*

b *Concord. l. ignorate. & ibi Bart. ff. de teſt. mili. & l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de damno infect.*

VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.
¶ *Viſum eſt ſuprà de quadā innouatione, quæ ſit contra abſentes contumaces: quia fit miſſio in poſſeſſionē, quandoq; proceditur ad excōmunicationem, vel ad ſententiā diffinitiuā. Sed ne crederet aliquis, quod eodē modo circa ſtatū cauſæ præcedētis poſſet aliquid innouari, & mutatio fiat circa ſtatum eorū: ideo annectitur hæc rubrica. Et not. quòd hæc rubrica formatur negatiuè: ex quo infertur, quod regulariter lite pēdēte nihil eſt innouandum. Quādo autem dicatur lis pendere, quoad materiā huius tit. vide text. not. in clem. 2. eod. tit.* & ibi *gl. & 11. q. 1. c. vlt. & 16. q. 4. Volumus. Abbas.*

CAP. I.

A† Memoria noſtra non excidit: *& infrà.* ¶ Statuimus, vt literæ prohibitionis f noſtræ, quas ad petitionē Archiepiſcop Cantuarieñ. tuæ fraternitati direximus, nullum tibi præiudicium g faciat, quò minùs tibi, & ſucceſſoribus tuis liberum ſit (quemadmodum vobis eſt beneficio priuilegiorum Apoſtolicæ ſedis indultum, & tu, & prædeceſſores tui conſueuiſtis facere) ante vos per totam Angliam deferre crucem h, quouſque diffinitiua ſententia decernatur, an Eccleſia tua de iure i † hoc debeat habere.

¶ Clemens iij. †

¶ *Accuſatus de adulterio ad ſeparationem tori, non debet lite pendēte priuari poſſeſſione coniugali.*

CAP. II.

LAudabilem †: *& infrà.* ¶ Quæris, quando matrimonium accuſari contingit, an ſtatim ſit carnale commercium

A *Memoria noſtra.*] Lite pendēte reus commodo poſſeſſionis ſuæ priuari non debet. Primò deciſè ponit querelam. Secundò prouidet ibi, *Statuimus.* Abbas.
¶ *Glo. ſeq. ponit caſum.*
f ¶ *Litera prohibitionis.*] Eboraceñ. Archiepiſcopus ex priuilegio Apoſt. ſedis faciebat crucem portare ante ſe per totam Angliā, Papa ad petitionem Cantuarieñ. archiepiſcopi prohibuit ei per literas ſuas, ne hoc faceret, donec cognoſceretur, an hoc faceret de iure: ſed quia Papa priuauerat illum ſine cauſæ cognitione, dicebat archiepiſcopus Eboraceñ. quòd non debuit prohiberi ante cauſæ cognitionem. Vnde Papa ſtatuit, quòd non obſtante illa, vel aliqua probatione, faciat ante ſe portare crucem per totam Angliam, quouſque conſtiterit, an de iure hoc facere debeat. Bernardus. No. quòd lite pendente nō eſt alicui auferēda poſſeſſio. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp. *Et adde notas huius c. in quib. contra hæreticas defenditur conſuetudo geſtandi crucem, vbi plurima de crucis ſigno.*

† Hodie de iure poſſunt archiepiſcopi crucem ante ſe deferre per quauis loca etiā exempta ſua prouincia, quouis priuilegio contrario non obſtante. Clemen. vlt. de priuile. & quod dicit hic glo. in verbo de iure, procedit de iure antiquo.

† *Aliàs* Celeſtinus iij. † Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpil.

g ¶ *Præiudicium.*] Et ita quod illicitè factum eſt, poteſt licitè reuocari. 35. q. 9. *quod quis commiſit, & c. ſententiam Romana ſedis.* & ſapientis eſt reuocare, quod prauè fecit. 22. q. 4. *magna. & ff. de re iudi. quod iuſſit.* etiam errorem ſuum quilibet emendare tenetur ī. *de ac. qualiter, & quando.* 2. ǰ. *de ſen. excom. ſacro. §. ſi verò & de ap. cum ceſſante.* & in *Auth. de nupt. circa princ. per veram columnam. coll. 4.* Ex quo Papa reuocat, quod iniuſtè fecit: multò fortiùs & alij hoc facere debent: immò & quòd bene factum eſt, ſi incipiat eſſe occaſio mali, deſtruendum eſt. 63. *d. c. quia ſancta. §. verum.* & 12. q. 1. *certè ego ſum.*
¶ *Glo. ſeq. no. incorporalia quaſi poſſideri: poſſeſſorem non priuari, niſi in caſu alle. horum concordantias.*
h ¶ *Deferre crucem.*] Not. ꝙ incorporalia poſſidentur, vel quaſi poſſidentur, vt hic, & 84. d. *quiſquis. & ī. de cauſa poſ. & proprie cum Eccleſia. §. nos igitur. in fi. & ǰ. de præſer. ſi diligenti. circa medium. ff. de vſur. l. 4. §. ſi viam. ff. de acq. re. do. ſeruus. §. 1.* Itē patet, ꝙ lite pēdēte nō debet quis priuari ſua poſſeſſione. 6. q. 4. *volumus. & ǰ. de priuil. dudum. & C. de proba. l. 2. & C. de rei ven. l. vl. & in Auth. in medio litis ſacras iuſſion. non fieri. §. illud quoque. coll. 8. & ff. de peti. hære. diuus Pius. & 8. q. 4. nemo. ꝯ ǰ. tit. prox. c. 2.* & per totum, niſi aliàs ſuſpectus eſſet de dilapidatione 3. q. 2. *quia ea. & ǰ. de ſimo. licet Heli. & ff. qui ſatiſd. cog. ſi fideiuſſor. §. vlt. & ǰ. tit. prox. c. 2. & 3. & 2. q. 6. quotiens.* c
i ¶ *De iure.*] Nota quòd quatuor patriarchales ſedes vbique poſſunt crucem ante ſe portare, præterquam in vrbe Romana, vel in præſentia Papæ, vel ipſius ſcilicet Papæ legati. ǰ. *de priuil. antiqua.* alij verò non, niſi in prouincia ſua: & niſi hoc alicui per priuilegium ſpeciale ſit conceſſum, vt hic dicitur: & ita quod dicit de iure, id eſt, de priuilegio ſpeciali: & hoc iure cognoſcitur, qualiter fuerit conceſſum verum per ſurreptionem, & in præiudicium alterius, vel non; quia ſic non debet valere. *arg. ſuprà de vſu pallij. ex tenorum. ꝯ ſuprà de off. ord. licèt. & ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. ſi quis à principe.* quia in præiudicium alterius non debet priuilegium: vt in d. §. *ſi quis à principe. & ī. de conſue. cūm olim.*

c *De his quatuor patriarchis ea‑ rilque nomini‑ bus, & dignitate vide de Caſſaneū* in catalogo gloriæ mūdi, pa. 1. cōſideratione 9.

L*Audabilem.*] Lite pendente ſuper coniugio, non interdicitur coniugibus carnale commercium. h. d. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſp. ibi, *Ad quod.* Abb. Siculus.

CASVS.

CASVS. Aliquis accuſat matrimonium propter conſanguinitatem, vel aliud perpetuum impedimentum, quęritur, an ſtatim carnale commercium ſit ſuſpendendum? & reſpondetur, quòd alteruter coniugum priuari non debet iure, quod habet in altero, ante finem cauſæ. No. quòd lite pendente vxor debito iure priuari non debet. Item not. quòd ille, qui ad mandatum Eccleſiæ ſoluit debitum vxori, ſibi præiudicium non facit.

† *Aliàs, Ad quod tibi breuiter, &c.*

¶ *Gl. ſeq. alleg. 12. concor. ſ. ſ. decret. 2 can. & 3. leges, demum ſignat contrarium, & remittit. item ſignat aliud, & ſoluit.*

a ¶ *Probatam.*] ſ. *de off. deleg. cauſam matrimonij.* ſ. *de diuor. porro.* & ſ. *de reſpo. ex conqueſtione & 8. q. 4. nonne.* & *17. diſt. § hinc eſſet.* & *16. q. 4. Volumus.* & *15. q. vlt. c. vlt.* & ſ. *de in integ. re. cũ veniſſent.* & ſ. *c. prox.* & *C. de rei ven. res alienas.* & *C. de proba. l. 2.* & *C. de libe. cauſa. non ideo. & arg. contra.* ĩ. *de re iud. tenor.* Sol. ibi, & ĩ *de regu. Venies.* Item *arg. contra* ſ. *de reſt. ſpol literas. ad fin.* Vñ non fuit plena reſtitutio, ſed id ideo eſt, quia habebat inconti-

ſuſpendendum: & *infrà*. Ad quod † breuiter reſpondemus, quòd coniugum alteruter accuſatus, ante probatam [a] accuſationem, iure, quod habet in altero, priuari non poteſt.

Innoc. iij. Abb. & Conuentui ſancti Siluestri.

¶ *Qui rem litigioſam alienauit, ita quod rehaberi non poteſt, debet æquiualentem ſubſtituere in locum illius, quam alienare non poterit. h. d. cum ſeq.*

CAP. III.

Eccleſia † ſanctæ Mariæ in Via lata, contra Ioannem de Ateia (qui quaſdam poſſeſſiones ipſius dicebatur contra iuſtitiam detinere) mouit ſub L. iudice quæſtionem: & *infrà*. ¶ Prohibemus, ne poſſeſſiones, quæ ſucceſſerunt [b] in locum, & ius illarum: quas ab Ioan. de Ateia Eccleſia ſanctæ Mariæ pe-tierat, in monaſterium veſtrum ab eodem Ioan. lite pendente tranſlatas, alienare interim præſumatis †: vt ſi Eccleſia ſanctæ Mariæ de vitio litigioſi [c] contractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne ſi obtinuerit in iudicio, in vanum laboret [d], monaſterio veſtro minimè poſſidente) ſit, quod euincere valeat, & habere.

¶ Idem.

¶ *Idem dixit, quod in præcedenti.*

CAP. IV.

ij Eccleſia ſanctæ Mariæ: & *infrà*. ¶ Poſſeſſionem, qua fuerat, prætermiſſo iuris ordine, prædicta Eccleſia ſpoliata, ſibi

nenti probationes, nec ſunt contraria: quia ibi agitur poſſeſſorio, hic non. vnde non debet alteruter priuari. & c. ille tamen qui conſcius eſt impedimenti, non debet exigere, nec reddere: vt in decre. literas. B.

† *Huc referatur c. 10. ſuprà de conſti. & vide c. 1. tit. de reſtitutione ſpo. in 3. comp. vnde facilè intelliges hoc fragmentum, & c. quod proximè ſequitur.*

a *Qua prouocat in libertatem: ſi non probat, poſſeſſor in poſſeſſione tuebitur. Ioan. And.*

Eccleſia.] Hæc decre. & ſequens de eodem facto loquuntur: & aliqua ponuntur ibi, quæ præceſſerunt tempore aliqua poſita hic. Et de hoc eodem facto loquitur *c. Eccleſia ſancta Mariæ de conſtitu.* & malè poteſt intelligi vna ſine aliis. Et ideo gloſſa hic ponit caſum, & ſeriem facti ad omnes tres decr. Et ſi vis habere ſeriem facti, prout contigit, ordo eſt, vt primò legatur iſta decre. vſque ad verſ. *Prohibemus.* ſecundò decret. ſeq. vſque ad fin. tertiò illa, ſcilicet, de conſti. quartò iſte verſi. *Prohibemus.* Et h c ideo, quia principium huius c. ponit principium, & originem huius negotij vſque ad verſ. *Prohibemus.* & ſub illa dictione. & *infra*, quæ præcedit verſ. *Prohibemus* deciditur, qualiter facta alienatione rei litigioſæ in monaſterium, monaſterium fuit de facto ſpoliatum per ſenatorem occaſione ſtatuti, de quo in gloſſa: & tradita fuit poſſeſſio Eccleſiæ ſanctæ Mariæ: quæ etiam fuit poſtmodum de facto ſpoliata per quendam conſiliarium Capitolij: & reſtituta fuit illa poſſeſſio de facto monaſterio: qua reſtitutione facta, monaſterium illam poſſeſſionem titulo locationis tranſtulit in quendam potentem, ita quòd de facto haberi non poterit. Primò incœpit iuridicè coram Papa Eccleſia ſanctæ Mariæ petere reſtitutionem contra factum illius conſiliarij: ſed quia illa poſſeſſio haberi non poterat de facto, vt ſ. dixi, & multa de facto fuerunt innouata: Papa prouidit, prout habetur in decret. ſeq. & reſtituit Eccleſiæ ſanctæ Mariæ poſſeſſiones ſubrogatas in locũ illius, ſeu illarum quæ haberi non poterant: poſt quæ petiit ſecũdò monaſterium reſtitutionem illarum poſſeſſionum occaſione ſpoliationis factę per ſenatorem: & Papa monaſterium reſtituit, vt dicitur in *decret. Eccleſia de conſtitut.* quia reſtitutione facta, Papa timens ne monaſterium illas poſſeſſiones ſubrogatas alienaret, ſicut fecit de principalibus: mandauit monaſterio, prout dicitur hic in verſ. *Prohibemus.* Et ex his iuncta gloſſa 1. habes clariſſimè ſeriem, & ordinem negotij. Et hæc decr. non poteſt commodè diuidi propter mixturam facti: de qua ſ. Abbas.

b *Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis codicibus reperitur.*

CASVS. ad [b] vtramque decretalem Eccleſia ſanctæ Mariæ in Via lata, mouit quæſtionem contra Ioannem de Ateia ſuper quibuſdam poſſeſſionibus coram L. iudice lite conteſt. idem Io. poſſeſſiones illas tranſtulit in monaſterium ſancti Siluestri: demum ſenator Romanus occaſione cuiuſdam ſtatuti (in quo cõtinebatur, quod ſi quis rem litigioſam transferret in alium lite pen. poſſeſſio auferretur poſſeſſori, & daretur petitori) ſpoliauit monaſterium poſſeſſionibus illis, & eas reſtituit Eccleſiæ ſanctæ Mariæ: poſtea ſententia ſenatoris fuit reuocata, & ſpoliata fuit Eccleſia ſanctæ Mariæ, & monaſterium reſtitutum. Lite illa pendente Cęleſtinus reuocauit cauſam ad præſentiam ſuam: non obſtante illa reuocati ne, diuerſæ ſententiæ latæ fuerũt per ſenatores, q̃nque pro Eccleſia, q̃nque pro monaſterio. vltimò corã Innocentio petebat Eccleſia ſanctæ Mariæ reſtitutionẽ illarũ poſſeſſionũ, quib. iniuſtè fuerat ſpoliata per quendã cõſiliariũ Capitolij: dominus Papa reuocauit in irritum, quicquid actum fuerat ab aliis, poſt quã Cęleſtinus reuocauit negotium ad curiã ſuam: & reſtituit Eccleſiam ſanctæ Mariæ: & quia poſſeſſiones illæ fuerunt obligatæ alij titulo locationis, poſt reſtitutionem factã ab Ioan. de Ateia, nec monaſterium poterat recuperare eas, vt eccleſiam reſtitueret, pcepit Papa, quòd Monachi aliàs poſſeſſiones æquiualentes prioribus ſubſtituerent loco priorũ: quod & factum fuit arbitrio bonorum virorum: & illæ ſubſtitutæ erant pignori obligatæ: & Papa fecit illas liberari à creditoribus, qui domino Papæ inſtrumẽta pignoris reddiderunt. Demum monaſterium petiit reſtitutionem illarum poſſeſſionũ cõtra ſententiã ſenatoris, & Innocentius ipſum reſtituit cõtra ſententiam ſenatoris, præcipiens vt poſſeſſiones illæ ſubſtitutæ non debeant alienari vt Eccleſia ſi voluerit agere de proprietate, vel de vitio litigioſi cõtractus, ſit, quod euincere valeat, & habere.

Not. quòd res, quæ ſuccedit in locum alterius, eodem iure cenſetur cum illa. Item lite pendente res, quæ ſit litigioſa, in alium transferri non debet.

¶ *Glo. ſeq. arg. quòd res, & c. & ſignat contrarium.*

b ¶ *Succeſſerunt.*] Hoc ideo dicit, quia poſſeſſiones, ſuper quibus cõtra Ioannẽ de Ateia mouit eccleſia quæſtionẽ, monaſteriũ ſancti Siluestri locauerat alij, locationis titulo, quas monaſteriũ recuperat à Ioãne de Ateia lite pen. vt ĩ. *c. prox.* & hic dicitur: vnde monaſteriũ, quia non potuit illas poſſeſſiones reuocare, aliàs poſſeſſiones æquiualentes prioribus ſubſtituit in locũ illarum. & eſt hic ar. quòd res, quæ ſuccedit in locum alterius, eodem iure [e] cenſetur cum illa. *arg.* ĩ. *de vſur. cùm tu. in fi. & in gloſ. fi. & 93. diſt. c. vlt. & 94. diſt. c. 2. & ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. 1. ſi rẽ ſuã. ff. de le. 2. imperator. in fi. & l. ſeq. & ff. de dona. inter virum, & vxo. l. vxor marito.* d *Arg. contra ff. de fur. qui vas. §. vlt.*

¶ *Glo ſeq. tractat, quæ ſit pœna litigioſi contractus: quod ſit vitiũ litigioſi: caſus, quibus ceſſet in ſpeciali, & vniuerſali iudicio.*

c ¶ *Litigioſi.*] Pœna litigioſi cõtractus eſt, quòd emptor ſciens rẽ litigioſam, pretium amittat, & rem reſtituat, non vt cedat lucro alienatori, ſed pretium, & alia tanta quantitas ab eo, qui alienauit dabitur fiſco. Ignorans pretium recuperat à venditore, & tertiam partem pretij: quia ei non manifeſtauit rem litigioſam fuiſſe. Et eodem modo punitur dator, & donatarius ſciens, vel ignorans, ſecundùm quòd traditur. *C. de litigi. l. vlt.* Vitiũ litigij dicitur, cùm quis rẽ litigioſam in iudi. iũ deductã, de cuius dominio mouetur quæſtio inter actorẽ, & reum, transfert in alium lite pen. ſiue ſint res, ſiue actiones [e] *C. de litig. l. vlt. in princ. & in Auth.* ibi poſita. Tamen in aliquibus caſibus, qui ponũtur in ipſa lege, põt res litigioſa alienari, ſcilicet nomine dotis, dõnationis ante nuptias, tranſactionis, & diuiſionis rerum hæreditariarum factæ, vel per legati, vel per fideicommiſſi cauſam: & hæc locum habent in ſpecialibus iudiciis. In vniuerſalibus verò cùm agitur de hæreditate, prætor permittit quandoque fieri alienationẽ, ſ. pro impenſis funeris, pro ſolutione debiti, pro cibariis familiæ. *ff. de pet. hæred. deuns.* Et ita Eccleſia ſanctæ Mariæ poterat agere de vitio litigioſi contractus contra Ioan. de Ateia, qui tranſtulit poſſeſſiones illas in monaſterium, lite pendente, vel ad pœnam: & ad ipſam rem contra monaſterium, vt in *l. prædicta. C. de litig. l. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Laboret.*] Sed qualiter poteſt hoc eſſe. quod in vanum ſit talis actio, cũ ſi monaſterium offerat ſe liti, condemnabitur in expenſis, ac ſi poſſideret. *ff. de rei vendic. is qui ſe. & ff. de petitio. hæred. qui ſe litt.* & cùm de ius pro poſſeſſione habeatur. *ff. de regul. iur. parem?* Dic, quòd ceſſant illæ leges in Eccleſiaſticis negotiis, ne delictum perſonæ, & *c. 19. q. 6. Epiſcopum. & infrà de except. cùm venerabilis.*

ij Eccleſia.] Nota [f], quòd poſtquam ſuperior reuocat ad ſe negotium: quicquid fit poſtea ab inferiori, non tenet: vnde reuocari debet ſaltem de facto. Item cùm res reſtitui non poteſt, in alio æquiualenti fieri debet reſtitutio.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

† *Vide tenetur l. Fulcinius §. quod ſi autem. & ibi Bartol. ff. qui. ex cau. in poſ. eat.*

e *Quia ſubrogatũ ſapit naturã eius, in cuius locum ſubrogatur, de quo latiſſimè Euerardus in loco: à vi ſubrogationis. in locis legalibus.*

d *Loquitur de re empta per maritũ, ex pecunia ſibi donata per coniugẽ ad quam cõtinuo habet vxor vel ſit im tem. Ioã. And.*

c *Hoſt. dicit, quod hoc habet locũ in rebus corporalibus tantùm mobilibus, & immobilibus, ſed non in incorporalibus, nec hypothecaria actione. in Auth. de lite. §. ad hoc. ſed nec ſimpliciter interdict. rei facto rẽ litigioſam. C. & ff. de lit. l. 2. Io. And.*

f *Secus antiqua exemplaria, in quibus caſus hunc, & præcedentes decretales in ſuperiori narrabatur, hoc conſulto omiſimus: perperam enim in recentioribus codicibus fuit dimiſſum.*

a ¶ *Reuoca*

a ¶ *Reuocauit.*] Tanquam à non ſuo iudice factum : quia ſenatores non debuerunt poſtea ſe intromittere. ſ. *de of. dele. licet. & 2. q. 1. nomen. 3. q. 6. multùm ſtupeo. arg. contra.* ſ. *de offi. or. ſignificauit.* ſed illud ideo fuit: quia delegatus non procedebat. & altera pars remanebat in manifeſto delicto.

b ¶ *Aßignaſtis.*] Et ſic monaſterium incidit in vitium litigioſi contractus vt ſ. *eit. prox.* vt Io. fecit. vnde ne in monaſterium conueniretur de vitio litigioſi cō tractus, Papa æquiualentes poſſeſſiones fecit illis ſubſtitui, & ita non præiudicatur Eccleſiæ ſanctæ Mariæ cùm monaſterium paratum ſit ſuſcipere iudicium in re æquiualēti. ſim *ff. de alien. iud. mu. cauſa fac. quia etiam in fi.* & officio ſuo inflixit eis hanc pœnã, & merito: quia dolo deſiit poſſidere monaſterium. dolus eñ facit eum haberi pro poſſeſſore. *ff. de rei ven. qui in petitorio. a & ff. ad exhibē. Iulianus. 1. reſp.*

c ¶ *Poteratis.*] Quia fortè conductores potentes erant.

d ¶ *Aßignari.*] A monaſterio: & cauere etiã debebãt, quòd nõ eſſent alij obligatæ. *arg. ff. de pign. ac. credit. res ven. ſi poſt acceptum.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. concor. ſignat contraria, & ſoluit.*

e ¶ *Reſignauerunt.*] Eo enim ipſo videtur res liberata *arg* ſ. *de pact. cū prodē. §. ille. ff. de leg. 3. qui chirographum. ff. qua res pign. ob. poſ. l. 2. ff. de pa. l. 2. in fin. C. de ſol. pecunia. C. de do. l. 1. C. de remiſſ. pign. creditricē. arg. contra. ſuprà de renunc. ſanè. & c. Veniens. & ff. de pactis. l. 3.* vbi dicitur, quòd licèt pignus reſtituatur, nõ videtur remitti debitum: ſed ſecus eſt, ſi reſtituatur chirographum, vt in primis cō cor. quia ille cui fit reſtitutio, vtilitatem debet inde habere, ex chirographo nullam vtilitatem conſequitur. ſi debitum non intelligatur remiſſum: ſed ex pignore ſic: quia pōt vti pignore, vnde pignus ſæpe reſtituetur precario propter vtilitatem, ſed chirographum nunquam: & ideo debitum, quod ibi continetur, intelligitur eſſe remiſſum.

† *Vide* l. iuſtè poſſidet. *& ibi Bar.* ff. de re iu.

a *Vendicãs, fruſtra agat, debet inquirere, an reus poſſideat. Vel dolo deſierit poſſidere. Io. And.*

† *Barceruilla.*

† *Baſſauilla.*

reſtitui poſtulabat † : *& infrà.* ¶ Nos quicquid ab aliis factum fuit (poſtquam prædeceſſor noſter ad curiam ſuam idem negotium reuocauit [a]) irritum decernimus, & inane : *& infra.* ¶ Verùm quoniam præfatam poſſeſſionem, poſt reſtitutionem vobis factam ab Ioan. de Ateia, alij locationis titulo aſſignaſtis[b], neque reſtituere poteratis[c]. Eccleſiæ ſpoliatæ : loco ipſius tantundem poſſeſſionum æquiualētium, ad arbitrium bonorum virorum, ipſi Eccleſiæ fecimus aſſignari[d]: quas, quoniam alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis inſtrumentum pignoris reſignauerunt[e].

¶ Honorius iij. Cancellario, Cantori, & A. Canonico Pariſien.

¶ *Lis decidenda eſt ſecundùm iura exiſtentia tempore controuerſiæ, nõ autē ſecundum priuilegium impetratum lite pendente, niſi de litis pendentia mentionem faciat.*

CAP. V.

Dilectus filius magiſter A. perſona Eccleſiæ de Baſſeuilla † expoſuit coram nobis, quòd cùm inter prædeceſſorem ſuum ex parte vna, & Priorem, ac Monachos de Baſſeuilla ex altera, ſuper decimis noualium infra fines parochiæ ſuæ conſiſtentium, quæſtio emerſiſſet, ea pendente coram Iudicibus delegatis, Abbas, & Conuentus maioris monaſterij Turoñ. quibus ſubſunt Prior, & Monachi ſupradicti pro ſe, ac membris ſuis, obtinuerunt à ſede Apoſtolica indulgentiam[f] ſuper perceptione huiuſmodi decimarum: cuius prætextu Prior, & Monachi, ſupradictas decimas ſibi vendicare contendunt, licet in indulgentia, de dicta quæſtione facta mentio non fuiſſet. ¶ Ideóque mandamus, quatenus eiſdem Iudicibus iniungatis, vt (indulgentia non obſtante prædicta) in negotio ipſo procedant iuxta traditam ſibi formam.

Dilectus filius.] Non obſtat priuilegium impetratum lite pēdente, de lite non habita mentione. In prima ponit partis querelam. In ſecunda prouidet ibi, *Ideóque.* Abb.

Casus. Inter magiſtrum A. rectorem Eccleſiæ de Baſſeuilla, & anteceſſorem ipſius ex parte vna, & Priorem, & monachos de Baſſeuilla ex altera, quæſtio vertebatur ſuper decimis noualium parochiæ ipſius rectoris: lite pen. coram iudicibus delegatis, abbas, & conuentus maioris monaſterij Turoñ (quibus Prioribus monachi prædicti ſubſunt) pro ſe, & membris ſuis obtinuerunt à ſede Apoſtolica indulgentiam ſuper huiuſmodi decimarum perceptione, nulla mentione facta in ipſa, de huiuſmodi quæſtione; occaſione huiuſmodi indulgentiæ Prior, & monachi præfati, decimas ipſas ſibi vendicare contendunt: cùm iudices ſuper hoc dubitarent, dictus rector hoc ſignificauit domino Papæ: vnde mandat quibuſdam iudicibus, quatenus eiſdem iniungant, vt indulgentia non obſtante prædicta, in negotio ipſo procedant iuxta traditam ſibi formam. No. quòd lite pen. priuilegium, vel indulgentia ſuper re litigioſa impetrata mentione non habita de quæſtione, non valet.

¶ *Gloſſa ns. quod priuilegiū & c. al. quarum con. & tria ſimilia.*

f ¶ *Indulgentiam.*] Sic ergo patet, quod lite pendente, priuilegium, ſiue indulgentia ſuper re litigioſa veritate tacita impetrata non tenet, nec valet. ſic j. *de teſti. cauſam. 2. &* j. *de priui. dudum. &* ſ. *eo. à memoria argum. & in Authen. in medio libri ſacras iuſſiones fieri. §. ſi verò.* b *& §. illud quoque. colla. 8.* ſic & priuilegium non valet tacita compoſitione obtentum. j. *de deci. ex multiplici.* & priuilegium poſt ſententiam impetratum ſuper re iudicata non tenet, vel reſcriptum ad eam retractandam. *Cod. vt lit. pen. l. 1* Item nec confirmatio de re litigioſa. j. *de confirm. vti. vel inuti. c. 1.* ſic & res ipſa litigioſa in nullam debet trãsferri perſonam. *11. q. 1. c. fin.* quod tamen fallit in caſibus qui notantur. ſ. *eodem. Eccleſia. & C. de litig. l. vlt.*

b *Si dant dicitur cauſa, impetratur pragmatica ſãctio. Vel quod ſimile: iudex illud reſpicere nõ debet, ſed debet eo non obſtante cauſam diffinire. Ioan. And.*

† *In nõnullis antiquis ita: De ſequeſtratione poſſeſſionis rerum, & fructuũ. alias poſſeſſionis.*

TITVLVS XVII.

De † ſequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum.

¶ Innocentius iij. Mediolañ. Archiepiſcopo.

¶ *Res, in quam facta eſt miſſio, non debet ſequeſtrari, etiam ſi miſſus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius ſic: Sequeſtrum factum loco miſſionis propter ſcandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, & reſtitutis expenſis.*

CAP. I.

Ad † hoc vnxit nos Deus : *& infra.* ¶ Abbas de Regula † nobis expoſuit, quòd cum M. prædeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum, & monaſterium ſuum fuerat agitata, obtinuiſſet Veronēſi Epiſcopo literas deſtinari : & ipſe ſuper iudicio poſſeſſorio, partim pro monaſterio, partim pro Archiepiſcopo ſententiam protuliſſet : procuratore ipſius monaſterij quæſtione de proprietate poſtmodū intentare volēte Archiepiſcopus iuriſdictionem Epiſcopi oppoſuit expiraſſe : aſſerens cauſam poſſeſſionis tantùm, & non proprietatis fuiſſe commiſſam : & quia ſuper poſſeſſione pronun-

DE SEQVESTRAtione poſſeſſionum, & fructuum.

¶ *Viſo quòd lite pendēte nihil ſit innouandū: quia per hoc dubitari poterit, nunquid per hoc ſequeſtrationis actus ſit prohibitus: ideo, &c. Et de hac materia vide plenè per Ioan. Andr.* in regula, locupletari. de regul. iur. libro 6. *Abbas Siculus.*

De hac materia habetur. 2. qu. 7. quotiens. 77. diſt. epiſcopus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpilat.

† *Abbas, de Stregula.*

A*D hoc vnxit.*] Propter contumaciam rei, res ab eodem petita, ſequeſtrari nõ debet. ſic ſummat Io. And. & communiter omnes: quæ ſummatio non placet Panormitano. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit proceſſus narrationem. In ſecunda pronunciationem ibi, *In enim.* In qua duo facit, primò reuocat ſequeſtrationem : ſecundò iubet expenſas reſtitui, & caueri, ibi, *Ne autem.*

Casus. Inter epiſcopum Mediolanenſem, & abbatem de Regula ſuper quibuſdam poſſeſſionibus quæſtio vertebatur, quæ ad petitionem archiepiſcopi ſimpliciter commiſſa fuit epiſcopo Veroñ. coram quo intentauit archiepiſcopus iudicium poſſeſſorium, & ipſe partim pro monaſterio, partim pro archiepiſcopo ſententiam promulgauit : quo facto procurator monaſterij iudicium proprietatis voluit intentare ſuper illis poſſeſſionibus, de quibus archiepiſcopus obtinuerat in iudicio poſſeſſorio : ſed archiepiſcopus reſpondet iuriſdictionem epiſcopi expiraſſe, aſſerens cauſam poſſeſſionis tantùm, & non proprietatis fuiſſe commiſſam. & ipſe quia ſemel officio ſuo functus fuerat, ſuper proprietate vlterius cognoſcere non valebat. Sed cùm archiepiſcopus nollet procuratori monaſterij reſpondere, epiſcopus propter contumaciam archiepi-

ſcopi, miſit monaſterium in poſſeſſionem, quæ fuerat per ipſum archiepiſcopo adiudicata cauſa rei ſeruandæ. Sed archiepſ monaſterium ab illa violenter eiecit: cauſa iſta poſtmodũ delata eſt ad dominum Papam Cæleſt. cùm ſuper hoc aliquandiu fuiſſet diſputatum, Cæleſtinus ſic fuit interpretatus ſuum reſcriptũ, quòd tam cauſa poſſeſſionis, quã proprietatis iudici fuerat delegata: cùm abſolutè, & indiſtinctè commiſſa fuiſſet, & continentia cauſæ diuidi non deberet, prædictam quoque poſſeſſionem pro arbitrio ſuo ſequeſtrari præcepit apud Vercellẽ. & Nouaricẽ. Epos, dãs in mandatis Epo Regino, & Mutiñ vt de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis plenè cognoſcerent, & deciderent eãdem, & poſſeſſionem illi parti aſſignarent, quæ obtinebit in proprietate. Tandem partibus comparentibus coram Epis Regino, & Mutiñ. infra annum à tpe datæ poſſeſſionis per Epm Veronenſem, Archiepſ Mediolañ. cautionem obtulit ſtãdi iuri. Tandem cum ipſi Epi non proceſſiſſent in cauſa, partes ad dominum Innocẽtium habuerant recurſum, coram quo prædicta, & alia multa allegata fuerũt: qui reduxit cauſam in eum ſtatum, in quo fuerat, cùm Cæleſtinus cauſam proprietatis, & poſſeſſionis commiſit Regino, & Mutiñ. Epis, mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: & ne dñs Papa monaſterio in ſuo iure deeſſet, ſtatuit, quòd Archiepſ reſtituat monaſterio expenſas moderatas, ab eo tempore quo Eps Veronenſis ipſum monaſterium in poſſeſſionem mitti decreuit, vſque ad tempus ſatisfactionis, oblatæ coram Regiñ & Mutin. Epis propter hoc factas, & ꝙ archiepiſcopus præſtet cautionẽ ſufficientẽ iudicio ſtandi. Not. quòd qñ cauſa ſimpliciter, & indeterminatè committitur, iudicium poſſeſſorium, & petitorium commiſſum intelligitur: & ſi actor intentauit poſſeſſorium, & obtinuit, reus etiam poteſt intentare petitorium ſuper poſſeſſionib⁹, in quibus ſuccubuit coram eodem iudice: quia continentia cauſæ diuidi non debet. Item ſequeſtratio fieri non debet. Item expenſæ refundendæ ſunt, factæ à tempore datæ poſſeſſionis vſque ad tempus oblatæ cautionis, quæ factæ ſunt propter hoc.

ciauerat, ſemel functus officio[a] ſuo, ſuper quæſtione proprietatis deinceps cognoſcere non valebat: *& infrà*. Sed Iudex actorem in poſſeſſionem (quæ fuerat per ipſum Archiepiſcopo adiudicata) propter eiuſdẽ contumaciam mitti decreuit, à qua tamen Archiepiſcopus violenter monaſterium eiecit[b]: *& infrà*. ¶ Cæleſtinus Papa prædeceſſor noſter, ſic ſuũ interpretatus fuit reſcriptũ, quòd tã cauſa poſſeſſionis, quàm proprietatis, fuerat Iudici delegata: cùm abſolutè, & indiſtinctè[c] commiſſa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet: prælibatam quoque poſſeſſionem pro ſuo arbitrio [d] ſequeſtrari [e] præcepit, iniungens Regineñ. & Mutineñ. Epiſcopis, vt de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis plenius cognoſcentes, eam debito fine deciderent, & poſſeſſionem ei parti poſtmodum reſignarent, quæ obtineret de proprietate triumphũ. *& infrà*. In eũ ſtatum cõtinentiam cauſæ reducimus, in quo fuerat, cum prædictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis, & poſſeſſionis Reginen. & Mutinen. Epiſcopis commiſit, mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: *& infrà*. ¶ Ne autem monaſterio videamur in ſuo iure deeſſe, moderatas expenſas[f] (ex quo Epiſcopus Veroñ. ipſum in poſſeſſionem induci decreuit, vſque ad ſatisfactionis tempus oblatæ[g]) propter hoc[h] factas, ſibi reſtituendas eſſe cenſemus: & à te ſufficientem[i] præberi ſtandi iudicio cautionem.

¶ Honorius iij. Priori † Debeñ. & Decano de Caliñ.

¶ Si *miſſus in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ fructus diſſipat, diſſipati reuocantur, & cum aliis ſequeſtrantur.*

CAP. II.

Dilectus† filius R. rector Eccleſiæ de Bethuſia, ſua nobis petitione mõſtrauit, quòd cùm inter ipſum ex parte vna, & Abbatem, & Conuentum de Ciſteria† ex altera, ſuper eadem Eccleſia, coram Abbate de Sibitoñ. & eius collegis quæſtio verteretur, & Iudices ipſi prædictos Abbatem, & Conuentum in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ, cauſa cuſtodiæ induxerunt: qui fructus medio tempore perceptos, pro ſua diſtrahũt[k] libito voluntatis†. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, facientes fructus ſequeſtrari [l] prædictos, ſi quid de ipſis per eos diſtractum inueneritis, in ſtatum priſtinũ reuocetis.

a ¶ *Officio*.] Allegabat legem iſtam. *ff. de re iudi. iudex. & ſ. de off. deleg. in literis*. & malè, quia illud locum habet, cùm pronunciatur ſuper proprietate, & non ſuper poſſeſſione: vel ſi hoc tantum eſſet ei commiſſum.

¶ *Gloſſ. ſeq. format duas quæſtiones.*

b ¶ *Eiecit*.] Sed nunquid anno elapſo erit poſſeſſor? Dictũ eſt de hoc ſ. *de dolo, & contu. contingit*. Item, nunquid abbas poſſet petere reſtitutionem tanquam ſpoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

¶ *Gl. ſeq. diſtinguit, an ſimpliciter cõmiſſa cauſa poſſeſſionis tãtũ.*

c ¶ *Indiſtinctè*.] Not. ꝙ ſic cõmittitur cauſa ſimpliciter, putà cõmittimus tibi cãm, quæ inter tales vertitur, ſuper talibus rebus, tunc tam cauſa poſſeſſionis, quàm proprietatis commiſſa intelligitur, vt hic dr. & *arg. C. de res. ven. ordinari. & ſ. de cauſa poſ. paſtoralis. & j. de teſti. ſignificauerunt*. Sed ſi cauſa poſſeſſionis tm̃ commiſſa eſt, non pñt cognoſcere de proprietate; quia cui commiſſa eſt cauſa violentiæ tm̃, de proprietate cognoſcere non poteſt, & vno, & eodem tempore cauſa poſſeſſionis, & proprietatis diuerſis iudicibus committi non debet: quia continentia cauſæ diuidi non debet, vt hic dicit. & *C. de iud. nulli. & ſ. de cau. poſ. c. 1.* ſicut cauſa proprietatis, & vſusfructus apud eundem iudicẽ ſunt tractandæ. *ff. de quib. re. ad eundem iudicem eatur. l. 1. & 2.*

d ¶ *Arbitrio*.] In hoc ipſo Cæleſtinus peccauit: quia non debuit facere ſequeſtrationem niſi in caſibus, qui notantur ſ. eo. c. prox. & vlt. vnde reuocauit ſequeſtrationem: vt j. patet.

e ¶ *Sequeſtrari*.] Hoc ideo fecit, quia cum res apud ſequeſtrũ deponitur, neuter litigantiũ poſſidet illã rẽ. *ff. de depoſi. l. licet. §. res depoſita*. niſi hoc dictum ſit in ſequeſtratione vt tantum cauſa cuſtodiæ deponatur apud ſequeſtrum. *ff. de acquir. poſ. intereſſe puto*. & ſic poſſeſſio poſtea reſtituitur illi, qui obtinet in proprietate, vt ſequitur. quia proprietas trahit ad ſe poſſeſſionem. ſ. *de cã. poſ. cùm dilectus*.[b] Et ſequeſtratio iſta facta fuit apud Vercelleñ.[c] & Nouarieñ. Epiſcopos.

f ¶ *Expenſas*.] Sic ſ. *de eo. qui mit. in poſ. cùm veniſſent. in fi. & ſ. de dolo. cùm dilecti. in fin. & c. finem*. vbi ſatis de hac materia.

g ¶ *Oblata*.] Coram Regñ. & Mutiñ. Epiſcopis. nam Archiepiſcopus Mediolaneñ. obtulit cautionẽ ſtandi iuri infra annũ ſuper poſſeſſionibus illis, de quibus Abbas fuit miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, per Epiſcopũ Veroneñ. ſed Archiepiſcopus Abbatem expulit de poſſeſſione, vt dictum eſt.

h ¶ *Propter hoc*.] Id eſt, propter vitium contumaciæ. *C. de iu. ſanccimus*.

i ¶ *Sufficiẽtẽ*.] No. quòd in caſu iſto ſufficiẽs cautio eſt præſtanda, ſ. pignora, vel fideiuſſores. *ff. man. ſi mandato. §. vl.* & non nuda, i. ſola promiſſio: vt dixi ſ. *vt lite non conteſt. quoniam. §. in aliis. & C. de verbo. ſign. §. ſanccimus*.

Dilectus.] Primò ponit querelam rei paſſi miſſionem: ſecundò dat ei iudices. Abbas.

Casvs. Abbas, & conuentus de Ciſteria impetrarunt literas ad quoſdam iudices delegatos, contra rectorem Eccleſiæ de Bethuſia ſuper ipſa Eccleſia: Iudices quia rector prædictus contumax fuit, monachos induxerunt in poſſeſſionem Eccleſiæ ipſius, cauſa cuſtodiæ: & quia monachi fructus prædictæ Eccleſiæ medio tempore perceptos diſtrahebant, dictus rector ſignificauit hoc D. Papæ, vnde mandat, quatenus ſi eſt ita, fructus prædictos faciant ſequeſtrari: & ſi quid de ipſis diſtractum eſt, faciant in priſtinum ſtatum reuocari. Not. caſum, in quo fit ſequeſtratio: & hoc ideo, quia fructus debent reſtitui, ſi reus infra annum recuperaſſet poſſeſſionem.

k ¶ *Diſtrahunt*.] Not. quòd ille, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, ſiue agatur reali actione, ſiue etiam perſonali, infra annum non facit fructus ſuos, ſed cuſtodire eos debet, non diſtrahere: vt ſi infrà annum reus recuperare voluerit poſſeſſionem, reſtituantur ei fructus: expenſæ tamen neceſſariæ pro fructibus percipiendis factæ, primò debent deduci, quia illæ in nullo caſu prohibentur. *ff. famil. erciſc. fundus. 2. reſpon. in fine*. Si verò non veniat infrà annum, tunc primo anno elapſo lucratur omnes fructus. de hoc dictum eſt ſ. *de do. contingit*. & hoc in reali.

¶ *Glo. ſeq. ponit regulam & xj. caſus exceptos.*

l ¶ *Sequeſtrari*. Not. ꝙ poſſeſſor lite pendẽte non debet remoueri de poſſeſſione, nec ab ea ſequeſtrari: vt ſ. c. prox. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nõne. & C. de proba. l. 2. & ſ. tit. prox. per totũ. & C. de probi. ſequeſtra. l. vnica. Quandoque tñ fit ſequeſtratio in caſibus, vt cum quis dilapidat fructus, quos ſeruare debet: vt hic, & in c. ſeq. Itẽ cũ appellatur ab executore mero, tunc ſequeſtratio fit rei immobilis, & fructus etiam rei immobilis ſequeſtrantur apud poſſeſſorem remanente iure poſſeſſionis. *Cod. quorum app. non reci. ab executore*. Item cum perſona, à qua res mobilis petitur, ſuſpecta eſt. *ff. qui ſatiſda. cog. l. ſi fideiuſſor. §. vlt.* Item ſi time-

a *Ponit caſum, quãdo coram illo, qui de libertate litigat, concurrat vſufructuarius & proprietarius. Ioan. And.*

b *Concor.* l. ſi fit. & *ibi Bart.* ff. de legat. 1. & l. alio. ff. de alimen. & cib legat.

c *Hoc patet in antiqua decretali, quã mutio bonus cauemus.*

† *Aliàs ita: Priori de Beam. & Decan. Dalumem. aliàs, Calmiren.*

† *De materia huius c. vide Felinũ poſt Ioannẽ And. in c. examinata.* ſ. de iu. *adde Socinum in* regula. 418. *verbo:* ſequeſtratio. & ſequen.

† *Gloſſa propria.*

† *Adde iſta verba* importare liberum arbitrium. *Concor.* l. 1. ff. de re mil. & *ibi Bart.*

ſi timetur de dilapidatione. *ff. de ap. imperatores in fi.* Item ſi quis proclamet in libertatem, ſequeſtrantur res eius. *C. de aſſer. tol. l. 1. & C. qui ad lib. procla. non licet. l. 2. & 3. & C. de or. cog. l. vlt.* Item ſi colonus velit poſſeſſiones conductas deſerere[a]. *C. de agr. & cen. l. vl. lib. 11.* Item ſi maritus vergat ad inopiam, ſequeſtratur dos. *ff. ſol. mat. ſi cum dotem. §. ſi vero. & C. de iure dot. in rebus. in fi. in Auth. de aequa. do. §. illud. quoq; coll. 7* Item ſi timetur de ſeuitia viri, nec poteſt ei caueri. *ſ. de reſt. ſpo. literas. ad fi.* aut etiam cum timetur ſponſam corrumpi. *j. de ſpon. cum locum* Item cum aliquod eſt ablatum illi, q. eſt de familia iudicis. *ff. de offi. praeſi. ſenatuſconſulto. in fi.* Item propter contumaciam. *ſ. de do. & contu. ex literis.* & hoc fit, vt mitius agatur cum contumace. vt ibi dicitur.

a Deberet dicere, ſi colonus negat penſionem, in cuius ſolutione diu ceſſauit, & allegare debebat l. literibus. quia l. vlt. non facit. Io. And.

A*B eo.*] CASVS. Aliquis appellauit à ſententia contra ipſum lata, ipſe coepit diſſipare fructus poſſeſſionis, dicitur, quòd fructus ſunt ab ipſo ſequeſtrandi, quouſque appellationis cauſa fuerit terminata. Nota caſum, in quo fit ſequeſtratio.

a ¶ *Si diſſipentur.*] Sic *C. quorum ap. non reci. ab executore. & ff. de ap. imperatores. in fin. Vnde hae decr. ſumpta eſt*[b]. de hoc ſatis dicetur *ſ. c. prox.* & ſecundùm hanc decret. intellige, quod dicitur. *2. q. 6. quotiens. 2.* & hoc ideo, quia ſi confirmabitur ſententia, debet fructus perceptos poſt litem conteſta. reſtituere cum ipſa re. *C. de rei vend. certum.*

b Vnde reprehendit Hoſt. Vinc. qui hoc dixerat hoc non cauere lege, niſi cum appellatur ab executore. Ioann. And.

¶ Gregorius ix.

¶ *Si reus poſſeſſor appellat à ſententia contra eum lata, licitè rei petitae fructus ſequeſtrantur, ſi diſſipantur ab eo.*

CAP. II.

AB eo, qui ſententia prouocauit, fructus poſſeſſionis (ſi diſſipentur[a] ab ipſo, poſſunt lite pendente rationabiliter ſequeſtrari.

TITVLVS XVIII.

De confeſſis.

¶ Clemens iij.

¶ *Ad ſolum dictum confitentis crimen proprium, non eſt alteri infligenda poena aliqua: infamato tamen eſt indicenda purgatio.*

CAP. I.

CVm monaſterium: *& infrà.* ¶ Eos, quorum ſuggeſtione ſcelus homicidij, Presbyter † ſe perpetraſſe proponit, niſi aliis modis[b] verum eſſe conſtiterit, nulli cenſemus poenae ſubdendos †: cùm † ſecundùm vtriuſque iuris ſtatuta, de ſe confeſſi[c] ſuper aliorum conſcientijs interrogari non debent †: & (crimine laeſae maieſtatis excepto) de reatu proprio confitentis periculoſa confeſſio non eſt aduerſùs quemlibet admittenda. ¶ Si tamen eos infamia[d] huiuſmodi laborare cognoueris, ſingulis eis (adiunctis tribus † ſociis ſui ordinis) purgationem iniungas.

¶ Inno. iij. Canonicis de Bethlehem.

¶ *Si de crimine contingente cauſam principalem, conſtat contra aliquem per eius confeſſionem, punitur poena ordinaria, etiamſi directè contra eum non agatur. Hoc dicit ſecundum gloſ. Et eſt caſus not. & verus in ſe. Vel ſumma ſic, ſecundùm alium intellectum non minus notabilem, quem etiam ſentit gl. licet non perfectè explicet: Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, poteſt iudex ordinarius nouum inchoando proceſſum, illum punire poena ordinaria. hoc dicit ſingulariter. Abbas.*

CAP. II.

CVm † ſuper electione Bethlehemitanae Eccleſiae inter R. & P. quaeſtio verteretur: *& infrà.* ¶ Quoniam V. Canonicus Bethlehemitanus fuit in iure confeſſus[e], quod pro praeſtando alterius electio-

& 2. q. 1. nos in quenquam. vel per euidentiam facti. *j. de coha. cle. & mu. c. vlt. & ſ. de reſti. ſpo. cùm ad ſedem.*

¶ *Gl. ſe. al. tria iura, & aliu caſum excipit. & hoc in fi. determinat.*

¶ *Confeſſi.*] Nulli ergo de ſe confeſſo ſuper crimen aliorum creditur. ſic *j. de teſti. veniens. 1. & 15. q. 3. nemini. & 3. q. 11. neganda. & Cod. de accu. & inſcript. l. fi.* & hoc generale eſt, praeterquam in crimine laeſae maieſtatis. vt hic, & in *praedicto cap. nemini. & cap. Veniens.* Item auditur confeſſio vnius latronis contra alium. *C. de ſer. pronunciatum & C. de fal. mone. l. 1. in gloſſ. immunitatem. & ff. de custo. & exhib. reorum. l. diuus Hadrianus. § 1.*[c] *& ff. de quaeſtio. l. 1. §. ſi quis.* iſtis qui de ſe confitentur, creditur non quantum ad condemnandum, ſed quantum ad praeſumptionem. vnde ſi adiunt aliae praeſumptiones, valent: aliàs per ſe non ſufficerent.

d ¶ *Infamia.*] De qua debent ſe purgare cum tertia manu ſui ordinis. qui ſint honeſti, & conuerſationem ipſius agnoſcant: aliàs ſi defecerint tanquam coniuncti puniantur. *j. de purg. c. cùm P. & c. cum dilectus & j. de ſimo. inſinuatum.* aliàs ſi infamati non eſſent, non indiceretur eis purgatio propter talem confeſſionem. *2. q. 1. ſi legitimi.* De hac materia plenius tractatur *j. de pur. cano. cùm P. & c. cùm dilectus, & 2. q. 5. presbyter ſi à plebe.*

c Ibi latronis interrogat de ſociis, & receptatoribus. Ioan. And.

† De hoc articulo vide plene per Antonium Gomezium tom. 3. var. ... c. 12. & ... Clarum. ... § fin. q. 21. [illegible]

DE CONFESSIS.

¶ *Supra viſum eſt de modis, quibus ordinatur iudicium. reſtabat videre de modis, quibus cauſa inſtruatur. & ſi. de meritis cauſae: & de probationibus in genere, & in ſpecie & quia per confeſſionem aduerſae partis releuatur litigans ab onere probandi, cum confeſſio non ſit propriè probatio, ſed probationis releuatio: ideo tractaturus auctor de probationibus, praemiſit de confeſſis: quia vbi adeſt confeſſio, non eſt neceſſaria probatio. Vel continua magis ad proxima ſic: Supra viſum eſt de modo procedendi contra contumacem, veruntamen quia quandoque & vt plurimum partes ſunt in iudicio, & aliqua confitentur. quae non ſubijciuntur oneri probandi. aliqua verò negant, quae ſubijciuntur probationi: ideo auctor prius praemiſit de confeſſis, ſecundo de probationibus, cum ad probationes recurratur deficiente confeſſione. Ab.*

De hac materia tractatur. 15. q. 5. & q. 6. & q. 8. per totum, & 2. q. 1. nos in quenquam & in alijs capitulis.

† In aliquibus antiquis ita: ſe presbyter P. perpetraſſe, &c.

† Vide te. in l. fi. cum gloſſ. & ibi Barto & in l. maritus. ff. de quaeſtio.

† Aliàs, quia.

C*Vm monaſterium.*] Et qui crimen proprium confitetur, non creditur contra eos, quos dicit fuiſſe criminis ſuggeſtores, hoc dicit. duo facit nam primò inſtruit iudicem in abſoluendo non infamatos, & reddit cauſas: ſecundò inſtruit de purgatione infamiae ibi. *Si tamen.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam presbyter confeſſus fuit ſe commiſiſſe homicidium ad ſuggeſtionem quorundam: quaerebatur, vtrum illi ad confeſſionem ſacerdotis ſint puniendi de illo homicidio? Reſpondet, quòd non, niſi aliter hoc verum eſſe conſtiterit: quia vt dicunt iura canonica, & ciuilia, nulli de ſe confeſſo credendum eſt contra alios (exceptos crimine maieſtatis) confeſſio confitentis de ſe, non eſt aduersùs alios admittenda. Si tamen illi de hoc infamati ſint, cum tribus ſociis ſui ordinis (cum quibus ſe purgare debent) purgent. Nota, quòd nulli de ſe confeſſo credi debet in praeiudicium aliorum. Item confeſſio criminoſi non eſt contra alium admittenda. Item infamatus debet ſe purgare.

b ¶ *Aliis modis.*] Scilicèt legitimis, & euidentiſſimis probationibus. & luce clarioribus *C. de proba. l. vlt. 2. q. 1. vl. ſciant & 2. q. 8. Epiphanium.* vel per propriam confeſſionem in iure factam *j. c. pro.*

cùm dilectus, & 2. q. 5. presbyter ſi à plebe.

C*Vm ſuper.*] Qui in iure confeſſus eſt ſe ſimoniacum, ab officio & beneficio deponitur. ita ſummat Ioann. And. ſed haec ſummatio eſt nimis generalis. Diuiditur, nam primo ponitur depoſitionis cauſa. Secundò deponit ibi, *Nos.* Abbas.

CASVS. Duo electi fuerunt in Eccleſia Bethlehemitana: in examinatione illarum electionum V. Bethlehemitanus canonicus fuit in iure confeſſus, quòd pro praeſtando conſenſum electioni alterius, recepit obligationem quingentorum Sarracenorum, & mediator fuit ſimoniacae prauitatis: vnde dominus Papa depoſuit ipſum per diffinitiuam ſententiam ab omni officio, & beneficio eccleſiaſtico. Not. quòd ſimoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

¶ *Gloſ. ſeq. poſt prin. dupliciter obijcit: & tripliciter reſpondet.*

e ¶ *Confeſſus.*] Et coram iudice ſuo. *ſ. de iud. at ſi clerici.* aliàs ergo confeſſio non praeiudicat quantum ad poenam, vel condemnationem, praeiudicat tamen quantum ad ſuſpicionem. *j. de exceſ. prala. quàm ſit graue.* Sed nomine iſte fuit teſtis: qualiter ergo punitur poena ordinaria, contra illud. *ſ. de ord. cog. cùm dilectus. ad fi. j. de exce. denique in fi.* praeterea ſine accuſatore non debet quis. puniri. *j. vt Eccle. benefi. vt noſtrum. in princ. ff. de mu. & ho. reſcripto. §. ſi quis*[d]. poteſt dici, quòd iſte vel fuit denunciatus, vel inquiſitio contra eum facta fuit, ſic. *ſ. de elect. per inquiſitionem.* vel hic ex officio ſuo proceſſit dominus Papa, & in odium criminis. *arg. 3. q. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus. & C. de teſti. nullum.* etenim crimina vndecunque claruerint, punienda ſunt. *24. q. 3 ecce.* Vel ideo punitur: quia crimen iſtud contingit principale negotium. ſic. *j. de exce. c. 1. in fi.* & hoc videtur verius, quia dicebatur ab aduerſario quòd ſimoniacè facta fuit electio: & quia electionem examinat, de omnibus inquirere debet, de meritis perſonae, de modo electionis, de ſtudio eligentium[e], & ſic crimen illud contingit factum principale. *ſ. de electio. cum terra. & c. ſuper eo. & c. ſcriptum eſt. & c. nihil eſt*, de his omnibus inquirit iudex ex officio ſuo, de meritis electi, & eligentium: & iſte fuit vnus de electoribus, & ideo meritò puniri debuit, ſi commiſit in ipſo negotio vitium ſimoniae, ſiue de hoc factum fuiſſet[f], ſiue non, cùm ex officio hoc etiam fieri debeat. *ſ. de elect. cum nobis olim. §. his igitur.* vbi de hoc, & ſic punitur aliquis ſuper, eo, de quo non agitur contra eum directè, in odium criminis vt in-

† Cap. viij. ... compil. ... ſuprà. eſt ſuper. de cauſa poſſ. & propr.

d Accuſationem non habens hanc ... prohiberi non debet. Io. And.

e Concor. l. de minor. §. plenius & ibi Bald. ff. de quaeſtio.

f Hoc verum ſecundum Ioan. vbi de crimine conſtat per ipſius confeſſionem. verum de hac materia vide hic, plenius per Ioan. And.

nuit litera ſequens.ſ. Nos quoniam vitium huiuſmodi perſequi, &c. & eſt arg. ĩ. de teſti. tam literis. ſic & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum directè non ſit actum. ff de adulte. l. 2. §. ſi publico.

a ¶ *Sarracenorum.*] Exponunt quidam dãdorum regi, vt electioni præſtaret aſſenſum, vel potius pro ſeipſo recepit illam obligationem, vt ipſe conſentiret: ſic ſola talis obligatio ſimoniam inducit, licèt non receperit id, quòd venit in obligatione: quia in talibus nulla pactio, vel conuentio debet interuenire. 1. *quæ.* 2. *quàm pio.* §. *fin.* & ſ. *de pact. pactiones.* & ĩ. *de ſimo. ca. pen.* & eſt moneta, quæ ſic vocatur a.

ni conſenſu quingentorum Sarracenorum [a] obligationem receperat, & mediator extitit ſimoniacæ prauitatis. ¶ Nos (quoniam vitium huiuſmodi perſequi volumus, vt debemus) ipſum per diffinitiuam ſententiam duximus ab omni beneficio, & officio Eccleſiaſtico deponendum.

¶ Gregorius ix B. Iudicis Viterbienſ †.

¶ *Confeſſio facta in iure per œconomum Eccleſiæ, nocet ipſi Eccleſiæ: poteſt tamen reuocari, ſi ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanaſſe, h. d.*

CAP. III.

EX parte Abbatis, & Conuentus monaſterij Sancti M. fuit propoſitum, quòd cùm inter ipſos ex parte vna, & V. nomine ſuæ vxoris ex altera, coram te quæſtio verteretur, œconomus monaſterij memorati, quædam per errorem facti fuit in iure confeſſus [b], ex quibus † timet ſibi præiudicium generari. ¶ Cùm igitur negotio nondum finito, nemini noceat error [c] facti: Mandamus, quatenus ſi de huiuſmodi potuerit errore docere, prouideas, vt nullum ſibi ſuper hoc præiudicium generetur.

† *Bich.* a *Subſequũtur in codice Barbatiæ hæc verba: in vltra marinis partib.*

EX parte.] Confeſſio per errorem facta non nocet, ſi ante finitum negotium de errore facti emanaſſe doceatur. h. d. Io. And. Prima pars narrat factum: ſecunda prouidet iudicem inſtruendo ibi, *Cùm igitur.* Ab.

CASVS. Inter Abbatem, & conuentum ſancti M. ex parte vna, & V. nomine vxoris ſuæ coram iudice Viterbieñ. quæſtio vertebatur: ſyndicus monaſterij cõfeſſus fuit quædam in iure per errorem, ex quibus monachi timent ſibi præiudicium generari: abbas, & conuentus ſignificauerunt hoc domino Papæ petentes ſibi contra huiuſmodi confeſſionem prouideri. Scribit Papa illi iudici Viterbieñ. dicens, quòd negotio nondum finito error facti nemini nocet: vnde mandat eidem, quòd ſi de huiuſmodi errore potuerunt edocere, nullum ſibi ſuper hoc præiudicium generetur. Nota, quòd error facti non nocet, dummodo ante ſententiam error probetur.

† *In codice Barbatiæ ita: ex quibus timent monachi ſibi, &c. & in omnibus manuſcriptis legitur, timent.*

¶ *Gl. ſeq. ponit differentiam huius rubricæ ad rub. de inter. act. Secundò ponit nouem, quæ requiruntur, vt confeſſio noceat. Tertiò quæ ſint partes iudicis in confeſſum. In fine addit decem caſus: in quo non perſiſtit.*

b ¶ *Confeſſus.*] No. quòd rubrica iſta, ſiue titulus de confeſſis, locum habet poſt litem conteſt. ſed edictum de interrogatoriis actionibus locum habet & ante litem conteſta. & poſt: quia iudex quotiens & qñcunque æquitas mouet ipſum, debet interrogare partes. *ff. de inter. act. vbicunque.* & 30. q. 5. *Iudicantem.* & in caſibus qui notati ſunt. ſ. *de in. calum. cũ cauſam.* & etiã poſtquam eſt concluſum in cã. ĩ. *de fide inſt. cum Ioannes.* §. *verũ.* Ad hoc enim vt confeſſio præiudicet alicui, exiguntur plura: quòd ſit maior xxv. an. quia minor poteſt reſtitui contra confeſſionem. *ff. de mi. non omnia.* & *ff. de confe. certum.* §. *in pupillo.* Itẽ quòd ſponte, & non coactus. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. *Lotharius.* §. *præterea.* & *ff. de quæſt. l. 1. rñ* §. *diuus.* 2. Item quòd ex certa ſcientia. quia ſi errat in cõfitendo, & poteſt probare ſe erraſſe, non nocet: vt hic. & *C. de iur. & fac. ign. error facti.* & *ff. de confeſ. non fatetur.* Item quòd contra ſe confiteatur: quia confeſſio pro ſe non prodeſt. 14. q. 2. §. 1. & *ff. de inter. act. de ætate. 1. rñ.* Item in iudicio, & coram ſuo iudice, aliàs nõ præiudicat: vt ſ. *de iud. at ſi clerici.* & *C. e. l. vnica.* Quãque tñ cõfeſſio extra ius facta valet [b]: vt ſi quis cõfiteatur debere ſe ex certa cã, putà emptionis, vel locationis, vel alia cauſa conſimili ſi probetur confeſſio iſta per teſtes, qui fuerunt præſentes in confeſſione, condemnabitur ex ea. *C. de non nu. pe. l. generaliter.* & *l. aduerſus. ff. de proba. cùm de indebito.* §. *vlt.* & ĩ. *de fi. inſtr. ſi cautio.* & 3. q. 9. §. *ſi debitum.* Item quòd aduerſarius ſit præſens, aliàs non nocet. *ff de interro. act. l. vlt.* & *ff. eodem certum.* § *ſi quis.* Item requiritur, quòd non ſit contra rerum naturam, vt ſi confiteor me interfeciſſe hominem, qui viuit. *ff. ad l. Aquil. inde Neratius.* §. *vlt.* & hoc ſi probo eum viuere, qui mortuus eſt, vel ſi confiteor illum eſſe filium meum, qui eſt maioris ætatis, quàm ego, vel ſi quis confiteatur factũ, cuius nomine actio cum alio eſſe non poteſt. *ff. de inter. act. ſi is cuius.* & *l. conceſſionibus.* Item quòd non ſit contra ius, ſ. de libero homine [c]: aliàs non nocet. *ff. de pac. iuriſgentium.* §. & *ſi ſtipulatio.* & §. *prece.* & ſ. *de pa. pactionis* & ĩ *de cond. ap. ſi conditiones.* & 32. q. 2. *ſolet quæri.* Item quòd de re litigioſa: vt *ff. de inter. act. confeſſionibus.* Item in confeſſo nullæ ſunt partes iudicis in cognoſcendo, ſed in ſententiando ſic: quia debet ferre ſententiam ex illa confeſſione. *ff. ad l. Aquil. proinde.* & ſ. *de tranſact. præterea.* Item ſi quis cõfiteatur ſe ſeruum, talis cõfeſſio non nocet ei: vt *C. de lib. cau. interrogata.* lex iſta fauore libertatis intelligitur de confeſſione facta apud iudicem, ſed non in iudicio liberalis cauſæ, alias contraria eſſet lex illa iubemus *eo. ti. in fi.* Bern.

ADDITIO. Vnde verſus:

Maior, ſponte, ſciens contra ſe, vbi ius ſit, & hoſtis.

Certum, liſque, fauor, ius, nec natura repugnet.

c ¶ *Error facti.*] Error facti excuſat, ſi probetur nõdum finito negotio: [d] vt hîc, & in *l. prædicta. error.* & ĩ. *de ſen. excom. ſacro.* Error verò iuris non excuſat: *C. de iur. & fac. igno. l. 2.* & *l. cum quis.* & ſic patet, quòd confeſſio ſyndici poteſt reuocari. Item & confeſſio aduocati reuocatur. ĩ. *de cen. olim.* vbi de hoc.

b *Concor. l. generaliter & ibi gl. & Cyn. C. de non nu. pecu. & l. non ſolum.* §. *ſi liberationis.* & *ibi Bart. ff. de libe. leg.*

Vt confeſſio propria alicui noceat, quæ, & quæ exigentur. & vide Iulium Clarum in pract. crim. §. *fin. q.* 35.

c *Vt ſi Chriſtianus confiteatur ſe ſeruum Iudæi, infrà de iud. c. vl. vel maritũ Iudææ 28. q. 1. caue. Ioan. And.*

d *De hoc vide Spe. eod. ti.* §. *fin. ver. pen. adde hic Io. And. diſtinguentẽ an ſit appellatum, vel non.*

† *quòd.*

TITVLVS XIX.

De probationibus.

¶ Greg. Tancredo † Regi Vinceſtriæ.

¶ *Reus actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur. Ita communiter ſummatur.*

CAP. I.

EX Epiſtolæ verbis: & infrà. ¶ Tua excellẽtia poſtulauit, vt Imperatori ſcriberem, quatenus † pacta in chartophylacio [d] requireret, quæ dudum inter Iuſtinianum Principem & prædeceſſores tuos fuerunt emiſſa, vt ex his colligeret, quid tibi ſeruare deberet. ¶ Sed ad hoc faciendum vehementer obſtitit, quia nulli [e] dicẽdum eſt: ea quæ contra [f] te ſunt, apud temetipſum debes documenta requirere, in mediúmque proferre.

† *Aliàs: Tancredo Regi Viſogoren. ſed legendum eſt, Recaredo Regi Viſigothorũ. ex lib. 7. epiſt. 122. ſiue 126. regiſtri B. Gregor. habet c. 1. eod. ti. in 1. compil.*

DE PROBAtionibus.

¶ *Continuata fuit ſupra in præcedenti ti. ſed magis ſpecificè dic: Supra viſum eſt in prox. tit. de confeſſionibus, per quas aduerſarius releuatur ab onere probandi. Veruntamen quia parte negante habet aſſeuerans probare. 6. q. vlt. accuſator, meritò ſubiicit de proba. & promittit primò genus, vt poſteà faciliùs deſcendat ad ſpecies: ſicut etiam fecit compilator, ff & C.*

De hac materia habetur. 6. q. vlt. §. *his ita reſpondetur, vſque ad fi. q. 24. q. 5. de illicita. 44. diſt. multis.*

EX *epiſtolæ.*] In prima parte ponitur petitio. In ſecunda ipſius repulſio ibi, *Sed ad hoc.*

CASVS. Inter Iuſtinianum principem, & anteceſſores Tancredi regis, quædam pacta facta fuerunt, in quibus continebantur, quòd anteceſſores ipſius Tancredi, & ipſe quædam obſequia debebant Imperatori, in quorum poſſeſſione erat Imperator. Iſte rex Tancredus ignorabat illa pacta: vnde petiit à domino Papa Gregorio, vt ſcriberet Imperatori, vt ipſe inquireret pacta illa in chartophylacio ſuo, & faceret inde copiam ſibi, vt per hoc colligeret, quid deberet facere Imperatori, & quid Imperator ei ſeruare deberet. Super hoc reſpondet Papa regi Tancredo dicens, quòd illud facere non poteſt, quia nulli dicendum eſt, Ea quæ contra te ſunt, apud teipſum debes requirere documenta, & in medium proferre. Nota, quòd reus non tenetur dare actori inſtrumenta ſua contra ſe, ſed actor debet habere ſuas probationes: nec econtra actor tenetur dare reo inſtrumenta defenſionis: communia tamen inſtrumenta alter alteri dare tenetur.

d ¶ *In chartophylacio.*] Chartophylacium [e] dicitur locus, ſeu armarium, vbi chartæ, vel inſtrumenta ponuntur, & conſeruantur.

¶ *Glo. ſeq. cum ſeq. ſignat, & ſoluit duo contraria.*

e ¶ *Nulli dicendum.*] Reo, ſcilicet, niſi ſit vſurus eis. *ff. de eden. l. 1.* §. *edenda.* vel niſi ſint communia. ĩ. *de fid. inſtr. G. perpetuus.* nam argentarius, & publicus exactor rationes contra ſe tenetur [f] edere. *ff. de iure fiſ. in fraudem.* § *ex his bonis.* & § *ſeq.* hîc enim reus Imperator erat in poſſeſſione obſequiorum præſtandorum à rege. *Arg. contra. 45. d. qui ſyncera,* vbi dicitur, quòd conuincere debemus Iudæos ex codicibus ſuis, & illi noſtri ſunt: quia continent vetus teſtamentum.

f ¶ *Contra te.*] Simile. *C. de te. nimis graue.* & *C. de ed. qui accuſare.* & 4. q. 3. *qui intendit. Ar. contra. C. de eden. nõ eſt nouũ.* & *l. inſtrum*

e *Chartophilaciũ Græci vocant ſcrinium, ſeu armarium libri, & ſcriptura reponuntur.*

f *Item hæreticus fiſcalis contra ſe agenti edere tenetur inſtrumenta, vel libros, c. vt commiſſi. de hæret. libr. 6. dixi latè lib. 3. commẽt. in Direct. inquiſitor. Schol. 101. adde Socin. reg. 149. incipien. edere actori. vbi multis modis limitat hunc tex.*

ſtum eſt. Sol. verum eſt illud, quòd nullus ſua propria inſtrumenta tenetur dare aduerſario, vt ipſe vtatur eis, & præcipuè quæ faciũt cõtra ipſum: contraria hic ſignata non ſunt contraria. leges illæ, non eſt nouum. & iuſtum eſt. loquuntur de rationibus communibus: lex illa de eden. qui accuſare. loquitur de inſtrumentis propriis, vt probatur. *C. de eden. ea quæ.* ſecundùm vnum caſum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi conſueuit notari.

¶ Alexander iij.

¶ *Actor qui plene probauit, non debet compelli iurare.*

CAP. II.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpil.

S icut † conſuetudo laudabilis: *& infrà.* ¶ Sanè quoniam apud vos conſuetum eſſe didicimus, vt cum aliquis intentionem ſuam fundauerit inſtrumentis, aut teſtibus, ei ſacramentum nihilominus deferatur: quòd ſi ſubire noluerit, fides probationibus † non habetur. ¶ Nos (cùm tunc demùm ad huiuſmodi ſit ſuffragium recurrendum, cùm aliæ[a] legitimæ probationes deeſſe noſcuntur) talem conſuetudinem [b] reprobamus.

† *Aliàs probationis.*

¶ Lucius Ciſtren. † Epiſcopo.

† *Aliàs: Helien. Epiſcopo: aliàs, ſimpliciter habetur, Lucius iij. forsàn ſit legendum, Alexander iij. Ciſtrenſi Decano, vt poſt concil. Lateran. ſub Alex. 3. p. 38. c. 2. Habetur. c. 2. e. tit. in 1. compil.*

¶ *In communi iudicio probant actor, & reus: & ſi pariter probant, reus abſoluitur, niſi fauorabilem cauſam foueat actor.*

CAP. III.

† *Alias ex literis tua fraternitatis.*

E X† literis tuis intelleximus, te & Archidiaconum confines habere Præbendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſſidetis: & prætextu terminorum inter vos controuerſiam agitari, cò quòd dicas eum antiquos fines egreſſum, partémque tui fundi occupaſſe: illo in contrarium aſſerente, ſe partem eandem fundi poſſediſſe quadraginta annorum ſpatio inconcuſſe: tu autem, quòd per idem tempus quiete illam poſſederis, aſſeueras: quare vtrùm incumbat petitori, vel poſſeſſori probatio, quæſiuiſti. ¶ Ad quod ſcire debes, quòd iudicium finium regundorum[c] tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices duorum [d] habeat, videlicet actoris, & rei: vnde [e] hincinde teſtes produci poſſunt ad cognitionem Iudicis inſtruendam: quibus examinatis, Iudex quos præcellere intellexerit, ad fidem ſibi faciendam admittat. ¶ Quòd ſi ambarum partium teſtes ſint æquè idonei, poſſeſſoris teſtes † præferentur: cùm promptiora [f] ſint iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandum: præterquam in liberali [g] cauſa, in qua ſi vtriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate [h] ſententia proferetur: nam poſſeſſori [i] probationem aliquando dari, iuris manifeſti eſt: cùm iure cautum ſit, quòd qui obiecerit præſcriptionem longiſſimi temporis (quam nemo rectè obiicit, niſi qui poſſidet) & eam probauerit, in cauſa debeat obtinere.

† *In multis antiquis vox, teſtes, non habetur. Quia verò teſtes poſſeſſoris præferantur, ideo manet in ſuo loco poſſeſſor, quod docet Iuſtinianus Inſtit. de interdictis. §. retinendæ. in hac verba: commodum autem in eo eſt. quod etiamſi eius res non ſit, qui poſſidet, ſi modo actor nõ potuerit ſuã eſſe probare, remanet in ſuo loco poſſeſſio, propter quam cauſam, cũ obſcura ſunt vtriuſque iura, contra petitorem iudicari ſolet. hæc ibi.*

S *Icut cõſuetudo.*] Nõ valet conſuetudo vltra probationem plenam exigens iuramentum. h. d. Primò narrat conſuetudinem, quam ſecundò improbat ibi, *Nos cùm.* Ab. CASVS. Conſuetudo erat in quadam terra, quòd cùm aliquis intentionem ſuam fundauerit teſtibus vel inſtrumentis, nihilominus deferebatur ei ſacramẽtum, quòd ſi præſtare nollet, fides probationibus ſuis non habebatur: Dicit Papa, quòd ad huiuſmodi iuramentum, recurrendum eſt tunc demum, cùm aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur: vnde talem conſuetudinem reprobat. Nota iuramentum in defectum probationum eſſe præſtand. m. Item conſuetudo hic non præiudicat iuri.

a ¶ *Cum aliæ*] *C. de rebus credit. in bona fides. ff. de iureiur. admonendi. ȷ. de procu. ex inſinuatione & .de fid. inſtru. l. vlt.* habito tamen reſpectu ad qualitatem perſonarum, & quantitatem cauſæ. *C. vnde vi. ſi quando. & ȷ. de iureiur. c. vlt. & ff. de legi. tut. legitimos*

¶ *Glo. ſeq arg. & illud declarat* Ioan. *And. in nouella.*

b ¶ *Conſuetudinem.*] Ex eſt arg. quod conſuetudo non præiudicat ſcripto iuri. ȷ. *de conſuet. cum venerabilis. & c. vlt & 11. di. conſuetudinis.* hoc eſt verum, vbi conſuetudo obuiat rationi: vt hic. & in præce. c. hæc enim conſuetudo eſt contra ordinem iudiciorum: vel ibi conſuetudo introducta eſt per errorem. *ff. de leg.* quod non ratione aliter ſi conſuetudo rationabilis eſſet. & præſcripta bene præiudicaret iuri ſcripto: vt ȷ. *de conſue. c. vlt. in fi.* vbi de hoc. & *ff. de leg. de quibus. & 11. d. catholica. & c. in his.* & talis conſuetudo præcipuè reprobatur, quia ex quo ſemel iuratum eſt de calumnia, a principio ſaltem in cauſa ciuili, non fuit amplius iurandum [a]. *C. de iura. calumnia. Auth. hoc ſacramentum. & in Auth. de iis, qui ingredi. ad appella. § 2.*

a *De calumnia: ſecus in iuramento de malitia. infra de iu. ca. c. 2. in fi. Ioann. And.*

E *X literis.*] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *At quod.* Abb Siculus. CASVS. Eps Bononien. & archidiaconus eius confines habebãt præbẽdas in villis, ſiue terris, quas habebãt prætextu terminorũ, ſiue finiũ: inter eos orta eſt cõtrouerſia. Dicebat Eps archidiaconũ fines antiquos egreſſum, & occupaſſe partẽ fundi ſui: Archidiaconus in contrariũ aſſerebat ſe partẽ eãdẽ ſpatio quadraginta annorũ incõcuſſè poſſediſſe. Et Eps eodẽ modo dicebat ſe eandẽ partẽ per idẽ tẽpus poſſediſſe: quæritur, cui incũbat probatio, vtrũ poſſeſſori, an petitori? Reſpõdet Papa, quòd iudicium finiũ regũdorum tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices habeat duarum, actoris videlicet, & rei: vnde hincinde teſtes produci poſſunt ad fidem faciendam iudici: & illos admittat, qui melius probauerint: & ſi teſtes vtriuſque partis æquales fuerint, teſtes poſſeſſoris præualebunt: quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, præterquam in cauſa liberali, in qua ſi teſtes æquales fuerint pro libertate ſententiabitur. In fine reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, quare debet probare poſſeſſor? & ipſe reſpondet iure cautum eſt probationem aliquando dari poſſeſſori: quia & qui obiicit præſcriptionem, & eam probauerit, obtinebit: ſed nemo eam obiicit niſi qui poſſidet. No. quòd in iudicio de finibus vterq; dicitur actor, & reus: vnde vterq; probare debet, ac defendere. Item promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. Item cùm probationes æquales ſunt, abſoluitur reus niſi in libertate. Item qui obiicit præſcriptionem eam probare debet.

b ¶ *Finium regundorum.*] Licèt prædia Eccleſiæ propria non ſint clericorum, agere tamen poſſunt finium regundorum [b], cùm habent ius in illis, ſcilicet vſumfructum *ff. finium regũ. l. 3. finium.*

b *Hoc verũ, quando inter ſe agũt, ita quod nihil deperire poteſt eccleſia: ſi verò contra extraneum, neceſſarium eſſet procuratorium eccleſiæ, cùm per id poterat deperire: vt dicit in tex. Ioan. And.*

¶ *Glo. ſeq. declarat, quomodo intelligatur in cõmunibus iudiciis. &c. ſecundò ponit Brocar. an vnus fungi poſsit vice duorum. alleg. pro 8. iura. & 9. contra. & dat duas ſolutiones.*

d ¶ *Vices duorum.*] Hoc iudicium duplex eſt. quia vterque actor, & vterque reus hic cenſetur: vnde vterque duplex ſacramentum calumniæ præſtabit, ſicut reus, & actor: non tamẽ iurabit niſi ſemel. *ff. fa. erciſc. inter. cohæredes. §. qui familia.* ille tamen principaliter actor dicitur, qui primò ad iudicium prouocauerit. *ff. de iud. in tribus.* ſi non apparet quis primò prouocauerit, fortè dirimatur, quis actor dici debeat. *ff. de iudi. ſi cum ambo.* & pro tanto dicitur actor, quia primò iurat, & poſtea iurant ſui teſtes. ſic obſeruatur in conuentione, & reconuentione. Item arg. eſt hic, quod vna perſona vicem duarum ſuſtinet *ff. quod cuiuſque vniuer.* item eorum. *§. ſi decuriones 21. quæſt. 1 relatio. de conſe. diſt. 2. nec Moyſes. ff. de adopt. ſi conſul. 30. quæſt. 1. ad limina. ff. de ſtipu. ſer. 1 § ſeruus communis. 10. qu. 3. vnio. ff. de act. & obl. actionũ verbo. § mixtè. arg. contra 16. q 1 presbyteros. C. de aſſer. nemo. 89. diſt ſingula. & ff de reg. iur. in pari ȷ. de prab. quia in tantum, & c. de multa. ff de pac. ſi plures. & ff. ad Trebell. ille à quo. § tempeſtiuum & 89 d. ad hoc.* Sol. 1. reſponſio caſualis eſt, & obtinet cauſa neceſſitatis, & vtilitatis: ſecus de iure regulari, vt dicant in contrarius. vel refert, vtrùm iuriſdictio ſit gratuita, vel contentioſa: ſi gratuita, poteſt vti vice duorũ. *ff. de adop. ſi conſul. & ff de offi. præſi. l. 2. ſi contentioſa, non poteſt 4. q. 4. c. 1 & 2. q. 1 in primis.*

e ¶ *Vnde.*] Id eſt, quia vterque eſt actor, & reus. vel vnde, i. quia vterque affirmat ſe poſſidere, & ad ſe pertinere.

¶ *Glo. ſeq. dat 5. concor. textus. alleg 4. iura, & ſoluit.*

f ¶ *Promptiora.*] Sic. ȷ. *de fid. inſtrumen. inter dilectos. in fin. ff. de actio. & obligatio. Arrianus. & ff. de pænis.* reſpicien dum & arg *50. diſt. ponderet. in p. & 16. q. 7. tempora pænitudinis.* Arg. contra. *ff. de officio præſidis. obſeruandum. in fin. & 18. diſt quia ſunt 81. diſt. ſancti Daniel. & 50. diſt poſtquam.* Sol. quod hic dicitur, & in ſimilibus, locum habet in dubiis, & obſcuris: ſed vbi notum eſt factum, fit condemnatio, niſi ex cauſa ſit diſpenſatio.

g ¶ *in liberali*] Et in querela inofficioſi teſtamenti. *ff. de inoffi. teſta. ſi pars iudicantium.* & in cauſa matrimoniali. *33. q. 2. ſi quis acceperit.* & in dote. Vnde verſus:

Stat teſtamentum. libertas, coniugium, dos.
Si ſunt æquales, qui producuntur vtrinque.

Ex iſtos quatuor caſus habes ȷ. *de re iud. c. vlt.*

h ¶ *Pro libertate.*] *ff. de manumiſ. l. antepen. ff. de re iud. inter pares. & ff. de reg. iur. libertas. 12. q. 1. cùm redemptor.*

i ¶ *Nam poſſeſſori.*] Reſponſio ad tacitam quæſtionem. ſi quæreret aliquis, quare debet probare archidiaconus, cùm ſit in poſſeſſione? Reſpondeo, quia qui excipit de præſcriptionibus, ipſe probare debet. *ff. de probat. in exceptionibus.* Sim. *C. de præſcript. xxx. vel xl. annorum. malè agitur. 16. q. 4. Volumus.*

¶ Greg. viij. Præpoſito S. Cataldi.

¶ Non creditur marito aſſerēti etiā cum iuramento, vxorem ſe cognouiſſe, ſi vxor per matronas atteſtātes per ipſius corporis aſpectum probat contrarium.

CAP. IV.

Propoſuiſti†, quòd cauſa matrimonij, quæ inter O. de Caſa noua, & S. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato Apoſtolico delegata, cúmque partes eſſent in tua præſentia conſtitutę, mulier propoſuit, ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe [a] cognoſci: quod tam proprio iuramento, quàm teſtimonio ſeptem mulierū probauit, quæ per aſpectum [b] corporis, eam eſſe virginem aſſeuerant, viro per iuramentum ſuum contrarium aſſerente: & infrà. ¶ Videtur igitur nobis, quòd iuramento puellę [c], & teſtimonio † illarum ſeptem mulierum fides eſt potiùs adhibenda.

¶ Clemens iij.

¶ Singulares de vniuerſitate poſſūt ad cōmodum vniuerſitatis reprobare inſtrumentum falſo confectū nomine vniuerſitatis.

CAP. V.

Tertio † loco fuit à nobis ita quæſitum: Ecce quidām regularis ſigillo Capituli quoddam inſtrumētum cuidam amico ſuo ſignauit: in quo facta ei alienatio quarundam rerum Eccleſiæ immobilium continetur: Quo exhibito in iudicio, Procurator vniuerſitatis, illud aſſeruit de aſſenſu Conuentus non fuiſſe confectum [d], & adulterinum, vel furtiuum eſſe ſigillū†. Cúmque fratres ad perhibendum teſtimonium produxiſſet, iurati [e] dixerunt, quòd quotiens de hoc inter fratres aliqua erat mentio, conſilium totius Conuentus, & vox fuit vnanimis, quòd nolebāt alienationem rerum illarum, ſed res domus integras conſeruari volebant. ¶ Sed quoniam contra hoc nihil pars aduerſa probauit, reſpondemus, ſecundùm aſſertionem teſtium [f] tantummodo iudicandum.

¶ Idem.

¶ Vbi agitur de matrimonio cōtrahendo probato impedimento, & publicatis atteſtationibus, alij teſtes ſuper defectu impedimenti admittendi non ſunt.

CAP. VI.

Iurauit † quidam (vt aſſeris) ſe quandam in vxorem legitimam accepturum: quam cùm vellet traducere, quidam iuramentis ſecundùm morem exhibitis, legitimè probauerunt, ipſos in quinto conſanguinitatis gradu ſibi inuicem attinere.

Propoſuiſti.] In virginitate probanda, atteſtatio matronarum aſſertioni viri præfertur. Communis diuiſo: ſecunda ibi, *Videtur.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter O. virum, & S. mulierem coram delegatis iudicibus matrimonij quæſtio vertebatur: coram quibus mulier proponebat ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe cognoſci: quod tā proprio iuramento, quàm iuramento ſeptē mulierum probauit, quæ per aſpectu corporis eam eſſe virginem aſſeuerāt, viro per ſuum iuramentum contrarium aſſerente: quęritur, cui ſit fides potius adhibenda? Reſpōdet quòd iuramento puellæ, & teſtimonio illarū ſeptem mulierū potius eſt credendum.

Not. probatione per aſpectū corporis præualere iuramento viri, carnalē copulam aſſerentis.

a ¶ *Potuiſſe.*] Propter viri fragilitatem. 33. q. 1. *requiſiſti.* vel propter maleficium viri. *ea eā. & ea q. ſi per ſortiarias. & j. de frigid. & male. laudabilem.* & *c. vlt. & Auth. de nupt. §. per occaſionem a. coll. 4.*

a ¶ *er aſpectum*] Quandoque tamen probatio iſta fallit, quia oculus, & manus obſtetricum ſæpe fallitur. 27. q. 1. *nec aliqua. & j. de frigi. fraternitatis. & j. eod. cām matrimonij.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Puellæ.*] b *Arg. contra. 33. q. 1. ſi quis acceperit.* ibi, creditur iuramento viri, & *de deſ. impu. continebatur. & in Auth. de nu. §. p occaſionem. coll. 4.* ſed illa locum habent, cùm mulier non probat contrarium per aſpectum corporis. hæc probatio præfertur iuramento viri, vt hîc dicitur in *fin. Arg. inſtit. de gra. cog. §. itē conſobrini. & arg. 35. q. 5. ad ſidem. 3. q. 6. teſtes.*

Tertio loco.] Probatio teſtium præfertur inſtrumento, ſic cōmuniter ſummatur. Primò ponitur quæſtio. Secundò reſponſio ibi, *Sed quoniam.* Abb. Sic.

Casvs. Quidām canonicus regularis ſub nomine capituli ſui fecit quandā alienationē quarūdam rerū Eccleſiæ immobiliū cuidam amico ſuo, & inſtrumentum alienationis ſignauit ſigillo capituli: per quod inſtrumētū ille amicus dicebat in iudicio intentionē ſuā fundatā: procurator monaſterij aſſerebat inſtrumētū illud de conſenſu capituli non fuiſſe confectū, & adulterinum, vel furtiuum eſſe ſigillum, & ad hoc probandū induxit fratres illius vniuerſitatis in teſtes, qui iurati dixerunt, quòd quotiens de hoc inter fratres mentio erat, conſilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quòd nolebāt alienationem illarū rerū, ſed illas integras ſeruari volebant: ſed contra hoc pars aduerſa nihil probauit, quęritur, cui probationi ſit ſtandum? Reſpondet quòd ſecundum aſſertionem teſtium eſt iudicandum. Not. quòd teſtes præualent inſtrumento. Item negatiua hic indirectè probatur. Item monachi, & clerici pro Eccleſia ſua poſſunt teſtificari.

d ¶ *Confectum.*] Ad hanc negatiuam probandā admittuntur fratres indirectè proūt ſequitur in littera. ſic j. *de teſtib. ex tenore. & C. de contrahen. ſtip. optimam.* aliàs negatiua directè non poſſet probari. & de hoc dicitur. j. *de elec. bone* 1. & quia hic arguebatur de falſo inſtrumento, edendus dies eſt, & conſul *arg. C. de contrahen. ſtip. optimam & j. de fide inſtru. inter dilectos.*

e ¶ *Iurati.*] Bene dicitur, iurati, quia nulli creditur niſi iurato. j. *de teſt. fraternitatis. & c. nuper. & c. tuis: & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. iuſiurandi.* niſi à partibus fuerit ei remiſſum, vt *in c. tuis:* & meritò in tali caſu admittuntur fratres illius monaſterij, quia ea quę in capitulo aguntur, per alios probari non poſſunt, quia extranei ad capitula non conſueuerunt admitti. j. *de teſtib. veniens* 2. *in fi. C. de repu. cōſenſu. §. ſuper plagiis. & C. de quæſtio. interrogari. ff. ad Sylla. ſi quis graui. §. ſi pupillus. & § ſeq. & l. 2. § ſi vir.*

¶ *Glo. ſeq. nō. teſtes inſtrumēto præferri. alleg. l. & decre. Secūdo alleg. duas ll. quod æquātur. Tertio alle. 2. ll. quod præferūtur inſtrumenta teſtibus. Soluit diſtinguēdo primò modū procedēdi. ſecundò qualitatē negotii. tertio eius vetuſtatē, vel nouitatem. quarto numerum teſtium. quintò an inſtrumentum ſit priuilegiatum.*

f ¶ *Teſtium.*] Sic ergo teſtes præferuntur inſtrumento, & merito, quia potiùs credendum eſt viuæ voci, quàm mortuæ in *Auth. de fide inſtru. §. ſi verò. col. 6.* Item teſtes præualent inſtrumento. j. *de fide inſtru. cùm Ioannes. §. porrò.* Sed contra videtur, quòd æqualem vim habent in exercendis cauſis teſtes, & inſtrumenta, & indicia cum inſtrumentis. *Cod. de fi. inſtrum. in exercendis. C. de rei ven. iudicia. & C. qui po. in pign. ha. ſcripturas.* Itē contra. quia fides inſtrumentorum præualet teſtibus. *ff. de probatio. Celſus & l. cùm de indebito. §. vlt. & C. ſi minor ſe ma. dixerit.* & alterius *in fi. §. 1 & C. arb. tut. l. vlt.* Super hoc poteſt dici, quòd ſi in modum exceptionis obiiciatur falſitas inſtrumento, vel quòd ſub conditione debuit fieri, vel defectus, vel quòd plus contineatur ibi, quàm dictum fuerit, vel conſimile, vel etiam falſitas, bene poteſt hoc probari per teſtes, & præualebunt teſtes. j. *de teſti. ex tenore. & C. de contrahen. ſtip. optimam. j. de fi. inſtru. cùm Ioannes. arg. C. de proc. cum precibus.* & hîc. Et illud quod dicitur, ęqualē vim habēt in cauſis teſtes, & inſtrumenta: illud verum eſt, quando ab eadē parte inducuntur: quia tā per teſtes, quàm per inſtrumēta probat quis ſuā intētionē, ſed ſi ex vna parte inducūtur teſtes, & ex alia parte inſtrumēta contra teſtes, tunc conſiderabit iudex naturā negotij, & qualitatē: nam quædā ſunt, quæ melius probantur per teſtes, quàm per inſtrumenta: quædā contrario meliùs per inſtrumenta, quàm per teſtes: vt arbitria, & ſententia: & proceſſus aliquis. *arg. j. eod. quō. contra falſam.* Item conſiderabit iudex, vtrum factum ſit antiquum, vel propinquum: in antiquis [d] enim magis credendum eſt inſtrumentis, quia memoria hominum labilis eſt j. *vt ec. benefi. vt noſtrum.* ſi ſit nouum, potius teſtibus creditur. *arg. ad hoc ff. de proba. ſi arbiter. & l. Celſus ff. de arb. & j. eod. cum cauſam.* quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex temporis diuturnitate. *ff. ad Car. l. 3. § dua. & ff. de damn. infec. qui bona. § vlt.* aliàs eſt lex, & incipit, in cauſæ. & quod dixi, quòd cōtra inſtrumenta teſtes recipiuntur, illud intelligendum eſt, quòd per bonos teſtes, & idoneos ſine ſuſpicione: nec videtur, quòd tunc ſufficiant duo, vel tres teſtes, immò plures, ad minùs quatuor, tabellio enim æquiualet vni teſti, & plus: & inſtrumentum duobus ad minus: *arg. j. de fi. inſtr. cum Ioannes.* quia duo teſtes ad minùs in inſtrumento ſcripti eſſe debent: quia in ore duorum vel trium, &c. j. *de teſt. in omni. & c. licet. & 4 q. 3. ſi teſtes. § vbi numerus.* & ſic per plures, & honeſtiores debet fieri talis reprobatio. *arg. infra de teſt. in noſtra.* quandoque tamen contra inſtrumentum non admittuntur teſtes, vt contra inuentarium publicè factum: vt in *l. prædicta. C. arb. tut. l. vlt. & in alio caſu.* fallit in confeſſione, quæ fit à muliere, & in inſtrumento, quo confitetur ſe recepiſſe pecuniam pro interceſſione. *C. ad Velleia. antiquæ.*

Iurauit.] Communis diuiſio: ſecunda ibi: *Quia verò.*

Casvs. Quidam iurauit quòd quandam acciperet in vxorem, ſed dum vellet eam traducere, quidam iuramentis ſecundùm morem exhibitis, legitimè in iudicio probauerunt illo quinto conſanguinitatis gradu adinuicem attinere

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cō[mpil.] *Et ne lateat lectorem* ... *c & gloſ. a hic vide Dominicum Sotum* l. 4. ſen. d. 34. q. 1. art. 1. vbi plenè, & eleganter.

a *Propter impotentiā coitus mulier repudiat virum etiam iniunctum, Io. And.*

† *alias, teſtimonium.*

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

b *Sententia glo. a. & vera talis eſt, ſi mulier, quæ diuortium petit, corrupta eſt. & arbitramentis negat potētiam viri, ille verò iurat ſe eam cognouiſſe, tunc viri iuramento in fauorem matrimonij ſtandum eſt. & ita procedit textus hic* c. 1. infrà de frig. & maleſi.

c *Dicit Imo. alternatiuè tamen, quod hic non probatur negatiua. ſed probationes iſtæ inducunt iuris præſumptionē, quod fratres non conſenſerunt: cui ſtatur, donec probetur contrarium.* in fra de ſpōſ. *c. qui tu dicas, quòd ſi iſti fratres recordarentur de die, & loco contractus, poſſent directè probare negatiuam, per ea quæ plenè ſcripſi* de elc. bonæ. 2. in 1. gl. *Io. And.*

† *Vide tex. in* l. qui de tota. §. incerta. ff. de rei ven.

† Cap. 4. eo. t. in 2. compila. *Et pro intelligentia vide Dominicum Sotum* l. 4. ſenten. d. 40. art. 5. *Adde concil. Trid.* ſeſſ. 24. can. 5. & in eadē ſeſſio. in decre. de reformatione matrimonij ca. 2. & 5.

d *De hoc articulo vide latè per Aymonē Cranettam in ſuo tr.* de antiquitate tēporis p. 3.

nere teſtiũ part. publicatis; quidã alius volebat ꝓbare, ꝙ nullo cõſanguinitatis gradu ſe attingũt. q̃ritur, quid in hoc caſu ſit agẽdũ? Rñdet, ꝙ ſtãdũ eſt probationi priori. No. ꝙ teſtibus publicatis & in cã matrimoniali ſuper eo. articulo, nõ ſunt alij teſtes recipiẽdi. ¶ *Gl. ſe. no. ſignat cõtrariũ. ponit opi. Vin. dat tres ſol. contra ſecũda opponit, & opi. ponit. & aliã cõtrarium remittit.*

¶ Quia verò requiſiſti à nobis, quid agendũ ſit, cùm quidã alius probare velit contra prædictam probationẽ iuramẽtis canonicis factã, & partibus [a] publicatã, nullo† eos ſeſe cõſanguinitatis gradu cõtingere: reſpõdemus, quòd ſtandum eſt probationi priori.

† *Aliàs ita: nullo eo ſe cõſanguinitatis gradu attingere.*

¶ Innocentius iij. Archidiacono Pariſ.

¶ *Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, procuratione repellitur. Hoc dicit, & hac ſummatio conuenit textui, & titulo: & nullam patitur calumniam, & ideò eam tene.*

CAP. VII.

† Cap. 1. eo. t. in 3. compil.

POſt † ceſſionem: *& infrà.* ¶ Cùm igitur per literas [b] Iudicis ordinarij (quibus ſtãdũ eſt †, donec probetur cõtrariũ) nobis cõſtiterit, quòd V. excõmunicatus [c] erat, cùm ꝓcurationis officiũ aſſũpſit, ipſũ tãquã Procuratorẽ nõ duximus admittendũ.

† *Vide* l. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſ. & cle. & ind. ſi qua per calumniam. *& ibi Bal. c. de Bel. pertica. & Cyn.*

¶ Idem Abbati, & Conuentui Caſſiñ.†

† *Aliàs, Caſemarij Alias Caſtemar.*

¶ *Si rogatus reſtituere totã hæreditatem, eo ſine liberis decedẽte intret monaſteriũ, euaneſcit fideicõmiſſũ, & hæreditas applicatur monaſterio: nec ad inualidadũ ingreſſũ ſufficit probare minorẽ ætatem tẽpore ingreſſus, ſi ex aduerſo geminatus probetur ingreſſus. Hoc dicit, intelligẽdo quòd ſubſtitutio fuit fideicõmiſſoria. Si verò fuit directa, ſũma ſic: Subſtitutio facta filio eo decedente ſine liberis, euaneſcit per ingreſſum monaſterij: & tũc adde id, quod eſt in primo ſummario ibi: nec ad inualidandum, & c. vſque ad finem, & vterque intellectus eſt verus in ſe. Dico tamen, quòd primus eſt verior, quòd hic fuit ſubſtitutio fideicommiſſoria: licet dominus Ant. hic dicat, quòd fuit compendioſa.*

CAP. VIII.

† Cap. 1. eo. t. in 3. compil. *Et de materia huius C. vide Bar. & Do. in* Auth. ingreſſi. & ſe. C. de ſacroſan. eccl. vbi plenè.

IN † præſentia G. S. Hadriani Diaconi Cardinalis G. & B. fratres, veſtro ſyndico cõſtituto corã ipſo ſe cere ꝓponi: ꝙ cũ quõdã A. frater ipſorũ conderet teſta-

a ¶ *Partibus.*] Sic patet, quòd publicatis atteſtationib[us] ſuper eodem articulo nõ ſunt teſtes vlteriùs in contrarium admittendi, nec etiam alij teſtes ad idem probandũ. ĩ. *de teſt. fraternitatis.* nã ante apturã teſtium vtraq; pars ſuos teſtes dẽt inducere ſuper eodem articulo: ſecus ſi ſuper alio, vel ſuper nouo pendente ex priori: tũc bñ admittũtur, vt in *d. c. fraternitatis. &* ĩ. *de fi. inſt. cũ* Ioãnes. Item ſignatur cõtra. ĩ. *de teſt. ſerte. & c. cũ in tua. in fi. &* ĩ. *c. cauſam matrimonij* vbi publicatis atteſtationibus recipiũtur teſtes ad reprobandum conſanguinitatem, & hic non recipiuntur. Audiui Vin. dicentẽ, ꝙ illa non tenebat: dicit enim, ꝙ teſtibus publicatis nunquã ſunt ſuper eodem articulo, ſiue ab eo, qui illos induxit, ſiue ab alia parte teſtes vlterius inducendi. Et idem mihi videtur. Poteſt dici ſuper iſto cõtrario, quòd illa decr. ſeries loquitur in matrim. iã contracto, vnde admittuntur ibi teſtes in fauorem matrimonij ad oſtendendum, quòd non ſit ibi conſanguinitas. vnde ſtrictius eſt ibi agendum, quòd tolerabilius eſt aliquos contra ſtatuta hominum, &c. ĩ. de teſti. licèt ex quadã. Hæc decre. loquitur in contrahendo. vnde hic nullũ periculũ eſt ſuper probatione iſtorũ, ne coniũgãtur: vnde ante aperturã priorũ debuit probari in cõtrariũ. ſed in ſeparatione matrimonij iã cõtracti poteſt eſſe periculũ, quare ibi admittũtur etiã poſt ſentẽtiam: quia ſentẽtia contra matrimoniũ lata non tranſit in rẽ iudicatã, & reuocatur falſitate probata. ĩ. *de re iu. lator. & c. conſanguinei* multo fortius debet audiri ante ſententiam. Aſſignare potes aliam rationem, vt non ſit contra illud, quòd dictum eſt: teſtibus publicatis non ſunt alij inducendi: in decre. ſeries. ideò admittuntur teſtes poſt publicationẽ: quia ante publicationẽ ignorabat pars illa, quæ petiit hoc, quæ perſonæ poſitæ fuiſſent in primo gradu, & ideò poſt publicationẽ admittũtur, aliàs nõ deberẽt admitti. ſed certè adhuc non videtur ratio iſta ſufficiẽs: quia pars illa, quæ accuſabat matrimoniũ, dixit illos conſanguineos: ſed hoc potuit ſcire altera pars: & ſic ceſſat rõ illa. Propter hoc dicũt quidã [a], quòd ſpeciale eſt in cauſa matrimonij. ad hoc præſtat optimum *ar.* ĩ. *e. cũ matrimonij.* ſed cõtrariũ illius decr. ſeries. ſoluitur ibi. Vel dic, quòd vnus tãtum hoc iurare volebat: & probatio vnius inſufficiẽs eſt. & ideo non auditur, contra plures maximè, & ſic contradicit illa decr. ſeries. & hoc colligitur apertè ex antiqua [b] decre. ſed compoſitores huiuſmodi compilationis voluerunt hoc mutare, quòd de iuramento vnius dicebatur: quia illud nullam habet dubitationem.

a Hoc placet Hoſt. de iure ſcripto propter animarum periculum propter quod nec facta ſit hac ſententia in rem iudicatam. & audietur allegans turpitudinem ſuam, & ſi poſt publicatas atteſtationes, & poſt ſententiam hoc liceat, multo fortiùs poſt publicationẽ ante ſententiam ſecundũ eum. Ioan. And.

b *Hæc mutauit in loco à me notato.*

POſt *ceſſionẽ.*] Per literas ordinarij probatur quis excõmunicatus, niſi contrariũ doceatur. ita ſummat Io. And. veruntamen hæc ſummatio nimis generalis eſt. Do. A. ſummat aliter, & eius ſummatio nec congruit titulo, nec attingit principalem materiam c. dicit enim ſic: Procurator excommunicatus tempore aſſumptionis mandati, agendo iudicialiter repellitur. hæc ſummatio potiùs congruit tit. *de ſen. exc. vel tit. de iud.* cùm nullam mentionem faciat de probatione: maximè quæ fit per literas, ſuper quarum effectu pendet principaliter prolixa, & ſubtilis materia huius c. Diuiditur compendioſè in duas partes. In prima ponit repulſionis cauſam. In ſecunda repulſionem ibi. *ipſum.*

CASVS. Aliquis dũ erat excõicatus, fuit cõſtitutus procurator in quadã cã, ille cõparuit in iudicio: obiectũ fuit ei, quod nõ erat admittendus, cùm eo tẽpore quo datus fuit procurator, excõicatus erat, & hoc probatum fuit per literas ordinarij ſui: quia literis ordinarij ſtandum eſt, donec probetur contrarium. D. Papa ipſum tanquam procuratorem non admiſit. Not. quòd eo tempore quo quis eſt excommunicatus, non poteſt conſtitui procurator: & ſi conſtituatur, non valet, etiamſi poſtea fuerit abſolutus.

¶ *Glo. ſeq. reci. per modum quæſtionis.*

b ¶ *Literas iudicis ordinarij.*] Et hoc videtur, ꝙ literis Epi creditur tanquã publico inſtrumẽto, ꝙ ſigillo Epi creditur, licèt non adſit ſigillũ capituli. 19 *q. 3. ſtatuimus. & 11. q. 3. cura. 18. d. de concilijs.* ĩ. *de fide. peruenit. &* ĩ. *de fi. inſt. c. 2. & 20. q. 1. vidua.* nã creditur literis Epiſcopi ſigillatis ſigillo Eccleſiæ 73. *d. in nomine domini. in fi.* & ſigillum alieni iudicis fidẽ facit. 9. ... *d. c. 1. & 2.* & alieno annulo ſignari poteſt teſtamentum. *Inſti. de teſt. §. poſſunt. & C. de teſt. ſi vnus.* & inſtrumentis regis, ſiue principis fides adhibetur. ĩ. *de fi. inſtr. cũ dilectus.* Sed cõtra videtur, quia viua vox potior eſt quàm mortua. in *Aut. de inſt. cau. ſi verò. coll.* 6. ſed verbo Epiſcopi nõ creditur. *6. q. 2. ſi rũ. & c. placuit. &* ĩ. *e. quoniã contra.* ergo multo minùs literis eius. nec Papa ei credit, ſi dixit ſe excõmunicaſſe alium. ĩ. *de reſ. cum in.* quandoque enim eulogia ex mala fide ſcribuntur. *ff. de cuſt. & exhi. re. denus* nec ſcripturę tabellionis creditur, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. e *vt in Auth. de hære. & fal. §. hinc nobis. colla. 1. & ſ. de proc. c. 1. &* ĩ. *de fi. inſtr c. 2. & in Auth. de inſt. cau. §. ſed & ſi inſtrumenta. & §. ſi quis igitur coll.* 6. H. dicit, ꝙ ſẽper ſtatur ſigillo Epi: quia vicẽ habet publici inſtrumẽti, per iura prædicta. Alij dicũt, quòd nõ creditur chartæ, vel inſtrumento Epiſcopi: niſi ſit redactũ in publicã formã. in *Aut. vt nulli iud. §. ſi quis verò. coll. 9. & C. de dona. in donationibus.* ĩ. *de fi. inſt. inter dilectos.* vel ſaltem non eſt credendum, niſi habeat ſubſcriptionem teſtium, ſi non ſit ibi vſus tabellionũ. *16. q. 3. c. placuit §. poteſt ver. is autem. in fi.* Dicas, quòd hodie circa iudicia non creditur verbo Epiſcopi, ſiue alterius iudicis, ſiue literis ſuis. niſi habeat teſtium ſubſcriptionem, vel quatenus conſtat legitimè documentis. ĩ. *eo. quoniam contra. &* ĩ. *de teſt. cùm à nobis.* Circa alia verò quæ in figura iudicij ordinarij non facit Epiſcopus: benè creditur literis eius, ſecundùm quòd dicit hic. *& 11. q. 3. cura.* Præcipuè in ſententia excommunicationis ſtandum eſt literis Epiſcopi, quia excommunicationis ſententia lata à iudice ſuo, ſiue ſit iuſta, ſiue iniuſta tenet. *11. q. 3. c. 1. & 2.* & ideo literis cuiuſlibet prælati creditur: & alij tenentur illum vitare, vt in *ca. cura* quia in hoc conſulitur animæ, cùm ſit medicinalis *2. q. multi. &* ĩ. *de ſenten. excom. cùm medicinalis.* [*lib. 6.*]

c Dicit hic Hoſt. quòd ſpeciale eſt in actu quorundam, quod credatur tabellioni ſine ſubſcriptione. de hoc infrà, eodẽ, quoniam. *Ioann. And.*

† *Alias, et.*

c ¶ *Excommunicatus erat.*] Et ita tempus procurationis factæ attendendum eſt, ſicut tempus electionis. d ſ. *de ele. dudum.* vbi plura ſunt arg. de tempore inſpiciendo, & eſt ar. quòd excommunicatus ad impetrandum non eſt admittendus: & ſi impetraret, non valerent literæ, ſi poſtea probaretur excommunicatus. Bern.

d *Et tẽpus, quo accuſator libellum obtulit.* ff. de publ. in. is quis, *ſecundùm Vin. Ioan. And.*

IN *præſentia.*] Dubia probatio nõ releuat probantem. ſic ſummatur communiter. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima proceſſus narratio. In ſecunda ibi, *Dilectus.* auditoris diffinitio. In tertia ibi: *Nos igitur.* diffinitionis confirmatio. Prima ſubdiuiditur in quatuor. Nam primò ponitur actoris petitio. Secunda ibi. *Verũ.* rei reſpõſio, & reconuentio. Tertia ibi, *Ad hæc.* actoris replicatio. Quarta ibi, *Verùm.* rei replicatio. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. & fratres ex vna parte, & monaſterium Caſemarij ex altera, vertebatur quæſtio ſuper bonis quondã A. fratris dictorum G. & B. datus fuit eis quidam Cardinalis auditor: coram quo fratres proponebant, quod cùm A. frater ipſorũ conderet teſtamentum, M. filium ſuum ſibi hæredem inſtituit, & ei præcepit, vt ſi abſque liberis moreretur, ad ipſos bona deuoluerentur ipſius, vnde poſtulabant omnia illa ſibi reſtitui, quæ id monaſterium de bonis illius detinebat, & petebant monaſterium compelli, ne de cætero ipſos ſuper bonis moleſtaret: Syndicus verò monaſterij propoſuit ex aduerſa, quòd prædictus M. ſe & ſua obtulerat monaſterio, vnde petebat omnia, quæ de bonis ipſius M. inuaſerant, reſtitui monaſterio, & ſuper aliis eis ſilentium imponi. Ad hoc pars dictorũ fratrũ replicabat, ꝙ dictus M. oblationis ſuę tẽpore fuerat minor annis, & illud fecerat feruore infirmitatis, & poſt conualeſcentiam quod fecerat reuocauit, vnde cùm ſine liberis deceſſiſſet, ad ipſos bona ipſius erant deuoluta. ad hoc reſponde-

bat Syndicus monaſterij, quòd licèt dictus M. de monaſterio receſſiſſet, eidem obtulit poſtmodum ſe, & ſua, firmans proprio iuramento, quod vlterius contra oblationē ſuam non veniret: vnde cùm idem M. bis obtulerit ſe & ſua monaſterio, nec ex aduerſo probetur, quod tēpore vtriuſque probationis fuerit minor annis, talis probatio monachorum probationem non elidit: quia etſi fuit minor annis tempore primæ oblationis, tempore ſecundæ maior potuit extitiſſe: præterea verbum illud, *minor annis*: duobus modis poteſt intelligi: vnde verbum dubium intentioni monaſterij non nocebat, cùm infra xxx. annos teneret donatio, maximè iuramento firmata: nec intelligendus erat dictus M ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi inſtituerat hæredem. H. s. & alijs conſideratis H. ſancti Euſtachij diaconus Cardinalis, videns, quòd ſyndicus monaſterij plenè fundauerat intentionem ſuam, & ex aduerſo nihil probatum fuerat, de mandato D. Papæ ſententiam promulgauit: prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabat. & condemnauit eoſdem, & reſtitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. occuparant: & D. Papa hanc ſententiam confirmauit. Not. quòd non dicitur decedere ſine hęrede, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit. Item verbum illud, minor annis, duobus modis intelligitur: & ideo dubia probatio: non dicitur probatio, quia qui ſic probat, non conſtat, de qua ætate ſit probatum, & ideò clara, & certa debet eſſe probatio, & non dubia.

mentum, M. filium ſuum ſibi hæredem inſtituit, & præcepit, vt ſi abſque liberis [a] decederet, ad eos bona deuoluerentur ipſius: vnde illa, quæ de bonis ipſius, veſtrum monaſterium detinebat, ſibi reſtitui poſtulabant, & petebant vos ſuper hoc à ſua moleſtatione compeſci. Verùm ſyndicus ipſe propoſuit exaduerſo, quòd prædictus M. monaſterio veſtro obtulit ſe, & ſua: vnde † vniuerſa, quæ habuerat, erant ad monaſterium deuoluta †, quare vniuerſa, quæ ipſi de bonis eius inuaſerant, reſtitui monaſterio veſtro petebat, & ſuper cæteris, ſilentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicabat, quòd dictus M. oblationis ſuæ tempore fuerat minor annis, & quòd voti † facti pœnitens, quòd feruore † infirmitatis fecerat, poſt conualeſcentiam reuocauit. *& infrà.* Vnde cum ſine liberis deceſſiſſet, ex teſtamento patris ad ipſos erat eius hæreditas deuoluta. Verùm ſyndicus reſpondere curauit, quòd licèt dictus M. de monaſterio fuiſſet egreſſus, eidem poſtmodum ſe [& ſua [b] †] obtulit humiliter, & deuotè: & quòd nec contra oblationem ſuam veniret, iuramento firmauit. ¶ Quare cùm conſtet quòd idem M. bis monaſterio veſtro contulit ſe, & ſua, nec ex aduerſo probetur, quòd vtriuſque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem veſtram huiuſmodi exceptionis probatio non elidit: cùm etſi primæ oblationis tempore fuerit minor annis, ſecundæ [c] tamen potuit maior extitiſſe. Præterea cùm verbum illud, *minor annis*, duobus potuerit modis intelligi, cùm & qui minor eſt quatuordecim annis, & qui vigintiquinque dici ſoleat minor annis, intentioni veſtræ verbum dubium [d] non nocebat, cùm infra viginti quinque annos teneret donatio iuramento firmata [e]. Sed etſi teneret, quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hęredem inſtituit [f] †, hoc monaſterio non nocebat: *& infra.* ¶ Dilectus filius H. ſancti Euſtachij Cardina[lis], attendens quòd ſyndicus veſter intentionem ſuam plenè fundaſſet, & quòd nihil fuiſſet ex aduerſo ſufficienter probatum, cùm etſi oſtenſum eſſet per teſtes, quòd M. ſuæ oblationis tempore fuerit minor annis: vtrùm tamen primæ, vel ſecundę oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuiſſet expreſſum, de mandato noſtro ſententiam protulit, & prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabant, eos ad reſtitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaſerat, condemnauit. Nos igitur ſententiam ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

b ¶ *Se, & ſua.*] Iſta duo requirebantur [b], quia ſua ſine ſeipſo donare non poterat: quia illa reſtituere tenebatur: & licèt dominus ſit, tamen commodè inde teſtari non poteſt. *C. communia, de leg. l. vlt. ff. ad Trebel. quidam. §. ſi quis filium.*

c ¶ *Secunda.*] No. quòd præſumitur maior, niſi probetur minor. *C. in integr. reſti. mino. ſi minorem ff. de minor. nam poſtea §. ſi minor.* Bernard.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit, ſecundò argu. tertio quarit obijciendo, & ſoluit.*

d ¶ *Verbum dubium.*] Sed nónne verbum dubiū in iudicio interpretandū eſt contra reum.[c] *ff. de ver. ob. inter ſtipulantem. ff. de iu. ſi quis intentione ff. de re. iur. l. in ambiguis. & ĩ. de reſcrip. cùm adeo.* ſed iſtud eſt hodie propter religionem, pro qua multa ſtatuta ſunt. *ff. de reli. & ſũ. fu. ſunt perſonæ.* ſicut quandoque propter dotem. *ff. de iu. dot. in ambiguis.* vel iſtud non fuit verbum actoris, ſed teſtium. Et eſt arg. quòd verbum teſtis ambiguum, pro reo ſit interpretandum, vt hic. & ĩ. *eod. ex literis. & ĩ. de fi. inſtru. inter dilectos. in fi.* Et eſt notabile, quòd dictum teſtis dubium ſemper contra eum, qui produxit, eſt interpretandum: & eſt ratio, quia qui probat, clarè, & apertè debet probare, quòd ſi non faciat, non prodeſt talis obſcura probatio. *ĩ. de teſti. cùm tu.* vnde reus abſoluitur, vt ibi, & hic. ſed quare non quæritur ſecundò de ætate à teſte, vt certificetur iudex ſaltem? ſed certè iudex qui teſtam. ipſum examinauerat, debuit quærere ab ipſo, & etiam poſt aperturam teſtium eſt officio ſuo poteſt quærere interpretationem à teſte ſui dicti cùm ipſe debeat interrogare, quotieſcunque neceſſe fuerit *ff. de inter. act. vbicunque.* & cuncta rimari. 3. q. 5. *iudicantem. & ĩ. de fi. inſtr. cùm Ioannes.* & eſt expreſſum, quòd teſtis qui cōfusè dixit teſtimoniū, iterū ſit examinandus *ĩ. de te. cum clamor.* ſed ad petitionem partis non debet hoc facere, & hoc propter periculum ſubornationis.[d]

¶ *Glo ſeq. in princ. & in fin. circa ſubſtitutionem factam ſub conditione, ſi ſine liberis vel purè, n. 5. Medium diſtinguit inter rogatum reſtituere hæreditatem, & rogatum reſtituere, quod ſupererit.*

a ¶ *Abſque liberis*] Similis ſubſtitutio habetur. *ĩ de teſt.*[a] *Raynutius. & c. Raynaldus.* vnde no. quod cū talis conditio apponitur: ſi ſine liberis decedat, volo, vt hæreditas perueniat ad talem, etiamſi naturales habeat filios, euaneſcit ſubſtitutio. *ff. ad Trebel. ex facto. §. ſi quis rogatus. & ff. de le. 2. cum pater. §. Volo Lucius. §. vlt.* Item ſi filius fuerit natus, & ille præmoriatur, videtur ſine liberis deceſſiſſe. *ĩ. de teſt. Raynutius. & ff. ad Trebellia. ex facto. §. penult.* Si autem dicatur, ſi ſine hærede deceſſeris, ſubſtituo talem nomine hæredis: ſoli filij intelliguntur. *ff. eo. ex facto. §. vlt.* Item ſi non habeat filium, ſed habeat nepotem ex filio ſubſtitutio euaneſcit. *C. de condi. inſer. l. 2. & C. de inſt. & ſubſti. generaliter.* Et hic ſcias, quòd qui rogatur reſtituere hæreditatem alij, nihil poteſt alienare. *C. communia. de leg. l. vlt.* niſi in caſibus, qui notantur in Auth. ibi poſita. quartam tamen per Trebellianam poteſt retinere ſibi. & ſi filius ſit rogatus, etiam Falcidiam cum quarta poteſt retinere. *ĩ. de te. Raynutius. & c. Raynaldus.* vbi vtraque quarta retinetur. Si verò rogatus eſt reſtituere, quicquid ſupereſt de hæreditate, tunc ad minus quartam reſeruabit ſubſtituto. *C. ad Treb. Auth. ſi rogati.* Item licèt purè quis rogatus ſit alicui reſtituere hæreditatem nulla facta mentione de filijs, ſi tamen poſtea habuerit filios, vel nepotes, ſubſtitutio euaneſcit. *C. de fideicom. cùm acutiſſimi. C. de inſti. & ſubſti. generaliter. ff. de condi. & demon. cùm auus.* Ioan.

e ¶ *Firmata.*] Vnde contra proprium iuramentum etiam non debet audiri. *C. ſi aduer. vendi. l. 1. & C. ſi aduer. dona. l. 1. & in conſti. imperatoris, ſacramenta puberum.* Ber.

¶ *Glo ſeq. in verſ. inſtituit, diſtinguit, quòd rogatur quis reſtituere priuato, vel Eccleſiæ, & primo caſu aut monaſterium ingreditur, aut fit clericus. vltimò quarit, & ſoluit.*

f ¶ *Qui monaſterium inſtituit.*] Ingreſſus monaſterium fingitur habere hæredem, cùm rogatus eſt reſtituere priuato, vel cùm ei priuatus eſt ſubſtitutus. Si autem rogatus eſt reſtituere loco religioſo, vel Eccleſiæ, vel expendere in pias cauſas, non euaneſcit ſubſtitutio per ingreſſum monaſterij. in *Aut. de ſan. epi. §. ſed hac praſenti. col. 9.* vnde ſumptum fuit illud. *Auth. C. ad Treb. Auth. niſi rogati.* Si verò ille, qui rogatus eſt reſtituere hæreditatem, vel legatum, fiat clericus, exiguntur duo, ſ. vt ſubſtitutio euaneſcat: vt perpetuò etiā maneat in Eccleſia, & relictum expendatur in pias cauſas vt præd. Aut dicitur per ingreſſum monaſterij ſubitò euaneſcit, ita quòd teneat monachatus, aliàs non euaneſcit ſubſtitutio, niſi fiat monachus. Sed quid ſi tradit ſe, & ſua alicui Eccleſiæ ſæculari, nūquid euaneſcit ſubſtitutio? Ar. præ. Aut. videtur quòd ſic fauore Eccleſiæ, nec credo quòd euaneſcat niſi in caſu præd. Auth. nec extendo ad alium caſum,[g] licèt quidā dicant contra. B.

† *Concordat tex. in Aut. ingreſſi. C. de ſacro. eccl. & c. ſi quis ingredi[e]ntibus. 19. q. 3.*

† *Hunc tex. dicunt hic Ab. & Feli. eſſe ſingularem ad hoc, quod quis poteſt in vita ſe priuare poteſtate teſtandi, ſcilicet per ingreſſum monaſterij.*

† *Dictis, voti, deeſt in omnibus manuſcriptis.*

† *Alias, timore.*

† *Hæ duo verba, & ſua deſunt in ſcriptis, ea ſolùm habet vnus vetuſtus.*

a *Et propterea, quæ ibi traduntur plenissimè Gulielmus Benedictus hoc caput illuſtrant: cum videto.*

b *Incipiendo ab vltimo. Io. And.*

c *Hic vterque reus & actor: dic tamen de hoc, vt not. Spe. de reſtitu. ſpo. cùm ad ſedem. Ioann. And.*

† *Vide l. ſi quid & l. ſi prædium. C. de præd. mi.*

d *Concord. te. in l. produc. & ibi Bar. ff. de teſti.*

e *Nec ad alios terminos ſecundùm do. Marſi. qui tenebat, quòd cùm Authen. illa ponat terminos, quādo alius eſt cōditionem apponens in & alius, in cuius perſona apponitur, putà hæres, vel legatarius: ſi vnus de ſe loquens apponeret cōditionem legando, vel donando, ſi decedat ſine filiis, intelligetur de veris, nec erit locus Auth. Hoc declarat in Spe. de ſta. mon. ſuper verſ. 15. Io. And.*

¶ *Licet*

L*icèt.*] Interdicto, *Vti poſſidetis*, obtinet qui iuſtiorem titulum probat. ita cõmuniter ſummatur, ſed certe hæc ſummatio eſt nimis generalis: & videtur requirere titulũ in hoc interdicto, cõtra id quòd habetur. *Inſt. de interd. §. retinendæ.* Diuiditur decre. iſta in quinq; partes. In prima proceſſus deciſa narratio. In ſecũda ibi. *Porrò.* Fauẽtinorũ exceptio cõtra teſtes Eccleſiæ, ipſius rñſio, Papæ interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia ibi, *Poſt hoc.* corruptionis, & falſitatis noua exceptio, & ſuæ probationis, & reprobationis commiſſio. In quarta ibi, *Quanquam.* teſtes Fauẽtinorum impugnat, primò probatorios, ſecundò reprobatorios. in quinta ibi, *Ex præmiſſis.* allegando concludit pro eccl. ſia. Abb. S. cul.

CASVS. Inter archiepiſcopum Rauennatem ex vna parte, & cõe Fauentiæ ex altera, quæſtio vertebatur ſuper iuriſdictione, honore, ac diſtrictu in villa ſancti Petri, ac quibuſdam caſtris, & terris alijs, quæ de iure ad Rauennatem Eccleſiam pertinebant: procuratores vtriuſque partis propter hoc ad ſedem Apo. acceſſerũt: lite conteſt. ſuper prædictis per procuratores prædictos, & iuramento calumniæ præſtito, quia vtriq; parti erat plurimũ onerosum teſtes producere corã Papa, mãdauit Papa epiſcopo Placentino, vt infra tres menſes teſtes reciperet, quos vtraq; pars tã ſuper principali negotio, quã in perſonas teſtium duceret producendos, ſtatuendo partibus terminum, in quo cum atteſtationibus apud ſedem Apoſt. ſe repræſentent. Tãdẽ partes cũ atteſtationibus cõparuerũt corã domino Papa: atteſtationibus publicatis ſyndicus Fauẽtinorũ propoſuit, ſe velle in perſonas teſtiũ ex parte altera productorũ quædã obiicere, & probare: Syndicus archiepiſcopi ecõtra reſpõdit id fieri non debere: Papa interloquendo decreuit ipſum non eſſe audiẽdũ: cũ intra tres menſes, prout in literis dñi Papæ mandabatur, id facere non curauerit. poſt hoc ſyndicus prædictus obiicit in teſtes prædictos, quòd corrupti falſa dixiſſẽt: Papa dicit, quòd talis exceptio nõ ſolũ ante ſentẽtiã, ſed etiã poſt poteſt opponi: quamuis crederetur, quòd talis exceptio per excogitatã malitiã ad differendum negotium proponeretur, eam admiſit, mandans quibuſdam iudicibus, vt teſtes, quos ſuper hac exceptione procurator Fauẽn. duceret producendos, reciperent infra menſem, indulto extunc altero mẽſe procuratori Eccleſiæ Rauennateñ. infra quẽ ad reprobationem illorum teſtes produceret coram eis. Iudices prædicti, receptis teſtibus prædictis, atteſtationes ad dominum Papam remiſerunt, prout receperant in mandatis. Poſt hoc dominus Papa examinauit teſtes hinc & inde productos, & quãuis pars Fauentinorum multos teſtes produxerit ſuper negotio principali, vix tamen ex illis ſex tantũmodo remãſerunt: quia quidam ſibimet cõtradicũt in ſerie ſui dicti, & quidã alij ſunt in ſuis teſtimonijs ſingulares, & alij qui inducti fuerãt ad reprobãdũ teſtes Eccleſię Rauẽnat. plures reprobãtur, quia ſibi inuicẽ cõtradicũt: & alij, licèt pauci numero, malæ famæ ſunt, & opinionis: ex alia cauſa etiam repelluntur: quia non probant id, ad quod eorum ſyndicus ſe adſtrinxit, videlicet quòd corrupti falſa dixiſſent: quia etſi de corruptione aliqua videantur dixiſſe, de falſitate nihil dicunt. Ex præmiſſis apparet euidenter, quòd eccleſia per teſtes plures, quib. potiùs lux veritatis aſſiſtit, ſufficiẽter probauit, quòd à lx. annis, & citra ſupradicta loca poſſedit: per quod patet, quòd ſi Fauẽt. à quinquaginta annis citra, (vt teſtes ſui videntur deponere) aliqua percipiũt in locis prædictis, illa inceperũt percipere ſine iuſto titulo, cùm duo inſimul & eodẽ modo, in ſolidũ eãdẽ rẽ poſſidere non poſſint, & Fauẽn. nõ oſtẽdãt, ſed ex priuilegiis imperatorũ, & Romanorũ Põ. cõceſſis Eccleſiæ Rauẽn. colligitur manifeſte, poſſeſſionẽ Eccleſiæ in prædictis iuſtã fuiſſe: & ita per conſequẽs apparet, quòd Fauen. minùs iuſtè, & ſine titulo aliqua in locis prædictis occuparunt: quia verò ſyndicus Eccleſiæ petit cõmune Fauẽtiæ à vi turbatiua, ſeu inquietatiuã ſuper præmiſſis prohiberi, Papa vidẽs in hoc caſu nõ ſic eſſe locum interdicto vti poſſidetis, ita poſſideatis, cum probationes Eccleſię Rauennateñ. longe ſint potiores, & ideo ſit in interdicto ſuperior, cõdemnauit commune Fauẽtię ipſi Eccleſię ſuper iuriſdictione, honore, atque diſtrictu, & alijs generaliter pertinẽtibus ad hoc in locis prædictis, quoad poſſeſſoriũ iudiciũ, quo tñ modo actũ eſt ſibi perpetuũ ſilẽtiũ imponẽs, & prohibẽs eidẽ, vt neq; per ſe, neq; per alios ſuper prædictis præſumãt aliquatenus Eccleſiã moleſtare.

No. quòd exceptio falſi ante ſententiã, & poſt poteſt opponi. Item teſtis qui contradicit ſibi, non valet. Item teſtis ſingularis non valet. Itẽ teſtibus malæ famæ, non eſt credendum, vel ſaltem modica fides eſt adhibenda. Item qui adſtrinxit ſe ad plura probanda, non ſufficit ſi alterum probat. Item duo inſimul eãdẽ rẽ, & eodẽ modo inſolidũ poſſidere non poſſunt. Item in interdicto, *Vti poſſidetis*, vincit, qui poſſeſſionẽ, & titulum oſtendit.

¶ Idem.

¶ *Si actor, & reus in interdicto retinendæ poſſeſſionis probãt, obtinet is, qui antiquiorem poſſeſſionẽ probat titulo maximè iuſtificata, vel meliores probationes reſpectu poſſeſſionis adduxit h. d. notabiliter, & probatur ſatis hoc ſummarium in verſiculo, ex præmiſſis, ponderato verſiculo, maximè.*

CAP. XIX.

L*icèt*† cauſam, quę inter Eccleſiã Rauẽnatẽ, & Cõmune Fauẽtiæ ſuper iuriſdictione, honore, ac diſtricto in villa ſancti P. & caſtro Arioli, quod† de iure ad ſe ſpectare dicta Eccleſia proponebat: *& infrà.*[a] ¶ Porrò atteſtationibus publicatis, ſyndicus Fauẽtinorũ propoſuit, ſe velle in perſonas teſtiũ ex parte altera productorũ quædã obiicere, ac probare, œconomo Eccleſiæ aſſerẽte id fieri nõ debere: ſuper quo interloquẽdo decreuimus ipſum nullatenus audiẽdũ: cũ infra triũ menſium[b] ſpatiũ, in noſtris literis cõprehẽſum, teſtes huiuſmodi producere non curauerit, infra quem terminũ pars vtraq; teſtes inducere† potuit, tã in perſonas teſtium, quàm ſuper negotio principali. ¶ Poſt hoc idem obiecit in teſtes prædictos, quòd corrupti falſa dixiſſent. Vnde quia talis exceptio nõ ſolũ ante, ſed etiã poſt ſentẽtiã poteſt opponi[c], licèt nonnulli crederent, Fauentinorum partem exceptionẽ huiuſmodi per excogitatam malitiam[d] ad impediendum proceſſum negotij obiecisse, quia tamen nolumus à iuris tramite declinare, magiſtris G. & T. † præcipimus, vt teſtes quos ſuper hac exceptione Procurator Fauentinorum duceret producendos, infra menſem recipere, & examinare curarent, de ſingulis circunſtantiis[e] † ſubtiliter

a ¶ *Et infra.*] a Sub illo, infra, fuit lis conteſt. corã domino Papa: vt ſ. *de iura. cal. cum cauſam.* cuius pars hæc eſt, & commiſſa fuit receptio teſtium iudicibus, & teſtibus receptis remiſerunt ad Papam depoſitiones eorum, ĩ. *de teſtibus. cùm cauſam.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat terminum præfigi poſſe productioni teſtium, inducit quatuor ſimilia.*

b ¶ *Trium menſium.*] Nota, quòd iudex ex officio ſuo poteſt præfigere terminum productioni teſtium. ſ. *de teſt. in nomine domini.* Item ad exceptiones. ĩ. *de exce. paſtoralis.* Item ad accuſationem matrimonij. ĩ. *de clande. deſpon. cum inhibitio.* Item ad accuſandum. ĩ. *de accu. licèt. & C. qui accu. non poſ. ſi ea quæ. &* ĩ. *de fid. inſtru. accepimus.* Item vbi impeditur ſtatus alicuius. *C. de inge. diffamari.* Ioan.

¶ *Glo. ſe. Primò allegat duas concordantias, & diſtinguit, an fuerit, vel non mota quæſtio falſi. Secundò ponit opinionem, quod falſitatem teſtium ſine corruptione probare non ſufficit: demum ponit contrariam, quam approbat. Tertiò tractat, an corruptio ſine falſitate ſufficiat. & arg. pro. & contra. Vltimò not. quod ſententia per falſas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractandi.*

c ¶ *Opinioni.*] Sic ſ. *de procu. in noſtra. & C. de fal. querelam.* Diſtinguitur tamen, quia aut quæſtio de falſo mota fuit in iudicio aut non. Si fuerit mota, nunquam poſtea prætextu falſi retractatur ſententia,[b] *C. ſi ex fal. inſtr. l. 1. & 2. in fi.* niſi appellatũ ſit: tunc enim poteſt opponi in cauſa appellationis. *C. de fid. inſtru. l. Vlt. in fi.* & teſtes poſſunt produci. *C. de temp. appel. per hanc in fi.* Sed ſi nunquam fuit quæſtio falſi mota, licèt tunc non ſit appellatum: non tamen tranſit in rem iudicatam vſque ad xx. annos. *C. de falſ. querelam. &* ĩ. *de excep. cùm Venerabilis.* Et nota, quòd ſecundum quoſdam non ſufficit probare teſtes eſſe falſos, niſi probentur corrupti. *arg. ff. de re iudi. diuus.* quæ loquitur in eodem caſu cum hac decretali. Alij probabiliùs dicunt, vt Ioan. & B. quòd ſicut ſufficit probare inſtrumentum eſſe falſum. *C. ſi ex fal. inſtru. l. penult. & Vlt.* ſic & teſtes, cùm habeant hincinde parem vim. *C. de fide inſtr. in exercendis.* & facit ad hoc. *ff. de exceptio. qui aguntis. & C. de tranſa. ſi ex falſis.* Sed nunquid ſufficit probare teſtes eſſe corruptos? *Ar. quod ſic. 2. q. 6. ſ. et qui, §. diffinitiua. Ver. Venales. C. quando prouo. non eſt neceſ. Venales. &* ĩ. *de teſti. ſicut.* Econtra videtur, quòd non, quia non ſufficit probare corruptionem, niſi & iudex ſecutus fuerit dicta corruptorum teſtium. ĩ. *de re iudicata. cum I. & A. C. ſi ex fal. inſtru. falſam.* ſimiliter non ſufficit probare falſitatem, niſi probetur iudicem ſecutum fuiſſe illam, vt patet per prædicta iura [c]. Item nota, quòd ſententia quæ lata eſt per falſos teſtes, vel per falſa inſtrumenta, bene tenet, ſed retractãda eſt. *ff. de re iud. diuus* & poteſt retractari per in integ. reſti. vſque ad quadriennium [d] implorato iudicis officio, vel per actionem in factum vſque ad triginta annos, vel ſi criminaliter agatur, vſque ad viginti annos. *C. de fal. ſi querelam.* ĩ. *de excep. cum Venerabilis.* ADDITIO Vnde verſus:

Accuſas, agis in factum per i, o reuocabis:
Falſum Viginti, triginta, quatuor annis.

d ¶ *Malitiam.*] Si de hoc conſtaret, condemnari deberent ad expenſas. ſ. *de dolo. & contu. finem.* vbi de hoc.

e ¶ *Circunſtantiis.*] Sic. ĩ. *de teſt. cùm cauſam. & 3. q. 9. nihilominus. arg. & 4. q. 3. teſtes.*

†Cap. 4. eo. ti. in 3. compil. *Et de intellectu Vide Fernandũ Vaſquium* l. 2. c. 36. cõtrouerſiarum vſu frequẽtium *adde Purpuratũ* con. 81. volum. 1.

† *Aliàs quæ.*

† *Aliàs producere.*

a *Hæc gloſſula non reperitur in antiquis exemplaribus.*

† *Aliàs, de.*

† *Vide tex. in l. vbicunque. ff. de iniur. ac. cum alijs ſimilibus.*

b *De hoc in Spe. de reſc. præſent. §. 1. agitur in fi. vbi etiam tractatur an ſit idem in falſitate reſcripti, & inſtrumenti procuratorij. & de reſcripto plenè dixi poſt ſum. ſupra de reſc ſuper literis. Ioann. And.*

c *Concor.* l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. *Bart.* in l. diuus. ff. de iudi.

d C. de in integ. reſt. l. ſi. *Ioan. An.*

inquirentes: indulto extunc altero menſe Procuratori Eccleſię ſupradictæ, infra quem, ſi vellet ad † reprobationem [a] teſtium illorum, produceret teſtes coram eis: *& infrà.* ¶ Quanquam autem pars Fauentinorum teſtes multos produxerit ſuper negotio principali, vix tamen ex illis ſex remanſerant concordes, cum alij ſibimet in ſerie ſui teſtimonij cõtradicunt [b], & quidã † alij ſint in dicto ſui teſtimonij ſingulares [c]. Ad reprobandum verò quoſdam teſtium Eccleſiæ Rauennatis ex parte Fauentinorum quidam ſint teſtes inducti, plures tamẽ illorum reprobantur, quia ſibi inuicem euidentiſſimè contradicunt: quidam verò alij pauci numero, quamuis non reprobẽtur expreſsè [d], vſque adeò tamen malæ famæ ſunt, & leuis opinionis [e], quòd eorum dictis nulla, vel modica [f] eſt fides adhibenda. † Iidem quoque teſtes [g] Fauentinorum generaliter repellũtur, quia non probant illud, ad quod probandum eorum ſyndicus ſe adſtringit [h], videlicèt quòd corrupti falſa dixiſſent, quoniam, etſi de corruptione videãtur aliquid dicere, de falſitate penitus nihil dicunt †: *& infrà.* ¶ Ex præmiſſis igitur euidenter apparet, quòd Eccleſia per teſtes numero plures, quibus potiùs lux veritatis aſſiſtit, qui etiam aptiora negotio, & vero proximiora in ſuis teſtimoniis expreſſerunt, ſufficienter oſtendit, quòd à ſexaginta annis, & citra, cum omni iuriſdictione, honore, atque diſtrictu loca ſupra dicta poſſedit: per quod patet, quòd ſi Commune Fauentiñ. à quinquaginta annis citra (ſicut videntur teſtes eorum deponere) aliqua ſeruitia in locis perceperunt ſupradictis, illa proculdubio ſine iuſto titulo percipere incœperunt cum duo inſimul eandem rem, & eodem modo [i] inſolidum poſſidere non poſſint: maximè † cum iidem Fauentini iuſtum poſſeſſionis titulum [k] non oſtendant: & ex priuilegiis Imperatorum, & Romanorum Pontificùm Eccleſiæ Rauennatis. conceſſis, euidentiſſimè colligatur, poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ in prædictis locis, iuſtam fuiſſe.

¶ Cùm ergo conſtet Fauentiñ. ab eo tempore: quo ſe poſſediſſe probare contendunt, minùs † iuſtè, ac ſine titulo, aliqua in prędictis locis temeritate propria occupaſſe [l]: & œconomus eiuſdem Eccleſiæ petierit, à vi turbatiua [m], ſeu inquietatiua ſuper præmiſſis Commune Fauentin. prohiberi: nos cognoſcentes in hoc caſu non ſic locum eſſe interdicto, Vti poſſidetis [n], vt di-

a ¶ *Reprobationem.*] Nota, quòd poſſum reprobare teſtes aduerſarij mei, & tres reprobationes poſſunt fieri, & non vltra. *j. de teſtibus. licèt dilectus.*

b ¶ *Contradicant.*] Vnde non valent. *3. q. 9. nihilominus. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item qui falſa. & j. de appel. ſolicitudinem. 23. q. 7. q. od autem. & Cod. de liberali cau. cũ precũ.*

c ¶ *Singulares.*] Sic. *s. de elect. bona. & j. de accuſ. cùm dilectus.*

d ¶ *Expreſsè.*] Criminibus expreſsè non probatis.

e ¶ *Opinionis.*] Quod conſtitit per atteſtationes ex parte Archiepiſcopi exhibitas contra illos: vt s. dixi. & ille etiam qui examinat teſtes, debet ſignificare iudici, quanta fides ſit teſtibus adhibenda. *ff. de teſt. l. 3. & j. de fideiuſſoribus. conſtitutus.*

f ¶ *Modica.*] Non tñ ex toto nulla. *j. de ſimo. per tuas.* quæ tamen in alio loquitur caſu.

g ¶ *Teſtes.*] Qui inducti ſunt ad falſitatem probandam.

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd ſi quis ſe adſtringit ad duo, &c. inducit vnam decretalem. & duas leges, ad contrarium inducit vnam l. & duas decretales. Secũdò quærit, quomodo falſitas teſtium probetur, & reſpondet dupliciter. Tertiò quærit, an altero probato, &c. & reſpondet.*

h ¶ *Se adſtrinxit.*] Sic videtur, quòd ſi aliquis ſe adſtringat ad duo probanda, quorum alterum per ſe ſufficeret, quòd tunc non ſufficit probare vnum, niſi impleuerit intentionem ſuam, ad quam ſe obligauit. *C. de rei vendicatione. l. vlt. arg. s. de cauſa poſſeſſionis, cum Eccleſia. & ff. de excuſatio. tut. qui teſtamento. Arg. contra. j. de appel. ſignificauit. in fi. j. de præbend. cùm iamdudum. & arg. ad hoc. ff. de condi. & demon. falſa* & ex eo, quòd dicit, adſtrinxit: videtur expreſſum, quòd ſufficeret alterum probare, niſi ſpecialiter ſe obligaſſet, quod verum eſt, vt ſupra dictum eſt Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo poteſt probare teſtes falſum dixiſſe? Reſpondeo indirectè, exemplum patet *j. de teſtibus ex tenore. & c. ſertes, & C. de contrah. ſtipulatio. optimam* Vel poteſt probare per alios teſtes. quòd corrupti fuerunt pretium inde recipiendo. Sed ponamus, quòd probatum à parte fuit alterum iſtorum tantùm, nunquid iudex ſententiabit ad dictum ipſorum, qui falſum teſtimonium obtulerunt, nec alij teſtes adſint, quorum teſtimonium ſequatur iudex? Satis videtur, quòd ſic, ex eo quòd dicit, & ſibi imputet, quòd ad vtrunque ſe obligauit: quia per hoc voluit fidem adhibere falſis, vel corruptis, obligando ſe ad vtrunque: ſecus crederem, ſi alicui obiicerentur plura crimina, vt ab Eccleſia repellatur ſub hac forma: quia iudex ſibi ex officio ſuo poſſet illum repellere. cui probatum eſſet furtum, vel homicidium, licèt aliud crimen non probetur: dum tamen vtrunque per ſe ſufficiat ad priuationem: quia crimina vndecunque claruerint, punienda ſunt. *24. quæſt. 3. ecce.* de hoc dixi *s. de reſcri. ex parte.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Eodem modo.*] Bene dicit, eodem modo. *ff de acquir. poſſ. poſſideri. §. econtrario.* nam vnus poteſt habere ciuilem, & alius naturalem poſſeſſionem. *ff. de preca. & habet. §. eum qui ſic ff commoda. ſi vt certo §. vlt.* Sed contra *ff. vti poſſid. l. 3. in prin.* vbi dicitur, quòd vnus iuſtam habet poſſeſſionem, & alius iniuſtam: vt *ff. qui ſatisda. cogu. ſciendum. §. ſi fundus. & ff. de iure do. quamuis. & C. de iure do. in rebus.* Ex quibus colligitur, quod maritus eſt dominus rerum dotalium, & vxor [b] ſimiliter, hoc verbum, eodem modo, ſoluit contrarietatem.

¶ *Glo. ſeq. obiicit. opi. ponit, quam reprobat, & ſoluit.*

k ¶ *Titulum.*] Sed quare tenentur iſti oſtendere titulum, cum probent ſe poſſediſſe, & poſſeſſor non compellitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis. *2. q. 5. §. 1. & 6. q. vlt. accuſator?* Propter hoc dicunt quidam, quòd vbi poſſeſſor petit ſe non inquietari, debet probare titulum. *arg. j. de præſcri. ſi diligenti. & j. de deci. dudum. & C. de præſcrip. longi tempor. diutina.* ſed hoc non eſt verum. ad hoc enim valet aſſignare titulum, cùm agitur interdicto, vti poſſidetis. vt per hoc videatur habere potiora iura: quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto: cum enim habeat titulum, patet, quòd nec vi, nec clam, nec precario poſſidet: vnde obtinebit, *Inſtit. de interdi. §. retinendæ.* verumtamen in hoc interdicto non eſt neceſſe probare, quòd quis iuſtè poſſideat, ſed ſufficit, quòd nec clam, nec precario ab aduerſario poſſideat. *ff. vti poſſidetis. ſi duo. in prin. & l. 1. hoc autem quod nec vi, nec clam. nec precario,* &c. ad tempus litis conteſtatæ referendum eſt. *Inſtit. de interdictis. §. hodie.*

l ¶ *Occupaſſe.*] Et ideo præſcribere non potuerunt: quia in occupatis, & inuaſis non currit præſcrip. *93. diſt. illud. & 16. quæſt. 3. licèt. & infrà de præſcri. quoniam.*

m ¶ *A vi turbatiua.*] Not. quòd multiplex eſt vis, de quibus dicitur ſuprà quod metus cauſa. ad audientiam. & ibi videas c. Dicitur tamen vis turbatiua, quandoque turbatur poſſeſſio, & in dubium reuocatur, quis poſſideat: & illa ſpectat ad interdictum, vti poſſidetis, & in rebus immobilibus: vel ad interdictum, Vtrobi, in rebus mobilibus tantùm.

¶ *Ex glo. ſeq. colligas de interdicto, Vti poſſidetis, quibus ſtetur, contra quos, pro quibus rebus, & quomodo in eo ſententietur.*

n ¶ *Vti poſſidetis.*] Quandoque [d] tamen locus eſt huic interdicto in caſu, vbi vnus poſſidet, & alter inquietat eum in poſſeſſione, non tamen iudex debet pronunciare: Vti poſſidetis, ita poſſideatis, ſed ne inquietet poſſeſſorem *ff. vti poſſidetis l. 1. §. vl. & C. eo. tit. l. vnica.* Redditur enim hoc interdictum inter eum qui poſſidet. & eum qui non poſſidet, ſed inquietat. *ff. vti poſſi. ſi duo. §. 2. in caſib.* verò vincit vterque: ſcilicet vbi redditur inter duos poſſidentes, vnum ciuiliter, alterum naturaliter, vt fructuarius, & proprietarius. & neuter poſſidet ab alio vi, vel clam, vel precario: & tunc debet iudex pronunciare, Vti poſſidetis, ita poſſideatis: non tamen ita confusè ſub illis verbis, vti poſſidetis, &c. quia ſic daret gladium vtrique parti: ſed debet examinare qualitates poſſeſſionum, & probationum, & diſtinguere eas in ſententia ſua ſic: probaſti te habere poſſeſſionem proprietatis ciuilem, & ego pronuncio te ita poſſidere, vti poſſides: & tu probaſti te eſſe in poſſeſſione vſusfructus naturalis, & ego pronuncio te poſſidere vti vſufructuarium, id eſt, vti poſſides, & ita poſſideas. *argum. Inſtitu. de action. §. curare.* Si autem non liqueat ei de qualitatibus poſſeſſionum, non ferat ſententiam. vnde ſi vterque dicit ſe inſolidum poſſidere naturaliter, & ciuiliter, & vterque probat, ſi etiam vnus probat meliùs: iudex proferat pro eo ſententiam, argum. hîc. Si verò probationes pares ſint, videtur innuere litera iſta, quòd iudex ita debeat probare, Vti poſſidetis, ita poſſideatis: vt dicunt quidam. ſed non videtur hoc habere rationem: quia ſic, quod impoſſibile eſt, probauerunt, ſcilicet vtrunque inſolidum poſſidere, vt hic. *ff. de precario. duo. ff. de acq. poſ. poſſideri, §. econtrario.* ergo cùm non ſit maior

† *In pluribus antiquis ita: ad reprobationem illorũ, teſtes produceret coram eis.*

† *Aliàs ita: & quidam alij ſunt in dicto, &c. in nonnullis antiquioribus ita: & quidã alij ſunt iudicio ſui teſtimonij ſingulares*

† *Aliàs: habenda.*

† *Vide* l. Celſus. ff. de arbi. & l. diuus. *& ibi Bar.* ff. de re iud.

Cum publicatis atteſtationibus non poſſunt teſtes ſuper principali induci, propter quod dixit Vin. hac fieri poſ. per dicta alterum teſtium tam productorũ ante publicationem: vel per ſua propria dicta, ſi ſibi contradicant: vel per inſtrumenta. Ioan. An.

b Similiter tex. §. ſi fundus. *colligitur, quòd vterque poſſidet. Item ſunt quandoque duo domini, alter ſpe, alter re: ſicut pater, & filius.* ff. de liber. & poſt. l. in ſuis *ſecundum Hoſt. Ioann. And.*

† *Aliàs, & maximè.*

† *In vno vetuſtiſſimo ita: minus iuſtè, ac ſine iuſto titulo.*

c Hoc dicit quia Io. hic notauerat. Ioann. And.

d Aliàs, bene tamen.

Vti poſſidetis, ſi fuerit intentatum, qualiter erit ſententia proferenda.

maior rõ, quare vnus poſſideat magis, quàm alter, non conſtat ei, quis poſſideat, ſuperſedeat itaque, quia de re incerta non poteſt certa ſententia ferri. 33. diſ. habuiſſe. & 11. q. 3. graue. & ff. de iud. ſi vnus ex pluribus. quia non liquet ei de cauſa, ne eius ſententia contineat impoſſibilitatem: per ſententiam enim debet ius declarari, ff. ſi cer. ven. l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. ſed per talem ſententiam nulla ſit declaratio. & hoc verum eſt, niſi vnus oſtendat titulum, ſicut hic dicitur: quia ſententiandum eſt pro eo, qui habet titulũ. Item ſi conſtat, quis primum ad iudicium prouocauit, contra eum debet ſententiari, vbi probationes omnino ſunt pares [a]. ſ. eo. ex literis. & j. de fide inſtru. c. inter dilectos. in fi. Vbi nullus oſtendit titulum, vel vterque, & omnino ſunt æquales probationes, nec apparet, quis ad iudicium prouocauit, fortè dirimatur. ff. de iu. ſed cum ambo. ff. fami. erc. ſi quæ §. 1. C. communia de legatis. ſi duobus. in prin. & 26. q. 2. ſors ſtem notã, quòd interdictũ, Vti poſſidetis, poſſidenti datur, & eum tuetur, datur etiam ad excipiendum, aliàs actio non datur poſſeſſori. ff. vti poſ. l. 1. §. reſtituendæ. & §. interdictum. Item interdictum hoc, vti poſſidetis, locum habet tantùm de poſſeſſione ſoli retinenda. ff. vti poſ. l. 1. §. 2. & Inſt. de interdi. §. retinendæ. & §. ſed interdicto. Sed interdictum vtrobi, de

cere debeamus [a], Vti poſſidetis, ita poſſideatis; cùm probationes Eccleſiæ longè ſint potiores [b], & ideo ſit in interdicto ſuperior: Commune Fauẽ. [c] ſibi condemnamus, ſuper iuriſdictione, & honore, atque diſtrictu, & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis quoad poſſeſſorium iudicium; quo tantummodo actum eſt, perpetuum ſilentium imponentes, & prohibentes eiſdem, vt neque per ſe, neque per alios ſuper his preſumat Rauennat. Eccleſiam aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus moleſtare.†

¶ Idem.

¶ Si quis nominẽt aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur poſtea alteri eorum iuranti contrarium.

CAP. X.

PEr † tuas nobis literas intimaſti, quòd cum T. Tiburtinus ciuis quandam per ſeptennium habuerit concubinam, nec prolem ſuſceperit interim ex eadem, ac ipſa poſtmodum diuertens ab eo, ad ipſum non poſt multum tempus † rediiſſet, filium quem reuerſa in domum ipſius peperit, ex eo ſe aſſeruit ſuſce-

mobilibus tñ locum habet: & proponitur pro retinenda poſſeſſione rei mobilis, cum poſſidens inquietatur. ff. vtrobi. l. vnica. Inſtit. de interdi. §. retinendæ. & §. ſed interdicto. Et componitur, Vtrobi ex vtrum, & vbi. & vbi, ponitur pro apud, & vtrũ pro quem, quaſi dicit, apud quem eſt res mobilis. Item licèt dictum ſit, quòd poſſeſſori ſoli detur hoc interdictum, Vti poſſidetis, datur etiam pro iuribus incorporalibus [b]: vt vſusfructus. ff. vti poſſidetis. l. vlt. ff. ſi ſeruit. vendicetur. l. ſicuti. §. Ariſto. ff. de ſeruitu. quæ tiens via. & hic Lau.

a ¶ *Debeamus.*] Immò debemus dicere, Eccleſia Rauennas poſſideat, & commune Fauen. non inquietet, prout ſequitur & verba edicti pluralia, vt poſſidetis, &c. hoc caſu reſoluuntur in ſingulare. Bernardus.

b ¶ *Potiores.*] Qui potiora iura habet, obtinere debet C. de edict. diui Hadrian. tollen. l. vlt. Bern.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium remittit, & ſoluit.*

c ¶ *Commune Fauen.*] Hic concipitur ſententia nomine communis Fauentiæ, & non procuratoris [c]. vnde ſignatur contrà j. de reli. do. cõſtitutus. & j. de ca. mo. dilectus. C. de ſen. & interlo. c. l. 1. & ſ. de elect. querelam. Dic, vt ibi dictum eſt. Vel poteſt dici, quòd Eccleſia non multùm curat de hac ſolemnitate, quia inuenio, quòd quandoque condemnatur monaſterium, & non procurator ipſius. ſ. de in integ. reſti. ſuſcitata. & j. de cenſi. ſopitæ. & j. de ſepul. in noſtra.

PEr tuas.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Quia verò.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidã ciuis Tiburtinus T. nomine quandã concubinã tenuit per ſeptenium, nec interim prolẽ ſuſcepit ex ea: poſtmodum verò ab ipſo recedens, ad ipſum non poſt multũ tẽpus eſt reuerſa. & in domo ipſius filium peperit, dicens ſe illum ſuſcepiſſe ex eo: ipſe tamen dicebat, quòd filius eius non fuiſſet, cùm per ſeptenniũ ſtetiſſet cum eo, nec concepiſſet ex illo: tandem deuictus inſtantia mulieris, ſuum filium recognouit. Cum autem dictus filius R. nomine ad ætatem virilem perueniſſet, ſubarrhauit Sophiam neptem ipſius T. & carnaliter cognouit eandẽ. Poſtmodum mater ipſius R. cœpit coram multis publicè cõfiteri, iurans quòd R. filius eius ad dictã Sophiã nulla conſanguinitatis linea attinebat, affirmans per idem iuramentum, ſe illum de alio quàm

a Cautelam aduocati in hoc caſu circa poſſeſſionem apprehendendam: & aduerſarium caprinandũ, quã recitat hic Pet. & Abb. Vide in Spe. de pe. tit. & poſ. §. 3. ver. no. tamen. Ioan. And.

† Vide l. 1. C. de ſi. dei. c. liber.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõpil.

Et de materia huius c. vide pleni per Pet. Dueñã, regula 341 & ſeq. incip. filiatio. & qualiter probetur filiatio, vide Alex. conſil. 51. l. 1. & cõſ. 74 l. 2.

† Temporis.

b Et propriè dicitur, quaſi vti poſſidetis, ſecundum Goſ. Ioan. And.

c Et tamen procurator fuerit conteſtatus litẽ: vt patet ſuprà de integ. reſtitutione. cum cauſam. Ioã. And.

de prædicto T. ſuſcepiſſe: quærebatur, an dicto mulieris eſſet ſtandum, vt ſic idem R. Sophiam habere valeat in vxorem? Rñdet Papa, quia mulier illa primò aſſeruit ſe dictum R. de præfato T. ſuſcepiſſe. & idem T. ad inſtantiam illius ſuum filium recognouit, & filius illius nominatus cõiter fuit, & habitus ab vtroque, iuramento illius poſtmodum in cõtrarium præſtito non eſt ſtandum, quia nimis eſt indignum, vt quod quiſquis voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare: vnde per conſequens apparet, quòd prædictus R. Sophiam neptem dicti T. cuius prima facie præſumitur conſobrinus, habere non poteſt aliquatenus in vxorem. Nota, quòd primò dicto alicuius ſtandum eſt, etiamſi poſtea in contrarium velint iurare, & valet ad teſtes, ſi ex interuallo velint mutare dictum ſuum. Item quod quiſque propria voce confitetur, in eundem caſum infirmare non poteſt.

piſſe: *& infrà.* ¶ Quia verò mulier illa de dicto T. ſuſcepiſſe R. de quo agitur, primitùs conſtãter aſſeruit: & idem T. præfatæ mulieris præcipuè deuictus inſtantia, ipſum ſuum filium publicè recognouit, & filius eius nominatus [d] communiter fuit, & habitus ab ambobus: eiuſdem mulieris poſtmodum iuramẽto in contrarium præſtito, non eſt ſtandum †: cùm nimis indignum ſit (iuxta legitimas ſanctiones) vt quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare [e]. Vnde apparet per conſequens, quòd prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præſumitur conſobrinus [f], non poteſt habere aliquatenus in vxorem.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Iudex debet habere Notarium, vel duos viros idoneos, qui ſcribant acta iudicij: aliàs ſi quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem puniatur, nec creditur ei ſuper proceſſu: niſi in quantum per acta, vel aliàs per legitima documenta conſtabit.

CAP. XI.

QVoniam contra falſam aſſertionem iniqui Iudicis,

d ¶ *Nominatus.*] Bene dicit, nominatus, & habitus, nam ſola nominatio [d] non facit eum filium. C. de prob. non epiſtolis. & C. de teſt. neque. & C. de hæ. in ſti. ſi pater. & C. de proba. non nudis. & arg. j. de præſum. illud.

¶ *Gl. ſe. dupliciter obiicit, ſcilicet pro primo dicto patris, & pro ſecundo matris, & ſoluit.*

e ¶ *Infirmare.*] Verba iſta ſumpta fuerunt ex illa l. C. de non nu. pec.

generaliter. cùm enim aſſertioni coniugum creditur, quòd aliquis non ſit eorum filius. j. qui fil. ſint legit. transmiſſa. multò fortiùs creditur eis, quòd aliquis eorum ſit filius. j. qui fil. ſint legi. per tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nonne potiùs præſumendũ eſt pro primo dicto patris, qui primò negauit illum eſſe filium ſuum, vt patet in integra, quam pro ſecundo, cùm non ſit veriſimile, quod in filium ſuum tam graue quid dixiſſe? Arg. j. de præſumptio. literas. vbi non ſtatur ſecundo iuramento, quòd ſi fuiſſet filius illius, non potuiſſent viſcera eius non fuiſſe mota ſuper eo j. de præſump. afferre. & 13. q. 4. ca. vindictã. ſic. & primo dicto teſtis credi debet, & non ſecundo in contrarium prolato. j. de teſti. cùm in tua. arg. Præterea paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura. fu. l. vl. Sed videtur, quòd potiùs ſecundo dicto matris ſtandum eſt, quàm primò: quia potiùs iurato, quàm ſimplici verbo creditur, maximè cùm alia præſumptio præceſſit, quòd de alio ſit genitus ſed fauore filiationis, prout ſtatur communi opinioni, & nomini vtriuſque parentis.

f ¶ *Conſobrinus.*] Sic patet, quòd conſanguinitas præſumptiuè probata diſſoluit matrimonium. Item propter connexitatem cauſæ ſententia lata pro vno præiudicat aliis. ſ. 6. hoc quippe. & j. de accu. ad petitionem. & 81. diſt. tantis. ſcr.

QVoniam contra falſam.] Iſtud c. eſt valde famoſum & hoc dicit vt in rubro. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio ibi, *Statuimus.* In tertia pœna ibi, *Iudex autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua aſſerebant iniquè, & litigator veram negatiuam contra aſſertionem iudicis probare non poterat: ne ergo falſitas præiudicet veritati, & iniquitas æquitati, ſtatuit concilium, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario, iudex habeat ſemper aut publicam perſonam, ſi poteſt, aut duos idoneos viros, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant, videlicet citationes, dilationes, & omnia, quæ in litera per ordinem explicantur: deſignando loca, & tempora, & perſonas, & omnia ſic conſcripta partibus tribuantur, ita quòd originalia penes ſcriptores, vel iudices remaneant, vt ſi ſuper proceſſu iudicij orta fuerit dubitatio, per acta poſſit veritas declarari, ita vide

† Vide l. generaliter C. de nõ nu. pec.

† Innocẽtius 3 in concilio generale Lateranẽſi c. 38. & c. 3. eo. tit. in 4. compil.

Et de materia huius c. vltra trădita hic per doctores, vide de qua ſcripſi l. 3. commen. in Directo. inquiſitor. Sch. 22. adde an. in l. geſta. C. de re iu. & Franciſ. Cur. iuniorem, tract. feud. p. 7. q. 2. vbi multa de his duabus perſonis loco vnius notarij adhibendis.

d Dicit Hoſt. certè nec habitio facit filium, faciunt tamẽ hic præſumptionẽ ſiue pro ſine contra ff. e. l. etiam matris, cui ſtatur, donec probetur cõtrarium: ſed nõ præiudicat veritati: vt in cõtra gl. in ff. eo l. ſi. Ioan. And.

innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare: cùm negãs factum per rerum naturam nulla ſit directa [a] probatio: ne falſitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati: ¶ Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm extraordinario [b], Iudex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos † viros [c] idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant: videlicet, citationes [d], dilationes, [e] recuſationes [f], exceptiones [g], petitiones [h], reſponſiones [i] & interrogationes [k], confeſſiones [l], teſtiũ depoſitiones, inſtrumentorum [m] productiones, interlocutiones [n], appellationes [o], renunciationes [p] concluſiones, & cætera, quæ occurrerint † competenti ordine conſcribenda: loca deſignando, tempora [q], & perſonas. Et omnia ſic cõſcripta partibus tribuantur: ita quòd originalia penes ſcriptores remaneant: vt ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta contentio, per hoc poſſit veritas declarari: quatenus † hoc adhibito moderamine, ſic honeſtis, & diſcretis deferatur Iudicibus, quòd per improuidos, & iniquos, innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex autem, qui cõſtitutionem ipſam

videlicet, vt ſic honeſtis, & diſcretis iudicibus deferatur, quòd per iniquos innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex verò qui conſtitutionem iſtam neglexerit obſeruare, ſi propter ipſius negligentiam aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem pœna debita caſtigetur, nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documẽtis. Nota, quicquid hîc dicitur, notabiliter eſt notandum.

a ¶ *Directa probatio*] Directa ideo dicit, quia indirectè bene probatur negatiua ĩ. *de te. ex tenore.* De hac tamen materia plene dictum eſt. ſ. *de ele. bona.* & quæ ibi dicta ſunt, hîc poſſunt notari, & ideo hic non dicimus. B ern.

† *Adde, quod notarius dicitur publica perſona. concor. l. 2. in fi. ff. tempu. tal. ſo.*

b ¶ *Extraordinario*] id eſt. del. g. 10. 3. q. 3. c. *inducia. §. ſpatium Ver. et autem.* & etiam extraordinarium vocat, vbi non proceditur in figura iudicij, ſed iudex proceſſit ex officio ſuo in modum inquiſitionis, vel denunciationis ĩ. *de accu. inquiſitionis. & c. ſuper his. & c. qualiter, & quando. & c. olim* quia ex tunc omnia conſcribenda ſunt.

Iudicium extraordinarium quod dicatur.

Tabellio æquiualeat duobus.

c ¶ *Duos Viros.*] Sic ergo videtur, quòd tabellio æquiualeat duobus, ex quo loco tabellionis adhibentur duo idonei. alibi videtur, quòd æquiualeat tribus. 16. q. 3. c. *placuit. §. poteſt. Verſ. in autem.* Et ſic videtur, quod plùs credatur ſcripturæ tabellionis, quam ſcripturæ Epiſcopi, vel alterius iudicis: quia ſcripturæ iudicis non creditur, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. ĩ. *de teſtibus. cùm à nobis* & hoc ideo eſt, quia cùm tabellio iuratus eſt, credendum eſt inſtrumento ſuo. ĩ. *de praſcr. ad audientiam. & ĩ. de præſum. illud. in fin.* Sic etiam conſuetudo regionis habet, vt credatur inſtrumento principis. ĩ. *de fid. inſtr. cùm dilectus.* Et licèt circa iudicia credatur ſcripturæ tabellionis, tamen circa contractus non creditur ei, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. *in Auth. de hære. & Falc. §. ſancimus coll.* 1. ex quo enim ſcriptura inuenitur in actis publicis, licèt non habeat teſtium ſubſcriptionem, creditur ei. *arg.* 30. q. 1. §. 1. *& C. de fi. inſtr. in Authen. ad hoc. & in Auth. de iis, qui ingred. ad appel. §. illud etiam, coll.* 5. & hoc idem colligitur ex hac littera, quia videtur ſufficere tabellio: vel ſi tabellio haberi non poteſt, duo idonei viri valent, nec hîc dicitur, quòd in præſentia teſtiũ illud fiat, ſed tutius eſt, vt adhibeantur, ſi adhiberi poſſint.

d ¶ *Citationes*] Vt per hoc appareat: quòd perpetuata ſit iuriſdictio, ſi hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium. ſ. *de offi. dele. gratum. & c. licet.* & ſic reus per conuentionem ſolam non poſſet poſtea declinare forum transferendo ſe ad alium locum. ſ. *de fo. compe. propoſuiſti. & ff. de iudi. ſi quis poſtea.* Sed videtur, quòd de hoc credendum eſſet iudici, cùm nuncio credatur. ĩ. *de app. cùm parati. ff. de reb. eo. qui ſub tut. & cura ſunt. l. magis. §. illud. & 65. diſt. ſi fortè. in fi.* Sed fortè hodie non creditur ſoli nuncio, niſi eſſet publicus nuncius, & iuratus, & talibus nunciis creditur in foro ciuili ſecundùm cõſuetudinem Lombardorum. Iure iſto videtur, quòd non ſit ei credendum, niſi conſtet alias legitimè.

a Hoc dicebat Ioan. ſub dubio, fortè, Vel ſecundũ eum ſaltem quoad hoc creditur nũcio, Vt non gãs cogatur iurare ſe non citatum, ſupra de teſti. in integr. ex literis. Ioã. And.

e ¶ *Dilationes*] Quæ continere debent, quantum ſpatium contineat vnaquæque dilatio, conſideratis circunſtantiis viarum, & temporum. *arg.* ĩ. *de appel. cùm ſit Romana. ff. de iudi. nonnunquam.* nec prima dilatio debet peremptoria eſſe, niſi fieret hoc ex cauſa. ſ. *de dilationi. dilecti.* [a] vt ſciatur quãdo, quia poſſet puniri vt contumax, quia excommunicari, vel etiam in poſſeſſionem mitti non debet, niſi poſt trinam citationem, vel vnam peremptoriam. 24. q. 3. *de illicita. &* ĩ *de ſent. exc. ſacro. & ff de re iud. contumacia.* tamen ſi ad primam non veniat citationem, condemnabitur alteri parti in expenſis in ſecunda citatione, cùm venerit. *C. de iudic. ſancimus. &* ſ *de procurator. querelam.* vbi de hoc.

f ¶ *Recuſationes.*] Et ſic patet, quòd iudicis recuſatio redigenda eſt in ſcriptis. *arg.* ĩ. *de appel. ſecundo requiris. & c. cum ſpeciali.* & recuſatione iudicis propoſita. non debet poſtea ſuper principali procedere, donec ſe ipſa conſtiterit. & ſi iudex non admittat iuſtam recuſationem & caſſabitur, quicquid poſtea fecerit. ſi appellatum fuerit contra hoc *ſuprà de of. dele. ſuper quæſtionum. in fi.* quid iuris ſit in recuſatione dicitur ſ. *de of. dele ſuſpicionis &* ĩ. *de app. cum ſpeciali.*

b Dicit Ho. quòd exceptio de neceßitate nõ eſt porrigenda in ſcriptis: ſed redigenda tãtum. Ioan. And.

g ¶ *Exceptiones.*] Exceptio enim dãda eſt in ſcriptis [b], & redigẽda in actis: & hîc propriè appellat exceptiones, quæ proponũtur cõtra aduerſariũ, vel contra reſcriptũ: quia ſpẽaliter præmiſit de recuſatione iudicis, propoſita exceptione probabili iudex nõ debet procedere in quæſtione principali, donec de ipſo conſtiterit. ſ. *de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta.* nec ſimul de exceptione, & principali quæſtione cognoſcendum eſt: quia ordo iuris peruerteretur. ſ. de iudi. exhibita. Et ex ordine iſtorum verborum notatur, qualiter exceptiones proponantur. Recuſatio enim iudicis naturaliter præcedit, & ideo primò proponenda eſt, & expedienda: & ſi illa non probetur, proponantur exceptiones poſtea, & illę coram delegato probari debent, & per ipſum examinari. ſ. *de reſcri. ſuper literis & ſ. de for. compet. ex parte.* B. Si verò iudex ſtatuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas: quod & facere poteſt, & debet ĩ. *de exce. paſtoralis.* proponere debes omnes tam contra iudicem, quàm cõtra alios, & eis propoſitis procedetur ſtatim primo loco ſuper iudicis recuſatione pendentibus aliis, quouſque expedita ſit quæſtio recuſationis, cùm illa præiudicialis: quia ea probata aliæ poſtea locum non habent.

† In concilio, & aliquot antiquis codicibus, occurrunt.

† In concilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis, &c. quæ lectio clarior eſt. in Gregoriana tamen exemplaribus habetur, vt eſt impreſſum.

h ¶ *Petitiones.*] Ideo petitio, ſiue libellus dari debet in ſcriptis: quia ſecundùm formam petitionis formari debet ſententia. ĩ. *de ſim. licèt Hely.* & ſi inepta fuerit, ſuccumbit ſ. *de iu. examinata.* & vt ſciat reus, an velit cedere, vel contendere, deliberatione habita. 3. q. 3. *offeratur. arg.* ſ. *de dila. prætereà.* Item niſi certa ſit petitio, non citabit iudex reum: vt 5. q. 2. *ſi primates & 3. q. 9 iudicas.* & ſic eſt op. *arg. quòd oblatio libelli ſit de ſubſtantia* [c] *iudicij. arg. op.* ſ. *de lib. ob. c.* 1. vbi de hoc.

c Et hoc intereſt iudicis, quòd ipſa petitio detur, in quo intereſt actoris, & rei. no. in cle. de ver. ſign. ſæpe. ver. verum quia in glo. Ioan. An.

i ¶ *Reſponſiones.*] Quæ debent fieri ad petitionem actoris iudice interrogante, vel etiam actore, vt appareat li. conteſt quæ fit tãtum per petitionem, & directam reſponſionem ad eam. ſ. *de litis conte. c. 1. &* ſ. *de ele. dudum.* 2. qua omiſſa licèt poſitiones factę fuiſſent, & reſponſiones, non tamen valebit iudicium, vt ibi.

k ¶ *Interrogationes.*] i. poſitiones quia actor ponere debet id, ſuper quo intendit habere confeſſionem rei, & ſic ponit talis ſyndicus hoc, dum tamen faciat ad inſtructionem cauſæ, & reus debet reſpondere, credo, vel non credo, ſi iuratum eſt de calumnia ſi iuratum eſt ſolũmodo de veritate dicenda, dẽt ſimpliciter rñdere, ſic, vel non concedo, vel nego: & per poſitiones has, & reſponſiones non fit litis conte. vt dictum eſt. & ſic differentia eſt inter rñſionẽ, quæ fit per litis cont. & quę fit poſtea per poſitionẽ actoris: vt hîc patet. Vel ponuntur propriè interrogationes, quæ fiunt à iudice ex officio: quia quotiẽs æquitas ipm mouet, põt interrogare partes. *ff. de inter. ac. Vbicũq; & 30. q. 5. iudicantem.* & etiã poſtquã cõcluſũ eſt in eã. ĩ. *de fi. inſtr. cũ Ioãnes.* & etiã pars põt interrogare: & valet rñſio. ſ. *de do. & cõ. prout. ff. de inter. a. ſi ſine. §. 1.* & aduocatus põt interrogare. *ff. de ad. ſi poſtulauerit. §. quõni.*

l ¶ *Confeßiones.*] Et taciturnitas etiã ſcribi debet, putà interrogatus noluit rñdere: talis taciturnitas pro cõfeſſione habetur. *ff. de interrogatoria actione. de ætate §. nihil intereſt & eſt ar. 65. diſt. & ſi fortè. & 54. di. ſi ſeruus.* & huiuſmodi cõfeſſiones factæ ad petitionẽ actoris, vel iudicis, & etiã ptis, poſſũt reuocari, q̃ fiũt poſt litẽ cõt. ſi quis probauerit ſe erraſſe. ſ. *de confeßionib. c. vl.* vbi de hoc.

m ¶ *Inſtrumentorũ productiones.*] Vt ſciatur, vtrùm exhibitum ſit tempore competenti: nam poſtquam concluſum fuerit in cauſa, produci non poterit. ĩ. *de fide inſtr. cùm dilectus.* B.

ADDITIO. Contrarium ſentiunt domini de Rota, *deciſ.* 5.

n ¶ *Interlocutiones.*] Licet ſit ſcribenda ſententia interlocutoria, non tamẽ dicitur, quòd proferenda ſit in ſcriptis: ſed ſufficit, quòd ſcripta ſit in actis [d]. Aliud conſueuit dici de ſententia diffinitiua: quæ niſi ſit lata in ſcriptis, nec nomen ſententiæ habere meretur. 2. q. 1. *in primis. Ver. ſed & de perſonis.* An tranſeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur. ĩ. *de appel. cum ceſſante.*

d Concor. l. 3. & ibi B. C. de ſenté. ex bre. reci. & c. fi. in gl. infra. de re iudi. lib. 6.

o ¶ *Appellationes.*] Vt ſciatur, an infra x. dies ſit appellatum, quia poſtea non valeret appellatio. 2. q. 6. *anteriorum. §. biduum.*

p ¶ *Renunciationes.*] Poſtquam renunciatum eſt, & concluſum in cauſa, nulla admittitur exceptio, vel allegatio, vel inſtrumentum. *C. de compen. l. Vl. arg. l. ad hoc.* ĩ. *de teſti. c. de teſtibus. &* ĩ. *de fide inſtru. cùm dilectus. &* ſ. *de cau. poſ. paſtoralis.* niſi euidens ratio moueat iudicem. vt in *decre. paſtoralis.*

e Ante ſententiã: poſt in cauſa appellationis ſecus, infra de fid. inſtr. cum Io. An.

q ¶ *Tempora.*] In quo loco facta ſint, & quo die, & menſe, & quo anno domini: omnia iſta debent ſcribi in omnib. ſupradictis. & huiuſmodi inſtrumẽta, ſiue proceſſus cõmunia ſunt, & vtrique parti cum die, & conſule integraliter ſunt edenda: vt ĩ. dicitur. alioquin ſi non

ſi non edantur ea, quæ cõia ſunt. licitè appellatur. ī *de fi. inſtr.* G. *perpetuum. & ... lit. pend. l. 1. C. de eden. ... apud quem.* & reſcriptum Papæ integrum debet edi. *arg.* ſ. *de dila. præterea. &* ſ. *de reſcrip. cam te. & c. conſtitutus. &* ī. *de fi. inſtru. ex literis.* Item eſt in omnibus cõibus inſtrumentis, ſecus in proprijs priuilegiis. ī. *de fi. inſtru. contingit. ff. de eden. l. 1. §. editiones.* niſi aduerſarius illud vellet probare falſum. ī. *de fi. inſtru. inter dilectos. C. de contrahen. & com. ſtipulat. optimam.*

a ¶ *Negligentiam.*] Si culpa, vel negligentia iudicis pars aliqua damnum incurrat, iudex totum reſarciet. ī. *de ſen. excom. ſacro. C. de teſt. ſi quando. in fi. C. de in. ſancimus. in fi.* & iudex, qui negligit iuſtitiam facere, litem facit ſuam 23. q. 2. *dominus noſter.* Item & ſi per inſ...ram iudicis facta eſt *infra de empt. & vendi. c. vlt. & Cod. de euic. emptor.* ...

neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiam [a] quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem iudicem animaduerſione debita caſtigetur: nec pro ipſius præſumatur [b] proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

¶ Honorius iij. Archiepiſcopo Lond. † & eius Suffraganeis.

¶ *Si probari poteſt reum deliquiſſe, eius probatio, quòd non deliquerit, non eſt admittenda.*

CAP. XII.

AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd Sacerdotes, & Clerici Daciæ, lege regni (per quam negatiua probatur) temerè innitentes, à criminibus, quæ probari teſtibus fide dignis poſſunt legitimè cõtra eos, reputantur inſontes, ſi ſe ſuper his purgare valeant quoquomodo [c]: & infrà. ¶ Volentes igitur vt hæc peſtis contraria omni iuri [d] † penitus extirpetur à clero: Mandamus, quatenus in huiuſmodi probatione negatiuæ (dum tamen poſſit affirmatiua [e] ex aduerſo probari) neminem audiatis.

¶ Idem Aurelianeñ. & Lameteñ. Epiſcopis.

¶ *Fines diœceſum probantur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam.*

CAP. XIII.

CVm † cauſam, quæ inter Colebricñ. & Egitañ. Epiſcopos, ſuper ſuarũ limitatione diœceſum vertitur, vobis duximus committendam: ¶ Mandamus, quatenus ſecundùm diuiſiones, quæ per libros [f] antiquos, vel alio modo meliùs probabũtur, necnon & teſtes [g], famam, & quæcunque alia adminicula [h], in negotio procedatis.

¶ Idẽ Epiſcopo, & Archidia. Senoneñ.

¶ *Poſſunt reprobari matronæ, per quas virginitas probatur.*

CAP. XIV.

CAuſam matrimonij, quæ

¶ *Gloſſa omnes propter qualitatem textus ſileo textualiter recitare, excepta ſequenti, qua quærit, & ponit ſolu. Secundo etiam quærit, & ſoluit. Tertio cõtra primam ſolutionem ponit dictum Inn. quod reprobat Ioan. And.*

b ¶ *Præſumatur.*] Sed nunquid correcta ſunt iura, quæ dicunt, quòd ſemper præſumitur pro iis: quæ à iudice facta ſunt. ſ. *de elect. bona. &* ſ. *de renunc. in præſentia. &* ſ. *eod. poſt ceſſionem.* & ī *de re iudic. ſicut.* & *inſtit. de fideiuſ. § vl. & 2. quæſt. 6.* hoc etiam placuit. Arg. Dixit In. ſuper hoc, quòd ſemper creditur ſententiæ iudicis, vbi conſtat de proceſſu cauſæ, ſed vbi reuocatur in dubium de proceſſu iudicis non eſt præſumendum pro iuſto ordine a, niſi probetur per acta. Nam & victores non aliter potientur ſententiis, niſi eas oſtenderent rectè latas in *Aut. de iis qui ingre. ad ap. §. ſi illud. col.* 5. ſi acta ſunt perdita, probetur perditio, & ſi fuerit vel etiam proceſſus probetur per teſtes. *arg.* ī *de priuileg. cum olim. &* ī. *de teſtibus.* Albericus. ī. *de re iud. ſicut. & C. de teſtamen. publicati.* tñ ſi epiſcopus denunciet aliquem excommunicatum, ſtandum eſt ſententiæ ſuæ licèt non adſit ſubſcriptio teſtium. 2. q. 3. *cura. &* ſ. *eod. poſt ceſſionem.* vbi de hoc. Si tamen dicit ſe inordinatè, vel iniuſtè excommunicatum, iudex, aut etiam aduerſarius debet oſtendere, quòd debito modo excommunicatus eſt. ī *de ſen. excom. ſacro in princ.* Sed pone, quòd perſonæ illæ, quæ debent acta conſcribere, appareant ſubſcripſiſſe omnibus actis: nunquid præſumitur in tantum pro eis, vt in contrarium probari non poſſit? Dico, quòd admittitur probatio in contrarium. ſ. *eo. poſt ceſſionem. &* ī. *de teſt. cum à nobis.* quia etiam contra inſtrumentũ, quantumcunque publicum ſit, recipiuntur teſtes. *C. de prob. cum precib. &* ī. *de fi. inſtru.* Ioannes. nam & partes poſſunt contradicere actis. *C. de rela. l. 1. & 2. q. 6. §. dubium. Verſ. Verendum eſt, &c.* & bene contradicere poſſunt, quia quandoque compertum eſt eulogia ex mala fide ſcribi. vt *ff. de cuſ. & exhi. re. l. diuum arg.* ī. *de accu. cum dilectus.* & hoc verum eſt, dummodo per plures, & meliores probetur contrarium. de hoc dictum eſt ſ. *eo.* Tertiò ex ordine verborum iſtius decre. debes colligere, qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius cauſæ, à principio vſque ad finem, quia primò loco debet citare. & ita per ordinem vt litera dicit, procedere debet. In iiij. dicit, quòd ſi ſententia lata eſt vtraq; parte præſente, vel procuratoribus partium, à qua non eſt appellatum, & ſententia in ſcriptis appareat, in tantum præſumitur pro ipſa, quòd ſi aliqua partium vellet eam impugnare ratione proceſſus non debet audiri, quia præſumendũ eſt, quòd omnia ſint legitimè acta, ex quo tempore ſententiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, ſi ſententia detur, quòd taciturnitas partium nõ poſſit facere ſententiam aliquam, quæ nulla eſt: vt ſi lis conteſtata non ſit: aut ſi die feriata eſſet lis conteſtata. Ber.

AD *noſtram.*] Primò ponit prauam cõſuetudinem, quam ſecundò ſeruari prohibet ibi, *Volentes.* Abb. Siculus.

Casvs. In regno Daciæ lex talis, ſiue cõſuetudo ſeruabatur, quòd ſi aliqui de criminibus accuſabãtur quæ per legitimos teſtes probari poterant contra ipſos, reputabãtur immunes, dummodo valeant ſe purgare quoquo modo: ſacerdotes, & clerici Daciæ, huic legi innitebantur: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ. ipſe volens vt hæc mala conſuetudo, quæ eſt cõtraria omni iuri, extirpetur à clero, mandat, quatenus in probatione huiuſmodi negatiuæ nullus audiatur, dũ tamen ex aduerſo poſſit affirmatiua probari.

Nota conſuetudinẽ non valere contra iuris ordinem. Item affirmatiua præualet negatiuæ.

c ¶ *Quoquomodo.*] Id eſt, per viles, & criminoſos, & ſibi ſimiles: quod eſſe non debet, immò debent eſſe bonæ famæ, & opinionis. ī. *de purg. c. conſtituens.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, in qua erat hæc conſuetudo contraria iuri, & reſpondet dupliciter.*

d ¶ *Omni iuri.*] Et verè, quia accuſatoribus, & teſtibus comparentibus audienda eſt accuſatio: vt ī. *de accu. licèt. & c. veniens.* & quaſi per totum. ergo contrarium erat iuri, quod purgatio admittebatur ſuper his, quæ legitimè probari poterant contra illos: quæ tunc demum admitti debet, cum aliquis infamatus eſt [b], & nullus apparet accuſator. ī *de ſimo. de hoc.* & ī *de purg. can. nos inter alia &c. ex tuarum. & c. cum dilectus. & 15. q. 5. c. 1. & 2. q. 5. omnibus. &* ī. *de accu. accedens.* & quia lex illa eſt contraria omni iuri, eſt quàm citius extirpanda. 8. *diſt. mala conſuetudo* lex autem debet eſſe honeſta: 4. *diſt. erit autem.* Item contrariã erat iuri, quia negantis factum nulla eſt directa probatio. ſ. *c. prox. &* ſ. *de elect. bona. C. de prob. actor. & 6. vlt. c. accuſator.* De hac negatiua dictum eſt. *ſupra de ele. bona.*

e ¶ *Affirmatiua.*] Iſta enim primò probari debet: quia ei, qui dicit, incumbit probatio. *ff. de proba. l. 2.* tamen ſi poſtea probato crimine vellet reus probare negatiuam indirectè, audiretur. ī. *de teſtibus ex tenore, & c. ſeries.* ſed contra probationem teſtium nõ admittitur purgatio, vt hic patet. Bernar.

CVm *cauſam*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus.* Abb. Casvs. Inter Colubricn. & Egitañ. epiſcopus vertebatur quæſtio ſuper limitatione ſuarum diœceſum. Papa commiſit cauſam illam quibuſdam iudicibus, mandans eiſdem quatenus in negotio ipſo procedatur ſecundum diuiſiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo meliùs probabũtur, & per teſtes, & famam, & per alia quæcunque adminicula. Not. qualiter fines probantur. Item quæ non proſunt ſingula, collecta proſunt.

¶ *Gl. ſe. not. quòd antiquorum librorum &c. inducit tria ſimilia.*

f ¶ *Per libros antiquos.*] No. ergo quòd ſcriptura antiquorũ librorum facit idem ī. *de præſ. ad audientiam.* Item creditur inſtrumento producto ex archiuo publico, etiamſi ſubſcriptionem non habeat. 30. q. 1. *peruenit & in Aut. de iis, qui ingr. ad ap. §. illud. coll. 5. & C. de fid. inſtru. Auth. ad hæc. &* ſ. *de in integr. reſt. cum ex literis. & ff. de prob. cenſus. & C. arbitr. tutelæ l. vlt. & C. quis po. in pig. ha. ſcripturas* Item ſi reperiatur ſcriptura in aliqua columna, vel lapide, ei ſtatur, 24. q. 2. *ſane.* Item ſcripturæ, quæ olim fiebant in albo prætoris, ſi ies adhibebatur. *ff. de iuriſd. omn. iudi. ſi quis id. & ff. de albo ſcriben. l. 1. & 2.*

g ¶ *Teſtes, famam.*] Per teſtes enim antiquos vtriuſque parochiæ probatur huiuſmodi diuiſio. 16. q. 1. *plures.* & ruſticis ſenib. præcipuè in antiquis creditur. *ff. de leg. ... ſi chorus.* & fama in talibus præcipuè valet: quorum memoria non habetur. *ff. de probatio. ſi arbiter. ff. de aqua plu. arcenda. in ſumma. §. item Labeo.* per ſe tamen, ſi alia adminicula adſint, non probat. 3. q. 3. *c. ſi teſtes. §. ſæpe.* etiam ſine *& ff. de teſtis l. 3. §. qua argumenta. &* ī. *de præſumptio. illud 35. q. 6. ſi duo.*

h ¶ *Adminicul.*] Adminicula ergo etſi per ſe non probãt, tamen adiuuant ī. *de ſimo. per tuas &* ī. *de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus & ī. de teſtibus præterea. &* ī. *de præſum. literis. & c. 3.* Et ſic eſt arg. quòd quæ non proſunt ſingula, multa iuuent. *C. de teſt. ſancimus c. & ff. ex quibus cauſis maio. necnon. §. ſi quis ſæpius.* & indicia etiam probant. *C. de rei vendicat. ...* Bern.

CAuſã *matrimonij.*] Cõis diuiſio. Secũda ibi, *Mandamus.* Ab. Casvs Quædam puella contraxit matrimonium cum quodam

† Londen.
† Lond.
† Ludeñ.

† *De materia huius c. vide Bar. Iaſonem, & alios in l. illa ſtipulatio ne ff. de ve. obl. vbi latè Iaſo. Immo. in c. ſuper his infra de accu. copioſè Philippus Portius lib. 3. com. op. cõcluſione. 36.*

† *Vide l. omnes populi. & ibi Bar. ff. de* iuſt. & iu. & l. leges ſacratiſſimæ. C. de epiſc. & cler.

a *Concor. l.* ſit expreſſũ. ff. de app. & l. 1. C. quando prouoc. non eſt neceſſe.

† *De materia huius decretalis, qualiter poſſint probari fines diœceſis, tradit notabiliter Aretinus conſ. 4 ... viſo cõſil. & Alex. poſt Bar. in* l. cũ aliqui. C. de iure delib. adde recentiores in l. 1. ff. ſi cer. pe. *vide etiam noſtrum in hoc c.*

b *Vide Nicolaum Everhardum in ... rectorio ... iuſſis.* ... q. 57. & *quæ ibi dixi.*

c *Et ibi vide, quæ etiam de probatione negatiua.*

d *Concor. ſe.* in l. ſi procuratorem. *& ibi Bar.* ff. de pro. & in l. ſi qua per calumniam. *& ibi Petr. ... & Bellapertic.* Cyn. & Bar. C. de epiſc. & cle. & *de materia huius gl. vide plenè Iaſ.* Dec. & Do. in l. 1. ff. ſi cer. pe.

e *Contraria ſolutas de qua conſulab. ... ſui decenuij tollunt promiſſo teſtamento ... & cum ... Ioan. And.*

dam iuuene, & traducta ab ipſo, tandem receſſit ab eo, & intrauit monaſterium, ſe virginem & monacham aſſeuerans. Iuuenis prædictus repetebat eandem, dicens quòd eam carnaliter cognouiſſet: illa econtra virginem ſe eſſe, ac monacham aſſerebat: mulier propter hoc educta fuit de monaſterio, & induxit quaſdam mulieres ad probandum per aſpectum corporis virginitatem: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipſum: mulier verò dicebat, quòd timebat violentiam ſibi fieri ab illo. Conſultus Papa ſuper hoc negotio reſpō. mandat quibuſdam iudicibus, quatenus puellam illam ponant interim in illo monaſterio, quod intrauit, vt vbi vſque ad finem cauſæ valeat ſecurè morari: recepturi poſtmodum nō ſolùm probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandam virginitatem; verum etiam alias probationes hoc negotium contingentes, quas vtraque pars duxerit producendas: & quia dicit canon, quòd manus, & oculus obſtetricum ſæpe fallitur, mandat, vt adhuc honeſtas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendum verùm dicta puella virginitatis priuilegio ſit munita.

inter V. iuuenem, & G. puellam Senoñ. quæ ſe virginē†, & Monacham profitetur, noſcitur agitari: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis[a] interim in illo monaſterio, quod intrauit, vt ibi ſecurè valeat cōmorari, donec iudiciali ſententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi poſtmodum non ſolùm probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres[b] illas, quæ ad inueſtigandum ſigna virginitatis ex parte puellæ fuerunt introductę: verùm etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars[c] vtralibet † duxerit producendas. Et quià (vt dicit canon) ſæpe manus fallitur, & oculus obſtetricum, volumus, & mandamus, vt adhuc honeſtas matronas, prouidas, & prudentes † deputare curetis, ad inquirēdum, verum dicta puella virginitatis[d] priuilegio ſit munita.

† Ideo hac tam diligēs cautela hic adhibetur, quia qui virginem à propoſito caſtitatis remouet, excōmunicatur, concilium Toletanum 3 c. 10. concilium Matiſconenſe c. 1. 12.

† Vtraque.

† Adde per iſtum tex. qualis debeat quis eſſe, ad hoc vt tanquam perito in ſua arte ei credatur. & l. magiſtros. C. de profeſſor. & medi.

a Vt ibi patet, non habetur hoc casu poſſeſſio ſine copula: & adde quod dixi de conuer. coniu. dudū in prin. *Ioan. And.*

b Vel corrupta ſecundum illum. Vel volebat contra illas producere alias matronas honeſtiores, & plures aſſerentes contrarium, quibus ſtandum eſt, infrà ti. 1. in noſtra. *Ioã. And.*

c De materia huius gloſſæ vide B. Thomam 2.2. q. 15. & 152. *vbi plene de caſtitate, & virginitate, ad idem Dominicum Sotum* lib. 4. ſent. di. 49. q. 5. art. 2.

¶ Gregorius ix. Præpoſito ſanctæ Mariæ Madeburgeñ. & Decano Miſinenſi.

¶ Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus, fidem faciunt coram † ſecundis.

CAP. XV.

Cum bonæ memoriæ: *& infrà.* ¶ Cum acta originalia dicantur apud priores iudices[e] remanſiſſe: Mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirētes, ipſa ſi potuerint inueniri †, & ſi qua partes duxerint legitimè proponenda[f], in ſcriptis redacta, ad noſtram præſentiam remittatis. ¶ Alioquin[g] cum non reuocetur in dubium de conteſtatone litis ſuper ſtatu Pigameñ. monaſterij: & quibuſdam ſpoliationibus contra Abbatem eius factis à Mesburgeñ. † Epiſcopo, recipiatis partium probationes de nouo: & audientes, ſi partes audire voluerint, de compoſitiōne[h] tractum: tam quod ſuper hoc inuenerit, quàm cauſam ſufficienter inſtructam, ad nos remittere procuretis.

¶ Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.

a ¶ *Ponatis.*] ſed quare non reſtituitur mulier viro ſuo: ſi habuit poſſeſſionem illius. *ſupra de reſtitutione ſpolia. ex conqueſtione & c. ex tranſmiſſa.* & *c. literas. & infrà de rap. cùm cauſa.* Hoc ideo fuit: quia illa dicebat ſe virginem eſſe: & ſuper hoc induxit mulieres ad probandam virginitatem: quod ſi verum eſſet, tenebat monachatus, vnde non debuit ſibi reſtitui, ne ab eo corruperetur. *arg. infrà de ſpon. cùm locum.* Et eſt caſus iſte, qui impedit reſtitutionem, vnde ponenda eſt in eodem monaſterio, quouſque planè conſtet de cauſa, ne poſſet pati aliquam violentiam: quia iudex hoc prouidere debet. 33. q. 2. *ſiue de coniugij fœdere & 3. q. 9. hortamur. ff. de rebus dub. vbi. & ſ. de reſt. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. literas. & j. de appel ex parte.*

b ¶ *Mulieres.*] Vir volebat reprobare mulieres illas, quæ illam inſpexerunt: quod erant malæ famæ, & criminoſæ[b], cùm illæ debeant eſſe prouidæ, & honeſtæ, ac peritæ in facto illo. *infrà de frig. & maleſi. fraternitatis. & ff. de ven. inſp. l. 1.* hæc enim probatio confeſſionis viri præfertur ſuprà eidem propoſuiſti. alias enim ſtatur confeſſioni viri dicentis ſe cognouiſſe vxorem. *j. de deſpon. impu. continebatur & 33. q. 1. ſi quis acceperit.* quandoque tamen oculus obſtetricum fallitur, vt hic dicit, & *27. q. 1. nec aliqua.*

¶ *Gl. ſe. no quod in cauſa matrimoniali, &c. ſignat contrarium.*

c ¶ *Pars.*] Not. quòd omnia, quæ contingunt cauſam, & per quæ poſſit melius inſtrui, ſunt inquirenda. ſic *ſuprà de iud. exhibita. & ſupra de elect. ſcriptum. & ſuprà c. prox.* Et not. hic arg. quòd in cauſa matrimonij apertis atteſtationibus adhuc alij teſtes ſunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducuntur, vt ſequitur, ad idem inducuntur. *infr. de ſponſa ſicut. & j. de conſangui. & affini. ex literis. & j. de teſti. ſeries.* quia ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam. *j. de re iud. lator & c. conſanguinei. Arg. contra contra ſ. eo. iurauit.*

¶ *Gle. ſeq. ponit 6. ad commendationem virginitatis.*

d ¶ *Virginitatis priuilegio.*] Priuilegium virginitatis maximum eſt, quia replet paradiſum. 32. *q. 1. nuptiæ.* quæ ſola eſt potens Deo animas hominum præſentare in *Auth. de lenonibus. §. ſancimus. coll. 3.* & eſt illa principium aliarum virtutum, in *Auth. quomodo oporteat epiſcopos. & alios prælatos, & religioſos ad ordinem religionis adduci. §. neque autem ſacris, coll. 31.* & virgo ſola quoad legem promotionis reputatur, & inter virgines corrupta inuita etiam conſecrari non poteſt. 32. *q. 5. pudicitia.* & ſolæ virginis aureolam habebunt. 32. *q. 5. ſi Paulus.* pauci tamen habebunt hoc priuilegium: vt dicit Gre. 50 *di. quia tua.* Additio. Vnde verſus.

Aureolam virgo, martyr, fideque magiſter. Præter communem dicuntur habere coronam.

Cum bonæ memoriæ.] Propriæ non diuiditur: ponit enim cuiuſdam commiſſionis formam bimembrem. Et ſecundum membrum ibi, *Alioquin.* De eodem facta habetur ſ. *de arb. cum tempore.* Abbas.

Casus. Inter epiſcopum Mesbargeñ. ex vna parte, & abbatem, & conuentum Bigamen. monaſterij, ſuper ſtatu ipſius monaſterij, & quibuſdam ſpoliationibus contra abbatem factis, à prædicto epiſcopo quæſtio vertebatur: ſuper his cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: coram quibus litis conteſtatio facta fuit, prout partes confitebantur, & proceſſum in cauſa, ſed non terminarunt eandem aliquibus cauſis impedientibus, vel ipſam cauſam remiſerunt ad dominum Papam. Poſtea Papa cauſam eandem commiſit iudicibus iſtis, mandans eiſdem, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanſerunt, debeant inquirere diligenter, & ipſa ſi poterunt inueniri, & ſi qua alia partes duxerint legitimè proponenda, in ſcriptis redacta ad præſentiam Papæ remittant: ſi verò acta inueniri non poterunt, cùm non reuocetur in dubium de conteſtatione litis ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliationibus prædictis, recipiant probationes partium de nouo, & audiant, ſi partes voluerint tractare de compoſitione: & quòd ſuper hoc inuenerint, & cauſam ſufficienter inſtructam ad dominum Papam remittant. Nota, quòd acta prioris iudicij danda ſunt iudicibus aliis, ad quos cauſa peruenerit: & poſſunt ad hoc compelli. Item per confeſſiones partium conſtat de conteſtatione litis. licèt non reperiatur in actis, ex quo partes confitentur.

† Concordat textus, & ibi Doctores infrà de teſtib. c. cauſam quæ 1. laſ. *& alij* in l. is apud quem. C. de eden.

† Vide B. fin. in fi. gl. C. de prob. Spe. in ti. de pro. §. ratione formæ.

† Marburgen.

e ¶ *Iudices.*] Originalia acta ſemper apud iudicem, ſiue ſcriptorem remanere debent. *ſupra eo. quoniam.* & ſi cauſa ad alios iudices manauerit, poſtea illis tradere tenetur, vt hic dicit, *& infrà. tit. prox. cauſam quæ.* & ſic patet, quod atteſtationes in vno iudicio receptæ valent in alio. *in Auth. de teſti. §. quoniam multa. coll. 7. & C. de arbit. l. pen. in fi. & C. de teſt. l. vlt.*

f ¶ *Proponenda.*] Nam ſi teſtes coram prioribus iudicibus recepti, & publicati fuerant, alij non recipientur vlterius. *j. ti. prox. conſtitutus. ad fin.* inſtrumenta, vel confeſſiones poterant recipere. vel ſi aliqua fuiſſent capitula, ſuper quibus teſtes non fuiſſent recepti, ſuper illis potuerunt teſtes recipere. infrà tit. prox. cauſam quæ.

g ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi non potuerunt acta inueniri[d]: tunc recipiantur probationes de nouo ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliatione abbatis: ſuper quibus de litis conteſta. facta non reuocabit in dubium, immò illud confitebuntur partes: & ſi teſtes aliqui recepti fuiſſent, & clauſæ atteſtationes eſſent coram primis iudicibus, ſi voluerint partes, computabuntur in numero aliorum. *infrà de teſtibus. cùm cauſam. in fine.*

h ¶ *De compoſitione.*] Ad quam iudices primò dare debent operam ſic. ſ. *de iud. pe. c. 1.* vbi de hoc. & eſt arg. quòd ſuper re ſpirituali, ſcilicet ſuper ſtatu monaſterij poteſt compoſitio interueniente ſ. *de arbi. cum tempore. & c. contingit. vbi de hoc.* tamen hic compoſitionem perficere non poſſent, ſicut nec cauſam diffinire, quia Papa vtrunque ſibi reſeruat.

d Vel inueniuntur: ſed nō authentica per ſigillum, vel manum publicam: vnde fidem non faciunt ſupra eo. quoniam. *ſecundum Hoſt. Ioann. And.*

DE TESTIBVS, ET ATTESTAtionibus.

¶ *Rubrica huius continuatio patet ex continuatione facta in præcedenti titulo. Vel magis ſpecificè ſic. Supra viſum eſt de probationibus in genere: merito vt materia magis clareſceret, ſubiecit de ſpeciebus quia quandoque probatur per teſtes, quandoque per inſtrumenta, per præſumptiones, & per iuſiurandũ: ideo de his omnibus tractat in ſequentibus: & quia probatio quæ fit per teſtes, eſt efficacior alijs, cum fiat viua voce.* j. de fid. inſt. *cum Ioan. cum ibi not. ideo præmittit tractatum de teſtib. & poſtea ſubnectit de alijs ſpeciebus. Abbas.*

De hac materia tractatur. 4.q.3. & 2.q.4.2. 35.q.6.per totum:& 2.q. 1. in primis. 6.q.1. infames 93.quiſquis.

† *In omnibus ſcriptis Matiscen.*
† *Aliàs, Moscen.*
† *Aliàs, Nacocen. Id concilium nondum vidimus: deſumpſit verò Raymũdus hoc c. ex* 2.comp. tit. de teſtibus, c.1.

TITVLVS XX.

De teſtibus, & atteſtationibus.

¶ Ex concilio Matiſcẽſ.†

¶ *Breue eſt.*

CAP. I.

PLacuit[a] ſancto Conuentui, vt teſtes non conducantur pretio[b], & vt quicunque idonei[c] & fideles[d] in teſtimonium aſſumantur, ac nullus teſtimonium dicat, niſi ieiunus[e].

PLacuit.] *Cõtinet tria dicta, quæ patent. Abbas.*

CASVS. Tria dicuntur in hoc c. primum, quòd teſtis non ferat teſtimonium pro pretio. Secundum, quòd talis debet eſſe teſtis, cui nulla poſſit opponi exceptio. Tertium, quòd ieiunus debet ferre teſtimonium. Nota, quòd teſtis conductitius repellitur. Item idoneus debet eſſe teſtis: cùm nulla poſſit opponi exceptio.

† Cap. 3. eo. titul. in 2. compil.

Et pro hac ſuperſa, ac intelligentia textus videto notas noſtras in hoc c.

¶ Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam.

¶ *Nulla eſt receptio teſtium facta contra citatum.*

CAP. II.

IN † nomine[f] domini: & *infrà.* ¶ Quod autem dicit Epiſcopus, quia ſe abſente, etiam viliſſimi[g] ſint teſtes exhibiti nullius momenti, lege noſcendum eſt conſtitutionis nouellæ, quæ de teſtibus loquitur in hæc verba. ¶ Ne poſtea[h] obiiciatur eis, quòd per vnam partem geſta [& confecta †] ſunt, oportet, vt teſtimonia dentur, illo admonito à Iudice, aut defenſore venire, & audire[i] teſtes. Si verò noluerit venire[k], & non ex ineuitabili[l] quadam neceſſitate venire non poſſit: Sancimus huiuſmodi teſtimonia ita valere, tanquam ſi non ex vna parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente facta fuiſſent. ¶ Ecce admonendus[m] eſt ſemper aduerſarius, vt ad audiendos teſtes † veniat: quod quia hic omiſſum eſt, neceſſe eſt, vt quod † contra legem[n] actum eſt, non habeat firmitatem.

† *Hæc duo verba, & cõfecta, in manuſcriptis codicib. non habentur.*

a ¶ Placuit.] Hoc c. habent quidam pro a palea. 4.q.3. *placuit.*

a *Hoc eſt verum, nã in Gratiani exemplaribus non reperitur, ſed in recentioribus iam habetur.*

b ¶ *Pretio.*] Quorum teſtimonium non valet, quia pretio ſunt corrupti. 4.q.3. *c. placuit. §. itẽ in criminali. &* ſ. *de proba. licet. &* j. *eo ſicut.* 14.q.5. *non ſanè. &* j. *eod. quotiens. &* 35.q.6. *epiſcopus in ſynodo.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. ſcilicet qui ſunt idonei.*

c ¶ *Idonei*] Idoneus reputabitur, ex quo per aliquam exceptionem non repellitur: quia quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium. j. *de præſumpt. dudum.* b & edictum de teſtibus prohibitorium eſt, vt quilibet admittatur, qui non repellitur. *ff. de teſt. l. 1. 1. reſponſo.*

b *Concord. l.* nẽ omnes. §. à Barbaris. ff. de re mi.

¶ *Glo. ſeq. aſſimilat accuſationem teſtimonio.*

d ¶ *Fideles*] Quia infideles non admittuntur *ff. eod. l. 1. &* 2.q.7. *non poteſt. & c. ſi hæreticus.* ſic nec ad accuſandum *ea. cauſa. & ea. q. alium paganũ. & c. quærendum.*

ADDITIO. Excipe caſum c. contra Chriſtianos. *de hær. lib. 6.* vbi bonus text. cum gloſſa.

e ¶ *Ieiunus.*] Hoc de honeſtate dictum eſt, non de neceſſitate. ſic 22.q.5 *honeſtum.* Per.

IN *nomine domini.*] Diuiditur in tres partes. Nam primò ponit dictum. Secundò probat per legem. Tertiò concludit. Secunda ibi, *Ne poſtea.* Tertia ibi, *Ecce.* Abb. Sicul.

CASVS. Capitulum iſtud loquitur de materia illius decret. 2.q.1. *in primis.* Epiſcopus quidam dicebat, quòd eo abſente viliſſimi teſtes recepti fuerint contra ipſum, vnde non debebant ſibi præiudicare. Vnde conqueſtus fuit dño Papæ, & ipſe rñdet, quòd ſi ita eſt, nullius momenti ſint hmôi teſtes: & quòd ita ſit, probatur per legem, vbi dicitur, ne poſtea obiiciatur teſtibus, quòd per vnam partem geſta ſunt, oportet, vt teſtimonia dentur aduerſario à iudice monito, vt veniat, & audiat teſtes. Si verò venire noluerit iuſto impedimento ceſſante, ac valebũt, ſi vtraque pars præſens fuiſſet, ex qua lege argumentatur Papa Ecce admonendus eſt ſemper aduerſarius, vt veniat ad audiendos teſtes: & quia hoc hîc omiſſum eſt firmitatẽ non obtinet. Not. quòd legem poſſumus allegare pro nobis. Item teſtes recepti altera parte abſente, & non citata, non valent.

f ¶ *In nomine domini.*] Hæc eſt pars illius c. 2.q.1. *in primis.*

¶ *Gl. ſeq. ponit 7. quæ in teſtibus requiruntur.*

g ¶ *Viliſſimi.*] Quibus non eſt credendum. 2.q.1. *in primis.* quædam conſiderantur in teſtibus, quæ his verſibus notantur.

Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama:
Et fortuna, fides, in teſtibus iſta requires.

h ¶ *Ne poſtea.*] Iſta verba ſunt in *Auth. de teſti. §. & hoc verò. col. 7.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an teſtem deponentem pars debeat audire, & videtur, quod ſic ibi.*

i ¶ *Audire*] Non eſt ita intelligendum, vt audiant teſtes, cùm deponunt dictum ſuum, cum in ſecreto, & ſigillatim ſint recipiendi. j. *eod. venerabili. C. de teſt. nullum.* j. *de accuſ. inquiſitionis. §. 1. ſed audire debent teſtes. l. videre. & audire eos iurantes.* & poſt publicationem videre, & audire dicta ipſorum potuerunt, & hoc ſeruatur exemplo Danielis, qui ſecretò examinauit illos falſos teſtes ſacerdotes, qui falſum teſtimonium tulerunt contra Suſannam. Et hoc regulare eſt, cùm agitur in forma iudicij, ſed Auth. vnde verba iſta ſumpta dicuntur, dicunt doctores loqui in cauſa publicationis. ſ. *vt lit. non conteſt quoniam. §. ſunt & alij.* j. *eod. ſignificauit.* & tunc videtur, quòd aduerſarius poſſit intereſſe receptioni teſtium, & ipſos teſtes audire per iura iſta. Sed tu expone teſtes, i. atteſtationes: vt in *Auth. prædicta de teſt. §. & hoc verò.* vbi dicit audiri atteſtationes, & depoſitiones.

† *Adde, quod teſtis dicatur recipi, quando iuratur. cum cor. l. ii quãdo. C. de teſtim.*

† *quæ.*

c *Et hoc tenet hoc Vincen. omnino. vide quod not. in Spec.* eo. tit. §. lacandum. in prin. *Io. An.*

k ¶ *Noluerit venire*] Tunc enim recipiuntur, & valebunt, ac ſi præſens eſſet. *C. de teſti. ſi quando.* & hoc intelligit lit. non conteſtata. aliter non, vt ſ. *vt lit. non conteſt. per totum.*

l ¶ *Ineuitabili.*] Si enim non poteſt venire iuſta de cauſa detentus, non reputatur contumax: & ſi tunc recipiantur, non valet, ſi cauſam abſentiæ oſtenderit, quia etiam ſententia reuocaretur. j. *de re iud. cùm Bertholdus. & ff. de dam. infect. ſi finita. §. ſi fortè. & ff. de iudi. ſi prætor iuſſerit in fine.*

¶ *Glo. ſeq. dat duo ſimilia ſubdens generale.*

m ¶ *Admonendus.*] Aliàs enim non valet, niſi admonitus præſens fuerit. 3.q.9. *charta. &* 2.q.1. *in primis. C. de fide inſtru. iudices.* idem eſt in accuſatione. 3.q.9. c. 1. & in ſententia, eadem cauſa, & *q. caueat. & plurib. c. ſeq.* & generaliter omnia, quæ aduerſus abſentes non per contumaciam ſtatuuntur, non valent 3.q.9. *omnia quæ.*

n ¶ *Contra legem.*] Prædictam, quæ dicit, quòd aduerſario præſente recipi debent *Cod. de fide inſtr. iudices. in Auth. eod. c. & hoc verò. C. de legi. non dubium. &* 10. *diſt. vides. &* 29.q.2. *imperiales.* Bern.

† *B. Gregorius l. 2. epiſtola 36. indictione* 11. c. 65. & c. 4. eo. ti. in 1. compil. *Et an, & quãdo mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus, vide plenè per Antoniũ Gomez. in,* t. 3. varia. reſolu. c. 12. & *per Iulium Clarum in* pract. crim. §. fi. q. 24.

¶ Idem Sabino defenſori Sard.

¶ *Mulier teſtificatur contra Clericum, cum de crimine agitur.*

CAP. III.

QVoniam † aliqua nobis de perſona Epiphanij Preſbyteri ſunt facinora nunciata, neceſſe eſt, vt cuncta diligentiùs perſcruteris: Et ſeu mulieres[o], cum quibus peregiſſe[p] dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſerit, huc feſti-

QVoniam.] CASVS. Quidam ſacerdos erat infamatus de quibuſdam mulieribus: nunciatum fuit hoc domino Papæ: mãdat Papa defenſori Sardiniæ, vt cuncta diligenter inquirat, & mulieres illam, cum quibus dicitur deliquiſſe, ſeu alios qui de hac cauſa aliquid ſcire dicuntur, ad dominum Papam adducant: vt de prædictis exceſſibus veritas inquiratur Not. quòd in cauſa denunciationis omnes admittuntur, non tamen inimici, vel criminoſi: & mulieres, cùm quibus delinquitur, ad præſumptionem tantum inducuntur.

o ¶ *Mulieres.*] Sic mulier admittitur in teſtimonium contra Eccleſiaſticam perſonam. vt j. *eo. tam literis.* & mulier bene admittitur in teſtimonium. 15.q.3. *ex e. arg. contra.* 33.q.5. *mulierem.* Illud ſic intelligi debet: vbi agitur criminaliter, non recipitur mulier ad teſtimonium contra aliquem. cùm vero agitur ciuiliter, aut in modum inquiſitionis, ſeu exceptionis, tunc admittitur mulier, in quo caſu loquitur hoc c. j. *eo. tam literis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ad id quod de ſocio dicitur, alleg. duas concord. ſignat contrarium, quod ſtatim ſoluit.*

p ¶ *Peregiſſe.*] Et ſic videtur quòd ſocij[d] criminis admittantur. ſic 79. *diſt. ſi quis Papa. &* 6.q.1. *c. ſi quis cum mulieribus.* & contra. j. *eod. veniens. &* ſ. *de confeſ. c. 1. &* 15.q.3. *meminit.* hic non recipiuntur ſocij ad plenam probationem, ſed ad præſumptionem tantùm, ſicut ſerui quandoque ad præſumptionem recipiuntur. 4.q.3. *c. ſicut teſtes. §. item ſerui.*

d *Vide Alexand.* conſ. 134. l. 1. *Antonium Gomez. in loco proximè citato.*

ſtinanter

IN *omni negotio.*] Is qui denunciat per dictum ſuum, & alterius, pbat ſe præmonuiſſe. ita ſummat Io. An. & cõmuniter doctores. ſed certè hæc ſummatio nimis reſtringit literã, cum id, quod hic dicitur de denunciatione, hic ſit poſitum cauſa exempli, & exempla non reſtringunt dicta: vt in *c. 1. ne cleri. vel mona.* facit *l. cum pater.* in *§ dulciſſimis. ff. de leg. 2.* & maximè quia in ſecunda auctoritate hic poſita, nulla ſit de monitione mẽtio. Diuiditur. Nam primò ponit dictum. Secũdò illud probat duabus auctoritatibus. Prima ibi, *Quod patenter.* Secunda ibi, *Item alibi.* Abb. Sicul.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. compilat.

De materia vide Antonium Gabrielum l. 2. com. cõcl. tit. de teſtib. conclu. & ſeq.

Casvs. In hoc c. traditur forma, ſecundum quam debet aliquis denunciare crimen alterius. Qui alium vult denunciare, primò admoneat illum inter ſe, & ipſum ſolum, & habebitur pro vno teſte quantum ad probandam admonitionem, & ſi non corrigitur, adhibeat vnũ ſecum, & ſic erunt duo teſtes: & ſi adhuc ſe nõ corrigit, adhibeat duos, & erunt tres. & hoc probatur auctoritate Domini dicentis: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum,* &c. *Vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum.* & alibi dicit: *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me pater:* quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Nota iij. iſtud intelligẽdum in denunciatione.

Matth. 18. Luc. 17. Ioan. 17.

¶ *Gl. ſeq. reſtringit literam, & dicit quare. Secundo quærit, & ſoluit.*

† *Poſt conc. Latera. ſub Ale. 3. p. 8. c. 17.* & c. 20. eod. tit. in 1. compil.

a ¶ *In omni negotio.*] Quod dicit, in omni negotio, generalitas iſta reſtringit in cauſa denunciationis, vbi debet præcedere fraterna monitio. ad hoc vt admittatur ad denunciandum. *ſ. de iudi. nouit.* & *j. de accu. c. 2.* & *c. cum dilectus 2.* & *j. de ſimo. licet Hely.* & arg. ad hoc *2. q. 7. accuſatio.* & *c. ſi quis erga.* in eodem caſu loquitur hoc c. & hoc patet ex ipſa litera. & hoc idem dicitur *2. q. 1. ſi peccauerit.* alias, in cauſa ſua nemo idoneus teſtis intelligitur. *4. q. 3. c. ſi teſtes. § item nullus.* & *ff. eo. nullus.* & *j. eo. de cætero.* Item conſueuit dubitari, vtrum criminoſi, & eſt dicendum, quòd nõ. *3. q. 7. qui ſine* & *c. poſtulatus. § porro ſi.* & *1. q. 1. multis. in princ.* quia tales debent eſſe bonæ famæ. *35. q. 6. Epiſcopus in ſynodo.* & *j. de teſtibus cog. præterea. § 1.* & *j. de ſpon. cum in tua.* vbi de hoc.

† *Adde, qd vbi non eſt præfixus teſtiũ numerus, duo ſufficiunt cõc. l. vbi numerus. Cod. de teſt.*

¶ *Gl. ſeq. circa auctoritatem, ſi peccauerit, ponit tres opin. & remittit.*

a *Fallit in criminibus exceptuatis, veluti hæreſi, læſa maieſtate, ſimonia, & ſimilib. doctores in c. in fidei fauorem. de hæret. l. 6. Vide Iulium Clarum in prac. crimi. § fi. q. 24.*

b ¶ *Si peccauerit.*] H. dixit, quòd hæc auctoritas extenditur de omnes ſine diſtinctione perſonarum. arg. pro eo *2. q. 7. quapropter* & *24. q. 3. tam ſacerdotes.* Alij dicunt, quòd tantùm ad prælatos. *arg. 23. q. 4. ita planè.* Alij dicunt, & videtur melius, quòd extenditur ad eos tãtùm, qui aliquam habent adminiſtrationem ſuper aliquibus. *13. q. 4. duo iſta nomina.* de hoc dicitur *2. q. 1. ſi peccauerit.* & *j. de hære. cùm ex coniuncto.*

c ¶ *Duorum, vel trium.*] Id eſt, non paucorum, tamen quædam cauſæ requirunt plures, ſed nulla cauſa contenta eſt vno. *j. eod. licet.*

b *De expoſitione huius auctoritatis cõſule theologos, & præ aliis S. Thomam. 2. 2. q. 33. art. 3.*

nes adducere: quatenus Eccleſiaſtica diſtrictione, liquidè poſſint, quæ vera ſunt, aperiri.

¶ Paſchalis Papa.

¶ *Vbi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis perſona admittitur in teſtem.*

CAP. IV.

IN † omni negotio a principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota, rectiſſimè habẽda eſt pro teſte, cui adhibito vno, efficiuntur duo teſtes, adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit Dominus, cùm dicit [Si peccauerit b in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum: quòd ſi te nõ audierit, adhibe tecum vnum, vel duos teſtes: vt in ore duorũ, vel trium c ſtet omne verbum.] ¶ Item alibi affirmat dicens [Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me pater: nam in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorũ hominũ teſtimonium verũ eſt.]

¶ Eugenius iij.

¶ *Dicit quales eſſe, & qualiter iurare debeant, qui ſuper conſanguinitate deponunt.*

CAP. V.

QVotiens † aliqui propter cognationem propinquitatis d ſeparari petuntur: duobus †, vel tribus adhibitis, qui de eadem conſanguinitate e ſuperſint, vel totidem ſenioribus, & melioribus loci eiuſdem, id debet legitimè comprobari.

¶ Probatio autem teſtium debet fieri duplici iuramento f, vt iurent ſe non priuato odio, neque amicitia g, neque pro aliquo cõmodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri ſunt, ad hoc iurandum inductos: & ſicut ipſi dicunt, rei veritatem accepiſſe à maioribus ſuis, & credere h ita eſſe.

¶ Idem Priori, & fratribus ſanctæ Trinitatis.

¶ *Prælatus, & Clerici, qui cauſam Eccleſiæ non procurant, teſtificari poſſunt in ea.*

CAP. VI.

INſuper † ſtatuimus, vt liceat vobis, in cauſis Eccleſiæ i veſtræ ferre teſtimonium. Dummodo vnus ex vobis, vel duo k ad agendum, & reſpondendum inſtituantur, quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores, vel reſponſales ſunt inſtituti, non debent admitti l.

¶ Idem R. Herfordeñ. † Epiſcopo, & Abbati Sardi.

¶ *Si probatio exceptionis appoſita contra teſtem productum non admittitur, antequam dictum teſtis recipiatur, in caſu in quo admitti debuit, licitè appellatur. Hæc dicit, ſecundùm lecturam, quam ponit Panormi.*

CAP. VII.

EX † parte A. Presbyteri ad nos eſt querela perlata,

QVotiens.] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Probatio autem.* Abbas. Casvs. Quando aliqui volunt ſeparari propter conſanguinitatem, conſanguinitas illa debet probari per duos, vel per tres teſtes de illa conſanguinitate: vel ſi conſanguinei non ſuperſunt, debet probari per meliores, & antiquiores eiuſdem loci, & debent iurare, quod non odio, vel amore, vel aliquo commodo, quod habeant, vel habituri ſint, ad hoc iuramentum accedunt: & ſic dicunt rei veritatem, vt à ſuis maioribus acceperunt, & credunt ita eſſe.

d ¶ *Propinquitatis.*] Intranſitiuè eſt hoc, id eſt, propter cognationem, quæ eſt propinquitatis. *35. q. 3. c. 1.* & *2.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. concor. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *De eadem conſanguinitate.*] 35. q. 6. *cap. 1.* & *2.* & *j. qui matr. acc. poſ.* Videtur. Argum. contra *j. eo. ſuper eo.* Sol. vt ibi.

f ¶ *Duplici iuramento.*] In iuramento illo duo articuli continentur: vt *j.* ſequitur.

g ¶ *Amicitia.*] Teſtes enim iurare debent remoto odio, amore, commodo, amicitia. *4. q. 3. ſi teſtes. § item teſtium.* & *18. q. 3. quatuor.* & *35. q. 6. de parentela.*

c *Per quod c. intelligit hoc Inno. de amicitia carnali, quæ corruptionẽ inducat, charitatiua enim nõ impedit teſtẽ, ſecundùm Ho. de hoc in Spe. a. tit. in princip. Ioan. And.*

h ¶ *Credere ita eſſe.*] Hodie non videtur locum habere ex toto, quod hîc dicitur, quòd non valet teſtimonium de auditu, ſiue de credulitate, immò neceſſe habent dicere, quòd viderint perſonas omnes in conſanguinitate, deſignando gradus ab vtroque latere vel ſaltem aliquas perſonas in gradibus. alıter non valet. *j. eod. licet.* & ita parum valet teſtimonium de auditu. vnde adhuc debent addere quantùm ad hoc, & ita credere à ſuis maioribus audiuiſſe, vt ibi dicitur.

† Cap. 21. e. ti. in 1. compilat. & *poſt concil. Lateran. ſub Alex. 3. p. 8. c. 18.*

† *Aliàs itas Herefordeñ. & Abbati Suden.*

INſuper.] Diuiditur, quia ponit dictum, quod poſtea determinat. ibi, *Dummodo.* Abb. Siculus.

Casvs. Prior, & fratres ſanctæ Trinitatis petiuerunt, vtrum producere poſſint de fratribus ſuis in teſtimonium in cauſis eccleſiæ ſuæ: ſtatuit Papa, quòd liceat eis hoc facere, dummodo vnus, aut duo inſtituantur ad agendum, & reſpondendum: & tunc eorum teſtimonium, in cauſis in quibus inſtituti ſunt, non debet admitti. Not. quòd clerici poſſunt ferre teſtimonium in cauſis eccleſiarum ſuarum. Item non poteſt quis in eadem cauſa eſſe procurator, & teſtis.

† *Poſt conc. Latera. ſub Ale. 3. p. 22.* & c. 23. e. tit. in 1. comp.

i ¶ *Eccleſiæ.*] Et ita clerici poſſunt ferre teſtimonium in cauſa Eccleſiæ ſuæ. *14. q. 2. ſuper prudentia.* & *j. eo. cùm nuncius.* & *c. tuæ.* & *j. de iureiur. & ſi Chriſtus.* d *in ſi.* Ber.

k ¶ *Vel duo.*] Et ſic patet, quòd duo poſſunt conſtitui procuratores. hic tamen aget, qui prius litem occupauit. *ff. de procur. pluribus.* & *ſ. de procurato. non iniuſtè.* vbi de hoc.

l ¶ *Admitti.*] Quia nemo debet habere duplex officium in cauſa. *4. q. 4. c. 1.* & *2.* & ſingula officia ſingulis perſonis ſunt committenda. *89. diſtinct. ſingula.* & *16. quæſt. 1 presbyteros.* & *ff. ad Trebell. ille à quo. § tempeſtiuum. ff. de pact. ſi plures. C. de aſſeſ. l. nemo.* Ber.

d *C. hoc. tex. in l. licet. & ibi Bart. ff. quo. d cu. vni. 110. in l. teſtatrix. § 1. ff. c ſpræ.*

EX *parte.*] Hæc decret. reputatur difficilis, & eſt ſecundùm Ioann. And. & dicit, quòd quidam gloſſatores eam tranſiuerunt quaſi eius dubia non viderunt, alij non gloſſauerunt in ea: vt Bonaguida, Aretinus, D. Ant. dicit, quòd nec ipſe Ioan. And. intellectum decret. penitus dilucidauit. quicquid ſit, decret. hæc habet aliquos not. articulos. Ioann. Andr. ſummat ſic: Probatio exceptionis propoſitæ contra teſtes, differri poteſt poſt publicationem atteſtationum. Ego multùm miror de hac ſummatione Ioann. Andr. quæ licèt ſit vera in ſe, in nullo ſummat literam, cùm in ſummario de contentis in textu nulla ſiat mentio, & ipſe Ioann. Andr. longè melius aliis ſolitus ſit compendioſè & eleganter ſummare textus, adeo vt communiter doctores eum ſequentes, ſoleant eum ſuis ſummariis tranſire. ſed nemo poteſt eſſe Iob, vt non erret in dictis ſuis: vt ipſemet Ioan. And. dicit in procemio nouellæ. in 6. Do. Ant. ſecundùm intellectum, qui ſibi videtur verus, ſummat ſic: Appellatio quoad finem

excepti

exceptionibus cōſequendę, non iuſtificatur ſolo exceptionis obiectu, vel probationis oblatione: quoad finē autē deuoluēdi ſic. Hæc ſummatio vera eſt in ſe, & melius probatur ex iis, quæ not. *in c. interpoſita. j. de appel.* cui melius cōgruit, quàm hic: quia nihil attingit de materia huius tit. nec diſcutitur principaliter hic virtus appellationis, ſed exceptionis contra teſtes propoſitæ: ideo ſummo ſic breuiter: Si exceptio legitima oppoſita contra perſonas teſtiū non admittitur, licitè appellatur. hoc dicit ſecundùm lecturam Io. And. quæ hodie cōiter approbatur. Diuiditur decret. principaliter in duas partes. In prima ponitur querela. In ſecunda mandatum ibi, *Mādamus.* Prima facit quinque. Prima namq; cauſam iuſtificat. Secūda ibi, *Miles.* ponit formam impetrati reſcripti, vitia notanter exprimendo. Tertia ibi, *Tandem.* ponit proceſſum poſtea ex eo ſecutum. Quarta ibi, *Nihilominus.* narrat ſententiam. Quinta ibi, *Quā nunc.* ponit euentum poſt ſententiam. Secunda principalis ſubdiuiditur in tres. Primò inſtruit iudices, ſi narrata per preſbyterum ſunt vera. Secundò ſi non ſunt vera ibi, *Si verò.* Tertiò ponit clauſulam conſuetam contra perſonas teſtium ibi, *Teſtes.* Abb.

† *Clemōdē.* † *Colmode.* † *Colmede.* † *Vox, cam deeſt in pluribus.*

¶ *In omnibus antiquis legitur, ſecatiam. quam vocē agnoſcunt hic Hoſtienſis, & alij vetere' interpretes. ſecaria verò cētubrina dicitur, quaſi ſeco adſidentes. l. 2. C. de dona. inter virum, & vxor. & vide l. 15. ff. de fundo inſtruct. vēr ſecaria videtur appellari, quæ ſecum curat.*

C a s v s. Quidā presbyter nomine A. quādam eccleſiam canonicè adeptus eſt, vt dicebat: & eā xxx. ann. & amplius poſſedit in pace. Tandē quidam miles tacito quòd eſſet laicus, cōtra ipſum litteras impetrauit ad quoſdam iudices, vt ſi cōſtaret, ꝙ dictus presbyter filius fuiſſet illius, qui proximò in eadem eccleſia miniſtrauit, vel ꝙ publicè haberet fornicariam, ipſum à prædicta eccleſia remouerēt: corā quibus dictus preſbyter per procuratorē militis tractus fuit in cauſam, qui quoſdā teſtes infames, & notabiles ad teſtimonium produxit: ſacerdos aſſerebat illos non eſſe recipiendos, eo ꝙ quidam eorū erāt latrones, & raptores manifeſti, dicens ſe hoc probaturū: Iudices nihilominus teſtibus talibus receptis, poſt appellationē à dicto presbytero interpoſitā priuauerunt ipſum præſcripta eccleſia, quā quidā filius ipſius militis dapiferi detin& occupat: quo facto presbyter cōqueſtus fuit D. Papæ: vnde mādat quibuſdā, quatenus ſi conſtiterit eiſdē, ꝙ dictus presbyter non fuerit per teſtes idoneos dicta eccleſia ſpoliatus, caſſata ſententia prædictorū iudicum, nō obſtātibus etiā litteris cōfirmationis, ſi quę ſuper eccleſia impetratæ fuerūt, reſtituāt eccleſiā presbytero præfato, nec eū permittant exinde moleſtari. Si verò nō ſunt vera, quę ſacerdos narrauit, ſ. quod iudices nō proceſſerunt taliter cōtra ipſum, cauſam audiāt, & fine debito decidant: & teſtes, quos ille A. nominauerit ad teſtimoniū producēdos, moneat, vt corā eis teſtimoniū perhibeāt veritati. Nota, ꝙ viles teſtes, notabiles, & infames, cōtra clericos non ſunt recipiendi. Itē ſententia lata poſt appellationē legitimā, caſſanda eſt nō obſtante confirmatione. Itē in fine eſt argumentū, quod teſtes non ſunt compellendi ſuper criminibus obiectis in modum exceptionis contra teſtes.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Tacitò.*) Ex eo quod dicit, tacito, &c. videtur, quod litteræ iſtæ non valebant. *arg. j. eo. de cætero. & s. de trāſactio. ex litteris.* Sed cōtrariū videtur: quia de publica fornicatione agebatur quo caſu licet laico vitare[a], vel accuſare clericos. *32. d. præter hoc. §. verū. & c. nullus.* Et ſi debet admitti miles ad agēdum cōtra ſacerdotem fornicarium: quod quidā concedūt, & ideò dicit, tacito, quia de facto ſic accidit: quia etſi dixiſſet ſe laicū: nihilominus litteras habuiſſet. Vel dicas, quòd ideò dicit, tacito, quia de facto ſic accidit: quia non intererat eius, quia nō erat parochianus, vel patronus illius eccleſiæ, & ideò tacita veritate impetrauit: vnde nō valebant, ſi hoc ab initio fuiſſet oppoſitū, bene fuiſſet auditus. *s. de reſcrip. ſuper litteris.* & qa hāc exceptionē dilatoriā omiſit, valuerūt litteræ per cōſenſum illius presbyteri, quare iudicio cœpto illā opponere non valebat. *j. de re iud. inter monaſterium. C. de excep. l. pen. & vlt.* ſi enim interfuiſſet illius, putà ſi eſſet patronus, vel parochianus, bene admitteretur ſaltem ad denunciādum, licèt ipſum accuſare non poſſet. *16. q. 7. filiis, ac nepotibus.*

a *Nō ſequitur, ſi licet vitare, ergo licet accuſare, ſecundùm. Tan. Ium & Hoſtien.*

quòd cùm Eccleſiā de Clunoden. † canonicè fuiſſet adeptus: & eam † triginta annis, & amplius pacificè poſſediſſet: Miles quidam H. nomine, tacito[a] quòd laicus eſſet, ad Iudices litteras impetrauit[b]: quòd ſi dictus Presbyter filius eſſet illius, qui proximò[c] in eadem Eccleſia miniſtrarat, vel publicè fornicariam † haberet, ipſum à prędicta Eccleſia amouerent. Tandem cùm Miles per interpoſitam[d] perſonam, cum coram præfatis Iudicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam laicos infames, & notabiles[e], ad teſtimoniū dicitur produxiſſe. ¶ Licèt autem Presbyter aſſereret illos non eſſe recipiendos, pro eo quòd quidam eorum latrones, & raptores manifeſti eſſēt: quidā verò in cauſa alia fuiſſent cōuicti de periurio[f], & ſe hoc diceret probaturum: nihilominus Iudices teſtibus talibus receptis, eidē abſenti poſt appellationem, præſcriptā † abiudicauerunt Eccleſiam. Quam nunc Militis dapiferi filius detinet occupatam: & *infra.*

¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit[g], quòd prędictus Presbyter non fuerit legitimè per teſtes[h] idoneos prę̄ſcripta † Eccleſia ſpoliatus, eorūdem Iudicum caſſata ſententia, litteris etiam confirmationis (ſi quę ſunt ſuper eadem Eccleſia impetratę) non obſtantibus, Eccleſiam illam Presbytero reſtituatis eidem,

† *prædictā* † *prædictā*

b ¶ *Impetrauit.*) Supple ſub hac forma, quòd ſi dictus, &c.

c ¶ *Qui proximò.*) Et ideò eccleſiam non potuit retinere ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis. *s. de fil. presby. præſentium. & ca. penul. & vlt. 8. q. 1. Apoſtolica.*

d ¶ *Per interpoſitam perſonam.*) Scilicet per procuratorē, & ſic paret, quòd ciuiliter agebat, vt remoueretur ſolūmodo ab eccleſia. *j. de ſimo. cum eſſent.* aliàs ſi criminaliter ageret, non admitteretur, etiā ſi per ſeipſum, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequeretur. *j. eo. de cætero. & 4. q. vlt. omnibus.* Sed nec tunc per procuratorem, quia in criminali nō interuenit procurator. *j. de ac. veniens. & 2. q. 6. ſi quando. §. præcedēti.* vbi de hoc melius *5. q. 3. in criminalibus cauſis.*

¶ *Glo. ſeq. tāgit per q. an exceptiones contra teſtes ſint ſtatim admittendæ, vel reſeruandæ. Tenet quòd regulariter reſeruandæ. Hanc decret. dupliciter reſpōdet. ver. ſed hoc non. & in fi.*

e ¶ *Infames, & notabiles.*] Huiuſmodi exceptiones in tempus diſputationis debēt reſeruari: nec expedit teſtes reprobari tali modo, donec conſtet, an contra eum depoſuerūt, cum poſſint reprobari teſtes poſt aperturas teſtium proteſtatione præmiſſa ante aperturam. *j. eod. præſentium. & j. de excep. denique. & j. de ſimo. licet Hely & c. per tuas.* Sed hoc non ſeruauit ſacerdos iſte, vnde valuit receptio teſtium, & lata ſententia, quouſque teſtes fuerint reprobati, non obſtante appellatione. Quādoque tamen ſtatim admittitur exceptio, antequam deponat, ſi cauſam criminalem habet cum ipſo. *in Auth. de teſtib. §. ſi verò. colla. 7.* quandoque recipiuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium. *s. de probationibus. licet.* aliàs debet recipi ſtatim, vt in tempus diſputationis quęſtio reſeruetur. *C. eod. Auth. ſi teſtes ediſſus.* ſed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quod audiri debeat volens ſtatim hoc probare: tamen quod priùs dixi, ordinarium eſt, licèt de facto hic aliter contingat. Vel dicas, quòd hæc exceptio fuit oppoſita poſt receptionem teſtium,[b] vt annullaretur dictum eorum, ſed non fuit admiſſa; vnde rectè appellauit.

b *Hæc lectura eſt cōtra textum. vbi dicit illos non eſſe recipiendos, & vbi dicit teſtibus talibus receptis, niſi dicas, quod ex verbo reſcripto inſpicit eſſe dū. & tunc videatur recipere, quando ad dicta illorū pronunciat. ad hoc s. ti. ex litteris, de ren. ſuper hoc, Io. And.*

f ¶ *De periurio.*) Vnde vlteriùs ad teſtimonium non deberet admitti, ſi de hoc conſtaret. *6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. paruuli. & ca. ſi quis conuictus. & j. eod. teſtimonium.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Si vobis conſtiterit.*] *Arg. contra. j. de maior. venientes.* ibi reuocatur executio ſententiæ, antequam cognoſcatur de appellatione, hic non; ſed ibi fuit appellatum à diffinitiua ſententia, hic nō fuit; & ſic ſuper certo articulo appellatum fuit hic, ibi ſimpliciter à ſententia.

¶ *Gloſſa ſequens primò ſoluit obiectionem. Secundò obiicit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Teſtes idoneos.*) Ad hanc probationem admittitur poſt ſententiam, quia ante ſententiam hoc facere voluit, & non fuit admiſſus, & etiam appellauit propter hoc. ſic infrà de ſen. & re iu. cum I. & A. Si verò non dixiſſet hoc ante ſententiam, poſt ſententiam non videtur audiendus. *j. de except. denique.* vbi de hoc, niſi de falſo agere vellet: quod poſſet vſque ad xx. annos, *infrà de except. cum venerabilis. & C. de fal. querela. & ſuprà de probat. licet.* Præterea ex hoc videtur, quòd appellās tenetur probare cauſam appellationis eſſe veram, ſic *j. de excep. olim.* Sed contra videtur, quòd ſufficit illud probare, ꝙ appellās propoſuit probabilem exceptionem coram iudice, à quo appellauit, illā ſe offerēs probaturū: & ꝙ nō fuiſſet admiſſus. vt probatur. *j. de app. interpoſita. 2. reſp. & c. dilecto. & c. vt debitus. & s. de offic. deleg. cū cauſa.* & hoc idē fecit ſacerdos iſte, qui legitimā oppoſuit exceptionē, quā ſe obtulit probaturū. Sol. illa contraria loquūtur in exceptionibus dilatoriis,[c] per quas non eliditur principale propoſitum; vnde cùm iudex nollet admittere probationem ſuper exceptione probabili, grauauit ipſū, & reddidit ſe ſuſpectū, & ideò ſufficit hoc ſolū probare coram iudice appellationis, qui procedet poſtea ſuper principali: alioqn cauſa remitteretur ad priorē iudicē; vt dicit c. vt debit⁹. ſed hæc exceptio quaſi peremptoria eſt, etſi non directè, ſaltē per obliquū, vt ſi vult releuare cauſam ſuā,

c *Si enim per emptoria haberetur probata hoc ipſo, quòd iudex illam nō ad probationes illius recipit, de facili poſſet iudex in fauorem exceptionis pertinere ius appel. & facit, quod no. j. in Spe. de appel. §. qualiter. ve. ſunt quoque. Ioan. And.*

neceſſe habet eã probare eſſe verã, alioquin ſtaretur ſentẽtiæ latæ auctoritate illorum teſtium, quia præſumitur pro ſentẽtia iudicis, quãdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum fruſtratoriè appellaſſe. j. de re iu. cũ I. & A. & hoc idẽ probare debebat corã primis iudicibus, ne ſententiarent cõtra ipſum, ſi fuiſſet admiſſus, & ſic cõtraria ſe non tangunt, vnde non ſunt contraria. Præterea licèt probet ſe cauſam ꝓbabilẽ allegaſſe, ac eã ſe probaturũ obtuliſſe, nõ tamen debet propter hoc ſententia reuocari, niſi ꝓbet teſtes fuiſſe tales, vt ille allegabat: quia ſi caſſaretur eius ſentẽtia, & poſtea non probaret teſtes fuiſſe tales, ſicut dicebat, & offerebat ſe probaturũ, iterũ eõdem naretur, & ſic rediret in priſtinum ſtatum: quare non debet caſſari ſententia, niſi probet priùs, quod ante ſententiam probare tenebatur: ſi enim iudices iſti non tuliſſent ſententiam: tunc ſufficeret probare, quòd cauſam probabilem allegauit, & quod etiã obtulit ſe probaturũ: quo facto poſtea probabit teſtes fuiſſe tales, ſi poterit. Bern.

¶ *Gl. ſeq. no. etiã delegatum. &c. ponit duas opin.*

a ¶ *Moleſtari.*) Ex hoc videtur, ꝙ iudex delegatus non tantùm debet mittere in poſſeſſionẽ, ſed miſſum tueri. j. *de ſecunda querelã. in fi.* Dicit Lau. ꝙ hoc poteſt facere delegatus, vbi hoc exprimitur in litteris: cũ ſentẽtia lata functus ſit officio ſuo. ſ. *de off. del. in litteris.* quia hoc videtur ſpectare ad ordinariũ. *ff. ne vis fiat ei, qui in poſ. miſ. l. 1. §. 1.* T. dicit, quòd poteſt hoc delegatus vſque ad annum *ſup. de off. deleg. quærenti.* ſed ante ſententiam, quia ſemper durat iuriſdictio, videtur, quòd ſemper poſſit defendere eum in poſſeſſione, quam aſſignauerit, cum ſcilicet fuerit contumax ante litis conteſtationem.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, ſoluit dupliciter, ſed primam approbat.*

b ¶ *Si verò res aliter.*) i. ſi falſum ſuggeſſit, quia nõ fuit priuatus Eccleſia ſua per tales teſtes, nec iudices proceſſerũt cõtra illum. Sed videtur eſſe cõtrarius, quia ſecundũ hoc debuit remitti ad priores iudices, & condemnari in expenſis. j. *de appel. vt debitus. & c. cùm in Eccleſia.* vnde dicas, quòd fecit ei in hoc gratiam a D. Papa, quia non remiſit illum ad priores iudices. Si vis expone aliter, id eſt, non potuit probare teſtes tales fuiſſe, vt dicebat, per quos lata fuit ſententia: ſed quod ſequitur, contrarium videtur, & ideò expone vt priùs.

ADDIT. Vel dic, quòd ſi teſtes fuerint boni, ſaluũ remaneat ei ius, ſi aliter probare poſſit dictam ſententiã fuiſſe iniuſtã.

c ¶ *Monere.*) Arg. quòd in crimine non ſunt cogendi teſtes, etiam in excipiendo.

S*I qui teſtiũ.*) CASVS. Iudex mittere debet ad teſtes in caſib. huius capituli, nec debent compelli venire ad iudicẽ. Nota hic caſum ſpecialem, in quo iudex mandat teſtes recipi.

¶ *Gloſ. ſeq. circa teſtes impeditos præmittit tria: demum quærit, arg. negatiuè, & ſoluit contrarium.*

d ¶ *Valetudinarij.*) Ad iſtos impeditos tali infirmitate, vel ſenectute, & egregias perſonas debet mittere iudex. *ff. de iureiu. ad egregias.* vel ad iudicẽ loci, vt eos recipiat, & dicta eorũ ſigillata ſibi remittat. *in Auth. eo. §. & quoniam ſancimus. verſ. multa. coll. 7. C. de fide inſtr. Auth. apud eloquentiſsimũ. & ff. eo. l. 3. §. itẽ diuus. j. de fideiuſ. conſtitutus.* & iſti poſſunt recipi lite nõ conteſtata. ſ. *vt lit. non cont. quoniã. i. reſp. & j. eo. cùm olim.* Sed nunquid ſenes ſunt cõpellendi ferre teſtimoniũ inuiti? Videtur, ꝙ non. *4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item inuiti. & ff. eo. tit. inuiti. & ff. de excuſ. tut. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores.* Dic, quòd compelluntur ſecundum canones propter peccatum. *11. q. 3. quiſquis. & j. de falſ. c. 1. & ſ. de iudic. nemo. & opt. arg. ad hoc. ff. de vaca. mune. l. 2. §. corporis debilitas.* Bern.

¶ *Gl. ſ. g. primò obiicit, & ſol. Secundò ſoluit aliud contrarium.*

e ¶ *Paupertate.*) Sed quare remittis ad iſtos? q. d. licet ſint pauperes, bene poſſunt venire. b. Poteſt dici, quòd ideo, quia tales ſunt, ꝙ nõ dicit eos venire ad iudicẽ, forſitã quia nobilis, & ita verecundatur venire ꝑ nimiã paupertatẽ, licet tamẽ iſte pauper aliàs honeſta perſona eſt: nec eſt ſuſpectus ꝓpter ſui paupertatẽ, & ſic nõ eſt cõtra. 2. q. 1. *in primis. verſ. quia igitur. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. verſ. item teſtium,* cum ibi loquitur de ſuſpectis.

ipſúmque nõ permittatis exinde moleſtari [a]. Si verò res [b] aliter ſe haberet, cauſam audiatis, & ſine debito terminetis. ¶ Teſtes autẽ, ſi quos idem A. in ſuæ aſſertionis teſtimonium inuocauerit, monere [c] curetis, vt coram vobis ſuper his perhibeant teſtimonium veritati.

¶ Idem Exon. † & Vigo Epiſcopis.

¶ *Iudex mittere debet examinatorẽ diſcretũ ad teſtes recipiẽdos qui ad eum commodè venire non poſſunt.*

CAP. VIII.

SI † qui teſtiũ valetudinarij [d] ſunt, & ſenes, vel debilitate confecti, aut paupertate [e] depreſſi, ita quòd nõ poſſint ad veſtram præſentiã adduci, ad ipſos recipiẽdos mittatis † perſonas idoneas, & diſcretas.

¶ Alexãder iij. Beluacen. Epiſcopo.

¶ *Retractanda eſt ſententia, ſi conſtat eam fuiſſe latã ad dictũ corruptorum teſtium. h. d. ſecundum lecturam, quam tenet Panorm.*

CAP. IX.

SIcut † nobis eſt intimatũ, quidam accepta pecunia, de parentela inter virum & vxorem exhibent iuramenta, per quæ inter ipſos diuortij ſentẽtia promulgatur: poſtea verò priuatim nullam inter eos cõſanguinitatis lineam aſſerentes, ſe corruptos dicunt teſtimonium perhibuiſſe falſitati. ¶ Super quo taliter reſpondemus, quòd ſi vir, & vxor, aut alter eorum, ad ſecunda vota tranſiuit: teſtibus de periurio [f], & adulterio [g], vno, pluribúſue, quibus cauſam dederunt [h], pœnitẽtia indicatur †. Si verò ad ſecunda vota idem vir, & vxor non migrauerint [i], diligẽter inquirendi ſunt, corã quibus corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeantur, per quos poſſit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum teſtimonio eſt ſententia reuocanda: non enim teſtimonium prædictorum (cùm periuri [k] ſint) eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

S*icut nobis.*) Corrupti, & periuri ad teſtimoniũ nõ debẽt admitti. ita cõiter ſũmãt Doctores: ſed hæc ſummatio nihil noui affert, cùm totum corpus iuris de hoc plenum ſit, & maximè *in c. teſtimoniũ. j. e. & 22. q. 5. paruuli,* vbi probatur, quod ſemel periurus non debet amplius ad iuramentũ admitti: niſi veniat in ſuũ præiudicium, vt *in c. cũ in Eccleſia. de maio. & obe.* Primo ponitur conſultatio. Secundò diſtinguens reſponſio ibi, *Super quo.* Et ſecundũ membrum diſtinctionis ibi, *Si verò.* CASVS. Quidã pro pecunia falſum tulerũt teſtimonium in cauſa matrimoniali: ꝓpter illorum teſtim. quorũ ſententia diuortij lata fuit. Poſtea verò priuatim accedunt ad iudicẽ, aſſerentes nullam conſanguinitatem eſſe inter eos, & dicunt ſe corruptos perhibuiſſe teſtimoniũ falſitati: quæritur, vtrũ ad dictũ illorũ debeat ſententia reuocari? Reſpondet, ꝙ ſi vir, aut vxor, aut alter eorũ ad ſecunda vota tranſiuit, pœnitẽtia debet imponi teſtib. de periurio, & adulterio vno, vel plurib. quib. cãm dederunt: & diligẽter inquirendũ eſt corã quib. talis corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeãtur, per quos veritas prædictæ corruptionis poſſit probari, recipiendũ eſt eorum teſtimoniũ, & ſententia eſt reuocanda. Dictum verò prædictorum teſtium (cũ periuri ſint) non eſt aliquatenus admittendũ. No. ꝙ periuro non eſt credendũ. Item primo dicto alicuius ſtãdum eſt. Item qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.

f ¶ *Periurio.*) De periurio [e], quod ſtatim fuit commiſſum, debent agere pœnitentiam vij. annorum. *6. q. 1. quicunque.*

¶ *Gl. ſe. dicit duo arg. & ad ſecundũ ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Et adulterio.*) Ar. quòd ſi aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo, omnia, quæ ſequuntur ex illo, imputãtur eidem *ar. ſ. de conſtit. nam concupiſcentiã.* & aliquo prohibito, omnia, quæ ſequuntur ex illo, prohibentur. Itẽ arg. quòd malum præcedens aggrauatur per conſequens ex illo. *arg. 1. q. 1. placuit. 3. & 50. d. ſi qua fœmina. & c. ſi quis voluntate. ar. contra. 15. q. 1. inebriauerunt.* Sol. ibi primum non aggrauatur per conſequens ex illo, ſed de vtroque punitur.

¶ *Gl. ſe. dicit in breui. quod qui occaſionẽ, &c. arg. pro. inducit 4. can. 3. ll. & 1. decr. in cõtrariũ 2. can. & 1. l. & ſoluit diſtinguẽdo*

h ¶ *Dederunt.*) Ar. quod qui occaſionẽ damni dat, damnũ dediſſe videtur d. & ideo tenetur. *ar. 86. d. paſce. & 87. d. ſi expoſitus. ff. ad l. Corn. de ſica. nihil intereſt. ff. de off. præſi. illicitas. §. ſicuti. & 1. q. 1. placuit 3. ff. ad l. Aqui. l. qui occidit. § pen. 50. d. q. qui arborem. j. de iniur. c. vlt. in fi. arg. contra. 23. q. 5. de occidendis. ff. de fur. verum. 23. q. 4. Nabuchodonoſor.* circa prin Sol. Qui dat occaſionem damni, ſi dat operam rei licitæ, & adhibet diligentiam, quam poteſt, non tenetur de iis, quæ inde ſequũtur: vt *in c. de occidendis.* ſi non adhibet, tenetur. *50. d. ſæpe. & in l. qui occidit. §. pen.* ſi dat operam illicitæ rei, ſemper imputatur ei, quod inde ſequitur. *50. d. quantumlibet. & ff. ad l. Aqui. item Mela. infra de vſuris. c. vlt.*

i ¶ *Migrauerint.*) Arg. ꝙ ſi iſti, vel alter eorũ ad ſecunda vota trãſierint, quod nõ poſſint ſeparari, nec debẽt inquiri de corruptione tali: & hoc quidam concedunt. Sed hoc falſiſſimum eſt, & ideo ſupple, maximè quandocũque legitimè conſtiterit de falſitate, ſeparabũtur ſecũda cõiugia, & priora reſtaurabũtur. j. *de re iud. later. & c. conſanguinei. & j. de ſpo. & matri. ſi. laudabilem. & c. fraternitatis. & 35. q. 9. §. quia verò. & c. ſeq.*

k ¶ *Periuri.*) His autẽ credi nõ debet tanquã periuris, quia ad teſtimonium

† *Aliàs, Exonien. & Vigor. Epiſcopis.*

† Ca. 24 e. tit. in 1. cõpil. *Similis extat ſententia poſt conc. Later. ſub Alexã.* 3. j. p. 8. ca. 20.

† *Adde, ad quod debẽt mitti examinatores,* in l. ad egregias. *& ibi Bar.* ff. de iureiur. & in l. generaliter. C. e.

† Cap. 7. e. tit. in 1. cõpil.

a *Fugiendæ ſunt lecturæ, quæ contra naturã ſuam iura deducũt ad gratiã: ſed poterat dicere gloſſa hoc fuiſſe de iure, ex verbis delationis. vt dicit. hic tex. Io. An.*

b *Cũ prudẽtes eius procuret exponi fas:* vt j de reſcri. ſtatutũ. §. pe. l. 10. *Io. An.*

† *Vide* l. generaliter. C. de non num. pecu. & l. cos. *& ibi Bar.* ff. de fal.

c *De perditione periurorum vide Baldũ* in l. iuriſiurandi. C. de reb. cred. *& latè per Guidonem Papæ* deci. 178.

d *Concor. tex.* in l. ſi quis ad ſe. C. ad l. Iul. de vi publ.

e *Hoc fatetur, ſed litera non de falſitate, ſed corruptione loquitur, vt dixit in tex. Sed quando migrauerunt ad ſecunda vota, cũ maiori diſcuſſione recipiũtur teſtes: & difficilius retractabitur ſententia, ſecũdũ Inno. ſed H. dicit, quando non migrauerunt, imponetur illis pœnitentia tantum de periurio, ſed vtroque caſu fiet inquiſitio. Io. And.*

teſtimoniũ vlterius admitti non debẽt. ĩ. eo. teſtimonium. 6. q. 1. quecunque. & 22. q. 5. ſi quis conuictus. & c. paruuli. & 2. q. 7. non poteſt. in præſentia enim creditur, vt iniungatur eis pœnitentia, in iudicio enim eis credi non debet contrarium in eſdem caſum. ſ. de probatio. per tuas. & C. de non nu. pecu. l. generaliter. Bern.

e ¶ *Teſtimonium.*) Sic patet, ꝙ vnius teſtimonium nõ valet. ſ. eo. licet. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. ĩ. item vnius. 33. q. 1. admonere ff. de quæſt. iſo maritus. ar. contra. 8. q. 3. talia de do. pral. Theopompus. 86. diſt. tanta. & 28. d. de Syracuſana. & 97. di. nobiliſſimus. Sol. ſæpe adhibetur fides vni extra iudicium. 11. q. 4. innocẽs. dictũ

† *Aliàs: idem Archeren. archiepiſcopo.* *Aliàs: Ariſen. Archiepiſcopo.*

V*Enientes ad nos.*) Primò ponit petitionem presbyteri. Secundò illam exaudit ibi, *Et nos.* Abbas Sic.

CASVS. Obiectũ fuit cuidam presbytero L. nomine, ꝙ in eccleſia de Ouen. canonicè nõ fuiſſet ingreſſus, quia promiſit vnicuique parochianorum ſuorum, remittere quinque barillos vini, qui pro beneficio dari conſueuerunt ſacerdoti in ipſa eccleſia deſeruienti: ad hoc probandum duo fuerũt teſtes inducti, qui iurati depoſuerunt presbyterum prædictum talem feciſſe promiſſionem: quorum alter cum prædicto presbytero fecit dictam promiſſionem: iudex, qui de cauſa cognoſcebat, dictum preſbyterum abſoluit: quo facto presbyter ad dominum Papam accedẽs, prędicta omnia ei expoſuit, cum ipſa ſentẽtia: Papa reſcribens eidem iudici confirmat ſententiam ipſius, ex eo ꝙ ille, qui eodẽ erat infectus crimine, contra illum teſtificari non potuit, & nulli de ſe confeſſo aduersùs alium eſt credendum, & dictum vnius teſtis non ſufficit ad condemnationem alicuius. Not. quòd nulli de ſe confeſſo contra alium eſt credendum. Item ad dictum vnius non eſt aliquis puniendus. Item idem eſt remittere, & dare, quia vtrumque ſimoniam inducit.

† Cap. 9. e. ti. in 1. cõpila.

† Al. æris.

† *De hoc articulo vide Latè per Antonium Gomezium to. 3. variar. reſolu. ca. 30. et per Iulium Clarum in pra. cri. §. fin. q. 21.*

¶ Idem. †

¶ *Socius criminis, & muneris non teſtificatur etiam in crimine ſimoniæ, & vnius teſtimonium nõ ſufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

V*Enientes ad nos L. Presbyter ſua relatione mõſtrauit, quòd ei obiectum fuit, quòd in Eccleſia de Ouen. canonicũ non habuiſſet ingreſſum: quia promiſiſſet vnicuique parochianorum quinque barillos vini remittere* [a], *qui Sacerdoti ibi pro tempore ſeruienti conſueuerant pro beneficio dari. Verùm cum duo apparuiſſent, qui iurati depoſuerũt prædictum Preſbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorum* [b] *pactum illud factum fuiſſe, tu de Presbytero, prout ordo rationis † exigit, iudicaſti.* [c] *¶ Et nos tuam ſententiam commendamus, eo quòd ille, qui eodẽ erat infectus crimine, inde cõtra eum teſtificari non † poſſet: nullique de ſe cõfeſſo* [d] *aduersùs aliũ in eodem crimine ſit credendũ, nec vnius teſtimonium* [e] *ad cõdẽnationẽ ſufficiat alicuius.*

¶ Idẽ Abbati † ſan. L. & Priori sã. C

¶ *Atteſtationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas coram alio Iudice.*

CAP. XI.

C*Auſam † quę: & infra.* ¶ *Diſcr. veſtrę mandamus quatenus ſuſceptis atteſtationibus vtriuſque partis, quę ab aliis Iudicibus* [f] *ſunt receptę, cauſam ipſam ſine debito terminetis.*

¶ Idem Cantuarien. Archiepiſcopo, & Vigor. Epiſcopo.

¶ *Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio in cauſa Eccleſiæ ſuæ ſine rationabili cauſa repellendi.*

CAP. XII.

C*Vm † nuncius: & infra.* ¶ *Non lateat prudentiam veſtram, quòd Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio ſuper negotio Eccleſię ſuę (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi* [g].

¶ Idẽ Cantuarien. Archiepiſcopo.

¶ *Crimen nunc probatum repellit teſtem, alias de illo crimine nõ damnatum.*

CAP. XIII.

S*Vper eo quod quęſiuiſti, vtrùm teſtes ſint reprobã*

vnius in iudicio præſumptionem inducit. Lex illa, Theopompus. intelligitur cum teſtator voluit ei fidem adhiberi.

† *Al. itaq. Abbati S. Benedicti, & Priori S. Crucis.*

C*Auſam quæ.*) CASVS. Atteſtationes receptæ coram primis iudicibus, dandæ ſunt iudicibus aliis, quibus cauſa poſtmodum cõmittitur. Nota, quòd atteſtationes vnius iudicij, in alio iudicio locum habent.

† Ca. 10. e. ti. in 1. compila. *Et de materia vi de Alexandrum* conſil. 58. li. ij. *Iaſonem, & alios* in l. is apud quem. C. de edend.

f ¶ *Iudicibus.*) Sic ſ. *de proba. c. vlt.* ſic atteſtationes, & acta in vno iudicio recepta, valent in alio. *in Auth. de teſti. quoniam multa. coll. 7.* & atteſtationes coram arbitris receptæ valent coram aliis iudicibus. ĩ. *eo. præſentata. & Cod. de teſt. l. vlt. & C. de arbi. l. pen. in fin.* Iudex, ad quẽ cauſa defertur, debet habere acta omnia prioris iudicis. ſ. *tit. prox. quoniam. & c. vlt.* Et ſi teſtes apud primum iudicem non ſunt publicati, adhuc alij poſſunt induci. ĩ. *eodem, cùm cauſam.*

† Ca. 11. e. ti. in 1. compil. & *poſt concil.* par. 8. c. 3.

C*Vm nuncius.*) CASVS. Clerici non debent repelli à ferendo teſtimonio in cauſa eccleſiæ ſuæ, eo quòd clerici ſunt: niſi aliud impediat. Not. quòd illi, qui ſunt de vniuerſitate, poſſunt ferre teſtimonium in cauſa eccleſiæ.

† Ca. 12. e. ti. in 1. compil. & *poſt concil. Lateran. ſub Alex. iij.* par. 8. c. 4.

a ¶ *Remittere.*) Qui debitũ remittit, dare intelligitur. 8. q. 3. *talia. & ff. de calum. quinetiam, & ff. de cond. cauſa data. ſi mulier.*
¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit: ſecundo quarit, & affirmatiue ſoluit contrarium.*

b ¶ *Il. rũ.*) Sed cũ crimen ſimoniæ ſit crimen exceptũ, quare nõ admittitur quilibet etiã particeps criminis, ſecũdũ quod ſit. *79. di. ſi quis Papa. 15. q. 3. nemini. ſ. de confeſ. c. 1.* Dicas, quòd tales perſonæ viles nullo modo ſunt admittẽdæ in accuſationẽ clericorũ, aut teſtimonium, niſi accuſatus malæ famæ, & opinionis antea extitiſſet: *vt 2. q. 1. in primis. in fi. & ĩ. de ſimo. per tuas.* Prętere a hic erat vnus teſtis idoneus, nunquid per eum, & per famã poſſet cõdemnari de tali crimine? Videtur, quòd ſic: quia fama cũ aliis probat. *4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſæpe.* Sed nõ eſt verum, quia in crimine apertiſſimæ debent eſſe probationes. *C. de prob. 2. l. vlt. & 5. q. vlt. Epiphanium.* quia vbi cõtra ſalutem hominis agitur, ſtrictiùs, & cautius proceditur. *C. de app. addictos.* ſecus in ciuili cauſa, in qua ſufficit præſumptio vnius teſtis cũ iuramẽto. *arg. C. de re. cre. in bona fides. ſ. de proba. ſicut conſuetudo.* penſatis negotiis cum circunſtantiis perſonarũ, & cauſæ. ĩ. *de iureiu. c. vl. in fi. & ff. de legit. tu. le gitimos*

c ¶ *Iudicaſti.*) abſoluendo illum.
¶ *Gl. ſeq. not. quòd ſocius, &c. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Confeſſo.*) Sic ergo patet ꝙ ſocius criminis nõ admittitur in teſtimonium in eodẽ crimine. *4. q. 1. c. ſi teſtes. §. item liberi. ſic ſ. de confeſ. c. 1.* vbi de hoc. & teſtis, qui nõ ſolum in eodem crimine fuit, ſed ſi conſimili morbo laboret, non eſt admittẽdus. *ĩ. eo. perſonas.* fallit tamẽ: quia quandoque admittitur ſocius: *vt 6. q. 1. §. verum. verſ. ſi quis. & lxxix. diſt. ſi quis. Papa.* Solui cõſueuit, quòd ſocij criminis, & muneris nõ admittuntur, vt hic: ſed criminis tantum admittuntur in exceptis criminibus, vt ibi: ſic & quãdoque ad detegendã conſpirationem ſocij. & iurati ad teſtimonium admittuntur. *ĩ. de teſti. cum. c. gl.*
ADD. Vnde verſus: *Per teſtem ſocium ſceleris ſimonia probatur, Muneris, & ſceleris ſocius teſtis reprobatur.* vide c. 1. eo. tit. li. 6.
¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

¶ *Gl. ſe. allegat tres cõcor. & tria iura in contrariũ ſoluit. Secundo quarit: alleg. 3. ad negatiuã, & alia 3. ad affirmatiuam: ponit opinionem, vltimam ſoluit: & pro cõtraria ſolutione ibi remittit.*

g ¶ *Repellendi.*) Immò ſunt admittendi. *14. q. 2. ſuper prudẽtia. & ſ. c. inſuper.* vbi de hoc & *Inſt. de re. di. §. vniuerſitatis. & § nullius autem. ff. de re. di. l. in tantum. §. 1. ar. contra Inſt. de teſta. §. licet. & C. de teſti. omnib. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. nullus.* quia cauſa eccleſiæ ſatis videtur ſua. Sol. in cauſa eccleſiæ, vel vniuerſitatis qui dicit teſtimonium, pro nullo de vniuerſitate hoc facit: ergo nec pro ſe. *ar. 12. q. 2. qui manumittitur.* Sed pone, quòd aduerſarius petat clericos in teſtimonium de eccleſia pro ſe induci contra ipſam eccleſiam, nunquid debẽt compelli? Videtur, quòd nõ. ſ. *de poſtu. c. vlt. in fi.* & filius cõtra patrẽ nõ cõpellitur, quia nõ cõpellitur contra alios inferiores ſibi cõiũctos. *4. q. 3. §. itẽ l. Iulia 2.* Sed iſte eſt filius Eccleſię, quę ipſum domino ſociauit. ĩ. *de pœ. presbyter.* ergo nõ cõpellitur ferre teſtimoniũ cõtra ipſam. Itẽ nemo debẽt petere ab aduerſario ſuo inſtrumẽta propria. ſ. *de proba. c. 1. & C. de teſti. nimis. & 4. q. 3. qui intẽdit.* Sed cõtra videtur, quòd poſſit, quia eccleſia põt ipſũ inducere pro ſe, ergo tenetur illũ recipere contra ſe. *4. q. 3. c. ſi teſtes. § ſi quis teſtibus. 19. d. ſi Romanorũ.* & actoris, & rei æqua dẽt eſſe cõditio. ſ. *de mut. pe. c. 2.* & teſtis pro vtraque parte debet ferre teſtimoniũ. *14. q. 5. nõ ſanè.* & nihil debet licere actori, quod reo nõ liceat *ff. de reg. iur. non debet.* Quidam dicũt, quòd nõ debet cõpelli clericus ferre teſtimonium cõtra eccleſiam ſuam: tamẽ ſi eccleſia ipſum inducit pro ſe, tunc tenetur, & cõpellitur dicere pro aduerſario. *ff. de eden. l. 1. §. edenda.* & ſic intelligitur, quod dicitur: teſtis pro vtraque parte debet ferre teſtimonium. Alij dicunt, quod verius videtur, quòd benè debeat cõpelli ad hoc, non obſtantib. contrariis ſignatis, quia non tangunt hunc caſum: quia cauſa eccleſiæ nõ eſt propriè clerici, & tacere veritatẽ peccatum eſt. *xj. q. iij. quiſquis.* nec ob. *ar. infrà eo. venientes. in fi.* vbi de hoc.

a *De carnali eſt prohibitio, & edictum de teſtibus prohibitorum.* infr. eo. l. j. laũ. Anđ.

S*Vper eo.*) Communis diuiſio. Secũda ibi, *Reſpõdemus.* Abbas.
CASVS. Teſtes recepti ſunt in aliquã cauſa criminali, ſiue ciuili: opponuntur eis crimina, vt à teſtimonio repellantur, quæritur, quid iuris ſit? Reſp. quòd ſi de criminib. illis antea

nō ſūt cõuicti, vel cõfeſſi, ſi modò inde cõuincātur, nō ſūt in teſtimoniū admittēdi, ꝙ dicitur hic, intellige, prout traditur. ỹ. *e.teſtimoniū*. Not. ꝙ obtētu criminis repellitur teſtis à teſtimonio etiā in criminali: ꝙ verū eſt, ſi in crimine perſeueret.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Cōfeſſi.*) Si ante accuſationem inſtitutā cõtra eos cõuicti, vel confeſſi fuerunt, ſi adhuc in crimine perſeuerent, repelluntur. ỹ. *e.teſtimonium.* vbi hæc materia pleniùs expeditur: contrariū ſignatur 4. q. 3. §. *item l. Iulia.* 1. *& ff. de teſ. l. 9. mot. infra. athletas. §. calūniator.* ſecundùm leges damnatus tamen repellitur à teſtimonio: ſed ſecūdum canones repellitur, ſiue iam condēnatus ſit, ſiue ei probari poſſit, & ꝓbetur.

di in cauſa criminali, vel ciuili, quib. ab diuerſa parte crimina opponuntur: Reſpōdemus, quòd ſi etiā ante non ſunt cõuicti, vel confeſſi [a] de criminibus illis, dūmodo inde cõuincantur, in teſtimonium nō debent admitti.

¶ Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶ *Laicus in criminali nō teſtificatur contra Clericum; accuſat tamē pro ſua vel ſuorum iniuria.*

CAP. XIV.

† Ca. 14. eo. tit. in 1. comp. & *poſt concil. Lateran.* par. 8. cap. 8. *Iam deciſionem huius capitis locum etiā habere in clerico prima tonſura tenet Dominicus* in c. ſacerdotes. 1. q. 7.

DE † cætero Laicos in accuſationem, vel teſtimoniū contra Clericum, in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonū [b] manifeſtiùs edocet: Niſi fortè ſuam [c], vel ſuorū iniuriam proſequantur. Nec tūc etiā ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

DE cætero.] Primò ponit regulam, à qua ſecundo excipit ibi, *Niſi*, exceptionem determinat ibi, *Nec tunc.* Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrùm laici recipiēdi ſint in accuſationem, vel teſtimoniū contra clericos. Reſpondet, ꝙ ſecundū canones non ſūt aliquatenus admittendi, niſi ſuā, vel ſuorū iniuriā proſequantur, & tūc ad teſtimoniū non ſunt admittēdi, ſed ad actionē poſſunt admitti. No. quòd nullus repellitur à proſecutione iniuriæ ſuæ, vel ſuorum etiā contra clericum, niſi eſſet excommunicatus.

b ¶ *Canonum.*] Quos habes 2. q. 7. c. 1. 2. & 3. & 6. q. 1. *beatus.* & 11. q. 1. c. 2. & ỹ. *de accuſ. cum P. Manconella.*

¶ *Glo. ſeq. addit alium caſum, & remittit.*

c ¶ *Suam.*] Et in exceptis criminibus, vbi admittuntur laici contra clericos etiam viles quandoque, ỹ. *de ſimo. tanta.* Quando, & qualiter laici admittantur in accuſationem, vel teſtificationem clericorum, dicitur ỹ. *de accuſ. cum P.*

¶ Idem eidem.

¶ *In cauſis Eccleſiaſticis & ciuilibus, poſſunt fieri tres productiones teſtium: quarta autem nō admittitur abſque ſolemnitate legali. Et ſuper dictis teſtium poſt ipſorum publicationem poteſt publicè diſputari. Hoc dicit, ſecundùm lecturam communem, & verbis textus congruentem.*

CAP. XV.

† Ca. 15. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conc. Later. ſub Alex. 3. cap. 9. par. 8. *Et de materia huius decretalis vide latè per legiſtas* in Auth. ¶ ſemel. C. de proba-tio. *adde Lapum* allegatione. 82. *& de intellectu Hoſtienſem.* in eum. tit. de dilatio. §. & quibus.

IN † cauſis Eccleſiaſticis, vel ciuilibus vltra tertiam productionem [d]. non debét teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolemnitate, quæ in legibus in-

tat. dominus Azo, ſecundùm l. B. *C. eo. tit. l. Vlt. Bernardus.*

IN cauſis.) Duo ſunt dictæ: ſecundum, ibi, *Et ſuper.* Abbas.

CASVS. In cauſis eccleſiaſticis non debent teſtes produci vltra tertiam productionem, niſi adhibita ſolemnitate legali, vt traditur *infrà eod. Vltra.* Nota, quod quarta productio non debet dari, niſi cum iuris ſolemnitate.

¶ *Glo. ſeq. ponit 2. lect. circa productionem, de qua hic loquitur: & primam approbat.*

d ¶ *Productionē.*) i. dilationē, q̄a in vna dilatione plures poſſet ꝓducere teſtes, quolibet die dilationis poſſet ꝓducere, hodie vnū, cras alium, & ſic vſque ad vltimam diem dilationis. Finita prima dilatione iuſta cauſa allegata, iudex ſecundam dilationē dabit, & iterum tertiam: quartam non dabit niſi cū iuris ſolēnitate, prout traditur ỹ. *eo. Vltra tertiā. & in Auth. eo. tit. §. quia verò. coll. 7. verſ. ſi verò.* Et hoc intellige, antequam renūciauerit productioni teſtiū, quia nō poſſet poſtea audiri. ỹ. *eo. de teſt. in fine.* nec danda eſt ſēper quarta productio, ſi iudex viderit eā denegandā, vt effrænatam multitudinē teſtium compeſcat. *infrà eo. ſi ͠gnauerūt.* Inimò ex eadē cauſa poſſet denegare tertiam, & ſecundā, dummodo in prima dilatione ſufficiētes teſtes produxerit. *infra. e. de teſtibus.* Et niſi quarta productio, id eſt, dilatio detur ceſſāte cauſa prædicta, ſcilicet effrænata multitudine appellatio pp hoc emiſſa tenet, vt in di. decr. ſignificauerūt. Vel dic, quod tertia productio fieri debet ſub vna dilatione: tamē vt prius dixi, ſeruatur de facto, & ita cõſuetudo interpretatur primam expoſitionem, quæ eſt optima legum interpres. *ſuprà de conſue. cùm dilectus.* & hoc no-

CVm tu fili.) Si fieri poteſt concordanda ſunt dicta teſtiū, quæ videntur contraria Primò deciſè narrat factum. Secundò diffinit ibi, *Cum conſtet.* Abbas.

CASVS. Quidam præpoſitus, & canonici ſui ex vna parte, & archiepiſcopus ipſorū ex altera, ſuper quadā ſentētia excommunicationis cauſam habebant adinuicem: ex vtraq; partes teſtes producti ſuerunt: tandem cauſa delata eſt ad dominum Papā: vnde ipſe teſtibus examinatis dicit, quòd teſtes capituli iurati dixerunt, ꝙ ſentētia excommunicationis lata fuit poſt appellationem; & teſtes Archiepiſcopi ſimiliter iurati dixerūt, quod ſentētia lata fuit ante appellationē: Papa vero dicta teſtium volēs interpretari, benignè, ne de periurij reatu notentur, decreuit ſententiam illā nō tenere: quia vtrumque eſſe potuit, ſcilicet ꝙ & ante ſentētiam fuit appellatum, & ſuper illa deponunt teſtes capituli, & poſt eandē iterum fuit appellatu, & ſuper illa deponunt teſtes Archiepiſcopi; & ſic diuerſum tempus impedit contradictionem teſtium. Nota, quod in benigniorē partem ſemper faciēda eſt interpretatio. Itē: teſtes ſemper debent (ſi poſſunt) concordari propter periurium.

¶ *Glo. ſeq. mot. teſtes concordandos, &c. Secundo ar. duo. Tertiò obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Benignè.*) No. quòd teſtes, ſi poteſt fieri, ad cõcordiam ſunt reducendi, ne periurij reatu notentur, & ſi non ad litteram ſaltem quod ſpiritualem intellectum. 1. q. 1. *anteceſſor. & c. quod prædeceſſor. & 8. q. 1. in ſcripturis.* ſic & Euangeliſtę reducuntur ad concordiā. *de pæn. diſt. 1. periculoſe.* 32. q. 7. *quod autem.* & omnia teſtimonia ſequēda ſunt, ſi poteſt fieri. 4. q. 3. *ſi teſtes.* itē eſt hic arg. & dubia probatio non prodeſt ei, qui eam inducit. ſic ỹ. *de probat. in præſentia.* item arg. quod in dubiis pro reo iudicari cõſueuit. *infrà de fid. inſtr. inter dilectos in fi. & ỹ. de proba. ex litteris. ff. de reg. iur. ſemper in dubiis.* Sed videtur, ꝙ in tali dubio potius debuit Papa interpretari, quod eſſent excõmunicati: quia hoc eſſet ſecurius propter periculum animę: nam excommunicatio eſt medicinalis. 2. q. 1. *multi.* & ideò traditur quis ſatanę, vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die domini. 11. q. 3. *audi denique* & ad cautelam ſaltem abſoluatur, aliàs debuiſſet ſaltem mandaſſe illos abſolui. *infra. de app. ad præſētiam. & infrà de ſent. excõm. per tuas.* Sed hoc dictum fuit propter teſtes, ne de periurio notarentur ſaltem de facto: quia licèt teſtimonium reprobetur, teſtes tamen inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur. *ſuprà de ord. cogni. cùm dilectus. & ff. de teſ. qui no. infa. Lucius.* ſed tamen re ipſa, & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam. *ff. de obſe. à lib. & libertis pa. præſtan. l. 2. & infrà eod. teſtimonium.* & ſic prouides tam in teſtibus, quàm ib canonicis, cùm ipſi potuerunt poſtea ad cautelā facere ſe abſolui a ſim. *infrà de appel. ad præſentiam.* Et quia potuit eſſe, quòd pluries fuerit appellatū: vt ſequitur. & hęc ſententia fuit potior, & benignior.

uenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtium, cùm fuerint publicata, publicè poteſt diſputari.

¶ Idem Præpoſito, & Canonicis Embruden. † Eccleſiæ.

† *Eſt bruden.*
† *Embrudū.*

¶ *Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & aduerſarius probat quod ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, niſi ſecundus probet, quod ante omnem appellationem.*

CAP. XVI.

† *Poſt cõcil. Lateran. ſub Alexā.* iij. par. 8. c. 10. & c. 16. eo. tit. in 1. cõpilatio. *Et de intellectu vide notata per Anton. But.* in c. in noſtra. infrà e. *adde Immolā*, in clem. 1. de appellatio. & *Baldum* in l. item videndum. ff. de petit. hęredit.

CVm † tu, fili Præpoſite, cum quibuſdā Canonicis tuis, & Archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia cõſtituti *& infra.* ¶ Cùm conſtet teſtes veſtros iuraſſe, ꝙ poſt appellationem, excommunicationis ſententiam tulerit: & Archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, quòd ante appellationē: Nos dicta teſtium benignè [c] interpretari volētes, ne periurij reatu notentur: quia vtrumq; eſſe potuit, & quòd poſt primam appellationem, & ante ſecundam, ſententia lata fuerit, eandem ſetentiam decernimus non tenere.

¶ Idem Epiſcopo Placen.

¶ *In cauſa appellationis ſuper nouis capitulis tantum teſtes noui, & veteres producuntur, iuramento ſecundùm morem priùs recepto.*

CAP. XVII.

Teſtes diſcordes ſunt ad concordiam reducendi.

FRaternitatis † tuæ litteris nos cõſulere voluiſti, vtrum recipiēdi ſint noui teſtes ſuper

† *Poſt concil. Later.* c. 12. p. 8. & c. 17. eo. tit. in 1. cõpil. *Et de materia vide Angelum* in l. per hanc. Cod. de temp. appell. & *Anton. de But.* in c. atteſtationes infrà de deſpon. impu. & c. at ſi clerici. ỹ. de iud. *vbi hunc textū lom...*

a *Et fortè hoc mandauit Papa: licèt hoc nō dicatur ſecundū T. Ac. vinc. & Pho. Ioann*

FRaternitatis.) In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Duximus.* Conſultatio eſt bimembris. Et ſecundum membrum ibi, *Et an.* Abbas.

Caſus. Sētentia lata eſt in aliqua cauſa: in qua renūciatū fuit teſtibus *Andr.*

teſtibus vtrinque, & concluſum in cauſa: appellatũ fuit ab illa ſententia: quæritur, vtrum in cauſa appellationis noui teſtes poſſunt recipi ſuper quæſtione iudicata: & vtrùm teſtibus in prima cauſa receptis, liceat aliquid de nouo proponere ſuper ipſa quæſtione. Reſp. Papa, quod ſi in cauſa appellatiõis noua capitula oriũtur, ſuper quibus partes voluerint teſtes inducere, vel per iã receptos aliquid probare, bene ſũt recipiẽdi ſolummodo ſuper nouis capitulis, receptis primò iuramẽtis ſecundũ formã nouorum teſtium. Not. q̃ poſt aperturam teſtiũ ſiue in cauſa principali, ſiue in cauſa appellationis, non ſunt recipiendi teſtes ſuper eodem capitulo, ſuper quo teſtes publicati ſunt: ſed ſuper nouo bene recipiuntur.

quæſtione iudicata, in qua teſtibus renunciatum [a] conſtet vtrinque. Et an teſtibus in prima cauſa receptis propter cauſam appellationis liceat ſuper quæſtionibus iudicatis aliquid noui proponere: *& infra.* ¶ Duximus tibi reſpondendũ, quòd in appellationis cauſa, ſi noua contigerit emergere capitula, ſuper quibus aliqua partium voluerit nouos teſtes inducere, vel per iã receptos [b] aliquid comprobare, eos credimus poſſe recipi ſuper nouis [c] duntaxat capitulis receptis priùs ab ipſis, ſecundùm formam recipiendorum teſtium, iuramẽtis [d].

¶ Idem Exonen. Epiſcopo.

¶ Qui iurauit teſtimoniũ nõ dicere, teſtificari compellitur, ſi teſtificationes publicatæ non ſunt.

CAP. XVIII.

INtimauit † R. Presbyter †, quòd G. † & Clericus capellanũ eius, & alios quamplures de teſtibus ſuis iuramento cõſtrinxit, quòd teſtimonium,

a ¶ *Renũciatum.*) Maxime quia ſi non eſſet renunciatum expreſſè, ex quo publicatæ fuerunt atteſtationes, non poſſunt poſtea alij teſtes ſuper eiſdem capitulis induci. ĩ. eod. *de teſt. c. intimauit.*

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.

b ¶ *Receptos.* Et ſic patet, quod idẽ teſtis pluries põt recipi contra aliquem. Sed contra videtur 4. q. 3. *c. placuit. §. item in criminali. ff. eo prædicti.* Contraria loquuntur in criminali: & ibi qui ſemel tulerit teſtimonium cõtra aliquem, p̃ſumitur inimicus eius, ſi iterum velit contra ipſum teſtificari [a]. ĩ. *de accuſat. meminimus.*

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium de dualus legibus in concor. alleg. Authen. & ponit reſponſionem Legiſtarum ad illam, quam reſponſionem reprobat, & legibus prædictis reſpondet.

c ¶ *Nouis.*) Pendentibus ex veteribus, & quæ ex illis oriantur. ĩ. *de fi. d. inſtr. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc.* & in principali cauſa apertis atteſtationib. ſuper nouo capitulo orienti exprimis recipiuntur teſtes. ĩ. *c. ſerie. & c. ex tenore.* Sed contrarium videntur dicere leges: quia etiam ſuper eiſdem capitulis in cauſa appellationis noui teſtes recipi poſſunt. *C. de app. eos §. 1. & 2. C. de temp. ap. per hãc.* & ſic etiam obſeruatur in iudicio ſeculari. Sed Auth. dicit cõtrarium. & concordat huic c. quòd poſtquam aliquis dicit teſtificata, non poteſt vlterius teſtes producere ſuper his, ſuper quib. introducti ſunt. *in Aut. e. §. quia verò. coll. 7.* ſed domini legum ſatis friuolam adhibent ſolutionẽ. Intelligunt n. Auth. in eadẽ cauſa ante ſententiam diffinitiuam, & leges iſtas in cauſa appellationis. ſed ratio prohibitionis remanet in eadem cauſa appellationis, quæ fuit in principali, ſc. periculum ſubornationis: & ideò quia cauſa remanet eadẽ vtrobiq., eadẽ debet eſſe prohibitio vtrobique; & vbi eſt eadẽ ratio, idem iudicium habendum eſt. ĩ. *de treſpa. inter corporalia. ff. ad l. Aquil. illud.* & alibi, quotiẽs vitium ex vna radice naſcitur, conſequens eſt, vt eadẽ lege tollatur. *C. de inup. ſi libertã.* Vnde dicendum eſt, quòd apertis atteſtationib. vlterius non recipiãtur ſuper eiſdem articulis alij teſtes: & leges prędictę rectè poſſunt intelligi, vt habeant locum ſuper nouis articulis pendentib. ex priorib. & ſic concordabunt iuri canonico. *& Auth. prædi. § quia verò.* in quo non diſtinguitur, vtrum in cauſa principali, vel in cauſa appellationis.

¶ Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, ſcilicet quæ ſit forma iuramẽti teſtiu. de qua ſinu hic loquitur, & quæ capitula contineat.

d ¶ *Iuramentis.*) aliter enim non admitterentur, niſi à partibus remiſſum fuerit. ĩ. *eod. tuis.* Forma verò ſecundum quam iurare debent talis eſt. Iurabunt enim, quod dicent totam veritatem iudici, vel cui commiſerit, quid nouerint de re illa, ſuper qua iurant. 3. q. 9. *hortamur.* b *& in Auth. eod. tit. §. 1.* Item q̃ nullam interſerant falſitatem. 2. *q. 4. nullam. & 3. q. 9. pura.* Itẽ quòd pro vtraq. parte dicent veritatem, quam ſciunt. 14. *quæſt. 5. non ſani.* item quod dicent omnem veritatem, ſiue interrogati, ſiue non arg. ĩ. *de acc. cũ dilectus 1.* item quod non pretio nec amore, nec timore, vel odio, ſeu p̃ alio cõmodo teſtimonium dicent. ĩ. *eo. quoniam.* ĩ. *eo. licet. 2. §. teſtes* Tanc.

† *Poſt conc. Lateran. p. 8. c. 13. & c. 18. eo. ti. in 2. compilatio.*

Et de materia vide Oldradũ conſil. 127. & 160. & conſ. 90. & 97.

† *l ex, presbyter, deeſt in antiquis.*

† *alias, Va Dan. & alia ſolutio, quòd cõtraria loquuntur ſuper eadẽ capitulo: teſta ſuper diuerſis ſecũdum Hoſt. Io. And.*

b Vbi patet, quod iurare debet tactis euangeliis, an verò præſumatur iuraſſe, vide, quod ſenties ſcripſimus § ſeq. infra alleg. ſuper ver. & mor. Ioan. And.

IVſsimus.) In prima parte ponitur conqueſtio. In ſecunda prouiſio ibi, *ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS Quidã R. nomine habebat cauſam cum V. clerico. Idem quendam ſuum capellanũ, & alios quãplures iuramẽto adſtrinxit, quod contra ipſum V. prædicto R. non ferrent teſtimonium, nec conſilium, vel auxilium præberent eidẽ. Vnde conqueſtus fuit D. Papæ: mandat Papa, quod ſi teſtimonium aliorum teſtium productorum non eſt publicatum, nec abrenunciatum teſtib. iudex recipere non poſtponat illos, qui ſunt iuramento adſtricti, & alios ſi neceſſe fuerit in teſtimonium. No. quòd iuramentum illicitum nõ repellit à teſtimonio. Item atteſtationibus publicatis ſuper eodem capitulo, non ſunt alii teſtes recipiendi. Item poſtquam renunciatum eſt productioni teſtium, non ſunt vlterius admittendi.

conſilium, & auxilium contra ipſum non præberent eidem: ideóque iniungimus, vt ſi teſtimonium eorum [e] † publicatum non eſt, nec eſt abrenunciatum teſtibus: eos, qui ſunt iuramento [f] adſtricti, & alios (ſi neceſſe fuerit) idoneos, in teſtimonium recipere non poſtponas.

¶ Idem Abbati. & fratribus de Martura. †

¶ Publicatio, vel renunciatio teſtium in certis capitulis, non præiudicat volenti teſtes producere in aliis. h. d. quoad titulum.

CAP. XIX.

CAuſam †, quę vertitur inter vos, & Plebanũ & Clericos ſanctæ Mariæ de Martura commiſimus Iudicibus terminandam: cúmque vtraque pars in eorum eſſet præſentia conſtituta, & teſtes eſſent hincinde recepti, & eis ab vtraque parte renunciatum, & atteſtationes etiam publicatę, quoddam priuilegium nuper à nobis impetratum in medium protuliſtis: *& infra.*

e ¶ *Eorum.*) Scilicet teſtium, qui iam erant inducti, & recepti: nam ſi dicta illorum publicata fuiſſent, nec iſti, nec alii, reciperentur vlterius: vt ĩ. *c. prox.* dictum eſt.

¶ Gl. ſeq. ponit duplicem lecturã. Prima, quod iſti iurati deponãt. Secũda, quod ſuper ſubtractione: & primam approbat.

f ¶ *Iuramento.*) Eo enim ipſo, q̃ voluit ſubtrahere copiã probationis aduerſario ſuo, præſumitur iniquã cauſam fouere, & experiri debet in ſe iudicis auctoritatem eluſam. 3. *q. 7. c. infames. ver. ſi quis autem. &* ĩ. *eo. prox. peruenit.* Ideoque nõ obſtante iuramẽto tali, quod inique fuit extortũ: iurabunt dicere veritatẽ ſuper negotio principali, cùm illud iuramentũ illicitũ fuerit, & ſine peccato ſeruari non poſſet c. cum celare veritatẽ ſit peccatũ mortale. 11. *q. 3. quiſquis* ĩ. *de cri. fal. c. 1.* & denũciãdi ſunt illo iuramẽto nõ teneri. ĩ. *conſtituetus.* & eſt expreſſum ĩ. *de accu. olim.* Temerarium enim iuramentum non repellit à promotione. ĩ. *de tutcitur ſicut 1.* ergo nec à teſtimonio, vt hic dicit. Aliter tamen alij intelligunt, quòd iſti non debent iurare ſuper principali, ſed ſolummodo ad detegendum tantæ calliditatis commentum. ĩ. *eo. prox. peruenit 1.* ſed illud ibi exponitur. Credo ei ſtandum, quod primò dixi.

CAuſam, quæ.) Cõis diuiſio. Secũda ibi. *Iudicibus.* Abb. Sic. CASVS. Inter monachos de Martu. ex vna parte, & plebanũ, & clericos eiuſdẽ loci ex altera, quæſtio vertebatur, quæ fuit cõmiſſa quibuſdã iudicibus, corã quib. teſtes fuerũt hinc & inde recepti, & renunciatum productioni teſtium, & atteſtationes etiam publicatæ. Tandẽ monachi quoddam priuilegiũ impetratum lite pendente produxerunt in medium, per quod iuri alterius partis generari præiudicium videbatur: Iudices ſuper hoc dubitantes cõſuluerunt D. Papam ſuper hoc: ſcribit Papa ipſis monachis dicẽs, q̃ ipſe mandauit iudicib. vt recipiant teſtes idoneos, q̃ producti fuerunt ſuper aliis capitulis, ſi qua fuerunt, & alia ab his, ſuper quib. teſtes recepti fuerunt, & eorum atteſtatiões publicatæ, nõ obſtantib. aliquibus capitulis nouiter impetratis per nuncios monachorum, q̃ cõtineantur in priuilegio, vel aliis litteris ſibi conceſſis, poſtquam cauſa ipſa eiſdẽ iudicib. commiſſa fuit, quæ videantur præſtare impedimentum alteri parti, & cauſam ipſam concordia, vel iuſtitia mediante decidant. In fine mandat monachis, q̃ priuilegium illud per nũcium ſuum ad præſentiam ſuam tranſmittant: quia Florentinus Epiſcopus ſignificauit D. Papæ, q̃ quædam capitula contra rationem erant ibi concluſa. Not. q̃ atteſtationib. publicatis non ſunt vlterius teſtes alii recipiendi ſuper eiſdem capitulis, vel etiam renunciatum. Item lite pendente priuilegium in præiudicium alterius partis impetratum nullam nullam de lite faciens mentionem non valet, & eo non obſtante iudices procedere debent.

¶ Gl. ſeq. ponit duas lecturas & ſecundam approbat.

† *illorum.*

† *Martu*

† *Poſt concil. Lateran. ſub Alex. 3. p. 8. c. 15. & c. 19. eo. ti. in 1. compil.*

c De hoc vide Spec. e. ti. §. penul. ver. quid ſi quis. ſed melius per B. Thomam 22. q. 70 ar. 1. ad ſecundũ arg. adde, quæ dixit li. 2 commen. att. in Directo. Inquiſitor. Schol. 15. §. vlt.

a ¶ *Aliis capitulis.*) Nouis ſc. pendentib. tamen ex antiquis. & eſt arg. quod pariter in cauſa conſultationis, ſicut in cauſa appellationis, poſſunt teſtes induci ſuper nouis capitulis, quãuis atteſtationes ſint publicatæ. Vel intellige ſuper capitulis antiquis, ſuper quib. nondum fuerant aliqui teſtes recepti: & hoc verius videtur. Cũ enim plura capitula, ſiue negotia penitus diuerſa cõmittuntur, bene poſſunt teſtes recipi, & publicari ſuper vno, & non ſuper alio, poſtea poſſunt recipi ſuper alio, & poſſunt etiã tractari diuerſis temporib. *ff. de arbit. quod tamen l. reſſ.*

b ¶ *Nouiter.*) Not. quòd lite pendẽte priuilegiũ ſeu indulgentia impetrata ſuper re litigioſa in præiudicium alterius partis non valet: vt hic patet. *& j. de lit. pen. c. vlt.* vbi de hoc. *& in Authen. in me lit. pen. ſ. non pert. § ſi vero. col. 8. & infra ne priuileg. dudum.*

c ¶ *Committimus.*) Arg. quod poſtquam cauſa cõmiſſa eſt iudicibus, res præſumitur eſſe litigioſa, ita vt indulgentia, ſiue priuilegium ſuper ea impetratum non valeat *ff. de excu. tut. tutor petitus in principio.*

¶ *Gl. ſe. obiicit & ſoluit.*

d ¶ *Rationi.*) Sed quare dicit, obuia rationi, cum priuilegia indulgeantur cõtra ius cõe? *3. diſt. priuilegia. & 7. q. 1. petiſti & 26. q. 2. non ſtatim. & c. non exemplo. 16. q. 1. hinc eſt. & 100. diſt. contra morem. & C. de leg. l. an ſin. ff. ad municip. l. C. de theſau. l. 6. lib. 10.* vnde ſic debet exponi, obuia ratio ni, id eſt conſuetudini, & rationabili curſui priuilegiorum obuiare videbantur, quod eſſe non debet, nec valent priuilegia, quæ nimium lędunt *arg. j. de decr. ſuggeſtum & j. de verb. ſign. quod per noualia. & arg. C. de pre. imper. offer. quotiens. l. nec damnoſa.* Bernardus.

† *continentur.*

a *Idem vide tur Hoſtien. ſi motu proprio principis ſit conceſſa. Ioan. And.*

¶ *Normicen.*

† Cap. 4. ti. de appe. in 1. compilat. *& poſt concil. Latera. ſ. 10. c. 5.*

b *Sed an talis ſimilitudo cauſæ repellat teſte: videtur Goff. velle quod ſic. in Spec. eo. ti. § 1. ver. item quod habet. ſed Hoſtien. hic putat hoc abſurdum, niſi eſſet ſolus. Vel vehementer ſuſpectus eſſet omnem abſurdum quod vnius emptor alteri emptori non poſſet ferre teſtimoniũ. & dicit deere intelligẽdam de ſocio, & per ſe ipſe ſecũdum legem, quoniã liberi. C. eo. ti. dic in teſte, vt dixi in iudice in dẽ cauſam. Io. And.*

¶ Iudicibus ipſis mãdauimus, vt ſuper aliis capitulis[a], ſi qua alia fuerint ab his, ſuper quibus teſtes recepti ſunt & eorũ atteſtationes publicatę, teſtes[b] (ſi qui idonei producti fuerint) recipiant; & (nullis capitulis nouiter[b] à nobis per veſtros nuncios impetratis, quę contineantur † in priuilegio veſtro, vel in aliis litteris, quas vobis indulſimus), poſtquam cauſam ipſam eiſdem cõmiſimus[c], prędictę plebi in hac cauſa impedimentum pręſtantibus) concordia, vel iuſtitia mediante decidant. ¶ Quia verò Florentinus Epiſcopus intimauit quędam capitula eidẽ priuilegio eſſe inſerta, quę obuia rationi[d] videntur, illud ad noſtram pręſentiam cum veſtro nuncio tranſmittatis.

¶ Idem Normicen. † Epiſcopo.

¶ *A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborans.*

CAP. XX.

PErſonas † Eccleſiarum: *& infra.* ¶ Verum ſi coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur; nolumus, vt aliqui morbo cõſimili laborantes, ſi certum ſit, aut legitimè ſuper hoc poſſint conuinci, ſi ab alterutra parte teſtes adducti fuerint, in teſtimonium admittantur.

¶ Idem in Concilio Lateran.

¶ *Chriſtianus contra Iudæum in teſtem admittitur.*

PErſonas.) CASVS. Sic pone caſum, ſecundum quod loquitur hæc decr. Vacat aliqua Eccleſia filius pręlati decedentis, vel vacatur, vel etiã alius, cum pręlatus, ad quẽ ſpectat inſtitutio Eccleſię, dicit ſe ius habere in Eccleſia, appellat, ne pręlatus ordinet Eccleſiã. Dicit Papa, quod ſi coram iſto Epiſcopo, vel etiam alio huiuſmodi negotia ventilentur, no vult, vt aliqui morbo cõſimili laborãtes, ſi hoc certum ſit, aut probari poſſit, in teſtimonium admittãtur, ſi ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbũ, huiuſmodi, quod erat in antiqua decretali videbatur hęc decr. locum habere in ſimilib. cauſis. Sed in iſta decr. non eſt illud verbum, huiuſmodi, ſed ſimpliciter dixit, negotia, vnde videtur intelligenda decr. in omnibus cauſis, vt quicunque habet ſimile negotium, non admittatur in teſtimonium ſimilis cauſæ. Not. quod qui conſimilem cauſam habet, in cauſa conſimili teſtis eſſe non debet.

¶ *Gl. ſeq. allegat tres concor. & inducit tria ſimilia.*

e ¶ *Morbo conſimili.*) Sic 4. q. 3. ſi teſtes. § liberi teſtes. & j. eod. veniens. & ſup. de confeſſ. c. 1. vbi de hoc. Sic & iudex, qui habet conſimilem cauſam, poteſt recuſari *h ſupra de iud. cauſam quæ 2.* ſic & qui in crimine detinetur, non poteſt alium denunciare, vel accuſare. *vt 3. quæſt. 7. qui ſine. & cap. poſtulatus. § porro in fin. 1. q. 1. multi. circa princ. & j. de ſpon. cum in tua.* nec poteſt alium corripere, qui in ſimile delictum corruerit. *in 3. diſt. c. vlt. & 16. diſt. vna tantum ſim. 41. diſt. § 1. diſt. in facer dotibus.*

IVdæi.) Primò ponit dictum. Secundò addit pœnam ibi, *Et anathemate.* Tertiò addit cauſam ibi, *Cum eos.* Abbas.

CASVS. Dicitur, quòd teſtimonium Chriſtianorum aduerſus Iudęos recipiendum eſt in qualibet cauſa, cùm ipſi Iudęi aduerſus Chriſtianos ſuis teſtib. vti præſumatur. & qui Iudæos volũt Chriſtianis in hac parte pręferre, ſunt excõmunicandi: quia Iudęi debẽt ſubiacere Chriſtianis. No. quod Iudęi ſubiacent Chriſtianis, ſed non contra. Nota teſtimoniũ Chriſtianorum contra Iudæos indiſtinctè admittendum.

CAP. XXI.

IVdęi †, ſiue Sarraceni: *& infra.* ¶ Teſtimonium quoq; Chriſtianorum aduerſus Iudæos in omnibus cauſis (cùm illi aduerſus Chriſtianos, teſtibus ſuis vti pręſumant[f]) recipiendum eſſe cenſemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunque Iudæos Chriſtianis voluerit in hac parte pręferre. Cùm eos Chriſtianis ſubiacere[g] oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foueri[h].

¶ Idem Matthæo Cardinali.

¶ *Teſtimonium matris eſt ſuſpectum, vbi ſola petit in virũ aliquẽ ſe maritorem. Et ad dictum filius matris de impedimento deponẽtis impeditur matrimonium: ſed cõtractũ non diſſoluitur.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat cõtrarium.*

f ¶ *Præſumant.*) De facto. quoniã de iure nullus infidelis contra fidelem debet admitti in teſtimoniũ. *2. q. 7. ſi hæreticum. & c. non poteſt & 23. q. 4. ipſa pietas.*

g ¶ *Subiacere.*) 23. q. *vlt. diſpar. & nulli. j. de iudic. cum ſit. & 54. diſt. nulla. & 17. q. 4. conſtituit*

h ¶ *Foueri.*) 86. *diſt. paſce.*

† *Ex conc. Latera. ſub Alex. iij. c. 26. & c. 5. ti. de Iudæis. in 1. comp. Et de mate ria vide per Sp. ti. de teſti. § 1. adde, q de hoc articulo copioſè dixi lib. 2. commen. in Direct. Inquiſito. Scho. 10. & lib. 3. Schol. 124.*

CAP. XXII.

SVper † eo, quod à nobis tua deuotio poſtulauit, verùm viro negante ſe mulierem affidaſſe, ipſius mater mulieris,[i] & altera mulier poſſint ad teſtimonium recipi: Conſultationi tuę taliter reſpõdemus, quòd † cùm[i] mater filię incrementum, & honorem videtur diligere, vbi vir ſuperior eſt diuitiis, & nobilitate, potentia vel honore, teſtimonium eius videtur eſſe ſuſpectum: & ideo non eſſe aliquatenus admittendum. ¶ Super illa verò quęſtione,

SVper eo.) Duo ſunt dicta, & quodlibet ſubdiuiditur: vt per ſe patet. Abbas.

CASVS. Aliqua mulier petit aliquem in virũ: vir negat, quòd cõtraxit cum ea: mulier vult probare intentionem ſuam per matrem & per alterã mulierem: quæritur: vtrum ſit admittenda in teſtimonium pro filia? Reſp. Papa, mater videtur diligere incrementum filię, ac honorem: & ideò vbi vir ſuperior eſt diuitiis nobilitate potentia, vel honore ſuſpectum eſt teſtimoniũ eius, & ideo non eſt aliquatenus admittẽdum. Secũdo ponitur alia quæſtio: Aliqua mulier vult cõtrahere cũ aliquo: mater alterutrius dicit, quod ſunt conſanguinei quęritur, an ſint coniũgẽdi, vel non, propter ſolum dictum matris? Reſp. Papa, quod ſi matrimonium nõ eſt cõtractum inter eos, matre aſſerẽte illos eſſe conſanguineos, non debẽt coniungi. Si vero iam contractum eſt matrimonium, non debẽt ſeparari ſine iuramẽto plurium perſonarum. Not. quod pater, vel mater poteſt admitti in hoc caſu, vel repelli, ſecundum diſtinctionẽ hic poſitam. Item ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum, ſed non dirimitur iam contractum.

¶ *Gl. ſeq. fortificat tex. ſignat contrarium & ſoluit.*

i ¶ *Cum mater.*) Et ita videtur, quod pater, & mater non poſſunt ferre teſtimonium in cauſa filij. *40. q. 3. c. ſi teſtes. § item teſtes tenemur.* Et quia cauſa filij, cauſa patris eſſe videtur: quia damnum, & emolumentum ad eum pertinere videtur. *arg. 2. q. 6. biduũ. ver. palã.* & in cauſa ſua nullus idoneus teſtis eſt *4. q. 3. § nullum. & arg. 3. q. 5. c. 1.* & pater, & filius pro vna perſona reputantur. *35. q. 1. contradicimus. § hac auctoritate. & C. de impu. & aliis ſubſti. l. vlt. in ſi. Inſt. de inutil. ſtip. § et qui. Arg. contra. 36. q. 6. cõſanguinei. & j. de ma. ac pr. videtur.* Sol. Pater, & mater, & cæteri conſanguinei bene admittuntur ad coniungendum matrimonium, ſiue etiam ad diſiungendum propter conſanguinitatem fauore matrimonij: vt dicunt duo vltima contraria. illi etiam ſunt cæteris præferendi: vt ibi dicitur. Sed quod hic dicitur, intelligitur de his parentibus qui ſuſpecti ſunt: vt littera dicit: vt ſi alter ſuperior eſt potentia, diuitiis, vel honore, pater, & mater alterius non eſt admittendus. alias vbi æqualitas eſt, vel modica etiam excellentia d, admittuntur: vt dicunt vltima contraria. & hoc in matrimoniali cauſa: in aliis verò cauſis pater pro filio, vel è conuerſo non recipitur vt dicit e iura prædicta. & illa decr. videtur in ſi. quæ tamen loquitur in coniungendo, vel diſiungendo propter conſanguinitatem: vt ibi dicitur.

† Cap. 2. e. ti. in 2. compila.

† *quia.*

c *De hoc articulo vide latè tradita per Antonium Gabrielum lib. 1. con. concl. ti. de teſtib. concluſione 17.*

d *Quia tũc ceſſat ſuſpicio. & idem ſi poſſint proteſt. vid. de beneficio ſecundum Tãc. Io. An.*

a ¶ Fama

a ¶ *Firmatum.* Id eſt, contractum per conſenſum mutuum de præſenti, tunc enim ſeparari non poſſet ad dictum vnius teſtis. quia in nulla cauſa dictum vnius a ſufficit. j. eo. præterea. & ſ. ea. veniens. & 4. q. 3. c. ſi te. § item vnius verò. alias cõtrahere nõ debet, quia per dictũ vnius impeditur matrimonium contrahendũ. ſ. eo. ſuper eo. præterea. 2. licèt & ſola fama impedit. j. de conſang. ſuper eo. multa enim impediunt contrahendum, quæ non dirimunt iam contractũ. j. de iureiur. quemadmodum. & ſic non omnia, quæ impediunt ordinandum, deiiciunt iam promotum. 15. qu. 1. § vlt. & j. de reg. c. ad apoſtolicã. & j. de accu. ca. ſuper his.

a In quibus caſibus ſufficiat vnus teſtis, vide per Nellũ in ſuo tractatu de teſtibus.

† *non.*

quũ feciſti, an mulier coniũgẽda nõ ſit viro, pro eo quòd ſola mater alterius, eos eſſe cõſanguineos cõfitetur. Reſpondemus, quòd ſi non eſt firmatũ matrimonium inter eos, matre aſſeuerãte ipſos † eſſe cõſanguineos, nõ debent cõiungi, quia præſumptio eſt nõ modica, quòd ſe linea cõſanguinitatis attingant. Si verò matrimonium eſt firmatũ a, non debet ſine pluriũ iuramento diſſolui.

¶ Idem.

¶ *Ad deciſionem cauſæ maximè pro parte Iudæi, nõ ſufficit regulariter minus teſtimonium, quã duorum probatæ vitæ, & laudabilis conuerſationis.*

CAP. XXIII.

LIcèt † vniuerſis. & *infra.* ¶ Quia non eſt licitũ alicui Chriſtiano, & multo minùs b crucis Chriſti inimico, vt cauſę ſuę vnius tantũ quaſi legitimo teſtimonio finẽ imponat. ¶ Mãdamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunq; Iudæos emerſerit quæſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, & maximè Clerici, non minus quàm duorum, vel triũ virorum, qui ſint probatę vitę, & fidelis conuerſationis c, teſtimonium admittatis: Iuxta illud Dominicum: (In ore duorum d, vel trium teſtium ſtat omne verbũ) Quia

LIcet.) Iudæus nihil poteſt probare minus quàm per duos teſtes fideles, & honeſtos. Et facit quatuor: permittit cauſam dicti, ponit dictum ibi, *Mandamus.* quod probat auctoritate ibi, *Iuxta.* ſoluit obſtaculũ ibi, *Quia licet.* Abb. Sic.

Casvs. Dicitur in hac decre. quod nulli Chriſtiano, & multo minus Iudæo licitum eſt cauſam ſuam probare per vnum teſtem: vnde ſi quęſtio aliqua emerſerit inter aliquos Chriſtianos, & Iudæos, non minus quã duorum, vel triũ teſtium teſtimonium admittatur, qui ſint probatæ vitæ, & fidelis cõuerſationis: quia vt Dominus dicit, *In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*: cum quædam cauſæ ſunt, quæ plures, quàm duos requirunt: ſed nulla eſt, quæ vnius teſtimonio quantumcũque legitimo terminetur. Not. quod vbi numerus teſtium nõ exigitur, duo vel tres ſufficiunt. Item vni in præiudicium alterius non eſt credendum.

† Cap. 1. tit. de ſi. to cõpetenc. in 2. cõpilat. Et quatenus loquatur de vnius, aut plurium teſtimonio, vide Nellum tract. de teſt. b. & Iacobũ Nouellum reg. 213. incip. teſtes duo. & plene per Antoniũ Gabrielium li. 1. cõ. concl. tit. de teſtibus cõcl. 1. Matth. 18. Luc. 17.

b De hac materia notatur ſupra de elect. c. cũ in cũctis.

c Concor. d. l. 3. § ſi. cum l. ſeq. & ibi Bart. ff. de iureiur.

b ¶ *Multò minùs.*) *Arg. à maiori. ſic 43. diſt. diſpenſatio. & 11. q. 1. magnum. ſic 32. q. 5. ſi Paulus b.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Conuerſationis.*) Et ita Iudæus de iure non admittitur cõtra Chriſtianum ad teſtimonium. *arg. 2. q. 7. ſi hæreticus. & c. nõ poteſt. & c. paganus. & 23. q. 4. ipſa pietas c Arg. ſ. eod.* Indæ l. nõ eſt cõtra: quia ibi factum recitatur, ſcilicet quod illi vti præſumunt, ſed illud de iure fieri non debet.

¶ *Gl. ſeq. exponit affirmatiuam negatiuè, & dat ſimile per contrariũ ſubdens quatuor caſus, in quibus non ſufficiũt duo teſtes.*

d ¶ *Duorum vel trium.*) Id eſt, non paucorũ, prout ſequitur, & ſic affirmatiua exponitur per negatiuã. 35. q. 3. *æqualiter. ff. de manumiſ. l. 4. in prin. ff. de dolo l. nõ debet. in ſi. ff. de leg. 2. cũ pater. § rogo. l. cum quid. ſ. ij.* & econtrario negatiua exponitur per affirmatiuam, non ſuum. i. alienum. *C. vnde vi. l. conquerebatur* ſic exponunt quidam diſt. 1. omnes leges. naturale eſt tranſire per agrum alienum. id eſt, non ſuum.

e ¶ *Quædã.*) Quædam ſunt cauſæ, quæ plures teſtes requirũt, ſicut teſtamentum, vbi requirũtur ſeptẽ teſtes. *C. q. teſt. fa. poſ. l. hac conſultiſſima. & C. de teſt. l. ſi vnus.* & puberes debẽt eſſe teſtes. *C. de teſt. l. hac conſultiſſima.* In codicillis quinq; requiruntur. *C. de codi. l. vl.* Item in dona cauſa mortis quinque teſtes requiruntur. *C. de do. cauſa mor. l. vlt.* Et in caſu, quẽ habes. 2. q. 4. *præſul. & C. nulla.* Item quinque requiruntur, cum quis debitũ in ſcriptis vult probare ſe ſoluiſſe. *C. eod. tit. l. teſtium.*

¶ *Glo. ſeq. ſoluit tria contraria.*

f ¶ *Vnius.*) Hoc verũ eſt in alterius præiudiciũ. Et ſic nõ obſtat de conſe. d. 4. cũ vtraque. § paruulos. vel vbi quis nõ habet ius petendi. ſ. c. prox. & j. de ſpon. præterea. 2. tamen vnus teſtis præſumptionẽ inducit, ſed nõ facit plenã probationẽ. 20. q. 3. præſens.

d Probat tamen ſemiplenè Anto. Gomezius tõ. 3. varia. reſolu. c. 12. nu. 2. dixi pleni. l. 3. cõ. in Directo. Inqui. Schol. 115. §. & hoc valet.

ff. quemadm. teſt. aper. l. 2. in ſi. & ff. de do. præle. Theopõpus. ſed ſed ibi teſtator hoc voluit.

IN litteris.) Cõmunis diuiſio: Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abb. Sicul. Casvs. Quidã nobilis contraxit matrimoniũ cũ quadam muliere, cũ qua ferè per ſeptenniũ cohabitauit, conſobrinam ipſius mulieris, antequã eam duceret, ſe aſſeruit cognouiſſe, vnde petebat ſeparari ab ipſa, ad quod probandum induxit tres teſtes de familia ſua, & quæritur, an tales teſtes ſint admittendi. Reſpondet Papa, quòd ſi res ita ſe habet, pro illorum teſtimonio ab vxore ſeparari non debet, nec aliqui admittantur, niſi ſint probatæ vitæ, & opinionis, de quibus non ſit veriſimile, quòd debeant pro aliquo deierare. No. q contra matrimonium familiares non admittũtur, quia præſumptio eſt contra eos, & propter periculum animæ.

g ¶ *Conſobrinam.*) Alleg. abat primum genus affinitatis in ſecundo gradu, quod habet prohibitionem vſque ad quartum, olim vſque ad ſeptimũ. 35. q. 3. c. 1.

¶ *Glo. ſeq. in princ. & in fin. non admitti teſtes familiares dicit, & qui ſint familiares & mediũ ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *De familia.*) Teſtes quos accuſator de familia ſua producit, non valent. *ff. eod. l. penul.* & domeſticos ſiue familiaris non eſt admittendus. *C. eo. tit. l. vlt.* Dicuntur familiares, de quibus legitur. *C. de iis, qui ad eccle. confu. l. vlt. § 1. ver. ſanè. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accuſator. & 4. qu. 3. c. placuit. § item in criminali. ver. item etiam iure ciuili. & alio ver. item teſtes. Arg. contra. 14. q. 2. ſuper prudentia. & ſ. ad. inſuper. & c. cũ nuncius* cũ ſuis conſimilibus. Sol. domeſtici appellãtur ꝓpriè, quibus imperari poteſt ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis: vt *in l. præſenti.* quales credo hic fuiſſe. Cõtraria nõ obſtãt, quia in alio caſu loquũtur, & illud eſt à iure permiſſum fauore eccleſiæ: quia nõ ferunt teſtimoniũ pro aliquo ſingulari. Familiares appellantur conſanguinei, colonus, adſcriptius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, & ſeruus, & oẽs habitãtes in domo. Sed illi, quibus imperari poteſt, nullo modo admittuntur: alij cũ diſtinctione affectionis: vt propter hoc contra eos præſumatur, vel nõ. vt dicit Hug. 3. q. 5. in ſumma. & c. 1.

i ¶ *Vitæ.*) Not. in matrimonio ſeparando præcipuè teſtes eſſe admittendos, qui ſunt probatæ vitæ, & opinionis. *j. de conſan. ex litteris.* quia tolerabilius eſt aliquos cõtra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè contra ſtatuta domini ſeparari. *j. eo. c. dil. et. in fi.* Ber.

licèt quędam e ſint cauſę, quę plures, quàm duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa f, quę vnius teſtimonio (quamuis legitimo) terminetur.

¶ Idem Firmiano Epiſcopo.

¶ *Nõ ſunt idonei teſtes, quos actor de familia ſua produxit.*

CAP. XXIV.

IN litteris †: & *infra.* ¶ Quidã nobilis tui Epiſcopatus, quandam ſibi legitimè copulans, cùm eã in domo ferè per ſeptenniũ tenuiſſet, conſobrinam g patris eius, antequam eã duceret, ſe aſſeruit cognouiſſe: ad quod probandum teſtes de familia h ſua tres produxit. Reſpondemus igitur, vt (ſi res ita ſe habet) pro illorum teſtimonio ipſum ab vxore nulla ratione diuidi patiaris: nec contra ipſos aliquos audias, niſi probatæ eſſent vitę i, & opinionis, de quibus veriſimile non eſſet, quod deberent pro aliquo deierare.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Donec atteſtationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci poſſunt teſtes: poſtea verò nõ, ſuper eodẽ capitulo, ſed ſuper alio ſic. Hoc dicit quoad titulum.*

CAP. XXV.

CVm † veniſſet ad Apoſtolicá ſedem magiſter M. nobis expoſuit, q Lucius Papa

e Vox cauſa deeſt in multis antiquis.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compila. Et de materia vide pleniſ. per Anto. Gabrielum li. 1. com. cõcluſio. tit. de teſtibus cõcluſ. 10. & pro intellectu vide, quæ dixi lib. 3. in Directoriũ inquiſitor. Scho. 115.

f Vide l. 2. familiæ. ff. ij. bono. rap. & l. pronunciatio. § 1. ff. de ver. ſig.

† Cap. 25. eo. ti. in 1. copila. Familiares & domeſtici, qui dicantur.

CVm veniſſet.) Hoc capit. habet vnum dictum in principio quod non facit ad materiam, & potuiſſet hoc omitti. Et ſunt duę partes. In prima partis conqueſtio. In ſecunda dat iudices ibi, *Mandamus,* quibus tria mãdat. Secunda ibi, *Quæſtiones.* Tertia ibi, *Si qua verò.* Abb Siculus.

Casvs. Inter Abbatẽ de Sicolano ex vna parte, & magiſtrum Martinũ ex altera, cõtrouerſia ſuꝑ plurib. articulis vertebatur, quã Luci9 Papa cõmiſit quibuſdã iudicib. fine debito terminandã. Iudices auſerũt ſententiã ſuper quibuſdã articulis, pro magiſtro M. dicebatur, q ſententia nõ valebat, cùm eſſet lata poſt appellationẽ interpoſitã occaſione mortis delegantis. Reſpõdebatur ex parte magiſtri M. q appellatio illa nõ impedit quo minus ſententia debeat confirmari, cum poſt illã appellationẽ egerit, & teſtes ꝓduxerit, & ſic appellationi renũciauit, &

citatio iudicis, vel mortẽ delegantis preuenerit, Mãdat Papa, quaten' ſi ſẽtẽtia illa fuit canonicè promulgata, iudices illã cõfirment, nõ obſtãte appellatione prędicta, cũ poſt appellationẽ illam egerit, & reſpõderit, & teſtes ꝑduxerit, citatione facta ante mortẽ delegantis: alias verò quęſtiões, ſuper quib' teſtes producti fuerũt, & publicatę atteſtationes: vel etiã ſi renũciatũ ſit hinc inde teſtibus nullis alijs receptis ſuper eodẽ capitulo ab alterutra parte ſecũdũ tenorem illarũ atteſtationem debeãt terminare, & ſi aliæ quęſtiones fuerint, ſuper quibus teſtes non fuerunt recepti, vel renunciatũ eiſdẽ, audiãt, quę hinc inde partes proponere voluerint, finem debitum imponẽtes eiſdẽ. Not. ꝙ qui poſt appellationem producit teſtes, vel ſtat iuri, tacitè renũciat appellationi. Itẽ poſt publicatas atteſtationes, licèt altera pars nullos produxerit non ſunt alij teſtes inducendi. Idem, ſi renũciatum eſt hinc & inde: alias bene poſſunt admitti.

† *Si debeat.*

† *Illa in antiquis.*

† *Dictio, hic deeſt in antiquis.*

† *Vide* l. ſi exhęredatus. & l. ſi proponas. §. 1. ff. de inof. teſtam. & l. 2. C. de iur. do.

† *alias, ſuper eodem negotio.*

† *Dictio*, quæſtiones *deeſt in pluribus antiquis.*

prædeceſſor noſter cauſã, quæ inter ipſum, & Abbatẽ de Sicolah. vertebatur, commiſit iudicibũ, ſine debito terminandam: *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus, ſi ſententiã illorũ noueritis canonicè promulgatã, eã auctoritate Apoſtolica confirmetis [a]: nec appellatio illã † impediat, quæ hic † interpoſita dicitur occaſione, mortis prędeceſſoris noſtri, cùm poſtea egerit [b], & reſpõderit, teſtéſque duxerit producẽdos †. ¶ Quęſtiones quoq; alias, ſuper quibus teſtes fuere producti, & depoſitiones publicatę eorũ, vel renunciatũ fuit teſtibus hinc & inde, nullis aliis ab alterutra parte ſuper eodẽ † receptis, ſecũdũ tenorẽ ipſarũ mediante iuſtitia [c] terminetis. ¶ Si quæ [d] verò fuerint quęſtiones †, ſuper quibus vel teſtes non fuerint producti vel renũciatũ [e] eiſdẽ, audiatis, ſi qua hincinde propoſita fuerit, ſinẽ illis debitum imponentes.

¶ Clemens tertius.

¶ *Poteſt reus producere teſtes ad probãdũ cõtrariũ eius, quod actor probauit, ſi publicatio atteſtationũ non eſt facta, conſuetudine contraria non obſtante. h. d. ſecundum notabiliorem lecturam.*

a ¶ *Confirmetis.*) Hæc confirmatio habetur, perinde ac ſi per Papã facta fuiſſet. *arg. C. de ve. iu. enu. l. 1. §. ſed neque in ſi.*

¶ *Gl. ſeq. alleg. & concor. Secũdò ar. quod mortuo delegante, &c. dicens quoſdam hoc tenere: ſed gloſ. tenet, & probat contrarium, [illegible] hãc decr. reſpondet.*

b ¶ *Egerit.*) §. *de offic. deleg. gratũ. ff. de pact. tale. §. 1. ff. ad Mace. ſi filius. C. de re iudi. l. ad ſolutionem. j. de re iudic. quod ad conſultationem. & ff. de minor. ſi filius.* Arg. ex hoc loco, ꝙ mortuo etiã mãdatore re integra poſſint procedere iudices de cõſenſu partiũ: & hoc cõcedũ: quidã Cõtra dico, ꝙ partes nõ poſſunt amodo eis dare iuriſdictionẽ ex litteris illis, cum iuriſdictio iã ſit finita per mortẽ mandãtis *arg. op. §. de off. deleg. ſignificãtibus.* quia actio ſemel extincta, amplius non reuiuiſcit, *de conſe. diſt. 4. quaeris. & ff. de ſolu. l. qua res. §. aream. C. de remiſ. pign. cum ex cauſa.* & priuatorũ cõſenſus eũ nõ facit iudicẽ, qui nulli præeſt iudicio. *C. de iur. omn. iud. priuatorũ.* & hoc probatur. *ff. ſi cert. pet. l. eius, qui in prouincia. §. ſi ſ. nã & ſi ibi in hoc nimis, &c.* & ꝙ quod dicit, poſtea egerit, ſcilicet poſt appellatione. §. *de off. deleg. gratũ.* & intellige, ꝙ citatio facta fuit ante mortẽ delegantis, vt dicit illa decr. *gratum.* & ſic perpetuata fuit iuriſdictio: vt ibi dicitur hęc decr. loquitur de eodẽ facto cũ illa. gratũ. Dicit [a] magiſter G. ꝙ ipſo iure nõ expirat mandatũ morte datoris, ſed per exceptionem: vnde, quæ per exceptionem expirant, poſsũt à partibus relaxari: ideò poteſt iudex procedere, & valet, ſi nihil opponatur, *arg. ff. de bon. poſ. l. c. & l. plu. j. de re iud. inter. ar.* de hoc plura inuenies. §. *de reſcrip. in c. ad audientiam. Vlt. glo.*

c ¶ *Iuſtitia.*) Quæ tribuit vnicuique, quod ſuum eſt. *Inſt. de iuſti. & iur. i. reſp. & 12. q. 2. cum deuotiſſimam.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Si quæ.*) Cum dicit primò, quòd ſententia confirmetur, quare dicit hoc? dicas, quod plura c. & penitus diuerſa erant, & ſuper quibuſdam fuit lata ſententia, ſuper quibuſdam non ſic. *ſupra eod. cauſam quæ.*

e ¶ *Renũciatũ.*) Si renũciatũ fuiſſet, licèt nullos teſtes produxerit pars illa, quę renũciauit, nõ eſt vlterius ad hoc admittẽda: quia licitũ eſt cuilibet renũciare iuri ſuo. *7. q. 1. quã periculoſum. & C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo.* Arg. ad hoc, quod non eſt licitũ redire ad hoc, quod ſemel renunciauerit. *C. de re cre. l. ſi quis iuſiurandũ.* & renuntiantibus actiones ſuas non eſt amplius recurſus dandus ad eas *ff. de adi. quarum. §. ſi venditor.* vel etiam ſi aliqui recepti fuerint, & renunciant productioni, alias poſtea inducere non poſſunt. *j. eo. de teſtibus.*

Delegatus mortuo mãdatore re integra non poteſt procedere, etiam de partium conſenſu.

a *Dicit, &c. hæc quæ ſequuntur vſque in ſinem gloſſulæ, non habentur in antiquis exẽplaribus. eſt tamen additio ab hinc pluſquam centũ annis facta.*

b *Niſi eſſet talis, cui cõpeteret reſtitutionis beneficium, vt minor, vel Eccleſia. §. de reſtitut. in integ. audiens. ſecundum Io. And.*

Erics.) Legitur variis modis, ſed duobus modis ſũmari poteſt per doctores ſecũdũ duos intellectus cõiores. Et primo ſic Publicatis atteſtationib. poteſt falſitas primorũ teſtiũ cõprobari. hæc tamẽ lectura ſimpliciter nõ eſt vera, vt probat Panor. Secũdò ſic: In cauſa matrimoniali publicatis atteſtationibus poteſt falſitas primorum teſtium etiam directè probari: ſi ſuper directa, vel indirecta ꝓbatione nõ potuit pars ante publicationem inſtrui. Panorm. autẽ ſummat & tertio modo non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali, temperando primum ſummarium, ſic Publicatis atteſtationibus, poteſt falſitas primorum teſtium etiam directè probari, ſi ſuper directa, vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem inſtrui. Communis diuiditur. Secunda ibi, *Præſens*, Abbas Siculus.

CAP. XXVI.

SEries † tui reſcripti nobis aperuit, quòd cũ nuper inter filios quorũdã nobiliũ † tuę ciuitatis, cõiugalis quęſtio tractaretur: *& infra.* ¶ Pars, quę matrimonium accuſabat, teſtes produxit legitimos, qui cõſanguinitatẽ inter prędictos eſſe ſimiliter aſſerebãt, in primo gradu [f] ponendo duas perſonas, B. videlicet & I. dicentes illos eſſe fratrem, & ſororem: pars autem oppoſita id falſum eſſe dicebat. B. ſcilicet eſſe ſororẽ I. ad ſuam roborãdam aſſertionem ſuam tam teſtes offerẽs, quàm publicum inſtrumentũ [g]. Vnde quia pars accuſantiũ teſtes illos nõ eſſe recipiẽdos proponit, & tu non eſſe conſuetudinẽ Eccleſię affirmas, vt poſt receptos teſtes qui cõſanguinitatem ſecundũ formam canonum computant, alij ex oppoſito admittantur.

¶ Pręsẽti pagina reſpondemus, quòd ſi non eſt aliud Canonicum, quod obſiſtat, non obſtãte illa conſuetudine, vtpote iuri [h] cõtraria, teſtes recipere nõ omittas.

† *Cap. 3. eo. t. in 2. cõpila.*

CASVS. Filij quorondam nobilium contraxerunt ad inuicem matrimonium. Tandem pars vna matrimonium accuſauit, & teſtes produxit legitimos, qui conſanguinitatẽ inter prędictos ſimiliter aſſerebant, ponẽtes duas perſonas in primo gradu, B. videlicet & I. dicentes illos eſſe fratrem, & ſororem. Pars aduerſa dicebat id falſum eſſe, B. ſcilicet eſſe ſororem I. & ad hoc probandum inducebat teſtes, & publicum inſtrumentum. Sed pars illa, quæ matrimonium accuſabat, dicebat teſtes illos eſſe recipiendos: & iudex etiam dicebat, ꝙ non erat conſuetudo Eccleſiæ ſuæ, vt poſt teſtes receptos, & publicatos, qui cõſanguinitatem computant, alij ex oppoſito admittantur. Iudex quęſiuit, quid ſibi eſſet agendũ? Reſpondet Papa, quòd ſi non eſt aliud, quod impediat, non obſtante illa conſuetudine iuri contraria, teſtes illos admittat. Nota, quòd teſtibus publicatis contra matrimonium, alij teſtes admittuntur ad probandum, quòd primi falſum tulerunt teſtimonium, quia & poſt ſententiam etiam admitterentur, cum per illos Eccleſia decepta fuiſſet: & ita ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam, quin ſemper audiatur volens probare contrarium.

f ¶ *In primo gradu.*) Sufficit, nam cõputatione conſanguinitatis incipere à primo gradu, licet de ſtipite nihil dicant. *j. de conſangui. tua. & 35. q. 5. c. 1. & j. de diuor. c. porrò & j. eod. licet.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Inſtrumentum.*) Sed qualiter per inſtrumentum poterat probari, ꝙ B. & I. non fuiſſent *frater*, & ſoror, quia de conſanguinitate non poteſt inſtrumentum fieri, vt videtur? Credo, ꝙ inſtrumentum illud non inducebatur directè ſuper conſanguinitate, ſed indirectè forte in inſtrumento continebatur ſic, ſuper aliquo contractu B. & I. eius filia promiſerunt aliquid facere, & ſic dicebatur pater, & filia, vel appellabantur in inſtrumento patruus, & neptis: & ſic inducebatur [c]. & inſtrumentum bene poterat produci poſt aperturam teſtium ſemper, antequam renunciatum ſit, vel concluſum in cauſa. *j. de fide inſtru. ca. cùm dilectus.* Bernar.

¶ *Glo. ſeq. primo admittit tex. & improbat conſuetudinem. Secundò ponit opi. hanc contrariam. Tertiò illam reprobat, & dat huic decret. duos intellectus. Vlt. ſignat, & ſoluit contrarium.*

h ¶ *Iuri contraria.*) Bene dicit iuri contraria, quia huic obiiciebatur, quod teſtes alterius partis falſum dixerãt: vt. §. dixi. & ad falſum probandũ non ſolũ poſt publicationẽ teſtiũ, immo etiam poſt ſententiam teſtes ſunt admittendi. §. *de proba. c. licet.* etiam vſque ad xx. an. *j. de excep. cum Venerabilis & j. c. ex tenore. & §. eo. ſicut & j. de re iud. c. lator & c. conſanguinei.* ſic etiam inſtrumentum poteſt probari falſum. *C. de cõtrahen. ſti. optimam.* Vinc. & alij dicunt, quòd hæc conſuetudo conſonat

c *Vel fortè de natalibus illius I. factũ fuerat inſtrumentum, in quo continebatur, quis, & ex qua illam ſuſceperat: & quo anno, & dum nata fuerat ſecundum Hoſt.* alleg. C. de ingẽ. l. pe. ff. ꝙ met. cau. l. iſti quidẽ. §. 1. *Io. And.*

ſonat iuri, quia poſt publicationē teſtium nō ſunt alij teſtes in cōtrariū, vel ad idē inducēdi, *arg. ſ. c. ſ. fraternitatem.* Et Vinc. dixit, φ hæc nō erat decre. ſed ſalua pace ipſius in hoc nō bene dixit, quia in alio caſu loquitur hic, quia agitur de talib, vt dictū eſt, nec propter hāc decr. oſtenditur regula alia, quā ipſe dixit quòd poſt publicationē teſtib. ſunt vlterius teſtes admittēdi, quia illud locum habet, quando ſuper eodē capitulo inducuntur, ſuper quo alij inducti fuerunt: quia illud non licet nec ei, qui eos induxit, nec aduerſario. *ſ. eo. fraternitatis. & in Auth. de teſtib. §. quia vero. coll. 7.* & illa regula generaliter vera eſt. Quidam tamen dicunt quòd nō obſeruatur in cauſa matrimoniali: & ibi non poſſunt recipi etiam ſuper eodem capitulo: & dicunt illud eſſe ſpeciale in fauorē matrimonij. *Arg. ad hoc. j. de ſpon. ſicut. in fi. j. de conſan. & affin. ex litteris.* ſed ibi teſtes nō fuerant recepti. *ſ. de proba. lic. cauſam matrimonij.* & quia poſt ſententiam audiretur, ergo multò fortiùs ante ſententiam. ſententia enim contra matrimonium non tranſit in rem iudicatā. De hoc dicitur etiam. *ſ. de prob. in tantum.* Hic non poterat omitti iſta probatio ſine periculo; quia nullū peccatum in nō cōtrahēdo ſed in ſeparando periculum eſt, ſi non ſunt conſanguinei.

† Ca. 4. eo. ti. in ij. compi. Et de intellectu vide notas noſtras in hanc decretalem.

† Sola fama carnalem copulam non probari. con cor gl. in l. 3. §. ij. cum not. ff. de teſtib.

a Hoſt. hic dicit, quòd quicquid olim ſeruabant, & quicquid ſeruetur, de quo iuſto iudici non eſt euidenti, de electione. cùm cauſā. de mente ibi vis, hoc eſt, quòd in cauſa matrimoniali publicatis atteſtationibus ſuper eiſdem capitulis etiam in eadem inſtantia, licet teſtes producere per rationem, quæ ſequitur in gl. quia hoc licet poſt publicationem poſt ſententiam. Io. An.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *Carnalis copula probatur per conueniens teſtimonium de viſu: idem in teſtimonio auditus, quod adminicula & fama coadiuuant.*

CAP. XXVII.

PRæterea[†] cùm quis accuſatur aliquam cognouiſſe an ſint teſtes interrogādi de viſu, aut ſola viciniæ fama ſufficiat, vel ſi iuratis teſtibus ſit credēdū, qui ſe carnalis copulæ conſcios[a] eſſe fatentur, ſed de viſu[b] nihil affirmant? Reſpondemus, quòd ſi teſtimoniū cōueniens de viſu reddatur, vel etiā de audito[c], & præſumptionem violentam fama contentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragētur, ſtandū eſt teſtimonio iuratorū. Etenim circumſpectus Iudex atque diſcretus, motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora eſſe compererit, confirmabit.

PRæterea.) Cōis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Ab. Sicu.

CASVS. Aliquis accuſatur, φ ipſe cognouit aliquā mulierē, quæritur, an teſtes, q ad hoc probandum inducuntur, ſint interrogandi de viſu, vel ſi etiam ſufficiat ſola viciniæ fama, vel vtrum ſit credendum teſtib. q carnalis copulæ dicunt ſe eſſe cōſcios, ſed de viſu nihil dicunt. Conſultus Papa reſpondet, φ ſi teſtimonium conueniēs reddatur de viſu, vel etiā de auditu, & fama violēta præſumptionē ſubminiſtret, & alia adminicula adſint, ſtādum eſt in teſtimonio iuratorum, quib. omnib. conſideratis iudex confirmabit motum animi ſui ex argumētis, & teſtimoniis, quæ negotio aptiora compererit, & ſic formabit ſententiam. Not. quod ex multis præſumptionib. & ex fama fit probatio ſufficiēs, & quæ non proſunt ſingula, multa ſimul collecta valent, & probationē faciunt. ¶ *Gl. ſeq. quærit & ſoluit.*

a ¶ *Conſcios.*) Sed quō ſunt conſcij, niſi viderint, quia forte ab eo audierunt, quia illud dicimur ſcire, quod ab alijs audiuimus. *22. q. 5. hoc videtur.* Vel quia viderunt ſolū cum ſola in lecto, vel nudū cum nuda, ſed non viderunt eos carnaliter commiſceri. *j. de præſump. tertio.* & ideo dicit, ſed de viſu nihil affirmant.

b ¶ *De viſu.*) Hoc eſt, ſi vidiſſent illos carnaliter commiſceri. ¶ *Gl. ſeq. quærit, an fama cum auditu, &c. alleg. ad negatiuam, & affirmatiuam ſoluit, dando tres lecturas huic capitulo.*

c ¶ *De auditu.*) Quia forſitan teſtes diſtabant tenui pariete à commiſcentib. audiendo eos ſimul commiſceri, ſed non videbant. Sed nunquid fama in tali teſtimonio de auditu ſufficit, vt debeant ſeparari? Non videtur, quia teſtimonium de auditu non habet locum in hoc caſu, quia fama per ſe nihil probat, licet præſumptionē inducat. b *arg. j. de eo. qui cogn. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. ad fi.* nec dicitur firmare, ſed potius infirmare. *4. q. 3. c. ſi teſtes §. item ſæpe.* Contra videtur, quia violenta præſumptio loco probationis habetur, præcipuè in hoc caſu. *32. q. 1. dixit dominus.* Et ar. ad hoc. *j. de accu. repellitur.* Sol. intelligunt quidam hanc decr. cum agitur ad matrimonium impediendum, putà aliquis volebat contrahere: obijciebatur, φ non poterat, quia ille cognouerat conſanguineā illius, cum qua contrahere volebat, quod in tali caſu leuis probatio ſufficit, vnius teſtis, vel etiam ſola fama impedit. *j. de ſpon. præterea. & j. de conſan. ſuper eo. & ſ. eo. ſuper eo. in fi.* & impropriè ponitur verbum illud, accuſatur *in prin.* & ſic exponit, accuſatur, i. denunciatur: c quia quod non eſt, non poteſt accuſari, ſed denunciari poteſt ad impediēdum matrimonium. *j. de deſpon. impu. ad diſſoluendum.* & ſecundum hoc planum ſatis eſt. Vel poteſt intelligi, cùm maritus accuſat vxorem de adulterio ad tori ſeparationem, & ipſa excipiendo accuſat eum aliquam cognouiſſe, vt eum à ſua intentione repellat. *inf. de adul. c. pen. & Vlt. xxx. q. 7. c. nihil iniquius.* Vel ſimpliciter poteſt intelligi, cū vxor accuſat maritū de adulterio ad tori ſeparationē, dicēs eū aliquā cognouiſſe. & hoc videtur verius. Et vtroque iſtorū caſuū videtur ſatis probari adulterium per liminē teſtimonium de auditu: quia audiebāt eos cōmiſceri iuxta tenuē parietē. Et ſi fama publica cōſētiat, & alia adminicula ſuffragentur, prout ſequitur in littera, ſatis intelligitur eſſe probatum: quia iſta faciunt probationem ſufficientem. *ſ. de ſira um litteris & c. 3.* Ex his autem omnibus iudex cōfirmabit motum animi ſui. *ſ. de renun. in præſentia. & eo. 3. ſi teſtes. & ff. de teſti. l. & carnem. ſup. ſi teſtes.* Et eſt hic arg. φ quando nō proſunt ſingula, multa, collecta ſimul iuuant, vt in prædi. decr. litteris & c. tertio. & ſ. de proba. c. cum cauſam. vbi de hoc Ber.

b Concord. tex. in l. fin. & ibi Bar. ff. de hæ re. inſt. & in l. cum quidam. §. cùm dicitur. ff. de acq. hæ.

c Vel, id eſt, per accuſationem impetitur, ſecundum Io. An.

¶ Innocentius iij. Conſulib. & populo Beneuentano.

¶ *Vnius Iudicis verbo nō creditur: ſcriptura verò eius per teſtes reprobari poſſunt. fallit hoc in Papa. ita communiter ſummatur.*

CAP. XXVIII.

CVm † à nobis: *& infra.* Et canonica[d], & ciuilia[e] iura ſequentes, diſtinctiùs inhibemus, ne vnius[f] Iudicis, quantæcunq; fuerit auctoritatis, verbo credatur in cauſis: ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet alijs contractibus quæſtio agitetur. Nec ſcriptum[g] eorum (niſi teſtium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei poſſint, & debeant duorum, vel trium teſtium bonorum teſtimonia[h] præualere: ſalua in omnibus ſedis Apoſtolicæ[i] auctoritate.

† Cap. te eo in ij. cõp. Et de materia huius decretalis vide plenè per Antonium de Butrio ſuprà de arbitris c. non ſine.

CVm à nobis.) Sunt tres partes. Secunda ibi, *Nec ſcriptū.* Tertia ibi. *Salua.* Abb. Sic.

CASVS. Quærebatur, vtrum dicto, ſeu verbo iudicis credatur in cauſis. Conſultus Papa reſpōdet, quòd ſecundum iura canonica, & ciuilia, verbo vnius iudicis nō eſt credendum in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet alijs contractib. quæſtio agitetur: nec ſcriptum illorum eam obtinet firmitatem, quamuis teſtium adminiculo fulciatur, quin poſſit reprobari per teſtimonia duorum, vel trium teſtium bonorum, ſalua in omnibus auctoritate ſedis Apoſtolicæ. Not. φ vni iudici non creditur in cauſa in præiudicium alterius. alterius. Item ſcriptura iudicis poteſt reprobari per teſtes.

d ¶ *Canonica.* Vt *4. q. 2. c. ſi tāgē. & c. plac. & ſ. de prob. c. quoniā contra.*

e ¶ *Ciuilia.*) *C. de arbi. l. ne in arbitris. §. ſin autem.* d *& 4. q. 3. c. ſi teſtes §. item ſcias. & C. de teſt. l. iuſiurandi.*

¶ *Gl. ſeq. quærit arg. affirmatiuè, ſoluit diſtinguendo.*

f ¶ *Vnius.*) Sed quid ſi eſſent plures, nunquid crederetur eis? Ar. quòd ſic. *ſup. de ele. cùm dilecti. & j. de acc. cū dilectus.* In iudicio iudicant ſe aliquid feciſſe in præiudicium alterius partis negantis, non creditur eis: niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis *ſup. de prob. c. quoniā.* In cauſa verò appellationis, in defectum probationis, ſi ſuper iis, quæ coram eis acta ſunt, inducerentur tanquam teſtes, & iurati, ſi dubitaretur de proceſſu, ſtus poſſent admitti. *ar. prædictarū decr. cùm dilecti. & c. cùm dilectus.* ibi creditur eis, ſed ſuper principali, non. *2. q. 6. ſta(tuendum.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

d Nō creditur verbo arbitri, qui dicit iuratum, Ioan. And.

g ¶ *Scriptum.*) Hic dicitur, quòd non ſtatur ſcripturæ epiſcopi, vel iudicis, quia poſſit probari contrarium, niſi habeat teſtiū ſubſcriptionem. contraria ſignantur *ſup. de prob. poſt ceſſionē. & 11. q. 3. cura. & j. de fid. inſtr. c. 2.* ſuper hoc dicas, vt dictum eſt. *ſ. de prob. c. poſt ceſſionem.* Ber.

g ¶ *Scriptū.*) Factum non per manum tabellionis: quia poteſt reprobari per duos, vel tres teſtes, quamuis adminiculo teſtiū fulciatur, vt hic patet: ſecus eſſet de inſtrumento per manum publicam facto, ibi ad min. quatuor eſſent neceſſarij, prout. *j. de proba. tertio in gl. quæ inci. ſic ergo.* Vel dic, niſi teſtium adminiculo &c. quia ſi teſtium adminiculo fulciatur, tunc non poterit per duos, vel per tres teſtes reprobari. ſed per quatuor, vel plures: & ſic æquiparatur inſtrumēto tabellionis manu publica facto. *ar. j. de fi. inſtr. c. 3.* ¶ *Gl. ſe. argumētatur à contrario, &c.*

h ¶ *Teſtimonia.*) Sic ſcriptura iudicis poteſt reprobari per teſtes: ſed ſi publica eſt, æqualem vim habet cum teſtib. *C. de fi. inſtr. c. in exequendis.* Et ſic videtur, ex eo quod dicit, nec geſtis adminiculo fulciatur, quod ſi ſcriptum iudicis habet teſtium ſubſcriptionem, quòd non valet reprobari per teſtes, ſed non eſt verum quia quantumcunque authenticum ſit inſtrumentum, poteſt reprobari. vt *j. de fi. inſtr. c. Ioannes. & C. de prob. l. cum precibus. & ſ. de probat. tertio.* vbi plenè de hoc no. Arg. contra. *j. de præſcri. c. ad audientiam.* vbi potius ſtatur priuilegio, quàm teſtibus. ſed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia, & teſtes. & expone, niſi, id eſt, quamuis.

i ¶ *Sedis Apoſtolicæ auctoritate.*) Et ita videtur, quòd non requiratur ſubſcriptio in litteris domini Papæ, & quòd contra eas non admittatur probatio. *arg. C. de teſta. omnium. niſi eſſent falſa.* Sed contra videtur, quòd in litteris domini Papæ ſub ſubſcri-

bunt Cardinales. 12. q. 2. *non redditur. & 35. q. 9.* quod quia in priuilegio ſubſcribunt Cardinales in aliis litteris nõ ſubſcribunt

D*E teſtibus*) In prima decretali ponitur cõſultatio. In ſecunda, reſponſio, ibi *Cõſultationi*. Et reſpõſio eſt bimembris, ſecundum membrum proſequitur ibi, *Si vero*. Abbas.

CASVS. Aliquis ſtabat aduerſarium ſuum in cauſa, & eius obiicit exceptionem dilatoriam, inducit teſtes ad cauſã probandam iuramento pręſtito: pars altera petit eos compelli, vt deponant ſuper negotio principali: quęritur, vtrum ſint ad hoc cogendi. Reſp. Papa, quod ſi teſtes inducti ſint ſolum modo ad exceptionem dilatoriã probandam, cùm ſuper illa tãtũ iurauerint dicere veritatem, ſuper negotio principali non debet audiri, nec cõpelli ad teſtimonium perhibendum: quia deponerent non iurati. Si verò inducũtur ad exceptionẽ peremptoriam probãdã, & altera pars petat, vt ſuper negotio principali deponant, & vt iurent ſuper illo dicere veritatẽ, ſunt ſine dubitatione ad hoc cogẽdi, niſi forte ſufficiens productio ſuper principali iam ſit facta vel niſi ſit renunciatum productioni teſtium, vel niſi depoſitiones teſtiũ ſint publicatæ. Not. quod non valet dictum teſtis, ſi deponat ſuper quo non iurauit. Itẽ teſtis iurare debet ſuper toto negotio dicere veritatẽ, qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandã, ſi hoc fuerit petitum: niſi in tribus caſib. hic contentis. Item peremptoria exceptio poteſt opponi, & probari poſtquam renũciatum eſt productioni teſtiũ ſuper negotio principali. Item poteſt opponi poſt teſtium publicationem.

a ¶ *De teſtibus.*) Inducti, & iurati.

¶ *Glo. ſeq. continuat tex. quarto & ſoluit.*

b ¶ *Non iurati.*) Hoc ideo dicit, quia cùm producebantur ad probandam dilatoriam, iurauerunt ſuper illa tãtũ, vnde ſi poſtea petatur, quod deponant ſuper principali, non debent cogi ad idem nec etiam ſponte ſi vellent: quia non iurauerant ſuper hoc: vnde non valent dicta eorum ſuper illo. ff de peti. hære. *l. ſi quis libertatem. §. Vlti. C. qua de perſo. l. Vde & facit ad hoc. ff. de iureiur. ſi duo patroni. § idem Iulianus in fi.* vnde ſi teſtes inducti ſuper poſſeſſione deponant ſuper proprietate: nõ prodeſt vt ſupra prædicta. *Et arg. ad hoc ſ. de cau. poſ. paſtoralis* ſed ſi peteretur, vt deponerent ſuper principali, cùm inducebantur ad probandam dilatoriam: nunquid ſint compellendi? Ad hoc dicas, quod ſi inducuntur ſuper exceptione dilatoria, quæ proponitur ante lit. conteſt. tunc non debent adſtringi iurare ſuper principali: *quia lite non conteſt. teſtes recipi non debent. ſup. ſe lit. non conteſta. quoniam. & per totum.*

ADDITIO. Si verò poſt exceptionem dilatoriam que proponitur poſt litem conteſtatam tunc recipi debent.

c ¶ *Cogendi.*) Quia ex quo pars aduerſa approbat illos pro ſe, & contra ſe tenetur recipere illos. 4. q. 3. *c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus.* & propter connexitatem cauſæ. ſ. *de do. poſt diuor. reſti. de prudentia.*

d ¶ *Sufficiens.*) Ex quo ſufficiens productio teſtium facta eſt, non ſunt alij admittendi: vt hic patet. vnde & quarta dilatio tunc denegaretur. ſ. *de teſt. c. ſignifi. aueruntur.*

¶ *Gl. ſeq. not. peremptoriam probari, & c. & rationem reddit. Dicit etiam, quod prius probari poſſet ſed illud reprehendit.*

e ¶ *Publicata.*) Sic patet quod atteſtationib. publicatis, poteſt obijci exceptio peremptoria, & probari. *C. de excep. ſi quidẽ. & C. de probat. exceptionẽ* nouus namque articulus eſt exceptio peremptoria, & ideo probari poteſt recepti atteſtationib. principalis cauſæ. & & etiam in cauſa appellationis. ſ. *eo. ex tenore. & ſ. de e. & cõt. pnem. ſup. e fraternitatis. ſup. de fide inſtrum. Ioannes & C. de temp. ap. per hãc vi.* ſi obiiciatur præſcriptio, vel pactũ de non petẽdo, vel res iudicata poteſt probari ante apertas atteſtatio nes: vt hic patet. Illud tamẽ ſtultũ reputo, quòd aliquis probet peremptoriam exceptionem, antequam ſciat, ſi aduerſarius probauit intentionem ſuam: quia ſi aduerſarius non probauit, non indiget aliqua exceptione: ſi probat, tunc demũ poteſt, & debeat vti ſuã exceptione, cùm ſit alius articulus. *C. de excep. l. ſi quidem.* ſicut vides in teſte, qui reprobari debet, & poteſt poſt publicationem: & illa eſt exceptio peremptoria. *ſup. e. præſentium. & ſ. eo. e. parte A.* Ide eſt, & ſi vel o probare teſtes ſaltum occaſione, quia hoc poſſum poſt aperturam teſtium. *ſ. de prob. licet. & ſ. eo ſerie. & inf. ead. ex tenore.* Et no. hic tres caſus, in quibus teſtes publicatis atteſtationibus non recipiuntur ſuper eodem capitulo, ſi renunciatum eſt, ſi ſufficiens productio facta eſt, ſi publicatio ſit facta. Et hoc intellige, cum idem eſt modus agendi: quia ſecus eſt, ſi alio modo agatur. *infra eod. titu. c. venientes. & infra eodem. cum in tua.* Item in alio ſi inter alias perſonas agatur. *infra c. prox.* In tribus tamen caſibus exceptio peremptoria lit. conteſta. impedit, ſi quis eam opponere voluerit, & probare, videlicet ſi de ipſo negotio ſit iudicatum, tranſactum, vel ſit finitum: vt in concilio Lugdunen. *de lit. cont. c.*

a ¶ *Dematoria* [...] *cauſa lite* [...] *de teſt. c.* [...] *vet.* item quod depoſuit ſuper alio. b *Sicut ſententia, vel pactum inter certas perſonas ſic per certas* [...] *perſonas nõ nocet.* ſ. de re iu. c. pen. de of. or. c. dilectus. ff. de pact. l. ſi vnus. §. ante omnia. *ſic dicendũ eſt de teſtimonio vt hic. & ſ. c. prox. & c. venientes. Io. An.*

¶ Idem Tyren.† Epiſcopo.

¶ *Teſti ſuper dilatoria inducto non creditur ſuper principali, nec cogitur deponere: ſecus ſi ſuper peremptoria tunc enim cogi poteſt, vt iuret, deponere ſuper toto.*

CAP. XXIX.

DE † teſtibus a: & infra. Cõſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd ſi teſtes ſint inducti ad exceptionem dilatoriam ſolũmodo probãdã, cùm ſuper ea tantũ iurauerint dicere veritatẽ, ſuper principali, nec debet audiri, nec cogi teſtimonium perhibere, vt pote ſuper quo deponerent non iurati b. ¶ Si vero cũm ad probãdã exceptionem peremptoriam ab alteratra partium inducuntur reliqua parte ſuper principali negotio, etiam eos deponere forte petente, & vt cogatur ſup toto negotio dicere veritatem, ſacramẽto cõſpoſtulauerit obligari: ad id ſunt ſine dubitatione cogendi c: niſi forſan ſufficiens d productio teſtiũ ſuper principali iã facta fuerit, vel renunciatum teſtibus †, vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ.

¶ Idem Helien. & Caſtren. Epiſcopis, & Archidiac de Norwan.

¶ *Dicta teſtiũ non ſunt ad petitionẽ tertij publicãda. Is, qui produxit teſtes corã certis iudicib. nõ pot ad eundẽ effectum corã iudicib. aliis illos producere, ſed eorũ atteſtationib. dẽt eſſe contentus.*

CAP. XXX.

COnſtitutus f † in præſentia noſtra procurator magiſtri R. propoſuit quòd cũ Decanus, & Capitulũ Eboracen. ex g auctoritate Lateranen. † concilij, tum priuilegij g proprij ratione, Archidiaconatũ Richemundiæ canonicè cõtuliſſent, Magiſter H. qui Archidiaconus Richemũdię nominatur, ipſum eo poſt appellationẽ ad nos interpoſitam ſpoliauit. Cũq; prędictus R. ad iudices ſuper reſtitutione ſua cõmiſſionis litteras impetraſſet, memoratus H litteras reuocatorias h impetrauit: & infra. exceptionis.

COnſtitutus.) Atteſtationum publicatio non fit ad petitionem tertij, & pars, apud quã depoſitæ ſunt atteſtationes non poteſt vlterius teſtes producere. Prima pars proceſſum narrat. Secunda interloquitur, & interloquendo committit. Secunda ibi, *Nos caſ*. Et quia littera eſt inuoluta, multũ pone caſum in terminis ſic, vt ſequitur. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante archidiaconatu Richemundiæ, archiepiſcopus Eboracen. ad quem pertinet collatio eiuſdem, tunc abſens contulit archidiaconatum illum magiſtro Ho. decanus, & capitulum Eboracen. credentes poteſtatem cõferendi deuolutam ad eos auctoritate Lateran. concilij, tum etiam auctoritate priuilegii ſui, archidiaconatum ipſum contulerunt magiſtro Rogerio, & ipſum induxerunt in poſſeſſionem ipſius. Sed magiſter Honorius poſt appellationem ſpoliauit eundem, propter quod magiſter R. ad dominum Papam accedẽs ſuper reſtitutione ſua ad iudices litteras impetrauit. Sed magiſter Hono. acceſſit ad curiam, & impetrauit litteras reuocatorias: vnde procurator R. ad dominum Papam accedẽs, prædicta ex parte R. propoſuit: poſt prædicta poſtulauit Hono. vt dominus Papa quaſdam atteſtationes faceret aperiri, quæ in cauſa eadem fuerant receptæ: Procurator R. reſpondet illas non eſſe aperiendas, cum teſtes non fuiſſent inducti in hac cauſa, ſed in cauſa illa, quæ inter archiepiſcopum Eboracen. & eundem R. vertebatur: dominus Papa noluit eas aperire, ſed cauſam cõmiſit quibuſdam iudicibus ita ſcilicet quòd ſi cõſtiterit eis dictum Hono. teſtes pro ſe coram aliis iudicibus delegatis produxiſſe, ſit contentus atteſtationibus illis depoſitis apud ipſum: alioquin ſi nullos produxit, eo nõ ſtante quod teſtes illi, quorum dicta Hono. petiit aperiri, producti fuerunt corã iudicib. illis, ſi pro dicto Hono. producti fuerint, ad teſtimonium admittantur. Nota, quod eadem cauſa inter plures perſonas, & coram diuerſis iudicibus poteſt tractari: & atteſtationes receptæ in vno iudicio non valent in alio, niſi partes conſentiunt vt hic patet. Item alter, qui cauſam agit, poſſet ſe opponere coram aliis iudicibus pro iure ſuo: & res inter alios acta, aliis non prodeſt, nec nocet.

f ¶ *Conſtitutus.*) Decretalis loquitur de materia illa, de qua loquitur de conceſ. præben. poſt electionem & ex illa poteſt colligi caſus. Archiepiſcopus Eboracen. abſens conceſſerat archidiaconatum Richemundiæ magiſtro Hono. capitulum Eboracen. magiſtro Rogerio.

g ¶ *Priuilegij.*) *inf. de conceſ. præb. c. poſt electionem.*

h ¶ *Reuocatorias.*) Non tamen receſſit de curia.

a ¶ *Præſentia.*

† Tyren. † Tyren. † Tyren. † Tyren. Archiepiſco. in Vno Vetuſtiſſimo.

† Cap. 2. co. ti. in 3. cõp. Et de mater. ria vide Spe cu. ti. de teſt. § 1.

† Vide tex. in Auth. iu bemus & ib: Bart. C. de iu.

c Sic intelligas, id eſt dilatoria. Adde de quarta. l. eiſdem & multitudo, ſecundum Goff. ini. e. cum cauſam. & c. ſignificauerunt. Io. An.

† Ca. 5. e. ti. in 3. cõpil.

† Sub Alex. in c. 8 1 abetur ti. de cõcil. pigb. c. 2.

† Aliás: prædictus magiſter R.

a ¶ *Prædictus H.*) Qui litigabat cũ procuratore magiſtri Rogerij, in curia: vt ſequitur ſtatim in littera.

b ¶ *Archiepiſcopum.*) Inter archiepiſcopum, & magiſtrum R. cauſa ſuper hoc eodem negotio agitata erat coram alijs iudicibus, & teſtes fuerũt ibi recepti: archiepiſcopus dicebat ad ſe pertinere collationẽ archidiaconatus. R. dicebat, ꝙ pertinebat ad capitulũ, à quo fuerat inſtitutus: atteſtationes iſtas petebat H. aperiri, & ideo Papa noluit eas aperire: vt ſequitur *in verſi. nos eas aperire.* Et ſic patet per hoc, ꝙ teſtes recepti in vno iudicio nõ faciũt fidẽ in alio [b], niſi inter eaſdẽ perſonas. quandoque tamen teſtes recepti coram arbitro, valent coram iudice. *arg. C. de arbi. l. pen.* ſed illud inter eaſdẽ partes ſecundũ diſtinctionem illius *l. C. de teſti. l. vlt.*

a Hic eſt caſus huius decretalis, quem ponit Bernard.

b Sine ſit aliud ratione perſonæ, ſiue rei, ſiue cauſæ, ſecundum Hoſt. Ioan. And.

Inter alia poſtulabat prædictus [a] H. vt faceremus depoſitiones quorũdam teſtium aperiri: ſed Procurator prædictus aperiendas eas nõ eſſe dicebat: cũ non in hac cauſa fuiſſet inducti, ſed in ea, quæ inter Eboracen. Archiepiſcopum [b], & eundẽ R. vertebatur: *& infra.* ¶ Nos eas aperire noluimus, ſed cauſã duximus veſtro examini cõmittẽdã, ita quod ſi vobis cõſtiterit præfatũ H. teſtes pro ſe corã Epiſcopo, & Decano Lincon. & te fili Archidia. delegatis [c] Iudicibus produxiſſe [d], atteſtationibus apud eum depoſitis [e] ſit cõtentus: alioquin [f] eo non obſtãte, quòd teſtes illi coram Iudicibus ipſis, &te, fili Archidia. fuerẽ producti pro dicto G. [g] ſi producti fuerint, ad teſtimoniũ admittantur.

c ¶ *Delegatis.*) A legato Apoſtolicæ ſedis, qui cauſam illis commiſit.

d ¶ *Produxiſſe.*) Super cauſa, quæ inter ipſum He. & archiepiſcopum & magiſtrum R. vertebatur. Ex hoc probatur ꝙ ſi duo litigant ſuper aliquo, & tertius veniat dicens ſe habere ius in illa re, & petat ſe admitti, audiẽdus eſt, cùm ſua interſit.

e ¶ *Depoſitis.*) Ex ipſis ꝙ atteſtationes fuerũt apud ipſum depoſitæ, non poteſt vlterius alios producere: quia præſumitur didiciſſe teſtificata. Si vero apud iudices remanſiſſet, tũc poſſet alios teſtes producere, cũ illorũ atteſtationes non fuerunt publicatæ. *j. eo. cum cauſam. §. vlt. nec renunciauerat productioni teſtium.* quidã ſupplent, hic apud eum depoſitis, & publicatis. & ſic planum eſt: quod verius videtur.

e Quod eſt verum, niſi atteſtationes clauſæ, & ſigillatæ apud ipſum fuiſſent depoſitæ: & ipſe ſic eas reſtituerat ſecundùm Ho. Io. An.

f ¶ *Alioquin.*) Id eſt, ſi non fuerint ab ipſo producti, & depoſiti apud ipſum, & publicati.

g ¶ *Producti.*) Non ab Honorio in hac cauſa, ſed ab archiepiſcopo: quorum ſuprà petiit Honorius publicationem, ſed non obtinuit. Et eſt arg. hic, quod res inter alios acta non nocet alijs. *j. de fi. inſtru. c. inter. & j. de re iud. c. penult.*

PRæſentium.) Ponit regulã, & tres caſus excipit à Regula, & ad ſecundũ determinationẽ ſubdit. Secundus ibi, *Niſi forſan.* Tertius ibi, *Vel oſtendere.* Determinatio ibi, *Cæterũ.* Regula eſt illa, ꝙ poſt publicationẽ atteſtationũ nõ põt obijci in perſonas teſtiũ, ſ. eorũ, qui depoſuerũt. Primus caſus à regula except⁹ eſt, ꝙ poteſt obijcere poſt publicationẽ, ſi iurat, ꝙ malitioſe ad hoc nõ procedit. Secũd⁹, & tertius sũt faciles in textu. Abb. Sicul. CASVS. Quia poſt publicatas atteſtationes frequẽter obijciebatur in perſonas teſtiũ malitioſe cauſa differẽdi negotiũ, ſtatuit Papa, vt ſi aliquis poſt publicatas atteſtatiões in perſonas teſtiũ obijcere voluerit, tũc demũ id ei liceat, ſi iuramẽto firmauerit, q̃d ad hoc ex malitia nõ pcedat, niſi ante publicationẽ illud fuerit pteſtatus, vel niſi oſtẽdere potuerit ꝙ poſt publicationẽ didicerit, ꝙ obijcit in perſonas. Sed ſi aliquis fuerit pteſtatus ſe velle repellere perſonas teſtiũ poſt publicatiões ipſorũ, ſi q̃d pro ipſo dixerint, de facili nõ credatur. No. ꝙ nõ creditur iuramẽto, quòd malitioſẽ nõ procedat. Itẽ ex eo quod quis impugnat, non debet cõmodum cõſequi. Gl. ſeq. tractat, *quod producẽs, licet nõ reprobat perſonã, reprobat tamẽ dictũ, & ponit diuerſitates rationẽ, quare aliud in inſtrumẽto.* h ¶ *Si quis.*) ſ. contra quẽ producuntur teſtes, qui n. pducit teſtes, cõtra perſonas eorũ dicere nõ poteſt, nec in ſua cauſa, nec in alia, niſi ex noua cauſa, ſed in dicta eorum bene poteſt dicere: quia ſibi ipſi in teſte ſuo & famoſo nõ cõtradicit, ſiue ꝙ ſe induxi sũ in cauſa, ſiue cõtra ſe in alia. 4. q. 3. *niſi teſtes. §. ſi quis teſt. b.* Et eſt ratio: quia cũ produco teſtẽ, perſonã eius approbo, & ideo cõtra perſonã eius dicere nõ poſſum: & ideo ſi approbo illũ pro me, & teneor recipere contra me 19. *diſt. ſi Romanorũ*, ſed quid ſit dicturus ignoro: & ideo in dicta dicere poſſũ, ſi video, quod contradicit ſibi ipſi, vel etiã aliis teſtib. meis, vel ſi facit pro aduerſario meo, d eſt tamẽ arg. cõtra hoc in fi. Sed quid ſi produxit inſtrumẽtũ? Nõ poteſt aliqd dicere cõtra illa: quia diligẽter debuit prouidere inſtrumẽtũ, an faceret pro ſe, vel cõtra ſe, antequã produceret illud: ſed in teſte iſtud præuideri non poteſt: quia frequenter mutãt, ex eo ꝙ dicant ſe ſcire, ꝙ neſciunt, & quandoq. dicunt ſe neſcire, ꝙ ſciunt, & econuerſo. & hæc eſt cauſa, quare diuerſæ ſcripturæ ab eadẽ parte prolatæ inuicẽ ſibi derogãt, *C. de fid. inſtrum. l. ſcripturæ.* & hoc habet *j. de fi. inſtru. imputari.* poteſt tamẽ quis dicere ſe nolle vti inſtrumẽto producto, ſi arguitur falſitatis. *C. de fi. inſt. l. 2.*

d Sic reprobo ſententiã iudicis in quam conſenſi, cuius non reprobo perſonam. de hoc de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. verum. in vlt. gloſſ. Ioan. And. Alias, mutant.

¶ Idem.

¶ Publicatis atteſtationibus nõ opponitur in perſonas teſtiũ: tres caſus excipit: & ad ſecundum determinationem ſubdit.

CAP. XXXI.

PRæſentiũ † auctoritate ſtatuimus, vt ſi quis [h] poſt depoſitiones teſtiũ publicatas, obijcere voluerit in perſonas [i] eorũ, ei tunc tandẽ id liceat, cũ iuramẽto [k] firmauerit, quod ad hoc ex malitia nõ procedat: Niſi forſan ante publicationem id fuerit proteſtatus. Vel oſtẽdere potuerit, quòd poſt publicationẽ didicerit [l], quod obijcit in perſonas. ¶ Cæterùm cùm quis per ſonas teſtiũ ſe velle poſt publicationem depoſitionum repellere fuerit proteſtatus [m], ſi quid pro ipſo dixerint, de facili non credatur.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compi. & de marer. Vide plenè per Ant. de Butr. in c. ex parte. ſuprà eo. & per Ioan. pum alle. 72.

¶ Gl. ſe. ponit ſex exẽpla, &c.

i ¶ *In perſonas.*) Obijcere poteſt quis in perſonã teſtis, quod ſit periurus, infamis, conſpirator, inimicus quod ſit corrupt⁹, quod ſit ſeruus, & multa alia poſſes ſuper hoc inuenire exẽpla. de hoc melius dicitur *j. eod. teſtimonium.* Ber. ¶ *Glo. ſeq. coadiuuat textũ in hoc, quod dicit probationẽ fieri per iuramentũ per rationem, & tria ſimilia. Dicit demũ huic locũ eſſe, cũ de calũnia non eſt iuratũ, ponit opi. contrariã, tamẽ primã approbat, & probat.* k ¶ *Iuramento.*) Iuramentum eſt hic legitima probatio: quia quilibet præſumitur bon⁹, niſi probetur malus. *s. de ſeru. c. 1. & inf. de præſumpt. c. dudũ. & C. qui mili. non poſſunt.* ſuper ſeruis. *lib. 12.* ſic etiam conſcientia, vel fides probatur per iuramentum. *inf. de ſenten. excom. c. ſi verò aliquis ſit. inf. de excep. c. paſtoralis.* Item per ſolum iuramentum probatur amiſſio rerum. *ſ. quod met. cauſ. c. vlt.* Et quod hic dicit de iuramento iſto præſtando, locum habet in cauſis, vbi de calumnia non iuratur, ſed de veritate dicenda. Quod in cauſis præſtari debet, habes *ſ. de elect. c. dudum & inf. de iureiuran. c. ex litteris.* & ita iuramentum de veritate dicenda non excludit ſacramentum de calum. ſuper emergenti exceptione: vt hic patet. & *ſ. de elect. cum dilectus. & ſ. de reſti. ſpol. c. litteras.* Si vero iuratum eſſet de calumnia, non eſt aliud iuramentum poſtea præſtandum. *C. de iura. calum. Auth. in hoc ſacramento. & in Auth. de iis, qui ingre. ad appel. §. vlt.* ibi hoc expreſſum eſt ad *fin. coll. 5.* vnde ſumpta fuit *Auth. Quidam dicunt* [c], quod in qualibet cauſa hoc iuramentum eſt præſtandum, ſiue iuratum ſit de calumnia, ſiue de veritate dicenda, & eſt ſpeciale: & ſurgit hoc ex quadam præſumptione: quia cùm nihil dixerit contra cum producebantur teſtes, & poſtea cum publicantur, quodammodo videbatur teſtes, & poſtea cum publicantur, quodammodo videbatur approbare teſtes. vnde poſtea per ſacramentum tollitur illa præſumptio ſimile. *inf. eo. c. vlt. & inf. de excep. c. paſtoralis.* ſed ibi non credo, quod ſufficeret præmittere proteſtationem, licet ſufficiebat hic, ſed quod prius dixi, verius credo: vt dixerunt T. & G. & Vincen. olim: ſed modo mutatur, vt dicitur. & quod locum habeat tantum hæc decre. *vbi de calumnia nõ iuretur arg. opt. probatur ff. de pœn. ſanctio legũ.* vbi dicitur, cum noua lex ſtatuitur, ad eas ſpecies pertinere non videtur, quibus ipſa lege pœna ſpecialiter addita eſt. nec veriſimile eſt delictum vnum eadem lege varijs æſtimationibus coerceri: & ex præſumptione prædicta ſtatutum fuit, vt poſt publicationem iuretur, quod ex malitia non procedat, cùm proteſtatio non proceſſerit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum. l ¶ *Didicerit.*) Hoc difficile eſt probare niſi per iuramentum. *ſic inf. de excep. paſtoralis.* & ſufficit hoc iuramentum ſicut in prox. caſu.

c Innocen. & Hoſtien. Nec obſtat ſecundum ipſos aut præalleg. quod fallit in caſibus in quibus à iure exprimitur, quòd iuratur de malitia, vt dic idem in non expreſſis, vbi tunc dici videbatur illud iuſ exigẽdum. de iur. cal. c. 2. in fin. l. 6. Io. And.

¶ Gl. ſeq. coadiuuat textum tribus rationibus, obijcit, & ſoluendo ponit duas lecturas illius vbi de facili. Quod approbo, nõ reprobo. m ¶ *Proteſtatus.*) Per hanc proteſtationem videtur, quod noluit fidem adhibere dictis illorum teſtium cõtra ſe: non ergo debet habere pro ſe. 19 *diſt. ſi Romanorũ. & 3. q. 8. §. cuius in agẽdo. j. de cen. c. cũ olim. C. de ſolu. l. penul. ſic C. ad l. Corne. de fal. l. qui falſas. & ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. meminiſſe. & C. de iis, quib. vt indi.* alia & eſt abſurdum redire ad hoc, cui renũciatum eſt. *C. de reb. cred. l. ſi quis iuſiurandũ.* Sic econuerſo ſemel probatũ reprobare nõ poſſum. *8. q. 4. dilectiſſimi ff. de neg. geſt. l. Papinian. ff. de adult. ſi vxor. inf. de iureiuran. c. quemadmodũ.* Sed non videtur quod intellectus eius probabilis ſit: quia licet probabilẽ perſonã, non ideo videor reprobare dictũ ſicut econuerſo licet approbem perſonam, nõ tamen approbo dictum. 4. q. 3. *c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtib.* g & propter ea ſola pteſtatio, ſi amplius non ſit proceſſum, non obeſt, quia etiam eſt deſiſtere quandoq. ante ſentẽtiã, vt dicũt iura prædicta, ſcilicet. *l. qui falſas & §. meminiſſe. l. alia.* Et ita ſola pteſtatio non no-

f Concord. glo. fin. in l. 3. §. 1. ff. de mi. & Bal. in l. ſi. ff. de in lit. iuran.

g Facit in ſi. cum te. & ibi Bal. in ſi. C. ꝙ mer. cauſæ & l. ſi quis ex teſt.

cet, ſi nõ fuit proceſſũ ad actũ, quin credatur, ſi pro ipſo dixerint: & ſi proceſſũ fuit ad reprobationẽ, & non obtinuit, ſi dixit pro ipſo, non prodeſt. Et expone, de facili non credatur. i. nullo modo credatur. ſimile 2. q. 6. *biduum Ver ſi aduerſarius*. vbi habes: difficile eſt, vt hoc audiatur. i. nullo modo audiatur *C. ad l. Corn. de fal. l. imperator. & 47. diſt. quantumlibet & 1. q. 1. principatus*. Vel intellige, quod dicit, de facili non credatur, quãdo ab initio, antequam deponeret, proteſtatus fuit, quod licitum eſſet in perſonas obiicere: tũc enim præſumptio eſt contra teſtem, quod criminum timore aliquid dixerit pro ipſo, ne poſtea obiicceretur ei crimen: & tũc, ſi dicit aliquid pro ipſo, de facili non credatur, niſi habito reſpectu ad qualitatem perſonæ ipſius teſtis, vt puta ſi eſt talis, & ita honeſtus quod propter hoc nulla ſuſpicio eſt cõtra ipſũ quod aliquis diceret timore alicuius criminis, tũc creditur ei: ſi verò ſit ſuſpecta perſona, vt timore illo præſumptio ſit contra illum; tunc non creditur ei, vel de facili nõ credatur ſine aliis adminiculis, ſed cum illis bene creditur: & ſic dupliciter poteſt intelligi, quod dicit, de facili non credatur. Bernard.

† *Lingonieñ. & Elienum. Epiſcopis.*

¶ Idem London. † Helien. Epiſcopis.

¶ *Si actoris, & rei teſtes contra deponunt, fidem ſibi non derogãt, ſed præualent digniores, & veriſimiliora deponẽtes: & ſi in cæteris eſt diſparitas, præfertur numerus.*

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpi. *Et de materia vide Roman. ſing.* 302. *incipien.* duo teſtes. *& Corſetũ ſingul.* 252. *incipien.* duo teſtes. verbo *teſtis.*

CAP. XXXII.

IN † noſtra præſẽtia: *& infrà.* ¶ Cum igitur hinc plures, inde verò ſint teſtes numero pauciores producti, quos nõ ſolùm diuerſa, ſed aduerſa [a] penitus in quibuſdã cõſtat teſtimonia reddidiſſe: quia etiã ad multitudinẽ tantũ reſpicere nõ oportet, ſed ad teſtium qualitatem, & ad ipſorum depoſita, quibus potiùs lux veritatis aſſiſtit, ex quibus motũ [b] animi ſui conuenit Iudicẽ informare: Mandamus, quatenus ſi teſtes vtrinq. producti eiuſdẽ honeſtatis, & æſtimationis † extiterint: cũ cõſtet teſtes Monachorũ eſſe teſtibus Archidiaconi numero pauciores, pro Archidiacono [c] ſententiã proferatis. ¶ Si verò teſtes ex parte Monachorum producti, tantæ præeminentiæ fuerint, quòd eorum auctoritas aliorum ſit meritò multitudini præferenda [d], ab impetitione Archidiaconi abſoluatis eoſdem.

† *exiſtimationis.*

¶ Idem Priori ſancti Fridiani Lucan. & magiſtro G. Canonico Piſano.

¶ *Ad probanda impedimenta electi, laici & fœminæ admittuntur, (adde) & teſtes de auditu, & fama ſufficienter non probant.*

CAP. XXXIII.

TAm † litteris veſtris, quàm depoſitionibus teſtium intelleximus, nihil eſſe contra

† Cap. 6. e. tit. in 3. comp. *Et ſuper hunc textum vide Abbatẽ* in c. reprehenſibilis. infrà de app.

IN *noſtra.*) Si teſtes à diuerſis producti deponentes cõtraria, ſint æqualis honeſtatis, ſtatur maiori numero: aliàs præualere poterit paucorum auctoritas. præmittit factũ, & diffinitionis cauſam, Secunda ibi, *Mandamus*. dat mãdatũ bimebre. Secundũ ibi, *Si Verò*. Abb. Sicul. Casvs. Quidã Archidiaconus habet controuerſiam cum quibuſdam monachis, quę cõmiſſa fuit quibuſdam iudicibus lit. conteſt. plures teſtes hinc & inde recepti fuerunt. quibus examinatis iudices dubitauerunt, qualiter deberẽt ferre ſententiã. Cõſuluerũt dominũ Papam remittendo ſibi atteſtationes: dominus Papa diligẽter teſtib[us] examinatis reſcribit iudicibus illis: cũ plures teſtes tã ex parte archidiaconi, quã ex parte monachorũ ſint producti, quos nõ ſolũ diuerſa, ſed aduerſa penitus cõſtat teſtimonia reddidiſſe, nõ tamẽ ad multitudinẽ teſtiũ reſpicere oportet, ſed potius ad qualitatẽ teſtiũ, & ad dicta ipſorũ, quibus potius lux veritatis aſſiſtit, ex quibus iudex motũ animi debet informare mãdat Papa iudicibus, quatenus ſi teſtes vtrinq. producti ſint eiuſdẽ honeſtatis, & exiſtimationis, pro Archidiacono ſentẽtiã proferant, cũ plures teſtes produxerit, quã monachi. Si vero teſtes monachorũ tãtę præeminentiæ fuerint quod auctoritas eorũ aliorũ ſit multitudini merito præferẽda abſoluãt monachos ab impetitione Archidiaconi. Not. quod nõ ſẽper debet iudex ad multitudinẽ teſtiũ ſe referre, ſed potius ad honeſtatẽ, & opinionẽ teſtium, qui veriſimiliora negotia dicant, & ita non ſemper ſtatur maiori parti. Itẽ cum teſtes ſint eiuſdem exiſtimationis, tunc ſtandum eſt numero teſtium.

¶ *Gl. ſeq. circa contrarietatem teſtium diſtinguit, demum quærit, & ſoluit diſtinguendo ſtatis reci. per quæſtionem.*

a De intellectu, & materia huius gloſſæ vide gloſſam finalem in c. Eccleſia. li. 2. de electi. & gloſſam pleniſſimã in §. nunc autẽ quæritur. 93. di. & gloſſam in c. ſi teſtes. 4. q. 3. verb. veritatis. *adde gloſſam* in c. ego ſolus. *diſt.* 9.

a ¶ *Aduerſa.*) Super [a] contrarietate teſtium ita diſtingue. Si vnus teſtis contradicit ſibi expreſsè, non valet. 3. q. 9. *puta.* 23. q. 7. *quod aut.* ĩ. *de ap. ſolicitudinem. C. de lib. cauſa. l. cum precium.* & s. *de proba. c. licet.* niſi incõtinẽti hoc fecerit corrigẽdo dictũ ſuũ. ĩ. tit. prox. præterea. Itẽ videtur, ſi teſtis pro parte dicit falsũ, vt in nullo valeat dictũ ſuũ. 9. *diſt. ſi ad ſcripturas. &* 4. q. 3. c. *ſi teſtes.* §. *quo ſalſo vel varie,* & s. *de cau. poſſ. cum Eccleſia. &* 3. q. 9 *pura.* Si vero vnus teſtis contradicit pluribus, talis cõtrarietas nõ obſtat. quia dictũ vnius teſtis nõ probat aliqd 33. q. 2. *admonere* & s. *eo. c. veniens.* & *c. licet.* niſi forte cõtradicat pluribus teſtibus, cũ quibus eſt ſcriptus in aliquo inſtrumẽto. *ff. quemad. teſta. aper. l.* 1. *in fi.* Si verò plures teſtes cõtradicãt plurib. ſi ſũt oẽs ex eadẽ parte, dicũt quidã, quod nõ valẽt. *arg.* ĩ. *de proba. c. licet.* ſicut cõtingit in diuerſis ſcripturis. ĩ. *de fid. inſt. c. imputari. C. de fid. inſtr. l. diuerſa ſcriptura.* Si autem cõtradicãt teſtibus alterius partis, valet teſtimoniũ plurium. ſed hoc nõ placet: licet enim teſtes inducti ex eadẽ parte cõtradicãt ſibi, nõ tamẽ ſuccũbũt talia teſtimonia, licet ita ſit in inſtrumẽtis: quia teſtes nõ potuerũt prouidere, vt dixit. s. *eo. c. præſentium.* Dicas, quod ſi teſtes cõtradicant teſtibus ſiue ex eadem parte, ſiue ex aduerſa, primò cõcordabit iudex cõtrarietatẽ illã, ſi poteſt. arg. s. *eo. cum tu. & de pæn. diſt.* 1. *periculoſa.* ĩ. *de verb. ſign. nihil obſtat. &* 11. q. 3. *antecesſor. &* s. *de coſue. cum dilectus.* niſi manifeſta ſit contrarietas. 3. q. 9. *nihilominus.* 35. q. 6. *de parentela.* & ſi manifeſta ſit contrarietas, valet teſtimonium plurũ, niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt hic inferius dicitur vel niſi veriſimiliora [b] loquantur, & plura probent. 5. q. 3. *ſi teſtes.* & s. *de prob. c. licet. Ver. ſi.* ſi vero teſtes ex vtraque parte omnino ſint pares, pro reo fertur ſententia. s. *de probat. ex litteris.* & ĩ. *de fide inſtru. c. inter dilectos. in fi.* niſi in quatuor caſibus, in cauſa matrimoniali, liberali, & dote, & teſtamento. *ff. de iudic. l. inter pares.* & ĩ. *de re iudic. c. vlt.* vbi habes illos quatuor, caſus. s. *de probatio. c. ex litteris.* & 15. q. 1. *ſi quis acceperit.* & *ff. de inoffic. teſtam. l. ſi pars.* Si autem neuter poſſideret, ſed vterque petit rem ab alio, eliceret à tertio ſi probationes ſint hincinde omnino pares, res diuidatur, ſi poteſt. *arg.* ĩ. *de præſump. afferte.* ſi res eſt indiuiſibilis [c], iudex poteſt gratificari cui vult. *arg. inf. de paro. c. ſi epiſcopus. & inf. de iure patro. cum autem. &* 63. *di. ſi forte.* vel diuidat ut res ſorte. 26. q. 2. *ſors. & ff. de iudic. ſed cum ambo.* Si vero teſtes contradicunt inſtrumento, aut cõtradicũt inſtrumẽto, in quo ſcripti ſunt, aut alij, in quo ſcripti nõ ſunt. Si cõtradicũt inſtrumẽto, in quo ſcripti ſunt, præualent teſtes inſtrumẽto. s. *de proba. c. Et arg. ad hoc ff. quem. teſta. aper. l.* 1. *in fi. & in Auth. de fid. inſtru. §. ſi vero aliquid.* Si vero cõtradicãt inſtrumẽto, in quo nõ ſunt ſcripti, dic vt s. *de prob.* Sed quid vbi duo petunt eandẽ vxorem, & æqualiter probant? Videtur quod detur ei, cui conſentit, *C. de nup. l. vidua. c. &* 1. *q. vlt. ſancimus.* ſi aũt nõ vult cõſentire in aliquẽ, detur ditiori, & meliori. ſi æquẽ ſint per omnia pares, forte alteri detur per ſorta prędicta. 21. *diſt. cleros.* Si verò teſtes inducti ſunt iam ad probãdũ aliquẽ articulum, & alij poſtmodum inducũtur in contrariũ indirecte. ſtatur ſecũdis. *inf. eo. c. ex tenore. & s. eo. ſerues. & arg. C. de contrahen. ſtip. l. optimam.* ſed hoc intelligo verũ quando ſecundi ſunt plures, & meliores & ſi æquales numero, recurratur ad dignitatẽ, vt hic, alias ſtaretur potius primis: quia potius præſumitur ſubornatio in ſecundis, quã in primis. Bern.

b Putà iure communi conſona & vide, quod dicã de præſcrip. auditis ſuper verbo, ex ceptionẽ. Ioan. And.

b ¶ *Motum.*) s. *de renun. c. in præſentia.* & 4. q. 3. *ſi teſtes,* & *in eodem c. præterea.*

c ¶ *Pro archidiacono.*) s. *eo. cùm tu. arg. contra.* ibi præſumitur, quod vtraq. pars verum dixit: quia illa directa ſimul poterãt eſſe vera: hic verò non, ideoque rectè ſtatur maiori parti.

c Naturaliter vt equus, vel iure prohibẽte, vt duo ſerui, qui ſunt vir & vxor. C. cõmu. vtr. iur. poſſeſſionẽ ſecundum Vincen. qui dicebat, quod niſi talis ſit caſus, quo iudex habeat gratificari adiudicaret, rem vel cõiuges vni & in medietate proprij condemnaret illum alteri. Inſti. de act. §. quædam. Ioan. And.

d ¶ *Præferenda.*) Vel ſaltẽ coæquanda: quia tunc iudicabitur pro reo: vt dictũ eſt in prima notula. Quod hic dicitur, recurrẽdũ eſſe ad dignitatẽ perſonarũ, vt auctoritas præferatur multitudini, ex altera parte intelligitur, quando numerus in modicum excidit. s. *de electio. c. eccleſia veſtra.* ſi enim multum excederet, tunc præfertur numerus. *Arg. contra.* s. *de elect. c. dudũ.* ſimile 37. *diſt. in canonicis.* Sed in qua quantitate præferemus auctoritatem, vel numerum? Iſtud erit in arbitrio iudicis diſcreti æquitate inſpecta, quia declarari, vel regula de facili dari, non poſſet *ff. de diuor. & temp. præſcrip. de acceſſionibus.*

TAm *litteris.*) Primò ponit, quod probauerunt teſtes cõtra electũ. Secundò proſequitur articulũ bigamiæ ibi, *Quia verò*. Tertiò ponit pœnam archipresbyteri, & facilitæ ibi, *Archipresbyterum*. Abbas Siculus.

Casvs. Eccleſia Lucana vacante, quidam fuit electus in epiſcopum. Contra iſtam electionẽ Archidiaconus Lucanus, & G. ſacriſta, & quidã alij ſe opponebãt, vnde denunciauerunt quædã impedimẽta domino Papæ contra electũ. & quod cõtraxerat matrimoniũ cũ vidua: domin[us] Papa ſuper his cõmiſit inquiſitionẽ. Itẽ arch. & G. ſacriſta prędicti litteras ſub nomine maioris partis capituli cõtra electũ miſerũt dño Papę. Capitulũ hoc intelligẽs, ſignificauerũt Papę litteras illas de cõſciẽtia capituli nõ emanaſſe, ſed falſę erãt: & de hac falſitate Papa mãdauit inqui iudices ſuper his receperũt teſtes, & dũ vellẽt recipere teſtes ſuper eo, quod elect[us] matrimoniũ dicebat cõtraxiſſe

traxiſſe cū vidua, appellatum fuit ad ſedē Apoſtolicā, ac laici, vel fœminę reciperentur cōtra ipſū in tali articulo: vnde iudices atteſtatiōes ſuper aliis articulis receptas remiſerūt ad dominū Papā cū litteris ſuis. Papa examinatis atteſtationib. illis reſcribit iudicib. dicens, quòd tā per litteras ipſorum, quā per

& quòd cognouiſſet eam, ſi corrupta eſſet. ſ. de bigam. debitum. & intellige, quòd contraxit in ſacris: aliàs notam criminis non contraxiſſet: quia tunc non eſſet crimen contrahere cum vidua, ſed irregularitas quædam, quæ repellit à promotione: vt ſ. de big. c. 1. 2. & 3. quod videtur potius hic fuiſſe.

depoſitiones teſtiū intellexit, nihil eſſe probatū contra electum prædictum, niſi de auditu, & fama: & ſi ſuper aliis aliqua videantur eſſe probata, teſtes, vel ſunt ſoli, vel tales, qui non potuerūt illā probare: ſed qa ſuper matrimonio propter appellationem prędictā teſtes nō fuerūt producti, mandat, quatenus teſtes, ſiue laicos, ſiue fœminas, idoneos, qui ad hunc articulū probandum inducti fuerint, recipiant, & examinent diligenter, excommunicantes illos, qui eos impedire pręſumpſerint, quòminus teſtimoniū perhibeāt veritati, quibus publicatis, ſi fortè irregularitas probata nō fuerit, indicant electo purgationem ſuper obiectis, per ſeptem canonicos maioris eccleſię, vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta præfigant ei terminum, quo conſecrandus ad dominū Papā accedat. Si verò irregularitas probata fuerit, vel ſi non fuerit probata, & ſi infra terminum conſtitutum purgationem nō præſtiterit, illū remoueāt à prælatione Lucanæ eccleſiæ, mādantes capitulo, vt de alio ſibi prouideāt in paſtorē. In fine dicit, ꝙ Archidiacō[a], & ſacriſta, qui ſub nomine maioris partis capituli domino Papæ contra electū litteras deſtinauerunt, ab officio, & beneficio denuncient eſſe ſuſpenſos, donec mereantur domini Papæ indulgentiam obtinere: cùm per atteſtationes prædictas cōſtet, maiorē partē capituli, huiuſmodi litterarum conſciam nō fuiſſe. No. quòd teſtes ſingulares non probant. Item vilibus teſtib. non creditur. item cum opponitur irregularitas in modum exceptionis, laici, & fœminæ idonei admittuntur. item qui teſtes impediūt, ſunt excōmunicandi. itē infamatus debet ſe purgare ſuper his, de quib. eſt infamatus: quòd ſi non fecerit, repellitur. item qui litteras capituli falſat: ab officio, & beneficio debet ſuſpendi. Item hic negatiua probatur: vt colligitur.

¶ *Adde generaliter, in quib. poſſunt eſſe teſtes in* l. 1. & 2. *per Cy.* ff. de leg. & de teſt. ſpoli. litteras.

Lucanum electum ſufficienter oſtenſum, niſi de auditu[a] tātùm, & fama: cùm ſuper aliis, ſi qua fortè videantur eſſe probata[b], teſtes ſint vel ſoli[c], vel tales[d], qui non potuerunt illa legitimè comprobare. ¶ Quia verò ſuper matrimonio, quod idem electus dicitur contraxiſſe cum vidua[e], teſtes non fuere recepti propter appellationis obſtaculū, ne Laici, vel fœminę in tali reciperentur articulo contra ipſum: Nos vt tantę irregularitatis obiectio non remaneat indiſcuſſa, Mandamus, quatenus teſtes ſiue Laicos ſiue fœminas[f] † (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excommunicantes[g] ſolenniter, ſi quis eos impedire præſūpſerit, quò minus teſtimoniū perhibeant veritati. Demum atteſtationib. publicatis, ſi fortè conſtiterit irregularitatem huiuſmodi, non eſſe probatam, indicatis eidē electo purgationem[h] canonicam de obiectis per ſeptem Canonicos maioris Eccleſię, vel Priores Eccleſiarū ciuitatis Lucan. Presbyteros, ſeu Diaconos bonę famæ pręſtādam, qua recepta præfigatis ei terminū, quo conſecrandus noſtro ſe cōſpectui repręſentet. Si verò vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum: vel infra terminum conſtitutū non præſtiterit purgationem inductam: vos eum à prælatione Lucan. Eccleſiæ amouentes, mandetis ex parte noſtra Capitulo, vt electionem de alio non differant canonicè celebrare.

¶ Archipresbyterum autē Lucan. & G. Sacriſtam, qui cōtra prædictum electū litteras nobis ſub nomine maioris partis Capituli deſtinarunt (cū conſtet per atteſtationes prædictas, longè maiorem partē Capituli non fuiſſe[i] conſciam † huiuſmodi litterarū) ab officio & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos, donec mereātur noſtrā indulgentiam obtinere.

¶ Idem Dulmen. Epiſcopo, & Decano, & Priori ſanctæ Trinitatis Eboracen.

¶ *In cauſa liberali contra cōtumacem etiā lite nō conteſtata, teſtes recipi poſſunt. h. d. notabiliter ſecundum lecturam communem.*

CAP. XXXIV.

CVm † olim Archidiaconus

¶ *Gl. ſeq. rect. per obiect. de c. mulierem. & de Ver. ſign. forus. & ſoluit. Item ſignat aliud contrarium, & ſoluit. Arg. reſpondet, & remittit.*

f ¶ *Fœminas.*) No.[b] quòd cum opponitur crimen, ſiue irregularitas in modum exceptionis contra clericum ciuiliter, indifferenter admittuntur laici, & fœminæ, vt hic patet: ſicut in denunciatione, ſ. eo. *tit. quoniam*, quia licet agitur de crimine, non agitur criminaliter: vt *in c. quoniam. ſup. eod.* vnde procurator poteſt interuenire. *inf. de accuſa.* ſuper his. in fin. aliàs mulier non admittitur in crimine. *33. q. 5. mulierem. & inf. de verb. ſign. forus. §. vlt. & 15. q. 3. ex eod.* nec in teſtamento admittitur. *Inſt. de teſt. or. §. teſtes. ver. ſed neque mulieri.* Item aliud contra. *infrà eodem de cætero. infra de accu. ca. meminimus. & c. cum P. Manconella. 4. qu. 7. laicos. & c. ipſi Apoſtoli. & c. teſtes.* c & hæc omnia contraria loquuntur, cum criminaliter agitur.

b *Mulier an poſſit eſſe teſtis in criminalibus, vide per Antonium Gomezium.* to. 3. variar. reſolut. c. 1.

† *Et quia falſarūt litteras puniēdi ſunt. de quorū pœna vid. Bar.* in l. Paulus. ff. de falſis.

g ¶ *Excommunicantes.*] Videtur, quòd teſtes compelli poſſunt, vbi odioſa proponitur exceptio. argu. ſ. *de elect. cùm dilect.* vbi electores cōpelluntur detegere fraudem. ſed hic nihil dicitur de teſtibus, ſed de impedientibus teſtes, & ideo dicas, ꝙ nō debēt compelli. Super hoc dic. *vt no. inf. tit. prox. dilectorum.* vbi de hoc *in fi. notula.* & dixi *inf. de accu. ſuper his.* in quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

Vnde dixit Ioā. laicos, & fœminas admittendos ad probandam famam vide, quod dixi ſam de accu. cum P. ſuper his. vi. gl. *Io. And.*

† Cap. 7. e. ti. in 3. cōpilat.

¶ *Gl. ſeq. arg. pro epi. quam reprobat.*

h ¶ *Purgationem.*) Arg. pro illis, qui dicunt ſemper accuſato indicendam purgationem, quod non eſt verum, niſi ex hoc infamatus fuiſſet. 6. q. *vlt. quod autem. & 2. q. 5. presbyter.*

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Non fuiſſe conſciam.*) Sed qualiter hoc potuit conſtare, cū ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares? ſ. *de elect. cùm dilectus. & c. bonæ. & infra de accu. cùm dilectus, in fin.* Sol. bene potuit conſtare probando abſentiam fratrum tempore contento in litteris. *infrà de iis, quæ fi. à præla. quanto. & inf. eod. ti. ex tenore*: vel quotiens fiebat mentio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus litteris. ſ. *de presb. tertio. arg. C. ad l. Cor. de fal. qui velut.* Not. ergo, qualiter puniendi ſunt, qui præter conſcientiam capituli, huiuſmodi litteras nomine capituli ſcribunt: quia tanquam falſarij puniuntur. *inf. de iis, quæ fiunt à præla. c. quanto.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *De auditu.*] Sic ergo teſtimonium de auditu tantùm cū fama non facit fidem. j. *de accu. in quiſitionis. §. quæſiuiſti. & j. de eo. qui cogno. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. arg. contra. ſ. eo. præterea.* vbi creditur teſtimonio de auditu cum fama. & 31. q. 1. dixit. ſed loquitur ibi de præſumptione violenta: & ibi ſpeciale eſt in eo caſu, aliàs non ſufficit, ſed hæc fama purgationem inducit vt in decret. inquiſitionis. & hic, vt patet infermus.

a *Poteſt dici idem in vtroque caſu: nam in ciuili defertur iuramētum ei, qui melius creditur veritatē ſcire: ita hic cùm alius melius eo ſcire non debeat, an ipſe contraxerit: purgatores verò adiunguntur propter infamiam, ſecundùm Abbat. Ioā. And.*

¶ Gl. *ſeq. ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & mere ciuiles.*

b ¶ *Probata.*) No. quòd in cauſa criminali etiā ciuiliter mota, licèt actor habeat pręſumptionem pro ſe, non tamen defertur ei iuramentum, imò locum habet regula, actore non probāte reus abſoluitur. *C. de edendo qui accuſare.* tamen ſi infamatus eſt, ex hoc debet inde ſe purgare: in ciuili, aliud: quia ſi actor habet bonam præſumptionem pro ſe, habito reſpectu ad qualitatem perſonæ, & cauſæ: defertur ei iuramentum a. j. *de iureiu. c. vlt. & C. eo. l. in bona.*

c ¶ *Soli.*) id eſt ſingulares: & ideo non valent. ſ. *de proba. c. licet & ſ. de elect. c. bona. & c. cùm dilectus.*

d ¶ *Tales.*) Fortè criminoſi, vel malæ opinionis, vnde eis non creditur. 2. q. 7. teſtes.

e ¶ *Cum vidua.*) Corrupta, aliàs non obeſſet. 34. *diſt. Valentino*

CVm olim.] Prima pars narrat factū. Secūda ibi, *Mādamus*, dat iudices, quib. cōmittit receptionē teſtiū, & prouidet, quid per eos agendū ſit reo contumace. Abb. Sicul.

CASVS. Eccleſia Menen. olim fuit archiepiſcopalis, quam archiepiſcopus Cantuaren. tenebat pro ſua ſuffraganea: archid. ipſius eccleſiæ mouit quæſtionē ſuper ſtatu, ſeu libertate ipſius contra Cantuarien. archiepiſcopū in præſentia domini Papæ: vnde ipſe cauſam commiſit quibuſdam iudicib. mandās eiſdē, quatenus niſi archiepiſcopus archidiaconum prædictum poſſit repellere ab agendo per aliquā exceptionē, cō uocatis partib. vel eorū procuratorib. ad locum idoneum, & ſecurum, & lite legitime cōteſt. teſtes vtriuſq. partis recipiāt diligēter, quos duxerit producendos, ſed ſi archiepſ legitime citatus nō cōparuerit per ſe, vel ꝑ procuratorē idoneum, aut litē noluerit cōteſtari, nihilominus recipiātur teſtes maximè ſenes, & valetudinarii, quos arch. duxerit ꝑducēdos, nō obſtāte ap-

res tẽpus, & locũ, quod per teſtes idoneos erat probare nõ parata. Sed econtra fuit ex aduerſo reſponſum, quòd cùm atteſtationes iam eſſent hinc inde ſoléniter publicatę) locus productioni teſtium iam non erat ¶ Quia igitur dubitaris, vtrùm poſt publicationem atteſtationum ſuper illo articulo debe- teſtes admitti nos inquiſitioni veſtræ auctoritate preſentium reſpõdemus, teſtes mulieris ad probãdum illum articulum admittendos a.

¶ Idem Priori ſancti Victoris.

¶ Indulgenda eſt in cauſa, quam productio teſtium petita cum ſolẽnitate legali, cauſa legitima nõ ſuffragãte. alias legitimè appellatur.

CAP. XXXVI.

Significauerunt † nobis: *& infra:* ¶ Cùm cauſa, quę vertitur inter Abbatem, & Monachos ſancti Dionyſij ex vna parte, ac Abbatiſſam, & Moniales de Forcellis ex altera, tã ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſſione prioratus de Argẽtolio †, Iudicibus à nobis commiſſa fuiſſet: & Moniales ſuper cauſa proprietatis priùs litem ingreſſæ, teſtes produxiſſent in illa, poſtmodum poſſeſſionis iudiciũ, ſuſpẽſo petitorio, intẽtarũt b: *& j.* Vnde in cauſa poſſeſſiõis, quã Moniales petebãt ea ratione c, quòd ille, quib. ipſæ ſucceſſerant, inde fuerant violenter eiectę: teſtes fuerũt ab vtraque parte producti, & euſq; proceſsũ, vt publicatio fieri iam deberet d: *& infra.*

¶ Mãdamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit Abbatem, & Monachos, quartã productionẽ teſtiũ, cũ iuris ſolẽnitate e ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & propter hoc intra decem dies f poſt interlocutoriam ſententiã appellaſſe (niſi fortè Iudices quartã ꝓductiõẽ negauerit, & eo ꝙ voluerit effrẹnatã g multitudinẽ teſtiũ refrẹnare) vos ad quartã ꝓductiõẽ (adhibita ſolẽnitate legali) admittatis eoſdẽ, ipſos (ſi in ꝓbatiõe h defecerint) in expẽſis legitimis condẽnãtes i. ¶ Et niſi adeò ſit in petitoria iã ꝓceſsũ, vt plenè poſſit de ꝓprietate liqret k, vos cauſã poſſeſſiõis, ad quam de iuris beneficio Abbatiſſa, & Moniales habuere recurſũ l primit' ter-

bet. vbi vertitur periculũ animę, auditur allegãs turpitudinẽ ſuã. j. eo. ſicut. *& inf. de re iud. lator & c. conſanguinei.* & in cauſa liberali auditur aliquis confitens turpitudinem ſuam. ſ. ſe vendidiſſe filium ingenuum. *C. de libe. cauſa. l. 1.* Vincen. Item ex eo quod dicit tunc viuentẽ, patet, ꝙ hæc nõ poterat eſſe vxor: ſed ſi prima eſſet defuncta. & hæc ſciebat illũ aliã habere, antequã contraxit cum eo, eam poſtea habere non poſſet. *inf. de eo, qui dux it matr. ſuper hos. & c. ex tenore. & c. cùm haberet.* ſi verò credebat eũ eſſe ſolutum, quãdo cõtraxit cum eo, bene poſſet eum habere. *inf. de eo. qui dux. in matrim. c. 1. & c. Veniens.* Ber.

¶ Gloſſ. ſeq. recitetur per queſtionem, an præſentiã probaré liceat, & c. ſoluit obſtaculum.

a ¶ *Admittendos.*) Hic habes expreſsè, ꝙ poſt publicationem teſtiũ, etiam in eadem inſtantia iudicis teſtes recipiũtur ſuper nouo articulo. vel exceptione. *ſ. eo. de teſti.* vbi de hoc. & *ſ. eod. ſerset & C. de excep. ſi quidem. C. de proba. l. exceptionem & inf. de exce. c. denique.* ſuper veteri verò non ſunt recipiendi. *ſ. eod. fraternitatis.* vbi de hoc. Sed certè licitum eſt muliere probare abſentiam viri, ergo & eodem modo licitum eſt viro probare præſentiam a: qa mora vtrique gerundus eſt. *ff. de proba. circa eũ*, quia non debet actori licere, quod reo non liceat. *ff. de reg. iu. l. non debet.* Et ita eſt arg. quòd poſtquam didici teſtificata, non poſſum inducere teſtes ſuper eodem articulo: ſed alius eſt modus inducendi, & ad aliud nunc quam primo, *inf. eo. c. Veniens. & c. cùm in tua.* ADDITIO. Vincẽ. tamen dixit; ꝙ iſta decr. non habet locum niſi incontinenti poſt publicatione voluerit probare contrarium.

Significauerũt. Si ſine cauſa negetur quarta dilatio petita cũ ſolennitate legali, poteſt appellari. In prima ponitur appellantis decisa narratio. In ſecunda appellationis commiſſio ibi, *Mandamus.* Abb. Sic. CASVS. Inter monachos S. Dionyſij ex parte vna, & Abbatiſſam, & moniales de Forcellis ex altera, tam ſuper poſſeſſionẽ, quã ſuper ꝓprietatẽ priorat' de Argẽtolio corã iudicib. delegatis quãdo vertebatur Moniales ſuper cauſa proprietatis primitus ſunt iudicium ingreſſæ, & teſtes produxerunt in illã: Poſt modũ iudicio petitorio ſuſpenſo, poſſeſſionis iudicium ſunt ingreſſæ, ſuper quo teſtes ab vtraque parte fuerunt producti ita quòd publicatio teſtium fieri iam debebat: ſed monachi quartã productionẽ teſtiũ cũ iuris ſolennitate petierũt ſuper iudicio poſſeſſorio, quã cùm iudices denegaſſent, ipſi ſedẽ Apoſt. appellarunt ab ipſorũ interlocutoria: quibus peractis iudices proceſſum ſuum domino Papæ ſignificauerũt: mãdãt Papa quibuſdã iudicib. quaten' ſi cõſtiterit eis abbatẽ, & monachos quartã productionẽ teſtium cum iuris ſolẽnitate ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & propter hoc inf. x. dies appellaſſe poſt interlocutoriã iudicum, ad quartam productionẽ teſtium cum ſolẽnitate iuris admittãt eoſdẽ, niſi fortè iudices quartã productionẽ negauerint, vt effrẹnatã multitudinẽ teſtium refrænarẽt: & ſi in probatione appellationis defecerint, in expẽſis legitimis parti alteri cõdẽnẽtur, & cauſam poſſeſſionis, ad quã moniales habuerunt recurſum, primitus debeãt terminare: niſi eſſet in petitorio proceſſum in tantũ, ꝙ poſſit de ꝓprietate liquere, & tunc qõnẽ determinẽt ſimul vtrãq.: qđ ſi de proprietate ad plenum adhuc non conſtet, procedent in ipſo iudicio poſſeſſionis ſinito. Nota, quòd primo cœpit agere de proprietate, poteſt redire ad iudicium poſſeſſionis ſuſpenſo petitorio. Item quarta productio dari debet cũ ſolẽnitate legali: alioquin appellatio propter hoc interpoſita valet niſi denegetur ex cauſa, vt hic dicitur. Itẽ interlocutoria tranſit in rem iudicatã: niſi appelletur ab ipſa infra decẽ dies. Item qui deficit in probatione appellationis à grauamine interpoſitæ, condemnari debet alteri parti in expenſis.

b ¶ *Intentarunt.*) Quod ei licuit. *ſ. de cau. poſ. paſtoralis. & ff. de vi, & vi arm. cũ fundũ. §. vlt. & ff de acq. poſ. naturaliter. §. nihil.*

c ¶ *Ea ratione.*) Hęc ratio bona erat, quia inter dictum Vnde vi, datum hæredi, & bonorũ poſſeſſori. *ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. interdictũ hoc. in fi.* & datur in hæredem in id, quod ad eum peruenit. *ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. pen. & l. 2. & 16. q. 6. ſi epiſcopum.* Et intellige, quod datur contra hęredem iuris. *C. ſi ex delic. defun. l. vni. a.* non autẽ contra hæredem rei: quia non omnis, ad quem res peruenit, tenetur interdicto vnde vi. *ſ. de reſt. ſpol. cùm ad ſedem. & ff. de vi, & vi arm.* cùm à te, ſi tamen ſcienter rem illam recepit à deiectore, tenetur. *ſ. de reſtit. ſpol. ſæpe contingit.* Vincen.

d ¶ *Deberet.*] Monachis petentibus quartam productionem teſtium, cùm ſolennitate legali ſuper iudicio poſſeſſorio: quia cum iudices denegarunt monachi appellarunt ab interlocutoria contra eos lata. *ve. inf. patet.*

e ¶ *Solemnitate.*) Quam habes *inf. eo. c. pen. & in auth. eo. tit. §. quia vero.*

f ¶ *Intra decem dies.*) Idem tempus datur ad appellandum, à diffinitiua. *2. q. 6. anterioram.* Et ſic patet, ꝙ infra x. dies debet appellari ab interlocutoria. *ſ. de elect. cùm dilecti*, alias tranſit in rẽ iudicatã e, vt ibi dicitur. Idem etiã tẽpus datur ad ſupplicandum. *C. de precibus impe. offe. Auth. quæ ſupplicatio.* Vincen.

g ¶ *Effrenata.*] Not. nouitatem iuris: ſed ratio eſt antiqua. ſic j. *prox. & c. ff. de teſtibus. l. 1. in fi.* & ex eadem cauſa poſſet iudex denegare tertiam, & etiam ſecundã. *ſim. ff. de iud. nunquã.* d *24. q. 3. de illicita. & ſ. de dolo, & contumacia. cùm dilecti.* ex quo eadem ſubeſt cauſa in ſecunda, ſiue in tertia, vt in quarta idem ſecũdum eſt hincinde, *ſ. de tranſlat. inter corporalia.* Vel infra certum tempus cauſa deberet terminari. *ſupra de off. del. ſi cauſis.* Vincent.

h ¶ *In probatione.*] Scilicet quòd nõ probent ſe appellaſſe infra decem dies ex cauſa præmiſſa.

¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.

i ¶ *Condemnantes.*) Et ſic patet, quòd appellans iniuſtè condẽnãdus eſt in expẽſis alteri parti, & iſtud generale eſt. *2. q. 6. omnino. & j. de appellationi. vt debitus.* & quòd remitti debet ad eundem iudicem, à quo appellauit, vt dicit illa decret. *vt debitus. c. & eod. tit. cùm in eccleſia.* Sed quare ſecundùm iura prædicta non remittuntur partes ad priores iudices, ſi apparuerit monachos fruſtratoriè appellaſſe? Hoc ideo contingit, quia priores iudices retulerunt negotium domino Papę, & ita deſierunt eſſe iudices per relationem: vt *ſ. de off. leg. licet. in pr. & C. de rela. l. 1. & 2.* & vt patet ex prin. c. 6. Quid iuris ſit de huiuſmodi expenſis, dictum eſt plenè *ſup. de dolo, & contumacia. finem.* Bernard.

k ¶ *Liquere.*] Non videtur, quòd plenè liqueat, niſi poſtquam renunciatum fuerit, & concluſum: cùm ante renunciationem poſſint partes adhuc producere teſtes ſuper nouo articulo, & inſtrumenta. *argu. ſupra de electio. dum. infrà. de fid. inſtr. cùm dilectus.*

¶ Gl. ſeq. recitetur per q. ſcilicet quid de fructibus monialibus obtinentibus in poſſeſſorio, & monachos in petitorio.

l ¶ *Recurſum.* Sed eſto, ꝙ moniales obtineãt in poſſeſſiõe, ergo habebũt rẽ cum fructib. à tẽpe deiectiõis. *ſ. de reſt. ſpo. grauis. & de vi, & vi ar. l. 1. §. qui vi deiectus eſt.* ſed pone, quod monachi obtineãt poſtea in petitorio, ergo habebũt rẽ cum fructibus à tempo

† Ca. 9. e. tit. in 3. comp.

† Argẽtorio

a Secũdum Tanc. idem Hoſ. qui dicit, quòd mulieri nõ licebit producere teſtes contra hos ſecundos. ar. infr. eo. licet 2 bonum eti. ã in dex diſcrete debet examinare teſtes iſtos, vt ſi qua latet falſitas, ipſã penitus deprehẽdat. j. eo. c. cùm cauſam. Io. And.

b Adde quia hæredis appellatione venit in l. hęredis. eſt no. ſ. de verbor. ſignif.

† Quando dicatur liquere, tradit abbas in c. cum olim de verb. ſigni. Antonius Butrius in c. prout. de dolo. & contu. adde gl. in c. decernim'. 3. q. 2.

c Quoad ſ at tem nõ quo ad aliud item, quod dic: vt no. de app. cum ceſſante. Io. And.

d Adhuc introducitur, quod quandoq; dat iudex tres dilatiões, quãdoq; ſuapte omnibus. Ioan. And.

e Concor. l. ſi. §. illud. C. de tem. app. & ibi B. Petr. de Bel. per Cyn.

f Vel detulerit appellationi. inf. de appel. cùm appellatio nib. li. 6. Io. And.

tépore litis conteſt.ſuper proprietate: & imputēt ſibi moniales. primò intentarūt iudiciū proprietatis:quia litis conteſtatio exæquat oēs poſſeſſores,& per litis conteſt.fiunt malæ fidei poſſeſſores, & ideo fructus poſt lit. cont.oēs reſtituendi ſunt cū ipſa re. *C.de rei Vend.certū eſt.& ff.de pet. hære.ſed & ſi lege.§.ſi ante litē.* Sed fortè inſpicitur litis cōt.de nouo facta ſuper ,ꝓprietate:& quæ moniales primo cōueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum eſt ſecundū legiſtas,qui dicunt ex toto renunciatur iudicio proprietatis , antequam admittatur ad poſſeſſoriū. Secundū iura canonica nō renunciatur iudicio proprietatis,vt hic dicit: quia poſtea debēt procedere in iudicio ꝓprietatis.Sed ſecundum hoc videtur, fecerunt ſibi præiudicium circa fructus perceptos.& poſt litis cont.ſuper proprietate,ſi monachi poſtea obtineant in iudicio proprietatis.Io.

minetis, in cauſa proprietatis poſtmodum proceſſuri:alioquin quęſtionem terminetis ſimul vtranque.

¶ Idem Epiſcopo Placentino.

¶ *Diligenter examinandi ſunt teſtes,& puniendi,qui eos impediunt:& ipſorum teſtium multitudo eſt per Iudicē refrenāda.*

CAP. XXXVII.

† Ca.10.e. ti.in 3.compil. *Ideo Vero tam diligens cura in examinandis teſtibus adhibēda eſt per iudicem, ne mendacium dicant, facit Deuter. c 19.* Eleuther. Papa. in c.iudicātem. 40.q. 5. *& Videto Simancam catho.* inſt. ti.64. n.10.

CVm † cauſam quę inter Archiepiſcopum Rauennat. ac cōmune Fauentię.*& infra.* ¶ Quia verò vtrique partis nimis exiſteret onerosum,vt teſtes produxerent corā nobis: Mādamus, quatenus recipias teſtes,quos vtraque pars,tam ſuper principali negotio,quā in perſonas [a] teſtium duxerit producendos,ac eos diligenter examinare procures [b],& de ſingulis circunſtantiis [c] prudēter inquirens, de cauſis [d] videlicet perſonis,loco [e],tempore [f],viſu, auditu, ſcientia,crudelitate, fama,& certitudine,cuncta pl.nè conſcribas:*& infra.* Teſtes [g] autem , &c. ¶ Quòd ſi fortè Fauentini, vel alij,eos quos dictus Archiepiſcopus ad perhibendum teſtimonium veritati duxerit producendos,præſumpſerint impedire:tu ipſos ab huiuſmodi præſumptione ceſſare compellas [h]. Volentes autem effrænatam [i] multitudinem teſtium refrenari:volumus,vt hinc inde quadragenarium numerum teſtium excedere non permittas : ita videlicet vt ſi

CVm cauſam.) Habet tria dicta , vt patet ex ſummatione. Secūdum ibi , *Quòd ſi.* Tertium ibi,*Volentes.*Abbas. CASVS. Inter Archiepiſcopum Rauennatem, & cōe Fauentiæ vertebatur quæſtio ſuper iuriſdictione quorundam locorum,de qua habetur *ſ.de proba.licet.* Cauſa illa delata fuit ad dominum Papam lite cont. & præſtito iuramento ab vtraque parte de calumnia , quia difficilè fuerat vtrique parti teſtes producere coram Papa,mandauit Epiſcopo Placentino,quatenus recipiat teſtes, quos vtraque pars tam ſuper principali quā in perſonas teſtium duxerit ꝓducendos,& eos diligenter examinet : & de ſingulis circunſtantiis prudenter inquirat,de cauſis, loco, tempore, auditu, viſu, ſcientia, & de omnib.ad negotium pertinentib. Quòd ſi fortè Fauētini,vel alij teſtes,quos archiepiſcopus duxerit producendos,præſumpſerint impedire,ipſos ab huiuſmodi præſumptione compellat. Vt autē effręnata multitudo teſtium refręnetur,pręcipit, vt hinc & inde quadragenarium numerum excedere non permittāt,ita vt ſi Fauen.depoſitiones teſtium voluerint ratas habere, quę ab epiſcopo Ferrarienſi,& abbate Pompoſiano receptę fuerint , teſtes illi computentur in numero prælibato:alioquin cùm atteſtatiōes illæ ſint clauſæ,iidem teſtes,ſi neceſſe fuerit,iterum producantur. Nota, qualiter iudex debeat examinare teſtes. Item qui teſtes impedit,quominus poſſint perhibere teſtimonium veritati, puniendus eſt. Item vltra quadraginta teſtes pars inducere non debet. Item vltra xl. dicitur effrænata multitudo teſtium.

¶ *Gl. ſeq. obiectio,& ſolutio.*

a ¶ *In perſonas.*) Sed cum exceptio,quæ opponitur in perſonas teſtium, debeat reſeruari in tēpus diſputationis poſt publicationē teſtium: *vt ſ.eo.præſentium.* quare Papa dicit,quòd ſtatim hoc faciāt. Ideo fecit,ne differatur negotium:quia præſumptio erat cōtra Fauētinos,ne cauſa protrahēdi negotium obiicerēt in perſonas teſtium poſt publicationē. Vnde Papa voluit ſuper hoc prouidere,& ideo nō fuerunt admiſſi.ad hoc ſupra,de prob,licet.in caſu tamē ſtatim admittitur ad probādum,vnde cùm dicitur,quòd ille ſit odioſus ex criminali cauſa,ſtatim debet hoc probare.*C.de teſtib. Auth.ſi dicatur.* ſi ex leui cauſa,vel pecuniaria odioſus dicitur, recipiatur eius dictum,& in tēpus diſputationis reſeruetur huiuſmodi quæſtio: vt ibide dicitur in Auth.*eo.tit.§.ſi vero.coll.7.* Itē & in alio caſu,cùm obiicitur teſti,quòd ſit ſeruus,ſi dicat ſe liberum,non debet admitti,niſi priùs oſtendat chartam ſuæ manumiſſionis.*C.eo.tit.in auth.ſi teſtis ſeruilis.* argu.contra quòd ſtatim debeat audiri,qui obiicit crimen teſti.*ſ. eo.ex parte A.*

a *Et eo caſu dixit G.loqui hāc literā cū exceptio talis eſt. quæ,non reiecto teſte,ſed reddit teſtimonium eius ſuſpectū,propter quod reſeruatur exceptio,& idē nota. ſ. de except.* c.l.Io.And.

b ¶ *Procures.*) Sigillatim per ſe,alias non valerent eorum dicta.*ſ.eo.Venerabilis.& ſ.de accuſ.inquiſitionis.§.1.& ſ.de elect. quia propter.arg.C.de teſti.nullum.*Bernar.

c ¶ *Circūſtantiis.*) Alias nō peruenitur ad veritatē. 23.q.8.occidit. an.luci gratia,vel inimicitiarū teſtificētur, & de aliis circumſtātiis,de quib.traditur.*ff.eo l. 3.& 4. 3. ſi teſtes.* Bern.

¶ *Gl ſeq.tractat primò de teſte qui nō reddit cauſam ſciētiæ interrogatus,vel nō:ſecūdo quas ſtudiū pro,& contra,& ſoluit tertio tractat,quomodo teſtis cognoſcere debet illos,de quib.deponit.*

d ¶ *De cauſis.*) Cauſam enim ſciētiæ dēt quęrere iudex,quā ſi nō reddiderit,nō valebit dictum teſtis.*4.q.3 ſi teſtes.§.ſolum.* *& 2.14. q.3.ſi habes.& in Aut.de teſt.§.licet dudum.coll.7.* Si verò iudex non quæſierit, & teſtes ſimpliciter dixerint ſe ſcire, valebit:*ſ.de re iud.ſicut.*vbi de hoc.& *ff.de no.ope.nuntia.de pupillo.§.qui nunciat.in fi.* Et de perſonis ipſorum teſtiū,an ſint honeſti.4.q.3.§.2.Sed nunquid teſtis tenetur reſpōdere,an ſit criminoſus, periur⁹, vel talis,quò poſſit teſtificari?videtur, ſic:quia iſtę ſunt circumſtantię, de quib.quæritur.*ff.eo.l. 3.& 4.q.3.ſi teſtes.*& quia teſtis in cauſa criminali,& ordinandus ꝯquiparantur.*2.q.7.ipſi apoſtoli.& c.teſtes.*ſed ordinādus tenetur dicere crimen ſuum.*50.di.ex pœnitentib.& 24.diſt.c.Vlt. op.arg.ſ.de excep.denique.* Sed contrariū nō inuenitur,ergo ſtabimus legib. prædictis : quod enim non mutatur, quare ſtare prohibetur? *C. de teſta.ſancimus.* Sed contra videtur, nō teneatur reſpōdere: quia nemo tenetur prodere ſe.*de pœni.diſt.2.non tibi dico.* Hæc auctoritas loquitur de eo,qui in iudicio animę confitetur,& ille non tenetur crimen ſuum occultū publicè cenſeri.Quid dicemus?Satis poteſt dici,quòd debet reſpōdere ſaltē ad ea,de quibus traditur *4.q. 3.ſi teſtes.& ff.eo.tit l 3.* Et op.*arg.ſ.de accu inquiſitionis,§.1 & ſi de aliis interrogentur* [b]. Et ſatis videtur honeſtum,quòd non interrogentur niſi de his, de quibus ſit mentio in ll. prædictis quia talia non ſunt amplianda,ſed reſtringēda. Pręterea teſtes debent cognoſcere litigantium perſonas , à quibus, & contra quos inducuntur,quando agitur de contractibus,aliter non videtur,quòd poſſint congruè teſtificari.*arg.in Auth.eo.ti. § 1.col. 8.& in Auth.de inſt.cau.circa prim.§ ſi quis igitur.col.6. C.de iure delib.ſancimus.§.ſin autem dubius.in fi.* & ſi dubitetur,an teſtes cognoſcant contrahentes, vel litigantes, exhibendi ſunt ipſis teſtibus,vt eos cognoſcant:& in eadem forma,in qua eſſe conſueuerunt:quia mutata forma, & ſubſtantia quaſi mutata videtur *ff.de exhib.Iulianus. §.ſed & ſi quis.* Iſtud frequēter ſit,præcipuè vbi factum ſuſpectum præſumitur.

b *Nota. Io. q.7. quarēdum quid iudex poteſt in genere quærere an ſteran poſſit eſſe teſtis. adhuc 8.q.3 Artaldus. Io.And.*

e ¶ *Loco.*] Exemplo Danielis.

Danielis. ca 13

f ¶ *Tempore.*] Quia ſi etiā ſi ſunt,ſiue in loco,ſiue in tēpore,nō valet eorum dictum,3.q.9.*nihilominus.* nec intellige de tempore,id eſt,de qualitate temporis,niſi eſſet ſuſpectus teſtis,vel ex tempore, id eſt, ex mora.& ex hoc etiam redditur teſtimoniū ſuſpectum.4.q.3.c.ſi teſtes. *§.item in teſtibus conſiderandum eſt.* Cùm enim teſtis præſumitur ſuſpectus,quibuſcumque modis poteſt,inquirenda eſt veritas. *arg.30 q.5.iudicantem.& 35 q.9. graue.& C.de eden.ti apud quem.in fi.* Iudex ergo diſcretus in omnibus iſtis,& aliis,per quæ poſſit veritas meliùs perſcrutari,debet interrogare: aliter enim ad veritatem non poſſumus peruenire.23.q. 8.*occidit.*

ADDITIO. Vnde verſus:

Auditus,Viſus,perſona,ſcientia,cauſa,
Fama,locus,tempus ac certum credulitaſque
Dum teſtes recipit,iudex hæc cuncta notabit.

c *Dicebat Hoſ. quod ſi principalis, vel alius eo mandante hoc faciat, habetur teſtis pro producto.ar. ff. ſi quis cauſa.l.1.§.1.ſimilimodo. Idem ſi hoc fiat per aliquem amicū principalis ipſo principali tacente, & diſsimulante arg. ſ. de ſimo. licet nobis. & c. nobis. Et ſecus ſi hoc fiat ab inimico,vel etiam amico ipſo ſine ſcientia contradicente,vt ibi & ff. exqui. cau. in poſſeſſ. &l.pe. Io.And.*

g ¶ *Teſtes autem.*) clauſula iſta non recipit omnia ſuperiora: quia teſtes illi,qui inducuntur ſuper criminibus,non compelluntur.*ſ.tit.prox.dilectorum.*vbi de hoc.

¶ *Gl.ſeq. quærit de impediente,quid ſi non poteſt compelli. alleg. habeatur pro producto,& ſignat contrarium.*

h ¶ *Compellas.*) *Per excom.ſupra eo.tam litteris.* & hoc bene poteſt:quia præſtat impedimentum cauſæ:& quia iuriſdictio ad omnia extenditur, ſine quibus cauſa expediri non poteſt.*ſup. de offi.deleg.præterea.& c.prudentiam.§.6. ad fi.& c.1.& c.ſuſpicionis.& ſupra eo.tam litteris.& ff.de iuriſ.om.iud.l.2.* Et ſi nullo modo poteſt compelli,& ita teſtes non poſſunt inde dicere veritatem,quid erit?Videtur, quòd debet haberi pro producto,ac ſi depoſuiſſet contra illum,qui fecit illum impediri, vel conſentit: quia ſi vellet prohibere,ne taliter impediretur , bene poſſet [c]. *ſ.eo.conſtitutus.arg.3.q.7.c.inſumes.*vel *ſi quis ordenarg.contra.1.q.4.quia præſulatus.*

i ¶ *Effrænatam.*) *Sic.ſ.eo.c.prox.& ff.de teſti.l.3.in fi.* Et ſic vltra xl. dicitur eſſe effrænata multitudo,ſic *ſ. de cle. excom mi. latore.* Sed hoc potiùs conſideratur ſecundum magnitudinem cauſæ,& perſonarum qualitatem:nam quādoque xxiij.millia dicuntur pauci. *45 diſt.diſciplina.*

¶ Gloſſ.

¶ Gloſſa ſequens ponit duas lecturas, & ſecundam reprobat, demum quærit, & ſoluit.

a ¶ *Voluerint.*] Hæc litera poteſt intelligi ſecundùm diſt. illius *l. C. eod. tit. l. vlt.*] *en. præſentata.* ᵃ Vel dic, vt dicebat l. & Lau. quod quamdiu atteſtationes ſunt clauſæ, poſſunt adhuc iidem teſtes iteratò induci, vt addant: quia fortè tunc non habebant omnia in memoria. in *Auth. eadem tit. §. quia verò multi, & arg. ff. de quo repeti.* vel vt corrigant errorem ſuum, ſed illud non credo: quia hoc debent facere in continenti, & non ex interuallo. *infrà eodem prox. præterea. in fine.* Et arg. ad hoc. 35. *q. ſtab. de parentela. in ver. diſcordaſſe.* Sed ſi quis teſtis ſecundò inductus dicat contrarium eius, quod primo dixit, tunc dictum ſuum non valet, nec creditur ei. *arg. infrà. eodem, cum in ma.*] *de appel. ſolicitudinem. in fin.* niſi fortè ita eſſet, quòd primæ atteſtationes non valuiſſent, putà ab eo receptæ, qui nullam habebat iuriſdictionem, vel potiùs quia pro non ſcriptis debent publicari, ſed potiùs indici. *ff. quibus mod. pign. vel hypoth. ſol. l. 1. in fine.*

a Et fortè iſte epiſcopus, & abbas fuerant arbitri, vel fortè delegati, ſed proceſſerant ſine tertio collega, vel alter illorum fuerat recuſatus, ſecundùm Vin. Io. An.

† Cap. 15. e. ti. in 3. compil. Et de intellectu huius decretalis vi. de Petrum de Beneuē. du deciſione 14.

Fauentini teſtium depoſitiones ratas habere voluerint ᵃ, quæ à Ferrarien. Epiſcopo, & Abbate Pompon. receptæ fuerint: teſtes ipſi computentur in numero prælibato: alioquin (cùm atteſtationes ipſæ ſint clauſæ) iidem teſtes, ſi neceſſe fuerit, iteratò producantur.

¶ Idem de Nouo fonte, & Caſædei Abbatibus.

¶ Atteſtationes receptæ in ſummaria, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obſtante, iidem, vel alij teſtes ſuper eiſdem capitulis recipi nō poſſunt.

CAP. XXXVIII.

ij VEniens ᵇ † ad Apoſtolicam ſeden. G. Archidiaconus Claremon. humiliter ſupplicauit, vt ſententiam ſuper Decanatu Claremon. Eccleſiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari: cùm autem procuratores Capituli Claremon. in noſtra præſentia propoſuerint ſententiam illam contra iuſtitiam, & poſt appellationem ᶜ ad nos interpoſitam promulgatam: & *infrà* ¶ Et idem Archidiaconus ipſos tanquam procuratores admittere noluerit ᵈ, vel dictis eorum aliquatenus reſpondere P. Subdiaconus noſter ſe ipſi oppoſuit ex aduerſo, aſſerens ſe canonicè in Decanum Claremon. electum: propter quod dictus Archidiaconus in ſua petitione non erat aliquatenus audiendus ᵉ: quia Decanatus ipſe non ad illum, ſed ad ſe potius pertinebat: & *infrà.* ¶ Cùm igitur ſuper his aliquandiu diſceptaſſent, interlocuti fuimus, vt dictus P. ſi poſſet, incontinenti ᶠ ſuam intentionem fundaret ᵍ: qui cùm ſuper hoc teſtes, & inſtrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quòd ſua intererat, vt ſe poſſet opponere Archidiacono memorato. Lite igitur inter eos tam ſuper electione, quàm ſuper ſententia conteſtata, quæſitum fuit ab ipſo Archidiacono, vtrum atteſtationes priùs exhibitas, in articulo ʰ ſupradicto, in hoc iudicio vellet admittere, qui reſpondit, quòd vellet ⁱ, dummodo poſſet obiicere tam in perſonas teſtium, quàm in dicta. Quo audito pars aduerſa reſpondit, quòd atteſtationibus illis in hoc iudicio vti nolebat: cùm non ſuper principali negotio, ſed ſuper articulo incidenti fuiſſent, lite non conteſtata receptæ: vnde ſuper toto negotio alios volebat teſtes producere, vel eoſdem. Pars autem reſpondit aduerſa, quòd cùm teſtes illi tam ſuper ſententiam, quàm ſuper electione dixiſſent, & eorum atteſtationes fuiſſent in iudicio publicatæ, non licebat eidem (poſtquam teſtificata didicerat) ſuper eiſdem articulis alios teſtes producere: præſertim cùm in hoc iudicio atteſtationibus illis vſus fuiſſet Subdiaconus prælibatus.

ij V*Eniens ad Apoſtolicam ſedem.*] Vbi variatur modus agendi, publicatis atteſtationibus, ſuper eodem capitulo teſtes producere licet. Et tres ſunt partes. In prima ponit ordinem proceſſus, & diſputationes partium ſuper receptione teſtium. In ſecunda Papa interloquitur ibi. *Nos igitur.* In tertia cauſam committit ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casus. Vacante decanatu Claremonten. archidiaconus eiuſdem eccleſiæ electus extitit in decanum. Quidam oppoſuerunt ſe illi electioni: cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, qui tulerunt ſententiam ſuper decanatu pro archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni. Sed quia ex parte Capituli ab illa ſententia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quod archidiaconus, & procuratores Capituli ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: Archidiaconus in præſentia Papæ petebat ſententiam pro eo latam in totum executioni mandari: procuratores Capituli dicebant ſententiam illam contra iuſtitiam, & poſt appellationem eſſe latam: vnde debebat caſſari: Archidiaconus dicebat illos non eſſe audiendos cùm eſſent excommunicati. Dum hæc proponerentur P. ſubdiaconus domini Papæ ſe ſe oppoſuit ex aduerſo, aſſerens ſe canonicè in decanum Claremonten. electum: vnde dictus archidiaconus in ſua petitione non erat audiendus: quia decanatus iſte non ad illum, ſed ad ſe potiùs pertinebat. Tandem interlocutus fuit Papa, vt dictus P. ſi poſſet, incōtinenti ſuam intentionem probaret: ipſe verò ſuper hoc teſtes, & inſtrumenta produxit, & dominus Papa interlocutus fuit, quòd ſua intererat, vt ſe poſſet opponere archidiacono prædicto lite conteſtata inter illos tam ſuper electionem, quàm ſuper ſententia: quæſitum fuit ab archidiacono, verùm vellet admittere in hoc iudicio atteſtationes primò receptas in articulo ſupradicto: Qui reſpondit, quòd vellet, dummodo poſſet obiicere tam in perſonas teſtium, quam in dicta quo audito pars aduerſa reſpondit, quòd atteſtationibus illis vti nolebat, cum nō ſuper principali negotio, ſed ſuper incidenti articulo fuiſſent lite conteſtata receptæ: vnde ſuper negotio, & illos, & alios voluit producere teſtes. Sed archidiaconus reſpondit, quod cùm teſtes illi tam ſuper ſententia quàm ſuper electione dixiſſent, & eorum dicta publicata fuiſſent, in iudicio non licebat illi, poſtquam teſtificata didicerat, ſuper eiſdem articulis teſtes producere: dominus Papa pronunciauit, quòd teſtes eſſent ſuper toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret producendos: vnde mandat quibuſdam iudicibus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis, cauſam ipſā tam ſuper principali, quam etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa, quæ in capitulo aguntur, non poſſunt de facili probari, niſi per canonicos: vnde mandat, vt ad cautelam abſoluant eoſdem, & vocati ad teſtimonium liberè poſſint pro vtraque parte teſtificari. Nota, quòd quilibet, ad quem negotium pertinet, ſiue cuius intereſt, poteſt ſe opponere, & debet admitti primo probato, quòd ſua interſit. Item cum diuerſus eſt modus agendi, publicatis atteſtationibus ſuper eodem articulo, poſſunt iterum teſtes produci cùm alius eſt modus agēdi, quam priùs. Item cum quis dicit ſe debere admitti, dicens quòd ſua intereſt, plenè debet pbare, quod ſua intereſt, licèt hoc ſciat, aliàs non admitteretur. Item ea, quæ in Capitulo ſunt, per Canonicos probantur. Item excommunicati teſtificari non poſſunt.

b ¶ *Veniens.*] De hac materia loquitur] *de ap. conſtitutus.*

c ¶ *Appellationem.*] Bene allegabant iſti procuratores, ſi hoc probare poſſent, ſcilicet quòd contra iuſtitiam quia executio per hoc ſuſpenditur: ſicut ſi obiiciatur quæſtio falſitatis. ᵇ *C. ſi ex falſo inſtrumento. l. vlt. Laurentius.*

b Hoc inducet: quia vtrumque iſtorum reddet ſententiam nullā. Ioann. And.

d ¶ *Noluerit.*] Quia dicebat, quòd erant conſtituti procuratores ab excommunicatis, vt patet in integra.

Additio. Vel quòd ipſi procuratores erant excommunicati. *&c. poſt ceſſionem]. de proba.* & hæc melior: cùm excommunicatis non ſit denegata defenſio, vel per ſe, vel per procuratores. *na. cum inter.] de excep. &]. de iudi. c. intellecto.*

e ¶ *Audiendus.*] Sententia lata inter me, & te, non eſt executioni mandanda, ſi ius alterius partis læditur. *infrà de re iudicata. cū ſuper. & ſupra de offic. deleg. ſuper eod. & ff. de appel. à ſententia. Laurentius.*

f ¶ *Incontinenti.*] Not. ſententiam executioni mandandam, niſi ſtatim probetur exceptio. *ſupra de reſt. ſpo. literas. C. de compen. l. vlt. in fin. & C. de ordi. cog. l. ſi. §. vlt. ſim.] de re iudi. cùm ſuper.*

e Hoſt. dicit quòd partes minùs ſufficientibus probat nibus ſe ſubmittere poſſunt, ad hoc]. e. pr. & quod ibi notatur, Ioann. And.

g ¶ *Fundaret.*] Quod debet audiri contra illam ſententiam, quę lata erat pro archidiacono.

h ¶ *In articulo.*] Ad quem probandum fuit admiſſus, ſcilicet quòd ſua intererat.

i ¶ *Vellet.*] Quia ad hoc cogi non poterat, cum ad aliud probandum fuiſſent inducti.] *eod. cum cauſam quæ, & arg. ſupra eod. conſtitutus infrà eod. cum in tua.* Ex conſenſu tamen partium valuiſſent. *arg. eod. ti. l. vlt.*

A a ¶ Gloſ

¶ *Gl. ſe. ponit duas obiectiones, & vnã quæſt. & ſolutiones ipſarũ.*

a ¶ *Vtraque pars.*] Sed quare neceſſe habet iſte P. cõtra ſententiã illã inducere teſtes, cũ illa ſnĩa ei nõ debeat obeſſe; quia res inter alios acta aliis obeſſe non debet. ĩ *de tranſac. inter dilectos.* & ĩ. *de re iud. c. pen. in prin.* Rñdet, quia de hoc agebatur, antequam ſententia eſſet præiud caſ ſet, quia ſciebat rem ad ſe pertinentem tractari: quia ſi primò ſibi actio eius rei competebat, & permiſit ſequentem agere: præiudicium ſibi fecit. ĩ. *de re iudic. c. pen.* ff. *de re iud. l. ſæpe,* 63. quia hoc ipſo tacere re nunciare videtur iuri ſuo. ĩ. *de iit, quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore.* & quã cito ſciuit eãm illã tractari, ſtatim debuit contradicere, & ſe oppo nere: q cũ nõ fecerit, præſum tur conſentire. arg. ĩ. *de offic. deleg. cùm olim* & 54. *d. ſi ſeru.* & ĩ. *qui ma. accu. po. inſuper.* ſecus ſi ne ſciuiſſet cauſam agitari. ff. *de accu. ſi cui.* §. *iiſdem.* Præterea adhuc iidem, vel alij teſtes ſuper hoc ſunt admittendi: & ita ſuper eodẽ articulo, & inter eaſdem perſonas teſtibus publicatis iidem, vel alij teſtes iterum recipiuntur. Vnde c. ntia *ſecund. fraternitatis.* & cũ ſius concordantiis. Sed iam ſolutum eſt: quia illud contingit propter diuerſum modum agendi. ĩ *eo. cùm in tua. &c. cũ cauſam, quæ.* Sed illi etiam, qui primò inducti fuerunt, contrarium dicunt in ſecundo iudicio: quid erit? Non credo valere dictum eorum, licet aliud ſit iudicium, & aliud modus agendi. ĩ. *eo. cùm in tua.* & ĩ. *de præſump. literas.* ĩ. *de proba. per tuas.* Bern.

Nos igitur iuſtitia pronunciauimus exigente, quòd teſtes eſſent recipiendi ſuper toto negotio, quos vtraque pars [a] duceret producendos. ¶ Quocirca mandamus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis cauſam ipſam tam † ſuper principali, quàm etiam incidenti, ſine canonico terminetis. Quia verò, quæ in Capitulo aguntur, non facilè poſſunt, niſi per Canonicos [b] ipſos probari: volumus, vt ad cautelam abſoluatis eoſdem: vt vocati ad teſtimonium liberè valeant pro vtraque parte teſtari †.

¶ Idem Biſuntino Archiepiſcopo.

¶ *Religioſi etiam ad teſtificandum non admittuntur abſque iuramento, niſi à partibus remittatur.*

CAP. XXXIX.

TVis † quæſtionibus: *& infrà.* ¶ Monachi verò de ſuis fratribus, ac Conuerſis, teſtes in cauſis propriis producere abſque iuramenti [c] exhibitione non poſſunt: niſi fortè à parte remittatur [d] aduerſa.

¶ Idem Attrebaten. Epiſcopo, & Didimenneñ. Viſicampi Abbatibus.

¶ *Delegatus neceſſarius in teſtem remouetur à iudicando, & alius ſubrogatur.*

CAP. XL.

DIlecto † filio Arieñ. Præpoſito nobis innotuit exponente, quòd cùm cauſam, quæ inter ipſum, & commiſſam † Flandrenſem ſuper donatione ſex Præbendarum Sacerdotalium agitatur, vobis, Epiſcope, ac Abbas Dedimeñ. & Attrebateñ. Decano duxerimus committendam: idem Præpoſitus circa litis conteſtationem propoſuit, quòd teſtimonium Decani ſibi neceſſarium erat cauſa prædicta, cùm de iure ſuo,

† *In codice Barbatia ita: tam ſuper principali negotio, quàm ſuper etiam incidenti, &c.*

† *Aliàs, teſtificari, legitur.*

†Cap. 12. eo. tit. in 3. cõpila. *Adde hic Guidonem Papa pro maiore tex. & gloſſarum intel ligentia.*

a *Hic Hoſt. ad timorem ſubornationis addit illã rationẽ, de qua ibi dixi in fi. 8. q. Ioa. And.*

b *Concor.* l. facit. & *ibi Bal.* ff. quod cuius. vniu. & l. teſtatrix. ff. ſi ſeruit. vind. c.

c *Et ideo non fuerunt remiſſi ad excommunicatorem. Et ſic non obſta.* ĩ. de off. deleg. pruden tiam. §. 16. *ſecũdum Inn. per quẽ deciſ. hic Goſ. & Phil. & iudex abſolutor teſtes excommunicat., ſi per alios veritas haberi non poteſt: niſi ſit tale genus excõmunicationis, cuius abſolutio reſeruetur Papæ. Ioan. And.*

¶ *Gloſſa ſequens adiunat textum, ſignat contrariũ arg. & duas obiectiones ſoluit.*

b ¶ *Canonicos.*] Quæ enim in capitulo fiunt, per alios probari non poſſunt, cum alij ad capitulum non vocẽtur [b]: ſic & quæ domi fiunt, per alios non de facili explorantur. *C. de repli. conſenſu.* ĩ. *ſuper plagiũ C. de quæſt. interrogari.* ff. *ad Sylla. ſi quis in gra-ui.* §. *ſi pupillus.* & §. *ſeq.* & *l.* 1. §. *ſi vir, aut vxor* licèt aliàs apud domeſticos facile quid conſignatur. *C. de donat. datam. arg. contra.* ĩ. *eod. in literis.* Item eſt hic arg. quòd excommunicatus poſt abſolutionem ſuam reſtituitur priſtino ſtatui. 4. q. 1. c. 1. Item ea, quæ in capitulo aguntur per alios probari debent, vt hîc dicit. Et hæc eſt cauſa quare compellitur canonicus ferre teſtimonium contra Eccleſiam ſuam, ſuper contractu inito cùm capitulo ſuo: nec debet ideò perdere beneficium ſuum: quia hoc facit compulſus. ff. *de bonis libertorum, quis cùm maior.* §. *penult.* ſecus eſſet, ſi aſſumeretur ad officium, vt in aduocatione, vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium ſuum. *ſuprà de poſtu lationibus. cap. vlt.* hic ideo abſoluuntur ad cautelam, vt poſſint teſtificari: quia dicebatur, quòd erant excommunicati poſt appellationem[c], aliàs nullus abſoluitur ad cautelam. Nec intelligas, quòd quilibet excommunicatus vocatus ad teſtimonium debeat abſolui: & hic ideò abſoluuntur ad cautelam: quia non poterant probari per alios, quàm per illos de capitulo, vt littera dicit.

TVis quæſtionibus.] Ponit dictum, è quo cauſam excipit ibi, *Niſi.* Abbas.

CASVS. Licèt in cauſa monaſterij monachi, & conuerſi licitè producantur ad teſtimonium, non tamen ſine iuramento ad teſtificandum recipiuntur, niſi iuramentum eis à parte altera remittatur. Nota, quòd iuramentum teſtis poteſt remitti à partibus expreſsè, ſed non iuramentum calumniæ: quia introductum eſt propter iudicis religionem, & in fauorem partium iuramentum teſtis propter iura litigantium principaliter declaranda: & ideò illud remitti expreſsè partibus non poteſt, ſed tacitè bene poteſt.

c ¶ *Iuramenti.*] Sed cum iuramento bene, aliàs quantumcunque religioſus ſit aliquis, in præiudicium alterius non eſt ei credendũ. ĩ *eod. nuper.* & ſi tam monachi, quàm alij clerici poſſunt ferre pro Eccleſia ſua teſtimonium. ĩ. *eo. inſuper.* & *c. cũ nuncius.* & ĩ. *de iureiu.* & *ſi Chriſtus. in fi.* & 14. q. 2. *ſuper prudentia.*

d ¶ *Remittatur.*] Et ſic patet, q iuramentũ teſtis põt remitti: & hoc ideò, quia verbo aduerſarij, poſſum totũ ius meũ relinquere: vt *C. de fideicommiſſis. l. vlt.* Sed videtur, quòd non poſſit remitti [d] quia introductum eſt, vt veritas detegatur. & vt religio iudicantis non circumueniatur. & ſic videtur, quòd in fauorẽ iudicantis: ergo partes non poſſunt illud ſibi remittere. Sol. iuramentum illud iudicis auctoritate emittitur, & iſtud iuramentum principaliter in fauorem partis præſtatur: vnde poſſunt illud ſibi remittere partes. Sed nunquid iuramentũ iſtud poteſt remitti in cãm matrimoniali de conſenſu partium? Dico, quòd non: quia nec eorum confeſſioni ſtatur in cã matrimoniali: etiamſi fama conſentiat, ſiue rumor: & hoc ideò ne colluderent ad inuicem contra matrimonium. ĩ. *de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ. ſuper eo.* ſed in coniungendo videtur, quòd poſſit remitti, quia ibi creditur confitenti, dũmodo non ſit in alterius matrimonij præiudicium. ĩ. *de cland. deſpon. ca.* 2. Sed quid dices de iuramento calumniæ, an poſſit remitti à parte parti? Videtur, quod non: quia nec conſuetudo valet de ipſo non præſtando. ĩ. *de iur. calum. caterum.* & videtur expreſſum. *C. de iur. calum. l.* 2. §. *ſed quia veremur.* ſed eadem ratione, qua iuramentum teſtium remittitur quia in fauorem partium præſtatur, vt veritas eliciatur, & non occultetur. 14. q. 2. quanquam poteſt iuramentum calumniæ remitti: quia illud præſtatur in fauorem partium, ne calumnioſè aliquid fiat, & vt veritatem, vel ſaltem ſecundũ quòd æſtimat confiteatur: vt *C. de iura. cal. l. ſip.* §. *ſin autem. ad ſi* Dicunt quidam, vt Io. & B. & alij ſequaces, quòd iuramentum iſtud de calumnia expreſsè remitti non poteſt: ſed tacitè bene remitti poteſt, nec ſententia propter hoc caſſatur. ar. ff. *de procu. filiumfamilias.* §. *Veterani.* & *C. eod.* circa demum, vbi exceptio procuratoria contra militem expreſsè remitti non poteſt, tacitè verò bene poteſt. ff. *de iureiur. l. iuſiurandum.* §. *quis iuſiurandum.* ſicut aliquando tacita probatio plus operatur, quàm expreſſa. ar. ff. *de ſolu. vero procuratori.* § *alia.* & *l. ſi quis ſtipulatus in mille.* §. 1. Alij dicunt, vt M. & eius ſequaces,[e] quòd non poteſt, nec tacitè, nec expreſsè, cùm non tantum in fauorem partium, ſed pro communi vtilitate introductum eſt, vt dicit lex, quod ex diſſimulatione remitti non poteſt. *C. de iuramento calumnia. l.* 2. §. *ſed quia veremur.* Bern.

ADDITIO. Tu dic, vt hodie habetur in *ca.* 1 *de iuramento calum. lib.* 6. vbi deciditur, quòd tacitè poteſt remitti, ſed non expreſsè, & ſic approbatur opinio Io. & Bern.

DIlecto filio.] In prima ponitur impetrantis querelæ. In ſecunda prouidet ibi, *Ne igitur.* Abbas.

CASVS. Inter præpoſitũ Arieñ. & commiſſum Flandreñ. quæſtio vertebatur ſuper donatione ſex præbendarũ ſacerd. talium: cauſa ſuper hoc commiſſa fuit Epiſcopo, & Abbati Dedimeñ. & decano Atrebañ. Idem præpoſitus in præſentia iudicum conſtitutus citra lit. conte. præpoſuit, quòd teſtimonium decani neceſſarium ſibi erat in cauſa prædicta, cum de iure ſuo non niſi per ipſum, & quendam alium teſtem tantum fidem facere poſſet: vnde petebat ab eis, vt in cauſa ipſa procederent decano excluſo, aut ſuperſederent à negotio, quouſque D. Papa alium ſubſtitueret loco ſuo: ſed iudices poſtulationem ſuam admittere noluerunt, immò poſt appellationem à collatione præbendarum ipſarum ſuſpenderunt eundem præpoſitum: præpoſitus hæc omnia D. Papæ ſignificauit. Ne igitur propter teſtis defectum iuſtitia præpoſiti valeat deperire, loco ipſius decani ſubſtituit D. Papa Abbatem Viſicampi, mandans eiſdem, quatenus ſi eſt ita, relaxata ſuſpenſione præpoſiti, procedant in cauſa iuxta prioris mandati tenorem. Nota, quòd propter defectum teſtis iudex remoueri debet, vt poſſit teſtificari in cauſa, in qua datus erat iudex. Item ius collationis præbendarum cadit in laicum.

e ¶ *Citra litis conteſtationem.*] Proteſtando quòd per illa verba intendebat litem conteſtari. ĩ. *de or. cog. cùm dilectus.*

¶ *Glo. ſeq. Ponor. expedit per tres q. tertia ibi ſi iuden vellet.*

d *Vide* l. 1. *Theopompus.* & *ibi Barr.* ff. de do. præleg. & in l. iuris iurandi. C. de teſtibus.

†Cap. 13. e. tit. in 3. com. & *pro intelligentia textus, & gloſſemarũ, vltra alios videatur hic Guido Papa.*

† *Ex hoc infertur mulierem eſſe capacẽ iuris conferendi præbendas: de qua vide la. Reb. in Rubrica.* C. de iure fiſ. *adde, quoniã iuriũ ſit capax fœmina per Decretum in* l fœminæ ff. de reg. iur.

e *Hoſt.* hîc, & ĩ. de iur. ca. cætera. & *reddebat rationẽ diuerſitatis: quia ſine periculo animæ nõ poteſt committi calumnia, in quo Deus offenditur, reſp. laditur, & Eccleſia ſcãdalizatur, ſed ſine teſte de meo tibi dare poſſem ceſſantibus prædictis. Ioan. And.*

a ¶ *Vid.*

non niſi per ipſum, & alium vnicum [a] tantùm teſtem, facere fidem poſſet: vnde poſtulauit, vt in cauſa ipſa eo procederetur [b] excluſo, vel ſuperſederetur negotio, quouſque ſubſtitueremus alium loco eius: vos autem petitionem eius admittere recuſaſtis [c]: quinimmò poſt appellationem à Præbendarum ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundem. ¶ Ne igitur ob teſtis [d] defectum eius iuſtitia valeat deperire, te Abbas Vrſicampi loco ipſius duximus ſobrogandum [e] †: Mandantes, quatenus, ſi eſt ita (ſuſpenſione Præpoſiti relaxata [f]) in cauſa iuxta prioris mandati tenorem, ratione præuia procedatis.

¶ Idem Iudici Sabinēn.

¶ Ne probationis copia pereat, citato aduerſario recipiuntur, & publicantur teſtes, quos reus induxit.

CAP. XLI.

Significauit † nobis, Presbyter ſancti N. Sabinēn. diœceſis, quòd fundatores eiuſdem Eccleſiæ, liberam eam eſſe volentes fundationis tempore ſe in ea nihil iuris retinere dixerunt: vnde timens ne proceſſu temporis, probationis copia valeat deperire [g], prouideri ſuper hoc idem Presbiter poſtulauit.

¶ Quocirca mandamus, quatenus teſtes [h] idoneos, quos † ipſe ſuper hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorū dicta in publica redigi facias monumenta [i]: denunciando [k] fundatoribus † antedictis, vel eorum hæredibus, vt receptioni teſtiū, ſi velint, interſint: & ſuper denunciatione ſic facta, confici facias publicum inſtrumentum.

a ¶ *Vnicum.*] Sed nunquid eſſet idē, ſi haberet duos præter iſtū? Videtur, quod non, quia duo teſtes ſufficiunt. ſ. *eod. licet.* & j. *de teſt. relatum.* & 4. q. 3. c. *ſi teſtes.* §. *item vbi numerus.* & 2. q. 4. §. 1. adhuc credo, quod remoueri debeat à iudicio, & præcipuè ſi illi duo ſint viles, & quia teſtes non habent omnia in memoria ſemper, & ſic veritas occultaretur, & probationis copia totaliter deperiret. ar. op. ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam.* 1. *ſtn.* & curare debent magiſtratus, vt etiam ſalua ſit rerū probatio. ff *eo. ti. curāt.* & *arg. in Auth. eo. tit.* § *vlt. col. coll.* 7 & ff *ad l. Aquil. in lege Aquil.* ſi autē plures haberet, nō deberet remoueri: quia vbi aliquis habet ſufficiētes teſtes, alij nō compelluntur ſ. *eod. tit. c. de teſtibus. in fin.* Sed nunquid eſſet idē in cā criminali? Videtur, ꝙ nō, quia in criminali non cōpellūtur teſtes. j. *eo. prox. dilectorum.* Adhuc credo, ꝙ ſi rem vendidit, nō obſtante, eo ꝙ non poteſt compelli: quia precibus induci poſſet, vt teſtificaretur: ſed ſi non omnino nollet teſtificari, non deberet remoueri, etiā in cauſa ciuili. Si iudex vellet iurare, quod nihil ſcit de cauſa illa, non debet remoueri. Item credo tenendum ſi aliquis in fraudem procuret, vt cauſa talibus committatur, licet haberet alios plures: quia fraus ei prodeſſe non debet. *arg. op. j. de ſimo. nobis* & *c. ſicut* & ſ. *de reſcrip. ſuper litteris.*

b ¶ *Excluſo.*] Hoc habet locum, quando clauſula illa, *quod ſi non omnes* &c. ponitur in reſcripto.

¶ *Gloſ. ſeq. adiuuat text. Secundò quærit de aduocato, & ſoluit diſtinguendo. Tertio fortificat quæſtionē, & ſoluit. Quarto quærit de delegante, &c. ponit opin. Ioan. & ſoluit, & contrarium reſpondet. Vlt. quærit & ſoluit.*

c ¶ *Recuſaſtis.*] Et malè, quia etiam prætor teſtimonium dicere debet. 4. q. 3. c. *ſi teſtes.* § *ſi res exigit.* nec enim arctanda eſt copia probationum ff *de incend. ruin. naufr. l. ne quid.* §. *de bo.* Sed quid ſi impetraſti illū in iudicē, qui volebat eſſe aduocatus meus in illa cauſa. Ob hoc non remouetur, cùm aliū poſſim habere aduocatum, niſi hoc dolo feceris vt mihi ſubtraheres copiam aduocati petiti. *arg. j. eod. cōſtituti.* & 3. q. 7. c. *infames.* §. *ſi quis autem.* Sed ſi ei reuelaui ſecreta cauſæ meæ, nō ſufficit ad remouendum eum: quia non debet iudicare ſecundùm conſcientiam, ſed ſecundùm allegata 3. q. 7. *iudices.* Sed quid erit, ſi iudex iſte, de quo quæritur, committat ſtatim vices ſuas alij, nihil ſibi retinēdo, nunquid tenet talis commiſſio? & ſi tenet, nunquid poteſt iſte eſſe teſtis coram illo? Dicit Io. ꝙ non poteſt coram eo ferre teſtimonium, quia fungitur vice eius, qui delegauit [a]. & idem eſt iudicare per aliū, quod per ſe. *ar.* ſ. *de off. deleg. coram.* & licèt modo non ſit iudex, ſufficit, ꝙ fuit, vt non poſſit eſſe teſtis. 2. q. 6. *ſtatuendum eſt.* Satis honeſtum puttarē, & quòd poſſis cōmittere, & ꝙ poſſit eſſe teſtis coram illo, & c. *illud. ſtatuēdum* [b] loquitur de iudice, qui cognouit de cauſa. & hoc poteſt dici per decr. iſtā: quia iſte iudex fuit, & tamē admittitur ad teſtimoniū, immò ꝙ, tex. hoc remouetur. Et ſi ordinarius peteretur in teſtē coram officiali ſuo, nūqd deberet teſtificari? Credo, ꝙ ſic, ſi neceſſitas immineret.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Teſtis defectum.*] Et ſic eo remoto poterit ferre teſtimoniū in cauſa. Sed nunquid aduerſarius poterit obijcere in perſonam iſtius decani, vt à teſtimonio ipſū repellat? Nō, cū ipſū approbauerit in iudicē eū eligēdo, ſed in dicta ſua poteſt hoc obijcere. 4. q. 3. *ſi teſtes.* § *ſi quis teſtib.* 3. q. 3 §. *offeratur* & 31. q. 5. *horrendus.*

¶ Gloſ. *ſeq. reci. per q. quantum tempus habeat iudex iudici ſubrogatus: & diſtinguit.*

e ¶ *Subrogandum.*] Cùm vnus iudex alij ſubrogatur, totum tēpus habet, quod alij conceſſum fuerat. ff. *de iudi. ſi iudex.* & hoc cū res eſt integra. Si verò non eſt integra tunc ſi eſt delegatus, habet reſiduum temporis: ſi ordinarius, non minus anno. ff. *de iudi. edictum.* C. *de iudi. properandum.* § *ſin autem. in medio.*

f ¶ *Relaxata.*] De facto, quatenus de facto proceſſit. 2. q. 6. *argumenta. arg. j. de appe. ad præſentiam.* & ſ. *de of. ord. c. pen.* quia excōmunicatio, vel appellatio fuit legitima, & ſuſpenſio nulla. c. j. *de ſent. excommunic. per tuas* ſ. *de off. or. c. pen.* Bernard.

a *Hoc verū, ſi delegans eſſet ordinarius, vel delegatus, qui delegaſſet partem, non totum.* Ioan. *And.*

b *Hoc c. loquitur de iudice, qui petitur in teſtē ſuper principali: vt not. ſupra eum a nobis. in fi.* 3. gl. *Ioan. And.*

c *Vel ſecundum Hoſt. propriè ponitur reſpectu appel. quia antequam decr. hoc emanaſſet, caſus iſte non erat in iure expreſſus, & ſcribebatur iudicibus appel. remo. vnde proceſſus tenuit mero iure, ſed debuit retractari per ſuperiores officiū.* de appella. paſtoralis. *Ioan. And.*

† *Facit ad hoc tex.* in l. litteras. & *ibi Cyn.* & *Bart.* C. de præſum.

Significauit.] In prima parte petitio. In ſecunda iudicis datio ibi, *Quocirca.* Abbas.

Casvs. Quidam nobiles fundauerunt eccleſiam ſancti Nicolai Sabini diœceſis, & liberam eam eſſe volentes tempore fundationis dixerunt, ſe nihil iuris retinere in eadem. ſacerdos illius eccleſię cum ſuper tali libertate nulla inſtrumenta facta fuiſſent, timens ne proceſſu temporis probationis copia deperiret, petijt à D. Papa ſuper hoc ſibi prouideri: vnde mādat iudici Sabinēn. quatenus teſtes idoneos, quos idē presbyter ſuper hoc duxerit præſentādos, examinet diligēter: & eorum dicta in publica monumēta redigi faciat, denunciatione præmiſſa, fundatoribus antedictis, vel eorum hæredibus, vt receptione teſtiū interſint, ſi velint. & ſuper tali denunciatione fiat publicum inſtrumentū. Not. cautelam bonam. & vtilem, ꝓpter ea quę contingere poſſent. Itē futuris caſibus occurrendum eſt.

g ¶ *Deperire.*] Argu. quòd futuris caſibus prudēter debemus occurrere. ſic. ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam* 1. *reſpon.* & ſ. *eo. ſi qui teſtiū* & j. *eod.* Albericus. & j. *eo. de confir. vtili. vel inutili. cum dilecta* & ff *locā. ſi quis domum. ad fin* ff *ad legem Aquil. in lege Aquilia* ff *de vſufru. l. 1. in fin.* & ... *de vſur. pupil. l. vlt.* ff *de furt. qui tabulas.* & *l. qui vas.* & 23. *diſt. in nomine domini.* & ſ. *de electione. licèt.* & inſtrumenta omnia propter hoc fiunt. .. q. 7 *ſaluberrimum.*

¶ *Glo. ſeq. ponit quinque differentias inter hanc receptionem, & illā, quæ fit, cùm timetur mors, &c. tamē quartā reprobat. Secūdo gloſſa tractat, ꝙ etiā ex parte actoris locus eſt huic publicationi.*

h ¶ *Teſtes idoneos.*] Inter hanc receptionem teſtium, & illā quæ fit cùm timetur de morte teſtium, vel de abſentia diuturna. ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam.* 1. *reſp.* *multiplex eſt differentia.* Hic enim recipiuntur omnes teſtes indifferenter tam iuuenes, quam ſenes, ſed in caſu illo non recipiuntur niſi illi tantùm, de quorū morte timetur, putà quia ſunt ſenes, vel infirmi. & de quorum abſentia diuturna timetur, vt ibi dī. Item hic ſtatim publicantur ad perpetuam rei memoriam: ibi non publicantur: ſed [d] conſignantur. Illi non valent poſt annum, niſi infra annum vel agat, vel denunciet illi perſonæ, cōtra quam inducti ſunt, vt ibi dī: iſti perpetuò valebunt tanquam Authenticum inſtrumentum, quorum dicta ſunt redacta in publica monumenta. C. *de re iud. geſta.* Item contra illos poteſt obijci in perſonas, ſed contra iſtos non: ſi appareat inſtrumentum denunciationis: vt dicit Vin. ſed hoc non eſt verum. Item hic producuntur, vbi non mouetur, nec timetur lis in præſenti, ibi ſecus. Et not. quòd hæc publicatio videtur habere locum etiam tantùm in defenſione, ſiue exceptione, non autem in actione, [e] nec eſt contrarium ff. *ad l. Aquil. l. in lege Aquilia.* quia iſti teſtes conſignantur. ſic intelligit Dominus Azo legem illam: immò dico idem in actione quandoque per eandem l. ff. *ad l. Aquiliam, in lege Aquilia.* ibi publicantur, & ſententia fertur, ſed condemnationis exactio competit tantùm, cùm extiterit conditio: vt ibi dī ſ. *lite non conteſtata quoniam* 1. *reſp.* *in Auth. eod. tit.* §. *hoc verum eſt. coll.* 7 ſed in his duabus concordantur, & in Auth. prædicta, vbi dicit, publicantur, i. publica manu tranſcribuntur, vt loquatur ante *lit. conteſt.* c. *in illa decr.* quā ſecundum vnum modum legēdi: ſi vis intelligere Authen. quod in caſu decretalis hoc dicit ne propter fidem: publicantur, id eſt, in publica monumenta reducuntur: vt ibi dicitur. Vin.

¶ *Gloſ ſeq. reci. per quam aliud remedium haberet presbyter iſte.*

i ¶ *Monumenta.*] Hæc eſt bona prouiſio ad cautelam futuri, ſi, vt ſic redigantur teſtes in publicam formam: & aliud conſiliū poterat habere eccleſia iſta contra patronos, vt faciunt ei chartam libertatis, ſicut agitur pro apocha facienda C. *de fide inſtr. plures.* ſicut libertus agit contra patronum, vt faciat ei chartam manumiſſionis. C. *de lib. cauſa. ſicut datam.* aget ergo eccleſia officio iudicis ſecundùm leges agetet conditio. ne ex illa l. C. *de liberal. cau. ſicut datam.* & ff. *de condi. ex lege. l. vnica.*

k ¶ *Denunciādo.*] Arg. ꝙ nō valet receptio teſtiū, niſi denūtiatio

† Cap. 14. eod. tit. in 3. compil. *Et de materia huius decretalis vide plenè per Bar. in Authen. ſed &* ſi quis aliquo. C. de teſtib. *adde his* Gand. *Papa.*

† *In codice Barbatia ora: quos ſuper hoc idē presbyter duxerit præſentandos.*

† *Vide Libertinū de* iure patron. art. 4. q. 2. princip. 2. par. 2. lib.

d *Vide in hunc locum Gaudentium Papabile.*

e *Facit ad hoc l. publicati.* & l. teſtamēta cū no. C. de teſti.

de hoc etiam facta ſit parti aduerſæ. ſ. *c. in nomine domini.* j. *de fideiuſ. conſtitutus.* & ſ. *Vt lit. non conte. quoniam.* & 3. q. 9. *charta. quod eſt verum.* Item ar. quòd ſ. facta denunciatione [a], ſiue veniat ad videndum teſtes, ſiue non, valet receptio teſtium. ſ. *eod. c. in nomine domini.* & de hac denunciatione fieri debet publicum inſtrumentum: vt ſi dubitaretur de denunciatione forſitan: quia ſi negaret ab aduerſario, probaretur per inſtrumentum.

Vm cauſa.] Poſt publicatas atteſtationes nouum capitulum probari poteſt per teſtes antiquos, ita communiter ſummatur, & ſecundum hoc nihil iudicis de nouo hoc cap. cum hoc habeatur in c. *fraternitatis.* & in c. *cum Veniſſent.* cum multis ſimilibus. ſ. e. In prima parte ponitur deciſa petitio. In ſecundi commiſſio, ibi, *Cum igitur.* Et pono caſum litteralem, vt colligitur ex gl. 2. Monaſterium ſancti Martini de Monte vendidit quædam caſamenta ciuibus Viterbien. poſtmodum ſentiens ſe læſum vltra dimidiam iuſti pretij, egit contra dictos ciues emptores condictione. c. *cum dilectis. de emp. & vend.* ſeu l. 2. C. *de reſcin. vend.* vt reſcinderetur venditio, vel alias ſupplerent iuſtum pretium: probauit monaſterium in hoc iudicio ſe fuiſſe deceptum vltra dimidiam iuſti pretij. Sed non determinauerunt teſtes, quanta fuerit illa læſio. Et hæc probatio ſufficiebat, ſi emptores voluiſſent emptionem reſcindere: ſed quia dicebat ſe velle iuſtum pretium ſupplere, fuit dubitatum, nunquid monaſterium poſſet de nouo probare quantitatem exceſſus cùm dicta teſtium fuiſſent publicata, ſiue deceptionis? Et reſpondetur, quòd ſic: quia iſta eſt noua materia, licèt habeat partem incluſam de antiqua, non oportebit iterum probare monaſterium fuiſſe deceptum, ſed de nouo nunc determinabitur quantitas deceptionis, & ſic ceſſat timor ſubornationis, cum ratione adiuncti videatur nouum capitulum, ſicut in ſimili vides, cùm additur, quòd teſtes ſubornati falſum dixerunt. Iuxta no. in *c. licet de probationibus.* & per glo. in *cle.* 2. *de teſti.* hæc colliguntur ex hoc c. & *c. cum cauſa.* j. *de emp. & ven.* quæ in eodem facto loquuntur. Ab. Not. quòd diuerſus modus agendi eſt probare, quòd quis ſit deceptus vltra dimidium iuſti pretij, & probare quantum deceptus eſt vltra dimidium, vnde teſtes recepti in vno articulo publicatis atteſtationibus, eorum poſſunt recipi in alio, nec dicuntur recipi ſuper eodem cap.

† *Aliàs, Vrbeuen.*

† *Aliàs: Vrbeuec.*

† Cap. 2. ti. de emp. & ven. in 3. compil. *Et pro alter vide ... Gaud. Papa.*

a *Ad domũ ſi abſens eſt*, arg. infra de cle. nõ reſi. ex tuæ. ſupra de eo qui mit. in poſſe. ſin. ſecundum Ho. ſtien. putat, quod ſi abſens eſt, ſi poteſt hoc fieri ſine periculo, expectabitur, domi perſonaliter ſibi denuncietur. arg. ff. quæ ſen. ſi ap. re. l. 1. §. cum ex eo. *Et dicit, quod iura, qua dicunt ſufficere citationẽ ad domum ponunt cajus ſpecialẽs remittit tamẽ* ſupra de eo qui mit. in poſſ. ſin. *ſuperiorem al. leg.*

† Cap. 2. e. tit. in 4. compil.

¶ Idem Epiſcopo, & Archidiacono Beneuen. †

¶ *Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quòd ſubiiciatur neceſſitati probandi, poſſunt teſtes etiam antiqui publicatis atteſtationibus produci.*

CAP. XLII.

CVm † cauſa, quæ inter œconomum monaſterij ſancti Martini de Monte: *& infrà.* ¶ Cùm igitur Abbas, & fratres eiuſdem loci probare intendant, quanti pretij venditionis tempore [a] poſſeſſiones prædictæ fuere: Mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos alterutra partium ſuper hoc duxerit producendos: *& infrà.* ¶ Si verò pars monaſterij ad hunc articulum eoſdem teſtes produxerit, quos ad alium [b] probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam aliud eſt probare deceptionis [c] exceſſum, & aliud probare quantitatem valoris.

¶ Idem.

¶ *Recipiuntur, & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, vbi per ſcripturam de ſententia non apparet.*

CAP. XLIII.

ALbericus † miles nobis inſinuare curauit, quòd cùm olim inter ipſum, & C. mulierem Rauennaten. coram Capitulo Rauennaten. matrimonij quæſtio verteretur, tandem lata fuit diuortij ſententia inter eos: poſtea vero dictus miles timens ſibi, & filiis, quos de legitima vxore ſuſcepit, ex eo poſſe præiudicium generari, quòd in ſcriptis [d] redacta non fuit ſententia memorata, ſupplicauit, vt teſtes qui ſententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus. ¶ Ideoque mandamus, quatenus teſtes curetis recipere antedictos, depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam [e] redigi facientes.

¶ Idem Beluacen. Epiſcopo.

¶ *Publicatis atteſtationibus poſſunt produci teſtes ſuper eodẽ articulo, vel directè contrario, qui priùs fuerũt producti in iudicio ſũmario, ſeu extra iudicium. Hoc dicit ſecundùm notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali. Et tunc expone textum in fine ibi, in hoc caſu, ſcilicet, cùm teſtes aliàs producti reproducantur. Panorm.*

CAP. XLIV.

CVm † in tua diœceſi: *& infrà.* ¶ Verùm autem ſi ac-

a ¶ *Tẽpore*] Tẽpus enim cõtractus inſpiciẽdum eſt. j. *de emp. & ven. cum dilecti.* C. *de reſcin. ven. ſi voluntate. in fin. & ff. de eui. ex mille §. 1. & ff. de mino. denique. §. ſcio. &* ſ. *de elect. dudum.*

¶ *Glo. ſeq. opponit, reſpondet, & ex reſponſione aliam ob. infert, cui reſpondet ſecundò quarit, & ſoluit.*

b ¶ *Ad aliũ*] Aliũ articulũ habes. j. *de emp. & ven. cũ cauſa quæ.* & eſt pars iſtius, & olim erat tota integra [b]. ibi probatũ fuit, quòd monaſterium deceptum fuit vltra dimidiam iuſti pretij, non determinando quantum vltra, vnde probari modò debet, quantum valet res vltra dimidiam iuſti pretij. Sed qualiter debuit probari exceſſus deceptionis ſine quantitate valentiæ? Reſpondeo, hoc modo potuit eſſe, quia cùm res eſſet vendita pro decem, teſtes dicebant, quòd res valebat multò plus de xx. ſed non taxabãt quãtò plus de xx. & illud plus debet probari, ſed illi teſtes qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, quomodo admittuntur ad probandum ſecundum? quia ſi tunc fuit interrogatus, quãtũ valebat res vltra xx. & ipſe reſpõdit, quòd neſciebat, non videtur vlteriùs admittendus. Sed intellige, quòd ſimpliciter dixerũt nec fuerũt interrogati de quantitate exceſſus. vel hoc nõ nocet: quia poſtea potuit ſcire, quòd tũc etiã neſciebat, & informare ſua ſentẽtia ex aliis argumẽtis: nec propter hoc eſt cõtrarius ſibi, nec dicuntur teſtes produci ſuper eodẽ articulo, quia ad aliud inducuntur modo, quàm prius: ſic. ſ. *e. veniẽs.* & j. *e. cũ in tua.* primo enim dixerũt teſtes, quòd res valebat vltra xx. modò dicũt præciſè, quòd res valet vltra xxiiij. vel xxv. vel aliam certam quantitatẽ declarãt vltra xx. Sed qualiter hoc probatur? Dico, quòd ex qualitate rei, & quantitate redituum probatur pretium rei. *C. de reſcind. vendit. ſi quis. ff. de re. eo. quæ ſub tu. vel cura. ſi fundum. in prin.* quandoque res æſtimatur, quãtũ põt colligi in quinquaginta annis. in *Aut. de alie. & emphy. contractu. §. ſanctiſſimæ. col. 9.* quandoque etiam conſideratur, quantũ in xx. annis poſſit colligi. in *Auth. de re. eccleſ. non alie. §. quia verò leuius. coll. 2.* vel etiam æſtimatur, ſecundùm quod vendi poterat tunc: quia res tantum valet, quantùm vẽdi poteſt. *ff. ad Tre. l. 1. §. ſi hæres.* nec ex affectum debẽt æſtimari, ſed communi æſtimatione. *ff. ad l. Falc. pretia. in princ.* Ioan. And.

c ¶ *Deceptionis.*] Licitũ eſt contrahentibus admuicẽ ſe decipere [d]. *ff. de mino. in cauſa* 2. *§. in pretio.* verum eſt vſque ad dimidiam, ſed non vltrà vt hic & *C. de reſ. ſin. ven. l.* 2. & *infra de emp. & ven. cum dilectis.* ADDITIO. Sed quare admittitur iſta ſecunda probatio rei, & quantũ valeat: nõne valet probatio ſuperioris, quòd vltra medium fuerunt decepti. ad hoc vt reſcindantur contractus? certè ſic. C. *de reſcind. vend. l.* 2. Sed reſpõdeo, quantum ad reſciſſionem contractus valet prima probatio; ſed quia emptor habet electionem rem reſtituere, & pretium recipere, vel ſupplere, quod deeſt de iuſto pretio: & ideo admittitur probatio ſecunda, vt. in *d. lege* 2.

c *De hoc conſule Theologos.*

d *Leges humana hoc permittunt, ſed in foro animæ aliud eſt ſeruandum, de quo vide B. Tho. 2. 2. q. 77. ar. 1. lib. 6. de iuſt. & iure. q. ar. 1. vbi latiſſimè examinant hunc articulum.*

† Cap. 3. eo. tit. in 4. comp. *Et pro cæteris, videas hoc loco Gaudenũ Papa.*

ALbericus.] In prima ponitur partis petitio. In ſecunda prouiſio, & iudicis datio ibi, *Ideoque.* Abbas.

CAſus. Inter Albericum militem, & C. mulierem vxorem ipſius coram capitulo Rauennaten. matrimonialis quæſtio vertebatur: tandem ſententia diuortij lata fuit inter eos: ſed ſententia non fuit redacta in ſcriptis. Poſtmodum verò contraxit cum alia, de qua filios ſuſcepit, ipſe verò timens ſibi, & filiis præiudicium generari, quia ſententia non fuit lata in ſcriptis: petiit à D. Papa, vt teſtes qui interfuerunt ſententiæ, recipi faceret: vnde mandat quibuſdam, quatenus teſtes qui interfuerunt ſententiæ, recipiant, & depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam redigi faciant. No. quòd ſententia ſuper matrimonio lata tenet, licèt in ſcriptis redacta non fuerit, ſi hoc probetur per teſtes. Item ad cautelam futurorum recipiuntur teſtes, licèt quæſtio non moueatur: & intellige, quòd denunciatio facienda ſit perſonis illis, quorum intereſt teſtes non recipi.

Glo. ſeq. not. dat ſimile, ſignat contrarium, & ſoluit.

d ¶ *In ſcriptis.*] No. quòd ſententia lata in cauſa matrimoniali tenet licet non ſit lata in ſcriptis, & in alio caſu, quem habes. 11. q. 1. *ſi quis cum Clerico.* & *C. de ſen. ex breui. rec. Auth. breuiſſimas.* contrarium habes 2. q. *in primis. in ſi.* vbi de hoc. & *l. ſtatutis.* illa generalia ſunt, hoc ſpeciale fauore filiorum, ſicut in cauſis matrimonialibus multa alia ſpecialia ſunt, vt dictum eſt ſupra vt *lite non conteſtata c.* 1. Bernardus.

e ¶ *Publicam.*] Ad hanc publicationem faciendam vocandi ſunt quos negotium tangit, & etiam hæredes eorum. ſ. *c. ſignificauit.* ſic etiam recipiuntur teſtes ad cautelam futurorum, quia timetur de teſtibus, quòd poſſunt non eſſe tempore litis. ſupra *vt lite non conteſtata.* quoniam tamen differentia eſt inter iſtos teſtes, & illos, vt dictum eſt ſ. eo. ſignificauit. ſic etiam accipiuntur. *ff. ad leg. Aquil. ſũ lege Aquilia.*

e *Vide Archid. in c. ſtatutis.* 2. q. 1. & gloſſam, in c. ſi. de te. in lib. 6.

CVm in tua.] Põt dupliciter ſũmari, primò quod contineat, id quod c. *veniens.* ſ. e. Et ſecundũ hũc intellectũ. h. d. Variato fine agẽdi, publicatis atteſtationib9 licet producere teſtes. Aduerte quòd hæc lectura

lectura procedit, ſi habetur reſpectus ad ſecũdam productionem, vel ad tertiam reſpectu primæ, quia prima productio fuit facta extra iudicium, dum procederetur ſecundùm formam *c. fi. de clande. deſpon.* vt matrimonium poſſet contrahi, non obſtãte fortè infamia in contrarium. Sed ſecunda, & tertia fiunt in iudicio, dum directè agitur ad matrimonium ſeparãdũ propter conſanguinitatem. Sed quoad tertiam productioné nouiſſimè fiendam, reſpectu ſecundæ iam in iudicio factæ, non procedit hîc intellectus, quia in eodem iudicio agitur, & tertia probatio eſt directè contraria ſecundæ: & ſic non deberet admitti publicatis atteſtationibus, per *cle. 2. ǰ. eo. ti.* Ideo legitur aliter, & cõmunius ſic: Publicatis atteſtationibus in cauſa matrimoniali, ſuper eo articulo, vel directè contrario, teſtes produci poſſunt. Et hinc ſpecialiter ꝑ in cã matrimoniali habet hęc litera meliùs quo habet alio iure. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Quanquam.* Abbas.

iuraverũt.

Casvs. Titius, & Meuia volebant contrahere matrimoniũ, poſito bãno in eccleſia publicè, apparuit aliquis denũcians parentelam inter eoſdẽ: demum viri bonæ opinionis, & famæ iurati dixerunt eos poſſe adinuicem copulari, & ſic etiã matrimoniũ eſt cõtractũ: poſtea verò in caſu accuſationis probatũ eſt eos eſſe in gradu ꝓhibito: modò quæritur, qui iſtorum debeant præferri? Papa reſpondet quòd quamuis primi teſtes dixerunt pro matrimonio, & ſecundi contrarium, ſcilicet pro matrimonio dirimendo, valebit dictum ſecundorum: tamen ſi illi primi 11. vel 12. iterum velint iurare, ac dicere illud idem, quod primo dixerunt, præualebit dictum eorum: nec obſtabit exceptio, quòd didicerint teſtificata: quia prius fuit quæſtio denunciationis, & nunc eſt quæſtio accuſationis. Not. quòd propter diuerſum modum agendi ſuper eodem articulo, teſtes iterum poſſunt induci. Item in cauſa criminali non habet locum iſta exceptio, quia partes teſtificata didicerunt.

a *Quo ordine antequam matrimonium contrahatur, denũciari debeãt in eccleſia contrahere volẽtes, præſcribit concilium Trid. ſe. 24. de reform. matrim. cap. 1.*

cuſatore idoneo comparente, per tres, vel quatuor teſtes interiam coniunctos, parentela probaretur, per depoſitiones eorundem poſteriorum teſtium derogetur fidei vndecim, vel duodecim propinquorũ, qui antiquiores tempore, ac præſtantiores meritis ante contractum matrimonium, in contrarium iurauerant †, diſtinguendo perſonas, & gradus, à quibus directè hi, de quorum copula agitur, deſcenderunt: an primi poſterioribus præferantur, nõ immeritò quæri poſſet. ¶ Quanquam autem ad aliud [a], & ob aliud [b] iurauerint tam illi quàm iſti: tamen ſi in ſecundo iudicio priores perſonę iuratæ, deponerent illa eadem, quæ primo dixerunt, abſque dubio eorum teſtimonia præualerent: nec eo poſſent prætextu repelli, quòd partes teſtificata didicerant: cùm talis exceptio locum non habeat in hoc caſu[c].

¶ Idem.

¶ *Excommunicari poſſunt, qui partem impediunt in teſtibus producẽdis. Et denunciandi ſunt teſtes non teneri iuramẽto de veritate nõ dicenda. Et ſi conſanguinei impediũt teſtes alterius de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præſumitur.*

a ¶ *Ad aliud.*] i. quamuis [b] primi teſtes dixerunt pro matrimonio, & ſecundi contrarium & primi in cauſa denunciationis, & ſecundi in cauſa accuſationis, valet dictum ſecundorum, quamuis contra matrimonium deponat.

b *Hæc gloſſula non eſt Bern. nec habetur in antiquis exemplaribus.*

¶ *Glo. ſeq. factum narrat, & obiicit, quòd quæſtio non ſoluitur, & obiectioni reſpondet.*

b ¶ *Ob aliud.*] Cũ enim in modum denunciationis probatũ eſſet, ꝙ fama erat illos eſſe conſanguineos, & quòd eſſet ſcandalum, ſi contraherent: inducti fuerant ad improbandã conſanguinitatem teſtes de illa conſanguinitate, vt omnis ſuſpicio tolleretur, & ſic contraxerunt, vt ǰ. *de ſponſal. cũ in tua.* quæ eſt pars iſtius. Poſtea verò cõtracto matrimonio, accuſatore idoneo cõparẽte, tres, vel quatuor alij teſtes idonei iurarunt illos eſſe conſanguineos, cũ directè accuſabatur matrimonium. Et ita ꝑ diuerſum modum agendi poſſunt iidem, & alij teſtes publicatis atteſtationibus induci ſuper eodem articulo. ſic ȷ̃. *eo. Sement. 2. & arg. ȷ̃. eod. cùm cauſa, quæ inter œconomum.* Sed hic non videtur Papa reſpondere ad quæſtionem propoſitam. Sed dic, quòd eo ipſo ꝙ dixit: ſi in ſecundo iudicio illæ eædem perſonæ iuratæ dicant id, qđ dixerunt in primo, valet dictum eorum: datur intelligi ꝙ valet dictũ iſtorũ, qui ſecũdo ſunt recepti, ſi primi iterum in ſecundo iudicio non introducantur, aut alij: & ita ſecũdũ hoc ſeparentur. Sed nõ videt, ꝙ iſti tres, vel quatuor ꝓferantur prioribus 11. vel 12. licet ad aliud ſint illi inducti, & ob aliud iſti, niſi in ſecundo iudicio tales inducerentur, vel tunc quòd meritò ꝓferrentur prioribus. ȷ̃. *eo. ti. de teſti. & c. in noſtra.* Sed dicas, quòd ſtabitur iſtis ſecundis, ſi alij in contrarium non inducantur, cùm ſit alia cauſa, & alius modus agendi. Bernardus.

Teſtes etiã publicatis atteſtationibus poſſunt induci, ſi varietur modus agendi.

¶ *Glo. ſeq. tripliciter exponit finem, & primam reprobat.*

c ¶ *In hoc caſu.*] id eſt, in cauſa matrimoniali. ſic exponit Io. 3. Et ſecundum hoc patet, quòd ſi aliqua pars probauit conſanguinitatẽ, pars alia publicatis atteſtationibus poteſt improbare conſanguinitatem: vt hic videtur, & *ſupra eod. ſeries.* nam in cauſa matrimoniali etiã poſt ſententiã illud põt fieri, cũ ſententia lata contra matrimoniũ nõ trãſeat in rẽ iudicatam. ȷ̃. *eod.* licet & ǰ. *de ſenten. & re iudicat. & ca. conſanguinei. & 35. q. 9. cap. loci noſtri. §. hic ita reſpondetur in fine.* Sed Ioan. dicit, quòd tales teſtes tunc demum ſunt recipiendi, cùm pars aduerſa proteſtatur ſe velle incontinenti probare conſanguinitatem, ne poſtea ſit præſumptio cõtra ipſam, quòd velit ſubornare teſtes. Sed hoc nõ credo, quia ſiue proteſtetur, ſiue non, bene poſſunt probare contrarium: cùm ſit alius articulus, in quo agitur de falſitate[c] priorum dictorum teſtium. De hoc dictum eſt ſupra eod. ſeries. & c. ex tenore. Et verbum iſtud, quod dicit, in hoc caſu: non ſimpliciter ſic expone, id eſt, in cauſa matrimoniali indirectè: quia nec ibi publicatis atteſtationibus ab eadem parte, de iuris rigore debent teſtes ſuper eodem articulo, & eodem modo induci, nec etiam in cauſa appellationis. *ſuprà eod. fraternitatis. & ſupra de probatio. iniuncti.* vbi de hoc. ſed ſic debet exponi in hoc caſu, id eſt, cùm probata eſt conſanguinitas contra matrimonium poteſt altera pars publicatis atteſtationibus improbare conſanguinitatem, vt in caſu huius cap. cùm agitur de falſitate priorum teſtium, vt dictum eſt, idem eſſet in alio impedimento. ſuprà eodem, ex tenore. Vel ſic poteſt exponi: in hoc caſu, id eſt, cùm aliter agitur in vno iudicio, & aliter in alio, ſuprà eodem veniens. & *c. cùm cauſa, quæ inter œconomum.* Tamen ſi teſtis dicat contrarium in ſecundo iudicio ei, quod dixit in principio, non valet dictum eius, vt hic colligitur. & *ſuprà de probationibus, per tuas. arg. ad hoc. ǰ. de præſump. literas.* alia tamen expoſitio melior eſt.

Conſanguinitas probata poteſt etiam publicatis atteſtationibus improbari.

Et pro intelligentia, ſeu materia videlicet, an, & quando aliquid factum per cõſanguineos, ſeu amicos præſumatur factũ de voluntate alterius, de cuius fauore agitur, vide Oldradum cõſil. 92. incipien. reus habebat.

c *Non poteſt negari, quin directa probatio falſitatis fiat ſuper eode articulo: vt dixi ȷ̃. tit. 1. licet. Et patet in c. eod. tit. teſtibus. Ioan. And.*

CAP. XIV.

CONſtitutis † in præſentia noſtra Archiepiſcopo, & M. Canonico Surrentian. dum ipſe illum de ſimoniæ crimine deferret: *& infrà.* ¶ Cæterùm quoniam a principio proteſtatus eſt prælatus M. ipſius Archiepiſcopi conſanguineos, multa impedimenta per ſuam potentiam præſtitiſſe, quò minùs probationum copiam in noſtra præſentia ſecum haberet, cùm quoſdam induxerint ad iurandum, ne aduersùs Archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus à teſtimonio perhibendo arcere nitantur: Nos ex officio noſtro ſuper hoc prouidere volentes, mandamus, vt generalem feras excommunicationis ſententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis. ¶ Illos autem, quos (vt dictum eſt) iuraſſe conſtiterit, quod contra Archiepiſcopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiuſmodi

† *Cap. 4. eo. tit. in 4. cõp.*

COnſtitutis.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Illos.* Tertium ibi, *Si quis.* Abbas.

Casvs. M. canonicus Surrentinus in præſentia D. Papæ accuſabat de crimine ſimoniæ archiepiſcopum ſuum, & proteſtatus fuit ab initio, quòd conſanguinei ipſius archiepiſcopi multa impedimenta præſtiterunt per ſuam potentiam dicto M. quò minùs copiam probationum ſecum haberet, inducendo quoſdam ad iurandum, ne aduersùs archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus à teſtimonio arcere nitantur: dominus Papa ex officio ſuo volens ſuper hoc prouidere, mandat cuidam iudici, vt generalem proferat ſententiam excommunicationis in omnes illos, qui aliquod impedimentum ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis: & illos, qui iurauerunt non ferre teſtimonium contra archiepiſcopum, denunciet iuramento huiuſmodi non teneri: & ſi aliquis de conſanguineis archiepiſcopi, aliquem de teſtibus ipſius M. præſumpſerit impedire, eundem archiepiſcopum ab officio pontificali ſuſpendat, & faciat manere ſuſpenſum, donec à tali præſumptione deſiſtat: quia non eſt veriſimile, quòd eo inuito talia fiant: quia ſi voluerit, potuit prohibere: vnde debet experiri iudicis auctoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario ſuo. Not. quòd non tenet iuramentum, quo quis adſtringitur non ferre teſtimonium: & eo non obſtante admittitur eius teſtimonium. Item omnes impedientes iuriſdictionem iudicis excõicari debent. Item qui ſubtrahit

ſtrahit aduerſario copiam probationis, oſtendit ſe malam cauſam habere: vnde puniri debet.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & ſoluit.*

a ¶ *Non teneri.*] Et ita iuramentum tale etiam nullum eſt ipſo iure, quamuis videatur poſſe ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, & ideo ſeruandum videtur: ſed in veritate non eſt ſeruãdum, quia expedit peccata nocentum nota eſſe. *ff. de iniu. cũ quis. in prin.* quia & in iudicio veritatem occultare mortale peccatum eſt, præterquam in criminibus. 11. *q.* 3. *quiſquis* ſ. *de crim. fal. cap.* 1. & ideo tale iuramentum illicitum eſt, ſic habes ſ. *eod. intimauit.* vbi de hoc. Et ſic patet hic, & ca. intimauit. quòd temerarium iuramentum nõ repellit aliquem à teſtimonio, ſicut non repellit ab electione. j. *de iureiuran. ſicut.*

b ¶ *Veriſimile.*] Licèt præſumatur, quod illud fiat de voluntate Archiepiſcopi: tamen hãc præſumptionem poteſt Archiepiſcopus elidere. 1. *q.* 4 *quia præſulatus. &* j. *de homi. Petrus.*

c ¶ *Scrupulo.*] 16 *diſt. culpam &* 83. *d. error. &* 23 *q.* 3. *qui poteſt.*

d ¶ *Sanctiones.*] Vt *C. de paſtu. prouidendum. in fi. & in tit. prox. pertinent. &* 3 *q.* 7. *ca. infamibus. Ver. ſi quis autẽ.* Bernard.

CONſtitutis.] Prima pars ponit formam proceſſus, & grauamen appellantis. Secunda dat iudicem ibi, *Mandamus.* Abb.

CASVS. Inter principẽ Bohemorum, & vxorem eius ſororem nobilis viri Marchionis Miſnen. matrimonialis quæſtio vertebatur: ad petitionem ipſius principis Epiſcopus Pragen. citauit vxorem ipſius pro cauſa illa: & dum vellet ad ipſum accedere, & ſuas proponere defenſiones, ipſa fuit prohibita bis, vel ter à ſeruientibus ipſius Epiſcopi, qui prohibuerunt ei ingreſſum ad ipſum: propter quod ad ſedem Apoſt. appellauit, ſed non obſtante appellatione Epũs tulit ſententiam diuortij inter eos: à qua ſententia appellauit: cauſa appellationis commiſſa fuit iudicibus, qui proceſſerunt in cauſa appellationis: tandem cauſa iſta delata fuit iterum ad ſedem Apoſt. vnde Papa cõmittit cauſam iſtam Archiepiſcopo Magdeburgen. & eius coniudici, mandans eiſdem quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiant teſtes, quos ipſa nobilis pro ſe induxerit, vel princeps pro ſua parte, cũ nondum teſtificata didicerint ſuper proceſſu Pragen. Epi. vel proceſſu poſteriorum iudicum duxerint producendos: & ipſa nobilis inducat, ſi voluerit teſtes, quos prius induxit, vel alios, cùm nondum renunciauerit teſtibus producendis. Not. quòd iudex locũ idoneum debet partibus aſſignare. Item ſi teſtes in vno iudicio recepti non ſunt publicati, in alio iudicio poſſunt adhuc iidem, & alij recipi: cùm nondum teſtificata didicerint, nec renunciauerint partes teſtibus producendis. Item cùm dubitatur ſuper proceſſu iudicis, an ſit legitimus, ſuper hoc inquirendum eſt.

e ¶ *Actiones.*] Id eſt, petitiones: quia non eſt inquirendum, cuiuſmodi actio intentetur. ſ. *de iudi. dilecti.* vbi de hoc. & *c. examinata* vel defenſiones: quod melius eſt.

f ¶ *Didicerint.*] Et ita ſi didiciſſent teſtificata, vlterius nõ reciperentur teſtes ſuper iſto proceſſu cauſæ matrimonialis: ſecus videretur, ſi ageretur de conſanguinitate probãda, vel improbãda: vel alio impedimento: vt ſ. *de probationibus cauſa matrimonij.* & ſ. *eodem. fertes.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, finis ſoluit aliam quæſtionem.*

g ¶ *Induxit.*] Sed nunquid iidem teſtes poſſunt ſæpius induci, quouſque fuerint publicatæ atteſtationes? Ita videtur, vt hic, & ſ. *eo. cùm cauſam.* vbi de hoc in gloſſa, quæ incipit, hæc litera. & hoc ſecundum tenorem illius legis. *C. de teſtibus l. Sit. etiam poſt publicationem.* & tamen antequam didicerit quis teſtificata, poteſt producere teſtes niſi renunciauerit productioni, in *Auth. eo. tit.* ſ. *quia verò coll.* 7. quamuis altera pars viderit atteſtationes vt ibi dicitur.

non teneri.[a] ¶ Si quis autem de conſanguineis dicti † Archiepiſcopi aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile[b] non videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret ſcrupulo[c] ſocietatis occultæ, eo quòd ſi voluerit, potuerit prohibere: cùm ſecundùm legitimas ſanctiones[d], iniquam oſtendant † ſe cauſam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatẽ cluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario) eundem Archiepiſcopum ab officio Pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit à tali præſumptione ceſſare.

¶ Idem Magdeburgeñ † Archiepiſcopo, & Prępoſi. Seburgeñ

¶ *Qui teſtificata non didicit, nec renunciauit teſtibus producendis ſuper antiquis articulis, ſeu capitulis, teſtes etiam aliàs productos producere poteſt.*

CAP. XLVI.

ii CONſtitutis † in præſentia noſtra procuratore A. ſororis nobilis viri Marchionis Miſneñ. † & nuncio illuſtris Principis Bohemorum: *& infrà.* ¶ Prageñ. Epiſcopus ad petitionem eiuſdem Principis, ipſa volente ad ipſum accedere, vt ſuas coram eo proponeret actiones[e], ſed à ſatellitibus eiuſdem prohibita, qui ei bis, vel ter prohibuerunt ingreſſum, poſt appellationem ad nos interpoſitam, diuortij ſententiam promulgauit: à qua ipſa fecit ad noſtram præſentiam prouocari: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiatis teſtes, quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel Princeps pro parte ſua (cùm nondum teſtificata didicerint[f]) ſuper proceſſu Prageñ. Epiſcopi, vel poſteriorum Iudicum, duxerint producendos: & nobilis ipſa [pro ſe †] vel teſtes, quos priùs induxit[g], vel alios, ſi voluerit inducere non vereatur, cùm non renunciauerit teſtibus producendis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Ponit concilium duodecim fine quibus ad probandam conſanguinitatem in cauſa matrimoniali, non valet teſtimonium de auditu. Hoc dicit ſumma modo generaliter.*

CAP. XLVII.

ij LIcèt † ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum[h] in conſanguinitatis, & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cùm propter breuem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent[i], vſque ad gradum ſeptimum computando: quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima prouenìſſe coniugia: Statuimus, ne ſuper hoc recipiantur de cætero teſtes de auditu[k] †, cùm iam quartum gradum prohibitio non excedat: niſi fortè † perſonæ[l]

ij LIcèt ex quadam.] Propter multa dicta non recipit cõguam ſummationem. Diuiditur. Nam primò ponit ſex. quæ reſpiciunt perſonas. Secundò alia ſex, quæ reſpiciunt dicta. Secunda ibi, *Teſtes autem.* Abb. Sic.

CASVS. Olim conſtitutum fuit ex quadam neceſſitate, vt in cõputandis gradibus conſanguinitatis, & affinitatis valeret teſtimoniũ de auditu: cùm propter breuẽ hominum vitam teſtimonium de auditu deponere non valebant vſque ad ſeptimum gradum. Quia ex hoc contra legitima coniugia multa pericula proueniebant, ſtatuit concilium, ne ſuper hoc recipiantur teſtes de cætero de auditu, cum prohibitio coniugalis quartum gradum non excedat, niſi fortè perſonæ tales fuerint, quibus ſit fides meritò adhibenda, & ante litem motam teſtificata didicerint ab antiquioribus ſuis, non ab vno: cùm ille ſi viueret, non ſufficeret: ſed à duobus ad minus, nec ab infamibus, & ſuſpectis, ſed à fide dignis: quia abſurdum eſſet illos admitti, quorũ repellerentur auctores: & ſi vnus audiuiſſet à pluribus, non debet admitti vel ſi infames ab hominibus bonæ opinionis illud audiuerint nõ debent admitti: quia infamibus actus legitimi ſunt interdicti. Et teſtes in ſuo adiiciant iuramento, quòd odio, vel amore, timore, vel commodo ad ferendum hoc teſtimonium non procedunt, deſignando perſonas expreſſis nominibus, vel circumlocutione ſufficienti: & ab vtroque latere ſingulos gradus diſtinguant, & iuramento ſuo adiiciant, ſe intellexiſſe à ſuis maioribus, quòd deponunt. & credant ita eſſe, ſed nec tales ſufficiunt, niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in vno graduum prędictorum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere: tolerabilius enim eſt contra ſtatuta hominum relinquere copulatos, quàm coniunctos legitimè contra ſtatuta domini ſeparare. Nota teſtimonium de auditu in cauſis matrimonij hodie ſimpliciter non valere. Item teſtimonium vnius non probat. Item infames à teſtimonio repelluntur. Item non debet admitti ad teſtimonium, cuius auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, teſtis debet ferre teſtimonium. Item tolerabilius eſt, &c.

h ¶ *Inſtitutum.*] 35. *q.* 6. *de parentela.*

i ¶ *Valerent.*] Vt *ff. de grad. non facilè.*

k ¶ *De auditu.*] Niſi ſint graues perſonæ, & aliquos vidiſſet in aliquo gradu pro conſanguineis ſe haberi: vt infrà eodem ſequitur.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

l ¶ *Perſona.*] Nõ intelligas graues appellari illos, qui in dignitate ſunt conſtituti: quia aliud eſt dignitas, quàm grauitas: vt 4. *q.* 3. *placuit. §. item in criminali, verſiculo, in ſecunda lege.* ſed graues dicuntur

a *De materia huius gloſſæ vide S. Thom. & eiuſdem Caiet. 2. 2. q.* 89. *art.* 7. *& Sotum lib.* 8. de iuſt. & iure. q. 1. art. 7.

† *Vox, dicti deeſt in omnibus manuſcr.*

† *oſtendat.*

† *Aliàs ita: Magdeburgenſi Archiepiſcopo, & præpoſito Sebingenium.*

† Cap. 5. eo. ti. in 4 cõp. *Et de intellectu xr. & gloſſarũ vide præ aliis hic Guidonẽ Papa.*

† *Miſinen.*

b *De intellectu huius glo. vide Antonium de Butrio in c. fraternitatis* ſ. eo. *& Bal.* in ca. iurauit de probatio.

e *Idẽ Gul. in Specu. de teſt. §. ſatis vtiliter. ver. quid ſi publicatæ. Vide etiam Hoſtien. in* ſum. eod. tit. §. verum. *& latius Ioan. And. hic.*

† *Hæc duo verba*, pro ſe, *deſunt in antiquis exẽplaribus.*

† *In concilio generali Later. ſub Innoc.* iij. c. 52.

† Cap. 6. eo. tit. in 4. cõpil. *Et declara hanc conſtitutionem, vt per Dominicum* in cap. priſcis. 55. d. *ad. de etiam hic Guidonem Papa.*

† *Vide* l. teſtium. C. eo. & l. in ſumma. ff. de aqu. plu. arcen.

† *Dictis*, forte, *deeſt in concilio. habetur tamẽ in Gregoriana cõpil.*

dicuntur hic, qui non ſunt leues, putà homo bonæ famæ, & opinionis, & antiquus homo, ſicut benemeritus dicitur, qui nõdum demeruit. *ff. de legatis 2. cùm pater. §. rogo. & l. cùm quidam & 3. de ſeru. c. Vnico.* vel ſeniores hic appellantur graues, ad quos recurritur deficientibus teſtibus de parentela. *35. q. 6. cap. 1.* & ſenibus in dubiis, & antiquis factis maior fides adhibetur. *ff. de fi. inſtru. l. vlt. & ff. famil. ercisſ. ſi qua ſunt. & ff. de leg 3. ſi chiram. §. 1.*

a ¶ *Mota.*] Secus eſſet, ſi poſt motam: tunc enim nõ admitterentur.

b ¶ *Suis.*] Quia etiam aliis præferuntur in cõſanguinitate computãda: quia ipſi melius ſciunt ſuam genealogiam. *j. qui matr. accuſar. poſ. videtur. & 35. q. 6. c. 1. & 2.* & non ab extraneis ſciũt: quia illi non ſciunt ita.

¶ *Gloſ. ſeq. primo reddit rõnem textus. Secundo quærit, ar. & ſoluit: ſecundò ſoluit aliud dubium. Tertio ar. inducit ſimile: allegat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Ab vno.*] Quia ille non ſufficeret: & oẽs illi, qui cauſam habẽt ab vno, pro vno ſolo reputantur. *ar. 1. q. 1. ecce. ff. de cond. & demon. cùm fundum. in fi.* ſed[a] à duobus ad minus debẽt audiuiſſe. Sed quid ſi illi duo audiuiſsẽt ab vno? Nõ videtur, ꝙ valeat; & ſecundũ hoc iudex aſcenderet in infinitum: hæc quæſtio nõ procederet: ſufficit ergo, ꝙ audiuerint à ſenioribus ſuis de illa cõſanguinitate: etſi vellẽt teſtificari de eo, quod audiuerũt à quibuſcũque aliis, locũ haberet obiectio[b]. Item & ſi plures eſſent teſtes, & quilibet eorũ audiuiſſet ab alio, quã alter, non valebit teſtimonium, niſi quilibet illorum audiuiſſet à pluribus, à duobus ad minus, vel niſi omnes ipſi coniunctum audiuiſſent à duobus. & ita eſt arg. quod ille non debet admitti, cuius auctor repellitur: ſicut ſcripta illa non debent recipi, cuius auctor reprobatur. *infrà de hæret. fraternitatis. Argu. contra. infra qui maior. accuſare poſ. cùm in tua.* ſed illud locum habet in accuſatore, hoc in teſte.

a *In multis antiquis exẽplaribus hic incipit alia gl. ſuper ver. ſed à duobus ad minus.*

b *Hoc cõtra, maximè cũ non de facili ſcire poſſit teſtis, à quo, vel à quibus habuerunt illi, qui ſibi detulerũt: nec hoc prætextu eſt probatio anguſtãda: dummodo honeſti ſint teſtes. Ioan. And.*

graues extiterint, quibus fides ſit meritò adhibenda: & ante litem motam[a] teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis[b], non vtique ab vno[c]; cum non ſufficeret ille, ſi viueret: ſed duobus ad minùs: nec ab infamibus, & ſuſpectis, ſed à fide dignis, & omni exceptione maioribus: cùm ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorũ repellerentur auctores[d]. Nec tamen ſi vnus à pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod teſtantur, tanquã plures, & idonei teſtes debent admitti, cùm ſecundùm ordinẽ ſolitum iudiciorũ non ſufficiat vnius teſtis aſſertio, etiãſi præſidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi[e] ſint infamibus interdicti. ¶ Teſtes autẽ huiuſmodi proprio iuramento firmantes, quòd ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione[f], vel circũlocutione ſufficienti deſignent, & ab vtroque latere ſingulos gradus[g] clara computatione diſtinguant: & in ſuo nihilominus iuramento cõcludant, ſe accepiſſe à ſuis maioribus, quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficient: niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in vno[h] prædictorum graduum conſtituas pro conſanguineis ſe habere. Tolerabilius eſt enim, aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè, contra ſtatuta Domini ſeparare.

d ¶ *Auctores.*] Arg. quòd infamia non inducit purgationem, quæ ab inimico actore, vel à leuibus perſonis proceſſit. *11. q. 1. in canonibus. & j de accuſationibus. qualiter, & quando 2.*

e ¶ *Actus legitimi.*] Quia perſonis vilibus, & indignis portæ dignitatis non debent patere. *j. de exceſſ. prælat. inter dilectos. & C. de dig. neque famoſi. lib. 12. & C. de infamibus. l. vnica. lib. 10. & ar. 32. q. 5. præceptum.*

f ¶ *Demonſtratione.*] Sic *s. eo. quotiens. & j. de conſangui. & affinitate. tua nos. & s. cùm in tua.*

¶ *Glo. ſequens quærit, & ſoluit. Iterum quærit: ponit opinionem Ioannis, & contrarium ſoluit.*

g ¶ *Gradus.*] Sed nunquid tenetur probare de ſtipite? Non, quia de illo non reperitur cautum, ſed tantùm de lateribus: *vt ſuprà eodem ſerie.* & canon ponit fratres pro ſtipite. *35. q. 5. c. 1. & cap. parentela.* ſufficit ergo incipere à fratribus. *infrà de conſangui. & affin. tua.* Sed quid dices, ſi quidam teſtes probant de vno latere, & alij probant de alio latere tantùm: nunquid probata eſt hæc conſanguinitas? Ioan. dixit, quòd talis probatio ſufficit: & hoc probat taliter, ſi probatur de Martino, quod ſit filius Ioannis, per conſequens probatur, quòd Ioannes eſt pater Martini. Item ſi alij teſtes probant, quòd Bertha eſt filia Ioannis: per conſequens probatur, quod Ioannes pater eſt Berthæ: cùm ergo iudici conſtat, quòd Ioannes eſt pater Martini: item conſtat ei, quòd eſt pater Berthæ: ergo cõſtat ei, quòd Martinus, & Bertha ſunt frater, & ſoror, ſic probata eſt cõſanguinitas illorum. hoc cõcedebat Ioan. & ita nõ ſemper requirũtur, quod teſtes ab vtroque latere notam habeãt cõſanguinitatẽ. Item ſi quis vult improbare conſanguinitatem, ſufficit, quod interrumpat primum gradum. *s. eo. ſerie.* ſed hoc non credo, nec diſcedo ab hac litera, & ab illis iurib. quæ dicunt, quòd ab vtroque latere teſtes debent computare conſanguinitatem. *arg. 35. q. 6. de parentela. & s. eo. quotiens & j. de conſanguinitate. & affinitate tua. & s. eod. cùm in tua.* Ber.

h ¶ *Vno.*] Siue propinquo, ſiue remoto.

¶ Honorius iij. Præpoſito Moliſij Firman. diœceſis.

¶ *Poſt publicationẽ ad petitionem producẽtis interrogari nõ debẽt teſtes, niſi quando dolo, vel negligentia examinatorum ſuper omnibus capitulis interrogati non fuerunt.*

CAP. XLVIII.

PEr † tuas nobis litteras intimaſti, quòd cùm cauſa, quæ ſuper quibuſdam terris vertitur inter Canonicos Sancti Petri ex parte vna, & G. ſancti † Simonis ex altera, tibi fuiſſet ab Apoſtolica ſede commiſſa, dictus G. tribus mẽſibus poſt teſtium publicationem elapſis, teſtes ſuos interrogari poſtulat iterato: & *infrà.* ¶ Nos igitur reſpondemus, illum non eſſe ſuper hoc de cætero audiendum[i], niſi forſan à principio illos interrogari[k] ſuper certis capitulis poſtulaſſet, idque malitioſè, vel negligenter fuerit prætermiſſum.

PEr tuas,] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. Sãcti Simonis ex altera, coram iudice delegato ſuper quibuſdam poſſeſſionibus quæſtio vertebatur: dictus G tribus menſibus poſt teſtium publicationem elapſis, petiit iterum interrogari teſtes ſuos. quæſiuit iudex, quid ſibi ſuper hoc eſſet agendum? Reſpondet Papa illum non eſſe de cætero audiendum, niſi fortè ſuper certis articulis à principio petiiſſet illos interrogari, & iudex id negligenter, vel malitioſe prætermiſiſſet. Nã negligentiam, vel malitiam iudicis parti non debere obeſſe, quo minùs poſt aperturam teſtium iterum interrogentur.

† *De intellectu, & extenſione huius tex. vide Paulũ de Caſtro con. 369. incip. In caſu de quo quæritur. & Io. And. in cã, eũ cauſam quæ inter archiepiſcopum ſuprà. e. qui ſequitur Ale. cõſil. 104. incip. circa primũ vol. 5.*

† *Dictus Sancti, deeſt in omnibus manuſcriptis.*

¶ *Gloſ. ſe. ponit rationem dicti, & ſubdit vnum intellectum, reprobans morãs quorundam.*

i ¶ *Audiendum.*] Cùm atteſtationes ſunt publicatæ, non ſunt teſtes ampliùs interrogandi: quia timeretur ſubornatio teſtium. in *Auth. eo. tit. §. quia verò. coll. 7. & s. eod. fraternitatis.* & ideò cùm poſſint teſtes non induci, nec interrogationes aliquæ ſunt faciendæ, vt *s. eo. conſtitutus. 2.* Ante aperturam teſtium bene poteſt teſtis iterum dicere, & etiam corrigere dictum ſuum, dum tamen incontinenti. *j. eo. tit. prox. præterea.* & iudex ex officio ſuo etiam poſt aperturam teſtium, ſi teſtis obſcurè protulit teſtimonium ſuum, poteſt interrogare iterum teſtem. *j. eo. cùm clamor. & ff. de interrogatoria actione. vbicunque.* ſed hic loquitur, cùm pars plura capitula dedit, ſuper quibus petiit ab initio teſtes interrogari: & ſi negligenter, vel malitioſe iudex omiſit, non debet illi obeſſe malitia, vel negligentia iudicis: vnde iterum debet deponere ſuper illo articulo.

k ¶ *Interrogari.*] Immò videtur, quod de iure meo iterum ſunt examinandi, non obſtante publicatione, cùm ſit aliud capitulum[a] ab illis, ſuper quibus publicatio facta eſt[c]. *ſuprà eo. c. eadem. cauſam, quæ. & cap. cùm venisſet.* ſuper illo verò articulo, ſuper quo teſtes recepti ſunt, nullæ interrogationes eis publicatis ſunt faciendæ: niſi iudex ex officio ſuo, vt dixi, illas viderit faciendas[d]. quidam hoc faciunt de conſuetudine etiam ad petitionem partium: ſed illa conſuetudo contra ius eſt. Bernardus.

a *Forte ſa.*

c *Poſt factã erat publicatio, quia aliquid fuerant interrogati, aliqui non. Ioann. And.*

d *De hac ſuprà c. ti. in 4. gl. in Au. eo tit. § 1. in gloſſ. immò videtur. Io. And.*

¶ Idem Vall. Oleti. & Sacramentiæ Abbatibus Palẽtinæ. & Segobieñ. diœceſis.

¶ *Teſtes probatorios, & reprobatorios probatoriorum reprobare licèt, ſed reprobatorios reprobatoriorum non licèt.*

CAP. XLIX.

iij LIcèt † dilectus filius noſter L. tituli Sanctæ Crucis Presbyter Cardinalis, quẽ pro-

iij LIcèt dilectus.] Nouum eſt, quod inducit hæc decr. priùs nullo iure apertè prouiſum, & hoc dicit in ſumma. Teſtes ſuper principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterum reprobare, & vlterius non eſt reprobationis locus. Vel ſumma clariùs ſic comprehendendo vtrumque intellectum: vt in rubro. Diuiditur, in prima proceſſus narratio: in ſecunda cauſæ commiſſio. Secunda ibi, *Mandamus, quatenus.* Abbas.

† *Diſpoſitio huius decretalis an habeat locum in cauſa matrimoniali, vide per Butrium in c. veniens. 2. s. eo.*

CASVS. Inter Burgenſem Epiſcopum ex vna parte, & clericos S. Mariæ de Caſtro Soret ex altera, coram Cardinali Tree ñ. S. Crucis quæſtio vertebatur: procurator Epi propoſuit ſe adhuc velle dicere contra perſonas teſtium productorum, ſuper negotio principali: mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus recipiant teſtes, quos partes producere voluerint contra perſonas teſtiũ productorum ſuper negotio principali: & ſi rurſus illos pars altera, vel vtraque voluerit reprobare, contra illos probationes admittant, ita quòd vltra non liceat partib. ad reprobationẽ teſtiũ aſpirare: ne diutius negotiũ prorogetur, ſi producẽdi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licẽtia tribuatur. Nota duas reprobationes teſtium fieri poſſe, & non vltra, ne infinitum negocium prorogetur.

† Producere.

† Proponere.

† Vide l. nõ ſoll. nc. & ibi plenè Bart. ff. de legib.

a ¶ *Proponebat.*] Quod ei licebat ſecundũ tenorem illius decre. *ſuprà eod. præſentium.* & ſecundùm ea quæ ibi dicuntur, niſi ei terminus ſtatutus fuiſſet, infra quem hoc facere debuit. *ī. de probatio. licet.*

† Londeñ.

¶ *Gl. ſeq. declarat quod hic dicitur de duabus reprobationibus, vtroq; vel actore ſolo probante.*

b ¶ *Quos.*] Scilicet illos, qui inducti fuerunt ab vtraque parte ad reprobandos teſtes ſuper principali productos. Iſta littera ſic intelligitur: vtraque pars produxerat teſtes ſuper principali: dicitur, ſi vtraque pars vult improbare teſtes inductos contra ſe ſuper principali, illud facere poteſt, & hæc eſt ſecunda productio teſtium, facta contra principales, ab vtraque parte. Item ſi pars altera, vel vtraque vult reprobare teſtes iſtos ſecundo inductos, ad reprobationem principalium, illud poteſt: & ſic eſt tertia productio ad reprobationem teſtium ſecundo loco inductorum: vltra verò ad quartam reprobationem aſpirare non licet propter infinitatem vitandam: ſicut vltra tertiam productionẽ quarta dilatio non eſt danda. *ſ. eod. vltra.* infinitas enim eſt vitanda: vt *C. de ſacroſan. Eccl. vt inter diuinum.* & vt ſit litium finis *ff. pro ſocio. l. vlt. ff. de arbit. non diſtinguemus. §. quæſitum. & ī. de do. finem. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa § ſi quis decem. & C. de iud. apertiſſimi.* Alias non videtur, quòd poſſit intelligi, quin alteri videretur fieri iniuria, putà ſi actor tantũ induxerit teſtes, & reus velit eos reprobare, cõtra reũ debet audiri: & ita eſt ſecunda productio. Item & ſi actor vult reprobare teſtes rei, audiri debet a. & hæc eſt tertia productio, & ſic nõ licet reo vlteriùs producere, & ſic remanet reus inferior b in reprobatione: & imputet ſibi, quòd non produxit teſtes in principali. Et hoc bene colligitur per quandam decr. extra compilationem, miſſam Archiepiſcopo Rothomagenſi ſuper quadam cauſa quæ vertebatur inter abbatem, & conuentum S. Nicolai Andegauẽñ. ex vna parte, & priorem, & conuentum de Spaldig. Lincoñ diœceſis ex altera: abbas, qui fuit actor, produxit teſtes ſuper principali negotio: Prior, & conuentus admittuntur ad reprobandos teſtes ab abbatis productos ſuper principali negotio, & abbas admittitur ad reprobandos teſtes partis aduerſæ inductos, ad reprobationem teſtium abbatis, & vltra non proceditur ad aliquam productionem quæ decr. incipit, *præſentium* & ponitur in iſto tit. [*lib. 6.*] Vterque enim actor, & reus duas tantum debet habere reprobationes c, & hoc cùm vterque produxit teſtes ſuper principali negotio. in quo caſu loquitur decre. Bern.

† Pro intellectu huius decretalis, vide cum. in ca. ex parte. ī. de arbit.

a Concord. l. quis, ſecũdùm Cyn. & ibi Bart. C. eod.

b *Idem in actore, vbi ſolus reus probauit per teſtes in principali. Ioan. And.*

c *Si verò actor ſolum probauit in principali, quilibet habebit vnam tantũ, & ſic ſemper in numero erit æqualitas. Ioan. And.*

PRæſentata.] Diuiditur, nam in prima ponitur partis petitio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Diſcretioni.* Abb. Sic.

curatoribus Burgeñ. Epiſcopi, & Clericorum ſanctæ Mariæ de Caſtro Soret, dedimus auditionẽ, ea quæ procuratores ipſi proponere voluerunt, audierit diligenter: quia tamen procurator dicti Epiſcopi contra perſonas teſtium productorum in principali adhuc ſe velle dicere † proponebat a, & infrà. ¶ Mandamus, quatenus receptis teſtes, quos contra perſonas productorum ſuper principali negotio partes duxerint producendos: quos b ſi rurſus pars altera, vel vtraq; voluerit reprobare, † contra illos probationes admittere procuretis, ita quòd vltra nõ liceat partibus ad reprobationem teſtium aſpirare, ne, ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps, partibus licentia tribuatur, negotium diutiùs protelari contingat.

¶ Idem Præpoſito, & magiſtro G. & R. Lauduñ. † Canonicis.

¶ *Atteſtationes receptæ per arbitrũ, fidem faciunt in iudicio, ſi teſtes mortui ſunt: ſi viuunt, eſt in optione illius cõtra quẽ teſtes producti ſunt, an velit atteſtationes recipere, an teſtes de nouo deponere. Et adde etiam ſi atteſtationes publicatæ ſunt, & hoc vltimũ non eſt in l. fin. C. eo. vbi ponitur caſus huius decre.*

CAP. L.

PRæſentata † nobis Sueſſionen. Archidiaconi petitio cõtinebat, quòd cùm inter R. quõdam prædeceſſorẽ ſuũ ex vna parte, & Capitulum ſancti Petri Sueſſioñ. ex altera, ſuper iuriſdictione, quam idem Archidiaconus ſe in dicta Eccleſia ratione Archidiaconatus proponebat habere, quæſtio verteretur, tandem Cancellarium Pariſieñ. & magiſtros R. Remeñ. & P. Britoñ. Canonicos † ſuper hoc arbitros elegerunt: qui cum ſuſcepto arbitrio adeo in negotio proceſſiſſent, quòd productis teſtibus, & depoſitionibus publicatis, receptiſque allegationibus vtrorunque, & actis omnibus redactis in ſcriptis, ſigillorum ſuorum impreſſione ſignatis, arbitrium proferre deberent, vnus ipſorum viam fuit vniuerſæ carnis ingreſſus, & alius † in Archiepiſcopum c Ebredunen. † aſſumptus, qui diſtat per duodecim dietas, & ampliùs ab eiſdem. Vnde cum prædicto R. ſolo d, minimè arbitrari valente, videatur arbitrium e expiraſſe.

¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus cauſam iuxta huiuſmodi acta f fine debito terminetis, optione Capitulo reſeruata, vt vel recipiant depoſitiones eorum, qui ſuperſunt productorum teſtium, contra eos: vel eas reſpuentes conſentiant vt iidem teſtes admittantur iterum: ſaluo iure quod in vtroque caſu g eidem Capitulo

CASVS. Inter Archidiaconum Sueſſioñ. ex parte vna, & capitulum ſancti Petri Sueſſioñ. ex altera, ſuper iuriſdictione, quã idem archidiaconus ſe habere in dicta Eccleſia ratione Archidiaconatus dicebat, quæſtio vertebatur: tandem vt ad concordiam peruenirent cancellarium Pariſieñ. & magiſtros R. Remeñ. & P. Britoñ. clericos ſuper quæſtione illa arbitros elegerunt: qui ſuſcepto arbitrio vſque ad ſententiam proceſſerunt, & cum ſententiam proferre deberent, vnus illorum deceſſit, & alius in archiepiſcopum Ebreduneñ. eſt aſſumptus, qui diſtat per duodecim dietas ab ipſis: & ſic arbitrium expirauit, cum alter ſolus in ipſo procedere non valeret: vnde petiit Archidiaconus. ſibi ſuper hoc prouideri: mandat Papa quibuſdam, quatenus cauſam ipſam ſecundùm acta coram arbitris habita debeant terminare, reſeruata capitulo optione, vel recipiat depoſitiones eorum teſtium productorum, qui ſuperſunt cõtra eps: vel ſi eas admittere noluerint, conſentiant, vt iidem teſtes itèrum admittantur, ſaluo iure, quod in vtroque caſu competit ipſi capitulo tam in perſonas teſtium, quàm in dicta. Nota, quòd per mortẽ arbitrorum arbitrium eſt finitum. Item in optione eſt illius, contra quem teſtes inducti ſunt coram arbitris, ſi teſtes viuunt, admittere illorum atteſtationes, vel vt iterum inducantur coram iudice: & ſic in caſu iſto teſtibus publicatis, iterum iidem teſtes inducuntur. Item contra perſonas teſtium coram arbitris productorum poteſt opponi.

† Clericos, legitur in aliquot antiquis cod.

† Alter.

† Ebreduñ.

† Ebredeñ.

c ¶ *In Archiepiſcopum.*] Vnde non debebat compelli ſententiam dicere. *ff. de arbit. non diſtinguemus. §. ſacerdotio d. & l. licet. & ff. de vacat. mune. l. prætor. 1. reſp. in fin.*

¶ *Gl. ſe reci. per g. cùm hic dicatur, quod vnus ex tribus ſolus, &c.*

d ¶ *Solo.*] Nec etiam cum altero, niſi ex forma compromiſſi hoc facere poſſent: nam cùm in tres cõpromittitur, nõ poſſent ideo tertio mortuo, vel abſente iudicare, niſi hoc incontinenti in compromiſſo ſit actum. *ff. de arbit. Pedius in fin. & l. item ſi vnus. § item ſi plures. & §. vlt. & l. ſicuti. & l. non diſtinguemus. §. cùm in plures, & ī. de offic. deleg. vno delegatorum. & ſ. de teſt. Raynutius. & cap. Raynaldus.* ſic etiam in delegatis. *ī. de offic deleg. cap. cauſam matrimonij & cap. vnico. & ff. de re iud. c. duo.* Bernardus.

d *Dicit P. quod ibi laicus per receptionem ſacerdotij non tenebat ſeruum, & ſuper iudicem laicum cõpello nõ poterat: quæ ratio hic ceſſat, ſit argumento de qua dixi ſuper ver. ſolo. Ioan. And.*

e ¶ *Arbitrium.*] Id eſt, compromiſſum. compromiſſum enim per mortem alterutrius arbitrorum expirat. *ī. de offi. deleg. vno.* e arbitrium non poſſet expirare: quia non latum erat.

f ¶ *Acta.*] Sic patet, quòd teſtes recepti coram arbitre valent in iudicio. hoc eſt ſimpliciter verum de iis, qui iam ſunt mortui: de aliis qui viuunt, eſt in optione illius, contra quem inducuntur, vt depoſitiones eorum admittat, vel eis repulſis iidem teſtes iterum producantur, vt hic dicit & *C. de teſt. l. vlt.* ſaluo iure obiiciendi tam in perſonas teſtium, quàm in dicta: vel in vtroque caſu, vt in dicta l. vnde ſumptum eſt, quod hîc dicitur. & idem *C. de arbit. l. pen. in fi. & ī. eo. cauſam, quæ inter Archiepiſcopum arg. ſed ibi alius articulus eſt.*

e ¶ *Facit l. itẽ ſi vnus. §. item ſi plures. & l. ſi inter. & l. ſicut. ff. de arbit.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

g ¶ *Caſu.*] Scilicet cũ vult atteſtationes illorũ, qui ſuperſunt ratas habere, vel ſi vult, quòd iterum producantur: vtroque iſtorum caſuũ poteſt obiicere in perſonas eorum, vel in dicta. Sed nunquid in perſonas eorũ, qui mortui ſunt? Credo, quòd poſſit obiicere, vt

dixi

dexi. ſ. vt lit. non conteſta. quoniam. & eſt verum, ſicut & in dictis eorum. C. eo. tit. l. vlt. Ber.

N*Vper nobis*] Communiter diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam presbyter A. nomine, ordinem fratrum Minorum intrauit cauſa probationis, & poſtmodũ nulla facta profeſſione exinde infra annum exiuit: ſed fratres ipſum ſuper hoc moleſtabant: vnde petiit à Papa ſibi ſuper hoc miſericorditer prouideri: mandat Papa Pen. ñ. epiſcopo, vt ſi res aliter ſe haberet, denunciaret illum ad obſeruationem illius ordinis non teneri: coram epiſcopo Guſtos fratrum ad probãdum, quòd idem presbyter profeſſionem feciſſet, quoſdam teſtes de ordine ſuo induxit: qui depoſuerunt ſuper hoc non iurati, contradicẽte ſ. dicto presbytero: vnde presbyter illud ſignificauit domino Papæ, & ipſe reſpondet epiſcopo, quòd non eſt credendum teſtimonio alicuius, quantumcunque religioſus exiſtat, in præiudicium alterius: niſi iuratus depoſuerit. Nota, quod nulli credendum eſt in præiudicium alterius, niſi ſit iuratus.

† *Videto præ aliis hic Guidonem Papã, & de materia, quod non credatur teſti niſi iurato, vide Felinum in c. litteris. de præſump. & Decium conſil. 91. & 110.*

† *Coriſopoteñ.*

† *Ciſterciñ.*

† *De materia vide latè per Caſſaneum in catalogo glor. mun. p. 3. conſider. 47. 49. & 50.*

† *In C. Barbatia ita: & monac. monaſterij sãcti Maur. Ciſterc. &c.*

competit, tam in perſonis teſtium, quàm in dictis.

¶Idem Peññ. Epiſcopo.

¶*Non creditur teſti etiam religioſo, qui ſine iuramento depoſuit.*

CAP. LI.

NVper † nobis A. Presbytero ſupplicante innotuit, vt cùm ipſe ordinem fratrum Minorum cauſa probationis intraſſet, Cuſtos ad probandum, quòd idem Presbyter profeſſionem feciſſet, quoſdam ordinis [a] ſui teſtes induxit, qui depoſuerunt ſuper hoc (contradicente [b] dicto Presbytero) non iurati: *& infrà.* ¶Reſpondemus, quòd nullius teſtimonio, quantumcunque religioſus exiſtat (niſi iuratus [c] depoſuerit) in alterius præiudicium debet credi.

¶Idem Coroſopiteñ. † & Trecoreñ. Epiſcopis.

¶*Diligẽter, & ſigillatim examinandi ſunt teſtes, ſupple, etiamſi agitur de vita, & miraculis alicuius canonizandi. Abbas.*

CAP. LII.

VEnerabili † fratre noſtro Epiſcopo, & Capitulo Coriſopiteñ † ac vniuerſis Abbatibus apud Ciſterc. † in generali Capitulo congregatis: *& infrà.* ¶Diſcretioni veſtræ mãdamus, quatenus teſtes, quos Abbas, & Monachi ſancti Martini Ciſterciẽ. ordinis ſuper vita, & miraculis [d] piæ memoriæ M. Abbatis, monaſterij ſupradicti duxerint producendos, examinare ſigillatim [e] curetis, cum ea diligentia [f], quæ ſolet, & debet in receptione † teſtium adhiberi.

¶Gregorius IX.

¶*Iterum examinandus eſt teſtis, qui obſcurè depoſuit: ſupple in, ex iudicis officio.*

CAP. LIII.

CVm † clamor validus contra Archeronti ñ. [g] Archiepiſcopum ſuper ſimonia, & aliis criminibus aſcendiſſet, Melfi reñ & Rubeñ. Epiſcopis dedimus in mandatis, vt ſuper his diligenter veritatem inquirerent: *& infrà.* ¶Verùm quia apertis atteſtationibus L. & G. ſuper ſimonia ita depoſuere confuſè [h], quòd ex dictis eorum non poteſt veritas declarari: Mandamus, quatenus examinetis eos iterum diligẽter, & tam eorum, quàm aliorum, quos receperitis, teſtificata, ſub ſigillis veſtris nobis fideliter referatis.

¶Idem.

¶*Perſeuerans in crimine, etiam in ciuili repellitur à teſtimonio: emẽdatus verò non infamis admittitur in ciuili, & etiam criminali mota ciuiliter: fallit in periuro qui in criminali repellitur.*

a ¶*Ordinis ſui.*] Quod facere potuit. ſ. eo. *cum nunciis.* & c. *inſuper. &* j. *de verbor. & ſi Chriſtus. in fin.* 1. q. 2. *ſuper prudentia.* & illi præcipuè ſunt admittendi: cùm talis profeſſio in eorum præſentia fiat: quæ etiam per alios non poſſet ita bene probari, quia ad talia non vocantur. ſ. eod. *veniens. in fi.*

a De materia huius glo. quando credatur vni teſti, tractat Antonius Gabrielius l. 1. com. concl. tit. de teſtibus. cõcl. 2.

b De hoc infrà eo. teſtimonium.

c Item cõtra 11. q. 1. quicunque. aliàs incip. omne dic. quod primus priuilegium epiſcoporũ, quod eis cõceſſit imperator in cauſis, quæ vertuntur in iudicio ſeculari: nã de eccleſiaſtico, vel eccleſiaſticis nullum priuilegium dare poſſet ſecundùm Io. ad quod alle. Hoſt. de re ec. nõ ali. c. fin. de deci. tua. Io. And.

b ¶*Contradicente*] Secus ſi volente, & conſentiente: quia tunc bene valet teſtimonium ſ. eod. *tuis.*

¶*Gloſſa ſequen. alle. 2. concor. de iuramento, & 3. de vno ſolo, vt. vtrumque ſignat contrarium de ſex canonibus, & ſoluit, & dat caſum exceptum.*

c ¶*Niſi iuratus.*] Sic [a] 4. q. 3. c. ſi teſtes ſ. item iuriſiurandi. & C. eo. tit. iuriſiurandi & 3. q. 9. *hortamur.* & vni teſti non creditur. ſ. eo. *veniens. & c. licet vniuerſis.* Niſi ſit iuratus, ſiue non in alterius præiudicium, vt hic *in fi. &* 33. q. 2. *admonere. Arg. contra, quòd vni creditur etiam non iurato* 38. *diſt. de Syracuſana* 86. *di. tanta.* 8. q. 3. *talia. &* 57. *diſt. nobiliſſimus. &* 23. q. 4. *inter querelas &* 20. q. 1. *præſens clericus.* Sed in his nõ creditur niſi quoad præſumptionem, ſed ad plenam probationem non. Quandoque tamẽ bene creditur vni, quando nõ fit præiudicium alicui, putà vtrùm aliquis ſit baptizatus, vel vtrũ eſſet eccleſia conſecrata *de cõſecr. diſt. 4. paruulos. & c. cum itaque.* & vbi quis vult probare ſe egiſſe pœnitentiam per confeſſorem ſuum [b]. & j. *de ſimo. nemo. arg.* j. *de pæ. & remiſ. omnis vtriuſque* [c].

VEnerabili.] In prima parte ponitur petitio. In ſecunda teſtium recipiendorum commiſſio ibi. *Diſcretioni.* Abbas Siculus. Casvs. Multi epiſcopi, & Abbates, & alij viri religioſi apud Ciſter. in generali capitulo congregati, domino Papæ ſignificauerunt, quòd meritis bonæ memoriæ M. quondam abbatis ſancti Martini ordinis Ciſtercieñ. Coriſo. diœceſ. à domino multa miracula apparuerunt, vnde ſupplicarunt eidem, vt ipſum catalogo ſanctorum faceret annumerari. Vnde mandauit quibuſdam, vt diligenter veritatem inquirerent ſuper vita, & miraculis dicti abbatis, & eam ſibi ſignificarent: ipſi receperunt multos teſtes, & eos domino Papæ remiſerunt: dominus Papa inuenit ex relatione ipſorum inquiſitorum, quod teſtes illi non erant recepti ſecretò, & ſigillatim, cum ea diligentia quæ ſolet in teſtibus adhiberi: vnde non adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat epiſcopis præſentibus, quatenus teſtes, quos abbas, & monachi ſancti Martini Ciſterc. ſuper vita, & miraculis piæ memoriæ M. abbatis monaſterij ſupradicti, duxerunt producendos, ſigillatim, & ſecretò examinare procurent, cum ea diligẽtia quæ ſolet, & debet in receptione teſtium adhiberi. Nota, quod teſtes ſigillatim, & ſecretò ſunt examinandi, alias non valent.

¶*Glo. ſe. tractat, quare copulat hæc duo inquirenda de vita, & miraculis.*

d ¶*Super vita, & miraculis*] Non ſolùm de miraculis, ſed etiã de vita eſt inquirendũ: quia etiã miracula fiunt quandoque per malos [d]. nam Petrus faciebat miracula, & Simon magus faciebat multa, & magi ſimilia Moyſi: vt 2. q. 1. *tentamus.* & antè neceſſe eſt, vt ſciãmus illa impetraſſe de Deo, quæ martyres mandant. 50. *diſt. ſi quis præpoſtera.* & j. *de hære. cum ex iniuncto.* & ad hoc vt aliquis pro ſancto habeatur, priùs ab Eccleſia debet approbari. j. *de reli. & vener. ſanct. c. 1. ne aliqui vanis figmentis decipi valeat:* vt eo. tit. c. 2.

† *receptionibus.*

d De hoc articulo vide D. Th. 2. q. 78. ar. 1.

† *Vide Archid. in c. vt officium. §. verum. de hær. l. 6. & Eymericum in Directorio Inquiſitorum. p. 3. q. 62. & quæ ibi dixi l. 1. aduocatio. Schol. 119.*

¶*Glo. ſeq. inducit exemplum, & rationem, & dat duo ſimilia: ſcilicet de electione & confeſſione.*

e ¶*Examinare ſigillatim.*] Secretò enim, ſiue ſigillatim teſtes examinandi ſunt. *arg. C. de teſti. nullum &* j. *de acc. inquiſitionis.* & etiam vota canonicorum in electionibus faciendis inquirenda ſunt ſecretè ſ. *de elect. quia propter.* ſicut Daniel ſecretò, & ſeparatim examinauit illos ſacerdotes, qui accuſabant Suſannam. Et ideo examinandi ſecretò, & ſeparatim: quia vnus inſtrueret alium, & ſequeretur dictum alterius: & ita non poſſet falſitas eorum facilè deprehendi. ſic etiam in præſentia quis debet ſolus ſuo ſacerdoti confiteri peccata j. *de pæ. & remiſ. omnis vtriuſque.*

f ¶*Diligentia.*] Quæ ſolet adhiberi: immò etiam cum [e] maiori: quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideò cautiùs eſt agendum 42. *diſt. quieſcamus &* 61. *diſt. miramur. &* 9. q. 2. c. vlt. *& ff. ad Carbo. l. 1. § 2.* ne aliqui vanis, & falſis decipiantur figmentis: vt j. *de reliq. & vene. ſanct. c. 2.* Ber.

e Quot, & qualia exigantur in canonizatione Sanctorum, latè tradit Caſſaneus in catalogo gloriæ mũdi p. 3. conſid. 50.

C*Vm clamor.*] Diuiditur: quia in prima ponitur querela: in ſecunda mandatum ibi. *Mandamus, quatenus.* Abbas Siculus.

Casvs. Archiepiſcopus Archerontinus ſuper ſimonia, & aliis criminibus erat apud dominum Papam multipliciter infamatus: vnde frequentibus clamoribus excitatus, dedit duobus epiſcopis in mandatis, vt ſuper his diligenter inquirerent veritatem, & ſibi, quod inuenerint, reſcriberent diligenter, ipſi ſuper ſimonia, & aliis exceſſibus teſtes receperunt, & eorum atteſtationes remiſerunt domino Papæ: apertis atteſtationibus L. & G. ſuper ſimonia ita confuſè depoſuerunt, quòd ex dictis eorum veritas non poterat declarari: vnde iterum mandat Papa, quatenus teſtes illos examinent diligenter, & alios, qui ſuper hoc ſciuerint veritatem, & dicta illorum, & aliorum, quos receperint, ſub ſigillis ſuis domino Papæ remittant. Not. quòd iudex, qui ex officio inquirit, iterum poteſt examinare teſtes, qui obſcurè dixerunt poſt ipſorum publicationem: ſecus credo in ordinario iudicio.

g ¶*Archerontin.*] De iſto archiepiſcopo habes j. *de colluſ. c. vlt.*

¶*Glo. ſeq. dupliciter obiicit. contra eb. alleg. & ſoluit.*

h ¶*Ita dep. ſuere confuſè.*] Sed quare hic percipit Papa apertis atteſtationibus illos iterum examinari, cùm debet fieri interpretatio contra illum, qui teſtes ipſos produxit. ſ. *de probat. in præſentia.* & obſcuritas ei obeſſe potiùs debet, qui potuit ei apertiùs declarare:

ff. de contrahenda emptio. Labeo. & *l. cum in lege. ff. de pact. Veteribus.* & verba interpretanda ſunt contra ſtipulatorem. *ff de Verb. obligationib. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus.* & præterea timeri poteſt ſubornatio teſtium: & apertis atteſtationibus non ſunt vlteriùs teſtes iidem, vel alij recipiendi ſuper eodem capitulo: vt *ſ. eod. fraternitatis in tex.* & *in glo.* & *c. conſtitutus.* 2. *Arg. contra, quod obſcuritas non nocet ei, immò quod vtile eſt ei, accipiendum eſt. ff. de iud. ſi quis intentione.* a Dicas, ꝙ iudex ex officio ſuo hoc facere debet, & præcipuè hîc, vbi agebatur ex officio iudicis per inquiſitionem, non ad petitionē alicuius, ſed ad clamorem, & famam. *ꝗ. de collu. dete. c. Vlt.* quod eſt pars iſtius, & maximè in crimine ſimoniæ, de quo fiebat inquiſitio.

† *De materia huius decre. Vide Albericum trac. de ſtatutis* p. 4. q. 71. & 72. & *plenè per Archid.* in c. paruuli.[a] 22. q. 5. *huc referas Burch.* l. 2. decr. c. 164.

a *Vide de* reſtit. ſpol. c. cùm ad ſedem ſuper gloſ. 2.

CAP. LIIII.

TEſtimonium† eius, cui ab aduerſa parte opponitur crimē, meritò reprobatur in criminali cauſa, ſiue ciuili, ſi in ipſo crimine perſeueret. [a]¶Si verò ſit de crimine emendatus [b], & cum non comitetur infamia, non eſt in cauſa ciuili, vel etiam cùm de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij[c]) repellendus. ¶In criminali autē ſi in alio iudicio, inſtituta accuſatione cōtra ipſum, de crimine conuictus extitit, vel confeſſus [d]: vel ſi nunc per exceptionem exinde conuincatur: aut grauata ſit eius opinio [e], pro eo quòd quandoque fuit tali modo repulſus quāuis in hoc caſu [f] non excluderetur in cauſa ciuili [g], poteſt à teſtimonio (licet egerit pœnitentiam) remoueri.

Et ideo ſi obſcurè dixit, iterum examinetur teſtis, & declaret, ſiue interpretetur dictum ſuum: quia in ambigua oratione ſpectatur ſententia eius, qui eam protulit. *ff. de regulis iuris.* in ambiguis orationibus & qualitercunque poteſt iudex inquirere veritatem, inquirere debet. 30. *q.* 5 *iudicantem.* & ante publicationem, & poſt quandocunque viſum fuerit iudici, poteſt interrogare. *ff. de interrog. act. Vbicunque.* & *ꝗ. de fide inſtr. cùm Ioannes Verſ. ſi* & quia publicæ vtilitatis intereſt, ne crimina maneant impunita. *ꝗ. de ſententia excommu. Vt fama.* circa fi. ne ad malitiam quiſquam proſiliat. *C. de pœn. ſi operis.* & magna ratio ſuadet ob maleficia pœnas ſolui. *ff. de fideiuſſo. ſi à reo. §. illud quod.* vnde talis confuſio debuit declarari. *ff. de teſtam. hæredes palam. §. qui verò* Bernardus.

TEſtimonium eius, cui ab aduerſa parte.] Sunt duæ partes. Prima tractat de crimínoſo perſeuerante. Secunda verò de emendato ibi, *Si verò.* Secunda ſubdiuiditur. In prima tractat de emendato, qui producitur in ciuili, vel in criminali mota ciuiliter. In ſecunda de illo, qui producitur in criminali mota criminaliter ibi, *In criminali.* Abb. CASVS. Teſtis inductus eſt in aliqua cauſa ciuili, vel criminali: ab aduerſa parte opponitur crimē ipſi teſti, vt à teſtimonio repellatur, probatum eſt crimen contra ipſum, quæritur, an valeat teſtimonium eius? Dicit Papa, ſi teſtis adhuc in crimine perſeuerat, ſiue cauſa ciuilis ſit, ſiue criminalis, teſtimonium eius non valet. Si verò ſit emendatus de crimine, & cum non comitetur infamia, non debet repelli à teſtimonio in cauſa ciuili, nec in criminali, cùm ciuiliter de crimine agitur. præterquam pro reatu periurij: quia periurus nullo caſu ad teſtimonium admittitur. In criminali verò cauſa ſi conuictus fuit de crimine in alio iudicio, inſtituta contra ipſum accuſatione, vel modò etiam per exceptionem exinde conuincatur, vel ſi grauata ſit opinio eius, pro eo quòd quandoque fuit in tali modo repulſus, poteſt remoueri à teſtimonio, licèt egerit pœnitentiam. Sed in hoc caſu vltimo cùm ſit grauata eius opinio, non repellitur in cauſa ciuili. Nota, ꝙ teſtis qui crimine detinetur, ſecundùm canones non admittitur ad teſtimoniū in aliqua cauſa, ſi eſt emendatus, admittitur cum diſtinctione prædicta.

a ¶*Crimine perſeueret.*] Nota, ꝙ teſtis qui in crimine detinetur, ſiue in ciuili cauſa, ſiue in criminali repellitur, vt hic patet: quia non eſt credendum contra alios eis, qui in criminibus implicantur. 3. *q.* 11. *neganda.* & *non eſt.* & *q.* 7. *qui ſine peccato. &c. poſtulatus.* & quandiu in culpa fuerit, teſtimonium ferre non poteſt. 32 *q.* 5. *præceptum.* Nec crimínoſus crimínoſum accuſare poteſt: vt in prædictis iuribus: quia de quo minus videtur, &c. 3. *q.* 7. *c. infames §. porro. in fi.* & 1. *q.* 1. *multi.* circa prin.

¶ *Glo. ſeq. adiuuat tex. in eo quod loquitur de emendato.*

b ¶*Emendatus.*] Vnde admitti debet, quia iam incipit eſſe, quod non fuit 50. *diſt. ſeruum.* & dicitur in canone, age pœnitentiam, & prima opera fac. 50. *diſt. quia tua.* & *c. dño ſancto.* & *ꝗ. de ſimo. per tuas.* & *ff. de ædil. edi. quod ita.* & hoc in cauſa ciuili, & criminali, cùm ciuiliter agitur, vt hîc. & *c. per tuas.* ita ꝙ ex illo non remānſerit ſub nota infamiæ acta pœnitentia: quia repellitur tunc propter infamiam [b] *ꝗ. tit. prox. præterea.* putà ſi eſſet condemnatus de furto ſuo nomine: quia non poteſt facere iudex qui condemnatum de furto ſuo nomine non ſequatur infamia. *ff. de furt. non poteſt.* Et aliis modis poteſt notari: vt 3. *q.* 7. *c. infames. §. porrò. in fi.* Quia licet per pœnitentiam animas ſaluare poſſumus, infamiam tamen abolere non poſſumus. 2. *q.* 3. *Euphemium. § hic colligitur.* & ſic pœnitentia non prodeſt eis quantum ad hoc, quòd actus legitimi ſūt infamibus interdicti. *ſ. eod. licet ex quadā.* niſi priùs fuerint in integrum reſtituti. 4. *q.* 3. *c. ſi teſtes. § item l. Iulia.* 2. *q.* 3. *c. ſi quem. § præuaricator. in fi.* & infamibus portæ dignitatis non debent patere. *ꝗ. de exceſ. præla. inter dilectos. C. de infa. l. Vnica. lib.* 10. & *C. de digni. neque famoſis. lib.* 12. & ferre teſtimonium dignitas eſt. 32. *q.* 5. *præceptum.* Item poteſt aſſignari contrarium. *ꝗ. de ſimo. per tuas.* vbi dicitur, ꝙ in crimine cum ciuiliter agitur, viles teſtes, & non emendati recipiuntur. hîc videtur à contrario ſenſu, quòd non recipiuntur. Solue, vt ibi dicitur.

b *Ciuilem licèt ſecus ſit, de canonica, ſecundùm Io. qui dicit prin.* c. intelligēdū de crimine, *de quo teſtis non eſt condemnatus, nec ipſo iure infamis: quodcunque horū eſſet, repelleretur etiam poſt ſententiam etiam in ciuili. Fatetur tamē, quòd alij dicunt aliter, & de hoc* 6. q. 1. c. 2. *Io. And.*

c ¶*Periurij.*] Periurus enim poſt quantamcunque pœnitētiam ad teſtimonium ampliùs non recipitur: vt hic patet, & 6. *q.* 1. *quicunque.* & 22. *q.* 5. *paruuli.* & *c. ſi quis.* & *ar.* 2. *q.* 7. *non poteſt.* & *ꝗ. de præſump. litteras* [c]. & qui ſcienter venit contra iuratam tranſactionem, infamis eſt. *C. de tranſac. ſi quis maior.*

c *Adde ratione: quia efficitur infamis:* l. ſi quis maior. C. de trāſa. & l. quotiēs, C. de dig. l. 12. d. *Vide Baldum & Imolam in* l. 2. §. inſpectio. ff. quē ad. teſt. aper. & *Gemmianum* in c. ſciēdum. 29. di. *adde Bal.* in l. in ciuile. ff. de legibus.

d ¶*Confeſſus.*] Qui n. in iudicio cōdemnatus fuit de crimine, ſufficit ad hoc, vt à teſtimonio repellatur in cauſa criminali, licèt egerit pœnitentiam. nec neceſſe eſt, vt ampliùs conuincatur: vt hic patet. nec talis admittitur ad purgationem alicuius. *ꝗ. de pur. can. conſtitutus.* ſic & *ꝗ. de excep. denique. §.* 1. vbi repellitur à teſtimonio, qui conuictus fuerit de crimine, vel confeſſus. Et intellige. *ſ.* illum ſecundùm iſtam decre. vt repellatur in criminali cauſa, ſi egit pœnitentiam: ſi non egit, repellatur etiam in ciuili, ſi in crimine perſeuerat: vt *ſ.* diximus.

¶ *Glo. ſeq. n ... m eius opin. &c. probat, & dat ſimile, demum arg. obiiciendo, & ſoluit.*

e ¶ *Opinio.*] Sic patet, quòd ſi opinio alicuius grauata eſt, ad teſtimonium admitti non debet in cauſa criminali, cùm ſine omni infamia debeat eſſe teſtis. *ꝗ. de excep denique.* & 2. *q.* 7. *teſtes.* & præcipuè in cauſa criminali, vt hic: nec etiam tales admittendi ſunt ad honores. 81. *diſt. ſanctis.* & *ꝗ. de accu. omnipotens.* & *ꝗ. eo. c. Vlt.* in nullo enim debet vacillare opinio ordinandi. 33. *diſt. laici.* & *arg. ad hoc C. de procu. reum criminis.* & *ff. de decu. eos.* Et eſt arg. ex hac littera, quòd res, ſiue ſententia inter alios acta facit fidem in alio iudicio. ſic 24. *q.* 1. *ſubdiaconus.* Sed hoc ſolùm quòd in alio iudicio repulſus fuit, non ſufficit, vt in alio repellatur, ſed infamia inde orta ipſum repellit, aliàs iterum oporteret crimen probari ad hoc, vt repelleretur.

¶*Gl. ſeq. quærit, & ſoluit. Iterum quærit. Arg. affirmatiuè per duo iura. & ſoluit negatiuè, ſolutioni ſignat contrarium: ſolutionem coadiuuat, & remittit.*

f ¶ *In hoc caſu.*] Scilicet qñ grauata eſt eius opinio [d]: tunc enim propter hoc non repellitur in cauſa ciuili, & idem in duobus caſibus præmiſſis: & idem eſt, ſi de crimine ciuiliter agitur, dummodo emendatus ſit de crimine: vt ſuperiùs patet. Sed qualiter probabitur, quòd ſit emendatus de crimine? Satis poteſt probari per ſacerdotem ſuum, qui de ipſo debet teſtimonium perhibere. 50. *diſt in capite.* & 2. *q* 1. *ſi peccauerit. in fi.* & *ꝗ de ſimo. nemo.* Sed nunquid teſtis, cui obiicitur crimen, poteſt obiicere, ꝙ obiiciens ſit crimínoſus? *Arg. quod ſic.* 2. *q.* 7. *ſi hæreticus.* quia tales litigatores digni ſunt talibus teſtibus. *C. de hære. l. pen.* Dico, quòd non poteſt: quia iſte cauſam ſuam proſequitur, & nemo prohibetur à proſecutione iuris ſui licèt ſit crimínoſus: vt 4. *q* 6. *omnibus.* Niſi eſſet excommunicatus. vel talis, cui eſſet forum interdictum, vel infamis, cui actus legitimi ſunt interdicti. *ſ. eo. licet.* immò excōmunicatus, vel infamis non repellitur, cum ſit reus: quia quælibet legitima defenſio ſibi reſeruatur. *ꝗ. de excep. cum inter.* & quia contra teſtem directè non agitur, ſed potiùs contra aduerſarium, quia in teſtem actio non dirigitur, *ſ. de ord. cog. cum dilectus. in fi.* pari ratione nec aduerſarius meus poteſt mihi obiicere crimen propter hoc. Vnde ſi ſeruus vult probare ſe contraxiſſe cum aliqua libera ſciente eum ſeruum eſſe, cùm in hoc caſu habeat perſonam ſtandi in iudicio, poteſt excipere contra teſtes aduerſarij, quòd ipſi ſunt ſerui, licèt ipſe laboret ſimili impedimento. *Ar. contra. ſ. eo. perſonas.* & 3. *q.* 7. *iudicet.* & 25. *di. primum.* nam ſi ſeruus accuſatur, eadem ſibi competit defenſio, quæ & libero. *ff. de accuſa. hos accuſare. §. ſi ſeruus.* Quando crimina obiicienda ſunt teſtibus, dicitur *ſ. eo præſentium.* Ber.

d *Alij exponunt in hoc caſu, qñ per exceptionē ſuit probatum in alio iudicio, & eſt de crimine emendatus, nec infamis eſt de iure. Io. And.*

g ¶*Ciuili.*] Idem[e] ſi eſt de crimine, ciuiliter agatur.

e *Hæc gloſſula nō habetur in antiquioribus codicibus.*

¶Idem.

¶*Quarta productio non eſt danda ſine ſolemnitate legali, de qua hic.*

CAP. LV.

VLtra tertiam productio-

VLtra tertiam.] Primò ponitur regula, ſecundò exceptio ibi, *Niſi.* Abbas.

CASVS. Aliquis tertiā habuit ꝓductionē teſtiū. adhuc petit quartam: quæritur, vtrùm debeat audiri? Reſpondet Papa, ꝙ nō, niſi pſtito iuramēto, ꝙ neq; per ſe, neq; per aliū teſtificata didicerit, nec per dolū aliquem, aut aliquā machinationē quartā petit. ſed quia illos habere non potuit, quos nunc producere intendit. Not. ꝙ præter iuramentum calumniæ: aliud iuramentum præſtatur *lit. conteſt.*

a ¶*Pro*

nem [a] non debent teſtes † produci in cauſa †, Niſi præſtito ab eo, qui hoc poſtulat, iuramento [b], quòd neque per ſe, neque per alium, teſtificata [c] ſubtraxerit, vel fuerit percunctatus [d]: nec per dolum [e], aut artem aliquam quartam productionem expoſcat: ſed quia quos deſiderat de nouo producere, priùs habere nequiuit [f].

¶Idem.

¶Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtē contra aliū in cauſa criminali, ea accuſatione pendente, niſi in exceptis criminibus.

CAP. LVI.

NOn† debet quis in criminibus (Niſi forſan in exceptis) ad teſtificandum admitti, pendēte accuſatione [g] de crimine contra ipſum: cùm etiā accuſati (niſi priùs ſe probauerint innocētes) ab accuſatione ac ſuſceptione ordinum repellantur.

TITVLVS XXI.

De teſtibus cogendis. [vel non†].

Alexan. iiij. Papieñ. electo.

¶In cauſa ciuili monendi, & inducendi teſtes ſunt ad teſtificandum: & ſi ſe ſubtrahant odio, gratia, &c. compelluntur.

CAuſam † matrimonij, quę inter M. mulierem, & filium R. vertitur, commiſimus iudicibus terminandum. ¶Ideoque mandamus, quatenus teſtes ab alterutra partium in ſuæ aſſertionis teſtimonium inuocatos, ne veritatē occultent [h], diligentiùs moneas, & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore [i] ſe ſubtrahant, eos ad ferendum teſtimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum † nuncio [k], quem ad hoc miſerint, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

¶Idem Presbyteris Pontiæ†.

¶Vbi teſtimonium eſt neceſſarium, compellendi ſunt teſtes ad illud ferendum, etiam per ſuſpenſiones, excommunicationis, & depoſitionis ſententiam.

a ¶*Productionem.*] Id eſt, dilationem, de hoc dictum eſt ſ. *eod. in cauſis.* & ibi recurre.

b ¶*Iuramento.*] Hoc quòd hîc dicitur, ſumptum eſt de *Auth. de teſt. §. quia vero. coll. 7.* Sed quare iuratur iterum, maximè vbi iuratum eſt de calumnia, cum iuramentū illud extendatur ad omnia quæ poſtea occurrunt in cauſa *C. de iur. cal. Auth. hoc ſacramentum & in Auth. de iu. quod ingre. ad ap. §. vlt. coll. 5.* quia ſæpius non eſt iurandum, vt ibi dr̄. Dicas, quòd illud iuramētum eſt aliud iuramentum, quam ſit iuramentum de calumnia: & ideo vnum aliud nō excludit. Iſtud iuramētum eſt de veritate dicenda, quod patet ex ipſa littera, ſcilicet quòd debet iurare, quòd neque per ſe, neque per alios didicit teſtificata, nec per aliquē dolum hoc facit. Iurām de calūnia eſt de eo, quod credit, & æſtimat. *C. de iur. ca. l. 2. §. 1.* & ideo illud iuramētum præſtatur. Idem etiam eſt, ſi cauſa talis ſit, vbi iuratur tamen de veritate dicenda: quia iſtud iuramētum de veritate dicenda, non extenditur ad hoc, ſed ad principale negotiū tantùm. Vnde quarta dilatio [b] dari non debet ſine iurō, qualiſcunque ſit, etiamſi cauſa, & præſumptio eſt contra eū, ex eo quòd tertiò producit: & propterea ſpeciale eſt, vt exigitur hoc iuramentū in hoc caſu.

c ¶*Teſtificata.*] Siue eius, ſiue alterius partis.

d ¶*Percunctatus.*] Id eſt, perfectè ſcrutatus.

e ¶*Per dolū.*] Puta expectat quòd aliquis intereā moriatur, vel ſe abſētet.

f ¶*Nequiuit.*] Simile. ĩ. *de exce. paſtoralis* & ſ. *eo. præſentium.* ſed ſi habere nequiuit illos, ei obeſſe non debet, ſi per eum non ſtetterit. *arg.* ſ. *de reſcrip. ſi autem & c. plerumque. &* ſ. *vt lit. non cōteſt. q̄m. l. rñ & 2. q. 6 anteriorum. §. ad hoc.* & ita videtur, quòd etiā ſine iurō deberet admitti, quod non eſt verum: quia ſine iurō hoc ei credi non debet. maximè cum ante tertiam productionē hoc non fuerit proteſtatus: vnde iurare tenetur, prout hîc continetur. Præterea hæc quarta productio dari non debet, vbi ſufficiens productio teſtium facta fuiſſet. ſ. *eod. ſignificauerunt.* immo nec ſecunda dilatio, nec tertia danda eſſet, ſi ſufficiens productio facta ſit [d], nā in pecuniariis cauſis vltra vnam dilationē dari non debet ſecunda dilatio. *ff. de fer. l. vlt. niſi cauſa cognita* vt ibi.

NOn debet.] Primò ponitur regula, & exceptio ibi, *Niſi forſā.* Secūdò probatur regula per duo ſimilia ibi. *Cùm etiā.* Ab. Si.

CASVS. Aliquis eſt accuſatus de crimine, pēdēte accuſatione contra ipſum petitur in teſtimoniū in alia cā criminali: quærit, vtrū debeat admitti. Rñdet, quòd pēdente accuſatione cōtra ipsū: non dēt admitti, niſi forſitan in exceptis: quia etiam accuſati ab accuſatione, & ordinū ſuſceptione repellūtur: niſi priùs ſe probauerint innocētes. Not. quòd accuſatus de crimine pendente accuſatione ſua, non poteſt teſtis eſſe in criminali, nec accuſare alium, nec ordinari.

¶*Glo. ſeq. no. quòd hæc tria, & c. & addit. quartum reliqua parte. per tres quæſtiones. prima, quid in ciuili. ſecunda, quid de exceptis criminibus. tertia, quid de condemnato qui appellauit.*

g ¶*Pendente accuſatione.*] Nota ergo, quòd cū aliquis accuſatus eſt de crimine, ſtatim grauata eſt eius opinio: vnde non dēt in criminibus ad teſtimoniū admitti, vt hîc patet, & ſ. *eo. teſtimonium.* quia teſtes ſine omni ſuſpicione eſſe dēt. & infamia. *2. q. 7. teſtes. &* ĩ. *de excep. denique.* Nec etiā poteſt promoueri ad ordines, vt hîc dr̄ in fine *& 81. diſt. tanta. Daniel. &* ĩ. *de accuſ. omnipotens. & 33. di. laſci. & ff. de decur. eos.* Item nec poteſt aliū accuſare: quia nō relatione criminis, ſed innocentia reus purgatur. *ff. de pub. iu. is qui.* & hîc in fi. Itē nec pōt conſtitui procurator. *C. de procur. l. reū.* Itē nec accuſare. Ex hac enim decre patet, quòd teſtimonium in criminali actione, accuſatio, & ordinū ſuſceptio pari paſſu incedūt, ex eo quòd accuſatus pendēte ſua accuſatione repellitur à teſtimonio, ab accuſatione, & ordinū ſuſceptione. Præterea ex eo quòd dicit in principio in criminibus, patet quòd ſecus eſt in ciuili: quia tunc non obſtāte accuſatione, videtur, quòd interim poſſit admitti in teſtem in cauſa ciuili. ſ. *eo. teſtimonium.* & eſt verum, ſi ſit emendatus de crimine, & cū non comitetur infamia, vt ibi, *arg.* ĩ. *de ſimo. per tuas.* quia licèt accuſetur, non ſtatim reus eſt. *15. q. vlt. c. vlt.* quia pendente accuſatione remanet in officio ſuo, & interim ſubditi eius ei obedire tenentur. ĩ. *de accuſ. olim. & 8 q. 4 nonne.* Itē patet hîc, quòd minus idonei teſtes, quorum opinio vacillare videtur, admittuntur in exceptis criminibus, ex eo quod dicit, niſi forsā in exceptis criminibus, ſed hoc forte eſt intelligendum ſecundùm diſtinctionē illius *c. 2. q. 1. in primis.* vtrū [e] ſcilicet malæ famæ, vel malæ opinionis: & tūc cùm eſt malæ opinionis, admittatur: licèt enim aliud loquatur in accuſatione, aliter admitti non debent, cùm etiāſi ciuiliter ageretur, nō eſſent admittēdi, niſi eſſent emēdati, & cum aliis adminiculis. ĩ. *de ſimo. per tuas.* ſed licèt accuſetur, nō tamē ſtatim reus eſt. vt ſ. *dicitur.* & ideo poteſt admitti in crimine excepto, cùm adhuc remaneat in ſtatu ſuo. Item ex hoc c. & ſ. *eo. teſtimonium.* patet ſolutio quæſtionis, quæ fieri conſueuit, ſi aliquis condemnatus ſit de crimine, & appellet, vtrum recipiendus ſit in teſtem, ſi pendente appellatione inducatur. Et ſatis patet ex his duobus c. quid iuris ſit, quòd in criminali nequaquam: in ciuili verò bene poteſt admitti: quia pendente appellatione non dicitur condemnatus. *ff. de pæ. l. 2. §. vlt.* & integer eſt ſtatus eius: vt interim fungatur honoribus. *ff. nihil innouari ap. interpo. l. vnica. §. integer. & melius in §. ſi quis deportatus.* quia licèt ſit damnatus [f] adhuc nō habetur infamis ex quo appellationem ſuam proſequitur. *ff. de iis qui no. inſa. furti.*

DE TESTIBVS COGENDIS, VEL NON.

¶Quia officiū teſtium quaſi publicū eſt, & ad illud interdū inuiti coguntur, ideo poſt tractatum de teſtibus &c. ſic continuat. Io. An. Ego cōtinuo ſic. Viſū eſt ſupra de teſtib. ſed quia poſſet dubitari, vtrum ad teſtificādū poſſint copelli, merito ſubditur iſta. Ab. Sic. De hac materia habetur 2. q. 6 ſtatuendum.

CAuſam matrimonij, quæ inter] In cauſa matrimoniali cogendi ſunt teſtes ferre teſtimoniū. Ita cōmuniter ſūmatur, ſed nō placet, in quantū ponit ſpecialitatem in matrimonio: quia ſic [illegible] qui videntur ita in alia materia ciuili. In prima parte ponit cauſæ cōmiſſione. In ſecunda prouidet partibus ibi. *Ideoque.* Abb. Sicu.

CASVS. Quædā cauſa matrimonialis vertebatur inter mulierem, & virum iudicibus cōmiſſa fuit iudicibus. Mandat Papa Papieñ. electo, quatenus moneat teſtes ad ferendum teſtimoniū, quos vtraque pars ſibi duxerit nominandos. Si verò odio, amore, vel timore ſe ſubtraxerint, quò ad ferēdum teſtimonium corā prædictis iudicibus vel nuncio, quem ad hoc miſerint, compellat eos per eccleſiaſticam cenſuram. Not. teſtes cōpellendos, ſed priùs monendos.

¶*Glo. ſeq. ponit duplicem cauſam compulſionis teſtium.*

h ¶*Occultent.*] Si. *14. q. 2. quanquam.* hæc enim eſt cauſa, quare teſtes cōpelluntur, ne veritas occultetur, & ne malus vt bonus æſtimetur: vt *in c. quanquam.* & qui veritatem occultat, peccatum committit mortal. & *11. q. 3. quiſquis.* ideoque compellitur.

i ¶*Timore.*] Tūc enim teſtes ſūt cōpellēdi, alias nō videtur, quòd cōpelli debeant. ĩ. *eo. ſuper eo.* ex eo enim quòd nō vult ferre teſtimoniū, præſumitur contra ipſum: vnde dicunt illum ſtatim compellendū, niſi conſtaret per alios, quod bene poſſit veritas comprobari.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

k ¶*Eorū nuncio.*] Puta, ſi fuerint debiles, vel infirmi, vel egregiæ perſonæ.

† In omnibus manuſ. ac cæteris vetuſtioribus exemplaribus rite: non debent teſtes in cauſa produci: nā dictio, vlterius, quæ circumfertur in vulgatis, perperam eſt adiecta.

† Vide tex. in Auth. qui ſemel. C. de prob.

† Vide Burch. l. 1. decretorū. c. 164.

a Secundùm Hoſtiē. deficit ratio, quia iuramentum calumniæ non defendit, quin dilationē petere ſuperfluā. Vnde dic, quòd exigitur ad tollendum malæ præſumptionē, quæ eſt, quod quidam ſit iurātū de calūnia, malitioſè petatur hæc dilatio. Io. And.

† In aliquot vetuſtis deſunt hæc duo verba: Vel non.

b Adde, quā do debet peti, & ĩ. quæ tempora. per l. 1. C. de dila. & 3. q. 3. c. induciæ. §. ſpatium.

c Hæ tres gloſſulæ non ſunt Bern. nec habentur in vetuſtis exemplaribus.

d Denegaretur etiam ſecunda & tertia ei, qui poſt primam per eū ſtatus eſſet dicta teſtiū, quod innuitur ſinis. §. quia verò. ſecūdum Inn. & Hoſt. Ioan. And.

† Cap. a. e. ti. in 1. cōp. Et pro intellectu text. & gloſſarum, vide præcedentem deciſionem Papæ hîc.

e Scilicet ſit ille accuſatus de crimine excepto. Ioan. And.

† Dictiō cotū, deeſt in vetuſtioribus exemplaribus.

† In aliquot antiquis ita Pōtiæ, & Aſyæ. ſed aſſiſij puto ſcribendum. alias Tontia, & Aſtia.

f Etiam de crimine famoſo. vide l. alle. in pr. Io. And.

g An ſit peccatum mortale non teſtificari, præter tradita hîc per Doct. vide B. Th. 2. 2. q. 70. art. 1. ad le. Iul. de pecul. l. præſcriptione. C. ſi contra ius, vel vtil. publ.

perſona. ſ. *tit. prox ſi qui teſtium.* & *ff. de iureiu. ad perſonas. ar. contra. 3 q. 9 teſtes.* ibi dicit, quòd præſentes debēt eſſe teſtes. illud intellige de illis perſonis, quæ ad iudicium venire poſſunt. Vel intellige illud in criminali, vbi teſtes debent eſſe in præſentia iudicis: hoc in ciuili & hoc bene diſtinguitur. *C. ac fid. instrum. Auth. apud eloquentiſſimum.* exigitur enim, vt in criminali ſint coram iudice, & non ſolùm ex dictis, ſed etiam ex geſtis iudex informet motum animi ſui. *ff. de teſti. l. 3. §. item diuus.*

† Ca. 3. e. ti. in 1. compi. *Et post con-cil. Late. ſub Alex. iij. p. 8. ca. 1.*

CAP. II.

CVm † ſuper cauſa, quæ vertitur inter Prænestinum Epiſcopum, & Sublaceñ. Abbatem, ſit teſtimonium veſtrum neceſſarium: Mandamus, quatenus perhibituri teſtimonium veritati, Apoſtolico vos conſpectu præſentetis. Si verò non veneritis [a], ſciatis vos ab officio [b], & beneficio Eccleſiaſtico Apoſtolica auctoritate ſuſpenſos. Et [c] ſi nec ſic veneritis, excōmunicationis, & depoſitionis [d] ſententiā poteritis formidare.

¶ Idem Genueñ. † Archiepiſcopo.

† *Ianuen.* † *Ian. Epiſcopo.*

CVm ſuper.] Per excommunicationis, ſuſpenſionis, & depoſitionis ſententiam, cogendi ſunt teſtes. Tria facit. Primò præcipit. Secundò punit contemnentem. Tertiò aggrauat. Secunda ibi, *Si verò.* Tertia ibi, *Et ſi Abbas.* CASVS. Mandat Papa quibuſdam presbyteris, quatenus ad præſentiam ſuam accedant perhibituri teſtimoniū veritati ſuper cauſa, quæ vertitur inter Epiſcopum Prænestinum, & abbatem Sublaceñ. Si verò non venerint, ſciant ſe ab officio, & beneficio ſuſpenſos: & ſi nec ſic venerint, ſententiam excommunicationis poterunt formidare. Not. quòd creſcente contumacia, creſcere debet & pœna.

† Cap. 4. e. ti. in 1. cōpi. & c. 7. par. 8. *poſt concil. Later. ſub Alex. iij. Et de materia notorij, & an in eo requiratur probatio, vide Lute per Salicetum, Albericum, & alios* in l. ea quidē. C. de accuſatio. & *per Iulium Clarum* in pra. cri. § fi. q. 9.

a ¶ *Veneritis.*] In termino conſtituto ſupple, & tunc ſufficit, vt veniant ea hora, qua poſſint expedire officium ſuum. ſ. *de offi. deleg. conſuluit.* & *arg. ff. de condi. & demon. l. qui ſe ſi.*

¶ *Gl. ſe. reci. per contrarium de decret. cum non ab homine. Vbi remittit.*

¶ Teſtis, qui timore aduerſæ partis ſe ſubtrahit, teſtificari cōpellitur, adde etiam in criminali ſecundùm communem intellectum: & ſic aliquid additur ad c. 1. ſupra eod. & c. dilectorum infra eod.

CAP. III.

SVper † eo [e]: & *infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi factum eſt notorium, non eget teſtium depoſitionibus declarari, cùm talia probationem, vel ordinem iudiciarium non requirant [f]. Verùm ſi non eſt notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, teſtes, qui interfuerunt facto, monendi ſunt, non cogendi [g]

b ¶ *Ab offi.*] Is eſt ordo, cùm culpa incipit à contumacia, tunc debet excommunicari. 23. q. 4. *fortè.* Secus ſi à crimine: tunc debet deponi. 81. *diſt. dictum.* & ſ. *de iudic. cùm non ab homine.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd plures, &c.*

c ¶ *Et ſi nec ſic veneritis.*] No. ar. quòd in vna citatione poſſunt fieri plures citationes, ſicut etiam fit de conſuetudine propter difficultatem citationum: vt ſ. *de do. & contu. veritatis.* & *c. cùm dilecti.* & ſ. *de in integ. reſti. cum ex literis.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Depoſitionis.*] Et ſic creſcente contumacia creſcere debet, & pœna. ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam. in fi. ff. de pœ. relegati.* niſi neceſſitas ſit impedimento. *arg. ff. de arbi. Celſus §. idem ait.* non n. in omni caſu excommunicatur eum intelligitur. *arg. ff. de ſolu. ſi ſeruum decem. in fi.* Quid ſi excommunicaſſet eum, niſi veniſſet in termino, nulla exceptione facta, nunquid erit excommunicatus, ſi nō potuit venire. In caſu tali ſaltem quoad Deum, non eſt excommunicatus, quia impoſſibile præceptum non ligat. *ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. l. Paulus 2.* ſed quia Eccleſia illud ignorat, doceat de impedimento, & abſoluetur ſine difficultate à grauamine. *ar.* ſ. *de ſent. excom. ſacro.* ſic ex eadem cauſa reuocatur ſententia diffinitiua, nec mandanda eſt executioni. *ff. de iu. ſi prætor.* & ſ. *de re iu. cùm Bertholdus.* & *c. cum olim.* multò fortiùs excommunicationis ſententia tenet: ſed probato impedimento, ſiue grauamine (vt dixit) debent abſolui.

a Hæc q. no. 4. q. 5. c. vno in gl. ſed po ne. & in Sp. dicit. § pe. ad fi. & *ſic eſt, quòd no.* infrà de ſolut. *Odoar. dus.* & *quòd dixi* de offi. de leg. *P.* & *G.* & *videtur expediens* de ſ. n. excom. venerabilis. §. idem lib. 6. *Ioan. An.*

SVper eo.] In prima ponitur decisa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Conſultationi.* in qua diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur ibi, *Verùm.* cuius reſponſio moderatur ibi, *Niſi.* & demum quærentem inſtruit ibi. *Licèt.* Abbas. CASVS. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice, ille factū negat, quæritur, an illi qui interfuerunt negotio, cogendi ſint ferre teſtimoniū veritati? Reſpōdet Papa, ſi factū notoriū eſt, nōsūt neceſſarij teſtes, cum alia probatione, vel ordinem iudiciarium non requirant. Si verò non eſt notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, teſtes qui interfuerunt, monendi ſunt, non cogendi: niſi fortè timore aduerſæ partis à ferendo teſtimonio reuocentur: de iuris rigore tamen indiſtinctè ſunt cogendi. Nota, quòd factum notorium, non requirit probationem. Item nota, quòd teſtes ſunt compellendi dicere veritatem.

ad ferendum teſtimonium veritati. Niſi fortè timore [h] aduerſæ partis conſtiterit Iudici, eos à ferendo teſtimonio reuocari. Licèt ad hoc paſſim [i] poſſint de † iuris humani rigore compelli.

† *Dictio, de: deeſt in vetuſtioribus.*

¶ Idem.

¶ *Compelluntur teſtes etiam in criminali, quos accuſatus malitioſè accuſatori ſubtraxit. Hoc dicit ſecundùm verum, & communem intellectum. Abbas.*

CAP. IV.

PEruenit † ad audientiam noſtram, quòd cùm I. Prior ſancti Laurentij, coram te fuiſſet de ſimoniæ, & adulterij crimine accuſatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, iuramento [k] adſtrinxit, vt non deponeret contra ipſum: & *infrà.* ¶ Nos igitur attendentes, quòd nemo debet [l] aduerſario inſtrumenta [m] (quorum appellatione teſtes continentur) ſubtrahere: & quod tam ille, qui ſubripit inſtrumenta, quàm qui aduerſario partem † aduocationis copiam ſubtrahit, iniquam oſtendit [n] à ſe litem foueri, experiri debet in ſe Iudicis auctoritatem eluſam [o]: Reſpondemus, ad detegendum tantę fraudis

¶ *Gloſſa ſequens incipit caſum.*

e ¶ *Super eo.*] Quæſtio fuit talis: Aliquis conuenitur de aliquo facto manifeſto, quæritur, an illi qui facto interfuerunt, ſint ad ferendum teſtimonium compellendi.

f ¶ *Non requirant.*] Quantum ad examinationem, vel probationem, ſicut nec in confitente neceſſariæ ſunt partes iudicis. *ff. ad l. Aquil. proinde ſi occiſus.* ſententia tamen neceſſaria eſt. ſ. *de diuer. porrò.*

¶ *Glo. ſequ. recitatur per contrarium de decret. ſupra proxima.*

g ¶ *Non cogendi.*] Hoc intellige à principio: primò enim ſunt monendi, & poſtea ſi noluerint, ſunt cogendi, vt ſ. *eod. ca. prox.* clerici verò in cauſa laicorem cogi non debent, niſi cùm aliæ probationes haberi non poſſunt. 14. *q. 2. quanquam.*

¶ *Gloſſ. ſequ. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Timore.*] Sed quis probabit hoc? Certè eo ipſo quòd monitus eſt, & non vult teſtificari, præſumitur contra ipſum, quòd non bono animo hoc faciat: & ex hac præſumptione compellitur. *arg. C. qui milit. non poſ. ſuper. ſerui. libr. 12.* & teſtes inuiti cogendi ſunt. *Cod. de teſti. ſi quando Auth. ſed hodie.* & ſic hodie ſeruatur [b]. & ſi conſtaret, quod pars aduerſa hoc faceret, debet excommunicari. ſ. *tit. prox.* dum cauſam. 2 § *quòd ſi fortè.* & *c. conſtitutus 1.*

i ¶ *Paſſim.*] Scilicet [c] in ciuilibus, ſed in criminalibus non, niſi agatur ciuiliter: vt ſ. eo. c. *dilectorum.*

† Cap. 1. ti. de Præſum. in 2. compi. & *vide l. 1.* ff. de fide inſtr. & l. eū qui nocamem. ff. de iniuriis. gl. in l. ſi quando. C. de teſtib. & Specul. ti. de teſtium cōpulſione.

† *In aliquot antiquis exemplaribus ita: parti aduocationis, ſeu defenſionis copiā, &c. alias, partem. in duo. vetuſtiſſimis.*

b *Standum eſt ergo interpretationi conſuetudinis ſecūdùm P. Ioā. And.*

c *Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.*

PEruenit.] Compellitur teſtis illius fraudem detegere: quid aduerſario probationis copiam ſubtrahit. ſic communiter ſummatur communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Sic. CASVS. Quidam nomine Iq. de ſancto Laurentio accuſatus corā iudice ſuo de ſimonia, & adulterio, adſtrinxit per iuramentum quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, quòd contra ipſum non deponeret. Dubitauit iudex, qualiter aduerſus eū ſit procedendum, & an teſtis ille ſit cogendus ad teſtimonium proferendum: quæſiuit à Papa, quid iuris ſit? Papa cōſiderās, quòd nemo debet aduerſario ſuo inſtrumēta ſubtrahere, quorū appellatione & teſtes continentur, & quòd ille, qui hoc facit, & qui parte copiam aduocationis ſubtrahit aduerſario ſuo, iniquam oſtendit à ſe litem foueri: īdet ipſum teſtem compellendum ad detegendum commentum tantæ calliditatis, & fraudis. Nota, quòd nullus debet ſubtrahere aduerſario ſuo inſtrumenta, vel teſtes, vel partem copiam aduocationis, aliàs poteſt puniri à iudice. Item nomine inſtrumentorum continentur & teſtes.

k ¶ *Iuramēto adſtrinxit.*] Quod fuit temerariū, & illicitū, & ideo nō ſeruandum: vnde non obſtante tali iuramento cōpelli dēt ferre teſtimonium ſuper negotio principali. ſ. *tit. prox. intimauit.* & *c. conſtitutus.* & debet denunciari non teneri illo iuramento: vt in *c. conſtitutus.* & ſ. *de accu. olim.* vbi de hoc. Ber.

l ¶ *Nemo dēt.*] Hæc verba habuiſti. ſ. *ti. pro. conſtitutus.* & 3. q. 7. *c. infames. §. ſunt autē. ver. ſi quis aūt.* & *C. de poſ. prouid. dū.* Ber.

m ¶ *Inſtrumenta.*] Quod qui fecerit, tenetur ad intereſſe. 2. q. 2. *ſi quis de clericis.*

n ¶ *Oſtendit.*] Præſumptiuè: ſicut præſumitur contra illum, qui ad pecuniæ corruptelam deſcendit. *C. de pœn. iu. qui ma. iudi. l. 1.*

o ¶ *Eluſam.*] Quia inſtrui iudex non poterat ſuper cauſa, illo procu-

d *Adde hic, quod appellatione inſtrumentorum, & dicit textus, veniūt teſtes: tamen in termino dato ad per ducendum inſtrumentorum non poſſunt teſtes produci* l. teſtium C. eod.

procurante *ff. de offi. proconſul. nec quicquam §. ſlt.*

¶ *Gloſ ſeq. recit. per q. an ſuper principali cogi debeat. ponit opin. Lau. quam partem approbat, demum ponit contrariam, cui ſignat contrarium. infra eod. c. penul. & ibi remittit.*

a ¶ *Commentum.*] Ex hoc videtur, quòd non ſit cogendus dicere

dis. & calliditatis commentū[a] †, ipſum teſtem meritò compellendum.

¶ Clemens iij. Segobien. † Epiſcopo.

¶ *Si res aliter probari non poteſt, etiam in cauſa criminali compellendi ſunt teſtes. h. d. ſecundum lecturam notabiliorem*

CAP. V.

ij PEruenit † ad nos, quòd cū à Laicis enormis, & intolerabilis iniuria Clerico in illis aſtātibus, & videntibus inferatur, iniuriantes in cauſam tracti, negant ſe tantum facinus commiſiſſe: & cum læſus eorum teſtimonio, qui præſentes extiterant, hoc probare deſiderет, illi nolūt veritati teſtimonium perhibere: & infrà ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd hi qui de rebus Eccleſiaſticis[b] teſtificari recuſant[c], ſi aliter veritas nequiuerit elici, ad illud ſūt per cēſuram Eccleſiaſticam cōpellēdi.

¶ Idem.

¶ *Super conſanguinitate probanda cogendi ſunt teſtes. Ita communiter ſummatur. Sed Panorm. nō placet hoc ſummarium, & loco ſummæ ſicut c. i. ſupra eod.*

veritatem ſuper principali: ſed tantummodo reuelare hāc fraudem. & hoc dicebat Laur. & debebat procedi in cauſa, tanquam depoſuiſſet contra illum, & ſic habebat illum pro producto fraude reuelatam. & ſic ſeruabit iſte iuramentum ſuum; & hoc colligi videbatur ex antiqua decr. ſed hoc non eſt verum, vt hîc dicit. & quod dictum eſt, ad detegendum tātæ fraudis, &c. ſupple, & nihilominus ſuper principali debent compelli: vt dicunt illa iura. *arg. ī. e. ti. prox. cum in iure. & c. eo. ſtatuim. & arg. ī. eo. cauſa. & arg. contra ī. eo. c. dilectorum.* vbi ſoluitur. Dic, quòd non cōpellitur ſuper principali: vt dicebat Lau. ſed ad fraudem detegendam debet compelli, vt poſtea denunciet ſe nō teneri illo iuraméto, poſtea poterit iurare ſuper principali, ſi voluerit, ſed nō debet compelli. & ſic planum eſt, & nullum cōtrarium, vt dicit Lau.

ij PEruenit.] Super probanda iniuria clerico illata cogendi ſunt teſtes. h. d. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Laici frequenter enormem, & intolerabilem iniuriam inferunt clericis multis præſentibus, & videntibus: iniuriantes in cauſam tracti negant ſe tale facinus commiſiſſe: clericus per illos qui præſentes erant deſiderat intentionem ſuam probare, ſed illi nolunt teſtimonium perhibere, quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet. Et ipſe reſpondet indirectè, quòd hi qui de rebus Eccleſiaſticis teſtificare recuſant, ſi aliter veritas haberi non poteſt ad illud ſunt per cenſuram Eccleſiaſticam compellendi. Nota, quòd qui de rebus eccleſiaſticis nolunt teſtificari, ſunt indiſtinctè cogendi.

b ¶ *Eccleſiaſticis.*] Nomine rerū eccleſiaſticarū intelligo clericos, & iſti videntes clericū lædi, teſtificari cōpelluntur. 12. q. 2. *Eccleſiarum ſeruos. & ī. de vi. & hone. cleri. c. vlt.* & ita poteſt intelligi: nam iniuria crimen eſt nam qui de iniuria condēnatur, infamis efficitur. *ī. de re iud. cū te. ff. de iis qui no. infa. athletas §. vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit, ad primam ſolutionem ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Recuſant.*] Attende conſultationem, & reſponſionem, & ſic videbis, quòd non directè reſpōdet ad interrogata, ſim. *ī. de teſti. cum in tua.* vbi ita indirectè rñdet. Sed dicas, quòd eo ipſo quòd reſpondet, vt ſuper rebus Eccleſiaſticis compellendi ſunt, à contrario ſenſu rñdet, quòd ſuper illa iniuria non ſunt compellendi ferre teſtimonium, quod enim de vno confitetur, de altero negare videtur. *ī. præſump. nonne. & 25. diſt. qualis.* & hoc ideo: quia in criminalibus teſtes non compelluntur. *ī. eo. dilectorum.* quia iniuria crimen eſt. vnde qui de iniuria condemnatur, infamis efficitur. *ī. de re iud. cum te. ff. de iis qui not. infam. athletas §. vlt.* Sed contra. *ī. eo. ſuper his. & c. ſeq.* ſoluitur hæc contrarietas *ī. eo. dilectorum.* Vel dic, quòd perſecutio iniuriæ appellatur hic res eccleſiaſtica, & intellige quòd ciuiliter hic agebatur pro ſua iniuria: alias non compelluntur teſtes[d]: quod intelligo de iniuria facta ordini clerici. Bern.

CÆterum.] CASVS. Quærebatur, ſi teſtes ſunt cogēdi in cauſa matrimonij dicere teſtimonium ſuper cauſam? Et reſpondet, quòd ſic tā de iure, quàm de conſuetudine comprobata. 14. q. 2. *quamuis.* Nota, quòd in cauſa matrimonij teſtes ſunt compellendi ad deferendum teſtimonium: & eſt notabile in cauſis de facto.

d ¶ *Scriptum.*] Tam canonice iura, quàm ciuile 14. q. 2. *quāquam. & ī. eo. per tuas. & C. de teſtibus. ſi quando.*

† *Aliás, eū mercedē. quæ vox etiam eſt in antiqua compil.*

† *Sobtien.*

† *Gobien.*

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

Et de materia vide Iulium Clarū in pract. cri. §. fin. q. 44.

a *Quaſi dicat, quòd ſi haberet aliū certè vinceret ad hoc* C. de proba. l. poſſeſſionem, *quod non credit. Vt ita ſed fortè ſecundū eum defertur tunc iuramentum.* ſup. de procu. ex inſinuatione. *Ioan. And.*

b *Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.*

c *Puta ad impetrandā aliud, & operam amiſſam ſecundū P. & Abbat. And.*

d *In antiquis ſubiūgebatur, quòd ſi clerici iniuriam probare nō poſſent, ſtaret eorum iuramento: ſed quia continebat iniquitatem, fuit remotū. per quod arg. Io. de intentione Papæ fuiſſe teſtes cogēdos. Ioannes And.*

e ¶ *Quàm conſuetudo actibus.*] Eſt autem (vt hîc ſatis apparet) conſuetudo ius quoddam moribus vtentium approbatum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex *diſt. 1. conſuetudo.* & conſuetudo eſt optima legum interpres. *ī. de conſue. cum dilectus.* & ſic compellendi ſunt teſtes tam iure ſcripto, quàm non ſcripto. *ī. eo. conſue. cum dilectus.* vt hîc patet.

CAP. VI.

CÆterum † quòd ſuper conſanguinitate cogendus ſit teſtis perhibere teſtimoniū veritati, nō dubitatur à nobis, cum id tam ius ſcriptum[d] approbet, quàm conſuetudo actibus[e] vtentium approbata: ſi ipſum[f] conſtiterit odio, vel gratia, veritatem ſupprimere, aut timore[g].

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Teſtis ſynodalis, qui corā ordinario ſuper matrimonio depoſuit, non compellitur iurare ſuper eo coram delegato. Hoc primò. Propter ſuperuenientem infamiam à teſtimonio repellitur. Hoc ſecundo. Poteſt tamen, ſi errauerit incontinenti nō ex interuallo dictum ſuum corrigere. Hoc tertiò.*

CAP. VII.

PRæterea † ſi teſtes publici, quos tua ciuitas nuncupat ſynodales[h], ſuper cauſa matrimonij coram te, vel tuo Capitulo ſemel teſtimonium reddiderint, non debent compelli, vt in præſentia alicuius delegati Iudicis, ſuper eadem cauſa iterato[i] præbeant iuramentum, dūmodo aliter[k] fiat fides Iudi

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. & ſoluit.*

f ¶ *Ipſum conſtiterit.*] Et quis probabit, iam dictum eſt: quia eo ipſo quòd monitus nō vult teſtificari, præſumitur contra ipſum, vt ſtatim compellatur, nec eſt alia neceſſaria probatio. & hæc legis præſumptio ſufficit. *arg. ff. de pet. hæred. ſi quis libertatem. §. planè.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. dupliciter exponit, quod hîc de odio dicitur.*

g ¶ *Timore.*] Timor poteſt referri ad multa, ſiue odio perſonæ, vel timore hoc contingat, compelli debent *ſuprà eo. c. prox. conſtituris. & continuauit. & ī. e. peruenit.* e ſiue etiam odio ipſius ſacramenti, quod quidam tenui religione abhorrent. *C. de ſin. inſtr. l. vlt. & ī. de ſimo. & ſi quæſtiones.* & tūc fortiùs debent compelli: alias ſi nollent iurare dānandi ſunt iuramentum, tanquam hæretici debent condemnari. *ī. de hære. excommunicamus § ſi.*

PRæterea.] Cōmuniter ſummatur vt in rubro, ſed quia variis modis intelligitur, poſſet aliter ſummari. Et quia hæc ſummatio generalis poteſt conuenire cuilibet intellectui, tranſeo pro nunc cum communi ſummario. nam ex ī. dicendis patebit clarè intellectus. Tres ſunt partes quæ per ſe patent. Abbas Siculus.

CASVS. Cùm epiſcopus viſitat parochiam ſuam, conuocato populo facit aliquos honeſtiores de plebe iurare, quòd ipſi diligenter inquirant, ſi aliqui conſanguinei matrimonialiter ſunt coniuncti, vel ſi aliqui tales coniungi velint, quòd denunciabunt epiſcopo, vel eius miſſis: teſtes iſti dicuntur ſynodales, de quibus legitur. 35. q. 6. *epiſcopus in ſynodo.* & hoc ſecundùm conſuetudinem alicuius loci, vt hîc dicit: quos ciuitas tua nuncupat ſynodales. Secundùm hæc ſic pone caſum. Teſtes iſti coram epiſcopo, vel coram capitulo ſemel tulerunt teſtimonium in aliqua cauſa: ſed cauſa illa poſtmodum peruenit ad aliquem delegatum: ſuper eadem cauſa non debent compelli iterato iurare, dummodo delegatus veritatem aliter intelligere poſſet: niſi fortè articulus nouæ quæſtionis emergat. Secundò dicit, quòd ſi teſtes iſti poſtquam in communi iurauerunt, infamiam contraxerunt, debent à perhibendo teſtimonio remoueri: & ſi teſtes iſti in ſuo teſtimonio errauerunt, ſed non ſtudioſè, & incontinenti ſe correxerint, reprobari non debent, ſecus erit autem, ſi ſuæ correctioni interpoſuerint interuallum. Nota, quòd teſtis ſemel tantùm in cauſa iurare debet. Item teſtis propter infamiam à teſtimonio remouetur. Item teſtis incontinenti poteſt corrigere dictum ſuum, ex interuallo non.

h ¶ *Synodales.*] De quibus habes. 35. q. 6. *epiſcopus in ſynodo. ī. de accu. ſicut olim.*

i ¶ *Iterato.*] Iuramentum enim iſtorum teſtium ad totum tempus debet extendi, dum durant in officio illo, poſtquam iuramentum illud in ſynodo præſtiterunt, ſiue coram ordinario, ſiue coram delegato cauſa illa tractetur: vt hîc innuit; ſicut iuramentum calumniæ ad omnia, quæ in cauſa contingunt, extenditur. C. *de iuramen. calu. authen. hoc iuramentum.*

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, & illud reprobat.*

k ¶ *Aliter.*] Et ſi aliter non fiat fides, innuit hæc litera, quòd iterū iurare debeāt corā delegato etiam pro eadem cauſa: ſed non ſequitur, quòd iterū iurare debeāt: vnde ſatis patet ſuppleri, maximè, ſicut & teſtis ex quo ſemel iurauit ferre teſtimonium in aliqua cauſa

† Cap. 2. eo. ti. in 2. compil.

† *Vide text. in l. 3. & ibi Cyn.* C. quæ ſit lon. conſuet.

e *Cōcord. l. 1. § in operis. & ibi Bart.* ff. de no. op. nunciat.

† Cap. 3. e. tit. in 2. cōpil.

b *Hæc fuit hæreſis Pſeudoapoſtolorum, & Valdenſiū. Eymericus* in Directo. inquiſitor. p. 2. q. 22. & 14.

g *Dicit hîc Hoſt. hoc eſſe generale in omnibus officialibus, qui iurato officium exercere conſueuerunt, vt ſunt notarii, ſiue iudices, ſiue tabelliones, vel nuncij, cum iurando.*

cauſa, non debet amplius iurare ſuper illa, niſi emerſerit aliquid de nouo.

a ¶ *Quæſtionis.*] Tunc enim debet iurare ſuper articulo illo nouæ quæſtionis: quia primum iuramentum non extenditur ad illum articulum nouæ quæſtionis: quia cùm præſtitit illud in ſynodo, vel coram Epiſcopo non cogitabatur de illo, & quòd iterum iurare debeat probatur *ſ. ea. prox. fraternitatis.* vbi nouus articulus probatur tam per antiquos teſtes, quam per nouos priùs præſtito ab omnibus iuramento: vt *ſ. tit. prox. c. de teſtibus. & C. de tempo. appell. per hanc.*

ci delegato: niſi fortè articulus nouæ quæſtionis [a] emergat.

¶ Huiuſmodi † verò teſtes publico iure poſſunt propter infamiam à perhibendo [b] teſtimonio remoueri [c], ſi eam poſtquam in communi [d] recepti fuerunt, contigerit contraxiſſe. Quorum teſtimonia ſe quandoque non ſtudiosè, ſed in proferendo errauerint, & ſi incontinenti [e] correxerint, reprobari non debent: ſecus autem erit, ſi correctioni ſuæ interpoſuerint interuallum.

¶ Inn. iij Priori ſancti Fridiani, & magiſtro P. Canonico Piſano.

¶ *Cum de fama, vel vitio falſitatis inquiritur, cogendi ſunt teſtes. Hoc dicit ſecundum Ioan. An. ſed ſecundum Panor. nimis reſtrinxit textum.*

b ¶ *A perhibēdo.*] Nota ergo, quòd teſtes huiuſmodi ſynodales propter infamiam ſuperuenientem remouentur à teſtimonio perhibendo, non autem à perhibito: quia infamia, vel delictu ſuperueniēs non vitiat, quod legitimè factum eſt. *j. de eo qui cog. conſang. Vxo. ſua. diſcretionem. & c. tua & c. iordane. ar. C. de teſt. l. 2. & 3 q. 7. c. infamen. §. Verum. ff. de offic. præto.* Barbarius. ſic ſcriptum Papæ non caſſat ea, quæ legitime facta ſunt. *ſ. de reſtit. ſpol. audita.*

c ¶ *Remoueri.*] Habes hic, quòd infamis repellitur à denunciatione, vt *j. de ſpon. cum in tua. & j. de acc. cùm dilectus filius. & c. ſi ut olim. & ff. de populari. act. popularis action.* Hugo contra. Bernardus.

d ¶ *In communi.*] Id eſt in ſynodo, vel auditorio communi. *35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.*

¶ *Glo. ſe reci. per qua & ſolu. In fine ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Incontinenti.*] Id eſt in eadem inſtantia [b] iudicij, antequam loquatur partibus, vel antequam rec dat à præſentia iudicij: quia poſtea ſubornatus præſumitur, ſed hæc poſſet intelligi habito reſpectu ad qualitatem perſonæ: vt ſic poſſit corrigere, vel addere etiam ex interuallo. [e] Qualiter intelligatur incontinenti, probatur. *ff. de verb. oblig. continuus actus. ff. de adulte. quod ait lex §. ſolet. in fi. C. de erro. aduo. l. vlt. & 32. q. 1. apud miſericordem.* & melius. *ſ. de elec. quia propter.* ibi inuenies multas expoſitiones huius verbi incontinenti, ſiue mox. *Arg. contra. 35. q. 9. quod quis commiſit:* ſed illa contraria non tangunt hoc.

CAP. VIII.

SVper † his [f]: *& infrà.* ¶ Cæterum volumus, & mādamus, vt ſuper inquiſitionis articulis [g] tam de fama electi, quàm literis contra eum ſub nomine longè maioris, & ſanioris partis Capituli deſtinatis, cogantur [h] teſtes, qui nominati fuerint, perhibere teſtimonium veritati.

¶ Idem Archidiacono Mediolanenſi.

¶ *Teſtes, qui ſe ſubtrahunt, etiam in criminali cogendi ſunt.*

S*Vper his.*] Casvs. Quidam electus fuit in Epiſcopum Lucañ. quidam canonici ſe oppoſuerunt, dicentes, quòd erat malæ famæ, & quòd matrimonium contraxerat cum vidua, & literas contra ipſum nomine capituli ad dominum Papam miſerunt: ſuper his articulis commiſit Papa inquiſitionem: dubitabatur an teſtes ad hæc probanda debeant compelli? Reſpondet Papa, quòd teſtes, qui ad hæc probanda nominati fuerint, compellantur.

f ¶ *Super his.*] Hæc decr. eſt pars illius, quam habes *j. de acc. ſuper his. in fi. illius deciſa eſt.* Et de hac materia loquitur. *ſ. tit. prox. tam literis.*

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum.*

g ¶ *Articulis.* Ex hoc loco potes ſumere caſum tam illius decr. tam literis. *ſ. tit. prox.* quàm illius *s. ſuper his. j. de accu.* Quidam electus fuit in epiſcopum Lucañ. quidam ſe opponebant electioni illius dicētes, quòd erat malæ famę, & quòd matrimonium contraxerat cum vidua. Item iſti, qui opponebant ſe, literas contra electum nomine capituli domino Papæ miſerunt, quas tam electus, quàm capitulum falſas dicebant, & capitulum neſciuiſſe de literis illis: & de iſtis articulis mandat Papa inquiri, & ad hæc probanda teſtes ſunt compellendi.

¶ *Glo ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Cogantur.*] Hic compelluntur teſtes in criminibus, & etiam in irregularitate. *j. c. prox.* & ſic eſt contra. *ſ. eo. peruenit. & j. eod. dilectorum.* vbi ſoluitur.

C*Vm contra.*] Super crimine falſi cogendi ſunt teſtes. ſic ſummat Ioan. And. Sed certè non elicitur hoc ſimpliciter ex textu, quia mandat ſub conditione, ſi gratia, odio, &c. & ſic non ponit ſpeciale in crimine falſi. quia ſic loquitur in aliis cauſis criminalibus, *ſuprà eodem. ſuper eo.* Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CAP. IX.

CVm contra magiſtrum R. ſuper eo quod dicitur à ſede Apoſtolica falſas literas reportaſſe: ac eis per ſe, vel per procuratorem vſum fuiſſe, tibi direximus ſcripta noſtra: poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculum edoceri, vtrùm ſuper præfato vitio falſitatis, teſtes compellere [i] debeas nominatos. ¶ Nos † igitur reſpondemus, quòd teſtes prædicti, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint: per cenſuram Eccleſiaſticam debes appellatione remota compellere veritati teſtimonium perhibere †.

¶ Hono. iij. Abbati, ſancti Eugenij, & magiſtro G. Cano. Seneñ.

¶ *Non ſummatur propter varietatem lecturarum, nec etiam diuiditur.*

Casvs. Magiſter Radulphus impetrauit literas à ſede Apoſtolica, dum ipſe tam per ſe, quàm per procuratorem illis literis vteretur, obiectum fuit ei, quòd eſſent falſæ, quod cum ipſe negaret, pars aduerſa voluit hoc probare, petens vt teſtes, quos ad hoc probandum nominaret, compellerentur: quæſiuit archiepiſcopus, cui literas direxerat ſupradictas, vtrùm teſtes ſuper articulo falſitatis huius eſſent cōpellendi? Reſpondet Papa, quòd ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, cōpellat eos veritati teſtimonium perhibere. No. teſtes in criminalibus compellendos.

¶ *Gloſſa ſeq. ponit dubitationis cauſam, ſignat contrarium, & remittit.*

i ¶ *Compellere.*] Dubitationis cauſa fuit: quia videbatur, quòd in criminibus non ſunt compellendi teſtes. in *Au. th. de teſtibus. §. quoniam. coll. 7. ar. C. eod. ſi quando. in princ.* ex eo quòd dicit ibi, in pecuniariis cauſis teſtes cogendos, videtur, quòd non in criminibus: ſed contra hoc mandat Papa, ſcilicet quod compellantur. *& ſupra c. prox. & in ſeq. c.* dicit, quòd in criminalibus non compellantur, ſed ibi habetur contrariorum ſolutio [d], & quando compellantur, & quando non.

CAP. X.

DIlectorum filiorum Vulterani Capituli ex parte vna, & Epiſcopi Vulterani ex altera, procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis: & infra. ¶ Teſtes † qui fuerint nominati, prætereàquàm ſuper criminibus [k] (ſi ſe gratia, odio,

D*ilectorum.*] Casvs. Inter capitulum Vulterañ. ex parte vna, & epiſcopum eorundem ex altera, ſuper diuerſis articulis per conuentionis, & reconuentionis modum quæſtio vertebatur: procuratoribus vtriuſque partis in præſētia Papæ conſtitutis lite conteſt. mandat Papa quibuſdam, quatenus teſtes qui fuerint nominati, ſi ſe odio, gratia, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram Eccleſiaſticam compellant veritati teſtimonium perhibere. Nota teſtes ſuper criminibus non compellendos.

¶ *Gl. ſe. bis duas partes. Prima dicit teſtes in ciuilibus cogendos exceptis mediatores & certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus tractas principaliter de ipſorum compulſione in criminibus, & facit ſeptem. Primò alleg. pro, & contra. Secundò ibi, Super hoc. ponit opi. quæ dīc illos cogi, cum de crimine ciuiliter agitur. Tertiò ibi, Sed huic. illam impugnat. Quartò ibi, Ideoque. ponit opi. ſuam, quæ dīc illos non cogi, etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quintò ibi, Qualiter reſpondet ad contrariam opi. ſuam reaſſumens. Sextò ibi, Alij, reaſſumit & coadiuuat opi. contrariam dicens illam æquam. Septimò ibi, Inn. ponit opi. Innocentij.*

k ¶ *Super criminibus.*] Circa cōpulſionē teſtiū nota, quòd in cauſa ciuili, vbi aliter veritas haberi nō poteſt, indiſtinctè ſunt compellendi tā clerici, quā laici, ne veritas occultetur. *14. q. 2. quanquam.* & quia mortaliter peccant, qui veritatem occultant. *11. q. 3. quiſquis.* vnde monitione præmiſſa indiſtinctè compelli debet teſtes. *ſ. eo. ſuper eo.* & eo ipſo quòd monitus non vult teſtificari, præſumitur, quòd etiam malitiosè hoc faciat, vt ſæpius dictum eſt. *ſ. e. cauſam.* Quādoque tamē in pecuniariis cauſis non cōpelluntur, vt in mediatoribus, qui nō cōpellūtur ferre teſtimoniū in con-

† *In pluribus vetuſtis codicibus ſtat: Huiuſmodi verò teſtes publici, iure poſſunt &c. & in paucis habetur vt in cōtextu.*

† *Ca. 3. ti. de accuſatio. in 3. comp. Adde hoc Gundonem Papa.*

a *Satis eſt, quod teſtis adhibitus teſtamento communi opinione eo tempore habebatur pro libero. Ioā. And.*

b *Quidam dicūt, quòd teſtis poteſt reuocare errorē vſque ad ſententiam, ſicut & principalis. C. de iu. & fac. ign. l. error. quod non placet Goff. Ioann. And.*

c *Vnde dicit Hoſt. quòd licet multa ſint ſcripta, ipſe putat hoc arbitrarium, vt cōſiderata qualitate perſonæ, quantitate interualli, colloquii partium, & colloquiis circūſtantium iudex correctionem admittat, vel nō. & facit, quod dixi in prin. Ioann. And.*

† *Nos igitur taliter, &c.*

† *Adde, quod de iure ciuili mulctantur concor. l. 1. ff. ſi quis ius. di. non obtem.*

† *Qualiter cogatur teſtes teſtificari, vide per Spec. ti. de teſte. §. ſequitur.*

d *Et ibi dedicā, quod hic no. Inno. & Hoſt. de probanda. exceptione criminum cōtra teſtes. Ioann. And.*

e *De hoc 1. q. 6. Hactenus dum in fin. Ioan. And.*

vel timore ſubtraxerint) per cenſuram Eccleſiaſticam cogatis veritati teſtimonium perhibere.

contractibus, in quibus mediatores fuerunt, niſi de conſenſu partium in *auth. eo. §. quoniam. coll. 7.* Item in alijs caſibus, qui quaſi priuilegiati ſunt[a]. *4. q. 3. c. ſi teſtes, §. item in criminali. ver. item inuiti.* & trib⁹ ſ c. ſeq. In criminibus verò patet hic, ꝙ compellendi non ſunt. & ar. ad hoc. *C. eo. l. ſi quando. in prin. & ſ. eo. peruenit.* In contrariũ videtur, quòd bene ſũt cõpellendi. *ſ. eo. ſuper his. &c. cùm contra.* in quibus expreſsè cõpellitur. & *arg. ſ. tit. prox. cùm cauſam. ver. teſtes autem. &c. ſed ibi. ver. ille ſoluitur,* & ad principales teſtes illud reſtringitur. & *4. q. 3. item in criminali. ver. item lege Iulia publicorum iudiciorũ.* Ex eo enim ꝙ certæ perſonæ ibi non compelluntur, datur intelligi, quòd aliæ compellãtur: quia quod de vno negatur, de alio. *&c. 25. diſt. qualis. ff. eo. l. Iulia.* illæ enim perſonæ priuilegiatæ ſunt propter connexitatem. vnde aliæ omnes compelluntur. Super hoc dicunt quidã, quòd ſi agatur directè in modum accuſationis, non ſunt teſtes cõpellendi. Si verò ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis, aut etiam inquiſitionis, tunc compelluntur: *vt ſupra eod. tit. ſuper his. & ſ. de ſimo. licet Hely.* Sed huic diſtinctioni contradicit expreſsè hęc decre. quia non poterat agi criminaliter in hac decret. ſed ciuiliter tantùm, duabus rationibus. Primò, quia hic agebatur cauſa conuentionis, & reconuentionis inter epiſcopum & capitulum, vt patet in antiqua: & quia per procuratorem, vt littera iſta dicit, procuratoribus conſtitutis. ſed procurator non interuenit in cauſa criminali. *ſ. de accuſat. veniens & ff. de publ. iud. l. pen. §. ſi.*[b] *& 5. q. 3. in criminalibus.* & in crimine nõn ſit mutua accuſatio, vel denunciatio: quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgatur. *ff. de pub. iud. ſi quis. & 3. q. 11. neganda.* & ſic neceſſe eſt, vt dicamus, quòd hic obijciebantur crimina teſtibus[c], vt à teſtimonio repellerentur. & ideo dicit, cogatis teſtes (ſcilicet qui nominati fuerint), præterquàm ſuper criminibus. Ideóque dicendum eſt, quòd ſuper criminibus teſtes compellendi non ſunt, ſiue directè agatur de crimine, ſiue ciuiliter, vt hic patet, & *ſ. eod. peruenit,* & hæc eſt ratio: quia in infamiam alterius nemo debet facilè proſilire: quia tales, detractores dicuntur. *6. q. 1. ex merito & c. tribus ſeq.* ergo multò fortiùs nec compelli. Qualiter reſpondebis capitulis ſ. proximis? Ad illud, *ſuper his.* dicas, quòd ibi compelluntur teſtes ad probandum infamiam, ſiue irregularitatem contra electum, ne indigna perſona ad apicem dignitatis promoueatur per ſurreptionem: quia vilis perſona ad tantam dignitatem ſurreptione promoueri non debet: & iudex ex officio ſuo hoc facere debet propter publicam vtilitatem: quia ille omnibus de ſua plebe præficitur, & ſic eſt quaſi ſpeciale in cauſa inquiſitionis. & *ſ. de ſim. licet Hely.* & inquiſitio non fit, niſi vbi infamia præceſſit: vnde ibi non compelluntur teſtes in infamiam alicuius, ſed ex tali compulſione, ſi probétur crimina, oritur infamia. *ſ. tit. prox. teſtimonium.* & quia ibi agebatur de falſo per inquiſitionem: ideò compelluntur teſtes, ne talis falſitas remaneat impunita ex defectu teſtium. in quo caſu intelligitur *prox. c. cùm contra.* quia dico illud ſpeciale in crimine falſi[d]. & præcipuè in litteris Papæ, in quibus multa ſpecialia ſunt. *ſ. de crim. fal. ad falſariorum.* & idem in caſu. ſeq. c. Dico ergo, quòd vbicunque agitur actione odioſa, vel exceptione, per quam ad infamiam alicuius procedatur, non ſunt compellendi teſtes (vt dictum eſt) niſi in caſibus prædictis. ſecundùm leges compelluntur, niſi in caſibus vbi ſpecialiter non debent compelli, vt dictũ eſt. & hoc dicunt Tan. & Vin. Alij contrarium dicunt, prout dictũ eſt. Sed ſupradictis omnibus rationibus poteſt de facili reſpondere ſecundùm illos qui dicunt, quòd ſemper cõpellendi ſunt teſtes, niſi agatur criminaliter tantùm. Dic, quòd nulla criminalis erat quæſtio inter epiſcopum, & capitulum, ſed ciuilis tantùm, vt patet in integra *in 5. compilatione.* ſcil. de conuentio, & reconuentio. & quod dicit, teſtes, qui nominati fuerint, cogatis veritati teſtimonium perhibere. ſi gratia, odio, vel timore ſe ſubtraxerint, præterquam ſuper criminibus: ſic debet intelligi, quòd teſtes in ciuilibus quæſtionibus ſunt compellẽdi, ſed in criminalibus non debent compelli: & ſic Papa prouidet hîc nouum ius, & ſic contrarium nullum contra iſtas. & ſic non oportet dicere, vt dicunt, ꝙ hîc erat controuerſia inter epiſcopum & capitulum ſuper pluribus articulis ciuilibus, & ſuper criminalibus: & ꝙ iſti erant procuratores ad excuſationes tantùm allegãdas: vel ꝙ dicti erant lite conteſtata: iſta ſtare non poſſunt, vt patet in antiqua decre. & per iura prędicta: ciuilis enim, & criminalis quæſtio non concurrunt ſimul: immò criminalis præiudicat ciuili. *3. q. vlt. c. non eſt. §. aliquando.* Sed magis æquum[e] videretur, quòd ſemper compellerentur, qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tamen non criminaliter directe, nec per viles perſonas quis condemnetur. *ar. contra. ſ. de ſen. excom. vt fama.* cum ſuis concor. ibi poſitis. & *ar. ſ. de collu. c. 1. & 2. & vlt. ſ. & ſ. tit. prox. cum cauſam. ver. teſtes autem, &c. & ſ. eo. ſuper his. &c. cùm contra. & ſ. c. prox.* Inn. iiij. dicit, quòd vbi non eſt peccatum tacere, id ſuper quo teſtes inducuntur, non ſunt compellendi: ſed ſi peccatum eſt tacere, compelluntur.

a De his priuilegiatis ſatis in Spec. de teſte. §. per. in prin. Io. And.

b Aliàs, t. & vide in c. veniens. prox. alle. ſuper t. gl. Io. And.

c Licèt Hoſt. teneat opi. contrariam gloſſatoris, illud tamen dictum bene ſibi placet. Ioan. And.

d Quid erit de crimine hæreſis, ſimoniæ, & læſæ maieſt. ſecundùm Hoſt. qui dicit ſe rationem huius ſpecialitatis non videre. Ioan. And.

e Dicit Pet. de Sam. hic, quòd per hæc verba gl. non recedit à ſuperiori ſua opi. ipſe verò debet hoc tenendũ, quòd vbi iudex procedit ex officio etiã in criminali, cogit teſtes, ſi ad alterius petitionem, non cogit. Ioan. And.

¶ Idem Epiſcopo Bonoñ. & magiſtro B.

¶ *Ad detegendam virtutem coniurationis, coguntur ſocij etiam iurati.*

CAP. XI.

VEnerabilis frater noſter Archiepiſcopus Rauenaten. propoſuit, quòd ciues Ceruicen.† cum M. & I. quondam Clericis Eccleſiæ Rauennaten. quandam præſumpſerunt coniurationem[a] facere contra eum: nihilominus in detrimentum eius dantes eis quandam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda ſe adſtringentes vinculo iuramenti, vnde humiliter ſupplicauit, vt cùm cauſam ſuper his, & quibuſdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipſe intentionem ſuam probare non poſſit niſi teſtimonio ciuium prædictorum†, prouidere ei † (ne pro defectu teſtium pereat ſua iuſtitia) dignaremur. ¶ Ideoque mandamus, quatenus monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota cogatis illos, quos videritis compellendos, vt ab huiuſmodi iuramento[b] abſoluant, quos idem Archiepiſcopus ad teſtimonium duxerit producendos: eos[c] nihilominus (ſi ſe gratia, vel, odio, vel timore ſubtraxerint) diſtrictione ſimili compellentes ad perhibendum teſtimonium veritati.

† Carmen. † Ceruiẽ. † Tremeñ.

† Vide l. ſ. C. de hær. & l. quotiens. ff. de quæſtio & l. cũ probatio. ff. de probatio.

† Dictio, eſt deeſt in multis antiquis.

VEnerabilis.] Diuiditur. Nã in prima parte ponitur iuſta petitio. In ſecunda ipſius exauditio, ibi, *Ideoque.* Abb. Sicul.

Casvs. Ciues Ceruicen. cum duobus M. & I. quondam clericis eccleſiæ Rauennaten. quandã fecerunt coniurationẽ contra archiepm Rauennaten dantes eiſdẽ clericis quandã pecuniæ quãtitatem: & ad hæc celanda ſe iuramenti vinculo adſtrinxerunt: Archieps ſuper his, & quibuſdam alijs articulis contra ciues, & clericos prædictos ad Bonoñ. epm. & eius cõiudicẽ litteras impetrauit: vnde cùm intentionẽ ſuã probare non poſſet, niſi teſtimonio ciuiũ prædictorũ, ſupplicauit dño Papæ, vt ſibi prouidere ſuper hoc dignaretur: ne ergo ex defectu teſtiũ ſua iuſtitia deperiret, mandat Papa eiſdem iudicibus, quatenùs monitione præmiſſa per cenſurã eccle. cõpellant illos, quos viderint compellendos, vt ab hmõi iuramẽto abſoluãt illos, quos archieps ad teſtimoniũ duxerit producendos, & nihilominus ſi illi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, ſimili cẽſura cõpellãt eoſdẽ ad perhibendũ teſtimoniũ veritati. Not. teſtes cõpellẽdos ad cõiurationẽ probãdã. Itẽ iuramẽtũ temerariũ nõ repellit à teſtimonio. Itẽ impedientes iuriſdictionem iudicis poſſunt compelli, vt eum non impediant.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. quæ ſit pœna conſpirantis contra epiſcopum.*

a ¶ *Coniurationem.*] Clerici enim qui contra epiſcopum ſuum faciunt coniurationem, vel inſidias parauerint, deponendi ſunt, & tradendi curiæ ſæculari, vt puniantur. *11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & c. coniurationum* & tribus c. ſeq. laici verò qui contra epiſcopum ſuum conſpirationem faciunt, ſunt excõmunicandi, & communione priuandi. *11. q. 1. conſpirationum.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit in fi. arg. ſocium &c.*

b ¶ *Iuramento abſoluant.*] Sed vr. ꝙ non debeãt abſolui, cũ iuramentũ non tenuerit: vnde potiùs denũciandi ſunt nõ teneri huiuſmodi iuramento ligari. *ſ. tit. prox. conſtitutis. & c. intimauit, & ſ. de ec. olim,* & ita hæc abſolutio potiùs dicitur fieri ad cautelam, ſiue de facto: ſic quandoq; abſoluũtur aliqui, vt poſſint teſtificari *ſ. tit. prox. veniens in fine.* præterea & alia ratione iuramẽtũ huiuſmodi nõ tenuit: quia cõiurationes hmõi illicitæ ſunt. *11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & c. coniurationum.* & quod ergo tale iuramentum non eſt ſeruãdum, cùm vergat in diſpendium ſalutis æternæ. *ſ. de iureiur. ſi verò & 22. q. 4. ſi aliquid.* & in multis c. eiuſdem q. & quia nõ habuit tres comites. ſ. veritatẽ, iuſtitiam, & iudiciũ, vt ea. cauſa. 22. q. 2. animaduertendũ. vel licèt ſit illicitũ, auctoritate propria nõ debet quis venire cõtra. *ar. contra. ſ. de el. venerabilẽ.* Itẽ habes hic, ꝙ ſocius criminis admittitur ad detegendã cõſpirationẽ, immò certè tenetur illã cõſpirationẽ manifeſtare. & denũciare *6. q. 1. c. ſi quis cum militib. in fi. & 79. diſt. ſi quis Papa.* Item in defectum probationis minus idonei teſtes admittuntur, qui alias non admitterentur. *C. de hæ. l. pen. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. § item ſerui reſponſio.* & propter defectum teſtiũ admittuntur, qui alias admitti non debent. *ſ. de elect. cum dilecti.*

c ¶ *Eos.*] Cùm[f] fuerint abſoluti, vt voluerint ferre teſtimonium propter iuſiurandum, nihilominus, &c.

f Hæc clauſula nec Bernardi eſt, nec in antiquis exemplaribus habetur.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

¶ *Cont nuata eſt hac rub.ſecundum Ioan.And.ſupra in rubric.de teſtib. Vel dic ſic: Viſum eſt ſupra de vna ſpecie probationis, qua ſcilicet ſit per teſtes, nunc ſubiicit de alia, quæ ſit per inſtrumenta. Abbas Siculus.*

De hac materia habetur 2.q 9.§.ſi. debitiſ.

S I ſcripturam.] CASVS. Dicitur hic, q od ſi non apparet authẽtica ſcriptura, non poteſt fieri exẽplaribus fides, niſi ſupple eſſet trãſcriptũ per iudicem, & eius auctoritate publicatũ. Not q exẽplaria no creduntur, niſi oſtendatur originale.

¶ *Gloſ ſeq.recit.per qua ſcriptura dicatur authentica.*

a ¶ *Authenticam.*] 25. q.1. *decens.* Authentica ſcriptura eſt, quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium teſtium, vel duorum ad minus ſubſcriptione, vel teſtimonio facta eſt in *Authen. de inſtrum. cau.§ ſed inſtrumenta. coll.6. Vel duorum virorum.* ſ. *de proba. quoniã contra.* vel quæ habet ſigillum authenticum. ſ. *ca.prox. & ſupra de prob. poſt ceſſionem.* & etiam ſcriptura, quam facit priuatus in præſentia trium teſtium, videtur authentica: *in Auth. de inſtru cau.§. ſi tamen quiſquam coll. 6. & Cod. qui po.in pig. ha. l ſcripturas.*

¶ *Gloſ ſeq ponit caſum ceptum: quarit, & ſol uit.*

TITVLVS XXII.

De fide inſtrumentorum.

¶ Gregorius †.

¶ *Inſtrumenti exemplum non ſolemniter ſumptum, fidem non facit abſque originali. Hoc dicit ſecundum ipſius mentem.*

CAP. I.

SI † ſcripturam authẽticam [a] non videmus, ad exemplaria [b] nihil facere poſſumus.

¶ Alexander iij.

¶ *Corruit inſtrumentum, ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi ſigillum habeat authenticum, vel à Notario ſit confectum.*

CAP. II.

SCripta † verò authentica [c], ſi teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam [d] facta fuerint, ita quòd appareant [e] publica, aut authenticum ſigillum [f] habuerint, per quod poſſint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

¶ Idem.

¶ *Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, non cenſetur vitioſum. h. d. ſecundùm mentem.*

CAP. III.

EX † litteris veſtris accepimus, quòd cum cauſam, quę inter magiſtrum A. & R. ſuper capella de Ambitoria † vertitur, de mandato noſtro ſuſceperitis terminandam, præfatus R. litterarum ſibi copiam fieri poſtulauit [g]. Qui cùm eas argueret falſitatis: quia in narratione facti abraſæ [h] ſunt, vbi ſcriptum eſt, iura parochialia: *& infrà* † Dicimus, quòd propter abraſionem illam, iudicari falſæ non poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ, præſertim cùm & priuilegia in poſſeſſionibus [i] abradantur: & litterę in narratione facti (ſi erratum eſt) poſſunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboracẽ Archiepiſcopo.

¶ *Redarguẽti priuile iũ de falſo, Iudex faciet illud exhiberi coram Iudice, & paucis, & in loco con tuo, & ſecuro & interim abitur ſententia lata per illud. ſi*

CAP. VI.

ACcepimus † litteras, quas Abbas ſancti Auguſtini contra Cantuarieñ Archiepiſcopum tranſmiſit: *& infrà.*

b ¶ *Exemplaria.*] *C. de eden. Auth. ſi quis in aliquo.* niſi ipſa exẽplaria ſumpta, & publicata ſint iudicis auctoritate. C. de teſt. publicatis. & ſ. eod. c. vlt. arg. C. de ſu. emph. l. vlt. §. & ſi quidem dominus circa fi. & C. de re iu. geſta. Sed pone, quòd ita Papa mãdat, procedatis ſecùndum tenorem priorum litterarum, & primæ litteræ non conſtarent, nunquid poterunt procedere? Dicas, quòd non [b], niſi prima forma priùs appareat per iura prædicta, vel niſi probetur tenor prioris reſcripti non cancellati, non vitiati. ſ. de priuil. cùm olim. nam per litteras vltimas non datur iuriſdictio, vel ſi datur, non conſtat per eas de priori forma, & ideò non potest procedi per ipſas: ne non tenetur quis exequi ſententiam, niſi ei fiat fides de iuriſdictione. ſ. de offi. deleg. cùm in iure.

SCripta verò.] Io. And. non ſummat: quia breue eſt. Ant. ſumma ſi priuato inſtrumento non creditur, publico ſic. Publicum dicitur, ſi manu publica eſt confectum, vel ſigillo authentico eſt ſigillatum, cum ſubſcriptione teſtium. Hæc ſummatio non placet Panor tum quia ex littera non colligitur, tum quia non putet veritatem in ſe continere, per ea quæ dixi in c. præcedenti. Et in hoc c. aliquid tangit. Et non diuiditur quoad literam, ſed quoad intellectum: primò ponit dictum, ſecundo duos caſus excipit. Abbas.

CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquam ſcripturam factam per manum aduerſarij, vel ab alio, ita tamen quòd non per publicam perſonam, cum ſubſcriptione teſtium: ſed teſtes inſcripti in illo inſtrumento mortui ſunt: quæritur, vtrùm ſcriptura illa valeat, & fidem faciat, ſi negetur ab aduerſario ſuo: Reſpõdet Papa, quòd ſi teſtes inſcripti mortui ſunt, ſcriptura illa non obtinet firmitatem, niſi per manum publicam facta fuerit, vt appareat publica, aut habuerit ſigillum authenticum per quod poſſit probari. Nota, quòd inſtrumenta publica, & ſigilla authentica fidem faciunt.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter inſtrumenta publica, & priuata, & in priuatis ſubdiſtinguit perſonales actiones à realibus, & praeuidentium ſcribentium & eorum contra quos.*

c ¶ *Authentica.*] Inſtrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad damnum, & commodum vtriuſque partis. arg. 54. diſt. c. 22. c. 2. ſi quis. de clericis & ſ. de pac. et in pric. & 4. q. 3. caſi teſtes § item ſæpe ſit C. de fid. inſtr. in exercendis. Priuata verò ab aduerſario ſcripta ita q conſtet, vel à quocũque, dummodò partium, vel teſtium ſubſcriptione fulcita ſint, in actione perſonali robur obtinent firmitatis. in Auth. de inſtr. cau §. ſed & ſi quis. coll. 6. & talis ſcriptura dicitur authentica, vt hîc patet. In reali [e] verò actione inſtrumentum manu publica confectum præponitur tali inſtrumento priuato, niſi priuatum inſtrumentum habeat trium, vel ampliùs ſui ſcriptionem teſtium C qui po. in pig. ha. ſcripturas. priuata verò inſtrumenta valent in præiudiciũ illorum, qui ea ſcribunt. Cod. de non nu. pecu. generaliter. & ff. depoſi. ublia. §. vlt. ad commodum verò eorũ minimè. C. de proba. l. inſtrumenta rati. nẽs. exemplo la. Lau.

d ¶ *Per manum Publicam.*] id eſt per notarium, qui ſeruus publicus dicitur. ff. rem pup. ſal. for. l. 2.

e ¶ *Appareant.*] Ratione ſubſcriptionis: in Auth. de fid. inſtru. §. 2. coll. 6. Vin.

¶ *Gl. ſeq. quarit, & ſoluit.*

f ¶ *Sigillum.*] Sed quod dicimus authenticum ſigillum? Authenticum dicitur ſigillum epiſcopi, & ei creditur, quandiu contrarium non oſtendatur. ſ. de proba. poſt c ſi. nem. & 11. q 13. curæ. Item ſigillum capituli. ſ. de prob. c. 3. 73. diſt. in nomine patris. in fi. Itẽ ſigillum alicuius principis ſæcularis, cui creditur de conſuetudine ſ. eo cum dilectus. Item arg. 19. q. 3. ſtatuimus & ff. de cuſt. & exhib re. diuis [d].

ADDITIO. In Auth. de inſtru. cau. & fi § ſed & ſi quis. & talis ſcriptura dicitur authentica.

EX litteris.] Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Diximus* Abb. Sicul. CASVS. Inter A. & R. vertebatur qõ ſuper capella de Ambitoria, quæ fuit commiſſa quibuſdam iudicibus. partibus coram iudicibus conſtitutis dictus R. poſtulauit ſibi fieri copiã litterarum: qui cũ eas inſpiceret, cœpit illas arguere falſitatis pro eo q in narratione facti, vbi ſcriptũ eſt iura parochialia, erant abraſę Iudices ſuper hoc dubitantes quæſiuerunt, an pp hoc debeant dici falſæ. Rñdet Papa, q pp abraſionem illam non poſſunt iudicari falſæ, nec ſuſpectæ. quia etiã priuilegia in nominibus poſſeſſionum abraduntur. & litteræ ſi in narratione facti erratum eſt, poſſunt abradi. Nota, q litterarum copia facienda eſt aduerſario ad inſpiciendum. Item vbi ius non conſtituitur, non nocet raſura: quia narratio facti non facit ius.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q ſecunda per obiectionem.*

g ¶ *Poſtulauit.*] Qđ de iure petere potuit, cũ ſit cõe inſtrũm, imò iudex tenet illud partib. exhibere ſ. de dila. pterea. et ſi nõ fecerit, appellari poterit. ſ. G ppetuus. nã & ppria inſtra tenet quis alteri parti exhibere, ex quo vtitur illis in iudicio. ſ e c. prox. & c. coniungit & C. eo. l vlt. cũ ea vult arguere falſitatis, vt ibi dicit.

h ¶ *Abraſa ſunt.*] Vñ videbat dubitandũ, qm reſcriptũ dẽt apparere nõ vitiatũ, nõ cãcellatũ. C. de edicti. Hadri. tol. l vl. & ſine reprehẽſione bullæ, & chartæ, vel litterę ſ de priu. l cũ olim. & hoc intelligo verũ. vbi eſt ius cõis. & vbi Papa rñdet de iure: ſed in narratiõe facti põt abradi, quia hoc ad ius nõ pertinet, ſed ad cõmune fidei. i. facti. C. de te. ſi vnus quia nõ ſtat i tali narrationi, niſi illud probetur: nec dr ppterea vitioſum reſcriptũ, ſi de eadẽ manu raſura reſcripta eſt in loco nõ ſuſpecto: ſi vero litterę eſſet clauſę, tũc nõ nocet at. C. de fi inſt cõ ratiõis. & C de te ſi vni [e]. L.

i ¶ *In poſſeſſionib.*] Id eſt, in nõib. poſſeſſionũ [e], ſed in nõib actoris, vel rei, vel iudicis ibi ſcĩna raſura eſſet ſuſpecta. itẽ ſi etiã ibi. falſũ Latinũ, ſuſpectę ſũt litterę. ſ de reſcript. ad audientiã. Be

ACcepimus.] In prima ponitur partis decilia petitio: in ſecunda

† Lib. 2. Epiſt. 3. c. 42.

† Capi. 1. eo. tit. in 1. cõp. *Et qua dicatur publica ſcriptura, tradit Romanus, conſil 77. Alex. c nſil 65. l. 4. huc ſpectãt tradita per Ioã. nẽ de Anania cõſil 33. & per Antonium de Butrio conſil. 11.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp.

a ¶ *Nam eum hypotecam dominus recepit, non per procuratorem, ſed per ſe, vel per litteras, vel per ſcripturam factam apud iudicem, vel tabularios per atteſtationem. Io. And.*

b *Idẽ Hoſt. & Gul.* in Spec. de inſtru. edi. §. videndum. ver. ſi quid ecce. *Ioan. And.*

c *Hoc intelligas, quòd ſi habes publicum inſtrumentum de debito, & ego habeo talem ſcripturam, in adiudicatione hypothecarum, præferri mihi. Ioan. And.*

† Ca. 1. e.t. in 2. comp. *Et vide Baldum* in l. in bemus. C. de teſt. *& Felinum* in c. *fraternitatis infra de haret. & Matthæum de Afflictis deciſ* 405.

† Aludon.

† Ca. 2. e.ti. in 2. comp. *Et vltra allos videto hic Gund. Papa.*

d *Illa l. probat no credo litteris Ire narcha, qui retulit malefactorem, ſed ex integro quaritur: & ſi malè & doloſè retulit, punitur. Io. And.*

e *Hoc in confirmatorijs, vt dicit in text. ſed Go. hoc intelligit de modica mutatione litteræ, vel ſimile: ſecus ſi totũ nomen eradetur. arg. ſ. de dolo. & contu. c. 3.*

de parte prouiſſo ibi, *Cum priuilegia*, Abbas.

Casvs. Inter Archiep̄m Cantuarieñ. & monaſterium S. Auguſtini orta fuit controuerſia ſuper ſtatu, & libertate ipſius monaſterij, ex parte monaſterij exhibita fuerunt priuilegia, quorum obtentu lata fuit ſententia pro monaſterio: poſtmodū Archiep̄s dicens illa priuilegia eſſe falſa, ſententiam illam ſeruare nolebat. Abbas timens aggrauari ab ipſo, appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & Archiep̄s tulit ſententiā interdicti in eccleſias monaſterij, ppter quod Abbas D. Papæ fuit conqueſtus. ſuper hoc ſcribit Archiep̄o Eboraceñ. & eius coniudicibus dicens, quod priuilegia non inſpecta non poſſunt argui falſitatis, & quia difficile eſſet, & periculoſum ea apud ſedem Apoſt. exhiberi, præcipit, vt exhibeatur prædicto Archiep̄o Cantuarieñ. in clauſtro ipſorū fratrū, vel in alio loco congruo, & ſecuro, vſque ad natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ. Si verò nō venerit, nec miſerit, imponant ei perpetuum ſilentium ea vlterius arguendi. Interim verò non vult Papa illa priuilegia vacillare, præcipiens ſententiā, quæ eorum auctoritate lata eſt, inuiolabiliter obſeruari, & Archiep̄m in inſpectione priuilegiorum xij. hominum numerō faciat eſſe contentum. Not. quod qui dicit priuilegiū, ſiue inſtrumentū eſſe falſum, debet ſibi tradi ad inſpiciendū. Item ad certū tempus hoc fieri debet, interim verò priuilegia, & ſententia ſuam obtineant firmitatem.

† *Aliàs loco deſtructis, & in eo, eſt de ſito, etiam.*

¶Cùm priuilegia non inſpecta non valeant [a] argui falſitatis, & difficile ſit, & † periculoſum ea apud ſedem Apoſtolicam exhiberi: præcipimus, vt vel exhibeātur eidem Archiepiſcopo in clauſtro prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo, & ſecuro [b], vſque ad natiuitatem proximam ſancti Ioannis Baptiſtę. Si verò nec venerit, nec ſufficientem reſponſalem miſerit, ei perpetuum ſilentium imponatis ipſa vlteriùs arguendi [c]. Interim autem nolumus illa priuilegia vacillare [d]: ſed præcipimus ſententiam, quę eorum obtentu [e] ſuper ſtatu monaſterij lata eſt, inuiolabiliter obſeruari: *& infrà.* ¶Iubemus etiam, vt Archiepiſcopum in inſpectione priuilegiorum [f] duodecim hominum numero faciatis eſſe contentum.

† *In codice Barbatiæ ita: Abbati ſancti Fromundi, & eiuſdē conuentui.*

¶Cæleſtinus iij. Abbati ſancti Secundi.

¶Inſtrumentum, vel priuilegium, quo quis vtitur coram Iudice, aduerſario integraliter legi non debet: ſed ſolum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.

CAP. V.

Contingit † interdum, vt dicitis, quòd quandocunque cum aliquo litem habetis, priuilegiū veſtrū aduerſæ parti cogimini plenius exhibere [g]: vnde accidit, quòd occaſione vnius capituli, ſuper quo conuenimini, plurima litigia ſuſcitantur [h]: *& infrà.* ¶Conſultationi † tuæ taliter reſpondemus, vt quandocū que ſuper exhibendo priuilegio, vel indulgentia, ſeu inſtrumento fueritis requiſiti: præſente iudice [i], aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipſo, audiente parte contraria, tantummodo recitetur: ita quod ſi ſuper vno tantùm capitulo † quæſtio fuerit, illud [k] ſolummodo reſcribatur, & aduerſæ parti copia eius fiat.

† *Cap. 3. eo. ti. in 2. cōpi. Et de materia Bart. & Baldum in l. fi. C. de precib. impera. offer. & Bart. & Angelum in l. fi. Cod. de bon. auct. iud. poſſid. & Felinum in ca. 1. ſ. de probation. Bald. & Doctores in l. inciuile. ff. de legib.*

a ¶*Non valeant.* [Aliàs, non redargui poſſunt, nec etiam ſciri, quod deberet ſeruari per ipſa: quod totum ex ipſarum inſpectione deprehenditur. ī *de priui. dilecti. & c. porro &* ī *c. prox. 96. d. bene quidem.* nec poſſumus iudicare de lege, niſi ea perſpecta. *ff. de legi. inciuile.* & qui priuilegium, vel inſtrumentum vult arguere falſitatis, primò iurabit, quod calumniæ cauſa hoc nō dicat: aliàs non audiretur, nec daretur ad inſpiciendum. *Cod. de fid. inſtru. l. vlt.* quæ intelligitur, cū agitur de falſo criminaliter: tunc inſcribitur accuſator, vt ibi dicitur. Quidam intelligunt legem iſtam, cùm agitur ciuiliter de falſo, ſecundum quod hæc decr. intelligitur. & ſecundùm hoc bene probat id, ad quod inducitur, cùm quis ciuiliter vult arguere inſtrumentum de falſo, & hoc intellige verum, vbi de calumnia non eſt iuratum a. & eſt ad hoc *arg. ſuprà de teſt. præſentium &* ī *de exceptio. paſtoralis.*

a *Idem Goſ. c. prox. in glo. not. tēpus in fin. de hoc ſ. de probatio. licèt in 1. gl. Io. And.*

b ¶*Securo.*]Hoc iudex prouidere debet vtrique parti. 3. *q. 9. hortamur. 33. q. 2. ſiue. &* ī *de app. ex parte. &* ſ. *vt lit. non conteſt. accedens. 2.*

¶*Glo. ſeq. no. accuſationi, & exceptioni tempus præfigi.*

c ¶*Arguendi.*]Nota tempus præfigendum accuſare volenti, vltra quod non auditur: *vt 4. q. 5. c. 1. &* ī *qui ſi ſint le. dator* ī. *de accu. licet. infrà de clandeſti. deſpon. cùm inhibitio & infrà qui ma. accu. tua. & C. de inge. ma. aſſamari. & C. qui accu. non poſ. ſi ea.* ſic & ad exceptiones proponendas. ī. *eo. de except. paſtoralis.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶*Vacillare.*] Arg. quòd pendente accuſatione contra aliquē, interim remanet in ſtatu ex officio ſuo priſtino 8. *q. 4. nonne. arg. contra.* ſ. *de teſti. non debet* vbi de hoc.

Additio. Fortius contrarium. ī. *de cri. fal. ſuper eod.* Sed hic erat iam ſententia executioni demandata: ibi non.

e ¶*Obtentu.*]Auctoritate enim priuilegiorum ſnīa lata fuit ſuper ſtatu monaſterij, abſoluēdo monaſteriū à ſubiectione Archiepi, & ita patet, quod licèt dicatur ſnīa lata per falſa inſtrumenta, ſiue teſtes, quouſque de hoc cōſtet in ſua firmitate perdurat, & ei ſtatur. *ff. de re iudi. denum* [b] falſitate verò probata nullius erit momenti ipſa ſententia. ſ. *de precum. in noſtra. in* ſ. & *C. de prec. licet.*

b *Vide de prob. licèt ſuper gl. a. Io. And.*

f ¶*Priuilegiorum.*]Vel etiam in parte ipſorum. ī. *c. prox. & ff. de eden. l. 1. §. 2.* Bernar.

Contingit.]Cōn diuiſio. Secūda ibi, *Conſultationi* Abb. Sic.

Casvs Abbas, & conuentus S. Secūdi quandoque litem habētes, parti aduerſæ compellebantur priuilegium ſuum, quo in iudicio vtebantur, integraliter exhibere: vnde occaſione vnius capituli, ſuper quo conueniuntur, plurima litigia ſuſcitābantur: vnde petebāt à D. Papa ſibi ſuper hoc prouideri. Reſpondet eis Papa, vt quandocunque ſuper exhibendo priuilegio, vel indulgentia, ſeu inſtrumēto fuerint requiſiti, præſente iudice, aut aliquibus viris à iudice ad hoc deputatis, tantummodo recitetur audiente parte aduerſa: & ſi ſuper vno capitulo tantùm quæſtio fuerit, illud ſolum deſcribatur, & parti aduerſæ inde copia fiat. Nota, quòd inſtrumētum, quo quis vſurus eſt, vel priuilegiū, ſi plura capitula ibi continentur, illud ſolum alteri parti tradendum eſt, quo vſurus eſt.

† *In pluribus antiquis ita: Conſultationi veſtræ taliter, & c. in quibuſdā ita: Super quo reſpondemus.*

† *Aliàs, articulo.*

¶*Gl. ſe. obijcit & ſoluit.*

g ¶*Exhibere.*]Et nōnne iſti erant rei: quare ergo cogūtur ſua inſtrumenta parti alteri exhibere contra illud. ſ. *de precu. c. 1. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item in criminali. verſ. qui intendit. & C. de edend. l. qui accuſare.* Sed nō contradicunt illa: quia iſti vſuri erant in iudicio illis priuilegiis: & ideò aduerſario illa edere tenebantur. *ff. de edendo l. 1. §. edenda.* & actor reo, & reus actori tenetur edere omnia, quibus vſurus eſt, *C. de eden. l. vlt.* & de hoc dicitur ī. *eo. C. perpetuum.* Bern.

† *Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpila. Et de materia vide per Decium in c. tertio loco. ſ. de probation. adde Panorm. in c. vlt. ſ. de reſcrip. & adde notas noſtras in hanc decretalem & 9. etiam Crauettā tract. de antiquit. temp. p. 1. circa fin. c. Licet in vt exceptiones ad idem ī. de præſcr. ad audiētiā. & ca. audītis. idem ſ in vt actiones, ſuprà de conſue. c. cùm dilectus. Ioan. And.*

h ¶*Suſcitantur.*]Quod eſſe nō debet: immò potiùs iudex proſpicere debet, ne lites ex litibus oriāt. *ff. de arbit. l. non diſtinguimus. §. quæſitū. ff. ſi cer. pet. quidā. & ff. de leg. 3. l. fideicōmiſſa. §. ſi quis decē. & de dā. infec. l. qui bona. §. vlt. & C. de iud. l. aperiſſimi. & C. de ſacroſ. eccleſ. l. vlt.* vnde & ille, qui petit ſibi fieri editionem inſtrumentorū, iurare debet, quod per calūniā hoc non faciat. *ff. de edē. l. ſi quis ex argētariis. §. exigitur C. quādam teſt. ape. l. 5.* Ber.

i ¶*Præſente iudice.*]Aliàs non tenetur. nā coram iudice, & præſente alia parte hæc ſunt facienda *arg. ff. de interro. actio. voluit. §. quod ait & l. vlt.*

k ¶*Illud.*]*ff. de edēn. l. argentarius. §. edi autem.* alia verò capitula non debent edi. ſic & quandoque recitatur clauſula teſtamenti, quæ alicui ingerit ignominiam. *C. quemadmodum teſt. ape l. 3. & ff. eod. tit. l. 2. § 2.* Bern.

¶Innocentius iij. Mediolaneñ. Archiepiſcopo.

¶Inſtrumentum publica manu non confectum, habens ſigillum, cuius litteræ nō ſunt legibiles, vel ſcriptura deleta, vel enormem patitur fracturam, nō probat. Hoc dicit, prout magis facit ad titulum. Et eſt caſus quotidianus, & notabilis pro iſtis ſigillis antiquis. Panormitanus.

CAP. VI.

Inter † dilectos filios G. Abbatē ſancti Donati de Scozula, & B. Procuratorem tuum, ſuper ſubiectis articulis diu fuit in noſtro auditorio litigatum. Pete-

Inter dilectos]Reus abſoluitur, cū iura actoris ſūt obſcura, vt quia ipſius inſtrumēta ſunt obfuſcata, vel litteræ vel ſcripturæ ſigilli ſunt deletæ: h. d. Io. An. Diuidit in tres partes. In prima parte ponūtur petitio, & iura, & allegatiōes actoris. In ſecūda reſponſiones rei ibi: *Sed cōtra.* In tertia ſententia ibi, *Cùm autem* Ab. Sic.

Casvs. Inter Abbatē S. Donati de Scozula ex vna parte, & Archiep̄m Mediolañ. ex altera vertebatur quæſtio ſuper plurib. articulis: petebat Abbas nomine monaſterij ſui habens à capitulo ſuo mandatum, à procuratore Archiepi nomine Mediolañ. Eccleſiæ, reſtitui monaſterio ſuo portū Scozulæ, cū honore, diſtrictu, & iuriſdictione ipſius loci, dicens hæc omnia ad monaſterium pertinere, hoc idē dicebat de hominibus, qui habitant in curte Brunch. & tenent res monaſterij, de quibus monaſterium obtinuerat in iudicio poſſeſſorio coram Ep̄o Veroñ. hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis. Ad omnia iſta probanda inducebat primò priuilegium Luitardi Comitis quōdam Epiſcopi Luceñ. qui monaſterium ipſum fundauerat, & pmiſſa omnia donauerat monaſterio. Secūdo inducebat inſtrumentū ſententiæ Archiepi Mediolañ. quam olim tulit ex delega-

bat[a] ſiquidem Abbas nomine monaſterij ſui à præfato procuratore tuo[b], nomine Mediolañ. Eccleſiæ, reſtitui monaſterio memorato, portum Scozulę, cum honore[c], diſtrictu, & iuriſdictione loci præfati, dicens ad monaſterium hęc omnia pertinere: hoc ipſum dicens de hominibus qui habitant in curte Beruen. † & tenent res monaſterij in Gralia: de quibus monaſterium obtinuerat[d] in iudicio poſſeſſorio per ſententiam Epiſcopi Veron. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: ſaluo in omnibus iure addendi[e], vel diminuendi, ſatagens comprobare omnia, quæ præmiſſa ſunt, ad ſuum monaſterium pertinere[f]. ¶Primò per priuilegium Luitardi Comitis, quondam Epiſcopi Lucani†, qui monaſterium ipſum fundauerat, & ei, quæ præmiſſa ſunt, donauerat vniuerſa. ¶Secundò per inſtrumentũ ſententię Aſperti quondam Mediolanenſis Archiepiſcopi quam ex delegatione Ludouici † Imperatoris tulit ſuper his pro monaſterio cõtra A. præfati Luitardi nepotem, qui ſuper his monaſterium moleſtabat. ¶Tertiò per priuilegia Romanorum Imperatorum, & præſertim Henrici, cui præmiſſa omnia monaſterio confirmabat, vel etiam conferebat[g]. ¶Quartò per inſtrumenta locationum, quas fecerant diuerſis perſonis Abbates monaſterij memorati. Teſtes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quòd monaſterium à ſexaginta annis, & citra †, & à quinquaginta annis, & ſupra[h] poſſederat ſupradicta: & quòd fama publica erat, ea omnia præfato monaſterio à iam dicto Luitardo fuiſſe donata. ¶Sed contra priuilegium donationis à procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò, quia ibi maximè apparebat conſumptũ[i] (videlicet in annotatione indictionis[k]) vbi potuiſſet falſitas faciliùs deprehendi. Secundò, quia cùm charta vetu-

tione Ludouici Imperatoris ſupradicti contra A. nepotem Luitardi prædicti, qui ſuper his monaſterium moleſtabat. Tertiò per priuilegia Romanorum Imperatorum, & præſertim Henrici, q omnia prædicta monaſterio confirmabat, vel etiam conferebat. Quartò per inſtrumenta locationum. Teſtes etiam ſuper hoc induxit: per quos omnia intẽdebat probare prædicta ad ſuum monaſteriũ pertinere. Cõtra prędicta fuit ex aduerſo initium, & primò priuilegio Luitardi cõtra quod multa proponebantur. Primò quod conſumptũ erat in annotatione indictionis. Secundò charta vetuſtiſſima videbatur, ſcriptura recentior apparebat. Tertiò quia falſum ſigillum videbatur appoſitum: & hoc apparebat per imaginem ipſius ſigilli, & per literas ipſius, quæ proprium nomen Luitardi non videbantur exprimere, ſed potius hoc nomen Lotarius. Item cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima erat: cera quæ videbatur appoſita ab exteriori parte, quaſi ad conſeruationem ſigilli, recens erat, & mollis, quod cum diligenter inueſtigatũ fuiſſet, repertum fuit, quod charta ſub vetuſto ſigillo fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ poſita erat exterius quaſi ad conſeruationem ſigilli, vitioſè fuit ipſi chartæ ſubiunctum: & eadem ſpecie falſitas cætera ferè priuilegia Romanorum Imperatorum præter priuilegium Henrici, vel falſa reperta ſunt vel fallata. Sed priuilegium Henrici ad fidem faciendum non ſufficiebat: quia non erat publica manu confectum: nec ſigillum habebat authẽticum, ex eo quod erat de media parte cõſumptum, nec plus de proprio nomine apparebat, niſi hæc vox (re. s) cũ hac additione Dei gratia: ita quod ex litteris illis non poterat magis probari, quod eſſet Henrici, quàm Ludouici. Inſtrumentum etiam ſententiæ multis modis videbatur ſuſpectum: tum quia quædam literæ apparebant in ipſo, tum quia ſubſcriptio notarij videbatur alterius manus fuiſſe, quàm ſubſcriptio inſtrumenti, & tamen notarius confitebatur ſe propria manu inſtrumentum ſcripſiſſe, & littera recentior videbatur, quàm charta & atramentũ aqua videbatur infectũ, vt antiquius appareret. In omnibus tamẽ priuilegiis, quæ poſtea oſtẽderãt, nulla de ... ſententia mentio habebatur, & ſi inſtrumentum ſentẽtiæ legitimum eſſet, ... quia inter alios lata ſunt, & res inter alios actã non ... alijs, nec ... citationes docebant, ... inter alias perſonas ... Sed priuilegium Henrici videbatur confirmatorium, non donatorium extitiſſe: vnde videbatur quod Hẽricus dominium rerum donatarum monaſterio cõtuliſſet, quãuis ex forma petitionis, quæ in ipſo priuilegio continetur, confirmatorium videbatur. Vt ergo intelligatur eo modo, quo magis valere poſſet, diſtinguendũ videbatur, vt Hẽricus alia donauerit, & alia confirmauerit: quia eadẽ non poſſunt cõfirmari, & donari: confirmantur priùs habita, & poſſeſſa: donantur, quæ adhuc habita non ſunt: vnde illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, ſed confirmata: quia quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt, niſi deſierit eſſe meum: cùm ergo priuilegium Henrici confirmatorium tm̃ fuerit, quoad illa quæ deducta fuerant in iudicium, ſi principale non tenuit, nec acceſſorium, per inſtrumenta verò locationum non eſt probata proprietas, nec poſſeſſio, cùm ad probationem rei ſuæ, ſeu defenſionem non ſufficit locatio facta: poſtquam verò ſuper his fuerit diutius litigatum: quia legitimè probata non fuerant, quæ petebantur, ad monaſteriũ pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem Archiepiſcopi D. Papa abſoluit nomine Mediolañ. Eccleſiæ: quia cũ obſcura ſunt iura partium conſueuit contra eum, qui petitor eſt iudicari. Not. quod libellus poteſt concipi in perſona procuratoris nomine tantùm Eccleſiæ. Item in libello poteſt apponi ſaluo iure addendi, vel diminuendi. Item nota hanc decretalem ad cognoſcendam falſitatem priuilegiorũ, & inſtrumentorum primò in annis dñi, & indictione. Itẽ ex qualitate chartę. Item ex ſigillo priuilegij. Item ex ſcriptura notarij. Itẽ res inter alios acta aliis non obeſt. Item res intelligi debet, vt potius valeat, quam pereat. Item aliud eſt, quod confirmatur, & aliud quod donatur. Item quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri nõ poteſt. Item ſi principale non tenet, nec acceſſorium. Item facta locatio non probat dominium, nec poſſeſſionem. Item ſententia formatur in perſona procuratoris. Item cum obſcura ſunt iura partium, iudicandum eſt pro poſſeſſore.

¶ ... ſeq. cum duabus ſequentibus ponit tria notanda, & de ſingulis remittit.

a ¶*Petebat.*] Habens mandatum à capitulo ſuo: alias non auditur. ſ. *de tranſac. c. contingit.* niſi cauſſa ... to a. ſ. *de offic. deleg. c. ... ram.* De hoc dixi *ſuprà de reſcrip. edoceri.*

b ¶*Procuratore tuo.*] Et ita eſt concipiendus libellus in perſonam procuratoris nomine Eccleſiæ *arg. C. de Epiſ. & cler. l. omnes. §. hoc nihilominus.* de hoc dictum eſt *ſup. de elect. querelam.*

c ¶*Cum honore.*] Et ſic patet, quod libellus generalis poteſt offerri. ſ. *de reſti. ſpol. cum ad ſedem.* vbi de hoc pleniùs dicitur *ſuprà de libel. obl. cap. 2.*

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶*Obtinuerat.*] Sed ſi obtinuit in poſſeſſorio, qualiter modo petit, cùm habuerit poſſeſſionem? Dicas, quòd obtinuit in poſſeſſorio cauſa rei ſeruandæ *ſuprà de iudic. examinata.* ſed Archiepiſcopus recuperauit poſſeſſionem ... coram Epiſcopo ... monaſterium non ſtetit in poſſeſſione, ſed Archiepiſcopus *ſupra de ſequeſtra. ad hoc.*

¶ ... ſeq. ponit opin. quam reprobat, & remittit.

e ¶*Iur. addendi.*] Dicunt quidam arg. huius litteræ, quòd verba iſta ſemper ſunt ponenda in libel. *arg. inſtit. de actio. §. ſi minus.* Sed non eſt neceſſe, quòd ponatur, niſi quis velit ponere ad cautelam: quia vſque ad litem conteſtatam poteſt mutari, vel addi, vel diminui libellus. *C. de eden. l. edita actio.*[b] de hoc dictum eſt. ſ. *de libel. obl. c. 1.*

f ¶*Pertinere.*] Verbum iſtud, pertinere, latiſſimè patet *ff. de Ver. ſign. verbum illud* pertinere. vnde per hoc deduxit in iudicium, quicquid iuris habebant in rebus illis, ex quo nullam cauſam adiecit. *ff. de except. rei iudi. & an eandem. §. actiones.* & de hoc dixi *ſuprà de libel. obla. cap. 2. & 2. q. 8. c. perſcripta. §. libellorum.*

g ¶*Conferebat.*] Tanquam dominus prædicti Comitis, qui feudum alienare non poſſet ſine licentia domini, vt in *conſtitutione Friderici de feudis. & C. de iure emphy. l. vlt. arg. ſ. de dote poſt diuor. reſti. ca. nuper.* ſed hæc collatio ad alia, & confirmatio ad alia referetur: vt ſuprà ſequitur eodem c. Circa.

h ¶*Et ſupra.*] Hoc vult dicere littera iſta, quidam teſtes dicebant, quod monaſterium poſſederat xl. annis citra, alij dicebãt, quòd per quinquaginta annos: & ſuprà. ſed verè non probant: quia ſi hoc fuiſſet probatum, obtinuiſſet monaſterium, & ideo dicit: nitebatur probare.

i ¶*Conſumptum.*] Conſumptio, vel raſio obeſt in nominib. iudicum in data, in remotione appellationis: vt dictum eſt *ſuprà eo. c. ex litteris.*

¶*Glo. ſeq. ponit, quòd in dictio inſcribenda eſt inſtrumentis, & quomodo diſcernatur.*

k ¶*Indictioni.*] Indictio enim conſueuit poni in priuilegijs, & inſtrumentis: vt hic, & 23. *d. in nomine Domini. & 73. d. in nomine patris in fi.* anni Domini ſũt ponẽdi, & nomẽ Imperatoris, & mẽſis, & dies & hoc totum legitur in *Auth. vt nomen Impera. docu. prapo. coll. 5.* editio tamẽ inſtrumẽtorũ debet fieri aduerſario ſine die, & cõſule, & indictione, & annis Domini: quia inſpectio inſtrumẽtorũ pſtat materiam fabricãdi falſum. *ff. quemad. teſt. ape. l. 2. §. diẽ autẽ.* niſi quis vellet agere de falſo: vt hic. & *C. de cõtrahen. & commit. ſtipu. optimam.* Nota ergo quid ſit indictio, ad hoc vt

† Bienen.

† Licinen.

† Lodouici.

a *Ponderet Hoſt. procurator res quia hic etiam non dicitur, quod procurator Archiepiſcopi, qui reus erat, habuit mãdatum, niſi ab Archiepiſcopo. per quod probat Prælatum ſine capitulo poſſe ſtare in iudicio, & remittit ad illam decr. edoceri.* & decre. primi de proc. *Ioan. And.*

† *infra, legitur in antiquis.*

b *De hoc articulo vide ibi plene per Dectum, Caguinum, & alios.*

c *Quid ſi nõ fuerit poſita. Vel ſi erratum ſit in ea: quia concordat cum anno: Vide, quòd dicam* in fi. 6 libr. ſuper data. *Io. And.*

hoc vt ſcias, an inſtrumẽtũ falſum ex indictione diſcernatur. Eſt enim indictio quidã numerus annorũ cõſtans ex tribus luſtris, id eſt quindecim annis a : & debet poni in principio cuiuſlibet inſtrumẽti, vt dictũ eſt, incipiens à prima indictione per totum annũ dicit, indictione prima. In ſecundo anno dicit, indictione ſecunda, & ſic vſque ad xv. & xv. ann. finito iterum incipit à prima indictione: & ſic fiet perpetuò. Si ergo vis ſcire falſitatem inſtrumenti, vel priuilegij per indictionem, vide, quotus annus dñi ponatur in inſtrumentis, & quota indictio ibi ponatur, & illos annos dñi diuidas per xv. & quicquid ſupereſt à xv ita quòd nõ compleat xv. additis ibi tribus, talis debet eſſe indictio in inſtrumento: & ſi non eſt ibi talis indictio, falſum eſt inſtrumentum. & hæc eſt regula ad inueniẽdum indictionẽ. Tres annos dñ. appone b pro indictionibus regulariter, & partire per quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv. tanta eſt indictio. & ſi facta diuiſione remaneant xv. tantùm xv. eſt indictio.

a *Nam* & *annus factũ* *vnum inſtrum. ff. locati. itẽ quæritur. §. qui impleto. Io. And.*

† *Dictio, indumentis, deeſt in nonnullis vetuſtis exemplaribus.*

b *Quia anno natiuitatis Domini tertia erat indictio. Io. And.* in nouel.

† *quod.*

Additio. Vnde verſus:

Si per quindenos Domini dimiſeris annos.

His tribus adiunctis, Indictio certa patebit.

Si nihil excedit, quindena indictio currit.

a ¶*Videretur.*] Not. quòd ex qualitate chartæ falſitas reprehenditur. ĩ. *de cri. fal. c. licet. §. eos.* & hîc fit comparatio chartæ ad litteram, ſicut alibi fit comparatio ſcripturæ ad ſcripturam c. *Cod. de fide inſtru. L. comparationes.*

c *De hac cõparatione ex quibus inſtrumẽtis fiat, per quem, & qualiter: & de ipſius effectu not. plenè per Hoſt. in sũma huius t. §. 3. 4. & 5. Ioan. And.*

† *conijci.*

b ¶*Dimidia.*] Ad hoc enim vt ſigillum ſit authenticum, debent apparere characteres, & orbita. *ff. qui teſta. face. poſſ. ad teſtium. §. ſignum. & de pœn. diſt. 2.* principium inquit, verſ. qui namque boni, &c.

c ¶*Deleta.*] Non enim dicuntur litteræ ſignatæ, vbi nomen deeſt. *ff. qui teſta. fa. poſ. l. ad teſtium §. ſi quis ex teſtibus*, & ſi quis non habet proprium ſigillum, cum alieno ſignare poteſt. *Co. de teſt. ſi vnus.* ſed exprimendum eſt hoc, vel forſitan nõ tenet hoc in cõtractibus præcipuè magnarum rerum. & etiã principum. ĩ. *de appel. ſignificauit*, & litteræ illæ deletæ fuerant de ipſa cera ſigilli.

† *Adde, quæ detrahunt fidei ſigillo, in l. duo sũt* Titij. *& ibi Bart.* & *Doct. ff. de* teſt. tut.

d ¶*Duæ literæ.*] ſ. t. & i.

ſtiſſima videretur a, recentior apparebat ſcriptura, tanquam non illo tempore facta fuiſſet. Tertiò, quia falſum ſigillum vitioſè videbatur appoſitum : eo quòd à media parte ſigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, ſed cum pileo: nec induta pontificalibus, ſed regalibus indumentis †, tenens in manu non baculum paſtoralem, ſed quaſi ſceptrum regale, cuius facies non apparebat integra, ſed dimidia b, tanquam in illa medietate reſpiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat, ſed quædam imago videbatur ex ea fuiſſe deleta : quia certa in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti ſimilis apparebat: vnde non Epiſcopi, ſed Imperatoris videbatur fuiſſe ſigillum: quia † in vna medietate Cæſaris imaginem exprimebat : & in altera medietate præſumebatur vel filij, vel cõiugis imaginem habuiſſe : nam & in ipſo ſigillo nullæ aliæ litteræ apparebant, niſi quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, deſignabãt. Sed cùm proprium nomen ipſius Epiſcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat ſigillum, deletæ c fuerant duæ litteræ d, ſecunda quæ erat inter l. & t. & ſexta, quæ fuerat inter r. & v. ita quod ſi ſecunda e. & ſexta fuiſſet, i. proculdubio non Luitardus, ſed Lotarius, legeretur, quod etiam inde conuinci † poterat, quod ſecundùm diſpoſitionem aliarum litterarum inter l. & t. non erat ſpatium, niſi quòd potuiſſet vnam litteram continere: cùm ſecundùm integritatem huius nominis, Luitardus, inter l. & t. duæ litteræ ſint diuerſæ: præterea inter r. & v. tam modicum erat ſpatium, vt in eo nec hæc littera, d. quæ maius occupat ſpatium, ſed hæc littera, i. quæ minimum occupat, videretur formata fuiſſe. Rurſus cum cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſsima eſſet, cera quæ poſita erat ab exteriori parte, quaſi ad conuerſationem ſigilli, recens erat, & mollis †. Quod cùm diligẽter inueſtigatum fuiſſet, certo certius eſt compertum, quod ſub vetuſto ſigillo charta fuerat præforata & per glutinum nouę ceræ, quæ poſita fuerat exteriùs quaſi ad conſeruationem ſigilli, vitioſè fuit ipſi chartæ ſubiunctum. Eadem falſitatis ſpecie, per vitioſam videlicet appoſitionem ſigilli cętera ferè priuilegia Romanorum Imperatorum, prę ter priuilegium Henrici, vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed & ipſum Henrici priuilegium ad fidem inſtruendam † non videbatur ſufficere, quia nec erat publica e manu confectum, nec ſigillum habeat authenticum, eo quod erat ex media fere parte conſumptum, nec plus de nomine proprio, niſi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cęteris litteris, niſi hæc adiectio, Dei gratia, apparebat ; ita quod ex literis ipſis non magis f poterat comprobari fuiſſe ſigillum Henrici, quam Ludouici †.

¶Inſtrumentum quoque ſententię multis modis inueniebatur ſuſpectum, tum quia in ipſo quædam apparebant liturę g, tum quia ſubſcriptio † Notarij videbatur manus alterius fuiſſe, quam ſubſcriptio inſtrumenti: cùm tamen Notarius in ſubſcriptione profiteretur h ſe inſtrumentum manu propria conſcripſiſſe. Littera quoque recentior videbatur, quam charta, & aqua videbatur encauſtum † infectum, vt antiquius appareret.

¶In omnibus autem † imperialibus priuilegiis, quę poſteriora fuerant, nulla eſt habita mentio i de illa ſententia, quamuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem feciſſe. Porrò ſi legitimum eſſet inſtrumentum ſententię, per illam tamen ſententiam nullum Mediolañ. Archiepiſcopatui pręiudicium poterat generari, cùm ipſa ſententia lata fuerit inter alios k: & res inter alios acta l, alij non præiudicet. † Nec atteſtationes, quæ continebantur in inſtrumento ſententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur eſſe probata, poterant eidem Archiepiſcopatui nocumentum m aliquod irrogare: cùm inter alias perſonas, & in alio iudicio receptæ fuiſſent.

¶Cæterùm memorati Henrici priuilegium, quod non ſolum confirmationis, ſed etiam donationis videbatur fuiſſe : vnde rerum dominium donatarum

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

e ¶*Publica manu.*] Sed nõnne ſufficeret priuata, habens ſubſcriptionem trium teſtium. *Cod. qui po. in pig. hab. ſcripturas. & 16. q. 3. placuit. §. poteſt. verſ. ſi autem ?* Reſpondent quidam, quòd non, niſi teſtes viuant.

f ¶*Magis.*] Poterat tñ aliO modo probari, vtrũ fuerit Henrici, vel Ludouici, videlicet per chronicam imperatorum, ex annis dominis ex indictione.

g ¶*Litura.*] i. cancellaturæ, ſiue raſuræ. alibi dicuntur interlita. *C. de teſta. l. ſi vnus.*

h ¶*Profiteretur.*] i. cõfitebatur per ſe feciſſe completionem inſtrumenti. in *Authen. de tabel. §. 1. coll. 5. & ĩ. de priuil. c. cùm olim.*

† *In antiquis legitur: adſtruendam.*

i ¶*Mẽtio.*] Nota in priuilegiis mentionẽ eſſe faciendã ſententiæ, vt hic videtur: & etiã cõpoſitionis. ĩ. *de dec. ex multiplici.* ſic etiam in reſcriptis facienda eſt mẽtio de priuilegiis. ſ. *de reſcr. cum ordinem.* & vnũ reſcriptũ debet facere expreſſam mentionẽ de alio reſcripto, ad hoc vt ipſum tollat. ſ. *de do. & contu. ex litteris.* Item vnum priuilegium de alio. ĩ. *de praſcrip. c. venions.*

† *Lodouici.*

k ¶*Inter alios.*] Sed d nõnne quia ſciebat cãm ſuã agi, immò quia ipſe iudex fuerat, & pro monaſterio iudicauit, ſibi præiudicauit. *ff. de re iudi. ſæpe. ff. de pigno. ſi debitor. 2. reſp. ĩ. de re iud. ſuborta?* Dic, quòd tunc actum fuit ſolum poſſeſſorio, quod non præiudicat in petitorio. Vel hoc ideo fuit, quia delictum perſonę, & *c. 16. q. 6. ſi Epiſcopum.*

d *Hãc gloſſulam non reperi in vetuſtis exemplarib.*

† *ſuperſcriptio.*

† *Aliàs, incauſtum. eſt autẽ encauſtum librariorum atramentũ, de quo vide Cœliũ Rhodiginũ* lib. 7. lect. antiq. c. 31.

l ¶*Acta.*] Sic ſ. *de teſt. venions. 2. q. 5. interrogatum.* hæc regula ponitur. ĩ. *de re iud. c. penul.* vbi de hoc.

† *etiam.*

m ¶*Nocumentũ.*] Illas enim poſſet approbare, ſed cogi non poterat. *arg. ſ. de teſt. cum cauſam. & c. conſtitutus. & cap. veniens 2.* cùm inter alias perſonas receptæ fuiſſent. ſed ſi in alio iudicio tantum, & inter eaſdem perſonas receptæ fuiſſent, tunc tenetur illas ratas habere, ſi ſint publicatæ. *arg. Co. de lib. cau. l. iubemus. & ſ. de proba. cap. vlt. & ſ. de teſti. cauſam quæ.* & idem eſt, ſi coram arbitro recepti ſunt, cum diſtinctione tamen illius legis. *C. de teſti. l. vlt.* & *ſ. de teſti. c. præſentata.* B.

† *Vide textu l. 3. & ibi Doct. & Bart. ff.* iudi. ſol.

¶*Glo. ſeq. tria elicit argumenta.*

a ¶*Petitionis.*]Arg. ꝙ reſponſum conformandum eſt petitioni. *ff. de inter. act. de ætate.* Item arg. ꝙ ex forma petitionis formanda eſt ſententia: quia ex petitione apparet, qualiter, & de quo ſit actum *j. de accu. qualiter, & quando & j. de ſimo. c. licet Hely.*[a] Et eſt arg. ꝙ libellus ſit dandus, aliàs de prædictis conſtare non poſſet.

a *Et in conſti. cle. de verbor. ſig ſæpe. verſi. verſ. quia. Ioan. And. in nouel.*

¶*Gl. ſeq. ponit* 6. *concor. & alleg.* 4. *iura.*

b ¶*Valere.*] Sic ergo facienda eſt interpretatio, vt res, de qua agitur, magis valeat, q̃ pereat. *j. de ver. ſig. Abbate. j. de priuileg. in his.* 11. *q.* 2. *ſi quis de ſeruis. & ff. de re. dub. quoties. & ff. de verb. oblig. quoties in ſtipulationib. arg. contra. ſ. de offi. dele. cùm ſuper. & ff. de iure codic. l.* 1. *ff. & de re du. in ambiguo & ff. de hæred. inſti. quoties.*

c ¶*Nequiuiſſent*] Et ita talia debent eſſe ſubiecta, qualia permutũt prædicata Lau.

† *In aliquot vetuſtiſſimis ita: cũ iuxta ſanctiones legitimas, quod meum eſt ex vna causa, ex alia cauſa amplius meum fieri non poſſit.*

¶*Glo. ſeq. alleg. vnã cõcor. & tria contraria.*

d ¶*Confirmari.*] Videtur, ꝙ idem non poſſit dare, & confirmare *ff. de iur. om. iudi. & quia.* Sed contra videtur 63. *diſt. in ſynodo. & 23. diſt. in nomine domini. & ſ. de elect. c. cùm inter canonicos.*

e ¶*Quod meum eſt.*]Sic *Inſt. de act. §. ſic itaq. ff. de acq. poſ. poſſideri. §. ex plurib. & Inſti. de leg. §. ſed ſi C. de contrahen. emp. cũ res. & l. ſi mater. ff. de contrahen. emp. ſine re. C. de iure dot. auia.* arg. vbi dicitur, quòd cũ patri iam prouiſum ſit per legẽ, vt habeat actionem ad repetendam dotem, ſi pactum faciat, non naſcitur ex hoc actio, cũ iam eam habeat à lege. ea tamen poſſeſſio pluribus ex cauſis habetur *ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. ex pluribus.* licèt enim vnum ſit genus poſſeſſionis, multæ tamen ſunt eius ſpecies: vt *ead. l. poſſideri. §. vlt.* licèt ergo ex pluribus cauſis poſſit fieri traditio rei. *arg. ff. de ſol. cùm quis. §. de peculio.* ex vna tamen dominium acquiritur[b]. *arg. ff. ad l. Fal. fundo & l. ſi a me & C. loca. ad probationem.* præterea ex hoc videtur, quòd ſi aliquis plures titulos ſui dominij aſſignet, cùm hoc eſſe non poſſit, ſuccumbat. *argum. infrà de conceſ. præbend. poſt electionem. & C. de contrah. emp l.* 4. *& l. ſi ancillam.* tamen licèt ratione vnius tituli ſit effectus dominus, ratione alterius tituli competit exceptio, licet iſte titulus nullus eſſe videatur[c]. *ff. de excep. l. nemo.*

† *Vtcunque vtrinque.*

b *Facit de electio. vt quis duas, lib. 6. Ioan. And.*

c *Ratio, quia nullus prohibetur vti pluribus exceptionib. contrariis. j. de reg. iur. acceſſorium. lib. 6. Ioan. And.*

¶*Glo. ſequens ponit* 5 *concor. alleg.* 4. *iura in contrarium, & ſol. alleg. etiam Auth. in contrarium, & ſoluit.*

f ¶*Nec acceſſorium.*]Illud regulariter verum eſt, vt ſi principale non tenet, nec acceſſorium *C. de legi. non dubium & j. de dote poſt diuer. reſ. & ſi neceſſe. & ſ. de ſo. compe. ſi diligenti. & ſ. de ele. qualiter. & ff. ad Mace. creditorem. arg. contra. ſ. de iureiur. debitores. & C. ſi aduer. ven. l.* 1. *& ff. qui mo. vſuf. amit. quod tamen. in prin. quod l. præcedenti. & illa ſpecialia ſunt.* Item cõtra. *Cod. de Epiſ. audien. Auth. liberi furioſi.* vbi tenet legatum, & non tenet teſtamentum. Sed illud fit in odium filiorum, qui negligunt patrem.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶*Locatio*]Sed hoc falſum videtur: quia ſi ego locaui tibi domum, tu non potes mihi referre quæſtionem dominij: vt *ff. de pig. ac. l. ſi pignore* & melius *Cod. l. c. ſi quis conductionis. ff. commoda. l. ita vt.* Sed verum eſt, quòd non refertur quæſtio Dominij, ſi illa agatur actione, quę oritur ex pignoratitia, vel commodati, vel locati: ſed ſecus ſi agatur reali actione: quia illa non proponitur tanquam contra commodatarium, vel inquilinum: ſed quaſi contra quemlibet poſſeſſorem. *ff. ad exhibendum. de ed. §.* 1. & verba ita ſunt ſumpta *C. locati. l. ad probationem.* & *arg. ad hoc. C. de præſcri. xxx. vel xl. an. malè agitur. Cod. de dona. cenſualis* & conductor rem conductam locare poteſt[d] *ff. loca. qui inſulam & C. eo. tit. nemo.*

d *Per quod videtur, quod ſcholares recedẽs, poſſit in domo, vel camera alium ponere loco ſui: ſed an hoc poſſit in inuitis ſocius. V. in Spec. de iudi. §.* 2. *ver. circa hoc quæritur. & not. inſtit. loc. §. fi. Io. And.*

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

intelligi fortè poterat monaſterio acquiſitum: quamuis ex forma petitionis[a], quæ in ipſo priuilegio declaratur, confirmatorium videretur, vt tamen intelligatur eo modo, quo magis poſſet valere[b], diſtinguendum videbatur, vt idem Henricus alia donauerit, & alia confirmauerit: cum eadem legitimè nequiuiſſent[c] confirmari[d], atiter, & donari: confirmata, tanquam priùs habita, & poſſeſſa: donari, tãquam non tradita, & conceſſa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, ſed confirmata: cùm iuxta † legum ſanctiones, quod meum eſt[e], ex alia cauſa meum fieri non poſſit, niſi deſierit eſſe meum: *& infrà*

¶Cum igitur priuilegium Henrici confirmatorium tamen extiterit, ſaltem quoad illa, quæ deducta ſunt in iudicium, ſi principale non tenuit, nec acceſſorium[f], quod ex eo vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutum: *& infrà.* ¶Per inſtrumenta verò locationis nec eſt vtique † probata proprietas, nec ad plenum poſſeſſio, cum ad probationem rei proprię, ſiue ad defenſionem non ſufficiat facta locatio[g]: *& infrà.* ¶Cùm autem ſuper his fuiſſet diutiùs litigatum, quia legitimè probata non fuerant, quæ petebantur ad monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem[h] tuum nomine tuo, & Mediolanenſi Eccleſiæ, ſententialiter duximus abſoluendum: quoniam cùm obſcura ſunt iura partium, conſueuit contra eum, qui petitor[i] eſt, iudicari.

h ¶*Procuratorem.*]Hic ergo formatur ſententia in perſonã procuratoris. contra. ſ. *de prob. licet.* De hoc not. ſ. *de elect. querelam.*

i ¶*Qui petitor eſt.*] Quia cum obſcura ſũt iura partium, iudicandum eſt pro reo: vt hic dicit. & ſ. *de prob. c. ex litteris. & c. in præſentia. & 3. q. 9 iudicas.* & *ff. de act. & oblig. Arrianum. ff. de pæn. reſpiciendum. Inſtit. de interdi. §. commodum.* niſi in liberali cauſa. *ff. de manumiſ. l. ante p. & ff. de re iudi. inter partes.* Item ſi agatur de inofficioſo teſtamento, potius pro teſtamento iudicatur. *ff. de inoffi. teſta. ſi pars iudicantiũ.* Item pro matrim. not. 35. *q.* 1. *ſi quis acceperit.* & 30. *q.* 5. *c. fin.* & iſtos tres caſus, & quartum habes. *j. de re iud. c. vlt.* Bern.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶*Non valent litteræ ſuper abſolutione voti per cruce ſignatos impetratæ tacita veritate, vel expreſſa falſitate.*

CAP. VII.

QVod † ſuper his[k]: *& infrà.* ¶Quæſiuiſti, quid agere debeas circa cruce ſignatos, qui dicentes ſe ab Apoſtolica ſede redire, ſuper abſolutione[l] ſua, ignota[m] Cardinalium ſigilla reportant: cùm eis ſuper impedimentis[n] expoſitis non fuiſſet de leui credendum. ¶Ad quod tibi reſpondemus, quòd ſi quandoque talibus litteris indulgemus, illis qui perſonas, & facultates eorum pleniùs nouerunt, hoc modo ſcribimus, vt ſuper impedimentis expoſitis inquiſita diligentiùs veritate ſtatuant circa illos, quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terrę ſanctæ magis nouerint expedire, prouidentes attentiùs † ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde ſi tales per ſuppreſſionem veritatis, aut falſitatis expreſſionem litteras non ſo

† *Cap.* 2. *cõtic. in* 3. *cõpil. Et de intellectu horum Decretalis videto notas noſtras hoc loco.*

† *Dictio, attentiùs, deeſt in aliquot antiquis codicibus.*

QVod ſuper.]Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. In Archiepiſcopat. Cãtuarieñ. erãt quidam cruceſignati: mandauit Papa Cantuarieñ. Archiepiſcopo, vt eos ad voti executionem compelleret: & dũ ipſe eos compellere vellet ad votum ſoluendum, ipſi ſuper abſolutionem voti redeuntes ab Apoſtolica ſede, oſtendebãt Cardinalium ſigilla ignota: cum ſuper impedimentis, quæ exponebant, non eſſet eis de leui credendum: quæſiuit Archiepiſcopus, quid agere debeat ſuper his? Et reſpondet Papa, quòd ſi aliquando litteras talibus concedit, reſcribit illis, qui ſciunt perſonas, & facultates eorum, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatem ſuper impedimentis expoſitis, ſtatuentes ſuper hoc quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire, & prouidentes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde ſi tales litteras impetrauerint tacita veritate, vel expreſſa falſitate, ſiue ſint Cardinalium, ſiue etiam Papæ, & non ſolum dubiæ, ſed etiam certæ, litteræ illæ non valent, & eis non obſtantibus, debent ad voti executionem compelli. Nota ꝙ illi, qui votum emittunt, compellendi ſunt ad executionem ipſius, niſi iuſta de cauſa per ſedem Apoſtolicam ſint abſoluti. Item litteræ impetratæ per veri ſuppreſſionem, vel falſi ſuggeſtionem non valent. Item not. quòd ſigillo ignoto credi non debet.

k ¶*Super his.*]Hæc decretal. eſt pars illius. *j. de vo. quòd ſuper his.*

l ¶*Abſolutione.*]A voto peregrinationis.

¶*Glo. ſeq. tractat. de ſigillo ignoto, obfuſcato, & noto.*

m ¶*Ignota*] Cùm[e] verò ſigilla ignota ſunt, tunc eis non eſt ſtandum, niſi ſint v. aut eo ampliùs. 98 *d. c.* 1 *&* 2. ſi verò obfuſcata ſunt, ſunt ſuſpecta. vt *ſuprà c. prox. ff. qui teſta. face. poſ. ad teſtium §. ſignata.* tunc enim tenentur ad conſignatores, vt agnoſcant ſigilla ſua *ff. quemad. teſt. ape. ſi quis ex conſignatoribus.* & ſi quis non agnoſcit ſuum ſigillum, non ideo vitiatur, ſed ſuſpectum habetur inſtrumentum. *ff. eo. l.* 1. *in fin.* cùm verò ſigillum notum eſt, tunc creditur talibus litteris etiam in præiudicium alterius. *ſuprà de proba. poſt ceſſionem. & c.* 4. *quando in contrarium non probatur*[f], vt ibi.

e *Vide Caſſaneum ad conſuetudines ducatus Burgun. in fine operis. tit. de concluſione cõſuet. ver. ſign. & ſeq. vbi de materia bonus gloſſa.*

f *Conc. l. ſi procur. & l. ne ſanſdat. ff. rẽ ra. hab.*

n ¶*Impedimentis*]Cùm votum nequeant adimplere.

¶*Glo. ſeq. dat tria ſimilia.*

o ¶*Certero*

ſum Cardinalium, ſed etiam noſtras: nec ſolum dubias, ſed etiam certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus [a] impetratis: & eis non obſtantibus [b] ad voti executionem compelli.

¶Idem Helicon. Epiſcopo.

¶Si de extrauagante dubitatur, an decretalis ſit authentica: aut eſt iuri conſona, & tunc iudicatur ſecundum illam: aut diſſona, & tunc Papa conſulitur.

CAP. VIII.

PAſtoralis †: *& infra.* ¶Auctoritate præſentium duximus ſtatuendum, vt cùm aliqua decretalis, de qua iudex meritò dubitet, allegatur: ſi eadem iuri communi ſit conſona, ſecundùm eam non metuat iudicare, cùm non tam ipſis, quàm iuris communis auctoritate procedere videatur. ¶Verùm ſi iuri communi ſit diſſona [c], ſecundùm ipſam non iudicet, ſed ſuperiorem conſulat [d] ſuper ea.

¶Idem Epiſcopo S. Andreæ, & Abbati de Broch.

¶Poſt publicatas atteſtationes vſque ad concluſionem, poſſunt inſtrumenta produci. Hoc primò. Conſuetudo loci facit inſtrumentum authenticum. Hoc ſecundò.

CAP. IX.

CVm † dilectus: *& infra.* ¶Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpondendum, quod vtraque † pars poteſt inſtrumenta, etiam poſt publicationem [e] atteſtationum, vſque ad diffinitiuæ ſententiæ calculum exhibere, antequam ſit in cauſa concluſum [f]. ¶Super tertio verò articulo reſpondemus, quòd ſi conſuetudo illius patriæ obtinet approbata [g], vt inſtrumentis illius Regis fides adhibeatur, vos ea ſecurè poteritis admittere, præſertim cùm ſupradictus Rex tantæ fuerit honeſtatis [h], quòd ipſius inſtrumenta maximæ auctoritatis ſint in partibus † Scoticanis.

¶Idem Petro ciui Viterbien.

¶Falſitas inſtrumenti, vel quod deeſt inſtrumento, probari poteſt per teſtes.

CAP. X.

CVm † Ioannes Eremita à te centū, & triginta libras Senē. ex cauſa mutui, coram Donadeo, & Ioanne Iudicibus Viterbien. petiiſſet: & tu ex aduerſo proponeres, quòd cùm idem in centū, & octoginta libris tibi prò pretio domus, quam eidem vēdideras, teneretur, centum triginta

a ¶*Carere volumus.*] Quia veritatem debent litteræ continere, quia votum reuocant, ſicut illæ quæ reuocant alias litteras. vt ſ. *de offi. deleg. ex litteris.* & ſ. *de dona. ex litteris.* & ſ. *de reſcript. cæterùm.* & j. *de re iudi. inter monaſterium.* & ita ſeriem rei litteræ continere debent. j. *de cohabi. cle. & mu. ſuper eo.* Et ita patet hic, quod litteræ generales non abſoluunt aliquem à voto, nec à ſententia excommunicationis. j. *de ſent. excom. cùm pro cauſa.* & ar. ſ. *de off. or. ex parte.*

b ¶*Non obſtantibus.*] Denegabit enim delegatus ſuā cognitionē, vbi delegans denegaret commiſſionem. ſ. *de reſcript. c. ſuper litteris.*

PAſtoralis.] Duo ſūt dicta: ſecundum ibi, *Verùm.* Abbas Sic.

CASVS. Aliquādo allegantur decretales in iudicio, de quibus dubitabatur, an ſint decretales, de quibus nō conſtat per bullam autenticam. quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet? Super hoc ſtatuit Papa, vt ſi aliqua decretalis allegatur, de qua iudex dubitet, ſi illa conſonat iuri cōmuni, ſecundùm illam non dubitet iudicare, cùm ſecundum ius cōmune potiùs iudicare videatur. Sed ſi iuri cōmuni ſit diſſona, non iudicet ſecundū ipſam, ſed cōſulat ſuperiorem de illa. Nota diſtinctionem huius decret. circa decretales, de quibus dubitatur, an ſint decretales, vel non.

¶*Gloſſ. ſeq. diſtinguit in reſcripto, an ſit contra ius, an alias iniquū in decr. an ſit præter ius, an cōtra cōſuetudinē.*

c ¶*Diſſona.*] Not. quod ſi aliquod reſcriptum ſit contra ius, ſtatim eſt abiiciendum 25. q. *reſcripta.* non enim ratione reſcripti recedendum eſt à iure communi: vt ſ. *de reſcri. cauſam quæ* & ſup. *de ætate & qualitate. eam te.* immo auferendum eſt de manibus tenentis, & dandum eſt Principi. C. *de paga. & ſacri. eo. l. ſicut ſacrificia.* Sed ſi non eſt ex toto contra ius, ſed alias ſit iniquum: tunc expectandum eſt ſecundū mandatum. ſ. *de offic. deleg. c. ſi quando.* & in *Auth. vt nulli iudi. §. ſi verò. coll.* 9. Si autem aliqua decre. eſt præter ius, non ſtatim eiicitur, ſed conſulitur ſuperior, vt hic dicit: & hoc ideo quia cū inter alias decr. allegatur, præſumitur, quòd ſit decretalis. *arg. 10. q. 1. quem progenitores.* Si autē decretalis obuiat conſuetudini, præualet conſuetudo: dummodo conſuetudo ſit probabilis, & legitimè ſit præſcripta. ſ. *de conſue. cap. vlt.* ſ. *de conſti. cùm omnes & ſupra eo. quo mat. in poſſ. cùm venisſent* [b]. niſi Princeps per ſuum ſtatutum intendebat tollere conſuetudinem *ff. de ſepul. vio. l. 3. §. diuus.* aliàs ſuccumbit conſuetudo. j. *de re iudi. cum cauſam quæ.*

d ¶*Conſulat.*] Et interim pendente relatione iudex ſuperſedeat cauſæ. *arg.* ſ. *de offic. deleg. licèt.* & *C. de rela. l. 1. & 2. q. 1 nemini presbyteri.*

CVm dilectus.] Duo ſunt dicta: ſecundū ibi. *Super tertio.* Abb.

CASVS. Quia inſtrumentorum appellatione continentur & teſtes, & poſt publicationem teſtium alij teſtes non poſſunt produci. dubitatum fuit, vtrùm poſt publicationem atteſtationū, inſtrumenta produci poſſint vſque ad ſententiam, antequam ſit concluſum in cauſa.

¶*Gloſ. ſeq. ponit duplicem dubitationis cauſam.*

e ¶*Poſt publicationem.*] Dubitatio fortè fuit illa: quia fortè diu tacuit, cum proteſtari, vel edere debuiſſet. *ff. de eden. l. 1. §. edere. §. edenda.* ¶ Vel illa erat dubitatio: quia poſt publicationem teſtium non licet producere alios teſtes. vnde videbatur, quod non licet producere inſtrumentum: quia nomine inſtrumentorum continentur & teſtes. ſ. *de teſtibus cogen. peruenit. ff. de fide inſtru. l. 1.* ſed non eſt ita, quia in inſtrumentis non timetur ſubornatio, ſicut in teſtibus, quia ex multis cauſis & faciliùs deprehenditur falſitas inſtrumentorum, quàm teſtium: vt ſ. *eod. inter dilectos.* & ſ. *de probat. licet.* Vinc.

f ¶*Concluſum.*] i. renunciatum allegationibus, & omnibus aliis probationibus. ſ. *de cau. poſſ. paſtoralis.* & ſ. *de procu. audiuimus.*

SVPER TERTIO. Conſuetudo erat in partibus Scotiæ, quod aliquis per inſtrumenta Regis probabat intentionem ſuam in iure: dubitauerunt iudices iſti, vtrū inſtrumenta illius Regis admittere debeant in cauſis? Reſpondet Papa conſultè quòd cōſuetudo illius patriæ obtinet approbata, vt fides adhibeatur inſtrumentis illius Regis: & ipſi poterunt ea in cauſis admittere, præſertim cum Rex ipſe tantæ fuerit honeſtatis, quod ipſius inſtrumenta maximæ habeantur auctoritatis in partibus Scoticanis. Nota, quod inſtrumenta poſſunt produci, vſque quo concluſum ſit in cauſa, vel vſque ad terminum ad hoc præfixum. Item inſtrumentis Regis creditur, ſi conſuetudo hoc obtineat. Item ex qualitate perſonæ approbatur, vel reprobatur inſtrumentum.

¶*Gloſſ. ſequens ponit de virtute conſuetudinis.*

g ¶*Approbata.*] Nota, quod cōſuetudo facit aliquod inſtrumentū authenticum, quod aliàs non eſſet: & conſuetudo dat alicui iuriſdictionem, qui aliàs habere non poteſt. *ſup. de arb. dilecti.* & ſ. *de fo. compe. cū contingat.* & ſic & conſuetudo facit aliquem illegitimum, qui aliàs eſt legitimus ad promotionem. j. *de cleri. coniuga. cū olim.* & perſonas legitimas ad matrimonium facit illegitimas. j. *de cogna. ſpi. ſuper eo.* Bern.

h ¶*Honeſtatis.*] Not. quod ex qualitate perſonæ approbatur inſtrumentum. *ff. de eden. ſi quis ex argentariis. §.* & j. *de præſcr. ad audientiam.* & j. *de præſump. illud.*

CVm Ioannes.] In prima parte ponitur proceſſus cauſæ principalis. In ſecunda proceſſus cauſæ appellationis ibi, *Cum igitur.* In tertia diffinitio ipſius cauſæ appellationis ibi, *De conſilio.*

CASVS. Ioānnes Eremita corā iudicibus ciuitatis Viterbij petebat à Petro conciue ipſius 130. *lib. Senen. ex cauſa mutui.* Ex aduerſo propoſuit idem P. quod idem Ioan. tenebatur eidem in 180. libr. pro pretio cuiuſdam domus, quam ipſe Ioann. ei vendiderat: vnde petebat vt 130. ſibi deberet compenſare, & reſiduum ſibi debere perſolui: petiit inſuper poſſeſſionem ipſius domus ſibi tradi vacuam, & liberam. lite conteſt. ſuper hoc & aliis articulis, cum fuiſſet hinc inde aliquandiu diſputatum, iudices auditis atteſtationibus, & allegationibus condemnauerunt iſtum P. vt eidem Ioann. poſſeſſionem prædictæ domus vacuam, & liberam traderet: ab hac ſententia dictus P. ad ſedem Apoſtolicam appellauit: Papa dedit T. Capellanum ſuum partibus auditorem, coram quo ex parte ipſius P. fuit propoſitum, venditionem ipſius domus nō puram, ſed conditionalem fuiſſe, & ideo ipſum non teneri ad traditionem ipſius. Ad hoc probādum quatuor teſtes induxit, cùm eſſet nouum capitulum pendens ex veteri. Qui iurati dixerunt ſe interfuiſſe cōtractui inter ipsū P. & Io. ſuper eadem domo celebrato pro certo pretio, hac adiecta conditione, vt idem P. domum ipſam inhabitaret in vita ſua, & poſt eius obitū domus illa remaneret M. & A. filiis ipſius P. nepotibus ipſius Ioan. de anno, mēſe, ac die, quo facta fuit vēditio, dixerunt ſe non recordari. dictus I. venditionem non conditionalem, ſed puram fuiſſe dicebat. Ad hoc probandum induxit inſtrumentum venditionis, & Tabellionem, qui fecit inſtrumentum, & vnū de teſtib. ſcriptis in inſtrumento dubitatum fuit, quæ probatio valere debet, & proponebatur ex parte ipſius P. quod licèt teſtes, & inſtrumēta eandem vim obtineant in cauſis, nō tamē inſtrumētum tanti dēt eſſe valoris, vt præferatur depoſitionibus triū, vel pluriū teſtiū. Ecōtra ex

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōpil. *Et de materia v. Bart. & Doctores* in l. cū probatis. ff. de re iudicata. *adde plenè diſputationem noſtram ad litteras à poſto pro officio inquiſitionis, quā habes directè inquiſito.*

† Cap. 4. e. tit. in 3. cōpi. *Et de materia v. Bart. in* l. diui fratres. ff. de pœn. *& Rotam.* deciſio 173. in antiquis. *Bar. & Paulum de Caſtro in* l. admonendi. ff. de iureiu. *Oldra.* cōſi. 305. *vbi videtur* dicēdum.

† *Generaliter.*

† *Scoticanis.*

† Cap. vnic. eod. tit. in 4. cōpil. *Et de intellectu vide Fabrū* inſt. de inutil. ſtipulat. §. itē verborum.

a *Hoſt. dicit quod licèt in aliquo volumine decreta ſcripta ſit aliqua decretalis nō habetur pro decretali, niſi communiter in aliis habeatur. Io. And.*

b *Concor.* l. 2. & ibi *Bal.* C. quæ ſit lōg. conſue. & gl. *Bart. & Cy.* in l. rem nō nouam. C. de iudi.

c *Parum facit: dicūt, quid ſit edere, & quot ſunt inſtrumenta, quibus quis vtatur. Ioan. And.*

d Cōcor. l. 1. & ibi *Bar.* C. ad Velle. & in Auth. de inſtru. cau. §. oportet.

aduerſo fuit reſponſum, quòd cùm ipſe Io. intentionem ſuã per inſtrumentũ probaſſet, & P. venditionem non purã, ſed conditionalem fuiſſe proponeret, nec per teſtes P. de certo tpe fuerat facta fides: vnde non apparebat, quòd ſuper illa venditione depoſuiſſent, & in inſtrumento certum tempus adiiceretur, probatio i tius P. inefficax erat ad intẽtionẽ cõtrariam elidẽdã. Sed dicebatur, quod rñſio iſta inualida erat, qm̃ vtraque pars interrogata, cõfeſſa fuit in iure, quòd vnica vẽditio ipſius domus facta fuit in iure, ſed p teſtes probatur venditionem conditionalem fuiſſe: & ſic per confeſſionẽ vtriuſq; colligitur vẽditionem domus conditionalem fuiſſe, nõ obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuit, poſtquam fuit in cauſa cõcluſum: quia iudex vſq; ad prolationem ſententiæ poteſt interrogare de facto, quotiens dubitat. Iſtis omnib. conſideratis D. Papa de conſilio fratrum pronunciauit venditionem prædictam conditionalem fuiſſe, & dictum P. non teneri ad ipſius domus poſſeſſionis traditionem, ipſi Io. ſuper hoc ſilentium imponendo, ſententiam prædictorum iudicum quoad hunc articulum infirmando, quamuis aliàs iuſtè pronunciauerint: quia hæc exceptio non fuit propoſita coram ipſis: quantùm ad alios articulos confirmauit eandem. Nota, quòd conpenſatio admittitur in iure. Item ſuper nouo articulo publicatis atteſtationibus teſtes recipiũtur. Item teſtes præferũtur inſtrumẽto. Item exceptio peremptoria poteſt proponi in cauſa appellationis. Item iudex ex officio ſuo interrogare poteſt partes, vbicunque dubitat de facto vſque ad ſententiam. Itẽ licèt ſnĩa lata ex noua allegatione caſſetur, non præiudicatur iudicibus, qui ipſam protulerunt. Item ſnĩa pro parte tenet, & pro parte non tenet.

libras ex illis non immeritò debebat compenſare [a]. Tandem cum ſuper hoc, & quibuſdam aliis articulis inter vos fuiſſet aliquandiu litigatum, Iudices atteſtationibus publicatis, te ſententialiter condemnarunt, vt eidem prædictæ domus poſſeſſionem vacuam [b] † traderes, à creditoribus liberatam: *& infra.* ¶Cùm igitur ab hac ſententia ad noſtrã duxeris audientiam [c] appellandum, & nos tam tibi, quam prædicto Ioanni T. Subdiaconum, & capellanum noſtrum dederimus auditorem: ex parte tua fuit propoſitum, ſupradictæ domus venditionem non puram, ſed cõditionalem potiùs extitiſſe, ac nullatenus te teneri ad traditionem ipſius, quatuor nihilominus teſtibus ad hoc probandum inductis: quod & ſi nouum eſſet capitulum, pendebat [d] tamen ex veteri: qui iurati depoſuerunt ſe inter fuiſſe contractui inter te, & prædictum Ioannem ſuper eadem domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi fuerat conſtitutum, tali videlicet adiecta conditione, vt tu domum ipſam inhabitares liberè in vita tua, & poſt obitum tuum M. & R. natis tuis eiuſdem Ioannis nepotibus [e] remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipſam eidem Ioanni pro minori pretio vendidiſti, cùm à C. morandi pro ipſa ducentas libras potuiſſes habere: anni verò, menſis, & diei, quo venditio facta fuit, iidem teſtes ſe dixerunt minimè recordari [f]. Dictus verò Ioannes venditionem non conditionalem, ſed puram propoſuit extitiſſe, ad hoc probandum publicum exhibens inſtrumentum: *& infrà.* Tabellionem quoque, qui confecerat inſtrumentum, & vnum ex teſti-

† Quando dicatur vacua poſſeſſio, vide per Angelum, & legiſtas in l. in conuentionali bus. §. ſi qs vacuã. ff. de verb. oblig. adde gloſ. ſingularem in §. quod autem. Inſt. de vſucapio.

a Si ſtipulatus ſum tibi dari, & vacuam poſſeſſionem tradi per actionem incerti ex ſtipulatu, venit fructus poſtea percepti, & verba, & vacuam, etiã aliquid addant. Ioan. And.

b Niſi iudex, à quo appellatur, ſuperiorẽ in temporalib. non cognoſcat, j. qui fil. ſint legi. per venerabilem. §. rationibus, ṡ. de foro cõpet. licet in Auth. vt diff. iudi. § ſi tamen contigerit, ſecũ Ioan. And.

a ¶*Compenſare.*] Quæ cõpenſatio admittenda fuit, ſi cauſa, ex qua poſtulabatur, liquida erat, aliàs non admittitur compenſatio. j. *de depoſito. c. bona fides. in fi.* vbi de hoc C. *de compen. l. vlt.*

b ¶*Vacuam.*] Quod fieri debuit, ſi pura fuit venditio. *ff. de act. emp. & vend. l. 2. §. 1. & l. ſeq.* & ar. *ff. de vſur. l. ſi ſtipulatus.* a ſic reſtitutio poſſeſſionis plenè, ac liberè facienda eſt. ṡ. *de reſti. ſpo. Piſanis.* Bernard.

c ¶*Ad noſtram audientiam.*] Hic ideo appellatur ad Papam, quia ciuitas Viterbien. ſubeſt D. Papæ etiam quoad temporalem iuriſdictionem: aliàs non appellaretur ad ipſum. [b] j. *de appel. c. ſi duobus.*

¶*Glo. ſeq. ratio per obiectionem, & ſolutionem.*

d ¶*Pendebat.*] Si enim capitulum ex toto eſſet nouũ, nõ pẽderet ex veteri iudex appellationis nõ cognoſceret, nec teſtes reciperet. ṡ. *de teſti. & atteſta. ſi fraternitatis.* & C. *de temp. appella. per hãc.* & ſic patet, quòd in cauſa appellationis nouæ probationes poſſũt adduci ſuper noua exceptione. C. *ſen. reſcin. non poſ. l. 2.* nec aliam cauſam poſſum proſequi in cã appellationis, quàm expreſſerim coram iudice, à quo appellaui. *ff. de appel. ſcio. § quæſitum ad fi.* ADDITIO. Et hoc eſt verũ in cã appel. à ſnĩa diffinitiua, ſed ſecus ab interlocutoria. vt j. *de appel. vt debitus. & c. cordi. lib. 6.*

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

bus in inſtrumento ſubſcriptis, ad id probandum induxit: *& infrà.* ¶Porrò cùm dubitatio fuiſſet exorta, vtrius deberet probatio præualere: pro tua fuit parte propoſitum, quia etſi eandem vim obtineat inſtrumentorum fides, & depoſitiones teſtium in litib. exercendis; non tamẽ quodlibet [g] inſtrumẽtum tanti debet eſſe momenti, vt trium, vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferatur: *& infrà.*

¶Ad hoc autem idem Ioannes ex aduerſo reſpondit, quòd cùm intentionem ſuam per iam dictum fundauerit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis [h], venditionem ipſam non purè, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas †, nec per teſtes ad hoc à te inductos de certo [i] fuerit tempore facta fides: & ideò non appareat, quòd ſuper illa venditione deponant, quam conſtat per dictum inſtrumentum, determinato tempore fuiſſe contractam, huiuſmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verùm reſponſionem illã eſſe proponebas inualidam: quòniam cùm vtraque pars à nobis interrogata, fuiſſet in iure confeſſa, quòd vnica tantùm venditio ſuper domo contracta fuerit, & ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalem fuiſſe, ex vtriuſque confeſſione colligitur eiuſdem domus venditionem conditionalem extitiſſe, non puram, non obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuerit, poſtquam [k] à partibus extitit in cauſa concluſum: cùm Iudex (qui vſque ad prolationem ſententiæ debet vniuerſa rimari) poſſit interrogare de facto, quotiens dubitationis aliquid occurrit †: *& infrà.*

e ¶*Nepotibus.*] Sed quare iſte Ioannes emebat domum illam pro filiis ipſius Petri nepotibus eiuſdẽ Ioannis, cùm ipſi filij debeant illi Petro ſuccedere. in *Auth. de hære. quæ ab inteſt. defer. circa prin. coll. 9. & l. vlti. de hære. quali. & diſ. circa princ. & § ſed ſunt* Fortè ideo facit, quia Petrus prodigus erat, & conſumebat bona ſua: vnde ne domus illa perueniret ad alios, voluit Ioan. prouidere nepotibus ſuis.

f ¶*Recordari.*] Et [e] tamen valuerunt dicta eorum: quæ aliàs non valuiſſent, ſi de tempore ageretur. *ſuprà de teſti. c. ex tempore.*

¶*Glo. ſeq. notat, quærit, & ſoluit & remittit.*

g ¶*Quodlibet inſtrumentum.*] Et ita patet, quòd contra inſtrumentum quantumcũque publicum admittũtur teſtes, vt hic [d]: quia ſecundum teſtes productos cõtra inſtrumentum ſententiatur. ad idem inducitur. j. *de præſcr. ad audientiam & C. de pro ba. cum precibus.* Si quæris, quot teſtes præiudicent inſtrumẽtis, poteſt dici, quòd iiij. vel v. ad minus: quia auctoritas tabellionis videtur æquiualere duobus teſtibus. ṡ. *de proba. quoniam contra.* & ipſum inſtrumẽtum valet duos teſtes: quia parem vim obtinet probatio teſtium, vel inſtrumentorum. C. *de fid. inſtru. l. in exercendis.* vt hic deciditur. & ſic patet, quòd ad minus per quatuor meliores, vel quinque teſtes inſtrumentum reprobetur. De hoc dictũ eſt ṡ. *de proba. tertio.* ſed in caſu iſto teſtes non reprobant inſtrumentum, ſed addunt inſtrumento, quod notarius omiſerat fortè per obliuionem Bern.

h ¶*Exceptionis.*] Vnde non videbatur pro ipſo ſententiandum. ṡ. *de or. cog. cùm dilectus.* j. *de exce. c. denique.*

i ¶*De certo.*] Propter quod probatio inſufficiens videbatur. ṡ. *de probat. in præſentia. arg.* ṡ. *eo. inter dilectos. & ff. de eden. l. 1. §. editiones.*

¶*Glo. ſeq. notat, quòd iudex, & c. dat ſimile. reddit duplicem cauſam, & demum determinat, & remittit.*

k ¶*Poſtquam.*] Et ſic patet, quòd iudex põt interrogare partes, quandocunq; viſum fuerit. *ff. de in. ero actio. l. vbicunq; & 30. q. vlt. ca. vlt.* ſi etiã poteſt interrogare teſtes poſt publicationẽ, ſi obſcurè dixerint, quandoque viſum fuerit. ṡ. *de teſti. cùm clamor.* quia veritas ſæpius examinata magis ſplendeſcit in lucem. 35. *q. 9. grauem:* quia officium iudicis eſt latiſſimum. *ff. de iuriſ. om. iud. l. 3.* ſed ad petitionem partis non debet teſtes interrogare. *arg.* ṡ. *de proba. in præſentia* [e] de hoc dicitur. 30. *q. 5. iudicantem.*

¶*Glo. ſeq. arg. ſignat contrarium, remittit, & ſoluit.*

e Hæc gloſſulam non puto Bernardi, nec inuenio in antiquis codicibus.

† Infero, quòd per confeſſionem rei, vbi debitum eſt liquidũ, admittatur ro compenſatio, concor. l. Iulianus §. offerri. ff. de act. emp.

d Et ſic reprobatur opinio Lãfr. Cremonen. qui dicebat per teſtes nõ reprobari inſtrumentum, niſi eſſet ſuſpectũ vel ex parte producẽtis: & reddebat reſponſionẽ quia memoria hominũ labilis: nec committitur teſtes ita ſunt inſtiti ſicut tabellio, quare plus creditur inſtrumento ſecũdum eum. Ioan. And.

† Vide text. in l. vbicunque. cum cõcor. ff. de inter. act. l. 2. & 2. quod. tit.

e Vbi de hoc in 4. gloſ. ſ. de teſt. t. tuas. Ioan. And.

a ¶*Primum.*

a ¶*Pronunciauimus.*] Arg. ꝙ ſup exceptione incidenti ſit pronunciandum. *arg. contra.* ſ. *de ordi.cog.c.* 1. vbi de hoc; ſed ratio, quare pronunciatur hîc ſup hac, & non ibi, poteſt aſſignari. hîc oppoſita fuit exceptio poſt ſniam: vnde ſup exceptione nondũ fuerat directè, vel indirectè pronunciatum: quare in cauſa appellationis debuit de ea pronunciari, quia de ea cognitum fuit: & ad hoc vt ſciretur, quare ſententia reuocetur: ſed cùm opponitur ante ſententiam, ſuper ea pronunciatur indirectè, dum ſententiatur ſuper principali. Bernar.

¶*Gloſſ. ſeq. not. dat ſimile, ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶*Huiuſmodi exceptio.*] Per hoc patet, ꝙ exceptio peremptoria omiſſa ante ſniam ꝑt opponi poſt ſentẽtiam in cã appellationis *Cod. ſen. reſcin. non poſ. l.* 2. aliàs non poſſet niſi ꝑ beneficium reſtitutionis: vt in *l. prædicta.* & ĩ. *de priuil. cum olim* 2. ſ. *de in integ. reſti. ſuſcitata.* ſic etiam in compenſatione omiſſa ante ſententiam, nihilominus actio remanet ſalua poſt ſententiã citra aliquam appellationem a, non obſtantę re iudicata in prima petitione. *ff de comp. quòd in diem.* §. 1. *Arg. tamen cõtra.* ĩ. *de re iud. inter monaſteriũ.* Sol vt ibi.

¶De conſilio fratrum noſtrorum pronunciauimus [a] venditionem prædictæ domus fuiſſe conditionaliter celebratam, & te [ob † hoc] nullatenus obligatum ad traditionem ipſius: ſuper hoc memorato Ioanni ſilentium imponentes. Sententiam verò Iudicum prædictorum, qui aliàs iuſtè pronunciaſſe nóſcuntur (cùm huiuſmodi [b] exceptio coram ipſis nec probata fuerit, nec obiecta) quoad dictum capitulum infirmamus, eam quoad alios articulos [auctoritate † Apoſtolica] confirmantes.

¶Honorius iij.

¶*Defectus litteræ non vitiat reſcriptum.*

CAP. XI.

EX † parte chariſsimę in Chriſto filiæ B. quodam Anglorum † Reginæ fuit propoſitũ: *& infrà.* ¶Quia reſcriptum Apoſtolicum, pro eo quòd in hac dictione, ſpoliârunt, hæc figura, ô, deerat [c], aſſeritur vitioſum: Mandamus, quatenus hoc non obſtante, in negotio ipſo præuia ratione procedas.

¶Gregorius ix. Priori ſancti Bartholomæi, & Decano de Arcubus Londoñ. †

EX *parte*] Cõmunis diuiſio, Secunda ibi, *Quia.* Abb. Sic.

Casvs. Quædam Regina impetrauit literas quaſdam ſuper reſtitutione ſpoliationis cuiuſdam caſtri, in quib. deficiebat hæc littera, o, in hac dictione, *ſpoliarunt.* Quæritur, verũ ꝑ hoc reſcriptum vitietur? Et rñdet Papa, ꝙ non. Nota quòd ꝑ modicum defectum non vitiatur reſcriptum: cũ ex præcedentibus, & ſubſequentibus poſſit cognoſci mandatoris intentio.

¶*Glo ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶*O, deerat.*] Et hoc videtur ſatis, ꝙ non debuit valere: quia in litteris D. Papæ nihil debet diminutum eſſe. *arg* ſ. *de reſcript. ca. cum a Deo.* & cum multa maturitate, ac deliberatione traduntur. 35 *q.* 9. *Apoſtolica.* vnde non eſt veriſimile, quòd aliquod vitium poſſit ibi remanere: ſed propter tam modicum defectum non vitiatur, maximè ſi reſcriptum in aliis apparet omnino legitimum, cũ fuerit vitium ſcriptoris, ſiue nimia occupatio: quod nocere non debet. *arg. C. de reſti l. errore.* & *l. ambiguitates* & *l. qm̃. indignum. & C. de leg. in legatis.* ſecus ſi eſſet ibi falſum latinum. ſ. *de reſcriptis. c. ad audientiam.* Et ſic eſt notabile, quod propter defectum ſyllabæ, vel litteræ [b] non vitiatur reſcriptum: ſicut nec teſtamentum vitiatur, nec libertas minùs debetur, licèt erratum ſit in ſyllaba. *ff de manumiſ. teſta. l. qui habebat.*

G*Perpetuus.*] In prima parte ponitur appellantis narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Ideóque.* Abbas Sic.

Casvs. Prior, & conuentus de Ledis coram iudicibus delegatis traxerunt in cauſam G. perpetuum vicarium Eccleſiæ de Rechan ſuper quibuſdam decimis. Dictus vicarius reconuenit eoſdem ſuper conſimilibus quæſtionibus, petens à iudicibus, vt cõpellerent partem aduerſam, vt faceret ei copiam quorundam inſtrumentorum communium, per quæ intentionem ſuam ſuper principali negotio probare volebat: & quia hoc fieri non faciebant eidem, ſedem Apoſtolicam appellauit. Mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, reuocato in ſtatum debitum, quicquid poſt appellationem, &c. Nota, quòd inſtrumenta communia parti pars exhibere tenetur. Item reconuentio in ſpiritualibus facienda eſt.

¶*Gloſſa ſequens obijcit, alleg. contra obiectionem, & remittit, & demum obiicit, & ſoluit.*

d ¶*Super decimis*] Sed nõne iſte vicarius, ſi conueniebat ꝓ decimis vicariæ ſuæ, debebat dñm in iudiciũ vocare? l. a vẽ, ꝗ ipſe dñs non eſt. ſ. *vt lit. nõ conteſt. qm̃.* §. *penul. & C. vbi in rem act.*

† *Hæc duo verba, ob hoc, deſunt in vetuſtioribus codicib.*

† *Hæc duo verba, auctoritate Apoſtolica, deſunt etiã in vetuſtioribus.*

† *De materia v. Romanum* cõſil. 346. *adde Balduin. in* l. imperator. ff. de ſtat. hom & *Iaſonem in* l. ſi quis mihi bona. ff. de acq. hæred.

† *Anglicorum.*

† *Lugdun. a Mulcò fortius in cauſa appellationis & de hoc in* Spec. de appellat. §. penult. verſ. ſed nũquid in cã. *& v. quòd planè dixi* de or. cog. cap. vlt. in magna gl. ver. & idem eſt quandoque, cũ *ver. ſeq. Io. And*

b *De hoc articulo vide notata per Hoſtien & Doctores* ĩ. de crim. fal. c. pe. & ca. litteris ſ. de reſc. *adde hic. Io. And.*

l. 2. *& ipſe dominus debuit conueniri. arg.* ĩ. *de præſcri. auditis.* & 16. *q.* 3. *inter memoratos.* arg. ꝙ teneat̃ reſpondere cũ ipſe habeat ius in re. ĩ. *de ap. ad audientiam.* ſicut vſufructuarius tenetur ad refectionem domus, & ad tributum. *ff. de vſufru. l. vſufructu legato.* §. *ſi & l. ſeq. aliàs* §. *hactenus.* & *C. eo tit. cum.* De hoc dictũ eſt. ſ. *vt lite non conteſt. qm̃.* §. *pen.* Sed intellige, ꝙ ille vicarius habeat mandatum generale, vel ſpeciale ad agendum, & defendendũ a rectore legitimè factum, alias nõ fuiſſet admiſſus, eo ipſo quòd eſſet vicarius, cùm non habebat adminiſtrationem, nec titulum ſicut prælatus, ne præiudicaretur Eccleſiæ per factum ipſius. Bern.

c ¶*Super ſimilibus*] Et etiam ſuper diſſimilib. poterat eos reconuenire, & ei tenebantur reſpondere. ſ. *de mu. pet.* c. 1. vbi de hoc.

¶*Glo. ſeq. circa editionẽ diſtinguit inſtrumenta communia, & propria: & in his an vtatur ſine: & cum vtitur, edatur ſine die, & conſule, facit in caſu.*

f ¶*Communium.*] Not. circa exhibitionẽ inſtrumentorũ. Et primo ſcire debes, ꝙ reſcriptum, & omnia acta cauſæ cõfeſſiones, & reſpõſiones, & atteſtationes, & quæcunq; acta sũt in iudicio, peti poſsũt exhiberi, vel cõdictione ex lege, vel iudicis officio. C. *de eden. l.* 2. Vel condictiõe ex illa decre. ſ. *de proba qm̃* & integraliter ſunt exhibenda: quia communia ſunt *C. de eden. non eſt nouum. & l. vlt* & *ff. eo. prætor.* §. 1. *& l. ſi quis.* §. *ratione.* & *l. argentarius.* 1. *reſp.* & hic eſt expreſſum. Sed ſi inſtrumenta propria ſunt, & actor petat à reo inſtrumenta, per quæ intentionem ſuam probare vult, non eſt audiendus: quia apud ſeipſum debet habere probationes ſuas. ſ. *de proba c.* 1. *& C. de eden. qui accuſare.* & actore non probante, reus debet abſolui: vt in dicta l. qui accuſare. & ĩ. *vt eccl. benefi. vt noſtrum.* Et ita nec reus actori, nec actor reo tenetur exhibere inſtrumentum ad fundandam intentionem aduerſarij [e]. Si verò actor, vel reus, vtitur aliquo inſtrumento proprio, illud aduerſario edere debet ſine die, & conſule, ne præſtetur materia fabricandi falſum. ſ. *eo. contingit.* & *c. accepimus. ff. quemad. teſta. ape. l.* 1. §. *item autem.* & *ff. de eden. l.* 1. §. *editiones* Niſi vellet alterutra partium arguere inſtrumentum de falſo: quia tunc integrum teſtamentum debet ei edi: vt ſ. *eo. ſuper dilectos. & C. de contrah. & commit. ſtip. l. optimam* Bernar.

¶*Licitè appellauit à Iudice, qui parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta.*

CAP. XII.

G † perpetuus Vicarius Eccleſiæ de Recham nobis expoſuit, quòd cùm Prior, & Conuentus de Ledis, eum ſuper decimis [d] coram Iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſent, & dictus G. ſuper [e] ſimilibus coram ipſis reconueniſſet eoſdem: quia dicti Iudices copiam quorundam inſtrumentorum cõmunium [f], quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem ſuam ſuper principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum inſtantia poſtulanti, noſtram audientiam appellauit: Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocare in ſtatum debitum, &c.

¶Idem.

¶*Scripturæ contrariæ ab eodem productæ fidem non faciunt.*

CAP. XIII.

IMputari [g] † ei poteſt, qui cõtrarias [h] inter ſe ſcripturas in iudicio protulit, fidem ſibi adinuicem derogantes: Cùm

I*Mputari.*] Imputatur producenti ſcripturas contrarias in hoc, quia inuicem ſibi derogant h. d. Ponit primò dictum. Secundo ipſius rationem ibi, *Cùm ipſum.* Abbas Siculus.

Casvs. Aliquis agebat contra aduerſarium ſuum, putà petens ab eo aliquam pecuniam: ad ſuam intentionem probandã induxit duo inſtrumenta contraria: quærebatur, cui illorum, vel an neutri ſtandum eſſet? Reſpondet Papa, quòd iſtæ ſcripturæ contrariæ fidem ſibi adinuicem derogant, & ſic non valent, & imputet ſibi, qui eas in iudicio protulit: quia in poteſtate ſua fuit, quam voluerat, non proferre, debuit enim eas præuidiſſe, & alteram protuliſſe. Nota, qui contraria allegat, non debet audiri, & imputet ſibi, qui cauſam ſuam male tractat.

g ¶*Imputari.*] Hæc decre. ſumpta ex illa lege. *C. de fide inſtru. l. ſcriptura.*

¶*Glo. ſeq. primò declarat. ſecundò quærit. & ſoluit.*

h ¶*Cõtrarias.*] Hoc verũ eſt, ſiue directè cõtrarię ſint, ſiue indirectè. Directè, vt ſi induco inſtrumẽtũ, in quo ꝓmiſiſti mihi ſoluere tali die x & aliud exhibeã, in quo continet, quòd ego feci tibi pactũ de nõ petẽdo. Indirectè, purà ſi induco inſtrumẽtũ, in quo cõtinet̃ quòd ꝓmiſiſti mihi ſoluere decẽ Bonon. tali die. Itẽ ꝓduco aliud, in quo cõtinet̃, quòd eadẽ die ꝓmiſiſti mihi ſoluere x Romæ [d] iſtæ ſcripturę licèt nõ cõtradicãt directè: tñ indirectè

† *De materia v. Fulgoſium, Paulum Caſtrẽ. & Doctores in* l. 1. apud quem, C. de edendo. *adde Spe.* tit. de inſtru. editione. §. videndum.

† *Vide Antonium de Butrio in* ca. in noſtra ſ. de teſtibus, & *eundem* in c. ex tenore. ſ. de reſcript. *adde Bart. & Salicetum. in* l. ſcripturę. C. de fide inſtr. *Bald. in* l. imperator. 1. ff. de ſtat. hom.

c *Hodie vſurarij cùm de vſuris agitur, cogi poſſunt edere libros rationum ſuarum,* in cõcilio Viennen. de vſu. ex graui. §. cæterum. *Item hæreticis.* c. vt commiſſi. de hæret. lib. 6. *& dixi copiosè* lib. 3. cõme. in Direct. Inquiſitor. Scho. 108.

d *Et vtraq; perſonaliter facta fuit, non altera per procuratores, ...* ff. de ver. b. l. ſi. §. inter eos. *Io. And.*

ſiue per obliquum contrariæ ſunt, & ideo vna derogat alij, & quandoque ſcriptura, & factum ſibi ad inuicem derogare videntur, vel ſaltem alterum alteri. ꝟ. *de ele. cùm inter R.* Sic ergo patet, quòd qui contraria allegat, non eſt audiendus. ꝟ. *de app. ſolicitudinem. circa fi. 33. q. 7. quod autem. & 8. d. quo iure.* & hoc locum habet, quando ab eadẽ parte producuntur, ſecus ſi à diuerſis: quia tunc ei ſtatur, quę magis eſt ſine ſuſpicione, & quæ dignior eſt. *C. de contrahen. ſtip. optimam. in fine.* Sed nunquid eſt idem in teſtib. ab eadem parte productis? Dico, quòd non: quia in teſtibus non poſſum prouidere, quid dicturi ſunt, & ideo ſtabitur dignioribus: ſed per inſtrumentum bene potuit prouidere, quod magis expediret producere: vt hic dicit in fin. & ibi imputet, quòd minùs diligens fuit: nã vigilantibus, non negligentibus iura ſubuenerunt. *ff. qui ex cau. maior. non enim. & ff. de eden. l. Veluti.*

in ipſius fuerit poteſtate, quam voluerat, non proferre.

Idem.

¶ *Si in inſtrumento debiti exprimetur cauſa, condemnatur debitor, niſi probet indebitum: ſi nõ exprimitur, neceſſe eſt, vt creditor probet id fore debitum.*

CAP. XIV.

SI cautio [a] †, quam à te indebitè [b] proponis expoſitam, indeterminatè [c] loquatur, aduerſarius tuus tenetur oſtendere debitum, quod cõtinetur in ea. Sed ſi cauſam [d], propter quam huiuſmodi ſcriptura proceſſerit, expreſſeris in eadem, confeſſioni [e] tuæ ſtatur: niſi probaueris te id indebitè [f] promiſiſſe.

¶ Idem I. Tabellioni.

¶ *Auctoritate Ordinarij poteſt Notarius Tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.*

CAP. XV.

CVm † P. Tabellio morte præuentus, quædã non per-

SI cautio.] Ponit dictum, quod diuidit in duo membra: & ſecundum ibi, *Sed ſi cauſam.* Abbas.

Casvs. Aliquis agebat contra aliquem aduerſarium ſuum petens ab eo certam pecuniæ quantitatem: ad hoc probandum inducebat quoddam inſtrumentum, in quo reus ſimpliciter confitebatur ſe ſimpliciter debere quantitatem petitam nullam cauſam exprimendo, ex qua deberetur: quæritur, an ex tali cautione reus ſit condemnandus? Reſpondet, quod actor tenetur oſtendere debitum, quod in cautione illa continetur. Si verò cauſam reus expreſſerit in ſcriptura illa, propter quam ſcriptura illa facta fuit, ſuæ confeſſioni ſtabitur niſi probet ſe id indebitum promiſiſſe. Nota, quòd cauſa ſemper eſt exprimenda, ad hoc vt ex confeſſione ſua quis obligetur, aliàs non tenetur.

a ¶ *Si cautio.*] Hæc decretalis ſumpta eſt de *l. illa. ff. de proba. cùm de indebito § Vlt.* & dic, cautio, id eſt, ſcriptura: ſiue ſit priuata, ſiue publica. Bernardus.

b ¶ *Indebitè*] Quia dicis, quòd non teneris ad id, ſuper quo cautio expoſita fuit.

c ¶ *Indeterminatè*] Id eſt, non exprimens ex qua cauſa debeatur.

¶ *Glo. ſeq. exemplificat, quærit, & ſoluit arg. & remittit. Iterum quærit. & ſoluit.*

d ¶ *Si cauſam*] Putà, quia confeſſus fuiſti mutuò recepiſſe pecuniam promiſſam vel ex aliquo alio contractu antecedenti: tunc enim ſtatur tuæ confeſſioni, quæ continetur in illa cautione: alioquin ſi cauſa non ſit inſerta, non poteris conueniri ex illa cautione. *Cod. de non nume. pecu. generaliter.* cùm ſatis ſit indignum, vt quod quiſque ſua voce dilucidè proteſtatus ſit: in eũdem caſum proprio infringere valeat teſtimonio. ꝟ. *de proba. per tuas. & in l. prædi. generaliter. in fi. & arg. 1. q. 7. ſaluberrimum. & 27. q. 1 omnes fœminæ* quòd ſi non promittat, ſed confiteatur ſe debere mihi ex aliqua iuſta cauſa præcedente, idem eſt, ac ſi promittat, vt teneatur ex illa confeſſione: vt in *l. prædicta generaliter, in fi.* & ita patet, ex hoc quòd confeſſio extra iudicium facta, cauſa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum eſt *ſuprà de confeſ. cap. Vlt.* Item quid ſi me abſente confiteatur ſe mihi debere? Talis confeſſio non nocet ad inſtar ſtipulationis: vt *Inſti. de inuti. § item verborum.*

¶ *Glo. ſeq. notat confeſſioni ſtari: & ponit tres caſus exceptos.*

e ¶ *Confeſſioni.*] Sic ergo ſtatur confeſſioni contra ſe [b]: fallit tamen quinque, vt in pecunia confeſſata: quia tunc poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium. *Cod. de non nu. pe. in contractibus. in prin. & in dote C de do. cau. non num. l. Vlt. in Auth. ibi poſita.* Item fallit, vbi ſtatur ſecundæ confeſſioni, & non primæ *C. ad Velleia. Auth. ſiue a me.*

f ¶ *Indebitè.*] Et ita admittitur probatio cõtra talem cautionem, licèt cauſa ſubiecta fuerit, ſcilicet quòd talis promiſſio indebita fuit putà quia iam ſatisfecit ei: ſicut qui dicit pecuniam indebitam ſe ſoluiſſe, illud probare tenetur. ꝟ. *de ſolutionibus. c. Vlt. & ff. de proba. c. cùm de indebito 1. reſpon.*

a Concor. l. ſi plures. & ibi Bart. ff. de accu. & l. 4. §. eiuſdẽ & §. ſcire potes. ff. de teſtibus.

† De materia huius decretalis vide Bartolum in l. diuus. ff. de ſal ſis. adde Alexan. cõſi. 38. in 4. volu. & conſil. 13. incip. ex his quæ in themate. & conſil. 150. incip. circa primum in 2. volum.

† Vide etiam per Matthæum de Afflictis ſuper conſtit. Neapo. incipi. Baiulos omnes. notabili. 13. ſeq. adde Baldum. cõſil. 62. lib. 5 Alexand. conſ. 136. & 131. lib. 1.

b Concor. l. 1. & ibi Bar. ff. de leg. 2. & in l cum filius. § 1 ff. de ver. obli.

CVm P.] Primò narat factum, ex quo quæſtio: ſecundò ponitur deciſio ibi, *petitionem.*

Casvs. Tabellio præuentus morte quædam inſtrumenta non perfecit, quæ redacta erant in notam per eundem, quærebatur, quid deberet fieri de huiuſmodi inſtrumentis in notam redactis? Reſpondet Papa P. Tabellioni, quòd ad petitionem illorum, ad quos pertinent, auctoritate iudicis ordinarij poterit illa inſtrumenta in publicam formam redigere, per hoc perpetuò valitura, ac ſi à dicto P. completa fuiſſent.

fecerit inſtrumenta, quę in notã redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarij [g] Iudicis poteris ea fideliter in publicã formam redigere habitura per hoc perpetuam firmitatem [h].

¶ Idem.

¶ *Inſtrumentum exemplatum per Tabellionem auctoritate Ordinarij, eãdem vim habet cũ originali.*

CAP. XVI.

SI † inſtrumenta propter vetuſtatem [i], vel propter aliam iuſtam cauſam [k] exemplari petantur: Coram ordinario Iudice, vel delegato ab eo ſpecialiter præſententur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſui parte vitiata repererit, per publicam perſonã [l] illa præcipiat exemplari, candẽ auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

g ¶ *Auctoritate ordinarij.*] Ordinarius ergo præſtabit auctoritatem ſuam huic Tabellioni, ad petitionem illorum quorũ ſunt inſtrumenta, vt ea redigat in publicam formam. ſic & ſi eſſent cõſumpta propter vetuſtatem, aut aliam iuſtam cauſam. ꝟ. *c. prox.*

h ¶ *Perpetuam firmitatem.*] Vt hic dicit. ſic & teſtamentum auctoritate ordinarij in publicam formam redigitur. *C. de teſta. teſtamenta.* & *l. conſulta*, & talis publicatio æquiualet teſtamento. *C. eod. publicati.* hoc tamen ſcire debes, quod Tabellio dum viuit, non poteſt alteri committere completionem inſtrumenti, ſed ipſemet debet complere inſtrumentum, prout in protocolo reperitur: nihil addendo, vel diminuendo, quàm in protocolo continetur: *in Auth. de tabell. coll. 4* poſt mortem verò fiat, prout dicitur hic. & *C. eod. tit. l. contractus.* Bern.

SI inſtrumenta.] Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Coram.* Abbas.

Casvs. Aliqua inſtrumenta propter vetuſtatem, vel aliam iuſtam cauſam quaſi conſumpta ſunt, petuntur exemplari: quæritur, quid fieri debeat? Reſpondet Papa, quòd præſententur coram ordinario, vel coram delegato ſpecialiter ad hoc: ille poſtmodum inſpiciat diligenter illa inſtrumenta, & ſi in nulla parte ſui vitiata ſint, præcipiat illa exemplari per publicam perſonam: & habebunt eandem auctoritatem cum originalibus. Nota iſta duo capitula. quia frequenter locum habent.

i ¶ *Vetuſtatem.*] Propter vetuſtatem inſtrumenta, & priuilegia renouanda ſunt: vt hic, & ꝟ. *de confirm. vti. vel inuti. cùm dilecta.* alias ſi vetuſtate conſumerentur, nulla fides ei adhiberetur. *ſuprà eodem inter dilectos.* ſic & teſtes, ne probatio pereat, in publicam formam rediguntur. *ſuprà de teſti. ſignificauit. & ſuprà vt lit. non conteſt. quoniam I. reſpon. & § ſunt & alij. & ff. ad leg. Aquil. in leg. Cod. de vſur. pupil. l. Vlt. in arg.* Bernardus.

k ¶ *Iuſtam cauſam*] Putà, quia littera incipit deleri ex vitio chartæ, vel encauſti, quamuis inſtrumentum de nouo ſit factum, vel alio modo quod poſſit contingere de facto; ita tamen facienda eſt hæc renouatio, ſi adhuc ſint ita integra, quòd non ſit dubitatio de ipſorum tenore: vt hic dicit: vel ſi eſſent pro parte iam cõſumpta, vt ex inſpectione non poſſit deprehendi de fide ipſorum, non ſunt renouanda, niſi priùs per teſtes probaretur de integritate inſtrumentorum. ꝟ. *de priuileg. cùm olim.* & hæc innouatio debet fieri auctoritate ordinarij: vt hic dicitur. ſic ꝟ. *eo. c. prox.* Bernar.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

l ¶ *Publicam perſonam.*] Sic *ſuprà c. prox. & c. cùm dilectus.* Quid ſi publica perſona non poſſit haberi? Satis credo, quòd per aliquam perſonam honeſtam auctoritate iudicis reſcribi poſſunt. *arg. ſuprà de proba. quoniam contra.* Ita tamen quòd ſigillum authenticum apponatur, quod imponat fidem inſtrumento. *ſuprà eod. cap. 2. & c. cùm dilectus.* aliàs poſſet deperire ius illius, quod eſſe non debet: immò curare debet iudex, vt ſalua ſit rerum probatio. *ff. de teſtib. curent.* Bernardus.

† De materia huius decretalis, & gloſſarum vide Iaſonem in l. 3. C. de iu. emph. Paulum de Caſtro, conſil. 61. incip. ſuper eod. Oldra. conſil. 321. inci. circa primum. Alex. cõſil. 4. incip. videretur. in 2. volum.

DE

DE PRÆSVMPTIONIBVS.

¶ Quia præſumptiones quandoque plenè probant, quãdoque ſemiplenam probationẽ faciunt, quãdoque aliæ præſumptiones coaddantur. Vt patet infra in proceſſu tituli. Ideo poſt tractatũ de probationibus, de teſtibus, & de fide inſtrumentorum annectit hanc rubricam, in qua tractatur de quadã ſpecie probationis. Et vide ad materiam, quod dixit Panor. in c. tertio loco. ſuprà de proba. & no. in c. ferrum. 5. diſt. Abbas. *Quid autẽ debet præſumi, ſi clericum amplexetur mulierem.* 11. q. 3. abſit.

† Cap. 26. Et c. 2. eod. tit. in 1. cõp. *Et de materia vide Alex. & Iaſo.* in l. 1. §. hæc verba ff. quod cuiuſque vniuerſ. *& plenè per Felin.* in tractatu, quando conatus puniatur.

† *Scribitur Salomon* in ſ[?] cio duarum mulierum 3. Reg. c. 3. & c. 2. eod. tit. in 1. com. *Et de materia vide Maleſila.* ſingul. 518. incip. nota, quod præſumptio violenta.

TITVLVS XXIII.

De præſumptionibus.

¶ Salmon. in parabolis †.

¶ Sicut manifeſtè nocens eſt pœnæ obnoxius: ita & occultus, licèt poſtea dicat ſe iocò feciſſe.

CAP. I.

Sicut noxius eſt, qui mittit lãceas, & ſagittas in mortẽ[a]: ita vir, qui fraudulẽter nocet amico ſuo, & cùm fuerit deprehenſus[b] dicit, ludens[c] feci.

¶ Idem †.

¶ Ex violẽta præſumptione fertur diffinitiua, & eſt caſus notabilis.

CAP. II.

Afferte mihi gladium: Cúmque attuliſſent, ait[d], diuidite infantẽ viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autẽ mulier, cuius filius erat viuus, ad Regem (commota[e] ſunt quippe viſcera eius ſuper filio ſuo) Obſecro domine, date illi infantem viuum, & non occidatur. E contrario alia † dicebat: Nec mihi[f], nec tibi ſit, ſed diuidatur. Reſpõdit Rex, & ait: Date[g] huic infantẽ viuum, & non occidatur, hæc eſt enim mater eius[h].

¶ Hieronymus ſuper parabolis †.

¶ Conuerſatio in adoleſcentia facit præſumptionem in ſenectute.

CAP. III.

Ex ſtudiis ſuis intelligitur[i] puer. ¶ Quæcunque enim virtutibus ſtudere, cũ modeſtia continentiæ, auditioni ſapientum, obſeruantiæ mandatorum Dei, maximè ſimplicitati, & humilitati videris, huius munda, & recta opera intellige[k].

¶ Bonifacius Papa Epiſcopis Galliæ.

¶ Præſumitur contra illum, qui dilationibus ſubterfugit iudicium.

CAP. IV.

Nullus † dubitat, quòd ita iudicium nocens ſubterfugit[l], quemadmodum vt ab

S[icut noxius][a]] Ludus noxius inducit præſumptionem fraudis. Vel ſic: In dubio in delictis præſumitur dolus & aduerte, quia verba text. nõ ſũt Papæ, ſed Salomonis in parabolis, vt patet ex præſcriptione. & habẽtur originaliter in parabolis c. 26. & pone caſum litteralem referẽdo conſultationẽ ad Papã auctorẽ huius compilationis. & dicas ſic: Quidã acceſſit ad Gregoriũ 12. quærẽs ab eo, Pater ſancte, quidã intrauit domum cuiuſdam, qui reputabatur amicus ſuus, & clandeſtinè quædam iocalia ſubtraxit, & recluſit ſub mantello ſuo: cùm autẽ dominus domus hoc detexiſſet, ille ad excuſationem ſuam dixit, quòd iocosè feciſſet: vellem ſcire, an ex confeſſione ſua ille ſit abſoluendus: dñs Papa rñdet, quòd huius ſolutio quæſtionis ex dictis Salomonis in parabolis colligitur euidenter: qui inter cætera dicit, quòd ſicut noxius, id eſt, nocens eſt is, qui manifeſtè mittitur nocere, licèt fortè non fuerit ſecutus affectu ita is qui nocet occultè, licèt in deprehenſionis actu dicat, quòd ioco ſe fecit, quaſi dicat, quòd ſibi non eſt credendum, ex quo actus eſt in ſe nociuus. Abbas.

a ¶ *In mortem.*] Id eſt, vt mortem inferat, licèt res non habuerit effectum, ex quo proceſſit ad actum 51. diſt. *ſi quis poſt acceptum. de pœn. diſt. 1. ſi quis cum telo.*

b ¶ *Deprehenſus.*] In opere nociuo.

c ¶ *Ludens.*] Licèt hoc aſſerat, non excuſatur, quia noxius ludus eſt culpa. *ff. ad l. Aquil. nam ludus.* cùm dabat operam illicitæ rei. 50. *diſ. clerico. & c. quis voluntate.* nam omne maleficium prauè præſumitur actum. *C. ad l. Cor. de ſica. l. 1. C. de iniur. ſi non conuitius.*

Additio. Et omne beneficium rectè præſumitur actum.

A[fferte mihi.]] Diuiditur: nam 1. pars ponit factum, ex quo 2. diffinit. ibi, *Reſpondet.* Et aduerte, quòd hæc diſpoſitio ſiue deciſio non fuit originaliter Papæ, ſed Salomonis: & habentur hæc verba 3. Regum in c. 3. vnde hic in ſuprascriptione dicitur idem, & habet reſpectum ad c. prox. & pone caſum litteralem, vt ibi dictum eſt. Vel ſpecialiùs ſic. Quidam propoſuit coram Romano pontif. an iudex valeat ſententiam diffinitiuam proferre ex ſola præſumptione vrgentiſſima? Rñdet Papa, quòd ſic & ad probandum inducit auctoritatem, & exemplum Salomonis, qui ex ſola præſumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices contendentes de filio & vide latiùs hanc hiſtoriam in Biblia in loco præallegato, *Abbas.* Casvs. Cùm duæ mulieres eſſent ſimul in quadam domo, & vtraque haberet filium paruulum infantem, contigit, quòd alter infans mortuus eſt: illa cuius filius erat mortuus, accepit filium alterius viuum, & filium ſuum mortuum latentem poſuit ad latus illius, cuius filius erat viuus: poſtmodum illæ duæ mulieres cœperunt contendere inter ſe: illa cuius filius erat viuus, petebat filium ſuum ab alia: illa rñdebat: filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit: illa rñdebat econtra. Acceſſerunt ad Regem Salomonem, & cœperunt contẽdere coram Rege, cùm illa cuius filius erat viuus, nõ poſſet probare, quòd filius ſuus eſſet, volens Rex per præſumptionem inuenire, cuius filius eſſet: dixit: Rex. Afferte mihi gladium: allato gladio ait: Diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam alteri. Illa cuius filius erat viuus, dixit Regi Domine, date illi infantem viuum, & non occidat ur: econtra altera dicebat: nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur. Tunc ait Rex: Date huic, ſ. quæ nolebat illum infantem diuidi viuum hæc eſt enim mater eius: & ita Rex ad hanc præſumptionem rectam tulit ſententiam.

d ¶ *Ait.*] ſ. Rex Salomon, ſed non diff. ſẽtendo,[a] ſed potius tentando, cauſa inquirendi veritatem, cuius filius eſſet: nam non omnis vox iudicis auctoritatem continet rei iudicatæ. *C. de ſen. & inter lo. om. iud. & ex ſtipulatione & 5. q. 6. hoc quippe, in princ.*

e ¶ *Commota.*] Interpoſitio eſt.

f ¶ *Nec mihi*] Hæc non fuit audienda, quæ nocere tantum voluit, & non prodeſſe: vnde malitiis eius non eſt indulgendum. *ff. de rei ven. in fundo. & ĩ. de reſcri. ſedes Apoſtolica. & ĩ. de priuileg. ex parte tua. 2. & ĩ. qui ma. accu. poſ. ſignificante.*

g ¶ *Date huic.*] Hæc fuit ſententia diffinitiua lata per ſolam præſumptionem ſic. 32. q. 1. *dixit dominus.* hæc locum habent, cum violenta eſt præſumptio.

¶ *Gl. ſ. quærit, & ſoluit: iterũ quærit. ar. pro, & contra, & ſoluit.*

h ¶ *Hæc eſt enim mater eius.*] Id eſt, præſumitur ex dilectione vnius, & odio alterius. *ar. 23. q. 4. ea vindicta. circa princi.*[b] Sed ſi vtraque dixiſſet filium nolle interfici, tunc illi, qui erat in poſſeſſionem adiudicaretur, niſi alia probatio interueniſſet. Sed pone, quòd vtraque moriatur lite pendente, cui ſuccedit iſte. Videtur, quòd vtrique *ar. ff. de re. du. qui duos. ff. de inoff. teſt. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ar. cõtra, quòd neutri ſuccedat. ff. de re. du. l. ſi fuerit.* quia ponit impoſſibile, quòd eſt cõtra naturã, ſcilicet ſe habere duas matres, vñ nõ eſt audiẽdus. *ff. de inter. actio. cõfeſſionib. § 1 ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. l. vlt.* Item altera erat in poſſeſſione, ergo alteri incumbit probatio. ff. de proba. ei qui dicit pro hac parte ſtandum eſt.

Additio. Si verò de confeſſione neutrius conſtaret, dic, vt not. *ĩ. de teſtibus. in noſtra.*

E[x ſtudiis.]] Primo ponuntur verba Salomonis in parabolis. c. 20. Secundò ponuntur verba Hieronymi illa exponentis ibi, *Quæcunque.*] Et pone caſum vt in c. præcedentibus, referendo conſultationem ad Papam.

Casvs. Puer aliquando præſumitur, quòd bonus debeat eſſe ex actibus ſuis, quando videmus aliquem puerum bona opera facere, putà libenter audit ſapientes, ſtudet virtutibus, audit mandata Dei, per iſta ſigna exteriora præſumitur, quòd bonus futurus ſit.

i ¶ *Intelligitur.*] Id eſt, præſumitur. & eſt arg. per exteriora pſumi de interioribus. 32. *q. 5. qui viderit. & 50. diſt. ſi quis diaconus.*

Addi tio. rurſus: *intima per mores cognoſcuntur exteriores.*

k ¶ *Intellige.*] Id eſt præſume. Nam pro certo non poſſumus ſcire, quòd ſint illa tria, quæ Salomon aſſerit difficilia, ſcilicet viã colubri ſuper petram, viam aquilæ ſuper cœlum, viam nauis ſuper aquas, quartum quaſi reputat impoſſibile, viam viri in adoleſcentia ſua, tanquam inueſtigari non poſſit:[c] tamen ex his argumentis bonam colligimus opinionem, quouſque appareat in contrarium. *ĩ. eod. c. vlt.* Ber.

N[Vllus.]] Abbas antiquus dicit caſum ponendum per decr. *veritatis. de do. & contu. Abbas Siculus.*

Casvs. Reus, qui eſt in aliquo delicto, de quo conuenitur, ſemper fugit, & nunquam vellet venire ad iudicium, & hoc ipſo præſumitur contra ipſum: & ille, qui eſt innocens, libenter quærit, vt abſoluatur, nec aufugit. & ex hoc præſumitur, quòd ſit innocens.

l ¶ *Subterfugit.*] Qui enim iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia diffidere. 11. q. 1. *Chriſtianus & 3. q. 9. decernimus & 74. diſt. honoratus.* Ber.

a *Quia taliter non recipiebat diuiſionem.* C. com. vtri. iud. poſſeſſionum. *ſecundũ Vin. & Io. cum. And.* in nouel.

† *illa.*

† Ca. 10. & c. 4. eo. tit. in 1. compi. *Huc ſpectat* l. is qui. §. diuus ff. de tu to. & curat. dat. ab his. & §. ſeruos. in gl. deſierunt. Inſt. de re. diui.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cõp. *Bur. hardus* l. 1. decr. c. 161. *& Iuo.* p. 5. c. 272. *vide Bal.* in c. in præſentia ſupra de probat.

b *Et C. de* inoff. teſt. ſi mater. ff. quod me. cau. iſti quidem. *vnde & potius paterna pro filius.* c. conſilium. ff. de alen. *nec in ea leg. ad ſi.* quia nullus eſt affectus, qui vincat paternum. C. de cur. for. l. vl. poſt princ. *Ioan. And.*

c *Glo. eſt ſimilis, & fermè de verbo ad verbum.* Inſti. de iuſtit. & iu. §. his itaque ius verſi. auer. tit.

a ¶ *Confitetur*] Interpretatiuè. 11. *q.* 3. *rurſum*. Tripliciter dicitur quis confiteri. Ore 15. *q.* 6. *c.* 1. & 2. *Re euidentia.* 28 *diſt. proſquam*. Contumacia, vt hic, & 3. *q.* 9. *decernimus*.

NOnne bene dicimus.] Qui tacet, conſentire præſumitur, ita ſummat Io. ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis, & contra regulam, is qui tacet. *de regu. iu. libr.* 6. Primò ponuntur verba Euangelij. Secūdo verba Gregorij exponentis, ſeu inferentis ad deciſionem quæſtionis. Secunda ibi, *Dei quippe*, Abbas.

† *Homi* 18.

CASVS. Dum Iudæi diſputabant cum Ieſu, ſiue contendebant: dixerunt Ieſu. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmoniū habes?* Rñdit Ieſus: *Ego dæmonium non habeo*. Dicit Greg. duo ſibi illata fuerunt: per hoc quod vnū negauit, de alio intelligitur confiteri tacendo. Not. quòd qui de vno negat, de alio tacendo confitetur.

† Io. c. 8. & c. 6. eo. tit. in 1. cōpil. *Et vide Bald.* in l. a. C. de ſac. ſan. Eccl.

ſoluatur, qui eſt innocens, quærit: confitetur [a] enim de omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere iudicium dilationibus putat.

¶ Gregorius in Homilia †.

¶ *Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præſumitur.*

CAP. V.

NOnne † bene dicimus[b], quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium non habeo.

¶ Duo [c] quippe ei illata [d] fuerunt: vnum negauit [e], alterum[f] tacendo [g] conceſſit.

¶ Idem † Maximo Epiſcopo.

¶ *Ex præteritis præſumitur circa futura.*

CAP. VI.

MAndata † cæleſtia [h] efficaciùs gerimus, ſi noſtra cū fratribus onera partiamur [i]. Proinde ſuper cunctas Eccleſias Siciliæ te vices ſedis Apoſtolicæ [k] miniſtrare decernimus. Quas non loco tribuimus, ſed

† *Gregorius* l. 2. epiſt. 4. regiſtri.

b ¶ *Nonne bene dicimus.*] Verba ſunt Iudæorum.

c ¶ *Duo quippe.*] Verba ſunt Gregorij.

d ¶ *Illata.*] Id eſt, iignominioſe dicta ſūt, vel iniurioſè.

e ¶ *Vnum negauit.*] ſ. dæmonium habes.

f ¶ *Alterum*] ſ. *Samaritanus es*, tacendo cōceſſit.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. & c. 1. tit. de offi. vicarij. in compil. *Et vide* l. nō omnes. §. à Barbaris. ff. de re milita. *& de Dec.* & *Abbatem in* c. in præſentia. de pba.

¶ *Gloſſa ſeq. no. tacēte conſentire: ponit quoſdam caſus exceptos: ſignat contrarium, dat duas ſolutiones: ſecundò arg. 4 iura allegat: in caſum alleg. duo.*

g ¶ *Tacendo.*] Not. quòd qui tacet [b], conſentire videtur. 54. *diſt. ſi ſeruus* & 27. *diſt. diaconus.* & 28. *diſt. diacon.* ff. *de cond.* & *demonſtra. cùm ita legatum. Ver quasi enim Titio.* Fallit hæc regula in cāſibus. *ff. de ſer. Vrb. præd. inuitum ff. de fur. qui vas. §. vetare* & *ff. quibus mod. pig. vel hyp ſol ſicut. § non videtur. ff. de procu. filiusfamilias. § inuitus.* alium caſum habes. 65. *diſt. cap. vlt.* 74. *diſt. cap. 1. arg. contra ff de regu. iur. qui tacet.* Dicas, quòd qui tacet, non conſentit, vbi agitur de dominio rerum admittendo, niſi affinitas aliud indicat. *ff de donat. inter virum, & vxorem ſi ſeruus communis.* Vinc. Vel meliùs dicas, quòd vbi per prohibitionem meam poſſum prohibere, quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro conſenſu habetur. 54. *diſt. ſi ſeruus.* Si verò per prohibitionem meam non poſſum prohibere, quod fit: tunc non obeſt mihi taciturnitas, putà me inuito potes vendere rem meam. *ff de contrahen. empt. rem alienam.* ſic etiam videtur diſtinguere lex *ſæpe ff. de re iud.* & 11. *q.* 3. *quando* & *infra de re iud. c. penult.* tamen fallit hoc in caſibus prædictis. Item *argum. quod de vno negatur, de alio conceditur.* 25 *diſt. qualis.* 13. *q.* 3. *ex eo.* & *ff. de iudi. cùm prætor.* & 23. *q.* 2. *latur. ff. de pact. dotalibus ob res. §. 2.* & *econuerſo.* & quod de vno affirmatur, de alio negatur. *ff. de condi.* & *demon cùm ita legatū.* & *ff de legi.* & *ſenatuſcon. cùm lex* & *C. de procur. l. maritus.* vbi de hoc. Bern.

a *Hæ tres gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec habentur in antiquis co.*

b *De materia huius gloſſæ vide doctores hic & vide Cumanum* conſil. 72. & 141. *Roma* cōſil. 371 & *Aretij* conſil. 14.

MAndata.] Quatuor facit. Primò præmittit exordium. Secundò ſubdit narrationem ibi, *Proinde* quam tertiò determinat ibi, *Quas non* Quartè rationem ſubiungit ibi. *Quia.* & in hoc vltimo facit iſte textus ad tit. Et ideo vt reducas decretū. ad tit. potes ponere caſum in terminis referendo conſultationem ad Gregorium auctorem huius compilationis. Nam quærebatur, an ex præteritis ſit præſumendum circa futura, & Gregorius pro ſolutione induxit auctoritatem Gregorij, qui ſcribens Maximo Epiſcopo dixit, vt habetur in tex. *Abbas Siculus.*

CASVS. Dominus Papa commiſit officium legationis ſuper omnes Eccleſias Siciliæ Maximo Epiſcopo. non loco, ſed perſonæ illius Epiſcopi confidens de eo, ex eo quòd ex tranſacta vita illius didicit, quid de ſubſequenti conuerſatione ipſius præſumere poſſit, præmittens, quòd dum onera ſua cum fratribus patitur, mandata cæleſtia agere comprobatur. Nota ex præteritis præſumi de futuris.

h ¶ *Mandata cæleſtia.*] ſ. *alter alterius onera portare.* 30. *diſt. ponderet.* & ī. *de offi. Archipresby. c. vlt.*

ADDITIO. Sed ego non credo glo. verum dicere, quia illud non refertur ad iniungentem onus. ſed ad eum qui debet onus alterius ſubire. Papa autē hic loquitur de ſe: quare arbitror, quòd Papa loquitur hic de mandatis cæleſtibus ſibi tanquā vicario factis circa paſcendum populum Dominum efficaciùs adimplet aſſumēdo multos ad miniſteriū, iuxta illud euangelicum: *Meſſis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.* 21. diſt. §. 1. Abb.

perſonæ [l]. Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti conuerſatione tua præſumamus.

† *Greg.* l. 7. epiſt. 123. *ſiue* 127. regiſtri.

¶ Idem †.

¶ *Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

QVoſdam, *& infrà.*

¶ Africa verò, qualiter mortalitate, & languoribus vaſtetur, quanto viciniores [m] eſtis, credo [n], quòd ſubtiliùs cognouiſtis.

¶ Idem † Victori Epiſcopo.

¶ *Præſumitur factum notum in vicino loco, quod eſt notum in remoto.*

CAP. VIII.

QVantò: *& infrà* Latere te in vicino non potuit [o], quod ad nos in longinquo peruenit.

¶ Hieronymus ſuper Oſee †.

¶ *Ex præteritis præſumitur circa futura.*

CAP. IX.

SCribam eis [p] multiplices leges meas. Ex priùs datis, &

† Cap. 8. eo. tit. in cōp. *Adde* de *materia ſimili* in l. 1. *vbi Bar.* & doctores. ff. ſi cer. pe. & ind. ſi ita. in fi. ff de fun. inſte. & *per Fel. in c.* literis. infra eod.

† *Gregorius in* regiſtro l. 10. epiſt. 33. & 34. *vnde intelliges aperte hoc fragmentum.* & c. 9. eo. tit. in 2. compil. *Et vide* l. 1. §. ſi itaque vicinum. ff. de no. ope. nū.

† Cap. 8. & c. 10. eo. tit. in 2. comp.

¶ *Glo. ſe. arguit ad Brocar allegat* 5. *iura:* & *vnum allegat in contrarium* & *ſoluit.*

i ¶ *Partiamur.*] No. ar. de officijs partiendis. 93. *diſt. diacones.* circa medium ibi, ſufficit huic ordini, &c. *c. de aſſeſ. nemo.* 16. *q.* 1. *presbyteros. ff. de pact. ſi plures.* 89. *diſt. ſingula. ar. contra. ff. de adoptio. ſi conſul.* Sol. prima regula generalis eſt: contraria tamen quandoque inueniuntur, aut cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis conceſſæ. ar. 9. *q.* 1 *relatio* 30. *q.* 1 *ad limina. ff. de contrahen. empt. fiſtulas.* §. *fundum.* & *ff. de ſtipu. ſeruo l.* 1. §. *communis ſeruus.*

k ¶ *Vices ſedis Apoſtolicæ.*] Et tamen non poterit extendere manum ad ea, quæ in ſignum vniuerſalis dominij ſunt Romano pontifici reſeruata. ī. *de tranſla. c.* 2. & ī. *de offic. leg. quod translationem.*

l ¶ *Sed perſonæ*] Et ideo cum perſona finitur 7. *q.* 1. *petiſti. ff. de con. prin. l.* 1 *in fi.* Si verò loco conceditur, priuilegium, perpetuum eſt. 16. *q.* 1. *hinc etiam.* & 25. *q.* 2. *c.* 1. & 2. *ff de iur. immu. l.* 4 & ī *de inſti. cum venuſſent.*

c *Cui commiſſa eſt legatio non committenti, quod dic vt infra de offi. leg. ca.* 2. *libr.* 6. *Ioann. And.*

QVoſdam.] CASVS. Caſum ſic ponit Abbas, quòd fortè iſti quibus ſcribitur, petebāt præbendas ibi, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire, cum terra ipſa ſatis oppreſſa eſſet à barbaris, quòd ipſi vicini melius ſcire debebant ratione vicinitatis.

¶ *Duæ gloſſæ ſequentes duo colligunt argumenta.*

m ¶ *Viciniores.*] Arg. quòd ex vicinitate præſumitur pro aliquo, vel contra aliquem: & ideo ſcire præſumitur vnde facilè non creditur in contrarium. 19. *diſt. quod dicitis* & ī. *qui ma. accu. poſ. cum in tua* & ī. *c. prox.*

n ¶ *Credo*] i. præſumo. Et eſt ar. quòd vbi quis interrogatur, an credit, vel non, non eſt dandum tempus etiam ad deliberandum: quia ex præſumptione informat ſuam credulitatem. Ber.

QVantò] Pone caſum literalem ſecundùm Io. fortè enim Papa reprehendit Epiſcopum de negligentia circa correctionem delicti ſubditi ſui, cuius clamor ad ipſum Papā peruenerat. & quia epiſcopus allegabat in hoc ignorantiam, Papa ſibi reſcripſit, vt hic habetur. Abbas.

¶ *Glo. ſeq. ponit dictum, cum alle. contrarium ſoluit diſtinguendo.*

o ¶ Non potuit.] i. præſumitur non potuiſſe, immo contra præſumptionem iuris bene admittitur probatio in contrarium. ff. quod met. cau. non eſt veriſimile. & 81. *diſt. propoſuiſti.* & ī. *qui ma. accu. poſ. cum in tua ff. de proba. qui teſtamentum.* ar. *contra.* 11. *q.* 1 *ſi quis clericorum.* Circa hoc idem nota præſumptionem dicendum eſt, quòd temeraria reijcitur. 6. *q.* 1. *oues.* probabilis præſumptio inducit quandoque expurgationem. ī. *de pur. ca. per totum.* violenta præſumptio quandoque ſufficit ad condemnationem. ī. *eo. afferre.* & 32. *q.* 1 *dixit dominus.* ADDITIO. Vnde verſus.

Tu ſuſpenſus eris ſi cauſa probabilis extet:
Si violenta ruis: non te temeraria tanget.

SCribam.] Breue eſt. Pone caſum literalem, vt dictum eſt in præcedentibus c. Abb.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas* & *iuxta ſecundam arg.*

p ¶ *Scribam eis*] Ironicè, quaſi dicat, nō ſcribam, vel poteſt legi planè. Et eſt arg. indicium eſſe concedendas malitioſè petenti ad

conuit]

conuincendam malitiam. *de pœn. diſt.1. prædixerat. ff. de verb. obl. ſi inſulam. & l. inſulam. ī. de dolo. & contu. c. prout. & c. cùm olim. & c. veritatis.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit triplicem præſumptionem ex præſenti, & triplicem ex præterito.*

a ¶ *Ex prin. datis, & neglectis.*] Quandoque ex præſenti præſumitur circa præſens. 8. q. 1. *qui crimen.* quandoque ex præſenti præſumitur circa præteritum. 34. q. 2. *cùm per bellicam.* quandoque ex præſenti circa futurum. 50. *di. ſi quis diaconus verſ. cùm vero. &c.* quandoque ex præterito circa præteritum. 28. *diſt. quia ſunt culpa.* quandoque ex præterito circa præſens, quotiens de fama quæritur alicuius 77. *diſt. quicunque. & c. monachus non diſtans.* quandoque ex præterito circa futurum: vt hic. & 23. q. 5. *ſi apud. & ī. eod. mandata.*

ADDITIO. Vnde verſus.

Rumor de veteri faciet ventura timeri.
Cras poterunt fieri turpia ſicut heri.

Q*Via verisimile.*] Diuiditur. Nam primò ponit cauſam finalem. Secundò prouiſionem. Tertiò prouiſionis cauſam impulſiuam. Secunda ibi, *Prouideas* Tertia ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. R. capellanus dicebat, quòd H. conceſſerat ei perſonatum Eccleſiæ ſuæ, & ab eo vicariam ipſius Eccleſiæ idem H. receperat, & hoc dicebat ſe probaturum. & ita R. moleſtabat eundem H. Significatum fuit hoc domino Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa Decano Caſſin. dicens quòd non eſt veriſimile, quòd H. perſonatum Eccleſiæ ceſſerit dicto R. & vicariam ipſius Eccleſiæ receperit ab eodem. Vnde mandat Decano, ne ſuper hoc probationem recipiat, niſi communis fama loci hoc habeat, vel niſi tales perſonæ appareant, de quibus non ſit veriſimile, quòd debeant deierare: quia ſæpe contingit, quod teſtes corrupti inducantur ad falſum teſtimonium proferendum. Nota, quòd contra veriſimilem præſumptionem inducuntur teſtes.

b ¶ *Conceſſerit.*] Quoniam de nemine præſumendum eſt, quòd bona ſua iactet. *ī. de renun. ſuper eo. & ī. de reſtit. ſpol. ſolicitè. & ff. de proba. cùm de indebito.*

c ¶ *Communis fama*] Quæ coadiuuat ad fidem faciendam. 4. q. 3. *c. ſi teſtes. §. item ſæpe. & ff. de teſtib. teſtium. §. eiuſdem quoque. & c. ne de ſtat. defunct. ſi mater. & ī. c. prox.* Bern.

I*Llud.*] Per nominationem, cohabitationem, & famam, probatur coniugium, maximè ſi appareant inſtrumenta dotalia. ita ſummat Io. And. quæ ſummatio iudicio Panormitani omnino nō colligitur ex iſto text. tum quia in iſto textu nulla fit mentio de cohabitatione, nec nominatione vltra inſtrumenta dotalia: tum quia per dictionem, maximè, ſenſit Io. And. quòd abſque inſtrumento dotali fuiſſet hic per alia poſita in textu probatū matrimonium: Communis diuiſio. Secunda ibi, *Verùm.* Abb.

CASVS. Quædā libera mulier per x. annos & vltra ſcienter cohabitauit quidā ſeruo tanquā legitimo viro, & ab eo fuit carnaliter cognita: poſtmodū dicebat illū ſuū nō eſſe maritū: ſed vir dicebat ſuam eſſe vxorem, oſtendens publicum inſtrumentum, in quo ſe coniuges nominabant, per quod etiam ſibi donationem propter nuptias faciebat: ſed mulier aſſerebat inſtrumētū illud factū eſſe in fraudem, vt dñs ſeruo ſuo fraudaretur. Inſuper produxit teſtes quòd ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris, quòd eā deſponſaret: ſed ipſe dicebat, quòd eā nō deſponſaret. Vir prædictum inſtrumentū producebat, & quoſdam teſtes qui viderant eā annulos deferentē. Ad hoc reſpondebat mulier, quod hoc faciebat ſecūdū conſuetudinē illarum, quæ panes vendunt. Iudex ſuper hoc conſuluit Papā, & ipſe reſpondet, quòd in huiuſmodi dubietate fama viciniæ debet attendi, & ſi fama loci habet, quòd vir ipſam in lecto, & in menſa ſicut vxorem tenuerit: cogenda eſt mulier, vt eidem viro affectu adhæreat coniugali: præcipue ſi prædictū inſtrumētū à tali ſit factum, qui officiū ſuū fideliter adimpleuit. Nota, quòd circa matrimonium recurrendum eſt ad famam loci, & ſic per exteriora probatur matrimoniū, ſaltem præſumptum, contra quod non eſt probatio admittenda. Item præſumitur pro inſtrumento facto ratione officij.

† Caſtrēſi. † Cap. 11. eo. tit. in 1. cō pil. & poſt concil. Late. ran. ſub Alexand. iij. p. 2. c. 14. Vide Anch. conſil. 89. incip. in caſu præmiſſo. & Petrū de Perus. in trac. permutationis.

† Dictus, presbyter, deeſt in veteribus libris † probationes. † Ianuenſi.

† Cap. 14. ti. de ſponſa. 2. comp. & poſt concil. Latera. ſub Alex. iij. p. 2. 90. cap. 42. Ideo de materia vide Abbatem in c. nō eſt, de ſpōſ. & Cy. l. ſi vita. C. de nup. & de intellectu. Ludouicū Rom. ſing. 451. incip. nūquid per inſtrumentum.

a Vt renunciatio præ latura pro vicaria, & argum. per hoc H. ſt. ad id, quod poſt eū dixi de praben. præterea. adde alia exempla per Bart. in l. cum quid. ff. ſi cer. pe. Vide Rom. conſil. 290.

neglectis[a] apparet, quòd has negligent.

¶ Alex. iij. Decano Caſſin. †

¶ *Efficatior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non eſt veriſimile.*

CAP. X.

QVia † veriſimile non eſt, quòd H. presbyter † perſonatum Eccleſiæ R. Capellano conceſſerit[b], & ab eo eiuſdem Eccleſiæ accéperit vicariā: Prouideas, ne ſuper hoc probationem recipias, niſi communis loci fama[c] id habeat, vel tales perſonæ appareant, de quibus veriſimile non ſit, quod debeant deierare. Quoniam ſæpe contingit, quòd teſtes corrupti facilè inducantur ad falſum teſtimonium proferendum.

¶ Idem Genuen. † Archiepiſcopo.

¶ *Per cohabitationem diutinam, & famam de matrimonio, & contractibus matrimonialib', ac alia adminicula probatur matrimonium.* Panormitanus.

CAP. XI.

ILlud † quoque nobis innotuit, quòd cùm quædam libera mulier per decem annos, & vltra cuidam ſeruo ſcienter[d] cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritū. Verùm vir eam vendicans[e] in vxorem, oſtendit publicum inſtrumentum, in quo ſeſe coniuges nominant[f], & per quod ipſum ei donationem[g] propter nuptias feciſſe apparet. Mulier verò inſtrumentum illud aſſerens vitioſum, vt ſeruo dominus fraudaretur[h], plures teſtes producit, quòd ille ab amicis eius ſæpe rogatus, vt eam deſponſaret, nec deſponsâſſe, nec deſponſaturum[i] ſe ipſam firmiter aſſerebat: vir autem non niſi prædicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant eam annulos[k] deferentem, ipſam probauit vxorem: ſed mulier de more illarum, quæ panes vendunt, ſe annulos detuliſſe dicebat.

¶ Verum quia in huiuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi: ſi tali fama loci[l] habet, quod vir ipſam in lecto † & in menſa ſicut vxorem[m] tenuerit, cum matrimonium[n] ſit maris, & fœminæ coniunctio, indiuiduā vitæ conſuetudinem retinens (cogenda eſt mulier, vt eidem viro affectu ſeruiat coniugali: præſertim[o] ſi præſcriptū inſtrumētum ab eo conditum fuerit, qui officium[p] ſuū fideliter adimpleuit.

d ¶ *Scienter.*] Ex quo ſcienter cohabitauit, ei non poteſt opponere notam ſeruitutis. *ī. de coniug. ſeruo. propoſuit.* ſed ſi hoc ignoraſſet, tunc ſufficit benè: vt in eadem *decre. & 29. q. 2. per totum.*

e ¶ *Vendicans.*] i. eam petens in ſuam vxorem.

f ¶ *Nominant.*] Ita nominatio præſumptionem inducit. 32. q. 4. *dicat aliquis ff. de proba. l. vl.* non tamen ſufficientem probationem inducit. *C. de probatio. nam epiſtolis. & C. de libera. cau. l. penul. præterquam in caſu. C. de lati. liberta. tollen. l. vnica. §. ſimili quoque.*

g ¶ *Donationem.*] Dos enim conſtitui non poteſt niſi liberis perſonis. *C. de lati. liber. tollen. l. vnica. §. ſed & ſi quis hominum* ſic eadem ratione donatio nō poteſt conſtitui, niſi in liberam mulierem à libero viro, vnde præſumptionem inducebat tale inſtrumentum, *ff. de iur. do. §. eius nomine.* ſed non plenè hoc probat: quia non fuit factum inſtrumentum ſuper matrimonio. *C. de nup. neque ſine nuptiis:* & ita non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. *ī. de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati non hoc.*

† Vide l. filium: ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. & l. de grate. vbi Bar. ff. ad Syllania.

† Nota ſigna trahenda aliquam ſicut vxorē; & vide Bal. in c. ego N. de iureI. & in c. ex tranſmiſſa. de reſti. ſpo.

¶ *Glo. ſeq. quatuor caſus, quibus dominus fraudatur, ponit, &c.*

h ¶ *Fraudaretur.*] No. caſus in quibus dñs fraudatur à ſeruo *ī. de coniugio. ſeruo. licet. & ī. de natis ex libero ventre. c. vnico.* Itē alius caſus eſt. *C. de lati. li. tol. l. vnica. §. ſed et ſi quis hominum.* Tertius eſt *in Auth. de nupt. §. ſi vero ab initio. col. 4.* alius caſus eſt *in Auth. conſtitutio.* quæ dignitas liberat filium à pa. pote. *in prin. coll. 6.*

i ¶ *Deſponſaturum.*] Hæc aſſertio præſumptionem tantum faciebat: quia potuit poſtea mutare voluntatem.

k ¶ *Annulos*] Not. quòd ſi annulus datur etiam mulieri in Eccleſia, vel in domo, præſumptio b eſt pro matrimonio. 30. q. 5. *fœmina* ſi coram parentibus, præſumuntur ſpōnſalia. 30. q. 5. *noſtrates.* hoc faciebat ad præſumptionem.

l ¶ *Fama loci*] No. quòd in talibus fama plurimū cōſideratur. *ar. 2. q. 5. presbyter ſi à plebe. ff. de te. l. 3. §. eiuſdem. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item in criminali. ver. item ſæpe & 35. q. 6. ſi duo. C. ne de ſtat. def. ſi mater. & ī. de eo qui co. conſan. ſua ſuper eo.* Itē eſt hic arg. quod fama ſufficit ad probationem, ſi aliæ præſumptiones coadiuuent, ita quòd cum fama faciunt probationem: & ita quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. *ī. c. prox. & c. 3. & ī. de teſtibus præterea.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit.*

m ¶ *Vxorem*] Sed quare requiritur alia probatio, cùm cohabitatio ſufficiat ad matrimoniū. *ff. de ritu. nup. in liberæ.* Reſpondeo. illa eſt præſumptio legis, ſed canon non præſumit eſſe matrimonium, niſi probetur propter periculum animæ. 30. q. 5. c. 1.

n ¶ *Matrimonium.*] Hæc diffinitio ponitur 27. q. 2. §. 1. *& Inſtitu. de pa. poteſta. in prin.*

o ¶ *Præſertim.*] Id eſt maximè: quia idem eſſet ſine vllo inſtrumento ſi ſola fama cum aliis probatur.

p ¶ *Officium ſuum fideliter.*] Quod ſemper præſumitur. *ī. de præſump. ad audientiam.* niſi cōtra præſumatur, vel probetur, nā tūc de crimine falſi vtrique incumbit probatio. *C. de falſis.* vbi Bern.

b Glo. loquitur, videtur, quandò non exprimuntur tūc verba ſapientia conſenſum de quo dic. ver no. infra de contu. ſer. c. in vlt. gl. Ioann. A. d. in nouel.

Literis

L*itteris.*] Cōis diuiſio. Secunda ibi. *Conſultationi.* Ab. Siculus.

C a s v s. Quidam P. noīe contraxit matrimonium cum A. muliere, petens poſtmodū ſeparari ab ea quoad mutuam ſeruitutem, pro eo ꝙ poſtquā mulier cū prædicto viro cōtraxerat matrimoniū, conſanguineus ipſius viri eam cognouit. Ad hoc probandum teſtes inducti fuerunt, qui dicebant, quòd viderant conſanguineum illius viri ſolum cum ſola, nudum cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eā cognoſceret carnaliter, & hoc viderunt in multis locis, & horis electis: quærebatur, an ꝑ has præſumptiones deberēt ſeparari? Rñ let Papa, quòd ꝑ hmōi violentam ſuſpicionem fornicationis, poſſunt quoad ſeruitutem mutuam ſeparari, ita tamē vt vir, illa mortua, cum alia contrahat, ſi voluerit: mulier vero ſine ſpe coniugij permaneat. Nō. quòd violenta præſumptio ſufficit ad condemnationem.

a ¶ *Separari.*] Quantū ad thorum, & mutuam cohabitationem.

b ¶ *Accuſatores.*] id eſt, à accuſator. ſic. 2. q. 1. in primis. non enim plures accuſatores admittuntur: quia poſſet contingere, quòd vnus probaret, alter non: ergo cùm ſint plures, inde elegi magis dignum. ff. *de accu. ſi plures.* ſi qui ſemel apparuit inter accuſatores, amplius teſtificari non poteſt. j. *de accu. cum P.*

c ¶ *Vt credebant.*] Nō dicit, vt ſciebant, cùm opus illud non pl nè pateat viſui, ſufficit ergo ferre teſtimonium de eo, quod inducit violētam præſumptionem[b], quæ ſufficit in hoc caſu: vt hic patet. & 32. q. 1. *dixit dominus.*

d ¶ *Latebris.*] Quæ ſuſpectis perſonis interdicuntur. 35. q. 6. *ab inſtidiæ.* Adeò vt ſi poſt trinam admonitionem inueniantur cohabitare, excommunicentur. *infra de cohabi. cle. & mulie. ſi quiſquam.* & in *Authen. Vt loca. matr. & auia.* §. *his quoque* coll. 8.

e ¶ *Diuortij.*] Quoad mutuam ſeruitutem.

f ¶ *Spe coniugij.*] Propter inceſtum, quem commiſit. 27. q. 2. *ſi quis ſponſam.* niſi timeretur de ſua incontinentia: tunc enim daretur ſibi licentia contrahendi. 33. q. 2. *ad adoleſcentia.* Ber.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpil. *Et de intellectu Vide commune Matheſilanū ſingul. 118. inc. nota, ꝙ præſumptio violenta. Marſilium ſing. 116. incip. præſumptio iuris. & Ale. cōſil. 15. incip. viſo proceſſu.*

† *In codice Barbatia ita: Vt eam cognoſceret carnaliter, viderunt, & multis ſecretis locis, &c.*

a *Hæc gloſ. ſola non eſt Bernardi, nec habetur in Vetuſtis codicibus.*

† Cap. 8. ti. de ſponſalibus in 2. cōpil.

b *Quæ hic colligitur ex ſolitudine, nuditate, loco, & ſexuum diuerſitate ſecūdū Hoſt. & de hoc, ſuprà de teſti. præterea, multa, ex quibus inſurgit præſu. Vide in Spe. cod. tit. §. 1. Ioan. And.*

¶ Idem.

¶ *Per violentam præſumptionem probatur carnis copula.*

CAP. XII.

Litteris † tuæ fraternitatis receptis nobis innotuit, quòd cùm P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret ſeparari[a], accuſatores[b] matrimonij produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quòd poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineum viri eiuſdem ſolum cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (vt credebant[c]) intentione, vt † eam cognoſceret carnaliter, viderunt multis ſecretis locis, & latebris[d] ad hoc commodis, & horis electis: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ex huiuſmodi violenta, & certa ſuſpicione fornicationis, poteſt ſententia diuortij[e] promulgari: ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliam, muliere ſine ſpe[f] coniugij remanente.

¶ Clemens iij.

¶ *Idem dicit vt præced. c.*

CAP. XIII.

Tertio † loco quæſtionis huiuſmodi nodum tua fraternitas petiit explicari, an iuuenis ſponſam, in quam per verba de præſenti conſenſit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum[g], neptis ipſius ſponſæ proſiliens, ſe † à iuuene carnaliter præcognitā[h] proponebat, à qua producti teſtes dixerunt, ſe pro certo credere, quòd illa dicti iuuenis extiterat concubina: adiicientes, quòd eos inſimul viderant per plana, & nemora, vias, & inuia, pluries conuagantes: & teſtimonium viciniæ ſe ſuper hoc recepiſſe dicebant. Ad maiorem autem certitudinem[i] (quia minus ſufficienter credidiſti eſſe probatum, quod eadem mulier aſſerebat) tam ipſa, quàm iuuenis iuramentis adſtricti, ſeorſum confeſſi ſunt, quòd ſe inuicem carnaliter præcognouerāt: licèt iuuenis nollet[k] ab ea, quam deſponſauerat, ſeparari: ¶ Nos autem, quæ dicta ſunt[l], intelligentes, præſertim cùm hoc non dicatur occultum, ſed quaſi prædicetur à pluribus manifeſtum, conſultius eſſe credimus, vt matrimonialiter non coniungantur †, ſed ſolutis ſponſalibus[m] ſeparentur.

T*ertio loco.*] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

C a s v s. Quidā iuuenis cōtraxit cū quadam per verba de præſenti. Alia mulier neptis prædictæ ſponſæ propoſuit ſe priùs cognitam ab illo iuuene, quàm cum illa contraxiſſet. Ad quod probandum teſtes produxit, qui dixerunt ſe pro certo credere, quòd illa dicti iuuenis extitit cōcubina: adiiciētes quòd eos viderāt inſimul per plana, nemora, vias & inuia conuagantes pluries, & fama viciniæ ſuper hoc erat: Iudex ad maiorem certitudinem, iuramentum vtrioſque recepit: qui confeſſi fuerunt quòd carnaliter ſe adinuicem præcognouerant, licèt iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet? Et ipſe reſpōdit, quòd cū hoc nō dicatur: ſed prædicetur à pluribus manifeſtum, ſolutis ſponſalibus ſeparentur. Nota, quòd ex multis præſumptionibus inducitur probatio ſufficiens. Item fama cum illis præſumptionibus probat.

g ¶ *Impediendum.*] Id eſt, ſeparandum.

¶ *Gloſ. ſeq. inducit duas contra. alleg. & contrariā, & ſoluit.*

h ¶ *Præcognitam.*] Et ita affinitas præceſſit matrimoniū, & ſponſalia: quod ſi verum eſt, conſanguineam illius poſteà habere non poterat 35. q. 3. *de inceſtis.* & c. *nec eam quā.* & j. *de eo qui cogn. conſan. vxo. ſuæ. de illa.* & in pluribus c. eiuſdem tituli. præterea hic auditur allegans turpitudinem ſuam. *infra de ſpon. præterea.* 35. q. 3. *extraordinaria.* Arg. contra. ſ. *de te. ſicut.* & ſ. *de confeſſis. c.* 1. & 15. q. 3. *nemini.* & *infrà de conceſ. præben. cum ſuper quæſtione.* & j. *de do. inter dilectos.* Illud verum eſt, quòd allegās turpitudinem ſuam non eſt audiendus, tamen propter periculum animæ ſuæ auditur. j. *de ordi. Lator.* & c. *conſanguinei.* & in fauorem libertatis pater auditur, qui filium vendidit. C. *de liber. cau. l. ingenuum* 1. & ff. e. l. 1. & 2. ſecus eſt contra libertatem. ff. *de adopt. l. poſt mortem.*

i ¶ *Certitudinem.*] Ad ſupplementum probationis. C. *de reb. credi. in bona fidei.* j. *de iureiu. c. Vt. in fi.* & ſ. *de proba. ſicut conſuetudo.* ſic j. *de deſpon. impub. atteſtationes.*

k ¶ *Nollet ab ea.*] Vnde pſumebatur, ꝙ nō confiteretur falsò ſe neptē illius præcognouiſſe.

l ¶ *Dicta ſunt.*] ſ. ꝙ teſtes dixerūt, quòd viderant illos per plana, & nemora: & quòd iurauerunt, & de fama viciniæ, & aliæ præſumptiones, quæ in litera exprimuntur. & ſic eſt *arg. quod quæ non poſſunt ſingula, multa ſimul conſiderata iuuant.* ar. ſ. c. *pro.* & ſ. *de teſti. præterea.* & ſ. *de proba. cum cauſam.* vbi de hoc. ff. *qui. ex cau. maio.* necnon. §. *ſi cum ſæpius.* & 35. q. 6. *ſi duo.* ff. *de teſti. ob carnem.* § *ſi teſtes.*

m ¶ *Sponſalibus.*] De facto: qm̄ de iure non tenuerunt, cùm eſſent illegitimæ perſonæ ad contrahendum propter affinitatem priùs contractam. j. *de eo, qui cog. conſan. vxo. ſuæ. diſcretionem.* & quaſi per totum.

† *De mintoria habetur textus & gloſ. ſa, videlicet, quod ſit audiendus, qui ſuam turpitudinem allegat, ob animæ periculum euitandum. Vide Iaſonem in l. infra eod. quod ex conuentione. §. procurator. & de iureiu.*

† *coniungantur.*

¶ Innocentius iij. Niuern. Epiſcopo, & Archidiacono Bituricen.

¶ *Propter præſumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.*

CAP. XIIII.

Literas † veſtras accepimus cōtinētes, quod cum cauſa, quæ

L*iteras.*] In prima ponitur iudicum conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Nos verò.* quæ ſubdiuiditur. In prima ponit motiuum mandati. In ſecunda mandatum ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casvs. Epiſcopus Altiſſiodoren. impetrauit literas contra quoſdā Burgenſes de Charitate, quos impetebat de hæreſi, quorum vnus extiterat G. de quo hic agitur, vt cauſa poſſet faciliùs expediri. vtraque pars cōpromiſit in duos de iudicibus ſub certa pœna, reſeruata ſibi nihilominus delegata poteſtate: corā arbitris illis contra G. proponebat Epiſcopus, quòd erat hæreticus, & periurus, pro eo quod cùm ipſe G. haberetur ſuſpectus de hæreſi, & confeſſus fuit hæreſim ſuam apud Charitatem redeundo ad catholicam vnitatem, & idem confeſſus fuit de quodam fratre ſuo, quòd eodem laborabat errore, & cùm frater ille coram Bituricen. Archiepiſcopo de hæreſi conueniretur, purgatio ſibi fuit indicta per G. fratrem ſuum, qui verè catholicus credebatur, ipſe G. compurgauit fratrem ſuum, quem primò hæreticum aſſeruerat: & idem Epiſcopus proponebat ipſum G. duo contraria dixiſſe, vnde & periurus, & hæreticus dicebatur ab ipſo Epiſcopo, & in hæreſim relapſus. Ipſe verò hoc negabat, quòd licèt de ſe confeſſus fuiſſet: de fratre tamen nihil dixerat: ſed Epiſcopus ipſum conuicit per teſtes: propter eius contrarietates iudices habuerunt G. de hæreſi ſuſpectum, vnde miſerunt illum cum literis ſuis ad dominum Papam. His omnibus diligenter conſideratis, dñs Papa habuit ipſū G. hæreſi vehementer ſuſpectum, cum quia quod ante dixerat, poſtea negauit ſe dixiſſe: tū quia vel mēdacium prius dixit in fratrem aſſerendo illum hæreticum, vel poſteà periurium cōmiſit in Deum purgando illum de hæreſi, quorū vtrūque reddit eū valde ſuſpectū. Veriſimilius tamē videtur, quòd eo tempore, quo redeſpiebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixiſſet in fratrem,

† *Cap. 1. eo. ti. in 3. compil. Et de intellectu Vide Ferdinandū Vaſquium. l. 2. c. 31. controuerſiarum vſu frequentium. materiam verò talis ſcaſo hæreſis, de qua loquitur, plenè explicatam in commentariis ad Dire. Inquiſitor. l. 2. Schol. 12. & Schol. 61. & l. 3. Schol. 120.*

niſi

niſi fuiſſet accenſus zelo catholicæ fidei: vñ præſumitur, quòd cũ poſtea purgauit illum, turpiter deierauit: vñ mandat Papa iudicibus præſentibus, quatenus eum propter ſolam ſuſpicionem, quãuis vehementem, nolit illum de tam graui crimine condemnari, talem, & tantam ſecuritatem ab ipſo recipiant præter iuratoriam cautionẽ, quòd timore pœnæ temporalis debeat coerceri, diſcretam pœnitẽtiam iniungentes eidem, ex qua appareat, an ſit verè pœnitens, an fictè conuerſus. Et ſi taliter eum verũ catholicum cognouerint, non permittent eum vlterius indebitè moleſtari, alioquin tanquam hæreticum eum condemnent. No. ꝙ qui cõtraria dicit, tanquam ſuſpectus repellitur. Item hic vna præſumptio præponderat alteri, quia illa magis accedit ad veritatem. Item propter vehementem ſuſpicionem non debet quis condemnari de hæreſi. Item à periuro non debet amplius iuramentum requiri. Itẽ timore pœnæ temporalis aliquis coercetur.

¶ *Gl. ſe. not. probat per ſimile. ſignat cõtrariũ. & ſoluit. Itẽ arg. ſignat contrariũ, & remittit.*

vertebatur inter Altiſiodereñ. Epiſcopum, & quoſdam Bergẽſes de Charitate, quos idem Epiſcopus de hæreſi impetebat, vobis, & Abbati Colloñ. à ſede Apoſtolica delegata fuiſſet, vtraq; pars vos duos ſub certa pœna ſibi arbitros[a] ſtatuerunt[b], delegata vobis poteſtate nihilominus reſeruata: G. autem lator præſentium vnus ex illis, hæreſim ſuam fuerat publica voce confeſſus[c], & de fratre[d] ſuo ſimiliter recognouerat[e], quòd eodem ſecum laborabat errore: & infr. †.

¶ Nos verò prædictum G. ſuſpectum[f] de hæreſi vehementer habuimus, tum quia quod ante dixerat, poſtea ſe dixiſſe negauit: tum quia vel mendacium priùs dixit in fratrem aſſerendo illum hæreticum, vel periurium poſtea commiſit in Deum, purgando[g] illum de hæreſi: quorum vtrũnque reddit illum valde ſuſpectũ: quanquam veriſimilius[h] videatur †, quòd eo tẽpore quo tãquã verè pœnitens ab hæreſi reuertebatur ad fidem, tam graue[i] mendacium non dixiſſet: præſertim in fratrem[k], quem tanquam chariſſimum non aſſeruiſſet hæreticum, niſi fuiſſet accenſus zelo fidei orthodoxæ. Vnde præſumitur, quòd cum poſtea purgauit[l] illum de hæreſi, turpiter deierauit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eum propter ſolam ſuſpicionem (quamuis vehementem[m]) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem, & tantam ſecuritatem recipiatis ab ipſo præter iuratoriam[n] cautionem, quòd timore pœnæ corporalis † debeat coerceri, diſcretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, verùm in tenebris ambulet, an in luce; vtrumve ſit verè pœnitens, an fictè conuerſus: & ſi eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non ſinatis ipſum indebitè moleſtari; alioquin eum tanquam hæreticum condemnetis.

¶ Idem Cenadieñ Epiſcopo, & Abbati Deciquorum.

¶ *Non præſumitur incontinens in ſenectute, qui in iuuentute continuit, maximè ſi eſt literatus.*

CAP. XV.

CVm † in iuuẽtute ſua Quinqueeccleſienſis Epiſcopus

a ¶ *Arbitros.*] Et hic patet, ꝙ delegatus poteſt eſſe arbiter retenta etiã delegata iuriſdictione, ſic j. *de præbend. c. niſi. & ſ. de arbit. cũ olim. & c. innotuit.* Sic etiam ordinarius poteſt eſſe arbiter. *arg. ſ. de elect. cauſam quæ & ſ. de arbit. cum tempore.* Sed contra videtur. *3. q. 7. c. infamis. §. tria in fi. ff. de arb. ſed & ſi in ſeruum. §. 2.* *Non ſunt contraria* & iudex non poteſt iubere, vt in eum compromittatur[a], ſicut ibi dicitur. ſed ſi partes volunt in ipſum compromittere, bene poſſunt. *arg. ff. de tut. & cur. da. ab his. prætor ait.* & in *Auth. vt diffe. iudi. §. ſi verò contigerit. coll. 9.* Item eſt arg. hic, quòd in arbitrium poteſt de crimine compromitti. Vnde ſignatur contra. *ff. de arbi. non diſtinguemus. §. Iulianus. & ſ. de in integ. reſtit. c. penult. in fi.* vbi de hoc. Item *arg. quid poſſit. 5. q. 2. ſi primates.*

b ¶ *Statuerunt.*] Cũ[b] agitur de crimine, aut illud infamat, & tũc ſi agatur criminoſè, non poteſt cõpromitti. *ff. de arbit. nõ diſtinguemus §. Iulianus.* ſi ciuiliter ad confiſcationem bonorũ, bene compromittitur. vt hic *Auth. non infamat.* & tunc poteſt compromitti. *ff. de his qui not. infa. quin ergo. § ex compromiſſo.*

c ¶ *Confeſſus.*] Pœnitendo de ea & redeundo ad Eccleſiam.

d ¶ *De fratre.*] Bene poterat teſtificari in hoc caſu contra fratrẽ. ſi enim frater tuus, vel amicus tuus, vel vxor tua, quæ in ſinu tuo dormit, deprauare voluerit veritatem, ſit manus tua ſuper eos. *13. q. 8. legi. & q. 5. ſi audieritis.* & dicere debes patri, & matri, non noui vos. *93. diſt. diaconi. &* j *tit. prox. quemadmodum.* alìas in magnis criminibus non auditur contra eum. *C. qui accuſa. non poſſ. l. magnum.* in leuibus bene. *C. eod. tit. ſi ſororem. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. parentes.*

e ¶ *Recognouerat.*] Id eſt, confeſſus fuerat.

f ¶ *Suſpectum.*] Nam ſi la ſuſpicione ſuſpectus habetur, niſi ſe purget ad arbitrium ſui Epiſcopi[d]: quod ſi non fecerit, excommunicari debet. j *de hære. communicamus §. 1.* Ber.

g ¶ *Purgando illum.*] Scilicet fratrem coram Archiepiſcopo Bituricenſi, coram quo conueniebatur frater ille de hæreſi: & ei fuit indicta purgatio vt per ipſum G. deberet ſe purgare, & ipſe fratrem ſuum compurgauit: propter quod Epiſcopus dicebat ipſum periurum & hæreticum: qui primò dixit illum hæreticum, & poſtea eum compurgauit. Sed ipſe G. dicebat, quòd licet de ſe cõfeſſus fuiſſet, de fratre tamen nihil dixerat: ſed contrarium probauit Epiſcopus: vnde iſti iudices habentes ſuſpectum ipſum, cum litteris ſuis remiſerunt ad Papam.

h ¶ *Veriſimilius.*] De nemine præſumitur, quòd ſit immemor ſuæ ſalutis. *1. q. 7. ſanccimus.*

i ¶ *Tam graue.*] Immò in vltimo articulo non ſemper præſumitur, quòd verùm dicat aliquis. *C. de probationi. rationes. ff. de probationibus. qui teſtamentum. ff. de lega. 2. Lucius. §. quiſquis mihi. 2. & ff. de legatis. 3. cum quis. §. Titia.* Solu. licèt præſumatur, quod verum dicat, non tamen ſit ſufficiens probatio iudici. *arg. ff. de pig. act. grauis.* Et licèt hæredes neceſſe habeant ſtare religioni defuncti, non tamen creditores. *C. de proba. Auth. quòd obtines.*

k ¶ *Præſertim in fratrem.*] Præſumitur aliquid ratione conſanguinitatis, vel affinitatis. *ſupra eod. afferte.* j. *de teſt. requiſiſti. infra. de ſimo. ſicut. & ſupra de æta. & quali. tuam ff. de ritu nup. non ſolum. §. 1. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. ſileat.* [e] *arg. 3. q. 5. accuſatores, vel teſtes. 10.*

¶ *Glo ſeq. notat, & ſignat contrarium.*

l ¶ *Purgauit.*] Hoc eſt notabile, quod ſemper eſt ſtandum primo dicto alicuius, ſi poſtea contrarium dicat etiam in alio iudicio. ſ. *de teſt. Rectum in tua* & etiam extra iudicium ſ. *de probatio. per tuas* & ſic periurus reputatur, qui vnum vno iudicio, vel eodem dicit, & poſtea aliud. Item hic vna præſumptio præponderat alteri *ff. de in integ. reſtitutio. dìuus. Arg. contra.* ſ. *de electio. cùm inter R.*

m ¶ *Vehementem.*] Immo ex leui cauſa probatur quis hæreticus. *arg. C. de hæreti. l. 2.* ſcilicet quantum ad hoc, vt ſuſpectus de hæreſi habeatur, & vt procedatur quaſi contra ſuſpectum, ſed non vt condemnetur de hæreſi. Item vehemens præſumptio pro probatione accipitur. *32. q. 1. dixit dominus. & ſ. eo. afferte. 54. d. fraternitatem.* j. *de iuda. c. vl.* Reſp. quòd non vehemens, ſed violẽta tantùm, de qua prædicta *c. loquuntur. & ff. de re. iu. ſi mulier & l. præceden.* nec etiam omnis violenta, ſi probetur contrarium *27. q. 1. nec aliqua* ſ. *de proba. propoſuiſti & 3. q. 3. extraordinaria.*

n ¶ *Præter iuratoriam.*] Hoc ideo dicit: quia poſtquã quis ſemel periurus eſt, ampliùs ad iuramentum non debet admitti. *22. q. 5. paruuli. & c. ſi quis conuictus. & 2. q. 7. non poteſt. & 6. q. 1. quicunque. & ſ. de teſtib. teſtimonium.* quia timor eſt, ne incidat iterum in periurium. *arg.* j. *de coha. cleri. & mul. clericos.* Bern.

ADDITIO. Gloſſa procedit, ſi dictio, præter, in iſto textu ſtat excluſiue. Sed ſecundùm doctores accipitur incluſiuè, vt ſic vltra cautionem iurare tenetur. & hæc verior. Nec obſtat motiuum gl. quia iſtud iuramentum eſt oneris, & non honoris.

CVm in.] Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excuſationem Epiſcopi. In ſecunda ibi, *Licet.* ponit dilationem ipſius. In tertia ibi, *Quia tamen.* ponit dilationis repulſionem & cauſam. In quarta ibi, *Sed &c.* ponit inquiſitionis commiſſionem. In quinta ibi, *Quæ nobis.* inquiſitorum relationem. Abbas.

CASVS. Epiſcopus Quinqueeccleſieñ. de Hungaria diffamatus erat apud Regem, quod cum quadam nepte ſua perpetrabat inceſtum, propter quod Rex Hungariæ literas ſuas miſit domino Papæ denunciando ſibi crimen ipſius, poſtulans vt malum hoc pernitioſum exemplo de Hungaria remoueret: ſed quia huiuſmodi ſuggeſtio non procedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius, ſed voluit ſcire, vtrùm hoc ex charitate procederet: ſcripſit Epiſcopo Aurieñ. vt prudenter, & cautè à Coepiſcopis aliis inquirerẽt diligenter, vtrùm crederent illum tali peccato reſperſum: & ipſi Epiſcopi poſtmodum reſcripſerũt domino Papæ quod ipſi credebant eum virum honeſtæ conuerſationis, perſonam ipſius multiſ. liciter commendantes: vnde ſuper hoc ſcribit Papa illi Epiſcopo, & Abbati dicens quod Epiſcopus ipſe adeo ſe maturum, honeſtum & prouidam exhibuit, quòd ab Eccleſia Romano pallio meruit decorari: quare non eſt de leui credendum, quod poſtquam ad ſenilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit

† *Quod cõtineatur ſub hoc, infrà patet in gl. ſuper verbo, purgando.*

† *videtur.* † *videbatur.*

a *Concor. l. furti. §. qui iuſſu. ff. de his qui not. infa. & Bal. in l. con. C.*

b *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus.*

c *Tradit late Gigas tracta. de crim. læſæ maieſtatis l. 2. tit. quomo. & per quos. q. 9.*

d *Conc. l. ſi fideiuſſor. in gl. officium. com mo. ff. qui ſatiſd. cog.*

e *Pro libera non ſit doct. retentio, cùm naturalis ſtimulus parentes hortetur ad liberorũ ſuorum educationem. Ioann. And.*

† *Temporalis. reperio in omnibus vetuſtioribus exemplaribus, quod eſt etiam in vetere compilatione.*

† Cap. 1. co. ti. in 3. compil.

ſecerit iugum dñi: quia huiuſmodi labes, quæ aliqñ in iuuentute contrahitur, in ſenectute frequenter purgatur: præterea nõ eſt credendum, quod vir talis ad hoc ſe conuerteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum, quia etiam ſecundũ leges naturale fœdus nihil permittat inter tales perſonas ſæui criminis ſuſpicari. Not. quòd ex præterito vita præſumitur de præſenti. Item propter meritũ perſonæ cõceditur priuilegium. Item inter coniunctas perſonas naturale fœdus nõ permittit turpe aliquid ſuſpicari. Item denunciatio ex charitate fieri debet. Item ſuperior non ſtatim debet credere de ſubditis, quæ referuntur eidem, ſed priùs debet ab aliis inquirere. Item propter infamiam à maleuolis ortam non eſt inquiſitio facienda.

a ¶ *Honeſtum.*] Ex quo enim adeptus eſt tantã dignitatem, præſumitur, quòd ratione ſuæ virtutis adeptus ſit. 61. *diſt. c.* 1. & *c. miramur.* & is gradus cæteros anteceſſit, quem labor prolixior, & ſtipendia meliora fecerint anteire. *C. de offi. magiſtri officiorum nemo.*

b ¶ *Ad ſenilem.*] Arg. quod ex quo quis honeſtus fuit, quòd & poſtea fuerit honeſtus. ſ. *eo. mandata. &* 2. *q.* 1. *in primis. in fi. ff. de re mili. nõ omnes. §. à barbaris.* Itẽ præſumitur pro ſenili ætate potiùs, quã pro iuuenili. *arg.* 34. *diſt. fraternitatis.* 20. *diſt. de quibus.* & iuriſperitus ex verbis ſenum ruſticorum argumentatur. *ff. de. l.* 3. *ſi chorus. §.* 1.

c ¶ *Frequentius.*] Nõ tamen ſemper, iuxta illud:

Stultitia eſt, qua te non ſinit eſſe ſenem, & illud:

Quod noua teſta capit, inueterata ſapit.

Et difficile continentiam ſeruat, qui illicito ſe concubitu maculare non metuit. 34. *diſt. §. quod verò.* & peccator cum venerit in profundum vitiorum, contemnit. 17. *diſt. nec licuit.*

ADDITIO. Vnde verſus.

Militat in teneris annis amor hoſpes amarus:
Eſt in canicie ridiculoſa venus. & illud:
Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus.
Inter vtrumque manens, ſtat iuuenile decus.

d ¶ *Naturale fœdus.*] j. *de cohabi. cleri. & mulie. c. penul. &* C. *de epiſc. & cleri. cum qui.*

e ¶ *Detuliſſet.*] Denunciando: quoniam laicus non poteſt clericum accuſare. j. *de accu. cùm P. &* ſ. *de teſti. de cætero.* nec præſens abſentem. 3. *q.* 9. *c.* 1. & 2. *q.* 7. *ipſi Apoſtoli.*

f ¶ *Charitatis radice.*] Vnde non debuit admitti. j. *de accuſa. cũ oporteat. & c. meminimus.*

g ¶ *Malignis delationibus.*] Id eſt, detractionibus. Et eſt arg. quòd propter infamiam à maleuolis ortam non eſt inquiſitio facienda, vel purgatio indicenda. j. *de pur. can. cùm in iuuentute*, & quæ eſt pars illius. & 11. *q.* 3. *in cunctis* j. *de accu. qualiter, & quando.*

h ¶ *Reſcripſerunt.*] Benè debuit eis credi, cùm eſſent ad hoc deputati à dño Papa. *ar.* ſ. *de prob. poſt ceſſionem. &* 11. *q.* 3. *cura.* ſ. *de ſi. inſtrum. c.* 2. & præterea per has litteras nulli fiebat præiudicium.

D*Vdum.*] Prima pars ponit querelam. Secũda dat iudicem ibi, *Cauſam* Abbas Siculus

CASVS. Quidã ſcholaris C. nomine impetrauit litteras ad Mediolañ. Archi. vt ipſum faceret recipi in clericum, & in fratrem, ſi perſona eſſet idonea à presbytero Eccleſiæ ſancti Victoris, in qua conſueuerunt eſſe clericus, & ſacerdos: ſed presbyter ille coram Arch. cõſtitutus propoſuit, quòd facultates Eccleſię duobus clericis non ſufficiebant, adiiciens quòd idem C. non erat idoneus ad beneficium illius Eccleſię obtinendum dubitatum fuit, & contentio erat ſuper hac idoneitate, an deberet iſte C. probare ſe idoneũ. Vnde propter hoc partes redierunt ad Papam, mandat Papa illis iudicibus, vt ex illa clauſula, ſcilicet ſi perſona fuerit idonea, quæ in reſcripto erat inſerta, eidem ſcholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, cùm prima facie præſumatur idoneus, niſi probetur malignus. No. quod quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit. ſolutioni alleg. contrarium.*

adeo ſe maturum, honeſtum [a], & prouidum exhibuerit, vt ab Eccleſia Romana meruerit pallio decorari, non eſt de leui credendum, quòd † poſtquam ad ſenilem [b] peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini, fœtores libidinis amplexando: cum labes huiuſmodi, quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur in ſenectute frequentius [c] expietur. ¶ Quis præterea de facili crederet, quod vir præditus ſcientia litterarum, propriæ ſalutis oblitus, ad eã paſſionis ignominiam ſe conuerteret †, vt cum propria nepte abominabilẽ perpetraret inceſtum? cùm etiã ſecundùm ſententias ethnicorum, naturale fœdus [d] inter tales perſonas nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari †? ¶ Licèt igitur Rex Hungariæ eundem Epiſcopum nobis per nuncios, & litteras, de tali crimine detuliſſet [e], poſtulans vt malum huiuſmodi pernicioſum exemplo, de Hũgarica Eccleſia tolleremus: Quia tamen eius ſuggeſtio non de charitatis radice [f] procedere videbatur, noluimus aures noſtras quaſi malignis delationibus [g] inclinare. Sed † vt probaremus, ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi † Epiſcopo dedimus in mandatis, vt prudenter, & cautè à coepiſcopis indagaret, vtrum prælatum Epiſcopum crederent tali labe reſperſum. Qui nobis poſtmodum reſcripſerunt [h], quòd eum virum honeſtæ conuerſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

¶ Idem Archidiacono †, & Præpoſito Mediolanen.

¶ *Is, pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.*

CAP. XVI.

DVdum † Archidiacono Mediolañ. dedimus in mandatis, vt C. Scholarem à Presbytero ſancti Victoris in Clericum eiuſdem Eccleſiæ recipi faceret, & in fratrem. *& infrà.* Sed Preſbyter memoratus Archidiaconi declinans examen aſſeruit, quòd nequaquam ſufficiebant [i] duobus Clericis facultates Eccleſiæ memoratæ: adiiciens quòd prædictus C. non erat idoneus ad illius Eccleſiæ beneficium obtinendum: *& infrà.* ¶ Cauſam vobis duximus committendam, ita vt ex illa clauſula, [k] ſcilicet ſi perſona † fuerit idonea, quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem Scholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, cum prima facie pręſumatur idoneus [l], niſi aliud in contrarium oſtendatur.

TITVLVS XXIV.

De iureiurando.

¶ Gregorius iij. †

¶ *Agi poteſt ad relaxationem iuramenti, cuius implemẽtum turpitudinem continet ex parte iuſcipientis. Hoc dicit quoad intellectum, & eſt caſus notabilis. Ab. Si.*

i ¶ *Sufficiebant.*] Hæc exceptio legitima eſt, quia tot ſunt ponendi in Eccleſia, quot ex facultatib. ipſius poſſunt commodè ſuſtentari. j. *de inſtit. c.* 1. & *c. auctoritate.* & j. *de conceſſ. preben. ex parte.* Sed quis probabit Eccleſiam eſſe ſoluendo, vel non eſſe? Reſpondeo, ille qui dicit, non eſt ſoluendo, oſtendẽdo facultates, & redditus Eccleſiæ, vt hic innuitur. & *arg. C. de inoffi. teſt. omnimodo. & ff. de leg.* 2. *cùm pater. §. rogo. Arg. contra. C. de probatio. ex perſona.*

k ¶ *Ex illa clauſula.*] Quæ & ſi non fuiſſet appoſita, ſubintelligitur. ſ. *de reſcri. cum adeo. &* ſ. *de elect. cauſam. & ff. de ſeruit. ſi cui ff. de ritu nup. quamquam.*

¶ *Gloſſa ſeq. alleg. duas conc. inducit ſimile, obiicit, & remittit, quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Præſumatur idoneus.*] Sic. ſ. *de ſeru. non ordi. c.* 1. & 16. *di. ſi quid.* Sic præſumitur quis bonæ fidei, niſi probetur contrarium. *C. quis mitt. non poſ. ſuper ſeruis. lib. & C. de non nu. pec. Auth. contra qui propriam.* Vin. Et ſic videtur, quòd negatiua probari debeat, ex eo quod dicit, niſi aliud in contrarium oſtendatur: ſed negatiua probari non poteſt. *ſupra de elect. bonæ* vbi de hac negatiua ſatis dicitur. Sed qualiter probabit illum non eſſe idoneum? ſi dicatur non idoneus ratione ſcientiæ, tunc iudex illum examinabit, an ſit quantùm ad hoc idoneus. ſ. *de æta. & qual. accepimus.* ſi ratione delicti, vel irregularitatis, ille qui hoc obiicit, illud probet ſecundùm illam regulam: Ei qui dicit, incumbit probatio. *ff. de probat. l.* 2.

DE IVREIVRANDO.

¶ *Quia in defectum probationum recurritur ad iuramenta, infra eo. c. ſi. & ſupra de procu. ex inſinuatione. ideo poſt tractatum de probationibus tam in ſpecie, quàm in genere, meritò ſubditur hæc rubrica. Eſt enim iuramentum maximum litium expediendarum remedium.* l. 1. ff. eod. & *alibi dicitur, quod omnis controuerſiæ finis eſt iuramentum*, infra eod. & ſi Chriſtus. *Vide ad materiam* glo. not. 22. q. 1. *in ſumma quæ ponit, quid ſit iuramentum, quid iurare, quæ fuit cauſa inſtitutionis iuramenti, item formam iurandi & pœnam periurij. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur. 22. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & 35. q. q. 5. per totum. 15. q. 6. c. auctoritatem. §. à fidelitatis. *Vſque ad fi.* q. & 2. q. 6. ferre per totum.

Ex

† *Aliàs: itaque quod poſtquam venit ad ſimilem ætatẽ, &c.*

† *conuerteretur.*

† *Vide l. vt vim. & ibi glo. & doct. ff. de iuſti. & iure.*

† *Aliàs ita: Sed vt probaremus ſpiritus, ſi eſſent ex deo, &c.*

† *Abbas: Iamnen.*

a *Idem not.* 1. *q.* 1. *quibuſdam. Horat.* *in epiſt.* Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu. Ioann. And.

b *Immò videtur hic probari contrariũ: ſed dic, quòd hic commiſſa ſunt non ſolemnis inquiſitio veritatis: ſed occulta indagatio credulitatis, & famæ. Ioan. And. Idem vult hic Felinus, & alij.*

† *Aliàs: archiepiſcopo.*

† *Ex hac decretali colligitur quemlibet præſumi bonum, de quo articulo præter Felinũ, & alios hic vide Alexandrum* conſ. 117. *incip.* Saluatoris. in 3. vol.

† *Adde, quod hæc clauſula potius imperat modum, quam conditionem, vt notatur in* clemen. 1. de offi del. *vide Baldum.* in l. neque. C. de probatio.

† *In duobus verſiculis* 22. *in cæteris ij. habetur.*

CAP. I.

EX † administrationis: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramenta[a] super vſuris ſibi ſoluendis præſtita relaxanda, Eccleſiaſtica diſtrictione[b] cogatis[c] †.

¶ Ex † regiſtro Gregorij.

¶ *Non valet iuramentum præſtitum à Prælato de non repetendis rebus Eccleſiæ. Vel ſic: A iuramento metuuloſo fit, abſolutio per Iudicem Eccleſiaſticum.*

CAP. II.

PEruenit † ad nos [i] audiccñ. Epiſcopũ ab Ar. Comite rebus[d] ſuis ſpoliatum, & iurare compulſum, quòd non repeteret ſic ablata. ¶ Cognita igitur contumelia valde doluimus, aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe[e] conſtringi: quem tamen abſoluimus[f], quia nefandiſſima coactione iurauit.

¶ Idem Regi Francorum.

¶ *Non deſerat, qui iuramenti implementum in melius commutat. Et non adſtringitur quis iuramẽto ad implendum, quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu præbuit iuramentum.*

CAP. III.

ij PEruenit † ad nos: *& infrà.* ¶ Non enim propoſitum, aut promiſſum infringit[g], qui in melius illud commutat. ¶ Nec tu ei, etiamſi promiſſum tuum iuramento, vel fidei obligatione, interpoſita conditione firmáſſe, aliquatenus teneris, ſi conſtat eum conditioni minimè paruiſſe[h].

¶ Idem Petro Subdiacono.

¶ *Ponitur forma iuramenti ſeptem capitula continens: ſecũdum quam iurant Papæ Epiſcopi: ſed hodie omnes recipientes dignitatem à Papa ſibi iurant. Hoc fit pro ſummario & diuiſione.*

CAP. IV.

EGo † N. Epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero ſancto † Petro, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ, dominóque meo Papæ C. eiuſque ſucceſſoribus[i] canonicè[k] intrantibus. ¶ Nõ ero neque † in cõſilio, neq; in facto, vt vitá perdat[l], aut mẽbrũ †, vel capiatur mala captione. ¶ Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad eius † damnum nulli pandam[m]. ¶ Papatum Romanæ Eccleſiæ, & regulas ſanctorum patrum, adiutor ero ad defendendum, & retinendum (ſaluo ordine meo)[n] contra omnes homines. ¶ Vocatus ad ſynodum veniam: niſi præpeditus fuero canonica[o] præpeditione. ¶ Legatum Apoſtolicæ ſedis, quem certum eſſe cognouero, in eundo, & redeundo honorificè tractabo[p], & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo.

EX administrationis.] Creditores compelluntur relaxare iuramentum de vſuris ſibi ſoluendis, h. d. quoad litteram.

a ¶ *Iuramenta.*] Recepta à debitoribus pro perſoluẽdis vſuris creditoribus, quæ in præiudicium animarũ quoad creditores ſeruari nõ poſſunt. & ideo tali ne peccati cõpellũtur creditores relaxare huiuſmodi iuramenta. ĩ. *de iud. nouit.* Sed quãtum ad iurantes nõ eſt peccatum a. ĩ. *de debitoribus.* vnde ſoluere tenentur. ſed tamen iurauit non repetere, poteſt illud denunciare Eccleſiæ & ſic compelletur creditor reſtituere vſuras quaſi inductæ officio iudicis ĩ. *eod. ad noſtram.* & arg. ĩ. *de cog. ſpiritua.* & 2. q. 1. *ſi peccauerit.* Vel compelliũtur relaxare iuramentum, vt hic. vel ſi nondum ſunt ſolutæ, compellũtur deſiſtere ab exactione. ĩ. *de vſur. tuas.* Bern.

b ¶ *Diſtrictione.*] i. ſuſpenſione vel excommunicatione. ĩ. *de verb. ſig. quærenti.*

c ¶ *Cogatis.*] Tanquã delegati, auctoritate huius canonis. *ff. de of. or. irregularibus.* §. *caterum.* & ĩ. *de hæ. ad abolendam. in fin.* vel etiam tanquam ordinarij. *ar.* ĩ. *de vſur. poſt miſerabilem.* Bern.

PEruenit.] Legitur duobus modis. Primo qd iuramentum fuit præſtitum ſuper rebus Eccleſiæ. Secundo non intelligitur qd fuit præſtitum ſuper reb. proprijs ipſius prælati. Cõmuniter ſumitur. Secũda ibi *Cognita.* Abbas.

CASVS Comes Arnulphus ſpoliauit Epiſcopum Laudicen. rebus Eccleſiæ ſuæ, & compulit ipſum iurare, quòd non repeteret ſic ablata: peruenit hoc ad dominum Papam. Ipſe hoc audito valde doluit dicens, quod, etſi ad idramentum nullo modo fuit obligatus, vel adſtrictus, tamen ad cautelam ipſum abſoluit, quia taliter coactus iurauit. Nota, quòd iuramentum præſtitum per metum de rebus Eccleſiæ non repetendis non obligat. Item à tali iuramento abſoluitur ad cautelam.

d ¶ *Rebus ſuis.*] i. eccleſiæ ſuæ. nam ſi de rebus proprijs iuraſſet, teneretur iuramẽtũ ſeruare. ĩ. *eo. ſi vero.* ĩ. *q. me. cau. ad aud. tua.* ADDITIO. Sed quæ eſt ratio diuerſitatis? Ratio eſt, quia ſuper ſuis poteſt iurare, & facere pro voluntate ſua. *C. de Iudæis. nemo.* ſed ſuper bonis Eccleſiæ, non cum Eccleſia, fiſcus, & minor pari paſſu ambulent. *C. de ſac. ſan. ec. l. vt inter diuinum.* ĩ. *de in integ. reſti. audita.* vnde minor etiamſi tutor iurauit bona ſua alienata non repetere, ſi læſus eſt minor, repetere poteſt. *C. ſi tut. vel curator. l. etiam ergo & Eccleſia. ſiue prælatus*, cùm non ſit ipſe dominus, ſed procurator. 12. q. 1. §. *fin.* 14. q. 1. §. 1. *Vel defenſor Eccleſiæ.* 16 q. 2. *in canonibus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas opinio. ſecundam approbat, & huic decre. dupliciter reſpondet.*

e ¶ *Poſſe conſtringi.*] Arg. eſt hic, quòd iuramentum metu extortum ipſo iure non teneat, vt quidam dicunt, vt Bernardus & T. Alij[d] dicunt, & melius quòd iuramentũ metu extortũ eſt obligatoriũ, ſummodo ſine periculo animæ poſſit ſeruari. Et hic præſtitum fuit iuramentum de rebus eccleſiæ: & ideo nullum fuit: hic iuramentum de rebus Eccleſiæ præſtitum, quod ſeruari non poſſet ſine ſalute æternæ interitu de hoc plene dixi ĩ. *quod metus cau.* [illegible] & tene. quod ibi dicetur. & quod dicitur hic in fine.

f ¶ *Abſoluimus.*] Intellige de facto ad cautelam, ſic 34. q. 1. *audiuimus* & 11. q. 3. *excellentiſſimus.* & ĩ. *de app. ad præſentia.* Vel expone: abſoluimus, id eſt, abſolutum eſſe oſtendimus, & ſic concordat literæ præcedenti, ſcilicet nullis vinculis poſſe conſtringi.

ij PEruenit.] Duo ſunt dicta, ſecundum ibi, *Nec tu.* Abbas Sicu. CASVS. Iuraſti ire vltra mare, intraſti religionem poſtea: & non vadis vltra mare, non frangis iuramentum: quia in melius commutas, & appoſita conditione. ſi aliquid iuraueris, ſi cõditio non ſeruatur, nec iuramentum ſeruare teneris. Panormitanus. Vel aliter: Rex Franciæ promiſit Regi Angliæ, vel alicui alij præſtare conſilium, & auxilium cõtra aduerſarios ſuos, ſi & ipſe ſibi conſilium, & auxilium aduerſus ſuos ſimili modo præſtaret, iuramento interpoſitó, vel interpoſitione fidei ſuper hoc præſtita. Rex Angliæ non ſeruabit Regi Franciæ, quod promiſit: dubitauit Rex Franciæ, an teneretur ſibi ſeruare promiſſum? Rñdet Papa, quòd nõ dicitur mutare propoſitum, aut promiſſum, qui in melius illud commutat, nec tenetur illi Regi ad promiſſum ſeruandum, ſi conſtat eum non paruiſſe conditioni, etiamſi iuramentum interueniſſet vel promiſſio, vel fides hincinde data fuerit. Nota, quòd non frangit promiſſũ, vel propoſitum ſuum, qui commutat illud in melius. Itẽ iuramentũ, vel fides data ſub conditione non obligat, niſi conditio ſeruetur.

¶ *Gl. ſe. inducit in Breuiar. 4. contr. alleg. tria contra, & ſoluit.*

g ¶ *Infringit.*] Sic non dicitur deſerare, qui ex iuſta cauſa iuramentum deſerit. *ff. qui ſatiſ. cog. l. vlt.* & 22. q. 4. *mulier.* & q. 2. *beatus.* ĩ. *de voto ſcriptura.* & *cap. licet.*

h ¶ *Paruiſſe.*] Arg. expreſſum hic fidem non ſeruari ei, qui contra fidem verſatur. *ff. pro ſocio. ſi conuenerit.* & 28. q. 2. *ſi infideles ff. de inoffi. teſt. quũ ſi inſtituta. C. de pac. cum propones. Arg. contra:* 23. q. 1. *nol. æſtimare.* 33. q. 5. *quod Deo.* 22. q. 4. *innocens.* Sol. prima rubrica vera eſt generaliter, illud contra, noli vbi dicitur, hoſti fides ſeruanda eſt, intelligitur, ſi promittatur, & eidem ſeruetur. & ſic concordat priori: ſed aliud eſt in c. *quod deo.* quia loquitur de voto communiter à viro, & vxore facto, vbi nulli contrauenire licet: quod poſtquam promiſſum eſt, omnino eſt ſeruandum. vt 32. q. *vlt. c. vlt. ad fin.*

EGo N. Epiſcopus.] Hic traditur forma, qualiter Epiſcopi iurant fidelitatem domino Papæ, & ſucceſſoribus ſuis.

i ¶ *Succeſſoribus.*] Qui ſic iurauit, non tenetur ſucceſſori iurare, *infra eodem. Veritatis.*

k ¶ *Canonicè.*] 12. q. 2. *alienationes. de conſec. diſt.* 1. *hic ergo.*

l ¶ *Vitam perdat.*] Hoc non ſufficit, immò vbicunque ſenſerit dominum periclitantem, ad prohibendas inſidias occurrere debet. *C. de his qui. vt indi. l. vlt.* 22. q. 5. *forma.* quæ hic minùs dicuntur, ibi ſupplentur, & econuerſo.

m ¶ *Nulli pandam.*] Hoc intellige de honeſto conſilio, quoniam conſilium mali tenetur reuelare illi, cui poſſet prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. *hoc videtur.*

n ¶ *Saluo ordine meo.*] Id eſt, ſecundùm quod pertinet ad meum honorem quia non cum armis.

o ¶ *Canonica.*] Vt 18. *diſt. ſic Epiſcopus.*

p ¶ *Tractabo.*] Si conſtiterit per literas ſuæ legationis. *C. de man. prin. l. vnica* & 42. *diſt. quieſcamus. arg.* Vel quia eſt honeſta perſona. 97. *diſt. nobiliſſimus.*

a ¶ *Elegit.*

a *Santo modo hoc dicto ſumo.* † Cap. 4. eo. tit. in 2. compilat. *Et an vocari pars debeat, vt hæc iurame ta relaxentur, vide Aleg.* conſil. 91. incip. viſis & *Aretinum* conſil. 33. incip. conſultatio præmiſſa. † *Vide l. cũ aliàs per Bal.* C. de vſuris. † *Aliàs Gregorius in regiſtro, ſed nondum reperi.* b *Vel interdicto.* † Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. & *poſt conc. Latera. ſub Alex.* p. 17. c. 7. *Et de materia vide Archidiaconum in* cap. 2. de pac. lib. 6. *Salicetũ, & Paninum Caſtrenſem in* Auth. ſacramẽta. Cod. *ſi aduerſus venditio & vide omnino De ſpiritum Sotum* l. 3. de iuſt. & iure. q. 1. ar. 7. † Cap. 10. eo. tit. lib. 1. compil. *Sed neque hoc conſiderat Ant. Aug. ſe inuenire in regiſtro B.* Greg. & *de materia vide B. Th.* 2. 2. q. 89. ar. 7. & q. 88. a. 2. & 12. c *Et de iſta re.* ca. vnico. §. pen. lib. 6. *Ioan. And.* d *De hoc art. Vide B. Thom. & etiam Caietanum.* 2. 2. 88. art. 7. & *Sotum ſupra citatũ.*

† Cap. 10. eo. tit. de electione in 1. cõp. † *Beato.* † *Aliàs, deeſt aliud, neque.* † *Adde, quòd appel. membris venerat. Kar.* in l. 2. ff. de pub. iud. Aut. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. & 89. diſt. ſingu. † *corum, legitur in veruſtioribus.*

¶ Apoſtolorum limina ſingulis[a] annis, aut per me, aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſoluar † licentia. Sic Deus me adiuuet, & † hæc ſancta Euangelia.

¶ Vrbanus Papa.

¶ *Non tenetur Clericus Epiſcopo ſuo obedientiæ iuramentum præſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi conceſſa.*

CAP. V.

NVllus † Epiſcopus[b] Clericos ſuos (niſi fortè quibus Eccleſiaſticarum rerum commiſſa fuerit diſpenſatio) ſibi iurare [c] compellat.

¶ Alexander iij. Epiſcopo Vigilien.

¶ *Qui ſe obligauit ad vſuras ſoluendas, ſoluere nõ cogitur, niſi iurauerit: quo caſu cogitur, ſed repetit.*

CAP. VI.

DEbitores † ad ſoluendas, vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi [d] non debent. Si verò de ipſarum ſolutione iurauerint, cogendi[e] ſunt domino reddere [f] iuramentum. Et cùm vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas, ſunt Eccleſiaſtica ſeueritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi.

¶ Idem R. thomag. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Debitor q iurauit, creditori nullum grauamen ſuper re pignorata inferre, donec ſoluerit debitum, non auditur repetens pignus volendo compenſare fructus in ſortem: ſed debet prius debitum integraliter ſoluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis expoſcere. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.*

CAP. VII.

AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd cum P. quibuſdam hominibus certam ſummam pecuniæ mutuâſſet, quaſdam ab eis poſſeſſiones, & redditus recepit in pignore: ipſos iuramenti religione adſtringens, quod ſuper illis donec ſoluerent ſibi pecuniam, nullum ei grauamen inferrent. Licèt autem de poſſeſſionibus illis, & redditibus nondum ſortem, deductis expenſis [g], receperit †, tu tamen frater Archiepiſcope eum propter hoc excommunicationis vinculo adſtrinxiſti:[h] *& infrà.* ¶ Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P. ſufficienti [i] cautione, quòd veſtro † debeat parere mandato, [k] abſoluatis eundem. Deinde debitores eius, qui prædictas poſſeſſiones, & redditus contra iuramentum ſubtraxiſſe dicuntur, ſi † ita eſt, eos Eccleſiaſtica cenſura cogatis, vt hæc reſtituât: nec ſibi moleſtias inferant, donec ei pecunia perſoluatur [l].

a ¶ *Singulis annis.*] Vel tarius iuxta chirographum ſuum. 93. *di. iuxta*, & hoc intellige de Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui ſubſunt domino Papæ nullo medio. ĩ. *de maio. & obed. dilecti.* Ber. A b b a s Abbas. Ego N. nota, quòd Abbates præſtant hoc iuramentũ in benedictione ſicut Epi in conſecratione. De iuramento verò quod præſtat Imperator, dic vt *in cle. Romani.* ĩ *eod. tit.* De iuramento quod præſtãt inferiores clerici, habes in *c. quanquã* 23. *diſt.* latius per Hoſt. & Io. And. ĩ. *eo. tit. tua.* De iuramento quod præſtat vaſallus dño feudi, eſt text. *in c. de forma.* 22. *q.* 5. Et de multiplici iuramento vide in *Spe. eo. tit.* § 1. *Ver. illud autem* Abbas Siculus.

b NVllus Epiſcopus.] Hoc c. ponitur pro [b] Palea. 22. *q.* 5. *c. Vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat cõtrariũ & ſoluit, & ponit caſus, quib⁹ licite iuratur & Verſ. de his iuratur in multis caſibus.*

c ¶ *Iurare compellat.*] 23. *diſt. quamquã. Arg. contra.* Sed illud intelligitur ſecundũ illud: vt illi tñ, quib. cõmittitur adminiſtratio Eccleſiæ iurent: alij verò non. ĩ. de maio & obe. legebatur. *arg.* ĩ. *c. prox.* Sunt & alij caſus, in quibus iuratur pro pace. 22. *q.* 1. *c.* Item pro fide. *de conſec. diſt.* 2. *ego Berengarius. &* 1. *q.* 7. *quotiens.* Pro fama. ĩ. *de pur. can. quotiens.* & in aliis pluribus. *ibi poſtes.* Pro obedientia vt hic. & *c. prox.* & ĩ. *de elec. ſignificaſti.* Pro cautela dilapidationis *diſt. de Syracuſana.* Pro veritate in defectum aliorum teſtium 14. *q.* 2. *quamquam.* Vnde verſus:

> *Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni:*
> *Defectus veri ſibi quærunt magna cameri.*

DEbitores.] Tria ſunt dicta. Secundùm ibi, *Si verò.* Tertium ibi, *Et cum.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis promiſit ſoluere vſuras, cùm vſuræ inhibitæ ſint in iure canonico & diuino: quærebatur, vtrum ille ſit compellendus ad eas ſoluendas? & rñdet, quod non debet compelli ad hoc. Si vero iurauit ſoluere: tunc pp iuramentum debet compelli: & cũ vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ſunt compellendi per cenſuram Eccleſiæ, vt eas reſtituant. Nota, quòd ſecundùm canones obligatio vſurarum non tenet, ſed iuramentum ſuper hoc factum tenet, & debet ſeruari. Item vſuræ reſtitui debent.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per contrarium.*

d ¶ *Cogi non debent.*] Quia nulla fuit obligatio de iure diuino, ſiue canonico: tamen iuramentum ſuper hoc factum, eſt ſeruãdũ, & ſic patet, q licèt non teneat principale, tenet tamen acceſſoriũ contra illud. ĩ. *de fi. compe ſi diligenti. & C. de leg. non dubium.*

¶ *Glo. ſeq. miſcet 4. obiect. & ſoluit.*

e ¶ *Cogendi ſunt.*] Sed c vr, quòd non ſunt cogendi nam debitor habet actionẽ ad repetendũ vſuras iam ſolutas, ergo multò fortius habet exceptionem contra agentem. *ff. de regu. iur. nemo.* § 1. & *ff. de ſuperfic. l.* 1. § *plane.* Item dolo petit quod ſtatim reſtituere debet *ff. de do excep. dolo. & ff. de reg. iu. in condemnatione.* §. *dolo facit.* Item ſi ſoluitur debitum non repetitur. *ff. de cond. indeb. iulianus. & l. ſi procurator. & l. index.* Et ſi indebitum ſcienter ſoluitur, non repetitur quia donari vr. *ff. de reg. iu. cuius per errorem & ff. de cond. inde. l.* 1. & *C. eod. tit. indebitum.* Item à iuramento non vr liberatus, qui ſic ſoluit, vt poſtmodum repetat. *ff. de ſol. qui ſic ſoluit. & l. qui hominem* §. *Vlt.* Ad hoc dicas, quòd vſuræ indebitæ ſunt iure canonico, & in nullo caſu conceduntur, etiam vt captiui redimantur. ĩ. *de Vſu. ſuper eod.* & ideo ſolutæ peti poſſunt tanquam indebitæ, non obſtat, quod dicitur, indebitum ſcienter ſolutum non repetitur: quia hoc fit metu iuramenti, vnde ſibi non præiudicat, quod per metum facit. Vel ſic, vno iure ſoluere tenetur propter iuramentum, ſed alio iure repetit: quia indebitè ſolutæ ſunt, & ſicut habet debitor actionem ad petendum ſolutum: ita habet actionem aduerſus creditorem, vt eum liberet à iuramento. ĩ. *eo. c.* 1. & ĩ. *de Vſur. tuas.* & quod dicit, cogendi ſunt, intellige, cùm non petunt abſolui à iuramento.

¶ *Gloſſa ſeq. arg. ex argumento infert, & dat ſimile.*

f ¶ *Repellere iuramentum.*] Ar. quòd ſoluere vſuras non eſt peccatũ: aliàs non compellerentur. 12. *q.* 1. *ſi peccatum.* ſed ille, qui recipit, peccat, & in eodem facto alter peccat, & alter nõ, ſic etiam in alio caſu vnus committit adulterium, alter non, *ſu. q.* 5. *propoſito.*

AD noſtram noueritis audientiam.] Si debitor creditori iurauit rem pignoratam non repetere, niſi ipſi debitum ſoluat, iuramentum ſeruare compellitur. ſic ſummat Io. And. ſed hæc ſummatio nullam dubitationem continet: ſed ſic propter varietatem lect. ſummauit. Io. And. ita generaliter. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ideoque.* Abbas Sic.

CASVS. Quidam P. nomine, quandam ſummam pecuniæ mutuauit quibuſdam hominibus, recipiendo ab eis quaſdam poſſeſſiones, & redditus in pignore: præſtito iuramento ab eis quòd ipſi Petro ſuper illis nullum grauamen inferrent, donec ſibi pecuniam ſoluerent, antequam de poſſeſſionibus, & redditibus illis ſortem ſuam deduxiſſent, cœperunt illum coram Archiepiſcopo moleſtare, ita quòd per Archiepiſcopum dictus P. fuit excõmunicatus: vnde ſuper his conqueſtus fuit D. Papæ, & ipſe mandat eidem Archiepiſcopo, & eius coniudicibus, quatenus recepta ſufficienti cautione ab ipſo P. quòd eorum debeat ſtare mandato, ipſum abſoluant, poſtmodum compellant creditores, ſi eſt ita, vt poſſeſſiones, & redditus prædictos eidem P. reſtituant, quia contra iuramentum ſuum venerunt, nec ſibi moleſtiam inferant, vel grauamen, donec pecunia fuerit reſtituta, ſicut iurauerunt, compellant dictum P. vt quicquid recepit vltra ſortem, deductis expenſis reſtituat eis: quod ſi non fecerit, excommunicent illum. Nota, quod ſufficiens cautio peti debet ab eo, qui volt parere mandato Eccleſiæ. Item iuramentum ſemper ſeruandum eſt, etiam factum ſuper vſuris ſoluendis, licèt promiſſio vſurarum non valeat. Item creditor nihil vltra ſortem petere poteſt: expenſas tamen, quas fecit circa pignora poteſt deducere.

g ¶ *Deduct. expenſis.*] Nullus caſus eſt, qui hoc genus deductionis impediat *ff. ſam. erc. fundus. qui niſi in decimis.* ĩ. *de deci. cum homines. & c. tua nobis.* quando in decimis expenſæ ſunt deducendæ. legitur ĩ. *de deci. paſtoralis* hoc ſolum computatur in fructu, quod ſupereſt deductis expenſis: vt in l. prędicta, fundus. de iſtis dicitur ĩ. *de reſti. ſpol. grauis.*

h ¶ *Adſtrinxiſti.*] Quia[d] non reſtituebat poſſeſſionem, ſed dixit hic, quod tacuit odio vſurarum.

i ¶ *Sufficienti cautione.*] Nomine cautionis ſimplex promiſſio intelligitur. *C. de ver. ſig. ſancimus. de conſecr. diſt.* 4. *prima.* ſi autem dicatur idonea, vel ſufficiens, vt hic, intelligitur de pignoratitia, vel fideiuſſoria. *ff. mandati. ſi mandato Titij.* §. *Vlt. & ff. de fideicom lib. l.* 4. §. *adimi.*

k ¶ *Mandato*] Hic[e] remittitur ad excommunicatorem: quia non appellauerat, ſed ſimpliciter denunciauerat Papæ, & etiam caue, quia erat excommunicatus pro contumacia.

l ¶ *Pecunia perſoluatur.*] Scilicet ſors ſua quam dedit: vel donec de ipſis fructibus fuerit ſatisfactum: quia in ſortem ſunt computandi.

a *Idem ſeruatur in Abbatibus, ſi confirmationem, conſecrationẽ, vel palliũ à Papa recipiũt. Ioan. And.*

† *Aliàs: ac ſoluat.*

† *Aliàs ita: & hæc ſancta Dei Euangelia.*

b *Ego tamẽ in verſu in exemplaribus reperio, nec ob id videtur palea.*

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpil. *Et vide Abbatem in c.* legebatur. & in c. cum in Eccleſiis, ſuprà de mai. & obedi.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateranen. *ſub Alex. iij. pa* 26. *c.* 4. *Et de materia, & in effectu vide Bald.* ca. 4. ſuprà eo & *And. Siculum* in repe. l. cum acutiſſimi. C. de fideic. *Comar. in c.* quãuis in 2. p. relectionis. §. 3.

c *De materia huius gl. vide B. Th.* 2. 2. *q.* 78. *art.* 3. & *D. Sotum* l. 6. de iuſti. & iur. q. 1. art. 4. & 5. *& hac tractatio de vſurpleni ne* (?) *petenda eſt ex propriis titulis vbi eddam.*

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpil. *E ode intellectu vide Ferdinandũ Vaſquium* l. 1. de ſucceſ ſio. creatione. §. 10. & *Coua. in c.* quamuis in 1. p. relectionis. §. 4.

† *Vide* l. 2. cũ notatis. C. de fruct. & lit. expen.

† *De hoc articulo vide, quæ dixi.* l. 3. comment. in Dec. inquiſi. Sch. 6.

† *In C. Barbarica ita: ſi ita eſt, per cenſuram eccleſiaſticã cogatis.*

d *Hæc gl. nõ eſt Bernardi, nec eſt in antiquis co.*

e *Neque hæc gl. Bernardi eſt, nec habetur in antiquis.*

randi. ſ. de vſur. c. 1. & 2. C. de pigno. actio. l. 1. & 2. ſed in caſu iſto propterea quòd iurauerunt nullum ſuper poſſeſſionibus illis grauamen inferre, donec creditori fuerit ſatisfactum, tenentur timore iuramenti pecuniam reſtituere creditori, vt ſupra c. ſirox. & poſteà repetere poſſunt, quicquid percepit creditor vltra ſortem, tanquam indebitum.

nus, & Tanc. dicunt, quòd iuramentum metu extortum neminem obligat ex eo quòd dicit lex; quod metus cauſ. factum eſt, tutum non habet. ff. quod metus cauſa l. 1. Ala. & alij quidam dicunt hic, quòd ſi is, qui iurat habet animum obligandi ſe, ſiue adimplendi, obligatur: ſi non habet, non obligatur. arg. ſ. de bap. & eius effectu. maiores. § item quaritur. Communior eſt opinio, & verior, quòd iuramentum metu extortum eſt obligatorium, quia voluntarium. 15. q. 1. merito. dummodo ſit tale iuramentum, quòd ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſit, vt hic dicit expreſſè: quòd ſi eſſet, nullus propter quemcunque metum iurare debet. quia potius debet quælibet mala pati, quàm malo conſentire. 32. q. 5. ita ne. & ſupra quod met. cau. ſacris. & tale iuramentum quidam appellant aſſertorium[d]. Alia dicuntur promiſſoria, quæ etiam non obligant, vt dicunt, ſi talis ſit metus, qui poſſit cadere in conſtantem virum. de hoc plenius dictum eſt ſupra ne hiis, quæ vi, metuſue cau. ſ. l. Abbas.

Cùm autem ei pecuniam[a], ſicut iurauerunt, perſoluerint: vos ipſum ad reſtituendum[b] quicquid deductis expenſis (vltra ſortem recepiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis: et ſi commonitus non fecerit, in eundem excommunicationis ſententiam reducatis eundem.

¶Idem Senonen. Archiepiſcopo.

¶Si iuramentum per metum extortum ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, ſeruandum eſt: Eccleſia tamen Romana conſueuit à tali iuramento abſoluere.

CAP. VIII.

Si † verò aliquis quenquam grauiſsimo metu ſub religione iuramenti[c], ſuum ius refutare coëgerit, ipſúmque libi retinuerit, quia nos conſulere voluiſti, an alter eorum, vel neuter id habere debeat: Tibi duximus reſpondendum, quòd non eſt tutum, quemlibet contra iuramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ[d]: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra iuramentum proprium[e]: ne auctores periurij[f] videamur. Verùm aliquando in Romana Eccleſia à pluribus prædeceſſoribus noſtris factũ eſt recolitur, quòd Clerici, qui coacti miniſterium Eccleſiæ abiurârunt, de iuramẽto abſolutionis beneficium meruerunt[g]: & ad coercendam iniquitatem eorum, qui Eccleſiaſticos viros ad præſtãdum illud compulerant, permiſſi ſunt[h] in eadem Eccleſia miniſtrare †.

¶Idem Sardinienſibus † Epiſcopis.

¶Monachi, qui pro debito monaſterij iurant ſtare in obſtagio, & fideiuſſores, qui iurauerunt creditorem indemnem ſeruare, iuramẽta ſeruare coguntur.

CAP. IX.

Ex † reſcripto, quod nobis eſt præſentatum, innotuit, Abbatem Tremen. cũ Petro ſuper ſumma octo millium ſolidorum, taliter conueniſſe: *& infrà.* ¶Super hæc prædictus Abbas quoſdam ex Monachis obſides[i] dedit, qui de obſeruãda conuentione iurauerũt, vt ſi ipſi deficerent, alij monachi loco eorum in obſtagio ponerentur. Inſuper

a Neque hæc gloſſula eſt Bernardi, nec habetur in antiquis.

a ¶*Pecuniam.*] ſ. a totam, partem enim recipere non tenetur. ff. de vſur. tutor. §. Lucius. & de actio. emp. Iulianus. §. offerri. & hoc eſt verum, ſi debitor totum confiteatur: aliàs ſecus. & ſic intelligitur. l. ff. ſi cer. peta. quidam exiſtimauerunt.

¶*Gloſſa ſequens obijcit, ponit opin. & tres ſolutiones.*

b ¶*Ad reſtituendum.*] Sed videtur, quòd iſti debitores deberent cadere à iure ſuo, quia dixerunt ſibi ius. ff. quod met. cauſ. extat edictum. arg. C. ad. Sing. de Va. ſi quis in tantam. 16. q. 6. placuit. Dicunt quidam, quòd in cauſis eccleſiaſticis rigor iuris non ſeruatur. ſupra de dolo. & contu. c. 1. & ſupra de iudi. dilecti. arg. Vel non fuit actum ad hoc. ff. ſi quis cau. l. 1. reſp. 1. in fi. ſupra de ordi. cognit. cum dilectus. & infra de excep. c. 1. & quia auctoritate iudicis hoc fecerunt[k]. Vel aliter nihil pertinet ad Papam de poſſeſſione. niſi quantùm ad prohibitionem vſurarum. & periurij, & ideo propter iuramentum præcepit poſſeſſiones reſtituendas ratione peccati. ſ. de iudi. nouit Bernard.

† Cap. 4. eo. & in 1. cõp. ſi poſt eo. p. 17. cap. 1. vide c. ad audientiam ſupra de eo quod me. cau.

b Hæc opin. gl. reprobatur: quia auctoritas amouiſſe ... non excuſatur. l. teſte ... ibi Bart. ff. de acq. poſſeſ.

Si verò aliquis quenquam grauiſsimo metu.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Duximus tibi.* Abbas Sic. lus.

Casvs. Aliquis per metum grauiſsimum compulſus fuit renunciare beneficium ſuum iuramento interpoſito de eodem vlterius non repetendo: & ne ille compulſor retinuit ſibi beneficium illud, quæritur quis illorum debeat beneficium illud habere, an neuter? Reſpondet Papa, quòd non eſt tutum alicui venire cõtra iuramentum ſuum, niſi illud tale ſit, quòd ſeruari poſſit ſine periculo animæ? Papa non vult alicui dare materiam contra iuramentum ſuum veniendi, ne auctor periurij videatur: tamen in Romana eccleſia pluribus Romanis Pont. factum eſt, quòd clerici qui coacti beneficium ſuum abiurarũt de iuramento beneficium abſolutionis meruerunt: & ad coercendam iniquitatem illorum, qui illos iurare compulerant, permiſſi ſunt eadem beneficia obtinere. Nota, quòd iuramentum ſemper eſt ſeruãdum, dummodo in obſeruatione ipſius periculum animæ non vergat. Item nec Papa, nec etiam alius debet eſſe auctor periurij, nec dare alicui materiam peccandi: Item à tali iuramento per metum præſtito quis abſoluitur, ſi petat, & conſtiterit, quòd taliter iurauerit: aliàs non abſolueretur.

c ¶*Iuramenti.*] Scilicet de non repetendo vlteriùs ipſum beneficium: & ſic plana eſt reſponſio domini Papæ.

¶*Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtio quid de temporali.*

d ¶*Salutis æternæ.*] Idem eſt etiam ſi temporalis. 22. q. 4. c. innocent. §. ſic. Ver. quiſquis ergo. in fi. hoc intellige, ſi directè vergat in interitum: ſecundum ſi occaſionaliter, ſeruandum eſt. putà ſi aliquis vltramontanus, ſiue Gallicus iurat ſe moraturum Romæ in Auguſto, occaſione talis iuramenti poſſet vita temporali adimi, ſi tunc Romæ moraretur. Licitum eſt, ſi in deteriorem exitum vergat. 22. q. 4. ſi aliquid. ſ. eo. cum quidam. Alb.

¶*Gloſſ. ſequens arguit, alle. 2. iura, in contrarium alle. 3. ponit duas opi. ſoluit & remittit.*

e ¶*Iuramentum proprium.*] Agit. ex hoc loco, quòd iuramentũ metu extortum ſeruandum eſt, & obligat: & qui illud non ſeruat periurus eſt, dummodo ſeruari poſſit ſine periculo animæ. ſ. quod met. cau. ad audentiam. & 22. q. 4. ſi aliquid. Sed contra. quod met. cau. perlatum. & c. abbas. 15. q. 6. auctoritatem. Baſianus,

e Adde Bar. in l. cum confiteatis. C. de reuo. dona.

pact. ſi vnum. §. pacta. & arg. C. de in diẽ. Vidimus a tollend. l. 2. in fi. Vincentius.

g ¶*Meruerunt.*] De facto ad maiorem cautelam, ſecundùm illos qui dicunt, quòd tale iuramentum non obligat. Secundùm noſtram opinionem dicas, meruerunt in veritate, cùm eſſent obligati, & poſſent ſine periculo animæ ſeruare.

h ¶*Permiſſi ſunt.*] Arg. eſt hic: *in alterius odium cum altero diſpenſandum. arg. 3. q. 5. de accuſatoribus. & 6. q. 3. denique. & 79. d. ſi quis Papa. & 6. q. 1. ſi quis cum militibus in fi.* & hoc facit ex, reſsè pro noſtra opinione. Bern.

Ex reſcripto.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ideoque.*

Casvs. Quidã Abbas pro vtilitate monaſterij certã quãtitatem pecuniæ accepit mutuo à quodã P. & conuentum fuit inter eos, vt certis loco, & tempore ſolueretur dicta pecunia per Abbatem dicto P. & pro hac conuentione obſeruanda quoſdam ex ſuis monachis obſides dedit, qui de obſeruanda conuentione iurauerũt. Itẽ promiſit dictus Abbas, quòd ſi illi monachi dati pro obſidib. aliquo caſu deficerẽt, alios in eorũ loco ſurrogaret: inſuper ſi inde monachi nõ obſeruarent. Abbas dedit fideiuſſores quendam nobilẽ virũ, & eius vxorẽ, qui ſub iureiurando etiam ſe obligauerunt: denique omnibus deficientib. in dicta conuẽtione obſeruanda, iſte P. creditor conqueſtus eſt Papæ: qui mandauit, vt habetur in littera, in Ver. *ideoque mandamus.* Abb. Sic. No. monachos obſides dari poſſe. Item iuramentum ſemper ſeruãdum eſſe dummodo ſine periculo animæ poſſit ſeruari. Itẽ propter debitum alicuius poteſt eius terra interdici.

¶*Gloſ. ſequens obijcit, & contra eo. alleg. & dupliciter ſoluit.*

i ¶*Obſides dedit.*] Voluntate illorum, aliàs detineri non poſſunt. Sed qualiter liberi homines obſides erunt, contra illa iura. C. quæ res pig. ob. no. poſ. quis filios. & ſ. de pig. c. 2. C. de ac. & oblig. contra alienum. & in Auth. vt nulli. iudi. §. quia verò. coll. 9. vbi dicitur, quòd creditores per filios debitorum in pignore recipiunt, cadũt à credito. & aliam tantam quantitatem debitori perſoluere debẽt, & verberibus ſubijci. Sed contra, canon docet obſides dandos. 23. q. 8. vt pridem. & ff. qui teſt. fa. poſ. obſides. & ff. de iur. fi. diuus? Reſpondeo, non tenet obligatio in libero homine, vt ius conſtituatur in eo tanquam in pignore: nec tenet alienatio, niſi in caſu C. de pa. qui fil. diſt. l. 2. nam cum teneat ibi venditio, multò fortius pignoris obligatio, ſed detinetur liber homo qualitercunque, vt fiat quod cõuenit, vt hic factum narrat. Vel non poteſt obligari

† Hinc colliges, valere renunciationem beneficij metu factam. vide quo G. Imolam in c. abbas, de eo quod metus cauſa, & Abbatem in c. 2. & 3. de teſtib. ſpoli. d. iuramentum aſſertorium, quod dicatur, & quæ eius ſpecies, latè proſequitur Dominicus Sotus lib. 8. de iuſt. & iure. q. 1. ar. 7. §. etiam B. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 7.

† Sardin. & Gabilan. Epiſcopis.

† Cap. 5. eo. t. in 1. cõp. Eugen. c. Later. ſub Alex. iij. p. 17. cap. 3. Vide de Romanã in l. ſciendum. ff. de ver. oblig. Gulielmum Benedictum in c. Raynutius p. 1. verbo, teſtamẽtum. ſ. de teſt.

gari pro pecunia, ſed pro pacto iurandæ pacis, vel conſimili. ſ. de arb. c. expoſita.

a ¶ *Monachos.*] Nomine monaſterij, cuius nomine cōtracta fuit obligatio, & ideo compelli debent, vt eam ſeruent, ſicut iurauerũt. ſ. eod. ad noſtram. cũ in ipſius vtilitatem pecunia proceſſerit.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & triplicìter ſoluit.*

† Alias. G. alias, N.

b ¶ *Et vxorẽ.*] Sed quare mandat Papa mulierem iſtam puniri, cùm ſequetur auxilio Velleiani. ff. ad Velleia. l. 1. & 2. & C. ad Velleia. 1. & l. quamuis. potest dici, quòd non punietur, ſi excipiat, quod non potuit fideiubere: vel ipſa forſitan renunciauit beneficio dictarum legum. vel poteſt aliter dici, etiamſi non renunciauit, quòd punietur propter iuramentum, quod ſeruari poteſt ſine periculo animæ. *ſuprà c. prox. & infra eod. tit. cap. cùm contingat.* Bern.

† G.

a *Adde quod mulier renuncians Velleiano poſſit pro debitis incarcerari per Bart. in* l. ſub conditione. ff. de teſt. tutel.

† G.

c ¶ *Inhibeatis.*] Cum ipſi iurauerint eandem conuentionem facere obſeruari, compellendi ſunt ad hoc, ſi per eos ſteterit, quominus obſeruetur: alioquin ſi darent operam, quam poſſunt ad ipſam obſeruandam, non inciderẽt in periurium: quia hoc ſolum videntur iuraſſe ſe facturos, & curaturos: quia ſimpliciter factum alterius iurare non poterant, nec promittere. *ff. de verb. oblig. ſtipulatio iſta in princip. & Inſtitut. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alium* b. *& arg. 31. qu. vlt. c. vlt.*

† Cap. 7. e. tit. in 1. cōpilatione. *Et poſt concil. Laterã. ſub Alex. ãd. 09. p. 17. c. 5. Et de intellectu, V. Corſetum ſing.* 93. litter. E. verbo, Emphyteuta.

b *Sequitur datu rum facturũ, vel quid ſpoponderit, non obligat: vel ſi ſpondeat Tertiũ quinque aureos daturũ* *loan. And.*

ſi fidem dicti Monachi non ſeruarent, Abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiuſſores: qui ſimiliter fidem præſtitiſſe dicuntur. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus tam Abbatem, quàm Monachos a, quàm V. † & vxorem b ipſius monere curetis, vt ſicut iurârunt, eandem conuentionẽ faciant adimpleri, alioquin Abbati, & Monachis ingreſſum interdicatis Eccleſiæ: & in terra præfati V. † & vxoris eiuſdem, vſq; ad dignam ſatisfactionem, inhibeatis c diuina officia celebrari.

¶ Idem Londoñ & Vigoricñ. Epis.

¶ *Periurus eſt, & ab Eccleſia remouendus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum iuramentum.*

CAP. X.

QVerelam † R. Canonici Linconieñ. accepimus, quòd cum V. Clericus ei duos biſontios nomine Eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturum, interpoſito ſacramento firmaſſet per biennium d ab huiuſmodi penſionis ſolutione ceſſauit. ¶ Quoniam igitur non merentur Eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij e irretiti: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. contra iuramentum ſuum non neceſſitate f, ſed voluntate, ab eiuſdem penſionis ſolutione ceſſaſſe †, ipſum à præſcripta Eccleſia remouentes g, eam præfato R. reſtituere minimè differatis.

Lucius iij. Noruicẽh. Epiſcopo.

¶ *Si præſentatus iurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, poſtea contrarium iurat inſtituenti, valet ſecundum, & non primum, tamen ab Eccleſia remouetur.*

CAP. XI.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, cui ſtandum ſit iuramento, cùm clericos Religioſi iuriſiurandi religione conſtringunt ad maiorem ſolito penſionem ſoluendam; vel præſtandum aliquid beneficij præter ſolitam penſionem: cùm autem inſtituuntur ab Epiſcopis, iurant, quod antiquam pẽſionem, & ſolitam non augebunt. ¶ Tuæ igitur conſultationi breuiter † reſpondemus, quòd cùm poſterius iuramentum ratione, & Lateranenſis † concilij auctoritate iuuetur, primo præiudicat h, quod de cupiditate proceſſit. Cæterùm iuſtum eſt, vt Clerici pro periurio i, quod vitare nõ poſſunt, ab Eccleſiis perpetuò excludantur.

g ¶ *Remouentes.*] Sed videtur, quòd iſte non deberet remoueri: quia ciuiliter agebatur, de penſione videlicet: vnde etiam probato crimine ciuiliter deponi nõ debet. *infra de accu. ſuper his. & c. in quaſitionis.* 1. reſponſo nec amittere Eccleſiam. *Arg. contra. ſ. de ord. cog. c.* 2. ſed hæc fortè haberent locum, ſi iſte prælatus eſſet, & ageretur contra eum ciuiliter: ſed ipſe erat conductor, ſiue vicarius, qui certam debebat domino reddere penſionem: vnde probato qualitercunque eũ fraudẽ commiſiſſe, res eſt ei auferenda. *ff. de lege commiſ. l. lege* d. & in modum quaſi denunciationis fuit hæc querela. & de hoc agebatur, vt Eccleſia priuaretur: & qui debitum nõ ſoluit, ad quod iuramento eſt aſtrictus, beneficio ſuo priuatur. *infrà de præs. fideiuſ. peruenit.* ſic & iſte priuari debet Eccleſia, tum quia per biennium canonem nõ ſoluit, tum quia periurus eſt voluntate, non neceſſitate.

† ceſſare.

d *Si fundũ vendo, & trado, eo quod pretium infra terminũ non dederit eo fundũ ſit interpellatus de pretio nõ ſolutio ſi fundus remouet, vendetur potest fructus vel aliquid pretium ampenũ ex ea re emolebat, ſi fefellit.* Ioa. And.

TVa nos.] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Tua igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Monachi; ſeu viri religioſi habẽt aliquando præſentationem in Eccleſiis, à quibus certam percipiunt penſionẽ: cùm ipſi eligũt clericos ad eaſdem Eccleſias, conſtringunt eos iuramẽto, ad maiorem penſionem ſolito perſoluendam, vel præſtandum aliquid præter ſolitam penſionem: cùm verò epiſcopi eos inſtituunt, iurant, quòd penſionem annuam non augebunt: quæritur hic, quòd iuramentum ſit ſeruandum? Reſpõdet Papa, quòd poſterius iuramentum ratione, & auctoritate Laterañ. concilij iuuatur: & ideo primo præiudicat, quod de cupiditate proceſſit: veruntamen iuſtum eſt, vt clerici illi pro periurio, quod vitare non poſſunt, ab Eccleſiis perpetuò remoueantur. Nota, quòd penſio annua augeri non debet. Item ſi quis duo fecit iuramenta, quod maiori iuuatur ratione, eſt obſeruandum. Item temerarium iuramentum repellitur ab Eccleſia.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpilatione. *Et de intellectu, V. Ferdinandum Vaſquium* l. 2. de ſucceſſionum creatio. §. 18.

† *rabirer.*

† Concilij *Latera. ſub Alex. ſy. c. 7.* §. prohibemus, habet ſ. de cenſib. ca. prohibemus.

QVerelam.] Prima pars ponit impetrantis querelam. Secunda dat iudices ibi, *Quoniam.* &c. Abbas Siculus.

CASVS. Gulielmus Clericus promiſit iuramento interpoſito R. clerico Linconieñ ſe ſoluturum annuatim ipſi R. duos Biſantios nomine Eccleſiæ de ſtatera, ſed per biennium in ſolutione penſionis ceſſauit, propter quod dictus R. conqueſtus fuit D. Papæ. Super hoc ſcribit Papa iudicibus dicens, quod non merentur Eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij irretiti: vnde mandat Papa, quatenus ſi conſtiterit dictum G. contra iuramentũ ſuum ceſſaſſe in ſolutione penſionis, non neceſſitate, ſed voluntate, ab ipſa Eccleſia ipſum remoueant, & eam prælato R. reſtituat. Not. quòd periuri Eccleſias regere non debent. Item cũ aliquis ceſſat in ſolutione cenſus per biennium, amittit rei detentionem, & res domino reſtituitur. Item neceſſitas excuſat à periurio.

d ¶ *Per biennium.*] Propter hoc ſolum priuari debuit, etiamſi nõ iuraſſet 10. q. 2. *hoc ius.* & §. *qui rem.* & ſ. *de loca. c. pen. & vlt. & ff. loca. quæro. §. inter locatorem.*

e ¶ *Periurij irretiti.*] Sunt enim infames. *6. q. 1. infames. & c. quicunque.* & *22. q. 5. ſi quis conuictus. & argu. C. de tranſact. ſi quis maior.* & infamibus portæ dignitatis patere non debent. *Cod. de dignita. l. 2. lib. 12. & Cod. de infam. l. vnica. lib. 10. & infra de exceſ. præla. inter dilectos.* nec ampliùs ad teſtimonium admittuntur. *6. q. 1. quicunque. & 22. q. 5. paruuli. & ſuprà de teſti. teſtimonium.*

¶ *Glo. ſeq. not. alleg. primò tria iura ſecundò tres rationes.*

f ¶ *Non neceſſitate.*] Nota, quòd neceſſitas excuſat à periurio. *23. q. 8. ſi nulla ſ. eo. breui.* & *50. d. presbyteros.* quia neceſſitas e legem non habet. *de conſecra. diſt. 1. ſicut & ſuprà de conſue. quanto. ſ. de pign. ſignificante. & de conſe. diſt. 5. diſcipulos. & ſ. de fur. ſi quis per neceſſitatem* & iura ſubueniunt neceſſitate impeditis. *ff. ex quibus cau. ma. non eſt. ff. loca. cùm plures. §. veſtimenta. & ff. ſi quis cau. l. 2. §. 2.* & non dicitur deierare, qui ex iuſta cauſa defert iuramentum. *ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt.* ergo ſi iſte voluntate ceſſauit, meritò priuari debet, cum ſit infamis ſecundum canones: vt dicitur in prox. not.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit & ſoluit.*

e *De difficultate not. ſ. eo. breui. in 1. glo.* Io. And.

¶ *Duæ ſunt hic gloſſ. quarum qualibet dupliciter oſtendit ſui textus locutionem impropriam.*

h ¶ *Primò præiudicat.*] Neutrum tamen obſeruabit, quia de Eccleſia remouetur: & licèt ſecundum non feciſſet, primum ſeruari non debet contrarium iuri. *ſ. de cenſi. prohibemus. & c. grauis. & c. cùm clerici.*

i ¶ *Pro periurio.*] Id eſt, temerario iuramento, non enim habuit iuſtitiam ſecum, & alia e quæ debent in iuramento interuenire. *22. q. 2. animaduertendum. & q. 4. in malis.* ſicut enim in iuramento excepto debet eſſe ius ſuperioris. *ſ. eo. venientes. & c. ad noſtram 2. & ff. ad municip. imperatores. & in conſtit. Frederici de feu. c. vlt.* multò fortius ius canonicum intelligitur eſſe ſaluũ in ipſo iuramento. *ſ. c. veniens. arg. & c. ad noſtram 2. arg. ſuprà de conſtit. quæ in Eccleſiarum. & ff. de pact. iuriſgentium. §. generaliter.* ſi verò quis falſum iurat ignoranter, credens verum eſſe, quod iurat, nullum eſt peccatum. *22. q. 2. homines falſum iurant.* In primo exemplo periurium eſt tranſgreſſio iuramenti: quod ſi licitum eſt, peccat mortaliter tranſgrediendo. *ſ. c. ſi verò. & c. querelam.* ſi eſt illicitũ, ita vt eius obſeruatio vergat in diſpendiũ ſalutis æternæ, nõ peccat cõtrauenĩedo f, ſed peccauit iurando. *22. q. 4. c. 1. & 2. & 3.* Itẽ periuriũ quinque dicitur indiſcretum iuramentũ: iſtud ex deliberatione, vel propoſito factũ, mortale peccatum eſt. *ſ. eo. ſicut ex litteris. 22 q. 4. quæ ſacramento.* Si verò quis iurat iocoſa leuitate, vel incautè: veniale eſt peccatum. *25. d. c. vnum orarium. §. criminis.* alias, ea demum.

ADDITIO. Vnde verſus: *Si iuramentum licitum vis dicere, cerne, Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando.*

e *Quæ debeant in iuramento interuenire, ſeu quales comites habeat, tradit B. Thomas. 2. 2. p. 89. ar. 3. & Soto l. 8. de iuſt. & iure q. 1. ar. 3.*

f *Et ſic non eſt perplexus.* Ioan. And.

Cùm

CVm quidam.] Sunt duo dicta, quæ per ſe patent vt in rubro. Secundum ibi, *Illi verò*. Abb. Siculus.

CASVS Quidam Epi de Sardinia receperunt à quibuſdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem, & iurauerunt illam ad certum terminum perſoluere: quod facere cōtempſerunt: quæritur, quid ſit iſtis Epiſcopis faciendum, pro eo q; contra iuramentū venerunt? Reſpōdet Papa, quòd in ipſos tantò grauiùs eſt vindicandū, quantò maiori dignitate præcellunt, & quia eorum exemplo alij ad ſimilia prouocantur.

¶Glo. ſeq. all. pro concor. 6. cano. & duas decre. pro contrariis 4. cano. & duas leges, & ſoluit.

a ¶*Dignitate*.] Sic patet a, quòd dignitas delinquentis aggrauat peccatum. 40. d. *homo Chriſtianus*. & 11. q. 3. *præcipuè*. & 50. *diſt. quia ſanctitas tua*. & 19. *d. nulli fas*. 32. q. 5. q. *verò deriſ* 25. q. 1. *nulli fas*. & ī. *de hære. excommunicamus*. §. *credentes*. & ī *de homi. ſicut dignum*. 1. *reſponſo*. *Arg. contra* C. *Vt nemo priu*. 2. & 24. q. 1. *quia contra pacem*. & 17 q. 4. *nullus clericorum*. & 35. d. *ante omnia*. 45 d. *cum beatus*. & ff *de pœ. aut facta* §. *perſona*. Sol. contrarietas iſta ita debet intelligi: nam in quantitate contemptus, metitur Deus quantitatem reatus: quantum enim infringitur iuſtitia, tantùm amat. 7. q. 1. c. *aduerſitas*. §. *cùm verò*. ergo à ſimili quantùm contemnit, tantùm peccat. *arg.* 11. q. 3. § *cùm ergo. in fi.* quantò verò quis maior eſt, ſiue in maiori dignitate, tantò magis præſumitur peccare, & contemnere. vnde quod dicitur, dignitas delinquentis aggrauat peccatum, melius diceretur, aggrauat peccantem: quia præſumitur, quòd plus contemnat, vnde ratione præſumptionis tantùm maior pœnitentia illi imponitur, quia eccleſia neſcit conſcientiam illius: tamen poteſt eſſe, quòd plus contemnere aliquis ruſticus, quam magnus prælatus. vnde Ouid. *Peius adultero, turpis adulter obeſt*. & ſic intellige primam rubricam. In pecuniaria pœna plus puniuntur maiores quàm minores, nobiles quàm ignobiles. in pœna corporali ſæpe puniuntur minores, & parcitur maioribus. 35. *d. ante omnia*. & ſic intelliguntur contraria.

† Cap. 11. e. tit. in 1. compil. *Et quibus reſpectis bus pœna augeatur, vel minuatur*, V. Socinum conſil. 257. *incip.* præſens cōſultatio.

a *De materia huius gloſſa*, V. *latè per Andream Tiraquellum* tract. de pœ. téperan. aut remitten. cauſa 31. *adde Simā* cā cath. Inſt. tit. 46. & *Conradum Brunū* lib. 5. *de ſeditio. cap.* 4.

† *Vide Soto* lib. 8. de iuſt. & iure. q. 1. art. 7.

† Cap. 3. eo. t. in 2. cōpil. *Vide Romanum*. ſing. 524. *incip.* volo commentar. & *Decium*, & *Cagnolum* in l. quicquid calore. ff. de reg. iur.

¶Vrbanus iij. Archiepiſcopo Piſan.

¶*Epiſcopi de periurio grauiùs, quā alij ſunt puniendi. Hoc dicit.*

CAP. XII.

CVm † quidam: *& infrà*. Cōſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd in Epiſcopos, qui ſuum tranſgreſſi ſunt iuramentum, eſt tantò grauius vindicandum, quantò maiori præeminēt dignitate[a], & eorum exemplo faciliùs alij poterunt ad ſimilia prouocari.

¶*Illicitum eſt iuramentum de non præbendo ſubſidium cōiuncto b. d.*

¶Illi † verò, qui iurant non loqui patri, vel matri, ſorori, vel fratri, aut eius humanitatis ſubſidium non exhibere: abſoluendi[b] ſunt ab illius obſeruantia iuramenti, cùm illicitum ſit, & contrarium rationi: iniuncta tamen eis, de hoc quod malè iurauerant, pœnitentia[c] competenti.

¶Idem.

¶*Non valet iuramentum Monachi clauſtrum abiurantis: & ſibi de hoc grauis pœnitentia imponitur.*

CAP. XII.

SIcut † ex litteris tuæ diſcretionis cognouimus: R. Prior monaſterij tui, iracundiæ calore ſuccenſus, iuramento firmauit, quòd in clauſtro eiuſdem monaſterij, quo ſe vinculo profeſſionis aſtrinxit, non eſſet cum G. Monacho vlteriùs moraturus[d]: *& infrà*. ¶Reſpondemus, quòd non licuit Monacho ſupradicto temerarium †[e] iuramentum facere, maximè cùm fidem profeſsionis frangeret[f], & ſtabilitatis ſuæ propoſitum euacuaret. ¶Ideóque circa eum tua ſolicitudo prouideat, quòd talis ei pœnitentia iniungatur, vt alius quilibet exemplo eius deterritus, ſimile aliquid facere pertimeſcat[g]: ipſe verò in clauſtro, quòd licitè abiurare non potuit, cùm ſtabilitate perpetua, ſuam pœnitentiam[h] exequatur.

¶ILLI VERO Quidam iurauerunt non loqui patri, vel matri, ſorori, vel fratri, nec aliquod ſubſidium impertiri eiſdem. Dicitur, quòd iſti ab iſto illicito iuramento ſunt abſoluendi, iniuncta eis pœnitentia, pro eo quod malè iurarunt. No. quòd plus debēt puniri maiores, quam minores. Item factum maiorum trahitur à minoribus in exemplum. Item iuramentum illicitum nō obligat, & ad cautelam à tali iuramento quis abſoluitur.

b ¶*Abſoluendi*.] Ad cautelā ſic 22. q. 1. *inter cætera* cū iuramētū nō ſit vinculū iniquitatis, vt ibi, & ī *eo quanto*. &c. Quintauallis.

c ¶*Pœnitentia*.] Vnius anni 22. q. 5. *qui ſacramenta*.

SIcut ex litteris.] Cōis diuiſio. Secūda ibi, *Reſpondemus*. Abbas.

CASVS Prior cuiuſdam monaſterij iracundiæ calore commotus iurauit, q; in clauſtro eiuſdem monaſterij, in quo profeſſionem fecit, de cætero cum G monacho nō moraretur: Abbas ſuus dubitauit ſuper hoc, conſuluit Papam. Et ipſe reſpondet, q; non licuit illi monacho temerarium facere iuramentum contra fidem ſuæ profeſſionis, & ſuæ ſtabilitatis propoſitum. Vnde mandat eidem Abbati, vt talem pœnitentiam ſibi iniungat, quòd alij illius exemplo deterriti ſimilia pertimeſcant, & in clauſtro, quòd abiurare non potuit, ſtabilitate perpetua ſuam pœnitentiam agat. Nota, quòd temerarium iuramentum non eſt ſeruandum. Item iuramentum contra profeſſionem, & ſtabilitatem promiſſum, non tenet. Item pœna vnius debet eſſe metus multorum.

d ¶*Moraturus*.] Vbi verò ſe deuouit, ſemper debet manere. 16. q. 1. *qui verò*. & ideo malè iurauit.

e ¶*Temerarium*.] Immo nec licitum, ſine licentia ſuperioris. 12. q. 1. *non dicatis*. 20. q. 4. *monacho*. ī. *de ſtat. mona. cū. ſin fin.* & ī. *de Sētum* li. 8. *poſtu. ex parte*. & 6. q. de uſt. & 1. *monachi*. Et clericus 7. iure. q. 1. ar. non debet abiurare ec 7. *vbi Eccleſiam* ſine licentia *ſuperioris*. *infra de re- nunciatione. Admonet. n. iuram. & infra de regu. Et tu obliger. cēt.*

† *Vide* D. *Th.* 2. 2. q. 19. ar. 7.

f ¶*Frangeret*.] Seruando iuramentum.

g ¶*Pertimeſcat*.] Quia pœna vnius debet eſſe metus alterius. 2. q. 7. *quapropter*. C. *ad l. Iul. ro. l.* 1. & *ff. de pœ. l. capitalium*. §. *famoſos*. & *ſupra. de tranſac. c.* 1. *in fin.*

h ¶*Pœnitentiam*.] De illicito & temerario iuramento pœnitentia debet imponi. *ſup. c. prox.* & contra tale iuramentum ſalubriter veniendum eſt. 13. *diſt. cap.* 1. & 2. 22. *quæſt.* 4. *per totum*.

¶Clemens iij.

¶*Vaſallus qui iurauit Prælato, ſucceſſoribus iurare non cogitur.*

CAP. XIV.

VEritatis † amica ſimplicitas[i]: *& infrà*. ¶Reſpondemus, vt hæredes tui, qui nobis, vel alicui ſucceſſorum noſtrorum iurauerunt, aliis iurare minimè compellantur[k]: catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagij †, & fidelitatis puritatem nihilominus ac ſi iuraſſent, omni tempore teneantur abſque tergiuerſatione aliqua fideliter obſeruare.

¶Cæleſtinus iij.

¶*A iuramento per metum extorto Eccleſia ſolet abſoluere: & eius tranſgreſſores vt peccantes mortaliter non puniuntur.*

† Cap. 5. e. t. in 2. cōp. *Et de intellectu*, V. *Conarruuiam in c. quamuis* in 1. p. rele. §. 5. de pact. lib. 6.

† *Abbas* v. *hominij*, & *fidelitatis puritatem*, &c.

b *Hic caſus Bernardi eſt*, & *in antiquis exemplarib. reperitur.*

VEritatis amica.] ¶In prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Reſpondemus*. Abbas.

CASVS. b Clemens Papa iij indulſit Gulielmo Reg. Siciliæ, vt ipſe non teneretur ſibi præſtare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tamen q; ex hoc non fieret ſibi, vel ſucceſſoribus ſuis præiudicium, quò minus hæredes ſui ſibi, & ſucceſſoribus ſuis fidelitatem facere tenerentur: ſuper iſta indulgentia qō mota fuit in præſentia regis, vtrum ſinguli hæredes regis ſingulis ſucceſſoribus Clementis præſtare deberent fidelitatem: tunc duo Cardinales qui erāt ibi legati Apoſtolicæ ſedis, illam indulgentiam ſic fuerunt interpretati q; hæredes ipſius Regis tenebantur iurare fidelitatem D. Papæ Clemēti, & ſucceſſoribus ſuis quo præſtito aliis poſtmodū iurare minimè cōpelluntur: poſtmodū conſultus fuit Papa ſuper illa interpretatione, & ipſe reſpōdet, q; non vult recedere ab illa interpretatione, vt hæredes ſui, poſtquā ſic iurauerant, ſucceſſoribus iurare nō cōpellātur: tñ ita tenentur eis ſeruare fidelitatem, ac ſi iuraſſent. Hac formam iurādi habuiſti. ī. *eod. ego N.* & colligitur ex antiqua decr. B. r. Not. q; iuramentum fidelitatis tranſit ad ſucceſſores: quia hoc actum fuit expreſsè. Item licèt vaſallus non iuret fidelitatē ſucceſſoribus dñi, tenetur tamen eis eſſe fidelis, ac ſi iuraſſet.

i ¶*Simplicitas*.] Fides enim veritatis, verborum adminicula non requirit C. *Vt ab hæred. ab l.* 1. ſic ergo commēdatur ſimplicitas[c] ī *de ſum. Trini. c.* 1. *in prin.* & 3. q. 9. *pura* & ī. *de iudi. paſtoralis*.

¶*Gloſſa ſequens obijcit & dupliciter ſoluit.*

k ¶*Compellantur*.] Sed[d] contra videtur: libertus eccleſiæ cuilibet ſucceſſori tenetur profeſſionem facere infra annum. 12. q. 2. *ſæpe*. & c. *longinquitate*: & feudatarius inueſtituram petere debet à domino infra annum: vt in *conſtit. Friderici de feu.* §. *præterea*. Poteſt dici, quòd hic fuit ſpecialis indulgentia. Vel dicas veriùs, quòd iurare ſucceſſoribus poteſt, ſi vult, ſed non debet compelli, ſi iurauit ſub hac forma: Ego iuro tibi fidelitatem, & ſucceſſoribus tuis catholicis ex quo ſemel iuratum eſt ſub hac forma, non debet ampliùs iurare, quia iſtud iuramentum perpetuum eſt quoad illum, qui iurauit, & ita tenetur ſucceſſoribus, ſicut illi, cui iurauit.

c *Quod intelligas*, vt *not.* 16. q. 1. ſi cupis. *Io. And.*

d *De materia huius gloſſa*, V. *Baldum in* l. 1. C. de fru. & lit. ex. en. & in l. 2. Cod. plus val. quod agit. *Paulum de Caſtro* cōſil. 65. & 307.

V*Erum in ea.*]Prima pars ponit quęſtionem, & ipſius reſpōſionē. Secūda reſponſionis illationem ibi *Cæterum*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iurauerunt inuiti, & compulſi pro vita, & rebus ſuis ſeruandis: quærebatur an iſti indigeant abſolutione, an ipſo iure ſint abſoluti? Rñdet Papa, quod nihil dicit hic aliud, quàm anteceſſores ſui dixerint, q taliter iurantes abſoluerunt: veruntamen vt auferatur materia peierandi, non eſt eis dicendum, vt iuramenta non ſeruent: ſed ſi ea non ſeruauerint, non ſunt propter hoc tanquam pro mortali crimine puniendi tanquā pro directo periurio. Not. quòd iuramentum metu extortum eſt obligatorium, ex quo aliqui à tali abſoluuntur. Item ſi quis tale iuramētum non ſeruat, debet puniri non tanquam pro directo periurio, & volūtario. Item tranſgreſſio huius iuramenti non dicitur ſimpliciter mortale peccatū. Itē met' iuſtus pœnā attenuat. Ber.

† Cap. 6. eo. t. in 2. cōpil.

† periurandi.

CAP. XV.

VErùm† in ea quęſtione quę quinto loco ponitur, an à ſacramenti vincolo abſoluantur[a], qui illud inuiti [b] pro vita, & rebus ſeruandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quàm quod anteceſſores [c] noſtri Romani Pōtifices arbitrati fuiſſe noſcuntur: quia tales à iuramenti nexibus abſoluerunt [d]. ¶Cæterùm vt agatur conſultiùs, & auferatur materia deierandi†, non eis ita expreſsè dicatur, vt iuramenta non ſeruent [e]: ſed ſi non ea attēderint, non ob hoc ſunt tanquā pro mortali [f] crimine puniendi.

a ¶*Abſoluantur.*] Id eſt, abſolutione indigeant, an ipſo iure ſint abſoluti.

b ¶*Inuiti.*]Per talem, ſcilicet metū, qui poſſit cadere in conſtantem virum. ſ. *quod met. cauſ. ad audientiā. & ff. quod met. cauſ. metum autem*, aliàs ſi ſpōte iuraſſent, vel per vanum metum, non abſoluerētur à iuramento, immò illud neceſſe haberent ſeruare. ſ. *de reſti. ſpo. accepta. & c. feliciter. & ff. quod met. cau. metum autem.* quia contra vanum metum non auditur aliquis.

† Cap. 1. eo. t. in 3. cōpil.

† Maurieñ.

c ¶*Anteceſſores.*] Scilicet Gelaſi', Gregorius, & Vrbanus, 15. q. 6. *autoritatem*. & in *c. nos ſanctorum iuratos*. Et Alex. ſ. *eod. ſi Verò.*

¶Gloſſa ſeq. ponit duas lecturas.

¶Innocentius iij. H S. & M. ciuibus Venetis.

¶*Si is, cuius mandato ſtare iuraui, aliquid mihi præcipit contra iuramentum per me prius licitè factum, illud ſeruare non teneor. Hoc dicit inhærendo verbis litteræ.*

CAP. XIV.

VEniens † ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quòd olim cum M. Maurieñ. † alternatim conuitia inferendo certauit: propter quod cùm graues inimicitias incurriſſet, quidam, qui partis vtriuſque amatores extiterant, ſuggeſſerunt prædicto A. vt in ſatisfactione iniuriarum veſtro iuraret obedire mandato [g]. Cúmque † idem non crederet ſe tale quid commiſiſſe, propter quod ei aliquod graue de-

† In aliquot antiquis ita. Cúmque idem A. nō credens ſe tale quid commiſiſſe, &c.

d ¶*Abſoluerunt.*]Quidam expoſuerunt de facto: quia ipſo iure non tenebantur, ſi iuſto metu iurarunt. Non verò propriè intelligimus vt dictum eſt ſ. *eodem. ſi Verò. & ſuprà quod met. cau. cap. Abbas.*

e ¶*Non ſeruent.*]Id eſt, quod ad ea obſeruanda non ſunt adſtricti: quia tenent illa ſeruare, dummodo ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſint. ſ. *eo. ſi Verò.* veruntamen ſi illa non ſeruant, non ſunt puniendi tanquam pro directo periurio, & ita metus culpam attenuat: ſi iuramentum non ſeruant.

f ¶*Mortali.*]Arg. eſt hic, quod iuramentum metu extortum parum obligat. ſ. *quod metus cau. perlatum. &c. Abbas.* vbi plenè de hoc. & ſ. *de reſtitu. ſpo. feliciter*, & hoc dicitur ſ. *eo. ſi Vero.*

V*Eniens.*]In prima parte ponitur querela impetrantis. In ſecunda prouiſio ibi, *Verùm*. Abbas.

CASVS. Quidam Venetus nomine Alanus habuit verba cum M. Maurin conuitia inter ſe inferēdo, ꝑp quod ille A. graues inimicitias dicitur incurriſſe. Quidā amici vtriuſq; partis volentes eos reducere ad concordiam, ſuggeſſerunt illi A. vt in ſatisfactione iniuriarum iuraret ſtare mandatis H. & S. M. conſanguineorum ipſius M. ille non credens ſe tale quid feciſſe, ꝑp quod aliquid graue deberet ſibi imponi, iurauit ſtare mandatis illorum: ipſi ꝑceperunt ei ſub debito iuramenti, quod nunquam curiā Ducis intraret, niſi qñ omnes generaliter vocarentur. Iſte recepto tam iniquo mandato, acceſſit ad Papam, exponens ſibi prædicta, adiiciens quod erat conſiliarius ducis, & pluribus Eccleſiis, quarū erat aduocatus, iuramēto tenebatur in iure ſuo adeſſe, & nullo modo taliter iuraſſet, ſi mandatū contrariū ſibi ꝑſciuiſſet. Vnde ſuper hoc ſcribit Papa illis tribus ciuibus Venetis, dicens quod ipſe ſuper hoc ſcribit Patriarchæ Gradeñ. ſi mandatum illud priori iuramento licitè facto repugnet, ipſum auctoritate Papæ denunciet non ſeruandū. Nota quod cū aliquis alicui ſimpliciter iurat, mādatum debet eſſe idoneum, non iniquum, vt hic patet, aliàs relaxatur mandatum. Item iuramentum contrariū alij iuramento licitè facto, ſeruandum non eſt.

beret imponi, iuramentúmque† illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub iuramenti debito præcepiſtis, vt nunquam curiam Ducis intraret, niſi cùm omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur: *& infrà*. ¶Verùm quia idem A. qui dicti Ducis eſt Cōſiliarius, & in iure ſuo multis Eccleſiis, quarum eſt Aduocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter iurauiſſet, ſi mandatum illud ſibi contrariū præſciuiſſet [h]: noueritis nos Patriarchæ Gradeñ. mandaſſe, vt ſi mandatum priori iuramento licitè facto repugnet [i], ipſum auctoritate noſtra denunciet nō ſeruandum †.

† De multis clauſulis, quæ intelliguntur in iuramento, ſ. plenè per Romanum, & Iaſonem in l. vlt. ff. qui ſatiſd. cogan. & per Baldū in l. vlt. C. de non nu. pec. & per Aretinum in §. æquè. Inſtit. de excep.

¶*Gloſſa ſequens exponit, obiicit, & ſoluit.*

g ¶*Mandato*] idoneo, ſcilicet ſic fuit exaudiendum. ſ. *de elec. cauſam quæ. & ſ. de reſcrip. cum adeo. & ff. de op. liber. ſi libertus.* ī. *eo. Quintauallis.* Iniquæ tamen ſententiæ arbitri ſtandum eſt. *ff. de arb. l. 3. & l. diem § ſtari.* dum tamen dolus abſit. *C. de arbit. l. 3. ff. de arbit. non diſtinguemus. § cum quidam & Inſt. mandati. § illud.* Quare ergo non ſtatuit huic mandato? Reſpōdeo, iſti non fuerunt arbitri, ſed fuerunt arbitratores, ſiue amicabiles cōpoſitores, vt boni viri, vnde ſi malè arbitrentur, ſiue iniquè componant, eorum dictum reducendum eſt ad arbitrium boni viri. *ff. pro ſoc. ſi ſocietatem.* ADDITIO. Vel dic, quod iſti fuerunt arbitri in re ſua: quod eis non licuit. *ff. de ar. l. pe. ſicuti nec iudex. de iudic. l. Iulianus. & C. ne quis in ſua cauſa ius ſibi di. l. Vnica.*

† Obſeruandum.

¶Idem magiſtro Apollinari.

¶*Qui iurauit Eccleſiam defendere, & requiſitus ſine iuſta cauſa recuſat, periurus eſt, nec eum defendit appellatio.*

CAP. XVII.

BReui † ſciſcitatus es quæſtione, vtrùm ille, qui iurat alicuius Eccleſiæ ſeruare, ac pro poſſe defendere iuramento tenetur, ſi neceſſitate imminente ſuper hoc ſub iuramenti debito requiſitus duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. ¶Reſpondimus, quòd in hoc articulo appellantem à periculo talis appellatio non excuſat, immò (niſi difficultas [k] exiſtat propter

† Cap. 2. eo. t. in 3. cōp. Et de materia, videlicet qualiter difficultas excuſet à periurio, vide Felinum in ca. quæ in Eccleſiarum, ſ. de conſtit. & Alexā. cōſ. 192. incip. perſpectis in 1. volum.

¶*Gloſſ. ſeq. arguit, ſignat contrarium, & remittit, quærit & ſoluit.*

h ¶*Præſciuiſſet.*] *Arg. iuramenta ſecundum intentionem iurantis fore interpretanda 22. q. 5. humanæ aures. arg. cōtra 22. q. 5. quacunque arte. & ca. ecce.* de hoc dicitur ī *de ſpon. ex litteris.* Sed nunquid potuit ei præcipere, vt cederet bonis, vel vt ei daret bona ſua? Non, quia iuramentum non extenditur ad illa, de quibus non eſt cogitatum. ī. *eo. Quintauallis.* ī. *de deci. ex multiplici. arg.* ſ. *de reſtit. ſpolia. audita. 22. q. 2. ne quis arbitretur. ff. de tranſact. cum Aquiliana. ff. de pign. obligatione ff. de pec. peculij. & C. quæ res pign. ob. poſ. l. 1.* Et ciuili modo intelligendum fuit iuramentum, vt dictum eſt in prima notula. *ff. de ſeruitu. ſi cui ff. de rit. nu. poſtquam.* Sic & liberta ſi iurauit non nubere, de illicitis nuptiis intelligendū eſt. *ff. de iure patro. adigere. § Vlt.*

i ¶*Repugnet.*] Et ſic vī, quòd ſi mandatum non repugnet priori iuramento, iuramentū ſit ſeruandum. cum poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. ſ. *eo. ſi Verò.* quod verum eſt, tñ ſi enormem læſionem in rebus temporalibus pateretur, obtinebit relaxationem iuramenti, ſ. *quod metus cau. abbas. & 22. q. 4. c. innocens. §. illicitum.* vltra medium. *Ver. quiſquis ergo, &c.*

B*Reui.*]Communis diuiſio Secunda ibi, *Reſpondemus*. Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit defendere, ac ſeruare pro poſſe ſuo iura alicuius Eccleſiæ. Eccleſia requirit ipſum neceſſitate imminente ſub debito iuramenti: ipſe appellat: quæritur, vtrum incurrat periurium, ſi Eccleſiam non defendit, an prætextu appellationis à periurio excuſetur? Reſpondet Papa, quòd in hoc articulo appellatio non excuſat illum à periurio, immò periurij reatum incurrit: niſi difficultas, ſiue neceſſitas ipſum excuſet, propter quam non poſſit Eccleſiæ ſubuenire. Not. quod appellatio fruſtratoria nō excuſat aliquem ab eo, quod facere tenetur. Item neceſſitas, ſiue impoſſibilitas excuſat à periurio.

k ¶*Difficultas.*]Et ita difficultas excuſat à periurio, vt ſ. *eo. Ego N. ſic & neceſſitas.* ī. *eo. querela. ff. qui ſatiſd. cogātur. l. Vlt. arg. ff. de oper.*

oper. liber. ff. libertus. ff. quarum re. actio non datur. l. §. qua onerandæ. licèt non excuſet à pœna conuentionali: *ff. de verb. oblig. l. continuus. alias §. illud quoque.*

¶*Glo. ſeq. quærit arg. pro, & contra ponit tres caſus, quib. aduocatus non iuuat eccleſiam.*

a ¶*Requiſitus.*] Sed nunquid tenetur Eccleſiam iuuare non requiſitus? Videtur, quod ſic. 93. *diſt. ſi inimicus. Arg. contra. ff. quorum lega. l. 1. §. 1.* & *arg. huius litera* a. Si verò eccleſia non ſeruauit ei fidem in ſuis neceſſitatibus, nec ipſe [b] tenetur ipſam iuuare. 22. *q. 5. de forma. ſuprà eo. peruenit.* 2. vel ſi eccleſia ſubtraxit ei ſalarium ſuum conſuetum. *ff. loca. quaro. ſuprà inter locatorem.* vel ſi remordet eum conſcientia, quod habeat malam cauſam. 11. *q. 3. qui dicitur.* nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum ſuum. *Cod. de iudi. rem non nouam. §. patroni cauſarum.* Sed ipſe licèt teneatur ſequi conſcientiam ſuam, eccleſia tamen habebit eum pro peiuro. *ſuprà de reſtitu. ſpol. litteras. & infra de ſenten. excom. inquiſitione.*

a *De hoc in Spec.* de aduocato. §. 1. ver. ſed nunquid is, qui iurauit.

† *Hic fuit Petrus ſecundus, qui regnauit anno* . . . 1203. *& Ioannem Veſæũ c.* 18. annalium Hiſpaniæ, *& Taraphiam l.* 1. de regib. Hiſpaniæ.

b *Hoc ſano modo accipias.*

† Cap. 4. e. tit. 3. cōpil. *Et de materia abſolutionis à iuramento, & Felinum in c.* 2. *j.* de ſpō ſal. *adde Cardinalem* in clement. 1. §. nō autē. de iureiur. *& B. Thomam* 2. 2. q. 89. ar. 9.

† *In codice Barbatia ſtatim quod egeras inde ſcretè cupiens, &c.*

quam requiſitus[a] non poſſit Eccleſiæ ſubuenire) culpa periurij potiùs irritetur.

¶Idem illuſtri Regi† Aragoniæ.

¶*Iurans ſcienter illicitum, non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſeruare. Si verò iurauit ignoranter, debet illud obſeruare, ſi aliquo licito modo eſt obſeruabile. Si autem iurauit licitū, quod putabat illicitum, debet obſeruare iuramentum: ſed de animo deprauato aget pœnitentiam.*

CAP. XVIII.

QVantò † perſonam tuam: *& infrà.* ¶Quidam Conſiliarij tui (immò potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares irrequiſito aſſenſu populi, vſque ad certum tempus, patris tui cōſeruare monetā, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pōdere defraudata [b]. Cū autē adeo ſit diminuta, & minoris valoris effecta, quòd graue propter hoc ſcandalum in populo generatur, tu † quod egeras indiſcretè cupiens reuocare, ac neceſſitati populi ſatisfacere, ab obſeruatione iuramenti prædicti poſtulaſti ſuppliciter à nobis abſolui [c]. ¶Super quo diligens indagator potuiſſet facilè intueri, quòd non tā erat abſolutio neceſſaria, quā interpretatio requirenda: quoniam cum iuramētū feciſti, monetam aut falſam, aut legitimā eſſe credebas. Si falſam, iuramētum fuerat illicitū, & nullatenus obſeruandū, & pro eo eſſet tibi pœnitentia iniungenda: cū iuramentum nō vt eſſet iniquitatis[d] vinculum, fuerit inſtitutum. ¶Si verò legitimā eſſe credebas, iuramentum licitum fuit, & vſquequaque ſeruandum. Et vt irreprehenſibiliter obſeruetur, conſulimus, & mandamus, vt reprobata moneta, quę à legitimo pondere fuerat defraudata, alia ſub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, ſecundùm eum ſtatum, quem tempore patris [e] tui habuit meliorem: ita quòd antiqua moneta, quę ab illo ſtatu falſata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & diſpendium vitari poterit, & iuramentum ſeruari [f].

¶Veruntamen ſi monetam ipſam in præſtatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua ſuper hoc conſcientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionem [g] iniunctam tibi pro illicito iuramento ſtudeas adimplere.

QVantò.] Princeps qui iurauit certam ſeruare monetam ſi ſciebat illam legitimo pondere fraudatam, pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitum, & ideo non ſeruandum. Si verò ignorabat, tunc iuramentum ſeruat. ſi illam facit reſtaurari ſic communiter ſummatur. Primò ponitur cōſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Super quo.* In qua tria membra diſtinguit. Secundum ibi, *Si verò.* Tertium ibi, *Veruntamen.* Abbas.

C A S V S. Quidam conſiliarij, Regis Aragonum, immò potiùs deceptores, induxerunt ipſum vt iuraret irrequiſito aſſenſu populi, vſque ad certum tempus, patris ſui conſeruare monetam, quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta, ita quòd graue ſcandalum in populo ortum erat. Hoc intellecto Rex, quòd indiſcretè fecerat, reuocare volebat, & ſatisfacere populo: vnde petiit abſolui ab huiuſmodi iuramento. Papa ſcribit eidem dicens, quòd in caſu iſto non tam eſt abſolutio neceſſaria, quàm interpretatio adhibenda: cùm enim iuramentum illud fecit, aut credebat monetam illam falſam eſſe, aut legitimam: ſi falſam, iuramentum fuit illicitum, & ideo non ſeruandum, & pro eo debet illi pœnitentia indici: ſi verò credebat legitimam, iuramentum licitum fuit, & ideo ſeruandum. & Papa conſuluit illi, vt moneta illa reprobata, quæ diminuta fuerat à legitimo pondere, alia moneta cudatur nomine patris ſui, & illam reducat ad legitimum ſtatum, quem habuit tempore patris ſui meliorem: & ſic iuramentum ſeruabit: veruntamen ſi credebat monetam diminutam, quando iuramentum illud præſtitit, & ſua eum conſcientia remordet, confiteatur peccatum ſuum, & pro illicito iuramento pœnitentiam agit. Nota, quòd iuramentum aliquando recipit interpretationem, vt hic patet, & quòd aliquando requirit abſolutionem. Item iuramentum non eſt vinculum iniquitatis, ſed ad licita, & honeſta ſemper debet referri. Item iuramentum illicitum non eſt ſeruandum.

¶*Glo. ſeq. tractat de triplici falſario moneta, & ponit circa illud crimen tria ſpecialia.*

b ¶*Defraudata.*] Qui enim falſat monetam principis exuritur. *C. de fal. mone. l. 2.* Qui autem falſat monetam ciuitatis, punitur capite. *C. eo. l. 1.* Sed ille, qui nummos radit, vel tingit, ſi liber eſt, damnatur ad beſtias: ſi ſeruus vltimo ſupplicio punitur. *ff. ad l. Cornel. de fal. quicunque.* & ſunt hæc tria ſpecialia: quia quilibet tenetur ad accuſationem huius criminis. Item quia condemnatus non appellat. Item quod punitur ille, in cuius domo falſa moneta cuditur, licèt illud ignoret. *Cod. de falſ. mone. l. 1.*

c *De falſatoribus monetarum, & eorum pœna, &* extrauagantem Pij Papę V. *quæ incipit: Cum nihil magis. & Iulium Clarū l.* 5. ſent. §. falſum. *& Couarruuiā* in tract. de collatione veterū numiſmatum. c. 8.

¶*Glo. ſeq. recit. per q. an Papa poſſit abſoluere à iuramento: ponit opin. Hu. item Lau. & Tanc.*

c ¶*Abſolui.*] Abſoluere poteſt Papa quemlibet à ſacramento ex iuſta cauſa: puta propter ſcandalum intolerabile, vel ſi malum exemplum progeretur in multos, clauę tamen diſcretionis præcedente. H. tamen hoc negabat: & omnia iura, quæ dicunt, vel innuunt Papam poſſe abſoluere à iuramento, intelligebat de illicito: quia in his, quæ ſunt de iure naturali, vt in voto & iuramento, Papa nō diſpenſat. *arg. ad hanc opi. j. eod. c. & ſi Chriſtus.* vbi dicitur redde domino iuramenta tua. quaſi ſimilem interpretationem habes. *j. eo. petitio. & j. de vo. magna.* vbi dicitur: *Vouete, & reddite. j. de ſta. re. cùm ad monaſterium. in fin.* Lau. contradicebat. T. dicit, quòd ex cauſa iuſta poteſt quemlibet abſoluere. 15. q. 6. *auctoritatem.* & diſpenſare poteſt in voto, & illud commutare in aliud, quod magis ſit Deo acceptum *j. de voto. magna. ca. 1. & c. quod ſuper his. & c. ex multa* & in iuramento etiam ex eiſdem cauſis poteſt diſpenſare. Vbi verò aliquis vouet, vel iurat, & illa licitè vel honeſtè ſeruari poſſunt, nec ſubeſt cauſa, Papa illa immutare non poteſt. & ſic intelligebat H. & in hoc alij non diſcordant. Et ſic etiam intelliguntur illa verba, Vouete, & reddite domino iuramenta veſtra. & eſt *arg. ad prædict.* 25. *q.* 1. §. *Glo. ver. ipſi namque ſoli, &c. & ff. de vulg. & pupil. ſubſtitutio. ex facto.* Hic vero non fuit neceſſaria abſolutio, ſed interpretatio ſecundum quod ſequitur in litera, & ſecundum interpretationem debet ſeruari: quia legitimum iuramentum.

d ¶*Iniquitatis vinculum.*] 22. *q.* 4. *inter cætera.*

¶*Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

e ¶*Patris.*] Hoc ideo quia in forma iuramenti hoc fuit expreſſum. Sed nōnne tunc mentitetur inſcriptio monetæ? immò videtur, quòd Rex ipſe falſarius eſſet. *ff. ad l. Cornel. de fal. falſi nominis. & j. de his quæ fiũ à præla. ſine conſenſu capituli.* quantò. In moneta enim tria exiguntur, quantitas ponderis, materia, & publica forma. *ff. de contrah. l. 1.* Reſpondeo [d], quòd non ſemper inſcriptioni monetæ fides adhibetur, ſicut nec inſcriptioni ſepulchri. *C. de relig. & ſump. fu. l. monumentorum.* immò pictura eſt, quæ largam habet licentiam. ſemper enim fas fuit pictoribus & poëtis nouitates inuenire, licet ſit *arg. contra.* 24. *q.* 2. *ſanè in primis.* Ioan. Item ſi fur ex auro, vel argento monetam publicam falſam faciat, illo punito pecunia in theſauro publico conſeruatur. 1. *q.* 1. *quod quidam. circa medium. ver. ſi enim aliquid furtum, &c.*

f ¶*Seruari.*] Et [e] ſic ſi non poſſit expreſsè ſeruari in omni, ſeruatur tamen in illa quæ fuerat defraudata. & eſt argum. ad quæſtionem propoſitam, & ſolutam. *j. de ſpon. ex litteris 2. anglo. . . erant.*

g ¶*Satisfactionem.*] Pro temerario iuramento imponitur pœnitentia vnius anni. 22. *q.* 4. *qui ſacramento.* ſed pro directo periurio imponitur pœnitentia vii annorum. 6. *quæſt.* 1. *quicunque. & 22. quæſt.* 1. *cap. Glo.* immò qui ſcienter deierat, ſecundùm canones infamis eſt: vt 6. *quæſt.* 1. *infames.* & qui contra tranſactionem iuratam venerit ſcienter, infamis eſt. *C. de tranſact. ſi quis maior.*

d *Gof. dicebat obiectionem procedere, ſi feciſſet cudi monetam ſub nomine patris: ſed hoc nō faciebat, ſed ſolum videbatur veteris. h. d. quod in ea cōtraria non in moneta, ſed in inſtrumētis locū habet. nā dummodo non falſe tur moneta, nec alterā prćiudicetur, non refert, an cudatur ſub nomine patris, & filij. Vel quia figura ponatur, vt hic patet. Ioan. And.*

e *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

V*Enientes.*] Iudices, qui iurant infrà certum tempus ſententias exequi, hoc non obſtante appellationib. ab eis interiectis deferre tenentur. h.d. Diuiditur in quatuor partes. In prima reprehenſio conſulum. In ſecunda ibi. *Verum.* ipſorum excuſatio. In tertia ibi. *Quia verò.* ipſorum excuſationis reprobatio, & generale mandatum. In quarta ibi, *Cùm ergo.* mandatum ſpeciale & comminatio non parentis. Abbas.

† Cap. 5. e. t. in 3. cōp. *Et de intellectu text. & gloſſarū v. pra alus hoc Guid. Papa.*

Casvs. Quidam ciuis Tudertinus S. nomine, cōuētus fuit ab aduerſario ſuo coram iudice ciuitatis, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus. Iudex auditis meritis cauſæ condemnauit ipſum ad reſtitutionē rerum petitarū: ab illa ſententia appellauit ad D. Papam: Conſules ciuitatis non obſtante appellatione, ſententiā illā executioni mandarunt, inducentes actorē in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur: ſuper hoc appellans conqueſtus fuit D. Papæ, cui ſubeſt ciuitas illa quoad temporalem iuriſdictionem. Vnde ipſe Conſulibus, & populo Tudertino mandauit, vt poſſeſſionem ipſam reſtituant appellanti: alioquin nouerint, quòd ipſe mādauit Nucerino Epō, vt eos ad id Eccleſiaſtica cenſura compellat: cuius negotij occaſione præmittit Papa, quæ præcedunt, dicens quòd ipſi tenentur humiliter, & deuotè appellationibus ad ſedem Apoſt. interpoſitis deferre: quia etiam leges ſeculares poſt ſententiam, beneficium appellationis nō denegant aggrauatis, ſed ipſi ſnias appellatione ſuſpenſas exequuntur. Conſules Tudertini ſe ſuper hoc excuſabant in præſentia Papæ dicentes, quòd cùm aliqui vocantur ad officiū conſulatus, iurāt quòd ſuper mutuis & plagiariis iudicabūt ſecundum conſuetudinem ciuitatis, & infrà xxviij dies ſnias exequentur: vnde ſaluo hmōi iuramēto non poterāt deferre appellationibus. Sed contra iſtam excuſationē dicit Papa, quòd iudices iurant iudicare ſecundū leges, ſicut Cōſules iſti iurant iudicare ſecundum conſuetudinem ciuitatis ſuæ: & ideò ſicut iudices poſſunt grauare ſubditos contra leges, ſic & conſules iſti poſſunt contra conſuetudinem ſuos ſubditos aggrauare. Vnde præcipit eis, quatenus appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis deferant humiliter, & deuotè, cùm iuramentū illud eos excuſare non poſſit, in quo ius ſuperioris intelligitur exceptum. Nota decre. iſtam ad plura argumenta. Primò ad illud, Sententia diffinitiua, à qua eſt appellatum, non debet executioni mandari: quòd ſi fiat, executio debet reuocari: vt hîc patet: & ideò deferre debet iudex appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iuramento ſemper ius ſuperioris intelligitur exceptum, & cuiuſcunque alterius: quia iuramentum factum in præiudicium alterius non valet, cùm illud obſeruare non poſſit. Item iuramentum perſonale eſt.

¶Idem Conſulibus, & populo Tudertino.

¶Non valet iuramentum praſtitū in præiudiciū iuris ſuperioris.

CAP. XIX.

VEnientes † ad ſedem Apoſtolicam Conſules veſtros, ſuper his, quę ad nos de vobis ſæpius referuntur, & commonere curauimus, & aliquantulum aſperè cōuenire: Cùm enim appellationibus interpoſitis ad Apoſtolicā ſedem teneamini humiliter, & deuotè deferre: cùm & leges [a] etiā ſæculares poſt ſententiā, beneficium appellationis non denegent aggrauatis, vos ſentētias appellatione ſuſpēnſas executioni mandatis. ¶Verùm iidem Cōſules nobis exponere curauerunt, quòd cùm aliqui veſtrum vocantur ad officium conſulatus, firmant proprio ſacramento, quòd ſuper mutuis, & plagiariis [b] ſecundùm veſtræ ciuitatis conſuetudinem iudicabūt: & infra viginti octo dies, quę iudicauerunt, exequentur. Vnde ſaluo huiuſmodi iuramēto, vos non poſſe ſuper his appellationibus deferre, dicebant. ¶Quia verò non minùs iudices ſecundùm leges, quàm Cōſules veſtri ſecundùm conſuetudinē veſtræ ciuitatis iudicare iurarūt, [c] & ideò ſicut Iudices contra leges, ſic & Conſules veſtri cōtra conſuetudinem [d] poſſent † ſubditos aggrauare. Mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpoſitis [e] deferatis: cùm prædictum iuramentum vos excuſare nō poſſit, in quo debet intelligi ius [f] ſuperioris exceptum [h]. ¶Cùm ergo poſtquam S. lator præſentium ad ſedem Apoſtolicam à ſentētia G. Iudicis appellauit, ſententiam ipſam duxeritis executioni mandandam [i], in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur, appellantis aduerſarium inducentes: Volumus, & mandamus, vt poſſeſſionē ipſam [k] reſtituatis [l] eidē: alioquin noueritis nos Epō Nucerino † mandaſſe, vt vos ad id Eccleſiaſtica cenſura compellat.

¶Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶Iurans vſuras non repetere, poteſt iuramento nō obſtante ex noua cauſa repetere. h. d. ſecundùm intellectum notabiliorem.

CAP. XX.

AD † noſtram noueris au-

a ¶*Leges.*] 2. q. 6. *anterioꝝum.* & *c. non ita.*

b ¶*Plagiariis.*] Id eſt, fideiuſſoribus. vulgare eſt illius terræ.

c ¶*Iurarunt.*] In *Auth. de iud. §. quia verò. coll. 6. C. de iudi. rem non nouam* [a]. & 3. q. 7. *iudicet.*

d ¶*Conſuetudinem.*] Licèt [b] ergo iudicatur ſecundùm conſuetudinem loci. *ē. de eo qui mit. in po. cauſa rei ſeruandæ cū venuſſent.* quia conſuetudo præiudicat iuri. *ē. de conſue. c. penul.*

e ¶*Interpoſitis.*] Iſta ciuitas Tudertina ſubeſt D. Papæ quoad iuriſdictionem temporalem, & ideò tenēt appellationes ad Papam facere, aliàs non. *ē. de app. ſi duobus.*

f ¶*Ius.*] Vnde [c] pone: aliquis eſt receptus in canonicū, & in fratrē, iurat ſe ſeruare laudabilē conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ: & talis eſt cōſuetudo in Eccleſia, quòd qui ibi habet præbendam, debet reſidere per ſex mēſes, ſed antequā faciat, quod iurauit, accedit ad ſedē Apoſtolicā, & ſupplicat D. Papæ, vt ipſum abſoluat. Quæro vtrū iſte ſit piturus: Et rñdetur, quòd non, arg. iſtius litteræ: quia videtur quòd qui iurauit, quòd debuit intelligi, niſi D. Papa remittat ei iuramētum. Sed probo, quòd ſit periurus. *C. de tranſa. ſi quis maior* vbi dicitur, quòd aliquis venit contra iuramentum tribus modis: iudicem interpellando, iudici ſupplicando, quod promiſit non faciendo. Vnde videtur, quòd iſte ſit periurus ſupplicādo Rom. Pon. vt abſoluat, ſed ſi petitione non præmiſſa ipſum abſoluiſſet, nō eſſet piturus.

g ¶*Ius ſuperioris.*] Not. quòd in iuramento excipitur auctoritas maioris, vt hîc patet. & *j. eo. cum te* & *ē. de reſcri. conſtitutus. ar. à contrario ſē ſu. ff. ad muni. imperatores.* & *in cōſti.* [d] *Frideric. de feud. §. vlt.* & eſt ius canonicum. *j. eo. ad noſtram* 2. lo.

¶*Gloſſ. ſequens recitatur per contrarium.*

h ¶*Exceptum.*] Sed [e] nónne poſſunt ſuper hoc cōdere legem municipalem contra ius cōne? Rñdeo, poſſunt condere legem contra ius cōe. quæ tamen non ſit in præiudicium alterius, vt hîc dicit. & *ē. de conſti. quæ in Eccleſiarum.* ſpecialiter tñ non concedendo legem bene poſſunt litigantes renunciare appellationi. *C. de temp. ap. l. illud. §. vlt.*

i ¶*Executioni mandandā.*] Quod fieri nō debuit: tum quia beneficio appellationis extinguitur pronunciatum. *ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt.* tum quia interpoſita appellatione nihil innouari oportet. 2. q. 6. *appellatione. & ff. nihil inno. appel. pen. l. Sancta.* Bern.

k ¶*Poſſeſſionem ipſam*] Cū [f] appellatur à ſnīa diffinitiua, ſi appellatione pendente fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritū quicquid factū eſt poſt appellationē, & anteq; cognoſcat, an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta: ſed ſecus eſt, cùm appellatur à grauamine, quia priùs debet cognoſci de meritis appellationis, quàm reuocari, quod factū eſt poſt appellationem. *ē. de dila. c. 1. in fi.* quia ibi dicitur: ſi eſt ita, reuocato. &c. Iudex ordinarius nō pōt exequi ſuā ſnīam, ex quo altera pars appellauit: ſed iudex delegatus poteſt non obſtante appellatione alterius partis. *ē. de offi. dele. ſuper eo. in fi. & c. paſtoralis §. præterea.* certè iſtæ duæ vltimæ concordant: æ contrarium dicunt.

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.*

l ¶*Reſtituatis.*] *Ar. contra. ff. de appel cū ex cā.* vbi expectatur talis reſtitutio vſquad euētū cōfirmatiōis, vel caſſatiōis ſniæ. Sed nō eſt cōtrariū: quia nō dicitur ibi, quòd nō debeat expectari, ſed ibi recitatur factū, prout cōtingit: vñ patet, quod pēdēte appellatione executio non debet fieri: & ſi fiat, inuito poſſeſſore reſtitui debet in priſtinum ſtatum, antequā appellationis cauſa examinetur [g]. *ar. ē. de offi. deleg. paſtoralis. §. præterea.* & hoc eſt notabile.

A *D noſtrā.*] Per iudicis officiū ſubuenitur illi, qui pp iuramētū vſuras repetere nō pōt, ita ſūmat Io. And. & quidem pcedit hoc ſummariū ſecundū vnū intellectū ſatis clarum. Primò narrat factum. Secundò prouidet ibi, *Mandamus.* Abbas.

Casvs. Quidam ciues Piſani I. & G. cuidam vſurario P. nomine multas perſoluerāt vſuras, iuramento interpoſito, quòd nec per ſe, nec per alium prædictas vſuras repeterent, vel apud eccleſiaſticū iudicē, vel ēt ſęcularem ſuper his deponerent q̄ſtionem. Creditor poſtmodū condidit teſtamentū, in quo pcepit hæredibus ſuis, vt oībus, qui apparent ſe dediſſe vſuras eidē, ipſas eis reſtituerent. Sed dicti I. & G. nō audebāt repetere vſuras pp hmōi iuramētū: & hæredes nō ſatisfaciebāt eiſdē: peruenit hoc ad notitiā D. Papæ, vnde mandat Piſano Archiepō quatenus ſub pœna excōicationis publicè in Eccleſia proponat, vt qui ſuper hoc veritatem nouerint, procedāt ad teſtimonium proferendum: & ſi conſtiterit de pmiſſis, cōpellat hæredes illius p cenſuram Eccleſiaſticā, vt vſuras, quas pater illorū à pdictis recepit, reſtituāt vniuerſas. Not. quòd hîc recipiūtur teſtes līte nō cōteſt. quia pcedebāt in modū inquiſitionis, ſiue denunciationis, & ex officio iudicis. Item qui

a *Ibi maiores, & minores iudices iurare iubētur. Ioan. And.*

b *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exemplarib.*

c *Neque hanc gloſſā huic Bernardus, nec inuenio in vetuſtis exemplaribus.*

† *Poſſunt.* d *Imperiali, & ibi dicitur, quod in omni iuramento nominatim excipitur Imperator.*

e *Nec habetur in vetuſtis codicibus, nec eſt Bernardi.*

† *Recuſatio*

† Cap. 6. e. t. in 3. cōpil. *Et de materia vnde B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3. & Dominicū Sotum lib. 6. de iuſt. & iure. q. 1. art. 5.*

f *Hæc etiā gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

g *Adde, quòd appellatio ſuſpendit executionem l. diuo Pio. §. 1. cum gl. & ibi Bar. ff. de re iud.*

qui non poteſt agere propter iuramentū, pōt denūciare. Itē aliquid conceditur vna via, & alia denegatur. Item vltimæ voluntatis executio ſpectat ad Eccleſiam, ſi hæredes exequi noluerint.
a ¶*Perueniſſe.*]Non dicit per quem, vel à quo.
ADDITIO. Fortè fuit fideicōmiſſarius teſtatoris, vel amicus debitoris, vel ipſe debitor: ſed hoc fortè fuit tacitum propter opinionē vulgarium, qui per id æſtimaſſent illum periurum & eſt ſim. j. *eo. in. tellecto. ſupra de arbit. peruenit.* Ioannes Andreas.
¶*Glo. ſeq. ſoluit tres quæſtiones.*
b ¶*Repeterent.*]Si iurauit non repetere, denūciet illud Eccleſiæ. Quid ſi iurauit non denunciare? Reſpōdeo, iuramentum fuit illicitum, & ideò non ſeruandum: cùm quilibet ad hoc teneatur. j. *de cog. ſpi. tua nos.* & j. *de ha re. cùm ex iniuncto.* j. *eo. quemadmodum. in fi.* & 2. q. 1 *ſi peccauerit.* ſed ſi iurauerit ſoluere, nec repetere, nec recipere a, illud denunciet Eccleſiæ, vt dictum eſt.
¶*Glo. ſeq. reſt. per q. an iure legati, &c.*
c ¶*Probarent*]Videtur iuramentū iſtud remiſſum eſſe ex teſtamento: niſi velis ita interpretari hæc verba, vt ſi illi de iure repetere non poſſint, qui iurauerunt non repetere Sed tamen largiùs interpretabimur vltimas voluntates j. *de donat. cum dilecti. ff. de trit. vi. & oleo lega. l. 3.* Sic ergo iure legati poſſunt illi repetere vſuras, quaſi ex noua cauſa ſuperueniente. Si eīm aliquis abiurat beneficium, poteſt poſtea ipsū repetere ex noua cauſa ſuperueniēte. ſ. *de renun. cùm inter P.* & *ff. de ſucceſ. edic. l. 2. §. quod dicimus* alias, § *ſed videndum. arg.* ſ. *quod met. cau. ad audientiam.* Item cum iuro ſoluere aliquid, ſolutum poſſum repetere ſ. *eo. debiteres.* non enim eſt cogitandum de nouo iure. *ff. de tranſact. cum Aquiliana.* Si verò ius nouum non eſt mihi acquiſitum, poſſum agere, vt remittatur iuramentum. ſ. *eod. c. 1.* & primò agendum eſt, vt iuramentum remittatur, & tunc poteſt repetere ſecurè. Bern.
¶*Gl. iſta dicit pro obie. quòd lite nō cōteſt. &c. & dupliciter ſoluit.*
d ¶*Ad teſtimoniū.*]Nota teſtimoniū fieri lite nō cōte. ſed hoc ideo cōtigit, q̄a hic procedebatur in modū inquiſitionis, ſiue denūciationis, vt patet per prin. c. *vlt.* b vel Papa hic voluit extra ordinem procedi, & ſine accuſatore per denunciationem. Itē quia ad Eccleſiam, vel Epiſcopum ſpectat exequi voluntates defunctorum. j. *de teſtib. ſi hæredes.* & *c. penult.* & *C. de Epi. & cler. nulli.* & *l. ſi quis ad declinandam.* & *ff. de petit. hære. ſi hæreditas. §. vlt.* & ſic ſeruant iſti iuramentum ſuum hac via. Io.
e ¶*Conſtiterit.*]Per inquiſitionem. ĩ *de teſtib. cog. præterea.*

dientiam perueniſſe a, quòd cùm I, & G. Petro vſuras non modicas perſoluiſſent, iuramento firmauerunt, quòd nec per ſe, nec per alium prædictas vſuras repeterent b: vel apud Eccleſiaſticum Iudicem, ſeu etiam ſæcularem ſuper his deponerent quæſtionem. Cùmque creditor condiderit teſtamentum, ſuis præcepit hæredibus, vt omnibus, q̄ probarent c ſe dediſſe vſuras eidē, ipſas eis reſtituere procurarent. Vnde cùm prædicti I. & G. vſuras repetere nōn attentent propter huiuſmodi iuramentū, & hęredes prædicti P. eis negligant ſatisfacere de vſuris: Mandamus, quatenus ſub pœna excommunicationis, publicè in Eccleſia proponi facias, vel proponas, vt qui ſuper hoc nouerint veritatē, procedant ad teſtimonium d proferendum: & ſi per dicta teſtium, vel alia documenta tibi conſtiterit e de præmiſsis, hæredes illius, vt vſuras, quas à prædictis pater eorum accepit, reſtituant vniuerſas, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶Idem Neapolitano Archiepiſcopo.
¶*Iuramentum generale debet ita intelligi, ſi fieri pōt, ut nō obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium nō obligat cōtra iuris obſeruantiam.*

CAP. XXI.

iij AD † noſtram noueris audientiā perueniſſe, quòd à te quaſi per extorſionem f tale fuit præſtitum iuramentū, quòd in omni cauſa deberes ordinem iudiciarium obſeruare. Verùm quoniam ſecundùm traditiones canonicas, manifeſta accuſatione non indigent †: nec in eis eſt ordo iudiciarius obſeruandus g, qui debet in aliis obſeruari: nec tu quando ſub præmiſſo tenore iuraſti, habebas in mente h, vt propterea venires contra canonicas ſanctiones: alioquin non iuramentum, ſed periurium i potiùs extitiſſet: nec eſſet aliqua ratione ſeruandum.

¶Nos iuramentum tuum benignius k interpretari volentes, ſtatuimus quòd conſonat canonicis inſtitutis, fraternitati tuæ auctoritate præſentium intimamus, quòd in manifeſtis, & notoriis, ratione iuramenti præmiſſi, non credimus te teneri ſeruare l ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non ſeruari per omnia, ipſa iuris ratio poſtulat m, & requirit n. Vnde videbitur ſubtiliter intuenti, de ordine iudiciorum procedere, vt in præmiſſis non per omnia ordo iudiciarius obſeruetur.

¶Quanquam † & ſecundùm approbatum intellectum rectè poſſit intelligi, quòd iuraſti, vt in omnibus cauſis ordinem iudiciarium obſeruares, in illis videlicet o, in quibus eſt

iij AD *noſtram.*]Iudex qui iurauit in omni cauſa iudiciariū ordinem obſeruare, in notoriis ſubtilitatem ordinis iudiciarij non ſeruabit. h. d. Diuiditur. nam in prima parte recitat tenorem iuramenti: in ſecunda ibi. *Nos,* illud dupliciter interpretatur. Et ſecunda interpretatio ibi. *Quanquam.* Et vt clariùs habeas intellectum, pone ſic caſum: Archiepiſcopus Neapolitanus quaſi per extorſionem, fortè ad inſtantiam ſui capituli, vel populi, præſtitit generale iuramentum, vt in omni cauſa obſeruaret ordinem iudiciarium: proceſſu temporis cùm occurrerēt facta notoria, dubitauit, an deberet in eis iudiciarium ordinē obſeruare: Papa ſuper hoc conſultus interpretatus eſt hoc iuramentum dupliciter: primò vt non extendatur ad cauſas notorias, ſed intelligatur ſecundùm ſubiectam materiam. ſ. vt in cauſis non notoriis obſeruetur ordo iudiciarius: in notoriis verò non ſeruetur per omnia: quia ordo in notoriis eſt, vt per omnia nō ſeruetur, iuxta illud vulgatum. In extraordinariis ordo eſt ordinem non ſeruare. Secundò dicit poſſe intelligi vt referatur ad cauſas, in quibus ordo iudiciarius eſt ſeruandus: dicit enim, quòd ſi iſte Archiepiſcopus habuit in animo, vt ordinem iudiciarium in omni cauſa pariter ſeruaret, & ſic ceſſet prædicta interpretatio: tale iuramentum, cùm ſit contra canonicas ſanctiones, potiùs eſt dicendum periurium, nec aliqua ratione ſeruandum. Abbas. Not. quod iuramentum contra canones præſtitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum, ſed potiùs periurium eſt. Item iuramentum, directè ſeruari poteſt, vel per interpretationem ſeruandum eſt. Item in dubiis benigna debet fieri interpretatio. In notoriis per omnia ordo iudiciarius non eſt ſeruandus. Item arg. q̄ verbum generale non eſt generaliter intelligendum.
f ¶*Per extorſionem*] Vnde videbatur non teneri.
¶*Glo. ſeq. tractat de duplici proceſſu notorij.*
g ¶*Obſeruandus.*] Ex toto: aliàs citari debet e. 2. q. 1. *Deus omnipotens.* & ſententia ferri. j. *de diuor. porrò.* & j. *de appellatio. cùm ſit Romana. in fine.* & hæc vera ſunt in prouincia, in qua ſunt notoria, & iudici, & aliis. Si verò nō ſunt notoria in hac prouincia, ſunt tñ notoria in alia. vel ſunt hîc notoria, & iudex neſcit, tunc pōt duobus modis procedere. ſ. ordine iudiciario, ac ſi eſſet occultum. *arg. ſuprà de elect. bona.* & *14. q. 1. pudenda.* & *2. q. 1. Deus.* vel cognoſcere an ſit notorium: & facta ſibi fide ſuper hoc procedet contra reum, quaſi crimen eſſet notorium. Et in ſimilibus duas vias habet iudex: poteſt enim ſuſpendere infamatum vſque ad purgationem. 2. q. 5. *presbyter.* vel inquiſitionem facere ex officio ſuo. 2. q. 1. *Deus omnipotens.*
h ¶*In mente.*]Arg. iuramenta, & promiſſa non extendi, niſi ad eadem de quibus cogitatum eſt. *ar 22. q 2. ne quis. ff. de tranſac. cum Aquiliana. & ff. de pac. tres fratres.*
i ¶*Periuriū.*]ſ. *e. tua* & j. *de iis q̄ fi. à ma. par. ca. c. 1.* & j. *e. ſicut* d.
k ¶*Benignius.*] Sic ſ. *de teſtib. cum in.* nam promptium eſt leges legibus concordare: *C. de inoffi. dona. l. 1.*
l ¶*Seruare.*]Iuxta illud, *Eſt in amore modus non habuiſſe modū.*
m ¶*Poſtulat.*]j. *de verb. ſig. cùm olim.* & j. *de vſur. cùm in tua.* j. *de cohabit. cler. & mu. veſtra.*
¶*Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit, & vni contrario reſpondet.*
n ¶*Requirit.*] Sed nónne ordo iudiciarius pōt ſeruari ſine peccato in notoriis? *Arg. quòd ſic.* ſ. *de ele. bona.* & Aug. pbat id quod notorium eſt. ſ. eccleſiam non eſſe nullam. 24. q. 1. *pudenda. in fi.* & ita videtur licitum ſacramentum, vt in notoriis ſeruetur. Sed certè hoc iurare, quòd in omni notorio ſeruetur ordo iuris, eſt illicitum, & multum læderetur ius actoris, cùm ei incumberet onus probandi, & diſciplina iudicialis læderetur, ſi iudex nō poſſet punire, niſi priùs probaretur e. ſed hoc fieri non debet: quia nullæ ſunt validiores probationes, quàm per euidentiam facti. In illa decre. bona factum fuit ob ſcandalum ad cautelam, vt ibi dicitur. vel fortiſan non erat notorium iudici Lau.
¶*Gloſſa ſeq. ar. alle. quatuor iura pro, & quatuor contra.*
o ¶*In illis videlicet.*]Ar. q̄ verbū generale nō eſt generaliter intelligēdum. ut 2. q. 1. *tandem. ver. nimia bona Damaſc. & ff. de ſer. uit.*

a *Supple etiam oblatas. dicit Hoſt. quod etſi omnino iurâs vellet hoc iuramētum ſeruare, non tamē creditor pecuniam illā lucrifaciet. ſed fiet inde eleemosyna.* de vſu. cum tu. *Ioan. And.*

† Cap. 7 eo. tit. in 3. cōp. *de materia, videlicet, quòd in notoriis nō ſit ordo iuris ſeruandus, & videlicet Clarum in pract. cri. §.* fi. q. 9. *adde Salicetum, & doctores in* l. ea quidem. C. de accuſa. & *Antonium Gome.* tō. 3. variar. reſolu. c. 1.

b *Sed hodie in cauſis vſurarū ſine lit. conteſt. proceditur per* cle. de iudi. diſpendioſam. & de ver. ſi ſæpe. *Ioan. And.*

† *Vide l. ſi* verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſ. cog. & l. 2. & *ibi Bar.* ff. de fur.

c *Idem not.* de pur. cano. cùm dilecti. in gl. quia nec. & *idem hic ſum. & in* decr. ſacr. in prin. j. de ſentē. excō. *vbi de monitione loquitur. Io. And.*
† *Aliàs: Quamquā etiam.*

d *Concord.* l. præſenti. §. ſicuti eſt gl. C. de his, qui ad eccl. confu.

e *Et ſic quādoque tranſeunt crimina impunita contra* id, infrà de ſent. excō. vt famæ & *ſic inducit periculum ſalutis.* 11. q. 3. cùm deuotiſſimam.

aut ſi cui. & ff. de pig. obligatione. & de conſe. diſt. 2. reuera. Vt de operibus totius mundi circa finem. arg. contra. 19 diſt. ſi Romanorum. 31. q. 1. quod ſi dormierit. & 1. q. 2. ſunt nonnulli. & j. de praeb. quia circa. & s. de maio. & obedien. c. ſolitae.

a ¶*Obſeruandus.*] Hic [a] eſt arg. ad illam quaeſtioné, quae quaeritur: Pone, aliquis iurat, quod de caetero nó cognoſcet concubinam ſuam: modò vult eam ducere in vxorem: nunquid poteſt, non obſtante iuramento? Dicas, quod ſic: quia intelligitur iuraſſe, de fornicario coitu, & non de licito, & debito. vnde poteſt eam ea contrahere non obſtante iuramento.

ordo iudiciarius obſeruandus [a]. Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem ſeruabis, & inſtituta canonica non omittes.

¶Idem Iudici Carolitano†.

¶*Si vnum iuramentum vni debitum alteri praeſtatur, illicitum eſt, & eo non obſtante, cui debetur, praeſtandum eſt.*

CAP. XXII.

EA † te credimus diſcretione vigere, vt intelligas per teipſum, quòd onus non remittitur, ſed augetur [b], cùm cuiquam improuidè ſoluitur, quod alij [c] ex debito eſt praeſtandum. Sanè cùm Archiepiſcopus Turritanus à te nomine † noſtro iuramẽtum fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in eius manibus diſtuliſti, aſſerens quod Piſano Archiepiſcopo [d] ſaluo Apoſtolicae ſedis honore huiuſmodi praeſtiteras iuramentum. ¶Cùm igitur nobis, & Eccleſiae Romanae fidelitatem facere tenearis, ſi praeſtitum [e] iuramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum eſt praeſtandum, contrariũ [f] reputes, illud [g] illicitum iudicabis: & illicito nõ obſtante, quod licitè, immò ex debito petitur, exhibebis: vel ſi praeſtitum praeſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate praeſtabis.

¶Idem Alatrino † Epiſcopo.

EA te.] Qui iurauit ei, cui non debuit, cui debet, iurare compellitur. Primò ponit exordiũ. Secundò narrationẽ ibi. *Sanè.* Tertiò concluſionem ibi. *Cùm igitur.* De materia huius c. habetur in c. *ſi diligenti. j. de praeſcri. Abbas.*

CASVS. Dñs Papa mandauit Archiepiſcopo Turritano, quatenus iuramentum fidelitatis exigeret, & reciperet à iudice Carolitano nomine Romanae Eccleſiae pro ipſo iudicatu: Iudex ille noluit iuramentum illud exhibere, aſſerens quod iſtud praeſtiterat Piſano Archiepiſcopo ſaluo Eccleſiae Romanae honore: Papa hoc intelligens ſcribit ſuper hoc iudici ſupradicto, dicẽs, quod nõ remittitur debitum, ſed augetur, cum alicui ſoluitur, quod alij eſt praeſtandũ: ſed cùm iuramentum illud Eccleſiae Romanae dictus iudex praeſtare teneatur, ſi iuramentum iam praeſtitum contrariũ reputet, illi quod domino Papae praeſtare tenetur, primũ illicitũ eſt: & illo non obſtante illud praeſtare debet, quod ab eo petitur. Si verò primum iuramentum non eſt contrarium praeſtando iuramento, illud ſine mora praeſtare debet. No. quod non releuatur à debito, qui alij ſoluit, quod debet. Item cum duo iuramenta contraria ſint, videndum eſt, quòd magis ſit licitum, vt altero reiecto illud ſeruetur.

b ¶*Augetur.*] Quoniam grauius ſolui poteſt vero creditori, quod alteri eſt ſolutum, & tamen nõ liberatur à debitore. *ff. de conſtit. pecu. ſi verò mihi. ff. de ſol. vero procuratori. §. 1. & j. de bonis ſicut dignum. §. eos in fi.*

c ¶*Quod alij.*] Sic *ff. de condi. inde. in ſumma. in fi.* vnde ſi alij ſolueris, quod alij debes, non liberaberis, & ille furtum committit *ff. de fur. falſus § 1. niſi ille ratum habeat. ff. ſi vendidero. §. ſi Titius.* vnde patet, quod peius eſt, ſiue grauius latroni, qui partitur ſpolia cum ſocio, quã ſi non partitur. 22. q. 4. *ſi quẽ ad peccatũ.* Io. & expone, quod dicit alij, tãtum ſcilicet: & ſic nõ obſtat, quod ſoluitur vni ex pluribus, quorum cuilibet inſolidum quid debebatur. *ff. de duo. re. conſti. l. 3.*

d ¶*Archiepiſcopo.*] De hac materia tractatur *j. de praeſcri. ſi diligenti.*

e ¶*Praeſtitum.*] Piſano Archiepiſcopo.

f ¶*Contrarium*] Quia ſi vnum contrariorum eſt bonum, reliquum eſt malum. *8. q. 1. ſciendum. & 32. diſt. hoſpitiolum.*

g ¶*Illud.*] Scilicet quod praeſtitit Archiepiſcopo.

QVintauallis] Iſtud eſt valde famoſum c. propter materiam arbitrorum, quae hic tractatur. Communis diuiſio. Secunda ibi. *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Filiae Quintauallis venerunt ad verba cum quibuſdam mulieribus aliis, & eis multas iniurias irrogarunt, propter quod dictus Quintauallis iurauit ſtare mandatis illarum: quae tale fecerunt illi ſup. debito iuramenti, quod ſi aliquã filij, aut vxor illius, aliquod factũ, vel verbũ cõtumelioſum mulierib. illis obiiceret, Quintauallis filios, & filias exhaeredaret, & vxorem a ſe remoueret. Quintauallis recepto tam iniquo mãdato, ſignificauit hoc dño Papae: vnde mandat Epõ Alatrino, quatenus praedictis mulieribus iniungat, vt mãdatum illud reuocent, cum licitum fuerit iuramentum, & mandatũ illicitum: alioquin denunciet illum non teneri ad obſeruandum huiuſmodi mandatũ. Not. quod cum aliquis ſimpliciter, iurat ſtare mandato alicuius, licitum debet eſſe mandatum, alioquin mandatum non ligat.

¶*Qui iurauit ſtare mandato alicuius, non tenetur parere: ſi praecipit illicita: vt quòd filium exhaeredet, vel vxorem abiuret.*

CAP. XXIII.

QVintauallis † noſtris auribus intimauit, quòd pro offenſa, quã filiae ipſius aliis mulieribus irrogarant, quòd earum mandato pareret, praeſtitit iuramentum [h]: quae tale illi ſub debito iuramenti dedere mandatum, quòd ſi quando filij †, aut vxor illius aliquod factum, vel verbum cõtumelioſum mulieribus illis obiicerent, idẽ filias, & filios exhaeredaret [i], & à ſe propriam remoueret vxorem.

¶Quocirca mandamus, quatenus cùm licitum fuerit iuramẽtum, ſed mandatum illicitum, praedictis, vt reuocent mandatũ illud, iniungas: alioquin eum ad mandati obſeruationem illius denuncies non teneri.

¶Idem Archiepiſcopo Tarraconeñ.

¶*Ex cauſa leui, & temeraria coniuges etiam quoad torum, & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum iuramenti interpoſitione.*

CAP. XXIV.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, quid tibi ſit ſuper hoc faciendum, quod B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt, ſe nunquam mu

h ¶*Iuramentũ.*] Quod ciuili modo fuit intelligendum *ff. de ſeruitu. ſi cui. & 3 cod. veniens.* vbi de hoc.

¶*Gloſſa ſequens exprimit cauſam iniquitatis horum mandatorum & ponit 14. cauſas, propter quas filius poteſt exhaeredari.*

i ¶*Exhaeredare.*] Ad hũc caſum iuramentum no extendebatur, nec debuit extendi. *Argu.* *&* *eod. quanto.* & melius in *c. veniens 22. q. 4. vnuſquiſque.* & *ff. de oper. liber. ſi libertus. ff. de fideicom. lib. 2. Titiae ancillae. §. ſorore. & ff. de manumiſſ. l. 4. in fi.* niſi in certis caſibus qui cõtinentur in *Auth. vt cum de ap. cog. §. cauſas. col. 8.* & ita turpe fuit mandatum. Item contra praeceptum domini fuit hoc mandatum, vt vxor ſepararetur à viro. 28. q. 1. *idololatria.* & 33. q. 2. *quos Deus.* Cauſae [b] verò ingratitudinis, propter quas pater poteſt exhaeredare filium, ſunt hae. Prima ſi filius parentibus manus intulerit. Item ſi grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accuſauerit de cauſa, quae non ſit aduerſus principem, vel rem publicam. Si cum maleficis verſatur. Si maleficus efficiatur. Si vitae parentum fuerit inſidiatus. Si vxori, vel concubinae eius ſe immiſcuerit. Si ex dilapidatione filij graue diſpendium parentes ſuſtulerint. Si pro perſona, vel debito eius, in quantum poteſt, fideiubere noluerit. hoc tamen quod de fideiuſſione dicitur, ad filios maſculos tantum pertinet. Item ſi prohibuit eos facere teſtamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios, & mimos perſeuerauerit, cum pater non fuerit illius profeſſionis. Si filia vitam luxurioſam egerit, cùm parentes vellent eam pro poſſe dotare, niſi neglexerint eam maritare vſque ad xxv. annos. Si parentibus furioſis debitam curam non impenderit. Si parentem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totum habes in praemiſ. authentico. [c]

ADDITIO. Vnde verſus:

Bis ſeptem cauſis exhaeres filius eſto:
Si Patrem feriat, vel maledicat ei.
Carcere detruſum ſi negligerit, ac furioſum.
Criminis accuſet, inſidiatve pater.
Si dederit grauia ſibi damna, nec hoſte redemit.
Teſtari prohibet, aut dat arena locum
Si prauos ſequitur, vel amat genitoris amicam.
Non orthodoxus, filia quando coït.

Hos verſus habet in ſummula pauperum.

TVa nos] Coniuges abiurare ſe non poſſunt: ita ſummat Ioan. Diuiditur. In prima conſultatio. In ſecunda reſponſio. Secunda ibi. *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam B. nomine, & A. vxor eius adinuicem iurauerunt ſe nunquam mutuo petituros: quaeritur ordinarius, quid ſibi

a *Haec gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exemplaribus.*

† *Alias Karoliſtanenſi.*

† Cap. 8. e. tit. in 1. cõpilatione.

† *Alias ita: nomina Eccleſiae.*

† Cap. 9. eo. tit. in 3. compilatione. *Et vide Baldum in* Authent. generaliter. C. de epiſc. & cleri. *ad de notas noſtras in hac decretalem.*

† *Alias, filia.*

† Cap. 10. eo. tit. in 3. cõpilatione. *Et vide Sotum* l. 4. ſenten. diſt. 32. q. 1. ar. 3.

b *De materia huius gloſſae vide* l. *ſiquem* in Authẽ. non licet. C. de liber. Praeter *Marſilium* ſing. 65. incip. plures ſunt.

c *In codice Barbatiae poſt haec verba, authentico, ſtatim ſubiungitur haec addita: ſed hoc totum ceſſat per ingreſſum religionis. vt 19. q. vlt.*

tuò petituros [a]: idem verò nunc repetit illam inſtanter, ea econtrario affirmante, quòd priùs ſe faceret Sarracena... †, quàm rediret ad eum: *& infrà*.¶ Nos igitur fraternitati tuæ reſpondētes, Mandamus, quatenus vtrumque ad continentiam ſeruādam moneas, & inducas: quam ſi promittere voluerint, & ſeruare, vtrunque dimittas ſine alio commorari [b]: alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam, vt reuertatur [c] ad ipſum, & tanquā vxor cum viro moretur, per excommunicationis ſententiam appellatione remota compellas: cùm & temerarium fuerit huiuſmodi iuramentum, & adulterium vtrinque [d] ſit commiſſum.

¶ Idem Genueñ. † Archiepiſcopo.

¶ *Is, qui iurauit cum muliere contrahere, propter ſuperuenientem fornicationem, vel deformitatem eam repellere poteſt: propter præcedentem non. Hoc dicit.*

CAP. XXV.

QVemadmodū † ſi vir mulieri iurâſſet, quando contraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima vxore teneret, pro fornicatione, quam mulier antea commiſiſſet, non poſſet eam dimittere [e], ſed pro fornicatione, quam poſtea perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante huiuſmodi iuramento †; quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio [f], ſi videlicet in legem coniugij illa non peccaret: ita ſi quis iurauerit ſe ducturum aliquam in vxorem, non poteſt ei fornicationē opponere præcedentem [g], ſed ſubſequentem, vt illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit. Alioquin ſi poſt huiuſmodi iuramētum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt cōtractum coniugium vir propter fornicationem licitè poteſt vxorem à ſua cohabitatione dimittere: lōgè fortiùs [h] ante coniugium celebratum propter eandem cauſam ſponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam [i]: quia turpiùs eijcitur [k], quàm non admittitur

ſibi ſuper hoc eſſet agendum. Mandat Papa eidem, quatenus vtrunque inducat ad continentiam obſeruandam: quod ſi facere voluerint, & eam ſeruare, maneant ſeparati: alioquin compellatur mulier ad virum redire, cum iuramentum illud temerarium fuerit, & vterque illorum adulterium commiſit. Not. quòd iuramentum non præiudicat matrimonio, ſed econuerſo matrimonium præiudicat iuramento. ĩ. *de ſponſa. c. pen.*

† *Vide Couarruuiam.* l. 4. variar. reſolut. c. 9.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit opin. quam reprobat.*

a ¶ *Petituros.*] Temerarium fuit huiuſmodi iuramentum, & ideo non fuit obligatorium. 22. q. 4. *inter cætera. & C. de nup. Auth. quod eis permittitur.* Et dicunt quidam pœnitentiam imponendam tanquam pro veniali. *arg.* ſ. *eo. Verum. & 25. diſt. c. Vnum oratorium. §. criminis.* immò ad minus vnius anni pœnitentia imponitur pro temerario iuramento. 22. q. 4. *qui ſacramento.* Tan.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit duas op. contrarias, quas determinat: ſecundò quærit, & ſoluit.*

† *In antiquis Ianueñ.*

b ¶ *Commorari.*] Non tamen in ſæculo, vt quidam dicunt. *arg.* ĩ. *de conuer. coniug. ad Apoſtolicam.* Sed videtur, quòd in ſæculo. 33. q. 5. *quod Deo pari.* ſed ſi alter vellet intrare monaſterium, haberet locum, quod ipſi dicunt. Sed quid ſi iurauerunt, quod nunquam diuertent abinuicem, nūquid eſt ſeruandum iuramentum tale, cum poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ? Non videtur, quia nec pœnalis ſtipulatio teneret: vt ſi culpa alterius diuortium factum fuerit, dabis cētum. *ff. de Ver. oblig. ſi ſtipulatio facta fuerit.* ſicut enim libera debent eſſe matrimonia in contrahendo, ita in diſſoluendo. *C. de inutil. ſtipu. libera. & Cod. de nup. neque. arg. ff. de dona. inter vi. & vxo. ea qua. & ff. de verb. oblig. Titia. &* ĩ. *de ſponſa. gemma.* Io. hoc non determinat, ſed credo, ſi vellēt intrare religionē, poſſēt: quia nō dr̃ infringere iuramentum, quia in melius illud commutat. ſ. *eo. c. 3. &* ĩ *de vo. & vo. redem. c. ſcriptura.* & iuramentum illud benignius eſt interpretandum. ſ. *eo. ad noſtram. & c. quāto.*

† Cap. 11. eod. tit. in 3. compil. *Et de materia vide Magiſtrum, & Doctores* l. 4. ſent. diſ. 35. *& latiſſimè Sotum ibi diſt.* 36. q. 1. & ſeq. *& vide notas noſtras in hanc decretalem.*

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.*

a *Per quod c. dicit Inn. quòd ſi ad continentiā ſeruandam hoc iuraſſēt, vlterius repetere ſe nō poſſent, vide, quòd poſt eum dicam* de conuer. coniug. diuidum. ſuper ver. caſtitatem. de coniug. lepro. c. 1. ſuper iiij. glo. *Ioann. And.*

c ¶ *Reuertatur.*] Hic dicerem, quòd propria auctoritate debet redire ad virum, nec expectare ſuperioris auctoritatem.

d ¶ *Vtrumque*] Sic ĩ. *de reg. veniens.* ĩ. *de diuor. ſignificaſti.* ĩ. *de adul. c. penult. & §. vlt.* ĩ. *de excep. cum eccleſiaſtica. &* 32. q. 6. *nihil. & ff. de compen. ſi ambo.*

QVemadmodum.] Diuiditur in tres partes principales. Secūda ibi, *Illud autem.* Tertia ibi, *Quòd ſi.* Prima ſubdiuiditur. Nam primò inducit ſimile conſultationi faciendæ. Secundo ſoluit ibi, *Ita ſi quis.* Tertiò probat ſolutionem per euitationem abſurditatis, & per rōnē ibi, *Alioquin.* Quartò reſpōdet oppoſitioni iuramenti ibi, *Non obſtante.* quod reſponſum probat per euitationem abſurditatis ibi, *Quod ſi poſt.* Secunda pars principalis non ſubdiuiditur, ſed tertia pars ſic: quia primo ponit caſum. Secundo allegat pro negatiua ibi, *Cum ſcriptura.* Tertiò pro affirmatiua ibi, *Sed nunquid.* Quartò ſoluit ibi, *Totum.* Abbas.

CASVS. Quidā iurauit ſe ducturū aliquā in vxorem, quæ ante ipſa ſponſalia ſic cōtracta fuit fornicata: quæritur, an teneatur eā ducere in vxorem prætextu huius iuramēti? Reſpondet papa per ſimile, & quaſi à maiori: Si vir iuraſſet mulieri, qn̄ cōtraxit cū illa, quòd eā ſemper pro legitima teneret vxore, eam non poſſet dimittere pro fornicatione, quam ante contractum matrimonij cōmiſiſſet: ſed ſi poſt contractū matrimoniū, & præſtitum iuramentū fornicatur, dimittere eam poſſet non obſtante huiuſmodi iuramento, quia in illo talis conditio ſubintelligebatur, ſi illa contra legem matrimonij non peccaret: eodem modo ſi aliquis iurauit ſe ducturum aliquam in vxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentē, vt eā ducere non teneatur: quia in illo iuramēto talis debet cōditio ſubintelligi, ſi illa cōtra legē deſpōſationis non venerit: alioquin ſi poſt tale iuramētū fieret publica meretrix, eā ducere teneretur: quòd eſſet prorſus abſurdum: & hoc probat per locū à maiori: ſi vir poſt cōtractū matrimoniū propter fornicationē dimittere poteſt vxorem, multò fortiùs ante cōiugiū celebratū propter fornicationem poteſt non admittere ſponſam: quia turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. nec obſtat iuramentum in aliquo iſtorum caſuum: quia iuramentum illud tale eſt propter cōditionem ſubintelligēdam, quòd poteſt ſeruari, & non ſeruari ſine tranſgreſſione iuramēti: præterea ſi poſt huiuſmodi iuramentum, huiuſmodi mulier fieret leproſa, vel paralytica, vel naſum amitteret, vel quicquā turpius ei contingeret, teneretur eam ducere in vxorem? Rñ. ſi eſſet vxor de præſenti, eam dimittere non poſſet: ſi ſponſa de futuro, eam ducere non teneretur: quia multa impediunt matrimonium contrahendum quæ non dirimunt iam contractum.

† *ſacramento.*

e ¶ *Dimittere*] Nec etiā accuſare. *ff. de adulte. ſi vxor. §. ſi quis vxorē. & §. vlt. & C. ad l. Iul. de adulteriis. ꝑ violatam.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit decem generales conditiones in iuramentis ſubintellectas, in fin. quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Conditio.*]Nota, quòd plerunque intelliguntur conditiones in iuramentis, vt hęc, ſi placet Papæ: vt ſ. *eod. venientes.* Item hæc, ſi Deo placuerit. 22. q. 2. *beatus.* §. Itē in hæc, ſi res in eodem ſtatu permanſerit. 22. q. 2. *ne quis. ff. de ſol. cum quis.* Itē, ſi mihi ſeruabitur fides. ſ. *eod. per tuas. & ff. loca. quæro. § inter.* Item honeſtæ & poſſibiles, vt hic dicitur. & ĩ. *eo. ſicut.* Item hæc, ſi mihi numerauerit pecuniam. *C. de non nu. pec. indubitati.* Item hæc, ſi nuptiæ fuerint ſecutæ. *ff. de iur. do. ſtipulationem* [b] Item hæc, ſi nō immoderatum quid præcipitur. ſ. *eo. veniens & c. Quintaualle. & ff. de ope. liber. ſi libertus.* Item facultas ſubintelligitur. ſ. *eo. breui.* Item commoditas. *ff. quando re. ac non da. l. 1. §. quæ oneranda.* Speciales autem cōditiones nō ſic intelligūtur, ſi nō exprimātur, licèt mēte concipiātur. 32. q. *vl. c. vl. in fi. C. de condit. ob tur. cauſam. ſi repetēdi.* niſi vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter contrahētes: quia tūc illud pro expreſſo hr̃. *ff. ſi cer. peta. cum quid. & ff. de verb. oblig. triticum.* & hæc vera ſunt in promiſſoriis iuramentis. ſed in aſſertoriis nulla conditio ſubintelligitur. & de tali loquitur. 32. q. *vl. c. vl. & C. de iure do. ſi mulier à viro* c. Sed nunquid dicimus omne iuramētū cōditionale, ſi omnes præmiſſæ cōditiones ſubintelliguntur? Certè non. *ff. de cond. & demonſt. conditiones.*

b *Stipulatio dotalis cōditionem habet, ſi nuptiæ fuerint ſecutæ, vnde ſi nō ſequātur, deficit ſtipulatio. Ioann. And.*

c *Si mulier ſtipulatur ſibi dotem à viro reddi, vt de ipſa reſtetur, non conditionalis, ſed cauſatiua eſt hæc expreſſio. Ioā And.*

d *Licet ſic ſentiant Docto. videtur tamen, quòd compēſatio poſſit admitti de conſenſu deponentis, cùm in ſuū fauorem hæc ſit inducta.* arg. inf. de reg. ſtatuimus cum ſuis concor. *Ioann. And.*

g ¶ *Præcedentem*] quia ex quo ſemel probauit mores ipſius, nō poteſt poſtea reprobare. 3. q. 5. *horrendum.* niſi ex ſuperuenienti cauſa, vt ſ. *de æta. & quali. accepimus. &* ſ. *de offi. deleg. inſinuante. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus.* Ioan.

h ¶ *Fortiùs*]Nam cui damus actionem, multò fortiùs exceptionem. *ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus & ff. de ſuperfi. l. 1. § plane. &* ſ. *eod. debitores.* qñ que tñ cōſequimur excipiēdo, quod agendo petere non poſſumus. *ff. de neg. ge. l. 3. §. pupillus. & ff. de compen. ſi cū filiosfamilias.* qñque quædam conſequimur agēdo, quæ nō cōſequimur excipiēdo. ſ. *eo. debitores. &* ſ. *quod me. cau. ad audientiam.* Item poteſt depoſitum repeti, ſed non compenſari [d]. *C. de compen. l. vlt. &* ĩ *de depo. bona fides. §. 1.*

i ¶ *Non admittere ſponſam.*] Nā & ſpōſus poteſt ſponsā accuſare de adulterio quaſi matrimonio iā initiato. *ar. C. de adul. propter. niſi in caſu. ff. de adul. miles. §. quærebatur.* quia & iniuria ei facta eſt. *ff. de iniur. item apud. §. ſponſum.* quia nec matrimoniū, nec ſpē matrimonij violare permiſſū eſt. *ff. de. adul. ſi vxor. §. diuus.*

k ¶ *Eijcitur.*]Deterior nāq; dolus eius cognoſcitur, q interrupit ite-

iterum litem deſeruit, quàm qui ſemel cœptam dereliquit. in *Auth. de litig. §. omnem in fi. coll.* 8. & minus malum eſt viam domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire. ℑ. *de apoſtaſis, quidam.*

a ¶ *In alterutro.*] i. in vxore dimiſſa, & ſponſa non admiſſa.

b ¶ *Ad vtrunque.*] ſ. vt eam recipiat, vel non recipiat.

† *Vide* l. pe. ff. de condi. ob tur. cau. & l. generaliter. & l. ſi plagij. *per Bar.* ff. de ver. oblig.

¶ *Gloſ ſeq. reci. per obe. demum quaerit, arg. pro, & ſoluit contrarium.*

c ¶ *Oculos, vel naſum.*] Sic patet, quòd iuramẽtū quãdoque poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, & tunc non tenetur illud ſeruare. ſed hoc ideo eſt, quia honeſtas intelligitur in hoc iuramento, vt ſi res in eodem ſtatu permanet: id enim tacitè agitur. 22. q. 2. *ne quis.* & *ff. de ſolutio. cùm quis.* ſed ſi iuramentum non poſſet ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, vel ſi eſſet contra leges, vel bonos mores, ſeruari non debet. *ſupra. c. prox.* & *c. Quintaual. lis.* & *ff. de lega.* 1. *ſi quis inquilinos. §. vlt. ff de leg.* 3 *ſi quis in prin.* & *ff. de ſu. pat. adigere.* ſecus eſſet, ſi mulier laberetur in facultatibus Sed quid ſi per violẽtiã opprimatur ſpõſa de futuro? Videtur, quòd nihilominus teneatur cum ea contrahere. *arg* 32. *q.* 5. *re vera. ff. de adul. ſi vxor. §. ſi quis planè.* ſed non eſt verum. 27. *q* 2. *raptor,* & *c. ſeq.* & 22. *q.* 5. *ſinge,* & *c. ille.* & ita punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.

hoſpes †: Nõ obſtante in alterutro[a] caſu vinculo iuramẽti, quòd quidem propter ſubintelligendã conditionem eſt tale, vt is qui iurauit, ad vtrũq; [b] ſine trãſgreſſione ſe poſſit habere. ¶ Quòd ſi poſt huiuſmodi iuramentũ mulier fieret non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos[c] vel naſum amitteret, ſeu quicquam ei turpius eueniret, nunquid vir teneretur [d] eam ducere in vxorem? profectò ductam non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur[e]? quamuis[f] interdum contractum non dirimat, quòd impedit[g] contrahendum.

¶ *Si vir iurauit non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentum: ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, ſed accuſare non debet.*

¶ Illud [h] autem iuramentum eſt proculdubio temerarium, ſi vir iuret vxori, quòd eam ſuper nullo crimine [i] accuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis †, & nollet cohabitare viro abſq; contumelia creatoris, vel vt illum pertraheret ad infidelitatis errorẽ, tunc incunctãter deberet illam impetere apud iudicem ſuum, vt eam niſi penitus reſipiſceret,

¶ *Vide magiſtrũ ſen. & ibi doctores li. 4. diſt. 39. vbi pleniſſimè de cultus diſparitate.*

d ¶ *Teneretur.*] Quaſi dicat, non, quod verum eſt in ſponſa de futuro. ℑ. *de coniug. lepro. ſo. c. vlt.* ſponſam verò de præſenti ducere tenetur, quia non reperitur caſus, niſi vnus, in quo poſſit eam dimittere. ℑ. *de conuer. coniug. ex publico.*

e ¶ *Teneretur.*] Quaſi dicat, non tenetur eam admittere.

f ¶ *Quamuis.*] Iſtud, quamuis, non eſt aduerſatiuum, ſed cauſatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

g ¶ *Impedit.*] Vt totum ſimplex. 26. *di. ſi vir. ſic* 15. *q.* 1. *§. vlt.* vbi dr̃ nõ omnia, quæ impediunt ordinandum, deiiciunt ordinatum.

¶ ILLVD AVTEM. CASVS. In §. iſto alia quæſtio ponitur, quæ talis eſt. Aliquis iurauit, ꝙ ſuper nullo crimine accuſaret vxorẽ: quæritur, an iſtud iuramẽtũ eſſet ſeruãdũ? R̃ndet Papa, ꝙ iuramẽtũ tale temerariũ eſt: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro ſine cõtumelia creatoris, vel illũ traheret ad mortale peccatũ, dẽt ſtatim illã accuſare apud iudicẽ ſuũ: & niſi ſe corrigat, illã dimittere dẽt ſecũdũ canones. Sed ſi iurauit expreſſè, quòd eã ſuper adulterio nõ accuſaret, nũquid debet ſeruari hoc iuramẽtũ? Et videtur, ꝙ nõ, quia dicit ſcriptura: *Patronus eſt turpitudinis, qui crimẽ celat vxoris.* Et in Euãgelio dr̃: *Si primò, & ſecundò correcta nõ ſe emẽdet, dicendũ eſt Eccleſiæ, vt tanquam ethnica, & publicana poſtmodũ vitetur.* Sed cõtrariũ videt, quòd eſt ſeruãdũ, quia nõ ſolũ ſepties, ſed ſeptuagies ſepties dimitẽdũ eſt vxori peccatũ. Reſpõdet Papa, quòd in hoc caſu tutius eſt propter iuramentũ, vt eã nõ accuſet ad diuortium celebrãdũ, ſed denũciare debet illã ad pœnitentiam peragendã. Not. quòd in iuramento honeſtæ conditiones ſubintelligũtur, quamuis nõ apponantur. Item non poteſt quis reprobare vxorem, quã approbauit, ex cauſa præcedẽte matrimonium, vel ſponſalia. Item multa impediunt matrimonium contrahendũ, quæ nõ dirimũt iã cõtractum. Itẽ matrimoniũ de præſenti nullo caſu ſuperueniente diſſoluitur, niſi ante carnalẽ copulã profiteatur alter. Itẽ ſi quis iurat ſimpliciter nõ accuſare vxorem, temerariũ eſt iuramentum. Itẽ ſi quis iurat nõ accuſare vxorẽ de adulterio, ſeruandum eſt iuramentum: tamẽ debet eam denunciare, vt pœniteat: quod ſi non fecerit, poterit eã dimittere, & ita alia via conſequitur intentionem ſuam, & alia denegatur. Item qui non poteſt accuſare, poteſt denunciare.

h ¶ *Illud.*] Aliquis[a] iurauit, quòd ſuper nullo crimine accuſaret vxorem ſuam: quæritur, an iſtud iuramentum ſit ſeruandum? Ad quod reſpondet Papa illud, &c.

a *Hæc gloſſula non eſt Bern. nec habetur in vetuſtis codicibus.*

¶ *Gloſ ſeq. diſtinguit pœnam criminis commiſſi, & committendi.*

i ¶ *Crimine.*] Nã pactum illud non valet, ſi quis paciſcatur, nè alium accuſet de crimine nondum perpetrato. *ff. de pac. ſi vnus. §. pacta.* & *§. illud.* ſ̃ñ de crimine iam commiſſo paciſci poteſt, ne de eo agatur. *ff. de pac. ſi vnus. §. pacta.* & ℑ. *e. c. ver. nõ ſol. ſepties, &c.* Nec illud pactum tenet, ne dolus præſtetur, *ff. de reg. iur. contractus.* Talia enim pacta contra publicam vtilitatem non videntur: quia per ea inuitantur homines ad peccandum impune. ſim. *ff. de pact. dota. conuenire* [b]. & ℑ. *de conſuetud. c. pen.* & quia publicæ vtilitatis eſt, ne crimina remaneant impunita. ℑ. *de ſenten. excom. vt fama.* & *ff. de ſol. Stichum. §. 1.* & *ff ad l. Aquil. ita vulneratus. in fi.*

b *Vide in ca. ſtatim allega. ſuper vlt. gloſſ. Ioann. And.*

omnino dimitteret [k], ſecundùm canonicas ſanctiones. ¶ Quòd ſi expreſſè iuraſſet, quòd eam ſuper adulterio non impeteret, eſſet-ne ſeruandum huiuſmodi iuramentum? Cùm ſcriptura teſtetur, quòd patronus eſt turpitudinis, qui celat crimen vxoris: & ſecundùm regulam Euangelij, ſi primò, & ſecundò correpta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet Eccleſiæ, vt tanquam ethnica [m], & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera prꝗberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. ¶ Sed nunquid vir non poteſt dimittere vxori peccanti non ſolùm ſepties, ſed etiam vſque ſeptuagies ſepties, ſecundùm Euangelicam veritatem? ¶ Tutiùs ergo in hoc [n] caſu videtur, vt propter iuriſiurandi religionem, vir accuſare deſiſtat [o] vxorem ad diuortium celebrandum: quanquam denunciare [p] eam poſſit ad pœnitentiam peragendam.

Leuit. 18.

Matt. 18.

k ¶ *Dimitteret.*] Quia frater, aut ſoror non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi. 28. *q.* 1 *ſi infidelis.* & ℑ. *de diuor. quantò.* iuxta illud: *Spernat ſpernentem, vel blaſphemare volentem. Vel te credentem ſcelus ad mortale trahentem. Nam ſunt abſque mora. ſic vincula rupta prora.* Vinc.

Matth. 18. *Luc.* 17.

l ¶ *Patronus.*] 32. *q.* 1. *c.* 1 & *ff. ad l. Iul. de adu. l.* 2. *§.* 2. & *ff. de fur. qui vas. §.* 1. *arg.* ℑ. *de adul. ſi vir.*

¶ Idem Abbati, & Capitulo Caſtellionis.

¶ *Licitè ex cauſa neceſſaria etiam per religioſos iuratur.*

CAP. XXVI.

ETſi † Chriſtus prꝗceperit ſecundùm Euangelicam veri-

† Cap. 33. eo. tit. in 3. compila. *Et de materia huius decretalis plenè S. Thom. 2. 2. qu. 89. art. 2. & Dominicus Soto. l. 8. de iuſtit. & iure. q. 1. art. 2. vbi aliqua notat noſtras huc.*

m ¶ *Ethnica.*] Ethnos, i. gens. inde ethnica, i. gentilis.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

n ¶ *In hoc caſu.*] Vltimo, ſcilicet vbi iurauit non accuſare eam de adulterio, & ita poteſt ſe quis obligare pacto ad non accuſandum. ℑ. *de accu. veniens. arg. contra ff. de pac. ſi vnus. §. illud.* & *§. pacta.* & *ff. de pact. do. conuenire.* hoc ſolutum eſt. ſ. in notula, *nam illud.*

o ¶ *Deſiſtat.*] Et ita pactum, & iuramentũ valet, quatenus tãgit rem familiarẽ, nõ in eo quòd publicã, vt dixi in notula. *nã illud.*

¶ *Gl. ſe. quærit, ponit opi. Io. & in fi. opi. Tan. in medio no. quod cui vna via &c. alleg. vnam contor. & ſ. iura in contrarium.*

p ¶ *Denunciare.*] Sed quid ſi nollet corrigi, nec curaret de excommunicatione? Dicit Io. quòd tunc licitè poteſt eam deſerere: quia iam eſt contumelioſa creatori ſuo. 28. *q.* 1. *ſi infidelis.* & ſic quãdoque cui præcluditur vna via, alia via ad idem admittitur: vt 4. *q.* 3 *c. ſi teſtes. §. ſerui neque.* & hic, quia licet non poſſit eam accuſare, poterit tamen eam denunciare. *arg. contra ff. de tutoribus.* & *curato. ſcire* & *ff. de conditio. inſtitu. quæ ſub conditione. §. ſi quis.* & *ff. de bo. libe. quæritur. C. ſi mancipia vane. l. vlt.* & ℑ. *de procu. tua.* Tancre.[c] dicit, quòd non debet eam deferre, licèt ſe non corrigat, etiamſi vitæ eius inſidietur. 3. *q.* 15. *quod quid mulier.* ſed debet eam tenere in vinculis, & caſtigare, cum hoc ei permiſſum ſit 33. *q.* 2 *placuit.* & *q.* 5. *hæc imago.* 23. *q.* 4. *duo iſta nomina.* & 7. *q.* 1. *ſicut alterius.*

c *Vbi de hoc ſecundum regulares, vt* ℑ. *de re. iur. cum quid lib.* 6. *Ioann. And.*

ET ſi] Monachi, & cõuerſi iurare poſſunt pro teſtimonio ferẽdo in cauſa monaſterij ſui. Ita cõiter ſummatur, ſed hꝗc ſummatio nimis reſtringit literã. Diuiditur in quinq; partes. In primis reſpondet auctoritati Euangelicæ, qua videbatur prohibitum iuramentum. In ſecunda ibi, *Iacobus quoque.* reſpondet auctoritati Apoſtolicæ. In tertia ibi, *Angelus* probat multis auctoritatib. noui, & veteris teſtamenti, quod licitum eſt iurare. In quarta ibi, *Quædam enim.* dicit, quare ſimpliciter prohibetur iuramentum. In quinta ibi, *Licet* dat parentibus licentiam iurandi. Abbas. CASVS. Ad finem c. collige caſum, & cauſam conſtitutionis huius decre. Abbas, & monachi Caſtellionis habebant cauſas pro monaſterio ſuo, dubitabant, vtrum liceret eis ferre teſtimonium,

& in-

tatem? Sit ſermo veſter [a] eſt eſt, non non [b]: vt affirmatio [c], vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excreſcente malitia, ſimplici aſſertioni, vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiūxit: quod ampliùs eſt, à malo eſt: à malo quidē, nō tā culpæ quàm pœnæ, nec exhibentiū, ſed exigentium iuramentum: nā incredulitas huiuſmodi magis eſt pœna, quàm culpa: vnde non dixit, malum: ſed dixit, à malo. Licèt enim iuramētum prohibuiſſe dominus videatur, nuſquā tamē per creatorem, ſed per creaturam [d] iurare prohibuit: ne per huiuſmodi iuramentum trāsferretur ad creaturā honorificentia creatoris. Quare † cum in Euāgelio præmiſiſſet, Dico vobis, nolite iurare omnino [e]: ſtatim ſubiunxit: neque per cælū, quia thronus Dei eſt: neque per terrā, quia ſcabellū pedū ipſius eſt: neque per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt Regis magni: neque per caput tuum, quia non potes vnum capillum facere album, aut nigrū. ¶ Et quanuis non ſit per creaturam iurandum: ſi tamen iuretur per creaturam, ſeruandum [f] eſt quidem, dummodo ſit licitum, quod iuratur: quia teſte veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. ¶ Iacobus quoque non ſimpliciter prohibet iuramentum, ſed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia, fratres mei, nolite [g] iurare: quoniam † ad iuramentum non debet quēquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas [h] trahere importuna, & tunc potes ſine culpa iurare, dummodo illos tres † comites [i] habeat iuramentum, de quibus Propheta [k] ait: Et iurabunt [l], viuit dn̄s, in veritate [m], & iudicio [n], & iuſtitia [o]. Quod autem Iacobus ſubdit, neque per celū, neque per terrā, neq; per † quodcunque aliud iuramentum, iurare vetat per quamlibet creaturam, quodcūque ſit illud, alioquin nō dixiſſet Apoſtolus †: Homines per maiorem ſuum iurā: & omnis controuerſiæ [p] eorum, ad confirmationem finis eſt iuramentum: in quo patenter oſtendit, per quem ſit iurandum, cùm ait, Homines per maiorem ſuum iurant, id eſt, per Deum: & cur ſit iurandum, vt videlicet omnis controuerſiæ finis ſit iuramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apocalypſi Ioannes ſtantē ſuper mare, & ſuper terram, leuauit manum ſuam ad cælum, & iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in Euangelio, quàm eſt eſt, non non, cùm ſæpiſſimè dixerit: Amen [q] dico vobis, quòd ipſe ſecundūm Lucam exponens, cùm præmiſiſſet: Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua, conſequenter adiunxit. In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus

Mat. 5.

Iacob. 5.

† Adde an teſtis iurās per Sanctū Iacobū, vel aliam deponat, vide Cy. in l. teſtium. C. de teſtibus.

† In antiquis exemplaribus ita: quoniā, ad iurandum &c.

† De quibus plene B. Thomas 2. 2. q. 89. artic. 3.

Hier. 4.

Iacob. 5.

† Apud Iacobum Vulgata editione deeſt dictio per, quā tamen habent omnes Raymundi codices.

† Heb. 6.

a Iſta ll. dicunt, quod tunc licet alicui iurare per ſalutem ſuam, vel gloriā, quando iuramentum, ſic defertur, & intelligatur reſpectu diuinæ numinis ſic iurari. Iuā. And. Apoc. c. 20.

Luc. 4.

& iurare pro cauſis monaſterij ſui? Et videbatur eis, quòd non deberent iurare, primò auctoritate Euangelij dicentis: *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non: quod amplius eſt, à malo eſt*. Item Iacobus Apoſtolus vr̄ prohibere iuramentum, dum dicit: *Ante omnia, fratres mei, nolite iurare*. Dominus Papa conſultus rn̄det primò auctoritati Euangelij, & eam exponit dicēs: *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non*: vt affirmatio, vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominum creſcente non creditur de facili ſimplici affirmationi, vel negationi: ideo adiunxit, quod amplius eſt, à malo eſt. illud amplius. ſ. iuramētum non eſt malū, ſed à malo illius, qui non vult credere, niſi iuretur, & eſt pœna illius, non culpa: & licèt dominus videatur probauiſſe iuramentum, non tamen prohibuit iurare per creatorem, ſed per creaturam: vnde cū præmiſit. *Nolite iurare omnino*, ſtatim ſubiunxit, *neque per calū, neque per Hieroſolymā*: tamen ſi iuratur per creaturam, ſeruandum eſt iuramentum, dummodo licitum ſit, quod iuratur. Secundo rn̄det auctoritati Iacobi Apoſtoli, dicens, quòd Iacobus non ſimpliciter prohibuit iuramentū, ſed voluntatem iurandi, dum dixit: *Ante omnia fratres mei, nolite iurare omnino*: quia nullus debet iurare ſpōtanea volūtate, niſi neceſſitate inſtante: & tūc licitè iuratur, dūmodo iuramentū habeat tres comites, ſcilicet veritatem, iudicium, & iuſtitiam: ſed prohibuit iurare per creaturam: vnde dixit Apoſtolus, *Homines per maiorem ſuum iurant*. oſtendens per quem ſit iurandum, id eſt, per Deum: & quòd iurandum ſit in neceſſitate, oſtendit exemplo Angeli, qui iurauit per viuentem in ſæcula ſeculorum: & exemplo Domini, qui legitur plus dixiſſe, quàm eſt eſt, non non: dum dixit, *in veritate dico vobis*. ſi enim iuramentum malum eſſet, Dominus non iuraſſet. Tertiò dicitur ¶ quòd quædam prohibentur, quia per ſe mala ſunt: quædam verò prohibentur ex cauſa, non quia mala ſint, ſed quia ſi fiant frequenter, inde mala ſequuntur: ſicut vinum per ſe malum non eſt, ſed ex frequenti & incauti potatione luxuria generatur: Vnde dixit Apoſtolus, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*. Sic & iuramentum per ſe quidem malum non eſt, cum ſit confirmatio veritatis, ſed tamen prohibetur in cauſa. quia ex frequenti, & incauta iuratione periurium ſæpe contingit, vnde legitur: *Vir multùm iurans replebitur iniquitate*. ſicut Paulus conceſſit diſcipulo ſuo Timotheo, vt vtatur modico vino propter ſtomachum: ſic certè cum exigit neceſſitas pro re vera, licita, & honeſta poteſt iurari, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. Vltimo rn̄det Papa q̄oni præpoſitæ, licèt enim ſint viri perfecti, vt quantuncunque poſſunt, iuramentum vitare debeant, tn̄ concedit eis, ne ꝑꝑ defectum teſtium monaſterium ſuum ſui iuris ſuſtineat læſionem, vt deficientibus aliis teſtibus poſſint in cauſis monaſterij ſui veritati teſtimonium perhibere. Nota, ꝙ per creatorem, & non per creaturam iurandum eſt, tn̄ ſi per creaturam iuretur, ſeruandum eſt iuramentum, ſi licitum eſt, quod iuratur. Item in neceſſitate iurandum eſt, dum tn̄ iuramentum habeat veritatē, iudicium, & iuſtitiam. Item per iuramētum delatum deciditur q̄ō. Item quædam ſunt ſimpliciter mala, & ideo prohibita: quædā verò ſunt ſimpliciter bona, ſed prohibentur ex cauſa. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus. Item monachi & clerici deficientibus alijs teſtibus poſſunt deferre teſtimonium pro eccleſiis ſuis.

a ¶ *Sit ſermo veſter.*] 22. q. 1. *ita ergo*.

b ¶ *Non non.*] Iſtæ duæ negationes non faciunt hic vnam affirmationem ſecundùm quod aliqui faciunt. *ff. de verb. ſig. duobus verbis.*

c ¶ *Affirmatio.*] Ecce declaratio geminationis, id eſt, vt quod os affirmat, & cor affirmet: & quod os negat, & cor neget. ſic *xxij. diſt. pſalmiſt.*

¶ *Glo. ſeq. ponit quinque modos, quibus iuratur per creaturas.*

d ¶ *Creaturam*] Sic 22. q. 1. *clericum. & in Authen. vt non luxurientur contra naturam. col. 6. §. & quoniam.* Per creaturas licitum eſt iurare, vbi exprimitur in iure, vt per crucem. 22. q. 5. *qui iurat per Euangelium.* 22. q. 1. *ſi aliqua per ordinem. & 1. q. 7. quotiens.* per ſalutem principis. *ff. de iureiur. qui per ſalutem. l. 3. §. vltim.* per altare [a]. 22. q. 1. *habemus.* alter enim iurare non debet. vnde non licèt iurare per membra Dei. *in Authen. vt non luxurientur contra naturam.*

ADDITIO. & 22. q. 1. *ſi quis per capillum.* vbi pœna ponitur.

e ¶ *Omnino.*] Id eſt, ex leui cauſa, vel per omnia. ſimile omnino habetur in lege: vt ſi fideiuſſor intercedat pro maiore ſumma, quàm principalis debitor, omnino non obligatur. *ff. de fideiuſſo. græce. §. illud.* Vin.

f ¶ *Seruandum.*] Qualitercunque iuratur, ſi licitum eſt, quod iuratur, ſeruandum eſt iuramentum. 22. q. 1. *mouet te. & ff. de iureiur. l. non erit. §. 1.* quia multa fieri non debent, facta tamen tenent. 27. *diſt. ſi vir, & 17. q. 2. nos nouimus.* Sicut iudex vltima die ſuæ iuriſdictionis iudicare non debet. *ff. de iuriſdict. omn. iudi. cum qui.* ſi tamen ſententiam dixerit, tenet. *ff. de offi. proconſulis. meminiſſe. in fi. ſuprà de offi. deleg. conſuluit.*

g ¶ *Nolite.*] Id eſt, non habeatis voluntatem iurandi.

h ¶ *Neceſſitas.*] Et ita nunquam iurandum eſt niſi in neceſſitate, ſed hæc neceſſitas includit etiam ſub ſe vtilitatem. 22. q. 1. *in malum & c. ita ergo.* Lau.

i ¶ *Tres comites.*] De quibus habes 22. q. 2. *animaduertendum. & q. 1. & iurabunt.*

k ¶ *Propheta*] ſ. Hieremias.

l ¶ *Et iurabunt.*] Hæc habes 22. q. 1. *& iurabunt.*

m ¶ *In veritate.*] Conſcientiæ.

n ¶ *Et iudicio*] Id eſt, diſcretione, vel deliberatione.

o ¶ *Iuſtitia.*] Id eſt, vt quod iuratur, ſit iuſtum, & licitum. & iſti ſunt tres comites, qui debent interuenire in quolibet iuramento: & ſi iſta defuerint, non iuramentum, ſed periurium eſt dicēdum, vt in *c. animaduertendum.* 22. q. 2.

p ¶ *Omnis controuerſia*] Quia poſt iuramentum delatū, & præſtitum nihil amplius quærendum eſt. *ff. de iureiur. non erit. §. delatum*, & parem habet auctoritatem cum tranſactione, & maiorem, quàm res iudicata. *ff. de iureiur. l. 2.* quod verum eſt, ſi eſt delatum à parte parti. illud enim retractari non poteſt. *ff. eod. admonendi 1.*

q ¶ *Amen.*] Id eſt, ſine defectu, & eſt nota aſſertionis.

a ¶ T[illegible]

Heliæ in Iſraël. Apoſtolus quoque iurabat, cum diceret: Teſtis eſt mihi Deus [a]. & iterum, quotidie morior [b] per gloriam veſtram fratres: quæ Græca exẽplaria manifeſtiſſimam iurationem eſſe oſtendunt. Si enim per ſe malum eſſet iurare, profectò dominus non iuraſſet: cùm tamẽ in veteri teſtamẽto legatur, quia iurauit dominus, & non pœnitebit eum. & rurſum, Iurauit Dominus Dauid veritatẽ, [& † non fruſtrabitur eum] immò & præcepit in veteri teſtamento: Redde Deo † iuramenta tua. ¶ Quædam [c] enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt [d], vt furtũ, adulterium, & huiuſmodi: quæ non ſunt aliquatenus facienda. Quædam verò prohibẽtur ex cauſa [e], non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequẽter, & multũ, ex his mala ſequuntur [f]: vt vinum per ſe malũ non eſt, & tñ prohibet Apoſtolus † dicens, Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: cũ ex frequẽti, & immoderata vini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentum per ſe quidem malum non eſt, cum ſit confirmatio [g] veritatis: ſed tamen prohibetur ex cauſa [h], qm̃ ex frequenti, & incauta iuratione, periurium ſæpe contingit: ſicut in Eccleſiaſtico legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate. & non diſcedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus induliſit propter neceſſitatem diſcipulo ſuo Timotheo, vt vtatur modico [i] vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates: ſic profectò cum neceſſitas exigit pro re vera, licita, & honeſta, poteſt ſecurè iurari: quia ceſſante [k] cauſa, ceſſat effectus [l] †. ¶ Licèt ergo debeatis eſſe viri perfecti, & quantum poteſtis, iuramenti vinculum euitetis: volentes tamen indemnitati veſtri monaſterij prouidere, ne propter defectum teſtium, ſui iuris ſuſtineat læſionem: præſenti vobis pagina indulgemus [m], quatenus vos, & monaſterij veſtri Conuerſi poſſitis in cauſis eiuſdem (deficientibus alijs teſtibus) pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

¶ Idem Epiſcopo Amelienſi.

¶ Iuramentum contra vtilitatem Eccleſiaſticam præſtitum non tenet.

CAP. XXVII.

Sicut † noſtris eſt auribus intimatum, Eccleſia Tudertina vacante, ipſius Canonici, & Epiſcopus cum eis, dum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus iuramenta quædam in damnum Epiſcopalis iuris fecerunt priuſquam de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: *& infrà.* ¶ Pro iuratione incauta [n] imponi fecimus Epiſcopo pœnitentiam congruentem: *& infrà.* ¶ Quia † non iuramenta, ſed periuria potiùs

a ¶ *Teſtes eſt mihi Deus.*] In veteri teſtamento iurabatur ſic: *Viuit Deus. & viuit anima mea*] ſic iurauit vidua, quæ erat in Sarrepta Sydoniorum Heliæ prophetæ. Tempore gratiæ in primitiua Eccleſia iurabatur: *teſtis eſt mihi Deus: Deum inuoco teſtem:* 22. q. 1. *ſi peccatũ. & 22. diſt. ſacroſancta.* Hodie iuratur per Deum, per Euangelia. 63. *diſt. tibi domino. &* 2. q. *vlt. c. vlt.*

b ¶ *Morior.*] Hoc habes 22. q. 1. *non eſt.*

c ¶ *Quædam.*] poſſet aliquis quærere, ex quo licitè iuratur, quare prohibuit dominus iuramentum? reſpondet Papa: quædam, &c.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de duplici ſimonia.*

d ¶ *Mala ſunt*] Quædam autẽ illicita ſunt in ſui natura, quædam ciuiliter. i. iure poſitiuo, vel conſuetudinario. *ff. de verb. ſig. probrum. arg. ff. de adul. ſi adulterium.* ſic quædã ſunt ſimoniaca ipſo iure, ſcilicet quæ in veteri teſtamento erant prohibita, vt vendere ſpiritualia. 1. q. 1. *qui ſtudet.* quædam ſunt prohibita per conſtitutionem Eccleſiæ, vt dare aliquid pro benedictionibus nubentium, pro baptiſmo [b], pro ponendis prælatis in ſede. De his habes plura exempla. j. *de ſimo. cum in Eccleſiæ corpore. & c. ſicut pro certo. & c. ad Apoſtolicam.* & hoc eſt: quod dici conſueuit, quædam ſunt ſimoniaca, quia prohibita: quædam ſunt prohibita, quia ſimoniaca. & de hoc dicitur. s. *de offi. dele. ex parte.*

e ¶ *Ex cauſa*] 22. q. 1. *ita ergo. C. ſi mancipia vene. ne proſti. l. 1. & vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat tria ar. ad primum alleg. duo contraria.*

f ¶ *Sequuntur*] Not. quòd aliquid prohibetur, non quòd ipſum ſit malum, ſed quia inde poteſt ſequi malum. *arg. 21. diſt. denique. & 37. diſt. ideo. 11. q. 3. nolite. 2. 41. diſt. quiſquis. 2. q. 7. præſumunt.* 24. q. 3. *Deus qui maledicit. Inſti. de bo. rap. § ſed nedum. arg. contra ff. qui. & a quibus manu. li. non fi. l. vlt. & ff. de pact. ſi vnus. § illud.* Item arg. quòd vno prohibito prohibetur omnia, per quæ peruenitur ad illud. *arg. j. de cler. coniu. diuerſis fallaciis. & ff. de conditio. inſtit. quæ ſub conditione. § ſi quis eo. & ff. de ſponſa. oratio. arg. ff. de tuto. & curatori. da. ab his. ſcire. & ff. de bo. lib. quæritur. & s. de procur. tua.* Item arg. quòd aliquo prohibito omnia prohibentur, quæ ſequuntur ex illo. s. *de conſtitutio.* nam concupiſcentiam [c].

g ¶ *Confirmatio.*] Sic falſitas eſt immutatio veritatis. in *Auth. de inſtr. cau. & fi. circa principium. coll. 6.*

h ¶ *Ex cauſa.*] Arg. quòd potiùs conſideranda eſt cauſa facti, quã ipſum factum. 15. q. 6. *c. 1. in fine.* 23. q. 8. *occidit. j. de accuſ. cùm dilectus. & ff. de fur. l. verum.* Vin.

i ¶ *Modico vino.*] De conſecra. *diſt. 5. ſint tibi.* ar. quòd licet habere curam corporis moderatã ad exercitium virtutũ. ar. 44. *diſt. multis.* aliàs incipit, *communia de pœ. diſt. 2. c. corporis. arg. modicum.*

k ¶ *Ceſſante cauſa.*] Propter quã excludendã ſ. periurium, introductũ eſt, ne iuretur. Si enim cauſa eſſet, pp quã habendã aliquid fieret, licet ceſſaret cauſa illa, non ideo ceſſaret id, quod factũ eſt pp illã cauſam [d]. 32. q. 7. *tantũ. & q. 1. dixit dñs.* vel ceſſante cauſa odioſa, & contra ius, ceſſat & eius effectus, dixit Vincentius. verũ eſt circa alias perſonas, ſed circa eandem perſonam non ceſſat, niſi priuilegium, vel conceſſio tenderet ad noxã. & tunc expone verba illa, verum eſt ab initio: ſed ſi ex poſt facto incipit odiũ, nõ ceſſat effectus. i. prohibitio. *ar. j. de deci. ſuggeſtũ. & 63. di. c. quia ſancta. § verum. & ff. de vulg. ſubſti. ex facto.* & ſic plana eſt gloſſa. aliàs verum eſt. & ita non ſtudet expoſitioni. dic verum eſt circa alias perſonas, quæ non habent priuilegium, ſed circa eandem perſonam, quæ habet priuilegium, non ceſſat priuileg. i. non perditur, niſi priuilegium ipſum, vel conceſſio tenderet ad noxam, vt dicunt tres prædictæ concordan. *arg. j. de deci. c. ſuggeſtum. 63. diſt. § verum.* De hoc qualiter intelligatur, dictum eſt. s. *de renun. poſt. tranſlationem. & 61. diſt. c. ſtatuimus. § his auctoritatibus.* Vel dic ceſſante cauſa. i. ceſſante periurio ceſſat prohibitio. & inſtante neceſſitate pro re vera, licita, & honeſta, licitè iuratur. & hic eſt ſenſus huius literæ quantum ad hunc caſum.

Additio. Vel dic, ceſſante cauſa. i. frequẽti, immoderata, & incauta iuratione, ceſſat periurium.

l ¶ *Ceſſat effectus.*] Diſtingue [e], aut eſt cauſa finalis, aut impulſiua: ſi finalis, tunc ceſſante cauſa ceſſat effectus, verbi gratia prohibetur, ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de cauſa, vt melius vacent diuinis officijs: & ſic iſta cauſa finalis eſt, vnde ceſſante cauſa ceſſat effectus. vnde ſi non vacent diuinis officiis, poterunt gerere tutelas. *C. de epiſ. & cler. Auth. generaliter.* Sed cauſa impulſiua ceſſante non ceſſat effectus: verbi gratia propter Calfurniam fuit ſtatutum, ne mulieres eſſent aduocatrices: quia Calfurnia poſteriora dorſi ſui oſtendebat iudici: vnde Calfurnia fuit cauſa impulſiua, ne mulieres aduocarent. vnde ea mortua mulieres non aduocabunt, hoc tamen habetur *in ff. de poſt. l. 1.*

m ¶ *Indulgemus.*] Id eſt, indultum eſſe oſtendimus iam olim [f]. 14. q. 2. *ſuper prudentia. & s. de teſti. tuis.*

Sicut noſtris.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit iuramentum temerarium. In ſecunda punit iurantẽ ibi, *Pro iuratione.* In tertia cõmittit inquirẽda, & retractanda ibi, Quia. Abbas.

Casus. Vacante Eccleſia Tudertina, canonici, antequam tractatus aliquis haberetur de paſtoris electione, quædam iuramenta in damnum epiſcopalis iuris fecerunt: poſtmodum vnus ex illis electus extitit in Epiſcopum, & cõſecratus: Epiſcopus ipſe videns quòd ex hoc reditus epiſcopales diminuebantur, quæſiuit à Papa, verum iuramenta illa eſſent ſeruanda? Papa conſiderans, quòd iuramẽtũ non fuit inſtitutum, vt iniquitatis vinculũ eſſet, & iuramenta, quæ contra vtilitatem eccleſiaſticam attentantur, non iuramenta, ſed periuria dicuntur, pro iuratione incauta, fecit ei pœnitentiã imponi, mandans Epiſcopo Amelien. quatenus de canonicis illis ſuper præmiſſis veritatem inquirat: & ſi ita eſſe inuenerit, in ſtatum priſtinum reducat, quicquid in damnum epiſcopalis iuris datum eſſe repererit. Not. quòd iuramentum in damnum Eccleſiæ datum non eſt ſeruandum, nec obligat: ſed potiùs periurium dicitur, & de hoc debet pœnitentia imponi.

¶ *Glo. ſeq. notat, quod exiſtens in mortali, &c. alleg. duo iura, & inducit tria ſimilia & hic interſerit tria iura, quæ allegat in contrarium, & illis reſpondet.*

n ¶ *Incauta.*] Sic patet, quod aliquis in mortali peccato exiſtẽs, ſi promotus fuerit, non remouetur. s. *de tempo. ordi. ex parte. & 50. diſt. quicunque.* & Epiſcopus, qui committit mortale peccatum, nõ remouetur: vt qui ſine cauſa vult renunciare. s. *de renuncia. niſi.* & [illegible]

a De materia, & veritate huius gloſſæ, vide plene per Dominicum Sotũ l. 9. de iuſt. & iure q. 5. artic. 2.

Pſal. 109.

Pſal. 131.

† *Hæc verba, & non fruſtrabitur eum, deſunt in omnibus ſcriptis exẽplaribus, vno vetuſto excepto.*

† *Domino.*

† *Ad Eph. c. 5.*

b *In iſto & præcedenti exẽplo male dicit glo. in ſeq. bene. Certum eſt, quod baptiſmus eſt ſacramentum & benedictio nubentium eſt ſacræ rei ſignũ: & ſic per illa confertur, & augetur gratia Spiritus ſancti: ergo prohibitum, quia ſimoniacũ. Ioan. And.*

Eccl. c. 23.

c Cõcor. tex. in l. 2. ff. de iuriſ. om. iu. cum vulgat.

d *Idem in Spec. de le. § vlt. ad fi. ver. in ſumma.*

1. ad Tim. c. 5.

† *Vide* l. generaliter. C. de Epiſc. & cle. & l. ſi pater. C. de here. inſt.

e *Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus, & parum habet eruditionis.*

† Cap. 4. tit. de conſt. in 3. compil. *Et pro expoſitione textus, & gl. vide præ alijs Guidonem Papa hic.*

† *Aliàs, Quia verè.*

f *Sim.* de procur. ca. in cauſis. *Ioann. And.*

ſunt dicenda, quæ contra vtilitatem Eccleſiaſticam attentantur: Mandamus, quatenus ab ipſis Canonicis inquiras ſuper præmiſſis diligentiùs veritatem: & † ſi ea inueneris eſſe vera: quod in damnum [a] Epiſcopalis iuris repereris taliter attentatum, in ſtatum debitum appellatione remota reducas [b].

¶ Idem.

¶ Iuramentum præſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licèt ſecundariò in fauorem publicum, neceſſariò eſt obſeruandum, ſi non vi, nec dolo fuit præſtitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundat. Hoc dicit multum ſingulariter conſiderata medulla c.

CAP. XXVIII.

CVm † contingat interdum, quòd conſtante matrimonio, mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus, & donationibus propter nuptias conſentiant, ne vlteriùs contraueniant proprio ſacramento firmanda, ac ſolutio, proceſſu temporis, matrimonio cōtrauenire nitantur: verum hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requiſiuit.

¶ Nos autem fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd etſi mulierum conſenſus in talibus non videatur obligatorius ſecundùm legitimas ſanctiones [c], ne tali tamen prætextu viam contingat periuriis aperiri, mulieres ipſæ ſeruare debent [d] huiuſmodi iuramenta, ſine vi [e], & dolo ſponte præſtita, cùm in alterius præiudicium [f] non redundet, nec obſeruata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.

¶ Idem.

¶ Mouēs bellum iniuſtum, compellitur reſtituere, quæ per violētiam occupauit, & eos abſoluere, à quibus indebitè iuramenta extorſit. hoc dicit vſque ad ver. iuramentum.

CAP. XXIX.

SIcut †: & infrà ¶ Si conſtiterit, quòd prædictus H. iniuſtè [g] bellum mouerit contra I. ipſum H. inducere ſtudeatis, vt vniuerſa per huiuſmodi violen-

& eſt contra illud. 81. *diſt. quicunque.* [a] & *c. prece.* & 24. *di. c. vlt.* & 5. *diſt. ex pœnitentibus.* & ſic huiuſmodi temeraria iuramenta non repellunt à promotione, nec à teſtimonio. ſ. *de teſtibus intimauit.* & *c. conſtitutis.* & ſ. *de teſtibus cog. c. vl.* Vel dic, quod potiùs conſulitur Eccleſiæ, quàm perſonæ. ſ. *de ord. cog. cùm dilectus.* Item in mortali peccato exiſtens admittitur ad accuſandū. 5. *q.* 1. *quidam.* & hoc fuit ad declarandam innocentiam illius infamati per libellum occulte proiectum. ſed illi ſic promoti non remouētur, quia huiuſmodi crimina leuia ſunt, quæ nō deiiciūt ordinatos. 68. *diſt. c.* 1. pro quibus imponitur ſolummodo pœnitentia ſaltem vnius anni: vt 22. *q.* 4. *qui ſacramento.* Quę autem crimina inducant depoſitionem, & quæ non, notatum inuenies. ſ. *de temp. ord. ex tenore.* & *c. vl.* & 25. *q. vlt. in ſumma.*

a ¶ *In damnum.*] Et ſic patet, quòd vacāte Eccleſia canonici nihil poſſunt diſponere de rebus Epiſcopatus in ipſius præiudicium, 12. *q.* 2. *ſi quis de rebus.* & j. *ne ſede va. per totum.* nec redditus epiſcopales poſſunt diminuere. j. *de reb. ec. non alie.* vt ſuper. immo nec epiſcopus ipſe vt ibi dicitur, vnde quicquid factum fuerit in præiudicium epiſcopatus, totum debet in ſtatum priſtinum reuocari.

¶ *Glo. ſe. rec. per quæſtionem.*

b ¶ *Reducas*] Immò & ipſe idem Tudertinus Epiſcopus poſſet reuocare [b] 12. *q.* 2. *non liceat.* & 35. *q.* 9. *quod quis commiſit.* & ſi conſenſit tanquam canonicus, poteſt poſtea tanquam Epiſcopus reuocare, quia quaſi ante aditam hæreditatem conſenſit. *arg. ff. quorum le. l.* 2. §. *quod ait prætor.* nam quædam facit aliquis tanquam alius. ſ *de ele. quod ſicut.* & *c. cum inter canonicos.* & *ff. de ado. ſi pater.* §. *qui duos ff. eo ſi conſul.*

CVm contingat.] Nō auditur mulier contra alienationē rei dotalis cui ſpōte cōſenſit, & nō cōtrauenire iurauit. Ita cōſter ſūmatur. In prima parte ponitur cōſultatio. In ſecūda reſpōſio ibi, *Nos autē.* A. CASVS. Aliquis alienauit res dotales, & alias, quas donauerat vxori propter nuptias præſente vxore, & cōſentiēte alienationi: & ne vxor a tertius cōtra alienationē veniat, firmauerat proprio iuramēto, quòd cōtra alienationē nō veniret. poſtmodum mrō ſoluto nititur venire in contrariu. Cōſultus Papa reſpondet, quod licèt conſenſus mulierum non videatur in talib. obligatorius ſecundum leges, tamē debet mulier ſeruare huiuſmodi iuramentū, ne tali prætextu viā contingat periuriis aperiri: & hoc eſt verū, ſi iuramentū tale ſine vi, & dolo ſponte præſtitū fuit cum in præiudicium alterius non redundet, nec obſeruatum vergat in diſpendiu ſalutis æternæ. Not. quòd iuramētū præua. et legi. Itē iuramentū ſemper ſeruādū eſt, ex quo ſine periculo animæ ſeruari poteſt. Item iuramētu factum in præiudicium alterius nō tenet.

c ¶ *Sanctiones.*] Vt *ff. de fun. dota. l. Iulianus* quæ prohibere alienationem fundi dotalis, & *C. ad Velle. Auth ſiue a me.*

¶ Gloſſa ſeq. miſcet plura contraria, & tripliciter ſoluit. reſpondens ad contraria. & inducens hinc ſimile.

d ¶ *Dēt*] Cōtra id, quod hic dicit, ſignātur multa cōtraria: quia regula vtriuſq; iuris dicit, quod cōtra leges ſit, pro infecto habēdu eſt. 10. di. vides. nec iuramētū valet cōtra hoc factū. ſ. *de ſo. com ſi diligenti.* & *C. de leg. nō dubiū.* & vbi principale nō tenet, nec acceſſoriū. ſ. *de fi. inſtr. inter dilectos. cum ſuis concor.* Itē cū talis cōtractus ſit à iure dānatus. *ff. de fun. dota. l. Iulia.* & *C. ad Velle. Auth ſiue a me.* quāliter iuramētū præſtet robur cōtractui, cū iuramētū nō ſit vinculū iniquitatis. 22. *q.* 4. *inter cætera.* & ſ. *eo quanto.* Nec enim illud ſufficit, quod ſine interitu ſalutis æternæ poſſit ſeruari: quia illud fallit in temerariis iuramētis. ſ. eo ex literis. & fallit quandoq; licèt nō ſit temerariū. ſ. *e. quēadmodū.* & *c Quintauallis.* Itē vbi iurat ſe ſoluturū pecuniā ſpe futuræ numerationis, pōt venire cōtra iuramētū ſi ei nō ſoluat. & tñ pōt ſeruari ſine interitu animæ. *C. de non nu. pe. indubitati.* Sed illud habet tacitā conditionē, ſi pecunia fuerit ei numerata. Item ſi iurat illud, quod ſit turpe, vel contrarium legi, iuramentum eſt nullius momenti. *ff. de leg.* 1. *ſi quis inquilinos. in fi.* Item vbi per iuramentum inducitur alicui perpetua viduitas iſtud non tenetur ſeruare. *ff. de iure pat. adigere.* Ad hoc dicas, quòd lex cōſiderauit, quid ſit vtile corpori, & honeſtum. Nam expedit mulieribus ſaluas habere dotes ſuas, vt inueniant aliquos, quibus nubere poſſint. *ff. ſo. ma. l.* 1. Sed canon conſiderat vtilitatem animæ [c]. Vel dic, quod tunc præiudicat ei mulieri iuramentum, quā aliunde poteſt conſuli mulieri, vt dicitur in Auth. ſiue à me. Ianuariæ ſoluit has contrarietates. Aliter poteſt dici, quòd ſiue mulier poſſit conſulere aliunde ſibi, ſiue non: non poteſt venire cōtra iuramentum ſponte præſtitum, & ſine dolo, vel metu. Et licèt contractus talis non videatur obligatorius, quantum eſt de ſui natura: tamen ſine aliqua turpitudine poteſt ſeruari iuramentum ſuper eo præſtitū: vnde hic conſideramus potiùs acceſſorium, quàm principale, propter periculum animæ, vt hic dicitur, ſicut aliàs obligatio non tenet, tamen iuramentum ſuper hoc præſtitum debet ſeruari. ſ. eo. debitores. Præterea prohibitio huiuſmodi alienationis fundi dotalis non eſt perpetua: quid ſi ſecundo poſt biennium conſentiat mulier, bene tenet. in *Auth. prædicta. ſiue à me.* vnde multò fortiùs iuramentum poteſt confirmare, quod priùs non valebat: vt quaſi pro conſenſu ſecundo habeatur. Et illa contraria ſuperiùs inducta, intelliguntur de his, quæ perpetuam habent cauſam prohibitionis, & in ſua natura turpia ſunt: vt patet ex contrariis. vnde ſi iuramentum ibi interueniat, non tenet, cùm non poſſit ſeruari ſine interitu animæ. Simile huic habes. j. *de pig. ſignificante* ibi dicitur, quòd pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non tenet, quod eſt verum. *C. de pact. pign. l.* 2. & 3. & tamen ſi iuramentum interueniat ſuper pacto, tenet, nec auditur volens venire contra: vt colligitur *in de. c. prædicta, ſignificante. ar. à contrario ſenſu.* & ſic intelligas iſtam, & illam.

e ¶ *Sine vi.*] Arg. quòd iuramentum metu, vel vi præſtitum non eſt ſeruandum. Quid iuris ſit, dixi ſ. *quod metus cauſa.* Abbas. & de hoc dicitur. 15. q 6. *auctoritatem.* & ſ. *eo peruenit.*

f ¶ *Præiudicium.*] Scilicet creditorum, vel filiorum. [d] *Ar. à contrario ſenſu. ſ. c. venientes.* Ber.

SIcut & infra.] Fides [e] etiam iurata ſeruanda non eſt ei, qui fidem frangit. h. d. & ſunt duæ partes. Secunda ibi, *Iuramentum autem.* Et pone ſic caſum literalem. Quidam Henricus iniuſtè mouit bellum contra quendam Ioannem, in quo multa eius bona per violentiam occupauit. ac eum captum fortè ad iurandum induxit, vt bona ſic occupata non repeteret. Vel ſecundùm alium intellectum, relaxauit eum iuramento de redeundo ad vincula, & hoc fuit primum iuramentum, de quo textus in principio loquitur: demum præſtitit aliud iuramentum, de quo in fine literæ, & non apparet ſuper quo. Sed fortè ſecundum Hoſt. Iſte Ioan. promiſit Henrico centum libras, ſi ipſum non offenderet, & ille licèt promiſerit, & iurauerit fortè non offendere dictum Io. nihilominus eum offendit, quibus peractis iſte Ioannes fuit conqueſtus Papæ petens ſuper omnibus de opportuno remedio ſibi prouideri: Papa commiſit cauſam quibuſdam, quibus mandat reſpectu primi iuramenti, vt habetur in litera in principio. reſpectu ſecundi reſpondet, quid iuris. vt in *ver. iuramentum.* & ſic clara eſt litera. Abbas Siculus. Not. quòd ea quæ auferuntur in bello iniuſto, ſunt reſtituenda: ergo à contrario ſenſu. ſi bellum ſit iuſtum, poſſunt licitè retineri. Item fides non eſt illi ſeruanda qui fidem non ſeruat, quod ſubintelligitur iuramento.

g ¶ *Iniuſtè.*] Et ideo ſaltem indirectè ratione peccati ſpectat hoc ad iudicium Eccleſiæ. ſ. *de iudi. nouit.*

ADDITIO. Quid ſit iuſtum bellum, habes 23. *q.* 1 *ſumma.*

a Et vide quod dixi de elect. auditis. ſuper vlt. gl. verſ. ſed quid ſi. Ioann. And.

† In quibuſdam antiquis ita: & ſi ea inueneris eſſe vera, quæ in damnum epiſcopalis iuris repereris taliter attentata, in ſtatum, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōpil. & *de intellectu vide Conarruuiam in* c. Raynutius. §. 10. de teſtam. & *Matthæum de Afflictis* deciſio. 312.

b *Hoc verſ. ſi intuitu dignitatis vide ſentire cōtra iuramentum ſecus ſi intuitu ſua perſona. quia tūc neceſſaria eſt ſuperioris licentia.* ar. de elect. venerabilē. *ſecundum Tan. & Vinc. Ioan. And.*

c *Quæ præferenda eſt corpori.* C. de ſac. ſanc. eccle. ſancimus. 12. q. 1. *præcipimus ſecundùm Ho. Ioā. An.*

† Cap. 1. eo tit. in 4. cōpilatione.

Et de materia huius decretalis, quando videlicet bellū dicatur iuſtum, vel iniuſtum vide B. Thomā. 2. 2. q. 40. art 1. *Franciſcum Victoriam* in relectione de iure belli & *Alfonſum Caſtrē* l. 2. de iuſta hæret. punitio. c 14.

d *Intelligas directè. nam aliàs indirectè bene poſſet eſſe præiudiciū filiorū, qui aliàs ſucceſſiſſent in re illa, ſi non fuiſſet alienata: ſed vide c.* venientes. ſupra eo. *vbi de hoc.*

e *De materia facta à glo.* de fide ſeruanda, vel non ſeruanda frangenti fidē, *vide Abbatem.* & *Felinū* c. peruenit. 2. de iureiu. & *Syluest. in ſumma, verbo,* iuramentum. 4. §. 13.

a ¶ *Reſtituat.*]

tiam occupata, reſtituat[a] conquerenti, cum à præſtito ſibi iuramento prorſus abſoluentes. Quod ſic acquieſcere noluerit, ipſum ad hoc (ſi præmiſſa veritate nitantur) cogatis per ſententiam excommunicationis terram eius interdicti ſententiæ ſupponentes.

¶ *Non adſtringitur quis iuramento ad adimplendum, quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu præſtitũ eſt iuramentũ. h. d.*

¶ Iuramentum autem, quòd I. ſe aſſerit pręſtitiſſe, ſi de aſſenſu factum eſt vtrinſque, cum non ligat[b], qui præſtitit, dum ille, cui præſtitum fuerat, ſeruare negligit, quod promiſit.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Clerici non habentes temporalia à Laicis, non tenentur eis præſtare iuramenta fidelitatis.*

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidam Laici vſurpare nitũtur, cum viros Eccleſiaſticos nihil temporale[c] obtinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis[d] iuramenta compellunt. ¶ Quia verò ſecundùm Apoſtolum ſeruus ſuo[e] domino ſtat, aut cadit, ſacri auctoritate cõcilij prohibemus, ne tales Clerici perſonis ſęcularibus præſtare cogantur huiuſmodi iuramenta †.

¶ Hono. ij. A. & C. Canonicis Antiochenis.

¶ *Qui iurat non eſſe contra aliquem, poteſt in cauſis propriis, & Eccleſiæ ſuæ eſſe contra eum. h. d. ſecundùm intellectum gloſſæ.*

CAP. XXXI.

PEtitio † veſtra nobis exhibita continebat, quòd Eccleſia Antiochena vacante, Princeps Antiochenus timens conſpirationes aliquas fieri contra eum, à vobis iuramentum extorſit[f], quod contra ipſum de cætero non eſſetis: *& infrà.* ¶ Interpretatione † congrua declaramus[g] vos iuramento huiuſmodi non teneri, quin pro iuribus, & honoribus ipſius Eccleſiæ, ac etiam ſpecialibus[h] † veſtris legitimè defendendis, contra ipſum Principem ſtare liberè valeatis: coercendo vos à machinatione duntaxat, per quam idem Princeps deberet læſionem perſonæ, vel ſui amiſſionem incurrere principatus.

¶ Idem Archidiacono, & magiſtro C. Canonico T lleñ.

¶ *Cùm agitur de vſuris, poteſt Iudex in qualibet parte litis ex officio ſuo deficientibus probationibus, exigere à partibus iuramẽtũ de veritate dicẽda: & eadẽ ratione idẽ in qualibet cauſa, in qua imminet peccatum, ſecundùm Panormit.*

CAP. XXXII.

EX † litteris veſtris accepimus, quòd ſuper cauſa vſurarum, nobis pro G. contra E. ab Apoſtolica ſede commiſſa, non potuit per teſtes ab ipſius G. Parte productos, de ſortis quantitate liquere, licèt de obligatione pignoris conſtitiſſet: vnde expedire videtis, quod

---

a ¶ *Reſtituat.*] i. [Quia iniuſtum erat bellum: ſed ſi iuſtum fuiſſet bellum, ſtatim res ſic occupatæ eſſent ſuæ. 23. *q.* 5. *dicat.*
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, obſcurè tamen.*

b ¶ *Non ligat.*] Quia non ſeruanti fidem, fides non eſt ſeruanda. ſimile ſ. *eo. peruenit. &* c. *quemadmodum.* quia illa conditio ſubintelligenda eſt in hoc iuramento; vt notatur in *c. quemadmodum. Arg. contra.* 33. *q.* 5. *quòd Deo.* a ſed illud non tangit hoc.

NImis.] Primò ponit factum reprehenſibile, cui ſecundò prouidet ibi, Abbas Siculus.

CASVS. Clerici iuramentum fidelitatis laicis pręſtare non debent, cùm nihil temporale teneant ab eis: quia ſeruus ſuo domino ſtat, aut cadit.

c ¶ *Temporale.*] Si temporalia poſſidentur à laicis, in his ſunt minores illis. ſ. *de ma. & obe. ſolita. &* 18. *diſt. ſi Epiſcopus.* Bern.

d ¶ *Fidelitatis.*] Immò nec clericis hoc iuramentum præſtandum eſt. *j. de ſimo. ex diligenti. & j. de re iudi. c. vlt. &* ſ. *eo. tit. nullus.* niſi in caſibus notatis ibi.

e ¶ *Seruus ſuo.*] Vt 2. *q.* 1. *multi. ad fin.* ſi ſeruus ſtat ſuo dño, remunerandus eſt ab ipſo: ſi cadit, puniendus, quaſi dicat: ſi ſteterit, remunerabitur: ſi ceciderit, iudicabitur à domino ſuo. Et ſic eſt ar. quòd laici[b] nullam habent iuriſdictionem in clericos: nec etiam per conſenſum clericorum. ſ. *de ſo. compet. ſi diligenti. & c. ſignificaſti.* vbi de h. c. Ber.

PEtitio.] Habito reſpectu ad gl. In hoc c. ſic ſummatur. Qui timenti conſpirationem iurat de non eſſendo contra eum, poteſt (tali iuramento non obſtante) in propriis, & Eccleſiæ ſuæ cauſis ſtare cõtra eum. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Interpretatione.* Ab.

CASVS. Antiochena Eccleſia vacante, Princeps Antiochenus timens conſpirationes fieri contra ipſum iuramentum, extorſit à canonicis Antiochenis, quòd non eſſent de cætero contra ipſum: Canonici habebant cauſas poſtmodum cõtra ipſum pro Eccleſia Antiochena, etiã & proprias: quæſiuerunt à domino Papa, qualiter ſuper hoc ſibi, & Eccleſiæ prouiderẽt propter iuramẽtũ prædictũ? Papa interpretatus fuit per prædictum iuramentum canonicos illos non teneri huiuſmodi iuramento, quò minus liberè ſtare poſſint contra ipſum Principem pro defendendis iuribus, & honoribus Eccleſiæ ſuæ, & propriis, ſuos coercendo à machinatione ſolummodo, per quam ipſe Princeps deberet incurrere læſionem perſonæ, vel amiſſionem ſui principatus. Not. quòd licet iuret, vel promittat aliquis alicui, quòd non erit contra ipſum, tamen non tenetur ei contra ſe, vel contra Eccleſiam ſuam, vel contra communitatem ſuam, quia iuramentum non extenditur ad hunc caſum: quia contra ſe nemo tenetur, vel contra Eccleſiam ſuam. Item ad conſpirationem Principis adſtringuntur.

¶ *Glo. ſeq. not. contra iuramentum extortum, & c. inducit duo ſimilia de confeſſione, & conſenſu: tenet contrarium, diſtinguendo tamen, & arg. iuramentum valere pro parte tantum.*

f ¶ *Extorſit.*] Iuramentum per dolum, ſiue metum extortũ, cùm de hoc conſtiterit, non eſt ſeruandum. ſ. *eod. cùm contingat. in fi.* & ſic confeſſio ex metu. 15. *q.* 6. *c.* 1. *&* 31. *q.* 2. *Lotharius.* ſic & conſenſus taliter extortus non valet. *j. de primil. cum olim.* Sed videtur, quòd iuramentum in eo, quod non tangit negotia Eccleſiæ, vel etiam propria, ſit ſeruãdum, licèt ſit extortum, cùm poſſit ſeruari ſine interitu animæ. ſ. *eod. ſi verò. & c. ad noſtram.* 2. *c. cùm contingat. &* 22. *q.* 4. *ſi aliquid.* & ita per tale iuramentum tenentur, quòd nullam cõſpirationem, vel aliquod aliud, quod ſit contra ſtatum Principis, procurabunt: & ad hoc aliàs de honeſtate tenerentur, etiam ſine iuramento, & ita ſeruare tenentur iuramentum illud quantum ad hanc partem iuramenti. licèt fuiſſet extortũ. Et ſic eſt *arg. quod pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & ſim.* ſ. *de maio. & obe. dilecti &* 22. 4. *inter cætera.* ſic & factum alicuius pro parte valet, pro parte non, *infra de præbendis dilectus.* ſimilem declarationem habes *ſupra eodem. quanto.*

g ¶ *Declaramus.*] Declaratio iuramenti, ſiue interpretatio, cum de ipſo dubitatur, pertinet ad Papam. ſ. *eo. quanto. ſic. j. de Eccle. edi. c. vlt.* ſ. *de electio. venerabilem. ad finem.* Sic & in omni ſacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ. ſ. *eod. venientes, &* ſ. *de reſcripti. conſtitutus.* ſimiliter & imperatoris. *ff. ad municipa. imperatores. & in conſtitu. de feud.* §. *vlt.* & idem cùm dubitatur, vtrùm ſit licitum, vel illicitum. *de elect. venerabilem.*

h ¶ *Specialibus.*] Et no. quòd licèt quis apertè teneatur alicui per ſacramentum: tamen contra ſe non tenetur: vel contra Eccleſiam ſuam, vel etiam contra communitatem ſuam, vt hic patet apertè, *arg.* ſ. *de poſtu. c. vlt. in fi.* nam & in generali ſermone perſona loquens intelligitur excepta, vt hic, & *ff. de ſen. l.* 1. §. 1. *& ff. loca. l. qui inſulam.* §. *vlt. & C. de ſolu. inquiſitio. C. de conſtit. pecu. Auth. ſed ita. & ff. de condi. & demonſtr. qui heredi.* §. *Plautius.* Et eſt arg. quòd ſi promiſi tibi dare turrem meam, vel caſtrum contra omnem hominem, non tamen teneor dare contra me. Nam nemo tenetur alium plus diligere, quàm ſeipſum: quia ordinata charitas à ſeipſo incipit. 23. *q.* 5. *ſi non licèt.* & primò debet facere ſibi eleemoſynam, deinde proximo. *de pæ. diſt.* 3. *ſanè cauendum. Arg. contra. ff. de pact. cum in eo eſſet. & ff. ſi ſer. vendicetur aliud. & ff. de neg. geſt. ſi pupillus.* §. *vlt. in Auth. vt diff. iudi.* §. *ſi verò refutauerit. coll.* 9. *ff. de pig. Paulus.* §. *vlt.* e *& infrà de nat. ex libe. ventre. c. vnico,* contra iſta ſpecialia ſunt. Bern.

EX *literis.*] Si iudex in principio cauſæ iuramentum de veritate à partibus non exigit, in proceſſu illud exigere poterit. Sic communiter ſummatur: ſed hoc ſummarium licèt ſit verum in ſe, non tamen colligitur ex litera, in qua non ponderatur, quod à principio non fuerat exactum. Secundo modo ſecundùm alium intellectum ſummatur ſic: Cùm agitur de vſuris, & probationes deficiunt, ſi fama eſt pro petente, in ſupplementum probationis exigitur iuramentum. Hæc lectura eſt notabilis, & poteſt eſſe vera in ſe, ſed non congruit huic literæ, quæ non loquitur de iuramento litis deciſiuo, ſed de veritate dicenda, quæ inter ſe multùm differunt. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio mandatum continens ibi, *Ne igitur.*

---

a *Et* 11. *q.* 21. inter verba in fi. *ſecundùm Vinc. Ioann. And.*

† *Later. ſub. Inno.* iij. c. 43. & c. 3. e. tit. in 4. cõpil.

b *De hoc articulo vide plenè per Franciſcum Victoriam in* 1. relectione de poteſtate Eccleſiæ. q. vlt.

Ad Rom. c. 14.

† *iuramẽtũ.*

† *Ad intellectũ huius c. nota, quæ conditiones intelligatur de iuramento, de quib. Aretin. in* §. æque. Inſt. de excep. *Iaſon in* l. ſi conuenerit. ff. de iuriſ. om. iud.

† *in vno vetuſto ita: Hoc autem interpretatione, &c.*

† *Specialibus legitur in omnibus ſcriptis, licèt in aliquos vulgatis mendosè legatur ſpiritualibus.*

† *Vide pro aliis Gandauum Papa hic adde S. Tho.* 2. 2. q. 78. art. 3.

e *Si ſeruus cõſentiente domino obligat omnia ipſius bona, etiam ipſe ſeruus obligatur. Ioan. And.*

CASVS.

Casvs. Quidã nomine G. impetrauit per litteras reſtitution? vſurarũ cõtra E. archidia. & magiſtrũ C. canonicũ Tullẽſ. iudices lite conteſtata receperunt teſtes productos ab ipſo G. impetrãte, p quos teſtes nõ potuit cõſtare de quãtitate ſortis, ſiue principalis, ſed de obligatione pignoris bñ cõſtitit, & per famã quaſi notoriũ habeatur, q ex quadã terra, quæ ipſi eſt obligata, ſortẽ ſuam, & amplius ded xiſſet: vñ videbatur iudicibus, vt iuramentum de veritate dicẽda exigat à partibus: vt per iuramentũ cõſtaret de ſorte: ſignificauerunt hoc dño Papæ, mandat Papa, ne ex defectu hmõi iuramẽti ſuccumbat iuſtitia, & ſic veritas occultetur, quatenus compellant partes per cen. eccle. ad præſtandum huiuſmodi iuramentum. Nota in cauſa vſurarum iuramentum de veritate dicenda pſtandum eſſe ſicut in ſpiritualibus cauſis, & ad hoc partes compelli debent.

† *Colocemin . . . ſpnibus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas differentias iuramenti de veritate ad iuramẽtum de calumnia, & per quem præſtantur.*

a ¶ *Veritate.*] Iuramentum iſtud de dicẽda veritate præſtatur ſolummodo in ſpiritualibus cauſis, ſic ſ. *de elect. dudum* 2. iuramentum eñim de calumnia in talibus non præſtatur. ſ. *de iuramen. calum. litteras.* requiritur etiam à prælato Eccleſiæ de conſuetudine, præcipuè cum de facto ſuo agitur: aliàs non videtur, quod prælatus ſit interrogandus de hoc dixi ſ. *de elect. dudum* 2. & per iſtud iuramentum reſpondetur tantùm de eo, quod ſcit. Vnde debet ſimpliciter reſpondere, ſcio, vel neſcio. Sed per iuramentum de calumnia reſpondetur de eo, quod credit, vel exiſtimat. *Cod. de iura. calum. l.* 2. Hoc iuramentum de veritate dicenda præſtat hodie prælatus in cauſa Eccleſiæ in animam ſuam, & capituli ſui in ſpiritualibus cauſis, vt habetur in quadam decretali extra compilationem quæ incipit, præſentium, &c.

† *De intellectu . . . vide Oldradum conſil. 94. & 95. Ferdinandũ Vaſquium l. 2. de ſucceſſi. creatione. §. 18. & Cou. . . . in c. quãuis. in 2. p. relectio. §. 2. de pact. lib. 6.*

exigatur de dicenda veritate[a] à partibus iuramentum: cùm ex fama[b] quaſi notorium habeatur præfatum E. ex quadam terra ipſius G. ſibi titulo pignoris obligata, ſortem, & ampliùs[c] percepiſſe. ¶ Ne igitur ex huiuſmodi iuramẽti defectu, iuſtitia (occultata veritate[d]) ſuccũbat: mãdamus, quatenus partes ad præſtandum huiuſmodi iuramentum per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota cogatis.

¶ Idem Colloſſeñ. † Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Si poſitus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipſemet reuocare debet, non obſtante iuramento de non reuocãdo: maximè ſi priùs iurat non alienare. Hoc dicit ſecundùm verum intellectum. Panormitanus.*

CAP. XXXIII.

Intellecto † iam dudum, quòd chariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariæ Rex illuſtris alienationes quaſdam fecerit in præiudicium regni[e] ſui, & contra Regis honorem: Nos eidem Regi dirigimus ſcripta noſtra, vt alienationes prædictas, non obſtante iuramento, ſi quod fecit de non reuocandis eiſdem, ſtudeat reuocare † Quia cum teneatur, & in ſua coronatione iurauerit, iura regni ſui, & honorem coronæ illibata ſeruare: illicitum profectò fuit, ſi præſtitit de non reuocandis alienationibus huiuſmodi iuramentum; & propterea penitus nõ ſeruandum[f].

b ¶ *Ex fama.*] Et ita patet, quòd qualitercũque aliquid ſit diuulgatũ per famã, ſeu quaſi notoriũ nõ ſufficit ad probationẽ 4. q. 3. *ſi teſtes. § item ſit ſæpe.* ſed cũ aliis adminiculis ſufficit ſ. *de teſti. & atteſta. præterea* tñ ſola fama ſufficit ad matrimoniũ impediendum. ĩ *de conſanguin. & affi. ſuper eo.* & ĩ *de ſpõ. cũ in tua.*

c ¶ *Amplius.*] Omne quod percipitur de rebus titulo pignoris obligatis, totum debet commutari in ſortem, & quod ſupereſt, debet reſtitui ĩ. *de pig. cùm contra.* & ĩ. *de vſu. c.* 1. & 2. deductis primò expenſis. vt ibi dicitur: quia fructus tantùm intelliguntur deductis expenſis. *C. de fruc. & li. expen. l.* 1. & *ff. ſol. mat. fructus.* quia nullus caſus poteſt interuenire, qui hoc genus deductionis impediat. *ff. fam. er. fundus.* quinimò fructus percepti ipſo iure pignus liberant. *Cod. de diſt. pig. l.* 1. & quicquid percipitur ex pignore, computatur in ſortem. *C. de pig. ac. l.* 1. & 2. & ĩ. *de pign. ſignificante.*

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor cauſas huius iuramenti.*

d ¶ *Occultata veritate.*] Hæc[a] eſt cauſa, quare hoc iuramentum exigitur: vt ſ. veritas reueletur timore iuramenti. ſic ex eadẽ cauſa teſtes compelluntur, qui aliàs non compellerentur. 14. q. 2. *quanquã.* & ſ. *de teſt. co. c. vlt. per totum.* & quia mortale peccatũ eſt occultare veritatẽ. 11. q. 3 *quiſquis.* & ĩ. *de crim. falſ. c.* 1. & quia cauſa vſurarũ eſt quaſi ſpiritualis: cũ ſit eccleſiaſtica. iuramẽtũ de veritate dicẽda exigitur, & nõ de calumnia. Nec colligitur hic, quòd iuramentũ de calumnia hic præſtitum fuiſſet, vt quidam dicunt: ſi tñ de calumnia, & veritate ſimul iuraretur, nõ crederem eſſe peccatũ tã in ciuili, quã in ſpirituali: nec offenderetur ordo iuris, immò vtile eſſet. & ſi hîc iuratũ fuiſſet de calũnia, ſuperfluũ nõ eſſet iuramẽtũ poſtea de veritate præſtitũ: quia ad diuerſa referuntur, quia æquè præiudicat confeſſio de credulitate, ſicut de veritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte: quia non fuit præſtitum debito tempore. ſ. ſtatim poſt litis conteſta. ſicut iuramentum de calũnia præſtatur: vnde quæſitum fuit, an poſtea debeat præſtari, & ſic patet, quòd tunc poteſt præſtari iuramentum de veritate, ſiue de calumnia, antequam ſit in cauſa concluſum, nec eſt de ſubſtãtia ordinis iudiciarij quòd ſtatim lite conteſta. præſtetur. Bern.

a *Vide D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. & ibidem Caietanum.*

Intellecto iamdudum.] Si is, qui præeſt, iurauit alienare: nõ valet alienatio, quam poſtea fecit, etiamſi iurat non contrauenire. Sic cõmuniter ſummatur. Sed hæc ſummatio nimis reſtringit litteram. quæ fundat ſe non ſolum ſuper iuramento, ſed etiam ſuper iure debito. Ponit primò factum corrigendum. Secundò corrigi mandat ibi, *Nos.* ſubmittens cauſam mandat ibi, *Quia.* Abb. Sic.

Casvs. Rex Hungariæ fecit quaſdam alienationes in præiudicium regni ſui, & contra honorem Regis, interpoſito iuramento de ipſis nõn reuocandis: ſignificatum fuit hoc domino Papæ vñ ſcribit Archiepiſcopo Colloſſeñ. & eius ſuffraganeis, & eidem Regi ſuper hoc, vt alienationes prædictas ſtudeat reuocare, non obſtante iuramento illo: quia in coronatione ſua iurauit iura regni ſui, & honorem illibata ſeruare: vnde illicitum fuit iuramentum, ſi quod præſtitit, de non reuocandis huiuſmodi alienationibus: ideo non ſeruandum, & priori iuramento licitè præſtito obediendum.

† *Vide tex. in l. prohibere. §. quod planè. & ibi Bart. ff. quod vi, aut clam.*

¶ Gregorius ix. Epiſcopo Cenomañ.

¶ *Si mulier iurauit aliquem eſſe ſuum maritum. & ſuccubuit, quia aliter non probauit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.*

CAP. XXXIV.

Mvlier †, quæ in iure præſtito iuramento aſſeruit virum talem in ipſam per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe, probationes alias non habẽs, viro ab eius impetitione per ſententiam abſoluto[g], non debes licentiam

† *Pro intellectu, vide, quæ latè ſcribit Hoſt. in ſum. tit. de aſſertorio iuramẽto. §. & ſuper quibus.*

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile, quod fortificat. Secundò ponit duplicem cauſam. quare iuramentum non obligat.*

e ¶ *Regni ſui.*] Sic & Epiſcopi iurant in ſua conſecratione, quòd iura ſui epatus non alienabunt. ĩ. *de Eccle. ædi. c. vlt.* & ĩ *de re. eccl. non alie. vt ſuper* & quòd de nouo non infeudabunt. ĩ. *de feu. c.* 2. immò & ſi ſuſpectus de dilapidatione, debet cautione præſtare 28. *diſt. de Syracuſana.* Sic ergo patet, quod iuramentum iſtius regis in coronatione fuit licitum, & honeſtum fuit: ergo ſecundum, in contrarium præſtitũ fuit illicitum. ĩ. *eod. quæ* 1. quia contra canonica ſtatuta fuit præſtitum, & ideo non ſeruandum. & ſ. *de foro compe. ſi diligenti.* & ſ. *eo. cum te* quia ſi vnum contrarium eſt bonum, reliquum eſt malum 28. q. 1 *ſciendum.* & 32. *di. hoſpitiolum.* qñque tamen vtrumque contrariorum bonum eſt, vt nubere, & non nubere: 28. q. 1. hic enim neque vltra vnam columnam huiuſmodi enim iuramenta, quæ fiunt in damnum ſuæ dignitatis, non iuramenta, ſed periuria, ſiue temeraria ſunt cenſenda. ſ. *eo ſicut noſtris*[b]. Vnde ille, qui præſtitit, ſua auctoritate poteſt venire contra, & reuocare male alienata[c], vt ibi dictũ eſt, immò tenetur ad hoc ex iuramento priùs præſtito, & ex officio ibi commiſſo. 35. q. 9. *quod quis commiſit.* & ſic eſt arg. quòd iuramentum factum per metum ſuper rebus Eccleſiæ non repetendis, non obligat. ſ. *eo. peruenit* 1.

b *Et habet hoc locum in præceptis, & prohibitionib[o]: in conſiliis, & demonſtrationib[o] non, ſecundum Vin. Goſ. in c. & Phi. tuã. An. c. Niſi tam propter hoc depoſitus eſſet. 2. q. 2. c. monemus. Ioan. And.*

f ¶ *Non ſeruandum.*] Quia in malis promiſſis reſcinde fidem. 22 q. 4. *in malis.* & per totam illam quæſtionem.

Mvlier quæ.] Diuiditur quoad intellectum, quia primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio, & ratio ibi, *Nec.* Abbas.

Casvs. Mulier quædam petebat quendam in virum ſuum: & per iuramentum aſſeruit in iure, quod ille in eam matrimonialiter conſenſerit per verba de præſenti: vir hoc negabat: cùm mulier non haberet alias probationes, vir fuit ab eius impetitione abſolutus: quæritur, vtrùm iudex debeat ei dare licentiam cum alio contrahendi? Rñdet Papa. quòd non, ne auctor periurij videatur: nec debet hoc ei prohibere, ne ſi fortè falſum iurauerit, matrimonium impediret: ſed eſt ſuæ conſcientiæ relinquenda. Nota, quòd actore non probante reus debet abſolui. Item nullus per dictum ſuum debet dare materiam peierandi: quia imputaretur ei. Item relinqui debet ſuæ conſcientiæ.

¶ *Glo. ſeq. quærit arg. affirmatiuè, ſoluit contrarium.*

g ¶ *Abſolutio.*] Quia actore non probante reus debet abſolui ĩ. *vt eccleſ. benefi. vt noſtrum.* & ſ. *de cau. poſ. cùm eccleſia.* & *C. de ed. qui accuſare.* & ĩ. *eod. c. vlt.* § 1. Quid ſi mulier iſta habuiſſet vnum bonum teſtẽ, nunquid deferretur ei iuramẽtum? Videtur, quòd

quòd hic. ſ. de probationi. ſicut conſuetudo. & C. de re credi. in bonæ & j. eod. c. vlt. in tali caſu non dico iuramentum deferendum, quantumcunque honeſta ſit perſona, quia hic agitur quaſi de ſtatu hominis, cùm per hoc ſeruitus conſtituatur in ipſo: nec cauſa dicitur modica, quia iuramentum defertur inſpectis circunſtantiis cauſæ, & perſonarum. j. eod. c. vlt.

¶ Glo. ſeq. repetens textum, & ipſius rationē ſubdit cōtrarium olim opi. Lau. cui reſpondet.

2 ¶ Periurij.] Sic ſ. eo. ſi vero. & C. ſi aduer. vend. l. 1. nec debet Eccleſia viam periuriis aperire, quæ periuria vetat. C. de ind. vi. l. 1. in fi. & ſ. eod. tit. cum cōtingat. ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur. j. de accu. qualiter & qn 1. & C. vnde vi. meminerint. & Eccleſia non debet alicui laqueum inijcere. 27. q. 1. de viduis. 2. quod faceret, ſi daret ei licentiam contrahendi contra id, qd iurauit: immò Eccleſia debet ei ſuadere, vt caſtitatem propriam non veniat iuramentum arg. præal. c. de viduis. ratione huius præſumptionis, quia de nemine præſumendū eſt, quòd ſit immemor ſuæ ſalutis 1. q. 7. ſancimus. ſed non debet ei expreſſe prohibere ꝓpter hanc præſumptionem, quæ poſſet eſſe in contrarium, quia potuit eſſe, quod falſum iurauit, cùm legitimè poſſet contrahere, falſum fuit quod iurauit: quia etiam excommunicati, & Iudæi [a], qui ſunt extra Eccleſiam, poſſunt contrahere matrimonium 26. di. deinde opponitur & j. de diuor gaudemus. & j. de conſang. & affin. de infidelibus. & ſic duæ præſumptiones contrariæ hic concurrunt, & neutra præponderat alteri. ſimile. ſ. de elect. cum inter R. Quandoque tamen vna præſumptio elidit aliam ſ. de præſumptionibus litteras & ff. de in integ. reſti. diuus Quid ergo faciet Eccleſia? Taceat ſic j. de cog. ſpi. ſuper eo. in fi. ſicut ſpiritualis homo tacet, quia mentiri timet etiam, ne ille, qui ad mortem quæritur occidatur. 22 q. 2. ne quis arbitretur. Relinquatur ergo conſcientiæ ſuæ. ipſa enim ſcit, an contrahere poſſit, ſi verum eſt, quod iurauit, nullum poteſt contrahere matrimonium quoad Deum; ſed ſi falſum eſt, bene poteſt contrahere: vt eſt probatum Lau. dicebat in hac quæſtione, quòd bene poterat contrahere, & dari licentiā contrahendi, & hoc tali argumento: nam qui vendicat rem, dicit per conſequentiam alium poſſidere. ſ. de iu. examinata, tamen poteſt redire ad interdictum, vti poſſidetis. ff. de acq. poſſeſſio. naturaliter. §. nihil ſed errabat. qui enim rem vendicat, hoc facit ratione dominij [b], quod habet, vel credit ſe habere. ſic & mulier, quæ petit aliquem, hoc facit ratione ſeruitutis, quam in eo acquiſiuit per conſenſum mutuum de præſenti: & hoc notauit Laurentius de clandeſt. matrimonio. in antiqua compilatione. c. 1.

dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor periurij videaris †: nec hoc ei dicimus prohibendum, ne forte ſi falſum iurauerit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed ſuæ conſcientiæ eſt potiùs relinquenda.

¶ Idem.

¶ Qui iurauit ſeruare ſtatuta edita, & poſtea per illud iuramentū aliter non iurādo promiſit ſeruare edenda, ſeu poſtea edita, nō tenetur ex iuramēto ad nouiter edita. Hoc dicit ſecundùm verum intellectū.

CAP. XXXV.

CLericus †, qui iurauit ſe ſtatuta in Eccleſia ſua edita ſeruaturum, promittens per idem [b] iuramentum, ſtatutum quod poſtmodum ſubſecutum eſt, fideliter obſeruare: Licèt tranſgredi non debuerat, quod [c] promiſit, non tenetur ad illius obſeruationem ex debito præſtiti iuramenti.

† Addet qd iuramentū non debet deferri ei, quem credimus incurſurū periurium. l. 2. C. de indic. vidui. tol.

† Vide Iaſonē in l. ſub prætextu. C. de tranſactio. & Albericum trac. de ſtatu. p. 1. q. 15. & Decium in Rubrica. C. qui ad mitti, &c.

a Et ex communicati. infrà eo. de eo qui duxit in matr. ſignificauit. Ioan. And.

b Cui nō dicit contrariū interdictum, vti poſſidetis. etiam intētando. Ioan. And.

CLericus.] Primò ponit quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Licet.* Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit ſe ſeruaturum ſtatuta edita in Eccleſia: iuramento taliter præſtito promiſit per iuramentum ſe ſeruaturum ſtatutum quoddam, quod poſt præſtitum iuramentum factum fuit in Eccleſia: quærebatur, vtrùm teneatur ad obſeruationem illius ſtatuti per iuramentum priùs factum? Rñdetur, quòd ex promiſſione ſua tenetur ſeruare, quod promiſit, ſed non ex debito præſtiti iuramenti. Nota, quòd iuramentum non extenditur ad illa, ſuper quibus iuratum non eſt. Item ex promiſſione aliquis obligatur.

b ¶ Per idem.] Iuramentum iam præſtitum.

c ¶ Quod promiſit.] Iſte clericus iurauit ſe ſeruaturum ſtatuta tūc edita in Eccleſia ſua, & poſt præſtitum iuramentum promiſit per idē iuramētū ſeruare ſtatuta, quæ poſtea ſtatuerētur, ex hoc patet, quòd iuramentum non extenditur niſi ad ea tantùm, de quib. eſt cogitatum, vt dictum fuit, & non ad ea quæ poſtea accidunt arg. ſuprà eodem quemadmodum. & c. ad noſtram 2. ſic & tranſactio ad ea tantùm, de quibus actum eſt, & pactum extēditur ff. de trāſactionibus cū Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. & ff. de pactis. tres fratres. & j. de tranſactionibus ſi de certa re. & ſ. de teſtib. c. de teſtib. ſed licèt ex debito illius iuramenti [c] non teneatur ſeruare ſtatuta poſtmodum edita, tenetur tñ ſeruare illa ex ſua promiſſione: quia inter ſimplicem loquelā, & iuramētum nō facit Deus differentiam. 22. q. 5. iuramenti. nec refert, quantum ad obſeruationem, an per iuramentum, an per ſolam fidem promiſſum ſit adſtrictus. Et æquè etiam puniretur, ſi non ſeruaret promiſſum. j. de fideiuſſoribus. peruenit. & ſuprà quod metus cauſa. ad aures. Credo tñ, quòd maior pœnitentia imponetur ei, qui venit contra iuramentum, quàm ei, qui venit contra fidem tantùm ſine iuramento: quia magis contemnere videtur.

c Vide, quod dixi ſup. & dic hanc æquiparationem fieri quoad genus, nō quoad determinatam quantitatē reatus. Ioā. And.

¶ Idem H. Iudici.

¶ Iuramentum litis deciſorium à Iudice delatum, ſine cauſa recuſari non poteſt: delatum verò à parte, licitè recuſatur, & refertur: in actione tamen famoſa non licet reo referre. Hoc dicit vſque ad §. ſanè.

CAP. XXXVI.

IVramentum † à te [a] parti delatum, niſi iuſta de cauſa [c], non potuit recuſari. Quamuis quod in iudicio à parte parti defertur, recuſari poſſit licitè, ac referri. Nec liceat conuento famoſa actione [f], referre huiuſmodi iuſiurandum.

IVramentum.] Hoc c. habet principaliter duas partes. Secūda eſt in §. ſanè. & primo legitur iſtud principiū: quod communiter non ſummatur, ſed pro iuuenibus ſummo ſic, vt in ſummario. Et diuiditur hoc principium in tres partes. Prima tractat de iuramento neceſſario, quod ſcilicet defertur à iudice parti. Secunda de iudiciali, quod ſcilicet defertur à parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famoſa. Secunda ibi, *Quamuis.* Tertia ibi, *Nec liceat*, Abbas Siculus.

† De intellectu textus & gloſſarum vide pra. alias Guidonem Papa hic.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice. iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio, vt illud iuramentum ſit loco probationis: quæritur, an iſtud iuramentum ſit de neceſſitate præſtandum? Rñdet Papa, quòd iuramentum hoc recuſari non poteſt, niſi iuſta de cauſa: qua allegata, & oſtenſa, illud præſtare non cogitur: ſed ſi vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio, illud iuramentum licitè poteſt recuſari, vel referri. Ponamus. ſi aliquis conueniatur actione famoſa, tunc non eſt licitum referre huiuſmodi iuramentum.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit, & proſequitur triplex iuramentum: in fi. ponit duo notanda.*

d ¶ A te.] Loquitur iudici. Nota, quòd iuramentum aliud eſt voluntarium, aliud neceſſarium, aliud iudiciale [d]. Voluntarium eſt, quòd pars defert parti extra iudicium & dicitur voluntariū. quod voluntariè defertur, & voluntariè ſuſcipitur, nec refertur, id eſt, is cui refertur, non poteſt cogi ſubire iuramentum. ſic ergo exponitur in ſequenti concordantia. ff. de iureiuran. iuſiur. quod. ſed de hoc non dicitur hic. Neceſſarium dicitur, quod defertur à iudice in defectum probationis, & nec poteſt referri. nec recuſari niſi iuſta de cauſa, vt hic in prima linea. & C. eod. l. generaliter. §. ſin autē. & pōt appellari, niſi recuſatio admittatur, vt ibi dicitur. De hoc habes ſ. de procur. ex inſinuatione. & ſ. de proba. c. 2. & C. eo. in bonæ fidei. Iudiciale dicitur à iudicio, ꝙ pars defert parti in iudicio, quod non eſt neceſſariū ſubire: vel referre, vt hic: verſi. quamuis quod. & l. præd. generaliter. § ſin autem. ſed ſi reus retulerit iuramentum actori, neceſſe habet iurare [e]: alias prætor denegabit ei actionē ff. eodem iuſiurandum §. ait prætor. immò procedetur, quaſi iuraſſet reus. C. eo. generaliter. § omne. olim non poterat recuſari. ff. eo. tit. manifeſtæ. & C. eo. delata. ſed illud pōt intelligi, cùm iam ſuſceptum eſt iuramentū, vel hoc nouū ius: illud verò vetus. Et no. ꝙ poſt iuramentū à iudice delatum parti, & præſtitum à parte parti, pōt recedi ab eo ꝓpter nouas probationes: ſed poſt iuramentum delatum à parte parti, & præſtitum ab eo non poteſt recedi. ff. eo. admonendi. Item procurator, niſi ſit vniuerſorum bonorum, vel niſi ſpecialiter mandatum ſit, iuſiurādum deferre non poteſt. ff. eo. iuſiurandum. §. procurator.

c ¶ Niſi iuſta de cauſa.] Putà quia dubitabat, quòd hoc iuramētū eſt de veritate. ff. eo. tit. iuſiurandū, & ad pecunias. 1. reſp. ff. re. amota. l. Marcellus. & ſic præter iuramētū de calumnia, iuratur de veritate ab altera parte in iſto caſu. ſim. ſ. eo. de teſti. vltra. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. exemplificat: ſecūdò dat alium caſum, ad quem iudex cit ſ iura: tertiò dicit, quòd deferens iurat ad calumniam.*

f ¶ Famoſa actione.] Vt in actione furti, & aliis famoſis actionibus. & actione rerum amotarum non refertur iuramentum: vt ff. re. amo. l. Marcellus. §. vlt. & ll. ſeq. & idem eſt, vbi conuenit lex defert iuſiurandum. C. de fideicommiſ. l. vlt. & C. de in. deliberan. ſancimus. § licentia. & C. de iu. do. impe. l. vlt. & C. de his, qui ad eccl. confu. præſenti. § ſicubi [f]. & C. de bo. auctorit. iudi. poſ. l. fi. §. vlt. niſi eadem lege permittatur referendi poteſtas. Itē & illud ſcias, quòd iuſiurandum defert, primò iurabit, quòd per calumniā non defert. vt in l. præd. Marcellus. & C. de fideicom. l. vlt. & ff. eo. iuſiurandum. §. qui iuſiurandum.

d Dicit Hoſ. aliud iudiciale, aliud extraiudiciale. iudiciale verò aliud voluntarium, aliud neceſſarium. Ioā. And.

e An, & qñ iuramentū poteſt referri, vide per Bart. in l. Marcellus. ff re. amo. rer. in l. manifeſtæ turpitudinis. cum no. ff. eod.

f Ibi colligit glo. multos caſus, quibus locus eſt delationi iuramenti. & vide in Spe. de off. iu. §. vlt. ver. 6. Ioan. And.

SANE. Quia ſuprà dixerat de iuramento deferendo à iudice, & à parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indiſtinctè poſſe deferri, ſubiicit hunc §. in quo ponit notabilem, & ſolemnem limit tionem. Et poteſt diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In ſecunda ipſius determinationem ibi, *Præſumptione verò*. Abbas. Siculus.

CASVS. Dicitur hîc, ꝙ ſi actor omnino deficit in probatione, reus debet abſolui, quamuis nihil probet: ſed ſi præſumptio ſit pro actore, reo poteſt deferri iuramentum ad tollendum illam præſumptionem, & ſuam innocentiam oſtendendam: & hoc verum eſt, niſi iudex conſideratis circũſtantiis perſonarum, & cauſæ videat iuramentum illud deferendum actori. Not. in prima parte dilationem ſuper tribus iuramentis. In ſecunda nota, ꝙ reus debet abſolui, ſi actor omnino deficit in probatione. Item iuramentum defertur habito reſpectu ad honeſtatem perſonæ, & quantitatem cauſæ.

† *Vidè Bar. in* l. 1. ff. de exceptione. *Specul.* tit. de proba. & *alios in* l. qui accuſare. C. de edendo.

¶*Actore nihil probante, reus eſt abſque omni onere abſoluendus: ſi verò præſumptio eſt pro eo, defertur reo iuramentum, vel ipſi actori conſideratis perſonarum, & cauſæ circunſtantiis. Hoc dicit.*

†Sanè† ſi actor omnino in probatione[a] defecerit, reus debet (etſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione verò faciẽte pro illo [b], reo deferri poteſt ad oſtendendam ſuam innocẽtiam iuramentum, niſi Iudex (inſpectis perſonarum, & cauſæ circũſtantiis) illud actori videat deferendum.

TITVLVS XXV.

De exceptionibus.

¶Cæleſtinus iij.

¶*Si de teſtis de crimine contra eum excepto conuincitur, vel aliàs conuictus apparet, repellitur à teſtimonio: ſed de crimine non punitur, ſi non tangit negotium principale.*

a ¶*In probatione*] Not. ꝙ ſi actor omnino nihil probat, nec habet præſumptionem: reus etſi nihil præſtiterit, abſoluitur. ſic ſ. *de cauſa poſ. cùm Eccleſia.* & j. *vt Eccle. bene. vt noſtrum.* & ſ. *eod. mulier.* 1. & *C. de eden. qui accuſare.* Si verò actor habet præſumptionem pro ſe, & contra reum: tunc contra talem præſumptionem defertur à iudice reo iuramentum ad purgandum innocentiam ſuam, vt hîc dicit expreſsè. & *C. de his qui ad Eccle. confu. præſenti.* §. *ſicubi.* & *C. eo. in bona.* quæ intelligitur ſecundùm iſtum §. vt quandoque deferatur reo, quandoque actori: quia non diſtinguitur ibi. & actori quandoque defertur iuramentum in defectum probationis: putà cùm habet vnam bonam præſumptionem[a], ſiue vnum bonum, & honeſtum teſtem: tunc habito reſpectu ad quantitatem cauſæ, & qualitatem perſonæ, vt non ſit præſumptio, quòd pro tanto debeat deierare, defertur iuramentum ipſi actori. ad hoc præſtat optimum *arg. ff. de leg. tut. legitimos.* & ſ. *de renun. ſuper hîc.* in fi. & ſ. *de procu. ex inſinuatione.* & ſic intelligitur. ſ. *de probat. ſicut conſuetudo.*

a *Præter iuramentum proprium, quod in cauſa præſtitit ſecundùm Hoſt.*

b ¶*Pro illo.*] Scilicet pro actore. Bernar.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶*Suprà viſum eſt de iure actorum, quo muniuntur, vel lanceis, ſeu gladiis: meritò ſubiicitur ius reorum, quo muniuntur, vt clypeis & loricis. Sicut. n. actiones ſunt arma actorũ: ita exceptiones arma reorum. Vel ſic: ſuprà viſum eſt de probationib. in genere, & in ſpecie, ſed quia vt plurimùm fundata intentione actoris reus opponit peremptoriam, vel alias exceptiones contra probationem actoris, congruè igitur ex ordine ſubiicitur tractatus de exceptionibus.*

De hac materia habetur 3. q. 6. §. exceptio.

D*Enique.*] Tria ſunt dicta. Secũdum ibi, *Quòd ſi.* Tertium ibi, *Cæterùm.* Abbas.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum in perſona teſtium crimina obiici poſſint, vt à teſtimonio repellantur, quibus ante iuramentum, vel depoſitiones nihil fuerat obiectum. Reſpondet Papa, quòd poſſunt opponi diſtinguendo in hunc modum, ſi crimina obiiciuntur, de quibus nondum fuerant accuſati, ſed tantùm opponuntur in modum exceptionis, crimina illa probari debent, antequam cauſa per ſententiam terminetur: quæ ſi probata fuerint, teſtes à teſtimonio repellentur: quia dicunt canones: teſtes abſque vlla infamia, vel ſuſpicione, vel macula manifeſta in ferendo teſtimonio requiruntur: quòd ſi ſola crimina, de quibus alio tempore conuicti, vel confeſſi fuerint, in iudicio teſtibus obiiciantur, à teſtimonio repelluntur: quia eorum confeſſioni non eſt credendum contra alios, niſi priùs ſe probauerint innocentes. Cæterùm quæreret aliquis: ecce crimina probata ſunt contra teſtes in modum exceptionis, nunquid debent teſtes puniri pœna ordinaria? Reſpondet Papa, quòd propter hoc non debent puniri pœna ordinaria: quia in eos accuſatio iuris ordine non procedit, ſed ſufficit, vt à teſtimonio repellantur, vbi crimen, quod eis obiicitur, non contingit cauſam, de qua agitur. Nota, quod teſtes ſine omni infamia debent eſſe. Item teſtes conuicti, vel confeſſi de crimine in iudicio, à teſtimonio repellantur. Item nullus debet puniri ſine accuſatione. Item ſecundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decr. intelligenda eſt, & notanda ſecundùm illam. ſ. *de teſti. teſtimonium.*

CAP. I.

DENIQVE† quod in dicta, & perſonas teſtium: & *infrà.*

† Cap. 1. eo. tit in 2. cõpil. *Vide* l. 1. cum notatis C. de teſtibus. & *Baldum in* l. 3. §. l. Iulia. ff. de teſtibus. & *Bart. poſt gloſſam in* l. cum apud. C. de teſti.

¶Si crimina teſtibus obiiciuntur [c], de quibus non fuerant hactenus accuſati [d], ſed tantùm per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda [e] eſt, antequam cauſa per ſententiam [f] terminetur: cùm (ſicut [g] canonica inſtituta declarant) teſtes abſque vlla [h] infamia, vel ſuſpicione, vel manifeſta macula, in ferendo teſtimonio requirantur.

¶Quòd ſi ſola crimina, de quibus ab alio tempore conuicti, vel confeſſi [i] fuerunt, teſtibus obiiciuntur, à teſtimonio repelli poſſunt: quia ſicut Stephanus [k] † Papa, & alij † Pontifices multi Romani teſtantur,

† *Epiſtola* 2. *refert Burchardus* l. 2. decr. c. 164.

† *ſcilicet Felix, Caliſt*, & *Damaſus. quorum refert Burchardus de hac re*, dict. lib. 1. decr. c. 169. 171. & 172.

c ¶*Obiiciuntur.*] Hanc decretalem intellige ſecundum tenorem illius decr. ſ. *de teſtibus. teſtimonium.* & ſecundum tenorem illius decretalis, *præſentium.* ſ. *de teſtibus.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Accuſati.*] Si enim accuſati, & confeſſi, vel conuicti fuiſſent, indiſtinctè repellerentur, etiam ſine alia probatione ſi hoc cõſtaret: vt ſ. *de teſtibus.* teſtimoniũ, & *c. ſuper eo.* Item *ar. contra.* 9. 3. *c. ſi teſtes* §. *item. l. Iulia.* Solu. aliud ſecundùm leges, vbi nõ repellitur ob obiectum criminis, niſi condemnatus fuiſſet, & infamis effectus: ſecundùm canones ſufficit, ſi probetur criminoſus.

e ¶*Exhibenda.*] Statim vel infra terminum competentem à iudice ſtatuendum ſ. *de prob. licet.* & ſ. *de offic. deleg. prudentiam.* §. *ſexta. arg. ſeruata diſtinctione illius Auth.* C. *de teſti. Auth. ſi ſim. quorum dicatur.* Bernar.

¶*Gl. ſeq. ponit opi. Tãc. ſecũdò ponit aliã, quã in fine determinat.*

f ¶*Per ſententiam.*] Quidam dicunt vt Tanc. quòd hoc eſt verum de illa exceptione, quę obiicit̃ in perſonam teſtis, quę ante ſñiam dẽt probari. illa verò q̃ in dicta teſtium opponitur. ſ. cùm teſtis arguitur de falſo, vel actor vſus fuerit falſis teſtibus, vel inſtrumentis, vſq; ad xx. annum põt opponi. *C. de falſis. querelam* & j. *eo. cùm venerabilis.* ſed in cauſa matrimoniali in infinitum poſſet agi de falſo: quia ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam per tractũ tpis. j. *de re iudi. lator.* & *c. conſanguinei.* j. *de eo qui duxit in matr. cùm haberet* & 35. q. 9. *loci noſtri.* §. *his ita reſpondetur.* Sed ſi de falſo ante ſententiam fuerit obiectum, & non probatum, poſt ſententiam opponi non põt. niſi appellatum fuerit. *C. de fid. inſtru. l. vlt.* Et idem vr dicendũ, vt alij dicunt, de hac exceptione, quæ opponit̃ in perſonas teſtium, ſ. quòd in cauſa appellationis iterum poſſet opponi. nam in cauſa appellationis põt opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante ſententiam *C. ſen. reſ. non poſ. l.* 2. ſed hæc eſt exceptio peremptoria, ſaltem per obliquum, ſiue indirectè. quia ꝓbato ꝙ teſtes ſint periuri, vel aliàs criminoſi, nõ debẽt admitti, aliàs videretur, ꝙ hæc exceptio eſſet dilatoria: quod nõ eſt verum, & ꝑterea potuit eſſe, quòd iſta ignorabat in priori iudicio, & poſt appellationem didicit, quod modò obiicit: vnde ſaltem cum iuramento, ſi hoc ante aſſertũ nõ fuit proteſtatus, debet admitti ſ. de teſt. præſentiam. quod hîc dicitur: antequam cauſa per ſententiam terminetur, ſupple, niſi fuerit appellatum: aliàs verum eſt, quòd hîc dicitur, quòd extra appellationem non audiretur.

g ¶*Cùm ſicut.*] Supple, quæ, ſ. crimina obiecta, ſi ꝓbata fuerint, teſtes repellantur, & ſubdit cauſam cùm, i. quia teſtes abſque vlla. & c. ſicut canonica, &c. & ſic lege hanc litteram.

h ¶*Abſque vlla.* [Vt 2. q. 7. *teſtes.* & 9. 4. *præſul.*[b] & illa ſunt canonica inſtituta, de quibus hîc loquitur.

b *Et ſuprà* de teſt. licèt & c. in litteris *ſecũdum Hoſt.*

i ¶*Conuicti, vel cõfeſſi.*] Vnde repellũtur, ſi hęc oſtendantur ſine aliqua probatione. ſ. *de teſt. teſtimonium.* idem erit & ſi modo conuincantur. vt in prædict. c. *teſtimonium* Vt ibi dixi: vt ſ. ſi in crimine perſeuerant. repellantur & in ciuili, & in criminali: ſi ſũt emendati, admittantur in ciuili, & criminali, cùm ciuiliter agitur: dummodo ipſos non comitetur infamia. & hoc eſt, quod ſequitur in *fi.* §. *niſi primo.* &c. In criminali verò nullo modo, quãtuncunque egerint pœnitentiam, vt ibi.

k ¶*Stephanus.*] 3. q. 11. c. 1. 2. & 3.

¶*Gloſſ. ſeq. obiicit ad vtrunque diſiunctiuam, & ſoluit.*

a ¶ *Innocentes.*] Si fuerint conuicti per teſtes, non vr, quòd poſſint probare ſe non eſſe tales: quia talis negatiua non admittitur contra teſtes, ſ. *de probat. ad noſtrã.* & ſi fuerint cõfeſſi, nõ poſſũt probare cõtrariũ. quia enim quiſquis ſua voce dilucide preſtatus eſt, in eũdẽ caſũ proprio teſtimonio infirmare non põt. ſ. *de probationibus. per tuas. & C. de non numerata pecunia.* generaliter. quia cõfeſſioni primæ ſtandum eſt. ſ. *de præſumptionib. litteras.* & expone innocentes. i. per pœnitentiam[a]. ſ. *de teſte teſtimonium.* Littera iſta, niſi prius ſe probauerint innocentes, ſic debet intelligi. i. niſi probauerint ſe emendatos de crimine, & egiſſe pœnitentiam: & hoc ſi fuerit, innocẽtes reputantur, & ita demũ admittuntur, vt dictum eſt in notula proxima. vnde non obſtante eo quòd confeſſi, vel conuicti fuerint: & hoc probare poſſunt per ſacerdotem iuuin. 50. *diſt. in capite & 2. q. 1. ſi pec cauerit. in fi. & j. de ſi. mo. nemo.*

a *Illa enim ſunt copatibilia, aliquem deliquiſſe, & pœnituiſſe, & hoc tenent, licèt Tãc. Vinc. Goff. Philo. & Inn. hic dixerint. quod probatio erat innocentia, eo ipſo quod non probat contrariũ: allegat de præſum. dudum. cu ſimilibus. Io. And.*

non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, niſi prius ſe probauerint innocentes[a].

¶ Cæterùm[b] ſi de criminibus ad ſolam exceptionem obiectis, teſtes conuicti fuerint, ſiue confeſſi[c], pœna[d] ordinaria mulctari non debent: cùm accuſatio in ipſos ſecundùm iuris ordinem non procedat. Sufficit ergo, ſi à perhibẽdo teſtimonio repellantur, præſertim vbi crimen, quod eis obiicitur, cauſam, de qua agitur, contingere[e] non videtur.

¶ Innocentius iij. Archidiacono Richemundiæ.

¶ *Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obſtat communionis replicatio.*

CAP. II.

At Nobis ex parte tua fuit quæſitum †, vtrum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione ſcienter communicat, excommunicatum ipſum à ſua poſſit accuſatione repellere, cùm ille communionem huiuſmodi replicet contra eum. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ipſe ab accuſatione[f] illius poterit remoueri, cùm primus à communione fidelium ſit excluſus, ſecundus verò tantùm à ſacramentorum[g] participatione ſit † remotus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione. *Et de materia vide Silueſtrum* in ſum. verbo, excommunic. *Sotum* li. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. ar. 4.

† *requiſitum.*

b ¶ *Cæterùm*] Rñſio tacitæ quæſtionis: poſſet aliquis quærere, an teſtes, quibus crimina probantur in modum exceptionis, ſint propter hoc puniendi? Reſpondetur, quòd non.

¶ *Gloſſ. ſeq. argumentũ remittit, argumẽto reſpondet, & iterum arguit ad alium caſum.*

c ¶ *Siue confeſſi.*] Ex eo quod dicit, confeſſi, eſt optimum argumentum, quòd teſtes tenentur reſpondere, an ſint criminoſi. quia ſi tenentur confiteri, cum opponitur exceptio contra eos, vt innuit hæc littera; multò fortius quando examinantur. De hoc dixi ſupra *de teſtibus, cùm cauſam.* & quod dicit, cõfeſſi. & hoc intellige, quando examinabantur, & interrogati fuerunt à iudice ſuper crimine. & ipſi ſunt confeſſi licet reſpondere non tenerentur, & ideo non creditur eis, cum taceant in crimine[b]. Vel ſic, quòd debent interrogari, quando crimina in modum exceptionis teſtibus opponuntur, vt dictum eſt, cum in littera ipſa hoc dicatur. ſed illud nunquam vidi fieri. Et eſt arg. quòd ſi iudex recuſetur coram arbitris, poteſt ab eo quæri, & debet inde dicere veritatem. & hoc vidi fieri ſæpe.

b *Concor.* l. 2. & ibi Bal. §. quod obſeruare. C. de iur. calũ. glo. in l. qui iur. ſſe. §. ſi pater. ff. de iureiurand.

d ¶ *Pœna*] Vt ſ. *de ordine cognitionum. cùm dilectus.* vbi de hoc *ff. de his qui notantur infamia.* Lucius.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & ſoluit, quòd hoc eſt ſpeciale, & dat ſimile.*

e ¶ *Contingere*] Si enim crimen quod obiicitur teſti, contingit cauſam, de qua agitur, non ſolùm repellitur, ſed etiam punitur: nocet cum vir accuſat vxorem de adulterio, & ipſa excipit de lenocinio, quòd ipſe tradidit eam adulterandam *ff. de adul. l. 2. § ſi publico.* ſic & teſtis, qui in teſtificando vacillauerit, ſiue falſum dixerit, punitur. *Cod. de teſt. nullum. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item qui falſo. ſim. ſ. de conf. ſuper. & ſ. de elect. ſuper. eod. c. per inquiſitionem. argu. alias puniri non debet.* quia non agitur de hoc: vt hic dicit, ſed in eo in quo agitur, ſcilicet quia repellitur à teſtimonio.

At *Nobis.*] Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Nos.* Abbas Sicul.

Casvs. Aliquis eſt excõicatus maiori excõicatione, putà Titius: Martinus participauit Titio ſcienter in locutione, vel oratione: & ſic Martinus eſt excõicatus minori excõicatione: ecce Titius accuſat Martinum. Martinus excipit contra Titium dicens ipſum eſſe excommunicatum maiori excõicatione: Titius replicat contra Martinum dicens: Tu non potes excipere contra me, quia tu ſcienter participaſti mihi in oratione, vel in locutione: quæritur, vtrum Martinus poſſit repellere Titium à ſua accuſatione, non obſtante replicatione Titij? Rñdet Papa, quòd Titius bene poteſt repelli à ſua accuſatione non obſtante replicatione: quia Titius remotus eſt a cõione fideliũ: Martinus verò ſolummodo à participatione ſacramẽtorum. Nota, quòd excõicatus maiori excõicatione repellitur ab agẽdo. ſed minori excõicatione ligatus nõ repellitur, quia nõ eſt remotus à cõione fidelium.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit.*

f ¶ *Accuſatione.*] Dubitatio fuit in hoc, cùm enim prius cõmunicauerit ei, nõ videbatur poſtea ei obiicere poſſe excõmunicationẽ cum approbauerit mores illius. j. *de accuſa. nulli.* ſ. *de iureiuran. quemadmodum. & ff. de adult. l. ſi vxor. in fi. & ff. de neg. geſt. Pomponius.* 18. *q.* 2. *dilectiſſimi.* 32. *q.* 5. *horrendum. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſi qui teſtibus. & j. de his, quæ ſi. a maio. parte. cap. ex ore.* Item non debet alij obiicere, quòd ipſe noluit ſeruare, j. *de præbẽ. per illorum & j. c. prox. & j. de appel. an ſit. & ſ. de elect. bonæ 1.* Sed his omnibus poteſt rñderi cũ Augu. Nõnullos ſuſtinemus, quos inuiti toleramus. 14. *q.* 1. *quiſquis.* Præterea alia eſt ſolutio. prædicta locum habent in accuſationibus: vt j. *de ſent. excom. in præſentia.* vt ſi aliquis participauerit excõmunicato, nõ poteſt ei poſtea opponere excõicationẽ, vel ipſum denunciare, cum ipſum non duxerit euitandum. ſic loquitur illa decretalis in præſentia, ſecus in exceptionibus, vt hic: quia licèt reus ſit excõmunicatus minori excõmunicatione ſiue etiam maiori, poteſt excipere contra actorem, cum quælibet legitima defenſio ſit ei reſeruata: vt j. *eo. cum inter, & c. dile.* cõtra innuitur hic, vbi dicit, ſecũdus verò &c. quòd ſi accuſatus eſſet maiori excõicatione notatus, non poſſet ſuum accuſatorem repellere à ſua accuſatione: quod non eſt verum, vt dicunt iura proximè dicta, & alia plura, vt patet j. *eo. dilecta. & c. ſignificauerunt.* quia nec infamis infamem, nec criminoſus criminoſum poteſt accuſare. 32. q. 6. nihil in quos. & 3. q. 7. *iudicet. & j. de adult. c. pen. & gl. & C. de adul. q. Alexandrum.* vnde ſupple ibi, maximè. Secundus verò à ſacramentorum communione maximè: quia idem eſſet, ſi eſſet remotus à cõmunione fidelium: licet Gratianus eſſet in contraria opinione per id, quod legitur 2. *q.* 7 *alienis.* quòd patet in h. c. §. *qui eſt contra.* ſed illud eſt ſpeciale. Fallit tamen vbi proſequitur quis iniuriam ſuam, 4. q. 7 *omnibus.* Itẽ fallit in Epiſcopo. vt j. *de accuſa. nulli.* & illud fuit ſtatutum in odium[e] Epiſcoporũ: quia non debent habere prauos homines, & viles in ſam ſia ſua. 2. *q.* 7. *cum paſtoris.*

† *Dictio, ſic, deeſt in pluribus antiquis.*

† *Laudun.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compil. *Facit ad deciſionem, quod habetur in* c. infames. §. item cum in Euange. 3. q. 7.

e *In odium Epiſcoporũ, ſcilicet, inobedientiũ, & non curãtium adimplere, quod ipſis incumbit, & notatur* ſupra in c. 2. de ſup. negl. prælat. ſuper glo. in ver. Alia.

¶ Idem Audiceñ. † Epiſcopo.

¶ *Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit. h. d. Ioan. And.*

CAP. III.

Cum † Eccleſiaſticæ prouiſionis officium: & *infra.*

¶ Mandamus, quatenus Ia. faciatis Præbendæ illius, de qua per Cæleſtinum prædeceſſorem noſtrum noſcitur inueſtitus, pacifica poſſeſſione gaudere: cùm exceptionem illam, quòd præfatus Ia. in alia Eccleſia beneficiũ poſſidet, ei non poſſint opponere[h], quos conſtat varia beneficia in diuerſis Eccleſiis obtinere.

g ¶ *A ſacramentorum.*] j. *de ſenten. excom. ſignificauit* contra. ſed illud videtur eſſe ſpeciale in excommunicatis à Papa, vel poteſt habere locum quãdo cõicat ei, pro quo excõicatus eſt. j. *de ſenten. excomm. nuper. & c. ſi concubinæ.* vel ibi fuit excommunicatus cum omnibus fautoribus ſuis. 11. *q.* 3. *excellentiſſimus.*

Cum *Eccleſiaſticæ.*] Hoc c. aliqui ſummant ſic: Reus non neceſſarius ab exceptione repellitur per replicationem paris criminis, vel obiecti. Et hæc decretalis eſt difficilis quoad intellectum, & adhuc redditur magis difficilis propter dicta Doctorum. Diuiditur in duas partes. In prima ponit deciſum exordium. In ſecunda mandatum ibi, *Mandamus.* Abb.

Casvs. Quidam Iacobus nomine fuit inueſtitus per dominum Papam de quadam præbenda vacante in Nouarieñ. Eccleſia, & de mandato ipſius in corporalem poſſeſſionem ipſius præbendæ inductus, quam non permittebãt eum Nouarieñ. canonici poſſidere: hoc propoſuit Iac. prædictus in præſentia domini Papæ. E contra pars capituli exceptionem quandam propoſuit contra ipſum, videlicet quòd in alia Eccleſia beneficium obtinebat. Ille replicauit contra eos, quòd ipſi plura beneficia in pluribus Eccleſiis obtinebant. Inn. cognita veritate mandat Lauduñ. Epiſcopo, quatenus dictum Iacobum faciat præbendæ illius pacifica poſſeſſione gaudere, de qua fuit per C. inueſtitus, non obſtante exceptione prædicta, quam non poſſunt ei obiicere, cùm & ipſi varia beneficia in diuerſis Eccleſiis habere noſcantur. Nota, quod qui ſimili impedimento laborat, non poteſt illud alij opponere. Item exceptio exceptione ſiue replicatione tollitur.

¶ *Glo. ſeq. ponit op. Vin. quam in fi. approbat. ſecundo op. Tan. & l. contra quam opp. & reſpondet, demum quærit, & op. põnit, quã probat per rationem, & per locum à diuiſione.*

h ¶ *Opponere.*] Vincẽtius dixit in hoc loco, quòd nomine collegij, vel Eccle-

Eccleſiæ poterant opponere hãc exceptionē & illi qui nō habebant plura beneficia, nomine ſuo, & Eccleſiæ. ſed hoc nō p̄ſ. quia Papa Cæleſtinus ſcienter cōtulerat illis illa beneficium, & ideo non poterant opponere *Arg. ſ. de offi. deleg. paſtoralis. § præterea & j. de rel. do. conſilium.* Et dic, quod bene admitteret exceptio, niſi iā fuiſſet miſſus in poſſeſſionem, & cōfirmatus ſicut hic fuit: vt patet in antiqua, & hoc vbi dicit: pacifica poſſeſſione gaudere. T. & I. dicebāt, quod noīe Eccleſiæ nō poterant illā opponere: quod enim in ſuis perſonis æquum putabāt, in aliis nō poterant reprobare. *ſuprà de conſti. cum oēs. 19. diſt. ſi Romanorum. 32. q. 6. nihil iniquius. 4. q. 3. ſi quis teſtib. ff. de reg. iur. cum par. & j. de adul. c. pen. & vlt.* Sed vē, quod nomine Eccleſiæ poterāt obiicere: quia delictum perſonæ, *16. q. 6. ſi Epiſcopum. & j. eo. cum venerabilis.* Sed non debent propter hoc admitti: quia ne ... conſequerētur id, quod volebant, quod ſieri non debet. *ſ. de pr... ſua.* & quia non expedit Eccleſiæ hanc exceptionē opponi. immò expedit Eccleſiæ plures habere diuites clericos, vt eā poſſint meliùs defendere & imperium, & ſicut abundabit vtens ſubiectis locupletibus *in Auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. § i. coll. 2.* Sed pone, quod aliqui ſint, qui nō habent plura beneficia, nunquid poſſunt opponere? Dicunt prædicti Tanc. & Io. quod nō ſunt admittēdi: quia ſic alij eſſent conſecuti per illos, quod per ſe non poterant, quod eſſe non debet. *ff. de bo. lib. quarit. arg. 16. diſt. ſicut non ſuo. ff. de admi. re. ad ciui. per l. 2. in prin.* Item iſti nō habentes plura beneficia, qui obiiciunt hanc exceptionem: aut elegerunt alios, aut electi ſunt ab illis. Si alios elegerunt, tali exceptioni renunciāſſe videntur: vt *ſ. de conſt. cum acceſſiſſent. j. de prab. pro illorum.* Si verò electi ſunt à talibus, non poſſunt hoc obiicere, cum habeant cauſam ab illis, qui hoc opponere nō poſſunt. *arg. 16. q. 3. ſi ſacerdotes. in fi. & ff. de iu. do. cum in fundo.* & indignum eſt, vt illi admittantur ad repulſionem illorum, quorū repellerentur auctores. *j. de teſt. licèt ex quadam.* Et ex hoc ſequitur, ſi aliquis nō facit mētionē in reſcripto de beneficio ſuo, quod capitulum non pōt ei obiicere de falſitate reſcripti, cū eis non cōpetat talis exceptio, & tñ reſcriptum nō valet ſed tamē valet quantū ad hoc. *j. de prab. pro illorum.* Plerumque enim datur actio ei, qui non pōt agere, ideo quia reo nō cōpetit exceptio. *ff. ſi ſer. ven. l. ... § ... quod me. cau. ad audientiam. & ſ. de iureiu. debitore.* Mihi vē, quod Vinc. melius dixit, non obſtantibus rationibus aſſignatis: & ideo illi ſaltē qui nō habent alia bñficia, bene poſſunt hanc exceptionē opponere, & defendere Eccleſiam. *j. de conceſ. preb. ex parte. & j. eo. dilectis.* immò vnus ſolus pōt ſe opponere: *vt 12. q. 2. non liceat.* quia vtilitas Eccleſiæ in hoc procuratur, & ideo audiendus eſt. *j. de his quæ fi. à maio. par. c. cum in cunctis. & 31. di. Nicæna.* quin iſti, qui ſe opponunt, procurent vtilitatem Eccleſiæ, non dubitatur: quia ſi iſte, qui plura beneficia habeat, reciperetur, læderetur Eccleſia: cum non poſſit continuam reſidentiam facere, ad quam de iure communi tenetur, & ita non poſſit Eccleſiæ deſeruire. fauore enim Eccleſiæ, & propter vtilitatem ipſius Eccleſiæ ſtatutum fuit, vt clerici debeant in Eccleſia reſidere. Nec ob. quod dicitur, quod iſti receperunt alios habentes plura beneficia, ergo non poſſunt ampliùs hanc exceptionem opponere. hoc non eſt verum. Si enim ſemel malè fecerunt, non ſequitur, quod poſtea idem facere debeant [a]. Et licèt renunciauerint exceptioni ſuæ contra vnum, non renunciant contra alios. & quia res inter alios acta non prodeſt aliis, nec nocet. *j. de re iud. c. pen. cum ſuis concor. arg. ad hoc j. de priuil. ſi terra. & c. accedentibus.*

† Cap. 3 eo. tit. in 3. cōp. *Et pro intellectu vide Antonium de Butrio in* c. item cum quis. d. reſti. ſpol. & in c. licet cauſam. de proba. *adde Baldum in* l. 2. ff. quod vi, aut clā.

† *Vide tex.* in l. fi. C. de exce. & in l. 1. *& ibi* Bar. ff. de re iudi.

† *Vide tex.* in Auth. qui ſemel. *cum ibi no.* C. de probat.

a *Concor.* l. 2. ff. de ſena. & l. ſi cui. §. fi. ff. de acc. *&* Bar. in l. ſemel. ff. de regu. iur.

¶Idem Epiſcopo Helien.

¶*Iudex ſtatuere debet terminū ad omnes dilatorias proponendas: poſt quem excipientem non audiet, niſi in tribus caſibus hîc exceptis.*

CAP. IV.

PAſtoralis †: *& infrà:* ¶Quoniā per dilatorias exceptiones, malitioſè nonnūquam cauſarum terminatio prorogatur, inquiſitioni tuæ reſpondēdo decernimus, vt infrà certum tempus à Iudice aſſignādum, omnes dilatoriæ [a] proponantur †: ita quod ſi partes ex tunc [b] aliquas voluerint opponere, quas non fuerint proteſtatæ [c], nullatenus audiantur [d] †: niſi fortè aliqua de nouo [e] ſibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramēto, ſe poſtmodum [f] ad illius notitiam perueniſſe.

¶Idem Monachis † Farſen.

¶*Excōmmunicatus excipere, appellare, & ōmnem defenſionem facere poteſt: ſed reconuenire non poteſt.*

CAP. V.

CVm † inter Priorem, & Conuentum de Argentolio † ex parte vna, & nobilem virum S. de Malileone † diœceſis Pictauien. ex altera, ſuper damnis, & aliis coram vobis ex delegatione noſtra quæſtio verteretur, procuratore ipſius nobilis veſtrum volente declinare iudicium, eo quod duos ex vobis habebat ſuſpectos: procurator monaſterij alle-

† *Hæ duæ verba*, monachis Farſen. *deſunt in antiqua.*

† Ca. 2. tit. de iudiciis. in 4. cōpil.

† *Aglentorio.*

† *Malu.*

*P*Aſtoralis.] Diuiditur: nam in prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: in qua duo facit. Primò ponit decretum, & ipſius cauſam. Secundo pœnam, & tres caſus exceptos ibi, *ita quod.* Abbas Sicu.

CASVS. Quidā malitioſè dilatorias exceptiones proponebant, vt cauſarū terminatio differretur: ad iſtorū malitiā compeſcendam ſtatuit Papa, vt infra certū tempus aſſignandū à iudice, oēs dilatoriæ exceptiōes proponātur, ita quod ſi partes poſt terminū aliquas voluerint proponere, quas in termino nō fuerūt proteſtatę, nullatenus audiantur, niſi de nouo poſt terminum exorta fuerit. vel niſi ille qui eā opponere voluerit, fidē faciat iuramento ſe poſt terminum ad illius notitiā perueniſſe. Not. quod iudex pōt ſtatuere terminū ad dilatorias proponendas: nec poſtmodū poſſunt proponi niſi in tribus caſib. hic cōtentis. ſ. ſi fuero proteſtatus, ſi de nouo mihi competat, vel ſi iurem poſtmodū eam ad meam notitiam perueniſſe. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. Item per iuramentum probatur conſcientia alterius. Item nota hîc caſum, vbi iuramento vnius creditur in præiudicium alterius.

¶*Glo. ſeq. rect. per quæſtio.*

a ¶*Dilatoriæ.*] Secus de peremptoriis, & de exceptione excōicationis [b], quæ poſſunt proponi quandocunque, de his dic *j. eo. exceptionem.*

b ¶*Ex tunc.*] i. poſt terminum ſtatutum à iudice, & finitum.

¶*Gloſſ. ſeq. rect. per quæſtionē, nunquid ſufficiat generalis proteſtatio.*

c ¶*Proteſtatæ.*] ſ. de teſt. præſentiū. & intellige proteſtatæ nominando expreſſè exceptiones, quæ ſcribi deberent. *ſ. de proba. quū*, vt ſi velit proponere exceptionem recuſationis, illam primò dēt proponere: & ſuper illa tñ procedere, de aliis pōt proteſtari tm. tacitis aliis dilatoriis, quæ tales ſunt, & debent nominari, probandis ſuo loco, & tempore poſtquam cognitum fuerit de ſuſpicione. de hoc dixi *ſ. de prob. quū* nec ſufficit dicere in genere, ſaluis aliis exceptionibus: quia per hoc nulla videtur promiſſio huius decr. *j. de confirma. vti. vel inut. bona. & j. de dolo, & contu. ex litteris.*

¶*Gloſ. ſequens inducit ſimile, declarat tex. not. quod terminus præcludit viam excipienti, dat ſimile in accuſante.*

d ¶*Audiantur.*] Sic etiam dicit lex, quod ſi aliquis propoſuit vnā exceptionē, & ſuccubuit, ſi vult aliam poſtea proponere, hoc faciat infra terminum conſtitutū. *Inſtit. de excep. tut. § quod autē.* & hoc verum eſt, quòd ſimul poſſunt proponi, cum alicui cōpetūt plures exceptiones, quæ non ſunt contrariæ, ſed in contrariis ſecus: vnde ſi primò propoſuit vnam, & ſuccubuit: volens poſtea ire ad aliam, bene admittitur. *C. de inof. teſt. contra maiores. & j. tit. prox. auditis.* & ita patet, quòd hîc perditur exceptio, ſi non proponatur infra terminum conſtitutum, ſed actio non perditur. Simile in accuſatore: quia ſi non proſequitur accuſationem ſuam infra terminum, poſtea non auditur *j. de accuſat. veniens. & C. qui accu. non poſ. l. 3. & 4. q. 5. quiſquis.* de hoc dictum eſt *ſ. de proba. licet.* immò punitur in libra auri, qui exceptionem dilatoriam poſt litis ingreſſum proponit. *C. de excep. l. ſi quis aduocatum.*

¶*Gloſ. ſeq. rect. per q. quid ſi poſt lit. conteſt. oritur.*

e ¶*De nouo.*] Poſt terminū ſtatutū idē eſſet, ſi etiā poſt litē conteſtatā exorta ſit. *ſ. de of. dele. inſinuāte.* quia quæ de nouo emergūt, nouo auxilio indigēt. *ff. de inter. act. de ætate § ex cā.* & noua res nouū cōſiliū, & remediū exigit. *ff. de transfi. l. 1. in pr.* Et ſi noua cā allegetur, putā quia fideiuſſor mortuus ſit, iterū æquum erit præſtare cautionē. *ff. vt in poſ. le. plane* & nouis morbis noua cōuenit antidota præparari. *ſ. de iura calū. cauerē. 50. diſt. vt cōſtitueret.*

¶ *Gloſſa ſequens inducit ſimile: quærit, quid ſi poſt conteſtationem innoteſcit. ponit opi. affirmatiuam ſoluit negatiuè.*

f ¶ *Poſtmodū.*] ſ. poſt terminū cōſtitutū, infra quē oēs dilatoriæ proponātur. ſic *ſ. de teſti. præſentiū.* & ita iuramentū eſt hîc, & ibi legitima probatio. Sed quid ſi poſt litē conteſtatam vellet iurare, quòd poſt ipſam conteſtationem ad notitiam ipſius peruenit, quæ tñ non eſt exorta de nouo, ſed erat ab initio, puta conſanguineus erat iudex impetrātis, vel impetrans vaſallus iudicis, vel aliqua alia conſimilis, ſed hoc reus ignorabat, nunquid dēt audiri? Dicūt quidam, quòd ſic. Mihi videtur, quòd non ſiue non audiatur: quia ab initio debet inquirere de huiuſmodi dilatoriis: quia vigilantibus, & non negligentibus iura ſubueniunt. *ff. qui. ex cau. ma. nō enim. ff. de eden. veluti.* & facilitati, & negligentiæ ſuæ imputet. Neque enim oportet per ſingula momēta onerari actorem. *ff. vt in poſ. l. ſi is à quo § vlt.* ſic enim nō eſſet litium finis. & hoc quod dicit hîc, locū habet in exceptionibus facti, & nō iuris: quia nemini licet ius ignorare. *ff. de iur. & fact. igno. l. regula.*

b *Idem* Ho. *&* Gul. *in* Spec. eo. tit. § 2. ver. ſed nunquid poſt. *& hoc eſt verum hodie per* Clemen. excommunicationis. e. tit. *vbi vide* Ioan. And.

e *Id eſt, qui hoc ignorabat factum, non ius: ac ſi diceret, ſi ignorabam iudicem cōſanguineū. ſed ſi ignorabam eum propter hoc recuſari poſſe, mihi imputabitur.* Ioan. And.

CVm inter.] Cōis diuiſio. Secūda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas Sicul.

CASVS. Inter Priorē, & cōuētū de Argentolio ex parte vna, & S. nobilē virū Pictauien. diœceſis ex altera cōtrouerſia ſuper quibuſdā damnis & reb. aliis vertebatur: partib. corā delegatis iudicibus propter hoc conſtitutis, procurator ipſius nobilis excipiēdo propoſuit, quòd duos de iudi. habebat certa rōne ſuſpectos, procurator monaſterij alle-

gauit, ꝙ cùm nobilis excõicationis vinculo teneretur adſtrictus, exceptionem huiuſmodi proponere non valebat: Iudices conſuluerunt dñm Papam, & ipſe rñdet, ꝙ ipſi nobili quælibet legitima defenſio reſeruatur in iudicio, & præcipuè iudicis recuſatio, cum periculoſum ſit ſub iudice litigare ſuſpecto: & Apoſtolica Sedes iudicibus ſuſpectis cauſam ex certa ſcientia non committit: vnde non conſideratur fauor excommunicati, ſed æquitas iudicãtis: & abſurdũ eſſet, vt reo contra actorem defenſionis copia denegetur, ſic cõdemnaretur, qui deberet abſolui aliqñ: nec excõmunicato deneganda eſt abſolutionis ſententia, qñ eſt in cauſa abſolutionis: & ſi e[illegible] n[illegible]dãnetur, poteſt appellare, ſi contra iuſtitiam fuerit condemnatus: & eadem ratione alia ſuffragia in vno, & eodem iudicio non denegantur eidem. Sed excõicatus reconuenire actorem non poteſt: ne ſi in defenſione iuſtitiæ, ad impugnandu extendatur. Nota, ꝙ periculoſum eſt litigare ſub iudice ſuſpecto. Item in iudiciis æquitas ſeruanda eſt, & non fauor. Itẽ iudicium claudicare nõ debet. Itẽ excõmunicat⁹ poteſt appellare, & oĩs legitima defenſio eſt illi ſalua in iudicio, ſed agere, vel reconuenire non poteſt. Item fauorabiliores ſunt rei, quàm actores.

gauit parti eiuſdem nobilis (cum eſſet vinculo excommunicationis adſtrictus) exceptionis huiuſmodi beneficium interdictum: *& infrà.* ¶Inquiſitioni veſtræ duximus reſpondendum, quòd prædicto nobili legitima defenſio [a] in iudicio reſeruatur, & maximè iudicis recuſatio †: cùm periculoſum ſit corã ſuſpecto [b] iudice litigare: ac ſuſpectis iudicibus ſedes Apoſtolica cauſam de certa conſcientia [c] † non cõmittat: vnde in talibus non excommunicati fauor attenditur, ſed æquitas iudicantis, cum non debeat claudicare [d] iudicium: ac ſatis videatur abſurdum, ſi actore impugnante, reo defenſionis copia denegetur, quia ſic condemnaretur multoties abſoluendus. ¶Porrò cùm excommunicato, quando in cauſa abſolutionis exiſtit, non ſit iuſta deneganda ſententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium [e], ſi contra iuſtitiam condemnetur, qua ratione in vno, eodémque negotio ipſi alia legitima [f] ſubtrahantur ſuffragia, non videmus †. Cæterùm non ſic in reconuentione [g] ſancimus, ne quod in defenſionis remedium ſubſtinetur, ad impugnationis materiam extẽdatur [h].

† *Vide Hoſt. in ſum. tit. de recuſat. §. quæ ſunt iuſtæ cauſæ.*

† *Alias, ſcientia. Et de hac clauſula, ex certa ſcientia, quid operetur, vide Antonium Gabrieliũ lib. 6. com. tit. de clauſulis. concluſio 2.*

¶*Gloſſa ſequens inducit duo ſimilia. Secũdò obijcit, & ſoluit. Tertiò quærit, & ſoluit.*

a ¶*Legitima defenſio.*] Hic manifeſtè patet, ꝙ excõicatus poteſt excipere, & defendere ſe in iudicio: vt ſ. *eo. dilecti. & c. dilecta. & c. ſignificauerũt.* & põt appellare, & appellationem proſequi. j. *eod. c. vlt.* & eadem defenſio competit excõicato, quæ competit non excõicato, ſicut eadem defenſio competit ſeruo, quæ libero. *ff. de accu. ſeruos.* Et libertus, qui alias patronum accuſare [a] non poteſt, in ipſum patronum retorquere poteſt accuſationem, ſi à patrono accuſetur. *ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus.* quia ignoſcendum eſt illi, qui prouocatus voluit ſe vlciſci: vt ibi. Et ſic poteſt excipere de pacto de non petendo, & exceptionem probare, nõ obſtãte ꝙ lex dicit, ꝙ reus in exceptione fiat actor. *ff. de prob. in exceptionibus.* quia quicquid facit, ad ſui defenſionem facit. Item qualiter pręſtabit ſacramentum calumniæ, cum ſibi non liceat ingredi ſacra, multò minùs & tangere? 5. *diſt. ad eius verò. & 44. diſt. nulli clerico.* Et quibus cætera ſacramenta negantur, quomodo vnum genus ſacramenti putatur poſſe concedi? 95. *diſt. illud.* In illo caſu conceſſum eſt à iure in odiũ potiùs excõicati, ꝙ oĩa poſſit facere, quæ ad cauſam ptinent, & ſic iurabit, & oẽs participantes ſibi occaſione litis non incident in canonem, cùm talis cõio ſit potiùs ad damnum ſuum, ꝗ ad cõmodũ. Sed quid ſi excõicatus conueniatur ſuper eo, pro quo fuit excõicatus iniuſte, nũquid poterit excipere, ꝙ nõ tenetur rñdere, niſi reſtituatur ei cõionem, qua fuit iniuſtè priuatus? Dicit Io. [b] ꝙ ſic, nec tenetur antea rñdere, dummodo oſtendat, ꝙ iniuſtè fuit excõicatus. 3. *q. 2. c. 1. & 2. q. 5. ſuper cauſa. in fi.* quia omnia iura ſunt reſtituenda corporalia, & incorporalia. 2. *q. 2. nullus poteſt.* & 3. *q. 2. c. ſi Epiſcopus.* Et ſic not. quòd qui remotus eſt à quolibet actu legitimo, tamen excipere poteſt.

a *Concord. tex. in l. venia ff. de in ius vocan.*

b *Et vinc. hoc verum, ſi agat excõmunicatus, vel is qui ſe cit illum excommunicari: ſecus ſi alius. arg. ſ. de teſt. ipſo. frequens. lib. 6. Io. an. And.*

b ¶*Suſpecto.*] Vt 2. *q. 5. quod ſuſpecti. C. de iudi. apertiſſimè.*

¶*Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

c ¶*Conſcientia.*] Arg. quòd ſententia lata à iudice ſuſpecto poſſit retractari, ſi detecta fuerit ſuſpicio: quia litteræ ſic obtentæ nullam videntur conferre iuriſdictionem. De hoc dictum eſt ſ. *de reſcrip. ad audientiam 2.* Et not. quòd omne reſcriptũ habetur ſuſpectũ, quod de conſcientia Papæ non emanauit, vt ſ. *de reſc. cùm dilecta.* & j. *de confir. vti. vel inuti. porrecta.*

d ¶*Claudicare.*] Not. æqualitatem ſeruari in iudiciis. ſ. *de iud. nouit.* & 4. *q. 4. c. 1.* & 3 *q. 9. c. vlt.* nec debet actori licere, quod reo non licet. *ff. de reg. iur. non debet. 2.*

e ¶*Remedium.*] Quia ſicut põt excipere, vt dictum eſt, ſic poteſt appellare: vt 3. *q. 9. reuera.* & j. *eod. c. vlt.*

f ¶*Legitima.*] Arg. quòd qua ratione vnum alicui conceditur, & omnia, quæ ſunt eiuſdem cenſuræ, ſunt concedenda. *arg. 4. diſt. denique. in fi. & 5. diſt. ad eius verò.*

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶*Reconuentione.*] Sic ergo patet, ꝙ licèt poſſit excipere, & appellare, non poteſt, tñ reconuenire. rõ redditur in littera ſequenti. quinque tñ admittitur reconuẽtio, vbi non admittitur conuentio. 3. *q. 8. cum in agendo. & ff. de iud. l. 2. §. ſed ſi agant.* Sed nunquid poteſt excõicatus cõpenſare? Dico, ꝙ nõ: quia qui cõpenſat, quodammodo agit: ſed ſi ageret, repelleretur per exceptionem: ergo non poteſt compenſare. ff. de compen. quæcunque. immò & ſi vellet compenſare: & ab aduerſario admitteretur, iudex ex officio ſuo ipſum debet repellere. j. *eo. exceptionẽ. in fi.* quia quod vna via prohiberetur, alia conſequeretur: quod eſſe non debet. *ſuprà de procu. c. ſua.* Bern.

† *Facit ad hoc tex. in l. cum ibi nota. Cod. de condi. indebiti.*

h ¶*Extendatur.*] Sim. ſ. *de Eccleſ. ædifican. cùm docat Apoſtolus. in fi. 1. reſp.*

¶Idem Monachis Farſeñ. †

† *Farſenſium.*

† *Franorum.*

¶*Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falſi poteſt etiam poſt ſententiam opponi.*

† *In quibuſdam alia: Innocẽtius iij. Archidiacono Richemundeæ.*

CAP. VI.

CVm † venerabilis frater noſter I. Sabineñ. Epiſcopus coram dilectis filiis noſtris R. tituli ſanctæ Anaſtaſię Presbytero, & P. ſanctæ Luciæ Diacano Cardinalibus, quos ſibi, & R. procuratori veſtro conceſsimus auditores, Eccleſiam ſancti Viti cum ſuis poſſeſſionibus, & pertinentiis petiiſſet, aſſerens eandem ad ſe in ſpiritualibus, & temporalibus pertinere: Idem nondum Epiſcopi intẽtione fundata præponere † ſic reſpondit: quòd & ſi dicta Eccleſia dudum

† *Cap. vnic. tit. de confeſſis. in 4. compil. & de materia v. Laurẽ per Dynum. in c. exceptionem. de reg. iur. lib. 6. ad Romanum in l. cũ mulier. ff. ſolu. matr.*

† *propere.*

CVm venerabilis.] Si reus, à quo res petitur, excipiat de permutatione ipſius rei facta cum actore, non fatetur per hoc actorẽ fuiſſe dominum. Et exceptio falſi etiam poſt ſententiam poteſt opponi. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur facti, & proceſſus narratio. In ſecunda diffinitio ibi, *Intelleximus.* Prima ſubdiuiditur in tres. Nam primò ponit petitionem actoris. Secundò ibi, *Idem.* reſponſionem exceptionis, & probationis reorum. Tertiò ibi, *Ad hæc.* replicationem, & probationem actoris. Secunda principalis etiam ſubdiuiditur in tres partes. Primò ponit quoddam motiuum diffinitionis ſoluens obſtaculum. Secundò diffinit cauſam quoad ſpiritualia ibi, *Quia verò.* Tertiò quoad temporalia ibi, *Verùm.* Abbas Siculus.

CASVS Epſ Sabineñ. habebat cauſam cum monaſterio Farſeneñ. ſuper Eccleſia ſancti Viti, coram auditoribus vtrique parti conceſſis: petebat Sabineñ. Epſ ipſam Eccleſiam à monaſterio Farſeneñ cum poſſeſſionibus, & pertinentiis ſuis, dicens eãdem tam in temporalibus, ꝗ in ſpiritualibus pertinere ad Eccleſiam Sabineñ. Procurator monaſterij nondũ Epi intentione fundata præpropere ſic reſpondit, ꝙ etſi Eccleſia prędicta olim fuerit Eccleſiæ Sabinen. ſubiecta, eam tamen Epſ non poteſt petere, cum ex cauſa permutationis monaſteriũ eam obtineat: ad hoc probandum quoddam exhibuit inſtrumentum, in quo prima facie contineri videbatur, ꝙ Theodoſius Epſ cum aſſenſu canonicorum ſuorum prædictam Eccleſiam ſancti Viti cõceſſit monaſterio Farſenen. in cõcambium pro quibuſdam Eccleſiis, & rebus aliis. Ad hoc Epſ reſpõdit intentionem ſuam eſſe fundatam per huiuſmodi reſpõſionem: quia cum procurator monaſterij reſpõderit ſe dictã Eccleſiam ex permutatione facta per Sabinen. Epm obtinere, per cõſequens cõfitebatur ſe credere, quòd dicta Eccleſia tpe permutationis pertinuit ad Eccleſiam Sabineñ. quia cõtractus permutationis celebrari nõ poteſt, niſi cum vero domino, vel cum eo qui loco domini habetur: & ad pbandum ꝙ dicta Eccleſia pertineret in temporalibus ad Epm, quoſdam teſtes induxit, per quos oſtendere nitebatur, ꝙ ipſe diſponebat pro velle ſuo de bonis ipſius Eccleſiæ. His, & aliis examinatis, dominus Papa intellexit dictum Epm intentionem ſuam non probauiſſe per teſtes, vel per reſpõſionem ſupradicti procuratoris: quia qui opponit exceptionẽ, non videtur confiteri de intẽtione aduerſarij, vel per inſtrumentum ad hoc exhibitum ex aduerſo, quia in eo Theodoſius Epſ, à quo permutatio facta ppõebatur, non dicitur Epſ Sabinen. quamuis in trãſcripto, quo pcurator vtebatur, appoſitum fuerit Sabinen. per vitium falſitatis, licèt nimis exceſſerit, qui trãſcriptũ illud falſauit, & delictum pſonæ non debeat in damnum monaſterij redundare, & falſitatis

exceptio

exceptio & ante ſententiã, & poſt, poſſit vſq; ad xx. ann. obiici veritate comperta nõ vult Papa, ꝙ per hoc monaſterio præiudicium generetur: verùm quia conſtitit Papæ dictam Eccleſiam ſitam eſſe in diœceſi Sabineñ. adiudicauit ei ius Epiſcopale in omnibus in eadẽ, exceptis illis, quæ ꝑ Authentica ſcripta eidem Epo ſũt ſubtracta, cùm exempta non probentur, quoad temporalia eiuſdẽ Eccleſiæ abſoluit monaſteriũ ab impetitione Epi, cùm ſup hoc non probauerit ſe legitima præſcriptione munitum. Nota, quòd qui excipit, non confitetur de iure aduerſarij. Item qui aliud, vel aliquid addit, vel minuit de inſtrumento in præiudicium partis alterius, falſarius eſt. Item delictum perſonæ non debet nocere Eccleſiæ. Itẽ exceptio falſi ſemper poteſt proponi vſq; ad viginti annos. item eo ipſo quòd Eccleſia ſita eſt in diœceſi Epi, ei ſubeſt in omnibus ad ius Epale pertinẽtibus, ſed propterea nõ ſubeſt ei in temporalibus, niſi illud probetur.

a ¶*Ex permutationis.*] Similem[a] caſum habes. ſ. *de tranſ. præterea.*

b ¶*Reſponſionẽ.*] Factam per procuratorem monaſterij. ſcil. vbi dixi, præpropere ſic reſpõdit. ſed in hoc non bene allegabat Eps pro ſe. quia huiuſmodi repentina litis conteſta. non præiudicabat monaſterio. in *Auth. de exh. re. §. ſed illud. col. 5. ar. 32. q. 1. apud.*

fuerit Eccleſię Sabineñ. ſubiecta, eam tamen non poterat Epiſcopus vendicare, quam ex permutationis[a] cauſa Farſen. monaſterium obtinebat, ad hoc probandum quoddã exhibẽs inſtrumẽtum, in quo cõtineri prima facie videbatur, quòd Theodoſi[9] Epũs cum ſuorum Sacerdotũ aſſenſu, prædictam Eccleſiã ſancti Viti, pro quibuſdã Eccleſiis, & rebus aliis in cãbium veſtro duxit monaſterio concedendam. Ad hæc Epiſcopus propoſuit memorat[9], intentionem ſuã per huiuſmodi reſpõſionẽ[b] eſſe fundatam: cùm enim pars veſtra reſponderet, ſe dictam Eccleſiam ex permutatione facta per Sabineñ. Epiſcopum obtinere, confiteri per cõſequens videbatur, ſe credere, quòd dicta Eccleſia tẽpore permutationis pertinuit ad Eccleſiã Sabinen. cum permutatio inter contractus bonæ fidei[c] computetur, nec cum alio, quàm cum domino, vel cum eo, qui habebatur loco domini[d], legitimè valeat celebrari: *& infrà.* Porrò memoratus Epiſcopus ad probandum, quòd iam dicta Eccleſia ad ſe in temporalibus pertinebat, quoſdam teſtes induxit, per quos nitebatur † oſtendere, quòd tam dictam Eccleſiã, quàm molendina, terras, & alia bona eius, Sabineñ. Epiſcopi diutius poſſederũt, de illis pro ſuę volũtatis arbitrio diſponendo: *& infra.* ¶Intelleximus ſupradictum Epiſcopum intẽtionem ſuam minimè fundauiſſe per teſtium depoſitiones, vel procuratoris ſupradicti reſponſionem: quia exceptionem obiiciens de intentione partis aduerſæ non intelligitur fuiſſe confeſſus[e], vel per inſtrumentum ex aduerſo exhibitum: cùm in eo Theodoſius Epiſcopus, à quo permutatio facta proponitur, nõ dicatur Epiſcopus Sabineñ. quanquam in tranſcripto, quo procurator vtebatur, appoſitum fuerit Sabinen. per vitium[f] falſitatis. Licèt autem[g] nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtrumenti falſauit: quia tamen delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ redundare non debet: ac non ſolùm ante ſententiam, verùm etiam poſt obiici poteſt exceptio falſitatis: cum falſorum inſtrumentorum prætextu

& 5. q. 5. *c. qui ambulat. §. ſed aliud.* ibi: qui aut inconſideratè loquitur, ſentiet mala. 50. *diſt. ponderet.* & meritò: quia litis conteſtatio directè debet fieri per interrogationem, & reſponſionem directam affirmando, vel negando ſimpliciter. ſ. *de lit. conteſta. c. vnico. & ſ. de elect. dudum*[b]. Sed hic procurator ſub forma exceptionis ſub conditione reſpondet, vt patet ex ipſa reſponſione. & per id quod poſtea ſequitur in littera, vbi dicit, vel per procuratoris reſponſionem.

¶*Gloſſ. ſequens enumerat actiones bonæ fidei dicens quare ſic dicuntur, & in quo differunt.*

c ¶*Bonæ fidei.*] Quæ[c] ſint actiones bonæ fidei, habetur *Inſtit. de actio. § actionum.* & cõnumerantur ibi. xvij. ſ. actio ex vendito, empto, locato, & conducto, negotiorum geſtorum, mandati, depoſiti, pro ſocio, tutelæ, cõmodati, pigneratitia, familiæ erciſcundæ, cõi diuidũdo, præſcriptis verbis q̃ de æſtimato ꝓponitur, vt ſi rem meam do tibi, & æſtimo, vt eam vendas pro x. aut x. reddas mihi, aut rem *ff. de æſtima. actio. l. 1.* & permutatio, de qua fit hic mentio & hæreditatis petitio. Aliæ verò dñr actiones ſtricti iuris: vt actio ex mutuo, arbitrium, & conſimilia. Nec dñr bonæ fidei, quia in eis tñ ſeruari debeat bona fides: quia in contractibus ſtricti iuris ſeruari debet bona fidei: & in quocunque contractu bona fides interuenire debet. *C. de actio. & obligat. bonam.* Ideo dicuntur ſtricti iuris: quia non venit in eis, niſi quod ſtrictè exigit actionis natura: vñ non veniunt vſuræ ex mora in contractibus ſtricti iuris, niſi ſpecialiter ſint promiſſæ. *ff. de negotiis geſtis. quia tantundem. & C. de vſuris. l. 3.* Sed in contractibus bonæ fidei veniũt vſuræ ex tpe moræ *ff. de actionib. empt. & vend. iulianus §. ex vendito.* & *ff. de vſu. mora § in bonæ fidei.* Nota in actionib. s ſtricti iuris non venit intereſſe. ſi rem dari mihi eſt in obligatione. ſecus in rem tradit. vel factum *ff. de verb. oblig. vbi autem. §. vlt.* & *l. ſi fundũ.* & *ff. de re iudi. ſi quis ab alio §. vlt.* Sed oĩa iſta acceſſoria veniũt in bonæ fidei iudiciis. *ff. de actio. empt. & vend. l. 2. in prin.* ſed nõ veniunt in contractib. ſtricti iuris. Item in bonę fidei actionibus quandoq; veniũt ea, de quibus nihil eſt cogitatum, vt ruta, cæſa, & ſimilia. *ff. de act. emp. & vend. l. fundi. § ſi ruta. & ſ. de cauſ. poſ. cum eccleſia.* & ibi quędam de his tanguntur. In actionibus bonæ fidei in aliũm exuberat officium iudicis, & pinguius quàm in actionib. ſtricti iuris, & iſtis rationibus dñr bonæ fidei, & aliæ dicuntur ſtricti iuris.

a *Et diſſimulem, nam ibi ex tali propoſi. condemnatur reus, hic abſoluitur: ſed ibi reſpondẽdo confeſſus fuit: hic excipiẽdo propoſuit, vt ibi not. Ioan. And.*

b *De actionibus ſtricti iuris & bonæ fidei accurata diſputatio.*

c ¶*Et vide, quod ibi no. & cõſtituus hac in ſubtilitate iuris eiuſdẽ quæ quæritur, an intereſſe in hoc caſu ſit in obligatione, ita quod veniat in petiti. & c. ſi. quod dicam* infrà de emp. & vend. cùm dilecti. ſuper ver. induxit. *Ioan. And.*

Addítio. Numerus actionum bonæ fidei, quæ ſunt xvij. patet in his verſibus:

Empti, conducti, mandati; depoſitique.
Pignora, erciſcunda, communi, pro ſocioque.
Dotis, & hæredis, tutela: commoda geſtor.
Præſcriptis verbis, ſi mutat, ſine licetur.
Iſta bonæ fidei ſunt, ſtricti cætera iuris.

Et aduerte, ꝙ in primo verſu per *empti*, intelligitur *venditi*: quia nunquam vnum eſt ſine altero, & per *conducti*, ſubauditur *locati*.

d ¶*Loco domini.*] Hoc ideo dicit: quia qui dat alienam rem, non contrahit permutationem. *ff. de re permu. l. 1. in fi.*

¶*Gl. ſe. obijcit & ſoluit.*

e ¶*Confeſſus.*] Hæc regula ſumpta eſt. *ff. de excep. non vtique.* Sed nónne ex eo, quod confeſſus fuit permutationem factam, per conſequens eſt confeſſus, quòd ſit factũ de meo tuum: quia illud dicitur permutatio. *ff. de re. permu. l. 1. in fi.* & qui confitetur vnum per conſequens confitetur id, quod ſequitur ex illo. 8. *diſ. quo iure. & ſ. de offic. deleg. cùm ſuper. & ſuprà de dolo. & contu. cùm dilecti.* Præterea tacita confeſſio, habetur pro conteſtatione. ſ. *de dolo. & contu. proue.*[d] Item interrogando fit confeſſio, ſiue negatio. 22. q. 2. *quod dic & 32. q. 7. tacitur niquid in omnibus. & de iuramento ff. de verb. oblig. l. 1. §. ſi quis ita.* Ad hoc dicas, quòd excipiendo de permutatione nõ cõfitetur de intentione aduerſarij, vt hic dicit: quia poteſt eſſe, quòd de facto fuit permutatio, & non de iure. Similiter in exceptione pacti de nõ petendo debitũ, quia per hoc non confitetur debitum: quia poteſt eſſe ꝙ non iure debuit. Qui excipit debet ita dicere Frater, non confiteor hoc, quod dicis: ſed ſi feciſſem, pactum factum eſt mihi de non petendo. Et ſic iſte etiam rñdet dicendo: & ſi dudum fuerit, &c. quia ſic non aſſerit ſimpliciter, ſed ſub conditione, & ideo non præiudicauit talis confeſſio ipſi monaſterio: quia non fuit confeſſio, ſed exceptio: vel ſi pertinuit ad Eccleſiam Sabineñ. permutatio interceſſit. Item ſi quis dicat ſe præſcripſiſſe: & aduerſarius dicat: ego interrupi præſcriptionem tuam: nónne per hanc exceptionem dicendo: ego interrupi præſcriptionem tuam, confitetur de intentione aduerſarii? quare ergo poſtea auditur ꝓbatio præſcriptionis poſt talem exceptionem, per quã confitetur de intentione aduerſarij: vt ſ. *de teſt. ex tenore.* ȷ. *tit. prox. illud?* Sed dicas, quòd nõ fatetur de pręſcriptione, qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduerſarij: & ideo debet probare præſcriptionem, qui eam opponit. ſ. *de proba. ex litteris & ȷ. tit. prox. illud.* Et ſic debet dicere: nõ credo te præſcripſiſſe: ſed ſi hoc verum eſſet, dico quòd interrupi pręſcriptionem tuam: quam interruptionem probare debet, vt dicit decretalis, illud. Idem eſt dicendum cùm aliquis petitur in virum, dicat: non confiteor me eſſe virum tuum: ſed ſi eſſet, conſanguinitas eſt inter me & te: vt ſ. *de teſti. ex tenore.* Nam ſic reſpondendo, non confitetur de intentione aduerſarij, nec onerat ſe aliqua probatione, ſed aduerſarium, niſi tunc demùm cùm actor fundauerit intentionem ſuam: quia tunc exceptio probanda eſt: vt not. ȷ. *ex exceptionem.*

Addítio. Qualiter has exceptiones debeat proponere, & probare, & quando principale negotium, habes *C. de exceptionibus, ſiquidem.* Item ſ. *de teſtibus. ex tenore.*

f ¶*Per vitium.*] Hoc ipſo debuit ſuccumbere monaſterium. ſ. *de reſcriptis. c. olim.*

¶*Glo. ſeq. ponit duas lecturas, & ſecũdùm alterã quærit, & ſoluit.*

g ¶*Licèt autẽ.*] Rñſio quaſi tacitę q̃ſtionis. Poſſet qs dicere, ſi inſtrumentum falſauit, ergo hoc ipſo debuit ſuccũbere monaſteriũ, quod exhibet inſtrumentum falſum? Reſpondet Papa, delictum ipſius

† *Videbatur.*

d Et infrà de appell. cùm cauſam. & *ſ. de præſum. nõne.* *Item Samaritana quæ dixit*, ſcio, quia propheta es, *per conſequens dixit ſe virum habere.* 31. q. 1. *Ioa. And.*

ipſius, qui ipſum falſauit, non debet in damnum monaſterij redundare. 16. q. 6. ſi Epſ. Vel intellige potiùs, quod allegabatur cõtra monaſterium ex parte Epi, vt per hoc amitteret cauſam: vt ſ. de reſcriptis olim. Propter conſimilem falſitatem tulit Eugenius Papa ſententiam contra Eccleſiam Oſeceñ. ſ. de in integ. reſt. cũ ex litteris. Sed quare non hic Papa tulit ſentẽtiã contra monaſterium? quia nõ conſtitit capitulum fuiſſe in culpa: vt bene innuit littera iſta. delictũ perſonæ. &c.

tu lata ſententia, vſque ad viginti annorum [a] ſpatium valeat retractari veritate cõperta [b]: nolumus, vt per id monaſterio veſtro præiudicium generetur. ¶Quia verò nobis conſtitit ſupradictam Eccleſiam ſancti Viti conſtitutam eſſe in diœceſi [c] Sabiñ. Epiſcopale ius in omnibus eidem Epiſcopo adiudicauimus in eadem: illis duntaxat exceptis, quę per authentica ſcripta ei noſcuntur eſſe ſubtracta, cùm per priuilegium, vel præſcriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta. ¶Verùm quia dictus Epiſcopus, qui eandem Eccleſiam vendicabat, munitum ſe præſcriptione legitima non oſtendit, quanquam probauerit Epiſcopum Sabiñ. bona eiuſdem Eccleſię aliquanto tempore poſſediſſe: vos ab impetitione Epiſcopi quoad temporalia eiuſdem Eccleſię ſententialiter duximus abſoluendos.

a ¶*Ad viginti annorũ.*] *C. de falſis. querelam.* De hoc dictum eſt ſ. *de probationibus licèt.* ¶*Gloſ. ſeq. arguit pro, & contra, & ſoluit.*

b ¶*Veritate comperta.*] Sed vtrum talis ſententia teneat ipſo iure, dubitari conſueuit, quòd non videtur: quia exceptio nõ datur ex ea. *ff. de excep. quæ agnitio.* Sed ſi nulla a eſt ipſo iure, qualiter incipit valere etiam poſt ann. xx. quia quod ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit. *ff. de reg. iur. quod ab initio. & l. pen. 16. q. 3. placuit. § poteſt vero ſic. quod ſi priuatus. & ſ. de elect. auditis?* Dicas, quod talis ſententia tenet, & in ſuo robore durabit, & ſeruari debet, quouſq; falſitas reuelata fuerit. ſ. *de fide inſtru. accepimus. § interim* quãuis articulus ille dubitabilis eſt, durabit ſententia: ſed lata vero veritate tunc primò apparet, quòd nulla fuit: & ideo tũc pronunciatur nulla. ſic j. *de frig. & malef. fraternitatis. in fi.* & quicquid occaſione talis ſententiæ perceptũ, vel obtentum eſt, non caſſabitur: ſicut per ſententiã ius nõ conſtituitur, ſed ſi quod erat declaratur, cùm ſententia profertur. *ff. ſi ſeruit. vẽd. ſicuti. § ſed ſi quæritur.* & hoc dicit littera iſta, valeat retractari veritate comperta, ſicut eſt in ſententia lata per falſum procuratorem: quia falſitate probata iudicium nullum tunc primò apparet. ſ. *de procuratoribus. in noſtra. & C. eod. tit. licet.*

c ¶*In diœceſi*] 16. q. 7 *omnes. &* 18 *q. 2. monaſteria.*

a Contrariũ videtur notaſſe, ſcilic. quod cõtra illam ſit reſtitu. neceſſaria. ſ. de probat. licet. in fi. 2. gl. *& tibi remiſſi ad Specu.* de ſenten. prola. § fi. ver. *item oppo. quod eſt lata. & ſeq. dicebat hic Hoſt. hic videris contraria quæ dicit gloſſ. ſ. quod ſententia teneat. & pronunciaretur nulla. dicet autem, quòd nullo alio reſpicit veritatem plenius de hac materia vide ſi hec per* Ioan. And. in nouel.

¶Honorius iij. Abbati ſancti Huberti, & ſancti Martini Leodieñ.

¶*Si exceptio iuriſdictionis excluſiua, propter quam ſuit appellatum, probatur vera, Iudex appellationis non debet de principali cognoſcere, ſed ſuperſedere. h. d. intellig. vndo quod iſti erant Iudices appellationis, & eſt notabilis intellectus. Pan.*

CAP. VII.

OLim †: *& infrà:* ¶Nuper ex parte G. fuit propoſitum, quòd litteris prędeceſſoris noſtri Treuereñ. Archiepiſcopo præſentatis, idem excipiẽdo propoſuit, quòd auctoritate ipſarum reſpondere minimè tenebatur, quia vltra duas dietas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam: & quia dictus Archiepiſcopus hanc exceptionem admittere recuſabat, vocem ad nos appellationis emiſit: *& infrà.* ¶Porrò procurator partis aduerſę reſpondit, quòd idem G. vltrà duas dietas extra ſuam diœceſim minimè trahebatur, cùm ipſe Archiepiſcopus terminum in tali loco [d] ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat vltra quàm prouiſum eſt per conſtitutionem Cõcilij generalis: *& infrà.* ¶Diſcretioni veſtrę mandamus, quatenus ſi procurator dicti † G. probare potuerit [e] exceptionem,

† *prædicti.*

OLim. *& infra.*] Qui propter exceptionem nõ admiſſam appellat, coram iudice appellationis probare debet exceptionem eſſe veram. ita cõiter ſummatur. Sed ſecundum hanc ſummationem hæc decreta. eſt in dubio per *c. interpoſita. j. de appellationibus* ideo poteſt ſummari aliter intelligendo, quòd hic ſcribitur executoribus illarũ ſententiarum, & ſic exceptio infringẽs nullitatem ſententię etiam coram executore auditur ad effectũ, vt ſi veram eſſe cognouerit ſuperſedeat. Et iſte eſt notabilis intellectus. In prima ponitur appellantis querela. In ſecunda prouiſio ibi, *Diſcretioni.* Et vt patet ex prædictis. habet iſte textus duos intellectus. Secundùm primum, & magis cõe pone ſic cauſam. G. tractus corã iudice delegato oppoſuit, quod trahebatur vltra duas dietas, replicabatur vt in littera: demum propter exceptionem non admiſſam fuit appellatum: delegatus appellatione non obſtante excommunicauit illum G. & fuerũt impetratæ litteræ ab aduerſario ſuper executione iſtius ſententiæ ad iſtos. de quib. in ſupraſcriptione: coram quibus G propoſuit exceptionem ſuam: & quia non audiebatur, mandat eis Papa, vt in littera patet. Secundùm alium intellectum pone caſum, quod G. appellauit, & impetrauit litteras ad iſtos iudices in ſupraſcriptione contentos, quibus Papa mandauit, vt patet in littera: & iſte intellectus eſt magis planus, & litteræ conſonaneus Abbas Siculus. Vel ſic, vt error quorundam conticeat, ſic pone caſum. Contra quendã G. litteræ obtentæ fuerunt ad Archiepiſcopum Treuereñ. coram quo iſte G excepit, quòd extra ſuam diœceſim vltra duas dietas contra conſtitutionem concilij generalis vocabatur, & quia dictus Archiepiſcopus ſuper hoc eum nõ audiuit, ad ſedẽ Apoſtolicam appellauit: & ſic iſte G. obtinuit litteras ad iſtos Abbates intitulatos, quos Archieps priùs ſubdelegauit ex cauſa prædicta, petens coram eis pronunciari appellationem ſuam iuſtam, ſed aduerſarius rñdit ipſum non eſſe audiendum: quia licèt Archieps diſtaret vltra duas dietas, ipſe tñ infra duas dietas locum, & diem partibus aſſignauit, ſed hoc nõ fuit probatum: Papa conſultus mandat, vt ſi iſte G poterit probare, quod vocatus eſſet cõtra conſtitutionem concilij generalis, eius appellatio pronunciaretur legitima, & iudices non procedant: alioquin, &c. & ita ſuperſedere, id eſt, non procedere. taceant ergo, qui dicunt ſuperſedere, id eſt, procedere: quia hoc nuſquam inuenitur, ſed primum dictum ſic j. *de reſcrip. dilectus filius.* Io.

CASVS. Nobilis vir V. cõueniebatur per literas Apoſtolicas corã Archiepiſcopo Treuereñ. ex parte ipſius nobilis fuit propoſitum coram ipſo, quod auctoritate illarum litterarum rñdere non tenebatur: pro eo quòd vltra duas dietas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam: & quia dictus Archiepiſcopus hanc exceptionẽ non admiſit, ad ſedem Apoſtolicam appellauit: propter quod tam procurator ipſius, quàm partis aduerſæ ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt, coram qua procurator dicti nobilis prędicta propoſuit: ſed procurator partis aduerſæ reſpondit, quod dictus nobilis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim non trahebatur. quia Archiepiſcopus in tali loco ſibi terminũ ſtatuit, qui non erat remotus ab illo, vltra quàm per concilium ſit prouiſum: vnde Papa mãdat quibuſdam iudicibus, quatenus ſi procurator dicti V. poterit probare exceptionem prædictam, videlicet ſe trahi in cauſam vltra duas dietas contra concilium generale, appellationem ipſius legitimam fuiſſe pronuncient, & negotio ſuperſedeant. Nota, quod qui appellat à grauamine ante ſententiam in cauſa appellationis, tenetur probare cauſam appellationis veram fuiſſe. & hoc verum eſt, quando non obtulit illam ſe probaturum. Item nota, quòd iudex poteſt remouere grauamen de duabus dietis.

d ¶*In tali loco ſtatuerit*] Ex eo quod dicitur, patet quod ſi aduerſarius meus impetrauit literas vltra duas dietas extra diœceſim meam, & iudices volunt venire vſque ad locum illum, qui non diſtat vltra duas dietas, non poſſum propterea eorum iudiciũ declinare: quia non trahunt me, vltra quã prouiſum eſt per cõcilium generale, & ita non faciunt contra concilium, vt hic littera probat, & j vbi dicit ſe in cauſam trahi vltra duas dietas. & hoc idem dicit conſtitutio illa. ſ *de reſcri. nonnulli* [b]. Sed nunquid iſte reus procurabit illos veniendo ad locum. Non credo. De hoc dixi in conſtitutione illa, nonnulli.

¶*Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶*Probare potuerit.*] Sic vñ, quod ille qui appellat, ante ſententiam diffinitiuam à grauamine, quod in cauſa appellationis neceſſe habeat probare corã iudice appellationis, cauſam ſuæ appellationis veram fuiſſe ſic ſ. *de teſti. ex parte Adæ.* Sed contra videtur, quod ſufficit probare coram iudice appellationis, quòd iudex inferior exceptionem admittere noluit. ſ. *de offic. delega. cùm cauſa.* & infra de appellat. vt debitus. & melius *c. dilecto.* Illud contrarium, ex parte Adæ, ſoluitur in illa decreta. Alia verò contraria ſoluuntur per decreta. *infra de appellat. interpoſita* 1. *reſpon.* Cùm enim quis probabilem cauſam exponit, quam dicit ſe probaturum, ſi iudex ipſum repellat, & propter hoc appellatur: tunc in cauſa appellationis non eſt neceſſe probare cauſam veram eſſe, ſed ſufficit probare, quòd non fuit admiſſus. Si verò non obtulit ſe probaturum, ſed illam tantum allegauit: tunc in cauſa appellationis probabit cauſam illam veram fuiſſe, aliàs ad priorem iudicem remittetur ſecundùm tenorem illius decret. infra de appellat. interpoſita. & ſecundùm illam hodie procedendum eſt, & ideo in hac decret. debet probare, quòd trahebatur vltra duas dietas: quia cum propoſuit ſuam exceptionem, nõ obtulit ſe illam probaturum, ſed in *decret. illa dilecto*

† *De materia huius decretalis, quatenus agit de dietis, v. Bart. in l.* 1. ff. ſi quis cautio. *Imolam in l.* continuus. ff. de verb. oblig. *Alexa.* cõſ. 2. *incip.* cõſideratis verbis ſtatuti. in 4. vol.

b *Hæc vera ſecundũ illa tempora. hodie vero inſpicimus nõ ſolum loca cõmorantis, ſed etiam commiſſionis.* ſ. de reſcri. ſtatutũ. § cum vero & § ſeq. lib. 6. *Io. And.*

lecto. ĩ. *de appel.* non obtulit ſe probaturũ, & tamẽ ſufficit probare, quod nõ fuiſſet admiſſus ibi, iam enim conſtabat de exceptione per cõfeſſionem presbyteri factam corã auditore. Sed dubitabatur, an pp illam, vel alias legitimas fuerit appellatum. & ideo ſufficit ꝓbare, ꝙ ꝓpoſuerat illas eis, & quod non fuiſſet admiſſas, & eode modo reſpondeas ad illã. ſ. *de offic. deleg. cum cauſam.* quia iudices ibi certi erant de exceptionibus: quia bene ſciebant: vtrũm habuiſſent ſubdelegationem iudicis, vel executionẽ ipſius. hodie enim ſeruandum eſt, prout dicit illa *decr. interpoſita. de appellationibus.*

¶ *Gloſ. ſequens vers. ſignandum contrarium decre. Vt debitum.*

a ¶[*Superſedere curetis.*] Supple, Abbatem ſancti Lau. & eius coiudices, ad quos G. litteras impetrauerat contra ipſius aduerſariũ ſuper proſecutione appellationis ſuæ procedere permittentes iuxta traditã ſibi formam: alioquin illi procedent iuxta traditam ſibi formã, nõ obſtantibus litteris impetratis ad abbatem ſancti Lau. & eius coiudices. Si verò G non probauerit ſe trahi vltra duas dietas extra diœceſim, Abbas iſte ſancti Huberti & eius coiudices ꝓcedere in negotio ſibi commiſſo non omittant ad petitionem aduerſarij, & iuxta mandatũ ad ipſos directum, non obſtantibus litteris impetratis ad Abbatẽ ſancti Lau. & eius coiudices, ſicut continetur in antiqua decr. aliàs eſſet manifeſtè contrarium a. ĩ. *de appell. Vt debitum cum ſi.* Sed iſti quibus ſcribitur, non erant iudices appellationis, ſed dati erant ad exequendam quaſdam ſententias ſuſpenſionis contra iſtum G. latas ab Archiepiſcopo Treuerẽ. poſt appellationem ab iſto G. interpoſitam, & cognoſcere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per litteras iſtas. & ſi G. non probauerit exceptionem, procedent poſtea ad exequendas ſententias ſuſpenſionis latas ab Archiepiſcopo prædicto.

quam coram Archiepiſcopo ꝓpoſuit ſæpe dicto: videlicet ſe in cauſam trahi vltra duas dietas, contra conſtitutionem cõcilij † generalis: vos appellationem dicti G. legitimam decernẽtes, negotio ſuperſedere [a] curetis.

¶Idem. Archidiacono Tranſlig. & Officiali & I. Canonico Turonenſi.

¶*Pro defenſione ſua Eccleſia poteſt quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimam exceptionem: nec per replicationem excommunicationis, vel periurij repelli poteſt.*

CAP. VIII.

Dilecti † filij S. & P. ac G. Canonici Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, tranſmiſſa nobis † petitione monſtrauerunt, quòd cũ M. Canonicus eiuſdem Eccleſiæ ipſos corã delegatis à nobis traxiſſet in cauſam, ſuper eo quòd ſe opponunt electioni à quibuſdam Canonicis Gradeñ. † factæ de ipſo in Priorem Eccleſiæ ſupradictæ: iidem propoſuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eo quòd excommunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cúmque dictus M. præfatis G. & P. periurium, & S. excommunicationem in modum [exceptionis, & †] replicationis obiiciens, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum propoſuit, quòd eius ſuper hoc probatio recipi non debebat: quia etſi obiectum præfatis Canonicis periurium probaretur, non eſſent propter hoc à defenſione [b] ſuæ Eccleſiæ repellendi. Adiecit etiam, quòd contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam, excommunicatio ſupradicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipſi M. oppoſita, & probata eũdem repelleret ab agẽdo: replicatio verò ſupradictum S. nequaquam à defendendo [c] repelleret, ſi etiam probaretur: & *infrà.* ¶Ipſi verò Iudices interlocuti [d] fuerunt, quòd priùs probationes reciperent ſuper replicatione præmiſſa: propter quod ad noſtram fuit audientiam appellatum. Quocirca mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet [e], reuocato in irritum, &c.

¶Gregorius IX. I. & M. Canonicis Prageñ.

¶*Si per exceptionem ſuſpenſionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio Eccleſiæ retardatur: fit abſolutio ad cautelam.*

CAP. IX.

APoſtolicæ † ſedis: & *infrà.* ¶Sanè vobis apud ſe-

Dilecti.] Per excommunicationis, & periurij exceptionem à [illegible], vel Eccleſiæ ſuæ defenſione quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionem appellantis. Secunda dat iudicem, ibi, *Quocirca.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam canonicus Gradeñ. M. nomine electus fuit in priorem eiuſdem Eccleſiæ: S. P. & G. ſe opponebant electioni illius, vnde cõtra illos litteras impetrauit: ipſi corã iudicibus conſtituti ꝓpoſuerũt, quòd dictus M. nõ debebat audiri, pro eo quòd erat excommunicatus, & periurus. Sed dictus M. cõtra G. & P. in modũ replicationis obiecit periuriũ, & excõicationem cõtra S. Scilicet vt eorũ exceptionẽ eliderent. ſed ꝓcurator illorũ reſpõdit, ꝙ probatio illius electi ſuper hoc recipi nõ debebat: quia etſi illa etiã probaretur, nõ eſſent ꝓpterea à defenſione ſuæ Eccleſiæ repellendi: & ſi excõicatio contra dictum electũ probaretur, in modum exceptionis repelleretur ab agendo. Sed replicatio excommunicationis probata non repelleret à defendendo. Iudices interlocuti fuerunt, quòd prius reciperent probationes ſuper replicatione præmiſſa. ꝓpter quòd ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, reuocetur in irritum, quicquid fuit factum poſt appellationem. Nota, quòd excommunicati & periuri non repelluntur à defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodeſt.

b ¶[*à defenſione.*] Sic patet, ꝙ quilibet admittitur ad defenſionem Eccleſiæ: & etiã periurus: quia etiam ad agẽdum, ſiue ad accuſandum admitteretur proſequẽs ſuam, vel ſuorum iniuriam. 3. q. 11. *neganda.* 2. & 4. q. vlt. *omnibus.* ergo multo fortius ad defendendũ, cùm ad defendendum admittitur, qui aliàs ab agendo repellitur. ſ. *eod. cùm inter.* & ĩ. *eo. c. dilecta.*

c ¶[*Defendendo.*] Et ex hoc patet, quod excommunicatus tam ſe, quàm Eccleſiam ſuam defendere poteſt: agere vero nequaquam, vt hic & ſ. *eo. cùm inter* & ĩ. *eod. c. prox.*

d ¶[*Interlocuti fuerũt.*] Et malè: quia ſi hoc eſſet probatum, non repelleretur: quia excommunicato, vel criminoſo licitum eſt defendere tam ſe, quàm Eccleſiam ſuam. ſ. *eod. cùm inter.* Et eſt *arg. quod non debet quis admitti ad probandũ, quo probato non prodeſt. C. de probat. ad probationem ſuprà de offic. deleg. cum contingat.* in ſi. vbi de hoc.

¶*Glo. ſequẽs not. alle. Sanam conc. r. in contrarium alleg. 5. iura, & ſoluit.*

e ¶[*Si res ita ſe habet.*] Hic habes, ꝙ cõtra exceptionem doli nõ datur replicatio de dolo. *ff. de do. except. apud Celſum. §. Marcellus.* Sed contra habes ſ. *eo. cum Eccleſiaſtica.* & ĩ. *de diuor. ſignificaſti.* & ĩ. *de adul. intelleximus* [b] & *c. ſequens.* & 32. *q. 6. nihil iniquius. ff. ſoluto matrim. Viro.* Sed veritate inſpecta non ſunt cõtraria quo ad finem: quia vnus eſt finis, ſiue effectus, ſiue replicatio doli detur, ſiue negetur, ſcilicet, ne alter de dolo ſuo commodũ habeat. In caſu præſenti nõ datur replicatio ad hoc, ne alter ſcilicet actor agere poſſit, cùm ſit excõmunicatus, ſed admitteretur hic replicatio, ſi actor excõicatus admitteretur ad agendũ: quod eſſe non debet: & ita cõmune delictum noceret vni, & alteri non: vnde non obeſſet ei excõicatio. & ita intelligitur lex præ dicta *apud Celſum. §. Marcellus.* Ideo ibi non datur replicatio, ne ſcilicet cõmunis malitia alteri ſit lucro, alteri verò damno, verbi gratia: Dolo induxi te ad aliquid promittendum: Deinde induxiſti me dolo ad remittendum: & ſic vterque eſt in dolo: quo caſu ſi ago contra te ad id, quod promiſiſti mihi per dolum meum, mihi poteris opponere doli exceptionem, quam exceptionem non potero remouere per meam replicationem: ſi autem daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod eſſe non debet. Et ideo in *l. illa non datur replicatio.* Et in contrariis datur replicatio pp eandem cauſam, vt patet in adulterio viri, & vxoris. verbi gratia: Mulier repetit virum ſuum, ipſe opponit ei adulterium excipiendo cõtra eam: & ipſa replicat contra eum, quòd & ipſe ſimiliter eſt adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris, & ideo ſcilicet ne ille lucrum habeat de ſuo adulterio, ſi replicatio mulieris non admitteretur; & ſic remaneret maritus in lucro de dolo ſuo, & vxorem repelleret: & ita vni noceret adulterium, alteri verò non, quod eſſe non debet. & ſic intellige ſupra eodem. cùm Eccleſiaſticæ [c]. Et ita patet, quod idem eſt replicationem dare, quod denegare. Et ſic eadem ratio eſt vtrobique. & hic eſt ratio alia, quæ redditur in littera [d]. & melius. ſ. *eo. cum inter.*

APoſtolicæ.] Hæc eſt pars illius decret. ĩ. *de cler. excom. mi. Apoſtolicæ.* Et poteſt diuidi in quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo ibi, *Quas.* replicationem. Tertio ibi, *Ne tamen.* relaxationis formam. Quartò ibi, *Sententiam.* relaxationem. Abbas Siculus.

CASVS. Duo Canonici Prageñ. I. & M. acceſſerunt ad ſedẽ Apoſtolicã pp ordinationem Prageñ. Eccleſiæ. quidam volentes impedire propoſitum illorũ, obiiciebant eis quaſdam ſententias ſuſpenſionis, & remotionis à beneficiis in modum exceptionis, & ipſi eludebãt ſententias illas nullas eſſe. & hoc ꝓbare volebant per teſtes, & inſtrumẽta Dñs Papa ne pp hoc impediret ordinationem

† *Lateran. ſub Innocen. tit. 37.*

† *Vide Abbatem, & Doctores in c. penult. & vlt. de adulteriis, & Bart. in l. viro, atque vxore. ff. ſolu. mat. & in l. Papinian. §. Marcell. ff. de doli excep.*

† *Dilecto, non bis, deeſt in multis antiquis.*

† *Aliàs ita: Gradeñ. eccleſiæ.*

† *Hæc duo verba, exceptionis, & deſunt in manuſcriptis.*

a *Debitum contrarij ſolutionem vide hic plenius p Hoſt. Ioan. And. & alios Doctores.*

† *Vide tex. in l. circa. cum not. ff. de probat.*

b *Vide: quod ibi ſcribam poſt Inno. & ĩ. de re. ec. nõ alie. ſi quis presbyterorũ. ſuper vl. gl. Ioan. And.*

† *De materia, videlicet de abſolutione ad cautelam, v. Spec. tit. de ſent. §. vt autem. adde Ioannem de Anania. in c. 1. ĩ. de malef. & Albericum in l. à præcedente. C. de dilatio.*

e *Gãcer. ſen. in l. non debet. cũ vulg. ff. de reg. iur.*

d *De hoc in Spec. eo. tit. §. fin. verſe. Innouit. Ioan. And.*

Prageñ. Eccleſiæ, propter quam venerãt, ſentẽtias illas relaxauit ad cautelam. Nota, ꝙ ſuſpenſus ab officio, & beneficio nõ admittitur ad agendum pro Eccleſiæ ordinatione, cùm huiuſmodi ſpiritualia tunc temporis poſſidere non poſſunt, nec agere pro eis poſſunt.

dem Apoſtolicam conſtitutis [a], quędam ſuſpenſionis, & amotionis à beneficiis ſententiæ, fuerunt in modum exceptionis obiectæ. Quas licèt proponeretis vos poſſe nullas eſſe per teſtes idoneos, & inſtrumenta probare: Ne tamen ordinationem [b] Prageñ. Eccleſiæ, propter quam veneratis, huiuſmodi obiectionis obſtaculo contingeret retardari [c]: Sententias ipſas relaxauimus ad cautelam [d].

¶Idem Decano Linconienſi.

¶Excõmunicationis exceptione non obſtante valet reſcriptum impetratum in cauſa appellationis, licèt de excommunicatione lata poſt appellationem à grauamine non faciat mentionem. Hoc dicit: & ſecundum hoc eſt caſus notabilis, & ſingularis: per quẽ fortè poſſet colligi vna regula, quod de innouato poſt appellationem etiam ab interlocutoria nõ eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem. Panormit.

CAP. X.

Dilectæ † in Chriſto filiæ Prioriſſa, & Conuentus de Campeſſia nobis ſignificare curârunt, quòd cùm inter ipſas ex vna parte, & Priorem, & Cõuentum de Bucelleia ex altera, ſuper quibuſdam decimis, & rebus aliis, pro quibus conueniebantur ab illis coram Abbate ſancti Benedicti, & eius collegis, auctoritate Apoſtolica, quæſtio verteretur, & ipſe ad nos ex ſufficiẽti [e] grauamine appellâſſent, ac nuncium ſuum ad appellationem miſerint proſequẽdam: pręfati Iudices poſtmodum tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo litteris ſuper appellatione pręfata, non facta mentione de excõmunicatione per eundẽ nuncium ad Priorem de Angles, & ſuos coniudices impetratis: pars aduerſa ex eo ſe appellâſſe proponens, quòd ipſi Iudices exceptionem excõmunicationis pręd ictæ contra ipſas, ab eadẽ parte propoſitam admittere denegârunt [f], ad Priorem de Gernemoe, & ſuos coniudices noſtras ſuper hoc litteras impetrauit: coram quibus ex parte ipſarũ fuit excipiẽdo propoſitũ, quòd cùm poſt appellationem legitimam dicta ſententia lata fuerit, & cuilibet excõmunicato defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati Iudices exceptionem partis contrariæ (ſicut nec debebant) admittere noluerunt: ſed cùm dictus Prior de Gernemoe, & coniudices ſui talem exceptionem nõ reciperẽt [g] earundem, ipſæ noſtram audientiam appellârunt. ¶Quocirca mandamus, quatenùs ſi eſt ita [h], reuocato in ſtatum debitũ quicquid poſt huiuſmodi appellationem inueneris attentatum, in eodem negotio iuxta prioris mandati noſtri ad præfatum Priorem de Gernemoe [i], & coniudices ſuos directi, tenorem, pręuia ratione procedas.

¶Idem Abbati ſancti Saluatoris Papieñ. & Vercelleñ. Præpoſito.

¶Per exceptionem excommunicationis à proſecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet. h.d. & eſt caſus ſingularis, quatenus dicit de actore.

a ¶*Cõſtitutis.*] Vt [a] eã tractaretis, de electione facta, vel facienda.

a Ne duo gloſſulam e ſuis Bernardo, nec habẽtur in antiquis exemplaribus.

b ¶*Ordinationẽ.*] Quæ ſ. in præſentia domini Papæ fieri debebat per iſtos: & ne impediret, abſoluit eos ad cautelã. ¶*Glo. ſequẽs arg. alleg. duo iura in cõtrarium, alleg. duo alia, & ſoluit.*

c ¶*Cõtingeret retardari.*] Ex hoc ſ. quòd ſuſpẽſus ab officio, & beneficio, nõ poſſet agere, tãquam excõicatus eſſet maiori excõicatione. *arg.* ſ. *de conſue. cum dilectus.* & ſ. *de ele. cum inter* R. ibi ſuſpenſus non põt eligi. & ſic electus nõ poſſet agere pro ſua electione. *arg. cõtra* j. *de cler. excom. min. c. vlt.* vbi habes, ꝙ ſuſpẽſi eligere poſſunt, & ſic poſsũt agere ꝓ ſua electione, ſic & exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis. ſ. *de elect. illa.* Solu. contraria iſta loquuntur in diuerſo caſu. hic enim loquitur de ſuſpẽſione iudicis, & in concor. contraria loquuntur de ſuſpẽſione canonis, & canon mitius agit, ꝙ miniſter iuris. *ff. de arb. Celſus. & l. præceden. in fi.* Cùm ergo iſti ſuſpenſi dicantur per ſententiã hominis ab officio, & beneficio, iã non intereſt ipſorum agere pro Eccleſia: cùm ab ipſius beneficio priuati ſint, & præcipuè cùm agunt pro re ſpirituali, ſcilicet pro ordinatione Eccleſiæ, à qua priuati ſunt per ſuſpenſionem: vnde cũ non poſſent eligere, vel eligi, nõ poſſent ꝓſequi cauſam electionis: quia nõ poſſent agere pro eo, quod poſſidere non poſſunt pro ſe, vel pro alio. *arg.* j. *de cleri. excom. minis. ſi celebrat.* in aliis aũt negotiis propriis, vel Eccleſiæ, quilibet, ſi mandato Eccleſiæ agerent, bene admitterentur: quia non ſunt priuati cõmunione hominum. ſ. *eod. à nobis.* ſed quia priuati ſunt cõione ſacramentorum: ad ſacramenta ſpiritualia nõ admittuntur, niſi priùs fuerint reſtituti. & ideo fuerunt abſoluti, ne contingeret ordinationem Eccleſiæ impediri, quæ in præſentia domini Papæ fieri debebat per iſtos: & ideo ne ordinatio, ſiue electio Eccleſiæ impediretur, abſoluit eos ad cautelam.

† De materia, vide licet an, & quando valeat reſcriptum impetratum per excommunicatum: vide Cardinalẽ conſ. 3. tit. de reſcrip. & conſ. 11. tit. de reg. *adde Felinum in c.* 1. ſuprà de reſcript.

d ¶*Ad cautelã.*] Sic ſ. *de teſti. veniens. in fi. &* j. *de appel. ad præſentiam &* j. *de ſenten. excom. per tuas. &* 24. *q.* 1. *audiuimus.*

D*ilecta in Chriſto.*] Per excõicationis exceptionem à proſecutione appellationis quis repelli non debet. Sic communiter ſummatur: ſed hæc ſummatio non continet aliquam dubitationem per *c. cùm inter,* ſ. *eo. &* j. *eo. c. j.* Diuiditur hæc decretalis. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In ſecunda appellationis commiſſio ibi, *Quocirca.* Abbas Sicul.

Casvs Inter Priorẽ, & conuentũ de Buccellia ex parte vna, & Prioriſſam & conuentum de Campeſſia ex altera, ſuper quibuſdam decimis quæſtio vertebatur. Ad petitionem prioris, & conuentus prædictorũ cõmiſſa fuit cauſa illa Abbati S. Benedicti, & eius coniudicibus: ſed moniales ex grauamine ſufficienti ab eis ad ſedem Apoſt. appellarunt, & nuncium ſuum ad appellationem proſequendam tranſmiſerunt; Iudices appellatione non obſtante tulerunt excõicationis ſententiam in eaſdem: Papa appellationis cauſam cõmiſit Priori de Angles, & cõiudicib. ſuis, nulla mentione habita de ipſa excõmunicatione: coram quib. pars aduerſa propoſuit, ꝙ cum eſſent excõmunicatæ, & in litteris appellatiõis non fieret mentio de ſentẽtia excõicationis lata cõtra ipſas, litteræ non valebãt, & qa iudices hãc exceptionẽ non admittebant, dictus Prior ad ſedem Apoſtolicam appellauit, & cauſã fecit cõmitti, Priori de Gernemoe, & coniudicibus ſuis, corã quibus ex parte monialium fuit excipiendo ꝓpoſitum, ꝙ ſententia excõicationis in eas lata fuit poſt appellationem legitimam & cuilibet etiam excõicato defenſionis auxiliũ in iudicio reſeruat: quare iudices monialium exceptionem ꝓpartis aduerſæ admittere non debebant, ſicut ipſi eam non admiſerũt, & ideo appellatio propter hoc interpoſita non valuit. Sed quia Prior de Gernemoe, & eius coniudices exceptionẽ hmõi admittere denegabant, ipſæ moniales ad ſedem Apoſtolicam appellarũt. Vnde mandat Papa Decano Linconĩ. quatenus ſi eſt ita, quicquid factum fuerit poſt appellationẽ ipſarum, in irritũ reuocetur, & in cauſa ꝓcedatur iuxta mandatũ directũ ad Priorẽ de Gernemoe, & cõiudices ſuos. Nota, ꝙ excõmunicatus põt appellare, & appellationem proſequi.

e ¶*Ex ſufficienti.*] Sic ſ. *vt lit. non conteſt. accedens.*] Sed dic de grauamine, ſcilicet expreſſo coram iudice, aliàs appellatio non admittitur, niſi cauſa probabili allegata [b], quæ ſi eſſet probata, debeat legitima reputari. j. *de appellationibus. vt debitus.* & c. *interpoſita. c. cum ſpeciali, & c. cum cauſam & c. dilecto.*

b Adde, Imo. in c. fin. de no. ope. nũ. *& Bart.* in l. in minoribus. ff. de his qui. vt indig.

f ¶*Denegarunt.*] Et bene, vt ſequitur j. *in fi.* quia licèt excommunicatæ eſſent etiam ab initio, & ab aliis iudicibus, nihilominus poterant appellare, ſi grauarentur, & litteras impetrare. ſ. *eo. cum inter. &* j. *eod. c. prox. & vlt.* vnde litteræ ſuper hoc impetratæ valuerunt: vt j. ſequitur.

g ¶*Reciperent*] Et malè fecerunt: quia debebant illam admittere: quia vt ſæpius dictum eſt, excommunicati à ſua defenſione repelli non debent: quod iſti facere nolebant: & ideo quicquid fecerunt poſt appellationem, in priſtinum ſtatum reuocatur.

h ¶*Si eſt ita.*] Scilicet, ꝙ prior de Gernemoe non receperat exceptionem Prioriſſæ.

i ¶*Priore de Gernemoe.*] Quod fuit primum reſpectu iſtius mãdati, ſed fuit tertiũ mandatũ reſpectu primi directi ad Abbatem ſancti Benedicti. Et iſte Linconieñ. decanus poſtq̃ cõſtiterit ſibi de appellatione Prioriſſæ interpoſita coram priore de Gernemoe, ꝓ eo ꝙ exceptione Prioriſſæ non recipiebat, debet cognoſcere ſuper eo die, quo Prior de Gernemoe debuit ſ. an appellatio monachorum fuerit legitima, vel non: & ſi iſte inuenerit monachos legitimè appellaſſe, procedet: ſi minus legitimè, condemnabit Priorem & cõuentũ ad expenſas reſtituẽdas Prioriſſæ, & remittet partes ad Priorem de Angles, prout hic dicit: quia ea eſt forma appellationis, q̃ interponit à grauamine. j. *de appellatio. cũ in Eccleſia & c. vt debitus.* & ille Prior de Angles poſtea cognoſcet de appellatione ſibi cõmiſſa interpoſita ab Abbate S.

Benedicti:

Benedicti: & ſi Prior de Angles inuenitur minùs legitimè appellaſſe, remittet partes ad Abbatem ſancti Benedicti: ſi autem appellatio fuerit legitima, procedet in negotio iuxta mandatum, *infrà de appellationibus, interpoſita.*

SIgnificauerunt nobis.] Diuiditur in duas partes. In prima poſuit querelam appellantis. in ſecunda inſtruit iudicem à quo ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

† *Vide Petrum Duenam regula 270. incip.* excómunicatus non poteſt, *&c.*
† *Cornacen.*
† *Cornarcen.*

C A S U S. Canonici de Tornaco elegerunt in ſuum Archipresbyterū P. clericum, & electionem ſuam præſentarūt Archiepiſcopo Mediolañ. Ipſe verò eum renuit confirmare, N. Clericum inſtituens in Archipresbyterum Eccleſiæ ſupradictæ, propter quod clerici ad ſed. Apo. appellarunt: & cām appellationis fecerunt committi Præpoſito ſancti Stephani, qui electionem ipſorum confirmauit pronuncians ius eligendi pertinere ad capitulum de Tornaco, & abſoluens partem aduerſam ab impetitione ipſorū clericorum, à qua ſententia partes ad ſedem Apoſtolicam appellauerunt, & cauſam obtinuerunt committi Abbati ſancti Saluatoris Papieñ. & præpoſito Vercellēñ coram quibus ex parte Archiepiſcopi, & dicti N. clerici, exceptio excommunicationis fuit propoſita contra capitulum de Tornaco Iudices conſiderantes quòd à proſecutione appellationis prætextu excommunicationis nō debeat quis excludi: dicūm omnis defenſio legitima excommunicato in iudicio reſeruetur, pronunciauerunt partem Epi non eſſe cogendam ad reſpondendum clericis ſupradictis: propter quod clerici ad ſedem Apoſtolicam appellarunt, & ſignificauerunt factum domino Papæ: vnde mandat eiſdem iudicibus, quatenus ſi eſt ita, procedant in cauſa, exceptione huiuſmodi non obſtante. Not. quòd excommunicatus poteſt appellare, & proſequi appellationem, & omnis legitima defenſio ſibi in iudicio reſeruatur.

CAP. XI.

SIgnificauerunt † nobis Capitulum de Tornaceñ. † quod cùm P. in ſuū Archipresbyterū elegiſſent, Mediolañ. Archiepiſcopus præſentatam ſibi electionem renuens[a] confirmare, quēdam Zepum Clericum in Archipresbyterum inſtituit Eccleſiæ ſupradictæ: quare ipſis ad ſedem Apoſtolicam appellātibus, Præpoſito ſancti Stephani cauſam ſuper his dicimur commiſiſſe, qui electionem ipſorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipſum Capitulū pertinere, partem aduerſam ab impetitione ipſorum abſoluit[b]: à qua ſententia partes ad ſedem Apoſtolicam appellantes, cauſam ipſam vobis obtinuêre cōmitti. Sed à parte altera exceptione excommunicationis oppoſita contra Capitulum memoratum, vos minùs prouidè attendentes, quòd prætextu excommunicationis oppoſitæ à proſecutione appellationis non debeat quis excludi[c]: cùm omnis legitima defenſio[d] excommunicato in iudicio reſeruetur: partem aduerſam non eſſe cogendam ad reſpondendum eiſdem perperam decreuiſtis, propter quod dictum Capitulū ad noſtram audientiam appellauit: *& infrà.* Mandamus, quatenus ſi eſt ita, exceptione huiuſmodi non obſtante, in eodem negotio procedatis[e].

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. ad quam dupliciter reſpondet.*

a ¶ *Renuens confirmare.*] Quod facere potuit, ſi nō erat idoneus: & illos potuit priuare[a] iure eligendi. vnde ſi hoc fuerit verum, tenebat Archiepiſcopi inſtitutio. *ſ. de elect. nihil eſt, &c. quapropter.* ad ipſum enim pertinet examinare, & confirmare dictum electum, vel reprobare, vt ibi dicitur: aliàs iuſta fuit appellatio clericorum: quod patuit poſtea per ſententiam. Vel ideo hic eam noluit confirmare, quia dicebat Archiepiſcopus ad ipſum ſpectare ius eligendi Archipresbyterum in plebe, & hoc apparet per ſententiam iudicis delegati, qui confirmauit electionem capituli, & pronunciauit ius eligendi ad ipſum capitulum pertinere.

a *Id eſt primatos nunciare: & tūc demum conſenſiſſē talem elegerunt. Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per q. ad quam tripliciter reſpondet.*

b ¶ *Abſoluit.*] Super quo fuit hæc abſolutio, hîc non dicitur. potuit eſſe, quod capitulum petebat à parte aduerſa expenſas,[b] vel fortè petebat fructus perceptos ab illo inſtituto, qui peti poterant, vel quod vlteriùs non haberet vocem contradictionis in electione, & ſuper hoc appellauit capitulum quantum ad confirmationem electionis, quantùm ad ius eligendi appellauit pars altera, & ſic ab eadem ſententia poteſt vtraque pars appellare. ſic *ī. de teſta. Raynutius.* & c. Raynaldus. quia ſunt in ſententia plura capitula, aliàs non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

b *An victor propter hoc ſolū appellet, quod victus non eſt ſibi condēnatus in expenſis: ipſo victo appellante ſuper principali: & quod etiam ſi victus non appel. vide in Spe. de appellat. §. in quibus. v. 34. & ver. ſeq.*

c ¶ *Excludi.*] Vt ſ. *c. prox. & c. cùm inter. & c. vlt.*

¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit, quærit alle. pro, & cōtra. & vacillādo ſol.*

d ¶ *Defenſio.*] Ex hac litera vr̄, ꝙ iſti de capitulo erant rei, ex eo ꝙ dicit legitima defenſio: ſed apparet ipſo facto, ꝙ erant actores: quia petebant electionem ſuam confirmari, & ius eligendi ad ſe ſpectare dicebant: in iſtis duabus obtinuerunt in tertia petitione ſuccubuerunt, ſuper qua appellauerūt, & ex eo etiam quod dicit, partem aduerſam non eſſe cogendam ad rn̄dendum illis de capitulo, & ſic erant actores, ſed actor excōicatus non admittitur ad agendū. ī. c. prox.[c] Qualiter ergo iſti admittuntur? Et ſic eſt arg. quòd excōicatus admittatur ad agendum. Dicas ergo, quòd in eo quod condemnati fuerunt, quaſi rei intelliguntur: ne ergo ſuum ius amittant per iniquam ſententiam, admittuntur ad defenſionē iuris, quod amiſerant per ſententiā: & ſic quicquid faciunt, totum eſt ad ſui defenſionem: & ideo admittuntur nō obſtāte exceptione excommunicationis: quia prætextu excommunicationis non eſt aliquis condemnandus iniuſtè, aut etiam abſoluendus. Per talē enim ſententiam iniquam amitterent iſti ius ſuum, ſi non admitterentur cōtra ſententiam, & ſic tranſiret in rē iudicatā; quia ex eadem ratione non poſſent appellare: ſed quilibet condemnatus poteſt appellare: vt ſ. eod. cùm inter. & proſequi appellationē ſuam. ī. eod. c. vlt. Secus vr̄, ſi eſſet lata pro eo ſententia, quia tūc non videtur valere ſentētia, ſi eſt ex omni parte iniuſta. ſed cauſa prætereà nō pertinet, quia eo abſoluto agere poſſet ſic ergo iſti ſunt audiendi. Quid ſi erit iudices, ſi inuenerint ſententia iniquam? Debent eam caſſare. Sed nunquid condemnabūt alteram partem ipſi excommunicati[d]? Videtur, ꝙ ſic, quia hoc ad officiū eius, qui cognoſcit de appellatione, pertinet, & ſic fertur ſentētia pro actore excōicato ex certa ſciētia. Sed cōtra. ī. eo. c. prox. in fi. fortè poſſet dici, quod cōdēnatio differtur in tempus abſolutionis: ex quo iam releuatum eſt grauamen. In caſu illius capituli credo, quod capitulum fuit excommunicatum poſt appellationem pro alia cauſa, & ab alijs iudicibus: & ſic minus continerет dubitationis. Sed nō eſt verum, quod feratur ſententia pro excommunicato: quia non conſtat illum excommunicatum eſſe: inimò repellitur excipiens, nec auditur volens reprobare excōmunicationem, & ſic poteſt iudex ferre ſententiam pro tali: ſed ſi poſt ſentētiam latam vellet probare, quod actor erat excommunicatus, audiretur fortè: quia exceptio excōmunicationis in qualibet parte litis admittitur: vt ī. c. prox. Sed ſententia quæ præceſſit, non minus robur obtinet firmitatis: & executio ſola impeditur, ſi poſt rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in *decre. Innocen. iiij.* quæ ſic incipit, *Pia conſideratione. in fine* [*lib. 6.*]

c *Facit ad leg. 1. indubitati. cum not. C. de adulter:*

d *Hoſt. declarat hæc firmando ipſam in illo, qui petit ab alio x. & iuſtè reus abſoluatur, & iniuſtè actor appellat. poſtea excommunicatur ipſe actor an poſſit non obſtāte excōmunicatione proſequi appellationē, & nūquid iudex appellationis retractet ſententiam & an reū condemnet Io. And.*

¶ ¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrariam.*

e ¶ *Procedatis.*] Hic remittitur cauſa ad eos, à quibus fuit appellatum: ſed hoc voluit appellans: aliàs non remitteretur. ī. *de appe. accepta. & c. interpoſita. §. 2.*

¶ Idem.

¶ *Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obijciens auditur: & ſi malitioſè diſtulerit, in expenſis condemnatur: & dato quòd non excipiat, ipſe Iudex publicè excommunicatum repellet.*

CAP. XII.

EXceptionem † excommunicationis in dilatoriis[f] proponendis reus ſcienter omittens, in qualibet parte litis opponere minimè prohibetur: quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſeruandum: ne † quiſpiam in periculum animæ

† *Vide Bellamera deciſione 226. & Gomezium in cōmendio vtriuſque ſignaturæ.*
† *Aliàs, nequis.*

EXceptionem.] Diuiditur, nam prima pars ponit dictū, quod dicit ſpeciale, & exprimit cauſam. Secunda ibi, *Qui ſi.* puniri iubet reum doloſum, Tertia ibi, *Excommunicatus.* præcipit ſine ope exceptionis publicum excommunicatum repelli. Abbas.

C A S U S. Exceptio excommunicationis inter dilatorias numeratur: tñ ſi reus illam ſcienter omittat, nihilominus eam in qualibet parte litis opponere poteſt: quod eſt ſpeciale in hac exceptione, cùm aliæ dilatoriæ ante litis ingreſſum ſint proponendæ: & hoc ſtatutum eſt, ne aliquis in periculum animæ ſuæ excommunicato communicare cogatur: ſed ſi eam omiſerit, vt actor fatigetur laboribus, & expenſis condemnandus eſt in expenſis actori. In fine dicit, quod ſi aliquis eſt publicè excōicatus, Iudex ex officio ſuo ab agendo illum repellat, quamuis huius exceptio non opponatur. Not. quòd exceptio excommunicationis, quamuis dilatoria ſit, quandoque poteſt opponi. Item excommunicatus publicè non eſt audiendus, licet à reo de hoc ibi nihil opponatur, quia officio iudicis eſt repellendus.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit exceptiones dilatorias, peremptorias, &c.*

f ¶ *In dilatoriis.*] Ad intelligentiā huius nota, quod exceptionū alia eſt dilatoria, alia perēptoria. Itē dilatoriarū exceptionū alia eſt declinatoria iudicij: alia eſt dilatoria ſolutionis: Declinatoria iudicij triplex eſt, ſiue ꝓponatꝰ cōtra iudicē, ſiue cōtra reſcriptū, ſiue cōtra impetrātē, inter quas primo loco ꝓponēda eſt recuſatio

iudicis *ar.ſ.de prob.c.quõ contra falſam*.vbi de hoc.Et qui illam omiſerit tranſeundo ad alias,ad illam poſtea non videtur poſſe reuerti:quia litigando coram ipſo ſuper aliis,perſonam iudicis approbare videtur.Item aliæ dilatoriæ ante ingreſſum litis debent proponi.*j.de re iud.inter monaſterium.& C.de excep.l.vlt.& j.de ap. cũ cauſam.& C.de procur. vt demũ.* ad hoc etiam facit *C.de iud.ſancimus.in fi.* vnde poſt lit. cont. aut etiã poſt terminum ſtatutũ ad dilatorias proponendas proponi non poſſunt.*ſ.ex.paſtoralis*.niſi de nouo orta fuerint,vt ibi dicitur. & *ſ.de offi.dele.inſinuãte*, Dilatoria ſolutionis ante litem conte. proponi debet, ſed proponenda eſt, poſtquã actor fundauerit intentionẽ ſuã. *C. de proba, exceptionẽ. & 3.q.6.c.ſi quis Epõrum.§ exceptionem.* & quandoque poteſt proponi etiam in cauſa appellationis.*ſ.de ſi.inſtru.cum Ioannes.C.de except.ſi quidem*.Exceptio verò peremptoria proponi poteſt quandocunque ante ſententiam,ſi c etiam antequam ſit in cauſa conclusum,& poteſt etiam proponi ante lit. conteſt.vt hic *& C.de except.exceptionem. & j.de praſcri.auditis.& ſ. de teſt.. de teſtibus.in fi.*& poſt ſententiam in cauſa appellationis. *C.ſen reſcin.non poſ l.2.* Et eſt alia dilatoria,quæ partim accedit ad naturam veræ dilatoriæ, & partim ad naturã peremptoriæ,ſicut eſt exceptio excõicationis: quia proponi poteſt quandocunque & ante litem cont.& poſt ſententiam,& etiam ſi non appellaretur ; quia nũque facit retro iudiciũ nullum,vt hic & *j.de re. iudic.ad probandum.* Et verè dilatoria eſt: quia ea probata iudicium,ſiue proceſſus eſt nullus : ſed actio remanet ſalua & in prædi.decre. ad probandum. quandoque tamen non facit iudicium nullum,vt in decr. vt dicitur in not. etiã ſi. Et eſt ſpeciale in hac exceptione propter periculum animæ, vt hic dicit. Item quodam modo ſimilis eſt huic exceptio falſi procuratoris: quia & illa poteſt proponi quandocunque etiam poſt ſententiam *ſ.de pro.in noſtra.& C.eod.tit.licet.*

† De materia vitandorum excõmunicatorum vide latè per Felinum in c. Rodulfus. de reſcrip. & per Sotũ lib. 4 ſent diſt. 22.q.1. art.4.

† De intellectu huius decretalis vide Antoniũ de Butrio in c. 1. de re iud.

ſuæ excommunicato communicare cogatur. ¶ Qui ſi eam[a] omiſerit, vt actor laboribus, & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimus condemnandus[b]. ¶ Excommunicatus† autem publicè[c], & ſi huiuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio iudicis[d] repellendus.

¶ Idem.

¶ *Non competit exceptio rei iudicata reo abſoluto, quia non poſſidebat.*

CAP. XIII.

ADuerſario † tuo per iudicem abſoluto, quoniam tempore[e] motæ litis rem petitam ab ipſo ſine dolo[f] deſierat poſſidere : ſi eam modo poſſideat, tibi petenti denuo, rei iudicatæ exceptio non obſiſtit.

¶ Idem.

¶ *Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper proſecutione appellationis, licèt de excommunicatione non fecerit mentionem.*

CAP. XIV.

VEnerabilem † fratrem noſtrum Archiepiſcopũ Nar-

¶ *Gloſſ.ſeq. no. eſſe ſpeciale &c.*

a ¶ *Qui ſi eam omiſerit*] Not.quoddam ſpeciale in hac exceptione,quod in aliis nõ ſeruatur:quia ſi ex certa ſcientia illam omittat,nihilominus poteſt eam opponere quandocunque poſtea, ſed in aliis non ita.*ſ.de offi.deleg.inſinuãte & ſ. de re iud. inter. & 3.q.5.quòd ſuſpectis.*puniuntur tamen in expenſis litis propter dolum ſuum. Item eſt hic arg.manifeſtè,quod nemo iure publico poteſt renũciare,ſeu rem nectere. *ſ.de ſo compe.ſi diligenti* vbi de hoc.& *ſ. de fer.c.vlt & arg.j.de ſen.ex.om.c.contingat.*

b ¶ *Condemnandus.*] Etiamſi excommunicatio probata fuerit, & proceſſus habitus non valebit. & hoc innuit littera iſta,vt actor laboribus,& ſumptibus fatigetur:alias quare puniretur in expenſis reus : ſi proceſſus teneret? Sed per decr.noua *j.eod.* pia conſideratione : ſi inſtantia iudicij durante excommunicationis exceptio proponatur , vt probetur, proceſſus habitus valebit, ſed in ſequentibus actor non audietur donec fuerit abſolutus & per hoc obuiatur malitiis eorum , qui ſcienter omittunt excommunicationis exceptionem ab initio do oſè,& ſic bona fuit prouiſio illius decr.pia. Et idem intelligo, etiãſi per malitiã nõ omittatur: ſecus credo de illa exceptione,quæ proponitur contra iudicẽ publicè excõicatũ,in quẽ nulla cadit iuriſdictio. Vnde dũ ſic eſt excõicatus,non tenet proceſſus illius *j.de re iu.ad probandum.* De hoc notauit in *decr.pia.in gl.*quæ incipit.*ſed mirum.* [*lib.6.*]

¶ *Glo ſeq. cum verſ.praced.qui ſi eam arg.alleg.duo iura. Secũdo alleg ſimile.circa quod tractat duo,ſcilicet quod ſi excommunicatio ſit occulta.& qua dicatur publica.*

c ¶ *Publicè.*]Not.etiã iſtud,quod in hoc eſt arg.quòd nulli liceat ignorare,quod publicè factũ eſt.26.*diſt.quod dicitis.& ſ.de poſt. prala.ad hac.* Et ideo non prodeſt alicui,ſi dixerit ſe ignoraſſe:vt in prox.c.ſimile de iudice excõicato publicè.*j.de re iud.ad probandũ.*Vnde collige,ſi occultè quis excõicetur quod poſtea non reuocaretur ſententia,ſiue proceſſus.*op.ar.de cle.excõ. mi. Apoſtolica* vbi de hoc:quia de occultis nõ cogitur diuinare.*j. vt Eccle.bene.vt noſtrum.& ff.ad l.Aqui.ſi putator,& ff man.ſi fideiuſſor § ſi cum debitor.*quia nec tenemur ad eius obſeruationem niſi poſt publicationem.*ſ.de conſti.c. cognoſcentes* vbi dicitur rẽ, quæ culpa caret & 82.*diſt propoſuiſti.* Et dico eam publicè latam:ſi iudex tulerit ſententiam illam in loco,vbi publicè iudicare conſueuit præſentibus officialibus ſuis, & partibus , vel altera abſente per contumaciam *C.quomodo & qñ iu.ſi vt proponit. 1. & l.2.*aliàs ſi occultè nõ obeſſet. quãtũ ad hoc multa arg. poſſunt

a Vide l. nec ſupina. & l. regula ff. de iuris. & facti ignor.

contra ea,quæ occultè fiunt.19 *diſt.Anaſtaſius.ſ.de offi. dele. conſuluit.ff.de ritu nup.palã.& de offi.10 præfect.prator.* Barbarinus.

¶ *Gloſ.ſeq.dat tria ſimilia,& reddit rationem textus.*

d ¶ *Officio iudicis.*] Sic prælatus ex officio ſuo examinare dẽt electũ ſibi præſentatũ.ſuprà de elect.nihil eſt.*& c.cùm nobis olim. & c.venerabilẽ.* & prætor quos prohibet in totum,prohibet etiam, ſi pars non opponat.*ff. de poſtu quos prohibet. & ff. de procuratorib⁹ filiusfamilias. §. veterani.* Sic etiã iudex admittit cõpenſationem, licèt pars hoc non petat.*ff.de petitione hared.* *l.vlt & ff.de minorib⁹.* apud Labeonẽ. §. ſi quis,aliàs ius publicum offenderetur. quod eſſe nõ debet. *ſuprà de ſu. cõp.ſi diligẽti.C de procuratoribus milit c. & C.locati. milites.* iudex enim, qui ſcit actorem excõicatum, non debet ei participare: & ſic eam pro ſe quàm pro aliis illum repellat ex officio ſuo. ſic & quædã poſſunt obiici poſt ſententiam.*C.de iuris.& facti ignorantia.l. 1.& ff.ad Macedonianum.cum tamen.*

† De materia huius decretalis, vide Phil. in c. olim. ſuprà de reſcrip.

ADuerſario] Casvs. Aliquis conuenit aduerſariũ ſuũ ſuper aliqua re,quam poſſidebat tẽpore litis cont.ſed quia poſtea ſine dolo deſiit rem illam poſſidere,fuit abſolutus: poſtea eandem rem cœpit poſſidere:actor petit eandem rem,quæritur,an res iudicata ei obſtet? Et reſpondet Papa,quòd non obſtat exceptio rei iudicatæ. Not.quòd ad hoc vt aliquis condemnetur : neceſſe eſt, vt poſſideat tempore litis conte.& tempore,quo ſententia fertur. Item ſi aliquis poſſideat tempore litis conteſt.& poſtea ſine dolo deſiit poſſidere,abſolui debet.

e ¶ *Tẽpore mota litis.*] Not.quòd ad hoc vt ſequatur cõdẽnatio, reus debet poſſidere tempore litis cõteſt.& quòd poſſideat cũ res iudicatur:ſed ſi tempore litis cõteſ.poſſideat,cum res iudicatur ſine dolo malo amiſit poſſeſſionem,abſoluitur. *ff. de rei vend. ſin autem.§.1.*Vel ſufficit poſſidere,cùm res iudicatur,vt ibi dicitur.

¶ *Gloſ.ſeq.quarit.alle.pro,& contra,& dupliciter ſoluit. In fine ponit quatuor.qua requiruntur,vt obſtet exceptio rei iudicata.*

f ¶ *Sine dolo.*] Sed quis probabit,quod ſine dolo? Lex dicit,quòd idẽ qui deſiit poſſidere *ff de exce.rei iudica.ſi rẽ meã.l.a te* in fine. de qua lege ſumpta eſt hæc decre.Sed cõtra vr̃, quod aduerſarius: Nã qui dolũ allegat dolum probare debet *ff.de prob quotiens.§. qui dolo?*Qualiter igitur nõ debis legi prædictæ,quæ dicit, quòd ipſe debeat probare Rñde,quod hoc eſt ſi quod cõtrariũ non probat, ſitus probat ipſe,quòd ſine dolo deſiit poſſidere.*C.qui milit.non poſſ. ſuper ſeruis.lib 12. & C.de teſt.* militum,ſic probatur benemeritus eo ipſo,quod non probatur demeritus. *ff. de leg.2.l.cũ pater.§.rogo.* Ideo dicit ſine dolo:quia ſi dolo deſiit poſſidere, condemnabitur, tãquã poſſideret:quia doloſus pro poſſeſſore habetur. *ff. de reg. iur.qui dolo.& l parem & ff.de rei vendicatio.quod ſi dolo & l. ſin autẽ.§ ſed & ſi.ff.de peti.hare.nec.vllam.§.ſi aũt.& l.etiã §. item ſi quis.& l ſed & ſi lege.§ ſin autem. & §.perinde.* Vel dic quod eo ipſo quod tpe lit.cõteſtatæ poſſidebat, ſi poſtea dicit ſe nõ poſſidere,ad hoc vt abſoluatur,pſumitur cõtra ipſũ,quòd dolo deſiit poſſidere:& ideo tenetur probare,quod ſine dolo deſiit poſſidere, ad hoc vt abſoluat.vt dicit *l.pradicta ſi rẽ meã.*aliàs cõdẽnaretur tãquã poſſideret. Itẽ ſi quis nõ poſſideat,& offerat[b] ſe liti actore ignorãte nõ cõdẽnabitur,ac ſi poſſideret.*ff.de rei vend.ſin autẽ. in princ.& l.ii qui ſe liti.*Sed ſi actor ſciret illũ nõ poſſidere , ſecus eſſet:vt *l ii qui ſe.*Item ſi agitur ad exhibendum, ſi abſoluatur, reus : qui non poſſidebat,& interim incipiat poſſidere : nõ obſtat exceptio rei iudicatæ *ff.de excep.rei iud.ſi quis ad exhibendum*: ad hoc vt exceptio rei iudicatæ obſtet,oportet ad min⁹ quod tria cõcurrãt,ſcilicet quòd idẽ ſit corpus,ſiue eadẽ quãtitas,idẽ ius,ſiue cauſa petendi,& eadem conditio perſonarum.*ff de excep. rei iud.cũ quaritur.& l ſequenti.& l.cum de hoc.*Item quod ille,qui abſoluitur,poſſideat rem tpe ſententiæ,vt hic dicit.*& ff.de exceptio.rei iudic ſi rem meam.& ff de rei vend ſin autem.§.1.* Ber.

b Non citatus : ſed ſ citatus non interrogatus : vt in Spe. de interro. §. ſ. ver. pone ergo. Ioan. And.

VEnerabilem.] Primò ponit dictum Secundo ſubiungit ipſius cauſam ib. *Quia nihil.* Abbas Siculus.

Casvs. Archieps Narbon ſi appellarit à iudicibus pp grauamẽ ſibi illatũ & ſuper appellatione ſuas litteras impetrauit : coram iudicibus appellationis,obiiciebat litteras nõ valere. pro eo quod tpe impetrati reſcripti erat ex certis aliis excõicatus: iudices cõſuluerũt Papã,& ipſe rñdet,quòd licet ex aliis cauſis pe impetrati reſcripti excõmu.vinculo teneretur de quibus in litteris ſuis mẽtio nõ haberetur,nihilominus ad pſequẽdam appellationẽ ſuam debet admitti,quia nihil pdeſſet excõicato appellare,ſi nõ poſſet

appel-

latione ſuam proſequi.& literas impetrare. Nota, quòd excõicatus poteſt appellare, & proſequi appellationem, & literas impetrare.
a ¶ *Ex ſufficienti.*] Sic ī. eo. *dilecti.* Et intellige, quòd expreſſit cauſam grauaminis coram iudice, à quo appellauit, vt ibi dixi: aliàs non admittitur appellatio. ī. *de appella. Vt debitum.*

b ¶ *Tempore impetrati reſcripti.* [Not. quòd ſ. ſæpius dictum eſt, quod reus excõicatus ſiue à iudice ſuo, ſiue ab aliis tempore impetrati reſcripti non prohibetur proſequi appellationé, & appellare. 3.q.9. *remota.* & ī. *de ſentent. excom. per tuas.* & ī. eod. *cùm inter.* & c. *dilecti.* & c. *ſignif. auernunt.* Et literas impetrare, & omnia facere, quæ pertinent ad ſuam defenſionem, vt hic omnia patet per iura prædicta, licèt non faciant mētionem de ſua excõmunicatione, & ſuper ipſa appellatione poteſt literas impetrare. vt dic. infi

b ff. quia Iudicibus ex ſufficienti[a] grauamine ad apoſtolicam ſede n appellans, ad vos ſuper appellatione ſua, noſtras literas reportauit? etſi ex cauſis aliis tempore impetrati reſcripti[b], vinculo fuerit excommunicationis adſtrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad proſequendam per eaſdē literas appellationem prædictam decernimus admittendum. ¶ Quia nihil excommunicato appellare prodeſſet, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi, & ſuper ea literas impetrare.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

TITVLVS XXVI.

De præſcriptionibus.

¶ *Supra dictum eſt de exceptionib. in genere, ſed quia frequenter obiicitur præſcriptionis exceptio, & plerumque dubitatur, an, & quando competat, meritò poſt præcedentem ſequitur iſta. Ab. Siculus.*

† cap. 86.

De hac materia tractatur 16 q. 3. & 4. & 3. q. 2. in prin. quæſt.

¶ Ex Concilio Africano †.

¶ *Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem præſcribit triennio: ſed cum vacat Eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, non præſcribitur contra ipſam.*

CAP. I.

Placuit.] Diuiditur. Nā primò ponit dictum. Secundò determinat ibi, *Si tamen.* caſum de terminatum exponens ibi. *Si autem.* alium addens, ibi. *Itē ſi.* Abbas Siculus.

Casvs. Epiſcopi ſiue prælati negligebāt parochianos ſuos reuocare ad catholicam veritatem: vnde ſtatuit concilium iſtud, vt ſi aliquis aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, ſi per triennium tenuerit locum illum, nemine ipſum repetente, de cætero non repetatur ab eo: & hoc verum eſt, ſi per ipſum triennium fuit Epiſcopus, qui poſſit illum repetere, & tacuit: Si vero nullus fuerit Epiſcopus, non præiudicetur Eccleſiæ: ſed cùm Eccleſia Epiſcopum habuerit, liceat ex ea die infra triennium locum ipſum repetere. Itē ſi Epiſcopus per triennium illud catholicus non fuerit, non currit tunc præſcriptio. Sed ſi ad catholicam vnitatem conuerſus fuerit, ex eo die quo conuerſus fuerit, per triennium habebat poteſtatem repetendi locum illum, qui pertinebat ad Eccleſiam ſuam. Nota, quòd vacante Eccleſia non currit præſcriptio. Item non currit præſcriptio eo tempore, quo Epiſcopus catholicus non eſt, tunc enim comparatur vacanti Eccleſiæ.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compil. *Et de hunc textum intelligentia vide Antonium Auguſtinū in notis antiqua compilationis loco proximè citato.* † ſuas.

Placuit †, vt ſi quiſpiam aliquē locum ad catholicam vnitatem conuertit, ſi eũ per triennium nemine repetente tenuerit vlteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum triennium[c] fuerit † Epiſcopus, qui poſſet repetere, & tacuit. Si autem non fuerit[d], non præiudicetur matrici Eccleſiæ: ſed liceat, cùm locus acceperit Epiſcopum, ex ipſo die inſra triennium repetere. ¶ Item ſi fuerit Epiſcopus ad catholicam fidem ex Donati † parte cõuerſus, non ei præiudicet ſtatutum tempus: ſed ex quo die conuerſus eſt, habeat per triennium poteſtatem repetendi locum, qui ad ipſam cathedram pertinebat.

¶ Ex regiſtro † Gregorij Italiæ † patriciæ.

¶ *Duobus modis ſummatur. Primo ſic: Taciturnitas Prælati non nocet Eccleſiæ, donec ſit præſcriptum. Secundò ſic: In rebus inuaſis non currit præſcriptio. Ioann. And.*

CAP. II.

Nihil † prodeſt: & infra. ¶ Nihil cum ſcandalo[e], nihil cum forali ſtrepitu, vobis cum nos velle de cauſis pauperum[f] diffinire, vobis ſcripſiſſe meminimus[g]. ¶ Sed illius vos ſcire credimus, taciturnitatem, atque patientiam noſtram, futuris[h] poſt me Pontificibus, in rebus pauperum, præiudicium non facturam.

¶ Gregorius.

¶ *Per quietā, & ſincerā poſſeſſionē triginta annorū, præſcribit Eccleſia.*

ſcriptio. Itē ſi Epiſcopus fuerit hæreticus, nō currit Eccleſiæ præſcriptio vt in §. *ſed quia tunc Eccleſia quaſi vacare intelligitur.* Sed vr. q̄ debeat currere, quia Eccleſia vacante ipſius œconomus poteſt conuenire, & conuenire: vt arg. 12. q. 2. *Vulterane.* & c. *Vobis.* ergo videtur, quod currit præſcriptio. Sed nō eſt verū, quod œconomus poſſit agere, vel conueniri vacante Eccleſia, quia tunc caret legitimo defenſore. ī. *ne ſed. va. per totum.* & ideo non currit, immò dormit interim reſcriptio.

b *Hac enim loquuntur in œconomo: ſed in coadiutore, qui plenam habet admini. in temporalib. ſecundum Goſ. Ioann And.*

† *Vide B. Auguſtinū lib. de hæreſ. 69. &* 6. & *Luxēburgum in catalogo hæret. eod. verbo. Donatiſtæ.*

† Lib. 2. c. 96. epiſt. 57. regiſtri B ais Greg. rij.

† *Italica.*

Nihil prodeſt.] Hoc c. legitur varijs modis in gloſ. & extra. ſecundum Ioannem And. ſummatur duobus modis ſecundùm primas duas lect. quæ eliciuntur in gloſ. ſin. Et iſtæ duæ lecturæ ſunt veræ in ſe, & procedunt ſine ſcrupulo. De aliis verò poſſet dubitari. Diuiditur. Nam primò repetit, quod ſcripſerat olim. Secundò proteſtatur ibi, *Sed illud.* Abbas Siculus.

Casvs. Quædam domina Patricia occupauerat partem patrimonij beati Petri. Papa Gregorius ſcripſit ei, quòd ipſa dimitteret patrimonium illud, & ipſa ei reſcripſit, quód ipſa parata erat facere rationem: & Papa ſecundò mandauit ei, dicens, quod nihil cum ſcādalo, nihil cum ſtrepitu iudicij volebat de cauſis pauperum diffinire. vltimò cū ipſa non dimitteret bona pauperum, reducit eidem dñæ ad memoriam qualiter olim ſcripſerat tibi, dicēs quòd taciturnitas, & patientia ſua non faciet præiudicium ſucceſſoribus ſuis in rebus pauperum. Not. arg. nihil cum ſcandalo faciendum. Item bona Eccleſiarum pauperum ſunt. Item in re inuaſa non currit præſcriptio.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpil. *Et quatenus nihil cum ſcandalo faciendū dicitur præter Felinum hic, Vide B. Thom. 22. q. 45.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat ſucceſſiuè duo contraria, & ſoluit.*

c ¶ *Per ipſum triennium.*] Signatur contra, 6. q. 3. *placuit*, vt quicunque. vbi dicitur, quòd qui poſt ſex menſes neglexit, lebes conuertere ad catholicam vnitatem quia poſtea potuit eis conuertere, habeat ipſas. Solu. illud c. & iſtud ſunt eiuſdem concilij, & illud debet intelligi per ſuppletionem iſtius. & econuerſo, ſ. licet vt vicini Epi. admoneant Epm. vt plebem ſuā conuertat ad fidem catholicam: & ſi negligens fuerit per ſex menſes à tempore admonitionis computandos, qui potuerit eam poſtea conuertere, habeat eam, computato iſto triennio poſt illos ſex menſes, & ſic habet ſex menſes primò & poſtea triennium, & ſic nullum contrarium. Et ita habes hic præſcriptionem triuim annorum, & ſex menſium contra Eccleſiam, quod eſt contra illud ī. *eod. de quarta.* & 17. q. 3. c. *placuit.* §. *quas actiones.* Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Si autem non fuerit.*] Et ita vacante Eccleſia nō currit ei præ-

a *Vnde dicebant In. & Hoſt. quod ibi ponitur tempus poſt quod licet populum repetere, & lucrari: hic verò ponitur tempus, poſt quod Epiſcopus populi lucri nō poteſt illū repetere. Ioann. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. propter ſcandalū inducit tria ſimilia, ſignat contrariū.*

e ¶ *Nihil cum ſcandalo.*] Ar. propter ſcandalum deſiſtendū eſt à iure ſuo. ſ. *de temp. ordi. ad aures.* vbi de hoc. & 10 q. 3 *cauēdum.* & 11 q. 3 *noliſte.* Et ſic dñs cum ſciret non debere ſe ſoluere tributum, tamen propter ſcandalum ſoluit. & Apoſtolus ne aliquem ſcandalizaret, proprijs manibus victum ſibi quærebat. 28. q. 1. *iam nunc verſus finem.* & propter ſcandalum conſuetudo loci ſeruanda eſt, vt fecit mater Auguſt. 12. *diſt. illa.* in ſi arg. ī. *de reg. iur. qui ſcandaliz. aurrit.*

f ¶ *De cauſis pauperum.*] Et ſic bona Eccleſiæ pauperum ſunt. 16. q. 1. *quoniā quicquid.* & 23. q. 7. *quod autē.* & 9. 8. *conenitor circa prin.* & ideo pauperū eſſe dicuntur, quia tempore neceſſitatis omnia ſunt cõmunicāda. c. 47. diſt. *ſicut hi* & 12. q. 1. c. 2. & *Vt clerici veſtitu.* hu *coſēri ſummi.* 10. q. 2. *epiſcopus.* & 12 q. 2. *aurum.*

g ¶ *Vobis ſcripſiſſe meminimus.*] Etiā ideo forte credidis, quòd res pauperum retinere poſſitis, quaſi vobis videamur feciſſe pactum de non petendo, quod falſum eſt, vt ſequitur.

¶ *Glo. ſeq. arg. inducens rationem, & ſimile, alleg. duo contraria, & dupliciter ſol.*

h ¶ *Futuris.*] Arg. quòd negligentia, vel taciturnitas prælati non præiudicat ſucceſſoribus quia delictum perſonæ, &c. ī. eit. *prox. quum venerabilis.* & 16. q. 6. *ſi Epiſcopum.* ſic & tpe prælati malè alienantis non currit præſcriptio. 16. q. 3 *ſi ſacerdotes.* & *prælatus conditionem Eccleſiæ deteriorem facere non poteſt.* ī. *de dona. fraternitatem. arg. contra.* ī. *eo. c. prox.* & ī. *eo audiuimus.* ſ. I. negligentia prælati, ſiue taciturnitas bene præiudicat eccleſiæ, propter taciturnitatem currit præſcriptio, vt ī. *qua i per totum* ſupra eo. c. *prox.* & ideo hoc intellige quantum ad continuationem præſcriptionem, quæ ſola currit eccleſiæ Romanæ. 17. q. 4. *nemini.* & c. I.

e *Nec ſunt appropriāda, de præbende i. 10. Andre.*

d *Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in vet. in conſcibus.*

& ĩ.eo. cum nobis: quia nõ potuit pſcribere tpe ſuo per centum. annos,& in *Auth. Vt Romana Eccleſia gaudeat. &c. §. 1. coll. 2.* Vel poteſt intelligi de re inuaſa,quam iſta patricia inuaſerat violenter: in qua non currit præſcriptio.16. *q.3. licet in regulis. &* 93. *diſt.* illud & hæc proteſtatio fuit quaſi quædam interruptio, quam fecit Princeps Principi a. Sed hoc non facit illa, quam habes. 16. *q. 3. placuit. §. poteſt Ver. si autem cum. &* *C.de ann. exce. Vt perfectius.* 5. *de offi. ordi. paſtoralis in fi.*

a *Vnde dicebat Inno. quòd nemo princeps contra alium per tales proteſta. interrumpit præſcrip. cum nõ ſit alius, corã quo cõueniatur.* ar. l. quam infra. alleg. gl. *& facit quod no. in*-frà c. prox. *Ioann. And.*

† Cap.4. c. ti.in 1.compil. & poſt cõſil. Lateranen. *ſub Alẽ.iij.p.58.* c.7.in regiſtro Beati Gregorij. *hoc* c. nõdũ inueni.

† *Salonitano.*

† *Salenitanẽ.*

† Cap.6.eo. ti.in 1.compil. & poſt cõcil. Lateran.*ſub Ale. iij.* p.38.c.1. *Et de materia vide* trac. Petri de Peru. de quarta canonica. & de intellectu Couarruui. in c. officij. de teſtament.

b *Quæ in pets. hære. nõ cenſetur in eo, qui audet ſibi litẽ mouendam. ff.* de pet.hæredi. itẽ veniunt. §.à quo. *ſecũdùm Vin. Ioann And.*

c *Sufficiens hæc ſolutio quoad malam fidem excludẽdã, ſed nõ quoad validandã præſcriptionem in hoc caſu tanto tempore poſſeſſa coluntatis , Vel contrarij nõ ſit memoria huius rationis, quia ius cõmune hic eſt contra præſcribentem infrà eo. c*. 1.lib.6. *Ioã. And.*

Sanctorum.] Hoc c. prout loquitur præſcriptione Eccleſiæ paſſiuè, hoc dicit: Eccleſia cõtra Eccleſiam pręſcribit ſpatio xxx. anno. & hodie non procedit per *c.ĩ proximum.*

CASVS. Olim habebat locum pręſcriptio xxx. ann. in rebus Eccleſiæ: hodie non: vnde tenet, quòd hic dicitur. Vel ſic pone caſum ad h. c, vt teneat iſta dec. Rector cuiuſdam Eccleſiæ poſſedit per xxx. an.quietè quaſdam poſſeſſiones cuiuſdam militis, quæritur, ſi præſcripſiſſet? Reſpondetur, quod ſic, vt ſequitur in litera: & ſic non tollitur *c. iſtud per c ſequens.* nam ibi loquitur, quãdo vna Eccleſia præſcribit contra aliam: hic quando Eccleſia præſcribit contra priuatum. Et iſte caſus probatur per *§. poteſt.16.q.3.* No.quòd proclamatio ſynodalis interrumpit præſcriptionem.

ſia rem priuati. Hoc dicis,prout loquitur in præſcriptione Eccleſiæ actiuè: & iſte intellectus tenẽdus eſt.

CAP. III.

SAnctorum † patrum ſanctiones a ſtatuentes confirmauerunt,& nos irrefragabiliter confirmamus,vt omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum pertinentes, à quibus per triginta annos poſſeſſæ ſunt quietè b, & ſyncerè c abſque ſynodali d proclamatione perpetuò teneantur.

¶ Alexander iij.Salernitano † Archiepiſcopo.

¶ *Quarta decimarũ,& funeralium præſcribitur contra Epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpatio non ſoluatur: & Cathedralis Eccleſia iterum non vacauit.*

CAP. IV.

DE † quarta decimæ,& oblationis defunctorum, Clericus ab impetitione Epiſcopi quadragenaria e præſcriptione temporis ſe poſſe tueri f videtur. Niſi fortè interim paſtoralis ſedes caruiſſet g paſtore, qui iura Eccleſiæ ſuæ exigere debuiſſet. Nam Romana Eccleſia tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam non admittit.

a ¶ *Sanctiones.*] Vt 16.q.3.c.1. & c quicunque. & placuit.

b ¶ *Quiete*] Id eſt ſine interruptione aliqua,& ſine moleſtia. de qua notatur *ĩ.eod. illud.*

c ¶ *Syncere*] Id eſt bona fide b. quod præſumitur eo ipſo, quod non probatur contrarium. *arg.C.qui milit. non poſ. ſuper ſeruis.* & qui malam fidem allegat,eam probare debet. *arg. 16 q. 4. Volumus.ff.de proba. quotiens.§.qui dolo* & quod dicit de xxx.ann. præſcriptione,quæ non tenet hodie, verum eſt in rebus Eccleſiæ, tenet tamen in rebus priuatorum. *ĩ.eo.de quarta. & c. ad aures.*

d ¶ *Abſque ſynodali proclamatione.*]Per iſtam ſynodalem proclamationem fit interruptio præſcriptionis, ſi alias non poſſet litem conteſtari. *C.de annu. excep.* vt perfectius alias non videtur. *C. de præſcrip. xxx ann. ſicut in rem.*

DE *quarta.*] Primò ponit dictũ. Secundò caſum non exẽptũ ibi, *Niſi.* Tertiò ius antiquũ reprobat ibi,*Nã Romana.*Ab.Si.

CASVS. Quidã clericus præſcripſerat quartã decimarũ,& oblationum,quæ ad Epũm pertinebãt: quærebatur, an poſſet ſe tueri cõtra Epiſcopũ.Reſpõdet Papa,quòd clericus ille poteſt ſe tueri ab impetitione Epiſcopi ſuper quarta prædicta præſcriptione xl. an.niſi interim Eccleſia paſtore vacaret,qui iura ipſius exigere debuiſſet. In fi.reſpõdet tacitæ quæſtioni,quæ poſſet fieri per canones antiquos in c. præcedẽti. nõne ſufficit præſcriptio xxx. an.vt dicũt canones? Reſpõdet Romana Eccleſia tricẽnalẽ præſcriptionẽ cõtra Eccleſiam non admittit. Nota, quòd vacante Eccleſia non currit præſcriptio. Item ſola præſcriptio xl. annorum locum habet.

e ¶ *Quadragenaria*] Hodie verò iure communi ſola xl.an.præſcriptio currit contra Eccleſiam nulla diſtinctione facta inter Eccleſias.& monaſteria:vt hic patet: & ĩ.*c. in pluribus c. & 16. q. 3. placuit, §.poteſt.Verſ. quas actiones.* prout diſtinxit Gratianus & malè in illo *§. poteſt.16.q.4. Ver. ſi. per vnam columnam. Ver. in canonibus verò, &c.*

¶ *Gloſſ.eq.obiicit,& ſoluit.*

f ¶ *Se poſſe tueri.*] Sed vr, quod nõ poſſit ſe tueri,quia illa quarta decimarũ de iure cõmuni videtur ad Epiſcopum pertinere. 10. *q. 3. Vnio.* vnde ſi clericus iſte ceſſauit in ſolutione illius quartæ,fuit malæ fidei poſſeſſor.& ideo non præſcripſit. *ĩ. c.prox. & ĩ. eod. qm & c.Vigilanti.& c.ſi diligenti.* Intellige,ꝙ ab iſto clerico nõ incepit præſcriptio,niſi habuiſſet titulum talẽ,qui dediſſet ei cauſam præſcribendi, de quo dicitur. *ĩ.eo.ſi diligenti.* Sed ab aliquo prædeceſſorũ fuit inchoata,& ipſe inueniens Eccleſiam in poſſeſſione habuit bonam fidem c,credẽs,quòd aliqua iuſta cauſa poſſideret:vnde compleuit præſcriptionẽ, quia qui in locum alterius ſuccedit,iuſtam habet ignorantiæ cauſam. *ff. de reg. iur. qui in alterius.* Vel poteſt habere titulum,ſ.cõceſſionem Epiſcopi tantùm. Vnde præſcripſit occaſione illius tituli tantùm licèt minùs iuſtus eſſet:vt dicitur. *5. eod ſi diligenti.*

g ¶ *Caruiſſet.*]Quia Eccleſia tunc caret legitimo defenſore. *ĩ. ne ſed.va.c.1. & Vlt.* & hic quare non currit præſcriptio. *5. eo. c. 1.* & ſic iſtud tempus ſubducitur de præſcriptionibus d. *ĩ. eod. auditis. & c. cum nobis.*

d *Secundùm Tanc, quia etiam reprehendit eos, qui dixerant mortẽ prælati præſcriptionem interrũpi. Ioann. And.*

¶ Idem.

¶ *Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit.*

CAP. V.

VIgilanti † ſtudio cauendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores h ſimus in prædiis alienis; quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio iuuat aliquem malæ fidei poſſeſſorem,niſi reſipuerit, poſtquam ſe nouerit i aliena poſſidere: cùm bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit. Epheſinus k enim legiſlator,ſolum propter vitandam miſerorum ſegnitiem l, & longi temporis errorem, & confuſionem, primus tricennali, vel quadragenali præſcriptioni vigorem legis impoſuit. † Nobis autem tã in rebus cognitis m, quàm latentibus n, placuit o non habere vigorem.

VIgilanti.] Primò ponit dictum. Secundò ibi, *Epheſinus.* rationem legis contrariæ. Tertiò corrigit ibi, *Nobis.* Abb. Siculus.

CASVS. Secundùm leges malæ fidei poſſeſſor præſcribit rem alterius: Vnde dubitauit quid in Epiſcopus,an idẽ eſſet ſecundùm canonẽs. ſuper hoc reſcribit Papa dicẽs, quòd valde cauendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores ſimus in prædiis alienis: quia nulla antiqua dierum poſſeſſio iuuat malæ fidei poſſeſſorem,niſi rem reſtituerit, poſtquam eam nouerit alienam, cùm poſtea bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit, oſtendens qualiter aliter ſit ſecundum leges. Epheſinus enĩ legiſlator hanc legẽ inuenit, vt locum haberet præſcriptio xxx. vel xl.an. in malæ fidei poſſeſſore,ſolummodo propter vitandam negligentiam miſerorum, & lõgi tpis errorẽ, & confuſionem: ſed Papæ hoc non placuit,ſiue verus dñs ſciat rem ſuam præſcribi,ſiue ignoret. Nota,quòd diuturnitas temporis peccatum non minuit, ſed auget. Item malæ fidei poſſeſſor non præſcribit. Item introducta fuit pręſcriptio contra deſides,& ſui iuris contemptores.

† Cap.7.eo. tit.in 1.cõp. & poſt con. Later. *ſub Alex iij.* p. 38. c. 5. *Et de materia copiaie Couarruuias in regula* poſſeſſor.de reg. iuris. lib.6.

† *Conc. tex.* in l.fi.C. de præſcrip. lon. temp.

h ¶ *Poſſeſſores.*] Sic ĩ.eo. qm & c. *ſi diligenti. & c. Veniens in fi. & 16. q. 3.licet.& 34 q.2.ſi verò.& 33. q.5.quod Deo.* & hoc ideo etiam contingit: quia ſicut tempus non tollit obligationem, ſic nec inducit.*ff. de actio.& oblig. l. obligationum. 5. placet.* & hoc ſecundum canones,ſecus ſecundum leges.*C.de præſcriptionibus xxx. vel xl. annorum. ſi quis emptionis. & 16.q. 3. c.placuit. §. poteſt.*

¶ *Glo ſe.quæris,arg.pro,& contra ponit tres opiniones,& medium approbat.*

i ¶ *Nouerit*] Quod eſt intelligendum,ſi ante impletam præſcriptionem habuerit malam fidem:qm qui mala fide poſſidet, non præſcribit,vt dictũ eſt. Sed pone, quòd poſt cõpletã præſcriptionem incipiat habere malã fidẽ nunquid tenetur ipſam rem reſtituere vero dño? Videtur, quòd ſic.quia iam ſcit, quòd res non eſt ſua, & non dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatũ. 14. *q.6. res. & ĩ de vſur.cũ tu* Sed cõtra videtur,quòd cõpleta præſcriptione iã tutus eſt ſecũdũ vtrũq; ius. *5. c.prox. & ĩ.eod. te. qm ac.* & in pluribus aliis ergo iure poſſidet. ſi iure,ergo iuſtè,& bene :vt 14. *q.4.quid dicã.* nec iã dicit alienam:vt ibi:Præterea iura faciunt hoc meũ, illud tuũ.8.*diſt.quo iure.* Item conditor canonis, vel legis poteſt mihi dare rẽ alienam,& tutus ero. *ff. de euict. Lucius. & C.de quadrien præſcrip bene a Zenone.*& per totum. & ſic multò fortiùs potuit inducere hãc pręſcriptionẽ in odiũ negligẽtiũ.Quidã dicũt,quòd qñcũq; habet cõſciẽtiã rei alienæ,tenetur eã reſtituere,alias peccat.Alij dicũt,quòd vr verius, ꝙ nõ tenetur eã ampliùs reddere,quia iã nõ eſſet aliena,immò ſua,& iuſtè eã poſſidet, quia iure.14. *q.4.quid dicã.* ſicut qui auctore prætore poſſidet,iuſtè poſſidet.*ff de ac poſ.iuſtè.* Ala.e dixit,quòd ſi ex cã lucratiua rẽ habuit,ſemper eã reddere tenetur. *ar ff. de his quæ in frau.cre.quis ſtinctio reuoc.§.ſi quid cũ pupillo* ſi verò ex cauſa non lucratiua,putà,quòd emit ab eo, quẽ crẽdebat dñm,nõ tenet. *ar.14.q.1.quod debetur.*

e *Cuius diſtinctio probatur ſecundũ Hoſt.* C. de præſcrip. long. tem. l. pen. & infra de do. *Apoſtolica. Ioann. And.*

k ¶ *Epheſinus.*] Imperator forſitan fuit,vel iuriſperitus, qui hanc legem primus edidit.

l ¶ *Segnitiem*]Vitandam ſcilicet,ne rerum dominia eſſent incerta. *ff de vſuca.l.1 & Inſti de vſuca. in princ.*

m ¶ *Cognitis*]Ipſi domino,quòd ab aliis poſſideantur.

n ¶ *Latentibus.*] Quia verus dñs rem illã neſcit ad ſe pertinere.

o ¶ *Placuit.*] In malæ fidei poſſeſſore,qui præſcribere nõ poteſt,

ſiue

verus dominus ſciat rem illam ad ſe pertinere, ſiue ignoret: vt *q. 2. ſi virgo & ff. de pet. hære. ſed & ſi lege. §. ſi de eo.*

A*D aures.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Tua.* Ab. Siculus.

Casvs. Quędã Eccleſia præſcripſit decimas in parochia alterius xl. an. quæritur, an tuta ſit Eccleſia præſcriptione? Reſpõdet Papa, quod de iure melior eſt cõditio poſſidẽtis: quia præſcriptio xl. an. excludit omnem actionẽ. No. quòd melior eſt conditio poſſidentis. Item præſcriptio xl. an. excludit omnem actionem.

† *Mauritano.*

¶ Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpil. *Et vide Baldu trac. de pręſcrip. in 1. partis* principalis. *q. 14. & in fine Aut.* quas actiones. C. de ſacroſanct. ecc.

† Idem Mauritano † Epiſcopo.

¶ *Vna Eccleſia in parochia alterius xl. annorum ſpatio decimas præſcribit.*

CAP. VI.

AD† aures noſtras peruenit, duas Eccleſias litigaſſe ſuper decimis, quas vna earum in alterius parochia annis quadraginta poſſedit: *& infrà*

¶ Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat, quòd de iure[a] melior eſt conditio poſſidentis. Quia quadragenalis[b] præſcriptio, omnem prorſus actionem[c] excludit.

¶ Idem Parm. nisi Epiſcopo.

¶ *Laici ſpiritualia poſſidere non poſſunt: ergo & per conſequens nec præſcribere. Hoc dicit, & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

CAuſam †, quæ inter Legion. Archidiaconũ, & nobilẽ virũ G. ſuper decimis vertitur: *& infrà.* ¶ ideoque mãdamus, quatenus cauſam ipſam debito fine decidas, nõ obſtãte præſcriptione tẽporis, vel cõceſſione[d] Eccleſiaſticæ, ſæcularis ſiue[e] perſonæ, ſi idem G. eã opponere voluerit: quia cũ laici decimas detinere[f] non poſſint, eas nulla valent præſcribere ratione.

a ¶ *De iure.*] Canonico, & etiam ciuili. *ſ. de proba. ex literis. & j. de iure patro. quod autem 14. q. 5. non ſanè. & C. de rei vend. quotiens. ff. de regu. iur. cum par. ff. de cond. ob tur. cauſam. ſi ob turpem.*

¶ *Glo. ſe. ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Quadragenalis*] Sic patet, quòd vna Eccleſia poteſt præſcribere decimas in parochias alterius, licèt titulum non oſtendat. *arg. ſ. eo. tit. de quarta. j. eo. veniens. Arg. contra j. de deci.* dudũ, vbi dicitur, quòd titulus eſt neceſſarius. dicitur *j. eod. ſi diligenti.* ADDITIO. Hodie eſt textus apertus. *c. 1. eod. tit. lib. 6.* vbi titulus eſt neceſſarius, vel tantum tempus, de cuius initio non ſit memoria, cum ſit contra ius commune, quod vna eccleſia percipiat decimas in aliena parochia. *c. ad decimas. de reſti. ſpol. lib. 6.* Pau.

† Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. *Et quare gentes* laicis deci. *ma non dętur, tradit* pulchrè *S. Thomas,* quod *ibidẽ* Caietanus *2. 2. q. 87. art. 3. adde* Sotum lib. 9. de iuſtit. & iure. q. 4. art. 2.

¶ *Glo. ſeq. reci. per duo contraria. & in vtroque remittit.*

c ¶ *Actionem.*] *Arg. quod actio ſecundùm canones ſit proponenda.* de hoc dicitur *ſ. de iudi. quęſtiis. & c. examinata.* & quod dicit, omnem actionem excludi, intellige quòd talis ſit actio, quæ poſſit præſcribi: quia quędam ſunt, quæ præſcribi non poſſunt. *a j. eo. c. prox. & c. accedentes. & c. cum non liceat.* vbi notatur, in quibus caſibus non currit præſcriptio Bernar.

a *Concord. not. in l. ſi quis. & ibi gl.o. ff. de pact.*

C*Auſam quæ.*] Laicus decimas non præſcribit, communis diuiſio. Secunda ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter Archidiaconum Regiẽ. & nobilem virum G. quæſtio ſuper decimis vertebatur: Papa committit cauſam illam, mandans iudici, quatenus cauſam ipſam debito fine decidat, non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione alicuius perſonæ eccleſiaſticæ, vel ſæcularis ſi idem G. eam opponere voluerit: quia cùm laici non poſſunt poſſidere decimas eas præſcribere non valent. Not. quòd laici non poſſunt poſſidere decimas, aut etiam alia merè ſpiritualia. Item quod poſſideri non poteſt, non poteſt præſcribi.

d ¶ *Conceſſione.*] Supple, facta poſt Lateran. concil. in quo cauetur, quòd laici ſine animarum periculo decimas detinere non poſſunt: vt *j. de deci. prohibemus.* & melius *eo. t. quamuis ſit graue.* vnde hodie epiſcopi decimas laicis in feudum concedere non poſſent quia ius decimarum, cùm ſit ſpirituale, non cadit in laicum: vt hic in *ſi ſatis patet.* De hoc dicitur in *decre. ſ. de deci. quamuis ſit graue.*

e ¶ *Secularis ſiue.*] *j. de deci. tua nobis. & c. dudum.*

f ¶ *Detinere.*] Si 16. q. 7. c. 1. ne dic detinere ſcilicet ciuiliter. [b] naturaliter autẽ de facto poſſũt laici, & in periculũ animarum. Exigitur ergo ciuilis poſſeſſio ad præſcriptionẽ in huiuſmodi ſpiritualibus: i. vt perſona ſit talis in quã poſſit cadere huiuſmodi poſſeſſio de iure. In laicũ enim ius ſpirituale non cadit *ſ. de electione ſacroſancta & c. Maſſana & 91. diſt. bene quide.* Talis quidẽ poſſeſſio germinat prolẽ, id eſt fructũ [illegible] ſecũdum, lo. vt *ar. inſt. per quas perſo. nob. acqui. §. ſed bona fides.* & ideo quia nõ poſſident, nõ præſcribũt: quia ſine poſſeſſione præſcriptio non procedit. *ff. de vſucap. l. 3. & melius. in l. ſine poſſeſſione.* & præſcriptionẽ hic tenõ [illegible] niſi quis poſſideat. *ſ. de proba. ex literis. in fi.* ergo laici non poſſunt nobis obiicere præſcriptionẽ in huiuſmodi ſpiritualibus quia nõ poſſidẽt ciuiliter decimas: ſubaudi, niſi allegent alium titulum, & conceſſionẽ factam.

b *Et ſic] poterunt detẽtores pro poſſeſſione, ſicut intendũ econuerſo. 12. q. 1. c. Io. Andr.*

I*Llud autem.*] Sunt duo dicta. Secundum ibi, *Verùm.* Abb. Sic.

Casvs. In canonibus reperitur, quòd qui rem alterius præſcribit xxx. annis, tutus eſt præſcriptione: quæſitum fuit à Papa, verũ hodie locũ habeat talis præſcriptio. Rñdet, quòd Romana Eccleſia admittit minorem præſcriptionem, quàm xl. annorum: licèt quidam canones admittant tricennalem. Et ſi Eccleſia per xl. annos rem aliquam inconcuſſe poſſedit, aduerſus aliam Eccleſiã poteſt ſe tueri quadragenaria præſcriptione. Si verò de præſcriptione, & interruptione quæſtio fuerit inter partes, ab vtraque parte teſtes recipi debẽt: Et ſi probata fuerit interruptio, præſcriptio non valebit. Not. quòd quadraginta annorum præſcriptio ſecundùm canones hodie locum habet. Item præſcriptio debet eſſe continua, & non interrupta.

¶ Idem.

¶ *Si cõtra præſcriptionẽ xl. annorũ, quæ ſola currit cõtra Eccleſiã, opponatur interruptio, vterque pbabit.*

CAP. VIII.

ILlud † autem te ſcire volumus, & tenere, quòd aduerſus Eccleſias minorem præſcriptionem, quàm quadraginta[g] annorum Romana Eccleſia non admittit, licèt quidam canones[h] comprobent tricennalem: & Eccleſia ſe poteſt aduersùs Eccleſiã[i] quadragenaria temporis præſcriptione tueri de re illa, quam inconcuſsè[k] quadraginta annis noſcitur poſſediſſe. ¶ Verùm ſi de præſcriptione, & interruptione inter partes fuerit mota quæſtio, ab vtraque parte[l] teſtes recipi debent: & ſi probata fuerit interruptio[m], præſcriptio non tenebit.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpil. *De materia vide plenè per Baldum* trac. de præſcri. in parte principali. *& quãdo, & qualiter interrumpatur præſcriptio. Vide Hart. in l. naturaliter. ff. de* vſucap.

g ¶ *Quadraginta*] *ſ. eod. de quarta. & c. ad aures. & j. c. prox.*

h ¶ *Canones*] *16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicunque. & c. placuit.* quæ hodie non tenent. *ſ. eod. c. 3.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

i ¶ *Aduerſus Eccleſiã.*] Hoc ideo dixit: quia aduersùs priuatum bene tuetur ſe Eccleſia ſpatio[c] xxx. anno. vt *ſ. eo. ſanctorum.* quæ in iſto caſu debet intelligi ne quod in eius fauorem noſcitur indultum, ad eius læſionem retorqueri contingat. *C. de leg. l. quod fauore.*

k ¶ *Inconcuſſe*] id eſt quietè, & ſine aliqua interruptione. *ſ. eo. audita. & c. ſeq.* Vel ſine aliqua ſynodali proclamatione, per quam interrumpitur præſcriptio. *ſupra eo. ſanctorum.*

l ¶ *Parte*] Super præſcriptione, & interruptione: vt *j. eo. auditis.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit interruptionem naturalem, & ciuilem. De prima ponit duos modos. & octo de ſecunda.*

m ¶ *Interruptio*] No. quòd interruptio fit plurib. modis, naturaliter, & ciuiliter. Naturaliter duobus modis, per inundationem maris, & fluminis: vt *ff. de acquir. poſ. quod vniuerſa. § item quod à mari. & l. poſſideri. § Labeo.* Item per deiectionem & expulſionem. *ff. de vſuca. naturaliter § 1.* Ciuiliter vero multis modis interrumpitur præſcriptio. Et primo per libellum prius oblatum[d] in annali actione. *C. quando li. princ. dat. lit. conteſta. faciat l. 2.* Item per litis conteſtationem, quod habet locum in perpetuis actionibus. *16. q. 3. placuit. §. poteſt. ver. ſi autem. & § quod ſi q.* & coram ſuo iudice *C. de ne ſta. defun. l. penult.* Si non poteſt litem conteſtari, ſufficit iudicem adire, & libellum offerre contra abſentem, vel contra eum, qui conueniri non poteſt aliqua de cauſa, & in querimoniam deducere ius ſuum, vel coram publicis perſonis, vel ad domicilium rei, cum iudex haberi non poteſt, proponat: & ſic interrupta eſt præſcriptio. *C. de anna. excep. vt perfectius. & prædi. § poteſt. ver. ſi autem.* Item per ſacrũ oraculũ oblatũ principi. Et per executorem ſi poſtea ſubſecuta fuit conuentio. *C. de præſcri. xxx. an. ſicut in rem. in fi.* Item per ſolutionem vſurarum. *C. de præſcri. xxx. an. ſi quis emptionis. in fi.* Item per ſynodalem proclamationẽ. *ſupra eo. ſãctorũ.* itẽ per ſecundã cautionẽ à debitore factã. *C. de præſcri. xxx. an. cũ notiſſimi. §. ſed etſi quis.* Itẽ per denunciationẽ factã à colono. *ſ. vt lit. non conteſ. quoniã frequenter. § quod ſi ſuper. & C. vbi in rem act. l. 2.* Bern.

c *Alios caſus, in quibus minori tẽpore præſcribentur, refert Bernardus* Diag. regul. 111. *quæ incipit Eccleſia nõ parkitur.*

d *Per exceptionem vero nõ interrumpitur, vt no. de or. co c. 2. in gl. hic patet Ioann. Andr.*

¶ Idem.

¶ *Fines prædiorũ Eccleſiaſticorum xl. annorum ſpatio præſcribuntur.*

CAP. IX.

QVia † indicante Abbate C. comperimus, inter eum, & Abbatem ſanctæ Lu-

¶ Cap. 2. eo. tit. in 2. cõpil. *Et de agrimenſore vide Alciatum* l. 3. *c.* ſpunct. c. 15. *Vtrũ* auũ in præfatione l. 10. & ff. ſi men. fal. mod. dixe. per totũ titulum.

Q*Via indicante.*] Primò ponit dictum, quod ſecundò exequendo committit ibi, *Hortantur.* Tertiò circa exceptionem inſtruatur ibi, *Quadraginta tantùm.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter duos Abbates orta fuit quæſtio de finibus: Papa mandat illam quæſtionem diffiniendam per agrimenſores, qui ad loca, de quibus contentio eſt, accedant, & in præſentia illorum quęſtionẽ faciant terminari præſcriptione xl. annorum tantum vtrique parti ſeruata. Not. quæſtionem de finibus in præſentia iudicum terminari. Item præſcriptio xl. an. hodie locum habet.

e ¶ *Agri-*

a ¶ *Agrimenſoris.*] Qui tenetur de modo finiũ actione in factũ, ſi malè renunciauerit, dummodo doloſè hoc faciat. de culpa enim, vel negligẽtia non tenetur. *ff. ſi men. ſal. mo. dix. l. 3. §. 1.* Lau.
b ¶ *Ad loca.*] Vt loca diuidenda melius iaciat oculis. *ff. fini. re. ſi corruptione. in fi. C. fi. regũ. ſi quis.* Et hic põt ſumi *ar. quòd iudex poteſt iudicare, ſecundum quòd nouit, & nõ ſecundũ allegata.* Et no. quòd iudex, qui contra conſcientiam, vel cõtra iuſtitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiam, vel ſordes, per vnum annum nouerit ſe ſuſpenſum: & ſi durante ſuſpenſione ingeſſerit ſe diuinis, irregularis efficitur: cum quo ſolus Papa diſpenſat, & in verã litis æſtimationem condemnabitur, vt *in decre. Inn. iiij. cùm æterni. de re. iu.* [*lib. 6.*]

ciæ, extortam de finibus quæſtionem: agrimenſoris [a] diffinitione illam proſpeximus finiendam. ¶ Hortamur igitur, vt ad loca [b], de quibus eſt contentio, accedentes, eam in veſtra faciatis præſentia terminari.: Quadraginta [c] tantùm annorum præſcriptione vtrique parti ſeruata.

¶ Lucius iij.

¶ *Tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio.*

CAP. X.

EX † transmiſſa conqueſtione Abbatis, & Monachorum de Habeñ. accepimus, quòd cum Eccleſia de Camenone [d] ad ius eorum pertineat, & homines de Sabini, & Vinto. Eccleſiarum parochiani ſint ipſius Eccleſiæ: Clerici, qui prædictas habuerunt Eccleſias, minutatim [e] omne ius parochiale præter ius funerandi, [f] Matrici Eccleſiæ ſubtraxerunt: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus decimas [g], & obligationes cũ aliis obuentionibus, memoratæ matrici Eccleſiæ (præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente [h]) reſtitui faciatis.

¶ Innocentius Abbati de Cenodo †.

¶ *Procurationes, quæ debẽtur legatis, & Nunciis Apoſtolicæ ſedis præſcribi non poſſunt.*

CAP. XI.

ACcedentes † ad præſentiam noſtram Præpoſitus ſancti Nazarij, & A. Canonicus ſancti Sthephani, ſyndici, & procuratores primicerij, & clerici † Mediolañ. de ordinariis Maioris Eccleſiæ grauiter ſunt cõqueſti, quod cum ipſi legatos, & Nũcios Apoſtolicæ ſedis deuotè reciperent, & procurent, dicti ordinarij procurare ipſos renuũt, & † procurantibus ad expenſas ſubſidium impertiri: *& infrà.* ¶ Volentes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus [i] comportetur: Mandamus, quatenus niſi dicti ordinarij per ſpeciale priuilegium Apoſtolicæ ſedis à præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes (etiamſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint: cùm in talibus [k] præſcriptio ſibi locum nequeat vendicare) ipſos ad procurationis ſarcinam ordine debito ſubeundam, teneri decernas.

¶ Idem de Coſta. & de ſancto Donato † Prioribus.

¶ *Subditus non præſcribit obedientiam contra Prælatum.*

CAP. XII.

CVm † non liceat à capite

¶ Glo. ſeq. inducit quatuor concor. alle. 4. iura in contrarium, & ſoluit diſtinguendo inter fines parochiarum, &c. & prædiorum, primo caſu aut cõſtat de limite, aut non. Et ſi conſtat, aut quæritur de limite, vel adhærentibus, aut non adhærentibus.

c ¶ *Quadraginta.*] Sic ergo vr. quod fines, præſcribi poſſunt: vt 16. q. 4. *Volumus. & q. 3. inter memoratos. & ſ. eod. ad aures. & ſupra de prob. ex literis* Sed contra videtur, q. fines præſcribi non poſſunt: vt 16. q. 3. *licet in regnis. & j. de paro. ſuper eo. 16. q. 3. quicunque. & c. inter memoratos.* Super hoc dicas, vbi fines diœceſum, ſiue parochiarum conſtat diſtinctos fuiſſe, vel etiam poteſt probari per libros antiquos, & teſtes, & famam, & alia adminicula: vt ſ. *de proba. cum cauſam.* fines diœceſis, ſiue parochiæ, aut prouinciæ non poſſunt præſcribi. & ſic loquuntur *c. iſta. 16. q. 3. licet. & c. quicunque. & j. de paro ſuper eo.* & ratio eſt, ſ. ne prouinciarum termini confundantur. 16. q. 3. *quicunque.* & ſic limes præſcribi non poteſt, nec ea quæ limitibus adhærent. *ff. de rei Ven. quæ religioſis. & ff. de contrah. emp. in medicis.* Vbi verò non conſtat, nec poteſt probari de diuiſione, limes, & ea quæ ſibi adhærent, bene poſſunt præſcribi a. & ſic diſtinguit illud c. 16. q. 3. *inter memoratos.* fines verò prædiorum bene præſcribuntur, in quo caſu loquitur illud *c. ex literis. ſ. de proba.* in quo caſu poteſt intelligi illud *c. 16. q. 4. Volumus.* & illud quod hic dicitur. Si vis intelligere hic de finibus parochiarum, intellige hic, quòd fines non erant diſtincti. vnde habet locum præſcriptio, vt dicit c. inter memoratos. Illud ſcias, quòd licèt limes præſcribi non poſſit, tamen ea quæ ſunt infra limitem, limiti non adhærentia præſcribuntur [b] ſpiritualia, & temporalia & ſic loquuntur *ſ. eo. c. ad aures. & j. eod. auditis.* vbi vna Eccleſia præſcribit decimas in parochia alterius, & tunc neceſſarius eſt titulus. Vt no. *j. c. ſi diligenti.* & in quadam decre. Greg *eo. tit. Venerabilem,* vt notatur, *j. eo. ſi diligenti.*

EX *transmiſſa.*] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices ibi. *Diſcretioni.* Ab. Sic. Et erat hæc olim *ſub tit. de capellis monachorum.*

CASVS. Eccleſia de Camenone pertinet ad monaſteriũ de Habeñ. & homines de Sib & Vintoñ. Eccleſiarũ sũt parochiani Matricis Eccleſiæ de Camenone. clerici de Sib. & Vintoñ. minutatim omne ius parochiale præter ius funerãdi ſubtraxerunt illi Matrici Eccleſiæ, ſcilicet decimas. & oblationes: vnde Abbas, & monachi de Habẽdeñ. pro Eccleſia ſua Matrice de Camenone cõqueſti sũt dñs Papæ. Vnde mãdat iudicibus, quatenus faciãt reſtitui decimas & oblationes cum aliis obuentionibus prædictæ Matrici Eccleſiæ de Camenoñ. non obſtante præſcriptione tẽpore hoſtilitatis à clericis prædictarũ Eccleſiarũ. Not. quòd monachi poſſunt habere Eccleſias parochiales, & ſic per conſequens populum. Item maior Eccleſia, vel monaſterium poteſt agere pro Eccleſia ſibi ſubiecta. Item ius parochiale generale nomen eſt, vt hîc patet. Item tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio. Item debentur Matrici Eccleſiæ & non capellæ.

d ¶ *Eccleſia de Camenone.* Quæ parochialis erat Eccleſia, & Matrix, pertinent ad monachos, ſi aliæ erant ſub illa: & ita iſtæ Eccleſiæ pertinebant ad Monaſterium mediante Matrice Eccleſia, & ita maior Eccleſia poteſt gerere pro iure ſubditarum Eccleſiarum. ſic. *j. eod. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos.*

e ¶ *Minutatim.*] Ficut ſtatim lupus comedit agnum. 13. *q. 1. c. Eccleſiam. §. hu ita.* vltra vnam columnam. & eſt quaſi quædam ſpecies alluuionis, quæ prædiorum ſtatum immutat, alij auferẽdo paulatim, alij dando latenter. *C. de alluuio. l. 1. & 2.*

f ¶ *Funerandi.*] Ius funerandi conſiſtit in ſepulturis mortuorum, & exequiis, & oblationibus inde prouenientibus c. & iſtud ius non ſubtraxerant Matrici Eccleſiæ. de hoc iure habes *j. de ſepul. per totum.*

g ¶ *Decimas.*] Et ſic patet, quod de iure communi Matrix Eccleſia debet percipere decimas infra confines ſuæ limitationis. & ſic capellæ nihil debent habere: quod eſt verum, niſi per ſpecialem indulgentiam, vel præſcriptionem *j. de deci. cum contingat. & 16. q. 1. de decimis.*

h ¶ *Non currente.*] Tempus hoſtilitatis non currit: immò illud ſubducitur de præſcriptione. ſic & 16. *q. 3. prima actione. ff. de cap. & poſt li. reuer. poſt liminium. & C. eo. ab hoſtibus.* & in aliis caſibus *ſ. eo. c. 3.*

ACcedentes.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem ibi: *Volentes.* Abbas Siculus.

CASVS. Præpoſitus sãcti Nazarij, & A. Canonicus sãcti Stephani procuratores cleri. ad ſedẽ Apoſt. accedẽtes cõqueſti sũt de ordinariis Maioris Eccleſiæ, quòd cũ ipſi procurẽt Legatos, & Nũcios Apoſtolicæ ſedis, dicti ordinarij nõ velint illos procurare, nec aliquid cõferre ad procurationes præſtãdas, volẽs Papa, vt quòd omnibus imminet, ab omnibus cõprobetur: mãdat Abbati de Cenedo, quatenus ſi dicti ordinarij per ſpeciale priuilegiũ Apo. ſedis à præſtãdis procurationibus oſtẽderint ſe immunes, decernat ipſos ordinarios teneri ad procurationes ordine debito faciẽdas, etiã lõgiſſimo tẽpore nõ impẽderint procurationẽ: cũ in talib. nõ habeat locũ præſcriptio. No. quod omnes tãgit, ab omnibus approbãdũ eſt. Item res Eccleſiæ tenentur procurare nuncios, & legatos Romanæ Eccleſiæ, niſi ſpeciale priuilegium oſtendant. Item in procurationibus non habet locum præſcriptio.

i ¶ *Ab omnibus.*] *Ar. quòd omnes tãgit, ab omnibus eſt approbãdũ. 66. di. c. 1. & ſ. de tẽp. ord. ſi Archiepiſcopus. & ſ. de offi. ar. ad hoc ff. de aqua plu. arc. in concedendo. & C. de auctio præſtan. l. vl.* Itẽ vbi onus, ibi emolumentum, 11. *q. 3. charitatem. & c. Eccleſiaſticis. & Inſti. de leg. pa. ſuc §. 1. & C. de ſur. manifeſtiſſimi. §. ſin autem.* [d] & melius. *C. de cad. tol. l. Vnica. § pro ſecundo.*

¶ *Illa ſeq. dat vnum ſimile, & duo ſimilia.*

k ¶ *In talibus.*] In procuratione q̃ debetur ratione viſitationis, nõ currit præſcriptio. *j. eo. cũ olim. & hic patet.* ſed in illa, quæ dat ratiõe inſtitutionis, bene currit de qua loquitur *c. 18. q. 2. Eleutherius.* Itẽ in illa, quæ datur ratione cõſuetudinis vt *18. q. 2. ſeruitiũ.*

CVm non liceat.] Sunt duæ partes. Prima reprehendit factum iſtorum, quibus ſcribitur exprimendo cauſam. Secunda illud corri-

† Cap. 1. tit. de capellis monachorum. in 2. comp. *Et de materia, quando videlicet non currat præſcriptio, vide Specula. ti. de appel. §. nunc breuiter. adde laté per Ripam trac. de peſte.*

† *Currete.* † *Cirieto.* † *Cerreto.*

a *Adde, quæ dicantur adhærere limitibus: per Bal. in l. 1. ff. de offic. præfe. vib.*

b *Goſ. hic dixit, quòd poſtquam fines ſunt turbati, & alter incipit fines poſſidere, vt ſolũ proprium nõ vt fines, tunc incipit præſcribere: antè turbationem autem non præſcribit: quia vterque finibus communibus tunc vtitur ratione ſuæ partis.* ff. pro ſo. l. ne rito. *Io. An.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. *Et de amplicatione vide Innocentium & Antonium de Butrio* in c. cum ex officij, infra eo. tit.

† *Cleri, in multis. antiquis.*

† *Aliàs ita: procurantibus ad expenſas nolunt ſubſidium, &c.*

e *Conco. tex. in l. & ſi quis. §. funeris cauſa. & l. funeris ſumptus. ff. de rel. & ſũpti. fune.*

† *Fornato* † *Cornato* † *Aliàs ita: de Coſta, & ſancti Martini.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil. *Vide Romanum ſingul.* [illegible] *incip. cum* lis de Florentia. *& doctores in* c. ſacerdotes. 2. q. 7.

d *Concordatarius* [illegible]*nam, quam conſequuntur ex ſur.* [illegible] *reſtituat dominus, vt ſicut patiebatur dãnũ, ſic aſſequatur lucrum.* *Ioann. And.*

corrigi præcipit, & exceptionem remouet ibi, *Ideoque*. Abbas.

CASVS. Archieps Bracharen. conqueſtus eſt dño Papæ, q̃ Priores de Coſta, & de S. Donat. denegabant ſibi obedientiam & reuerentiam exhibere, licèt Eccleſiæ ſuę in ipſius Archiepatu eſſent conſtitutæ, dicentes q̃ eam ſibi exhibere non conſueuerunt. Mandat Papa dictis Prioribus, quatenus prædicto Archiepo exhibeant obedientiam & reuerentiam debitam, ſicut alij clerici ſuæ diœceſis: præſcriptione temporis non obſtante. Nota, quòd contra obedientiam non currit præſcriptio.

† *Archiepiſcopo.*

¶ *Glo. ſeq. ponit tres caſus exceptos, demũ obijciendo quartũ, & ſoluẽdo quæſtionem repetit.*

a ¶ *Recedere*] Niſi vbi incidit in hæreſim. 24. q. 2. *ſanè* 2. Vel in ſchiſma ĩ. *de elect. quia diligentia.* & in crimine notorio fornicationis, & in ſimoniaco in ordine ſi poſſit e bari. 32. *diſt.* §. *Verum.* & 1. q. 1. *ſi quis à ſimoniacis* a. In alijs autem criminibus etiamſi ſint notoria ex ectanda eſt ſententia. 15. q. *vlt. ſufficientibus.* 8. q. 4. *nonne* & ĩ. *vt lit. pend. lau dabilem.* & c. *à memorata.* ĩ. *de diuor. porrò.* Et eſt ratio: quia fornicarij notorij, & ſimoniaci ſunt ſuſpenſi ipſo iure. 1. q. 1. *reperiuntur.*

a *De hoc* 2. q. 7. *ſacerdotes. Ioan. And.*

† Cap. 3. eo. tit. in 3 cõp. *Vide Anchar anum.* cõſil. 310. & *Paulũ à Areu.* cõſil. 180. *incip. in facto* præſenti. *adde notas huius decretalis.*

membra recedere[a], non ſufficimus admirari, quòd ſicut referente Bracharen. Archiepiſcopo nobis eſt intimatum, licèt Eccleſiæ veſtræ in ipſius ſint diœceſi conſtitutæ, vos tamen obedire ſibi tanquam Epiſcopo † veſtro contumaciter recuſatis: *& infrà.* ¶ Ideoque mandamus, quatenus præfato Archiepiſcopo, & Eccleſiæ Bracharen. obedientiam, & reuerentiam debitam, ſicut alij Clerici ſuæ diœceſis[b] faciunt, impendatis, pręſcriptione temporis non obſtante[c].

¶ Idem nobili viro Mataſeloni.

¶ *In iuribus ad Romanam Eccleſiam ſpectantibus currit ſola centenaria præſcriptio.*

CAP. XIII.

AD † audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit: *& infrà.* ¶ Proponebatur ex parte tua Alexandrum Papam prædeceſſorem noſtrum tibi in caſtro Palatioli conceſſiſſe ſingulis annis quadraginta ſolidos denariorum Papienſium, quos Romana Eccleſia ibi conſueuit recipere annuatim: inſuper comeſtiones[d], banna[e], placita[f], foris facta[g], & omnia iura quæ ibi Apoſtolica ſedes habebat. Sed ea tibi nulla ratione deberi, caſtellanus eiuſdem caſtri conſtantiſſimè aſſerebat. Ad quod probandum induxerat prædicti Papæ priuilegium, & librum Eccleſiæ Romanæ cenſualem: hoc etiam nitebaris probare per teſtes, qui dicebant ſe vidiſſe præſcriptum cenſum Nunciis Romanorum Põtificum à quinquaginta annis, & infra fuiſſe ſolutum. Sed inter alia fuit ex aduerſo reſponſum, quòd nec priuilegium, nec liber cenſualis tibi aliquid cõmodi afferebat †: cùm priuilegio vſus non fueris ſpatio annorum triginta, & liber cenſualis ſuſpectus exiſteret: quia non fuerat in camera noſtra receptus: ac Scriniarius[h] alio modo ſcripſiſſet dicta teſtium, quàm dixiſſent.

b *Hoc eſt, quod quærebã, quare canon. dicit.* Reſpondeo, *illa eſt ratio ſpecialis in ſimoniaco in ordine, quia mortus ortus occidit quã cunque occultus: vt not. de ſim.* c. *tanta. fornicatio autem inquinat animã, & corpus, & magis frequentatur.* 32. q. 7. *quid omnibus & ideo magis perſequẽda. ff. de pæn. l. aut facta.* §. *fin. ſecundum Hoſt. idem Gof.* ĩ. *de ſimo* c. *tanta. Ioan. And.*

Sed nunc pro aliis criminibus prohibetur quis à perceptione Dominici corporis, *de conſec. di.* 2. *quotidie*, & ab immolatione. vt 6. *diſt. teſtamentum.* Quare ergo potiùs circa iſta crimina hoc dicitur? vel cano. dicit[b], quòd iſtos ſimoniacos, & fornicarios vitare poſſumus, iure mero, ſed alios non, niſi eſſent excommunicati, & ſuſpenſi, vel depoſiti. Vin.

b ¶ *Suæ diœceſis.*] Eo enim ipſo debent ſibi ſubeſſe. 16. q. 7. *omnes baſilicæ.* & 8. q. 1. *monaſteria.* niſi oſtendant ſe exẽptos. ĩ. *de confir. cùm dilecta. ad fi.* & hoc ideo, quia poſſeſſor non cogitur probare titul. ſuæ poſſeſſionis. C. *de rei vend. l. vlt.* C. *de pet. hære. cogi.* & 2. q. 5. §. 1. quia ius iſtud de communi iure pertinet ad epiſcopum in omnibus clericis ſuæ diœceſis. vt hic, atet.

Gloſ. ſeq. ponit 16. *caſus quibus vel non præſcribitur, vel præſcriptio dormit & quinque perſonas, quæ non præſcribunt an ſi ſignat contrarium & ſoluit. & primò recitetur ſinu.*

c ¶ *Non obſtante*] Nota hic caſus, in quibus non currit præſcriptio. Primò in obedientia, vt hic. Item in procuratione ratione viſitationis debita. ĩ. eo. c. *prox.* Itẽ in decimis à laicis poſſeſſis. ĩ. eo. *cauſam quæ.* Item in matrimonio. ĩ. *de conſang. non debet.* Item in tributis, ſiue publicis functionibus. C. *de præſcrip. xxx. vel xl. an. l. competit.* Et liber homo non præſcribitur. 16. q. 3. *placuit.* §. *poteſt. ver. quod ſi primarum & ſeq.* §. Item tempore vacantis eccleſiæ non currit præſcriptio. Nec tempore ſchiſmatis. *ſuprà prox. & c. de quarta. &* ĩ. *de ee. cum nobis.* Item tempore hoſtilitatis non currit. ĩ. *eod. c. ex tranſmiſſa.* & 16. q. 3. *prima.* Item nec contra neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ. *ſuprà de conſue. cum inter vos.* Item in re quæ de iure communi poſſideri non poteſt. 93. *diſt. illud.* & 100. *diſt. contra morem.* Item limes. 16. q. 3. *licet.* & *infrà de paro. ſuper eo.* Item nec in re ſpirituali iniuſto titulo acquiſita. *ſuprà de tranſact. præterea* 2. Item nec via publica. *ff. de vi publi. viam.* Item nec contra ius publicum. C. *de ope. publi. præſcriptio.* Item res ſacra, & res fiſcalis. *inſti. de vſucap.* §. 1. & §. *res fiſci.* Item res præſidi data contra legem Iuliam repetundarum. *ff. ad l. Iul. repetundarum.* quod contra legem. Item res pupillaris. *ff. de acquirendo rerum domi. bona.* Item fundus dotalis. *ff. de fun. do. ſi fundus.* Item res pecularis, vt videtur. *Cod. ne de ſta. defun. l. vlt.* Item pupillo non currit præſcriptio. *qui. ex cau. in integ. reſti. non eſt ne. l. vlt.* Item vxori durante matrimonio non currit præſcriptio, niſi maritus vergat ad inopiam. C. *de iure do. in re.* §. *omnes.* Item in rebus quæ ſub conditione debentur nõ currit præſcriptio, niſi à tempore conditionis extantis. C. *de præſcrip. xxx. an. cum notiſsimi.* §. *illud autem.* Itẽ tempore ſuſpenſionis prælati non currit præſcriptio. ĩ. *de conceſ. præben. quia diuerſitatem.* Itẽ filiofamilias non currit pręſcriptio, dum eſt in poteſtate patris. C. *de annal. excep. l.* 1. *in fi.* §. *vlt.* & C. *de bon. quæ lib. quæcunque. ad fin.* & C. *de bo. mat. l.* 1. *in fi.* & ĩ. *de poſtu. præla. bonæ memoriæ. in fi.* Item quidã ſunt, qui pręſcribere non poſſunt, vt precariò tenentes. 10. q. 3. *quia cognouimus*[c]. Itẽ colonus. 16. q. 1. *clerici.* & c. *ſeq. Cod. de præſcri. xxx. anno. malè agitur.* Item qui nomine alieno poſſidet ĩ. *eod. ſi diligenti.* Itẽ vſufructuarius. *In ſtit. per quas perſonas nobis acquiri.* §. *fructuarius.* Nec creditor præſcribit pignus. *ff. de vſuca. non ſolum.* §. *quæ pignori.* & C. *de pign. act. nec creditores.* & hoc intellige de longa præſcriptione ſecundùm leges: non de longiſſima. *ar. eſt. quod contra obedientiã præſcribitur* ĩ. *de priuil. cũ olim*[d]. Sed ibi habuit priuilegium, rõne cuius præſcripſit, & præterea ſuberat Ro. eccle. quæ ipſam obedientiã cõtra Epũ potiùs præſcripſit. ſic ĩ. *eod. cùm ex officij.*

c *Concord.* l. *ſi filius* §. *is qui cũ mor. ff de nox. actio.* & l. *creditores. ibi Bart.* C. *de pig.*

d *Et eo. tit. cum perſone* l. 6. *Ioan. And.*

ADDITIO. Vnde verſus.

Hoſtis, ſchiſma, minor, cõfinia, res ſacra, dotes.
Eccleſia neruum, laic[o], *res ſpirituales.*
Viſito coniugium, via publica, liber, obedit,
Fũctio, res fiſci, publicum ius, de repetundis.
Si vacat eccleſia, ſuſpenſio, ſub patre natus.
Vxor, conditio, ſi res non poſsideantur.
Res pupillares his, atque peculia iunges.
Impedimenta vetant hac ne præſcribere poſsis.

† *afferebat.*

AD *audientiam.*] In feudis Romanæ Eccleſiæ contra ipſam Eccleſiam, & vaſallum currit ſola præſcriptio centum annorum. Duæ ſunt partes principales. In prima, ponitur proceſſus narratio. In ſecũda diffinitio ibi. *Nos igitur.* Prima ſubdiuiditur: quia primo ponit petitionem actoris. Secundò reſponſioné rei ibi. *Sed ea.* Tertiò probationes actoris ibi, *Ad quod* Quartò probationum ipſarum impugnationes ibi, *Sed inter* Abbas.

CASVS. Inter nobilem virum Mataſeloné ex vna parte, & Caſtellanũ de caſtro Palatioli ex alia, quæſtio vertebatur ſuper quibuſdam iuribus, quæ nobilis prædictus dicebat ſe debere percipere in dicto caſtro pro Eccleſia Romana. Partibus pp hoc in præſentia Papæ conſtitutis. ex parte ipſius nobilis proponebatur, q̃ Alexander Papa conceſſerat in dicto caſtro ſibi xl. ſol. Papien. quos Romana Eccleſia ibi conſueuit percipere annuatim. Inſuper comeſtiones, placita, banna, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Rom. Eccleſia habebat Caſtellanus ecõtra dicebat ſe ad ea nulla rõe teneri: ad q̃ probãdũ prædictus nobilis inducebat priuilegiũ Alexãdri, & librũ cẽſualé: & hoc idẽ nitebatur probare per teſtes, qui dicebãt ſe vidiſſe prędictũ cenſũ nũciis Apoſt. ſedis à L. anñ. & ĩ. fuiſſe ſolutũ Sed ex aduerſo fuit rñſum, q̃ nec priuilegium nec liber cẽſualis aliquid côferebãt, cũ ipſe priuilegio vſus non fuerit ſpatio 30. an. nec liber cẽſualis ſuſpectus erat ex eo, q̃ quia non fuerat inuentus in camera Papæ, & notarius alius ſcripſerat dicta teſtiũ, quã dixiſſent: Dñs Papa cõſiderãs potiùs auctoritaté priuilegij, quã dicta teſtiũ, nec librũ cẽſualé hẽt ſuſpectũ, licèt in Camera Papæ nõ fuiſſet receptus, nec credit notariũ aliter ſcripſiſſe dicta teſtiũ, quã dixiſſent: Cõſiderãs inſuper (quòd eſt lõgè validius) negotiũ ipſum tãgere principaliter Rom. Ecc. cõtra quã nõ niſi cẽtenaria currit præſcriptio, cõdemnauit dictũ caſtellanũ in ſolutione omnium petitorum, iniungendo eidẽ, vt dicto nobili, nõ tanquã ſibi, ſed tanquã Romanæ Ecc. cuius auctoritate debet percipere prædicta, & cuius etiã vaſallus propter prædicta exiſtit, perſoluat. Nota caſum, vbi magis creditur priuilegio, quàm teſtibus. Item liber cenſualis fidé facit. Item præſumitur pro illo, qui officium ſuum iurauit fideliter adimplere. Item contra Romanã Eccl. non currit præſcriptio niſi centum annorum.

d ¶ *Commeſtiones*] Id eſt[e] albergarias, ſeu procurationes, quas à ſingulis, ſeu certis pere pere poterat.

e ¶ *Banna.*] Id eſt ius indicendi bannum, vel edictum.

f ¶ *Placita.*] Id eſt iuriſdictionem cauſarum.

g ¶ *Foriſfacta.*] i. pecu. pœnas delinquẽtiũ. *ar.* ĩ. *de pæ. presbyter.*

h ¶ *Scriniarius.*] Scriniarij appell. tabelliones, & eſt vulg. Rom.

e *Hæ duæ gloſſulæ nec Bernar. ſunt, nec habẽtur in antiquis cod.*

¶ *Gloſ.*

Gloſ.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.

a ¶ *Magis auctoritatem.*] Arg.contra C. *de fide inſtru. in exercendis.* ē. *de fid.inſtru.cum Ioānes.* Sol.illud generale,& iſtud ſpeciale propter antiquitatem facti.*ff.de proba.cenſus.* & ſunt ſemper ſpecialia iſta obuiantia illi generali ſ. vbicunque ſcriptura eſt neceſſaria. *97.diſt. nobiliſſimus.C.de man. prin.l.1* ē.*de offi. deleg. cùm in iure. C ſi mi. ſe ma.dixe. ſi alterius.* & vbicunque priuilegiū allegatur. *arg. infra de priui. porrò.* quædam enim melius probantur per inſtrumenta, quàm per teſtes: vt dictum eſt a. De hoc ē. *de prob.tertio.*vt hic ſequitur, vbi dicit, conſiderantes etiam librum cenſualem,&c.

b ¶ *Cenſualem.*] Sic enim per libros antiquos probatur diuiſio diœceſum. ē. *de proba. cum cauſam.* & inſtrumento producto è archiuo publico creditur *C.de fid.inſtr.Auth. ad hoc ar.30.q.1. peruenit.* publicum teſtimoniū dī habere, ex quo magiſtratus confitetur illud de archiuo publico eſſe. vt hic,& ſi magna commemoratio,ei ſigna im,ꝗ iſta ſunt conſueta. *arg. ff. de in. ſiſ in fraudem.§.quotiens.& Cod de fid. inſtru. plures.ff. de proba. cenſus. C.arbit.tutela.l. Vlt.* & ſufficit,quòd in *lib.Authen.*ſcriptum eſt in lege. *& ff. qui & à qui. ma.li. non fiant. l. proſpexit.*

† *Adde, ꝙ libro cēſuali Eccleſia in loco non ſuſpecto ſeruato creditur* l.1.ff ſi ces.pe. *per Bart.*

† *quia.*

a *Vel reſpice factum: quia teſtes ſolum docebant ſe vidiſſe cēſum ſolutū: priuilegiū verò aſſerebat illum debitum & facit* infrà. de priuil.ſi Papa li.6. *Ioā And.*

¶ Nos igitur magis[a] auctoritatem priuilegij,quàm depoſitiones teſtiū attendentes: conſiderantes etiam librum cēſualem[b], quē non ſuſpectum habuimus†, licèt non in noſtra ſed in Cardinalis ſancti Hadriani camera ſit inuentus, qui † eum quando camerarius fuerat, de camera beati Petri ſuſcepit: nec credentes ipſum Scriniarium (cùm iuratus[c] ſit officium ſuum fideliter exequi) aliud ſcripſiſſe, quàm à teſtibus diceretur: Reſpicientes inſuper (quod eſt lōgè validius) ipſum negotium tangere principaliter[d] Romanam Eccleſiam, contra quam non niſi centenaria[e] præſcriptio currit: in ſolutione prædicti cenſus, & aliorum petitorum, condemnauimus partem aduerſam: iniungentes eidem, vt tibi, non tanquam[f] tibi, ſed tanquam Eccleſiæ Romanæ (cuius auctoritate debes percipere,cuius etiam propter prædicta beneficia vaſallus exiſtis) ſine difficultate perſoluat

¶ Idem Hel.& Gu.Abbatibus.

¶ *De centenaria præſcriptione quæ ſolum currit contra Romanam Eccleſiam, tempora ſchiſmatum deducantur.*

CAP. XIV.

CVm † vobis &c *& infrà.* ¶ Licèt tam legali[h], quàm canonica[i] ſit diffinitione ſtatutum, vt contra Romanam Eccleſiam, quæ gaudet priuilegio ſpeciali, non niſi cētum annorum[k] præſcriptio locum ſibi valeat vendicare: tempora tamen intercidentium † ſchiſmatum[l], quæ ſecundùm iuris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari: ſed diligenti conſideratione adhibita, de ipſa computatione deduci[m].

¶ Idem Helieñ.& Roffeñ.Epiſcopis.

¶ *Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis ſuæ diœceſis totum ius epiſcopale: ſubducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacauit Eccleſia cathedralis.*

CAP. XV.

AVditis †, & intellectis meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigorcñ. Epiſcopum, & Abbatem de Heueſcam, ſuper Eccleſiis in valle de Heueſcā, quas Epiſcopus aſſerit ad ſe

k ¶ *Centum annorum.*] Hæc præſcriptio obtinet in rebus, & poſſeſſionibus,ſed in priuilegio prælationis,quod ſi per alias Eccleſiis obtineo principatum, nulla currit ei præſcriptio 93 *diſt. qui cathedrā.24.q.1.quia ex ſola. & c.rogamus, &c.* ſed in a quia hoc eſſet præſcribere obedientiam: quod eſſe non poteſt. ē. *eod. cùm non liceat* quia nemo debet eſſe ſine capite.93.*di. nulla.* Vnde ſed vt certè impoſſibile probari præſcriptionem centū annorū Idē eſt ac ſi diceret Papa: nolo, quòd currat præſcriptio cētra Romanā Eccleſiā.t m 2 *q.4.præ fui.* Sed qualiter probabit ſeſe poſſediſſe ſpatio cētū annorū ſuper inſtrumēta nō poſſet hoc probari:quia per inſtrumēta nō probatur poſſeſſio, ē de fid.inſtr. inter dilectos. per teſtes nō poſſet probari, niſi teſtes ad minus haberent 124 ann. Vnde, quòd ſufficit probare per tēpus, cuius nō extat memoria:quia tāto tēpore res aliæ præſcribuntur, quæ alias nō præſcriberētur.*ff.de aqua quot. & æſt.hoc iure.§. aqua ductus*[f], vel quòd teſtes dicāt ſe ſemper audiuiſſe à ſuis maioribus, & nemo ſit,qui viderit, vel audierit aliud: ſic enim probatur de antiquitate. *ff. de proba ſi arbiter. & ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. §. idem Ioan.* Sed non recedendum eſt à verbis iſtis, & ſic neceſſe eſt probare centenariā præſcriptionem, & ſufficit,quòd ita placuit legiſlatori.*ff. qui & à quibus proſpexit. & 6.q.3.ſcriptum eſt in lege.*

† Cap. 4. eo tit. in 3. compil. *Et de materia ſchiſmatis Vide D.Tho. 2 2.q.39. & Interceremoniatam in ſum.de cēſſio. clēſ l.4 p.t. c.1 & multis ſequent.*

† *Intercedētium.*

e *Quaſi Velit ſentire Laurētius, cuius fuit hæc gl. quod pubes de hæ. quæ Vidit ante pubertia. non poſſit de hoc teſtificari. & hoc etiā not.3.q 9.ne ſ ca. Ioan. And.*

f *Et infrà de verb. ſig. ſuper quibuſdam.*

† Cap.5.eo. tit.in 3 cōpil. *Vide c. auditis.* ē de in integ. reſt. *Vbi Doctores, adde Baldū* trac. de præſcri. in 3.p 6.par tis principalis.q.1 & *Feli.num* in c.ref.igabili. ſupra de offi.ord.

l ¶ *Schiſmatum.*] Quando currat præſcriptio, & quando non, dicitur.ē.*eo.c.cùm non liceat.*

m ¶ *Deduci.*] Tēpus enim ſchiſmatis deducitur de præſcriptione,ſi primum ſit,mediū,vltimúmve.*C.de præſcrip.long.tem. Authen. quod ſi quis quibuſdam.& C.de reſti. mi. quod tempore.ff. quib.ex cau.ma.necnon.§ ſi quis ſapius.*

AVditis.] De præſcriptione ſubducitur tempus, quo vacauit Eccleſia,cōtra quā præſcribitur.ita ſummat Ioan. And. Sed hæc ſummatio de nihilo ſeruit,cū hoc ſit expreſſum in multis iuribus.ē.*eo.de quarta.& c.1. cū ſimilibus.* Primò ponit proceſſum & concluſionem negotij.Secundo indeciſè narrat reſtitutionem, ab vtraque parte petitam,& conceſſam.Tertiò committit probationes recipiendas ſuper reſtitutione,& cauſam diffiniendam.Secunda ibi *Verum.*Tertia ibi,*Quocirca.*Abb.Sicul.

CASVS. Inter Epiſcopum Vigor.& Abbatem Heueſcam vertebatur cōtrouerſia ſuper quibuſdā Eccleſiis in valle de Heueſcā conſtitutis,quas Eps̄ dicebat ad ſe ſpectare quoad legem diœceſanā, cauſa ſuper his commiſſa fuit iudicibus, coram quibus petiit Eps̄ Eccleſias illas ſibi debere ſubeſſe, quoad legem diœceſanam, & omnia iura Epa'lia ſibi debere adiudicari in illis Eccleſiis: Abbas verò dicebat Eccleſias illas ab eius iuriſdictione prorſus exemptas per priuilegia:vel ſi priuilegia non ſufficerēt, dicebat ſe Eccleſias illas legitimè præſcripſiſſe. Super his vtraque pars ſuas probationes induxit: Abbas induxit tā priuilegia, quā teſtes ad probādū ſuā intentionē,& Eps̄ ad probandū interruptionē:Tandem cauſa ſic inſtructa remiſſa fuit ad ſedem Apoſtolicam. Poſt allegationes multiplices intellexit Eps̄,quòd licet Abbas per priuilegia nō probaſſet ſuā intētionē,tn̄ probauerat præſcriptionē,vnde cōtra præſcriptionē petiit Eps̄ ſe admitti per beneficiū reſtitutionis,ad probandū quòd Vigor.Eccleſia tanto tpe vacauerat, quòd tpe vacationis ſubducto præſcriptio non fuit completa. Abbas videns quòd iſta probatio præiudicabat ſibi in totum,petiit ſe admitti per idē beneficiū ad probandū, quod vallis de Heueſcā eſt iſte locus qui fuit per duos reges libertati donatus, quē Cæleſtinus Papa libertati donauit: Papa vidēs quòd vtraque Eccleſia neceſſariam probationem omiſit, vtranque reſtituit contra alteram in prædictis articulis: ſed quia probatio Abbatis præiudicialis erat, mandat

c ¶ *Iuratus.*] Sic ergo præſumitur pro aliquo ratione iuramenti, 2.q.7.*ſancimus.*ē.*de præſumpt.*Illud.Item ratione honeſtatis ſuæ. ē.*de fid.inſtr cùm dilectus.*

d ¶ *Principaliter.*] Secus ſi ſecundariò.ī.*de re iud.c.ſi peni. ar.* ī.*de priui.ſi de terra.& c.accedentibus.* Poſſet tn̄ iſte caſtellanus præſcribere vt teneret terram, & eſſet feudatarius Eccleſiæ Romanæ,& non ille.quia per hoc non præiudicatur Eccleſiæ.ſic 16. *q.4.Volumus arg.C.de præſcrip xxx anno.competit.& l.iubemus. 16.q.1.placuit.§.poteſt & ē eod.Sanctorum.*

e ¶ *Centenaria.*] 16.*q.3.nemo.&* ī.*c.prox.& C. de ſacr.ſan. Eccl. l.Vlt.& melius.in Auth.ibi ſignata,quas actiones in fine.*

¶ *Gloſſa ſeq. arg.de Verbo,tanquam,& inducit ſex concor.*

f ¶ *Tanquam.*] *Arg.quòd aliquis facit aliquid non tanquam ipſe,ſed tanquam alius.* ē *de elect.cùm inter canonicos.& ff. de adopt.ſi pater.§.qui duos.ff.de inoffi.teſta Papinianus.§.ſed neque impuberis.ff.quando app ſit.l.1.§.ſolent.&* ī.*de reb.Eccle.nō alie. ſi quis presbyterorum.* ſic aliquis facit aliquid in eo, quòd homo. & aliud in eo,quòd lex.23.*q.4.ſi Eccleſia.in fi.*

CVm vobis.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Licèt.* Abbas Siculus.

g ¶ *Cum vobis.*] CASVS. Hildeſemeñ.[b] Eps̄ mouebat quæſtionē, ſubiectionis contra monaſterium,Granden.& Eccleſiam Romanam,dicens,quòd præſcripſerat ſubiectionem contra libertatem monaſterij:committit Papa quibuſdam Abbatibus, vt reciperent teſtes Epi ad probandum præſcriptionem contra libertatē monaſterij.Sed poſtquam inchoata fuit præſcriptio contra monaſteria,ſciſſura etiam ſchiſmatū[c] fuit in Eccleſia Romana.Modo iterum ſcribit Papa eiſdē iudicibus dicens,quòd tam iure canonico, quā ciuili Romana Eccleſia gaudet priuilegio ſpeciali, vt nō niſi præſcriptio centum annorum currat contra Roma.Eccle. tamen dicit Papa, quod non vult computare tempora ſchiſmatū in præſcriptione.ſed de medio deduci.Bernar.

Nota,quòd Romana Eccle gaudet priuilegio ſpeciali centum annorum non ſolùm in rebus proprijs, ſed etiam in Eccleſiis ſibi immediatè ſpecialiter ſubiectis. Item tempore ſchiſmatis non currit præſcriptio.

h ¶ *Legali.*] C.*de ſac.ſan.eccle Vt inter diuinum*[d] *& in Auth.Vt Roma Eccle.cen.an.gau.pri §.quod autem.coll.2.*

i ¶ *Canonica.*] 16.*q.3.nemo.&* ē.*c.prox.&* ī.*eo.ſi diligenti.in fin.*

b *Hic caſus,Bernardi eſt. & in antiquis exemplaribus reperitur.*

c *De quib. infrà de ſchiſma.c.2. Ioan.And.*

d *Et Auth. ibi poſita.*

mandat Papa iudicibus, quatenus inſpiciant priuilegia The. & Oſ. Regum, quæ Abbas ſuper libertate præmiſſa aſſerit ſe habere, & ſi per illa conſtiterit, ꝙ vallis de Heueſcam ſit ille locus, quem Cæleſt. libertati donauit, abſoluant Abbatem ab impetitione Epi ſuper Eccleſiis prædictis, Epo ſuper illis ſilentium imponentes. Si verò Abbas in hac probatione defecerit, audiant probationes Epiſcopi, ſuper tempore, quo infra quadraginta annos ſedes Epiſcopalis vacauit, & ſi per tantum tẽpus vacaſſe conſtiterit, ꝙ illo ſubducto, pręſcriptio non ſit completa, adiudicent Epo ius Epiſcopale in illis Eccleſiis, Abbati, ſilentium imponendo. Si autem Epiſcopus hanc exceptionem non probauerit, tamẽ quia ipſe probauit interruptionẽ in quibuſdam articulis, adiudicent eidem ius Epale in illis, dũmodo intra xl. annos interruptio facta fuerit in cæteris, in quibus Abbas præſcriptionem probauit, Epiſcopo ſilentium imponentes. Not. quòd ius Epiſcopale generale nomen eſt, & habet multas ſpecies ſub ſe: vt hîc patet. Item de vna defenſione poteſt quis trãſire ad cõtrariã: quia præſcriptio, & priuilegium contraria ſunt, & tamẽ Abbas hic admiſſus fuit ad vtrumque, ſed ſub alternatione illud fieri debet. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & ſic priuilegium obſcurum non probat. Item tempus vacantis Eccleſiæ debet deduci de præſcriptione. Item licèt quis præſcribat in vno articulo, non tamen in alio.

a ¶*Diœceſana.*] Hæc diœceſana lex cõprehẽdit etiã legẽ iuriſdictionis. De his dicitur ſ. *de offi. or. dilectus & c. conquerente.*

b ¶*Abbas autem.*] Sic ergo cũ agitur de ſubiectione aliquorũ, nõ illi, ſed ille qui dicit illos ſibi ſubiectos eſſe, cõueniri debet 16. q. 3. *inter memoratos.* & ſ. *vt lit. non conte. quoniã §. quod ſic. & l. de lib. ho. exhiben. l. vt ſi. ff. de ſeruis. l. vlt. in fi. & ſi ſerui vendi. m. cuius familia* [a] ſic & pro illis agere põt ſ. eod. ex tranſmiſſa. Et ſubditus etiam conuenitur, ſ. *de ele. querelam.* ſed ibi conuenitur ſubditus ſuo nomine. & 12. *q. 2. quicunque militum.* ſed ſi petere vellet procurationem, vel cenſum à capellanis, eos poterit cõuenire. *arg. ff. de vſufr. ſi pendentes. §. pen. & l. ſi vſufructu relicto.* & *l. vſufructu legato. § haſtenus. & j. de cen. cum inſtantia.*

c ¶*Exemptas.*] [b] Primò per priuilegium Romani pontificis. ſ. *de in integ. reſt. auditis.* in illa littera vbi dicit, cognouimus. &c. quę dicitur pars illius. Secundò per præſcriptionem, vt ſequitur in *ver. Verum,* &c. hoc intelligitur ſub hoc, infrà. Vnde prædicta decr. fuit deciſa ab iſto loco: quia faciebat ad *tit. de reſti. in inte.* & hæc decr. continuatur in integra.

¶*Gloſſ. ſequens no. & remittit ſecundò obiicit & ſoluit.*

d ¶*Ius Epiſcopale.*] Hic manifeſtè patet ꝙ iura Epalia præſcribũtur: vt j. *e. cũ olim.* de hoc dicitur 16. *q. 3. quicũque* Sed videtur, quòd Abbas nõ potuerit pſcribere hmõi exceptionẽ cõtra illud. ſ. *e. cũ nõ liceat. & ſ. de cõſue. cũ inter.* ſed bene potuit pſcribere illas Eccleſias, ſi legitimo tpe illas poſſederit, vt ſ. *e. de quarta.* & ſic Abbas, illas habebat pleno iure, ſed Abbas ſuã propriam libertatem præſcribere non poſſet, ſed alius, cuius nomine ipſam allegaret. j. *eo. cùm ex officij.* ſi ſuper hoc haberet tale quale priuilegium. *ar. ſ. de conſue. cũ dilectus.* & j. *de priui. cùm olim.* Item patet, ꝙ omnia iura, quæ Abbas poteſt poſſidere, poteſt præſcribere. j. *eo. cùm olim* [c] ſed non alia, q̃ enumerantur 68. *d. quamuis Corepiſcopi.* vnde ea quæ ad vtramque legẽ ſpectãt, poteſt pſcribere: vt hic patet, cognitio enim cauſarũ matrimonialium iũ de iure communi ſpectat ad iuriſdictionẽ Epiſcopi. j. *de exceſ. præla. accedentibus.* quam præſcribit Abbas, vt infrà ſequitur. ius Epiſcopale genus eſt, & habet multas ſpecies ſub ſe, q̃ enumerãt. ſ. *de offi. ord. conquerente & c. dilectus.* & j. quædã enumerãtur, vt ibi dixit circa poſſeſſionem & cætera, quæ ſequuntur.

e ¶*Præſcripſiſſe.*] Sic ergo Abbas iſte tuebatur ſe duplici iure: ſcilicet exemptionis, & iure præſcriptionis, quæ iura ſunt contra-

diœceſana [a] lege ſpectare: Abbas [b] autem eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exemptas [c]: *& infrà.* ¶Verùm tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Heueſcam pleno iure poſſeſſæ, vt videantur in eis Epiſcopale ius [d] legitimè præſcripſiſſe [e]: *& infra.*

¶Quocirca mandamus, quatenus inſpectis priuilegiis The. & Oſ. Regum, quæ Abbas ſuper præmiſſa libertate aſſerit ſe habere: ſi per illa [f] cõſtiterit, quòd vallis de Heueſcam ſit ille locus, quem Cæleſtinus prędeceſſor noſter libertati donauit: abſoluatis Abbatem ab impetitione Epiſcopi ſuper Eccleſiis memoratis: & adiudicantes illas Abbati pleno iure ſubiectas, Epiſcopo ſuper illis ſilentium imponatis. Quòd ſi Abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes ſuper tempore, quo infra quadraginta annos ſedes Epiſcopalis vacauit: & ſi per tantum temporis vacaſſe conſtiterit, vt illo ſubducto [g] non ſit quadragenaria completa præſcriptio, vos in illis Eccleſiis ius Epiſcopale adiudicetis Epiſcopo: & ſuper illo perpetuum ſilẽtium imponatis Abbati. Si autẽ exceptionem huiuſmodi Epiſcopus non probauerit, quia tamen interruptionem [h] probauit, circa proceſſionem pentecoſtalem, in villa, & Eccleſia de Mortoná, & receptionem, ac procurationem Archidiaconi, necnon ſolutionem denariorum ſancti Petri [i] in valle de Heueſcam: circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium †, & capellani ſuſpenſionem in prædicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata valle de Heueſcam, vos ſuper his ius Epiſcopale adiudicetis eidem: ſi tamen circa ſuſpenſionem, & interdictum huiuſmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit, in cæteris ei ſilentium imponentes [k], quæ Abbas pręſcripſiſſe probatur.

ria j. *eo. veniens.* quia ſi tutus erat iure priuilegij, nõ poteſt pſcribere: quia quod meũ eſt ex vna cã, ex alia meum fieri non poteſt, ſuprà de fide inſtr. inter dilectos. Sed dicas, ꝙ ſimul nõ ppoſuit iſta duo, ſed de vna exceptione trãſijt ad aliam: quod fieri poteſt. *arg. 24. q. 1. quiſquis. ff. de exce. memo. C. de tranſact. interpoſitas* [d]. *ſupra de cauſa poſ. & propri. paſtoralis. & ſ. de teſti. ſignificauerũt. & ff. de acq. poſſ. naturaliter. §. nihil.* & generaliter licitũ eſt de vna defenſione tranſire ad aliam. *arg. bo. ſ. de proba licet, & j. eod. cùm olim.* niſi vbi ius contrarium prohibet. *ff. de reg. iu. nemo. ex his.* vel ſub diſiunctione ſimul propoſita fuerant: vt ſi hoc, vel illud probauerit Abbas obtineat, & niſi fortè per tantum temporis ſpatium Eccleſia vacaſſet. Bernar.

¶*Glo. ſeq. obiicit, & duplicitèr ſoluit.*

f ¶*Si per illa.*] Cæleſtinus exemerat à iuriſdictione Epi loca, q̃ iſti Reges donauerant libertati: cum autem per priuilegia Cęleſtini nõ conſtaret, quòd vallis de Heueſcam, in qua Epiſcopus petebat ius Epale, eſſet de illis locis donatis libertati ab illis Regibus: mãdat Papa inſpici priuilegia illorum Regum, & ſi per illa priuilegia conſtiterit, quòd vallis de Heueſcã ſit de illis locis, apparet, quòd Cæleſtinus exemit locum, ſcilicet vallem de Heueſcam, & ſic Abbas obtinebit: nec habet locum poſtea probatio vacantis Eccleſię: ſic prius cognoſci debet de hoc articulo tanquam præiudiciali.

g ¶*Subducto.*] Sic ſ. *eo c. 1. & c. de quarta. & c. cum vobis:* quia tunc defenſore carebat. ſic *C. quo. & quan. iud. ſi præſes* [e]. ſic & abſenti adiciuntur tot anni, quot fuit abſens. *C. de præſcr. long. temp. Auth. quod ſi.*

¶*Gloſſ. ſeq. obiicit. ſoluend. obiect. repetit.*

h ¶*Interruptionem.*] Sed contrarium videtur, quòd ſi interrũpit quoad quæ iam: ergo quoad omnia ex iure Epiſcopali promouentia: nam qui aurem hominis tetigit, totum hominem tetigiſſe videtur. *de pœn. diſt. 1. vulgaris. arg. C. de duo. re. l. vlt.* [f] hoc tamen vt ſciens ſe habere ius Epiſcopale, vno tantum vtitur. *ar. ff. de ſer. ruſt. præd. vnã eſt via. & ff. quemad. ſerui. amit. ſi ſtillicidij. §. vlt. & ff. de ſer. vt pomum. ad fi.* Sed non eſt ita: vt hîc patet, & j. *de capell. monac. cùm dilectus.* licèt enim præſcribatur in vno capitulo, non præſcribitur in alio: vel ſi fiat interruptio in vno, non prodeſt in alio.

i ¶*Sancti Petri.*] Fortè percipiebantur nomine Romanæ Eccleſiæ. *arg. j. eo. diligenti.* ſed Abbas allegabant ſe pertinere miniſterium perceptionis. j. *eo. ad audientiam.*

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ibi remittit, quærit, allegat pro, & contra, & ſoluit.*

k ¶*Imponentes.*] Sibi imputet Epiſcopus, qui tanto tempore geſta taciturnitate firmauit. *C. de his, qui à non domino manu. l. vlt. in fi.* & ſic patet, quod negligentia prælati nocet Eccleſiæ. *Argu. contra:* quia taciturnitas non videtur nocere ſucceſſori. *ſupra eo. nihil.* vbi de hoc. *arg. ad hoc. ff. de pet. hære. ſi quidem poſſeſſor. §. ſi quid autem.* Sed nunquid ei, qui non poteſt agere, currit præſcriptio? Videtur, quod ſic, ſed reſtituitur. *ff. de mino. aliàque prima. l. 1. ſi quis propter.* & *ff. de ſerui. ruſti. prædio.* Atilicinus. Sed contra videtur *arg. infra de appella. ex ratione.* & *C. de anna. excep. l. 1. in fine.* quia vbi nulla petitio, nulla mora *ff. de verbo. obligat. l. ſi pupillus. & ff. ſi certum petatur. l. lecta.* Dicas ergo, quòd præſcriptio ſemper currit: ſed ſi læditur quis, reſtituitur ex iuſta cauſa. *ff. ex quibus cauſis maiores. l. 1. in fine, & l. ait prætor. §. primo & ſecundo.* niſi lex impediat curſum præſcriptionis: vt in l. 1. *C. de ann. excep. in fine.* & in caſibus, qui notantur. *ſuprà eodem. cùm non liceat.* & *ff. de mili. l. 1. §. penultimo.* in caſu tamen non fit reſtitutio, quando currit præſcriptio, cùm poteſt habere recurſum contra impedientem, cuius dolo res periit. *ff. de dolo. arbitrio. §. dolo.* & hoc ſi ſoluendo eſt ille doloſus: alias fit reſtitutio contra aduerſarium. *ff. de dolo*

a *Et ſuprà de ma. & obe. inter quatuor vbi de hoc Ioan. And.*

b *Hæc gloſſula in manuſcriptis deſideratur, in quibuſdam autem vetuſtis impreſſis nõ habetur.*

c *Adde, quòd præſcriptione quæritur quaſi dominiũ.* l. cùm poſtulaſſem. *de damn.* & *ibi Bar. ff. dam. infe.* & l. 3. *ff. de v-ſur.*

d *Dico trãſ actionẽ meã factam, & cũ ſeruo. Ioan. And.*

† *Hodie v. concilii Tridenti.* ſeſſ. 24. de reformatione c. 20.

e *Non nocet adulto inde ctũ contra eum habi ũdum defenſore, & curatore carebat. Ioan. And.*

f *Si ex vno fonte vnus eſt contractus pluriũ creditorum: interpellatio vnius. prodeſt aliis: idem ſi plurium debet. quia vnius interpella. tio prodeſt quoad alios. Ioa. And.*

l. & eleganter. §. ſi dolo. illud tamen ſcias, quòd vbi quis læditur in pręſcriptione, reſtitutionem petere debet infra quadriennium. *C. de tempo. in integ. reſtit. l. vlt.* vbi verò non currit, ſemper ſeruatur illæſus, nec eſt aliqua reſtitutio ibi facienda. Laurentius tamen ſuper hoc dixit, vt notatur *ſuprà de in integ. reſti. auditis.* in notula ſecunda, illa Eccleſia, &c.

¶Idem Pariſieñ Epiſcopo.

¶*Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem, aut procurationem ratione viſitationis debitã, in ſeipſo præſcribere: quamuis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet vtramque.*

CVm *ex officij ſui debito.*] Procuratio, quæ debetur ordinario viſitanti, præſcribi non poteſt. hoc dicit ſecundum Io. An. Prima pars narrat factum, & allegationes eorum. Secũda ibi, *Nos igitur.* allegationem reprobat, & proceſſum contra eos factum ſeruari præcipit. Tertia ibi. *Si quid* reſeruat allegationes aliquas, ſi quas habent legitimas. Abbas Sicul.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cõp. *Et de materia viſitationis, & procurationis, v. concil. Later. ſub Alex. iij. ca. 4. vbi plene, & cõcil. Later. ſub Innõ. iij. c. 33. adde concil. Oxonienſe ca. vt ſingul. & concil. Tri.* ſeſſio. 24. de reformatione c. 3. & *Bernardinũ Diaz.* reg. 396. *incı.* procuratio, ſeu viſitatio.

CASVS. Archieps Senoñ dum viſitaret prouinciam ſuam tranſitũ fecit per diœceſim Pariſieñ. deſcendit ad Eccleſias Abbatis ſancti Maglorij Prioris de Caſtres: à quibus petiit procurationem; ſed ipſi ſibi eam denegauerunt, allegantes in ſuam defenſionem, q̃ nunquam huiuſmodi procurationem præſtiterunt prædeceſſoribus ipſius Archiepiſcopi: nec petita fuit ab eis, q̃ ipſi meminerint, propter quod Archiepiſcopus tulit in eos ſententiam ſuſpenſionis, ſignificans hoc domino Papæ: ſed ipſe hanc allegationem friuolam reputauit, cùm contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi non poſſit: ſicut nec contra ipſam viſitationem poteſt aliquo modo præſcribi, quamuis alius contra ipſum præſcribere poſſit vtramque, vnde mandat Pariſieñ. Epiſcopo, quatenus ſententiam, quam tulit præfatus Archiepiſcopus in huiuſmodi contemptores, de antiquà metropolis conſuetudine, vſque ad debitam ſatisfactionem faciat obſeruari: quia vt dicit Apoſtolus, Qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum, ſi carnalia metat: cùm nemo ſuis ſtipendiis militare cogatur. Si aliquid aliud voluerint allegare contra intentionem Archiepiſcopi, ac probare, Papa faciet eis iuſtitiam exhiberi. Nota, quòd contra viſitationem, & procurationem, quæ debetur propter viſitationem, non currit præſcriptio. Item Archiepiſcopus iure metropolitico poteſt prouinciam ſuam viſitare. Item nemo ſuis ſumptibus cogitur ſeruire.

CAP. XVI.

CVm † ex officij ſui debito Senoneñ. prouinciam viſitaret Archiepiſcopus Senoñ. per Pariſienſem diœceſim tranſitum faciens, ad Abbatis S. Maglorij, Prioris de Caſtres, & quorundam aliorum Eccleſias eiuſdem diœceſis, neceſſe habuit declinare: à quibus cùm procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eam inhumaniter negauerunt [a]: ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolum allegantes [b], quòd nõ meminerint ſe procurationem huiuſmodi prędeceſſoribus eiuſdem Archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis aliquando fuiſſe petitam [c]: *& infrà.* ¶Nos igitur pręmiſſam allegationẽ eorum nullam penitus [d] reputantes, cùm contra procurationem [e], quæ ratione [f] viſitationis debetur, pręſcribi nequiuerit, quemadmodum nec contra viſitationem [g] ipſam poteſt aliquo modo præſcribi, etſi alius contra eum præſcribere poſſet vtranque †: Mandamus †, quatenus ſententiam, quam in huiuſmodi contemptores, de antiqua metropolis conſuetudine [h] tulit Archiepiſcopus memoratus, vſque ad ſatisfactionem condignam facias obſeruari, quia ſecundùm Apoſtolum: [Qui † ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum ſi metat carnalia: cũ nemo cogatur ſuis ſtipendiis militare.] Si quid enim aliud [i], quàm ſuperiùs fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiſcopi obiicere voluerint, & probare: Nos eis faciemus iuſtitiam exhiberi.

a Hanc glo. in antiquis nõ reperio.

a ¶*Negauerunt*] Quia [a] tenebantur ad hoſpitalitatem. 42. *d. §. 2. & c. quieſcamus.*

¶ *Gloſ. ſequens ponit cauſam, contra quam vnam legem allegat.*

b ¶*Allegantes.*] Et malè: quia tempus non eſt modus tollendæ obligationis. *ff. de actio. & obli. obligationum. §. placet. Arg. contra. C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib.* 11.

¶*Gloſ. ſeq. ponit opi. quam reprobat.*

c ¶*Petitam*] Propter quod Archiepiſcopus vos excõmunicauit.

d *Penitus.*] Quidam notauerunt in loco iſto, quòd licet procuratio non poſſit præſcribi, tamen ſi Epiſcopus viſitat, quòd nullam recipiat procurationem, tunc poteſt præſcribi procuratio. *arg. ad hoc j. de cenſi. ſopita.* cùm enim procuratio talis poſſit commutari, vt 10. *q. 3. relatum, ergo & remitti.* Sed non eſt verum, quia expreſſè non poteſt Epiſcopus procurationem illam remittere. *j. de cenſi. cùm venerabilis. Arg. contra. infrà de dona. paſtoralis.* Item ratio legis obuiat eis, nam quamdiu quis habet hauſtum, & iter debet habere. *ff. de ſeruu. ruſtic. prædio. l. 3. §. vlt.* & licèt ager ſit ſterilis, ita quòd nihil inde percipiat, tamen retineo vſumfructum in eo. *ff. de vſufru. arboribus §. vlt.* Ioan.

e ¶*Procurationem.*] *ff. de offi. præſi. plebiſcito. & ff. de offi. procon. ſoler. §. vlt. & l. obſeruare.*

f ¶*Ratione viſitationis.*] Sim. *ſ. eo. c. accedentes.* vbi de hoc.

g ¶*Viſitationem.*] Iſtud eſſet pręſcribere obedientiam, quod eſſe non poteſt. *ſ. eo. c. cùm non liceat. & ſ. de conſuet. cùm inter.* & ſic patet, quòd idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali, vt ſi principale, ſcilicet viſitatio non pręſcribitur, nec procuratio, quę accedit viſitationi. ſim. *ſ. de ſo. compe. ſi diligenti.* & *ſ. de offi. deleg. prudentiam. ad fin.* & contra correctionem non licet ſuffragium quærere. infrà *de appel. ca. reprehenſibilis. & ca. ad noſtram.*

h ¶*Conſuetudine.*] Pręſcripta. 9. *q. 3. conqueſtus.* immò de iure communi. *j. de cenſi. ſopita.* cum de iure communi debuerit viſitare: cum Epiſcopus eſt negligẽs [b]. 9. *qu. 3. cum ſimus.* & de iure communi debet habere tunc procurationem, vt hic patet: quia nemo ſuis ſtipendiis cogitur militare, vt hîc dicit. & 10. *q. 2. precario. & 13. q. 1. ca. Eccleſias. §. hinc itaque. & 28. q. 1. iam nunc. in fin. & infrà de ſimon. cùm ſit Romana.*

i ¶*Aliud.*] Vt ſi haberent priuilegium. *ſ. eo. accedentes*, vel ſi aliquando abſoluti fuiſſent. *arg. j. de cenſi. ſopita.*

† *Vtrinque.* † *alias: vtroque mandamus.*

b *De hoc præter notata hic per Doctores dicitur in c. ſi. j.* de cenſi. li. 6. *vbi plene, Io. And.*

† 1 ad Cor. c. 9. *cuius verba ſunt, Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus.*

¶Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶*Qui alieno nomine poſſidet, non præſcribit, nec etiam is, qui proprio, niſi habeat bonam fidem, & iuſtum titulum, ſi præſumptio eſt contra eum. Hoc dicit ſecundùm Ioannẽ Andr. addita ſuppletione. Panor.*

SI *diligenti.*] Not. pro intellectu ca. quòd titulus non requiritur in præſcriptione quadragenaria contra Eccleſiam, niſi cùm ius commune, vel præſumptio eſt cõtra præſcribentem: vt in *ca. 1. j. eo. tit. lib. 6.* Diuiditur, nam primò inducit vnam rationem contra Archiepiſcopũ, & ſecundò reprobat excuſationem ipſius per locum à diuiſione. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cõp. *Et de bona fide, & qualiter probetur, v. Inno. & Imo. in 6. ſi. j. eo. Olдradum.* cõſi. 244. & *Lan. de Caſt.* conſi. 153. *adde Bal.* in l. ſi. C. de edict. diui Hadr. tollen.

c *Hoc caſum Bernardus eſt, & in antiquis codi. habetur vſque ad illa verba in hunc modũ dicens, nam caſus Bernardi ita finit, reſcribit eidem Archiepiſcopo. prout patet in litera.*

CAP. XVII.

SI † diligenti: *& infrà.* Cùm iudicatus Calaritanus ad ius, & proprietatem beati Petri

CASVS. Archiepiſcopus [c] Piſanus fecit ſibi præſtari iuramentum fidelitatis nomine ſuo, & Eccleſiæ Piſanæ à Marchione Maſſe iudice Calaritano pro illo iudicatum, cum tamen iudicatus pertineat ad Romanam Eccleſiam. Papa hoc intelligẽs mãdauit Archiepiſcopo Piſano, vt eũ abſolueret ab eo iuramẽto, vt illud poſtmodum exhiberet Eccleſiæ Romanæ, eo non obſtante, vnde Archiepiſcopus miſit nuncios ſuos ad dominum Papam, vt ſuper hoc ſe excuſaret, reſpondens eidem, quòd poſtquam fuit in Archiepiſcopum aſſumptus, iuramentum illud fidelitatis recepit ab illo iudice pro Eccleſia Romana, & hoc idem fecit anteceſſor ſuus: Papa verò audita reſponſione, & aliis, quæ nuncij ſui proponere voluerunt, reſcribit eidem Archiepiſcopo in hũc modũ dicens, quòd iudicatus Calaritanus ad ius, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinet, ſicut tota Sardinia nullo mediante: vnde non licuit ei pro ſe, vel Eccleſia, prædictum exigere iuramentum: & intellectis, quæ nũtius ipſius propoſuit coram Papa, non intellexit ipſum, vel Eccleſiam ſuam alio iure iuuari, cũ auctoritatem Apoſtolicæ ſedis ſuper hoc non oſtendat, per quã iuramentum illud aliquando ſit exactum, nec præſcriptione aliqua muniatur: immò ſecundũ confeſſionem Archiepiſcopi non Eccleſia Piſana, vel ipſe Archiepiſcopus fuit in quaſi poſſeſſione exigendi huiuſmodi iuramentum, quod pro ipſis iudicibus pro ſede Apoſtolica confitetur fuiſſe receptum, per q̃ conſtat, q̃ Eccleſia Romana ſemper fuit in quaſi poſſeſſione: quia miniſterio illius, & anteceſſorum ſuorum pro Romana Eccleſia exactum fuit, & præſtitum huiuſmodi iuramentum: ille enim poſſidet, cuius nomine poſſidetur. Si verò Archiepiſcopus dicat, quòd nomine ſuo, & non nomine Romanæ Eccleſiæ iuramentum fuit exactum, poſſet ei inferri, quòd ipſe violauit iuramentum præſtitum pro conſeruando iure, & honore Romanæ Eccleſiæ: vnde licitè retinere non poſſet, quod contra huiuſmodi iuramentũ ſcienter fuit obtentum, cùm ſecundùm hoc præſcriptio locum habere non poſſet: cùm in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum bona fides, & iuſtus titulus exigatur: & ſi pręſcriptio locum poſſet habere, non tamen poſſet centenariam præſcriptionem probare, quæ ſola currit contra Romanam Eccleſiam. Nota, quòd confeſſio præiudicat extra ius facta. Itẽ ille poſſidet, cuius nomine poſſidetur. Itẽ bona fides, & iuſtus titulus requirũtur in præ-

in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum. Item ſola centenaria præſcriptio currit contra Romanam Eccleſiam.

a ¶*Tota Sardinia*]*Arg. quòd eodem priuilegio cenſentur membra, & caput.* s̄. *eo. cùm non liceat.* 12. *diſt. de his. & c. non licet.* & j̄. *de cog. ſpi. ſuper eo.*

b ¶*Confeſſionem.*] Quę ſibi pˀiudicauit in hoc. s̄. *de confeſ. cùm ſuper. & c. vlt.* vbi de hoc. vnde præſcribere non poterat, cùm ſciret rem ad alium pertinere, vt infrà dicitur.

b ¶*Confeſſionem.*] De qua habuiſti in parte deciſa.

c ¶*In quaſi.*]Hoc ideò dicit, quia incòrporalia non poſſidentur, ſed quaſi poſſidẽtur, *ſup. de cau. poſſeſſ. cùm Eccleſia. & ff. de vſucap. l. ſequitur. §. ſi viam.*

d ¶*Nomine poſſidetur.*] Et ita ille poſſidere intelligitur, cuiˀ nomine alius poſſidet, s̄. *de reſt. ſpo. cum veniſſent. & ff. de acquir. poſſeſ. quod meo. ff. quemadmodum ſerui. amit. l.* [a] *vſu retinetur.*

e ¶*Nomine tuo.*] Hoc non poteſt habere locum, niſi quando ſciret, vel crederet hoc iuramentum pertinere ad Romanam Eccleſiam: & hoc ipſe Archiepiſcopus confitebatur, quòd anteceſſores ſui nomine Romanæ Eccleſiæ receperant huiuſmodi iuramentum: vnde ſequitur, quòd ſi dicat, quòd nomine ſuo recipit iuramentum, ſic fecit contra fidelitatem vſurpando ius Romanæ Eccleſiæ, Et ideò dicit, quòd præſcribere non poſſet, cùm non oſtendat titulum, & habeat malam fidem [b]: qui enim ſcit rem ad alium pertinere, vel credit, non poteſt præſcribere, niſi habeat titulum, cuius nomine præſcribat: ſed iſte non oſtendebat auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vnde non poterat præſcribere. Finem huius notulæ intellige prout *not. in glo. ſeq. ex hoc.*

¶*Glo. ſequens recitetur per q. an præſumatur bona fides, & tenet quòd ſic, niſi in quatuor caſibus; ponit demum caſum, quo ſcientia res aliena, &c. ſubdit, quod mala fides tradentis non nocet: alleg. contrarium, & ſoluit.*

pertineat, ſicut tota[a] Sardinia nullo pertinet mediãte, tibi non licuit pro te, vel Eccleſia tua, à Marchione Maſſæ Iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramẽtum: & *infrà.* ¶Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit, pleniùs circunſpectis, non intelleximus te, vel Eccleſiam tuã ſuper hoc aliquo iure ſubnixam, cùm auctoritatem ſedis Apoſtolicę non oſtẽdas, per quam à iudicibus Calaritanis tu, & anteceſſores tui fidelitatis exegeritis iuramenta, nec pręſcriptione aliqua muniaris: cùm ſecundùm confeſſionem[b] tuam, non Eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi[c] poſſeſſione iuris exigendi huiuſmodi iuramentum, quod † per ſedem Apoſtolicam ab ipſis iudicibus receptum fuiſſe fateris, per quod conſtat Eccleſiam Romanam, ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cùm pro ea miniſterio tuo, & anteceſſorum tuorum exactũ fuerit, & præſtitum iuramentum: & is etiam poſſidere, dicatur cuius nomine[d] poſſidetur. Si verò dicatur, quòd nomine[e] tuo, & anteceſſorum tuorum, & non nomine noſtro, & Eccleſię Romanę fuerit iuramentum exactum, poſſet inferri, quòd iuramentum pręſtitum de conſeruando iure, & honore ſedis Apoſtolicæ fuerit violatum: vnde licitè retineri non poſſet, quòd contra iuramentum huiuſmodi fuerit ſcienter obtentum: quia etiam ſecundùm hoc locum pręſcriptio habere non poſſet: cùm in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum, bona[f] fides, & iuſtus titulus[g] exigantur †: & ſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, nõ credimus centenariam præſcriptionem (quę ſola currit aduerſùs Romanam Eccleſiam) poſſe probari.

¶Idem Epiſcopo Lucano.

¶*Abbas in capellis præſcribere poteſt iura Epiſcopalia, obtinet tamẽ in his ſolis, quæ præſcripſit. Hoc dicit quoad titulum.*

f ¶Bona fides.]Illud generaliter verum eſt, quòd ſecundum canones bona fides pręſcribentis neceſſaria eſt, ſiue de re ſpirituali, ſiue ciuili. j̄. *eo. quoniam. &* s̄. *eo. vigilantes. & 34. q. 2. ſi virgo.* & bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradentẽ eſſe dominum, vel habere ius diſtrahendi, licèt erret in facto [c]. *ff. de verb. ſignifi. bona fides.* & hæc bona fides ſemper pręſumitur [d], niſi probetur contrarium, cũ lex dicat, præſumi ignorantiam, niſi pbetur ſcientia: *ff. de proba. l. verius.* Quandoq; præſumit̃ cõtrariũ ptẽr denũciationis vigorem. *C. de res vendi. l. ſi fundum.* vel qa mercatur aliquid contra leges. *C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib.* 11. vel ſi emiſit à procuratore meo colluſionem; vel quia emit à prodigo, vel luxurioſo, cui bonis interdictum eſt, cum ſciret protinus illum conſumpturum pecuniam. *ff. pro emp. l. qui fundum. §. qui ſciens. & l. ſi quis.* Quandoque tamen quis habet cõſcientiã rei alienę, & tamen vſucapit, vt ſi decretum iudicis interuenit. *ff. de nox. actione & generaliter. & 16. q. 3 placuit. & c. quicunque.* & s̄. *eo. c. 1.* Illud tñ ſcias, quòd non obſtat accipiẽti mala fides tradentis. *ff. de diuer. & tempo. præſcrip. an vitiũ. Arg. contra. C. de præſcrip. long. temp. Auth. mala fides.* Sed illud intelligitur de pręſcriptionibus x. vel xx. ann. vbi bona fides ab vtraque parte exigitur, ſed in xxx. vel xl. an. præſcriptione ſecundũ leges non nocet. 16. *q.* 3. *c. placuit. §. poteſt. & §. quod ſi mala fide. C. de præſcr. xxx. ann. ſi quis emptionis.* s̄. *eo. vigilantes.* Item dicitur bona fides, licèt quis erret in iure. *arg.* j̄. *de iure patro. cura.* ſed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur. & *ff. de peti. hære. ſed & ſi. §. ſcire.* licèt ſecus ſit in vſucapione. *ff. de vſucap. nunquam.* 2. Item & ſi habeat conſcientiam dubiam, bona fides dicitur. [e]*ff. de vſuc. l. qui ſcit. § bona fides.*

¶*Glo. ſeq. alleg. vnam. conc. & vnum arg. obijcit per quatuor capitula, & per rationẽ ſoluit primò rationem. demũ ponit opinio. Ioan. quam reprobat, ſoluens poſtea principalem obiectionem.*

g ¶*Iuſtus titulus.*] Ex hoc videtur, quòd bona fides non ſufficiat ſine iuſto titulo. ſic j̄. *de dec. ca. dudum.* quia ex ſolo curſu temporis ius non conſtituitur, ſicut nec tollitur. *ff. de actio. & obligat. l. obligationum. §. placet.* ſed contra videtur, ꝙ bona fides tantùm ſufficiat in huiuſmodi præſcriptionibus. j̄. *eod. quoniam omne. &* s̄. *eo. vigilãtes. & c. de quarta &* s̄. *de cau. poſ. cum Eccleſia.* in quibus tñ ſufficere videtur bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mẽtio. immò videtur, ꝙ iſta contraria ſint. ſi enim aliquis habet iuſtum titulum, putà priuilegium, ſiue conceſſionem, iam ſecurus eſt. vñ poſtea non eſt ei neceſſaria præſcriptio: vel ſi iam præſcripſit, non eſt neceſſe impetrare priuilegiũ, immò impetrando vnum, alij renunciare videtur. j̄. *eo. veniens.* & quod ſemel meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. s̄. *de fide inſtr. inter dilectos. & Inſtit. de actio. ſic itaque. & ff. de acquir. poſ. l. poſſideri. §. ex pluribus* [f] Ad hoc poteſt dici, quòd titulus pro tanto dicitur iuſtus, quia dat cauſam præſcribendi, licèt in veritate non ſit iuſtus: quia tunc nulla eſt pręſcriptio neceſſaria. *ff. de vſucapio. l. ſequitur. §. ſi ex lana.* Vnde minùs iuſtus titulus dat cauſam pręſcribendi, ſi adſit bona fides, vt ille credat talem titulum ſufficere, & credat tradentem eſſe dñm, & ſic pŏt intelligi, quod dicitur. s̄. *eo. de quarta &* s̄. *de conſue. cũ dilectus. &* j̄. *de emp. & ven. peruenit. ff. pro empt. quod vulgo. & ff. pro legato. l.* 4. *& vlt.* Sed cũ in caſu iſto nõ oſtẽderet aliquẽ titulum, & ſciret rẽ ad aliũ pertinere: vt patet ꝑ cõfeſſionem illius, nõ poterit pręſcribere: ideò dicit, ꝙ bona fides, & iuſtus titulus requirũtur in pręſcriptione rei Eccleſiaſticæ, Io. dixit, ꝙ circa incorporalia non eſt neceſſe allegare titulũ: vt notatur ſecundũ eũ. *ſupra de cau. poſ. cum Eccleſia.* Sed hoc exẽplum contradicit ei. Vt ergo ſcias, quando ſit neceſſarius iuſtus titulus, & quando ſufficiat bona fides, inſpiciendum eſt, an iura illa ſuper quibus allegatur præſcriptio, iure cõi valeant ab ipſo poſſideri, necne. Si enim iure cõi poſſint poſſideri, ſufficit bona fides ad præſcribendum. Et ſic intelliguntur quaſi omnia iura iſtius tituli. *& 16. q. 3 & 4. per totum.* eo ſaluo, quod dictum eſt de lumine. s̄. *eo. quia.* Si verò iure cõi poſſideri non poſſunt ab eo, qui obiicit præſcriptionem: quãtumcũque habeat bonã fidẽ, non præſcribit, quia præſcriptio ius creatum auocat, nouum autem ius non creat. vt 100. *diſt. contra morem. 93. d. illud.* Sic ius decimarũ non [g] cadit in laicum: & ideò nulla valet ibi præſcriptio. 16. *q.* 1. *c. vlt. & q.* 3 *c. placuit. §. poteſt. ver. quod ſi primatus. & q.* 7. *c.* 1. *& ſupra eõ. cauſam quæ.* vbi non prodeſt titulus. *&* 1. *q.* 3. *quæſitum.* ſic ius eligendi nõ cadit in laicũ. *ſupra de elect. ſacroſancta & c. Maſſana. &* j̄. *de iure patronã. a nobis.* & ſic intellige, j̄. *de deci. dudum.* quia & illi hoſpitalarij de iure communi decimas poſſidere non poſſunt, vnde compelluntur titulum oſtendere, ex quo habuiſſent cauſam præſcribẽdi: ſic & in monaſterio, ſi monachi nollent ſubeſſe Epiſcopo, quia allegarent præſcriptionem: cum de iure communi ſubiectionem euitare non poſſunt. & generaliter obtinet hoc in his, & aliis omnibus, quæ iure communi poſſideri non poſſunt ab his, qui ea detinent. & hoc patet ex eo, quòd talia impetrantur per priuilegiũ, ergo de iure communi non poſſidentur. 100. *diſtin. contra morem.* Sic Epiſcopus in parochia alterius Epiſcopi non poteſt decimas, & Eccleſias poſſidere de iure communi. vnde ſi allegaret præſcriptionem in decimis, & Eccleſiis in diœceſi alterius, allegare debet titulum, & hunc probare: & hoc probatur in quadam *decr. noua. Gregor.* quæ incipit. *Venerabilium.* [h] & cauſa de hoc fuit inter Archiepiſcopum Rothomagen. & Epiſcopum Exonieñ. & idẽ eſt de aliis parochiis inferioribus, vt vna Eccleſia in parochia alterius non præſcribat ſine titulo: & ſic intelligitur ſupra eod. ad aures. niſi illa Eccleſia, qui præſcribit, habeat titulum. ſed videtur, quòd olim ſufficiebat bona fides. [i]*ſupra eo. ad aures.* Bern.

† *Aliàs ita: quòd pro ſede Apoſtolica. cæterùm omnes manuſcripti habent, vt eſt impreſſum.*

a *Vſu retineo ſeruitutem vtendo per me, vel illum, qui meo nomine ſit in poſſeſſione. Ioan. And.*

b *Cõcor. tex. in l. ſequitur. §. ſi viã. & ibi Bart. ff. de vſucap.*

c *Dynus in regu. poſſeſſor. de regu. iur. lib.* 6. circa ſi. *tractat, an errãs in facto, in iure, vel in vtroque dicatur bona fides.* Ioan. And.

d *Vide, quod not.* 16. qu. 3. dilectio in gl. ſi. *vbi no. Ioan. ſuper bona fide, & ei.* ſtari iuramento. Ioan. And.

e *Dicit Hoſt. illud verũ ſecũdũ ll. ſecus ſecũdũ. cano.* j̄. c. pe. & vl. *ſecundum quos ſequendum eſt, quod eſt vtilius animæ.* j̄. de ſpon. iuuenis. Io. And.

f *Vide de* cau. poſ. c. ſi. ſuper gl. a. *Ioan. And.*

† *exigatur.*

g *Cur ius decimarum non cadat in laicos tradit* B. *Tho.* 2. 2. q. 87. ar. 3. & *Sotus* lib. 9. de iur. & iure. q. 4. q. 3.

h *Modo incipit: Epiſcopum & habetur in* c. 11 eod. tit. de præſcr. lib. 6.

i *Dic vt* j̄. eo. c. 1. lib. 6. & *vide, quod ibi not.* in mag. gl. *ſuper qua decido prolixè no. hic per Inn. & Hoſt. Ioann. And.*

C*Vm olim.*] Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem actoris, & ipſius iura. In ſecunda ponit iura ipſius Abbatis ibi, *Ad elidendam.* In tertia diffinit ibi, *Quia prædictus.* Abb. Sic.

Casvs. Eps Lucanẽ. in præſentia D. Papæ litigabat cum Abbate, & monachis ſancti Saluatoris de Phiceto, ſuper plebe Salamazanę, & capellis pertinentibus ad dictam plebem, petens in eis inſtitutionem, & alia ad ius Epale pertinentia. Ad probandũ intentionem ſuam primò allegabat ius commune, cuius auctoritate dicebat omnia ſpiritualia in prædictis locis in eius diœceſi conſtitutis ad ipſum tanquam ad diœceſis Epm ptinere. Inſup allegabat quoddam arbitrium ab Epiſcopo, Archipreſbytero, & Primicerio Lucanis ſuꝑ hoc ꝓmulgatum. Ex parte Abbatis exhibitũ fuit quoddam priuilegium Greg. vij. quod videbatur præceſſiſſe dictum arbitrium, per quod monaſterium, plebes, & capellæ videbantur libertati donatæ: & alia priuilegia Romanorum Pontificum poſt dictũ arbitrium obtenta, quę libertatem ſibi concedere videbantur. Induxit inſuper teſtes ad probandum præſcriptionem: D. Papa examinato negotio, quia cõſtitit ei, ꝙ Abbas ſufficienter oſtedit monaſterium ſuum ſuper inſtitutionibus, & quibuſdam aliis articulis, tam in plebe, quàm in capellis legitimè præſcriptione munitum, abſoluit Abbatẽ ab impetitione Epi ſuper iam dictis articulis: & ſuper aliis omnibus, quæ ad ius Epiſcopale pertinere noſcuntur ſecundùm tenorem arbitrij, eundem Abbatem quoad plebem, & capellas condemnauit. Not. quòd ius Epiſcopale in multis articulis conſiſtit: & licèt præſcribatur in vno, non tamen in alio. Item per partem non retinetur totum. Item per arbitrium receditur à priuilegio. Item contra arbitriũ pręſcribitur.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. cõp. *Et videto hic præ aliis Guidonem Papa.*

† *Falmazana.*

† *Ab Geraſ; ſcilic. parte approbatũ,* ſ. de arbi. ca. ex parte.

† *Hæc duo verba*, prędeceſſoris, noſtri, *deſunt in omnibus manuſcriptis.*

† *priuilegium.*

CAP. XVIII.

CVm † olim frater Epiſcope, cum Abbate, & Monachis ſancti Saluatoris de Ficheto, ſuper plebe Salamazanæ †, & adiacentibus capellis ipſius in noſtra præſentia litigãdo, inſtitutionem in eis, & alia ad ius Epiſcopale pertinentia vendicares: ad fundandam intentionem tuam ius commune principaliter allegabas, cuius auctoritate dicebas, vniuerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœceſi tua [a] conſtituta: ad te tanquam ad Diœceſanum Epiſcopum pertinere: arbitrium † pręterea ſuper hoc promulgatũ à Piſtoriẽ. Epiſcopo, Archipreſbytero, ac Primicerio Lucanis allegans. ¶Ad elidendam autem intentionem tuam, Abbas Gregorij ſeptimi Papæ [prædeceſſoris noſtri, †] priuilegium exhibuit: quòd prædictum arbitrium multò videbatur tempore præceſſiſſe: per quod tam monaſterium, quàm plebs, & capellę prędictæ videbantur libertati donatæ: *& infrà.* ¶Aliorũ quoque Romanorũ Pontificũ dictus Abbas priuilegiis vtebatur, poſt arbitriũ promulgatũ obtentis, qui libertatis priuilegia † ſibi concedere videbantur: *& infra.* ¶Quia prædictus Abbas ſufficienter oſtendit, monaſterium ſuũ ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus Plebani, & Clericorũ baptiſmo, pœnitentia in leuioribus culpis, ſepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officiis celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prędictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam abſoluendo, legitima præſcriptione munitum[b], Abbatẽ ipſum ab impetitione tua, ſuper iam dictis articulis, duximus abſoluendum, ſuper illis tibi perpetuum ſilentiũ imponendo: ſuper aliis omnibus quæ ad ius epiſcopale ſpectare noſcuntur, iuxta tenorem [c] arbitrij, eundem Abbatem, quoad plebem, & capellas prædictas, ſententialiter condemnantes.

¶Idem.

¶*Qui præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præſcriptioni renunciat. Si præſcriptio non erat completa, malam fidem habet, & ideo non præſcribit.*

CAP. XIX.

VEniens † ad præſentiam noſtram Abbas ſancti Martini de Pannonia: *& infrà.* ¶Petiit à nobis poſtmodum idem Abbas, vt Veſprimeñ. Epiſcopus non impediat [d], vel faciat ſpeciali iure ſe defendere poſſet, & quòd clerici capellarum monaſterij ſacramenta perciperent ab eo. Papa auditis, & intellectis meritis cauſæ, decreuit, quòd clerici Eccleſiarum ipſius monaſterij, quod eſt in ipſius diœceſi conſtitutum, reciperent prædicta ſacramenta ab Epiſcopo Veſprimienſi. ſi Catholicus fuerit, & ea gratis voluerit exhibere: alioquin à quo maluerint Epiſcopo Catholico, recipiendi prædicta liberam habeant facultatem: ſicut in priuilegiis Paſchalis, & Alexandri continebatur, non obſtante priuilegio Clementis, per quod priuilegiis prædeceſſorum ſuorum non extitit derogatum, cum de ipſis nullam fecerit mentionem. cùm ibi contineatur, ſaluis conſtitutionibus Eccleſiæ Romanæ, & legatorum ipſius. Præterea pręſcriptio, quam Abbas opponebat in eius ſubſidium, obſtare non poteſt, quia ſi præſcriptio conſummata erat, quando ab Alexandro priuilegiũ impetrauit, iuri pręſcriptionis renunciaſſe videtur, cùm Abbas priuilegio Alexandri ſit vſus coram Papa in hac cauſa: quod tamen contradicebat intentioni Abbatis quantum ad hunc articulum. Si verò nondum erat conſummata pręſcriptio, ſed erat in pręſcribendo, quando priuilegium obtinuit: poſt impetratum priuilegium bonam fidem non habuit, & ideò non præſcribit. Nota, quòd eo ipſo quòd Clerici, & Eccleſię ſunt in diœceſi Epiſcopi, omnia ſacramenta tenentur recipere ab eodem, niſi contrarium oſtendatur. Item gratis ſacramenta ſunt conferenda. Item ab eo Epiſcopo, qui Catholicus non eſt, non debent recipi ſacramenta prædicta. Item ſecundum priuilegium non derogat primo niſi de ipſo faciat mentionem, ſicut in reſcriptis. Item præſcriptio, & priuilegium ſunt contraria. Item ex diuerſis cauſis titulus, ſiue dominium haberi non poteſt: vt hic patet: quia quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. Qui habet priuilegium, præſcriptio quoad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem, non præſcribit.

a ¶*In diœceſi tua.*] 16. q. 7. *omnes baſilicæ. &* 18. q. 2. *monaſteria. &* ſ. *eo. cùm non liceat.*

b ¶*Præſumptione munitum.*] Et ita patet, quòd niſi Abbas præſcripſiſſet prędicta, pręiudicatum fuiſſet ei per arbitrium circa priuilegia: & ſic Abbas poteſt pręſcribere iura epiſcopalia contra Epiſcopum, vt *ſuprà e. auditis.* vbi de hoc. & ſic Abbas, quæ amiſit per arbitrium, recuperauit in pręſcriptione: & intelligo, quòd Abbas ignorabat arbitrium, aliàs non præſcriberet, cùm haberet malam fidem. infra ca. proximo. ſed obedientiam non poſſet Abbas pręſcribere in ſua perſona, ſed illius, cuius nomine allegat pręſcriptionem, *ſuprà eo. cùm ex officij.*

c ¶*Tenorẽ.*] Et ita ſententia pro Abbate in his tantum, in quibus pſcripſit, in aliis ſtatur arbitrio, & fertur ſententia pro Epo, nec immeritò: quia p arbitrium receſſum fuit à priuilegio Greg. ad minus in his, quæ faciunt pro Abbate, ſed libertati non potuit Abbas renunciare per arbitrium ſine licentia Papæ. ſ. *de arbitr. cũ tempore.* alia verò non valuerũt tanquam per mendaciũ impetrata poſt arbitrium ĩ. *de deci. ex multiplici.* T. intelligit ꝙ arbitrium non tangit capitula illa, ſuper quibus fertur ſententia ꝓ Abbate, & in quibus pſcripſit contra Epiſcopum. aliàs non potuiſſet pręſcribere prędicta: quia pręſumeret habuiſſe malam fidem propter arbitrium, quia habens malam fidem nõ pręſcribit. ĩ. *e. c. vlt.* & hoc ꝓbatur per litteram ſequentem, vbi dicit: iuxta tenorem arbitrij, &c. Bern.

a ĩ. *de pac. ca. 1. lib. 6. Io. And.*

b *Concord.* l. Celſus. *& ibi Bart.* ff. de vſuc. & glo. Inſtit. eo. §. nouiſſimè.

Additio. Dicas, ꝙ habebat Abbas priuilegium poſt arbitrium impetratum loco tituli: quia ignorabat arbitrium: aliàs nõ pręſcripſiſſet. ſ. *e. prox.* & quamuis non valerent priuilegia, non erãt irrita ipſo iure, ſed per ſententiam, quamuis non facerent mentionem de arbitrio. ſ. *de reſcrip. ſuper litteris.*

V*Eniens.*] Diuiditur. Primo ponit conuentio Abbatis. Secundò, reconuentio Epiſcopi ibi: *Præfatus verò.* Tertiò diffinitio ibi, *Chriſma.* in quo duo ſoluit obſtacula. Primum ibi, *Non obſtante.* Secundum ibi, *Nec obſtare.* Abbas.

Casvs. Inter Abbatem S. Martini de Pannonia ex vna parte, & Epm Veſprimeñ. ex altera, controuerſia vertebatur ſuper quibuſdam decimis, & ſuper quibuſdam iuribus ſpiritualibus clericorum & Eccleſiarum ipſius monaſterij: Abbas in pręſentia Papę petiit, vt Epiſcopus prędictus non impediat, vel faciat impediri, quo minùs omnes, qui conſiſtunt in Simagieñ. parochia, vel Comitatu, decimas ſibi ſoluãt de omnibus, quæ ibi habent. Petiit inſuper, vt clerici Eccleſiarũ monaſterij liberè percipere poſſint Chriſma, oleum, conſecrationes altarium, Eccleſiarum, & ordines, à quo maluerint Epiſcopo. Ad hæc probanda induxit priuilegium Paſchalis, & S. Stephani Regis, & priuilegia Alexan. & Clementis. Allegauit inſuper præſcriptionem in prædictis ſacramentis pcipiendis. Ex aduerſo petiit Epiſcopus, vt decimas Simagieñ. Comitatus conſtitutas in diœ. ſua, quas detinet idem Abbas, ſibi reſtitui faceret, niſi aliquo

† Cap. 1. ti. de priuilegiis in 4 cõpilatio. *Vnde clarius habebis integrum huius textum.*

d ¶*Impediat.*] Intentabat Abbas vti poſſidetis. Bernar.

¶*Glo. ſeq. arg. ſed tenet contrarium.*

a ¶Regu

a ¶*Regis.*] *Arg. quòd reges poſſunt dare priuilegium decimarum, & de rebus ſpiritualibus. 96. diſt. Conſtantius imperator* [a]. Sed contrarium verum eſt. *j. de deci. tua nos. & c. Audum.*

b ¶*Poſtulauit.*] Super libellis iſtis non formatur ſententia: ſed ſuper ſecunda parte libelli ipſius Abbatis, in qua petiit, vt clerici Eccleſiarum monaſterij liberè poſſint recipere ſacramenta, quæ enumerantur in Ver. *chriſma, &c.* & ibi incipit formare ſententiam. ſuper aliis libellis nihil dicit in hac decr. quia non pertinet ad hunc titulum. Bernardus.

c ¶*Speciali.*] Sic argumentatur 100 *d. contra morem* ſed hic Abbas oſtendebat libertatis priuilegium.

d ¶*Et infra.*] Hæc [b] non eſt niſi pars ſententiæ: ſuper iſto, infrà, defalcata fuit pars ſententiæ. ſ. ſuper decimis petitis vel ſic: & infrà, ſupple etiam, quòd Epiſcopus petebat, quòd Abbas, & clerici reciperent ab eo, ſicut à Diœceſano Eccleſiaſtica ſacramenta, ſed ad elidendam intentionem ſuam Abbas oſtendit priuilegia Paſchalis Papæ, & Alexand. Papæ, in quibus continebatur, quod Abbas reciperet eccleſiaſtica ſacramenta ab Epiſcopo, ſi eſſet catholicus, vel gratiam ſedis Apoſtolicæ haberet, & ipſe ea ſine prauitate vellet conferre. Item oſtendit aliud priuilegium Clementis Papæ, in quo diſtinctè fuerat monaſterio indultum, vt à quocunque poſſent eccleſiaſtica recipere ſacramenta: quod non valuit, quia de prædictis priuilegiis Paſchalis, & Alexand. non faciebat aliquam mẽtionem: inſuper præſcriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat, vt ſequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in ſententia de ipſis mentio non eſt facta? ſed quomodo de ipſis pronunciauit, non habemus: ſed ſi Abbas probauit, de iure ſuo ſuper ipſis obtinuit, alias ſuccubuit: quia actore non probante reus abſoluitur, *ſuprà de iureiuran. c. Ve.*

impediri, quò minùs omnes, qui in Simagien. parochia, vel Comitatu conſiſtunt, de omnibus, quæ poſſident, decimas ſibi ſoluant, ſicut in priuilegiis Paſchalis Papæ prædeceſſoris noſtri, & ſancti Regis [a] Stephani continetur; Prælatus verò Epiſcopus poſtulauit [b], vt decimas Simagienſis Comitatus infra ſuæ diœceſis terminos conſtitutas, quas detinet idem Abbas, ſi reſtitui faceremus, niſi aliquo iure ſpeciali [c] ſeipſas poſſidere monſtraret: *& infrà* [d]. ¶Chriſma [e] verò, oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu Baſilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad ſacros ordines promouendi fuerint, Clerici Eccleſiarum, vel capellarum ipſius monaſterij, quod eſt in Veſprimen. diœceſi conſtitutum, à Veſprimen. Epiſcopo poſtulabant, ſi quidem catholicus fuerit, & gratiam [f] ſedis Apoſtolicæ habuerit, & ea gratis ſine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, Præſule catholico ſuſcipiendi ea liberam habeant facultatem: ſicut in priuilegiis dictis Paſchalis [g], & Alexãdri Papę prędeceſſorum noſtrorum perſpeximus contineri. Nõ obſtante priuilegio Clementis [h] Papæ, per quod priuilegiis ſuorum prędeceſſorum non extitit derogatum, cùm de ipſis nullam [i] fecerit mentionem: præſertim cùm & ipſe Clemens priuilegium illud conceſſerit, ſaluis inſtitutionibus non ſolùm Romanæ Eccleſię, ſed ipſius etiam Legatorũ. ¶Nec obſtare poterat præſcriptio, quam idem Abbas in ſuum ſubſidium opponebat [k]: quia conſummata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, iuri præſcriptionis renunciaſſe [l] videtur †: preſertim cùm coram nobis priuilegio illo ſit vſus, quod ſuæ intentioni [m], quantùm ad hunc articulum, contradicit [n]. Si verò nondum conſummata erat præſcriptio, ſed erat in præſcribendo: poſt impetratum huiuſmodi priuilegium, bonam fidem non habuit: & ideò ſecundùm canones non preſcripſit.

¶Idem in concilio generali.

¶Nec in foro canonico, nec ciuili valet præſcriptio cum mala fide.

CAP. XX.

QVoniam † omne, quod non eſt ex fide [o] peccatum eſt, Synodali iudicio diffinimus, vt nulla valeat abſque

e ¶*Chriſma.*] Hic incipit ſententia.

f ¶*Gratiam ſedis Apoſtolicæ habuerit.*] id eſt, quòd nõ ſit excõmunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus. *c. quod ſedem* ꝟ. *de offi. ordi.*

g ¶*Paſchalis.*] Idem videtur de iure communi, quòd ab alio poſſet petere: & ſi illa clauſula non eſſet appoſita [d], quia propter malitiam, ſiue deſidiam iudicis delegati deuoluitur poteſtas ad eum, qui in cauſa illa iudex non eſt. ꝟ. *de offi. ordi. ſignificauit. ſuprà de ſu. compe. ex tranſmiſſa. & ca. ex tenore. & 65. diſt. ſi fortè.*

h ¶*Clementis.*] Dixit ſuper prædictis articulis, vt illa ſacramenta reciperent, à quo vellent, quod non valuit.

¶*Gloſſ. ſeq. no. & remittit: ponit opi. contrariam, & reſpondet.*

i ¶*Nullam.*] Sic patet expreſſè, quòd ſecundum priuilegiũ debet facere mentionem de primo, ad hoc vt reuocet illud. de hoc dictum eſt plenè ꝟ. *de præſcri. c. 1.* Quidam tamen dicunt aliud eſſe in priuilegio, quàm in reſcripto, cùm priuilegium ſit lex priuata. 3. *diſt. priuilegia*: & vna lex non debet de alia facere mentionem. ſed illud obtinet in legibus cõmunibus, quas princeps habeat in ſcrinio pectoris ſui. *C. de teſta. omnium.* ſecus in legibus priuatis quarum non habet memoriam. ſuprà de offic. deleg. ex parte. ſicut nec habet memoriam reſcriptorum.

k ¶*Opponebat.*] Sup. ſmiſſis ſacramentis recipiẽdis ab alio Epõ.

l ¶*Renũciaſſe.*] Not. quòd priuilegium, & pſcriptio contraria ſunt, ex quo ſimul haberi non poſſ. vt dixi ꝟ. *eo. ſi diligenti. & cap. audites*: quia ingreſſus vnius, alterius operatur egreſſum. ſimile *30. q. 1. c. ſi renũciatur. & 100. d. cõtra mort. ff. de ſepar. a. l. 1. §. illud ſciendum. ff. de minor. in cauſa. 2. in prin. & ff. ad muni. l. 1. ff. de leg. 1. §. quando. C. de theſau. l. vni. lib. 10.* ſicut econuerſo vtendo iure communi renunciatur priuilegio. *ſuprà de conſti. cùm acceſſiſſent. & j. de præb. pro illorum. & j. de priuile. ſi de terra. & c. accedentib. & c. de iure do. impe. l. 2. & rem. ra. hab. l. 3. §. ſal ſius procurator.* Sed videtur, quod iure communi, & priuilegio poſſit quis ſimul vti. ꝟ. *de conſuetu. cùm dilectus.* nec renunciat quis iuri militari, licèt vtatur iure communi. *ff. de mili. teſta. l. 3. & 23. d. quanquam. in princ.* [e] *& ff. de priuil. cre. l. antepe.* ſicut iuri communi, & conſuetudini aliquis innititur. *95. diſt. olim. & j. de conſ. ſepiꝰ.* Poteſt dici, quod hic receſſum fuit à iure communi, ſcilicet præſcriptione: quia impetrauit Abbas priuilegiũ donationis & ex diuerſis cauſis non põt habere dominium. ꝟ. *de fid. inſtr. inter di lectos. & ff. de acquirẽ. poſſ. l. 3. §. ex pluribus.* ſed ſi ipſe impetraſſet priuilegium confirmationis, illud non obſtaret: quia confirmaret ius, quo vtebatur, ſcilicet præſcriptione.

¶*Glo. ſeq. primo declarat, in quo erat contrarium, & qualiter dicatur præſertim: ſecundo quærit, arguit, & ſoluit.*

m ¶*Intentioni.*] Dicebat Abbas, quod licebat clericis Eccleſiarũ ſuarum recipere ſacramenta ab Epiſcopo, à quo vellent iure præſcriptionis, & priuilegium Alexandri dicebat, quòd primò à diœceſano ſuo poſtulare tenebantur: & ita priuilegium iſtud quantùm ad hunc articulum contradicit, & ita impetrando contrarium priuilegium renunciauit præſcriptioni, & præcipuè quia vſus eſt in iudicio priuilegio Alexand. Et idem eſſet, ſi priuilegio non fuiſſet vſus: quia eo ipſo quòd impetrauit priuilegium, renunciabat præſcriptioni, & ita habebat malam fidem, & ideo non poterat præſcribere poſt impetratum priuilegium, ſi nondum erat completa præſcriptio: vt littera dicit. Sed ſi nullum priuilegium allegaſſet ſed ſolùm præſcriptionem, nunquid alter Epiſcopus poſſet præſcribere collationem iſtorum ſacramentorum? Ex hac littera videtur, quòd ſic. Contra videtur, *ſuprà eod. ſi diligenti.* quia in talibus quæ ſunt contra ius commune, titulus neceſſarius videtur, vt ibi dicitur. *& infrà de deci. Audum.* & *c. Venerabilium* [f].

n ¶*Contradicit.*] Simile *j. de conceſ. preben. ex tenore. & ſuprà de fide inſtr. imputari.*

QVoniam omne.] Poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit. Ita communiter ſummatur: ſed per hoc ſummarium nihil induceret de nouo iſte tex. cùm eſſet prouiſum. ſuprà eod. vigilanti. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit conſtitutionis cauſã. In ſecunda conſtitutionem ibi, *Synodali.* In tertia infert ex cauſa ibi, *Cùm generaliter.* In quarta concludit ibi *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quicunque facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam: & ideo ſtatuit concilium, quòd nulla valeat præſcriptio abſque bona fide, tam canonica, quàm ciuilis: quia omni conſtitutioni, & conſuetudini derogandum eſt, quæ ſine mortali peccato ſeruari non poteſt: & ideo oportet, vt qui rem alterius præſcribit, in nulla parte præſcriptionis habeat malam fidem. Nota quòd qui facit contra conſcientiam, peccat mortaliter. Item præſcriptio ſine bona fide non valet. Item per hanc conſtitutionem derogatur omni conſtitutioni iuris ciuilis, & canonici, quæ ſine mortali peccato ſeruari non poteſt. Item in præſcriptione exigitur bona fides continua.

o ¶*Ex fide.*] Id eſt, ex cõſcientia. ſic exponitur. *de pe. d. 3. ad ſi §. illud.*

a *Dic quòd iſte rex Stephanus erat, & Apoſtolicæ ſedis legatus. ſecũdùm Inno. Vel ſecundùm Hoſt. non donauit tempore, Paſchalis ſpiritualia.* ꝟ. *eo. candem. Ioan. And.*

b *Hæc non eſt glo. Bernardi, nec habetur in Vetuſtis exemplarib.*

c *Neque hæc gloſſula apparet in Vetuſtis Bernardi exemplaribus.*

d *Contra Vide doct. pendentes per c. Romana. de ſupplen. negli. prælat. lib. 6.*

e *Vbi hoc dic & plenè nor. de reg. iu. nullus. lib. 6. ſcilicet quòd hic te mores priuilegij & præſcriptionis erant contrarij & ibi videre poteris quaſdã opi. quas hic receptas Petr. Abb. & vide quod dicã de priui. cùm per ſonas. lib. 6. ſuper glo. & ſic. Ioan. And.*

† *Vide* Lunicã. C. de theſau. lib. 10.

† *Innocentius* 3. in cõcilio generali Lateran. c. 41.

† Cap. 5. extit. in 4. cõpila. *Vide Marheſilanum ſing. 23. incip.* Notandum, quòd omnes leges. *& Antonium Gabrielum* li. 5. commu. concl. tit. de præſcriptio. concl. 3.

f *Vide habetur. ca. 1. de præſcr. lib. 6.*

illud, quaſi ad medium. *& ſ. de reſti. ſpol. litteras. 28. q. 1. §. ex his.*
¶ Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit: quærit, arg. pro, & contra & ſoluit iterum quærit, & remittit.
a ¶*Bona fide.*] *Arg. contra. j. de iure patr. cum.* Quãdo quis dicatur habere bonam fidem, dictum eſt. *ſ. eo. ſi diligenti in notula, illud generaliter.* & q libet præſumitur habere bonam fidem. Sed quid ſi aduerſarius eius vellet probare ipſum nullo titulo poſſediſſe, ſed potiùs per violentiam: & ſic mala fide incœpit poſſidere? videtur, q debeat audiri, ex quo vult probare originem præſcriptionis vitioſam. *C. de pig. Auth. ne creditores. & C. de præſcrip. lon. temp. in Auth. mala fides. C. de diſtract. pig. & quæ ſub imagine. & 16. q. 3. ſi ſacerdotes. & c. ſe. & c. licet. & c. 2 in fi. & 93. diſt. illud. C. de præſcrip. xxx. ann. ſi quis emptionis. §. ſed hæc, & cætera. ſ. eo. ad aures.* q. vt ibi dicitur,

bona [a] fide præſcriptio tam canonica, quàm ciuilis [b]: Cùm generaliter ſit omni conſtitutioni, atque conſuetudini derogandũ, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſeruari. Vnde oportet, vt qui præſcribit, in nulla têporis[c] parte rei habeat conſcientiam alienæ.

TITVLVS XXVII.

De ſententia, & re iudicata.

¶Gregorius †.

¶*Sententia lata contra leges, vel canones non tenet, nec ab ea opus eſt appellare. Panormit.*

† lib. 2. Epiſt. 6. c. 45. regiſt. B. Gregorij.

quadragenalis præſcriptio omnem tollit actionem. *& C. de præſcri. xxx. ann. l. pen. & Vlt.* Ad hoc poteſt dici q benè debet audiri, qui vult probare malã fidem ab initio habuiſſe: quia poſtea præſcribere non potuit. *ſ. e. prox. in fi. & ca. Vigilanti & ca. ſi diligenti.* & hîc [a]. Sed nunquid hîc tenetur docere de titulo, cum hîc tantùm dicatur de fide? De hoc dictum eſt. *ſ. eod. ſi diligenti. in notula, ex hoc videtur.*

a Concor. tex. in l. 1. cũ ibi not. Cod. de præſcr. long. temp.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit vnã oppo. demum approbat illam, & dat ſim. Fi. vect. per q.*

b ¶*Quam ciuilis.*] Ex eo q dicit, tam canonica, q ciuilis, videtur, q Papa voluit præiudicare præſcriptioni laicorum, quæ præſcriptio locum habet vbi etiam habent malam [b] fidẽ in pſcriptione xxx. vel xl. annorum. *ſ. eo. Vigilanti. & 16. q. 3. c. placuit. § potuit. & §. quod ſi mala.* Dicebat Ioan. q ratione peccati ſaltem indirectè pertinet ad Eccleſiam. *ſ. de iud. nouit.* & ſecundùm hoc omnia ciuilia iura, quæ tractant de pſcriptione xxx. vel xl. ann. in malæ fidei poſſeſſoribus non tenent h dic. Sed hoc non credo, q per iſtam conſtitutionem Papa voluerit præiudicare legibus. Sed quoad ius diuinum verum eſt illud, q ſine peccato mortali laicus malæ fidei præſcribens talem rem retinere non poteſt. *14. q. 6. c. 1.* Et littera iſta ſic intelligitur tam canonica, id eſt, tã de re ſpũali, q ciuili. Et hoc vult dicere: ille, qui præſcripſit, bonam fidem habere debet, ſiue res, quam præſcribit ſpiritualis ſit, vel ciuilis ſecundùm iura canonica, & ſic nihil ſtatuit contra leges. Vel dicas ſecundùm quod dicit Io. quòd lex aliud conſiderauit, quam canon: lex enim conſiderauit negligentiam non petentis rem ſuam. *ſupra eo. Vigilanti.* ſed canon conſiderauit peccatum præſcribẽtis mala fide, quod nõ excuſat negligẽtiam non petentis rem ſuam: & ideò dicit hîc, q nulla valet præſcriptio ſiue canonica, vel ciuilis, quæ ſine peccato mortali conſeruari nõ poteſt: vnde potiùs ſtandum eſt canoni, q legi in hoc caſu, quia præſcribens non excuſatur à peccato per rationem legis: & ideò canon voluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere, licèt non ſeruentur in iudicio ſæculari: ſicut dicitur de legibus permittentibus vſuras, quæ hodie non tenent: vt not. *j. de vſur. quia in omnibus.* Et conſtitutio iſta tantùm reſpicit futura: cùm de præteritis nihil dicat. *ſuprà de conſt. c. Vlt.* vbi de hoc. Sed [c] quid dices, vbi Eccleſia habet vtramque iuriſdictionem: nunquid iudicabit ſuper laicos ſecundùm canones de huiuſmodi præſcriptione? Videtur, q ſi auctoritate illius conſtitutionis, & quia non debet impugnare, quod ſtatuit obſeruandum, & quod aliàs prohibet. *j. de nat. ex lib. Ven. c. Vnic.* Et quod exigitur in alijs, multò fortiùs in ſe exigere debet. *ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. fin. & ff. de admi. tu. quoties. § item ſi temporalis.*

b De materia huius gloſſa, vide per Dominũ cum Socin. li. 4. de iuſt. & iure q. 5. art. 4.

c Quæ ſunt ab hoc loco vſque in fi. gloſſ. deſiderantur in aliquot antiquis, ſed ea habet codex Barbatiæ, & alij, & Bernardo eſſe credimus, vna cum paucis verbis, quæ conſultò detenimus.

¶*Glo. ſeq. format quatuor quæſtio. quas ſoluit, & in vltima remittit.*

c ¶*Nulla temporis.*] Scilicet ipſius præſcriptionis. Si enim poſt completam præſcriptionem ſciat rem alienam, non dicitur ideò mala fide poſſidere. de hoc dicitur *ſuprà eo. Vigilanti.* Sed quid ſi tempore præſcriptionis habuerit conſcientiam læſam, poſtea incipiat habere non læſam: nunquid propter hoc eſt interrupta præſcriptio? non videtur, quia erronea fuit, vnde eam deponere debet. *j. de ſim. per tuas. & 11. q. 3. cui eſt illata.* Item quid ſi dubitat, an res ſit ſua, & habet iuſtam cauſam dubitationis? adhuc dicitur bonæ fidei poſſeſſor, & vtitur fructibus. *ff. de vſur. qui ſcit. §. bonæ fidei.* & in hoc caſu præſcribit, licèt habeat conſcientiam dubiam, non tamen læſam: quia neſcit adhuc, an res ſit aliena, debet inquirere ab alijs de re illa, vt ſic perueniat ad veritatem. *arg. 37. diſt. § Vlt. 23. q. Vlt. occidit.* Itẽ quid ſi prælatus habeat læſam conſcientiam alicuius rei, quam poſſidet, licèt Eccleſia habeat bonam fidem: nunquid tenetur dimittere illam? Reſpondeo, non: ſed ſignificabit illi, cuius eſt, vt petat: & ſic purgabit conſcientiam ſuam: nec in hoc videtur fraudem facere. *ff. de neg. geſt. atqui natura. §. cũ me abſente. & ff. man. quoniam.* Sed ſi ille veniat, & petat in iudicio, & prælatus confiteatur, nunquid præiudicat Eccleſiæ, quæ habet bonam fidem? Si enim prælatus conſtitutus à collegio ad defendendum confitetur tanquã ſyndicus iudicio, benè pjudicabitur Eccleſiæ: quia tunc ſuſtinet perſonam totius capituli: aliàs non credo, quòd confeſſio prælati præiudicet Eccleſiæ, niſi fortè confiteretur de eo, quod ipſemet feciſſet. *arg. 15. q. 2. poſtquã.* De hac materia dixi. *ſ. de elect. dudum. 2. in dec.* vt ibi.

CAP. I.

Sententia † [d] contra leges [e], canonéſve p lata, licèt non ſit appellatione ſuſpenſa, nõ poteſt tamen ſubſiſtere ipſo iure.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Et de materia v. latè per Bar. Aug. & doctores in d. cum prolatis. ff. de re iudi.

¶ Idem.

¶*Lites debent celeriter terminari.*

CAP. II.

IVrgantium controuerſias celeri [f] ſententia terminare & æquitati conuenit, & rigori.

† Scilicet Gregor. Io. Epiſcopo Rauennati. lib. 2. c. 28. eiuſdem regiſtri. Et c. 3. eo. tit. in 1. compila. Et vide notata in ca. fin. de electio. lib. 6.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶*Hac rub duobus modis ſecundùm Ioa. And. poſt Geſ. continuatur ad præcedentia. Primo ſic: Viſo quomodo res acquiratur p præſcriptionẽ, videndũ eſt, quomodo aliter acquirantur ciuiliter, ſcilicet per ſententiam iudiciũ. Vel ſecũdo ſic: Expedito tractatu proceſſus iudiciorum, ad ſententias, quæ finem imponunt litibus, veniamus. Quia verò ſecundum Io. And. lata ſententia, ſi nõ appellatur ab ipſa, ſtatim nomẽ res iudicatæ ſortitur & de re iudicata ſubmittit: dicit tamẽ q large pot dici res iudicata, licet poſſit appellari. A.*

De hac materia habetur 15. q. 11. & 5 q. 4. & 3 q. 9. per totum. & 11. q. 3. §. de his inquam *vſque ad* §. hoc & ſi. *Vt dictum eſt. &* 2. q. vlt. §. his ita *vſque in fi.*

d Facit, quod dic not. & 34. q. 2. ſi virgo. canonis tamen prælatus, ne aliquo caſu contra conſcientiã faciat, vel fieri procuret, ſecundum Ioan. And.

SEntentia.] Non valet ſententia, quæ contra ius eſt lata expreſſo errore in ſententia. Ita ſummat D. Anto. quia Io. And non ſummat propter veritatem. hoc ſummarium eſt in ſe verum, ſed non congruit litteræ, in qua nulla ſit mentio de expreſſione erroris in ſententia. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo iſto, q ſentẽtia lata cõtra leges, vel canones, nulla eſt ipſo iure, licèt nõ ſit ſuſpẽſa per appellationẽ. Not. q ſnia contra ius lata nulla eſt, licet non appelletur ab ea.

d ¶*Sententia.*] Decr. iſta loquitur de materia illa 16. q. 1. *frater noſter.* & ex illa littera poteſt colligi caſus huius decr.

¶*Glo ſeq. ponit duo exempla, & dictum, cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶*Contra leges.*] Quæ dicunt, q ſententia nõ in ſuo iudice lata, nõ tenet *C. ſi à non compe. iu. l. 1. & 2. & Vlt. & 2. q. 1. in primis. Vere dẽ perſona. 11. q. 1. c. pen. & ſ. de iudi. at ſi clerici & 16. q. 1. frater noſter.* vt hic patet. Item ſententia lata cõtra leges, vel ius conſtitutionis, ita quòd hoc in ſentẽtia exprimatur, nulla eſt ipſo iure [e]. extra appellationem reſcinditur vt hic patet. & *ſ. eo. cũ inter Vor. in fi. & j. eo. inter cæteras. & 2. q. 6. c. ei quo. § diffinitiua. vers.* & ſi ſententia contra ius ſcriptum *& ff. de ap. expreſſum.* Item ſi calculi error in ſententia ſit expreſſus, ſententia non tenet. *ff. quæ ſen. ſine ap. reſ. l. 1. & j. de ſen. exc. per tuas* nec efficitur aliqua p appellationem. *ff. rem rat. ha. l. 3. §. falſum. & ff. de iudi. licèt* [f], ſed non eſt ita, ubi ſententia lata eſt in perſona falſi procuratoris, vnde ab initio tenet ſententia quandiu cõſtat de falſo procuratore: & ſi dominus recurrat ad cõmune auxilium appellationis, intelligitur approbare factum falſi procuratoris, & ideò per appellationem efficitur aliqua, quæ per exceptionem poterat irritari. ſecus vbi ab initio nulla eſt, vbi eſt defectus in iuriſdictione, ibi per appellationem non firmatur, vt hîc, & in cõco. ibi poſitis Sed in §. *falſum. & in l. licet Verum,* non fuit defectus in iuriſdictione.

e Concor. l. ſi curator. C. de in integ. reſti. & l. ſciat non. C. de au. præſtan.

f Et hoc argumentum, Tu per imitura poſſe mutamus. Ioan. And.

IVrgantium.] CASVS. Dicitur in capitulo iſto, quod controuerſiæ litigantium celeri debent ſententia terminari. No. a, quod lites prorogari non debent.

¶ *Gloſſa ſeq. alleg. 4. concor: ſignat vnum contra, & ſoluit, & determinat.*

f ¶*Celeri.*] Simile 2. q. 1. *ſicut* & *C de iudi. properandum in pr. & ſ. de dolo & contu. i fine, & c. Generabilis. Ar. contra. 11 q. 3. cũ apud.* Illud intelligit, quãdo ſnia lata eſt ad mortẽ: & ibi differt executio ex cauſa

g Et C. de pœ. vindicari, ſed ibi nõ tardatur ſententia, ſed executio Ioan. And.

ex cauſa, vt ibi dicitur. nec tamẽ cũ nimia feſtinatione ferẽda eſt ſñia, anteq̃ iudex poſſit eſſe inſtructus. ſ. *de eo qui ante. reſtit. cũ ex lit teris.* quia ipſũ oportet cuncta rimari. 30. *q. Vl. c. Vlt.* aliter enim ad veritatẽ peruenire non poſſet. 23 *q. Vlt. occidit.* ſed moratoria cũctatione cauſã examinabit. *ff. de adm. & peric. tut. & cur. q. §. 1*

† *Scilic. Gregorius* lib. 2. c. 4. Epiſt. & regiſtri. & c. 4. co. titu. in 1. compilat.

NOn poteſt.] Dicitur hic, quòd ſententia Epiſcoporum nõ poteſt clericum deponere, niſi concors, & iuſta fuerit. No. q̃ iudices in ſententiis ferendis concordes eſſe debent.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. & ſoluit.*

a ¶ *Sacerdotũ*] i. Epiſcoporũ triũ in cauſa a diaconi, in cauſa presbyteri ſex ad minus. 15. *q. 7. ſi autem. & c. felix.* ſed nũquid debent omnes cõcordare ad hoc, vt teneat ſententia? Videtur quòd ſi ex eo, quod dicit, concors. ſ. *de trãsl. inter corporalia* ſed ſufficit, quòd maior pars concordet in vnam ſententiam, & ſatis dicitur tunc concors: quia quod maior facit pars, valet *ff. ad mu. quod maior.* 65. *diſtin. cap.* 1. 2. & 3. Sed in cauſa Epiſcopi non tenet ſententia, niſi omnes concordauerint iudices, quibus cauſa per Papam committitur. 6. *q. 4. ſi quis Epiſcopus criminaliter & ca.* 1. & eſt ſpeciale in cauſa Epiſcopi. aliud ſpeciale, vbi non tenet ſententia pluriũ. no. ſ. *de reſcript. paſtoralis in princ.*

† *Leo primus*, Epiſt. 85. *ca. ...* : cũm in ordinationibus. & c. 6. e. tit. in 1. comp.

a ¶ *Vide cõcil. Triden.* ſeſſ. 13. de reformatione c. 4. & *latè per Albert.* in c. quoniam. de hę ret. lib. 6.

¶ Idem.†

¶ *Sacerdos ſine iuſta cauſa non eſt deponendus.*

CAP. III.

NOn poteſt quenquam à Sacerdotali gradu, (niſi iuſtis ex cauſis) concors Sacerdotum[a] ſententia ſubmouere.

¶ Leo Papa.†

¶ *Iuſtè quis petit ſententiam à Papa confirmari, ſi iuſtè, & rationabiliter fuit lata.*

CAP. IV.

EA, quæ iuxta Eccleſiaſticum morem[b] iuſtè, & rationabiliter fuerint diffinita, noſtra quoque ſententia roborentur.[c]

¶ Alexand. iij. Eboracẽſ. Archiepiſcopo.

¶ *Iudex deputatus ſuper executione ſententiæ, admittit exceptionem fraudis, ſeu nullitatis ſententiæ, nõ ad effectum vt ſuper ea pronũciet, ſed vt negotium ad ſuperiorem, qui iudicauit, tranſmittat, ſi illam probabilem reperierit. Hoc dicit notabiliter.*

† *Poſt cõcil. Lateran. ſub Alex.* 3. p. 49. c. 12. & c. 7. eo. ti. in 1. cõpil. & *Vt Romanum cõcil.* 51.

CAP. V.

DE † cætero noueris, quòd ſi ſententiam à nobis latam præcipimus per aliquem executioni mandari, & fraus[d] interuenerit, non eſt facultas executori de toto negotio cognoſcẽdi; ſed deferri quæſtiones, quæ inciderint, ad ſedem Apoſtolicam oportebit.

¶ Idem Noruicẽſ. Epiſcopo.

¶ *Non ſufficit reo dãnato ad traditionem poſſeſſionis, tradere pignus pro ipſa poſſeſſione.*

CAP. VI.

CVm † aliquibus eſt adiudicata poſſeſſio, non ſufficit eis dari pignora[e], niſi corporali poſſeſſione lætentur.

¶ Idem eidem, & V. Archidiacono.

¶ *Sententia lata contra matrimonium nunquam tranſit in rem iudicatam: vnde quandocunque reuocatur, cùm conſtat de errore.*

CAP. VII.

LAtor † præſentium ſua nobis inſinuatione[f] monſtrauit, quòd cùm quandam mulierem legitimè deſponſaſſet, & carnalis eſſet copula ſubſecuta, inter eos ſcandalum eſt ſubortum, cuius occaſione debitum ei ſubtraxit: conſanguinei verò mulieris, hoc moleſtum habentes, quæſtionem mouerunt

b *Vt ſuſcipe reſtam Epiſtolam à me citatam, vt intelligas, quod fuerit.*

EA quæ.] Fuit[b] forſan, vt dicit Io. An. exordium alicuius Papalis confirmationis, quia non eſt veriſimile, q̃ fuit ſpiritualis diſpoſitio in his verbis duntaxat concepta, cùm non imponit neceſſitatem, ſed potiùs innuit cuique eſſe hoc petendi facultatem conceſſam: in hoc tamen non eſt vis. Abbas.

CASVS. Dicitur in c. iſto, quòd ea quę ſecundùm canones iuſtè, & rationabiliter ſunt diffinita, per confirmationem Papæ debent approbari. Nota, quòd ſententiæ iuſtè latæ per Papam debent confirmari: quod verum eſt, ſi poſtulatum fuerit eas confirmari.

b ¶ *Morem.*] Id eſt, ſecundùm canones.

c ¶ *Roborentur.*] Si poſtulatũ ſuit ea roborari. *Vt 35. qu. 9. omnimodis.* & 2. *q. 1. ſicut. & de pact. quoties. ſ. de tranſac. c. 1.* & hæc quidem confirmatio, ſi facta fuerit ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione, nõ poterit poſtea inferior iudex de illa iudicare. j. *de confir. Vtili, vel inu. c. 1* & 2. vbi de hoc.

DE cætero.] Merus executor ſententiæ, contra quem excipitur, de fraude non cognoſcit, ſed remittit. ita communiter ſummant doctores, ſed iudicio Panormitani minùs benè, quia iſte textus non loquitur de mero executore: quia merus executor nullam exceptionem executionem impedientem admittit: vt in *l. ſi Vt proponis. & in l. executorem. C. de execu. rei iudi.* Sed text. iſte admittit, vt is, cui executio committitur, admittat exceptionem ad effectum, vt remittat negotium ad ſuperiorem, non vt ſuper principali pronunciet. Et non diuiditur. Abbas.

CASVS. Ecce Papa præſentibus partibus tulit ſententiam diffinitiuam, mandat Papa alicui, quatenus ſententiam illam debeat executioni mandare, executor litteris executionis receptis citat partes: reus, contra quem debet executio fieri, dicit, quòd ſententia non eſt executioni mandanda, quia per fraudem, & dolum lata eſt: dubitat executor, quid facere debeat, vtrum debeat cognoſcere de fraude allegata? Reſpondet Papa, quòd executor de fraude illa, vel dolo cognoſcere non debet, ſed hoc referat ad ſedem Apoſtolicam. No. quod merus executor vltra executionem nullam habet cognitionem: & ideo referre debet ſuperiori quæſtionem fraudis, quæ opponitur contra ſententiam.

¶ *Glo. ſequens litteram exponit, & exemplificat, ſignat contrarium, ſoluit & remittit.*

d ¶ *Fraus.*] Scilicet circa negotium principale, quia obtinet ſententiam per fraudem, putà per falſos teſtes, vel per falſa inſtrumenta. ſi hæc obiiciantur coram executore, vt executio differatur, non eſt ei facultas de hoc cognoſcendi. vt hîc dicit, quia ſic aſſumeret partes iudicis, quod eſſe non debet. *C. de execu. rei iudi. ſi Vt proponis.* nec ſententiam debet mandare executioni, ſed hęc referri debet ſuperiori, vt hic dicitur, & j. *de cri. fal. ſuper eod.* *Arg. contra hoc habes, quòd iſte executor poſſet de huiuſmodi cognoſcere.* 15. *q. 2. & ſi non cognitio.* Sol. hoc de mero executore intelligitur, qui nullam habet cognitionem annexam iuri ſolam executionem. ſic intelligitur. j. *de ſal ſuper eo.* Lex prædicta intelligitur de illo executore, qui habet cognitionem. De hac materia plenè tractatur. ſ. *de off. delega. paſtoralis. §. quia verò.*

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. *Et poſt concil. Laterã. ſub Ale. ij.* p. 39. c. 2. *Et vide Spe. ti. de pig.*

CVm aliquibus.] Hoc c. poteſt intelligi duobus modis. Primò quòd loquatur in pignore prætorio, puta quod prætor, vel iudex propter contumaciam rei ponit verborum actorũ in poſſeſſionem rei petitæ in actione reali, vel aliorum bonorũ ipſius rei in actione perſonali. Et intellectus literæ eſt, quod ad cauſandum pignus prætorium, ad hoc vt miſſus poſſideat, non ſufficit iuſſus iudicis, ſed requiritur, vt actualiter mittantur in poſſeſſionem. Et ſecundùm hunc intellectum, h. d. in ſumma. Non ſufficit ad prætorium pignus, ut verbaliter detur, niſi actualiter fiat miſſio. Secundò poteſt intelligi, cùm poſſeſſio aliqua, vel proprietas alicuius rei, ſeu res aliqua adiudicatur actori iure dominij, & reus pro executione vult dare aliquod pignus, & non ipſam rem ſaltem in præſenti: hoc caſu non ſufficit. & ſecundùm hunc intellectum hoc intendit. Non impediret reus ſententiam adiudicationis poſſeſſionis: ſi ſit paratus dare pignora. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

† Cap. 9. e. ti. in 1. cõp. *Et poſt concil Laterã. ſub Ale. iij.* p. 6. c. 11. *Et quæ iure retrahentur ſententia, quæ nõ trãſeunt in rẽ iudicatam tradit Anton. Butr.* in ca. ad audientiam 2. ſuprà de reſcript. *Idem Ant. & Lapo* in c. tenor j. eo. ti.

CASVS. Dicitur hic quòd cum alicui adiudicata eſt poſſeſſio, non ſufficit, quòd aduerſarius det pignus, ſed mittendus eſt in poſſeſſionẽ, & gaudere debet plena, & pacifica poſſeſſione. Not. quòd cùm alicui adiudicatur poſſeſſio, non pignora, ſed poſſeſſionem debet habere.

e ¶ *Pignora.*] Sic *ff. de conſt. pecu. promiſſor. §. conſtitutio & ff. de pig. act. non eſt.* vbi dicitur, pignus[c] non aliter conſtituitur, niſi ventum fuerit in poſſeſſionem. ſimile. *ff. de acquir. poſ. poſſideri in princ.* & hoc ideo, ne lites ex litibus oriantur. *ff. de re iudi. l. 4. in § aſtigrator.*

c *Prætoriũ, ſecus in cõuentionali: Vt eo. tit. l. 1. Vbi etiam notatur differentia inter pignus prætorium, & conuentionale. & hic per Vin. Ioan. And. adde Pau. de Caſ. & Alex. Imol.* in l. 1. ff. de pign. act. a.

LAtor.] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio: in ſecunda iudicis datio ibi, *Nolentes igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam P. nomine quandam duxit in vxorem carnali copula ſubſecuta: Tandem ſcandalum inter eos eſt exortum: cõſanguinei mulieris mouerunt quæſtionem contra virum, quòd illa eius non poterat eſſe vxor: & ſic ſtudio vtriuſque interueniẽte fuerunt ſeparati minùs iuſtè. Vir prædictus ad conſcientiam rediens, acceſſit ad D. Papam, exponens ſibi prædicta: vnde mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit eos non fuiſſe legitimè ſeparatos, & eccleſiam deceptam fuiſſe, ipſos faciant ſimul permanere. Nota, quòd hic auditur turpitudinem ſuam allegans, ſed hoc eſt propter periculum animæ. Item ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam.

Glo. ſeq. recitat per obiectionem, & ſolutionem.

f ¶ *Inſinuatione.*] Modò collige ex hoc loco, q̃ in cauſis, in quibus vertitur periculũ animę, poteſt quis venire cõtra factũ ſuũ, vt reuocetur ſentẽtia, quã ferri procurauit[d]. & ſi cõſtiterit Eccleſiam fuiſſe deceptã, reuocabitur ſentẽtia j. *eo. cõſanguinei. & ſ. de teſti. ſicut. & 35. q. 9. c. ſoci. §. hi ita in fi.* aliàs turpitudinẽ ſuam allegãs nõ auditur. j. *de dona. inter delectos. & j. de cõceſ. preb. cùm ſuper;*

d *Cõcur. ſex. in l. poſt mortem. cũ ibi not. ff. de adop.*

proponētes, quòd mulierem inuitam, & renitentem [a], nec ætatis [b] aptæ matrimonio exiſtentē, duxiſſet vxorem: & quoniam idē vitam cupiebat agere diſſolutam: demum vtriuſque ſtudio interueniente, fuerunt minùs rationabiliter ſeparati. ¶Nolentes igitur matrimonia canonicè cōnonicè contracta, leuitate quadam diſſolui: Mandamus, quatenas ſi vobis conſtiterit eos per iudicium Eccleſiæ non fuiſſe legitimè ſeparatos, Eccleſiámque deceptam; ipſos † faciatis ſicut virum, & vxorem inſimul permanere [c].

† eor.

¶Itē T. & clericis S. Anaſtaſiæ Veron̄.

¶Retractatur ſententia prætextu iniquæ conſuetudinis lata contra Eccleſiam.

CAP. VIII.

CVm † cauſa, quæ vertitur inter vos, & G. & A. Laicos ſuper domo quadam eis ab Archipresbytero veſtro vendita, ad examen I. Apoſtolicæ ſedis Legati delata fuiſſet, poſt appellationem ad nos interpoſitam, & receptas inducias, quoniam infra terminum tibi fili T. ad eam proſequendam præfixum, iter non arripueras [d], contra te ſententiam proferens, memoratis G. & A. prætexatam domum ſecundùm Veronēn. ciuitatis conſuetudinem adiudicare curauit. Deinde cùm cauſa fuiſſet ad nos per appellationem delata, Brixien̄. Epiſcopus delegatus à nobis, ſententiam contra vos (ſpreta forma canonum) ſecundùm eandem cōſuetudinem, ſicut præfatus Legatus fecerat, promulgauit [e]. ¶Nos autem cōſiderantes, quòd licèt vſus, vel conſuetudinis [f] non minima ſit auctoritas, nunquam tamen veritati aut legi præiudicat [g], præſcriptam ſententiam reuocauimus: & vos ab impetitione abſoluentes illorum †, vobis & Eccleſię veſtræ domum adiudicauimus.

†Cap.10 e. tit. in 1. cōp.

¶Idem Eboracen̄. Archiepiſcopo.

¶Sententia iniqua retractatur per ſuperiorem, licèt cauſa fuerit appellatione remota commiſſa. Si autem continet manifeſtam iniquitatem eſt nulla. Hoc dicit intelligendo, quòd ponat duos caſus.

CAP. IX.

INter † cæteras, *& infra.* ¶Item cùm aliqua cauſa appellatione remota committitur, & ſententia fertur iniqua, eam euacuari [h] oportet: nec ei debet ſtari, ſi iniquitatem contineat manifeſtam [i].

¶Clemens tertius.

¶Sententia lata contra abſentem non contumacem in cauſa matrimoniali non valet. h. d. intelligendo, quòd hæc mulier non fuit contumax. Panor.

CAP. X.

TEnor † litterarum tuarum oſtendit, quòd cùm inter R. & M. mulierē, quæſtio matri-

a ¶*Renitentem.*] Hac violentia tranſiit poſtmodum in conſēſum, et carnalem copulam ſubſecutam. ȷ. *de ſponſa. ad id.*

b ¶*Ætatis.*] Et hoc cōtradicit ei, qd̄ pmiſit de carnali copula, & ſic fuit allegatio, & ex alia cauſa fuit patrimonium ſeparatum.

¶*Gloſſ. ſeq. diſtinguit, aut fertur ſententia contra matrimoniū, aut pro matrimonio, & tunc aut ſubeſt impedimentum, aut non.*

c ¶*Permanere.*] Non obſtante ſententia priùs lata: quia contra matrimonium non currit pſcriptio. 33. q. 5. *quod Deo.* etiamſi ab illa ſententia non fuit appellatum: quia ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rē iudicatam, quin reuocetur ſententia, quandocunque error ſentētiæ detectus fuerit, vt hic patet. & ȷ. *de frigi. & malefi. fraternitatis.* 35. q. 9. *grauem. & c. loci. §. his ita.* Sic nullo tractu tēporis matrimoniū confirmatur in gradu prohibito contractū. ȷ. *de conſanguinitate. nō debet.* Et quod dici cōſueuit, ſententia contra matrimonium non tranſit in rē iudicatam, verū eſt vbi bene coniūcti indebitè ſeparantur, quia quos Deus cōiunxit, homo ſeparare non pōt: & ideò quandocunque contrarium legitimè cōſtiterit ſententia retractabitur: idem eſt, cum in gradu prohibito aliqui ſunt coniuncti, vel aliquo alio perpetuo impedimento: quia nullum eſt ibi matrimoniū, vnde nullus cōſēſus poteſt matrimoniū inducere inter eos. Sed vbi ſententia fertur pro matrimonio, vbi nullum ſubeſt impedimentum, ſi ab ea non fuerit appellatum, trāſit in rem iudicatam: quia iudicatis acquieuiſſe videtur. ȷ. *e. quod ad conſultationem.* vnde poſtea non audietur, immò compelletur alter alteri adhærere.

CVm cauſa.] Prima pars ponit factum. Secunda diffinit ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Archipreſbyter cuiuſdam plebis vendidit quandam domum ſine conſenſu capituli G. & A. laicis, qui occaſione huiuſmodi venditionis coram Legato Apoſtolicæ ſedis petierunt domum illam ſibi adiudicari: Quidam Canonicus illius plebis T. nomine apparuit pro capitulo ad defenſionem domus. dum cauſa illa tractaretur, ille T. appellauit ad ſedem Apoſtolicam: Legatus ſtatuit terminum appellanti ad iter accipiendum ad Apoſtolicam ſedem: ſed quia ille infra terminum ſibi præfixum iter non arripuit, prædictus legatus tulit ſententiam contra dictum T. adiudicans domum illam laicis prædictis, ſecundum cōſuetudinem Veron̄. ciuitatis, à qua ſententia fuit appellatum: & appellationis cauſa commiſſa fuit Epiſcopo Brixien. qui legati errorem ſecutus, contra formam canonum legati ſententiā confirmauit, & iterum fuit appellatum: Papa diligenter examinato negotio: licèt vſus vel conſuetudinis non minima ſit auctoritas, nunquam tamen legi, aut veritati præiudicat: & ideò Papa prædictam ſententiam caſſauit, plebem prædictam abſoluens ab impetitione illorum laicorum, & domum illam eidem Eccleſiæ adiudicans. Not. quòd ſi quis infra terminum ſibi ſtatutum appellationem no proſequitur: iudex poſt terminum in cauſa procedere debet. Item ſententia lata contra canonum formam non valet. Item conſuetudo, licèt magnæ ſit auctoritatis, non tamen legibus, aut canonibus præiudicat.

d ¶*Arripueras.*] Ex qua aliquis non proſequitur appellationem infra terminum ſibi præfixum, ex tunc iudex procedere poteſt, tanquam citatus peremptoriè non veniſſet. ȷ. *de appel. ſæpe contingit.* quia perinde eſt, ac ſi non appellaſſet. ȷ. *de appel. cum ſit Romana.* vnde in hoc non peccauit iudex. Bern.

c ¶*Promulgauit.*] Ecce hic obtinuit conſuetudo bis in cōtradictorio iudicio: ergo debuit valere. ff. *de leg. cum de conſuetudine. &* ȷ. *de ver. ſig. Abbate.* Solu. hęc conſuetudo fuit contraria iuri, & mala in præiudicium Eccleſię, & ideò non fuit ſeruanda: vnde ad vltimum caſſatur ſentētia: alias ſi bona fuiſſet conſuetudo, ſeruaretur. ſ. *de eo. qui mit. in poſ. cùm venſſent.* Fortè talis erat conſuetudo illa [a], quòd ſi quis emit à prælato Eccleſię ſolo, tenet venditio, licèt non probet pretium in vtilitatem Eccleſiæ verſum eſſe contra illud 10. q. 2. *hoc ius porrectum.* 12. *ſine exceptione.*

a *Secùndùm Tan. quæ it dixit talem conſuetudinem eſſe in multis ciuita. Lombar. inductā per ſtatuta ciuitatum, & facit ſ. quod not. de for. cōp. c. 2. li. la. 6. quòd hoc not. Egid.*

f ¶*Conſuetudinis.*] Sic 11. *diſt. conſuetudinis. &* ſ. *de conſue. c. vlt.* vbi exponitur hęc auctoritas.

g ¶*Præiudicat.*] Verum eſt, qꝫ conſuetudo non præiudicat legi, niſi ſit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta: nam tunc bene præiudicat legi ſ. *de conſue. cap. vlt.* vbi plenè de hac materia dicitur: ſed hęc conſuetudo non fuit rationabilis, nec præſcripta. Bern.

† *eorum.*
† *ſ apedictā.*
† Cap. 17. n. de appel. in 2. cōpil. *Et vide l. ciues C. de appellatio. qua vi detur contraria. adde gloſſam, & doctores ibidem.*

INter cæteras.] Poteſt intelligi vario modo, & per conſequens vario modo ſummari. dn̄s An. ſummat ſic: Sententia continens in ſe manifeſtam iniquitatem retractatur non obſtante, qꝫ cauſa fuerit appellatione remota commiſſa. Hęc ſummatio eſt vera in ſe ſecundùm vnū modū intelligendi. Sed ſecundùm vnū alium intellectum notabiliorem ſummatur ſic: Nulla eſt ſententia continens manifeſtam iniquitatem. Abb. Sic.

†Cap. 5. eo. tit. in 2. cōp.

Casvs. Aliqua cauſa commiſſa eſt appellatione remota: iudex tulit ſententiam iniquam contra ius ſcriptum, vel exprimendo errorem in ſententia: talis ſententia non tenet, cùm iniquitatem contineat manifeſtam. Nota ſententiam contra ius ſcriptum latam, nullam eſſe.

h ¶*Euacuari.*] Cùm ſententia tenuerit, & appellatum fuerit ab ea, vel euacuetur de facto, tum eſt nulla. ſim. ȷ. *de reb. Eccl. non alie. ſi quis presbyterorum.*

i ¶*Manifeſtam.*] Puta quia lata eſt contra ius ſcriptum, ſcilicet contra leges, vel canones. ſ. *eo. c. 1.* ita qꝫ in ipſa ſententia continebatur error. 2. q. 6. c. *ei qui. §. diffinitiua. verſ. Item ſi ſententia contra ius ſcriptum. &* ȷ. *de confir. examinata. &* ȷ. *de ſen. excō. per tuas.* & hîc in fi. & ita ipſo iure nulla eſt talis ſententia: vt ſ. *eo. c. 1.* vbi de hoc. Aliud eſt, cùm lata eſt contra ius litigatoris: quia tunc tranſit in rem iudicatam, niſi fuerit appellatum. ȷ. *eod. cùm inter vos.* Et ſi per iniuriam iudicis damnatus fuit, poterit agere contra iudicem, qui fecit litem ſuam ad intereſſe. ff. *de iud. ſi filiusfamilias. &* ff. *de exerc. ſi per imprudentiam* b. & ȷ. *de emptio & vend. c. vlt & infamis efficitur. C. de pœna iudicis, qui malè iud. l. 1.* [c] Bern.

b *Vide in ea. ſtatim. alleg. in gl. pe. & vl.*

c *Additur, pœna.* ȷ. *eo. cum æterni lib. 6. Ioan. And.*

TEnor.] Iſtud c. poteſt intelligi, quòd ſententia hîc lata contra mulierem tenuit: quia, contumaciter abfuit, & tunc idem in effectu dicit, quod c. *later* ſ. *eo.* ideo ſumma vt ibi. *communis de miſſo.* Secunda ibi. *Idcoque.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonij vertebatur, quæ commiſſa fuit Epiſcopo Theatino: Iudex abſente muliere dictum R. ab impetitione ipſius abſoluit: mulier hoc audito

dico cauſam impetrauit, committi iudici præſenti, vt de cauſa illa cognoſceret, & fine canonico terminaret: Iudex vocauit dictum R. ille infirmitate prætenta non venit. ſed nocte ſequenti cum alia contraxit, porpter quod iudex ipſum excommunicauit, ille poſtmodum comparuit, & fuit abſolutus, oſtendens ſententiam prædicti Epiſcopi qualiter à muliere prædicta fuerat abſolutus: nihilominus mulier offerebat teſtes, per quos probare volebat, quòd dictus R. eam deſponſauerat: Iudex dubitauit, quid facere debebat. Cõſultus Papa reſpõdet, non obſtante illicita abſolutione, quã fecit Epiſcopus, in cauſa procedat, præcipiens dicto R. ſub pœna excommunicationis, ne ad eã quã ſuperduxerit, accedat, donec cauſa iſta fuerit terminata. Not. quòd ſententia lata contra abſentẽ, non in contumacem, non tenet, & citra appellationem reſcinditur. Itẽ ſententia, quæ nulla eſt, obſtat agenti. Item arg. quod aliquis priuatur iure ſuo ſine culpa ſua.

a ¶ *Infirmitate.*] Quod ſi verum fuiſſet, iuſta erat excuſatio. ſ. *de procura querelam. & 5. q. 3. ſi ægrotans* immò nec tunc res iudicata cenſetur. *ff. de re iudi. quæſitum. 1. & 2. reſponſo.* nec mandanda eſt ſententia executioni infirmitate prætenta. *ff. de iudi. ſi prætor. in fine.* a ſed hoc falſo allegabat vt bene declarant ſequentia.

b ¶ *Promulgaſti.*] Et meritò tanquam cõtra contumacem, cùm ex facto ſequẽti appareat, quod maliciosè prætendebat infirmitatem, & ita ſequens præſumptio elidit primam. ſic *ff. de in integ. reſt. denuni.*

monij vereretur: & Theatino Epiſcopo commiſſa fuiſſet: idem eundem R. muliere abſente, ab impetitione ipſius abſoluit. Cæterum eadem mulier à nobis ad te literas impetrauit, vt de cauſa cognoſceres, & eam fine debito terminares: *& infra.* ¶ Dictus vero R. à te vocatus ad cauſam infirmitate[a] prætenta † non affuit: ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti[b]: à qua poſtmodum abſolutus ad te veniens, oſtendit literas Epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutum fuiſſe patebat. Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probãdum quòd idem R. eam deſponſationis annulo † publicè ſubarrhaſſet[c]: tu quid ſuper his agere debeas, poſtulas edoceri. ¶ Ideóque inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd (non obſtante illicita abſolutione[d], quam Epiſcopus fecit) in cauſa procedas: eidem R. ſub pœna excommunicationis arctiùs interdicens, ne ad eam, quam ſuperinduxit, accedat[e], priuſquam fuerit cauſa deciſa.

† *Prætenſa. retentus. detentus.*

† *Et hinc præſumitur contractum matrimonium, de quo vide per Feliuum in c. Illud. ſuprà de præſum. vbi latè tractat, ex quibus matrimonium probari poſſit. adde Lupũ allega. c. 58.*

a *Quod ſi dubitatur de infirmitate, an excuſet, mittatur medicus ad ægrotum. C. de re mil. l. ſemel. li. 12. ſecundum Goff. & Ho. Ioan. And.*

b *Ibi nihil intereſt, an ſuffragiis populus voluntatem ſuã declaret an rebus ipſis, & actu.*

¶ Idem.

¶ *Sententia diuortij in cauſã matrimoniali rite lata ad ſolam coniugis confeſſionem aſſerentis contrarium, non reuocatur, ſed interim ei ſtatur donec legitimè de cõtrario doceatur. Ita ſummatur, vt aliquid de nouo afferat. Panormitanus.*

¶ *Glo. ſeq. dupliciter exponit ſubarrhationem.*

c ¶ *Subharraſſet.*] i. ſi ſem conſenſu de præſenti dediſſet: alias ſi loqueretur de conſenſu de futuro, non mandaret Papa virum ſeparari ab illa, cum qua poſtea contraxit per verba de præſenti: quia nec ſoluta erant priora ſponſalia. *infrà de ſpon. c. penul. & vlt. & infrà. de ma. contra contra interdi. eccl. c. 1. & 2.* & eſt vulgare loci illius. ſic 27. q. 2. *ſi quis vxorem.* Vel poteſt dici, quòd ſubarrhatio fit per immiſſionem annuli interueniente conſenſu tacitè, vel expreſsè: vt hic dicit. Et dic tacitè, vt in muto: expreſsè, vt in loquente: & ſtabitur huic ſubarrhationi, quamuis nihil dicat, quandiu contrarium non probabitur: quia præſumitur pro matrimonio. *arg. 27. diſt. quod interrogaſti. 30. q. 5. noſtrates. & c. fœmina.* nihil enim intereſt, an facto, vel verbo quis declaret voluntatem ſuam. 43. *diſt. c. 1. & 41. diſt. c. 1. & de pæni. diſt. 1. actiones. & ſ. de pæn. & remiſ. omnes vtriuſque. §. vlt. & ff. de legi. quibus.* b niſi probet ſe animo non contrahendi id feciſſe. *arg. 22. q. 2. quod ait. & ff. de act. & obligat. obligationum ſubſtantia.*

d ¶ *Abſolutione.*] Facta contra mulierem abſentem, vt ſuperiùs patet: & ita ſententia lata contra abſentem nõ contumacem nulla eſt in quocumque negotio: quia ea non obſtante citra aliquam appellationem cognoſcitur de cauſa: & hoc probatur 3. q. 9. *caueant omnia. abſente. reuera. abſens.* & ſi citatus eſſet aliquis ad ſententiam, & iuſta de cauſa impeditus venire non poſſet: reuocatur ſententia. ſ. *eod. cum Bertholdus.* aliàs ſi fuiſſet contumax, non reuocatur. 24. q. 3. *de illicita. 3. q. 9. abſens. § niſi. & in auth. vt omnes obe. iudi. § ſi vero neque. coll. 5.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit. & ſoluit.*

e ¶ *Accedat.*] Sed qualiter mulier illa ſecũda priuat iure ſuo ante finẽ cauſæ, cõtra illud ſ. *vt lite pendente. laudabilem. & 8. q. 4.* nonne? Sol. cùm aliquis cum aliqua contraxit in facie Eccleſiæ approbante Eccleſia, ſi poſtea matrimonium accuſetur, locum habet illa decre. laudabilem. & ſimilia alia iura, ſed cum aliquis cõtrahit lite pẽdẽte cũ aliqua, vel cõtra prohibitionem Eccleſiæ, tũc locũ habet, quod hic dicitur. & ſ. *de mat. contracto contra inter. eccl. c. 1. & vlt.* quia cũ res facta eſt litigioſa, nõ debet in aliam trãſferri perſonam. 11. q. 1. *quæ res. C. de litig. l. vlt.*

ADDITIO. Sed quomodo dici poteſt litigioſa, quæ finita erat per ſententiam, à qua non fuerat appellatum, vt in princ. dicit Hoſt. quòd hoc inducit citatio viri facta, antequam ſecundùm deſponſaret, & ideo dicitur lis pendere, & quaſi litigioſa eſſe. *de appel. ſuggeſtũ. de offi. deleg. licet* non ob. ſententia, quæ hoc caſu non tranſit in rem iudicatam, vt ſæpius dictũ eſt. facit ele. *vt lit. penden. cum lite.*

† *Cap. 6. eo. tit. in 2. cõpil. Et præ alios videto hic Guidonem Papa.*

CAP. XI.

CONſanguinei † E. latricis præſentium, ſicut tuis literis intimaſti, compaternitatem inter ipſam, & virum ſuum legitimè[f] probauerunt, ita quod inter eos ſententiam diuortij protuliſti: prædicta verò E. cùm ſit ſibi poſtmodũ confeſſa, quòd eius commater in veritate ante ſententiam non fuiſſet, [ſed †] poſt ſeparationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad ſecundas nuptias conuolauit: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ reſpondemus, quòd propter ſolam confeſſionem mulieris, non eſt recedendum à ſententia per iudicium Eccleſiæ rationabiliter[g] promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur[h].

COnſanguinei.] Idẽ dicit, quod decre. lator. ſ. eo. tit. *Communis diuiſio.* Secũda ibi, *Fraternitati* Abb.

CASVS. Quædam mulier cõtraxit matrimonium cum quodam viro: Tandem conſanguinei eiuſdem mulieris accuſauerunt matrimonium, dicentes, quod ipſa non poterat eſſe eius vxor, cum eſſet cõmater ipſius, quo probato ſententia diuortij lata fuit: poſt ſententiam latam mulier confeſſa eſt Epiſcopo loci, quòd in veritate ante ſententiam eius commater non fuerit, ſed poſt ſeparationem, compaternitatem cum eo contraxit, & poſtmodum cum alio contraxit: quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet. Et ipſe rñdet, quod per ſolam mulieris confeſſionem non eſt à ſententia recedendũ per iudicium Eccleſiæ promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur. No. quod per confeſſionem alterutrius coniugum à iudicio Eccleſiæ non receditur. Item quandocunque conſtiterit Eccleſiam deceptam fuiſſe in cauſa matrimonij, ſententia contra matrimonium lata reuocabitur.

f ¶ *Legitimè.*] Quoad ordinem iuris, non quoad veritatem.

g ¶ *Rationabiliter.*] Et illud referas quoad ordinem tantùm.

h ¶ *Probaretur.*] Per legitimos, & idoneos teſtes, & non per illos, qui primum falſum tulerunt teſtimonium, cùm periuri ſint. *ff. de teſtib. ſicut ſic ſupra eo. lator.* vbi de hac materia. nam ad cõfeſſionem mulieris, & etiam viri non reuocatur ſententia per Eccleſiam lata ſecundùm ordinem iuris, ſicut nec ad eorum confeſſionem matrimonium ſeparatur. ſ. *de eo, qui cog. conſang. vxor. ſuæ. ſuper eo.* Ber.

† *Dictio, ſed, deeſt in pluribus antiquis exẽplaribus.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpil. Et de materia huius c. vide Romanũ & Aretinũ in l. plurium. ff. de acquirend. hære. di. Ancharanum cõſil. 423. incip. viſo dicto puncto. & Labertinum trac. de iure patron. lib. 1. p. 1. q. 3. arg. 8.*

¶ Innocentius iij Archidiacono, & Sacriſtæ Magalonẽ.

¶ *Si Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito: ſurreptitia dicitur collatio, & non tenet.*

CAP. XII.

CVm † olim Magalonẽ. Epiſcopus, F. de Caſtro nouo ad vacantem Archidiaconatum eiuſdem Eccleſiæ nominaſſet, Præpoſito, vt nullus ibi (niſi

CVm olim.] Prima pars narrat factum; ſecunda diffinit ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Vacante Archidiaconatu Magalonẽ. Epiſcopus Magalonẽ. nominauit P. de caſtro nouo ad ipſum Archidiaconatum: præpoſitus eiuſdem Eccleſiæ inhibuit, ne aliquis inſtitueretur ibidem, niſi priùs duplici voce ſibi conceſſa, & ne contra fieret, appellauit: ſed Epiſcopus dictum P. per annulum de Archidiaconatu inueſtiuit, & Præpoſitus alium nominauit: propter quod procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: cæleſtinus intellecto negotio caſſauit, quicquid factum fuit ab vtraque parte: pronuncians quod ſcriberet aliquibus, vt tã Epiſcopum, quam Præpoſitum, & alios monerent ad ordinãdum archidiaconatum concorditer: quod ſi non facerent, ipſi executores archidiaconũ ordinarent: poſt hoc idẽ Cæleſtinus contra pronunciationem ſuam archidiaconatum ipſum contulit G. qui nondũ promotus erat ad diaconatus officium, circũuentus ve

e *Facit ad hoc text. in l. filium. cũ nor. ff. de his, qui ſũt ſui, vel alieni iur.*

dicebatur, procuratore Epiſcopi ignorante in curia exiſtenti. Tādē negotiū iſtud delatū fuit ad Innocentiū: ipſe verò volens prædeceſſorū ſuorū veſtigiis inhærere, dicētiū ſentētiā Romanæ ſedis cùm aliquid ſubreptū eſt, poſſe in melius cōmutari: quod de prædicto G. factum fuit, in irritum reuocauit: & ei, licèt abſens exiſteret ſilentium imponendo, cùm de ſubreptione liquidò conſtitiſſet, non obſtante donatione, quam à dicto Epiſcopo in eluſionem ſedis Apoſtolicæ idem G. dr̄ recepiſſe, mādās capitulo Magaloñ. quatenus prędictū Archid. in concordia eorū, qui præſentes in Eccleſia fuerint, ordinare procurent. Not. quòd ſentētia Romanę ſedis ꝓpter ſubreptionē reuocatur. Itē ea, quæ ꝑ ſubreptionē fiūt, debent in irritū reuocari. Itē cōtra abſentē proceditur in his, quæ per ſubreptionem commiſit.

a ¶ *Duplici ſibi voce.*] Fortè hoc dicebat ſe habere de conſuetudine ratione dignitatis, vnā rōne præpoſituræ, & aliā rōne canoniæ: ſed nō vr̄, quod ꝑꝑ pluralitatem ſtipēdiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior ſit, quàm alterius, rōne dignitatis: ſicut in teſtibus. ſ. *de teſt in præſentia.* vel aliquis fortè cōmiſerat ei vices ſuas, quod licet hodie ſecundùm tenorē illius conſtitutionis. *ſupr. de ele. quia propter.*

a *Tex. eſt ſimi. in l. ti conſul.* ff. de adop.

b ¶ *Ad diaconatus.*] Hæc allegatio non valebat, b ſi erat ſubdiaconus. ſ. *de æta. & quali. c. præterea. & c. à multis.* ſed aſſumit illam non cauſam vt cauſam. ſ. *de electione cauſam quæ.*

b *Secundū antiq. can. valebat.* 40. diſt. c. 2. *Io. And.*

prius duplici a ſibi voce conceſſa) inſtitueretur per appellationem interpoſitam inhibente, Epiſcopus dictum P. de Archidiaconatu per annulum inueſtiuit. Præpoſitus verò alium ad eundē Archidiaconatū nominare præſumpſit. Tandem C. prædeceſſor noſter, quod factum fuerat ab vtraque parte caſſauit: pronunciās quòd aliquibus ſcriberet, vt tam Epiſcopum, quàm perſonas ad ordinandum cōcorditer Archidiaconatum monerent: & eorum fortè monitis non admiſſis, hoc ipſi exequi non differrent; poſt hæc verò dictus prædeceſſor noſter, G. qui nondum ad Diaconatus b erat promotus officium, præter cōſcientiam Procuratoris Epiſcopi, apud ſedem Apoſtolicam tunc morantis, ipſum Archidiaconatum contra pronūciationem ſuam contulit, ſicut credimus circumuentus c.

¶ Nos igitur inhærētes veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum dicētium, ſententiam Romanę ſedis, cum aliquid fuerit ſubreptum, poſſe in melius cōmutari, quod de prædicto G. factum eſt, non obſtante donatione, quam ab eodem Epiſcopo in eluſionem donationis d Apoſtolicæ nuper dicitur rẹcepiſſe, in irritum reuocamus, & ei licèt abſenti e, cùm de ſubreptione f liquidò conſtet †, ſuper dicto Archidiaconatu perpetuum ſilētium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus ſæpe dictum Archidiaconatum (plena omnium veſtrum, qui præſentes g fuerint in Eccleſia, interueniente cōcordia) ordinare curetis.

† *Vide Bart. in l. quod iuſſit. in fine.* ff. de re iudicata.

¶ Idem Abbati, & Conuentui ſancti Zenonis Veroñ.

¶ *Valet ſententia contra ius litigatoris lata, ſi ab ea infra x. dies nō fuerit appellatum. Vel ſic, & aliter: Per ſententiam, à qua non fuit appellatum, poteſt Eccleſia ſubijci Prælato inferiori Epiſcopo, ſeu ad aliam Eccleſiam pertinere.*

CAP. XIII.

CVm † inter vos pro Eccleſia veſtra, & Archipresbyterum, & Clericos ſancti Proculi, ſuper ſubiectione eiuſdem Eccleſiæ quæſtio verteretur: ex parte veſtra fuit propoſitum, quòd dicta Eccleſia monaſterio veſtro, pleno h iure dēt eſſe ſubiecta: videlicet in inſtitutione, deſtitutione, inueſtitura Archipresbyteri, & eiuſdem fidelitate, ipſius, & fratrum obediētia, correctione, repreſentatione ad ordines, tōſuratione, ſuſceptione chriſma-

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. compil. Et de materia, an ſcilicet ſententia lata contra ius litigatoris valeat, vide Felinum in ca. nouit. ſ. de iu. adde Bart. in l. penul.* ff. de iu. & iure.

f ¶ *Subreptione.*] Quæ per ſubreptionem fuerunt impetrata, valere non debent. ſ. *de electio. cùm dilecti & 35. q. 9. ſententiam.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per duas obiectiones.*

g ¶ *Præſentes.*] In mò & abſentes vocandi ſunt, ſi cōmodè vocari poſſunt. ſ. *de elect. quod ſicut. & c. quia propter.* niſi cōſuetudo eſſet in contrarium, ꝙ abſentes non vocarentur, ideo fortè dicit, qui præſentes fuerint. & quod dicit, omnium veſtrum, vel maioris partis. ſupple, quia quod maior pars, & ſanior facit, valet, & canonicum reputatur. ſ. *de ele. quia propter. infrà de his, quæ fi. à ma. par. ca. c. 1.* d

d *Concor. l. & ſuum. §. fin. cum l. ſeq.* ff. de pac.

CVm inter vos.] Prima pars narrat proceſſum, & iura vnius partis. Secunda diffinit diffinitionis cauſam præmittens ibi, *Quamuis.* Abbas.

CASVS. Inter Abbatem, & conuentum Sancti Zenonis Veroneñ. ex vna parte, & archipresbyterum, & clericos Sancti Proculi ex altera, ſuper ſubiectione ipſius Eccleſiæ quęſtio vertebatur: partibus in præſentia dñi Papæ conſtitutis, proponebatur ex parte monaſterij, quòd Eccleſia prædicta monaſterio debet pleno iure ſubeſſe, in inſtitutione videlicet, deſtitutione, inueſtitura Archipresbyteri, & eius fidelitate, & aliis per quæ plena ſubiectio declaratur. Ad hęc probanda pars monaſterij inducebat inſtrumentum publicum conceſſionis B. quondam Veroneñ. Epiſcopi: quā conceſſionē C. ſucceſſor illius confirmauit. Induxit etiam priuilegia Romanorum Pōtificum, & Patriarcharum Aquilegieñ. quorū vnus de ſubiectione plenaria in priuilegio ſuo euidenter expreſſit. Allegauit inſuper, quòd olim inter Abbatem Sancti Zenonis, & Archipresbyterū Sancti Proculi, & fratres ipſius, orta fuit quæſtio de obedientia manuali, & fidelitate: ſed illi ad hæc duo ſe teneri negabant, & ſuper his teſtes inducti fuerūt. Tādē præfatus T. Veroneñ. epiſcopus ſentētialiter diffiniuit, quòd Archipresbyter vel dimitteret Eccleſiā, aut faceret eidē Abbati obediētiā & fidelitatē, ſecūdū ꝙ quidā Cardinalis olim iudicauerat, cuius ſentētiā Epiſcopus fuit ſecutus, & à ſentētia Epiſcopi appellatū nō fuit, & ſic in rē trāſiit iudicatā. Ex parte aduerſa proponebatur, ꝙ prædicta donatio nō valebat, & ita ꝑ cōſequēs nec priuilegia cōfirmationis ipſius cōceſſionis. Dñs Papa his, & aliis auditis, & intellectis, dicit: quāuis nō ſit multū inſiſtēdū inſtrumēto donationis, nec cōfirmationis, vel priuilegiis, quæ ab ipſa donatione cauſā, & originē habuerūt, tñ cōſiderauit, quòd quātū ad ipſos litigantes ius ex ſentētia factū fuit, ex quo trāſiit in rē iudicatā, etiāſi cōtra ius litigatoris lata fuiſſet, cū lata non fuerit contra ius conſtitutionis expreſsè, veritate geſtorum ſermonibus præualente, ſ. ſententia prædicti Epiſcopi lata pro Abbate, præfertur aliis, quæ inducebat Abbas pro ſe, quæ parum faciebant, cùm donatio illa non valuerit, quæ ſententia pręſumitur rite lata: diffiniuit Papa, quòd Archipresbyter ſancti Proculi, qui pro tempore fuerit, præſtet obedientiā, & fidelitatem Abbati ſancti Zenonis. Not. quòd ſententia, à qua non eſt appellatū, tranſit in rem iudicatā, & facit ius inter partes, ſ. declarat. Item ſi principale non tenet: nec alia omnia, quæ ab ipſo cauſam, & originem acceperunt. Item licèt ſententia lata ſit contra ius litigatoris, à qua non eſt appellatum, tenet: ſi lata eſt contra ius conſtitutionis expreſsè, nulla eſt: nec eſt neceſſe appellare ab ipſa. Item veritas geſtorum ſermonibus præualet. Et pōt hic ſumi illud generale: Plus valet, quod in veritate agitur, q̄ quod ſimulatè cōcipitur. Itē ſēper præſumitur pro ſententia, donec in cōtrariū oſtendatur.

h ¶ *Pleno iure.*] In ſpiritualibus, & temporalibus. 16. q. 2. *viſis. & ſ. de priuileg. quoniam per conſeſſionem.*

¶ *Gl. ſe. not. arg. & obijcit ponit opi. Io. quā reprobat, demū ſoluit.*

c ¶ *Circumuentus.*] Nota, quòd præſumitur circumuentus, qui mutat interlocutoriam ſuam, quam tñ cùm in prętudiciū alterius partis iniquè interloquitur, mutare debet. ſ. *de ap. cum ceſſante.* vbi & hoc. Item vr̄, quòd ſi aliquis impetrat occultè literas, cū aduerſarius eſt præſens, quod non valeāt tanquā tacita veritate impetratæ. ſ. *de reſcrip. cæterum arg. contra:* quia licitū eſt cuilibet vigilare pro cōmodo ſuo licet in hoc alteri præiudicetur. ff. *de his, quæ in frau. cred. pupillus. & C. depoſi. l. vlt.* Sed quare tenebatur quærere aduerſarium, cum eius factū caſſatū fuerit? Io. dixit, quòd fortè ideo, quòd erat conſtitutus procurator ad reuocādum caſſationē. hæc nō eſt ratio, ſed hæc potuit eſſe, quia cū Papa pronunciaſſet, quòd ſcriberet aliquibus, qui monerent Epiſcopū, & capitulū, vt eligerēt, iā intererat Epiſcopi, & Canonicorū, ne aliquæ literæ in cōtrariū impetrarētur, & ideo videbatur, ꝙ procurator illorū debuit requiri. Vel illa fuit potior cauſa: quia ille in impetratiōe literarū tacuit de pronūciatione dñi Papæ: quā ſi dixiſſet, nō habuiſſet literas, quin feciſſent mētionē de illa pronūciatiōe: & circūuenit Papam. Sed quòd aliquis teneatur requirere aduerſariū ſuū, nō eſt verū: immò ſibi imputet, quòd non contradixit in audientia, in qua debuit eſſe, qñ literæ tranſiuerunt.

d ¶ *Donationis.*] Hæc fortè potuit eſſe, quia fecit ſibi concedi ipſe G. Archidiaconatum ab Epiſcopo poſt conceſſionē ſibi factam à Papa, vt ſic obtineret Archidiaconatum potius per Epiſcopum, quàm per Papam. & ideo dicit, in eluſionem domini Papæ.

¶ *Gl. ſe. alleg. vnā cōcor. ſignat vnū cōtrariū, & tripliciter ſoluit.*

e ¶ *Abſenti.*] ſic. ſ. *de ele. dudum. arg. contra.* ſ. *vt lit. nō conte. c. 1.* vbi lite non conteſtata non proceditur cōtra abſentē. Sol. pōt dici quòd hic fuit lis cōte. vt dicūt quidā. ſed ex litera nō colligitur vel hic fuit citatus, vel expectatus. Vin. arg. ad hoc ſ. *de do. & cōtu. cū olim.* & ſi fuit citatus, & noluit venire, rectè potuit procedi contra eū lite nō cōteſtata qa de electiōe prælati agebat. ſ. *vt lit. nō cōte. qm̄. §. porrò* vel quia Papę cōſtitit de ſubreptiōe e: ergo ei abſenti licèt nō citato imponit ſilētiū ꝑꝑ fraudē ſuā, quia decepit Papā.

e *Idem not.* 35. q. 6. *veniam. Ioan. And.*

¶ *Similibus.*

tis letaniis, & aliis ſimilibus per quę plena ſubiectio declaratur: ad quod probandum inſtrumentum publicum conceſſionis B. quondam Veronenſis Epiſcopi, pars veſtra in medium producebat: quam conceſſionem ſucceſſor eius T. † ratam habuit, & etiā confirmauit. Super his quoque tam Romanorum Pontificum, quàm Patriarcharum Aquilegien. priuilegia, & confirmationes induxit: quorum vnus de ſubiectione plenaria, in priuilegio ſuo euidēter expreſſit, quod ſub teſtimonio [b] R. † quondam Veronen. Epiſcopi, qui eiuſdem Eccleſiæ Archipresbyter extitit, factum fuerat, & completum, & in eo à Priore ſācti Zenonis mādauit ſua vice [c] ſubſcribi. Adiecit etiam pars veſtra, quod † inter B. quondam Abbatem eiuſdē monaſterij, & ſancti Proculi Archipresbyterum, & fratres ipſius procedēte tēpore de fidelitate, & obedientia manuali, controuerſia fuit exorta, ad quæ duo illi ſe duntaxat teneri negabant, & ſuper his teſtes producti fuerunt: tādē præfatus T. Veronen. Epiſcopus quōdam Cardinalem [d] ſequens, à quo [e] idem fuerat iudicatum quod vel Archipresbyter dimitteret Eccleſiā, aut Abbati obedientiam repromitteret, ſententialiter diffiniuit, cuius ſententia (cùm nulla fuerit appellatione ſuſpēſa) in rem tranſiit iudicatam †: & infrà. ¶ Quāuis fortè dicto inſtrumēto donationis [f] non ſit plurimùm innitēdum, nec confirmationibus, vel priuilegiis, quæ de ipſo cauſam, & originē acceperunt: attendētes tamē quòd quātùm ad litigantes [g] ipſos, ius ex ſententia factum fuit, poſtquam in rem tranſiit iudicatam [h], etiāſi contra ius litigatoris lata fuiſſet: cùm contra ius [i] conſtitutionis expreſsè lata non fuerit: veritate geſtorum ſermonibus [k] præualente, quæ præſumitur † rite per omnia celebrata: diffinimus vt Archipresbyter ſancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem, & obedientiam præſtet Abbati ſancti Zenonis.

¶ Idem Canonicis Nouarien.

¶ Sententia contra actorem lata nihil iniqui continēs, valet in cauſa appellationis confirmanda, licèt per atteſtationem videatur pro actore fuiſſe probatum: dummodo pro ſententia concurrant præſumptiones, de quibus in litera. & ſecundùm hunc intellectum eſt hic caſus ſingularis valde.

CAP. XIII.

Cauſam †, quę inter vos, & A. clericum ſuper Præbenda Nouarien. Eccleſiæ vertebatur, Laudēſi Epiſcopo de cōſenſu † partiū cōmiſimus terminādam; qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuā ſentētiā promulgauit: à qua fuit ad noſtram audiētiam appellatum: & infrà. ¶ Licet ex parte ipſius A. fuiſſet propoſitum, quòd contra formam mandati [l] noſtri, dictus Epiſcopus ſententiam promulgauit, ſicut per atteſtationes nitebatur [m] probare; quia tamen Iudicis

a ¶ *Similibus.*] Et ita Abbas huiuſmodi iura epiſcopalia poſſidere in Eccleſiis poteſt, & præſcribere. *ſ. e. prox. auditis. & c. cùm olim.*
b ¶ *Teſtimonio.*] Aliàs non valeret, quia Patriarcha, vel Archiepiſcopus in diœceſi Suffraganei ſui nihil diſponere poſſunt, niſi quantùm canones illis concedunt. *ſ. de exceſ. præl. ſicut venerabilis. & ſ. de offi. ordi. paſtoralis.* vbi de hoc. *& c. Romana. & 9. q. 3. conqueſtus.*
¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*
c ¶ *Sua vice.*] Poteſt enim quis ſubſcribere per ſe, vel per alium. *ar. ff. de adm. tu. ita tamen. §. geſſiſſe. arg. C. de teſta. hac conſultiſſima. in prin.* ſed illud eſt, cū ipſi ſciunt ſcribere. ſic etiam cum alieno annulo poſſunt ſignare teſtamentum. *C. eo. ſi vnus.*
d ¶ *Cardinalem.*] Qui delegatus fuit ad cauſam, ſed forte fuit appellatum ab ipſo.
e ¶ *A quo.*] Hic corrigitur textus decretalis: quia illa eſt litera regiſtri: *A quo fuerat iudicatum, quod vel Archipresbyter Eccleſiam dimitteret, aut Abbati obedientiam repromitteret: credens etiam quod teſtes vera depoſuerint coram eo, qui de fidelitate manifeſtum protulerant teſtimonium, idem & ipſe ſententialiter diffiniuit.*
f ¶ *Donationis.*] Quia donatio non valebat, quæ non fuit facta ſecundùm formam iuris. *12. q. 2. ſine exceptione. ſ. de donatio. paſtoralis.* & ideo confirmationes, vel priuilegia, quæ illam donationem confirmabāt, non valebant: quia ſi principale non tenet, nec acceſſorium. *ſ. de fide inſtr. inter dilectos. & C. de leg. non dubium.*
g ¶ *Ad litigantes.*] Secus quoad alios. *C. de exceptio. pro proportione. & infra eod. cum ſuper. & ſupra eodem de teſtibus. venientes 2. & infra eodem c. pen.* niſi in caſibus in cauſa filiationis. *ff. de liber. agnoſcen. l. 1. §. vlt. & duabus legibus ſequentibus.* Itē in cauſa teſtamentaria. *ff. de inoffi. teſta. qui repudiantis. & l. poſthumus. §. 1. in cauſa liberali. ff. de ſtatu ho. ingenuum.*
h ¶ *Iudicatam.*] Hoc eſt poſt decem dies. *ſ. eod. quod ad conſultationem. & ſ. eod. cùm dilecti. in fi. & 2. q. 6. ei qui §. diffinitiua. ff. de condi. indeb. eleganter. §. 1.* vnde poſt retractari per appellationem, vel ſupplicationem non poteſt. Lau.
i ¶ *Contra ius conſtitutionis.* Illa enim nec tranſit in rem iudicatam: nec eſt neceſſe appellare ab ea. *2. q. 6. diffinitiua.* & ſic intellige, quando in ſententia error exprimitur: vt *ſ. de ſent. excom. per tuas. & ff. de appel. ſi expreſſim. & ſ. eo. inter cæteras,* vbi de hoc. & *c. 1. & in 6. diffinitiua.*
k ¶ *Sermonibus præualente.*] Fortè hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata, quàm geſta. ſic *ff. de re iudi. actorum.* & veritas rerum errore geſtorum non vitiatur. *ff. de offi. præſi. illicitas §. 1.* hoc vult dicere ſecundùm Io. quia verba, ſiue ſermo, donationis non concordabant ſententiæ. Senſus huius literæ talis eſt: ſententia hic appellatur veritas geſtorum: quia res iudicata pro veritate accipitur. *ff. de ſtatu ho. ingenuum.* ſermones hic appellat alia, quæ allegabantur. ſ. donationes, priuilegia, confirmationes ſuper donatione, quæ nihil valebant: & ita veritas geſtorum. i. ſententia, quæ lata fuit auctoritate geſtorum, quæ in prima cauſa probata fuerunt, quæ præſumuntur legitimè acta, præualent ſermonibus, prædictis donationibus, & confirmationibus, nihil valentibus: & ita Papa ſententiat ſecundùm primam ſententiam tantum in duobus articulis, qui continebantur in ſententia: & hunc intellectum probat lex prædicta. *ff. de offi. præſi. illicitas. §. 1.* Ber.

Cauſam quæ.] Sufficit ad confirmationem ſententiæ nihil cōtinentis iniquum, quod contra ipſam aliquid non probetur. Cōmuniter ſic ſummatur. ſed hæc ſummatio iudicio Panormitani non euacuat totam ſententiam literæ: nec continet, ſeu decidit aliquod factū dubitabile. Diuiditur: quia in prima parte ponit delegatorum proceſſum, ſententiam, & appellationem. In ſecunda ibi: *Licèt.* ponit allegationem appellantis, motiuum ſuum, & confirmationem ſententiæ. Abbas.

Caſus. Inter canonicos Nouarien. ex parte vna, & A. clericum ex altera, quæſtio vertebatur ſuper præbenda Nouarien. eccleſiæ, quæ de conſenſu partium commiſſa fuit Epiſcopo Laudeñ. qui cognito de meritis cauſæ, tulit ſententiam pro canonicis Nouarien. à qua dictus clericus ad ſedem Apoſtolicam appellauit: partes pro cauſa illam coram domino Papa comparuerunt. In cuius præſentia propoſitum fuit ex parte ipſius clerici, quòd dictus Epiſcopus contra formam mandati ſententiam promulgauit, ſicut per atteſtationes nitebatur probare: Papa auditis rationibus partium, conſiderans quòd iudex non ſemper ad vnam ſpeciem probationis, animum ſuum informat, & ipſa ſententia nihil continebat iniquum, & de conſenſu partium cauſa fuerat commiſſa, ſententiam à prædicto Epiſcopo latam confirmauit. Nota, quòd qui appellat à ſententia, probare debet ſententiam eſſe iniuſtam. Item iudex non debet ſemper animum ſuum alligare ad vnam ſpeciem probationis tantum: ſed omnia, quæ coram eo acta ſunt, debet diligenter conſiderare, & ex his omnibus animum ſuum informare, & ſecundum hoc ferre ſententiam. Item ſententia nihil iniquum continere debet.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter contra, & præter.*
l ¶ *Mandati.*] Si hoc probatum fuiſſet ſententia non valeret. *ſupra de reſcrip. cùm dilecta. & ſupra de offi. deleg. venerabili. & infrà de confir. vti. c. examinata.* aliud eſſet ſi præter formā [c] *ſupra de offic. deleg. ex parte. & ſ. de elect. in cauſis. & ff. iudic. ſolutum tamen. §. pen. & ff. mand. vl. & ff. de procu. ad rem. & l. ad legatum.* & iudex, cui commiſſa eſt inquiſitio, primo debet inquirere de fama, licèt hoc non dicatur in literis *ſ. de accuſ. cùm oporteat.*
¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*
m ¶ *Nitebatur.*] Et ita qui appellat, probare debet de iniquitate ſententiæ. *ſ. de ap. cùm in eccleſia. & C. de ap. qui ad ciuilia.* Sed contra videtur dicere, *auth. de his, qui ingre. ad appel. §. illud coll. 5.* dic vt dictum eſt. *ſ. de renun. in præſentia.*
¶ *Gloſ. ſeq. alle. 9. contr. oſtendens ex tribus, quæ narrat tex. præſumptionem validam.*

a ¶ *Speciem*].

a Hac glo. nō eſt Bernar. nec habetur in antiquis codicibus.

† In C. Barbatia ita: quòd inter quondam Abbatem eiuſdem monaſterij, & S. Archipresbyterum, &c.

† *Vide* l. 1. ff. eo. & l. litigatoribus. C. de appellat.

b Vel donatio aduerſa ... quàm ſcripta. de conſti. ſecūdùm Go. de varia ſignifica. geſto. *Vnde, quod dans.* de pro. c. 1. ſuper verbis. *Ioann. And.*

† *Præſumuntur.*

† Cap. 7. e. tiam 2. cōpi.

† *Et quia de partium conſenſu datus fuit iudex, non poterat recuſare, niſi noua cauſa ſuperueniret.* ſupra de off. dele. c. inſinuante.

c Ita tamen quod ſit de commiſſis.] nec vitietur forma, ſecūdùm Hoſt. & hoc probat concordātia, quam allegat glo. aliter autē idem eſſet, præter quod contra. remittit de offic deleg. prudentiā. §. 1. reſp. & *facit ad hoc* de elec. ſi eam l. 6. *vnde iudex etiam ordinem forma ſeq. debet.* de reſc. cauſam uq. *& etiam in eorem, vt ibi* & ſupra de reſcr. ſuper literis. in 6. *Ioann. And.*

animus nõ ſemper ad vnã probationis ſpeciẽ [a] inclinatur, & ipſa ſentẽtia nihil cõtinebat iniquũ, & eidẽ Iudici de communi partiũ aſſẽſu, fuerat cauſa cõmiſſa, qui vt ſentẽtiã ferret poſt examinationẽ cauſę ab vtraque parte fuerat requiſitus, ſententiam ipſam curauimus confirmare.

¶ Idem Conſtantien. Epiſcopo.

¶ *Sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellandum currit à tẽpore ſententiæ, non autem à die finiti termini. Hoc primo. Quadrimeſtre tempus, quod à lege datur condemnatis in perſonali, poteſt à Iudice ex cauſa arctari: & ſponte terminum arctatum recipiens, non poteſt poſt decendium appellare, licet non conſtet Iudicem ex cauſa terminum abbreuiaſſe. Hoc ſecundò. Ab executione ſententiæ non appellatur, niſi in executione modus excedatur. Hoc tertiò. Hoc dicit euacuando medullam cap. ſecundum Panormitanum.*

CAP. XV.

QVod † ad conſultationem *& infrà.* ¶ Quia poſtulaſti vtrũ appellationi ſit Clerici deferendum, qui purgationẽ indictam ſibi per ſententiam, & ad ipſius receptionem terminum competentem †, puta viginti dies, vel ampliùs, ſine contradictione † recipiens, & ad diem veniens conſequẽter appellat, cauſam [b] non exprimens appellandi: nec ſit locus [c] niſi ſuſcipiendæ purgationi, & executioni ſententiæ [d] à cuius prolatione, & purgatione iniũcta, vltra decendium † dicitur effluxiſſe †: Taliter duximus reſpondendũ: quòd cùm poſt decem dierũ ſpatium ſententia in auctoritatẽ rei tranſeat iudicatę: qui ad prouocationis ſubſidium infra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditum denegauit: cùm per hoc videatur per interpretationem iuris latæ ſententiæ paruiſſe: præſertim vbi cauſa non redditur appellandi. ¶ Sed nec executionem ipſius ſententiæ ideo conuenit retardari, licèt ad hoc agẽdum quadrimeſtre tẽpus regulariter ſit ſtatutum: quia id arctari [e] poteſt nonnunquam à ſedente in medio, & etiam prorogari: & quia ab initio ſponte recepit terminum breuiorem, imputari † ſibi poteſt, & debet: cùm ex hoc videatur amplius beneficium contempſiſſe: vnde talis non audietur appellans, niſi fortè aduerſus eum modus executionis canonicus excedatur [f].

¶ Idem Decano, Cancellario, & C. Canonico Laudonicñ.

¶ *Sententia poteſt probari per teſtes, licet non deponant de cauſis, quæ ſolent Iudicem mouere ad ſententiandum.*

CAP. XVI.

SIcut † nobis intimaſtis, cùm cauſa, quæ inter H. ſubdiaconum, & B. Presbyterum ſuper

---

a ¶ *Speciem.*] Sic ī. *de renun. in præſentia.* ī. *de reſtitu. in noſtra.* & 4. q. 3. c. *ſi teſtes.* & ff. *de teſti. ob carmen.* §. *vl.* Et no. quòd plura hic videntur facere pro ipſa ſententia, ſcilicet quòd nihil continebat iniquum: quia de cõmuni conſenſu partium fuit cauſa commiſſa: & quòd requiſitus fuit ille iudex ab vtraque parte, vt ſententiam ferret: quorũ quædam nihil operantur, ad hoc vt teneat ſententia, vel non teneat: ſiue de communi conſenſu cauſa fuerit commiſſa, ſiue non: hoc nihil facit, vt ſentẽtia magis valeat, vel non; nec etiã quòd fuerit iudex requiſitus, niſi cùm cauſa eſſet commiſſa infra certum tempus, & prorogata iuriſdictione infra tempus, & poſt tempus requiſitus conſenſit, vt ferret ſententiam: tunc enim videretur prorogare iuriſdictionem ī. *de offi. deleg. de cauſis.* quia iſtis non obſtantibus poſſet appellare, ſi alias ſententia eſſet iniqua. Primum ergo faciebat pro confirmatione ſententię, ſ. quod non continebat iniquum: & quia ille A. ſententiam illam non potuit impugnare, quòd eſſet lata contra formam ſtatuti, vel mãdati, vt allegabat: vnde meritò debuit confirmari: quia ſemper ſtatur ſententiæ, quamdiu contrarium non oſtendatur: vt in decre. prædicta, ſcilicet, in præſentia. Ber.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. compil.

QVod ad conſultationem.] Sententia per lapſum decem dierum tranſit in rem iudicatam, ſi priùs non fuerit appellatum. Et quadrimeſtre tempus, quod datur condemnatis in perſonali ad ſoluendum poteſt ex cauſa per iudicem arctari. communiter ſic ſummatur: quæ ſummatio iudicio Panormitani nihil noui decidit. Diuiditur principaliter in duas partes. ſecunda ibi, *Taliter.* Et ſcias quòd caſus literalis ponitur multis modis, quia litera nimis ſuccinctè factum narrat. Abbas.

† *Vide* l. generaliter. cũ no. per doct. C. de rebus cre. & iureiuran.

† *cõditione.*

CASVS. [a] Indicta fuit cuidam purgatio vſque ad xx. dies, & ab ipſo recepta: adueniente xx. die appellauit nulla cauſa adiecta: dicitur, quòd eius appellatio non eſt admittenda, cùm infra x. dies nõ appellauerit: quia per hoc acquieuit ſententiæ iuris interpretatione. Item condemnatus fuit in cauſa pecuniaria, & quòd ad eundem terminum ſolueret: ipſe nolebat ſoluere niſi poſt tempus quadrimeſtre, quod datur rei iudicatæ: dicitur, quòd propter hoc nõ eſt differenda executio ſententiæ: & ſi propter hoc appellauerit, nõ auditur appellãs, quia illud tẽpus poteſt arctari, & elõgari iuſta de cauſa: & talem terminũ ſponte ſuſcipiendo, quadrimeſtri tẽpori renunciaſſe videtur: tamẽ ſi modum iudex exceſſiſſet in exequendo, poterit appellare. Vn. Nota, quòd niſi condẽnatus appellauerit infra decem dies, ſententia tranſit in rem iudicatam. Item qui non appellat, iuris interpretatione ſententiæ paruiſſe videtur. Item quadrimeſtre tempus, quòd datur condemnatis à iure in cauſa pecuniaria, poteſt abbreuiari, & elongari à iudice ex cauſa. Item ſi quis terminum illum recipiat ſponte, etiam ſine cauſa ampliori tempori renunciaſſe videtur: vnde poſtea non poteſt appellare propter hoc. Item tacite renunciat quis iuri ſuo. Item ab executione non eſt appellandum, niſi modum excedat.

a *Hic caſus in antiquis exẽplaribus reperitur.*

b ¶ *Cauſam non exprimens.*] Cũ appellatur à grauamine ante ſententiã, cauſa grauaminis propter quã appellatur ſemper eſt exprimẽda ī *de ap. vt debitus.* & *c. dilectis* & *cõſtitutus.* Sed cùm quis appellat à diffinitiua: tunc ſufficit dicere, Appello ab iniqua ſententia. ff. *de mi. præfecti autem.* & 2. q. 6. *poſt appellationem.* §. *forma.* & c. *anterior.* ſed in caſu præſenti non valebat appellatio, ſiue expreſſiſſet cauſam, ſiue non, cùm terminus appellationis eſſet elapſus.

¶ *Glo. ſeq. allegat concor. ſignat contrarium & c.*

c ¶ *Locus.*] Hoc ideo dicit: quia petendo inducias videtur approbaſſe ſententiam. ī. *de offic. deleg. gratum.* & ī. *de teſti. cùm venerſet.* C. *de re iud. ad ſolutionem* ff. *de pact. tacite.* §. 2. *de iure do. ſuper.* l. 2. ar. 2. q. 6. §. *biduum. in fi.* & hic expreſſe dicitur. *arg. contra.* 3. q. 3. *offeratur.*

† *decẽnium.*

† *Vide* l. 2. C. eo. & l. ſi exhæredatus. & l. ſi proponas. §. 1 ff. de inoſ. teſta.

d ¶ *Sententiæ.*] Non ipſius de qua mentio facta eſt, ſcilicet de purgatione præſtanda: ſed alterius latæ in pecuniaria cauſa ſecundum quod dicitur in caſu.

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. duas concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Arctari.*] Sic ff. *de re iud. l. 2. ſim.* ī. *de ap. oblata. contra* ff. *de reg. iur. l. 4. §. ſi quis condemnatus.* Sol. quod dicitur hic & c. *oblata.* & ff. *eo. l. 2.* intelligitur, quando ex iuſta cauſa prorogatur, vel etiam arctatur tempus quadrimeſtre. lex contraria, quando iudex nulla cauſa aſſignata arctat tempus: quod facere non debet. vnde tunc tempus ſuppletur à lege.

† *imponere.*

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. 4. concor. obiicit, & ſoluit ponens octo modos, quibus executor modum excedit: in fine ſignat contrarium.*

f ¶ *Excedatur.*] Sic 2. q. 6. *ex quo.* §. *ſunt etiam quorum.* & §. *ab executore.* & C. *quorum appellatio. non re. l. ab executione.* & ī. *de of. fic. deleg. ſuper quæſtionum.* §. *nos etiam.* Sed qualiter excedit modum: quia aut facit, quòd mandatur & tunc non excedit: aut facit aliud, & tunc nulla eſt ſententia: vnde non eſt neceſſe appellare. ī. *eod. c. 1. quia non ſeruat formam mandati* ī. *de reſcrip. cùm dilecta.* & *infra. de confirm. vtil. vel inutil. examinata?* Sol. iudex poteſt excedere mandatum faciendo, quod mandatur, & plus aggrauando illum, contra quem fit executio: & tunc tenet ſententia: vnde neceſſaria eſt appellatio. Item in alio caſu ſi vendicauerit partes iudicis. *C. de exceptio. rei iudi. ſi vt proponis.* & tunc ſententia nulla eſt, vt ibi. Item ſi obiicitur excommunicatio. 11. q. 3. *cùm excommunicato. ſupra de excep. cùm inter.* & *in decre. Inn. ſeq. pia conſideratione.* [*lib.* 6.] Item ſi innouatio facta eſſet poſt rem iudicatam: tunc mutatur ordo executionis. ff. *de re iudi. l. 4. §. ſi ex conuentione.* Item ſi velit præuenire tempus quadrimeſtre. ff. *eod. l. 4. §. ſi quis condemnatus.* Item ſi malè interpretaretur ſententiam. ff. *de appellatio. ab executore.* Item ſi obiiciatur quæſtio falſi. *ſupra eod. de cætero. C. ſi ex fal. inſtr. iudicati.* & *infra de cri. falſi ſuper eo.* Item ſi fiat exceptio, per quam rectè nullum ſit iudicium. ī. *de procura. in noſtra. Arg. contra* ff. *manda. diligenter. in prin.* vbi dicitur: qui exceſſit mandatum, aliud quiddam facere videtur.

† Cap. 6. eo. ti. in 3. compil. *Et de materia, vide Alexãdrũ. & Iaſonem in* l. 4. C de bo. poſſeſ. ſecũdũ tab. & de annua præſtatione, *vide Baldum* cõſ. 96. li. 5.

SIcut nobis.] Sententia ſine expreſſione cauſæ lata tenet. ita communiter ſummatur. Communis diuiſio. Secunda ibi; *Cùm autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. ſubdiaconum, & B. presbyterũ vertebatur quæſtio ſuper quinq; modiis frumenti, quos dictus presbyter annuatim eidẽ ſubdiacono, vt dicebat, ſoluere tenebatur: commiſſa fuit quæ ſuper hoc quibuſdam iudicibus, coram quibus H. ſubdiaconus

petebat

tebat à dicto P. presbytero quinque modios frumenti ſibi per annos ſingulos perſoluendos Sacerdos ſe non teneri reſpōdet cū alia vice ſuper hoc conuentus fuerit, & ſententialiter abſolutus: ad quod probandum duos teſtes induxit, per quos conſtitit, quòd magiſter A. auctoritate Epi Lunduneñ. ipſum abſoluit ab impetitione ſubdiaconi ſupradicti. Sed quia teſtimonium ipſorū quaſi nudè prolatum fuerat, cùm nihil dixerint de cauſis, quæ iudicem mouere ſolent ad ſententiam proferendam: conſuluerunt Papam, quid ſuper hoc ſit ſeruandum: cùm in pleriſque locis, in quibus copia prudentum habetur, obſeruetur de conſuetudine, quòd omnia quæ mouēt iudicem ad ſententiā proferēdā, nō exprimātur in ſententia. Rñdet Papa, quòd cū ita ſit, quòd ex dictis ipſorum teſtium cōſtet ſententiam à iudice ſuo prolatā, præſumi debet omnia ſolenniter proceſſiſſe, propter iudiciariam poteſtatem. Nota, quòd licet teſtis nō reddat cauſam ſui dicti, nihilominus valet dictum eius, vbi non fuit interrogatus de cā. Itē omnia, quæ mouent iudicem, neceſſe non eſt exprimere in ſententia. Item ſententia lata probatur per teſtes. Itē præſumēdū eſt pro iudiciaria poteſtate quòd omnia legitima fuerit in cauſis.

quinque frumēti modiis vertebatur ipſi Subdiacono per annos ſingulos exoluendis, vobis commiſſa fuiſſet: & reſtitutionē ſibi fieri poſtularet Subdiaconus ſupradictus: aduerſarius ſe ad hoc non teneri reſpondit, cū alia vice ſuper hoc conuentus fuerit, & ſententialiter abſolutus[a]: quod oſtendere voluit duorum teſtimonio, ex quorum depoſitione cōſtitit, quòd magiſter R. auctoritate Epiſcopi Lunduñ. ipſum abſoluit ab impetitione Subdiaconi memorati. Verum quia teſtimoniū ipſorū quaſi nudè prolatum fuerat, cùm de cauſis[b], quę Iudicem mouere ſolent ad ſententiam proferendam, nihil dixerint: quid tenendum ſit, ſedem duxiſtis Apoſtolicam conſulendam. ¶ Cùm † autem in pleriſque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris exiſtat, quòd omnia, quæ Iudicem mouent, non exprimantur[c] in ſententiis proferendis: vobis taliter reſpondemus, quòd cum ex depoſitionibus teſtiū prædictorum conſtiterit ſententiam à Iudice ſuo prolatam: propter auctoritatem iudiciariam, præſumi

† *Verùm in ſententia debeat cauſa exprimi, vide per Imol. in l. ſi is, ad quem ff. de acq. hære. & per Marianum in repertorio. c. qualiter, & quando. infrà de accuſatio.*

a ¶ *Abſolutus.*] Exceptio de re iudicata impedit litis conteſt. ſ. *vt lit. non cōteſt. c. vlt.* vnde non tenebatur litem conteſtari presbyter iſte, ſi hoc oppoſuiſſet, vt dicit *decre. prædicta*, quæ incipit, *Exceptionis*. Ber.

b ¶ *De cauſis*] Videtur, quòd teſtis debeat aſſignare cauſā ſui teſtimonij. vt ſ. *de teſt. cùm cauſam*, vbi de cauſis mandatur inquiri. *& 4. q. 3. ſi teſtes. §. item ſolam.* aliter enim nō peruenitur ad veritatem 23. q. *vlt. accidit.* nec ſufficit teſti dicere ſe ſcire, niſi aſſignet cauſam ſcientiæ ſuæ: cùm multa ſint genera ſciendi. 22. q. 5. *hoc videtur.* quod verum eſt, ſi teſtis interrogatus fuerit: ſi verò interrogatus non fuerit, bene valet dictum eius, licèt fuerit nudè prolatum, vt hic. *arg. ff. de no. ope. nun. de pupillo. § qui opus.*

¶ *Gloſ. iſta quærit, ar. alle. contra, & ſoluit: tractat demum, an præſumatur ſolemnitas. vlt. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Exprimantur.*] Sed nunquid iudex tenetur aſſignare cauſā, quæ ipſum mouit in ſententia proferendā? *Arg. quòd ſic 21. diſt. in tantū. ff. de iis qui not. infa. ait prætor. § ignominia. ... de iud. properandū. § illo. circa fin. ff. de cu. furi. ſi furioſo. § 1.* quia oportet, vt ſciatur, quid mouerit iudicem ad ſententiam proferendā: ad hoc, vt emptor poſſit agere de euictione. *ff. de euic. hoc iure. & l. ſeq.* Ad hæc poteſt dici, quòd iudex poteſt apponere cām, quæ ipſum mouet: ſi tamen non apponitur, bene tenet ſententia. *ī eo. cùm Bertholdus. in fin.* & hic, vbi non fuit appoſita. In cā verò appellationis bene debet apponi cauſa: quare reuocatur prior ſententia, vt per hoc prioribus iudicibus non imputetur. ſic. ſ. *de fi. & ī. de priuil. cùm olim. 2.* & ſufficit rem fuiſſe redhibitam, ſiue fuerit in cā redhibitionis, ſiue non. *ff. de edic. quod ſi nolit. § in factum.* & ita ſtatur ſententiæ iudicis, ſiue cauſa fuerit appoſita, ſiue non: ſimiliter in inſtrumentis aliorum præſumuntur omnia eſſe ſolemniter acta: vt *Inſtitu. de fideiuſ. § vltimo. & inſtit. de inu. ſti. § ſi ſcriptum. & § præterea. & ff. de verb. oblig. ſciendum.* ſed in hoc eſt differentia, quòd ſi in inſtrumentis tabellionum non exprimitur cauſa, non præſumitur pro ipſo inſtrumento. ſ. *de fi. inſtru. ſi cautio. & ff. de proba. cum de indebito. § ſin autem.* aliàs autem qui allegat ſolemnitatem ſiue circa ſententiam, ſiue circa inſtrumentum, ipſam probet. 31. q. 2. *Lotharius. in princ. ff. de proba. l. quingenta in fi.* vbi licet per verba inſtrumentorum non appareant inſtrumenta ſolenniter acta, poſſunt probari per teſtes. *C. de vſur. l. 1. & de teſta. ſignificauit & ca. Albericus:* & ſic in maleficiis præſumitur potius iniuſtè factum, quàm iuſtè. *ſuprà de præſumpt. c. 1. & C. de iniu. ſi non conuicij.* Sed nunquid contra talem præſumptionem admittitur probatio? Dico, quòd ſic. *ff. de pac. iuriſgentium. § quod fere. ff. de prob. cum de indebito. § vlt. & ſ. de fi. inſt. ſi cautio. ſuan.*

¶ *Glo. iſta ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶ *Debet.*] Sic ſ. eo. *cùm inter. & ſ. ne de bona. 1. & ſ. de renun. in præſentia. Arg. contra. ſ. de proba. quoniā.* vbi de hoc dicitur ad ſinem.

debet[d] omnia legitimè proceſſiſſe †.

† *Aliàs præceſſiſſe. &* facit ad hoc l. ſi. Cod. de profeſſo. & l. 1. cum no. C. de legibus.

¶ Idem Aſtoriceñ. Epiſcopo, & Abbati ſancti Iſidori Legioneñ.

¶ *Ab eadem ſententia poteſt appellare nedum reus victus, ſed etiam tertius, cuius intereſt: & poterit ſententia quoad reum nihil de iure ſuo docentem confirmari: reſpectu verò tertij rationabiliter appellantis infirmari.*

CAP. XVII.

CVm † ſuper controuerſia, quæ inter Auriēñ. Epiſcopū, & monaſterium Cellæ nouæ, ſuper ſtatu ipſius vertebatur, pro Epiſcopo diuerſæ ſententiæ latæ fuiſſent, nuncius Oueteñ. Epiſcopi, per eas Oueteñ. Eccleſiam læſam grauiter querebatur, ad quam proponebat monaſteriū[e] pertinere: *& infrà.* ¶ Cum ex parte monaſterij nihil rationabile fuerit propoſitum, & oſtenſum, quare ſentētia pro Epiſcopo promulgata debuerit irritari, eam quantum ad monaſterium duximus confirmandam: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi conſtiterit appellationem pro Eccleſia Oueteñ. rationabiliter interpoſitam[f], & ad eam pro-

CVm ſuper.] Cōfirmatur ſententia quoad reum appellantem, ſi nihil doceatur contra eam: differtur tñ executio, ſi tertius de ſuo intereſſe doceat. Diuiditur in tres partes: in prima decis. narrat factum: in ſecunda, quoad reum principalem confirmat ſententiam ibi, *Cum ex parte.* In tertia quoad tertiū appellantem committit cauſam executionis fiendæ, vel non. Et hæc d. c. vñ difficilis, tum ꝑꝑ ipſius difficilem materiam, tū ꝑꝑ intricatum modum tradēdi ipſam per commentatores. Abb. Sicul.

† Cap. 6. eo. ti. in 2. cōp. *Et de materia, vide licet, an, & quādo tertius poſſit appellare, vide Card. in cleme. 1. de cau. poſſ.* & proprie. Ol. d. conſ. 252. *incō contra* prouiſionem *ad. de Bar. in* l. à ſententia. ff. ad appel.

Casus. Cū inter Epm Auriēñ. ex vna parte, & monaſteriū Cellæ nouæ ex altera ſuper ſtatum ipſius, diuerſæ ſententiæ pro Epo latæ fuiſſēt, tā ex parte monaſterij quā ex parte Oueteñ Epi fuit ad ſedē Apoſto. appellatum: vñ Eps Oueteñ. ꝑ nunciū ſuum conquerebatur, ꝑ ſententias illas, eccleſiā Oue. enormiter eſſe læſam, ad quam dicebat dictum monaſterium pertinere: quare dicta ſententia pro Epo nō debet executioni mandari: ſuper hoc negotio multa fuerūt allegata in præſentia domini Papæ: vnde cum ex parte monaſterij nihil rationabile oſtenſum fuerit, quare dicta ſententia pro Epiſcopo lata, debuerit irritari, & ideo quantū ad monaſterium ipſam confirmauit, mandat Papa iudicibus, quatenus ſi conſtiterit appellationem pro Eccleſia Oueteñ rationabiliter interpoſitam, & ad eam proſequendam nuncium ſuum infra tempus legitimum deſtinaſſe, executio ſententiæ differatur ne circa poſſeſſionem Oueteñ. Eccleſia detrimentum incurrat: alioquin ſicut iuſtum fuerit executio mandetur ſine præiudicio Eccleſiæ Oueteñ. cùm hoc ſibi non præiudicet, quò minùs ſuam poſſit conſequi rationem: cùm res inter alios acta non noceat aliis iuxta conſtitutiones canonicas, & ciuiles. No. quòd quilibet, cuius intereſt, poteſt appellare à ſententia inter alios lata, ne mandetur executioni. Item ī tempus legitimum, id eſt, infra annum debet quis proſequi appellationem. Item etſi non appelletur à ſententia inter alios lata, tamen remanet ei cuius intereſt ius ſaluum cùm res inter alios acta non noceat aliis.

¶ *Gloſ. iſta quærit opponendo, & ſoluit: ſecundo obijcit, & ſoluit: tertio quærit, arg. & ſoluit.*

e ¶ *Monaſterium.*] Et ita tenet ſententia quoad vnam perſonam, & non quoad aliam, ſic & vltima voluntas defuncti deſtituta ſolemnitate iuris tenet quoad filios, & non quoad extraneum. *C. fa. erc. l. vlt. & C. de teſt. hac conſultiſſima. § ex imperfecto. Arg. contra ī de do. inter dilectos & ī ne capel. mona. dilectos. & ī. eod. ſuborta & ſ. de arbi. cum tempore & 49. diſt. c. vlt.*

f ¶ *Interpoſitam.*] Sed quare ille cōpellitur probare ſe iuſtè appellaſſe, cū nō magis oneraret, ſi contra eū eſſet lata ſnīa? ſed ſi hoc probabit, nunquid cadet ſententia? Dicas, quòd non cogitur plenè probare cauſā appellādi, ſed ſufficit probare, quòd aliquo modo ſua intereſt. ſ. *de teſtib. c. venient. 2.* nec eſſabitur ſtatim ſententia, ſed differet executio ſentētiæ, ſi probabit, quòd iuſtè appellauerit: & poſtea admittetur tā ſup principali, quā ſup ſentētia. ſic ſ. *de teſtib. venies.* 2. quia ꝑ ſentētiā nō fit adhuc magnū præiudiciū, ſed per executionem. ſic ſ. *de offi. del. ſuper eo.* & ita ſentētia inter alios lata nō obſtat alij in tale quale præiudiciū ſit alij, vt hic patet *arg. C. de li. cau. iubemus.* Sed nō vñ quòd à ſentētia lata inter alios poſſit appellari. *ff. de ap. à ſententia. in prin.* immò pōt, vt hic patet, vt ꝑ appellationē executio differatur. Sed pone, quòd ſententia mādetur executioni ꝑ Epo.

ſup-

nunquid Epſ præſtabit cautionem Eccleſiæ de Cella, quòd ipſam defendat contra Oueteñ. Epiſc. Videtur, quòd ſic, quia ſi duo petant rem ab vno, victor præſtabit cautionem, quod defendat victũ contra alium. *ff. de rei ven. l. à quo ff. de pet. har. l. penul. l. ſed hic non eſt ita*, quia hic agit modo tantum Eccleſia Oueteñ. lo.

a ¶ *Non noceat.*] Littera iſta contradicit ſuperiori, vbi dicit, nec circa poſſeſſionẽ, &c. quod hic dicit, non noceat, verũ eſt quantum ad proprietatẽ: ſed ibi loquitur de præiudicio quoad poſſeſſionem, & ita nõ cõtradixit. ſimile *C. de lib. cau. iubemus.*

b ¶ *Canonicas.*] *ſ. de fide inſtr. inter dilectos. j. eo. c. pen. & j. de dona. inter dilectos.*

c ¶ *Ciuiles.*] *C. res inter alios acta. per totũ. & ff. de re iudi. ſæpe.*

† *Aliàs ita: cui quæ præmiſſa ſunt, non præiudicent, quo minus ſententia valeat conſequi rationem.*

ſequendam nuncium eius infra tempus legitimum deſtinatum fuiſſe, executio ſententiæ differatur, ne circa poſſeſſionẽ, Oueteñ. Eccleſia detrimentum incurrat, alioquin (ſicut ius poſtulat) executioni abſque Oueteñ. Eccleſię præiudicio demãdetur: cui †, quę præmiſſa ſunt, non præiudicant, quò minùs ſuam valeat cõſequi rõnem: cũ res inter alios acta, nõ noceat[a] regulariter aliis † iuxta cõſtõnes canonicas[b], & ciuiles[c].

¶ Idem.

¶ *Si citatus ad ſententiam ex legitima cauſa iudici ignota nõ comparuit, tenet ſentẽtia eo abſente lata: ſed retractatur eo probãte legitimã abſentiæ cauſam. Si verò impedimẽtũ probatur nõ plenè, non retractatur ſententia, niſi priùs doceat de ipſius iniquitate. Hoc dicit, & eſt verus, & no. intellectus ſecundùm Panormit. quem alij doctores non clarè dilucidarunt.*

† *Vide l. Lucius. ff. de his, qui not. infa. & l. res inter alios. alias iſt, Modeſtin. ff. de excep.*

CVm Bertoldus.] Probata iuſta cauſa abſentiæ, reuocatur ſententia lata cõtra abſentem, maximè vbi apparet iudicem circũuentũ. Vel aliter, & ſic: Cõtra ſententiã auditur is, qui fuit abſens docto de impedimẽto, etiam minus ſufficiẽter, ſi opponit de iniquitate, quę ex tenore ſententiæ, & ex actis cõſtare dr̃ quo docto obtinebit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur proceſſus narratio. In ſecũda ibi, *Licèt.* partis reſtõ, auditoris datio, ipſius relatio, Papę definitio, ſuum motiuũ cõtinẽs. Prima ps pt ſubdiuidi, ſed nõ expedit, quia ſatis patent partes in littera. Abb.

† *Cap. 8. e. tit. in 3. cõpil. Et de intellectu vide Lambertinũ de iure patro. libr. 2. pa. 3. art. 2. q. 3. de materia vero tex. & gloſſarum vide præ cæteris hic Guidonem Papa.*

CAP. XVIII.

CVm † Bertholdus miles curiam ſuam P. militi pignori obligâſſet, eodem P. ſublato de medio, A. nepos eius, qui ſucceſſit eidem, vacante Eccleſia eiuſdem loci, aſſerẽs quòd ius patronatus cum vniuerſitate[d] tranſiſſet in eu , D. clericum eiuſdem loci, Archidiacono ad ſupradi-ctã Eccleſiam pręſentauit: qui de cõſẽſu Epi[e] ipſũ inſtituit in eadẽ, in poſſeſſionẽ eũ induci faciẽs corporalẽ. Prędictus verò B. dñs fundi, T. Sacerdotem memorato Epo pręſẽtauit, ſed ipſũ Epiſcop' nõ admiſit. Cũ autẽ dictus T. aduerſus[f] memoratum D. ſuper prædicta Eccleſia depoſuerit queſtionẽ, Remeñ. Epiſcopus † Apoſtolicæ ſedis Legatus Iudicibus negotiũ delegauit: ad quẽ cùm atteſtationes vtrinq; receptas per partes poſtmodum remiſiſſent[g], & præfato D. cum ſuis atteſtationibus accedẽte, dictus T. nec per ſe, nec per reſ, õſalem idoneum comparere curaret: ipſe atteſtationibus inſpectis Clerici memorati, ipſum ab impetitione ſæpedicti T. ſententialiter reddidit abſolutum, eidem T. imponens ſilentiũ ſuper Eccleſia memorata. Poſtmodum autem idem Presbyter ad Archiepiſcopi præſentiam infra breue[h] tempus accedens, iuſtam cauſam[i] abſentiæ allegauit: Archiepiſcopus verò Argentino Electo, & Altæ Siluæ, & Tudeberneñ. † Abbatibus dedit [ſuis] litteris in mandatis, vt ſi iuſtam abſentiæ cauſam ille oſtenderet coram eis, prædictam ſententiam nullius decernerent[k] eſſe valoris, & cauſam ſine

† *Archiepiſcop' in plurib. antiquis, & ita legendum puto: eſt autem in Gallia, ut Archiepiſcopatus, cum multis ſubſunt ſuffraganeis.*

† *Tudertino.*

† *Tudebeñ. Vox. ſuis, deeſt in antiquis.*

CASVS. Bertholdus miles habebat villam ſuã, in qua erat Eccleſia, vnde ipſe erat patronus: villam illam obligauit P. militi. dicto P. creditore ſublato de medio, A. nepos eius, & hæres vacante ipſa Eccleſia D. clericum eiuſdem loci præſentauit ad dictã Eccleſiã, dicens quòd ius patronatus cum vniuerſitate tranſiſſet in eum: Archidiaconus de conſenſu Epiſcopi ipm inſtituit in eadem, & in corporalem poſſeſſionem induci fecit eũdem: dictus Bertholdus dñs fundi hoc audiens, T. presbyterũ Epiſcopo præſentauit: ſed Ep̃s ipſum non admiſit pp quod dictus T. presbyter corã Remeñ. Archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis legato, cõtra præfatum D. depoſuit qõnẽ. Archiepiſcopus cauſã ſuper hoc iudicibus delegauit ſub hac forma, vt cauſam inſtructã ad ipſum remitterent, præfigendo partibus terminum perẽptorium, in quo eius ſe conſpectui præſentarent ſententiã recepturæ: ad quem terminũ dictus D. cum ſuis atteſtationibus acceſſit. T. presbyter nec iuit, nec iũc miſit aliquẽ rñſalem: legatus inſpectis atteſtationibus D. clerici, ipſum ab impetitione T. presbyteri abſoluit: poſtmodum verò idem T. presbyter infra breue tempus ad legatum accedens, iuſtã cauſam abſentiæ allegauit: quo audito Archiepiſcopus mandauit quibuſdã iudicibus, vt ſi iuſtã cauſam abſentiæ oſtẽderent coram eis, prædictam ſententiam nullius decernerẽt eſſe valoris, & cauſam terminarent eandem: alioquin ſentẽtiã ipſam facerent obſeruari: dicti iudices cõmiſerant aliis vices ſuas, qui teſtes ſuper prędicto articulo receperunt. à quibus dictus D. clericus ad ſedem Apoſtolicã appellauit: Papa auditis probationibus illius presbyteri ſuper abſentiæ ſuæ cauſa, licèt eam minùs ſufficienter probaſſet, tñ præiudicaret opinio veritati, cõmiſit Papa cãm illã cuidam Cardinali: ipſe verò intellectis meritis cauſæ, omnia retulit dño Papæ. qui Archiepiſcopũ inuenit circũuẽtũ fuiſſe ex tenore ſentẽtiæ: tñ quia cõtinebatur in illa, q per atteſtationes illius, vel ipſius clerici fuerat ſufficiẽter probatũ, q pręfatus A. in poſſeſſione iuriſpatronatus extiterat, cũ ipſi ad eãdẽ Eccleſiã præſẽtauit: cũ tñ per atteſtationes illas nihil aliud oſtẽſũ ſuit, niſi quòd prædicti P. & A. annuatim perceperũt decẽ ſolidos, q patronis illius eccleſię dari cõſueuerũt: tũ q diceba' in ſẽtẽtia illa, quòd dict' T. in probatione defecerat, cũ per atteſtationes illius appareret manifeſtè ipſum T. ſuã intentionẽ ſufficiẽter probaſſe: tũ etiã quia cãm non recepit ſufficienter inſtructã, cùm vnius partis atteſtationes receperat, quæ puta faciebant ad cãm: vnde Papa ſententiam prædictam caſſauit, & præfato T. adiudicauit Eccleſiam memoratã, cum à vero patrono ipm cõſtitit fuiſſe præſentatum. Not. q non valet ſentẽtia lata cõtra abſentẽ, ſi conſtiterit eum iuſta de cauſa impeditum fuiſſe. Item licèt minùs ſufficienter probetur abſentiæ cauſa: nihilominus debet de eã iterum cognoſci. Item veritas præualet opinioni. Itẽ cum iudex circumuentus eſt, iterum debet de eã cognoſci. Item non dicitur cauſa remiſſa ſufficienter inſtructa, niſi allegationes vtriuſque partis remittantur. Item euidenter hic patet, quòd ex præſentatione patroni acquiritur ius præſentato, ſi patronus in ſua præſentatione perſiſtat.

d ¶ *Cum vniuerſitate.*] *j. de iure patr. ex litteris. ff. de contrahen. empt. ſi aquæductus. & l. dotta.*

e ¶ *De conſenſu epiſcopi.*] Aliter non poſſet. *ſ. de offi. arch. cum ſatis.* niſi haberet hoc de præſcripta conſuetudine. *ſ. de of. arch. c. vlt. & j. de exceſ. præla. ad hæc.*

¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit.*

f ¶ *Aduerſus.*] Sed qualiter potuit iſte T. agere, cum ex ſola præſentatione nihil hẽat iuris, immo videtur, q Ep̃s debuerit agere ad intereſſe. *j. de iure pat. paſtoralis*? Rñdeo, bñ acquiritur ius præſentato à vero patrono, licèt Ep̃s eum non admittat, dummodo ſuam voluntatem patronus non mutet. & ſic poteſt agere, vt ſua præſentatio confirmetur, vt hic patet. Sicuti elect' poteſt agere, vt ſua electio cõfirmetur. *ſ. de elec. poſtquam & c. publicato.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per quæſtionem.*

g ¶ *Remiſiſſent.*] Aſſignando terminum peremptorium ad ſententiam audiendam, vt patet in antiqua: aliàs non tenuiſſet ſentẽtia lata contra abſentem. *ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. ex eo edicto.* & ea quæ aduerſus abſentes non per contumaciam ſtatuũtur, non tenent. *C. quõ, & quando iud. ea quæ.* ſed hic tenuit ſententia. vt patet per ſequentia, & propter terminum peremptorium ſtatutum[a] ad ſententiam: ſed quia probauit iuſtam cauſam abſentiæ, reuocatur ſententia: vt 3. q. 9. *caueatur.* Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per. obiect.*

h ¶ *Breue tempus.*] Et videtur, quòd mora poſſit purgari in iudiciis. *ff. ſi quis cau. ſi poſt tres.* quod locum habet ante *lit. conte.* & vbi ius actoris non eſt factum deterius: vt dicit illa lex: ſed hic nõ fuit ſententia retractata pp breue tempus: ſed quia probauit iuſtam cauſam abſentiæ, fuit auditus.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Iuſtam cauſam.*] Alioquin non fuiſſet auditus. *arg. contra ſ. de in integ. reſtit. ex litteris.* Sed illud fuit in fauorem matrimonij. & quia non poterat habere recurſũ cõtra doloſum, cũ in eo caſu fuerit nõ ſoluẽdo. *ſ. de procu. querelam & 3. q. 3. ſi ægrotans.* & ita reuocatur ſententia, ſi iuſtè impeditus venire nõ potuit. *ff. de dam. infect. l. ſi finita. §. ſi forte.* Nec dicatur iudicatum, vbi iuſta de cauſa detentus præſens eſſe non potuit. *ff. de re iudi. quoſitũ.* nec mandari debet talis ſentẽtia executioni: vt *ff. de iud. ſi prætor. in fi.* & eſt notabile iſtud, quòd reuocatur ſententia, cùm intereſſe non potuit: & ſic eſt *arg. quod iudex non debet nimium feſtinare ad ſententiam:* vt dicit lex prædicta *ſi finita. § ſi fortè.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Decernerẽt.*] Sed qualiter potuit iſte legatus retractare ſniãm ſuam.

a Eſt ergo neceſſe, q exprimatur hoc caſu peremptoriũ, vbi vnica ſit citatio. de hoc 24. q. 3. de illicita. in fin. mag. gl. non ſic in cauſis, in quib. ſine figura proceditur per elec. de ver. ſig. ſæpe. circa ſi. Idem.

ſuam, cùm nullus iudex poſſit hoc facere, dummodo non ſit lata contra ius conſtitutionis. *C. ſen. reſcin. non poſ. l. 1.* Rñdeo, quòd nõ poteſt retractari, niſi per *integ. reſ. ff. de mino. in cauſa 2. §. vlt. & l. ſeq.* Vel niſi ipſo iure ſit nulla. *C. de accu. l. 1.* vnde hic fuit retractata per in integ. reſtitutionem [a]. & impropriè ponitur hic, nullius momenti. quia talis ſententia bene tenet, quouſque fuerit reuocata.

a Eo modo poteſt cùm ſit generalis legatus: ſecus ſi eſſet ſpecialis delegatus, ſecundùm Vin. & de hoc dixi. ſ. de ac cuſ. qualiter 2. ſuper glo. 2. Ioan. An.

debito terminarent; alioquin facerent ſententiam obſeruari: verum dicto Electo, & prędictis Abbatibus committentibus [a] aliis vices ſuas, ipſi ſubdelegati teſtes ſuper prædicto articulo receperũt, à quibus dictus Clericus vocem ad nos appellationis emiſit, *& infra.* ¶ Licèt autem iuſtam cauſam abſentiæ minùs ſufficiẽter [b] presbyter probauiſſet, ne tamen prçiudicaret opinio veritati, R. Diaconum Cardinalem eis conceſſimus auditorem: qui cùm nobis omnia fideliter retuliſſet: ex tenore ſentẽtiæ Archiepiſcopum inuenimus circunuẽtum: tum quia continebatur in illa, quòd per atteſtationes ipſius Clerici fuerat ſufficienter probatum, quòd præfatus A. in poſſeſſione iuriſpatronatus extiterat, cùm eundem ad prædictam Eccleſiam præſentauit, cùm tamen per atteſtationes illas nihil aliud oſtenſum fuerit, niſi quòd pro quodam iure [c], quod de illa Eccleſia conſueuit exhiberi patronis, prędicti P. & A. annuatim decem ſolidos acceperunt: tum etiam † quia in eadem ſententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cùm per atteſtationes ſuas appareat ipſum ſuam intentionem ſufficienter probâſſe: tum etiam quia cauſam non recipit ſufficienter inſtructam: cùm vnius tãtùm partis atteſtationes receperit, quæ parum faciebant ad cauſam. Vnde ſententiam ipſam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes Eccleſiam ſupradictam, cùm per atteſtationes nobis conſtiterit euidenter, ipſam à verò patrono [e] fuiſſe ad ſæpedictam Eccleſiam præſentatum.

a ¶ *Committentibus.*] Sed qualiter delegatus ab alio, quàm à principe cõmittit alij vices ſuas contra illud. ſ. *de offic. dele. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. C. de iudic. à iudi. à iudice?* Quidam dicunt, quòd hic erat in conte. coram delegatis. vnde cùm videantur facti quaſi domini litis, poſſunt alij committere vices ſuas ad ſimilitudinem procuratoris. *arg. C. de procu. l. nulla. & l. neque tutores.* Vel dic, quòd hic nõ fuit oppoſitum. & ideò taliter de facto proceſſum fuit, & hodie ſtari debet prædictis iuribus. *C. de iudi. à iudice. & ſ. eo. ſuper quæſtione.* & eſt expreſſum. ſ. *de app. cùm cauſam.* vnde non valet hodie, quod hic dicitur.

b ¶ *Minùs ſufficienter.*] Et tñ admiſſus fuit per talem probationem. ſic veritati opinio præualeret: vt ſequitur. Et ſic arg. colligitur hic, quod minùs ſufficiens probatio admittitur. Ex pluribus aliis cauſis fuit iſte auditus, quia circũuentus fuit iſte legatus ex pluribus cauſis, quæ in ſententia continentur. Primo dicitur, quod ille erat in poſſeſſione iuris patronatus: & hoc falſum fuit. Item dicebatur in ſententia, quòd T. defecerat in probatione, & hoc fuit falſum vt infra dicitur. Item quia cauſa non fuit ſufficienter inſtructa ad legatum remiſſa: quia atteſtationes illius T. non fuerunt remiſſæ ad legatum, prout ipſe mandauerat: vnde manifeſtè apparet legatum circumuentum fuiſſe. Ber.

† Dictio etiam, deeſt in antiquis, & in veteri compilatione.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

Penſionis perceptio neque poſſ. probat, neque dominium.

c ¶ *Quodam iure.*] Sed videtur, quòd propter hoc quòd fuit in poſſeſſione partis, quod etiam fuit in poſſeſſione totius. *ff de ſer. ruſt. præd. via eſt via.* & qui minimam partem fundi poſſidet, totum poſſidere videtur, *ff. de acqui. poſ. poſſidere.* Sed non eſſet ita. ſ. *de præſcri. audita.* vbi de hoc. & ſ. *de capel. mona. dilectus.* quia perceptio penſionis nec poſſeſſioné probat, nec dominium. *E. de fid. inſtru. inter dilectos. in fi. & ff. de acqui. poſſeſ. quamuis. §. 1.* quia alia eſt perceptio penſionis, & alia poſſeſſio præſentationis: & ideo errauit legatus in ſententia, credens hoc ſufficere: & hæc penſio ſiue cenſus poteſt conſtitui à patrono in fundatione Eccleſiæ de auctoritate Epiſcopi. 18. *q. 2. Eleutherius. & ſ. de iure patro. præterea.* 2. & hoc ante conſecrationem Eccleſiæ: poſt conſecrationem non poteſt ei aliquod onus imponi, quia rei conſecratæ non imponitur ſeruitus. ff. de ſerui. ſeruitutes. §. *vlt.* & quod humani iuris eſſe deſinit, ſeruitutem non recipit. *ff. com. prædio. cauere.* Io. & per talem perceptionem non fuit in poſſeſſione iuriſpatronatus: cùm hoc non fuerit de fructibus iuriſpatronatus, ſed præter ius patronatus poteſt talis cenſus conſtitui à patrono in ipſa fundatione: vt in c. præceden. Eleutherius. & c. *præterea.* Quid intelligitur nomine iuriſpatronatus, colligitur ſ. *de iurepatr. nobis fuit.* Ber.

d ¶ *Intentionem.*] Scilicet, quòd fuerat præſentatus à vero patrono, vt dicit in fi.

¶ *Glo. ſeq. tact. per q. an ſcilicet ius patronatus tranſeat cum vniuerſitate in creditorem. alleg. pro, & contra: & quid ſentiat, non apparet.*

e ¶ *Patrono.*] Per hoc patet, quòd patronus de obligatione, quã fecit, excepit ius patronatus, alioquin tranſiſſet cum vniuerſitate [b]. ſ. *de iure pa. ex literis. arg. ff. de contrah. emp. in modicum.* ſic & in fundo vendito accedunt ſeruitutes, & alia iura. *ff. de contrahen. emp. ſi aquæductus. & l. ſe. & l. doli.* & ſic fundus dotalis tranſit cum vniuerſitate. *ff. de fun. do. l. 1.* ſed alia ratio eſt [c] in emptore, vel fundatario, qui directum, & vtile dominium habent in re: & aliud in creditore, quia ſi ius præſentandi conſiſtit in fructu, eo ipſo quòd creditor vtitur tali fructu, exonerari debet quantitas debiti. *C. de pig. actio. l. 1. & 2. & ſ. de vſu. c. 1. & 2.* ſed talis fructus æſtimari non poteſt, & ideo non diminuit quantitatem debiti. Item nec aliis iuribus vtitur creditor, niſi hoc conuenerit. *ff. de pig. actio ſed an vlt.* Item quia ſoluto pignore omnia iura tolluntur *ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. l. 1. & C. ſi pig. pignori datum fuerit. l. 1. & 2.* & ſic præſentatus ſoluto debito eſſet de Eccleſia remouendus, quod eſt contra illud. 16. *q. 7. inuentum. & 56. diſt. ſatis peruerſum. & ſ. de exceſ. prælat. c. vlt.* Item quia creditor peccat vtendo pignore. *ff. de fur. creditor.* alias incipit, ſi pignore. licèt enim creditor rem ſibi obligatam poſſit locare, vt *ff. de pigno. act. creditor.* tamen fructus computabit ſibi in ſortem. ſ. *de pig. cum contra.* licet enim in venditione omnia iura trãſeant. *arg. ff. de offi. ei praſi. vt l. 1. in verſ. cum vrbem noſtram. §. 3.* non tamen in obligatione generali veniunt quæ ſpecialiter non obligarentur. *ff. de pig. l. obligatione. & l. ſeq. ff. de pec. qui peculium & C. quæ res pig. oblig. poſ. l. 1. arg. contra iſta.* ſcilicet quòd fructus non diminuant ſortem: quia ſeruitus quandoque inutilis eſt. *ff. de ſerui. l. ei qui fundum.* ſed ius patronatus bene tranſit cum vniuerſitate, niſi ſpecialiter excipiatur. ſ. *de iure patro. cùm ſecundum. & c. ex literis* [d].

b Hoc tenẽt Tan. Vinc. & Gof. Ir.

c Idem Phi. In. & Hoſt. ſed Dama. in qu. ſua. 1. de iure patronatus, *dicit, quòd præſentare poteſt creditor nomine debitoris. Ioann. And.*

¶ Idem.

¶ *Papa in ſententiis, quas profert, ordinem iuris ſeruat.*

CAP. XIX.

IN † cauſis, quæ ſummi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris, & vigor æquitatis eſt ſubtiliter obſeruandus. Cùm in ſimilibus [f] caſibus, cæteri teneantur ſimiliter iudicare. Niſi fortè cùm aliquid (cauſa neceſſitatis, & vtilitatis inſpecta) diſpenſatiuè duxerit ſtatuendum.

† Cap. 9. e. ti. in 3. cõp. *Et an interſententia principis requiratur ordo iuris, vide per Iaſon.* in l. 1. ff. de conſt. princip. *adde Paridem de Puteo* in tra. ſyndicatur. Verbo. & in quantum.

¶ Idem Conuentui ſancti Leodij.

¶ *Secunda ſententia in diuerſa inſtantia contra primam lata, tenet mero iure, nec debet infringi, etiamſi ſit iniuſta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præſertim ſi prima ſententia ſecundo Iudici non fuit oſtenſa. Hoc dicit. Panormitanus.*

CAP. XX.

INter † monaſterium ſancti A. Rothen. & veſtram, ſu-

† Cap. 10. e. ti. in 1. cõpil. *Et vide l.* Imperatoris cum gl. ff. de re iud. *Adde Alexan.* conſil. 191. *& Paulo de Caſtro* conſil. 325. *incipi.* in cauſa, quæ vertitur.

IN cauſis.] Inferiores tenentur iudicare, ſecundum quòd Papa inter certas perſonas iudicauit, ſi ritè, & rectè ſententiam tulit. Primò ponitur dictum. Secundò ratio. Tertiò exceptio. Secunda ibi, *Cùm in ſimilibus.* Tertia ibi, *Niſi.* Abbas Siculus.

Casvs. Dicitur hic, quod ſecundum quod Papa iudicat, & alij debent iudicare: & ideo Papa iuris ordinem, & æquitatis rigorem in cauſis diligenter obſeruare debet: cùm in ſimilibus alij debeant ſimiliter iudicare, niſi cùm ipſe aliquid diſpenſatiuè duxerit ordinandum. Not. quòd ordo iuris, & æquitatis rigor in iudiciis obſeruanda ſunt. Item ſententia Papę ius facit quoad omnes. Item ſecundùm quod ipſe iudicat, & alij iudicare debent: & ſic in ſimilibus idem iudicium eſt habendum. Item in diſpenſationibus cauſa neceſſitatis, & vtilitatis attendenda eſt. Item diſpenſationes non debent trahi ad ius commune.

d Concor. l. inter omnes, ff com. præd. glo. in l. fideiuſſor. ff. qui ſatiſ. co.

¶ *Gl. ſe. dicit aliud in interlocutoria, ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *In ſimilibus.*] Et ſic patet, quod diffinitiua ſñia principis trahẽda eſt ad conſequentiam, ex quo alij ſimiliter iudicare debent, ſed interlocutoria non. *C. de leg. l. 3. circa fi. & l. ſi imperialis. arg. contra,* quod interlocutoria vim legis habet. *ff. quod me. cauſ. metũ. §. ſed quod prætor ait.* quod verum non eſt, niſi interlocutoria in corpore iuris claudatur. eſt ſimile hic 16. *q. 3. licet.* Ber.

INter monaſteriũ.] Tenet ſecda ſñia diffinitiua lata cõtra primã ſi de prima nõ fuit exceptum, neque appellatum à ſecunda. h. d. ſecundùm vnum intellectum. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema deciſum. In ſecunda diffinitionis cauſam. In tertia ſoluit quoddã obſtaculum. In quarta diffinit. Secunda ibi, *Cùm conſtiterit.* Tertia ibi, *Non obſtãte.* Quarta ibi *factũ.* Abbas.

Casvs.

a *Hic caſus Bernardi videtur, & in antiquis iudicibus reperitur.*

Casvs. ᵃ Vacante monaſterio ſancti Leufredi, monachi elegerunt quendam degentem ſui monaſterij in Abbatem, & dum peterent confirmationem ſuæ electionis, monachi ſancti Antonij ſe oppoſuerunt dicentes illam electionem eſſe caſſandam, ex eo quòd monaſterio ſancti Antonij fieri debuiſſet: quare diœceſanus Epiſcopus illam diſtulit cōfirmare: tādem ſuper hoc cauſa fuit commiſſa quibuſdam iudicibus ad petitionem monaſterij ſancti Leufredi, coram quibus iudicibus partes litem conteſtatæ fuerunt, & proceſſum fuit in cauſa, & teſtes recepti fuerunt: demum monachi ſancti Antonij ad alios iudices literas impetrauerunt, continens, quòd primi iudices erāt eis certa ratione ſuſpecti: vnde propoſuerunt quaſdā exceptiones friuolas contra illos: quas cum iudices admittere nollent, ipſi appellauerunt, iudices videntes, quòd primę literæ nō reuocabātur per ſecundas, proceſſerunt in cauſa non obſtāte appellatione eorū, & confirmarunt electionem factam per monachos ſancti Leufredi: vnde occaſione appellationis prædictæ delata eſt cā ad dominū Papam, coram quo obiiciebatur contra ſententiam, quòd lata erat à ſuſpectis iudicibus, & quòd cauſa fuerat aliis iudicibus delegata, & poſt appellationē allegabat etiā ſententiā, quæ prius lata fuerat pro eis ſuper quæſtione ipſa. dominus Papa auditis hinc inde propoſitis, quia conſtitit ei, quòd ſecundæ literæ non reuocabant primas: tamen quia cauſæ ſuſpicionis friuolæ fuerant, quæ debuerant proponi ante litis ingreſſum, & ideo renunciaſſe videntur eiſdem, & quia nec de proceſſu, nec de priuilegio ſedis Apoſtolicę fecerant mentionem, quæ ſi fuiſſent expreſſa, literas nullatenus habuiſſent, confirmauit ſententiam à primis iudicibus latam, non obſtante ſententia, quæ allegabatur, quia nec fuit oſtenſa domino Papæ: nec primis iudicibus: quæ etiam ſi fuiſſet illis oſtenſa, nihilominus cōtrarium ſtatuiſſent ea poſtpoſita, quia non valebat: ſi autem valebat, & non oppoſuerunt eam, eis imputetur, cùm litis prætextu nouorum inſtrumentorum non debeant inſtaurari, & electo ſaluo iure diœceſani munus benedictionis exhibuit. No. quod dilatorię exceptiones ante litis ingreſſum debent proponi. Itē ipſo facto renunciat quis iuri ſuo. Item ſecundæ literæ ad hoc vt reuocent primas, debent facere mentionem de proceſſu iudicij, & de priuilegiis Apoſtolicæ ſedis. Itē prætextu nouorum inſtrumentorum lites inſtaurari non debent. Item ſententia contra res prius iudicatas tenet. Item per factum ſuperioris non præiudicatur inferiori. Ber.

† *Vide l. 1. & ibi Cynum Doc. C. de dilatio.*

b *Secundò, ſecundùm Pet. de Sa. quibus commiſſū fuerat, quod ſi inuenirent illas ſuſpiciones legitimas, procederent in cauſa: vel loquitur de primis. Ioann.*

† *obtinere.*

... per modo eligendi Abbatem in monaſterio veſtro fuit quæſtio agitata: *& infrà.* ¶ Cùm conſtiterit nobis primam commiſſionem non fuiſſe per vltimam reuocatam, tum quia cauſæ ſuſpicionis in iure propoſitæ friuolæ videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ᵃ ingreſſum opponere debuiſſent †: quibus coram delegatis eiſdem ſubeundo ᵇ iudicium, renunciaſſe ᶜ videntur: tum etiam quoniam de priuilegiis ᵈ Apoſtolicæ ſedis, & proceſſu ᵉ negotij coram primis iudicibus, nihil in ſecundis literis dicebatur, quod ſi fuiſſet expreſſum, obtinere † minimè potuiſſent: Non obſtante ᶠ ſententia, quæ pro monaſterio ſancti A. dicebatur fuiſſe prolata, quæ tamen nobis oſtenſa non fuit: cùm ſi prædictis iudicibus fuiſſet oſtenſa, ea poſthabita ᵍ contrarium ſtatuiſſent: alioquin ʰ eam obiicientibus imputetur: cùm ſub prætextu nouorum ⁱ inſtrumentorum lites non debeāt inſtaurari: Factum priorum iudicum ratum, & firmum habemus, & eorum ſententiam confirmantes, ᵏ electo à vobis nos ipſi munus benedictionis (ſaluo iure diœceſani) curauimus exhiberi.

¶ Idem Epiſcopo, Decano, & Cancellario Pariſien.

¶ *Tenet ſententia cōtra priuilegiū oſtenſa, vel non oſtēſum, ſi ab ea nō fuerit appellatū, vel ſupplicatum.*

a ¶ *Litis.*] ſ. *de excep. paſtoralis.* 3 *q.* 6. *c. ſi quis Epiſcoporum.* §. *exceptio. & C. de iudi. aperttiſſimi. & l. cùm ſpecialis.*

¶ *Gl. ſe. ret. per q. an iudicis recuſatio alias exceptiones præcedere debeat: & primò alle. quòd ſic: ſecundò alleg. contrarium: tertiò ponit opi. Tan. quartò ponit opi. Ioan. quintò vacillando approbat opin. Tan.*

b ¶ *Subeūdo iudiciū*] Quicūque habet plures exceptiones dilatorias, debet primò opponere illam de iudice ſuſpecto: illa enim præcedit naturaliter. vt patet. j. *de probatio. quoniam ex ordine* verborum: vt ibi dictum eſt. Si enim primò opponeret exceptionem contra perſonam aduerſarij, putà quòd ipſe ſit excōmunicatus poſt literas impetratas, quia modo non eſt admittendus, & ſentētia pro ipſo feratur, ſic approbat perſonā iudicis: vnde ipſum poſtea reprobare non poteſt 4. *q.* 3. *c. ſi teſtes.* §. *item ſi quis teſtibus. &* 3. *q.* 8. *c. cùm in agendo.* qui enim aliis defenſionibus vſus eſt, non poteſt redire ad illam. ff. de iudi. ſed & ſi ſuſceperit. & prętera ſpecialiter cauetur de hac exceptione, quòd vſque ad xx. dies proponatur. 3. *qu.* 3. §. *offeratur.* & ſi iudex abſens ſit, quem volo recuſare, illud debeo proteſtari ᶜ. C. *de iu. cum ſpecialis.* Sed contra videtur per hoc, quòd nō cōſenſerit in iudicem: licèt enim quis dederit fideiuſſorem ſtandi iuri, adhuc poteſt iudicem recuſare, vt 3. *q.* 3. §. *offeratur.* Præterea videtur, quòd excōmunicationis exceptio, vel de falſitate reſcripti naturaliter præcedat, quia niſi reſcriptum teneat, non poteſt iudex aliqua iuriſdictione vti. ſ. *de iudi. c.* 1. Item ſi aduerſarius eſſet excommunicatus non poteſt eligere arbitros pro iudicis recuſatione, vel etiam alios iudices eligere: vnde videtur, quod primò inquiratur de reſcripto, ſiue de excōicatione aduerſarij, antequam ad alia procedatur. Super hoc dicūt quidā ſicut Tā. quòd ſi omiſſa exceptione de iudice ſuſpecto propoſuit alia, ſiue ſuccubat, ſiue obtineret, non poteſt poſtea redire ad eā de ſuſpecto iudice: quia per hoc videtur tacitè approbare perſonā iudicis, ex quo cōſentit litigare ſub ipſo. *ar. contra.* ſ. *de of. dele. inſinuante.* maximè nulla proteſtatione præmiſſa, & præterea nō renūciat exceptioni de ſuſpecto iudice. Io. innuebat, ſed nō præciſè diſtinguēdo: ſi ſuccubuit in aliqua exceptione, adhuc poteſt redire ad illam de ſuſpecto: quia ad hoc intendit, vt declinet iudiciū: vnde nō plenè cōſentit in iudicem. ar. *C. de inof. teſt. contra maiores.* ſecus eſſet, ſi obtineret in aliqua exceptione: quia tunc approbauit ſnīa iudicis ᵈ: vñ illū poſtea reprobare nō poterit, vt vř *in prin. notula* & hoc ſatis æquū videtur. tamē credo ſtādū opi. Tan. quia litigando ſub ipſo approbat perſonā iudicis, ſemel enim cōſētit, &c. ſiue pro eo, ſiue cōtra eū ſentētiauerit, vt hîc patet ᵉ. Bern.

d *Ecce ergo quod iudex, qui in prima exceptione iudicabat pro reo recuſari non poteſt.*

c *Et ſic videtur opi. dicentium, quod quandoque vſque ad lit. cōteſt. poſſit opponi, ad quod enim hoc caſu fieret proteſta. Ioann. And.*

¶ *Gl. ſeq. ar. & remittit.*

c ¶ *Renunciaſſe.*] Arg. quod tacitè, ſiue ipſo facto renunciat quis iuri ſuo. ſic ſ. *de of. dele. gratum. & c. inſinuante. &* j. *de his, quæ fi. à ma. par. ca. ex ore.* vbi arg. plura inuenies de hoc. Bernardus.

e *Concor. l. cuius in fi. ff de manu. & l. fi. contra. C. de in ... cc. ...*

d ¶ *De priuilegiis.*] Per quæ ius eligendi de ſuo monaſterio ſe habere dicebatur. ſ. *de conſue. cùm dilectus.* quod non debuit taceri. ſ. *de reſcrip. cùm ordinem.*

e *Ex proceſſu.*] Nam de proceſſu negotij, & exceptione (ſi qua proponitur) mentio fieri debet. ſ. *de procu. in noſtra.*

f ¶ *Non obſtante ſententia*] Quæ non tenebat fortè lata à iudice non ſuo, vel non ſeruato ordine iudiciario: vnde ſequitur, quòd ſi fuiſſet oſtenſa, contrarium ſtatuiſſent. Ber.

¶ *Glo. ſeq. dupliciter exponit literam, poſthabita.*

g ¶ *Poſthabita.*] Exponitur hæc litera per Tā. ex habita. i. ea viſa. poſt. i. poſtea contrarium ſtatuiſſent, quam ſtatuerunt. quaſi dicat, ſi iudices illā vidiſſent ſtatuiſſent cōtrariū eius, quòd fecerunt quia nō cōfirmaſſēt electionē: & ideo dicit, alioquin. i. ſi nō fuiſſet illis oſtenſa, imputent ſibi, qui debuerunt oſtendere. Sed hæc expoſitio contradicit notulæ Lau. proximò poſitæ: vnde ſecundū notulam Lau. ſic expone, poſthabita, i. poſtpoſita, *C. de ſpon. l. vt* ſit vna dictio: ſic exponitur. 32. *q.* 3. dicit Sarra, ibi coniugalem poſthabuit torum. i. poſtpoſuit coniugalem torū, & acceſſit ad ancillam ſic. *C. de exac. muli. annona. l.* 2. *in fi. lib.* 12. ᶠ quaſi dicat, ſi ſnīa fuiſſet iudicibus oſtēſa, illam poſtpoſuiſſent, ſiue ſpreuiſſēt & ſtatuiſſent contra ipſam, ſicut ſtatuerunt, quia non tenebat.

f *L. 1. C. de ſpon. Geſſrebi, ſi quis præſum. fuerit hic manſuetudinis noſtræ poſthabita præſumptio. Ioann. And.*

h ¶ *Alioquin*] Id eſt, ſi tenuiſſet, & nō eā oppoſuerūt, imputetur eis. Vel alioquin, i. ſi nō fuiſſet poſtpoſita, ſiue ſpreta, quia ſnīa tenebat, imputatur eis: quia ſub prætextu nouorum inſtrumentorū, id eſt repertorū de nouo, ſnīa nō retractabitur. & iſte eſt verior intellectus, & hæc expoſitio probatur. j. *c. prox. verſic. nimirum. & ff. de neg. geſt. ſi autem.* §. 1. *& ff. de compen. l. quod in diem.* §. 1.

i ¶ *Nouorū.*] Id eſt, de nouo repertorum j. *c. prox* ᵍ.

g *Adde, quæ dicantur noua inſtrumenta, & quando ubi locum habeat vel per hanc in gl. in verb. ad nouum, & ibi Cyn. C. De temp. appellat.*

¶ *Gl. ſe. primo ponit ſex caſus præter iſtū, quē ponit hoc c. quib. valet hæc ſētētia cōtra rē iudicatā, demū obiicit, ponit opi. Io. & ſol. Finis rec. p cōtrariū de le. 1. C. quādo pu. & opi. illi cōtrario copetit.*

k ¶ *Cōfirmātes.*] Et ita tenet hîc ſnīa cōtra res prius iudicatas, q hîc monachi eā omiſerunt, poſt ſnīam ea vti nō poſſunt: quia prętexta nouorum inſtrumentorū nō retractatur ſnīa. *ff. de re iu. Imperatores. & C. de tranſa. ſub prætextu.* nec exceptio perēptoria locū habet poſt ſententiā, niſi appellatū ſit. *C. ſen. reſcin. non poſ. l.* 2. *& ff. de ſi. ſuſten. cum Ioannes.* Item iure minoris ſubuenitur Eccleſiæ in hac exceptione. ſ. *de in integ. reſt. c.* 1 *& c. auditis.* ſed hoc non fuit petitum ʰ. Itē nō poteſt opponi ſentētia, ſi fuit oſtēſa iudicibus, & ipſi eam reprobauerunt veluti nullā. *infra c. prox. ff. de cōpe. quod in diē.* §. 1. Itē ēt in alio caſu tenet ſentētia cōtra res prius iudicatas, ſi qō ſit, an ſit iudicatū, vel nō, & ſi iudex pronūciat iudicatū nō eſſe, reſcinditur prima ſentētia. *ff. quæ ſen. ſine ap. reſcind. l.* 1. *in prin.* Itē in alio caſu tenet ſētētia cōtra res prius iudicatas, vt in negotio publico. *ff. de re iu.* Imperatores. & in alio caſu. *ff. de tutor. admonēdis.* Itē vbi vertitur periculū animæ, tenet ſnīa cōtra primā, etiāſi nō oſtēdatur ſētētia in iudicio. ſ. *eo. c. later. & c. cōſanguinei.* Vin. Sed vř, quòd iniuria facta fuit iſtis monachis, qui obiiciebāt ſnīā, quia nō fuerūt admiſſi: iſti monachi appellauerunt à iudicibus, qui tulerūt ſnīā. Sed in cauſa appellationis (vt dictū eſt) poteſt opponi exceptio perēptoria omiſſa in prima cau-

h *Quod petere poterat, ex quo lædebatur Eccleſia, ſecus ſi ipſius perſona tantùm. de hoc dixi de reſt. in inte. c. fi. & in cle. eo. ti. c. vnico. in* 2. *glo. Ioann. And.*

ſa, ergo

ſa,ergo iſti debebant audiri in ſua exceptione. Ioann. dixit, quòd hæc decr. loquitur in eo caſu, cum ſcit aliquis ſe habere exceptionem rei iudicatæ, & fraude, & dolo eam omittit, volens fatigare aduerſarium ſuum: alias ſi ignorabat hanc exceptionem ſibi competere, bene poteſt eam tunc opponere quandocunque, quia tunc non retractatur ſecunda ſententia, immo nulla pronunciatur. Hoc quod dicit Ioan. nõ colligitur aliquomodo ex ista littera, vel indeciſa, nec prodeſt. Vnde dicas, quod non audiũtur monachi, vt obnciũt ſententiam, etiamſi vera fuerit; quia monachi appellauerunt à iudicibus ante ſententiam occaſione litterarum, quæ non valebant, à ſecunda quarum vabant poſt litem conteſtatam iudices recuſare, ſecundum quod ſatis patet per hanc decr. in prin. & in parte deciſa colligitur, vbi hoc expreſſe dicitur, quod monachi iſti appellauerunt: quia iudices non admittebãt recuſationem, & quia dicebant ſecundas literas valere, & ita receſſerunt contumaciter non expectata ſententia, & ideo appellatio nulla fuit, ſed à ſententia diffinitiua non eſt appellatum, nec etiam poterant: quia contumax non auditur appellãs 2. q. 6. c. ex quo. §. ſunt quorum & hæc eſt ca, quare non admittuntur, etiam vtentes ſibi, qui non oppoſuerunt ſententiã corã iudicibus, ſi valebat, & quia beneficium reſtitutionis non petierunt: quia admiſſi fuiſſent, vt dictum eſt ſ. Et quod dicit: ſententia cõtra res priùs iudicatas non tenet, locũ habet, cũ in iudicio allegatur, & oſtenditur ſententia: tunc ſi iudices nolunt admittere ſententiam, dũ tñ teneat ſententia, & iudicant contra primã ſententiã, nulla eſt ipſo iure, nec eſt appellare neceſſe: & ſic loquitur 2. q. 6. §. diffinitiua. Ver. item ſi ſententia fuerit, & c. C. qñ prouo. non eſt neceſſe. l. 1. & ibi Ioan. intelligit aliter hanc decret. & illam l. vt ſ. dixi. Sed tu intellige hanc decret. & illam l. vt diximus. & ita plana littera erit, & ita intelligit Vinc. vt in princ. ſtius notulæ. Et ita ſiue ſcienter, ſiue ignoranter eã omiſerint, non poteſt poſtea opponi, ex quo non eſt appellatũ: & tunc prætextu bonorũ inſtrumentorum non inſtaurantur lites finitæ. præterea hic non fuit oſtenſa ſententia domini Papæ, ſed allegata fuit tantũ, nec etiam fuit oſtenſa primis iudicibus.

ADDITIO. Pro materia hîc tacta de appellatione contumacis vide c. vnicum. de dol. & contu. in cle. & ibi notata b.

† Ca. 11. eo. ti. in 3. compil.

† Rasbacēſe.

† Trebacē.

† Accurbaten.

a Dicebat ſe contrarium loqui, vbi non fuit oppoſita, nec probata exceptio rei iudicatæ. & iſtud vbi fuit oppoſita, ſed non probata Io. And.

b Adde l. diuus. & glo. in l. ſi. ma. ff. de in inte. reſt.

CAP. XXI.

SVborta † inter Melden. Epiſcopũ, & monaſteriũ Attrebatenſe †, ſuper ipſius monaſterij ſubiectione, materia quæſtionis: & procuratoribus partium litigantibus coram nobis: quia per confeſſionem a partis aduerſæ conſtitit eundẽ Epiſcopũ quaſi poſſeſſionẽ b obedientiæ in eodẽ monaſterio habuiſſe: ipſum reſtituendũ decreuimus ad eãdem. ¶ Verùm quia priuilegiũ Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri libertatẽ monaſterij plenariam exprimebat, Decano Sueſſionen. & ſuis coniudicibus dedimus in mandatis, vt Epiſcopo in quaſi poſſeſſionem obedientiæ reſtituto c, niſi contra priuilegium rationabile aliquid obijceret, & probaret, ſuper ſubiectione monaſterij ſibi ſilentium imponere procurarent: & infrà ¶ Iudicibus autem cauſam inſtructam remittentibus: quia cognouimus efficaciores † Epiſcopi rationes, ſubiectionem eidem adiudicauimus memorati monaſterij: vt ibidem habeat tanquam diœceſanus Epiſcopus poteſtatẽ: ita tamen vt nullum per hoc Apoſtolicæ ſedi præiudicium generetur, quominus ſi voluerit, ſuum iuſtitiã proſequatur d. Nimirum e ſi præfati Innocentij priuilegium Alexandro f fuit in iudicio præſentatum, & ipſe tulit ſententiam contra illud, intelligitur reprobâſſe g.

SVborta] Diuiditur in tres partes. In prima præmittit caſum, & ſententiam ſuper poſſeſſorio latam. In ſecunda ibi, Verùm. committit ipſius executionem, & cauſam ſuper petitorio. In tertio ibi, Iudicibus autem. petitionem diffinit, diffinitiuam moderatur, & quoddam ſoluit obſtaculum. Abbas.

CASVS. Inter Epm Melden. & monaſteriũ Attrebaten. ſuper ſubiectione ipſius monaſterij controuerſia vertebatur: propter hoc partibus in præſentia D. Papæ conſtitutis, petiit procurator Epi reſtitui ad quaſi poſſeſſionem obedientiæ in eodem monaſterio, qua ipſum monachi ſpoliarant: quia per confeſſionem procuratoris monaſterij conſtitit Epm quaſi poſſeſſionem obedientiæ in eodẽ monaſterio habuiſſe. Papa ipſum reſtituit ad eãdẽ: verũtamẽ quia ex parte monaſterij quoddam priuilegium Innocentij Papæ exhibitũ fuit in iudicio quod planã libertatẽ monaſterij exprimebat, mandat Papa quibuſdam, vt Epm reſtituant in quaſi poſſeſſionẽ obedientiæ: quo reſtituto, niſi Eps contra priuilegium aliquid rõnabile oſtenderit, ſuper ſubiectione monaſterij ſilentium imponant eidem: Iudices prædicti, reſtituerunt Epm, & poſtmodũ cœperunt cognoſcere ſuper ſtatu ipſius monaſterij. Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit Eps quandã ſententiã Alex. Papæ ſuper ſubiectione ipſius monaſterij. Iudices receptis rationibus vtriuſque partis, cauſam inſtructã remiſerunt ad D. Papã: Papa auditis, & intellectis rationibus partium quia intellexit rõnes Epi efficaciores, ſubiectionem in eodem monaſterio adiudicauit eidem, vt ibidem habeat tanquam diœceſanus Eps poteſtatem, ita tamen quòd per hanc ſententiã nullũ præiudicium ſedi Apoſtolicæ generetur, quò minus, cum voluerit, iuſtitiã ſuam proſequatur. In fine reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni: Diceret Aliquis, Nónne priuilegium Innocentij debuit tueri monaſterium cõtra ſententiã Alex. Rñdet Papa, ſi priuilegium Innocentij Alexãdro fuit in iudicio præſentatũ, & ipſe tulit ſententiã in cõtrariũ, illud intelligitur reprobaſſe: ſi verò nõ fuit exhibitũ, prætextu priuilegij de nouo reperti, ſñia Alexan. non debet reuocari. Nota, quòd confeſſio procuratoris domino præiudicat. Itẽ incorporalia nõ poſſidetur, ſed quaſi. Itẽ reſtitutio ad ſubiectionẽ ante ingreſſum principalis cauſæ facienda eſt. Itẽ licet cauſa liberalis ſit præiudicialis, tamẽ quæſtio poſſeſſionis ei præiudicat. Item contra priuilegium admittitur probatio ſiue deffenſio. Item non ſufficit obijcere, niſi probetur obiectum. Item proteſtatio præmittenda eſt, ne fiat alicui præiudicium circa ius ſuum: vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare poteſt in præiudicium Papæ. Item inſtrumentum intelligitur reprobatum, eo ipſo quod iudicatur contra ipſum. Item prætextu priuilegij de nouo reperti non debet ſententia reuocari. Et ſic negligentia nocet, ſed per hoc non fit præiudicium Papæ, quo minùs, ſi voluerit, ius libertatis ſit ſaluum monaſterio.

¶ Gloſſa ſequens notat, & remittit.

a ¶ Per confeſſionem.] Nota confeſſionem procuratoris domino præiudicare. De hoc dictum eſt, ſ. vt lite non conteſtata. c. 1.

¶ Gloſſ. ſeq. reddit rationem textus.

b ¶ Quaſi poſſeſſionem.] Hoc ideo dicit: quia incorporalia nõ poſſidentur e, ſed quaſi. arg. ſ. de præſcri. ſi diligenti & ſ. de cauſa poſſeſſionum, cum Eccleſia. & ff. de vſuca. ſequitur. § ſi viam & ff. de acquirendo rerum dominio. l. ſi ſeruus § incorporales.

¶ Glo. ſeq. notat obiicit, & ſoluit tripliciter.

c Reſtituto.] Nota, quod licet cauſa liberalis ſit præiudicialis, tamen quæſtio poſſeſſionis ei præiudicat, vt hîc patet & C. de ordin. cog. l. vlt. § fin. agebat ipſe Epiſcopus poſſeſſorio, de quo cõſtitit per confeſſionẽ partis aduerſæ: vnde Papa mandat ipſum reſtitui d. petitorio, ſed de hoc non proſequitur Epiſcopus coram Papa. ſed pars aduerſa per priuilegium Innocentij: vnde mandat Papa imponi ſilentium Epiſcopo, niſi contra priuilegium aliud probetur: & ita qui obtinet in proprietate, obtinet finaliter in poſſeſſione, licèt alter prius obtinuerit de poſſeſſione. ſ. de cau. poſſeſſionis. cum dilectus. & hoc cum vtroque iudicio actum eſt. Sed quare Papa non tulit ſententiam pro monaſterio, cùm per priuilegium Innocentij probatum eſſet, quod erat liberum, & exemptum, & ex parte Epiſcopi nihil oſtenſum eſſet contra priuilegium, & actum eſſet ab Epiſcopo petitorio, & poſſeſſorio. ſ. de cauſ. poſſeſſ. cum Eccleſia. Reſpondeo. Epiſcopus coram Papa proſecutus fuit tantùm poſſeſſorium, petens inducias ad probandum contra priuilegium Innocen. vel ipſe ex officio ſuo voluit prouidere Epiſcopo: alias non rectè proceſſiſſet Papa. Vel ſi poſſeſſorio tantùm actum fuit, Abbas petiit cauſam committi quantum ad petitorium, cùm per priuilegium intentio eius probaretur: quod melius videtur.

d ¶ Proſequatur.] Arg. de proteſtatione præmittenda. ſ. ſim. ſ. de don. inter dilectos in fi. & 2. q. 3. ſalus. ſ. de elect. Cumana. § 1.

e ¶ Nimirum.] Reſponſio tacitæ quæſtionis. diceret aliquis, nonne priuilegium Innoc. debuit tueri monaſterium? Reſpondet Papa, quod non, ſecundum quod ſequitur in litera.

f ¶ Alexandro.] Qui ſuper eadem quæſtione ſententiauit pro Epiſcopo, vt habetur in parte deciſa: quam ſententiam Epiſcopus coram iudicibus exhibuit, & coram Papa, de qua hîc fit mentio. Bernardus.

¶ Glo. ſeq. not. inducens duo ſimilia, & vnum diuerſum.

g ¶ Reprobaſſe.] Nota, quod inſtrumentũ dicitur reprobatum eo ipſo, quod cum iudici oſtenditur, contrarium iudicat: teſtis reprobatur eo ipſo quòd iudex contra eũ iudicat arg. ſ. de ord. cog. cũ dilectus, in fi. & ff. de his quæ not. inf. l. vetum. ſic ex quo quæſtio falſi mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobaſſe. C. ſi ex fal. inſtr. l. 1. ſecus eſt in compenſatione, quia vbi iudex non admittit compenſationem, poſt ſententiam poteſt opponi: ſed ſi expreſsè eam reprobat, poſtea opponi non poteſt. ff. de compenſa. quod in diem. § 1. & ff. de negotiis geſtis. l. ſin autem. § ſi quocunque modo. ita hic, quia Alexander reprobauit priuilegium Innocentij, ſi fuiſſet oſtenſum in iudicio: ut ſ. eo prox. Item hic eſt arg. quod ipſo facto, & ſine verbo perditur priuilegium. ſ. de offic. deleg. gratum & ſ. de his, quæ fi. a maior. par. cap. ex ore.

¶ Glo. ſe. all. tres concor. excipit duos caſus, inducit duo ſimilia.

† Quia illi ſententia præualet quæ validioribus fulcitur rationibus. ſ. item pretium. Inſt. de em. & vend.

† Aliàs ita: tulit ſententiam cõtra ipſam, illud intelligitur, &c. Alias ita: tulit ſententiam cotra illud intelligitur, &c. in omnib. tamen deſunt illa duo verba paulò infra, coram eo. c. Ar. 84. diſ. c. quiſquis. cũ ſuis concordant.

d De hoc articulo videatis pra alios Innoc. Hoſt. & Io. And.

a ¶ *Retractari*] ſ. e. prox. ff. *de re. iud. imperatores. C. de tranſa. ſub prætextu. in fi.* niſi in caſu: vt in *l. prædicta, imperatores. ff. de re. vel admenſu.* a. Et ſic tollitur priuilegiū per ſniā, ſicu per conuentionē ſ. *de dec. ex multiplici.* & per arbitriū. ſ. *tit. prox. cùm olim.*

a *Dicit Goff. & niſi per in inte. reſt.* ſ. *reſtit. de in inte. ſuſcitata. ff. de min. ſi ex cauſa. Ioan. And.*

CVm I. & A.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit factum coram Papa narratum appellationis remedio. In ſecunda dat iudices appellationis, quib. diffinitionem cauſæ ſub certa forma committit. Secūda ibi, *Quia verò.* Et quælibet pars poteſt ſubdiuidi, vt patet in textu. Sed prædicta diuiſio ſufficit ad intellectum. Abbas Sicul.

CASVS. I. & A. canonici S. Dionyſij pro ſe, & quibuſdam aliis cōcanonicis ſuis denunciarunt D. Papæ, Abbatem ſuum, ſuper dilapidatione, periurio, ſimonia, & quibuſdam aliis criminibus, ſuper quib. erat multipliciter infamatus: vnde Papa mandauit quibuſdam iudicibus, quatenus ad Eccleſiam perſonaliter accedant, & tā in capite, quàm in membris corrigāt corrigenda, & ſtatuant, quæ ſecundùm Deum viderint ſtatuenda: iudices verò receptis iuramentis abbatis, & canonicorum, Abbatem ipſum ab adminiſtratione ipſius Eccleſiæ per ſententiam remouerunt, dilata correctione membrorum: à qua ſententia procurator Abbatis appellauit: vnde poſtmodum in præſentia Papæ propoſuit dictam ſententiā reprobari debere: primò quia iudices lite non conteſtata in negotio proceſſerūt; tū quia iuramenta cōſpiratorum contra ipſam recipientes, depoſitionibus teſtium coram partibus non publicatis, nec oſtenſis eidem, ad ſententiā procedere præſumpſerunt: Papa verò his, & aliis intellectis, quia de articulo conſpirationis ſibi non potuit fieri plena fides, mandat iudicibus, quatenus ſi cōſtiterit, quòd illi conſpiratores fuerūt, quorum iuramenta iudices receperunt, & quod Abbas probare voluerit coram eis, & iudices dicta illorū ſolummodo ſecuti ſunt, cùm per alios probata non eſſent, ſententiam protulerunt, quòd proceſſum illorum debeant irritare, in principali negotio iuxta formam comprehenſam in prioribus litteris poſtmodum procedentes. Si verò Abbas non poterit probare illos conſpiratores fuiſſe, vel ſi etiā hoc probauerit, apparet tñ. quòd nihil depoſuerunt ſuper his, pro quib. fuit Abbas amotus. vel etiāſi aliqua depoſuerūt cōtra Abbatē, ea tñ per alios fuerant ſufficienter probata, proceſſum illorū iudicū debeant confirmare: quia quamuis aduerſùs Abbatē non debuerint conſpiratores admitti, iuramētū tñ ipſorū de veritate dicenda ſuper ſtatu ipſius Eccleſiæ recipi potuerit, vt per dicta illorū ſuper aliis fides poſſit haberi, quæ ipſum Abbatem non tangebant, præcipuè cùm tunc probatū nō eſſet ipſos cōſpiratores fuiſſe. Not. quòd aliquis poteſt per alium denunciare. Item conſpiratores non admittuntur ad teſtimonium. Item exceptio propoſita ante ſententiam à grauamine in cauſa appellationis debet vera eſſe. Item non ſufficit probare conſpiratores, niſi probetur, quòd iudex ſequutus fuerit dicta illorum. Item conſpiratores potius poſſunt admitti contra alios, quam contra illum, contra quem conſpiraſſe dicuntur.

† *Cap.* 22. *e. tit. in* 3. *cop.*

† *De hoc articulo v. Felinum poſt Abbatem in cap. dilect.* *de reſcript.*

b ¶ *Infamatus.*] Poſt à hunc textum corrigitur littera decretalis per regiſtrum ne: & cùm ſuper his, & aliis cū procuratore ipſius abbatis aliquandiu litigaſſent. nos Cathalañ.

b *Hæc gloſſula non eſt Ber. ſed Innoc. nec habetur in Veteribus codicib.*

c ¶ *Perſonaliter.*] In hoc caſu non poſſent iſti committere vices ſuas: vt ſ. *de offic. deleg. a quoniam Apoſtolica. §. ſi autem cus.* & in caſib. aliis, quæ ibi ponūt, & à loco ipſo dēt fieri inquiſitio vbi, mo-

Si verò non fuit coram exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet ſententia retractari a.

¶ Idem S. Mariæ in Cagi, & Vallis ſecretæ Abbatibus.

¶ *Sententia, à qua fuit appellatū retractatur, ſi conſtat teſtes, ad quorum dicta tantùm lata fuit, conſpiratores fuiſſe, & cōtraeuntem parte receptos.*

CAP. XXII.

CVm † I. & A. Canonici ſancti Dionyſij Remeñ. ex parte quorundam Canonicorum eiuſdē Eccleſiæ, noſtro Apoſtolatui retulerint, quod Abbas eorum ſuper dilapidatione, periurio, ſimonia, & quibuſdā aliis erat multipliciter infamatus b: Nos Cathalañ. Epiſcopo, & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad Eccleſiam perſonaliter c accedentes, tā in capite, quàm in membris corrigerent † corrigenda, & ſtatuerent quæ ſtatuenda viderent: *& infrà.* ¶ Iudices autē Abbatis, & Canonicorum iuramenta recipientes d, Abbatem ab adminiſtratione ipſius Eccleſiæ per ſententiam remouerunt, correctione membrorum dilata e, quā tunc non poterant expedire. A qua ſententia, cùm procurator prædictus ad noſtram audientiam appellauerit, propoſuit dictā ſententiā reprobandam: tum quia Iudices lite f non conteſtata, in ipſo negotio proceſſerunt: tum quia iuramenta conſpiratorum g contra ipſum recipientes (depoſitionibus coram partibus minimè publicatis †, nec oſtenſis h eidem †) ad ſententiam procedere præſumpſerunt: *& infrà.*

¶ Quia verò de conſpirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd illi conſpiratores i fuerint, quorum conſtat à Iudicibus iuramenta k recepta, quod Abbas probare voluit coram eis: & eorum dicta Iudices ſecuti l tantūmodo, cū per alios ea probata nō eſſent, ſententiā protulerūt. nos irritantes proceſſū eorum, in negotio iuxta prædictam formā comprehenſam in prioribus litteris, procedatis. Si verò eos conſpiratores fuiſſe nequiuerit cōprobare: vel licèt de hoc conſtaret m, appareat tamē illos nihil ſuper his depoſuiſſe, pro quibus idē Abbas fuit amotus: vel etiāſi aliqua ſuper his depoſuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant ſufficienter oſtenſa, proceſſum ipſorum Iudicum confirmetis: quia licet aduerſùs Abbatem non debuerint conſpiratores admitti, iuramenta tamē ipſorum de veritate dicenda ſuper ſtatu ipſius domus

rant illi, de quorū vita q. ſ. *dist.* 47. *d. de Petro. & §.* 2. *q.* 1. *Deus omnipotens.* 24. *q.* 2. *pudendi. c.* 23. *d. aliud. &* ſ. *de electio. poſtquam.*

d ¶ *Recipientes.*] Secūdùm formam quam habes. ſ. *de accu. qualiter, & quando. §. formam. & c. cùm dilectus.*

e ¶ *Dilata.*] Per hoc patet, quòd licèt inquiſitor de quibuſdam tulerit, ſententiam, de quibuſdam, non, non ideo expirat officium eius, quin de aliis poſſit cognoſcere, & pronunciare. & idem eſt in ordinario. *ff. de dolo excep. item. quod. §. item quæritur. & ff. de negotiis geſtis. ſin autem. §. penul.* aliàs incipit *l. nam & ſi ſeruus.* in arbitrio idem eſt, niſi dictum ſit, vt de omnibus ſimul pronunciet, & ſi tūc de quibuſdam pronunciauit, nihil egit, & de nouo poteſt pronunciare. *ff. de arbi. quod tamen.*

f ¶ *Lite non conteſtata*] Hæc exceptio efficax non eſt: quia in inquiſitione poteſt procedi lite non conteſtata. vt ſuprà *ut lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. ſunt & alij.* ſi contumaciter ſe abſentet, tamen citari debet, & exponenda ſunt ſibi omnia, quæ contra ipſum obiiciuntur. *infrà de accuſa. qualiter, & quando. §. debet.* & hoc intelligitur, cùm aliquis proſequitur inquiſitionem: ſed cùm ex officio tantùm inquiritur, ibi propriè conteſtari non poteſt. Bern.

g ¶ *Conſpiratorum.*] Qui nullo modo recipiendi ſunt, *infrà, de ſimo. per tuas.*

h ¶ *Nec oſtenſis.*] Et illud ei non debuit denegari, immò omnia, quæ ſibi obiiciuntur, & dicta teſtium ſunt danda eidem ſ. *de accu. qualiter, & quando.* 2. *§. debet. & c. olim. §. ſi verò.* & ita tam ex hac cauſa, quam ex præcedenti tenuit appellatio. Papa tamen retulit ſe ad illum articulum de conſpiratione, quia de aliis ei conſtitit.

† *Hoc textu Innocen. dicit hic eſſe ſingulare, ad hoc quod atteſtationum publicatio eſt de iuſtitia, non autem de ſubſtantia.*

† *Aliàs, eiſdem, & non ſit cùm de ſolo Abbate fiat forma.*

e *Dicebat Pet. & poſt eum Abb. quòd in generali inquiſit. nō fit conteſta. in ſpeciali verò vocatur, ut, contra quē inquiritur: qui ſi negat, habetur id pro conteſt. ſi verò eſt contumax, procedi poteſt cōtra ipſum vt lit. non conteſt. quoniam. §. ſūt & alij. Ioan. And.*

i ¶ *Conſpiratores*] Qui enim malo zelo inueniuntur, ad teſtimonium admitti non debent. ſ. *de accu. cùm oporteat. & ſ. de ſimo. per tuas.* 1. *&* 11. *q.* 1. *conſpirationem & c. coniurationum.* & hic.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit, & arguit.*

k ¶ *Iuramenta.*] Sed non videtur, quòd ſufficiat hoc, niſi hoc fuiſſet obiectū coram iudicibus, & quòd Abbas probare voluerit: vt dicit littera iſta. Item nec ſufficit, quòd fuerit obiectū, & quòd obtulit ſe probaturum, niſi modò probentur conſpiratores: & ita non caſſatur ſententia, niſi probetur, quòd cauſa expoſita fuit vera. *hc* ſ. *de reſtit. ex parte Ada.* d vbi de hoc. Sed contra. ſ. *tit. prox. interpoſita.* Sed illud ſoluitur in cap. ex parte. Et eſt hic arg. quòd exceptio, quæ opponitur contra perſonam teſtis abiicienda eſt, & probanda ante ſententiam: niſi per iudicem ſteterit: vt hîc ſatis innuitur. ſic ſ. *de excep. denique.* vbi de hoc.

d *Hoſt. dicit, quòd hoc probare voluit, ſed non obtulit: vel obtulit, nec fuit repulſus: vel ſi fuit repulſus, non tamen appellauit propter hoc, ſed ſolùm à diffinitiua. Io. And.*

l ¶ *Secuti.*] Sic patet, quòd non ſufficit probare coniurationem, vel conſpirationem, vel falſitatem teſtis, vel inſtrumenti, niſi probetur iudicem ſecutum fuiſſe dicta falſorum, ſeu conſpiratorum teſtium, ſeu inſtrumentorum. *C. ſi ex fal. inſtrum. falſam. arg.* ſ. *de teſti. ſicut.*

m ¶ *Conſtaret.*] Ex hoc patet, quòd per appellationē nō reuocātur, niſi ea, quæ minùs legitimè facta sūt: vt ſ. *de teſt. & atteſt. audita.* Et eſt mirabile, quòd ſentētia tenet lata poſt appellationē legitimè interpoſitā & vbi cauſa legitima, & probabilis oppoſita fuit, quod eſt contra illud ſ. *de offic. deleg. ſuper quæſtionū in fin.* ſed appellatio iſta licèt fuiſſet legitima prima facie: quia cauſa ſufficiens erat: tamē nō probauit, quia debuit probare oēs teſtes, qui contra eū depo-

depoſuerunt, conſpiratores fuiſſe: vt hic patet, & ſi modò appareret, quòd appellatio non fuit legitima. vnde non reuocatur ſententia, ſed confirmatur, vt ſ. *de teſti. ex parte Ada.*

¶*Glo. ſeq. in ſui prin. ſolu. obiec. cui dat ſimile, deinde quærit opponendo, & tripliciter ſoluit.*

recipi potuerunt[a]: vt per ipſorum dicta, ſuper aliis fides poſſit haberi, quæ Abbatem minimè contingebant: præſertim cùm tunc probatum non eſſet, eos conſpiratores fuiſſe.

¶Idem H. de caſtro Gartii.

¶*Damnatus in actione iniuriarũ infamis eſt, & per Papam poteſt famæ restitui. Hoc dicit, prout cõmuniter ſummatur.*

CAP. XXIII.

CVm † te à Bartholomæo iniuriarum actione conuento, eo quòd diceres equum tuũ non eſſe minoris pretij, quàm capillos ipſius; Iudices, qui ſuper hoc cognoſcebant, te in decem ſolidos condemnaſſent, tu timens ne ipſorum ſententia te notaret infamia[b] †, beneficium reſtitutionis ad famam, à ſede Apoſtolica implorasti. ¶ Nos autem conſiderantes, quòd nulla fuerit, vel minima[c] facta iniuria, volumus[d] te per † prædictam ſententiam infamia non notari.

a ¶*Potuerunt.*] Hic videtur, quòd minus idonei teſtes admittantur in cauſa inquiſitionis, ſicut in cauſa compurgationis. ſ. *de præſum. literas.* & j. *de purga. ca. conſtitutus.* ſed hoc ideo eſt: quia de facto ſuo agitur: quia & ſerui reſponſo creditur, cum de facto ſuo interrogatur. 4. q. 2. c. *ſi teſtes.* §. *item ſerui reſponſio.* Sed nónne alij de Eccleſia, qui fortè ſunt idonei poſſunt illos repellere, cum ſint criminoſi, nec debent conuinci per criminoſos? Poteſt dici, quòd ſic: quòd hic dicit, quòd tales admitti poſſunt, intelligo non quantùm ad plenam fidem faciẽdam, ſed ad præſumptionem. & quia ſi dicta ipſorum debilitentur in aliquo, non tamẽ euacuantur in toto, & ſic cum aliis adminiculis probabunt. j. *de ſimo. per tuas. in fin.* Vel poteſt dici, quòd præiudicatur aliis, qui hucuſque tolerauerunt eos, nec aliquod crimen obiecerunt eis. j. *de accu. nulli* 2. hoc tñ verũ eſt, quòd cõtra extraneũ nõ poſſẽt induci teſtes de Eccleſia, niſi eſſẽt idonei. 14. q. 2. *ſuper prudẽtia,* & 2. q. 1. *Deus omnipotens.* Io. Et præterea eo tpe, quo recepti fuerunt, nõ conſtabat eos conſpiratores fuiſſe: vt hic in fine dicit: Vnde hæc exceptio poteſt opponi contra iſtos ab aliis: quia hoc probato, cùm ſint criminoſi, contra alios teſtificari non poſſunt, niſi quoad præſumptionem, vt dictum eſt ſ. *de teſti. c. teſtimonium.* Bern.

CVm te.] Damnatus pro nulla, vel modica iniuria, infamis non efficitur h. d. ſecundùm quòd glo. intelligit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur petitio. In ſecunda ipſi' examinatio, vel reſponſio ibi, *Nos.* Abbas.

CASVS. H. de Caſtro Gartini, & B. habuerunt inter ſe verba iniurioſa, ita quòd H. dixit ipſi B. quòd equus ſuus non erat minoris valoris, quàm capilli ipſius B. quare ipſe B. conuenit H. actione iniuriarum. Iudices qui de hoc cognoſcebant damnauerunt dictũ H. in x ſol. vnde ipſe timens ne per dictam ſententiam notaretur infamia, petiit à domino Papa beneficium reſtitutionis ad famam: Papa verò conſiderans, quòd nulla, vel modica facta ſibi fuerit iniuria, vult ipſum H. per dictam ſententiã ſinfamia nõ notari. No. quòd cõdemnatus de iniuria, notatur infamia: niſi iniuria ſit minima: vt hic patet.

b ¶*Infamia.*] Actio enim iniuriarum infamat, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur *ff. de iis qui not. infa. athletas.* §. *vlt.* Si quis cõuenitur te actione famoſa ſi vis vitare infamiam, conſtitue procuratorem. *ff. de iis qui not. infa. l. furti.* §. *ſi quis alieno.*

c ¶*Minima.*] Quia non omnia talia verba ſunt pro iniuria habenda, vt ſi ex repentino animo hoc dixit. 2. q. 3. *ſi quis iratus. de pœn. diſt. 1. c. mortuum.* quoniam nec lubricum linguæ ad pœnã facilè trahendum eſt. ff. *ad l. Iul. ma. famoſi.* §. *nec lubricum.* & inconſultus calor calumniæ vitio caret. q. 3. c. *ſi quem.* §. *notandum.* Itẽ illud requiritur, quòd ſi contra bonos mores. *ff. de iniuriis.* itẽ apud §. 1. & §. *adducitur,* & ita habes arg. hic, quòd pro modico nõ dat actio iniuriarum: ſicut nec actio de dolo datur pro modico. *ff. de dolo. ſi oleum in fi.* & *l. ſeq.* & reſtitutio pro modico non dat. *ff. de in integ. reſti. ſcio illud* b, ſed actio furti pro modico datur. 14. q. 6. c. *vlt.* & *Inſti. de rerum diui.* §. *gallinarum.*

¶*Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

d ¶*Volumus.*] Si iſti erant clerici, planum eſt: ſed ex litera non vr, vñ potuit Papa talẽ infamiã (ſi qua fuit) remouere. 2. q. 3. c. *ſi quẽ.* §. *notandũ. in fi.* Sed ſi erãt laici, nõ videtur, quòd Papa potuerit infamiam per ciuilem iudicem irrogatam, remouere, quia quamquam animas, &c. infamiam tamen abolere non poſſumus, 2. q. 3. cap. *Euphemium.* §. *hic colligitur.* Sed dic, quòd ſubſunt quoad temporalem iuriſdictionem domino Papæ, & ſic planum eſt.

† *Vbi eſt nomen*
† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. *Et pro intellectu v.* Bar. in l. infamẽ. ff. de pub. iud. & de materia. *Infamem* in l. cunctos populos. C. de ſum. trinit. & Doctores in §. iniuria autem Inſt. de act.
† *Vide* l. 1. & l. Athletas. ff. de his, qui not. infa.
† *Aliàs ita: propter dictam ſententiam, &c.*
a *Dic illud ſpeciale in Epiſcopo: vt ibi no.* & 2. q. 7. *pagani.* §. *in hoc. ſum. And.*
b *Et j. de re. eccle. non ali. c. pen.*
c *De materia huius gloſſæ vide planè per Archidiaconũ Propoſitũ, & alios in c. Euphemium. 2. q. 3. & in c. ſi quis. 6. q. 1.*

A*D probandum.*] De eodem facto loquitur. c. *cùm dilecta. de reſcriptis.* Et pone eſi caſum litteralem, quantũ pertinet ad intellectum c. Vacante quodam monaſterio monialium, duæ fuerunt electæ in diſcordia in Abbatiſſam eiuſdem monaſterij, cuſtos, ſ. eiuſdem Eccleſiæ, & quædam alia monialis, vtraque parte aſſerente ſuam electionem præualere. Papa commiſit cauſam iudicibus delegatis, quibus mandauit, vt examinatis vtriuſque electionib. confirmarent illam, quæ de iure præualeret: cognito de cauſa iudices confirmauerunt electionẽ factã de cuſtode per ſententiam diffinitiuam: à qua fuit ab altera parte appellatum, vel per viã nullitatis cauſam introducerent ad Romanam ſedem allegãtes quòd vnus ex coniudicib. qui confirmationis ſniã tulerũt, erat tpe ſententiæ publicè excõicatus. Item quòd nõ ſeruauerunt in procedendo iudiciariũ ordinem. Papa ad inſtãtiam huius partis, commiſit cauſam aliis iudicib. ſub forma, de qua in littera continetur: & proſequere vt in *tex. Abbas.* Not. quòd ſentẽtia publicè excõicati nulla eſt. Itẽ litteris ordinarij ſtatur. Item vtile vitiatur per inutile Item licèt tpe latæ ſententiæ iudex ſit excommunicatus, & ideo ſententia nulla: ea tamen quæ fecit ante excommunicationem valebunt.

¶ Idem.

¶*Reuocata ſententia propter defectum iuriſdictionis, vt quia vnus ex Iudicibus publicè excommunicatus erat: vel propter iuris ordinem non ſeruatum: iterum de principali quæritur.*

CAP. XXIV.

AD † probãdum, quòd procurator dominæ: *& infrà.* ¶ Vos autem interim agnoſcatis de confirmationis ſententia, quæ lata eſt à Iudicibus delegatis, de electione cuſtodis, vt eam (ſicut de iure fuerit faciendum) confirmare, vel infirmare curetis: ita vt, ſi pro eo quòd vnus ex delegãtis Iudicibus, qui eandem ſententiam protulerunt, excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus[e], quando ſententia lata fuit, ſicut per metropolitani literas[f] perhibetur: aut ex alia iuſta cauſa[g], eandem ſententiam conſtiterit infirmandam: ipſa caſſata[h], de ipſius electione cuſtodis iterum cognoſcatis[i].

¶*Glo. ſeq. recit. per q. ſcilicet quod de occulto.*

e ¶*Innodatus.*] Sic ſ. *de except. exceptionem. ad fi.* vbi de hoc. aliud ſi occultè: quia tunc nec ipſe, nec alij ipſum tenebantur vitare: quia diuinare non poterant. j. *vt eccl. bene. vt noſtrum.* vnde cùm communi opinione liber, & abſolutus habeatur, & credatur, quicquid interim facit, valet. vt 3. q. 7. cap. 7 *infamis.* § *tria. ver. verumtamen ſi ſeruus*[d] & *ff. de offi. præto. Barbarius. C. de teſtam. l. 1.* & j. *de iure pa. conſultationibus,* & j. *de cle. excom. mi. Apoſtolica.* Bern.

¶*Glo ſeq. arg. & remittit.*

f ¶*Per metropolitani litteras.*] A quo dicitur excommunicatus: & ita eſt *arg. quod litteris Epiſcopi credatur*[e]. ſ. *de proba. poſt ceſſionem* vbi de hoc.

¶*Glo. ſeq. exemplificat, & vltimum præualet,*

g ¶*Ex alia iuſta cauſa.*] Puta, quia ipſa electa ſimiliter eſſet excõicata, vel ſi per ſimoniã electa fuiſſet, aut quia inutilis, & inſufficiẽs eſſet. j. *de app. conſtitutus.* ſ. *de elect. per inquiſitionem.* & 1. q. 1. *ſi quis Epiſcopi.* §. *ecce cum honoris.* & ſ. *de ata. & quali. c. vlt.* & ſ. *de offic. cuſto. c. 1.* Vel quia non fuit ſeruata forma. ſ. *de elect. quia propter.* & c. *cùm poſt petitã.* Vel quia non fuiſſet ſeruatus ordo iuris, quia nõ fuiſſet lis conteſtata. ſ. *vt lit. non conteſt. c. 2.* quod melius videtur[f], vt per hoc non præiudicet principali negotio, ſed tantùm proceſſus caſſetur. ſ. *de elect. dudum* 2.

¶*Glo. ſeq. exponit, ins. alleg. duas concor. dupliciter obiicit, & ſoluit. contra ſolutionem alleg. duo iura, & arguit.*

h ¶*Caſſata.*] Id eſt, caſſa, & irrita nunciata. Et ſic patet, quòd retractetur ſententia, ſi detegatur impedimentũ poſt ſententiã. *ar.* 8. d. *veritate.* 29. q. 2. *ſi quis ingenuus.* & eſt hoc contra illa iura. 3. q. 7. c. *infamis.* § *tria. ver. verum.* cũ aliis cõcord. ſuis ibi poſitis. ſ. *prima notula.* & 1. q. 1. *ſi quis à ſimoniacis.* Sed aliud inconueniens videtur: quia retractatur ſententia quoad alios iudices, qui legitimam perſonã habebãt. ſic ſ. *de offi. deleg. cũ ſuper.* ideo retractatur ſententia. quia impedimentum erat notoriũ per ſentẽtiã publicè latã vñ nulla in eum potuit cadere iuriſdictio. & ita cum ſibi, & aliis cõiter cauſa cõmiſſa fuiſſet, & duo ſine ipſo iuriſdictionẽ non poterant exercere, vnde propter connexitatem reuocatio fit quoad omnes: quia nõ poteſt tenere ſententia quoad quoſdam, & non quoad alium, cùm illi per ſe non habuiſſẽt iuriſdictionem. ſimile. *ff. de arbit. Pedius in fi. Ar. contra ff. quod cum falſo. tut. l. 1.* §. 1. & ſ. *de elect. cum Vinton.* Item arg. hic, *quòd vtile per inutile vitiatur.* ſ. *de offic. deleg. cùm ſuper. & ca. ſuper quæſtionum.* §. *ſi verò.* vbi de hoc.

i ¶*Iterũ cognoſcatis.*] Et ſic patet, quòd licèt ſentẽtia, ſiue proceſſus, caſſetur,

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. *Et pro intellectu huius decretalis vide Antoniũ de Butrio in* c. fraternitatis ſ. de teſtibus. *& præſertim opponendo excommunicationem contra iudicem. Vel nõ ſtem tradit* Bart. in l. 2. de teſt.
d *Cõtrar. dic no. Io. dic tamen, vt ipſe no. 24. q. 1. in ſum.* & de hoc 11. q. 3. *cura. Ioan. And.*
e *Immò videtur arg. quòd non credat. Ad quod enim mãdatur inquiri, ſi crederetur, ſed dici poſt, quòd mandat inquiri, nõ de excõmunicat. de qua conſtabat: ſed de publ. de qua non cõſtat, ſecundũ Abb. Ioan. And.*
f *Immò præced. exempla non ſunt bona. Io. And.*
g *Solo, vt do. ſ. de of. deleg. cum ſuper. Ioan. And.*

caſſetur, actio tamẽ ſalua remanet: vnde iterum cognoſcetur ex integro de cauſa: quia pro non iudicato habetur. ſimile. *C. quomodo, & quãdo iudex.* ſi vt proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qualibet parte litis poteſt opponi, etiamſi fuerit omiſſa ſcienter. ſ. *de except. exceptionem.* Bern.

a *An de nouo fieri debeat contestatio, vide in Spec. de ſent. prol §. iuxta propoſ. ver. ſed ſi ſen. And.*

QVamuis.] Ponit regulam, & duos caſus exceptos. Primus ibi, *Ei.* Secũdus ibi, *Ac illi.* Et hæc decretalis de ſe habet ſubtilem, & longam materiam.

CASVS. Epſ Bonoñ. contulit mihi Archidiaconatũ: objectum erat, quod fueră filius ſacerdotis, & probatum in iudicio: quæritur, vtrum hæc ſnia debeat præiudicare Epo, quòd amittat poteſtatẽ cõferendi dignitatem illam, illa vice, quamuis res ſit acta inter alios? Dicitur, quod ſic, & imputet ſibi, quod dimiſit alium agere, cùm ſibi competebat actio, & defenſio illius Archidiaconatus. Secundò ponitur, quòd actũ fuit cõtra Epm, qui contulerat mihi Archidiaconatũ, & probatum, quod eram filius ſacerdotis, quæritur, nunquid illud mihi præiudicet, cùm ſit inter alios actũ? Dicitur quod ſic Abbas. Exempla iſtorum caſuum, & aliorum plurium, in quibus fallit regula prædicta, notantur in gloſſa huius ca. Nota hic regulam generalem: Res inter alios acta aliis non nocet: fallit tamen in caſibus hic contentis: ſ. cùm aliquis cui competit actio, vel defenſio, ſuſtinet ſequentem agere. Item cùm quis paſſus eſt eum experiri, à quo cauſam habuit.

†*Vide* l. res inter. C. quando res iud. nõ noc. *& pro intellectu v. Baldũ in margarita ad Innocentiũ. verbo, ſententia: laſonem in* l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſt. & iure. & *Albericum* trac. de ſtatutis. p. 3. q. 65. *& Carrerium* in prac. q. c. 18.

¶ Gregorius IX.

¶ *Res inter alios iudicata aliis non nocet: fallit in eo, qui paſſus eſt illũ litigare, cui ſecundo loco cõpetebat actio, vel defenſio, vel à quo cauſam in iure iudicato habuit.*

CAP. XXV.

QVamuis † regulariter aliis nõ noceat res inter alios[a] iudicata: Ei tamen, qui cùm ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere: Ac illi etiam qui paſſus eſt eum, à quo cauſã habuit, experiri: eſt præiudicium generatum.

¶ Idem.

¶ *Si duo ordinarij pronũciãt cõtraria, tenet ſententia pro reo. Fallit in quatuor caſibus hic contentis, & ſimilibus. Si verò delegati diſcordant, delegans eſt adeundus: Si arbitri, neutra tenet.*

CAP. XXVI.

DVobus † Iudicibus, vt accepimus, diuerſas ſententias proferentibus[b], ſi ex iuriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro actore ſententia: niſi in cauſa fauorabili, putà matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento pro ipſo fuerit promulgata. Si verò ex delegata poteſtate[c], vtraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis. Quòd ſi ex compromiſſo, neutra debet habere vigorem.

¶ *Gloſſa ſequens habet duas partes. Prima reperit regulam tex. alleg. concor. annumerans 7. caſus exceptos. Secunda ibi. Itẽ fallit, proſequitur, & exemplificat caſus, quos hic ponit text. & prim. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & ſocero: ponit etiam de emphyteuta, & emptore.*

a ¶ *Res inter alios*] Hæc regula: Res inter alios acta aliis nõ nocet, habetur *C. res inter alios acta. l.* 1. & in ipſa rubrica. ſ. *de fid. inſtru. inter dilectos. & ſ. eod. cum ſuper. & C. quib. res iud. nõ no. l.* 1. & 2. Hæc regula fallit in multis caſibus, ſcilicet cùm cauſæ ſunt connexæ. 81. *diſt. ſanctus Daniel. & 3. q. 6. hac quippe. & ĩ. de accuſa. ad petitionem. ĩ. de purg. c. pen.* in his enim res inter alios acta aliis nocet. Item in cauſa libertatis. *ff. de ſta. ho. ingenuum.* item in cauſa filiationis *ff. de libe. agn. ſ. l.* 1. *in fin. & l.* 2. *& 3. in princ.* Item res inter alios acta aliis prodeſt, vt *in querela inofficioſi teſtamenti. ff. de inoffi. teſtamen. Papinianus. §. meminiſſe.* hæc res inter alios acta prodeſt fiſco Item in re indiuiſibili *ff. ſi ſer. ven. loci. §. ſi fundus.* Itẽ in re cõi cum pupillo. *ff. quemad. ſer. amit. ſi communem. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. ver. quandoque plures: & ĩ. de app. c. pen.* & in his tribus concordantiis res acta inter alios prodeſt aliis. Et vbi res communis eſt cum fiſco. *C. de commu. re. alie. l.* 2. Item fallit in caſibus hic contentis, vbi præiudicatur alij per factum alterius, putà ſi actio, vel defenſio primo loco pertineat ad aliquẽ, & ipſe ſcienter patiatur ſequentem experiri de illa re, intelligitur iuri ſuo renunciaſſe: verbi gratia, ſi debitor paſſus eſt creditorem experiri de proprietate pignoris, & ſuccubuit, debitori obſtabit res iudicata, ſi poſtea agere velit: vel econuerſo, ſi creditor paſſus ſit debitorẽ, vel ſi maritus patiatur experiri ſocerum, vel vxorem de proprietate in dotem acceptæ: vel ſi emptor patiatur venditorem experiri de proprietate rei venditæ, à quo cauſam habet, vel emphyteuta proprietarium, & hæc probantur *ff. de re iudic. l. ſæpe.* vnde ſumpta eſt hæc decre. & in eadem lege, vbi dicit, ſi creditor debet eſſe debitor ſecundùm litteram [b] Piſanam: & ſecundùm Piſanam litteram ponitur hoc exemplum de debitore, & creditore, & ſecundùm hoc non contradicunt leges illæ. *ff. de pignoribus. ſi ſuperatus. & C. eod. tit. præſes.* illi legi, *ſæpe.* ſecũdum aliam litteram ſignatur pro contrario. ſed leges illę intelliguntur, quando debitor ſuperatus eſt ignorante creditore. ſic ergo iſta regula eſt intelligenda, res inter alios acta non nocet aliis. exemplum habes, quando non nocet, in principio illius *l. ſæpe.* quando nocet aliis, habes in eadem l & hic quandoque etiam prodeſt: vt patet ſuprà. Sed verbum iſtud, experiri, quoad exempla de vxore, & ſocero, & venditore ponitur impropriè, ſcilicet pro defendere: ſic ponitur. ſ. *de iudic. c.* 1. quia illis non datur rei vendicatio. *C. de rei vendic. doce ancillam.* Hoc ſecundùm eos, qui dicunt, quòd vxor conſtante matrimonio non eſt domina rei dotalis, vnde non competit ei rei vendicatio: vt in *l. prædicta. decr.* & quòd experiri, ponatur pro defendere, poteſt colligi per l. prædict. in *ſæpe, verſ. cur autem,* & c. ſic ergo econuerſo defendere ponitur pro agere. *C. de teſti. l.* 1. *& ff. de alie. iud. mu. cauſa facta. l. pen.* vel poteſt poni propriè: quia eoſ agere non poterant: tamen præiudicat mihi ſentẽtia lata cõtra eos: quia potui prohibere, quò minùs agat: & quia ex voluntate mea iudicatum videtur de iure, quod habui ex perſona agentis: ſed in perſona debitoris, & creditoris, verbum, experiri, ponitur propriè, & impropriè. cùm vni rei vendicatio, & alteri hypothecaria competat. arg. quòd res iudicata aliis non noceat, habes ſ. *de teſt. c. venientes* 2.

Quibus caſibus res inter alios acta, aliis noceat, vel proſit.

b *Piſanam litteram vocat hic Bernardus, quas nunc dicimus Pandectas Florentinas, quia tunc Piſis aſſeruabantur, vnde ſunt Florentiam tranſlata anno Domini 1406. vt Taurellius, & annales Florentinorum teſtantur.*

DVobus iudicibus.] Tria ſunt dicta, quæ per ſe patent. Abb. CASVS. Ecce duo iudices in aliqua cauſa diuerſas proferunt ſententias: quæritur, quæ illarũ teneatur. diſtinguitur: ſi ſunt ordinarij, tenet ſententia pro reo, & non pro actore, niſi in cauſa fauorabili, putà, matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento, pro ipſo actore ſententia lata fuerit. Si verò ſint delegati vtraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis. Si verò ſunt arbitri, neutra ſententia valet. Nota, quòd fauorabiliora ſunt iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, niſi in quatuor caſibus hic contentis, ſ. matrimonio, libertate, dote, & teſtamento.

†*De materia, vide, licet cùm plures iudices proferũt diuerſas ſententias, quæ præualeat, vide Alex.* in l. ſi duo ex tribus. & in l. ſi in tres, ff. de rep. arbit. & *de intellectu regula, quod fauorabilior eſt reus, quam actor, vide Iaſonem* in l. non eſt nouum. C. de eden.

¶ *Gloſ. ſeq. declarat decre. locum non habere in iis, qua diſcordant diſpari numero. vel cum aliqui ſunt abſentes, & repetit tex.*

b ¶ *Diuerſas ſententias proferentibus.*] Hoc intellige, cum omnes ſunt præſentes, alias vno abſente alius ſententiam ferre non poſſet, immò nulla eſt, ſi feratur. ſ. *de offic. deleg. cauſam matrimonij & 2. q. 6. c. ei qui. § diffinitiua. ver. item ſi plures.* diſtinctio illa, quæ habetur in *§. diffinitiua. ſuper ver. itẽ ſi plures. & in decre. prædicta, cauſa matrimonij.* ponitur tota, *in decr. præſenti.* ſi ergo plures ſunt iudices, ſiue ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes præſentes ſunt, tenet ſententia maioris partis. 65. *diſt. c. 3 & 2. ff. de re iudi. duo ex tribus. & ff. de arbit. ſi in tres. & l. ſeq. & l. item. §. ſi plures.* fallit in caſu, vbi non valet ſententia maioris partis. ſ. *de reſcrip. paſtoralis. 2. reſp.* Item fallit in cauſa criminali Epiſcopi ſecundùm quoſdam: quia non valet ibi ſententia niſi omnes concordent. 6. *q.* 4. *c.* 1. *& ſi quis Epiſcopus criminaliter.* Cùm vero iudices æquali numero diſcordant in ſententia, putà vnus ex vna parte, & alius ex alia, vel duo ex vna, & duo ex alia, locum habet *decret. præſens.* ſi ergo ſint ordinarij, & prædicto modo diſcordant, tenet ſententia pro reo, vt hic dicit: quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. ſ. *de prob. ex literis. & ſ. de fid. inſtr. inter dilectos. in fi. & ff. de act. & ob. Arrianus.* niſi in quatuor caſibus hic contentis. Primò fauore matrimonij. vt 35. *q.* 1. *ſi quis acceperit. & ĩ. de deſpon. impub. continebatur.* De libertate autem habes in prædicta *decr. ex literis. circa finem. & ff. de re iudi. inter pares.* De teſtamento habes. *ff. de inoffi. teſt. ſi pars iudicantium.* Alius caſus de dote inducitur fauore dotis, vt hic dicit, quia mulieribus multùm fauoris debetur in dotibus ſuis. ĩ. *de do. poſt diuor. reſtit. nuper.* ĩ. [c] *de pr. ex literis.* & ſic iſti quatuor caſus propter fauorem recipiuntur.

ADDITIO. Vnde verſus:

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos:
Si ſunt æquales, qui producuntur vtrinque.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit diuerſitatis rationem, & ſoluit.*

c ¶ *Ex delegata poteſtate.*] In delegata iuriſdictione ſecus, quàm in ordinaria: quia vtraque pẽdet à ſuperiore. *arg. ff. de re iud. duo iudices.* in compromiſſo verò neutra valet: vt *ff. de ar. item. §. ſi plures.* Sed quæ eſt ratio diuerſitatis, quare ſententia ordinariorum teneat, & non delegatorum, ſed pendet à ſuperiore, & ſententia arbitrorum nulla? Dicas, quòd in ordinaria iuriſdictione non eſt ſuperior, ad quem recurratur [d] niſi lex mortua, & ideo lex voluit ſine alio remedio, quòd talis ſententia teneret pro reo in fauorem ipſius. In delegatis poteſt haberi recurſus ad delegantem, vt ipſe approbet, quam viderit comprobandam, & ideo remanet in pendenti, in ſententia arbitrorum non eſt quis ſuperior, nec habet iuriſdictionem à lege, & ideo nulla eſt.

c *Et ff. ſol. ma. l. 1. ff. de iu. do. in ambiguis.*

d *Immò ſuper eſt reperire ſuperiorem, niſi in Papa. ſ. de elect. licet. eſt ergo ratio ſecundùm Hoſt. vt magis defe ratur iuriſdict. ordi. quæ naturalis eſt, & fauorabilior. Ioan.*

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶Quia ſi à ſententia non appellatur, tranſit in rem iudicatam: & de hoc vidimus ſ. tit. prox. appellatio autem impedit effectum rei iudicatæ, ideo de illa videndum eſt. Vel continuatur clarius. Suprà viſum eſt de ſententia, & eius effectu, ſed quia appellatio eſt remediũ cõtra ſententiam merito ſubijcitur hæc rubri. Et quia ſecundùm Ioan. And. appellatio, recuſatio, & relatio, æquè conueniũt in iuriſdictione iudicis ſuſpendenda: ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas, annectit omnia iſta tria ſimul. Abbas. Siculus. De hac materia tractatur 2. q. 6. per totum.

† *De hac materia, v. quod nouiſſimè ſanciuerunt concilium Tridentinum* ſeſ. 13. de refor. c. 1. & ſeſ. 24. de refor. c. 20. & *alibi.*

TITVLVS XXVIII.

De † appellationibus, recuſationibus, & relationibus.

¶Alexan. iij. Exo. Epiſcopo, & Decano Lugdoñ.

¶Collatio beneficij facta poſt appellationem, ex probabili, & veriſimili cauſa interpoſitam, eſt ipſo iure nulla.

CAP. I.

Dilecti † filij Prior, & Clerici de Giſebergeñ. grauem [a] † querimoniam transmiſerunt, quòd Eboraceñ. Archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus, eundem Priorem poſt appellationem [b] ſuſpendit: ſuas Eccleſias interdixit: & canonicos, ſi eidem [c] tanquam Priori obedirent, excommunicatos denunciauit: & *infrà.*

¶Super quibus, ſi veritate per idoneas [d] perſonas, & famam [e] loci, ſolicitè inquiſita, inueneritis Eccleſiarum cõceſſiones factas [f]: niſi Prior, & Canonici malitioſè diſtulerint [g] eas (quantùm ad ſe pertinet) ordinare: in irritum reuocetis eaſdem.

¶Idem Archiepiſcopo Remeñ. †

Dilecti.] Collatio beneficij poſt, & contra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter ſic ſummatur, ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis. Diuiditur, nam primò ponit querelam appellantium. Secundò dat iudices ibi, *Super quibus.* Et pro poſitione caſus litteralis, aduerte. Nam iſte Prior, & clerici, de quibus in princ. litteræ conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per iſtum Archiepiſcopum poſt appellationem ad Papam interpoſitam: quorum tria exprimuntur in littera: quartum erat in antiqua, & fuit cauſa breuitatis hic deciſum: ſcilicet quòd contulerat Eccleſias ſpectantes ad collationẽ Prioris: & ſolùm huic deciſè reſpondetur hic. & ideo dicit Io. Andr. quòd fuit hæc decre. malè deciſa. ſimilis deciſa habetur *in c. Genuens. de præſcriptionibus.* Sed dic excuſando, quantùm fieri poteſt, compilatorem, quod alia hîc expreſſa non fuit hîc ſpecificè inſerta reſponſioni: quia ſatis, quid iuris erat, habetur in ſuis titulis, putà in *tit. de ſenten. excom. c. per tuas. de offi. deleg. c. cùm contingat. cum ſi.* Noluit autem decidere iſta grauamina, vt comprehenderemus totum factum, ſicut accidit. Voluit autem breuitatis cauſa decidere quartum grauamen, quia ſatis poteſt ex reſponſione comprehendi: nam ex reſpõſione ſatis comprehenditur interrogatio, vt in c. inter dilectos. §. *caeterùm. de fid. inſtr. Abbas.* Nota quòd quicquid fit poſt legitimam appellationem, debet in irritum reuocari. Item per negligentiã amittit quis ius ſuum, & illud transfertur ad ſuperiorem. Item legatus qui non eſt de latere D. Papæ miſſus, non poteſt conferre Eccleſias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

† *Poſt concil. Laterã. ſub Alex. iij. part. 10. c. 1.* & c. 1. eod. tit. in 1. cõp. *v. Confectum* in ſing. *verbo*, querela. *adde Areti num conſil. 75.*

† *Aliâs grauem ad nos querimoniam, &c.*

† *Remen.*

a ¶*Grauem querimoniam*] Propter quam deberet deponi Archiepiſcopus, qui non detulit appellationi. 2. *quæſtione. 6. decreto.*

ADDITIO. Non eſt verum, quòd ſit deponendus, qui non defert appellationi & cap. decreto non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt, propter quæ deponendus erat.

b ¶*Poſt appellationem.*] Quæ ſi legitima fuit, ſententia ſuſpenſionis, vel interdicta poſtea lata non tenuit. *j. de ſenten. excom. per tuas.*

c ¶*Si eidem.*]Si canonici appellant ante conditionem extantem, ſuſpenſa erit excommunicatio *j. eo. præterea.*

d ¶*Per idoneas.*]Hæc ſolum ſufficeret ſine fama loci per duos, vel tres teſtes *ſ. de teſti. licet*

e ¶*Famam.*]Fama per ſe non ſufficit. 4. *q. 2. cap. ſi teſtes. §. item ſæpe fit.* ſed cum aliis adminiculis, putà cum teſte vno, aut aliis legitimis. *arg. ſuprà de proba. cùm cauſam. & ſ. de præſump. illud. & c. 1. & ſ. de teſti. præterea.*

f ¶*Factas.*] Poſt appellationem præmiſſam à Priore.

g ¶*Diſtulerint.*]Vltra ſex menſes, ſi eis elapſis conceſſiones factæ fuiſſent, valerent: quia poteſtas ad Archiepiſcopum a eſt tranſlata. *j. de conceſ. præben. & eccle. non vacan. nulla.* & ita per negligentiam perdit quis ius ſuum. ſic *j. de iure patro. quoniam. & c. cum propter diſcordias* b. *& propter culpam. ſ. de elect. cùm in cunctis. & c. cum Vintoñ. & c. quia propter.*

a *Si erit proximus ſuperior capitulo. Ioan. And.*

b *Et j. de reſcr.* tibi. de præben. ſi clericus lib. 6. Io. And.

¶Appellatio generalis reſpectu cauſæ non valet.

CAP. II.

Inter † cætera: & *infrà.* ¶Super eo quòd Abbas ſancti Apollinaris in clauſtro à te appellationem [h] interpoſuit generalem ſuper omni cauſa, quæ aduerſus eũ aliquo tempore poſſet moueri, ipſum exinde redarguimus †, nec huiuſmodi appellationem duximus admittendam.

¶Idem Abbati S. Petri.

¶A correctione legitima non appellatur, niſi modus excedatur. h. d. inſpecta mente littera.

CAP. III.

Ad † noſtram, & *infrà.* ¶Quia verò remedium appellationis non ideo eſt inuentum, vt alicui à religionis, & ordinis obſeruantia exorbitanti, debeat in ſua nequitia [i] patrocinium exhibere: Mãdamus, quatenus ſi quando quilibet ſubditorum ſuorum ad remedium appellationis cõuolauerit, nõ ideo minùs [k] eum iuxta tenorem mãdati, quòd in prædicta regula cõtinetur, & inſtitutionem ordinis corrigas †, & caſtiges.

¶Idem Nouiceñ. Epiſcopo.

¶Si appellans infra terminum à Iudice à quo appellauit, vel à ſeipſo ſtatutum appellationem non proſequitur, ſententia, vel iudicio illius ſtare compellitur.

Inter cætera.] Tria facit, refert appellationem, appellantem redarguit, & appellationẽ repellit. Abb. Sic.

CASVS. Abbas ſancti Apollinaris appellauit ab Archiepiſcopo Remen. ſuo, et omni cauſa, quæ cõtra ipſum poſſet moueri: quæritur quid iuris? Et reſpondet, quod non valet talis appellatio. Nota, quòd generalis appellatio non debet admitti.

¶Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium & remittit. ar. etiam ad Brocar. pro, & contra.

h ¶*Appellationem.*]Generalis appellatio non valet, vt hîc patet, nec etiã ſpecialis niſi cauſa probabilis ſit expoſita, qua non admiſſa tenet appellatio. *j. eo. vt debitus. Ar. contra j. eod. conſuluit. 2.* vbi appellatio generalis valet. ſolu. vt ibi. Et eſt *arg. quod non valet in genere, valet in ſpecie. ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. & §. illud.* & eſt *arg. quod non licet in genere, licet in ſpecie. ff. communia prædio. in tradendis. §. ff. ſi quis cau. ſed & ſi quis. §. quæ ſitum. Arg. contra ſ. de offi. or. ſi ſacerdos & j. de præb. relatum.* Item à futuro grauamine nõ eſt appellandum: vt hic patet, niſi à grauamine comminato, vel illato. *j. eo. cùm ceſſante.* niſi apparuerint alia indicia: vt *j. eo conſuluit.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. *& poſt concil. p. 10. ca. 2. integram clauſulam inuenies. c.* 28. in 1. cõp. eo. tit.

† *Adde qd de iure ciui. l. per l. à pe* conſulib. C. eo. & C. quo ap. nõ reci. l ab executore.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. *& poſt concil. Laterã. ſub Alex.* iij. par. 10. c. 4. *Et nunc religioſis poſt profeſſionẽ induci ſtrictior vita, tradit Oldradus cõſil. 96.*

† *Concordat concil. Triden.* ſeſſ. 13. de refor. c. 1. §. cùm igitur.

c *Quis redit ades retinendo bonis aliis, quas habet ſeruitutes, debet ſpecialiter ſeruitutes exprimere. Ioan. And.*

Ad noſtram] A correctione non appellatur. P. imò præmittit cauſam mandati. Secundò mandatum ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Abbas ſancti Petri quæſiuit à Papa, an deberet deferre appellationibus monachorum ſuorum à correctione interpoſitis? Reſpondet Papa, quòd appellatio non eſt inuenta, vt alicui præſtaret patrociniũ in ſua nequitia exiſtenti: quare mandat eidem, quatenus non obſtante appellatione ſubditorum ſuorum corrigat eos ſecundùm regulam, & inſtitutionem ordinis ſui. Nota, quòd appellatio non defendit aliquem in delicto. Item à correctione non admittitur appellatio.

i ¶*In ſua nequitia.*]Appellatio enim non eſt inuenta, vt ſit iniquitatis vinculum, ſed oppreſſorum leuamen. *j. eo. cum ſpeciali. §. porrò. & ff. de mino. præfecti prætorio.* & ſic iuramentum non eſt iniquitatis vinculum. *ſ. de iureiu. quanto.* & 22. *q. 4. inter cætera.* Item nota quòd vtendum eſt aliquo ad eum vſum, ad quem iſtud fuit inſtitutum [d]. 22. *quæſt. 2. ita autem.* & 45. *diſt. licet 2.* & *ſuprà de tranſla. inter corporalia.* & *j. eodem. ſuggeſtum. in fine.*

d *Fallit interdum: vt j. de pœn.* quamuis li. 6. *Ioa. And.*

k ¶*Minus.*] A correctione enim non appellatur. *infrà eodem. reprehenſibilis. & cap. cum ſpeciali. in fine.* & *ſupra de offic. ordin. licet.* niſi excedat modum in corrigendo. *infrà eodem. de priore* & *ſuprà de offic. delega. ſuper quæſtionum. §. nos autem.* ſicut appellatur ab executore, cùm modum excedat *ſuprà de re iud. quoad conſultationem. in fine.* à quo aliàs appellari non poteſt. *infrà eodem. nonnũ.* & 2. *quæſt. 6. cap. ei qui. §. ſunt quorum. ver. ab executore.* & ideo non admittitur appellatio à correctione: quia fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. *argum. 17. quæſt. 1. ſi homo 45. diſt. cùm beatus.* nec admittatur recuſatio. *infra eod. cum ſpeciali. in fine.* & hæc locum habet in omnibus regularibus: vt in conſtat. cum ſpeciali. in fine.

PErſonas.] Poteſt appellans ſuæ appellationi terminum breuiorem termino iuris ſtatuere, eo autem nimis prolixu ſtatuente, vel nullum, poteſt iudex ſtatuere competentem, infra quẽ ſi nõ ſatisfaciat termino, deſerta eſt appellatio h. d. cum princi. c. ſeq. Diuiditur in duas partes, prout duo ſunt dicta. Secunda ibi, *Si autem*. Abbas.

C a s v s. Aliquis appellauit, appellationi ſuæ nimis prolixũ terminũ ſtatuit, iudex debet ei aſſignare terminum, infra quam ſedem Apoſt. conuenienter poſſit adire: & ſi ad terminum illum appellationem ſuam non fuerit proſecutus, extunc compellit appellantem ſtare iudicio ſuo ſuper iis, quæ in quæſtione vertuntur: & ſi cõpetentem terminum ſibi præfixit, & appellationem ad illum non fuerit proſecutus, ſimili modo cõpellat eundem. Not. q aliquis poteſt ſibi præfigere terminum ad appellationem proſequendam: & ſi nimis ꝓlixũ præfixerit, iudex debet terminum competentẽ præfigere. Item ſi appellans non proſequitur appellationem ſuam in termino ſibi præfixo: ei renunciare intelligitur. Et ſic eſt arg. q tacitè renunciat quis appellationi ſuæ.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concil. p. 10. c. 5. ¶ vſ. *Si aliquis*.

CAP. IV.

PErſonas † Eccleſiarum: *& infrà*. ¶Si quis † ad noſtra audientiam appellauerit, & appellationi ſuę prolixum terminum præfixerit [a]: tu ei diem [b], intra quem Apoſtolicam ſedem conuenienter poſſit adire, aſſignes: ad quam ſi venire contempſerit, tu illum extunc [c] iudicio tuo ſuper iis, quæ in quęſtione vertũtur, ſine contradictione aliqua ſtare compellas.

¶Si autem quiſquam appellationi ſuæ præfigat terminum congruentem, nec tamen cauſam ad diem appellationis fuerit proſecutus, ipſum nihilominus extũc ſententiæ tuæ (ſicut de alio diximus) appellatione remota parere conſtringas.

¶Idem Remeñ. Archiepiſcopo.

¶Appellans ad ꝓſequendum habet annũ, & ex cauſa bienniũ, niſi Iudex moderetur. Et ſi infra id tẽpus non proſequitur, rata manet ſententia, vel redit ad primum, ſi ante ſententiam appellauit. h. d.

CAP. V.

CVm † ſit Romana: *& infrà*. ¶Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi ante ſententiam, vel poſtea fuerit appellatum, huiuſmodi appellantibus † annus indulgetur [d], aut ex neceſſaria, & euidenti cauſa, biennium: niſi forte Iudex à quo appellatum fuerit, ſecundum locorum diſtantiam [e], & perſonarum, & negotij qualitatem, receſſius [f] tempus fuerit moderatus. Infra quod ſi is, qui appellauerit, cauſam appellationis non fuerit proſecutus, tenebit ſententia: ſi poſt ſententiam appellauerit, & à cauſa ſua ceciſſe videtur, nec ampliùs ſuper eodem negotio audietur appellans. Si verò [g] à grauamine [h]

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. poſt concil. p. 10. ca. 6. Vide Romanum ſing. 167 incip. Iudex à quo. & Gundemum Papa decil. 436.

† In Vulgatis legitur, appellationibus, ſed antiquis habent, appellantibus.

a ¶*Præfixerit*.] Et ſic appellans poteſt ſibi ſtatuere terminum ad appellationem proſequendam: iudex eodem modo. j. eo. *oblata* & j. c. *prox.* & c. *ad hæc*. & c. *peruenit* 1.

¶*Glo. ſeq. tractat de triplici termino appella.*

b ¶*Tu ei diem*] Hic ſtatuitur dies ad præſentandum ſe iudici. j. c. *ſeq.* quãq; ſtatuitur ad iter arripiendum [a]. j. c. *peruenit* 2. & s. c. *prox. cum cauſa* [b]. quãq; ſtatuitur terminus à lege annus, vel ex iuſta cauſa biennium j. c. *prox.* Terminum vero ſtatutum à parte, vel à iudice neutra pars poteſt præuenire. j. *eod. ſæpe.* & c. *oblata*. Terminum à lege poteſt vtraque pars præuenire, dum tamen appellatus doloſè non præueniat appellantem: vt j. *eod. oblata*. & de termino dato à lege poteſt intelligi. j. *eod. ex inſinuatione.* vt dixit Io. quod non eſt verum, vt ibi dicitur.

c ¶*Ex tunc*]Poſt terminum elapſum: & procedere poteſt, ac ſi peremptoriè vocatus non veniſſet [c]. j. *eo. ſæpe.* & j. *eo. conſuluit nos. in fi.* Bern.

CVm ſit Romana.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit terminum appellationis proſequendæ. In ſecunda pœnam non proſequentis ibi, *Infra quod*. In tertia proſequitur, an de crimine delatus appellet ibi, *Præterea*. Abbas Sicul.

C a s v s. Aliquis appellauit ante ſententiã, vel poſt: quæritur, quãtũ tẽpus dãdũ ſit ei ad appellationẽ proſequẽdam. Reſpõdet Papa, q ſi ante ſententiã, vel poſt fuit appellatũ, huiuſmodi appellationibus indulgetur annus: & ſi iuſta cauſa interuenerit, indulgetur biennium, niſi iudex à quo appellatur, breue tempus duxerit ſtatuendum ſecundum locorũ diſtantiam, & perſonarum, & negotij qualitatem. Et ſi infra illud tempus appellationem non fuerit proſecutus, tenebit ſententia, ſi poſt ſententiã diffinitiuam fuit appellatũ: nec ampliùs ſuper eodem negotio audietur appellãs. Si verò à grauamine, & ante ingreſſum litis fuerit appellatũ, talis auditur appellans, quia canones paſſim appellare permittunt, & tales non ſolent propriè dici appellationes, ſed prouocationes ad cauſam. Si verò ante ſuiam, & poſt litẽ conteſt. appellauerit, compelli debet illius ſtare iudicio, ad quẽ appellauit alternatiuè, ſcilicet, vt appellationẽ proſequatur, aut iudicio ſuo ſtet. Si verò ille, qui appellat, fuerit raptor, vel alienæ rei violentus detẽtor, tales admittãtur appellantes, niſi fuerit notorius raptor, vel fornicator exiſtat: ſicut ille, quẽ Apoſtolus abſentẽ, & irrequiſitũ excommunicauit. Nota, quòd appellanti datur annus ad ꝓſequendam appellationem ſuam: & ex iuſta cauſa biennium. Itẽ iudex annum illum poteſt abbreuiare. Item qui non proſequitur appellationem infra debitum tempus, rata manet ſententia. Item in notorio crimine non auditur appellans.

a De hoc 2. q. 7. appellatione. *Ioan. And.*

b *Et* j. de electi. c. 1 & ca. cupientes. de offic. ordi. quamuis lib. 6. *Ioan. And.*

c *Hoſt. dicit ex tunc, id eſt ex quo certum eſt, quòd contempſerit quia tãtùm fluxit de tẽpore, impoſſibile appareat illum ad tẽpus peruenire poſſeat.* ff. de verbo. oblig. ſtipul. & l. cõtinu°. *Tu dic contra, vt dicã* j. eod. reprehenſibilis. *Ioan. And.*

d ¶*Indulgetur*.] 2. q. 6. *ei qui appellat*. & C. *de temp. ap. Auth. ei, qui appellat*. & ſi iuſta cauſa interuenerit, biennium indulgetur. vt ibi dicitur alià non daretur. *eo. conſtitutem.* immò & triennium datur, j. *eod. ex ratione.*

e ¶*Diſtantiã*.]Oĩa iſta ſũt cõſiderãda ad moderãdũ tẽpus. ſ. locorũ diſtantia. 63 *d. cũ longè*. & 13. q. 2. *Vbicunque*. & qualitas perſonarum, & negotij. ff. *de dam. infect. qui bona*. §. *Vlt. & l. ſeq. & l. ſi poſtea*. § 3. & ff. *de iudic. l. nonnunquam*. & ff. *de re iud. l. 2.*

¶*Gl. ſeq. alle. tria iura in cõtrariũ alle. alia tria: & iterũ per alia tria coadiuuat primam partem, & ſoluit diſtinguendo. demum quærit, ponit op. & ſoluit.*

f ¶*Receſſius tẽpus*.] Ar. quòd iudex põt abbreuiare inducias datas à lege. ſic ff. *de re iud. l. 2. & eo. oblata.* & s. *eod. tit. prox. quod ad conſultationem. Arg. contra. quod nõ poſſit.* 28. d. *de his*. & ff. *de re iud. l.* 2. §. *ſi quis conuentus*. & 3. q. 3. *de induciis*. immò arbitrio iudicis iſta videntur commiſſa. *arg.* 5. q. 3. *ſi ægrotans*. 3. q. *niſi Epiſcopus*. ff. *de iud. nonnunquam*. Sol. induciæ, quæ dantur à lege, vel canone, ſeruandæ ſunt, niſi iuſta cauſa interuenerit, quare ſint abbreuiandæ: & tunc cõmittitur arbitrio iudicis, vt hic. & ff. *de verbo. oblig. continuus.* §. 2. & magis hoc poteſt officio iudicis diſcerni, q aliqua locutione exprimi. ff. *de ſolutum*. & ff *rem. ra. ha. quo enim*. §. *Iulianus*. & j. *de do. Apoſtolica*. & ita ex cauſa hoc faciendum eſt j. *tit. prox. quod ad conſultationem*. & ff. *de re iud. l.* s. & s. *de dila. c.* 1 Quædam tamen induciæ ſunt ſtatutæ in iure, quæ diminui ſiue mutari non poſſunt, nec augeri. vt eſt tempus decem dierum datum ad appellandum. Item etiam tempus infra quod peti debet in integrum reſtitutio, & etiam terminari, ſcilicet quatuor annorum [d]: vt 2. q. 6. *anteriorum*. & C. *de temp. in integ. reſti. l. vlt.* De hac materia dictum eſt s. *de dila. præterea*. Sed nunquid eſt illud ita intelligendum ſimpliciter, vt iudex poſſit diminuere de anno appellationis, vt appellans teneatur cauſam appellationis finire infra minus tempus anno, vel biennio? Quidam dicunt, quod benè poteſt iudex imponere hanc neceſſitatem appellanti, vt infra ſe debeat finire cauſam appellationis, quantum eſt in ſe: ſed ſi remaneret per iudicem, vel per aliam iuſtam cauſam, non eſt ei imputandum. j. *eo. ex inſinuatione*. & 2. q. 6. *anteriorum*. §. *ad hoc*. & ſic intelligunt, quod dicit, niſi iudex fortè receſſius tempus fuerit moderatus, infra quod finiat cauſam ſuam. Verius dicas, quod iudex non poteſt iſtud tempus abbreuiare quantùm ad hoc, vt appellans teneatur cauſam finire infra tempus ſtatutum à iudice, immò annum integrum habebit. vel biennium ex iuſta cauſa ad finiendum cauſam, quo elapſo rata manebit ſententia, vt hic dicit & C. *de tempo. appel. l. vlt.* ſed pro tanto dicitur iudex poſſe receſſius tempus moderari: quia iudex poſſet compellere appellantem, ſiue terminum ſtatuere illi, vt ſe repræſentet in termino illo coram ſuperiore, ad quem appellauit, vel iter arripiat ad proſequendam appellationem coram illo, ad quem appellauit: quod ſi non fecerit, ſi lata eſt ſententia, poteſt illam mandare executioni: quia ſtatim tenet, ac ſi appellatum non fuiſſet, ſed ſi appellauerit ante ſententiam, poſtea tunc procedat in cauſa: quia terminus talis tunc obtinet vicem peremptorij, j *eo. ſæpe. & tit. prox. cum cauſa.* & s. *c. prox.* & quantum ad hoc ſolùm poteſt iudex receſſius tempus moderari. ſi verò nullum terminum ſtatuit appellanti: tunc habet annum à lege, & iudex tunc per totum annum non poteſt procedere ad exequendam ſententiam: vel ſuper principali anno elapſo poteſt, ſecundum quòd poteſt, cùm terminus ſtatuitur: & hoc ſatis colligitur. j. *c. reprehenſibilis* §. 2. & *cap. conſuluit* 1. *in fi.* & hoc ſtatuitur propter malitiam appellantium, qui malitiosè appellant cauſa impediendi executionem, vel proceſſum iudicis, & per hoc ei conſulitur, contra quem appellatur.

d *Goff. dicit idem in ſemeſtri dato ad redhibendum.* ff. de ædil. edi. cũ ſex. *Vel ad conferrendũ. beneficia de* ſup. negl. præla. licet. de conceſ. præben. ca. 2. & ca. quoniam. *& in lx. diebus, qui dantur ad accuſandum vxorẽ iure mariti* 4. q. 4. ſ. aliquando. *Io. And.*

g ¶*Si verò à grauamine*] Si [e] ante litem conteſtatam à grauamine quis appellat, tunc ſi ſtatuto termino non proſequatur appellationem, iterum poteſt appellare: & ſic intellige illam decr. j. *eo. ſua & c. directè*. Si vero poſt litem conteſt. appellet, & infra terminus non eſt proſecutus, non auditur appellans: quia iam fuit contumax. 2. q. 6. *c. ei qui. §. ſunt quorum.*

h ¶*A grauamine*.] Cũ grauaminis ꝓbabilis allegata, quæ ſi ꝓbata eſſet, reputaretur legitima, aliàs non auditur. j. *eo. vt debitus.*

e *Hanc gloſſulam non reperio in vetuſtis exẽplaribus, nec credo Bern. eſſe.*

a ¶ *Ante*

& ante litis [a] ingreſſum fuerit appellatum: huiuſmodi audietur appellans: quoniam ſacri canones etiam extra iudicium paſſim [b] appellare permittunt: nec ſolent [c] huiuſmodi dici appellationes, ſed prouocationes ad cauſam. ¶Si autem ante ſententiam[d] quis appellauerit, cogitur [e] illius ſtare iudicio, ad quem noſcitur appellaſſe.

¶Qui de crimine impetitur, appellare poteſt, niſi ſit notorium. h. d.

¶Præterea ſi raptor ſit, vel violentus detentor alienæ rei, qui appellat: huiuſmodi appellatio facta in iudicio, apud Eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri [f], niſi fortè manifeſtus [g] raptor, vel fornicator exiſtat: ſicut ille, quē abſentem, & irrequiſitum [h], Apoſtolus excommunicauit.

¶Idem eidem.

¶Coram Iudice à quo appellaui in vna cauſa, poſſum in alia cōueniri: niſi eum recuſem vt ſuſpectum.

CAP. VI.

AD † hæc ſi in vna cauſa quis appellauerit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commiſiſſe dicatur, vel modò etiam accuſetur, aut conueniatur de alia re, ſuper qua non ſit appellatum: & illam proferri contingat ad audientiam Iudicis, à quo in alio negotio appellauit: cum poteſt, ſi voluerit, tanquā ſuſpectum [i] vitare: alioquin debebit eius ſtare iudicio, maximè ſi ſuus ordinarius Iudex exiſtat.

¶Idem.

¶Si à Iudice inferiori vn⁹ appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparare ad citationem Iudicis inferioris, ſaltem allegaturus appellationē ſuam: alias valebit proceſſus à minori, niſi ſciuerit appellationem interiectam ad Papam.

CAP. VII.

SI † duobus coram ſuo Iudice litigantibus, alter ad noſtram [k], alter ad ſui Iudicis [l] audientiam ſuper eodem negotio appellauerit: & ille, qui ad ſuum Iudicem appellauit, ad diem appellationis veniens, ſe ad eum appellaſſe proponit, eo tacito quòd aduerſarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellârat: ſi legitimè citatus, nec venit, nec reſponſalem miſit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit [m] excommunicationis ſententia in eum pro contumacia promulgata: niſi Iudex cognouerit [n] eum ad audientiam Romani Pontificis appellâſſe.

a ¶*Ante litis.*] Hoc poteſt intelligi, cùm appellatur ſuper aliqua exceptione dilatoria coram iudice. ī. eo. *ex parte.* & etiam poſt. ī. eo. *ſuper eo.* & 2. q. 6. *non ita.* ſecus ſecundum leges vt ibi.

b ¶*Paſſim.*] i. quācunque etiam grauamine non expreſſo: & ſunt illi canones. 2. q. 6. *ad Romanam.* & c. *ſeq. ſi quis placuit.* & ſ. *Vt lit. non conteſt. accedens* 1. hodie neceſſe eſt allegare cauſam probabilem, quæ ſi eſſet, &c. quæcunque ſit cauſa. ī. eod. *vt debitus.* & c. *cum ſpeciali.* §. *porro.*

¶*Glo. ſeq. ponit duas lecturas eius, quod hic de prouocatione dicitur.*

c ¶*Nec ſolent.*] Propriè ſumpto vocabulo: quia appellatio non ſit niſi à iudice. ſ. *de offi. deleg. ſuper quæſtionum.* §. *vos autem.* vel prouocatur appellatio continet querelam iniquæ ſententiæ. ff. *de mino. præſtita prætorio.* loquitur ergo de appellationibus, quas aliqui quandoque faciunt cum dicunt, ego appello te ad curiam, vel venias ad iudicem, vt facias mihi iuſtitiam. ſed ille non tenetur ire: ſicut denunciatio facta ipſi domino in foro non tenet, ſed in re ipſa debet fieri. ff. *de no. ope. nun. l. de pupillo.* §. *ſi quis forte.* Vel dicas, quod loquatur de appellationibus, quæ fiunt extra iudicium ab aduerſario: ne faciat aliquid in præiudicium appellantis ſuper eo, pro quo appellat, & tales appellationes quaſi prouocationes ſunt ad cauſam: & talibus appellationibus eſt deferendum. ī. *eod. bona.* & tales appellationes faciunt clerici frequenter in ſe. & in electionibus, & pro aliis negotiis Eccleſiæ. ſ. *de elect. conſiderauimus.* & c. *bona.* & c. *auditis.* ī. *de his quæ fi. à ma. part. ca.* c. 1.

d ¶*Ante ſententiam.*] Poſt litis ingreſſum, vt differat à præcedenti ver.

¶*Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

e ¶*Cogitur.*] Sed non videtur, quòd ſit cōpellēdus. C. *de appel. cor. in fi.* vbi dicitur, quòd nemo compellitur proſequi appellationē, immò poteſt pœnitere, 2. q. 6. c. *ei qui.* §. *ſi quis libellos.* ſed debet compelli alternatiue. ī. c. *conſuluit.* 1. & c. *ſæpè.*

f ¶*Audiri.*] ī. eo. *peruenit.*

g ¶*Manifeſtus.*] i. notorius. ī. eo. *peruenit ad nos,* in notoriis enim non admittitur appellatio: vt ibi.

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. contrarium, & tripliciter ſoluit.*

h ¶*Irrequiſitum.*] Ar. quòd in notoriis nō eſt aliqs vocādus in ius c. *arg. 2. q. 1. de manifeſta.* 11. q. 1. *ſtatuimus. Arg. cōtra* 12. q. 2. *indignè.* & nemo eſt excōicandus, niſi legitima admonitione præmiſſa. ī. *de ſenten. excom. ſacro.* Dic, quòd nō fuit requiſitus per edictum peremptorium ad iudicium: admonuit tñ eum ad pœnitentiam: & quia crimen notorium erat, non vocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat ſe corrigere, vel irrequiſitum illa vice, vel requiſiuit eum per Apollinem diſcipulum ſuum.

AD *hæc.*] CASVS. Aliquis appellauit ſuper aliquam cauſam, pendente appellatione cōuenitur, vel accuſatur ſuper alio, quàm ſuper eo ſup quo appellauit: quæritur, an teneatur ſtare ſub illo, à quo appellauit, appellatione pēdēte? Reſpōdet Papa, quòd ſi voluerit, poteſt eum tanquam ſuſpectū recuſare, alioquin ſtare debet iudicio eius, & præcipuè ſi iudex ordinarius ſuus exiſtat. Nota, quòd pendente appellatione corā ordinario, poteſt ipſe ordinarius recuſari, ſi ſuper alia cauſa conuenitur appellans coram eo.

¶*Gloſſa ſequens alleg. vnam concor. obiicit de vna l. & ſoluit. demum quærit & ſoluit.*

i ¶*Tanquam ſuſpectum.*] *infrà eo. propoſuit.* Sed videtur, quòd non poſſit eum vitare tanquam ſuſpectum: quia non poteſt hoc prætendere, quaſi habeat eum offenſum. ff. *ad eum à quo appel. l. vna.* ſecundum leges non recuſantur iudices ita indiſtinctè: tamen ſi aliquod crimen enormiter interim, & manifeſtè committat, non poterit ipſum vitare [d]. ī. eo. *propoſuit.* & c. *præterea* 1. *cum ſit eius ordinarius.* Sed quid fiet tunc de cauſis illis, ſuper quibus conueniunt pendente appellatione? Epiſcopus tūc delegabit cauſam alii, ſicut fit, cum alias tanquam ſuſpectus recuſatur 11. q. 1. *peruenit.* ī. eo. *cùm ſpeciali.* & ſ. *de foro. compet. ſi quis contra clericum.* Bern.

SI *duobus.*] Superior ad quem tuus aduerſarius appellat, ſi ignorat te ſuper eadem cauſa ad ſedem Apoſtolicam appellaſſe, te nolentem comparere, excōicare poterit: hoc primo. Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Denique.* Abbas Siculus.

CASVS. Duo litigabāt coram iudice ſuo, puta coram Archidiacono: vnus appellauit ad Epm, alter ad Papā: vel coram Epo vnus appellauit ad Papam, alter ad Archiepm: ille qui appellauit ad Epm. vel qui appellauit ad Archiepiſcopum, ad diem appellationis acceſſit ad ipſum, proponens ſe ad eius audientiam appellaſſe, tacito de appellatione aduerſarii ad ſedem Apoſtolicam interpoſita. Qui appellauerat ad Papam citatus fuit ab Epo, vel Archiepo: ille cōfidens de appellatione ſua ad Papam interpoſita, non iuit, nec miſit aliquem reſpōſalem; & quia nō venit, fuit excommunicatus: quæritur, an teneat excōicatio? Et rñdetur, quòd tenet ſentētia in eū pro cōtumacia lata, niſi iudex ille cognouerit eū ad ſedē Apoſt. appellaſſe. Secūdò ponitur alia quæſtio. Aliquis appellauit à ciuili iudice ante iudiciū, vel poſt ad D. Papam: quæritur, an talis appellatio valeat? Reſpondet Papa, quòd tenet appellatio in illis, qui ſubſunt Papæ in tēporali iuriſdictione. In aliis verò quamuis de conſuetudine alicuius loci teneat, de iuris tamen rigore non tenet. Nota primò, quòd quilibet vocatus ad iudicium debet ire, & allegare priuilegium ſuum: aliàs tenet ſententia pro contumacia lata in ipſum. Item de vno foro nō eſt appellandum ad aliud forum, niſi cōſuetudo aliud inducat.

k ¶*Ad noſtram.*] Quod fieri poteſt omiſſo quolibet medio. 2. q. 7. *metropolitanum. arg. ſecus ſecundum leges. ff. de app. imperatores.*

¶*Gloſ. ſeq. ponit duas lecturas.*

l ¶*Ad ſui iudicis.*] Hoc poteſt intelligi dupliciter: vt litigarent coram Archidiacono, & alter ad ſuum iudicem, ſcilicet Epiſcopum [c] appellauit, alter ad Papam: vel coram Epiſcopo, alter appellauit ad Archiepiſcopum, qui ipſius iudex eſt per appellationem: & alter ad Papam, qui omnium eſt iudex ordinarius. ī. *de ſen. excom. per tuas.* & ſ. *de offi. leg.* c. 1.

¶*Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

m ¶*Tenebit.*] Sed videtur, quòd non teneat: quia lata eſt poſt appellationē: vnde nō tenet. ī. *de ſen. excō. per tuas:* & iā non erat ſuus iudex: vnde nō poteſt illū excōicare, 9. q. 2. c. 1. Itē quia vocabatur ad maius tribunal. *ff. de re iud. contra pupillū.* §. 1. Sol. hic tenet ſententia propter contumaciam, vt hic dicit: quia debuit ire, & allegare priuilegium ſuum. ī. *eo. cum parati.* & *ff. de re iudic. ſi quis ex aliena.* ex quacunque enim cauſa quis vocetur, ire debet ad prætorem *ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l.* 2.

n ¶*Niſi cognouerit.*] E. g. ſi notum illi erat, quòd nō eſſet de ſua iuriſdictione, non tenet ſentētia. & ille nō tenebatur venire. ex quo ſciebat iudicē hoc ſcire. *arg. ff. ſi quis in ius voc. l.* 2. quia qui ſcit, certiorari nō debuit. *ff. de act. emp. & vend. l.* 1. *in fin.* & ſ. *de ele.*

a Concor. l. 1. cū gl. & doc. ff. ſi qua. pau. fe. dic. & l. fin. C. de ord. c. g.

2. ad Cor. c. 5.

† Cap. 6. e. ti. in 2. cōp. poſt cōc. Later. ſub Alexan. 19. p. 10. c. 15. Vide deciſ. Rotæ 25. incipiente ſi ab excommunicatoe tit. de appella. in nouis. & de iudices recuſatione, adde Alexan. cōſil. 180. li. 2. & Romanū conſil. 220.

b Hæc gloſſa reſpicit litteram, ad quem. Vnde dicitur ī. quod compellitur alternatiuè. ſ. quod aut proſequatur, aut redeat ad iudicem, à quo appellauit. Ioan. And.

c Concor. l. qui teſtamēto. §. mulier & ibi Bald. ff. de teſt.

d Idē ſi fuit cotumax in appellatione proſequēda quia ſicut tunc nō appellat, ſic nec recuſat. ſ. c. prox. ī. eo. ſuper eo. 2. ſecundum Tanc. Vin. & Innoc. Ioan. And.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. & poſt concil. p. 10. c.

c Secūdum Tanc. qui expoſuit ſui iudicis, id eſt, Epiſcopi, qui ſuus iudex eſt. Ioan. And.

cum inter Vniuerſas.

a ¶*Noſtræ temporales.*] *Vt ſ. de iureiu. Venientes. & ſ. de fid. inſtr. cùm Ioannes.*

b ¶*Credimus*] Et ita patet, quòd iuriſdictio temporalis nõ pertinet ad Eccleſiã nec de ea debet ſe intromittere in præiudiciũ iudicis ſæcularis. *ſ. de iudi. nouit. in prin. & ĩ. qui fi. ſint legi. lator. & ĩ. de priuile. c. 2. niſi cum Vacat imperium. ſ. de foro compe.* licèt 1. cùm enim propter defectum iudicis ſæcularis bene appellabitur ad Papam. *arg. 32. q. 5. adminiſtratores. & ſ. de foro compe. ex tenore.* Bern.

¶ *Vide Hoſt. in c. Ioãnes de fide inſtr. & gloſſam in c. ſi neceſſe. de donat. inter virũ & vxor.*

EX *ratione.*]Etiam poſt biennium auditur appellans, qui priùs appellationem proſequi nõ potuit. h. d. Primò ponit dictum, cuius rationem interſerit. Abbas Siculus.

† *Albert. ar.*

CASVS. Quidam clerici appellauerunt à ſententia contra eos lata: quam ex iuſta cã infra biennium nõ fuerãt proſecuti: petebant à Papa, quòd adhuc admitterentur ad proſequendam appellationem, cùm infra bienniũ eam non potuerint proſequi: mandat Papa iudicibus, quatenus ſi cõſtiterit eos propter impotentiam proſecutionem appellationis omiſiſſe, non vult Papa, quòd propter hoc eis debeat præiudiciũ generari. Not. quòd impotentia excuſat eos, quòd etiã poſt bienniũ admittitur quis ad proſequendam appellationem: & ſic nota, quòd ſi per me non ſtat, mihi non imputatur.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. *Vide Ioannem de Amanta.* cõſil. 1. *Angelum* conſil. 39. *Oldradum* conſ. 60 & *Lapum* allegat. 307.

† *generari.*

† *Vigorn.*

¶*A ciuili Iudice, qui non eſt de temporali iuriſdictione Eccleſiæ, non appellatur ad Papam. h. d. vſque ad finem.*

¶ Denique † quod quæris, ſi à ciuili Iudice ante iudicium, vel poſt, ad noſtram audientiã fuerit appellatũ, an huiuſmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui ſunt noſtrę temporali [a] iuriſdictioni ſubiecti: in aliis verò etſi de conſuetudine Eccleſiæ teneat, ſecundùm iuris rigorem credimus [b] non tenere.

¶Idem Plebano, & Clericis S. Nazarij de Albia †.

¶*Lapſus biennij non præiudicat appellanti, quòminus ex cauſa legitima audiatur, ſaltem per beneficiũ reſtitutionis in integrum. h. d. ſecundùm vberiorem intellectum.*

CAP. VIII.

EX † ratione: *& infra.* ¶Verùm ſi appellationem biennio elapſo interpoſitam à ſententia contra vos prolata, proſecuti nõ eſtis: dummodo proſecutionem ipſius, per impotentiã [c] vos conſtiterit omiſiſſe, nolumus, quòd iuſtitiæ veſtræ debeat præiudicium generaret.

¶Idem † Vigorien. Epiſcopo.

¶*Si reus poſt citationem, vel notitiam litterarum iuit ad curiã, delegatus in cauſa procedet, aliàs nõ. h. d.*

¶*Glo. ſeq. reci. per duas q. de qua impotentia hoc intelligatur, & an ipſo iure, vel per beneficium reſtitutionis ſuccurratur iſti. Circa primũ tractat quadruplicem impotentiam. ſcilicet prouenientem ex parte appellantis, ex parte iudicis ad quem ex conſenſu appellati, & ex facto tertii. Circa ſecundum ponit 2. opi. & alteram approbat.*

c ¶*Impotentiam*]Hæc impotentia pluribus modis poteſt intelligi: vt per propriam impotentiã, quia fuerunt impediti iuſta de cauſa, vel per iudicem ſtetit: vnde nõ imputatur ei. *2. q. 6. anteriorũ. §. ad hoc* [a] *§. biduum. § ſi fortè. & ĩ eo. ex inſinuatione.* idem eſſet, etiamſi in medio per arbitros elegerunt partes. *C. de temp. ap. Auth ſi tamen* [b]. & in his caſibus ſeruatur appellãs illæſus ipſo iure, nec currit tẽpus nec indiget reſtitutione. Si verò dolo alicuius priuati circũuentus appellat, & appellationem non fuit proſecutus: tunc currunt tẽpora appellationis, ſed habet recurſum contra d[o]loſum ad intereſſe ff. de dolo arbitrio. *§ dolo cuius.* quòd ſi ſoluẽdo non fuit, reſtituitur appellans ad proſecutionem ſuæ appellationis. ff. de eo per quem fac. erit. *l. ex hoc edicto. ff. de dolo.* & eleganter. *§. ſi dolo.* Dicunt tñ quidã, quòd iſti adiuti fuerunt beneficio reſtitutionis: quia illud biennium cuilibet currit etiam impedito agere, ſi nõ poterit habere copiam iudicis: vel quia nolu[it] procedere, vel quia non potuit facere, quòd cõpelleretur iudex. *C. de tempo. appel. l. Vlt. § Vlt.* Sed hoc ex littera non colligitur, vt hic. & hoc non ſtetit per negligentiam iudicis, ſed ex propria impotentia. vnde non habet hic locum lex illa. *C. de tempo. ap. l. Vlt.* & ita no. hic illud generale, quòd ſi per me non ſtat, mihi nõ imputatur. & ipſo iure iſti ſeruantur illæſi.

a Per quem. §. & per c. ii. de c. 33. qu. 2. per decr. accedens 1. vt lite non cõteſt. & *per iſtam duxit Io. de Deo. lib. 1. q. 22. fatalia non currere, quando vna iſta ſit clauſa. quòd ſine periculo curia non poteſt adiri. Ioan. And.* b *Alias. etiã tamen* & in cle. eo. tit. quidiu. *quo in trib. ſupplet* Auth. vt ibi: ſcripſi. *Io. And.*

MEminimus.]CASVS. Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui, iudex citat reum, ille ſtatim mittit nuncium ad Papam pro cauſa illa: ille venit allegans, quòd nuncium ſuum propter cauſam illam miſit ad Papam. quæritur, an debeat in cauſa procedere, vel non? Reſpondet Papa, quod propterea non dimittat, quo minus procedat in cauſa ſecundùm formam iuris. Si verò ante citationem iter arripuit, tunc iudex procedere non debet: hoc vltimum non tenet. *ĩ. eod. Vt debitus.* Not. quòd per citationem perpetuatur iuriſdictio. Item facto quis dicitur appellare.

d ¶*Poſt citationem.*]Vel etiam poſt ſententiam ante citationem. *ĩ. eod. ſuggeſtum* Bern.

¶*Glo. ſeq. ſupplet. Secundo ponit ſuo nouum. Tertiò ex eo quærit, & ſoluit. Solutioni obiicit, & reſpondet, & opi. ponit.*

e ¶*Ante citationem.*]Vel ante ſcientiam litterarum impetratarũ contra eum, *infrà eo. ſuggeſtum. & c. ad hoc.* Sed hodie iſta non habent locum: quia non prodeſt allegare, quod præmiſerit nuncium ante, etiamſi dixerit ſe ſuggeſtum [?] hoc litteris habere, quæ non ſint iudici præſentatæ. *ĩ. c. Vt debitus & 2. q. 6. c. non ſolent. §. cum qui.* Sed quid ſi non miſit nuncium [e], ſed in propria perſona iuit, nunquid procederetur contra eum, ſi conueniatur coram ordinario, vel delegato ſuper eo, pro quo iuit? Credo, quòd ſi non ſit, qui defendat eum, cùm debuerit dimiſiſſe procuratorem. procedetur contra eũ, non obſtante quòd iuerit propter hoc [d]: quia etſi iam cum litteris reuerſus eſſet, non prodeſſet tanquam ab aduerſario iam præuentus. *ĩ. eod. cùm debitus.* & *ſ. de foro compet. c. pen. Arg. contra. ĩ. eod. dilectis 1. & c. Vt noſtrum.* quia plus eſt facto appellare, quàm verbo. vt ibi. Sed ibi ante iter arreptum litigabant. vnde poter ibi habetur quaſi pro appellatione. ſed hic iuit ad curiam nulla cauſa mota, vel comminata pro litteris impetrandis. Vnde ſi aduerſarius eum præuenerit: ſibi imputet, qui debuit eſſe diligens, & ipſum præueniſſe. T. dixit [e], quòd non debet procedi contra ipſum, niſi iuerit fraude, vel dolo. tunc enim propter dolũ ſuum non expectabitur.

cum c. ſuggeſtum, infrà, eodem.

CAP. IX.

MEminimus †: *& infrà.* ¶Cæterùm cùm aliquam cauſam contingit tibi appellatione remota committi: & aduerſa pars poſt citationem [d] iter arripuerit ad ſedem Apoſtolicam veniendi, non minus poteris in negotio ſecundùm iuris formam procedere. Quòd ſi ante [e] citationem iter arripuerit, non eſt aliquatenus procedendum.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. & *poſt concil.* p. 10. c. 8. *lã integra clauſula extra.* in c. 6. ti. qui clerici, vel vouẽtes. in 1. cõp. poſt concil. p. 6 c. 9. & p. 21. c. 3.

c *Non reſpõcit gl. tex. qui non loquitur de miſiſſe, ſed de eũte: ſed reſſicit, quod dixeras de decr. vt debitus. Ioa. And.*

¶Idem.

¶*Superſedetur propter articulum, in quo appellatum eſt, etiam ſuper principali cauſa, ſi ſine illo articulo expediri non poteſt, h. d. inhærendo littera.*

CAP. X.

SVper † eo, quod ſolicitudo tua quæſiuit, prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi de aliqua exceptione quæſtio oriatur, & exinde appellationem [f] fieri contingat, eidem exceptioni erit meritò ſuperſedendum: & ſi principalis [g] cauſa ſine illa [h] terminari [i] non poterit, ei nihilominus ſuperſedeatur.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõp. & *poſt concil.* p. 10. c. 9.

d *Cõcor. tex. in l. ignorare, & ibi Bar.* C. de reſtit. in integ. & gloſ. in ver. audiatur. in cle. bidui. eo. tit.

¶*Non obſtante appellatione ex falſo cauſa interpoſita, poteſt Iudex ad vlteriora procedere. Hoc dicit.*

SVper eo.]Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Si autem.* Abbas Sic. CASVS. Cauſa commiſſa eſt alicui: reus aliquam exceptionem obiicit in cauſa illa, propter quam exceptionem appellatur. quæritur vtrùm iudex ea non obſtante poſſit in principali procedere? Reſpondetur, quòd ſi cauſa principalis ſine illa terminari non poſſit, ſuperſedere debet iudex in principali quæſtione. In fine ponitur alia dubitatio. Ecce lite conteſtata opponit reus, quòd per falſi ſuggeſtionem litteræ ſint impetratæ: quæritur, an hæc exceptio ſit admittenda? Reſpondet Papa, quòd propter hoc non eſt differenda ſententia. Nota, quòd licèt appellatio ſit remota in principali, appellatur ſuper incidenti quæſtione. Item ſi principalis quæſtio ſit talis, quòd non poſſit decidi ſine incidenti, iudex ſuperſedebit vtrique. Item exceptio de falſi ſuggeſtione poſt lit. conteſt. non valet.

e *Idem hic Hoſt. qui etiam alleg. decr. vnicũ de peregri. Ioan. And.*

¶*Glo. ſeq. dicit ante litem conteſtatam, & poſt, &c.*

f ¶*Appellationem fieri.*]Hoc poteſt habere locum tam ante litẽ conteſt. quàm poſtea: vt ſi ante litem conteſt. obiiciatur aliqua exceptio rationabilis, quæ ſi eſſet probata, deberet legitima reputari. &c. & iudex eam admittere nolit, ſi propter hoc appelletur: iudex vel non debet procedere, vel remouere grauamen *ĩ. eo. Vt debitus & cauſa ceſſante.* aliàs reuocabitur totum, quod fecerit. De hoc habes multa exempla. *ĩ. eo ex parte & c. ſignificauit. & c. ſignificatibus* vbi infinita exempla inuenies ſi per hoc poſt litem cõteſt. & eodem modo pone exemplum. *ſ. de ordi. cog. c. 1.*

g ¶*Et ſi principalis cauſa.*] Et ita non proceditur ſuper principali, & in præiudicialibus exceptionibus hoc habet locum. plura exempla ponuntur. *3. q. 11. c. non eſt. §. aliquando.*

h ¶*Sine illa.*] Putà pactum de non petendo, præſcriptio, & conſimiles.

¶*Gloſſa ſequens obiicit & ſoluit.*

i ¶*Terminari*]Ergo vr. quòd principalis cã poſſit expediri ſine illa, quòd nõ obſtãte illa appellatione, procedere poſſit in principali.

& ita

& ita videtur, quòd teneor litigare ſub illo, qui etiam me grauauit, à quo appellaui iuſta de cauſa, contra illud. ĵ. eo. ad hoc. & ĵ. eo. propoſuit. Satis credere, quod vacat hic arg. à cõtrario ſenſu: quia cùm iam certa ratione me grauauit, quomodo poterit procedere poſtea me inuito? non videtur. 3. q. 5. quod ſuſpecti.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas lecturas.*

¶ Si autem aduerſa † pars de falſi ſuggeſtione [a] in appellationem prorupit: non eſt ſententia ſuper hoc differenda.

¶ Idem.

¶ *Etiam pro minoribus, ſeu leuioribus cauſis appellari poteſt.*

CAP. XI.

DE † appellationibus pro cauſis minimis [b] interpoſitis, volumus te tenere, quòd eis pro quacunque leui cauſa fiant, non minùs eſt, quàm ſi pro maioribus fierent, deferendum.

¶ Idem.

¶ *Secundùm canones appellatur etiam ante ſententiam: ſecundùm leges non niſi in quibuſdã caſibus. Hoc primò. Et appellatio, & recuſatio æquiparantur in hoc, quia ſicut in appellatione requiritur cauſa rationabilis, ita & in recuſatione. Hoc ſecundò. Et tempus aſſignatum Iudici ad cauſam decidendam, incipit currere à tẽpore præſentationis reſcripti. Hoc tertiò ſecundùm verum intellectum.*

CAP. XII.

ij SVper † : & infrà. ¶ Sacri canones, ante, & poſt litis † conteſtationem [c], & in prolatione ſententiæ, & poſt, ſingulis facultatem tribuunt appellandi: leges autem ſæculares appellationem (niſi in caſibus [d]) ante ſententiam non admittunt.

¶ In cauſis quoque Eccleſiaſticis, vbi appellationis remedium tollitur, ſicut [e] appellationi, ita recuſationi, nõ eſt aliquatenus deferẽdum†. ¶ Si autem infra certum tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere†, cùm Iudices contigerit literas recepiſſe [f].

† *Vide* l. ſi. *veteris.* cum no. C. de ſi. inſtru.

a ¶ *De falſi ſuggeſtione.*] Hoc intelligunt quidã, cũ probare nolebat, ſed allegabat tantùm, & ideo non valet appellatio. Vel dicas, quòd hæc exceptio de falſi etiam ſuggeſtione non eſt admittenda poſt litem conteſt. cùm ſit dilatoria, & ſic erat lis conteſt. quia ſola ſententia erat ferenda. vnde non debet differri ſententia propter talem appellationem interpoſita occaſione exceptionis, quæ ab initio fuerit proponenda. ſ. *de re iud. inter monaſterium. ſim. C. de ſal. l.* 2. *& C. de leg. ſi ex frandem.* vbi non differtur executio propter ſuggeſtionem falſi, Ber.

† Ca. 11. eo. tit. in 1. cõpil. *Et poſt cõcilium* c. 10. *Et quãdo de minimis ratio habeatur,* docet Iaſon in Auth. qui r C. de ſacroſã. eccl. & in l. ſecũdum. ff qui ſatiſd. cog. *adde* Latè Corſetũ in tract. de minimis.

DE *appellationibus.* Casvs. In qualibet cauſa maiori, vel minori poteſt quis appellare, ſi grauetur. No. quòd idem ius ſeruari debet in minori, ſicut maiori. & eſt *arg. quòd in modicis dandus eſt libellus.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. quæ cauſa ſit minima, & quadrupliciter reſpõdet, & reddit cauſã.*

b ¶ *Minimis.*] Minima cauſa poteſt dici duorum aureorũ: quia pro ea non datur actio de dolo: vt *ff. de dolo. ſi oleum. in fi. & l. ſeq.* vel etiam x. aureorum. *ff. ſi cui plusquam per l. Falcidiam. l. 3. §. quamuis. Vel l. ſolidorum. C. de deſenſ. ciui. l. 2.* Vel illa dicitur minima, quæ ad ſumptus iudiciales non ſufficit. 2. q. 6. *anteriorum. § illud etiam.* & ita pro quali bet cauſa appellatur: quia ita poteſt quis grauari in paruo, ſicut in magno, quantitas cauſæ non facit, quare introducta ſit appellatio, ſed iniquum grauamen. ſ. *eod. ad noſtram. & ĵ. eod. cum ſpeciali. §. porrò.* ſic etiam in minima re furtum committitur. 14. q. *Vlt.* c. *Vlt.* quia non furtum, ſed furantis effectus conſideratur: vt ibi dicitur.

† Cap. 13. e. tit. in 1. cõpil. *Et poſt concilium* p. 10. c. 12.

† *Aliàs ante litem conteſtatam.*

SVper eo.] Tria ſunt dicta, quæ patent per §. *Abbas.* Siculus.

C a s v s. Secundum canones, & ante ſententiam & poſt poteſt appellari: ſecundùm leges non poteſt appellari ante ſententiam, niſi in caſibus. Item vbicunque appellatio tollitur, & recuſatio non admittitur. Item ſi cauſa committitur infra certum tempus terminanda: tempus illud incipit currere, quando iudices literas recipiunt. Not. quòd ſecundùm canones ante ſententiam, & poſt licet appellare: ſecundùm leges ante ſententiam non appellatur, niſi in caſibus. Item ſicut appellatio ex cauſa conceditur, & ex cauſa inhibetur; ſic & recuſatio. Item tempus non currit, niſi ab eo tempore, quo potuit iudex procedere.

c ¶ *Litis conteſtationem.*] De appellatione quæ fit ante ſententiam, intellige ſecundùm illam decre. ĵ. *eod. Vt debitus.* poſt ſententiam verò indifferenter appellatur nulla cauſa expreſſa, ſed ſufficit dicere, ab iniqua ſententia appello. 2. q. 6. c. *poſt appellationem. § ſerma.* 2.

d ¶ *In caſibus.*] Vt 2. q. 6 ante ſententiam.

e ¶ *Sicut appellationi.*] Sicut appellatio cauſa probabili non expreſſa non admittitur. ĵ. *eod. Vt debitus.* ſic nec recuſatio admittitur cauſa recuſationis probabili non expreſſa. ĵ. *eod. cum ſpeciali. & melius.* ĵ. *eo. c. mouet.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem, & inducit ſimile ſolutioni, & allegat contrarium.*

f ¶ *Recepiſſe.*] Dic receptionis non numerata. ff. ſi quis cautionibus. l. 1. *ff. de requi. re. l. annum. & 4. q. 5. quiſquis.* ſic dies in quo excommunicationis exceptio proponitur, quæ infra octo dies probari debet, non computatur in illis octo diebus. de excep. pia e ſiũderatione. [*lib 6.*] quæ eſt Inno. iiij. *& c. frequens. de teſti.* [*ſpo. lib.* 6.] *Arg. contra. ff. de Ver. oblig. continuus actus.* [a] *& l. 1. §. qui præſens.*

† *Vide tex. in l. ſi quis ex. & ibi Barr. ff. de iur. om. iud.*

† *Dictio, currere, deeſt in omnibus antiquis.*

¶ Idem.

¶ *Conuẽtus ſuper iniuria Clerici, vel ſuper adulterio, appellare poteſt niſi ſit notorius. h. d. cum c ſeq.*

CAP. XIII.

PEruenit † ad nos, quòd cum Clerici ſe cõquerãtur ab aliquibus vulneratos, vel aliàs eſſe læſos, qui impetũtur, Apoſtolicã ſedem appellant: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi eorum exceſſus publicus non ſit, & notorius [g], eos Eccleſiaſtica cenſura compellas [h], vt infra conueniens tẽpus, appellationẽ interpoſitam proſequãtur. Si verò publicus eſt, & notorius [i], appellationis obtentu non prætermittas [k], quin eos excommunicatos denuncies, ipſoſque facias ſicut excõmunicatos cautiùs euitari, donec [l] paſſis iniuriam ſatisfaciant, & cum literis tuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

¶ Idem Archiepiſcopo Toletano.

¶ *Summatum ſupra c. proximo.*

CAP. XIV.

COnſuluit† nos tua fraternitas: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi aliqui, quos manifeſtum ſit; & notorium, vxorem alte-

PEruenit.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Fraternitati.* Abbas.

Casvs. Clerici conqueruntur ſe ab aliquibus vulneratos, vel læſos: conqueruntur clerici de illis malefactoribus ſuis: ipſi ſtatim Apo. ſedem appellant: dicit Papa, ſi eorum exceſſus non ſit notorius, compellendi ſunt, vt infra conueniens tempus appellationem interpoſitam proſequantur. Si verò exceſſus illorum notorius fuerit, non obſtante appellatione illorum denunciandi ſunt excommunicati vſque ad debitam ſatisfactionem: & cum literis ſui iudicis Apoſtolico conſpectui ſe præſentent. Not. quod in notorio crimine non admittitur appellatio.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitatur per contrarium.*

g ¶ *Notorius.*] [b] Quia eſſet notorius, iudex debet procedere contra ipſum. *ſupra de iureiur. ad noſtram.* & nullam appellationem admittat. *ſupra eod. cùm ſit Romana. § Vlti.*

h ¶ *Compellas.*] Alternatiuè ſcilicet, vt vel proſequatur appellationem in termino conſtituto à iudice, vel eo elapſo coram eo reſpondeant, ſic ĵ. *c. prox. & ĵ. eo. ad hoc.* 2. & ſic intellige. ſ. *eo. cum ſit Romana. Ver. ſi verò ante.* aliàs nemo poteſt compelli proſequi appellationem: vt *C. eo. tit. l. eos in fine.*

i ¶ *Notorius.*] ſ. *eo. c. cùm ſit Romana. & ĵ. c. prox.* & habes ex hac decre. *arg. quòd excommunicatus appellare poteſt.* 3. q. 9. *reuera.* ſ. *de except. cùm inter.*

k ¶ *Prætermittas.*] ſ. [c] *de teſti. eo. c. peruenit.* vbi videtur, quòd iudex poteſt cõpellere teſtes ſuper hoc. Sol. & dic, quòd nõ videtur prodeſſe talis iuriſdictio, niſi haberet correctionẽ. ſ. *de of. dele. ex literis.* vnde dic, quòd bene poteſt hic compellere teſtes. nomine enim rerum Eccleſiaſticarum intelliguntur cleri. nam vt hic videtur, quòd poſſit ex hoc ſententiare: ergo idem cognoſcere: quia qui poteſt de cauſa cognoſcere: poteſt inde ſententiare: & econuerſo. ſ. de offi. dele. c. 2. & c. præterea.

l ¶ *Donec paſſis.*] In hoc caſu cùm iniuria eſt manifeſta, primò debet ſatisfacere, quàm abſoluatur. [d] ĵ *de verb ſigni. ex parte* 1. *& c. cùm olim ſimile.* ĵ. *de ſen. excommuni. parochianos.*

COnſuluit.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ſi manifeſtum eſt aliquem vxorem alterius detinere, vel iniecille manus violẽtas in clericum: ſi ſuper hoc conueniat: appellationi ſuæ non eſt aliquatenus defe-

a *Vide de teſt. cog. præterea ſuper Vle. gl. Ioan. And.*

† Cap. 15. e. ti. in 1. cõp. *Et poſt concilium.* p. 10. c. 13. *& de materia huius, & ſequentis decretalis Vide Bal. in* l. ad dictos. C. de epiſco. audiẽt. *& doctores in* c. Roman. de ap. lib. 6.

† Cap. 16. eod. ti. in 1. comp. *& poſt concilium.* p. 10. c. 14.

b *Hæc gloſſula nec Bernardi eſt nec habetur in veteſtis codicibus.*

c *Neque hãc gloſſulã inueni in antiquis codicibus nec puto Bernardi eſſe.*

d *Et ſic intellige, quod no. eo ti. de ſent. exc. ad hoc in glo. Vlt. Io. And.*

rius detinere, aut iniecisse manus violentas in Clericum, appellauerint, eorum appellationi non eſt aliquatenus [a] deferendum. Sed cum multa dicantur notoria [b], quæ non ſunt, prouidere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere.

¶ Illos autem, qui appellant à præſentia tua, cogere [c] debes infra tempus conueniens, appellationem interpoſitam proſequi, aut iudicio tuo appellatione remota parere.

¶ Idem.

¶ *Hoc c. ſummatum eſt ſupra, eodem meminimus.*

CAP. XV.

SVggeſtum † eſt auribus noſtris, quòd cùm oppreſſi ad præſidium Apoſtolicæ ſedis recurrũt, & appellatione facta iter arripiunt, aduerſarij eorum appellationem interpoſitam cognoſcentes, nec ad præſentiam noſtram accedunt, nec reſponſalem tranſmittunt: cùm autem ſenſerint illos noſtras literas reportâſſe, in vocem appellationis [d] prorumpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, & ſic eorum ſolicitudinem, à quibus impetuntur, eludant. ¶ Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, vt ſi quis deprehenſus [e] fuerit hoc ex fraude, vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neque ob id cauſam tibi commiſſam terminare poſtponas: quia decretalem epiſtolam [f], qua tales muniri videntur, non ad deprimendam † cuiuſque iuſtitiam, ſed ad remouendum [g] grauamen nos feciſſe cognoſcas.

† *deprimendum.*

tendam. Sed cum multa dicantur notoria, quæ non ſunt, cauendum eſt, ne quod dubium eſt, pro notorio habeatur. In fine dicit, quod qui appellant, cogendi ſunt, vt infra conueniens tempus appellationem ſuam proſequantur, aut pareant iudicio iudicis, à quo appellant. Not. quod in crimine notorio ceſſat appellatio. Itē appellantes cogendi ſunt appellationē proſequi, aut iudicio iudicis parere.

a ¶ *Aliquatenus.*] Sic ſ. eod. c. prox. & c. cùm ſit Romana. in fi.

b ¶ *Notoria.*] Notoriũ dicitur tribus modis. j. de cohabi. cler. & mu. c. Vlt. vbi de hoc.

c ¶ *Cogere.*] Sub alternatione: vt vel proſequantur appellationem in termino ſtatuto, vel eo elapſo indicant coram eo. vt ſ. c. prox. & c. cùm ſit Romana, & j. eo. ſæpe. & c. ad hæc. 2.

SVggeſtum.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Tuæ.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui opprimuntur ab aduerſarijs ſuis, propter quod appellant: & cum ipſi oppreſſi appellatione facta, & grauati iter arripiunt ad appellationem proſequendam, aduerſarij illi cognoſcentes appellationem interpoſitam, nec vadunt, nec mittunt ad præſentiam Papæ: ſed cùm intelligunt illos literas reportaſſe, appellant, & iter arripiunt ad Papã, vt ſic aduerſarios eludant. Suggeſtũ fuit hoc dño Papæ. vnde mãdat quatenus, ſi quis deprehenſus fuerit hoc ex fraude, vel malitia facere, appellationi ſuæ nullatenus deferatur, & iudex in cauſa procedat. quia decr. illa, qua iſti hæc facere præſumunt, non ad deprimẽdam cuiuſcunque iuſtitiam facta eſt, ſed ad remouendum iniquum grauamen. Not. quòd nemo de ſua malitia commodum reportare debet. Item occaſio iuris ad iniquum compendium trahi non debet. Ber.

† Ca. 10. eo. ti. in 1. compil. & poſt concil. Lat. ſub Alc. 19. p. 10. c. 19.

d ¶ *In vocem appellationis.*] Arg. hic, quod aliquis poſſit appellare in abſentia[a] iudicis. ar. ſ. de alie. iud. mu. cauſa fa. c. 1. quia ex quo quis ſcit, appellandum eſt. 2. q. 6. biduum. §. C. quomodo, & quãdo iudex ab eo. & ff. quando appe. ſit. l. 1. § ſi aduerſus. vnde videtur, quod ſi Epiſcopus meus vellet me excõmunicare, & abſens appellem, ſi ferat ſententiam, non tenet. tamen in hoc caſu tenet, quia ignorat me appellaſſe, & ideo non punitur per c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 3. de illicita Lau. Et eſt hic arg. quod talis appellatio valet, dummodo non fiat malitioſe, ſed hodie non valet appellatio talis. j. eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali.

¶ C. 2. ſ. ſeq. quarit. §. ſolutis.

a *De hoc articulo vide Angelũ cõſil. 30. incip. viſis omnibus & Lapum allegatione 39. incip. an valeat appellatio.*

e ¶ *Deprehenſus.*] Sed quis probabit iſtum malitioſè appellaſſe? aduerſarius qui hoc obijcit. ff. de proba. ab ea[b]. & l. in exceptionibus. quia qui fraudem allegat, eam probet. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. ipſo facto videtur, quod ſit probata malitia.

b *Pars quæ dicit aduerſariũ à iure prohibitum, id probet. Ioan.*

f ¶ *Epiſtolam.*] ſ. eo. meminimus. & j. eo. ad hæc. ſicut aſſeris.

g ¶ *Remouendum.*] ſ. eo. ad noſtram. & j. eo. cum ſpeciali. §. porrò. Quod enim prouiſum eſt ad concordiam, non debet vergere ad noxam. 45. diſt. licet. 2. & iuris occaſio ad iniquum diſpendiũ trahi non debet. C. de ſuc. pro emptore. cum qui. & j. de priuile. quod nonnullis. in fine. de reſcrip. nonnullis.

AD præſentiam.] Si poſt appellationem excõmunicatus celebrat diuina, non incurrit aliquam irregularitatem, nec ex eo venit puniendus, ſi conſtat appellationem fuiſſe legitimã. Et primò ponit dationem auditorum. Secundò actum ipſorũ ibi. *Qui.* Tertiò principalem diffinitionem ibi. *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter Archiepiſcopum Eboracẽ. & R. presbyterum controuerſia fuit oborta occaſione cuiuſdam excommunicationis, in ipſum presbyterum latæ ab Archiepiſcopo: Papa commiſit cauſam Epiſcopo Tuſculano, & Cardinali ſanctæ Suſannæ. coram quibus proponebatur ex parte Archiepiſcopi, quod ipſe poſt ſententiam in ſe latam diuina officia celebrauit: vnde puniri debebat, ſecundùm quod iura requirunt. Ex parte presbyteri reſpondebatur, quod excommunicatio non tenebat, cùm eſſet lata poſt appellationem legitimè interpoſitam: vnde non debebat puniri, & ideo omnia, quæ facta fuerant contra ipſum, reuocari in priſtinum ſtatum: Cardinalis intellecto negotio, licet presbyter non eſſet excommunicatus de iure, tamen de facto, & ad cautelam ipſum ſe cerunt abſolui: & ideo mandat Papa Archiepiſcopo, quatenus prædictum presbyterum de cætero non moleſtet, pro eo quòd poſt excommunicationẽ celebrauit diuina, cùm excommunicatio illa facta fuerit poſt appellationem legitimam, ſed omnia reducat ad eum ſtatum, in quo erant tempore appellationis emiſſæ. Not. quòd abſoluitur quis ad cautelam, licèt non ſit excommunicatus. Item ſententia excommunicationis poſt appellationem legitimam lata nulla eſt: vnde qui poſtea celebrat, non punitur. Item quæ poſt talem appellationem fiunt, reuocanda ſunt in priſtinum ſtatum.

¶ Idem Eboracẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Excommunicatus pẽdente cognitione appellationis abſolui poteſt ad cautelam: & ſi apparet eum legitimè appellaſſe, non punitur, pro eo quod interim celebrauit diuina.*

CAP. XVI.

AD † præſentiam noſtram R. Presbytero veniente, Epiſcopo Tuſculano, & P. ſanctæ Suſannæ Cardinali tuam, & ipſius cauſam commiſimus audiendam. Qui ad obiectionem tuam, licèt R. Presbyter non eſſet excommunicatus de iure, de facto tamen eum fecerunt abſolui [h]. ¶ Ideoque mandamus, quatenus prædictum Presbyterum, pro eo quòd poſt excommunicationem, contra [i] appellationem factam diuina cantauit, nullatenus inquietes: ſed ad eum ſtatum [k] reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emiſſæ.

† Cap. 11. e. ti. in 1. compil. & poſt concil. p. 10. c. 21. Et vide c. cupiẽtes. §. quòd per viginti. & ibi Gem. de elec. lib. 6.

¶ Idem Cantuariẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Si appellãs turbatur in poſſeſſione, ſuper qua fuit appellatũ, iudex à quo, poteſt illam poſſeſſionẽ ſibi reformare appellatione in ſuo ſtatu permanente. h. d. ſecundum communem intellectum.*

CAP. XVII.

CVm † teneamur: & infrà. ¶ Quoniam nos conſulere

† Ca. 25. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concilium p. 10. c. 25.

h ¶ *Abſolui.*] Ad cautelam [c]. Sic ſ. de teſt. Veniens. in fi. & iſtud ſæpe fit, licèt excommunicatio de iure non teneat. j. de ſent. excom. per tuas. & c. Venerabilis. & ſolet à nonnullis. & ſ. de offic. deleg. cùm contingat. 24. q. 1. audiuimus. ſim. ff. de reiu. ſ. l. vacca C. de ingenuis. l. 2. & in quadam decreta. Innocentij iiij. ſolet à nonnullis. [lib. 6.]

c *vnde dicit Ab. quod licèt quis petat abſolui ad cautelã, non propter hoc fatetur ſe excõmunicatũ: dicit tamen abſolutionẽ non dãdam niſi petenti. alle. de eo qui duxit in ma. ſignificaſti. Ioan. And.*

i ¶ *Contra appellationem.*] Scilicet legitimam, vnde non tenuit excommunicatio: quod ex eo patet, quia de facto fuit abſolutus, vnde ceſſare à diuinis non debuit. j. de ſententia excommunicationis. per tuas. & c. ſolet à nonnullis [lib. 6.]

k ¶ *Statum.*] Sic j. eo. bona. & ſ. de offi. deleg. ſuper qua ſtionum in fin. & 2. q. 6. appellatione interpoſita. & ff. nihil. inno. ap. pen. l. vnica. & ſ. de turrin. venientes. & ſ. de elect. cum inter canonicos.

CVm teneamur.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Prudentiæ.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario ſuo Archiepiſcopo Cantuariẽ. appellauit ad Papam ſuper cauſa illa, de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit poſſeſſionem ipſius appellantis: quæſiuit Archiepiſcopus, vtrum liceat ei reformare poſſeſſionem turbatam, eo prætermiſſo, ſuper quo eſt appellatum. Reſpondet Papa, ſi ad ipſum querela exinde peruenerit, ordine iudiciario id ſibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. quòd licet appellans redeat ad iudicẽ ſuum, à quo appellauit pro alia cauſa, pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi ſuæ renunciare, cùm ſit eius ordinarius in alijs cauſis.

a ¶ Reformare

a *Quia infrà dicit recuperari: & ſi decretum loquitur de perdita: & de hac non dubitatur: cũ prim. illam aperte loquatur de his, quæ ſunt poſſeſſione priuati. ſed an agat vti poſſide. pro turbata, dubitatur: tenetur quòd ſic, per rubric. Vt ſuper cauſ. & per identitatẽ rationis. infrà tit. 2. cum dilecta. cum cõcor. Ioan. And.*

† *Hic poſt dictionem, licebit, eſt in vulgatis verbum ex perire, quod nec ſenſus admittit, nec vſquã eſt in antiquis.*

† Ca. 17. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concilium p. 50. c. 54.

b *Concord.* tex. in l. 1. & ibi *Bart.* §. ſi quis. ff. eod. & in §. libelli.

† Zamoren. † Zamoriẽ. † *Amberen.* † Genuẽſẽ. *Sed omiſſis varietatibus. Zamoren. lego, de quo vide Ioannẽ Vaſæum* in annalibus Hiſpaniæ, c. 11.

a ¶ *Reformare.*] Per ſeruum etiam turbata a poſſeſſio poteſt recuperari abſente domino. *C. ſi per vim. vel alio modo. l. 1.*

b ¶ *Prætermiſſo.*] Et ſic vr̃, quòd in eo tm̃ articulo, ſuper quo appellatur, exemptus eſt à iuriſdictione iudicis ſui ordinarij. *j. eod. propoſuit. &* ſ. *eo. ad hæc.* & contrarium ex illis decre. colligitur. & ad hoc eſt *arg. ff. apud eum, à quo appel. l. vnica.* vnde põt poſſeſſionem illam reformare, nec per hoc intelligitur renunciare appellationi. vt hîc patet. In delegato ſecus, quia ex quo appellatur ab ipſo ex legitima cauſa, nulla remanet ei iuriſdictio *j. eo. vt debitus.* vnde ſi rediret ad legatum, renunciare intelligitur appellationi. ſ. *de off. deleg. gratum.* ſ. *de teſt. cum veniſſet.*

C*Onſuluit.*] Generalis appellatio, ſi fiat omnibus in cauſis, non valet, ſi fiat in vna cauſa, bene valet. hoc dicit. Secunda pars ibi. *Si vero.* Abbas. Sic. Quod dicitur hic, non tenet, & intellige hunc decr. ſecundum illam *j. eo. vt debitus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Generalis.*] Hic admittitur generalis appellatio[b], contra. ſ. e. c. 2. *ubi non admittitur.* ſecundùm quod dicit hic, in vna cauſa ſoluit contra. ibi loquitur de generali appellatione, quæ fit in quolibet cauſa. ſed nec iſtud tenet, quia cauſa probabilis ſemper eſt exponenda, aliter non admittitur appellatio, ſiue generalis ſit, ſiue ſpecialis *j. eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali. §. porro.*

voluiſti, verùm ſi eorum poſſeſſio, qui ad audientiam noſtram appellant, turbata fuerit, tibi eam ſibi liceat reformare[a], eo, de quo appellatio eſt interpoſita, prætermiſſo[b]. ¶ Prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi exinde ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi licebit †.

¶ Idem Epiſcopo, & Archidiacono Bononien.

¶ *Generalis, & vaga appellatio reſpectu cuiuſlibet grauaminis non valet: ſed reſtricta ad certam cauſam ſic.*

CAP. XVIII.

ij CONſuluit †: *& infra.* ¶ Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd ſi generaliter appellationem quis interponeret ab omni grauamine, quod ſibi poſſet contingere, huiuſmodi appellatio tenere non debet. ¶ Si verò ab aliquo Iudice ſuper omni grauamine, quod in vna cauſa ſibi poſſit inferri, quanquam generalis[c] appellatio ſit interpoſita, appellationi tamen eius eſt ab eodem Iudice deferendum.

¶ Idem Zamoren. † Epiſcopo.

¶ *Appellatio friuola non excuſat inferiorẽ quò minus teneatur obedire ſuperiori, & ut de contemptu puniatur, niſi innocentiam ſuam aliter purgaret. h. d. Et eſt caſus nota. in eo quod dicitur iſtum eſſe puniendum.*

C*Vm parati.*] Prætextu appellationis non debet ſubditus contemnere ordinarium. Ita communiter ſummatur. Sed certè hæc ſummatio eſt nimis generalis, & de nihilo ſeruit per *c. vt debitus. j. eod.* Diuiditur. Nam primò ponit, quod opponebat Cardinalis contra Epiſcopum. Secundò excuſationem Epiſcopi ibi, *Cùmque.* Tertiò reſponſionem ad illam ibi, *Cardinalis econtra.* Quartò citationem Epiſcopi ibi, *Nos verò.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Zamoreñ quaſdam petitiones per nuncium ſuum fecit coram domino Papa proponi: quas cùm paratus eſſet admittere, I. diaconus Cardinalis olim in Hiſpania legatus propoſuit contra ipſum, quòd cùm ipſum ad ſynodum ſuam vocaſſet, ad eius vocationem contempſit accedere, propter quod ipſũ excommunicauit: & ſic excommunicatus ſe fecit in Epiſcopum conſecrari. Quidam canonicus ſancti Iacobi pro ipſo Epiſcopo firmiter aſſeruit, quòd erat tunc in legatione Regis, & ideo ad ipſũ venire nõ potuit: Cardinalis allegauit econtra, quòd nũcius ſuus inuenit eum in Salamantina Eccleſia, & non in legatione Regis. Iterum nuncius Epiſcopi allegauit, quòd ab ipſo Cardinali appellauerat ante ſententiam latam: Papa verò his intellectis conſiderãs, quòd prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, præcipit eidem Epiſcopo, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico conſpectui ſe præſentet, ſuam ſi poterit innocentiam oſtenſurus. Not. quòd quilibet vocatus à iudice ſuo venire tenetur allegaturus priuilegium ſuum. Item *arg. quòd nuncio ſit credendum.* Item arg. quòd auctoritas Regis excuſaſſet ipſum, ſi in legatione Regis inuentus fuiſſet. Item *arg. quòd nemo prohibetur pluribus defenſionibus vti.* Item creditur iudici in præiudicium alterius. Item aliquis dicitur præſens per nuncium.

d ¶ *Promulgauit.*] Propter contumaciam: vt 11. q. 3 *certum. &* ſ. *eo. ſi duobus.*

¶ *Glo. ſeq. allegat quatuor iura, in contrarium allegat alia quatuor, & ſoluit.*

e ¶ *In legatione Regis.*] Ar. quòd excuſaret eũ auctoritas Regis, ſi in legatione Regis inuentus fuiſſet. *ar. 18. diſt. ſi Epi. 63. di. Salonitana. & in auth. quo oportet. Epiſc. §. illud coll. 1. 23. q. vlt. ſi vobis. Ar. cõtra. quod nõ excuſat. 23. q. vlt. quo auſu & c. reprehenſibile. 25. q. 1. omne. & 11. q. 2. quicunque militum.* Sal. ſi mandatum Regis præueniat mandatum cuiuſlibet prælati poſt dominum Papam, tunc Regi obtemperandum eſt, ſi ab ipſo teneat regalia. 23. *q. vlt. c. ſi in morte. §. ecce* Quod ſi Papa vocat eum poſtea, exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus ſequatur Papam. vnde iſte etiam ſi ibi fuiſſet, debuiſſet venire ad Cardinalem exemplo Petri[e], qui vicem Papæ gerebat. *3. diſt. c. vltra 94. di. c. 1.*

¶ *Gl. ſeq. arg. aliq. vnam l. in contrarium tres decre. & ſoluit.*

f ¶ *Suus nuncius.*] *Ar. quod ſimplici nuncio credendum eſt etiam in alterius præiudiciũ. ff. de re. eo. qui ſub tu. te. vel cura. l. magis. §. illud.* [d] *Ar. contra.* ſ. *de offi. dele. prudentiam.* quia dicitur ibi per certum nuncium literatoriè deſtinatum: & vni teſti in alterius præiudicium credi non debet. ſ. *de teſtibus. venians 1. & c. licet.* nuncio tamen publico iurato fideliter exequenti officium ſuum bene creditur circa citationes, aliter non crederetur. *arg.* ſ. *de præſumpt. illud ſupra de præſcrip. ad audientiam. & arg. prædicta legis.*

† Ca. 23. eõ. tit. in 1 com. & poſt concil. Lateranen. ſub Alexan. 3. p. 20. c. 17.

e *Luc. c.* 5 & 1 q. 1. paſto. §. verum.

† *Vide* l. ſi quis vxori. §. appellationem. & ibi *Bart.* ff. de fur. & in l. cum qui. § 1. ff. commo.

d *aliter inceptis,* Ne tamen. *Ioann. And.*

† Cap. 30. eõ. ti. in 1. com. & poſt concilium p. 10. c. 29. Et vide gloſſam in c. quod bene. 6. q. 4.

CAP. XIX.

CVm † parati eſſemus tuas petitiones admittere, I. Diaconus Cardinalis olim Apoſtolicæ ſedis legatus propoſuit, quòd cùm ad eius vocationem contempſiſſes accedere, in perſonam tuam excommunicationis ſentẽtiã promulgauit[d]: *& infrà.* ¶ Cumque N. Canonicus beati Iacobi firmiter aſſeueraret, quòd in legatione Regis[e] eſſes, & ideo non potuiſſes ad vocationẽ prędicti Cardinalis accedere: Cardinalis econtra aſſeruit, quòd non in legatione Regis, ſed in Salamantina Eccleſia te ſuus[f] nuncius inueniſſet †: *& infrà.* ¶ Nos verò attendentes, quòd te non decuit contemnere, obtentu[g] appellationis ad vocationem venire legati: præcipimus, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico te conſpectui repræſentes, innocentiam tuam (ſi poteris) oſtenſurus[h].

¶ Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo.

¶ *Si mandatum factum ei, qui iurauit ſtare iudicio Eccleſiæ, excedit limites iuramenti, & licita promiſſionis, appellare poterit: alias ſecus. Hoc dicit compendiosè. Abbas.*

CAP. XX.

ij AD hæc: *& infrà.* ¶ Præterea de his, qui iuramentum pręſtant, quòd Eccleſię

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Obtentu appellationis.*] Et ſic duplici defenſione defendebatur iſte, auctoritate Regis, & per appellationem: quia nemo prohibetur pluribus defenſionibus vti ff. de exceptio. nemo. & ſ. *de præſcrip. auditis.* Præterea ſi appellatio tenuit, quod Cardinalis ſciuit illum appellaſſe, ſententia Cardinalis non tenuit. ſ. *eo. ſi duobus.* Quare ergo Papa non admittit talem appellationem? Quia nõ cõſtabat, quòd appellaſſet: vel quia iuſta fuiſſet appellatio, licèt allegaret: & potius debuit credi Cardinali, & nuncio, quàm illi, qui hoc tantum allegabat. præterea debuit ire, & allegare priuilegium ſuum, *ff. de re iudi. ſi quis ex aliena. &* ſ. *eo. ſi duobus.* maximè ſi in vna legatione inueniebatur. *ff. de iuriſd. om. iu. l. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Oſtenſurus.*] Sed quare Papa mandat, quòd veniat ad curiam, cùm Cardinalis excipiat contra eum, vt videtur per id, quod dicit in principio, quòd paratus erat petitiones illius admittere, ſed per exceptionem repelli tantùm debuit, non puniri. ſ. *de ordi. cogni. c. 1.* Cardinalis non excipiebat etiam ſimpliciter, immò denunciabat domino Papæ contumaciam ſuam, & excommunicationem ſuam, vt inde puniretur, & repelleretur à petitionibus ſuis tanquam excommunicatus, quare Papa ipſum non audiuit propter excommunicationem & propter contumaciam, & contemptum ſedis Apoſt. vocat ipſum ad ſedem Apoſtolicam. *j. de accuſa. veniens. in fine.*

ij A*D hæc.*] Qui iurauit ſtare mãdato Eccleſię, nõ audeat appellãs cõtra iuramentũ: ſi tamẽ de facto grauatur, appellare poterit. hoc dicit cum ſequẽti. Secunda pars ibi, *in.* Abb. Sic.

CASVS. Aliqui iurãt, quòd ſtabũt iudicio Eccleſiæ: & poſtea appellant: quæſitũ fuit, quid agẽdũ ſit de iſtis? Rñdet Papa, quòd iudex debet eos compellere, vt vel obſeruent iuramentum ſuũ, vel quòd infra

infra xl. dies poſt appellationem ſuam iter arripiant ad eam proſequendam. Nota, quòd prætextu appellationis non poteſt quis venire contra iuramentum ſuum.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Appellant.*] Sed quare non compelluntur præciſè etiam ſtare iudicio Eccleſiæ, ſecũdum quòd iurauerũt? Ideo non compelluntur, quia grauamantur: aliter non admittitur hodie appellatio a. ǰ. *eod. Vt debitus.* & ideo non videtur deſerere iuramentum, cùm ex iuſta cauſa dimittat illud. *ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt.*

a Dicebat Io. ſine iuret, ſiue nõ, ſine grauamine non poteſt hodie appellari. Ioann. And.

ſtabunt iudicio, & poſtea appellant [a]: Id tua ſolicitudo prouideat, vt eos ſeruare, quod iurant, vel infra quadraginta dies [b] poſt appellationem interpoſitam, iter arripere [c] ad ipſam proſequendam [d] compellas.

¶ Idem Carnoten. Epiſcopo.

¶ *Summa vt ſupra. c. proximo.*

CAP. XXI.

QVæſtioni †, quam facis, vtrum appellationi illius ſit deferendum [e], qui (ſicut moris eſt) præſtito iuramento abſolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto, cauſa ſubterfugij appellauerit: Reſpõdemus, quod appellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, non eſt in aliquo deferendum, ſed ſtatim erit in candem reducendus [f] ſententiam: quæ (donec mandatum ſuſceperit, & ſuſceptum pro poſſe fuerit proſecutus) debet firmiter obſeruari.

† Cap. 31. e. tiã in 1. cõp. & poſt concil. p. 7. c. 20. vbi habet integrã clauſulam.

b ¶ *Infra quadraginta dies.*] Non arctatur ad hoc, niſi ſecũdum quòd viſum fuerit iudici. vt ȝ. *eod. cum ſit Romana.*

c ¶ *Iter arripere.*] Hic præfigitur terminus ad iter arripiendum. ſic. ȝ. *eod. perſonas.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſe. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶ *Proſequenda.*] Contra. ǰ. *eod. c. prox.* ſed ſoluitur ibi.

QVæſtioni.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abb. Siculus.

Casvs. Aliquis excommunicatus præſtitit iuramentũ, quod ſtabit mandato Eccleſiæ, & ſic fuit abſolutus: & antequam mandatum fiat ei, appellat cauſa ſubterfugij, vel mandato recepto: quæritur, vtrum deferendum ſit appellationi illius? Rñdet, quòd nõ eſt deferẽdum appellationi, quæ iuramẽto illius debeat obuiare, ſed ſtatim reducendus eſt in eandem ſententiam, donec mandatum ſuſceperit: & adimpleuerit pro poſſe. Nota quòd contra iuramentum non admittitur appellatio. Item qui non adimplet mandatum, debet reduci in eandem ſententiam, à qua fuit abſolutus.

¶ Idem Vintoñ † Epiſcopo.

† *Vintonien.* † *V Gintonẽ.*

¶ *Appellãs ab ordinario, poſtea de delicto ab eo commiſſo puniri poteſt per ipſum ordinarium. Hoc dicit. ſed ſupple ad textum idem eſſe de antea commiſſis, ſi nunc de illis accuſatur, vt c. ad hæc. ſupra eo. & c. propoſuit. infra eod.*

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit dupliciter.*

e ¶ *Deferendum.*] ȝ. *c. prox. contra.* ibi iuſta de cauſa appellauit, hîc cauſa ſubterfugij, vt litera dicit. & litera ſoluit contrarium. Vel ſic intellige diuerſitatem [b] iſtarum decre. ibi iurauit ſtare iudicio Eccleſię, quia propter contumaciam fuerat excõmunicatus, & licèt appellet ex cauſa probabili, iudicio ſtare intelligitur: quia facit, quod ius ſibi permittit. ǰ. *eo. Vt debitus. ar. ff. iudi. ſol. cum apud. & ff. rem ra. ha. l. 3. § ſalſus.* hîc erat excõicatus pro aliquo delicto, in quo iacebat, quia forte idem tenebat vxorem alterius, & ſuper hoc iurauit ſtare mandatis Eccleſiæ, ſed ſtatim ante mandatum, vel mandato facto, quòd illam vlterius dimitteret, incontinenti appellauit: tali appellationi non eſt aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramento ſuo. & hoc ſatis poteſt colligi ex ipſa litera, vbi dicit, appellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, quia ſine iuramento tali appellationi non eſt deferendum, per quam in ſua iniquitate remaneat. ǰ. *c. prox. & ȝ. eo. conſuluit, & c. cùm ſit Romana. in fine.*

b Hoc tenens, licèt ſo. not. 2. q. 7. ſi qui voluerũt, quòd ȝ. c. pro. mãdatis Eccleſiæ: hoc verò mandatis iudicu. quæ ſolutio non eſt vera: vt no. ǰ. de ſen. exc. ex tenore. Ioan.

¶ *Glo. ſeq. allegat duas concor. quarũ ponit opi. Lau. cui allegat tria iura contraria, & ſoluit. Iterum vnum canonem, quem ſoluit. demum ponit opi. Tanc. vltimò tenet cum Lau.*

f ¶ *Reducendus.*] Sic. ǰ. *de ſenten. excom. facto. ver. fin. ȝ. de of. ord. ad reprimendam. in fi.* Sed nunquid iterum recipietur iuramentum ab eo ſtandi mãdato Eccleſiæ, cum iam ſemel deierauit? Lau. dixit, quòd ſic: & eſt *ar. opt. ȝ. de man. & obe. cùm in Eccleſiis. ar. cõtra 22. q. 5. paruuli. & 6. q. 1. quicũq; & ȝ. de præſump. c. literas.* Sed ibi nõ admittitur ad iuramentum, vt poſſit teſtificari pro aliquo, in opprobrium ipſorum qui periuri ſunt. ſic ȝ. de teſti. teſtimoniũ. Itẽ *ar. cõtra 2. q. 7. nõ poteſt.* ſed illud intelligitur, antequã pœniteat. Tãc. dicebat, quòd alia cautionẽ debeat ab iſto recipere præter iuramẽtum, ſ. fideiuſſoriã cautionẽ, vel pignoratitiam. *ff. man. l. ſi mandato. § vlt. & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. aliàs. ar. illum decret. Literas.* Sed illud loquitur, cum ſuſpectus eſt de hæreſi: vnde Eccleſia recipit fideiuſſoriam cautionem ad damnum illius. Et Al. hoc idem ſentiebat. *arg. ȝ. de procu. c. 1. & ȝ. de præſump. ſcribam.* Dico cum Lau. quòd iterum iſti iurabunt in cõfuſionem ipſorum, & quia forma eſt talis, quòd cũ iuramẽto abſoluatur. ǰ. *de ſentent. excom. c. ex tenore. & c. cùm deſideres. in fine. & c. ſuper eo.*

c Nominat domus canonis, præmiſſa intelliguntur. Ioann. And.

CAP. XXII.

PRæterea † de his, qui ad ſedem Apoſtolicam appellant, & poſtea grauia [h] committentes, ſe, dum conueniuntur, appellatione tuentur: Duximus reſpondendum, quòd eos appellatio non debet in ſua iniquitate [i] tueri, quò minùs eorum exceſſus cenſura canonica puniantur.

† Cap. 32. etiã in 1. cõpi. & poſt concil. p. 50. c. 55.

g ¶ *Pro poſſe.*] Aliàs nõ compellitur. 14. q. 6. *ſi res. & 24. q. 3. peſſimam.* ǰ. *de vſu. cùm tu.* quia impoſſibile præceptum non obligat. *ff. quæ ſent. ſine ap. reſcin.* Paulus ſic. ȝ. *de pact. c. vlt.* Ber.

¶ Idem Gradenſi Patriarchæ, & ſancti Vitalis Presbytero Cardinali.

¶ *Qui non detulit appellationi ſui aduerſarij, de ſua poſteriori circa idem contra eum excipere nequit.*

PRæterea.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Duximus.* Abbas Sicul.

Casvs. Aliqui appellant ſuper aliqua cauſa: appellatione pendente, aliqua grauia committunt, & dum conueniuntur ſuper exceſſibus illis, volunt ſe tueri per appellationem: quæritur, quid iuris ſit: Rñdet Papa, quòd appellatio illa non debet eos defendere, quò minùs eorum exceſſus puniantur cenſura canonica. Nota, quòd appellatio non extenditur ad ea, quæ poſt appellationem fiunt. Item appellatio non tuetur aliquem in delictis.

¶ *Gloſſa ſequens vertit quæſtionem, quid de leuibus.*

CAP. XXIII.

COnſtitutis † in præſentia noſtra Abbate ſancti Felicis, & Presbytero R. pro controuerſia, quæ de electione Torcellanæ Eccleſiæ eſt ſuborta: & *infrà.*

¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi Archidiaconus ad appellationem & denunciationem excommunicationis [k], ad nominationem [l] ſæpedicti C. proceſſerit: & Primicerius cum Canonicis, & Plebanus cum aſſenſu Cleri Epiſcopatus, vel maioris [m], & ſanioris partis, prænominatũ I. in Epiſcopũ, & paſtorẽ elegerint,

† Cap. 37. etiã in 1. cõpi.

h ¶ *Grauia.*] Maximè, quoniam ſi ſuper articulo aliquo appellatio facta eſt, ad ea quæ poſtea emergunt non extenditur: quia in aliis remanet ſub iuriſdictione iudicis ſui. ǰ. *eod. propoſuit. & ȝ. eod. cùm teneamur.* ergo multò fortiùs appellatio illos non defendit in enormibus. vt ǰ. *eod. c. propoſuit* [d].

d Concor. l. cui pacto cum gl. in ver. maioribus. ff. de ſer. export. l. 2. & l. relegatorum. §. ſolent. ff. de interd.

i ¶ *Iniquitate.*] Sic ȝ. *eo. c. ad noſtram. & c. cùm ſit. in fine. & c. peruenit. & c. conſuluit.*

COnſtitutis.] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda dat iudices ibi, *Ideoque.* Abb. Sic.

Casvs. Præmitte, quòd vacante iſta Eccleſia cathedrali, conuenientibus omnibus, ad quos ſpectabat electio, Archidiaconus nominauerit quendam conſocium eligendum in epm. fuit obuiatũ, & contradictum à reliquis ne eligeretur, cũ eſſet excõicatus: ac fuit interpoſita appellatio, ſi ſecus fieret. Sed hac appellatione non obſtante, Archidiaconus cum quibuſdam paucis de capitulo proceſſit ad electionem iſtius Epiſcopi, & appellationem interpoſuit, ne in præiudicium iſtius electionis attentaretur aliquid: hac ſecunda appellatione non obſtante, reliqui facientes maiorem partem proceſſerunt ad electionem, & quendam alium elegerunt: vtraque electio deuoluta fuit ad ſedem Apoſtolicam, & Papa mandat, vt in litera continetur. Abbas. Nota, quòd electio facta de excommunicato nulla eſt: & ideo non impedit ſecundã. Item qui non defert appellationi, appellationem contra alium obiicere non poteſt. Et ſic nota, quòd fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶ *Excommunicationis.*] Idem eſſet, ſi ſuſpenſus eſſet. Nã ſuſpẽſi, & excõmunicati nec eligere, nec eligi poſſunt. *ſupra. de conſue. cum dilectus. & ȝ. de elect. cùm inter R. & 9. q. 1. nos in homine. Arg. contra. ǰ. de cle. excom. min. ſi celebrat. ſed ibi ſoluitur.*

l ¶ *Nominationem.*] Si fuit ſimplex nominatio, nullum ius fuit acquiſitum nominato. ȝ. *de elect. quod ſicut. & 2. q. 6. c. et quis §. nominationes.* vnde nullum potuit impedimentum præſtare ſequenti electioni.

m ¶ *Maioris.*] ȝ. *de ele. quia pp. & c. Eccleſia veſtra.* vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. allegat quinque concor. & duo contraria, & ſoluit.*

a ¶ Non

a ¶ *Non obſtante appellatione.*] Quia fruſtra implorat legis auxiliũ, qui committit in legem. ĩ. *eo. an ſit.* ĩ. *de vſur. quia fruſtra.* *ff. de mino. auxilium in fi.* ʒ. *de elect. c. bona.* ĩ. *de immu. eccle. c. vlt.* *& C. de re. cre. generaliter. §. 1. arg. contra* ʒ. *de elect. conſideramus. & c. auditis.* Dicas, quòd hic prior nominatio ſiue fuerit electio, ſiue nominatio, nulla fuit tribus de cauſis: quia poſt appellationem interpoſitam & poſt denũciationem excommunicationis, cũ excõmunicati electio ipſo iure nulla ſit, & à longè minori parte: alia verò quaſi à tota eccleſia, vnde meritò præualuit: & appellationẽ obiicere ille non poterat, cum ipſe appellationi non detulerit: vt *ſuprà de elect. bona. &* ĩ. *eo. an ſit.*

non obſtante appellatione[a] præfati Archidiaconi, ſi ipſe appellationi priùs factæ non detulit: electionem de præfato I. factam auctoritate Apoſtolica confirmetis.

¶ Idem Eboracẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Appellans ab ordinario in vna cauſa, aliis coram eo reſpondere tenetur: põt tamen eum recuſare vt ſuſpectum, niſi conueniatur de crimine manifeſto, in quo non cadit excuſatio, nec ſuſpicio: vt quia imponitur pœna iuris ſurgens ipſo facto. h. d. ſecundum intellectum intrinſecum.*

PRopoſuit.] Primò ponitur conſultatio. Secundò rñſio. Secunda ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Aliquis coram ordinario ſuo appellat in aliqua cauſa: conuenitur poſtea ſuper aliis cauſis, ſuper quibus nõ eſt appellatũ: ille propter appellationem non vult ſuper aliis rñdere: quæritur, quid ſit ſeruandum? Rñdet Papa, quòd propter appellationem illã non minùs tenetur in aliis cauſis, ſuper quib⁹ non eſt appellatũ rñdere: verum tamen iudex à quo appellatur, non debet eum compellere reſpondere ſuper aliis, quia ei ſuſpectus eſt, niſi pro crimine adeo graui & manifeſto, propter quod ipſo actu meritò ſit damnandus. Nota quòd licèt aliquis appellet ab ordinario, tamen ſuper aliis cauſis remanet eius iudex, ſed non debet eum compellere ad reſpõdendũ, niſi crimen ſit notorium.

† Cap. 38. e. ti. in 2. cõpi. & de materia vide Antonium Butr. in repet. c. veſtra. infrà de cohabit. cle ri. & mulie. adde Romanum cõſil. 324.

CAP. XXIV.

PRopoſuit † nobis M. Clericus tuus, quòd ſæpe contingit, cùm aliquis ſuper aliqua cauſa appellat, in aliis[b] cauſis, in quibus non eſt appellatum, reſpondere recuſet. Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt pro illa appellatione non minùs teneatur in aliis ſuper quibus appellatum non eſt, reſpondere: iudex tamen, à quo appellatur (quia illi omnino ſuſpectus eſt) eum non debet[c] ad reſpondendum ſuper aliis compellere: niſi pro crimine adeo graui, & manifeſto[d], quo ipſo actu meritò ſit damnandus.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Abſoluitur excommunicatus cautione recepta, licèt aduerſarius, vel excommunicator, ne abſoluatur, appellet. Hoc dicit ſecundum vnũ intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifeſta contumacia, vel offenſa: quia tunc non debet abſolui, niſi ſatisfactione præcedente, vt in c. ex parte. 1. infrà de verb. ſignif.*

CAP. XXV.

QVa † fronte nos conſulere valeas, non videmus: cù m dicaris ordinem iuris peruertere[e]: etiam enim non in Eccleſia ſicut eſt canonicum[f], & honeſtum: non etiam in palatio, non in camera tua: ſed in camera Regis, contra debitum iuris[g], & pontificalis officij dignitatem, Epiſcoporum electiones diceris confirmare: *& infrà.* ¶ Sanè ſi quis pro contumacia, vel alia[h] qualibet cauſa, interdicto, vel excommunicatione tenetur adſtrictus, & offert ſe ad iuſtitiam de his, pro quib. ſentẽtiam ipſam excepit, Iudex † eum (ne in excommunicatione decedat[i]) abſoluere poterit: etiamſi pars aduerſa, ne abſoluatur, appellationis obſtaculum interponat: ab ipſo tamen ante abſolutionem ſufficienti cautione[k] recepta, quòd vel in præſentia Romani Pontificis, ad cuius audientiam appellatur, ſi maluerit aduerſarius, vel coram Iudice, cui

† Cap. 41. e. ti. in 1. cõpi. Ex poſt cõc. Later. ſub Alex. 19. p. 3. c. 2.

CASVS. Archiepiſcopus Cantuarieñ. ſuper quibuſdã dubiis ſuis conſuluit dominũ Papã: antequã ad quæſtiones reſpõdeat, dicit, quòd non videt, quã fronte ipſum conſulat, cum dicatur iuris ordinem peruertere, cùm ipſe non in Eccleſia, non in palatio, non in camera ſua, ſed in camera Regis, contra ius, & contra pontificalem dignitatem electiones Epiſcoporũ confirmet. Poſtea deſcẽdit ad quæſtiones: prima eſt talis: Aliquis fuit excõmunicatus, vel interdictus contumacia, vel alia iuſta cauſa: ille offert ſe ad iuſtitiam de iis, quibus ſententiam recepit: pars aduerſa appellat, ne abſoluatur: quæritur, an iudex ipſum abſoluere debeat? Reſpõdet Papa, quòd iudex ipſũ abſoluere poteſt, ne in excõmunicatione decedat, etiamſi appellauerit pars aduerſa, recepta primò cautione ſufficienti ab ipſo, quòd iuri parebit coram Papa, ad quem appellauit, vel delegato ipſius. Secunda quæſtio fuit. Aliquis conqueritur ſe irrationabiliter excommunicatum, vel interdictum: nihilominus offert ſe ad iuſtitiam, & petit abſolui: pars aduerſa appellat: Ad hãc quæſtionem idem reſpondet, quod in prima, ſcilicet, quòd poteſt illũ abſoluere, etiãſi pars aduerſa duxerit, appellandum ne abſoluatur. No. quod circa officiũ ſuũ malè ſe habet, qui coram ſuperiore temerè poteſt comparere, vel aliquid petere ab eodẽ. Itẽ abſolui debet quis, ne in excõicatione decedat, præſtita prius cautione ſufficienti, nõ obſtante appellatione partis aduerſæ, quia appellatio non tenet in iis, quæ dilationem non capiunt.

† Vide Archidiaconum in c. qui ſubente. 11. q. 3. vbi dicit ſatisfactionem non eſſe denegandam excõmunicato, licet venia interdũ denegetur, hæc enim differunt.

b ¶ *In aliis.*] Et ita patet, quòd appellatio non eximit appellãtẽ à iuriſdictionẽ iudicis, niſi in eo tantùm ſuper quo appellatur. ʒ. *eo. cùm teneamur. & c. ad hoc. &* ĩ. *eo. paſtoralis. &* ĩ. *eo. Romana.* §. *cùm verò.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. quòd ſic. & ſoluit.*

c ¶ *Non debet.*] Hoc verbum, debet neceſſitatem importat. Sim. 11. q. 4. *debemus.* a vnde ſi appellans vult eum recuſare, poteſt. quia ſuſpectus eſt, vt hic dicit. & ʒ. *eo. ad hæc.* alioquin ſi nollet eum recuſare, tenetur coram illo reſpondere: quia ſuus iudex eſt. Sed quid ſi appellaui à delegato, & pendente appellatione iterum datur iudex contra me in alia cauſa, nunquid potero ipſum recuſare propter appellationem? dicas, quòd ſic. arg. iſtius c. Dicas, quòd hæc recuſatio pendente priori appellatione eſt in pendenti[b]. Nã ſi pronuncietur appellationem tenuiſſe, apparet, quòd eum grauauit: & ſic admittitur recuſatio in ſecunda cauſa: *arg. infrà eod. poſtremò.* ſi autem pronunciatur malè appellatum, apparet, quòd illum non grauauit. vnde remittitur ad primum iudicem. ĩ. *eod. c. cùm in Eccleſia. & c. vt debitus.* & ſic non poterit eum recuſare in alia cauſa.

a Concord. l. ſæpe ff. de offi. procõ. & l. eũ qui. §. ſi mulier. in gl. ff. de iniur.

b Nam ſi aliàs recuſetur ad arbitros: & probato coram eis grauamine, procedat recuſatio, aliter non: vt dixi ʒ. eod. ad hæc ſi. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Manifeſto.*] Habes hic, quòd in notoriis non eſt locus recuſationi, ſicut nec appellationi.[c] ʒ. *eo. c. cùm ſit. & c. cõſuluit. Arg. contra.* 2. *q.* 5. quia ſuſpecti ſe ſ illud de manifeſtis non notoriis, hic vero de manifeſto, quòd eſt notorium.

c De hoc articulo præter Inno. Hoſt. & Io. And. hic. Vide Iulium Clarum in prac. crimi. §. fi. q. 94.

QVa fronte.] Appellans ab excommunicatione poteſt petere abſolutionem ab excommunicatore, à quo appellauit, non obſtãte appellatione ſua, vel appellatione interpoſita per aduerſarium, ne abſoluatur: tamen iſte intellectus non multùm congruit litteræ. Diuiditur: prima pars reprehendit quærentem. Secunda ibi, *Sanè.* ipſius duplici quæſtioni reſpondet. Abbas.

e ¶ *Peruertere.*] Nam iure poſſet ei dici, peccaſti, quieſce. *ar.* 4. *q.* 1. *infamis.* §. *tria.* & §. *ſunt autem. ver. idem teſtatur.*

¶ *Glo. ſeq. alle. quatuor concor. in fi. alleg. duo contraria.*

f ¶ *Canonicum.*] Quia huiuſmodi ſpiritualia in Eccleſiã, ſiue cãpitulis ad hoc deputatis fieri debent. 23. *di. in nomine. &* 2. *q.* 2. *præceptum. &* 13. *q. vlt. commenior. &* ʒ. *de elect. cùm terra. & c. quod ſicut. &* ĩ. *de immu. ecc. eo. c.* 1. *& c. cũ Eccleſiam. arg. contra.*

g ¶ *Contra debitum iuris.*] Confirmatio enim cauſæ cognitionẽ deſiderat[d]: vt 23 *di. illud.* 47. *diſt. de Petro.* & ideo de plano expediri non poteſt. 3. *q.* 3. *c. induciæ.* §. *ſpatium. &* §. *à iudice. &* 1. *q.* 3. *c. ſi quem.* §. *notandũ. ver. item pro tribunali. & non de plano. & ff. de offi. proconſu. l. nec quicquã. C. de ſent. & interlo. om. iud. cùm ſententiã ff. de reg. iur.* omnia quæcũque & talia fieri non debẽt niſi per nulla dil gẽti examinatiõe tã glorię, quã de modo electiõis. ʒ. *de ele. nihil eſt.* & fieri nõ debẽt ſine cõſilio capituli ſui vel maioris partis. ĩ. *de iis q fi. à prala. ſine cõſẽſu c. nouit & c. quãto.*

d Vnde requiritur, quòd præcedat citatio ſecundũ formam traditam, de elect. ca. vlt. lib. 6. Ioan. And.

h ¶ *Contumacia. Vel alia.*] ĩ *de verb. ſignifi. c. ex parte.*

i ¶ *Decedat.*] Quia pp peccatũ homo citiùs etiã mori præſumitur. 11. *q.* 3. *Epiſcopi ſi ſacerdotalis. in fi. arg.* 11. *q.* 1. *c.* 2. tollit Deus malos de medio, ne peccatũ eorũ augeat. 23 *q.* 4 *ea vindicta. ver. magni tãcti veri.* ſicut tollit bonos, ne malitia mutet intellectũ, *eo. de pæ. di.* 4. *ſi ex homo.* & ideo pp periculũ mortis nõ admittitur hæc appellatio, nec in iis q dilationẽ non capiũt: vt *ff. de ap. re. vel nõ l. vlt. &* 2. *q.* 6. *c. et qui.* §. *diffinitiua. &* §. *ſunt quorũ ver. ſi qs auſus. C. de ſep. vio. l. vlt. & ff. de fe. l.* 1. §. 2. *& l. ſolet.* Pręterea nihil deperit aduerſario, ſi abſoluat, & ei prodeſt, quo caſu nõ eſt ei⁹ malitię idulgẽdũ. *ff. de rei. vẽ. in fũdo. & ff.* ʒ. *aqua. plu. ar. in ſumma.* § *itẽ varijs ſic pp periculũ mortis citi⁹ abſoluit c.* ĩ. *p ſẽ. exc. ſac. & c. nuy.*

e Quandoque tamen differtur abſolutio, ſuper quo vide, quod not. diſt. 5. quia autem in vlt. gloſ. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per quæſtionem, an iuratoria, &c.*

k ¶ *Cautione.*] Ergo nõ iuratoria, qa nomine cautionis ſimplex promiſſio

Promiſſio intelligitur. C. de verbor. ſign. ſancimus. immò iuratoria cautio præſtatur in abſolutione, cùm illa ſit forma Eccleſiæ generaliter ſtatuta. ǂ. de ſenten. excom. ca. tenore. & c. cùm deſideres. & ca. ſuper eo. immo in caſu iſto cùm excomunicatur quis, quia non paret iuri, non debet abſolui, niſi præſtita cautione ſufficientis, quòd iuri parebit: ſicut eũ reſtituitur poſſeſſio. ǂ. de ſequeſtra. c. 1. in fi. ſed in aliis excommunicationibus ſufficit iuratoria: aliàs videtur fieri iniuria aduerſario.

a ¶ *Cõqueruntur.*] Coram ſuperiore excommunicatoris, qui per ſimplicem querelam de excommunicatione cognoſcere poteſt. ǂ. de offic. ordi. ad reprimẽdam. & ǂ. de ſen. excõ. ſacro.

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. cõtrarium, & ibi remittit.*

b ¶ *Illud idem.*] Quòd abſoluatur ſcilicet non obſtante appellatione illius, qui ipſum excõmunicauit. *arg. contra.* ǂ. eo. *ſolicitudinem.* Sol. ibi.

R *Eprehenſibiles.*] Quinque ſunt dicta huius textus. Secundum ibi, *Nec ſubiecti.* Tertium ibi, *Si verò* Quartum ibi, *Si autem* Quintum ibi, *Præcipuè verò.* Abb.

CASVS. Quia prælati nimis prompti erãt, & faciles ad excommunicandum, & ſubditi promptiores ad appellandũ: volens Lateran. concilium prouidere ſuper his, tam ſubditis, quàm prælatis, ſtatuit quòd prælati ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam nullatenus proferant in ſubiectos, niſi canonica commonitione præmiſſa: niſi fortè talis ſit culpa, quæ ipſo facto ſuſpenſionem, vel excommunicationem inducat, nec ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam appellare præſumant. Sed ſi aliquis pro ſua neceſſitate appellauerit, competens ſibi terminus præfigatur ad proſequendam appellationem: quod ſi infra terminum non fuerit proſecutus, ex tunc Epiſcopus auctoritate ſua vtatur. Si autem aliquis appellauerit, & illa contra quem fuerit appellatum, venerit, ille verò qui appellauit, venire neglexerit: ſi proprium habuerit, in expenſis parti alteri condemnetur, vt hoc ſaltem timore perterritus, non facilè quis appellet. In fine dicit, quòd religioſi cùm pro ſuis exceſſibus fuerint corrigendi, contra regularem diſciplinam non appellent. Not. quòd canonica monitio præcedere debet excommunicationem. Item ſi quis infra terminum ſibi ſtatutum appellationem non proſequitur, iudex poſtea officio ſuo vtatur. Item qui non proſequitur appellationem ſuam, condemnari debet aduerſario eum proſequenti in expenſis. Item à correctione non appellatur.

c ¶ *Canonica commonitione.*] Trina ſcilicet, illa enim dicitur canonica. 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. de presbyterorum. de canonica admonitione habes. *infra de iud. nouit.* & 2. q. 1 ſi peccauerit, & ſi quis ea omiſſa aliquem excommunicauerit, per vnum menſem ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerit interdictum. *infra de ſent. excommu. ſacro.* & in ordinem prælatorum, qui excommunicabant non præmiſſa admonitione contra iſtud concilium emanauit illa conſtitutio. ſacro. & c. cùm medicinalis, quæ imponit ipſo iure pœnam illam prælatis.

cauſam delegauerit, iuris pareat æquitati. ¶De his etiam, qui cõqueruntur[a] ſe irrationabiliter excommunicationi, vel interdicto ſuppoſitos, illud[b] idem dicimus, etiamſi ij, qui huiuſmodi protulerunt ſententiam, ad ſedem Apoſtolicam duxerint appellandum.

¶ Idem † in concilio Lateranen.

¶ *Prælatus ſubditum ſuſpendere, vel excommunicare non debet, niſi monitione præmiſſa: nec ſubditus contra diſciplinam Eccleſiaſticam appellare poteſt, maximè ſi eſt religioſus. Et Iudex à quo, præfigit terminum appellanti ad appellationem proſequendam: infra quem ſi nõ proſequitur, Iudex à quo reaſſumit iuriſdictionem: Appellans verò non proſequens appellationẽ ſuam condemnatur in expenſis appellato hos proſequenti.*

CAP. XXVI.

REprehenſibilis: & infra. ¶ Præſenti † decreto ſtatuimus, vt nec Prælati (niſi canonica[c] commonitione præmiſſa) ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam proferant[d] in ſubiectos, niſi fortè talis ſit culpa, quæ ipſo[e] ſuo genere ſuſpenſionis, vel excommunicationis pœnam inducat. Nec ſubiecti[f] cõtra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erũpant. ¶Si verò quiſquam pro ſua† neceſſitate crediderit appellandum: competens[g] ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur: infra quem ſi fortè proſequi neglexerit, tunc Epiſcopus[h] liberè ſua auctoritate vtatur. ¶Si autem in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglixerit: ſi quid propriũ[i] habuerit, competentem ille recompenſationem faciat expenſarum: vt hoc ſaltem timore territus †, in grauamen alterius nõ facilè quis appellet. ¶Præcipuè verò hoc in religioſis volumus obſeruari, ne religioſi cùm pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra † regularem[k] Prælati ſui, & Capituli diſciplinam, appellare præſumant: ſed humiliter, ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiuſdem iniunctum.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo non obſtante appellatione, cognoſcit de cauſa, ſi appellans non proſequitur. Hoc primò. Et Iudex vt ſuſpectus recuſatus, poteſt alteri cauſam committere. Hoc ſecundò.*

CAP. XXVII.

iij **A**D † hæc: & infrà. ¶Cùm à te ſuper aliqua cauſa fuerit appellatum, fas tibi ſit appellantes appellatione ceſſante cõpellere[l], vt vel appellationẽ interpoſitam proſequantur, vel coram te iuris pareant æquitati, aut ſi alterutra partium te ſuſpectũ[m] habuerit te inſiſtentes Iudicem eligant †, qui præpoſitam inter eos valeat dirimere quęſtionem.

Idem Salabrien. † Epiſcopo.

¶ *Si canonicus ad reſidẽtiã monitus appellat, ſtatuitur ſibi termin⁹ ad appellationẽ pſequẽdã: & interim deſeruitur beneficio per vicariũ de fructibus beneficij ſuſtentãdũ: & ſi appellationem non proſequitur, vel*

d ¶ *Proferant.*] Tenet tamen, licèt contra hoc faciant. 11. q. 3. ſententia paſtoris niſi in duobus caſibus ǂ. de ſentẽtia excommunica. c. per tua. vbi habes duos caſus. tertium habes in c. ſtatuimus. & quartum habes 24. q. 1. audiuimus. & ſic ſunt quatuor caſus, in quibus non tenet ſententia paſtoris.

e ¶ *Ipſo ſuo genere.*] Id eſt, ipſo facto. ǂ. eod. c. propoſuit. in fi. & 17. q. 4. ſi quis ſuadente di. do. ſi quis ſacerdotum. & c. ſi quis amodo. & 3. reperiuntur, & in fi. de ſent. excom ſi concubina. & c. nouer[c]. tunc enim poſſunt puniri ſine admonitione, & ſine pœna illius conſtitutionis, ſacro.

f ¶ *Nec ſubiecti.*] Quia ſubiecti cõſtitutionem illam non ſeruabant, immò indifferenter appellabant, non expectata aliqua admonitione, & nulla cauſa præmiſſa. Alia etiam conſtitutio edita eſt contra ipſos, quæ illis imponit ſilentium. ǂ. eodem cum ſpeciali. & ſic patet, quòd ſubditi contra Eccleſiaſticam diſciplinam non appellant, niſi grauarentur iniuſtè ſecundùm tenorem illius conſtitutionis, cum ſpeciali.

g ¶ *Competens.*] Secundùm tenorem illius decreta. ǂ. eod. cùm ſit. & expoſuit cauſam probabilem ſuæ appellationis ante ſententiã. ǂ. eod. vt debitus. poſt ſententiam eſt neceſſe allegare aliquam cauſam.

h ¶ *Tunc Epiſcopus.*] Quia perinde eſt, ac ſi non appellauerit. ǂ. eo. cùm ſit. & infrà, eodem, ſæpe.

i ¶ *Si quid proprium.*] Punitur appellans, qui non proſequitur appellationem in expenſis alteri parti, & ex eo quòd ipſum ad iudicium prouocauit, & non venit, & ſi proſecutus fuiſſet per procuratorem non ad tractandam litem, ſed ad impetrandas litteras, aduerſario legitimè proſequente, ad totam cauſam ſimiliter condemnatur, quia non venit ſufficienter inſtructus. *infra eodem Nicolao.* ſed ſi non habet proprium: aliàs punietur ſecundùm arbitrium iudicis. 14. q 6. ſi res. & ſupra de dolo, & contuma. c. finem. ſi. ff. de iud. eum quem temere. ſupra de reſcriptis, cæterum. & c. vltimo.

k ¶ *Regularem.*] Simile ǂ. eod. ad noſtram. vbi de hoc.

iij **A** *D hæc, & infra.*] Duo ſunt dicta: ſecundum ibi, *Aut ſi.* Abbas.

CASVS. Iudex compellere debet appellantem, vt appellationem ſuam proſequatur infra terminum ſibi præfixum: vel ſiſtet iuri coram ipſo. In fine dicit, ſi aliqua partium iudicem habet ſuſpectum, iudicem eligant, qui cauſam dirimat. Not. quòd iudex poteſt compellere appellantem, vt appellationem proſequatur. Item iudex ordinatus poteſt recuſari, ſed poteſt partes compellere, vt alium eligant, coram quo quæſtio terminetur.

l ¶ *Compellere.*] Sub alternatione, vt dictum eſt. ǂ. eod. conſuluit. & c. peruenit. ſic alternatiuè compellitur quis ad continentiam, vt 27. q. 2 uniuerorum.

m ¶ *Suſpectum.*] Et ita ordinarius[d] poteſt recuſari. De hac ſuſpicione tenet quod dicitur. ǂ. eodem, cùm ſpeciali. & ǂ. de foro compe. ſi quis. Bern.

† Scilicet Alexan. 3. in concilio Lateran. c. 6. & c. 42. e. tit. in 1. cõp.

† Quã cautè, & prudenter ſententia excõmunicationis ferenda ſit in aliquem, tradit concilium Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 3. quod vide.

† Aliàs, ſuo.

a Melius diſſet, Euangelica. Ioan. Andr.

b Id eſt, in perman. ſiue coerſioni.

† perterritus.

† detentus

† deterritus.

† In. C. Barbaria ita contra regulam prælati ſui, & capituli ſui diſciplinã appellare, &c.

† Cap. 34. tian 2. cõp. Et vide ſolemnum in c. exceptionẽ. ſupra de exceptio. † Vide l. ſi ſuſpecta. cũ glo. & l. ſecundò requiris Cap. tit.

† Saleſbarien.

c 32. caſus quibus ipſo iure quis incurrit in commun. per cõſtitu. lib. 6. nec. eo. lt. de ſent. excom. eod qui. & 50. caſus exprеſſos per conſtitutio. cle. & duod tacites nec. in clem. de ſent. excõmunic. e. t. quorum 16. ſunt reſeruati, vt dicitur. Io. Andr.

d De quo neceſſario intelligitur decre. ſecũdum Abb. pro eo quòd delegatus recuſatus nõ delegat. infrà, eo. ſecundò requiris. Ioh. Andr.

ij P*Eruenit.*] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi *Cum autem*. quæ tria facit, quæ per ſe patent. Abbas Siculus.

Casvs. Eps Salebrieñ. monuit G. Canonicum ſuum, vt in Eccleſia ſua reſidētiā faceret: ille appellauit, quærit Epiſcopus à Papa, quid ſuper hoc faceret. Mandat Papa eidē Epiſcopo, quatenus illum moneat, vt in Eccleſia ſua reſidentiam faciat, vel infra terminum competentem iter arripiat cauſa proſequendi appellationem: interim verò vices eius in prædicta Eccleſia cōmittat alicui honeſtæ perſonæ: & de beneficio illius eis prouideatur: quod ſi alterū iſtorum non fecerit, præbenda ipſa priuet eundem, & alij eam conferat, qui ibidem deſeruiat. Not. quòd clerici in Eccleſiis reſidentiam facere tenentur ad mandatum ſui prælati: quod ſi non fecerint, poſſunt eis priuari.

Reſidentiam non facit, priuatur Præbenda.

CAP. XXVIII.

ij P Eruenit † ad nos, quòd cū G. Eccleſiæ tuæ Canonicum, vt in ea reſidentiam [a] faceret, monuiſſes, in appellationem prorupit: *& infra.* ¶ Cùm autem fruſtratoriæ [b] dilationis cauſa videatur dictus Canonicus appellaſſe: Mandamus, quatenus eum ſtudioſè moneas, vt in eadem Eccleſia reſidentiā faciat: vel † infra terminum eam proſecuturus, iter ad nos arripiat [c] veniendi. Interim verò alicui honeſtæ perſonæ vices eius in Eccleſia prætaxata committas, & ei de beneficiis illius aſſignes [d], vnde poſſit congruè ſuſtentari. Quòd ſi præfatus G. alterum iſtorum adimplere neglexerit, eū Præbenda ſua priues [e] eundem, & eam alij idoneæ perſonæ concedas.

a ¶ *Reſidentiā.*] Quam quilibet clericus de iure communi facere debet. 7. q. 1 *ſi quis in clero. & 91. diſt. Eleutherius.* j. *de cler. non reſi. ex tua.* & quia nōnulli niſi iuſta cauſa excuſentur, putà infirmitate, vel ſi abeſt de licentia prælati ſui. j. *de cleric. non reſi. relatum.*

b ¶ *Fruſtratoria.*] Et ita admittitur hæc fruſtratoria appellatio, quæ hodie nō recipitur, niſi cauſa probabilis exponatur in appellatione. j. *eod.* *vt debitus & c. cùm ſpecialis. & c. interpoſita.*

c ¶ *Arripiat.*] Terminus iſte datur ad iter arripiendum, non ad præſentandum ſe iudici. De hoc dictum eſt. ſ. *eo. perſonas.* ad hoc tamen præciſè non poteſt compelli. *C. de appel. l. eos in fine.* ſed ſub alternatione, vt ſæpius dictum eſt.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Aſſignes.*] Sed ex quo appellatio eius admittitur, quare dicit Papa, quòd beneficia illius alij interim aſſignētur, cū appellatione interpoſita, quæ recipitur, nihil innouari oportet. 2. q. 6. *c. poſt appellationem. §. appellatione*? Hoc ideo fit, quia Eccleſia interim non debet carere ſuffragio clerici, & ideo ne ſeruitiū Eccleſiæ propter appellationem illius diminuatur, ſubtrahitur illi beneficium, & aſſignatur alij, qui interim officiet Eccleſiam vice ſuo, quia fruſtratoria videbatur appellatio. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. notat, & remittit.*

e ¶ *Priues.*] Ex hoc patet, quòd in Eccleſia ſua qui non vult facere reſidentiam poteſt à prælato ſuo ea priuari, niſi iuſta cauſa fuerit impeditus, quare reſidere non poſſet. j. *de cler. non reſi. inter quatuor. & c. vlt.* De hac materia dictum eſt. ſ. *vt li. non conteſt. quoniam frequenter.*

† Cap. 44. eo. ti. in 1. cōp. *Et de reſidentia canonicorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum, vide quod nouiſſime diffiniuerit concilium Trid.* ſeſſ. 24. de refor. c. 12.

† *Hic locus* vix *poteſt intelligi, vt legitur in vulgatis, quis eſt apertior in antiquis, vt patet in notis hiuius capi. vide.*

¶ Idem.

¶ *A iudice iuriſdictionem exequente, non appellatur.*

CAP. XXIX.

iij C Onſuluit † nos tua fraternitas, vtrùm ſit appellationibus deferendum, à Rege Francorum pro Iudæis interpoſitis, vt mancipia detineāt Chriſtiana. *& infra* † Non conuenit, vt pro huiuſmodi [f] appellationibus, ab obſeruatione decreti debeas abſtinere.

iij C *Onſuluit.*] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Non conuenit.* Et intellige hanc literam duobus modis. Primo quòd cum Epiſcopus compelleret Iudæos, vt dimitterent mancipia Chriſtiana in ſua libertate, cùm non ſit licitum eis ſecundum iuris diſpoſitionem habere ſeruos Chriſtianos: appellabatur ab eo per Regem Francorum, qui interponebat appellationem in fauorem Iudæorum, à quibus fortè multa commoda percipiebat. Secundo modo poteſt intelligi, quòd non appellat hic Rex, ſed appellabatur ab eo, qui tanquam miniſter Eccleſiæ compellabat Iudæos, vt dimitterent ſeruos Chriſtianos. Et vtraq; ïſ lect poteſt adaptari literæ: nec mutatur iuris diſpoſitio: nam vtroque caſu appellatio erat contra diſpoſitionem iuris, meritò non erat admittenda. Abb. Sic.

Casvs. Quæritur, an appellationi Regis Francorum ſit deferendum pro Iudæis, vt liceat eis habere mancipia Chriſtiana, & ſynagogas ædificare? Rñdet Papa, quòd nō: cùm ſit contra cōtiliū generale. Not. quòd appellationi factæ contra leges, & canones non eſt deferendum. Item nota contra Iudæos, quòd nō poſſunt habere Chriſtiana mancipia.

f ¶ *Pro huiuſmodi appellationibus.*] Huiuſmodi appellationibus non eſt deferendum cōtra canonicas ſanctiones. 54. *diſt. mancipia.* de quo decreto fit hic mentio, & j. *de Iudæ. multorum. c. Iudæi. 2. & c. cùm ſit nimis.* & ſic patet, quòd appellatio quæ fit contra leges, vel canones, non eſt aliquatenus admittenda. j. *de cler. non reſi. c. ad Lateran.* Bern.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōp. *de quaūtā poteſtatem habeat Papa ſuper Iudæos, & alios infideles, tradit Innoc. & alij in c. ſuper his. infra. de voto, & vo. redemp. & pleniſſi. Nicolaus Eymericus in Direc. Inquiſit. p. 2. q. 46.*

¶ Idem Genuenſi † Archiepiſcopo.

¶ *Qui ante citationem, vel notitiam literarum miſit nuncium ad Papam appellare poteſt, ne delegatus procedat ſecus ſi poſt.*

CAP. XXX.

iiij A D † hæc, ſicut aſſeris: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd Iudex, ſi ei conſtiterit appellantem, antequam partes eſſent citatæ, vel delegatio [g] cauſæ peruenīſſent ad ipſum, qui appellationis interponit obſtaculum, nuncium ad ſedē Apoſtolicam [h] deſtināſſe, factæ debet appellationi deferre: ſed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus, ſatis poteſt exequi quod mandatur.

iiij A *D hæc.*] Idem dicit, quod *c. cum nemo.* & *c. ſuggeſtum.* ſ. *eod.*

Casvs. Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui appellatione remota, ille contra quem commiſſio facta eſt, appellat, dicēs ſe pro eadem cauſa nuncium ſuum ad ſedem Apoſt. deſtinaſſe: quæritur, an tali appellationi ſit deferendum? Reſpondet Papa, quod ſi conſtiterit iudici appellantem deſtinaſſe nuncium ad ſedem Apoſt. antequam partes eſſent citatæ, vel antequam delegatio cauſæ perueniſſet ad ipſum, debet appellationi deferre. Si verò poſt citationem fuit nuncius deſtinatus: non tenetur appellationi deferre. hoc intellige ſecundùm illam j. *eod.* *vt debitus.* Nota, quòd miſſio nuncij excuſat appellantem, ne reſpondeat coram iudice, cui cauſa eſt commiſſa, & hoc intellige. ſi nuncius mittatur, antequam partes fuerint citatæ. Si verò poſt, non excuſat. Item licèt cauſa non admittatur appellatione remota, poteſt tamen appellari.

g ¶ *Delegatio.*] Id eſt, cognitio delegationis factæ.

h ¶ *Ad ſedem Apoſtolicam.*] Hodie non admittitur talis appellatio quia ſi haberet literas ſuper eodem negotio, non prodeſſet, ſi nondum eſſent iudici præſentatæ. j. *eod.* *vt debitus.* Similiter habes. ſ. *eo. cum nemo.* vbi de hoc.

† *Ianuenſi. ſed idē eſt, nam olim Genuam vocabant Ianuam.*

† Cap. 2. eo. ti in 2. cōp. *Et de miſſione nuncij an aliquid nunc operetur, vide Panormitanum infra hoc tit. c. vt debitus.*

¶ Idem.

¶ *Qui non detulit appellationem interpoſita ad Papam, mittitur cum literis ordinarij ad curiam puniendus.*

CAP. XXXI.

D E † Priore: *& infrà.* ¶ Cæterùm ſi præfatus Canonicus Priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilem reddunt †, ad ſedem Apoſtolicam appellauit, & ipſe tali appellationi deferre contempſit [i]: cum eum literis tuis veritatem continentibus, de tanto exceſſu [k] ſatisfacturum ad ſedem Apoſtolicam venire compellas.

D *E Priore.*] Casvs. Quidam canonicus regularis appellauit à ſuo Priore, qui modum excedebat in correctione, quem fecit veſtibus vſque ad camiſiā ſpoliare. Prior non obſtante appellatione proceſſit: nonnulli contra illum canonicum, vnde conqueſtus fuit domino Papæ: vnde mandat cuidam iudici, vt ſi præfatus canonicus appellauit propter enormitates ipſius Prioris manifeſtas, quæ reddunt ipſum notabilem, & ipſe non detulit appellationi, compellat ipſum ad Apoſt. ſedem cum literis veritatem continentibus venire, ſatisfacturum exceſſui. Nota, quòd prælatus non debet excedere modum in corrigendo: alioqui tenet appellatio, quæ aliàs non teneret. Item qui non defert appellationi legitimæ, debet puniri.

¶ *Glo ſeq. recō. per obiectionem decre. ad noſtram, &c.*

i ¶ *Contempſit.*] Ex hoc patet, quòd ſi prælatus modum excedit in correctione, quòd benè admittitur appellatio à tali correctione. ſ. *de offi. ord. licèt* aliàs à correctione non appellatur. ſ. *eo. ad noſtram. & c. reprehenſibilis.* Sic reſp. & j. *eo. cùm ſpecialis. in p.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. d. l. quoniam iudices.*

k ¶ *De tāto exceſſu.*] Ex hic patet, quòd qui nō defert legitimè appellationi, debet puniri, vt ſi clericus ſuit, deponi de 1. 2. q. 2. *vt decreto*

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōp. *De intellectu vide Hugonem Papa hic.*

† *Vide l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. Ret. in l. de mi o e. & tamenta. ff de quæſt.*

a *Sicut iſte, vt dixit in tex. & pat in antiqua & hac reſpice hac gl ecū dum Abb. Ioann. Andr.*

vt decreto ſi laicus xxx. pondo auri mulctetur. C. de appella. quoniam iudices.

Q*Via nos*] Casvs. Statuit in Papa in c. iſto, quòd Abbates, qui publica infamia ſunt reſperſi, aut conuicti, ſi commoniti in communi capitulo prælationi renunciare noluerint, vocem non habeant appellandi. N. quòd in notoriis delictis non habet locum appellatio: nec contra correctionem admittitur appellatio. Ber.

a ¶ *Vt abbates.*] Supple, ſtatuimus.

b ¶ *Infamia.*] De qua purgare ſe nequeunt. 2. q. 5. *presbyter ſim.* ⁊. *de ſimonia. de hec.*

c ¶ *Conuicti.*] De plano etiam ordine iudiciario per omnia non ſeruato. ⁊. *de accuſa. olim.* quia regulares huiuſmodi de facili poſſunt à ſuis adminiſtrationibus amoueri, & ex leuibus cauſis. ⁊. *de accuſa. qualiter, & quando, in ſi. &* ⁊. *de ſimon. per tuas in ſi.*

¶ *Gloſſa ſequens reci. per quæſtio. de quo communi capitulo loquatur.*

d ¶ *In communi capitulo.*] Quod facere debent Abbates, & Priores de triennio in triennium. ⁊. *de ſtatu regula. in ſingulis.* & ſi ſponte cedere noluerint, tunc præſidentes capitulo denuncient Epiſcopo diœceſano, qui ipſum remoueat. ⁊. *de ſtat. reg. in ſingulis. & c. ſeq.* §. 1. & in tali caſu non habet locum hæc appellatio contra huiuſmodi correctionem. maximè cùm publicè ſint infamati; vt per talem appellationem remaneat infamia. ſim. ⁊. *eod. conſuluit.* & ſic à pœna legis appellari non poteſt. *ff. de verborum ſignifica. l. antepomentibus.*

† Cap. 5. eo. ti. in 1. compil.

† *Verbum, ſunt, deeſt in pluribus antiquis.*

† *Abbas ita, & deinde, &c.*

† Cap. 6. eo. ti. in 2. cōpi. *Vnde correctiones à ſuper. è bonus decretalis ſenſum.*

† Cap. 7. eo. ti. in 2. cōpi. *Et vide Lanfrancū de Oriano in c. quoniā contra. ſupra de probatio.*

CAP. XXXII.

QVia† nos: *& infrà.* ¶ Vt Abbates [a], qui de aliqua publica infamia [b] publicè reſperſi ſunt †, aut conuicti [c], deinde † in communi Capitulo [d] commoniti, prælationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

¶ Idem.

¶ Iudex à quo, poteſt præfigere terminū appellanti ad proſequendam appellationem: quo lapſo reaſſumit Iudex iuriſdictionem.

CAP. XXXIII.

AD † aures noſtras: *& infrà.* ¶ Appellanti ad proſecutionem appellationis, terminus [e] congruus præfigatur: infra quem ſi appellationem non fuerit proſecutus, extunc compellatur ſtare iudicio delegati.

¶ Idem Abulen. Epiſcopo.

¶ Si præcedente grauamine qui ſubmittit ſe protectioni ſuperioris, habetur pro appellante, dummodo ſeruauerit ea, quæ in appellatione ſunt neceſſaria.

CAP. XXXIV.

AD † audientiam noſtram noueris perueniſſe, quòd cùm Zamorenſis Epiſcopus G. Presbyterum Eccleſiæ [f] ſancti Iacobi Zamoreñ. multipliciter moleſtaret, tandem idem Presbyter ſe, & Eccleſiam ſuam † noſtræ protectioni ſubiecit: *& infrà.* ¶ Licet autem prædictus Presbyter ex ſimplicitate [g] fortè verbum appellationis non expreſſerit: quia tamen poſtquam ſe, & ſua noſtræ [h] protectioni ſubiecerat, non debuit ſine cauſæ cognitione [i], aliqua ſententia condemnari: Mandamus, quatenus (ſi ita tibi conſtiterit:) ſententiam, quam præfatus Epiſcopus in eundem Presbyterum tulit, denuncies non tenere [k].

¶ Idem Archiepiſcopo Terraconenſi.

¶ Cauſa non eſt ad Iudicem à quo remittenda, appellatione adhuc non iuſtificata, niſi de partium conſenſu.

CAP. XXXV.

ACcepta † conqueſtione Canonicorum Pampilon. *& infrà.* ¶ Non debet ad eos [l] cauſa remitti, niſi partes [m] conſenſerint, à quibus noſcitur appellatum.

¶ Lucius iij. Galtero † Linconien. Epiſcopo.

¶ Delegatus etiā datus cum clauſula, appellatione remota, recuſari poteſt, ſi eſt conſanguineus impetrantis, vel ſi fuit aduocatus eius in illa cauſa.

CAP. XXXVII.

POſtremò † fraternitati tuæ literis Præſentibus intimamus, quòd ſi cauſa alicui fuerit

AD aures] Aduerte, quia iſtud c. non eſt ex toto ſuperfluum, Nam loquitur in delegato, de quo non habebamus textum ita apertum. Abbas Sicul.

Casvs. Dicitur in c. iſto, quod iudex debet appellanti competentem terminum præfigere ad appellationem ſuam proſequendam infra quem ſi non fuerit proſecutus appellationem, extunc debet iudex ipſum compellere ſtare iuri coram eo. Not. quòd tempus poteſt præfigi à iudice appellationi proſequendæ. Item qui non proſequitur appellationem, incidit in iuriſdictionem iudicis, à quo appellauit.

e ¶ *Terminus.*] Hoc iā ſæpius dictū eſt [a]. ⁊. *e. perſonas. & c. ſeq. &* ⁊. *eo. ſæpe. & c. oblata.* quia perinde eſt, ac ſi nō eſſet appellatum.

a *Tamen hæc decre. exprimit de iudicio delegati. Ioann. And.*

AD *audientiam.*] Qui ſe, & ſua protectioni Papæ ſubmittit, licet verbum, appello, non exprimat, intelligitur appellaſſe. h. d. Primò narrat factum. In ſecundò dat iudicem ibi, *Licet autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Eccleſia ſancti Iacobi Zamoreñ. ſubeſt Eccleſiæ Compoſtellanæ: Epūs Zamoreñ. multipliciter moleſtabat G. presbyterū prædictæ Eccleſiæ ſancti Iacobi Zamoreñ. propter quod idē presbyter ſe, & Eccleſiam ſuam ſub protectione dñi Papæ ſuppoſuit: ſed præfatus Epiſcopus nihilominus poſt inuocatū ſedis Apo. patrocinium, quia forte verbum appellationis nō expreſſit, dictum presbyterū excōmunicauit: propter quod idē presbyter dño Papæ fuit conqueſtus. Reſpondet Papa, licèt prædictus presbyter ex ſimplicitate verbum appellationis non expreſſerit, tamen ſe, & ſua ſub protectione Apoſtolica ſubiecerat. vnde ſine cauſæ cognitione non debuit aliqua ſententia condemnari: vnde mandat, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe ſententiam, quam prædictus Epiſcopus tulit in eundem presbyterum, denunciet nullam eſſe. Nota, quòd ſimplicitati parcendum eſt. Item idem eſt ſupponere ſe ſub protectione Papæ, ſicut appellare ad ipſum: vt hic patet. ſed hoc intelligo extra iudicium. Item non refert, an aliquid ex æquipollentibus fiat. Item ſine cauſæ cognitione non debet aliquis condemnari, niſi in notoriis, vbi ordo iuris non ſeruatur. Item nemo ius ſibi dicere debet. Item ſententia excommunicationis poſt appellationem lata, non tenet.

f ¶ *Eccleſiæ.*] Quæ eſt propria Compoſtellanæ Eccleſiæ.

g ¶ *Ex ſimplicitate.*] Inde ei parcendum fuit. 89. *diſt. tanta. & ff. de iur. om. iud. ſi quis id.* §. *doli. & ff. ſi quis in ius voca. non ierit. l. 2.* §. 1. *C. de teſtam. l. vlt. &* ⁊. *de præſcrip. ſuper eterna.*

h ¶ *Noſtra protectioni.*] *Arg. contra.* ⁊. *de priuileg. ex parte,* vbi non eximitur, licèt aliquis habeat literas protectionis domini Papæ, à iuriſdictione ſui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione. hic ſpecialis protectio fuit, quæ tribuit vim appellationis: & præterea ibi conſtat illos ſubeſſe ſuis prælatis: hic ſacerdos iſte non erat de iuriſdictione Zamoreñ. Epiſcopi, immò dicebat ſe ſubeſſe Eccleſiæ ſancti Iacobi Compoſtel. & erat in poſſeſſione libertatis, & allegabat ſuper hoc priuilegium Compoſtellanæ Eccleſiæ: quare ſententia Zamoren. non tenuit. vnde ſine cauſæ cognitione ius ſibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipſo enim facto appellauit. *arg.* ⁊. *eod. dilecto. & c. vlt. noſtrum.*

i ¶ *Cognitione.*] Delegata à Papa: quia ipſe non poſſet cognoſcere de hoc, an iuſta cauſa fuiſſet huiuſmodi protectio, vel non, & an haberet [b] iuriſdictionem in ipſum: quia nemo ius ſibi dicere poteſt. *C. ne quis in ſua cauſa. l. ſenten.* Ber.

k ¶ *Denuncies non tenere.*] Et ſic nulla fuit ſententia tanquam à nouo ſuo iudice lata pro huiuſmodi protectione, ac ſi verbum appellationis expreſſiſſet. ſic *infrà de ſenten. excomm. per tuas.*

† *Dictio, ſuum, deeſt in antiquis.*

Litera protectionis Papæ non eximunt aliquem à iuriſdict. ſui iudicis.

† Cap. 2. ti. de reſcrip. in 2. compi. *Vnde intelliges hoc fragmentū. & vide l. legatus. ff. de off. præſi. & l. munerum.* §. *iudican. li. cum ibi notatis. ff. de mune. & honor.*

† *Gualtero.*

† *Gaufrero.*

† Ca. 45. e. ti. in 1. cōp. & poſt cōcil. par. 50. c. 16.

b *In hoc malè dicit glo. niſi reſtringas hoc dictū cum proximo, & hoc plènius intelliges per not. infra eo. ſolicitudinem. in gloſſ. ſed quære in ſi. Ioan.*

ACcepta] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, *Non debet.* Abbas.

Casvs. Dicitur in c. iſto, quòd ſi contigerit ab audientia alicuius iudicis appellari, non debet cauſa ad ipſum remitti, niſi partes in hoc conſentiant. No. quòd cauſa non debet ad eum remitti, à quo eſt appellatum, niſi in caſibus.

l ¶ *Ad eos.*] Vt 2. q. 6. §. *vlt. & c. ſi quis Epiſcopus accuſatus. & C. de appel. eis qui. &* ⁊. *de ſenten. excom. per tuas.*

¶ *Gloſ. ſeq. recte per obiect. reſoluitur plurale in ſingulare.*

m ¶ *Niſi partes.*] i. pars appellans [c]: quia non obſtante contradictione alterius partis poteſt appellās redire ad priorem iudicem, *infra, eodem, interpoſita.* §. 1. tamen condemnabitur appellans aduerſario in expenſis alteri parti, ſi contradicente aduerſario reuertitur ad eum iudicem: vt ibi dicitur.

c *Et ſic reſoluitur plurale in ſingulare.*

POſtremò.] Casvs. Dicitur hic, quòd ſi iudex delegatus ſit conſanguineus impetrantis, vel fuerit aduocatus in eadem, vel alia iuſta cauſa ſuſpectus, poteſt legitimè recuſari, licèt ſi ei cauſa, remota appellatione commiſſa. Nota, quòd ſi iudex fuerit conſanguineus impetrantis, vel aduocatus in eadem cauſa, recuſari poteſt, licèt appellatio in literis ſit remota. Item ex qualibet iuſta cauſa poteſt iudex recuſari.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arguit pro, & contra. & ſoluit. Secundo iterum quærit, & ſoluit. Tertio ponit alia exempla ſuſpicionis, & remittit.*

infrà de pri. vt priuilegia. ad ſi & ſic etiā debet exponi infrà. c. 1. li. 6. Ioā. And.

a ¶ Conſan-

delegata, qui conſanguineus [a] ſit illius, qui litteras impetrauit, aut in eodem negotio Aduocati officio [b], functus: vel ex alia iuſta cauſa ſuſpectus: huiuſmodi delegatus non immeritò poterit recuſari, quamuis appellatione remota fuerit ei negotiũ delegatum.

¶Idem Norwiceñ. † Epiſcopo.

¶Sentẽtia interdicti nõ ſuſpenditur per appellationem ſequentem.

CAP. XXXVII.

[v] AD † hæc quoniam ſub interdicto aliqui conſtituti appellant, & deinde illud ſeruare contemnunt, quid in hoc caſu ſeruandum ſit, conſulere voluiſti. Noueris igitur, quòd ſicut poſt appellationem excõmunicari non poſſunt, ſic interdictum [c] nequeunt, cui ante appellationem eos conſtat ſuppoſitos, declinare [d].

¶Clemens iij.

¶Iudex appellationis remittit appellantem, & cauſam ad priorem iudicẽ, niſi ſibi cõſtiterit à grauamine, vel iniuſta ſententia fuiſſe appellatum.

a ¶*Conſanguineus.*] Sed vſque ad quem gradũ intelligimus iſtã conſanguinitatem? Videtur, ꝙ vſque ad ſeptimum, quia vſque ad illum gradum ſuccederet illi, aliis deficientibus. 35. q. 5. *ad ſedem in 1. col.* vnde cùm remaneat affectio, poteſt recuſari vſque ad illum gradum, in quo poſſet ei ſuccedere, arg. contra. quia hodie conſanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. ĩ. *de conſang. & aff. non debet.* ar. illius conſtitutionis, *non debet.* poſſet dici, ꝙ vltra quartũ gradum non poſſet recuſari vt ſuſpectus. ſed certè honeſtius reuto, quòd in ſuperioribus adhuc repellatur: quia ſemper affectio & dilectio prima remanet: & ſuccederet ei, vt dictum eſt. modica enim cauſa repellit iudicem, putà familiaritas. ſ. *de offi. deleg. inſinuante.* & periculoſum eſt ſub iudice litigare ſuſpecto. 3. q. 5. *quia ſuſpectis. & C. de iud. apertiſſimi.* Quid ſi iudex æqualiter eſſet conſanguineus vtriuſque? Tũc pars affectionis cauſa ſuſpicionem remouet [b]. *ff. de ritu nup. non ſolũ. §. de Vno.* Item remoueretur iudex, ſi eſſet dominus impetrantis. ſ. *de off. deleg. cauſam quæ.* vbi plures caſus notantur. Item de hoc plures caſus inuenies. ſ. *Vt lit. non conteſt. accedens.* Item ſi ab ipſo appellatur in alia cauſa. ſ. *eo. ad hæc. & c. propoſuit.* de eo quod hic dicitur, & ſ. *de offi. delegati. cauſam quæ & in decre. prædicta, accedens.* planè inuenies de hoc. Bern.

a ¶*De hoc articulo* V. *Hippolytũ de Marſiliis ſingu.133. incip. affinitas repellẽs.*

† *Norwicẽſi.*

†Cap.46.e. tit. in 1. cõp. *Quomodo autem conueniant, & differant interdictũ, & excommunicatio, tradit Io. Anania.* in Rub. de cle. excom. min. & *Geminianus* in c.1. de ſẽ. excomm. lib. 6.

b *Idem not.* in teſte. 3. q. 5. c. 1. & *in Spec.* de teſte §. 1. ver. ſed quid ſi teſtis. *tamẽ & hoc inſpiceres, an de eadem ſtirpe. Ioan. And.*

b ¶*Aduocati officio.*] Qui enim fuit aduocatus in cauſa, poſtea in ea iudex eſſe non debet, aut aſſeſſor, ne actionis ſuæ, vel aduocationis memor, incorrupti iudicis non poſſit nomen præferre. *C. de off. aſſeſſo. nemo. in fine.* & qui ſimilem cauſam habet, remouetur. ſ *de iudiciis. cauſam quæ.* Bern.

[v] A*D hæc.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Noueris* Abbas.

CASVS. Aliqui clerici ſunt interdicti, & appellant, & de appellatione cõfiſi non ſeruant interdictum: quæritur, quid iuris? Reſpondet, ſicut poſt appellationem legitimam nemo poteſt excommunicari, ſic clerici non poſſunt declinare interdictum, cui ante appellationem ſuppoſiti fuerant. Nota, ꝙ poſt appellationẽ nemo poteſt excommunicari. Item ſi excommunicatio, vel interdictum procedat, non releuatur per appellationem ſequentẽ.

¶Glo. ſeq. primò æquiparat excommunicationem, & interdictũ. Secundò quærit: ponit duas opin. contrarias, dicens primã ſeruari, quam in parte declarat, & remittit, & in fi. ſic loquitur, quòd, quid ſentiat, non appareat.

c ¶*Interdictum.*] Nota, ꝙ excõicatio, & interdictum æquiparãtur in hoc, ꝙ ſicut excõicatio poſt appellationem non tenet. ĩ. *de ſen. excom. per tuas.* ita & interdictum emiſſum per appellationem ſubſequentem non ſuſpenditur. vt hîc patet: & ecõuerſo. ĩ. *eo. paſtoralis.* niſi ſub conditione ponatur interdictum, ſiue ſententia feratur medio tempore, poteſt appellari. ĩ. *eo. præterea.* & ĩ. *eo. dilectis. §. quia.* Sed quid ſi aliqua Eccleſia interdicta eſt, & Epĩs ſuſpendat ad tempus interdictũ. vt in ea celebretur, ſi quis tunc appellat, nunquid valet appellatio? Videtur, ꝙ non, licèt relaxetur interdictum ad tempus, vt in ea celebretur, interdictum tamen eſt, & interdicta Eccleſia benè celebratur. ĩ. *de priui. cùm & plantare. §. quod ſi. & c. Vt priuilegia.* ſ. *de offi. ordi. irrefragabili.* & excommunicatus etiam poteſt prædicari. ĩ. *de ſent. excõ. reſponſo. & c. cùm voluntate. 1. reſp.* non enim eſt nouum interdictũ, licèt eius executio ſuſpendatur. *arg. ff. de preca. ſed ſi manente. ff. de pecu. peculium. §. ſi are.* & ita appellatio non ſuſpendit interdictum, & ſic Epiſcopus poteſt ſuſpendere ſuum interdictum, nec poteſt appellare medio tempore: & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tanc. [c] ĩ *eod. dilectus. §. quia.* Et alij dixerunt ſicut Guil. Naſo, quòd Epiſcopus nunquam poteſt ſuſpendere ſuum interdictum, quin tollat illud ex toto: vnde ſi tunc appelletur, & iuſta ſit appellatio, defendetur per appellationem: & illud quod inducunt prædicti doctores ad hoc probandum, non probat hæc decre. cùm & plantare. quia illud ſit auctoritate ſpeciali domini Papæ: vnde alij. d conſequentiam trahere non poſſunt, vt poſſint facere, quod celebretur in Eccleſia interdicta. de facto tamen ſeruatur opinio prædictorum doctorum. & quòd hoc poſſit fieri, probatur. ĩ. *eod. dilectis. §. quia.* vbi de hoc. De appellatione facta dum ſuſpẽditur interdictum, dic, vt not. in prædicto § quia dixit Tan. quòd ſi Eccleſia interdicatur, tale interdictum poteſt ſuſpendi: ſed ſi homò inerdicatur, tale interdictũ nõ poteſt ſuſpẽdi, quin tollatur in totum: quia non poteſt eſſe in Eccleſia, & extra eodem tempore. Sed non credo, quòd Epiſcopus poſſit dare alicui priuilegium celebrandi in Eccleſia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

c *Et nunc. cũ ets.* ſ. de cõfes. cùm inſuper. *Ioan. And.*

ADDITIO. & eſt *arg. pro eis.* ſ. *de offi. ord. irrefragabili.* & hoc eſt quaſi expreſſum in tex. & in glo. *infrà eod. dilectis.*

d ¶*Declinare.*] ĩ. *c. paſtoralis.*

CAP. XXXVIII.

CVm † in Eccleſia: *& infrà.* ¶Accepimus, quòd quidam Clerici de Gual. occaſione iudicij tui, quod velle obſeruare [e] ſe iactant, Linconieñ. Epiſcopi Iudicis ordinarij ſine cauſa rationabili cognitionẽ euitant. ¶Vnde mandamus, quatenus ſi quãdo cõtigerit, aliquẽ de Clericis, à præfato Epiſcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellationẽ admittas, quàm tibi conſtiterit eam, vel à grauamine [f], vel iniuſta [g] cõdemnatione porrectam †: alioquin [h] ipſum ad prædicti Epiſcopi audientiam remittas [i], appellatione remota eius iudicio [k] pariturum [l].

†Cap. 11. eõ. tit. in 2. cõp. *Et videto ſuprà aliis Guidonem Papa.*

† *Vide* l. q ad ciuilia. C. de ap. & l. vni C. vt cau. poſt pu be. adſit tut.

¶Idem.

¶Si appellans, qui non proſequitur redit ad iudicem à quo, & iterum grauatur: non obſtante prima deſertione, poteſt iterum appellare. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis. Panormitanus.

CAP. XXXIX.

DIrectæ † nobis tuæ litteræ demonſtrarunt, quòd cùm in tua præſentia cauſa cuiuſ-

†Cap. 13 eo. tit. in 3. cõp.

CVm in Eccleſia] Primò narrat factũ. Secundò prouidet ibi, *Vnde.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Linconien. epiſcopi volentes ipſius iudicium declinare, vt ſub Archiepiſcopo litigarent, ſine rationabili cauſa euitabant Epiſcopum ſuum, appellando ad Archiepiſcopum. Significatum fuit hoc domino Papæ. Vnde mandat ipſi Archiepiſcopo, quatenus ſi aliquando cõtigerit aliquem de clericis à prædicto Epiſcopo appellare ad ipſum, non prius eorum appellationem admittat, quàm ei conſtiterit appellationem interpoſitam fuiſſe, vel ab iniuſto grauamine, vel ab iniuſta condemnatione: alioquin remittat illos ad Epiſcopum ſuum. Nota quòd Archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius ſubditorum ſuffraganeorum, niſi in certis caſibus. Item nullus debet appellare, niſi grauetur: alioquin remittendus eſt ad eum, à quo appellauit.

e ¶*Obſeruare.*] Quod de iure facere non poſſunt niſi per appellationem, & in aliis certis caſibus, qui notantur *ſuprà de offic. ordin. paſtoralis.* loquitur Papa Archiepiſcopo Cantuarien.

f ¶*A grauamine.*] Expreſſo in appellatione, in quo caſu tantùm tenet appellatio ante ſententiam. ĩ. *eo. Vt debitus, & c. cùm cauſam. in fine. & c. dilecto.*

g ¶*Iniuſta condemnatione.*] In caſu iſto, cùm appellatur à diffinitiua ſententia, non eſt neceſſe cauſam exprimere, niſi quòd dicat, appello ab iniuſta ſententia [d]. & tunc debet ſuperior cognoſcere, vel alij committere ſecundùm arbitrium ſuum.

d *Cõcor. tex. in l. minorib. & ibi Bald. C. de his quibus vt indig.*

¶Glo. ſeq. arguit, & remittit.

h ¶*Alioquin.*] Id eſt, ſi appellatio non ſit legitima, remittitur ad illum, à quo appellauit [e], vt procedat in cauſa, cùm appellauit à grauamine, vel quòd exequatur ſententiam, quam ipſe ſuperior confirmauit. & ſic eſt hîc opt. arg. quòd iudex appellationis, qui confirmat ſententiam, quam alius tulit, non debeat ipſam mandare executioni, ſed primus. De hac materia tractatur. ſ. *de offi. dele. paſtoralis. §. præterea.*

e *Videto hic Ioan. And.*

i ¶*Remittas.*] Aliàs cauſa ad eũm, à quo appellatum eſt, remitti non debet, niſi de conſenſu appellantis. ſ. *eo. accepta. & ĩ. eo. interpoſita. §. 2.*

k ¶*Eius iudicio.*] Ita quòd omne ius ſaluum ſit ei, contra quẽ fuit appellatum: vt ſi tunc fuit minor, nunc autem factus maior: iure minoris vtetur. *ff. de minori. l. inter a vtile. 1. reſponſo.*

l ¶*Pariturum.*] Nam [f] Archiepiſcopi non habent iuriſdictionẽ ſuper ſubditis ſuffraganeorum ſuorum: niſi in certis caſibus. ſ. *de offi. ordi. c. paſtoralis. & c. duo ſimul.*

f *Hæc gloſſula nec Bernardi eſt, nec in vetuſtis exẽplaribus reperitur.*

DIrecta.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Quædam cauſa matrimonialis tractabatur coram ordinario

dinario: coram quo vir impedimentum conſanguinitatis oppoſuit: mulier ad ſedem Apoſt. appellauit, iudex ſtatuit terminum appellanti: mulier illa non fuit proſecuta appellationem intermino conſtituto, & ea renunciante appellationi, iudex in cauſa procedens, recepit teſtes de conſanguinitate. Tandem mulier iterum appellauit: petiit iudex, vtrum debeat ad ſententiam procedere? Reſpondet Papa, quod licèt in cõcilio Lateraň. ſit ſtatutum, vt ſi aliquis appellauit, & infrà terminum ſibi præfixũ appellationem ſuam non fuerit proſecutus, iudex auctoritate ſua liberè poſſit vti: tñ quia iterũ appellauit (quod ſibi licuit in eadem cauſa) à iuriſdictione illius fuit exépta, præſertim cùm hic ageretur ad ſeparationé matrimonij, quod eſt res fauorabilis. No. quòd ſi appellans appellationé ſuã in termino præfixo non proſequitur, iudex poſtea in eã procedet. Item in eadé cauſa poteſt bis appellari, ſuper vno articulo. Item matrimonium res fauorabilis eſt.

dam matrimonij tractaretur in qua pars viri conſanguinitatis vinculũ opponebat, & pars mulieris ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet: nec appellationẽ ſuam præfixo termino fuerit proſecuta: poſtmodum ea renunciante[a] appellationi, quam fecerat, tu in cauſę cognitione procedens, de parentela teſtimonia recepiſti: verùm quia mulieris pars iterum appellauit, poſtulas, vtrùm ad calculum ſententię procedere valeas, edoceri.

¶Reſpondemus igitur, quòd licèt iuxta decretum Lateraň. concilij[b], poſtquam in termino proſequẽdę appellationis ſtatuto, appellans ſuam appellationẽ non fuerit proſecutus, auctoritate tua liberè poſſis vti: tamẽ quia iterum appellauit (cùm ſecũdùm iura ei † licuerit in eadem cauſa bis appellare[c]) à iuriſdictione tua ſe fecit exemptam: præſertim cùm hic ad ſeparationem matrimonij, quod eſt res fauorabilis[d], intentio viri procedat.

† *In omnib. manuſcriptis ita: et licuerit in eadẽ cauſa appellare ſecũdo & hac lectionem agnouit gl. hic, verbo, appellare.*

† In codice Barbatia, Clemens iij.

a ¶*Renunciante.*] ĩ. *de offi. deleg. gratum.* ipſo enim facto renunciauit appellationi teſtes producendo, *ſic infra de iis qua fi. a ma. part. cap. c. ex ore.* ĩ. *de priuile. ſi de terra. & c. accedẽtibus.*

b ¶*Lateranen. concilij*] ĩ. *eo. reprehenſibilis. &* ĩ. *e. ſæpe. ſic C. de tempor. appell. l. vlt. §. vlt.*

¶*Glo. ſeq. allegat duas concor. reliquum recitatur per obiectionem, altera parte abſente.*

† Cap. 14. e. tit. in 2. cõp. *Et in hac materia v.* Bald. in repet. c. commiſſa. e. e. lect. lib. 6. & *de intellectu Anton.* Bu. in c. licet de voto, & voti redem.

c ¶*Appellare ſecundò.*] Sic 2. q. 6. *ĩ ſi autem. §. ſi quis in quacunque. & C. ne li. in vna, eadẽmq; cauſa. l. vnica.* & quod dicit, appellare ſecundò, intellige à diffinitiua ſententia, à qua ſecundò appellare permiſſum eſt[a], & non vltra. ĩ. *eo. ſua* & vt dicunt iura prædicta. & hoc idem locum habet ante ſententiam, ſi grauaretur quis pluries ſuper vno articulo, ſecundò poſſet appellare etiam ſuper illo, immò ante ſententiam ſi grauaretur quis, poſſet appellare pluries, quam ſecundò, vel tertiò, vel quartò, quotiens ſuper diuerſis articulis grauaretur: quia ſuper vnoquoque articulo licitum eſt appellare, ſi grauaretur.

d ¶*Res fauorabilis.*] ĩ. *qui matri. ac cuſ. poſ. videtur.* Bern.

a *Eadẽ perſona hoc dico pro tãto, quia ſi à ſẽtentia cõtra te, pro me lata appellaris ſecundò, & iudex ſecũda app. caſſet. 1. & 2. ſententiã, ab illa poteró appellare: & hoc reſpectu appellatur quarto & de hoc v.* in Spec. de appel. §. quotiens per cõtum. §. lo. And.

¶Cæleſtinus iij.

¶*Sententia excommunicationis, ſuſpẽſionis, vel interdicti lata ſub cõditione, ſuſpẽditur, ſi ante cõditionis euentum fuerit appellatũ hoc dicit: habet verbis littera, vt ſit ſatiſfaciat cuilibet lectura. Et eſt deciſio ſubtilis, & multum allegabilis.*

CAP. XL.

[ij] PRæterea † requiſiti fuimus, ſi quis iudex ita protulerit ſententiam: Niſi Sempronio infra viginti dies ſatisfeceris[e], te excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut interdictum eſſe cognoſcas †: ille in quem fertur ſententia, medio tempore appellans, ad diem ſtatutum minimè ſatisfecerit, vtrùm ille ſententia tali † ligetur, aut interpoſitione appellationis tutus exiſtat? ¶Videtur autem nobis, quòd huiuſmodi ſententiam appellationis obſtaculum debeat impedire[f].

PRæterea.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Videtur autem.* Abbas.

CASVS. Iudex ita protulit ſententiam: Niſi infra viginti dies ſatisfeceris Titio, cognoſcas te ſuſpẽſũ, vel interdictum, vel excõmunicatum: ille contra quem ſententia lata eſt, medio tempore appellauit: nec ad diẽ præfixũ ſatisfecit: quæritur, vtrùm ille ſit excõicatus, aut non, propter appellationem ante terminum interpoſitam? Reſpondet Papa, quòd appellatio, huiuſmodi ſententiam impedit, & ſuſpendit. Nota, quòd ſnia excõmunicationis lata ſub cõditione vel in diem non ligat, niſi adueniente die, vel cõditione: & ideò ſi medio tẽpore appellet, ſuſpẽdit eius effectũ: vt hic patet.

e ¶*Satisfeceris.*] Quid ſit ſatisfacere, habes *ff. qui ſatiſda. cog. l. 1. & ff. de pig. act. ſi rem alienam. § omnis.* Lauren.

¶*Gl. ſeq. tria facit, primo notat, & ſignat cõtrariũ: ſecũdò ponit differentiam inter ſententiam excommunicationis, & alias ſententias. Et non recit per q. de excommunicato ſub conditione, quæ ea pendente mutat forum.*

f ¶*Impedire.*] Et ita ſuſpẽdit ſententiã, quæ nõdũ tenet: nõ enim tenebit niſi extante cõditione. ĩ. *de ſent. exco. à nobis* 1. ex quo autẽ teneret, nõ ſuſpẽderet eius effectus per appellationẽ. ĩ. *eo. paſtoralis in §. Arg. cõtra* quia vbi cõditio extiterit perinde habet, ac ſi ab initio purè cõtrahat. *ff. qui pot. in pig. ha. l. potior.* & ita ſententia excõicationis ſub cõditione põt ferri, & ſtatim currunt tẽpora appellationis, vnde ſtatim appellandũ eſt ante dictam cõditionis, vt hic patet. ſic & aliæ ſententiæ ſub cõditione poſſunt ferri, ſed ibi infra decẽ dies eſt appellandũ: poſt decẽ dies nõ audiẽ appellãs, licèt adhuc nõ extet cõditio. 2. *q. 6. biduum.* & illud not. quòd ſi pendente conditione efficiatur de alieno foro, is in quem lata eſt huiuſmodi ſententia, putà quia tranſtulit domicilium alio loco, nihilominus ligatus erit exiſtente cõditione, niſi ante conditionem appellauerit. *arg. C. de teſta. manu miſ. ſtatu. liberis. arg. op. ad hoc. ſup. de foro competenti, cap. penult.* Lauren.

† *Hic videtur deeſſe commiſſio, & qua eſt in veteri cõpi.*

† *illa.*

¶Idem.

¶*Si per reſcriptum committantur plures articuli connexi, & in vno remoueatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis Hoc dicit.*

CAP. XLI.

SEcundò † requiris, cùm pluribus articulis in vna commiſſione poſitis, in vno tãtùm contingit appellationẽ expreſsè vetari: vtrùm appellatio teneat, ſi ſuper aliis fuerit appellatum. ¶In quo † tibi reſpondemus, quòd cùm ſecundùm Beatum Gregorium † verba intentionis[g] deſeruiant † & hęc ſit noſtra intentio, vt de omnib. articulis, qui in commiſſione ponuntur, iuſtitia ſuum conſequatur † effectum: in omnibus[h] appellatio intelligitur interdicta. Nihil. n. intereſt, vtrùm † inhibeatur primo, an ſecundò, medio, an in fine: cùm (ſicut

SEcundò.] Diuiditur principaliter in duas partes, ſicut duo ſunt dicta. ſecunda ibi, *Tertio.* Abbas Siculus. Vbi ſint aliæ quæſtiones, ſiue partes huius ca. dictum et. ĩ. *de offi. dele. c. prudentiam*

CASVS. In vna commiſſione plures articuli continentur, in vno tantùm articulo appellatio inhibetur: appellatur ſuper aliis articulis, quæritur, an teneat appellatio? Reſpondet Papa, quòd ſecundum Gregorium verba deſeruiunt intentioni, & hæc eſt intentio Papæ, vt de omnibus articulis, qui in commiſſione ponuntur, iuſtitia fiat, & ideò appellatio in omnibus articulis intelligitur interdicta: nec refert, vtrum appellatio inhibeatur in principio, medio, vel in fine: quia vt dicunt iuris argumenta, ea quæ ponuntur in principio ad medium, & finem: & quę in medio, ad finem, atque principium ſæpe referuntur. Tandem ponit aliam quæſtionem: aliquis proponit ſe habere iudicem ſuſpectum, quæritur, an cauſam ſuſpicionis allegare teneatur, & probare? Reſpondet Papa, quòd cauſam ſuſpicionis allegare teneatur & partes eligere debent arbitros non multùm remotos, qui de ſuſpicione cognoſcant: quod ſi non fecerint, iudex partes ad hoc compellat: & ſi infra terminum competentem à iudice aſſignatum ſuſpicio probata non fuerit: iudex ex tunc ex cauſa procedat: ſed ſi ſuſpicio fuerit probata, iudex vlterius in cauſa non procedat: quia ſuſpecti, & inimici iudices eſſe non debent. Nota, quòd verba intentioni deſeruiunt, & ſecundùm intentionem proferentis verbum prolatum intelligendum eſt. Item appellatio refertur ad omnia, quæ in commiſſione ponuntur. Item determinationes, quæ in principio ponuntur omnia ſequentia determinant, & econuerſo. Item cauſa ſuſpicionis ſpecificanda eſt coram iudice. Itẽ cauſa ſuſpicionis non coram iudice ſuſpecto, ſed coram arbitris à partibus electis probari debet. Item iudex debet compellere partes, vt arbitros eligant, qui de cauſa ſuſpicionis cognoſcant. Itẽ ſi cauſa ſuſpicionis infra terminum præfixum probata non fuerit, iudex in cauſa procedere debet. Item ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent.

g ¶*Intentioni*] 22. *quæſt. 3. humana &* ĩ. *de verb ſignif. intelligentia.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶*In omnibus.*] ĩ. *eod. inquiſitionis.* contra Solue: hoc contra quod dicit hic, locum habet cùm eſt vnum negotium principale, ſed plures articulos continet pendentes ex negotio principali exemplum pone. ĩ. *de reſcri. cùm dilecta. &* ĩ. *de offi. deleg. venerabili.* Illud autem, quod dicitur ĩ. *eo. in decre. Greg. inquiſitionis.* loquitur, cùm plura ſunt negotia omnino diuerſa in vna commiſſione contenta. Exemplum pone de hoc. 2. q. 1. *in primis.* tũc licet ſit

† Cap. 16. e. ti. in 2. cõp. *Reliquas quaſi omnes ſeu partes huius decretalis habes* ĩ. c. prudentiã. ĩ. de offic. deleg. & c. prudentiã de mut. petit.

† *Aliàs ita: In quo taliter reſpõdem*⁹*. aliàs ita: Inquiſitioni tua taliter reſpondemus.*

† Lib. 26. in Iob. c. 7.

† *Vide* l. pater. § ſtudũ. ff. de lega. 3. & in l. cum pater. § dulciſſimis. & *vbique, per Bar.* ff. de lega. 3.

¶ *conſequatur.*

† *Aliàs ita: Verùm inhibeatur primo, an ſecũdo, medio, an fine.*

ſit prohibita in vno: non tamen eſt prohibita in alio, niſi hoc dicatur in decr. Gre. *arg. ad hoc ff. de mino. etiam §. 1. C. de repud. l. Vnica.* ſed hodie ipſo iure remota eſt appellatio. *j. eo. Vt debitum.*

a ¶ *Vtriuſque iuris.*] Canonici, & ciuilis. *32. q. 7. Apoſtolus. ff. de pac. item quia. §. Vlt. & ſi. de Verbo. obl. Titia. §. 1. C. fami. ercisc. quoties. C. de pact. petens. ff. ſi cer. pet. lecta eſt. de leg. 2. ſi ſeruus plurium. in fine.*

¶ *Gloſ. ſeq. inſtruit, coram quo, qualiter, & quando ſit proponenda recuſatio, & coram quo probanda, & quid agendum ea probata.*

b ¶ *Coram eodem allegare.*] Nota, quod hęc decre. loquitur de iudice delegato. ſed *j. eod. cum ſpeciali.* loquitur in ordinario. Vnde nota, quòd qui iudicē recuſare intendit, cauſam iuſtæ recuſationis[a] debet allegare coram ipſo, vt hic dicit: talem videlicet, quæ ſi eſſet probata, deberet legitima reputari. *j. eod. cum ſpeciali.* ſicut in appellatione. *j. eo. Vt debitum.* & recuſatio danda eſt in ſcriptis. *s. de probatio. quoniam.* & ante litem conteſt debet proponi, cum ſit dilatoria. *3. q. 3. offeratur & s. de re iud. inter monaſterium & C. de iudi. apertiſſimi.* vel ſaltem infra terminum ſtatutum à iudice ad dilatorias proponendas *ff. de except. paſtoralis.* niſi ex noua cauſa ſuperueniente poſt lit. conteſt. proponi nō poteſt. *s. de offi. dele. inſinuante.* Secundum leges pōt proponi vſque ad viginti dies, vt in prædicto *§. offeratur. & C. de ſen. ex interlo omnia. Auth. & conſequenter.* Cauſa verò ſuſpicionis coram arbitris à partibus electis eſt probanda. *s. de offic. deleg. ſuſpicionis. & infra eod. cum ſpeciali. & ſupra de foro compe. licet 1.* Cauſa verò recuſationis non probata delegatus in cauſa procedat. ea verò probata ſuperſedere debet iudex, ne ampliùs ſe intromittat, cùm appareat ipſum non habere iuriſdictionem poſt pronunciationem arbitrorum. In ordinario ſecus eſt: quia poteſt committere cauſam illam perſonæ non ſuſpectæ, vel illam cauſam remittere ad ſuperiorem. *infrà eod. cum ſpecial.* & ibi de hoc etiam inuitis partibus; quod non poteſt delegatus: vt ibi notatur.

Qua autē, & quot ſint cauſa iuſta recuſationis, tradit copioſè Ho. in ſum. tit. de recuſat. §. quæ ſunt iuſtæ cauſę & Io. And. in c. legitima. de appel. lib. 6.

vtriuſque[a] iuris argumenta nos docent) ea, quæ in principio, ad medium, & ad finem: illa verò quæ in medio, ad finem, atque principium ſæpe referri contingat.

¶ *Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram Iudice, qui recuſatur, & probanda coram arbitris. h. d.*

¶ Tertiò poſtulas edoceri: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm aliquis Iudicem proponit ſe habere ſuſpectum, ſuſpicionis cauſam coram eodem allegare[b] tenetur: ſed partes vt in aliquos[c] non valde remotos conueniant, per eundem Iudicem debent[d] cogi: coram quibus ſi cauſa ſuſpicionis infra terminum[e] competentem probata non fuerit, tunc demum auctoritate ſua Iudex vtetur. Quòd ſi coram ipſis cauſa ſuſpicionis probata fuerit, cauſæ cognitioni ſuperſedere[f] tenebitur recuſatus. Ipſa namque ratio dictat, quòd ſuſ. ectis, & inimici, Iudices eſſe non debent.[g]

¶ Idem.

¶ *Nō tenetur Iudex, vel aduerſarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.*

CAP. XLII.

AN † ſit deferendum appellationi illius, quem aduerſarius de expoliatione poſt appellationē legitimè interpoſitā ſibi factam †, paratus eſt incontinenti[h] conuincere, nos duxiſti per tuos nuncios conſulendos: ¶ Reſpōdemus, quòd cùm in eo quis † puniendus ſit, in quo deliquit: qui appellationi deferre neglexit †, ſe beneficio reddit appellationis indignum.[i]

Innocentius iij. illuſtri Regi Francorū.

¶ *Habet duos intellectus: ſecundùm primum hoc intendit: Merus executor non recuſatur, nec ab eo appellatur, niſi modū excedat, maximè ſi eſt datus cum clauſula, appellatione remota: ſecundum alium intellectū hoc dicit: A Iudice ſuſpecto non receditur per appellationem, niſi modum excedat.*

CAP. XLIII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: & infrà. ¶ Præterea interdicti ſententiam Cardinalis non edidit[k], ſed potiùs publicauit[l]: nec fuit dictator ipſius,

c ¶ *In aliquos.*] Id eſt, arbitrorū, vel arbitros. An tales arbitri veri dicantur, dictum eſt. *s. de offi. delegati. ſuſpicionis.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Debent cogi.*] *Arg. contra. ff. de iudi. ſi quis ex aliena.* ſed ibi dubitatur, an iudex ſit, hic autem non: cùm conſtat de iuriſdictione, ſed prætenditur recuſ. i[b]. Lauren.

e ¶ *Terminum competentem*] Terminum iſtum non iudex, ſed arbitri ſtatuere debent. *s. de of. deleg. ſuſpicionis.* Hodie verò debet iudex aſſignare terminum, vt in *decre. Innocen. iiij. in hoc eod. tit. cap. legitima.* [*lib. 6.*]

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Superſedere.*] Contradicit lex: quia licèt iudex delegatus recuſetur, poteſt cauſam alij delegare. *C. de iud. cùm ſpeciales.* ibi, non probatur cauſa ſuſpicionis, ſed allegata ſuſpicione delegatur cauſa alij: & quia non grauatur in aliqua probatione, permittunt à lege, vt delegatus alij deleget: ſed hic neceſſe habet probare cauſam ſuſpicionis: & ideò quia in hoc grauatur, releuatur probata ſuſpicione: vt ampliùs non committat inuito recuſatore, & nos aliud ſeruamus ſecundùm canones. Certè lex illa non dicit, quòd committere poſſit cauſam, & ſic non contradicit.

b Ibi ergo cognoſcit, hic nō: quia hic plus, quā ibi iudex afficitur: Vt dixi de offi. dele. ſuſpicionis. & adde, quod no. infrà eod. ſollicitudinē. in gloſ. ſed quare. Ioā. And.

g ¶ *Suſpecti, & inimici.*] ſic. *3. q. 5. quia ſuſpecti. & C. de iudi. apertiſſimi.* Bernard.

AN *ſit.*] Habet duos intellectus: ſecundū primū poteſt ſummari ſic: Appellationi ſuæ renunciat, qui poſt eā aliquid in ipſius præiudicium innouauit: ſecundū alium intellectum: Non eſt deferendum appellationi illius, qui appellationi aduerſarij non detulit. Secunda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbar.

CASVS. Aliquis paratus erat ſpoliare aliquem re ſua: ille appellauit, ne aliquam iniuriam ſibi faceret, vel grauamen non obſtāte illa appellatione ſpoliauit illum. Spoliatus traxit ſuum ſpoliatorem in cauſa, paratus probare incontinenti ſua ſpoliationem: ille ſpoliator appellauit: quæritur, an eius appellationi ſit deferendum? Reſpondet Papa, quòd cùm in eo ſit puniendus, in quo peccauit, appellationi illius non eſt deferēdum, qui appellationi deferre neglexit. Not. quòd punitur quis in quo peccauit. Item qui appellationi ab alio interpoſitæ non defert, nec ei appellanti eſt deferendum: quia fruſtra legis auxilium implorat, qui committit in legem.

† Cap. 17. e. tit. in 2. cōpi. Et vide Machelſilanum ſingul. 18. incip. Nota, quod ſi actor.

† Aliàs, ſactam.

† Vox, quis, deeſt in antiquioribus.

† neglexerit

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponit op. Lau & ſoluit.*

h ¶ *Incontinenti.*] Sed qualiter intelligis illud incontinenti, an vſque ad triduum? *C. de erro. aduo. l. Vlt. an ſine interuallo. s. de reſt. cogen. præterea. & s. de elec. quia propter. & s. de reſt. ſpol. literas. & s. de teſt. veniens. 2. an. quām citò poteſt. ff. de ſtatu. libe. ſi pecuniam. § Vlt. & ff. ad Tertu. l. 1. § conſeſtim.* Sol. hoc poteſt committi arbitrio iudicis, vt dixit Alanus. Ego dico, quod hic ſupplendum eſt, maximè, quia idem eſſet, ſi congruo tempore hoc probaret: quia fruſtra auxilium legis implorat, qui committit in legem. *s. eod. conſtitutis. & s. de elect. bona. & ff. de mino. auxilium. in fi.* & hic expreſsè dicitur: niſi ipſe ſe ſponte obligaret, vt hoc probaret incontinenti. quia poſſet renunciare iuri ſuo. ſimile *s. de reſti. ſpo. c. 1.*[c]

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōpi. Et eſt pars c. nou. t. s. de offi. leg. & de iud.

¶ *Glo. ſeq. arguit pro, & ſoluit contrarium.*

i ¶ *Indignum.*] Nunquid ille, qui non detulit appellationi in vna cauſa, repelli debet in alia à beneficio appellationis? *Arg. quod ſic. s. de exce. cùm eccleſiaſtica. & s. de elect. bona. in fi. & j. de Vſu. quia fruſtra. ff. quod quiſque iuris. l. 3. §. hac pœna.* Reſpondeo, quòd debet in alia cauſa ab illo, vel alio repelli. & ſufficit, quòd ſemel punitus eſt: *arg. s. de electio. cùm in cunctis. §. clerici. & c. cum Vinton.*[d] Et ſic habes, quòd quis punitur in eo, in quo deliquit. ſic *j. de iure patron. paſtoralis. & ſupra de temp. ordi. literas.*

c Concor. ſe. in l. ſi quis in conſeri. cū concor. C. de pact.

d Et hæres, qui accommodanerit tacita voluntate contra leges, in eatātum parte, in qua fraudē cōmiſit, admittit Falc. ff. de his qui. vt indi. l. hęres. & l. reſcriptum. Ioan. And.

NOuit ille.] Diuiditur. Secunda pars ibi, *De ſuſpicionis.* Abb.

CASVS. Dominus Papa mādauit cuidam legato in Franciā, vt terram Regis Franciæ ſupponeret interdicto, quod & fecit. Rex Franciæ conquerebatur de legato, quòd perperam proceſſerat contra ipſum, quia cum eſſet ei ſuſpectus, appellauit ab ipſo, & poſt appellationem, in terram ſuam tulit ſententiam interdicti. Reſpondet Papa Regi dicens, quòd Cardinalis ſententiam illam non edidit, ſed potiùs publicauit: nec fuit dictator ipſius, ſed potiùs executor: ſed ab executore appellari non poteſt, niſi modum excedat. Et Papa in literis Cardinali directis, appellationem inhibuit: de ſuſpicione dicit, quòd licèt non credat eum ſuſpectum, etſi tamen fuiſſet, propter illam appellationem deſiſtere non debuiſſet: quia non ſuo motu: ſed de mandato Papæ proceſſit. Nota, quòd ab executore appellari non debet, niſi modum excedat. Item licèt executor ſit ſuſpectus, ab eo tamen propter hoc appellari non debet: quod ſi fiat, nihilominus debet exequi, quod mandatur, cùm nullam habeat cognitionem.

k ¶ *Non edidit.*] Sed dominus Papa tulit ſententiam illam.

¶ *Gloſ. ſeq. adducit ſimilia.*

l ¶ *Publicauit.*] Sic & Achatius non fuit dictator noui erroris, ſed veteris imitator. *24. q. 1. Achatius & 12. d. præceptis. & j. de ſen. c. 2. ſimile. j. de priuil. quia intentionis.* qui enim rem perducit in lucem potiùs rem declarat, quàm aliquid noui faciat. *ff. de acqu. rer. do. adeo quidem. §. ſi quis. in fi. ff. de teſt. hæredes. § 1. ff. ſi ſeruit. Ven. ſicuti. § diſtant aliàs, ſed ſi quæratur.*

a ¶*Secundùm ius.*] Tam canonicum, quàm ciuile. ſ. *de re iudi. quod ad conſultationem. & 2. q. 6. c. et quis. § ſunt quorum. ver. ab executore & C. quorum appellatio non reci. ab executore.*

b ¶*Ab executoribus.*] Hoc intelligendum eſt de mero executore, qui nullam habet cognitionē, ſed tantū executionem. ſ. *de off. deleg. paſtoralis. §. quia vero.* vbi de hoc & ſ. *eo. tit. prox. de cætero. talis fuit iſte.*

† *Aliàs, verum.*

ſed veriùs † executor: Vnde cùm ſecundùm [a] ius, ab executoribus [b] appellari non poſſit, niſi forſan modum [c] excederent in exequendo: Nos etiam in litteris ſuper hoc directis ad ipſum, appellationis curauimus obſtaculum inhibere: appellationi ab eo interpoſitæ non fuerat deferendum. ¶De ſuſpicionis † autem obiectu, licèt eum meritò tibi ſuſpectum non fuiſſe credamus: non tamen, & ſi fuiſſet, propter appellationem interpoſitā ab eo, deſiſtere debuiſſet [d]: ad quod non proprio motu, Sed noſtro potiùs præcepto proceſſit.

¶Idem.

¶*Si appellatio recipitur à iudice, vel approbatur à parte, terminus ad eam proſequendā præfixus obtinet vicē peremptorij. vt in abſentem procedatur, ac ſi perēptoriè fuiſſet citatus: nec talis terminus præueniri poterit ab aliqua partium.*

CAP. XLIV.

SÆpè † contingit, quòd cùm ad noſtram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius [e], neque per ſe, neque per reſponſalem idoneum appellationem interpoſitam proſequentis, vel forſitan ex malitia [ſubſequentis †] reſponſalis [f] mandatū procuratorium occultantis, lites quę de facili poterant terminari, remaneant indeciſæ, cùm frequenter iuris quæſtiōs moueatur, cuius apud nos probationes neceſſariæ [in contrario †] non exiſtunt, & interdum etiam facti [h] quæſtio de leui poſſet partibus præſentibus comprobari. Vnde licèt in Lateranenſi [i] † concilio fuerit conſtitutum, vt ſi in quocunque negotio aliquis appellauerit [k], ex eo qui appellatus fuerat veniente, qui appellauit venire neglexerit, competentem illi recompenſationem faciat expenſarum, vt hoc ſaltem timore deterritus †, in grauamen alterius non facilè quis appellet. ¶Quia tamen propter hoc quęſtiones nihilominus prorogātur, pręſenti decreto ſtatuimus, vt ſi huiuſmodi appellatio vel à Iudice recepta †, vel à parte fuerit approbata poſt terminū appellationi præfixum, edicti perēptorij vires obtineat [l], ita videlicet vt ex tunc in abſentem [m] perinde procedatur, ac ſi peremptoriè [n] vocatus ad iudicium extitiſſet. ¶Quòd ſi forſitan interpoſita prouocatio malitioſè recepta, vel approbata non fuerit, cùm conſtiterit legitimè

c ¶*Modū excederent.*] Sic ſ. *eo. tit. prox. quod ad cōſultationē.* vbi de hoc. ¶*Gloſ. ſeq. dupliciter legitur.*

d ¶*Debuiſſet.*] Ex hoc videtur, quòd ſicut non poſſet appellari à mero executore, ita non poteſt recuſari. ſ. *eod. ſuper eo. & c. 2. §. 3.* ſed ſi non eſſet merus executor, bene poſſet appellari ab ipſo, & recuſari. Ioā. [a] Sed videtur potius dicere littera iſta, quòd ſi quis appellat à ſuſpecto, quòd propterea non debet dimittere, quin procedat, quia primò recuſatio eſt proponenda: & ſi iudex illam non admittat, ſi ſit iuſta, tunc eſt appellandum, quia tunc ipſum grauat. ſuſpicio enim proponenda eſt ſecúdū formā illius decre. ſ. *e. tit. 2. requiris. & j. eod. cum ſpeciali.* Bern.

† *In recentioribus impreſſis ita, de ſuſpicione autem obiecta.*

a ¶*Idē not. 2. q. 6. §. ſūt quorū. ver. ab executore. Io. And. Et concor. l. à diuo Pio. & ibi B. §. ſi ſuper reb. ff. de re. iu. & iu. l. miles. §. qui iudic. e. tit.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.*

SÆpe.] Diuiditur. Primò ponit conſtitutionis cām. Secundò ſtatuit ibi. *Quia tamen.* In qua ſex facit. Primò ſtatuit, vt appellatione recepta terminus habeat vicem perēptorij. Secundò ibi. *Quòd ſi forſitan,* quid ſi interpoſita prouocatio non fuerit recepta. Tertiò ibi, *Saluis.* ſaluat conſtitutiones diſponentes ſuper deſertione appellationis, Quartò ibi. *Quicquid.* declarat primum dictum huius conſtitutionis. Quinto ibi: *Si quis.* punit præuenientem terminum hominis. Sextò ibi: *Hoc autem.* conſtitutionem determinat. Abb.

† *Dictio, ſubſequentis, deeſt in antiquis.*

CASVS. Aliqui appellāt ad ſedē Apoſtolicā, ſed propter defectū alterius partis nō proſequētis appellationem interpoſitā nec per ſe, nec per alium, vel forſitan ex malitia procuratoris mandatum occultantis, litesq; de facili poterant terminari, remanent indeciſę: quia ſi ſit quæſtio iuris, illa poſſet citiùs expediri cùm probatiōes nō ſint ibi neceſſariæ: & ſi eſſet quæſtio facti, de leui poſſet partibus præſentibus cōprobari. Super hoc olim ſtatutum fuit in concilio Lateran. vt ſi quis in quocunque negotio appellauerit, & ille, qui appellatus fuit, venerit appellante minimè comparente, appellās debet appellato condēnari in expēſis. Sed quia propter hoc lites nihilominus prorogabantur, ſtatuit Innoc. iij. vt ſi huiuſmōdi appellatio à iudice recepta, vel à parte fuerit approbata, iudex ſtatuat terminum appellanti, vt ſi infrà terminum appellationem non fuerit proſecutus, eo elapſo peremptorij edicti vires obtineat terminus aſſignatus, & extūc in abſentem perinde procedatur, ac ſi peremptoriè vocatus fuiſſet ad iudicium: quòd ſi appellatio interpoſita malitioſè recepta, vel approbata non fuerit nihilominus vigorē ſuū obtineat, cū apparuerit legitimè prouocatum, ſaluis cōſtitutionibus promulgatis de appellantibus poſt ſententiam: quia tūc illis nō proſequentib. appellationes ſuas poſt terminū appellationi præfixum, rata manet ſententia, quæ fuerat appellationi ſuſpēſa: verumtamen quicquid poſſet proponi circa citationem perēptoriam ab abſente ad ſui defenſionem, illud idem proponi poſſit aduerſùs huiuſmodi appellationē. In fine dicit, ſi quis præuenerit terminum appellationis, & veritate tacita litteras impetrauit, careat impetratis, & in expenſis alteri parti condemnabitur. Nota arg. quòd contumacia, ſiue dolus procuratoris nocet domino. Item quæſtio iuris probationem non requirit. Item qui non proſequitur appellationem ſuam infra terminum ſibi ſtatutū, iudex eo elapſo procedat tanquam citatus peremptoriè, non veniſſe. Itē citatus peremptoriè auditur iuſtam cauſam abſentiæ allegās.

Item ſi quis impetrat litteras ante terminum à iudice, vel ab appellante ſtatutum, tacito de illo termino, litteræ non valent. & tanquam contumax punitur in expenſis.

e ¶*Alterius.*] Scilicet appellantis. ¶*Gloſ. ſeq. notat & remittit.*

f ¶*Reſponſalis.*] Sic videtur, quòd negligentia, ſiue dolus procuratoris noceat domino. De hoc dictum eſt ſ. *ve lit. non conte. c. 1.*

g ¶*Iuris quæſtio.*] De hoc potes habere plura exempla, ſcilicet vtrùm laicus, vel aliquis in minoribus ordinibus conſtitutus eligi poſſit ad dignitatem, vel minor xxv. ann. vel aliquis poſſit habere plura beneficia de iure communi, de hoc nulla probatio apud Papam eſt neceſſaria, cùm ipſe habeat ius in ſcrinio pectoris ſui. *C. de teſta. omnium.*

† *Incluſa ſunt in antiquis exemplaribus.*

† *Lateranē ſi ſub Alex. iij. c. 6.*

h ¶*Facti quæſtio.*] Quæſtio facti quandoque præſentibus partibus de leui poſſet probari, putà per confeſſionem partium, vel per inſtrumenta, quæ haberent, vel per teſtes præſentes.

† *decenter,*

† *ſuſcepta.*

i ¶*In Lateran. concilio.* ſ. *eo. reprehenſibilis.*

k ¶*Appellauerit.*] Iſtud nota, quòd qui appellat, ſi appellatio ſua recipiatur à iudice, vel ab aduerſario approbetur, tenetur illam proſequi ſufficienter, quantùm ad totum negotium. aliàs ſi nuncium mittat ad impetrandum tantùm, vel nullum mittat parte altera proſequente, condemnabitur in expenſis alteri parti. j. *eo. Nicolao.* & *c. interpoſita. §. 1.* aliàs ſi non approbetur appellatio à iudice, aut ab aduerſario, ſufficit mittere procuratorem ad impetrandū: licèt altera pars ſit plena, vt *in decre. interpoſita. §. 1.* ſecus eſt de appellato quia ei non imponitur proſequendi neceſſitas, niſi venire velit vel ſolus, vel cum aduerſario. 2. *q. 6. et quis. §. appellatore.* & poteſt negligere cauſam, ſi vult, cùm ſine ipſa poſſit cauſa appellationis tractari, ſi contumax fuerit. *C. de temp. app. l. ſi de. §. illud.* eo priùs citato j. *eo per tuas.* Et nota, quòd qui appellat à grauamine, cauſam in ſcriptis aſſignare tenetur [b], & petere apoſtolos, in quibus iudex cauſam exprimat appellationis, & cur appellatio non ſit admiſſa. Vel ſi forſitan appellationi ſit delatum, poſtea ſtatuat terminum appellāti: & ſi appellatus voluerit, partes debent per ſe, vel per procuratores inſtructos ad cauſam [c] tractandam accedere. quod ſi appellans non fecerit, reputabitur non appellans, & ad primum iudicem remittetur, & in expenſis parti alteri condemnabitur: & ſi appellatus hoc contempſerit, ipſe in expenſis condemnabitur: vt j. *eo. tit. in decre. Innoc. iiij. cordi nobis eſt* j. *eo tit.* [*lib. 6.*]

b *Concor. text. in l. eos. §. ſi vero. cùm no. C. e. & in l. 1. §. libelli. per Bart. eo. tit.*

c *Nō ſolùm ad cauſam appellationis, ſed etiā ad cauſam principalē.*

l ¶*Obtineat.*] Ipſa appellatio, ſiue terminus ſtatutus à iudice ad ipſam proſequendam erit loco peremptorij: vt eo, elapſo procedat iudex in cauſa, ſi non fuerit appellationem proſecutus.

m ¶*Abſentem.*] Hoc poteſt intelligi de appellante, & appellato. ¶*Glo. ſeq. ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationem peremptoriam, & vnum in quo diſcrepant.*

n ¶*Ac ſi peremptoriè.*] Vt ſi lis non eſt conteſtata, excommunicetur reus abſens, qui appellauit, vel mittatur actor in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, ſi lis eſt conteſtata, poteſt ferri diffinitiua ſententia, ſi liqueat de cauſa:, vel ſi non liqueat, conſtituatur verus poſſeſſor. ſ. *de do. & contu.* prout ſuprà *ve lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis.* ſi actor eſt abſens, qui appellauit, procedatur contra ipſum ad teſtium receptionem, & ad diffinitiuam ſententiam, vt *ſuprà de do. cauſam quæ.* prout no. in *decr. prout* Item in alio habet appellatio ſimilitudinē cum citatione perēptoria, vt ſicut perēptoriè citatus, qui nō venit, nō auditur appellās. *34. q. 3. de illicita.* ſicut nec appellās, qui nō proſequitur appellationem

prouocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Sal uis[a] conſtitutionibus de prouocantibus poſt ſententiam promulgatis: quibus appellationes ſuas proſequi non curantibus, poſt terminum appellationi proſequendæ præfixum, rata manet ſententia[b], quę fuerat appellatione ſuſpenſa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam poſſit ab abſente[c] proponi, aduersùs appellationem huiuſmodi valeat allegari. ¶Si quis autem terminum appellationis præueniens[d], tacita veritate[e] litteras impetrauit: & careat[f] impetratis, & pœnam contumaciæ[g] non euadat. Hoc autem in litibus[h], ſiue iudiciis exercendis volumus obſeruari.

¶Idem Lumouicen. † & Canturcen. †Epiſcopis.

¶Appellatione deſerta per negligentiam appellantis, poteſt Iudex ex officio procedere in caſibus, in quibus eius officium exuberat. Et eſt caſus valde notabilis.

CAP. XLV.

CONſtitutus[i] † in præſentia noſtra Archidiaconus Claremoñ. nobis expoſuit, quòd Claremoñ. Decanatu vacante, quidam Canonici vota ſua in Epiſcopum tranſtulerunt[k], & Epiſcopus cum quibuſdam aliis expreſsè conſentientibus in eundem Archidiaconum ei contulit Decenatum, vndecim Canonicis priùs appellantibus, ne quis aſſumeretur pręter aſſenſum omnium[l] in

tionē. ſ. eo. *perſonas. & c. cùm ſit Romana.* In hoc tamē differūt, quia peremptoriè citato iudex pôt facere gratiã. ſ. *de offi. dele. conſuluit.* ſed ſi quis nõ proſequitur appellationē, ſtatim tenet ſniã: *vt* ſ. *eo. cum ſit.* nec amplius audit appellãs, vt ibi dicitur, & hic[a]. *ver. ſaluis,* &c. & hoc intellige, cum notum eſt hoc iudici, ꝙ appellãs non eſt proſecutus appellationem in termino conſtituto, & ipſe non comparet in pręſentia iudicis in ipſo termino. aliàs non pôt ꝓcedere cõtra abſētē.

a ¶*Saluis cõſtitutionib.*] Hoc reſpicit, id quòd dixi ſ. *ver. ex tunc in abſentem procedatur,* &c. ſed hic poſt ſniã ſtatim rata manet ſententia, & procedit iudex ad executionem tantùm: ſed tunc ante ſniã alius eſt modus procedēdi, vt dictum eſt in notula illa, vt ſi lis non eſt conte. &c. ¶*Gio ſeq. alle. concor. & rationē reddit, quærit, arg. pro. & ſoluit. Iterũ quærit & ponit opi. Vincen. item Tancre. quam approbat.*

b ¶*Rata manet ſententia*] Sic ſ. *eo. cum ſit Romana & 2. q. 6. ei qui. §. appellatore.* qui. n. nõ proſequit appellationē, fingit nõ appellaſſe. C. *temp. appel. l. vlt. §. vlt.* vnde & retrò notat infamis. *ff. de iis qui no. infa. furti.* Sed nũquid eſt idē in ſentētia excõicationis, vt ſi aliquis fuerit excõicatus poſt appellationē, & eã nõ proſequit, an tunc rata maneat ſnia excõicationis, vt fingat nõ appellaſſe? Videt ꝙ ſic: quia retrò notatur infamia, qui cõdēnatur de furto, nec proſequit appellationē: vt in *l. prædicta furti.* Sed hoc nõ eſt verũ in ſnia excõicationis: quia aut appellatio tenuit, aut nõ. ſi tenuit, excõicatio lata poſtea ipſo iure nulla fuit. j. *de ſen. excom. per tuas.* & ita ſiue ꝓſequit appellationē, ſiue nõ, nõ efficit poſtea aliqua. *ff. de re iud. quod ab initio. & 16. q. 3. c. placuit § poteſt vltra vnãl col.* ſi appellatio non tenuit, ergo excõicatio poſtea facta ſtatim tenuit. & aliud eſt[b] in ſnia excõicationis, q̃ in aliis: quia effect⁹ aliarũ ſniarũ ſuſpēdit, ſi appellet. *ff. ad Turpil. l. 1. in fi.* ſed effectus excõicationis nõ ſuſpēdit per appellationē. j. *eo. paſtoralis* ex hoc ſequeret abſurditas, ſi aliquis retrò eſſet excõicatus: ſequeretur enim, ꝙ aliquis canonicè electus eſſet, & tñ caſſanda eſſet electio eius facta medio tēpore. Ioã. Sed pone aliquē Epm depoſitũ, ſtatim poſt ſniam appellat, appellatione pendēte excõicat ſubditũ ſuũ, nũquid talis excõicatio tenet? Vinc. dixit, quòd ſi Eps nõ appellauit, vel ſi appellauit, & non fuit appellationē proſecutus, excõicatio nõ tenuit. *Arg. l. prædi. ff. de iis qui no. infa. l. furti.* quia fingit nõ appellaſſe. *C. de tēp. ap. l. vlt.* ſi fuerit proſecutus ſiue cõfirmetur ſentētia, ſiue nõ, tenuit excõicatio. T. dixit & meliùs, ꝙ ex quo appellauit, remanſit in officio ſuo: quia qui appellat, nõ dicit cõdēnatus. *ff. de pæn. l. 2. § vl.* & integer eſt ſtatus eius, vt interim fungat honorib. *ff. de appel. interpoſita. ff. nihil inno. l. vnica. §. integer*[c]. & ideo ſiue proſequatur, ſiue non proſequatur appellationem, excõicatio tenuit, & hoc ſecundùm prædictã rationē, quam Ioã. aſſignauit. ſi verò nõ appellauit, acquieuit ſentētię: & ſic per ſentētiã amiſit omnē iuriſdictionem: vnde ſi tulit poſtea ſententiam, nulla fuit.

c ¶*Abſente proponi.*] Hoc vult dicere littera iſta: ſicut abſens perēptoriè vocatus, qui nõ potuit venire iuſta de cauſa detētus, audit allegans impedimentũ ſuũ, ita ꝙ reuocatur, quod contra eum factum. ſ. *eo. tit. prox. cũ Bertholdus & ff. de iud. ſi prætor. & 4. q. 5. quiſquis.* ſic appellans[d] ſi nõ potuit appellationē ſuam proſequi infra terminum conſtitutũ, auditur volēs probare impedimentum ſ. *eod. cùm ſit* Romana. *& c. cùm ex ratione. & C. de temp. app. l. vlt. §. illud.*

d ¶*Præueniēs*] Hoc intelligitur de termino ſtatuto à iudice, vel ab appellante, ſecus eſt in termino ſtatuto à lege, quē pôt quis præuenire. 2. q. 6. c. *ei qui. §. appellatore.* dum tamen appellatus nimium non præcurrat. vt appelantem in commiſſione impetranda ſupplantet. j. *eo. oblata.*

e ¶*Tacita veritate.*] Quia tacuit impetrando, quòd terminus ſtatutus fuiſſet à iudice[e], vel à ſeipſo.

f ¶*Careat impetratis.*] Iſte cui pręfigitur tēpus ab homine, nõ pôt ante terminũ illũ impetrare. Nũquid illud tempus currit in anno appellationis? Nõ videt: quia tũc nõ eſt in mora: quia ſi vellet ꝓcedere nõ pôt, vt hîc dicit: & ei qui agere nõ pôt, non currit tēpus: vt dicit lex. *C. de anna. except. l. 1. § vlt.*

g ¶*Pœna contumaciæ*] Quia pũnitur in expēſis. ſ. eo. reprehēſibilis. & iudex cui ſit commiſſio, illum condemnabit ad expenſas. j. *eo. vt debitus.*

h ¶*In litibus.*] Et[f] vbi non ſeruatur iuris ordo, vt in notoriis ſ. *de iureiur. ad noſtram.* & in cauſa inquiſitionis. ſ. *vt lit. non cont. qm.* & vbi crimina patent, & corriguntur. ſ. *eo. reprehenſibilis & c. cùm ſit Romana. in fi.*

CONſtitutus.] Si appellãs in cauſa electionis infra tempus legitimũ non proſequitur, non per hoc pręiudicat cognitioni faciēdæ officio iudicis ſup impedimētis electi. h. d. Diuidit. Primo ponitur partis narratio. Secunda ibi, *Intellecto.* Papę motiuũ, & iudicũ datio. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Clarem. quidam canonici contulerunt poteſtatem eligēdi in Epiſcopum, & quidam non hoc acto in illa trãſlatione, vel collatione, ꝙ Eps nõ procederet ad electionē ſine aliis. Dũ eſſent in tractatu electionis, xj. canonici appellauerũt, ne aliquis eligeretur in Decanũ ſine aſſenſu omnium requiſito: Eps cũ quibuſdam aliis cõtulit decanatum Archidiacono illius Eccleſię: & pars alia aliũ elegit. Quidã Cardinalis legatus ſedis Apoſtolicę, examinationem electionis illius commiſit duobus Abbatibus, vt cauſam inſtructam ad ſedem Apoſtolicam remitteret, non vt appellationi interpoſitę derogaret: facta examinatione, Cardinalis tranſmiſit illã ad ſedem Apoſtolicam, partibus poſtmodum in præſentia Papę conſtitutis, Archidiaconus prędictus prędicta omnia allegauit, petens electioné de ſe factam confirmari. Ex parte aduerſa reſponſum fuit, ꝙ non erat cõfirmãda, ſed infirmãda: quia facta fuit poſt appellationem contra formam Epiſcopo traditã: & ꝙ Archidiaconus ſpõte renũciauit facto Epiſcopi. Ad hoc fuit ꝓ Archidiacono allegatũ, quòd illi nõ erant vlteriùs audiendi, cũ appellationē ſuam infrà terminum non fuerant proſecuti: D. Papa his, & aliis auditis, intellexit per aſſertionem Cardinalis prædicti, quòd ſub ea forma fuerat appellatũ, ne ſine aſſenſu omnium procederet in electione Decani: & ꝙ appellationem infra annum non fuerant proſecuti, nec allegauerũt cauſam, ꝓp quã eſſet eis bienniũ cõcedēdũ: quia ſicut infra annum miſerunt bis nũciũ, ità potuerũt mittere procuratorē: veruntamen ne videatur D. Papa perēptorias exceptiones propoſitas ſub ſilentio ꝑterire, mãdat iudicibus, quatenus ſi cõſtiterit Archidiaconum ſpõte renũciaſſe facto Epi, ex quo facto nitit: vel ſi conſtiterit ipsũ Epm proceſſiſſe ad electionē ipſius Archidiaconi contemptis prędictis canonicis, ſine quib. ad electionē procedere nõ valebat ſecundùm ſibi traditam poteſtatē, eidē Archidiacono ſuper decanatu ſilentium imponãt: alioquin nominationem, ſeu electionē de alio factam, & quicquid fuerit ſecutũ ex ipſa, denuncient irritũ, & inane. Not. ꝙ ius eligēdi pôt transferri in vnum. Itē qui nõ proſequitur appellationē infra annum, poſtea non admittitur ad eam proſequēdam, niſi iuſtã cauſam oſtēderet, propter quam daretur ei bienniũ. Item qui repellitur vna via, admittitur per aliam viam. Item licitum eſt cuilibet renunciare iuri ſuo. Item forma mandati ſeruanda eſt.

i ¶*Conſtitutus eſt.*] Hæc decr. loquitur de materia illius. ſ. *de teſt. venıens ſecundo.*

k ¶*Tranſtulerunt.*] Et quidam alij retinuerunt penes ſe poteſtatem eligendi, hoc actio in ipſa tranſlatione, ꝙ Epiſcop⁹ ſine aliis ad electionem non procederet: vt j. dicitur.

¶*Gl. ſeq. recitatur per obiectionem, & dat duas ſolutiones.*

l ¶*Præter aſſenſum omnium.*] Id eſt præter aſſenſum omnium requiſitorum: quia omnes ſunt vocandi. ſ. *de elect. quod ſicut. & c. quia propter. & cap. bona memoria. 2.* Si velles intelligere pręter aſſenſum omnium, ſcilicet habitum in electione, nõ valuiſſet appellatio: quia non eſt neceſſe, quòd omnes conſentiant in electione: quia ſufficit conſenſus maioris partis, & ſanioris capituli in electionib. ex quo vocati ſunt omnes: vt dicit illa conſtitutio, quia propter & multa alia iura eiuſdem

a *Secundũ Io. idem. Hoſtienſi. Ioan. And.*

b *Hoc quando ſequitur appellatio, vt ſtatim dicit gloſ. quando vero procedit, eſt idem. de hoc not. in præall. decre. licet. in glo. Ioan.*

c *Expreſsè probatur. ff. de* iniu. rup. & ir. teſt. l. ſi qs exheredato. §. hi autem. *ſecundùm Hoſt. Ioan. And.*

d *Supple, vel appellatus: quia terminus, de quo loquitur* decret. peremptorius eſt vtrique. *Io. And.*

e *Fortiùs ſecundùm Hoſt. ſi tacuiſſet ipsũ app.* j. tit. 2. bonæ. ſ. de reſcr. ex parte 1. *Ioa.*

f *Hac gloſſa la non reperitur in antiquis codicibus, nec credo Bernardi eſſe.*

† *alias, Lemouicen. & Canturien. Epiſcopis.*

† *Carnoten.* † *Carnoten.* † *Carnicen.* † *Caturricũ.* † *Cãturicũ.*

† *Cap. 3. cõ. 1. in 3. cõp. iam ex hac decretali obſeruabis multa ſingularia: quæ præ ceteris collegit Guido Papa hic.*

dem tit. & ȷ̃. *de iis quæ fiunt à maiori parte cap.* 1. ſeruata, forma illius *cap. quia propter.*

a ¶*Derogaret.*] Quia nec poſſet, ſi vellet, ex quo appellatum eſt ad ſuperiorem, vel delegatum [a]. ſ. *de officio legat. licet. & ſuprà de poſtu. bona memoria.*

Decanum, cùm electioni eius xxv. tum per ſe, tum Epiſcopo medio conſentirent. Cúmque ſancti Marcelli Presbyter Cardinalis tũc Apoſtolicæ ſedis Legatus, per partes illas tranſitum faceret, non vt appellationi interpoſitę derogaret [a], ſed vt inſtructam tranſmitteret ad nos cauſam, ſancti Egidij †, & ſancti Andreæ Abbatibus examinationem delegauit [b], ipſius: & mandauit eiſdem, vt partem cõtradicentem electioni Decani citarent ad ipſum, contradictionis ſuæ cauſam in eius pręſentia oſtenſuram: *& infrà.* ¶Intellecto igitur per aſſertionem Cardinalis, quòd ſub ea forma fuerat appellatum, ne ſine aſſenſu omnium procederetur in electione Decani: & quòd appellantes appellationem infra annum non fuerant proſecuti: nec erat, propter quod eis eſſet bienium indulgendum [c]: cùm ſicvt bis infra tempus legitimum ſimplicem nũcium ad ſedem Apoſtolicam deſtinarant †, ſic potuiſſent [d] ſaltem ſemel procuratorem idoneum deſtinaſſe: Ne tamẽ perẽptorias exceptiones [e] ex eorũ parte propoſitas videamur ſub ſilentio pręterire: Mandamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit Archidiaconum facto Epiſcopi, ex quo nititur, ſpõtè renũciaſſe, [f] : vel prędictũ Epiſcopum proceſſiſſe [g] ad electionẽ ipſius, prætermiſſis [h] pędictis, ſine quibus, ne procederet in illa tranſlatione voluntatum, ex qua nititur Archidiaconus, proponitur eſſe actum; ei ſuper Decanatu ſilentium imponatis: alioquin nominationem, ſeu electionem taliter factam [i] de alio, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa; denuncietis irritum & inane.

¶Glo. ſeq. obiicit, ponit duas opin. Io. & T. decre. & ſecundam approbat.

b ¶*Delegauit*] Sed qualiter potuit iſte legatus delegare cauſam alij, cùm iam eſſet delata ad Papam per appellationem contra id. ſ. *de off. dele. ſtuduiſti. & c. licet.* Ioan. dicit [b] quòd ſpeciale eſt in cauſa, vbi appellatur ab electione, quòd alter cognoſcere poſſit. Tancr. dixit & meliùs, quòd hoc facere non poteſt, niſi de conſenſu partium, quem credebat hîc interueniſſe, ad hoc vt cauſam magis inſtructam remitteret ad Papam per iura prędicta. *C. de rela. l.* 1. *&* 2. *& infrà eod. intimaſti.*

c ¶*Indulgendũ.*] Quia indulgeri non debet niſi ex iuſta cauſa. *ſuprà eod. cùm ſit. & c. ex ratione.*

d ¶*Potuiſſent.*] Sic *ſuprà de elect. bona. & de do. & contu. cùm dilecti.*

e ¶*Exceptiones.*] Duas videlicet, quas ſtatim ſubiungit, quas iudex ex offic. ſuo decurſo tẽpore appellationis admittit, & de eis mandat inquiri, ne per ſurreptionem promoueatur. *arg. ſuprà de elect. cùm dilecti. ſic C. de tem. ap. l.* 2. *in fi.* In huiuſmodi electionib. præcipuè valet officium iudicis. ſ. *de elect. cùm nobis olim* [e]. *& c. nihil eſt.*

f ¶*Renunciaſſe.*] Quod ei licuit. 7. *q.* 1. *quam periculoſum. & C. de pact. ſi quis in conſcribendo.* vnde amplius non eſt audiendus, *arg.* ȷ̃. *de inſt. cùm venißent.*

g ¶*Proceßiſſe.*] Excedẽdo fines compromiſſi, & ita nihil egit. ſ. *de elect. cũ dilecti. & de cõfirmatione. examinata. ff. de arbitriis. Pedi*[o].

h ¶*Prætermiſſis.*] Prædictis xj. canonicis, ſine quibus procedere non debebat, prout expreſſum fuit in tranſlatione voluntatum. vt dicit hæc littera.

i ¶*Factam de alio.* Ab illis xj. pendente electione Decani, de qua & ſi dubitaretur, an teneret, non eſt alia facienda. *arg. C. qui da. tut. vel cu. poſ. l.* 1. *ſeruus ſi notorium eſſet.* ſ. *eo. conſtitutis. &* ȷ̃. *de iure p. a. c. illud.* Vin.

a Aliàs ita: vel delatũ eſt negotiũ ad Papam.

b Reprobãs id, quod quidam dixerant, quod ſummatim poterant examinare ſicut metropolitanus. ȷ̃. eod. ſolicitudinem, *nã ſecundum hoc remitteret cauſam inſtructam. Ioan.*

† *Illidij.*

† *deſtinarunt.*

e Vbi de hoc & 28. diſt. nunquam. *Ioan. And.*

¶Idem Cancellario Metenſi.

¶*Contra electum, vel confirmatũ, nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maximè fruſtratoria ad impediendum electionis, vel confirmationis effectum, ſed poſſeſſione habita poterit accuſari, vel denunciari. h. d. & ſecundùm hoc eſt caſus notabilis.*

CAP. XLVI.

ij CONſtitutis † in pręſentia noſtra Decano ſancti Saluatoris, & Cantore Metẽ. *& infrà.* ¶Metẽ. [k] Epiſcopus intimauit, quòd S. Saluatoris prępoſitura vacante, die electioni pręfixo, per Patrẽ, & Filiũ, & Spiritũ Sanctum in virtute obediẽtiæ, ac ſub animæ periculo Canonicos adiurauit [l], vt ſecũdùm Deũ, & iuxta conſcientiam ſuam, vnũ eligerẽt de duobus, in quos partes videbant oculos extendiſſe, quẽ Eccleſię magis vtilem [m], & idoneum reputarẽt. Decanus autem cum duobus Diaconis, & Subdiaconis tribus, dictũ Cantorem in Prępoſitum nominauit: Cantor [n] verò ipſe, qui presbyterali officio fungit᷑, & Cuſtos cum Scholaſtico, & magiſtro B. Sacerdotibus leuitis duobus, & Subdiaconibus quinque tet † cõcorditer elegerunt: cuius electionem tanquam à maiori [o], & ſaniori parte Capituli factã (cùm de perſonæ tuæ honeſtate conſtaret) pędictus Epiſcopus confirmauit: & cùm tibi vellet donum †, & inueſtituram porrigere (vt eſt moris) Decanus ad ſedem Apoſtolicam appellauit: contra te impotentiam [p] dun-

ij CONſtituti.] Appellatio fruſtratoria poſſeſſionem confirmati non impedit. Ita communiter ſummatur. ſed ſecundùm hanc ſummationem hæc decr. eſſet in dubio. Diuiditur. Primò narrat factum. Secundò diffinit ibi, *Nos ergo.* Tertiò proteſtatur ibi. *Sequid.* Abbas Sic.

CASVS. Vacante præpoſitura S. Saluatoris Meten. die ſtatuta ad celebrandam electionem Epiſcopus Meten. adiurauit canonicos illos per Patrem, & Filium, & Spiritum Sãctum, vt ſecundũ Deũ vnũ eligerent de duobus, in quos partes videbãt conueniſſe, quẽ magis vtilem, & idoneum Eccleſiæ reputarent: poſt hoc Decanus cum quibuſdam nominauit in Præpoſitum Cantorẽ Metẽ. Cantor ſancti Saluatoris cum quibuſdam aliis concorditer Cãcellarium Meten. elegerũt in Præpoſitum: cuius electionem tanquam à maiori, & ſaniori parte capituli Meten. Epiſcopus confirmauit: & cùm vellet ei dare inueſtituram, Decanus appellauit ad ſedem Apoſtolicã, cõtra ipſum, impotentiã allegando, dicens illum Cancellarium impotentem in partibus illis, in quibus bona præpoſituræ cõſiſtunt, addens quòd alia ſibi opponeret in pręſentia Papæ, quæ tunc in præſentia iudicis ſuſpecti noluit explicare: demum cauſa iſta ad ſedem Apoſtolicam eſt delata. Decanus pro parte ſua in præſentia Papæ hæc, & alia propoſuit. D. Papa examinato negotio, quia ei conſtitit euidenter appellationis cauſam coram Epõ expreſſam, rationabilem non fuiſſe, & aliam non expreſſit, quamuis dixerit, quòd exprimeret coram Papa; vnde ipſe ſtatuit, vt per ea quæ dicta fuerant, confirmationis effectus non debeat impediri. Poſtquã verò pacificã poſſeſſionẽ ipſius præpoſituræ habuerit, ſi quis contra ipſũ aliquid opponere voluerit, non in modum exceptionis, ſed in modum denunciationis, vel accuſationis, licentiam habeat opponendi. Not. quòd qui appellat etiam extra iudicium, cauſam iuſtæ appellationis debet exprimere. Item coram iudice appellationis poteſt quis exprimere aliã cauſã, quàm illam, quã in appellando expreſſit: quod locum habet in huiuſmodi appellationibus electionum. Item qui non poteſt excipere, poteſt accuſare, vel denunciare.

k ¶*Metenſ.*] Ex vna parte.

l ¶*Adiurauit.*] Talis adiuratio loco iuramenti habetur. 2 *q.* 5. *ſi quis pſbyter.* ȷ̃. *de pur. can. c.* 1.

m ¶*Magis vtilem.*] Ad hoc quidem de iure tenentur: ille n. qui eſt doctior, & ſanctior, eſt eligendus. 8. *q.* 1. *licet ergo.* cuius cõparatione cæteri grex dicantur. 25. *d. c. vnũ oratoriũ. §. nũc autem. &* 1. *q.* 1. *viliſſimus. &* 61. *d. in ſacerdotib.* licèt taliſ ſit eligẽdus, ſufficit tñ ſi eſt idoneus: quia cõueniẽs ſciẽtia toleratur in prælato. ſ. *de ele. cùm nobis olim.* & ſufficit, quòd non ſit malus 17. *q.* 7. *monaſterium.* ſ. *de præſum. dudum.*

n ¶*Cantor.*] Sancti Saluatoris.

o ¶*Maiori, & ſaniori.*] Quaſi à duab. partib. electus: vnde meritò debuit pręualere, quod ſemper obtinet in electionibus. ſ. *de elect. quia propter.* & in aliis ẽt negotiis Eccleſiæ, niſi à paucioribus aliquid rationabile oſtendatur. ȷ̃. *de iis, quæ fiunt à ma. par. ca. c.* 1. ¶*Glo. ſeq. primò ratio. per obie. & ſol. ſecundò quærit, ar. pro, & contra, & ſoluit.*

p ¶*Impotentiam.*] Impotentia ꝓueniẽs ex nimia ſenectute, vel corporis debilitate, bene nos repellit à ꝓmotione. 85. *diſt. Archidiaconum.* Sed hîc non obiiciebatur talis impotentia: vt patet ex litteris. Sed nũquid eſt habẽda ratio potentiæ in electionib. ſiue diuitiarũ, ſiue nobilitatis, ſicut habet᷑ ratio dignitatis [d]. *Arg. quod ſic* 4. *q.* 3. *in teſtibus.* 30. *diſt. hoc ſcripſimus.* 97. *diſt. nobiliſſimus* 41. *diſt. non cogantur.* 24. *q.* 1. *qui contra pacẽ. in Auth. de defen. §.* 1. *coll.* 3. *&* ȷ̃. *de præb. de multa. ff. de cuſto. & exhib. re. l.* 1. & *ff. ſim. er. ſi quæ ſunt.* & *ff. de ſ. inſtr. l. vlt. & C. qui bo. ce. poſ. l. vlt.* Sed cõtra videt᷑, vt paupertas pferat᷑. 12. *q.* 2. *gloria Epiſcopi.* & *c. Socrates. c.* 15. *q.* 1. *illa. in fi. ff. de va. & extr. cog. l.* 1. *§. eſt. mores quidẽ* [illegible]*iſſima.* Sol.

§ omnes

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. *Et de præcipua huius decretalis quæſtione, an videlicet ſit neceſſe ſemper eligere magis idoneum, v. B. Thomã,* 2. 2. q. 63. ar. 2. ad 3. arg. *Sotum* li. 3. de iuſt. & iure. q. 6. art. 2. *& Couarr. in regula* peccatum. de reg. iur. lib. 6. in 2. p. relec. §. 7. & concil. Tr. ſeſſ. 4. de refor. c. 1. & 18. *vbi diligenter de eligendum docet.*

† *Hoc eſt, Cancellariũ Metenſem, cui hæc ſcribit Papa.*

† *Donum, habent aliquos antiquiora exẽplaria Gregorij: in aliis, domũ, vt in antiqua compilatione, & tũc expone, domum ſcilicet præpoſituræ.*

d *Adde ad hoc Bart. in* l. ſi plures. ff. de acc. & l. 3. §. in magis. ff. de teſti.

e *Et* q. 1. c. clerici quæ. *vbi no.* quãdo ſit peccatum habere diuitias. Io. *And.*

ſi omnes aliæ circunſtãtiæ pares eſſent hinc inde, ſatis poteſt recurri ad diuitias, ſeu potentiã: vt per eas ſubleuetur Eccleſia ꝑ iura prædicta. Item patet hic, ꝙ non recurritur ad dignitatem, cùm numerus eſt longè maior ab alia parte, ſ. *de elect. eadem*, c.

a Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus: neque hoc fragmentũ, cuius memini, inueni in veteri compil.

† Adde, quæ dicatur rationabilis cauſa per Bart. in l. quod vero. ff. de le. & in l. ſi poſtulauerit. §. ratio. ff. de adult. ſ. alia.

a ¶ *Explicare.*] Aduertendum eſt, ꝙ hic deficit totus iſte textus ſequens, ſecũdum quod compertum eſt in regiſtro, & incipit: Nec appellatio, quam poſt confirmationem obiecerat, confirmationis ſactum debuit impedire, quũ à minori parte contra conſtitutionem maioris, & ſanioris nulla rationabili cauſa obiecta, vel oſtenſa interpoſita fuerat: quia & Decanus opponens rationabilem cauſam ſuæ appellationis, nec oppoſuit, nec oſtendit. Nos ergo, &c.

b ¶ *Rationabilẽ nõ fuiſſe.*] Ex hoc patet, ꝙ Epiſcopus non tenebatur deferre appellationi prædictæ: quia licèt alius ſit potentior, non fuit iuſta cauſa appellandi, dum tamen alter ſit idoneus. & ſic potentia huiuſmodi, vel nobilitas non præfertur: ſed ideò detulit, quia dicebat ſe velle aliam proponere coram Papa.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. contra, ſoluit, & opi. ponit.*

c ¶ *Aliã vellet obiicere.*] Ex hac littera ſatis colligitur, ꝙ aliã exceptionem, ſiue aliam cauſam poſſum proponere coram iudice appellationis, quam expreſſerim coram illo, à quo appellaui. *arg. ff. de ap. ſcio. quæſitum.* & noua inſtrumenta, & allegationes poſſum inducere in cauſa appellationis. *C. de tempo. ap. per hanc.* Sed contra. ſ. *eo. dilecto.* & *c. vt debitus.* quia non admittitur appellatio, niſi ſit rationabilis cauſa expreſſa: vt ibi dicitur. ergo ſi illam non expreſſit, poſtea non pôt aliã exprimere, propter quã appellauit. In caſu præſenti dico, ꝙ corã iudice appellationis poſſum opponere, quamcunque cauſam rationabilẽ volo ſiue illam expreſſerim in appellatione, ſiue non: vt ſ. *vt lit. non conteſt. accedens.* & ſ. *de ſi. inſtr. cum, Ioannes.* & de hoc ſ. *de except. denique.* & multò fortiùs ſi proteſtatus ſum me velle tũc aliam proponere, vt hic. & ſi Decanus aliam propoſuiſſet, bene fuiſſet auditus: ſed nullam propoſuit: quia nõ habebat, quã obiiceret: vel mutauit conſilium ſuum, & ſuperior tenetur illam admittere: quia ſi nihil opponeretur, ipſe ex officio ſuo tenetur inquirere de ipſa electione, & meritis electi ſ. *de elect. cum nobis olim.* & *c. nihil eſt* & *c. venerabilem.* immo ſi aduerſarius negligẽs eſſet, ſuperior debet inquirere de exceptionibus peremptoriis. ſ. *eo. c. prox.* per ſurreptionem aliquis adipiſcatur honores. ſ. *de elect. cum dilectus.* & *in c. cùm nobis olim.* Quid iuris ſit in aliis caſibus ab iſto, dicetur ſ. *eo. dilecto.* In hac ſententia quantum ad caſum præſentem erat T. Alij, vt Io. & Da. colligebãt ex hac littera, quod in caſu iſto non poteſt opponi alia exceptio, quam fuiſſet expreſſa, cũ ſuccubuit in vna, nec licet variare, ne Eccleſia diu vacet. Vel hic non fuit admiſſa: quia cum ſuccubuit in vna, præſumitur calumnioſè aliam proponere. 3. q. 10. *placuit.* Quod priùs dixi, teneas. Bern.

b Et ſ. de re. iud qui ad agendu. lib. 6. Ioan. And.

ADDITIO. Hodie opinio Ioan. & Da. eſt approbata per iura noua: vt patet in *c. vt circa. de elect.* [*lib. 6.*] & *c. conſtitutionem, de elect. in clemen.*

¶ *Glo. ſeq. dupliciter obiicit, ponit opi. Io. iterum obiicit, ponit opi. Io.* & *ſol.*

c Dicebat Hoſt. quod tolleretur præſumptio per iuramẽtum per inua, qua ſtatum. alle. gloſſ. Ioan. And.

d ¶ *In modũ exceptionis.*] Simile ſ. *de cõceſ. præb. poſt electionẽ. in fi.* Sed cũ iſti detur actio ad impugnandã electionem, multò fortiùs exceptio debet dari ad impediendũ ſ. *de iureiur. quẽadmodũ. quia turpius eiicitur.* &c vt ibi. & cui damus actionem, multò fortiùs & exceptionem. *ff. de ſuperfi. l. 1. § ſi autem. ff. de reg. iur. numquã. § cui damus* b. Præterea qualiter poteſt iſte electus pẽdente lite recipere dignitatem, contra id. ſ. *d. tantis.* ſ. *de arc. Deus omnipotens.* & ſ. *de teſt. b. vt lite* ... ſ. *de re milit qui ſtatuit* Io. dixit ꝙ hoc ideo ſtatuitur, quia præſumitur ꝙ ꝙ calumnioſè, & differendi cã

tarat allegans, proponendo te in partibus illis, quaſi penitus impotentem, in quibus Præpoſituræ poſſeſſiones exiſtunt, addens, quod alia tibi obiiceret in præſentia noſtra, quę tũc in præſentia Iudicis ſuſpecti noluit explicare [a]. † Nos ergo, quia conſtitit euidenter illam appellationis cauſam, quę fuit expreſſa, rationabilem [b] non fuiſſe: aliam autem tunc non expreſſit: etſi dixerit idẽ Decanus, quòd aliã [c] † vellet obiicere coram nobis: decernimus tuæ cõfirmationis effectum non debere per ea, quæ ſunt propoſita, impediri. Si quid tamen contra te nõn in modũ [d] exceptionis ad impediendum electionis, & cõfirmationis effectum: ſed in modum denunciationis, vel accuſationis duxerit proponendum, poſtquam pacificam ipſius Præpoſituræ poſſeſſionem fueris aſſecutus, proponendi licentia non negamus.

¶ Idem Vigorniẽ. Epiſcopo.

¶ *Appellari poteſt, ſi locus nõ tutus partibus aſſignatur, etiamſi ſit ſcriptum appellatione remota.*

CAP. XLVII.

EX † parte tua: *& infrà.* ¶ Præſenti pagina reſpondemus, quod cùm excuſetur honeſtè, qui ad præſentiam delegatorum Iudicum non poteſt ſecurè venire citatus: tu, vel tui, quotiens ad illos Iudices vos euocari contigerit, ad quorum præſentiam vobis periculoſum [e] eſt ire liberè poteritis appellare, etiãſi in litteris commiſſionis, appellationis fuerit remedium interclusum: niſi Iudices [f] vobis aſſignent locum idoneum, & ſecurum.

¶ Idem Epiſcopo, & Decano, & Præcentori Herfordeñ.

¶ *Licitè appellat reus, ſi nõ auditur excipiens procuratorem actoris nõ habere ſufficiẽs mandatum: vel ſe, priùs cõuentum per alias litteras, de quibus non ſit mentio in ſecundis. Hoc dicit quoad titulum.*

CAP. XLVIII.

SIgnificauit † nobis magiſter hoſpitalis Eboraceñ. *& infrà.* ¶ Præterea Capitulum Eboracẽ.

† Cap. 5. collectum in 3. cõp. Et pro inte lectu de. re talis præte. vbi de Petro. hic vide Bart. in l. ante ſententiam. ff. de appella. recipien.

† Cap. 6. e. t. in 3. cõp. Et de materia ſigilli v. Felinum in c. 2. ō de fid. inſtr. & Decium in c. 2. pòſt ceſſionem. ſ. de proba. & quos citauit in c. 6. de fide inſtru.

obiicit. Arg. ſ. *de elect. cũ dilectus.* & ſ. *de reſti. ſpo. litteras.* immo videt, ꝙ cũ in modũ exceptionis obiicit crimen electo: niſi electus publicè ſit infamatus de illo crimine, ꝙ differenda nõ ſit electio. ſ. *de acc. accedens.* Arg. C. *de edi. diui Hadriani ſol. l. 1. C. de Falſ. l. 2.* & ſic videt, quod iſte ſub cõditione recipiat dignitatẽ, ſi *da. et que.* Itẽ patet hic, quòd licet aliquis ſit excluſus à iure excipiẽdi: nõ tñ à iure denunciãdi, vel accuſandi. Sic ſ. *de iureiur. quemadmodum. in fin. ſimile.* ſ. *de conceſ. præb. poſt elect. in fi.* Sed quære iſte etiã poſt confirmationẽ nõ poteſt obiicere crimen in modũ exceptionis: vt ſ. *de accu. ſuper his.* Reſp. ratione præſumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando: vt ſi fuerit inimicus, vel criminoſus, qui denunciare non poteſt, cum non correxerit, vel ſi non præmonuit: ſimiliter eſt durũ agere criminaliter propter pœnã talionis, ſed excipere poteſt quilibet criminoſus, & excõmunicatus. ſ. *de exce. dilectis. in fi.* Io. Alia ratio verior eſt, quia vlteriùs non poſſet obiicere crimen in modum exceptionis per confirmationem, quam iſte habuit, & poſſeſſionem corporalem, quã mandat Papa dari huic, conſequitur iſte plenum ius, à quo repelli non poteſt, niſi per denunciationem, vel accuſationem. Vnde exceptio locũ non habet: quia per exceptionem repellitur quis ab obtinendo, vt dicit illa decre. ſuper his. & licèt ibi ſit confirmatus. & habeat poſſeſſionem, nondum tamen plenum ius habet. vnde ius habet ibi locum exceptio: ſed hic non eſt ita. In decr. accedens. erat ille iam inſtitutus per Papam, & non deerat ſibi niſi ſola executio, quam Papa mandat fieri, niſi publicè infamatus eſſet: quia executio differri non debet prætextu exceptionis oppoſitæ, niſi opponeretur de falſo, ſ. *tit. prox. de cætero.* & ſ. *de cri. fal. ſuper eo.*

EX *parte.*] Diuiditur: quia primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Præſenti.* Abbas Sic.

CASVS. Si iudex citat aliquem ad locum, ad quem non poſſit ire ſecurè, propoſita exceptione de loco ſuſpecto liberè poterit appellare: licèt appellatio in literis ſit inhibita, niſi iudex locum ſecurum ei duxerit aſſignandum. Not. exceptionem de loco ſuſpecto admittendam. Item quamuis in litteris Apoſtolicis appellatio ſit inhibita: poteſt tamen de iuſta cauſa appellari. Item iudices ſecurum locum partibus aſſignare debent. Item no. arg. quòd iudex poteſt reuocare grauamen, et appellans cogatur recedere ab appellatione.

d Hodie dæ vt eod. tit. ſtatutum. lib. 6. per quem etiam determinatur, quod hic dixerat. Petr. ſcilicet delegatum poſſe committere cauſam extra prouinciam, dummodo ſub delegatus non citet extra prouinciã. ſed dic vt ibi. §. in nullo. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor, quæ requiruntur in loco.*

e ¶ *Periculoſum eſt ire.*] Nota, ꝙ ibi iudex diem præfigere debet, vbi partes ſine periculo poſſint accedere, & oẽs ſui ſine teſtes, ſiue aduocati. 33. q. 2. *ſine de coniugÿ* & 3. q. 9. *hortamur.* 2. q. 2. *c. vlt* & *ff. de iud. ſi locus.* immo nec altera pars, quæ non poteſt venire honeſtè, tenetur ire ad locũ inhoneſtũ. *ff. de arbi. ſi cùm dies. § ſi arbiter.* Itẽ nõ ſolùm dicitur locus incommodus propter inimicitias, ſed etiam ſi excedat duas dietas: vt ſ. *de reſcri. nonnulli* [d]. Itẽ nec extra prouinciarum terminos eſt facienda citatio 3. q. 6. *nemini.* niſi ex ſpeciali iuſſione principis. C. *de epi. & cler. Auth. ſed hodie.* C. *de ap. cum poſt. in Auth. vt omnes obe. in § 1. coll. 5.* & vbi citatur quis ad locum periculoſum, non ſufficit præſtare ducatum: vt ſ. *vt lite non conteſta. c. accedens.*

f ¶ *Niſi iudices.*] No. ar. iudicẽ poſſe reuocare grauamẽ, vt appellãs cogatur recedere ab appellatione legitima. ſ. *eo. cũ ceſſante.*

SIgnificauit.] Prima pars ponit querelam appellantis. Secunda dat iudices ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Defuncto magiſtro hoſpitalis Eboraceñ. fratres ipſius hoſpitalis elegerũt B. presbyterũ in rectorẽ, ſiue magiſtrũ ipſius hoſpitalis. Archiepiſcopis Eboracẽ. ad quẽ, vt dicebat, ordinatio ipſius

auctoritate quarundam litterarum, in quarum ſigillo continebatur ſigillum Capituli ad citationes [a] tantùm, cum aliud ſigillum Capitulum illud noſcatur habere, quendam conſtituebat actorem [b]. Sed licèt idem magiſter allegauerit, quòd occaſione litterarum illarum actor nō deberet admitti: & inſuper adiunxiſſet, quòd auctoritate litterarū quarundā à nobis ad alios Iudices obtentarum, priùs [c] cōuētus, non debuit per litteras poſteriores, in quibus nulla fiebat mentio de prioribus, conueniri, Iudices tamē exceptiones huiuſmodi admittere noluerūt, propter quod vocē ad nos appellationis emiſit. ¶Quocirca mādamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas, vel earū aliquam [d], ad noſtram fuiſſe audiētiam appellatum: reuocato in irritum, quicquid poſt appellationem huiuſmodi noueritis eſſe factum †, partes, &c. [e]

ipſius hoſpitalis pertinebat, dictum B. electum præſ. citibidem: poſtmodum verò Decanus & capitulum Eborac. ē. dicentes ꝙ ad ipſos hoſpitalis ordinatio pertinebat, impetrauerunt litteras ſuper hoc ad quoſdam iudices: Iudices citabant tam Archiepiſcopum, quàm dictum magiſtrum: in quorum præſentia cōparuit procurator capituli, cum litteris procurationis ſigillatis ſigillo capituli: in quo continetur, vel continebatur ſigillum capituli ad citationes tantum, cum capitulum aliud ſigillū habere noſcatur. Magiſter hoſpitalis excipiendo propoſuit, quòd occaſione illarum litterarum ꝑcurator taliter conſtitutus non debebat ad cauſam admitti: & inſuper adiūxit, quòd auctoritate quarundam litterarum ad alios iudices obtentarum, prius conuentus fuerat ſuper eodē negotio, de quib. in poſterioribus litteris non fiebat mētio: quare corā eis nō debebat, nec poterat ꝑ illas litteras cōueniri: Iudices hmōi exceptiones admittere noluerunt: quare ſedem Apoſtolicā appellauit: vnde mādat Papa, quatenus ſi conſtiterit ꝑꝑ prædictas exceptiones vel alteram earū fuiſſe ad ſedem Apoſtolicam appellatum, quicquid factum fuerit poſt appellationē huiuſmodi, debeat in irritum reuocari: & poſtmodum iudices in cauſa procedant. Nota, ꝙ procurator debet eſſe legitimè conſtitutus: aliàs repelletur. vnde primò debes hoc videre, vtrum ſit rectè conſtitutus. Item non debet quis pro eadem cauſa ad diuerſos iudices trahi. Item ſecundæ litteræ non valent, niſi expreſsè de prioribus fecerint mentionem. Item aliquis proponit plures exceptiones, quarum quælibet per ſe ſufficit, ſi alteram probet. Item quicquid fit poſt appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

† *attentatum.*

† Cap. 7. e. t. in 3. cōp.

¶*Gloſ. ſeq. dupliciter exponit, quod hic dicitur de ſigillo.*

a ¶*Ad citationes*] Faciendas ſcilicet, quando capitulum citabat aliquos, ſigillabat litteras illo ſigillo: ſed per illud ſigillum non debebant conſtituere actorem ad cauſam: immò cum ſigillo noto, & authentico. Vel etiam cùm citabantur, mittebant nuncium cum ſigillo illo [a], nec tamen ſufficiebat ſigillum ad litem totam Bern.

a *Hanc gl. dicit hic Abbas eſſe ſingularem ad hoc quòd iudex poteſt quem citare per nuncium primatum ſine litteris, dato ſibi aliquo ſigno. Ioan. And.*

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

b ¶*Conſtituebat actorem*] Adhuc poterat obiici huic actori, quòd non erat conſtitutus de auctoritate Archiepi Eboraceñ. quia ſi capitulum conueniat aliquem; vel conueniatur, auctoritas prælati debet interuenire. & ſi prælatus ſimiliter agat, vel conueniatur, debet habere conſenſum capituli. ſuprà de iud. cauſam & ī. *de procu. c. 1.* vbi de hoc. ſed ſi capitulum agat contra prælatum ſuum, vel conueniatur ab ipſo, tunc dabitur capitulo actor ad litem auctoritate iudicis ad inſtar minoris: qui ſi vult litigare contra curatorem ſuum, dabit iudex minori actorem: vt *Inſt. de auth. tut. §. vlt.* & *Inſti. de curato. §. vlt.* cùm enim Eccleſia æquiparetur minori, & capitulum dicatur Eccleſia. ī. *de teſta. requiſiſti.* ergo & capitulum æquiparatur minori. ſed hic agebat capitulum contra Archiepiſcopum, & contra rectorem hoſpitalis, qui per Archiepiſcopum fuerat inſtitutus, qui dicebat ordinationem hoſpitalis ad ſe ſpectare, capitulum verò contrarium dicebat: vnde in caſu iſto Archiepiſcopus non præſtaret auctoritatem capitulo contra ſe, & ſic iudicis auctoritate poteſt conſtitui per capitulum iſte actor ſiue procurator, vt dictum eſt.

c ¶*Prius conuentus*] Hæc allegatio eſt efficax. ī. *de reſcrip. ex tenore.* & ī. *de foro compe. c. penult.* & ī. *eo. vt debitum.*

altera, ſuper quadam terra corā Iudicibus delegatis quæſtio verteretur, ipſi cùm plures terras haberent, vt terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderent eiſdem, à iudicibus poſtularūt: quod cùm ipſi facere denegarent [g], ad noſtram audientiam prouocarunt. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi ita eſt, reuocato in ſtatum debitum ſi quid poſt appellationem noueritis attentatum, &c.

¶Idem Eboraceñ. † Epiſcopo, & de Luc. & de Monte molli Abbatibus.

¶*Iudex à quo non poteſt ſtatuere terminum ad ſiniendam appellationem: quod ſi fuerit, intelligitur ſtatuiſſe ad ſe præſentandum.*

CAP. L.

EX † inſinuatione Prioris, & Canonicorum ſanctæ Barbaræ nobis innotuit, quod cùm inter ipſos ex vna parte, & V. Camerariū de Targar. † ex altero, ſuper quodam manerio † coram Iudice ordinario quæſtio verteretur: & idem Camerarius ad noſtram audientiā terminum non præfigens dictus Iudex, qui cauſam illius videbatur fouere, pro eo quòd quidam Clericus commenſalis ſuus, dicti Camerarij in eadem cauſa fuerat Aduocatus [h], hunc terminū appellationi præ-

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. quamque iura, alleg. quatenus in contrarium, & remittit.*

d ¶*Aliquam.*] Arg. ꝙ qui plura narrat in libello ſuo, quorum vnum per ſe ſufficeret: ſufficit vnum probare. ī. *de prob. cùm olim dudum.* & ī. *de accu. accedens* & ī. *de reſcrip. inter. ff. de condi. & demon. falſa §. 1.* [b] & ī. *de priuileg. vt priuilegia. Arg. contra. ſupra de reſcrip. ex parte.* vbi de hoc. *ff. de exc. rei iud. qui reſtituere* & ī. *de reſcr. olim.* & ī. *de probat. licet.* ſed ibi ſe obligauit ad probādum vtrumque, vt ibi dicitur. & ſic vtraque illarum exceptionum legitima fuit ad appellandum.

b *Vide in c. licet. ī. al- leg.* ... *glo. ſic videtur. Ioa. And.*

c *Vide in c. olim. ſuper. vii glo. Ioa. And.*

e ¶*Ergo*] Id eſt, ad noſtram præſentiam conuentus, & in cauſa procedatis.

SIgnificantibus.] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, *Quocirca.* Abb. Sic.

† *Aliàs tamē Abricen. Epiſcopo, & de Lucen. & de Mōte morel. Abbatibus.*

CASVS. Decretalem iſtam, & eius caſum habes ī. *de libel. obla. c. 2. de verbo ad verbum.*

f ¶*Significantib.*] Hæc decre. ponitur *ſupra de libel. ob.* & ibi exponitur [d].

† Cap. 8. eo. tit. in 3. cōp.

ADDITIO. Sed ad aliū effectum, ergo non obſtat. *argum. de ſuperfluitate.*

† *Tangari.*
† *Tanger.*

¶*Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & remiſſionem.*

† *Hic perperam in Vulgatis legitur, monaſterio.*

g ¶*Denegarent*] Et ita pronunciandum eſt ſuper incidēti, ſiue emergenti. hæc quæſtio non erat incidēs, ſed potius emergens. & hoc plene dicitur *ſupra de ordi. cog. c. 1.* Bern.

d *in quadā Vetuſta ita poſt verbum exponitur: ſed ibi additur nona littera, ad eff. oblato libello, & ob hoc Vercatur aliquam ſuperfluerit vna iſtarū.*

EX *inſinuatione.*] Sūmatur vt in textu b & ſecūdū intellectum gloſſ. quæ communiter tenetur. Vel ſumma ſic: Si iudex à quo præfigit terminum ad proſequendam appellationem, & ad redeundum à proſecutione, non valet terminus reſpectu redeundi, ſed bene valet reſpectu proſecutionis, adeo quod neutra partium præueniri poteſt. Primò ponit querelam appellantis. Secundò dat iudicem ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

e *Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de or. cog. & l. nō ignorat per eū. Cod. qui ac cu. non poſſunt.*

CASVS. Inter Priorem, & canonicos ſanctæ Barbaræ ex vna parte, & V. Camerarium ex altera, ſuper quodam manerio coram ordinario quæſtio vertebatur: dictus V ad ſedem Apoſtolicam appellauit: iudex qui cauſam eius videbatur fouere, pro eo quòd quidam clericus commenſalis ſuus dicti Camerarij fuerat Aduocatus, talem terminum ibi ſtatuit, vt vſque ad feſtū Purificationis beatæ Mariæ vtraque pars ab appellationis proſecutione eſſet reuerſa. Interim verò clericus dicti Camerarij præueniens nuncium Prioris, nec expectauit vſque ad legitimum terminum, impetrauit litteras, & receſſit. Prior hoc intelligens ſignificauit hoc domino Papæ: ſuper hoc reſcribit Papa dicens, quòd ille iudex non potuit ei legem imponere, vt cauſa teneretur intra prædictum tempus expedire, immò abſque damno moræ intacta permaneat, quouſque eam faciat expediri: quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent: mandat Papa quatenus, ſi eſt ita, partibus conuocatis audiant cauſam. Nota, quod minor legem ſuo ſuperiori impónere non poteſt. Item ſi per Principem ſtat, quò minùs appellans expediat cauſam ſuam, non imputatur appellanti. Ex hoc nota, quòd impedimentum iudicis non nocet cauſæ, nec partibus præiudicat. Item qui litteras impetrauit ante terminū, litteræ non valent. Item fraus, & dolus alicui non debent patrocinium impertiri.

¶*Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.*

h ¶*Aduocatus.*] Ex hoc ſumebāt quidā arg. ꝙ iudex poſſit recuſari

ſari, ſi aduocatus alterius partis eſt commenſalis ipſius: ſed non eſt ſufficiens cauſa recuſandi. ĩ. de off. iudic. c. 1. Sed ſi altera pars eſſet commenſalis, ſiue familiaris iudicis, tunc poteſt recuſari. ĩ. de offi. deleg. inſinuante.

a ¶ *Reuerſa.*] Hoc facere non potuit: quia ſic eſſet imponere legem domino Papæ: vt hic dicit, & 2. q. 6. *anteriorum.* §. *ad hæc.*

b ¶ *Potuerit.*] Simile 32. *dist. anſeres* & ĩ. *de elect. innotuit.* ff. *de minore. minor.* ff. *ad Trebel. ille à quo.* §. *tempeſtiuum.* & *ſupra de maio. & obed. cum inferior.* Bernard.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. ponit opin. quam reprobat, & ſoluit.*

c ¶ *Expectato*] De termino conſtituendo dictum eſt ĩ. *eo. perſonas.* quia triplex eſt terminus: vt ibi dicitur. Sed de quo termino intelligitur, quod hic dicit? De anno appellationis non poteſt intelligi: quia terminus ille bene poteſt præueniri dummodo nimium aduerſarius non præcurrat. ĩ. *eod. oblata.* Ioan. intelligit terminum iſtũ de termino legali, ſed de illo non poteſt intelligi: quia ſi non proſequitur aliquis appellationem vſque ad annum, poſtea non poteſt proſequi: quia rata manet ſententia, vel iudex procedet in principali. ĩ. *eod. cum ſit Romana.* & ſic neceſſe eſt, vt intelligatur de termino ſtatuto à iudice: vt intelligamus, quòd vſque ad feſtum Purificationis altera pars expectare debeat, nec antea debeat literas impetrare: quod cum non fecerit, non valent literæ ante terminum illum impetratæ, vt hic dicit, & ĩ. *eod. ſæpe.* & ſic terminus iſte ſtatutus fuit ad præſentandum ſe iudici, licèt alia fuiſſet intentio ſtatuentis terminum ipſum: & ſic quia non poterat ſtatuere illum terminum, valeat quod ſtatuere potuit: quia ſi nõ valet, vt agi, valeat, vt valere poteſt: vt C. *plus valere, quod agi.* l. 1. & *per totum.* Et quòd de tali termino intelligatur, patet ex litera, vbi dicit, interim autem, &c. quaſi ante terminum ſtatutum ab ipſo iudice vnde non valent literæ.

d ¶ *Audiatis cauſam.*] Vt ſi de his conſtiterit: literæ Camerarij non valebunt: vt ĩ. c. *ſæpe.* & iſte procedet in cauſa ſecundum iuris ordinem, alioquin remittentur partes ad iudices Camerarij, & punientur in expenſis. ĩ. *de reſcrip. cæterum.* & ĩ. *de do.* & *contu. ex literis.* Bern.

fixit, vt ad feſtum Purificationis vtraque pars eſſet ab appellationis proſecutione reuerſa[a], licet nobis non potuerit[b] legem imponere, vt eã † teneremur infra dictum terminum expedire: cùm & ſecundum legitimas† ſanctiones, his quæ in conſiſtorio Principis ſperatur inferri, abſque dãno moræ intacta permaneat, donec ipſam faciat introduci, & à proceribus dirimi iuxta morem. Interim autem nuncius Camerarij præueniens nuncium eorũdem, nec ipſo vſque ad terminũ legitimum expectato[c]: impetrauit literas, & receſſit. ¶ Quia vero fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, Mãdamus, quatenus ſi eſt ita, partibus conuocatis audiatis cauſam[d], &c.

¶ Idem Roſeñ. † & Londoñ. † Epiſcopis.

¶ *Qui extra iudicium appellat ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis, ne in poſſeſſione moleſtetur, ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur ante omnia in ſtatum, in quo erat tempore appellationis emiſſæ. h. d. inhærendo verbis literæ: & vt mos geratur vniuſcuique lectura. Panor.*

CAP. LI.

BOnæ † memoriæ O. de Camera perſona Eccleſiæ de Fan. viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Abbas ſancti Auguſtini Cantuarieñ. eiuſdem Eccleſiæ, quam ad ſe aſſerit pertinere, primò per quoſdam Monachos, ſecundò per ſeipſum poſſeſſionem ingreſſus[e], ad nos pluries† vocem appellationis emiſit, ne quis eum ſuper poſſeſſione ipſius eccleſiæ præſumeret moleſtare: cumque aliquandiu prædictam Eccleſiam pacificè poſſediſſet: quidam laici Cantuarieñ. diœceſis, ipſum Abbatem, & Monachos de poſſeſſione ipſius Eccleſiæ per violẽtiam eiecerunt: & *infrà.* Procurator verò Archidiaconi propoſuit ex aduerſo, quòd defuncta perſona Eccleſiæ, Archidiacono tantum datur eius cuſtodia: immò Archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de iure cõmunis, quàm de generali cõſuetudine tam in illa Eccleſia, quàm in alijs vniuerſis eiuſdem diœceſis, hoc iure ſemper vſi fuerunt. Præterea præfatus O. nomine Archidiaconi Eccleſiam poſſedit eandem, vt pote qui ei vnam[h] procurationem, & quinque ſolidos † nomine Eccleſiæ annis ſingulis exſoluebat: & *infrà.* ¶ Præmiſſis igitur diligenter inſpectis, prædictos Abbatem, & Monachos in eum ſtatum[i], in quo tempore appellationis factæ ex veriſimilibus[k], & probabilibus cauſis ad nos legitimè interpoſitæ fuiſſe (noſcuntur proprietatis parti vtriliter ſaluo iure) decernimus reducendos: ac fructus medij temporis perceptos† cenſuimus pariter aſſignandos eiſdem.

¶ Idem ſancti Auguſtini, & ſancti Gregorij Prioribus.

¶ *Itineris arreptio habet vim appellationis, ſi ſeruantur ea, quæ ſeruare debent in appellatione. Hoc dicit ſecundum vnum intellectum intrinſecum.*

BOnæ.] In prima parte ponit allegationes appellãtis. In ſecunda appellati. In tertia pronunciat ibi, *Præmiſſis.* Abb. Siculus.

CASVS. Mortuo O. de camera Rectore Eccleſiæ de Fañ. Abbas ſancti Auguſtini Cantuar. primò per quoſdam monachos, poſtmodum per ſe ipſum poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ fuit ingreſſus, appellans ne aliquis eum ſuper poſſeſſione ipſius Eccleſiæ moleſtaret: & cùm poſtmodum prædictam Eccleſiam pacificè poſſediſſet, quidam laici ipſum Abbatem, & monachos de poſſeſſione ipſius Eccleſiæ per violentiam eiecerunt: quam Eccleſiam Archidiaconus Cantuar. cœpit poſtmodum poſſidere: vnde Abbas, & monachi dictam Eccleſiam petierunt ſibi reſtitui cum fructibus inde perceptis: lite conteſtata inter monachos, & Archidiaconum teſtes fuerunt hinc inde producti: demum cauſa delata eſt ad dominũ Papam, coram quo prædicta ex parte Abbatis fuerunt propoſita: procurator Archidiaconi propoſuit ex aduerſo, quòd defuncta perſona illius Eccleſiæ, Archidiacono tantũ datur eius cuſtodia: immò Archidiaconi tam de iure cõ-, quàm de conſuetudine generali, tam in illa Eccleſia, quàm in alijs eiuſdem diœceſis illo iure ſemper vſi fuerunt: & ille O. nomine ipſius Archidiaconi eandem Eccleſiam poſſidebat, qui ei vnam procurationem, & v. ſol. annis ſingulis exhibebat: his, & alijs diligenter auditis dominus Papa prędictos Abbatem, & monachos in eum ſtatum reducendos decreuit, in quo erant tempore appellationis factæ ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis, ſaluo iure proprietatis vtrique parti cum fructibus medij temporis aſſignandis eiſdem. No. quòd extra iudicium poteſt appellari, & à futuro grauamine. Item ex veris, & probabilibus cauſis debet appellatio interponi. Item in cauſa poſſeſſionis fertur ſententia ſaluo iure proprietatis. Item ſpoliati reſtitui debent cum omni ſua cauſa, & fructibus in priſtinum ſtatum.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obie.*

e ¶ *Ingreſſus.*] Videtur, quod malè. ĩ. *de pri. paſtoralis.* quod verũ eſt, niſi ſpecialiter hoc eſſet ei conceſſum, vt in decre. paſtoralis. vel niſi clericus præmortuus eorum nomine poſſediſſet. ĩ. *de reſtit. ſpo. cum veniſſent.* Vin.

f ¶ *De iure communi.*] Hoc non videtur ſpectare ad ipſum de iure. 85. *di. ſi in plebibus.* ĩ. *de inſtitu. cum veniſſet.* immo potiùs ad Archiepiſcopum, vt ibi dicit: quia Archidiaconus hoc habebat ex donatione Archiepiſcopi.

g ¶ *Nomine Archidiaconi.*] Et ita Archidiaconus intelligebatur poſſidere per aliũ: quia qui per alium poſſidet, poſſidere intelligitur: *Inſt. de interdict.* §. *poſſidere.* & ĩ. *de præſcrip. ſi diligenti.* & ĩ. *de reſtit. ſpol. cum veniſſent.* & ĩ. *de præſcrip. ſi diligenti.*

h ¶ *Vnam procurationem.*] Hæc ratio nõ fuit ſufficiens: quia ſolutio penſionis nec dominium, nec poſſeſſionem probat, nec prinat alium ſua poſſeſſione. ĩ. *de fi. inſtr. inter dilectos.* ad fi. & ĩ. 11. *prox. cum Bertholdus.* ff. *de acqui. poſſeſ. quamuis.* §. 1.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit & tripliciter ſoluit.*

i ¶ *In eum ſtatum.*] Sed cum Abbas, & monachi ſpoliati fuiſſent per laicos illos, & non per Archidiaconum, quomodo competit eis interdictum vnde vi contra Archidiaconum, nec etiam videtur feciſſe contra appellationem monachorum. Et ſic eſt contra. ĩ. *de reſt. ſpo. cum ad ſedem.* in fine. Poteſt dici, quòd monachi reſtituũtur hic nõ ex vi interdicti, ſed iudicis offi. ar. 3. q. 2. *in primis.* vbi remouetur tertius, qui ſucceſſerat iã defuncto, & forſitan conſtitit Papæ, quòd Abbas poſſidebat, cũ appellatio fuit ab ipſo interpoſita. Vel forte hęc facta fuerãt per laicos mãdãte Archidiacono, vel ratu habẽte. vñ tenet vñ vi. ff. *de vi.* & *vi ar.* l. 1. §. *deiecisse* & §. *ſed* & *ſi quis.* & ĩ. *de reſti. ſpoliato.* c. ũ *ad ſedẽ.* Lau. Vel quia ſciẽter Archidiaconus recepit eã, quã monachi fuerãt ſpoliati, & ita ſucceſſit in vitiũ. ĩ. *de reſt. ſpo. ſæpe.* & ĩ. *de iudi.* quia V. & hoc verius puto, vnde tenetur ad ipſam rẽ reſtituẽdam cum fructibus medio tẽpe perceptis, & hic dicit, & non ſolũ perceptis, ſed & qui percipi potuerũt. ĩ. *de reſt. ſpo. grauis.* & quia poſt appellationẽ eam recepit ab illis laicis: vnde omnia reſtituuntur in priſtinum ſtatum tempore appellationis factæ.

k ¶ *Ex veriſimilibus.*] Sufficit ergo, quòd in probabili ſeu cauſa appellationis

† Aliàs cam ſam.

† Has habes in Auth. de appell. §. ad hæc ſanci-mus. & C. de tempor. appellat. Authentica, ſed hodie.

† Roſenen. & Londonenen epiſcopis.

† Bondon.

† Londoné.

† Ca. 9. eo. ti. in 1. compil. Et de intellectu vide Philippum Franc. cum in ſuis quæſt. in materia petitorij. q. 1.

† Sed cum pluries appellatur quæ appellatio ſit ſequẽda, tradit Lanfrãcus de Oriano, ſuprà in c. quoniam. contrà de appe.

† Vide noſtras in c. 2. & 3. de arbitrijs. Vbi ago de ſolutio.

† Dictos perceptos, deeſt in veteribus exẽplaribus & in codice Barbatiæ iuxta Gloſs. fructus, in margine tãen hac perceptos, qui percipi potuerunt. ſupra de reſti. ſpol. c. grauis.

a Et eccleſiã licèt plenè ſpectet ad monaſterium, ſoluit tamen Epiſcopo cathedraticum, & cenſus antiquos de donat. paſtoralis. ſecundum Innocentium, & clemen. de cenſibus. c. 1. Ioann. And.

lationis licet non ſit vera, vel neceſſaria, talis videlicet debet eſſe, quæ ſi eſſet probata, legitima eſſet: tunc valet appellatio. ⁊. *eod. Vt debitus*.

ij. D*ilecti filij.*] Si contra ſuperiorẽ ſuũ quis itinerat ad Papam, habetur pro appellante, ita quòd excõmunicatio poſtea in eũ lata nõ tenet. Prima pars ponit querelã. Secũda dat iudicẽ ſibi, *Cũ autem*. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. *Vide Abbatem* conſ. 223. *incip.* illud de iure quęritur. *&* *Iaſonem in* l. de quibus. ff. de legibus, *Vbi facta fortiora eſſe dicuntur, quàm verba, ad declarãdam voluntatem.*

† *Lamecro.*

C a s v s. Inter Archiepiſcopum Cantuariẽ. & Priorem, & monachos Cãtuariẽ. Eccleſiæ ſuper capella de Lamede cõtrouerſia vertebatur: monachi pro cauſa illa miſerũt ad ſedem Apoſtolicam duos monachos I. & H. quos duos dictus Archiepiſcopus poſt iter arreptũ excõicauit: illi cõqueſti fuerunt domino Papæ: cùm autẽ plus ſit facto, quàm verbo ad ſedẽ Apo. appellare, & illi ad ſed. Apo. propter cauſam illã venientes intelligãtur prouocaſſe ad eam: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi ita eſt, dictos I. & H. denunciẽt excõicationis vinculo nõ teneri. No. quòd plus eſt facto, quàm verbo appellare. Itẽ qui iter arripit ad ſe. Apo. veniendi, appellaſſe intelligitur. Item ſententia excommunicationis lata poſt appellationem factam facto, vel verbo, non tenet. Item in cauſa ſua quis iudex eſſe non debet.

CAP. LII.

ij D*ilecti* † filij I. & H. Prioris, & Monachorum Cantuariẽ. Eccleſiæ nuncij retulerunt, quòd cùm pro cauſa, quæ inter dictos Priorem, & Monachos, & Cantuariẽ. Archiepiſcopum, ſuper capella de Lamede † vertebatur, ab ipſis ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, idem Archiepiſcopus poſt iter arreptum, in eos excommunicationis ſententiam promulgauit. ¶ Cùm autem plus ſit ad ſedem Apoſtolicam facto [a] prouocare, quàm verbo, & ipſis propter dictam cauſam ad Romanam Eccleſiam venientibus, intelligatur ad ſedem Apoſtolicam prouocatum: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictus I. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri.

¶ Idem Epiſcopo Heliñ. †

† *Eliẽ.* † *Helẽ.*

¶ *Glo. ſeq. ponit ecce, quibus factũ reſpicitur. demum reci. per q. an iter arreptum ad Archiepiſcopum habeatur pro appellatione. arg. quòd nõ, vna ratione, addit aliam ſecundùm Ioan. quã reprobat. Demum obiicit, quòd etiam ad Papam iter arreptum non habeat vim appellationis, & ſoluit.*

a ¶ *Facto prouocare.*] Quoniã plus [a] eſt factis demõſtrare, quàm verbis dicere *ff. de adi. edic. ſi tamẽ. §. ei qui. & ff. de leg. de quib. in fi.* ꝫ. *eo. ad audiẽtiã.* & ⁊. *eo. Vt noſtrũ.* & ſic facto renũciat quis iuri ſuo *infrà de in. qua ſi à ma. par. cap. ex tre.* & ꝫ. *de off. dele. gratũ.* & etiã factis mẽtimur. 22. q. 5. *cauere.* & factis cõſẽtit quis. ⁊. *de cõde. ap. per tuas.* & ipſo facto cõſentit quis malis. 43. *diſt. ſit rector. Vt quid aliud eſt,* quàm tacendo terga præbuiſſe, &c. & factis quis probatur incõtinens. 28. *di. prius ſquã.* & 12. q. 2. quatuor factis etiã ratũ habemus *ff. re. ra. ha. l. 3. §. falſus.* & factis negam⁹ Deũ. 11. q. 3. *affirmant.* Et ita ſicut nõ tenet excõicatio poſt appellationẽ. ⁊. *de ſen. excõ. per tuas.* ſic non tenet excõicatio poſt iter arreptũ ad Papã. Sed nõ eſt ita in Archiepõ: quia Papa vocatus eſt in plenitudinẽ poteſtatis, alij in partẽ ſolicitudinis 2. q. 6. *qui ſe ſcit.* & ꝫ. *de vſu pal. ad honorẽ.* Io. dixit aliã rationẽ, ſcilicet quia nõ itur ad archiepm per querimoniã, ſed hoc eſt falsũ. ⁊. *eod. ſolicitudinẽ* & ꝫ. *de off. ordi. ad reprimẽdũ.* Sed vr̃ quòd iter arreptũ nõ ſufficiat pro appellatione in iudicio, niſi iuſta cauſa allegetur talis, quæ ſi eſſet probata, &c. ⁊. *eo. Vt debitus.* cũ aliter nõ valeat appellatio: ſed poſt ſentẽtiã diffinitiuã nõ ſufficit iter arreptũ: niſi viua voce appellaretur. quia ibi eſt opus facto. *arg.* ⁊. *de ſen. excom. à nobis.* vbi non prodeſt iter arreptum in parte deciſa. & in ſcriptis etiam appellandum eſt. 2. q. 6. *forma.* [& ⁊. *eo. cordi. lib. 6.*] & *ff. de ap. à ſententia. §. vlt.* aliàs iter arreptum nihil operatur, niſi incõtinenti quis appellet viua voce: &, aliud ante ſentẽtiã, quàm poſt, quia excõicatur poſt iter arreptum: vt hîc. & ita perinde habetur, ac ſi excõicaretur poſt appellationem: vt hîc. & præterea Archieps non poterat eſſe iudex in cauſa propria, cũ inter ipſum, & capitulum Eboraceñ. eſſet cõtrouerſia ſuper capella iſta. ⁊. *de no. ope. nũ. c. 2.* pro qua cõtrouerſia monachi iſti ibant ad curiã. vnde excõicatio non tenuit poſt iter arreptũ: & ſic nõ obſtat, quòd dicitur, iter arreptũ nõ ſufficit pro appellatione [b] in iudicio: quia hîc nõ erat iudex Archieps, vt dixi. Et credo, idem eſſe, ſi capitulũ habeat cauſam cũ Epõ, vt ſi capitulũ mittat ad Archiepm pro cauſa illa: & Epiſcopus excommunicet nunciũ poſt iter arreptũ, quòd ſententiam nõ tenet: cùm Archiepiſcopus in hoc caſu ſit iudex Epiſcopi. Vel dic, quòd ſecus eſt in Archiepiſcopo, vt dictũ eſt. Bern.

a *De hoc annotate per Albertinũ* tract. de agnoſ. aſſertio. q. 8. & q. 34. & q. 36.

a *Sic non ſufficit pro Apoſtolorũ petitione infrà c. ab eo. lib. 6. & eſt ſimile* ⁊. de ele. Eccleſia. 1. *Io. And.*

P*Aſtoralis.*] In iſto principio primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Nos igitur*. Abbas Siculus.

C a s v s. Dñs Papa mandat alicui, vt procedat in cauſa appellatione remota: quærebatur, vtrũ appellatio fruſtratoria tm̃ intelligatur inhibita? Papa conſiderans quòd per appellationẽ fruſtratoriam negotium impediri nõ debeat, etiam ſi non fuiſſet inhibita, reſpondet, quod quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ expreſsè non indulgetur à iure. Sed ſi appellans fuerit grauatus iniuſtè, grauamen per ſuperiorem poterit emendari.

¶ *Per clauſulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expreſsè. h. d. vſque ad §. verum.*

CAP. LIII.

P*Aſtoralis* † officij diligentia: *& infrà.* ¶ Quæſiuiſti, vtrũ quando inhibetur appellatio in reſcripto, fruſtratoria tãtũ inhibita videatur. Nos igitur attẽdẽtes, quòd per appellationem fruſtratoriã, etiãſi nõ fuiſſet inhibita, negotiũ nõ debeat impediri, reſpõdemus, quod quęlibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure nõ indulgetur expreſsè [b]: ſed ſi appellãs fuerit grauat⁹ iniuſtè, grauamẽ huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari [c].

¶ *Licèt excommunicatus ab excõmunicatione appellet, nihilominus denunciari poteſt, & beneficij redditibus ſpoliari. Hoc dicit.*

¶ Verùm † quia multotiẽs quis

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & remittit. Secundò ponit quinque exẽpla, quibus approbatur appellatio. Tertiò dicit, quid de iure antiquo, & quid hodie.*

b ¶ *Expreſsè.*] Arg. quòd omnia intelligũtur prohibita, quę nõ inueniuntur in iure cõceſſa. ꝫ. de tranſa. inter corporalia. vbi de hoc. Expreſsè indulgetur appellatio, etiãſi remota ſit appellatio in reſcripto, ſi iudex denegat reſtitutionẽ ſpoliato. ꝫ. de reſti. ſpo. ex cõquæſtione. Itẽ ſi nõ vult admittere recuſationẽ cõſanguinitatis ꝫ. *eo. poſtremo*. Itẽ ſi non facit exprimi res petitas in libello. ꝫ. *eo. ſignificantibus*. Itẽ ſi citat partes ad locũ nõ tutũ ꝫ. *eo. ex parte*. Itẽ ſi cogit partes litigare coram ſubdelegato ſuſpecto. ꝫ. *de offi. dele. ſuper quæſtionem. in fi.* Multa exempla poſſes aſſignare [c], in quibus

† Cap. 11. e. ti. in 3. cõp. *Et de clauſula, appellatione remota. Vide Baldum in* l. 3. C. de appella. & *Antonium Bu.* in c. vt debitus. infrà, hoc tit.

recipitur appellatio, licèt ſit remota in reſcripto. Vbicunque permittit ius appellare, ſecũdũ antiqua iura bñ admittebatur appellatio, licet cauſa in iure nõ exprimeretur, dũmodo non eſſet manifeſtè fruſtratoria, de qua intellige, quod dicit *Ver. nos igitur attendentes.* vbi per appellationem fruſtratoriã etiãſi non eſſet manifeſtè, &c. i. manifeſtè fruſtratoria, aliàs ſi habebat qualẽcunque excuſationem, poterat appellare, dummodo non conſtaret ipſam fruſtratoriam. 2. q. 6. *ad Romanam.* & pluribus aliis ibidem. & ꝫ. *eo. perſonas & c. peruenit & c. cũ ſit Romana.* Hodie verò ſiue ſit remota appellatio, ſiue non in reſcripto, non põt appellari, niſi probabilis cauſa fuerit allegata, talis, quæ ſi foret, &c [d]. Item ſiue ſit expreſſa in iure, ſiue non, cauſa propter quam appellatur, dũmodo ſit probabilis, bene tenet appellatio. ⁊. *eo. Vt debitus.* & ita conſtitutio illa addit huic decr. hoc ſcilicet quòd ſi cauſa probabilis, propter quam appellatur, non ſit expreſſa in iure, valet appellatio, ſecundùm hanc decretalem non valebat. Quid operetur remotio appellationis hodie, dicetur. ⁊. *eod. Vt debitus*. Ber.

c ¶ *Emendari.*] Non enim debuit appellanti obeſſe, quòd non fuit ſuæ appellationi delatum, cùm appellatio eius iuſta fuerit. 2. q. 6. *c. qui. §. appellatore.* & ꝫ. *eo. ſæpe.* hodie verò non ſtamus huic, ſed ei, quod dr̃ ⁊. *eo. Vt debitus* vt videlicet appellatio teneat, ſiue grauamen in iure ſit expreſſum, ſiue non, dum tamen ſit probabile.

V e r v m. Diuiditur. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Non itaque*. Abbas.

V e r v m q v i a. C a s v s. In iſto. §. ſic pone caſum. Aliquis appellauit à iudice ſuo in aliquo certo articulo & ſic ad tempus eſt exemptus à iudice ſuo per appellationẽ quantũ ad cauſam illã: ſecũdu hoc ponitur talis quæſtio. Iudex excõicauit aliquẽ, ille appellauit ab ea tanquã iniuſta, & in eo caſu appellauit, in quo valuiſſet appellatio, ſi ante excõicationem facta fuiſſet: quæritur, vtrũ iudex poſſit ipſum denunciare excõicatum, non obſtante illa appellatione, & vr̃, quòd non poſſit, eo quòd per appellationẽ interpoſitam videatur excõicantis iuriſdictio dormitaſſe, & ſic exemptus eſt ab eo quantũ ad cauſam illam. Item quæritur, vtrũ excõicato poſſint ad tẽpus ſubtrahi Eccleſiaſtica beneficia? Ad primã quæſtionẽ reſpondet Papa, quòd excõicatio trahit ſecũ ſuã executionẽ, & excõicatus amplius non ligatur per denunciationẽ: & ideo iudex poteſt ipſum excõicatum denunciare vt ab aliis euitetur. Ad ſecundã quæſtionẽ rñdetur, quòd prouentus Eccleſiaſtici illi meritò ſubtrahuntur, cui cõio Eccleſiæ denegatur. Not. quòd oĩs appellatio intelligitur remota, quæ in iure ſcripta nõ eſt per remotionẽ appellationis. Et ſic eſt arg. quòd omnia intelligũt prohibita, quæ nõ ſunt conceſſa expreſsè. Itẽ per appellationem legitimã eximitur quis à iudice ſuo ad tẽpus quãtũ ad cãm illã. Itẽ excõicatio ſecũ trahit executionẽ. Itẽ per denũciationẽ ampliùs nõ ligatur quis. Itẽ appellatio nõ impedit denunciationẽ. Itẽ excõicati priuãdi ſunt beneficio Eccleſiæ, dum in excommunicatione perſiſtunt. Et ſic not. quòd qui extra Eccleſiam eſt, nihil nomine Eccleſiæ poteſt poſſidere.

† *Vide, quod per hunc §. determinat Romanus,* conſ. 482. *incip.* in caſu præmiſſo. in 2. dubio.

c *Et quæ plura poteſt videre in* Spe. de app. §. in quib. ver. ſed quid dicet. *Ioan. And.*

d *Concor. tex in* l. his qui ad curiã. *& ibi Bart.* C. eo. & in l. properandum. C. de iu. & c. ſignificauit. ſuprà de iud. exhibita. de exe. dilecti & c. ſignificauerunt ſuprà eo. ſignificauit. *Ioan. And.*

a ¶ *Ad*

a ¶ *Ad tempus.*] Qui enim appellat à iudice ordinario ſuper aliqua cauſa, ad tempus tñ exemptus eſt ab ipſo quantum ad illum articulum, ſed in aliis remanet iudex, & tamẽ pendente illa cauſa poteſt illũ, ſi voluerit, in alia cauſa tãquã ſuſpectũ recuſare. ſ.eo. ad hoc ſi in vna. §. *c.propoſuit. & c.cùm teneamur. & j.e.Romana. §. cùm vero* [*lib. 6.*] *in delegatis ſecus.*

ad tempus[a] per appellationem legitimam, à Iudicis ſui, quoad aliquem certum articulum, eximitur poteſtate: cõſuluiſti nos, vtrùm ſi quis excõmunicationis ſententia innodatus, ante denunciationem ipſius ab ea tanquam minùs rationabiliter promulgata, in eo caſu, [b] in quo ante ſententiam appellatio vires obtinuiſſet, curauerit prouocare eo quòd per appellationem interpoſitam excommunicantis videtur iuriſdictio dormitaſſe [c], ipſe denunciare poſſit eundem, & ad tempus Eccleſiaſticis beneficiis Clericum ſpoliare. Nos itaque reſpondemus, quòd cùm executionem [d] excommunicatio ſecum trahat [e], & excommunicatus per denũciationem ampliùs non ligetur, ipſum excommunicatum denunciare potes †, vt ab aliis euitetur. Et illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur [f], cui Eccleſiæ communio denegatur.

¶ Idem Epiſcopo Pariſien.

¶ Si appellans ad ſuperiorem comparet coram Iudice inferiori ſuper cõcernẽtib. ipsã appellationẽ ipſe appellationi renũciare videtur. Si autẽ proteſtetur, quòd propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans non eſt audiendus: niſi notorium ſit actũ illum eſſe iniuſtum, ſuper cuius emendatione adiuit inferiorem. Hoc dicit, & eſt bonus caſus.

CAP. LIV.

SOlicitudinem † paſtoralis officij: *& infrà.* ¶ Sanè cùm ſicut recepimus, duobus coram ſuo Epiſcopo litigantibus, alter eorum ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet, Epiſcopus appellantem reputans contumacem, ipſum excommunicationis vinculo innodauit: qui coram Metropolitano de Epiſcopo ſibi petiit iuſtitiam exhiberi, aſſerens, quòd poſt appellationem legitimè ad nos interpoſitam, ipſum excommunicauerat: & petens ſe ad eum ſtatum, in quo fuerat appellationis tempore, à Metropolitano reduci, denunciari videlicet abſolutum: adiiciens etiam, quod appellationi non renunciabat ob-

b ¶ *Caſu*] Hoc dicit pp crimina notoria, in quibus non admittitur appellatio ſ.eo.*cum ſit Romana. & c. conſuluit.*

c ¶ *Dormitaſſe.*] Scilicet ne vlterius ſit procedendum: quia appellatione interpoſita extinguitur pronunciatum: vt *ff.ad Turpil.l.1.in fine.*

¶ *Gloſ.ſeq. obiicit. ponit tres ſolutiones, ſcilicet Pet. Hiſp. Lau. & l. iterum obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Cùm executionem.*] hæc ratio non eſt ſufficiens: quia non appellatur à ſentẽtia excõicationis: nam cùm quis abſoluitur ab impetitione alicuius, huiuſmodi ſñia ſecũ trahit executionẽ[a], & tamẽ ab ea appellatur. ſ. *de except. ſignificauerunt.* Ab executore appellatur, ſi modũ excedat. 2. *q. 6.c.ex quo.§. ab executore. & ſ. c pro. quod ad conſultationem.* Item ſentẽtia furti trahit ſecũ ſuam infamiã. *ff.de fur. non poteſt*[b]. *& ff.de iu. qui no. infa. furti.* Quæ eſt ergo cauſa? Pet. Hiſ. dixit, quòd Deus ligat, & non homo. 11. *q.3. nemo.* vbi de hoc. & à principe non appellatur. Illa videtur verior ratio, vt homo creſcat per meritũ parendo etiã iniquæ ſentẽtiæ. *Ar.8.q.2.ſcitẽdũ.& 11.q.3.quid ergo.* & vt magis timeatur diſciplina Eccleſiaſtica. Lau. Io. dixit, quòd cõſtitutio Eccleſiæ hoc facit, vt magis timeatur, ſicut cõſtitutio hominum facit, quòd ſñia, quæ citò ligat, quoad eius effectũ tardiùs liget. 2.*q.6.anteriorũ.* & 11.*q. 3.cùm apud Io.* Sed vr̃, quòd nõ ſit differẽtia inter ſentẽtiã excõicationis, & alias ſñias: immò idẽ, verbi gratia, cum dico, excõico te, ſtatim es excõicatus, ita quòd nihil aliud eſt neceſſe. Idem eſt, cum dico, condemno te, vt ſoluas illi decem. quia ſtatim es condẽnatus: & ſi appelletur ab iſta ſñia cõdẽnatio non remouetur per appellationẽ, immò remanes cõdemnatus, quantumcunq; appelles: ſicut ille remanet excõicatus, qui poſt excõicationẽ appellat: quòd patet per ſñiã appellationis, in qua dr̃: cõfirmo, vel caſſo primam ſñiam. & ſic ſñia ſemper durat vtroq; caſu. In aliis ſñiis appellatio retardat id, quod nondũ extat: ſcilicet ſolutionem, vel rei, de qua condẽnatio facta eſt, traditionem: quia verum eſt iſtum condemnatum, ſed non eſt verum iſtum adhuc ſoluiſſe: & ſi ſtatim condemnatus ſolueret, & poſtea appellaret, nihil releuat talis appellatio: niſi in euẽtu cauſæ appellationis. *ff.de ap. cùm ex cauſa.* In excõicatione nihil eſt, quod poſſit appellatio retardare. Verus effectus ſñiæ eſt, quòd cõdenatus ſoluat: quia ad hoc agitur. & finis excõicationis eſt, vt ſit excõicatus, & ipſa prolatione ſñiæ ſtatim peruenitur ad iſtum finẽ: ſed in aliis ſñiis cõdẽnationis non ſtatim per ſñiam cõſequitur finem, id eſt, iudicatum. & appellatio impedit ſolã executionem: quia ad hoc eſt opus facto, licèt condemnatio ſit facta, ſed in ſententia excõmmunicationis non eſt ita opus facto quoad ſuum effectum, niſi vt publicetur.

¶ *Gl.ſeq. quærit. arg. pro, & contra, & ſoluit.*

e ¶ *Excõmmunicatio ſecũ trahat.*] Ex hoc patet, ꝙ ſñia excõicationis vel ſtatim ligat, vel ſtatim nulla eſt. Sed quid ſi aliquis excõicatur poſt appellationẽ probabilẽ? aut iſte eſt excõmunicatus, aut nõ. probo, quòd nõ eſt excõicatus: quia excõicatus eſt poſt appellationem probabilem: quæ legitima eſt: ergo non eſt excõmunicatus, j. *de ſen.excom per tuas. & j. eo.dilecti* Sed cõtra vr̃, ꝙ ſic quia iudex appellationis pronũciat appellationẽ non tenere, ergo per cõſequẽs pronũciat excõmũnicationẽ tenuiſſe. Rñdeo, quòd ſi quis dubitat, an talis excõicatio teneat, vel non, ex futuro pendet, an teneat: ſicut ex futuro euentu pendet, an teneat matrimoniũ, vel nõ. j. *de frigi. & maleſi. fraternitatis. in fi.* Vñ hęc argumẽtatio nõ valet, iſte eſt excõmunicatus poſt appellationẽ probabilẽ, quæ ſi probata eſſet, & c. ergo excõicatio nulla eſt: immò eſt inferẽdũ: ergo pro excõmunicato nõ eſt habẽdus: & tñ reuera excõicatus eſt: quia ſtatim ligat ſñia excõicationis, vel ſtatim nulla eſt. tñ ſi talis medio tẽpore adeptus eſſet Eccleſiã: non vr̃, quòd eſſet ea priuãdus: quia ipſum probabilis[b] error excuſat. j. *de ſen.ex.c.ſacro.* cùm interim licitè cõicetur ei in omnibus ſacramẽtis. j.*e.dilectus.* & quicquid tunc facit, valet. 3. *q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verum. & C.de teſt. l.1.* Item quia medio tẽpore ſtatus eius integer eſt. *ff. nihil inno. appel. pende. l. vnica. §. integer.* nec damnatus dicitur, qui appellauit. *ff.de pœna.l.2. §.2.* Io.

¶ *Glo.ſeq. hu ius prin. & fi.rec. per q. & ſol. Demum quærit, & ſoluit, & dubitatiuè diſtinguit. Itẽ quærit, & diſtinguendo ſoluit.*

f ¶ *Subtrahuntur.*] Qui enim extra Eccleſiã eſt nihil nomine Eccleſiæ poteſt poſſidere. 8. *diſt. quo iure. & 23 q. 7. c.1. & 3 & 31. di. eos. & c. præter hoc.* ſi tñ nõ habet aliud, vnde viuat, dico el interim prouidẽdum de bonis Eccleſiæ, & quia depoſito prouidetur 50. diſt. ſtudeat. habenda eſt enim ratio, ne egeat. *ff.de re iu. inter duos.in fi. ne cogatur in cleri. opprobrium mendicare.* 93. *diſt. diacono.* licèt videatur, quòd malè meriti publica egeſtate debeant laborare. *ff. depo. bona fides.* item illud poteſt intelligi in eo caſu, qñ in ſentẽtiã hoc exprimitur, ꝙ bona Eccleſiæ ſubtrahantur ei. cùm enim excõmunicatum cõparemus relegato: & relegato ad tempus non ſubtrahantur bona, niſi hoc in ſententiã exprimatur. *C.de pœn.l.deportatorum.* & in excõmunicato idẽ videtur. Nam quandiu quis aliis rationibus poteſt conſtringi, non ſunt ei ſubtrahenda ſtipendia. *C. de execu. rei iudi. ſtipendia.* 17.*q.6.illud* Qui autẽ excõmunicatur eſt in vna Eccleſia, excõmunicatus eſt quãtùm ad alias, 11.*q.3.c.2. & 3. & 4.q.5. quiſquis.* j. *de off. ordi. ad reprimendam.* Sed nunquid eſt idem in ſuſpẽſo, vt ſi ſuſpẽſus eſt ab vno Epiſcopo, quòd ſuſpẽſus habeatur quãtũ ad alios: Sic ſi eſt ſuſpẽſus ab officio: quia ſentẽtia facit ius quãtùm ad omnes. 19.*q.2.duæ ſunt. & 7. q.1 ſi quis presbyter. ff. de interd. & rele l.legatorum. §. interdicere. & §. ſe.* Poſſet fortè diſtingui, vtrùm ſuſpenſus eſſet pro crimine, quod irrogat infamiam: vt tũc vbiq; ſuſpenſus ſit: ſi non irrogat infamiam, tunc non vbiq; eſt habendus pro ſuſpenſo. ar. *ff. de poſtu. ex ea.* ſed prius dictum præualet. quia ſuſpenſus ab officio nihil debet de officio eccleſiaſtico attrectare: aliàs eſt deponendus: & in hoc æquiparatur excõmunicato. j. *de cl.excõ.vel ſuſpen mi.c.2. & 3* ſed ſi ſuſpẽſus eſt à beneficio in vno loco, tũc dico, quòd in alio loco poteſt habere beneficium, vt 16. *di.placuit.* 58.*d.c.2.* Sed nũquid abſolutus poteſt recipere, vel petere fructus medij temporis ſibi ſublatos? Diſtingue, vtrùm iuſtè, an iniuſtè ſit excõicatus. ſi iniuſtè poteſt. 2.*q.5.ſuper cauſis. & ff.de re mili.l.penult. & j. de cõceſ.præb. quia diuerſitatem.* ſi fuit iuſtè excommunicatus, nõ poteſt. *C.de re mili.cum allegatis.lib.*12. ad hanc diſtinctionem facit op. arg. j. *de ſen.excom. ſacro.* alioquin ſpe reſtitutionis faciliùs delinqueretur. 50.*di.c.1.* quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23.*q.4. eſt iniuſta.* pœnæ enim non ſolent repeti. *ff.de cond.indeb.pœna.ff.de procu.quàm proprio.§. vt in cæteris.* Io. Ego credo, quicquid dixit Io. licèt depoſito prouideatur ne in cler. opprobrium mendicare cogatur, quòd excommunicato in nullo ſit prouidendum, qui contemnit claues Eccleſiæ: cui participandum non eſt: niſi fortè fame periret: tunc debet ei ſubueniri: quia poterit adhuc ad Eccleſiam redire. Ber.

SOlicitudinem.] Si excõicatus ab Epo poſtquam appellauit ad Papã, hanc cauſã defert ſimpliciter ad metropolitanum, appellationi renũciat, & Archiepiſcopus cauſam audiet: ſed ſi proteſtetur contrariũ, Archiepiſcopus nõ cognoſcet: quod ſi fecerit, non poteſt Epiſcopus appellare, niſi notorium ſit excõmunicationem nõ tenere. Communis diuiſio. Secunda ibi. *Nos igitur.* Ab. Sicul.

Casvs. Duo litigabãt corã Epiſcopo ſuo, alter eorum ad ſedem Apoſto-

a *Ad materiam vide, quod dicam de conceſ. præbẽ. cum noſtris. in gl. multum ergo poſt prin. Ioan. And.*

† *poteſt, in antiquis.*

b *Supple, & tamen appellatur ab ea. Ioã. An.*

b *Vide Dominicum* Sanum ſib, 4 ſont. diſt. 21.q.1.artic. 2. ver. quartus demum caſus.

† Ca. 12. eo. tit. in 3. cõp. *Vide Felinum in c.* cũ A Ferrariẽſis, ſupra de conſtit. & *Doctores recentiores* in l. non ſolũ. §. morte. ff. de oper. noui nunciatione.

c *Vt ſ. non habeatur diſtinctio cauſa: & meritò, quia celebrare diuina prouenit ex ordine, quo impedito per ſuſpẽſionem in nullo loco celebrare licebit: ſed poſtulare prouenit à peritia; quæ poſt interdictum perdurat in homine. non impeditur ergo extra iuriſdict. intendicentis. niſi ſubſit infamia. quo caſu lex impedit, & non homo. Ioan. And.*

ie&ctæ: ſed proſequi volebat eandem †: *& infrà.* ¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus [a], quòd ſicut Metropolitanus de appellatione ad nos interpoſita cognoſcere [b] omnino non valet: ſic nec de his [c], quæ poſt appellationem fuerant innouata: dummodo de aliis † cognoſci non poſſit, niſi de appellatione pariter cognoſcatur: vel de iis, quæ appellationis cauſam contingere dignoſcuntur. In quo [d] caſu ſi Metropolitanus ad cognoſcẽdum partes ſuas interponere fortè præſumeret, Epiſcopus poſſet [e] ad appellationis beneficium conuolare. Nam ad officium eius, qui de appellatione cogniturus eſt, pertinet, prudenter corrigere, quæ contra ipſam inuenerit attentata. ¶ Si verò [f] notorium [g] exiſteret, quòd mandatum Epiſcopi indiſcretum fuerat, vel iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire: ac per conſequentiam ei liqueat euidẽter ſubditum legitimè prouocaſſe: poteſt Archiepiſcopus auctoritate metropolitana declarare [h] ſubditum irrationabiliter extitiſſe anathematis mucrone percuſſum. Cùm autem [i] excommunicatus, qui appellauerat, iuxta præſcriptam formam coràm Archiepiſcopo deponit contra Epiſcopum quæſtionem [k], Metropolitanus ad cognoſcendum de cauſa poteſt interponere partes ſuas: cùm ille appellationis proſecutioni renunciare tacitè [l] videatur. Sed ſi verbo, vel facto appellationem ſe velle proſequi proteſtetur †: non eſt, tanquam [m] aduerſa petens & ſibi contrarius, audiendus.

¶ Idem Epiſcopo, & Cantori Treceñ.

¶ *Per appellationem legitimè interpoſitam: principale cum acceſſorio ad Iudicem appellationis defertur, & ſententia excommunicationis, & interdicti poſt appellationem lata non tenent.*

† *Vide l. ſi filius. ff. ad Mace. & l. 2. C. de iure dot.*

† *In vno vetuſtiſſimo exemplari ita: dũmodo de illis.*

† *proteſtetur.*

Apoſtolicã appellauit, Eps illũ reputãs contumacẽ excõmunicauit eũdẽ. Ille corã Archiepiſcopo ſuo petit ſibi iuſtitiã fieri de Epiſcopo, qui poſt appellationẽ legitimã excõmunicauit eundẽ, & petit ſe reſtitui in priſtinũ ſtatũ, in quo fuerat tempore appellationis, denũciari videlicet abſolutum, proteſtãs quòd appellationi nõ renũciabat, ſed proſequi volebat eandẽ. Primò quæritur, vtrũ Metropolitanus cognoſcere valeat de huiuſmodi quæſtione? Et ſi Archiepiſcopus illũ legitimè appellaſſe inueneritiiterum quæritur, vtrùm ipſum denunciare valeat abſolutũ? Tertiò quæſitũ fuit, vtrũ ſi Epiſcopus appellauerit ab Archiepiſcopo, ne illũ abſoluat, appellationi ſit huiuſmodi deferẽdũ? Ad hoc reſpõdet Papa, quòd ſicut Metropolitanus non valet cognoſcere de appellatione facta ad Papam, ita non põt cognoſcere de iis, quę poſt appellationem fuerũt innouata, dũmodo non poſſit cognoſci de illis, niſi de appellatione cognoſcatur, vel de iis, quæ cauſam ipſam cõtingunt: & tunc ſi Metropolitanus vellet de iis, quæ cauſã ipſam contingũt cognoſcere, Epiſcopus poſſet appellare: & ſic ſoluitur tertia quæſtio, quia ad officiũ illius, qui de appellatione cognoſcit, pertinet corrigere, quæ poſt appellationem fuerunt innouata. Soluit poſtmodum ſecundum articulum: ſi verò notoriũ eſſet, quòd mandatũ Epiſcopi fuit iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire, & ita per conſequentiã appareat illum iuſte appellaſſe, poteſt Archiepiſcopus declarare ſubditũ irrationabiliter fuiſſe excõmunicatũ. Vltimò verò dat ſolutionẽ ad primã quæſtionẽ dicens: cũ excommunicatus qui appellauerat, iuxta præſcriptam formam coram Archiepiſcopo contra Epiſcopum deponit quæſtionem, Metropolitanus poteſt cognoſcere de huiuſmodi quæſtione: cùm ipſe in hoc renunciare appellationi tacitè videatur: ſed ſi verbo, vel facto proteſtatur ſe velle proſequi appellationem, tanquam aduerſa petens, & ſibi contrarius, non eſt audiendus. Nota, quod ad quem pertinet cognoſcere de appellatione, ad eundem pertinet cognoſcere de iis, quæ cauſam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & acceſſorium. Item ille poteſt appellare, cuius intereſt: vnde appellat Epiſcopus, ne Archiepiſcopus de hoc cognoſcat. Item iniuſto mandato non eſt obediendum. Item tacite renunciat quis appellationi. Item qui contraria proponit non eſt audiendus.

a ¶ *Taliter reſpondemus.*] Reſpõſio primæ quæſtionis, quæ fuit, vtrũ metropolitanus de huiuſmodi quæſtione valeat cognoſcere.

¶ *Gl. ſe. vers. per q. quæ fuerit, &c. ſoluit ar. & ſignat contrarium.*

b ¶ *Cognoſcere.*] Dubitationis cauſa fuit hæc: quia fuit hæc noua iniuria: vnde opus erat noua querela, *ff. de exce. rei iud. ſi mater. §. eandem.* [a] ſed ſecus eſt: quia & ſi ſit noua iniuria, tamen pendet ex præcedenti facto, nec poſſet de illa cognoſci, niſi cognoſceretur de appellatione ſim. *j. eo. cum teneamur.* & ſic patet, quòd ſi ſuſpenditur iuriſdictio alicuius in principali: & in acceſſorio. *j. c. prox. §. præterea.* ſicut delegato principali delegatur acceſſorium. *s. de offi. delegati præterea. & c. prudentiam. §. ſexta.* Io. arg. *contra. s. c. prox* §. 1

a *Agenti, ex noua cauſa non obſtat exceptio rei iudicatæ. Ioann. And.*

c ¶ *De iis quæ*] Sic nec de priuilegiis domini Papæ *s. de iudi. cum venissent.* nec de cauſa ad Papam delata. *s. de offi. deleg. licèt.* nec de cauſa ſpecialiter commiſſa. *s. de offi. leg. ſtuduiſti & ff. de iudi. iudicium.* Vinc. Et eſt ar. quòd idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali. ſimile *j. eo. c. prox.*

d ¶ *In quo*] Hic innuit ſolutionẽ tertiæ quæſtionis, quæ fuit, vtrùm ſi Epiſcopus appellauerit ab Archiepiſcopo, an teneat appellatio.

¶ *Gl. ſe. q̃ræ. & ſoluit ſignat cõtrariũ, & ſoluit, obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Epiſcopus poſſet*] Nec quare poſſet Eps appellare, cũ ipſe dicat appellationem illius nullam, & excommunicauerit poſt illã appellationẽ? Sol. ideo appellat: quia ſi appellatio eſt aliqua, per ſuperiorem, ad quẽ eſt appellatũ, debet cognoſci, & corrigi, quòd poſtea minus legitimè factum eſt: & quia ſi Metropolitanus procederet, & inueniret Epiſcopum in culpa, puniret illum: & ideo auditur appellans, tanquam cuius intereſt. Vinc. Sed contra. *s. eod. quâ fronte. §. de his.* vbi non auditur Epiſcopus appellans, ne abſoluatur excommunicatus ab ipſo, illud intelligitur de eo, qui petebat ab Archiepiſcopo abſolutionem offerendo cautionẽ, & ideo non tenet ibi appellatio Epiſcopi propter periculum, ne decederet in excommunicatione, & quia eius non intereſt, ne abſoluatur. Hic verò appellat, ne cognoſcat, vtrùm ſit iuſte excommunicatus, vel iniuſtè, & eius intereſt, ne Archiepiſcopus de hoc cognoſcat: ſunt enim omnino diuerſi caſus. & quia iſte non vult recedere ab appellatione, vnde non poteſt ſe intromittere Archiepiſcopus: ſed ſi vellet recedere ab appellatione bene poteſt Archiepiſcopus interponere partes ſuas, & cognoſcere de illa excommunicatione: & illum abſoluet T. Sed quare iudex non poteſt cognoſcere de appellatione ab ipſo facta, ſicut cognoſcit, an ſua ſit iuriſdictio. *ff. de iudic. ſi quis aliena. ff. ſi quis in ius. voc. non ierit. l. 2. & s. eod. cum parati?* ideo non poteſt cognoſcere de appellatione: quia cùm probabilis cauſa expoſita eſt in appellatione, iam exemptus eſt à iuriſdictione illius, & eſt illi ſuſpectus: vt *s. eo. ad hæc ſi. & c. propoſuit.* & præſumptio eſt pro ipſo, quod ſemper vellet iudicare pro ſua iuriſdictione. & eadem eſt cauſa, quare arbitri cognoſcunt de ſuſpicione, & non ipſe iudex [b]. ſed cùm dubitatur [c] de iuriſdictione, ſecus eſt: quia de hoc ipſo, an ſit iudex, agitur: quia ſemper præſumitur pro iuriſdictione, quandiu in contrarium oſtẽdatur. ex quo apparet de legatio, vel ordinaria iuriſdictio, vt *s. de reſcr. ſuper literis. in fi.* Ber.

b *Eſt etiam ſimilis ratio quare cognoſcit de reſtitu. contra ſuam ſententiam, & non de appellatione, & de hoc in Spe. 2. parte. de reſt. in inte. §. videndũ poſt med. Ioan.*

c *Inter iudicem, & partẽ: ſecus ſi inter diuerſos delegatos: quia tunc interdum recurritur ad arbitros. ſupra de reſcrip. paſtoralis. Ioann.*

f ¶ *Si verò.*] Qui enim aliàs non habet iuriſdictionem, ſi crimen eſt notorium, habet *s. eo. peruenit.*

g ¶ *Notorium.*] Hic innuit ſolutionem ſecundæ quæſtionis, quæ fuit, vtrùm Archiepiſcopus denunciare debeat iſtum abſolutum, ſi inuenerit eum legitimè appellaſſe?

ADDITIO. Et dicit, quòd ſi eſt notorium mandatum Epiſcopi fuiſſe indiſcretum, vel iniuſtum, bene poteſt hoc facere.

h ¶ *Declarare.*] Sed nunquid poteſt pronunciare ſententiam Epiſcopi iniuſtam, vel denunciare illum non ligatum? Videtur, quòd ſic, cùm notum ſit ei Epiſcopum deliquiſſe. ſed non credo: quia ſic pronunciaret appellationem fuiſſe iniuſtam, & ſic vſurparet officium ſuperioris. Si autem vellet renunciare appellationi ſuæ, tunc Archiepiſcopus poſſet pronunciare ſententiam iniuſtam, immo pronunciaret ſententiam nullam fuiſſe, & denunciaret illum abſolutum, ſi legitima appellatio præceſſit. *s. de offi. dele. cùm contingat.*

i ¶ *Cùm autem.*] Modò dat veram ſolutionem, quæ perimit prædicta: & eſt ſolutio primæ quæſtionis, quæ fuit, vtrùm Metropolitanus cognoſcere valeat de huiuſmodi quæſtione, quam iſte appellans coram Epiſcopo depoſuit?

k ¶ *Quæſtione.*] Et ita magiſtratus põt facere iniuriã ſubdito. *ff. ad l. Aquil. quẽadmodũ §. magiſtratus. & ff. quod met. cauſa. l. 2.*

l ¶ *Renunciare tacitè.*] Simile *C. de inofficioſo. ſi quis. & s. de of. dele. gratum. & j. de iis, quæ fiunt a ma. parte. ca. ex ore.* vbi de hoc *& j. de priuile. accedentibus. & C. de iur. de. impe. l. 2.*

¶ *Glo. ſeq. not. alleg. 5. in ra. al. eg. 3. in contrarium.*

m ¶ *Tanquam aduerſa.*] Nota, quod non auditur [d] proponens contraria. 23. *q. 7. quod autem. & 13. q. 2. quam præpoſterum & s. de præſum. literas. 74. di. geſta. C. de inu. patrimo. profeſſio. lib. 10. arg. contra. j. de regula. ſicut. ff. de inof. teſt. Papinianus § ſed nec impuberi. s. de præſcri. auditis.* & eſt hic arg. quòd ſi aliquis conteſtatur litem, licèt dicat illa verba ſalua lite conteſtata, nihilominus facta eſt litis conteſtatio. *ar. s. de conſti. cùm M. Ferrariẽ. Ar. contra. 9. q. 3. ſalua. ff. qui mo. pig. vel hypo ſol. ſi debitor §. ſi in venditione ff. ad Sylla. hæres ff. de acq. hæred. pro hærede 7. q. 1. pontifices. s. de elect. Cumana.* vbi de proteſtatione tractatur.

d *Concordat l. 1. C de furtis, vbi latè Doctores.*

Polectũ,

D*ilectis.*] Primò ponitur partis narratio. Secundò diffinitio ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

Casus. Eps Altiſsiodorenſis quendam presbyterum domus Dei faciebat in vinculis detineri, pro eo quod bona quædam ipſius Eccleſiæ, quæ furtiuè ſubtraxerat, reſtituere denegabat, propter quod fuerat excommunicatus: in qua Eccleſia Eps, vt dicebat, iuriſdictionẽ plenariam obtinebat: Decanus Altiſsiodoreñ dicens Eccleſiam ipſam, & dictum presbyterum ad ſuam iuriſdictionem ſpectare, monuit Epm, vt ei dictum presbyterum reſtitueret: Epiſcopus timens ne Decanus aliquid in ſuũ præiudiciũ attentaret, ad Metropolitanam ſedem appellauit. Sed Decanus appellationi non deferẽs protulit interdictum, vt Epiſcopo in ciuitate præſente, à diuinis in Eccleſia Altiſsiodorẽ. ceſſaretur: poſt hæc in termino appellationis præfixo partes comparuerunt in præſentia officialis Archiepiſcopi. Senoñ. Decanus allegauit, ꝙ appellationi Epiſcopi ideo nõ duxerat deferẽdũ, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, qñ ad ſedẽ Apoſtolicã appellauit: officialis nõ obſtãte appellatione irritum nunciauit interdictum poſt appellationẽ Epiſcopi à Decano promulgatũ: poſt hæc quia Decanus impediebat diuinum officium in Eccleſia celebrari, Eps ipſum excommunicauit, & per Archiepiſcopum ſuum fecit excommunicatum nunciari: ſed canonici Senoñ. Decanum non vitabant. Super his orta quæſtione inter Epiſcopum, & Decanum, procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſt. acceſſerunt, hæc, & alia coram domino Papa propoſita fuerunt: Papa examinato negotio intellexit, quòd Epiſcopus diuerſos modos expreſſit, ſecundũ quos paratus fuit iuſtitiam exhibere Decano ſuper captione presbyteri, appellans ad Metropolitanum: Decanus poſtea nõ potuit ferre ſententiam interdicti: & ideo Papa ſententiam illam decreuit irritam & inanem poſt appellationem legitimam promulgatam: eo non obſtante, quòd Decanus quaſi variãdo propoſuit, quòd antequàm Epiſcopus appellaſſet, tulit ſententiam interdicti, cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum: cùm & ſi hoc verũ fuiſſet, appellatione interpoſita, procedere non debuit ad ſententiam exequendam, & proceſſum officialis pronunciauit temerarium: qui poſt appellationem à Decano interpoſitam decreuit ſententiam interdicti irritam, & inanem, quia appellatione ad ſedem Apoſtolicam interpoſita, nihil debuit innouari. Præterea ſententia Epiſcopi promulgata in Decanum, prima facie videbatur rectè lata, cùm per officialem prohibitum eſſet, ne ſeruaretur in Eccleſia interdictum, & Decanus diuinum officium impediebat: ſed quia per appellationem à Decano interpoſitam ad Papam, cui officialis decreuerat deferendum, Apoſtolos concedendo, non ſolùm principale negotium ſed etiam acceſſoria deferebantur ad ſedem Apoſto. ſententiam Epi latam poſt appellationem, decreuit Papa irritam, & inanem. In fin. dicit, licèt Archieps Decanum denunciauerit euitandum: tñ canonicos Senoñ. qui ſaniori ducti conſilio eũ minimè vitauerunt, eidẽ inculpabiles iudicauit: qui potiùs voluerunt deferre appellationi factæ ad Papam, quàm denunciationi factæ ab Archiepiſcopo. Not. quòd ſententia lata poſt appellationẽ legitimam, non tenet. Item varia proponens non eſt audiendus. Item poſt appellationem non eſt ſententia mandanda executioni. Item appellatione pendente nihil eſt innouandum. Item eo ipſo quòd quis concedit Apoſtolos, defert appellationi. Item per appellationem legitimam, & principale, & acceſſorium ad ſuperiorem deferuntur. Et ſic not. ꝙ qui cognoſcit de principali, & de acceſſorio cognoſcere poteſt. Item appellationi deferendum eſt potiùs, quàm denunciationi excommunicationis. Item excommunicatus poſt legitimam appellationem non eſt vitandus.

† Cap. 13. e. tit. in 3. cõp. *Et vide notas hanc c.*

† *diſpoſitionem.*

† *reddere. Negabatur; ſed. recrederet, repoſuimus. Et vide notas in hunc locum.*

† *Vide l. iure. ff. ad mu. & in l. 1. §. per hanc eſt gloſ. ff. de rei vend.*

CAP. LV.

Dilecti † filiis Decano Altiſsiodorenſi, ac magiſtro A. Altiſsiodorenſis Epiſcopi procuratore in noſtra præſentia cõſtitutis, idem magiſter propoſuit quòd cũ dictus Epiſcopus Presbyterum domus Dei, in qua diſpenſationem † plenariam obtinere dignoſcitur, detineri faceret[a] vinculis mancipatum, pro eo quòd bona quædam eiuſdem domus, quæ furtiuè ſubtraxerat, reſtituere detrectabat: propter quod etiam ab eodem Epiſcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus: & ſupradictus Decanus Epiſcopum monuiſſet, vt ei reſtitueret vel ſaltem recrederet † Presbyterum memoratum †, quem ad iuriſdictionem ſuam ſpectare firmiter aſſerebat: Epiſcopus metuens ne Decanus aliquid in ſuum præiudicium attentaret, ſe, ac ſuos, ſtatum Eccleſiæ, ac ciuitatis, protectioni Metropolitani ſupponens, ad eius audientiam appellauit. Verum Decanus poſt modicum tẽpus interdictum[b] huiuſmodi promulgauit: vt Epiſcopo in ciuitate præſente, à diuinis in Altiſsiodorenſi Eccleſia ceſſaretur. Poſtmodum verò cùm die appellationi præfixo comparuiſſent partes coram Officiali curię Senoñ. Decanus allegans, quòd appellationi ab Epiſcopo interpoſitæ ideo non duxerat deferendum; quoniam Presbyter ſupradictus adhuc in vinculis tenebatur,[c] quando † ad nos vocem appellationis emiſit: Officialis autem iudicauit irritum[d] interdictum à Decano poſt appellationem Epiſcopi promulgatum: *& infrà.* ¶ Quia verò idem Epiſcopus diuerſos[e] modos expreſſit, ſecundùm quos Decano paratus fuit ſuper captione Presbyteri iuſtitiam exhibere, ad metropolitanam ſedẽ appellans, Decanus non potuit poſt hoc ferre ſententiam interdicti: & ideo ſententiam ipſam ab eo poſt appellationem legitimè[f] promulgatam, irritam decernimus, & inanem: non obſtante quòd Decanus ad excuſationem ſuam quaſi variando[g] propoſuit, quòd priuſquam Epiſcopus appellaſſet, ſententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpẽdendum[h]: cùm interim appellatione interpoſita, procedere

¶ *Gloſ. ſeq. quærit arg. pro, ſoluit contrarium.*

a ¶ *Faceret.*] In hoc enim non incidit in canonem latæ ſententiæ. ī. *de depo. grauis.* ī. *de ſen. excom. & ſana.* Sed nunquid licet laico taliter detinere clericum habentẽ adminiſtrationem ipſius? *Arg. quòd ſic.* ī. *ne cleri. vel mona. c. 2. & ſed non credo* & expone ibi, deprehendatur in fraudem verborum: ſcilicet reddendo rationem adminiſtrationis. Eccleſia tamen illis, qui taliter deprehenduntur in fraudem, non ſubuenit: quia poſt prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt, vt ibi dicit, ſicut volebant Iudæi capere Ieſum in verbo *de pe. diſt. 7. ca. 1 vers. 2. qui à Deo, &c.* ſimile *ff. de pignor. actio. l. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. rebitetur per contrarium.*

b ¶ *Interdictum huiuſmodi.*] Hoc facere poterit decanus ex ſpeciali conſuetudine[b], vt ciuitatem, vel Eccleſiam maiorem ſupponeret interdicto. Nam de iure communi ſecus eſt. ī. *de iis quæ fiunt à ma. par. quaſiuit.*

c ¶ *Tenebatur.*] Quia dum quis manet in crimine, ſuper quo appellat, non eſt audiendus, ſ. *eod. conſuluit & c. cùm ſit Romana. in fin.*

Additio. Hoc verum eſt, ſi ſit notorium.

a *Et 5. q. 1.* quidam. in fin. *puto; quod induicas, quod tibi dicit textus tenere diſciplinã ſed non dicit per quã. Ioan. And.*

† *Dictio, quando, deeſt in omnibus antiquis quibus legitur; ita: adhuc in vinculis tenebatur ad nos vocem, &c.*

b *Vide hic Hoſt. & doctores, priuſquam de re tam graui facile pronuncies. & Vide omnino concilii Trident. ſeſ*ſio 24. de refor. mat. c. 20.

d ¶ *Iudicauit irritum.*] Quod facere nõ debuit propter appellationem Decani, vt ī. ſequitur. & tamen interdictum non tenebat propter appellationem Epiſcopi: quia qui facit, quod ad ipſum non pertinet, etiamſi bonum ſit, improbatur. *96. d. bene quidem.* Tan.

¶ *Gloſ. iſta in fine ſoluit contrarium.*

e ¶ *Diuerſos modos.*] Qui fuerint illi, non dicitur hic. forſitan dixit epiſcopus, quòd paratus erat dimittere ſacerdotem præſtita cautione de reſtituendis rebus Eccleſiæ, vel de conſeruando Eccleſiam indemnem, vel ſi Decanus oſtenderet Eccleſiam illam, & ſacerdotem ad ſe pertinere: & ita fuit appellatio iuſta. vnde ſecundùm hos, vel conſimiles modos[c] volebat ei facere iuſtitiam, & ideò non tenuit interdictum: quia non erat notorium captionem presbyteri iniurioſam eſſe, vnde non obſtat. ſ. *eod. conſuluit.*

f ¶ *Legitimè.*] No. quòd vocat appellationem legitimã propter probabiles cauſas, quas expreſſit appellans: quod ſemper debet facere, qui appellat. ī. *eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali. §. 1. &* ſ. *eo. bona. &* ī. *eo cordi. lib. 6.*]

g ¶ *Variando.*] Vnde nõ debuit audiri. ſ. *e. prox. in fi. 4. q. 3. c. placuit §. item in criminali. ver. quæ ſai 0. 74. d. geſta. 23. q. 7. quod autem* ī. *de pæ. ſuper his. &* ī. *vt eccle. benefi. vt noſtrum.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, ſoluit, demum tractat an purum interdictum ſuſpendi poſſit, & quid ſi interim appelletur.*

h ¶ *Suſpendendum.*] Sed non videtur, quòd ſententia interdicti poſſit ſuſpendi: cùm enim interdictum, & excommunicatio pari paſſu ambulent, ſ. *eod. ad hæc quoniam.* & excommunicatio non poſſit ſuſpendi. ſ. *eod. paſtoralis.* ergo nec interdictum. ſententia enim ſtatim conſequitur ſuum effectum. Nam facti quidem quæſtio in arbitrio. *& c. 2. q. 3. c. Euthemium § notandum.* nec iudex poteſt efficere, quin damnatum furti ſequatur infamia: vt *ff. de fur. non poteſt.* Ad hoc dicas quòd ſententia interdicti, quam tulit Decanus, fuit ſub conditione, vel in diem prolata: quia ſuſpendit Eccleſiam, quandocunque Eps eſſet præſens. ſimile *ff. de hære. inſti. quoties. §. ſi quis ita.* & talis ſententia bene põt ſuſpendi per appellationem ſ. *eod. præterea 2.* & ideo cũ appellatio interpoſita fuerit ante diẽ conditionis, immo cum appellatio præceſſit ſententiã, non debuit poſtea, nec potuit ferè, nec exequi ſenten-

c *Vt ſi dicebat ſe paratum ſtare iudicio Archiepiſcopi, vel amicorũ communiter electorum, vel his ſimilia. Ioann. And.*

ſententiam interdicti Potiùs tñ dic,quòd quantũcunque purum ſit interdictũ,nõ ſuſpendi:& in hoc differt ab excommunicatione,ſicut executio dignitatis alicuius ſuſpenditur. 15. q. 8. *ſi quis presbyter.*ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licèt non ipſa acceptilatio.vt *ff.de do.inter vi.& vxo.cum hic ſtatus.§.ſine autem.* vnde relaxatum eſt interdictum ad tẽpus. ipſum tñ manet. *ff.de preca. ſed ſi manente.*nec eſt opus, vt iterum renouetur. 26. *q.6.qui recedunt.& C. de cu.fu. cum alia.* & in caſu iſto ſi appelletur,non ſuſpenditur interdictum: vt dictũ eſt. *ſ.eod. ad hæc quoniam.* ſed littera ſequens,cùm interim, &c. contradicit expreſsè.Vnde ſi tẽpore ſuſpenſionis appelletur,non debet poſtea exequi interdictũ, vt hìc dicit, dummodo appellatio ſit legitima. Contrarium tñ dixerũt Lau.Vin.& Tan. vt dictum eſt *ſ. eod. ad hæc.* qm̃. ſed iſta littera obſtat eis. Sed quòd hic dicit,intelligitur,quando interdictum poſitũ fuit in diem,vel ſub cõditione: effectus verò excõmunicationis ſuſpendi non poteſt, quia quã citò quis eſt excõmunicatus,eſt mẽbrum diaboli: & eſt priuatus ſacramentis, & cómunione fidelium,vnde ad hoc vt efficiatur membrũ Dei, neceſſaria eſt abſolutio.11.*q.3.excellentiſſimus.* Papa tamẽ poſſet eius effectum ſuſpendere. *j. de ſen. excom. ſi verò.* quia de nulla ſententia facit aliquam.3.*q.6.hæc quippe.* maius enim eſt de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, vel nihil.*de conſe diſ.2. de re vera.ver.ſi.in ver. ſermo igitur Chriſti,qui potuit facere ex nihilo, quod non erat.&c.Ioãnes.*

non debuerit ad ſententiam exequendam[a],Officialis proceſſam, qui poſt appellationem huiuſmodi ſententiam interdicti irritam,& inanem decreuit,temerarium iudicantes: cùm appellatione ad nos interpoſita nihil debuerit innouari. ¶Præterea licèt excommunicationis ſententia in Decanum per Epiſcopum promulgata,ritè lata prima facie videretur,cùm per dictum Officialem eſſet prohibitum,ne ſeruaretur in Eccleſia interdictum, & Decanus ne celebraretur in Eccleſia prohibendo, diuinum videretur officium perturbare[b]: quia tamen per appellationem ad nos interpoſitam ex parte Decani, cui etiam Officialis duxerat deferendum[c], Apoſtolos concedendo,non ſolùm principale[d] negotium, ſed acceſſoria etiam ad noſtrum referebantur examen:eandem ſentẽtiam poſt appellationem huiuſmodi promulgatam decernimus viribus caruiſſe. ¶ Verùm licèt Archiepiſcopus poſt appellationem[e] prædictam, de qua ſibi per Officialis literas innotuerat, Decanum denunciauerit euitandum: Senoñ. tamen Canonicos (qui ſaniori ducti conſilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpoſitæ magis, quàm[f] denunciationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

¶ Idem Mediolaneñ. Archiepiſcopo.

¶ Poſtquam Papa aliquã cauſam ad ſe reuocat, non valet proceſſus poſtea per minorem iudicem factus, ſicut non valeret, ſi fuiſſet ab eo legitimè appellatũ. h.d. vt cuilibet lectura ſatisfiat.

CAP. LVI.

VT † noſtrum[g] prodeat de vultu Dei iudicium:*& infrà.* ¶ Iudicibus dedimus in mandatis, vt ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotij ad noſtrum iudicium reuocauimus[h], traditionem ſigilli dicto H. à te cognoſcerent eſſe factam, eam decernerent irritam,& inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo vti præſumeret: Cùm plus[i] ſit Romanum Pontificem ad ſe aliquod reuocare † negotium, quã quenquam ad eum ſuper aliquo negotio prouocare.

¶ Idem Abbati ſancti Felicis,& G. Canonico Bononieñ.

¶ Si terminum appellationis proſequendæ ſtatutum ab homine altera pars præuenit, hoc tacito litteras impetrando,litteræ non valent: ſed terminum iuris etiam appellatus præuenire poteſt, dummodo nimium non præcurrat: & vbi ex dilatione imminet periculum, etiam neutra parte proſequente, poteſt Iudex ad quem ſupplere partes cõpellendo ad proſecutionem.

CAP. LVII.

OBlatæ † nobis veſtræ litteræ continebant,quòd cùm quidam iudices, quibus cauſa, quæ inter Sambr. & Rinocor. plebes vertebatur, fuerat

ADDITIO. De hac materia habes *ſ. eod. ad hæc quoniam ſub interdicto.*

a ¶ *Exequendam.*] Quia appellatione interpoſita nihil eſt innouandum.2.*q.6.poſt appellationem.§.appellatione. ff. nihil innou. l.vnica.*ex hoc patet,quòd iudex poſt appellationem diffinitiuam ſententiam non debet executioni mandare, alioquin reſtituetur poſſeſſio appellanti,antequam de appellatione cognoſcatur. *ſ. de iureiur.venientes.* & idem dicit hic inferiùs, quòd appellatione interpoſita nihil debet innouari.

b ¶ *Perturbare.*] Qui perturbat diuinum officiũ,ſine pœna excommunicationis poteſt eijci de Eccleſia[a] *j. de ſent. excom. veniens & c.cum voluntate §.ſi quis verò.*

c ¶ *Deferendum.*] Primò non detulit, ſed denunciauit interdictũ nullum,vt ſ.dicitur.poſtea detulit quoad proceſſum principalis cauſæ,& Apoſtolos conceſſit:vt hic dicit.Tan.

d ¶ *Principale.*] Captio presbyteri fuit negotium principale, acceſſoria fuerunt interdictum.& eius obſeruatio:& ſic patet,quòd idem iuris debet eſſe in acceſſorio,quod in principali.*ſ. de offic. dele.præterea & c.prudentiam ad fi.& ff.de iuriſd.om.iud.l.2.ff. de re iur.cùm principalis.ſ.c.prox.ver.nos igitur.*

¶ *Gl.ſ ſeq.recitetur per obiectionem,& ſolutionem.*

e ¶ *Poſt appellationem.*] Huiuſmodi appellationem dicit legitimam,& tamen factum Decani fuit minùs legitimum.ſimile.*j. de conceſ.præben.conſtitutus.*quantum ad partem deciſam. & ſic videtur, quòd appellatio minùs legitima[b] impedit effectum excommunicationis.hic ſatis potuit eſſe, vt factum Decani fuiſſet minus legitimum, & tamen Decanus ex alia cauſa poſtea potuit legitimè appellare.

¶ *Gloſſ.ſeq. recitetur per obiectionem,& ſolutionem.*

f ¶ *Quam denunciationi.*] Hic videtur,quòd in dubio magis ſtetur appellationi,quàm denunciationi excõmunicationis.& quã ipſi ſententiæ:cum tamen potius præſumendum ſit pro ſentẽtia, quàm pro appellatione, quia appellans tenetur probare ſententiam iniuſtam. vt *ſ. eod. cùm Eccleſia.* & eſt tm.*ff.de mino. minor xxv. ann. in fi.*[c] Ioan. credo, quòd cùm dubitatur, an teneat appellatio, potiùs vitandus eſt, quàm in dubio ei communicandum. *arg.j. de cle. excom.illud.*Bern.

VT *noſtrum*] Primò ponit dictum: ſecundò rationem dicti ibi, *Cùm plus.* Abb.

CASVS. Caſum iſtius decretalis habes *j. vt Eccleſiaſtica beneficia ſi dimi.conſe.vt noſtrum.* ibi legitur iſta cum illa.

g ¶ *Vt noſtrum.*] Hæc decr. eſt pars illius, quã habes *ſ.vt Eccl.benef. vt noſtrum.* & per illã intellige iſtam.

h ¶ *Reuocamus.*] Et ita quicquid poſtea factũ fuit, non tenuit. & ita traditio ſigilli poſtea facta non valuit tanquam à non ſuo iudice ſimile. *ſ. vt lite pend. eccleſia ſancta Maria. ſ. de offi.lega.licet. & ſ.de poſtu.bona memoria.*

i ¶ *Cum plus.*] Sic ipſo facto negat aliquis clericatum.*j. de ſen. excõ. contingit,& j. de vi.& hone. cleri.c.vlt.* & plus eſt reuocare negotium ad ſe,quàm ſit appellare:ſed poſt appellationem nihil eſt innouandum. *ſ.c. prox & c.bona*, ergo multò fortiùs poſtquam ſuperior ad ſe negotium reuocat, inferior nihil facere poteſt. 2.*q.1. nemo.* & ſi iudex dicat ſe velle referre negotium ſuperiori,ſtatim tenetur partibus tradere acta, *j.eod.intimaſti.*ſi partes hoc approbauerint.*C.de rela.l.1.ſimile.ſ. eod dilecti.*vbi de hoc.Bern.

OBlata.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Licèt igitur.* Quæ diſtinguit,& ſecundum membrum diſtinctionis proſequitur ibi.*Si verò.*In tertia inſtruit iudicẽ ibi,*Superior.*In quarta concludit ad propoſitum ibi,*Ex his.*Abbas.

CASVS. Inter Eccleſiam de Sãbr.ex vna parte, & Eccleſiam de Rinocor.ex alia,coram delegatis iudicib.quæſtio vertebatur:lata fuit ſententia pro Eccleſia de Sãbr.à qua ſententia fuit ad ſedẽ Apoſt.appellatũ ex parte Eccleſiæ. de Rinocor.nec ad proſecutionem appellationis fuit terminus aſſignatus. plebanus de Sãbr. ſuper obſeruanda ſententia, ſicut rationabiliter lata erat, litteras impetrauit:pars altera poſtmodum ſuper ſententia infirmanda ad alios iudices litteras impetrauit, nulla de prioribus in poſterioribus litteris habita mentione. Dubitabitur,vtrum priores iudices, vel poſteriores de quæſtione illa cognoſcere debeant. Conſultus Papa reſpõdet:quãuis appellanti legitimè à ſentẽtia indulgeatur annus à lege,& ex iuſta cã bienniũ,tñ huiuſmodi terminus põt reſtringi nõ ſolũ à iudice,à quo appellatur,verũ etiã ab appellãte: cũ ideo cõſtitutũ ſit,nõ vt terminus ipſe præueniri nõ poſſit,ſed ne valeat prorogari. Diſtinguit Papa,in quo caſu literæ impetrẽt,ſi terminus præfigitur ab appellãte,vel iudice appellationi proſequẽdæ, ſi appellatus tacito de illo termino literas impetrauit,huiuſmodi literæ tãquam veritate tacita impetratæ nõ valẽt:ſi verò nõ ſit aliquis terminus ab appellãte,vel iudice præfixus,pars appellata intra terminũ cõſtitutum à lege poteſt cõmiſſionis literas impetrare, dũmodo nimium

Marginal notes:

a *Et ſecũdũ H. pœna eſt capitalis C. de his, qui ad ecc.cõfu.* l.denunciamus. *& in* Auth.de sã. Epiſ. §. ſi quis cum. cõl.9. *ſecũdũ Ho.Ioan. And.*

b *Non dicit legitimam, niſi quoad vindicandũ iuriſdi. iudicis, qui detulit, ſecundũ Hoſt. Ioan.And.*

c *Si prælatus minorẽ proniicciat maiorẽ. & curator hoc credens ceſſauit, non tenetur, licèt ille ſit minor. Io. And.*

† Cap.1.eo. tit. vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferãtur. in 3.cõpi. vide *Archidiaconũ in c. multũ* ſtupeo.3.q.6.

† *reuocare.*

† Cap.1.eo. ti. in 4. cõpil. *Et quia verũ ſunt huius decretalis articulo verũ locis ſunt videndi doctores. Fredericus de Senis* cõſil. 28.*incip.* punctus quæſtionis. *Felinus* in c. ex tenore, ſupra de reſcr. *Romanus* conſil. 483. *incip.* dubitatur. *Caldermus* conſil. 24. tit. de reſcr. *vbi quærit, an de litteris nulla fieri debeat mentio.*

non feſtinet, vt appellantem in commiſſione ſupplantet: & earum auctoritate poterit iudex in appellationis cauſa procedere, & ita vt ſi appellans voluerit in cauſa procedere, oportebit eum agere ſub iudice ſic obtento, niſi poſſit eum legitimè recuſare, quòd ſi appellans agere noluerit, appellatus nihilominus poterit proſequi cauſam ipſam: & ſi iudex appellationis viderit ex dilatione periculum imminere poterit de ea cognoſcere neutro etiam proſequente appellationem, vt periculum euitetur. putà ſi appelletur à ſententia ſuper confirmatione alicuius electionis, & vtraque pars velit etiam ad annum differre proſecutionem appellationis: debet enim iudex tunc terminum moderari, ne gregi dominico diu deſit cura paſtoris, his ergo conſideratis reſponſum eſt quæſtioni iſtorum iudicum, videlicet, quòd per poſteriores non derogatur prioribus literis legitimè impetratis, per quas poterunt primi iudices procedere ad infirmandam, vel confirmandam ſententiam præuia ratione. Nota, quòd appellans habet annum ad appellationem proſequendam, & ex iuſta cauſa biennium. Item terminus, talis annus ſcilicet, poteſt abbreuiari à iudice vel ab appellante, ſed prorogari non poteſt Item nemo debet præuenire in literis commiſſionis impetrandis appellantem nimium feſtinanter. Item terminum ſtatutum à iudice, vel ab appellante neutra pars poteſt præuenire. Item iudex appellationis poteſt proſequi cauſam appellationis, ſi periculum immineat, neutra parte ipſam proſequi volente.

ab Apoſtolica ſede cõmiſſa: pro plebe Sambrienſi ſententiã protuliſſent, & à procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit ſine termino appellatũ: nec delatum appellationi fuiſſet, nec ad proſecutionem ipſius terminus à iudicib. partib. aſſignatus: Plebanus de Sambro ſuper obſeruatione prædictæ ſententiæ (ſicut rationabiliter lata erat) noſtras ad vos literas, & alia pars alias commiſſionis literas à nobis ſuper infirmanda eadem poſtmodum ad alios Iudices impetrauit, nulla in poſterioribus literis de priorib. habita mentione: vnde in dubitatione reuocato, an poſteriores Iudices, vel vos de illa debeatis cognoſcere, Nos ſuper hoc conſulere voluiſtis: *& infrà.* ¶ Licèt igitur appellanti legitimè à ſententia indulgeatur annus à lege, aut ex iuſta cauſa biennium,[a] ad appellationẽ interpoſitam proſequendam: quia tamen huiuſmodi terminus poteſt reſtringi, non ſolùm à prouocante[b], verùm etiam à Iudice, à cuius ſententia prouocatur (cùm ideo ſit conſtitutum, non vt terminus ipſe præueniri non poſſit, ſed ne valeat prorogari[c]) credimus diſtinguendum, in quo caſu literæ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante, vel à Iudice appellationi præfigitur proſequendæ, ſi eo tacito appellatus[d] literas impetrauerit, huiuſmodi literæ tanquam tacita veritate ſubreptæ obtinere non debent aliquam firmitatem. Si verò non ſit aliquis terminus à Iudice, vel ab appellante præfixus, pars[e] appellata infra terminum conſtitutum à lege (dummodo nimiùm non præcurrat[f], vt appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet) commiſſionis literas poterit impetrare, quarum auctoritate in appellationis cauſa legitimè procedatur: ita quòd ſi appellans voluerit in cauſa appellationis procedere, oportebit eum agere ſub Iudice ſic obtento: niſi poſſit eum legitimè recuſare: quod ſi agere noluerit †, appellatus poteſt nihilominus proſequi[g] cauſam ipſam: maximè ſi ſentiat ſibi ex dilatione imminere grauamen.

¶ Superior quoque Iudex ſi viderit ex dilatione periculum[h] imminere, poteſt, & debet neutro proſequente appellationem, occurrere, vt periculum euitetur, putà, ſi à ſententia lata ſuper confirmatione alicuius electi fuerit prouocatum: & vtraque pars velit etiam ad annum proſecutionem appellationis differre, poteſt vtique, immò debet ſuperior Iudex, ad quem fuerat appellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi Dominico diu deſit cura paſtoris.

¶ Ex his igitur conſultationi veſtræ noueritis eſſe reſponſum, quòd per poſteriores non derogatur prioribus[i] legitimè impetratis: per quas ad confirmandam ſententiam, vel infirmandam, præuia poteſt ratione procedi.

¶ Idem.

¶ *Altera parte contumaciter abſente poteſt Iudex appellationis etiam principale negotium diffinire, ſi poſt litem conteſtatam fuerit appellatum.*

CAP. LVIII.

PEr † tuas literas requiſiſti, verùm ſi poſt latam ſententiam, vel ſaltem poſt depoſitiones teſtium publicatas, fuerit ad ſedem Apoſtolicam appellatum, hi qui ſuper hæc delegantur à nobis, ſi altera partium eorum ſe noluerit conſpectibus præſentare, cauſam ſibi delegatam † iudiciali poſſint calculo terminare. † Nos igitur conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm lis ſit ſuper eodem negotio coram primis Iudicibus legitimè conteſtata, poterunt † Iudices delegati (eo qui conuenitur ſe per contumaciam abſentante) cùm eis de meritis cauſæ liquebit[k], commiſſum ſibi negotium diffinire.

a ¶ *Biennium.*] ſ. *eod. cum ſit Romana. & c. conſtitutus.*

b ¶ *Prouocante*] ſ. *eo. per ſonas.*

c ¶ *Prorogari*] Niſi ex iuſta cauſa. ſ. *eo. ex ratione. & c. cùm ſit Romana* & hic.

d ¶ *Appellatus.*] Idem eſt de appellante. ſ. *eo. ex infirmatione. & ſ. eo. ſæpe.*

e ¶ *Pars appellata.*] Pars appellata non poteſt præuenire terminum legalem, niſi ſecundùm quod hic dicitur *& 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore.* Terminũ verò ſtatutũ ab homine neutra pars poteſt præuenire. infra eo. ſæpe. pars appellans infra terminum legalem quandocunque poteſt: & ſi vult, poteſt literas impetrare, cùm in eius fauorem annus concedatur eidem. *infra de confir. bona.* Item & illud ſcias, quæ infra terminum legalem debet cauſa appellationis eſſe terminata, nec poteſt vltra protendi 2. *q. 6. ei qui appellat. & C. de temp. appel. l. vlt. §. vlt. & l. nemo.* & niſi iuſta cauſa prorogetur. ſ. *eo. cùm ſit. & c. conſtitutus.* & hic.

f ¶ *Præcurrat.*] Et ſic nemo debet præuenire diligentiam alterius capti sè a. ſim. 16. q. 3. *placuit. & ff. ad Tertul. l. 2. §. ſi mater.* 2.

g ¶ *Proſequi.*] Etiam altera parte abſente, tamen prius citata: vt hic patet. & 2. *q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & ſ. de ſent. & re iudi. cùm Bertholdus. C. de temp. ap. l. vlt. §. illud etiam.* & eſt expreſſum. i. *eo c. pro. Ber.*

h ¶ *Periculum.*] Ne Eccleſia in ſpiritualib. vel temporalibus ex mora detrimentum incurrat. In quo caſu poſſet, etiã lite non conteſt. procedi ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam. § 1. arg. ſ. eo. conſtitutus.*

i ¶ *Prioribus.*] Hoc intellige, dum tamen priores literæ de alterius partis appellatione fecerint mentionem, aliàs non valerent veritate tacita impetratæ. i. *de confirm. bona. & ſ. de reſcript. ex parte.*

PEr tuas] Continuatur diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CAſus Appellatum eſt à ſententia diffinitiua, vel ſaltem poſt publicationem teſtium: quæritur, verũ illi, qui de appellatione cognoſcunt, poſſint ſibi cauſam cõmiſſam terminare, ſi altera partium eorum ſe cõſpectui noluerit præſentare? Reſpondet Papa, quod cùm lis fuerit coram primis iudicibus conteſtata, potuerunt iudices delegati, cum meritis cauſæ negotium terminare, ſi altera pars citata per contumaciam ſe abſentet. Not. quòd nec in cauſa principali, nec in cauſa appellationis procedendum eſt contra abſentem, niſi contumaciter ſe abſentet. ¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit, aut reus eſt contumax, aut actor. aut eſt lis cõteſt. aut non: & aut liquet de cauſa, aut non. Secundò quærit, & duppliciter ſoluit.*

k ¶ *Liquebit.*] Nota, quòd ſi iudici[b] non liquet de cauſa, tunc debet conſtituere præſentem poſſeſſoré, nec audietur aduerſari, niſi de proprietate vt c. *quomodo. & quãdo. conſentaneũ.* Vel ſi liquet, procedat ad diffinitiuã ſentẽtiã. & hoc intellige in caſu altero iſtius decr. cum fuit appellatum teſtibus publicatis ante ſentẽtiam: vt ſ. *de do. & cont. prout.* vbi de hac materia plenè dicitur. Itẽ ſi poſſeſſor eſt præſens, & actor abſẽs tũc ſiue lis ſit cõteſtata, ſiue nõ, poteſt dari diffinitiua ſententia, ſi conſtet de meritis cauſæ, & ſic intelligitur. ſ. *de do. & contu. cauſam* & ſic poteſt etiã intelligi ſ. *de reſt. ſpo. audita. & c. quomodo. & quãdo iu. Auth. qui ſemel.* ſed ſi non liquet ei de cauſa, abſoluet reũ ab obſeruatione iudicij, & in expenſis condemnabit ſibi actorem. *C. de iud. properandum. § ſi quidem, nec obſtat, quod dicitur: actore non probante, reus & ſi nihil*

a *Aliàs, vera ſubueniunt Gregorius Lantibus ff. de his qui in fraud. cre. pupillus. in fi. & de loco ſupra ro. l. cùm olim. Ioann. And.*

† *ſcilicet, appellauit.*

† *Cap. 1. ead. tit. in 4. compi. Et Vide Marbeſilanu ſingula. 66. inci. nota, quod in cauſa.*

† *delatum.*

† *potuerũt.*

b *Cauſa princi. vel appel. quãdo, ſ. expedito articulo appel. agre datur principale: quod dic. vt dixi ſupra eo. ſæpe. ſuper gl. vt ſi lic. Io. And.*

ſi nihil præſtiterit, obtinebit. 6. q. vlt. alter. & j. vt Eccl. benefi. vt noſtrum. & ſ. de cauſa poſ. & propriet. cum Eccleſia. Illa regula locum habet, cùm ambo ſunt præſentes. ſed in alio caſu iſtius decre. cùm appellatur à ſententia, debent illam confirmare, vel infirmare. 2. *q. 6. in fi.* Sed pone, quòd iudices priores, qui tulerũt ſententiam condemnationis, crediderunt actorem bene probaſſe intẽtionem ſuam, cùm in veritate non probaſſet in cauſa appellationis, altera pars, quæ appellauit, eſt abſens per contumaciã: vt ibi dicit, & ille pro quo lata, eſt ſentẽtia, eſt præſens, iudicibus conſtat, quòd præſens non probauit: vnde ſententiam confirmare non poſſunt, Credo, quòd caſſãda ſit ſententia [a], & quia ille reus eſt contumax, adiudicabunt præſenti poſſeſſionem reſeruata quæſtione proprietatis abſenti, ſicut facerent ante ſententiam. Vel dic, quòd ſufficit tantùm infirmare ſententiam condemnando abſentem in expenſis. 2. *q. 6. c. ei qui in §. appellatore.* Ber.

Scilicet innocentius. in concilio generali Later. c. 35.

a *Niſi præſens plenius probare velit: quia tũc probationes recipient. ſupra de reſ. fraternitatis de ſi. iuſtr cum Ioannes ſecũdum Ho. Ioann. And.*

V *T debitus.*] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponitur duplex conſtitutionis cauſa In ſecunda conſtitutio ibi, *Statuimus.* In ſecunda quædam proteſtatio ibi, *Saluo.* Abbas Siculus. CASVS. Quia frequenter malitioſè appellabatur, & in grauamen alterius partis, & in derogationem iudicis, voluit concilium, vt iudicibus honor debitus deferatur, & conſulatur litigatoribus ſuper laboribus, & expenſis; ſtatuit igitur, vt ſi quis coram idoneo iudice conuenerit aduerſarium ſuum, ille ad ſuperiorem ante ſententiam non appellat abſque cauſa rationabili allegata coram iudice, à quo appellare intendit: ſed coram illo ſuam iuſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dixerit, quòd ad ſuperiorem pro cauſa illa nuncium deſtinauerit, aut literas impetrauerit ab eodem, quæ nondum fuerint iudici delegato aſſignatæ: ſi verò putauerit appellandum ex cauſa rationabili, coram iudice illam exponat, talem videlicet quæ ſi foret probata legitima reputaretur, poſtmodum ſuperior de appellatione cognoſcat, & ſi conſtiterit minùs rationabiliter appellatum, illum remittat ad illum, à quo appellauit: & inſuper in expenſis alteri parti condemnet eundem Si verò appellatio legitima fuerit, in cauſa procedat, ſaluis conſtitutionibus de maioribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam perferendis. Nota, quòd ante ſententiam nullus debet appellare, niſi grauetur, & cauſa grauaminis exponi debet coram iudice, à quo appellatur. Item non valet nuncium miſiſſe, vel literas habere, quæ nondum ſint delegato aſſignatæ. Item qui minùs legitimè appellat, remittitur ad illum à quo appellauit, & in expenſis alteri parti condemnatur.

¶ *Glo. alleg. concor. & arg.*

a ¶ *Deferatur.*] Sim. C. qui prouo. non eſt neceſ. omnẽ honorem, & ſic eſt *arg quod iudices honorãdi ſunt propter ſuã dignitatem.*

¶ *Gloſ. ſeq. argu.*

b ¶ *Coram idoneo.*] Hoc ideo dicit: quia ſi conueniatur coram non ſuo iudice, non obeſt ei, quia debet allegare priuilegium fori: nec præiudicatur ei, quod facit coram eod. *ſ. de iudi. at ſi clerici. & ſ. de foro compe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. & ar. ad quæſtionem:* vtrùm interruptio facta ſit per lit. conteſtatam. coram non ſuo iudice quòd non ſit interruptio facta, patet. *C. ne de ſta. defun ſi pater.*

¶ *Gl. ſe. primò ar. à cõtrario. ſecũdo no. omnes iudices æquatos. tertiò quærit ponit duas ſolutiones & primã non approbat. Demũ aliter ſoluit, dicẽs remotio appellationis nihil operatur hodie.*

c ¶ *Ante ſentẽtiã.*] Nota, quòd dicit, ante ſentẽtiã, ergo de appellatione poſt ſñiam nihil ſtatuit: quia quod de vno dicitur, de alio negatur. 25. *di. qualis. & ſ. de præſum. nonne.* quòd verũ credo: & idem dicitur *in decre. noua. eo. ti. cordi nobis.* [*lib. 6*] Et ita patet, quòd hodie idẽ iuris eſt in omnibus iudicibus delegatis, & ſubdelegatis, & ordinariis à quibus non poteſt appellari. niſi cauſa rationabili allegata ſcripta, vel non ſcripta, quia dicit: coram idoneo iudice, & ſic non habet locum hodie decret. illa, ſuper quæſtionum. §. *ſi verò duos* vbi dicit, quòd ſi delegatus alij committat vices ſuas. ab illo poterit appellari [h], licèt cauſa ſit appellatione remota cõmiſſa, ſed quantùm ad alia bene tenet. Cũ ergo remota ſit appellatio ante ſententiam ipſo iure, vt hîc probatur, quid operatur remotio appellationis, cùm Papa ſemper ſcribat appellatione remota. Io. dixit, quòd remotio appellationis hoc hodie operatur, vt poſt ſententiam appellari non poſſit, quia iudex poſſit mãdare ſententiã executioni non obſtante appellatione, niſi habeat cauſã probabilẽ appellãdi, ſed ſi non eſt remota appellatio, tũc appellari poteſt poſt ſentẽtiã, ſecũdùm quod appellabatur ante conſtitutionem iſtam. *ſ. de offi. deleg. ſuper eo.* Sed hoc non eſt verum, quia de appellatione poſt ſententiam nihil ſtatuitur per

h *Ac ſi dicat gl. quòd ibi poſſit ſine cauſa appellari, & ſcribat ad hoc hodie. immò trahitur litera vbi ſcribenda. ſi in caſibus, quibus ponit debet de ſty lo curiæ non eſſet poſita hæc clauſula. Ioan. And.*

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Notabile, & famoſum c. habens multa noua dicta vtrumque ius limitantia. & hoc dicit in ſumma inhærendo ſimpliciter verbis literæ: Appellans ante ſentẽtiam, tenetur exprimere cauſam rationabilẽ coram ipſo Iudice à quo, nec admittitur exceptio, quòd prius miſerat nuncium ad ſedẽ Apoſtolicam, vel quòd literas impetrauerat, quæ nõdum ſunt Iudici præſentata.*

CAP. L X.

VT † debitus honor deferatur [a] Iudicibus, & litigatorib. conſulatur ſuper laboribus, & expẽſis: Statuimus, vt ſi quis corã idoneo [b] Iudice cõuenerit aduerſarium, ille ante ſententiam [c] ad ſuperiorem Iudicem abſque rationabili [d] de cauſa non prouocet: ſed corã illo ſuam iuſtitiam

iſtam conſtitutionem, vt dixi. Et Ioan. etiã non perſiſtit in hoc, immò dicit [e], quòd ſi remota eſt appellatio, nõ poteſt appellari niſi in caſibus expreſſis à iure. *ſ. eo paſtoralis.* & ſi non eſt remota: tunc appellatur, quotiens habet probabilẽ cauſam appellandi talẽ quæ ſi eſſet probata, &c. vnde poteſt dici, quòd illud idẽ operatur hodie remotio appellationis, cũ apponitur in literis, quòd olim operabatur, quia poteſt appellare in cauſis tñ expreſſis à iure, licèt ſit remota appellatio in non expreſſis non poterit appellare: vt ſ. eod. *paſtoralis.* vbi notatur quidã de illis caſibus: & ita per remotionem appellationis, non poſſet hodie appellari in caſib. non expreſſis, ſed in aliis poſſet. Ex vi huius conſtitutionis poteſt appellari, vbicunque quis grauatur, licèt grauamen non ſit expreſſum in iure. & quia iniquum erat, quòd aliquis euidenter grauatus non poſſet appellare, qui habeat probabilem cauſam appellandi: cum caſus ille non eſſet expreſſus in iure, emanauit iſta conſtitutio, qua cauetur, quòd quicunque habet probabilem cauſam appellãdi, talem quæ ſi eſſet probata, &c. licèt illud grauamen non ſit expreſſum in iure, poſſit appellare, & ita hæc conſtitutio ad alia extenditur, quàm illa *decr. paſtoralis* quoties enim noua lex conſtituitur, ad eas ſpecies [d] pertinere non videtur, quib. ſpecialiter ipſa lege pœna addita eſt. *ff. de pen. ſanctio. legum.* & ita conſtitutio iſta permittit appellare, vbi remotio appellationem prohibebat: ergo ſiue ſit remota appellatio in literis, ſiue non idem iuris eſt. Si enim non eſt remota appellatio, poteſt appellare, vbicunque permittitur appellatio per iura ſpecialiter: vt *ſ. eo. poſtremo. & c. ex parte. & c ſignificantibus.* & in omnibus conſimilibus: vbi exprimitur *in decre. quod poſſit appellare.* & beneficio iſtius conſtitutionis poteſt appellari in omnibus aliis caſibus non expreſſis, vbi exprimitur talis cauſa quæ ſi foret probata, legitima eſſet: licèt illa non ſit ſcripta in iure. & ita patet, quòd remotio appellationis quoad veritatem nihil operatur, ſed potiùs apponitur ad cautelam: quia plus timeri ſolet, quòd ſpecialiter prohibetur, quàm quod generaliter imperatur. 23 *d. quanquam.* & conſuetudo eſt Eccleſiæ. & tã in principalibus quæſtionibus, quã incidẽtibus remota eſt appellatio per iſtã conſtitutionem, & coram quocunque iudice, niſi cùm quis grauatur in caſibus expreſſis. vel non expreſſis, & ſic Papa remouet id, quod iam remotum eſt de iure. ſic concedit Papa, quod de iure communi conceſſum eſt. *ſ. de iureiur. & ſi Chriſtus in fin.* [e]

d ¶ *Abſque rationabili cauſa.*] Sic [f] ergo remota eſt per iſtam conſtitutionem quælibet appellatio, quæ abſque rationabili cauſa apponitur. Quid ergo operatur clauſula de remotione appellationis, quæ tota die apponitur in reſcriptis? Dicunt quidam, quòd nihil, ſed apponitur ad cautelam: quia plus timetur, quod ſpecialiter iniũgitur, quàm quòd generaliter imperatur. *j. de hæret. ſi aduerſus & 23. di. quanquam.* ſed contra iſtos opponitur, quòd ſecũdũ eos iſta clauſula fruſtra mẽbranas occupat, cõtra illud quòd legitur. *19. di. ſi Romanorũ.* Item pro nihilo eſt facta decre. quæ diſtinguit, an prædicta clauſula ponatur in medio literarum. & ſecundum hoc tantũ præmiſſa amittẽtur, an ponatur in fine, vt ſic omnia præmiſſa cõprehendat. *j. eo. inquiſitioni.* quæ poſt hanc conſtitutionem emanauit. Ideirco alij dixerunt, quòd hæc conſtitutio etiam tñ in ordinario locum habet, contraria autẽ in delegato loquitur. ſed propter hoc nõ eſt ſoluta quæſtio, quid prædicta clauſula operetur. Tertij dicunt, quòd ante ſñiã nihil operatur, quia remota eſt appellatio quælibet, niſi ex cã probabili ſiat per iſtã cõſtitutionẽ, ſed poſt ſñiam impedit executionẽ etiã ſñiæ. ſi propter cauſam expreſſam in iure fuerit appellatũ. *ſ. c. paſtoralis.* pro iſta ſñia facit opi. *ſ. de offi. deleg. ſuper eo. in fi.* ibi enim dicitur, quòd ſi ille, cui eſt cauſa cõmiſſa appellatione remota ſuam ſententiam velit executioni mandare in præiudicium alterius partium, inter quas cauſa vertitur, poterit appellari: vnde tenet ibi appellatio facta ab Epiſcopo, vel Archidiacono. Et ſubiungitur ibi ratio: quia non illis, ſ. Epiſcopo, vel Archidiacono, ſed partibus, inter quas cauſa vertitur, appellationis remedium eſt ſublatum. & ſic auditur ibi Epiſcopus, vel Archidiaconus appellans: quia non eſt eis appellatio interdicta. Ergo per oppoſitum partes, inter quas cauſa vertitur, non poterunt appellare: quia eis appellationis remedium eſt ſublatum, & ſic non obſtante partium appellatione ſententia mandabatur executioni: quia prohibitæ ſunt appellare. cùm aliàs appellatione pendente, niſi eſſet prædicta clauſula, non poſſet ſententia executioni mandari. *ſ. de iureiur. Seniens. & ſ. eod. c. dilect.* ſ. iſtorum ſententia impugnatur in eo, quod dicũt, quòd ante ſententiã nihil operatur [g] Eſt enim reperire caſum, in quo habet neceſſario operari. Nam ſecundùm canones omiſſis omnibus

e *Vtrumque dictum dicit Inn. à ſñiam procedere: quod Hoſt. reprehendit. Ioã. And.*

† *Ca. 3. eo. ti. in 4. cõp. Hanc decretalem luculenter præ cæteris interpretati ſunt Iacobus de Lazario, & Philippus de Peruſio. & vide concilium Trid. ſe. 13. de refor. c. 1.*

d *In hoc allegat* gloſſ. contra ſe. *cum enim iſta noua conſtitutio generaliter loquatur, ergo nõ remouet illam, quæ ſpecialiter loquitur de iudice, qui cognoſcit appe. remo. ſupra eod. paſtoralis. Io. And.*

e *concor. l.* ampliorẽ. D. cod. & l. properãdũ. §. ſin autem reus. & *vtrobique per Bar. C.* de iudi.

f *Hæc gloſſ. vſque ad illa in verba,* Si dicat, *nec eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus, ſed vt ſenſus ſatis indicat, additio eſt facta ad gl. proximè præcedentẽ.*

g *Adde, quòd dicens ſimpliciter appello, videtur ad Papam appellare. not. eod. præcipimus. q. 6. omnes.*

bus

bus medijs poteſt ad Papam appellatio, ſ. *eod. ſolicitudinem. &* *c. ſi duobus. 2. q. 6. ad Romanam.* cũ duobus c. præce. & duobus ſeq. Pone ergo, ꝙ mihi à Papa eſt cauſa cõmiſſa appel. re. cõmitto tibi litis cõteſtationẽ tñ, mihi cęteris reſeruatis: facta litis conteſta. coram teſtibus, tu vis teſtes recipere, & ſic fines mandati excedis, & ſic poteſt à tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam, cùm ad eũ omnibus omiſſis medijs appellari valeat: vt dictum eſt ſ. certè nõ: & ſi ſic fieret, appellatio nõ valeret: quia ex virtute prędicta clauſulę, ad me tantũmodo appellandũ: quia mihi de iuriſdictione reſeruaui. ſ. *de offi deleg. ſuper quæſtionum. §. porro. ver. ſi cauſa ſit ei appellatione remota cõmiſſa.* &c. ergo à cõtrario ſenſu ſi cauſa non eſſet app. re commiſſa, poſſet appellari ad Papã per iura prędicta. nec opponas de pręſenti conſtitutione, qui nõ põt niſi ex cauſa probabili ibidẽ appellari: quia ego poſui, ꝙ ex cã probabili appellatur: quia fines mãdati excedis. & ſic ſecũdũ hãc cõſtitutionẽ appellatur, ſed nõ poteſt appellari ad Papã, quia inhibita eſt appellatio in reſcripto, & appellat hic ante ſniam diffinitiuã: vnde ꝑ iſtũ §. tã iſta ſẽtẽtia, q̃ prima etiã impugnatur: vnde dicũt quãti, ꝙ ante ſẽtẽtiã, & poſt ſẽtẽtiã idẽ operat, videlicet ꝙ nõ poſſit appellari niſi ex cã in iure expſſa. ꝓ iſtis eſt caſus dec. ſ. *eo paſtoralis.* quẽ intelligo, ꝙ nõ poſſit appellari niſi ex cã expreſſa in iure, quãtũ ad hoc ꝙ ꝓceſſus iudicis per appellationẽ valeat impediri, ſed grauat' ex cã ꝓbabili poterit appellare: & ſi de grauamine cõſtiterit, poterit ꝑ ſuperiorẽ emẽdari: vt ibi dicit. nec obſtat hęc decr. nã hæc dicit, ꝙ ex cã ꝓbabili appellari põt, & illa dicit idem: ſed dicit illa, ꝙ iudex nõ tenet appellationi deferre, ex quo cã nõ e expreſſa in iure, nec iſta dicit, ꝙ teneat, & ideo non cõtradicũt. Patet ex pręmiſſis, ꝙ omnib. omiſſis põt appellari ad Principẽ: & tñ recipit inſtãtiã in pal. *§. porro.* vnde vt illa materia planiùs, & pleniùs pateat, ita eſt diſtinguẽdũ: quia appellat q̃nq; ab ordinario, q̃nq; à delegato, q̃nq; à ſubdelegato. Si ab ordinario, planũ eſt, ꝙ ad proximũ ſuperiorem eſt appellandũ. *2. q. 6. placuit. & l. canon. 2. ita, anteriorum, §. ad hoc.* cũ cõcord. [a] tamẽ nihilominus omiſſis medijs põt appellari ad Papã ſ. *e. ſi duob. & c. ſolicitudine. 2. q. 6. ad Romana.* cũ duobus c. prę. & duob. ſeq. Si aũt appellat à delegato, ſubdiſtingue: quia aut eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarũ, aut ad vnã cauſam tñ. Si ad vniuerſitatẽ cãrũ, vt eſt vicarius Epi, nõ appellabit ad Epm, ſed ad eũ ad quẽ appellaret ab Epo, ſ. ad Archiepm, vt in cõſtitutiõe Inn. iiij. eiuſdem tit. Romana. tñ omiſſo Archiepo, & alijs medijs poſſet appellari ad Papã, vt dictũ eſt ſ. Si aũt appellet à delegato ad vnam cãm tñ, ſi eſt delegatus à Principe, tñ ad Principem appellabitur: ſi eſt delegat' ab alio, appellabit ad eũ, qui ipſum delegauit *ff. quis & à quo app. l. 1. in pr.* ſed illo omiſſo appellari poſſet ad principẽ, vt dictũ eſt ſ. Si verò appelletur à ſubdelegato, ſubdiſtingue, quia aut eſt ſubdelegatus delegati à principe, aut ſubdelegatus delegati à nõ principe. ſi eſt ſubdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus ſubdelegauit totã cãm, & tũc põt appellare tñ ad principẽ: aut ſibi aliquid de iuriſdictione retinuit, & tũc ſi ſit remota appellatio in reſcripto, nõ põt appellari ad Papã, vel ad principẽ, ſed ad delegatũ tñ, qui ſubdelegauit. Sed ſi nõ eſt remota appellatio, põſſet appellari ad delegatũ, q ſubdelegauit [b], & nihilominus ad Papam eo omiſſo, vt ſ. *de offi. dele. ſup q̃ſtionũ. § porro.* & ꝑ iura ꝑmiſſa, q b. ꝓ c. ꝙ omnib. omiſſis põt appellari ad Papã. Si aũt appellat à ſubdelegato delegati à nõ principe, põt appellari ad eũ, q delegauit *ff. quis, & à quo ap. l. 1. in prin. & l. vlt.* & nihilomin' eo omiſſo ad Papã, vt ꝑ iura ꝑalleg. patet. Si q̃ras, quõ delegatus à nõ principe põt alij cãm delegare, cõtra id qđ legit in *decr. cũ cãm, quæ* ſ. Rñdeo, illud intelligo, quãdo alicui cãrum vniuerſitas eſt cõmiſſa, ſicut eſt vicarius Epi, q põt alij cãm delegare. *ff. de iud. cũ prætor. & cõſt. Inn. iiij ī de fo. cõp. Romana. §. nec à cõtrario ſenſu. in ver.* quod aũt ſæpius dictũ eſt, ꝙ omnib. omiſſis põt ad Principẽ appellari, intelligo ſecũdũ canones eſſe verũ: ſed ſecũdum leges ſi fuerit omiſſo medio ad Pricipẽ appellatũ, remittit Priceps cãm appellatiõis ad eũ, ad quẽ debuit appellari. *ff. de app. imperatores.* Itẽ qđ dictũ eſt ſ. ꝙ à ſubdelegato delegati à Principe, qui totam cauſam ſubdelegauit, vel cui erat ap. re. cõmiſſa, poteſt appellari ad Principẽ, intellige ſecũdum cãones, nõ ſecũdũ leges: vt in vtroq; caſu appellaretur ad delegatum, qui ſubdelegauit *C. qui pro ſua iur. iud. da. poſ. l. 1. ad fi.* Vel ſolue contrarietatem illius l. vt notatur in *prædi. decr. ſuper quæſtionum. §. porro.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionẽ, an ſint correcta, &c. dicit, quòd ſic, & rationem reddit. ſecundò obijcit, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Si dicat.*]Et ſi ꝓpterea appellauerit, eius appellatio nõ eſt admittẽda. *2. q. 6. c. non ſolũ. §. eius q. ff. de ap. recí. eius qui.* & ſic correcta ſũt iura illa. ſ. *e. meminimus. & c. ad hæc ſicut.* & ſ. *de off. deleg. cũ cã.* q nõ ꝓdeſt nũciũ ꝑmiſiſſe ad ſuperiorẽ, nec prodeſt ẽt habere litteras, qđ plus eſt, q̃ nõdũ ſunt iudici pſentatæ, vt hĩc dicit. Ratio huius cõſtitutionis fuit, ne quis ſine cã declinet examẽ ordinarij iudicis, vt ꝓprius honor debit' iudicib deferat. *C. q̃n. prouo. no. eſt neceſ. oĩm honorẽ* vñ ſicut *nõ põt declinari* iudiciũ eius ꝑ appellationẽ fruſtratoriã, ſic ꝑ miſſionem nũcij: quia ꝑ miſſionem nũcij nõ intelligit prouocaſſe facto, vel verbo, cũ cã nõdũ eſſet mota, nec cõminata: nec ad iudicẽ aliquo modo inſinuata. Vnde licitũ eſt aduerſario ad iudiciũ prouocare, & ius ſuũ proſequi corã ordinario: & ita pꝑuenire aduerſariũ: nec ꝓdeſt illi litteras allegare, ſi nõdũ ſut iudici pſẽtatæ: & ita quaſi pꝑuẽtus oportet eũ corã ordinario rñdere: quia iudices illi' nõ priùs dicũt iuriſdictionẽ recepiſſe cum effectu, niſi cũ eis litterę pręſentent. ſ. *eo. ſuper eo i. in fi.* ſic cũ quis citat, ſi poſtea pẽdẽte citatione mutauerit domicilium, quaſi pręuẽtus oportebit eũ reſpõdere. ſ. *de fo. compe. c. pen.* ſic & iſte, qui iã habebat litteras in arca ſua, præuẽtus eſt. Prætereа ſi ꝑ ſecũdũ reſcriptũ nõ tollat iuriſdictio delegata, niſi de ea fiat mentio, multò fortiùs videt, ꝙ nõ tollat ordinaria, niſi de ipſa fiat mẽtio. faciliùs. n. tollit extraordinaria, q̃ ordinaria *3. q. 3. c. induciæ. §. et aũt.* Super hoc dicas, ꝙ ſi iuriſdictio ordinaria iã cœpta eſt ꝑ ſolã citationẽ, à modo nõ põt tolli quãtũ ad cãm illã ꝑ litteras Papę, niſi de hoc fiat mẽtio in reſcripto, ſicut & in delegata. Sed ſi ordinaria iuriſdictio nõ eſt cœpta ꝑ citationẽ, pręuenitur bene ꝑ reſcriptũ, ꝓut quotidie fit, nec eſt neceſſe fieri mẽtionẽ in reſcripto de ordinaria: & hoc ideo, vt dicit Io. quia ordinaria iuriſdictio generalis eſt: vnde tollit ꝑ ſpecialẽ, quãtũ ad illã ſpeciẽ q̃ delegat. ſ. *de reſcr. paſtoralis. arg. ī eo. tit. c. 1.* & eo ipſo ꝙ Papa ſciẽter committit cãm, eã trãsfert à poteſtate ordinarij. ſ. *de offi. dele. paſtoralis. § præterea.* Et tu dicas aliam rõnẽ meliorẽ. cũm. n. D. Papa ſit iudex ordinarius omniũ hominũ: vt *9. q. 3. cuncta.* põ. quilibet eũ adire ꝑ ſimplicem querelã re integra: & ipſe põt cognoſcere, vel delegare: nec eſt neceſſe, ꝙ faciat mẽtionem de iuriſdictione minoris: & per appellationẽ itur ad ipſũ: ſicut in delegato cõtingit, de quo minus videt. ſ. *de off. deleg. c. 1.* licẽt hic corrigitur iſtud. ſ. *de reſcr. plerũq;* vt ſtatim quis poſſit aliũ præuenire habẽtẽ priores litteras, q̃ nõ ſũt iudici pręſẽtatæ: de hoc tñ dixi ſ. *de reſcr. c. 1.* & ita patet, ꝙ ille qui primò ſuas litteras exhibet iudici, ſiue pręuenit aliũ in citatione faciẽda ꝑ ordinariũ vel ꝑ delegatũ, ille obtinebit. ad hoc facit ſ. *de reſc. capitulũ §. cruen.* & ita nõ refert, q̃ ſint primæ, vel ſcđæ re integra exiſtẽte. & ſic intelligitur cõſtitutio iſta, re nõ integra exiſtẽte[d] locũ habẽt alia iura in quib. cauetur, ꝙ non valet ſecundum reſcriptum, niſi faciat mẽtionem de primo.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

b ¶ *Delegato.*]Et ita videt, ꝙ ſi primę litterę delegato ſint aſſignatæ nõ põt pꝑueniri ab ordinario, vel delegato ꝑ ſecũdas, niſi fiat mẽtio de primis. ſed quid ſi nõ ꝓcedãt primi iudices, nũquid valebũt ſcđæ? vel q̃diu debẽt expectare ſecundi, ſi nõ poſſint primi ꝓcedere impediti iuſta de cã? Põt dici, ꝙ in hoc caſu locũ habeat *decr. illa plerũq;* ſ. *de reſcr.* vt ſi nõ ꝓcedant primi iuſta cã ceſſante, valeant ſecũdæ. Sed ſi nõ curãt ꝓcedere, tũc moneãt per ordinariũ. vel per ſecũdũ delegatũ, vt procędãt infra terminũ competentem: quia vn' iudex ꝑ negligentiam amittit iuriſdictionem, & alter poſteã ꝓcedit in cã ſ. *de offi. ord. ſignificauit. &* ſ. *de offi deleg. prudentiam. in fi.* ſ. *de fo. compe. licet. & c. ex tenore* ne de dolo, & malitia pars altera commodum conſequatur: quia dignum eſt, vt propter negligentiam, ſiue dolum perdat iuriſdictionem. Iſta notula intelligit, cùm primę litteræ ſunt iudici præſentatę, nulla citatione facta per eas; ſed nõ eſt curãdũ de iis, q̃ in illa dicũtur, quia littera iſta, priuſquam, &c. debet intelligi, prout dicit in ſequenti notula, q̃ incipit, ſed nunquid. & in fi. illius notulæ. & ſi propterea, quia non præuenta dicitur iuriſdictio per ſolam pręſentationem, licet littera iſta hoc innuat.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. pro, ſoluit contrarium.*

c ¶ *Aſſignata.*]Sed nũquid ſola pręſentatio litterarũ, ſiue aſſignatio ſufficit, vt nõ poſſit pꝑueniri ab ordinario, ſiue ab alio delegato? Ex hac littera vr, ꝙ ſic. Sed cõtra potiùs videt ꝙ ſola pſentatio, ſiue aſſignatio nõ ſufficiat: qm̃ video, ꝙ ſi duo ſint ordinarij, poſſum aduerſariũ meũ conuenire corã altero, quẽ voluero eligere, nõ obſtante ſi aduerſarius dicat, ꝙ volebat, & deliberauerat me conuenire coram alio, cum quo tractauerat, niſi ipſius citatio præueniſſet. & idem credo in legatis, ſiue delegatis, ſiue in delegato, & ordinario re integra. Rem intelligo integrã ante citationem [e], per q̃ iuriſdictio perpetuata eſt, & nõ per pręſentationẽ. ſ. *de off. dele. gra.* vnde qđ dicit: prius, &c. ſupplẽdũ eſt, maximẽ, quia idẽ eſt poſt pręſẽtationẽ, & ante citationẽ: niſi aliud viderẽ, & hoc dicit in fi. illius not. & ſi ꝓpterea per ſolam pręſentationem, vel aditionem ordinarij nulla eſſet, facta citatione non eſt pręuentus aduerſarius, ſed per citationem præuentus eſt. ſ. *de foro* compe-

proſequatur: non obſtante ſi dicat [a], quòd ad ſuperiorem iudicem nuncium deſtinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, priuſquam delegato [b] fuerint aſſignatæ [c]. Cùm autem

a *Concor.* l. præcipim'. C. eo. & §. pen. & fi. in Auth. eo. ti.

b *Concor.* l. 1. ff. ſi quis, & à quo. & l. proponebatur. ff. de iud.

Iudicis examen nõ poteſt declinari neque per miſſionẽ nunciũ ad ſuperiorem, neque per litteras nõdum iudici præſentatas.

c *Non id principale. ſed quod ꝑ ſuum iudicem prõuẽdatur. Io.*

d *Scilicet, quia citatio facta eſt per primas. Io. And.*

e *Licet citatio facta ſit corã delegato, tamẽ exþirat reſcriptũ per litem conteſt. poſtea factã coram ordinario. de hoc in Spec.* tit. 1. §. reſtat. ad fi. *& ſiem, ꝙ dicatis de* purg. ca. c. pen. ſuper fin. vl. gl. *Io. And.*

terque eligat, qui de ſuſpicione cognoſcant, & ſi cōcordare nequiuerint, aduocent tertium: vt quod decreuerint, obtineat firmitatem, & auctoritate huiuſmodi decreti ſciant ſe ad hoc teneri in virtute obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij: cauſa ſuſpicionis infra terminum à iudice præfigendum non probata, iudex in cauſa procedat, ſed ſi cauſa ſuſpicionis probetur, iudex recuſatus negotiū committat perſonæ idoneę de aſſenſu recuſatoris, ne illum valeat poſtea recuſare: vel ſi magis viderit expedire, ad ſuperiorem negotium remittat.

tione[a] prouiſum, ne quis in aliquē excommunicationis ſententiā, niſi, cōpetenti[b] cōmonitione præmiſſa promulgare præſumat: volentes etiā prouidere, ne fortè cōmonitus, fruſtratoriæ recuſationis, vel appellationis obtentu, monentis poſſit declinare examen: Statuimus, vt ſi allegauerit ſe iudicē habere ſuſpectū, coram eodem[c] cauſam iuſtæ ſuſpicionis[d] aſſignet †: & ipſe cū aduerſario, vel (ſi fortè aduerſarium nō habeat) cū iudice[e] arbitros communiter eligat: aut ſi communiter conuenire nō poſſint, abſque malitia ipſe vnū, & ille aliū eligat †, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcāt: & ſi nequiuerint in vnam concordare ſententiam, aduocent tertium[f], vt quod duo ex ipſis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciantq; ſe ad id fideliter exequēdū, ex iniūcto à nobis in virtute obedientię ſub obteſtatione diuini iudicij diſtricto pręcepto[g] teneri. Cā verò ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum[h] nō probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur. At iſta probata legitimè, de recuſatoris[i] aſſenſu perſonæ idoneæ cōmittat negotiū recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittat, vt in eo ipſe procedat, ſecundùm quod fuerit procedendum.

¶ In notoriis nō admittitur appellatio, in dubiis cauſa probabilis corā iudice eſt exprimēda, q̄ debeat legitima reputari, quā ſi nō proſequitur, iudex à quo, in cauſa procedat. Idē ſi proſequitur, & non probat. Hac autem conſtitutio non extenditur ad regulares. Hoc dicit.

¶ Porrò commonito ad appellationis obſtaculum conuolante: ſi eius exceſſus euidentia rei, vel ipſius confeſſione[k], aut alio modo legitimo fuerit manife-

a ¶ *Prohibitione*] Quam habes ſ. *de ſenten. excommu. ſacro.*

b ¶ *Competenti.*] Trina ſcilicet: vt 16. q. 7. *omnes decima.* 17. q. 4. *de presbyterorum.* & 24. q. 3. *de illicita.*

c ¶ *Coram eodem*] ſ. eo. *ſecunda.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Iuſtæ ſuſpicionis.*] Quid ſi dubitetur, an iuſta, quia non eſt in iure expreſſa, & aliàs dubitaretur? Reſpondeo, arbitri electi de hoc cognoſcant, primò an ſit iuſta, quia omnia, quæ ad hunc articulum pertinent, ad arbitros pertinent ſ. *de offic. deleg. c. ſuſpicionis.*

e ¶ *Cū iudice.*] Hoc intellige, cū iudex ordinarius procedit ex officio ſuo cōtra aliquē ad famā, vel clamorē j. *de accuſa. qua.* & *quā.* & ſic loquitur iſta conſtitutio in ordinario: vt bene declarat ſequens, aliter intelligi non poteſt. & ita tam in ordinario iudicio, quàm extraordinario, ſ. inquirendo, poteſt iudex recuſari.

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum, quando non venit expreſſum, quod venit tacitum, ſiuis recitetur per contrarium.*

f ¶ *Tertium*] Sub hac forma non poſſet compromitti in duos, vt ſi diſſentiant, tertium eligant ſ. *de arb. innotuit.* & ff. *de arb. itē ſi vnus. §. ſi in duo.* ſed ſi in duos ſimpliciter cōpromittat, ſi diſſentiūt, prætor eos cogere debet, vt cōcordēt, vel tertiū aſſumāt. ff. *de arbit. itē ſi vn⁹. §. principaliter.* & ſ. *de offi. deleg. ſuſpicionis. §. 1.* Itē arg. q̄ arbiter quātū ad hunc caſum poſſit egredi fines iniūctos, quod verū eſt auctoritate hui⁹ cōſtitutionis, aliàs nō pōt. ſ. *de arbit. cū dilectus.* ff. *de arbi. non diſtinguemus § vl.* Bern.

g ¶ *Diſtricto præcepto.*] Et ſic videt q̄ idē facit præceptū canonis, quod facit præceptū iudicis, vt beneficio hu⁹ canonis teneāt cōcordare, vel aliū eligere: ſed quia canon iſte pœnā illam nō imponit, iudex recuſat⁹ compellat illos, & pœnam eis imponat, ſi non concordant ſ. *de offi. deleg. ſuſpicionis, in fi.* quæ ſit poteſtas iſtorum arbitrorum dicitur ſ. *de offi. deleg. ſuſpicionis. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶ *Terminum.*] Ab ipſo iudice præfigendum, infra quem arbitri ſuſpicionis negotium terminare procurent. j. eo. tit. *legitima in conc. Lugdu.* [lib. 6.] quæ corrigit illam, *ſuſpicionis.* in hoc tantùm. & meritò iudex recuſatus arbitris iterum terminum præfigere debet, infra quem cauſam ſuſpicionis determinent, ſicut iudex, à quo appellatur, poteſt & debet præfigere terminum appellanti[b], infra quem cauſam appellationis proſequatur: alioquin in cauſa procedat, vt *in § ſeq.* & ſ. *eod. ſæpe.* & eadem ratio eſt in vtroque caſu, ſ. ne prætextu friuolæ appellationis, vel recuſationis negotium prorogetur. ideo *decr. illa, ſuſpicionis.* corrigitur[c] quantùm ad hunc articulum. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. primò no. & ad id ſignat contrarium, & ſoluit. Secūdò ponit duas lecturas & ad ſecundam opinionē ponit & ſoluit.*

i ¶ *De recuſatoris.*] Nota ergo q̄ hæc cōſtitutio loquitur in ordinario, quod ex eo probatur, q̄ iudex recuſatus committit alii negotium illud: quod non poteſt facere delegatus inuito recuſatore. ſ. *eod. ſecundo.* immò ſtatim ſuſpenſa eſt poteſtas ipſius, vt dictum eſt, quæ loquitur in delegato tantùm. ſic ſ. *de fo. compe. ſi quis contra clericum.* & 11. q. 1. *peruenit* & ſ. eo. *ad hæc.* & j. vbi ordinarius recuſatus committit alij cauſam, probata primò ſuſpicione ſecundùm tenorem huius conſtitutionis. Sed contra ſ. *de foro compe. licet.* vbi ordinarius recuſatus non committit negotiū, immò ibi recurritur ad alium iudicē. ſed illa loquitur ſecūdum cōſuetudinē loci, cū vacat imperium, nec cōtinet i⁹ cōe. Et ſic patet ex hac cōſtitutione, q̄ ordinarius poteſt recuſari, & cauſa ſuſpicionis probanda eſt corā arbitris, & ſecūdū determinationem iſtius intellige iura prædicta, quæ loquūtur de recuſatione ordinarij. Et nota, quòd hæc clauſula de recuſatoris aſſenſu ſecūdū Ioānē, ſi determinet totalē diſiunctiuā, cōmittat neg. tiū, vel ad ſuperiorem remittat, in optione recuſatoris eſt, an velit negotium committi. an ad ſuperiorem referri. & dicit Ioannes, q̄ intellectus iſte probabilis eſt. Si determinat primam partem tantū, tunc littera vult, quòd ſecundū voluntatem recuſatoris eligenda ſit perſona, cui committatur negotiū, dum tamen non ſit ſuſpecta. Intellectus iſte non videtur probabilis, immo improbabilis: iniquum enim eſſet, quod actor ad voluntatē ipſius rei ipſū cōueniat. Nam pro modica cauſa quandoq; traheret eum ad Papam, vt illum fatigaret laboribus, & expēſis: & ſic poſſet ſæpe contingere, q̄ potiùs renunciaret liti, quàm vellet taliter laborare: vel poſſet eligere talem, licèt illum recuſare nō poſſit, qui cauſam ſuā malè tractaret. vnde dicas, de recuſatoris aſſenſu, & etiam de aſſenſu actoris: vt de vtriuſq; partis aſſenſu, cōmittat negotiū recuſatus. q̄ probatur ſ. *de foro compet. ſi quis contra.* & ſ. eo. *ad hæc.* & j. vbi dicitur, te inſiſtente iudicē eligāt ipſæ partes: partes enī cōi cōſenſu iudices eligere debent, cū ordinarius recuſatur. 11. q. 1. *peruenit.* Si partes nō concordauerint tunc iudex cōmittat alicui perſonæ neutri parti ſuſpectæ, quod dicit de recuſatoris aſſenſu, præcipuè intellige, quòd requirend⁹ eſt aſſenſu recuſatoris, ne iterum recuſet illum, ex quo conſenſit in illū ſ. *de offi. deleg. inſinuante.* & *c. ſuper quaſtibus § nos.* & *§. verum* & 3. q. 3. *c. induciæ § offeratur.* Et ſimiliter conſenſus actoris requirēdus eſt, ne ipſum poſtea recuſet: quia licèt ſit actor, poſſet eum recuſare: vt ſ. *de foro. compe. ſi quis contra.* Nunquam fuit intentio D. Papæ, quod poteſtas committendi reſideret penes recuſatorem: & in poteſtate iudicis eſt remittere negotium ad ſuperiorem, vel committere de aſſenſu recuſatoris, & etiam actoris, vt dictum eſt: & hæc determinatio, de aſſenſu recuſatoris determinat tantùm hoc verbum, *committat.*

PORRO. Primò dicit, quid in notoriis. Secundò quid in dubiis ibi, *Exceſſit quoque.* Tertiò proteſtatur in fi. ibi, *Cæterùm.* Abb.

CASVS. Si ſubditus commonitus à prælato appellauerit: ſi eius exceſſus euidentia rei ipſius, vel confeſſione, aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus, appellationi non deferat, cùm appellationis remedium non fuerit inſtitutum ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ. Si verò dubius ſit exceſſus, appellans cauſam probabilem appellationis coram iudice proponat, quæ ſi eſſet probata, legitima foret. & tunc ſi appellans habuerit aduerſarium infra terminum à iudice moderandum, ſecūdū locorum diſtantiam, & tpis qualitatem appellationis cauſam proſequatur: quàm ſi non fuerit proſecutus, extunc non obſtante appellatione iudex in eā procedat. ſi verò nullum habuerit aduerſarium, cùm iudex ex officio ſuo ad famam, & clamorem proceſſerit, ſuperior appellationis cauſa probata ſuū officiū exequatur: ſed ſi in probatione appellationis defecerit, ad eū, à quo appellauit, remittatur: hanc conſtitutionē, & illam ſacro approbāte concilio, non vult concilium ad regulares extendi contra ſuas obſeruantias ſpeciales. Nota quòd monitio debet præcedere vindictam. Item appellatio fruſtratoria nō valet. Item cauſa recuſationis, vel ſuſpicionis corā iudice recuſato aſſignanda eſt. Itē cōſtitutio iſta intelligēda eſt in ordinario. Item ordinarius poteſt recuſari iuſta cā aſſignata. Itē cā ſuſpicionis probata cām cōmittit ordinari⁹: quòd non facit delegatus. Itē cā committi debet de aſſenſu recuſatoris. Itē in notoriis exceſſib. non admittitur appellatio. Item appellatio nō eſt inuenta ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ. Itē qui appellat, iuſtam cauſam debet allegare. Item iudex poteſt terminum appellationis moderari. Item qui non probat cauſam appellationis, remitti debet ad eū, à quo appellauit. Item regulares contra ſuas obſeruantias appellare non debent.

k ¶ *Confeſſione.*] Ita patet, quòd non admittitur appellatio contra

† *Adde, q̄ de iure cōmuni non eſt neceſſe probare cauſam. l. cum ſpecialis* & *l. apertiſſimi. cum not. C. de in.*

† *elegant.*

a *Vbi verò non dubitatur quia manifeſte iniuſta eſt, ipſe idem iudex illā repellat:* & *ſic non obſtat* ſ. de cauſa poſſeſſ. c. ſi olim *ſecundùm Innoc.* & Hoſt. *Ioan. And.*

b *Vt* ſ. eo. conſuluit. 1.

c *Non eſt verū: quia de alio termino loquitur: vt ibi notatur. Io. And. Iudex recuſatus an aliū poſſit negotiū committere.*

Iudex recuſatus negotium non committat, niſi vtraq; pars conſentiat.

confeſſionem, vel ſi exceſſus ſit manifeſtus euidētia rei, vel alio legitimo modo, putà per ſententiam. Iſtis tribus modis factum dicitur notorium. ꝭ. *de cohabi. cleri. & mu. c. vlt. Confeſſus non auditur appellans. 2. q. 6. quicunque.* Conſueuit tamen dici, quod ſola confeſſio non impedit in criminali, quin poſſit appellari. 2. *q. 6. c. ei qui §. ſunt quorum* [a]. in ciuili tamen, ſi vellet probare errorem, auditur. *ff. de confeſ. cum fideicommiſſum ſup. de confe. c. vlt.* ſed hic non admittitur: quia à correctione non appellatur. & extra ordinem agitur hîc

ſtus †, (cùm appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ inſtitutū) non eſt prouocationi huiuſmodi deferendum. Exceſſu quoque dubio exiſtente, ne friuolæ appellationis diffugio, appellans iudicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam appellationis exponat: talem videlicet, quę ſi foret probata, deberet legitima reputari: & tunc ſi habuerit aduerſarium, infra terminum [a] ſecundùm locorum diſtantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodem iudice moderandum, appellationis cauſam proſequatur: quam ſi proſequi non curauerit, extunc ipſe iudex (appellatione non obſtante) procedat [b]: nullo † autem aduerſario comparente, cùm iudex ex ſuo procedat officio, appellationis cauſa coram ſuperiore [c] probata, ſuperior ſuæ iuriſdictionis officiū exequatur. Sed ſi appellans in eius probatione defecerit [d], ad eum, à quo ipſum malitioſè appellâſſe conſtiterit, remittatur. Cæterùm has duas conſtitutiones [e] præmiſſas, nolumus ad regulares [f] extendi contra † ſuas ſpeciales obſeruantias.

¶Honorius iij. Decano Cancellario, & Canonicis Lincolnien.

§S. *Iudex confeſſionem aduocati eadem die reuocatam pro litis conteſtatione velit habere, vel proceſſum à ſubdelegato ſubdelegati factum ratificat, licitè appellatur.*

C A P. LXII.

CVm † cauſam, quæ inter Abbatē, & fratres de Valle ſancti Ioannis ex parte vna, & Priorē, & Canonicos de Nouo loco ex altera, ſuper Eccleſia de Holtich † vertitur, R. ſancti Angeli Diacono Cardinali cōmiſerimus audiendam: *& infrà.* ¶Procurator prędictorū Prioris, & Canonicorum propoſuit, quòd cùm coram ſubdelegatis Iudicum delegatorum inducias ad proponendum [g] exceptiones dilatorias petiiſſet: quia aduocatus ipſius ductus errore reſpōdit, quòd Eccleſia de Nouo loco, Eccleſiam, de qua erat quæſtio, per quadraginta annos, & ampliùs pacificè [h] poſſederat, licèt ipſe eadem die aduocati errorem corrigens, ipſi reſponſionem, quæ ſuæ petitioni contradicere videbatur (ne per eam aliquod ſibi poſſet prẹiudicium generare, † pro eo quòd ante litis conteſtationem [i] ſunt exceptiones dilatoriæ proponendæ) coram eiſdem Iudicibus reuocauit. Iudices [k] tamen per huiuſmodi reſponſionem erroneam aduocati, litem conteſtatam fore credentes, ad receptionem teſtiū [l] partis alterius proceſſerunt: *& infrà.* ¶Mandamus, quatenus ſi dicti Prior, & Canonici legitimè probauerint, quòd per procuratorem ipſorū eadē † die [m] aduocati reſpōſio extiterit reuocata, quia ſic per conſequens lis conteſtata [n]

a ¶ *Infra terminū.*] Not. quòd triplex eſt terminus, vt not. ꝭ. eo. *perſonas.* & ibi illud videas.

b ¶ *Procedat.*] Ad petitionem aduerſarij: vt differat à ſeq. c. quando iudex ex officio ſuo procedit.

c ¶ *Coram ſuperiore.*] Sed qualiter procedet ſuperior quando Epiſcopus procedit ex officio nunquid vocabitur Epiſcopus? credo quòd ſit vocandus, vt defendat proceſſum ſuum, ſi voluerit: licet vacet aduerſarius in alio caſu, cum eſt ibi actor, & reus nec tunc neceſſe eſt iudicem eſſe præſentem, qui tulit ſententiam: quia ius eius non læditur [b]. *argu. 2. q. 6. hoc etiam.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Defecerit.*] Et ſic videtur, quòd appellās tenetur probare ſe iuſtè appellâſſe. quod eſt verum, ſi appellatio reciproca: aliàs non. ꝭ. *eod. interpoſita.* & ſic præſumitur pro ſententia iudicis ꝭ. *de renunc. in præſentia. Arg. contra ꝭ de proba. quoniam contra.* Sed dic, quòd præſumitur pro ſententia iudicis, ex quo apparet de actis, ſed pro proceſſu non præſumitur, ſi dubitaretur de eo, niſi quatenus conſtiterit: vt in conſtitutione illa, quoniam contra.

e ¶ *Has conſtitutiones.*] Scilicet præſentem, & illam. ꝭ. *de ſenten. excommu. c. ſacro.*

f ¶ *Regulares*] ꝭ. eo. *reprehenſibilis. & ꝭ. eod. c. 2.*

CVm cauſam] In prima ponitur narratio appellantis. In ſecunda iudicum dictio ibi, *Mandamus.* Abbas

CASVS. Inter Abbatem, & conuentum de Valle ſancti Ioannis ex parte vna, & Priorem, & conuentum de Nouo loco ex altera, ſuper quadam Eccleſia quæſtio vertebatur, quæ commiſſa fuit iudicibus delegatis: Iudices vices ſuas quibuſdam iudicibus commiſerunt, ſed non totaliter: coram iſtis ſubdelegatis petijt procurator canonicorum inducias ad proponendum exceptiones dilatorias. Dum iſta proponerentur, aduocatus ipſius ductus errore, interrogatus reſpondit, quòd Eccleſia de Nouo loco, Eccleſiam, de qua quæſtio erat, xl. annis poſſederat pacificè, & ampliùs. Sed procurator confeſſionem aduocati reuocauit eadem die, cùm ipſius confeſſio ſuæ petitioni contraria videbatur, ne per illam confeſſionem prẹiudicium ſibi poſſet generari, pro eo quòd exceptiones dilatoriæ ante litis conteſtationem ſunt proponendæ. Iudices delegati credentes per hanc confeſſionem litem conteſtatam fuiſſe, teſtes partis alterius receperunt: quibus receptis examinationem quorundam teſtium alijs commiſerunt: qui receperunt quoſdam teſtes monachorum: Iudices delegati talem examinationem approbauerunt, cùm de iure non valeret: propter quę grauamina procurator canonicorum ad ſedem Apoſtolicam appellauit: cauſa delata fuit ad dominum Papam datus fuit partibus auditor: coram quo procurator canonicorum prædicta omnia propoſuit, petēs proceſſum dictorum iudicum irritum nunciari: pars vero altera inſtāter petebat proceſſum prædictorum iudicum approbari, & cauſam ipſam, quæ multo tempore durauerat, terminari: Papa his, & alijs intellectis: quia ſibi nō conſtitit de prædictis, Mandat quibuſdam, quatenus ſi prædicti Prior, & canonici probauerint, quòd per procuratorem ipſorum aduocati reſpōſio eadē die extitit reuocata: quia ſic per conſequens apparet, quòd lis non fuerit conteſtata: vel ſi conſtiterit, quòd iudices delegati approbauerint teſtes receptos à ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum, cùm delegatos ab alio, quàm à principe cauſam alij delegare non poſſit: quicquid factū eſt poſt appellationem prædictam, denuncient irritum, & inane, dummodo hæc in appellationis cauſa fuerit expreſſa. Nota, quòd confeſſio aduocati prẹiudicat parti ſuæ, niſi eadem die reuocetur. Item per indirectā reſponſionem videtur lis conteſtata. Item ſubdelegatus alij cauſā ſubdelegare non poteſt, ſed ſolus ſubdelegatus à principe poteſt alij cauſam ſubdelegare. Item proceſſus habitus lite non cōteſtata nullus eſt. Item cauſæ, propter quas appellatur, ſunt exprimēdæ in ipſa appellatione, & propter illas appellandum eſt.

g ¶ *Ad proponendum.*] Quod iudex ex officio ſuo etiam facere debet. *ſuprà ti. prox. inter monaſterium & ſuprà de exceptio. paſtoralis.*

h ¶ *Pacificè.*] Propter [c] quod petitio aduerſæ partis fieri non debebat: & ſic fuit lis conteſtata.

i ¶ *Litis conteſtationem.*] Quod verum eſt: *vt 3. q. 6. c. ſi quis Epiſcoporum. § exceptio. & ſuprà tit. prox. inter monaſterium. & C. de excep. ſi quis aduocatus.*

k *Iudices.*] Delegati.

l ¶ *Teſtium.*] Quibus receptis, iudices delegati examinationem quorundam teſtium commiſerunt quibuſdam, qui vices ſuas alijs commiſerant, & illi quoſdam teſtes receperunt: primi iudices delegati approbauerunt receptionem illorum teſtium, cùm de iure talis receptio non valeret, propter quæ grauamina extitit appellatum.

ADDITIO. Quos teſtes approbauerunt primi delegati à Papa, & ſic iterum aliud grauamen intulerunt: propter quod appellatum fuit ad Papam.

m ¶ *Eadem die.*] Sed nunquid eſt iſtud neceſſarium, vt eadem die debeat reuocari, vel quandocunque ante ſententiam? Videtur, quòd quandocunque ante ſententiam: *vt ſuprà de confeſ. c. vlt. Cod. de iu. & fac. igno. error facti. & infrà de conſi. olim.* vbi de hoc. vel ſaltem vſque ad triduum [d]. *C. de erro. aduo. l. 3.* In quo caſu iſto videtur, quòd eadem die debeat reuocari, vel ſaltem antequam fiat aliquid in cauſa, per quod videatur approbare huiuſmodi confeſſionem, putà ſi producerentur teſtes, vel ſi aliquid aliud fiat, quod tantum poſt litem conteſtatam fieri debet.

n *Lis cōteſtata.*] Ergo vr. quòd ſi nō probabit, quòd cōfeſſio eadem die fuerit reuocata, p cōſequēs lis fuit cōteſt. & ne per indirectā confeſſionē aduocati etiā ſit litis cōteſt. ſic ꝭ. *de do. & contu. prout* [e]. *arg. contra*

† *Infero, quòd confeſſio ſola inducit notorium, contra* 1. eſt fideicōmiſ. ff. de fidei com.

a *Vbi de hoc, & plenius* ꝭ. eo. Romana. § ſi autē, lib. 6. & in Spec. de appellat. §. in quib. circa princ. Iean. Andr.

† *In pluribus conſtitutionib. iſta nullo autem aduerſario comparente, ſic iudex ex officio ſuo procedit appellationis cauſa. &c.*

b *Secus ſi ſuum lædetur: & quod dicitur ſe eſſe litem ſuam, vel incidiſſe in conſtitutionem,* de re iud. cū inter ꝭ. lib. 6. probatur hoc de ſent. excom. venerabilibus, & c. lib. Ioan. And. in no. ꝭ.

† *contra ſuas obſeruationes ſpeciales.*

† *De materia huius decretalis, quatenus iudicat errorem aduocati nocere clienti, vide Barbatiam conſ. 6. in 1. vol. & Laſonem in l. 6. error. C. de iu. & fa. ign.*

† *Obſerua.*

† *Vide text. in l. 3 cum ſit. C. de erro. aduo.*

† *Aliàs eadem die.*

c *Nota gloſ. ſolam non mutatio in antiquis codicibus nec poto Bern. eſſe.*

d *Nudo verbo, no ſolita fide de errore, ſecundū Hoſt. & ſcripſi in præall. dec. olim ſuper glo. 2. Io. And. & Cancer. l. 1. & dec. Cyn. de conſe. l. 2. §. quod obſeruari. ff. de iur. calum.*

nō fuit: vel quòd delegati teſtes receptos à ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorū approbauerint: cùm non niſi delegatus [a] à principe cauſam alij valeat delegare, quicquid ab ipſis poſt appellationem eorum factum eſt (dūmodo [b] hæc in appellatione ipſa expreſſa fuerint) nuncietis irritum, & inane.

¶Idem Decano, & Theſaurario, & P. S. Petri Canonico Zamoreñ.

¶Nō ſufficit appellāti docere, ꝙ exceptionem legitimam & veram oppoſuit, & appellauit, niſi doceat propter exceptionem non admiſſā appellâſſe. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidianus.

CAP. LXIII.

Dilecto filio G. Capellano noſtro, D. Presbytero & I. Capituli Salamātini procuratori, à nobis auditore conceſſo, Procurator Capituli propoſuit coràm eo, quòd cùm dictus Presbyter ſuper receptione ſua in Salamantina Eccleſia executorias à nobis ad Archidiaconū Ciuitateñ. & collegas eius, litteras impetraſſet, coram eis fuit ex parte Capituli allegatum, quòd cùm in ipſa ſit Eccleſia certus numerus Canonicorum, iuramento firmatus, de quo in litteris ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipſos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam appellatum: & infrà. ¶Quoniam igitur & ſi per confeſſionem Presbyteri factam coram auditore prædicto, conſtiterit Salamantinam Eccleſiam habere certum numerum Canonicorum iuramēto firmatum, & huiuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit, quòd propter exceptionem huiuſmodi non admiſſam, aliámve legitimam fuerit appellatum: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit præfatam exceptionem huiuſmodi de certo Canonicorū numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas coram ipſis [c] executoribus, nec admiſſas, ac ideo partem Capituli appellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuncietis irritum, & inanem.

¶Idem S. Andreę Archidiacono, & magiſtro I. Canonico de Meliñ. †

¶Appellans, qui terminū appellationi pfigit, ſi mittit procuratorē ad impetrandum, & cōtradicentū tātùm, & appellatio fuit recepta à iudice, vel approbata à parte: aduerſario legitimè proſequenti, condemnatur in expenſis. h. d. ſecūdum communem intellectum, licèt gloſſa aliud ſenſerit.

arg. contra. ſ. de ele. dudum 2. & ſ. vt lit. non conteſt. Vnico. vbi dicitur, quod per narrationem, & reſponſionē fit litis cōteſt. *¶Glo. ſeq. alleg. duas concor. ſecundo reprobat. opin. reſpondēs ad c. quo probatur ſe ex eo principale dictum determinat.*

a ¶*Delegatus.*] *C. de iudi. à iudice. & ſ. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi verò.* per hoc patet, ꝙ reprobata eſt opinio illorum, qui dicunt, ꝙ ſubdelegat[a] poſt litem conteſt. poteſt [a] alij vices ſuas ſubdelegare ad inſtar procuratoris, qui poſt litem cōteſt. factus eſt dominus litis: vnde poteſt poſtea dare alium procuratorē. *C. de procura. nulla. & l. neque.* & ſic volunt intelligere illam decret. *ſ. eo. tit. prox. cùm Bertholdus.* quæ expreſſè contradicit huic. ſed illa non continet ius quantùm ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiā toleratur. *ĩ. de præben. cum iam dudum. in fine.* ꝙ [a] nō cōtineat, patet per hoc, ꝙ hic dicit, ꝙ non niſi delegatus à principe cauſam poteſt alij delegare, nō diſtinguēdo ante litem conteſt. vel poſt, & ita ibi nō potuit de iure delegari. Eſt ergo tenendū, ꝙ ſubdelegat[a] alij ſubdelegare nō poteſt: quia ſic & illi poſſent iterum ſubdelegare: quod eſſe non debet. & eſt ſimile in excōmunicatione, ꝙ non tranſit in tertiam perſonam. & quod dicitur: delegatus ab alio, ꝙ à principe nō poteſt alij cauſam delegare, intellige de eo q eſt delegatus ab alio ad vnam cauſam tantùmmodo: ſi eſſet ei delegata vniuerſitas cauſarum, bene poſſet vnam cauſam alij ſubdelegare. *ff. de iudi. cum prætor. §. 1.* aliàs non poteſt. *ff. de officio proconſulis, & l. legatus.* quia quaſi ordinarius videtur.

¶Glo. ſeq. quærit, allegat duo, pro & contra, & ſoluit diſtinguēdo.

b ¶*Dummodo*] Sed nunquid poſſit in cauſa appellationis proponere aliam cauſam, quam non expreſſit in appellando? Videtur ꝙ ſic, *ſ. eo. conſtitutus 2.* Item & noua cauſa pōt opponi in cauſa appellationis: & noua inſtrumenta, & allegationes. *ſ. de fid. inſtru. cùm Ioannes. ff. de appel. ſcio. de teſt. præterea. & C. de temp. appel. per hanc. & ſ. vt lit. non conteſt. accedēs.* Sed contra videtur expreſſum. *ſ. eo. vt debitus.* vbi dicitur, quòd qui appellat, cauſam appellationis, propter quam appellat, debet allegare coram iudice. & hic expreſſè idē dicit littera iſta, dūmodo hęc in appellationis cauſa expreſſa fuerint. & *ĩ. e. prox.* Super hoc ita diſtingue: aut appellat à grauamine ante ſententiam diffinitiuam, aut à ſentētia diffinitiua. Si à grauamine ante ſententiam, tūc neceſſe eſt allegare corā iudice appellationis cauſam ſui grauaminis, talē quę ſi eſſet probata, eſſet legitima, vel quę eſſet expreſſa in iure. & tūc in cauſa appellationis non poteſt aliam allegare: vt hic dicit, & *ſ. eo. vt debitus.* Et eſt ratio, quia non appellatur niſi à grauamine: ſed propter hanc cauſam, quam vult de nouo ꝓponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit, & iudex appellationis cognoſcere debet tantùm ſuper eo, pro quo appellauit: & Papa ſemper ita reſcribit in appellationib. ante ſentētiā, ſi eſt ita. Si vero [b] aliquis appellat à diffinitiua, tunc non eſt neceſſe aliquam cauſam allegare, cùm appellat, ſed ſufficit dicere, appello ab iniqua ſentētia[c], & tūc in cauſa appellatiōis pōt opponere nouā cauſā, & noua inſtrumēta, & ſic loquit. *de fid. inſtru. cùm Ioannes & l. ſcio.* & per hāc decre. *illa ſ. eo.* cōſtitutis ſpecialiter intelligit in cā electionis, vt ibi dicit. Et decre. illā, *accedēs.* intellige vt ibi dicitur. Item in aliis appellationib. [d] extra iudicium faciēdis exprimenda eſt cauſa, propter quam appellatur. *ĩ. de iis quæ fi. a ma. parte. c. 1. & ſ. eo. bona & ſ. de elect. cū nobis. & ſ. e. dilectus.* & in ſcriptis proponenda eſt, aliàs reputabitur non appellans, in *decret. Innoc. iiij. cordi nobis. eſt. eo. tit.* [lib 6]

Dilecto.] Primò ponit factū coram auditore narratum. Secundò committit cauſam. & ꝓmittit quæſt, ibi, *Quoniam.* Abbas.

Caſus. D. presbyter obtinuit litteras à D. Papa ſuper receptione ſua in Salamātina Eccleſia ad quoſdā executores: corā quib. fuit ex parte capituli Salamātini ꝓpoſitū, ꝙ cū in Salamātina Eccleſia certus eſſet canonicorū numerus iuramēto firmat[a], de quo in litteris directis ad eos mentio nō fiebat, non debebāt per eas procedere contra capitulū Salamantinū, & ne ſecus facerēt, ſedē Apoſtolicā appellauit, ſed executores hmōi appellatione cōtēpta tuleīūt excōicationis ſētentiam in Epm, & capitulum Salamantinū: vnde tā procurator capituli, q̄ dictus ſacerdos corā auditore cōfeſſus fuit, ꝙ in Eccleſia Salamantina certus eſſet canonicorū numerus inſtitutus. Sed quia licet per cōfeſſionem presbyteri conſtiterit Salamantinā Eccleſiā certum canonicorum numerum habuiſſe iuramento firmatum, & hmōi exceptionē corā executoribus fuiſſe ꝓpoſitā, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem, tamen non cōſtitit Papæ, ꝙ ꝓpter hmōi exceptionem nō admiſſam, vel aliā legitimā fuerit appellatū. Mandat Papa quibuſdam iudicib[a], quaten[a] ſi conſtiterit exceptionem pręfatam de certo numero canonicorū iuramēto firmato, vel alias exceptiones legitimas fuiſſe propoſitas corā executorib. prædictis, nec admiſſas, & ideo partē capituli appellaſſe, proceſſum ipſorū executorū denūcient irritum, & inanem. No. exceptionem de certo canonicorū numero iuramēto firmato legitimā eſſe. Item non ſufficit ꝓponere exceptionē legitimā, niſi ꝓpter eam non admiſſam fuerit appellatū.

¶Gl. ſe. inſtificat appellatiōe cum ſecūdo circa textū repetit inea.

c ¶*Propoſitas corà ipſis.*] Sic patet ꝙ cā ꝓpter q̄ appellat, proponenda eſt corā iudice, à quo appellatur: & hic fuit cā iſta legitima: quia nō eſt veriſimile, ꝙ Papa ex certa ſciētia mādaſſet illū recipi contra iuramēta canonicorū: immo videt Papa eis cōuēt[a] *ſ. de reſcrip. cōſtitutis.* in parte deciſa. Itē eſſet, etiāſi ſtatu canonicorū cōfirmatū fuiſſet ſolūmodo p ſedē Apoſtolicā ſine iuramēto. *ſ. de conſti. cū acceſſiſſēt. & arg. ĩ. de preben. ex parte. & ſ. de reſcrip. cū ordinē.* Itē patet hic, ꝙ licet exceptio etiā legitima propoſita nō admittatur: ſi non ſit appellatū ꝓpter ipſam, licèt appellatum ſit, non debet caſſari prætextu illius exceptionis, quod factum eſt: quia ſententia cōtra ius litigatoris bene tenet, à qua nō eſt appellatū, licet nō teneat cōtra ius cōſtitutionis lata. *ſ. eo. prox. cū inter vos & 2. q. 6. c. et qui. § diffinitiua. Ver. item ſi ſententia. C. quādo prouoca. non eſt neceſ. l. 2. & ff. quæ ſenten. ſine app. reſcin. l. 1. § 1.* Item ex hoc patet, ꝙ ſi quis appellat à grauamine, nō tamē exprimat cauſā illam in appellatione, propter quam appellauit, ſed aliā, illā ꝓponere nō pōt: quia propter illam non appellauit. de hoc dictum eſt. *ſ. c. prox.* Item videt. quod in cauſa appellationis ſufficiat probare cauſam probabilem fuiſſe propoſitā corā iudice, à quo appellauit, & nō admiſſam: ſed hoc intelligēdū eſt, ſecundùm quòd dicitur *ĩ. eod. interpoſita.*

a Hæc quæſtio an ſubdelegatus poſſit ſubdelegare, valde eſt ancepſ inter doctores, de qua v. latè per Iaſonem in l. à iudice. C. de iu. & ibidem per Alexandrū. & opinio gloſſa hic, quod non poſſit, communis eſt: adde, quæ dixi lib. 3. comment. in Directorium Inquiſitor. ſchol. 81.

b Hæc ſententia gloſſæ approbatur per ca. appellanti. e. ti. in Clem.

c Et ſic intellige quod not. 80. d. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. non ita. Io. And. in nouell.

d De appellatione extraiudiciali lib. in cauſis electionum dic vt ĩ. de ele. vt circa lib. 6. & & cle. eo. tit. conſtitutionem. Ioan. And.

† Aliàs. Vel dole.

e Immò videtur idem in numero ſtatuto, licet iuratus non ſit confirmatus. & de hoc in ꝓal. decr. conſtitutus. in ſi. 2. gl. 10.

NIcolao militi.] Diuiſion. Primò ponit datione auditoris, & petitionē appellantis. Secundò dat iudices ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

Casvs. Abbas, & conuentus monaſterij ſanctæ Mariæ litigabant cum Nicolao milite ſuper quibuſdam quæſtionibus. Monachi appellauerūt ad ſedem Apoſt. & appellationi ſuę terminum præfixerunt, pp q̄d tā miles, q̄ procurator monachorū ad curiam acceſſerunt: dat⁹ fuit eis auditor, in cuius pſentia propoſuit idem miles, q̄ cùm procurator monachorū nō niſi ad impetrādū, & cōtradicendū fuerit inſtitutus, ſufficiēter ad cauſam tractandā nō miſerūt, eo ipſam pſonaliter proſequēte: vnde petebat eos ſibi condemnari in expēſis tāq̄ cōtumaces: vnde mādat Papa, quatenus ſi cōſtiterit Abbatem, & monachos appellationi ſuę terminū præfixiſſe: quia ſufficientem procuratorem ad proſequēdam eandē cauſam non miſerūt, ipſo milite cauſam perſonaliter pſequēte: monachus condemnet ad reſtituendas expenſas à tpe appellationis factas militi memorato. Not. q̄ ille qui appellat, ſi terminum præfixit ſuæ appellationi, & à iudice, vel aduerſario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorē ſufficientem ad totā cauſam, aliàs in expenſis condemnabitur altera parte eam proſequēte, vt hic dicitur.

¶ Glo. ſeq. diſtinguit, an fuerit, vel non, terminus appellationi præfixus ab homine, & remoue t.

† De materia huiꝰ decretalis, quatenꝰ agit de inſufficiente procuratore, &c. notata per Baldum in l. fi. C. de e. dil. actio. & de ca. his qui. de p. curat. lib. 6.

† Aliàs ita, ac fratri G. monacho monaſterij ſanctæ M. in Sancti Adriani, &c.

† Alias, tanquam contra.

† Vide, quòd per hanc decretalē, diffiniat Dominicus diſt. 10. in ſumma.

† Tuſculan.

† Tuſculan.

CAP. LXIV.

NIcolao † militi, ac † fratri L. Monacho monaſterij ſanctæ Mariæ, ſancti Adriani Diaconum Cardinalem cōceſſimus auditorem, in cuius præſentia cùm dictus Monachus, nō niſi ad impetrandum, & contradicendum procurator fuerit inſtitutus, ſupplicauit humiliter idem miles, vt contra ipſos tanquam † contumaces procedere deberemus: *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictos Abbatem, & Conuentum appellationi [a] ſuæ terminum præfixiſſe: cùm ad proſequendam eandem ſufficiētem procuratorem non miſerint: memorato milite ipſam perſonaliter proſequente, ipſos ad reſtituendas expenſas à tempore [b] appellationis factas eidē militi condemnetis.

¶ Idem Epiſcopo Mantiñ. & P. Canonico Tuſcañ.

¶ Ab eadem ſententia ab codē tertiò appellare non licet.

CAP. LXV.

SVa † nobis R. tutor filiorum quondam B. ciuis Tuſcñ. † petitione mōſtrauit, quòd cùm inter ipſum ex vna parte, & F. pro ſe, ac tutorem quondam filij B. ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ coram iudice Tuſcañ. † quæſtio verteretur idem diffinitiuam pro eodem R. ſententiam promulgauit: quę bis fuit per iudices delegatos à ſede Apoſtolica confirmata †: *& infrà.* ¶ Sed pars altera, quæ ſemel, & iterum [c] appellauerat, tertiò vocem appellationis ad nos emittens B. & eius collegę cognitionem ipſius ſententiæ à nobis obtinuit delegari: *& infrà.* ¶ Cúmque R. ſanctæ Mariæ in Coſmed. Diaconus Cardinalis ſuper appellatione tertiò ad nos emiſſa, vtriq; parti à nobis datꝰ auditor, interlocutus fuerit illos non potuiſſe de iure tertiò appellare [d]: Nos prædicto P. & eius collegæ dedimus in mandatis, vt in negotio ipſo nequaquam procedere attentarent.

¶ Idem magiſtro G. Archid. & Offic. Lemoñ.

¶ Appellatio omiſſo medio iudice interpoſita, cauſam non deuoluit ex exceptione oppoſita. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum.

CAP. LXVI.

iii DIlecti filij Prior, & Conuētus de Lacu Rubeo † tranſmiſſa nobis petitione mōſtrārunt [e]: *& infrà.* ¶ Ex parte dictorum Prioris, & Conuentus fuit excipiendo propoſitum: quòd cùm omiſſo diœceſano Epiſcopo fuiſſet ad Archiepiſcopum † appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in cauſa ipſa de iure procedere non debebat: ſed quia Officialis

a ¶ *Appellationi.* Poteſt [a] enim quis appellationi ſuę ſtatuere terminum ad ipſam proſequendam. ſ. eo. *perſonas*, & c. *oblata*. & ſi talis appellatio à iudice, vel ab aduerſario fuerit pbata: tunc appellans tenetur pſequi cauſam per ſufficientē procuratorem ad cauſā, parte altera eā proſequente: aliàs in expēſis appellator condemnabit, vt hîc dicit: & idem intellige in diffinitiua, vt cùm appellans ſtatuit terminum ad proſequendū appellationem ſuam, tenetur appellans mittere ſufficienter ad cauſā ſuā defendendam: aliàs procedet ad confirmandā, vel infirmandam ſententiam, ēt altera parte nō proſequēte: vt ſ. de renun. veniens. Si verò appellans non pfixit terminū appellationi ſuę pſequēdæ: nec à iudice, nec ab aduerſario appellatio fuit approbata, tūc ſufficit appellanti mittere procuratorē ad impetrandū, & contradicendū, altera parte ēt pſequente. j. eo. ti. *interpoſita*. §. 1. *ad hoc facit*. j. eo. ti. *cordi*. [li. 6.] vbi dicit, ſi appellatꝰ voluerit proſequi: quia approbat appellationem, & ſic ideo vterq; tenet mittere ſufficiēter, vt ibi dicit. Sed ſi appellatꝰ noluerit proſequi appellationem, quia eā non approbat, tūc ſufficit appellanti mittere ſimplicē nuncium ad impetrandum, & cōtradicendum à contrario ſenſu horum verborum, ſi appellatꝰ voluerit. & ita hæc decr. & illa, interpoſita. §. 1. loquunt in diuerſo caſu, & non contrario. Et not. q̄ terminus ſtatutus ad proſequendam appellationem à iudice, vel ab aduerſario, vicem obtinet peremptorij. ſ. eo. *ſæpe*. De hac materia plenè not. ſ. *de renun. veniens* in glo. quę incipit, *ſed non videtur* Bern.

Addictio Miles iſte approbauit appellationē, vel ēt iudex, q̄ patet ex eo, q̄ eam fuit perſonaliter proſecutus, aliàs ſtabit illi decre. j. eo. *interpoſita*. & ſic corrigitur iſta in hoc. ſi verò appellatio nec à iudice, nec ab aduerſario fuerit approbata: tunc appellans poteſt ſimpliciter conſtituere procuratorē ad impetrandum, & contradicendum, licèt pars altera eam ſufficienter proſequi ſit parata. j. eod. *interpoſita*. §. 1.

a Sequentes gloſſæ non habentur eodem modo in omnibus codicibus tamen non placuit eas inuertere: aterùm in notis horum c. inueniēs, & habentur in quibuſdam manuſcriptis.

b ¶ *A tempore appellationis factam.*] Quia extūc fuit cōtumax, ex quo non miſit ſufficientem pcuratorem: quia ex tunc videtē citatus ad cauſam. ſimile ſ. *de dolo, & contumacia*. *cum dilecti*. ſupra eo. *reprehenſibilis*. & c. *ſæpe*.

b De procura. auditum. Ioan. And.

SVa nobis.] Diuidit. Primò ponit querelam appellantis. Secūdo ſententiā auditoris ibi, *Cúmque*. Tertio inhibitionem factam iudicibus appellationis ibi, *Nos*. Abbas.

Casvs. Inter R. tutorem filiorū B. ciuis Tuſcañ. ex vna parte, & F. pro ſe, & P. tutorem quondam filij B. ex altera, ſuper quadā ſūma pecuniæ coram iudice Tuſcañ. quęſtio vertebatur: idem iudex pro eodem R. diffinitiuam tulit ſententiam, à qua ſententia fuit appellatum, quę bis per iudices delegatos fuit cōfirmata, & iterum tertiò fuit appellatum, & commiſſio facta: tandē ad Papam delata eſt quæſtio, auditor ſuper hoc interlocutus fuit, partem alteram nō potuiſſe tertiò appellare: mādat Papa tertio iudici appellationis, q̄ in cauſa illa vlterius non procedat. Not. q̄ tertiò non eſt appellandum à diffinitiua ſententia.

c ¶ *Iterum.*] Hæc vox, iterum, duas res ſignificat: & exponitur iterū, i. quotiēs opus erit. ff. de edem. *Veluti* c.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrariū, & ſoluit. item aliud contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Tertio appellare.* Bene interlocutꝰ fuit: vt 2. q. 6. *ſi quis in quacunque*. & C. *ne li. in vna, eademque cauſa ter. appel. l. vnica*. Ex hoc, & in prędictis iuribus patet, q̄ non licet ter appellare. Sed contra videtur 2. q. 6. *quotiens*. vbi dicitur: quotiens putauerint ſe grauari, ad Romanā ſedē appellent, vt 3. q. 6. *pulſatus*. Sed dic quotiēs, i. ſecundò, & nō vltra in diffinitiua ſentētia, ſiue *ſuper eo c. ſic* ſ. *eod. directe*. vbi de hoc: & ſic illud quotiens reſtringitur: verbum enim generale ſæpe reſtringitur. 18. *diſt. placuit*. 75. *diſt. quod die. in ſi*. 12. q. 2. *ſine exceptione in prin.* & ſ. *de reſcr. ſedes*. Item *arg. contra*. 31. q. 9. *Lotharius*. vbi dicitur, quòd Tebergam appellauit: ſed exponi conſueuit, ter appellauit, i. ter vocem appellationis emiſit dicendo ter, appello. Ber.

DIlecti filij.] De ſubdito, vel delegato Epiſcopi ad Archiepiſcopum appellare non licet. h. d. Primò ponit querelam appellantis, ſecundo dat iudicem ibi, *Quocirca*. Abbas.

Casvs. Inter Priorem, & conuentum de Lacu Rubeo. & F. militem coram magiſtro A. ex delegatione ordinarij quęſtio vertebatur: idē miles ad Bituricen. Archiepm appellauit. Tādem partes comparuerunt in pręſentia officialis Archiepi Bituricen. coram quo ex parte Prioris fuit excipiēdo propoſitū, q̄ cū omiſſo diœceſano Epo fuiſſet ad Archiepm appellatum, ad quē gradatim debebat appellari, in cauſa ipſa procedere non debebat. Sed quia hanc exceptionem admittere denegauit, Prior ad ſedem Apoſtolicā appellauit: ſed officialis non obſtāte appellatione tulit ſententiam ſuſpenſionis, & interdicti in Priorem, & conuētum prędictos: Mādat Papa quibuſdam, quatenus ſententias illas poſt huiuſmodi appellationē promulgatas denuncient nullas eſſe. Not. q̄ gradatim eſt appellandum nullo medio omiſſo: niſi quis ad Papā voluerit appellare. Itē ſententia lata poſt appellationē non tenet.

e ¶ *Monſtrarunt.*] Ex vna parte, & quendam militem Claremontenſis diœceſis ex altera, ſuper quodam nemore.

† Vide l. 1. cū not. C. de admini. tut.

† Rubeo.

† De hac materia vide Zanchinum, tract. de hære. c. 29.

c Loquitur de eadem iterum ex cauſa ſpeciali, ſine cauſa non. Io. And.

¶ Glo.

Archiepiſcopi huiuſmodi exceptionem admittere denegabat, ipſi ad noſtram audientiam appellârunt: *& infrà.* Quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi appellationem [a] latas [in eos †] denuncietis penitus non tenere.

¶ Gregorius ix. magiſtro † ſcholariũ H. & G. de Rupe, Canonicis S. Audomiani, Morineñ. diœceſis.

¶ Si is, qui deſiit eſſe tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.

CAP. LXVIII.

ij EX † parte M. dominæ de Colb. † nobis fuit oblata querela, quod cùm nobilis mulier domina de Bellebron. † ſuper quibuſdã terris ipſã nomine filiorũ ſuorũ corã Iudicibus auctoritate noſtra traxiſſet in cauſã, eadẽ in iudicũ ipſorũ excipi fecit preſẽtia, quòd cũ res, de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius ſub poteſtate, & tutela[b] ipſius minimè permanerent, cùm iam ad ſecunda vota tranſiſſet †: ſuper his ei non tenebatur ipſorum nominé, quorum tutrix eſſe deſierat, reſpondere: ſed quia dicti iudices hac exceptione neglecta nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiens ſe grauari, noſtram audientiam appellauit. Ideóque mandamus, quatenus ſi ita eſt, reuocato in irritum, quicquid poſt appellationem huiuſmodi inueneritis attẽtatum, audiatis hincinde propoſita, &c.

¶ Idem Magiſtro, & Fratribus domus Morieñ.

¶ Si Iudex de iure dubitans vult conſulere ſuperiorem, debet conſultationis copiam partibus edere: alias eius verbis conſultationis fides non adhibetur.

CAP. LXVIII.

INtimâſti †: *& infrà.* ¶ Præterea hoſpitalariis ignorantibus, & non facta eis copia de

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 6. concor. in contrarium alleg. duas decre. & Vnam l. Ad decre. dupliciter reſpondet. Ad l. aliter. Demum ponit im nouum, & quandam falſam opin. circa appellationes interponendas ab officialibus, per quod iterum obycit. & ſoluit.*

a ¶ *Poſt huiuſmodi appellationem.*] Ex hoc patet, quòd gradatim eſt appellandum. *arg. 2. q. 7. metropolitanum. & q. 6. anterioris. §. ille videlicet. & ĩ. de offic. deleg. ſuper quæſt. §. porrò. & ff. de ap. imperatores. C. de app. præcipimus. ff. quis, & à quib. app. l. 1. 2. reſp.* Sed contra. ĩ. *de præben. referente.* ibi appellatum fuit ad Archiepm omiſſo Epo. & *ff. quis, & à quo app. l. 1. §. 1. & ĩ. de no. ope. nun. ſignificantibus.* vbi omittitur medius: & meliùs dicas, quòd gradatim eſt appellandum de iure: ſecundùm canones tamẽ ſi omittatur medius, & non opponatur exceptio coram iſto ſuperiore, bene valet, quod per ipſum fit: ſic intelligantur prædictæ decr. *referente.* & *ſignificantibus.* Vel fortè illud obtinet de conſuetudine præſcripta, vt ad illos Archiepos appelletur omiſſis medijs. Si verò opponitur exceptio, non valet, quod poſtea fit, ſi pp hoc appelletur, ſi conſuetudo non obſt. & ita intellige, quod hic dicitur. Sed *lex ſt. ff. ſi quis, & à quo. l. 1. §. 1.* multũ cõtradicit quia dicitur, quod generaliter dẽt appellari ad primũ delegãtẽ, & nõ ad illũ, qui delegauit. Sed intellige legẽ illã in ſubdelegatis: vt ſi appelletur ab aliquo ſubdelegato, cui cõmiſſa fuit tota cã. à delegato ad vniuerſitatem cauſarũ appellari debet ad primũ delegantem. & ſic intellige legem illã ſecundũ illã decret. ſuper quæſt. *§. porro.* Sed ſi appelletur à delegato tñ, ſiue ſit delegatus ad vniuerſitatẽ cauſarum, ſiue ſit delegatus ad vnã cãm tñ, ſemper de iure appellãdũ eſt ad ſuũ delegantem. & ſic intellige, quod dicit hic, & *in l. prædi. ff. quis, & à quo appel. l. 1.* aliæ verò leges loquũtur in ordinariis: & c. *metropolitanũ.* illud generale eſt, quòd ad Papã põt appellari omiſſo medio pp plenitudinem poteſtatis *2. q. 6. quotiẽs ad Romanã.* & in pluribus aliis ibidem: quia per ſimplicem querelã põt Papa adiri, cũ ipſe ſit iudex ordinarius ſingulorũ. *9. q. 3. cuncta. & c. per principalem.* niſi in caſu illius decr. ſuper quæſtionum *§ porro.* Et ſic omnia plana ſunt. De appellationibus interponẽdis ab officialibus Eporum, vel Archidiaconorum, vel aliorũ inferiorũ dicas, quod cũ idẽ ſit auditoriũ ſiue curia Eporum, & eorum officialiũ, ſi appelletur ab officialibus Eporum, appellandũ eſt ad Archiepm de iure nõ ad Epm: & ſi appelletur ab Archidiacono, vel eius officiali, appellandũ eſt ad Epm, & non ad Archiepm: tamen ſi eſt cõſuetudo, quod appelletur ab Archidiacono, vel eius officiali ad Archiepm omiſſo Epo, valet appellatio. & hoc totum habes in quadam decr. Inno. iiij. *cõſt.* quæ incipit, *Romana.* [*lib. 6.*] Et idẽ credo, quòd ſi cõſuetudo ſit, quòd appelletur ab officiali Epi ad Epm, quòd teneat appellatio, nõ obſtãte quod dicitur in illa decr. Romana, ne à ſeipſis ad eoſdem videatur appellatum. *17. d. multis.* vbi appellatur ab aliquo ad ſeipſum cum aliis, i. ab Archiepo ad ſynodum, vbi ipſe eſt tanquam caput, & eſt ſimile *ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſolent.* vbi appellatur ab ordine, & præſide ad ipſum præſidem[b]. Et *decr. prædic. referente. & ſignificantibus.* loquuntur de conſuetudine, cùm illa *decr. Romana.* quia ibi admittitur appellatio ab Archidiacono ad Archiepiſcopũ omiſſo Epo, & hic non tenet. Sed hæc decretalis videtur contraria prædictis tribus decre. vbi tenet appellatio omiſſo Epo, & hic non tenet. Sed tu dicas, quòd debuit hic appellari ad Epiſcopum. & nõ ad Archiepiſcopum: quia hic non fuit appellatum ab officiali Epiſcopi, ſed à quodam magiſtro R. canonico Claremõtis, cui Epiſcopus ſpãliter cauſam cõmiſerat, qui non erat de curia diœceſani Epiſcopi: & ideo ad Epm, qui cõmiſit cauſam, gradatim fuerat appellãdum: & hæc habentur in antiqua decretali in parte decia. Bernar.

A D D I T I O. Et dicas contra opinio Bern. quòd conſuetudo nõ valet. quòd appelletur de officiali Ep ad ipſum Epm, cùm ſit idẽ auditorium vtriuſque, patet in *c. non putamus. de conſue. lib. 6.*

† *Hæc duo verba, in eos, deſunt in aliquot antiquis.*

† *In codice Barbatia iſta: magiſtro ſcholarum H. & G. de Rupe canonico ſancti Adriani Morinen. &c.*

† *De more rũ vide latè eleganter per Bal. §. nos autem. Inſtit. de Attil. tutor.*

† *Colober.*

† *Breuen.*

a *Cum gloſſa ſentiunt Inno. & Hoſtien. vt benè annotauit hic Ioã. And. quic. quod dicas Archidiacono. in c. ſi delegatur. de of. delegati. lib. 6.*

b *Sum. ĩ. eo. c. pen. lib. 6. decebat. ĩ. de offic. or. irrefragabili. legem illam intelligẽdã, quãdo præſes ſedet cũ ordine, non quaſi vnus ex ordine præſ. conſiliũ, & auctoritatem præbẽdo ſolo ordinis, vel quando præſes non tenetur. cum ordine. hac ſecunda parum valet, ſed totum intellige iuxta diſt. prædi. decr. po. Ioann. And.*

ij EX *parte M.*] Diuiditur, quia in prima parte ponit appellãtis qrela. In ſcda dat iudices ibi, *Ideoq. mãdamus.* Abb. Sic.

C A S V S. Quędã mulier nomine filiorum ſuorum impetrauit literas cõtra quandã aliam mulierem M. nomine, ſuper quibuſdã terris ad quoſdã iudices delegatos: corã quibus dicta M. excipiẽdo propoſuit, quòd cùm res, de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij ſui ſub poteſtate, ac tutela ipſius nõ eſſent, cùm iam ad ſecũda vota trãſiſſet, ſuper his rñdere nullatenus tenebatur eidẽ nomine filiorum ſuorum, quorũ deſierat eſſe tutrix: & quia iudices hãc exceptionẽ non admittebant, ſed reſpondere cõpellebant eandẽ, ipſa ad ſedem Apoſtolicam appellauit: vnde mãdat Papa, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem iudices inuenerint attentatum, audiãt poſtmodum hincindẽ propoſita. Nota, quod qui cito mater tutrix filiorum ſuorũ ad ſecunda vota tranſit, finitur tutela, nec poteſt poſtea pro filiis conueniri. Item quicquid fit poſt legitimam appellationem, in irritum debet reuocari.

b *Sub poteſtate, & tutela.*] Filius nõ dicitur eſſe in põtate matris, ſed patris quantùm ad ius patriæ poteſtatis. *Inſti. de patr. poteſtate. §. ius autem.* quia filius familiam patris ſequitur, & non matris. *Inſti. de legitima agnatorum tutela §. 1. & ĩ. de conuerſione in fide. c. vlt.* ſed per officium tutelæ bene recidit filius in poteſtatem matris. Illud tamẽ regulariter eſt verũ, quòd fœmina tutrix eſſe nõ poteſt: quia virile officium eſt. *C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt l. 1. & ff. de reg. iur. l. 2. & ĩ. de arbit. dilectis.* niſi a Principe tutelam impetrauerit. vt *ff. de tute. l. vlt.* tamẽ ſi mater maior eſt, & nullus tutor legitimus ſit, vel datus non ſit impuberi in teſtamento, vel ſi ſit excuſatus, poteſt repetere tutelã filij. Et ipſa iurabit, quòd ipſa non tranſibit ad ſecundas nuptias, & renunciet Velleiano ſub hypotheca rerum ſuarum. *C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt. l. 2. & 3.* olim ſic obſeruabatur. Hodie tamẽ per Auth. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis, & datiuis, ſed non teſtamentariis, renunciando ſimplici verbo ſecundis nuptiis, & non per iuramẽtum, & Velleiano, & omni alio auxilio: vt ſi obligauerit ſe pro pupillo, non iuuetur. *C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt. Auth. ma. & auia. & Auth. de he. ab inteſtato ven. §. ex his. coll. 9. & in Auth. vt matres ſine prohibitione tute. gerant. §. quia verò. coll. 7. & C. quando mulier tutoris officio. Auth. ſacramentum* & quàm cito ad ſecũdum matrimonium[c] conuolauerit, ſoluta eſt[d] tutela, quaſi mortua eſſet. vt dicto *§. quia verò.* Et ita patet, quòd mulier iſta bene excipiebat: quia tutrix eſſe deſierat tranſeundo ad ſecundas nuptias. Item ſi tranſeat ad ſecundas nuptias non reddita ratione tutelæ, omnia bona ſua, & mariti ſecundi tacitè ſunt filiis obligata. *C. in quibus cauſis tacitè pignus contrahi. l. ſi mater. & in Auth. de nuptiis. coll. 4. §. ſi ante tutelam.* Item in principio debet facere inuentarium, & ſatiſdare rem pupilli ſaluã fore: vt *in Auth. vt mat. ſine prohi. §. vlt. coll. 7.* Bern.

I*Ntimaſti.*] Exemplũ relationibus debet partibus edi, antequã fiat relatio. Et facit hoc c. ad ſecundam partem rubricæ. Et pro intellectu prẽmittere, quòd licèt ex multis cauſis Papa impugnaret relationem factam per iudices, inter alias adiecit iſtam cauſã, de qua in tex. ideo dicit in tex. *Præterea.* Abbas.

C A S V S. D. Papa mãdauit inquiſitionẽ fieri cõtra quoſdã hoſpitalarios: facta inquiſitione. Inquiſitores ignorantibus hoſpitalariis tranſmiſerũt relationem ad D. Papã, nulla eis, copia facta de inquiſitionis proceſſu: dicit Papa, quòd nõ rectè proceſſerunt, cùm ſecundùm leges quotiens iudex dicit ſe velle referre negotium ad ſuperiorem, ſtatim tenetur dare litigatoribus exemplum conſultationis. No. quòd relatio non debet fieri ad ſuperiorem partibus ignorantibus, ſed debet eis dari exemplum conſultationis.

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per quam liceat iudici indifferenter referre: ſoluit diſtinguendo dubium iuris, & facti.*

† *Vide Authen. matri, & auiæ. C. quãdo mu. tu. fun. off. po.*

† *De materia relationis, de qua hic differitur, vide gloſſam, & Doctores in c. cauſam. 2. de teſt. Dominicum in c. 1. de cle. lib. 6. & qñ ſit relatio tradit glo. in l. 1. C. de legibus.*

c *Vtrùm eſt in ſponſalibus. & de hoc in Spe. de cu. §. nũc autem. ver. quid ſi nõdũ. & ſeq. Ioan.*

d *Tamen mortuo marito ſecundo recuperat illam re integra, quod dic vt in Spe. §. prædi. ver. quid ſit iuris. Ioann. And.*

inquiſitionis [a] proceſſu, ad nos relationē tranſmiſiſſe noſcuntur: cum iuxta legitimas ſanctiones, quotiens relaturū ſe Iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta conſultationis exemplum edere teneatur.

¶Idem Archiepiſcopo, Archidiacono, & G Canonico Turoneñ.

¶Si ante litem conteſtatam circa principale negotium Iudex aliquid innouat, vel diem aſſignatam ſine cauſa pœuenit, licitè appellatur. Et ſi pcurator datus ad impetrandū ſuper appellatione nō ſeruanti formam mandati, auditur appellans etiam poſt annum.

CAP. LXIX.

Significante † Aurelian̄. Epiſcopo, nos noueritis accepiſſe, quòd cum Decanus, & Capitulum Magduneñ. ipſum, ſuper eo quòd dicebant, alibi quàm in ſtallis Decani, & Capituli p̄dictorum, carnifices carnes vendere non debere †, corā Iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſent: petentibus tandē Decano, & Capitulo nominatis † iudicum officium implorando, vt cùm idem Epiſcopus poſt citationem [b] carnes in ſtallis aliis vēdi feciſſet: quod per eum ſuper hoc factum fuerat, in ſtatū priſtinum reuocarent: pro parte ipſius fuit propoſitum, quòd cùm lis præſertim [c] non fuiſſet ſuper negotio conteſtata, locum imploratio huiuſmodi non habebat: adiiciens, quòd cùm de conſenſu partium corā m dictis Iudicibus ad litigandum ſuper ipſo negotio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantùm ad illam diem ſolutum fuiſſet iudicium eorundē, præuenire[d] diem ipſum, ac audire partem aduerſam in tali imploratione abſque conſenſu partium non debebant: & quia ſuper his [e] non audiebant eundem, noſtram appellauit audientiam: & licèt procuratorem ſuum infra annum ad huiuſmodi appellationem miſerit proſequendam: quia tamen dictus procurator (vt creditur) circūuentus, contra inhibitionem ipſius Epiſcopi, noſtras ſuper hoc ad quoſdam iudices: certa ratione ſuſpectos, litteras impetrauit, dictus Epiſcopus vti noluit litteris ſic obtentis, petens non obſtāte lapſu anni ad proſecutionem appellationis admitti. Ideoque mandamus, quatenus ſi de inhibitione [f] huiuſmodi, & præmiſſis cauſis appellationis, vel earum altera, conſtiterit, reuocato in irritum, &c. Vſque ad † attentatum in † iam dicto negotio, iuxta priorum continentiam litterarum, &c.

a ¶*De inquiſitionis.*] Hîc pceſſum fuit ſuper exceſſib. iſtorū prælatorū puniēdis in modū inquiſitionis, & ideo ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis, pōt iudex referre cauſam ſuperiori, ſi iudex dubitat, qualiter in cauſa debeat iudicare: talis relatio approbata. Si ergo vult euitare onus iudicādi, tunc non debet admitti relatio. *in Aut. de iudi. §. Vlt. coll. 6. ff. de iudi. cū quæ temere. §. j.* de iure quæri debet, & non de facto, vt ibi dicit: quia non crimina, ſed vindicta potiùs ad nos debuit peruenire. *C. de offi. præfect. vrb. l. 3. in fi.* & *27. q. 1. ca. ſi cuſtos.* & *ca. ſi homo.* ſi verò iudex dubitat de iure, & vult referre negotium ſuperiori, exemplum cōſultationis illico tenetur ēdere partibus: vt ſi fortè minùs plenè referat, vel contrarium, q̄ debeat, vel in præiudicium alterius partis, partes cōtradicere poſſunt, & appellare [a]. *C. de rela. l. 1. & 2.* & hîc. Si autem tunc nō appellauerit, poſtea cùm Princeps reſcripſerit, non poterit appellare. *2. q. 6. ca. biduum. in fi.* quia approbaſſe videtur relationem: vt ibi, & *ff. q̄n app. ſit. l. 1. 1. reſp.* & iura hoſpitalatis ignorantib. relatio facta fuit, nō tenuit relatio: quia exēplū relationis oſtēdi debet litigatoribus, vt dicunt leges prædictæ, de quibus hîc fit mētio. Bern.

Significante.] Primò ponitur appellantis narratio. In ſecūda cauſę commiſſio ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Decanus, & capitulum Magduñ. impetrauerūt literas cōtra Epm Aurelian̄. ad quoſdā iudices, ſup eo ꝙ dicebat capitulum, carnifices nō debere vēdere carnes alibi, q̄ in ſtallis Decani & capituli Magduneñ. ſuper quo iure Epiſcopus moleſtabat capitulū prædictum: partibus in præſentia iudicū conſtitutis datus fuit terminus de cōſenſu partiū ad litigandū ſuper ipſo negotio: pendente dilatione petebant Decanus, & capitulū implorando iudicum officiū, vt cùm idē Epiſcopus poſt citationem carnes vendi feciſſet in ſtallis aliis: quod per ipſū Epm factum erat in ſtatū priſtinū reuocarent. Ex parte Epi fuit ppoſitū, ꝙ cum lis non fuerit cōteſtata ſuper negotio principali, iudicū imploratio locum nō habet: adiiciebat inſuper, ꝙ cum de conſenſu partium ad litigandū terminus certus datus eſſet, & quantùm ad diē illam ſolutum fuiſſet iudicium eorundē, iudices diem datum nō poterant præuenire, niſi id fieret de conſenſu partiū, nec audire partē aduerſam in tali imploratiōe: & quia ſuper his nō audiebāt Epm, ſedē Apoſtolicā appellauit: dict9 Epiſcop9 infra annū nūciū pcuratorē ſuū ad appellationē pſequēdā deſtinauit. & cōtra inhibitionē ipſius Epi dictus procurator ſup hoc ad quoſdam iudices ſibi certa ratione ſuſpectos litteras impetrauit, ſed noluit vti litteris ſic obtētis, & ſic ann9 elapſus fuit: vnde Epiſcop9 Aurelian̄. hęc omnia ſignificauit D. Papæ, petēs ab ipſo nō obſtāte lapſu anni, ſe ad pſecutionē appellatiōis admitti: vnde mādat Papa iudicibus, quaten9 ſi de hmōi phibitiōe, & de appellatiōe ex cauſis pmiſſis, vel earū altera cōſtiterit, reuocato in ſtatū priſtinū quicquid poſt appellationē hmōi fuerit attētatū, pcedāt in negotio iuxta priorū cōtinētiā litterarū. Nota, ꝙ pēdēte dilatione lite non cōteſtata, officiū iudicis delegati locū non habet. Itē pēdēte dilatione iudicis officiū cōquieſcit, vt intereā nihil facere poſſit ſine cōſenſu partiū. Itē procurator qui excedit fines mādati nō præiudicat domino, & ideo non obſtat lapſus anni.

b ¶*Poſt citati.*] Certè nec ante citationem, nec poſt debuit Eps moleſtari ſup poſſeſſiōe carnificij lite pēdēte, ſi ipſe poſſidebat, cùm capitulū ſup hoc cōueniret Epiſcopū, vnde patet, ꝙ erat in poſſeſ. de qua nō debuit eiici lit. pē. *ſ. vt lit. pē. c. 1.* & *2. 16. q. 4. Volum9*, vnde malè petebat capitulū. vel ſi capitulū poſſidebat agēs cōtra Epiſcopū, ne inquietaret, adhuc nō poterat implorare officiū iudi. lit. nō cōteſt. vt ſ. ſequit: quod magis videtur. Bern.

c ¶*Præſertim.*] i. [b] maximè: quia nec poſt lit. conteſt. debuit ei auferri poſſeſſio, ſi ipſe poſſidebat. ſed verius videtur, quod capitulū poſſidebat: vt dixi.

d ¶*Præuenire.*] Quod facere nō poterāt: quia pēdēte dilatione, iudicis officiū cōquieſcit: niſi partes conſentiāt. *C. de dilat.* ſiue pars. ex cauſa tamen mutatur dilatio quandoq;. *ff. de arb. dicere antē in fi. & arg. de re iudi. quod iuſſit. & ſ. eo. cùm ceſſante.* arg. & eſt notabile, quod iudex data dilatione nihil facere poſſit ante terminum altera parte inuita.

ADDITIO. An parte abſente poſſit ſtatuere præſenti, & reſiſtēti terminū ad pbandum, & quid de termino lapſo, v. *in Spec. de dila. §. nūc videamus. ver. ſed pone ecce.* & duob. ver. ſeq. Io. And.

¶*Glo. ſeq. fig. contrariū, & dupliciter ſoluit.*

e ¶*Super his.*] Not. ꝙ iudices lit. non conteſ. reducere volebāt capitulum in priſtinū ſtatum, vt carnifices non venderēt carnes alibi, q̄ in ſtallis capituli, quod facere non debebant, cùm adhuc poſſent recuſari lit. non conteſt. *3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur.* & ita ante lit. conteſ. iudex delegatus circa principale negotium nihil facere pōt. *arg. ſ. de reſcr. ſuper litteris.* & ſuper eo ꝙ pendente dilatione pcedere volebant: quod facere non poterant: vnde valuit appellatio. *arg. contra.* [c] *ſ. de offi. iudi. c. 2. in fi.* Poteſt dici, ꝙ illa loquitur in ordinario, cuius iuriſdictio fundata eſt, cuius etiam officium ante litem conteſtatam, & poſt implorari poteſt tēpore competenti, ſed non dilatione pendente aduerſario contradicente: vt hîc dicit, & *C. de dilatio.* ſiue: hîc loquitur de delegato, cuius iuriſdictio non eſt firma ante litem conteſtatam: quare eius officium implorare non poteſt ante litem conteſtatam, & maximè dilatione pendente, vt hîc patet. Vel veriùs dicas, ꝙ ibi loquit̃ de alio officio iudicis, quod petitur incidenter fauore minoris, vel alterius, qui vtitur iure minoris: hîc de alio quod quaſi reſpicit principale factum, quod immutatum eſt ab aduerſario, & quod etiam competeret maiori poſt litem conteſtatam coram delegato, ſed non ante, nec pendente dilatione, vt dictum eſt.

ADDITIO. Vel dic, quod hîc imploratur iudicis officium eo die, quo ſolutum erat iudicium: quia datus erat terminus, in quo partes comparere debebant. & interim iudicis officium conquieſcit: vt dictū eſt *C. de dilatio. ſi verò.* Sed non negatur, quin poſſit implorari officium in termino conſtituto, quāuis implorari non poſſit pendente dilatione: ſed in contrario petitur officium iudicis in termino conſtituto ad procedendū.

¶*Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit dupliciter.*

f ¶*De inhibitione.*] Et ſic patet, ꝙ pcurator nō poteſt excedere fines mādati, aliàs nō nocet domino. *C. de procur. ſi procurator. & ſ. de offi. dele. cùm olim.* Si verò ſimpliciter conſtitutus fuiſſet, nulla forma data ſibi de iudicibus impetrandis, nō poſſet eos recuſare, quos pcurator impetraſſet. *ſ. de cau. poſ. cùm olim.* & hoc à cōtrario ſenſu, vbi de hoc. Sed videt̃, ꝙ nō ſit ampliùs audiendus poſt annū. & ſibi imputet, ꝙ tali cōmiſit negotia ſua. ff. de mino. cum mandato. in fi. agat ergo Eps cōtra pcuratorē, vel cōtra eū, q circūuenit pcuratorem ipſum

a *Et hanc contradict. & eius cauſam iudex debet referre de calumnia, an verò teneatur referre de calumnia, periurio, & variatione, dictum eſt* ſuper art. expenſarum. §. in Spec. de rela. §. l. ver fi. *Ioan. And.*

† *De ſimili materia* §. *latè per Iaſonem in* ro peti. l. quominùs. ff. de flumi.

† *Vide* l. 1. *& ibi Cy.* C. quæ ſit longa conſue.

† *numeratis.*

b *aliàs ita, ſupple maximè.*

† *Dictio, ad, deeſt in aliquot in exequis.*

† *in iam dicta cauſa.*

c *In hanc l. cum vide pro cæteris Io. And. quæ Hoſtiē. refellit.*

ipſum. ff. de do. & elegánter. §. ſi dolo. hic procurator circumuentor fuit non erat ſoluendo. & ita reſtituitur contra aduerſarium. ff. de eo per quem fact. erit. l. vlt. i. rñ. vel auditus fuit tpr ex generali clauſula: ſi qua iuſta cauſa mihi videbitur, in integrum reſtituam. ff. quæ ex cau. ma. l. 1. in fi. arg. ī. de in integ. reſtit. ex literis. arg. ī. de pign. ſignificante quamuis enim in ipſa fuit, bene proſecutus fuit appellationem, & ita auditur tps triplici ratione. Quod auditur poſt annum, hoc fuit propter factum procuratoris: quod fuit iuſta cauſa, quare indulgetur biennium: vt ī. eod. cùm ſit Romana. ex aliis duabus cauſis præmiſſis tenuit appellatio, aut ex altera earum. Et eſt arg. q qñ plura mandatur coniunctim, quorum alterum per ſe ſufficit, alterum ſufficit probare. De hoc dictū fuit ī de reſcrip. ex parte. Bern.

¶ Idem.

¶ Capitulū famoſum, & multùm allegabile. & hoc dicit: Ad iuſtificandū appellationem ex cauſa interpoſitam, probare oportet cauſa veritatē coram Iudice ad quē, niſi fuerit coram Iudice à quo, oblata probatio, & reiecta. Hoc dicit ſingulariter vſque ad §. eidem.

CAP. LXX.

INterpoſita † appellatione ex cauſa probabili [a], non ſufficit appellanti probare, quod ex cauſa huiuſmodi prouocauit, ſi eam non doceat eſſe veram [b], niſi hoc ſe offerens [c] probaturum non fuiſſet admiſſus.

¶ Si appellatio non fuit recepta à Iudice, vel approbata à parte: ſufficit appellāti mittere procuratorem ad impetrandū, & contradicendū: licet pars appellata ſit parata in curia proſequi. Hoc dicit vſque ad §. ille denique. Abb. Sic.

¶ Eidem [d] quoque permittitur, ſi non recipiatur appellatio eius à Iudice, nec ab aduerſario approbatur, ſuper proſecutione appellationis per procuratorē, ad impetrandū, & contradicendum conſtitutum, literas impetrare: licèt pars altera per ſe, vel per procuratorem idoneum, iudiciū ſuper hoc apud ſedem Apoſtolicam recipere ſit parata [e].

Interpoſita appellatione. CASVS. Aliquis coram iudice conſtitutus, cauſa probabili aſſignata, propter quam non tenebatur reſpōdere: quia iudex eam non admiſit, appellauit: quæritur, vtrum coram iudice appellationis ſufficiat hoc probare ſe ſufficit: quòd cauſam probabilem allegauit coram iudice, à quo appellauit, nec fuit admiſſus. Rñdet Papa, q hoc nō ſufficit, niſi cauſam illā doceat eſſe verā niſi coram inferiore obtulerit ſe probaturum, & non fuiſſet admiſſus: quia tunc non habet neceſſe probare cauſam veram fuiſſe, ſed ſufficit probare, quod cauſam probabilem allegauit, quam obtulit ſe probaturum, nec fuit admiſſus, & propter hoc appellauit.

a ¶ Probabili.] Tali, quæ ſi foret probata, reputaretur legitima. ī. eo. Vt debitus. & c. cum ſpeciali. §. 1.

¶ Gloſ. ſeq. alleg. duo ſimilia, & tria contraria.

b ¶ Eſſe veram.] Sim. ī. eo. de teſti. ex parte Ada. & ī. eo. ti prox. cum I. & A.[b] Ar. contra. ī. de offi. deleg. cum cauſa. & ī. eod. Vt debitus. & c. dilecto.

¶ Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.

c ¶ Niſi hoc ſe offerens.] Huic verbo ſignatur contra. ī. de teſt. ex parte Ada, quia ille Adam obtulit ſe probaturum, nec fuit admiſſus ante ſententiam, & tamen in cauſa appellationis debet probare cauſam appellationis veram fuiſſe. Solue hoc, ſecundum quod ibi dixi. ex hoc enim apparet apertum grauamen, quòd oppono cauſam probabilem, & eam offero me probaturum, ſi non admittor. & ideo ſufficit hoc probare in cauſam appellationis: quia hoc probato ſatis probatur grauamen: quia perinde habetur ac ſi cauſa allegata, quam volo probare, eſſet vera, & me repelleret. ſecus eſt, cùm ſimpliciter cauſam allegat: quia tunc vr id quaſi malitiosè feciſſe: vnde illam cauſam tenetur probare veram fuiſſe. ar. ī. eo. ſuper eo. §. ſi autem aduerſa. De hac materia plenè dictum eſt in decreg. ex parte Ada. & ī. de excep. olim. Bern.

EIDEM QVOQVE. Dicitur hic, quòd ſi appellatio non recipiatur à iudice, nec ab aduerſario approbatur: licitum eſt appellanti proſequi cauſam per procuratorem conſtitutum ad impetrandum, & contradicendum tantum, licèt pars aduerſa per ſe, vel per procuratorem idoneum apud ſedem Apoſt. iudicium recipere ſit parata.

d ¶ Eidem.] Scilicet appellanti.

e ¶ Recipere iudiciū ſit parata.] Sibi imputet, q non approbauit appellationē ex quo eā apud ſedē Apoſt proſequi voluit, & ſi appellationē approbaſſet ipſe, vel iudex. tūc eñi tenet ſufficiēter pſequi: alias punitur in expenſis. ī. eo. Nicolao. Sit ergo cautus, qui appellat circa duo: primo quòd cū appellat ex cauſa probabili, q offerat eam ſe probaturum: quia in appellatione releuabitur: quia non oportebit eum probare cauſam eſſe veram. Item in alio quòd cùm recipitur appellatio à iudice, vel ab aduerſario ſuo, proſequatur cauſam ſuam per ſufficientem procuratorem ad totam cauſam [e], nec condemnetur alteri parti eam proſequenti in expenſis. ADDITIO. Item præfigat terminum appellationi ſuæ, ne appellatio poſſit ſupplantari. ī. eod. oblata. Item conſtituat fidelem procuratorem. ī. c. prox. in fi. & infra de pigno. ſignificante, ſecundum Hoſt. & de his cautelis plenius in Specu. de appellatio. §. qualiter, Ver. in ſumma. & ſequentibus.

¶ Ante inchoatā præſcriptionē appellationis appellans poteſt, ſi vult, inuito appellato petere, vt remittatur ad Iudicē à quo: ſed cōdemnabitur in expēſis factis per partem aduerſam in illa appellatione. Hoc dicit, vſque ad § ſanè. Abb. Sic.

¶ Ille † denique, qui vocem appellationis emiſit, cuius nondum eſt alij cognitio delegata, ad petitionem [f] eiuſdem, ad eum à quo prouocauit, de iure remittitur: contradictione [g] partis alterius non obſtante †. [eſt tamen †] in legitimis expenſis aduerſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condemnandus.

¶ Articulus appellationis interpoſita à grauamine, diſcutitur per Iudicem ad quem, parte abſente per contumaciam, etiam lite non conteſtata in appellatione, vel principali cauſa. Hoc dicit. Abb. Sic.

¶ Sanè parato aliquo probare grauamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduerſa ſe contumaciter abſentante, poteſt ſuper hoc lite non conteſtata [h] procedi: licèt nondum litis conteſtatio facta fuerit in ipſo appellationis articulo, vel negotio principali, quia cùm in hoc caſu iniquitas prioris Iudicis principaliter arguatur, non

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad ſuperiorem, coram illo ad quem appellauit, petit remitti ad eum, a quo appellauit, pars altera contradicit: quæritur, an debeat remitti, & dicitur, quod ſic, non obſtante contradictione alterius partis, ſed debet condemnari in expenſis legitimis aduerſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit.

f ¶ Ad petitionem eiuſdem.] Sic. ī. eo. accepta. alias enim non debet cauſa remitti ad eum, a quo eſt appellatum. C. de app. eos & 2. q. 6. c. eſt qui. §. ab eo. & ī. de ſent. excom. per tuas.

¶ Gloſ. ſeq. ratio. per q. quare non poteſt reſiſtere appellatus.

g ¶ Contradictione partis alterius.] Pars appellata contradicere non poteſt: quia non habet iudicem ſuſpectum, qui pro ea tulit ſententiam cùm ipſum per hoc approbauerit: vnde ipſum reprobare non poteſt. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. & ſi in fauorem tantum appellantis ſtatutum fuit, quod ad eum non remittatur, à quo appellauit, huic fauori, qui pro eo introducitur, poteſt renunciare: cùm hoc licitum ſit cuicunque. C. de pactis. ſi quis in conſcribendo ī. de regula. ad Apoſtolicam. condemnatur tamen alteri parti in expenſis tanquam contumax: quia malitiosè ipſum traxit in appellando ad Papam: quia perinde eſt, ac ſi ipſe non fuiſſet proſecutus altero proſequente. ī. eo c. reprehenſibilis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine coram iudice appellationis: paratus eſt probare grauamen, propter quod duxerat appellandum: pars aduerſa citatā contumaciter ſe abſentat: quæritur, quid ſit iudici faciendum? Reſpondet Papa, quòd iudex poteſt ſuper hoc procedere lite non conteſtata, licet litis conteſtatio nondum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipſo negotio principali: quia cùm in caſu illo iniquitas prioris iudicis arguatur principaliter, non eſt rigor iuris requirendus, ex quo cauſæ perplexitas poſſet ſequi. Not. in primo reſponſo, quòd qui appellat à grauamine, ſemper adiiciat in aſſignatione cauſæ, quòd offerat ſe cauſam illam probaturum, & ſic de veritate cauſæ, quam expoſuit, non habebit neceſſe probare: quòd ſi non fecerit: cauſam veram probare debebit. Item ſecundo reſponſo nota, quòd qui appellat, & eius appellatio à iudice, vel ab aduerſario approbatur ſufficienter, ad totam cauſam procuratorem mittere debet: alioquin alteri parti eam proſequenti perſonaliter condemnabitur in expenſis. Item in tertio reſponſo not. quod poteſt quis remitti ad eum, à quo appellauit contradicente parte aduerſa ſed illi aduerſario condemnabitur in expenſis. Item in quarto reſponſo not. quòd altera parte abſente per contumaciam iudex appellationis poteſt cognoſcere de grauamine. Item vtraque parte præſente, conteſtatio litis fieri debet in huiuſmodi exceptionibus.

h ¶ Lite nō cōteſtata.] Hic habes nouū caſum, in quo pōt procedi lite non conteſt. alium habes ī. de offi. iudi. c. 2. alij notantur. ī. vt lite non conteſt. quoniam frequenter. ratio redditur in litera: quia agitur de iniquitate iudicis, non de negotio principali vel de facto aduerſarij.

Aſſoſt. dicit, quod oppoſita gl. procederet, niſi contra expreſſam inhibitionem iudices elegiſſet: ſed veniendo contra ipſam non præiudicaret domino: vt in prin. gl. & ideo ipſo iure ſine veſte tu. beneficio ſeruatur il læſus: quia nō eſt, quod ſibi debeat imputari, remittit ſupra ex rationed. And.

† De intellectu vide Robertum Alexand. in tract. de poteſtate procurat. p. 1. adde notata per Innocentium, & Butriū in c. cū inter canonicos, ſupra de elect. & in c. ad diſſoluendum. infra de ſponſ. impub.

b Concord. tex. in l. qui cunque, cū ibi no. §. 1. ff. de reſtit. in integ.

e Appellationi terminum ſuper præfixo: non habere neceſſe mittere, ſi appellatio recepta vel approbata ſit appellatione ſecundum Innoc. & Hoſt. vt infra eo. cor di §. 1. lib. 6. Vide de hoc in glo. 11 lom. And.

† Vide Abbatem in c. dilectus. li. 3. infra, de præbend.

& Angelū in l. ſi quis libellis. C. eod. tit.

† Vide l. ſi qs libellos C. eod. tit.

† Hæc duo verba, eſt tamē, deſunt in antiquis, & in recentioribus additis.

aduerſarij; vnde æquum fuit, vt de hoc cognoſcatur non obſtante abſentia aduerſarij.[a] Et ita colligitur ex hac litera à contrario ſenſu, ſi eſſet præſens, quòd ſuper exceptione debet lis conteſtari, quod verum credo: vt no. ſ. *de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta.*

¶ Gloſ. ſeq. arguit, & declarat.

a Concor. Authen. ei qui. & Bart. C. de ſep. appell.

a ¶ *Rigor iuris.*] Argumentum, quòd in negotiis eccleſiaſticis rigor iuris non ſit ſeruandus, ſed potiùs æquitas. *Sic ſupra de dol. & cont. c. 1. & ſ. de reſti. ſpo. ſæpe. & ſ. de ſen. ds. dilecti.* Rigor eſt, vt non procedatur lite non conteſt. talis rigor in hoc caſu non eſt ſeruandus, cùm principaliter agitur de iniquitate iudicis, ſed in aliis cauſis, vbi agitur principaliter de iniquitate aduerſarij, propter ipſius cõtumaciã ponendus eſt actor in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, vel excommunicandus, hoc non debet fieri in hoc caſu: quia de iniquitate iudicis agitur, ſed propter hoc pars puniri non debet, vnde ſi non poſſet cognoſci de hoc grauamine lit. non conteſt. eſſet quaſi quædam perplexitas: quia cùm non conſtet adhuc, vtrùm appellatio ſit legitima, non poteſt ſe intromittere de principali quæſtione, in quo caſu tantum, & non ante, habet iuriſdictionem ſuper principali: quare non poteſt procedere in principali, nec pœnam imponere aduerſario, cùm ipſe non peccauerit: & ſi puniret illum, faceret contra conſcientiam: ſed propter contumaciam videtur puniendus. Et ideo vt hæc perplexitas euitetur, poteſt iudex cognoſcere de hoc grauamine lite non conteſta. ſ. de iniquitate iudicis, probato verò grauamine reuocabitur grauamen. & poſtea iudex citabit abſentem. & ſi citatus non venerit, propter ipſius contumaciam procedetur contra ipſum.[b] & ſic nulla perplexitas eſt. Si verò appellatio non valuit: remittitur ad illum, à quo appellauit.

† Vide, tradita per Iaſonem, & alios in l. ſi idem. §. fin. ff. de iur. om. iud. & in l. 1. C. de lib. præter. & per Paulum de Caſtr. & Socinum in l. penul. ff. de reb. dub.

† Adde quòd hæc clauſula, appel. remota, tolle eſt prin cipii. l. 1. §. 1. ff. à qui. ap. non li.

b Vt no. ſupra. c. ſæpe. in gl. vt ſ lit. 10ã. An.

eſt rigor iuris[a] (ex quo ſequi poſſet cauſæ perplexitas) requirẽdus.

¶ Idem.

¶ Clauſula, appellatione remota, in medio literarum poſita, reſpicit præmiſſa, quibus annectitur, non ſequentia, niſi repetatur in fine literarum. Et hoc ſi negotia ſunt ſeparata.

CAP. LXXI.

INquiſitioni † tuæ taliter reſpondemus, quòd quotiens clauſula, per quam tollitur appellationis remedium †, in medio literarum ponitur: ſi ſunt plura negotia ſe minimè contingentia, præmiſſa [b] tantùm complectitur: niſi fortè in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

¶ Idem.

¶ Breue eſt, ſed per alia verba ſic ſummatur. Appellatio vnius prodeſt alteri, ſi communi iure inuenitur, & idem ſit negotium, & eadem defenſionis cauſa, & ſint eadem ſententia condemnati: alias ſecus.

INquiſitioni.] Non diuiditur. Abb. Sic.

CASVS. Cum plura negotia in vna commiſſione ponantur, minimè ſe contingentia, & clauſula illa, remota appellatione, ponitur in medio literarum, reſpicit tantum præcedentia, niſi in fine commiſſionis clauſula illa reiteretur. No. hic argumentum, quod determinationes reſpiciunt tantùm præcedentia, & non ſequentia.

¶ Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit. Secundò arguit, & allegat duo contraria.

b ¶ *Præmiſſa*] *Arg. contra. ſ. eo. ſecundo requiris. l. reſp.* vbi dicitur, quòd non refert, an ponatur in medio, principio, vel fine, remotio appellationis: quia ad omnia refertur. Sol. eſt ibi, quia hîc ſunt diuerſa negotia non ſe tangentia: ibi vnum negotium licèt habeat plures articulos [c]. Item eſt argumentum, quòd determinationes reſpiciunt tantùm præcedentia, & non ſequentia. *arg. contra. ff. de lega. 1. ſi ſeruus plurium. §. vlt. 32. q. 7. Apoſtolus.* Ber.

c Quaſi concatenatos. pone exẽplũ ſupra de reſcri. cum dilecta. ſecundùm Hoſt. qui dicit de vtroque mẽbro. patent exempla. ff. de ne. geſt. cùm actũ. ff. de admi. in l. tutorẽ. ff. de tu. & ratio. di. l. 1. §. nunc tractemus. & §. in tutela. & l. ſi tutor reip. §. 1. & d. l. ſi tutor. & ff. eo. tit. l. ſi qui. §. pen. & vlt. Ioan. And.

VNa ſententia.] CASVS. Plures ſuper aliqua cauſa communi conuenti ſunt: condemnati ſunt omnes: vnus illorum appellauit, & obtinuit: quæritur, an victoria ipſius cæteris proſit? Reſpondet Papa, quòd victoria vnius iure communi cæteris prodeſt, ſi communi iure inuentur, & idem ſit negotium, & eadem ſit cauſa defenſionis. Not. quod res inter alios acta aliis prodeſt, & ſententia vnius prodeſt aliis.

¶ Glo. ſeq. diſtinguit inter corporalem, & incorporalem. In primo membro ſubdiſtinguit, an iure communi, an ſpeciali inuetur.

c ¶ *Vna ſententia.*] Sententiã huius decre. habes, 2. q. 6. c. ei qui. §. *ſunt quarũ & §. quandoque. & C. ſi vnus ex pluribus appel. l. 1. &* 2. Vnde vt intelligas, quod hic dr. nota, quòd ſi res communis ſit pluribus, & corporalis, nec diuerſitas facti ſeparationem recipit, vt in duobus correis debẽdi: ſi omnes condemnati ſint, & vnus appellauit, victoria vnius omnibus prodeſt: vt hic dicit. & 2. q. 6. c. ei qui §. quandoque. C. ſi vnus ex pluribus ap. l. 2. & ſint tales, qui non iuuentur beneficio reſtitutionis. Si verò vnus fauore minoris ætatis impetraret contra ſententiam beneficium reſtitutionis, hoc non prodeſt aliis: vt in *l. prædicta. C. ſi vnus ex pluribus. l. 2. & 2. q. 6. §. quod & ſi ætatis.* & ideo dicit, ſi hic iure cõmuni inuenitur. Si verò res ſit incorporalis, & cõis, & indiuidua, tunc victoria minoris prodeſt maiori. *ff. quemadmodũ ſer. amit. ſi communem.* 1. reſp. vt ſeruitus indiuidua ſit; tamẽ vſusfructus, licèt ſeruitus ſit, diuidi poteſt. *ff. ad l. Falci. l. 1. §. ſi vſusfructus.*

d ¶ *Eadem cauſa*] Pone exemplum: tres erant tutores habentes adminiſtrationem indiuiſam gerentes: condẽnati ſunt: vnus appellauit, & obtinuit, cæteris prodeſt: quia idem eſt negotium commune, & eadem cauſa defenſionis. Si autem vnus geſſit, & alter nõ, ſi ille, qui non geſſit, appellauit, iniquum eſſet, vt eius appellatio prodeſſet ei, qui geſſit, vt *ff. de app. ſi quis. §. pen.* ex quo §. ſumitur verſiculus iſte. & C. *ſi vnus ex plu. ap. l. 1. & 2. q. 6. §. quãque.* & idem eſt, ſi habent diuerſas adminiſtrationes: quia tunc non prodeſt vnius appellatio alteri. *ar. ad hoc. C. de diuer. reſcri. l. 2.*

† Vide quæ copioſè ſcribit Socinus conſi. 135. incip. inſignis doctor in 1. p.

CAP. LXXII.

VNa ſententia †[c] pluribus condemnatis, ſi vnus ſolus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoria iure communi cæteris ſuffragatur, ſi communi iure inuentur, idemque negotium, & eadem cauſa [d] defenſionis exiſtat.

¶ Idem.

¶ Iuſtus metus excuſat, adeò quòd non appellans habetur pro appellãte, ſi fuerit proteſtatus, & appellationis cauſas duxerit exprimendas.

CAP. LXXIII.

SI † iuſtus metus, quò minùs appellaueris, te excuſat [e], Ad appellationis reputaris beneficium conuolaſſe: Dummodo infra tempus, quo licitè prouocatur, coram Iudice à quo [f] appellâſſe volueras: vel ſi habere ipſius copiam nequiuiſti, in præſentia bonorum virorum proteſtatione † ſuper hoc propoſita, cauſas appellationis duxeris exprimendas [g].

SI iuſtus.] Primo ponitur thema. Secundò deciſio ibi, *Ad appellationis.* Tertiò moderatio ibi, *Dummodo.* Abb. Sic.

† Qualis metus eſſe debeat tradit Aretinus in §. quadrupl. Inſt. de acti. Paulus de Caſtro, & Iaſo. in l. cũ aliquis. C. de iure deliberan. & in l. interpoſitas. C. de tranſ. adde Felinum in c. eccleſia S. Mariæ. ſupra de. cõſt.

† cõteſtatione, legitur in omnibus antiquis.

CASVS. Aliquis condemnatus eſt per ſententiam diffinitiuam, vel etiam interlocutoria contra eum lata eſt, ante ſententiam ille non audet appellare: quæritur, quid ſit ei faciendum? Reſpondet Papa, ſi iuſtus metus excuſat illum, ita quòd appellare non poſſit, hoc ipſo ad appellationis beneficium conuolaſſe reputatur, dummodo infra decem dies exprimat cauſas appellationis coram iudice, à quo appellare volebat: vel ſi eius copiam habere non poteſt, in præſentia bonorum virorum idem faciat, ſuper hoc proteſtatione præmiſſa, quòd iuſto metu appellare non audet: & ſic non currunt tempora, infra quæ debuit appellare. Not. quòd iuſtus metus excuſat, ne tempus currat, infra quod quilibet appellare tenetur proteſtatione ſuper hoc facta. aliàs ſine proteſtatione non ſufficeret metus. Item arg. ſi per me non ſtat, quò minùs faciam, quod debeo, mihi non imputatur præmiſſa proteſtatione. Item per proteſtationem interrumpitur præſcriptio decem dierum in hoc caſu.

e ¶ *Excuſat.*] Ar. quòd ea, quæ per metum fiunt, non obligant. de hoc dixi ſ. *quod met. cau.* Abbas. Et ita pro appellante habetur: ſed illud non ſufficit, niſi & illud proteſtetur. *C. de iis. qui per met. iud. non app. l. 2. ff. de app. cùm quidam.* de quibus legibus ſumpta eſt hæc decret. & ita currit tempus ei, qui agere non poteſt, niſi iſtud proteſtetur. ſim. ſ. *de offi. ordi. paſtoralis in fin. & 16. q. 3. c. placuit. §. pr. vers. is autem. & ſ. de ele. c. vl. & C. de an. exce. vt perfectius. & C. de epi. aud. l. vl.* & ita interrumpitur præſcriptio per proteſtationem.

¶ Gloſ. ſeq. tria notat, & de primo remittit.

f ¶ *Coram iudice à quo.*] Nota, quòd ſi poteſt habere copiam iudicis, à quo debet prouocare, non debet coram alio proteſtari, ſed tunc demum cùm iudicem illum habere non poteſt: vt hîc dicit: & ſic ex ordine verborum argumentandum eſt. *arg. 43. di. ſit rector in fine.*

¶ Glo. ſeq. obiiciendo quærit, & tripliciter reſpondet.

g ¶ *Exprimendas.*] Sed quare compellitur exprimere cauſas appellationis, cùm ſufficiat dicere, appello. 2. q. 6. c. *poſt appellationem. §. forma?* Hoc intelligo, quando appellatur ante ſententiam ab aliquo grauamine. quia tunc cauſa appellationis debet exprimi. *ſupra, eod. vt debitus. & c. cùm cauſam.* vbi dicitur, quando ſit exprimenda cauſa appellationis, & quando non. Vel dic, quod idem eſt in diffinitiua. *C. de iis, qui per me. iudic. non appella. l. 2.* [d] & ſupple, maximè. quia non eſt neceſſe cauſas appellationis exprimere, niſi velit. *ff. de appella. ſcio quæſitum.* Vel quòd dicit, cauſas, intellige in genere, ſic: iniqua ſententia lata eſt contra me, nec audeo appellare, & hoc proteſtor coram vobis. Bernar.

d Low ille dicit, niſi dies legitimos. ſ. quibus appellare licet cum app. eiuſdem ita affirmat Ioan. de ſanguine Ioann. And.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBVS.

¶ *Suprà viſum eſt de appellationibus ſed quia peregrinantes in multis gaudent priuilegio appellantium, meritò ſubijcitur hæc rubrica de clericis peregrinantibus. Abbas Siculus.*

De hac materia habetur 24. q. 3. ſi quis Romipetas. & c. paternarum. de pœn. di. 6. ſacerdos. de conſi. diſt. 5. nemo oportet.

Onquerente.] Hoc dicit in ſumma. Peregrinantes ad Papam, maximè clerici cum omnibus rebus ſuis debent eſſe ſub protectione Apoſtolica ſecuri. Vel ſic, & meliùs, comprehendendo vtrumque intellectum, vt in rubrica. Primò ponitur querela. Secundò prouiſio ibi, *Licèt.* Abbas Siculus.

† *In codicibus manuſcriptis ita: De peregrinantibus. Sed vno ſolo hoc additum eſt, in alia ita. De peregrinationibus.*

† *Albin. Epiſcopo, & H.*

† *Abbanē.*

† *Albem.*

† *Idem.*

† *Ylem epiſcopo, & capitulo.*

† *Amen. epiſcopo, & R.*

† *Vide ca. 1. eod. tit. in 2. compil.*

CASVS. Quidam presbyter I. nomine, dum vellet ire ad curiam domini Papæ cauſa peregrinationis, res ſuas, & Eccleſiæ ſuæ non poſuit ſub protectione domini Papæ. Poſt iter arreptum, quidam aduerſarij ſui res ſuas ſibi, & Eccleſiæ abſtulerunt: vnde ille conqueſtus fuit domino Papæ: dicit Papa, licet presbyter ille non poſuerit res ſuas, & Eccleſiæ ſub protectione ipſius: tamen hi, qui ad ipſum accedūt, cum rebus ſuis ſub Apoſtolica protectione debent eſſe ſecuri: vnde mandat quibuſdā, quatenus quicquid eidem presbytero poſt iter arreptum ad Papam, ſubtractum eſt, vel ablatum faciant ſibi reſtitui. Nota, quòd plus eſt facto exprimere quàm verbo. Item qui ad Papam accedunt cauſa peregrinationis, ſub eius protectione conſiſtunt. Item argumentum, quòd poſſeſſio abſentis turbata reſtitui debet.

TITVLVS XXIX.

De Clericis † peregrinantibus.

¶ Cæleſtinus iij. Ambian. † Epiſcopo.

¶ *Contra peregrinantem, ſeu proficiſcentem ad ſedem Apoſtolicam non eſt aliquid innouandum.*

CAP. I.

Onquerente † I. Presbytero intelleximus: *& infra.* ¶ Licet Presbyter idem res ſuas, & Eccleſiæ ſuæ, in protectione noſtra non poſuerit [a], quando ad nos acceſſit: tamen cùm hi, qui accedunt ad præſentiam [b] noſtram, cum rebus eorum debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri: Mandamus, quatenus quicquid eidem Presbytero poſt iter arreptum ad nos veniendi ſubtractum eſt, vel ablatum, ſibi reſtitui faciatis [c] †.

† *faciatis, legitur in omnibus manuſcriptis, vnde conſtat non ſolo epiſcopo Ambian. directam hanc decretalem, ſed alias varia lectio non oſtendunt.*

a ¶ *Non poſuerit.*] Expreſſa voce, ſed expreſſit ipſo facto: quod plus eſt ſ. *tit. prox. dilecti & c. vt noſtrum, & c. audientiam.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, de quo acceſſu, &c.*

b ¶ *Ad præſentiam noſtram.*] Cauſa peregrinationis ſupple, vt faciat ad hunc titulum: quia interim ſub Apoſtolica protectione conſiſtunt. 24. q. 3. *ſi quis Romipetas* paternarum, illi canones, qui ad hunc titulum pertinent. §. *ſi per vim, vel alio modo abſentis poſ. turbata eſt l. 1. & C. de emanc. liber. Liubemus. ff. de rerum. & cura da. ab his. l. Silr.*

c ¶ *Faciatis.*] In hoc caſu quando poſſeſſio abſentis taliter turbatur, ſeruus, amicus, proximus, colonus, petere poſſunt, vt poſſeſſio reſtituatur: vt in *l. prædict. Cod. ſi per vim, vel alio modo. l. 1. Bern.*

DE CONFIRMATIONE VTILI, vel inutili.

¶ *Suprà viſum eſt de ſuſpenſione ſententiæ ſeu iuriſdictionis iudicis, quæ fit remedio appellationis ſeu peregrinationis. Sed quia ſententia, ſeu proceſſus iudicialis quandoque confirmatur per ſuperiorem, & poſſet dubitari de validitate, vel inualiditate confirmationis, meritò ſubijcitur hæc rubrica de confirmatione vtili. Abbas.*

I quis.] Secunda pars ibi, *Sed ſi.*

CASVS. Aliquis mouit quæſtionem contra aliquem ſuper re aliqua: qua lite pendente impetrauit à ſede Apoſtolica confirmationem rei litigioſæ: quæſitum fuit, an ſuper hoc iudex ſuperſedere debeat cauſæ cognitioni? Et reſpondetur, quòd eo non obſtante, de cauſa cognoſcere debet, & eam fine debito terminare: ſed ſi rem pacificè poſſidebat, quando confirmationem obtinuit: non licet iudici poſtea de quæſtione ſuborta cognoſcere, vel diffinire ſine mandato Apoſtolicæ ſedis. Nota, quòd lite pendente non valet confirmatio, vel priuilegium obtentum ſuper re litigioſa, tacito quòd res fuerit in iudicium deducta.

¶ *Glo. ſeq. recc. per q. quæ res dicatur litigioſa.*

d ¶ *Litigioſa.*] Res litigioſa eſt, de cuius dominio cauſa mouetur inter petitorem, & poſſeſſorem iudiciaria conuentione, vt traditur C. *de lit. Auth. litigioſa res.* Et ſic controuerſia ſuper poſſeſſione orta non facit rem litigioſam: quod verum eſt: de ſuper re litigioſa nouum priuilegium, impetrari non poteſt. ſ. *de teſtib. cauſam, quæ. & ſ. vt lit. penden. c. 1. & vlt. & j. eod. bona.* Nec ad aliam poteſt transferri perſonam 11. q. 1 *quoties. & ſ. vt lit. pendent. eccleſia ſancta. & in Auth. in medio li. ſacra imo. non pers. §. ſi vero nondum coll.* 8. a & non obſtante priuilegio tali, tunc in ſuſpenſa iudex procedere debet.

¶ *Glo. ſe tractat de confirmatione in forma communi. obijcit, quare. & ſoluit.*

e ¶ *Confirmationem.*] Nota, quòd confirmatio impetrata ſub forma communi, ſiue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit, ſed ſolummodo vetus conſeruat. 11. *diſt. præcepit. arg.* 11. q. 3. *c. vlt. & j. eo. cum dilecta. & c. ſequentibus. & j. de priuil. quia intentionis.* vnde per talem confirmationem, vel innouationem non impeditur petitio alterius, vel iudicis cognitio. j. *de conceſ. præben. quia diuerſitatem. j. eo. bona. arg.* 9. q. 3. *conqueſtus. nunc verò. & ſ. de offic. ordin. licet. & ff. ne quid in loco publi. l.* 2. § *ſi quis à principe.* quia hoc facit Papa ſine præiudicio alterius: vt patet per iura prædicta. Quid ergo valent huiuſmodi confirmationes? parum valent, niſi quia ſolet plus timeri; quod ſpecialiter. & c. 23. *diſt. quanquam.*

TITVLVS XXX.

De confirmatione vtili, vel inutili.

¶ Alexander iij. Exonien. epiſcopo.

¶ *De re ſitienter confirmata per Papam inferior Iudex cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio non tenuerit, vt quia ſurreptitia, vel de re litigioſa. Hoc dicit cum c. ſequenti.*

CAP. I.

SI † quis rei litigioſæ [d] confirmationem [e] impetrauit ab Apoſtolica ſede, non minùs poteſt iudex de cauſa cognoſcere, & eã fine debito terminare.

¶ Sed ſi rem tunc pacificè poſſidebat, cùm inde cõfirmationem obtinuit, non eſt licitum iudici de quæſtione poſtea exorta [f] decernere, aut eam diffinire, abſque ſedis Apoſtolicæ mandato.

a *Vide ſupra l. pen. c. ſi ſuper e. glo. Iean.*

† *Poſt concilium Lateran. ſub Alexan. 3. p. 44. c. 10. & c. 1. eo. ti. in 1. comp.*

¶ Idem Vigorien. † Epiſcopo.

¶ *Idem dicit.*

† *Vigorn.*

† *Vigorn.*

CAP. II.

DE † confirmationibus autẽ Romani Pontificis, vo-

† *Cap. 2. eo. ti. in 1. comp. & poſt concilium. p. 50. c. 26.*

¶ *Glo. ſe. rec. per q. quomodo intelligatur, quòd hic dicitur iudicem inferiorem, & c. ponit tres opi. Vin. Lau. & Tan. & hãc approbat.*

d ¶ *De quæſtione poſtea exorta.*] Quia dicit hic non eſſe licitum iudici cognoſcere de quæſtione exorta ſine mandato Papæ, dicit Vin. quòd ſi poſt cõfirmationẽ moueatur ei quæſtio, an licitè obtineat beneficium, an non, non eſt licitum iudici de hoc cognoſcere ſine mandato Papæ: ſed ſi ei obijcitur crimen, non impeditur propter confirmationem iudicis cognitio. Sed certè non eſt verũ [b], ſi cõfirmatio ſit facta in forma cõmuni tunc cauſæ cognitione. Si autẽ cũ cauſæ cognitione confirmatio ſit facta, tunc verum eſt, quod dicit Vin. & ideo dicit, quòd Tã. & Lau. dicit, quòd ſi moueatur quæſtio, an talis cõfirmatio valeat, vel nõ, de hoc non poteſt cognoſcere iudex inferior, quod verũ eſt. T. diſtinguit, & melius. Aut enim cõfirmatio facta fuit ſine cauſæ cognitione in forma cõmuni, & tunc non impeditur petitio alicuius, vel cognitio: in quo caſu loquuntur iura ſuperius aſſignata. Si verò confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua ſententia cum cauſæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa ſcientia cõfirmat ſibi beneficium ſuum, vel ſentẽtiã latã de quæſtione illa, ſi poſtmodum quæſtio ſuboriatur, nullus poterit iudicare ſine ſpeciali mandato Papæ. Et hoc intelligitur ex ipſa confirmatione, quia tunc ſimpliciter cõfirmat nulla cõditione appoſita. De tali confirmatione habes ſ. *de offi. dele. quoniam abbas. & ſ. de tranſa. c.* 1. *& ſ. de pac. quoniam. & ſ. de teſti. venerus. & ſ. de offi. dele. coram. in ſi. & j. de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. & j. de inſti. ex ſequentibus. & j. eo. c. penul.* & in alijs confirmationibus cum dicitur, Confirmamus, ſicut iuſtè poſſides. ſicut exponitur. 1. *fi. j. de conceſ. præbend. quia diuerſitatem.* Et iſtas duas decret. intelligebat Tanc. de confirmatione, quæ ſit cum cauſæ cognitione ex certa ſcientia Papæ: tamen ſi certum eſſet, quòd per falſam ſuggeſtionem confirmatio ſit obtenta, nõ valeret huiuſmodi cõfirmatio. j. *c. pro.* & ſic poſſunt intelligi iſtæ duæ decret. Ber.

b *Reſpicit primũ membrum opin. non ſecundum. ſuper quo vide, quòd ſcripſi de of. dele. ſuper eo ſuper 3. gloſſ. Ioann. And.*

DE *confirmationibus.*] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd de confirmat-

confirmationibus ſedis Apoſtolicæ non licet alicui iudicare, niſi ad hoc habeat mandatum; aut certũ ſit, quòd per falſi ſuggeſtionẽ ſint elicitæ. Nota, quòd de confirmationibus Papæ ſine eius mandato nullus dẽt iudicare niſi per falſi ſuggeſtionẽ fuerint obtẽtæ.

a ¶ *Iudicandum.*] Niſi per eum, qui conceſſit, vel ſucceſſorem, vt notatum eſt in gloſſa præcedentis decretalis.

lumus te tenere, quòd contra illas (niſi nouum Apoſtolicæ ſedis procedat mandatum; aut certum ſit, quòd ſint per falſi ſuggeſtionem elicitæ †) non eſt aliquatenus iudicandum[a].

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Litera confirmationis ſuper ſententia, à qua erat appellatum, non valent, ſi appellatus malitioſè præuenit appellantem: aliàs pendent, donec de appellatione cognoſcatur.*

CAP. III.

BOnæ † memoriæ A. Canonicus veſter propoſuit ſententiam à delegatis Iudicibus prolatam fuiſſe: & infra decem dies ille, contra quem ſententiatum fuerat, ab illa ſententia appellauit, Iudices tamen nihilominus ſententiam executioni mandarunt[b]. Cæterùm appellans itinere ſtatim ad Apoſtolicam ſedem arrepto, literas de retractando ſententiam impetrauit: aduerſarius autem ipſum cautè[c] præueniens, confirmationis promulgatæ ſententiæ reſcriptum fuerat aſſecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio habebatur[d]: Ideoque requiſiti, quæ quibus literis præiudicium faciant: Reſpondemus igitur, quòd poſteriores debent prioribus præiudicium generare[e]. ¶ Verùm ſi dicatur[f], nullis literis[g] & veritati, & iuſtitiæ præiudicantibus: vel ſub alia forma[h] verborũ, dummodo nihil diceretur[i] de literis confirmationis, expreſsè dicimus, quòd primæ tandiu[k] ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia cognitio plenior habeatur.

BOna memoria.] Poteſt legi multis modis, ſed hic non eſt inſiſtendum: quia non cõtinet vtilitatem magnam. Et primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio bimembris ibi, *Reſpondemus*. Secundum membrum ibi, *Verùm*. bb Sic.

Casvs. Lata fuit ſentẽtia diffinitiua pro Eccleſia contra aduerſarium Eccleſiæ; ille infra decem dies appellauit, iudices nihilominus mandauerunt ſententiam executioni: appellans literas impetrauit de reuocanda ſententia. Eccleſia pro qua lata erat ſententia, cautè præueniens appellantem literas confirmationis ſententiæ in forma cõmuni impetrauit, nulla de appellatione habita mentione: quæſitum fuit, quæ literæ præualerent? Rñdet Papa, quòd literæ poſteriores debent prioribus præiudiciũ generare, & iudices debent cognoſcere de appellatione non obſtante cõfirmatione obtenta veritate tacita ſuper re litigioſa; ſed ſi diceretur in literis appellationis ſecundò impetratis, nullis veritati, & iuſtitiæ præiudicãtibus: vel etiam ſub alia forma verborum, dummodo de literis confirmationis nihil expreſſè diceretur, reſpõdet Papa, quòd tunc tandiu literæ confirmationis ſuum debent habere vigorẽ, donec de iniqua ſententia plenius cognoſcatur per ſecundas literas, & in ſuſpenſo confirmatio remanebit. Not. quòd lit. pendẽ. de re litigioſa confirmatio impetrata non valet, ſiue ſit obtenta in principali cauſa, ſiue in cauſa appellationis. Item confirmatio eſt in pendẽti, donec confirmetur, vel infirmetur ſententia. Item literæ generales non reuocant ſpeciales Bern.

† *Vide* l. iubemus. ad fi. *et ibi Bald* C. de teſta. & in l. pen. C de tranſact.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

b ¶ *Mandarunt*] Quod facere non debuerunt: quia appellatione interpoſita nihil eſt innouandum. 2. *q. 6. appellatione. & ff. nihil inno. appellatione pendente. l. vnica.* imò reuocari debet executio antequam de appellatione cognoſcatur[a]. ſ. *de iureiur. venientes. &* ſ. *de appellationibus dilecti.*

c ¶ *Cautè præueniens.*] Quod facere præmaturè non debet, vt appellantem in commiſſione impetrata ſupplantet. ſ. *de appella. oblata.* Secus ſi non præueniat diligentiam appellantis. j. *eod. c.* 5. *Verùm*, quia tunc valent primæ, vt ibi.

d ¶ *Mentio habebatur.*] Et ideo non valuerunt. ſ. *de reſcr. ex parte, quia tacita veritate.* ſim. ſ. *de app. ſæpe. in fin.* Et ita patet, quòd ſi quis non faciat mentionem de appellatione aduerſæ partis, non valet literæ: quod eſt notabile. *ſi.* ſ. *de reſcri. ex parte.* vbi de hoc

e ¶ *Generare.*] In hoc ſcilicet, quòd non obſtantibus primis literis confirmationis iudices dati ad appellationem, cognoſcent de ea. ſ. eo. *cap. 1. arg.* j. *c. prox. ad fi. Arg.* ſ. *de teſti. ex parte. Ad. & c. cauſam quæ &* j. *de priuil. dudum* Bern.

f ¶ *Si dicatur.*] In ſecundis literis impetratis ab appellante & quid dicit, ſi dicatur, ſupple. maxime.

g ¶ *Nullis literis*] Per hanc generalitatem nihil reuocatur ſ. *de do. & contu. ex literis. & ff. ad l. Corn. de fal. diuus.* nec valet legatum, vel ſtipulatio fundi in genere facta nullo fundo demonſtrato. *ff. de iu. do. cũ poſt diuortiũ. § genere à ſocero. & ff. de iure fiſci, ſta fidei.* expreſſam enim debẽt facere mẽtionẽ de primis, ad hoc vt primæ reuocentur. j. *de offi. deleg. ex literis.*

a *Et quicquid poſtea factum eſt etiam ante appell. & poſt ſententiam*, infra *de* appell. non ſolum lib. 6. *Ioann. And.*

h ¶ *Forma.*] id eſt ſub ſorma communi.

i ¶ *Nihil diceretur.*] Quòd literas reuocaret.

k ¶ *Omiſſis obiectis, & ampliciter ſoluit.*

k ¶ *Tandiu.*] Iſta litera multũ vr̃ cõtradicere priori, quę dicit, quòd poſteriores debent præiudicare prioribus. & hic innuitur, quòd valent literę cõfirmationis primæ, ergo non eſt opus, vt in prioribus fiat mentio de appellatione, & ita non refert, vtrum in ſecundis fiat mentio de primis, vel non: vnde debet intelligi, & iſte in eo caſu, *cùm primæ valent*, cum appellatus non præuenit diligentiam appellãtis, ſed expectauit legitimo tempore; & ſunt literæ ſine aliquo vitio, & ſic procedent primi iudices ad confirmandam, vel infirmãdam ſententiam: vt ſ. *de app. oblata. ad fi.* quia per talem generalitatem non reuocantur primæ legitimè impetratæ, vt dicitur in proxima notula. In primo caſu non valent primæ literæ: quia appellatus præuenit diligentiam appellantis, nec fecit mẽtionem de appellatione: vt patet ex ipſa litera. Vel dic, quòd iudices dati ſuper appellatione, debent cognoſcere de iniquitate ſententiæ: & literę confirmationis tandiu valebunt, quouſque cõſtet de iniqua ſententia. & ſi ſententia confirmetur, remanebit cõfirmatio in ſtatu ſuo. Si verò caſſetur, cõfirmatio non valebit. *arg.* ſ. *de fid. inſtr. accepimus § ſutrerum. &* j. *c. prox. in fi.* arg. ad hunc ſenſum litera iſta competentius adaptatur. Et iſta fuit ſimplex confirmatio ſententiæ, quàm fecit Papa in forma communi commiſſa impetranti: aliàs quare fuiſſet poſita hæc de c. in tit. iſto: potiùs debuiſſet poni in tit. de app. ſi deberet intelligi ſecundùm illam decret. oblatæ. Et ex litera vtriuſque decre. patet intellectus iſte. In illa, oblatæ dicitur, quòd Plebanus de Sambro ſuper obſeruatione ſententiæ literas ad iudices impetrauit commiſſionis, ſicut rationabiliter lata erat: & hic dicitur, quòd reſcriptũ cõfirmationis fuerat aſſecutus, quia Papa eã confirmauit in forma communi. & ſic non intelligitur iſta ſecundum illam. & literæ confirmationis non mittuntur hic iudicibus, ſed illis, qui confirmationẽ impetrant. Bern.

b *Hæ duæ gloſſulæ nec ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis codicibus.*

¶ Innocentius iij. Decano Padeburñ. †

¶ *Innouatio priuilegij nouũ ius nõ tribuit, nec antiquũ confirmat: ſed ſi quod competebat, conſeruat. Breuius ſic poteſt ſummari: Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti.*

CAP. IV.

CVm † dilecta in Chriſto filia Abbatiſſa, & ſorores Eccleſiæ de Cardeuẽ † ſua cuperent priuilegia innouari: propter † viarum diſcrimina, quatuor Epiſcopis, & Abbatibus totidem, vt ea inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorum fideliter tranſcribentes ſub ſigillis ſuis nobis remitterent, duximus iniungendum: *& infrà.* ¶ Nos autem tam Legato, qui ſub ſigillo proprio ea noſtro fecit conſpectui præſentari, quàm inquiſitoribus ipſis ſi-

† *Brud.*

† *Padeburnen.*

† Cap. 1. eo. ti. in 3. com.

† *Guideen.*

† *Gardenenen.*

† *Aliàs ſtat propter viarum diſtantiam & diſcrimina.*

CVm dilecta.] Diuiditur in ſeptẽ partes. Primò ponitur ſororũ petitio, & Papæ cõmiſſio. In ſecũda ibi, *Nos autẽ.* Inquiſitorũ relatio, & canonicorũ obiectio. In tertia ibi, *Vnde.* iudicum datio, & ab ipſis appellatio. In quarta ibi, *Nuper autẽ.* ſororũ iterata petitio, & earum cõtradictio. In quinta ibi, *Nos igitur* Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In ſexta ibi, *Quia verò.* Papa Abbatiſſam conſtituit procuratricem. In ſeptima ibi, *Nolentes.* committit principale diffiniendum. Abb. Sic.

Casvs. Abbatiſſa, & moniales cuiuſdam monaſterij volebant priuilegia ſua innouare: vnde cum propter viarum diſcrimina nõ poſſent illa præſentare domino Papę ſupplicauerũt eidem, quatenus aliquibus perſonis diſcretis mãdaret, vt eorũ tenorẽ inſpicerent diligẽter & ipſum ſub ſigillis ſuis ad ſedẽ Apoſtolicã deſtinarent: vnde Papa ſcripſit quibuſdam Epiſcopis & Abbatibus, vt illa priuilegia inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorum ſub ſigillis ſuis fideliter deſtinarent. quod & factum fuit: Papa viſo priuilegiorum tenore, dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici propoſuerunt id fieri non debere, cum Hildeſemeñ. Eccleſia in poſſeſſione ſubiectionis ipſius monaſterij per centũ annos, & amplius extitiſſet: vnde ipſe tunc priuilegia noluit innouare, ſed mandauit quibuſdam, vt ad locum idoneum accedentes vocatis qui fuerunt euocandi inquirerẽt veritatem, à quibus pars Hildeſemeñ. Eccleſię ſedẽ Apoſtolicã appellauit: vñ poſtmodum

poſtmodum Abbatiſſa prædicta petiit iteratò dicta priuilegia innouari. Ex aduerſo fuit petitum, vt cauſam ipſam dominus Papa committeret aliquibus, qui teſtes reciperent, quos producere intendebant contra priuilegia, & ad probandam præſcriptionem legitimam: dominus Papa conſiderans, quòd iure ciuili cautum eſt, vt quâ periculũ teſtium timetur, etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, recipiantur, eadem æquitate prouocatus priuilegia illa quaſi nimia vetuſtate conſumpta fecit innouari, ita tamen quòd per talem innouationem nullum ius de nouo monaſterio acquiratur, ſed antiquum conſeruetur. Sed quia prædictum monaſterium ad ius, & proprietatem Eccleſiæ Romanæ per priuilegium prædeceſſorum ſuorum noſcitur pertinere, Abbatiſſam prædictã nomine Romanæ Eccleſiæ conſtituit procuratricem: vt enim aduerſus iura Romanæ Eccle. non currit niſi centenaria præſcriptio, ſuper hoc, & aliis procuret, quæ in iudicio fuerint procuranda. Ne ergo de ſtatu monaſterij diutius dubitetur: mandat iudici, quatenus recipiat teſtes, quos Hildeſemeñ. Eccleſia induxerit ad probandam interruptionem: & ſi præſcriptio legitima probata fuerit, adiudicet ſubiectionem ipſius monaſterij Epiſcopo prædicto, cum conſtet ipſum in ſua diœceſi conſtitutum, corrumpendo priuilegium innouatum, niſi ex aduerſo probata fuerit interruptio: quæ ſi probata fuerit, Epiſcopo ſuper hoc ſilentium imponat, & pronunciet monaſterium perpetua libertate gaudere, priuilegio innouato eidem. No. quòd priuilegium, & inſtrumenta, quæ ſunt vetuſtate quaſi cõſumpta debent innouari. Item ſicut teſtes ex cã lite non conteſt. recipiuntur, ſic & priuilegia, & inſtrumenta ex eadem cauſa innouantur. Item vbi eſt eadem ratio, & idem ius debet eſſe. Item per innouationem nullum ius acquiritur, ſed antiquum conſeruatur. Item mulier poteſt eſſe procuratrix. Item contra Romanam Eccleſiam non currit præſcriptio niſi centum annorum. Item ad officium iudicis pertinet tutum locum partibus aſſignare. Item in eo ipſo quòd Eccleſia ſita eſt in diœceſi alicuius, præſumitur ſibi ſubeſſe. Item priuilegium non innouatum in pendenti eſt in hoc caſu, ſicut confirmatio

¶ *Adde, quòd tutum, & ſolemniter tráſeribantur. Cod. l. vnum teſtamentũ. ff. de teſt.*

† *probãdã.*

¶ *Vide l. 2. C. de diuer. reſcrip.*

dem debitam adhibentes: licèt non videremus[a], quare non deberet eadem priuilegia innouari †: quia cùm C. matris Eccleſiæ, & ſanctæ Crucis Canonici propoſuerunt Hildeſemeñ. Eccleſiã in poſſeſſione ſubiectionis ipſius monaſterij per centum annos, & ampliùs extitiſſe, priuilegia ipſa tunc non duximus innouanda. Vnde iudicibus dedimus in mãdatis, vt ad locum idoneum accedẽtes, (vitatis qui fuerint euocandi) inquirerent ſuper his diligentius veritatem: à quibus pars Hildeſemeñ. Eccleſiæ ad Apoſtolicam ſedem appellauit. Nuper autem iteratò prædicta petiit Abbatiſſa, quatenus deberemus priuilegia ſuæ Eccleſiæ renouare. Ex aduerſo verò fuit poſtulatum, vt cauſam ipſam diſcretis viris committere dignaremur, qui teſtes reciperent, quos contra priuilegia monaſterij, & ad probandum † præſcriptionem legitimam, inducere proponebant. ¶ Nos igitur attendentes, quòd iure ſit ciuili[b] ſtatutum, vt quando periculum teſtium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarij, & alij, de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, ad teſtimonium admittãtur: eiuſdem æquitatis ſimilitudine prouocati[c], prædicta priuilegia quaſi iam nimia vetuſtate conſumpta, cùm fuerint non in pergameno, ſed in papyro conſcripta †, duximus innouanda[d]: nolentes quòd ex innouatione huiuſmodi nouum ius[e] monaſterio acquiratur, ſed antiquum (ſi quod habet) per innouationẽ priuilegij cõſeruetur. ¶ Quia verò prædictũ monaſterium ad ius, & proprietatem Apoſtolicæ ſedis per priuilegium prædeceſſoris noſtri pertinere monſtratur: ne ius Eccleſiæ Romanæ remaneat indefenſum, eandem Abbatiſſam procuratricem[f] ipſius duximus ſtatuendam: vt cum aduerſus Romanæ Eccleſiæ poſſeſſiones, & iura, non niſi centenaria currat præſcriptio, ipſa ſuper hoc[i], & aliis vice noſtra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda. ¶ Nolẽtes igitur quòd de ſtatu eiuſdem monaſterij diutius dubitetur, Mandamus, quatenus locum tutum, & commodum eligens, recipias teſtes, quos ad præſcriptionem probandam Hildeſemeñ. Eccleſia, vel ad interruptionem[g] oſtendendam cœnobium duxerit producendos: & ſi legitimam[h] præſcriptionem probauerit, vt intendit: niſi probata fuerit interruptio ex aduerſo ſubiectionẽ ipſius monaſterij ad iudicet Epiſcopo memorato, cũ conſtet ipſum in ſua diœceſi[i] conſtitutum, priuilegium quod monaſterio innouari fecimus corrumpendo: alioquin eidem ſuper hoc perpetuum imponens ſilentium, monaſterium pronuncies perpetua libertate gaudere, noſtro ſibi priuilegio reſignato.

¶ Idem Epiſcopo, & Præpoſito Vtiech.

¶ *Non valet confirmatio, quam religioſus impetrauit à Papa ſuper tẽporali adminiſtratiõe, ſeu prioratu, ſi tacuit ſe regularẽ: ſi verò expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum: quia Papa non conſueuit concedere. h. d. cum ſeq.*

CAP. V.

AD † noſtram audientiam Præpoſito Nemaneñ. † Eccleſiæ ſignificante peruenit, quòd quidam Canonici Nemaneñ. †

& ¶. de teſtibus ſignificauit. & c. cum olim.

c ¶ *Similitudine prouocati.*] Similis enim æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere videtur. *arg. ¶. de conſuetudine, cum concupiſcentiam. & C. ad l. Falcid. l. vl. ff. ad l. Aquil. illud. & ¶. de tranſactionibus, inter corporalia. & ¶. de conſtituta pecunia. l. vlt.* tamen *arg. eandem eſſe rationem in teſtibus. & inſtrumentorum in exercendo. & ſupra de teſtibus cogendis c. peruenit.* ¶ *Gl. ſi ſignat rationem, & ſoluit.*

d ¶ *Duximus innouanda.*] Ne à vetuſtate conſumantur, nulla fides eis adhibeatur. *arg. ¶. de ſp. inſtr. inter dilectos ar. contra. quod inſtrumentis vetuſtate conſumptis, vel à muribus roſis, fides adhibenda. ff. de bo. po. ſecundum tab. l. 1. §. ſi roſa. & ¶. de fide inſtrum. vlt.*

e ¶ *Nouum ius.*] Simile 12. diſt. c. præceptis.

¶ *Glo. ſeq. dat trìa ſimilia, alia, tria iura in contrarium. & triplicìter ſoluit. Dequo quærit, & ſoluit triplìciter.*

f ¶. *Procuratricem.*] Sic ergo fœmina poteſt eſſe procuratrix. ¶. & arguitur. ¶. de arbitr. dilecti. admittitur & index. 12. q. 2. cum devotiſſimam. Nam & monachus de mandato Abbatis poteſt eſſe procurator. 16. q. 1. monachi. Vel dic, quod ratione adminiſtrationis poteſt eſſe procuratrix, ſicut & Abbas. ¶. de tranſac. contingit. & ¶. de conſti. ſupra. Vel ideo potuit eſſe procuratrix Eccleſiæ ſuæ, ſicut miles in cauſa connumeri ſui. ff. de procura. ſi ſim. famil. §. veteram. Vel dic, quòd verius eſt, quod Papa ex certa[f] ſcientia conſtituit eam procuratricem, vnde de hoc nõ eſt dubitandum. 16. q. 4. §. qui autem. & C. de cri. ſacre. l. 2. & ff. de re iudic. quidam conſulco nc. & ¶. de offi. deleg. cùm vigeſimum alias fœmina non poteſt eſſe procuratrix. 3. q. 7. c. inſanus §. tria. & C. de procu. alienam ff. de regul. iur l. 2. Sed ſi Papa in ſua perſona vellet agere, coram quo agere debet? Debet ſuper hoc arbitros eligere, vel delegare cauſam alij. *arg. ff. de iur. om. iu. quo iuriſdictionem.* Vel poteſt eſſe iudex in cauſa Eccleſiæ ſuæ: De hoc dictum eſt. ¶. *de iudicio, cùm venìſſent.*

d *De materia huius gl. vide laud. per Decium. agnoſcũ in l. ff. de reg. iur.*

¶ *Et ſua madata pro conſenſu ſi. eius in cle. de procur. vel glo. ibi. Ioann. And.*

¶ *Et de ſpetiura clauſula ex certa ſcientia, vide plene per Anton. Gabriel. l. 5. cõ. concluſi. tit. de clauſulis concluſ. 1.*

† *Cap. 2. eo. titulo, eod.*

† *Neumaneñ.*

† *Nemanen. ſic. pod. cũ ſcriberem, cum lectioni aliquot veteres codices adhiberẽ lantur.*

Vide de hoc quere. La. fo. i. gl. Ioann. And.

g ¶ *Ad interruptionem.*] Sic ¶. de reſcr. ad aud. & c. audatis. vbi de hoc.

h ¶ *Legitimam.*] Scilicet centum annorum, quæ ſola currit contra Romanam eccleſiam. ¶. de præſcrip. cum not. c.

i ¶ *Dioceſi.*] Vt 16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria. & ¶. de religioſis domibus conſtitutis.

¶ *Vide de teſta ſignificauit. ſuper gl. 1. Ioann. And.*

b *Vide de hoc ideo non poterant videre. tri. ſal. c. pe. ſuper 1. glo.*

c *Vide de teſt. ſignificauit. ſuper 2. gl. Ioann. And.*

gium non innouatum in pendenti eſt in hoc caſu, ſicut confirmatio ¶. *ead. bona.*

a ¶ *Non viderem.*] Nec poterat videri, quodnam erant 35. q. 5. *ad ſedem vltra vnam columnam. Ver. hoc ergo euigilent, &c.* & hoc ideo non poterant videre: quia innouatio nihil noui iuris tribuit ¶. *de priuileg. ex parte, &c. quia interueniunt.* Et ſic origine ceſſat: & ſimiliter & innouatio, ſiue confirmatio: vt ¶. de fide inſtrumentorum, inter dilectos. & ¶. *de re iudic. cùm inter vos.*

b ¶ *Iure ſit ciuili.*] In *Auth. de teſtibus. §. quoniam multa. & §. coll. 7. ff. ad l. Aquil. in l. Aquilia. & ff. de reb. eor. in cod. tegerem domus. & C. de ſeruis pupillaris. l. vltim. & iure canonico. ſupra de lite non conteſtata. quoniam. 2. reſponſo.*

a *D noſtram.*] Continuatis duobus. Secunda pars ibi, *Cùm igitur.* Abbas Siculus.

CAſVS. Quidã canonici regulares impetrabant literas cõfirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis, tacito quod eſſent regulares. Significatũ fuit hoc domino Papæ ex parte Præpoſiti illorũ regularium ex Papa, quod regulanibus per nos Apoſtolica ſedes aliqua non conſueuit confirmare: vnde mandat Papa quibuſdam quatenus

nos confirmationes à prædictis regularibus taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes. Not. quòd regularibus ſua beneficia, uel adminiſtrationes non confirmantur perſonaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

a ¶ *Perſonaliter.*] Scilicet, tacita veritate, quòd ſit regularis: & ſi exprimeretur, ſunt falſæ literæ: quia in talibus perſonis adminiſtratio non confirmatur. ĩ. eo. prox. Secus eſſet, ſi literaliter aliqua concedantur, ſeu confirmentur, quia tunc valent. à fauore enim religionis multa eis conceduntur ĩ. de priuilegiis, ex parte, & c. paſtoralis. & c. ad audiendum. & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. ff. de religioſis, & ſumptibus funerum. l. ſunt perſonæ.

Eccleſiæ à nobis literas confirmationis, ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborat, religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. ¶ Cùm igitur regularibus perſonis nō cōſueuerit Apoſtolica ſedes aliqua perſonaliter[a] confirmare. Mandamus, quatenus cōfirmationes, quas ab ipſis Canonicis (cùm regulares exiſtāt) noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas, & inanes.

¶ Idem.

¶ *Idē dicit, quod ſuprà c. proximo.*

CAP. VI.

PORrecta † nobis ex parte tua petitio continebat, quòd plures ex religioſis, qui Prioratibus, vel aliis adminiſtrationibus præſunt, à nobis ſuper ipſis, quoad vixerint, poſſidendis, cōfirmationis literas ſe aſſerunt impetraſſe[b]: & infrà. ¶ Cùm igitur à cancellaria noſtra huiuſmodi literas emanaſſe non credamus[c]: Mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus, vel adminiſtrationes tanquam religioſis, confirmantur[d]: eoſdem punias tanquam falſitatis[e] auctores †. Si verò in eis nō fit mētio religionis ipſorum, illas tanquam tacita veritate ſubreptas, denuncies non valere.

PORrecta nobis.] Cōmunis diuiſio. Secūda pars ibi, *Cùm igitur.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam regulares, qui prioratibus ſuis præſunt, impetrabant literas confirmationis ſuper prioratibus ſuis quoad vixerint poſſidendis: peruenit hoc ad Papam. dicit Papa, quòd non credit huiuſmodi literas à cancellaria ſua emanaſſe: vnde mandat illos, qui huiuſmodi literas oſtenderunt, in quibus adminiſtrationes prioratuum confirmantur, puniri tanquam falſarios. Si verò non fiat mentio de religione ipſorum, illas denunciet non valere tanquā veritate tacita impetratas. Not. quòd monachis prioratus, & adminiſtrationes non confirmātur. Item reſcriptum, vel confirmatio veritate tacita impetrata, non valet.

b ¶ *Impetraſſe.*] Tacita veritate: quia tales prioratus non confirmantur ĩ c. prox.

c ¶ *Non credamus.*] Quia omnium habere memoriā, & in nullo peccare, potiùs eſt diuinitatis, quàm humanitatis. *C. de vete. iure enu. l. 2. § ſi quid autem.*

d ¶ *Confirmantur*] Licèt enim prioratus aliquando perpetui ſint. ĩ. *de ſtatu reg. monachi.* nec poſſunt remoueri ſine ordine iuris, vt ibi: non tamen confirmantur, vt hic, & ĩ. c. prox. ſimiliter nec epiſcopatus confirmari conſueuerunt, licèt ſint perpetui. Eſt enim ratio, quare non confirmantur: quia regulariter verum eſt, quòd non ſunt perpetui. ĩ. *de ſtatu regu. cum ad monaſterium §. tales,* vnde remouentur pro voluntate Abbatis: vt ibi dicitur: quia de facili huiuſmodi regulares, etiamſi ſint perpetui, remouentur. ĩ. *de ſimonia, per tuas, in fine.* Sed ſi adminiſtratio ex certa ſcientia & cum cauſæ cognitione eſſet alicui confirmata, non poſſet inde remoueri ſine mandato Papæ, vt ĩ. eo. c. 1. & 2. & 16. q. 1. *peruenit.* Sed ſi confirmentur, & in literis fiat mentio de ipſis prioratibus, non valent literæ, immò ſunt falſæ vt hic dicit, & ſūt puniendi tanquam falſarij, niſi euidenter appareat, quòd ex certa ſcientia domini Papæ hoc proceſſerit ſi verò non fiat mentio de prioratibus, tacita veritate ſunt impetratæ, & ita vtroque caſu non proſunt: & hic patet.

e ¶ *Falſitatis.*] Qualiter falſarij puniendi ſunt, habebis. ĩ. *de falſarijs, ad falſariorum.*

EXaminata.] Primò ponit cauſam decreti. Secundò decernit ibi, *Vnde.* Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem virum Matthæum de Riuaria, & quoſdam alios milites de Campania vertebatur quæſtio ſuper iure patronatus Eccleſiæ ſancti Angeli: de qua ſub certa forma compromiſſum fuit in vicedominum Sabineñ. qui tulit arbitrium ſuper quæſtione prædicta, quod ab vtraque parte fuit approbatum: & confirmatio obtenta fuit in forma communi à C. Papa. Tandem orta quæſtione ſuper ipſo arbitrio, delata eſt cauſa ad dominum Papam. Inno. ipſe diligenter examinato negotio, inuenit arbitrium promulgatum fuiſſe contra formam iuris, & compromiſſi. vnde ipſe arbitrium decreuit irritum, & inane, non obſtante confirmatione C. Papæ, qui confirmauerat illud, ſicut prouidè latum erat, & ab vtraque parte receptum. No. quod non tenet ſententia arbitri lata contra formam iuris. Item nec contra formam mandati. Item fines mandati diligenter ſeruandi ſunt. Item ſententia, quæ non tenet, confirmari non poteſt per cōfirmationem in forma communi obtentam. Item, quod non eſt, vel non tenet, ratum non poteſt haberi per conſenſum partium.

¶ Idem nobili viro Matthæo de Riuariis †.

¶ *Sententia, ſeu laudum contra formam iuris, vel compromiſſi latum per arbitros, licèt per Papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.*

CAP. VII.

EXaminata † cauſa, quæ vertitur inter te, & milites Campanicos ſuper Eccleſia ſancti Angeli: perpēdimus arbitrium, quod vicedominus Sabineñ. dicebatur ſuper eodem negotio promulgaſſe, contra formam iuris, & compromiſſi[f] fuiſſe dictatum. Vnde non obſtante confirmatione[g] C. Papæ prædeceſſoris noſtri, qui confirmauerat illud, ſicut prouidè[h] latum fuerit, & ab vtraque parte receptum, decernimus ipſum irritum & inane.

f ¶ *Iuris, & compromiſſi.*] Duplici ergo ratione non valuit arbitrium. Primò quia cōtra ius fuit latum arbitrium, fortè per ſordes, vel per gratiam, & ideo nullum. *C. de arbi. l. 3.* & etiam obtinet in aliis iudicibus, ſi ferant ſententiam contra ius ſcriptum, non tenet. 2. q. 6. *ei. quiſ. diffinitiua. ver. item ſi ex trans.* ſed contra ius litigatoris lata bene tenet ſententia, à qua nōn eſt appellatum: vt ibidem dicitur. *&c. de re iud. cum inter vos. in fi.* Et idem intelligo in arbitrio: quia contra formam compromiſſi nihil poteſt facere arbiter. *ſ. de arbi. cū dilectus. ff. de arb. l. pedius. in fi. & l. non diſtinguemus. §. de officio.*

g ¶ *Non obſtante confirmatione.*] Et ita patet, quod confirmatio nihil vel modicum operatur, quia ſi aliquid inuenit, confirmat illud: alias nihil operatur. ĩ. *de conceſ. preben. quia diuerſitatem.* & & hic patet, quod confirmatio in forma communi non impedit petitionem alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictum eſt. ſ. *eo. c. 1. arg. quod ſi principale caſſatur, & acceſſorium.* ſ. *de fide inſtr. & ſupra de re iud. cum inter vos.*

¶ *Gl. ſeq. recitetur per duplex contrarium ſcilicet infra c. prox. & infra de verb. ſignif. abbate.*

h ¶ *Sicut prouide.*] Hæc enim verba, ſicut prouide in cōfirmationibus poſita, cōditionaliter intelliguntur: vt hic patet. & ĩ. *de conceſ. preben. quia diuerſitatem. Arg. contra. ĩ. c. prox.* Secus ſi ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium ſit lex priuata & certum debet ibi poni, vt aliquid concedat priuilegium. ĩ. *de ver. ſig. abbate.* aliàs eſſet inutile. ĩ. *de priuileg. in his. arg. ſ. de offi. deleg. quoniam abbas & ſ. de electio. cum monaſterium.* Ioan.

¶ Honorius iij. illuſtri Regi, Baronibus, & militibus, & aliis nobilibus Cypri.

¶ *In cōfirmatione ex certa ſcientia, dictio, ſicut, ponitur cauſatiuè: nec nocet, ſi verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.*

CAP. VIII.

VEnerabiles frater N. Archiepiſcopus Nicholien. &

VEnerabiles.] Cōis diuiſio. Secūda ibi, *Mandamus.* Ab. Sic.

CASVS. Inter Archiepiſcopū Nicholien. & ſuffraganeos eius ex vna parte, & Regem, Barones, & alios nobiles regni Cypri ſuper quibuſdam decimis quæſtio exorta fuit: ſed mediante Alb. ñ. Epiſcopo tunc legato, inter eos amicabilis compoſitio interuenit, hoc adiecto in cōpoſitione, quod quàm citò per ſedē Apoſtolicam fuerit confirmata, ſtatim debeat executioni mādari. Poſtmodum Papa illā cōfirmauit: & ad maiorem ſecuritatem tenor cōpoſitionis inſertus fuit in ipſa cōfirmatione: ipſi tamē nobiles, iam compoſitionem ſeruare nolebant, ſumentes occaſionem ex eo videlicet, quòd verbum confirmationis ſecundùm ſtylum Eccleſiæ Romanæ præcedit tenorem compoſitionis, id eſt, in literis confirmationis præmiſit Papa verba illa: cōpoſitionem per legatum factam confirmamus: ſicut ſine prauitate facta eſt: & ex eo videlicet eā ſeruare nolebant quia clauſula illa conſueta ſicut ſine prauitate facta eſt, in literis confirmationis continetur, cū per hoc nō videbatur ſimpliciter confirmata ſed ſub conditione, videlicet ſi ritè eſſet facta, propter quod Archiepiſcopus & ſuffraganei eius ſignificauerūt hoc domino Papæ, vnde ipſe mandat prædictis nobilibus, quatenus ſi prædicta vera ſunt, compoſitionem illam adimplere procurent. No. quòd compoſitio inter nobiles, poteſt fieri inter Eccleſiā, & laicos ſuper decimis, dū tamen auctoritas Papæ interueniat, vt hic patet. aliàs non credo, quod valeat

extra

a Simile infrà de priuil. ne aliqui lib. 6. Ioan. And.

† Cap. 3. ti. de ſcler. in 3. compil. & quatenus ex hoc textu colligitur ob præſumptionē puniri aliquē de crimine falſi. Vide Ioann. Amaniam in Rubr. de crim. fal. & Alex. conſ. 77. incip. in cauſa accuſationis. vol. 1.

† Aſſeres.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. com. Et regulam ponit decretalis, quod arbiter debeat ſequi formam mandati, limita, niſi arbitro ſit data poteſtas moderandi ſecundum conſcientiam. adde Bald. in l. certum. C. vnde cogn. & Lanfra. de Oriano in tract. de arbi. p. 7. q. 24.

b Vide infrà ti. 1. eam ab omni. in vlt. gl. Ioh. Andr.

c Vbo de hoc in fin. & infrà de reg. iur. acceſſorium. lib. 6. Ioan. And.

citra confirmationem Papæ, inter Eccleſiam, & laicos: ſed hoc actum fuit inter partes, aliàs non valeret, niſi Papa confirmaret compoſitionem. Not. quòd ex quo Papa, ex certa ſcientia compoſitionem, vel tranſactionem confirmat, tenet, & valet, etiamſi aliàs non valeret.

a ¶ *Amicabilis compoſitio.*] Bene dicit, amicabilis cõpoſitio: quia tranſactio ſuper decimis, vt aliquid temporale detur pro decimis, non valet j. *de rerum permu. c. vlt. nec ſuper alio ſpũali* ſ. *de tranſact. cõſtitutus.* ſed cõpoſitio bene interuenit in decimis, & aliis ſpiritualibus. ſ. *de trãſact. ſtatuimus. & c. de cætero. & j. de decimis. ex multiplici.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arg. pro, & ſoluit.*

b ¶ *Tenor compoſitionis inſertus.*] Vt per hoc appareat, quòd cõpoſitio legitima fuerit, & non poſſit de ea dubitari. arg. ſ. *ead. c. 1. &* 2. vnde non eſſet alius iudex vlteriùs de quæſtione ſuborta cognoſcere. vt ibi dicitur: quia Papa ex certa ſcientia, cum eam viderit, confirmauit: immò ſi compoſitio aliàs non valeret: ex quo Papa ex certa[a] ſcientia confirmat, valet. ſ. *de tranſact. c. 1. & c. ve*niens. Si verò tenor compoſitionis non eſſet ibi inſertus, nec ipſe vidiſſet compoſitionem, & eam confirmaſſet, ſicut prouidè facta eſt, nihil operaretur. vt ſ. *c. prox.* & vt dictum eſt. ſ. *ead. c. 2.* Sed nunquid neceſſarium erit de cætero oſtendere inſtrumentum compoſitionis, poſtquam oſtenditur confirmatio Papæ, in qua continetur tenor compoſitionis? *arg. quod ſic.* ſ. *de fide inſtru. c. 1. C. de eden. Auth. ſi quis in aliquo* ſed non credo, quòd de cætero expediat oſtendere inſtrumentum compoſitionis de neceſſitate, cum auctoritate Papæ tranſcriptum ſit, & redactum in publicam confirmationem *C. de teſt. publicati. &* j. *de priuile. cum olim eſſemus. &* ad ſ. *de fide inſtru. c. vlt.* De hoc no. j. *de verb. ſign. Abbate.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per obiectionem, & ſolutionem.*

c ¶ *Sunt ſine prauitate.*] Per iſta verba quæ in confirmationibus conditionaliter intelliguntur, vt dictum eſt ſ. *c. prox.* dubitabatur, an teneret compoſitio: quia non videbatur eam confirmaſſe ſimpliciter, vnde eam ſeruare timebant: ſed errabant: quia illud intelligitur, cùm Papa confirmat ea, quæ non videt: & ideo dicit in confirmationibus: ſicut ſine prauitate. ſed quando cognoſcit de compoſitione, & videt ea, quæ confirmat: tunc licet illa verba ponantur in confirmatione, non intelliguntur conditionaliter, ſed cauſatiuè. & ſic intelligitur, ſicut ſine prauitate facta fuit cõpoſitio, id eſt, quia ſine prauitate. Bern.

d ¶ *Si præmiſſis veritas ſuffragatur.*] Id eſt, ſi compoſitio taliter

† *In codice Barbatiæ, mediante Albañ. Epiſcopo tunc legato.*

† *quantò citiùs.*

† *Hæc duo verba (tenorem compoſitionis) in omnibus impreſſis codicibus, quos vigo vidi, verum, non ſatis vetuſto excepto, deſiderantur, & malè, quia ſine illis nullus conſtat ſenſus, ea tamen nos ex omnibus manuſcriptis ſuppleuimus.*

a *De virtute clauſulæ: ex certa ſcientia, vide latè per Ant. Gabrielum li. 6. com. cõcluſion. tit. de clauſulis. concluſione 2.*

Suffraganei eius tranſmiſſa nobis petitione monſtrauit, quòd inter ipſos, & vos ſuper quibuſdam decimis, mediante † Albanẽ. Epiſcopo tunc Apoſtolicæ ſedis Legato, amicabilis compoſitio[a] interuenit: expreſsè adiecto, quòd quantocyus † eam auctoritate Apoſtolica confirmari contingeret ſtatim deberet executioni mandari: verum licèt ſit per nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiam literis confirmationis tenor compoſitionis inſertus[b], ipſam tamen renuiſtis obſeruare, occaſionem friuolam prætendentes, tum ex eo quòd in literis verbum, confirmationis, [tenorem † compoſitionis] iuxta ſtylũ Eccleſiæ Romanæ præcedit: tum quia clauſula conſueta, ſcilicet, [ſicut ſine prauitate[c] prouidè facta eſt,] in eiſdem literis continetur: *& infrà.* Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur[d], compoſitionem eandem adimplere curetis.

¶ Idem vniuerſis Abbatibus, & Prælatis, ac Conuentibus, & Clericis, in Conſtantinopolitana diœceſi conſtitutis.

fuit facta, & confirmata tenore compoſitionis inſerto: quia per hoc apparet, quod ipſam approbauit: vnde mandat eam ſeruari.

SVa nobis.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Cùm igitur.* Abbas Sicalus.

¶ *Collatio Eccleſiæ alteri facta per Legatum, & per Papam confirmata, ius diœceſani non lædit.*

CAP. IX.

SVa † nobis Patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtione monſtrauit, quòd cùm quidam veſtrum ſumentes occaſionem [illegible] eo quod I. Presbyter Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis Legatus, quibuſdam aliis Eccleſiis, & Clericis in ſpiritualibus, & temporalibus contulit monaſteria eorundem †, ipſi Patriarchæ obedire recuſant, & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere: in ſuæ præſumptionis adiutorium inducentes, confirmationes huiuſmodi collationum à ſede Apoſtolica impetratas. ¶ Cùm igitur nolumus † iura, quæ diœceſanis debentur per collationes, ſeu confirmationes prædictas minui[e], ſeu lædi: Mandamus, quatenus occaſione huiuſmodi non obſtante, ipſi Patriarchæ reuerentiam, & obedientiam exhibere curetis, eique de iuſtitiis ſuis integrè reſpondere.

Casvs. Quidam Cardinalis legatus Apoſtolicæ ſedis in partibus Conſtantinopolitanis, contulit quædam monaſteria quibuſdam aliis Eccleſiis in temporalibus, & ſpiritualibus: ſuper illis collationibus confirmatio Apoſtolicæ ſedis obtenta fuit in forma communi. Illi prælati, quorum Eccleſiæ aliis collatæ fuerant, ſumentes occaſionem ex collationibus prædicti legati, & confirmationibus, Patriarchæ Conſtantinopolitano obedire recuſant, & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere. Vnde patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtus fuit domino Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa vniuerſis prælatis diœceſis Conſtantinopolitanæ dicens, quòd ipſe non vult iura, quæ diœceſanis debentur, per huiuſmodi collationes, ſeu etiam confirmationes minui, ſiue lædi: vnde mandat prædictis prælatis, quatenus huiuſmodi friuola occaſione non obſtante, ipſi Patriarchæ obedientiam, & reuerentiam exhibere procurent, & ei de ſuis iuſtitiis ſemper reſpondere. Nota, quòd Legatus non poteſt ſubiicere vnam Eccleſiam alteri in præiudicium diœceſani Epiſcopi: nec Papa per huiuſmodi confirmationes ſuper hoc obtentas intelligit iuribus epiſcopalibus præiudicium generare. Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

e ¶ *Minui.*] Quia non debet inde procedere iniuriarum occaſio, vnde iura naſcuntur. *C. vnde vi. meminerint, infra de accuſa. qualiter, & quando.* & quia ſi ſua iura vnicuique Epiſcopo non ſeruantur, quid aliud eſt, quam vt ordo eccleſiaſticus confundatur? vt 11. *q.* 1. *peruenit.* nec fuit intentio domini Papæ, per confirmationem huiuſmodi aliquid ſubtrahere Epiſcopo diœceſano, nec etiam per collationem Cardinalis, immo remanet ius ſaluum diœceſano Epiſcopo. *infrà de relig. domi. c. 2.* & dicit Papa, nec honorem meum reputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco: vt 99 *diſt. ecce.* Et ſic patet, quòd per confirmationem huiuſmodi ius alterius non tollitur. ſic etiam licèt Papa recipiat aliquem ſub ſua protectione, non propterea eximitur à iuriſdictione ſui Epiſcopi. *infra de priuileg. ex parte.* ſic licèt aliqui aſſumantur in confraternitatem Hoſpitalariorum, ſiue Templariorum, non eximuntur à iuriſdictione ſuorum Epiſcoporum. j. *de priuil. cùm & plantare. §. penult. & c. ex tuarum. & c. penult.* Ber.

† *Vide Archid. ſacenũ in c. de cõ eccleſiaſticis, 25. q. 1.*

† *Aliàs, eorundem.*

† *nolumus.*

LIBER

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORVM.

¶ *Quia ſuprà viſum eſt de iudicijs, & iudices maximè Clerici nō decēt eſſe in peccato, maximè cū iudicant. 23. q. 7. iudices. ideo poſt tractatū iudiciorū ſubijcitur, qualiter clerici debeāt ſe habere in vita, & honeſtate, vt ſic vitent omnē maculam peccati. Itē poteſt cōtinuari: vt ſuprà in proœmio cōtinuatur. Nā in primo libro dixit de perſonis, & officijs earū. in ſecundo de actibus hominū in iudicio: reſtat videre de actibus hominum extra iudiciū tam reſpectu clericorū, quā laicorū. Et quia clerici ſunt digniores laicis, primò hic tractat in tertio de actibus clericorū. In quarto verò de actibus laicorū. Tractaturus igitur auctor in hoc tertio libro de actibus clericorum, voluit præmittere iſtā rubricā de vita, & honeſtate clericorum: quia præ omnibus debent clerici vita, & honeſtate fulgere. Et dic, quod verbum, vita, cōcernit neceſſaria ad victū clericorū: verbum autē, honeſtate cōcernit ipſos reſpectu morum, & ſic nihil ſuperfluit.*

† Cap. 13. vt refert Burchard⁹ lib. 3. decre. c. 102. & Iuo par. 2 ca. 137. ſed Antonius Auguſtinus in notis antiquæ comp. c. 1. eod. tit. ait hoc c. in ōcilus eſſe ex concilio Turonēſi 2. c. 4. & vide l. nemo Apoſtolorū, & ibi gl. & Doctores C. de ſac. ſan. eccle.

† Alias ita: quæ à cancellis.

De hac materia habetur. 12. q. 1. & 21. q. 4. & 23. diſt. clerici comam, vſque ad finem diſt. & c. his bene ergo. & 35. & 41. & 43. & 44. & 86. & 91. diſt. per totum. & de conſecratione, diſt. 5. nunquam, vſque ad c. de ſpiritu.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita; & honeſtate Clericorum.

¶ Ex concilio Maguntino †.

¶ *Cùm celebratur, diuiſus eſſe debet Clerus à populo.*

CAP. I.

VT Laici[a] ſecus altare[b], quando ſacra myſteria celebrātur, ſtare, vel ſedere inter Clericos non præſumant: Sed pars illa[c], quæ † cancellis ab altari diuiditur, tantùm pſallentibus pateat Clericis. Ad orandum verò, & communicandum Laicis, & fœminis (ſicut mos eſt[d]) pateant ſancta ſanctorum[e].

VT *laici*] Laici prope altare, vel in choro, dum officia celebrantur, ſtare non debent, ſed cauſa orandi ire, vel accedere poſſunt. hoc dicit. Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Sed pars*. Tertium ibi, *Ad orandum*. Abb.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd laici non debent ſedere in choro inter clericos, quando cantantur diuina officia, ſed in ſancta ſanctorum. Nota, quòd laici inter clericos ſedere non debēt. Item Eccleſia debet habere duas partes, ſ. chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & ſancta ſanctorum. id eſt, partem inferiorem Eccleſiæ, quæ vulgariter dicitur, nauis Eccleſiæ.

a ¶ *Vt laici.*] Supple, ſtatuimus.

¶ *Glo. ſeq. reddit cauſam & textum fortificat.*

b ¶ *Secus altare.*] Laici enim ibi ſtare non debent, ſed tantùm clerici vt liberiùs intendant diuinis officijs [a]: vt de conſec. diſt. 2. ſacerdotum. conſecratæ etiam mulieres incenſum circa altare portare non debent. 23. *diſt. ſacratas. & in c. non liceat. & de conſecr. diſt. 1. in ſancta. & j. tit. prox. c. 1. in fin.*

a *Pro laicis qui cantāt in Eccleſia non in pulpito, arguit Ioan. 92. di. non liceat. Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. cum ſeq. ponit quadruplex nomen loci inter cancellos: ſed in quarto aliqui variant.*

c ¶ *Sed pars illa.*] Id eſt, chorus in quo morantur clerici ad cantandum, qui diuiditur ab altari per cancellos: vt patet, per exemplum in Eccleſia Bonon. & locus infra cancellos appellatur ſacrarium. vnde inſacrati homines ibi ſacrata vaſa contingere non debent. *de conſe. diſt. 1. in ſancta.* & appellatur ſacrarium diaconiūm, eo quòd diaconus miniſtrat ibi altari 23. *diſt. non oportet.* dicitur etiam presbyterium. *de conſe. diſt. 2. ſacerdotum.*

d ¶ *Sicut mos eſt.*] Et ita eſt hic arg. pro conſuetudine.

e ¶ *Sancta ſanctorum.*] In qua ſummus ſacerdos intrabat: ſed hodie laici, & fœminæ ad orandum, & communicandum tantùm poſſunt intrare. Alij exponunt, ſancta, id eſt, maior pars Eccleſiæ, ſiue corpus.

ADDITIO. Quæ pars dicitur nauis Eccleſiæ à vulgaribus.

CLerici.] Pro ſummario nota, quòd armorum delatio clericis eſt inhibita, in tantum quòd contrà facientes grauiter peccant. hoc colligitur ex eo, quòd tale delictum eſt excommunicatione dignum, vt hic; ſed excommunicatio non infertur niſi pro graui crimine, vt in c. nullus. & c. nemo. 11. q. 3. Abbat.

CASVS. Patet. Nota, quòd clerici arma portare non debent: nec vſurarij eſſe debent.

f ¶ *Clerici arma*] Clerici arma portare non debent. 23. q. 8. *clerici. & c. quicunque. ſine iuſta cauſa* [b]. Iuſtam cauſam intellige, ſi per loca periculoſa tranſitum faciant, tunc poſſunt portare arma ad terrorem latronum, licèt percutere [c] non debeant, arg. 23. q. 3. *Maximianus.* aliter portare non debent: & ſi tertiò admoniti non deſtiterint, perdunt priuilegium illius canonis 17. q. 4 *ſi quis ſuadente. & j. de ſent. excom. in audientia. & c. contingit.*

b *Conc. tertio Aut. ſtatuimus. cū no. de epi. & cleric. & Bal. in 10. col. de pace. c. ſi clericus.*

† *Piſtanien.*

† Cap. 2. co. tit. in 1. cōpil. *Vide in* Clemen. de exceſſibus prælato. *ad. de not aborum c.*

† *Matiſconen.*

¶ Ex concilio Piſtanień. †

CAP. II.

CLerici † arma[f] portantes, & vſurarij[g] excommunicentur.

¶ Ex concilio Matiscoń. †

¶ *Presbyter habens populum, debet habere Clericum, qui ſecum cantet, & in alijs hîc expreſſis, eum iuuet.*

¶ *Glo. ſequens differentiam ponit, à qua in fine recedit.*

g ¶ *Vſurarij.*] Hoc intellige [c] de laicis, qui ſunt excommunicandi, niſi reſtituant vſuras. j. de vſu. præterea. & clerici ab officio, & beneficio ſuſpendendi: vt ibi dicitur, & repellendi ſunt etiam à dignitatibus j. de excep. prælat. inter dilectos. & etiam deponi debent, ſi de hoc excōmunicantur. 47. diſt. quoniam multi. & nihilominus excommunicandi ſunt, ſi eas non reſtituant.

CAP. III.

VT † quiſque Presbyter, qui plebem[h] regit, Clericum habeat[i], qui ſecum cantet, & epiſtolam[k], & lectionem legat: & qui poſſit ſcholas[l] tenere, & admonere ſuos parochianos, vt filios ſuos ad fidem[m] diſcendant mittat ad Eccleſiam: quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.

† *Burchar.* li. 2. decr. c. 56. *Iuo* p. 6. c. 152. & c. 7. epi. ti. in 1. compil. *Et vide notas noſtras in hanc decretalem.*

c *Secūdum Tanc. & Vincen. Ioā. And.*

† *In pluribus antiquis deeſt* vox nonus.

¶ Gregorius nonus. †

CAP. IV.

SI quis † ex Clericis[n] comam relaxauerit[o], anathema ſit[p].

† Cap. 3. e. ti. in 1. cōp. *Et vide notas in hāc decretalem.*

VT *quiſq.* CASVS. Statutum fuit in concilio Matiſcoń. quòd quilibet rector Eccleſiæ habeat clericum, qui ſecum cantet, & epiſtolam, & lectionem legat, & qui poſſit docere pueros, & parochianos ſuos monere, vt mittant filios ſuos ad diſcendam fidem catholicam, id eſt, Credo in Deum: quos ipſe doceat diligenter. No. ex hac decr. quòd duo ad minus debent eſſe in Eccleſia. Item nota, quòd ſolus presbyter non debet diuina officia celebrare. Item nota, quod ſacerdotis intereſt docere parochianos ſuos ſymbolum, & eos inuitare ad fidem.

h ¶ *Plebem.*] Id eſt, populum: quæcumque ſit Eccleſia, ſiue plebs, ſiue capella: vt ī. de filijs presbyterorum propoſuit.

¶ *Gloſſa ſequens arguit.*

i ¶ *Clericum habeat.*] Ar. quòd Eccleſia dedicari non debet, niſi dos pro duobus ad minus ſufficiat clericis. 1. q. 2. placuit. & de conſec. diſt. 1. nemo.

ADDITIO. De hoc dic, vt j. de conſec. eccle. vel alta. c. cùm ſit. in glo. nec etiam.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: demum quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Epiſtolam*] Sic Acolythus debet legere epiſtolam. contra. 34. di. ſi ſubdiaconus. hoc intellige in neceſſitate, in Eccleſijs illis, vbi non ſunt ſubdiaconi: alias intellige ſecundum illud 49. di. quoniam videmus. Nec Diaconus etiam epiſtolam legere debet, quia videretur ab ordine ſuo recedere [d]. 74. di. ſi qui clerici. arg. de conſecr. di. 1. c. 1. & 2. in fi. & 92. di. in ſancta. Sed pone, quod ibi non ſit ſubdiaconus, ſed presbyter. Diaconus, & Acolythus: quis dicet epiſtolam? Acolythus, & Diaconus dicat Euangelium, quod eſt eius officium: ſed Acolythus dixit prophetiam: Diaconus dicat epiſtolam. Vinc.

d *Hoc non probant verba ſeq. nec approbat conſuetudo, ſecundum Ho. Si presbyter dicat Euangeliū, nunquid vetetur ſtola vt diaconus, ſcilicet ſuper ſiniſtrū humerū tantùm, vt 25. diſ. vnum no. 23. di. eccleſiaſtica. Ioan. And.*

l ¶ *Scholas.*] Docendo pueros Pſalterium, & cantare.

m ¶ *Ad fidem.*] Id eſt, Symbolum, id eſt, Credo in Deum patrem: quod antiquitus ante baptiſmum diſcebant baptizandi. de conſec. diſt. 4. ante viginti & 10. q. 1. placuit.

SI *quis ex clericis.*] CASVS. Dicit in hoc c. quòd ſi aliquis ex clericis comā relaxauerit, ſcilicet in contēptu Eccleſiæ, anathema ſit. Nota, quòd clericus, qui comā nutrit, excōmunicādus eſt.

n ¶ *Si quis ex clericis.*] Illud c. habet. 23. di. ſi quis ex clericis.

¶ *Glo. ſeq. caſum excipit, & ponit verſum.*

o ¶ *Relaxauerit.*] Habitum ſemel ſuſceptum non debet dimittere. 20. q. 3. præſens. niſi ex iuſta cauſa. j. eo. clerici. vnde cùm quidam reprehenderetur à Papa, reſpondit:

Tutius vt peterem laicus ſub imagine Romam,
Fas fuit, vt ſinerem luxuriare comam. Bernar.

p ¶ *Anathema ſit.*] Id eſt, fiat: non enim eſt excommunicatus ipſo iure. 30. di. quaſi per totum.

Cl et iam

CLericus. Casvs. patet. Nota, quòd clericus comam, nec barbam nutrire debet, niſi ex iuſta cauſa, ſcil. ex timore.

a ¶ *Nutriat.*] Niſi ex iuſta cauſa, vt dictum eſt in *prox. c. & j. eod. clerici*, immo detonſo capite, & patentibus auribus incedere deb et *. 23. diſt. non liceat. z.*

† *Concilii Carthaginen. ſe. 4. c. 44. Adde notas noſtras hic:*

a *Et quod ſi gniſſet raſo capite, habes 11. q. 1. duo ſũt. ſecundum Phil. & Gof. & dicam ſecundũ Hoſt. j. eo. clerici. ver. corona. Ioan. And.*

† *Burchardus lib. 8. decret. c. 97. Ivo p. 7. c. 115. & c. 6. eo. tit. in 1. compil. Et videto notas noſtras huius c.*

CLericus.] Legi poteſt hoc c. ſic, quòd principiũ, & finis ponat vnum caſum, medium verò ponat aliũ, & ſecundũ hunc intellectum li. d. Si clericus nõ in ſacris contrahat matrimonium, vxorem non dimittat: & ſi profeſſus contrahat, ſeparabitur ab vxore, & iterum tõdebitur. Abbas.

Casvs. Aliquis clericus, q non eſt in ſacro ordine, nec eſt pfeſſus aliquã religionem, accepit vxorem, & dimiſit tonſuram: quęſitum eſt in concilio Tribur. quid ſit de iſto clerico faciendũ? ſtatuit cõciliũ, q vxorem retineat: & iterum tondeatur, nec in vita ſua eam dimittat. Nota, q clericus cõiugatus debet portare coronam.

b ¶ *Sine gradu.*] Sacroſm. *32. diſt. ſi qs eorum.*

c ¶ *Traditus.*] Si enim traditus fuiſſet, ita q monachus eſſet, non poſſet habere vxorem, quam poſtmodũ accepiſſet, alias non prohibet[b] redire ad ſęculum. *j. de reg. & tranſ. ad reli. cum ſimus. & 20. q. 1. quam progenitores. & 32. diſt. placuit. & c. ſeruatum. & c. ſi quis vero.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat cõtrarium. & remittit.*

d ¶ *Tondeatur.*] *Arg.* eſt hic, *quod clericus cõiugatus debet portare coronam. arg. ad hoc. 20. q. 3. eos qui. & c. proximo. ſed arg. contra. j. de cleri. coniu. Ioannes.* vbi de hoc.

† Cap. 6. ſ. ne clerici vel monachi in 1. comp. *Et videto hic notas noſtras.*

† *Hæc duo verba, & barbam, deſunt in omnibus manuſcriptis.*

† *Concilium Lateran. ſub Alex. iij. c. 11. & c. 8. eo. ti. in 1. cõp.*

b *Sano modo hoc intelligas, videlicet non prohibetur redire ad ſæculum ante profeſſionẽ emiſſam. & ita loquuntur iura hic citata.*

¶ Ex concilio Carthaginenſi. †

CAP. V.

CLericus neque comam nutriat[a], neque barbam.

¶ Ex concilio Triburien.

¶ *Clericus non profeſſus, nec in ſacris exiſtens poteſt vxorem ducere, ſed iterum tondebitur, ſi vult gaudere priuilegio Clericali, vel diſpenſatiuè tenere beneficiũ. h. d. ſecũdum modum, qui eſt magis cõſentaneus litteræ, ſecundum quem ponit vnum caſum duntaxat.*

CAP. VI.

ij CLericus † ſi tonſura dimiſſa vxorem acceperit, qui quidem ſit ſine gradu[b], nec monaſterio à parentibus traditus[c]: vxorem permittatur habere, & iterum tõdeatur[d]: nec in vita ſua vxorem dimittere audeat.

¶ Alexan. iij. Cantuarien. Archiepiſcopo.

¶ *Clericus debet tõſuram deferre: & ſi non vult, poteſt inuitus à ſuo ſuperiore tonderi.*

CAP. VII.

CLericus †: & *infrà.* ¶ Clerici, qui comam nutriunt, [& barbam †] etiam inuiti[e] à ſuis Archidiaconis tondeantur.

¶ Idem in concilio Lateranen. †

¶ *Frequentans monaſteria Monialium, & monitus nõ deſiſtens, ſi Clericus eſt, deponitur: ſi Laicus, excommunicatur.*

CAP. VIII.

MOnaſteria Sanctimonialium ſi quiſquam Clericus ſine manifeſta, & rationabili[f] cauſa frequentare[g] præſumpſerit, per Epiſcopum † arceatur: & ſi non deſtiterit[h], ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis. Si Laici, excommunicationi ſubdantur †, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

CLericus.] Capitulũ iſtud ponitur 23. *diſt. clerici.* & eſt pars illius *j. ne cleri. vel mo. clericis.* Bern.

Casvs. Dicitur in ho c c. quod clerici, qui comã nutrierint, tondeantur ab Archidiaconib. ſuis etiam inuiti. Nota, quòd clerici tonſuram portare debent.

¶ *Glo. ſeq. duo elicit argumenta.*

e ¶ *Inuiti.*] *Arg. quod aliquis cogẽdus eſt ad bonum.* & ad id pcipuè q iam ſuſcepit. *45. diſt. de Iudæis. in fi. & j. de bap. & eius effect. maiores.* verſus finem. aliàs nemo debet compelli ad bonum: vt ibi dicitur. & *23. q. 5. ad fidem.* Item *arg. quod beneficia conferuntur in inuitos. 45. diſt. & qui emendat. & 23. q. 5. non vos. circa me. & q. 4. diſplicet. & 74. diſt. placuit.* & *c. conſuluit.*

MOnaſteria.] Casvs. Quidam clerici monaſteria monialium nimis frequentabant: ſtatuit Lateranẽ. conciliũ, q ſine manifeſta, & rationabili cauſa vlteriùs frequẽtare nõ præſumant: quod ſi fecerint, per Epm arceantur: & ſi nõ deſtiterint, ab officio ſuſpendantur: ſi laici fuerint, excõmunicẽtur. Nota, q cùm aliquis facit contra phibitionem canonis, non ſufficit ad hoc, q excuſetur, cauſa rationabili, niſi ſit manifeſta. Item hoc verbum, frequentare, in vitium ſonat. Item crimen propter quod excommunicat laicus, deponit clericũ.

f ¶ *Rationabili.*] *18. q. 2. perniciosam. & c. diſſinimus. & 91. diſt. clericus.* nec ſufficit cã rõnabilis, niſi ſit manifeſta: vt hic videt.

Addi tio. Et *arg. 11. q. 3. non ſunt. & 12. q. 1. volo.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quaſtionem.*

g ¶ *Frequẽtare.*] Solã frequẽtiã te pbare vĩ: ſed frequẽtia vr ex duab. vicib. *23. q. 2. ita nos. arg. op. 26. di.* vna tñ nec repetita: quia remiſſionẽ veniæ crimina niſi ſemel cõmiſſa nõ habẽt. *C. de epiſ. aud. l. 3.* ſic ergo vltra vnã vicẽ ſine manifeſta, & rationabili cã, nullus illuc ire debet: quia ſtatim malũ pſumit.

h ¶ *Non deſtiterit.*] *Arg. quòd admonitio ſemper præcedere debet vindictam, vt ſe corrigat quis antequã puniatur. 12. q. 2. indignè.*

QVoniam.] Tria ſunt dicta. Secũdum ibi, *Si qui.* Tertiũ ibi, *Indulgemus.* Abbas.

¶ Gregorius ſeptimus †.

¶ *Epiſcopus poteſt ſtatuere in Eccleſia certum numerum Clericorum, ſecundùm ipſius facultates, qui viuant in communi, & cõtradictores ad hoc compellere: & illos in communi viuentes poteſt abſoluere ab excommunicatione incurſa, propter iniectionẽ manuum in ſocium.*

CAP. IX.

QVoniam † (vt ait ſcriptura) & *infrà.* ¶ Statuimus, vt facultatibus Eccleſiarum veſtrarum, prouentibus †, & expenſis[i] diligenter inſpectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum: & ſtatuere, vt bona eorum veniant in cõmune: in vna domo[k] veſcantur, atque ſub vno tecto dormiant, & quieſcant.

¶ Si qui verò contradictores extiterint, licitum vobis ſit per ſuſpenſionem officij, & beneficij, aut grauiori etiam pœna, ſi opus fuerit, ad hanc obſeruantiam eos appellatione compellere non obſtante. ¶ Indulgemus etiam, vt ſi quiſquam eorum, qui ſimul viuunt[l], pro

Casvs. Quia tot clerici inſtituebantur in Eccleſiis: q honeſtè de bonis ipſorũ nõ poterant cõmodè ſuſtentari: ſtatuit Gr. vij. vt ſecundũ facultates Eccleſiarum, conſideratis expenſis, certus numerus clericorũ ſtatuatur in eis, & bona clericorum veniant in cõi, & in vna domo comedant, & dormiant ſub vno tecto: & ſi qui cõtra hoc ſtatutũ facere pſumpſerint, p ſuſpẽſionẽ officij, & beneficij ad hoc compellãtur, & etiã ſi opus fuerit, grauiùs puniant. Secũdò dicit, q ſi aliqs eorũ, qui ſimul viuũt, manus violẽtas in ſocium miſerit, indulget Papa prælatis eorũ poteſtatẽ abſoluẽdi eos, & pœnitentiam imponẽdi: niſi fortè atrocitas facti grauiorẽ pœnã exigat. No. ex hac decretali, q ſecundum facultates Eccleſiarum clerici ſunt inſtituẽdi in eis. Itẽ canonici regulares de iure cõi debent cõiter viuere. Itẽ cum regularis verberat regularem, prælat eius põt eũ abſoluere, niſi delictũ ſit enorme.

¶ *Gl. ſeq. no. triplicis expenſæ rationẽ habẽdam. & de reſiduo numerum taxandum, alleg. 5. concordan.*

i ¶ *Et expenſis.*] Iſtud notabile eſt, q in facultatibus æſtimandis habẽda eſt rõ expẽſarũ, quę ſunt in hoſpitalitate, ad q̃ tenentur Eccleſiæ. Itẽ in epalibus pſoluẽdis. *j. de præb. de monachis.* & recipere nũcios, & legatos Apoſtolicę ſedis. *j. de cenſi. cùm inſtantiam.* & arg. ad hoc. *1. q. 5. nobilis.* Illi .n. fructus æſtimandi ſunt, qui ſuperſunt deductis expenſis. *C. de fru. & li. expen. l. 1.*[d] & ita tot ſunt ponendi in Eccleſiis, quot ex fructib. illis poſſint honeſtè ſuſtẽtari. vt hic euidẽter patet, & *j. de inſti. c. 1. & c. auctoritate.* & *j. de conceſ. præb. ex parte. in fi. & j. de cõſ. cum M. Ferrarien.* & *j. de verb. ſign. c. vlt.* & hæc exceptio legitima eſt: cùm facultates nõ ſufficiũt, ſiue[e] ſint diſtinctæ præbendæ in Eccleſia, ſiue non.

¶ *Gl. ſeq. alleg. tres canones pro, & duo cõtra, quos dupliciter ſoluit.*

k ¶ *In vna domo.*] Sic *32. diſt. præter hoc.* & *de conſ. diſt. 5. in omnibus.* & *12. q. 1. neceſſaria. arg. cõtra 12. q. 1. quia tua.* & *32. diſt. ſi quis vero.* Sol. q dicit hic, & in concor. ſignatis, ius cõe eſt, & honeſtum eſſe, vt ſeruaret: ſed derogatur huic iuri p cõtrariã conſuetudinem, q̃ Papa ſcit, & tolerat. Capitula contraria loquũt ſecundũ antiqua tẽpora de quibuſdam clericis cõiugatis, quib. dabantur beneficia extra conſortium aliorum, potiùs de gratia, q̃ de iure: quia de nouo conuerſi fuerant, & loquit in vtroq; c. de Epo Anglorum. ſic *3. 5. q. 3. quadam lex.* & *c. quod ſcripſi.* Si vis intelligere c. iſtud de regularibus, planũ eſſet: quia nõ dicit hic, de quibus loquatur: & hoc videtur ex eo, quod dicit *j. indulgemus*, vt ſi quiſquam eorum qui ſimul. &c. qui ſimul in eodem refectorio comedere, & dormitorio dormire debent. *j. de ſta. reg. cùm ad monaſterium.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. de quibus clericis hoc intelligatur.*

l ¶ *Qui ſimul viuũt.*] Ex hoc videt, q loquat hoc. c. de regularibus, qui ſimul viuũt, & dormiũt, quib. tñ conceſſum eſt, vt à ſuis plãtis abſolui poſſint. *j. de ſen. exc. monachi.* & *c. cum illorũ.* & hoc idẽ priuilegiũ cõceſſũ eſt Hoſpitalariis Hieroſolymitanis,

† *Aliàs ita: ab Epiſcopo arceatur.*

† *Vide l. nemo. C. de epiſ. aud. & l. 1. cũ glo. §. Iulianus. ff. de iti. actu. priuã.*

† *nonus.*

† *oſtauus.*

† *quartus.*

† *tertius. Sed vt plurimum legitur: octauus, tam inter iſſimus, quam in recentioribus.*

† Cap. 10. e. t. in 1. cõp. *confert concilium Toletanum 4. c. 23. refert Gratianus 12. q. 1. c. 1.*

† *Aliàs ita, neq; prouẽtibus, &c.*

c *Cõtra tex. in l. 4. cum* glo. ff. vbi pup. edu. deb.

d *Hoc fructuum nomine continetur, quod in ſtis ſumptibus deductis ſupereſt. Ioan.*

e *Aliàs ita: ſiue ſit diſtinctus numerus canonicorum, ſiue non.*

lymitantis, vt pſuã Priorem, qui ſacerdos eſt, abſoluantur. ʝ. *de ſen. exco. canonica.* Alij verò plati ſæcularium Eccleſiarum hoc priuilegium nõ habent: qa cũ regularibus rõ concedatur, vt patet p iura pdicta, aliis denegaĩ 25. *diſt. qualis. & arg.* ʝ. *de præſump c. nonne.* & *ff. de iud. cum prætor.* non. n. quòd vni perſonę per priuilegiũ ſigillatim conceditur, aliis cõuenit denegari 16. q. 1. *hoc eſt etiam. in fi. & 7. q. 1 petiſti.* Omnibus enim illud beneficium eſt prohibitum, niſi ſpecialiter ſit conceſſum: & ſic intelligitur hoc c. tantùm *de regularibus.* Bern.

a ¶ *Atrocitas.*] Hoc ſuper excipitur. ʝ. *de ſen. excom. cum illorum.*

manus † iniectione in ſocium, à communione meruerit fieri alienus, reconciliandi, & pœnitentiam imponendi poteſtatem plenariam habeatis, niſi fortè atrocitas ᵃ facti pœnam grauiorem expectet †.

Innocentius iij.

¶ *Eccleſiaſtici Iudices, & delegati gratis iudicare debent, nec exigere poſſunt decimam, vel aliam quotam litis, etiamſi hoc habeat conſuetudo.*

CAP. X.

CVm † ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere ᵇ: *& infra.* ¶ Sane ad audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit, quòd cùm ex delegatione noſtra cauſas ſuſcipitis pertractandas: more † ſæcularium ᶜ ſuper decima litis, vel parte alia, pro diuerſa terrarum conſuetudine præter expenſas ᵈ victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro ſalario conuenitis. ¶ Nos attendentes, quod ad hoc vobis, & aliis Clericis ſint Eccleſiaſtici reditus deputati, vt ex ipſis honeſtè viuere debeatis: *& infra.* Ideoque mandamus, quatenus ab huiuſmodi exactionibus de cætero abſtinentes †, vigorem iudiciarium gratis ſtudeatis ᵉ litigantibus impertiri: non obſtante quòd in fraudem à quibuſdam proponitur, quòd id exigatur nomine aſſeſſorum ᶠ: cùm nec iuſtum iudicium iudici vendere liceat: vænales ſententiæ † ab ipſis etiam ſæcularibus legibus reprobentur ᵍ.

¶ Idem Liuonien. Epiſcopo, & eis, qui cum ipſo ſunt, fratribus.

¶ *Ad euitandum ſcandalum, poſſunt religioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandum de nouo conuerſis, ſe in vnum ſuperiorẽ habitum, & propoſitum conformare.*

CAP. XI.

DEus †, qui Eccleſiam ſuam noua ſemper prole fœcundat: *& infra.* ¶ Ne igitur, ſi diſpar in vobis obſeruantia fuerit, & diſſimilis habitus, apud eos, quibus vnum Euangelium prędicatis, ſcandalum ſuſcitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo non obſtante, quòd inter vos Monachi ſunt, & Canonici regulares, vel alij etiam regularem vitam ſub alia diſtrictione † profeſſi ʰ: omnes pariter in vnum regulare propoſitum, & honeſtum habitum, quantùm ad hoc ſpectat officium, conformetis †.

CVm ab.] Primo reprehendit auaritiam iudicum. Secudò ponit reprehenſionis cauſam. Tertio côcludit iuſtitiam. Partes patent. Abbas.

CASVS. Quidam iudices a ſede Apoſtolica delegati faciebant pactum cum litigantibus ſup decima parte litis, vel etiam alia, ſcđũ conſuetudinem loci, more ſecularium recipientes de hoc pignora pro ſalario pręter expenſas victualiũ, nõ conſiderantes, q Eccleſiaſtici reditus ad hoc ſint eis deputati, vt inde honeſte viuant: puenit hoc ad notitiam dñi Papę, vnde mãdat, q de cętero ab his indebitis exactionibus debeant abſtinere, & gratis iudicium ſuum litigãtibus debeãt impertiri, eo nõ obſtante q quidam dicebant, q illud faciebãt nomine aſſeſſorũ: cùm non liceat iuſtũ iudiciũ vendere, & vęnales ſententię ſecularib. legib. improbentur. Nota ex hac decretali, q non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinendũ eſt. Item expenſæ poſſunt peti à delegatis, & hoc intellige, cùm proficiſcuntur extra domiciliũ ſuũ, cũ expẽſę hic nõ recipiẽ. Itẽ delegati, quib. beneficia ſua ſufficiunt, ſalarium accipere non debent, & multo minus ordinarij, ſed gratis reddere debẽt iudiciũ. Itẽ venales ſententię nõ valẽt, ita q appellare nõ eſt neceſſe.

¶ *Glo. ſeq. caſum excipit, quẽ determinat, & ſignat contrarium.*

b ¶ *Abſtinere.* Niſi vbi quis redemit ius ſuũ. *vt 1. q. 3. quaſitum. Arg.* ʝ. *de ſimo. dilectus.* vbi de hoc. ſemper tamen prȩſumitur eſſe malum: *vt 1. q. 1. nullus 2.* niſi manifeſtè probetur contrarium. videtur enim corrumpere iudicem. licèt ſit arg con. *tra. 14. q. 5. non ſanè.* Vincen.

¶ *Glo. ſeq. rect. per q. an ſecundum l. ergo. ſoluit, quod non allegat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *More ſæcularium.*] Mos iſte de decima parte litis exigenda contra legem eſt. *vt in Auth. de iud. § ne autem. coll. 6.* Vbi delegatus etiam a Principe non habet niſi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc ubi cauſa excedit cẽtũ aureos: aliàs nihil: *vt ibi dicit. arg. C. de teſtament. l. conſulta.* ordinarius ʰ autem nõ debet habere niſi ſportulas. *3. q. 3. c. induciæ. § offeratur. ar C. de epis. & cle. Auth. generaliter.* ſed ibi decima pars datur aduerſario, ſed non iudici: vnde non cõtradicit. Aduocatus etiam ſuper certa parte litis cum clientulo paciſci non debet. *C. de poſtulat. l. ſi quis aduocatorum.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. an debeatur expẽſa iudici: & diſtinguit inter delegatum Papæ, & ordinarium, vel delegatum ordinarij.*

d ¶ *Præter expenſas.*] Delegati. n. iudices debent habere expenſas, qñ proficiſcuntur extra domicilium ſuũ ſicut teſtis. *4. q. 3. c. ſi teſtes. § vlt. vnu.* quia nemo cogit ſuis ſumptib. militare. ʝ. *de ſimo. cùm ſit Romana.* & ʝ. *de praſcr. cùm ex officij.* & *28. q. 1. iam nunc.* & de ſuo non tenetur quis facere beneficiũ. *10. q. 2. precaria.* Munera. n non ſumptus prob bentur. 1 *q. 1. nõ dices.* & modica xenia recipere poſſunt. *ff. de offic. præſ. l. plebiſcita.* xenia ᵃ enim non ſunt lucra. *ff. de offi. procond. ſolent.* *Vlt.* ea tñ moderatione, ne perducantur ad nimiam quantitatem: vt ibi. & ne litigatoribus enorme damnum inſligant. *arg. 10. q. 3. illud.* immò ſi pauperes ſunt litigantes, debẽt etiã à ſumptib. abſtinere. quia tũc nec ordinari⁹ habet ſportulas: *in Auth. de man. prin. § ſi tibi quoque. coll. 3.* Ordinarius autem nũquã dẽt habere expenſas, nã ideo ſtipendia ſunt ei conſtituta. *23. q. 1. militare.* immò & cùm de mandato principis ad aliã prouinciã pficiſcitur, debet expedere illa, quę domi expenderet. *in Auth. de man. pr. § illud tñ coll. 3.* quãq; tñ ordinarius recipit expenſas, cũ Eccleſiã conſecrat. ʝ. *de ſimo. cùm ſit R. mana,* & cùm viſitat prouinciam ſuam. ʝ. *de cenſi. cum Apoſtolus. & c. ſopita. & c. cum nu per.* Item ſi ordinarius dat delegatũ, tunc ordinarius dẽt ei facere expenſas. ʝ. *de off. or. inter cætera.* licet quidam cõtrarium faciant ᵈ, q tamẽ facere non debet. vnde poſſet ab eis repeti tanquam indebitũ. *arg.* ʝ. *de mag. prohibeas. &* ʝ. *de proc. procuratores. in fi. &. 8. diſt. quo. & c. ſeq.*

e ¶ *Gratis ſtudeatis.*] Gratis ergo dẽt iudex iudiciariũ ordinẽ impertiri, nõ tamẽ ppter ea reprobantur expẽſę: teſtis enim gratis debet ferre teſtimonium, & tamen recipit expenſas. *4. q. 4. c. ſi teſtes. § ventum.* Sic & procuratori non prohibentur ſumptus, ſed paciſci de certa parte litis prohibetur. *ff. de pact. l. ſumptus.* & fideiuſſori prohibetur de certa parte paciſci, qui fideiuſſerat iudicatum ſolui. *ff. mãdat. l. ſi remunerandi. § mariti.* Bern.

f ¶ *Nomine aſſeſſorum.*] Aſſeſſor enim bene poteſt petere mercedem: quia ſuis ſumptib. ad hoc non cogitur. *28. q. 1. iam nũc* nemo enim de ſuo beneficium facere cogitur. *10. q. 2. precaria. &* ʝ. *de praſcr. cum ex offic.* & merces ſibi pro labore ſuo cõſtitui debet. *12. q. 2. charitatem* & iuriſconſultus bene poteſt vendere rectum conſilium. *11. q. 3. non licet. & 14. q. 5. non ſanè* & dicit lex, quòd ſpe præmiorum inuitandus eſt aſſeſſor *C. de aſſeſſ. l. 1.*

g ¶ *Reprobentur.*] Ita q non ſit opus appellare. *2. q. 6. § venales. & C. quando prouoca. non eſt neceſſe l. venales.* Si autem fuerit ſententia arbitrij, tenet: ſed agens ex ea repellitur doli exceptione. *C. de arbitr. l. 3.* Bern.

DEus qui] Primò ponit exordium. Secũdò cauſam mãdati ibi *Ne igitur.* Tertiò mãdatum ibi, *Mãdamus.* Abbas Sic.

CASVS. Liuonienſes de nouo conuerſi erant ad fidẽ: dat⁹ fuit eis Eps, & quidam alij fratres ad prędicandum Euangelium: quia iſti prędicatores diſſimilem habitum habebãt, murmurabant, ſcandalum inter Liuoñ. ſuſcitabatur ex tali diuerſitate: ſcribit Papa Epo Liuoñ. & aliis fratribus dicẽs, ne propter diſſimilem habitum ſcandalum ſuſcitetur inter illos, quibus vnum Euangelium prędicant, mandat eiſdem, q omnes debeant ſe conformare in vnum regulare propoſitum, & honeſtum habitum, quantum ſpectat ad hoc officiũ non obſtante eo quod quidã illorũ ſunt monachi. quidam verò canonici regulares Ex hac decr. nota, q propter ſcandalum receditur à iure, & ab habitu regulari: ſed iſtud fit ad tempus ex cauſa. Item in iis quæ ſpectant ad profeſſiones, auctoritas Papæ intelligitur excepta, ſicut dicitur de iuramento.

¶ *Glo. ſeq. arg. & illud determinat.*

h ¶ *Profeſſi.*] *Arg. q ſi. ut in quolibet iuramẽto auctoritas Papæ intelligitur excepta: vt* ʝ. *de reſer. conſtitut⁹. à contrario ſenſu.* & ʝ. *de iureiur. venientes.* ita & in pfeſſione. ar ʝ *de re. & trãſe. ad eſt* qa in inſulis. hoc verũ intellige quãtũ ad ſolẽnitates: ſec⁹ tñ eſt in iis q ſunt de ſubſtantia ordinis: *vt* ʝ. *de ſtat. re. cum ad monaſte-*

† *Ca p. 1. eo. tit. in 3. cõp.* † *Et quib. pſo nos ſint c an ſa Eccleſia ſtica cum miſtã, cõ cilio Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 10. 2. Theſſ. 5.* † *In codice Barbaris ita more ſacularium.* † *Vide l. 3. ff. quod cuiuſq; vni. & in l. qui operandę ff de optio. legata. a Hiſt. dicet, q redimere vexationem non eſt malũ, nec ſpe cies mali. 1. q. 4 q peccat. tamen ille ad hoc inducetur ad contrarium: quia dũs reperit proſolu. Vide, quod ibi not. & 11. q. 3. qui rectè Ioan. And.* b *Cũ ſumptu ſportula, quia in Eccleſiaſtico ſportula non dabatur, ſed p quo vide quod no. de plus peti. c. vnico, ſuper gl. pen. Ioan. And. Adde omnino Romanũ ſingul. 113. incip. Tu ſcis, quæ di xi lib. 3. cõmẽt. in Directorium Inquiſitorũ. Schol. 148.* c *In excuſ. tu, & pœnitentis tamen quod dic. vt* ʝ. *de reſer ſtatutũ in ſup lib. 6. Ioan. And.*

† *Aliàs itas & venales ſententiæ ipſis etiam ſacularibus legibus reprobantur.* † *Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.* † *Et de male ra huius decretales vide omnino extrauagã. tem. Alex. in c. cũ horam tertiã poſt Doctorũ inquiſitor. inter litteras Apoſtolicas.* † *diſtendi, ne.* † *Hãc ſumptu docet hic Abbas eſſe ſing. ad hoc quod vbi eſt differentia habitus oritur ſcandalum aut ex varietate obſeruãtia, poſſunt ſe conforma re in vnum honeſtũ habitum, & propoſitum.* d *De hoc articulo vide Spec. tit. de ſola. § 1. ibidem habet plerũq; alia hoc ſpectãtia.* e *Concord. tex. cũ gloſ. & Bar in l. 1 ff. de var. & extraor. cogni.*

monaſterium in fi. Cùm aũt iſti ſint diuerſarũ profeſſionũ, ſimul nõ poſſunt eſſe in vn. Eccleſia, quia dicit canõ: Homines diuerſæ profeſſionis nõ ſociẽtur in vno, eodẽque officio. 16. *q.* 7 *in nona.* quia quilibet ſe cõformare debet maiori. cor[illegible] inter quos viuit. vt 41. diſt. quiſque. nam ex diuerſitate habitus generatur ſcandalum 33 *q.* 5 *quod Deo pari.* Confirmabũt aũt iſti ſe in ſuperiori habitu: ſed interius ferant veſtes congruentes ſuæ religioni. Et eſt hic ar. pro opinione Hug. quod canonici regulares poſſunt fieri canonici in Eccleſia ſæculari *arg.* 74. *diſt. quorundam. &* 58 *diſt. c.* 2. ſicut monachus poteſt eſſe Epiſcopus in Eccleſia ſæculari. 18. *q.* 1. *c.* 1 Ioan.

† *Ca.* 4. *eo. ti. in* 1. *cõp. concil. Tri. ſeſſ.* 24. *de re for. c.* 12. *§. veſtitu in ſuper. Vide Nauarrum in manuali cõfeſſariorum. c.* 19. *adde notas noſtras in hanc decretalem.*

C*Vm decorem.*] Primo ponit factum reprehenſibile. Secundò illud præcipit emẽdari. ibi *Fraternitati.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidam ludi, qui dicuntur theatrales, fiebant in Eccleſiis in quibus introducebãtur mõſtra laruarum: propter quos ludos honeſtas Eccleſiæ deformabatur: & presbyteri, & diaconi, in quibuſdam feſtiuitatibus, ſ. ſancti Stephani, ſancti Ioannis, & Innocentiũ, ludibria ſua exercebat: mãdat Papa prædictam cõſuetudinem ludibriorum penitus ab ipſis cor[illegible] tollẽ de prædictis Eccleſiis penitus extirpari: nam propter huiuſmodi turpitudinem honeſtas Eccleſiæ inquinatur. Nota, quod conſuetudo inhoneſta, & turpis debet ab Eccleſia aboleri.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit inter ludos inſcenicos, & compunctiones.*

† *Concilium generale Lateranen. ſub Innocentio 3. c.* 14. *& c. 3 eo. ti. in* 4. *compi. de de continentia clericorum, & de pœnis incontinentium. Vide, quid nouiſſime ſtatuetur concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 14.

a ¶ *Monſtra laruarum.*] Prohibitũ eſt etiã cauſa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioſo & grauiter puniuntur, qui hoc faciunt *in Auth. de ſan. epi. §. vlt. coll.* 9. *& arg. C. de epiſ. audien. l. mimimd.* Non tamen hic prohibetur repræſentare præſepe Domini, Herodem, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios ſuos, & cætera, quæ tangunt feſtiuitates illas, de quibus hic fit mentio, cùm talia potius inducant homines ad compunctionem, quàm ad laſciuiã, vel voluptatem, ſicut in paſcha, ſepulchrum domini, & alia repræſentantur ad deuotionem excitandam. Et quòd hoc poſſit fieri, eſt *arg. de conſe. diſt.* 2. *ſemel. & diſt.* 4 *quaeru Verſu ſi* Et quod debet feſtum eſt ſignum, & repræſentatio præteritarum rerum 74 *diſt. ſtatd die dominico.*

b ¶ *Feſtiuitatibus.*] Scilicet ſancti Stephani, ſancti Ioannis, & Innocentium.

c ¶ *Corruptelam.*] Turpis conſuetudo potiùs dicitur corruptela, quàm conſuetudo: quæ citiùs eſt extirpanda. 8. diſt mala conſuetudo. & I *de conſue. cum inter Vos. & c. cùm Venerabilis. & j. de exceſ. præla. cùm inter dilectos.*

V*T clericorum*] Quinque ſunt dicta. Primò indicit clericis honeſtatem, & caſtitatem. Secundò imponit pœnam. Tertiò aggrauat. Quartò punit prælatos negligentes, & corruptibiles. Quinto punit Græcos incõtinẽtes. Secũda ibi, *Ne verò.* Tertia ibi, *Si quis igitur.* Quarta ibi, *Prælati.* Quinta ibi *Qui autem.* Abbas.

CASVS. In prima parte huius c. ſtat. in concilio Lateranẽſi. quod clerici mores, & actus ſuos reforment in melius, & viuant caſtè, & præcipue in ſacris ordinibus conſtituti, ab illo vitio præcauentes propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ. Secundò dicitur, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, ſtatuit, vt qui deprehenſi fuerint vitio incontinentiæ laborare, puniatur ſecundùm canonicas ſanctiones, prout plus, vel minus peccauerint: vt quos timor diuinus à malo non reuocat, pœna temporalis compeſcat: & ſi quis propter hoc ſuſpenſus diuina præſumpſerit celebrare, eccleſiaſticis beneficiis ſpolietur, & etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur: prælati verò qui tales ſuſtinuerint in ſuis iniquitatibus, & præcipuè obtentu pecuniæ, vel alterius cõmodi temporalis pari pœna puniantur. Illi verò qui matrimonio poſſunt vti ſecundùm morem regionis ſuæ, ſi lapſi fuerint, grauius puniãtur. Nota, quod aliquis punitur, vt cæteri ſimilia facere pertimeſcãt. Item qui plus peccat, plus debet puniri. Item quos timor Dei à malo non reuocat, pœna tẽporali puniantur. Item qui ſuſpenſus ab homine celebrat diuina, debet deponi. Item agentes, & conſentientes pari pœna puniri debent.

¶ Idem.

¶ Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudinis in Eccleſiis, vel per Clericos fieri non debent.

CAP. XII.

CVm † decorem domus Dei: *& infrà.* ¶ Interdum ludi fiũt in Eccleſiis theatrales, & non ſolùm ad ludibriorum ſpectacula introducuntur in eis monſtra laruarum [a], verùm etiam in aliquibus feſtiuitatibus [b] Diaconi, Presbyteri, ac Subdiaconi inſaniæ ſuæ ludibria exercere præſumunt: *& infrà.* ¶ Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus, ne per huiuſmodi turpitudinem, Eccleſiæ inquinetur honeſtas, prælibatam ludibriorum conſuetudinẽ, vel potiùs corruptelam [c], curetis à veſtris Eccleſiis extirpare.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Clerici debent continere, & caſtè viuere: contra facientes puniri: & ſeuerius puniuntur illi, qui poſſunt legitimo matrimonio vti.

CAP. XIII.

VT Clericorum mores, & actus in melius reformentur, continenter, & caſtè viuere ſtudeant vniuerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti: ab omni libidinis vitio præcauentes, maximè illo, propter quod venit ira Dei [d] in filios diffidentiæ, quatenus in conſpectu omnipotentis Dei, puro corde, ac mundo corpore, valeant miniſtrare. ¶ Ne verò facilitas [e] veniæ, incentiuum tribuat delinquendi, ſtatuimus, vt qui comprehenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis †, aut minus peccauerint, puniantur † ſecundùm canonicas ſanctiones, quas efficacius: & diſtrictius præcipimus obſeruari: vt quos diuinus timor à malo non reuocat, temporalis ſaltem pœna [f] cohibeat à peccato. ¶ Si quis igitur hac de cauſa ſuſpenſus præſumpſerit celebrare diuina: non ſolum Eccleſiaſticis beneficiis ſpolietur: verùm etiã pro duplici culpa perpetuò deponatur [g]. ¶ Prælati verò qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatib[us] ſuſtinere, maximè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari ſubiaceãt vltioni. ¶ Qui autem † ſecundùm regionis [h] ſuæ morem non abdicarunt copulam coniugalem, ſi lapſi fuerint, grauiùs puniantur: cum legitimo matrimonio vti poſſint.

† *Alibi ita: prout magis, vel minus peccauerint, &c.*

† *Vide l. ex diuerſa §. 1. cum not. ff. de re mil. ven. & Inſtit. de pu. iud. §. item l. Iulia.*

¶ Idem in eodem †.

¶ Clericus crapuloſus, vel ebrioſus, monitus non deſiſtens, ab officio, vel beneficio ſuſpenditur.

CAP. XIV.

A Crapula [i], & ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant: vnde vinum ſibi temperent, & ſe vino: Nec ad bibendum quiſpiam incitetur: cùm ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum. ¶ Vnde illum abuſum penitus decernimus abolendum,

d ¶ *Ira Dei.*] Vt *j. de exceſ. præla. clerici & 32. q. 7 flagitia. & in Auth. vt non lu. con. na. coll. 6.* & tales vltimo ſupplicio puniuntur. *C. de adul. cum Vir.*

e ¶ *Facilitas.*] 23. *q.* 4. *eſt iniuſta.* Et in ea, quæ malè vſurpantur, omnibus excellus viam aperimus. 35. *q.* 9. *loci. & 93. diſt. peruenit*

† *Idem, & ſeq. vide in præ. c. clericis ſuper 1. & vlt. gloſſ. Ioan. Andr.*

† *Hoc dicitur propter Græcos.*

f ¶ *Pœna.*] Similiter dicit lex: quos ad vitæ decora domeſticæ laudis exempla non reuocant, correctionis ſaltem medicina compellat. *C. de emenda. propin. Vnic. & j. de elect. cùm in cunctis. in fin. & 62. diſt. docendus. eſt populus.* & neceſſe eſt, vt ferro abſcindantur vulnera, quæ, & c. 81 *diſt. plurimos. in fi.* & fomentis quippe noſtræ mentis, & c. 7 q 1. *c. aduerſitas. §. cùm autem.*

† *Idem cõcilio Lateran. ſub Innocentio 3. c.* 15. *& c.* 3. *eo. ti. in* 4. *com. Adde concil. Tri. ſeſſ.* 22. *de ref. c.* 1. *& de materia hac plenè per Verumque Thomã* 2. 2 *q.* 148. *per totum. vbi de gula, & Nauarrum in manuali cõfeſſariorum. c.* 23.

g ¶ *Deponatur.*] Ecce quanta eſt pœna illius, qui celebrat ſuſpenſus. *j. de cler. excom. mini. clerici. & c. latores.*

ADDITIO. Niſi probabili ignorantia excuſetur. eo. ti. Apoſtolicæ.

h ¶ *Regionis.*] Hoc dicitur propter Orientales. qui vtuntur matrimonio iam contracto, etiam in ſacris ordinibus. *j. de cler. coniug. cùm olim. 31. diſt. aliter* Ber.

A *Crapula.*] Primò prohibet crapulam, & ebrietatem. Secundò abuſum ſe obligantium ad potum ibi, *Vnde illum.* Tertiò, pœnas ſtatuit ibi *Si quis.* Abbas.

CASVS. Primò dicitur, quòd clerici abſtinere debent à crapula, & ebrietate, & vinum ſibi temperare, & ſe vino. Secundò dicitur, quod non incitent ſe ad inuicem ad bibendum: quia ebrietas vitium libidinis eſt, & mentis exilium. Tertiò dicitur, quod non inuitent ſe ad æquales potus, vt qui plus bibit, laudetur. Quartò dicitur, quod tales, niſi ceſſauerint, ſuſpendantur ab officio, & beneficio. Nota, quod clerici ſobrij debent eſſe. Item ebrietas parit vitium libidinis, & mentis exilium inducit. Item æquales potus ſub pœna officij, & beneficij prohiberi debent.

i ¶ *A crapula.*] 4. *diſt. denique.* Crapula dicitur quantùm ad ſuperfluitatem ciborum: & dicitur crapula quaſi cruda epula [b]. Ebrietas quantùm ad potum. & dicitur ebrietas, ab e, quod eſt ſine, & bria, quod eſt menſura. Vnde ebrius eſt, qui ſine menſura bibit. Vnde Horatius:

Fecundi calices, quem non fecere diſertum?

b *Vide ad hoc de cõſecra. diſt. 5. nõ tales. & Eccleſiaſtici c. 37 Vide Hieronymũ ad Ruſticũ 2. c. & ad Titum c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & remittit.*

a ¶ *Vel beneficio.*] Hoc relinquitur arbitrio ſuperioris, vt delinquentem ſuſpendat ab officio, vel beneficio. Quid ſi dicat iudex, ſuſpendo te ab officio, vel beneficio? Dic ſuper hoc, vt no. ĩ. *de cler. excom. latores in notula*, quæ incipit, *etiam*. Bernardus.

g ¶ *Deauratis.*] Hoc ſine licẽtia principis etiã laicus habere non debet. *C. de Veſti. olo. & aura. l. nemo. l. 1.* tñ cõformabũt ſe in veſtibus conſuetudini regionis, ne videantur hypocritæ: vt 30. *diſt. ſi quis Virorum. & 4. diſt. erit autem.* ne vileſcat dignitas clericalis. 80. *diſt. Epi.* De hac materia dicitur 21. *q.* 4. *in ſumma.* Ioannes.

CLerici.] Aduerte ad vnum verbum Innocentij diligenter: dicit enim, quòd hoc eloquitur de honeſtate. Petrus verò dicebat, quòd quædam ſunt honeſtatis, & quædam præcepti. Abbas.

CASVS. In hac conſtitutione ponuntur quatuordecim articuli. ſ. quòd clerici officia ſæcularia nõ exerceãt, nec ſint ioculatores, nec intrent tabernas, niſi ex iuſta cauſa, nec ludant ad talos, nec huiuſmodi ludis interſint, coronam habeant congruẽtem, clauſa deferant deſuper indumenta in longitudine, & breuitate decentia, pannis rubeis & viridibus non vtantur, ſotulares, & manicas non habeant conſuticias, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis non vtantur, cappas manicatas ad diuinum officium non gerant, nec alibi niſi ex iuſta cauſa, ſ. timoris. ſacerdotes, & perſonæ fibulas omnino nõ ferãt, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes vel annulos, niſi quibus competit ex dignitate. Secundò dicitur, quòd pontifices habeant in publico ſuperindumenta linea, niſi ſint monachi, qui habitum ſemper habebant monachalẽ, palliis diffibulatis non vtantur in publico, niſi poſt collum, vel ante pectus connexis. Quicquid in iſta conſtitutione continetur, notabile eſt.

† *In concilio tit. a beneficio, Vel officio ſuſpendatur.*

† *In eodem concilio Lateranen. ſub Innocentio iij. c. 16. & c. 4. eo. tit. in 4. comp. Idem confirmat concilium Trid. ſeſſ. 14. de reform. c. 6. & ſeſ. 22. de reform. c. 1. & Vide notas noſtras in hac conſtitutionẽ.*

† *Quibus ludis poſſunt clerici intereſſe, & ludere, Vide per Bal. in l. fi. ff. qua. re. act. non da. & C. de epiſco. & cler. Auth. interdicimus.*

quo in quibuſdam partibus ad potus æquales, ſuo modo ſe obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. ¶ Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit, ab officio †, vel beneficio[a] ſuſpendatur.

¶ Idem in eodem.

¶ *A negotiis, perſonis, locis, ludis, veſtibus inhoneſtis, & ornatu minus honeſto præcipit Clericos abſtinere, & habitu honeſto vti: cuius varietatem in pluribus exprimit, & deteſtatur.*

CAP. XV.

CLerici officia, vel commercia ſæcularia non exerceant[b], maximè inhoneſta: Mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus non intendant: Et tabernas [c] prorſus euitent, niſi fortè cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas [d], & taxillos non ludant: nec huiuſmodi ludis interſint †. Coronam, & tonſuram habeant congruentem [e]: Et ſe in officiis Eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia breuitate, vel longitudine non notanda [f]. Pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis, aut ſotularibus conſuticiis, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis [g], aut aliam ſuperfluitatem gerentibus, non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi qui ſunt in ſacerdotio, & perſonalibus conſtitui: niſi iuſta cauſa [h] timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant: neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes: ſed nec annulos [i], niſi quibus competit ex officio dignitatis. ¶ Pontifices autem in publico, & in Eccleſia, ſuperindumentis lineis omnes vtantur: niſi Monachi [k] fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Palliis diſſibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianeñ. † Epiſcopo.

¶ *Clericus, qui tertiò monitus à negotiationibus ſæcularibus non abſtinet, interim perdit quoad bona priuilegium Clericale. Hoc dicit. Et eſt textus multũ notabilis, & qui quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

EX † literis Pontini Comitis intelleximus, quòd quidam Clerici terræ ſuæ, potiùs ſæcularibus negotiationibus †, quàm officiis diuinis intendunt: & gaudere volentes priuilegio clericali †, nolunt ſtatutis patriæ (quibus, quotiens expedit, ſicut Laici ſe tuentur [l]) in negotiationum ſuarum quæſtibus † ſubiacere: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi tales tertiò [m] à te commoniti, ab huiuſmodi non reſipuerint: ſed prætermiſſis diuinis officiis, negotiationibus [n] inſtiterint † ſupradictis:

h ¶ *Cauſa.*] Tũc enim habit⁹ monachalis pp hoc ſuſceptus, nõ præiudicat. ĩ. *quod metus cauſa, perlatum*, & ita clericus iuſta de cauſa poteſt poſtponere habitum clericalem, nec cenſetur Apoſtata.

i ¶ *Annulos.*] Per annulum enim præſumitur matrimonium. *ar. 30. q. 5. fæmina. & ĩ. de præſump. illud. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. ar. remittit, & ſignat contrarium.*

k ¶ *Niſi monachi.*] Arg. q monachus factus Epũs nõ penitus ab ſoluit a regula monachali. De hoc no. 16. *q. 7. inuentum c. arg. contra. 16. q. 1. ſtatutũ.* Ber.

EX literis.] Primo ponitur querela. Secundo prouiſio ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. In terra comitis Pōtini erãt quidam clerici, qui potiùs ſe intrudebant negotiis ſæcularibus, q̃ diuinis officiis: iſti volẽtes gaudere priuilegio clericali, nolebãt ſubiacere ſtatutis patriæ: ſed qñ ſtatuta illa pro ſe faciebant, tanquam laici ſtatutis illis ſe volebãt defendere. Iſte comes Pontinus ſignificauit hoc dño Papæ. vnde mãdat Papa Epo Ambiañ. vt clericos illos moneat tertio: & ſi nõ ſe correxerint, & prætermiſſis officiis diuinis talib⁹ negotiationibus ſe immiſcuerint, non defendat eoſdem, quo minùs de facultatibus ſuis ſubiaceant ſtatutis patriæ, dum talibus ſe implicant: quia ipſo facto renunciat priuilegio clericali. Ex hac decre. no. quòd vſque ad tertiam admonitionem gaudent clerici priuilegio clericali. Item ipſo facto renunciauit quis priuilegio ſuo. Item clerici clericaliter viuentes in rebus propriis debent defendi ab Eccleſia: quod eſt bene notandum.

b *De hoc articulo Vide ple. per B. Thomam 2. 2. q. 165. art. 8.*

c *Et meliùs q. 2. c. 3. in fi. ubi ſoluuntur. Io. An.*

† *Ambien.*

† *Ableñ.*

† *Abianeñ.*

† *Abienens*

† *Vide Geminianũ in c. fi. de offic. deleg. in 6. Lapum allega. 1. & Alexand. cõſi. 222. incip. in ſtatutis in 2. vol.*

† *negotia.*

† *Alias ſtatutis priuilegiis clericorum.*

† *In aliquibus Vulgatis legitur, quæſtionibus.*

† *ſed in antiquis, & recentioribus magis emendatis, Vt eſt impreſſum.*

† *Vtuntur.*

b ¶ *Non exerceant.*] Quod qui fecerint, ab officio ſuo degradentur. 91. *diſt. clericus.* immo nunquam de manu ſua excat pſalterium. *de conſec. diſt. 5. nunquam in princ.*

c ¶ *Et tabernas.*] 44. *diſt. c. clerici.*

¶ *Glo. ſeq. tex. fortificat. Secundo obiicit, & ſoluit. Tertiò quærit, ponit opi. Pla, & contrariam & ſoluit.*

d ¶ *Ad aleas.*] Hic prohibetur clericis non tantum ludere, ſed ne interſint ludo, intãtũ quòd qui publicè aleator eſt, repellitur à promotione. ĩ. *de exceſ. præla. inter dilectos.* Nec debẽt eſſe inſpectores ludi huiuſmodi. in *Auth. de ſan. epiſ. § interdicimus. col. 9.* & tribus annis arceantur à miniſterio, vt ibi dicitur. Sed videtur, q primo ſit admonẽdus, antequã puniatur: vt 35. *diſt. c. 1.* ſed hoc credo in beneficio obtẽto, ſecus in obtinendo: quia multa impediũt promouendum, quæ non deiiciunt. 15. *q. 1. Vlt. & ĩ. de iureiu. quemadmodum. & ĩ. de exceſ. præla. inter dilectos.* Sed nũquid poteſt repeti, quòd perditur in alea? Dicũt quidã, quòd non, ſed pauperibus eſt eroganda pecunia illa. *ar. 14. q. 5. non ſanè.* Nam cùm turpitudo verſatur ex vtraq; parte, melior eſt cõditio poſſidentis. *ff. de condi. ob tur. cau. l. ſi ob turpẽ § porro. & l. Vbi autẽ.* hæc fuit opi. Pla. Alij dicũt & meliùs, quòd poſſit repeti. *ff. de alea. l. Vl. in fi.* vbi dicit, quòd ſi ſeruus, vel filiuſfa. amiſerit in ludo, patri, vel dño dabitur repetitio. & etiã vſque ad 50. annos, vt dicit Græca cõſtitutio. Et ſi quis exiſtẽs in alea rẽ ſuam vẽdidit, nõ tenetur de euictione. *ff. quarum re. ac. non da. l. 2. § 1. & C. de relig. & ſum. fu. in Auth. alearum Vſus.* Seruandum eſt, quòd ibi dicitur.

e ¶ *Congruentem.*] Vt videantur differre à monachis.

f ¶ *Non notanda.*] *Arg. pro mediũ ſpectando. §. de offi. dele.* quærenti. *ff. de acqui. re. do. l. adeo. § cum quis.*

a *De materia huius gloſſæ Vide plenè per Couarru. in regu. peccatũ, de reg. iu. l. 6. in 1. p. relectionis § 4. & Dominicũ Sotum l. 4. de iuſti. & iure. q. 5 tit. 2.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

l ¶ *Se tuentur.*] Cùm iſti ſtatuta patriæ approbant pro ſe, tenentur ea recipere contra ſe. 19. *diſt. ſi Romanorum. & 4. q. 3. § ſi quis teſtibus. & 3. q. 8. c. accuſatores. § cuius in agendo.* & ſi illa reprobant, non debent ex eis commodum habere. ĩ. *de cenſ. c. cum olim. C. de reb. cred. l. generaliter. 1. reſp. in fi. arg. contra. 10. diſt. c. 1. & 37. diſt. ſi quid Vero. & 2. q. 7. ſi hæreticus. & arg. ĩ. de excep. c. cum Venerabilis.*

m ¶ *Tertiò.*] Hæc eſt canonica admonitio. 17. *q. 4. § ſi quis domum. & c. de presbyterorum. & 24. q. 3. de illicita.* poſtquã admonitionem niſi deſtiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17. *q. 4. ſi quis ſuadente. & ĩ. de ſen. excom. in præſentia. & c. contingit.* Admonitio enim ſemper præcedere debet vindictam. 33. *q. 2. c. indignè. 16. q. 7. omnes decimæ ĩ. de ſen. excom. ſacro approbante concilio, in prin.* veruntamen non loquitur hic de illo priuilegio, *ſi quis ſuadente.*

d *Ibi ſoluit, circa hoc contrarium Vide, quod dixi de excep. cũm venerabilis in glo. quaſi dicat. ver. ſed contra. Ioann. And.*

n ¶ *Negotiationibus.*] Talia enim clericis ſunt prohibita. ĩ. *eo. c. clerici. & 88. diſt. fornicari. & 14. q. 4. clerici. & ĩ. ne clerici, Vel monac. per totum.*

¶ *Gloſ. ſeq. ne quòd ipſo facto, &c. rationem ponit, & duo ſimilia, quomodo Verbum differt à facto.*

a ¶ Cum

a ¶*Cum facto.*]Nota,ꝙ ipſo facto amittit quis priuilegiũ ſuũ: vt hic patet, & j. *de ſen. excom. cõtingit.* Vnde fruſtra implorat Eccleſię auxilium,qui cõmittit in eã:vt in eo.c.cõtingit.quia fruſtra implorat legis auxiliũ,qui cõmittit in legẽ.j. *de vſuquia fruſtra*[a]. & ſeipſos reddunt indignos priuilegio ſuo. ſic j. *de immu. ecc. c. vlt.* & *ſim. 17. q. 4. c. frater.* & *coepi.*ſic ipſo facto appellatur.ſ. *de appel. dilectis. & c. vt noſtrum.* & facto renunciat quis appellationi.ſ. *de offi. delega. gratum.* & j. *de iis,quæ fi. à ma. par. ca. ex ore.* Sed ipſo verbo clericus priuilegio ſuo renunciare nõ poteſt. ſ. *de fo. compe. ſi diligenti. & j. de ſent. excom. contingit.*

a Concor. l. fi.§. ſin verò poſtquã. C. de iur. delibe. & l. auxilium, in fi. ff. de mi.

† Vide l. quæſtiones. C. de re. iudi. & l. ſi proponas. §. 1. ff. de inof. teſta.

[a]cùm facto priuilegium abiiciãt clericale †:tu quò minùs, diuin. his ſe implicant, de ſuis faculta tibus[b], ſtatutis,& conſuetudinibus patrię ſubiaceant, non defendas eoſdem.

TITVLVS II.

De cohabitatione Clericorum & mulierum.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶*Clericus non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia, etiamſi ſit mater,vel alia conſanguinea.*

CAP. I.

Inhibendum eſt, vt nulli Sacerdos fœminas, de qui bus ſuſpicio poteſt eſſe, retineat[c]. ¶Sed neque illas, quas canones[d] concedunt, matrem, amitam,& ſororem: quia inſtigante diabolo,& in illis[e] ſcelus perpetratum reperitur: aut etiã in pediſſequis earundem †. Sed ſi qua de his neceſſitatem habuerit, Presbyteri habeãt in vico,aut in villa domum longè à

¶*Gloſ. ſeq. not. à contrario ſenſu,ꝙ clerici, &c.*

b ¶*Suis facultatibus*] Bene dicit,ſuis:quia ꝑ hoc facultatib. Eccleſię nõ fit prçiudicium: quia delictum perſonæ,&c.16.q.6.*ſi Epiſcopum.* Et nota, ꝙ dicit: dum his ſe implicant, quaſi dicat,ſi non implicãt ſe his,priuilegio eccleſiaſtico gaudebũt in reb.ſuis, ſicut in rebus Eccleſiæ ꝙ eſt bene notandũ,ꝙ res clericorum, & Eccleſiarũ eodem priuilegio gaudent[b]. 12. q.2.*Eccleſiarum ſeruos.* & 16. q. 1. ſimiliter, Si verò ſe implicant, tunc ceſſat priuilegium, & ita ſuſpenditur priuilegiũ alicuius ad tempus ꝑ delictum. 15. q. 6 *iuratos. & c. nos ſanctorum.* ſim. C. *de cur. fur. l. cum alii.* & j *de ſent. excom.* *ſacro.* & 81. *diſt. ſi qui ſunt.* & *c. ſeq.* De eod priuilegio dicit decr. ꝙ clericus vxoratus etiam tõſuratus priuilegio clericali gaudere non poteſt.j. *de cler. coniug.* Ioan.

† Hoc reperio in concilio Nãnetẽſi c.3. refert Burchardus l.2.decr. c. 116. Iuo pa. 6. c. 192. & c.1. eo. ti. in 1.comp. Vide Concil. Trid. ſeſ. 25. de refor. c. 14. no tas hui9 c.

b Rationem quare, de pig. ex liꝫ teris. in gl. pe & patet hoc de cẽſi. c. pen. de iur. ecc c. 1. lib. 6. & in cle. de cẽſi. præſenti.

† Vide l. cũ qui C. de epiſc. & cleri.

DE COHABITATIONE CLERICORVM, ET MVL.

¶*Quia mulierum conſortia reddũt vitam clericorum de incõtinentia ſuſpectam:ideo poſt præcedẽt ſubijcitur hæc rubrica. Abb.*

De hac materia tractatur 32. diſt. nullus.vſque ad § prohibẽtur. & c interdixit. & 33.diſt c.34. diſt. *per totum* 18.q 2.pro huius. *vſque ad* § item ſunt alij. & 34.q.4. *per totum*

Inhibendum]Sacerdos mulieres,quas etiam antiqui canones permittunt, ſi ſuſpectæ ſunt, retinere non debet. h. d. Et habet quatuor dicta.Primo ponit,ꝙ nullus clericus debet tenere extraneam. Secundò, quod nec conſanguineam. Tertiò, quòd conſanguineæ indigenti extra hoſpitium ſuum poteſt prouidere. Quartò, quod nulla fœmina tanquam miniſtra in Eccleſiis cum clericis miſceatur.Secunda ibi,*Sed neque.* Tertia ibi,*Sed ſi.* Quarta ibi.*Prohibendum.* Abbas.

C A S V S. Clerici indifferenter retinebant ſecum mulieres & ſuſpectas:ſtatuit concilium Maguñ. vt clerici fœminas ſecũ non retineant,de quib. ſuſpicio poſſit haberi, nec etiã illas, quas canones permittunt,ſcilicet matrem,amitam, ſororem: quia diabolo inſtigante,in illis ſcelus quandoque perpetraẽ, vel cum illis,quæ cum eis morantur: ſed ſi qua de his habet neceſſitatẽ,eis longè ab Eccleſia neceſſaria miniſtrẽt. In fine dicit,quod nulla fœmina ad altare accedat,vel miniſtret presbytero,nec infra cancellos ſedeat,vel ſtet.Nota,quod cleric9 nullam fœminam habere debet ſecum in domo. Itẽ presbyter de rebus Eccleſię poteſt matri ſuę prouidere, aut etiam ſorori,ſiue cõſanguineæ.Item nulla fœmina debet miniſtrare presbytero, nec in choro ſedere.

c ¶*Retineat.*]Vt 32. *diſt. interdixit. & c. nullus & præter hoc. &* 81. *diſt. cum omnibus.*

¶*Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit, diſtinguit inter ſuſpectum, & non, inter collateralem, & deſcendentem.*

d ¶*Canones.*] 32. *diſt. interdixit.* 81. *diſt. cum omnibus.* Videtur, ꝙ canõ iſte corrigat omnes illos canones,cùm illi permittãt huiuſmodi mulieres cum clericis habitare,matrem,ſororẽ,& amitã.& idem permittit Innocentius j. *eo c. à nobis.* cõcordãs prioribus canonib. Sic ſolue hanc contrarietatem, ꝙ dicitur hic,intelligit de ſuſpectis[c] clericis,& iuuenibus & de mulieribus ſuſpectis:quia ſi ſuſpectę ſunt, non debẽt ſecum manere. 34. *diſt. quorundam.* cõtraria loquuntur de illis mulieribus, de quibus nulla eſt ſuſpicio mali:quia in talib natura ſe fœd9 nihil ſęui criminis ſuſpicari ꝑmittit.j. *eo. à nobis. & C. de epi & cler. cum,qui.* & ſ. *de præſum. cùm in iuuentute.* Itẽ in linea tranſuerſali vſque ad ſecũdum gradum poſſunt habere clerici conſanguineas:vt 81. *diſt. cum omnibus.* In deſcendentib. vel aſcendẽtibus videtur, quod vſque ad quartum gradum, ibi, ampliùs poteſt extendi permiſſio, quàm in collaterali.

c Vel nobilibus,qui ſecũ habẽt pediſſequas,quæ ſi ſecũ, ſi ſola maneãt ſecũ, dum. Ioan. And.

ſui conuerſatione,& ibi eis,quę ſunt neceſſaria, ſubminiſtrent f. ¶Prohibendum quoque eſt, vt nulla fœmina ad altare[g] præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, aut infra cancellos ſtare,ſiue ſedere.

¶Ex decreto Eugenij Papæ.

¶*Excommunicatur Clericus in ſacris,qui à ſuſpectarum mulierũ colloquio,vel earum conſortio monitus non deſiſtit.*

CAP. II.

SI † quiſquam Sacerdotum,[h] id eſt,Presbyter,Diaconus vel Subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem[i] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuerſari cũ ea, excommunicationi ſubdatur: fœmina verò canonicè[k] iudicetur.

¶Alexander iij. Salernitano Archiepiſcopo.

¶*Non debet Prælatus Clericorũ cogere ad concubinã abiurandam, ſed eam nolentem dimittere poteſt excommunicare.*

CAP. III.

CLericos † in ſacris ordinibus conſtitutos, qui pu

e ¶*In illis.*] Id eſt, occaſione illarum quãque aliæ commorantur cũ illis,vel veniunt ad illas vnde dicit Aug. Nõ omnes quę cum mea ſorore ſunt, ſorores meę ſunt. 81. di. legit. Vel intellige ꝑprie,vt littera dicit. & hoc vult littera ſequẽs,aut in pediſſequis illarum.

¶*Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

f ¶*Subminiſtrent.*] Et ſic patet ꝙ clerici poſſunt ſuſtentare conſanguineos pauperes, de quibus c. hoc intelligitur:quibus potiùs,quàm extraneis tenetur[d]. 86. *diſt. non ſatis.* alias non,ſi diuites ſunt,vel vt diuites eos faciat: vt *eo. c. 1. & 12 q 2. c quiſquis.* ad idem 31. *diſt. omnino.*

g ¶*Ad altare.*] *Vt 23. diſt ſacratas. & de conſecra. diſt. 1. in ſancta.*

S*I quiſquam ſacerdotum.*] C A S V S. Si quis de clero ſuſpectus,fuerit de aliqua fœmina crimine fornicationis, admoneatur tertio: & ſi poſt primam,ſecundam,& tertiam cõmonitionem inuentus fuerit fabulari cum ea,vel conuerſari, excommunicetur, fœmina vero canonica pœna puniatur. Not. hic,quod nomine ſacerdotis omnes inferiores intelliguntur. Item trina admonitio eſt neceſſaria, antequam procedatur contra aliquem. Item ratione criminis efficitur mulier de foro Eccleſiæ.

¶*Gloſſ. ſeq. alleg. 7. concor. & vnum ad conuerſum.*

h ¶*Sacerdotum.*]Nomine ſacerdotis intelligũẽ inferiores[e], vt patet hic,quia inferiora intelliguntur in ſuperioribus. *Vt 93. diſt. legimus. in fi. & 14. q 5. pœnale. & ff. de reg. iur. in toto.* ſim 52 *diſt. c. 1.* & econuerſo appellatione clericorũ ſuperiores, vel maiores intelliguntur. 11. *q. 1. de perſona ad fi.*

i ¶*Admonitionem.*] Sic in *Auth. Vt lic. ma. & aui. § pen. & c. vlt. col. 8. & j. de ſent. excom. in audientia. & c. contingit. & ſ. tit. prox. c. vlt.*

k ¶*Canonicè*]Id eſt,in monaſterio ponatur. 33 *diſt. fraternitatis.* Alij exponunt,id eſt,in ſeruitutem redigatur: *Vt 32. diſt. eos.* immo & ipſa concubina,ſi hoc publicum eſt,debet excõmunicari, j. *de ſen. excom. ſi concubina.* Bẽr.

CLericos]Habet tria dicta.Secundum ibi,*Verùm.* Tertium ibi,*Et ſi quis.* Abbas.

CASVS Clerici publicè tenent cõcubinas:quæſitũ fuit,an deberent cõpelli abiurare illas? Reſpõdet Papa,ꝙ nõ vult illos ad eas dimittendas cõpelli per iuramentũ, ne inſtinctu diabolico incidant in periuriũ redeundo ad eas: ſed ꝑ ſententia ſuſpenſionis,& interdicti eas dimittere cõpellãẽ, ita ꝙ de eis nulla ſuſpicio poſſit haberi: & ſi ad eas redierint,vel alias receperint,excõicẽẽ,donec eas dimittãt,vt eorũ exẽplo alij arceãẽ. Nota,ꝙ nõ debet aliquis cõpelli ad abiurãdũ,de quo præſumptio

† Cap. e. ti. in 1. cõp. Vide concil. Later. ſub Leõ ex. ſeſſ. 9. de refor. curię. & aliorũ, ver. cõcubinarij, adde, quod poſtremo ſtatuit cõcil. Trid. ſeſ. 24. de refor. matrimonij c. 8.

† Cap. 4. e. ti. in 1. cõp. poſt concil. Laterã. ſub Alex. iij. p. 18. c. 1 & 9. cõcil. Trid. loco proxime citato & ſeſſ. 25. de reform. c. 14.

d Contra 1. q. 3. puenit vbi dicitur, grauius peccatum dare conſanguineis. ibi ſol. in vlt. glo. Ioan. And.

e Etiam in minoribus, j. eo. ſi aũt, de diacono ſpecialiter, quod continetur nomine ſacerdotis, habes 25. q. 5. c. 1. in fin. Ioan. And.

f Adde pro intellectu huius gl. quæ eſt anceps, quod notãus in l. 2. C. quę ſit lon. conſu

ſumptio ſit in contrariũ .ſcilicet ꝙ non ſeruet iuramentũ: & hinc ſurgit illud generale: Nemini parandus eſt laqueus. Itẽ creſcente contumacia, creſcere debet & pœna. Item aliquãdo pœna imponitur alicui, vt alij terreantur. quia pœna vnius, debet eſſe metus multorum.

blicè [a] tenẽt concubinas, ad eas abiurandas [b] nolumus à tua fraternitate compelli: ne in eandẽ fornicationem inſtinctu diabolicæ fraudis redeuntes [c], periurij reatum incurrant.

¶Verum ipſos per ſuſpenſionis & interdicti ſententiam debes arctius cogere, vt mulieres ipſas à ſe ita remoueant, quòd de illis ſiniſtra ſuſpicio nõ poſſit haberi. Et ſi qui eorum ad ipſas redire, vel alias accipere fortè præſumpſerint: in aliquos eorum debes perpetuam [d] excommunicationis ſententiã proferre: vt alij eorum † exemplo [e] perterriti à ſimilibus arceantur.

¶Idem Cantuarien. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶Si Clerici moniti concubinas nõ dimittunt, ſuſpenduntur à beneficiis: & ſi ſe non corrigunt, deponuntur.

CAP. IV.

SIcut † ad extirpanda: *& infrà.* ¶Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus Clericos veſtræ iuriſdictionis, qui in ſubdiaconatu, & ſupra [f], fornicarias habuerint, ſtudioſè monere curetis, vt à ſe illas remoueant, eas vlteriùs minimè admiſſuri. Si verò acquieſcere contempſerint, eos ab Eccleſiaſticis beneficiis vſque ad ſatisfactionẽ cõgruam ſuſpendatis [g]. Et ſi eas ſuſpenſi præſumpſerint detinere, ipſos ab eiſdem beneficiis perpetuò remouere curetis [h].

a ¶*Publicè.*] Quæ ſunt excommunicandæ, ex quo publicum eſt ĩ. *de ſen. exc. ſi concubina.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrariũ, & dupliciter ſoluit.*

b ¶*Abiurandas.*] Ne contempto iuramento reuertantur ad eas, per præſumptionem, vt ſequitur. *ar. contra* ĩ *qui cle. vel vo. ex litterarũ.* ibi, abiurare. ſed ibi cõtraxerat matrimoniũ cum ea, licèt de facto, tũc eſſet ſubdiaconus: & qñ quis ab vxore ſeparatur, ſic debet iurare 35. q. 6. *ab iſto die* a. 37. Vel hoc intellige de ſuſpectis, & illud c. ex litterarum. de non ſuſpectis, de quib. veriſimile eſt, quòd debeat iuramentum ſeruare.

¶*Gl. ſeq. arg. alleg. quinta iura, & vnũ ſimile.*

c ¶*Redeuntes.*] Arg. colligitur ex hac littera, ꝙ non eſt iniungendum alicui per iuramentum, ꝙ veriſimile ſit, quòd nõ debeat illud obſeruare. *arg.* 12. q. 3. *ita ergo.* & c. *non eſt contra.* & ĩ. *de ſent. excom. ex tenore.* ĩ. *de præſumpt. litteras.* & *C. de iudi. vidue. l. 2.* & hęc ratio eſt etiam, quare iuuenib. non iniungatur ſolennis pœnitentia 50. *diſt. pœnitentes* Bern.

d ¶*Perpetuam.*] id eſt, donec reſipiſcant [b], ſic *Inſti. loca. §. adeo.* & *ff. de pecu. id veſtimentũ.* & ĩ. *de ma. com. contra interdic. Eccle. de munitione.* ſim. 10. q. 1. *quia ſacerdotes.* vt cęteri timeant, vt ibi dicitur.

e ¶*Exemplo.*] Pœna vnius debet eſſe metus alterius: *vt ff. de pœn. l. capitalium. §. famoſos. & 45. diſt. ſed illud & 2. q. 7. quapropter.* & ĩ. *de exce. præla. tãta. & 10. q. 1. quia ſacerdotes. in fi.*

SIcut ad.] Habet tria dicta, quę patent in textu. Secundum ibi, *Si verò.* Tertium ibi, *Et ſi.* Abbas.

CASVS. Clerici de Archiepiſcopatu Cantuarien. publicè tenebant concubinas: mãdat Papa Cantuarẽſi Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas concubinas abiiciant à ſe, & eas vlteriùs nõ admittant. ꝙ ſi facere contempſerint, ab Eccleſiis ſuis eos ſuſpendant vſq; ad debitam ſatisfactionem: & ſi eas ſuſpenſi retinuerint, eos ab officio, id eſt, ab eiſdem Eccleſiis perpetuò remoueant. Nota hic, quòd Epiſcopi poſſunt diſpenſare cum publicis concubinariis, ſi ſe corrigere voluerint, cùm de iure poſſint priuari. Item ſi clericus ſuſpenſus retinuerit concubinam, perpetuò beneficio ſuo debet priuari.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

f ¶*Et ſupra.*] Alij nihilominus ſunt cõpellendi: ſed non cum tanto rigore, vt vel contineant, vel beneficia dimittant. ĩ. *eo. ſi autem. & 32. diſt. lectores.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶*Suſpendatis.*] ita iſti nõ ſunt ſuſpenſi ipſo iure. videt cõtra 32. *diſt. nullus & c. præter hoc.* Sol. quod dicit hic, & ĩ. *eo. c. ſi autem,* intelligit de his, qui adhuc tolerantur ab Eccleſia, quia illi ipſo iure non ſunt ſuſpenſi. Quod dicit in cõtrariis, locũ habet, qñ factum eſt notorium: vel qñ ſunt cõdemnati per ſententiam: alias quantumcunque ſit aliquis criminoſus, nõ eſt vitãdus [c] ĩ. *eo. veſtra. & 29. diſt. conſulendũ. &* ĩ *eo. c. vlt.*

a *Sic etiam ſoluitur* 37. q. 1. *ſi quis ſacro. vbi de hoc.*

† *In codice Barbatia ita: vt alij exemplo eorum à ſimilibus arceantur.*

† Cap. 5. eo. t. in 1. cõp. *Et poſt concil. Later.* p. 18. c. 2. *vide omnino cõcil. Trid. locis practicatis, & an notarius fornicarius ſit eligibilis, tradit Oldrad.* cõſ. 86. *quẽ videto.*

b *Videto hic Ioann. And. exponentem ex multorũ ſententia, quid ſignificet hic perpetua excommunicationis ſententia.*

c *Vnde dicit notorium fornicatorẽ ipſo iure ſuſpenſum: vt tamen augeatur pœna ab homine, neceſſaria eſt admonitio, vt hic, & ĩ. c. 2. Itẽ ſecundũ Hoſt. hic nõ loquitur de ſuſpenſione officij, ſed beneficij, & ſic diuerſitas eſt, non contrarietas. Ioan. And.*

h ¶*Curetis.*] Quia creſcente cõtumacia creſcere dẽt & pœna. ĩ. *vt lit. non conte. quoniam in fi. & ff. de pœ. l. relegati.*

SVper eo.] CASVS. Quidam ſacerdos habebat publicè concubinam monitus à ſuo Epõ eam dimittere nolebat: propter ꝙ Epẽs eũ ab officio ſuo ſuſpendit: ipſe appellauit ad ſedem Apoſtolicã. Eboracen. Archiepiſcopus ſignificauit hoc domino Papę: Reſpõdet Papa, ꝙ ſi dict⁹ ſacerdos litteras impetrauerit, quę facti ſeriem non contineant, litterę nõ valebunt. Nota, quòd clericus concubinari⁹ auditur appellãs, quòd verum eſt de occulto. Item nota, ꝙ ad hoc vt litteræ appellatiõis, q. ſuper aliquo negotio impetrantur, valeant, facti ſeriem continere debent, aliàs tacita veritate impetratę ſũt nullæ.

¶Idem Eboracen. Archiepiſcopo.

¶Littera à Clerico concubinario ſuſpenſo ſuper abſolutione (tacita facti ſerie) obtenta, non valent.

CAP. V.

SVper † eo verò, quòd aſſeris A. Presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio ſuo ſuſpenſum [i]: *& infrà.* ¶Porrò ſi litteras à nobis obtinuerit, quę facti ſeriem [k] non contineant: nolumus illas ſibi prodeſſe.

¶Idem Londoñ. † Epiſcopo.

¶Si Clerici moniti non dimittunt concubinas, ſuſpẽduntur à beneficiis: & ſi ſe nõ corrigũt, deponuntur.

CAP. VI.

SI † autem Clerici tuę iuriſdictionis (ſiue in ſacris ordinibus, ſiue in inferioribus † conſtituti) fornicarias detinent: niſi eas ad ſecundam, vel tertiam cõmonitionem à ſe dimiſerint, eaſdem de cætero contempturi, liceat † tibi eos Eccleſiis, vel earum portionibus [l] appellatione poſtpoſita ſpoliare [m], officio ipſis nihilominus interdicto.

¶Lucius iij.

¶A Clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis euidẽtiam, licitè audiuntur diuina, & percipiuntur Eccleſiaſtica ſacramenta. à notorio verò abſtinendũ eſt, non quia in ſacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationem. h. d. inhærendo verbis litteræ.

CAP. VII.

VEſtra † duxit deuotio inquirendũ: *& infrà.* ¶Aliſ[illegible]

i ¶*Suſpenſum.*] Ab Epiſcopo ſuo.

k ¶*Seriem.*] Scilicet quare fuit excommunicatus, vel ſuſpenſus ꝙ ſuſpenſus: vel ſi ex alia cauſa, vt exprimat omnes cauſas excommunicationis, & ſuſpenſionis: aliàs non habetur pro abſoluto. ĩ. *de ſent. excom. cùm pro cauſa.* & ĩ. *de offi. or. ex parte,* alias litterę eſſent impetratę tacita veritate: vnde non valerent. ĩ. *de reſcrip. ſuper litteris. & c. dilectus.*

SI autẽ.] Habet tria dicta, q patẽt. Abb.

CASVS. Clerici Lõdonien. Epĩ habebãt publicè cõcubinas: quęſiuit Epẽs, qualiter deberet procedere circa illos? Rñdet dñs Papa dicẽs, ꝙ in quibuſcunq; ordinibus ſint conſtituti, ſi admoniti ſecundò, & tertiò eas non dimiſerint, eos de cætero non permittat miniſtrare in Eccleſiis ſuis, vel earum portionibus appellatione remota ſpoliare procuret, officio eis nihilominus interdicto. Nota, quòd hîc additur de clericis inferioribus, quòd ſi poſt tertiam admonitionem, ſupple & ſuſpenſionem, concubinas non abiecerint, beneficiis debent priuari, & ſic nota, ꝙ trina admonitio debet præcedere vindictam.

l ¶*Portionib.*] Cùm habeant partem in Eccleſia prębendata.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

m ¶*Spoliare.*] Quę ſpoliatio perpetua intelligitur, ex quo ſine temporis præfinitione hîc dicitur. *C. de pœ. ſeruus.* Sed contra videt. ĩ. *eo.* ſicut, vbi poſt admonitionem ſuſpenduntur antequam priuentur Eccleſiis, & hic ſtatim poſt admonitionem ſpoliantur. Sol. hoc intellige ſecundùm illud, vt primò ſuſpẽdantur: & ſi ſe nõ correxerint, ſpolientur. ſed certè de iure ſic ꝙ hic dicit: quia ſi ſe non corrigunt poſt trinam admonitionem, rectè poteſt ſpoliari beneficio. & ꝙ ibi ſuſpenduntur, intelligo, ꝙ fiat ex gratia, vt ſic expectentur adhuc. Bern.

VEſtra.] Famoſum eſt tum propter materiam intrinſecam ipſius: tum propter materiam extrinſecam, ſcilicet notorij: & vtraq; eſt multum difficilis, & periculoſa. Diuidit. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundò deciſa reſponſio. Secundò ibi, *Alicubi.* quę ſubdiuidit. Primò allegat pro, & contra. Secundò diſtinguit tres qualitates criminis ibi, *Cæterùm.* Tertiò diſtinguit animum abſtinentis ibi, *Item aliud.* Quartò, & vltimò ex omnib. prędictis ſolutionem concludit, ibi. *Sine dubitatione.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã canones dicũt: Null⁹ audiat miſſã ſacerdotis, quẽ ſcit cõcubinã indubitãter habere. Alij canões dicũt: Nõ

poteſt

† Cap. 8. e. t. in 1. cõp. *Et poſt concil. Lateran.* p. 18. c. 9.

† *Londen.*

† *Londen.*

† Cap. 7. e. t. in 1. cõp. *Et poſt concil. Laterã.* p. 18. c. 8.

† *minoribus.*

† *In codice Barbatia, liceat tibi ab Eccleſiis ſuis, vel earum portionibus appellatione, &c.*

† Cap. 1. e. t. in 2. cõp. *Et poſt concil. Laterã. ſub Alex. iij.* p. 50. c. 18. *Et de propria materia huius c. vide Nauarrum* in Manuali cõfeſſariorum 25.

pōt aliquis quantúcũq; pollutus diuina ſacramenta polluere, ſed indifferẽter ſunt ſuméda ab ipſo: ǭ ſictũ fuit à Lucio Papa, qualiter iſta, q contraria videbant, eſſent intelligẽda. Et Reſpondet Papa, aliud eſt crimen notoriũ, aliud eſt occultum. Notoriũ eſt, de quo presbyter canonicè cõdẽnat᷒ eſt: in quo caſu loquitur c. illud, *nullus audiat, &c.* Occultum, ꝙ ab Eccleſia toleratur, in quo caſu loquitur c. illud. Non poteſt aliquis quantũcũque pollutus, &c. Itẽ aliud eſt notoriũ, quod non diffitetur presbyter, & aliud penè occultũ, ꝙ ab Eccleſia tolerat. Sed aliud eſt abſtinere à miſſis eorũ q occulti ſunt, & tolerãtur ab Eccleſia: vt peccãdi licẽtia cæteris auferatur, & ipſi ad pœnitentiã reuocentur: & hoc licet: quia fit bono zelo, & non contẽptu: & aliud eſt, ſi à miſſis eorundẽ. q tolerantur, aliqui abſtineãt, ex eo ꝙ in fornicatione iacent, ꝙ non licet. Sine dubio à clericis quãuis fornicariis, ex quo tolerãtur ab Eccleſia, nec habent operis euidentiam, licitè diuina officia audiantur, & alia recipiantur eccleſiaſtica ſacramenta. Ex hac decr. hoc ſolùm colligitur, quòd à notorio fornicatio non ſunt recipienda diuina officia, vel eccleſiaſtica ſacramenta: ab occultis fornicariis, qui tolerãt ab Eccleſia, licitè recipiuntur, nec ſunt contemnendi.

cubi dicitur: Nullus audiat [a] miſſam Sacerdotis, quem ſcit indubitanter cõcubinam habere. Alibi verò legitur, Non poteſt aliquis, quantumcunque [b] pollutus fuerit, diuina polluere Sacramenta, quę purgatoria cunctarum contagiorum exiſtunt. Qualiſcunque † enim Sacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt. Sumite ergo ab omni Sacerdote Chriſti myſteria: quia omnia in Chriſti fide [c] purgantur. ¶Cæterùm [d] aliud eſt crimen notorium [e], aliud occultum. Notorium diffinitur, de quo Presbyter canonicè cõdemnatur [f]. Occultum [g], quod ab Eccleſia toleratur. Cæterùm aliud eſt, quando crimen notorium non diffitetur [h] Presbyter, vel de ipſo eſt canonicè condemnatus [i]. Aliud eſt penè occultum [k], quod ab Eccleſia toleratur: Item aliud eſt à talium [l] officiis abſtinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiuſmodi ad pœnitentię fructum trahantur: atque aliud ſi talium tanquam in fornicatione iacentium myſteria † reſpuantur. Sine dubitatione itaq; teneatis †, quod à Clericis, & Presbyteris quanquam † fornicariis, quandiu tolerantur [m], nec habent operis euidentiam [n], licitè diuina myſteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Eccleſiaſtica.

† In codice Barbatia ita: Qualiſcunque. ſacerdos ſit, quæ ſacra ſunt, &c.

† manifeſtaria.

† retineat.

† aliquam, legitur in quibuſdam manuſcriptis, & malè, vt videcat gloſ. hic. verbo, talium.

¶Innocentius iij. Exonien. Epiſcopo.

¶Si fornicatio Clerici eſt ita publica, quòd tranſit in notoriũ, nec accuſator, nec teſtis neceſſarius eſt: ſed ſi eſt publica per ſolam famã, non ſufficiunt ad condemnationem ſola teſtimonia, id eſt, teſtium dicta non iuratorum: ſed ſi ex hoc oriretur ſcandalum, inducitur purgatio: in qua deficiens canonicè punitur. CAP. VIII.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, ſi de Clericis publicè concubinas habẽtibus, qui quando à te conueniuntur [o], ſe eſſe concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accuſator: credendum ſit teſtimonio [p] bonorum virorum, inter quos [q] viuere dignoſcuntur. ¶Nos igitur conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi crimen eorum ita publicum eſt, vt meritò debeat appellari notoriũ: in eo caſu nec teſtis, nec accuſator [r] eſt neceſſarius, cùm huiuſmodi crimen nulla poſſit tergiuerſatione celari [ſ]. Si verò publicũ eſt, non ex euidẽtia [t], ſed ex fama: in eo caſu, ad condẽnationẽ eorũ ſola teſtimonia nõ ſufficiunt: cùm non ſit teſtimoniis [u], ſed teſtibus iudicandum.

† Cap. 1. cõ. ti. in 3. cõp.

a ¶*Nullus audiat.*] 32. *diſt. nullus. & c. præter hoc.*

b ¶*Quantumcunque.*] Vt 15. q. *vlt. c. vlt.* vſque ibi, *cæterùm.*

c ¶*In Chriſti fide.*] Id eſt, per fidẽ Chriſti. hucuſque ſunt verba c. quod inducit T.

d ¶*Cæterùm.*] Hic incipit reſpondere diſtinguendo inter crimen notorium, & occultum.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter famam, & notorium, & manifeſtum, & notorium triplex facti, iuris, & præſumptionis.*

e ¶*Notorium.*] Ad intelligentiam eorum, quæ hic dicuntur, nota, ꝙ aliud eſt fama, aliud manifeſtũ, & aliud notoriũ. Fama ſic cõſueuit deſcribi: Fama eſt illęſę dignitatis ſtatus, vita, & morib. comprobatus, & in nullo diminut᷒. *ff. de var. & extraor. cog. l. cognitionũ. §. exiſtimatio.* & qui talem famã negligit, crudelis eſt. 12. *q.* 1 *nolo.* Fama verò quãq; ex ſcientia, quãq; ex ſuſpicione procedit, quãque ex certo auctore, quãdoq; ex incerto. *de conſecra. diſt. 4. ſanctum eſt.* Manifeſtum dr, quòd ex ſcientia, & certò auctore procedit, & quod poteſt probari. *ff. de teſta. & qui teſta. fa. poſ. hæredes palam.* & 11. *q.* 3. *eorum, qui accuſantur.* Item etiam quandoq; dicitur occultũ quod poteſt probari. *C. de app. ea. §. ſi quis autem.* ſed & manifeſtũ dicit quandoque, de quo conſtat per confeſſionem, vel probationem, vel per euidentiam facti. *j. de verb. ſig. cum olim.* ſed tale manifeſtum potiùs dr notoriũ. *j. eo. c. vlt.* Circa notoriũ, diſtingue, aliud eſt notorium facti, aliud iuris, aliud pſũptionis. Notoriũ facti eſt, quod ita exhibet ſe cõſpectui hominũ, ꝙ nulla pōt tergiuerſatione celari. *j. eo. c. prox. & c. vlt.* & de tali hic intellige, in quo nullus audit appellans. *s. de ap. cum ſit Roman. in fi. & c. peruenit:* & in tali notorio credit ſimplici officiali. 4. *q.* 4. *c. nullus. §. aliquando.* Nec requirit ſciẽtia omniũ, ſed plurium, vt cũ omnes admiſſum ſcel᷒ proclamãt, vt 2. *q.* 1. *c. ſcelus & c. de manifeſta.* Notorium iuris eſt, de quo aliquis condemnatur, vel eſt in iure cõfeſſus, vt hic, & *ff. de ſta ho. l. vlt. & ff. de re iudic. res iudicata.* & *j. eo. c. vlt.* & in hoc notorio nũquã req̃rit probatio, ſi negetur. *s. de re iud. ſicut.* Notoriũ pſumptũ eſt, vt paternitas, filiatio. *ff. de in ius voc. quia ſemper.* & *s. de fil. presby. conquerente.* & conſanguinitas dicitur notoria pręſumpta. *j. de diuor. porrò. §. 1.* Quod aliquis ſit filius alterius, non poſſet verè probari. *ff. de condi. & demon. Lucius.*

f ¶*Condemnatur.*] Hoc eſt notorium iuris.

g ¶*Occultum.*] ꝙ nõ habet vĩdictã: quia latẽtia peccata vĩdictam non habent. 32. *q.* 5. *chriſtiana.* & tãdiu reputatur occultum, licèt plures ſciant, quãdiu ab Eccleſia toleratur: vt hic dicitur. & 15. *q. vlt. c. vlt.*

h ¶*Nõ diffitetur.*] Immo confitetur in iure, & ſic eſt notoriũ iuris. & ſic duobus modis dr notorium iuris p confeſſionem, & per ſententiam. *j. eo. c. vlt.* vt dicit in notula, ad intelligentiã. & hic. Ber.

i ¶*Canonicè condemnatus.*] In quo caſu null᷒ dẽt audire officiũ illi᷒: quo etiam caſu loquit prima auctoritas: nullus audiat, &c Bern.

k ¶*Occultum.*] Hic diſtinguit. pt ſequitur.

l ¶*Talium.*] ſ. qui penè occulti ſunt, ſeu ab Eccleſia tolerati, ab officiis talium abſtinere bono zelo, vt p hoc ad pœnitentiam reuertãtur, permittitur: ſed ex cõtemptu abſtinẽdum nõ eſt. quia licèt in fornicatione iaceant, non ſunt contemnendi, vt ſequit. aliud eſt ſi tanquam iacentium, &c. quia illud non licet.

m ¶*Tolerãtur.*] In quo caſu loquitur ſecunda auctoritas: non poteſt aliquis, &c. Bern.

n ¶*Operis euidentiam.*] Hic explicat notoriũ facti: in quo caſu, & duobus pmiſſis. ſ. cum ſunt condemnati, vel confeſſi in iure, officia ipſorum ſunt reſpuenda. *j. eo. c. vlt.*

TVam.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas Sic.

CASVS Quidã clerici publicè habentes concubinas interrogabant ab Epo ſuo, negabant ſe cõcubinarios eſſe: & circa eos non apparet accuſator: q̃rebat, vtrùm credendũ ſit teſtimonio bonorũ virorũ, inter quos huiõi clerici conuerſant. Rñdet Papa, ꝙ ſi crimẽ eſt ita publicũ, vt meritò dici poſſit notorium, tunc nec teſtis, nec accuſator ſunt neceſſarij, cum inficiari non poſſint. Si verò publicum eſt non ex euidentia, ſed ex fama, tunc talia teſtimonia non ſufficiunt ad cõdemnationem alicuius quia teſtibus, nõ teſtimoniis eſt credẽdũ. Sed ſi de illis talis habeat ſuſpicio, ꝙ ſcandalum generet, illis eſt purgatio indicẽda: quam ſi pręſtare noluerint, vel defecerint in pſtando, canonicè puniãt. Not. ꝙ in notoriis facti, nõ eſt neceſſaria pbatio. Itẽ notat ꝙ teſtib. credẽdũ eſt, non teſtimoniis. Itẽ q deficiens in purgatione, punit: & tũc fama p veritate accipit [illegible]. Itẽ deficere in purgatione, & nõ ſubire purgationẽ, paria ſunt: quia in vtroq; caſu deponit qs.

o ¶*Conueniuntur.*] Id eſt, interrogantur.

p ¶*Teſtimonio.*] Simpliciter dato ſine iuramento. Ber.

q ¶*Inter quos.*] Et ideo magis pręſumitur, ꝙ vitam illorum agnouerunt. 23. *q.* 1. *paratus. s. de præſum. quoſdam. & c. quanto. & 12. q. 2. qui & humanus.* & 16. *diſt. quod dicitis.*

r ¶*Nec accuſator.* 32. *q.* 1. *de manifeſta. j. de accu. euidentia. & s. de iureiur. ad noſtram.*

ſ ¶*Celari.*] Quia & ſi vellet celare, negãtio nulla eſſet. *C. de pæn. qui ſententiam.* *ff. de tribu. illud. §. penult.*

t ¶*Ex euidentia.*] Si cõſtet aliquẽ habere ſuſpectam mulierẽ ſecũ in domo, eo ipſo videt pbata fornicatio. *s. eo. ſi quis quã. & c. clericos.* & ſi publicè eam detineat, eo ipſo cõuict᷒ eſt: vt *in c. clericos* aliàs. n. nõ poſſet eſſe certũ niſi p huiuſmodi pręſumptionẽ. *s. de præſum. literas. & c. 3.* ergo ſi hęc notoria nõ ſunt, ſed tñ fama ſit, teſtimonia requirũt, vt ſequit in littera.

u ¶*Teſtimoniis.* *ff. de teſt. l. 3. §. item diuus. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §.* Ioan. And.

a *De materia huius gl. vide plenè p Salicetũ in l. ea quidẽ. C. de accuſat. & Antoniũ Gomezium tom. 3. variarum reſolut. c. 1. & Iuliũ Clarum in pract. crim. §. fi. q. 9. & Spe. tit. de notorio criminе.*

b *Fornicatio Petrum Gerſon. Quę vel nemo negat, populo, vel teſte pbitur, Vel ſe ſubiiciunt oculis, notoria dicas.* Ioan. And.

c *Intellige ſano modo, quia no puniuntur hec humano iudicio ſed diuino relinquuntur punienda.*

Et de materia vide Antoniũ Gomezium tom. 3. variar. reſol. c. 1. & Iuliũ Clarũ in prac. cri. § fi. q. 9. vbi plenè inquirunt, an in notoriis requiratur ordo iuris.

d *Idem Hoſt. ſed contrarium dicit huic lectura illa littera, vt peccãdi, &c. ſic poſſet dici talium, quorum fornicatio eſt notoria, & ab Eccleſia non toleratur, vnde nõ determinat quando ſigna debeat euitari ſed quo animo, ſecũdum Pet. & Abb. Ioan. And.*

e *Index in cauſa capitali non dãnat reum, niſi ſic conuictum, quod vox quæ cõmiſit, negare ſufficiat.* Ioan. And. alia

aliâ eſt fides. & in Auth. de inſtr. cau. §. ſi verò coll. 6. valent tamẽ talia teſtimonia ad infamiam alicuius arg. de conſe. diſt. 1. ſubemus. 24. diſt. c. 1. & 2. q. 7. cum paſtoris.

a ¶ *Scandalum.*] Ex hoc videt, ꝙ ꝓꝑ ſolam ſuſpicionem, ſiue famam, nõ eſt indicenda purgatio, niſi ſcandalũ oriatur. *arg.* 2. q. 5. *presbyter.* & 1. q. 2. *auditum.* & 2. q. 1. *nemen.* & j. *de accu. qualiter.* & qñ. Bern.

dum. Sed ſi de Clericis ipſis talis habetur ſuſpicio, vt ex ea ſcandalum [a] generetur in populo, licèt contra ipſos non apparuerit accuſator, eis tamen eſt canonica purgatio indicenda: quam ſi prẹſtare noluerint, vel defecerint † in prẹſtanda, eos canonica debebis † animaduerſione punire.

A *Nobis tua fraternitas.*

Casvs. Præcipit Papa Epiſcopo Piſtorieñ. ꝙ mulieres non permittat cũ clericis habitare, niſi tales ſint, cum quib. naturale fœdus nihil mali ſuſpicari ꝑmittat: vt eſt mater, ſoror, amita. Nota, ꝙ naturale fœdus excludit ſuſpicionem mali.

† *In codice Barbatiæ erat: Vel ſi defecerint in præſtanda.*
† *debes.*
† Cap. 2. e. ti. in 3. cõp. Et vide l. cũ qui probabilem. C. de epiſ. & cler. *vbi ſimilis eſt diſpoſitio, & ſimilia diſpoſitiõis verba, & Concil. Trid.* ſeſſ. 25. de refor. c. 14.

b ¶ *Mulierculas.*] 32. *diſt. interdixit.* & 81. *diſt. cum omnibus.*

c ¶ *De illis perſonis.*] *Arg. contra ſuprà eo. c. 1.* Dic ſuper hac materia, vt ibi notatum eſt.

d ¶ *Naturale.*] Sic ſ. *de præſum. cum in iuuentute.* & *C. de Epi.* & *cleri. l. eum qui.* Bern.

¶Idem Piſtorienſi Epiſcopo.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requiſiuit: *& infrà.*

¶Cum Clericis quoque non permittas mulierculas [b] habitare, niſi fortè de illis perſonis [c] exiſtant, in quibus naturale [d] fœdus nihil permittit ſæui criminis ſuſpicari.

¶Gregorius ix.

¶Clericus cõcubinarius in officijs vitandus non eſt, niſi ſit notorius.

Q *Væſitum*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Verùm.* Abbas Sicul.

C a s v s. Aliq̃ clerici prolapſi ſunt in fornicationem: quẹſitũ fuit à Papa, vtrùm eorum officium ſit audiẽdum, antequam pœniteant. Rñdet Papa, ꝙ licèt quilibet ſuſpẽſus ſit ꝓ mortali peccato quoad ſe, quãtùm ad alios tñ ſuſpenſus nõ eſt, & ideo non dẽt in officiis euitari, niſi peccatũ illud notoriũ ſit, vel per ſententiam, vel ꝑ confeſſionem in iure factam, vel ꝑ euidẽtiam facti, quę negari non poſſit. Nota per hanc decret. ꝙ quilibet pro mortali peccato ſuſpẽſus eſt quoad ſe. Item notorium tribus modis dicitur, vt hìc patet.

† *De materia huius decret. vide plenè per Turrecrematam in c. nullus, & c. prẹter. 32. diſt. & per Nauarrum* in manuali cõfeſſariorum. c. 25.

CAP. X.

Q Væſitum † eſt de Clericis in fornicationem prolapſis, ſi eorum ſit officium, priuſquam pœnituerint, audiendum. Verùm etſi quemlibet pro mortali peccato, quoad ſeipſum [e] conſtet eſſe ſuſpenſum, non debet tamen in officiis euitari [f]; quia quantùm ad alios etiã in caſu propoſito [g] ſuſpenſus non eſt, niſi peccatum huiuſmodi ſit notoriũ per ſententiam [h], ſeu per confeſſionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poſſit.

¶Gloſ. ſeq. tractat triplicem ſuſpenſionis ſpeciem.

e ¶ *Ad ſeipſum.*] Nota, quòd aliquis dicit ſuſpenſus quoad ſe tantum, & non quoad alios: vt quilibet in peccato mortali cõſtitutus: *vt 6. diſt. teſtamentum.* & *1. q. 1. ſacerdotes in fi.* ſ. *de tẽ. p. ordi. c. vlt.* & *hic,* & ſ. *eod. Veſtra.* Quandoq; tamẽ quantùm ad ſe, & quantum ad alios. 32. *diſt. nullus.* & *c. præter hac.* & j. *de ſimo. tanta.* & hic in *fi.* & ſ. *eo. Veſtra.* quandoque aliquis dicitur ſuſpenſus quoad alios, & non quoad ſe, vt cùm ciuitas, vel villa eſt interdicta propter delictum ciuium, vel ſęcularis poteſtatis [a], tunc clerici non ſunt ſuſpenſi quoad ſe, quia in alio loco poſſunt celebrare [b] non interdicto. ſic ſ. *de cleric. peregri. tua.*

a *Hac differũt inter ſe, vt j. de sẽt. excom. ſi ſententia. li. 6. 2. reſp. Ioan. And.*

b *Alta voce: nõ ſummiſsè poſſunt celebrare ĩn eodẽ loco. quod dic vt* j. de ſent. excomm. c. vlt. lib. 6. *Ioan. And.* cõtra *hãc gloſſam, & ſequentem nõ inueni in antiquis exẽplaribus, nec puto Bernardi eſſe.*

f ¶ *Euitari.*] Et ita licèt aliquis ſit criminoſus, non debet in officiis euitari, quandiu ab Eccleſia toleratur: vt ſ. *eo. tit. Veſtra duxit.* & *15. q. vlt. c. vlt.* niſi in tribus caſibus ſequentibus, cùm quis de hoc ſit condemnatus, vel in iure cõfeſſus, vel euidẽtia rei ſit factum notorium. De hoc ſatis dictum eſt. ſ. *eo. Veſtra.*

g ¶ *Propoſito.*] Benè dicit in caſu propoſito, ſcilicet de fornicatione: vt in princip. cap. in iſto enim caſu magis videt vitãdus. cùm in aliis non ſit quis ipſo iure ſuſpenſus, quantumcunque crimen fuerit notorium, excepto ſimoniæ crimine: vbi ſuſpenſus eſt ipſo iure, etiamſi crimen ſit occultum. 32. *diſt. c. præter. q. Verùm. 1. q. 1. reperiuntur.* j. *de ſimo. tanta.* & ſic notauit. Vinc.

h ¶ *Per ſententiam.*] Diffinitiuam 3. ſ. *de ord. cog. cum dilectus.* & ſ. *de exceptio. denique.*

DE CLERICIS CONIVGATIS.

¶Viſum eſt ſ. de cohabitatione cleri. & mulie. illicita: reſtat videre meritò de eorũ cohabitatione licita. Vel ſic: Quia quandoque clerici habitant cum mulierib. ſiue figura matrimonij: quandoq; verò contracto matrimonio: ideo cùm in præcedẽti rubrica fuerit viſum de prima cohabitatione, an, & quando ſit licita, meritò ſubijcitur de ſecunda, maximè quia poterat dubitari, nunquid clerici coniugati poſſint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur. 28. & 31. & 32. diſt. per totum. & 27. q. 2. vt lex.

TITVLVS III.

De Clericis coniugatis.

¶Alexander iij.

¶Matrimonium contractum per Clericum exiſtentem in ſacris, nõ tenet: ſecus in minoribus, ſed tunc cogitur dimittere beneficium.

CAP. I.

S I † qui Clericorũ infra ſubdiaconatũ acceperint vxores, ipſos ad relinquenda [i] beneficia Eccleſiaſtica, & retinendas vxores, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis. ¶Sed ſi † in ſubdiaconatu, & aliis ſuperioribus ordinibus, vxores accepiſſe noſcuntur: eos vxores dimittere [k], & pœnitentiam agere de cõmiſſo, per ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententiam compellere procures.

S *I qui.*] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Sed ſi.* Abbas.

C a s v s. Dicitur hìc, quod ſi aliquis infra ſacros ordines vxorem acceperit, eccleſiaſtica bñficia dimittere cõpellatur, & vxorem retineat. Si verò in ſacris ordinibus acceperit vxorem, eam dimittat, & pœnitentiam agat. quod ſi noluerit, per ſententiam ſuſpenſionis compellatur. Nota, quòd clericus cõiugatus in minoribus ordinibus cõſtitutus, debet vxorem retinere, & amittere beneficium eccleſiaſticum. Item clericus in ſacris ordinibus conſtitutus contrahẽs debet vxorem dimittere.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. *Et poſt Concil. Later. ſub Alex. iij. c. 2. vbi eſt integra clauſula.*

† *Adde, q̃ tales ex hoc facto ſuſpecti ſiunt de hæreſi, Bernardinus Diaz. in pra. crimi. cano.* c. 74. *Simancas* catho. inſt. tit. 40.

¶Idem Herfordeñ. Epiſcopo.

¶Coniugatus ad adminiſtrationẽ, & ad ordinem Eccleſiaſticum, vel beneficium non promouetur, niſi caſtitatem promittat, & non ſit bigamus.

¶Glo. ſeq. reddit cauſam, & exponit, & ponit ſimile, allegat duo iura in contrarium, & ſoluit.

CAP. II.

S Anè †: *& infrà.* ¶Prouideas attentiùs, ne deinceps Clericus coniugatus ad Eccleſiaſtica beneficia, vel ſacros [l] ordines, aut adminiſtratione Eccleſiaſtica admittatur: Niſi fortè

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõp. *Et poſt concil. Later.* p. 18. c. 5.

i ¶ *Relinquenda.*] Et meritò compellendi ſunt, vt ea dimittant: quia vacare intelliguntur ipſo iure [d]. Vnde quoad factum ſolum, ſiue poſſeſſionem retorquetur iſta compulſio. ſic j. *de conceſ. præben. litteras.* & *c. cum noſtris.* contracto enim facto iuri ſuo renunciauerunt. *arg. C. de fur. l. 1. arg. ff. de tribu. quod in hærede. §. eligere.* ſicut quis ipſo facto renunciat priuilegio clericali. ſ. *de vita, & honeſt. cleri. c. vlt.* j. *de ſent. excom. cum non ab homine, & c. contingit 2. argu. contra 32. diſt. ſi qui vero* & *12. q. 1. quia tua.* Illa contraria intelliguntur de miſericordia, & hodie non tenent ipſo iure: ergo clericus coniugatus beneficium amittit, vt dictum eſt: nec alicui coniugato poteſt conferri: & ſi conferatur, debet priuari ipſo iure. j. *c. prox.* & *c. quòd à te.* & *c. ſanè.* & *c. diuerſis fallaciis.* & ita ius commune eſt, quod hìc ſtatuitur.

d *De hoc an ſeculo an clericus ducẽs vxorem ſit ipſo iure beneficio priuatus, an veniat priuãdus. vide Ioan. And. hic & pleniùs* j. hoc tit. c. *Ioannes.*

k ¶ *Dimittere.*] Quia non tenuit matrimonium, & priuandi ſunt beneficiis ſuis, niſi cum eis diſpenſetur, j. *eod. ſanè.* & 28. *diſt. presbyterum.*

S *Anè.*] Primò ponitur dictum. Secundò exceptio ibi, *Niſi.* Abb. Sic.

C a s v s. Quia coniugati ad beneficia Eccleſiaſtica promouebantur, prẹcipit Papa, ne de cætero clericus coniugatus ad beneficia Eccleſiaſtica, vel ad ſacros ordines, vel ad aliquam adminiſtrationem admittatur, niſi fortè caſtitatem voueret perpetuam, & qui vnicam tantùm, & virginem habuiſſet vxorem. Nota, quòd clerici coniugati beneficia Eccleſiaſtica habere non debent, niſi caſtitate pręmiſſa. Item nullus coniugatus debet promoueri, niſi qui vnicam, & virginem habuit vxorem.

l ¶ *Vel ſacros.*] 28. *diſt. nullum.* & 31. *diſt. ante triennium.* Bern.

¶Gl.

¶ *Glo. ſeq. reci. per contrarium de decre. cum ſis, &c.*

a ¶ *Caſtitatem.*] Sequeſtrato manſionis cubiculo 77. *diſt. epiſcopus benedictionem.* & hoc intelligo, cũ ambo proceſſerint in dies ſuos, vt ſine omni ſuſpicione poſſint ſeparatim manere, aliàs ſi eſſent iuuenes, non poſſent promoueri, niſi pariter ad religionem tranſirent ĩ. *de conuer. coniuga. cum ſis prædictus. & c. ad Apoſtolicam,* vel dic, prout not. ĩ. *de conuerſ. coniugat. coniugatus. in fine glo.* quæ incipit, *ſed nunquid.*

† Vetau. † Verulam. † Verulanẽ. † Velm.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & alleg. 3. iura, alleg. 2. in contrarium: ponit opinionem, & ſoluit.*

b ¶ *Virginem.*] *Arg.* quod *qui corripit vxorẽ ſuam, antequam eam duceret, promoueri non poteſt. 24. diſt. curãdum, & c. præcipimus.* & deſponſata debet eſſe in virginitate. 30. q. 5. *quales, arg. contra. 34. diſt. Valentino & ĩ. de bigã. debitum.* Quidam dicunt, quod iſt. non poteſt promoueri: ſed verius eſt, quod poteſt promoueri: quia cauſa impedimẽti ceſſat: quia iſte non diuiſit carnem ſuam in plures: vnde bene poteſt promoueri, *arg. præd. c. Valentio. & debitum.* Bern.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. *& poſt concilium Lateran. ſub Alex. ay. 50. c. 7. Et de materia vide Iaſonem, & alios* in Auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccleſ.

caſtitatem[a] voueret perpetuam, & qui vnicam, & virginem[b] habuiſſet vxorem.

¶ Idem Verulan. † Epiſcopo.

¶ *Si Clericus in minorib. beneficiatus, matrimonium contrahat, priuatur beneficio: & quod dedit Eccleſiæ, ſibi reſtituetur. h. d. Et in hoc vltimo eſt caſus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. III.

QVod † à te, *& infrà.* ¶ Vtrũ Clerici infra ſubdiaconatus ordinem conſtituti; qui carnis deuicti vitio continere non valentes[c], vxores accipiunt Eccleſiaſtico beneficio canonicè debeant ſpoliari: id volumus tenere, quòd cum ſimul voluptatibus, & carnalibus deſideriis, ac diuinis, & Eccleſiaſticis, obſequiis vacare non valeant, ob immunditiam[d] ſuam Eccleſiaſticis ſacramentis indigni tractãdis, Eccleſiaſticis proculdubio beneficiis ſunt priuãdi[e]. ¶ Sanè ſi Eccleſiis, quib. intitulati † fuerant, de poſſeſſionibus, aut aliis bonis aliqua contuliſſe noſcuntur: cum ab earũdem Eccleſiarũ miniſterio fuerint, & beneficio

QVod à te.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Id volumus.* quæ ſubdiuiditur in duas partes. Secundã ibi, *Sane.* Abbas Siculus.

† *ae viculo.*

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus conſtituti accipiebant vxores dicentes quod non poterant continere: quæritur, vtrum debeant beneficia retinere? Reſpondet Papa, quod ſunt beneficiis eccleſiaſticis ſpoliandi: quia carnalibus deſideriis, & diuinis officiis ſeruire non poſſunt, propter indignitatem ipſorum: veruntamen ſi Eccleſiis illis, in quibus intitulati fuerant, aliquid de bonis ſuis contulerint: cùm ab Eccleſiis illis fuerint ſequeſtrati, bona illa reſtituantur eiſdem. No. quòd clerici coniugati beneficia Eccleſiaſtica retinere non debent. Item cùm quis recedit ab Eccleſia, quod ſecum attulit, ei dandum eſt. quod verum eſt, quando auctoritate iudicis recedit, & non ſua culpa.

c ¶ *Non valentes.*] Propter conſuetudinem: quia difficilè continentiam ſeruat, qui illicito concubitu ſe maculare non deſinit. 34. *diſt. §. quod verò.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci per contrarium de c. Nicæna, & ſoluit.*

d ¶ *Immunditiam*] Quia tamen caſtitas eſt cum propria vxore. 31. diſt. Nicæna. ſed hic appellatur immunditia quoad obſequium Eccleſiæ. vnde illi, quibus licitum erat habere vxores, tempore vicis ſuæ non diſcedebant de templo; vt non iungerentur vxoribus. 31. *diſt. tenere.* ſed hodie ſemper eſt abſtinendum: *vt ea diſt. c. ante triennium, §. cauſa.* & *c. ſeq.* & *c. eos.*

e ¶ *Priuandi.*] ſ. eo. c. 1. & 2. & ĩ. *eod. diuerſis.*

¶ *Glo. ſeq. alleg ſex concor. alleg. in contrarium. 4. iura. ponit opinionem quæ diſtinguit, an ſponte &c. cui opponit demum aliam opinio. quæ diſtinguit inter ingreſſum, & non. tertiò, aliam. quartò ſoluit diſtinguendo inter tacitum, & expreſſum.*

f ¶ *Redire.*] Simile. 16. *q. 6. de lapſis.* cognouimus. & *c. illud. ĩ. de renun. ex tranſmiſſa. 17. q. 4. c. vlt. ff. de coll. illicitis. l. 1. in fin. arg. contra. quòd nõ debeãt ad eũ redire. 12. q. 2. nulli liceat. 17. q. 4. ſut qui opes de cond. ap. verum. in Auth. de mona. §. ſi verò relinquẽt. col. 1.* Super hoc diuerſæ ſolutiones recitari conſueuerunt. Aliud eſt, cũ quis ſua ſponte recedit, & tunc nihil ei reſtituitur: in quo caſu loquuntur cõtraria. Aliud cũ iudicis auctoritate: in quo caſu intelligitur hoc c. & concordantiæ hic aſſignatæ. Sed huic ſolutioni opponitur[a]: iſte culpa ſua ad hunc caſum peruenit: ergo debet ſibi imputari ĩ. *de ætat. & quali. c. 1.* Propter hoc dicunt quidã, quòd omnis donatio facta Eccleſiæ, vel monaſterio tempore ingreſſus, tacitã habet conditionem, vt duret, eo ibidem perſeuerante, ad inſtar dotis. *C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum autem. & ĩ. de do. poſt. diuor. re. nuper.* & ſic clerico recedente quocunquẽ modo reſtituuntur ei ſua. & idem in monacho, vt illa transferat ſecundo monaſterio, ad quod tranſit: ſecus eſt, vbi aliquis donat Eccleſiæ ad illas non tranſiens: quia tunc non reuocatur donatio: quia perfecta donatio amplius non reuocatur. 32. *q. 1. non enim. C. de reuo. dona. l. 2. & 3. & l generaliter. & C. de do. quæ ſub modo,* vel *condi. perfecta.* niſi aliqua conditio in donatione expreſſa fuiſſet. ĩ. *de rerũ. app. verum.* Verius videtur, quod iſtud dictum ſit de benignitate: & cætera communia contraria de iure ſtricto. Vel poteſt dici, quod ſi expreſſe res donatæ ſunt tempore ingreſſus, nunquam ſunt poſtea reſtituendæ. *arg. C. ſi pen. app. mors interuenerit. l. 3. & C. ſi cer. pet. vel accu. mors. ſue. l. vlt.* niſi gratiam vellet facere clericis. Si vero tacite, tunc ſequuntur perſonam. & ſic poteſt intelligi, quod hic dicitur: quia bona ſũt acceſſoria, & ideo principale ſequuntur.

ADDITIO. Iſtam ſolutionem ponit Azo. *C. de ſacroſan. eccl. ſuper Auth. ingreſſi.*

a *Hæc obiectio nõ procedit: quia vtitur licẽtia ſibi data ab Apoſtol.* 28. diſt. de his. vnde puniri non debet. C. ad l. Iu. de adul. l. Græchus. *præterea ſi Eccle. poſſet retinere illius bona, iam indirectè cogeret illũ cõtinere,* quod eſſe non debet: *vt* 32. q. 1. integritas. & *facit opt.* ff. de cond. inſti. quæ ſub conditione. §. qui ſub iuriſiurandi. *ſecundũ Gof. & Phi. Ioann. And.*

ſequeſtrati, ad ipſos recta via debent abſque contradictione redire[f].

¶ Idem.

¶ *Peracta pœnitentia diſpenſant Epiſcopi cum Sacerdotibus qui in matrimonium de facto contraxerunt.*

CAP. IV.

SAnè † Sacerdotes illi, qui nuptas contrahunt, quæ non nuptiæ, ſed contubernia[g] ſunt potiùs nuncupanda: † ¶ Poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio[h] ſuo reſtitui poterunt †, & ex indulgentia[i] ſui Epiſcopi eius executionem habere.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. c. pm. *& vide Abbatem in* c. ita nos, ſupra de iureiurand.

† *dicenda.*

† *Aduerte tamẽ, quia ex tali facto contrahẽdo matrimonium, poſtquã ſunt infames, ſuſpecti ſiunt de hæreſi, vt notant ſupra hoc ti. c.* 2.

¶ Innocentius iij. Noruicen. Epiſcopo.

¶ *Auferenda ſunt Clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata verò poſtmodum ſcienter per Epiſcopum, per eundem auferri non poſſunt, ſed per ſuperiorem. Hoc dicit.*

CAP. V.

DIuerſis † fallaciis: *& infrà.* ¶ Accepimus autem quòd quidam Clerici tuæ diœceſis, qui matrimonium contraxerunt, Eccleſiaſtica beneficia

† Cap. 1. eo. ti. in 3. com.

SAnè.] CASVS. Quidam ſacerdotes contraxerunt nuptias, quæ potiùs contubernia ſunt dicenda. propter quod fuerunt ſuis Eccleſiis ſpoliati: quæritur vtrum poſſit Epiſcopus cum talibus diſpenſare? Reſpondet Papa, quod poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem, poſſunt per Epiſcopum diſpenſatiuè ad officium ſuum reſtitui, & eius executionem habere. Not. quod Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ſacerdotibus qui contrahunt nuptias, dummodo vxor illa virgo fuerit.

g ¶ *Contubernia.*] Impropriè. inter ſeruos propriè dicuntur contubernia. *C. de inceſt. nupt. cum ancillis.*[b] de pœna filiorum talium habes. 15. *q. vlt. cum multa.*

b *Sequitur non poteſt eſſe connubium, quia ex huiuſmodi cõtubernio ſerui naſcuntur, Ioann. And.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Officio.*] *Ar. contra 28. di. presbyter.* Sol. illud de rigore, & ante pœnitentiam, & hoc de gratia, & poſt pœnitentiam peractam.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Ex indulgentia.*] Et ſic Epiſcopi poſſunt cũ talib. ſacerdotib. diſpenſare, qui contrahunt in ſacerdotio. ar. cõtra ĩ. *de big. nuper.* Sed illud intellige de eo, qui primo in laicali habitu habuerit vxorem, & poſtea ſacerdos contraxit, ille tanquam bigamus reputatur propter intentionem cum opere ſubſecuto. Vnde non poſſunt ibi Epiſcopi diſpenſare. hic vero de his tantum qui contrahunt poſt ordinem ſacrum & cum virgine.

DIuerſis.] Clerici in minoribus beneficiati, qui matrimonium contraxerunt, beneficiis ſpoliantur. Diuiditur nã primò narrat factum, quod ſecundo improbat ibi. *Cum ergo.* duas rationes reddens: & illud per diœceſanum corrigi mandat, vnum caſum excipiens ibi. *Niſi.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici contraxerunt matrimonia: nihilominus beneficia Eccleſiaſtica retinere cõcedũt: quæritur, quod iuris ſit? Dicit Papa, cũ ergo vir cogitet, quomodo placere poſſit vxori, & ideo circa ea, quæ Dei ſunt, minus valeat cogitare, quia quaſi in duos diuiſus plenam ſui nõ habet poteſtatẽ, mandat Epiſcopo Noruicen. quòd huiuſmodi clericos Eccleſiaſticis beneficiis debeat ſpoliare, cũ eccleſiaſticarũ rerũ ſubſtantia per tales ſoleat deperire, niſi ipſe ſciẽter contulerit beneficia: & tunc non per ipſũ, ſed per ſuũ ſuperiorẽ ſpoliẽtur beneficiis illis. No. quòd iura ad ea adaptãtur, quæ frequentiùs accidunt. Item coniugati de iure beneficia eccleſiaſtica habere nõ debent. Itẽ ſubſtantia eccleſiaſticarum rerũ ſæpe deperit per tales: vnde ad adminiſtrationẽ earũ admitti non debet. Item quis nõ poteſt cõtra factum ſuũ venire.

a ¶ *Cithara.*] Per citharam intellige vitam actiuam, ſeu laicalē: per pſalterium intellige vitam contemplatiuam ſiue clericalem: ſic aliquis non poſſet eſſe ſimul contemplatiuus, & actiuus. & ſic coniugatus Eccleſiam habere non debet, quia non bene cōueniūt. s. *c. gloſſ. a te.* Contra. s. *de renun. niſi cum pridem.* vbi quis poteſt eſſe contemplatiuus pariter, & actiuus. Sed de alia contemplatiue ne dicitur hic.

b ¶ *Diuiſus.*] Quia *pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus:* & dum ad vtrumque feſtinat neutrum bene perficit. 16. q. 1. *presbyteros. C. de aſſeſſo. nemo.*

ADDITIO. Vñ verſus.
Qui binos lepores vna ſectabitur hora,
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

c ¶ *Deperire.*] 28. *diſt. de Siracuſana.*

d ¶ *Scienter.*] Secus ſi ignoranter, quia tunc poſſet eos priuare: s. de electio. cum Vintonien.

¶ *Gl. ſe. arg. alleg. quatuor iura, in contrarium alle. ſex. ponit duas opi. ſcilicet Ioan. & Lau.*

e ¶ *Non per te.*] *Arg. quod nemo poteſt venire contra factum ſuum,* ſimile *de fil. presby. veniens.* 12. *q.* 2. *monemus. ff. de adoptio. poſt mortem. & ff. de ſer. ru. prædi. per fundum. arg. contra, s. de elect. noſti.* j. *de præb. cum nō ignores.* j. *de re. eccle. non alie. ſi quis presbyterorum* 55 *diſt. pœnitens. &* 35 *q.* 9. *quod quis cōmiſit. & c. de agri. & cenſi. quemadmodum lib.* 11. Ad hoc dicit Ioan. quod vbi agitur de reuocatione rei malè alienatæ, idem qui alienauit, pōt repetere: quoniam quilibet in alienatione rei Eccleſiaſticæ auditur, volens contradicere 12. *q.* 2. non liceat Papæ, tum in fauorem Eccleſiæ, tum in odium illius, qui recipit rem Eccleſiæ minùs legitimè b. Vbi verò agitur de repetitione beneficij, ſecus eſt: & hoc ideo, ne detur via malè volentibus reuocare liberalitates ſuas, vt 16. *q.* 2. *viſis. & C. de do. ſi quis argentum.* § *ſi.* & quia hic eſt tantum fauor, & non odium. Lauren. dixit, quod vbi factum reprobatur à iure, ille idem, qui fecit, poteſt venire cōtra factum ſuum, niſi in pœnam ei interdicatur, vt hic. in verecundiam Epiſcopi hoc ſit, qui ſcienter talibus contulit beneficia, vbi autem factum non tenet ex alia cauſa, putà in re communi, ibi qui conceſſit, non poteſt venire contra: vt in *l. per fundum.* quia quod ſuum proprium erat, conceſſit. *Cap. illud, Veniens.* loquitur diſpenſatiuè, & illud ſoluitur ibi. *Cap. monemus.* intelligitur, poſt quam iam depoſitus eſt alienator: ne ſit contra *c. illud, quod quis commiſit.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Spoliandos*] Sed quis conferet illa beneficia poſt ſpoliationem? Credo, quod conferri debeant ſecundùm diſt illius s *de electio. cùm in cunctis. in ſi. & c. nihil eſt.* vt ſi canonici conſenſerunt Epiſcopo, per Archiepiſcopum conferatur, ſi non conſenſerunt, per capitulum conferantur, & hoc in illis beneficiis, in quibus deuoluitur poteſtas à capitulo ad Epiſcopum, & econuerſo, in aliis per Archiepiſcopum, per quem iſti remouentur.

detinere contendunt: in quorum conuerſatione cithara a cum pſalterio malè concordat. ¶ Cū ergo vir cogitet, quomodo placere poſſit vxori: & ideo minùs, quæ Dei ſunt, valeat cogitare, cùm quaſi diuiſus b in duo †, plenam ſui non habeat poteſtatem, vt ei, à quo ſtipendium recipit, pleniùs famuletur: Mandamus, quatenus huiuſmodi Clericos beneficiis Eccleſiaſticis, quæ in tua diœceſi ſunt adepti priues appellatione remota: præſertim cùm rerum Eccleſiaſticarum ſubſtantia per tales ſoleat deperire c. Niſi fortè tu talibus ſcienter d contuleris Eccleſiaſtica beneficia, quibus eos non per e te, ſed † per ſuperiorem decernimus ſpoliandos f.

¶ Archerontino Archiepiſcopo.

¶ *Filius ſacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter Latinos promouetur, ſi ſcandalum non obſiſtat. Hoc dicit. Et eſt caſus notabilis.*

CAP. VI.

CVm † olim ad noſtram audientiam perueniſſet, quòd Canonici Anglorien. † Cantorem Tricaricen. † ſibi elegerant in paſtorem, *& infrà.* ¶ Licèt tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate perſonæ in † aliis conſtitiſſet, monuit te tamē, quòd cum pater eius Græcus fuerit †, & iuxta ritum Græcorum vxorem duxerit in minoribus † ordinibus conſtitutus, Cantorem ipſum ex vxore legitima in ſacerdotio ſuſcepiſſet.

¶ Nos igitur attendentes, quòd Orientalis Eccleſia votum h continentiæ non admiſit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus † contrahunt, & in ſuperioribus vtūtur matrimonio iam contracto. Mandamus, quatenus niſi pro eo quòd inter Latinos Græci huiuſmodi conuerſantur, regionis conſuetudo repugnet i, ſi aliud (canonicum †) non obſiſtat, ad confirmationem, & conſecrationem eiuſdem, ſine dubitatione procedas.

CVm olim] Cōis diuiſio Secūda ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Vacāte Anglorien. Eccleſia, canonici eiuſdē, cantorem Tricaricen. in Epm elegerūt: Archiepiſcopus Archerōtinus electionem illius examinās, & perſonā, inuenit, q̄ pater eius ſacerdos, & Græcus fuit, & iuxta morē Græcorum in minoribus ordinibus cōſtitutus vxorē duxit, & ex illa in ſacerdotio ſuſcepit eundem: dubitauit Archiepiſcopus, vtrùm electionem illā deberet confirmare? Conſultus Papa rē cōſiderans, q̄ orientalis Eccleſia non admiſit votum continentiæ, immo in minoribus ordinibus cōtrahere p̄ſſunt, & in ſuperioribus matrimonio vti cōtracto: mandat, q̄ ſi aliud nō obſiſtat, illum confirmet, niſi cōſuetudo regionis repugnet, p̄ eo q̄ inter Latinos Græci huiuſmodi conuerſantur. No. quod occidentales clerici tenentur ex voto ad continentiam: licet quidam dicant, quod ex conſtitutione Eccleſiæ tantum. Item Græci poſſunt contrahere in minoribus ordinibus conſtituti, & in ſuperioribus vti matrimonio. Item conſuetudo regionis eum facit ineligibilem, qui aliàs eſt eligibilis.

g ¶ *In minoribus.*] Vt 32. diſt. ſi quis eorum.

¶ *Glo. ſeq. arg. quod clerici occidentales, &c. & ponit duas opiniones & ſuam ſolutionem,*

h ¶ *Votū continentiæ.*] 31. *diſt. Nicæna, & c. quoniam. & c. aliter.* Et ſic eſt arg. ex hoc, quod occidentales clerici ex voto ad continētiam tenentur, quod quidam negant dicentes, quod tantùm ex conſtitutione Eccleſiæ, hoc fit. *ar* 84. *diſt. cum in præterito.* vnde c dicunt, quod Papa poteſt diſpenſare: vt aliquis contraheret in ſacro ordine, etiamſi concederetur, quòd extra votū diſpenſare non poſſet. Vin. dixit, quòd vbi clericus in ordinū promotione exprimit votum, tenetur ad id: & ſi Papa diſpenſaret in hoc, contra votum diſpenſaret. Si verò non exprimit, ſi promouendus eſt iuriſperitus: eodem modo teneretur. Si verò eſt iuris inſcius non tenetur ex voto, ſed ex conſtitutione. Et ſi Papa diſpenſat cum tali, non intelligitur diſpenſare contra votum, ſed contra conſtitutionem Eccleſiæ. tamen non diſpenſat, quod aliquis in ſacro ordine contrahat. Illud verum eſt, quòd ex conſtitutione Eccleſiæ introductum eſt, vt qui ad ſacros ordines vult promoueri, priùs continentiam debeat profiteri expreſſè. 28. *diſt. c. nullum.* aut etiam tacitè, vt *ea. diſt. diacons. arg.* Eo enim ipſo quòd quis promouetur ad ſacrum ordinem, tacitè intelligitur vouere continentiam, & ſi nulla ſiat mentio de voto continentiæ.

i ¶ *Repugnet.*] Sic ergo conſuetudo facit aliquem ineligibilem, qui aliàs eligibilis eſt. d ſic & qui legitimus eſt ad matrimonium contrahendum, per conſuetudinem ſit illegitimus. *infra de cogna. ſpiri. c. ſuper eo. &* 31. *diſt. placuit.* & ſic conſuetudo arctat, & ampliat iuriſdictionem. *ſuprà de offic. deleg. quod tranſlationem ff. quod vi, aut clam. l.* 3. § *non tantum.* Et ſic conſuetudo in electione præcipuè conſideratur. *ſuprà de can. poſ. cum Eccleſia. & ſupra de conſuet. cum dilectus. &* 24. *quæſt.* 1. *pudenda. arg. ff. de decu. l. non tantum. arg. contra, ſupra de conſue. cùm Venerabilis.* Ioan. And.

¶ Idem Epiſcopo Pictauien.

¶ *Clericus cōiugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonſuram.*

CAP. VII.

IOannes † nobis conquerendo monſtrauit, quòd tu eum

IOannes.] Primò ponitur quæſtio. Secundò Papæ diffinitio ibi, *Quoniam igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine Ioannes in acolythatus ordine conſtitutus contraxit matrimonium cum quadam muliere dum iſta tonſura: Epiſcopus loci compellebat eum tonſuram clericalem portare, propter quod vxor eius ſcandalizabatur: de conſuetudine tamen loci clerici non compellebantur inuiti portare coronam vnde iſte Ioannes conqueſtus eſt domino Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa Epiſcopo dicens, quòd idem clericus etiam tonſuratus non poteſt priuilegio clericali gaudere: vnde mandat, quatenus dictum Ioannem ſuper tonſuratione huiuſmodi non moleſtet, dummodo nullum beneficium Eccleſiaſticum recipiat, ratione cuius debeat portare tonſuram: quia huiuſmodi tonſura redundaret in opprobrium ordinis clericalis, cum ipſum oporteat negotiis ſecularibus immiſceri. Nota, quòd clericus coniugatus etiam tonſuratus non gaudet priuilegio clericali. Item clerici coniugati non debent compelli ad portandum tonſuram clericalem in ſcandalum vxorum, dummodo beneficium eccleſiaſticum non percipiant.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit diſtinguendo duplex priuilegium.*

† *Vide l. ſi plures. vbi gl. & docto. ff. de pactis.*

a *Hæc gloſ. nec eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus*

† *In codice Barbatiæ: ſed per ſuperiorem tuum, &c.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpil.

† *Aglon.*

† *Triacan.*

b *Ioannes Monachus in decre. ſi tibi abſen. de præ. li.* 6. *dicit, quod prælatus non agit nomine ſuo, ſed alieno, ſicut procurator, non dominus* j. *de dona. c.* 2. *de dil. literæ. & ob hoc malè agit alienādo, de quo non habet mandatum, agere poteſt de reuocando, de quo habet mandatum. ad hoc* E. *de proc. qui duos & l. ſequen. Io. And.*

† *Aliàs ita: & in aliis &c.*

† *fuerat.*

† *duxerat.*

c *De materia huius glo. grauis eſt concertatio inter doctores: ſed vide B. Tho. & ibi Caietanum* 2. 2. *q.* 88 *art.* 11 *& Turrecrematā in c. de illo clerico. diſt.* 32.

† *Aliàs ita in minoribus ordinib. conſtituti cōtrahunt.*

† *Vox canonicū, deeſt in antiquis codicibus.*

† *De materia huius decretalis, an ſcilicet clericus coniugatus gaudeat priuilegio clericali, vide Geminianum in c. 1. e. ti. li.* 6. *& Lapum allegat.* 40.

d *Et econuerſo* 11. *di. nos conſuetudinem.* 1. *diſt. c. pe. in. ſuper rub. de conſue. quod tamē ſcripſi c. ti. e. ſi. ſuper glo. & quam poſt prim. dixi quod, ſic ſcandalum facit aliquem ineligibilem potius, quam conſuetudo. ſic econuerſo in c. nos cōſuetudinē. ſuit diſputatio propter ſcandalum potius quam conſuetudo. Idem H. de temp. cum ſecundum. vbi vide ſuper ver. Latini ad ſi. Ioan.*

a ¶ *Non poteſt.*] Arg. contra, quòd clericus etiam non tonſuratus gaudet priuilegio clericali vſque ad trinam admonitionem. ĵ. *de ſent. excom. ſi vero aliquis. & c. in audientia. & c. contingit.* immo nec poſſet renunciare: vt *c. contingit. & ȝ. de foro compe. ſi diligenti.* ergo multò fortiùs tonſuratus retinet priuilegium, & clericus vxoratus tenetur portare coronam. ȝ. *de vi. & hone. cle. clericus.* De quo ergo priuilegio intelligitur? Dicas, quòd non loquitur de illo priuilegio 17. q. 4. *ſi quis ſuadente.* quia clericus tonſuratus volens vti priuilegio clericali, etiam vxoratus habens intentionem redeundi ad clericatum illi priuilegio non poteſt renunciare, a præcipuè ſi recipiat beneficium Eccleſiaſticum: vt patet per iura prædicta: & talis tenetur portare tonſuram. *ſuprà de vi. & hone. cle. clericus.* cùm clericus etiam depoſitus teneatur viuere ſecundùm regulam eccleſiaſticam. 81. *diſt. dictum.* Vbi clericus coniugatus nullum percipit beneficium eccleſiaſticum, & qui nullam ſpem habet redeundi ad clericatum, nullo priuilegio clericali gaudere debet, nec eſt compellendus aliquid de clerico oſtendere. vt ille qui contrahit cum vidua 84. *diſ. quiſquis.* b vnde iſte non erat compellendus ad tonſuram, cùm nullum beneficium eccleſiaſticum habuit. ĵ. *eo. c. vlt.* Quod ergo dicit, etiam tonſuratus priuilegio non poteſt clericali gaudere, intellige de priuilegio, quod clerici habent, ne vexentur aliquibus exactionibus in perſona, vel rebus proprijs. & *C. de epiſco. & cler. l. 2.* hoc priuilegium perdit clericus poſt trinam admonitionem. *ſuprà de vi. & hone. cle. c. vlt. infrà eodem ex parte.* ergo multò fortiùs coniugatus, & tonſuratus, qui exercet negotia ſecularia, iſto priuilegio gaudere non poteſt, ſicut iſte, de quo loquitur decre. Priuilegium clericorum in multis conſiſtit & licèt in vno amittatur, in alio adhuc retinetur.

ADDITIO. Vide *c. 1. eod. tit.* [*lib. 6.*] quod eſt ſingulare pro materia iſta.

a *Adde tex. in l. pe. §. ad crimen. & ibi Bart. ff. de pub. iud. Spe. in tit. de ſta. mo. ver. 36.*

a *Adde & ĵ. de big. altercationis. lib. 6. Ioan. And.*

† *Cap 4. e. tit. de vita, & hone cler. in 3. comp.*

† *De materia vide Gemin. ſuper ſeſſione Gloſſam. & alios in c. 1. eod. tit. lib. 6. & Baldū in margarita, verbo: clericus.*

c *Hac gloſſula, vt patet, non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

quanquam iamdudum vxorem legitimam duxerit, pro eo quòd priùs in Acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tonſuram deferat clericalem, ex qua inter ipſum, & vxorem ſuā poſſet ſcandalum generari: cùm de conſuetudine terræ tuæ Clerici vxorati non cogātur inuiti portare tonſuram. ¶ Quoniā igitur idem etiam tonſuratus nō pōt a priuilegio clericali gaudere: Mandamus, quatenus ipſum ſuper tonſuratione huiuſmodi nō moleſtes: dummodo nullū Percipiat beneficiū Eccleſiaſticū b, cuius ratione teneatur clericalem deferre tonſuram: quia cùm eum oporteat ſæcularibus negotiis immiſceri, tōnſura ipſius ſæcularia exercentis videretur profectò in miniſterij noſtri vituperium redundare.

¶ Idem.

¶ *Vxorati non admittuntur ad Eccleſiaſticas dignitates, & coguntur dimittere, quas habent.*

CAP. VIII.

Cum † decorem: *& infrà.* ¶ Eos, qui ſunt publicè vxorati, non admittatis c de cætero ad Eccleſiaſticas dignitates: dimiſſis d ab eis, quas nō poſſunt ſine prauo exemplo, & graui ſcandalo e retinere.

¶ Hon. iij. H. quondam Reginæ Anglorum.

¶ *Clerici coniugati in rebus ſuis non gaudent priuilegio clericali.*

CAP. IX.

Ex † parte tua fuit propoſitum, quòd nonnulli litera-

b ¶ *Beneficium Eccleſiaſticum.*] Clericus c coniugatus ex diſpenſatione Papæ poteſt beneficiū habere. Vel ſecundū Hoſt. intelligitur de clerico coniugato habente ſtipendium ab Eccleſia, non tamen in titulum: nam conſuetudo eſt, tonſuram ferre debet.

Cum decorem.] CASVS. Dicitur hic, quod clerici vxorati nō debent admitti ad eccleſiaſticas dignitates: & ſi quas habent, illas amittant: quia ſine ſcandalo, & malo exemplo eas retinere nō poſſunt. Nota, quòd clerici vxorati non debent admitti ad eccleſiaſticas dignitates, & habitas amittere debent.

c ¶ *Non admittatis*] Sic ȝ. *eo. c. ſanè.*

d ¶ *Dimiſſis.*] Quia coniugati ſimplicia beneficia poſſidere non poſſunt, vnde eis ſunt priuandi. ȝ. *eo. c. 1. & c. aduerſis & c. quod ad te. & c. ſanè* Bern.

e ¶ *Scandalo*] Ob hoc ſolūm quandoque repellitur quis à beneficio. ĵ. *de preb. cùm teneamur.* quia nihil cum ſcandalo faciendum eſt. ȝ. *de praeſ. nihil prodeſt.* ȝ. *de temp. ord. ad aures.*

Ex *parte.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Cùm igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam literati de terra, & regione Anglorum habitu, & tonſura dimiſſi, ducunt vxores: tamen ad hoc vt declinent iuriſdictionem Reginæ & eam defraudent debitis obſequiis, tonſuram reſumunt. Inſuper quidam alij prima tonſura recepta ſimiliter contrahunt, & eam deferunt, vt excuſari valeant à prædictis: ſignificauit hoc Regina domino Papæ, & ipſe reſpondet, cùm ergo reddenda ſint Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & Deo quæ ſunt Dei, patienter ſuſtinebis, ſi à talibus clericis iuſtitias ſuas exegerit, ſicut ab alijs coniugatis. Nota quòd cuilibet ius ſuum ſeruandum eſt. Item clerici vxorati amittunt priuilegium clericale.

ti terræ tuæ (habitu; & tonſura clericali relictis †) publicè ducunt † vxores: *& infrà.* ¶ Vt tamen conſuetis iuſtitiis f, & debitis obſequiis g te defraudent, tonſuram reſumunt † abiectam: *& infrà.* Quidam etiam accepta primò tonſura ſimiliter contrahunt; & eandem tonſuram deferunt, vt eodem † prætextu excuſari valeant à prædictis: *& infrà.* ¶ Cùm igitur reddenda ſint, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo h: æquanimiter duximus tolerandum, ſi † à talibus i iuſtitias debitas velut ab aliis vxoratis exigas, & ſeruitia conſueta.

¶ Idem.

¶ *Si Clericus in minoribus militet, non eſt cogendus deferre tonſuram, vel habitum clericalem.*

CAP. X.

Vt † conſultationi tuæ breuiter ſatisfiat, Reſpondemus, quòd R. miles tuæ diœceſis, qui olim in minori eſſet conſtitutus k ætate, tonſuram tantùm, & coronam clericalem aſſumpſit, non eſt cogendus l deferre habitum clericalem.

TITVLVS IIII.

De Clericis non reſidentibus † in Eccleſia †, vel præbenda.

¶ Ex concilio Sardicenſi †

¶ *Epiſcopo non licet ſine licentia Papæ tranſire ad alium Epiſcopatum, ipſum acceptando: aliàs priuatur habito, & ambito: & hoc intendit cum gloſſa.*

f ¶ *Conſuetis iuſtitiis.*] Prætextu huiuſmodi clericatus declinat ſubire iudicium Reginæ, nec volunt ibi reſpondere alicui conquerenti.

g ¶ *Obſequiis*] Id eſt, angariis, & perangariis, à quibus clerici debent eſſe immunes. ĵ. *de immu. eccle. non minùs.* & *C. de epi. & cler. l. 2.* & 16. q. 1. §. *nemgrum.*

h ¶ *Quæ ſunt Dei Deo.*] Verba iſta ſunt 23. q. 8. *c. conuenior. in fi.* & *c. ſeq.* vnde Eccleſia de agris ſuis tributum ſoluit Imperatori. 11. q. 1. *ſi tributum.* & *c. magnum.* & 23. q. *vlt. tributum. & c. conuenior.*

ADDITIO. Vnde verſus.
Reddite (Chriſtus ait) ea, quæ ſunt Cæſaris, illi:
Reddat quiſque Deo, quæ legit eſſe Dei.

¶ *Gl. ſe ſignat contrarium & remittit.*

i ¶ *A talibus*] & ſic patet, quod clericus coniugatus, & tonſuratus non gaudet priuilegio clericali: vt ȝ. *eo. Ioannes.* De hac materia dic, vt ibi d, immò & clerici non coniugati perdunt hoc priuilegium poſt trinam admonitionem, dum ſe immiſcent negotiis ſecularibus: vt ȝ. *de vi. & ho. cle. c. vlt. Item arg. contra. de ſent. excommunic. contingit.* Solue vt ibi.

Vt *conſultationi.*] CASVS. Quidam conſtitutus in minori ætate, tonſuram, & coronam clericalem accepit, poſtea factus fuit miles: quærebatur, an deberet compelli portare habitum clericalem? Et reſpondet, quòd non debet compelli. Nota, quod tonſuratus ad militiam ſe transfert, non eſt compellendus deferre tonſuram.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.*

k ¶ *Conſtitutus.*] Ob hoc ſumunt quidam arg. quòd propter minorem ætatem excuſetur, ne portet coronam. ſed hoc non eſt verum, vnde dicas maximè vt ȝ. *eo. Ioannes.* vbi de hoc.

l ¶ *Non eſt cogendus.*] Quia licitum eſt ei renunciare huic priuilegio clericali: cùm nullum recipiat beneficium eccleſiaſticum: vt dicit decre. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS, &c.

¶ *Quia clerici non ſolum inhoneſtè viuunt ſectando mulierum conſortia, ſed etiam in beneficiis eorum non reſidendo, & fructus eorum capiendo merito ſubiicitur hæc rubrica. Abbas.*

De hac materia tractatur. 7. q. 1. per totum. & principaliter. c. quia frater. 6. ambitionis.

† *dimiſſis.*
† *duxerint.*
† *reaſſumunt.*
† *eo. Matt. 22. Mar. 12. Luc. 23.*
† *Aliàs ita vt a talibus, &c. ſed in antiquis legitur vt eſt impreſſum.*
† *Vnde notat noſtram in hanc decretalem.*
d *Dicebat hic Abbas, quod in his quæ pertinent ad res ſubſunt domino temporali. In his verò quibus vrgetur perſona, ſecùs. dic vt infrà eo. c. vlt. li. 6. Ioā. And.*
† *De materia huius tit. vide, quod manifeſtè cauetur conc. Trid. ſeſ. 6. de refor. c. 1. & 2. & ſeſ. 23. de refor. c. 1.*
† *Aliàs irregularis præbendaria.*
† *Concilium Sardicenſe. c. 2. Burchardus li. 1. decret. c. 79. Iuo p. 5. c. 185. hunc ſpectat canon Apoſtolorum. 14. vbi vide, Theodorum Balſamonem ſed legerit rās huius c.*

NOn liceat Epiſcopo.] Primò ponitur dictum. Secundò ratio ibi, *Manifeſta*. Tertiò rationis ratio ibi, *Cùm nullus*. Abbas.

CASVS. Statuit concilium Sardicenſe, quòd nullus Epiſcopus transſeat ad aliam ciuitatem de ſua ciuitate, cũ cauſa, quare hoc fiat, videatur manifeſta, ſcilicet ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciuitate tranſire velit ad minorem. Nota hic dubia in peiorem partem interpretari. Item qui creſcit, de minori ad mai⁹ creſcere debet.

a ¶ *Tranſire*] Sine licentia domini Papæ, vt 1. q. 1. *ſi quis*. aliàs perderet habitum, & ambitum. ſ. *de tranſla. inter corporalia*. & c. *quanto*. nec alij inferiores ſine licentia ſui Epiſcopi. ſ. *de renunciatione. admonet*.

b ¶ *Manifeſta eſt enim cauſa*.] Scilicet ambitio maioris dignitatis. Et eſt hic arg. dubia in peiorem partem eſſe interpretanda. *ſuprà de elect. c. 2. Arg. contra*. j. *de regul. iur. eſtote*. & *ff. de reb. dub. quotiens 2*.

ADDITIO Sed iſtud eſt propter talem præſumptionem.

c ¶ *Ad minorem*.] Nec tamen illud eſt faciendum: quia qui creſcit de minori ad maius creſcere debet. 93. *diſt. legimus. in fi.* & ſ. *de tranſlatio. 1.* & 74 *di. c. geſta. arg.* Facilius enim diſpenſatur, vt quis tranſeat ad maiorem, quàm ad parem, vel ad minorem, propter maiorem vtilitatem. ſ. *de tranſlatio. ſi te* Bern.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. *Vbi Videtur poteſt ne ſtras in hãc decretalem*.

† *ſtatuta*.

† *Conciliũ Later. ſub Alexã. iij. c. 13. nam cũ aliud non dicitur intelligendũ eſt Later. ſub Alex. iij.* & *habetur*. c. 3. eo. tit. in 1. compil.

CAP. I.

NOn liceat Epiſcopo de ciuitate ſua tranſire [a] ad aliam: Manifeſta eſt enim cauſa [b], pro qua facere hoc attentat: Cum nullus ſit inuentus Epiſcopus, qui ad minorem [c] de maiori ciuitate tranſiret.

¶ Leo iij.

¶ *Deponitur Cardinalis, qui in ſuo titulo non reſidet. h. d. Et eſt iſte textus multum notabilis.*

CAP. II.

EX † geſtis: *& infrà*. ¶ In ſynodo Anaſtaſius Presbyter Cardinalis tituli Beati Marcelli, ab omnibus [d] canonice eſt depoſitus [e]: Eo quòd parochiam ſuam per annos quinque, contra canonum inſtituta † deſeruit: & in alienis vſque hodie demoratur.

¶ Ex concilio Lateraň. †

¶ *Vni plures dignitates, vel Eccleſiæ conferri non debent, & Eccleſia eſt conferenda illi qui reſidere, & regere valeat per ſeipſum: aliàs perdit Eccleſiam, & donans conferendi poteſtate priuatur.*

CAP. III.

QVia nonnulli modum auaritiæ non imponentes, dignitates [f] diuerſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parochiales, contra ſacrorum canonum inſtituta [g] nituntur accipere, vt cùm vnum officium vix [h] implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum: ne id † de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus ¶ Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium † committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſeipſam [i] valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit: & qui receperit, quod contra ſacros canones accepit †, amittat, & qui dederit, largiendi poteſtate priuetur [k].

† *Aliàs ita Vt id de cætero nõ fiat.*

† *officium.*

† *receperit.*

¶ Alex. Eroboraceň. Archiepiſcopo.

¶ *Præſentatus ad Eccleſiã nõ confirmatus, ſi apparet, quòd nolit reſidere, non debet inſtitui per ſuperiorem: confirmatus autem, & ex non iuſta cauſa non reſidens, priuatur appellatione remota.*

CAP. IV.

RElatum † eſt nobis, quòd cùm in Lateraneň. concilio [l] ſtatutum ſit, vt perſonæ tali Eccleſia, vel beneficium Eccleſiaſticum conferantur, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſe valeat exercere, nonnulli ad Eccleſias præſentari hoc ſe poſſe affirmant, ſed efficere contradicunt [m]: *& infrà*. ¶ Cùm igitur verba accipienda ſint cum effectu [n], tales ſi † præ-

† *In codice Barbatiæ ita: tales ſi præſentati fuerint, non admittantur, ſed admiſſi. poterũt amoueri.*

EX *geſtis*.] Primò narrat depoſitionem Cardinalis. Secundò eius cauſam ibi, *Eo quod*. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter Cardinalis tituli ſancti Marcelli, per quinque annos deſeruit parochiam ſuam cõtra canones: & quia admonitus redire noluit, in ſynodo priuatus fuit dignitate ſua. Nota, quòd prælatus non debet Eccleſiã ſuam derelinquere, quod qui fecerit, priuari debet per ſententiam.

d ¶ *Ab omnibus*.] Id eſt, omnibus approbantibus ſuam depoſitionem: quoniam ſolus Papa ipſum depoſuit.

e ¶ *Depoſitus*.] Id eſt, à dignitate ſua remotus [a], eò primò monito legitimè vt rediret. ſ *eo. c. inter quatuor*. & *c. Vlt*. & aliàs non debet priuari, quantumcunque vagabundus diſcurrat. *infrà eod. ex tua*.

a *Et plures teſtes requiruntur ad eũ conuincendum*. 2. q. 3. præſul. & c. ſeq. Ioan. And.

QVia nonnulli.] Tria facit: primò ponit vitium. Secundò adhibet remediũ ibi, *Cùm igitur*. Tertiò imponit pœnam ibi, *Quod ſi*. Abbas Siculus.

CASVS Quidam cupiditate ducti diuerſas dignitates, & plures parochiales Eccleſias contra canones recipiunt, quibus deſeruire non poſſunt, cùm etiam vni Eccleſiæ vix ſufficere poſſunt: ſtatuit Lateraň. concilium, quod iſtud de cætero non fiat: ſed cùm beneficium Eccleſiaſticum committi debuerit, tali committatur perſonæ, quæ reſidere in loco poſſit, & per ſeipſum officium ſuum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accipit, amittat: & ille qui dedit, conferendi poteſtate illa vice priuetur. Nota, quod nullus poteſt habere plures dignitates, vel plures parochiales Eccleſias. Item per ſeipſum debet quis reſidere & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari poteſtate conferendi beneficium illud, & vt indignus debet remoueri.

¶ *Glo. ſeq. ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.*

f ¶ *Dignitates*.] Dignitas dicitur quandoque quædã prærogatiua in eccleſia, quæ alio nomine perſonatus appellatur: vt hic, & ſ. *de reſcr. ad aures*. & j. *de pb. de multa*. quandoque etiam accipitur pro ſæculari prerogatiua. 23. q. 5. *adminiſtratores*. & 43. *diſt. c. 1.* interdũ pro poteſtate accipitur. *ff. de off. quæſt. l. Vnica in princ*. Interdũ pro ordine. 4. *diſt. denique*. Quandoque pro conditione accipitur. veſtire enim debet fructuarius ſeruos ſecundùm dignitatem eorum, id eſt, conditionem. *ff. de Vſufru. & quemadmodum quis Vtatur. ſed & ſi quod. §. 1.* De pœna iſtorum, qui retinent plures dignitates, habes j. *de præben. de multa*, & ſ. *de electione, dudum 2.* & j. *eo cum querente*. Vin.

g ¶ *inſtituta*. Vt 21. *qu. 1. per totum*. & 10. *q. 3. Vnio*. & 16. *q. Vlt per laicos*. & 29. *di ſingula*. & ſ. *de ætate. & qualitate. cum re*. & j. *eo. cum querente*.

h ¶ *Vix*.] 16. *q. 1. presbyteros*. & *C. de aſſeſſo. l. nemo*.

i ¶ *Per ſeipſam*.] Hoc quidem ius commune eſt, vt in ea Eccleſia, in qua intitulatus eſt, debeat deſeruire. 21. *q. 1. c. 1.* & 6. *diſt. ſanctorum*. & 71. *diſt. c. clericos*. & 91. *diſt. Eleutherius*. Quandoque tamen [b] in caſu poteſt quis ſeruire per vicarium: vt cũ parochialis Eccleſia annexa eſt dignitati, vel præbendæ. j. *de præbendis. extirpandæ. §. qui Vero*. & *c. expoſuiſti*. Sunt autem quædam, quæ per alios fieri non poſſunt de iure, vt officium in Eccleſia, niſi in caſibus vt dixi: vt hîc patet. *ff. de ſolutionibus inter artifices*. & ſ. *de officio delegati, quoniam Apoſtolica. §. 2. arg. 2. q. 3. c. ſi quem. §. abolitio*. Quædam verò ſunt, quæ per alios fieri poſſunt. *C. de caduc. tol. l. Vnica. §. ſin autem*.

b *Vide concilium Trid. ſeſ. 6. de reform. c. 2.*

† Cap. 4. eo. ti. in 1. com. *Et poſt concilium Later. ſub Alex. iij. p. 15. c. 2.*

k ¶ *Priuetur*.] j. *de præben. de multa*. & ſ. *de electio. cum in cunctis*. & ibi augetur pœna, & dic priuetur ea vice. Ber.

RElatum.] Primò ponitur exceſſus. Secundò promiſſio ibi, *Cùm igitur*. Abbas.

CASVS. Dictum eſt in prædicto concilio, quòd Eccleſia, vel beneficium eccleſiaſticum tali perſonæ debet committi, quæ per ſe curam ipſius valet exercere: ſed quidam affirmant ſe hoc facere velle, ſed illud efficere contradicunt: peruenit hoc ad Papam: vnde mandat Papa Archiepiſcopo Eboraceň. quod cùm verba cum effectu ſint accipienda, ſi tales præſentati fuerint, ipſos non admittat, & qui recepti ſunt, remoueantur: niſi de licentia ſuorum prælatorum fuerint abſentes, putà ſtudio literarum, vel aliis honeſtis cauſis: & ſi contra hoc appellauerint, eorum appellatio non valebit. Nota, quòd ex promiſſione ſua quis obligatur. Item verba cum effectu ſunt accipienda. Item non debet quis ſe abſentare ab Eccleſia ſua ſine licentia ſui prælati, quantumcunque cauſam habeat honeſtam. Item ſi aliquis appellet ne faciat reſidentiam, non valet appellatio, ſed hoc intellige de eo, qui promiſit reſidentiam.

l ¶ *Lateranen. concilio*.] ſ. *c. prox*.

m ¶ *Contradicunt*.] Ipſo facto, recedendo ſcilicet.

n ¶ *Cum effectu*.] Nota, quod verba cum effectu ſunt accipienda. *de pæn. diſt. 1. c. hæc autem Verba*. & *ff. ne quis eum, qui in ius Voca. eſt l. ſi per alium. §. docere. ff. quod quiſque iur. l. 1. §. hoc autem. C. communia. de leg. l. 2.* & 17. *q. 4. ſi quis ſuadente*. & 23. *diſt. pſalmiſta*. & 16. *q. 1. in canonibus*. Ver. *cuſtodes chartarum*. & 9 *quæſt. 2. inſtitute*. ex quo enim intitulati ſunt, debent ibi perpetuò permanere. 70. *diſt ſanctorum*. & 71. *diſ. c. clericos*. & 21. *q. 2. c. 1*.

a ¶ *Amb-*

a ¶ *Amouers.*] ĩ. de præbend. quia in tantum. & c. cùm non ignores, præmiſſa tamen admonitione ĩ. *eod. inter. & c. Vlt. & cap. ex tua.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Prælatorum.*] Clericus enim ſine licentia ſui prælati abeſſe non debet, etiam ex iuſta cauſa, ſiue cauſa ſtudiorum, vt hic patet: ſiue aliis iuſtis cauſis, puta cauſa peregrinationis. de conſe. diſt. 5. non oportet. vel pro negotiis ſuis. 7. q. *præſentium.* ergo multò minùs abeſſe debet ex non iuſta cauſa.

c ¶ *Diffugium.*] Ar. contra ſ. *de appellatio. peruenit* b. Sol. hic loquitur de eo, qui habet curam animarũ, & qui expreſsè promiſit reſidere: ibi de ſimplici beneficio, & de eo qui expreſsè non promiſerat reſidere. ibi tantum pendente appellatione per alium deſeruitur in Eccleſia de beneficio illius.

d ¶ *Decreto.*] De hoc no. *ſuprà eod. cap. prox.* Bern.

† *Vide l. ſi qua pœna, cum concor. ff. de verb. ſignificat.*

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. *Et vide Abbatem in c. cùm tandudum.* infrà de præben.

† *Aliàs ita: Apoſtolica ſedis, &c.*

ſeruati fuerint, non debent admitti: & admiſſi poterunt amoueri a: niſi fortè de licentia ſuorum Prælatorum b, vel ſtudio Literarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe: nec patrocinari debet eis appellationis diffugium c, ſi contra huiuſmodi intentionem decreti d fuerit interdictum.

¶ Idem.

CAP. V.

FRaternitati † tuæ: *& infrà.* ¶ Præterea Clericum alterius diœceſis, abſque commendatitiis e literis ſui Epiſcopi non debes recipere: niſi pro eo receperis ab Apoſtolica † ſede mandatum.

¶ Idem.

¶ *Qui non reſidet in beneficio etiã modicæ æſtimationis, illo priuatur.*

CAP. VI.

COnquerente † nobis R. Presbytero, accepimus, quòd G. Clericus ab eo, pro quo Eccleſia ſua, de qua vitæ f neceſſaria g vix poteſt percipere h, annuatim viginti ſolidos extorquere conatur, aſſerens beneficium illud in eadem Eccleſia ſibi fuiſſe collatum: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd dictus G. habeat Eccleſiaſtica beneficia ſibi ſufficientia i: vel quòd eidem Eccleſiæ non deſeruiat k, ſibi ſuper præſcripto beneficio ſilentium, ſublato † impedimento appellationis, imponas.

¶ Idem.

¶ *Qui eſt in ſeruitio Epiſcopi, percipit fructus beneficij tanquam reſidens, præter diſtributiones quotidianas. Abbas.*

CAP. VII.

DE cætero † *& infrà.* ¶ Statuimus, ne Canonicis, donec in ſeruitio l tuo fuerint, quicquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quòd de communitatis ſibi beneficio debetur. Niſi fortè ſint victualia m, quæ non conſueuerunt abſentibus exhiberi.

¶ Celeſtinus † iij.

¶ *Priuandus eſt Prælatus, vel Clericus non reſidens, qui citatus non venerit in termino ſibi præfixo, niſi habeat iuſtum impedimentum. h. d. cum duobus ſequentibus.*

CAP. VIII.

EX † parte veſtra noſtro fuit Apoſtolatui reſeratum, quòd Eccleſiæ veſtræ Decanus, qui in partibus Gallicanis ſibi potiùs habitationem elegit, iam † per decem annorum n ſpatium Eccleſia veſtra, ipſius præſentiam habere nequiuit. ¶ Quia igitur nolumus, vt eadem Eccleſia Decani officio o defraudetur: Mandamus, quatenus ſcribatis ei-

k ¶ *Deſeruiat.*] Quodcunque iſtorum conſtiterit, ſufficit ad repulſionem ipſius. *arg. ſ. de reſcript. inter cætera.* & ſic patet, quod clericus reſidentiam facere debet in Eccleſia ſua: aliàs poteſt ea de iure communi priuari. ſ. *de ap. peruenit 2. &* ĩ. *eod. inter. & c. Vlt.* & præcipuè, cùm habet in Eccleſia aliquam dignitatem. ĩ. *ex parte.* nec in abſentia aliquid percipere debet ĩ. *c. prox. arg. niſi conſuetudo in contrarium ſe habeat.* c *ſuprà de conſti. cùm omnes. &* ĩ. *eo. ad audientiam. arg. quia ibi ius commune fuit iuramento firmatum. Et eſt arg. quod de iure communi nullus poteſt habere plura beneficia, quorum alterum ſufficiat.* ĩ. *ait. prox. cùm teneamur & ſuprà de reſcript. cùm adeo.*

l ¶ *De cætero.*] Ponit dictum, à quo excipit ibi, *Niſi.* Et hoc dicit, Qui eſt in ſeruitio prælati, fingitur reſidere.

Casvs. Quidam Epiſcopus quandoque ducebat ſecum aliquos de canonicis Eccleſiæ ſuæ: alij ſubtrahebant illis, qui cum Epiſcopo erant, quod conſueuerant percipere de communitate: ſtatuit Papa, ne canonicis illis, qui in ſeruitio Epiſcopi fuerint, aliquid ſubtrahi debeat, vel auferri: niſi fortè ſint victualia, quæ abſentibus dari non conſueuerunt. Not. quòd dum quis eſt in ſeruitio Epiſcopi pro præſente, & deſeruiente debet haberi: & ſic Eccleſiæ deſeruire intelligitur.

l ¶ *In ſeruitio.*] Not. quòd qui eſt in ſeruitio Epiſcopi, pro præſente reputatur quoad perceptionem beneficii, & Eccleſiæ ſeruire intelligitur. *arg. 7. q. 1. ſciteo & 16. q. 1. & 12. q. 2. hac huius placuit, & infrà eod. ad audientiam. arg. ff. de excu. tuto. iuriſperitos. & C. de excuſ. tut. l. Vlt.* & qui eſt in ſeruitio Papæ pro præſente habetur. ĩ. *eod. cùm dilectus.*

m ¶ *Victualia.*] Huiuſmodi victualia, ſiue diſtributiones non dantur ſtudentibus in Theologia. ĩ. *de præben. licet.*

EX parte.] Cõit diuiſio. Sectio ibi. *Quia ergo.* Abbas Siculus.

Casvs. Decanus cuiuſdam Eccleſiæ tranſtulit ſe ad partes Gallicanas, & ibi per x. annos moram fecit, ita quod non fuit reuerſus ad Eccleſiam ſuam: capitulum ipſius Eccleſiæ ſignificauit hoc domino Papæ: Reſpondet Papa, quòd non vult, quòd ipſa Eccleſia decani officio defraudetur: mandat capitulo, vt ſcribant ei, quod ad ſuam Eccleſiam reuertatur, & ibi exerceat officium Decani: quod ſi venire noluerit ad terminum ſibi datum, dat eis licentiam Decanum alium eligendi. Not. quod licèt aliquis longo tempore abſens fuerit ab Eccleſia ſua, ſemper tamen citandus eſt, vt redeat, antequam ipſe beneficio ſuo priuetur.

n ¶ *Per decem annorum.*] Et ita videtur Eccleſiam habere pro derelicto: per minus ſpatium priuari potuit. ſ. *eo. c. 2. & 7. q. 1. præſentium.* in primò debet moneri: vt redeat. ĩ. *eo. c. prox. & c. inter. & c. Vlt.* aliàs non debet priuari iure ſuo non citatus, non conuictus, vel confeſſus, vel per contumaciam abſens. ſ. *de maio. & obed. c. inter quatuor.* immò & ſi eſſet vagabundus, primò ad Eccleſiam ſuam citari debet. ĩ. *eo. c. ex tua.* Et ſic patet, quod quantocunque tpe aliquis ſit abſens ab Eccleſia ſua, ſemper eſt monendus, d vt redeat. Tamen ſi alibi ſe intitulari permiſit: ſecundum beneficium recipiendo, ipſo iure videtur vacare primum: poteſtque priuari ipſo iure quantum ad poſſeſſionem. ĩ. *de conceſ. præben. literas. & c. cum noſtris.*

o ¶ *Officio.*] Qđ ſit officiũ Decani ex cõſuetudine poti9 colligit: & ſic Decan9 ad reſidẽtiã tenetur: aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

a ¶ *Ex tunc*

† *Aliàs ſub lato appellationis obſtaculo.*

c *Dic hodie, prout diſponitur concilium Trid.* ſeſſ. 6. de ref. c. 2. & ſeſſ. 23. de refor. c. 1.

† Cap. 4. ti. de præben. in 1. comp.

† *Clement.*

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõp. *Et vide Felinum in c.* 2. ſ. de reſer. *& Oldradũ* conſil. 125. articuli domini Arnaldi.

† *Aliàs ita: iam per decem annos.*

d *Niſi licẽtiatus fuiſſet ad certũ tempus, quo caſu ſi vltra illud tẽpus abfuerit, primari nõ niſi inſtã cauſam habeat.* 7. q. 1. præſentia. *vt ſic dicet interpellet.* ĩ. de loca. c. potuit. *ſecũdũ Goff. iſtud, præcederet, ſi in ratione licentia monitus fuiſſet redire in termino vt etia dixi vt lit. non. conteſtata. quoniam* ſ. *pet rò ſuper gloſſ. de hac. Ioann. And.*

¶ *Raternitati.*]

FCasvs. Dicitur, quòd clerici alterius diœceſis, non recipiantur ſine literis cõmendatitiis ſuorũ Epiſcoporum, niſi ſuper hoc Apoſtolicum habeatur mandatum. Not. quod creditur literis Epiſcoporum.

e ¶ *Commendatitiis.*] Literæ commendatitiæ, ſiue dimiſſoriæ dicuntur, quibus dimittitur, & abſoluitur à poteſtate ſui Epiſcopi, in quibus perhibetur teſtimonium a de vita, & ordinibus illius. De iſtis literis ſatis habes. 71. *diſt. c. primatus & c. extraneo. & duob. c. ſeq.* & ſine iſtis literis Epiſcopus non debet recipere clericum alterius Epiſcopi. vt ibi dicitur, nec ordinare, nec retinere: vt 72. *diſt.* per totum. & clericus ſine licentia ſui Epiſcopi Eccleſiam ſuam dimittere non debet. ſuprà de renun. admonet. Item dicuntur dimiſſoriæ, quæ dantur appellantibus, quæ vulgò Apoſtoli dicuntur. *ff. de verb. ſignificatione. dimiſſoria.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp.

a *Et hoc reſpectu dicũtur commẽdatitiæ: ad hoc infrà ti.* 3. *in Lateranenſi. in fi. dicuntur etiã formatæ, quia dãtur ſub certa forma, vt patet.* 73. *diſt. per totum. Vbi ponitur earũ tenor. Si tamen eſſent amiſſa, poterunt probari per teſtes. de cleri. per. tuæ. ſecundũ Vin. Goff. & Ho. Ioann. And.*

b *Hãc gloſſulam non habent vetuſtiores codices.*

COnquerente.] Primò ponitur impetranti, querela Secundò cõmiſſionis forma. ibi. *Fraternitati.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam presbyter R. conqueſtus eſt domino Papæ, quod G. clericus requirebat ab ipſo xx. ſolidos annuatim pro Eccleſia ſua, de qua idem presbyter vix neceſſaria percipere poterat, dicens beneficium in eadem Eccleſia ſibi fuiſſe collatum, cum alia beneficia ſibi ſufficientia obtineret, nec eidem Eccleſiæ deſeruiret: mandat Papa, ſi conſtiterit, quod dictus clericus habeat alia beneficia ſufficientia, vel quod ipſi Eccleſiæ non deſeruiat, dicto G. ſuper beneficio ipſo ſilentium imponatur. Not. quod qui beneficium ſufficiens habet, ſuper alio non eſt audiendus. Item ſi non deſeruiat, nihil percipere debet.

f ¶ *Vitæ.*] Verbo victus, veſtis etiam continetur. *ff. de verborum ſignificatione. verbo victus.*

g ¶ *Neceſſaria.*] Vnde potiùs fuit ſibi ſubueniendum. *arg.* ĩ. *de cenſibus.* licet & C. *noua. Sect. l. 1. & 10. q. 1. Vnio.*

h ¶ *Percipere.*] Ad hanc non ſe refert Papa in ſequentibus, & hoc ideo quia tempore collationis poteſt illud opponi, non poſtea. 8. q. 2. *dilectiſſimi.* ex quo conſentit in eum, licèt paupertate laboret, non poteſt diſſ. nitre 91. *diſt. clericus.* Vin

i ¶ *Sufficientia.*] In hac ſufficientia conſiderantur plura: nobilitas, ſcientia: quia tales perſonæ maioribus reditibus ſunt honorãdæ. ĩ. *eit. prox. de mult. a in fi.* Dignitas conſideranda eſt *ff. de vſufru. ſed & ſi quid.* ſ. quod poſſit ſufficere ſibi, & ſuis, & hoſpitalitatẽ ſeruare, & iura epiſcopalia ſoluere. ĩ. *eit. prox. de monachis.*

a ¶ *Ex tunc.*] Id eſt, niſi redierit ad terminum ſibi præfixum, ex tunc id eſt, poſt terminum eligant.
b ¶ *Concedimus.*] Niſi iuſtam cauſam oſtenderit, quare venire non poſſit. j. *eo. c. inter. & c. vlt.*

QValiter] Cois diuiſio. Secunda ibi, *Diſcretioni*. Abbas Sicul.

CASVS. Archiepiſcopus Raguſinus ab Eccleſia ſua receſſit, iam per quadriennium expectatus, & reuocatus etiã per literas domini Papæ, nec redijt. Vo-luit mandat Papa capitulo Raguſino, vt poſt menſem à receptione literarum, aliam perſonam idoneam ſibi eligant in paſtorem, niſi forſitan reuerſus ſit. Not. quod citandus, & expectandus eſt quis, antequam priuetur Eccleſia ſua, & de gratia datur huic vnus menſis poſt primam citationem. Item not. quod nõ eo ipſo quod clericus recedit ab Eccleſia ſua, habet ipſam pro derelicta, ſed cum vocatus non redit.

c ¶ *Quadriennium.*] Immò vltra annum abeſſe non debet, niſi iuſto impedimento eum detineat. in *Auth. quomodo oporteat Epiſcopos ad ordi. §. & illud etiam diffinimus. co. 1. & in Auth. de ſan. epi. §. interdicimus coll. ix.* tamẽ quandiu non renunciat, clericus ſẽper eſt: & licet vagetur, non habet Eccleſiam pro derelicta, niſi contrahat contrariam negotiatione, vt ſi fiat miles, vel ſi cõtrahat matrimonium vt s. *de cle. coniu. c. 1.* vel niſi admonitus non reuertatur vt j. *eo. tit. c. prox. & c. vlt. & 7. q. 1. peruenit.*
¶ *Gloſ. ſeq. notat tempus receptionis &c. ſignat contrarium.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. *& qualiter hodie procedatur contra prælatos non reſidentes, præſcribit concil. Trid.* ſeſſ. 6. de refor. c. 1. & ſeſſ. 23. de refor. c. 1. *quod vide.*

† Cap. 2. eo. tit. in 3 cõp. *pars huius decre.* infra. de re. ig. domi. inter quatuor. ſupra de maiori. & obedien. inter quatuor & de cleri. pe. re. inter quatuor.

dem, quòd ſuum ibidẽ officium vt Decanus debeat exercere. Quòd ſi vocatus venire noluerit, eligendi alium qui præeſſe Eccleſiæ veſtræ valeat, & prodeſſe, vobis ex tunc[a] concedimus[b] liberam facultatem.

¶ Innocentius iij. Capitulo Raguſino.

¶ *Summatum eſt in c. præcedenti.*

CAP. IX.

QValiter † Archiepiſcopus eſter temeritate propria receſſit ab Eccleſia Raguſinenſi, nec iam vltra quadriennium[c] expectatus redierit[d], per literas etiam veſtras reuocatus: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus (niſi forſitan iam redierit) vos poſt menſem[e] à receptione præſentium, perſonam vobis idoneam in Archiepiſcopum eligatis.

¶ Idem Conſtantinopolitano Patriarchæ.

¶ *Summa vt in c. ex parte. ſuprà eodem.*

CAP. X.

INter † quatuor animalia: *& infrà.* ¶ De Clericis, qui Eccleſias, vel præbendas ſibi conceſſas, ſine iuſta[f], & neceſſaria cauſa deſeruntg[g], tuo præſertim non accedente conſenſu, hoc tibi duximus reſpondendum: quòd poſtquam congruo tempore[h] fuerint expectati, ni-

d ¶ *Redierit.*] Sufficit, ſi reuerſus fuerit tempore receptionis litterarum, vel vſque ad menſem reuertatur poſt receptionem: quod eſt notabile, vt tempus receptionis conſideretur. *arg. s. de foro compet. licet. & s. de appel. ſuper eod. & j. tit. prox. dilectus.* 2. vbi de hoc s. *de reſcript. eam te. & j. de vſu* quia fruſtrà in literis contra vſurarios conſideratur tempus ſubſequens non tempus datæ.[a] *Arg. contra. ſuprà de reſcrip. eam te. & c. conſtitutus.*

a *Vt ſi impetrans ſtatim poſt datam exigit vſuras, non audiatur perſcriptũ, niſi prius illas reſtituat. Ioan. And.* Item *concor. tex.* in l. cum quidam. §. diuus. ff. de vſur. *Bal.* in l. aduerſus. C. eod. & in l. meminiſſes, cũ gloſ. ff. eod.

ADDITIO. Quod ſoluetur. j. *tit. prox. dilectus.*

e ¶ *Poſt menſem.*] Adhuc indulget ei vnum menſem poſt receptionem literarum, ſi non ſit reuerſus.

INter quatuor.] Primo ponitur dictum: Secundò exceptio ibi, *Dummodo.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici Patriarchæ Conſtantinopolitani, ſine licentia ipſius abſentabant ſe ab Eccleſiis ſuis, ſine iuſta, & neceſſaria cauſa: quæſiuit Patriarcha, qualiter cum illis eſſet agendum? Reſpondet Papa, quòd ſpectet illos congruo tempore, ſecundum quod ei videbitur: & niſi redierint ad terminum eis præfixum, poſſunt priuari Eccleſiis ſuis, dummodo non ſint iuſto impedimento detenti. Not. quòd ſine licentia ſui prælati clerici ab Eccleſiis ſuis ſe abſentare non debent. Item clerici abſentantes ſe citandi ſunt, & expectandi congruo tempore, antequam priuentur beneficiis ſuis. Item iuſto impedimento detenti non debent beneficiis ſpoliari.

¶ *Glo. ſeq. dicit arg. à contrario ceſſare, & arg. quod bonum eſt.*

f ¶ *Sine iuſta cauſa.*] Quod facere non debet, immò ſi iuſta cauſa ſubſit, debet petere licentiã ab Epõ ſuo. s. *eo. c. relatum. & de conſe. diſt. 5. non oportet.* & ſic nõ eſt arg. à cõtrario ſenſu, ſ. vt iuſta cã poſſint eſſe abſentes ſine licentia prælati. Vnde eſt *arg. quod bonum non eſt faciendum ſine licentia prælati. s. eo. relatũ. & 16.*
q. 1. monachi. Et hoc ideo eſt, ne obedientia contemnatur: quia propter obedientiã etiã bonũ debet intermitti. 11 *q. 3. quid ergo.*

g ¶ *Deſerunt.*] Huiuſmodi clerici, quia ita deſerunt Eccleſias ſuas, deſertores appellantur in canone 21. *q. 2. placuit*, & capi poſſunt ab his, quorũ cõſortiũ, declinare nituntur *ar. 18. q. 2. Abbates.*

h ¶ *Congruo tempore.*] Hoc ad arbitrium Epiſcopi refertur conſideratis circumſtantiis viarum, & diſtantiæ. s. *de appellatio. cum ſit Romana.*

ſi redierint ad illas, poſſunt eis iuſtè priuari[i]: dummodo non ſint iuſto impedimento[k] detenti.

¶ Idẽ Archiepiſcopo Panormitano †.

¶ *Si neſcitur, vbi ſit Clericus, trib' publicis edictis citabitur in Eccleſia ſua: & ſi infra ſex menſes nõ reuertatur, priuabitur Eccleſia ſua. h. d. vſque ad ver. contra eos.*

CAP. XI.

EX † tuæ deuotionis †: *& infrà.* ¶ In Eccleſiis eorum, qui ſe fraudulenter abſentant †, nec ad ipſos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum facias publicari[l]: & ſi nec ſic curauerint obedire, & vltra ſex menſes[m] ſuas deſeruerint Eccleſias, (iuxta † ſanctiones canonicas) eis debent meritò ſpoliari[n].

¶ *Iſte verſiculus nõ ſummatur propter varietatem lecturarum, & quia ſecundùm vnum intellectum non facit ad rubricam.*

¶ Contra eos etiam procedatur, vt ipſos[o] per ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententiam, ad tuam obedientiam venire compellas. Quòd ſi nec ſic eorum † malitia poterit emolliri, eo B. tituli ſanctæ Suſannæ presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis Legatus à ſpiritualium[p] adminiſtratione

i ¶ *Iuſtè priuari.*] Niſi redierint in termino eis conſtituto poſt admonitionem. j. *eod. ca. vlt. & s. c. prox. in fin.* iuſto impedimento ceſſante, vt dicit litera.

k ¶ *Impedimento.*] Quo probato ſunt reſtituendi. 7. q. 1. *præſentium. & j. eo. tit. c. vlt.* Bern.

EX tua.] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Contra.* Abbas.

CASVS. Quidã prælati Eccleſiarũ, ſubditi Archiepiſcopi Panor. abſentabant ſe ab Eccleſiis ſuis, ita quòd citari nõ poterant: quæſiuit Archiepiſcopus à Papa, qualiter cum illis eſſet agendum? Reſpondet Papa, quod edictum trinæ citationis faciat apponi apud Eccleſias ipſorum: & ſi nõ venerint, & vltra ſex mẽſes Eccleſias deſeruerint, debent Eccleſiis ſpoliari, ſed priùs procedatur cõtra eos per ſentẽtias ſuſpẽſionis, & excommunicationis, vt ad obedientiam ipſius Archiepiſcopi redeant: & ſi eorum malitia ſic compeſci non poterit, Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus remoueat eos ab adminiſtratione ſuarum Eccleſiarũ, & Eccleſiis illis de perſonis idoneis faciat prouideri: ſed eos non deponat, vt cum eis, ſi expedierit, miſericorditer agi poſſit. Not. quod qui non apparet, apud domicilium ſuum debet citari trinis edictis: & antequam procedatur contra eum, debet expectari per ſex menſes. Item arg. quòd cum depoſito non ſit diſpenſandum.

l ¶ *Publicari.*] Sic s. *de dolo & contum. cauſam quæ, & c. vlt. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. ff. de libe. agn. l. 2. 1. reſpon. nec ob. ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. item cum ex edicto*[b]. quia ibi non ſolemniter poſitum eſt edictum.
¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: contra ſolutionem allegat duo iura.*

m ¶ *Sex menſes.*] *Arg. contra. s. eodem. c. 2. & c. qualiter. & in Authen. de ſan. epiſco. § interdicimus. coll. ix. Arg. contra ſol.* hoc tempus ſtatutum ab homine interpellat, & loco admonitionis habetur. *infrà de loca. potuit. 16. q. 3. placuit.* vnde in caſu iſto mora non purgatur. *arg. 20. q. 2. puella.* niſi iuſtum impedimentum oſtenderit, quare venire non potuit, vt 7. q. 1 *præſentium. & j. eo. c. vlt. Arg. contra. quòd mora purgetur. 100. diſ. quoniam. & arg. 88. diſt. perlatum.*

n ¶ *Spoliari.*] Id eſt, ſuſpendi iuxta canonicas ſanctiones ab adminiſtratione temporalium, procedendo poſtea contra eos, prout ſequitur in litera.

o ¶ *Vt ipſos.*] Scilicet vagabundos prælatos, quia hic loquitur litera de prælatis tantùm, ex eo quòd dicit, ab adminiſtratione remoueat. & quibus præſunt Eccleſiis. Qualiter ſit procedendum contra iſtos, & alios abſentes, plenè dictum eſt s. *Vt lite non conteſt. quoniam frequenter. §. porrò.*

p ¶ *A ſpiritualium.*] Aliàs à ſpiritualium, aliàs ab Epiſcopali: vel melius ab Epiſcopatuum. & ita eſt in regiſtro, vt dicit Innocentius.

† Petraeẽ. † Patriarch. † Patriarch. † Patriarchæ. *vt plerumque.*

† Cap. 3. eo. tit. in 3 cõp. *Et vide concil. Trid. citatũ s. eo. c. qualiter.*

† *delectorum.*

† *Vide l. hæreſ. mun. ff. de cond. & demon. & l. in ſi. eodem. ff. de iure fiſci.*

† *Parentheſi inciſa deſunt in antiquis & in emendatis manuſcriptis.*

† *illorum.* † *alterum.*

b *Dicit Hoſt. cũ latitat, ſufficit edictum publicatum ad domus, vel Eccleſiæ per primam citat. ſed ſi infra promiſſionem ſuerunt ſub copiam, prout in cedulis poſſes ex alio, quod non peruenit ſed admonitus non exaudientes latitantes ex edicto non ſolemniter propoſito, & ſic ſequitur contrarium. Ioan. And.*

c *Hæc gloſſ. non eſt Bernardi, non habetur in Vaticanis.*

a ¶ *Remoueat.*

a ¶ *Remoueat.*] Ex iſto mandato ſpeciali ſi ſunt Epi, aliàs non poſſet legatus ex generali mandato. Ẽ. *de offi. legat.* quod tranſlationem quoad alios prælatos poteſt ex generali mandato etiam lite non conteſta. priuantur Eccleſiis ſuis. ẽ. *Vt lit. non conteſt.* quã frequenter. ſecus ſi de crimine ageretur: vt no. ẽ. *de dolo, & contu. Veritatis. in nouela magna.* Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit. Item* arg. alleg. 3. iura. & duo alleg. in contrarium.

b ¶ *Agi poſſit.*] Sed nũquid ſurrogati remouerentur? Non credo, ſed diſpenſabitur cum eis, ſi neceſſe fuerit, vt in ordinibus tolerentur. Arg. eſt hic, quod ille, qui depoſuit non poſſit reſtituere: *arg. de pæ. diſt. 6. placuit. in fi. & ff. de pæn. duos fratres. Arg. contra.* 11 q. 3. *Episcopus* 46. *diſt. c. clericus* Bern.

T*Væ fraternitatis.*] Primò ponitur quæſtio. Secundo reſponſio ibi, *Ad quod.* Abbas Sicul.

Casvs. Quidam clerici obtinuerunt indulgentiam, vt cauſa ſtudendi beneficia ſua perciperent in abſentia ſua, & ſic recepta licentia à ſuo prælato transferũt ſe ad villas, vel caſtella in quibus modicum eſt ſtudium, cùm deberent venire Bonon. quærebatur vtrum deberet habere beneficia ſua in huiuſmodi ſtudio? Dicit Papa, quod ex præfata indulgentia fructũ habere non debẽat, cùm fraus, & dolus eis patrocinium non debeant impertiri. Nota, quod nomine ſtudij de meliori, vel ſaltem de bono intelligendum eſt. Item indulgentia intelligi debet, ſecundùm quòd ille, qui eam conceſſit, intelligit. Item fraus, & dolus nemini prodeſſe debet, ſed obeſſe.

remoueat[a] †: & quibus præſunt Eccleſiis, de perſonis idoneis facias prouideri. Sed in eos degradationis ſententiam non permulget, vt cum eis miſericorditer (ſi expediat) faciliùs agi poſſit[b].

¶ Idem Altiſſiodorenſi † Epiſcopo.

¶ *Priuilegiatus vt abſens in ſtudio fructus Præbendæ recipiat. Exiſtẽs in villa, vel caſtello, vbi nullum eſt, vel minùs competens ſtudium, priuilegio non vtitur.*

CAP. XII.

TVæ † fraternitatis diſcretio poſtulauit: *& infrà.* ¶ Quæſiuiſti præterea, vt cum interdum Canonici, quibus ſtudiorum gratia eſt indultum[c], vt in abſentia ſua fructus percipiant Præbendarum ſuarum, accepta licentia ſe ad villas[d] transferũt, vel caſtella, in quibus nullum eſt, vel minùs competens ſtudiorum[e] exercitium: verùm Præbendarum ſuarum fructus ſint talibus conferendi? ¶ Ad quod † breuiter reſpondemus, eis, qui huiuſmodi fraudem cõmittunt[f] (cùm fraus, & dolus nemini debeat † patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

¶ Honorius iij. Præpoſito de Valeriis.

¶ *Qui iurauit in Eccleſia reſidere, pro ſeruitiis Eccleſiæ licitè ſe abſentat.*

CAP. XIII.

EX † parte tua fuit propoſitum, quod tempore quo recepiſti præpoſituram de Valeriis, præſtitiſti de facienda reſidentia iuramentum: *& infrà.* ¶ Poſtulationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi te non abſentando in fraudem, præpoſituræ tuæ iura fideliter proſequeris †, cum ex hoc cenſeri debeas reſidẽs, periurium[b] non incurris.

¶ Idem Capitulo Meteñ †

¶ *Familiaris Papæ (non obſtante conſtitutione contraria) Præbendæ ſuæ fructus percipit in abſentia.*

CAP. XIV.

CVm † dilectus filius magiſter Otto: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus non obſtante conſtitutione[i], quæ contra abſentes Canonicos inter vos dicitur emanaſſe, fructus[k] præbendæ ſuæ aſſignetis eidem, in noſtro ſeruitio commoranti: Cùm familiares[l] noſtri, qui circa nos ſe obſequiales[m] exhibent vniuerſis minori non debeant prærogatiua gaudere †, quàm veſtrum ſinguli, quorum negotia per ipſos ſæpius promouentur.

¶ Idem Meldeñ. Epiſcopo.

¶ *Duo Canonici abſentes cum Epiſcopo, ſeu in eius ſeruitio, fructus præbendarum ſuarum percipiunt in abſentia, conſtitutione Eccleſiæ contraria non obſtante.*

g ¶ *Reſidens.*] Quãque cenſetur reſidẽs, qui non eſt, vt hîc. & J. c. prox. ſic ff. de capti. & poſtli. reuer. l. retro dicitur. quãque dr̃ præſens qui in hoſtis eſt. ff. de procur. l. pla. & qui eſt in eadẽ prouincia, pro præſente reputatur. C. de præſcr. long. tẽp. l. vl. ac quãque fingitur monachus, qui non eſt[a]. *arg.* J. *de regula. Vidua. & 17. diſt. quod interrogaſti.*

¶ *Gloſ. ſeq. allegat duas concordantias, ponit tres caſus ſimiles, interſerit argumentum, cui aſſignat contrarium.*

h ¶ *Periurium.*] Vide qualiter benignè interpretatur iuramentum, ne de periurio noceatur, ſic. Ẽ. *de teſtibus cum tu.* ita tamen quod fraudulenter ſe non abſentet: quia tunc periurium incurreret ſi. J. *de ſent. excomm. relatum.* & ſi eſſet in ſeruitio Epiſcopi, periurium non incurrit. ẽ. *eo. de cætero.* quia pro præſente cenſetur, quia Eccleſiæ tunc ſeruire intelligitur. 7. q. 1. *ſcire.* & idem eſſet, ſi reuocaretur à Papa ratione eius auctoritas. in iuramento enim ſemper intelligitur excepta. J. *c. prox. &* Ẽ. *de iureiur. Venientes. &* 9. q. 3. *per principalem.* Item habes hic arg. quod iuramentum extenditur ad ea de quibus dictum non fuit, vel cogitatum. *Arg. contra.* ẽ. *de iureiur. c. pen*[b]. Item quod pro negotio proprio poteſt eſſe abſens, nec incurrit periurium. ẽ. *de iureiur. petitio. &* 2. q. 1. *prohibentur.* vbi milites propter iuramentum accuſare prohibentur: tamen non obſtante iuramento cauſam ſuam, vel ſuorum proſequi poſſunt. In hoc enim iuramento exceptum intelligitur proprium factum: quia in generali ſermone perſona loquens intelligitur excepta. C. *de ſola. inquiſitio. & ff. de condit. & demon. qui hæred.* §. *lautius.* quia ordinata charitas à ſeipſo incipit. 23. q. 5. *ſi non licet. & de pæn. diſt.* 3. *qui Vult.*

c ¶ *Indultum.*] Ab Epo ſuo ẽ. *eo. relatũ.* Vel dic, indultũ à Papa.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & arg.*

d ¶ *Ad Villas.*] In regiis enim ciuitatibus, & non in paruis villis, ſiue in caſtris iura docenda ſunt, vt in proœmio digeſtorum. *Arg. contra.* 12. q. 2. *gloria Epiſcopi. & ff. de offi. præſid. ſed licet.*

e ¶ *Studiorum.*] Licet † indeterminatè dixerit ſtudium, de meliori intelligendum eſt. *arg. de iureiur. quanto. Arg. contra.* J. *de elect. cùm nobis olim.* J. *de cenſib. ex parte. ff. de reg. iur. ſemper in ſtipulationibus.* Item arg. quòd idem eſt eſſe minus competens, & eſſe nullum *arg.* ẽ. *de tranſla. inter corporalia. ſic ff. de auctoritate l.* 2. *& ff. qui ſatiſd. cog. quotiens & ff. ad Velle. l. quamuis* §. *ſi conuenerit.* Sed ſufficit, ſi ſit ſtudium conueniens, ſiue mediocre. *ff. de ædil. edicto ſecundum.* § *illud. & l. ſi quod* §. *Venditor.*

f ¶ *Committunt.*] ẽ. *de fur. itaque fullo.* §. *ſed neme. & ff. de arbitr. ita demum.* ẽ. *de reſcri. ſedes.*

EX *parte.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Poſtulationi.* Abbas.

Casvs. Quidam electus fuit in Præpoſitum de Valeriis, in receptione ipſius præpoſituræ præſtitit iuramentum, quod faceret reſidentiam in eadem: poſtmodum verò quandoque abſentabat ſe pro iuribus, & rationibus ipſius præpoſituræ proſequendis, ſiue procurandis: dubitabat idem Præpoſitus, vtrùm per huiuſmodi abſentiam periurium incurriſſet, conſultus Papa reſpondet eidem, quod ſi non abſentet ſe in fraudem, dum ipſe proſequitur iura Eccleſiæ ſuæ, non debet dici abſens ſed reſidens: & ita periurium non incurrit. Nota quod qui abſens eſt pro vtilitate Eccleſiæ ſuæ præſens reputatur, & iuramentum illud extenditur ad hoc quòd qui vtilitatẽ Eccleſiæ ſuæ procurat, præſens eſſe dicitur. Item fraus non admittitur in iuramento.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concordantias & ponit tria ſimilia.*

CVm dilectus.] Primò ponit dictũ. Secundò eius ratio ibi, *Cũ.*

Casvs. Canonici Meteñ. talem fecerunt conſtitutionem in Eccleſia ſua, quòd in abſentia ſua nihil perciperẽt: magiſter O. eiuſdem Eccleſiæ canonicus exiſtens in curia Romana in ſeruitio domini Papæ petebat ab eis beneficium ſuum: ſed ipſi occaſione dictæ conſtitutionis illud denegabant: mandat Papa canonicis Meteñ. quatenus non obſtante illa conſtitutione quæ facta eſt contra abſentes, debeant eidem magiſtro aſſignare fructus præbendæ ſuæ, exiſtenti in ſeruitio domini Papæ quia illi, qui in ſeruitio domini Papæ cõmorãtur, non debent gaudere minori prærogatiua, quàm illi, qui in Eccleſia cõmorãtur: quia per ipſos præſentiũ negotia ſæpius promouẽtur, iſtud intellige de gratia quòd mãdat dari beneficiũ non obſtante illa conſtitutione. Nota, quòd qui eſt in ſeruitio domini Papæ Eccleſiæ ſuæ deſeruire dicitur.

i ¶ *Conſtitutione.*] Niſi hoc dictum fuiſſet, non valuiſſet reſcriptum c. ẽ. *de reſcrip. conſtitutus. ſupra de offi. deleg. ex parte. &* J. *de decimis. ex multiplici.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

k ¶ *Fructus.*] Nũquid victualia, quæ tñ præſentibus conſueuerũt dari, debẽt habere nota. ẽ. *eo. de cætero. &* J. *eo. pro. non licet.* nam ſi de illis Papa intellexiſſet, mãdaſſet, vt tanquam vni ex reſidentibus prouideret eis. J. *de Verb. ſig. olim. ac.* ẽ. *de trãſlatio. inter corporalia.* J. *de doct. ad audientiam & C. de cadu. tol. l. Vnica.* §. *ſi vero nemo. in fi. arg. C. de rei Vxo. actio. l. Vnica.* §. *ſecundum.*

l ¶ *Cum familiares.*] Nam & ipſi pars corporis eius eſſe intelliguntur. 6. q. 1. *c. ſi quis cum militibus. Ver. nam & ipſi. ad l. Iul. maieſt. quiſquis.*

m ¶ *Obſequiales.*] Ex eo enim eorum conditio deterior eſſe non debet,

a *De taleboe* no. 50. diſt. ferrum. & intra de ſpon. is qui. ſecundum Hoſti. And.

† *Qui dicũtur familiares, quatenus hoc ſpectat tradit Ludouicus Gome. in c. g. la de impetra. bene. vacãt per obitum familiaris. Cardinal* ... q. 12. *latiſſimè.*

† *Vide* l. ſed & re. robarii. §. pen. & ibi Bal. ff. de exceſſu tuo.

b *Dixit, hoc no extenditur ad ea ... contrario: niſi ſint connexa, vel incluſa. Vt hic ſalua pace. glo. & Hu. hoc nõ colligitur arg.* Ioann. And.

c *Idem Hoſt. ſed dic contra, ſi conſtitutio ſimpliciter contineat ... communiter, per decr. ſupra de reſcr. & per ea, quæ not. de cõſ. c. 1. lib. 6.* Ioã. And.

debet, immò sic gaudet priuilegio, quia excusatur à tutela. *ff. de excu. tu. tur. sſpertus & C. eo. tit. l. vlt.* Et sic dicuntur præſentes, qui in ſeruitio Papæ sūt: ſic qui etiā in ſeruitio Epi sūt. *ſ. e. de cætero.*

A *D audientiā.*] Duæ ſunt partes. Secūda ibi, *Decernimus.* Ab. CASVS. Canonici Melden. quandam conſtitutionem fecerunt iuramento interpoſito confirmatam, quòd canonici nihil perciperent, niſi cùm in Eccleſia reſiderent illis exceptis, qui propter infirmitatem excuſarētur: & qui eſſent in ſeruitio Apoſtolicæ ſedis: Epiſcopus quia habebat aliquos in ſeruitio ſuo de canonicis, & capitulū occaſione illius conſtitutionis ſubtrahebat illis fructus præbendarum ſuarum, & ita Epiſcopus non poterat eos habere, quando volebat, vel ſibi expediebat: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: & ſuper hoc ſtatuit Papa, vt duo de canonicis exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi integre percipiant fructus præbendarum ſuarum, quia abſentes dici non debent, qui in ſeruitio Epiſcopi commorantur. Nota, quod qui infirmus eſt, quaſi deſeruire intelligitur, vt integrè percipiat præbēdam. Item non dicitur abſens, qui in ſeruitio Epiſcopi, vel Eccleſiæ commoratur.

CAP. XV.

AD audientiam noſtrā peruenit, quòd cùm in Melden. Eccleſia, quædam ſit conſtitutio [a] vallata iuramento, & auctoritate ſedis Apoſtolicæ confirmata: vt Canonici, qui non reſident, in eadem ſuarum priuentur fructibus præbendarum, illis exceptis, quos infirmitas [b] excuſaret, ſiue in Apoſtolicæ [c] ſedis ſeruitio contingeret detineri: *& infrà.* Decernimus, vt duo [d] ex Canonicis Eccleſiæ memoratæ, in tuo ſeruitio exiſtentes, ſuarum fructus integrè [e] percipiant Præbendarum: cùm abſentes dici non debeant, ſed præſentes, qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiæ ſeruitio commorantur [f].

¶ Gregorius ix. Patriarchæ Antiochiæ Apoſtolicæ ſedis Legato.

¶ *Si Eccleſia patitur miniſtrorum defectum, priuilegiati ſuper abſentia per ſubtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Et eſt bonus textus: & poteſt multū practicari.*

CAP. XVI.

CVm † ad hoc ſint Eccleſiaſtica beneficia deputata: *& infrà.* ¶ Sanè nobis innotuit, quòd Eccleſia Antiochena †, multis ex ſeruitoribus eius abſentibus, eſt fere deſtituta [g] miniſtris: Vnde mandamus, quatenus non obſtantibus [h] Apoſtolicis indulgentiis [i] †, & prædeceſſorum tuorum licentia [k], abſentes Canonicos, & aſſiſios [l] reuoces ad reſidendum † in Eccleſia ſupradicta: & ſi non venerint [m], tu de ipſorum beneficiis, dum abſentes fuerint, ipſi Eccleſiæ facias congruè deſeruiri †, in vtilitatem eiuſdem, quod ex præfatis beneficiis ſuperfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ *Priuatur beneficio Clericus non reſidens, ſi monitus non redeat, nec iuſtam excuſationem alleget. h. d. & eſt caſus notabilis.*

CAP. XVII.

CLericos † in Eccleſiis tuæ iuriſdictionis beneficia, quæ reſidentiā exigunt aſſecutos, ſi ad alterius diœceſim abſque licentia [n] tua morandi cauſa tranſierint, liceat tibi, ſi moniti non redierint, [o] dictis beneficiis (niſi excuſationem [p] rationabilem oſtenderint) ſpoliare.

a ¶ *Conſtitutio.*] Iſti conſtituerunt, quod ius cōmune ſtatuit, & iurauerunt ſeruare ius cōmune, abſentes enim nihil percipere debent, niſi ſit de conſuetudine approbata. *ſ. de conſti. cum omnes.*

¶ *Glo. ſeq. cum ſeq. iuſtificat duos caſus exceptos.*

b ¶ *Infirmitas*] Hoc ipſi ſatis puniuntur, quia non debet addi afflictis afflictio. 7. q. 1. *cùm percuſſio. & j. de cler. ægro. c. 1. & c. ex parte*[a]. non enim debet ei pœna in culpam verti. *diſt. 5. c. 1. in fi. & c. ad eius verò.* immo potiùs eſt miſerandum, & compatiendum 3. q. 9. *iudicans & j. de cenſi. licet.* nec duplici damno debet aliquis affici. *ff. de iur. dot. l. iure ſuccurſum eſt. & ff. de condi. ob cau. ſi pecuniam §. ſed ſi acceperit.* vnde prælatus infirmus nō repellitur, ſed datur ei coadiutor. 7. q. 1. *quamuis.* & famuli ægri, quos curamus, nobis ſeruire intelliguntur. *ff. de ſta. lib. l. 3. §. Stichus.* & tempore infirmitatis paſcendi ſunt. *ff. commo. in rebus. § poſſunt.*

c ¶ *In Apoſtolica.*] Etſi hoc non fuiſſet appoſitum, nihilominus intelligeretur, quia præſēs cēſetur. *ſ. c. prox. & ſ. eo. ex parte.* vbi abſens præſens cēſetur, nec periurium incurrit: vt *j.* vbi dicit, *cum abſentes dici, &c.* & eius auctoritas ſemper intelligitur excepta. *ſ. de iureiu. venientes. ff. ad munici. imperatores. & ſ. eo. ex parte 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. an plures, quàm duo.*

d ¶ *Vt duo.*] Per hoc intellige, *ſ. eo. de cætero.* vt duo ex canonicis poſſint eſſe in ſeruitio Epi, ita quòd non priuentur beneficio ſuo interim: ſi verò plures eſſent, priuarentur, ex eo quòd conceditur de duobus, intelligitur prohibere de pluribus *arg. 25. diſt. qualis. & ſ. de præſum. nonne.* & crede hoc ſtatutum fuiſſe, ne in fraudē hoc aliqui procurent: & Eccleſiæ ſeruitium diminueretur propter illorum abſentiam: & ex hoc videtur, quod vltra duos non poſſet cogere Epiſcopus, vt in ſeruitio ſuo eſſent.

e ¶ *Integrè.*] Non tamen percipiunt victualia, quæ tantùm præſentibus dantur. *ſ. eo. de cætero.* vbi de hoc & *j. tit. prox. licet.*

f ¶ *Commorantur.*] Et ita qui eſt in ſeruitio Epiſcopi, ſeruire Eccleſiæ intelligitur, vt *ſ. eod. de cætero.* vbi de hoc.

C*Vm ad.*] Primo narrat factum. Secundo prouidet ibi, *Vnde mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Antiochena Eccleſia propter abſentiam illorū, qui ſeruire debebāt in Eccleſia, deſtituta erat miniſtris, occaſione quarundam indulgentiarum, quas ſuper hoc ſe habere dicebat: petiit Patriarcha ſuper hoc Eccleſiæ ſuæ prouideri: vnde mādat Papa Patriarchæ, quatenus non obſtante, ſiue obſtantibus Apoſtolicis indulgentiis, & prædeceſſorum ipſius patriarchæ ſilentio, reuocent canonicos, abſentes & quoſdā alios, qui appellātur aſſiſij, i. continuè reſidentes: & ſi non venerint, de beneficiis ipſorum faciat eccleſiæ deſeruiri, dum ſunt abſentes: & quod ſuperfuerit, in vtilitatem Eccleſiæ conuertatur: de iure tamen poterant priuari, ſed Papa, voluit in hoc eis facere gratiā. Nota, quòd clerici abſētes poſſūt reuocari à prælatis ſuis, quātumuis indulgētia Papæ ſint muniti. Item ex cā ceſſat, ſiue perditur priuilegiū.

g ¶ *Deſtituta miniſtris.*] Hæc eſt iuſta cā reuocādi eos: vt 21. q. 2. *placuit.* & quia in eo manere deberēt, in quo vocati sūt. *ea. cauſa. q. 1. c. 1. & 70. diſt. ſanctorum.*

¶ *Gloſ. ſe. rece. per qōnem.*

h ¶ *Nō obſtantib.*] Niſi hoc diceretur, non poſſet illos prætextu iſtarū literarum reuocare, cùm de indulgētia cōceſſa nō facerent mentionem [b]. *ſ. de præſcri. venientes.*

i ¶ *Indulgentiis.*] Similis reuocātio eſt. *j. de deci. ſuggeſtum.*

k ¶ *Et prædeceſſorū tuorum licētia.*] Etſi de hoc non fuiſſet facta mentio, nihilominus valuiſſent literæ: quia indulgentia non extendebatur poſt mortē illorum, vnde ſtatim expirauit, cùm in præiudiciū Eccleſiæ nihil facere poſſit: quod ſi feceerit, ſucceſſor poterit reuocare. *j. de do. c. 2. & pen.*

l ¶ *Aſſiſios.*] Vocat aſſiſios beneficiatos, qui nō ſunt canonici, qui ſeruire debent eccleſiæ, nec vocātur ad cōmunes tractatus cū canonicis, & dicūt aſſiſij, quaſi aſſidui: in multis Eccleſiis ſunt plures, tales, qui manſionarij dicuntur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

m ¶ *Venerint.*] *Ar. cōtra. ſ. e. inter quatuor. & e. ex tua. & de ap. peruenit. 2. & 7. q. 1. præſentiū* vbi ex toto priuātur, ſi nō redeant ad terminū ſibi præfixū Hic Papa mitius voluit agere cum eis propter indulgētiā, vnde non priuantur ſtatim: ſicut illi, qui non habent indulgentiam. *j. c. prox.* & ſatis puniuntur, quia beneficia eis ſubtrahūtur ex toto: vt ſic indirectè fiant volentes per amiſſionē beneficiorū. ſic *ſ. de æta. & quali. quæro.* tā ſi diu perdurarent in ſua cōtumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. *j. c. pro.*

C*Lericos.*] Non diuiditur. Abbas S.c.

CASVS Quidā clerici aſſecuti ſunt beneficia, quæ requirunt reſidētiā in Eccleſiis diœc. ſuæ. Iſti clerici tranſibāt ad alienā diœceſim cā morādi ſine licētia ſui Epiſcopi: cōſultus Papa, quid de talibus ſit agēdū, Reſpondet, quod ſi moniti nō redierint ad terminum ſibi datum ſpoliādi ſunt Eccleſiis illis, niſi oſtenderint rationabilem cauſam quare nō poſſint redire. Nota, quòd qualitercunque clerici ſint abſentes de licētia, vel ſine licētia prælati ſui, ſemper vocandi ſunt, antequam procedatur contra eos. Itē ſi cām rationabilem oſtendant, quare venire non poſſunt, nō puniūtur.

n ¶ *Licentia.*] Sine licentia Epiſcopi clericus ſe abſentare non debet *ſ. eo. inter quatuor.* etiam de iuſta cauſa. *ſ. eo. relatum. & de conſec. diſt. 5. non oportet. 2.* Bernardus.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit, aliàs pro delicto. &c. & remittit.*

o ¶ *Redierint.*] Nota, quòd clericus ſiue de licentia ſui Epiſcopi, ſiue ſine licētia ſit abſens, prius eſt monendus, vt redeat, quàm priuetur beneficio ſuo, vt hîc patet. & *ſ. eo. inter. & c. ex tua.* Super hoc tamen diſtingue: quia aut habet Eccleſiā pro derelicto, aut non. Si habet eam pro derelicto, putà quia contraxit matrimoniū, vel factus eſt miles, vel ioculator: cum de hoc conſtiterit, epiſcopus ſtatim poteſt eccleſiam illius alij cōferre. *ſ. de cle. coniu. c. 1. & 63. diſt. ſi quis.* Vel ſi recepit aliā Eccleſiam habentem curam animarum, cum priùs talem haberet. *j. ti. prox. de multa.* Si verò non hēt eam pro derelicto, monēdus eſt. ſi comparet, tunc fiat, prout hîc dicitur: ſi non comparet, quia vagabundus diſcurrit, tūc fiat, quòd dicitur, *ſ. eo. ex tua.* De hac materia plenius dictum eſt *ſupra de elect. non conte. quia frequenter. §. porro. ver. ſi verò.*

p ¶ *Excuſationem rationabilē.*] Putà, quia erat infirmus, quare venire

† *Et quatenus hic videtur indicare beneficia etiam ſimplicia reſpdētiam poſtulare, vide Cardinalem clemē. 1. de foro compe. q. 12. & 13. & Feliniūm in c. dilecti filius ſuprà de reſcrip.*

a *Concor. l. diuus Marcus in prin. ff. de offic. præſid. & l. ſi idem. ff. de iuriſ. om. iud. Ioann. And.*

† *Antiochia.*

† *Vide l. 2. & ibi Bal. ff. ne quid in loco pu.*

† *reſidētiā.*

† *deſeruire.*

b *Putat Egidius hoc verū, quando tēpore indulgētia cōceſſa non patiebatur miniſtrorū defectū, ſed patiebatur, & de hoc fuerat expreſſum in indulgētiā non valuiſſe à principio, datam in præiudicium eius dimi cultus. ſupra de cōſti. ex parte. Ioan. And.*

† *Vide Archarrum conſil. 8. & Lapum. allegat. 116. Adde Burchardum li. 1. de electorū. c. 74. 75. & ſeq.*

nire non potuit. 7. q. 1. *præſentium*. vel quia habet ibi capitales inimicitias, ita ꝙ illuc venire non audet. ſ. *de elec. bona* 2. vel alia quacunque iuſta cauſa [a], ita quòd venire nõ poſſit: tũc ſi procederetur contra ipſum, nõ præiudicaret ei. *arg.* ſ. *de reſt. in nomine Domini. Et arg. eſt hic ſemper ratio nem eſſe reddendam de omnibus. ſic ſuprà de reſcrip. cap. ſi quando.*

a *Putà inter portas aeris, vel timor mortis.* 74. d. quorumdam. de renun. ad ſupplicati. *vel factio pontis, vel ſimi. & habes exempla. ff. ſi* quis cautio. l. 2. *vel Papalis indulgentia.* ſ. c. prox. *ſecundum Hoſt. Ioan. And.*

† *Hic concilium non dũ reperi, ſicut pleraq; alia.*

† Cap. 1. c. tit. in 1. cõp. *Et de materia vide* B. Th. 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. *& Sotum* l. 10. de iuſt. & iure q. 4. art. 1. & ſeq.

† *beneficia.*

† *videtur ſumptum* ex Authẽt. vt determinatus ſit num. cleri. §. in aliis autem.

† Cap. 1. eo. t. in 1. cõp. *Adde, quod circa hoc ſanxit cõcil. Trid.* ſeſſ. 21. de ref. c. 2.

† Hi. ti. epiſt. 26. ſiue 31. c. 31. indic. 6. regiſtri. & ca. 3. eo tit. in 1. comp. *& vide* l. actione. §. Labeo. ff. pro ſocio.

b *Vel de ipſis dignitatibus, & præbendis, vel magis faciat ad titulum. Ioa. And.*

e *Id eſt, in pœnam, vt alibi expoſitum eſt.*

DE PRÆBENDIS, & dignitatibus.

¶ *Quia clerici non poſſunt honeſtè viuere, niſi habeant præbendas, vnde vita neceſſaria percipiant, meritò poſt rubricas præcedentes ſubijcitur iſta. Abbas Sic.*

De hac materia tractatur 21. q. 1. & q. 2. *per totum.* & 79. diſt. ſanctorum. 16. q. 7. nullus.

VT nullus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus debet eccleſiaſtica bona quærere iure conſanguinitatis. Nota, ꝙ hæreditaria ſucceſſio non habet locum in ſpiritualibus.

a ¶ *Vt nullus*] Supple, ſtatuimus

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit inter eccleſiaſtica, & patrimonialia bona.*

b ¶ *Iure conſanguinitatis.*] Hoc intellige de bonis eccleſiaſticis [b], vt dicit littera, vel de his quæ intuitu Eccleſiæ quæſita ſunt: illa enim neque ex teſtamento, nec ab inteſtato tranſeunt ad cõſanguineos, ſiue ſint bona mobilia, ſiue non, ſed eccleſiæ remanent. Alia vero bona, quæ intuitu perſonæ, vel de hæreditate alicuius peruenerũt ad eos, tranſeunt ad cõſanguineos ab inteſtato, vel ex teſtamento, ſecundum diſpoſitionem clericorũ. ĩ. *de teſta. c.* 1. & *c. cum in officiis.* & *ca. ad hæc.* & *c. relatum* 2. & ita hæreditaria ſucceſſio in eccleſia locũ non habet. 8. q. 1. *Apoſtolica.* & ſ. *de fil. presby. præſentium. & c. conquerente & c. ex tranſmiſſa & ĩ. de deci. ad hæc.* & ĩ. *de iure pa. conſuluit. & ĩ. de inſt. ad decorem.*

NOn liceat.] CASVS. Dicit hic, ꝙ Epiſ. aut non faciat clericos, aut ſi fecerit, debet illis prouidere, vnde poſſint viuere. Nota quòd epiſcopus debet prouidere ordinatus ab ipſo.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. an etiam in minoribus &c.*

c ¶ *Clericos.*] Indiſtinctè dicit de omnibus, & ideo videt. ꝙ omnibus teneantur in quibuſcunq; ordinibus. ſ. de filiis presby. propoſuit. & 28. *diſt. de his.* Appellatione enim clericorũ omnes in minoribus ordinibus, & maioribus conſtituti continentur. 11. q. 1. *c. de perſona.* 21. *diſt. c. cleros, & clericos* niſi habeat de ſuo, vnde viuere poſſit ĩ. *eod. Epiſcopus.* & *c. tuis* Eccleſia tamen Romana non cõſueuit cogere Epiſcopos, niſi pro his qui ſunt in ſacris ordinibus. ĩ. *eo. cum ſecundùm Apoſtolum.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Viuere*]. *Arg. contra.* 70. *d. c.* 1. & 2. illud corrigitur in odiũ [e] Epiſcoporum. ĩ. *eod. cum ſecundùm Apoſtolum.*

RAtio.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nulla ratio ſinit, quòd aliquis propriis applicet vſibus, quod pro communi vtilitate eſt datum. Nota, ꝙ nullus rem eccleſiæ ita ſibi appropriare debet, vt ita ſuam reputet ſcilicet quòd poſſit eam alienare.

e ¶ *Applicetur.*] i. appropriretur ſc. vt tanquã propriũ reputet, quod eſt eccleſiæ. & ſic non obuiat, quod hic dicit, diuiſioni præbendarum. ſic exponitur 25. *q.* 1. *quæ ad perpetuam.* 12. *q.* 3. *nulli* § *ſi ergo*

EPiſcopus] Primò ponit dictum. Secundò eius exceptionem ibi. *Niſi, &c.* Abbas.

TITVLVS V.

DE Præbendis, Dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauieñ. †

¶ *In bonis Eccleſiæ non ſuccediturѕ iure conſanguinitatis.*

CAP. I.

VT † nullus [a] de Clero, ſiue de populo, Eccleſiaſtica bona † iure conſanguinitatis [b] ſibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum.

¶ *Non licet Epiſcopo aliquem ordinare ſine titulo.*

CAP. II.

NOn † liceat vlli Epiſcopo ordinare Clericos [c], & eis nullas alimonias præſtare: ſed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos, vel ſi fecerit, det illis, vnde viuere [d] poſſint.

¶ Greg. † Anthemio Subdiacono.

¶ *Bona Eccleſiarum communia ſunt, nec debet quiſquam ea quaſi propria ſibi vindicare.*

CAP. III.

RAtio nulla permittit [a], vt quod pro communi vtilitate datũ eſſe cognoſcitur, propriis cuiuſdã vſibus applicetur [e].

CASVS. Statuit Lateraneñ. concilium ꝙ Epiſcopi nullũ debeant ordinare ſine certo titulo in diaconũ, vel presbyterũ, & idẽ intellige de ſubdiacono: quod ſi fecerint, tandiu miniſtrent illi neceſſaria, donec in aliqua Eccleſia ſibi conueniẽs beneficium aſſignẽt, niſi de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidiũ vitæ poſſit habere. Nota, ꝙ nullus debet ordinari ſine certo titulo: & ſi ordinatus fuerit, debet ei ordinator prouidere. Item ad titulũ ſui patrimonij poteſt quis ordinari.

¶ Alex. iij. in concilio Lateraneñ. †

¶ *Qui ordinauit aliquem ad ſacros ordines ſine titulo, non habẽtem de ſuo vnde viuat, prouidere tenetur ei de ſuo, donec aliquem titulum fuerit conſecutus.*

CAP. IV.

EPiſcopus, ſi aliquẽ ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum [f], vel Presbyterum ordinauerit: tandiu ei neceſſaria [g] ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei conuenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet: Niſi talis ordinatus de † ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium [h] vitæ poſſit habere.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Non debent Epiſcopi permittere quem plures Eccleſias obtinere.*

CAP. V.

QVia in tantum quorundam proceſſit ambitio, vt non duas, vel tres, ſed plures [i] Eccleſias perhibeantur habere, cùm nec duabus [k] poſſint debitam prouiſionem impendere: Per fratres, & coepiſcopos noſtros hoc † emendari præcipimus: & de multitudine [Præbendarum †] canonibus [l] inimica, quæ diſſolutionis materiam, & euagationis inducit, certũmque continet periculum animarum [m], eorum qui Eccleſiis deſeruire valeant, indigentiam volumus ſubleuari.

f ¶ *Diaconum.*] Idẽ eſt de ſubdiacono ĩ. *eod. cùm ſecundùm.* & idem videtur de minoribus ordinibus. *ſuprà eod. c. non liceat.*

g ¶ *Neceſſaria.*] Conſideratis facultatib. eccleſiæ, & dignitate ipſius clerici. *arg. ff. de ali. & ciba. leg. cum alimenta. & ff. de iu. dot. quarò. & ſuprà de vi. & hone. cle. quoniam. & ff. de vſu fr. ſed & ſi quid.* §. 1. & ĩ. *eod. de multa.*

h ¶ *Subſidium.*] Innuitur hic, quòd aliquis ſine titulo eccleſiaſtico poſſit ordinari, ex quo habet de ſuo, vnde viuere poſſit. & vetum. ĩ. *eod. tuis.* & facit ad hoc 12. *q.* 1. *illi qui. & 16. q. 1. c. illi. & 1. q. 2. clericos. & c. ſeq.* quia intelligit ordinari ad titulũ ſui patrimonij: & talis cenſetur in perſona, & rebus gaudere priuilegio clericali. 12. *q.* 2. *eccleſiarum ſeruos. & 16. q. 1. ſunt* [d]. quia de ſuo eccleſiæ factus eſt, licèt non habeat eccleſiam.

QVia in tantum.] Primò ponitur exceſſus. Secundò prouiſio ibi, *Per fratres* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt eſſe cõtenti vna, vel duab. Eccleſiis, aut etiã tribus, ſed quotcunq; poſſunt, acquirunt, cũ etiã duabus ſeruire non poſſint: præcipit Lateraneñ. conciliũ, ꝙ ambitio iſtorum corrigatur per Epiſcopos, in quorũ iuriſdictione clerici cõſiſtũt, & de beneficiis illorũ quæ obtinẽt cõtra canones, & periculum aiarum indeceñt. prouideatur pauperibus clericis, qui Eccleſiis valeat deſeruire. No. ꝙ nemo poteſt habere duas eccleſias ſine periculo animæ, niſi diſpenſatiuè per Papam. Item indigentibus, & deſeruire volentib. debent eccleſiæ cõferri.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Plures.*] Quid iuris ſit de hoc, plenè dicitur. ſ. *de elec. dudum* 2. Sed quid ſi aliquis habeat plura beneficia per diſpẽſationẽ, nunquid vocabit ad capitulum vtriuſq; Eccleſiæ pro negotiis, ſiue electionibus? Credo, ꝙ ſic, ſi eſt in tali loco, vnde commodè vocari poſſit: niſi conſuetudo eccleſiæ approbata faceret in cõtrariũ: quia ex quo cum eo diſpenſat in eccleſia, & conſequẽs in omnib. acceſſoriis diſpenſatur. & ſic ſeruatur ſ. *de elect. in Geneſi.* & coram vno Epiſcopo conuenietur tantùm de his, quæ ad vnam pertinent eccleſiam: ſicut conuenitur quis ratione poſſeſſionis, vbicunq; res ſit, rei vendicatione, Licet non habeat domicilium C. *vbi in rem act. l. vlt. & ſuprà de fo. compe. ſane.* & *c. fi.* Et ſic qui habet duas eccleſias in diuerſis Epiſcopatibus, vtrobiq; intelligitur habere domicilium. *arg. ſuprà de reſcrip. dilecti filii* 2

k ¶ *Nec duabus.*] Sic ſ. *tit. prox. c. quia nonnulli.* & 16. *q.* 1. *cap. presbytero.*

l ¶ *Canonibus.*] Quos habet 70. *di. c. ſanctorum.* & 21. *q.* 1. *c.* 1. per totam quæſtionem.

m ¶ *Animarum.*] Niſi per diſpenſationem obtineant illas: vt ſ. *de elect. dudum* 2.

† Cap. 5. & ca. 1. eo. tit. in 1. comp. *& vide conc. Trid. citatum* ſ. c. non liceat.

† *Aliàs ita: de ſua paterna hæreditate, &c. quod non probo.*

† Cap. 14. & c. 6. eo. t. in 1. cõp. *& cõcordat concil. Tri. quod nouiſſimè hac ſuper re mit* ſeſſ. 7. de refor. ca. 2. & 3. & ſeſſ. 24. de refor. c. 17.

† *hæc.*

† *Vox, præbendarum, non eſt in antiquis, nec in compilat.*

d *Cõcor. text.* in l. 2. Cod. de Epiſc. & cler.

CVm teneamur.] Non recipit congruam diuiſionem. Abb. CASVS. Aliquis habens ſufficiens beneficium, impetrauit litteras pro alio beneficio in alia Eccleſia obtinẽdo, nec fecit mentionẽ de beneficio, q̃d habebat: quæſitum fuit à Papa, vtrum teneretur ille, cui litteræ diriguntur, prouidere illi auctoritate illarum litterarũ? Reſpondet Papa, ſi mandatum noſtrum receperis ſuper prouiſione illius, qui habet aliud ſufficiens beneficium, patienter ſuſtinebimus, ſi nõ feceris, quod mandamus, niſi de beneficio ſuo in litteris noſtris fiat mentio, vel ſi non potes ei prouidere ſine ſcandalo. Nota, q̃ oportet mãdatũ D. Papæ adimplere, niſi ſubſit rõ nõ adimplendi. Item ſi quis habens beneficiũ cõpetẽs, litteras impetrauerit ad aliud obtinendũ niſi fecerit mentionẽ de alio beneficio, nõ valẽt. Itẽ propter ſcandalum multa ſunt dimittenda, quæ alias fieri deberent.

† Cap. 8. e. ti. in 1. cõp. & poſt conc. Lat. p. 50. c. 2. Et vide l. imperator per Bar. ff. ad Trebel.

† In omnib. manuſcriptis ita aut ſi non potes ei ſine graui ſcandalo prouidere, æquanimiter ſuſtinemus, &c. in vno ſuſtinebimus.

† Cap. 9. e. ti. in 3. cõp. & poſt conc. Later. ſub Alex. iij. p. 30. c. 3.

a ¶ Aliud beneficium.] Et ita ſi quis habeat aliud beneficiũ põt excipi contra eũ. ſ. de reſcrip. cum adeo. & c. ſi proponente. vbi de hac materia plenè tractatur, niſi excipiẽs ſimiliter habeat plura beneficia. ĩ. de exceptio. cum Eccleſiaſtica.

¶ Glo. ſeq. arg. à contrario. & illud determinat.

b ¶ Commodè ſuſtentari.] Ergo videtur, quod ſi non poteſt commodè ſuſtentari, non oportet fieri mentionem quod ſatis videtur æquũ. Sed tutius eſt, q̃ de ipſo faciat mẽtionẽ, q̃ ſi cũq; ſit modicũ: quia videtur doloſe tacuiſſe, vt citiùs obtineat litteras, q̃ ſimpliciter ſe clericũ appellauit. Si verò dixiſſet ſe nullũ beneficiũ aſſecutũ, cũ habuerit tenue, nõ valẽt litteræ. ſ. de reſc. ſi proponẽte aliquo. ADDITIO. Vide c. ſi motu proprio eod. tit. lib. 6.

¶ Gloſ. ſeq. cum ſequenti elicit duo argumenta.

c ¶ Si non poteſt.] Arg. id ſolũ fieri poſſe, quod cõmodè, vel iuſte fit, & ſine ſcandalo. ff. de verb. ſig. l. nepos. ff. de vſu & hab. l. non aliter. & 22. q. 2. faciat homo. Et ſic propter ſcandalũ quandoque receditur à iure arg. ĩ. de cler. coniu. cùm olim.

d ¶ Aequanimiter.] Arg. quod mandatum ſuperioris nõ eſt neceſſe adimpleri, vbi ratio non adimplendi poteſt reddi: arg. ſ. de reſcrip. ſi quando. arg. ĩ. eo. tit. prox. c. vlt.

a Sequitur ibidem beneficium recipere poteſt, quod ſi is ſi, qui habuiſſet cum ea, quæ vnũ habeat, habiturus ſit. Ioan. And.

¶ Idem.

Ad mandatum Papæ non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in litteris tacuit, vel cui ſine ſcandalo prouideri non poteſt. h. d. Et in vltimo eſt iſte textus ſemper mente tenendus.

CAP. VI.

CVm † teneamur: *& infrà.* ¶ Si mandatum noſtrum pro alicuius prouiſione receperis, qui aliud beneficium [a] habeat, de quo valeat commodè ſuſtentari [b]: niſi fortè in litteris ipſis de hoc mentio habeatur: aut † ſi non poteſt [c] ei ſine ſcandalo prouideri, æquanimiter [d] ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habens plures Eccleſias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

CAP. VII.

REferente † I. presbytero accepimus, quòd cùm duas haberet Eccleſias, Archidiaconus tuus ipſum altera ſpoliauit, & cuidam Presbytero G. nomine aſſignauit [e] eandem: prædictus autem I. ſentiẽs ſe in hac parte grauari [e] ad Metropolitanum, videlicet Remeñ. Archiepiſcopum appellauit [f]. Cùmque de mãdato eiuſdem Archiepiſcopi, in prædicta Eccleſia reſtitutus fuiſſet, præfatus Archidiaconus eundem I. eo quòd ad præſentiam ſuam vocatus venire contempſit, vinculo excommunicationis aſtrinxit [g]. ¶ Nos † autem ipſum à ſententia, qua tenebatur, facientes abſolui, tibi mandamus, quatenus præſcripto I. de prædictis † Eccleſiis, vna, quam voluerit [h], relicta, alteram præfato G. ſi Eccleſiam non habet †, non differas aſſignare: alioquin ipſam alteri perſonæ idoneæ beneficio Eccleſiaſtico carenti [i], incunctanter aſſignes.

REferente.] In prima ponit impetrãtis cõqueſtio. In ſecunda ipſius abſolutio, & cauſæ cognitio ibi, Nos autem. Ab. CASVS. Quidã presbyter in Archidiaconatu cuiuſdã Archidiaconi habebat duas Eccleſias, Archidiacon⁹ ſpoliauit illũ altera illarũ, & aſſignauit illã cuidã alij presbytero G. nomine: propter quod presbyter ille appellauit ad metropolitanum ſuum, ſ. Remenſẽ Archiepm̃. & ſic Archieps̃ reſtituit illi Eccleſiã. poſt hoc Archidiaconus vocauit illũ presbyterum ad præſentiã ſuã: & quia ille nõ venit, Archidiaconus excõicauit eundem: presbyter cõqueſtus eſt D. Papæ, vnde Papa fecit illum abſolui à ſentẽtia, qua tenebatur: Mãdat Ep̃o diœceſano, vt ille presbyter vnã de prædictis eccleſiis eligat, q̃ voluerit, alteram aſſignet prædicto G. cui Archidiacon⁹ eã cõtulerat, ſi nõ habet aliud beneficiũ: alioquin concedat illã alij perſonæ idoneæ beneficiũ non habenti. Nota q̃ hic appellatur ad metropolitanũ omiſſo medio: quod eſt contra ius. Sed conſuetudo eſt, vt ad alium metropolitanum appelletur omiſſo medio. Item nota, q̃ Archidiacon⁹ põt excommunicare, quod patet per hoc, q̃ à tali ſñia abſoluitur iſte hic. Itẽ nota, q̃ olim ſecũdùm hanc decretalẽ, qui habebat plures Eccleſias, eligere poterat quam volebat, altera relicta: hoc hodie non habet locũ: quia recipiẽdo ſecundam, vacat prima. Item nemo põt habere duas Eccleſias, vt hic patet. Item beneficium non habenti eſt dandũ.

e ¶ Aſſignauit.] Quod hic dicitur, videtur de iure cõi ſpectare ad Ep̃m 16. q. 7. c. nullus. & ĩ. de offi. Archi. cùm ſatis. niſi hoc habeat Archidiaconus de cõſuetudine præſcripta. arg. ĩ. de conceſ. præb. c. 2. & ĩ. de officio. Archidiac. c. vlt.

ADDITIO.] De hac materia quære ĩ. de offi. ordi. paſtoralis.

¶ Glo. ſeq. alleg. cõcordantiã, ſignat cõtrariũ, & ibi remittit, opponit Lauren. quam reprobat.

f ¶ Archiepiſcopum appellauit.] Et ſic omittitur medius. ſic ſ. de ma. & obe. nim. ſignificantib. Ar. contra ſ. de appell. dilecti filij Prior. Dic, vt ibi Lau. dixit, q̃ ibi quia omiſit mediũ, nõ tenuit appellatio: vnde poſtea tenuit ſentẽtia excõicationis lata ab Archidiacono in presbyterũ. ſed hoc nõ eſt verũ, quia appellatio illa finita erat, poſtquã fuit reſtitutus ſacerdos in priſtinũ ſtatũ: & de cõſuetudine appellatur ab Archidiacono ad Archiep̃m. ſed Archidiacon⁹ poſt illã reſtitutionẽ iterũ vocauit presbyterũ ad ſe: & quia nõ venit, ipſũ excõicauit: & ſic tenuit ſententia nõ obſtante appellatione. q̃ diu terminata erat, & finita.

g ¶ Aſtrinxit.] Sic patet q̃ Archidiaconi poſſunt excõicare. ĩ. de his qui fur. ord. rece. c. 1.

¶ Glo. ſeq. obiicit, ponit q̃ Alanus, quam ipſe reprobat.

h ¶ Quã voluerit.] Iſte volebat vtrãq; tenere, ſed videtur q̃ vtraque debuit ſpoliari. 7. q. 1. ſi quis Eps q̃ cõcederat Alanus, & diſpẽſatiuè reſeruatei altera: quod non credo, quia illud decretũ ſpecialiter loquitur in Ep̃o, & licèt non debuerit iſte recipere ſecundã, tamen nõ debebat propterea perdere vtramq; ſecundùm illa iura, ſed alterã tantum: vt ĩ. c. præterea. hodie verò illud verũ eſt, q̃ qui recipit ſecundam habẽtem curam animarum, cùm prius talẽ haberet, ipſo iure vacat prima: & ſi vtrãq; retinere contenderit, ſpoliatur vtraque. ĩ. eo. de multa. alias nihil adiiceret conſtitutio illa.

i ¶ Eccleſiaſtico carẽti.] Arg. q̃ qui habet vnũ beneficiũ, nõ põt obtinere ſecundũ. vel litteras impetrare, niſi de primo faceret mentionem ſ. c. prox. & ſ. de reſcrip. cùm adeo. & c. ſi proponente. quia habenti date, nihil aliud eſt, q̃ perdere. vt 1. q. 2. paſtor. niſi per diſpenſationem ſ. de elect. dudum 2. & qui vnum beneficium habet, nõ reputatur idoneus ad aliud. ĩ. eo. ſuper.

† Alias item Nos autem à ſententia, qua detinebatur, eum facientes, &c.

† præſcripto.

† habeat.

¶ Idem in concilio Turoneñ. †

¶ Præbendæ, & Dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari.

CAP. VIII.

MAioribus † Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, vt minorum Clericorum Præbẽdæ patiantur ſectionem. Idcirco vt ſicut in magnis, ita quoque in minimis [k] membris ſuis firmatam Eccleſia habeat vniuerſitatẽ †: diuiſionem [l]

† Vide Antoninum Auguſtinum in notis ad antiqua collectiones, loco inter citãdo ex 1. comp.

† Cap. 10. eo. ti. in 1. cõp. & poſt. conſil. Later. p. 30. c. 4. Et de materia Vide Io. Anan. in c. audiuimus. ĩ. de collu. & plenè per Bellamerã tract. de permutatione beneficiorum.

† Vide l. cui pacto. per Bart. ff. de ſer. corpor.

b Hoc placet Hoſt. qui dicit ſe ſcire, quòd Archiepiſcop. Remeñ. talibus conſuetudinib. vtitur. alle. de app. Romana. li. 6. Ioan. And.

MAioribus.] Prohibetur diuiſio præbendarũ & permutatio dignitatum. In prima ponitur cauſa prohibitionis. In ſecunda prohibitio ibi, Idcirco. Abb.

CASVS. Quidam prælati beneficia minorũ clericorũ diuidebant in plura beneficia, maiorib. beneficiis in ſua integritate manẽtibus: conciliũ Turoñ. videns q̃ hoc erat iniquũ, ſtatuit q̃ Eccleſia ſeruet vnitatẽ ſine aliqua ſectione in minorib. beneficiis, ſicut in maioribus, vt de cætero nulla fiat diuiſio præbendarũ, aut & dignitatum permutatio. Not. q̃ ad vnã præbenda plures eligi nõ poſſunt: & ſi fiat, nõ valet. Itẽ idẽ iuris eſt in minoribus, ſicut in maiorib. Itẽ præbẽda diuidi nõ dẽt. Itẽ permutatio dignitatũ fieri nõ dẽt: q̃d verũ eſt ſine auctoritate ſuperioris.

¶ Glo. ſeq. arguit ad duo.

k ¶ In minimis.] *Arg. quòd idem iuris eſt in paruis, quod in magnis. 14. q. vlt. c. vl. ſ. de appel. c. de appellationibus.* & ita magnũ iudicabis, vt paruũ. ſ. de iudi. nouit. Itẽ eſt arg. q̃ idem eſt iuris in parte, quod in toto. arg. 1. q. 1. ſi quis Epiſcopus. Bern.

l ¶ Diuiſionẽ.] Sine iuſta cauſa ĩ. eo. cum cauſa. Ex iuſta cã põt vna præbenda diuidi in duas, cùm vacat, ſi facultates ſufficiant. ĩ. eo. c. vacante. arg. ĩ. eo. ſignificatum & ĩ. de Eccl. ædi. ad audientiam. & ſic erunt duo iura, ſed duo ad vnam præbendam eligi nõ poſſunt, vt vnus vnã medietatem habeat, & alter alteram, vel quòd vnus expectet, quouſq; alia vacabit. immò talis electio eſt caſſanda. ĩ. eo. tuæ fraternitatis. & c. dilecto. Bern.

a ¶ Digni-

¶ *Dignitatū permutationē.*]Permutatio dignitatū, aut etiā præbēdarū, ſine auctoritate ſuperioris fieri nō pōt: qđ ſi fecerint, eiſdē ſunt ſpoliandi. ĩ. *de re permutatio.* cùm olim. niſi diſpēſatū fuerit cum illis. ĩ. *eo. tit. c. cùm vniuerſorum.* ſuperior verò ſi viderit expedire, hoc facere poteſt: vt ĩ. *eo. tit. quæſitum* Ber.

R*Elatū.*] Præmittit, & ſubmittit cauſas mandati, ipſum mandatum inferendo. Abbas.

Casvs. Archieps Cantuarieñ. inſtituit in Eccleſia ſua magiſtrum Iacobum in canonicū, & in fratrem, & promiſit eidem conferre primam præbendam, quæ in ipſa eccleſia vacaret: & aſſignauit eidē aliquam portionem, quouſque præbendam integram conferret eidē. ſed cum poſtmodū in eccleſia ipſa præbēdæ vacaſſent, archieps non adimpleuit ſuam promiſſionē: vnde ille Iacob acceſſit ad Papā, & expoſuit ei, qualiter archiepiſcopus ſe habuerat erga eum. Scribit Papa archiepiſcopo dicens, ꝙ poſtquā dictus Iacobus eſt inſtitutus canonicus in ipſa eccleſia, & promiſit ei dare præbendam primo vacaturā, dignum eſt, vt integrā debeat habere præbendam vnde mandat ipſi archiepō, quatenus ſi dictus Iacobus fuerit in Eccleſia canonicè inſtitut⁹, & in choro, & capitulo, & aliis, quorū communis eſt vſus, habet ſicut canonicus poteſtatem, ei præbendam, ſi qua vacat, vel quam primò vacare contigerit, aſſignet, ſecundùm quod ipſe promiſit: quia incōueniens eſt, vt præbenda careat, qui in canonicū eſt receptus. Nota. ꝙ aliquis poteſt recipi in canonicum, & vacaturam expectare præbēdam, ita tamē ꝙ aliquid percipiet, vt hic percipiebat. Item promiſſum adimplendum eſt. Item qui eſt canonicus receptus, non debet carere præbenda.

† Cap. 11. e. tit. in 1. cōp. *Et nam hodie ſit correcta hæc decretalis per c. 2. de cōceſſio. præben. lib. 9. vide ibi Fer. per gloſſam. adde Decium in ca. ex parte. de of. deleg. & Felinū in cap.* nonnulli. ĩ. de reſcr.

Præbendarum, aut Dignitatum permutationem [a] fieri prohibemus.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ Receptus in Canonicum ex promiſſione Capituli, debet, quando facultas ſe obtulerit, habere Præbendam. vide c. 2. de cōceſſio. præben. in 6. cum gloſſa.

CAP IX.

R Elatum † eſt: *& infrà.* ¶ Quoniam igitur dignum eſt, vt poſtquam magiſter I. in Eccleſia tua Canonicus eſt inſtitutus, & à te habuit in promiſſis [b] de conferenda ſibi prima Præbenda, cùm in eccleſia ipſa vacaret, vt debeat[*] præbendæ integritate gaudere: Mandamus, quatenus ſi eidem I. in Eccleſia tua eſt canonicè inſtitutus, & in choro, & Capitulo, & in aliis, quorum vſus eſt communis, poteſtatem ſicut Canonicus habet: ei Præbendam, ſi qua nunc vacat, vel cùm ibi primò vacauerit [c], ſecundùm promiſſionem tuam, concedas liberaliter [d], & aſſignes: quia non eſt congruū, vt Præbenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus.

¶ Idem Canonic⁹ regularibus, & Monachis Eboraceñ. diœceſis †.

¶ Religioſi reditus Eccleſiarū ſuarū diminuere nō poſſunt, reſpectu portionis, quæ debetur Rectoribus, ſeu Vicariis, nec parochias diuidere.

¶ *Vox, dioeceſis, deeſt in quibuſdā antiquis.*

b ¶ *In promiſſis.*] *Arg. quod ea quæ promittuntur, ſunt opere adimplenda. ĩ. de pact. qualiter.* & 12. *q. 5. quia Ioannes. & 32. q. vlt. c. fin.*[a] Sed videtur, quòd talis promiſſio non teneat, quia beneficium non poteſt promitti, vel concedi, antequam vacet. ĩ. *de conceſſio. præb. & eccl. non va. nulla.* Sol. dicas, ꝙ hęc promiſſio licita fuit: quia hic primò receptus fuit in fratrē, & canonicū: & eo pure recepto, promiſit ei Eps cōferre primā præbēdam vacaturā, & hoc nō eſt cōtra ius, immò ad hoc tenebatur Eps de iure, quia eo ipſo ꝙ dedit canonicatū, per conſequens obligauit ſe ad præbendā etiam ſine promiſſione expreſſa: quia alterū ſine altero diu eſſe non poteſt. 1. *q.* 3. *ſi quis obiecerit. ff. de decurionibus, Herennius.* vnde iſte taliter inſtitutus poteſt agere contra Epm, vt conferat ei præbendam in eccleſia illa, in qua eſt receptus: vt dicit in fine. Promiſſio verò, ſiue collatio beneficij nō vacantis nulla eſt. & ſic loquitur *c.* ĩ. *de conceſſione præbend. nulla.* & *c. relatum.* & *c. ex tenore.* & iſte nullā habet petitionem ex tali promiſſione, ſeu collatione.

a *Concor. tex. in l. 1. & ibi Bar. ff. de pa. & ff. ad l. Fal. l. 6.*

c ¶ *Vacauerit.*] *Arg. contra.* ĩ. *eod. dilectus filius.* ibi ſoluitur.

d ¶ *Liberaliter.*] Immo videt, ꝙ ex neceſſitate, quia Eps non habet liberalitatem neceſſariæ electionis. *arg. ff. de leg.* 2. *vnū ex familia.* & in neceſſitate nō eſt liberalitas. *ff. de adimē. lega. l. rem legatam.* & *ff. de donatio. inter virum. & vxo. ſi quis pro vxore.* quia nec iā poteſt ſibi retinere. ĩ. *de offi. archipresbyt. vt ſingulæ.* Sol. Liberalitas eſt, vt ei prouideat ſine coactione: & licèt neceſſe habeat conferre beneficium, non tamen habet neceſſe conferre iſti, vel illi: & ita ſi conferat tibi gratiā facit, cū eam tibi non teneatur conferre. & ſic liberalitas, & neceſſitas circa diuerſa reſeruntur. ſed hic neceſſe habebat conferre, cùm iam eſſet inſtitutus, & promiſerit ei conferre primam præbendam, quæ vacaret ibidem.

A*Varitiæ.*] Primò ponitur exceſſus, Secundò correctio. Secunda ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs Quidam monachi, & canonici regulares, de Eccleſiis ſuis certas penſiones annuatim recipere cōſueuerūt: ſed ipſi portiones, & antiquos reditus, quos clerici ipſarū eccleſiarū percipiebant, diminuebant, & parochias ſuas diuidebant ſine cōſenſu Archiepiſcopi ſui: vnde mandat Papa prædictis regularibus, quatenus ſi quas portiones, vel antiquos reditus clericorum ſine cōſenſu archiepiſcopi diminuerunt, vel parochias diuiſerunt, ad integritatem priſtinā debeant reuocare. Nota, ꝙ monachi certas portiones, vel reditus, quos percipiūt clerici in eccleſiis ipſorum, ſine cōſenſu diœceſani ſui diminuere nō poſſunt, vel diuidere, vnam parochiam in duas.

CAP. X.

A Varitiæ †, quæ eſt idolorum [e] ſeruitus: *& infrà.* ¶ Intelleximus, quòd in Eccleſiis veſtris, de quibus certas penſiones conſueuiſtis percipere, portiones [f], vel antiquos reditus [g] minorāſtis, quos nonnulli Clerici Eccleſiarum ipſarum olim habuiſſe noſcuntur: *& infrà.* ¶ Ideóque mandamus, quatenus ſi quas portiones, vel antiquos reditus Clericorum ſine conſenſu Archiepiſcopi veſtri minuere, vel parochias diuidere præſumpſiſtis, ad integritatem priſtinam reuocetis.

† Cap. 11. e. ti. in 1. cōp. *& poſt conc. Lateran.* p. 43. c. 1.

c ¶ *Idolorum.*] 28. *q.* 1. *idololatria. & 47. d. cantorum. & in Authen. ... ſine quoque iuſſ. ra. §. cogitatio. vltra med. coll.* 2.

f ¶ *Portiones.*] Hoc [b] poteſt intelligi quando monachi certā portionem aſſignant presbyteris, & totum, quod ſupereſt, ſibi appropriant vſibus ſuis.

b *Hanc gloſſulam non reperio in vetuſtiorib. exemplaribus.*

g ¶ *Reditus.*] Hoc intellige, quando monachi certam partē percipiunt, & totum aliud dimittūt capellanis: & tūc in nullo diminuere debent, quod relinquunt capellanis ſuis, ſine conſenſu Archiepiſcopi ſui, vel Epiſcopi ſui: & idem eſſet, ſi clerici certam partē percipiunt, & monachi totum aliud: & ex eo quod dicit ſine cōſenſu archiepi: videt, ꝙ de cōſenſu ipſius hoc facere poſſint, & diminuere, & parochias diuidere, quod verum eſt iuſta de cauſa c. ĩ. *de eccle. adi. ad audientiam.* & ĩ. *de exceſſib. prælatorū. ſicut vnire.* & 16. *q.* 1. *præcipimus. § ſicut duo & arg.* ĩ. *de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. cum Apoſtolica &* ĩ. *de cenſibus. quanto.* & ſic poſſunt diuidere parochiā iuſta de cauſa: vt patet per iura prædicta: poſſunt etiam reditus diminuere: putà, ſi eccleſiæ facultates eſſent ampliatæ, vt fit de augmēto, & monachis ſentiāt vtilitatē, cùm huiuſmodi eccleſiæ ſubſint eis quoad temporalia: quia de huiuſmodi videtur loqui c. & ĩ. *eo. de monachis.*

¶ Idem Præpoſito, & Capitulo Inſul.

¶ Poſſunt prælatus, & Capitulum Præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod Præbendarius teneatur.

CAP. XI.

S Ignificatum † eſt nobis, quòd cuidam Sacerdoti Præbendam vnam in Eccleſia veſtra communi voluntate dediſtis, ita quòd [h] Miſſam de ſancta Maria (niſi corporis infirmitate grauatus ſit) debeat quotidie celebrare: & Eccleſiam veſtram, non niſi communi, tam

† Cap. 13. e. ti. in 3. cōp. *& poſt conci. Lateranen.* p. 50. c. 9.

S*ignificatum.*] Primò ponitur ordinatio tria cōtinēs. Secūdò confirmatio cum limitatione ibi, *Quam ſiquidem.* Abb.

Casvs. Quædam præbenda vacauit in quadam Eccleſia: præpoſitus, & capitulum illius eccleſiæ communi cōſenſu, & voluntate ſtatuerunt, vt quicunq; ad ipſam præbendam eligeret, Miſſam de ſancta Maria quotidie celebraret, niſi eſſet corporis infirmitate grauat⁹, nec eccleſiam dimitteret, ſine cōſenſu præpoſiti, & capituli, & ꝙ iura illius præbendæ non alienaret: quo facto electus eſt quidā ſacerdos ad illam præbendā: præpoſitus, & capitulum petierunt à Papa, vt inſtitutionē ipſius deberet confirmare: & dominus Papa ipſam cōfirmauit, ita ꝙ ſacerdos ille aſſidue debeat officium ſuum impēdere ipſi eccleſiæ, niſi fuerit corporis infirmitate grauatus: & quātò frequētiùs poterit ſalua honeſtate ſua Miſſarū ſolemnia celebrare: nec liceat ſibi hoc officium ſubtrahere illi eccleſiæ, nec ad aliam ſe transferre. Not. ꝙ vacante beneficio poteſt onus imponi ipſi beneficio, dum tamen onus ſit licitum, & honeſtum. Item cōditio (vt hîc dicitur) locum habet in ſpiritualibus: ſed non ita intelligit, immò oneris eſt determinatio. Itē ſacerdos poteſt aliquid accipere, vt Miſſam celebret.

c *De hoc* 10. *diſt. c.* 1. *dic hoc verum conſentiente prælato, & clericis: alias non, de eccleſ. ædiſ. ad audientiā* 56. *diſt.* ſalus. *ſi vellēt conſentire, & iuſta cauſa ſubeſſet, compellētur per ſuperiorem, ad quē recurrēdum eſt.* ĩ. de iure pat. nullus. *dicit it prælati hoc non facere vacan. eccl. de cuius diminutione quæritur,* de re. eccl. non alie. dudū lib. 6. *Ioan. And.*

h ¶ *Ita quòd.*] Ar. cōſueuit hic notari, ꝙ in ſpiritualib. pōt interuenire pactio, ſiue cōditio. ĩ. *de elect. ſignificaſti. ar. de trāſla. ca.* 2. *arg. cōtra.* ĩ. *de pact. c. vlt.* & 1. *q.* 2. *q̄ pro. ſil.* vt nulla ſit dubitatio, ſic intellige, nulla cōditio, ſiue pactio hic appoſita fuit cū

aliqua perſona, ſed præpoſitus, & capitulum tacite illa pbẽda cõſtituerunt, vt qui ad illam prębendam eligeretur, onus iſtud ſubiret, vt ſic res tranſiret cum ſuo onere. *ff. de pig. ac ſi conuenerit. §. 1.* & *j. de pi n. ex litteris.* & *ff. de vſuf. l. vſufructu legato. & l. ſi pendentes § pen. & ope. arg. j. vt ec. be. ſine de. conſe. vt noſtr. in. ad fin.* & hæc cõditio finita eſt, & honeſta pro diuino cultu appoſita. Quidã etiam dicunt, q ſimiliter poſſet eligi tali conditione appoſita. Sed quid eſſet, ſi conditio eſſet illicita? Videtur, quod ſub cõditione facta collatio, ſiue inſtitutio teneat. *arg. Inſtit. de hære. inſtitu. §. hæres & purè.* & *j. eo. dilecto.* & turpis conditio pro non adiecta habetur. *j. de cond. app. ca. vlt.* hęc vera eſſent, niſi obſtaret ſimonia. Vñ ita ar. q ſacerdos poteſt recipere pecuniam, vt celebret diuina, quia ſic operas ſuas videtur potius locare. *arg. 10. q. 3. relatum.* & *12. q. 2. charitatem.* & *c. quicunque 2. j. de ſimo. cum ſit.* & *1. q. 2. c. vlt.* quia ſuis ſtipendiis hoc facere nõ cogitur. *ſ. de præſcrip. cum ex officij. Arg. contra j. de ſimonia. cum in Eccleſia corpore.* Si nullum haberet beneficium Eccleſiaſticum, ratione cuius ad hoc teneatur, poteſt locare operas ſuas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore ſuo, nec ſimoniam committit: aliàs ſi habet beneficium, non licet ei hoc facere.

† *conſtitutionem.*

† *Epiſcopo Vigor.*

† Cap. 14. e. ti. in 1. cõp. & poſt conc. Later. p. 39. c. 1. *Et de intellectu vide Labertinũ* tract. de iure patr. l. 1. p. 1. q. 10.

Præpoſiti, quàm Capituli[a] conſenſu poſſit dimittere: vel cuiquam Præbendę illius anniuerſarium delegare[b]. ¶ Quam ſiquidem inſtitutionem † eatenus confirmamus, vt prędictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſiduè debeat obſequium ſuum impendere Eccleſię memoratę, & quantò frequentiùs poteſt (ſalua honeſtate ſua, & debita deuotione) Miſſarum ſolemnia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere, ſiue cauſa voluntatis[d], ſiue ſe ad aliam Eccleſiam transferendo.

¶ Idem Vigorieñ † Archiepiſcopo.

¶ Ad præſentationem Religioſorũ in eorum Eccleſiis nullus debet inſtitui per Epiſcopum, niſi prius ei cõgrua portio redituum aſſignetur.

CAP. XII.

DE † Monachis, qui Vicarios parochialium Eccleſiarum grauant, vt hoſpitalitatem[e] tenere non poſſint, eam prouidentiam habeas, quòd ad pręſentationem Monachorum nullum recipias, niſi tantum ei

a ¶ *Quàm capituli.*] Iſtud pręter ius fuit appoſitum, quoniam ſufficit conſenſus pręlati, *ſ. de renunc. c. admonet.*

b ¶ *Delegare.*] non poteſt committere alicui officium ſuum, & dic, anniuerſarium, id eſt, officium.

c ¶ *Salua honeſtate ſua.*] Hoc ideo dicit, quia nõ eſſet honeſtũ, vt bis, vel ter miſſam in die celebraret, *de conſe. d. 1. ſufficit.* & *j. de celebra. miſſ. te referente*, vel, ſalua: id eſt, ſine peccato mortali, quod eſſet inhoneſtum.

d ¶ *Voluptatis.*] Tñ religionis cauſa poſſet ad aliã Eccleſiã ſe trãsferre petita licẽtia, quis nõ obtẽta. *j. de reg. licet quibuſdã.*

DE *monachis.*] Reputat materia huius c. difficilis pp iura vario modo loquentia. Et hodie hoc c. extenditur etiam ad religioſos exemptos: vt in *c. 1. j. eo. tit. lib. 6.* Et adde nouam prouiſionem, quę circa hoc habetur in *cle. 1. de iure patr.* & vide de Eccleſiis iſtorum regularium textum in *cle. quia regulares. de ſupplen. negli. prælat.* Abbas Sicul.

CASVS. Quidam monachi habent Eccleſias ſuas, in quib. ponunt vicarios ſuos, & iſtos vicarios in tantum grauant, quòd hoſpitalitatem ſeruare non poſſunt, nec Epiſcopalia iura ſoluere: Mandat Papa Vigorieñ. Archiepiſcopo, in cuius iuriſdictione ſunt iſti monachi, q nullũ recipiat ad pręſentationẽ monachorũ, niſi tantùm ei de prouentib. Eccleſię corã ipſo fuerit aſſignatũ, vnde poſſit hoſpitalitatẽ ſeruare, & Epiſcopalia iura perſoluere. Hãc portionem non poterunt monachi diminuere ſine conſenſu Epiſcopi. & ſic põt intelligi *c. ſ. eo. auaritia.* Nota, q clerici tenentur ad hoſpitalitatem. Itẽ cõpetenter debet quis beneficiari, ita quòd poſſit commodè ſuſtentari, & epiſcopalia perſoluere.

e ¶ *Hoſpitalitatem.*] Ad quam clerici pręcipuè[a] tenẽtur, & 62. d. §. 1. & 85. *diſt. Florentinum.* quia quicquid habẽt clerici, pauperum eſt. *16. q. 1. c. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. tractat, quomodo monachi interdum ex conceſſione Epiſcoporum, interdum ex fundatione habent Eccleſiam quoad tẽporalia, interdum ius patronatus tantùm: & ſubdit, quo caſu locum habeat hoc cap.*

f ¶ *De prouentibus.*] Per hoc patet, q loquit de Eccleſiis, q̃ ſũt monachorũ quoad tpalia: in quib. poſſunt monachi ſibi oĩa appropriare, reſeruata honeſta ſuſtẽtatiõe pręsbytero, vt hic dicit: multò magis vbi habẽt Eccleſias quoad ſpũalia, & tpalia.

a *Tullius* l. 1. de offi. *Decorum valde eſt patere illuſtrib. hoſpitibus domos virorum illuſtrium.*

Si verò habent Eccleſiã ex conceſſione laici, vel cõfirmatione Epiſcopi, idẽ eſt: q a tpalia eũç habẽt. *arg. 15. q. 1. c. vlt.* & *j. de preuile. cùm & plantare. §. in Eccleſiis.* ſi nõ accedit cõſenſ' Epiſcopi, nihil valet[b] cõceſſio laici. *j. de iure pat. c. quod autem. in fi.* & *c. illud.* Si habet Eccleſiã ex cõceſſione Epiſcoporũ, ſi certa forma fuit appoſita, illa ſeruet. *ff. de pac. in traditionibus.* ſi pleno iure ipſam contulit, pleno iure habet eam. ſi ſimpliciter contulit Eccleſiam, cathedraticum, & coerctionẽ retinet Epũs. *j. de do. paſtoralis.* Si verò ex fundatione monachi eccleſias obtinẽt, habent eas tantũ quoad tẽporalia. *16. q. 2. c. 1. & pe. & vlt.* niſi eſſent priuilegiati cũ omnib. capellis habitis, & habẽdis. & ſi nõ habent priuilegium, habebũt temporalia, reſeruata ſuffi tẽti ſuſtẽtatione pręsbytero, & Epiſcop' habet ibi inſtitutionem ad pręſentationem monachorũ. & ei ſubeſt preſbyter quoad ſpiritualia. & ſic poteſt intelligi hęc decre. & *j. de priuil. cùm & plantare. §. in Eccleſiis.* Quandoque monachi habent ius[c] patronatus tantũ: & tunc nihil habẽt niſi ſolam pręſentationẽ. *j. de iure patr. cùm ſecũdũ.* cũ tranſeat cum vniuerſitate: vt ibi. In quo ergo caſu locum habet, quod dicitur, q caſualis penſio nõ augeatur. *ſ. de pact. cùm clerici.* & *j. de cenſi. prohibemus.* & *ſ. eo. auaritia* põt dici, q vbi monachi habent Eccleſias ex donatione Epũrũ quoad tpalia cenſus prius impoſitus non debet augeri: vel cùm ex donatione laicorũ ius tãtùm recipiũt patronatus, cenſus qui ab initio fuit impoſitus, augeri nõ debet. *j. de cenſi. ſcientes.* ſine iuſta cauſa, & rationabili, & de cõſenſu Epiſcopi: vt dictum eſt *ſ. eo. auaritia.* In aliis verò caſibus, putà cũ pleno iure habẽt Eccleſias quoad tẽporalia, & ſpiritualia, poſſidere eas poſſunt pleno iure. Quandoq; tamen monachi totum applicant vſibus ſuis reſeruata honeſta ſuſtẽtatione presbytero: vt hic. Quandoq; certam partẽ recipiũt, ſiue certam dimittũt presbytero, aliud totũ ſibi retinent: *vt ſ. eo. auaritia.* & hoc ſecũdùm conſuetudinẽ diuerſorum locorũ. Dic de hoc *vt 16. q. 2. in ſumma.* Bern.

b *Immò valet quoad ius patr. j. de iure pat. c. vnico. l. 6. Ioan. And.*

de prouentibus[f] Eccleſiæ corã te fuerit aſſignatum, vnde iura Epiſcopalia poſſit perſoluere, & congruam ſuſtentationem habere.

¶ Idem Salernitano † Archiepiſcopo.

¶ Plures Dignitates, vel perſonatus in vna, vel diuerſis Eccleſiis quis habere non poteſt.

† *Sal. Epiſcopo.*

CAP. XIII.

AD † hæc licet: *& infrà.* ¶ Illud eſt omni rationi contrarium, & vnus Clericus in vna[g] vel diuerſis Eccleſiis, plures dignitates, vel perſonatus obtineat: Cùm ſingula officia[h] in Eccleſiis aſſiduitatem exigant perſonarum.

† Cap. 7. ti. de teſtam. in 1. comp. & poſt cõc. Later. p. 29. c. 6. *Et vide* l. fi. per Bal. Cod. de indic. vid. toll. & l. his. C. de reuo. don.

¶ Idem Burdegaleñ Archiepiſcopo.

¶ Habens plures Dignitates, alteram dimittere compellitur.

CAP. XIV.

PRætere[a] de G. qui in tua, & Tholoſana Eccleſia, eſt Archidiaconus conſtitutus, & in vtraque Eccleſia regulariter[i] profeſſus: mandamus, quatenus eundem, altero, quem maluerit[k], archidiaconatu facias eſſe contentum.

† Cap. 4. e. de exceſ. prælat. in 1. comp. & *poſt concil. Lateran.* par. 24. c. 5.

c *Ius patronatus quib. habere liceat, concil. Trid.* ſeſſ. 14. de refor. c. 12. & ſeſſ. 25. de refor. ca. 9.

AD *hæc.*] Ponit dictum, & eius rationem ſubdit ibi, *Cùm ſingula.* Abbas.

CASVS. In hoc c. & ſequenti dicitur, quòd nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus in vna eccleſia, aut etiam in diuerſis: & hoc ius continetur in iſtis duobus cap. Nota, ex iſtis duobus cap. *quòd nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus.*

g ¶ *In vna.*] *j. eo. de multa. in fi.* idẽ in diuerſis, vt ibi. & *j. c. prox.* & *ſ. eo. quia in tantum.* & *ſ. de cleri. non reſi. quia nonnulli.*

h ¶ *Singula officia*] i. dignitates, vel perſonatus. *89. d. c. ſingula.* & *21. q. 2. ſicut* & *ſ. eo. cũ non ignores.* & *j. eo. de multa.* niſi per diſpenſationem Apoſtolicæ ſedis, vt ibi, & *ſ. de elect. dudum.*

PRæterea.] Primò narrat caſum. Secundò corrigi mãdat ibi, *Mandamus.* Abbas.

i ¶ *Regulariter.*] Arg. q canonicus regularis poteſt fieri Archidiaconus. *arg. 58. d. c. 1.* & *74. d. quorundam.* & *j. de ſta. reg. quod Dei timorem.* Sic nec monachus in diuerſis monaſteriis eſſe poteſt, nec Abbas pręfici. *j. de relig. domi. c. vlt.* Sic nõ põt quis habere plures perſonatus in eadem eccleſia, aut etiam in diuerſis. *j. eo. de multa. & ſ. c. prox.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. concor. ponit ius nouum, & inducit tria ſimilia.*

k ¶ *Malueris*] Sic *ſ. c. referẽte.* & ſic habuit optionẽ ſecũdũ iſta iura[d], hodie nõ habet optionẽ, immò recipiẽdo ſecũdũ dignitatẽ ipſo iure vacat prima: & ſi cõtẽderet retinere vtrãq;, priuaret vtraq;. *j. eo. de multa.* cũ n. militię ſint diſtinctæ, & perſonæ illis deputatæ debẽt eſſe diſtinctæ vnde nemo põt eſſe in duob. collegiis ſimul. *ff. de coll. illi. l. 1. §. vlt. nec duas militias habere.*

d *Quæ hodie locũ habent in caſu. j. de reſcri. gratia. lib. 6. poſſẽt etiam locũ habere, cùm ſecũdùm beneficium eſt minus, & vtilius, & ſecundùm Hoſt. qui dicit aequũ in ſcholis, ſeruatur tamen in iudiciis, & in curia ſimpliciter teneri decreta. de multa. Ioan. And.*

habere. C. qui melt. non poſ. l. 4. & l. 5. §. in poſterum lib. 12. vbi duos honores. ff. ad muni. libertus. §. præſcriptio. ergo multo fortius hæc ſunt in ſpiritualibus honoribus obſeruanda.

CVm nõ ignores.] Hodie poteris ſeruare hoc c. in beneficiis reſidentiam requirentibus, & etiam in curatis, ſi de facto nollent dimittere primam eccleſiam. Primò ponitur cauſa mandati. Secundò mandatum ibi, *Cum igitur*. Tertiò ſoluit obiectum ibi, *Quod ſi*. Abbas.

CASVS. Archipresbyter, & clerici cuiuſdam plebis elegerunt quẽdã presbyterum rectorem cuiuſdã Eccleſiæ in ſuum presbyterum, ſiue in capellanũ ſuũ, & ipſe conſenſit: electum tamen locum habere in vtraque eccleſia: archipreſbyter, & clerici cõtradicebant, volentes quod in ſua eccleſia reſideret: & ſic orta fuit ſuper ipſos quæſtio inter ipſos. Vnde rector ipſius presbyteri, & quidam clerici alterius eccleſiæ ad ſedem Apoſtolicã acceſſerunt: D. Papa, auditis hinc, & inde propoſitis, cõſideratis quod non eſt conueniẽs, vt idẽ presbyter locum habeat in duabus eccleſiis, mandat Archiepõ Ianuẽ. dictũ presbyterum beneficio, quod habet, facit manere contentum: & ſi archipresbyter, & clerici cõſenſerint, & modo diſſentiant, non debet cum ipſorum ſcandalo in eorũ eccleſia locũ habere. Nota quod vna eccleſia vnũ tñ debet habere rectorẽ, cũ in vno corpore duo capita eſſe nõ debeat, nec vnus rector debet preeſſe pluribus Eccleſiis. Itẽ pp ſcandalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Itẽ arg. quod ex quo aliqui cõſenſerũt in aliquẽ, poſſunt diſſentire, & hoc propter ſcãdalũ: & iſti diſſentiebãt, quia presbyter ille nolebat dimittere primã eccleſiã.

¶ Idem Genuẽñ. Archiepiſcopo.

¶ *Si electus ad ſecũdã Eccleſiã, noluerit dimittere primã, diligẽtes poſſunt reſilire, & electũ nõ recipere.*

CAP. XV.

CVm † non ignores, quòd vna Eccleſia [a] vnius debeat eſſe Sacerdotis: *& infrà.*

¶ Cùm igitur nuncius Presbyteri, qui in duabus Eccleſiis locum habere contendit [b], & quidam Clerici alterius Eccleſiæ ad noſtram præſentiam acceſſiſſent contra eum: Nos attendentes non eſſe conueniens, vt idem Presbyter locum habeat † in duabus eccleſiis: Mandamus, quatenus ipſum beneficio, quod habet, facias manere contentum [c].

¶ Quòd ſi fortè Archipresbyter, & Clerici alterius Eccleſiæ in eũ conſenſerint [d], eis nunc diſſentientibus †, cum ipſorum ſcandalo [e] non debet locum in ipſa Eccleſia quærere, vel habere.

¶ Innocentius iij. Zamoreñ. Epo.

¶ *Ordinato ad ſacros ordines per Epiſcopũ ſine titulo. nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor cõpellitur in neceſſariis prouidere, donec titulum habuerit.*

interſit: vnde ſcribit Papa Zamorẽſi Epo, quod cũ clericus ille à prædeceſſore ipſius ordinatus fuerit ſine certo titulo, ſi examinatores prædicti eo citato, vt examinationi ipſius interſit per ſe, vel per aliũ, & vt liceat ſibi proponere, quicquid rõnabiliter duxerit proponẽdũ, tã ſup idoneitate pſonæ, quã etiã ſuper quantitate, & qualitate beneficij, illũ inuenerint eſſe dignũ, tandiu neceſſaria vitæ ſibi miniſtret, donec in eccleſia Zamorẽſi vel alia, per ipſum beneficiũ fuerit cõpetẽs aſſecutus: ſciturus pro certo, quod ſi dignus repertus fuerit, & ipſe Epus ei negligerit prouidere, cũ Papa ſuper hoc fuerit requiſitus, cõpellet ipſum per diſtrictionẽ eccleſiaſticã ad prouiſioné ipſius: occaſione huius negotij Papa præmittit illa, quæ præcedunt, hoc modo: dicit Apoſtolus: *Qui altari ſeruit, viuere debet de altari*: & quod ad onus aſſumitur, emolumentum inde debet habere. ergo patet, quod clerici, qui deputati ſunt obſequio Ieſu Chriſti, de ipſius patrimonio viuere debent: clerici enim à cliros, quod eſt ſors, appellantur: & ideo dũ ordinãtur, vel aſſumũtur in hæreditate Domini, vel aſſequuntur hæreditate in ipſo. licet aũt prædeceſſores Innocẽtij, ordinationes eorũ, qui ſine certo titulo promouentur, quantũ ad executionẽ irritas eſſe voluerint, & inanes in iniuriam ordinantiũ: Innocẽtius tamẽ volẽs benigniùs agere cũ taliter ordinatis, ſtatuit, quod per ipſos ordinatores, vel ſucceſſores eorũ tãdiu prouideatur ordinatis, donec per eos beneficia eccleſiaſtica fuerint cõſecuti. Nota, quod qui altari ſeruit, de altari viuere debet. Itẽ ad quẽ ſpectat onus, & emolumẽtũ. Itẽ qui aliquẽ ordinat, vel ordinari facit ad ſacrũ ordinẽ, prouidere tenetur eidẽ, donec per ipſum ordinatus beneficiũ eccleſiaſticũ fuerit aſſecutus. Item ſi Epiſcopo ſimpliciter ſcribatur, vt alicui prouideat eccleſia ſua: nõ ſolùm in cathedrali eccleſia poteſt prouidere, ſed etiam in parochiali.

CAP. XVI.

CVm † ſecundùm Apoſtolum qui altari ſeruit, viuere debeat de altari [f]: & qui ad onus eligitur, repelli [g] non debeat à mercede: patet à ſimili, vt Clerici viuere debeant de matrimonio Ieſu Chriſti, cuius obſequio [h] deputantur, vt ipſa nominis ratio [i] perſuadet. Cum enim à cliros, quod eſt ſors [k], vel hæreditas, Clerici appellentur: quia in ſui † ordinatione vel aſſumuntur [l] in hæreditatem Domini, vel aſſequuntur [m] hæreditatem in ipſo †, vt verè poſſint pſallere cum propheta: Dominus pars hæreditatis meæ: dignũ [n] eſt, vt Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtententur, in qua, & † per quã diuinis obſequiis aſcribuntur. Licèt autem prædeceſſores [o] noſtri, ordinationes [p] eorum, qui ſine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinãtium irritas [q] eſſe voluerint, & inanes: Nos tamẽ benigniùs agere cupientes †, tandiu per ordinatores, vel ſucceſſores [r] eorum prouideri volumus ordinatis, donec per

a ¶ *Vna eccleſia.*] Hoc generaliter verũ eſt, quòd vnus debet eſſe ſacerdos vnius: vt *ſ. eo. c. prox.* & *j. eo. de multa.* De hac materia dicitur *de elect. dudum. 2.*

b ¶ *Cõtẽdit.*] Vnde hodie priuari debet vtraque. *j. eo. de multa.*

c ¶ *Contentum.*] *ſ. eo. c. prox. & c. ad hæc.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Conſenſerint.*] Si ſemel conſenſerunt in eũ, non poſſũt amplius diſſẽtire. *ſ. de elect. cùm inter canonicos.* & *8. q. 2. dilectiſſimi.* & *32. q. 5. horrendum.* Quid eſt ergo, quod dicitur eis nunc diſſentientibus: & ſic cõtradicit hęc decr. pdictis iurib. Sol. ſic intellige, quod hic dicit, quod ſacerdos ille electus fuit ad curã animarũ, & ſimul ad cõtinuã reſidentiã, ad quam de iure tenet. *ſ. de cle. non reſi. quia nonnulli.* ſed ipſe volebat retinere priorẽ Eccleſiam cũ illa, ad quam electus erat ſecundò ab Archipreſbytero, & clericis: vnde cùm ipſe nollet primã dimittere, licitũ fuit archipresbytero, & clericis ab electione ipſius recedere, & meritò. quia vtrãq; de iure habere nõ poterat. Si aũt vellet dimittere primam, & ſecundam recipere: tunc non poſſent archipresbyter, & clerici ab electione eius diſcedere, ex quo ſemel in eum conſenſerunt, & ſic intelligunt prędicta iura.

e ¶ *Scandalo.*] Arg. quod propter ſcandalum quandoq; receditur à iure. *ſ. e. cùm teneamur.* & *ſuprà de tempo. ordi. ad aures.*

CVm ſecundùm Apoſtolum.] Primò ponit cã conſtitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui promulgatio. Secũdò determinatio caſus propoſiti ſpecialiter. Secunda ibi, *Inde eſt.* Abbas. Sume caſum ad medietatem c. ibi, *Inde eſt, &c.*

CASVS. Epũs Zamoreñ ordinauit in ſubdiaconum quendã clericum G. nomine, ſine aliquo titulo: tamen morte præuẽtus eidem clerico in beneficio eccleſiaſtico nõ prouidit: poſtmodũ ſucceſſor illius requiſitus non prouidebat eidem: acceſſit ad Papam exponẽs eidem, qualiter prædeceſſor illius ordinauerat ipſum in ſubdiaconũ: ſcripſit Papa quibuſdam, vt illum ſubdiaconũ examinarent, ſi dignus eſſet ad eccleſiaſticum beneficiũ obtinẽdum, priùs Epo Zamoreñ. citato, vt examinationi

f ¶ *De altari*] *12. q. 1. ex his.*

g ¶ *Repelli.*] Ad quem ſpectat onus, & emolumentum. *12. q. 2. charitatem. & c. quicunque.* & *c. eccleſiaſticis* [b]. & ecõuerſo nõ eſt ferendus is, qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat. *C. de cadu. tolli. l. vnica. §. ſecundo.*

ADDITIO. Vnde vers. *Comoda qui ſentis, iugas onus emolumentis.*

h ¶ *Obſequio*] *Inq. tibi, ſed domino grauis eſt, cui ſeruit egeſtas. arg. 93. diſt. diaconi. &c. mendicat.* Lau.

i ¶ *Nominis ratio.*] *21. d. cliros. & clericos.* & *16. q. 1. ſi cupis.* & nomina debẽt eſſe cõſonantia reb. *Inſti. de do. §. eſt & aliud.*

k ¶ *Sors.*] *12. q. 1. cui portio.*

l ¶ *Aſſumuntur.*] Vt qui ordinãtur ſine beneficio, vel aſſumũtur, vt habeant hæreditatem Domini.

m ¶ *Aſſequuntur.*] ſ. qui ad beneficium recipiũtur, iſti in ſua ordinatione ſtatim conſequuntur hæreditatem Domini.

n ¶ *Dignum.*] *12. q. 2. Eccleſiaſticis.*

o ¶ *Prædeceſſores.*] *70. d. neminem. & c. ſanctorum.*

p ¶ *Ordinationes.*] Niſi promotus ſit ad titulum patrimonij ſui. *j. eod. tuis. & ſ. eo. Epiſcopus. ſi.*

q ¶ *Irritas.*] Quoad executionem, non quoad veritatem, quia ordinem non admittunt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & duppliciter ſoluit, & ſolu. determinat.*

r ¶ *Succeſſores.*] Sed quare cõuenitur hic ſucceſſor ex delicto defuncti, cùm regulariter crimina morte extinguantur. *23. diſt. quorundam. & C. ſi reus, vel accu. mor. fue. l. 2.* & ſucceſſor non conuenitur ex delicto defuncti. *Cod. ne ex deli. defun. l. vnica.* Reſpondeo, ne cleri opprobrium mẽdicare cogantur *93. diſt. dia. oni. arg. ſ. de cle. coniu. Ioannes. in fi.* Vel dic, quòd non tã ſucceſſor, quã Eccleſia [c] punitur in hoc caſu, quæ non reſiſtit Epo in tali promotione: nã ſine cõſilio eccleſię nõ facit ordinationẽ. *24. q. 1. ſ. pen.* vnde punitur, ſi ei delinquenti non reſiſtit. *2. q. 7.* [illegible]

Marginal notes:

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. Et vide quod per hũc textum ſcribat [illegible] in c. 7. [illegible]

† habere.

† diſſidentibus.

† Vide Pro. Janum in an. malib. Hiſpa. mo. cap. 21.

a Cõcor. tex. in l. 1. in fraudẽ. & ibi Alb. de Roſa. ff. de teſt. & l. fi. & ibi Cynus. Cod. ad Maced.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. 1. Cor. 9.

† ſuae.

† Aliàs ita: Chriſto. Pſal. 15.

† Altar. Val.

† Vide l. cũ in teſtamẽ to. ff. de te. iu. & l. quãtiès. eo. tit.

b Cõcor. tex. in l. ſecundum naturam. ff. de re. iu. & l. 3. §. ſed eſt. ff. de fur.

c Nõ videtur in quo puniatur eccleſia. Vel capitulum, cum Epiſcopalis menſa gravatur ſecũdum Ho. Ioan. And.

c. quæ propter. & hoc intelligo, qñ ipſe Eps examinauit. ſi autē alij examinauerūt, ipſi tenebūt. *54. d. ſi ſeruus. 24. d. quādo.* & hoc innuit, quod dicit ĩ. *nullo præſentante.* Et in hac ꝓuiſione dignitas ꝓmota eſt attendenda. *arg. 41. d. nō cogatur. ff. de tu. l. ſed & ſi ſuſceperit. §. 12. ff. de vſuf. ſed & ſi quid. §. 1. & ĩ eo. c. de multa. ff. de do. l. ſi filiusfamilias.* Itē cōſiderāt facultates Eccleſiæ. *arg. ff. de admi. tut. l. cùm plures. §. cùm tutor. & ff. de rel. & ſūp. fu. ſi quis ſepulchrū. §. ſumptus.* & hic inferiùs. Bern.

† *Aliàs ita: in ſubdiaconum.*

¶ *Gloſ. ſeq. in prin. reci. per obie. & ſolutionem. Deinde dat duo ſimilia. Iterum obiicit, & ſoluit. Tertio obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Liceat.*] Si ſcriberetur ipſi ordinatori, ipſe non poſſet aliquid obiicere, niſi hoc litteris cōtineretur, quia quos idoneos reputauit ad ordines, debet reputare idoneos ad beneficium. ſ. *de æta. & qual. ca. accepimus.* ſed ſucceſſor poteſt. & ita ſemel approbatus iterū ꝓbatur, & reprobatur, ſicut medicus[a]. *ff. de mune. & ho. l. in gradatim. §. reprobari.* & virgo ſemel ꝓbata iterū probatur[b] *27. q. 1. nec aliqua.* & melius ſ. *de proba. ca. pen. & vlt. & 2. q. 5. habet hoc proprium. & ca. Mennam.* ſed hoc totum gratia eſt: quia de facto vnius ſępius quęri non debet. *ff. man. cau. ſtatu. l. licet. in fin.* Sed nónne prǽſumi debet ꝓ ordinato? Sic *arg.* ſ. *de proba. poſt ceſſionem.* niſi probetur contrariū. Itē qualiter cognoſcitur poſtea de eius idoneitate: cùm ſnīa Epi, qua

a *Quod eſt ſpeciale propter hominū ſanitatem. Ioann. And.*

† *illorum.*

b *Quia ſæpe minùs fallitur, &c. vt ibi.*

eos Eccleſiaſtica beneficia conſequātur. ¶ Inde eſt, quòd cùm G. lator præſentium, à prædeceſſore tuo fuerit ad † Subdiaconatum nullo præſentante promotus: Mandamus, quatenus ſi eum hi, quibus examinationem ipſius duximus committédam, te citato legitimè, vt per te ipſum, vel idoneum reſponſalem interſis: & tam ſuper idoneitate perſonæ, quàm etiam ſuper quantitate, ac qualitate beneficij proponere tibi liceat[a], quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum eſſe repererint, tandiu ei vir[...] neceſſaria congruè [...]niſtres, donec per te[b] [...] Lamoreñ. Eccleſia, vel alia fuerit competens beneficium Eccleſiaſticum aſſecutus, ſciturus pro certo, quòd ſi per examinationem eorum † fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum noſtrum neglexeris prouidere, cum hoc nobis per litteras eorum innotuerit: ad id exequendum te per diſtrictionem Eccleſiaſticam conpellemus.

¶ Idem Archiepiſcopo Senoñ.

¶ *Qui hoc ignoranti ſcienter contulit Præbendam, quam nō potuit, illa euicta, aliam, quam poteſt, cōferre tenetur. h. d. & e. l. ſingularia diſpoſitio.*

pronunciauit ipſum idoneum, tranſiuit in rem iudicatā, à qua non fuit appellatum. ſ. *de elect. cùm dilectis in fi.* Reſpō deo, totum fit de gratia. Vel dicas, quod tantum quęrit de noua cauſa poſtea emergente. *arg. ſ. de æta. & quali. ordi. c. 1.*

¶ *Gl. ſe quęrit. ſoluit. alleg. pro, & cōtra. ponit ops. & in. demū ſoluit.*

b ¶ *Donec per te.*] Quid ſi Eps ordinauit eū ad aliquē titulū, & ille eſt euict⁹ ab eo, nūquid Eps tenet de euictione? *Arg. quod non.* quia donator nō teneret de euictione. *ff. de adil. edi. l. ad res donatas. ar. contra. 7. q. 1. præſentium & ĩ. eo. inter cætera.* Dixit Vinc. ꝙ Eps ſpecialiter non tenet, ſi dedit ei beneficium ſufficiens, & factū ſit inſufficiens, & exinanitū: ſufficit enim minori ab initio adire locupletem hæreditatē. *ff. de mi. verū. § ſi locupleti.* tenetur tamen generali obligatione, quia tenet ꝓuidere, & ordinare Eccleſias omnes ſui Epiſcopatus. *de conſec. d. 1. c. omnes.* Tu dicas melius cum T. ſi fraudulēter cōtulit ei beneficiū alterius, quo alius nō fuit iuſtè priuatus, ſiue alij debitū, & ipſe cui contulit, hoc ignorauit[c], tunc ſpecialiter tenet Eps ei prouidere in æquiualēti beneficio. *arg. 7. q. 1. præſentium. & ĩ. eo. inter cætera. & ĩ. de iure patr. c. paſtoralis.*

c *Ad hoc ĩ. eo. ſi beneficia. lib. 6. Ioan. And.*

INter cætera.] Narrat primò factum. Secundò mādat decerni, & caſum exprimit ibi, *Supradicto Epiſcopo.* Abbas.

CASVS. H. & G.[d] permutationē ſuarum prębendarum affectātes eas in manu Papæ renunciauerunt: poſtmodū mandauit Papa Decano Remeñ vt de præbenda G. inueſtiret H. ſed Epiſcopus loci hoc intelligens contulit eam magiſtro P. vnde orta lite inter magiſtrum P. & H. D. Papa reuocauit prǽfatam renunciationē, & vtriq; reſtituit beneficiū ſuū: & ne magiſter P. remaneret fruſtratus ſpe ſua, Mandat Papa Epiſcopo, vt prębendam alicui nō conferat, donec aſſignauerit magiſtro P. beneficiū ꝑbēdale in eadē Eccleſia: & ſi cōtra fecerit, illud caſſat: ne fraudulenter viſ⁹ ſit illi cōtuliſſe ꝑbēdā. Bern. Nota, ꝙ vbi ponit iſta clauſula, ꝙ ſi cōtra factū fuerit, decernim⁹ irritū, & inane: qđ fit poſtea, ipſo iure nō tenet. Itē qui dat beneficiū, quod dare non poteſt, tenetur ad beneficiū, quod dare poteſt: ne fraudulenter viſus ſit beneficium contuliſſe.

d *Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis exēplaribus reperitur.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. ſolu. alleg. contra. remittit, ſignat contrarium, ſoluit, & diſtinguit.*

e ¶ *Aſſignari debebat.*] Ex quo G. reſignauit tali modo, vt daret H. & non fuit ei data, ſed magiſtro P. nō videbatur ei renūciaſſe: nec videtur eam perdidiſſe: ſicut nō amittit poſſeſſionem, qui eam ſub modo alij tradidit, niſi modus exiſtat[e]. videtur enim ſub conditione eam tradidiſſe. ſ. *de reſti. ſpo. c. olim 1. & ff. de acq. poſſeſ. qui abſentis. §. ſi quis.* & qui ſub conditione tradidit poſſeſſionem, & recedit à poſſeſſione [...] ſi cū me. vnde iſte non videbat amiſiſſe poſſeſſionē beneficij ſui: ſed certè verum eſt, ꝙ amiſerat per renunciationē, ſed Papa poſtea ex officio ſuo vtrique reſtituit pro[...] diſcordiam ſu[...]

CAP. XVII.

INter † cætera: *& infrà.* ¶ Facta reſignatione à G. [...] quondā Canonico Lauduñ. † de Præbenda eiuſdē Eccleſię, quę per commutationem Prębendarum H. ac Sicluneñ. † Canonico auctoritate Apoſtolica aſſignari debebat[e]: magiſter P. per Lauduñ. † Epiſcopum de Prębenda fuit inueſtitus eadem. Super quo cū inter magiſtrum ipſum, & dictum H. controuerſia ſuborta fuiſſet[e] per [...] noſtrū omnia retractata fore [...]erunt: *& infrà.*

¶ Supradicto Epiſcopo dedimus in præceptis †, vt donec idem magiſter in eadem Eccleſia fuerit præbendale beneficium aſſecutus, nulli alij Præbēdam aſſignare præſu[m]at: quòd ſi fortè præſumpſerit, id irritum[d] decernimus & inane: decet enim, vt quia Prębendam ei, quam de iure nō potuit, aſſignauit[e], eam, quam de iure poteſt, aſſignet: ne Prębendam ei fraudulenter viſus ſit aſſignaſſe.

¶ Idem Epiſcopo & Citori Tornacē.

¶ *Caſſatur electio illius, qui poſſidet plures Dignitates, atque Præbendas: & idem ſi detinetur aliquo vitio hic ſcripto.*

† *Cap. 3. e. ti. in 3. cōp.*
† *vt.*
† *Lauduñ.*
† *Ideñ.*
e *Text. eſt in l. verba. ff. de cōdi. inſti. & in l. actum. ff. de re. iur.*
† *Lau.*

† *mādatū.*

d ¶ *Irritum.*] Simile C. [...]um[f]. & *de leg. non d*[...] *C. de rebus* [...] *non alie. l. ſanc*[...] & *10. d. c. vides.* hoc verbum non contineret in litteris, & ipſe conferret, valeret ꝓceſſio teneret, licèt eſſet facta contra mandatum Papæ. ĩ. *dilectum filium G.* Di de hoc.

f *Factum cōtra legē habetur pro infecto. Ioan. And.*

e ¶ *Aſſignauit.*] Hc expreſſe habes, ꝙ ſi Eps conceſſit mihi beneficium, quod cōcedere nō potuit, tenetur mihi ad aliud cōſimile. *7. q. 1. præſentium.* de hoc dicitur ſ. *ca. prox. fin.* ſ. *de fi. presby. veniens. arg. ff. de pig. act. l. eleganter. § qui reprobos. ff. ad Velle. ca. quamuis. §. conueneris & ff. quæ in fraud. cre. l. quotiens. ff. de leg. 1. l. ſi filiusfamil. § ſi quis alicui. & ff. de leg. 2. l. mortuo. § Labeo.* quia adiuuari beneficiis nos oportet, non decipi. *ff. commodati. l. in commodato. § ſicut in fi. & ſ. de commo. c. vni. in fi.* Et ſic eſt contra id, quod dicit lex, ꝙ donator nō tenetur de euictione. *ff. de adil. edi. l. ad res donatas.* ſed hîc in veritate nō dicit donare, quia neceſſe habet eam donare, & in neceſſitate nemo liberalis exiſtit. *ff. de adim. leg. l. rē legatā. in fi.* & de hoc dictū eſt ſ. *eo. c. relatu.* & hoc intellige, qñ Eps ſciuit, ꝙ eā donare nō poterat, & ille qui receperit, ignorauit, vt dixi ſ. *c. prox.* ſi n. recipiēs hoc ſciebat, nō credo, ꝙ habeat petitionē contra Epm ad aliā prębendā, inſtar illi⁹ qui ſciens emit liberū hominem, quia emptio nulla fuit: ſec⁹ ſi ignoranter emit. *ff. de contrahen. emp. l. liberi hominis.* Io.

CAP. XVIII.

CVm † iamdudum: *& infrà.* ¶ Verùm quoniam ab R.

† *Cap. 4. e. ti. in 3. cōp. Et de materia vide Ca. conſil. 3. & Oldradum conſi. 67.*

CVm iamdudum.] Opponenti plura contra electū, ſufficit alterum probare, quod ad caſſationem eius ſufficiat h. d. Primò ponit ſex quæ opponebantur contra electum. Secūdò diffinitionem quæſtionis conditionalem. Tertiò reſpondet tacitæ quæſtioni, vel obiectioni. Secunda ibi, *Mandamus.* Tertia ibi, *Cùm multa.* Abbas Siculus.

CASVS. Vacāte prępoſitura Sicluneñ. à quibuſdā canonicis Eccleſię Sicluneñ. electus fuit quidam nomine Ioānes de Bythinia, maiore parte capituli priùs appellante, & quibuſdā canonicis abſentibus, & nō vocatis: ad petitionē ipſi⁹ Ioānis cōmiſſa fuit cauſa quibuſdā iudicibus: iudices illi cōfirmauerūt electionē ipſius Ioānis: tandē cauſa cōmiſſa fuit aliis iudicib. ad petitionē partis aduerſę, & illi caſſauerūt cōfirmationē priorū iudicū: demum Papa caſſauit ꝓceſſus priorum, & ſecundorū iudicū, reducens cauſam in eum ſtatum, in quo erat ante primā cōmiſſionē: iſtis omnib ſic pactis R. Sicluneñ. canonicus oppoſuit ſe iſti Ioanni, ꝓponēs multa cōtra ipſū, ſcilic. pluralitatem dignitatū, & beneficiorū, cōtra cōciliū Lateraneñ. & quòd die intruſionis ſuę ante cōfirmationē admi-

niſtrac-

niſtrare præſumpſit, & poſt caſſationē cōfirmationis electionis ſuæ miniſtrauit: his, & aliis auditis, Mādat D. Papa quibuſdam iudicibus, ꝙ ſi inuenerint prędictū Ioānē habere plures dignitates atq; prębēdas, aut aliquod aliud de pręmiſſis (qđ ſufficiat) inuenerint eſſe verū, eidē Ioanni ſuper ipſa prępoſitura ſilentium imponant, ab impetitione ipſius Siclun. eccleſiā abſoluentes. In fine reſpōdet Papa quaſi tacitę quæſtioni: poſſet quis opponere D. Papę, quare vos iſtum repellitis? multi ſūt, qui habēt pluralitatem dignitatum, & beneficiorum? Reſpondet: Multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium deducerentur, exigente iuſtitia caſſarentur. Nota, quòd qui habet plures dignitates, ſeu pſonatus, ſine diſpēſatione Papę ineligibilis eſt. Item ante cōfirmationē nemo debet adminiſtrare, qđ ſi fecerit, debet ei⁹ electio caſſari. Item per patiētiam multa tolerantur, quia nō denunciantur, vel accuſātur, quę ſi in iudicium deducerentur, ſecundùm iuſtitiam caſſarentur.

† Bitunia. † Bituinia.

† ſub Alex. c. 13. & 14. † Siden.

† Aliàs, Ante confirmationem ſuam.

† Aliàs ita: aut aliquod præmiſſorū, &c.

† Sedem.

† In antiquis tolerantur.

Siclun. Canonico, L. de Bythinia † quędā obiecta fuēre: multitudo [a] videlicet tā Dignitatum, ꝙ etiam Præbendarum, ambitionis, & auaritiæ [b] vitium: cui nondū finem imponens, contra diffinitionis noſtræ [c] tenorem & Lateranen. [d] ſtatuta concilij † ad obtinendam Præpoſituram Siclunen. † ſe ingerit, & ingeſſit: & quòd die intruſionis ſuæ ante cōfirmationem [e] † præſumpſerit miniſtrare: ſicut & poſt confirmationem caſſatam. ¶ Mandemus, quatenus ſi inueneritis prędictū I. habere plures alias Dignitates, atque Prębendas [f]: aut † aliquid aliud pręmiſſorum [g], quod ad caſſationem eius ſufficiat, inueneritis eſſe verum, ei ſuper iam dicta prępoſitura ſilentium imponatis, ab impetitione ipſius, Siclunen. † Eccleſiam [h] abſoluentes. Cùm multa per patientiam [i] tolerentur †, quę ſi deducta fuerint in iudicium, exigente iuſtitia non debeant † tolerari †.

¶ Idem Archiepiſcopo, & Archidiacono Senonen.

¶ Receptò in Canonicum, quàm citò facultas ſe obtulerit, debetur præbenda, & interim habebit quotidianas diſtributiones.

CAP. XIX.

Dilectus † filius T. Canonicus Linconien. † propoſuit, quod cùm de mandato C. Papæ prædeceſſoris noſtri Linconien. † Epiſcopus quandam Præbendam aſſignauit eidem in Eccleſia Linconien. † quia Capitulum ipſum ad eandem recipere contemnebat: *& infrà.* ¶ Ad inſtantiam Remen. Archiepiſcopi, tunc Epiſcopi Pręneſtin. Apoſtolicę ſedis Legati, & auctoritate ipſius, talis inter eū, & Epiſcopū & Canonicos Linconien. † cōpoſitio interceſſit: quòd ipſo ab eis recepto in Canonicum, & conceſſo ſibi ſtallo in choro, & participatione quaslibet diuinorum, idem fructus Prębendę percipere non deberet [k], niſi loco proximò † vacaturę: *& infrà.* ¶ Cum ergo dictū T. in Canonicum recipi, canonicis nō obuiet inſtitutis, & vacaturam expectare Prębendam Lateranen. cōcilio † non ſit dubium obuiare: Nos facto eiuſdem Legati illicito [l] reprobato; quod eſt licitū approbantes [m] †: quia videtur indignum, vt receptus in Canonicū Prębēdę beneficio careat, Mādat iudicibus, vt I. pm, & capitulū compellant, vt ei prębendā (cū ſe facultas obtulerit) aſſignēt: & portiones quotidianas, quę fiunt in Eccleſia, faciāt aſſignari eidem.

a ¶ *Multitudo.*] Quę eſt canonib. inimica. ſ. *eo. quia in tantum.*

b ¶ *Auaritia.*] Quæ à promotione repellit. 85. d. ca. *Florentinum*. quā etiam dixit lex legitimis ictibus feriēdam. C. *de inoff. teſt. l. ſi quis ſuo.* & eſt ſeruitus idolorum. ſ. *eo. c. auaritia.* Bern.

† deberent.

† Vide l. 1. §. penul. ff. de his, qui not. infam. & l. 1. §. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ierit.

c ¶ *Diffinitionis noſtræ.*] Quam non habes in compilatione, quæ olim erat de inſtitu. c. tua nuper.

d ¶ *Lateranen. concilij*] ſ. *eo. quia in tantum.*

e ¶ *Confirmationem.*] Hoc ita intellige, ꝙ ſuper hac electione fuit cauſa commiſſa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionem confirmauerunt, & poſtea alij iudices, quib. eadem cauſa fuit commiſſa confirmationem illam caſſauerunt, ſicut hoc totum habetur in compilatione. Innocen. ſ. *de re iudic. c. 1.* de quibus hic fit mentio.

f ¶ *Præbendas.*] De hoc dictum eſt ſ. *de elec. c. dudum 2.*

g ¶ *Aliud præmiſſorum.*] Scilicet ꝙ ante confirmationem miniſtrauit. ſ. *de elect. qualiter.* vel ꝙ miniſtrauit poſt caſſationē confirmationis: quia Papa etiam totum caſſauit, quicquid factum fuit per iudices priores, & poſteriores.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam tacit. in contrarium alleg. 7 iura, & ſoluit.*

h ¶ *Eccleſiam.*] Et ita videt, ꝙ Eccleſia quæ ipſum eligit, ſciens ipſum habere plures dignitates, atq; prębēdas, nō poſſit ipſū repellere. *arg.* ſ. *eo. cùm non ignores. arg. contra.* ſ. *de excep. cùm eccleſiaſtica.* & melius ſ. *de elect. cùm inter canonicos.* 8. q. 2. c. *dilectiſſimi.* & 32. q. 5. *horrendum.* j. *de conceſ. præben. cùm ſuper.* & ſ. *de cleric. coniug. c. diuerſis fallacijs.* & j. *de dona. c. inter dilectos.* Sed hęc locum non habent: quia iſte non fuit electus ab eccleſia: immò eccleſia ſe ſibi opponebat, & elect⁹ fuit à quinque ſolummodo: aliis appellantib. priùs, & quibuſdam abſētibus, vt hîc patet, in decr. ꝙ olim erat in cōpilatione Inno. *de re iudic.* & hęc decr. de illa electione loquitur. Bern.

i ¶ *Per patientiam.*] Hîc reſpondet tacitæ quæſtioni: diceret aliquis, multi ſunt habētes plura beneficia, quare ipſū reprobatis D. Papa? Et ipſe reſpondet: multa per patientiam &c. & tamen per talem patientiam nō fit diſpenſatio. *arg.* j. *de cogn. ſpi. ſuper eo.* & ſ. *de ſurren. mulieri. arg. talis patientia voluntatē requirit. ff. de tribu. l. 1.* [a]

a Dominum ſciēs ſeruū mercari in ſepe. tenet tributoria, nō tū requiritur, ꝙ volit. ſed ſatis eſt, ꝙ nolit, & ex quo ſcient. Io. And.

Dilect⁹ fili⁹.] Cōtinet quatuor dicta. Primò mādatū Apoſtolicū. Secūdo ibi, *Ad inſtātiā*. iuſtū, & iniuſtū pceptū legati. Tertiò ibi, *Cū ergo*. iuſti pceſſus cōfirmationē, & iniuſti reprobationē. Quartò ibi, *Facientes*. Papalē ſubiectionē. Abbas. Casvs. Epiſ Lincoū. de mādato D. Cæleſtini Papę cuidā clerico G. noīe quidā pbendam in Eccleſia Lincoū. aſſignauit: ſed capitulū Lincoū. noluit ipſum recipere ad eandē: tandem ad inſtātiā Remen Archiepi, tūc Epi Pręneſtini, Apoſtolicę ſedis legati, talis cōpoſitio inter capitulū, & G. interceſſit, ꝙ recept⁹ fuit in canonicū, & in fratrē, cōceſſo ſibi ſtallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorū, ita tamē ꝙ fruct⁹ pbēdę recipere nō deberet, niſi loco pximo vacaturę: ſed quia plures pbendæ poſtmodū vacauerunt, nec eidem G. aliquam aſſignauerūt, acceſſit ad Papam, propōnēs eidē oīa ſupradicta: ſcribit Papa iudicibus dicens dictū G. in canonicū recipi canonicis non obuiare inſtitutis, ſed vacaturā expectare prębendam, eſſe cōtra Lateran. cōcilium: vnde Papa factum legati, in eo ꝙ dictum G. recipi fecit in canonicum, & in fratrē approbauit: ſed ꝙ nihil reciperet niſi loco pximo vacaturę, reprobauit: quia vero indignum eſt, vt receptus in canonicum beneficio careat, Mādat iudicibus, vt I. pm, & capitulū compellant, vt ei prębendā (cū ſe facultas obtulerit) aſſignēt: & portiones quotidianas, quę fiunt in Eccleſia, faciāt aſſignari eidem. Nota, ꝙ aliquis poteſt recipi in canonicum ſine aſſignatione prębendę, dūmodo aliquid ſibi aſſignetur tanquam canonico: & ſi addit, ꝙ nihil percipiet, niſi cùm vacauerit prębenda, hoc non licet, ſed ſic poteſt recipi: Recipimus te in fratrem, & prouidebimus tibi, cū facultas ſe obtulerit, iſtud non eſt contra concilium. Itē ſententia pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile, nec licitum per illicitum.

† Cap. 5. eiuſ. tit. in 3. cōp. † Lingon.

† Lingon.

† Lingon.

† Lincon.

† proximè.

† ſub Alex. iij. ca. 8. & habetur j. de conceſſio. prębēdæ, c. nulla.

† Vide l. ꝗ cōuenerit. cū gl. ff. de pign. act. melius, in l. neanō. §. 2. cum glo. non prohibeat. ff ex qui. ca. maio.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Percipere non deberet.*] Iſtud fuit contra cōcilium. j. *de conceſ. præben. nulla.* Sed cōtrariū videt. ſ. *eod. relatū.* vbi tenet pmiſſio vacaturę præbēdæ. Sol. hîc nihil pcipiebat, ſed ibi ſic: vt patet ex illo verbo, integritate prębedę gaudere: & ex eo quod dicit, quorum communis eſt vſus. & hîc hoc ſolùm additur, quod pcipiat ea, quæ de communi conferuntur, & ita non contradicit, ſed cōcordat: & hic vitium fuit expreſſum.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

l ¶ *Illicito.*] *Arg. contra.* ſ. *de conſt. cùm M. Fer. quatuor receperunt ad vacaturas, &c.* Soluit. Papa illud reprobauit: vñ præcepit, ꝙ eis puideat ex ſuper excreſcentibus, &c. & ita concordat cum illa: vel ibi recepti fuerūt ſimpliciter, vt ibi not. Additio. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, ſed receptio ad vacaturas.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. inſtituit, quærit, opin. ponit, & ſoluit.*

m ¶ *Approbantes.*] *Ar. quod ſententia, ſiue donatio tenet pro parte, & pro parte nō.* ſic ſ. *de arbi. cū tpe.* 12. q. 2. *ſi quos.* & 17. q. 4. *quiſquis.* & 22. q. 4. *inter cætera* [b]. & j. *de teſta. Raynutius.* & ca. *Raynaldus.* Caueas tamen, qualiter fiat electio. ſi dicat eligim⁹ te ad proximā vacaturā, nulla eſt electio. j. *de cōceſ. præben. c. nulla.* & *c. relatū* & *ca. ex tenore.* Si verò dicat. eligimus te in fratrē, & ſocium, & promittim⁹ tibi cōferre beneficiū, cū primū vacauerit, tenet electio talis. ſ. *de relatum.* & j. *de conceſ. præb. cùm ſup* aſſignando eidem quotidianas diſtributiones, alias compellerent ad hoc, vt dicit hîc in fi. & ille intelligitur electus ad quoddā ius de nouo creatū. j. *eo. dilectio:* & illud ius perit, ꝙ citò aſſignatur beneficiū vacans. non. n. diu poſſet manere tale ius ſine re corporali. 1. q. 3. *ſi quis obiecerit.* & talis canonia auget numerum canonicorū, ſed nō prębēdarū. Sed nūquid plures poſſunt taliter eligi, ſi duo poſſūt eligi, eadem rōe & plures, ſ. tres, & quatuor, & quotcūque? Dicit Io. ꝙ ſecūdū numerū prębendarum poſſunt plures, vel pauciores eligi. Sed certè nō videt, ꝙ tot poſſūt eligi, quot ſūt ibi cānonici, pp

b Regulariter enim non vitiatur vtile per inutile. j. de reg. iur. vtile. lib. 6.

dic̄t: nam expectationem: ſed ſufficit, ꝙ pauci eligantur, ſaltem duo, vel tres, vel quinque. ſ. *de conſti. cùm M. Ferrarienſ.*
a ¶ *Defraudetur.*] Sic ſ. eo. *relatum.*
b ¶ *Cum ſe facultas.*] Hoc idem erat ei promiſſum in illa compoſitione: ſed Archieṗs auctoritatē p̄ſtare nō potuit, immò illud ſolum caſſat, ꝙ nihil percipere deberet: Lau. Item ex eo, quod dr̄ hic, patet, quòd legatus non poteſt diſpenſare contra concilium a ĩ. *de conceſ. præben. nulla. ſed ſolus Papa.* Ita aliud eſt dicere, cùm facultas ſe obtulerit, & aliud cùm beneficium vacauerit, vt hic patet. & ĩ. *de conceſſ. præben. accedens.*
¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionē, & ſolutionē.*
c ¶ *Aſſignare.*] Hoc idē poterat cōſequi ex illa compoſitione, vt videtur: dicit Io. ꝙ nō: quia tpe compoſitionis vacabant ibi beneficia, & volebant ipſum expectare proximam vacaturam. Item aliud additur compoſitioni: ꝙ ipſe habeat quotidianas diſtributiones, ſiue victualia, quæ de cōi conferuntur: quæ tm̄ præſentibus dantur. ſ. *de cle. non reſi. de cætero.* & ĩ. eo. *licet.* Perceptio enim talium præbendarū non facit canonicum, quia ſola ſalarij pceptio non facit decurionē. *ff. de decu. ſola* b. & ĩ. eo. *dilecto.*

a Concedēdo eam in Vacatura, pōt tamen reſeruare. qd̄ dic Vt ĩ. de iu. pa. cùm dilectus. de offi. leg. ca. 3. & 4. libr. 6. Ioā. And.
† *Burdeg.*
† Cap. 6. eo. ti. in 3. cōp.

neficio defraudetur a: Mandamus, quatenus dictos Epiſcopū, & Canonicos, vt ei Præbendam, (cùm ſe facultas b obtulerit) non differant aſſignare c, appellatione poſtpoſita compellatis: Facientes eidem portiones quotidianas, quæ fiunt in Eccleſia memorata, ſine diminutione qualibet aſſignari.

¶ Idem Epiſcopo Brixeñ. †

¶ *Nō tenet electio, cùm ad vnā præbendam duo ſimpliciter eliguntur.*

CAP. XX.

TVæ † fraternitatis deuotio: *& infrà.* ¶ Cùm ſępe contingat, quòd ad vnam Præbēdam duo Clerici propter importunitatem d petentium eligantur. Nos attendentes, quòd ſi duo vnam Prębendam tenerent, illud eſſet contra concilium Turoneñ. e quòd Prębendarum inhibet ſectionem f: & † ſi vnus illorum ipſam obtineret Prębendam, ſub expectatione alius contra Lateranen. † concilij g ſtatuta remaneret. Inquiſitioni † tuę taliter reſpondemus, quòd talis electio de rigore iuris h penitus eſt caſſanda.

¶ Idem.

¶ *Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in Iudices, poteſtarie Iudex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouiſionem facere. Iſta eſt pulcherrima diſpoſitio, & in toto corpore iuris non habes conſimilem.*

† *Aliàs ita: quod ſi vn᷑ ipſorū, &c.*
† *ſub Aleman iq. c. 8.*
† *Aliàs ita: ſuper quo reſpōdem᷑.*
b *Aliàs, Herennium, & Vide in ca. dilecto. ſuper 3. gl. Ioan. And.*

TVa fraternitatis.] Primò ponitur deciſa facti narratio, & cōſultatio. Secūdò reſponſio ibi, *Nos.* Abb.

CASVS. Aliquando contingit, ꝙ ad vnam prębendā vacantem, duo eliguntur propter importunitatem petentiū: quęſitū fuit à Papa, an talis electio de iure teneatur. Papa cōſiderans ꝙ ſi duo vnam prębendam tenerent, eſſet contra cōciliū Turonē. quod prębendarū inhibet ſectionē: & ſi vn᷑ illorum præbendam haberet, alter illorū ſub expectatione cōtra Lateraneñ. concilium remaneret: Reſpondet ꝙ talis electio de rigore iuris eſt caſſanda. Nota, ꝙ quę per importunitatem fiunt, valere non debent. Item prębenda diuidi non debet. Item electiones contra iura factæ non valent, & ipſo iure nullę ſunt.
d ¶ *Importunitatem.*] Electio facta ad importunum clamorem non valet. ſ. *de elect.* Oſius 61. *diſt. miramur.* & per importunitatem non concedenda ſæpe concepimus, dicit imperator. *C. de petitio. bon. ſub. l. 1. lib. 10*
e ¶ *Concilium Turonen*] ſ. eo. *maioribus.* & ĩ. *Vt eccl. bene. Vt noſtrum.* & 1. q. 3. c. *ſi quis præbendas.*
¶ *Glo. ſeq. duas obiectiones ſoluit.*
f ¶ *Sectionem.*] Sed cùm vna parochia poſſit diuidi in duas. 16. q. 1. *præcipimus.* & 10. q. 3. c. *Vnio. de conſecr. diſt. 1. omnes.* ĩ. *de Ec. ædi. ad audientiam*, quare vna prębenda non poteſt diuidi in duas? Reſpōdeo, duę parochię licitè fiūt ex vna, iuſta cauſa interueniente, ꝙ vtraq; ſit parochia p ſe, & habebat propriā limitationem: ſed ꝙ duę ſint ſub vna limitatione, non pōt. 16. q. 1. *plures* & eodē modo vna p̄benda pōt diuidi in duas, ita ꝙ ſint ibi pctuò duo canonici, dummodo facultates illius p̄bendæ ſufficiant cōpetenter duob. ĩ. eo. c. *Vacante.* ſicut vna domus pōt diuidi, & de cætero erūt duæ domus: & vn᷑ fund᷑ ſi diuidat᷑, erunt duo fundi. *ff. cōia prædiorū. l. ſi quis duas.* §. 1. ſed prębēda diuidi nō debet, vt ſub noīe vni᷑ p̄bēdæ cenſeatur vterq; quaſi dimidi᷑ canonic᷑, quia vnitas nō recipit diuiſionē. 24. q. 1. *loquitur.* nulla. n. ſeruitus diuidit᷑, licèt vſusfructus diuidat᷑ *ff. ad l. Fal. l. 1. §. ſi vſusfructus.* & *ff. de vſu.* & *habita. vſus pars.* Sed nōnne hoc modo pōt diuidi p̄benda, ꝙ idē ius apud vtrūq; remaneat: quia & iura incorporalia apud plures poſsūt inſolidū reſidere. ĩ. *de iure pa. c. 1.* & *ff. de ſerui. l. Via,* & *ff. de bo. liber. l. libertus. in fin.* in p̄bēda hoc eſſe nō poteſt, vt dictum eſt ĩ. eo. *dilecto.* licèt enim dicatur idem ius eſſe apud plures, reuera tamē quilibet ſpeciale, & ſeparatum i᷑ habet. *ff. quemad. ſeruit. amit. l. aquam.* Et not. quòd ſicut de vna p̄bēda poſſunt duæ fieri, ſi facultates ſufficiāt: ſic ex cauſa neceſſaria poſsūt, & debēt diminui præbendę r. ĩ. *de Ver. ſig. c. Vl.*
g ¶ *Lateran. concilij.*] ĩ. *de conceſ. præben. c. nulla.*

c Id eſt, numerus præbendarum: Vt ſic augeātur ſingulæ præbēdæ, hoc intendit. Ioan. And.

CAP. XXI.

NIſi † eſſent viri prouidi, & honeſti i, tam qui ordinationem fecerunt, quàm illi, circa quos eſt facta ordinatio in Eccleſia veſtra, ſuper negotio Prioratus, ordinationem illam valde ſuſpectam, propter exempli perniciem haberemus.

¶ Quod ergo poſt concertationem diutinam ordinatum eſt circa vnum de duobus electis, vt ipſe habeat Prioratum, hoc ex iuriſdictione delegata, ſecundùm iuſtitiam videtur eſſe ſtatutum: quod autem ordinatum eſt circa reliquum, vt ipſe viginti † libras de reditibus Capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus percipiat † annuatim: hoc ſecundùm prouidentiam intelligitur eſſe præceptum ex arbitraria k poteſtate: cùm in delegatos † fuerit compromiſſum, qui auctoritatem ſibi retinendo commiſſam, ſe pro bono pacis, & vtilitatis hoc ordinâſſe fatentur.

h ¶ *De rigore iuris.*] Innuit, ꝙ de patiētia poſſit tolerari, & cōfirmari, quaſi diſpēſando, qđ ſatis pōt cōcedi. quia talis diſpēſatio nō eſt ppetua, ſed ad tēpus: nec pprie dicit᷑ facere contra concilium. Ad quid ergo diceret, de rigore iuris, aliàs ſimpliciter reſpondiſſet dicēdo, quod talis eſt caſſanda, & multę tales electiones tolerāt᷑, & ex cauſa poſſet iuris rigor relaxari. *arg. op.* ĩ. eo. c. *Vacante.* & c. *cùm cauſam.* vbi tenet᷑ integrare prębendā tali modo collatam, nec mandatur caſſari.

NIſi eſſent viri prouidi.] Primò recuſat, ſuſpectam ordinationē, & ipſius duo mēbra declarat. Secundò præmiſſis motiuis ſub certa moderatione illam approbat. Secunda ibi, *Quoniam igitur.* Ab. Sic.

CASVS. Vacante quodā Prioratu, duo fuerūt electi ad ipſum: cā cōmiſſa fuit ſuper his duab. electionibus, vt negotiū poſſet faciliùs expediri, partes cōpromiſerunt ſup iſtis duabus electionib. in iudices delegatos: retēta ſibi iuriſdictione delegata: iudices iſti, ſiue arbitri, p bono pacis, & concordiæ ordinauerūt, quòd vnus electus prioratū haberet, alter vero xx libras perciperet annuatim de reditib. capituli, & xl. libras perciperet annuatim de prouentib. priorat᷑: & hęc ordinatio ab omnib. recepta eſt, & approbata: tandem petiuerunt illam ordinationem per ſedem Apoſtolicā cōfirmari. Super hoc ſcribit Papa dicēs, ꝙ illā ordinationem haberet valde ſuſpectā pp malū exēplū, niſi tā illi, q eā fecerūt, q̄ illi, circa quos facta fuit, eſſent viri puidi, & honeſti: qđ. n. factū fuit p illos, vt vn᷑ de duob. electis habeat priorātū, hoc factū fuit ſecūdū iuſtitiam ex delegata iuriſdictione: qđ de altero factū eſt, vt ipſe habeat viginti libras de reditib. capituli, & xl. de prouentib. prioratus pcipiat annuatim, hoc ſecūdū prouidētiā fuit ordinatū ex arbitraria poteſtate, cū in delegatos fuerit cōpromiſſum, qui retēta iuriſdictione delegata, p bono pacis, & concordię cōfeſſi ſūt ſe hoc feciſſe: quia ergo ordinatio iſta ab oīb. eſt recepta, & Prior, & capitulum puiſionē iſtā ſine grauamine poſſunt exhibere, q̄ facta fuit nō ex pactiōe partiū, ſed ex iudicū puiſione p bono pacis: Papa eā tolerat hoc modo, vt videlicet dignitas priorat᷑ nō remaneat onerata, ita ꝙ defuncto priore, ſucceſſor ei᷑ ad p̄ſtationē quadraginta librarū nullatenus teneat᷑, nec circa prouentus prioratus aliqua ſectio fieri videat᷑. Nota, pp honeſtatē pſonæ præſumit᷑ pro ipſo. Item aliquis poteſt vti ſimul delegata, & arbitraria poteſtate: Item p bono pacis aliqua ſunt toleranda q̄ aliàs reprobarentur. Item quę fiūt ex pactione partiū circa ſpiritualia, illicita pręſumuntur. Item prouiſio iſta fuit perſonalis, non tamen tranſit ad ſucceſſorem.
i ¶ *Honeſti.*] Ex qualitate perſonę pręſumitur licitū, ꝙ aliàs eſſet illicitum. *arg. 9. q. 2. Lugdunēſ.*
¶ *Gl. ſe. obiicit. & ſoluit Secūdo q̄rit, ar. affirmatiuè, & cōtrariū ſol.*
k ¶ *Ex arbitraria.*] Et ita pōt aliquis ſimul vti arbitraria, & delegata poteſtate. ſic ſ. *de præſum. c. litteras.* ſed iſtud non videtur poſſe conſtare, quia ſi ratione delegatæ poteſtatis adiudicauerunt alteri prioratum, ſecundùm hoc quòd cōſtabat eum canonicè electum, qualiter per arbitrium poterunt ipſum condemnare ad ſoluendum alteri parti indebitū, cū alij ſolui non poſſit, quod eſt alij debitū. ſ. *de iureiur. cū te.* quia ſi priorat-

† Cap. 7. eo. ti. in 3. cōp. *Et Vide, qđ per hoc cap. docet Bald. in cap. 1. §. inter partes. de lege Conra. in vſibus feudo.*
† *Aliàs, triginta.*
† *recipiat.*
† *In iudicē delegatum poteſt compromitti.*
Doctores in c. cum tēpore. ſ. de arbit. Spec. tit de arbi. §. 1. adde Lanfrancū tract. de arbit.

¶ Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus eſt recepta, poſſuntque licitè Prior, & Capitulum de prouentibus ſuis propter cauſas prædictas, non quidem ex pactione partium, ſed ex iuſſione [a] Iudicum, prouiſionem huiuſmodi exhibere: Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad præſtationem quadraginta librarum non dignitas Prioratus[b], ſed perſona Prioris maneat onerata: niſi fortè circa prouentus [c] aliqua videatur facta ſectio Prioratus: ita quòd ipſo Priore deſuncto, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur.

¶ Idem Valdeñ. † Epiſcopo, & Abbati Vatinñ. †

† Valen. † Valenen. † Vatnen.

¶ Canonici priuilegiati à Papa ſuper certo numero, ſi ſponte receperūt aliquem ſupra numerum, cōtra impetrantes à Papa, exceptione numeri vti non poſſunt.

CAP. XXII.

PRo † illorum prouiſione: *& infrà.* ¶ Burdegaleñ. Archiepiſcopo mandauimus, vt magiſtro P. in aliqua Eccleſiarum ſuarum [d], vbi ei expedire cognoſceret, competens faceret beneficium aſſignari, contradictores [e] Eccleſiaſtica diſtrictione compeſcens: qui Decano: & Capitulo Xantoneñ. † auctoritate noſtra mandauit, vt ipſum admitterent in Canonicum, & in fratrem. Cúmque iidem reluctarentur Canonici, ad indulgentiam de quadragenario † Canonicorum numero ei opponerent: quia Archieps cognouit illos † in eluſionem [f] mandati noſtri indulgentia eis conceſſa irreuerenter abuti, prædictum magiſtrum [g] de præbenda, & Canonia † Xantoñ. Eccleſiæ inueſtiuit [h], contradictores vinculo excommunicationis adſtringens: *& infrà.*

† Cap. 8. eo. tit. in 3. cōp.

¶ Quia vero quod per dictum Archiepiſcopum, de memorato magiſtro auctoritate noſtra prouide [i] factum eſt, firmitatem, volumus obtinere: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictos Canonicos indulgentiam, quam habent de certo Canonicorum numero, non ſeruâſſe, & aliquem vltra conſtitutum numerum in Canonicum auctoritate propria recepiſſe [k]: cùm nobis legem imponere non debeant, quam ipſi negligunt obſeruare, latam in ipſos excommunicationis ſententiam à prædicto Archiepiſcopo, tandiu denuncietis ſublato appellationis obſtaculo ſeruandum †, donec ſæpe dictum magiſtrum recipiant ...

† Saltonen. † quadrageſimo † nu. † Canonica rus. † Sancti... † Obſeruandam.

ſi prioratus fuit iſti debitus, conſtat, quòd ſolutio pecuniæ eſt indebita. Poteſt dici, quòd iſti non fuerunt arbitri, ſed arbitratores, i. compoſitores, quorū arbitrium ſi iniquum ſit, auctoritate ſuperioris retractatur. ſ. de arbi. non ſine. vel reducitur ad arbitriū boni viri. ff. pro ſocio. ſocietatem. Sed nunquid ratione talis arbitrij poſſent ipſi adiudicare alteri prioratum? *Ar. quod ſic. ſ. de tranſact. c. de cætero.* ſed nō eſt verum: quia talia ſpiritualia poſſideri nō poſſunt, niſi ex iuſta inſtitutione canonica. 2. q. 1. *legum.* ſic & in matrimonio non poteſt interuenire arbitrium. ſ. *de tranſact. c. vlt. & ſ. de in integr. reſti. c. pen. in ſi.* & hic ver. hoc ex iuriſdictione delegata. B.

a ¶ *Ex iuſſione*] Ex pactione partium non liceret, nec illam tolerâſſet Papa: vt ſ. *de pac. cum pridem.* ſed quia iudicis auctoritate factum fuit, & ad tempus ſuſtinetur. ſ. *de tranſa. de cætero.* ſic enim excuſatur ab infamia, qui iuſſu iudicis paciſcitur de furto. *ff. de his qui not. infa. l. furti. §. qui iuſſu.* Et quòd Papa hic tolerauit huiuſmodi compoſitionem, hoc fecit propter cauſas prædictas, ſcilicet pro bono pacis, & vtilitatis: quia placuit omnibus: & ſi Papa compoſitionem non tolerâſſet, auctoritas iudicis non ſufficiebat: quia de iure hoc facere nō poterat: vnde dicit Papa: Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, & ad tempus tantum, vt ſequitur. & occaſione huiuſmodi prouiſionis aſſumunt quandoque aliqui cauſam malefaciendi.

a Alias, cōpromiſſionis.

b ¶ *Prioratus.*] Niſi hoc eſſet appoſitum, confirmatio talis, ſiue tolerantia fuiſſet realis. *arg. ſ. de tranſact. veniens. & j. de reſti. cùm venissent.*

c ¶ *Prouentus.*] Quoniam ſicut ius diuidi non pōt, ſic nec fruct⁹: vt 1. q. 3. c. vlt. & j. *vt Eccle. bñ. vt noſtrum. & 16. q. 2. c. ſi monach⁹.*

P*Ro illorum.*] In prima ponitur facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Quia.* Abbas.

CASUS. Dominus Papa mādauit Archiepiſcopo Burdegalen. vt in aliquo Eccleſiarum ſuarum magiſtro P. cōpetēs beneficium faceret aſſignari, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam cōpeſcendo: recepto iſto mandato, mandauit Decano, & capitulo Xanton. vt dictum magiſtrum reciperent in canonicum, & in fratrē: Canonici Xanton. ex aduerſo dicebāt, quòd habebāt certum numerum canonicorum, & ideo ipſum recipere non tenebātur: Archiepiſcopus intelligēs q ipſi abuſi fuerant indulgentia de certo numero canonicorum, dictum magiſtrum de præbenda, & canonia Xantoñ. Eccleſiæ inueſtiuit, & contradictores excōicauit: & quia canonici nō recipiebant eundē, iterū acceſſit ad Papā petēs ſuper hoc ſibi prouideri. Scribit Papa quibuſdā dicēs, quòd quia quod de prædicto magiſtro per dictū archiepiſcopū prouidè factum fuit, auctoritate ſua vult ratum haberi: mandat, quatenus ſi conſtiterit prædictos canonicos indulgentiā de certo canonicorū numero nō ſeruaſſe & auctoritate propria aliquem vltra conſtitutū numerū in canonicum recepiſſe: ſententiā excōmunicationis, quā tulit archiepiſcopus in eoſdē, tandiu faciant obſeruari, donec dictum magiſtrum recipiant in canonicum, & in fratrem, & ea quæ ad canonicatum pertinent, duxerint aſſignāda: cùm legem domino Papæ imponere non poſſunt, quam ipſi negligunt obſeruare. Not quòd ſi ſcribit Papa archiepiſcopo, vt det alicui in aliqua eccleſiarum ſuarum præbendam, poteſt dare præbendā in qualibet eccleſia ſua ſuffraganea. Item per hanc decretalē probatur, quòd ex vi huiuſmodi mandati non poſſit executor mittere in poſſeſſionē corporalem, licèt ſit arg. contra ex eo quod dicit de Xantoñ. Eccleſiæ præbenda inueſtiuit: ſed hoc ſoluitur in gloſſa, quæ incipit, per talem. Item qui auctoritate propria venit contra indulgentiam, in hoc caſu admittit eam. Item excommunicati recipiunt aliquem in fratrem, & valet receptio. & ſic eſt arg. quod excommunicati poſſunt eligere, ſed non eſt verum.

d ¶ *Eccleſiarum ſuarum.*] Sub hoc termino cōprehenduntur omnes eccleſiæ ipſius prouinciæ, etiam epiſcopales. [b] vt hic patet: & ſ. *de vſu pal. c. 2.* ſiue habeant ius conferendi, ſiue non. ſed in aliqua prælatura per hanc formam prouidere non poſſet, j. *eo. c. vi.* & hoc in quibus ius habet, ſecus in alijs: ſecus ſi dixiſſet in aliqua eccleſiarū tuæ prouinciæ, quia tunc nō refert, vtrū ius habeat, vel nō, ratione ordinariæ poteſtatis, cū auctoritas talis generalior ſit, quam aliarū Papa in hoc non reprobat factū Archiepiſcopi. Et ſic largè ſumitur, quod dicit, ſuarū.

b De hoc vide Ioā. An. in c. quāuis eo. tit. lib. 6.

e ¶ *Cōtradictores.*] Hic tātū nō cōprehēduntur, niſi partes, & alij etiam qui de facto contradicunt, & non de iure.

f ¶ *Eluſionem*] Multæ enim viæ ſunt nominibus ad malitiā. In *Authen. de nup. §. minores. in ſi. coll. 4.*

g ¶ *Prædictum magiſtrum.*] Innocentius [c] dicit, quod in regiſtro ſic habetur poſt iſta verba: Cum conſenſu, & voluntate tua, frater epiſcope, de præbenda, & canonicatu Xantoneñ. eccleſiæ, &c.

c Hæc gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exemplaribus.

¶ *Gloſ. ſe. rece. per quæſtionem, an executor datus per hæc verba, facias prouideri, vel aſſignari, poſſit inueſtire. ponit opi. quod poſſit: ſoluit contrarium, ad hæc decre. reſpondet. & remittit, allegat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Inueſtiuit.*] Per talem inueſtituram non adipiſcitur quis poſſeſſionem, niſi corporaliter in poſſeſſionem mittatur, j. *de do. per eum.* De tali inueſtitura habes. ſ. *de re. iu. cum olim. & j. de his. quæ fi. a ma. par. c. ex ore.* & hoc probatur per hoc quod Papa mādat, quòd ſolummodo ſententia lata in eos obſeruetur, donec dictum magiſtrum recipiant in fratrem. Si enim in poſſeſſionem miſſus fuiſſet: Papa mandaſſet, vt in poſſeſſionē inductus defenderetur. Et ſic per hanc decr. non probatur, quod per hāc formā: Mādamus, vt talē facias recipi in canonicū, & in fratrē talis eccleſiæ cōtradictores per cēſura eccleſiaſticā. &c. vel facias cōpetēs beneficiū aſſignari [d]. quod poſſit mitti in poſſeſſionē ipſius eccleſiæ, nec inueſtiri, cū hoc ei nō mādetur, cū certa forma, ſecūdum quā procedere debet, ſit præfixa. Quidā tamē dicunt per hāc decr. quòd per talē formā pōt mittere in poſſeſſionē, ſiue inueſtire, quod ego nō credo, prout not. *de conceſ. præben. cū noſtris. Ar. contra ſ. de exceptio. cum eccleſiaſtica.* Nō eſt cōtra: quia ille ſi fuit per Papā inueſtitus, & in corporalē poſſeſſione de mandato ipſius inductus, vt patet in integra. Et quod dixit hic, inueſtiuit, fecit vltra formam ſibi datam: quod patet per reſponſionem Papę, quæ de inueſtitura nullam fecit mentionē, ſed excommunicationē, quā præcepit obſeruari, quouſque ipſum reciperent, & ideò dicit, prouide.

d Innocentius diſtinguit hic, inter formā, facias prouideri: & formam, facias aſſignari: quaſi prima forma contineat, quod facias ius conferri: ſecunda, quod ius conferat & faciat factum aſſignari. ſed vide hic rotegma per Ioan. And.

i ¶ *Prouide.*] [e] Excuſatur cū Papa, ſed tamen non bene proceſſit inueſtiēdo: ſed refert, vtrum mandetur: facias prouideri, vel facias beneficiū aſſignari. In primo caſu delegatus non poteſt inueſtire, quia prouiſio non eſt ſibi demandata, ſed faciat prouideri. In ſecundo poteſt inueſtire, & faciet beneficium aſſignari, quia modo ſibi eſt prouiſio reſeruata, & ideò ſic inueſtito fructus poſtea debebuntur. ſ. *eo. dilectus. & c. relatum.* & hoc quia forma reſcripti ſeruanda eſt. ſ. *de reſ. cū in ipſis. dilecta* cum ſimilibus.

e Hāc gloſſam non inuenio in antiquis, nec credo eſſe Bernardi.

¶ *Gloſ. ſe. ar. alle. duo iura, & remittit, all. 4. in contrar. & ſolu. quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Auctoritate propria recepiſſe.*] Et ita qui ſemel fecit cōtra priui-

gium ſuum, ſibi præiudicat in illo. ſ. de reſcri. conſtitutus. & ſ. de conſti. cùm M. & c. cùm acceſſiſſent. vbi de hoc. ar. ſ. de priuil. accedentibus. & c. ſi de terra. §. 1. & C. de pactis. l. voluntaria. Et hoc attende, quod dicit, auctoritate propria, quia ſi hoc auctoritate Papæ feciſſent, non intelligerentur veniſſe contra priuilegium ſuum, etiamſi eſſet iuramento firmatū: quia auctoritas Papæ ſemper intelligitur excepta. ſ. de iureiu. venientes. & ſ. de elec. ſignificaſti. Sed quid ſi veniſſent cōtra indulgētiā auctoritate Cardinalis legati Apoſtolicæ ſedis, nunquid excuſarentur? Non credo: quia nō poſſet illos cōpellere ad hoc, vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cōp. *huius vero decr. talis deciſionem hodie accipere debemus iuxta ordinationē concilij Tri. ſeſſ. 21. de reſor. c. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. quod excommunicati canonicos recipere poſſunt. alleg. duas rationes, & duo ſimilia: ponit lecturam contrariam, quam non approbat.*

† *Lateranē.* † *Baton.*

a ¶ *In canonicū*] Et ita ea quæ faciunt excōicati in eorum præiudicium, bene valent, & ita excōicati recipiūt aliquem in canonicū, & valet talis receptio: & ea quæ faciūt excōicati in eorū præiudiciū bene valēt. ſ. *de excep. cū inter.* cū ſuis ſi. ſicut excōicatur quis, vt in cauſa procedat: *ſupra de offi. ord. ſignificauit* & quia iſti non debent abſolui, niſi ſatisfaciant: vt ſ. *de offi. deleg. ex litteris.* ſed ſatisfacere non poſſunt, niſi ipſum recipiant, nec per talem participationem erit excommunicatus, ſic excōmunicati admittuntur ad iuramentum quandoque, antequam abſoluantur, ſ. *de ſenten. excommunicationis. ex tenore. & ſ. de reſcri. c. capitulum ſanctæ crucis.* Vel expone, donec dictum magiſtrum recipiant, id eſt, donec cautionem præſtent, quod iuri parebunt in hoc, vbi habent cauſam defenſionis. ſed in hac decre. non habebant iuſtam cauſam defenſionis, vt littera dicit.

¶ *Gloſ. ſeq. not. quod ſtatuto numero canonicorum, &c.*

b ¶ *Ad canonicatum.*] Mandat hîc Papa dari huic illa, quæ pertinent ad canonicatum, & non præbendam, & ſic dabunt ei quotidianas diſtributiones, quouſque vacabit præbenda, vel quouſque fructus fuerint augmentati. Et ſic patet hîc, quòd licèt canonici aliquem recipiant vltra numerum, etiam ſua auctoritate, nō augent numerum præbendarum, licèt augeāt numerum canonicorum. ſ. *de conſtit. cùm M.* habuiſti idem ſ. *eo. dilectus. & ſ. eo. tit. dilecto.*

piant in canonicum a; & ea, quæ ad Canonicatum b pertinent, cū ſtallo chori, & loco Capituli, ei ſtudeant aſſignare.

¶ Idem Biſuntino Archiepiſcopo.

¶ *Non beneficiatus habens ſufficiens patrimonium, ad ſacros legitimè promouetur.*

CAP. XXIII.

Tvis † quæſtionibus reſpondemus, quòd Clericos in minoribus ordinibus conſtitutos, de patrimonialibus c bonis habentes, vnde poſſint congruè ſuſtentari d, etſi nondum fuerint beneficium Eccleſiaſticum aſſecuti, (dummodo aliud canonicum non obſiſtat) ad ſuperiores poteris ordines promouere.

¶ Idem Epiſcopo Zamoreñ.

¶ *Abſenti poteſt conferri beneficiū alio mediante: nec refert, vtrum abſens inueſtiatur per perſonā mediam, vel perſona media inueſtiatur pro abſente. h. d. coniungēdo vtrunque intellectum. Et eſt caſus notabilis, & quotidie practicatur.*

Tvis quæſtionibus.] Ponit dictum, cuius vnam determinationem interſerit ibi, *Dummodo.* Abb. Sic.

a *Dominicales quaſtionem vocat, quā olim omnes canonici doctores docebant Dominicis ſolebāt tractare, extra curſum legēdi ordinarium: ſicut Sabbatinam quæſtionem appellant legiſtæ, quam in ſabbatis, cū ab ordinarijs lectionibus ceſſatur, ſuas ſolebāt diſcipuli explicabāt.*

Casvs. Quidam clerici in minoribus conſtituti, nondum fuerāt beneficium Eccleſiaſticum aſſecuti: habebant de bonis patrimonialibus, vnde poterant commodè ſuſtentari: volebant promoueri ad ſacros ordines. Reſpondet Papa cōſultus, quòd bene poſſunt ad ſuperiores ordines promoueri, dum aliud canonicum nō obſtat: & intelligitur ordinatus ad titulum ſui patrimonij. Not. quod quis poteſt ordinari ad titulum ſui patrimonij.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *De patrimonialibus*] Habent ergo iſti patrimonium pro titulo. ſ. eo. *cum ſecundum.* & ſ. eo. *Epiſ. ſi aliquem.* nec debuit ab Epiſcopo beneficium petere, ex quo tali modo intitulati ſunt & iudicium ſibi manducant, & bibunt, qui de ſuo habent, & alienū recipiūt. 16. q. 1. *quoniam quicquid.* & 1. q. 2. *c.* ſ *ſicut.* & 1. q. 2. *clericos.* Sed quid ſi patrimoniū iſtorū periret chaſmate, vel alluuione, nunquid tenebitur iſtis prouidere? Dominicalis a quæſtio cōſueuit eſſe, tū ſatis videtur, quòd Epiſcopus debeat eis prouidere in beneficio eccleſiaſtico: quia cum iſti ad ſæculum redire non poſſint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. ar. 93. *de diacon.* & ar. ſ. *de cle. coniug.* Ioan. & ſ. de renun. ad ſupplicationem.

¶ *Gloſ. ſeq. ſoluit dubium. Secundò quærit. arg. pro, & contra, ponit opinionem Vinc. citra quam alleg. decre. tua ponit opin. Tanc. ſoluit. Tertiò quærit, & ſoluit. Quartò quærit, ponit primo opi. Vinc. ſecundo opi. Tanc. quam approbat.*

d ¶ *Congruè ſuſtentari.*] Alias non debet ipſū promouere: quod ſi fecerit, tenetur ei ad ſupplementum. ſ. eo. c. 2. & c. cùm ſecundùm Apoſtolum. Sed nunquid tenetur ſoluere decimas de tali patrimonio, ad quod eſt promotus quaſi ad titulum? *Ar. quod non.* 16. q. 2. *ſimiliter.* & ſ. *de deci. nouū genus.* Ar. contra. 16. q. 1. *ſi quis laicus.* Dixit Vinc. quod tenetur ſoluere decimas, ar. illius c. ſi quis laicus. *Ar. contra, quod nō debeat ſoluere, vt ſ. de ſimo. tua.* T. dixit, q. ſi ab aliis clericis recipit diuinum officium, & alia ſacramenta, debet eis ſoluere decimas: alioquin contra, quia de beneficio ſuo non tenetur ſoluere decimas. credo, quòd propter clericatum iſtum, licet ſit ordinatus ad patrimoniū ſuum, eccleſia, quæ primum decimas percipiebat prædiales, iure ſuo non debeat defraudari: quia res ſemper remanet cum ſua cauſa. & ſine culpa ſua priuari non debet, nec eſt etiam iuſta cauſa, quare priuari debeat. ſed quæritur, an iſte poſſit tranſire ad aliam Eccleſiam ſine licentia Epiſcopi? Dicas, quòd non 71. *diſt. primatus.* Sed nunquid poteſt b vendere patrimonium tale? Videtur, quod nō: quia inde viuere debet, & eccleſiaſticum onus ſuſtinere, quod cōnititur Vinc. ſed Tanc. dicit, quòd poteſt vendere: quia qui pretio fruitur, rem habere videtur. ff. *de reg. iur. qui pretio.* & poteſt illud donare, quia & beneficio Eccleſiaſtico poſſet renunciare, quod credo verius.

† *Vide etiam tibi abſit. l. tit. li. 6. & l. qui mihi donatum. per Bar. ff. de dona.*

† Cap. 2. eo. tit. in 4. com. † *Pudentianæ nomen hoc etiam reſtituimus, cum Prudētianæ legatur in omnibus contra hiſtoriæ veritatem, de quo vide notas ad c. 35. ſupra de elect.*

b *Tene de hoc, quod ſtatuit concilium Tri. ſupra proximè citatum. ne cum gl. fallaris.*

c *Dicunt legiſtæ, quod temporalis hæreditas non poteſt per procuratorem acquiri, ſed quia pro eo quod acquiritur, & ſolo adictur animo, ex quo verè dedi procuratorem ad adeundum, ſi appareat animus adeuntis: & ideo impoſſibile eſt dictam adire: ſed illud verum de hæreditate iam delata, & quam ſcio delatam in deferēda locum habere, quod ſtatim dicā. Abb. And.*

CAP. XXIV.

Accedens † ad Apoſtolicam ſedem: & infrà, ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd Clericus abſens per alium, vel alius c magis pro ipſo poterit de beneficio Eccleſiaſtico inueſtiri.

¶ Idem Treceñ. Epiſcopo.

¶ *Si ad vnum Canonicatum, & ad Præbendam duo ſunt recepti ſimpliciter, receptio nō tenet etiam interueniente Apoſtolica auctoritate. h. d. & eſt notabile c. quare tene ſemper mente, & nota ipſum.*

CAP. XXV.

Dilecto † filio P. ſanctæ Pudentianæ † Presbytero Cardinali, Cellario Treceñ. & R. procuratori tuo, auditore conceſſo, idem Cellarius propoſuit coram eo, quòd cùm in manibus Remeñ. Archiepiſcopi tunc Apoſtolicæ ſedis Legati, intendentis prouidere G. nepoti ſuo in Treceñ. Eccleſia Præben-

Accedens.] Abſens poteſt inueſtiri de beneficio alio mediante. Vel ſic poteſt ſummari. Poteſt quis inueſtiri de beneficio pro abſente. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas Siculus. Casvs. Quærebatur hîc, vtrum aliquis abſens de beneficio Eccleſiæ poſſit inueſtiri? Reſpondet, quòd aliquis nomine, ac vice abſentis de beneficio Eccleſiæ poteſt inueſtiri: quia ille dicitur inueſtiri, cuius nomine alius inueſtitur. Not. quòd abſens poteſt per alium inueſtiri.

¶ *Gloſ. iſta quærit, & tripliciter ſoluit ſecundò obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Vel alium.*] Sicut vnus nomine alterius poſſidet. ff. *de acquir. poſ. quicquid.* vterq; enim poſſidet. ff. *eo. tit. quod meo.* & ſ. *vt lite non cont. quin. §. in aliis.* & ſ. *de reſt. ſpo. cū veniſſent* & ſ. *de præſcrip. ſi diligenti.* ita & vterq; pōt dici inueſtiri. Sed quæ fuit dubitatio? Forte iſte epūs dubitabat, an carnale matrimoniū inter abſētes cōtrahatur, & ideo dubitauit, an & ſpūale. Prima q̄o expeditur 32. q. 2. *honoratur.* & ſ. *de conuer. coniu. ex parte.* & ff. *de rit. nupt.* denique. Secūda dubitatio hîc explicatur, vtrū clericus abſens poſſit inueſtiri per aliū. Vel dubitatio fuit illa, an inueſtiretur quis pro abſēte, & ignorāte. & certè benè, & acquirit ei poſſeſſionē: & cū iſte ſenſerit, habebit cauſam vſucapiendi. C. *de acquir. poſ. l. 1.* Vel ideo dubitauit, quia ſicut hæreditas temporalis per procuratorē acquiri nō poteſt. ff. *de acquir. hær. per procuratorē.* c ita videbatur q̄ hæreditas ſpūalis acquiri nō poſſet, ſed nō vř, q̄ dominiū, & quęſitū p traditionē abſenti. ff. *de acquir. re. do. res ex mādato* & nec poſſeſſio videt acquiri p inueſtiturā. ſ. *de his quæ fi. a ma. par. c. ex ore.* & ſ. *de do. per tuas.* Dicas, q̄ ſi vel dans, vel accipiēs intendit acquirere dñium abſenti, tunc eſt ei quæſitum: & ſic loquutur. ff. *de acquir. re. do. ſi procurator.* & ff. *de do. qui mihi donatum.* ſed ſi neuter hoc intendit, non ſtatim acquiritur dñium. & ſic loquitur. ff. *de acquir. re. do. res ex.* dominium tamen, vel poſſeſſio non acquiritur per geſtorem negotij. ff. *de neg. geſt. ſi pupilli.*

Dilecto.] Diuiditur in quatuor partes: Primò ponitur factum, & allegatio pro cellario. Secundò allegatio contra eum ibi, *Procurator.* Tertio diffinitio ibi, *Vnde.* Quartò proteſtatio ibi, *Illa quod.* nobis. Casvs. Archiepiſcopus Remeñ. dum in Francia legationis officio fungeretur intēdebat prouidere cuidam nepoti ſuo G. nomine in Treceñ. Eccleſia. Cellarius Treceñ. vt gratiam legati ſibi acquireret, in manibus Legati renunciauit præbendam, quam in Treceñ. eccleſia obtinebat. dictus legatus nepotem ſuum, & dictum cellar. m inſtituit in canonicos Trecen. & Archiepiſcopus & capitulū communiter aſſignauerunt vtriq; ſtallum in choro, & locum in capitulo, vt fructus illius præbendæ diuide-

diuiderent inter ſe, donec idem G. integraliter eſſet beneficium aſſecutus: & procurator generalis Epiſcopi tūc abſentis iſta omnia cōprobauit, & dictus Cellerarius lectionē, & Euāgeliū legit in ſua ſeptimana, & alia fecit, quæ alij canonici cōſueuerūt. defuncto epiſcopo, tēpore cuius hæc facta fuerunt, alter ſucceſſit: & dū accederet ad Eccleſiā cōſecratus, dictum Cellerariū recepit ad oſculū pacis, & tunc non recipiuntur ad oſculū niſi canonici: & per bienniū ſine q̄ōne ſic permanſit: poſtmodū eps excitatus a ſomno, cœpit mouere quæſtionē contra ipſum Cellerariū ſuper præbēda prædicta, & ſic q̄ō inter epiſcopū, & Cellerariū ad ſedem Apoſtolicam eſt delata: dat' fuit quidā Cardinalis vtrique parti auditor, corā quo Cellerarius propoſuit omnia ſupradicta: petens dictam epiſcopū à ſua moleſtatione cōpeſci: procurator epiſcopi propoſuit ex aduerſo, q̄ ad vnicū beneficiū quod vacabat in Eccleſia Treceñ. nō licuit ipſi legato duos inſtituere, allegādo ad hoc cōciliū Turoñ. q̄d præbēdarū inhibet ſectionem, & concilium Lateraneñ. quod præbēdarum prohibet expectationem. Præterea in Eccleſia, vbi non eſt certus numerus præbēdarum, nulla etiā præbenda vacante pōt aliquis in canonicum aſſumi: quia intelligit' eligi ad quoddam ius, quod de nouo creatur, & cum electo naſcitur: ſed vbi eſt certus numerus præbendarum, duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt cū illud ius ſp̄uale diuidi nō poſſit: propter quod dictus procurator aſſerebat inſtitutionem præfatā nō valere, cūm in Treceñ. Eccleſia certus ſit numerus præbēdarū, quem capitulū, vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquid creare de nouo. His & aliis auditis Papa dictū Cellerarium condemnauit ad reſtitutionē eorū, quæ tenebat rōne prædictæ inſtitutionis, imponēdo ſilētiū eidē ſuper dicta præbēda, vel parte ipſius: ita tñ q̄ per hoc prædicto G. nepoti Legati nullum præiudiciū generetur: quia res inter alios acta, aliis obeſſe nō debet. Not. quod Legatus nō poteſt inſtituere duos ad vnā præbēdā cōtra cōciliū Turoñ. Itē bñficij ſp̄ualis pceptio nō dat ius, ſed ſola canonica inſtitutio. Itē res inter alios acta alijs, obeſſe nō dēt.

† *reſignaret.*

† *beneficiū.*

† *tu quoque.*

† *Later. ſub Alex. iij. c. 8.*

dum, quam ibi obtinebat, liberaliter reſignauit [a] †: dictus Legatus præfatum G. & eundē Cellerariū in Canonicos Treceñ. inſtituit, & ambobus Capitulum Treceñ. ſtallū in choro, & locū in Capitulo, & idē Archieps ſupradictæ Præbēdæ fructus diuidēdos cōiter aſſignârūt, donec idē G. integrū eſſet præbēdale ſtipēdiū † aſſecutus: *& infrà.* Quorum receptionē procurator generalis[b] prædeceſſoris tui, in partibus Conſtātinopolitanis tunc agētis, poſtmodum approbauit. ¶ Dictus quoque Cellerarius lectionem, & Euangelium in hebdomada ſua legiſſe dignoſcitur: & tā Decani, quàm Epiſcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatib', ſicut Canonicus Treceñ. interfuit: & domum quandam per Capitulum me noratum obtinuit, quæ non niſi Canonico cōſueuerat aſſignari: tūque † cum ad eandem acceſſiſſes Eccleſiam conſecratus, eum cum Canonicis alijs ad oſculū recepiſti [c]: cùm tunc nō niſi Canonici ad oſculum admittantur: & eidē ſuper prædictis non mouiſti per bienniū q̄ōnem: propter q̄d petiit, vt te ab ipſius ſuper hoc moleſtatione [d] indebita, compeſcere dignaremur: *& infrà.* ¶ Procurator tuus propoſuit ex aduerſo, quod ad vnicum ius ſpirituale, quod vacabat ibidem, inſimul duos Canonicos inſtituere prædicto Legato nō licuit: nā ſi duo vnicam præbendam haberent, id eſſet contra Turoñ. concilium[e], quod Præbendarum inhibet ſectionē. Si verò duobus receptis vni tantùm Præbenda daretur, ſub expectatione alius contra Lateraň. † concilium [f] remaneret. ¶ Præterea licèt in Eccleſia, in qua non eſt certus numerus Præbendarum, nulla etiam vacante, in Canonicum quis poſſit aſſumi, cùm intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum aſſenſu de nouo creatur †, & cum electo in Canonicum naſcitur, & deſinit cum defuncto: in Eccleſia tamen quæ determinatum habet numerum Præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo ſimul eligi non poſſunt ad illud: eo quòd huiuſmodi ſpirituale ius diuidi [g], ſeu communicari nequeat inter eos: quanquam interdum hi, ad quos ſpectat electio, de communi aſſenſu augmentare [h] valeant numerum Præbendarum, quoddam ius ſpirituale de nouo creando: niſi fortè ſtatutum aliquod obuiaret, quòd eſſet iuramento firmatum: vel cui ſedis Apoſtolicæ confirmatio acceſſiſſet, huiuſmodi clauſula [i] prohibitionis adiecta, vt ſi quicquam contra id fieret, non valeret: propter quod inſtitutionem præfatā nullam fuiſſe dictus aſſeruit procurator: cū in Treceñ. Eccleſia certus ſit Præbendarum numerus, quam Capitulum, vel Legatus augmentare [k] † minimè intendebat, vel ius aliquod de nouo creare.

¶ Vnde dictum Cellerarium ad reſtitutionem eorum, quæ ratione prædictæ inſtitutionis tenebat, ſententialiter duximus condemnandum: ei ſuper Præbenda ipſa, vel eius parte ſilentium imponentes: ita quòd per hoc prædicto G. nullum præiudicium generetur: cum res inter alios acta, regulariter aliis nō obſiſtat [l].

a ¶ *Reſignauit.*] Puræ ſine aliqua conditione, & modo, aliàs ſimoniacus fuiſſet. 1. *q. 2. quàm pio. &* ē. *de pact. pactiones.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Generalis.*] Vnde videbatur, q̄ cōtra factū procuratoris venire nō debebat. *ar.* ē. *de offi. dele. cùm olim.* quia factū procuratoris, qui generalē habet adminiſtrationē dño præiudicat. *ff. de minor. iuſiurādum. §. ult. ff. de pact. nā & nocere.* ſed tñ ſecus eſt, quia generali mādato nō vr̄ delegaſſe, niſi id quod legitimè a fieri pōt. *ff. de cond. indeb. ſi procurator & ff. de his quæ ſi in frau. credi. ſi pater.* vel quia fraudulēter aliquid faciat. *ff. mā. creditor. §. Lucius.* vnde cùm talis inſtitutio contra ius eſſet, non tenebatur epiſcopus illam ratam habere. ē. *eod. ſuæ ſuæ. & c. maioribus.* ¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a *Et propoſito pecuniis non videtur eſſe mādatum, & ſoluit, niſi quibus debetur. ff. de ſolut.* ſi *credi. ſi pater.* Is cui. *ſecundùm Abb. Ioann. And.*

c ¶ *Recepiſti.*] Per hoc videbatur conſentire inſtitutioni ipſius [b]. 6. 63. *diſt. Hadrianus. &* j. *de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore. &* j. *de priuile. cùm olim. ar. C. ad Velleia. Auth. ſiue a me &* j. *de ſpon. ad id quod.* Item quia in præſentia ſua geſſit ſe tanquam canonicū: vnde quia ipſū non remouit, ſtatim videtur ipſum approbaſſe. *ar.* ē. *de offi. deleg. coram. C. de acqui. poſ. l. 1. C. de pa. po. ſi filium.* 20. *q.* 1. *quem progenitores.* talis patientia [c] non facit canonicum, ſed tm̄ canonica electio. *ff. de decur. Herennius. &* j. *de inſt. ex frequentibus. & C. de lib. cau. non idcirco.* Ber.

d ¶ *Moleſtatione.*] Et ſic agebat interdicto, *Vti poſſidetis.*

e ¶ *Turoneñ. conciliū.*] ē. *eo. maioribus.* Ber.

f ¶ *Lateraně. cōcilium.*] j. *de conceſ. præbend. nulla.*

g ¶ *Diuidi.*] Quia vnitas non recipit diuiſionem 24. *q.* 1. *loquitur.* De hoc dictum eſt ē. *eo. tua fraternitatis.* ſimile. ē. *e. c. inter cætera.*

h ¶ *Augmentare.*] ē. *de conſt. cùm M.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtionem.*

i ¶ *Huiuſmodi clauſula.*] Immo etiā clauſula illa nō eſſet adiecta, tñ ſine eius auctoritate non videtur quòd poſſit contrauenire, ex quo confirmatio Papæ acceſſit. ē. *de confir. c.* 1. & 2. Nam vbi princeps cōfirmat, idem eſt, ac ſi ferat ſententiam. *Cod. de vete. iur. enu. l. 1. §. ſed neque. de. omnia noſtra facimus. & c.* Verius eſt, quod nō obſtat eis talis cōfirmatio, cū eorum fauore facta ſit, quin poſſit contrauenire, ſi volunt. ē. *de conſ. cum M. & c. cum ac. eſſiſſent.* niſi clauſula huiuſmodi ſit appoſita, decernatis irritum, & inane. Io.

k ¶ *Augmentare.*] Hæc fuit ſufficiēs ratio, quia intendebat idem ius, & eandē præbēdā conferre pluribus, quare non valuit. ē. *eod. tua.* ſed ſi intendiſſet vtrunq; eligere in canonicum, talis electio non valuiſſet. ē. *eo. dilectus. & c. relatum.* quia ad duo iura intelligūtur eos elegiſſe, ita tamen quòd facultates ſufficerent duobus. j. *c. pron.*

¶ *Glo. ſeq. remittit: ſecundo obijcit, & ſoluit: tertio quærit. ar. pro, & contra ſolu. quarto ſoluit quæſtionem.*

l ¶ *Non obſiſtat.*] Hanc regulā, & eius expoſitionē habes. ē. *de re. iu. c. penul.* ſed vr̄, q̄ cauſæ iſtorū ita ſūt cōiūctæ, q̄ ſñia lata contra vnū obſtet alij. ſic 3. *q.* 6 *hac quippe. &* 81. *di. tantis Daniel.* ſim. j. *de accuſ. ad petitionē. &* 58. *di. ordinatos.* ſed ſecus eſt hic qa agēdo cōtra vnū, nō agit' de iure alteri': ſed in p̄miſſis caſibus agit' de vtroq; ſic j. *de adul. ſignificaſti. ff. de adul. denunciaſſe* [d]. ſed qd ſi poſtea agitur cōtra ſecūdū, & ille ſecūdus obtinet, nūqd prodeſt alij, vt per hoc retractetur ſñia lata? Videt' q̄ ſic: quia ſñia lata p̄ vno ex ſocijs, pdeſt alijs: vt 2. *q.* 6. *c. et q.* 5. *diffinitiua. ver. quinq; & ē. de appel. c. pē. & ff. ſi ſer. vē. loci. §. 2.* ſed nō eſt ita, quia illa intelligūtur cùm ſñia pceſſit cōtra oēs in cōi cauſa: lex illa, *loci. §. 2.* loquitur de ſeruitute, q̄ cōis eſt. & indiuidua, & pro parte quis agere nō poteſt. Per decr. iſta bene vr̄ ſolui illa q̄ō, qua q̄ritur, duo fratres ex eodē patre, & matre eadē, cōtraxerūt matrimoniū cū duabus ſororibus ex eodē patre, & matre eadē: fuit lata ſētētia contra

b *Adde ad hoc bonam glo. quæ dat etiā meliorē rationem in l. 1. C. vbi de crim. agi opo.*

† *crearetur c. Nec etiam expreſſus conſenſus, ſecundùm Inn. ſ. quod dicam: de con. præbēd c. 1. ſuper gl. 3. Ioan. An.*

† *Aliàs non intēdebant*

d *Vide deſimo. dilectus 2. ſuper 3. gl. Ioann. And.*

cõtra matrimoniũ inter vnũ virũ, & eius vxorẽ propter cõſanguinitatẽ. Quæritur, vtrũ ſentẽtia illa præiudicet alteri fratri, & eius vxori, qui non fuerunt in lite. Dicas, ꝙ non ſit eis præiudicium.

V *Acante.*] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Super quo.* Abb. Sic.

Casvs. Vacãte quadam præbenda in quadam Eccleſia cathedrali Eps, ex illa præbẽda cõſtituit duas, & ibi inſtituit duos canonicos: altero illorũ defuncto, quidam clericus nomine Hyppolytus præbendam illius defuncti auctoritate Apoſtolica fuit adeptus: iſte Hipp. impetrauit literas à dño Papa cõtra Epiſcopũ, vt integraret illi præbendam illam: & alius dicebat ſe habere idem ius cõtra ipſum Epiſcopum: quæſiuit Eps, quid facere deberet: Rñdet Papa ꝙ cũ Turoñ. cõcilij ſtatuta diuiſionem præbẽdarũ inhibeant, Eps tenetur præbẽdas redintegrare de vacaturis, niſi ex certa, & rationabili cauſa de prædicta præbẽda cõſtituerit duas, & tot ſint prouẽtus vtriuſque, ꝙ poſſint cõpetẽter vtrique ſufficere. Nota, ꝙ vna præbenda poteſt diuidi in duas, dũ tamen vtrique ſufficiant illius ꝓuentus, aliàs non poteſt: & ſi diuiſa fuerit, redintegrari debet.

¶ Idem.

¶ *De vna præbẽda vacãte poſſũt fieri duæ, ſi eius ſuppetãt facultates, aliàs diuidẽs integrare tenetur.*

CAP. XXVI.

V Acante † quadam Præbenda in Eccleſia tua, duas ex ea conſtituens, ad illas de conſenſu † Capituli tui duos Canonicos aſſumpſiſti: quorum altero viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Præbendam, quam defunctus habuerat, quidam Clericus nomine Hyppolytus, fuit auctoritate ſedis Apoſtolicæ aſſecutus. Verùm cùm idem Hyppolytus te ſuper integritate Præbendæ per quaſdam noſtras literas inquietet, & alius idem ius aduerſus te ſe habere proponat, quid facere debeas, requiſiſti. ¶ Super quo ſic duximus reſpondendum, quòd cùm Turonẽ. ſtatuta [a] concilij ſectionem inhibeant Præbendarum, teneris vtrique de his, quæ vacare contigerit †, integrare [b] Præbendã: niſi rationabili cauſa de vacante ſupradicta Præbenda duæ fuerint conſtitutæ [c], ac tot ſint vtriuſque prouentus, quòd per vtranque ſit vtrique prouiſum in beneficio competenti.

† Cap 3. eo. ti. in 1. com. *Et de materia, an ex cauſa rationabili de vna præbẽda poſſint fieri duæ, vide Doctores,* ſuprà hoc tit. c. auaritiæ.

† *aſſenſu.*

† *contigerint.*

a *Alternatiuè quia etiam eius fuit ſolutio, ſupra proximè. Ioan. And.*

a ¶ *Turonen. ſtatuta cõcilij.*] ſ. eo. maioribus.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit.*

b ¶ *Integrare.*] Sed quare tenetur integrare, cũ talis electio nulla fuerit. ſ. *eo. c. prox.* Reſpõdeo, iſti duo ſimpliciter fuerunt electi in canonicos, vnde tenuit electio. ſ. *eo. relatum. & c. dilectus.* Io. dicit, [a] ꝙ licet non valuerit talis electio, Epiſcopus tamen tenetur integrare præbendã, cũ ipſe nõ poſſit reuocare, quod fecerit. arg. j. de dona. inter d. lectos. & j. *de conceſ. præb. cũ ſemper. &* ſ. *de cleri coniuga. diuerſis fallacijs.* Vel alia rõ poteſt reddi. Iſti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & non ad vnicum & nõ intẽdebat eps facere contra conciliũ, cũ duas conſtitueret [b] præbendas ex vna, credens ſufficere facultates ad duos: vnde ſi reperiatur, quòd non ſufficiat duobus: tenetur integrare de vacantibus. j. *eo. cùm cauſam.* & ſic vĩ, quòd eps poſſit tolerare, ſi aliquando aliqui eligantur ad vnum beneficium, vt dicitur. ſ. *eo. tua.*

b *Quod potuit.* j. de exce. prælat. *ſicut vnire ſecundùm In. quod eſt verum ex cauſa ſecũdum Hoſt. vt dixi Ioã. And.*

c ¶ *Conſtituta.*] Hic ergo patet, quòd de vna præbenda poſſunt fieri duæ c. & ſecundùm hoc erunt duo noua iura: ſicut vna parochia poteſt diuidi in duas. 16. *q. 1. præcipimus. &* j. *de eccl. ædi. ad audientiam.* De hoc dictum eſt ſ. *eo. tua.*

c *Hic vides poſſe Epiſcopũ ex cauſa diuidere præbendas: & ſiunt etiam & beneficia diuerſa vnire, vt patet, in concilio Trid.* ſeſſ. 15. de refor. ca. 5. & ſeſſ. 24. de refor. cap. 13. *quod videto.*

D *ilectus filius.*] Si Papa mandat ei, ad quẽ ſpectat, vt beneficiũ cõferat vni, collatio per eũ alteri facta tenet; ipſe tamẽ ex trãſgreſſione punitur: vt hic dicitur. Prima pars querelam deniſam cõtinet. Secũda iudices præbet ibi, *Fraternitati.* Abb. Sic.

Casvs. Quidam clericus G. nomine obtinuit literas à D. Papa ad capitulum Nouariẽ. per quas mandabatur eidem, vt dictũ G. reciperent in canonicum, & in fratrem, & præbẽdam (ſi qua vacaret) conferrent eidem: capitulum mãdatum Apoſtolicum noluit adimplere, immò præbendam vacantẽ, quã D. Papa prædicto G. conferri mandauit, alij aſſignauit: vnde idem G. petiit à D. Papa, vt quod de ipſo mandauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, quòd præbenda non vacabat ibidem. Papa his auditis mandat, quatenus ſi conſtiterit, quòd in Nouarienſi Eccleſia, præbenda vacaret eo tempore, quo Nouarienſes canonici literas receperunt, dictum clericum faciant recipi in canonicum, & in fratrem: cùm præbendam illam in deriſionem mãdati Apoſtolici duxerint conferendam: & de prouentibus illius Eccleſiæ aliquos reditus annuatim faciant aſſignari eidem, donec præbendale beneficium fuerit aſſecutus. Nota, quòd licèt Papa mandet, vt alicui conferatur præbenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio: ſed ipſi compellendi ſunt, vt illum poſtea recipiant: & quod dicit in fine, de reditibus prouideatur, &c. credo appoſitum fuiſſe in pœnam capituli, quia mandatum Apoſtolicum contempſit, quia illud non [d] erat in antiqua.

d *Immò in antiqua cõpilatione ſiẽ continebatur his verbis: & etiã de reditibus ipſius Eccleſiæ ſingulis annis competentes aſſignari prouentus, &c.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. an vnum ſit mandatum, &c.*

d ¶ *Vacaret.*] Ergo videtur à cõtrario ſenſu, quòd ſi tũc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & ſic videtur tñ vnum mandatum, ſed videtur, quòd duo, quia mandauit eum recipi in fratrem: quod vnum mandatum eſt. & præbendam conferri: & vnum eſt conſecutiuum alterius: vnde ſtatim tenebantur illum recipere, & poſtea beneficium conferre, vel ſtatim, vel quàm citò poſſent.

¶ Idem Verſelleñ. Epiſcopo.

¶ *Si Papa mandat Capitulo, vt aliquem in Canonicum recipiant, & Præbendam, ſi qua vacat, conferant: ſi de mandato ſcientes alij conferũt, cogũtur primum recipere, & de reditibus Eccleſiæ loco beneficij prouidere, donec Præbendam habeat.*

CAP. XXVII.

D Ilectus † filius G. Clericus nobis expoſuit † conquerendo, quòd cùm pro eo ad Nouariẽ. Capitulum mandatum Apoſtolicum miſiſſemus, vt eum in Canonicum reciperent, & in fratrem, Præbendam (ſi qua tunc vacabat †) conferentes eidem: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd in Nouariẽ. Eccleſia præbenda vacaret [d] tempore, quo eiuſdem Eccleſiæ Canonici noſtras literas receperunt [e], cùm eam alij in eluſionem mãdati noſtri duxerint conferendam [f], eundem Clericum, ſi non habet †

¶ *Gloſſa ſequens primò ar. tẽpus receptionis inſpiciendum. Secundò de tempore datæ. Tertiò de vtroque. Quartò ar. ad quæſtionem, quam ſol. vlt. ſol. contraria.*

e ¶ *Receperunt.*] Hic conſideratur tempus receptionis literarum, & non datæ. ſic ſ. *de foro competen. licèt.* ſ. *de reſcrip. capitulum ſanctæ crucis.* Sic in literis impetratis contra vſurarios. j. *de vſur. quia fruſtra.* ſic qñque cõſideratur tẽpus oblati libelli, licèt tunc non rectè agatur: ſi tñ poſtea incipit ius competere, perfici poteſt iudicium. *ff. de pig. act. ſi rem. §. vlt. & ff. de rei ven. ſin autem §. 1. arg. contra.* quia tempus datæ eſt conſiderandum ſ. *de reſcript. eam te. & c. conſtitutus.* Item *ar. contra. ff. ad exhi. l. ſigni. §. vlt.* Item *arg. quod ſi iudex tempore impetrati reſcripti ſit excommunicatus, & tẽpore receptionis abſolutus, quod valeãt literæ. ar.* ſ. *de appel. ſuper eo. ar.* ſ. *de reſcrip. paſtoralis. ad fin. & ff. de iud. cùm in furioſis. &* ſ. *de æta. & quali. præterea. ff. de acquiren hæred. mutum.* Io. quod nõ credo, immò literæ non valent, cùm ab initio nullæ fuiſſent: vnde poſtea per abſolutionem conualeſcere non poſſunt. Quare ergo potiùs hic conſideratur tempus receptionis, & in illa, eam te, & c. conſtitutus. tempus datæ. Hic conſideratur tempus receptionis, & non datæ, quia quàm citò vacat beneficium, pertinet collatio ad capitulum, ſeu Epiſcopum, cùm ſtatim poſſint beneficium conferre, quouſque interdicatur eis, vel mandatum recipiant ſuper hoc: vnde ſi vacat tempore, quo literę dabantur, non pręiudicat capitulo, quouſque ad ipſos mandatum perueniat: quia non tenentur diuinare. j. *vt eccle. bene. vt noſtrum.* vnde collatio medio tempore facta legitima eſt, ſed mandato recepto tunc primo præiudicatur eis, vnde poſtea non debent contrarium facere: quod ſi fecerint, procederetur contra eos, prout dicitur hic, niſi diceretur in mandato, quod ſi ſecus feceritis illud decernimus irritum, & inane. ſ. *eo. inter cætera. & c. dilectos.* ſed in *decret. eam te.* conſideratur tempus datæ, quia tempore datæ, & tempore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda: & capitulum non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipſum, ſed ad Epiſcopum, & Archidiaconus fuit poſtea electus: & ſic mandatum ſequitur ibi illum, qui potuit conferre: & ſatis mandabatur illi, quando mandabatur capitulo, cum ipſe tempore datæ eſſet de capitulo: vnde ipſe epiſcopus, non poterat ſe excuſare, quòd non recepiſſet mandatum. In illa, conſtitutus, dicas, quòd cùm aliquis impetrat literas ſuper beneficio, tunc ſi numerus ſtatutus iuramento eſt firmatus in eccleſia, contra quam impetrat, illud debet tunc dicere, aliàs non valerent literæ. Sed ſi tunc nullus eſſet ſtatutus numerus, de eo quòd non eſt, mentio fieri non poteſt: vnde ſi poſtea medio tempore ſtatuatur, non præiudicat impetranti.

e *De materia huius gl. vide Fredericum conſ. 290. & Felinũ in c. eam te. de reſcr. vbi pleniſſimè adde Baldum in c. conſtitutus. ſupra de reſcrip.*

† Cap. 4. tit. de conceſſ. præben. in 4. comp.

† *propoſuit.*

† *Vacaret.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit inducens quatuor, & ſoluit.*

f ¶ *Duxerint conferendam.*] Videtur, quòd talis collatio non teneat arg. infrà de conceſſ. præben. propoſuit. quia Papa ibi conſimilem [f] donationem caſſauit. Item eo ipſo quòd Papa præcepit iſti dari, prohibuit alij dare. *ff. de cond. & demonſt. cùm ita. & ff. de procura. Pomponius. §. ſed & ſi quis.* Item talis electio facta eſt contra legem animatam: quæ diutiùs agit, quàm inanimata. *ff. de arbit. Celſus. & l. præcedenti. in fine.* & ita nulla eſt. 10. *diſt. vides.* Item ratione præcedentis denunciationis non

f *Non fuit conſimilis, quia ibi donatus fuerat executor ad prouidendũ, hîc non. Ioann. And.*

valet, quod factum eſt. *C. de res vend. ſi fundum.* ĩ. *de no. oper. nunciat. c. 1. ff. ad l. Fal. dolo. ff. de edend. quadam. § si autem.* Sed verum eſt, quòd hæc collatio tenuit, licèt contra mandatum Papæ, vt ſatis patet hic, & ĩ. *de conceſ. præben. propoſuit.* nec ſolum mandatum Papæ ſufficit ad hoc, vt ius habeat. *ff. de pigno. actio. non eſt mirum. § ſecundum. &* ĩ. *de re iud. cum aliquibus.* Item licet canonici obligati videantur, ipſa tñ præbenda non eſt illi obligata. *arg. ff. de pollici. l. 2. & ff. de contrahenda emptio. l. vlt. in fine.* Et ita electio talis quantum ad canonicos non videtur canonica, ſed quantum ad electum ſicut ſacerdos in mortali exiſtens quoad ſe illicite celebrat, quoad alios licite. ſupra de cohab. cleric. & muliere. c. ſi. ſic donatio pôt eſſe vitioſa, & tñ donum tenet arg. ĩ. *de iure patronat. cura paſtoralis. & C. de rei. ven. quotiens.* Vel licèt peccet recedendo à mandato Papæ, non tamen peccat illum eligendo. ſimile 27. q. 1. *nuptiarum.* & c. ideo puniuntur quia compellantur illum recipere. pro quo mandatum receperūt. licèt & hoc verum eſt. licèt Papa mandet beneficiū vacans, vel cū primum vacauerit alicui concedi, vt eñ collatio alij facta[b], niſi clauſula illa adiecta fuerit, quòd ſi contra feceritis, id decernimus irritum, & inanem. *eod. inter cætera & c. dilecto.*

ſufficiens [a] beneficium Eccleſiaſticum, in Canonicum recipi [b] facias: & ſibi de reditibus Eccleſiæ ſingulis annis aſſignari [c] prouentus, donec ei ſit in beneficio præbendali prouiſum.

Idem in concilio generali †.

¶ *Habens perſonatū, vel beneficiū curatum, ſi ſecundò tale receperit, vacat primum: quod ſi retinere cōtenderit, etiam ſecundò priuabitur. Hoc primò. Et is, ad quē ſpectat beneficij curati collatio, licite cōfert ſtatim, cum inſtitutus aliud recipit: & ſi infrà ſex menſes nō contulerit, deuoluitur ad alium collatio, & aliter punitur. Hoc ſecundò. Cum ſublimib. verò & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorum incōpatibilium ſolus Papa diſpenſat. Hoc tertiò. Hoc dicit iſtud c. vtile, & famoſum.*

CAP. XXVIII.

De multa prouidentia fuit in Lateran.[d] concilio prohibitum, vt nullus diuerſas Dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parochiales reciperet cōtra ſacrorum canonum inſtituta: alioquin recipiens ſic acceptū amitteret, & largiendi poteſtate conferēs priuaretur. Quia verò propter præſumptiones, & quorūdā cupiditates, nullus hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus prouenit: Nos euidentius, & expreſſius occurrere cupiētes: Præſenti decreto ſtatuimus, vt quicūque receperit aliquod beneficiū curā habēs animarū annexam, ſi priùs tale beneficium habebat, eo ſit ipſo iure priuatus: & ſi forte illud retinere cōtēderit[e], etiā alio ſpolietur. ¶ Is quoque, ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem[f] alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: & ſi vltra ſex menſes conferre diſtulerit, nō ſolum ad alios ſecundùm Lateran.[g] † concilij ſtatutum eius collatio deuoluatur, verùm etiam tantum de ſuis cogatur prouentibus[h], in vtilitatem Eccleſiæ, cuius eſt illud beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum.

¶ Hoc idem in perſonatibus[i] eſſe decernimus obſeruandum: addentes vt in eadem[k] Eccleſia, nullus plures Dignitates, aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum.

¶ Circa ſublimes[l] tamen, & literatas perſonas, quæ maiori-

ADDITIO. Niſi Papa aliàs ſuam intimauerit voluntatem. ĩ. *de conceſ. præben. quia in cunctis lib. 6.*

a ¶ *Non habet ſufficiens*] Et ita ſi non habet ſufficiens, non nocet, ſi de illo non fecit mentionē: arg. eſt hic, & ĩ. *eo. cū teneamur. & c. poſtulaſti.* De hoc dixi ĩ. *de reſcript. ſi proponente.*

b ¶ *Recipi*] Et ſic patet, quod prior electus non remouetur, vt dictum eſt: licèt contra mandatum ſit receptus. ſic ĩ. *de iis, quæ fiunt à maio. par. c. ex tre.*

c ¶ *Aſſignari prouentus*] Sic [e] ĩ *eod. dilectus. in fi.* Iſtud additum fuit, quod non erat in antiqua compilatione.

De multa] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo ſubiicit nouum ibi, *Præſenti* Vel poteſt diuidi in tres partes, prout videntur tria dicta. Secundùm ibi, *Is quoque ad quē.* Tertium ibi, *Circa ſublimes.* Abb. Sic.

CASVS. In Lateran. concilio ſtatutū fuit, quòd nullus diuerſas dignitates, & plures Eccleſias parochiales reciperet, alioquin recipiens ſic acceptum amitteret, & conferens concedendi poteſtate priuaretur: ſed quia iſtud ſtatutum malè obſeruabatur, Innocentius volens obuiare huiuſmodi cupiditati, ſtatuit, vt quicunque de cetero receperit aliquod beneficium curam habens animarū annexam, ſi priùs tale beneficiū obtinebat, ipſo iure ſit priuatus eodē: & ſi illud contenderit retinere, alio ſpolietur: & ille ad quem ſpectat collatio prioris beneficij, illud conferat, cui viderit cōferendum: & ſi vltra ſex menſes conferre diſtulerit, ipſius collatio ad alios deuoluatur ſecūdū ſtatutū Lateran. cōcilij: & inſuper tātū cogatur de prouentibus ſuis in vtilitatē ipſius eccleſiæ aſſignare, quantum à tempore vacationis conſtiterit eſſe perceptum: & hoc idem in perſonatibus, ſiue dignitatibus obſeruetur: addit inſuper, vt nullus in eadem Eccleſia plures dignitates, vel perſonatus habere præſumat, etiā ſi curā non habeāt animarū, tñ circa ſublimes, & literatas perſonas, quæ maioribus beneficiis ſunt honorandæ, per ſedē Apoſtolicā poterit diſpenſari. Not. ꝙ qui habet curā animarū, vel perſonatū, ſi ad cōſimile bñficiū eligatur, poſtquā illud receperit, ipſo iure vacat primū. Itē qui nō vult dimittere, quòd ſuū nō eſt, debet priuari eo, quòd ſuū eſt. Itē cū quis receptus eſt ad ſecundū beneficiu, ſecundū iura primū alteri debet cōferri. Item nota pœnam negligentis conferre beneficium. Item not. pro venerabilibus, & literatis perſonis. Item ſolus Papa pôt diſpenſare, vt aliquis habeat plures dignitates, vel curas animarū.

d ¶ *Lateran. concilio.*] ĩ. *de cler. non reſi. c. quia nonnulli.*

¶ *Gl. ſeq. reciſetur per quæſtionem, quando dicatur contendere, & ante litem conteſt. &c.*

e ¶ *Contenderit.*] in iure contentioſè retinere voluerit. Si enim ante litem conteſtatam deſtiterit, non priuabitur vtraque, ſicut eſt in aliis ſtatutis ſub pœna. *ff. rem ra. habe. hoc amplius. ff. de in ius vocan. l. quamuis.* ſic ponitur 16. q. 2. *ſtatuimus*[d]. & ſic ipſo iure hodie priuatus eſt, qui recipit ſecundum beneficium habens curam animarum, ſi prius tale obtineat. Olim habebat opinionem, vtrùm primum, vel ſecundum vellet retinere. ĩ. *eod. referente. & c. præcera.*

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum exceptum, & exponit, de qua receptione loquatur hic litera.*

f ¶ *Poſt receptionē.*] Fallit in epiſcopatu, quia non ſtatim vacant, tunc beneficia, niſi poſt tempus conſecrationis ĩ. *de ele. cum in cunctis. §. cùm vero.* nec per ſolam receptionem per dit primum, ſed per receptionem corporalem, vt hic dicit. & 21. q. 2. *ſi quis iam tranſlatus.* Qui enim habet plures perſonatus ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis ineligibilis eſt ĩ. *de ele. dudum.* vbi de hac materia ſatis dicitur.

g ¶ *Lateranen. concilij*] ĩ. *de conceſ. præbend. nulla.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci per q. de quibus prouentibus intelligatur litera.*

h ¶ *Prouentibus*] Benè dicit, de ſuis id eſt, proprius ſi proprium habet[e]. ĩ. *de appel. reprehenſibilis.* alioquin delictum perſonæ. & c. ĩ. *de except. cum venerabilis. & 16. q. 6. c. ſi epiſcopum* alias ſi proprium non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis 16. q. 6. *Illud. & 14. q. 6. ſi res.* vel repetatur ab eo, qui recipit illud tanquam indebitum, quia tanquam inuaſor poſſidebat cum vacauerit ipſo iure poſt receptionem ſecundi. & mala fide: vnde fructus omnes ab eo tempore reſtituere debet[f]. *C. de rei ven. certum. ĩ. eo c. dilecto.*

i ¶ *Hoc idem in perſonatibus*] Quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. ĩ. *de elect. dudum.* quia facit mentionem de hoc. & ĩ. *de tranſlatio. inter corporalia. & ĩ. de confir. cum dilecta.*

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. Ioan. quam reprobat.*

k ¶ *In eadem Eccleſia*] No. quòd nō facit mentionē de præmiſſa pœna, vnde videtur, quod ſi quis in eadem Eccleſia plures recipiat dignitates, non ideo perdit priorem: quia pœnæ potiùs ſunt arctandæ, quàm extendendæ. *de pœ. di. 1. pœna & ff. de pœ. l. interpretatione.* hoc continebatur Io. Contrarium credo. quia idem iudiciū eſt habendum de perſonatibus non habentibus curam animarum, & habentibus. ĩ *de ele. dudum.* & pœna præmiſſa repetita intelligitur, quæ enim in præfationibus præmittuntur, in ſtipulationibus repetita intelliguntur. *ff. de verb. obliga. Titia. § 1. & 31. q. 7. Apoſtolus.*

¶ *Gl. ſe. ar. alle. olt o. iura, & ad vltimū remittit, allē. 2. in cōtrariū.*

l ¶ *Sublimes & literas.*] Eſt ergo ar. *quod ſecūdū qualitatē perſonarum beneficia ſunt conferēda. ar. 41. diſt. non cogantur. & ff. de vſufruct. ſed & ſi quid. § 1. & 12. q. 2. Vulterana. & c ſe. & 74. di. conſuluit. & 1. q. 2. c. vlt.* & is gradus cæteros antecellat, quem ſtipendia longiora, & labor prolixior fecerint ambire. *C. de offic. ma. offic. l. nemo. & ĩ. de maio. & obe. c. ſtatuimus.* vbi de hoc. *Ar. contra. 16. q. 7. c. 1. & ĩ. de conſti. cùm omnes.* Sic ita ſcientia nobilitat hominē, quæ pretio nummario comparari non poteſt. *ff. de var. extraor. cog. l. 1. §. eſt quidam.* & ſi vis appellari philoſophus, non debet eſſe auarus. *C. de ſin. pat. profeſſio. lib. 10.*

¶ *Gl. ſe. ar. à cōtrario, quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opi. Io. cōtrariā. Secundo reci. per q. (ſed aliter) ar. à contrario, ĩ & remittit,*

† *Concilii generale. Lateran. ſub Innocēt. 19. c. 29. & c. 4. eod. tit. in 4. comp.*

a *Id eſt, aliū non poterant ipſum audiendo cum ignorant eum eſſe in peccato mortali.*

† *In Lateran. concilio ſub Alex. 19. co. 13. & cū hoc decreto conuenit concilium Tri. ſeſſ. 7. de ref. c. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de refor. c. 17.*

b *Quod dic hodie ſit inſa de con. præben. ſi ca pitulo. & c. ſeq. & ibi plenè de hoc lib. 6. in fi. licèt ſit arg. contra. C. de lega. non dubium. Io. And.*

e *Hāc gloſſulam non reperio in manu ſcriptis, nec credo eſſe Bern.*

d *Dicit Hoſtien. intelligendum, contenderit, vt dixi ſuprà: vnde in ſi. illius c. ſequitur excommunicatum, quaſi non licite contendere debet 12. q. 2. indignè. Ioan. And.*

† *ſub Alex. 19. c. 8.*

† *In ebcilio Tri. conſtitutū eſt eſſe perceptum.*

e *Vel dic. ſuis, id eſt ſuis beneficij, quos ſuos faciat: ad hoc infra de fideiuſ. c. 2. ſecundum Hoſt. Io. An.*

f *De iure patr. cum dilectis. in ſi. Ioā. And.*

& remittit, & ponit opin contrariam.

a ¶ *Per ſedem Apoſtolicam.*] Ex eo quod dicit, per ſedẽ Apoſtolicã patet à contrario ſenſu, quod per alios in talibus nõ pot diſpenſari: quia quod de vno conceditur, de alio negatur: ſicut quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. *diſt quatt.* & *ſ. de præſumpt. nunc. ar.* 95. *di. illud.* & *j. de iis quæ fi. à præla. ſine conſenſu. ca. cùm Apoſtolica. ff. de cond. & demon. cum ita.* Et ſic reſtricta eſt poteſtas Epiſcoporum circa diſpenſationem huiuſmodi beneficiorum, immò præter illã conſtitutionem videbatur, quod diſpenſare non poſſunt: quia Eps priuabatur poteſtate cõferendi illud beneficium qui illud conferebat habenti conſimile. *ſ de cle. non. reſi. quia nonnulli.* Vnde ſequitur, quòd non poterat diſpenſare: quia ſi poſſet, nõ puniretur. Et ſic planũ eſt dicere, quòd ſolus Papa poteſt in talibus diſpenſare. Et quod ita ſit intelligenda iſta conſtitutio, probatur aperte. *ſ. de cle. dudum* 2. vbi de hoc a. Io. notauit hic, quòd Epi adhuc poterant in talibus beneficiis diſpenſare. & vaga, & indiſcreta diſpenſatio tantum prohibetur Epis per hanc conſtitutionem, vt dixit, & poſuit hic magnam notitiam, quæ non multum eſt hic neceſſaria. Olim enim per antiqua iura bene diſpenſabant Epiſcopi, vt aliquis haberet plura beneficia curã animarum habentia. 70. *diſt. ſanctorum.* ſed illud hodie recipit immutationem per hanc conſtitutionem: & hoc mutatum fuit propter indiſcretas, & ſtultas diſpenſationes Epiſcoporũ. Itẽ & illud notabis: quia hic prohibetur tantũ diſpenſare in perſonatibus, & beneficiis curam animarum habentibus, & ita circa alia beneficia poſſunt Epiſcopi diſpenſare ſicut prius: quia vnum negando, aliud concedere videtur. *ſ. de præſumpt. nunc.* De hoc dixi in decre. prædicta, dudum. Alij dicunt & idem in beneficiis intelligendum: nam canon antiquus prohibet, ne diſpenſent Epiſcopi in præbendis. 70 *diſt. ſanctorum.* Et niſi expreſſè vetus ius corrigatur, remanet ſimul cum nouo. *C de ap. præcipimus. in fi.* & quotiens noua actio inducitur, vetus non tollitur. *ff. de actio. & obl. l. quotiens.* & *arg. ſ. eo cum iam dudum.* vbi dicit Papa, cùm multa per patientiam tolerãtur, & c. ſic *j. de conceſ. præben. e literas.* quæ ſatisfacit ad hoc b.

† *Eſt autẽ triplex ratio, Vtilitas Eccleſiæ, neceſſitas, & prærogatiua perſonæ.*

† Cap. 30.

† Cap. 5. conti. in 4 cõp. *Vide conc. Trid.* ſeſſ 7. de ref. c. 3. *Vbi hæc innouãtur. adde* ſeſſ. 24. de refor. c. 18.

† *In codice Bar. a.... tatibus mor bo adhibere medelam.*

† *Vide* l. 3. cũ vulg. C. de Epiſ. audien. l. ſeruus. C. ad l. Iul. de vi. pu.

a *Item quia aliàs cùm nullius dubium, quin Papa poſſit, negatorium fuiſſet hoc dicere, niſi intelligatur de Papa ſolo: ita etiam quòd legatum de latere dicamus excluſum, & ſic ſeruamus.*

facnunt intra noua ſ. prox. alleg.

b *Immò parum facit: quia loquitur in præbendis eiuſdem Eccleſiæ. Ioann. And.*

bus ſunt beneficiis honorandæ: cùm ratio † poſtulauerit, per ſedem Apoſtolicam [a] poterit diſpenſari.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Concilium generale à beneficiorum collatione ſuſpẽdit eos, qui poſt ſecundam correctionem indignis beneficia conferunt: prouidet etiã, quis interim beneficia conferat, & illam ſuſpenſionem relaxat ſolus Papa, vel ſolus Patriarcha.*

CAP. XXIX.

GRaue † nimis eſt, & abſurdum, quòd quidam Eccleſiarum Prælati, cùm poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos: quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur: carnalitatis ſequentes affectum, nõ iudicium rationis: vnde quanta Eccleſiis damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. ¶ Volentes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt prætermiſſis indignis, idoneos aſſumant, qui Deo, & Eccleſiis velint, & valeant gratum impendere famulatum: fiatque de hoc in Prouinciali concilio diligens inquiſitio [b] annuatim: ita vt qui poſt primam, & ſecundam correctionem [c] fuerit repertus culpabilis †, à beneficiis conferendis per ipſum concilium ſuſpendatur [d]: inſtituta in eodem concilio perſona [e] prouida, & honeſta, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipſum circa capitula, quæ in his deliquerint, obſeruetur. Metropolitani verò delictum, ſuperioris iudicio relinquatur, ex parte concilij nunciandum. ¶ Vt autem hæc ſalubris prouiſio pleniorem conſequatur effectum huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprij Patriarchæ, minimè relaxetur [f]: vt in hoc quoque quatuor † patriarchales ſedes, ſpecialiter honorentur.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Rector Eccleſiæ non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel patroni debet de redditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem h. d. vſque ad ¶. qui verò.*

CAP. XXX.

EXtirpandæ † conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inoleuit, quòd ſcilicet parochialium Eccleſiarum patroni, & aliæ quædam perſonæ [g], prouentus ipſarum ſibi penitus vendicantes, Presbyteris earundem ſeruitiis deputatis, relinquunt adeo exiguam portionem, quòd ex ea nequeat † congruè ſuſtentari, nam (vt pro certo didicimus) in quibuſdam regionibus parochiales Presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinent niſi quartam quartæ, id eſt, ſextamdecimam decimarum. Vnde fit, vt in his regionibus penè nullus inueniatur Sacerdos parochialis, qui vllam, vel modicam habeat peritiam literarum. ¶ Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis, [h] ſeu qui altari ſeruit, de altari viuere debeat: ſtatuimus, vt (conſuetudine quálibet Epiſcopi, vel patroni, ſeu cuiuſlibet alterius non obſtante) portio Presbyteris ipſis ſufficiens [i] aſſignetur.

Grs. Primò narrat delictũ. Secũdò prouidet ibi, *Volentes.* Ab. Casus. Quidam prælati Eccleſiarum carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos: vñ multa pericula imminẽt Eccleſiis: volẽs cõciliũ huic morbo mederi, præcipit, vt prætermiſſis indignis promoueãt idoneos, qui Deo, & Eccleſiis valeãt deſeruire: & de hoc fiat diligens inquiſitio in concilio annuatim. & ſi quis poſt trinã admonitionẽ culpabilis repertus fuerit, per ipſũ cõciliũ ſuſpẽdatur: & ibi perſona idonea inſtituatur, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficiis cõferẽdis, & hoc idem circa capitula obſeruetur: delictũ verò Metropolitani ex parte cõcilij dño Papæ nũcietur: & vt iſtud ſtatutũ melius obſeruet, ſententia huiuſmodi ſuſpẽſionis ſine licẽtia Romani Põtificis, vel proprij patriarchæ non relaxetur. Not. hic pœnam illorum, qui promouent indignos. Item aliquis poteſt condemnare, non tamen abſoluere. Item vbi conditor iuris ſibi reſeruat abſolutionem, aliis prohibere videtur.

b ¶ *Inquiſitio.*] Cũ per famã ſeu clamorẽ de hoc ad ſuperiorem peruenit. immò ex officio ſuo poteſt inquirere ſuperior ſimpliciter inquirendo: vt *j. de accuſa. ſicut olim.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, ponit opi. 10. ſol. & remittit.*

c ¶ *Correctionem.*] Cùm ergo in hoc caſu poſſit ſe Eps corrigere, nõ videtur, quod eo ipſo quod confert beneficium indigno, perdat ius conferendi, & ſic eſt contra. *ſ. de electio. nihil eſt.* & *c. cum in cunctis.* Io. dixit, quòd illa conſtitutio intelligenda eſt cum dicto illius, ſed tu ſolue, vt dixi in illa cõſtitutione, quæ intelligitur de maioribus dignitatib. curã animarũ habentibus. hæc, & illa diuerſis caſibus loquitur, & circa maiora maius periculum vertitur. *ff. ad Carb. l. 1. ¶ ſi quis vero.* 45. *di. quieſcamus.* & ideo plus ibi puniuntur.

d ¶ *Suſpendatur.*] Et ẽt ordinati, qui non ſunt idonei, remouentur, vt videtur, licèt hoc non dicatur. ſed verius videtur, quòd illi nõ remoueantur, niſi forſita eſſẽt irregulares: alias nõ habet locum admonitio.

¶ *Glo. ſe. ſignat contrarium de decre. nulla. & ſoluit. item de dec. cum in cunctis. & ſoluit.*

e ¶ *Perſona.*] *Arg. contra. j. de conceſ. prabẽ. nulla.* vbi transfertur poteſtas ad capitulum. ſed illud contingit propter negligentiam: quia non eligunt. *j. tempus* ſtatutum illud propter culpa prælatorum, quia eligunt indignum infra te, ut ſed propter culpã prælati non transfertur poteſtas ad capitulum: vt *j. de conceſ. praben. quia diuerſitatem.* ſicut nec vacãte ſede. *j. ne ſe. va. c. 2.* Itẽ *arg. ſ. de elect. cum in cunctis. in fi.* vel in alio caſu loquitur ibi, quia hic illud in dignitatib. hoc in beneficio ſimplici.

f ¶ *Relaxetur.*] Ex hoc patet, quod vbi cõditor canonis nõ reſeruauit ſibi abſolutionẽ, cæteris indulſiſſe videtur. *j. de ſen. excom. nuper.*

EXtirpandæ.] Principium illud vſque ad ¶. *Quia verò.* diuiditur: quia primò ponitur exceſſus. Secundo prouiſio ibi, *Cũ igitur.* Abbas. Casus. Patroni Eccleſiarum, & alij quidam, prouentus ipſarum ita ſibi vſurpant, quòd presbyteri de ſua portione nequeant ſuſtentari: ita quod presbyteri in quibuſdam locis non obtineant niſi quartam quartæ, id eſt, ſextamdecimam decimarum, & ideo ibi nullus ſacerdos inuenitur, qui habeat peritiam literarum: cum ergo qui altari ſeruit, viuere debeat de altari, ſtatuit concilium, vt non obſtante aliqua cõſuetudine alicuius perſonæ, presbyteris ipſis ſufficiens portio relinquatur.

g ¶ *Perſonæ.*] l. epi. & alij qui habẽt ius reſtituẽdi, vt j. ſequitur.

h ¶ *Triturantis.*] Vt 13. q. 1. *eccleſias. Ver. item non alligabis.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per q. qua dicatur ſufficiens.*

i ¶ *Sufficiens.*] Sic *ſ. ex. exposuiſti.* talis vt ſufficiat ſibi, & ſuis: vt 50. *di. ſtudeat:* & vnde honeſtè, & ſufficienter ſe poſſit procurare, & hoſpites recipere. *ſ. eo. ti. de monachis.* tamẽ hæc ſufficientia perpenditur ex qualitate perſonarum. *ſ. eo. de multa. in fi.* quia minùs ſufficit pauperi, quàm diuiti. 41. *diſt. non cogantur.*

† *De quibus vide Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi* p. 4. cõſideratio. 9.

† Cap. 6. conti. in 4. cõp. & *Vide concilium Tridentinum* ſeſ. 25. in decreto de reform. c. 9. ¶. patroni autem beneficiorum.

† *nequeant.*

† Deut. 25.

c *Qui maximè in his delinquũt, contra quos Hieronymus* 93. diſ. diaconi. ibi ſolus epiſcopus. & *ſecundum Ho. Ioã. An. d. Cenco. rex. ſing. in* l. fi. ff. de ac. & obl. & *ibi doct.*

QVI

Q v i v e r o. Iſte §. habet duo dicta. Secundùm ibi, *Illud*. C a s v s. Dicitur in §. iſto, quòd qui habet parochialem Eccleſiam, in propria perſona deſeruiat ibidem in ordine debito, & nõ per vicarium: niſi fortè illa parochialis Eccleſia ſit annexa dignitati, vel præbendæ, in quibus caſibus, per vicarium ibi poteſt deſeruire canonicè inſtitutum, qui habeat de prouentibus ipſius eccleſiæ congruam portionem, alioquin ſciat ſe illa priuatum auctoritate huiuſmodi decreti: & alij conferatur, qui velit, & poſſit, quod dictum eſt adimplere, id eſt, deſeruire in eccleſia per ſeipſum. In fine dicit, quod nullus de prouentibus eccleſiæ, quæ debet habere curam proprij ſacerdotis, alicui conferat pro beneficio penſionem. Not. quòd laici, & patroni bona eccleſiarum ſibi vſurpare non debẽt, nulla cõſuetudine obſtante. Item qui altari ſeruit, de altari viuere debet. Item presbyteris dẽt competens beneficium aſſignari. Itẽ quilibet rector parochialis eccleſiæ per ſe, & nõ per vicarium debet deſeruire in ipſa: niſi in duobus caſibus, qui hic ponuntur, ſcilicet cum annexa ſit dignitati, vel præbendæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Itẽ qui renuit ord. narij priuari debet beneficio. Item nulla penſio cõſtitui debet pro beneficio in parochiali Eccleſia.

§ *Priuatus eſt parochiali Eccleſia rector in ea nõ reſidens, niſi ſit annexa Dignitati, vel Prabẽda: quo caſu debet ibi habere perpetuũ Vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipſis prouẽtibus penſionem in beneficiũ dari. hoc dicit. Vel ſic, Non reſidẽs in Eccleſia parochiali, vel non ponẽs Vicariũ, quando eſt annexa beneficio maiori, priuatus eſt ea. hoc dicit.*

§ Qui verò parochialem habet Eccleſiam, nõ per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſeruiat, in ordine[a] quem ipſius Eccleſiæ cura requirit: niſi fortè Dignitati, vel Præbendæ parochialis Eccleſiæ ſit annexa: in quo caſu concedimus, vt qui talem habet Præbẽdam[b], vel Dignitatem, cùm oporteat eum in maiori[c] Eccleſia deſeruire, in ipſa parochiali Eccleſia idoneum, & perpetuum[d] habeat Vicarium canonicẽ inſtitutum, qui (vt prædictũ eſt) cõgruentẽ habeat de ipſius Eccleſiæ prouentibus portionẽ: alioquin † illa ſe ſciat auctoritate huius decreti priuatũ[e], liberè alij conferenda, qui velit, & poſſit, quod dictum eſt, adimplere. Illud † autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprij Sacerdotis, penſionum alij quaſi pro beneficio[f] conferre præſumat.

§ Idem in eodem †.

§ *Non debent Religioſi Eccleſias, vel decimas à Laicis ſine Diœceſanorũ cõſenſu recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere: in Eccleſiis quoque, quæ ad eos non pleno iure pertinent, inſtituere, vel deſtituere, ſed præſentabunt Diœceſanis ad eas viros idoneos.*

a § *In ordine.*] ĩ. d. cleri. non reſi. quia nonnulli. & ſ. *de elect. cum in cunctis. & ſ. de æt. & qual. c. 1. & 24. diſt. presbyteri.*

b § *Præbendam.*] Ex hac litera colligitur, quòd ſi quis habet curam animarum, & recipiat talem præbendã, quòd ipſo iure nõ vacat prima, immò licitè poteſt vtraque habere ex diſpenſatione epiſcopi, vt hic dicitur, & hoc concedunt quidã, quia ceſſat ratio prohibitionis, vt hic quidam dicunt: quia in tali Eccleſia annexa præbendæ non oportet reſidere: & ſic illa conſtitutio, de multa, non habet locum in hoc caſu, vt dicunt: ſed contrarium credo.

c § *Maior.*] Hic manifeſtè videtur, quòd non poteſt quis ſimul habere præbendam, & eccleſiam, dummodo Eccleſia ſit ſufficiẽs. De hoc dicitur ſ. *de elect. c. dudum. 2.*

d § *Perpetuum*] Eo ipſo intelligitur perpetuus, quòd auctoritate epiſcopi eſt inſtitutus. ſ. *de offi. vica. ad hæc*. In iſtis ergo caſibus tantùm licitum eſt conſtituere vicarium, aliàs non.

§ *Gloſſa ſequens vrit per contrarium de decre. inter. & dat quatuor ſolutiones.*

e § *Priuatum.*] Ipſo iure. ſimile ſ. eo. *de multa.* quod põt intelligi poſt admonitionẽ aliàs contra ĩ. de cler. non reſi. inter. & c. ex tuæ. cũ ſuis ſimilibus. Vel poſſet referri ad proximè dictũ, de illis qui per vicarios ſeruire debent cũ quibus durius eſt agẽdum. Vel dic, & verius, alioquin. i. ſi non reſideat per ſeipſum in eccleſia, quæ dignitati, vel præbendæ eſt annexa, ſciat ſe priuatum illa ipſo iure. & ſic ſeſ[illegible] icit principium §. *& non per. niſi fortè &c.* & ita ſine aliqua admonitione priuatus eſt[b]. & ſic videntur correcta illa iura prædicta, vbi dr̃ quòd prius monendus eſt quis, antequam priuetur eccleſia: quod eſt honeſtius. Sed hoc eſt rigor quod hic ſtatuitur, vt ipſo iure ſit priuatus. Vel quod dicit, alioquin poteſt reſpicere vtrũq; caſum. i. quãdo per ſe debet ſeruire, & quãdo per vicarium: ſed verũ eſt, quòd tantùm primum caſum reſpicit, & non ſecundũ. A d d i t i o. Et ex hoc potes dicere, quod illa c. inter, &. ex tuæ, non obſtant: quia ibi erant abſentes, & fortè habebãt iuſtam cauſam abſentiæ, vnde meritò primitus ſunt monẽdi, hic autẽ ſecus. Vel dic, quòd prius dictũ intelligitur, cum habet præbẽdã, & Eccleſia, quæ non eſt ei annexa: quas ſimul habere nõ põt ĩ. eo. *ex parte.* vnde priuatus eſt ipſo iure. contraria autem loquuntur in alio caſu, quando non ſunt annexa.

f § *Pro beneficio.*] Hoc enim poſſet in poſterũ eſſe pernicioſum eccleſiæ. ſimile. ſ. *de arbi. per tuas.* quia eccleſia videretur quaſi cenſualis. & portio presbyteri diminueretur, quod eſſe non debet. ſ. eo. *auaritiæ.*

† *Additio:* alioquin ipſo illa ſe ſciat, &c.
† *Vide concilium Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 13.*
† *Cap. ſi. e. refertur in c. 7. eod. tit. in 4. comp.*
a *Adde ad hoc l. cum debere. cum ibi no. ff. de ſer. vr. prædi.*
b *De hoc videto hic Hoſtien. & Ioann. And. declarantes qualiter hoc intelligatur.*

CAP. XXXI.

IN † Lateranenſi concilio[g] noſcitur fuiſſe prohibitum ne quilibet regulares, Eccleſias, ſeu decimas, ſine Epiſcoporum cõnſenſu, de manu Laici[h] præſumant accipere: nec excommunicatos, vel nominatim † interdictos admittant aliquatenus ad diuina.

§ Nos autem in fortiùs inhibentes, tranſgreſſores digna curauimus † animaduerſione punire: ſtatuentes nihilominus, quatenus in Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, iuxta eiuſdem cõcilij ſtatuta, Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent, vt illis de plebis cura reſpondeant, ipſis verò pro rebus temporalibus ratiõnẽ exhibeant, competentem: inſtitutos verò remouere non audeant Epiſcopis inconſultis. § Sanè[i] adiicimus †, vt illos repræſentare procurent, quos vel cõnuerſatio[k] notos reddit, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum[l].

§ Honorius iij. Abbati & Priori ſanctæ Genouefæ.

§ *Abſens in Theologia ſtudio, fructus beneficiorum ſuorum percipit in abſentia, ſed quotidianas diſtributiones non.*

CAP. XXXII.

LIcèt † vobis direxerimus ſcripta noſtra, vt magiſtro N. † Eboracẽ. † Archidiacono in ſacra pagina cupienti ſtudere, prouentus ſuos Eccleſiaſticos faceretis integrè miniſtrari: Nolumus tamen, vt quotidianas diſtributiones[m], quæ tantùm reſidentibus in Eccleſiis, & his, qui interſunt horis canonicis exhibentur, ei tribui faciatis.

I *N Lateran.*] Primò ponit tenorẽ concilij Lateranen. Secundò approbat, & reuocat ibi, *Nos autem.* Tertio addendo declarat ibi, *Sanè*. Abb. Sic.

C a s v s. Quod dicitur hic, hr̃ ĩ. *de priuilegiis, cum & plantare.* vĩ. ſ. ad §. *ſanè.* in quo prædicto concilio præcipitur, vt tales repræſẽtarẽ procurent, in eccleſiis, quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, quos vel conuerſatio illorũ notos reddat, vel commẽdet teſtimonium prælatorũ. Nota, quòd patroni nõ debet aliquos præſentare, niſi diſcretæ ſint, & honeſtæ famæ.

g § *Concilio.*] ĩ. *de priuile. c. cum & plantare.*

h § *Laici.*] 16. q. 7. *quoniam quicquid.*

i § *Sanè.*] Huc uſque ſunt verba concilij. & ab hoc loco. ĩ. additur prædicto concilio.

k § *Conuerſatio.*] Hoc ideo dicit, quia promouendus debet eſſe bonæ famæ, & opinionis, ita quòd in nullo vacillet eius opinio. 33. *diſt. Laici.* ad idẽ facit 26. *di.* quãdo.

l § *Prælatorum.*] Et etiam ab eis, qui foris ſunt, oportet promouendum bonum habere teſtimonium. 8. q. 1. *licet ergo. & 63. diſt. vota ciuium.*

L *Icet.*] Summatur in rubro. Vel ſecundùm alium intellectum. Diſpenſatus ſuper habendis fructibus in abſentia, quotidianas diſtributiones non percipit. h. d. Primò ponit priuilegij tenorem. Secundò eius interpretationem ibi, *Nolumus*. Abb. Sic.

C a s v s. Mandauit dominus Papa Abbati, & Priori ſanctæ Genouefæ, quatenus magiſtro R. Archidiacono Eboracen. in ſacra pagina ſtudere volenti, prouentus ſuos Eccleſiaſticos facerent integrè miniſtrari: dubitabatur, vtrùm deberent ei facere dari diſtributiones, quæ tñ reſidentibus conceduntur? Reſpondet Papa, quòd non vult, quòd ei faciant dari diſtributiones, quæ tñ reſidentibus cõceduntur, & his qui interſunt horis canonicis. Nota, quod conſtitutio Honorij nõ intelligitur de huiuſmodi diſtributionibus quotidianis, licèt dicat, quod integrè percipiant ſua beneficia in theologia ſtudentes & hoc eſt, quod dicit.

§ *Glo. ſeq. exprimit, quomodo hæc decretalis interpretatur decr. ſuper ſpecula. ſecundo quærit, & ſoluit.*

m § *Diſtributiones.*] Simile ĩ. de cle. non reſi. de cætero vide, qualiter

† *Sup. Alex. c. 9. tomo primo eſt. Cũ & plantare.*
† *nominatim, quid ſit vide l. 1. ff. de l. & poſt. & ſ. nominatim. Inſt. de exhæred. liberos.*
† *curauimus.*
† *Vide concilium Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 3.*
† *Vide concilium Trid. ſeſſ. 5. de refor. c. 1. in fine & Honor. L. ſuper cunctis tract. de priuil. ſchol. priũl. 98.*
† *R.*
† *Eboracẽ.*

liter iſta decre. interpretatur illam conſtitutionem ſuper ſpecula. ſ. de magiſtris. quia licèt dicitur, integrè percipiant fructus ſuarũ præbendarum, tñ non percipiunt integrè, quia de huiuſmodi diſtributionibus, ſeu donatis, qui dantur illis, qui interſunt horis ſtatutis, non intellexit Papa, ſed de corpore præbendæ ſuæ, quam alij de iure cõi in abſentia ſ. a percipere nõ debent clerici arg. ſ. de conſt. cùm omnes. Et ſic intelligitur iſta indulgentia: & ita prætextu hmõi indulgẽtiæ poſſunt habere integrã præbendam, ac ſi eſſet præſentes, niſi ſint huiuſmodi diſtributiones, vt in quibuſdam Eccleſiis conſuetudo ſeruatur, & præter præbẽdam, qui horis interſint, certum quid percipiunt: & ita quod hic dicitur, reſpicit cõſuetudinem Eccleſiæ. In quibuſdam verò eſt talis conſuetudo, vt qui nõ interſunt horis, non percipiant aliquid de huiuſmodi diſtributionibus, licèt ſint præſentes: ergo multò fortiùs in abſentia nõ debẽt talia percipere. Et ſic poteſt intelligi hæc cõſtitutio, quia Principis beneficiũ potiùs d bet ampliari, quã reſtringi. ſ. de verb. ſig. olim. ff. de conſt. prin. l. Vlt. quia vt Dñs largus eſt non debem9 eſſe tenaces. 16 q. 7. allegant. in fin. Sed quid dices, ſi præbendæ diſtinctæ non ſunt, ſed omnia percipiũt de cõi, nec datur aliquid illis, qui non interſunt horis? Tũc credo, quod integrè debeãt habere beneficia in theologia ſtudentes, habita ratione victus quotidiani a: aliàs parum valeret talis indulgentia quantum ad illos, qui non habent beneficia diſtincta.

† Veſprimẽ. † Veſpeñ. † Veſperrimeñ. † Veſpaniẽſi. † Veſprimicen.

† De hac materia vide decre cõcilij Tridẽtini ſeſſ. 21. de refor. c. 5. & ſeſſ. 24. de refor. c. 13. & 15.

† nequiuerint.

† De Bern. † Bech. † In Vno permetuſt. † ...ſedis, ita: Epiſcopo Piſtanien & Priori, &c.

† expoſuit.

¶ Idem Veſprimeñ. † Epiſcopo.

¶ Propter paupertatem Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis poſſunt eis annecti capellæ, reſeruata ipſarum Presbyteris congrua portione.

CAP. XXXIII.

EXpoſuiſti † nobis, quòd Eccleſiæ tuæ Canonici, diminuta ipſorum prouiſione a tempore concilij generalis [a], cum eis ex tunc non fuerint ad eorum ſuſtentationem cõceſſæ capellæ, ſicut ante fieri [b] conſueuit, de redditibus Præbendarum ſuarum nequeunt † ſuſtentari: *& infrà.* ¶ Si euidens neceſſitas, vel vtilitas [c] exigat, Præbendas Eccleſiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectendis eiſdem (ſicut diſcretione [d] præuia expedire videris) augmentare [e]: reſeruata tamen congrua [f] capellarum Presbyteri portione.

¶ Idem Epiſcopo, & Priori, & Archidiacono Herforden. †

¶ Licèt Eccleſia ex donatione Laici beneficium conferat, ie et illius beneficij impetratio de hoc mentione non habita.

CAP. XXXIV.

iij DIlectus filius G. Clericus nobis propoſuit †, quod cum Decano, & Capitulo Andegauen. preces direxerimus, & præcepta, vt ipſum quàm cito facultas ſe offerret, in Canonicum reciperent, & in fratrem, vobis ſuper hoc executoribus ſibi datis: quia Decani, & Capituli procurator excipiendo propoſuit literas non valere, pro eo quòd in eis mentio non fiebat, quòd præfatus Decanus ex donatione Regis [g], Præbendarum eiuſdem Eccleſiæ collationem haberet: vos mandati noſtri executores non eſſe interloquendo dixiſtis †: & ſic duæ Præbendæ, quæ medio tempore vacauerunt, aliis ſunt collatæ [h]: *& infrà* ¶ Mandamus, quatenus occaſione huiuſmodi (quam reputamus friuolam [i]) non obſtante, mandatum noſtrum exequi [k] procuretis.

¶ Gregorius ix. Argentineñ. Epõ.

¶ Pueri, & aliàs beneficiati, non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. h. d. inhærendo verbis literæ.

CAP. XXXV.

SVper † inordinata ordinatione: *& infra* ¶ Cum autem illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui ſeruire poſſunt, & volunt in ipſis: Conſultationi tuæ

quòd ſacerdos ſit loco vicarij: vt in c. *extirpanda.*

d ¶ *Diſcretione.*] Quæ eſt mater omnium virtutum. ſ. *de off. cuſto. c. 1. & 1. q. 5. præſentium.*

e ¶ *Augmentare.*] Et ita tenetur Epiſcopus redintegrare præbẽdã, ſi fuerit diminuta, vel diuiſa ſine iuſta cauſa. ſ. *eo. vacante. & ſ. eo. cùm cauſam.*

f ¶ *Congrua.*] Vnde infra Epiſcopalia ſoluere poſſit, & hoſpites recipere. ſ. eo. *de monachis*, vbi de hoc. Bern.

iij D*ilectus.*] In prima ponitur impetrantis querela. In ſecunda prouiſio ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS. Papa mandauit Decano, & capitulo Andegau. vt quendã C nomine reciperent in canonicum, & in fratrem, quam citò facultas ſe offerret: quibuſdam ſuper hoc executoribus deputatis, corã quibus cum ex parte capituli eſſet excipiendo propoſitũ, quod literæ non valerent, pro eo quod non faciebãt mentionẽ, quòd collatio præbendarum ad ipſum decanum ex donatione Regis pertinebat, ipſi executores interloquendo pronũciauerunt ſe per illas literas procedere non debere: vnde mandat Papa, quod exceptione huiuſmodi non obſtante, ad executionem mandati Apoſtolici procedãt. No. quod dominus Papa friuolas exceptiones non admittit.

¶ *Gl. ſeq. notat per obiect. & ſoluit.*

† *Infert, quod ſi à iudice pronunciante ſe non iudicem, appelletur, non extinguitur ſua iuriſdictio. notant Doct. in l. ſi per prudẽtiam. ff. de euict.*

† *De ætate requiſita vide Lap. allegat. 36. & Gemmianum in c. indemnitatis de elect. lib. 6.*

b *De legato probat. c. ... de Papa non ... dum Hoſt. Papa conferre poſſet tale beneficium propter commixtione ſpiritualitatis. de ... & de gratia tolerat laicos in illo iure. de iur. pat. c. 3. Ioan. And.*

a *Idẽ Hoſt. ſup. à, tot. p. ex de cætero: allegat Inno. quod propter debitur ſtructiones detracto, eo quod communis menſa debetur de communibus prouentibus.*

E*Xpoſuiſti.*] Primò ponitur petitio. Secundò prouiſio ibi, *Si euidens* Abb. Sic.

CASVS. Canonici Veſprimeñ. ante concilium generale. ſ. eo. *extirpanda.* conſueuerunt habere capellas ad ſui ſuſtentationem, cùm de maiori Eccleſia non poſſent commodè ſuſtentari, ſed occaſione prædicti concilij ſubtractæ fuerunt capellæ canonicis illis, vnde non potuerunt de redditibus præbendarum ſuarum ſuſtentari. Eps ſignificauit hoc dño Papæ, Mandat Papa Epo, ſi euidens neceſſitas, vel vtilitas exigat, bene poterit præbendas Eccleſiæ ſuæ augmentare adiungendo capellas in perpetuum eiſdem præbendis, reſeruata congrua portione capellanis. Nota, quòd Eps poteſt, & debet augere præbendas canonicis ſuis, ſi non poſſunt de ſuis præbendis commodè ſuſtentari, & hoc de capellis, vel aliunde, reſeruata tamen portione debita capellanis.

a ¶ *Concilij generalis.*] ſ. eo. *extirpanda.*

b ¶ *Ante fieri.*] Et intellige, ꝙ capellæ iſtæ nõ erãt annexæ præbẽdis, quia nõ fuiſſẽt priuati canonici, ſi annexæ fuiſſẽt, ſed de cætero erunt annexæ, vt dicit litera, in perpetuum annectendis. Ber.

¶ *Glo. ſeq. notat per quiques dicatur prælatus Eccleſiæ, canonicus, vel ſacerdos: ponit duas opi. & primam approbat.*

c ¶ *Neceſſitas, vel vtilitas.*] Iſta duo frequenter diſpenſationem inducunt. 1. q. 7. tali propter neceſſitatem licitum eſt alicui habere duas Eccleſias. 10. q. 3. *Vnio. & ſ. de ætate. & quali. cum te.* Et propter hanc neceſſitatem adiunguntur capellæ præbendis maioris Eccleſiæ: reſeruata congrua portione presbytero. Et credo, quòd canonici illi erunt prælati illarum capellarum, & ſacerdos erit loco vicarij perpetui: vt ſ. eo. *extirpanda.* §. 1. & ita ex cauſa, capella ſiue parochialis Eccleſia poteſt adiungi præbendæ, ſic ex eadem cauſa vna Eccleſia vnitur alteri. 10. q. 3. *Vnio.* cum ſuis concor. Vel dic, quòd ſi clerici iſti certam portionem percipiunt de capellis, nec exercent ibi iuriſdictionem aliquam: ſed ſacerdos habet ibi curam ſpiritualium, ſacerdos erit prælatus, & habet ibi curam animarum, & per Epiſcopum inſtituetur: neſcio tamen, quod iſtorum ibi obſeruetur. Sed verius videtur,

g ¶ *Ex donatione Regis.*] Hæc ratio mouit iſtos ad exceptionem huiuſmodi proponendam: quia ſi Rex conferret ratione iuriſpatronatus huiuſmodi præbendas, non poſſet compelli per Papam ad hoc de iure. ſ. *de iu. pat. cùm dilectus.* vnde Decanus cùm ſuccedit in hoc iure Regi, non deberet compelli ad hoc: quia qui in locum alterius ſuccedit, vtitur eodem iure. C. *de temp. in integ. reſtit. ea quæ, arg.* ſed hoc non eſt verum in caſu iſto, quia ex quo collatio iſtorum beneficiorum incipit pertinere ad eccleſiaſticam perſonam, ſtatim res ſortitur naturam aliorum beneficiorum quia res eccleſiaſtica non debet duplici iure cenſeri. 12. q. 2. *cognoſcimus. in fi. & ſ. de deci. cum in tua.* & ita ex hoc exceptio non valuit: vnde malè interlocuti fuerunt iſti iudices.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit & remittit.*

h ¶ *Collata.*] *Ar. quod ſi Papa mandat alicui præbendã, & canonici eam alij conferant, tenet collatio, licèt ſit contra mandatũ Papæ.* De hoc dictum eſt. ſ. eo. *inter cætera ſic.* ſ. *eo. dilectus.*

i ¶ *Friuolam.*] Et meritò, quia iam incipit præſentare decanus ex donatione non tanquam laicus, ſed tanquam clericus, & ita ſubeſt domino Papæ, nec præiudicatur patrono, ſi quandoque etiam per legatum ſedis Apoſtolicæ aliquis inſtituatur eo inconſulto. ſ. *de off. leg. a. dilectus.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, & ponit opinio. contrariam.*

k ¶ *Exequi.*] Sed qualiter exequẽtur mandatum illud? nũquid dabunt huic aliquã de prædictis præbẽdis, quæ alij ſunt collatæ? Nõ credo, ſed exequentur mandatũ, quia facient ſtatim illũ in recipi in fratrem, & quã cito facultas ſe obtulerit, facient ei beneficiũ aſſignari ſecundum tenorem prioris mandati. De hoc dixi ſ. eo. *dilectus. & c. inter cætera.* licèt quidam contrarium dicant. Bern.

S*Vper.*] In prima ponitur decretalis conſultatio. In ſecunda ratio narratio. In tertia reſponſio. Secunda ibi, *Cùm autem.* Tertio ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrùm pueri, & beneficiati dicantur idonei ad beneficia in aliquo obtinendum: & reſpondetur, quòd cum pueri, & beneficiati ſeruire non poſſunt, vel non poſſint in Eccleſia, non debent dici idonei in eandem. Nota, quòd qui ſeruire non poſſunt in eccleſia, non reputantur idonei in eadem.

¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Pueri.*

taliter reſpődemus, ꝙ pueri [a], & beneficiati [b], qui nő poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari. ¶ Idem Archiepiſcopo, & magiſtro R. Turoneñ.

¶ Pro vnius Præbendæ integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

CVm cauſam, quæ inter Aurelianen. Epiſcopum, & I. de Bleſis Canonicű ſanctæ Crucis ſuper integratione Præbendę ipſius Canonici vertebatur, vobis duxerimus committēdā: *& infrà.* ¶ Conſultationi veſtrę taliter reſpondemus, quòd noſtræ intentionis [e] non extitit, vt pro integratione [d] Præbendæ ſupradicti Canonici, Prębenda de nouo aliqua ſcinderetur. ¶ Idem.

¶ Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientiæ, propter hoc non debent à Præbendis repelli etiam in Eccleſia quæ tales admittere non conſueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater noſter Portuen. Epiſcopus ſupplicauit †, vt cùm quandam Prębendam, quę in Argentinen. Eccleſia tandiu vacauerat, quòd donatio eius erat ad ſedē Apoſtolicam deuoluta, I. Clerico cōtulerit, dum † in illis partibus legationis officio fungeretur, ſuam collationem benigno proſequeremur affectu. ¶ Verum procurator Argentini Capituli propoſuit ex aduerſo, quòd idem Capitulum hoc audito, conſuetudinem [c] allegans antiquam inuiolabiliter obſeruatam, iuxta quam nullum, niſi nobilem † & liberum [f], & ab vtroque parēte illuſtrem, honeſtæ conuerſationis, ac eminentis ſciētiæ, in ſuű conſortium hactenus admiſerāt: ne contra hoc fieret (maximè cű nulla tunc prębenda vacaret, antequam monitorias, vel executorias litteras recepiſſet) ad ſedem Apoſtolicam appellauit: *& infrà.* ¶ Nos igitur attendentes, quòd non generis [g], ſed virtutum nobilitas, vitęque honeſtas, gratum Deo faciunt, & idoneum ſeruitorem: ad cuius regimen, non multos [h] ſecundű carnem nobiles, & potentes elegit, ſed ignobiles, ac pauperes, eo quòd non eſt perſonarum [i] acceptio apud ipſum †: & vix ad culmina dignitatum (nedű Prębendas) viri eminentis [k] ſcientię valeant reperiri, exceptiones huiuſmodi non duximus admittendas: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtrę mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit predictā prębendam vacaſſe, quando ipſam dicto I. contulit [l] Epiſcopus memoratus, ipſum ad eam recipi faciatis.

a ¶ *Pueri.*] Sed quos dicim' pueros? vſque ad xiiij. annű dicit' quis puer [a]. 22. *q.* 5. *pueri.* & 3. *de ata. & qualit. indecorű, & c. ex ratione* ſed tales bene poſſunt habere beneficia, & ordinari vſq; ad ſacros ordnes ſim 28. *diſt. de his.* & 77. *diſt. in ſingulis. & c. quicűq;.* Quid eſt ergo, ꝙ dicit, ꝙ pueri nő ſűt idonei, quia ſeruire nő poſſunt? Dicas, ꝙ pueri hîc appellantur quãtùm ad hoc vſq; ad ſeptē annos [b], quia tunc ſeruire non poſſunt, q2 nec diſcretionē habent: vnde nő reputãtur idonei. Poſt ſeptē annos bene reputantur idonei ad ordines minores, qñ ſűt doli capaces. j. *de delic. puer. pueris.* & hoc ꝑ iura prædicta. *c. de his. c. in ſingulis. c. quicunque.* Vel pőt intelligi quantum ad dignitatem, vel curam animarum [c], ad quam non reputantur idonei. 1. *q.* 1. *pueri.* & *c. eſtote.* & 3. *de ata. & qualit. ex ratione.* & *c. ſeq.* & 3. *de elect. cű in cunctis.* Sed huic ſtandum eſt tanquam poſterioſ, vt ad receptionē taliű nulli ſint compellendi, cum ſeruire non poſſint, vt hîc dicit, quia propter ſeruitutem tantùm datur beneficium.

ADDITIO. Iuuenis dicit', qui pręcedit adoleſcentiam, & durat, quouſque poterit inter ſenes computari. *ff. de leg.* 3. *non aliter.*

b ¶ *Beneficiati.*] Not, ꝙ qui beneficium habet ſufficiens, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retento, quia in vtroque ſeruire nő poteſt: quia dum ad vtrumque, &c. 16. *q.* 1. *presbyteres.* Et ſic patet, ꝙ in duabus eccleſiis de iure qs intitulari non poteſt [d]. *arg.* 3. *eo. extirpanda.* §. 1. & 70. *diſt. ſanctorum.* & 3. *de elect. dudum.* vbi de hoc. & eſt hic arg. quòd qui non facit mentionē de beneficio ſuo, non valent litteræ. 3. *eod. cùm teneamur.* & 3. *de reſcrip. ſi proponente.* Bern.

CVm cauſam.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Canonicus ſanctæ Crucis nomine Ioannes non habebat integram prębēdam, vnde orta fuit cōtentio inter ipſum, & Epm Aurelianeñ. ſuper integratione ꝑbēdę. impetrauit cauſam cōmitti ſuper hoc, vt ꝑbendam ei facerent integram: dubitauerűt iudices, vtrum alia prębenda deberet ſcindi ꝓ integratione ꝑbendę prędicti Ioannis: conſultus Papa reſpondet, ꝙ nő fuit intentionis dñi Papæ, ꝙ aliqua prębenda de nouo ſcinderetur ꝓꝑ redintegrationem prędictā. Nota, ꝙ præbēda non debet diuidi: & ſi diuidat', tenet' diuiſor ad redintegrandum prębendam: & ſic talis diuiſio poteſt tolerari: ſed de rigore iuris talis collatio deberet caſſari.

e ¶ *Intentionis.*] Nota recurrendum eſſe ad intentionem mãdantis. j. *eo. c. vlt.* 3. *de procu. petitio.* 3. *de arbi. expoſita.* 3. *de reſti. ſpo. audita.* & 3 *de reſcr. mandatum.*

d ¶ *Integratione.*] Et ita præbenda diuidi nő debet, ſed integra cőferri. 3. *eo. Vacante. &* 1. *q.* 3. *c. vlt. &* j. *vt eccl. benef. vt noſtrum.* ꝙ ſi fiat ille, qui hoc fecerit, tenetur illam redintegrare de vacantibus, vt hîc patet 3 *eo. Vacante.* & non aliud beneficiű diuidere, vt hîc in ſi. dicit. Eſt eſt *arg. quod ſi ſectio aliqua fiat præbendarum: quod tolerari poſſit, quouſque integretur.* De hoc dixi 3. *eo. tua fraternitatis.*

VEnerabilis.] Defectus nobilitatis, vel eminentis ſcientiæ nő repellit quē à cōſecutione prębēdę, etiam in Eccleſia, q̃ nobiles duntaxat viros, & eminentis ſcientiæ recipere conſueuit, In primo ponitur facti narratio. In ſecunda exceptionis repulſio, & cauſæ commiſſio ibi, *Nos igitur.* Abbas.

a *De hoc vide quod nor. in proœ. 6. li. circa ſi. Ioã. And.*

b *Adde, quod dicitur etiã puer, qui eſt infra decimum octauum annű.* l. 1. §. pueritia. ff. de poſtu.

c *Vel regimen eccleſiarum ſecűdum Goſ. ad hoc* 3. de æta. & quali. indecorum. *Ioan. And.*

† *Alias: ſupplicauit nobis.*

† *Cum.*

d *Hinc probat Hoſtien. hic, quod præbenda requirit reſidentiam: & hoc modo reſidentia præbendæ præiudicat reſidentiæ parochialis Eccleſiæ.* 3. c. extirpandæ. §. ſi.

CASVS. In Eccleſia Argentinenſi quędā prębēda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipſius collatio ad ſedem Apoſtolicā fuerat deuoluta: Eps Portueñ. tűc legatus in partibus illis, contulit prębendā illam cuidā clerico I. nomine, ſed capitulum illius eccleſiæ nő recipiebat eűdem. Vnde pręfatus Eps petijt à Papa, vt ſuam collationē faceret obſeruari: ex aduerſo propoſuit ꝓcurator capituli, ꝙ hoc audito capitulum allegauit antiquā conſuetudinē illius eccleſiæ, ꝙ nullum adhuc receperant in ſuum cō ſortium, niſi nobilē. liberum, & ab vtroque parente illuſtrē, honeſtę conuerſationis, & eminentis ſcientiæ: & ne cōtra hoc fieret, ad ſedem Apoſtolicam fuit appellatum, cű nulla prębenda vacaret, antequā monitorias litteras recepiſſent. Dñs Papa conſiderãs, quòd nobilitas generis non facit Deo gratum, & idoneum ſeruitorē, ſed potiùs virtutum, & vitæ honeſtas: & dñs nő ſolùm nobiles, & potentes ad ſuum elegit ſeruitium, ſed ignobiles, & pauperes, cùm nő ſit perſonarum acceptio apud Deum, & vix ad dignitates inueniantur eminentis ſcientiæ viri, nedű ad prębendas: vnde Papa huiuſmodi exceptiões non admiſit: vñ mandat Papa, ꝙ ſi conſtiterit prędictam ꝑbendam vacaſſe, quando legatus dicto Io. ipſam contulit, illum faciant recipi ad eandē. Nota, quòd nobilitas generis non eſt attendenda in collatione beneficiorű in eccleſia Dei, ſed potiùs virtutum, & vitæ honeſtas. Item non eſt acceptio perſonarum apud Deum.

c ¶ *Conſuetudinem.*] Hęc conſuetudo quantumcűque ſit obtenta, & etiam antiqua, non eſt obſeruanda: quia in talib. nulla diſtinctio nobilitatis eſt conſideranda, ſed vndecunq; nati fuerint legitimè, dummodo honeſtæ vitæ fuerint, admittendi ſunt. 40. *diſ. nos, qui.* & 56. *diſ. vndecunque. & c. nűquam.* 3. *de inſti. ad decorem.* quia non ſanguini, ſed vitæ meritis beneficia ſunt conferenda. 8. *q.* 1. *Moyſes.* vt hic ſequitur. *Verſ. nos igitur.*

f ¶ *Liberum.*] Hæc fuit bona exceptio, quia ſerui promoueri non poſſunt, niſi libertatem primò fuerint conſecuti. 3. *de ſer. non ord. c.* 1. *&* 2. *&* 54. *diſt. nullus.* & quaſi per totum. ſed hic non aſſumit liberum, eo quòd ille fuiſſet ſeruus: quòd ſi fuiſſet, bona fuiſſet exceptio.

g ¶ *Non generis.*] *Vt* 32. *q.* 4. *c. recurrat.* §. *is ita.*

h ¶ *Non multos.*] Hoc dicit ꝓꝑ Paulű, & ꝓꝑ beatum Bartholomeum, qui nobiles fuerunt. Alij verò Apoſtoli ignobiles, & pauperes fuerűt, & tñ electi fuerűt ad regimē Eccleſiæ [e]: quia apud Deű nő grad' elegantior, ſed vitę melioris actio cűprobatur. 23. *q.* 4. ſicut excellentia, nec cōſiderãdum eſt qs maior ſit in loco, vel ordine, ſed quis iuſtior. 40. *diſt. non loca.* & *c. multi. in ſi. arg. contra.* 60. *diſt. c. vlt.* & 3. *eo. de multa, in ſi.*

i ¶ *Perſonarum.*] *ſuprà de iudi. nouit.* 32. *q.* 4. *c. recurrat.* §. *is ita. &* 3. *q.* 9. *c. vlt. &* 4. *q.* 4. *c.* 2. [f]

k ¶ *Eminentis.*] Sufficit enim pręlato, ꝙ ſit ſufficiētis ſciētię. licèt non ſit eminentis. 3. *de elect. cùm nobis.* aliàs pauci ad dignitates promouerentur, vt hîc dicit: & ita multò fortiùs toleratur mediocris ſcientia in beneficiis, vt hic dicit: meritò ergo hęc conſuetudo, & exceptio non fuit admittenda.

l ¶ *Contulit.*] Aliàs non potuit ei beneficium non vacans conferre. j. *de conceſ. præb. nulla.* ſolus Papa hoc poſſet facere. pőt tamen donationi ſuæ reſeruare primam vacaturam. j. *de iure pat. cùm dilectus.*

† *De materia nobilitatis, quatenus ad hunc locum ſpectat præter doctores hic, vide Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi p. 8. conſiderat. 5. & multis ſequent. Adde Paulum de Caſtro* conſ. 108. & 209. *& Ferdinandum Vaſquium* l. 1 controuerſiarum illum. c. 25.

Rom. 2. Gal. 2. Epheſ. 6. Col. 5.

† *Aliàs, Deum.*

e B. *Bernardus: Licet magna, & diuina planè fuerint miracula, quæ domin' geſſit in terris, hæc tamen ſuper omnia alia eminuit, quod in paucis, ſimplicibus, & pauperibus totum műdum, & omnē eius latitudinē ſibi ſubiugauit* Ioan. And.

f *Concor.* l. hos accuſare. ff. de accu. & in Authen. de mona. §. hinc autē. coll. 1.

C*Vm olim.*]Reſcriptum, quo mandatur alicui de beneficio prouideri, rectoriam, vel dignitatem non includit. h. d. Prima pars narrat executoris proceſſum. Secunda reuocari mandat, dicens quare ibi, *Cùm igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Papa mandauit Priori ſanctæ Mariæ, vt V. Diacono faceret ꝓuideri in aliqua Eccleſia ciuitatis, vel diœce. Lucanæ: dictus Prior præfatũ V. deſignauit in Rectorē Eccleſiæ ſancti Petri de Vico, in qua per clericos eiuſdem Eccleſiæ rector eligi conſueuit: & quia clerici non recipiebant eundem, excommunicationis vinculo innodauit eoſdem: ſignificatum fuit hoc domino Papę, & ipſo reſpõdet dicens, cùm mandatũ Apoſtolicum ad talia ſe non extendat, nec ſit intentio domini Papę de cõferenda rectoria, vel dignitate, cùm pro ſimplici beneficio ſcribit: mandat, quatenus inſtitutionem, & excommunicationem denunciet non tenere. Nota, ꝙ quando ſcribitur pro ſimplici beneficio, prouidere non poteſt huiuſmodi executor in rectoria, vel dignitate. Item cum ſic mandatur: prouideas, ſiue facias prouideri in aliqua Eccleſia ciuitatis, vel diœceſis: forma iſta ad ſimplex beneficium tãtum extenditur. Item intentio mandantis ſemper attendenda eſt, & ſeruanda.

† *Vide Oldradũ cõſ. 306.*
† *dedimus in antiquis.*
† *V.*
† *V.*
† *Viſum.*
† *præferatur.*
† *maneat.*
† *Gregorius* l. 2. epiſtola. 5. *vbi extat integra & c. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et vide* l. ſeruus. ff. de euic. & *gloſſam* in l. nauis. §. cùm autē. *verbo*, dupli. i. ff. ad l. Rhod. de iactu.

¶Idem.

¶Si mandatur prouideri in Eccleſia, nõ poteſt de Eccleſia prouideri.

CAP. XXXVIII.

CVm † olim Priori ſanctæ M. dederimus † in mandatis, vt G. † Diacono in aliqua Eccleſia ciuitatis, vel diœceſis [a] Lucañ. auctoritate Apoſtolica prouideret [b]: idem præfatum G. † Eccleſiæ ſancti Petri de Vico Rectoré auctoritate huiuſmodi niſus † eſt deſignare: in qua Rector ab eiuſdem Eccleſiæ Clericis eligi conſueuit, excommunicationis ſentẽtiam nihilominus proferẽs in rebelles. ¶ Cum igitur mandatum huiuſmodi ſe ad talia [c] non extendat, nec ad rectoriam, vel dignitatem noſtra feratur † intentio, cùm pro ſimplici beneficio iuſſio noſtra manat †: Mandamus, quatenus tam inſtitutionem huiuſmodi, quam excommunicationis ſententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

TITVLVS VI.

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

¶Gregorius Candido † Epiſcopo Vrbeuetañ.

a ¶*Diœceſis.*]Niſi hoc adiunxiſſet, non poſſet ei ꝓuidere niſi in Eccleſia aliqua ciuitatis. ſ. *de reſcr. Rodulphus.*

¶*Glo. ſeq. diſtinguit inter executorem ad prouidentiam, & ad compellendum, dicens, &c.*

b ¶*Prouideret.*]Cum mãdatur alicui ſub hac forma: ꝓuideas tali in aliqua Eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis, vel cõferas tale beneficium in aliqua Eccleſiarum, &c. poteſtas prouidēdi ſibi data intelligit᷑: & per conſequens Papa obtulit poteſtatē canonicis illius Eccleſię ꝓuidendi. arg. illius. decr. ĩ. *de conceſ. præb. conſtitutum.* Poteſt etiam talis iudex reſeruare ſibi primam vacaturam, vel interdicere, ne eligant, decernere irritum, ꝙ cõtra fieret, ſicut video in generali legato, qui põt ſibi reſeruare donationē primę vacaturę. ĩ. *de iure patro. cùm dilectus.* Et quod dicit: abſtulit poteſtatē prouidendi, hoc intellige, poſtquam executor inſinuauerat illi, ad quē poteſtas pertinet conferendi, ꝙ velit conferre præbēdam illi, pro quo mandatur, collationē illius interdicendo, vel decernēdo irritum, ſi ſecus fieret, vt hîc probat᷑. & ĩ. *de conceſ. præb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. non ſic autem.* [*lib. 6.*] Sed antequam hoc fiat per executorem, bene poteſt conferre prębendã ille, ad quem collatio pertinet, non obſtante tali mãdato: vt dicit decret. *quia in cũctis. §. ex parte.* ſecus eſt, ſi dat᷒ eſſet executor ad compellendũ: tunc etiam non poteſt interdicere, nec conferre, nec inueſtire, ſed tantùm per excommunicationem compellere: & ſi canonici alium eligant, valet electio, ſeu collatio illius beneficij. ſ. *eo. dilectus filius.* De hoc no. ſ. *de reſcri. Abbatem. in gl. per hanc.*

c ¶*Ad talia.*] Scilicet ad dignitates, vel rectoriam: quia nec intentio dñi Papę talis fuit, ergo nec intẽtio iudicis, ſeu executoris alia debet eſſe. ſ. *eo. cum cauſam.* & ſ. *de arb. expoſita.* Et eadē ratio, ꝗ mouet delegãtem, moueat delegatum. ſ. *de reſcr. ſuper litteris. in fi.* Et forma mandati diligenter ſeruari debet. ſ. *de reſcr. cum dilecta.* & ſ. *de offi. dele. cum olim. & c. cum venerabilis. & C. de proc. l. ſi procurator* [a]. ergo qcquid factum eſt contra formam mandati, nõ tenet. Et ita nec excõmunicatio, nec inſtitutio talis tenuit: quia vires mãdati nõ patiebant᷑. Et ſic patet, ꝙ cũ Papa mandat alicui ꝓuideri, de ſimplici beneficio tm̃ intelligendũ eſt, niſi in litteris hoc contineatur. ſ. *de reſcr. Abbatem. in fi.* quia non omnis qui cenſetur dignus ad beneficiũ, dignus eſt ad dignitatem, vel perſonatum [b], vel rectoriã: quia pueri ſimplex beneficiũ poſſunt habere, non tñ dignitatem. ſ. *de ata. & quali. ex ratione.* & c. *indecorum.* & ſ. *eo. ſuper.* vbi de hoc dicit᷑. Et in dignitatibus is gradus cæteros antecellat, quem labor, &c. C. *de of. magiſtri officiorum. l. nemo. & 61. diſ. miramur.* Hoc qđ dicit᷑ hîc, quòd pueri poſſunt habere beneficium, intellige, ſecundùm quod not. ſ. *eo. ſuper. in fi. illius gl. ſed quos, &c.*

a *Vide vt* lit. non cõte. c. 1. ſuper glo. fi. *Ioan. And.*

b *Vide, quæ not.* ĩ. eo. cũ in illis. lib. 6. *Ioã. And.*

DE CLERICO ægrotante, vel debilitato.

¶ *Suprà viſum eſt de clericis non reſidẽtibus, & de præbendis non cõferendis eiſdē. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantib. ſint prouentus Eccleſiæ ſubtrahendi, merito ſubijcit iſtam rubr. Abbas.*

De hac materia tractatur. 7. q. 1. & q. 2. & 33. diſt. *per totum.* 3. q. 6. iudicas. & 17. q. 2. *Conſaldus.*

¶Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij ſui.

CAP. I.

CVm percuſſio corporalis: *& infrà.* ¶ Fraternitatem tuam hortamur, quatenus latorem præſentium, ad percipienda, quę conſueta ſunt, ab Eccleſia tua, ægritudo ſua non debeat impedire [d]: Quia ſi alij eius eſſent exemplo deterriti, fortè nõ poſſet, qui militaret [e] Eccleſiæ, inueniri: ſed ſecundùm eius ordinem [f], quæcunque ei, ſi ſanus eſſet, poterãt miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accedere, fraternitas tua præbeat ægrotanti [g].

¶ Eugenius † Papa.

¶Presbyter, cui medietas palmæ cũ duob. digitis eſt abſciſſa, Miſſam nõ celebrat, ſed cæteris ſacerdotalibus officijs fungi poteſt.

CAP. II.

PResbyterum †, cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam nõ permittimus [h] celebrare: quia nec ſecurè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo [i] propter deformitatem [k] †

C*Vm percuſſio.*] Diuiditur; quia primò ponit dictũ, cuius rationē interſerit ibi, *Quia ſi.* Abbas.

CASVS. Quidam ſacerdos infirmitate detẽtus non poterat Eccleſię deſeruire, propter quod Epiſcopus ſuus ſubtrahebat ei conſueta ſtipendia ſua: Sacerdos conqueſtus eſt domino Papæ: mandat Papa illi Epiſcopo, quod propter hoc conſueta ſtipendia ſua ei non ſubtrahat, ſed omnia ſibi tribuat, ꝗ ſi ſanus eſſet, ab ipſa Eccleſia ꝑcipere poſſet: quia ſi alij exẽplo huiuſmodi eſſent deterriti, inueniri fortè nõ poſſet, qui vellet Eccleſię militare. Nota, ꝙ infirm᷒ ſeruire intelligitur Eccleſię, & omnia percipere debet, ac ſi ſanus eſſet: tantis enim affligitur ipſa infirmitate.

† *Gregorius, ſed in omnibus manuſcriptis, vt eſt impreſſum.*
† *Poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 26. c. 15. & c. 1. eod. tit. in 1. comp.*
† *deformationem.*

d ¶*Impedire.*] Simile 7. *q. 1. cùm percuſſio. &* 3. *q. 9. iudicas.* & 5. *diſt. ad eius verò.*

e ¶*Militaret*]13. *q. 1. militare.* & 1. *q. 3. ſeruato.* circa medium. *C. de Epiſ. & cle. Auth. ſed hodie.*

f ¶*Ordinem.*]Secundum ordinem cuiuſcunque, & dignitatē conſtituenda ſunt beneficia. 12. *q. 2. conceſſo* De hoc dixi. ſ. *de ma. & obe. ſtatuimus.*

g ¶*Aegrotanti.*]Quia famuli ægri, quos curamus, nobis ſeruire intelligũtur. *ff. de ſta. lib. l. 4. §. Stichus.* & tempore infirmitatis paſcẽdi ſunt. *ff. commo. in rebus commodatis. §. poſſunt.* Sic & clerici in ægritudinem ſtipendiis ſuis priuari non debent.

P*Reſbyterum.*]Primò prohibet, & cauſam reddit. Secundò permittit ibi, *Ipſum autem.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam ſacerdos amiſerat duos digitos cũ medietate palmæ per quendam prædonem abſciſſos: Epiſcopus illius ꝗſiuit, verùm deberet permitti celebrare Miſſam? dicit Papa, ꝙ non permittat illum Miſſam celebrare: quia nec ꝓp debilitatem ſecurè, nec ſine ſcandalo ꝓp deformitatem poteſt celebrare: in aliis ſacerdotalib. officiis ꝑmittit illum celebrare. Nota, ꝙ ab initio liberè põt exequi, ex poſtfacto infirmatur, vt patet in iſto ſacerdote. Item deformitas, & ſcandalum remouent aliquem ab executione ſacrorum ordinum.

¶*Glo. ſeq. arg. alle. 2. iura, ad contrarium alle. vnam legem.*

h ¶*Non permittimus.*]Arg. ꝙ initio valuit, ex poſt facto infirmatur. 33. *diſt. vſque adeo.* & c. *cõtter diffinimus* [c]. *arg. contra, quod enim factum eſt rectè, ex ſuperueniente delicto corrumpi non poteſt. ff. de itinere, actùque pri. nec enim.* Bern.

c *Concord. tex.* in l. ſi tibi decē. *& ibi Bart.* §. pactus. ff. de pact. *Ioann. And.*

i ¶*Scandalo.*] Propter ſcandalum enim multa ſunt dimittẽda. ĩ. *c. prox. & ſuprà de tem. or. ad aures. & ſuprà tit. prox. cùm teneamur.*

k ¶*Deformitatē.*]Ex hoc verbo apparet, ꝗ deformitas impediat

diat ordinandum, cùm ſuſpendat ordinatum. hoc tamen põt ipſo facto melius perpendi, quam aliquo ſtatuto exprimi. j. de do. *Apoſtolica*. Bern.

D*E rectoribus.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Hoc volumus*. Abbas Siculus.

membri, hoc fieri poſſe confidimus. Ipſum autem cæteris officiis ſacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

¶Lucius tertius.

¶Si rector Eccleſiæ ſit leproſus, dandus eſt ei coadiutor.

CAP. III.

DE † Rectoribus Eccleſiarum lepræ macula vſque adeo infectis, quod altari ſeruire non poſſunt, nec ſine magno ſcandalo [a] eorum, qui ſani ſunt, Eccleſias ingredi: Hoc volumus te tenere, quòd eis dandus eſt coadiutor [b], qui curam habeat animarum [c]: & de facultatibus Eccleſiæ ad ſuſtentationẽ ſuam, congruam recipiat portionẽ [d].

¶Clemens iij †.

¶Si Rector Eccleſiæ ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio remouetur: ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.

CAP. IV.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos: *& infra.* ¶ De Sacerdote, qui diuino iudicio lepræ morbo repercuſſus †, in parochiali Eccleſia prælationis officio fungitur: Dicimus, quòd pro ſcandalo [e], & abominatione populi, ab adminiſtrationis [f] debet officio remoueri: ita quòd iuxta facultates Eccleſiæ, ſibi neceſſaria, quandiu vixerit, miniſtrentur [g].

¶Innocentius iij. Arelateñ. Archiepiſcopo.

CASVS. Dicitur in hac decre. ꝙ leproſi non poſſunt, nec debẽt miniſtrare altari propter ſcandalum aliorũ, qui ſani ſunt, ſed dandus eſt illis coadiutor, qui habeat curã animarũ, & de facultatibus Eccleſiæ habeat ſuã portionẽ, vnde poſſit ſuſtentari. Not. ꝙ nihil eſt cum ſcandalo faciẽdum. Item propter ſcandalum remouetur aliquis ab officio ſuo. Item ægrotanti dãdus eſt coadiutor, & hoc verum eſt, & ſpeciale in leproſo.

a ¶*Scandalo.*] Nota nihil cum ſcandalo eſſe faciendum. ſ. c. *prox.* dũmodo ſine peccato mortali poſſit omitti. j. *de no. ope. nun. cum ex iniuncto.*

¶*Glo. eq. ſignat contrarium. & remittit.*

b ¶*Co. diutor.*] Et ita vr̃. ꝙ pp lepra non remoueatur prælatus [a], ſed contra. j. *c. prox.* vbi de hoc dicitur.

c ¶*Curam animarum.*] Ergo ille coadiutor videtur eſſe prælatus, ex quo habet curam animarum. j. *eo. c. prox.*

d ¶*Portionem.*] Et ſic prouidebitur ei de bonis eccleſiæ. j. *eo. c. prox.* Sed pone, ꝙ eccleſia non poſſit ſufficere vtrique? Reſpondeo illi, qui ſeruit eccleſiæ, habebit reditus, & illi infirmo prouidebit epiſcopus [b], *62. diſt. §. 1. & c. 1.* & ex hoc verbo eſt *arg. quòd non ſit prælatus.*

ADDITIO. Ex eo ꝙ dicit, congruam recipiat portionem.

T*Va nos.*] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Dicimus.* Abbas Sicul.

CASVS. Quidam ſacerdos diuino iudicio ſine lepra percuſſus: quæritur, an deberet propter hoc remoueri ab officio prælationis? Reſpondet Papa, ꝙ remoueri debet ab adminiſtratione populi: ita tñ quod neceſſaria ſecundũ facultates Eccleſiæ ſibi, dũ vixerit, miniſtrentur. Nota ꝙ propter ſcandalum aliquis remouetur ab adminiſtratione ſua. Item nota, ꝙ leproſi, & clerici ægrotãtes, licet eccleſiæ nõ ſeruiãt, non tamẽ debẽt beneficia amittere, ſed eis debet eccleſia prouidere.

e ¶*Scandalo.*] ſ. *c. prox.*

¶*Glo. ſeq. obiicit, ponit opin. Hug. & Lau. Secundo opi. Bar. Tertiò opin. Vin. & Tan. quam approbat.*

f ¶*Adminiſtrationis.*] Ex hoc videtur, ꝙ pp morbum lepræ ſit remouẽdus prælatus. Sed cõtra vr̃. ſ. *eo. prox.* & ita ſine culpa punitur: ꝙ eſſe non debet. *56. diſt. ſicut peruerſum. & 16. q. 7. inuentum.* Sup. hoc eſt diuerſitas inter doctores. H. dixit, ꝙ nũꝗ ſubſtituit̃ aliquis viuo, niſi eo renũciante. & in hac opin. fuit Lau. & dandus eſt ei coadiutor: vt ſ. *eo. prox.* & j. *eo. c. pe. & ſle.* Et quòd dicit hic, ab adminiſtrationis officio debet remoueri, dicit Lau. ab officio, quod eſt in actu, ſed quoad ius retinebit officiũ. B. diſtinxit, vtrùm morbus ſit curabilis, vel incurabilis. Dicas cum Vin. & Tan. ꝙ quandiu aliquis poteſt remanere in collegio ſuo ſine ſcãdalo, & horrore, nõ ſubſtituit̃ ei aliqs: aliàs alius erit ſubſtituẽdus, vt hic, qui erit prælatus in totum. & infirmo prouidebitur de bonis eccleſiæ. ſ. *eo. c. prox.* Ad idem facit cõcordat, quia talis coadiutor prælatus eſt ex toto, & hoc patet ex eo, quod dicit, quod habet curã animarũ, & eſt hoc ſpirituale in lepra pp abominationẽ populi, & ſcãdalũ, ſicut et iudex mutat̃ ſi non põt dare operam iudicio: vt *ff. de iudi. dic. ſi longius.* aliàs autem obtinet ſententia H. & Lau. & dat̃

† *Poſt concedium Lateran. ſub Alex. 15. p. 31. c. 4. & c. 3. eo. ti. in 1. comp.*

† *In Vnoi-ta. Clemens 3. Pictauẽ. Epiſcopo.*

a *Vin. contra. niſi ex toto remoueatur prælatus: & tũc ille non dicetur coadiutor. Ioan. And.*

† *Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.*

† *percuſſus.*

† *reſperſus.*

b ¶*Vin. dicit hac ſibi nõ placere: debilioribus enim in loco conſulitur. 18. q. 2. in nullo. Ioan. And.*

e *Et propter munitam ſemeliorem. C. de of. præf. ori. ſi quos. per quod dicũt quidam idẽ in prælato: quod non placet Phi. Ioan. And.*

tunc coadiutor. j. *c. prox.* Et ſic eſt caſus, vbi aliquis punit̃ ſine culpa, ſed non ſine cauſa. ſim. ſ. *vt lite non conteſta. quoniã frequenter §. ſi vero aliter. in fi.* in quibus caſibus priuatur quis ſine culpa [d], ſed non ſine cauſa. dicitur. j. *de prim. antequa.*

g ¶*Miniſtrentur.*] ſ. *c. prox.* ex quo cum infirmitas non crimẽ abduxit: vt *7. q. 1. quamuis triſte.* quia non eſt afflictis addenda afflictio. *7. q. 1. cum percuſſio.* criminoſus enim dignus eſt, vt egeat. *ff. depoſiti, bona fides.* Lau.

¶Epiſcopo, qui propter morbum incurabile paſtorale officium exercere non põt, dandus eſt coadiutor.

CAP. V.

EX † parte tua fuit propoſitum, quòd cùm Auraſienſis † Epiſcopus graui, & incurabili morbo ferè per quadriennium laborauerit, ita quòd paſtorale officium non poteſt vllatenus exercere: Princeps terræ illius, ac ciues [h] ciuitatis euſdem, à te poſtulant inceſſanter, vt ipſis (cùm ſis Metropolitanus eorum) ſtudeas prouidere.

¶Verùm cùm ipſum ad ceſſionem compellere non poſſis [i], nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio [k] ſit addenda, immò potiùs ipſius miſeriæ miſerandum †, eo quòd † idẽ vir bonus extiterit, & Eccleſiam ſalubriter ſibi cõmiſſã gubernauerit: Nos volẽtes tam Epõ, quàm Eccleſiæ prouidere, Mãdamus, quatenus ſi coadiutorem [l] aſſocies virum prouidum, & honeſtum: per quem tam Epiſcopo, quàm populo vtiliter conſulatur.

¶Honorius iij. Epõ Auerſano.

CAP. VI.

COnſultationibus: *& infrà.* ¶Archidiacono autẽ, quem morbo paralytico laborantem officium linguæ [m] aſſeris amiſiſſe, coadiutor [n] eſt meritò adhibendus.

E*X parte.*] Sunt duæ partes: ſecunda ibi, *Verùm.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Auraſienſis graui morbo, & incurabili ferè per quadriennium laborauit, ita quod epiſcopale officium non potuit exercere: propter quod & ciues illius terræ petebant ab Archiepiſcopo Arelateñ. Metropolitano ſuo inſtanter, vt eis ſuper hoc prouideret: archiepiſcopus ſignificauit hoc dño Papæ: Reſpondet, quod non poteſt illum ad renunciandum compellere, nec addenda eſt afflictis afflictio: ſed eſt ei potiùs miſerendum, cùm ille in officio ſuo laudabiliter ſe habuerit: vnde Papa volens tam epiſcopo, quàm Eccleſiæ prouidere, mandat Archiepiſcopo, vt det illi coadiutorium, ſiue coadiutorem virum prouidum, & honeſtum, per quem & epiſcopo, & eccleſiæ, conſulatur. Nota, quòd aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis non eſt addenda afflictio. Item dare coadiutorem epiſcopo morbo detento, ſpectat ad archiepiſcopum.

h ¶*Ciu.*] Sic *7. q. 2. nuper.*

i ¶*Nipoſſis.*] *7. quæſt. 1. ſcripſit. qualiter. & c. quamuis triſte.*

k ¶*Afflictio.*] Simile *7. q. 1. cùm percuſſio. 3. q. 9. iudicas. & 5. diſt. ad eius vero. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem.* In leproſo tam ſecus conſueuit dici à quibuſdam: vt ſ. *c. prox.* vbi de hoc. item Io. dicit circa leproſum, quod Hug. & Lau.

¶*Glo. ea notat, alle. 6. cura. & alleg. tria in contrarium.*

l ¶*Coadiutorem.*] Sic j. *c. prox.* & ita patet, ꝙ propter infirmitatem ſuperuenientem non priuat̃ prælatus, quia eccleſiaſtica beneficia non ſunt temporalia. *55. diſt. præcepta. & ff. de adop. ſi tibi. ſſe. haredi. inſti. haredes ac. ff. de reg. iur. actum legitimi.* ſic *ff. de manuiſ. teſta. libertas. ff. de pecu. l. peculium. §. 2. quod eſt verum: e g. contra. ff. de aſſi. præ. ſi forte. & 7. q. 1. paſtoralis* [e]. *12. q. 2. res.* Sol. verum eſt, quod beneficia eccleſiaſtica perpetua ſunt & ideo propter caſum ſuperuenientem ſine culpa non priuatur prælatus: ſed datur ei coadiutor: vt hic patet. & c. ſeq. In caſu tamẽ alius viuenti ſubſtituitur ſecundũ quoſdam. ſ. *prox.* vbi de hoc. & *7. q. 1. paſtoralis.* omni tamen caſu prouiditur infirmo de bonis eccleſiæ. & coadiutor illi datur etiã inuito. *arg.* j. *de eccleſi. ædifi. ad audientiam.*

C*Onſultationibus.*] CASVS. Quidam Archidiaconus morbo paralytico laborans officiũ linguæ amiſit. quæritur, quid iuris? Dr̃ Papa, quòd dandus eſt ei coadiutor. Nota, quòd prælatis impotentibus officium ſuum exercere, dandi ſunt coadiutores.

m ¶*Officium linguæ.*] Idem eſt, ſi amiſerit officium oculorum, *arg. 55. d. ſi Euangelica.* & quia eſt oculus epiſcopi. *94. diſt. diacon. ipſa.*

n ¶*Coadior.*] Et de hoc dictum eſt in proximis duobus c. Decretal.

d *Tex. eſt ad hoc in l. ſi. & de Bar. C. de naui. lib. ij. Adde Bal. in l. 1. ff de offi. eius cui mã. eſt iuriſ.*

† *C. p. vnico. eod. tit. in 3. comp.*

† *Aran.*

† *Auraſien.*

† *Arauſicen.*

† *miſerandum.*

† *Aliàs ita: eo quod ipſe bonus extiterit.*

e *Dic & ibi, & ſ. de fil. presby. veniens. in vlt. glo. Ioan. And.*

DE INSTITVTIONIBVS.

¶Suprà viſum eſt de collationib. prabendarũ, ſed quia parum eſt cõferre, niſi ſequatur inſtitutio, ideo ſubjicitur hac rubr. Vel aliter: quia dubitari poſſet, ad quẽ ptinet collatio, ſeu inſtitutio pbidarum, & beneficiorũ: ideo poſt rubricã de prab. ſubjcit hãc. Abbas.

In hac materia tractatur 16. q. 7. omnes vſque ad c. quoniam in quibuſdam.

† Hareſ ſynodus Arelatenſis 4. ſub Carolo Magno imperatore, & habetur hoc ibi. c. 8. & c. 1. eod. tit. in 2. comp.

Non amplius. Casvs. Dicitur, q non plures recipiantur in monaſterio monachorũ, aut clericorum, vel etiam monialium, q̃ qui poſſint cõmodè de bonis Eccleſię ſuſtentari. Nota, q non debent tot eſſe canonici in Eccleſia, quod ſint pauperes.

a ¶*Abſque penuria.*] Semper enim conſiderandi ſunt reditus Eccleſiarum, vt ſecundum eos clerici inſtituant in eis. ſ. *de vita, & ho. cleri. qm̃ ve aut* ª. vbi de hoc. Ita etiam quod hoſpitalitatem ſeruare poſſint, & ſoluere iura Epalia. ſ. *de prab. de monachis. & ſ. de ſup. neg. prala. ſicut nobis.* & econuerſo tot ſunt ponendi, quot ex ipſis facultatib. poſſint cõmode ſuſtentari. ſ. *de conſt. cum M. & j. eo.* auctoritate a contrario ſenſu j. *de cenſi. cum inſtantia. ar. 12. q. 1. per cipimus. 16. q. 7. omnes baſilica.* Tamen propter nõ plures, nimium incrementum non credo recedẽdum à numero cõſueto. *ar.* C. *de adia. l. pen. & vlt.* ergo tantum debet eſſe augmentum de quo aliud æquale ſtipendiũ cum aliis habeat, vel ſaltem ſufficiens, & honeſtum. ſ. *de conſt. cùm M. Ferrarien.*

† In aliquot manuſcriptis ita: Eugenius Papa.

† Cap. 3. c. ti. in 2. cõp. *Rectè autẽ Comtius addit hic omiſ ſa à Raymũdo, an antiquo compil.*

a Et C. de ſacroſ. ec. nõ plures, *& hoc ne ad miſerã perſonarum quaramus poſſeſſiones, quod nimis amarum eſt: ſed ex poſ ſeſſionibus, qua ſunt, mittamur expenſas.* Vt in Authẽt. de ter. ſit nu. cler. vltra med. 1. coll. *ſecundùm Goffr. Ioan. And.*

b *Quaſi dicat ſecundũ Hoſt. ſi recepitis laicũ, currere vobis ſimeſtre tẽpus: quaſi nihil interſit, nullum, vel minus idoneum recipere.* ſuprà de ſup. neg. prælat. c. 2. *vide, qd dicam* j. ti. 3 cũ noſtris. in gloſ. ergo vacabat. *Ioan. And.*

IN *Eccleſia.*] Primò decisè narrat factum. Secundò prouidet ibi, *Cùm laici.* Abbas Siculus.

Casvs. In quadam Eccleſia erat certus numerus canonicorũ, & tandem vacauerunt ibi quędam prębendę: in eadẽ Eccleſia quidam laici erant intitulati: querebatur, verùm tales laici deberent computari in numero clericorũ: vt ſic numerus clericorum reputaretur plenus. Reſpondet Papa, q laici nõ debent in clericorũ numero cõputari, nec differant numerum canonicorum adimplere de perſonis idoneis: & tales aſſumẽdi ſunt, p quos in diuinis Deo cõgruè valeat deſeruiri. Nota, quod ius canonię non cadit in laicũ. Itẽ vbi certus numerus clericorum eſt conſtitutus, non debet diminui, ſed adimpleri. Item perſonę idoneę debent in Eccleſiis inſtitui.

b ¶*Laici.*] Et meritò, quia homines diuerſę profeſſioni in eodem officio aſſociari non debent. 16. q. 7. *in nona actione.* & ſ. *de elect. cùm cauſam.*

c ¶*Differre.*] Vltra ſex menſes, alioquin transfertur poteſtas ad ſuperiorem. j. *eo. prox. nulla.* Bern.

d ¶*Idoneos.*] Qui dicantur idonei, habes ſ. *de prab. ſuper inordinata.*

¶*Gl. iſta vtitur per q. an in laicum conuerſum cadat inſtantonia.*

e ¶*Tales.*] Qui ſunt idonei, & morum honeſtate, & litterarũ ſcientia. ſ. *de prçu. graue.* aliàs puniuntur: vt ibi dicitur. Hæc fuit quæſtio, vtrum laici intitulati in Eccleſia iſta poſſint cõputari in numero clericorum? Et dicitur, quod non: quia non reputantur idonei, cum ſint laici. Et ita ius canonię nõ cadit niſi in clericum, ſicut ius eligendi in Eccleſia collegiata non cadit in laicum. ſ. *de elec. ſacroſancta. & c. Maſſana.* hoc tamẽ intelligendũ eſt de laicis profeſſione, & habitu, & nõ de conuerſis. Si enim conuerſus aliquis alicuius Eccleſię incedat tõſuratus, volẽs eſſe cleric⁹, cũ iã deſtinatione animi ſit clericus, vt 23. q. 1. *paratus*, iam Eccleſiaſtica perſona cẽſetur, vnde tale ius cadit in eum: & ius cõuerſi ſpirituale eſt: vnde qui emit illud, ſimoniam committit: 1. q. 3. *Saluator.*

TITVLVS VII.

¶De Inſtitutionibus.

¶Ex concilio Arelaten.†

¶*Numerus Clericorum debet inſtitui in Eccleſiis collegiatis ſecundum facultatem ipſarum.*

CAP. I.

NOn amplius ſuſcipiantur in monaſterio Monachorum, aut Clericorum, ſeu etiam puellarum, quàm quot ſe regere de bonis Eccleſiæ abſque penuria ª poſſint.

¶Eugenius †.

¶*Laici in Canonicos non poſſunt inſtitui.*

CAP. II.

IN † Eccleſia veſtra certum numerum Canonicorũ (ſicut nobis innotuit) cõmuniter inſtituere curauiſtis: *& infr.* ¶ Cùm Laici ᵇ non debeat in Canonicorum numero computari: nec vos debeatis differre ᶜ, quò minùs ſtatutum numrum, de aliis Clericorũ perſonis idoneis ᵈ ſuppleatis: tales ᵉ ac ſupplendum numerũ inuenire curetis, per quos Deo in diuinis officiis, per Eccleſiaſtico ordines congruè ſeruiatur.

¶Alex. iij. Cantuarien. Archipiſcopo & eius Suffraganeis.

¶*Inſtitutio beneficiorũ ſpectat ad Epiſcopos, vel eorum Officiales.*

CAP III.

EX† frequẽtibus querelis didicimus in partibus veſtris conſuetudinem prauam à multis retroactis temporibus inualuiſſe, q Clerici Eccleſiaſtica beneficia ſine conſenſu †Epiſcopi diœceſis, vel Officialium ᶠ ſuorum †(qui hoc de iure poſſunt) recipiunt ᵍ: minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id à ſanctorum patrum eſt inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ cõtrariũ honeſtati. Vnde cùm tu, frater Archiepiſcope, ex officio ʰ tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de prouincia tua velis (ſicut debes) radicitus extirpare†, tam in illos, qui Eccleſiaſtica beneficia taliter occupata ſciẽter detinent ⁱ, q̃àm in eos, qui de cætero occupare præſumpſerint, excommunicationis ſententiam protuliſti. ¶Nos itaque eandem ſententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apoſtolica confirmantes ᵏ, Mandamus, quatenus Clericos ipſos, qui ipſam ſententiam incurrerint†, niſi congruè ſatisfecerint, abſoluere minimè preſumatis.

¶Clemens iij. Clero Conſtantinopolitano.

¶*Vltra facultates nõ debet quis inſtitui inuitis Clericis Eccleſię.*

CAP. IV.

AVctoritate † Apoſtolicę ſedis: *& infrà.* ¶ Statuimus inſuper, vt null⁹ in Eccleſiis veſtris, vltra quam facultates ˡ earũ

EX *frequentibus.*] Primo ponit abuſio. Secundo reſignatio ibi, *Vnde.* Tertiò Papæ confirmatio ibi: *Nos itaque.* Abbas.

† *Poſt concilium Later. p. 28. c. 11. & c. 1. eo. tit. in 2. cõpil.*

† *aſſenſu in antiquis.*

† *ipſorum.*

Casvs. In Archiepatu, Cantuarien. quadã praua conſuetudo inoleuit, q clerici beneficia Eccleſiaſtica recipiebant, ſine licentia Eporum, vel officialium ſuorum, non conſiderantes q illud erat contra inſtituta ſanctorum patrum, & Eccleſiaſticam, honeſtatem, propter quod Archiepiſcopus volens illam conſuetudinem penitus extirpare, omnes illos, qui ſciẽter beneficia taliter detinẽt temerè occupata, vel qui de cætero prẽſumpſerint occupare, excommunicauit, & dominus Papa confirmauit eandem, mandans quatenus prędicti clerici, q ſententiam illam incurrerint, nullatenus abſoluantur, niſi priùs ſatisfecerint. Nota, q conceſſio Eccleſiæ facta à laico, non valet ſine conſenſu Epiſcopi. Item beneficia Eccleſiaſtica recipienda nõ ſunt niſi ab his, ad quos pertinẽt, ſ. ab Epo, vel eius officiali, q gerit vicem Epi, vel ab aliis, ad quos pertinet collatio, & qui contra fecerit, excommunicandus eſt. Item conſtitutio tranſit ad prætèrita, vt hic dicitur, quia priuat iam inſtitutos, & ſimiliter inſtituendos: quod verum eſt, cum facit mentionem de preteritis.

† *Vide l. omnes. C. de decurio. lib. 10.*

† *incurrerunt.*

† *Cap. 8. ti. de iudi. in 2. comp.*

f ¶*Officialium.*] Officiales dicuntur, quibus Epi committunt vices ſuas: qui poſſunt inſtituere vice Eporum, vt hic dicitur. ¶*Glo. iſta ponit 2. dicta: primo ſignat contrarium, cuo dicit ſtandum ſecundo ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶*Recipiũt.*] Si a laicis recipiãt, ſuſpenſi ipſo iure p canones antiquos vñr. 16. q. 7. *ſi quis deinceps. Arg. contra.* j. *de iure pat. cura. cus ſlamus.* ſic ergo patet, q auctoritas inſtituẽdi eſt penes Epm, licèt capitulum quandoq; eligat. j. *eo. prox. nulla.* tamen de conſenſu capituli epiſcopus inſtituere debet. j. *de his qua fiunt a pralat. nouit. nec obſtat 70. diſt. ſanctorum.* quia ibi capellæ ſubditæ ſunt propoſito quoad ſuſtentationem, non quoad inſtitutionem, & adminiſtrationem. Lau.

h ¶*Ex officio.*] Legationis quã ad ſuffraganeos dicc. ſ. *de offic. c. 1.*

i ¶*Detinent.*] Vnde nullã poſſunt habere excuſationem, quãtocũq; tẽpore ea tenuerint, qa diuturnitas tẽporis peccatũ nõ minuit, ſed auget. j. *de ſimo. non ſatis.* & c. *cùm in Eccleſia corpore.* & 24. q. 1. *ſchiſma.* ſ. *de conſue. quanto.* ſecus ſi ignoranter, quia ignorãtia niſi ſit craſſa, & ſupina, tales excuſat. ſ. *de ordi. ab Epiſcopo, qui renun. Epiſcopa.* c. 1. & 8. *diſt. conſuetudo.*

k ¶*Cõfirmãtes.*] Poſtq̃ confirmationẽ Archieps iniam relaxare nõ poſſet, niſi illud, q ſeq̃. fuiſſet appoſitũ. *arg.* ſ. *de cõfir. v. ſ. & 2.* & ſ. *cõſe. diſ. 2. c. Vlt.* & ſ. *de tẽp. ord. cũ in diſtribuẽdo.* Ber.

AVctoritate.] Casvs. Statuit hic, q in Eccleſiis nõ inſtituatur, vltra quam de ipſarum facultatib. commodè ſuſtẽtentur. Nota, quod cùm clerici inſtitui debent in Eccleſiis, prouentus Eccleſiarum conſiderandi ſunt.

l ¶*Facultates.*] Hęc ſemp ſũt cõſiderãda, vt ſ. *eo. c. 1.* vbi ſ hoc. & ſ. *de*

& ĩ. de vita. & honeſta. cle. quoniã. vbi habetur ſimiliter de hoc.

a ¶ *Inſtituatur.*] Inſtituere eſt ius canoniæ in eccleſia, vel in eccleſiaſtico beneficio tribuere. j. *de har. cũ ex inũcto.* Inueſtire eſt quaſi poſſeſſionem illius iuris cõferre: indifferẽter tñ vnũ accipitur ꝓ altero. verbi gratia: Inſtituere eſt ſpirituali beneficij, vel dignitatis poſſeſſionẽ corporalem tradere. ſ. *de offi. archi. ad hæc. c. Vt noſtrum.* ꝙ ſpectat d̃ iure cõi ad Archidiaconũ, vt ibi dicitur. & ſic intellige. j. *eo. cũ venissent.* inueſtire eſt ius canoniæ, vel dignitatis tribuere, ꝙ põt fieri per annulũ, vel librũ. & ſic intelligit j. *eo. cum venissent.* ſed per hoc nõ adipiſcitur quis poſſeſſionem, niſi poſtea corporaliter inſtituatur. j. *tit. prox. cũ noſtris. & de preb. pro illorum.*

¶ *Gl. iſta ar. à cõtrario.*

b ¶ *Inuitis.*] Nullus Epiſcop⁹ eſt dãdus inuitis. 61. *di. null⁹.* dũ tñ inſtã cauſã oſtẽdit. ergo eis volentibus põt dari, licèt facultates non ſufficiant a. & ita poſſunt ſibi in hoc præiudicare, & victum poſtea ſibi quærant. 91. *diſt. clericum victum. & c. ſe.*

† ſufficiẽs.

† P. ſancti Marcelli, &c.

† Vnus vero ſuis ita: P. ſancti Marcelli, & B. ſanctæ &c.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp.

† Aliàs ita: Sicut noſtris eſt auribus intimatum.

a Dum tamen ex his, licèt parcius viuere poſſint. Gof.

† & alios.

ſuſtineat †, vobis inſtituatur[a] inuitis[b].

¶ Innocentius iij. † ſancti Marcelli, & ſanctæ Suſannæ Cardinali Apoſtolicæ ſedis Legato.

¶ *Cũ in Eccleſiis oportet extraneos inſtitui, non debent inſtitui Clerici certæ originis tantùm, ſed undecũque ſint, dum tamen ſint idonei.*

CAP. V.

AD † decorem: *& infrà.* ¶ Sicut noſtris † auribus eſt ſuggeſtum, Conſtañtinopolitanus Patriarcha aliarum nationum Clericos ſpernens, Venetos tantùm in Conſtantinopolitanis Eccleſiis ſatagit collocare: non attendens quòd in omni gente, qui facit iuſtitiã, acceptus[c] eſt Deo, nec ſanctuarium Dei conuenit iure hæreditario[d] poſſideri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, vt viros litteratos, & aliàs † idoneos, vndecunque[e] originem duxerint, in prædictis Eccleſiis, & maximè in maiori, inſtituere non poſtponat: alioquin indignum[f] ſe reddet, vt vos aliarum Clericos nationum ad eius obedientiam compellatis[g]. Nec † diſſimulare poteſtis[h], quin hoc noſtris auribus intimetis, vt ex hoc ipſo, an verum ſit, quod ſuper hoc Venetis dicitur promiſiſſe[i], coniicere valeamus.

AD decorẽ] Primò ponit exceſſũ patriarchæ. Secundo illũ corrigi mandat, & non parenti cõminat. Sc̃da ibi, *Quocirca.* Abbas.

Casvs. Patriarcha Cõſtãtino. in eccleſiis Cõſtãtinopolitanis inſtituebat Venetos tñ, nõ conſiderans ꝙ qui iuſtitiam facit, acceptus eſt Deo, & beneficia eccleſiaſtica per ſucceſſionẽ poſſideri nõ poſſunt. vñ Papa mandat cuidam legato exiſtenti in partibus illis, quatenus moneat eundem patriarcham, vt clericos litteratos, & idoneos, vndecunque fuerint, inſtituat in eccleſiis prædictis, & præcipuè in maiori Eccleſia: quòd ſi non fecerit, indignũ ſe reddet, vt iſti legati compellant aliarum nationum clericos ad ſuam obedientiam venire: nec diſſimulent, quin ſignificẽt hoc domino Papę, vt ipſe per hoc intelligat, vtrũ ſit verũ, quòd ipſe Patriarcha (vt dicitur) hoc promiſit. Not. quòd in eccleſia Dei nõ dẽt locum habere ſucceſſio hæreditaria. Itẽ qui iuſtitiam facit, Deo acceptus eſt. Item qui iuſtitiam aliis non facit, eſt illi deneganda iuſtitia.

† Aliàs ita: Nec vos.

c ¶ *Acceptus.*] 32. *q. 4. c. recurrat. §. his ita.*

¶ *Gloſ. iſta alle. concor. ex generali verbo. arg. & reſpondet arg. tenens contrarium.*

d ¶ *Hæreditario.*] Sic 8. *q. 1. Apoſtolica.* & ſic videtur, quòd non ſolùm filij, ſed nec collaterales in eccleſiaſticis beneficiis non ſuccedant j. *de iure par.* conſuluit, ſed tamen poſſunt. *arg. ſ. de offic. dele. ex parte.* dummodo non fiat iure ſucceſſionis: vt ſ. *de elect. Venerabilem.* verſus finem.

¶ Gloſ. *iſta alle. concor ſignat contraria, & ſoluit.*

e ¶ *Vndecunque.*] *Arg quòd nihil refert. de quo loco ſit nat⁹ clericus, vel de quibus parẽtibus. arg. 40. diſ. nos qui & c. nõ loca & 56. diſt. vndecũq; & c. maieſ. & c. dñs. Arg. cõtra ſ. de ſer. non or. c. 1. & ſ. d̃ fil. pſby. c. 1. & 2.* & ꝑtotũ. & 98. *diſ. Aphros. ſ. de ele. c. fi.* vbi dicit, ꝙ prælati quidã inſtituebãt clericos de alienis epatibus ignorãte Epõ: ꝙ eſſe non dẽt: ſed hic erãt extranei[b] tã Veneti quã alij, & ideo vndecũq; eſſẽt, debebãt in eccleſia Conſtan. inſtitui, & nõ veneti tñ verũ eſt, quòd locus nõ obſtat, dũmodo conſtet de bonitate perſonæ. & illud c. Aphros. de incognitis loquitur. ſ. *de elec. bona. ad ſi* Si autẽ ex dãnato coitu natus ſit aliquis, nõ obeſt ei quantùm ad vitam æternam, ſed obeſt ei quantùm ad obtinẽda beneficia eccleſiaſtica. *arg. ſ. de elect. innotuit.*

f ¶ *Indignum.*] Simile. j. d̃ *vſu quia fraſtr. & 2. q. 6. quis ſcit.* & eſt hic *ar. culpã[c] culpa cõpẽſãdã. 93. diſ. eſto. ff. ad l. Aql. itẽ Mel. 1.* rñ.[d] j. *de diuor ſignificaſti.* j. *de adul. c. pe. & Gl.* & j. d̃ *pu. cõſtitut⁹.*

g ¶ *Compellatis.*] Et hoc primò petierat Patriarcha à dño Papa.

h ¶ *Poteſtis.*] Id eſt, debetis ſic 22. *q. 2. faciat homo.*

b Quia nulli erant ibi clerici: quia terra erat de nouo cõuerſa. Io. An.

c Hoc ſano modo intelligatur: non enim facienda ſunt mala, vt eueniant bona.

d Adde. ꝙ d. l. itẽ Mela. non bene probat. facit melius l. ſi ambo. ff. de compen.

i ¶ *Promiſiſſe.*] Quod eſſet iniquũ, quia nullo pacto, & nulla cõditione beneficia eccleſiaſtica ſunt conferenda. 1. *q. 2. quã pio. ſ. de pact. pactiones* j. *vt eccl. bene. vt noſtrũ.* vnde ſimoniacũ eſſet.

¶ Idem Helieñ Epiſcopo, & Archidiacono Noruiceñ.

¶ *Inſtitutiones, & cuſtodia poſſunt de iure ſpeciali ad non Epiſcopum pertinere, & pẽdente lite cum diœceſano defẽditur in poſſeſſione. Hoc dicit. Vel ſic: Si poſsidet ius inſtituendi, is ad quem de iure cõmuni non ſpectat, pendente iudicio proprietatis in poſſeſſione defenditur.*

CAP. VI.

CVm † veniſſent ad Apoſtolicam ſedem Archidiaconus Richemundiæ, & procuratores Eboraceñ. Archiepiſcopi, ex parte Archiepiſcopi fuit propoſitum, quòd inſtitutio perſonarum, & cuſtodia Eccleſiarum vacantium, ad eum in diœceſi ſua ſpectat, tam de iure † communi, †[k] quàm de conſuetudine generali. Verum quidam prædeceſſores ipſius quibuſdam Archidiaconis Richemundiæ, tam inſtitutionem, quàm cuſtodiam perſonaliter commiſerunt; *& infrà.* ¶ Inter alia verò Archidiaconus ipſe † reſpondit †, quòd Archiepiſcopus tã inſtitutiones, quàm cuſtodias[l], non perſonaliter Archidiacono, qui tunc erat, ſed perpetuo de cõſenſu Capituli Archidiaconatui reali conceſſione donauit. Cùm autem Ar-

CVm venissent.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio ꝓ Archiepiſcopo. In ſc̃da allegatio pro Arch. ibi, *Inter alia.* In tertia interlocutio, & ſub certa forma diffinitiua commiſſio ibi, *Nos igit̃* Ab.

Casvs. Inter Archiepiſcopum Eboracen. ex vna parte, & Archidiaconũ Richemũdiæ ex altera qõ vertebatur, ſuper inſtitutionib⁹ ꝑſonarũ, & cuſtodia Eccleſiarũ vacãtiũ: vñ ꝓcurator archiepiſcopi, & archidiaconus acceſſerũt ad Papã: procurator archiepiſcopi proponebat, ꝙ inſtitutio perſonarũ, & cuſtodia eccleſiarũ vacãtiũ ſpectabãt ad ipſũ in diœceſi ſua, tã de iure cõi, q̃ de cõſuetudine generali, ſed quidã anteceſſores illius cõmiſerunt quibuſdã archid Richemũdiæ perſonaliter, tã inſtitutionẽ, quã cuſtodiã: vñ petebat procurator, vt archi. illas dimitteret liberas, & quietas: ex aduerſo reſpõdit Archidiaconus, ꝙ Archiepiſcopus nõ perſonaliter, ſed realiter perpetuò cõceſſit tã inſtitutionẽ, quã cuſtodiam archid. qui tunc erat de conſenſu capituli ſui, & archidiaconatus fuerat in continua poſſeſſione iſtarũ dignitatum, & aliarum libertatum tẽporibus multorum archiepiſcoporũ, & archidiaconorum, & ipſe archiepiſcopus ſine aliqua cõditione archidiaconatũ ipſũ cõceſſit eidẽ, ſed poſt conceſſionẽ dicebat archiepiſcopus, quòd conceſſerat ei archidiaconatum, exceptis inſtitutionibus, & cuſtodia eccleſiarum. Præterea dicebat archiepiſcopus, quòd archidiaconus abiurauerat illas dignitates: Dominus Papa his, & aliis auditis interlocutus fuit, quòd archid. defendẽdus eſſet in plena poſſeſſione ipſarũ libertatũ, donec ex parte archiepiſcopi probaret, ꝙ libertates prędictę cõceſſæ fuiſſẽt archidiaconis perſonaliter, & in hoc caſu & ante cõceſſionẽ archidiaconatus, & poſt, & in ipſa cõceſſione dictas dignitates potuit licitè retinere, vel donec probatum fuerit archidiaconũ illas abiuraſſe. ſed in caſu iſto ſi cõceſſio fuit realis, nihil vtilitatis accreuit archiepiſcopo, quia Papa ad petitionẽ Eboracen. eccleſiæ, vel etiã per ſeipſũ archidiaconatui prouidebit: ſi alterutrũ iſtorũ fuerit probatũ, ſilentium imponatur archid. ſuper libertatibus illis, & ſi neutrum probatũ fuerit, imponatur ſilẽtiũ archiepiſcopo. Not. quòd qui eſt in poſſeſſione, debet defendi in ea, donec conſtet de iure. Item cõceſſio perſonalis cũ perſona finitur, realis perpetua eſt, quæ fit non perſonæ, ſed eccleſiæ. Item factum prælati in damnum eccleſiæ, non præiudicat eccleſiæ. Item iuramentum prælati in damnum eccleſiæ præſtitũ, ipſi prælato non eccleſiæ præiudicat. Item eccleſia ſine prælato agere poteſt: ſed hoc eſt propter iuramentum, quod ſeruari poteſt ſine præiudicio eccleſiæ ab ipſo prælato.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Adde, quid per textum hunc dicat Felinus ſ. c. 1. de præſcrip.

¶ Iuriſdictione, in vulgatis: ſed in omnibus antiquis vt in textu.

† illei

§ Aliàs ita: reſpondit dicens.

k ¶ *Cõmuni.*] *Arg. ad hoc. ſ de offi. ord. cùm vos. & 70. diſt. c. 2. 1. q. 5. c. 3. & c. res eccleſia. & peruenit. & C. 16. q. 7. nullus omnino.* ſed contrarium eſt verũ, quia de iure cõmuni inſtitutio perſonarum, & cuſtodia vacantium Eccleſiarum ſpectat ad Archidiaconũ. ſ. *de offi. archid. ad hac & c. vt noſtrum. & 63. diſt. ſi in plebibus.* niſi cõſuetudo repugnet, vt hic videtur ad fi. c. & ex cõfeſſione archidiaconi hoc poteſt colligi, & hic loquitur de inſtitutione corporali: quia collatio dignitatum, & præbendarum pertinet ad Archiepiſcopum. j. *tit. prox. quia diuerſitatem, & c. poſt electionem.* & hic, vt patet ex confeſſione archidiaconi. Ber.

Additio. Secus obtinet alicubi de conſuetudine. *ar. ſ. de ap. bona.*

l ¶ *Cuſtodias.*] Scilicet, vacantium eccleſiarum.

a ¶ *Ipſum*] Scilicet Archidiaconatum.
b ¶ *Ipſe.*] Scilicet Archidiaconus.
¶ *Glo. iſta obijcit, quare Archiepiſcopo, pro quo facit ius commune, inducitur onus probandi. Reſpondet id fieri propter duas præſumptiones poſſeſ. & confeſ. demum diſtinguit inter donationē factā perſonæ, & factam Eccleſiæ.*

c ¶ *Probatum.*] Sed quare incūbit onus ꝓbādi Archiepiſcopo, cū de iure cōi hæc ſpectēt ad ipsū, vt hic vr̄: vnde eo ipſo vr̄ fundata eius intētio. 1. q. 7. *omnes baſilicæ. C. de prob. ſiue.* & ꝫ de cē *olim*? Reſpōderi pōt, quòd hic duæ fuerūt pręsūptiones bonæ pro archidiacono cōtra Archiepiſcopū: quia archidiaconus, & ipſius anteceſſores fuerūt in pacifica poſſeſſiōe, vnde præſumitur conceſſionē fuiſſe realem: & quia archieꝑs cōfeſſus fuit, quòd anteceſſores ſui cōceſſerūt illas dignitates, licèt ꝑſonaliter, & archidiaconus dicebat cōceſſionē fuiſſe realē. vn̄ pręſumit̄ cōtra archiepiſcopū, & ideo onus probādi incūbit archiepiſcopo ꝙ conceſſio fuit perſonalis, & licèt perſona inſerat pacto, nō ideo eſt perſonale, ſed vt oſtendatur, cū qua ꝑſona ſit factū. *ff. de pact. iuriſgētiū. §. pactorū. & l. tale pactū.* Plerū enī cōſulim⁹ ſucceſſoribus noſtris, ſicut & nobis. *ff. de prob. ſi pactū.* ſed trāſactio potiùs præſumit̄ perſonalis, quàm realis, niſi fuerit per ſuperiorē cōfirmata. ꝫ. *de trāſa. Veniēs. & c. de cætero. & ꝫ. de prob. niſi.* hoc tamē adiecto, ꝙ ſi Eps alicui perſonæ det rē eccleſiaſticā, potiùs præſumitur donatio ꝑſonalis, quā realis. 10. q. 2. *hoc ius.* 16. q. 1. *poſſeſſiones.* Sed ſi donat Eccleſiæ, præſumitur realis donatio: & perpetuo donaſſe. 16. q. 1. c. *vlt.* ꝫ. *de iu. quæ ſi à. præla. cum Apoſtolica. arg. hoc ideo eſt.* quia Eccleſia non poteſt mori. 12. q. 2. *liberti* 2. Sed hic præſumitur cōceſſionē fuiſſe realem, vt dixi: quia archidiaconus ille, & anteceſſores ſui fuerunt in quieta poſſeſſione. Io.

† Contradictione. *† Idē Gerò.* *† Archidiaconatus.* *† Impediretur.* *† Aliàs ita: eaſdem libertates.* *† ipſas.*

a De reſer. ſi gratioſe li. 6. Ioan. An.

d ¶ *Fuiſſe.*] Præſumitur hic conceſſionem realem fuiſſe. ex quo eſt in poſſeſſione, & ideo tuendus eſt in illam, quouſque probetur contra eum ceſſionem factam fuiſſe perſonalem: in mò ſi perſonæ facta fuit pręſumi debet perſonalis: ſi dignitati, realis b.
¶ *Gloſ. iſta ponit opin. Lau. & ſoluit. demum elicit 4 no.*

b Concor. tex. in l. donationes. §. ſpecies. & ibi Bart. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. ho. ſub. & in l. pater filiæ. ff. de le. 3.

e ¶ *Abiuraſſe.*] Obijciebatur Archidiacono, quòd abiurauerat hmōi libertates: vn̄ cōtra iuramētū nō fuerat audiēd⁹. Sed quare nō auditur archidiaconus, licèt abiurauerit hmōi libertates, cum iuramētū illud & temerariū fuerit, & in pręiudiciū archidiaconatus, & ideo nō ſeruādū? ꝫ. *de iur. ſicut* 2. & c. *intellecto.* Lau. dicit, quatenus iuramētū tangit rē familiarē, obſeruandū eſt, vt nihil vtilitatis, vel honoris ad ipſum perueniat rōne illarum dignitatum, ſi eas abiurauerit. *arg. ꝫ. de iureiu. quēadmodum.* Vel dic, ꝙ bn̄ potuit renunciare, & abiurare ius inſtituēdi, vt nūquā vteretur eo: & tñ dignitati propter hoc nō præiudicetur, quia Eccleſia poſſet tūc vti iure ſuo, vt hîc colligitur. Et ſic pōt ſeruari iuramētum ſine præiudicio eccleſiæ, & ſine interitu ſalutis æternæ. ꝫ. *de iureiu. ſi vero. §. 1. ſim.* ꝫ. *de ſpon.* commiſſum arbitratio talis, ſiue renunciatio non tenet in damnum Eccleſiæ. Tria notabilia notātur hic Primū quòd factū prælati nō præiudicat eccleſiæ. Secūdū quòd iuramētū pręſtitū à prælato in dānū Eccleſiæ ſeruatur ab ipſo prælato, quod eſt cōtra id ꝫ. *de iureiu. ſicut.* Tertiū eſt, quòd Eccleſia habes prælatū ſine ipſo agere pōt, quòd eſt cōtra id, quòd dici conſueuit, quia nec prælatus ſine conſenſu capituli, nec capitulum ſine conſenſu prælati agere pōt. ꝫ. *de prec. c. 1. & ꝫ. de iudi. cauſam.* & no. quod agenti interdicto Vti poſſidetis, non pōt opponi, quod rem illam abiurauerit, pro qua agit, ſicut nec agenti interdicto, *Vnde vi. ſupra de reſti. ſpo. c. ſolicitè.*

chidiaconatus ipſe in continua poſſeſſione tam iſtarum, quàm aliarum libertatum, multorum Archiepiſcoporum, & Archidiaconorum temporibus extitiſſet: & Archiepiſcopus ſine conditione † qualibet conceſſiſſet ipſum a eidem, poſt conceſſionem aſſeruit, quòd ipſum conceſſerat, inſtitutionibus, & cuſtodiis vacantium Eccleſiarum exceptis. Ipſe b † verò timens, ne ſi negaret expreſsè, cùm nondum eſſet Archidiaconus † poſſeſſionem adeptus: vel impediret † penitus factum eius, vel diutius differretur, reſpondit, quòd non ſolum de illo, ſed de omnibus reditibus ſuis faceret, quod ſibi placeret: *& infrà.* ¶ Nos igitur interlocuti ſumus, Archidiaconum eſſe in plena libertatum eiuſdem Archidiaconatus poſſeſſione tuendum, donec probatum c legitimè fuerit ex aduerſo, libertates † ipſas Archidiaconis, ab Archiepiſcopis perſonaliter fuiſſe d conceſſas: cum in hoc caſu, tam ante, quàm poſt, & in ipſa etiam conceſſione, Archiepiſcopus eas † retinere potuerit licitè tanquam ſuas: vel donec legitimè probatum fuerit, eaſdem libertates Archidiaconum abiuraſſe e. ¶ Sed in hoc caſu, ſi conceſſio illa fuerit realis, Archiepiſcopo nihil iuris, vel vtilitatis accederet: quia nos vel ad petitionem Eboraceñ. Eccleſiæ f, vel per nos ipſos, ſuper hoc Archidiaconatui conſulemus. Si ergo alterutrum ipſorum fuerit legitimè comprobatum †, Archidiacono g ſuper libertatibus ipſis: ſi neutrum, Archiepiſcopo ſilentium imponatur.

¶ Idem Epiſcopo Treceñ. & Archid. Pariſienſi.

¶ *Is ad quem ſpectat collatio dignitatum, ſeipſum inſtituere non poteſt.*

CAP. VII.

CVm † ad noſtram: *& infrà.* ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, quòd poſtquam M. fuit Abbas effectus †, Cuſtodiam de iure non potuit obtinere: quia cum ratione Abbatiæ ad ipſum h pertineat donatio tam Cuſtodię, quàm aliarum Dignitatum, ac etiam Præbendarum in Eccleſia Patranen. Cuſtodiam ipſam recipere non potuit à ſeipſo. Cum inter dantem, & recipientem i debeat eſſe diſtinctio perſonalis: ſed nec ab alio, cùm ius conferendi alius non haberet.

† approbatum. *† Cap. 4. coñ. li. in 3. cōp.* *† inſtitutione.*

TITVLVS VIII.

De conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

¶ Gelaſius † Papa ad Romanos.

¶ *Inſtitutus ſcienter in beneficium viuentis, deponendus eſt.*

CAP. I.

QVi † in viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipſo ſunt ab Eccleſiaſtica communione k pellendi l, quòd ſe paſſi ſunt

† In Vetuſto nulla eſt inſcriptio. *† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & c. 2. de ætate, & qualit. in 1. comp.*

f ¶ *Eccleſiæ.*] Arg. bonum, quod Eccleſia vacāte capitulum fungitur vice prælati: ſed cōtrarium arg. c. illegitur.
g ¶ *Archidiacono.*] Sed non Archidiaconatui.

CVm ad noſtram.] Primò ponit dictū. Sdo ipſi⁹ rationem ibi, *Quia cū ratione.* Abb. Casvs. Vacante quadā Abbatia, cuſtos illius Eccleſię electus in Abbatē ſibi nihilominus retinebat cuſtodiam: quęrebatur, vtrū de iure illā poſſet retinere, cum collatio ipſius ad ipsū Abbatē pertineat. Rñdet Papa, quòd poſtquā fuit Abbas effect⁹, cuſtodiam de iure non potuit obtinere: quia cū donatio illius cuſtodię, & aliarū dignitatū illi⁹ Eccleſiæ pertineat ad Abbatē ipſum, à ſeipſo eā nō potuit recipere, cū inter dātem, & recipiētem debeat eſſe diſtinctio perſonarū: & ab alio eam nō potuit hēre, cū alius ius non haberet conferēdi. Not. quòd eo ipſo quod aliquis adeptus eſt aliquā dignitatē, vacat prima, ſi quā habet. Itē nullus pōt dare ſibi ipſi. Item differētia dēt eſſe inter dātē & accipientē. Itē nota decretalem iſtam cōtra Epiſcopos, & prælatos, qui poſtquā ſunt ꝓmoti, dignitates pri⁹ habitas, vel de nouo vacantes retinent.
h ¶ *Ad ipſum.*] Scilicet Abbatem.
i ¶ *Dātē & recipiētē.*] Simile 24. q. 1. *didicimus.* ꝫ. *de iu. pa. per noſtras.* ꝫ. *de bapt. debitū. ff. de auct. tu. l. 1. & ff. de tu. & cur. da. ab his dādis. §. prætor.* aliàs, lex eſt nemo enim vicem plurium perſonarū ſuſtinet. 16. q. 1. *presbyteros. & C. de aſſeſ. nemo.* 89. *diſt. ſingula. ff. de pact. ſi plures. ff. de off. præſi. vlt. Arg. contra. ff. de adop. ſi conſul. & ꝫ. de ele. cū inter canonicos.* Sed quod ſi ipſe conferret alij poteſtatē conferendi illā dignitatē, nunquid poſſet ab illo illā recipere, vt ſic non videretur eā recipere à ſeipſo? Nota *arg. ꝫ. de teſt. licet. & arg. 18. q. 4. quaſi. ff. de auct. tut. pupillus. ff. de re mil. milites. §. 1. ff. de admi. re ad ci. perti. l. 2. §. 1. ꝫ. de præb. de multa. in fi. arg. contra. quia multa poſſumus per alios, quæ non poſſumus per nos.* 88. *diſt. Epiſcopus.* 5. q. 3. c. *vlt. ff. quæ res pig. ob. poſ.* Auſto. in fi.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.

¶ *Suprà viſum eſt de præbendis, & dignitatibus, ac earum inſtitutionibus: ſed quia ſæpe præbendæ, & dignitates conferuntur, ſeu promittuntur, antequam vacent, & quandoque ipſa vacantes nō conferuntur, ſed remanent diu vacantes, meritò reſtabat videre, & prouidere tam circa prouiſiones non vacantium, quam circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas. De hac materia tractatur.* 1. q. 2. & q. 5. *per tot. &* q. 3. in quibuſdam. & 16. q. 7. §. cùm ergo. & ſeq. c. & 3. q. 4. audiuimus. 2. q. 2. in primis. 7. q. 1. non ſatem.

QVi in viuorum.] Faciens ſe poni in beneficium viuentis, ab eccleſiaſtica communione repellitur. Vel clarius ſic vt in rubro: & non diuiditur propter breuitatem Abbas.
k ¶ *Communione.*] Id eſt, participatione corporis, & ſanguinis Domini. 7. q. 1. *eum qui.*
l ¶ *Pellendi.*] Et nihilominus deponēdi. 2. q. *C. in primis.* 7. q. 1. *non ſatem.*

ſucceſſores viuis [a] Sacerdotibus adhiberi.

¶ Ex concilio Lateranẽ.

¶ Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent, & cùm vacauerint, concedi debent infra ſex menſes: quibus elapſis de Epiſcopo ad capitulum, & econtra, demum ad proximum ſuperiorem deuoluitur collatio.

CAP. II.

NVlla † Eccleſiaſtica miniſteria [b], ſeu etiam beneficia, vel Eccleſię tribuantur alicui, ſeu promittantur, antequam vacent [c]: Ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum, & beneficiũ ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim in ipſis etiam legibus gentilium inueniatur inhibitum, turpe eſt, & diuini plenum animaduerſione iudicij, ſi locũ in Eccleſia Dei, futurę ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiã gentiles condemnare [d] curarunt. ¶ Cum verò Prębendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia, in aliqua Eccleſia vacare contigerit, non diu maneant in ſuſpenſo: ſed infra ſex menſes [e], perſonis, quę dignè adminiſtrare valeant, cõferantur. ¶ Si autem Epiſcopus, vbi ad † eum ſpectat [f], conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur †. Quod ſi ad Capitulum [g] pertinuerit, & infra præſcriptum terminum hoc nõ fecerit, Epiſcopus ſecundùm Deũ hoc cum religioſorum virorũ [h] conſilio exequatur: Vel ſi omnes fortè neglexerunt Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deũ abſque illorum contradictione diſponat.

¶ Alex. iij. Eboracẽ. Archiep̃o.

¶ Beneficia vacantia conferuntur non obſtante appellatione illorum, quibus promiſſa fuerant, antequã vacarent.

CAP. III.

RElatũ † eſt auribus noſtris: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cum in Lateranẽ. concilio [i] promiſſiones factæ de Eccleſiis non vacantibus ſint caſſatæ: prætextu appellationis [k] eorum, qui dictis promiſſionib. innitũtur, omitti non debet, quin Eccleſię, cùm vacauerint, de perſonis idoneis ordinentur.

¶ Innoc. iij. Præpoſito, & Capitulo Cameracen.

¶ Si ſcribitur ei, ad quem ſpectat collatio, dato executore ad prouidendum, per præſentationem literarum collatori factam afficitur Præbenda: ita quod collatio alteri facta non tenet. h. d. ſecũdùm verũ intel. vide c. ſi capitulo. eo. tit. in 6.

CAP. IV.

PRopoſuit † nobis T. Preſbyter, quòd cũ C. Papa præ-

furem. & c. cum qui. niſi ignorãs quis inſtituatur aliquo remoto: quo caſu excuſatur. ff. depoſi. ſi quis inficiatus. & Ep̃s tenet ei in alio beneficio ꝓuidere. *7. q. 1. præſentium. &* ſ. *de præb. inter cætera.* Sed pone, ꝙ aliquis eſt iniuſtè depoſitus, alius hoc ignorans in locũ eius ſubſtituitur, & ſtetit ibi per xl. annos, & poſtea ſcit de iure ad aliũ pertinere, nũquid debet cedere, & illi reſtituere? Videtur, ꝙ ſic. ſ. *de præſcr. Vigilanti. & c. ſi diligenti.* 34. *q.* 2. *ſi virgo. & de re iud. conſanguinei. & c. lator. arg. contra.* 16. *q.* 3. *placuit. §. quas actiones.* & ſ. *de præſcrip. de quarta.* Solu. Dicũt quidã Theologi, ꝙ quicunq; ſciuerit rem ptinere ad aliũ, tenetur rem reſtituere. De hoc dictum ſ. *de præſc. Vigilãti.* Sed hoc non credo, ꝙ teneatur dimittere, quia eo ipſo ꝙ condemnatus non appellauit, acquieuit ſuæ, & ita tranſiuit in rem iudicatam. ſ. *de ſen & re iudi.* ꝙ *ad cõſultationẽ.* & ſic alius iuſte fuit inſtitutus.

† *ſub Ale. 11. q. 1. c. 8.*

a ¶ *Viuis.*] Niſi iuſta ratione depoſitis. 6 *q.* 1. *eos.* 50. *diſt. poſtquã.* Ber.

NVlla.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Cùm vero.* Prima prouidet circa beneficia non vacantia, & diuiditur in tres partes: nam primo ponit prohibitionem. Secundo eius cauſam ibi, *Ne deſiderare.* Tertiò fortificat ibi, *Cum enim.* Secũda pars principalis prouidet circa beneficia vacantia. Et primò ſtatuit tẽpus ad conferendum. Secũdò punit negligentiã non conferentium ibi, *Si autem* & quotidie allegaẽ in practica maximè in 2. *parte.* & ideo nota bñ ipſm. Ab.

† Capu. e. ti. in 1. cõp. *Et concordat concil. Trid.* ſeſſ. 24. de refor. c. 19. *vbi hoc decretum roboratur. & c. deteſtanda. eo. tit. lib. 6.*

† *In codice Barbatiæ iacet: vbi ad eũ ſpectat collatio. ſerd. nõtur.*

CASVS. Quidam prẹlati ante conciliũ Lateran. conferebant Eccleſias, ſeu beneficia, & etiã dignitates, antequam vacarẽt, & ſic deſiderabant mortẽ proximi ſui, in cuius locũ credebãt ſe ſuccedere, & ideo ſtatuit conciliũ Lateranen. quòd de cętero nulla eccleſiaſtica beneficia, miniſteria, vel eccleſię cõcedantur alicui, ſeu promittanẽ, antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videaẽ, in cuius locũ ſe credit ſucceſſurũ, cũ in legib. gentilium hoc ſit inhibitũ. Turpe enim eſt, ꝙ expectatio futurę ſucceſſiõis in eccleſia Dei habeat locum. Cùm. n. pręditta officia, miniſteria, vel eccleſias vacare contigerit, non diu maneãt in ſuſpẽſo, ſed infra ſex mẽſes ꝑſonis idoneis cõferãẽ: ſi hoc Epiſcopus diſtulerit, ꝑ capitulũ poſtea ordinenẽ: ꝙ ſi ad capitulum pertinuerit, & infra dictũ tempus hoc non fecerit, Ep̃s hoc ſecundum Deum cũ cõſilio religioſorũ exequaẽ: & ſi omnes fuerint negligẽtes, Metropolitanus abſque alicuius cõtradictione de illis ſecũdũ Deũ diſponat. Nota, ꝙ ex prouiſione beneficij vacaturi, de facili cauſaẽ votum captandi mortẽ ꝓximi: ideóque à tali ꝓmiſſione abſtinẽdũ eſt. Nota, ꝙ capitulum poteſt habere poteſtatẽ cõferendi beneficia Ep̃o excluſo. Nota, ꝙ poteſtas conferendi beneficia deuoluitur gradatim ad ſuperiorem. Itẽ plura alia ſunt notatu digna, quæ per ſe patent in ipſo contextu.

b ¶ *Miniſteria.*] Id eſt, officia, ſiue dignitates.

c ¶ *Vacent.*] Nota, ꝙ beneficium, antequam vacet, non poteſt ꝓmitti: quod ſi fiat, nõ valet. ĩ. *c. prox.* & ĩ. *eo. ti. ex tenore.* Et ſic obligatio nulla cõtrahiẽ ex tali ꝓmiſſione, quia eſt contra ius. *arg. contra,* ſ. *de præb. relatum,* & ibi ſoluitur. Immò ibi receptus fuit ſtatim in fratrem.

d ¶ *Cõdẽnare*] Quia pactũ de futura ſucceſſione nõ valet. *C. de inut. ſti. ex eo inſtrumẽto. C. de pact. vlt.* niſi de conſẽſu eius, cuius eſt hereditas: vt ĩ l. ꝑdicta. *C. de pact.* eodẽ modo nõ tenet ꝓmiſſio de ꝑbenda nõ vacante, & de conſenſu eius, qui tenet eam, cùm nulli poſſit eã cõcedere. ĩ. *de iure patr.* quod autem in fi. ſim. in *li. ſen. tit. 1. §. ſi verò Archiepiſcopus.*

e ¶ *Infra ſex menſes.*] Tẽpus iſtud ſex mẽſium incipit currere à tẽpore ſciẽtiæ generaliter, & nõ à tp̃e vacationis. ĩ. *eod. quia in fi. arg. ff. de cal. annus. C. qui admi. ad bo. poſ. l. 2.* & qui ſcit, certiorari non debuit. *ff. de ad. empt. l. 1. in fi.* ſ. *de elec. cùm inter vniuerſas. in fi.* & expreſſum eſt ſ. *de ſup. neg. præ. licet. &* ſ. *de præb. de multa §. 1. ar.* Itẽ tempus iſtud vtile eſt, quia tempus illud non currit à tp̃e ſuſpenſionis ſuæ, quo eligere non poſſunt. ĩ. *eo quia diuerſitatem. Arg. contra,* ꝙ currat, licèt eligere non poſſint. ſ. *de elect. c. vlt.* Nunquid poſſunt canonici eligere poſt tempus elapſum? Quidam dicunt, ꝙ ſic: ſed contrariũ eſt verum, ꝙ non poſſint: & ſi eligant, non tenet electio. ſ. *de ſup. neg. prælat. c. licet. & c. vlt. niſi de patientia toleretur* ĩ. *eo. tit. litteras.* quia pro non dato habetur, ꝙ ab illo datur, qui non poteſt de iure donare ĩ *de iur. patr. quod autem. in fi.* Arg. contra. *ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. ff. de arbi. Celſus.* & auctoritate huius canonis, ſ. meſtri tẽpore ſtatim elapſo, põt eligere ille, ad quem deuoluta fuerit eligendi poteſtas, nulla licentia à ſuperiore petita. & conſtitutio iſta tñ locum habet, vbi diſtinctę ſunt prębẽdę, & certus eſt canonicorum numerus cõſtitutus ĩ. *eo. ex parte.* Item locum habet in dignitatibus, & perſonatibus omnibus: ſed in ep̃atibus [a], & archiep̃atibus olim locum non habebat ĩ. *eo. dilectus.* hodie locũ habet in ep̃atibus, & archiep̃atibus, & abbatiis, vt poteſtas eligẽdi trãſferaẽ ad ſuperiorẽ: ſed minus tẽpus daẽ in his, ſ. trium menſiũ. ſ. *de ele. ne pro defectu.* & ita in hoc æquiparãtur, & differunt à minoribus beneficiis, & dignitatibus: quia min⁹ tempus daẽ propter maius periculũ: quia mora periculoſa eſt in talibus. ſ. *de elec. cũ inter.* & ſ. *de li. non conteſt. quõ. frequenter. § porrò.*

† Cap. 39. ti. de app. in 1. comp. *Et poſt concilium Lateran. p. 4. c. 7.*

† Capu. e. ti. in 3. cõp. *Et vide Federicum* conſil. 199.

a *Vide concilium Trid.* ſeſſ. 24. de refor. c. 1. quales, & qualiter prælati eligendi.

f ¶ *Spectat.*] ĩ. *de iis quæ fiunt à prælat. ſi. con. ca. ea noſcitur.* & ſ. *de elect. cum Eccleſia Vulterana. ad fi.*

g ¶ *Capitulum.*] ſ. *de elect. cùm in cunctis ſim. 9. q. 3. cùm ſimus.*

h ¶ *Religioſorũ virorũ.*] Sic ſ. *de elec. ne pro defectu.* vbi diciẽ, qualiter hæc verba intelligũẽ & 63. *diſt. obeuntib.* vbi de hoc. Ber.

RElatum.] Duę ſunt partes, deciſa conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebãt promiſſionem de Eccleſiis nõ vacãtibus: poſtmodũ cũ vacabãt, illi appellabant, ne aliis cõferri deberent: quęritur, an tali appellationi ſit deferẽdum? Rñdet Papa, cùm tales promiſſiones in concilio Laterãn. pręd. ſunt caſſatę, nũquam prętextu talis appellationis dẽt omitti, quin ordinẽẽ, cũ vacauerint. No. vbi nõ tenet ꝓmiſſio, ſuper hoc tenet appellatio. Itẽ ſi nõ tenet pricipale, nec acceſſoriũ.

i ¶ *Lateran. concilio.*] ſ. *c. prox.*

k ¶ *Appellationis.*] Tali appellationi nõ eſt deferẽdũ, cũ eorũ nõ interſit. 2. *q.* 6. *nõ ſolũ.* & ſ. *de elec* cũ inter R. quia ex tali ꝓmiſſiõe nihil iuris acqriẽ. ſic nec ẽptor hẽt actionẽ furti in re vẽdita ſubtracta, ſi ei res nõ fuit tradita *ff de fur. l. cũ q emit.* B.

PRopoſuit.] CASVS. Cęleſtin⁹ Papa mãdauit ꝑpoſito, & capitulo Cameracẽ, vt T. presbyterũ reciperẽt in canonicũ. & in fratrẽ, & aſſignarent ei ꝑbendã ꝓximo vacaturã, q̃ ad donationẽ ſuã ſpectaret in eccleſia ſua, Decano Remẽ ſuꝑ hoc executore cõceſſo: ſed cũ decan⁹ inueniſſet eos cõtumaces, dictũ presbyterum inueſtiuit de prębẽda primò vacatura in

Eccleſia Cameraceñ. ꝑtinere ad donationē ipſorū: tandē vacauit vna ꝓbēda, & ipſi eā alij aſſignauerūt: Cęleſtin⁹ hoc intelligēs, & volēs ratū haberi, quod ab eodē decano factū fuit, caſſauit collationē factā à capitulo, & dictū presbyterum de ipſa ꝑ annulum inueſtiuit: ſed cùm dictus presbyter prębēdā illā adhuc quietè habere non poſſet, cùm alius eā poſſideret, acceſſit ad dñm Innocētiū, & expoſuit ei omnia prędicta. Dicit ergo Innocentius, licèt non ſit intentionis ſuę inueſtituras de vacaturis factas habere ratas, q̃ pōt ſuper ius diſpenſare, tamen cōſiderans, q̃ dictus presbyter non fuit inueſtitus de vacatura, ſed de vacāte per Cęleſtinum, quę poſt caſſationem conceſſionis, quam fecit capitulum, intelligebatur vacare, mandat Papa Prępoſito, & capitulo Cameracenſi, quatenus amoto ab eo quolibet detētore, dictā prębendam præfato presbytero aſſignare procurent. Not. hîc, q̃ collatio facta cōtra mandatum Papę valet, ex eo quòd Cęleſtinus irritauit conceſſionem capituli, & ex eo quòd dicit Innocentius: quæ poſt caſſationē cōceſſionis à capitulo factę. & ſic tenuit conceſſio capituli cōtra mandatum Papæ, & cōtra inueſtituram decani. & ſic eſt arg. quod per inueſtituram. ius nō acquirit. Item nota, quod Papa poteſt diſpenſare contra ius.

deceſſor noſter, pro receptione ipſius in fratrem, & aſſignatione [a] Præbendæ ad donationem veſtram ſpectantis in Eccleſia veſtra proximo vacaturæ, mandatum Apoſtolicū vobis deſtinaſſet, Decano Remenſi executore [b] conceſſo, Decanus ipſe vos contumaces inueniens, ipſum de Præbenda primò vacatura in Eccleſia veſtra, quæ ad donationem Capituli pertinet, auctoritate Apoſtolica inueſtiuit [c]: *& infrà.* Sed cum Præbēda, quæ ad donationem veſtram ſpectabat, in Eccleſia Cameraceñ vacaſſet, eā alij aſſignaſtis [d]: *& infrà.* Idem autē prædeceſſor noſter, quod ab eodem Decano factum fuerat, ratum [e] volens haberi, collationē Præbendæ factam à vobis penitus irritauit [f], & eum de ipſa per annulum inueſtiuit [g]. ¶ Licet autem intentionis noſtræ non ſit, inueſtituras de vacaturis [h] factas, contra canonū inſtituta [i] ratas habere, qui ſecundū plenitudinem poteſtatis de iure poſſumus ſupra ius [k] diſpēſare [l]: attendentes tamen quod idem Presbyter, non de vacatura, ſed de vacante per prædeceſſorem noſtrū fuit inueſtitus [m], vt pote quę poſt caſſationem [n] conceſſionis [o] à vobis factæ intelligebatur vacare [p]: Mandamus, quatenus amoto ab ea Præbenda quolibet detentore, eā ipſi cum plenitudine honoris canonici aſſignetis [q].

¶ Idem P. Sanctæ Mariæ in via lata Diacono Cardi. Apoſt. ſedis Legato.

¶ Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendū à iure præfixum non currit legitime impedito: nec incipit currere, niſi à die notitiæ vacationis. h. d. Et eſt textus multum allegabilis, & quotid. annis.

CAP. V.

QVia † diuerſitatem cor-

a ¶ *Aſſignatione.*] Facienda, cùm vacauerit, eidem presbytero, & hoc probatur in antiqua cōpilatione, vbi eſt illud verbū, facienda [a]. vnde videtur, q̃ nihil valuit. ſ. *de præb. inter cætera*, vbi de hoc.

b ¶ *Executore.*] Dato fortè ſub hac forma: mandatum noſtrū exequaris.

c ¶ *Inueſtiuit.*] Id eſt, aſſignauit, vt patet ꝑ hoc, q̃ dicit ſ. *eo. aſſignatione præbendæ*, &c. executor hoc fecit, & male, vt ſatis patet ꝑ litterā inferiorē: ſed littera illa, ratū volēs, &c. cōtradicere videt. ſed Cęleſtin⁹ hoc ideo dicit, vt excuſaret Decanū, & aſſumeret cauſam caſſandi collationē capituli, & hoc ſatis patet ꝑ verba Inn. factū enim Decani fuit cauſa, quare Cæleſtinus caſſauit conceſſionē capituli, aliàs nō debuiſſet caſſaſſe. ſ. *de præb.* dilectus filius G. nō eſt alia ratio, niſi quia ipſe voluit, quia de eo [b], quod nihil eſt, poteſt aliquid facere. *de conſec. diſt. 2. reuera. verſu ſi. & ſimile* ī *de præbendis. c. prox. illorum.* ibi, quod de memorato magiſtro prouidē, &c.

d ¶ *Aſſignaſtis.*] Vnde videt. quòd nihil valuit. ſ. *de præb. inter cætera.* immò bene valuit: vt ſ. *de præb. dilectus filius.* & hoc probatur per hoc c. vt ī. *patet*, vbi de hoc.

e ¶ *Ratum.*] Cum effectu.

f ¶ *Irritauit.*] Id eſt, irritum nunciauit. Io. immò propriè tenetur, vt ſeq. probant. Bern.

g ¶ *Inueſtiuit.*] Per talē inueſtituram contulit ei ius canonię, cùm nihil prius habuerit per Decanum.

h ¶ *De vacaturis.*] Innocentius & Cæleſtinus vident diuerſi. Innocentius nō vult habere ratum factum Cæleſtini: Cęleſtinus videt habere ratam inueſtituram de prębēda vacatura facta ꝑ Decanum, vbi dicit: ratum volens factum Decani haberi, cùm tñ Decanus nō haberet illud in mādatis. Inn. voluit habere ratam inueſtiturā de vacatura: quia Cęleſtin⁹ inueſtiuerat presbyterum de vacāte poſt caſſationem cōceſſionis: & ſic non poterat ratā habere inſtitutionem de vacatura, cùm iam eſſet inueſtitus de vacante ꝑ Cæleſtinū. nec etiam Cęleſtinus ratam habuit inueſtituram de vacatura: immò inueſtiuit illū de vacāte. Ex hac decre. volūt quidam dicere, q̃ ſi Papa mādat aliquem recipi in canonicū, & alius recipiatur, q̃ debet caſſari, vt hîc fecit Cæleſtin⁹. vnde ſignatur contra. ſ. *de præb. dilectus. 2.* ſed hoc fecit Cæleſtinus ex plenitudine poteſtatis, & iniuriam fecit illi inſtituto, quem caſſauit, cùm de iure teneret electio, vt hîc colligitur.

i ¶ *Inſtituta.*] ſ. eo. c. 1 *&* ſ. *de præb. dilectus.*

k ¶ *Supra ius.*] Pro nihilo hoc dicit, quia hîc non diſpēſat, ſed propter hoc dicit, quia Decan⁹ illū inueſtiuit de vacatura, & poterat illam eandē confirmare, & ita diſpenſaſſet ſupra ius, ſed non habebat hoc locum hîc: quia Cęleſtinus illū poſtea inueſtiuit de vacante.

¶ Glo. iſta ponit 5. caſus quibus Papa diſpenſat, & 5. quibus non diſpenſat. ſed quintum determinat.

l ¶ *Diſpenſare.*] Nam & contra Apoſtolum diſpenſat. 34. *diſt. lector.* & cōtra canones Apoſtolorum 82. *diſt. presbyter.* Item contra vetus teſtamentum in decimis non dandis. ī. *de deci. ex parte. & c. ſe.* Item in voto. ī. *de vo. & vo. redemp. c. 1.* Item in iuramento, 15. *q. 6. & c. 2 &* ſ. *de reſcr. conſtitutum.* A contrario ſenſu. de his duobus dixi ſ. *de iureiu. quanto.* tamen contra vniuerſalem Eccleſiæ ſtatum diſpenſare non poteſt. 24. *q. 1. memor ſum.* Nec poteſt diſpēſare, q̃ monachus habeat propriū. ī. *de ſta. mo. cum ad monaſterium. in fi.* Nec contra quatuor Euāgelia. 14. *diſt. ſicut.* Nec contra pręceptum Apoſtoli. 25. *q. 1. ſunt quidam.* quod intelligo in iis, quæ ſpectant ad articulos fidei. Item ſecundum quoſdam non diſpenſat in ſecundo gradu conſanguinitatis. ſ. *de reſ. ſpol. literas.* q̃ non eſt verum, infrà de diuor. Deus qui. quod intelligo de collaterali.

m ¶ *Inueſtitus.*] Per talem inueſtituram cōtulit ei i⁹ canonię.

n ¶ *Poſt caſſationem.*] Quod factum referas ſecundùm Ioan.

¶ Glo. iſta arguit & remittit.

o ¶ *Conceſſionis.*] *Arg. expreſſum, quòd ſi Papa mandat alicui dari præbendam, & detur alij, tenet collatio, licet contra mandatum.* De hoc dicitur. ſ. *de præb. dilectus 2.*

¶ Glo. iſta ſignat contrarium, & ſoluit.

p ¶ *Vacare.*] Sic ergo videt, q̃ per ſententiam ſtatim perdit dominium *Inſti. de act. in. §. vlt. contra id. ff. de rei vend. in fundo. & C. de pact. l. traditionibus. & Inſtit. de re di. §. per traditionem.* Sed hoc ideo quia Papa caſſauit cōceſſionem illā à qua ſententia non appellatur, vnde ſtatim dominium perditur.

¶ Glo. ſeq. recit per obiect. & triplicem ſolutionem.

q ¶ *Aſſignetis.*] Id eſt, collatā dimittatis: vel intellige, aſſignetis, id eſt, cōferatis iterū de facto. ſic ī. *de in. patr. ſi vero.* Vel iſtam aſſignationem potes referre quo ad poſſeſſionem, cum de iure eam habuerit per Cæleſtinum Papā, & etiam per Decanum de mandato Cæleſtini, vnde dicitur. ſ. *ratum volentes habere*, quod ab eodem Decano factū fuerat, vt dicebat I. ſed factum Decani nullum fuit, vt dictum eſt ſ.

QVia diuerſitatem.] Caſus. Archiepiſcopus Eboraceñ. fuit ſuſpenſus à Papa: tēpore ſuſpenſionis ſuæ, & etiam poſtea quidā pręter auctoritatem ipſius intruſerant ſe in Eccleſiam Eboracen. & alias Eccleſias, in quib. collatio beneficiorū pertinet ad ipſū: ſuper his cōqueſtus eſt Archiepiſcopus domino Papę: mandat Papa Legato Apoſt. ſedis, qui erat in partibus illis, quatenus cōpellat omnes, qui acceperūt pręb endas, vel Eccleſias, & dignitates pertinētes ad collationem Archiepi pręter auctoritatē ipſius, ad reſignationē ipſarum per ſententiam excōicationis, & ſubtractionem aliorū beneficiorum ſuorum nō obſtāte cōfirmatione aliqua à ſede Apoſtolica, in forma cōi obtēta, niſi fortè aliqui illa habuiſſēt ſpeciali auctoritate Apoſtolicę ſedis, vel auctoritate Lateranēſis cōcilij, ita tamen q̃ tempus ſuſpenſionis intra ſex mēſes nullaten⁹ cōputetur: quia cōcilium Lateranenſe contra negligentes tantum fuit promulgatū: & tūc Archieps non potuit vti propria poteſtate in cōferēdis beneficiis, & ſi ꝓpria culpa ſuſpenſus fuiſſet à poteſtate cōferendi, tamen ad capitulū ꝑ illam culpam collatio beneficiorū nō erat deuoluta. ſed ad dominū Papam donatio pertinebat, qui pręter culpam aliquam poteſt conferre pręb endas: tēpore etiam quo acceſſit ad Papam, & permāſit ibidem, & receſſit, infra ſex mēſes nullatenus cōputet. tempus ſex mēſium computet. non à tempore vacationis ꝓbēdarū, ſed à tēpore notitię ipſius Archiepiſcopi. Nota, q̃ ꝑ cōfirmationē in forma communi, nihil iu-

a *Antiqua compilationis verba loco inito huius c. citato ita habent: & aſſignatione præbēda ad donationem veſtram ſpectantis in Eccleſia veſtra proximo vacatura eidē facienda, &c.*

b *Intellige hoc dictum gloſſa iuxta id, quod notans* ſ. de tranſact. c. 3 ſup gloſſa *in verbo: vers. Des vicem.*

De hoc articulo vide Felinum. in c. poſtulaſti. ſ. de reſcrip. ver. quartus caſus. *Adde notas huius loci, quibus declaratur in verbo,* diſpenſare.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōp. *Huc ſpectat illud: quod ſape animi mores corporis temperaturam ſequantur de quo Alfonſus Caſtrus* li. 2. de iuſta. hære. punit. c. 9.

c *Hæc gloſſa in multis recentioribus eſt deprauata, quam reſtituimus ex antiquis codicibus, vt eſt impreſſa tam: vt eam rectè intelligas, vide Turrecrematam* in ſum. de Eccl. lib. 3. c. 53. 54. & ſe. *& Melchiorem Canum* lib. 3. de locis Theol. c. 5. *vide etiam notas noſtras in hunc locū, vbi omnia hæc dogmata declarantur.*

rit acquiritur. Item ſuſpenſus ab homine non poterit eligere. Item tempus, quo quis ſuſpenſus eſt, non currit, nec computatur in ſex menſibus. Item ſex menſes currere incipiunt à tempore ſcientiæ, non à tempore vacationis.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quatuor ſimilia.*

quòd ſuſpenſus eligat. ¯j. *de cleri. excõ. min. ſi celebrat.* ibi ſoluitur.

f ¶ *A qua.*] Et hoc loco colligunt, quod Archiepiſcopus eſſet ſuſpenſus ab officio, & iuriſdictione, vt dicebant Lau. & Io. ¯s. *de conſue. cùm dilectus.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

porum [a], diuerſitas ſæpe ſequitur animorum: *& infrà.* ¶ Conquerebatur inter cætera Eboraceñ. Archiepiſcopus, quod cùm ad eum in Eccleſia Eboraceñ. & alijs ſuis Eccleſiis [b] collatio pertineat Præbendarum, tempore ſuſpenſionis ipſius, & poſtmodum etiam, quidam præter eius auctoritatem ſe intruſerunt† in ipſas: *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus eos, qui Præbendas, vel Dignitates Eccleſiæ Eboraceñ. vel aliarum ad donationem eius ſpectantes, præter auctoritatem acceperunt † ipſius, ad eas reſignandas monitione præmiſſa per excommunicationis ſententiam, & ſubtractionem aliorum beneficiorũ [c], non obſtante confirmatione à ſede Apoſtolica obtenta ſub forma communi [d], quæ confirmat beneficia, & Præbendas, ſicut iuſtè, & pacificè poſſidentur, appellatione remota compellas: Niſi fortè aliqui ea vel ex ſpeciali Mandato Apoſtolicæ ſedis, vel auctoritate Lateranen. concilij [e] ab Eboracen. Capitulo ſint adepti: Sic tamen, vt tempus ſuſpenſionis [f] in ſex menſibus nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilij conſtitutio, contra negligentes [g] tantùm fuerit promulgata: & † tunc ſi voluerit, non tamen valuerit [h] Archiepiſcopus ipſe in conferendis Præbendis vti propria poteſtate, à qua [i] etſi fuerit † ſua culpa ſuſpenſus [k], non tamen ad ipſum Capitulum ex illa culpa Præbendarum erat donatio deuoluta: ſed ad illum tempore ſuſpenſionis illius † Præbendarum donatio pertinebat, qui præter eius [l] deſidiam, & negligentiam, poterat Præbendas donare †. Tempus etiã, quoad Apoſtolicam ſedem acceſſit [m], & apud illam permanſit, vel receſſit ab illa: intra ſex menſes nullatenus computetur. Semeſtre autem tempus, non à tempore vacationis Præbendarum, ſed notitiæ [n] ipſius potius volumus computari.

¶ Idem Bisuntinẽ † Epiſcopo, & Abbati ſanctæ Mariæ.

¶ *Non valent litteræ ad beneficiũ impetratæ, quæ de alterius colorata ſaltẽ poſſeſſione nõ faciũt mẽtionẽ. Hoc dic ſecundũ verũ, & cõmunẽ intellect. Et eſt textus multũ allegabilis, & habet materia quotidiana. Et fuit deciſio multum ſubtilis.*

CAP. VI.

CVm † noſtris fuerit olim auribus intimatum, quod præpoſitura Eccleſiæ Lauſanen. † tempore † tanto vacaſſet, vt ſecundum ſtatuta Lateranen. concilij ad nos eſſet eiuſdem donatio deuoluta: Epiſcopo, & Canonicis Lauſan. † mandauimus, vt Præpoſituram ipſam Theſaurario Lauſanen. conferrent, qui buſdam ſuper hoc executoribus delegatis: *& infrà.* ¶ Verùm præfati Epiſcopus, & Canonici litteris † receptis, prædictam Præpoſituram non vacare dixe-

a ¶ *Diuerſitatem corporum.*] Quia quot ſũt capita, tot ſunt ſententiæ. de conſe. diſt. 4. ſicut in ſacramentis *ff. de arbi. item ſi vnus. §. principaliter.* Et voluntates hominũ ſunt variæ *ff. ad Treb. quia poterat.* & illud:

Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuit vno.

Item Ouidius.

Pectoribus mores tot ſũt quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: *Quot capita tot ſenſus.*

b ¶ *Aliis Eccleſiis.*] Sic ¯j. *de exce. prælato. ad aures. & 9. q. 3. nullus omnino.*

c ¶ *Beneficiorum.*] Sic ¯s. *de ata. & qua. quæris. & 12. q. 1. § 1. circa fin. ver. ne dum quæritis vſurpare. quod veſtrum non eſt, &c.*

¶ *Gl. ſeq. dat vnum ſimile, & ponit tres effectus confirmationis.*

d ¶ *Forma communi*] Per confirmationem enim non creatur ius nouum. ¯s. *de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. c. 1* & quaſi per totum. ſic & innouatio priuilegij ¯j. *de priuil. quia intentionis.* quia qui confirmat, non donat. ¯s. *de fide inſtru. inter dilectos. & ff. de iur. om. iud. & quia.* Verũtamen tria operatur confirmatio. Per cõfirmationem fit maioris auctoritatis res. 11. *diſt. quis neſciat.* & ſi fuerit minùs valida, fit magis valida per confirmationem ſi ex certa ſciẽtia hoc fiat. ¯s. *de tranſact. c. 1.* Item quia nullus præter auctoritatem confirmantis poteſt de illo iudicare. ¯s. *de con. vti. c. 1. & 2.* qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e ¶ *Lateran. Concilij.*] ¯s. *eod. nulla.*

¶ *Gloſ. ſeq. dat duo ſimilia, & remittit, vltimò determinat.*

f ¶ *Suſpenſionis.* Et ita tempus, in quo quis eligere non poteſt, non currit. Sed contra ¯s *de electio. c. vlt.* ſic & impedito agere, nõ currit tempus. C. *de an. excep. l. 1. § vlt. & C. de iure dot. in rebus.* ſic nec tempus deliberationis [a] imputatur credito. C. *de iure delibe. ſancimus. §. donec in fin. arg. ff. quemad. ſeru. amit. ſi quis alia. §. vlt. & l ſi locus* Quando non currat præſcriptio, dictum eſt ſuprà de præſcrip. illud & *c. cùm non liceat.* & hoc dicit littera iſta. ſed ſi ante ſuſpenſionem, vel poſt abſolutionem capitulum ſuppleuit negligentiam Archiepiſcopi, valebit factum capituli. & hoc quod tempus iſtud non currit, intellige, cùm non eſt negligens in petenda abſolutione: ſicut archiepiſcopus non fuit negligens: quia ſtatim poſt ſuſpenſionem ſuam iuit ad curiam pro abſolutione, aliàs imputaretur ei *arg. d. c. quoniam & ſuprà de reſcript. ſi autem.* ſimile *ff. de reg. iur. qui poteſt. & ff de re militar. non omnes. §. qui captiuus.* Lau.

g ¶ *Negligentes.*] Sicut cæteræ præſcriptiones. ¯s. *de præſcrip. vigilanti. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt.*

¶ *Gloſ. ſeq. inducit duas concor. & vnum contrarium, demum ſignat contrarium, & remittit*

h ¶ *Non tamen valuerit.*] Hæc tamen bona ratio eſt, & ideo nõ præiudicat ei. C. *de annua. exce. l. 1. § vlt. & ff. de vſur. cùm quidã. §. ſi pupillo. arg. cõtra. ex quib. cau. ma. in ¯f.* Item ſignatur cõtra.

k ¶ *Suſpenſus.*] Sic patet, quod licèt culpa ſua inciderit in excommunicationem, vel ſuſpenſionem, non imputatur ei, quòd ex illa culpa proceſſerit. 15. q. 1. *ſi concupiſcentia. & c. inebriauerunt.* & eſt ſimile, vbi culpa procedit, & tamen non imputantur ea, quæ ex culpa ſua proceſſerunt ¯j. *de ſponſal. veniens ad nos. ff. de ſur. l. verum. & l. qui iniuria in princip. ff. de pub. & vect. ſed ſi quis. §. ſin autem. arg. contra. 50. diſt. ſæpe. & c. ſtudeat. ff. quod metus cau. l ſi mulier.* Io.

l ¶ *Præter eius.*] Quia dñs Papa poteſt concedere præbendas, ſiue fuerit negligens, ſiue vigilans, *arg. 9. q. 3. per principalem.* ¯s *de qua. diuer. præſcript. l. bene à Zenone & §. eo preponit* Item arg. eſt hic, quod bona clericis damnati deuoluenda ſunt in fiſcum eccleſiæ. ¯s. *de cleri. non reſi. c. penul.*

m ¶ *Acceſſit.*] Sic miles commeatu accepto, i. ſtipendio, quibus cõmeare, id eſt, abire debet, reipublicæ cauſa abeſſe videtur, quouſque in domum ſuam perueniat: cum eſt in domo, non abeſt cauſa reipublicæ, quandiu eſt in itinere, habet priuilegium. *ff. ex quibus cau. maio. l. miles. & l. qui mittuntur in fi.* ſic & totum iſtud tempus, quouſque receperit ſe in domum ſuam, non currit.

n ¶ *Notitia*] Sic ¯s. *de ſup. neg. præ licet.* de hoc dictum eſt. ¯s. *eo. c. nulla. nam is, qui neſcit, poteſtatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fi. & 2. q. 6. biduum & ff. de ædil. edict. cum ſex menſes.*

† *Hinc diſces, quis dicatur intruſus, de quo vide Caldcrinũ, conſil. 7. tit. de verb. ſig.*

† *receperint.*

† *Codex Barbaria ita: & tunc ſi voluit, non tamen valuit &c. alij duo vetuſti ita: & tunc ſi voluerit, non tamen valuit.*

† *fuit.*

a *Id eſt, tempus quo deliberat hæres, an velit adire, non computatur creditorib. hæreditariis in aliqua temporali præſcriptione, Ioann. And.*

† *ipſius.*

† *Vide l. pupillus. ff. de priui. creditor. & l. graui. ff. de his, qui no. infam.*

† *Aliàs ita: Baſil. Epiſcopo. aliàs ita: Baſilien & Beſuncen epiſcopis & Abb. &c.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 3. com.*

† *Lauſon.*

† *Aliàs, tanto tempore vacauiſſet.*

† *Lauſen.*

† *Aliàs ita: litteris noſtris receptis.*

CVm noſtris fuerit olim.] Diuiditur: nam primò ponit gratiam, & executionem Theſaurario conceſſam. Secundò exceptionem contra illam. Tertio proceſſum executorium. Quartò pronunciationem auditoris. Quintò pronunciationis confirmationem. Secunda ibi, *Verum.* Tertia ibi, *Quod dicti.* Quarta ibi, *Auditor.* Quinta ibi, *Nos vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Significatũ fuit domino Papæ quòd præpoſitura Lauſañ. Eccleſiæ tanto tempore vacauerat, quod donatio illius ad ſedem Apoſtolicam fuerat deuoluta. Vnde Papa mandauit Epiſcopo, & canonicis Lauſañ. vt præpoſituram ipſam conferrent Theſaurario Lauſañ. quibuſdã ſuper hãc executoribus ſibi datis: epiſcopus, & canonici corã executoribus propoſuerũt, quòd illa præpoſitura nõ vacabat, quia licèt ille qui fuerat Præpoſitus, electus fuit in epiſcopũ, tamen poſt ſuam conſecrationem fuit electus denuo in præpoſitum, & eam ſicut antea poſſidebat: executores dicentes hoc eſſe contrarium iuri, ipſam præpoſituram de iure vacantem præfato theſaurario aſſignarunt: hæc omnia præpoſita, & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa, & aliâ plura: auditor de mandato Papæ decreuit, vt quicquid factum fuerat à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritũ, & inane, eo quòd per falſi ſuggeſtionẽ, & veri ſuppreſſionem fuerant impetratæ, cum illa præpoſitura non vacaret de facto: quamuis de iure vacaret, quia talis poſſeſſio plus haberet

facti, quã iuris, & dominus Papa ſentẽtiã illã ratã habet, & firmã, & mandat quibuſdam, vt niſi præfatus Epiſcopus ſufficienter oſtenderit, quòd vel ex indulgentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, vel ex a̅ iuſta cauſa, & neceſſaria poſt conſecrationem ſuã præpoſitura conceſſa fuiſſet eidem, compellãt ipſum ad reſignationem ipſius præbendæ, deinde moneant, & inducant capitulũ Lauſañ. vt Theſaurario conferre procurẽt. Not. quod cùm aliquis tranſit de vna dignitate ad aliam dignitatem, prima vacat de iure, licèt ille de facto primam retineat cum ſecunda. Item per ſubreptitias litteras nõ datur iuriſdictio. Item licèt beneficium de iure vacet, & non de facto, tamen mentio facienda eſt in litteris ſuper hoc impetratis de ipſo facto, aliàs nõ valent, vt hîc patet. Item in iure canonico ſunt quædam, quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iuſtam, & neceſſariã cauſam poteſt Epiſcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconſulto Papa.

runt: quia licèt ille, qui Præpoſitus fuerat, in Epiſcopum fuiſſet aſſumptus, ad ipſam tamen Præpoſituram poſt conſecrationem ſuam denuo fuerat ab ipſis canonicis electus, & eam ſicut antea poſſidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium eſſe iuri, ipſam præpoſituram de iure [a] vacantem auctoritate Apoſtolica præfato Theſaurario aſſignarũt: [b] & infrà. ¶ Auditor igitur ſuper hoc datus à nobis, de mandato noſtro decreuit, vt quod à memoratis executoribus factũ fuerat obtentu litterarũ noſtrarũ, eo quòd per falſi ſuggeſtionẽ[c], & veri ſuppreſſionẽ fuerant impetratæ, cum præpoſitura illa non vacaret de facto [d], quia talis poſſeſſio [e] plus habet facti [f], quàm iuris, haberetur irritum, & inane. ¶ Nos verò ſententiam eiuſdem ratam habentes, Mandamus, quatenus niſi prædictus Epiſcopus ſufficienter oſtenderit, quòd vel ex indulgentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali: vel ex alia iuſta cauſa [g] & neceſſaria, ſibi poſt conſecrationem ſuam Prępoſitura conceſſa fuerit memorata, ipſum ad reſignationem ipſius (ſi ſponte noluerit) compellatis †. Deinde Lauſañ. Capitulum ad conferendam † eam Theſaurario ſupradicto, diligentiùs inducere[h] procuretis.

a ¶ *De iure.*] De facto tamen non vacabat, vt infra ſequitur.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arg. pro, ſoluit contrarium, in fine quærit, ponit opin. Ioan. ſed contrarium ſoluit.*

b ¶ *Aſſignarunt.*] Sed nunquid poſſunt hoc facere executores, quibus [a] hoc ſolum mandatum eſt, vt aliquos moneant recipere aliquem in fratrem, eoſdem ſi noluerint compellendo? Vi. q̃ ſic, cum omnia acceſſoria intelligantur ſibi commiſſa [b] ȷ̃. *de offi. dele. præterea. & c. prudentiam. in fi. ff. de procu. ad rem mobilẽ. & l. ad legatum.* Sed non eſt ita, quia forma mandati diligenter eſt ſeruanda. ȷ̃. *de reſcri. cùm dilecta. & ȷ̃. de offi. deleg. venerabilis. & 27. q. 2. ſi cuius.* ſed ſi mandetur ſub hac forma. Mandatũ exequi non tardetis, ſecundùm quod mandabatur iſtis executoribus, vt patet in integra: tunc poſſunt facere, quod dicit littera iſta, ſecundũ quòd iſti fecerunt: ſed factum iſtorũ effectũ non habuit, quia non vacabat præpoſitura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dicitur in fine. Si verò ſimpliciter mandetur ſub hac forma, Mandamus vt tales compellatis, vt talem recipiant in canonicum & in fratrem: tunc non poſſunt illũ ponere in poſſeſſionem, ſiue inueſtire, ſed ſimpliciter compellere. hoc vidi de facto. Sed ſi mandetur, vt illum mittant in poſſeſſionem præbendæ, nunquid poſſunt excommunicare contradictores, & impedientes? Io. dicit, quòd non: quia executio tantũ, & non coërtio eis mandata eſt. Ego credo, quòd poſſunt: quia illa executio nulla eſſet, ſi coërtionem aliquam non haberet. ȷ̃. *de offi. deleg. ex litteris. & ff. de iuriſdi. om. iud. l. 3.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat, & remittit.*

c ¶ *Falſi ſuggeſtionem.*] Ex hoc videtur, quòd ſi commiſſio per falſi ſuggeſtionem ſit impetrata: & iudex eam ſecutus tulit ſententiam, quod ſententia non teneat ipſo iure [c]. *arg. ȷ̃. de reſcri. conſtitutus. & ȷ̃. de re iudi. dum 1. & A. & C. ſi ex fal. inſtr. falſam,* ſecus videtur, ſi eam non ſecutus, vt in *c. cùm 1. & A.* De hoc dictũ eſt ȷ̃. *de reſcript. ad audientiam 2.*

¶ *Glo. ſeq. arg. ad quæſtionẽ, quod de primo reſcripto, quando non ſit mentio in ſecundo.*

d ¶ *Non vacaret de facto.*] Ex hoc vr̃, q̃ ad hoc vt reſcriptũ nõ ſit vitioſũ, nõ ſolũ ea, quæ iuris ſũt, narranda ſunt, ſed etiam ea, quæ ſũt facti: pari ratione videtur, q̃ ſi ſecũdũ reſcriptũ nõ faciat mẽtionẽ prioris reſcripti inualidi, q̃ non valeat ſecũdũ. ſed non eſt ita [d]. ȷ̃. *de conſir. vtil. bona,* quia litteræ priores nõ dicuntur priores, ſed nullæ potiùs exceptione oppoſita. *7. q. 1. factum eſt.* nec litteræ quę nõ valẽt, debẽt præſtare impedimẽtũ ſecũdis, quæ valẽt. ȷ̃. *de iure pa. illud. ff. de leg. 1. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. ff. de ver. oblig. ſi dari ſtipuler.* vbi ſtipulatio, quæ poteſt elidi per exceptionem, non impedit ſecundam. ſic poſſeſſio nõ dicitur vacua quam alter quocunque modo poſſidet, vel detinet, licèt reuera nullus poſſeſſor ſit. *ff. de acq. emp. & ven. l. 2. §. vacua.* Bern.

e ¶ *Talis poſſeſſio.*] ſ. quæ habet ab eo, qui habet plures dignitates.

¶ *Glo. ſeq. tractat de triplici poſſeſſione.*

f ¶ *Plus habet facti.*] Not. q̃ alicui poſſeſſio acquiritur quãque qui habet plurimum iuris, & minimũ facti, & ſic acquirit mihi poſſeſſio per ſeruũ: vel per eũ, quẽ habeo in poteſtate: vt *ff. de acqui. poſ. poſſeſſio quoq;* & tunc ignoranti acquiritur poſſeſſio, & currit vſucapio. *ff. pro ſoluto. l. 2. in fi.* Quandoque poſſeſſio habet multũ iuris, & facti, cũ acquiritur per procuratorem, & ignoranti acquiritur: ſed vſucapio non procedit, niſi ſcienti. *C. de acqui. poſ. l. 1. ff. pro ſolu. l. 2. ſeq. & ff. de acqui. poſ. poſſeſſio quoq; §. 2.* quandoque poſſeſſio habet parum iuris, & plurimum facti, vt illa quæ corpore noſtro acquiritur: quia ibi animus noſter neceſſarius eſt. *C. de acqui. poſ. licet.* & tunc vſucapio non procedit ſine corporali poſſeſſione. *ff. ex qui. cau. ma. l. denique ſi emptor. cum l. ſeq.* & talis eſt hæc poſſeſſio, quia habetur plus hic facti, quàm iuris, immò nihil iuris habet hic: niſi oſtẽdat, quod poſt cõſecrationẽ præpoſitura iuſta de cauſa fuerit ei conceſſa: quia ſi haberet aliquid iuris, non compelleretur ad renunciãdum ſine cauſa. *16. q. 7. inuentum. 56. diſt. ſacris per uerſum.* Item in acquirenda poſſeſſione plurimum facti cõſiſtit, & parum iuris: quoniam ſine corporali actu non procedit, vt prædicta *l. licet.* in retinendo plurimum iuris eſt, q̃m ſolo animo retinetur. *C. de acq. poſ. nemo. ambi. & l. licet.* & ſolo animo perditur. *C. de ac. poſ. poſſideri. §. in amittẽda.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit & ſoluit, & huic dec. e. dupliciter reſpondet.*

g ¶ *Iuſta cauſa.*] No. quod ex iuſta cauſa poteſt quis habere plures dignitates ſecũdũ antiqua iura incõſulto domino Papa, vt hîc colligitur. hodie verò non licet ſine ſpeciali diſpenſatione domini Papæ. ȷ̃. *de præben. de multa.* iuſta cauſa poſſet eſſe paupertas epiſcopatus. *ar. 10. q. 2. vnio. & ȷ̃. de præben. ex poſuiſti.* Sed pone, q̃ aliquis habens beneficiũ cũ cura animarũ, recipit aliud beneficiũ cũ cura animarũ, & nihilominus retinet primũ, quod vacat ipſo iure: alius dicẽs beneficiũ vacare, impetrauit litteris à domino Papa ad delegatum, vt illius beneficium ſibi conferat, ſi eſt ita. nulla mentione habita in litteris de tali poſſeſſione, nunquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo, quod valeant. & ſicut ille, ad quem pertinet collatio illius beneficij, poteſt illud conferre poſſeſſore irrequiſito, vt dicit *decr. illa, de multa, & ſupra de ele. cum in cunctis.* quæ loquitur in Epiſcopo. ſicut hic: ita delegatus iſte poteſt conferre beneficium illud, cum in hoc eãdem habeat poteſtatẽ nõ obſtãte, quòd de hoc in literis mentio non habetur. Sed hic nõ valuerũt literæ, quia ex noua cauſa potuit eligi de nouo poſt ſuam cõſecrationem ad præpoſituram eandem vacãtem, prout Papa mandat inquiri: ſecus ſi non fuiſſet poſtea electus. ſed præpoſituram retinuiſſet ex prima conceſſione, credo, quod tenuiſſet collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idem credo in perſonatibus, & beneficiis curam animarum habentibus. ſecus in beneficiis ſimplicibus [e] aut ſi vnum beneficium ſit cum cura, vel perſonatu, aliud ſine cura, vel perſonatu: tunc eſt facienda mentio de poſſeſſione facti. aliàs non valent. Ber.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Inducere.*] Et nũquid poſsũt ad hoc eos cõpellere, vt eũ recipiãt, ſecũdũ q̃ poſsũt Epiſcopum cõpellere, vt renũciet? Non credo, quòd poſſint cõpellere eos: quia monitores tãtũ eſſe videtur.

¶ Idem † Archidiacono Richemundię.

¶ *Vbi conſtat beneficium collatum per habentem poteſtatem, per exceptionem abiurationis, & renunciationis non debet poſſeſſio retardari.*

CAP. VII.

Poſt † electionem, & confir-

Poſt electionem.] Cõtra agentem poſſeſſorio adipiſcendæ, nõ obſtat exceptio reſignationis, & abiurationis. ſed iſte intellectus non facit ad titulum, & idẽ ſummatur ſecũdò, quòd dignitas non vacans alteri conferri non poteſt. Et ſunt duæ partes. In prima facti narratio. In ſecunda ipſius diffinitio ibi, *Quoniam.* & quælibet pars ſubdiuiditur: vt de ſe patet. Abbas.

Casvs. Magiſter H. & R. de ſancto Cadmundo contendebant ad inuicem de archidiaconatu Richemundię, propter quod acceſſerunt ad dominũ Papam. in præſentia eius ex parte R. de ſancto Cadmundo, in hunc modum fuit propoſitum. Vacante archidiaconatu Richemundiæ, Archiepiſcopus Eboraceñ. in remotis agens hoc audito archidiaconatum ipſum contulit magiſtro H., mandans capitulo Eboracen. vt eum in Archidiaconum reciperent: ſed ipſi mandato ipſius acquieſcere noluerunt: quia prædeceſſor Innocẽtij inter cætera, quæ decano, & capitulo Eboraũ. ſub priuilegio conceſſit, decreuit ordinationem canonicorum, ſeu perſonarum liberam eſſe. vt videlicet idonea & honeſta perſona, cui Archiepiſcopus vacantem præbendam, vel dignitatem in eccle-

a *In antiquioribus erat: quibus hoc ſolum mandatum eſt, vt aliquos compellant recipere aliquẽ in fratrem.*

b *illa allegatio caderet in caſu conuerſo: cõpulſio enim bene eſſet acceſſoria promiſſionem, ſed nõ promiſſio ad cõpulſionẽ. & gl. intelligit, quod per compulſionem venitur in promiſſionẽ, ſed per compulſos fiendã.* Ioann. And.

c *Adde pro deciſ. huius* 9. 1. querelã *& ibi Cyn.* C. de fal. 4. op. & l. 1. C. ſi ex fal. inſtru. Io. An.

d *Idem not.* ȷ̃. de recept. ex tenore, in fi. 1. gl. *de hoc* ȷ̃ de re. iu. non pręſtat. Ioann. And.

† *Vide* l. ſi filius. §. initium. ff. de procur. & l. initium. *& vtrobique Alexan.* ff. de ſeruit. vrb. præ.

† *In antiquis erat: magiſtro H. Archidiacono, &c.*

† Cap. 4. eo. ti. in 3. com.

e *Innocentius dicit idem in beneficiis, vel præbendis, quando receptione ſecũda vacat prima, put à ſi hoc habet ſtatutum vtriuſque eccleſia ſecũdum Hoſ. vel ſynodale: vel penè in iure communi in caſu infra eo. litteras.* Ioann. And.

in Eccleſia Eboracẽ. duceret conferendam, ſecundùm antiquam conſuetudinem Eccleſiæ præſentaretur Decano, & capitulo Eboracẽ. & ſi quis contra hoc eſſet introductus, nec pro perſona, nec pro canonico habetur, & ſi archiepiſcopus infra tẽpus Lateranẽ. cõcilij ſecundũ formam priuilegij hoc nõ faceret, tũc liceret decano, & capitulo prædicta conferre. Sed quia de ipſo decano in litteris archiepiſcopi, mentio non fiebat per quem debebat in capitulo inueſtiri: ipſius mandato fuit contradictum: & ſic collatio archiepiſcopi reprobata, credentes auctoritatem conferendi ad capitulum deuolutum, R. de ſancto Cadmundo archidiaconatum contulerunt, inſtallantes eundem: proponebat inſuper dictus R. quod magiſter H. renunciauerat, & abiurauerat collationi archidiaconatus, quàm ſibi fecerat archiepiſcopus, & poſt illam renunciationem eidem archiepiſcopus contulit archidiaconatum, vnde dictus R. tam ratione primæ conceſſionis, quàm ſecundæ, petebat aſſignatum ſibi archidiaconatum confirmari. His, & aliis auditis, quia conſtitit domino Papæ archidiaconatum prædictum magiſtro H. per archiepiſcopum primò fuiſſe cõceſſum, & quòd inſtitutio facta de ipſo H. non fuiſſet ſecundùm iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: ſed magiſtro R. qui contra iuſtitiæ regulam in locum alterius prouehi ſe conſenſit, ſuper ipſo archidiaconatu ſilentium impoſuit decernens, vt inſtitutio facta per archiepiſcopum de magiſtro H. ſortiatur effectum: & ſi poſtmodum aliquis apparuerit qui contra ipſum aliquid velit opponere ſuper renunciatione, vel abiuratione, vel aliquo præmiſſorum ordine iudiciario poterit experiri. Nota, quòd prima electione celebrata, ea non caſſata, non eſt alia facienda. Item qui in locum viuentis inſtitui conſentit, debet repelli. Item poſt factam conſtitutionem poteſt apponi abiuratio, vel renunciatio: ne per ſurreptionem habeat dignitatem.

¶ *duceret.*

¶ *In multis antiquis ita: Et ſi quis.*

¶ *ſub Alex. iij. c. 8.*

...mationem[a] Epiſcopi Elien. vacante Archidiaconatu Richemundiæ, quem tenuerat Eboracẽ. Archiepiſcopus, eũ tibi propria liberalitate conceſſit, dans Eboracẽ. Capitulo in mandatis, vt te in Archidiaconum recipere procurarent: cuius noluerunt mandato parere, quia prædeceſſor noſter inter alia, quæ Decano, & Capitulo Eboracẽ. ſuo priuilegio noſcitur indulſiſſe, ordinationẽ[b] Canonicorum, ſeu perſonarum, liberam eſſe decreuit: vt videlicet idonea, & honeſta perſona, cui archiepiſcopus vacantem in Eccleſia Eboracen. Præbendam, vel Dignitatem duxerit † conferendam, ſecundũ antiquam ipſius Eccleſiæ conſuetudinem, præſentaretur Decano, & Capitulo ſupradictis: *& infrà.* ¶ Si † quis cõtra cõſuetudinem huiuſmodi, in Eccleſia ipſa eſſet per aliquem introductus, nec pro perſona, nec pro Canonico haberetur. Quod ſi Archiepiſcopus infra terminum Lateran. † cõcilij ſecũdũ formam præſcriptã perſonæ idoneæ non conferret, liceret Decano, & Capitulo auctoritate Apoſtolica iuxta eiuſdem cõcilij ſtatuta conferre. ¶ Cum igitur in litteris Archiepiſcopi directis Capitulo, de Decano mentio nullatenus[c] haberetur, per cuius manũ debebas in Capitulo inueſtiri: eius mandato extitit contradictũ: *& infrà.* ¶ Ipſius igitur inſtitutione[d] propter præmiſſas rõnes à Capitulo reprobata[e], ipſi intelligentes Archidiaconatus donationem, ad eos tam auctoritate Lateranẽ. cõcilij, quàm indulti ſibi priuilegij deuolutam, R. de ſancto Cadmundo † illum vnanimiter contulerunt, inueſtientes eundem de ipſo, & ſolemniter inſtallantes. Proceſſu verò temporis præfatus Archiepiſcopus, poſt reſignationem[f], & abiurationem à te factam, & receptam ab ipſo, eidem R. Archidiaconatum contulit antedictum: qui Archidiaconatum ipſum tam ratione primæ, quàm ſecundæ conceſſionis ſibi aſſignatum, per ſedem Apoſtolicam petiit confirmari[g]: *& infrà.* ¶ Quoniam conſtitit[h] nobis Archidiaconatum prædictum, tibi per Eboracẽ. Archiepiſcopum primitus fuiſſe conceſſum, & quòd inſtitutione[i] facta per ipſum, ſecundùm iuris ordinem minimè reprobata[k], Archidiacõnatus non vacans non potuit, nec debuit in alium ritè transferri: memorato R. qui contra iuſtitiæ regulam[l] in Archidiaconatum alterius prouehi ſe conſenſit, ſuper eo duximus ſilentium imponendum, ſententialiter decernentes, vt inſtitutio facta per Archiepiſcopum de te, ſortiatur effectum[m]. Exinde † ſi ſuper renunciatione[n], vel abiuratione, vel aliquo præmiſſorum, aliquis aduerſùs te quicquam duxerit proponendum ordine poterit iudiciario experiri.

¶ *Glo. ſe. rec. per cõtrariũ de dec. cũ in cũctis, quòd dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Confirmationẽ*] Supple. & conſecrationem, quia aliàs non dicitur vacare plenè. *s. de elect. cùm in cunctis.* vel ipſe electus conſenſit, vt archidiaconatus ipſius daretur magiſtro H. & ſic verè vacauit.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: impugnat allegationem, quam in fine coadunat.*

b ¶ *Ordinationem.*] i. inſtitutionem. Sed contra. *j. eod. ver. quid ſi archiepiſcopus j.* terminũ Lateranẽ. cõcilij ſecũdũ præſcriptã formam perſonæ idoneæ non conferret. Sol. ad capitulũ, & decanũ pertinet inſtitutio in capitulo, & in ſtallo: ad Archiepiſcopum autem pertinet inſtitutio in præbenda, & dignitate, id eſt, collatio beneficij, vel dignitatis: vt *j. ver. perſona idonea.*

c ¶ *Mentio nullatenus.*] Nec erat neceſſe facere mẽtionẽ de parte, id eſt, de Decano, cùm pars teneatur in toto. *92. diſt. legitimum ſi. & 14. q. 5. pœnale. de conſe. diſt. 5. non mediocriter. ff. quod me. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto.* ſic etiam epiſcopus in eccleſia. 7. q. 1. *ſitre.* Sic nõe populi cõtinẽtur ſenatores. *Inſti. de iur. na. §. plebs.* Sic & familiæ appellatione, ipſe dñs familię cõtinetur. *ff. de verb. ſig. familia.* quãque tamẽ nomine Eccleſiæ non cõprehẽditur Eps, *63. diſt. c. ſacrorum. §. ex his. & j. de ver. ſig. cùm clericis. & 98. di. Apoſtolica. & j. de ſecta. requiſiſti. ar. contra prædicta, quod plus valet ſpecialis nominatio, quã generalis. 23. diſt. quãquam.* cũ ſuis cõcor. *& s. de reſcri. ſede Apoſtolica.* cũ ſuis concor. *& c. eam te.*

d ¶ *Inſtitutione.*] Id eſt, collatione[b].

e ¶ *Reprobata*] Id eſt non admiſſa.

f ¶ *Reſignationẽ*] Hæc proponebatur, ſed non fuit probatum: ſed ſi probaretur: quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ conceſſionis, quæ non tenuit, non prodeſſet, ſed fortè tenuiſſet ratione ſecundæ conceſſionis ab archiepiſcopo factæ: immò videtur, quòd non, dummodo locum viuentis ſcienter[c] occupauerit. *1. q. 1. in primis. verſic. primo.*

¶ *Gl. ſe. obiicit, & ſoluit.*

g ¶ *Confirmari.*] Ex hac littera videtur, quòd R. erat in poſſeſſione archidiaconatus, & hoc petebat ei reſtitui: quia agebat poſſeſſorio contra H. vt dicitur in glo. de his. contra tamen dicit decr. *s. de reſti. conſtitutus.* vbi dicitur. quòd H. nõ ſpoliauit iſtum R. ſed littera illa inferior, ſcilicet, ſuper eo duximus ſilentium imponendũ, &c. potiùs oſtendit, quòd ageretur de proprietate: quod verius puto, ex eo quòd dicit, petiit confirmari, ſi actum fuiſſet poſſeſſorio contra R. non fuiſſet condemnatus ſuper ipſo archidiaconatu, ſed ſuper poſſeſſione ipſius vel quaſi.

ADDITIO. Tu dic, quòd vterque agebat, & petitorio, & poſſeſſorio. *s. de cau. poſ. & proprie. cùm ſuper electione.*

h ¶ *Conſtitit*] Per confeſſionem R. vt patet in antiqua decretali.

i ¶ *Inſtitutione.*] De re facta.

k ¶ *Reprobata.*] Quæ primò debuit reprobari antequam tranſitus fieret ad ſecundam. *s. de elect. conſiderauimus. c. bona memoria 2.*

l ¶ *Regulam.*] *s. eo. c. 1. & 7. q. 1. non ſurem.*

m ¶ *Effectum.*] Quia non conſtitit, quod tempus ſex menſium fuiſſet elapſum ex reſponſione R. vt patet in antiqua.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quatuor lecturas.*

n ¶ *Renunciatione.*] De his enim coram Papa fuit propoſitũ, ſed non probatum, vt dixi s. ſed Io. dixit. quod ſiue hoc fuiſſet probatum. ſiue non: ex quo iudex proceſſit ad ſñiam, ampliùs audiri non debet. *s. de re iud. inter monaſterium. & c. ſuborta.* & ideò non admiſit eum in modum exceptionis: quia calumnioſè hoc obiicere videbatur[d]. vnde licèt non admittatur in modum exceptionis, admittitur tñ in modũ accuſationis. ſic *s. de ap. conſtitutus. in fi.* vbi de hoc. Vel intentabatur poſſeſſorium, vnde non habet locum hîc talis exceptio. *s. de reſti. ſpol. c. 2.* Ex antiqua bene colligitur, quod poſſeſſorium intentabatur. Vel ideò non fuit auditus iſte R. quia ſi vellet probare, quod alter renunciaſſet, vel abiuraſſet, propterea non obtinuiſſet, ex quo ſua electio non tenebat, *ar. s. de reſc. olim.* Et idem R. nitebatur ex conceſſione capituli, quæ non tenebat. *arg. ſupra de reſcri. olim.* Vel illa eſt potior cauſa, quare hæc poſſunt poſtea opponi, ne videlicet per ſubreptionẽ habeãt dignitatẽ: quia ſi renunciauerit, vel abiurauerit, vel poſt tempus elapſum electus fuerit, non poteſt licitè remanere: quia non habet canonicum ingreſſum. *ſuprà de elect. cum dilectus. j. de appella. conſtitutus.* & ſic patet, quòd talis ſententia, ſiue confirmatio nihil noui tribuit, ſi probabitur aliquid de præmiſſis:

a *Hac interim loquuntur, quando expreſſo epiſcopo ſubinſtituitur eccleſia: vel quãdo dicit per eccl ſiã epiſcopum eligi. Io. An.*

b *Concor.* l. illud. ff. de mino. & l. item apud. §. hoc edicto. ff. de iniur.

† *Eadmundo.*

c *Secus ignoranter.* 7. q. 1. præſentiũ. *Inn.* de præbẽd. inter cætera. *ſecundum Hoſt. Ioann. And.*

† *Aliàs ita: Eandẽ verò.*

d *Aliàs exceptio abiurationis debuiſſet admitti.* ſupra de reſt. ſpo. accepta. *nec placet illa ſolu quod hic poſſeſſorio agebatur. ſecundum Phi. & Abb. Ioann. And.*

miſſis,& ita quaſi ſub conditione ſententiauit Papa. Item habes hîc, quod mora non poteſt purgari. De hoc dixi.ſ.*eod.nulla.*

CVm ſuper.] Primo ponit rationem diffinitionis, & allegationem contra illam,& dnat reſponſiones ad eam.Secundo diffinit ex ratione concludens ibi, *Sententialiter.* Abbas Siculus.

¶ Idem G. Canonico Tridentino †.

¶ *Recepto in Canonicorum tenetur Capitulum prouidere, quamcitò facultas ſe obtulerit.*

CAP. VIII.

CVm † ſuper quæſtione Tridẽ. † Præbendæ : *& infrà.* ¶ Cùm autem conſtet te in Canonicũ Tridẽ. † Eccleſiæ fuiſſe receptum, licèt receptionem tuam factam contra Laterañ. † concilium [a] pars aduerſa proponat: quia tamen probatum non extitit [b], nec ipſi Canonici videbantur tibi hoc opponere poſſe [c] de iure, qui ſe fatentur te contra ſtatuta præfati concilij recepiſſe: Sententialiter † decernimus, vt tibi, quamcitò ſe facultas obtulerit, præbendale beneficium in Tridẽ. † Eccleſia conferatur: cùm ex quo receptus es in Canonicum non debeas carere Præbenda [d].

¶ Idem Epiſcopo,& magiſtro † P. Canonico Hildeſemenſi.

¶ *Si habens Præbendam in eadem Eccleſia recipit Dignitatẽ cũ Præbẽda, vel aliam Præbendam, vacat prima: & quamuis à ſuperiore ſibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipſa, etiã tacito de poſſeſſione alterius, quæ collorata non eſt. Hoc dicit ſecundum verum intellectum. Panor.*

CAP. IX.

LItteras † veſtras accepimus, quòd cùm pro D. Clerico vobis ſcripſerimus, vt eum de Præbenda vacante ſancti Vuiſcardi Bremeñ. quam dicebat ad donationem noſtram fuiſſe iuxta Laterañ. concilij ſtatuta deuolutam, curaretis auctoritate Apoſtolica inueſtire : *& infrà.* ¶ De facto fuit propoſitum [e] coram nobis †, quòd H. Præpoſitus, quondam ſimplex Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, de ipſa † in maiori Eccleſia in Canonicum eſt electus [f]: & poſtmodum anni ſpatio euoluto, in ipſa Eccleſia ſancti Vuiſcardi in Præpoſitum eſt aſſumptus, priorem † Præbendam nihilominus retinens, quam in ipſa Eccleſia tunc habebat: *& infrà.*

¶ Sed Præpoſitus allegabat econtra, quòd erat ex conſuetudine [g] generali, quòd vnus in eadem Eccleſia plures haberet Præbendas : & cùm Archiepiſcopus Bremeñ. Præpoſitum ipſum de Præpoſitura in plena ſynodo inueſtiret, tam Præpoſituram illam, quam Præbendam ei de communi † Canonicorum confirmauit [h] aſſenſu : *& infrà.* ¶ Vnde cùm vobis dubium videretur, vtrùm cùm aliquis de vna Præbenda eligitur ad aliam, ſtatim prior vacare incipiat, an per ſententiam debeat abiudicari † eidem: an propter confirmationem huiuſmodi, quæ ſuperiùs eſt ex-

CASVS. Quidam clericus C. dominæ quæſtionem habebat cũ canonicis Tridẽ. ſuper præbenda Eccleſiæ Tridẽ. propter quod partes acceſſerunt ad dominum Papam: proponebat dictus C quod canonici Tridẽ. eum receperãt in canonicum, & in fratrem nulla præbenda ibi aſſignata: nec mentione facta primæ, vel ſecundæ præbendæ. vnde petebat à domino Papa canonicos prædictos compelli, quatenus præbendam aſſignarent eidem in Eccleſia Tridẽ. Ex aduerſo reſpondebatur, quòd non tenerentur ei beneficium aſſignare, cum receptus fuiſſet contra concilium Later. vnde non debebant ad hoc compelli. Dominus Papa his auditis, quia non fuit probatũ quod receptus fuiſſet contra concilium Later. licèt obiectum, nec illi canonici videbantur hoc poſſe probare contra illum C. qui cõfitetur ſe illum contra cõcilium Laterañ. recepiſſe: ſententiando decreuit, vt quam citò facultas ſe obtulerit, prædicto G. præbendale beneficium in Tridẽ. Eccleſia conferatur: quia ex quo receptus eſt in canonicum, non debet carere præbenda. Nota arg. quod allegãs ſe feciſſe contra concilium, ex eo ſubſidium habere non debet. Item hîc poteſt ſumi illud generale: Fruſtra implorat auxilium legis, qui committit in legem. Item ex quo aliquis eſt in canonicum receptus, debet habere beneficium.

a ¶ *Lateran.concilium.*] ĩ. eod.c. 2.

b ¶ *Non extitit.*] Ideo tibi non nocet. *C.de probat. cum precibus.* ſed nocet ipſis confitentibus. *C.de fide inſtru.l.3.* vnde puniri poſſunt tanquam confeſſi.ſ.de confeſſis.cùm ſuper.Ber.

¶ *Gl.ſe. coadunat tex.per tres rationes. Contra duas primas alle.2.iura.contra tertiã tria demum obiicit,& ſoluit contrarium.*

c ¶ *Poſſe.* Quia fruſtra legis auxiliũ inuocat, qui cõmittit in legẽ. ĩ.*de vſur quia fruſtra.*& mutua delicta pari compenſatione tolluntur ĩ.*de adul.c.pe & c.ſi.& ff.de dona.l.ſi duo.ff.ſol.mat. Vero ſ.de exce.cùm Eccleſiaſtica.arg.contra.ĩ de ſim. veniens. & ĩ. eo. ex tenore.* [a] vbi de hoc prætereà turpitudinem ſuam allegabant. vnde non debuerunt audiri. ĩ.*de dona. inter dilectos.* Et ſic obſtat alicui proprium factum, licèt ſit iniuſtum. ſic ſ.*de ele.cõtra. diuerſis fallaciis & de fi.presby. veniens. 28.diſt.diaconi.ff. de adop.poſt mortem.ff.de ſeru.ru.præd per fundum. arg.contra 55. diſt.pœnitens.35.q.9.quod quis.ſ.de præb.cum non ignores.* Sed nonne in pari cauſa turpitudinis potior eſt conditio excipientis. *ff.de condi.ob turp cau.vbi autem.ſ.de præb.relatum.& c.dilectis.* Item contra. ſ.*eo.ex tenore.* Sol. hîc clericus ille iam erat receptus in canonicum,& ideo potior fuit eius conditio: [b] ſecus ſi promiſſionem ſolum habuiſſet: vel receptus fuiſſet ad proximam vacaturam: quæ non tenet. ĩ.*eo.ex tenore.*& ſ.*eo.c.2.*& 3.& quia probatum non fuit, quòd contra concilium receptus fuiſſet, hoc potius ſoluit contrarium.

¶ *Gloſſ.ſeq.obiicit.& ſoluit.*

d ¶ *Carere Præbenda.*] Nota, quòd qui receptus eſt in canonicũ, diu præbẽda carere nõ debet. ſic ſ *de præb.cum digni.relatũ.& c.dilectus.* ſed illa, dilectus, cõtradicere videtur, ibi enim mandat Papa, quòd diſtributiones quotidianæ cõferãtur,& hîc expectat, quouſque vacauerit beneficium: quare non mandat hîc dari diſtributiones? Reſpondeo, hîc fuit receptus ſimpliciter in fratrem, & ſocium nulla mentione habita de aliqua vacatura. & ſic debet expectare vacaturam, vt hîc dicitur. & in c. dilectus: fuit receptus in fratrẽ, ita quod nihil perciperet niſi loco proximè vacaturæ, quod non licuit, & ideo fuit illud caſſatum. vnde Papa noluit, quòd illi darentur diſtributiones propter vitium expreſſum, quod credo fuiſſe factum ex gratia. hîc noluit facere hanc gratiam, antequam iſte C. fuit receptus in fratrem vacauit præbenda, & alius eam habuit c, vt habetur in integra. Bernardus.

LItteras.] Primo ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Cum igitur.* Prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit formam mandati pro actore directi Secundò allegationem actoris ibi. *De facto.* Tertio defenſionẽ rei ibi, *Sed præpoſitus.* Quartò elicit dubia ex prædictis ibi, *Vnde.* Abb.

CASVS. Significatum fuit dño Papæ: quod in Eccleſia S. Vuiſcardi Bremenſis quædã præbenda vacauerat tanto tẽpore, quòd ipſius donatio ſecundum concilium Laterañ. ad ipſum fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibuſdam, quatenus D. clericum inueſtirent de ipſa: corã iſtis executoribus ex parte illius D. fuit propoſitum, quòd H. præpoſitus quõdã ſimplex canonicus illius Eccleſiæ fuit electus in canonicũ maioris Eccleſię,& poſtmodum anno elapſo electus fuit in præpoſitum ſancti Vuiſcardi: nihilominus retinens priorem præbendam, quam in ipſa Eccleſia tunc habebat: vnde petebat illam præbendam ſibi conferri, quæ de iure vacabat: ſed præpoſitus allegauit è contra, quod erat de conſuetudine generali, quod vnus in eadem Eccleſia plures præbendas haberet: & quando Archiepiſcopus Bremen. ipſum de præpoſitura inueſtiuit, tam præpoſituram, quàm præbendam illam de conſenſu capituli, ei confirmauit, dubitabant iſti executores, cum aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, vtrum ſtatim prima vacare intelligatur, an per ſententiam debeat abiudicari eidem: & an propter confirmationem prædictam, præbenda illa debeat dici non vacare : ſuper hoc conſuluerunt dominum Papam : & ipſe reſpondet, quod ſi eſt ita, præbenda illa, etſi de iure vacet, de facto tamen non vacat: vnde mandat, quatenus dictum præpoſitum compellant, vt illam reſignet: & cùm de facto vacauerit, illam prædicto clerico aſſignare procurent. Nota, quòd præbenda dicitur vacare de iure,& non de facto: & ſic de ipſo facto facienda eſt mentio in litteris domini Papæ ſuper illo beneficio obtentis.

e ¶ *Propoſitum.*] Ab ipſo D. clerico.

f ¶ *Electus.*] Nihilominus retinuit præbendam: & canoniam minoris Eccleſiæ, prout ſequitur.

g ¶ *Ex cõſuetudine.*] Hæc cõſuetudo potiùs fuit cẽſẽda corruptela.ſ.*de cõſue.ad noſtra.*& duobus c.ſeq. quia quot præbẽdæ, vel perſonatus ſũt in Eccleſia, tot canonici debẽt cõſtitui.ar ſ.*eo.nulla.& ſ.de inſt.in Eccleſia.& 89. diſt.ſingula.& ſ. de præb.de multa.*

h ¶ *Confirmauit.*] Quod facere non potuit ſ de elect. dudum 2.

¶ *Gl.ſe.rece.per quæſt.an epiſcopus poſſit eidẽ cõfirmare plura beneficia in vna, vel diuerſis Eccleſiis.all.quod nõ ſubdit illud verũ in prohibitis per* decr.de multa.vel in beneficiis eccl.all.2.iura,& remittit. *Demum tenet etiam in vna diſpenſare poſſe ex cauſa.*

a ¶ *Vacare.*

Margin notes:

† Tridentinẽ.
† *Alias ita: Idẽ canonico Tridentino.*
† Cap.5.co. ti.in 3.compil.
† *Triden.*
† *Triden.*
† *Aliàs ita: Lateran. concilij ſtatuta.*
¶ *Aliàs ita: Sententiando decreuimus.*
† *Triden.*
† *Aliàs ita: magiſtro P. & Epiſcopo Reañ.*
† Cap.6.eo. ti.in 3.compil.
a *Conc. tex. in l. fin. & ibi Cy.* C.de compenſa. Ioann. And.
b *Nec obſtat* de diuor. ſignificaſti. de adul. intelleximus, *ibi enim mandatur arcẽri repli catio contra ... in fauorem ... matrimonij.*
† *Vobis legitur in Antiquis. & ita habet in antiqua comp.*
c *Magiſter ... dicebat, quod hic nõ erũt quotidianæ diſtributiones. Abbas.*
Vide quod poſt Inn. dixi de conſti. cũ M ſuper gl. hic poteſt. Ioan. An ... nibus antiquis ... ipſa in maioris Eccleſia canonicũ eſt electus.
† *In codice Barbarino ita: priorem etiam præbendam nihilominus detinens.*
† *Doctor. commentarii, dictũ in recentioribus, quam habẽt veteres vt plurimùm.*
† *abiudicari legitur in omnib. manuſcriptis & ponitur pro auferri, quod & ſæpius vndecat: vnde colliges perperam in aliquot vulgatis legi, adiudicari, in aliis, abdicari, quod eſt ſanum.*

a ¶ *Vacare noſcatur.*]Per hoc videtur quod Epiſcopus nō poteſt aliqui conferre plura beneficia. *ſ. de prabendis de multa.* quia nō poteſt diſpenſare, quòd aliquis habeat plures Eccleſias, vel præbendas intitulatas. 70. *diſt. ſanctorum.* item eo ipſo quòd tranſiuit ad ſecundā eccleſiam, vacauit prima. 21. *q.* 2. *ſi quis iam trāſlatus.* & *ſ. de elect. cùm in cunctis. &* *ſ. de præb. de multa* & eſt ſi. *ff. de re iu. l.* 4. *§. ſi quis ex cōuentione. ff. de diuer. l. Vlt. in fin.* Et hæc, quæ dicta ſunt, locum habent, qn̄ recipit ſecundam Eccleſiam tanquam intitulatam cum cura animarum: ſecus ſi recipiat ſimplex beneficium, quia per conſtitutionem illam, ſupra de præbendis, de multa, non vſ Epiſcopis adempta diſpenſandi facultas, circa beneficia ſimplicia, vel curata beneficium, & eccleſiam, ſed in perſonatib. & beneficiis curam animarum habentibus. Sed vt in eadem eccleſia habeat quis plura beneficia, epiſcopus diſpenſare non poteſt, vt hic colligitur, cū dicatur, q̄ talis præbēda de iure vacet, non obſtante confirmatione Archiepiſcopi prædicti: prætetea ſimile habes *ſ. eo. cum noſtris. ff. ad municipal. l. municeps.* 2. *&* *C. de pac. dotalibus. ſi mulier.* 26. *di. acutius. in fi. Arg. contra. ff. de actionibus, & obligat. quotiens.* [a] *& C. de rei vxo. act. l. vnica. § ſciēdum.* Ioan. de hac diſpenſatione dixi *ſ. de praben. de multa.* ſed melius *ſ. de electio. dudum.* 2. *in glo nota ergo in glo.* Vel dic, quòd ideo confirmatio non valuit, quia per talem confirmationem non intendebat diſpenſare cum illo, quia ſemper eſt neceſſarium, vt diſpenſatio exprimatur. *j. de ſchiſmaticis. c.* 2. & ita confirmatio non valuit, cùm iam vacaret de iure, licèt non de facto, nec Archiepiſcopus intendebat diſpenſare cum ipſo: & ſi cauſa fuiſſet, poterat diſpenſare cum ipſo, vt *ſ. eod. cum noſtris.* Bern.

dummodo iuſtā cauſam oſtēdat. Itē ſecundū facultates Eccleſiæ canonici ſunt inſtituendi ſecundùm conſuetudinem obſeruatam.
¶ *Glo. ſeq. in prin. & fi. arg. collegium, vel eccleſiam per vnum poſſe defendi: dummodo, &c. arg. idem in agendo etiam ſine cautione, ſed tenet contrarium.*

preſſa, Præbenda illa dici debeat non vacare: nos conſulere voluiſtis. ¶ Cùm igitur, ſi ita eſt, Præbenda illa, etſi non de facto, de iure tamen vacare noſcatur[a]: Mādamus, quatenus dictum Præpoſitum, vt illam ſine difficultate reſignet, appellatione remota cogatis: quam, cùm de facto vacauerit, Clerico memorato conferre curetis.

¶ Idem Epiſcopo, & Archipresbytero Papien̄.

¶ *In Eccleſiis non numeratis, vacatio præbendarum, ſeu Canonicatuū poſſibilis non eſt: nec fit ibi deuolutio ad ſuperiorem ex negligentia ſemeſtri in non prouidendo Eccleſia de miniſtris. Hoc dicit: & eſt caſus notabilis.*

CAP. X.

EX † parte Aſtenſis Eccleſiæ noſtris eſt auribus intimatum, quod cùm quædam Præbendæ in ipſa per quatuor annos, & ampliùs vacauiſſent, Aſtēſis Epiſcopus quoſdam ibidem inſtituit †: credens ſibi hoc ex Lateranē concilio licere. Inſtituti autem ſcientes non eſſe firmam inſtitutionem huiuſmodi, ad Mediolanē. Archiepiſcopum recurrerunt; qui eoſdem in Canonicos Aſtenſis Eccleſiæ ordinauit, & in corporalem poſſeſſionem Præbendarum induxit, Capitulo eiuſdem Eccleſiæ præbente aſſenſum †, tribus tantùm exceptis, qui ſe inſtitutioni huiuſmodi opponere[b] curauerunt: & infrà. Tandem vtraque pars[c] concorditer eſt confeſſa, quòd in prædicta Eccleſia non erant diſtinctæ[d] Præbendæ, nec Canonicorum numerus erat certus. ¶ Nos igitur intelleximus euidenter, ſtatutum Lateranē. † concilij de beneficiis vltra ſex menſes vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuiſſe: & fortè Aſtē. Eccleſia Canonicorum pateretur defectum: vnde inſtitutio per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum facta, occaſione concilij memorati, carere debet robore firmitatis. ¶ Quia verò totum Capitulum[e], tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipſos obiectum eſt, & oſtenſum: Mandamus, quatenus ſi Aſtē. Eccleſiæ ſupperant[f] facultates, ſecundùm conſuetudinem[g] hactenus obſeruatam, prædictos clericos pro Canonicis faciatis haberi.

¶ Idem Epō, & Capitulo Laudenenſi. †

¶ *Habens poteſtatem conferendi poteſt de iure alteri tradere poteſtatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.*

CAP. XI.

COnſtitutus † in præſentia noſtra H. Eccleſiæ veſtræ Canonicus humiliter intima-

b ¶ *Opponere.*] Videtur ergo quod duo, vel tres de collegio defendere poſſunt ipſū collegium inuitis aliis, ſicut & agere. 12. *q.* 2. *c. non liceat. Ver. liceat. ff. de li. cau. l.* 2. *&* 3. ſed tamen iſti reportauerunt contrariam ſententiam[b], quia nihil rationabile oſtenderunt, quare poſſent ſe ceteris obuiare. & eſt arg. quod ſi vnus canonicus velit agere pro Eccleſia, quod non ſit neceſſe oſtendere litteras de rato. ſed hoc non eſt verum. *ſ. de modo. cauſam. & ſ. de offi. dele. coram.* & eſt hic notandum, quod vnus, vel duo poſſunt ſe opponere pro defenſione Eccleſiæ ſi rationabilem cauſam oſtendant. *j. de iis qua fi. a maio. par. cap. cùm in cunctis.* & hoc.
¶ *Glo. ſeq. no. de ſupplētione, & remittit.*

c ¶ *Vtraque pars.*] No. quod dominus Papa ſupplet hic de facto. de hoc dictum eſt *ſ. de elect. cum nobis. & ſ. de poſtu. prælato. bona* 1.

d ¶ *Diſtincta*] Et ita vbi præbendæ diſtinctæ non ſunt, nec certus canonicorum numerus definitus, nō dicitur vacare præbenda: nec locum habet illa conſtitutio. *ſ. eod. nulla.* vt hic patet: ſic etiam dicit de cōmuniter viuētibus, quod non debent facere portiones inter ſe *ar.* 12. *q.* 1. *quia tua*: ibi ergo non dicitur vacare præbēda, ſed ibi certū quid datur quotidie cuilibet perſonæ per ſe viuēti. & vbi eſt certus numerus tātùm conſtitutus. Lau.
¶ *Gloſ. ſeq. arg. ad idem, & ſignat contrarium.*

e ¶ *Totum capitulū*] Arg. q̄ ſi aliqua ratio allegatur, & alia ratio mouet iudicē, quæ non allegatur, iudex ex officio ſuo poteſt eam ſupplere, & ſecundum illam procedere. *ſ. de elect. cum nobis. ff. de pecul. quaſitum. §. pen. & ff. depoſiti. l.* 1. *§ ſi apud. & ff. de peti. hare. l. Vlt.* Sed arg. contra *ſ* de iudi. c. examinata c.

f ¶ *Suppetant.*] Hoc ſemper conſiderandum eſt. *ſ. de inſti. c.* 1. *& c. auctor. C. de ſacroſan. Eccle. l. in Eccleſiis. & ſ. de vi. & hone. cle. c. quoniam vt ait.* & ita obtinet hic pars iſta: non ex illa cauſa quam allegauit per ſe. ſ. inſtitutionem Epiſcopi, & Archiepiſcopi, ſed quia Papa inuenit eos inſtitutos per epiſcopum de conſenſu capituli: & ſi certus numerus eſſet conſtitutus, adhuc non valebat inſtitutio archiepiſcopi, vel epiſcopi, cum poteſtas conferendi præbendas illas tranſlata fuiſſet ad Papam, cum iam per quatuor annos vacauiſſent. *ſ. eo. nulla.*
¶ *Glo. ſeq. not. ſecundùm conſuetudinem, &c.*

g ¶ *Conſuetudinē.*] Not. quòd cū dominus Papa ſcribit pro aliquo eligendo, ſemper facienda eſt interpretatio ſecundum cōſuetudinem Eccleſiæ illius. *ſ. de conſue. cum olim.* [d] nec enim minuendi ſunt reditus conſueti. *j. de cenſi. prohibemus.* & quilibet cum gradum, & honorem retineat, quem ex conſuetudine priſtinæ conditionis meruit. *C. de offi. præfe. Vrb. l. Vlt.* & ita licèt non ſit numerus conſtitutus, tamen tot ſunt ibi conſtituendi, quot conſueuerunt ibi eſſe, dum tamen ſufficiant facultates: aliàs ſi non ſufficerent, deberet reduci numerus ille ad eum numerum, quod poſſunt congruè ſuſtentari. in *Auth. vt deter. ſit nu. cle. in Vlt. col.* 2. *§. inueſtigantes.* Ber.

EX *parte.*] Concilium Lateranenſe locum non habet, vbi nō ſunt diſtinctæ præbendæ, nec certus canonicorum numerus. hoc dicit. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confeſſionem ibi, *Tandem.* Tertia ſententiam ibi, *Nos igitur.* Quarta gratiam ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

CASVS. In Eccleſia Aſtē. quædam præbendæ per quatuor annos, & ampliùs vacauerunt: Epiſcopus Aſten. quoſdam inſtituit in eis, credens ſibi hoc licere auctoritate concilij Lateran. inſtituti, ſentientes inſtitutionem illam firmam non eſſe, ad Mediolan. Archiepiſcopū acceſſerunt, qui eos ordinauit, & in corporalem poſſeſſionē præbendarum ipſarum de conſenſu capituli induxit, exceptis tribus, qui ſe opponere curauerunt: propter quod vtraq; pars ad ſedem Apoſtolicam acceſſit: & dum cauſa tractabatur ibidem, vtraque pars confeſſa fuit, quod præbendæ non erāt ibi diſtinctæ, nec certus canonicorum numerus conſtitutus: vnde Papa euidenter cōſiderans, q̄ Lateran. conciliū in hoc caſu locum nō habebat, quamuis Eccleſia canonicorum pateretur defectum, & inſtitutio per epiſcopū, vel archiepiſcopū facta occaſione Lateranē. concilij non valebat: veruntamē quia totum capitulū tribus tantùm exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile obiectum eſt, & oſtenſum, mandat Papa, quod ſi facultates Eccleſiæ ſuppetunt, ſecūdū conſuetudinē hactenus obſeruatam prædicti clerici pro canonicis habeantur. Not. quòd vbi certus numerus canonicorum ſtatutus non eſt, nō habet locū canō Lateran. concilij, nec dr̄ ibi propriè vacare præbenda. Item minor pars, etiam vnus poteſt ſe opponere maiori

COnſtitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In ſecunda expeditio ipſius ibi, *Quo circa.* In tertia futura

Marginal notes:

† Cap. 7. eo. ti. in 3. cōp.

† cōſtituit.

a *Non eſt ſic ſortis iniquum habere duas actiones ex eadem re, ſicut habere duas præbendas in eadē eccleſ. quæ non ſic effectiuè recidūt in vnam ſicut actiones, & in §. ſciendum. quiſequitur: mulier habet dotem, & legatum: quia maritus hoc voluit, quia in his nulla eſt abſurditas: ſed in caſu decr. ſecus. Ioann. And.*

† *cōſenſum.*

b *Immò habuerunt pro ſe ſententiā, licet Papa illos receptos poſtea fecerit gratiā. Ioann. And.*

† *Lateranē. concilij ſub Ale. 3. c. 8.*

† *Laudoſi.*

† *Laupeſi.*

† Cap. 8. eo. ti. in 3. cōp.

c *Dic vt ibi, & ſuprà de poſtu. c. 3. in 1. gloſſ. adde hic Ioā. An.*

d *Adde concor. in l. fin. cum not. ff. de re. di. Bal. in præl. feu. in c. de feu. cog. Io. And.*

e *Per epiſcopum.* ſupra de vita: & hone. cleri. quoniam. *Vide de hoc Ioann. And.*

turæ fraudis prouiſio ibi. *Quia verò*. Abbas.

C a ſ v s. Epiſcopus Laudun. cōtulit H. canonico ſuo poteſtatem cōferendi præbendā ſacerdotalē, quæ primò in ipſa Eccleſia vacaret, & Archiepiſcopus Remeñ. Apoſtolicæ ſedis legatus præcepit capitulo Laudun. vt cū præbēda vacaret, perſonam illā reciperent ad eā, cui dictus H. illam duceret conferēdam. Iſte H. adhuc dubitans de iure ſuo, acceſſit ad dominum Papam, vt quod ſuper collatione dictæ præbendæ factum fuerat, ratum haberet: mandat Papa Epiſcopo, & capitulo, quatenus perſonā illā cui dictus H. præbēdā illā, cū vacare cōtigerit, duxerit cōferēdā, ſine contradictione recipiāt. & Eps interim præbendam illam contra formam conceſſionis ſuæ alicui non cōferat. In fine dicit Papa, ſi conceſſiones huiuſmodi ad conſequentiam traherentur, fieri poſſent in fraudem Lateran. cōcilij, per quod beneficia, antequam vacent, conferri prohibentur, vnde præcipit Papa, quod occaſione huius mandati, quod continet gratiam ſpecialem, fraudem adhibere volentibus licentia nullatenus tribuatur. Not. quod Epiſcopus ex cauſa poteſt delegare præbendarum collationes, quia hoc eſt iuriſdictionis. Item conceſſiones, vel donationes factæ in fraudem iuris, non valent. Item priuilegium perſonale ad ius commune trahi non debet.

† Abbas ita: quæ primò eſſe in veſtra Eccleſia vacatura.

† capitulū.

† illam.

† In concilio Lateran. ſub Alex. iij. c. 8. & c. 2. ſ. eo. adde concilium Trid. ſeſſio. 24. de reſor. c. 16.

† tribuatur.

...uit, quòd tu, frater Epiſcope, poteſtatem ei dediſti ſacerdotalem conferendi Præbendam, quæ † primò in Eccleſia veſtra eſſet vacatura: & Remeñ. Archiepiſcopus tunc Apoſtolicæ ſedis Legatus vobis, filij, Capituli † auctoritate noſtra præcepit, vt cū Præbenda ipſa vacaret, perſonam illam, cui vellet idem H. eam conferre, ſine interpoſitione alterius perſonæ reciperetis ad ipſam: *& infrà*. ¶ Quocirca mandamus, quatenus perſonā illam, cui memoratus H. ſacerdotalem Præbendam, cum contigerit eam † vacare, duxerit canonicè[a] conferendam, ſine contradictione qualibet admittatis: & tu interim, frater Epiſcope, Præbendam huiuſmodi contra formam conceſſionis[b] tuæ, conferre alicui non præſumas: *& infrà*. ¶ Quia verò conceſſiones tales (ſi ad conſequentiam traherentur) fieri poſſent in fraudem[c] canonicæ † ſanctionis, per quam prohibentur Eccleſiaſtica bñficia cōcedi, ſiue promitti, antequam vacent, nolumus, quòd huiuſmodi occaſione mandati, quod gratiam cōtinet perſonalem, fraudem adhibere volentibus, licentia concedatur †.

¶ Idem.

¶ *Lateranen. conciliū de beneficiis vltra ſex menſes vacantibus, ad Epiſcopatus non extenditur.*

CAP. XII.

Dilectus † filius magiſter G. Canonicus veſter nobis ſuggeſſit, quòd Epiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Archiepiſcopus ſanctæ Seuerinæ aſſerens, quòd propter negligentiam veſtram ad ipſum erat eligendi auctoritas deuoluta, in Epiſcopum veſtrum elegit eūdē. ¶ Nos igitur attendentes, quòd canon, Lateraneñ. concilij ab Alexandro † Papa contra negligentes editus, ad † Archiepiſcopatum, vel Epiſcopatum non ſolet extendi[d], ſed ad perſonatus alios, & minora Eccleſiaſtica beneficia coarctari, electionem huiuſmodi iuſtitia caſſauimus exigente.

¶ Idem Priori † Hoſtieñ. & Superiori ſancti Fridi.

¶ *Non valet promiſſio beneficij vacaturi.*

CAP. XIII.

Ex † tenore litterarum veſtrarum accepimus, quòd cùm cauſa, quæ inter I. Clericum ex vna parte, & Abbatem, & Cōuentum de Bello ex altera, ſuper prouiſione ipſius vertebatur: *& infra*. ¶ Dictus Clericus poſt litem conteſtatam, chartam quandam[e] Monachorum

¶ *Gloſ. ſeq. ſoluit tres quæſtiones, ſolutas iure nouo, vlt. adhuc quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Canonicè.*] Hoc n. intelligebatur in illa conceſſione, vt perſonæ idoneæ, & modo canonico illam conferret. ſ. de elec. cauſam quæ. *arg. j. vt Eccle. bene. vt noſtrum. ff. de ſerui. ſi cui. ff. de ritu nupt. quanquam.* Sed quid ſi ille conferat indigno, nūquid iterum poſſet dare? Certè non. ſ. *de elec. cura in cunctis.* Idem credo, ſi electus ille non vult conſentire, quia ius redit ad priſtinum ſtatum. ſ. *de elect. cauſa vintonien.* [a]Sed nunquid Epiſcopus, & capitulum eam dare poſſunt? Ita: quia dolus procuratoris non obeſt domino *ff. de dolo. & eleganter. § pen. ſuprà de reſtit. in inte. c. 2. & ſupra vt lit. non con. c. 1.* vbi de hoc. Vin. Sed pone, quòd Eps ante collationem ipſius H. conferat eam, nunquid valet collatio ſic, ſed clauſula illa: ſi contra fecerit, decernimus irritum, & inane, ſi adiecta fuiſſet, tunc non poſſet conferre. ſupra de præben. inter cætera. aliàs ſi Epiſcopus conferret, credo, quod collatio teneret. ſuprà de præben. dilectus filius G. Bernar.

a Vide c. ſi cōpromiſſarius. de elect. lib. 6. vbi de his omnibus.

¶ *Gloſ. ſeq. primo allegat vnam conclu. rationem reddit, dubium ſoluit, & arg. ſecundo quærit, ſol. & contra ſolutionem alleg.*

b ¶ *Contra formam conceſſionis.*] Sic ſ. *de preb. relatum.* Non enim reuocatur perfecta donatio, 12. q. 2. *non enim. & C. de vſuca. pro donato. l. vlt. & C. de condi. ob cauſam da. cum ancillam.* niſi ob culpā donatarij. 16. *q. 7. inuentum. 56. diſt. ſatis peruerſum, & j. de do. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlt. & Inſti. de dona. § ſecundum.* Sed ſi ante iſtud mād. tū illā cōtuliſſet Eps, & capitulū, ſi qua præbenda vacaſſet, valeret collatio: quia talis donatio, vel cōceſſio nō tenuit, vt hic patet: & ſi. ſ. *eo. relatum. & j. eo. c. vlt.* Item hic habes quod conceſſio, quæ nulla eſt, efficitur valida per conceſſum Papæ. ſimile 3. *q. 6. hoc quippe.* Sed nūquid Epiſcopus poteſt iſtud ius delegare alij, cū illud ſibi cōpetat? *Arg.* quod ſic. ſ. *de elec. ſuffraganeis, de conſe. diſt. 1. miſſarum. & c. nullus.* 2. maximè cū inſtituere ſit iuriſdictionis, nō Epiſcopalis officij ſ. *de elec. noſtri. & c. trāſmiſſā.* Rñ. ſeo, in genere[b] pōt Eps ex cauſa delegare tā inſtitutionē, quā adminiſtrationem rerū ſuarū. 16. *q. 1. ſtatuimus. & ſuprà de inſti. ex frequentibus.* ſed non in ſpecie per hanc decre. & j. *eo. c. vlt.* quia illud poſſet fieri in fraudem conſtitutionis. & ſ. *eo. nulla.* veruntā ius inſtituendi in aliqua Eccleſia donare poſſet. j. *de donation. paſtoralis. arg. contra.* j. *de iure patrona. cùm dilectus.* vbi legatus reſeruat ſibi donationem primæ vacaturæ. Ioan.

b De hoc articulo præter tradita hoc loco à Panormitano, & alijs adde Oldradum conſil. 77.

c ¶ *In fraudem.*] Not. hic arg. quod ſi aliquid prohibetur vna via, nō cōceditur alia via, quia fraus fit legi. *hic* ſ. *de procurationibus: cum fraternitati.* vbi de hoc & optime habes hoc *ff. de tutoribus. & curatoribus. ſi rem. § 1. & ff. de condi. inſtit. quæ ſub conditione. § ſi quis. & ff. de bo. liber. quæritur. & C. ſi mancipium ita venierit. nec proſti. l. vlt. ff. ad Mace. l. 3. § ait autem. in fi. & ff. de ſpon. l. oratio. & j. de priuil. quanto.* vbi de hoc.

Dilectus.] Cōis diuiſio. Primò petitio. Secundò repulſio ibi. *Nos.* Abbas.

C a ſ v s, Magiſter G. canonicus cuiuſdā Eccleſię cathedralis acceſſit ad Papā exponēs eidē, quod Epiſcopo ſuo viā vniuerſæ carnis ingreſſo, archiepiſcopus ſanctę Seuerinę credens, quòd per negligētiā canonicorum, qui non elegerunt infra ſex mēſes, ad ipſum eſſet eligendi auctoritas deuoluta, dictū G. elegit in epiſcopum. Papa vidēs, quòd canon Laterañ. concilij contra negligentes editus ad epiſcopatus, vel archiepiſcopatus non ſolet extendi, ſed ad perſonatus alios, & ad minora beneficia, electionem huiuſmodi, exigente iuſtitia, caſſauit. Per hanc decre. declaratur illa decretalis. *nulla.* de quibus beneficiis intelligatur, nec corrigitur iſta per illā conſtitutionem, *ne pro defectu.* No. quod canon Laterañ. concilij contra negligentes editus, ad epiſcopatus, vel archiepiſcopatus non extēditur, ſed ad perſonatus alios, & minora beneficia.

† Cap. 9. eo. ti. in 3. cōp. & de materia vide Rom. conſ. 338. & Geminianum in c. auaritiæ. de elec. lib. 6. adde Felinum ſupra, in Rubrica de maio. & obedient.

† Alex. 3. in concil. Lateran. c. 8.

† In codice Barbarano ita: ad Archiepiſcopatus, vel epiſcopatus, &c.

† Priori Hoſtien. & ſubpriore ſancti Fr. &c. Aliàs ita: Priori de Olen. & ſubpriori ſancta Fridemunda.

† Cap. 10. e. ti. in 3. cō.

c Conſule antiquam decretalem in titu c. contractum, vt de facultate per. ſpies facta ſpecial.

¶ *Glo. ſeq. ponit quomodo Lateranen. concilium in decoſitione concordat concilio generali: ſed diſcordat in tempore.*

d ¶ *Extendi.*] Hodie verò ſi cathedralis Eccleſia, vel regularis per tres menſes vacauerit, eligendi poteſtas deuoluitur ad proximum ſuperiorem. ſ. *de elec. ne pro defectu.* & ita hodie valeret talis electio facta poſt tres menſes. conſtitutio illa. ſ. *eo. nulla* loquitur de minoribus dignitatibus, & beneficijs. vnde, non extenditur ad epiſcopatus, vel Archiepiſcopatus, ſed poterat conferre eos auctoritate illius canonis. 50. *diſt. poſtquam. & 93. di. obeuntibus.* vnde non valuit hic electio facta auctoritate ipſius: illa, *ne pro defectu*, locum habet tantùm in epiſcopatibus, archiepiſcopatibus & Abbatiis. Ber.

Ex *tenore.*] Cōis diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos igitur.* Abbas.

C a ſ v s. Inter clericum ex parte vna, & Abbatem, & conuentum de Bello ex altera, vertebatur quæſtio ſuper prouiſione ipſius I. impetrauit cauſam committi ſuper hoc quibuſdam iudicibus: coram quibus petebat dictum abbatem, & monachos compelli ad prouiſionem ipſius, ſecundum quod ſibi promiſerant: lite conteſtata dictus I. exhibuit quandam chartam, continentem, quòd monachi promiſerant ei dare primam Eccleſiam, ad donationem ſuam pertinentem: Monachi dicebant ſe ad hoc non teneri, cum talis promiſſio fuerit contra Laterañ. concilium. dubitauerunt iudices, quid iuris eſſet? Papa conſultus reſpondet, quòd promiſſio prædicta non tenet facta contra concilium Laterañ. vnde mandat, quod prędicto clerico ſuper hoc ſilentium imponatur. No. quod hic auditur allegans turpitudinem ſuam, & contra factum ſuum excipiendo. Item promiſſio contra concilium Lateraneñ. non tenet, nec obligationem inducit.

e ¶ *Chartam quandā.*] Sibi imputet, qui chartam huiuſmodi cōtra ſe

tra ſe exhibait, quia potuit præuidere, an ei prodeſſet, vel obeſſet. ſic ſ. *de fide inſtr. imputari, & ī. de praſcri. c. pen. quaſi ad finē.* ¶ *Glo. ſeq. recitatur obyciēdo, quod turpitudinem ſuam allegant, &c. ſoluit, ponēs quatuor caſus, in quibus auditur, ſignat etiā cōtrarium, remittit, & ſoluit.*

a ¶ *Statuta.*] ī. *eo. multa. & c. relatum.* Hic auditi fuerunt monachi illi turpitudinem ſuam allegantes, in odium illius recipientis turpem promiſſionem. 28. *diſt. diacomi.* ut audiatur quis, vbi vertitur periculum animæ[a]. ī. *de re iudi. lator. & conſāguinei.* alio generaliter in excipiendo bene poteſt quis allegare turpitudinem ſuam. *ff. de condi. ob turpē cauſam.* per totum. & etiā in agendo, cùm eam allegat contra eum, qui eam exegit. *C. de iureiu. l. 1. & 2. Arg. contra.* ī. *eo. cum ſuper quaſtione.* ſed ibi ſo uitur. plus fuit ibi proceſſum, quia receptus fuit in canonicum: hic ſola promiſſio interuenit, quia ibi non fuit probatum, quod contra concilium ille receptus fuiſſet, alioquin bene fuiſſet repulſus Ber.

Accedens.] Prima pars factum narrat. Secunda approbat ibi, *Nos.* Et hodie propter abuſiones prælatorum, qui in fraudē concilij Lateran. promittebant beneficia, cùm facultas ſe obtulerit, eſt correctum hoc c. per c. 2. ī. *eod. tit. lib. 7.* nam nullo modo hodie valet promiſſio, ſiue fiat de vacatura, ſiue in genere, cum facultas ſe obtulerit. Abbas.

a Adde, quod licet, & quando audeatur allegans turpitudinē ſuā in l. inſinuādū quod ex conuentione. §. fi. ff. de iureiu. & ibi Doc. Ioan. And.

† *ſub Alex. 3. c. 8. & nunc contra conci. lium Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 9.*

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cō pil. *Num autem hoc decretalis ſit correcta per c. 2. eo. tit. lib. 6. Vide ibi gloſ. finali. Adde c. deteſtanda. eod. tit. lib. 6.*

exhibuit, continentem quòd primam Eccleſiam ad donationem ſuam ſpectantem aſſignarant eidem: *& infrà.* ¶ Nos igitur attendentes, quòd promiſſio prædicta non tenet, vt pote contra ſtatuta[a] Lateranē. † concilij attentata: Mandamus, quatenus memorato Clerico ſuper hoc ſilentium imponentes, ab impetitione ipſius dictos Abbatem, & Monachos abſoluatis.

¶ Idem.

¶ *Obligatur Prælatus, qui promittit prouidere, cùm poterit.*

CAP. XIV.

Accedens † ad Apoſtolicam ſedem R. Clericus, ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cum promiſeritis vos prouiſuros eidem in Eccleſiaſtico beneficio, cùm poſſetis: ſicut per litteras Iudicum delegatorum inde confectas liquidò apparebat: *& infra.* ¶ Nos autem conſiderantes, quòd aliud eſt Prælatum promittere beneficij collationem, cùm poterit; aliud, cùm vacabit: cùm in multis caſibus[b] ſe facultas offerre poſſet, in quibus collatio non eſſet in expectatione vacaturi beneficij differenda: Mandamus, quatenus memorato R. (cùm poteritis) Eccleſiaſticum beneficium aſſignetis.

Casvs. Quidam monachi promiſerunt cuidam clerico R. nomine prouidere in Eccleſiaſtico beneficio, quando poſſent: ſiue cum obtulerit ſe facultas: ſed quia non prouidebant eidem, impetrauit litteras contra ipſos ad quoſdam iudices delegatos, corā quibus petebat monachos compelli, vt prouiderent eidem ſecūdum quod promiſerant. Reſpōdebāt monachi, quod nō tenebantur ei prouidere per illā promiſſionē, cū ſit facta cōtra cōcilium Lateranen. Iudices ſuper hoc dubitantes, ſignificauerunt hoc domino Papæ: & ipſe ſuper hoc reſcribit monachis illis dicēs, quod aliud eſt prælatū promittere collationē beneficij, cū poterit, & aliud cū vacabit. cum in multis caſibus facultas ſe poſſit, ſiue poſſet offerre, in quibus collatio non eſſet ſub expectatione vacaturi beneficij differēda: vnde mādat illis, vt præfato clerico, cū potuerint beneficium Eccleſiaſticum debeant aſſignare. Nota, quod promiſſio de nō vacāte nō valet. Itē aliud eſt promittere beneficium, cum vacauerit (quod non licet) & aliud cum facultas ſe obtulerit: quod licet. vnde patet promiſſionē nō vacātis factā in genere, nō valere.

b ¶ *Caſibus.*] Generalior eſt enim iſta conceſſio: cū potero, quam iſta, cum vacabit, nec etiam in ea contingit expectare mortē alterius, ſicut in alia: nam poſſunt aliqui priuari Eccleſiis. ī. *de præb. referente.* Item quandoque aliqui renunciant. Item quia poſſunt aliqui adiungi aliis tanquam ſocij in Eccleſia. Item poſſunt fieri de vna præbenda duæ. ī. *de præb. vacante.* Item quia poſſunt augeri facultates ex teſtamento alicuius, vel donatione: & ſic non ſemper timetur, quod aliquis deſideret mortem alterius, quæ fuit cauſa huius prohibitionis: vt ī. eo. c. 2. ſæpe enim permittitur aliquid in genere, quòd non permittitur in ſpecie. 13. q. 2. *non æſtimemus* 23. q. 4. *non poteſt. ff. de quaſtionibus. l. 1. §. quaſtionem. & ī. de officio ordinarij. ſi ſacerdos.* Et eodem modo videtur, quòd huiuſmodi promiſſio valeat, promitto tibi beneficium Eccleſiaſticum, cùm ſit generalis.

Poſtulaſtis.] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſpōſio ibi, *Ad quod.* à quo vnum caſum excipit ibi, *Niſi.* quem determinat ibi, *Et in hoc.* Abbas.

Casvs. In quadam archiepiſcopali Eccleſia collatio præbēdarū ſiue beneficiorum pertinet communiter ad Archiepiſcopum, & capitulum: quærebatur, ſi infra ſex menſes præbendam vacantē neglexerint ordinare, vtrùm collatio ipſius præbēdæ penes archiepiſcopum remaneat? Rādet Papa, ſi capitulū, & archiepiſcopus infra prædictū tēpus circa hoc fuerint negligentes, nec ab archiepiſcopo ad capitulū, nec à capitulo ad archiepiſcopum poteſtas deuoluitur conferendi: ſed ad ſuperiorē ſecundū Lateran. concilium tranſit collatio: niſi fortè archiepiſcopus nō tanquàm prælatus, ſed tanquā canonicus cū capitulo ius habet cōferēdi: in eo caſu ſi archiepiſcopus doloſè impedierit collationem, dolus ei prodeſſe nō debet. Nota caſum, in quo Metropolitanus non poteſt purgare negligentiam capituli. Itē illud eſt ius commune, quod collatio beneficiorum ſimul ad capitulū, & Epiſcopum pertinet: & tunc per negligentiā transfertur ad ſuperiorem proximum. Item quandoque archiepiſcopus reſidet in capitulo vt prælatus: quandoque vt ſimplex canonicus. Item dolus nemini debet ſuffragari.

c ¶ *Niſi.*] Mutat caſum, quando ſcilicet non pertinet ſimul ad epiſcopum, & ad capitulum ius eligendi. ſim. ī. *de offi. deleg. conſultationibus.*

¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo. & ſolu. Iterum obiicit ponit dictum Io. & ſoluit.*

¶ Idem.

¶ *Si ad Capitulum, & Prælatū, vt Prælatum, poteſtas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapſu temporis non tranſit: ſecus ſi Prælatus interſit vt Canonicus: quia tūc de Capitulo tranſit ad Prælatum, niſi dolum committat. Hoc dicit, & eſt textus multum allegabilis.*

CAP. XV.

Poſtulâſtis † per ſedem Apoſtolicam edoceri, vt cùm ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul donatio Præbendarum Eccleſiæ veſtræ pertineat, vtrum Præbendæ vacantis donatio penes Archiepiſcopum ipſum remaneat, ſi eam infra ſemeſtre tempus neglexeris ordinare. ¶ Ad quod breuiter reſpondemus, quod ſi vos, & idem Archiepiſcopus infra tempus præſcriptum circa hoc negligentes extiteritis: ſicut nec ab illo, ad vos, ita nec à vobis ad illum poteſtas deuoluitur conferendi: ſed ſecundùm ſtatuta Lateranē. concilij † ad ſuperiorem tranſit donatio: Niſi[c] fortè Archiepiſcopus non vt Prælatus, ſed vt Canonicus[d] †, vobiſcum ius habeat conferendi. Et in hoc caſu cum doloſè impedierit[e], dolus[f] ei ſuffragari non debet.

¶ Honorius iij. Epiſcopo, & Præpoſito Capituli † Cameracen̄.

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cōp.

† *ſub Alex. 19. c. 8.*

† *Vide, quod per hunc textū ſcribit hoc Panormitanus, de muneribus, quæ dantur legatis.*

† *Aliàs ita: & capitulo Cameracē. Aliàs ita & canonicis Cameracē.*

d ¶ *Sed vt canonicus.*] Hic patet, quòd vbi eligēdi ius cōiter pertinet ad Archiepiſcopū. & capitulū. huiuſmodi ius eligēdi nō deuoluitur de vno ad alium: de hoc etiam dictum fuit ſ. *de offi. or. irrefragabili.* Sed qualiter epiſcopus poteſt ſtare in capitulo quaſi canonicus: quia quam cito fuit conſecratus in epiſcopum vacāt priora beneficia ſua. ī. *de ele. cùm in cunctis.* & municeps eſſe deſiit ſenatoriam dignitatem adeptus. *ff. ad municip. l. municeps.* nec poteſt dici, quod eligi poſſit poſtea in canonicum, quia ſecundum hoc oporteret ipſum confirmare ſuā propriam electionem: quod eſſe non debet. ī *de inſti. cum ad noſtram?* Poteſt dici, quòd licèt dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet: non quod prius habebat[b], ſed quod epiſcopus prius conſueuit habere per vicarium, eo ipſo quòd quis eligitur in epiſcopum, eligitur ad tale ius canonici de conſuetudine loci, & ex cauſa intelligo hanc conſuetudinem introductam fuiſſe. *arg.* ī. *eod. cū noſtris.* Sed obiicio fortius: ſi Epiſcopus eligitur quaſi canonicus de nouo electus, ergo in eligendo non habet primā vocē: quia ſic eligeret ſeipſum, quod eſſe non debet. ī. *de inſti. cum ad noſtram.* Dixit Ioan. quod illud ius canonici, ad quod electus eſt epiſcopus, eſt priuilegiatū, & excedit alia iura. & hoc ideo, quia illud ius annexū epiſcopali eſt dignitati, & ratione cōnexitatis ſæpe ſortitur aliquis priuilegiū, vt 18. q. 4. §. *quia cōtumax. ff. de rei vēd. qua religioſis & ī. de iudi. quāto* Quod prius dictū eſt, verius eſt: quia ſimul eligitur ad vtrumque, eo ipſo quod eligitur in epiſcopum, eligitur in canonicum. & de ſpeciali conſuetudine hoc obtinet.

e ¶ *Cum doloſè impedierit.*] Vt[c] quia fecit, quod Præpoſitus, qui habet congregare capitulum, differret ei promittens quod ad placitum ſuum conferret. Et expone, cum, pro ſi.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas, & ſecundam approbat.*

f ¶ *Dolus.*] Si ergo capitulū nō eligat ī. tēpus ſtatutū procurāte Epiſcopo, nō deuoluitur propter hoc eligēdi poteſtas ad epiſcopū: & dolus eius nō oberit capitulo: quia illud tēpus reſtituēdum eſt capitulo. *ff. ex qui. cau. ma. aut prater. §. vl. & l. ſed & ſi. §. hoc quoque. & ī. de in integ. reſti. ex litteris.* Secus ſi dolo alterius factum

b Facit Clemē. de præb. ſi iuxta. Ioā. And.

c Hæc gloſſula non eſt Bernardi: nec habetur in vetuſtis exemp.

ctum eſſet: quia tunc ageretur contra illum, qui dolum fecit. *ff. de dolo. l. arbitrio. § pen. ſi eſſet ſoluendo* Sed in caſu iſto doloſus non eſt ſoluendo, & ideo reſtituitur capitulo priſtinum ius. *ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. & ff. de dolo.* & eleganter. §. pen. Io contrarium credo[a], & imputent ſibi, qui non elegerunt infra temp. ſic enim aliàs, vbi eligere non poſſūt tamen currit tempus: *ſ. de electi. c. vlt.* & poteſtas eligendi nō deuoluitur ad Epm ꝑ dolū ſuum, ſed ad ſuperiorē: vt in littera dicit. Bern.

a Pro concordia harum opinionum, vide pra cateris hoc loco. Io. And.

¶ Sicut non poteſt patronus promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare poteſtatem præſentandi, antequam beneficium vacet.

CAP. XVI.

CVm † dilecta in Chriſto filia Comitiſſa Flandreñ. † fecerit promiſſiones [a] de non vacantibus beneficiis Eccleſiarum, in quibus ius obtinet patronatus, & donationes [b] eorum in manibus poſuerit alienis: Mandamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne † ſimilia de cætero attentare præſumat.

CVm dilecta.] Directa, vel indirecta promiſſio facta à patrono de beneficio vacaturo, non tenet. Primò narrat factum. quòd ſecundo irritat, & fieri prohibet ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Comitiſſa Flãdreñ. habet ius patronatus in quibuſdam Eccleſiis, in quibus habet præſentationē: quaſdam promiſſiones fecit de non vacantibus beneficiis, & donationes illorum beneficiorum poſuit in manib' quorundam, vt cōferrēt illa cum vacauerint: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: vnde mandat quibuſdam, quatenus hmōi donationes denūciēt irritas, & inanes, præcipiendo illi comitiſſæ, ne de cætero ſimilia attentare præſumat. Nota, quòd promiſſio, vel collatio de beneficio non vacante, non tenet.

† De materia quod mulier poſſit habere ius patronatus, vide Car. in clemen. 2. de iure pat.

† Flandrorum.

† Aliàs ita: & ſimilia de cætero attentare non præſumat.

TITVLVS IX.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

¶ Innocentius iij. Priori, & Conuentui Glaſtoñ. †

† Glaſtonia
¶ Glaſtomē.
† Glaſtonienſi.
† Glaſton.

a ¶ *Promiſſiones*] Huiuſmodi promiſſiones irritæ ſunt *ſ. eo. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. & c. conſtitutus.*

¶ Gloſ. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.

b ¶ *Donationes.*] Talis donatio nō tenuit facta de re nō vacãte, vnde ea nō obſtãte potuit Comitiſſa præſentare vacãtibus eccleſiis illis. *j. de iure patro. illud.* & prçterea talis donatio fieret in fraudem canonicç ſanctionis. *ſ. c. cōſtitutus* vnde nō teneret, niſi cōfirmaretur à Papa: vt ibi. Sed videtur, qđ Comitiſſa nō poterat hoc allegare: quia turpitudinē ſuā in hoc ꝓponebat. *ſ. e. cū ſuper quæſtione. & j. de donatio. inter dilectos & C. de trãſact. l. trãſactione finita & C. de reuo. dona. cū profitearis.* & quia in legē cōmiſit, fruſtrà legis implorat auxilium. *j. de vſu. quia fruſtra. ff. de mino. l. auxiliū* Sed dicas, qđ in caſu iſto bene audiret Comitiſſa, cū nullū ius adhuc ſit acquiſitū donatariis: vt *ſ. eo. ex tenore.* De hoc dictū eſt. *ſ. e. cū ſuper quæſtione.* vel fortè Comitiſſa hic non agebat, ſed factū ipſius, quod erat contra ius, innotuit domino Papç, vnde Papa illud decernit irritum, & mandat, vt de cætero talia non debeat attentare cùm illud ſit contrarium iuri. Ber.

NE SEDE VACANTE &c.

¶ *Suprà viſū eſt de inſtitutionibus, & collationib' beneficiorū ſed quia poſſet dubitari, nūquid ſede vacãte capitulū ſuccedat in ipſorū collatione, meritò hic ſūpta occaſione ſubiicitur hæc rubrica generalis,* Ne ſede vacãte. *Et pōdera, quia rubrica loquitur negatiuè, & ponit orationē perfectã, & ex ea poteſt argui, ꝙ nihil poteſt innouari ſede vacãte in præiudiciū ipſi' ſedis, niſi iure expreſſè caueatur. Valet enim ar. ex rubro. iuxta no. ſ. in proœmio, & C.* etiã ob chiro. pecu. pig. te. poſ. ſup rubr. & in l. 2. eod. tit. *Abb. Sic. De hac materia habet 12. q. 2. hac huiʾ placiti, & in multis c. ſeq.*

NOuit.] In prima ponitur petitio cū facti narratione. In ſecunda petitionis repulſio cum quadam proteſtatione. Secunda ibi, *Attendentes* Abbas.

CASVS. Cçleſtin' Papa monaſteriū Glaſtonieñ. erexit in Eccleſiam cathedralem, vniēdo illud Eccleſiæ Bathonieñ. vt idē eſſet Eps vtriuſq; poſt hçc monachi conquerebãtur domino Innocētio dicētes, ꝙ illa vnio vergebat in graue prçiudiciū monaſterij ſui, cū ꝑ illã vnionē ſolueretʒ religio, eleemoſyna fraudaretur, hoſpitalitas tolleretur: vnde petebant ſibi, & monaſterio prouideri ſuper his: propter ꝙ mãdauit Papa quibuſdam, vt monaſteriū ipſum ſub Prioris regimine facerent gubernari, & Eps certis reditibus eſſet cōtētus vnione manēte, & quòd Eps res monaſterij nō expēderet; & ad petitionē Bathonien. Epi confirmauit Innocentius hãc prouiſionē ſuo priuilegio: Mortuo Bathonien. Epo petebãt monachi à dño Papa, vt ſtatū monaſterij ſui decernet in melius releuare: quia tēpus aduenerat, in quo illud fieri poterat ſine ſcandalo: & hoc idem petebat Bathonieñ. Eccleſia, & dñs Rex, & alij plures magnates, & Epi, & Abbates: vt vnione penitus diſſoluta, monaſteriū reduceret in ſtatū antiquum. dñs Papa cōſiderans, quod ſede vacante non debet aliquid innouari, cùm nō ſit, qui ius epale defendat, nec Papa viſus ſit plus prouidiſſe perſonæ, quàm Eccleſiæ, ſi mortuo illo epiſcopo mutaret ſubito id, quod eo viuente cōceſſit; ideo petitionē illorum nō potuit exaudire: verumtamen concedit illis, vt cum Eccleſia Bathonieñ. de paſtore fuerit ordinata, ius ſuū proſequēdi liberã habeant facultatem, interim tamē monaſteriū regatur ſub cura Prioris. Nota, quod ſede vacãte nihil eſt innouandum. Item tunc Eccleſia caret defenſore, & ſic non eſt, qui agat, vel conueniat. Item quæ cum deliberatione facta ſunt, non debent ſubitò immutari.

¶ Vacante ſede, ſtatus eius mutari non debet.

CAP. I.

NOuit † ille, qui ſcrutator [c] eſt cordium, quòd licet C. † prçdeceſſor noſter, Eccleſiam veſtram erexerit cathedralem, ipſam Bathonieñ. Eccleſiæ vniendo [d], vt idem eſſet Epiſcopus vtriuſque: quia tamen hæc vnio † aſſerebatur à vobis in graue præiudicium Glaſton. Eccleſiæ redundare, cùm per ipſam diſſolueretur religio [e], & fraudaretur eleemoſyna, & hoſpitalitas [f] tolleretur: Nos ad releuandum Eccleſiæ veſtræ ſtatum cœpimus [g] intendere diligenter: *& infrà.* ¶ Vos autem poſt obitum Bathonieñ. Epiſcopi [h] humiliter poſtulaſtis, vt quia tempus aduenerat, quo ſine ſcandalo

† Cap. vnico. e. ti. in 3. compil.
Pſalm. 7.
Sapien. 1.
Hier. 17.
† Aliàs ita: C. Papa prædeceſſor, &c.
† De materia vnionis vide, quod ſalubriter ordinauit concilium Trid. ſeſſ. 7. de refor. c. 6. & 7. & ſeſ. 24. de refor. c. 9. & ſeſſ. 24. de refor. c. 13. & 15. vbi pleniſſime.

c ¶ *Scrutator.*] *32. diſt. erubeſcant. & 24. q. 3. Deus qui & 2. q. 5. conſuluiſti. & 32. q. 5. Chriſtiana.*

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de triplici vnione.*

d ¶ *Vniendo.*] Nota, ꝙ tribus modis [b] fit vnio eccleſiarum: vnomodo ſic, vt vna ſubiiciatur alteri. & ſecundū hoc erit ſedes apud illã, cui ſubiicitur. Vel ſic poſſunt vniri, vt ex duabus dignitatibus fiat vna: & ſecūdū hoc illi, qui ſunt in vna Eccleſia canonici, ſunt in alia, & tam iſti, quàm illi intererunt in electione prælati, & in aliis negotiis: ſed in hac vnione diſtinguitur: quia aut vna Eccleſia vnitur alteri, aut illæ duæ vniuntur inſimul. quæ duo diuerſa ſunt ſed ſi vna vnitur alteri, ſecundùm hoc illius naturã, & cōſuetudinē, & priuilegia aſſumit, cui vnitur. *j. de ſta. mo. c. recolētes. § vl.* ſi autem ſimul vniuntur: tunc conſuetudines, & priuilegia, quæ meliora ſunt, & humaniora, in altera eorum debent vniri, vel retineri in vnitate. *arg. de pæn. diſt. 1. medicamentum. 32 q. 1. non eſt culpandus.* Sicut cùm imperator vnit actionē bonæ fidei, & ſtricti iuris, illud vnitum retinet ea, quæ meliora fuerūt in altera actione. vt *C. de rei vxor. actio. l. vni. in prin.* ſimiliter cum legata, & fideicōmiſſa vniūtur, id quod humanius erat tã in vna, quã in alia, retinuit illud vnitum *C. cō. de. l. 2. circa fi.* Tertiò nō poſſūt vniri, ita quòd vtraq; remaneat epalis, & ſecūdū hoc ſunt duo epatus licèt idē ſit eps vtriuſque eccleſiæ. vt *16. q. 1. C. ſpu qualitas.* & ſecundū hoc ſi illæ Eccleſiæ diuerſis ſubeſſẽt Metropolitanis propter illam vnionem neuter Metropolitanus perdit ius ſuum. [e] *j. de relig. domi. quia monaſterium.* Io.

b Hoſtienſis hic quinque modis fieri poſſe vniones dicit, quos & explicat, cum ſeqq.

¶ *Glo. ſeq. addit tres rationes, textus addit duas.*

e ¶ *Diſſolueretur religio.*] Quia Eps erat Abbas: vnde nō poſſet cōuenienter ſeruari religio, cū eſſent diuerſç profeſſionis; quia nō debēt promiſcuis actib. turbari officia. *ar. C. de teſt. cōſulta diualia & 89. di. ſingula.* Itē quia cōis materiā diſcordiæ creare ſolent. *ff. de leg. 2. cum pater. § dulciſſimis.* & naturale vitiū eſt negligi, quod cōiter poſſidetur. *C. quãdo, & quibus quarta pars debetur. l. 2. lib. 10.* ex huiuſmodi cauſis videbatur vnio damnoſa. Io.

f ¶ *Hoſpitalitas.*] Ad quã præcipuè clerici, & monachi tenentur. *8. de præb. de monachis. & 16. q. 1. qm̃* quicquid. epi enim reditus illos percipiebat, de quibus eleemoſyna fieri conſueuit.

c Dicebat Innocentius, quæ dicta ſunt, non ſunt perpetua: & ideo inſpiciendus eſt tenor priuilegiorum. de priuile. porro idem Hoſt. alle. de off. ord. duo ſimul. Ioann. And.

g ¶ *Cœpimus.*] Mandauit Innocentius quibuſdã, vt monaſterium ipſum ſub Prioris regimine facerēt gubernari, & epiſcopus certis reditibus eſſet contentus vnione manente, & quòd epiſcopus res monaſterij non expenderet, nec epiſcopus bona Eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ alienare poſſet: ideo dicit, ad releuandum Eccleſiæ veſtræ ſtatum cœpimus intendere, &c. & hoc Inn. ad petitionem Bathoñ. Epiſcopi ſuo priuilegio confirmauit. ideo dicit, infra: quòd eo viuente conceſſimus, &c.

ADDITIO. Hoc intelligas, quòd dicit in principio, nouit ille qui ſcrutator eſt cordiū, quod licèt, &c. & nota, quòd ante vacationem iſtam dominus Inno. præcepit quibuſdam iudicibus, vt deberent inſtituere Priorem in illo monaſterio, per quem illud monaſteriū regeretur, & ita factum fuit, & ita poſtea vacante Eccleſia hæc petierunt à domino Papa, vt ipſe ſolueret vnionem.

h ¶ *Bathonien. Epiſcopi.*] De iſto epiſcopo nomine Sauarico dixit quibuſdam verſificator.

Hoſpes erat mundo, per mundum ſemper eundo.

Sic

Sic ſuprema dies ſit ſibi prima quies.

Item dum deſcriberentur, debita ſua, dixit quidam alius: Domine, me pone creditorem in legione [a].

¶*Glo. ſeq. reci. per q. an propter neceſſitatẽ vacãte Eccleſia poſſint clerici, &c. ponit opi. Hug. quæ reſpicit eccleſiã cathedralẽ. Demũ circa contractum factus ſede vacante ponit opi. Ioan. quam reprobat.*

a *Id eſt, in ſocietate multorum creditorũ, quos moriẽs relinquit Epiſcopus.*

† *Vide* l. æquiſſimũ *cum notatis ibi* ff. de vſufruct.

a ¶*Sede vacãte.*] Vacãte enim Eccleſia clerici non poſſunt diſponere aliquid de rebus eccleſię. 12. *q.* 2. *ſi qua de rebus.* vbi de hoc. Nec Ep̃s bona eccleſię vacantis ſibi ſubiectæ alienare poteſt. 10. *q.* 2. *ſi quis ep̃s.* & 75. *d. quoniam.* Hug. tamen dicebat, ꝙ ſi ſit magna neceſſitas, clerici poſſunt aliqua alienare. & inducebat ad hoc 71. *d. fraternitatem.* quod potius contradicit [b]. & 12. *q.* 2. *precaria.* dum tamen adſit auctoritas metropolitani. ſed non eſt ille caſus, in quo metropolitan⁹ debeat ſe intromittere de clericis ſuffraganeorũ ſuorum. & eſt arg. ad hoc ꝙ iudex p̃ſtat auctoritatem facto minoris, eo tempore quo nõ habet curatorem. *C. de admit. ad bo. poſ. l. bonorum.* Item in minoribus eccleſiis poteſt ep̃s alienare pp̃ neceſſitatem, mortuo ſacerdote 10. *q.* 2. *ſi quis Ep̃s.* Item ſi canonici faciãt aliquẽ cõtractũ mortuo epiſcopo, dicit Io. ꝙ tenet cõtractus: licèt debeat reſcĩdi, ſi lęſa eſt eccleſia, 12. *qu.* 2. *ſi qua de rebus.* ſicut in cõtractu minoris, qui nõ habet curatorẽ. *C. de in integ. reſtit. mino. ſi curatorem.* hoc ego non credo. immò talis cõtract⁹ null⁹ eſt, & ſine aliqua reſtitutione reuocat̃, quatenus de facto ꝓceſſit. idẽ etiã ſi haberet pręlatũ: & hoc ẽt dico p̱ d. c. *ſi qua de reb.* quia dat̃ optio epiſcopo, vtrũ velit ſtare cõtractui, vel nõ circa aliq̃ reſtitutionẽ: & hoc in fauorẽ eccleſiæ: & ſic intelligit Hug. illud *c. ſi qua de reb.* & incipit tũc tenere talis cõtract⁹, ſi epiſcop⁹ ratũ habeat. & ꝙ ſit verũ hoc, patet *j. c. vlt.* vbi atteſtatiões receptę vacãte eccleſia, nõ valẽt. *ſ. eo. c. prox. arg. & hic ẽt:* quia ſede vacãte nihil eſt innouandũ. Item nec valet ſententia contra eccleſiam lata, ſicut nec contra minorem, qui non habet tutorem, vel curatorẽ *ff. de re iud. l. acta. §. vlt. C. qui da. tu. poſ. vniuerſis.*

b *Quia ibi clericus eccleſia vacãte poteſtas fuit à Papa.* Ioan. And.

† *Aliàs, auctoritate præſentiũ.*

† *Aliàs ita: Epiſcopo Calmeñ. & magiſtris I. & P.*

† *Calinen.*

† *Sueſſioneñ.*

† *Vide Hoſt. in c. ad abolendam.* j. de hæret. & *Geminianum in c. presbyteri.* 12. diſt. *vbi plenè de materia huius decretalis. adde Felinum in ca. cum olim. de ma*io. & obed.

b ¶*Quã Eccleſia.*] Pl⁹ erã vtilitas eccleſię, q̃ pſonę fuit attendẽda. *arg.* 12. *q.* 5. *quia Io.* nec aliqs debet inuenire viam ad impugnandum, vel reuocandũ iudicia ſua. *arg. ff. de in. teſt. l.* 3.

c ¶*Nequiuimus.*] Et ideo potiùs damnum veſtrum, q̃ noſtram infamiam pręelegimus. *ſ. de auct. & vſu pal. niſi ſpecialis.*

d ¶*Indulgẽtes.*] Indulgẽtia fuit ex hoc: qa vnio illa facta fuit auctoritate Cęleſtini, & p̱ D. Innocẽtiũ cõfirmata: vt patet in antiqua cõpilatiõe, & beneficiũ principis debet eſſe ꝑpetuũ. 25. *q.* 2. *c.* 1. *in Auth. cõſtitu. quæ dig. li. à patria po. § illud. coll.* 6.

I*Lla deuotionis.*] Capitulũ ſede vacãte nõ cõfert p̃bẽdas ſpectãtes ad collationẽ p̃lati. h. d. Primò deciſè narrat factũ. Secũdò diffinit. Tertiò ſoluẽs obſtaculũ ꝓbat deuotioni locũ nõ fuiſſe. Secũda ibi, *Eccleſiam.* Tertia ibi, *Non obſtante.* Abbas.

Casvs. Collatio prębendarum in Eccleſia S. Leucini pertinet ad Ep̃m loci: vacãte ſede epiſcopali vacauit q̃dã prębenda in dicta eccleſia S. Leucini. capitulũ illius eccleſię credẽs collationẽ prębendarum vacante ſede deuolutam ad ipſum, prębendam illam vacantem contulit cuidam clerico: poſtmodũ Archiepiſcopus Capuanus de mãdato D. Papę inueſtiuit magiſtrũ R. de illa prębenda, cui Papa illam prębendam cõtulerat, & ita orta fuit diſcordia inter magiſtrũ R. & illũ, cui capitulũ prębẽdã illã cõtulerat: vnde q̃ſtio ſup̱ hoc delata fuit ad ſedẽ Apo. Papa auditis rõnibus vtriuſq; partis, confirmauit prębendam illã dicto magiſtro R. nõ obſtante cõceſſionẽ p̱ capitulũ alij facta, vel cõfirmatione in forma cõi obtenta: quia nullo iure cauet̃, ꝙ vacãte ſede capitulũ fungat̃ vice ep̃i in beneficiis cõferẽdis, nec in eo caſu põt dici, ꝙ poteſtas cõferendi beneficia, vel prębẽdas per ſuperioris negligentiam ad capitulum ſit deuoluta, cũ nullus ſit tunc ſuperior, qui de iure, vel facto poſſit p̃bẽdas cõferre. Not. ꝙ collatio, q̃ nulla eſt, nõ impedit ſecundam. Itẽ q̃d non eſt conceſſum, intelligitur prohibitum. Item ſede vacante ius conferendi præbendas non deuoluitur ad capitulum. Itẽ non currit pręſcriptio tunc: quia cũ null⁹ ſit ibi prelat⁹, nulla eſt negligentia.

e ¶*Confirmandũ.*] Hic D. Papa ex certa ſcientia cõfirmauit huic Eccleſiã iſtã: vnde plenũ ius cõſecutus fuit, nec erat licitum alicui de ipſo iudicare. *ſ. de cõfi. vtil. c.* 1. & 2. vbi de hoc.

f ¶*In forma cõi.*] Sic *ſ. de cõceſ. præb.* quia diuerſitatem, & ſic patet, ꝙ talis cõfirmatio modicũ operatur. De hoc dictũ eſt ſatis *ſ. de confir. c.* 1.

¶*Glo ſeq. alleg.* 4. *concor. obijcit, & remittit.*

g ¶*Cum nuſquam inueniatur.*] Et ita intelligit̃ eſſe prohibitũ, q̃d nõ inuenitur conceſſum. ſic *ſ. de transla. inter corporalia.* 55. *d. ſi euangeliſta. &* 2. *q.* 5. *conſu. miſſi &* 31. *q.* 1 *quis ſi dormierit.* Sed cõtra, quia q̃d nõ eſt ꝓhibitũ, intelligit̃ eſſe cõceſſum. Dic ſuper hoc, vt dictũ eſt *ſ. de transla. inter corporalia.*

† *apparet.*

† *appareret.*

† *Burgen. habent omnes codices Vaticanæ bibliothecæ, tam in titulo, quàm in textu, vno excepto, in quo legitur Burgenenſi.*

† *Aliàs, Burgẽ.*

† *Hæc verba, & j. deſitum magis vetuſtis; ſed habentur in recentioribus.*

lo Eccleſiæ veſtræ ruina poterat releuari †, cũ & Bathonieñ. Eccleſia id ipſum pariter poſtularet: Rex quoq; cum regni magnatibus, & quidam Epiſcopi cum multis Abbatibus depoſcerent illud idem, vt vnione penitus diſſoluta, monaſterium veſtrum reduceremus in ſtatum antiquũ, ſub Abbatis regimine gubernandum. ¶ Attendentes igitur, quòd Epiſcopali ſede vacante [a] non debet aliquid innouari: cùm nõ ſit, qui Epiſcopale ius tueatur: maximè ne plus fauiſſe perſonæ, quàm eccleſiæ [b] videremur, ſi quod eo viuente conceſſimus, poſt obitum eius ſubito mutaremus, petitionem veſtram nequiuimus [c] exaudire, auctoritate † prædicta indulgentes [d], vt cùm Bathonieñ. Eccleſia de Præſule fuerit ordinata, ius veſtrũ apud ſedem Apoſtolicam proſequendi, facultatem liberam habeatis: interim autem ſub cura Prioris idem monaſterium gubernetur.

¶Honorius iij. Ep̃o † Calmeñ. & magiſtris V. & S. Canonicis Sueſſaneñ. †

¶*Beneficia ſpectantia ad collationẽ Prælati, non poſſunt conferri per Capitulum ſede vacante.*

CAP. II.

Illa † deuotionis ſynceritas: *& infrà.* ¶Eccleſiam ſancti Leucini, de qua magiſtrum R. donationis noſtræ gratia præcedẽte, Præbẽdæ nomine de mandato noſtro Capuanus Archiepiſcopus inueſtiuit, ſibi duximus confirmandam [e]: Non obſtante conceſſione per Capitulum facta alij, ſeu confirmatione noſtra, ſi qua in forma communi [f] apparet † obtenta: cùm nuſquam inueniatur [g] cautum in iure, quod Capitulum vacante ſede fungatur vice Epiſcopi in collationibus [h] Præbendarũ: nec in eodem caſu poteſt dici poteſtas conferendi Præbendas ad Capitulũ per ſuperioris negligentiam [i] deuolutam: cùm non fuerit ibi ſuperior, qui eas poſſet de facto, vel de iure conferre.

¶Idem Epiſcopo Burgineñ. †

¶*Sede vacante iudicium habitum contra Eccleſiam non tenet.*

CAP. III.

Conſtitutis coram I. prædeceſſore noſtro, procuratore Eccleſiæ ſanctę Marię de Caſtro Forti, & Burgineñ † Epiſcopo predeceſſore tuo dictus procurator petebat ab eodem Epiſcopo reſtitutionem ſuper libertatem liberè eligendi ſibi Prçlatum. [*& infra*†.]

¶*Glo. ſeq ſignat contrarium, quærit, arg. negatiue, ponit opin. H. quam approbat.*

h ¶*In collationibus.*] De hoc dubitari cõſueuit, vtrùm e vacãte ſede deuoluatur ad capitulum collatio prębendarum: quod hic determinatur. *arg. contra. ſupra de maio. & obe. his quæ: & c. cùm olim.* vbi vacãte ſede i⁹ p̃lati deuoluit̃ ad capitulũ. & ibi ſoluit̃ hęc cõtrarietas. Itẽ an poteſtas abſoluẽdi deuoluat̃ ad capitulũ ſede vacãte, dubitari cõſueuit. *arg. quòd nõ, quia hoc facit ſucceſſor.* 11. *q.* 3. *ſi epiſcop⁹ ante.* Hug. dicit, ꝙ ſi ꝓpter periculũ animę. *arg. quòd poteſt* [d]. *j. de hære. ad abolendam.* §. *reſp.* quia capitulum ſede vacãte condemnat de hereſi. & ita ſi poteſt cõdemnare, multò fortiùs abſoluere. 21. *diſt. inferior.* alienare autem non poteſt. De hoc *dixi, ſuprà eo. c. prox.*

Additio. Hodie poteſt capitulum, vel is, ad quem adminiſtratio pertinet, vacante ſede eos abſoluere, quos poſſet epiſcopus, ſi viueret, niſi à ſede Apoſtolica id fuerit interdictum. *c. vnico. de ma. & obed. lib.* 6.

c *De materia huius gloſſæ vide latè per Hoſtienſem in ca. ad abolendam* j. de heret.

d *Et ſic eſt expeditum. de ma. & obediẽ. c.* vnico. lib. 6. *Ioan. And.*

i ¶*Negligentiam.*] Propter negligentiam ſolam transfert̃ poteſtas eligendi ad ſuperiorem. *ſ. tit. prox. nulla. & c. quia.* vel cùm indignum eligant. *ſ. de elect. cum in cunctis.* ſed vbi nullus eſt prælatus, nõ eſt negligentia: vt hic, vel etiam cùm eligere non poteſt. *ſ. tit. prox. quia.* Bern.

C*Onſtitutis.*] Primò narrat factum, ſuper quo atteſtationes fuerunt receptę. Secundò illas reprobat dicens, quare ibi, *Nos igitur.* Abbas Sicul.

Casvs. Inter Ep̃m Burgineñ. & Eccleſiã S. Marię de Caſtro Forti q̃dã q̃ſtio vertebat̃. procurator eccleſię S. Marię petebat ab epiſcopo Burgineñ. reſtitutionem ſuper libertate liberè ſibi eligẽdi prelatũ in dicta eccleſia, & ſup̱ terris ipſius, & rebus aliis, quib. eccleſia fuerat ſpoliata: lite conteſtata coram Innocentio, & poſtmodum factis poſitionibus, & reſponſionibus, ſiue conceſsionib. coram delegatis iudicibus, & receptis quibuſdã teſtibus, cauſa iterũ delata eſt ad ſedẽ Apoſt. Papa examinato ꝓceſſu depoſitiones teſtiũ, qui vacãte Burgineñ. eccleſia, & carẽte legitimo defẽſore recepti fuerãt, reꝓbauit.

Nota, quòd ſe de vacante cauſa tractari non poteſt, nec teſtes recipi: quia non eſt, cum quo iſta fiant, & altera parte abſente proceſſus cauſę nullus eſt.

a ¶*Vacante.*] Hic patet manifeſtè, quòd Eccleſia, quę caret legitimo defenſore, cõueniri non poteſt: quia ea vacãte nihil eſt innouandum: quia non habet defenſorẽ. ſ. *eo. c.* 1. nec etiam alienatio fieri poteſt: vt dictum eſt ſ. *eo. cap.* 1. Lau. dixit, quòd vacante ſede œconomus eccleſiæ poteſt interim agere. *arg.* ſ. *de in ſalũ. in pertractandis.* ſed in fauorem eccleſiæ expectatur, quouſque habeat prelatum, ſed nõ eſt verum, vt hîc patet. Et ita vacante ſede nihil fieri debet, vnde poſſit ei pręiudicari. In aliis verò, in quibus non pręiudicatur Epiſcopo, poteſt capitulũ ſupplere vicem Epi. ſ. *de maio. & obed. his quibus & c. cùm olim.* vbi de hoc.

† *Albàs, Burgd.*

† *fuerunt.*

† *prælato.*

† *Burchardus* li. 3. decret. c. 170. *Iuo.* p. 3. c. 131. *Panor.* l. 2. ca. 86. & c. 1. co. ti. in 1. compil. *adde notas huius Decretalis.*

¶Nos igitur depoſitiones teſtium, quia vacãte ᵃ Burginen. † Eccleſia, & carente legitimo defenſore fuerint † recepti, duximus reprobandas.

TITVLVS X.

De his, quæ fiunt à Prælatis † ſine conſenſu Capituli.

¶Ex concilio apud Valentiam †.

¶*Non tenet alienatio rei Eccleſiaſticæ abſque approbatione Capituli.*

DE HIS, QVÆ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

¶*Suprà viſum eſt, quòd ſede vacante nihil debet attentari per capitulũ: ſed quia poterat dubitari, nũquid ſede repleta poſſit prælatus diſponere de rebus Eccleſiæ ſine capitulo, ideo ſubycitur hæc rubrica.*

De hac materia tractatur 16. q. 5. & q. 7. *per totum.*

CAP. I.

IRRITA ᵇ erit Epiſcoporũ donatio, & venditio, vel cómutatio ᶜ rei Eccleſiaſticæ, abſque † collaudatione, & ſubſcriptione ᵈ Clericorum.

† *In Gno Vetuſtiſſimo ita: ſi abſq; collaudatione. & ſubſcriptione clericorum facta fuerit.*

¶ Alexander tertius Norceñ. Epiſcopo.

¶*In temporali alienatione, quam facit Prælatus, taciturnitas Capituli habetur pro conſenſu.*

IRrita.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod irrita erit Epiſcoporum venditio, vel donatio, vel cõmunicatio rei Eccleſiaſticæ abſque conſilio capituli. Nota, quod Epiſcopus nec vendere, nec alienare poteſt rem Eccleſiæ ſine conſenſu capituli: quod verum eſt de magna re, paruam enim per ſe alienare poteſt, vt 12. *q.* 2. *terrulas.*

b ¶*Irrita.*] 12. *q.* 2. *ſine exceptione.*

c ¶*Commutatio rei eccleſiaſticæ.*] Magnæ, paruam enim rem ſine hac ſolennitate alienare poteſt. 12. *q.* 2. *terrulas & ſuprà de don. caterùm* Bern.

d ¶*Subſcriptione.*] Aliàs non tenet. 12. *q.* 2. *non liceat. & c. alienationes. & c. ſine exceptione.*

COntinebatur.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Quædam Abbatiſſa fecit quandam donationem cuiuſdam decimæ cuidam nomine H. poſtea verò aliquanto tempore elapſo, eandem decimam conceſſit eidem. quęrebatur: quæ conceſſio pręualeret? Reſpondet Papa. quòd conceſſio decimæ priùs facta, ſi conuentu ſciente, & non contradicente facta eſt, tenet, & valet: ſed ſi ignorante conuentu, aut contradicente, decimam prędicto H. priùs conceſſit, & poſtea de conſenſu capituli eandem decimam dedit eidem, ſecunda donatio debet valere, & præiudicare priori. Nota, quòd qui non contradicit, conſentire videtur. Item prelatus ſine conſenſu capituli conceſſionem facere non poteſt.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶*Contradicente.*] Et ita in vẽditione rerũ eccleſiaſticarum taciturnitas pro conſenſu habetur. *Argum. contra. ſuprà cap. prox. &* 12. *quæſt.* 2. *ſine exceptione. &* 10. *quæſt.* 2. *cap. etenim. § hoc ius. in fine.* Solu. hic ad tempus facta fuit conceſſio alicui clerico pro beneficio: in contrariis in perpetuum. & ideò neceſſarius eſt ibi expreſſus conſenſus, & ſubſcriptio, per quam appareat de conſenſu. & eſt ſimile 54. *diſt. ſi ſeruus.*

f ¶*Aut contradicente.*] ĩ. *c. prox.*

¶*Glo. ſeq. ponit arg. quod reprobat.*

g ¶*Non poſt multum.*] *Arg. quòd ſi multum tẽpus elapſum eſſet, & conuentus ſemper tacuiſſet, videretur conſenſiſſe* ᵃ. *Arg.* ĩ. *de priuile. ſi de terra,* quod non credo, ſed ſolum factũ hic narrat, quòd ſemper poſſunt contradicere tali contractui, immò non poſſet præſcribere, qui emit à ſolo prælato, cùm ſciat Epm nõ habere ius diſtrahendi: quià contra leges mercat, & ideo nõ præſcribit. *C. de agric. & cenſi. quemadmo. lib.* 11. ᵇ 16. *q.* 3. *ſi ſacerdotes.*

a *Concord. text. in* l. ſi. cum gl. notabili. ff. ſi ex not. cau. aga.

b *Vide de* præſcript. ſi diligenti. *Ioan. And.*

† *Poſt concil. Later. ſub Alex.* 19. p. 47. c. 5. & c. 2. e. tit. in 1. cõpil.

CAP. II.

COntinebatur † : *& infrà.* ¶Conſultationi tuę taliter reſpondemus, quòd conceſſio decimæ ab Abbatiſſa priùs facta, ſi Conuentu ſciente, & non contradicente ᵉ facta eſt, robur firmum debet habere. ¶ Verùm ſi ignorante Conuentu, aut contradicente ᶠ, decimam priùs prędicto H. conceſſit, & non poſt multum ᵍ temporis † de aſſenſu Conuentus eandem decimam dedit eidem, ſecunda conceſſio debet pręiudicare ʰ priori.

¶*Gloſſa ſequens obycit & ſoluit.*

h ¶*Præiudicare.*] Sed videtur, quòd donatio talis non teneat: quia prælatus non poteſt donare, vel vendere, niſi vt meliora proſpiciat. 12. *q.* 2. *ſine exceptione. arg.* 16. *q.* 3. *ſi ſacerdotes.* iam ſolutum eſt. hic non fuit donatio perpetua, ſed temporalis.

† *tempus.*

¶Idem Vigorieñ † Epiſcopo.

¶*Alienatio temporalis facta ſine conſenſu Capituli, per ratificationem eius roboratur.*

CAP III.

CVm † nos iampridem: *& infrà.* ¶ Certum eſt de rigore iuris conceſſionem illam non tenere, quam reclamante ⁱ Capitulo per prędeceſſorem tuum conſtat factam fuiſſe: Niſi eam ratam ᵏ poſtmodum habuiſſet †.

† *Vigoreñ.*

† Cap. 3. e. ti. in 1. cõp.

† *habuiſſet.*

¶Idem Hieroſoly. Patriarchę.

¶*Prælat.* ᵃ *ſine cõſilio Capituli inſti-*

CVm nos.] Primò ponitur dictum. Secundo exceptio ibi, *Niſi.* Abb. Siculus.

CASVS. Epiſcopus Vigorieñ. ſine conſenſu capituli ſui conceſſit quandam Eccleſiã quibuſdam religioſis: ſucceſſor illius donationẽ illam reuocare volebat: quęritur: an poſſit? Reſpondet Papa, quòd donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit anteceſſor illius capitulo ſuo reclamãte, niſi capitulum eam ratam poſtmodum habuiſſet. Nota, quòd prelatus ſine conſenſu capituli ſui donationem in damnum eccleſiæ facere non poteſt. Item ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. Itẽ ſubſequens conſenſus valet. Item quod ab initio nõ valet, interdum ex poſt facto conualeſcit.

¶*Gloſ. ſeq. ponit quatuor caſus communicandos capitulo.*

i ¶*Reclamãte.*] Et ita patet, quod in negotiis Eccleſiæ, neceſſarius eſt cõſenſus vniuerſitatis, vel maioris partis. ſ. *c. prox.* 12. *q.* 2. *ſine exceptione.* & in ordinatione clericorũ. 24. *diſt. Epiſcopus ſine.* & in dignitatibus conferendis. ĩ. *eod. c. prox. &* 93. *d. legimus.* idem eſt in cauſarum ventilatione. 15. *q.* 7. *epiſcopus nullus ſelux. & c. ſi autem.*

¶*Gloſ. ſeq. alleg. tres concor. & duas leges in contrarium. Iterum arg. conualeſcere, quod ab initio non valet, alleg. ſex iura, & quinque alleg. in contrarium, & ſoluit.*

k ¶*Ratam.*] Et ita alienatio, quę de iure nõ tenet, ratihabitione confirmatur. 16. *q.* 1. *c. vlt.* & ĩ. *de iure pat. cura. &* 12. *q.* 2. *ſi qua de rebus. Arg. contra. Inſtit. de auct. tuto. §. tutor. & ff. eod. tit. obligari.* circa finem ᶜ. Item *arg. quod ea quæ ab initio nõ valent, ex poſtfacto conualeſcunt.* ĩ. *de conu. ſer. propoſuit.* ĩ. *de deſpon. impub. de illis.* 2. 31. *q.* 2. *c.* 1. & 2 *ff. de rit. nup. ſi quis in ſenatorio. &* 1. *q.* 1. *c. eos qui. §. cùm ergo. circa finem. Arg. contra.* 24. *q.* 1. *ſchiſma. &* ĩ. *de ſimo. non ſatis. & ff. de reg. iu. quod ab initio.* 32. *q.* 7. *flagitia. &* 16. *q.* 3. *c. placuit. § poteſt. Ver. quòd ſi primatus.* Prima reſponſio eſt vera quandoq; in maleficiis, vt teneatur ex maleficio, qui ratum habet, ſicut qui ab initio mãdauit. ſ. *de reſti. ſpol. cùm ad ſedem. in fin. ff. de vi. & vi arma. l.* 1. *§. quotiens.* dum tamen eius nomine fuerit factum. *ff. de precar. l. ſi ſeruus.* In negotiis autem ſacris, & cęteris contractibus, quę de iure ſortiunt effectum, eius ratihabitione poteſt res rata haberi ab eo, qui talia ab initio mandare potuit, ſi eius nomine factũ eſt. *ff. rem ratam haberi. l.* 3. *§. falſus.* & 9. *q.* 3. *Lugdunẽſi.* & *ff de iudi. licet verum.* & hic, & ĩ. *de donat. paſtoralis. in fin.* In his autem, quę per alios explicari nõ poſſunt, ſicut eſt, vt quis per alium ferat ſententiam, vel teſtimonium faciat, non habet locũ ratihabitio. *C. de ſenten. ex breuicu. recita. l.* 1 & 2. ni ſi ſit illuſtris perſona, vt ibi. & in his, quæ contra naturam ſunt, vel fiunt, & quę ſine peccato detineri. vel fieri, vel poſſideri non poſſunt. & quę ipſo iure nulla ſunt ab initio. Et ſic loquuntur contraria.

c *Hoſtien. dicit aliud in tutore, qui non poteſt ratificare cotractum, in quo debuit auctorizare, niſi paulò poſt.* ff. de acq. hære. ſi quis mihi. §. iuſtum. *aliud in Capitulo quod non auctorizat, ſed conſentit. nec ratificat, niſi quoad eius contemptũ pertinet.* de elec. quod ſicut. §. ſi autem. *Ioa. And.*

NOuit.] Tres ſunt partes. In prima ponitur exordium, in quo ratio, & dictum in genere. In ſecunda factum ibi, *Innotuit*. In tertia prohibet, & caſſat ibi, *Ideóque*. Abbas Sic.
CASVS. Patriarcha Hieroſolymitanus ſine cõſenſu fratrũ ſuorum, Abbates, & Abbatiſſas, & alias eccleſiaſticas ꝑſonas inſtituebat, & deſtituebat: peruenit hoc ad notitiam D. Papę, vnde ſuper hoc ſcribit ipſi Patriarchę dicens, ꝙ cùm ipſe, & fratres ſui ſint vnum corpus, ita quod ipſe ſit caput, & illi membra, non decet ipſum vti conſilio aliorum omiſſis fratribus ſuis in negotiis Eccleſiæ ſuæ, cùm illud ſit contra inſtituta ſanctorũ Patrum: vnde præcipit ei, quod de cætero illud non faciat, & tales inſtitutiones, & deſtitutiones decernit carere robore firmitatis. Not. quod non decet membrum à capite recedere, nec econuerſo. Item prælatos negotia eccleſiæ ſuę de conſilio fratrũ ſuorum facere debet, & pręcipue huiuſmodi ſpecialia: aliter enim facta non tenent.

a ¶ *Caput*] Sed nũquid Epiſ. auditur ſine litteris capituli de rato volens agere pro Eccleſia ſua? De hoc dic, vt dictum eſt ſ. *de procu. c. 1. & ſuprà de reſcrip. edocere.*

† *Poſt concil. Later. ſub Alex. p. 50. c. 18. & c. 4. eo. t. in 1. comp.*
† *Aliàs ſic: ita quòd tu caput, illi mẽbra eſſe dicuntur.*
† *contentionibus.*

tuere, vel deſtituere, vel alia negotia Eccleſiæ tractare non debet. h. d. cum c. ſequenti.

CAP. IV.

NOuit † tuę diſcretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui vnum corpus ſitis, ita † quod tu caput [a], & illi membra eſſe probatur. Vnde non decet [b] te omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis vti: cùm id non ſit dubium, & honeſtati tuę, & ſanctorum patrum inſtitutionibus † contraire. ¶ Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio fratrum tuorum, Abbates, & Abbatiſſas, & alias Eccleſiaſticas perſonas inſtituis, & deſtituis: *& infrà*. Ideoque id auctoritate Apoſtolica prohibemus: *& infrà*. Nos enim tales inſtitutiones, & deſtitutiones carere [c] decernimus robore firmitatis.

¶ Idem eidem.

¶ Summatum eſt ſupra cap. proximo.

CAP. V.

QVanto †: *& infrà*. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in conceſſionibus, & confirmationibus [d], & aliis Eccleſiæ tuæ negotiis, fratres tuos requiras, & † cum eorum conſilio, vel ſanioris partis, eadem peragas, & pertractes: & † quæ ſtatuenda ſunt, ſtatuas, & errata corrigas, & euellenda diſſipes, & euellas. ¶ Abſentium [e] quoque fratrum nomina inſcribi non ſinas †: quia talia munimenta irrita ſunt, & falſa, & tu exinde quęſtionem falſi poteris meritò formidare.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ Si eccleſia collegiata habet pñtationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris partis: niſi de conſuetudine, vel priuilegio competat ſoli Prælato.

CAP. IV.

EA † noſcitur: *& infrà*. ¶ Cũ in prouincia tua ſępe contingat, quòd ad Eccleſias, in quibus collegia ius pręſentandi habere noſcuntur, eorum Abbates aut per ſe, aut per litteras [f], perſonas idoneas Epiſcopis diœceſ. pręſentant †, & eis pręſentatis, & receptis aliquando ante, aliquando poſt Monachi contradicunt [g]. ¶ Reſpondemus, quod in pręſentationibus Pręlatorum intelligi debet [h], quod fiant de collegiorum ſuorum aſſenſu, ſine quo non obtinent firmitatem. Vnde ſi conſtiterit Cõuẽtus, vel maioris, & † ſanioris [i] partis non affuiſſe conſenſũ, inſtitutiones huiuſmodi cõuenit euacuari [k]: niſi ex antiqua, & approbata conſuetudine [l] †,

† *Poſt concil. Lateran. ſub Ale. iij. p. 50. c. 16. & c. 5. eo. ti. in 1. comp.*
† *Alias ita: Vt cum.*
† *In codice Barbatia ita: & quæ ſtatuenda fuerint ſtatuens, errata corrigas, &c. quæ lectio planior videtur.*
a *Idem Goſ. & placet Archidiacono de elec. c. vlt. lib. 6. vbi vide ſuper ver. irritas. Io. And.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Non decet.*] Ita. *d. non decet. 12. q. 2. alienationes. & 15. q. 7. Epiſcopus 1. & ſ. de praſcrip. cum non liceat. & arg. 86. diſt. ſi quid. & j. eod. c. prox.* de quibus conſtitutionibus hic fit mentio.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Carere*] Sed nunquid ipſo iure tales conſtitutiones irritæ ſunt? Videtur, ꝙ ſic ex hac littera, quod ſatis poteſt cõcedi [a], quia factę contra iura. *C. de legi. non dubium.*

QVanto] Diuiditur. nam primò prohibet. Secundo præcipit ibi, *Abſentium*. Abbas.
CASVS Prędictus Patriarcha, omiſſis fratrib. ſuis, in cõfirmationibus, & conceſſionibus, & aliis negotiis Eccleſię ſuæ, vtebatur conſilio aliorum: mãdat Papa eidem, ꝙ de cętero nõ faciat, ſed de cõſilio fratrum, vel maioris, & ſanioris partis, eadẽ pertractet, & diſponat. Præterea idẽ Patriarcha in priuilegiis ſuis, & aliis inſtrumẽtis nomina abſentium fratrũ inſcribi faciebat: pręcipit Papa, ꝙ hoc non faciat: quia talia munimẽta irrita ſunt, & falſa, & ipſe quęſtionẽ falſi poterit formidare. Nota, ꝙ pręlatus de cõſilio fratrum ſuorum negotia eccleſiæ ſuæ pertractare, & diſponere debet. Item Epiſcopi poſſunt conferre priuilegia. Item de falſo tenet (vt hic dicitur) qui nomina abſentium ſcribit in literis, ac ſi eſſent præſentes.

d ¶ *Confirmationibus.*] ſ. *c. prox.* cum aliis concor. ibi poſitis. & j. *c. prox.* & ita patet, ꝙ Epiſcopus negotia Eccleſiæ ſuæ cũ conſilio canonicorũ ſuorũ tractare debet. *12. q. 2. ſine exceptione.* & *c. alienationes. & 86. d. ſi quid, 16. q. 1. eccleſia habet.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. an ſubſcribens neceſſe habeat ſcire, &c.*

e ¶ *Abſentium.*] Not. ꝙ de crimine falſi tenet q nomina abſẽtiũ fratrũ facit inſeri. *C. ad l. Corne. de fal. qui veluti* & ipſa inſtrumenta ſũt irrita. *C. de teſta. l. iubemus* [b] *& in Auth. de teſta. cum. & ſi. §. 2. coll. 6.* nõ enĩ oportet teſtẽ ſcire, q̃ in charta, vel in inſtrumẽto cõtinent, cui ſigillum apponit. *ff. de pign. actio. l. ſi aliena & C. de teſt.* hac cõſultiſſima, nec in hoc caſu fit ei pręiudiciũ, quin poſſit poſtea cõtradicere, ſi ſua interfuerit: vt in *l. Cum*, ſed ſi ſciret, poſtea reclamare nõ poſſet: vt *ff. de pign. & hyp. fideiuſſor. §. & q. 7. ſaluberrimum. & ſ. de tranſac. ex litteris, 27. q. 1. omnes fœminæ. & 20. q. 1. vidua.* Sic & crimen falſi incurrit, qui ſigillum ſurripuit furtiue nomine capituli. *ſ. de teſtibus tam litteris.* Et qui litteras iudicum aperit. *ſ. de offi. deleg. cùm olim. & ſuprà de reſcri. olim.* vnde tales deponendi ſunt per iura prędicta.

b *Si teſtator ſcribere neſciebat, nec articulatè loqui: falſum eſt teſtamẽtum. Ioan. And.*

EA noſcitur.] Prima pars factum narrat. Secũda pars reſpõdet ibi, *Reſpondemus*. Abb.
CASVS. Abbates, & conuentus habent ius pręſentãdi in Eccleſiis: contingit aliquando, ꝙ ipſi Abbates præſentant perſonas idoneas Epis diœce. ad eccleſias illas vacantes, & eis receptis per epiſcopum, monachi aliquãdo ante pręſentationem, aliquando poſt, contradicunt: quęritur an talis inſtitutio valeat? Reſpondet Papa, quòd quando pręlati faciunt huiuſmodi præſentationes, intelligendum eſt, quod fiunt de conſenſu fratrum ſuorum, ſine quo non valent: & ideo ſi conſtiterit, ꝙ conſenſus fratrum, vel maioris partis non interuenerit, tales inſtitutiones debent caſſari, niſi ex antiqua, & approbata conſuetudine, vel ex aliqua ſpeciali cõceſſione abbates ipſi ꝓbauerint, ꝙ conſenſus monachorũ in talibus collationib. non ſit requirendus. Nota, ꝙ abbas nõ poteſt præſentare aliquẽ, vel conferre beneficiũ eccleſiaſticum alicui, ſine conſenſu ſui capituli. Item collatio, aut pręſẽtatio, ſeu electio communiter pertinet ad prælatum, & capitulũ. hoc enim eſt ius commune, niſi aliquid in cõtrariũ ꝓbet à p̃latis. Itẽ ex antiqua cõſuetudine, vel priuilegio, abbas ſolus põt cõferre beneficia irrequiſitis monachis.

¶ *Aliàs, fœciat.*
† *Cap. vnico. eo. ti. in 1. comp. Et quatenus per litteras poteſt fieri præſentatio, vide Lapũ alleg. 75.*
† *præſentent.*
† *Vel.*
† *Adde, quæ dicatur antiqua conſuetudo, & approbata per Doct. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo. & æſti.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

f ¶ *Per litteras.* Poteſt ergo quis ꝑ litteras pręſentari. *arg. 64. d. c. 1. 2. & 3.* Quid ſi contradicatur litteris? Stabitur eis, donec contrarium probetur. *ſ. de probat. poſt ceſſionem.* vbi de hoc. & *ſ. de teſti. cùm à nobis.*

g ¶ *Contradicunt.*] Cùm ab initio neſciuerãt: aliàs nõ videtur, quòd poſtea contradicere poſſint [c]. *ſ. eod. c. 2.*

h ¶ *Intelligi debet.*] Pręſumptiuè. quia nõ eſt veriſimile, ꝙ hoc faciant ſine cõſilio fratrum ſuorum. *ſ. eo. c. prox.* Hæc pręſumptio probationem recipit in contrarium, vt hic dicitur ſecus ſi eſſet pręſumptio iuris, & de iure. *j. de ſponſa. ad id quod.* & *54. d. fraternitatem. & j. de iudæ. c. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

i ¶ *Maioris, & ſanioris.*] Sed nónne eo ipſo maior eſt, quod eſt ſanior. *31. d. Nicæna.* & *j. de his, quæ ſi à maio. par. cap. c. 1. & 20. d. multi, in fine?* Dic, ꝙ vbi aliqua pars nõ eſt ſana, putà quia indignũ eligit, vel q̃a in dãnũ Eccleſię aliquid facit, ibi dico maiorẽ partẽ illã, q̃ ſanior eſt: & ꝓferenda eſt. *ſ. de poſtu. prælat.* gratum. aliàs niſi vtraque pars in electionibus eſſet ſana, non ſtatim dicerem maiorem ſaniorem, immò quandoq; minorem eſſe pręferendam. *ſ. de electio. eccleſia veſtra.* vbi pars maior non obtinet. *ſ. de appella. conſtitutus.* Bern.

c *Hoſt. remittit ad ea, quæ ibi not. & dicit, quòd cõtradicere poſſunt j. vj. menſes poſt notitiã. Ioann. And.*

k ¶ *Euacuari.*] Cùm non ſint factæ ſecundum ius: ſed cõtemptis illis, qui requiri debent. *ſ. de elect. quod ſicut. & c. quia propter.* & *ſ. eo. nouit. & c. quanto.* vbi hoc videtur expreſſum.

l ¶ *Conſuetudine.*] Dummodo ſit talis, quę iure communi non pręiudicet, ſcilicet præſcripta *ſ. de conſuetu. cum dilectus. & c. vlt.* quia tunc pręſcripſit pręlatus ius inſtituendi contra alios fratres ſuos.

¶ *Gloſſa ſequens arguit, & remittit.*

a ¶*Libertate.*] Putà, quia priuilegia habet plaatus, quòd solus ſine conſenſu fratrū inſtituat, & ita eſt hic arg. expreſſum [a], quòd ius eligendi de iure cōi ſimul ptinet ad Epm, & capitulum, cùm Eps ſit caput capituli. ſ. eo. nouit. niſi cōſuetudo cōtrariū indicat, vel priuilegiū, vt hic patet. De hoc dixi ſ. *de electio. cū Eccleſia Vulterana.* Bernard s.

a Hoſtienſis qui tenet contrarium dicit, quòd narratum factum eſt: & ſi de iure etiam intelligas, loquitur, cū ſunt omnia communia. Ioan. And.

b ¶*Hieronymi.*] 16. q. 1. quicquid. & ſ. *de conſti. c. cùm omnes.*
c ¶*Leonis.*] 12. q. 2. *ſine exceptione.*
d ¶*Vendere.*] Niſi fortè ſit parua, & ſterilis poſſeſſio. 12. *quæſt.* 2. terrulas.
e ¶*Totius.*] Vel maioris partis ibi ſeruientis. 10. q. 2. c. *ea enim.* §. *hoc ius.*

vel conceſſa libertate [a], aliqui eorum probauerint commiſſi ſibi collegij non debere in Eccleſiarum, ſeu beneficiorū collationibus requiri conſenſum.

¶ Innocen. iij. Archipresbytero †, & magiſtro ſcholarium † Bituricen.

¶ Tenet donatio, quam de ſolius diœceſani conſenſu facit Laicus Eccleſiæ, de decimis, quas ab alia Eccleſia habet in feudum ab antiquo, id eſt ante Lateranē. conciliū.

CAP. VII.

CVm † Apoſtolica ſedes: & infrà ¶ Sanè ſicut accepimus, cùm ex vna parte Capitulum ſancti Stephani, & ex altera Monachi de Platea †, ſuper decima quadam in veſtrum compromiſiſſent arbitrium: Dicti Monachi proponebant donationem ipſius decimæ ſibi à quodam milite factam, & Bituricen. Archiepiſcopi diœceſani accedente conſenſu confirmatā fuiſſe: ſeque auctoritate Hieronymi [b] munitos exiſtere, qui ſcribens ad Damaſum ait: Si aliquando † fuerint à laicis malè detēta, quæ diuini iuris eſſe noſcuntur, & in vſum tranſierint Monachorū, Epiſcopo Præbente conſenſū, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate ſubnixa. ¶ Econtrario pars allegabat aduerſa, conſenſum Epiſcopi ſine Cleri conſenſu minùs ſufficere, auctoritate Leonis [c] Papæ dicētis: Ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere [d] audeat: niſi fortè aliquid horum faciat, vt meliora proſpiciat †: & cum totius [e] Cleri [f] cōſenſu, atque tractatu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ [g] profuturū [h]. ¶ Quia verò nos conſulere voluiſtis, vtrùm quando decima tenetur [i] à Laico, ſi conferatur Eccleſiæ, ad confirmandā donationem conſenſus Epiſcopi ſine Cleri conſenſu ſufficiat: [l] aliter reſpondemus, quòd monendus eſt [k] Laicus, qui decimā detinet †, vt eā reſtituat Eccleſiæ, ad quā ſpectat: qui ſi fortè induci nequiuerit, & eā cum diœceſani cōſenſu alteri Eccleſiæ aſſignauerit, præſertim [l] religioſo Conuentui: cōſtabit ipſa † donatio perpetua [m] firmitate ſubnixa. ¶ Auctoritates enim præmiſſæ, licèt diuerſæ ſint, non tamen aduerſæ: cū aliud ſit alienare [n], quod ab Eccleſia poſſidetur: & aliud, quod detinetur à Laico, ad vſum Eccleſiaſticū reuocare. In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretū conſenſus Epiſcopi ſine Clericorū conſenſu † non ſufficit. In reuocatione autem iuxta ſcriptum † Hieronymi ſufficit conſenſus Epiſcopi: cùm per vtrunque † vtilitati Eccleſiæ conſulatur.

¶ Nam & in Lateranen. † concilio [o] eſt inhibitum, ne quælibet religioſa perſona Eccleſias, & decimas de manibus Laicorum ſine cōſenſu Epiſcoporum recipiat: per quod indirectè datur intelligi [p], quòd ſufficit cō-

CVm Apoſtolica.] Duæ ſunt partes principales. In j. cōſultatio. In ſecunda rñſio ibi, *Taliter reſpōdemus.* Prima ſubdiuidit. Nā primò ponit partium cōpromiſſum. Secundò vnius partis allegationem ibi, *Dicti monachi.* Tertiò allegationē alterius partis ibi, *Econtrario.* Quartò cōſultationem arbitrorum ibi, *Quia.* Secūda pars principalis ſubdiuiditur. Nam primò reſpondet cōſultationi. Secundò ſoluit, & corroborat cōtraria ibi, *Auctoritates.* Tertiò reſponſionem corroborat ibi, *Nam.* Quartò ſolutionem limitat ibi, *Hoc autem.* Abbas Sicul.

CASVS. Inter capitulum ſancti Stephani ex vna parte, & monachos de Platea ex altera, quæſtio vertebatur: ſuper quæſtione illa in quoſdam arbitros eſſe compromiſſum, coram quibus proponebant monachi donationem ipſius decimæ ſibi factam fuiſſe à quodam milite, & de conſenſu Bituricen. Archiepiſcopi diœce. ipſius ſibi confirmatam fuiſſe, & ad confirmandam conceſſionem ſuam inducebant auctoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quę diuini iuris eſſe noſcuntur, malè detenta, & in vſum tranſierint monachorum Epiſcopo loci prębente conſenſum, conſtabūt omnia ppetua firmitate ſubnixa. Econtrario pars altera reſpōdebat, quòd cōſenſus Epi ſine conſenſu capituli nō ſufficiebat: ad hoc inducebat auctoritatem Leonis, quòd Eps de reb. Eccleſię quicquā donare, vel commutare, aut vendere non audeat, niſi vt meliora proſpiciat, & de cōſenſu capituli ſui id faciat, quod nō ſit dubiū Eccleſię pfuturum: dubitauerūt iſti arbitri, quādo decima tenet à laico, ſi cōferat Eccleſiæ, vtrùm ſufficiat cōſenſus Epi ſine clericorū conſenſu? Et Papa rñdet, quòd monēdus eſt laic. q decimā tenet, vt illā reſtituat illi Eccleſię, ad quā ſpectat: qđ ſi noluerit, & de conſenſu Epi alteri Eccleſię cōceſſerit, valebit donatio: & auctoritates pdictę licèt ſint diuerſæ, non tamen ſunt aduerſę. quia aliud eſt alienare, qđ ab Eccleſia poſſidet, in quo caſu intelligitur auctoritas Leonis, & tūc nō ſufficit conſenſus Epi ſine cōſenſu capituli. Et aliud eſt ad vsū Eccleſię reuocare, qđ à laico detinet: in quo caſu intelligit auctoritas Hieronymi: & tūc ſufficit cōſens. Epi, qa p vtrāq; auctoritatē vtilitati Eccleſię puidet: & hoc pbat p cōciliū Lateran. ſūpto arg. à cōtrario ſēſu, in quo phibet, ne aliqua religioſa pſona Eccleſias, & decimas de manib. recipiat laicorū ſine cōſenſu Eporum, p quod dat indirectè intelligi quòd ſufficit cōſens. Epi, vt licitū ſit Eccleſię decimas de manu recipere laicorū. Hoc qđ dictū eſt, de illis decimis debet intelligi, q laicis in feudū ſūt cōceſſę. Not. quòd licet cōpromittere in arbitros de reb. ſpūalib. Itē ille pōt iura diſtinguere, qui pōt ius cōſtituere. Itē ſicut ad cōſultationē ... dicū rñdet Papa, ita & arbitrorū. Itē ar. à cōtrario ſenſu benevalet. Itē decimę dat laicis in feudū poſſūt reuocari.

† Archiepiſcopo, in pluribus antiquis.
† Scholarū, legitur in omnib. ferè Vaticanis.
† Cap. 1. ti. de his, quę concedunt ab Epiſcopo ſine cōſenſu capituli, in 3. comp.
† Pratea.
† Aliàs, aliqua, ſed apud Hiero. aliquando, vt etiam apud Gratianum c. vlt. 16. q. 1.

f ¶*Cleri.*] Id eſt, capituli ſui bona enim aliarum eccleſiarū vendere non debet, nec venditioni auctoritatē pręſtare. 12. q. 2. *abbatibus.* & 17. q. 4. *in vendentibus.*
g ¶*Eccleſiæ.*] ſ. Epiſcopali.
h ¶*Profuturū.*] Quantùm ad opinionem ipſorum, & ſic tenebit alienatio, quamuis contrarium eueniat [b]. *ff. de admin. tut. tutor qui §.* 2. tamen ſi probaretur læſio, reſtitueretur, vt ſ. *de in integ. reſt. ca.* 1.
i ¶*Tenetur.*] De facto: quia verā poſſeſſionem habere non poteſt, cū laici decimam de iure poſſidere nō poſſint. ſ. *de præſcript. cauſam quæ. &* 16. q. 7. c. 1. & tamen tolerat Eccleſia, quòd laici decimas, quas antiquit. habuerunt in feudum, detineant, de quibus loquitur hæc decr. vt in fi. dicitur. Bern.
¶*Glo. ſeq. ponit lect. Lau. quam reprobat.*
k ¶*Monendus eſt.*] Et & compellendus, cùm mortaliter peccat. 6. q. 1. *illi qui.* & 22. q. 1. *ca. vlt.* Vel hoc intellige de eo, cuius ſcandalum timetur. 23. q. 4. *non poteſt.* nam ſi hoc eſſet verū, poſſet Epiſcopus per alios laicos multas Eccleſias ſpoliare, & alias ditare: qđ ſi faceret, appellandū eſſet. cùm hoc ſibi nō liceat. j. *de rebus Eccle. non alie. c.* 1. Hoc quod dicit Lau. intellige de decimis non in feudū conceſſis: ſed decre. loquitur de decimis in feudū conceſſis, vt dicit in fine. Bern.
l ¶*Præſertim.*] i. maximè: quia ad hoc agitur, vt de manu laici reuocetur. Bern.
m ¶*Perpetua.*] Et ita videt valere donatio ſine conſenſu capituli, ſed hoc ideo eſt, quia p hoc vtilitati Eccleſię conſulit, & illi q decimam detinebat: quia hoc ſolum bene agit, vt vita hominum corrigat. 23. q. 5. *prodeſt ſeueritas.* aliàs ſemper requiri debet conſenſus capituli, vt ſ. eo. per totum. Bern.
¶*Glo. ſeq. recitetur per abſciſſione m.*
n ¶*Alienare.*] Ideo nō intelligit alienare: qa trāſfert de laico ad Eccleſiam. Sic nō dicit alienatio, qū traſfert de fratre ad ſororē, ſicut dicit lex, ſi teſtator phibuit rē alienare, dādo ſorori, nō videt alienare. *C. de fideicommiſ. Voluntas. ff. de leg.* 2. *Vnum ex familia §.* 2. & *l. peto. §. fratrem.* Et qui trāſfert colūnas de loco vno ad alium locum eiuſdem ciuitatis [d], non videtur facta trāſlatio *C. de ædifi. priua. ſi quis poſt.* ſed reuera talis reuocatio eſt q̄dā alienatio. 12. q. 2. *apoſtolicos. &* j. *c. prox.* quia ſi remanſiſſet apud illū laicum decima illa, ſpes eſſet, quòd poſſet redire ad priorem Eccleſiā ad quam ſpectat, ſi decederet, ſine hærede, niſi hęredes ſuccedant in decimis. ſiue ſint collaterales, ſiue deſcēdentes: & eſt ſimile, quòd Deus magis voluit ſibi hoſtias immolari, quàm dæmonibus 12. q. 1. *conſidera.*
o ¶*In Lateran. cōſilio.*] j. *de priuileg. cū & plantare.* nec laici in alios laicos decimas poſſunt transferre. j. *de deci. prohibemus.*
¶*Glo. ſeq. dicit arg. à contrario ſenſu eſſe fortiſſimum.*
p ¶*Dat intelligi.*] A cōtrario ſēſu: & eſt fortiſſimū argumētū. *ff. de offic.*

† Facit ad hoc l. prætor. in prin. cū glo. not. & Bart. ff. ne quid in loco pub. & l. prohibere. § planè. ff. quòd vi, aut clam.
b De hoc. & quòd verū, ſi Eccleſia ſit locupletata, non dāmnificata, 12. q. 2. ſine exceptione, in glo. pen. Ioan. And.
† tenet.
† iſta.
c Vbi de hoc.
† 14. q. 1. §. 1. & j. de deci. quāuis. *Ioann. And.*
† aſſenſu.
† ſcripturā.
† reſcriptū.
† Vtraque.
† ſub Alexan. c. 9.
d Idē ſi ad aliam ciuitatem corruentiū parietū marmora, vel columnas deferat de proprijs domib. in domos proprias. & hoc vult lex iſta, quòd ornatum ciuitatis non trāsferat ad aliam. Io. And.

de offi. cons, cui manda. eſt iuriſd. l. 1. & 25. *diſt. qualis. & 45. d. diſciplina. Ver. deſcende, peccauit populus tuus.* quaſi dicat, ergo non meus, ex quo peccauit: quia propter peccatum receditur à Deo. 31. *q.* 1. *cùm renunciatur.* Lau.

a ¶ *Epiſcopi.*] Vide modum argumétandi: ex quo dicit de Epõ: ergo tãtùm de Epiſcopo intelligendum eſt. ſic 25. *diſt. qualis.* & 95. *diſt. aliud. ff. de cond. & demon. cùm ita. Argu. contra, quia aliud eſt dicere, epiſcopum, & aliud, ſolum epiſcopũ. j. de teſta. requiſiſti.* [a]. & ita hic eſt vnus caſus, in quo ſolus epiſcop⁹ poteſt alienare: alios habes 12. *q.* 2. *terrulas.* & tribus cap. ſeq. & 12. *q.* 2. *bona.*

b ¶ *In feudum.*] De aliis verò non eſſet verum, quod hic dicitur: quia Eccleſia poteſt illas vendicare: cùm ille nullum ius habeat, ſed hęc eccleſia, ad quam ſpectant, nec poteſt petere propter ius feudi, quod antiquitus ex cauſa fuit permiſſum. quia epiſcopus ius vnius eccleſię non poteſt alij dare: vt j. *de rebus ecc. non alie. ca.* 1. Ioan.

a Ibi etiam in ver. ſi vero, relinquatur: probatur contrariũ. ſ. quod idem ſit dicere epiſcopo, & ſolo epiſcopo. quare dicas ex circumſtantijs hoc diſcernẽdum, an hac ſint eadem, an diuerſa, facit, quod no. de dono. ad Apoſtolicæ in 3. glo. & quod dicam ſuper ea. Ioan. And.

† *Meten.*

† Ca. 2. tit. de his quæ conced. ab epiſcopo ſine conſé. capituli in 3. comp.

Hic caſum Bernardi eſt, & in antiquis exemplaribus reperitur.

† *In omnib. Vaticanis ita: Irrita enim epiſcoporum venditio, & cõmutatio rei eccleſiaſticæ erit, &c.*

† *Vel.*

ſenſus Epiſcopi [a], vt licitum Eccleſiæ ſit decimas de manibus recipere Laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligim⁹, quæ Laicis in feudum [b] perpetuò ſunt conceſſæ.

¶ Idem Meteñ. † Archidiacono.

¶ Non poteſt Epiſcopus ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat ius patronatus in Eccleſiis cõceſſis.

CAP. VIII.

TVa † nuper: *& infrà.* ¶ Adiecisti etiam, vtrùm Epiſcopo, vel electo cum ſolo Archidiacono præter aſſenſum maioris Eccleſiæ, cùm ab ipſa eligatur Epiſcopus, & Archidiaconus aſſumatur de ipſa, cœnobiis, vel Eccleſiis conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre [c] perpetuò vacantes [d] Eccleſias baptiſmales: *& infrà* †. ¶ Alterius [e] etiã quæſtionis ſolutio ex epiſtola Leonis [f] Papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis Epiſcopus de reb. Eccleſiæ quicquã donare, vel permutare, vel vendere [g] audeat: niſi fortè aliquid horum faciat, vt meliora proſpiciat: & cùm totius Cleri tractatu [h], atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium [i] Eccleſiæ profuturum. Irrita † enim Epiſcoporum donatio, venditio, & † commutatio rei Eccleſiaſticę, erit abſque conniuentia, & ſubſcriptione Clericorum: per hoc [k] enim noueris ſolutam ſecundo loco propoſitam quæſtionem: cùm † conceſſiones Eccleſiarum perpetuas [l], ad alienationes non ſit dubium pertinere.

T*Va nuper.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Alterius.* Abbas.

C*asvs.* Archidiaconus Meteñ. quęſiuit à Papa, vtrùm Epiſcopus, ſiue electus de cõſenſu archidiaconi tñ, ſine cõſenſu capituli cõferre poſſit vacantem Eccleſiam baptiſmalem alicui monaſterio, vel alteri eccleſię, quę habet ius patronatus in illa eccleſia vacãte? Et reſpondetur, ꝙ nõ poteſt, auctoritate Leonis Papæ: quia conceſſio vacantium eccleſiarum pertinet ad alienationem. Bernardus. Nota, quòd Prælatus ſine conſenſu capituli bona eccleſię tẽporalia, vel ſpiritualia non poteſt alienare. Item donatio epiſcopi cum conſenſu archidiaconi non valet. Item perpetuę donationes nomine alienationis continentur.

c ¶ *Conferre.*] Vt monachi habeant fructus illarum, & retineãt eccleſias ad vſus proprios, & ſic lęderetur eccleſia. vnde non valet talis conceſſio.

d ¶ *Vacantes.* [e] *Arg. contrarium: quia ſede vacante nihil eſt innouandum. s. ne ſede vacan. nouit.* §. *c.* 2. & 3. Reſpondeo, contraria loquuntur in epiſcopatibus, & conſimilibus.

e ¶ *Alterius.*] Id eſt, iſtius præſentis quæſtionis: ſed ideo dicit, alterius: quia alia quęſtio præcedit, quæ ponebatur in antiqua compilatione in *tit. de inſti. ſed hæc non ponitur.*

e Hanc gloſſam non inueni in antiquis codicibus, nec puto Bernardi eſſe.

f ¶ *Leonis.*] 12. *q.* 2. *ſine exceptione. & s. c. prox.*

g ¶ *Vendere.*] Niſi fortè ſit res, quę ſeruando ſeruari nõ poſſit. *C. de admini. tu. lex quæ tu. ſi.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Tractatu.*] Sed qualiter fiet tractatus? Conueniẽt omnes, & quilibet dicet, quod ſibi videtur [d]. *C. de venden. reb. ciui. l. vlt. lib.* 11. *& tit. ſeq. l. vlt.* & hoc de immobilibus, vel mobilibus pretioſis: quia ſi ſint pretioſa, neceſſaria eſt ſolemnitas. *C. de admini. tut. lex quæ.* ſecus in his, q̃ ſeruando ſeruari nõ poſſunt: vt *l. prædicta. & ff. de petitio. hæred. l. diuus.* Vinc.

d Supple ſicut fit, cum alienari debet res ciuitatis: & ſic bene continuatur, quod ſequitur.

i ¶ *Dubium.* Probabili iudicio, licèt fortè ſecus cõtingat. *arg. ff. de mino. verum.* § *ſi locuplete.* & intellige, nõ ſit dubiũ quantùm ad ſe: quia ſufficit ab initio bene geſtum, *ff. de nego. geſt. ſed an vltro* § 1.

A*dditio.* Vel dic, dubium, ſcilicet communi opinione clericorum.

k ¶ *Per hoc.*] Id eſt per capitulum Leonis 16. *q. poſſeſſiones.*

l *Perpetuas.*] Perpetuę enim intelliguntur ex eo, quia fiũt eccleſiis, & nõ perſonis [e]: vt s. *c. prox. & ff. de annu. leg. annua.* & 12. *q.* 2. *liberti.* quia eccleſia nõ morit: vt ibi dicitur: & s. *de inſti. cùm veniſſent.* ſi fiunt perſonis ſine temporis p̃finitione, durabunt in eorum vitam. 10. *q.* 2. *hæc vſus præſtatio. &* 16. *q.* 1. *poſſeſſiones.*

e Adde, quod dicatur perpetuum, & quod perpetua alienatio, not. in l. nam imperator. ff. de leg. & in l. 1. ff. de vſufruct.

† *Ex antiquis exemplaribus ita reſtituimus, vt eſt impreſſum: nã in vulgatis q̃ vidimus ita legitur: cum conceſſiones eccleſiarum ad perpetuas alienationes non ſit dubium pertinere.*

¶ Idem Epiſcopo Helieñ.

¶ Epiſcop⁹ parochiales Eccleſias, vel obuentiones ipſarum, de conſenſu patroni, ſine conſenſu Capituli ſui monaſterio cõferre nõ pot.

CAP. IX.

PAſtoralis officij diligentia: *& infrà.* ¶ Præterea quæſiuiſti (cùm auctoritate Dionyſij [m] † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus ſingularum parochiarum prouentus, in vſus Eccleſiæ cederent neceſſarios, & ſtipendia miniſtrorum: ſi Epiſcopo liceat ſine auctoritate ſummi Pontificis, vel ſaltem ſine Capituli ſui voluntate, viris religioſis cõferre obuentiones [n] alicuius parochialis Eccleſiæ, ſuſtentatione [o] Vicarij reſeruata. Et cum Lateraneñ. † concilij [p] ſtatuta prohibeant Eccleſiis nouam imponi, vel augeri veterem penſionem: poſtulas edoceri, an Epiſcopus valeat Religioſis, conſentiente patrono, totam Eccleſiam, vel de nouo conferre aliquam portionem. Ad quod breuiter reſpondemus, quòd ſalua conſtitutione canonica [q], de concedenda

P*Aſtoralis.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

C*asvs.* Eps Helieñ. fecit talem quęſtionẽ D. Papę. Parochiæ auctoritate Dionyſij fuerunt limitatę, & diſtinctę, vt prouẽtus cuiuſlibet parochiæ in vſus cederẽt miniſtrorum: quæſiuit, vtrùm liceat Epõ ſine auctoritate Papę, vel ſine conſenſu capituli ſui conferre viris religioſis obuentiones alicuius parochialis Eccleſiæ, reſeruata ſuſtentatione vicarij. Secundò fecit aliam quęſtionem. Lateraneñ. concilium p̃hibet nouam penſionem imponi eccleſiis, vel veterem augeri, quęſiuit eps Helieñ. verũ eps poſſit religioſis locis totam eccleſiam, vel de nouo conferre aliquã portionẽ de cõſenſu patroni? Ad hoc reſpondet Papa, ꝙ eps nec primum, nec ſecundum facere poteſt ſine licentia Papæ prędter capituli ſui voluntatem, ſalua conſtitutione canonica, quæ dicit, ꝙ epiſcopus poteſt conferre piis locis quinquageſimam portionẽ. Nota, quòd eps nec eccleſiam poteſt dare monachis, nec penſionem augere ſine conſenſu capituli ſui. Item centeſimam, vel quinquageſimam portionem poteſt dare piis locis ſine conſenſu capituli ſui: vt hic probatur.

† *Dionyſius Papa epiſt.* 2. *ad Seuerũ epiſcopum.*

† *Concilium Lateranen. ſub Alex. iij. c.* 7. § *prohibemus.*

m ¶ *Dionyſij.*] 13. *q.* 1. *eccleſias* [f]. 90. *d. c.* 1. *&* 80. *d. c. epiſcopi.*

f Prouincia. vero, & dicece. prius diuiſa fuerũt. 8. d. c. 1. & 99. d. prouincia. *Vincen. vtrobique de hoc Ioan. And.*

n ¶ *Obuentiones.*] Id eſt, fructus, vel reditus, retenta ſibi eccleſia cum ſuſtentatione vicarij.

o ¶ *Suſtentatione.*] Sufficienti. s. *de præbend. de monachis.* vbi de hoc. & s. *de ſupplen. negli. præla. ſicut.*

p ¶ *Lateranen. concilij.*] Vt j. *de cenſi. prohibemus.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. alleg. pro, & contra ponit opi. Hug. & Tanc. nunquam dicit tutiorem, ſed contrariam approbat.*

q ¶ *Salua conſtitutione canonica.*] 12. *q.* 2. *bona rei.* Ex hac littera videt manifeſtè, quòd Epiſcop⁹ poſſet dare quinquageſimã, vel centeſimam partem ſine cõſenſu capituli: vt in p̃dicto *c. bona rei,* non obſtante iuramento de non alienandis reb. eccleſiæ. j. *de eccle. ædi. tua. &* s. *de iureiurã. intellecto.* nemo. n. poteſt epiſcopum accuſare de eo, ꝙ templum Dei ædificat. 12. *q.* 2. *aurum.* Item quia ſufficit ſemel à iure fuiſſe cõceſſum: vnde non eſt vlterius neceſſe adire prętorem ff. *de conſtit. tutorum.* quę ſub conditione. § *vlt. Arg. contra.* j. *de donat. paſtoralis. &* s. *eod. c. prox.* 12. *q.* 2 *ſi epiſcopus. &* s. *eo. cùm nos.* H. & Tancr. cum eo dicunt, ꝙ etiam in caſu requiritur conſenſus capituli: licèt. n. ei permittatur à iure alienare cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis, requiri tamen debet cõſenſus capituli. 12. *q.* 2. *ſine exceptione.* Littera tamen iſta contradicit. Ioan. Idẽ dicit ſuper illo *c. bona rei.* illud quidẽ ſecurum eſt dicere, & expone hanc litteram, ſecundùm ꝙ Tancre. exponit. id eſt, ſalua conſtitutione: quia non derogat per iſtud reſpõſum illi cap. bonę rei. nec dicitur ibi, quod epiſcopus poſſet illam donationem facere ſine conſenſu canonicorũ: ſed hæc littera cõtrarium innuit, & j *de donatio. Apoſtolica.* vbi de hoc. & ita credo verum, & ſtatuendum hic.

a ¶*Quinquageſima.*] Immò quãdoq; maiorẽ portionẽ.ſi multũ abundat: de auctoritate tamẽ ſuperioris. quandoq; nõ tantã, quandoque nihil,ſi grauatur Eccleſia.ĩ. *de do. Apoſtolica.* Io.

E*T ſi membra corporis.*] Prima pars ponit querelam. Secũda prouidet ibi, *Viſum fuit.* Abbas Sic.

CASVS. Statutum fuit in concilio generali, quod habetur. ĩ. *de accuſationibus.* ſicut olim, quòd Metropolitani ſingulis annis debeant prouinciale cõcilium celebrare: Archiepiſcopus Senoneñ. & ſuffraganei eius ad concilium illud nõ recipiebãt procuratores, & nuncios cathedraliũ Eccleſiarum: verumtamẽ capitula cathedralium Eccleſiarum Senoneñ. prouinc ę depoſuerunt ſuper hoc coram D. Papa quæſtionem. Scribit dominus Papa Archiepõ, & ſuffraganeis eius dicens, q capitula prædicta ad huiuſmodi concilia debeant inuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti, & pręcipuè ſuper his, quę contingunt ipſa capitula: & hæc eſt ratio, quia cùm Archiepiſcopus, & Epi ſint vnum corpus cum capitulis ſuis, & ipſi caput ſine membris ſuis, talia vel alia facere non debent. Not. quod oẽs tangit, ab omnibus dẽt tractari. Itẽ non debet caput à mẽbris recedere, nec mẽbra à capite.

b ¶*Prouinciale.*] De quo habes 18. *diſt. per totum.* & ĩ *de accuſat. ſicut olim.* De concilio monachorum habetur ĩ *de ſta. reg. in ſingulis. & c. ea quæ.*

c ¶*Contingere.*] Et meritò: quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari a. 63. *diſt. c. 1. & 66. diſt. c. 1. & 8. q. 1. licet ergo, &* ĩ. *de tempo. ordin. ſi Archiepiſcopus* vbi de hoc. & *ff. de adop. nam ita. & ff. de mino. in cauſa. § cauſa. & l etiam. § vlt. & ff. de iure annu. aureo. de mus. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & in Authen. Vt ſpõſal. lar § ad hoc quoque. coll* 8. Laici b verò huiuſmodi conciliis intereſſe non debent, niſi ſpecialiter inuitentur. 68 *d. Hadrianus in fine.* Vel etiam niſi ſpecialiter tractaretur cauſa fidei. 96. *Vbi. nam.* Vel niſi tractaret de matrimonio: quia cùm tales cauſę eos tangant, poſſunt intereſſe. 35. *q. 5. ad ſedem.*

† *Honorius iij. habetur in omnibus antiquis.*

† *De his prouincialib. cõcilius vide cõcil. Trid.* ſeſſ. 14. de refor. c. 3. & ſeſſ. 25. de refor. ca. 2. *adde Melchiorem canum lib.* 5. de locis Theol. c. 4.

† *Aliàs, capitulorum.*

† *Concil Lateranenſ. ſub Alex. iij.* c. 16. & c. vltimo eo. ti. in 1. cõpil.

a *De re iure quod omnes* lib. 6. in fine. *Ioan. And.*

b *De hoc articulo vide pleniùs hic per Ioann. And. Panormitanum, & alios. adde Bullã Iulij iij. ante* ſeſſ. 11. in concil. Triden. *& Turrecrematam* in ſum. de eccl. l. 3. ca. 11. & ſeq.

piis locis quinquageſima a portione, neque primum, neque ſecundum facere poteſt Epiſcopus (niſi de licentia Romani Pontificis) præter capituli ſui voluntatem.

¶Innocentius † iij. Archiepiſcopo Senoneñ. & eius Suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debent & admitti cathedralium Eccleſiarum Capitula.*

CAP. X.

ET ſit membra corporis: & *infrà.* ¶ Prouinciæ Senoñ. Capitula cathedralium Eccleſiarum ad nos querimoniam tranſmiſerunt, quòd Archiepiſcopus Senoñ. & eius Suffraganei, procuratores eorum † nuper ad prouinciale b concilium conuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & *infrà.* ¶ Viſum fuit nobis, & fratribus noſtris, vt Capitula ipſa ad huiuſmodi concilia debeant inuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti: maximè ſuper illis, quę ipſa Capitula contingere c dignoſcuntur.

TITVLVS XI.

De his, quę fiunt à maiori parte Capituli.

¶Ex Concilio † Lateraneñ.

¶ *In vniuerſitatibus Eccleſiaſticis præualet regulariter, quod fit à maiori parte, niſi minor pars rationabiliter contradicat. Hoc dicit.*

CAP. I.

CVm in cunctis Eccleſiis, quod pluribus d, & ſanioribus fratribus viſum fuerit, incunctanter debeat obſeruari: graue nimis eſt, & reprehenſione digniſſimum, quòd per quaſdam Eccleſias pauci quandoque non tam de ratione, quàm de propria voluntate ad † ordinationem Eccleſiaſticam procedere non permittunt e. ¶ Quocirca præſenti decreto ſtatuimus, vt niſi à paucioribus, & inferioribus aliquid rationabiliter f obiectum fuerit, & † oſtenſum g, appellatione remota pręualeat ſemper, & ſuum conſequatur effectum, quod à maiori, & ſaniori parte Capituli fuerit conſtitutum h. Nec conſtitutionem noſtram † impediat, ſi fortè aliquis ad conſeruandam † Eccleſię ſuę conſuetudinem, ſe iuramento dicat aſtrictum. Non enim iuramenta i, ſed potius periuria ſunt dicenda, quæ contra vtilitatem Eccleſię †, & ſanctorum patrum veniunt inſtituta. ¶ Si quis autem † huiuſmodi conſuetudines, quę † nec ratione iuuantur, nec ſacris congruunt inſtitutis, iurare pręſumpſerit: donec dignam egerit pœnitentiam, à perceptione ſit Dominici corporis alienus.

DE HIS, QVÆ FIVNT A MAIORI parte Capituli.

¶ *Suprà viſum eſt de his, quæ fiunt à prælato, & capitulo: ſed quia quædam pertinent ad capitulum tantùm, in quibus peragendis ſæpe diſcordant, & dubitari poſſet, quid iuris, meritò ſubijcitur iſta rubrica.*

De hac materia tractatur. 16. diſt. c. vlt. 5. q. 2. hoc ius.

C*Vm.*] Ordinatio maioris partis capituli p contradictionem, & appellationem minoris partis nihil rationabile opponentis impediri nõ debet. Primò ponit factum reprehenſibile. Secũdò prouidet per ſtatutum ibi. *Quocirca.* Abbas Sic.

CASVS. In quibuſdam Eccleſiis minor pars clericorum non ſecundùm rationem, ſed propria voluntate potiùs impediebant Eccleſiaſticam ordinationem, quod graue, & dignũ erat reprehenſione: cùm in ordinationibus Eccleſiarũ ſemper debeat pręualere, quod à maiori, & ſeniori parte capituli fuerit ordinatum: ideóque ſtatuit concilium Lateranen. vt niſi à paucioribus, & inferiorib. aliquid rationabile obiectũ fuerit, & oſtenſum, appellatione remota præualeat, & ſuum conſequatur effectum, quod à maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obſtante ſi aliquis dicat ſe iuramento aſtrictum ad ſeruãdam Eccleſię ſuæ conſuetudinem: quia non ſunt dicenda iuramenta, ſed potius periuria, ſiue temeraria iuramenta, quę in dãnum Eccleſię, & contra ſanctorum Patrum veniunt inſtituta: & ſi aliquis conſuetudines, quæ nec ratione iuuãtur, nec canonicis conſonant inſtitutis, iurare præſumpſerit, à perceptiõe Dominici corporis, donec pœnitentiam egerit, ſit penitus alienus. Not. q in maiori, & ſaniori parte capituli reſidet poteſtas capituli. Item vt contradictio minoris partis capituli valeat, duo ſunt neceſſaria. ſ. quòd rationabile quid obiiciatur, & probetur. Item iuramenta contra vtilitatem Eccleſiaſticam præſtita, non iuramenta, ſed potiùs periuria, vel temerariã iuramenta dici debẽt: & ideo non ſunt ſeruanda. Item ſi quis iurat ſeruare conſuetudinem Eccleſiæ, non aſtringitur ad illicita: ſub tali enim iuramento nihil niſi licitũ cõprehenditur. Item qui conſuetudinem illicitã iurat ſeruare, donec egerit pœnitentiam, à perceptione corporis Chriſti debet abſtinere.

d ¶*Pluribus.*] 65. *diſt.* 1. 2. *& 3 ſupra de electio. licet.* 23. *diſtin. in nomine Domini.* 20. *diſtinct. de quibus. & ff. de re iud. duo ex tribus.*

e ¶ *Permittunt.*] Appellando, & impediendo de facto.

¶*Glo. ſeq. argu. quod non ſtatur, & c. alleg. 5. iura alleg. duo in contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Rationabiliter.*] *Arg. quod non ſtatur ſemper maiori parti, nec pluralitati,* vt hic. & 31. *diſt. Nicæna.* ĩ. *de electio. Eccleſia veſtra. ff. de ſerui. ruſt. prædi. per fundũ* 32. *diſt. non liceat. & ff. de pact. maiorem. Arg. contra.* 63. *diſt. plebs Diotreñ. Inſti. de ſatiſd. tutor § ſed ſi ex teſtamento.* Sol. illud regulare eſt, vt ſemper ſtetur maiori parti, ſed maior pars eſt illa, q̃ maiori ratione, & pietate nititur. 9. *diſt ſana quippe.* 60. *diſt. nullus. in fi.* & 4. *q.* 3. *c. ſi teſtes. § item iuriſiurandi præſumitur pro pluralitate.* 61. *diſt. nullus. in fi.* niſi contrarium probetur, vt hic patet: & 23. *diſt. illud. &* ĩ *de electio dudum. R.*

g ¶*Oſtenſum.*] Ergo non ſufficit obiicere, niſi probetur: & hoc probabitur coram ſuperiore. ĩ. *de elect. Venerabilem.*

h ¶*Conſtitutum.*] Et ita capitulum poteſt conſtitutionẽ facere, dũ tamen interſint omnes quos conſtitutio tangit. De hoc not. ĩ. *de conſtitu. cùm omnes.* aliàs præſentes in præiudicium abſentium nihil conſtituere poſſunt: vt hic. Circa alia negotia ad minus duæ partes debent eſſe præſentes. *ff. quod cuiuſq; vniuer. l. nulli.* & *l. planè.* & *ff. de decre. ab or. fa. l.* 3. T.

i ¶*Iuramenta.*] Sic ĩ. de iureiur. ſicut noſtris. & ita ſi iuramẽta ſint facta in genere c reſtringenda ſunt circa bonas, & licitas conſuetudines. *arg.* ĩ *de iureiur. quanto. & ca. ad noſtram* 3. Si ſpecialiter iurant, ſtatim ſunt periuri. Bern.

† *Dictio, ad, deeſt in aliquot antiquis. in cõcilio verò aperti⁹ hæc continentur ita: ordinationem vel Eccleſiaſticam impediunt, & ordinationẽ Eccleſiaſticam procedere, &c.*

† *Vel.*

† *Veſtram.*

† *obſeruantiam.*

† *eccleſiaſticam.*

† *enim.*

† *Hac periodus aliter recitatur in cõcilio, prætermiſſo loco, quod omnino videas.*

c *Vide Decium in Rubrica. C. q admitti. & Albericum tract. de ſtat. p. 1. q. 5. vnde tota lege verum eſſe hanc gloſſam.*

Quæſiuit

QVæſiuit.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Fraternitati*. Abbas Sicul.

Casvs. In Eccleſia Claremonteñ. obſeruabatur, vt ſi aliqs parochialis penſionem debitam eccleſię nō ſolueret, vel cleric⁹ aliquis delinqueret, aliquis de canonicis & minimis interdicebat eccleſiam ſine conſenſu epiſcopi, & aliorum canonicorum: quæſiuit epiſcopus an hoc fieri deberet? Reſpondet Papa, q̄ interdictum in aliqua eccleſia poſitum ſine cōſenſu Epiſcopi, & fratrum ſuorum per aliquē de canonicis obſeruare non debet, nec ſuſtinere, vt ab aliis obſeruetur. Sed ſi aliquis deliquerit, ipſe puniatur: quia peccata ſuos auctores tenere debēt: nec pœna debet vlterius protrahi, quā delictum fuerit in cōmittente repertum. Nota, quod excommunicatio, & interdictum fieri debent de conſenſu epiſcopi, & capituli. Item ille qui peccat, ſolus puniri debet, & non illi, qui non peccauerunt. Item pœna debet ſuos auctores tenere. Item pœna non debet excedere delictum.

a ¶*Eccleſiam tuam*] Id eſt, tuę iuriſdictioni ſubiectam. ſimile ſ. *de aucto. & vſu pal. ca.* 1. & intelligitur hoc, vbi canonicus non hēt ius epale in ipſa eccleſia: aliàs ſi haberet, & ei denegaretur debita pēſio, vel aliqua offenſa digna excōicatione cō mitteretur, bene ſupponeret eccleſiā interdicto a: nō nego tñ honeſtius eſſe pſonas interdicere: nō enim eccleſiæ delinquunt, ſed perſonæ, in *Auth. de man. princ. §. oportet. coll. 3. & arg.* ī. *de pœnis. licet. 16. q. 6. illud.* hoc dicit Lau. ſed eccleſia propter delictum alicui⁹ interdici nō debet: ſed ille, qui deliquit, puniatur: quia illi qui non peccauerunt, nō debent puniri, niſi ille qui deliquit, ſit dominus loci. quia tunc propter delictum eius terra ſupponitur interdicto. ī. *de ſpon. non eſt vobis* Bern.

b ¶*Aſſenſu.*] Quia talis ſententia non tenet: cùm lata ſit ab eo, qui non habet iuriſdictionem. 2. *q. 1. in primis. C. ſi à non compe. iud. l. 1.* & ſ. *de conſue. ad noſtram.* T.

¶*Glo. ſeq. ſex alleg. concor. & alleg. duo iura, & dupliciter ſoluit.*

c ¶*Deliquerit.*] 16. *q. 6 cognouimus. in c. illud.* quia peccata ſuos proprios tenere debent auctores b, vt hic dicit. *C. de pœn. ſancimus. C. ne vxo. pro ma. ob. maritorum.* 11. *q. 3. illud.* & ī. *de ſent. excommu. Romana. §. fin.* [lib. 6.] Sed contra videtur: quia perit iuſtus pro impio. de conſec. *diſt. 1. in ſanctis. 15. q. vlt. cùm multa.* Sol. quod hic dicitur, locū habet in pœna c ſpirituali: qđ dicit in contrarium, habet locū in pœna temporali, q̄ quandoque imponitur alteri pro peccato alterius: vt 1. q. 3. *item pro peccato.* Vel hoc regulare eſt, illa caſualia ſunt. Tanc.

¶Cæleſtinus † iij. Claremon. † Epo.

¶*Canonicus non interdicit Eccleſiam, ſed hoc facere debet Epiſcopus cum Capitulo.*

CAP. II.

QVæſiuit †: *& infrà.* ¶Super eo quòd Eccleſiam tuam a quidam ex Canonicis etiam minimis, quia penſio Eccleſiæ debita non redditur, vel Clericus aliquis, aut parochianus deliquit †, ſine tuo, & aliorū Canonicorū aſſenſu b, interdicto ſupponūt †: *& infrà.* ¶Fraternitati tuę taliter reſpōdemus, q̄ interdictū in aliqua Eccleſia per aliquem, vel aliquos de Canonicis tuis, ſine tuo, & aliorū fratrū aſſenſu poſitū, obſeruare non debes, nec etiā ſuſtinere, vt ab aliis obſeruetur: *& infrà.* ¶Sed ſi quis in his deliquerit c, Eccleſiaſticę correctioni ſubiaceat: cùm peccata ſuos auctores † tenere debeant, nec pœna ſit vlteriùs protrahenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum †.

¶Innocenti⁹ iij Auguſteñ. Epiſcopo.

¶*Communis ordinatio Eccleſiæ, per contradictionem, & appellationem eius, cuius non intereſt, impediri non debet. h. d. quoad titulum.*

CAP. III.

EX † ore ſedentis: *& infrà.* ¶Accedē ibus ad præſentiā noſtram T. ad Auguſteñ. † Canonico pro quæſtione, quæ inter vos ſuper Præpoſitura Auguſteñ. Eccleſiæ vertebatur: ex parte ipſius B. fuit propoſitum, quòd pater eiuſdem à C. prædeceſſore noſtro Decano, & Capitulo Auguſteñ. litteras obtinuit deſtinari, vt infra ſpatium menſis vnius eundem eligerent, & aſſumerent in Præpoſitum Auguſteñ. in ſignum inueſtituræ annulo d aureo deſtinato, & quibuſdam mandati Apoſtolici executoribus conſtitutis. Capitulum memoratum cùm audiſſet, quòd C. † quondam eorum Prępoſitus in Epiſcopum Brixieñ. electus, & confirmatus fuiſſet: licèt dictas litteras recepiſſent †, in contemptum † tamen eorum e aſſignato priùs termino, infra quem ipſi deberent ſuper mandato Apoſtolico reſpondere, H. tunc Auguſteñ. f Decanum in Præpoſitum elegerunt: *& infrà.* ¶Quia verò legitimè conſtitit, quòd prędictus B. de Præpoſitura non fuit aliquatenus inueſtitus, etſi mandatum g fuit, vt de ea inueſtiretur: de qua etiamſi inueſtitus fuiſſet, inueſtitura eius per prædeceſſorem noſtrum certa fuit ratione h caſſata: quæ nec etiā ſi caſſata fuiſſet, per hoc q̄ dicto H. reuerentiam exhibuit, quæ † debetur Præpoſito, iuri ſuo. Item non valet appellatio, niſi interſit illius, qui appellat. Item electio maioris partis capituli valet.

EX ore.] In prima parte ponitur factum. In ſecunda deciſio ibi. *Quia verò.* Abbas.

Casvs. Pater cuiuſdam canonici Auguſteñ. B. nomine, accedens ad dominum Papam, impetrauit litteras ab eodem ad Decanum, & capitulum Auguſteñ. quib. decano, & capitulo mandabatur, vt dictum B. filium ſuum infra ſpatium temporis vnius mēſis eligerēt, & aſſumerēt in pꝓpoſitum: & in ſignū inueſtituræ ſibi annulum aureum deſtinauit, executorib. ſuper hoc deputatis: executores capitulum memoratū monuerunt, vt mandatum Apoſtolicum adimpleret: capitulū, licet litteras recepiſſent, audito q̄ C. prępoſitus ipſorum eſſet electus, & confirmatus in Epiſcopum Brixieñ. infra terminū, in quo debeant executoribus reſpondere, H. tunc eorū Decanū in prępoſitum elegerūt, cui dictus B. reuerētiā exhibuit tāquam pꝓpoſito: tandem ille H. fuit mortuus: eo mortuo capitulum ſtatim elegit in pꝓpoſitum iſtum, cui Papa ſcribit dicto B. appellante, ne ad aliquam aliam electionē procederent, cùm ad ipſum dicta prępoſitura ſpectaret, & ſic orta fuit controuerſia inter ipſum B. & iſtum prępoſitū. Delata fuit cauſa ad Cæleſtinum Papā, coram quo multa obiecta fuerunt cōtra iſtum B. & ita quòd Cæleſtinus caſſauit inueſtiturā de ipſo B. Ad vltimum delata eſt cā iterum ad D. Innocentium, coram quo iſta, & alia allegata fuerūt: Papa vero ſuper hoc ita duxit ſtatuendum: quia conſtitit ei, q̄ pręfatus B. nō fuit inueſtitus de dicta prępoſitura, quis mandatum fuiſſet, vt de ea inueſtiretur: etſi etiā inueſtitus fuiſſet, illa inueſtitura caſſata fuit per Cæleſtinum: & ſi etiam caſſata non fuiſſet, cùm pp hoc quòd dicto H. reuerentiam exhibuit tanq̄ prępoſito, iuri ſuo renunciaſſe videtur: Papa conſiderans quòd ipſe B. appellare non poterat, vt per appellationem ipſius ordinationem Eccleſię impediret, & intelligēs q̄ à maiori parte capituli electus fuit iſte in prępoſitum, electionē ipſius, & ordinationem auctoritate Apoſtolica confirmauit, & dicto B. ſilentium impoſuit, ſuper ipſa prępoſitura. Nota, quòd ipſo facto renūciat quis iuri ſuo, vt iſte obedientiam faciendo dicto H. Item tacitè renunciat quis

d ¶*Annulo.*] Sic *ſuprà de re iudicata cùm olim.* propter hoc tamen non fuit inſtitutus: cùm in poſſeſſionē miſſus non fuerit: vt infra ſequitur.

e ¶*Eorum.*] Scilicet executorum.

f ¶*Tunc Auguſten.*] Cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tāquam prępoſito, vt ſequitur infrà: tādem idem H. mortuus eſt: eo mortuo capitulum ſtatim elegit iſtum in prępoſitum, dicto B. prius appellante, q̄ ipſum nō eligerent, cùm ad ipſum ſpectaret prępoſitura. De hac appellatione fit mentio inferius. hæc omnia habentur in integra.

¶*Gloſſa ſequens not. alleg. tria iura, & in contrarium alleg. octo. Item arg. & remittit.*

g ¶*Etſi mandatum.*] Sic patet, q̄ propter talem inueſtituram, quam fecit d cum annulo, non efficitur quis poſſeſſor. ī. *de dona. per tuas. arg.* ſ. *de re iudic. cum aliquibus.* quia in adipiſcēda poſſeſſione actus corporalis requiritur. *ff. de acq. poſſeſſ. poſſideri. §. amittendo. Arg. contra* ſ. *de conſue. ex litteris. & 16. q. 7. contra ſanctorum & q. 1. moderamine.* & *C. de ſacroſanct. eccle. vt inter diuinum. & ff. de contrahend. emp. & vend. clauibus.* & *ff. de bo. aucto. iudic. poſſid. quamuis.* & ſ. *de dolo, & contuma. contingit. ff. de dam. infect. ſi finita §. vlt.* Item hic patet, quòd ſi Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum alium eligit, tenet electio. De hoc dictum eſt ſ. *de præbendis dilectus filius.* Io.

h ¶*Ratione.*] Quia erat in minoribus ordinibus conſtitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri ſuo renunciauit: vt hic ſequitur.

¶*Glo. ſeq. argu. de tacito conſenſu, inducens* 13. *iura. alleg.* 2. *in contrarium. Tertiò fortificat primum dictum. Quartò quærit, & ſoluit. Quintò elicit duo argumenta.*

† *Clemēs iij.* † *Claremo.* † *Claramonten.* † *Cap. a. e. ti. in 1. cōp.* † *delinquit.* † *ſupponit.* † *auctores.* † *Vide l. ex facto. §. lucius. ff. de vul. & pu. facit l. reſcriptū. cū ſi. ff. de his qui. vt ind.* † *Cap. vnico eo. ti. in 3. comp.* † *Aliàs: Auguſtenſibus canonicis.*

a *De hoc articulo vide hic plenius per Hoſtien. & Io. And.*

b *Hoc ſpectans non illepidi verſiculi:* Auctores proprios ſua crimina iure tenebūt: Pluſquam peccatur, non vltrà pœna trahatur.

c *De hoc vide latiſſimè per Alfonſum Caſtrū* lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 10. & 11.

† *D.* † *&.* † *ſuſcepiſſent.* † *In aliquo antiquo textu contemptum eorū aſſignato tamē primo, &c. quam varietatem agnoſcunt hic veteres interpretes, & Hoſtienſis, earum, legit, ita vt his contemptus ad literam* [Papa executores] *referatur, eorum, tamen legitur, vt plurimùm.* † *In codice Barbatia dicta: quæ debet præpoſito exhiberi.*

d *Quā non fecit, ſed mādauit, ſi erit. Vnde non procedit arg. glo. ſecundū Innoc. & Hoſt. Ioan. And.*

ſuo renunciâſſe [a] videtur †: Nos attendentes ſibi de iure non potuiſſe competere, vt per appellationem [b] ob id interpoſitam, communem ordinationem Eccleſiæ impediret: intelligentes etiam te à maiori parte, tam dignitate, quàm numero eorum, quos eligendi ius conſtabat habere, electum fuiſſe canonicè in Præpoſitum: electionem tuam auctoritate Apoſtolica confirmamus, præfato B. ſuper Præpoſitura ſilentium imponentes.

¶ Idem.

¶ Prælatus cũ maiori parte Capituli, contradicente minori, ſtatuere poteſt, quòd ad neceſſariã reparationẽ fabricæ quilibet Canonicus conferre teneatur.

CAP. IV.

EX † parte tua nobis fuit, frater Archiepiſcope, intimatum, quòd ad reſtaurandam fabricam [c] Rothomageñ. Eccleſiæ, tractatum communiter habuiſtis, te poſtulante, vt quilibet Canonicorum tecum pariter aliquam ſuorum redituum portionem operi tam pio, & neceſſario deputaret: *& infrà.* ¶ Statuimus, vt † ſi quis veſtrûm tuis, frater Archiepiſcope: & maioris, & ſanioris partis Capituli ſtatutis ſuper hoc duxerit † reſiſtendum, obtineat ſententia plurimorum [d] †.

a ¶ *Renunciaſſe.*] Nota hîc arg. de tacito cõſenſu. & licèt verbis non renunciet, aut non cõſentiat, ipſo facto tamen cõſentit. 32. q. 2. *honorantur.* & ĩ. *de tranſac. ex litteris.* & *43. diſt. ſit rector. ff. mandati ſi præcedente. §. Lucius ff. ad munici. l. 2.* & ĩ. *de offic. deleg. gratum.* & *c. cùm olim. in fin. à contrario ſenſu. ff. de inoffi. teſtamen. ſi propoſitas. §* & *l. nihil.* & *Vlt.* & *ff. de public. ſi ergo. §. 1.* & *ff. de mino. ſi filium.* & *Cod. de iure delib. l. 2. Arg. contra. ff. de decurio.* Herennius. *§. Vlt.* & ĩ. *de præbend. dilecto.* Ioan. Præterea licet renunciatio ſit tacita, valet etiam citra auctoritatem ſuperioris, licèt expreſſa nõ valeat ſine auctoritate ſuperioris. ĩ. *de renunciat. admonet.* ſicut plus valet tacita ꝓhibitio, quàm expreſſa, cũ ſcilicet litem cõteſtatur. *ff. de ſolutionib. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in mille. ff. eo. ti. Vero procuratori. §. Vlt.* Lauren. Sed quid ſi alius ageret contra illum præpoſitum, & caſſaretur illius electio, nunquid iſte, qui exhibuit reuerentiam, poteſt agere pro præpoſitura? Non: quia filius exhæredatus, ſi approbauit teſtamentum patris, non poteſt poſtea impugnare. *C. de inoffic. teſtamen. parentibus.* & ſi alius impugnaret teſtamentum, ipſe tamẽ nõ poteſt petere vltrà, quàm ſibi eſt relictũ. ff. de legatis præſtãdis. *l. contra. §. ſi quis.* Vincen. Item *argum. quòd actio ſemel extincta non reuiuiſcit. ff. de ſolutio. qui res. §. aream. & de conſecr. diſtinct. 4. quæris.* Item *argum. quòd licèt res deueniat ad eum caſum, à quo potuit habere principium, non Valet.* Bernardus.

† *Vide* l. tale. §. 1. ff. de pac. & l. ſi exhæredatus. ff. de inoffic. teſt.

† Cap. vnic. e. ti. in 4 comp. *Et Vide, quòd per hoc c. dixit Calderinus* conſi. 6. tit. de his quæ fiunt à prælat. *refert Felinus in* c. cùm dilecta. ĩ. de reſcript.

b ¶ *Per appellationem.*] Sic *ſuprà de elect. cùm inter* R. quia eius non intererat appellare poſt reuerentiam præſtitam. 2. q. 6 *non ſolent.* appellatio enim non impedit, ne id fiat, quod ꝑpetuo edicto decernitur. *ff. de appellatio. recipi. Vel non. l. Vlt.* Laurent.

EX *parte tua nobis fuit frater.*] Communis diuiſio. Secũda pars ibi, *Statuimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiſcopus Rothomagẽſis, cùm fabrica Eccleſiæ ſuæ reſtauratione indigeret, habuit tractatũ cum fratribus ſuis, vt quilibet eorum cũ ipſo Archiepiſcopo aliquã portionẽ redituũ ſuorum tam pio, & neceſſario operi deputaret: & hoc ipſi facere noluerunt: vnde ipſe ſignificauit hoc domino Papę: ſuper hoc ſtatuit Papa, vt ſi aliqui cõtradixerint ſtatutis ſui Archiepiſcopi, & maioris partis capituli, & ſanioris, obtineat ſententia plurimorum. Nota, ꝙ ſententia maioris & ſanioris partis capituli pręualet. Item in caſu iſto non tenẽtur, niſi maior, & ſanior pars conſentiret.

c ¶ *Fabricam.*] Licèt enim ille ſolus teneatur ad reſtaurationem fabricę, qui partem deputatam fabricæ recepit: vt 10. q. 3. *Vnio.* & q. 1. *decernimus.* tamen ille conferre tenetur. 16. q. 1. *ſi monachus.* & *de eccle. ædificandis.* 1.

d ¶ *Plurimorum.*] Hic ergo valet ſententia plurimorum: quia euidens eſt illos ratione iuuari. *ſuprà. eod. c. 1. ſic 75. d. c. 1.* & 2. & *ĩ. de tempo. ordi. nec Epiſcopi.* Bern.

ADDITIO. Gloſſ. in verbo, *ratione iuuari.* &c. Dixit Vincẽ. hoc eſſe, quia Papa hoc approbat, aliàs nullus cõpelleretur dare de proprio, niſi vellet: quia tenentur vt ſinguli, vnde potior eſt cauſa ꝓhibentis: & quia ſi tenentur vt collegium, cõmunis menſa habet hoc ſuſtinere, nõ priuata ſtipẽdia. Dicit Iuno. hoc verum, ſi non eſſent res Eccleſię, ſed ꝓprię canonicorũ. de reb. verò Eccleſiæ, licèt ſingulariter, & ſpecialiter ad ſingulos canonicos pertinentibus, poterit Epiſcopus cũ maiori parte capituli ꝓ vtilitate Eccleſię talia ſtatuere. Idẽ Innocen. & Abbas. vide, quod dixi ĩ. de conſtitutionibus, cùm omnes. ſuper prima gloſſa. Ioan. And.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA ſine diminutione conferantur.

TITVLVS XII.

Vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

¶ Innocentius iij. Mediolaneñ. Archiepiſcopo.

¶ Rubrum ſufficit pro ſũmario, vel ſũma ſic ſecundum Abbatem. Occulta collatio beneficij, licèt ſit ſuſpecta, bene valet, dũmodo aliàs legitimè facta probetur. h. d. Et eſt caſus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indiſtinctè hoc tenent, ſed maior pars concludit cum hoc ſummario.

CAP. I.

VT † noſtrum [e] prodeat de vultu Dei

¶ Suprà Viſum eſt de collationib. beneficiorũ faciẽdis tam à prælato cum conſenſu capituli, quàm ab ipſo capitulo tantùm. Verũ tamen quia beneficia ipſa debent conferri ſine diminutione, meritò ſubijcitur iſta rubrica. Abbas.

VT *noſtrum.*] Diuiditur in quatuor partes. Primò aſſignatur Papalis reſponſionis cauſa, & ratio. Secundò proceſſus Papę, executio, & ad obiecta reſponſio ibi, *Cùm enim.* Tertiò Archiepiſcopi inconuincibilis reprehenſio ibi, *Omnibus.* Quartò cautę, & neceſſariæ inſtructionis prouiſio ibi, *Vnde credimus.* & pone caſum in terminis vt in *gloſſ.* 1. Abbas.

e ¶ *Vt noſtrum.*] Vt plenè intelligas hanc decretalem, ſic pone caſum [a], aliter non bene intelliges. Intellexit dominus Papa, quòd cancellaria Mediolaneñ. Eccleſię vacauerat vltra annum, & ſic poteſtas conferendi illam deuoluta fuerat ad Papam: vnde mandauit Papa Mediolanenſi Archiepiſcopo, vt ipſam cõferret cuidam H. ſubdiacono domini Papę: & ſi poſt receptionem litterarum aliquid faceret in contrariũ, illud caſſauit: Archiepiſcopus receptis litteris reſpondit [b], ꝙ illi cancellariam non contulerat: quia propter grauamina debitorũ retinuerat fructus ipſius: de qua reſpõſione factum fuit publicum inſtrumentum: viſis litteris die ſequẽti reſpõdit contrarium, quod mandatũ domini Papę adimplere non poterat, quia reſeruatis ſibi prouentibus iam decem menſibus elapſis contulerat eam cuidam H. nomine & de hac reſpõſione fuit factũ aliud inſtrumentum: iſta relata fuerũt D. Papæ, & inſtrumenta oſtenſa: Papa verò intelligens varietatẽ hui⁹ reſponſionis, ſtatim mandauit Archiepiſcopo, vt ad pręſentiã ſuam mitteret procuratorem idoneũ, & oſtenderet, quod ipſe cancellariã contuliſſet perſonæ idoneę, & modo canonico, & tempore cõpetenti, & idem H. veniret, & ſi vellet defendere ius ſuum: acceſſit ꝓcurator Archiepiſcopi, & ille H. [c] & ꝓduxerunt duos teſtes in ꝑſentia Papę, qui iurati dixerũt, ꝙ parũ poſt mortẽ cancellarij, Archiepſ cõtulit cãcellariã dicto H. reſeruatis ſibi prouẽtibus, & illũ inueſtiuit ꝑ librum, præcipiendo ꝙ illud eſſet ſecretũ: & vn⁹ teſtis adiecit, ꝙ poſt mãdatum D. Papę eo vidẽte tradidit ei ſigillũ: alter dixit ſe hoc audiuiſſe: & ꝓcurator hoc idẽ fuit cõfeſſus: quod audiẽs Papa mandauit quibuſdã [d], ꝙ ſi poſt ſecundũ mandatum, ꝑ quod totum negotium reuocabat ad curiam, ei tradidit ſigillum, talem traditionem decernerent nullã eſſe, & inhiberẽt illi H. ne ſigillo vlteriùs vteretur: quod totum factum eſt, & ꝓhibitus fuit vti ſigillo. Per hoc intellige illam decretalẽ. ĩ. de appel. vt noſtrum: q̃ eſt pars illius, & illam debes hîc legere in principio: q̃ ꝓcedit iſtã, vt patet. in antiqua cõpilatione. Propter hoc Archiepſ miſit nũcios ad D. Papã: poſt multas allegationes, & excuſationes ipſi⁹ Archiepi, vltimò ꝓponebat dictus Archiepiſcopus, ꝙ cùm nullus debeat ſine accuſatore dãnari, nec aliquid ſit actum in ꝑdicto negotio in forma iudicij, teſtes contra eum recepti non poterant ſibi pręiudicare: quia hęc allegatio videbatꝰ tangere perſonã D. Papę, apertiùs vult exprimere in hac decretali cauſam, quare mãdauit inquiri de prædictis, ne quis crederet, ꝙ in facto iſto perperam ꝓceſſiſſet. Et ꝓſequaris poſtea, vt ſequitur in littera: hoc intellecto, quod ꝑmiſſum eſt, ſatis patet intellectus capituli, & ſine hac ſuppletione non bene intelligeres. Et hęc omnia, & alia cõtinentur in integra. Bernardus.

† *Aliàs: Vt ſi quo.*

† *Duxerint.*

† *Vide* l. & ſuum hæredem. §. ſi. cum l. ſeq. ff. de pact. & l. quod maior. ff. ad muni.

a *Hic caſum Bernardus eſt, & in antiquis exemplarib. reperitur.*

† Cap. vnic. e. tit. in 3. cõpil. *Alia pars huius c. eſt.* ĩ. de appellat. c. vt noſtrũ.

b *Innocẽtius dicit, quòd Archiepiſcopus hæc pro Vna Voce dixerat Papa. Ioan. And.*

c *Facit ad quæſtionem, quam diſputaui* de verb. ſign. c. 2. reſp. 2. lib. 6. *Ioan. And.*

d *Ideo quia ille H. non fuerat in iudicio, nec etiam procurator, ſecundum Hoſt. Vel dic, ſi Vis tenere, quod ille fuerit procurator illius H. ꝙ ipſe procurator confeſſus eſt, ꝙ poſt primum mãdatũ, & Papa mandat inquiri de ſecundo: Vel ille H. q ibi erat pro ſe, nõ confitebatur, licèt id confiteretur procurator Archiepiſcopi. Ioan. And.*

ADDI-

iudicium [a]: *& infrà.* ¶ Præterea proponebas, quòd cū nullus debeat ſine accuſatore [b] † damnari, nec aliquid circa negotium illud ſit actum in forma iudicij, depoſitiones teſtium non poterant tibi præiudicium generare: Quia verò hæc allegatio perſonam noſtram tangere videbatur, dignum duximus cauſam commiſſæ [c] inquiſitionis, & ordinē plenius explicare, ne quis quomodolibet ſuſpicetur, quòd nos in hoc negotio perperam proceſſerimus: præſertim cum ratio aſſignanda debeat eſſe poſteris profutura. ¶ Cū enim iuris ſit explorati, quòd actore non probante [d] is, qui conuenitur, etiamſi nihil præſtiterit, debet † abſolui: videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris à nobis, malitioſè, vel indiſcretè onus probationis, ſuper tribus præmiſſis articulis impoſuimus: videlicet vt oſtenderes, quòd prædictam Cancellariam perſonæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti donâſſes. ¶ Porrò [e] cum donatio fuiſſet occulta [f], & ideo ſuſpicione non careat, & elapſo iam anno, nullus omnino Cācellarius appareret, nō immeritò credebamus, quod ſecundùm Lateranēn. † concilij [g] ſtatuta, ad nos eſſet ipſius Cancellariæ donatio deuoluta, & ideo potuiſſemus ipſam ſine culpa conferre: quoniam etſi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus † diuinare [h]. Quia † ergo contra illud, quod prima facie iuſtè præſumebatur pro nobis, præſertim cū reſponderis, prima vice, quòd Cācellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probādi conceſſimus: non fuit grauamen [i], ſed gratia [k]

ADDITIO. Cauſa verò inquiſitionis eſt. Cum enim donatio fuiſſet occulta, propter quod non carebat ſuſpicione, & elapſo anno nullus Cancellarius appareret: merito credebatur, quòd ad Papam eſſet donatio deuoluta ſecundùm Lateranē. concilium, & ideo illam poterat ſine culpa conferre: quia Papa de occultis diuinare non poteſt, & præſumptio erat pro Papa, cùm ipſe prima vice reſpōderet, quod cancellariam non contuliſſet: vnde non fuit grauamen, ſed gratia, quòd ei conceſſit facultatem probandi pro ſe. Item quod de nouo, vel de modo canonico fidem ſibi fieri mandauit, ipſe Archiepiſcopus dedit cauſam illi mandato: quia mandauit per litteras, & probauit per teſtes, quòd retentis ſibi prouentibus, officiū illud conceſſit: vnde Papa contra talem cōceſſionem fuit meritò ſuſpicatus, & ideo Papa ex officio ſuo illam inquiſitionē commiſit faciendam, cùm ad ipſum pertineat de ſubditorum exceſſibus inquirere veritatem: omnibus prædictis diligēter examinatis Papa inuenit archiepiſcopum culpabilem in tribus, circa contrarietatē reſpōſi, cū nulli debuerit ex certa ſcientia contraria reſpōdere: circa carnalitatem animi, quia non debuit cum affectu carnali committere illud officium: & circa inhoneſtatem facti, quia ex pacto, vel aliqua conuentione committere nō debuit nudum officium, & retinere prouentus, cùm hoc in Lateranēn concilio ſit prohibitum, & in alio canone reperitur, quòd eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione ſunt conferenda. Vnde circa hoc eſt diſtinguendum, vtrum ille, qui dat beneficium ſpirituale, percipiat prouentus ante donationem: ſi enim non percipit prouentus ante donationem, ſed alius, & ex donatione conſequitur, vt fructus percipiat, ſimonia committitur: ſi verò ante donationem percipit ipſe prouentus, hoc diſtinguendum eſt, vtrum conſtituat ante donationem, vt ex cauſa neceſſaria retineat prouentus, & iſtud licitum eſt: an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouentus, & concedat beneficium: iſtud quidem non licet, ne aperiatur via illis, qui prauitatem ſuam ſtudent palliare. Ex hac decretali no. quod nullus debet ſine accuſatore damnari. Itē cùm aliqua præſumptio appareт contra aliquem, debet ſe excuſare, & reddere rationem ſuper hoc: vt fecit hic dominus Papa. Itē actore nō probante, reus quamuis nihil prohibet, debet abſolui. Item qñ præſumptio eſt contra reum, onus probandi transfertur in eū, vt hic erat contra archiepiſcopum: & ideo Papa impoſuit ei onus probandi ſuper tribus articulis prædictis. Item tria ſunt conſideranda in collatione beneficij, perſonæ idoneitas, modus canonicus & tempus competens. Item occulta donatio non caret ſuſpicione, quare non debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item ſuperior ex officio ſuo debet inquirere de inferiorum exceſſibus. Item contraria proponens, non eſt audiendus. Item carnalitas nō debet attendi in beneficiis conferendis. Item in ſpiritualibus omnis pactio, & conuentio illicita debet ceſſare. Itē beneficia integra concedi debent. Item ſi Eccleſia eſt onerata debito, vel ꝓ aliam iuſtam cauſam, & honeſta præeſt epiſcopus ad tēpus, prouētus tamen alicuius dignitatis, vel præbendæ, licet illam conferat, poteſt retinere. Item nemini aperienda eſt via malignandi.

a ¶ *De vultu Dei iudicium*] Qui enim iudicat æquitatem præ oculis ſemper debet habere. *ff. de eo quod certo loco. quod ſi Epheſis. §. in ſumma. & 4. q. 4. c. 1.*

¶ *Gl. ſe. põit vndecī caſ⁹ exceptos à regula, q ſine accuſatore, &c.*

b ¶ *Sine accuſatore.*] Hoc eſt generale: vt *2. q. 1. de manifeſta. 22. q. 4. quiſquis poteſtatem.* Excipiuntur quidam caſus. Primò: ſi ſuſpecta ſcriptura in iudicio proferatur. *C. de probationibus. iubemus.* Si procax teſtis fuerit, & vacillauerit in iure. *Cod. de teſtibus. nullum & infrà de pœnis ſuper his.* Si tutor ſuſpectus eſt. *ff. de ſuſpectis tutoribus. l. 3. §. præterea videndum.* Si maritus accuſauerit vxorem de adulterio, & ipſa replicat de lenocinio. *ff. de adulteriis. l. 1. §. ſi publico.* Si iudex reperiat accuſatorem calumniari. *ff. ad Turpilianum l. 1. §. 1. & 2. q. 5. c. ſi quem. §. notandum. & j. de calumn. c. 1. & 2.* Si in modo inquiſitionis cognonerat de crimine. *j. de accuſationibus. qualiter. & qñ. & c. inquiſitionis.* Si infamatus deficit in purgatione. *j. de ſimonia.* de hoc cum ſuis concordantiis. Si crimen eſt notorium. *2. q. 1. de manifeſta. & j. de accuſationibus, euidentia.* Si corrumpit teſtes aduerſarij. *3. q. 7. c. infames. ver. ſi quo autem.* Ioan.

ADDITIO. Not. ex hac glo. regulam, & plures caſus exceptos, & vide quaſi conſimilem gloſſam in *c. de manifeſta. 2. q. 1.* Alios ponit Specul. *in tit. de inquiſitio. §. qñ autem in princ.* & de iſta materia per Bart. in *l. 2. §. ſi publico. ff. de adulteriis.* vbi ſatis eleganter tractatur, an, & qñ iudex poſſit procedere ex officio ſine accuſatore. Panor. dixit plenè tam reſpectuaris ciuilis, q̄ canonici in *c. qualiter, & quando. 2. de accu. j.* vbi plenius de hac materia vide per eundem Panormitanum.

c ¶ *Commiſſa.*] Quapropter mandauit fieri inquiſitionem contra Archiepiſcopum, an tradiderit illi H. ſigillum poſt ſecundum mandatum, vt dixi in caſu, & quòd probaret illa tria, quæ ſequuntur.

¶ *Gl. ſeq. ponit 13. caſus exceptos à regula, quòd accuſatore non approbante.*

d ¶ *Actore non probante.*] Simile. *6. q. 1. actor.* Hæc regula fallit: nam ratione præſumptionis aliquando transfertur probatio ad reum: vt hîc. & *j. de procuratore. ex inſinuatione. & j. de iureiurand. c. vlt. ff. de dona. inter virum & vxorem Quintus Mutius.* Item fallit, cùm actor fundauit intentionem ſuam iure communi. *100. diſt. contra morem. & 16. q. 6. omnes baſilicæ. & C. de probat. ſiue poſſidetis.* Item cùm reus ſponte aſſumit onus probandi. *ff. de probatio. circa.* Item in communibus iudiciis vtriuſque probatio auditur. *j. de probatio. ex litteris.* Item cùm vterque dicit ſe poſſidere. *j. de proba. licet. & ff. de iudi. in tribus.* Item in crimine falſi vtriuſque teſtes audiuntur. *C. de fal. vlt.* Item in crimine læſæ maieſtatis, in ſacramentis deſertis, in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriuſque teſtes audiuntur. *C. de aboli. ſallaciter. in fi.* Peculatus dicitur furtum de republica *23. q. 4. quod ergo. ff. ad l. Iul. pec. l. 1.* Io. Item priuilegium actoris transfert onus probandi in reum: putà ſi pupillus, vel mulier repetat ſolutum tanquam indebitum, reus tenetur probare debitum. *ff. de probat. cùm de indebito. § ſin autem.* Itē delictum ipſius rei [b] transfert onus probandi in ipſum: quia probata ſolutione, ſi eam negauit, tenebitur probare ſe debitum recepiſſe. vt in *l.* prædicta, *cum de indebito. circa princ. & j. de ſolutio. ſi quis.* Item negatiua, quæ habet in ſe affirmatiuam implicitam, probari debet à reo. *j. de renunciati. ſuper hoc. & j. de ſuc. ab inteſt. c. cùm dilectus. arg. ff. de probatio. ab ea parte. § ſi quis. & l. ſi filius. & 3. q. 9. iudicas.* Tanc.

e ¶ *Porro.*] Hic incipit aſſignare cauſam commiſſæ inquiſitionis, quare ſibi fidem fieri mandauit ſuper tribus articulis: & primò oſtendit de tertio: poſtea de ſecundo circa princ. §.

f ¶ *Occulta.*] Not. quod præſumitur contra occultè dantes, vel facientes, vel iudicantes. *j. de offi. deleg. conſuluit. & 19. diſt. Anaſtaſius. & ff. de iure fiſ. ita fides. in princ. ff. de admi. tu. non exiſtimo. & 18. q. 2. pernicioſam [c].* & tenebræ aptæ ſunt ad fabricandum falſum. *ff. de pœn. inſpiciendo. l. 1. §. de inſpiciendo.* tamen ſi ille, cui datum eſt occultè, ſit capax: occulta donatio non vitiat donationem *C. de delatio. l. 2. lib. 10.* & electiones clandeſtinæ non valent. *j. de electio. quia propter. in fi.* Tanc.

g ¶ *Lateranen. Concilij.*] *j. de conceſ. præben. nulla.*

h ¶ *Diuinare.*] Sicut & Paulus, licet eſſet ſpiritu Dei plenus, non tamen potuit ſecreta diuini conſilij agnoſcere. *22. q. beatus.* nec tenetur quis diuinare. *ff. de manda. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. & ff. ad l. Aqui. ſi putator.*

i ¶ *Grauamen.*] Immò de iure fuit. *C. de proba. ſine.*

k ¶ *Sed gratia.*] Cū tñ primæ cōfeſſioni ipſius eſſet ſtandū. *j. de probatio. per tuas. & j. de præſumptio. litteras [d].* niſi probaret ſe erraſſe. *j. de cōfeſ. olim. Cod. de erro. aduo. l. vlt. & j. de appel. cùm cauſam. & j. de confeſ. c. vlt.* ſed in hoc nō vr̄. q poſſet errare: quia de facto ſuo certus eſſe dēt. *j. de reſcri. ab excōicato.* ex varieta-

† accuſatione.

† debeat.

† Later. ſub Alexād. 19. c. 8.

† poſſumus.

† Quod ergo.

a *Diuidebat Hoſt. hoc alio caſum, ſcilicet propter vitationem ſuſpicionis turpis quaſtus: addit caſum fauore Eccleſiæ, vt cū petit bona, quæ rector poſſedit tempore mortis, & remiſit,* de pecu. cle. c. 1. *Io. Ã. And.*

b *Scilicet à quo repetitur vt debitū. Io. And.*

c *Ibi de muliercul. ſub ſpecie religionis in priuatis receptaculis habitantibus.*

Idem de occultè prædicantibus de hære. cū ex iniuncto. conuenticulas facientibus. C. de epi. & cl. cōuenticulam, *occultè mulieribus cohabitantibus.* de præſum. c. 4. *ſecūdū Hoſt. Ioann. And.*

d *Concord.* l. generaliter. C. de non nu. pe. & l. cùm de indebito. ff. de proba.

nec ex malitia, ſed ex benignitate proceſſit. Quòd etiam[a] de modo canonico ſidem nobis fieri mandauimus, cauſam præſtitiſti mandato, qui ſæpe nobis per litteras tuas intimâſti, & tandem probâſti per teſtes[b], quòd retentis tibi prouentibus officiũ conceſſeras memoratum: ex quo non immeritò contra talem conceſſionem fuimus ſuſpicati. Et ideo nos[c], qui non tam ex plenitudine poteſtatis, quàm ex officij debito poſſumus, & debemus de ſubditorum exceſſibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime cauſam †, & occaſionem præſtante inquiſitionem[d] commiſimus faciendam. ¶ Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuiſſe culpabilem. Circa contrarietatem[e] reſponſi, quia non ſolum nobis, ſed nec cuiquam debuiſſes ex certa ſcientia contraria reſpondere: Circa carnalitatem[f] animi, quia non ex † affectu carnali, de diſcreto iudicio debuiſti Eccleſiaſticum officium, & beneficium in perſona magis † idonea diſpenſare: Et circa inhoneſtatem facti, quia non licuit ex pactione, vel conuentione quacunque, ſub modo[g], vel tenore præſcripto concedere nudum officium, & † tibi retinere prouentus: cùm in Lateraň. † concilio prohibitum ſit, ne quis conferendo Eccleſiaſticum beneficium, partem[h] prouentuum ſuis vſibus retinere præſumat: & alibi cautum reperiatur in canone, quòd Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione[i] debent conferri.

¶ Vnde credimus diſtinguendum, vtrùm qui dat ſpirituale beneficium, prouentus ipſius ante donationem percipiat: Nam ſi prouentus ante donationem non perceperit † ipſe, ſed alius, & ex donatione conſequatur[k] †, vt ipſe[l] prouentus percipiat †: non eſt dubium (circa † hæc) interdicere ſimoniacam prauitatem. Si verò ante donationem perceperit ipſe prouentus, credimus diſtinguendum, vtrùm ante donationem conſtituat[m], vt ipſi prouentus retineantur ad tempus pro cauſa iuſta, & neceſſaria: an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, ſeu cum mediatore quocunque, vt officio illo conceſſo retineat ipſe ſibi prouentus. Primum enim membrum credimus eſſe licitum: Secundum autem dicimus non licere: ne viam aperiamus his, qui prauitatem ſuam ſatagunt palliare.

TITVLVS XIII.

De rebus Eccleſiæ alienandis †, vel non.

¶ Ex concilio Lugduneň. †iiij.

¶ Non poteſt Prælatus res vnius Eccleſiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare ſine ambarum conſenſu.

CAP. I.

NOn † licet Epiſcopo, vel Abbati, terrá vnius Eccleſiæ vertere ad aliam[n], quamuis ambæ in eius ſint poteſtate: tamẽ ſi cõmutare[o] voluerit terras earũ, cũ conſenſu ambarum (partium †) faciat.

¶ Ex eodem †.

¶ Principes ſæculares res Eccleſiæ donare non poſſunt: & qui ab eis recipiunt, excommunicantur: & perdunt omnia, quæ ab Eccleſia aliàs legitimè obtinebant. Hoc dicit ſecundum vnum intellectum, qui ſatis placet.

CAP. II.

QVi res Eccleſiæ petunt à Regibus[p], & horrendæ cupiditatis impulſu egentium[q] ſubſtantiam rapiunt,

---

ſe ergo reſponſ præſumitur contra ipſum Archiepiſcopum. 4. q. 3. c. *ſi teſtes. §. item qui falſa, vel variè. ĩ de pr. ſuper his. ff. de quæſtionibus: de minore. §. tormenta. in fin. & l. ex liberto. in princ.* Ioan.

a ¶ *Quid etiam.*] Hic reſpondet ſecundæ obiectioni Archiepiſcopi.

b ¶ *Per teſtes.*] Productos in præſentia Papæ, vt dixi in caſu.

c ¶ *Et ideo nos.*] Hic reſpondet ad id, quod dixit, quòd nullus debet ſine accuſatore damnari, oſtendendo cauſam, quare commiſit inquiſitionem.

d ¶ *Inquiſitionem.*][a] Scilicet vtrũ ſigillum dediſſet Archieps illi H. poſt ſecundũ mandatum, propter quod reuocauit ad ſe inquiſitionem, inquirendo, & diſcutiẽdo negotiũ, & iniungendo, vt probaret ſuper tribus articulis, videlicet ſi contuliſſet perſonæ idoneæ, modo canonico, & tẽpore competenti.

e ¶ *Contrarietatem.*] Quoniam qui allegat contraria, nõ debet audiri. *C. de liber. cũ precum. & ĩ. de appel. ſolicitudinem. & 74. diſt. geſta. 23. q. 7. quod autem.* Lau.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem.* Lau.

f ¶ *Carnalitatem.*] In hoc caſu dicit Lau. epiſcopum ſimoniam cõmittere, vbi propter conſanguinitatem cõcedit alicui beneficiũ, aliàs non conceſſurus: quia ſi quis iniuſto cordis amore, vel ſordidis precibus ſacerdotalem dignitatem receperit, &c. 1. q. 1. *ſi quis neque. Arg. ĩ. de ſimo. Veniens. & c. nemo. & c. tua.* Nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit, multò magis fauor illius, qui ordinatur. 1. q. 1. *ſunt nonnulli,* Lau. & ſic cõſãguinitas inducit ſuſpicionem, quòd donatio ſit vitioſa. 10. q. 2. *Epiſcopus. 89. diſt. decenter.* Nam in clandeſtinis, & domeſticis donationibus facilè quòd confingitur pro negotij qualitate. *Cod. de donat. donatio.* § 1. Sicut aliàs conſanguinitas elidit ſuſpicionem. *ĩ. de cohabi. cleri. & mulie. à nobis. & c. tua.* & per affectionis cauſa omnem elidit ſuſpicionem. *ff. de ritu nupt. non ſolum. §. de vno.* Ioan.

g ¶ *Sub modo.*] Not. quòd ſicut conditio inducit ſimoniam. 1. q. 2. *quàm pio. & ĩ. de pactis. pactiones.* ita & modus. quia modus æquipollet conditioni[b]. *ĩ. de conditio. appoſi. c. 2. & 3. 28. q. 2. ſi infidelis. C. de in. qui ſub modo leg. vel fideicom. relinque. l. 1.* Immò magis eſt obligatus ſub modo, quàm ſub conditione: nam cui aliquid relinquitur ſub modo, etiam ſtatim poteſt illud petere, ſi caueat de eo modo adimplendo. *ff. de fideicom. lib. cùm in teſtamento[c]. & ff. de conditio. & demonſtratio. quibus diebus. §. Vlt.* Si verò ſub conditione aliquid relinquitur, non põt peti niſi conditione extante. *ff. de condi. & demonſtrat. qui haredi. §. Vlt.* Ioan.

h ¶ *Partem.*] ĩ. *de cenſi. prohibemus.*

i ¶ *Diminutione.*] 1 q. 3. *ſi quis prabendas. ĩ. de praben. maioribus. & c. Vacante. & c. cùm cauſam.*

k ¶ *Conſequantur.*] Ex pactione in eo appoſita. Vinc.

l ¶ *Vt ipſe.*] Donator, vel alius, qui percipiebat ante. Vinc.

m ¶ *Conſtituat.*] Cum capitulo ſuo, non cum eo qui habiturus eſt beneficium: & hoc publicè faciat, vt vitetur ſuſpicio: & ſicut poteſt intelligi. ĩ. *de præben. ſignificatum.* Et ſic patet, quòd Epiſcopus poteſt ad tempus ex iuſta cauſa retinere fructus vacantis beneficij, ſi forte grauatur debitis. *ar. ĩ. de verb. ſig. c. penul.*

DE REBVS ECcleſiæ alienandis, vel non.

¶ Suprà viſum eſt de collatione præbendarum, & beneficiorum: ſed quia præbendati, & beneficiati interdum alienant bona præbendarum, & beneficiorum, ideo ſubiicitur hæc rubrica. Abbas Siculus. De hac materia tractatur 10. q. 2. 17. q. 4. c. id conſtituimus. §. occaſione. *vſque ad §.* ſed notandum per totum. & 16. q. 6. per totum[d].

NOn licet.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd Epiſcopus, vel Abbas, qui præeſt pluribus Eccleſiis non debet terras vnius Eccleſiæ vertere ad aliã, & ſi fuerint mutandæ ex cauſa iuſta, cũ voluntate ambarum partiũ ſiat. Not. quòd Abbas, vel Epiſcopus non poteſt rem vnius Eccleſiæ applicare alij, quamuis ambæ ſint ſuæ, ſine iuſta cauſa. Itẽ ſi epiſcopus, vel Abbas voluerit res vnius Eccleſiæ permutare cum rebus alterius Eccleſiæ, permutatio debet fieri de conſenſu ambarum partium.

n ¶ *Ad aliam.*] Paſſim & ſine cauſa: ex cauſa tamen poſſet. *arg.* 12. q. 2. *bonæ res. ĩ. de Eccle. adi. ad audientiam. & 16. q. 1. præcipimus. §. ſicut duo. & ĩ. de exceſ. & præla. ſicut vnire.* Quidam tamen hoc concedunt, vt Ala. Dic de hoc vt *infra. de rela. do. conſtitutus.*

o ¶ *Commutare.*] 10. q. 2. *hoc ius. §. ſed & permutare.*

QVi res.] Hoc c. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebant à Regibus res Eccleſiæ, & obtinebant aliquando: quia iſtud iniquum erat, ſtatuit concilium Lugduň. quòd illa, quæ ſic traduntur, irrita, & vacua habeantur, & illi excludantur à cõmunione eccleſiæ, qui taliter accipiunt bona ipſius. Not. quòd hic non excuſat auctoritas maioris. Item non valet conceſſio laici facta de re eccleſiaſtica: quia pro non dato habetur, &c. Item prætextu laicæ donationis, vel conceſſionis vſurpans ſibi rem eccleſiæ, excommunicandus eſt.

p ¶ *Regibus.*] 16 q. 1. *in canonibus.*

q ¶ *Egentium.*] 16. q. 2. *quoniam quicquid.*

a ¶ *Irrita.*

---

a Hæc gloſ. ſola non eſt in vetuſtis libris, nec puto Bernardi eſſe.

† Qualiter differant cauſa, & occaſio, vide hic præ aliis Panormitanum.

† Vitio, ex, deeſt in quibuſdam.

† Concord. c. conſtitutis 2. ĩ. de appellat. & *vide, quæ ibi citant.*

† Et eius tibi, &c.

† Later. ſub Alex. 19. c. 7. §. prohibemus.

b Adde quòd conditio interdum, dicitur, modus pendẽs ex futuro. l. cũ ad præſens. & l. ſeq. ff. de cõdi. appo *c Titio Sticho legat. vt eum manumittat, cauens de manumittendo ſtatim illum, petit idem in legato mento ad monumentum.* Ioan. *Andr.*

† conſequatur.

† percipit.

† recipiat.

† Hæc duo verba, circa hæc, deſunt in antiquis.

d De iure ſimili tractatur hac materia aut. e ti. vel † Aliàs rerũ alienandis, vel non alienandis.

† Burchardus li. 3. decre. c. 14. *Ivo p.* 3. c. 29. & c. 1. tit. in 1. compi. & *vide Calderinum. conſ. 4. hoc tit.*

† Vtr, partium, deeſt in antiquis.

† Aliàs idẽ Burchardus lib. 15. c. 36. *Ivo* p. 16. c. 37. *habent deſumptũ hoc ex concilio Lugdunen. c. 11. ſed in tomis conciliorum reperitur in concilio Aruernenſi.* c. 4. & c. 1. eo. tit. in 1. cõpil.

a ¶ *Irrita.*] 12.q.2. *quicunque militum.* & c. *de rebus. arg. contra. C. de quadri. præſcript. bene à Zenone.* Solu. lex iſta non obtinet ſecundùm canones. V.

b ¶ *Excludantur.*] Vt ſic puniantur, in quo deliquerunt. ſic 3. *de temp. ord. litteras.* & 3. *de iure pat. paſtoralis.* & 17. q. 4. *frater.* & c. *ſeq.* 3. *de immu. eccl. c. Vlt.* B.

irrita [a] habeantur, quæ obtinent: & à communione Eccleſiæ (cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur [b].

Ex concilio Toletan. †.

¶ *Rector Eccleſiæ, qui dat Eccleſiæ rem duplæ æſtimationis, ſeruos Eccleſiæ manumittere poteſt: ipſe tamē manumiſſus, & eius poſteri erūt ſub patrocinio Eccleſiæ. Ita cōmuniter ſummatur, tamē nō placet Panor. id, quod dicitur de æſtimatione.*

CAP. III.

COnſenſus totius concilij diffiniuit, vt Sacerdotes, qui aut aliquid Eccleſiæ ſuæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua prædia, vel familias Eccleſiis ſuis acquirunt: liceat illis aliquos de familia [c] eiuſdem Eccleſiæ manumittere, iuxta rei collatæ modum [d], quem antiqui canones decreuerunt: Ita vt cum peculio, & poſteritate [e] ſua ſub patrocinio Eccleſiæ maneant, vtilitates [f] iniunctas ſibi, iuxta quod poterunt, proſequentes.

Ex eodem †.

¶ *Si Prælatus nihil de ſuo dans Eccleſiæ, ſeruum Eccleſiæ manumittit, non tenet manumiſſio.*

CAP. IV.

EPiſcopi [g], qui nihil ex proprio Eccleſiæ Chriſti conferunt [h], liberos ex famulis Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, vt qui res ſuas Eccleſiæ non attulerit, damnum inferat [i]. Tales igitur liberos † ſucceſſor [k] Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad ius Eccleſiæ reuocabit.

¶ Ex concilio apud Siluan. †.

¶ *Res Eccleſiæ alienari non debēt.*

CAP. V.

NVlli liceat alienare [l] rem immobilem [m] Eccleſiæ ſuæ, ſiue agrum, ſiue ruſticum mancipium, neque ſpecialis hypothecæ [n] titulo obligare. ¶ Alienationis [o] autem verbum continet conditionem †, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuſis perpetuum contractum. Vnde omnes Sacerdotes ab huiuſmodi alienatione abſtineant: pœnas timentes, quas Leonina [p] conſtitutio comminatur.

¶ Symmachus Papa †.

¶ *Alienatio de rebus Eccleſiæ facta non tenet: & alienatores, niſi rem reſtituant, excommunicantur: & quilibet Clericus poteſt contradicere, & rem cum fructibus repetere. h. d. Et eſt textus notabilis, & quotidie allegatur.*

CAP. VI.

SI quis Presbyterorum, Diaconorum, ſeu defenſorum [q],

COnſenſus.] Primò ponit dictum. Secundò adijcit vnam limitationem ibi, *Ita.* Abb. Sic.

CASVS. Statuit concilium Toletan. quod ſacerdotes, qui bona ſua relinquunt Eccl. ſiis, aut aliqua prædia Eccleſiæ ſuæ acquirunt, poſſint aliquos de ſeruis Eccleſiæ tradere libertati ſecundùm quantitatem bonorum, quæ contulerunt eccleſiæ, ſecundū quod canones dicūt. ita tn̄ vt cū peculio, & poſteritate ſua maneāt in ſeruitio Eccleſiæ, vtilitatē Eccleſiæ ſecundū quod potuerint, proſequentes. Not. hic duos caſus in quibus ſacerdos poteſt manumittere ſeruum Eccleſiæ, ſcilicet cū bona ſua relinquit Eccleſiæ, aut aliqua prędia Eccleſiæ acquirit, quæ duplū valeant, quā ſeruus. Item poſteritas manumiſſi, licet ſit ingenua, dēt eſſe obnoxia Eccleſiæ, & preſtare operas impoſitas tempore manumiſſionis.

† Concilium Toletanum 4. c. 68. Burchardus l. 3. decret. c. 217. Iuo p. 3. c. 238. & c. 3. eo. tit. in 1. compil. adde notas nostras in hāc decretalem.

† Ex eodē ſcilicet concilio Toletano. 4. c. 66. Burchardus l. 3. decret. c. 189. Iuo p. 3. c. 219. & c. 5. eo. tit. in 1. cōp.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem.*

c ¶ *De familia.*] Nō benemeritos: nā benemeritos poſſet manumittere, licèt Eccleſiæ nihil contuliſſet. 12. q. 2. *ſi quos de ſeruis.* Ala. & hoc de conſenſu epiſcopi. 12. q. 2. *placuit.*

d ¶ *Modū.*] Id eſt, quantitatē, vel æſtimationem in duplū, vt res quā dedit, valeat duplū, quā mancipiū. vt canones dicūt. 12. q. 2. *epiſcopus. qui mancipiū.* de quibus hic fit mentio. Tanc.

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per obiect. & duplicem ſolutionem, & ſubdit tertiam, quam non approbat.*

e ¶ *Poſteritate.*] Cū parētibus manumiſſa: quia poſt manumiſſionem proles à liberto ſuſcepta, nullius patrocinio eſt obnoxia. *C. de ope. lib. l. antepen.* Vel eſt ſpeciale in prole liberti Eccleſiæ, vt ſemper ſit Eccleſiæ obnoxia: vt hic. & 12. q. 2. *liberti* [a]. & c. *ingenuitate.* idem eſt in aliis, vt quidam legiſtæ dicunt, dum viuit patronus, & pater libertinæ conditionis. *C. de lib. & eorum lib. l. Vlt.* ſed illam legem quidam intelligūt, ne filiis manumiſſis cum patre: vnde videtur meliùs, quòd ſpeciale ſit hoc in Eccleſia.

a Vbi de hoc, & pleniùs in c. de libertis. ea. q. Ioan. And.

f ¶ *Vtilitates.*] Id eſt, operas tempore manumiſſionis impoſitas ipſi liberto à domino. ff. de oper. liberto. l. 3 & 4. & 5. quæ tamen imponi non debent venienti ad clericatum. 54. *diſt. quicunque.*

EPiſcopi.] Primò ponitur prohibitio. Secundò ratio. Tertiò reuocatio. Secunda ibi, *Impium.* Tertia ibi, *Tales,* Abb.

CASVS. In capitulo iſto dicitur contrarium eius, quod dicitur in præcedenti, videlicet quòd Epiſcopi qui nihil de ſuo conferunt Eccleſiæ, libertatem ſeruis Eccleſiæ dare non poſſunt: quia iniquum eſt, vt qui res ſuas Eccleſiæ non contulit, damnum inferat Eccleſiæ: & ſucceſſor illius, qui hoc fecerit, illos ad ius Eccleſiæ reuocabit. Nota, quòd prælatus, qui nihil de ſuo dedit Eccleſiæ, vel acquiſiuit, ſeruis Eccleſiæ libertatem dare non poteſt. Item ſucceſſor reuocare poteſt, & debet, quod anteceſſor malè alienauit.

g ¶ *Epiſcopi.*] Hoc c. eſt pars illius. 12. q. 1. & *ſi illi.*

h ¶ *Conferunt.*] Ergo à contrario ſenſu, ſi de ſuis conferunt, aliquos manumittere poſſunt. ſ. c. prox. 12. q. 2. *epiſcopus qui.* Tan.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit*

i ¶ *Inferat.*] Arg. cōtra. 1. q. 2. *ſi quis.* Sol. ibi de cōſēſu capituli, hic non [b]. Vel de benemerito: hic de malemeritò.

b Vel de manumiſſis ſeruato iure patronatus. hic nō. Io. And.

k ¶ *Succeſſor.*] 3. *de precar. c. 2.* 35. q. 9. *quod quis.*

NVlli.] Primò ponitur alienationis prohibitio. Secundò quòd ſit alienatio. Tertiò pœnæ impoſitio. Secunda ibi, *Alienationis.* Tertia ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quia prælati & clerici Eccleſiarum indifferenter obligabant res Eccleſiæ mobiles, & immobiles, propter quod dāna multa proueniebant Eccleſiis, ſtatuit concilium, quòd de cætero nullus debeat alienare rē immobilem Eccleſiæ ſuæ, ſiue agrū, ſiue ruſticum mancipium, nec pignori obligare: & alienationis verbum continet conditionem, permutationem, & emphyteuticū cōtractum perpetuum: & ideo omnes ſacerdotes abſtineant ab huiuſmodi alienatione, pœnas conſtitutionis Leoninæ formidando. Nota, quòd nullus debet alienare res Eccleſiæ immobiles, & eſt ſententia generalis, fallit enim in caſu vtilitatis. Item verbo alienationis continetur omnis alienatio, quæ transfert dāiu, vt puta venditio, & omnis alia, per quam res obligatur. Item alienantibus indiſtinctè res Eccleſiæ pœna conſtitutionis Leoninæ infligitur.

† libertos, duo vetuſti codices.

† Burchardus lib. 3. decre. c. 144. Iuo p. 3. c. 183. Vbi tamen quem apud Burchardum legitur Symmacho Papæ ſit tribuendum & c. 4. eo. tit. in 1. cōp. & vide notas huius decretalis.

† conductionem.

† conditionem.

† In Romana Synodo tertia habita circiter annū Domini 505. vel 507. c. 4. 5. 6. 7. & 8. ſic rectè admittat hic Cēſius & c. 6. eo. tit. in 1. comp.

l ¶ *Alienare.*] Niſi pro vtilitate Eccleſiæ. 12. q. 2. *ſine exceptione.* & iuris ſolemnitate, quæ habetur. 1. q. 2. c. *ea enim.* §. *hoc ius.* Alanus.

ADDITIO. Hodie non ſeruatur. 3. *eo. dudum.*

m ¶ *Immobilem.*] Mobilia verò, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, poteſt prælatus alienare, ad inſtar tutoris. *C. de adminiſtratione tutorum, l. lex quæ, in fine.* quando decre. opus non eſt. *l. Vlt.*

¶ *Hypotheca.*] Hypotheca eſt obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quaſi à pugno. *Inſt. de actionibus. §. inter pignus.*

¶ *Gl. ſe. ponit de alienatione, quomodo largè & ſtrictè ſumitur.*

o ¶ *Alienationis.*] Verbum alienationis, in hoc loco largiſſimè accipitur. & ſic *C. de re. Eccle. alie. vel non al. ſancimus* & *in Auth. de non alie. re. ecc. §. nos igitur coll. 2.* alibi ſtrictiùs accipitur pro eo contractu, quo transfertur dominium. *C. de fun. do. l. 1. ff. de verb. ſig. alienationis. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ex hoc §. 2. C. de iure emphy. l. 1.* Ala. & ita neque vendere, neque ſub conditione tradere, neque permutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum poteſt facere prælatus.

p ¶ *Leonina.*] *C. de ſacroſanct. Eccleſiis. l. iubemus. §. œconomus.* & *12. q. 2. monemus.*

SI quis.] Sunt tres partes, quæ patent, ſicut ſunt tria dicta. Secunda ibi, *Quid ſi.* Tertia ibi, *Sed etiam* Abb.

CASVS. Quia Prælati Eccleſiarum frequenter alienabant bona Eccleſiæ, & alij ſubſcribebant in damnum Eccleſiæ, ſtatuit Symmachus Papa, quòd ſi aliquis presbyterorum, vel aliquis aliorum ſubſcripſerit alicui alienanti prædium Eccleſiæ, excommunicetur, niſi fortè & alienator, & qui acceperit, per reſtitutionem ſibi celeriter proſpexerint: quod ſi non fecerint, inſtrumentum inde confectum non valebit propter pœnam, quam propter hoc ſuſtinebunt: & licitum erit quibuſlibet Eccleſiaſticis perſonis contradicere, & malè alienata repetere cum fructibus. Nota, quòd qui alicui contractui ſubſcribit, videtur illi conſentire. Item fallit hic regula illa, Nemo poteſt venire contra factum ſuum: quia vt hic dicitur, alienator poteſt repetere alienata. Item vbi non valet alienatio, nec valet inſtrumentum de ea confectum. Item res malè alienatas, cum fructibus percepit.

q ¶ *Defēſorū.*] i. Aduocatorū, vel procuratorū. 16. q. 1 de præſenti. Ala.

¶ *Glo. ſeq.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. alleg. 4. iur. alleg. in contrarium vnam legem, & ſoluit, demum diſtinguit.*

a ¶ *Subſcripſerit.*] *Arg. quòd qui de facto alterius ſubſcribit, conſentire vr. ff. de in rem verſo. l. pen. ff. quod iuſſu. l. 1. §. ſed & ſi. 12. q. 2. nō liceat. & c. cū redēptor. arg. cōtra. ff. de pign. act. Caius.* ſed ibi ignorauit, quid continebatur. ſed verū eſt, vbi ad auctoritatē contractus ſubſcriptio deſideratur. quod intelligas cū hac diſtinctione: quia aut ſubſcribit quis noīe alieno, aut ſuo. ſi alieno, non obligatur q ſubſcribit, nec intelligitur conſentire. *ff. de inſt. actio. l. vlt. ff. de reſcind. ve. Titius a.* Si noīe ſuo, aut ſciēter, aut ignorāter. ſi ſcienter tunc obligatur, & cō ſentire videt, vt hic. & in primis cōcor. & *ff. de pig. ſi fideiuſſor. §. 1. ſi ignoranter:* nō videtur conſentire, nec ei nocet. *C. plus va. quod agitur l. vlt. C. de do. nec ignorans & l. prædicta. Caſus.* Tanc.

¶ Gloſ. *ſeq. ſoluit, contrarium.*

b ¶ *Iratus.*] Humano more loquit. qm̄ Deus non iraſcitur 12. q. 4. *incommutabilis.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

c ¶ *Alienator.*] Qui alienat in præiudicium Eccleſiæ, etiāſi iuraſſet non repetere, reuocare debet alienationē, non obſtante iuramento, cum ſit illicitum. ſ̄. *de iureiur. intellecto. arg. contra.* ſ̄. *de inſti. cùm venisſent.* ſed ibi aliàs poterat conſuli Eccleſiæ per capitulum. in *decr. intellecto.* non erat alius per quem poſſet conſuli regno. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

d ¶ *Celeri.*] Simile j. *de loca. c. pen. & vlt.* vbi dicitur, qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc caſu, antequam lędatur Eccleſia ex tali alienatione.

e ¶ *Proſpexerint.*] Per repetitionem: & ita qui malè alienauit rē Eccleſiæ, poteſt repetere: vt hic patet. & 35. q. 9. *quod quis.* & ſ̄. *de elect. noſti.* quod verum eſt, ſi in adminiſtratione toleratur, ſecus ſi remotus fuerit. 12. q. 2. *monemus.* Ala.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & remittit.*

f ¶ *Remediū.*] Et ita eſt *arg. quòd ſi dilapidator vult ſeruare Eccleſiā indēnē, q̄ nō remoueatur.* De hoc dixi. ſ̄. *de elect. q̄ ſicut.*

g ¶ *Pœnam.*] Scilicet depoſitionis. 12. q. 2. *diaconi.* & *Cod. de ſac. ſan. Eccl. iubemus. §. œconomus.* & ſi ſatisfacere non poſſet, excōmunicabitur, quouſque ſatisfecerit.

¶ Gloſ. *ſeq. alleg. tria iura, ſignat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Ab initio nullas*] Ex hoc manifeſtè patet, q̄ alienatio, quæ fit cōtra formā iuris, nulla eſt ipſo iure. ſ̄. *de reſti. in integ. conſtitutus* & ſ̄. *de his, quæ fi. à ma. par. ca. c. 1.* & 12. q. 2. *ſine exceptione. ar. cōtra. 12. q. 2. ſi quæ de reb.* hoc ſoluit. ſ̄. *ne ſe. vacā. c. 1.* Vin.

i ¶ *Perſonis.*] Id eſt, clericis oībus, & cōuerſis, & patronis. 16. q. 7. filiis, vel nepotibus, & parochianis, quia eorum intereſt, ſed perſonæ alterius Eccleſiæ non admittentur, cùm ſit priuatū iudicium.

¶ *Gloſ. ſeq. facit quatuor. Primò notat optionem Eccleſiæ dari, &c. Secundò quærit, an cedere teneatur. Tertiò obiicit ad id, quòd hic dicitur alienatorem repetere. Vltimò ponit opi. & remittit.*

k ¶ *Alienata*] De facto, quia ipſo iure non tenet, vt dictum eſt. Et nota. q̄ Eccleſia habet actionē perſonalē contra alienatorem, ſi eſt ſoluendo, vel habet in rem actionem contra poſſeſſorem. 12. q. 2. *Apoſtolicus.* & eſt expreſſum. *C. ſi tut. vel curat. l. 3. & vlt.* ſed ſi obtineret contra vnum, alter liberaretur. *ff. de eo per quem fact. erit l. 1. §. ſi plures.* & ſi conueniat vnum, non fit ei præiudiciū quoad alium: ſola enim ſolutio imponit ei ſilentiū. ff. depoſit. *l. 1. § ſi apud.* & *C. ſi tut. vel cur. l. vlt.* Sed nūquid Eccleſia tenetur cedere actiones ſuas ſoluenti contra aliū? Non: cum enim cōueniatur ex delicto ſuo, vel ex maleficio, non poteſt petere ceſſionem actionum *ff. de admi. tuto. l. ſi plures tutelam.* Præterea alienator poteſt repetere, vt hic dicitur: Sed contra videtur, quòd nō ſit audiendus, cùm teneatur de euictione. & dicit regula: Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. *C. de euict.* *exceptione.* & *l. ſi ob cauſam.* Rñdeo, illud generale eſt: ſed hic ſi repellatur, replicabit, quòd rē Eccleſiæ repetat: quia contractus nullus eſt, & ideo nō tenetur: ſicut excipitur contra mulierē de re vendita, & tradita, ſed ipſa replicat factū eſſe contra Velleianum. *ff. ad Velleianum, ſi mulier. §. item ſi mulier.* nec mirū ſi cōtingit hoc in prælato: quia interdum accidit hoc in priuato. *C. de agri. & cenſi. quē admodū. lib.* 11. & eſt ſpecialis caſus, & ſi nihil habet prælatus, non dabit pretium. *C. de rei vendi. ſi mancipium.*[d] Vin. Item ex hoc c. dicūt quidā, quod prælatus, vel etiā quilibet de Eccleſia poteſt agere pro Eccleſia ſine litteris de rato. De hoc dixi ſ̄ *de proc. c. 2.* & ſ̄. *de reſcript. edoceri ſim.* 12. q. 2. *non liceat.* & ſunt eiuſdem auctoris[e].

alienanti prædium Eccleſiæ ſubſcripſerit[a], quo iratus[b] Deus animas percutit, anathemate feriatur: niſi fortè & alienator[c], & qui acceperit †, celeri[d] reſtitutione ſibi proſpexerint[e].

¶ Quòd ſi minore animæ ſuæ cura remedium[f] oblatum neglexerint præter pœnam[g] ſuper hoc adſcriptam, confectum exinde documentum viribus (quamuis ab initio nullas[h] habuerit) vacuetur. ¶ Sed etiam licèt † quibuſcunque Eccleſiaſticis perſonis[i] vocem contradictionis offerre, & vt cum fructibus poſſint alienata[k] repoſcere, & Eccleſiaſtica auctoritate fulciri.

¶ Alex. iij. Vgor. † Epiſcopo.

¶ *Terra non fertilis Eccleſiæ dari poteſt in emphyteuſim, ei cuius ſtudio reducatur ad culturam.*

CAP. VII.

AD † aures: *& infrà.* ¶ Illas terras, quæ de ſyluis extirpatæ, ſunt arabiles factæ, eis hæreditario[l] iure poteris concedere ſub annuo cenſu tenendas: à quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore cōſtiterit extirpatas: Niſi fortè tunc[m] aliis poſſint ad maiorem Eccleſiæ vtilitatem cum eodem labore, & onere conferri.

ADaures.] Ponit caſum literalem Ioannes And. in eo qui confiſus de prælato nulla interueniēte ſcriptura recipit ſyluā ab Eccleſia reducendam ad culturam: & quod ea reducta concederetur ſibi in emphytheuſim: poſtmodum prælatus dubitauit, ex quo res erat culta, an poſſet dari in emphyteuſim, & rñdetur v. in littera. Abbas. Diuiditur, q̄a in prima parte deciſe ponitur factū. In ſecunda ponitur prouiſio ibi, *Illas.* In tertia exceptio ibi, *Niſi.* Ioan de Imo. CASVS. Quidam de ſyluis Eccleſiarum fecerunt terras arabiles, illas extirpandando: quærebatur, vtrum terræ illæ arabiles factæ, poſſent ſub annua penſione concedi hæreditario iure tenendæ illis, vel hæredibus eorum, qui labore ſuo illas extirpauerunt? & rñdet Papa, quòd bene poſſunt illis cōcedi, niſi fortè poſſint aliis ad maiorem vtilitatem Eccleſiæ cōferri ſub eodem onere, ac labore. Nota, quòd Eccleſia vtilitatem ſuam ſemper facere debet, & res ſuas meliorare debet.

l ¶ *Hæreditario.*] Id eſt, in emphyteuſim perpetuam. 10. q. 2. *hoc ius. vel perpetuo quoque.* Tanc.

m ¶ *Niſi forte tunc.*] ſ. tempore contractus. ſimile j. *de empt. & ven. cum dilecti. &* ſ̄. *de ele. dudum. 2. & ff. de cond. ex indeb. §. 1.*[f] & ne ſpectatur initium contractus: & ſi tunc læditur Eccleſia, reſtituitur: alias ſi poſtea res fieret melior per ſolicitudinem colonorum, ſi poſſeſſiones iſtas reddiderunt meliores, non expellentur, ex quo in principio Eccleſia decepta non fuit, *C. loca. ad eam quam. & l. legem quidem. C. de reſcin. ven. ad reſcindendam.* ne diligentia ſua ſit eis damnoſa. *C. de allu. l. vlt.*

¶ Cæleſtinus iij. Rauen. Archiepiſcopo.

¶ *Iurans non alienare bona Eccleſiæ, nō poteſt alienare, ea quæ ſūt de mēſa, vel ea, de quibus dubitabitur, an ſint de menſa. Hoc dicit vſque ad ¶. poſſeſſiones. Abbas.*

CAP. VIII.

VT † ſuper aliqua: *& infrà.* ¶ Sanè quæſiuiſti à nobis, ſi poſſeſſiones[n], ſiue reditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis prouenientes, quos prædeceſſor tuus, quouſque diem clauſit extremum, ad manus ſuas tenuit & in proprium vſum excepit:[o] [vel expendit †,] nec aliis infeudauit, de menſa ſint Archiepiſcopi intelligendi & de eis, cùm ex ſacramento[p] fidelitatis tenearis Apoſtolicæ ſedi nihil alienare, contractus aliena-

VT ſuper.] Qui iurauit non alienare ea, quæ ſunt de menſa, vel ea, de quib. dubitatur, an ſint de menſa, alienare non debet. Abb. CASVS. Archieps Rauen. recepit quaſdam poſſeſſiones, ſiue reditus a Rege, aut etiā aliunde, ex certis locis in recōpenſationem decimarum ſubtractarum: & reditus illos, ſiue poſſeſſiones retinuit ad vſum ſuum, quouſque diē clauſit extremū. Quæſiuit ſucceſſor illius, vtrum reditus illi, ſiue poſſeſſiones intelligātur ad mēſā Archiepiſcopi pertinere. Itē cū ipſe archiepiſcopus teneatur iuramēto fidelitatis, quod fecit Apoſtolicæ ſedi, ſ. non alienare de nouo: quæſiuit, vtrū de redit. illis poſſit fieri cōtractus cuiuſlibet alienationis? Rñdet Papa, quòd ſiue intelligātur de menſa archiepiſcopi, ſiue nō, nō debet alienari: cōcedit tamē Papa archiepiſcopo, vt ipſe de cōcilio, & aſſenſu fratrum ſuorū, vel maioris partis, poſſit alienare poſſeſſiones Eccleſiæ ſuæ minùs vtiles, vel cōmutare pro aliis vtilioribus habēdis. Nota, quòd archiepi. & epi iuramēto tenētur nō alienare de nouo poſſeſſiones Eccleſiæ. Item prælati eccleſiarū poſſeſſiones minùs vtiles alienare, vel cōmutare poſſunt pro vtilioribus de conſenſu fratrum ſuorum.

¶ *Glo ſeq. recitetur per obiectionem.*

n ¶ *Poſſeſſiones.*] Solēt enim plerunque Reges, poſſeſſiones, & reditus certos dare eccleſiis loco decimarū, & hoc ſatis poteſt fieri pro decimis ſubtractis, ſiue retentis: ſed pro futuris nō videtur admittenda talis commutatio. j. *de rerum permu. c. vlt.* Ala.

o ¶ *Excepit.*] i. recepit. ſi. ſ̄. *vt lite no cont. qm̄. ſi 23. q. 5. non eſt iniq.*

p ¶ *Sacramento.*] Nā quilibet eps, qui immediatē dño Papę ſubeſt,

† recipierit.
† Alias, remedio.
2 *Titius procurator Seij ab eo mortuo inſtitutus hæres hoc ignorans ſubſcripſit ſeruo hæreditario vendenti fundū: ex ſubſcriptione non obligatur. Ioann. And.*
† *liceat.*
† *Vniger.*
† *Vigornenſi.*
‖ *Nec per membra diſtinguitur. de his vide in Hoſt. B.*
† *Poſt concilium Later. ſub Alex.* iij. p. c. 19. c. 4. & c. 7. co. tit. in 2. cōpil.
Concor. textus in Authē. hoc ius. *& ibi* Bart. *&* Bal. C. de ſacroſan. Eccl.
d *Vendicās mancipium vi, vel furto ſublatum, & diſtractum, non habet neceſſe reſtituere pretium. Ioann. And.*
e *Aliàs, alteres.*
† Cap. 1. eo. ti. in 2. cōp. *Et quæ bona dicātur eſſe de menſa prælati, tradit hoc pro aliis Innocētius.*
† *Hæc duo verba: vel expendit, deſunt in omnibus antiquis, quæ velut expoſitio præcedētis verbi ex margine perperam irrepſerunt in cōtextū.*
f *Si fundo vendito cuius pars euincitur, vel decreuit, vel accreuit per alluuionem priorū ſtatus habebitur ratio vnde re deteriorata non diminuitur, nec re aucta augetur emptionis quātitas. Ioann. And.*

eſt, iurat ei fidelitatem, quòd non alienabit bona Eccleſiæ, nec infeudabit de nouo. & idem iuramentum præſtant alij Epiſcopi ſuis Metropolitanis.

a ¶ *Alienationis.*] Largè ſumpto vocabulo, ſiue transfertur dominium, ſiue non. ? *eo. nulli.* & *C. de re. eccle. non alie. ſancimus.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. vel obiectionem.*

tionis[a] cuiuſlibet poſſit interuenire. Tuæ ergo inquiſitioni taliter reſpondemus, quod ſiue intelligantur[b] de menſa, ſiue non[c], vt non alienentur, conſultius[d] æſtimamus†.

¶ *Poſſeſsiones Eccleſiæ minùs vtiles, pro vtilioribus, de conſenſu Capituli poteſt Epiſcopus permutare, vel alienare. h. d.*

¶ Poſſeſſiones verò, quæ Eccleſiæ tuæ minùs ſunt vtiles, pro aliis vtilioribus de fratrum tuorum, & † ſanioris partis conſilio, & aſſenſu[e], alienandi, ſeu commutandi liberam concedimus facultatem.

¶ Idem Exoñ. Epiſcopo.

¶ *Canonicus prædium Eccleſiæ perpetuò locare non poteſt.*

CAP. IX.

AD † audientiam noſtram noueris perueniſſe, quòd quidam de Canonicis Exoñ. Eccleſiæ, quædam prædia eiuſdem (inconſultis[f] aliis fratribus) in damnum eius † in perpetuum locauerunt. ¶ Ideoque mandamus, quatenus (ſi verum eſt quod aſſeritur) locationes illas legitimè reuocare[g] procures: ita quòd ſi eadem prædia non aliter reuocari potuerint †, eos quos noueris harum locationum auctores †, ad ſuſceptam inde pecuniam conductoribus refundendam[h], † appellatione remota, compellas.

¶ Inno. iij. Archiepiſcopo Montis regalis.

¶ *Poſſeſsiones, quæ ſunt de menſa, non poſſunt alienari: Et Eccleſiæ conſueta regi per regulares, ſæcularibus Clericis conferri non debent. Hoc dicit. Ioan. de Imola.*

b ¶ *Intelligantur.*] Ad quæſtionem primam nõ reſpõdet, fortè ideo quia nõ expreſſit, quãto tempore tenuit, & vtrũ bona fide, an mala fide. ? *de ſpon. de muliere.* Ala.

† *alienem*.

c ¶ *Siue non.*] Præſumitur tamẽ eſſe de mẽſa Archiepiſcopi, cùm ſit in poſſeſſione earũ. *C. de rei vend. l. vlt.* Lau.

d ¶ *Conſultius.*] Quia tertius. ? *de ſpon. iuuenis.* Lau.

† *vel.*

¶ *Glo. ſe. ſignat contrariũ, & ſoluit dupliciter.*

e ¶ *Aſſenſu.*] 12. q. 2. *terrulas.* cõtra. Sol. hic vocat poſſeſſiones minùs vtiles comparatione magis vtilium: ibi verò minùs vtiles dicuntur ſimpliciter, & abſolutè. hic eſt neceſſarius conſenſus capituli, ibi non. Vel ex honeſtate requiritur in hiſa, non ex neceſſitate, vt ibi. Ber.

a *Concor. l. 2. & ibi Bart. C. de agri. & cẽſ. lib. 12.*

AD *audientiam.*] Communis diuiſio. In prima narrat factum. In ſecunda prouidet ibi, *ideoque.* Abb.

CASVS. Quidam de canonicis Exoñ. Eccleſiæ, quædam prædia ipſius Eccleſiæ, aliis fratribus inconſultis, locauerunt in perpetuũ in damnum eccleſiæ. peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde mãdat Exoñ. Epõ, quatenus ſi eſt ita, locationes illas ſtudeat reuocare: ſi verò non poſſint reuocari, niſi pecunia inde recepta reſtituatur, compellat locatores ad pecuniam reſtituẽdã conductoribus. Not. quòd malè alienata in damnum Eccleſiæ, ſunt reuocanda. Item conductores habent actionem contra locatores ad pretium repetendum.

†Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp. *Et vide Ancharanum conſil. 115.*

† *Aliàs in: in damnũ Eccleſiæ.*

† *poterunt.*

† *poterunt.*

† *Aſſeres.*

† *refundendam.*

f ¶ *Inconſultis.*] Vnde contractus nullus. ? *eo. c. 1.* & *12. q. 2. ſine exceptione.*

g ¶ *Locationes reuocare.*] De facto, quia ipſo iure nõ tenuit contractus. ? *de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. tua. ar. 24. q. 1. audiuimus* ſicut aliàs exponitur, ſeparari, i. non fuerunt mixta bona paterna & materna. *C. de leg. hære. l. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Refundendam.*] Sed nunquid habent actionem de iure tales conductores contra locatores ad repetendam pecuniam? Sic, ſi fuerunt bonæ fidei. 12. q. 2. *Vulterana. in Authen. de re. eccle. non alie. §. ſi quis. coll. 2. ſi mala fides fuerint, non 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. ver. vniuerſas. Cod. ne res do. vel templo. l. vniuerſitas. 10. q. 2. hoc ius. in fin. §. qui verò.* niſi de euictione promiſerint. *Cod. de euic. ſi fundum.* in caſu tamen ſpeciali malæ fidei emptor agit ad pretium *Cod. communia de leg. l. vltimo.* Lauren.

POſſeſsiones.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, *Aut.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæſiuit Archiepiſcopus iſte, vtrùm poſſit alienare poſſeſſiones ad menſam ſuam, vel capituli pertinẽtes? Reſpõdetur, quòd nõ. Itẽ quæſiuit, vtrùm poſſet Eccleſias, in quibus monachi eſſe conſueuerũt, cõcedere clericis, vel laicis: & rñdetur, quòd nõ. Not. quòd Epiſcopus poſſeſſiones ad menſam ſuam, vel capituli pertinentes, alienare non poteſt. Item Eccleſiæ regulares ampliùs ſæculares eſſe non debent, ſed reformari debent per homines eiuſdem religionis, quæ priùs ibi fuerat.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

CAP. X.

POſſeſſiones † ad menſã tuam, vel Capituli pertinentes, alienare[i] non debes: Aut Eccleſias, in quibus Monachi[k] miniſtrare conſueuerunt, Clericis[l], vel Laicis[m] aſſignare.

¶ Idem Epiſcopo Maurieñ. & Præpoſito Viconi. †

¶ *Reſtituitur Eccleſia cõtra alienationẽ, per quam enormiter fuit læſa. h. d. ſecundùm lecturam veriorem.*

CAP. XI.

AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd cum Tuſieñ. † Monaſterium depreſſum eſſet onere maximo debitorum, Abbas, & Conuentus eiuſdem, villam quandam neceſſitate coacti, B. Laico conceſſerunt in feudum, tali conditione appoſita, quòd idem octoginta libras perſolueret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod non diſtulit effectui mancipare: & infrà. ¶ Vnde humiliter ſupplicârunt, vt feudum prædictum faceremus ad vtilitatem monaſterij reuocari: præſertim cum idem Laicus primo anno de ipſius prouentibus vltra ſummam perceperit prætaxatam, & per multos[n] poſtmodum annos ſumpſerit eius fructus: & infrà. ¶ Quocirca † mandamus, quatenus ſi prædictum monaſterium propter hoc inueneritis enorme[o] diſpendium incurriſſe, dictum Laicum vt (pecunia, quam pro exoneratione feudi, ſeu etiam pro vtilitate ipſius monaſterij expendiſſe noſcitur, ab eiſdem Abbate, & Conuentu recepta, cùm ſibi fru-

i ¶ *Alienare.*] ? *eod. vt ſuper. Arg. contra 12. q. 3. c. vlt.* Solu. hic prohibetur perpetua alienatio poſſeſſionum, ibi conceditur ſpecialiter tertiarum: vel quod ibi dicitur, quòd poteſt alienare, intelligitur de conſenſu capituli, & ſi ea ſit ſubeſt.

†Cap. 1. eod. ti. in 3 cõp. *Et de materia vide Oldradum. conſi. 262. & Car. cõſil. 131.*

† *Vlton.*

† *Vlticen.*

† *Vlcien:*

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtionem, quid è conuerſo.*

k ¶ *Monachi.*] E conuerſo bene poſſunt ſæculares amoueri ab Eccleſia aliqua, & in ea inſtitui regulares, ſi epiſcopi diœce. conſenſus acceſſerit: dum tamen clericis aliàs æque prouideatur. ? *de Eccleſiis ædificandis ad audientiam 2.* non tamen intelligas illud inuitis clericis faciẽdum: inuito enim vſufructuario non poteſt proprietarius deteriorem cauſam eius facere, etiam in meliorẽ ſtatum mutando. *ff. de vſu, & habita. l. vlt.* Laur.

l ¶ *Clericis.*] Quia quãdiu inueniri poſſunt regulares, nunquam ponendi ſunt ſæculares. ? *de reli. do. inter quatuor.*

m ¶ *Laicis.*] Hoc ideo dicit, quia poſtquã locus factus eſt religioſus, ampliùs ad ſæculares vſus redire non debet. & ſic de veſtimentis altaris, & lignis eccleſiarum. ? *de reli. do. ad hæc.* & *de conſecr. diſt. 1. ligna & c. altaris.*

†Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp. *Vide Hoſt. in c. ſalubriter. & Io. And. in c. conqueſtus. infra. de vſur.*

† *Aliàs: Sexenſien. vnde originẽ duxit Hoſtienſis, & vocatur monaſterium Sãcti Iuſti. Aliàs: Gueſſien.*

AD *noſtrã.*] Primò ponitur petitio. Secundo cauſæ commiſſio ibi, *Quocirca.* Abb.

CASVS. Monaſterium Tuſieñ. grauatum erat onere maximo debitorum, propter quod Abbas, & conuentus eiuſdem tali neceſſitate ducti, quandam villam ſuam conceſſerunt in feudum cuidam laico, tali conditione appoſita, quòd idẽ laicus ſolueret octoginta libras, pro quibus villa ipſa erat obligata, quòd ipſe non diſtulit effectui mancipare: videntes monachi, quòd monaſterium ex tali contractu enormiter eſſet læſum, ſupplicarunt humiliter domino Papæ, vt feudum ipſum faceret ad monaſterium reuocari, cum idem laicus primo anno de redditibus ipſius feudi vltra ſummam percepit, quam perſoluit, & poſtmodum etiam per plures annos percipit fructus eius: vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi prædictum monaſterium propter hoc inuenerint enorme diſpendium incurriſſe, compellant dictum laicum, vt prædictum feudum liberum, & quietum dimittat monaſterio prædicto, recepta priùs pecunia à monachis, quam pro vtilitate monaſterij pro prædicto feudo dicitur expendiſſe, cùm fructus percepti ſibi debeant ſufficere pro labore. Not. quòd cùm Eccleſia enormiter læditur in aliquo contractu, debet reſtitui.

† *Vel Caſſin. in antiquioribus.*

† *De intellectu huius textus vide latiſſimè per Couarruuiam l. 1. var. 2. reſolut. c. 1. & Ferdinandum Vaſquium l. 3. controuer. vſu frequẽtium. c. 71.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſolutionem.*

n ¶ *Per multos.*] Fortè per duos, vel per tres[b]. quia pluralis locutio duorũ numero cõtẽta eſt. *4. q. 3. c. ſi teſtes. §. vbi numerus.* hoc ideo dicit. quia poſt quadriennium non ſubuenitur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis. *C. de tempo. in integ. reſtit. l. vlt.*

b *Nam duo dicuntur multi.* Inſti. de iure perſo. in fin. *Ioann. And.*

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit diſtinguendo. in fine ponit op.*

o ¶ *Enorme.*] Hoc ideo dicit, quia pro leui dãno non datur reſtitutio

ctus percepti ſufficere[a] debeant pro labore) præfatum feudum eidem monaſterio dimittat liberum, & quietum, appellatione poſtpoſita compellatis.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu non tenet, licèt approbetur per conſtitutionem Laicorum.

CAP. XII.

CVm † Laici[b], quamuis religioſis, diſponendi de rebus Eccleſiæ nulla ſit attributa poteſtas †, quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi: dolemus in quibuſdam ex illis † ſic refrigeſcere charitatem, quòd immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis, quã non tantùm ſancti patres, ſed etiam Principes[c] ſæculares priuilegiis multis munierunt, non formidant ſuis conſtitutionibus, vel potiùs deſtitutionibus impugnare, non ſolum de alienatione[d] feudorum, ac aliarum poſſeſſionum Eccleſiarum, & vſurpatione iuriſdictionum, ſed etiam de mortuariis†, nec non & aliis, quę iuri ſpirituali annexa[e] videntur, illicitè præſumendo. ¶ Volentes igitur ſuper his indemnitatibus conſulere Eccleſiarum, ac tantis grauaminibus prouidere, conſtitutiones, & venditiones huiuſmodi feudorum, ſeu aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, ſine legitimo perſonarum Eccleſiaſticarum aſſenſu[f] præſumptas, occaſione conſtitutionis laicæ poteſtatis (cùm non conſtitutio, ſed deſtitutio, vel deſtructio dici poſſit, necnon vſurpatio iuriſdictionum †) ſacri approbatione concilij decernimus non tenere, præſumptoribus per cenſuram Eccleſiaſticam compellendis[g].

TITVLVS XIV.

De precariis.

¶ Ex concilio apud Beluacum †.

¶ Breue eſt, nec poteſt breuiùs ſummari.

CAP. I.

PRecariæ[h] de quinquennio in quinquenniũ,[i] ſecundùm auctoritatem, & antiquam conſuetudinem renouentur[k].

¶ Ex concilio Carthaginenſi. †

¶ Reuocat ſucceſſor precariam per prædeceſſorem irrationabiliter factam.

CAP. II.

DE precariis[l] irrationabiliter factis à Rectorib. Eccleſiarum ſe ſuoſque ſucceſſores pœna[m] graui obligantibus, vt facta ipſorum diſſoluere nequeant: Præcipimus, vt nemo ſucceſſor anteceſſoris ſui pœna

---

tutio. *ff de re. in inte. ſcio. & ī. de integ. re. c. 1.* Sed nun quid in hoc caſu, cùm læditur enormiter, ſubuenitur ei per beneficium reſtitutionis, vel ipſo iure tuta eſt[a]? Dic, quòd ex quo conſenſus capituli aſſuit, & ideo credebant vtiliter contrahere, tenuit contractus, licet læſa ſit Eccleſia. *ī. de empt. & venditio. cùm dilecti. & 12. q. 2. ſine.* ſed poteſt reſtitui, ſi læſa ſit enormiter. *ī. de in inte. reſtit. c. 1.* ſed ſi decepta eſſet vltra dimidiã partem iuſti pretij, ſubuenitur ei iure communi & etiam cuilibet. *C. de reſcindenda venditione l. 2. & ī. de empt. & ven. di. cum dilecti. & c. cum cauſam.* ſecũdùm hoc vſque ad legitimam præſcriptionem poteſt agere, licèt quidam dicant, quòd in hoc caſu agendum ſit iudicis offi. Io.

¶ *Gl. ſe. obiicit, & ſoluit.*

a ¶ *Sufficere.*] Sed non videtur, quòd ille debeat lucrari fructus perceptos ſupra id, quod ipſe dedit Eccleſiæ: nã cum aliquis reſtituitur omnia debent reſtitui in priſtinum ſtatum, vt neutra pars ſit in dãno vel in lucro. *Cod. de repu. l. 1. ff. de minori. quod ſi minor. §. reſtitutio.* Sed hoc eſt propter laborem ſuum, vt hic dicit. non enim omnino emptor damno afficiendus eſt: vt l. prædicta, *quod ſi minor. §. reſtitutio.* Item quòd bona fide percepit[b]. ff. de acqu. rer. do. bonæ fidei. *ī. de feudis. c. 2. arg. 12. q. 2. Valerana.* Ioan. & ſi vellet petere laboris mercedem, neceſſe haberet reſtituere fructus, qui excederent labores. *ff. de rei vend. ſumptus.* Lau. Et ſic eſt. *arg. quòd nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare.* & de labore ſuo mercedem quis recipere debet. *12. q. 2. charitatem. & c. Eccleſiaſticis. & 11. q. 2. precaria.*

CVm laicis.] Alienationes de feudis, vel aliis rebus Eccleſiæ non tenent, etiamſi per conſtitutiones laicorum approbentur. hoc dicit vel aliter, & ſic vt in rubro. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Volentes.* Abb. Sic.

CASVS. Laici quantumcunque religioſi ſint, non habent aliquam poteſtatem deponendi de rebus Eccleſiæ: ſed ſi in contrarium faciunt, immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis impugnant ſuis conſtitutionibus, immò potiùs deſtitutionibus, vſurpando iuriſdictionem Eccleſiæ. & etiam de ſpiritualibus illicitè præſumendo: volens cõcilium huiuſmodi grauaminibus obuiare, omnes conſtitutiones, & alia omnia, quę faciunt in præiudicium Eccleſiarum, decernit concilium penitus non tenere. Not quòd laici in præiudicium Eccleſiæ nihil ſtatuere poſſunt: & ſi qua in contrarium faciunt, non tenent, & ſic iſtam conſtitutionem inducas contra nos.

b ¶ *Cum laicis.*] *96. diſt. bene quidem. & ī. de conſtitu. Eccleſia. & 16. q. vlt. laicis. & c. non placuit.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. allegat. contrarium.*

c ¶ *Principes.*] *Not. arg. quòd laici principes poſſunt dare Eccleſiis priuilegium. 16. q. 1. generaliter. & 27. di. §. hinc etiam. ī. de immu. Eccle. non minus. ar. immò, vt vĩ. poſſunt dare priuilegium libertatis. 63. di. in ſynodo.* & melius. *c. Agathoſa. arg. ī. de in integ. reſt. audiuit. arg. contra. 10. q. 1. nouerint.* Ioan.

d ¶ *Alienatione.*] *ī. de conſti. quæ in Eccleſiarum.*

e ¶ *Annexa.*] Vt ius patronatus. *ī. de iud. quanto.*

f ¶ *Aſſenſu.*] *ī. eo. c. 1. & 12. q. 2. ſine exceptione.*

g ¶ *Compellendis.*] Immò ſunt ipſo iure excommunicati. vt *ī. de ſent. excom. nouerit.*

DE PRECARIIS.

¶ Suprà viſum eſt de contractibus, per quos transfertur dominiũ, reſtabat videre de contractibus, per quos transfertur vtilitas rei duntaxat. Vel ſic Quia precaria ſunt quædam ſpecies alienationum, ideo poſt titul. præcedentem ſubiicitur hic titulus. Abbas.

De hac materia habetur. 10. q. 2. precariæ. 12. q. 2. precariç. 16. q. 3. clerici, & c. ſeq.

PRecaria.] Poteſt ſummari: Precariæ cõceſſæ de rebus eccleſiæ debẽt ſecundùm antiquam cõſuetudinẽ de quinquẽnio in quinquennium renouari. Et habetur iſtud *c. & ſeq. pro palea. 12. q. 2. c. precaria.* & ſeq. ſecundum Ioan. de Imol.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd precariæ de quinquennio in quinquennium ſunt renouandæ. Not. quòd precariæ de quinquennio in quinquennium debent renouari.

¶ *Gl. ſeq. diſtinguit precarium à precaria, & precariæ ponit triplicem ſpeciem.*

h ¶ *Precaria.*] Precarium eſt, quod precibus petenti vtendum conceditur tandiu, quãdiu is, qui conceſſit, patitur. *ff. de preca. l. 1. ī. eod. c. fi.* Precaria dicitur ad preces aliquorum vſque ad quinquennium contractus initus: vt hîc. Item dicitur precaria ad preces facta donatio vſque ad mortem accipientis. *12. q. 2. ſæpe. 17. q. 3. clerici.* Item precaria dicitur contractus ad preces factus vſque ad mortem accipientis: cuius contractus natura talis eſt, quæ habetur 10. *q. 2 precaria. & ī. eo. c. vlt.* qui contractus innominatus eſt.

i ¶ *In quinquennium*] Quid ſi elapſo quinquennio cum taciturnitate prætereatur? intelliguntur contractus innouari. *ff. de preca. in rebus. §. vlt. C. loca. l. legem quidem. arg. 12. q. 2. longinquitate.* Lau.

k ¶ *Renouentur.*] Ne longitudine temporis pereat memoria contractus.

DE precariis.] Primò præmittit factum. Secundò prouidet ibi, *Præcipimus.* Abbas.

CASVS. Quidam prælati Eccleſiarum faciebant precarias in damnum eccleſiarum obligando ſe, & ſuos ſucceſſores ſub certa pœna: ſtatuit concilium Carthag. vt nullus ſucceſſor ſit obligatus in pœna ſui anteceſſoris: ſed ſi anteceſſor res eccleſiæ irrationabiliter diſtraxit, ad ius eccleſiæ debet reuocare. Not. quod vbi contractus non tenet, nec pœna ſuper hoc appoſita. Item ſucceſſor non obligatur ex contractu habito in damnum eccleſiæ facto ab anteceſſore. Item ſucceſſor malè alienata reuocare debet ad ius Eccleſiæ.

l ¶ *De precariis.*] Precaria hic accipitur pro contractu, de quo, vel quibus ſit mentio in notula prædicti c.

¶ *Gl. ſeq. alleg. dictum ponit alleg. contrarium.*

m ¶ *Pœna.*] Promiſſa ſuper contractu irrationabiliter habito. in hoc enim caſu loquitur c. cùm enim contractus non valeat[e]: nec pœna ei appoſita. *C. de legi. non dubium. ī. de foro competen. ſi diligenti. 15. q. 6. c. 1. & 2. C. de cond. ob tur. cauſam da. l. 1.* ſed ſi contract. rationabiliter habitus eſt, valet pœnæ adiectio. *arg. ī. de arbi. dilecti.* tamen ſi eccleſia non agnouit contractum, ſoluere non tenetur. *ff. de pig. act. ſi pignore. §. vlt. ff. de euict. illud. §. vlt. arg. contra. ff. de iure fiſci. ſi procurator Cæſaris.* Ala.

a ¶ *Ab eo.*

---

a *De hac quæſtione vide per doctores in l. 1. C. de filiofam. & in l. fi. ff. de tuto. vel cura.*

† *Lateranenſe concilium generale ſub Innoc. iij. c. 44.*

† Ca. vnico. eod. tit. in 4. compil.

† *facultas.*

† *illos.*

† *Vide Abbatem* conſi. 26. *incip.* quidam officiales. in 1. vol. & *Romanum ſingul. 254. incip.* Reuerẽdus Dominus.

b *Et vt Vaſſallus, qui ex vtili dominio & bona fide faciebat fructus ſuos: nec eſt vis ſecundum Inn. an non tenuerit contractus propter defectum ſolemnitatis, an tenuerit: ſed propter læſionem datur reſtitutio. Ioann. And.*

c *Hic gloſſulam non inuenio in vetuſtioribus, nec credo Bernardi eſſe.*

† *iuriſdictionis.*

† *Beluacẽ.*

† *Burchardus.* l. 3. c. 169. *Ivo* p. 3. c. 230. & c. 1. eo. tit. in 2. comp. *vide concilium Melde.* c. 17. 21. & 22.

† *Antonius Auguſtinus in notis antiqua collectionis* e. tit. c. 4. *ait ſe nõ inueniſſe in conciliis hoc c. ſed extat, inquit, conſtitutio Lotharij iiſdem verbis. l. 3.* tit 8. c. 2. legum Longob. *in aliis eſt* tit. 10. *quando liceat rectoribus Eccleſiarum acta anteceſſorum ſuorum reſcindere.*

d *Hæc gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.*

e *Ipſo iure, vel ex quo per ſententiam reuocatur principale: ergo & acceſſorium, ſecundum Inn. & Hoſt. all. eadem iura. Ioann. And.*

a ¶ *Ab eo.*] Etiam ab eo qui alienauit, ſi toleratur. ſ. *de reb. eccleſ. non alie. ſi quis presbyterorum.* ita ſucceſſor poteſt reuocare, quod prædeceſſor illicitè fecit. 35. q. 9. *quod quis.*

P*Recarium.*] Sunt duæ partes, quæ patent. Secunda ibi, *Porrò* Abbas.

Casvs. Rogaſti me, vt rem meam côcederem tibi ad vtêdû: ergo precibus tuis conceſſi tibi rê illâ precario: volui poſtea reuocare iſtud precarium: tu nolebas mihi reſtituere: quęrit, vtrum ego poſſim reuocare, cum mihi placuerit? Rûdetur, q bene poſſum illud reuocare, qñcunq; mihi placuerit. Itê ſoluitur precariû mortuo illo, cui côceſſum fuit, ſed nô ſoluitur illo mortuo, qui côceſſit. Item ſoluitur precarium, ſi ille, qui côceſſit, precariû alienauit: quia p talê conuêtû nê rê alienâ inuito domino poſſidere nô licet. Secundò dicit, q precariæ, quæ aliqñ ſiunt de poſſeſſionibus Eccleſiarum: nô debêt reuocari pro voluntate concedentium. Nota, quòd precarium reuocatur pro voluntate concedentis. Item contractus, qui præcariæ nominantur, non poſſunt reuocari ad voluntatem concedentiû: & ita differentia eſt inter precarium, & precarias.

† *Vide* l. 1. *& ibi gl. & Bar.* ff. cod. tit.

† *Hoſtienſis legendû, ſeu corrigêdû hic admonet ita: ſed non concedentes.*

ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit conceſſum, vt ſi anteceſſor eius res Eccleſiæ irrationabiliter diſtribuit, ab eo [a] ad ius eiuſdem Eccleſiæ reuocentur.

¶ Gregorius. ix.

¶ *Conceßio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedêtis: precaria autem conceſſio non.*

CAP. III.

PRecarium[b] † vtendum conceditur, quandiu patitur, qui conceſſit: ſoluitur[c] quoque obitu eius, cui conceſſum eſt, non † etiam concedentis: aut cùm ipſum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionem[d] huiuſmodi, non licet rem alienam inuito domino poſſideri. ¶ Porrò precariæ[e], quæ quandoque de Eccleſiarum poſſeſſionibus fieri ſolent, non ſunt pro voluntate concedentium reuocandæ †.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per modum ſummæ, quid ſit precarium, quâtùm duret, & c. vt notata e regione demonſtrant.*

Precarium, & commodatum conueniunt, & differunt.

b ¶ *Precarium.*] Eſt autem precarium, vt dictum eſt in c. 1. quod precibus ad vtendû datur, & tâdiu durat, quandiu patitur, qui côceſſit: vt hic. & ff. *eod. l. 1.* & eſt ſimile cômodato: qui enim cômodat rê ſuam, ſic commodat, vt non faciat eam accipientis, ſed vt permittat ei vti re cômodata. & ſicut reuocatur precarium, ita cômodatum: vt ff. *eo. l. 1.* ſed diſtant in hoc, quòd cômodatû nô reuocatur intempeſtiuè. ff. *commoda. in commodato. §. ſicut.* niſi poſt vſum côpletum. j. *tit. prox. c. vnico. §. 1.* Precarium verò qñq; reuocatur, etiamſi ad certum tempus ſit conceſſum. ff. *eo. cum precario.* Côſiſtit aût precarium tâ in re mobili, quâ immobili, & in ſeruitutibus: vt ſi me rogaueris, vt p fundum meum ire, vel agere tibi liceat, vel vt in tectu meum, vel in area ædium mearum tignum, vel ſtillicidiû immiſſum habeas. ff. *e. l. 2. § vlt. & l. 3. & 4. in prin.* Itê in re propria nô côſiſtit precarium. ff. *eo. l. 4. § itê ſi rem* niſi cû debitor pign[a] rogat precario à creditore poſſidere. ff. *eo. ſi debitor.* rône poſſeſſionis & non proprietatis ff. *eo. certè. §. vlt.* Itê tam ille, qui concedit precarium, quàm qui rogat, poſſidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. *eo. & habet. § pen.* ſed duo inſolidum precario poſſidere non poſſunt. ff. *eo. duo.* & reſtitui debet precarium in priſtinam cauſam, aliâs condemnabitur intantum quanti interfuerit actoris. ff. *eo. quæſitum. § ex hoc interdicto.* & precarium conſtituitur inter præſentes, & abſentes, & per epiſtolam. ff. *eo. precarium.* Item ſi precario durante prorogatur in vlterius tempus, non mutat cauſam poſſeſſionis. ff. *eo. ſed ſi manente.* vnde nô dicitur precarium nouum.

Precarium in quibus rebus conſiſtit.

Precarium qualiter finitur.

Additio. Item qui precario rogat, dolum, & culpam dolo proximam præſtat. ff. *eo. quæſitum §. & illud.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Soluitur.*] Obitu eius, cui conceditur precarium, finitur, & non concedentis: immò ad hæredem eius, qui conceſſit, tranſit. ff. *eo. cum precario. §. precarij. & l. quæſitum. §. quod à Titio.* quia ipſi, non hæredi recipientis conceditur, vt ibi dicitur, & hic idem dicitur. Item finitur, ſi concedens precarium rem alienauerit, niſi de voluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. *eo. quæſitum. §. quod à Titio. & § illud.* Itê ſoluitur precarium pignoris debitore ſoluente pecuniam creditori. ff. *eo. ſi debitor. ar. contra.* ff. *loca. l. 4.*[a] ibi finitur precarium morte concedentis. Sed hoc ideo eſt: quia ille, qui conceſſit precarium, hoc voluit, & expreſſit voluntatem concedendi precarium, & ideo finitur per mortem ipſius: ſed hic. & ff. *de precario. l. cum precario §. 1.* ſimpliciter conceſſum fuit precarium ſine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

a *Locatio, vel precarij datio, quam feciſti, donec voles, morte tua finitur. Iod. And.*

d ¶ *Per conuentionem.*] Etſi ad certum têpus precarium conceſſum ſit, nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff. eo. cû precario. vbi ſunt hæc verba, quòd non licet rê alienâ, &c. & culpam non præſtat, ſed dolum tantùm, & etiam culpam, ſi dolo ſit proximam. ff. *eo. quæſitum. § illud*, Bernar.

e ¶ *Precariæ.*] In alia ſignificatione accipitur hic hoc nomê, precariæ, pro contractu ſcilicet de poſſeſſionib. eccleſiarum, de quo habes. ſ. *eo. tit. c. 1. & 2. & 10. q. 2. hoc ius, ad fi. & c. precariæ.* nec poteſt reuocari ante conſtitutum tempus, vt hic, niſi irrationabiliter ſit factus talis contractus. ſ. *eo. c. 2.* & ita aliud præcarium eſt & aliud precariæ, ſiue præcaria. Ber.

Additio. Vnde Hoſtien. dat tales verſus:
Rea, rea, riû, tria ſunt quibus eſt caput vnum.
Rea ſunt ſolita poſt ſingula luſtra renaſci.
Rea fit ad mortê, nec citra vult reuocari.
Riû finitur tûc, quando vult ſuus auctor.

† *Vide* l. *creditores. & quod ibi not. Bart.* C. de pigno.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius ix.

¶ *Commodatarius gratia ſui tenetur etiam de leuißima culpa, non de caſu, niſi in tribus caſibus hic poſitis. Et commodatum ante vſum completum non reuocatur.*

CAP. I.

CVM † gratia ſui tantùm quis commodatum[f] accepit, de leuiſſima[g] etiam culpa tenetur: Licèt caſus fortuitus (niſi ac-

DE COMMODATO.

¶ *Viſû eſt de côtractu, qui fit gratia recipiêtis tatùm, merito ſubijcitur rubrica de contractu ſibi ſimili nam communiter commodatum fit gratia recipientis tâtum. licèt quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriuſque. Abbas Siculus.*

†*Vide te. in §. itê is, cui res. Inſti. quibus modis re contrahitur oblig. & ibi lat. ißimè per Aretinû, & Doctores. Et quid de commodato lege diuina caueretur, vide in Exod. cap. 21. refertur in c. 1. & 2. in 1. compila. eod. tit. quod Raymundus omiſit.*

De hac materia habetur 1. diſt. ius naturale.

C*Vm gratia.*] Habet duo dicta. Secundum ibi, *Contra.* Primum ſubdiuiditur. Nam primò ponit vnum dictum. Secundo aliud, à quo tres caſus excipit ibi. *Licèt.* Secundum ſubdiuiditur: nâ primò ponit dictû, Secundo ponit rationem ibi. *Cum non decipi.* Abb.

Casvs. Commodaui tibi equum meum, vel etiam rem aliam: res iſta deteriorata eſt: quærebatur, vtrû tenearis mihi ſuper hoc? Reſpondet Papa, cùm aliquis recepit commodatum gratia ſui tâtùm propter propriâ vtilitatê procurandam, tenetur nô ſolùm de culpa lata, & leui, ſed etiam de leuiſſima: veruntamen de caſu fortuito non tenetur: niſi per culpam ſuam caſus ille acciderit, vel niſi pactû interuenerit quod de certo caſu, & expreſſo in pacto teneretur. vel niſi fuerit in mora in reſtituendo commodatû. Secundò quærebatur, vtrû commodatu poſſit repeti, ante vſum expletum, ad quê res fuit cômodata: & dicitur, quod côtra illû, qui rê cômodatam accepit, commodati agi non poteſt ante vſum completû: quia non decipi beneficio nos oportet, ſed iuuari, quod eſſet, ſi ante finitum vſum commodatum reuocaretur. Nota, quod in commodato venit leuiſſima culpa. Item de caſu fortuito quis non tenetur, niſi in caſibus, qui hic continentur: ſ. ſi per culpam ſuam caſus ille acciderit, vel pactû interuenerit de certo caſu, vel fuerit in mora in reſtituendo commodatum. Itê tempeſtiuè cômodatum non reuocatur. Item beneficio decipi non debemus, ſed iuuari.

¶ *Gl. ſe. reci. p modû ſûma. quid ſit commodatû, vnde dicatur. &c.*

f ¶ *Commodatum.*] Eſt autem cômodatû[b]: alicuius rei ad aliquem ſpecialem vſum gratuitò facta côceſſio, & non tranſlatio & ideo dr, facta côceſſio, & nô trâſlatio: quia is qui cômodat, dñium retinet, & poſſeſſionê. ff. *eo. l. res commodata.* & dicitur commodatû quaſi vtentis cômodo datû. & ideo dicitur gratuitò, quia ſi interueniat merces, trâſit in locationê vel in côtractû innominatum: do, vt des: facio, vt facias *inſti. manda § vl.* Ad aliquem vſum ideo dixi, vt notetur differentia inter precariû, & cômodatû. Precariû enî conceditur ſine præfinitione certi vſus: vnde qñcunq; poteſt reuocari præcariû. ff. *ſic preca. cû pcario. & ſ. ti. prox. c. vl. ſicut & depoſitû.* j. *ti. prox. bona fides.* Cômodatum aût ad certû vſum côceditur: quia ſtatim ſubiicitur vſus, ad quem res cômodatur: vt ſi cômodaui equû tibi, vt ad villam duceres, & tu duxiſti ad bellû, teneberis: quia ad aliû vſum duxiſti, quàm dixiſti ff. *eo. ſi vt certò. §. ſed interdum.* Et conſiſtit cômodatum in reb. mobilibus, & ſe mouêtibus, & immobilibus, & incorporalibus, puta ſeruitute habitandi. ff. *eo. l. 1.* quia ibi dicit commodari rem mobilem, & etiam ſoli, & adiecit Iulianus etiam habitationê poſſe cômodari, & in eiſdem rebus côſiſtit precarium: vt dixi ſ. *tit. prox. c. vlt.* Sed quòd vſu conſumitur, nô cômodatur, niſi ad pôpâ, vt ditior appareat. ff. *eo. l. 3. §. vl. & l. ſeq.* & qui pôt obligare, poteſt commodare, & ei commodari. vnde pupillus non eſt obligatus, ſed aliûs ei obligatur. ff. *de act. empt. & ven. l. Iulianus. §. antepen.* Ber.

b *De materia textus, & harum glosſarum, vide plenè per Antonium Gomezium to. 2. variat. reſolu. c. 7. de cômodato. & depoſito.*

¶ *Glo ſe. dicit, ad quod teneatur commodatarius, & quo reſtitui debet comodatû: & caſû quo tenetur commodans commodatario.*

g ¶ *De leuiſſima.*] Cû enim gratia ſui tm̃ qs cômodatû accepit,

tenetur

tenetur de dolo,& lata culpa,leui,& leuiſſima , vt hic dicit. quia exactam diligentiam,qualem in rebus ſuis,adhibere debet.ff.co. in rebus.imò non ſufficit talem adhibere,qualem in ſuis rebus,ſi t. n en alius diligentior cuſtodire potuit.ff.de actio.& obli. l.1.§. *n quoque cui.*& dolum,& culpam.*ff.eod.ſi vt certo.§.commodatum.* Si verò gratia dātis a iſti cõmodatū deturitunc venit dolus,& lata culpa. *ff. eod. ſi vt certo.§.interdum. & l. ſi mei cauſa.ff.de actio. & oblig.l.1.§.ſi quoque apud quē.* Si verò gratia vtriuſque,tunc præſtat dolum, & latā culpam. *ff.eod.in rebus.1. rūſo,ad finē. & l.ſi vt certo.ſ.nunc videndū. ad fin.* Caſus verò fortuiti,qui præuideri non poſſunt , non veniunt. *C.e.l.1.& ff.e.in rebus. & ff.de act.& oblig.l. 1.§.ſi quoque cui.* j. *de hom.* Ioannes. *& c vlt.* niſi iſta tria aliud inducant,culpa,pactum,vel mora,vt in prædicto.§. *n quoque cui in fi.& l. in rebus & ff.de reg iu. contractus.*& hic.*& j. tit prox.c.2. C. eod.l.1.* Culpa poteſt imputari, ſi rem ſibi cõmodatam remiſerit mihi per non idoneā[b] perſonā.*ff. eo. qui non tam idoneam.* ſecus ſi per idoneam perſonam,licèt contrarium euenerit.*ff.eo. argentum.& j. de pig. c. ſignificante.* Item ex pacto præſtantur caſus fortuiti: vt hic dicit. & *C.commo. l. 1.* ita quòd caſus fortuiti conn imetentur ſpecialiter: vt *ff.ſi quis cautio.* ſed & ſi *§.quæſitum.* Et mora imputatur , putà ſi moram fecit in reſtituendo.*j.tit.prox.bona fides.*& intelligendum eſt , etiamſi apud commodantem res fuiſſet eodem modo peritura.*ff. de lega. 1.l.cùm res.§.vlt.& in Auth.de depoſito.& denuo. inquilinorū. 1.reſp.ad fi.coll.6.* Et commodatum reſtitui debet ad priſtinam cauſam.*ff.eod.ſed mihi.§.1.* aliàs quanti intereſt eius,condemnatur,vt ibi dicitur Ber.

ciderit culpa ſua , vel interuenerit pactum , ſeu in mora fuiſſet) ſibi non debeat imputari. ¶Contra eum quoque rectè commodati non agitur,niſi poſt[a] vſum expletum , cuius gratia res fuerat commodata: Cùm non decipi[b] beneficio nos oporteat,ſed iuuari.

TITVLVS XVI.

De depoſito.

¶ Alexander iij. Londoñ. † Epiſcopo.

¶ *Ex depoſito facto apud Clericum Eccleſiæ non tenetur Eccleſia: niſi in vtilitatem Eccleſiæ ſit verſum.*

CAP. I.

GRauis † illa querimonia vſque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenus denegato peruenit: *& infrà.*

¶ Cùm enim non conſtet pecuniam tuam , quam ille vir Belial furatus eſt , in Eccleſiæ vtilitatem[c] conuerſam: non debemus de iure contra Canonicos eiuſdem Eccleſiæ præciſè intentare iuſſionis inſtantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam , perſonæ ,[d] non Eccleſiæ commendatam. ¶ Quocirca ſuademus , vt in illum furem tuam dirigas actionem[e] , eo quòd (vt audiuimus) loculos[f] habet: & ea quæ tibi ſubrepta ſunt, aſportauit. Nam & Iudicibus dedimus in mandatis , vt illum iniquum ſub quæſtionibus[g] † ad rationem ponant, etiam(ſi oportuerit) vinculis alligatum, vt dictam pecuniam reddere[h] compellatur: *& infra.*

¶ Si autem cum eis amicabiliter poteris de redituum perceptione paciſci , noueris id nobis acceptum.

¶ Gregorius ix.

¶ *Dicit, ad quid tenetur depoſitarius, & quomodo repetatur depoſitum.*

CAP. II.

BOna † fides abeſſe præſumitur, ſi rebus tuis ſaluis[i]

a ¶ *Poſt vſum.*] *ff.eo.ſam commodato.§ ſicut.*ſed in precario cõtrarium eſt ſ.tit.prox.c vlt.& ff de preca.cum precario.Item qui commodauit vaſa vitioſa,tenetur contraria actione pro vino effuſo,ignorans tamen excuſatur.*ff.eod. in rebus. §. poſſunt. & §. item qui ſciens.& l penul.*Ber.

b ¶ *Decipi*]*ff.eod.in commodato.§.ſicut.in fi.*

a *Vt ſi commodauit ſponſa vel vxori ornamenta, vt ad me veniret ornata, tunc venit dolus, & lata culpa ſecundū Hoſtienſem, ſi cõmodaui tibi tradēdas eo modo vxori, vel volens videre ludum ſcenicū cõmodaui tibi veſtes ſcenicas: vt in concor. glo. Ioann And.*

† *Lundoñ.* † *Ludon.* † *Ludonen.* † *Londonē.* † *Lon.onie.* † *Cap.2. eo. tit.in 1 cop. & poſt concilium Lateran. ſub Alex.iij.pa. 60.c.35.*

b *De hoc articulo, qui frequenter ſolet cõtingere, vide Antonium Gomez ſuum loco ſuprà citato.*

DE DEPOSITO.

¶ *Viſum eſt de contractu,qui fit gratia recipientis , nunc ſubiicitur de contractu,qui fit gratia concedentis, ideo meritò ſubiicitur de depoſito.Abbas Siculus.*

De hac materia habetur 1.diſt.ius naturale 22.q.2.ne quis.

GRauis] Primò ponitur decīſa narratio. Secundò Eccleſiæ abſolutio. Tertiò deponentis inſtructio.Quartò iudicis præceptum. Quintò compoſitionis perſuaſio.Secūda ibi,*Cum enim* Tertia ibi,*Quocirca* Quarta ibi *Nam.*Quinta ibi *Si autem.* Abbas.

CASVS.Epiſcopus Lōdoñ.quandam ſummā pecuniæ depoſuit penes quendā canonicū cuiuſdā Eccleſiæ, nomine Belial[c]. Ille Belial ſæpe interpellatus fuit,vt depoſitum reſtitueret,ſed illud facere denegauit,& pecuniā illā ſubripuit,& aſportauit:vñ cõqueſtus fuit Eps dño Papæ de Eccleſia illius Belial. Dñs Papa reſpōdet, nō cõſtat,quòd illa pecunia,quam Belial furatus eſt, in vtilitatē Eccleſię ſit conuerſa:vnde nō poſſumus canonicis illius Eccleſię præcipere,vt illā pecuniā tibi reddant,cùm nō fuerit depoſita penes Eccleſiam,ſed penes illum Belial:vnde mandat Epiſcopo,vt actionem ſuam dirigat contra illum furem.& mandat Papa quibuſdam, vt illum Belial ponant ſub duris quæſtionibus , & ſi oportuerit,ponant illum in vinculis,vt ſic dictam pecuniam reſtituat.In fine dicit,ſi Epiſcopus poterit amicabiliter conuenire de reditibus illius cum canonicis Eccleſiæ,Papa gratū habebit. Nota,quòd Eccleſia nō tenetur,cùm depoſitum nō ſit Eccleſiæ, ſed perſonæ: tamen ſi tale depoſitum factum alicui de Eccleſia verſum ſit in vtilitatem Eccleſiæ, tenetur eccleſia , non actione depoſiti, ſed de in rem verſo. Item depoſitarius torqueri poteſt, vt reddat depoſitum.

¶ *Glo.ſeq. recitetur per quæſtionem.*

c *Ego non puto nomen proprium illius fuiſſe Belial, ſed hoc ei nomē ob iniquitatem impoſitum eſt , nā Belial, Hebraicè, Latinè peruerſum ſignificat.*

c ¶ *Vtilitatem.*]Et ſi in vtilitatem Eccleſiæ verſa eſſet, licèt apud Eccleſiam depoſita non fuerit,tenet eccleſia, in quantum in rem eius verſa eſt. j. *de fideiuſ. quod quibuſdam. arg. C. quod cum eo qui a-lie. po.l.ex qua*[d]. 10. *q.2. hoc ius.§.ſi creditor. & ff.depo.l.1.§. an in pupillum.* Alanus.

¶ *Glo.ſe. quærit,& ſoluit , & ſolutionem determinat.*

d ¶ *Perſona.*] Et ita depoſitū factum perſonæ non obligat Eccleſiam: quia delictu perſonæ in damnū.& c. ſ. *de inſtitu.cum veniſſent.*10. *q.* 6. *ſi epiſ. & c. epo non licet.*ſ.*de exce. cum venerabilis.* Sed qualiter dr cõmēdata eſſe eccleſiæ? Rñdet ex eo q̄ defertur in theſaurum eccleſię:ſicut eo ipſo q̄ res mittæ ſunt in naue, tenetur nauta, & debet habere cuſtodiam omnium,quę ſunt inuecta, & illata *ff.nau.cau.ſta. l.parui refert §.ſi receptis.* & ignorans teneri vī. *C. de his quę latro. occu l 1. & ff.de furt.aduerſus nautas. l.vnica.* quod tamē nō credo,niſi depoſitio facta ſit in præſentiā prælati,& capituli:vt hic. Vinc.

e ¶ *Actionem.*]Id eſt,petitionem:vt ſ. *de iud.dilecti,* vbi de hoc.

f ¶ *Loculos habet.*] Et Dominus loculos habuit, vt indigentibus ſubueniret.12.*q.*2. *habebat.*

g ¶ *Quæſtionibus.*]Nota,quòd ſuſpecti ſunt torquēdi,& in vinculis detinendi,& verberibus afficiendi, vel ſubmittendi. 14. *q.* 6 *ſi res. & 12.q.2.fraternitas. & 13.q.5.c.1. & 5.q 5.illi qui. & j. de raptori. archiepiſcopatu.*[f] T.

h ¶ *Reddere.*] Cum nota infamiæ. actio enim depoſiti infamat. *C depo.l.qui depoſitum.*

BOna fides.]CASVS. Depoſui penes te res meas: illæ res amiſſæ ſunt , de rebus tuis nihil amiſiſti: quæritur, an tenearis mihi ad eas reſtituendas actione depoſiti? Reſpondetur,ſi res tuæ ſaluæ ſunt,& res depoſitas amiſiſti, hoc ipſo præſumitur , quod bona fides abeſt circa res depoſitas , & ita dolus adeſt, & ideo tenetur ad reſtituendum depoſitum: & de culpa etiam tenetur depoſitarius, ſi obtulit ſe depoſito , vel ſi aliquid accepit pro cuſtodia: ſed de caſu fortuito non tenetur, niſi pactum interuenerit, vel niſi culpa, vel mora præceſſerit caſum.Secundò quæritur, vtrum depoſitori liceat reuocare depoſitum,quandocunque voluerit? Reſpondet, quod ſic: ſed ſi depoſitarius opponeret compenſationem vel in toto,vel in parte,compenſatio non eſt admittenda:ne contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur: ſed in alijs contractibus bene admittitur compenſatio , ſi cauſa ex qua compenſatio poſtulatur , liquida ſit , & facilem exitum credatur habere.Nota,quòd ille,qui recipit depoſitū de ſolo dolo tenetur: de culpa etiam tenetur, ſi obtulit ſe depoſito,vel aliquid recepit pro cuſtodia.Item depoſitarius de caſu fortuito non tenetur,niſi pactum interuenerit,vel niſi culpa, vel mora præceſſerit caſum. Item depoſitum poteſt reuocari, quandocunque voluerit depoſitor. Item contra depoſitum non admittitur compenſatio. Item contractus depoſiti ex bona fide oritur.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q. an præſumptio ſufficiat ad ſententiam.*

i ¶ *Rebus tuis ſaluis.*] Ex hac præſumptione condemnabitur. ſic *C.loca.l.1.& ff. eo.tit. quod Nerua.* quia non minorem diligentiam, quam in ſuis rebus præſtare debet,vt in *l. quod Nerua.* ſic *ff.commo.ſi vt certo. §. quod verò ſenectute.* & ita ſi bona fides abeſt, dolus abeſſe præſumitur: nam contraria ſunt. *C.de reſcind. venditio.ſi dolo:* & eſt ſim 32. *q.* 1. *cum renunciatur.* & præſumptio ſufficit ad condemnationem in caſu iſto. 32. *q.1.dixit Dominus. & 54.d.c.fraternitatem.* j. *de Iudæ.c.vlt.* Ber.

d *Qui dat muti mutuo ſermo,ſi verſum eſt in rem domini habet actionem de in rem verſo.* Ioann.And.

† *Hinc colliges clericos, & religioſos poſſe ex cauſa torqueri: de quo articulo vide plenè per Bernardū Diaz in pra. crimi. cano.c.117. & Simancam in cathol. inſti. ti. 65. adde, quæ dixi ſuper Directorio l. 3. ſchol.118.*

† *Vide textum, & ibi plenè per Doctores in §. præterea & 22. Inſt. qui more cõtrah.obl. & Antoniū Gomez ſuum to.2. variar. reſol.c.7.*

e *Qui ſciens latronem ſuſcepit. vel offerre iudicib. ſuperſedit, pro qua luitate perſona punietur corporali ſupplicio, vel rerum diſpendio.* Ioann.And.

f *Conſtr. l. ob carmen. aliàs ob crimen. & ignora.ff. de teſt.no in l. 1.C de naufra.lib.11.*

g *Cautè dicit: quia interdum maiorem præſtare debet, vt latius hic proſequitur.* Ioann.And. *& alij.*

exiſte ntibus, depoſitas am iſiſti. De culpa [a] quoque teneris, ſi teipſum depoſito obtuliſti: vel ſialiquid ꝓ cuſtodia recepiſſes. Pacto verò, culpa, vel mora præcedentibus, caſus etiam fortuitus imputatur. ¶Sanè depoſitori licuit pro voluntate ſua depoſitum reuocare [b], contra quod [c] cōpenſationi, vel deductioni locus non fuit: vt contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur †, licèt compenſatio admittatur in aliis [d], ſi cauſa, ex qua poſtulatur, ſit liquida, ita quòd facilem exitum credatur habere.

TITVLVS XVII.

De emptione, & venditione.

¶Ex concilio apud Valeñ. †

¶Cogit Epiſcopus, ne carius vēdatur tranſeuntibus, quam in mercato venderetur.

a ¶*De culpa.*]Nota, ꝙ depoſitarius tenetur de ſolo dolo, ſi dolosè verſatus eſt in depoſito. *ff. eo. l. 1. §. in conducto.* & *§. vlt. & ff. commo. ſi vt certo. § 2.* & *ff. de reg. iu. l. contractus.* & de lata culpa, quā Nerua dixit eſſe dolum. *ff. eo. quòd Nerua.* quod Azo intelligit dolum præſumptum. *ff. mand. ſi fideiuſſor. 1. reſp.* Ideo ſic expone: quia in ea lege dicitur ipſam latam culpā ꝓpe dolū eſſe. *ff. de leg. 1. cùm res. §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. § is quoque apud quem.* & alibi dicitur latam culpā dolo comparari. *ff. ſi menſor. falſ. mo. dixerit. l. 1. §. lata eſt.* & ita nō dolus eſt: quia nihil eſt id, cui ipſum eſt ſimile. Quandòque tñ in caſibus præſtat culpā depoſitarius, ſi ipſe ſe obtulerit depoſito: vt hic. & *ff. eo. l. 1. §. ſæpe.* idem ſi mercedem accipiat pro cuſtodia: vt hic. & *ff. eo. l. 1. §. ſi quis ſeruum.* Item & in tertio caſu, ſi cōueniat inter eos. *ff. eo. l. 1. § ſi conueniat. & ff. commo. ſi vt certo. §. nunc videndum.* Sed ſi conueniat, ne dolus præſtetur, hæc conuentio non valet: quia contra bonos mores eſt. *ff. eo. l. 1. § ſi conueniat. & ff. de pactis. ſi vnus. §. illud* item & in alio, ſi cauſa depoſitarij res penes ipſum depoſita ſit. *ff. eo. l. 1. §. ſi pecuniam & ff. ſi cer. pet. l. ſi quis neque* & tunc venit leuiſſima culpa: & ſi moram facit in reſtituendo *ff. eo. ſi in Aſia §. vlt.* Præſumit aūt lata culpa, vel dolus, ſi non adhibeat diligentiā, qualem in reb. ſuis. *ff. eo. quòd Nerua.* vel quia res ſuæ ſaluæ ſunt: & depoſitæ nō apparēt, vt hic dicit. & hoc exemplū pone: Res ſuas ponebat in arca ſecura, & res depoſitas dimittebat in domo ſup banchas. Caſus tamen fortuitus non imputat: ſicut nec in cōmodato. *ſ. eis prox. c. vnico. & ff commoda. in rebus.* niſi in caſib. hic contentis: vt ſi pactum interueniat, vt præſtetur. *C. eo. l. 1.* cōtractus enim ex conuentione legem accipiunt, & ſeruari debēt, niſi improbatum ſit à iure. *ff. eo. l. 1. §. ſi conueniat. ff. de re iu. contractus.* ita tamen ꝙ caſus nominet in pacto, ſicut dixi in commodato. ſic *ſ. eo prox.* propter culpam, vel dolum caſus imputatur: vt hic dicitur. ſi enim rem depoſitā vendidit, & poſtea eam redimat, vt eam habeat in cauſa depoſiti, etiāſi ſine dolo malo illius periit, tenetur: quia ſufficit ſemel dolum cōmiſiſſe. *ff eo. l. 1. §. ſi rem.* Item propter moram ꝑcedentem caſus imputatur, etiamſi apud deponētē periſſet: ſufficit enim, ꝙ res potuit non perire. *ff. de leg. 1. cùm res. §. vlt. ff. eod. ſi in Aſia §. vlt. ff. de conſti. pecu. qui autem. §. 2.* & ex eiſdem cauſis imputatur caſus in cōmodato. *ſ. eit. prox. c. vlt.* Itē res depoſita nō deteriorata debet reddi: alias reddita non videtur. *ff. eo. l. 1. §. ſi res depoſita.* ſic in commod. *ff. com. ſed mihi. § 1.* Conſiſtit autem depoſitū in rebus mobilibus, & ſe mouentibus tantùm, niſi fortè vbi apud ſequeſtrum deponitur, cùm res aliqua inter plures in controuerſiā deducitur. *ſ. de iud. examinata.* & talis depoſitio non pōt fieri niſi à pluribus. *ff. eod. licet 1. reſp.* Item & rei depoſitæ, ſicut & commodatæ proprietatem retinemus, & etiam poſſeſſionem. *ff. eo. lēg. cūt §. & ff. commod. l. rei commodata.*

b ¶*Reuocare.*]Quandocunq; poteſt reuocare depoſitū: vt hic dicit, & *ff. eo. l. 1 §. eſt autem. & §. pen.* & ſi non reſtituit condemnatus ſuo nomine infamis efficitur *C. depoſ. qui depoſitū ff. de his qui not. infa. l. furti. §. illud*, ſicut & precarium quādocunq. reuocatur *ſ. de preca. c. vlt.* ſecus in commodato quod non reuocatur, niſi poſt vſum expletum. *ſ. de commo. c. vnico. ſic eo. in commodato. §. ſicut.* Bern.

c ¶*Contra quod.*]No. ꝙ contra depoſitum nō admittitur cōpenſatio *C. eo. tit. ſi quis vel pecunias*, vnde ſumitur §. iſte, nec etiam depoſitum cum depoſito compēſat. ſed qui primò depoſuit, primò recipiat: vt ibi dicit. & *C. de compenſa. l. vlt.* & ꝙ dicit, compenſationem, in toto ſcilicet, deductionē. l pro parte: & ita nec in toto, nec in parte admittitur compenſatio cōtra depoſitū, & in hoc priuilegiata eſt actio depoſiti, & quia prędoni reſtitui debet depoſitum *ff. eo. l. 1. § ſi prædoni.* tamē ſi dominus cum fure ſimul petat, domino reſtitui debet de æquitate. *ff. eo. bona fides.* & ſic non erit perfidia, cùm ſit contractus bonæ fidei. Quæ dicantur bonę fidei, dixi *ſ. de exce. cùm venerabilis.*

CAP. I.

Placuit †, vt presbyteri plebes ſuas admoneant, vt & ipſi hoſpitales [e] ſint, & non cariùs vendant tranſeuntibus, quàm † in mercato vendere poſſunt. Alioquin ad Presbyterū [f] tranſeūtes hoc referāt, vt illius iuſſu cum humanitate ſibi vendant.

¶Ex concilio Maguntiñ. †

¶Fraudans menſuras, & pondera, xxx. diebus in pane, & aqua pœnitere debet.

CAP. II.

VT menſuræ [g], & pondera iuſta fiant: *& infrà* ¶Si quis iuſtas menſuras, & iuſta pondera [h], cauſa lucri mutare præſūpſerit, triginta dies in pane, & aqua pœniteat [i].

¶Alexan. iij Attrebateñ. Epo.

¶Tenet venditio, licèt venditor ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij: poteſt tamen vēditor agere, vt reſtituatur res, vel iuſtū pretiū ſuppleatur: & ſi alteris præcisè petit, ſuccumbit.

d ¶*In alijs.*] Scil. contractibus, ſiue in realibus, ſiue in perſonalibus actionibus, ſi cauſa ſit liquida. *C. de compenſa. l. ſi. in pr.* etiam ſi non liqueat incōtinenti, dum tamen poſſit liquere intra duos menſes [a]. *ff. de iure fiſ. auferuntur. § qui compenſationem* et nota, quod compenſatio fit in pecunia, & in pondere, & in quantitate. *C. de compen. ſi conſtat* & nō in ſpeciebus ad pecuniam *ff. de pig. act. ſi conuenerit. ff. de con. dic. inde ſi non ſortem. §. ſi centum. C. de rei ven. ſi ea pecunia.* abſurdum eſt enim diminutionem rerū fieri propter pecuniam. *ff. de impen. in re. do. fac.* quod dicitur. 1. reſp. Contrà tamen videt *C. de compen. l. vlt. in prin.* vbi dicitur: tam in rem, quam in perſonam: illud intelligitur, ſi agātur in rem, & reſtitui non poſſit, poteſt admitti cōpenſatio cum æſtimatione in pecunia. & in delictis ſit etiam compēſatio. *32. q. 6. nihil iniquius. & ſ de adult. c. penult. & vlt. & ff. ſol. mat. viro. atque vxori.* & in pœnis ſit compenſatio. *ſ de pœnit. conſtitutus* Bern.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE.

¶Viſum eſt ſ. de contractibus, qui fiunt gratia dantis vel recipientis: reſtabat videre de contractibus, qui fiūt gratia vtriuſq; inter quos eſt contractus emptionis & venditionis, qui præcæteris magis frequentatur: facit, quod habetur in l. 1. ff. de contrahen. emptio. *ideo de ipſa poſt ciuiles præcedentes, & ante ſequentes voluit tractare. facit* l ſingularia. ff. ſi cer. peta. *& pro tanto fuit hic poſita iſta rub. lecti. de loca. Vel ſic: Suprà vſque eſt de contractibus, in quibus res commoditas, vel ſimplex cuſtodia in alium transfertur. Reſtat meritò videre de alijs contractibus, in quibus transfertur dominium, & etiā poſſeſſio, ſi vēditor erat dominus: vel vſucapiendi conditio, ſi alius erat dominus, ideo ſubijcitur rubrica de emptione, & venditione.*

De hac materia habetur de pœn. diſt. 5 qualitas. 1. q. 1. eos. & *q. 2. & 3. in multis c.*

Placuit.]Non poteſt commodè ſummari ſecundū Io. And. ſed pulchrè ſummatur vt in rubrica ſecūdùm Card & Abbatem Siculum. Poteſt diuidi in duas partes. Nam primò ponit modū ædictionis. Secundo modum denūciationis. Secūda ibi. *Alioquin.* Abbas.

Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ presbyteri debēt admonere plebes ſuas, vt cum humanitate vendant res ſuas tranſeūtibus: ad quod ſi opus fuerit, compellantur. Nota, quòd tranſeuntibus nihil carius vendendum eſt, quàm in mercato.

e ¶*Hoſpitales.*]Poſſunt enim ad hoc compelli per excommunicationem. *42. diſt. c. ſi quis deſpicit. § hinc etiam.* Ala.

f ¶*Ad presbyterum.*]Id eſt. Epiſcopum. *95. diſt. olim* qui fortè per hoc c. de hoc cognoſcere poteſt, ſed fortè conſuetudo no eſt in hoc. Tan.

VT menſura.]Sunt duę partes, ſicut duo dicta Secunda ibi. *Si quis.* Abbas Siculus.

Casvs. Dicitur in hoc c. quòd qui iuſtas menſuras, & iuſta pondera cauſa lucri mutauerit, per xxx. dies in pane, & aqua pœnitere debet. Nota, quòd iuſtę & legitimę debent eſſe menſurę. Item qui iuſtas menſuras, & iuſta pondera cauſa lucri mutauerit, xxx. diebus pœniteat.

g ¶*Vt menſura.*]Supple. ſtatuimus.

h ¶*Pōdera.*]*24. q. 1. non afferam*. & q. 3 ſi quis Romipetas. 46. diſ omnis qui. ff. de pœnis, in dardanarios.* & ſ neale vel mon. c multa.*

i ¶*Pœniteat.*]Et inſuper l. *Cornel. de falſi.* puniri debet. *ff. de extraor. cri. annonam. in ſi.*

† *reducatur.*

† *Aluern.* † *Aruernā.* † *Aluernum.* † *Aluern.*

† *Burchardus lib. 6. decr. c. 168. Ino. p. 6. c. 259. Et c. 2. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vid. plene per B. Thomam, & ibi Caietanum, 2. 2. q. 77. ar. 1. vide omnino Conarrouiam l. 3. c. 14. varia. reſol.*

† *In pluribus antiquis pa: quàm mercato vēdere poſſint.*

† *Rectè ait Anton. Auguſtinus ſe in concilijs hoc c. nondū inueniſſe. refert Burchardus l. 19. decret. c. 148. Ino p. 15. c. 158. & c. 3. eo. tit. in 1. cōpil.*

a *Nec ex hoc cōperto ſpatio ſit detentor commodati repetentis debitum, de quo conſtat, cùm in vſque ad quaſcunque menſes non debeat diſtringi ad ſolutionem.* C. de excep. rei iud. l. 2. & 3. & no. de cōſt. delegatis, ſecundùm *Host. Ioan. And.*

b *Per quæ iura probatur quòd etiam in iudicis vis debent iuſta ſtatera: ad idem facit tex. in c. cum æternali, 6. Ioan. Ant.*

CVm dilecti.] Cùm res vẽditur minùs dimidia iuſti pretij, in arbitrio emptoris eſt, vtrum rem reſtituat recuperato pretio, vel iuſtum pretium ſuppleat. h. d. Primò ponit factũ. Secundo diffinit. Secunda ibi. *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Abbas, & monachi Cariloci emerunt quandã ſyluã, quæ Nigraualis appellatur, à quibuſdam canonicis Beluacẽ. ignorante capitulo Beluacẽ. pro decem libris, quę tunc valebat quadraginta marchas. Ad petitionem capituli Beluacẽ. cauſa fuit cõmiſſa ſuper hoc Epo Moriñ. & Decano Remeñ. cũ clauſula illa, Vt ſi vterq; intereſſe non poſſet, alter in eodem negotio pcedere nõ differret: & cũ Eps cauſę intereſſe nõ poſſet, decanus in cauſa pceſſit: & qa cõſtitit ei, q̃ prędicti fratres prædictã ſyluã minùs dimidia iuſti ptij cõparaſſent, pronũciauit prędictã venditionẽ non tenere, & ſyluam illam adiudicauit canonicis Beluacẽ. & eos in poſſeſſionẽ ipſius ſyluæ induxit: cã iſta per appellationẽ ad ſedem Apoſtolicã eſt delata: dñs Papa auditis rationibus, & allegationibus vtriuſque partis, ſ iam prioris iudicis caſſauit tãquam iuri contrariam: præcepit ſyluã prędictã monachis eſſe reſtituendam: quia cùm res minùs dimidia iuſti pretij comparatur, in arbitrio emptoris eſt, an velit cõtractum reſcindere, an iuſtum pretiũ ſupplere. ſalua qõne canonicis Beluacẽ. ſuper receptione pretij, vel conſenſu capituli in vẽditione nõ habito, ſeu alia cauſa rationabili, q̃ canonici contra monachos duxerint proponendam. Nota, q̃ ſententia iuri contraria non valet. Item cum res minùs dimidia iuſti pretij comparatur, in optione emptoris eſt ſupplere iuſtum pretiũ, vel recedere à cõtractu, & recipere pretium, quod dedit. Itẽ alienatio ſine conſenſu capituli nulla eſt, & citra aliquã appellationem reſcinditur. Item ſi quis ex vna cauſa petat rẽ aliquã, & ſuccumbat, nihilominus poteſt eam petere ex alia cauſa. & hoc per illam litteram, alia rationabili cauſa.

† Cap. 4. e. ti. in 1. cõp.

† Karoloci.

† Moriſien.

† *Hac duo verba, per teſtes, deſũt in omnibus manuſcriptis, & aliis antiquis exemplarib.*

† *Verbum, pronunciauimus, deeſt in antiquis: quod tamẽ adeſſe debere poſtulat series contextus.*

† *Vide* l. 2. C. de reſc. vend. & *ibi latiſſimè per Pinellum, & alios.*

CAP. III

CVm † dilecti filij Beluaceñ. Canonici, contra Abbatẽ, & fratres Cariloci† propoſuerẽt querimoniam, quòd ſyluã, quæ Nigrauallis dicitur, à quibuſdã eorum ignorante Capitulo [a], pro decem libris, quadraginta marchas tunc valentem [b], comparaſſent: cauſam ipſam Moriñ. † Epiſcopo, & Decano Remẽñ. commiſimus terminandã: adiicientes, quòd ſi vterque cauſæ cognitioni intereſſe nequiret, alter in eodem negotio procedere non differret: *& infra.*

¶ Tandem Decanus in illius cauſæ cognitione proceſſit: & cùm ei [per teſtes †] conſtitiſſet, quòd prędicti fratres ſyluam minùs dimidia iuſti pretij comparaſſent, pronunciauit † venditionem non tenere: & ſyluam Beluaceñ. Eccleſiæ adiudicans, Canonicos in poſſeſſionẽ induxit: *& infrà.* ¶ Quia verò in arbitrio [c] emptoris eſt, ſi velit, ſupplere iuſtum pretium, aut venditionem reſcindere, cùm res minùs dimidia iuſti † pretij cõparatur: ſententiam ipſam tanquã iuri contrariam irritantes, poſſeſſionem Monachis iudicauimus eſſe reddendam [d]: ſalua quæſtione [e] Canonicis ſuper deceptione [f] pretij, vel conſenſu Capituli in venditione nõ habito, & alia cauſa rationabili, quam Canonici contra Monachos duxerint proponendam.

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Si vir habeat alia bona, vnde vxor poſſit ſibi conſulere: & cõſentiente vxore rẽ propter nuptias donatã vxori, vendiderit emptorem, qui ſpatio triginta annorũ rẽ poſſederit, nõ poteſt vxor inquietare ſuper ea, maxime ſi pretium fuit conuerſum in cõmunem vſum viri, & vxoris. Hoc dicit ſecũdum intellectum, quẽ tenet Panormitanus. Et eſt caſus notabilis limitans ius ciuile ſecũdum Ioan. And. nõ oportet adiicere maximè, ſed omnia illa tria neceſſario requiruntur.*

a ¶ *Capitulo.*] Vnde nõ tenuit vẽditio ipſo iure, etiã vbi deceptio nõ fuiſſet in pretio. 12. q. 2. *ſine.* & ĩ. *de his quæ fi. à præl.* c. 1. 10 q. 2. *hoc ius.* vñ in fine reſeruat capitulo hæc exceptio. T. ¶ *Glo. ſeq. quærit ſoluit.*

b ¶ *Tunc valentem.*] Scilicet tempore contractus. Sed pone, q̃ tempore venditionis valeret decem, tempore litis cõteſtatæ valeret triginta ſine ſtudio monachorũ, vel alio modo, nũquid modo reuocabitur venditio? Non: quia tẽpus venditionis ſpectandũ eſt. *ff. de euic. ex mille.* § 1. *C. de reſc. ven. ſi voluntate* [a]. ĩ. *de ele. dudum.* & ſi deterior facta eſſet, non peteret: & ita cùm petituri non eſſent contrarium, meliorationem petere non debent. *C. de ſol. l. pe. ff. de dam. infec. quæ bona. § ſi quis.* Vin.

a *Vbi deceptus in pretio non agit, niſi deceptus fuerit vltra dimidium contractus tempore.*

c ¶ *In arbitrio.*] Sic ĩ. eo. *cùm cauſam.* & *C. de reſcin. ven. l. 2.* ¶ *Gloſſa ſequens obycit, & ſoluit.*

d ¶ *Reddendam.*] Sed cùm vẽditio nulla fuerit, qa facta fuerit ignorante capitulo, & vltra dimidiã decepta eſt eccleſia, nullum ius acquiſitũ fuerit monaſterio: quare fit reſtitutio monaſterio? Rñdeo, ſi ad hoc actum fuiſſet, nõ fuiſſet reſtitutio facta: ſed quia per iniquã ſententiã ſpoliati fuerũt monachi, reſtituũt, nec fuit venditio iudicata nulla: qa nec agebat ad hoc. Vnde dĩ hic q̃ in arbitrio ſit emptoris, &c. nõ ſit cõdemnatio, niſi agatur ad hoc ĩ. de ord. cog. cùm dilectus. Tanc.

e ¶ *Quæſtione.*] Hoc ideo dicit: qa q ſẽ petit ex vna cauſa expreſſa, & ſuccũbit, eandem rẽ ex alia cauſa petere non phibetur. *ff. de excep. rei iud.* & *an eandem.* ĩ. *de cauſa poſ. c. vlt.* De hac materia dicitur. ĩ. *de libel. obla. c. 2.* ¶ *Glo. ſeq. diſtinguit cõtractus bonæ fidei, & ſtricti iuris: & an dolus contrahẽtis, vel alterius det cauſam contractui, an incidat, an ſine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut vltra dimidiũ, aut non vltra.*

CAP. IV.

PEruenit † ad nos, q̃ P. miles, A. vxori ſuæ quandam domũ in donationem propter nuptias aſſignatam, muliere ipſa expreſſum dante conſenſum, B. mulieri vendidit pro certã pecuniæ quãtitate: *& infrà.* ¶ Prænominato verò milite viam vniuerſæ carnis ingreſſo, relicta eius venire contra hoc præſumit: allegãs dictam domum titulo donationis propter nuptias ſibi conceſſam, alienari non potuiſſe, licèt eius conſenſus ipſi noſcatur contractui acceſſiſſe †. Præfata verò B. ex eo nititur ſe tueri, quòd † triginta annis conſtante illorũ matrimonio, domum ipſam bona fide, titulóque iuſto poſſedit: & qa in cõmunes vſus viri, & vxoris, illius pretiũ eſt cõuerſum: ac factę vẽditiõis tẽpore, vnde ſibi præfata mulier cõſulere potuiſſet, in viri facultatibus conſiſtebat. ¶ Quia igitur ſuper his nos conſulere curaſti: Reſpõdemus, prædictam emptricem (ſi vera ſunt, quæ præmiſimus) præſcriptis occaſionibus ſuper ipſa do-

† Cap. c. e. t. in 2. cõp.

Et de materia huius decret. ius vide p and p Palatiũ Rubium in repetitio rub. de donatio. inter virũ & vxorem. §. 17.

† *Vide Auth. ſiue a me.* C. ad Velleianum.

† *Alias ita: quod per triginta annos conſtante, &c.*

f ¶ *Deceptione.*] Cum dolus dat cauſam cõtractui, puta, dolo induxi te ad vendendam rem, aliàs non venditurus, non tenet cõtractus. *ff. de dolo.* & *eleganter. ar. 12. q. 2. quiſquis Epiſcopus.* & ĩ. *de re. permuta. cùm vniuerſorũ.* Si vero incidit in contractũ, qa vẽditurus erã, ſed p dolum tuum minus vendidi, vel per dolum meum plus emiſti: tenet quidẽ contractus, ſed agitur ad ſupplementũ reſidui. *ff. de actio. empt. & vend. Iulianus. § ſed ſi venditor.* Si verò dolus nõ dat cauſam cõtractui, nec incidit in cõtractũ, ſed deceptus ſum vltra dimidiã iuſti pretij in venditione, obtinet q̃ hic dicitur, & ĩ. eo. *cum cauſa.* & *C. de reſcin. vendit. l. 2.* Si autem ſum deceptus minùs dimidia iuſti pretij, nõ poſſum agere ad aliquid: quia licitum eſt cõtrahentibus ſeſe inuicem decipere [b] vſque ad dimidiam iuſti pretij. *ff. de minori. in cauſa.* §. *in pretio.* & hoc habet locum in cõtractibus bonæ fidei. In cõtractibus ſtricti iuris, etiamſi dolus dat cauſam cõtractui, tenet contractus, ſed agens ex eo eliditur ope exceptionis. *ff. de verb. obl. ſi quis cum aliter. C. de pactis. cum poſtea.* Et nota, quòd in contractibus bonę fidei, ſi dolus dat cauſam contractui, nõ per contrahentes, ſed per intermediam perſonam, tenet contractus, ſed datur actio de dolo contra mediatorem. *ff. de dolo.* & eleganter. §. 2. in quolibet tamen contractu bona fides exigitur, *C. de act. & oblig. bonam.* Et nota, quòd quandoque nõ tenet contractus, & tamẽ ex eo agitur. *ff. de act. emp. & ven. Iulianus. § ſi quis colludente.* Lau.

b *Hac iura fori indulta ſunt: nam in foro conſcientia non licet. & de hoc articulo vide in terminis per B. Thomam.* 2. 2. q. 77 ar. 1. ad 1. argumentum.

PEruenit.] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Quia igitur.* Ab.

CASVS. Quidam miles P. nomine, quandam domum aſſignauit vxori ſuę in donationem propter nuptias: poſtmodũ de conſenſu vxoris ſuę vendidit domũ illam cuidam mulieri B. nomine pro certa quantitate pecuniæ: quo defuncto, relicta illius contra illam vẽditionem venire pſumpſit, allegãs, quòd domus illa ſibi donationis titulo aſſignata non potuit alienari, quamuis ipſa conſenſerit. Prædicta B. reſpondebat, quòd xxx. annis conſtante illorum matrimonio, bona fide, & iuſto titulo domum illam quietè poſſedit, & in communes vſus pretium domus eſt conuerſum: & tempore venditionis tãtùm habebat in bonis maritus mulieris, quod ſibi cõſulere poterat. iudex qui de hoc cognoſcebat, cõſuluit dominũ Papam, quid iuris eſſet: & reſpondet, ſi prędicta vera ſunt, dicta B. ſuper domo prędicta non debet vlteriùs fatigari. Nota, q̃ in re

in re empta poteſt allegari præſcriptio. Itē nota, ꝙ ſi res donata in donatione ꝑꝑ nuptias cōſtāte matrimonio alienet̃ de conſenſu vxoris, ſoluto matrimonio tenet alienatio, cùm donatio ꝑꝑ nuptias ſoluto matrimonio ad virū, vel eius hęredes debeat redire, niſi cōſuetudo, vel pactum aliud inducat. ꝭ. *de dona. inter virum, & vxor. c. vlt.*

¶*Glo. ſeq. obijcit, & duplicater ſoluit.*

†*Pallienen.* †*Aliàs, Capitulo Pallien.*

a ¶*Fatigari.*] Videtur, ꝙ dñs Papa minùs bñ pronūciauerit hic, qm̃ res donatæ vxori ꝑꝑ nuptias alienari non poſſunt, ēt conſentiēte vxore, nec currit ei ꝑſcriptio in rebus dotalibus. *C. de iure dot. in rebus.* niſi ſoluto matrimonio: vt ibi dr̃. & *C. de ann. except. l. 1. §. vlt. & C. de præſc. xxx. anno. cùm notiſſimi. §. illud.* nec ſufficit, quòd in cōmunes vſus pretium verſum eſt: quia ꝓ parte mariti nō potuit obligari. *C. ad Velleia. Auth. ſi qua mulier.* Sol. ſi vis, vt omnis obiectio conquieſcat, dicas ꝙ mulier illa donationē iſtam ꝑꝑ nuptias lucrari non debuit. q̃a ſicut dos ſoluto matrimonio dēt redire ad vxorē, vel eius hęredes, ita donatio ꝑꝑ nuptias ad maritū, vel eius hęredes. *C. de pact. conuen. ſup. do. l. penul. & vlt. & Auth. æqualitate.* niſi ex pacto de lucranda dote, vel donatione, vel de cōſuetudine ſecus obtineat. ꝭ *de do. inter vir. & vxor. c. vlt. C. de rei vxor. action. l. 1. §. illo procul dubio.* in quo caſu intelligitur illa *Auth. C. ad Velleian. ſiue à me.* ſcil. illo caſu, qñ ex pacto, vel ex cōſuetudine debet donationē lucrari: vñ bene reſpōdet Papa, ꝙ ſimiliter debeat lucrari hanc donationem, intellige decr. hāc ſecundum Auth. ꝙ tantum erat in bonis mariti, ꝙ potuit ſibi cōſulere, & poſt biennium ſecūdo alienationi tacitè vel expreſsè ꝓſumit̃ cōſenſiſſe ratione tanti tēporis. *arg. ꝭ. de iure pat. cura. C. de pe. hære. ſi filius.* Illa verò ratio non eſt multùm efficax, ꝙ in communes vſus pretiū eſt cōuerſum, niſi velis dicere, ꝙ vir, & vxor habebant omnia damna, & lucra communia. *arg. ꝭ. de do. inter vir. & vxor. c. 2.* immò quia ſoluto matrimonio vel cedit in ſubſtantiam viri, vel communib. liberis applicatur donatio propter nuptias. in *Auth. vt immobilia ante nup. do. § & hoc dicimus. col. 5.* & ideo non intererat mulieris petere matrimonio ſoluto, ex quo non habebat liberos: aut etiamſi haberet. Bern.

†*Cap. 1. tit. de emptore. in 3. cōp.* †*Hæc duo verba, lator præſentium deſunt in omnib. antiquis codicibus.* †*Aliàs, redactum.* †*extitiſſet.* †*ſexaginta.* †*dimidiū.* †*debet. Vide l. ſi in fraudem. C. de leg. & l. 1. & l. ex dolo. ff. de dolo. Intellectus Authen. ſiue à me. C. ad Velleianū.*

mo, non debere vlteriùs fatigari[a].

¶Innocentius iij. Epō Pallieñ. †

¶*Si in venditione apponitur pactū de recuperando re poſt certum tempus, modico conſtituto pretio: præſumitur pignus, & non venditio.*

CAP. V.

AD † noſtram noueris audientiam perueniſſe, quòd cùm R. laicus [lator præſentium †] ab M. mutuum recipere voluiſſet, creditor ne per canonem[b] contra vſurarios editum † poſſet in poſterum cōueniri, domos, & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis[c], cùm reuera cōtractus vſurarius ageretur †: quòd patet[d] ex eo, quòd creditor debitori promiſit, quòd quandocunque à ſeptennio vſque ad nouennium daret quadraginta † vncias tarenorum, quæ vix dimidiam[e] † iuſti pretij contingebant, domos eius reſtitueret, & oliuas. ¶Quia igitur fraus, & dolus cuiquam patrocinari non debent†, Mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, inſtrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra vſurarios non obſtante, prædictum M. ad reſtituendas domos, & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui (cùm debitor ſit viam vniuerſæ carnis ingreſſus) per pœnam in Laterañ. † concilio[f] contra vſurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

¶Idem Epiſcopo, & Archidiacono Vrbinateñ. †

¶*Venditor deceptus vltra dimidiā iuſti pretij, agere poteſt, vt res ſibi reddenti pretium acceptū reſtituatur, vel iuſtū pretium ſuppleatur, & in hoc electio eſt emptoris. Hoc dicit ſecundum Antonium.*

CAP. VI.

CVm † cauſa, quæ inter œconomū monaſterij ſancti Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbienſes ſuper caſamentis ex altera vertebatur, fuiſſet aliquandiu ventilata: cum conſtitiſſet nobis monaſterium in venditione vltra dimidiam[g] iuſti pretij fuiſſe deceptum, ſententiando decreuimus †, vt præfati ciues aut recepto pretio poſſeſſiones

AD *noſtram.*] Fictus emptor, q verus eſt creditor, cogit̃ reſtituere rem in veritate pignoratā, ſed fictè venditam, ſi ſatisfactum eſt ſibi ſortè fructib. computatis. Ita cōiter ſummatur: ſed hæc ſummatio eſt de in dubio. Ideo ſummo iuxta literā notabiliùs ſic vt in rubro, & eſt caſus ſingularis. Prima pars narrat factum. Secūda dat iudicem ibi, *Quia igitur.* Abb.

CASVS. Quidam laicus R. nomine, quandam quantitatē pecunię mutuo accepit à quodam vſurario M. nomine: creditor ille, ne poſſit, vel poſſet ꝑ canonem contra vſurarios editū in poſterū conueniri, recepit ab illo domos quaſdā, & oliuas titulo emptionis, cū in veritate cōtract⁹ vſurari⁹ eſſet: ꝙ contract⁹ vſurarius eſſet, patet ex eo, ꝙ eſt in inſtrumento venditionis expreſſum, vt quādocūq; à ſeptēnio vſq; ad nouēniū debitor ſolueret creditori quadraginta vncias tarenorū, q̃ vix dimidiā iuſti pretij contingebant, creditor domos, & oliuas reſtitueret debitori: cōſultus Papa an creditor cōpelli debeat ad reſtituēdas domos, & oliuas: Rñdet, quia fraus, & dol⁹ alicui patrocinari non debent: Mādam⁹, quatenus non obſtāte prędicto inſtrumēto confecto in fraudē canonis promulgatā cōtra vſurarios, cōpellat ꝓdictū creditorem per pœnam in concilio Laterañ. ſtatutā contra vſurarios ad reſtituēdas domos, & oliuas ei ad quem debent de iure reſtitui. Ex hac decretali no. ꝙ ex forma contract⁹ apparet quãque, an cōtract⁹ ſit vſurarius, & ex pretio apparet, an cōtractus ſit vſurarius, an vera ſit venditio. Item fraus, & dolus nemini debent patrocinari. Item potiùs conſideratur, quòd agitur, quā quod diſſimulate concipitur. Item ſicut ille, qui dedit vſuras, poteſt repetere, & agere contra vſurarium, ita & eius hęredes.

b ¶*Canonem.*] ꝭ. *de vſur. quia in omnibus.*

c ¶*Emptionis.*] Emptione pignoris cauſa facta, non ꝙ ſcriptum eſt, ſed ꝙ ſuggeſtū eſt, inſpicitur. *C. plus vale. quod agitur. l. 3. ꝭ. qui filij ſint legit. per tuas.*

d ¶*Patet.*] Id eſt, ꝓſumitur. ꝭ. *de pr. olim vos.* ſi autē nō ageret in fraudem, ſecus eſſet, & haberet emptor fructus, licèt venditio reſcinderetur, & res eſſet vendita iuſto pretio. *C. de pact. inter emp. & vend. l. 2.* Et ita potius cōſiderandum eſt, quod agitur inter contrahentes. *arg. 18. q. 2. Eleutherium. ff. de verb. oblig. cum qui calendis. ꝭ. de cond. ap. c. verum.* Lau.

¶*Glo. ſeq. alleg. 3. iura in contrarium.*

e ¶*Dimidiam.*] Et ita quantitas[a] pretij eſt *arg. dolo. ff. de tranſac. cum hi. §. modum.* ſic *arg. ꝭ. de depoſi. bona fides.* & cōceſſio ſimulata præſumit̃ ꝑꝑ modicum pretiu. C. māda. per diuerſas *ar. contra. ꝭ. de ſimo. & ſi quæſtiones. i. de reſc. vend. l. de lamb. & ff. de iure dot. l. ſi vſusfructus.* Lau.

¶*Glo. ſeq. recc. per q̃nē.*

†*Concilium Lateranen. ſub Alex. iij. c. 25.* †*Vrbinat.* †*Cap. 2. e. ti. in 3. cōp. Et de materia huius decretalis vide pleniſſime per Antonium Pinellum in l. 2. C. de reſc. ven. & per Antonium Gomezium tom. 2. varia. reſolu. cap. 2. de emp. & vend.*

f ¶*Lateran. concilio.*] De vſur. quia in omnibus. & maiorē ēt imponere poteſt. ꝭ. *de vſur. conqueſtus. per tuas. & c. Dudum.* ſc. per excommunicationem ꝭ *de iureiur. ad noſtram.* Et ideo in omnib. cōmiſſionibus ſit mentio de pœna illius cōcilij: vt ab ea iudex incipiat, ſi viderit expedire: ad alteram poſtmodū ꝓceſſur⁹, ſi hoc meruerit, &c. ꝭ. *vt lit. nō cōt. qm̃ frequēter. §. vlt.*

CVm *cauſa.*] Idē dicit in sūma, ꝙ *c. cū dilecti,* ꝭ *e.* Diuiditur. In prima recitat factum In ſecūda diffinit. Io. de Imola.

CASVS. Monachi ſancti Martini de mōte vendiderūt quędā caſamēta F. & R. ciuibus Viterbieñ. in qua venditione dicebāt monachi⁹, ꝙ monaſteriū deceptū erat vltra dimidiā iuſti pretij: cauſa ſup hoc delata eſt ad dñm Papā: quia conſtitit dño Papę monaſteriū deceptum fuiſſe in illa venditione vltra dimidiā iuſti pretij, ſentētiando decreuit, vt prędicti ciues aut recepto pretio reſtituāt poſſeſſiones, aut ſuppleāt, quātùm cōſtiterit iuſto pretio defuiſſe tēpore venditionis. Nota, ꝙ in optione emptoris eſt aut pretiū recipere, & rē reſtituere, aut ſupplere iuſtū pretiū. Itē in contractib. initiū eſt ſpectandū.

¶*Glo ſeq. recc. per q. ponit 2. ſolutiones, approbat ſecundam.*

g ¶*Dimidiam.*] Iſtud ſic eſt intelligendum: ecce, res valet decem, vendidiſti illā pro quatuor: patet, ꝙ tu es decep⁹ in ſex: ſed ſunt plus, q̃ dimidia iuſti pretij, quod eſt quinque, & ita es deceptus in dimidia, quę eſt quinque, & plus, ſcil. vno: ſufficit ſi illud plus valet vnū bologninū tm̃. & hoc intellige in venditore, q decipitur in pretio. Et ſic etiam in emptore decepto, pone ꝙ res valeat decem, & emptor ſoluit ſexdecim, pōt agere ad pretiū recipiendū, ꝙ pl⁹ dedit, vel in totū recedere à cōtractu: quia ſic patet, ꝙ eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. ſoluit. n. ſex vltra dimidiā iuſti pretij, quod fuit decē. Si. n. deciperet̃ in quinq; tm̃, non ageretur: quia quinq; ſunt dimidia decem. & ita non eſt deceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iuſti pretij. ſed quia ſex dedit, vltra dimidiam decep⁹ eſt, ideo aget. Azo. intelligit iſta verba ita. Alij dicunt, ꝙ neceſſariū eſt, vt duplū iuſti pretij & vltra dederit emptor: vt ecce, res valet decem, & ego emi ꝓ viginti vnum, quod nulla lex dicit: & nihil eſt, quod dicūt. quia hîc decipit̃ emptor in plus, quàm ſit totū iuſtū pretium. ſed primum verius eſt. Et dom. Iacobus dicit eodem modo cum Azone.

¶*Glo. ſeq. recc. per q. an idem ſit in tranſactione. Secundo quærit, quo iure agatur: ponit tres opi. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento, & ſoluit.*

a *Vide Bartholomæum Cepollam, trac. de ſimulat. contract. in 6. caſu principali.* b *Vbi dicitur: dolus emptoris qualitate, non facti quantitate pretij æſtimatur: ſed hic etiā fuit qualitas facti: quia infra certum tempus reſtituere tenebatur. Adde hic Ioan. And. & Ioan. c. & iterum. Io. And. c. illo vos. §. de pigno.* c *Concor. l. 2. & l. ſi quis cum aliter. & ibi Bar. ff. de verb. oblig.*

a ¶*Reſtituerent.*]Ita agebat hic ad reſciſſionem contractus,niſi emptor vellet ſupplere iuſtũ pretium. ĩ.eo.*cùm dilecti.*& hic. *C. de reſcin. ven. l.* 2. ſecus[a] eſt in tranſactionibus,ſecundum quoſdam.tenet etiam trãſactio,licèt quis decipiat vltra dimidiã iuſti pret. j.arg. ĩ.*de reli. dom. conſtitutam.* vbi Eps omnia iura dimiſit, ſolũ octo denariis pro penſione retentis, &c. & eſt expreſſum,ꝙ ſi poſt trãſactionem inueniunt publica inſtrumenta, per quæ appareat, ꝙ deceptus ſit tranſigẽs in quadruplum, nõ tñ reſcinditur trãſactio. *ff.ad Treb l. Lucius.§. vlt.* Et eſt ratio in trãſactione: quia eo ipſo ꝙ à lite receditur,magnũ commodũ eſt: vnde indebitum ſolutũ ob tranſactionẽ nõ repetitur. *C. de tranſ.l.*2. *ff.de cond.inde.in ſumma.*Vin. Et hoc verũ, niſi aliquis velit agere iudicis officio, vt minor,vel Eccleſia: quæ ſi lędat in trãſactione, reſtituit: ſicut ſi lęſus eſt in ſnia, vel in aliquo cõtractu *C. ſi aduer.tranſa.l.*1.ſed ſi directè velit agere cõtra tranſactionẽ, ſecus eſſet. Io. Sed quo iure agitur hic ad reſcindendum contractum? Dicunt quidam,ꝙ iudicis officio *C.de reſcin. ven.l.* 2.*C.de ac. empt.l.* 4.Sed ſecundum hoc ageret tantum ad quadriennium quia vſque ad tempus illud competit in inte.reſt.*C de temp. in inte.reſt.l. vlt.* Hæc fuit opi. Pla. Alij dicũt,ꝙ cõdictione ex illa lege *C.de reſc.ven.l.*2.& ſecundũ hoc vſque ad xxx.annos,quia omnes condictiones, cũ ſint perſonales, perpetuæ ſunt.Credit Vin.ꝙ agatur condictione ex eo cõtractu ex vẽdito alternatiuè,vel ad ſupplendum iuſtum pretiũ,vel ad reſcindendam venditionem [b].Nec eſt mirum, ſi per actionem ex eo contractu agitur, vt recedatur à cõtractu *ff.de act.emp. l.ex emp.§.ſi quis virginem.*Vin.quia in contractib.bonę fidei multa veniunt,de quib.nec eſt dictum,nec cogitatum: vt *ff. de contrah.emp.quotiens.* & *l. ſeq.* & *l. ſed & ſi quid. C.de ac. emp.l.*1. Io.hæc fuit opi.la.But.Sed qd dices,ſi maior iurauerit ſe nõ venire contra vẽditionẽ:nunquid audietur,quia deceptus eſt vltra dimidiã iuſti pretij? Non credo, quòd audiatur, ſecus de minore:quia per iuramentum nõ excluditur niſi per beneficium ętatis,non tamen renunciat iuri communi:[& ita poteſt agere vel ad ſupplementũ pretij,vel ad reſcindendum cõtractum,ſed reſtitutionem in integrũ petere non poteſt:quia iuramentum repręſentat eum maiorem,niſi iuraret non repetere rem ex eo,ꝙ deceptus eſſet vltra dimidiam:tũc vtraq; via eſſet ei pręcluſa pręter iuramentum.Bern.

a *De hoc articulo præter Pinellũ paulò antè citatum vide Alexan. cõſ.86.vol. 2.& Franciſcum Curtium conſ. 66.*

† *De materia huius c. vide plenè, & luculẽter per Antoniũ Gomez,ſum* tom. 1. varia. reſolu. c. 2. de ẽpt. & vendit.

† *abfuerit.*

† *fuerit.*

b *Et ſic non obſtat præter alternatiuam legem,qua dicit,quod vẽditi actio non datur ad reſcindendum.*C. de act.ẽpt. l. venditi. 2.*per quam P. hanc opi. reprobat.Itẽ illa lex dicit, quod nõ facilè datur, quaſi quandoque detur,vt ibi no.Io. And.*

reſtituerent [a] memoratas, aut ſupplerent, quantùm conſtaret legitimæ venditionis tempore iuſto pretio defuiſſe.

¶Gregorius ix.

¶ *Ponit tres caſus, in quib. ve eni čta non tenetur vẽditor emptori de euictione.*

CAP. VII.

Si † venditori,poſt inſtitutũ[b] contra ſe iudiciũ, quis omiſerit, vt rem venditam ſibi defenderet, nunciare: vel contumaciter[c] abfuit † tempore ſententiæ promulgatæ:ſeu per iniuriam [d] ſententia lata fuit †, de euictione iuxta legitimas ſanctiones [e] agere non valebit.

TITVLVS XVIII.

De locato,& conducto.

¶ Clemens iij.

¶ *Excõmunicati ſunt magiſtri,& ſcholares Bononienſes, qui ante tẽpus conductionis conducunt hoſpitia aliorum magiſtrorũ,vel ſcholarium,ſine eorum conſenſu.*

CAP. I.

Ex † reſcripto litterarum [f] Tuſculañ. Epiſcopi nobis innotuit, ꝙ cùm ciuitatem Bonoñ. tempore ſuę legationis intraſſet: & infrà. ¶ Conſtitutionem factam ab Epiſcopo Portueñ. Apoſtolicæ ſedis Legato, & à prædicto Tuſculañ. Epiſcopo poſtmodum confirmatam, videlicet vt nullus magiſtrorũ †, ſiue ſcholarium [g], ſuper conducendis aliorum hoſpitiis in læſionem, vel præiudicium habitantium,audeat hoſpitẽ cõuenire,niſi priùs conſtiterit tẽpus cõductionis elapſum :vel inquilini in hoc ſuum fauorẽ pręſtiterint,& conſenſum : cùm idem

Si † Venditori.]Euictare tenetur venditor de euictione, niſi in caſibus hic expreſſis.Abbas Siculus.

Casvs.Aliquis vendidit rem ſuam Titio,mouet Titio quæſtio de re illa ſibi vendita:dicit hic,quòd ſi Titius nõ denũciauerit venditori,iudicio inſtituto contra ipſum, vt rẽ ſibi venditam defendat:vel ſi Titius contumaciter ſe abſentauerit tẽpore ſententię:vel per iniuriam iudicis ſententia lata fuerit contra ipſum: contra ſuum venditorem de euictione agere non valebit.Nota,hic tres caſus,in quibus venditor nõ tenetur de euictione,ſcil.ſi non denunciauerit emptor venditori,vt rem ſibi venditam defendat: vel ſi contumaciter ſe abſentauerit tempore ſententię: vel ſi per iniuriam iudicis ſententia lata fuerit contra ipſum.

¶*Glo.ſeq.tract.de denunciationis neceſſitate,& cui, & quo tempore fiat,& quid ſi per venditorem fiat:ſinis addit duos caſus, reliquis tect.in textu.*

b ¶*Inſtitutum.*]Nota ergo,ꝙ emptor ad hoc vt vẽditor teneatur ei de euictione, debet ei denunciare vt ipſum defendat, ſuper re ab ipſo ſibi vẽdita, de qua qſtio ei mouet,alioquin non tenet. vt *C. de euictione. emptor fundi* & *l.auctore.*nec fideiuſſores tenentur,quos ꝓ euictione recepit : vt ibi dicit [c], & ſi auctor ſit abſens, denunciet fideiuſſori, vt ex prędictis legib.tenetur Quidam tamen dicunt,ꝙ non tenetur denunciare fideiuſſori.Et hęc denunciatio poteſt fieri quolibet tẽpore,dummodo non nimis iuxta ſententiam.*ff.de euic.l.ſi rem §.quolibet.*Et illud ſcias,ꝙ ſi ꝑ venditorẽ ſteterit,quò minùs ſit ei denunciatũ,putà quia latitat,vel quia impedit,ne poſſit ad eum citatio peruenire, nihilominus tenetur de euictione. ff.de eui.ſi ideo.§.præſenti.& *l.ſi dictum.§ ſi præſente.* & idem eſt,ſi denunciet fideiuſſori pręſente vẽditore,vt in *d.§ ſi præſente. ar.* ĩ. *vt lit. non con.qm.* §. *porrò.* Item ſi emptor compromiſit in arbitrum,& contrariam ſentẽtiam reportauerit, vẽditor nõ tenetur [d]. *ff. de eui. ſi dictum.§. ſi compromiſero.* Item ſi emptor potuit vſucapere, & non vſucepit, imputatur ei : quia & vẽditor nõ tenet ei, ſi res euincatur ab eo : vt in *l. ſi dictũ.§ ſicut põt.* Bern.

c ¶*Contumaciter.*] Si contumax fuerit emptor,quia citat[9] nõ venit ad ſnĩam, ſibi imputetur, ſi lata fuerit contra ipſum: quia tũc venditor nõ tenetur ei de euictione: quia vr̃ potiùs condẽnatus ꝑꝑ ſuam contumaciam,ꝙ ꝑꝑ aliam cauſam.ff.de eui. ſi ideo. *l. reſp. C. eo. tit. emptor fundi.* nec põt appellare tanquam contumax. 24. q 3. *de illicita.* 2.q.6.c. *ex quo.* §. *ſunt etiam quorum.*Bern.

d *Hæc ratione videtur, quod compromitte poſſet in venditorem: de quo in Spec.* de arb.§. 2. ver.ſed nũquid in vẽditorem.& ver. ſeq. *Ioan. And.*

† Cap. vnico eo. tit. in 2. comp. *Vide Horatiũ Lucium trac.de priui.Scho.prolegom.* 39. 40.& ſeq.

† *Adde,ꝙ appellatione magiſtrorum comprehendũtur doctores vtriuſque iuris.* l. milite & l.his qui. & *ibi Doct.* ff. ex qui. cau. ma.

d ¶*Iniuriã.*]C.*de eui.emptor fundi.*vnde ſumpta eſt hęc decr. & hoc ideo,quia iniuria,quę fit emptori, non contingit venditorem.ff.de qui.ſi per imprudentiam.ſi iudex per iniuriam pronunciat contra hęredem,non nocet legataris. *ff. de lega. 1.ſi ſeruum plurium.§.1.*

e ¶*Legitimas ſanctiones.*]De quibus iam præmiſſum eſt in l. emptor fundi.& *l.ſi per imprudentiam.* Et ſic in tribus caſib. hic contentis non tenet venditor emptori, ſi nõ denũciauit, ſi contumax fuit,ſuper iniuriam iudicis condemnatur : tunc enim iudex facit litẽ ſuam: & ipſe tenetur. *ff.de iud.ſi filius familias.*& C.*de pæ. iu, qui.ma.iud.l.*1.& 12.q.2.c.1.& 2.Bern.

DE LOCATO, ET CONDVCTO.

¶*Suprà viſum eſt de emp. & ven.ſed quia locatio habet magnã ſimilitudinem,& vicinitatem cum venditione,adeo quòd in quibuſdam caſib.probabiliter dubitatur,an ſit locatio, vel emptio.vt* l.1.ff.eo.*meritò poſt præcedentem rubricam ſubijcitur iſta.Et ad modum clarè diſcernendi contractum locationis à venditione,vide Bar.*in l.cotem.§.qui maximos de publica. & in l.eum in plures.ff.loca.Abb.Sicul.

De hac materia habetur 10.q.2 c.ea enim.§.perpetua.& ſeq.

Ex reſcripto.] Primò ponit decifa relatio legati. Secundò conſtitutio,quam confirmat ibi,*Conſtitutionem.*Tertiò publicari mandat ibi,*Statuentes.*Abbas.

Casvs. Dicitur hic, quòd nullus ſcholaris, nullus magiſter conducat hoſpitium aliorum infra tempus cõductionis, ſine licentia inquilini : niſi priùs tempus conductionis elapſum fuerit:qui contra fecerit,excommunicationem incurret.Nota,ꝙ tranſcripto creditur ſine originali. Item nota contra ſuperbiam, & elationem ſcholarium, qui volunt apparere potentes in pecunia.Item vnus legatus poteſt ſtatutum alteri[e] confirmare. Item ſtatutum legati perpetuum eſt, licèt eius iuriſdictio ſit temporalis.Item nota contra fraudes, & deceptiones mercatorum.

f ¶*Litterarum.*]Huic dominus Papa fidem adhibuit, eius aſſertionem pro rato habens,quod Portueñ. Epiſcopus ſic primò ſtatuerat : aliàs prima conſtitutio,de qua fit hic mentio, exhibenda eſſet. ſuprà de fide inſtrum. c. 1. C.*de eden. Auth. ſi quis in aliquo*[e].niſi aliter de illa conſtare poſſit.ĩ.*de ele.pote. tua fraternitati.*

¶*Gloſſa ſequens recit.per quãſtionẽ,an ſcriptores &c. arg. quod non,ponit opi.Lau.ſol.*

g ¶*Scholarium.*]Soli ergo magiſtri, & ſcholares prohibentur conducere hoſpitia aliorũ ſcholarium : ſed alij nõ prohibẽt conducere hoſpitia ſcholarium:& propter potentiores cõſtitutio iſta emanauit : & per hanc litteram videtur, quòd ſcriptores, qui ſcholares non ſunt, ſed vxorati,non ligentur hac conſtitutione:]quia de illis non fit mẽtio.Lau.dixit hãc pœnã extẽdi ad eos, qui gaudẽt priuilegio ſcholaſtico,largè ſũpto vocabulo

c ¶*Sufficit autem denũciaſſe auctori vt ibi.* & *ſi.* ff. de ver. obl. mora.*Ioan. And.*

e *Vide in prael. c.*1. *ſuper glo.* 2. *Ioan.And.*

vocabulo ſcholarium, & gratia ſcholarium ibi ſunt, dũmodò non ſint meretrices, quę non ſunt dignę laqueis legum. *C. de adul. q. a. adulterium*, nec obiicias, ꝙ pœna nõ dẽt excẽdꝰ q̃a odia, & pœna q̃ñ ꝑampliant. *ff. de his qui no. infa. l. 2. §. exercitum. & arg. ad hoc. j. de verb. ſig. cum in partibus.* Lau. Sed non credo, ꝙ ad ſcriptores vxoratos extendat iſta cõſtitutio, licèt ſint ibi ꝑꝑ ſcholares. eadem ratione extenderetur ad chartarios, & chartarum raſores. Bern.

† *Aliàs, ſub pœna excõmunicationis.*

† *ratum.*

¶ *Glo. ſeq. primo recitat per q. Secundo quærit, & duplicitèr ſoluit.*]

a ¶ *Sub excõicatione.*] Ex hoc verbo colligit, ꝙ fuerat conſtitutio latę ſententię, & facit ad hoc 63. *diſt. Salonitana. j. de eo qui fur. or. re. c. 1.* ita etiam obſeruamus, & tenemus, ꝙ ſit canon latæ ſnīæ, & Tuſculanus ſub pœna anathematis hoc obſeruandum decreuit, vt ſequitur in littera. Sed quare nõ impoſuit legẽ locatoribꝰ? Rñdeo, q̃a non habebat iuriſdictionem in eis, ſed ſcholaribus, qui clerici ſunt, ꝑ maiori parte, ſimile 89. *diſt. indicas.* & ſic q̃a noluit legi derogare. *C. lo. a. ne eius.*

† *Lexonien.*

† *Londeñ.*

¶ *Glo ſeq. reci. per obiec. & ſolu contra.*

b ¶ *Audientia*] hoc fieri dẽt ꝑꝑ illos, q conſtitutionem ignorant: ſed quoad alios nõ, q̃a ſufficit, qualitercũ ſciant, etiam ſine aliqua conteſtatione. *ff. de admi. tu. quidã. §. ex quo* & qui ſcit, certiorari non dẽt. *ff. de act. emp. & ven. l. in fi.* Immo certè videt̃ ꝙ omnes teneamur, ex quo conſtitutio fuit ſemel publicata 16. *diſt. quod dicitis.* vnde potius ad cautelam fit huiuſmodi recitatio, ne quis falſum de facto dicat ſe ignoraſſe. ſic. *ff. de iuſtit. ſed & ſi pupillus. §. 1. & 2. ſ. de ſi. inſtr. paſtoralis.*

† *Hoc eſt, ad aſſictum ſi ue penſionẽ. eſt autem firma ſox Anglica, & quand. pro prie decantari ad firmam, declarat hic Hoſt. hocum contractꝰ exẽplum extat in c. querelam. j. ne prælati vices ſuas.*

Portueñ. ſub † excõmunicatione[a] hoc prohibuerit, & alter ſub pœna anathematis idem decreuerit obſeruandum ratum † eſſe decernimus: & auctoritate Apoſtolica confirmamus: Statuentes, vt à te frater Epiſcope, & tuo quolibet ſucceſſore, hoc ſingulis annis in communi audientia[b] magiſtrorum, atque ſcholarium recitetur.

¶ Innocentius iij. Abbati, & Conuentui ſanct. Petri de Pratel. London. † diœceſ.

¶ *Perſonæ Eccleſiaſtica locare poſſunt prouentus decimarũ his, cũ quibus conditio Eccleſiæ ſit melior, ſtatuto diœceſani cõtrario non obſtante: & eadẽ ratio eſt de alijs rebus Eccleſiæ.*

CAP. II.

Veſtra nobis relatio declarauit, quòd cùm ad firmam † fructus veſtrarum dare cõſueueritis decimarum: & infrà.

¶ Diœceſanorum Epiſcoporum, ſtatuto[c] contrario non obſtante, veſtrarum decimarum prouentus illis liberè locare poteſtis, cum quibus Eccleſiæ veſtræ conditionẽ poteritis facere meliorem: ita tamen, quòd huiuſmodi locatio ad feudum[d], vel alienationem[e] nõ videatur extendi.

¶ Gregorius ix.

¶ *Propter ſterilitatẽ grauem conductori ſine culpa ſua contingentẽ remittitur pẽſio pro rata, niſi poſſit cum vbertate præcedentis, vel ſequentis temporis compenſari. Hoc dicit vſque ad §. verum.*

CAP. III.

Propter † ſterilitatem afficientem magno incommodo[f] conductores, vitio rei[g] † ſine culpa coloni, ſeu caſu fortuito contingentem †, colonis Eccleſiæ tuæ pro rata eſt penſionis remiſſio facienda: niſi ſũ vbertate præcedentis, vel ſubſequentis † anni, valeat ſterilitas compenſari.

¶ *Ponuntur hic quatuor caſus, in quib. inquilinus poteſt ante tempus conductionis finitũ licitè expelli. Abbas.*

¶ Verùm inuito[h] inquilino domum inhabitare, vel reficere poteris, ſi neceſſitas (quæ tamen nõ imminebat locationis tẽpore[i]) id expoſcat, remiſſa tibi ꝓ reſiduo tẽporis pẽſione: qui etiã inde rationabiliter amonetur, ſi

Veſtra] Primo ponitur deciſio, & monachorum querela. Secundò prouidet cum determinatione ibi, *Diœceſanorum.* Abbas.

Caſus. Quidam Epĩ ſtatuerunt ꝙ nullus deberet locare fructus decimarũ ſuarũ ad firmam, niſi parochialib. presbyteris: ꝑ illud ſtatutum Eccleſię non modicum lædebantur: vnde monachi iſti petierunt à domino Papa ſuper hoc ſibi ꝓuideri: reſcribit Papa monachis illis, ꝙ non obſtante contrario ſtatuto Epiſcoporũ, poſſint locare fructus decimarũ ſuarũ perſonis illis, cum quib. conditionẽ eccleſię poterũt facere meliorem, ita tñ ꝙ iſta locatio non extendat̃ ad feudum, vel alienationem. Nota ꝙ fructus decimarum, & aliarum rerũ ſpiritualium poſſunt locari, & vendi, & obligari, licet res ex quib. prouentus tales percipiuntur, alienari non poſſunt. Item iſti prouentus non poſſunt dari in feudum, vel alienari perpetuò.

c ¶ *Statuto*] Statuerũt epĩ, ꝙ huiuſmodi decimæ parochiales presbyteris ſolummodo locarent̃: per quod vtilitas eccleſiarum non modicum impediebat̃: petierunt iſti monachi ſibi ſuper hoc prouideri: epĩ enim bene poſſunt facere[a] ſtatutum. *de conſec. diſt. 3. c. 1. & ſ. de maio. & obe. ſi quis venerit. & j. de ſen. excom. a nobis ſunt.* Sed quia illud vertebat̃ in detrimentũ, vel præiudicium eccleſiarum: & quia non eſt contra ius: vt hic patet expreſsè, quod fructus decimarum taliter ad tẽpus locent̃, ideo Papa tollit ſtatutum illud, licèt ius decimarum taliter vendi, vel locari non poſſit: cùm ſpirituale ſit. *ſ. de iure pa. c. 1. & c. de iure. j. de ſimo. querelam.* Bern.

a *De hoc articulo præter Innoc. Hoſt. & Ioan. And. hic vide gloſſam, Geminianum, & doctores in c. 2. de cõſti. lib. 6.*

d ¶ *Ad feudum*] Et ita patet, quod prælati Eccleſiarum infeudare non poſſunt de nouo. *j. de feu. c. 2.*

e ¶ *Alienationem.*] Perpetuam ſcilicet, ſecundùm quod dicit: alienatio eſt cõtractus, per quem dominium transfertur. *C. de fun. do. l. 1.* Quandoque verbum alienationis, largè accipitur. *ſ. de reb. eccl. non alie. nulli liceat. C. de reb. eccle. alie. vel non, ſancimus. & in Auth. de reb. eccl. non alie. §. nos igitur. coll. 2.* & eodem modo hic largè accipitur, vt in *conſilio.*

Propter] Diuiditur in duas partes iſtud c. *principales.* Nam primo loquit̃ in prędio ruſtico. Secundo in prędio vrbano. Secunda ibi, in §. *verum.* Abbas.

Caſus. Ecce, locaui alicui ꝓdium meum pro certa penſione annuatim reddẽda: ſterilitas magna cõtigit, & ſic magnũ damnum dedit conductori ſine culpa ſua, vitio tñ ipſius rei, ſeu caſu fortuito: quęritur, vtrum colonus totam teneat̃ ſoluere penſionem? Rñdet Papa, ꝙ penſio remittenda eſt ꝓ rata, niſi ſterilitas poſſit cõpenſari cũ vbertate ꝓcedentis, vel ſubſequẽtis ann. Secundò quęritur, vtrum locator poſſit expellere inquilinum de domo ſua inuitum? Rñdetur: Si modò immineat neceſſitas, quæ non imminebat tempore locationis, locator inuito inquilino poterit domũ inhabitare, & inquilinum expellere: vel ſi refectione indiget, ꝙ nõ imminebat tẽpore locationis, remiſſa ſibi pẽſione ꝓ reſiduo tempore. Item ſi inquilinus perverſè moratur ibidẽ, poteſt inde amoueri: vel ſi nõ ſoluit canonem ꝑ biẽnium, nec ſibi celeri ſatisfactione ꝓuidit, poteſt expelli. Nota, ꝙ penſio aliq̃ñ remittẽda eſt. Item ſterilitas põt cõpenſari cũ vbertate. Item nota, ꝙ in quatuor caſib. põt inquilinus expelli: ſcil. ſi immineat neceſſitas, quæ non imminebat tempore locationis, vel ſi refectione indigeat domus, vel ſi inquilinus peruerſè moratur ibidem, vel ſi non ſoluit canonem per biennium.

† *De materia huius c. quæ frequẽs eſt, vide Antonium Gom. q. ſũ to. 2. variar. reſol. c. 3. Aruum Pinelum in l. 2. C. de reſcin. vẽ. p. 1. c. 3. Pariſien. cõſi. 88. l. 3. Adde etiam Guidonem Pa. deciſio. 630.*

† *& ſine culpa.*

† *contingẽte.*

† *ſequentis.*

¶ *Glo. ſeq. tractat, quid ſit magnum damnũ, & quid de modico: interſerit caſum exceptũ, & de quo colono loquitur hæc littera.*

f ¶ *Magno incommodo.*] Quando magno incommodo afficitur conductor, tum fit remiſſio penſionis. *ff. eo. ex conducto. §. vbi* dicit ſi omnem fructum tulerit, & fructus etiam ſeminis non ſuperſit. *& l. ſi vno. §. vbicunque. & C. eo. l. licèt certa. & l. excepto.* niſi aliud in locatione ſit actum: vt in l. licèt alioquin ſi talẽ damnũ nõ interuenerit, ſecus eſt. *ff. eo. ſi merces. §. vis maior.* quod modicũ damnum debet ſuſtinere, vt ibi dicit̃. & l. habitatores. Intellige, quod hic dicit̃ de eo colono, qui certã pecuniã annuatim debet, vel certas corbes: & nõ de partiario, qui cũ dño lucrum, & damnum partit̃, vt dicit̃ in §. vis maior. quia pro modico damno nõ dat̃ reſtitutio: vt *ff. de in integ. reſt. ſcio. & ſ. de in inte. reſti. c. 1. & ſ. de re. ec. non alie. ad noſtram.* & modicum damnum eccleſia ſuſtinere debet. 12. *q. 2. bona res.* nec pro modico retractatur venditio. *ff. de contrah. emptio. l. res bona.* nec pro modico datur actio de dolo. *ff. de dolo. ſi oleum. in fine.*

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium & ſoluit.*

g ¶ *Vitio rei*] Quia forſitan non potuit pati multam pluuiã, nec multã ſiccitatem, nec potuit colonꝰ occurrere, quo ſuffocaret̃ ſemen. Sed cõtra videt̃. *ff. eod. ex conducto. §. 1.* vbi dicit, ꝙ ſi vitia ex re oriunt̃, damnũ eſſe coloni, vt ſi vinũ coacuerit, vel ſi herbis ſegetes corruptæ ſunt. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic non: ꝙ patet ex eo, ꝙ dicit hic, ſine culpa coloni, caſus eſt fortuitus domino nocet[b], & non colono, vt nõ habeat penſionem niſi pro rata, & ſi nihil perceperit, nihil ſoluat, ita ꝙ remiſſio facienda eſt in totũ, vel in partem, niſi vbertate ꝓcedentis anni, vel ſequentis poſſit compenſari ſterilitas. *C. eo. l. licet.* & hoc etiam ſi dominus remiſit penſionem propter ſterilitatem, ſi anno ſequenti contingat vbertas, petere poteſt penſionem integram: vt *ff. eo. ſi vno.* Bern.

b *Adde, quis dicatur caſus fortuitus, & in l. fortuitus, & ibi Bal. C. de pi. act. & gloſſa in §. Theſauros. in ver. fortuito caſu. Inſti. de rer. diui.*

h ¶ *Verùm inuito.*] Hoc ſuprà eſt ex illa lege *C. eo. ædẽ quam.*

i ¶ *Nõ imminebat locationis tẽpore.*] Hęc potuit eſſe neceſſitas, ꝙ poſtea ſuperuenit, ſi domus corruit, vel minat̃ ruinã, quã ædificare vult: vel forſitã vxorẽ duxerit, & indiget domo illa: vel ſi qua cõſimilis neceſſitas, ꝗ tũc nõ imminebat. *arg. ff. ſi vt in poſſeſ-*

a *Vide de tur. c. caſterum ſuper gloſſ. 2. Ioã. And.*

poſſeſſ. ſi is à quo. §. planè a. aliàs eſt lex. & *ff. de inter. ac. de aetate. §. ex cauſa.* & *3. de ſi. dele. inſinuãte.* Et eſt hic argu. principiũ cõſiderandũ. *3. ea. prox. c. dilecti.* & *3. de ele. & eleč. potes.* vbi de hoc. B.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.*

a ¶ *Perverſè.*] In iſto caſu dicũt quidã nihil remittẽdum eſſe quaſi cõpenſando: ſed non ſit verum, quã põt dñs agere contra inquilinum pro damno dato actione legis Aquiliæ, & ex locato.

† *præmiſerit.*

b ¶ *Canonem.*] Hoc intellige, quãdo ad longum tẽpus conduxit, puta ad decem annos, vel plùs, vel minùs etiam 6. vel 5. *ff. eod. quare. §. inter.* Bern.

c ¶ *Celeri.*] Sic ſuprà de reb. Ecc. ali. vel non. ſi quis presbyterorum. & *3. eo. c. prox.* vbi dicit, qualiter hoc verbũ ſit intelligendum. Et ita in quatuor b caſibus expellitur inquilinus.

perverſè a ibi fuerit cõverſatus, vel cum canonẽ b per bienniũ non ſoluiſſet, ſi ſibi ſatisfactione celeri c non prouidit. †

¶ Idem.

¶ *Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas vẽdere nõ poteſt, niſi ſeruatis his, de quibus hic. Et ſi cõtra fecerit, vel canonẽ per bienniũ non ſoluerit, nec moram poſtea celeriter purgauerit, iuſtè poteſt expelli.*

CAP. IIII.

POtuit † Emphyteuta d (Eccleſiæ primitus requiſita e, eique nunciato, quantùm ſibi ab aliis offertur, ſi nolle ſe emere dixerit: vel denunciationis tempore duorum menſium ſpatium ſit elapſum) meliorationes, & ius ſibi competens aliis vendere f, qui ab emptione huiuſmodi minimè prohibetur g. ¶ Emphyteuta quoq; ſecus præſumẽdo, vel ceſſando in ſolutione canonis per bienniũ h (niſi celeri i ſatisfactione poſtmodũ ſibi cõſulere ſtuduiſſet) iuſtè potuiſſet expelli k. Non obſtante, quod ei, vt

† *Huius decretalis materia valdè vtilis, & frequens eſt, de qua vide latè per Iaſonem, & doctores in l. 2. C. de iure emphy. Carolum in Authen. qui rem. C. de ſacro. Eccl. & pleniſſimè per Iulium Clarũ l. 4. recep. ſent. §. emphyteuſis. & de intellectu per Comarruuiã l. 3. varia. reſol. c. 17*

b *Hos caſus explicat Antonius Gomezius pro citato loco, quem vide.*

c *Item emphyteuſis requiritur ſcriptura. C. eod. l. 1. in locatione non item cõductor, nec Vendit. nec Vidua: emphyteuta ſit. C. eod. l. 1. ff. ſi ager. vect. l. 2. Ioan. And.*

d *Vnſecilic. pro quibus de do. inter vir. & vx. nuper. & in lib. feu. de feu. non abſe ſine cõ. ma. do. l. imperialẽ. Dicit etiam Vinc. quod de alienatione firmẽ tio in l. & donatio eſt alienatio. Io. And.*

POtuit.] Primò ponit requiſita, vt ius emphyteuticũ poſſit vendi. Secundo contra facientem punit ibi, *Emphyteuta.* Tertiò ſoluit obſtaculum ibi, *Non obſtante.* Abbas Sic.

CASVS. Eccleſia dedit rẽ aliquam alicui in emphyteuſim: iſte Emphyteuta meliorauit rem illam: quæritur, vtrum poſſit vẽdere meliorationes ſuas? Rñdet, quod emphyteuta debet primò requirere Eccleſiã, ſi velit emere ius ſuũ, & debet denunciare illi, quãtùm poteſt habere ab aliis: & ſi dixerit ſe nolle emere, tunc poteſt ius ſuũ vendere: vel ſi nihil dixerit, debet expectare Eccleſiam per duos mẽſes: quib. elapſis poterit emphyteuta vẽdere aliis ſuas meliorationes, qui ab hmõi emptione nõ prohibentur: & ſi cõtra hoc fecerit, vel per bienniũ in ſolutione pẽſionis ceſſauerit, licitè põt expelli, niſi celeriter poſt bienniũ ſatiſfecerit, nõ obſtante quod ei nõ fuit denunciatum: quia tempus in hoc caſu ipſum interpellat. Nota, quod emphyteuta ſemper debet denũciare domino, ſi vult vẽdere ius ſuum, aliàs cadit à iure ſuo. Item ſi per biennium non ſoluit canonem, poteſt expelli. Item in ſolutione canõnis poteſt mora purgari. Item tempus eſt hic pro admonitione.

¶ *Gloſſa ſeq. recit. per q. an emphyteuſis ſit locatio.*

d ¶ *Emphyteuta.*] Videt, quod emphyteuſis ſit locatio, ex eo quod ponitur in tit. de locato, ſed non eſt verum. *Inſt. locati §. adeo.* Locatio enim poteſt fieri tam de rebus mobilibus, quàm immobilibus, & ſe mouentibus: emphyteuſis verò tm̃ de immobilibus. Contractus autem emphyteuticus medius eſt inter vẽditionem, & locationem: in hoc autẽ accedit ad venditionẽ, quia qñ talis contractus celebrat, aliquid dat, ſicut in venditione datur pretium, ſed tñ differunt: quia per venditionem transfert dominium, ſed hic retinet dominus dominiũ: ſed magis videt accedere ad naturã locationis: quia ſicut locator retinet dominium, & ſingulis annis aliquid recipit, ita & hic: quia emphyteuta ſingulis annis ſoluit canonem conſtitutũ, & ideo potiùs ponit hæc decr. in iſto tit. quàm in præcedẽti. Bern.

e ¶ *Requiſita.*] Hoc ſumptum eſt C. de iure emphy. l. vlt. Primò requiri debet dominus ab emphyteuta, an emere meliorationes ipſius velit, ſecundùm quòd hic dicitur, aliàs cadetet à iure ſuo: vt in l. prædicta. Bern.

ADDITIO. Vnde verſus: *Qui ſine conſenſu templorũ res alienat:*
Vel cenſum bino qui ſoluere negligit anno:
Re careat tota, qui ſic facit emphyteuta.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ponit duas opiniones contrarias.*

f ¶ *Aliis Vendere.*] Sed nũquid poſſunt donare? Videt, quod non, quod quidam d concedunt. Alij dicunt, quod donare poteſt etiã ſine conſenſu domini. *C. de fun. patri. l. 1. lib. 11. & pignori dare. ff. de pign. l. lex Vectigali. & ff. de pigno. actio. tutor. §. vlt.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Prohibentur.*] Sed quę perſonę prohibentur ab huiuſmodi emptione? Poteſt dici, quod ſerui Eccleſię, capitanei, & omnes perſonę maiores, quæ non ſunt idonei facilitate conueniendi, vnde poſſet dominus præiudicium pati. *ff. qui ſatiſd. cog. l. 2.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & reſpondet.*

h ¶ *Per bienniũ.*] Vt 10. q. 2. hoc ius. §. qui rem. in priuato triẽnium requiritur. *C. de iure emphy. l. 2.* Sed ſi promiſit ſoluere pœnam, rato manente pacto ſi non ſoluat penſionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere: nunquid poteſt? Dicas quod ſic. *arg. ff. de tranſact. qui fidem. & l. pacto. & C. de pact. cùm proponas.* in fauorem domini dictum eſt hoc. & facit ad hoc. *ff. de reg. iur. cùm par.* Bern.

¶ *Gloſſa ſequens, quærit ponit quatuor opiniones, & ſoluit.*

i ¶ *Cele[ri].*] Et ita patet, quod Emphyteuta põt purgare morã offerẽdo canonẽ poſt bienniũ. Sic *3. e. prox. ſicut aſſeuerat. 3. de re. bus Eccl. alienan. Vel non. c. ſi quis presbyterorum. & arg. 3. de elect. quod ſicut in fine. & ff. de Verb. obl. interdũ. §. Vlt.* Sed quid tum tẽpus dabit ad purgandũ iſtam morã? Videt, quod ante ſententiam: vt ff. de inof. teſt. Papinianus. §. meminiſſe. & *C. quibus, vt indig. aliis eſt.* Vel etiam vſque ad litem cont. ff. rẽ rat. habe. amplius hoc. & *C. de plus pets. l. Vnica. & 3. eo. ti. Vnico.* Vel modicum tẽpus dabit forſan decem dierũ ff. de conſti. pecu. promiſſor. §. 1. & *ff. ex quibus cau. maio. in integ. reſ. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. & ff. ſi quis cau. l. Et ſi poſt tres.* vel quàm citò potuit. *ff. ad Tertul. l. 2. §. cõfeſtim.* & *3. de elec. quia propter.* vbi plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicũt, quod vſque ad litem cõteſtatã põt emphyteuta vitare pœnã huius conſtitutionis, offerendo canonem per iura prædicta. Sed non credo, quod vſq; ad litis cõteſtationẽ poſſit purgare morã: quia hoc poſſet differre vſq; ad duos annos, vel vnum, vel tres, vel plures poſt tempus ſtatuti biẽnij, & ita non eſſet celeriter: & propterea hoc videtur potiùs facere timore pœnæ, quàm voluntate. & interpellat coram iudice: ſed tempus ſtatutũ ipſum interpellat, vt dicit in fine, & vltrò ſe debet offerre: vt *C. de iure emphyt. l. 2.* Dabo ei modicum tẽpus poſt biennium elapſum. Talis enim celeritas ad modicum tempus refertur poſt biennium reſpectu ipſius biennij, ſicut hęc adiectio plus ad modicum quantitatem reſpectu quantitatis nominatæ. *ff. de Verb. ſig. hac adiectio.* & illud, modicum, conſiderabitur arbitrio iudicis, ex quo non eſt determinatum in iure. *3. de off. dele. de cauſis. & ff. de in. dolo. 1. §. aſt prætor.* & quòd appellatur arbitrium boni viri. *ff. de verb. oblig. continuus actus. §. 2.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. format ſex quæſtiones. Primam ſoluit, & eius cõtrariũ conſulit. Secundo quærit, & ſoluit diſtinguendo inter primatum, & prælatum Eccleſiæ collegiatæ, Vel non. Tertiò quærit de proteſtatione, & ſoluit. Quartò quærit, & ponit duas opiniones, & ſecũdam approbat, ſignat contrariũ, & ſoluit. Quinto quærit de ſterilitate & ſoluit. Sextò quærit de pluribus cohæredibus, & ſoluit.*

k ¶ *Expelli.*] Sed e nũquid auctoritate ſua propria poteſt dominus expellere emphyteutam, ſi canonẽ debito tẽpore nõ perſoluat? Videtur, quod ſic. *C. de iure emph. l. 2.* ſatis poteſt dici, quod ſic auctoritate huius decre. & prædictę legis. 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. *qui rem huiuſmodi.* dicit enim, lex pertimeſcat crimen, cùm ſibi arbitriũ ſuę vltionis ſciat conceſſum. *C. de meta. denotum lib. 12. & arg. ff. de pig. l. lex Vectigali. & arg. C. de ſeruis expor. l. 3. & 2.* Sed melius faciet, ſi auctoritate iudicis hoc fecerit. *C. de pignor. l. 3. & de priuileg. paſtoralis.* Sed ſi alij tradidit poſſeſſionem, vel alio expellat, non deiiciet poſſeſſorem auctoritate ſua *arg. ff. de Vi, & Vi arma. l. colonus.* Item ſi emphyteuta ceſſauit per biennium, & tantũ amplius quod non poteſt purgare moram, ſi dominus poſtea receperit penſionẽ: nunquid dominus poſtea poterit expellere emphyteutam? Reſpõdeo, in priuato planũ eſt: quia recipiendo penſionem iuri ſuo renũciauit. *ff. de lege com. l. poſt diem. & l. præce. §. ſi.* ipſo enim facto renunciauit iuri ſuo, *3. de his quæ fi. à maiori. pa. c. ex ore. cũ ſuis cõcor.* Sed quid dices de Eccleſia? Reſpondeo, ſi prælatus de cõſenſu capituli recipiat penſionem, expellere nõ poterit poſtea emphyteutam, cùm liberũ ſit Eccleſię vel emphyteutã expellere, vel penſionem petere. in *Auth. de alie. & emphyte. cõtract. §. ſi quis verò locator. coll. 9.* & eligendo vnũ, alteri renũciaſſe videtur, vt in prædictis legib. poſt diem. & *l. præced. §. Vlt.* Sed ſi ſolus prælatus ſine conſenſu capituli recepit penſionem, nõ credo, quod obſit Eccleſiæ, quominus poſſit expellere emphyteutam, niſi poſtea capitulum conſenſiſſet. *arg. 3. de his quæ fi. à præl. ſine conſenſu. cap. paſtoralis.* cum ſuis ſimilib. Et ſi vnus ſit ſacerdos ſiue rector ſolus in Eccleſia, ſiue in capella, & recipiat pẽſionẽ, idem credo, quod amodo non poterit emphyteutam expellere, vt dictũ eſt. Itẽ quid ſi dicat dominus: recipio penſionem f ſaluo iure meo: vt per hoc nõ fiat mihi præiudiciũ, quominus poſſim te appellere? Credo, quod valeat proteſtatio. nec per hoc præiudicatur ei: quia & ſi ipſũ vellet expellere, nihilominus poſſet petere poſſeſſionem. 10. q. 2. *hoc ius porrectum. ff. qui rem. & arg. ad hoc. ff. ſi quis cau. l. 2. 1. reſp. & ff. de eo quod cert. lo. l. Vlt.* Item ſi fundus emphyteuticus clade, vel caſmate petierit vltra medietatem, vel plùs, vel minùs: nunquid debet penſio diminui? Dicũt quidã, quod ſi vltra medietatem petiit, non tenetur emphyteuta ſoluere integrã pẽſionẽ. *C. de iure emphy. l. 1. ex eo.* quod

e *De materia huius gl. vide Iaſon. & Iulium Clarum ſuprà citatos in principio huius decretalis.*

f *Temporis præteriti ſecundum Ioan. Haſt. & Lau. & notat in Spe. de acti. §. 1. licèt quidã idem dixerint de futuro & ob ... Ioann. And.*

quod ibi dicitur, ſi verò particulare damnũ, &c. quia nomine partis medietas intelligitur. *ff. de verb. ſign. nomen filiarũ §. 1. ff. de vſufruct. etiam partis.* Alij dicũt & melius, quòd totam penſionem ſoluere debet, adhęrentes litterę illius legis, vbi dicitur: ex qua nõ ipſa re penitꝰ ſubſtantia lædatur. *Inſt. loca. §. adeo. in fi.* Secundum hoc ſignatur contra. *C. de allu. l. 2.* ſed illud ſpeciale eſt in tributo. Sed nunquid ꝑꝑ ſterilitatem rei emphyteuticarię debet pẽſio diminui? Et certè nõ, licet aliud ſit in locatione. *ĩ c. prox.* Item ſi ſunt plures cohęredes, & vnus nõ ſoluit penſionem, nunquid propter hoc ſit præiudicium aliis? Non credo, ſi ſoluant penſionẽ totam, & poſtea contra cohęredẽ agãt iudicio familiæ erciſcundæ *ff. famil. erciſc. hæredes. §. ſi vnus.* Et quod dicit, canonem, reſpicit alteram partem diſiunctiuæ l. cùm canonem nõ ſoluit: quia in altero caſu, ſ. quã alienatur domino requiſito, emptor non poteſt expelli ſine auctoritate iudicis ſui. Bern.

† *Interpellat.*

† *Deſumptũ ex Auth. ſeu nouella 7. de nõ alie. reb. ecc. c. 2. Burchardꝰ l. 3. decret. c. 165. Ivo p. 3. c. 184. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.*

a ¶ *Statuta.*] Non eſt ergo requirendus emphyteuta: quia tempus ipſum admonet. *C. de contrahenda ſtipulatio. l. magnam. & C. de iure emphyt. l. 2.* vnde ſumuntur iſta verba. *ſic & creditor ad petitionem vrgeri non poteſt. vt C. de pignor. credi. t. r. ff. de adminiſtratione tutor. quidam. §. vlt. & C. ſi propter publicas functiones. Ven. ſuccele. l. vlt. in fi.* Bern.

† *Refertur in concilio Meldenſi c. 23. tãquam ex concilio apud Beluacum. Burchardus l. 3. decr. c. 171. Ivo p. 3. cap. 232. & c. 2. eo. tit. in 1. comp.*

canonem ſolueret, non extitit nunciatum: cùm in hoc caſu dies ſtatuta [a] pro domino interpellet †.

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

¶Ex concilio apud Siluañ. †

¶ Princeps poteſt rem Eccleſiæ immobilẽ per permutationem acquirere, data re meliori, vel æquali. h. d. Et in hoc quod dicit, vel æquali, eſt caſus notabilis.

CAP. I.

SI princeps voluerit rem immobilem ſanctis locis præſtare, & accipere ab eis aliã immobilem, eoque modo de communi voluntate [b] permutationem contrahere: Liceat [c] hoc facere, ſi cauſa rationabilis [d] id expoſcat, & res, quã præſtiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica [e] ſanctione ſuper hoc promulgata.

¶Ex concilio Beluacẽſi †

¶ Permutatio rerũ Eccleſiaſticarũ facta in caſu non conceſſo, ſeu non ſeruata ſolemnitate iuris, eſt reuocanda per ſucceſſorem.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ Viſum eſt ſuprà de emptione, & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locato, merito ſubijcit aliũ contractum emptioni proximũ, vt eſt permutatio. Et hoc nomẽ permutationis, eſt maximè generale. Nam conuenit omnibus rebus, quæ inter hominum manus verſantur, & propter hoc non habet nomen ſpeciale, ſed remãſit in ſuo genere: quia plura ſũt negotia, ſiue res, quàm vocabula l. natura. ff. de præſcrip. ver. Abb. Sicul.

De hac materia tractatur 10. q. 3. c. ea enim §. ſed & permutare & 12. q. 2. *in multis. c.*

SI *princeps.*] Primò ponit quęſtio. Secũdò ſolutio ibi, *Liceat.* Abbas Sic.

CASVS. Quęſitũ fuit in concilio iſto, vtrùm Eccleſia poſſet rẽ immobilem permutare cũ Principe? ſtatuit conciliũ, quòd ſi Princeps voluerit permutare rem immobilem cum ſanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi voluntate permutationẽ facere, hoc licitum ſit, dũmodo cauſa rõbilis hoc expoſcat, & res, quam Princeps præſtiterit, maior fuerit, vel ſaltem æqualis, & ſuper hac permutatione principis ſanctio promulgetur. Nota, quòd princeps poteſt rem ſuam immobilem cum re eccleſię immobili permutare, dummodo eccleſia non lędatur. Item pragmatica ſanctio eſt confirmatio ab Imperatore facta.

a *Videto, qd de hoc dicto ſentiat hoc loco. Ioan. And.*

b ¶ *Voluntate.*] Aliàs certè nõ poſſet, ſicut cum communi cõſenſu emptio contrahitur, & etiam diſſoluitur *C. de actio. & oblig. ſicut ab initio.* Bern.

c ¶ *Liceat.*] Sic 10. q. 2. *hoc ius porrectum. § ſed permutare.*

d ¶ *Rationabilis*] Putà, ꝙ vtilitas Eccleſię in hac permutatione ꝓcuratur: aliàs nõ debet fieri. *ĩ. c. prox.* ſicut nec alienatio fieri debet, niſi vt meliora proſpiciat. 12. q. 2. *ſine exceptione.* & *ĩ de his quæ fiunt à præla. cum Apoſtolica.* Bern.

b *Pragmatica diſpoſitio eſt, quã princeps à licentius ſuggeſtione mittit, vt colligitur ex l. fi. C. de ꝓximis ſacr. ſcrinio.*

e ¶ *Pragmatica.*] Pragma, idẽ eſt ꝙ cauſa. vnde pragmatica ſanctio, eſt conſtitutio ſuper aliqua re ꝓmulgata. hic tamen ponitur pro confirmatione, ſiue ſcriptura facta ab Imperatore cum cauſę cognitione ſuper tali permutatione. Ala.

VT *commutationes.*] CASVS. Dicitur in hoc c. quod cõceſſiones factæ ab anteceſſore in damnum Eccleſię, poterunt renouari à ſucceſſore. Nota, quod res eccleſiæ commutari debent. Item ſucceſſor poteſt reuocare res malè alienatas à prędeceſſore.

CAP. II.

VT commutationes [f] rerum Eccleſiaſticarum, quæ ab anteceſſore inconſultè [g] factæ ſunt, ab eo, qui ſucceſſor eſt, emendentur.

¶ Ex concilio apud Siluanectum †.

¶ Mancipia Eccleſiæ non debent permutare niſi ad libertatem, vel niſi ſint fugitiua. Hoc dicit cũ c. ſeq.

f ¶ *Vt commutationes.*] Supple, ſtatuimus.

g ¶ *Inconſultè*] Id eſt, in damnum Eccleſiæ: quod eſſe non debet: immò rationabilis cauſa debet ſubeſſe ad hoc, vt fiat commutatio. *ĩ. eo. c. prox.* vnde ſucceſſor reuocauit incõſultam permutationẽ ſimile *ĩ. de preca. ca. 2.* immò & illa, quæ fecit, ſucceſſor reuocare poteſt, quod in damnum eccleſiæ datum eſt, ſiue alienatum. 35. *q. 9. quod quis com miſerit. ĩ de rebus eccleſiæ non alienandis. ſi quis presbyterorum. & 12. q. 2. monemus.* dum tamen toleretur in adminiſtratione. Bern.

† *Siluaneclen. Burchardus l. 3. dec. c. 173. Ivo p. 3. c. 234 quibus locis ſcriptũ eſt: Ex concilio apud Cariſiacum. & c. 3. eo. ti. in 1. cõp.*

CAP. III.

MAncipia Eccleſiaſtica, niſi ad libertatem, non conuenit commutari [h]: videlicet vt mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico hõine dabuntur, in Eccleſiæ ſeruitute permaneant, & Eccleſiaſticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. Quod enim ſemel Deo conſecratũ [i] eſt, ad humanos [k] vſus transferri non decet.

MAncipia.] Breue eſt, & tolle principium c. pro ſummario: quod autem ſequitur hic. & in c. ſeq. eſt eius expoſitio. Abb. Siculus.

¶Ex eodem †.

¶ Serui Eccleſiæ cum profanis permutari non poſſunt, nec alienari, niſi ſint fugitiui.

CAP. IIII.

INiuſtum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles, Deo, & Sanctis eius, pro ani-

CASVS. Quęſitum fuit in concilio iſto, vtrum mancipia eccleſiarum poſſint permutari cum mancipiis laicorum: ſtatuit conciliũ, quod mancipia eccleſiaſtica permutari nõ debeant niſi ad libertatem, ita videlicet quod mancipia, quæ dantur pro mancipio eccleſię, permaneant in ſeruitute eccleſię, & mancipium eccleſię in libertate perpetua maneat. quia quod ſemel Deo dedicatum fuit, ad humanos vſus nõ debet redire. Nota, ꝙ res eccleſiarum ad humanos vſus redire non debent.

† *Burchardus lib. 3. c. 174. Ivo p. 3. cap. 235.* habent. *Ex eodem, ſed. concilio apud Cariſiacum c. 3. id nondũ vidimus. & c. 4. eo. tit. in 1 comp. refert etiam Gratianus 12. q. 2. c. 54. quamuis in multis ſit Palea.*

h ¶ *Commutari.*] 10. q. 2. *precariæ. in fi. Arg. contra.* ſed hic determinat illud, & fauore libertatis hoc fit.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. alle. quatuor concor. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Semel Deo conſecratum*] 12. q. 2. *epiſcopus qui. & c. nulli licet. 19. q. 3. quæ ſemel. & ĩ de religio. domi. ad hæc. Arg. contra.* 54. *diſt. ex antiquis.* Sol. illud eſt præter regulam ſtatutam contra eos, qui ordinati ſunt ſine cõſenſu dominorum ſuorum, cum in hoc ipſo delinquunt, & maximè ad terrorem, ne alij hac occaſione ſubtrahant ſe dominis ſuis, *arg. 2. q. 7. quapropter & ff. de pœ. l. capitalium. § famoſos.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, ponit duas ſolutiones, vnam Ala. & aliam Lauren. Tertiò ſoluit.*

k ¶ *Ad humanos.*] Id eſt, ſeculares. *de conſecr. diſt. 1. ligna. veſtimenta.* Sed contra videt 12. q. 2 *eccleſiaſticis.* vbi ſeruus eccleſię ſeculari perſonę datur. ergo multo fortiùs permutare poteſt. dicit. Alan. ꝙ loquitur hoc cap. & ſequens de ſeruo eccleſiæ dato, & conuerſo facto, qui cùm ſit religioſa perſona, ſæculari perſonę ſeruire non debet. Lau. dicit, ꝙ ex cauſa ꝓhibitum fuit, quia ad laicorum ſuggeſtionem ſępe multa mancipia pro vilibus permutabantur; quod ne fiat, ſtatutũ eſt, vt non niſi ad libertatẽ commutentur. ſed ceſſante cauſa ceſſabit conſtitutio 61. *diſt. §. his omnibus, & ff. de pac. quod dictum.* T. Vel dic, factum principis nõ eſt trahendum in conſequentiam: ipſe enim non ſubijcitur [c] legibus. & ſic loquitur contrarium in principe. Bern.

c *Quoad vim coactiuam, vt notatur ĩ de conſti. c. 1. ſuper glo. in verbo: ab omnibus.*

INiuſtum] Breue eſt, & idẽ dicit, quòd ſupra prox. c. Et tres dici poſſunt partes, ſicut tria ſunt dicta. Secunda ibi, *Et ideo.* Tertia ibi, *Et eſt.* Ioan. de Imola.

CASVS. Idem dicitur in c. iſto, quod in primo, ſcilicet, quod mancipia q̃ fideles, Deo, & ſanctis eccleſiis pro remedio animarum ſuarũ contulerunt, occaſione alicuius comutationis

in ſeruitutem ſæcularium iterũ non redigũtur, quia vt canon dicit, Serui fugitiui ſolũmodo diſtrahi poſſunt: eleemoſyna enim vnius, peccatũ alteri⁹ fieri non debet, nec ad humanos vſus ſeru⁹ Eccleſię redire debet. Nota, ꝙ mãcipia Eccleſiaſtica in ſeruitutẽ ſæcularıũ redigi nõ debẽt. Item ſerui fugitiui diſtrahi poſſunt. Item vnius eleemoſyna, alterius peccatum eſſe non debet.

mæ ſuæ remedio conſecrarunt, cuiuſcunque numeris mancipio, vel commutationis commercio iterum in ſeruitutem ſæcularium redigantur: cùm canonica auctoritas ſeruos tantummodo permittat diſtrahi fugitiuos [a]. Et ideo Eccleſiarum rectores ſummopere caueant, ne eleemoſyna vnius, alterius peccatum fiat. Et eſt abſurdum, vt ab Eccleſiaſtica dignitate ſeruus diſcedens, humanæ [b] ſit obnoxius ſeruituti [c].

†Vrbanus iij.

¶ Præbenda pacto præcedente permutari non poſſunt: Epiſcopus tamen poteſt de loco ad locũ permutare perſonas.

CAP. V.

QVæſitũ † eſt ex parte tua, ſi commutationes fieri valeant Præbendarum, cùm commutatiõ Dignitatum [d] in Turoñ. concilio fuerit interdicta: *& infrà.* ¶ Generaliter itaque † teneas, quòd commutationes Prębendarum de iure fieri non poſſunt [e]: pręſertim pactione pręmiſſa, quę circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimonię [f].

¶ Si autem Epiſcopus [g] cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de vno loco ad aliũ tráſferre perſonas: vt quę vni loco [h] minùs ſunt vtiles, alibi ſe valeant vtiliùs exercere.

¶Clemens iij.

¶ Eccleſiæ iure proprietatis poſſeſſæ ad inuicem permutari: & poſſeſſiones earũ etiam permutari poſſunt, & pro minùs valentibus pretium ſuppleri.

a ¶ *Fugitiuos.*] 12. *q.* 2. *fugitiui*, *Arg. contra. C. ad l. Fla. de plagi. in fuga.* Solu. dum eſt in fuga, non debet vendi: ſed cùm fuerit reuerſus, & patefacto vitio emptori [a], ne poſtea fiat redhibitio. ff. de contrahenda emptio. quod ſępe. §. *ſi quis amico* & §. *vlt* R.

b ¶ *Humanæ.*] Sic. ſ. *e. prox.* cum ſuis concor. ibi poſitis.

c ¶ *Seruituti.*] Eſt & alia ratio, quę aſſignatur in ſeruis minorum. *C. de administratio. tuto. l. lex quæ tutores. ff. de fideicommiſ. liber. cum quaſi. §. in furioſi.* Laur.

QVæſitum.] Primò ponitur quæſtio. Secundo ſolutio ibi, *Generaliter.* & ibi duo dicta. Secundum ibi. *Si autem.* Abbas Siculus.

C A S V S. In concilio Turoñ. ſtatutum fuit, quod commutatio dignitatum fieri non debet: quęſitum fuit à Papa, verùm commutatio prębendarum fieri poſſit, cùm hoc in concilio non fuerit prohibitum, vnde videbatur permiſſum: Reſpondet Papa, generaliter verum eſt, quod cõmutatio præbendarum fieri nõ poteſt, pręcipuè aliqua pactione pręmiſſa, quę in ſpiritualibus, vel eis annexis ſimoniacam continetur prauitatẽ: ſi verò Epiſcopus cauſam viderit neceſſariam, poterit de loco ad locú tráſferre perſonas. Nota, quod permutatio tam in p̄bendis, quàm in dignitatibus eſt prohibita. Item in ſpiritualib. omnis pactio illicita reprobatur. Item non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam in eis annexis committitur ſimonia. Item Epiſcopus propter cauſam neceſſariam poteſt facere commutationes prębendarum, & tranſlationes perſonarum: quod intellige, nõ pręmiſſa aliqua pactione.

d ¶ *Dignitatum.*] Et etiam diuiſio prębendarum [b]. ſ. *de præb. maioribus*, quod eſt concilium Turoñ. de quo ſit hic mentio. & 12. *q.* 2. *alienationes.*

e ¶ *Non poſſunt.*] j. *eo. cum vniuerſorum. & c. cùm olim.* niſi hoc fieret auctoritate ſuperioris. ſ. *de præb. inter cætera.* & hic, prout ſequitur Bern.

f ¶ *Simonia.*] Quia in ſpiritualibus, vel ſpiritualibus annexis, nulla pactio, vel conuentio debet interuenire. 1. *q.* 2. *quàm pio. &* ſ. *de pact. cùm pridem. &* c. *vlt.* in ſpiritualibus annexis, vt eſt iuſpatronatus. ſ. *de iudi. quanto. &* j. *de præb. ſignificaſti.* dic vt ibi.

g ¶ *Epiſcopus.*] Innocentius quartus dicit, ꝙ hoc verũ eſt, qñ iſti commutare volentes habent præbendas in diuerſis Eccleſiis, vel in eadem: ſi enim eſt prębendę onus annexũ, intelligitur hoc c. ſi ſunt in diuerſis Eccleſiis: ſi autem in eadem, & ſine onere, tunc poſſunt permutare auctoritate propria, & poteſt eſſe ratio, licèt ipſe non aſſignet, quæ ſequitur in 70. diſt. c. ſanctorum. & 74. *diſt. quorundam.* Bern.

h ¶ *Vni loco.*] 7. *q.* 1. *mutationes. & c. ſcias.* & omnis qui. & valet interdum mutatio loci. 81. *diſt. valet.* Bern.

a *Adde, q̃ vendens animal non patefaciens vitium latẽs, tenetur redhibitoria. ff. de ædi. edic. l. redhibere. & l. ſi is qui hæres. ff. de except. rei iud. an aũt, & quando vendıtor teneatur manifeſtare vitium rei venditæ ipſi emptori, v. per B. Thomam 2. 2. q. 77 ar. 3. & Sotum de iuſt. & iure l. 6. q. 3. art. 2.*

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. *Vide notata in c. maioribus.* ſ. *de preb. & de materia plenè per Ægidiũ Bellameran.* tract. de permutatione beneficiorum.

† *igitur.*

b *Cur ita loquatur hic gloſſa, videto hoc ipſo loco per Io. And.*

AD quæſtiones.] Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Reſpondemus.* Abb. Sic.

C A S V S. Duæ conuentuales Eccleſiæ conſtitutæ erant in diœceſi iſtius Epiſcopi, vtraque illarum habebat Eccleſiam parochialem cum poſſeſſionibus ſuis, & vtraque parochialis Eccleſia magis erat vicina alteri, quàm illi, cui erat ſubiecta. Iſtæ conuentuales Eccleſiæ volebant ad inuicem permutare illas parochiales Eccleſias, ſed altera parochialis Eccleſia pluribus poſſeſſionibus abundabat: & ideo conuentualis Eccleſia, cui ſubeſt, poſtulat ſibi adiici certam pecuniæ quantitatem, vt ſic contractus permutationis poſſit ad æqualitatem perduci: quærebatur, vtrùm hoc licitè fieri poſſet? Reſpõdet Papa, quod vnus contractus fiat de parochialibus Eccleſiis per ſe, & alius contractus de poſſeſſionibus fiat per ſe: & ſi ratione poſſeſſionum vna Eccleſia præfertur alteri, ab alia Eccleſia certa ſibi pecuniæ quantitas adiiciatur, ita quod cõtractus ſibi inuicẽ nullatenus miſceatur. Nota, quòd monaſteria poſſunt habere Eccleſias parochiales. Item permutatio tẽporaliũ, & ſpiritualium ad inuicem fieri non poſſunt: ſed ſpiritualia inter ſe, & temporalia inter ſe rectè permutari poſſunt. Item commutatio Eccleſiæ fieri poteſt, licèt venditio ſit interdicta.

CAP. VI.

AD † quęſtiones ſoluendas: *& infrà.* ¶ Intelleximus ex litteris tuis, quòd duæ conuentuales Eccleſiæ ſunt in tua diœceſi conſtitutæ, quarum vtraque parochialem habet Eccleſiam cum poſſeſſionibus, magis alteri, quàm ſibi vicinam. Illis autem eas deſiderantibus permutare, cùm illarum altera reſpectu meliorum prouentuum [i] plùs abundet, & ideo ſibi poſtulet adiici certam ſummam pecuniæ numeratæ, vt ſic ad ęqualitatem permutationis † valeant peruenire: vtrùm poſſit id licitè fieri, extitit dubitatum: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd cùm de dictis † parochialibus Eccleſiis per ſe queat [k] commutatio celebrari, & in permutatione poſſeſſionum per ſe non ſit inhibitum [l]: ſi altera ratione poſſeſſionum alteri præponderet, pecuniam poſſe refundi de ipſarum poſſeſſionibus ad inuicem, prout viſum fuerit expedire, refuſa certa pecuniæ quantitate, poterit contractus [m] permutationis iniri: ſic tamen †, quòd illi contractus nequaquam ſibi inuicem miſceantur.

¶Innocentius iij. Sononeñ. † Archiepiſcopo.

¶ Beneficia ſua perdunt, qui ea, propria permutant auctoritate.

i ¶ *Prouentuum.*] Scilicet temporalium [c], vnde admittitur cum temporalibus mutatio, quod aliter non fieret. j. *eo. c. vlt.* & hic prout ſequitur.

¶ Gloſſa ſequens tria dicit, & primum determinat. De ſecundo, & tertio rationem reddit.

k ¶ *Per ſe queat*] Et ita ſpirituale cum ſpirituali põt cõmutari, ſicut temporale cũ temporali. De hoc dixi ſ. *de trãſa. ſuper eo. arg.* 16. *q. vlt. nemini.* & hoc auctoritate ſuperioris. *arg. ff. de his qui not. infami. furti. §. qui iuſſu.* & cum indemnitate vtriuſque. 10. *q.* 2. *hoc ius.* aliàs non liceret. ſ. *de præb. maioribus.* 12. *q.* 2. *diaconi. & c. fine.* aliàs, non. j *eo. c. vlt.* Item nota, quod ad hoc quod aliquid habeatur tanquam beneficium, non poteſt ex permutatione prouenire, quia eſſet munus à manu, ſicut nec tranſactione. ſ. *de tranſact. ſuper eo.* Item licèt permutatio locum habeat in ſpiritualibus, non tenet emptio, & venditio, & eſt ratio, quia nulla eſt emptio ſine pretio, vt *Inſti. de empt. §. item pretium.* quod in quantitate, & in numerata pecunia conſiſtit. *C. de contrahen. empt. & vend. empti fides.* quod non eſt in permutatione. *ff. de re. per. l.* 1. Sed vterque eſt quaſi emptor, & venditor. *ff. de ædil. edi. ſciendum. §. emptorem.* Lau.

l ¶ *Inhibitum.*] Vnde videtur conceſſum. *arg.* 30. *q.* 4. *qui ſpiritualem. &* j. *de ſpon. cùm apud. ff. de procu. mutus. §.* 1. De hoc dicitur. ſ. *de tranſla. inter corporalia.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. an permutata vna, & c.*

m ¶ *Contractus.*] Duo enim erunt contractus non ſe aliquo modo tangentes: tamen ſi vna villa, computaretur cum alia, ita quòd vtraque Eccleſia eſſet acceſſoria ad villas, bene permutaretur cum vniuerſitate. *arg.* j. *de iure patro. ex litteris. c. cùm ſæculum.* ad inſtar fundi dotalis. *ff. de fun. do. l.* 1. *C. eod. tit. l.* 2. nec aliquid intelligitur eſſe pretium Eccleſiæ, ſicut nec pretium peculij eſt, cùm ſeruus venditur cum peculio. *ff. de pecul. ſi ex duobus. §. vlt. l. & ſeq.* Laur.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp. *Et de intellectu videto omnino Couarruuiam l.* 1. *variar. reſol. c.* 5. *& de materia Bellameran. in trac. de permut. beneficiorum.*

† *permutationes.*

† *de prædictis.*

† *Aliàs ita; ſic tamen quod contractus nequaquam ſibi ad inuicem miſceãtur.*

† Señ.

c *Eſt enim neceſſe, quod vtraque habeat temporalia, quorũ poſſet fieri hic ſeparatio. Ioann. And.*

Cum

C*Vm olim.*] In prima parte narrat proceſſum. In ſecunda diſfinit ibi, *Cùm ergo.* Abbas Siculus.

Casvs. magiſter S. Archidiaconus, & B. Præpoſitus adinuicem ſuas dignitates permutarunt propria temeritate: orta fuit poſtmodum ſuper ipſa permutatione quæſtio inter eos, propter quòd partes acceſſerunt ad dominum Papam, in cuius præſentia magiſter S. ſponte fuit confeſſus de permutatione, ſed B. præpoſitus eã inficiebatur omnino, dicens, quòd ipſe præpoſituram ſuam ſine aliqua cõditione reſignauit: & poſt reſignationẽ prædicti magiſtri archidiaconatũ fuerat aſſecutus: Papa auditis, hinc & inde propoſitis cõſtitit ei, quod dictus B. permutationi cõſenſit, & prædictus magiſter publicè fuit errorẽ ſuũ confeſſus, vnde vtrumque ſua dignitate per ſententiam diffinitiuã priuauit. Not. quòd qui dignitates, vel beneficia auctoritate propria cõmutant illis dignitatib. & præbendis ſunt priuandi. Itẽ confeſſus in iure pro conuicto habetur. Item cũ ſponte confeſſo, mitiùs agitur, quam cum conuicto, ſed hoc forſitan fit propter connexitatem.

† Cap. vnico eo. tit. in 2. comp.

† *Aliàs ita: præſtiterit permutationi aſſenſum.*

CAP. VII.

C*Vm* † olim magiſter S. & B. Archidiaconatum, & Præpoſituram adinuicem commutâſſent: *& infrà.* ¶ Licèt prædictus magiſter ab initio ſponte fuerit de permutatione confeſſus [a], idem tamen B. eam inficiebatur omnino, proponens quod ipſe Præpoſituram ſine cõditione qualibet reſignauit, & poſt reſignationem prædicti magiſtri Archidiaconatum fuerat aſſecutus: *& infrà.* ¶ Cùm ergo nobis conſtaret, quòd ipſe B. ſuum præſtiterit † permutationi conſenſum [b], prędictus autẽ magiſter ſuum publice fateretur errorem: & hunc prępoſitura, & illum Archidiaconatu curauimus ſpoliare: ſuper hoc diffinitiuam[c] contra eos ſententiã proferentes.

¶ Idem Archiepiſcopo, & Præpoſito ſancti Andreæ Colonien.

¶ *Si permutatio beneficiorum completa eſt ex vna parte, & per alteram ſtat, quò minùs impleatur, reſtituitur pars ad ſuum beneficium, & ſecundum hoc conſimet eis.*

CAP. VIII.

C*Vm* † vniuerſorum: *& infrà.* ¶ Intelleximus G. Canonico referente, quòd cùm ipſe, & L. Clericus, de permutatione Prębendarum ſuarum inter ſe tractare [d] cœpiſſent, quam vtilitati vtriuſque [e] imminere credebant, tanquam idem L. Præbenda eiuſdem G. cuidam conſanguineo ſuo aſſignata, Præbendam ſuam ei, ſicut promiſerat, noluit reſignare [f]: *& infrà.* ¶ Cum igitur deceptis [g], & non decipientibus iura ſubueniant, licèt ipſi per ſe de iure non poſſent Eccleſiaſtica beneficia permutare, vt tamen ſimplicitati [h] venia tribuatur †: Mandamus, quatenus ſi conſtiterit prætaxatum G. taliter fuiſſe deceptum, amoto à Præbenda ſua cõſanguineo ipſius L. vel quolibet alio illicito detentore [i] ea reſtitui faciatis eidem.

¶ Gregorius ix. Beton. † & Fangiã. Abbatibus.

¶ *Spirituale cum temporali permutari non poteſt.*

CAP. IX.

E Xhibita nobis Abbatis, & Conuentus ſancti Martini de Pannonia petitio continebat, quòd cùm ſuper cauſa, quæ inter ipſos, ex vna parte, & Præpoſitum Albañ. † ex altera ſuper quibuſdam decimationibus vertebatur, ad C. † Capellanum noſtrum tunc in Hungaria commorantem, noſtras litteras impetrâſſent: ipſe, ac magiſter M. in quos vtrinque tanquam in arbitros extitit compromiſſum [k], arbitrati [l] fuerunt, quòd ſi di-

a ¶ *Confeſſus.*] Quæ confeſſio ei præiudicauit. ĩ. *de confeſ. c. 1. & 3.* Sed aduerſario non debet præiudicari. ĩ *de adul. ſignificaſti. & 2. q. 5. interrogatum.*

b ¶ *Conſenſum.*] Et ſic fuit particeps ſimoniæ, vnde debuit priuari dignitate illa. ĩ. *eod. quæſitum.*

† Cap. 2. ei. de præbendis. in 3. cõpil. *Et de intellectu huius Conarruuiam l. 1. varia. reſo.* c. 5.

¶ *Gloſ. ſeq. no. & ſoluit contrarium ponit rationem quare beneficia non permutantur.*

c ¶ *Diffinitiuam.*] Ergo in ciuili cauſa aliquæ ſunt partes iudicis in confitentem, ſimiliter & in criminali. 2. *q.* 1. *nos in quenquã. nec obſtat ff. ad l. Aquil. l. perinde.* Nam nullæ ſunt partes in cognoſcendo, ſed aliquæ ſunt in pronunciando[a]. Io. Sic ergo patet ex eo *c. & ĩ. eo. quæſitum.* quòd nulli poſſunt de iure ſua auctoritate adinuicem ſua beneficia permutare: vt ĩ. *c. prox.* Et illa poteſt eſſe ratio, quia non contrahit permutationem, qui rem alienam tradidit. *ff. eod. l. 1. §. Vlt. Et arg. ad hoc. ff. de cond. cau. da. l. Vlt.* Sed beneficium non poteſt poſſideri tanquam proprietas, quia nullus dominium dicitur habere ſui beneficij, cum quaſi vſuarij clerici comparentur: ſed Eccleſia bene poteſt poſſideri ab alia Eccleſia tanquam proprietas, vnde poſſunt bene adinuicem permutari. ĩ *eod. ad quæſtiones.* Item permutatio vicina eſt emptioni. *ff. eo. l. Vlt.* & quaſi ſucceſſit permutationi. *ff. eod. l. 1.* ſed ſpiritualia emi, vel vendi non poſſunt. ĩ. *de ſimonia. querelam. & 1. q. 1. quiſtudet* Ber.

a *Adde pro hoc textum & ibi bonã rationem in gloſſ. in l. 1. C. de confeſſis.*

C*Vm vniuerſorum.*] Dicit Ioannes And. quod gratiam continet: & poteſt ſummari ſecundum eum in ea parte, quæ continet ius, hoc modo: Clerici per ſe ſua beneficia non permutant. In prima parte ponitur narratio. In ſecunda gratioſa prouiſio ibi, *Cùm igitur.* Abbas.

C a s v s. G. canonicus Leodieñ. & L. clericus cœperunt inter ſe tractare de permutatione præbendarum ſuarum, quam permutationem credebant ſibi expedire. G. canonicus præbendã ſuã iſti L. reſignauit: dictus L. contulit eã cuidã conſanguineo ſuo, ſed ſuam præbendã (ſicut promiſit) noluit reſignare: & ſic dictus G. ſpe ſua fruſtratus remanſit, & ſuper hoc coram Leodieñ. Ep. fuit diutius litigatũ: tandẽ dictus L. appellauit ad Papam, ſed dictus G. ad ſedem Apoſtolicam acceſſit: dictus L. nec iuit, nec miſit: dictus G. prędicta expoſuit dño Papæ vnde ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdã dicens. Cũ igit deceptis, & nõ decipientibus iura ſubueniant, quãuis ipſi non poſſent de iure beneficia Eccleſiaſtica permutare, vt tñ ſimplicitati venia tribuatur, mandat Papa quatenus ſi cõſtiterit prædictum G. taliter fuiſſe deceptum conſanguineus illius L. ab ipſa remoueatur præbenda, & quilibet alius illicitus detentor, & eam reſtitui faciant dicto G. Not. hic duas regulas, quòd deceptis, & non decipientibus iura ſubueniunt. Item fraus, & dolus nemini debet patrocinari. Itẽ permutatio præbendarum nõ poteſt fieri à poſſeſſoribus præbendarũ ſine auctoritate ſuperioris. Item ſimplicitati parcendum eſt.

d ¶ *Tractare.*] Quod non licet à poſſeſſore præbendæ, vel dignitatis. ĩ. *de præben. maioribus.* ſed ſuperior hoc facere poteſt, ĩ. eo. quæſitum. Ber.

e ¶ *Vtilitate vtriuſque.*] Quia altera alteri magis vicina erat: vel alia conueniens cauſa. ſim. ĩ. *eo. ad quæſtiones. & 10. q. 2. hoc ius. §. ſed & permutare. & ĩ. eod. c. 1.* T.

† *Vide* l. 1. ff. de do. & l. tutor *ff. de ſuſpect. tut.*

f ¶ *Reſignare.*] Et ſic decepit eum, vnde ei iura non ſubueniunt, vt infra dicitur.

g ¶ *Deceptis.*] Sic ĩ. *de reſcrip. ſuper litteris. ff. ad Vellea. l. 2. §. Verba. C. eod. tit. ſi ſine.* quia ſtultis nõ cõſueuit ſuccurri, ſed errantibus. *ff. de iur. & fac. ignorant. l. pe. §. ſi quis ius. & C. ſi mi. ſe ma. dixe. ſi ii. & ĩ. de dona. inter dilectos.* Lau.

† *De Beton. & Sangien. abbatibus.*

† *Beton. & Simungien.*

† *De Becanen. & Simungien. abbatibus.*

† *De Becan. & Simigien.*

† *Alben.*

† *Albanien.*

h ¶ *Simplicitati.*] Cui parcẽdum eſt. *ſupra de reſcrip. ſuper litteris. & in Auth. de inſtru. ſim. caute. §. hoc autem omnino. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. l. 2. ff. de eden. l. 1. §. Vlt. & ff. de iuriſd. om. iu. ſi quis id. §. dolo. 86. diſt. tanta nequitia. & ſupra de tranſla. inter corporalia.* ſed de iure debet vterque amittere ſuam præbendam ĩ. *c. prox. & c. quæſitum* Sed non eſt verum, quod alter renunciauerit. Videtur tamen quod iſte G. de iure poſſit repetere ſuam præbendam, tum quia contractus talis reprobatus eſt. ſupra de præben. maioribus. & ĩ. *eod. quæſitum.* ergo poteſt venire contra. *C. de agricol. & cenſ. quemadmodum. lib. 11.* tum quia non fuit res ſecuta, propter quam data eſt. *C. eod. tit. rebus.* Lau. ſed T. dicit, quod non poteſt eam per ſe repetere.[b] *ar. ĩ. de renunciatio. quod in dubiis.* Ber.

† O.

i ¶ *Detentore.*] Sic ĩ. de conceſſione præbendæ, propoſuit.

b *Idẽ Inno. Hoſt. Pet. & Abbas huic gratia cauſam dedit, ne alter ex ſuo dolo commodum reportaret: ſed hodie per cõſt. cle. ſi beneficia permutationis cauſa reſignata conferãtur alio, quam permutare volentibus, non tenet collatio: Ge. eo. ti. ne conceſſione. Ioann. And.*

E*Xhibita.*] In prima ponitur facti narratio. In ſecunda diffinitionis commiſſio ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casvs. Inter Abbatem, & conuentum ſancti Martini de Pannonia ex vna parte: & Præpoſitum Albaneñ. ex altera, ſuper quibuſdam decimis quæſtio vertebatur: cauſa ſuper hoc commiſſa fuit cuidam capellano domini Papæ in Hungaria cõmoranti: tandem ſuper quæſtione illa compromiſſum fuit vtrinque in dictũ capellanũ, & magiſtrum M. tanquam in arbitros: qui taliter arbitrati ſunt, quòd ſi dictus præpoſitus obtinere poſſet à Rege Hungariæ decem millia ſolidorum concedi monaſterio prædicto, monachi ceſſarent à petitione decimarum. monachi dubitantes an forſan talis permutatio valeret, ſignificauerunt hoc domino Papæ: vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit de præmiſſis, tale arbitrium decernant irritum & inane, & quicquid ſecutum eſt ex eo, vel ob id, cùm permutatio de ſpiritualibus ad temporalia ſit inhibita. Not. quod temporalia cum ſpiritualibus permutari non debent. Item ſi principale non tenet, nec acceſſorium, vel quod ex eo eſt ſecutum.

k ¶ *Compromiſſum.*] Et ſic patet, quòd de re ſpirituali poteſt in arbitros compromitti. ſic ĩ. *de arbit. cum olim. & c. contingit. & c. penult.*

l ¶ *Arbitrati.*] Et malè, prout ſequitur.

a ¶ *Temporalia.*] Ergo temporalia cũ ſpiritualibus commutari non poſſunt. ſ. *eo. ad quæſtiones.* quia nec vendi, nec redimi poſſunt. j. *de ſimo. querelam.* & ita non permutari: ſed cũ alio ſpirituali bene: vt in c. ad quæſtiones. & ſ. *de trãſact. ſtatuimus.* ſic & tranſactio non valet, dummodo ſpirituale detur pro ſpũali. ſic & permutatio, ſed fructus decimarum bene poſſunt vendi, & locari. ſ. *eo. tit. prox. c. 2.* ſed ipſum ius nequaquam. Ber.

¶ *Glo. ſeq. notat. ſignat contrarium, & remittit: vltimo quæſtionem ſoluit.*

b ¶ *Secutũ.*] Et ſic patet, quod arbitrium nullum fuit ipſo iure: quia cõtra formã iuris prolatũ fuit de re ſpirituali ad tẽporalẽ. ſic ſ. *de confirm. vtili, vel inuti. examinata.* & ſic ſi principale nõ tenet, nec acceſſorium. ſ. *de electio. qualiter.* ſ. *de foro competen. ſi diligenti.* etiã ſi iuramentũ interueniſſet: vt ibi. *C. de legi. non dubium.* & ſ. *de fide inſtru. inter dilectos* & 16. q. 7 & *hoc diximus.* Sic patet, quod tẽporale non poteſt dari loco decimarum *arg. contra* ſ. *de rebus Eccle. non alienan. vt ſuper.* vbi videtur, quod temporale poſſit dari, pro decimis: ſed ibi ſoluitur. Ex hac decr. [b] ſoluitur quæſtio, quæ multùm occurrit de facto: quandoque aliqui volunt certas poſſeſſiones tradere quoad proprietatẽ, vel vſumfructũ Eccleſiis, quibus tenentur ſoluere decimas poſſeſſionum ſuarum, vt ſic aliæ poſſeſſiones liberæ remaneant ab exactione decimarum: patet, quòd hoc fieri non poteſt: & hoc idẽ habuimus in antiqua compilatione de decimis intelleximus, quæ non debuit remoueri.

ctus Præpoſitus obtinere decem millia ſolidorum † regalium à Rege Hungariæ concedi monaſterio memorato, ipſi ab earundem decimationũ petitione ceſſarent: *& infra.* ¶ Quocirca mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſſis (cùm permutatio de ſpiritualibus ad temporalia [a] improbetur) prædictum arbitriũ, & quicquid ſecutum [b] eſt ex eo, vel ob id, irritũ decernatis.

a Con ord. tex. in l. o tunt, & in no. Bart. C de ſan. Eccl.

† Talium. legitur in x. exſecibus in multerpretem vno ſolo habetur. ſolidorum in alio, ſolinarum. additur in vno vetuſtiſſimo hac expoſitio. genus eſt monetæ, vel menſura ſalis. idẽ annotat hic Hoſt. ſi legas, ſolidorum. Vide Couarrunũam. tract. de numiſmat. c. 3. §. 2.

† *Maurien.*

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõp. *Et de intellectu vide Couarrunũam* lib. 3. varia. reſol. 1. *& de materia tituli plenè Iulius Clar. trac. de feudo.*

TITVLVS XX.

De feudis.

¶ Innocentius iij. Marieñ. † Epiſcopo.

¶ *Si dominus à vaſallo recepit feudum in pignus, abſtinendo ab eius ſeruitio, nõ tenetur computare fructus in ſortem. Hoc dicit ſecundùm intellectum communem & eſt caſus ſingularis, qui alibi non legitur.*

CAP. I.

INſinuatione † præſentium declaramus, quòd gageria [c], quam de feudo Eccleſiæ tuæ ab M. dignoſceris recepiſſe †, à te poteſt liberè detineri †, fructibus non cõputatis in ſortem: Ita videlicet, vt quandiu fructus illos perceperis in ſortem minimè computãdos. idem M. à ſeruitio, in quo tibi, & Eccleſię tuæ pro feudo ipſo tenetur, interim ſit immunis [d].

DE FEVDIS.

¶ *Viſum eſt ſuprà de quibuſdam contractibus, quibus rerum dominia transferuntur ſed quia per infeudationem transfertur vtile in vaſallum, directo remanente apud dominum, & ſic eſt ſpecies cuiuſdam alienationis, ideo poſt rubricas præcedentes ſubycitur iſta. Abb. Siculus.*

De hac materia tractatur 12. q. vlt. de forma.

INſinuatione.] Primò ponitur dictum. Secundò limitatio ibi, *Ita videlicet.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Marieñ. recepit in pignus quaſdam poſſeſſiones ab M pro quadam pecuniæ quantitate, quam mutuauit eidem: quas dictus M. ab Eccleſia Marien. tenebat in feudum quærebatur, vtrùm Epiſcopus deberet computare fructus in ſortem? Reſpondetur, quod Epiſcopus poteſt licitè retinere gageriam prædictam fructibus non computatis in ſortem, quandiu ſortem reſtituerit totam: ita tamen quòd quãdiu fructus illos receperit non computandos in ſortem, dictus M. à ſeruitio, quo Eccleſiæ illi pro feudo ipſo tenetur, interim ſit immunis. Not hic caſum, in quo fructus non computantur in ſortem, nec tamen committitur vſura. Item fructus ſuccedunt loco ſeruitij. Item proprietas fructuum, ſiue poſſeſſio penes feudatarium eſt, & non penes dominum feudi.

c ¶ *Gageria.*] Id eſt [e], pignus, ſiue feudum, & eſt vulgare Theutonicorum.

¶ *Gloſ. ſeq. reddit rationẽ, & dat ſimile: demũ quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Immunis.*] In hoc caſu ermittitur Eccleſiæ fructus non cõputari in ſortẽm, vt res illa citius reueniat ad Eccleſiã. ſimile j. *de vſur. c. 1. & conquestus.* & in alio caſu non cõputatur fructus in ſortem, vt j. *eod. tit. de vſur. ſalubriter.* Sed quid ſi vellet ſeruire Eccleſiæ ad hoc, vt computaret fructus in ſortem? Dico quod in hoc caſu non eſt audiendus. Io.

b Et ex c. 16 q. 7. omnes & de hoc per B. Brix. inq. cum nadã Eccle. & eſt d. maiscalu 49. vbi tenet B. quod tale pactum factum ad decennium Eccleſia ſeruare tenetur, etiamſi res pro decimis permutata ob aſpirare pereat. Ioã. And.

e Gageria quid ſignificet, docet hic plenè Hoſtienſis.

EX parte.] Cõis diuiſio. Secũda ibi, *In prima.* Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiſcopus Mediolañ. fecit tres quæſtiones, cũ o Papæ vaſallus Eccleſiæ deceſſit, feudũ quod ab Eccleſia tenebat, deuolutũ eſt ad ipſum, quæſiuit, vtrum feudum illud liceat ei alij dare, non obſtante iuramento, quo tenetur non infeudare de nouo, Romano Pontifice inconſulto. Secundo quæſiuit ecce vaſallus alienauit feudum, quod ab Eccleſia tenebat ſine licentia domini, & ſic amiſit feudum: vtrum poſſit filium illius, vel conſanguineum conſortem eiuſdem feudi inueſtire de illo. Tertia quæſtio eſt talis: Vaſallus Eccleſiæ alienauit feudum, quod ab Eccleſia tenebat, & iam nõ poteſt feudum illud de facili recuperare: quæſiuit, vtrum feudum illud poſſit alij laico date in feudũ, qui illud recuperet, & ab Eccleſia recognoſcat: Ad quamlibet quæſtionem reſpõdet, quòd licitè feudum illud concedi poteſt. Not. quod iuramentum de non infeudando de nouo, non extenditur ad feuda antiqua, ſed ad illa tantùm, quæ nunquam fuerunt infeudata, & ab Eccleſia poſſeſſa. Itẽ ſi vaſallus feudum alienat ſine licentia domini, debet illud amittere. Item valet donatio illius, rei quam conſequi non poſſumus.

¶ Idem Mediolañ. Archiepiſcopo.

¶ *Ponit tres caſus, in quibus non obſtante iuramento de non infeudando, poteſt Epiſcopus antiquum feudum ad Eccleſiam reuerſum nouo vaſallo concedere. h. d. Et eſt caſus notabilis interpretans iuramentum de non alienando.*

CAP. II.

EX † parte tua noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quòd ſæpius dubitaſti, vtrum cum contingit vaſallum tuum decedere, & ad te feudum [e] ipſius redire, feudum eius alij liceat tibi dare, quamuis iuramento tenearis aſtrictus non infeudare de nouo, Romano Pontifice inconſulto? Ad hæc † ſi vaſallum tuum feudum alienare [f] contingat, an ipſius filium, vel conſanguineum † eiuſdem feudi conſortem [g] de ipſo valeas inueſtire [h]; Alia quoque dubitatio continebat, vt cùm feudum alienatum repereris, quod per te facilè recuperare non potes: vtrùm poſſis alicui Laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudo per Eccleſia recognoſcat: *& infrà.* ¶ In primo ergo caſu feudum decedentis, liberè (ſi videris expedire) concedas: atque in ſecundo filium, [i] vel conſanguineum alienan-

e ¶ *Feudum.*] Feudum alienari non poteſt, ſed dari poteſt in dotem vſque ad vitam feudatarij. j. *de donatione inter virum & vxorem, nuper* [d]. Ioan.

f ¶ *Alienare.*] Si vaſallus, alienat totum feudum, vel maiorem partem, perdit feudum: & dominus à quolibet poſſeſſore poteſt illud reuocare: ſi vero minorem partem eiuſdem dat in libello, vel obligat pignori, dummodo remaneat in ſeruitio domini propter hoc non perdit feudum [e], vt in *libr. feu. quibus modis feudum amitta. §. 2. & 3.* Tancre.

g ¶ *Conſortem*] Quaſi iure accreſcendi. *ff. de vſufruct. accreſcendo.* per totum titulum. & *in lib. feu. quib. mo. feu. amitta. §. præterea.*

¶ *Gloſ. ſeq. aperit, quod fuerat dubium.*

h ¶ *Inueſtire.*] Videbatur, quod non, quaſi delictum alienantis feudum ſine licentia domini reciperet huiuſmodi conſortem, vel filium. Vel illud mouebat quæſtionem, quia videbatur ſufficere, vt haberet iure ſucceſſionis, nec eſſet neceſſe eum inueſtire. Ioan. G. & Tan. dixerunt quod qui alienat feudum domino inconſulto, ius feudi perdit, & conſanguineus non habet ius in illo, vt in *li. feu. ſi clientulus. & in conſtitutione Friderici imperialem. §. igitur habito conſilio.* & tamen epiſcopus qui ſacramento tenetur non alienare bona Eccleſiæ de nouo ſine licentia domini Papæ, dare poteſt tali conſorti feudum illud, non obſtante ſacramento præſtito: quia aliud eſt alienare de nouo, & aliud antiquum concedere. arg. j. *de Iudæ. conſuluit & ff. de nouo ope. nunc. l. 1. §. opus nouum.* j. *de dona. per tuas.* 24. q. 1. *Acharius, & 12. diſt. perceptis* Tan.

¶ *Gl. ſe recitetur per quæſtionem. arg. pro. & contra. Secũdo ponit tres caſus. quibus vaſallus feudum perdit, & reuertitur ad dominum, & quartum in quo perdit, ſed ad dominum non reuertitur.*

i ¶ *Filiũ.*] Videtur, quod ob delictũ patris nõ debeat filius [f] feudũ amittere.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. *Et de materia vide latè per Iuliũ Clarum in tract.* de feudo.

† *Alias: Adhuc.*

† *In codice Barbatia erat: vel conſortem eiuſdem feudi de ipſo, &c.*

d *Concor.* l. imperialẽ. *& ibi Bar.* §. 1 de prob. feu. ali. per Fricol. 10.

e *Hoc videtur correctum, quia & ſi pauca vendat ſine conſenſu domini feudũ amittit* in li. feu. de prohibita feu. alie. per Fri. imperialem §. *habita ſecundũ Ho. ſed glo. dic. & communiter domini legum contra. quod ſi partem vendidit, illam ſolã perdat.* Ioann. Ana.

f *De hoc articulo vide quæ breuiter dixi* l. 3. comment. in Directo inquiſitorũ Scho. 154. *vbi eſtã, quæ de hoc diſſerimus.*

amittere, *arg. ff. de in ius voca. ad optimum. in fi. ff. de decurio. l. 2. §. nullum. & ff. de bonis damna.* cum ratio naturalis. *1. reſ. §. ſi plures. & arg. de bonis libertorum. quæritur pro, & contra. & C. de quaſt. dimo ff. de iure patro. l. iura. Arg. contra. ff. eod. tit. l. qui contra legem.* Ioan. De hoc ſcire debes, quod ſi vaſallus infra annum & diem inueſtituram feudi ab hæredibus domini non quæſierit, vel domino petente iuramentum fidelitatis tertiò commonitus non præſtiterit, vel aliquam feloniã contra tenorem iuramẽti fidelitatis fecerit, perdit feudũ: & reuertitur ad dominum. Si verò aliquid graue cõtra dominum perpetrauerit, putà fratrem eius, vel patrem interfecerit, vel aliud graue. ſi feudum eſt paternum, amittit illud: & non ad dominum, ſed ad confeudatarios ſuos pertinet, vt *in lib. feudorum: quib. mod. feud. amit. §. vlt.* ſed ad filios illius nõ pertinet. Tan.

† *licitè.*

† *ipſum.*

DE PIGNORIBUS, & aliis cautionibus.

¶ *Viſum eſt ſuprà de quibuſdã ſpeciebus alienationum: Videndũ reſtat de obligationibus realibus. Ideo ſubiicitur rubrica de pignoribus. Abb. Sic.*

De hoc materia tractatur. 12. q. 3. & q. 4. *per totũ.* & infrà in rubrica de ſolutionibus.

N *Vllus.*] Vaſa Eccleſiæ, & alia deputata ad cultum diuinũ, niſi ex iuſtiſſima neceſſitate, pignorari non debent, hoc dicit. Abbas. Et primò ponitur dictum. Secundo exceptio ibi, *Niſi.* ſecundùm Floren.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod nulli presbytero licet ornamenta Eccleſiaſtica laicis impignorare, niſi in ſumma neceſſitate. Nota, quod ornamenta Eccleſiæ impignorari laicis non poſſunt, niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente.

tis inueſtiens: in tertio feudum alienatum poteris ei licenter concedere, per quem ipſa † Eccleſia valeat rehabere.

TITVLVS XXI.

De pignoribus, & aliis cautionibus.

¶ Ex concilio Remeñ.

¶ *Res Eccleſiæ pignorari non debent, niſi ex neceſſitate, & rationabili cauſa.*

CAP. I.

NVllus † Presbyter præſumat calicem, vel patenam, vel veſtimentum ſacerdotale, aut librum [a] Eccleſiaſticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel fœminæ in vadium † dare: niſi iuſtiſſima neceſſitate [b] vrgente.

¶ Gregorius iij. Exonieñ. Epiſcopo.

¶ *Liber homo non poteſt pignorari.*

CAP. II.

LAtor præſentium: *& infrà.* ¶ Lex [c] habet, vt homo liber pro debito non teneatur: etſi res defuerint, quæ poſſint pro debito addici [d].

¶ Alexander iij. Epiſcopo Exonieñ. †

¶ *Si rector Eccleſiæ pro facto proprio rem Eccleſiæ obligauit, cogitur eius hæres rem redimere, & Eccleſiæ reſtituere.*

† *Nã in uenio in cõcilio Remẽſi, et tamen tribuunt Burchardus lib. 3. decret. 104. Iuo p. 20. q. 139. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.*

† *Id eſt obligare; eſt enim modus loquendi vulgaris Gebenen. vt hoc ait Hoſ.*

† *Sardiñ. defenſori.*

† *Sancedem defenſori.*

† *Sanctio defenſori.*

† *Sed ſcribẽdum ita, Gregorius Fantino defenſori ex epiſtola 43. 3. regiſtri. & c. 2. eo. ti. in 1. compil.*

† *Exoñ.*

† *Exonieñ.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per obiect. cui dupliciter reſpondet.*

a ¶ *Librum*] Non prohibet obligari quaſi ſacrum: quia non benedicuntur libri[a]: ſed ideo, quia ex quo fuerũt in ſacro vſu, ad manus laicorum venire non debent, de conſe. diſt. 1. ligna. altaris palla. veſtimenta. in ſancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber, vel calix [b], ſicut prohibentur aliæ res Eccleſiæ, niſi in caſibus neceſſitatis. *ſuprà de reb. Eccle. alie. vel non. nulli.* vt hic patet. T.

a *Excepto Miſſali, qđ habet certas orationes in pontificali.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit, ſignat contrarium, & reſpondet.*

b ¶ *Neceſſitate.*] Quæ erit illa neceſſitas, putà ſi parochiani filius Eccleſiæ caperentur 12. q. 2. *ſicut omnino.* & pro pauperibus alendis; & conſimilibus. 12. q. 2. *aurum habet.* Et cauſa captiuitatis pignori dari poſſunt: vt in *Authen. de non alie. rebus Eccle. §. his autem permis. coll. 4.* Sed contra videtur. *Cod. quæ res pign. ob. poſ. l. 3. & ff. eod. tit. l. 1. §. eam rem. & ff. de pignor. ſed & quod. §. quod emptionem.* à contrario ſenſu, ſed canones præualent. G.

b *Vide hic Ioann. And. diſtinguentem inter conſecrationem, quæ fit cum certis ſolemnib. & eã, quæ fit abſque ſolemne.*

L *Ator.*] Liber homo pro debito detineri non debet, etiamſi non habeat, vnde ſatisfaciat: hoc dicit. Abbas.

CASVS. Dicitur, quòd homo liber capi, vel detineri non debet, ſcilicet pro debito, etiamſi res defuerint. Nota, quòd homo liber pro debito capi, vel detineri non debet. quod verum eſt, ſi bonis cedere voluerit: vt *C. qui bonis cede. poſ. l. 1.*

¶ *Gloſ. ſeq. alle. concor. & excipit tres caſus.*

c ¶ *Lex.*] *C. de act. & oblig. ob as. & C. quæ res pign. ob. poſ. l. filios. ff. de leg. 1. ſenatus. §. vlt. in Auth. vt nulli iude. §. quia verò. col. 9.* Niſi in caſibus, vt qui ab hoſtibus detinentur. *C. de cap. & poſt. re. l. ab hoſtibus. & l. vl. l.* Pater enim poteſt filium obligare quandoque, quoniam & vendere poteſt in maxima neceſſitate. *C. de patribus, qui fil. diſtraxe. l. 2.* Item ex cõſenſu libera perſona obligari poteſt, ſcilicet in obſtagio, vt *ĩ. de iureiur. ex reſcripto.* Aliàs ordinarium eſt, vt qui bonis cedit, liber vadat, quò vult. *C. qui bo. cede. poſ. l. 1. & ĩ. de ſol. Odoardus.* Ala.

d ¶ *Addici*] Id eſt, adiudicari quod verum eſt, ſi bonis cedat, aliàs in carcerem detruditur. *C. qui bo. ce. poſ. l. 2. in reſpon.*

c *Alias ca ſus commemorat hic Hoſtienſis. quos vide.*

CAP. III.

EX † præſentium latoris inſinuatione accepimus, quòd Sacerdos Eccleſiæ de Oſſitona † calicem argenteum, & medietatem vnius breuiarij eiuſdem Eccleſiæ, pro ſua neceſſitate [e] pignori obligauit: & ea, morte præuentus, minimè recollegit. ¶ Vnde quoniam indignum eſt, vt eidem Eccleſiæ res ſuæ, præſertim quæ ſacris miniſteriis deputatæ ſunt, taliter debeant deperire: Mandamus, quatenus ſi verum eſt, quod aſſeritur, filiũ [f] eius, qui ex ſucceſſione [g] ipſius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas, & compellas, vt ea recolligat, & reſtituat Eccleſiæ memoratæ.

† *Cap. 3. e. ti. in 1. cõpi. Et poſt concilium Later. ſub Alexan. 19. p. 19. c. 2.*

† *Oſſon.*

† *Oſſic.*

EX *præſentiũ.*] Primò narrat factum. Secundò dat iudices ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Sacerdos Eccleſiæ de Oſſitono pro ſua propria neceſſitate, obligauit calicem argenteũ, & medietatem vnius breuiarij eiuſdem eccleſiæ. & morte præuentus, ea non recuperauit: filius illius defuncti requiſitus per ſucceſſorem, vt res quas pater obligauerat recolligeret, facere noluit: vnde ſacerdos conqueſtus eſt domino Papæ: vnde mãdat Epiſcopo Exoñ. quatenus ſi verũ eſt, quod aſſeritur, filiũ illius, qui ſucceſſit eidẽ, compellat, vt res prædictas recolligat, & Eccleſiæ reſtituat ſupradictæ: quia indignũ eſt, vt res eius debeant deperire. Nota, ꝙ prælatus non poteſt obligare bona Eccleſiæ pro ſuo facto proprio: quòd ſi fecerit, hæredes illius poſſunt cõueniri. Item bona illius tacitè ſunt obligata Eccleſiæ pro facto rectoris. Item filius hæres conuenitur ex contractu defuncti.

¶ Innocentius iij. G. ſubdiacono noſtro, & P. Canonico † Piſano.

† *Canonicis Piſanis.*

¶ *Si vſurarius emit rem eo pacto, quòd poſt tempus reſtituat eam vẽditori, recipiendo aliquid vltra ſortem, fructibus tamen in eam computatis, iudicatur contractus fœneratitius.*

CAP. IV.

ILlud † vos credimus ſcientiæ dono vigere: *& infrà.* ¶ Sanè intimâſtis nobis, quòd cauſam, quæ vertitur inter H. & B. filios C. de Coſa † ex vna parte, & G. filiam T. & hæredes ipſius ex altera, ſuper quibuſdam terris præfatis perſonis pro vi-

† *Cap. 1. eo. ti. in 3. cõpi. Et de intellectu vide Couarruuiam l. 3. varia. reſol. c. 9.*

† *Choſa.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & tripliciter ſoluit.*

e ¶ *Neceſſitate.*] Si pro ſua neceſſitate obligauit, non tenuit obligatio *arg. C. ſi res. alie. pig. da. ſine. curator. & C. quæ res pig. oblig. poſſunt. quæ filios.* quia non obligantur, niſi quæ quis de rebus ſuis obnoxia facit. Quare ergo excipitur, quod hæres luat, cum Eccleſia liberè à creditore poſſit repetere. 10. q. 2. *hoc ius. §. quæ verò res. ĩ. de reb. Eccl. alien. vel non. ſi quis presbyterorum.* Fortè de facto: quia niſi recolligerẽtur, Eccleſia retrahere nõ poſſet. Vel voluit hic Papa creditori proſpicere: quia aliter ab hærede presbyteri ſuum debitum conſequi non potuit. vel eſt in optione Eccleſiæ, vtrum velit alienantem, vel recipientem conuenire. 12. q. 2. *ſi quæ de rebus. & c. ſi quis qualibet.* Ala. & *C. ſi tu. vel cura. l. etiam. & l. vlt. ad inſtar muneris.* vt ibi dicitur. Bernardus.

ADDITIO. Et dic pro ſua neceſſitate patrimoniali, non perſonali.

f ¶ *Filium.*] De matrimonio natum ante clericatum.

g ¶ *Ex ſucceſſione.*] Ex facto defuncti cõueniuntur hæredes. *C. de euict. l. ſi parentes. & 12. q. 2. epi. qui filios.* & quia pater eius tutor Eccleſiæ fuit, hæres tenetur inſolidum. *C. de heredi. tuto. l. vl.* R.

I *Llu vos.*] Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Henricus, & B. eius frater filij G. de Coſa, receperunt viginti tres libras mutuo à quadã muliere G. nomine, filia Theobaldi, & ab hæredibus ſuis. pro qua pecunia obligauerunt ei quaſdam terras. ſed cùm dicta mulier terras illas reſtituere nollet, impetrauerunt litteras contra ipſam ad quoſdam iudices, coram quibus petebant terras illas ſibi reſtitui: Et aduerſo reſpondebatur ex parte mulieris, quod terras illas non tenebatur reſtituere, cum pignori obligatæ non eſſent: ſed venditæ, ſecundum quod in inſtrumento inde confecto continebatur: prædictus H. pro ſe, & fratre ſuo dicebat terras illas non eſſe venditas, ſed pignori obligatas: quia in inſtrumento

vendi

venditionis talis erat adiecta conditio, vt ſi à tempore cõtractus vſque ad duos proximos annos præfato T. patri ipſius mulieris emptio diſpliceret, G. pater H. ab inde vſque ad vnum annũ ſolueret viginti tres libras fructibus perceptis cõputatis. Iudices dubitauerũt, vtrũ pura, & abſoluta eſſet vẽditio, an cõtractus pignoratitius iudicari deberet: cõſultus Papa reſpõdet, quòd qualiſcunque fuerit intẽtio cõtrahẽtium, & ex forma cõtractus nõ appareat vẽditio conditionalis, ſed pura, quamuis per conditionem poſſit reſolui, tamen ex duobus, quæ in inſtrumento continentur, videlicet, quod fructus percepti in ſoluenda pecunia debeãt computari, & quòd vltra ſortem tres libræ debeant perſolui, cõtra ipſum emptorem præſumitur vehementer, maximè cum ipſe cõſueuerit exercere vſuras. Not. quod cum dubitatur de intentione contrahẽtiũ formæ cõtractus ſtãdũ eſt. Itẽ cũ aliquid vltra ſortẽ percipitur, vſura præſumit. Itẽ cõtra eũ pſumit, ꝙ eſt vſurarius, qui vſuras recipere conſueuit.

† *Vide* l. quod ſi nolit. in fine. ff. de ædil. edi.

a ¶ *Obligatis.*] eo conſiderato ꝙ inter cõtrahentes agebatur. *ff. de verb. obli. cum quis.* quia nõ quod ſcriptu eſt, ſed ꝙ geſtũ eſt, inſpicitur. *C. plus valere, quod agi, quàm quod ſimu. conci. l. 1. & 3. & ſ. quæ ſit. ſine lege per tuas.*

b ¶ *Hæredum.*] Id eſt, filiorum eius: quia nõ dr̃ hæreditas viuentis, ſed defuncti. *ff. de hære. vel ac. vend. l. 1.*

† *quadraginta.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

c ¶ *Proximos annos.* Cũ contractus ſub hac forma celebraretur, vt liceat emptori à contractu diſcedere, ſi emptio

...ginti tribus libris digniori obligatis [a], vobis duximus committendam: *& infrà.* ¶ Ex parte prædictæ G. & hæredum [b] eius fuit propoſitum terras, quas iidem H. & B. repetebant ab eis non eſſe pignori obligatas, ſed purè venditas: ſicut in inſtrumento confecto exinde continebatur †. Præfatus verò H. pro ſe, ac fratre ſuo firmiter aſſerebat terras non eſſe purè venditas, ſed pignori obligatas: cum venditioni prædictæ talis fuerit adiecta conditio: vt ſi à tempore contractus vſque ad duos proximos annos [c] præfato T. emptio diſpliceret [d], G. pater H. abinde vſque ad annum, viginti ſex libras (perceptis fructibus computatis in ipſis) dare deberet. ¶ Verùm quia ambigitis, vtrùm pura [e] ſit, & abſoluta venditio: an præfatus contractus pignus [f] debeat iudicari: Reſpondemus, quod qualiſcunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma [g] contractus venditio non appareat conditionalis, ſed pura, quamuis per conditionem [h] poſſit reſolui: ex duobus tamen quæ in pacto fuerunt expreſſa, videlicet, quòd fructus percepti [i] deberent in ſoluenda pecunia numerari, & quòd vltra ſummam [k] receptam ſexaginta † ſolidi deberent perſolui: contra ipſum emptorem præſumitur [l] vehementer, præſertim cùm vſuras conſueuerit [m] exercere.

diſpliceat ſibi: tunc vſque ad ſexaginta dies poteſt emptor à contractu diſcedere, non vltra, niſi hoc dictũ ſit, quòd quandocunq; velit, poſſit recedere à cõtractu [a]. *ff. de ædil. edic. qd̃ ſi nolit. §. vlt.*

a *Vel aliud tempus determinatũ ſit in cõtractu.* *Vide, quod dicã infrà de do. per tuas. ſuper 4. gloſſ. Ioann. And.*

d ¶ *Diſpliceret.*] *ff. de reſcin. ven. ſi conuenerit.*

e ¶ *Pura.*] Id eſt, certis verbis, ſcilicet, vt à verbis nõ recedat. Lau.

f ¶ *Pignus.*] Scilicet mente contrahentium conſiderata. Lau.

g ¶ *Ex forma.*] Forma tamen inſpicienda non eſt, ex quo cõſtat de contractu. *C. plus valere. quod agi. l. 1. & 2.* Si autem dubium eſſet, ſtandũ eſſet ſcripturæ. *ff. de exer. act. l. 1. §. ſi is qui in naue.*

h ¶ *Per conditionem.*] *C. de ædil. ædic. ſi prædium ff. de contrahen. emptio. l. 3.* [b] *ff. de leg. com. l. 1. ff. de in diem. addic. l. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

b *Non eſt emptio conditionalis ſic facta. vt ſi diſpliceret, ſit empta, ſed reſoluitur ſub conditione. Ioann. And.*

i ¶ *Percepti.*] Hoc videtur potiùs facere pro ipſo, quod contractus vſurarius non fuiſſet: ſed hoc fuit contra naturam pacti: quia ſi aliquis rem vendit eo pacto, ꝙ quandocunque pretium reſtituerit, rem ipſam recipiat, emptor lucratur fructus perceptos, quouſque pecuniam recipiat. *C. de pact. inter empt. & ven. ſi fundum.* Et ideò præſumptio erat contra iſtum. ſed dic, quod non fuit venditio, ſed pignus, quia in pignore computantur fructus, ſed in venditione non computantur: vt ſ̃ *de rebus Eccle. alie. vel non ad noſtram.* & in legibus prædictis: quia iſte creditor vſurarius erat.

k ¶ *Sũmã.*] Fuit expreſſe vſurarium. *14. q. 3. pleriq́ue. & c. putãt.*

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

l ¶ *Præſumitur.*] Sed videtur, quòd hoc non debeat obſtare emptori, quod aliquid vltra recipiat, ex quo fructus perceptos cõputat in pecunia recipienda: nam percipiendo fructus ſuos facit. *ff. de in diem addic. l. 2.* Reſpondeo, verum eſt, ſed tamẽ tenetur eos reſtituere: *ff. de in diem addi. item* quod dictum eſt. & hoc verũ eſt, quando alius emptor meliorem conditionem attulerit.

m ¶ *Conſueuerit.*] Ita ex qualitate perſonæ præſumitur talis cõtractus in fraudẽ vſurarũ factus. Idẽ poteſt dici in contractu, vbi pœna apponitur, quæ excedit legitimum modum vſurarum. *ff. de actio. empt. Iulianus. §. idem. & C. de vſur. cum allegas.* Et eſt ſimile, vbi præſumitur cõtra aliquẽ, ex eo quod facere cõſueuit. vt *ff. de pigno. act. l. vel vniuerſorũ. ff. de vſur. quis ſemiſſes. §. 1. & ff. ad Macedo. itẽ. §. quod dicitur ff. de leg. 3. nummus indiſtinctẽ.* Ioann.

¶ Idem Epiſcopo Aquiani.

¶ *Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.*

CAP. V.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod cauſam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem tibi duximus committendam, *& infra.* ¶ Si quidem probatum eſt, quod pro facinore à marito prædictæ mulieris commiſſo, eo fugam petente, tam † frater mariti, præfatus videlicet R. quàm ipſa mulier (licèt minùs iuſtè†) a reo Iuſtitiario capti fuerint, & de ipſius mandato bonorum omnium delinquentis facta diſtractio, & ſoluta pecunia mercatori, qui à marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus proprius ſpoliatus, ſed quædam poſſeſſiones illius penes eundem R. remanſerant†, quas idem de mandato curiæ retinuit, ſoluta pro pecunia prædicto mercatori, quia emptor alius propter poſſeſſionum minutias [n] † non extabat, pars verò mulieris æſtimationem dotis inſtantius petebat ſibi reſtitui, vel in poſſeſſiones, quæ mariti fuerant †, ex officio delegationis induci: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit ex his, quæ in præſentia tua fuêre propoſita, & probata, quod mulier dicit viro dediſſe [o] in dotem, & prædictum R. de bonis fratris aliqua poſſidere, cùm mulieribus fauor [p]

EX litteris.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi: *Mandamus.* Ab. Sicul. CASVS. Quidã ſpoliauit quendã mercatorẽ, & etiam vulnerauit grauiter, & ſic aufugit de terra: Iuſtitiarius Regis cepit fratrem, & vxorem illius malefactoris: & de mandato ipſius omnia bona illius diſtracta fuerunt: & pecunia ſoluta fuit mercatori, qui ſpoliatus fuerat, & vulneratus à marito illius mulieris: ſed quædam poſſeſſiones minutæ remanſerant, quas frater illius malefactoris retinuit de mandato iuſtitiarij: quia emptor alius non inueniebatur: vnde cum mulier illa dote ſua propter maleficium viri fuerit ſpoliata, impetrauit litteras ad iudicem contra fratrem mariti ſui, qui quædam bona mariti poſſidebat, coram quo petebat dotem ſuam ſibi reſtitui, vel ſaltem mitti in poſſeſſionem bonorum mariti, quæ ille poſſidebat: ipſe reſpondebat, quod bona illa retinuerit de mandato iuſtitiarij, ſoluta pro eis pecunia mercatori, prout ſuperius eſt narratum, & hæc omnia probauit coram iudice: dubitabat iudex, quid iuris eſſet? & Papa conſultus rñdet, quòd ſi cõſtiterit ei ex his, quæ in præſentia ſua propoſita ſunt, & probata: quod ſi mulier tantùm debuiſſet viro ſuo in dotẽ, quãtùm ipſa petit, condemnet fratrem ſui mariti eidem, ad reſtitutionem dotis in tantùm, quantùm de bonis mariti noſcitur poſſidere: quia mulieribus fauor multus debetur in dotibus recuperandis, & iure ciuili cauetur, quod propter maleficium viri, mulier remanere non debeat indotata, & quia bona mariti obligata ſunt pro dote ſua, & ad quemlibet tranſeunt cum ſuo onere. Nota, quòd fauor multus debetur mulieribus in dotibus ſuis recuperandis. Item propter maleficium viri vxor dotem ſuam non debet amittere. Item bona mariti tacitè ſunt obligata vxori pro dote ſua. Item res tranſit cum onere ſuo ad quemlibet poſſeſſorem.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. *Et an ob delictum mariti poſſit dos publicari, vide Albericum trac. de ſtat. p. 3. q. 6. & quæ dixi l. 4. in direct. Inquiſitor.* Schol. 155.

† *Aliàs itaq; tam frater mariti præfati, videlicet, R. & c.*

† *Vide* l. 1. *& quæ aſſ per totum.* C. ne vxor pro ma. *quod facit in caſu* l. ſcire. C. qui mo. pi. ta. contra.

† *remanſerunt.*

† *In multis vetuſtis hic legitur, minutias: quam vocem ſenſus non admittit.*

† *fuerunt.*

n ¶ *Minutias.*] Et eſt ſimile, quia exactio, & ſolutio partium non minima incommoda habet, vt *ff. fami. erciſ. plane.* Ber.

o ¶ *Viro dediſſe.*] De duobus conſtare debet, quanta ſcilicet fuerit dos, quia aliàs non poteſt fieri reſtitutio ipſius, & quod ille R. aliqua poſſideret de bonis mariti illius mulieris, vt eatenus condemnetur.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. quibus mulier præfertur.*

p ¶ *Fauor.*] Quoniã mulier præfertur omnibus creditoribus, qui habent perſonales actiones, vel qui habent tacitas hypothecas quantùm ad dotem, ſed non quo ad donationem propter nuptias. *C. qui pot. in pig. ha. aſſiduis.* ſed non præfertur creditoribus habentibus expreſſas hypothecas. Nam fiſcus ſimile habet priuilegium cũ muliere. *C. de priui. fiſc.* quamuis & fiſcus non præfertur prioribus creditoribus habentibus expreſſas hypothecas *ff. qui po. in pig. ha. ſi pignus.* ergo nec mulier præfertur eis, præcipua eſt enim cauſa dotis. *ff. ſolu. matr. l. 1.* Io.

a ¶ *Malè*

a ¶ *Maleficium.*] Propter maleficium viri mulier puniri non debet. C. *de do.inter vir. & vxores vxores* a. *&* C. *ne vxor pro marito.l.2. &* C. *ad l.Iul.maieſt.quiſquis.§.vxores.C.de bo.dam.* l.*ſi quis.*& *Auth.bona.* nec etiam propter delictum patris. *C.ſi ſeruus vel co-lo.ma.l.2.niſi in caſu.C.qui po.in pig.ha.contra.ſatis.* Ber.

multus in recuperandis dotibus debeatur: & cautum ſit in iure, quod propter maleficium a viri mulier remanere non debeat indotata: cum etiam bona viri mulieri ſint pro dote tacitè obligata b, & † cum ſuo onere tranſierint ad quemlibet poſſidentem c: R. prædictum eidem mulieri ad reſtitutionem dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris ſui præfati noſcitur poſſidere.

¶ Idem R. de Monte Fortino.

¶ Si creditor, vel is, qui ab eo cauſam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod ſatiſfactum eſt ſorti, debet pignus reſtitui debitori.

CAP. VI.

CVm † contra G. ciuem Anagninum †, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul † pro certa quantitate pecuniæ obligauerat, & ipſius creditoris hæredes prædicto G. pignorauerant, mouiſſes in noſtra præſentia quæſtionem: legitimè probauiſti, quod ex earum prouentibus tantum fuerat tam † ab eodem G. quàm ab aliis, qui eas tenuerant, à tempore quo fuerant obligatæ perceptum d, quod † fructus e ſorti poterant adæquari. ¶ Nos igitur attendentes, quod in talibus perceptio fructuum, in ſolutione ſortis accedat: cùm ſecundùm canonicas f ſanctiones fructus reſtitui, & in ſortem debeant computari g: conſiderantes etiam quod poſſeſſiones ipſæ iam extenuaſſent h penitus totum onus, & debitum annullâſſent: ipſas tibi reſtituendas i eſſe decreuimus, & te per nuncium noſtrum in poſſeſſionem induci fecimus corporalem.

¶ Idem.

¶ Si is, qui ſub pacto legis cōmiſſoriæ pignorauit rē ſuā, & iurauerit non contrauenire, iuſte impeditus infra diem ſtatutum non redemit, poſt diem redimere poterit.

CAP. VII.

SIgnificante † R. ciue Piſano nobis innotuit, quòd cùm domum ſuā † G. Piſano ciui pro ducentis quinquaginta libris pignori obligâſſet, ac promiſiſſet præſtito iuramento, quod niſi domum ipſam ſtatuto termino recolligeret k, creditorem vlteriùs ſuper ea minimè moleſtaret: infra ſtatutum tempus per certum, & fidelem † nuncium (prout ei videbatur) creditori pecuniam numeratam remiſit, quam idem nuncius infideliter agens, ſicut ei iniunctum fuerat, non perſoluit: & poſtmodum idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. ſatiſfacere non potuit, vt debebat: & *infrà.* ¶ Cùm igitur pactum legis commiſſoriæ l † ſit in pignoribus improbatum: & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cùm per eum, quem certum m nuncium eſſe ſperabat, pecuniam remiſerit termino ſtatuto †, ſed

b ¶ *Obligata.*] Hoc priuilegium dotis quòd oīa bona mariti ſint obligata vxori, non extenditur ad paraphernalia. C. *de pac. conuent. ſuper dote. l. vlt. nec ad donationem propter nuptias. C. qui po.in pig.ha.l.vlt. in fi.* Et ſic omnia bona prælati ſunt obligata Eccleſiæ, ſi male adminiſtrauerit. Et fortè ob hoc dicit *c. quod res Epiſcopi eodē priuilegio gaudent, quo & res Eccleſiæ.16.q.1.ſimiliter.* Sicut & res tutoris pupillo. C. *quibus mo.pig.ta.contra.ſi mater.* Hoc priuilegium non habēt mulieres b, quæ catholicam non percipiunt communionem. C. *de hære. l.1.& Auth. ibi ſignata.* Lau.

c ¶ *Cū ſuo onere.*] Sic *ī. de deci. paſtoralis. & c. cùm non ſit in homine.16.q.1.ſi quis laicus.* C. *de diſtra. pig. ſi debitor.* C. *qui po.in pig.ta.contra.l.2.*& *ff.de contrahen. emptio. l. alienatio. ff. de pact. inter debitorem.*

CVm contra.] Primò ponitur factū. Secūdo diffinitio ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine Laurentius, quidam pecuniæ quantitatem recepit à quodam creditore, pro qua pecunia obligauit ei quaſdam poſſeſſiones: tempore procedente mortuus eſt creditor ille, hæredes creditoris illius poſſeſſiones illas obligauerūt G. ciui Anagnino: mortuo poſtmodum Laurentio debitore, R. de Monte Fortino filius illius in præſentia domini Papæ mouit quæſtionem ſuper poſſeſſionibus prædictis, cōtra dictū G. ciuē Anagninū dicēs, quòd de fructibus illarum tantum fuerat perceptum, tū ab ipſo G. tum ab illis, quibus illę poſſeſſiones fuerāt obligatę, quod fructus illi ſorti poterant adæquari: vnde petebat illas poſſeſſiones ſibi reſtitui, ad hoc probādum ſuas probationes induxit: Dñs Papa conſiderans quod in talibus fructus percepti debeant cōputari in ſortē, & ſi qui vltra ſortem percepti ſunt, reſtitui: vidēs etiam quòd fructus illarum poſſeſſionem extenuaſſent, & annullaſſent totum debitum, decreuit poſſeſſiones illas reſtituendas dicto R. & in corporalem poſſeſſionem illarum ipſum fecit induci. Not. quòd pignus mihi obligatum aliis poſſum obligare. Itē hęres poteſt petere pignora patri obligata. Item fructus pignoris debent computari in ſortem. Item ad officium iudicis pertinet non ſolum ferre ſententiam, ſed mittere in poſſeſſionem.

d ¶ *Perceptum.*] Immò & quod percipi potuit, computandum eſt. C. *de partu pig. & omni cauſa.l.2.*

e ¶ *Fructus.*] Fructus intelliguntur, qui ſuperſunt deductis ex penſis. C. *de fruct.*& *litis expen.l.1.*

f ¶ *Canonicas.*] *ī. de vſur. quoniam. C. de pig. actio.l.1.& 2.*

g ¶ *Computari.*] Niſi in caſibus *ſ. de feu.c.1.*& *ī. de vſu.c.1.* & *c. conqueſtus.*& *c. ſalubriter.*

h ¶ *Extenuaſſent.*] Non enim potuit primus creditor in plus obligare pignus ſecundo creditori d, quā ei fuerat obligatū. *ī. de do. inter vi. & vxo. nuper.*& *ff. de regu. iur. l. nemo plus.*& *ff. de vſufruct. quod noſtrum. & ī. de iure patro. quod autem. in fi. ar. contra. ff. de acquirendo rerum do. non eſt nouum.* T.

i ¶ *Reſtituēdas.*] Tenetur enim creditor pignoratitia actione, ſi pignus deteriorauerit. *C. de pign. act. l. 2.* ſic res cōmodata reddita non videtur, ſi deteriorata reddatur. *ff. commo. ſi mihi. §.1.*

SIgnificante.] Primò ponitur querela. Secundo datio iudicū ibi, *Cùm igitur.* Et pro intellectu ſcias, quòd pactum legis commiſſoriæ fuit inuentum ad diſſoluendum contractum emptionis, & venditionis & pone exemplum, prout dicitur *in glo. 2. Abbas Siculus.*

CASVS. Quidam ciuis Piſanus R. nomine, accepit mutuo cel. libras à G. ciue Piſano, pro qua pecunia obligauit ei quandam domum, & promiſit ei præſtito iuramento, quòd niſi domum ipſam recolligeret termino cōſtituto, vlterius creditorem ſuper ea non moleſtaret: ſed dictus R. infra tempus ſtatutum per certum, & fidelem nuncium (vt credebat) pecuniam numeratam creditori remiſit. ſed nuncius ille perfidè agens, pecuniam illam, ſicut ſibi iniunctum fuerat, non perſoluit, & poſtmodū idem R. ab Imperatore detentus, creditori ſatiſfacere non potuit, vt debebat, ſed poſtmodum ab Imperatore liberatus pecuniam ſoluere voluit creditori, & ipſe eam recipere noluit: quia non fuit in termino perſoluta. vnde dictus R. ſignificauit hoc dño Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdam, dicens: Cū ergo pactum legis cōmiſſoriæ ſit in pignoribus improbatum, & præfatus R. quantum in eo fuit iuramentū ſeruauit: quia per eum quem certū nūcium eſſe credebat, pecuniā remiſit in termino cōſtituto, mādat Papa, quatenus ſi eſt ita, prædictū creditorē Eccleſiaſtica cēſura cōpellāt, vt ſorte ſua cōtentus, penſionibus illius domus in eam computatis, domū pręfato reſtituat debitori, pacto tali, vel iuramento nequaquā obſtante. No. quod pactum legis cōmiſſoriæ in pignoribus appoſitū non obſtat, quo minus pignus reſtituatur, niſi iuramētū interueniſſet. Itē iuramentum in caſu iſto pręiudicat legi, cū ſine periculo animæ non poſſit reſeruari. Item poſſe ſuum faciens, mandatū legis adimplet. Itē malitia nūcij non obeſt dño, dūmodo ab initio credatur fidelis nuncius. Itē fructus pignoris cōputandi ſunt in ſortē.

k ¶ *Recolligeret.*] Id eſt, redimeret.

¶ Gl. ſe. declarat, quid ſit lex cōmiſſoria, ſignat cōtrariū, & ſoluit.

l ¶ *Commiſſoria.*] Sic pactum legis cōmiſſoriæ fit hoc modo e: Vendo tibi fundum Titianum certo pretio, putà x. pacto tali adiecto, quod ſi vſque ad mēſem nō ſolueris x. fundus ſit inēptus. quod hîc pure venditum eſt, poteſt ſub cōditione reſolui. & eſt in poteſtate venditoris, vtrum velit venditionem reſolui: quia iſtud pactum venditoris cauſa apponitur. *ff. de leg. com.l.1.& 2. arg. contra. quod ſit conditionalis alia venditio. ff. de pig. ſi fundus. § fi. & ff. de contrahen. empt. l. fi. in reſp.* Sed ibi potius conditionalis venditio contrahitur. Sed pactum iſtud legis commiſſoriæ in pignoribus improbatur per *l. 1. & 3. C. de pac. pigno.* vt dicit hic R.

¶ Glo. ſeq. notat, & ſignat contraria.

m ¶ *Certum.*] Ergo nō imputatur domino malitia nuncij, vel procura-

a *Damnato marito, vel ex pœna in ſeruilē conditionē deducto, res ante reatū quocumque modo ad vxorem ſpectantes apud ipſam remanent illibata. Io. And.*

† *Dicto, &, deeſt in antiquis.*

b *Vide c.* decreuit. & *ibi doctores de hæret. li. 6.*

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil.

† *Anagni.*

† *Anagnum.*

† *Sala.*

† *In codice Barbatia rata: tam ab eodem G. quā ab aliis, qui eas, &c.*

† *Aliàs ita: in quo fructus &c.*

c *Pignus à debitore diſtractum ſine conſenſu creditoris, tranſit cum ſua cauſa in emptorē. Ioann. And.*

d *Nunquid ſecundus creditor poſſit iterū obligare, vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. ſed cū pignus. Ioan. And.*

† Ca. vnic. eo. tit. in 4. comp. & *de intellectu vide Couarru. in c. quamuis.* de pact. l. 6. in 2. p. relect. § 3.

† *Vox, ſuam, deeſt in antiquioribus.*

† *Vide Antonium Gomezium* to. 2. varia. reſolut. c. 7.

† *De hoc articulo vide Couarrnua l. 3. variar. reſolut. c. 2. vbi plene, & luculenter.*

† *conſtituto.*

e *Adde, qualiter fiat, per Bartol. in l. quamuis. ff de ſolutio. Cy. in l. 1. C. de pact.* pig.

procuratoris; ſi modo credebatur idoneus: vt hic videtur, & *ff. commoda. argentum.* ſic C. *qui po. in. cum à matribus, arg. contra. ȝ. de offi. deleg. cum olim. & ff. de praeſcript. verbis. apud. §. vl. & 3. q. 7. in grauibus.* Ioan.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. contrarium, & ibi remittit.*

a ¶ *Si eſt ita.*] *Arg. quod iuramentum contra legem factū ſeruādū eſt,* quaſi diceretur, ſi nō eſt ita, ſeruabitur iuramentū, verba iſta, *ſi eſt ita*, referuntur ad id, quod dicit per eū, quem certum nunciū, &c. arg. contra. ȝ. *de foro comp. ſi diligenti, in fi.* ibi de hoc.

Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.

b. ¶ *Iuramento*] *Arg. contra. ȝ. de iureiur. cū contingat,* ibi ſoluitur.

CVm conſtet.] Pertinet ad ſecundam partē rubricæ, & primò ponitur quæſtio. Secundò mādatū ibi, *Mandamus.* Secunda pars continet duo dicta. Secūdum ibi, *Pecuniam.* Abbas.

Casvs. Quidam fecit teſtamentum, & in teſtamento illo reliquit proprietatem bonorū ſuorum Mariæ vxori C. vſumfructum verò I. matri ſuæ, vxori Ogerij. Maria proprietaria mortuo teſtatore petebat ab I vxore Ogeri j præſtari ſibi idoneam cautionē, quod ipſa vteretur, & frueretur ſalua rerū ſubſtantia in rebus immobilibus ad arbitrium boni viri: mandat Papa quibuſdam, quatenus compellant ipſam ad cautionem idoneam præſtandam, quod ipſa vtatur, & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ vſu nō conſumuntur: pecuniam verò, ſi quam habuit, vel habebit, & æſtimationem aliorum bonorum, quæ vſu conſumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt, poſt mortem ipſius reſtituet, ſiue reſtituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. Not. quòd vſufructuarius tenetur præſtare cautionem, quod vtatur, & fruatur ad arbitrium boni viri: aliàs repellitur, vt quidam dicunt.

c ¶ *Succeſſiſſe.*] Scilicet ex teſtamēto filij: quia ſi ab inteſtato decederet, & filius non habuiſſet deſcēdētes, parētes in totū ſuccedūt ſecundū tenorē illarū *auth. C. ad Tertul. Auth. defuncto. & C. de ſuis, & leg. lib. ab inteſt. Auth. in ſucceſſione,* & etiā *in Auth. de hære. ab inteſt. veni. §. conſequēs. & §. ſi igr 2. coll. 9.* *Vnde ſūpta ſūt, Aut. C. de his quæ ab inte. deſe. Aut. in ſucceſſione.*

¶ *Gl. ſe. cū ſequētib⁹ per modū ſūma recitari poteſt, & ſic, ſcilicet, quærēdo de nouē primò q d ſit vſusfructus, & c. quæ per gl. patent.*

d ¶ *Cautionē idoneā.*] Nomine cautionis, nuda promiſſio intelligitur. *C. de verb. ſign. ſancimus.* ſed cum additur, idonea, vel ſufficiens, pignoratitia, vel fideiuſſoria intelligatur. ff. māda. ſi mandato Ti i j. *§. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. addici. & Inſtit. de re. diu. §. venditæ.* Et ſicut in caſu iſto pignora, vel fideiuſſores dantur, ſic ȝ. *de ſequeſtra.* ad hoc ſatiſdationē deſiderat hæc cautio ad arbitrium boni viri. *C. de vſufru. l. vſufructu conſtituto* Et hæc cautio non poteſt à teſtatore remitti. *C. eo. l. 3. & C. vt in poſ. leg. ſerre.* cum fauore hæredis ſit introducta, ſed ipſe hæres pōt remittere. *ff. ad l. Fal. poteſt.*

e ¶ *Vtatur.*] Vſusfructus eſt ius vtendi, fruendi rebus alienis, ſalua rerū ſubſtantia *ff. de vſufru. l. 1.* & eſt ius in corpore, quo ſublato ipſum tolli neceſſe eſt. *ff. eo. l. 2.* & ideo dicitur, rebus alienis: quia res ſua nemini ſeruit. *ff. de ſerui. vrb. præd. l. in re communi. & ff. ſi vſufru. petatur l. vti frui. in princ.*

e ¶ *Vtatur.*] Hoc dr̄ ad differētiā vtilis dominij: qđ in reb⁹ alijs habet: vt ex emphyteuta & feudatari⁹, q habēt vtile dñiū.

f ¶ *Fruatur.*] Hoc dicitur ad differētiam nudi vſus: quia minus eſt in vſu, quàm in vſufructu. *Inſti. de vſu & habi. § minus.* & clerici poſſunt dici^a vſuarij: quia nec poſſunt vendere, nec teſtari, nec donare, ſed victu tantùm, & veſtitu contenti eſſe debent: vt 10 *q. 2. Epiſcopus habeat.* Bernardus.

g ¶ *Salua rerū ſubſtātia.*] Id eſt, ne in totū pereat ſubſtātia, vnde tenetur reficere ędes, quoniā ad eū omnes fruct⁹ pertinēt. *ff. de vſufru. l. vſufructu legato. & l. hactenus.* aliàs eſt §. illius prędictæ legis. & C. *eo. tit. cum ad quem.* vnde cautio præſtatur.

h ¶ *Immobilibus.*] Hæc aūt cautio interponi dēt, ſiue res ſit mobilis, ſiue immobilis, ſiue ſoli, vt hic. & *ff. vſufru. quēadm. cau. l. 1.* & appellatione mobilium etiam ſeſe mouentia continentur. *ff. de verb. ſig. mouentium.* & arbitrio boni viri pſtare debet, vt hic dicit & C. *de vſufru. l. vſufructus. & ff. eo. item ſi fundi.* Et continet cautio iſta duas cauſas. Vnam de vtendo fruendo arbitrio boni viri: Aliam de reſtituendo finito vſufructu. *ff. de vſufructua. quē cau. l. 1. i. vñ. & §. hac ſtipulatio.* Qñq; tñ remittit⁹ hæc cautio, cū certū eſt proprietatem redire ad vſufructuarium. *ff. de vſufru. quēad. cau. l. ſi vſusfructus. §. planè.* Itē in fiſco vſufructuario. *ff. vt leg. ſeu fideicom. cau. caue. l. 1. §. ſi ad fiſcum.* Item cum vſusfructus pertinet ad patrem in rebus filij. *C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. hæc procul dubio:* Conſtituitur autem vſusfructus in fundo ruſtico, & in ædibus, & in ſeruis, & cæteris rebus, ſcilicet gemmis, annulis, libris. *ff. eod. ſed & ſi quid. §. 1. & 2. & l. ſtatua. & l. item ſi fundi in prin. §. 1. & l. 3. §. 2. & l. reſp.*

† Perperam in vulgatis, legitur, illud, cum ad dominum referri debeat, cuius mētio facta eſt mento.

† *Vide l. ii. C. de vſuf. & Spe. tit. de pig. §. ſequitur videte.*

† *Ægidij.*

† *Aliàs, in rebus, &c.*

a *De hoc articulo vide plenè per Couarruuiā in c. cum in officiis. de teſta.*

in captione detentus ſatiſfacere non potuit creditori: Mandamus, quatenus ſi eſt ita^a, prædictum creditorem, vt ſorte contentus, penſionibus pignoris computatis in eam, illam † præfato R. omni dilatione poſtpoſita reſignet (pacto tali, vel iuramento^b nequaquam obſtante) cenſura Eccleſiaſtica cogatis.

¶ Gregorius ix.

¶ *Vſufructuarius cauet, quod fruetur rebus immobilibus ſalua ipſarū ſubſtantia: & pecuniam, & æſtimationem mobilium quæ conſumuntur vſu, finito vſufructu reſtituat.*

CAP. VIII.

CVm † conſtet I. mulierem vxorem Ogerij †, quoad vſumfructum filio ſuo ſucceſſiſſe^c in bonis, quorum proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoſcitur pertinere: Mandamus, quatenus eam ad cautionem idoneam^d exhibendam, quod vtatur^e, & fruatur^f ſalua rerum ſubſtantia^g rebus † immobilibus^h, quæ vſu non conſumuntur, ad arbitrium boni viri^i.

¶ Pecuniam^k verò, ſi quam habuit †, vel habebit, ac æſtimationem bonorum, quæ cōſumūtur vſu, & in hæreditate inuenta fuerint, in morte ſua, dictæ mulieri, vel hæredibus eius reſtituat, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis^l.

TITVLVS XXII.

De fideiuſſoribus †.

¶ Ex concilio Cantuarien. †

¶ *Breue eſt, nec poteſt breuius ſummari.*

CAP. I.

CLericus † fideiuſſionibus † inſeruiens^m obiiciatur.

¶ Lucius iij Elien. Epiſcopo, & Archidiacono Noruicen.

¶ *Compellitur Clericus ſeruare fideiuſſorem indemnem per aſſignationem redituum ſuorum.*

CAP. II.

PEruenit † ad nos ex conqueſtione R. Clerici, quòd cùm ipſe pro C. † & F. Clericis,

i ¶ *Viri.*] Id eſt, iudicis. *ff. de verb. oblig. continuus. §. cùm ita.*

k ¶ *Pecuniā.*] In his verò quæ vſu cōſumūtur propriè vſusfructus nō pōt cōſtitui: quia neque naturali iure poteſt fieri: quia nō pōt eſſe ſalua rei ſubſtātia, neq; ciuili: quia ita dātur vſufructuario, vt fiāt huiuſmōi recipiētiū vſūfructū: putà vinū, oleū, frumētū, & cōſimilia. Ita pecunia numerata, quæ aſſidua permutatiōe, & cōmiſtione cōſumit. *Inſt. de vſuf. §. cōſtituit. & ff. de ſol. ſi nūmi alieni.* vtilitatis tñ cauſa cōſtituit vſufruct⁹, vel quaſi vſufruct⁹. qa ille, cui dāt huiuſmōi res ſatiſdat de tāta pecunia reſtituēda, vel ęſtimatiōe aliarū rerū: vt hic dicit. & *Inſt. de vſuf. cōſtituit. & ff. de vſuf. earū rerū, q vſu cōſumūt. l. 1. 2. & 3. & l. ſi tibi vini.* & finitur morte fructuarij, & capitis diminutiōe: vt *l. prædicta, ſi tibi vini.* maxima, & media. *Inſt. e. §. finitur.*

l ¶ *Compellatis.*] Sed ſi non poteſt ſatiſfacere, quod erit? Dicunt quidam, ſufficit, ſi iuret, *in auth. vt nulli liceat habere loco conſeruatorem.* *§ ſi vero criminis. coll. 9. arg.* Azo, dicit, quòd non habebit vſumfru. *ff. de vſuf. leg. vxori.* B.

DE FIDEIVSSORIBVS.

¶ *Suprà viſū eſt de rebus, quæ pro debitis pignori obligātur, reſtat videre de fideiuſſoribus, qui pro alienis debitis intercedūt. Abbas. De hac materia habetur.* 23. q. 5. cū huiuſmodi. & de conſe. di. 4. nos autem. & c. quæris.

CLericus.] Casvs Dicitur in hoc c. quod clericus inſeruiens fideiuſſionibus, à clero debet remoueri. Not. quòd clericus fideiubere nō debet: quod verū eſt frequenter. per iſtud verbum, inſeruiens.

m ¶ *Inſeruiēs.*] Frequētiā denotat, vel verū eſt, quod clericus fideiubere nō debet. 11. q. 1. te quidē, vbi de hoc. ſi tamen fideiuſſit, tenet^c. ȷ. *c. prox. & c. conſtituimus* ſic & regulares fideiubere non debent. ȷ. *eod. quod quibuſdam.*

PEruenit.] Si intelligeretur textus de reditibus beneficiorū, vt eſt cōmunis doctorū intellectus, eſſet hic caſus notabilis, & valde ſingularis probans quod ex reditibus beneficiorū poteſt ſatiſfieri creditorib⁹ clericorū. [De quo latius hic tractatur per Panor.] In prima ponitur impetrantis cōqueſtio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Ne igitur.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam quātitatē pecuniæ mutuo à quibuſdā mercatoribus Boñ. Quidā clericus R. nomine fideiuſſit pro prędictis clericis apud mercatores. Vnus C. ſuper fidē ſuā, & alter per iuramētū promiſit ad terminū cōſtitutū ſoluere pecuniā: ſed illi pecuniam non ſoluer-

† *habuerit.*

† *De materia huius ti. vide Antonium Gamazium to. 2. varia. reſo. c. 13.*

† *Carnuarië. Carthagin.*

† *Cap. 3. co. ti. in 1. cōp. Et videto notas noſtras in hoc c.*

† *Fideiuſſoribus.*

† *Ca. 4. e. ti. in 1. comp. poſt concilium Lateranenſe. ſub Alex. iij. p. 23. c. 5.*

† *Aut hic legendum l. & F. aut vt in c. cæterū.*

ſupra de iuramento calum. C. & F. quoniam idem eſt caſus in vtroque c. vt ibi notatur.

b *Vide gloſſam in §. conſtituitur. verbo, ſatiſdat.* Inſti. de vſufru. & gloſ. & *Bart.* in l. pactum. ff.

c *De hoc articulo vide, et hic latius per Hoſt. & Ioann. And. & in notis noſtris, vbi habes de huius decreti intellectu.*

ſoluẽtibus, dictus R. clericus ſatisfecit creditoribus de eadẽ: vnde cõqueſtus fuit domino Papæ. ſcribit Papa Epõ Elieñ. & Archidiacono Noruiceñ. dicẽs, ne dict' R. diſpẽdiũ patiatur. vnde videt' præmiũ meruiſſe: mandauit Papa Boñ. Epõ, vt inſpiciat inſtrumẽta ſuper debitis illis, quæ ſunt apud creditores, & eorũ träſcripta ſub ſigillo ſuo ſignata mittat iudicibus iſtis, mandãs eiſdẽ, quatenus ſi per cõfeſſionem clericorũ prædictorũ, vel aliàs eis conſtiterit rẽ taliter ſe habere, moneant illos, & cõpellãt, vt prædicto R. pecuniam quam pro eis ſoluit, reſtituãt, & ipſum conſeruent indemnem: alioquin de reditibus eorũ, debita ipſa perſolui faciat, & dãna illa reſarciri, aut reditus illos ſibi aſſignent tandiu detinẽdo, donec de ipſis ei fuerit ſatisfactũ. Præterea ſi cõſtiterit prædictos clericos religionẽ fidei, & iuramẽti ſui violaſſe, eos ab officio, & beneficio, ſuſpẽdãt. Not. ꝙ ſi clericus fideiuſſerit, tenetur. Itẽ quis nõ debet pati diſpendium, de quo meruit præmium obtinere. Itẽ ſigillo epiſcopi ſtatur tanquã veræ ꝓbationi. Item confeſſus in iure pro iudicato habetur. Itẽ cum omni intereſſe ſatiſfaciendũ eſt fideiuſſori. Item ſtipendia clerici, vel beneficiũ detineri debẽt ꝓ debito ſuo, quod verũ eſt per iudicẽ. Itẽ fides, & iuramẽtũ æquiparantur. Item periurus priuari debet officio, & beneficio.

mercatoribus Bononienſibus fideiuſſerit, illis præſcriptam pecuniam non ſoluentibus [a], coactus eſt ſatisfacere de eadem. † Ne igitur diſpendium [b] patiatur, vnde videtur præmium meruiſſe: Bononienſi Epiſcopo dedimus in mandatis, vt ſuper debitis illis inſtrumenta, quæ ſunt apud creditores inſpiciat, & eorum träſcripta ſuo ſigillo [c] ſignata, vobis mittere nõ poſtponat: Mandam' itaque diſcretioni veſtræ, quatenus ſi ex confeſſione [d] prædictorum Clericorũ: vel aliàs legitimè vobis rem ita ſe habere conſtiterit, moneatis eoſdem, vt memorato R. pecuniã, quã pro eis ſoluit, reſtituãt, ipſũq; ſeruẽt indẽnem [e]: alioquin de reditibus [f] eorum, præſcripta debita faciatis exolui: & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, reſarciri: aut prædictos reditus ſibi aſſignetis tamdiu ſine moleſtia detinendos, donec ipſa damna reſarcita fuerint, & debita ſine diminutione ſoluta. Præfatos verò Clericos, ſi religionem fidei, & iuramenti [g] ſui eos violaſſe conſtiterit: ab officio, & beneficio ſuſpendatis.

a ¶ *Non ſoluẽtibus.*] Primò fuit in optione creditoris, quẽ vellet primo cõuenire, principalem, vel fideiuſſorem. *C. de fideiuſ. iure noſtro.* hodie corrigitur illud per *Auth. quia quandiu principales inueniũtur fideiuſſor non moleſtatur. C. eo. tit. Auth. præſente.* niſi ipſe fideiuſſor renunciauerit nunc iuri. *C. de duo. re. ſti. Auth. hoc ita* & huic iuri renunciant fideiuſſores, & conſtitutioni diui Hadriani, quæ eſt C. *de conſti. pecu. diui Hadria.* & huic iuri iſte clericus fideiuſſor renunciauit.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. quod eſſ. & c. alleg. 7. iura. & 2. ad caſum conuerſum; & ſignat vnum contrarium.*

b ¶ *Diſpendium.*] Arg. officium ſuum nulli eſſe damnoſum. *ff. de ſur. ſi ſeruus communis. §. ꝙ verò. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. Venientes. & ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quẽad. teſta. ape. ſed & ſi quis. ff. quibus ex cau. ma. l. videlicet. & 2. q. 6. hoc etiam placuit. ſic j. de renun. ſanè* [a]. Similiter econuerſo non debet præmium conſequi, vnde pœnam meretur. *16. q. 1. legi. ff. de nego. geſt. ſiue hæreditaria. arg. contra. ff. de iis, quibus vt indig. auferuntur. & l. 1.*

c ¶ *Sigillo.*] Nota ſcripturam authenticam illam, quæ continet ſigillum Epiſcopi. *arg. j. de fi. inſtru. ſcripta* [b]. Ala.

d ¶ *Ex confeſſione.*] Confeſſus in iure pro iudicato habetur. *C. de confeſ. l. vnica. j. de confeſ. cum ſuper. c. vlt.* & ſemper ſtatur confeſſioni contra ſe factæ *14. q. 1. §. 1. & ff. de interroga. act. de ætate. §. ſi quis. & j. de confeſ. c. vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit vſuras per fideiuſſorem non repeti: dat ſolu. alia ponit contraria. item opinionem Tancre.*

e ¶ *Seruent indemnẽ.*] Ergo petet vſuras, ſi eas ſoluit creditoribus. Sed oppono tibi, vſuræ indebitæ fuerũt. *j. de iureiu. debitores* ergo ſi ad eas etiã ſoluẽdas exceptione oppoſita fuit cõdẽnatus, hoc per iniuriã iudicis factũ eſt, quare principalis debitor non tenetur ei ad hoc. *ff. de fideiuſſorib. exceptione. ff. de euict. ſi per imprudentiam. & j. de empt. ſi venditori. & ff. manda. idemque. §. generaliter.* Vbi dicitur, exceptio, quæ competit reo & fideiuſſori, & ſi eam ſcienter omittat, ei eſt imputandum. *ff. de exceptio. omnes exceptiones.* Item debitor non intelligitur mandaſſe. vt ſoluat indebitum. *ff. de condi. indebi. ſi procurator.* Sed dicerem, quod ſi fideiuſſor iurauit ſoluere ſortem, & vſuras, propter iuramentum exceptionem proponere non poterit. *j. de iureiuran. debitores.* niſi primò impetraſſet abſolutionem iuramenti *c. eo. tit. ex adminiſtrationis:* vnde ſatis poteſt petere vſuras, & expẽſas, quas fecit: quia totum eſt intereſſe ſuum. *ff. manda. ſi mandato. §. ſi fideiuſſor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. § vlt.* & hic prout ſequitur. & *j. c. pro.* Sed obſtat illa decre. *debitores.* quia ipſe debet repetere vſuras: ſed ſi nõ iuraſſet, & potuit opponere exceptionẽ, & nõ oppoſuit, nõ repetet vſuras: quia indebitũ ſoluit. hoc dicit. Ala. Vel dic, quod idem eſt, cum iurauit: quia debuit impetrare abſolutionem iuramenti, antequã ſolueret vſuras, ſi potuit: ſed ſi non potuit, ipſimet repetet ab vſurario. Alij vt Tanc. contradixerunt.

¶ *Gl. ſeq. not. alleg. vnam legem; & aliam allegat in contrarium, & ſimul.*

f ¶ *Reditibus.*] Nota clericis ob cauſam iudicati quotidiana ſtipendia interdici. *ff. de re iudi. commodis præmiorum. arg. contra. C. quæ res pigno. oblig. poſſunt ſpe præmiorum.* ſed licet ſpeciali conuentione non poſſunt obligari. vt *l. prox.* tamen ex cauſa iudicati à iudice poſsũt pro iudicato obligari. *arg. C. de execu. rei iud. ſtipendia & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff. de re. eorum, qui ſub tut. vel cur. magis.* Vid.

¶ *Gl. ſeq. quærit obiiciendo, & ſoluit.*

g ¶ *Religionem fidei & iuramenti.*] Puniri eñ debẽt: quia periuri ſũt, & infames, ſecundum canones. *6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. ſi quis. & ſuprà de iureiur. querelam, C. de tranſ. ſi quis maior.* & idem eſt venire contra fidem promiſſam, ſicut contra [d] iuramentum: vt hic patet. & *j. quod metus cauſa. ad aures.* quia inter ſimplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam. *22. q. 5. iuramenti.* Sed quare mandat eos ſuſpendi, cùm ad hoc non ſit actum. Poteſt dici, quòd hoc facit ex officio ſuo: cùm per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecunq; crimina clamauerint, punienda ſunt. *24. q. 3. ecce.*

a *Et infrà de cle. cum nõ deceat. lib. 6. contra. 7. q. 1. conſtitutũ. Vbi de hoc. Ioann. And.*

b *Adde ꝙ illo creditur. l. Lucius. & ibi Bart. ff. de fi. inſtru. & in l. quæ dotis. ff. ſol. mat.*

c *Dicit G. quòd licèt teneatur excipere, nõ tenetur agere prætoria, quia talis exceptio quaſi inhoneſtatẽ inducit, excuſari debet fideiuſſor. ff. mã. l. idem. §. generaliter. Vbi fideiuſſor inhoneſtam exceptionẽ ex ſua perſona competentem omittere poteſt. Ioann. And.*

¶ Idem Cãtuarieñ. † Archiepiſcopo.

¶ *Per diſtrictionem canonicam compellitur debitor à* † *fideiuſſione abſoluere fideiuſſorem, qui à creditoribus moleſtatur.*

† Cantuarien.

CAP. III.

CONſtitutus † in præſentia noſtra magiſter S. ſua nobis aſſertione monſtrauit, quòd pro Cancellario tuo, tempore Lateraneñ. concilij, in quadam ſumma pecuniæ interceſſit, quam quoniam vſque modo debitor non perſoluit, ſe aſſerit plurimas a creditoribus Bononieñ. moleſtias pertuliſſe, & debitum augmentatum: ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi legitimè tibi de huiuſmodi aſſertione conſtiterit, præfatum debitorem, vt eũ à prædicta interceſſione, ſine dilatione prorſus abſoluat [h], Eccleſiaſtica † cenſura compellas. Præſentium quoque auctoritate iniungimus, vt ſi debitum, vel acceſſiones [i]

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cõp.

Et quibus caſibus eximatur fideiuſſor à fideiuſſione, tradit Antonius Gomezius to. 2. varia. reſo. c. 13 & Guido Papa deciſio. 117.

† *Aliàs iras eccleſiaſtica diſciplina.*

d *Grauius tamen peccatur veniendo contra iuramentum.*

C*onſtitutus.*] Cõis diuiſio. Secũda ibi, *Ideoque.* Ab. Siculus.

CASVS. Cancellarius Cantuarien. tẽpore Lateran. concilij recepit mutuo quãdã quãtitatẽ pecuniæ à creditoribus Boñ. pro qua pecunia magiſter Simon fideiuſſit: & quia Cãcellarius pecuniã nõ ſoluebat, moleſtias plures ꝑdictus magiſter à creditoribus ſuſtinebat, & debitũ fuit augmentatũ: vnde dictus magiſter conqueſtus fuit domino Papæ: vnde mãdat Archiepiſcopo Cantuarieñ. quatenus ſi legitimè ſibi de huiuſmodi aſſertione conſtiterit, præfatum Cãcellarium moneat, & compellat Eccleſiaſtica cenſura, vt prædictum magiſtrũ ab interceſſione, & obligatione abſoluat: & ſi debitum, vel acceſſiones fortè negauerit, iuramentũ calumniæ ſubire cogatur, non obſtante contraria conſuetudine: & quia difficile foret dicto magiſtro teſtes in Angliã ducere, mandat iudicibus Boñ. vt teſtes, quos idem magiſter inducere voluerit, vice ipſius Archiepiſcopi recipiant, & examinẽt diligenter, & depoſitiones eorum tranſmittant ſub ſigillis eorum incluſas, ſignificantes quanta fides teſtibus, & inſtrumentis poſſit apponi: ipſi cancellario prius iniuncto, vt ad teſtes videndos vadat, vel mittat. Nota, quod debitor tenetur liberare fideiuſſorem ab obligatione, in qua diu ſtetit. Item debitum & acceſſiones, ſi eas ſoluit, poteſt fideiuſſor petere à debitore. Item non obſtante loci cõſuetudine clericus debet iurare de calumnia. Itẽ ſi teſtes remoti ſunt, debent eorum teſtimonia recipi, & mitti iudicibus qui de cauſa cognoſcant. Item iudex, qui teſtes recipit vice alterius, ei debet ſignificare, quanta fides illis ſit exhibenda. Item teſtes recipi non debent in abſentia eius, contra quem inducuntur, vel eius procuratoris.

h ¶ *Abſoluat.*] Et ita poteſt fideiuſſor agere contra principalem debitorem, vt eum liberet, ſi diu ſteterit in obligatione. ſic *j. eo. c. vlt.* vbi de hoc.

i ¶ *Acceſſiones.*] Sic eſt *ar. fideiuſſorem teneri ad vſuras. ar. contra. C. eo. ti. ſi fideiuſſor.* Diſtingue, verũ fideiuſſerit in omnem cauſam, & ſic tenetur: aliàs nõ. *ff. loca. quæro. ſiu fideiuſſor. & ff. eo. tit.*

col. tit. ſideiuſſores magiſtratuum. Vincen. Contrarium tamen eſt verum ſecundum canones. *ſ. de iureiuran. debitores. Vt ſ. ti. prox. dixi.*

a ¶ *Legi.*] *C. de de iureiu. per calumniam l. 1. & 2.* & iuri canonico contraria eſt quantum ad cauſas ciuiles. *ſ. de iura. calum. c. 1. & 2. Vlt. & c. in pertractandis & c. ſeq.* cócord. tamen canonibus. 2. q. 5. c. 1 & 2.

b ¶ *Interceſſori.*] Id eſt, fideiuſſori.

c ¶ *Satiſdatione.*] Hoc ſi voluerit, alias non cópelletur, ſed ſufficit, quòd ei denuncietur, vt mittat, vel vadat ad ipſos vidédos, aliàs reciperétur in termino cóſtituto *ſ. de teſti. in nomine dñi.* & quod dicit, audiendos, id eſt, videndos iurare. Vel fortè ideo cautionem præſtare debet: quia præſumptio erat cótra Cancellarium, ne in fraudem malitioſè debitú ei negaret, vt aduerſarium fatigaret laboribus, & expenſis: vt ſi ea præſtare noll-let, hoc ipſo tanquã ſuſpect^9 cópelleretur ad ſatisfaciédum, ſed hoc non vř: quia ſiue vadat, ſiue nó, nihilominus tenetur aduerſario in expéſis, immò debet cópelli, vt vadat, vel mittat, vt ipſe magis puniatur: quia tunc grauatur in ſuis proprijs expenſis, & etiam aduerſarij.

a *Secundũ Io. quia q ſequitur, fuit additio Io. And. Sunt tamé hæc in omnibus vetuſtis codicibus.*

† *Cap. 59. Et c. vnico. eo titu. 4. compil.*

ille negauerit, conſuetudine, quæ eſt legi [a] contraria, non obſtante, iuramentum calumniæ ſubire cogatur. ¶ Præterea quia difficile foret interceſſori [b], ſuos teſtes in Angliam ducere, Iudicibus Bonoñ. (ſatiſdatione [c] idonea à Cancellario ipſo accepta, quòd ad teſtes audiendos vadat, vel mittat infra terminum competentem) litteris tuis ſignifices, vt eos vice tua recipiant, & examinent diligenter, & depoſitiones eorum tranſmittẽtes [d] incluſas, ſignificent, quanta fides [e] poſſit inſtrumentis, vel teſtibus adhiberi.

¶ Innocentius iij. in cõcilio generali. †

¶ *Si ſine licentia Prælati, & maioris partis Capituli Religioſus fideiuſſit, vel mutuum acceperit, non tenetur Eccleſia: & ipſe recipiens punitur, niſi mutuum ſit verſum in vtilitatem Eccleſiæ.*

CAP. IV.

QVod quibuſdam Religioſis à ſede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus, & mandamus ad vniuerſos extendi: ne quis videlicet Religioſus abſque maioris partis Capituli, & Abbatis ſui licentia, pro aliquo fideiubeat [f]: vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam: alioquin non teneatur Conuentus pro his aliquatenus reſpondere: Niſi forte in vtilitatem [g] † domus ipſius manifeſte conſtiterit redundaſſe. Et qui contra illud ſtatutum venire præſumpſerit, grauiori [h] diſciplinæ ſubdatur.

¶ *Gloſ. ſeq. recit per cótrariũ, quod dupliciter ſoluit: cótra ſecundam ſolutionẽ alleg. & reſpondet.*

a ¶ *Trãſmittẽtes.*] Hoc fieri pót in cauſis ciuilibus, ſec^9 in criminalibus, in quibus teſtes in præſentia iudicis ſuum teſtimonium dicere debent [b]. *C. de fide inſtr. iudices. & Auth. apud eloquentiſſimũ.* T.

c ¶ *Quãta fides.*] Hoc ideò dicit: quia ille, qui teſtes examinat, melius ſcire poteſt, quanta fides ſit eis adhibenda. *ff. de teſti. teſtium. 1. reſp.* Bernardus.

ADDITIO. Non dĕcuit ſe ſcribere, quod teſtibus ſit fides adhibenda, ſed ſcribat de honeſtate, & qualitate perſonarũ teſtium, vt per hoc appareat, quantum eis ſit credendum.

b *Nec hoc debet ſubdelegari & idem videtur in matrimonialibus infrà, e. c. ôſ. ng. & ſtilo c. 1. tolta tamẽ iota die de conſuetudine ſubdelegamus, ad quod facit de offi. deleg. ſuper quæſtionũ. §. inutilis. ſecundum Innocentiũ. Ioann. And.*

QVod quibuſdam.] Primò ponitur dictum. Secundo exceptio ibi, *Niſi.* Tertiò pœna ibi, *Et qui.* Abbas.

CASVS. Quibuſdã religioſis fuit prohibitũ, ne fideiubeãt pro aliquo ſine licẽtia Abbatis, & cõuẽtus, vel maioris partis, hãc prohibitioné extédit cócilium generale ad omnes religioſos & prohibet, ne aliquis pecuniã mutuo accipiat vltra ſummã à capitulo conſtitutã: alioquin non teneatur cõuẽtus pro talibus reſpõdere, niſi pecunia illa in vtilitaté monaſterij ſit cõuerſa, & de hoc legitimè cóſtet: & q cótra hoc fecerit, grauiori diſciplinæ ſubijciatur. Nota, quod monach^9 nõ põt fideiubere, vel mutuũ accipere ſine licẽtia abbatis & cõuẽtus. Itẽ generaliter tenetur Eccleſia de his, quæ in vtilitatẽ eius ſunt conuerſa.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit regulam de fideiuſſione clericorum, & monachorum, & tres caſus exceptos in fin. aquiparat curſalem.*

f ¶ *Fideiubeat.*] Nec clericus, nec monachus fideiubere debet. *ſ. e. ti. c. 1. & 11. q. 1. te* quidẽ niſi neceſſitas ſit: & tũc tenetur ex pietate ſubuenire alijs. *86. diſt. non ſatis.* Sed pro Eccleſijs ſuis poſſunt fideiubere: vt hic dicitur, & in *Auth. de ſanctiſ. epiſ. §. aliud autem. col. 9.* Et hoc de licentia capituli, vel maioris partis, vt hic dicit: aliàs monachus nihil ageret, niſi in vtilitatem monaſterij pecunia fuerit conuerſa: quia tũc etiam perinde eſt, ac ſi capitulum obligaretur. Item clerici inter ſe poſſunt fideiubere, cum conueniuntur. *C. de epiſ. & cleri. oẽs. §. in hoc.* Itẽ nec adſtrictus curiæ poteſt fideiubere. *Alocatq curſalis.* Io.

¶ *Gloſ. ſeq. no ſecundo ſol. quæſtionem, tertio arguit à contrario.*

g ¶ *In vtilitatẽ.*] Iſtud bene notabile eſt, q creditor probet in vtilitaté Eccl'æ crediſdiſſe. 10. q. 2. § *hoc ius. Ver. ſi crediderit.* Sed nec tũc agẽt ex illo cõtractu, cũ ille null^9 ſit credẽdo monacho ſine cõſenſu capituli, ſed agitur actione de in rẽ verſo: vt hic patet, & *ff. de in rẽ verſo. l. 1. & l. ſi pro patre.* A cõtrario ſenſu videtur, quod vſque ad ſummã à capitulo conſtitutam non tenetur creditor probare in vtilitatem Eccleſiæ proceſſiſſe, ex eo quod de alia probare tenetur, vt hic dicit. Bernardus.

c *Vbi de hoc & de depoſi. c. 1. Vbi vide ibi Ioann. And. ſuper 1. gloſſ.*

h ¶ *Grauiori.*] Sed etiã ad arbitrium iudicis, cùm hic non ſit certa pœna ſtatuta. *ſ. de offic. deleg. de cauſis.*

¶ Gregorius ix.

¶ *Ponit tres caſus, in quibus fideiuſſor cõtra debitorẽ agit, antequã ſoluat, vt à fideiuſſione liberetur.*

CAP. V.

EVm, † pro quo te fideiuſſorem obligaſti, ſi diu [i] in debiti ſolutione ceſſauit: aut diſſipare [k] bona ſua cœpit: ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſti: iure poteris conuenire, vt te à fideiuſſione debeat liberare.

EVm pro quo.] CASVS. Obligaſti te pro aliquo fideiuſſorio nomine, quæritur, vtrũ poſſis agere cõtra principalem debitorem, vt te liberet ab obligatione? Reſpondet Papa, q ſi debitor diu ceſſauit in ſolutione debiti, vel ſi diſſipare incipit bona ſua, aut ſi condemnatus fuiſti recte agere poteris contra ipſũ, vt te liberet à fideiuſſione. Nota, q in tribus caſibus, põt fideiuſſor agere contra debitoré, antequam ſoluat, ſcilicet ſi debitor diu ceſſauit in ſolutione debiti, vel ſi diſſipare incipit bona ſua, aut ſi condemnatus ſit fideiuſſor.

† *Vide Baldũ in Authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccleſ. Vbi de hoc.*

† *De materia, & collectio hoc decretales, leg. A. ter Guido Papa deciſ. 117. incip. fideiuſſor poteſt.*

¶ *Gloſ. ſe. tres caſũ litteræ repetit, alle. concor. & addit quartum, dicẽs, q aliàs ante ſolutioné non agit. & dicit, quare in ſi. exponit iſtud, diu.*

i ¶ *Si diu.*] Nota hic tres caſus, quibus fideiuſſor poteſt agere cõtra principalem debitorem, vt eum liberet à fideiuſſione: Primus eſt, ſi diu ſteterit in obligatione. *ff. man. ſi Lucius Titius.* Secundus, ſi reus incipit vergere ad inopiam: vt *l. Lucius Titius & C. mãn. ſi pro ea contra quam.* Tertius, ſi fideiuſſor condemnatus ſit: vt in *l. ſi pro ea contra quam.* & iſtos tres caſus habes hic. Quartus eſt, ſi hoc ab initio conuenit: vt *in l. prædicta. ſi pro ea & ff. de fideiuſ. fideiuſſor pro venditore.* Et ita in caſibus ante ſolutionem poteſt agere fideiuſſor, vt liberetur *ar. ff. mãda. ſi mandato, §. quatiens. & ff. commod. ſi vt certò. l. 5. §. rem tibi dedi.* aliàs non poteſt: quia & hoc ipſum videtur ei mandatum, vt ſoluat: & hoc promiſit: & ſunt quaſi duo mandata, vt ſe obliget, & vt ſoluat: vnde ad vtrunque tenetur. *ar. ff. de cond. indebitum.* & eſt ſi. *ſ. de do. & conti. cum dilecti.* vbi duo intelliguntur mãdata. *ff. de arbit. Celſus.* & quia intempeſtiue non debet reuocare beneficium ſuũ, ne omnino inutile fuiſſet: quia adiuuari nos beneficiis oportet, & nõ decipi. *ſ. de cõma. c. vnico. ff. eo. in commodato. § ſicut.* ſecus eſt in precario. *ſ. de prec. c. vlt.* Et quod dicit, diu, referendum eſt ad arbitrium iudicis, ſicut illud celeriter. *ſ. de lõcato. & conduct. c. potuit.* Ber.

k ¶ *Diſſipare.*] In iſtò caſu poteſt mulier petere dotem conſtante matrimonio. *C. de iure dot. l. vbi.* [d] aliàs non poteſt. *C. ſi conſtant. matri. dos ſolu. fu. l. vnica* Ber.

TITVLVS XXIII.

De ſolutionibus.

¶ Alex. iij. Decano, & Capitulo Monã. †

¶ *Succeſſor in beneficio tenetur ſoluere debita prædeceſſoris pro neceſſitate Eccleſiæ contracta.*

CAP. I.

AD hoc in Apoſtolicæ: & infrà.

† *Normacẽ*

† *Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij p. 30. c. v. vbi ex integra clauſula intelliges hoc fragmentum.*

d *Et ſuprà de pig. ex litteris. Ioann. And.*

DE SOLVTIONIBVS.

¶ *Viſum eſt ſuprà de obligationib. quæ tolluntur ex ſolutionib. [nam ſolutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio. Inſt. quib. mod. tol. obl. in prin.] merito poſt rub. præcedentes ſubijcitur iſta de ſolutionibus. Ab. Sic.*

De hac materia habetur. de pœn. diſt. 1. medicina. & diſt. 4. *in tribus primis capit. vlt.*

AD hoc in Apoſtolica.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſicut filius debita patris, cuius eſt hæres, tenetur ſoluere, ita prælatus debita anteceſſoris ſui pro vtilitate Eccleſię cõtracta. Nota, q filius tenetur ſoluere debita patris ex cõtractu, vel quaſi, ex delicto nõ tenetur, niſi inquãtũ ad ipſum peruenit: vt *C. ne de ſta defuncti.* ai. vt quidã dicunt. Secũdũ canones verò tenetur ex delicto inſolidũ: & hoc intellige de filio, qui eſt hæres. ſi enim hæreditaté nõ haberet, in nullo teneretur. Itẽ nota, quod

prælatus

latus prędeceſſoris ſui debita ſoluere tenetur, ſi pro vtilitate Eccleſię contracta fuerint.

a ¶ *Filius.*]Hoc verum eſt, ſi eſt hęres.

¶ *Glo. ſeq. diſt. an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio ſit ex delicto, vel contractu.*

b ¶ *Debita.*] Omnia, ſi non fecerit inuẽtariũ: ſi fecit, tunc non tenetur, niſi quantùm vires hęreditatis ſe extẽdũt. *C. de iure deliber. ſancimus iam duas.* & hoc in debitis ex cõtractu deſcẽdẽtibus, vel quaſi: ſed in debitis, quæ ex delicto, vel quaſi pcedunt, nõ tenetur, niſi inquantum ad eũ peruenit, vel niſi cum defuncto lis fuerit cõteſtata. *C. ne ex delic. defunct. l. Vni.* Ala. Secundùm canones tamen videtur ꝙ hęres tenetur ex delicto defuncti. *j. de ſepul. c. Vlt. & j. de rap. in litteris.* Ioan.

c ¶ *Prædeceſſoris.*] Eſt enim quaſi hęres ipſi⁹ *23. q. 8. conuenior. 12. q. 2. c. Vlt.* Ala.

d ¶ *Neceſſitate.*] Aliàs nõ tenet eccleſia. *10. q. 2. hoc ius. §. & ii creditor & j. eod. prox. ꝙ quibuſdam. & j. de depoſit. grauis.* & ſic ſucceſſor ad id tenet, qđ prędeceſſor facere debuit *b 12. q. 5. quia to. & 16. q. 6 illud.* Bern.

† *Aliàs, Gre. ix. & illa verba: Vniuerſis eccleſiarũ prælatis, omittit Contius, & alij: ſunt tamen in vetuſtioribus.*

¶Sicut filius ᵃ debita ᵇ patris ſoluere tenetur: ita prælatus ſui prædeceſſoris ᶜ pro Eccleſię neceſſitate ᵈ contracta.

¶Gregorius ix. † vniuerſis Eccleſiarum Prælatis.

¶ *Si Prelatus obligat Eccleſiã pro alienis debitis, eſt ſuſpenſus ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium, & Eccleſia non tenetur.*

CAP. II.

SIquorundam: *& infrà.* ¶ Firmiter inhibemus, ne quis pręſumat Eccleſiam ſibi commiſſam, pro alienis grauare ᵉ debitis: aut litteras ᶠ alicui, ſeu ſigilla ᵍ concedere, quibus poſſent Eccleſię obligari †: Decernentes ſi ſecus fuerit attentatum ad ſolutionem talium debitorum Eccleſias non teneri ʰ. ¶Si quis † autem contra pręmiſſa de cętero venire pręſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium nouerit ſe ſuſpenſum ⁱ.

¶Idẽ Decano, & I. Canonico. Tulleñ.

a *Vbi plenè de hoc. & 12. q. 1. Epiſ. qui filios. Io. And.*

† *Vide l. ſi dotis. ff. ſolu. matr. & ibi. Lucr⁹. & vtrobiq; Bart. ff. de fid. inſtr.*

† *Inferior Epiſcopo, quia hoc penes nõ habet ſigillorum in Epiſcopis. c. quia pericitſum. de ſenten. excom. lib. 6.*

b *Cum effectu, & nomine eccleſiæ ſecundum Ala. Ioan. And.*

c *Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis exemplarib.*

SIquorundam.] Tria facit. Primò prohibet. Secũdò decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda ibi, *Decernentes.* Tertia ibi, *Si quis.* Abbas.

Casus. Quidam pręlati eccleſiarum obligabant Eccleſiam ſuam pro debitis alienis: concedebant etiam litteras, vel ſigilla, vt pecuniã reciperent cum ſigillis ipſorum prælatorũ. Præcipit Papa, quòd de cætero iſta nõ fiant, decernens eccleſias non teneri (ſi ſecus fuerit attentatum) ad ſolutionem talium debitorum: & ſi aliquis prælatus contra hoc venire præſumpſerit, ab adminiſtratione temporalium, & ſpiritualiũ nouerit ſe ſuſpenſũ. Nota, quòd ex cõtractu prælati non tenetur eccleſia, niſi verſũ ſit in vtilitatem ipſius. Item prælatus qui obligat eccleſiam pro alienis debitis, ſuſpenſus eſt ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium.

e ¶ *Grauare.*] Mutuum accipiendo, & alij tradendo: vel pro contrahente fideiubendo vltra penul. *j. eo. t.*

f ¶ *Litteras.*]ᶜ Per quas concedunt prælati, quòd aliquis poſſit recipere pecuniã mutuo nomine ſuo, & eccleſiæ ſuæ. Vel tradunt ſigilla, vt inde ſigilletur inſtrumentũ, ſicut creditor voluerit dictare. Vel dic, litteras, ſeu ſigilla, id eſt, litteras ſigillatas.

¶ *Gloſſa ſeq. arg. alleg. & iura, & vnum decret. in contrarium: ſecundam obijcit quærendo, & ſoluit.*

g ¶ *Litteras, ſeu ſigilla.*] Arg. quòd litteris pręlatorum credat. ſuprà de proba. poſt ceſſionem. *& 11. q. 3. cura. & j. de fide inſtru. c. 2. & j. de cler. pere. c. 11. & ſigillo eccleſiæ. creditur. 73. diſt. in nomine Patris. in fi. arg. contra. j. de proba. quoniam contra.* Sed quare dicit hîc, pro alienis, cùm hîc creditor intelligatur, &c. *10 q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius. verſi. & hic creditor. j. tit. prox. quod quibuſdam. & j. de depoſi. grauis.* & ſic nec nomine ſuo, nec nomine alieno tenet eccleſia. Ad factum referas hoc: quia ſic fatigat eccleſia de facto, & non de iure. Bern.

h ¶ *Non teneri.*] Niſi quatenus verſum eſt in vtilitatem eccleſiæ. *j. tit. prox. c. quod quibuſdam.*

¶ *Glo. ſeq. exponit, ſupplet, arg. & remittit, ſimul citetur per quæſtionem, alleg. 3 cano. contrarium ſoluit.*

i ¶ *Suſpenſum.*] Ipſo iure. & inſuper Eccleſiã ipſam reddere debet indemnem, ſi in aliquo grauata eſt. *j. de re. eccl. alie. ſi quis presbyterorum.* Et eſt arg. optimum, quod ſi aliquis dilapidauerit eccleſiam, quod licèt velit eam reddere indemnẽ, nihilominus remouendus eſtᵈ. De hoc dixi *ſuprà de elect. quòd ſicut. in fin.* Et ſicut ipſo iure ſuſpenſus eſt, ita ipſo iure videtur reſtitutus, cùm eccleſiam reddiderit indemnem. *arg. 81. diſt. ſi qui ſunt. 24. q. 7. ſi quis deinceps. & 15. q. 6. nos ſanctorum.* Sed non credo, ꝙ propter hoc ſit reſtitutus: quia iam ſuſpectus eſt. & ſatiſdatio nõ immittat maleuolum animum tutoris. *Inſti. de ſuſpect. tut. §. nouiſſimè. & ff. eodem. tit. ſuſpectum. & l. ſeq.* immò remouẽd⁹ eſt de facto, ſi adminiſtrationẽ nõ dimiſit. *ff. de ſuſpect. tut. ſuſpect⁹.* De hoc dixi *ſuprà de offic. deleg. Venerabile.* Bernardus.

d *Hoc non concedo, licèt ſit hoc commiſſum ſuperioris arbitrio: cũ nec Papa ſibi hoc reſeruet. Ioan. And.*

¶ *Si Clericus non habeat, vnde ſatisfaciat ſuis creditoribus, nõ debet excõmunicari, nec aliter moleſtari: præſtabit tamen cautionem ſaltem iuratoriã de ſoluendo, cùm venerit ad pinguiorem fortunam.*

CAP. III.

ODoardus † Clericus propoſuit, quòd cùm P. Clericus, D. Laicus, & quidam alij ipſum coram Officiali ᵏ Archidiaconi Remeñ. ſuper quibuſdã debitis conueniſſent, idem in eum recognoſcentem ˡ huiuſmodi debita, ſed propter rerum inopiã ſoluere non valentem ᵐ, excommunicationis ſententiam promulgauit: *& infrà.* ¶ Mãdamus, quatenus ſi cõſtiterit, quòd prędictum O. in totum, vel pro parte, non poſſit ſoluere debita ſuę radicta, ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxetis: recepta prius ab † eo idonea ⁿ cautione, vt ſi ad pinguiorem ᵒ fortunam deuenerit, debita prędicta † perſoluat.

ODoardus.] Debitor qui non eſt ſoluendo, excommunicatus quia non ſoluit, abſoluitur cũ cautione de ſoluendo, cũ ad pinguiorem fortunam peruenerit. hoc dicit. Et eſt caſus ſingularis iudicio Panormitani, cùm nullam faciat mentionem iſte textus de ceſſione bonorum, licet gloſſa, & Doctores aliter ſentiant. Et diuiditur in duas partes. Nã primò ponit querelam impetrantis. Secundò dat iudices ibi, *Mandam⁹.* Abbas.

Casus. Odoardus clericus obligatus erat P. Clerico, & D. laico, & quibuſdam alijs in quadam quãtitate pecuniæ: ipſi conuenerunt ipſum Odoardũ coram officiali archidiaconi Remeñ. ipſe confeſſus fuit debita illa, ſed ppter inopiã ſoluere non valebat: officialis nihilominus excommunicauit eundem: propter quod conqueſtus fuit D. Papę: Mandat Papa quibuſdã, ꝙ ſi cõſtiterit, ꝙ idem O. non poſſit ſoluere debita pdicta in totũ, vel in partem, ſententiã ipſam debeãt relaxare ſine aliqua difficultate, recepta prius ab eo idonea cautione, ꝙ ſi ad meliorem ſtatum peruenerit, debita ipſa perſoluat. Nota, ꝙ qui ſoluere, vel ſatisfacere non poteſt, non eſt excommunicandus, ſed præſtet idoneam cautionem, quòd ſoluat, quàm citò poterit.

† *Odoard⁹. habent antiqua exẽplaria. Et de materia vide late Balan §. h. Init. de aſſ. adde Ludou. Gomezium in reg. Cancellariæ de annali poſſeſſore. q. 53. & latius in tract. ſignaturæ. regula 88.*

† *Aliàs: ab ipſo.*

† *perſoluat.*

k ¶ *Officiali.*] Officialis dicitur ille, cui Epiſcopus vices ſuas committit. *j. de iuſti. ex frequentibus querelis.* Bern.

l ¶ *Recognoſcentem.*] Id eſt, confitẽtem debita. Qui enim cedit bonis, antequam recognoſcat debitũ, vel antequam cõdemnetur, aut in iure confiteatur debitum, audiri nonᵉ debet. *ff. de ceſſi. bo. l. pen.*

Additio. Quod eſt verum, ſi placet creditori, aliàs ſtatim probauit debitum ſuum, ſecundùm quòd illa lex poteſt legi cum *non*, & ſine *non*, vt ibi notatum eſt.

¶ *Gloſſa ſequens reci. pro obiec. quod ſententiam tenere non debuerit & ſoluit.*

m ¶ *Non valentem*] Et ideo inanis eſt actio, quã inopia debitoris excludit. *ff. de dolo. nam in. & j. de reſti. ſpol. olim.* quia qui nihil habet, nihil dare poteſt: vt *1. qu. 6 Dabetur* ... eius periculo nihil eſt. *ff. de fur. itaque fullo. in princ.* vnde videt, ꝙ non tenuit excommunicatio, ſed debuit eũ expectare, quouſq; ſoluere poſſet, *arg. decr. prædicta ... & impoſſibile præceptum non obligat. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. l. Paulus. 2.* & impoſſibilium nulla eſt obligatio. *ff. de regul. iur. impoſſibilium.* ſed hîc tenuit ſententia forte propter dubium: quiã nõ plenè conſtabat, an in totum, vel in partem poſſet ſoluere: & ideo cùm de hoc conſtiterit, relaxatur, vt hîc dicitur. ſed ſi certus eſſet iudex, quia nihil ſoluere poſſet, vel ſi ceſſiſſet bonis, ſententia non tenuiſſet: vel ſi tenuiſſet, iniuſta tamen fuit: & ideo ſine difficultate debet abſolui: & iudex tenetur ſibi ad intereſſe. *j. de ſenten. excom. ſacro. hoc tutius eſt.*

n ¶ *Idonea.*] Et ita videtur, ꝙ per pignora, vel fideiuſſores. *ff. man. ſi mandato. ff. Vlt. ſic j. de pign. cum contra.* & hoc intelligo, ſi poteſt: aliàs pręſtet, quam poterit. ſc. iuratoriam. *j. de do. poſt di. re. per veſtras.* vbi de hoc. & *j. de ver. ſig. ex parte.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd ceſſio non liberat, &c. in fin, ſignat cõtrariũ, & ſoluit dupliciter.*

o ¶ *Ad pinguiorẽ.* Et ita patet, ꝙ licèt qs cedat bonis nõ ideo liberat⁹ eſt, ſed obligatio remanet inefficax ppter inopiã, ſed in hoc pdeſt ei, ꝙ nõ detrudit in carcerẽ. *C. qui bo. ce. poſ. l. 1.*

e ¶ *In quibuſdam exemplarib. deeſt dictio, non, vt notat Accurſ. in d. l. pe. ff. de ceſſio. bono. cæterum in Pãdectis Flor. habetur dictio, non.*

f *Hoſtienſis hîc indicat, quod indiſtinctè hoc caſu intelligitur idonea iuratoria: quia ex quo bonis cedit, notũ eſt, quod aliam præſtare non poteſt: facias ergo, quod poteſt 21. q. 2. facias. Io. And.*

ſed ſi poſtea peruenit ad pinguiorem fortunam (vt hic dicit) ſoluere debet. *ff. de ceſſio. bo. l. ſi quis.* ſed non in totũ niſi in quantum facere poteſt. vt dicit in illa *l. ſi quis* habita ratione ne egeat: ſed nõ eſt fraudand⁹ alimẽtis quotidianis. *ff. eo. qui bonis. inſti. de act. §. vlt. & ff. de reg. iur. in condemnatione.* Sed cõtra videtur. *s. de fide inſ. per venit.* vbi de reditibus Eccleſiæ ſatisfit creditoribus: quare non hic eo modo? Fortè quia periure erant: ideo reditus aſſignantur creditorib⁹: dignũ eſt enim, vt malè meriti egeſtate laborent. *ff. depoſiti. bona fides & 86. d. non ſatis.* vel hic non fuit actum ad hoc. 86. *d. non ſatis. ante medium.*

† De materia huius decretalis vide latè per Aretinum, Fortium, & alios. §. is quoque. In. ſti. qui. mo. re. cõtrah. obl.

¶ Idem.

¶ Conquerẽs ſe indebitè ſoluiſſe, hoc probare debet, niſi in caſu hic poſito.

CAP. IV.

IS †, qui conqueritur indebitam [a] pecuniam ſe ſoluiſſe, probare tenetur [b], quòd indebitè ſit ſoluta: Niſi eius aduerſarius ſolutionem inficians, exinde conuincatur [c]: tunc enim exiſtenti onus incumbit probandi [d], quòd debitum recepiſſet.

IS qui.] Primò ponit dictum. Secundò exceptio. Secunda ibi, *Niſi.* Abbas Sic.

CASVS. Aliquis credẽs ſe teneri alicui creditori, ſoluit ei pecuniam: videns poſtea, quòd nõ tenebat, quia plenè ſatisfecerat ei, repetebat pecuniam indebitè ſolutam: quęritur, quis debeat probare, quòd indebita fuerit illa pecunia? Reſpondet, quòd ille, qui dicit, quòd indebitè ſit ſoluta, debet hoc probare, niſi ille negaret ſolutionem ſibi factã: tunc ſi ei probetur ſolutionem factam, ipſe, qui conuenit, debet probare, quòd pecuniam debitam recepiſſet. Nota, quòd qui repetit indebitum ſolutum, illud debet probare. Itemque qui negat ſolutionem ſibi factam, ſi de hoc cõuenitur, & in eũ transfert onus probandi, quòd debitam pecuniam recepit.

† Lib. 12. in dict. 7. capit. 17. Aſchelpidato patricio Gallorum, ſed Raymũdus ſolum ſcripſit.

¶ Glo. ſeq. diſtinguit quadruplex indebitum.

a ¶ *Indebitam*] Nota, quòd indebitũ aliud dicitur iure ciuili tñ: aliud iure naturali tantùm: aliud iure naturali & ciuili. Qui ſoluit indebitum iure ciuili tantùm, per ignorantiam facti, repetere põt illud, quia eſt id quod po. retineri perd. *l. at C. de iur. & fac. ign. cùm quis & C. ad l. Fal. error.* qui credebat ſe pl⁹ habere in hęreditate, quàm haberet: ſi per ignorantiã iuris, non repetit: vt in legib. pdict. fallit, cùm perſona faci. l. cum repetitioni. *ff. ad Velleia. l. quis. §. interdũ & de condict. indeb. l. interdum C. ſi aduerſus Ven. l. ſi.* Indebitum iure naturali tantùm, vt eſt illud quo per chirographũ obligamur ſpe futuræ numerationis, qui tale indebitũ ſoluit, repetit. vt hic, & 1. q. 4. *c. turbatur. § notandum.* vbi de hoc. & *ff. de prob. cum de indebito. reſp.* vnde ſumpta fuit hæc decr. & *ff. de condi. indeb. indebita & ff. de conſti. pec. quod ſi maritus. §. 1. & Inſti. quib. modis re contra. ob. §. is quoque.* Et hoc verum eſt ante biennium, non poſt: quia tunc etiam poſſet peti cum effectu: vt *Inſt. de litterarum ob. in fi. C. de non nume. pec. l. 1. § in contractibus, in princ.* Solutum verò indebitum vtroque iure. quacunque ignorãtia repetit: vt *C. de condi. indeb. l. 1.* Quod dictum eſt hîc & in præcedenti membro fallit in caſibus, quos habemus *inſti. de obliga. quæ ex contra. na. §. ex quibuſdam.* & in tex. & in glo. ibi ſignata. Si ſciens ſe non debere ſoluit, nõ repetit, quia donare videt. *ff. de condi. indeb. l. 1.* & *ff. de reg. iur. cuius per errorem.* Aliud verò dicitur indebitum per exceptionem, ſed debitũ iure naturali, ſiue ciuili, ſiue vtroq; hęc exceptio, aut eſt temporalis, aut perpetua: ſi eſt temporalis, ceſſat repetitio *ff. de cond. indeb. quod ſi diem & l. nam & ſi maritus & l. nam ſi cum moriar.* Si verò exceptio perpetua eſt, diſtinguit, aut eſt fauorabilis, aut odioſa. Si eſt fauorabilis, per errorem ſolutum repetit. *C. ad Velleia. quamuis. & ff de condi. indeb. qui exceptionem* Si eſt odioſa, vt Macedoniani, quę datur in odium creditoris, ſolutum non repetit, ſiue ignorantia iuris, vel facti. *ff. de conc. indeb. qui exceptionem: & l. ſi is qui.* Aliud eſt indebitũ ad iuris rigorem ſeruandum hoc ſciens ſi ſoluit, nõ repetit. *ff. de condi. indeb. index & l. Iulianus.* quia ſententia de iure ciuili eſt, ideo ea quę iuris naturalis ſũt, tollere nõ põt: quare ſi ſoluat, non repetit, vt *l. Iulianus.* Si verò incertum ſit, an exceptio ſit tẽporalis, an perpetua: procedatur, ac ſi eſſet perpetua. *ff. de cond. inde. ſufficit.* Ciuilis tantùm dicit obligatio, quãdo ſpe futuræ numerationis me chirographo obligaui. *Inſti. de litterarũ ob. in prin.* Naturalis tantùm, quę re ipſa tollit, vt puta numeratione pecunię & iuſto pacto, & iuramento tollit, ſicut & numeratione pecunię *ff. de ſol. Stichum. §. naturalis.* Bern.

De indebito, eiuſque materia, accurata definitio.

b ¶ *Probare tenetur.*] Quia pręſumitur eum debitum ſoluiſſe, niſi probet contrarium: quia non eſt veriſimile, quòd aliquis diligens pecuniam ſuam iactet. *ff. de probat. cùm de indebito. in prin.* & hoc intelligo de eo, qui maior eſt vigintiquinq; ann. ſecus in priuilegiatis perſonis, vt ſunt pupilli, ſiue minor, mulier, miles, agricultor, & ſimplicitate gaudens. illę enim perſonę nõ tenentur probare pecuniam indebitam, ſed ille qui recepit, debet probare pecuniam debitam fuiſſe. *ff. de proba. cùm de indebito. § ſin autem.*

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp.

TITVLVS XXIV.

De donationibus.

¶ Gregorius † A. Patricio Gallorum.

¶ Poteſt intelligi duobus modis, & ſecundum primum intellectum, hoc dicit: Liberalis in donando exiſtimat ſe debere, quod donat: Vel ſic ſecundum alium intellectum: Promittentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur.

CAP. I.

PRudentes [e] †: & infrà.

¶ Hanc ſibi quodammodo nobilitas legẽ imponit †: vt debere [f] ſe, quod ſponte tribuit, exiſtimet †: Et niſi in beneficiis ſuis creuerit [g], nihil † ſe præſtitiſſe putet.

† ponit. † extimet. † not.

c ¶ *Conuincatur.*] Legitimis probationibus: vt *ff. de probat. cùm de indebito. § ſin autem. in prin.*

d ¶ *Probandi.* Nota, quòd onus probandi reo incũbit propter delictũ inficiationis [a], ſic etiã actio legis Aquiliæ propter inficiatione creſcit in duplũ *ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. hac actio* & alibi punitur inficiator. *C. de non numera. pecu. Authent. contra qui propter. & in Authen. de trien. & ſem. §. illud quoque coll. 3.* Item cùm eſt pręſumptio contra reum, transfertur probatio in ipſum. *C. de proba. ſine po. ſdetis.* De hac materia dictum eſt s. *vt Eccleſia ua beneficia, ſi noſtrum.*

a Contra. l. 2. eius qui. ff. de iureiu. & Authen. contra qui propriã. C. de non nume.

¶ Alexander tertius Pariſienſi Epiſcopo.

¶ Non valet donatio, quam facit Prælatus inconſulto Capitulo, & in damnum Eccleſiæ.

CAP. II.

FRaternitatem † tuam credimus non latere, quòd cùm Epiſcopus, & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit pro-

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp.

DE DONATIONIBVS.

¶ Supra viſum eſt de contractib. non gratuitis, reſtabat videre de gratuitis: ideo meritò ſubijcit hanc rubricam de donationib. Abb.

De hac materia habetur 86 diſt. nõ ſatis. *& in alijs c. ibidem.* 16. q. 3. placuit. & q. 6. illud. & q. 1. poſſeſſiones. 12. q. 2. Eccleſiaſticis, ſi quis bonæ. & c. religioſam.

PRudentes.] Duo ſunt dicta, quę patent. Secundum ibi, *Et niſi.* Abbas.

CASVS. Si nobilis homo ſponte donet aliquid alicui, æſtimare debet ſe ad hoc teneri, & hãc legẽ ſibi debet imponere, vt niſi ampliùs fecerit, & creuerit in beneficio, nihil ſe credat feciſſe. Nota, quòd ſi aliquis nobilis tribuit, tanquam debitum peti poteſt. Item parum eſt dare, niſi datum augeatur. Item apud mentes nobilium ſemiplenum donum videtur, quod ſine adiectione relinquitur.

e ¶ *Prudentes.*] Pone [b] caſum in hoc c. per decre. quam habes *s. de cenſ. eccl. vel alia cùm ſicut.*

b Hac gloſſula non eſt Bernardi, nec eſt in vetuſtis libris.

f ¶ *Vt debere.*] Vnde dixit Dominus: *Beatius eſt dare, quàm accipere. 16. q. 1. prædicat. r.* & *s. de celeb. miſſ. cum Martha.* Vnde Martialis coquus reprehendebat quendam, qui tota die diſcurrebat per hoſpitia aliorum:

Sceuola tu comedis apud omnes, nullus apud te:
Alterius ſiccas pocula, nemo tua.
Aut tu redde vices, aut deſine velle vocari.
Dedecus eſt ſemper ſumere, niłque dare. Vinc.

c Antiqui hic & de ſimo. & ſi quis ſtonet. dobãs verſum: In poſcẽte nouem, ſex in donante notanda: Cã, fides, modus, & locus, & penuria, tempus, Ætas, debilitas cũ conditione petentis. Mens hilaris, feſtina manus ſit, ſitque facultas: ſimul cior affatus, diſcretio dantis, & ordo. Io. And.

g ¶ *Creuerit.*] Saltem per bonam voluntatem, quia hilarem datorem diligit Deus. & qui dat propter præſentem pudorẽ, & rem, & meritum perdit. 23. q. 6. *c. iam vero. §. ex his omnibus.* Tanc. vnde verſus:

De facie læta: ſine lætitia faciei
Si dederis, perdis rem meritũmque rei.

FRaternitatem.] Tres ſunt partes. In prima ponitur exordium. In ſecunda narratio ibi, *Accepimus.* In tertia concluſio ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Epiſcopus Pariſienſ. prędeceſſor iſtius, graues fecit donationes de rebus Epiſcopatus in detrimentum Eccleſię, inconſultis canonicis ſuis: petebat iſte ſucceſſor à Papa, vtrũ poſſet eas reuocare: ſcribit ei Papa dicens, quòd Epiſcopus, & quilibet prælatus Eccleſię procurator eſt, & non dominus. & ideo conditionẽ Eccleſię meliorem facere poteſt, deteriorem verò facere non debet: vnde donationes illę iure non tenẽt, quare indulget, vt donationes illas tam à clericis, quàm à laicis debeat reuocare Nota, quòd prælatus non eſt domin⁹, ſed procurator rerum Eccleſiæ. Item conditionem Eccleſiæ meliorare poteſt, deteriorare non. Item donatio Epiſcopi facta ſine conſenſu capituli non valet.

a ¶ Procu-

a ¶ *Procurator.*] Prælatus enim eccleſię procurator eſt, non dominus. 12. q. 1. c. *Vlt.* & q. 2. *ſine exceptione.* & 10. q. 2. *caſella.*
b ¶ *Deteriorem.*] Sic ĩ. *de in integ. reſti. c. 1. ſim. ff. pro emp. qui fundum. §. ſed ſi tutor.* & *ff. de procu. ignorantis.*
¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*

curator [a], non dominus: conditionem † Eccleſiæ meliorare poteſt, facere verò deteriorem [b] non † debet [c]. ¶ Accepimus autem, quòd prædeceſſor tuus graues [d] donationes in rebus Epiſcopatus fecit in detrimentum Eccleſiæ, ſuis Canonicis inconſultis [e]. Vnde quoniam donationes huiuſmodi de iure non tenent, indulgemus [f] † tibi, vt liceat donationes huiuſmodi, tam à Clericis, quàm à Laicis legitimè reuocare.

¶ Idem Vigorien. † Epiſcopo.

¶ *In conſiderãdo an valeat donatio facta per Prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci conſuetudo. Hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. III.

CÆterùm † ſi Abbatem, donationem cum Priore, & quibuſdam de Conuentu, vel ſolum Abbatem facere contigerit, & poſtea Conuentus pars reclamauerit: Datæ rei quantitas, & illius terræ conſuetudo [g] (quæ tamen ſacris canonibus nõ obuiet) eſt diligentiùs attendenda: & ſecundùm hoc eſt donum ratum [h], vel irritum iudicandum.

¶ Idem Abbati S. Alberti.

¶ *Eccleſia non vacans in beneficiũ concedi nõ poteſt, ſed in proprietatẽ ſic: de auctoritate tamen Epiſcopi, & ſine præiudicio Prælati.*

CAP. IV.

COnſultationibus † : *& infrà.* ¶ Donationes verò, vel conceſſiones Eccleſiarũ, ſi quę fiant priuatis perſonis, viuentibus [i] illis, qui ipſas Eccleſias poſſidẽt, nullius debent eſſe momenti. ¶ Si religioſis fiant locis ab Epiſcopo, vel eius auctoritate [k], ratæ debẽt haberi: Ita quòd perſonæ, quæ iam dictas Eccleſias poſſident, ſine ipſorum aſſenſu, eis in vita ſua nõ debeãt † ſpoliari [l].

¶ Innocentius iij Epiſcopo Floren.

¶ *Non obſtante iuramento de non infeudãda de nouo, Prælatus integrare poteſt feudũ, ſi appareat vaſallũ in menſura fuiſſe deceptum.*

CAP. V.

PEr † tuas litteras proponere procurâſti, quòd cùm quidam nobiles Florentini tempore ſchiſmatis † Epiſcopum Florentinum in domo ſua tenuerint: idem Epiſcopus ſedata ſchiſmatis tempeſtate, de mandato Alexandri Papæ quatuor modios terræ in feudum conceſſit [m] eiſdem: & ſucceſſor ipſius (prout eſt moris [n])

c ¶ *Non debet.*] In faciendo: ſed omittẽdo tamen poteſt. 16. q. 3. *placuit.* & ĩ. *de præſcr. c. 1. in faciendo etiam modicè.* nam modicum donare poteſt, ſi eſt conſuetudo. ĩ. *ca. prox.* & in hoc differt à procuratore: quia procurator nihil donare poteſt, etiam generaliſſimam habens adminiſtrationem. *ff. de procu. procurator tutorũ.* Ala.
¶ *Glo. ſeq. quærit, & arguit pro, & ſoluit, & allegat contrarium.*
d ¶ *Graues.*] Ergo à contrario ſenſu ſi nõ ſunt graues, nõ reuocantur quod verũ eſt. ĩ. *c. prox.* T. Sed quid ſi per minutas, vel paruas donationes eccleſiam lędat, vel modicum excedat? Videt, quòd totum debeat reuocari ff. de iure pat. ſi libertus. *§ ſi quis plures.* immò quòd vltrà licitum eſt, reuocatur. *arg. C. de dona. ſi quis argentum. §. in ſeruis autem* 22. *q.* 2. *ſi quis de ſeruis.* immò videtur, quòd nõ ſit attẽdẽda coaceruatio, ſed ſingularis quantitas. *arg. ff. de iuriſdict. om. iud. ſi idem. arg. cõtra. ff. de appella. ſi quis ſeparatim. §. ſi quis cum Vna. ff. de pact. ſi plures.* Lauren.
e ¶ *Inconſultis.*] Maximè cùm nec eorum conſilio poteſt facere donationem damnoſam eccleſię. 10. q. 2. *hoc ius. §. quis res.* 12. *q. 2. ſine exceptione.* Tanc.
¶ *Glo. ſeq. recit. per obiectionem.*
f ¶ *Indulgemus.*] i. indultum eſſe oſtendimus: quia de iure communi hoc facere poterat, vt 35. q. 9. *quod quis commiſit.* ĩ. *de reb. eccl. non alie. ſi quis presbyterorum.* & ĩ. *de præſcr. c. 2.* Similem indulgentiam habes. ĩ. *de iureiur. & ſi Chriſtus. in fi.* ĩ. *de Vſu pal. ex tuarum.* Bern.

CÆterùm.] Pręlatus modicam rem eccleſię donare poteſt, vbi hoc habet cõſuetudo. Ita communiter ſummatur: ſed hæc ſummatio multùm reſtringit litteram. Abb. Sicu. Et poteſt dici, quòd primo ponit factum, ex quo tacita reſultat quęſtio. In ſecunda reſponſio ibi, *Data res.*
CASVS. Abbas fecit donationem cum Priore, & quibuſdã de conuentu, vel ſolus Abbas: poſtea pars cõuentus reclamat, & contradicit: quærit, quid iuris ſit? Reſpondetur, quòd quantitas rei donatę, & conſuetudo loci debet conſiderari in tali donatione: ita tamen quòd conſuetudo nõ ſit contra canones: & ſecũdùm hoc donum ratum debet eſſe, vel irritum. Nota, quòd conſuetudo in donationibus debet obſeruari. Item quantitas rei facit donum licitum, vel illicitum.
g ¶ *Conſuetudo.*] 11. *diſt. in his* & *c. catholica.* ĩ. *de his quæ fi. à præla. ſi. conſ. ca. ex noſcitur.* & 9. *q.* 3. *conqueſtus.* quę tamen non ſit canonibus inimica: vt hic dicit, & ĩ. *de re. iud. cum cauſa.* 12. *d. ſit ſancta* & *ff. de ſepul. Vio. l. 3. §. diuus.*
¶ *Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit. prima fuit Alani, ſecunda Lauren.*
h ¶ *Ratum.*] Et ita videt, quòd Abbas poſſit facere donationẽ. Sed cõtra videt, quia nihil habet: ergo nihil dare poteſt. 1. *q.* 7. *Dalbertũ* 54. *d. abbati.* & 12. *q.* 2. *quiſquis.* & ĩ. *de iure patro. quod autem. in fi.* & ĩ. *de ſtatu mona. cũ ad monaſterium. in fi.* Item procurator eſt, non dominus. 12. *q.* 1. *ſi priuatum.* ergo donare non poteſt. *C. de admi. tut. non omni* [a]. & ĩ. *tit. prox.* Dicit Ala. quòd

iſtud poteſt intelligi de pauperum derogatione quam põt facere quilibet pręlatus Eccleſię, ita tamen quòd nõ progrediat ad nimiã quantitatem: vt hic innuitur. *arg.* 85. *d. non ſatis. ff. de offi. proconſul. ſolent. §. Vlt.* cõſiderata cõſuetudine & facultate Eccleſiæ. ĩ. *de cenſi. cũ Apoſtolus in fi.* Vel ẽt poteſt intelligi de vera donatione, quam poteſt facere prælatus [b], ſi cõſuetudo loci habet hoc: nam conſuetudo loci dat iuriſdictionem, & liberiorẽ tribuit adminiſtrationem. *ff. quod vi, aut clam. prohibere. §. non tantum. Vtr. hic ita.* & ĩ. *de his quæ fi. à præl. ſine conſen. cap. ex noſcitur.* Ita tamen vt eccleſia enormiter non grauet ĩ. *c. prox.* Bern.

COnſultationibus.] Põt diuidi: quia diſtinguit duo mẽbra. Secundum ibi, *Si religioſis.* quod determinat in ver. *Ita quod.* Vel ſecundùm Ioan. And. In prima ponitur cõſultatio deciſa. In ſecũda diſtinguens reſpõſio ibi, *Donationes.* Imola.
CASVS. Aliquis patronus, vel prælatus cõceſſit Eccleſiam alicui clerico, viuẽte Rectore illius eccleſię: quæritur, an talis conceſſio valeat? Reſpondet, quòd nullius eſt momẽti: ſi autem cõceſſio fiat religioſis locis ab Epõ, vel ipſius auctoritate, tenet: ſed perſona, quæ eccleſiã tenet ſine aſſenſu ipſius remoueri nõ debet. Nota, quòd eccleſia nõ vacãs priuatę perſonę cõcedi non põt. Item eccleſia concedi poteſt locis religioſis, viuentibus perſonis earum: quod verum eſt auctoritate epiſcopi. Item nullus ſine culpa iure ſuo priuari debet.
i ¶ *Viuentibus.*] ĩ. *de conceſſione præbendæ. c. 1. 2.* & 3. & *c. Vlt.*
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ponit opinionem, & remittit.*
k *Auctoritate.*] Aliter non valerent. ĩ. *de iure patr. quod autem. in fi.* & *c. nullus. contra.* ĩ. *de iure patr. illud.* Quidam dicunt [c], quòd patronus ſine conſenſu Epiſcopi iuſpatronatus poteſt donare loco religioſo: & ſic loquit contrarium. eccleſiam verò nõ, vt in primis concor. vt hic. De hoc dicetur *in c. illud.* Bern.
l ¶ *Spoliari.*] Quia ſine culpa ſua non eſt aliquis beneficio ſuo ſpoliandus. ĩ. *de conſti. cognoſcẽtes.* & 56. *d. ſatis peruerſum.* & 16. *q. Vlt. inuentum.* [d] Bern.
PEr tuas.] In prima conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Nos igitur.* Abbas.
CASVS. Quidam nobiles Florentini tempore ſchiſmatis tenuerunt Epiſcopũ Florentinũ in domo ſua: ſedato ſchiſmate epiſcopus de mãdato Alexandri Papę dedit in feudum prædictis nobilib. quatuor modios terræ: & ſucceſſor ipſius præfatos nobiles de certo feudo inueſtiuit: ſed cùm ipſi terrã illã menſurari feciſſent, non inuenerunt niſi duos modios; vnde petebant feudũ illud ſibi redintegrari: dubitabat epiſcopus, an poſſet, cùm non eſſent in poſſeſſione illius, ne de nouo videret conferre: Conſultus Papa reſpondet, quòd Eccleſia in actib. ſuis non debet fraudẽ adhibere, vel dolum, vnde securẽ poterit feudum integrare, cùm terra quatuor modiorum illis fuerit aſſignata. Nota, quòd epiſcopus ratione ſeruitij perſonæ ſuæ præſtiti poteſt rem eccleſiæ infeudare. Item ex inueſtitura naniſcitur quis poſſeſſionẽ. Item eccleſia in factis ſuis nõ debet fraudem, vel dolum adhibere. Item beneficium promiſſum redintegrari debet, non minui.
m ¶ *Conceſſit.*] Sicut & Papa quandoq; cõcedit priuilegiũ ob gratiam præſtiti obſequij. 25. *q.* 1. *c. Vlt. circa fi.* Laur.
n ¶ *Moris.*] Et etiam iuris: vt *in conſtitu. Frideric. imperialem. §. præterea.*

† *In codice Bárbatia ita: conditionem eccleſiæ meliorẽ poteſt facere verò deteriorem nõ debet.*
† *Aliàs: non poteſt.*
† *Aliàs ita: indulgem*[9]*, vt tibi liceat.*
† *Vigor.*
† *Vigoriẽ.*
† Cap. 3. eo. ti. in 1 cõp. & c 2. tit. de cõſue. in 1. cõp. & *poſt concilium Lateran.* p. 39. c. 3 *antegram clauſulam quarto poſt dictum concilium* p 6. cap 9. & p. 21. c. 3.
a Tutor non omni titulo alienat res pupilli: ſed adminiſtrationis tantùm cauſa. Ioan. And.

De monachis notatur 12. q. 1. non dicatis. & 16. q 1. alias & *Vide* in Cle. de vi. & ho. clé. quoniam. ver. cæteri. in 1. gloſ. *Ioan And.*
† Cap. 23. tit. de iure pat. in 1. cõpil. & *poſt concilium Lateranen.* p. 5. c. 20.
† *debent.*
† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp.
† *Schiſmata, quæ varijs tẽporib. Eccleſiam Dei infeſtarunt, enumerat Turrecremata in ſumma de eccl. li.* 4 p. 1. ca. 9. *id Vero, cuius hic fit mentio, contigit circa an. Domini* 160. *inter Alexan. iij. & Octauianum, & alios. Vide Turrecrematam præcitato loco in ſchiſmate* 19.
c *Et bene: Vt* ĩ. de iure patro. c. vnico. li. 6. *Ioan. And.*
d *Facit ad hoc text.* in l. ſi quis à ſe fundum. iuncta gl. magna. & par. C. ad l. Iul. de vi.

de certo [a] feudo præfatos nobiles inueſtiuit: verùm cùm ipſi aſſignatam terram menſurari feciſſent, non niſi duos modios inuenerunt [b], feudum integrari cum inſtantia poſtulantes: ſuper quo dubitas, eo quòd non ſunt in poſſeſſione [c] ipſius, ne de nouo [d] videaris illud conferre. *& infrà.* ¶ Nos igitur attendentes, quòd Eccleſia in actibus ſuis fraudem [e] non debet aliquam adhibere: Reſpondemus, quòd feudum ipſum ſecure poteris integrare [f]: cùm terra illa quatuor modiorum ipſis fuerit aſſignata [g].

¶ Idem R. † de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.

¶ In donationibus pleniſſima ſit interpretatio: & ob hoc clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita, proximã donationẽ tantùm reſpicit, h. d. & eſt caſus ſingularis.

CAP. VI.

Cum † dilecti filij Abbas, & Monachi de Melios propoſuerint coram nobis, quòd nobilis vir Alanus quaſdam terras à parte ipſius, eorum Eccleſiæ in eleemoſynam † aſſignatas, violenter redigere cupiat in foreſtam [h]: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ad ſententiam pro ipſo monaſterio proferendam, appellatione poſtpoſita procedatis: cùm ex tenore inſtrumenti euidenter appareat †, quòd hæc fuit mens, & intentio [i] donatoris, vt clauſula, de foreſta †, quæ in fine ponitur inſtrumenti, non ad ſuperiorem [k] donationem, quæ tam libera, & pura fuit, vt immunis eſſet à † vexatione, & conſuetudine ſæculari: ſed ad inferiorem conceſſionem, quæ penſionem, & determinationem habet inſertam, iuxta ſanum referri debeat intellectum: quia in contractibus plena [l], † in teſtamentis plenior [m], in beneficiis quoque pleniſſima [n] eſt interpretatio adhibenda.

¶ Idem Epiſcopo Helienſi †.

¶ Si Epiſcopus in Eccleſia, quã de conſenſu Capituli pro loco conceſſit, percipiebat certos prouentus, illos donaſſe videtur: alioquin õnes prouentus præter cathedraticũ, cedunt pio loco. Et ſi Epiſcopus cõceſſit de cõſẽſu patroni, intelligitur patronus donaſſe iuſpatronatus.

CAP. VII.

Paſtoralis † officij: *& infrà.* ¶ Tua nos duxit diſcretio † cõſulẽdos, ſi Epiſcopus cõſentiẽte patrono, viris religioſis aliquã Eccleſiam concedendo, hac vtatur ſimplicitate verborum: Concedimus vobis illam Eccleſiam: vtrùm eo ipſo videatur in eorũ vſus fuiſſe conceſſa, vel ius tantummodo patronatus. ¶ Nos autẽ inquiſitioni tuę duximus reſpondendum, quòd ſi Epiſcopus Eccleſiam illis conferat de conſenſu patroni, profectò patro-

---

a ¶ *De certo.*] Id eſt de certa terra nõ mẽſurata: vt ĩ. dicit. B. ¶ *Gloſſa ſequens diſtinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.*

b ¶ *Inuenerunt.*] Not. ꝙ vbi quis decipit̃ in quantitate rei, agitur ad ſupplementum, etiamſi deceptio fuerit circa dimidiũ rei quod verũ eſt, niſi fuiſſet terminus appoſitus ad menſurandum rem illam: quia tunc vltra terminũ nõ audiret̃: & niſi qui rẽ acceperit, renunciauerit de quantitate. ff. de contrahen. empt. qui fundum. ſecus ſi decipiatur in pretio: quia toleratur [a] vſque ad dimidiam iuſti pretij. ĩ. de empt. & vendit. *& vendit. cùm dilecti. & cap. cum cauſa. C. de reſcin. vendi. l. 2.*

c ¶ *In poſſeſſione.*] Ergo non adipiſcitur quis poſſeſſionem ex inueſtitura. ĩ. *de his quæ fiunt à maio. par. ca. ex ore.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*

d ¶ *De nouo*] Quia forte iurauerat nõ infeudare de nouo: ſed hoc non obſtaret. ĩ. *de feu. ex parte. & ĩ. de conſi. cùm venerabilis.* quia non dicit̃ nouũ, quod ab alio fuit factũ. Itẽ alia ratione, quia licitè potuit pficere donationẽ, licèt eam nõ potuerit inchoare. ĩ. *de Iudæis. conſuluit.* & *ff. de noui ope. nunciat. l. 1. §. opus nouum. ff. de dona. inter virum, & vxorem, ſi donat a. §. ſi ſponſus.* nihil. n. nunc dat, ſed datum declarat: vt ibi dicit̃. *ff. de teſta. hæredes palam. §. 1.* Item quia multa permittuntur fieri ex prioris actus conſequentia. *C. ad Velleia. ſi mulier* [b] *& ff. de minoribus. l. 3. §. ſcio.* quia de mandato Papæ hoc factum fuit ab initio. Ioan.

e ¶ *Fraudem.*] Sic 20. q. 3. *conſtituit. & ĩ. de his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt. cùm dilecti. arg. nec Eccleſia debet alicui iniicere laqueum. 27. q. 1. de viduis.*

f ¶ *Integrare.*] Sim. ĩ. *de ſol. c. 1. & ĩ. de præben. vacante. c. cùm cauſam.* quia adiuuari beneficiis nos oportet, non decipi. ĩ. *de commo. c. vnico. & ff. co. in commodato. §. ſicut in fine. & 25. q. 1. quæcunque.* Ioan.

g ¶ *Aſſignata.*] Licèt non tanta inuenta. Bern.

Cum dilecti.] Clauſula oneroſa poſt duas, vel plures donationes poſita, pximã tm̃ reſpicit, nõ ſuperiorẽ quę habet ſuã clauſulã. h. d. & eſt hęc lectura etiã notabiliſſima nõ eſt hoc ſpeciale in donatiõe, ſed idẽ eſt in qualibet clauſula appoſita in fine cuiuſcũq; diſpoſitiõis. In prima ponit̃ iudicũ deciſa conſultatio. In ſecunda Papæ reſponſio ibi, *Mandamus.* Abb.

Casvs. Quidam nobilis contulit quaſdã terras purè, & ſimpliciter ſine aliqua conditione ꝓ remedio animæ ſuę in eleemoſynã monaſterio de Melios. Item aliã terram dedit eidẽ monaſterio ſub cõditione pẽſionis, vt ſi fortè pẽſio debita nõ ſolueret̃, redigere poſſet terrã illã in foreſtã. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiam redigere in foreſtam: ſuper hoc cauſa fuit commiſſa iudicibus: Iudices examinato negotio dubitauerũt, pro qua parte deberent ferre ſententiam: remiſerunt cauſam inſtructam cũ inſtrumento donationis ad Papam. Reſcribit Papa eiſdem iudicibus, mandans, quatenus ꝓ monaſterio ferãt ſẽtẽtiã appellatione remota: quia ex tenore inſtrumẽti apparet, ꝙ iſta fuit intẽtio donatoris, vt clauſula illa, de foreſta, q̃ ponit̃ in fine inſtrumẽti, nõ debeat referri ad primam donationem, q̃ libera, & pura fuit ab omni conſuetudine ſæculari, ſed reſpiciat inferiorẽ conceſſionem, q̃ habet penſionem inſertam ſecũdũ rectum intellectũ: quia in contractib. plena debet interpretatio adhiberi, in teſtamẽtis plenior, in beneficiis pleniſſima. Nota: ꝙ donationẽ à patre factã filius non poteſt reuocare. Itẽ qñ dubitat̃ de intẽtione teſtatoris, vel donatoris, & ipſe deceſſit, recurrẽdũ eſt ad ſuperiorem, & eius interpretatio tenẽda eſt ſuper hoc. Item in donationib. ad intẽtionem donatoris recurrendum eſt. Itẽ determinatio qñq; reſpicit proximè poſita, q̃doq; alia. Itẽ nota regulã, ꝙ in cõtractib. plena, in teſtamentis plenior, in beneficiis pleniſſima debet interpretatio adhiberi.

h ¶ *Foreſtã.*] Foreſta eſt loc⁹ in quo feræ includũt̃, & habet quis vſum venandi. Vinc.

i ¶ *Intẽtio.*] Et ſic ſæpè recurrẽdũ eſt ad intẽtionem donantis, ſiue ſcribẽtis. ĩ. *de reſcript. ad aures. & ĩ. de præb. c. vlt. & c. cùm cauſã. & ff. de verb. obliga. in conuentionibus.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

k ¶ *Ad ſuperiorẽ.*] Sed quare nõ ſpectat determinatio ad omnia pcedentia, vel ſequẽtia: ĩ. *de appel. ſecundò requiris. & ff. de leg. 3. ſi quis. in princ. ff. de leg. 1. talis ſcriptura. §. vlt. & l. ſeq.* Sed hoc ideo dicit, qa verba donationis largiſſimè interpretanda ſũt: vt hîc dicit: quia plures fuerũt hîc donatiões, vna pura, & ſine aliqua cõditiõe, de qua dicit: & altera ſub cõditione, q̃ reſpicit clauſula illa, de foreſta, for ſitã conditio appoſita erat in vltima donatione, vt poſſet ibi habere vſum venandi, & illam conditionem volebat nobilis iſte referre ad primam donationem: vt ſic clauſula illa, de foreſta, reſpiceret omnia præcedentia.

Additio. Scilicet, vt liceret ſibi, & hæredibus ſuis, poſſeſſiones illas, quandocunque vellent, redigere in foreſtam.

l ¶ *Plena.*] *C. qua res pign. oblig. poſſ. l. vlt. ff. ſi certum petat. l. 3.* verumtamen, ſi vinum quod eſt in dolio, venditum fuerit, hoc videtur actum, vt in tempore competenti expediantur dolia propter nouam vindemiam. *ff. de pericu. & commo. rei vendita. l. 1. in fin. & l. 2.*

m ¶ *Plenior.*] *ff. de reg. iur. in teſtamentis. ff. de vi. & tri. lega. l. 3.*

n ¶ *Pleniſſima.*] *ĩ. de ver. ſig. olim. 16. q. 2. viſis. & q. 1. frater noſter. ĩ. de decimis. ex parte. ĩ. de priui. quia circa. & 2. q. 3. c. ſi quis. §. notandum. in fi. ff. de iure immu. l. 3. C. de vſufru. ſi antiquitas. ff. de conſti. priu. l. beneficium.*

Paſtoralis.] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Epiſcopus de conſenſu patroni conceſſit Eccleſiã quandam quibuſdam religioſis ſub hac forma: Concedimus vobis talẽ Eccleſiam: qritur, vtrum eo ipſo videatur in eorum vſus fuiſſe conceſſa, vel ſolũmodo ius patronatus? Reſpõdet, ꝙ ſi Eps illã Eccleſiam illis cõferat de conſenſu patroni, patronus videt̃ conferre, quod ſuum eſt, ſc. iuſpatronatus, & Eps cõferre videtur, quod tẽporaliter obtinet in ipſa Eccleſia: vt ſi aliquã portionẽ fructuũ eiuſdem Eccleſię percipiat, portio illa conuertatur in eorũ vſus. Si verò de fructibus illi⁹ Eccleſię nullã pcipit Eps portionem, oẽs ꝓuentus pter cathedraticũ conuertunt̃ in vſus monachorũ: ſed vt Epi donatio ſit legitima, conſenſus capituli eſt requiſit⁹. Nota, ꝙ qdam ſunt

quę in

---

a *De iure communi: per reſtitutionis tamẽ beneficium etiam eo caſu conſuli poſſet ſecũdum Phi. de reſt. in integ. c. 1. 10.*

† *Aliàs ita: R. G. de Burg. & G. Burge. Abbatibus.*

† Cap. 3. e. ti. in 3. cõp. *Ad materiam vide Felinum in* c. cauſam. de reſcrip. *adde Bart.* in l. ſi. ff. de reb. dubijs. & in l. ſi idem. §. ſi. ff. de iuriſd. om. iu.

† *eleemoſynas.*

† *apparet.*

b ¶ *Si mulier ſuſcipiẽs alienam obligationem ſuccurritur per Velleianum, creditori in priſtinum debitorem reſtituitur actio. Ioan. And.*

† *Foreſta, vulgò locus eſt patens, arboribus cõſitus, nulla muro clauſus, venationis aptus: idem muro clauſus, in Gallia, & Anglia Parcus dicitur.*

† *ab omni, in recentioribus.*

† *Adde, ꝙ eſt facienda interpretatio in meliorem partem, vt res valeat.* l. quoties. ff. de rebus dubi.

† *Helienen.* c *De hoc vide hic latiùs per Hoſt.*

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõp. *Reliquas partes huius decretalis quære* ĩ. de reſcr. paſtoralis. *& in alius tit.*

† *fraternitas.*

d *De materia huius clauſulæ pro intellectu textus, & gloſſæ, vide plenè per Antonium Gabrielium* l. 6. cõmu. concluſio. ti. 1. de clauſulis. cõcluſione 9.

q̃ in generali cõceſſione nõ trãſeũt, inter q̃ eſt cathedraticũ. Itẽ donatio epiſcopi nõ valet ſine cõſenſu capituli. Item cõſenſus capituli valet, licèt tẽpore conceſſionis non ſit pſtitus. vnde nota, qđ ab initio nõ valet, ex poſt facto cõualeſcit. ¶*Glo. ſeq. alle. 4. conc. & vnũ contrarium. deinde quærit, & ſoluit.*

nus, quod ſuum [a] eſt, cõferre videtur, ius videlicet patronatus †: & Epiſcopus, quod temporaliter [b] obtinet in eadem: vt ſi fructuum eiuſdem Eccleſiæ aliquã recipiat portionem, in eorum vſus illa portio conuertatur. Quòd ſi ex ipſius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouentus præter cathedraticum [c], in eorum vſus credimus conuertendos. Sed vt Epiſcopi donatio ſit legitima, conſenſus eſt ſui Capituli [d] requirendus.

¶Idem Florentiñ. & Feſulañ. Epis.

¶ *Poſſũt hoſpitalarij in præiudiciũ ſuum, & domũ ſuã alteri religioſæ domus ſubijcere, & donare. Hoc dicit ſecundùm intellectum gloſſæ.*

CAP. VIII.

INter † dilectos filios hoſpitalarios ſancti Sepulchri, ac fratres hoſpitalis ſancti Allucij, ſuper eodem hoſpitali quæſtione ſuborta, cùm iidem hoſpitalarij ſuper poſſeſſorio, quod ſemel, & iterum, ex cauſis tamen diſſimilibus [e] intentarunt, contrariam ſententiam reportaſſent: deinde ad petitoriũ [f] recurrentes, proponere curauerunt, quòd cùm G. quondam rector, & fratres, ac patroni eiuſdem hoſpitalis, habito communi tractatu † deliberaſſent hoſpitale ipſum hoſpitalariis ſupponere ſupradictis: commiſerunt in hoc tribus procuratoribus vices ſuas, communiter ſtatuentes, vt quod per ipſos fieret, acceptarent: qui cum eiſdem taliter ſtatuerunt, vt ad ipſum hoſpitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine [g] acciperent † aſſignationem ipſius: cùm autem duos illuc de ſuis fratribus tranſmiſiſſent, ipſi donationem, & aſſignationem hoſpitalis, tam à magiſtro, quàm à ſupradictis procuratoribus, & aliis eiuſdem domus fratribus receperunt: *& infrà.*

¶Procurator autem partis alterius ex aduerſo reſpondit, quòd prædicta donatio debebat non immeritò retractari: quoniam multis ex fratribus inconſultis, à prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis, & periuris, de re litigioſa in fraudem Plebani de Piſcia, qui ſuper eodem hoſpitali mouerat quæſtionem [h], fuerat celebrata: *& infrà.* ¶ Attendentes igitur, quòd fratres, & patroni ſancti Allucij pro ſe, immò potiùs contra ſe turpitudinem allegabant [i], videlicet, periurium, excommunicationem, & fraudem non vtique contra ipſos, ſed ab ipſis commiſſam: & intelligentes donationem ab eis hoſpitalariis factam, puram, ac ſimplicem extitiſſe: quia non

a ¶*Suum.*] Qui ergo concedit eccleſiã, qđ ſuum eſt intelligitur conceſſiſſe. ĩ. *de surrep. quod autem.* §. 1. *ff. de contrahend. emp. qui tabernas. ff. de leg. 1. ſi domum.* §. *vlt. ff. de vſu & habit. ſi ita. Arg. contra. ff. de leg. 2. l. Maximum.* §. *vlt.* Sed quid ſi laicus cõcedit eccleſiam [a] de conſenſu epiſcopi? In eo caſu nõ videtur Eps aliquid conceſſiſſe, ſed donationem laici tantùm ratam habuiſſe, in eo quod laic' donare potuit. ĩ. *de surrepa. quod autem.* Ioan.

¶*Glo. ſeq. reputabat opinio. & dat duo ſimilia, allegat pro opinio. illa quatuor iura.*

b ¶*Temporaliter.*] Per hoc reprobatur, quod dici conſueuit 16. *q.* 2. *c.* 1. ſcilicet, q̃ ſidẽ eſt, ſi Eps cõcedat eccleſiã cũ omni iure ſuo, vel ſimpliciter dicat, cõcedo vobis eccleſiam noſtram: nam vt hic patet, aliud iuris eſt hic in vno, & aliud in alio: ſicut aliud eſt, ſi qui contrahunt ſocietatẽ ſimpliciter, aliud ſi cõtrahunt ſocietatem omnium bonorũ. *ff. pro ſocio. l.* 3. §. 1. *& l. cum ſocietatem.* ſicut aliud eſt dicere, à munere: & aliud, ab omni munere. 1. *qu.* 1. *ſunt nonnulli. Arg. contra.* 31. *q.* 1. *quod ſi dormierit. ff. de ſerui.* ĩ. *de iure patron. ex litteris. ff. de contrah. emp. l. ſi aqua ductus.* Io.

¶*Gloſ. ſeq. ponit dictum, ſoluit obſtaculum, demũ obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Cathedraticum.*] Si ita generaliter dat Epiſcopus eccleſiã: tũc etiam dediſſe intelligitur ius inſtituendi 16. *q.* 2. *viſis.* ſed quantũcunq; generaliter eximat eccleſiam à ſe, ſemper intelligitur ſibi correctionẽ tenuiſſe: vt in c *viſis.* & pcurationem. & viſitationem. ĩ. *de cenſib. cùm venerabilis.* & cathedraticũ, vt hic, nec obſtat. ĩ. *de relig. dom. conſtitutus.* vbi videt̃, q̃ epiſcopus in totum poſſit eximere eccleſiã: quia illa donatio fuit confirmata ex certa ſcientia per dominum Papã: ſicut vides, q̃ quantumcunque generaliter patronus remittit iuſpatronatus, iura q̃dã tamen retinet in liberto. *C. de bonis liber. l. vlt.* & mirũ videt̃, q̃ epiſcopus plus intelligatur dediſſe, quando minùs habet [b]. ſed hoc ideo eſt, quia donationem interpretari debemus, vt potiùs valeat, quàm vt pereat. ĩ *de priuil. in his. &* ĩ. *de verb. ſig. abbate. & ff. de reb. dub. l. quotiens. &* ĩ. *de fide inſtrum. inter dilectos.* Io.

d ¶*Capituli.*] Aliter non valeret. ĩ. *de his, quæ fiunt à præla. cũ nos. & c. paſtoralis.* Bern.

INter.] Poteſt legi hoc c. intelligendo, q̃ iſtud erat hoſpitale priuatum. Et quatuor ſunt partes. In prima actorũ petitio. In ſecunda ibi, *Procurator.* eorũ reſponſio. In tertia ibi, *Attendentes.* cauſę diffinitio. In quarta ibi, *Ita quod.* proteſtatio, & ipſius ratio. Abb. Sic.

CASVS. Inter hoſpitalarios S. Sepulchri, & fratres hoſpitalis S. Allucij vertebat̃ q̃ſtio ſup hoc hoſpitali, cũ hoſpitalarij ſuper poſſeſſorio ſemel, & iterũ q̃ſtionẽ intentaſſent, ipſi contrariam ſniam reportarũt: tandẽ ad petitorium recurrerũt, & ponẽtes in pſentia Papę, q̃ G. rector, & fratres, & patron. hoſpitalis ſancti Allucij, habito cõi tractatu deliberauerũt ipſũ hoſpitale ſupponere hoſpitalariis ſupradictis, cõmittẽtes in hoc trib. pcuratorib. vices ſuas, vt quod ſuper hoc per eos fieret, approbarent, illi procuratores cũ hoſpitalariis taliter ſtatuerunt, vt aliqui mitterentur ad ipſum hoſpitale, qui eorum nomine reciperẽt aſſignationẽ ipſius: duo miſſi ad ipſum hoſpitale fuerũt, qui receperũt donationẽ, & aſſignationem hoſpitalis a magiſtro, & procuratoribus, & aliis fratrib. hoſpitalis. Ex aduerſo reſpõdebat̃ q̃ pdicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à pdicto rectore: & fratribus pauciorib. periuris, & excommunicatis, multis ex aliis fratrib. inconſultis, & in fraudẽ plebani de Piſcia, qui ſup ipſo hoſpitali cõtra eos mouerat q̃ſtionẽ: D. Papa his, & aliis intellectis, cõſiderans q̃ fratres, & patroni ſancti Allucij p ſe, immò potiùs cõtra ſe ſuã turpitudinem allegabãt, excõmunicationẽ, periurium, & fraudẽ ab ipſis cõmiſſam, & intelligẽs donationem ab ipſis factam, puram & ſimplicem extitiſſe: quia deceptis, & non decipientibus iura ſubueniunt, & p ea quæ pposita ſunt, contra pprium factũ defendere ſe nõ poſſunt: adiudicauit hoſpitale pdictũ cũ omnibus pertinentiis ſuis hoſpitalariis ſancti Sepulchri: ita tamen q̃ p hanc ſententiam nullũ piudiciũ generet̃ diœceſano epo, & plebano de Piſcia: cùm res inter alios acta, aliis obeſſe nõ debeat. Nota, q̃ licèt qs ſuccumbat in poſſeſſorio, nihilominus poteſt intẽtare petitorium. Item allegãs turpitudinẽ ſuã non eſt audiendus Item deceptis, & non decipiẽtib. iura ſubueniunt. Item res inter alios acta, aliis non pręiudicat.

e ¶*Diſſimilibus.*] quod licitè fieri poteſt, vt nunc agatur de adipiſcenda poſſeſſione, quã nunquã habuerũt, & poſtea de recuperanda. ſic *ff. de acq. poſſeſ. naturaliter.* §. *nihil.* & eadem res ex diuerſis cauſis peti poteſt. ĩ. *de iudic. examinata.* & ĩ. *de cauſa poſſeſſionis. c. vlt. & Cod. de petitione hæreditatis hæreditas* [c]. *ff. de exceptione rei iudicatæ. cum quæritur. & l. an eadem.* Ioannes.

f ¶*Ad petitorium.*] ĩ. *de cauſa poſſeſſionis. paſtoralis.* & ĩ. *de teſtib. ſignificauerunt.* ſed ibi conuerſo modo.

g ¶*Eorum nomine.*] Talia enim poſſunt fieri per procuratorẽ. ĩ. *de præben. accedens. &* ĩ. *de præſcript. ſi diligenti.* Io.

h ¶*Quæſtionem.*] Et ita rem religioſam tranſtulerũt in alium: vnde non valuit tranſlatio. *ff. de litig. l.* 2 [d] *& C. communia de legat. l.* 1 *in fin.* & ĩ. *vt lit. pend. eccleſia. &* 12. *q.* 1. §. *res litigioſa.* vnde reſeruatur ius ſuum plebano de Piſcia ſuper hac quæſtione. in fine.

¶*Gloſſa ſeq. ponit præcar. ad primam partem negatiuam alleg. 7. iura, ad contrarium quinque, & ſoluit.* Ioan.

i ¶*Turpitudinem allegabãt.*] *Arg. q̃ allegãs turpitudinẽ ſuã nõ eſt audiẽdus* [e]. *C. de ſerui pig. da. ma. ſi creditoribus. C. de reuo. donã. cũ profitearis. C. de trãſac. tranſactione finita. ff. de legat. 1. l. ſi ſeru' pluriũ.* §. 1. 15. *q.* 3. *nemini. &* ĩ. *de conceſ. præben. cũ ſuper q̃ne. &* ĩ. *de teſti. ſicut. Arg. contra. C. de lib. cau. l.* 1 *& l interrogatam. Et* 35. *q.* 3. *extraordinaria. &* ĩ. *de re iudi. later. & c. conſanguinei* [f]. Solu. generale eſt iſtud, quòd allegãs turpitudinẽ ſuam non auditur. *ff de condi. ob turp. cau. l.* 2. & 14. *q.* 5. *non ſane* [g] *Arg. niſi vbi vertitur periculum animæ: vt in c. lator.* & *c. conſanguinei.* vel niſi propter fauorem eccleſię. 35. *qu* 9. *quod quis commiſit.* vel fauore libertatis: vt in *l. interrogatam.*

† *Vide l. Caius. cũ no. ff. de pign. actio.*

a *Hoſt. reci*tabat *iſtud dictum ioã. de conceſſione facta laico vltra dictum gloſſa, addens etiã rationem, quod etiam expreſſe non poſſet Epiſcopus eccleſiam laico concedere. allegat* de iud. decernimus. *cum ſim. habuit gl. corruptam. Ioan. And.*

†Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp. *Huc faciũt, quæ tradit Bar.* in l. fi. ff. de actio. & *Oldrad.* cõſ. 264. an vna ciuitas poſſit alteri ſubiici.

† *contractum.*

b *Sim.* de priuil. ſi Papa lib. 6. *Sæpe experimur hoc, quòd ſcholares, & cliẽtuli minùs habẽtes, meliùs prouidentur plus habentibus. Ioan. And.*

† *reciperẽt*

c *Hæreditatem ex vna cauſa petitam, ex alia petere poſſum. Ioann. And.*

d *Actiones, vel res lite pendente in conſanguineos, vel extraneos donatione, emptione, vel alio titulo transferẽda non ſunt. Ioan. And.*

e *Vide Alex.* in l. iuſiurãdum. §. procurator. & *ibidem Iaſ.* ff. de iureiur.

f *Et* ĩ. de poſt. tertio. *vbi etiam de hoc. Ioan. And.*

e *Vide de hac materia Bar.* in l. ſi cõfeſſ'. ff. de cuſt. reo.

deceptoribus [a], ſed deceptis iura ſubueniunt: vnde per ea quæ ſuperiùs propoſita ſunt, ſe contra factum proprium legitimè defendere non valebant: hoſpitale prædictum cum pertinentiis ſuis, hoſpitalariis ſancti Sepulchri adiudicare [b] curauimus: Ita quòd per hanc ſententiam diœceſano Epiſcopo, & Plebano de Piſcia, nullum præiudicium [c] generetur: cùm res inter [d] alios acta non debeat aliis præiudicium generare †.

¶Idem Epiſcopo S. Andreæ.

¶Donatio quīquageſima, vel cēteſima, quā facit Epiſcopus cū graui Eccleſiæ ſuæ detrimēto, poteſt legitimè reuocari: nec etiā poteſt vltra quinquageſimam, vel centeſimam conferre, etiam ceſſante læſione Eccleſiæ, ſine auctoritate ſuperioris.

CAP. IX.

APoſtolicæ † ſedis oraculo: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus [e], quòd licèt ſit in canone [f] † diffinitum, vt ſi quis Epiſcoporū in parochia ſua monaſteriū cōſtruere voluerit, & de rebus Eccleſiæ, cui præſidet, ipſum dotare, nō ampliùs ibidem, quàm quinquageſimā Eccleſiæ [g] verò quā monaſticis regulis informare, vel pro ſuis magnificare voluerit ſepulturis, non ampliùs quā centeſimā partem cenſus Eccleſiæ, cui præeſt, debeat elargiri [h]. Quia tamen in eodem canone conſequenter adiungitur, vt † hæc temperamenti æquitas obſeruetur, quòd cui tribuit, competens ſubſidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela ſeruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus, remunerationem aſſumat. Hoc ſemper eſt obſeruandum, quòd vnus Epiſcopus, vel alius, non ſolùm non debet amplius, ſed nec tantum, nec minus cum graui Eccleſiæ ſuæ detrimento conferre: ſiue ſimul, & ſemel id facere velit, ſiue pluries ſucceſſiuè, eiſdem †, vel diuerſis Eccleſiis cōferendo: vnde cùm graue detrimentum ſiue de poſſeſſionibus, ſiue de prouentibus ad Epiſcopalem menſam, vel cathedralem Eccleſiam pertinentibus, in quantalibet portione conſtiterit eſſe collatum, poterit legitimè reuocari [i]: niſi præſcriptione [k],

a ¶*Deceptoribus.*] ſ. *de rerum permu. cùm vniuerſorum. & C. ſi minor ſe ma. dixe. l. 2. ff. ad Velleianum. l. 2. §. 1.*

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Adiudicare.*] Sed qualiter poterant iſti ſe ſupponere, cum talia ad Epm ſpectēt. i. *de exceſ. prælat. ſicut vnire. & ar.* ſ. *de cōſue. cùm dilectus.* nec enim aliquis poteſt eximere ſe à iuriſdictione ſui plati. ſ. *de ſo. compe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti.* Reſpondeo, licèt iſti nō potuerint ſe ſubiicere, tamē p talē ſubiectionem ſibi poterat fieri præiudicium. ſic ſ. *de renun. quod in dubijs. & 7. q. 1. ſi quis presbyter.* ſub cōditione tamen poſſunt ſe ſubiicere: vt ſ. *de reſti. ſpol. olim.* Itē perſonas ſuas poſſent ſubiicere. ſ. *quod met. cauſa. cùm dilectus.* Io.

c ¶*Præiudiciū.*] Et ſic i. *de capellis monachorum. c. 2. & ſ. de re iudicata. ſub ea.*

d ¶*Inter alios.*] ſ. *de fide inſtr. inter dilectos. & ſ. de re iud. c. penul.* vbi ponitur hęc regula, & ibi de hoc.

APoſtolica.] Primò ponitur cōſultatio. Secundò reſpōſio ibi, *Inquiſitioni.* Et ibi primò repetit ius antiquum. Secundò illud declarans ſoluit propoſitam quæſtionē ibi, *Hoc.* Abbas.

CASVS. Epiſcopi ſucceſſiuè locis religioſis de redditibus Eccleſiarum ſuarum cōferunt vltra quinquageſimā portionem, quandoq; vſque ad tertiam, vel quartam partem: quærebat, verùm ſucceſſores poſſent reuocare, qđ vltra quinquageſimā datū eſt? Ad hoc reſpōdet Papa: licèt ſit diffinitū in canone, vt ſi aliquis Epōrū in parochia ſua voluerit conſtruere monaſteriū, & ipſū dotare de reb. Eccleſiæ ſuæ, nō ampliùs cōferat q̄ quinquageſimā portionē cēſus ipſi⁹ Eccleſiæ: ſi vero Eccleſiā ſęcularē vellet facere monaſteriū, vel eā amplıare p ſuis ſepulturis, non ampliùs ei cōferat q̄ centeſimā partē cenſus Eccleſiæ, cui præeſt, hac æquitate ſeruata, vt cui tribuit, cōpetens ſubſidiū conferat, & cui tollit, dāna grauia nō infligat: ita tñ q vnam de prædictis remunerationibus, q̄ voluerit, tantùm aſſumat: & hoc ſeruādū eſt, q vnus Eps, vel alius nō debet vltra quinquageſimā, vel centeſimam portionē conferre: ſed nec tantū, vel ēt minùs cū graui detrimento Eccleſiæ ſuæ, ſiue ſimul, & ſemel id facere velit, ſiue pluries ſucceſſiuè eidē Eccleſiæ, vel diuerſis: vnde quicquid cū graui detrimento ſiue de poſſeſſionibus, ſiue de prouentib. ad Eccleſiam cathedralē, vel menſam Epiſcopi pertinentib. cōſtiterit eſſe collatū, poterit legitimè reuocari, niſi præſcriptione, vel alia legitima exceptione huiuſmodi actio excludat. Tādē reſpōdet quaſi tacitæ quæſtioni: diceret aliquis, nō videt, q collatio quinquageſimæ, vel cēteſimæ partis poſſit graue damnū inferre: & ipſe reſpōdet, ſiue ſemel tātū id fiat, ſiue pluries, ex variis circumſtantiis pōt deprehendi eſſe valde damnoſū, & hoc potiùs pōt cognoſci ipſo facto, q̄ p aliquod ſtatutū: & ita nec quinquageſima, nec centeſima debet cum graui damno cōcedi ſemel, aut ſæpe. Si verò intātum abūdet Eps, vt ſine damno Eccleſiæ ſuæ q̄ quinquageſimam, vel cēteſimā poſſit cōferre neceſſitati alteri⁹ Eccleſiæ, licèt p ſe non debeant excedere ſummam à canone cōſtitutā, tamē de ſuperioris auctoritate pōt etiā in maiori ſumma neceſſitati alterius Eccleſiæ ſubuenire. Nota, q æquitas eſt ſeruāda nō ſolùm in iudiciis, ſed etiam in donationib. Item donationem poteſt Epiſcopus facere nō tantùm de rebus Epiſcopatus, ſed etiam canonicorū. Item non ſolùm de prouentibus, ſed etiā de poſſeſſionib. Itē ſucceſſor pōt reuocare donationem factā à prædeceſſore, ſi vergat in graue dānū Eccleſiæ. Item in donationib. valet præſcriptio. Item hic pbatur, q Epiſcop⁹ pōt conferre quinquageſimam, vel cēteſimam portionē. Itē licèt aliquid præſumat prima facie nō eſſe damnoſum: tamē pbatio admittit in contrarium. Itē quædā meliùs ſciūt ipſo facto, quā iuris expreſſione. Item ſummam taxatam à canone poteſt platus in donatione excedere, nō tamen propria auctoritate, ſed ſuperioris.

¶*Gloſſa ſequēs inchoat caſum.*

e ¶*Reſpōdemus.*] Quæſtio fuit de hoc: quādoq; Epi ſucceſſiuè locis religioſis de reditib. Eccleſiarū ſuarum conferūt vltra quinquageſimam portionem, quandoq; vſque ad tertiam vel quartam partem: quærebatur, verùm ſucceſſor poſſit reuocare, quod vltra quinquageſimā datum eſt? Ad hoc reſpondet Papa, prout ſequitur.

f ¶*In canone.*] 12. q. 2. *bonæ rei.*

g ¶*Eccleſiæ.*] Sæculari iam conſtitutæ.

¶*Glo. ſeq. recit. per q. an ſine conſenſu capituli, & c. ſemel, quòd ſic, ponit opinio. contrariam, & opinio. Hug. mediam. Secunda pars recitetur per quæſtionem, an de fructibus, vel etiam de poſſeſſionib. ponit duas opiniones, & ſecundam approbat.*

h ¶*Elargiri.*] Et hoc poteſt facere [a] ſine cōſenſu capituli. ſufficit enim à iure ſemel cōceſſum fuiſſe. *ff. de con di. inſtitu. quæ ſub conditione. §. vlt. & ſ. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu capituli. paſtoralis.* vbi de hoc, q̄ videntur determinare hanc dubitationē. & i. *eo. c.* vbi dicit: per ſe nō debet excedere, &c. ergo per ſe illam poteſt concedere [a]: quia quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. *d. qualis. & ſ. de præſumpt. nonne. & ſ. de his quæ fi. à præla. ſine. conſenſu capituli, cum Apoſtolica. in fi.* [b] Et in alienationibus ſemper dicitur, q conſenſus capituli requirat. ſ. *eo. paſtoralis. 12. q. 2. ſine exceptione. & ſ. de his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu capituli, cum nos.* Quidam dicunt, vt Lau. & T. & Io. ſuper illo ca. bonæ rei. q hanc donationem facere debet de conſenſu capituli, argumento illius c. 12. q. 2. *ſi Epiſcopi.* Hug. dicit, q hoc pōt fieri de conſenſu clericorum, & tunc ſi poſt mortem Epiſcopi nō reuocat: vel ſine conſenſu clericorū, & tunc reuocat poſt mortem Epiſcopi p ſucceſſorem. Et iſta quinquageſima vel cēteſima intelligēda eſt quoad fruct⁹ tm: & hoc patet ex verbo illo, quinquageſimā, vel centeſimā partē cēſus, ita intelligit Hug. ſuper *c. bonæ.* & de fructib. formata fuit q̄ſtio. Sed contradicere videt inferior littera, vbi dicit: ſiue de poſſeſſionibus, &c. Ioan. intelligit [c], q etiam de poſſeſſionibus, & perpetuò poſſit donare centeſimam, vel quinquageſimam: & hoc ſatis poteſt concedi. Et eſt argument ū, vbi dicit: niſi legitima præſcriptione, &c. ita tamen hoc facere poteſt, ſiue de redditibus, ſiue de poſſeſſionibus, quòd Eccleſia non lædatur. Bern.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

i ¶*Reuocari.*] Hic reſpondet quæſtioni, q reuocabitur tantū vltima, ſi plures fuerint factæ alienationes. *ff. de iurepatro. ſi libertus. §. 1.* ſi vna tantùm fuit, & enormis, de ipſa detrahet, quod plus eſt 12. q. 2. *ſi quos de ſeruis.*

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

k ¶*Præſcriptione.*] Sed videt q hoc ſtare nō poſſit, quia dicit lex: Qui cōtra leges mercat, malæ fidei poſſeſſor dicit: & ideo nō pſcribit. *C. de agri. & cēſi. quēadmodū. lib. 11.* & nulla tēporis longitudo iuuat malæ fidei poſſeſſorē. ſ. *de præſcriptio. vigilanti. & c. ſi diligenti, & c. quoniam omne.* & iuris ignorantia non prodeſt in vſucapione. *ff. de iur. & fact. igno. iuris ignorantia. ff. de vſuca. nūquam* Reſpondeo, hæc eſt ignorantia facti, & nō iuris. Facti .n. quæſtio eſt, vtrū lædatur Eccleſia grauiter, & ideo Eccleſia, quæ recipit, cū habeat titulū, & bonā fidem, præſcri-

† *Vide l. tranſactionem. C. de pact. & l. ſi petitor. ff. de ind. & l. ſi vnus. §. pacta. ff. de pa.*

† *Cap. 6. eo. ti. in 1. cōp.*

† *Hunc canonem habes in concilio Toletano nono, ca. 5. refert Gratianus, 12. q. 2. ca. 73. in c. bonæ rei. eius canonis verba hic inſerit Innoc. vſque ad verſ. Hoc ſemper.*

† *Vt per hoc temperamētum, &c.*

† *eidem.*

a *Immò non per ſe ſuam facere poteſt ſine capitulo, cùm non ſit ibi totum, cū membra deficiant. de his quæ fiūt à præla. nonnè. & c. quanto. ſecūdum Hoſt. Ioan. And.*

b *Cicer. tex. in l. ſi maritum, in fin. cum vulg. ff. de proc.*

c *Secūdùm Goff. & Inno. & hoc tenemus nam expediens⁹ eſt Eccleſiæ dare nunc quinquageſimam poſſeſſionum, quam ſingulis annis dare quinquageſimam reditnum: Dicit tamen Ægi. quòd putat hoc eſſe de mente iuris, q Eccleſia cathedralis teneat directum dominium. Vnde hoc ſumus, non ideo. Ioan. And.*

præſcribere poteſt, ſecundùm quod hic dicit T. quia hęc donatio permiſſa eſt per canonem illum, bonę rei: ſed in aliis exceptionibus loquuntur prędicta iura. Bern.

a ¶*Exceptione.*] Putà, rei iudicatæ. *ī. de re iudic. cùm inter vos. & ff. de excep. l. 2.*

b ¶*Nam etſi.*] Reſponſio tacitę quæſtionis.

c ¶*Ex oſtenſione.*] Vt ſi oſtendatur eccleſia ære alieno grauata, vel graues imminere expēſas in proximo, vel quia defecit eccleſia in expenſis conſuetis propter talem donationē, quā ſi non feciſſet, leuiter ſubiret expenſas ſine grauamine.

d ¶*Quam expreſſione.*] Quędam n. ſunt, quæ meliùs poſſunt intellectu percipi, quā elocutione exprimi. *ff. de ſol. ratum. & ff. rem ratam haberi. quo enim tutore. §. Iulianus.*

e ¶*Non debeat.*] Ex eo quod dicit per ſe, nō debet excedere ſummam à canone pręfixam, ergo per ſe illam facere poteſt, vt dixi.

f ¶*Canone.*] Prędicto, *bona rei.*

P*Ropter*] Primò ponit dictum, quod exemplificando ſpecificat ibi, *Si fortè.* Secundò moderatur ibi, *Quod tamen.* Abbas.

CASVS. Aliquis (pone Titius) aliquam liberalitatem, ſiue donationem contulit in aliquem: quęritur, vtrū talis liberalitas, ſeu donatio aliquo caſu poſſet reuocari? Reſpondetur, quòd de iuris rigore donatio in caſibus poteſt reuocari, ſi fortè donatari[a] impias manus in ſuum donatorē iniecit, vel ſi atroces iniurias ſibi intulit, ſeu graue damnū rerū ſuarū, vel periculū vitę datori ſuo inferre pſumpſit: ſed ſi donator in vita ſua de his nihil dixit: ſucceſſores illius, hāc liberalitatem, ſeu donationem reuocare nō poterunt. Not. hic quatuor caſus, in quib. propter ingratitudinem donatio reuocatur, ſ. ſi donatarius impias manus in ſuum donatorem iniecit: vel ſi atroces iniurias ſibi intulit, ſeu graue damnū rerū ſuarū, vel periculum vitę ſibi inferre pręſumpſit. Item nota, quòd ſi donator de his in vita ſua tacuerit, ſucceſſoris liberalitatem, ſeu donationem reuocare non poſſunt.

¶*Gl. ſeq. dicit, vnde ſūpta fuit, & dat regulā: ſecundò diſtinguit.*

g ¶*Propter.*] Hęc decr. ſūpta fuit ex lege. *C. de reuo. dona. l. vlt.* Nota ergo, quòd donatio ſemel pfecta nō reuocaē etiam ptextu imperialis reſcripti. *C. de reuoc. dona. ſi donationem. & 22. q. 2. non enim.* nec ex ſola pœnitētia reuocatur. *C. eod. poſſeſſionem.* ne recipiat conditionē poſtea perfecta donatio. *C. de dona.* quæ *ſub mo. perfecta*[a]. in caſibus tamen reuocatur pp ingratitudinē. Vnde diſtingue, aut donat quis liberto, aut extraneo: ſi liberto, reuocaē donatio, ſola rōne obſequij nō pſtiti. Et eſt mirabile: quia reuocaē res empta ex pecunia donata. *C. de reuo. don. l. 1.* ſed libertas non reuocaē ſolo obſequio non præſtito. *C. de lib. cau. ſolo.* ſed pp eaſdē cauſas, quib. donatio reuocatur, libertus eccleſiæ in ſeruitutem reuocatur. *12. q. 2. octaua diſcuſſio. & in Aut. vt liberti de cætero aureo annulo nō egeāt. § illud. coll. 6.* Reuocaē & donatio tota pp liberos ſuſceptos à patrono. *C. de reuo. dona. ſi vnquam ſi 17. q. vlt. c. vlt.* Sed illud iure populi, non iure fori, aliàs autē totam nō reuocat. *C. de inoffi. dona. ſi totas* Si autem in extraneum collata ſit donatio, reuocatur ex ingratitudine: cuius quatuor cauſę hic notanē. Putà ſi donatarius impias manus in donatorem iniecerit, ipſum vulnerando: Vel atrocē iniuriam ei intulerit, vt ipſum vulnerando, vel fuſtib. cędendo. Si graue damnum rerum ſuarum, vel periculum vitę inferre pręſumpſerit. Item adde quintã, quę hic non ponitur: Si conditionem appoſitam non adimpleuit. *arg. ſuprà eod. cùm dilecti.* & hoc totum habes. *C. de reuoc. do. l. vlt. & ī. de condi. ap. verum.* Si vero mater donationem filio faciat, & poſtea tranſit ad ſecundas nuptias, & trib. tantùm cauſis eam donationem poterit reuocare: Putà, ſi vitę eius inſidiatus eſt: Si atroceſq; manus intulerit in eam: Si totius ſubſtantię ipſius moliitus eſt iacturam. *C. de reuo. don. Authen. hęc quoque: in Authen. de nup. coll. 4. §. mater.* aliter non fit reuocatio. *Inſti. de dona. §. alia.*

ADDITIO. Iſtas quinque cauſas reuocandę donationis habes in his verſibus:

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fuere.
Infero ſi damnū grauiter donantis in are.
Huic per me ſi ſit atrox iniuria facta,
Si ſit perſona manuali vulnere tacta,
Quando ſuæ vitæ crudeliter inſidiabor.
Ingratus domino, re donata ſpoliabor.
Ingratum factum dic me, cùm fregero pactū.

¶*Gloſſa ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶*Reuocare.*] Reuocatur ergo donatio vtili rei vendicatione, vel condictione ex lege. *Cod. de reuoc. dona. lu. ſolis. & Cod. de contrahen. empt. cùm res. ff. de do. cauſa mortis l. ſi mortis cauſa.* Bern.

i ¶*Atroces.*] Quæ cōſiderantur ex tribus cauſis, ſc. ex facto, loco & pſona. *Inſt. de iniu. §. atrox.* vt ſi quis vulneratus fuerit, vel fuſtibus cæſus[b].

¶*Glo. ſeq. in fin. arg. ad quæſtionem inducens duas leges.*

k ¶*Succeſſores.*] Hoc ius reuocandi perſonale eſt, quia nō cōpetit primordium huius cauſę hęredibus donatoris, vel cōtra hæredes, vel ſucceſſores donatarij, qui hoc in vita ſua tacuit: vt hic dicit & *C. de reuo. do. l. vlt. ad fi. & l. 2. in fi.* quia per taciturnitatem remiſſum videtur. Et ſic eſt *arg. quod feudum non eſt auferendum filio propter feloniam patris, ſi patri quæſtio mota non fuit*[c]. ſic *C. de inoffi. teſta. omnimodo. arg. ff. ad Syllan. l. 1. §. vlt.* Bern.

vel alia exceptione[a] legitima actio huiuſmodi excludatur. Nam etſi [b] prima facie præſumatur, quòd collatio quinquageſimæ, vel centeſimę partis, graue non inferat detrimentum: quia tamen non ſolùm ſi ſępe, ſed etiam ſi ſemel id fiat, ex variis circunſtantiis deprehendi poteſt interdum valde damnoſum, quod quidem magis poteſt ex oſtenſione [c] facti, quàm expreſſione [d] alicuius ſtatuti cognoſci: nec quinquageſima, nec centeſima ſemel, aut ſucceſſiuè debet cum graui eccleſię damno conferri. Si verò intantùm abundet Epiſcopus, vt ſine damno Eccleſię ſuę, poſſit ampliùs etiam, quàm per quinquageſimam, vel centeſimā partem neceſſitati alterius Eccleſiæ ſubuenire, quamuis per ſe non debeat [e] ſummam excedere à canone [f] præfinitam, per quam incautè largiri volentibus eſt occurſū: de ſuperioris tamē auctoritate [Pontificis †] poteſt etiam in maiori ſumma inopiæ alterius prouideri.

¶Gregorius ix.

¶Donatio poteſt per donatorē non per hæredem eius, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarij reuocari in caſibus hic expreſſis.

CAP. X.

PRopter [g] † eius ingratitudinem, in quem liberalitas eſt collata, donatoris perſona de rigore iuris, eam potuit reuocare [h]: Si fortè in ipſum impias manus iniecerit †: aut ſibi atroces [i] iniurias, ſeu graue rerum ſuarum damnum, vel vitæ periculum inferre præſumpſerit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur ſucceſſores [k].

TITVLVS XXV.

De peculio Clericorum.

¶Ex concilio Arelatenſi †.

¶Quæſitū à Rectore Eccleſiæ tempore promotionis nihil habēte, præſumitur de bonis Eccleſiæ quæſitū.

CAP. I.

INueſtigandum [l] eſt, ſi nihil patrimonij habēs Presbyter, quando promotus † eſt ad Eccleſiaſticum ordinem, poſt ea † emerit prædia, cuius iuris ſint: quoniam Eccleſiæ, ad quā [m] nihil habens promotus eſt, eſſe debent [n] iuxta canonicam auctoritatem.

DE PECVLIO CLERICORVM.

¶Suprà viſum eſt de donationibus: ſed quia dubitari poterat, an aliquid clerici poſſent donationes facere de eorum peculio, meritò ſubijcit hanc rubricam. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 12. q. 1. & q. 3. & q. 4. per totum. & q. 2. de laicis. & c. ſequenti.

INueſtigandum. CASVS. Statuit concilium Arelatēſe, quòd ſi presbyter nihil habens promotus fuerit ad regimen alicuius eccleſiæ, & poſtea emerit pdia, illius eccleſiæ debeant eſſe, ad quam nihil habens promotus eſt. Not. hic *arg. omnia quæ prælatus poſſidet, præſumi de bonis eccleſiæ acquiſita fuiſſe.*

l ¶*Inueſtigandum.*] A iudicibus, qui de hoc cognoſcunt.

m ¶*Ad quam.*] Sim. 12. q. 3. *placuit. & qu. 4. quicunque. & qu. 5. nulli. & c. fixum.*

n ¶*Debent.*] Quia pręſumuntur de bonis eccleſię empta. 12. *q. 3. c. 1. & C. de donationib. inter vir. & vxo. etiam. & ff eo. Quintus Mutius*[d]. Sed contra hanc pręſumptionem admittitur probatio. 12. *q. 1. ſunt manifeſta & q. 4. c. 1. & 2.*

Margin notes:

a *Siue ſit perfecta ſtipulatione, vel pacto ſiue ſit impleta per traditionē. Vt notatur, & quomodo trib. modis diuerſo reſpectu perficiuntur cōtractus, no. C. de peric. & commo. rei. ven. l. 1. in 2. gloſſ. Ioan. And.*

† *Vox, pōtificis, deeſt in vetuſtioribus codicibus.*

† *De materia huius decretalis vide latè per Repam in repetitio. L. ſi. C. de reuoc. donat. Aretinum, & alios in §. aliç aute. inſti. de dona.*

† *ingerit.*

† *In concilijs editis nondum inueni. Burchardus li. 3. decre. ca. 118. & Iuo p. 3. c. 94. concilio Remenſi tribuunt. Et c. 1. eo. ti. in 3. comp. tribuitur concil. Lateran.*

† *prouectus.*

† *ſi poſtea.*

b *Adde, quòd dicatur atrox iniuria: per l. prætor. §. poſ. ſe. ff. de iniu.*

c *Immò quandoque non auferetur ſi à patre quæſtio mota fuit: vt dixi ī. de feu. c. 2. ſuper gl. fi. Io. And.*

d *Ob vitandam ſuſpicionem turpis quæſtus dicitur à viro, vel his, qui in ipſius poteſtate ſunt, prouenire, quòd acquiſiuit vxor. Io. And.*

PResbyter.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi presbyter, qui tenet parochiam, aliqua emerit, ad nomen Eccleſiæ conficiat inſtrumentum: & qui cõtra fecerit, ab eius ordinatione remoueatur. Not. ꝙ cùm presbyter aliquid emit, debet facere inſtrumentum, in quo cõtineatur illud eſſe Eccleſię: qđ verum eſt, cùm emit de rebus Eccleſiæ: ſec⁹ eſt, ſi de patrimonio ſuo emit.

a ¶*Presbyter.*] Hoc c. habetur 12. q. 4. ca. *vlt.*

b ¶*Superemerit.*] De rebus Eccleſiæ: quia ſi de ſuis, & Eccleſię rebus emiſſet, pro rata pretij res diuideretur inter Eccleſiam, & hæredes presbyteri, ſi de hoc conſtaret. 12. q. 4. c. 1. Et ita ꝓ ea parte faciat inſtrumentũ ꝓ ſe: quia tutius eſt, ꝙ non faciat inſtrumẽtum commune, ſed ſeparatim T. aut nõ datur ei optio, ſed cõminatio eſt. Bern.

VT *vnuſquiſque.*] Iſte textus poteſt intelligi de Epiſcopo, & tũc verbum, conſecrationis ſtat ꝓpriè: & verbum, presbyter, debet exponi id eſt, Epũs, ꝑ ea q̃ dixi in c. pręcedenti. Secundò põt intelligi in quolibet rectore Eccleſię, & tũc verbũ, presbyter, ſtat ꝓpriè, & verbum, conſecrationis. debet exponi, i. ordinationis, ſeu promotionis: quia ꝓpriè Epũs conſecratur, & pſbyter ordinatur: vt in c. 1. *de ſac. vnct.* Abbas.

Casvs. Dicitur in hoc ca. ꝙ quicquid presbyter acquiſiuit à tẽpore ꝓmotionis ſuæ, poſt mortem eius remaneat Eccleſiæ. Nota, quòd quicquid prælatus acquirit poſt inſtitutionem ſuam de rebus Eccleſiæ, vel eius occaſione, Eccleſię eſt.

¶*Ex eodem* †.

¶*De emptis per Prælatũ de bonis Eccleſiæ, debet inſtrumentũ confici nõine Eccleſiæ: aliàs debet Prælatus ab adminiſtratione remoueri.*

CAP. II.

PResbyter[a], cùm diœceſim tenet, de eis †, quæ ſuperemerit[b] ad ipſius Eccleſiæ nomen, ſcripturam faciat: aut ab eius ordinatione diſcedat.

¶Ex epiſtola Pij Papæ †.

¶*Quæſita per Epiſcopum poſt conſecrationem ſuam, Eccleſiæ relinquenda ſunt.*

CAP. III.

VT vnuſquiſque[c] presbyter res, quas poſt dies conſecrationis acquiſierit[d], proprię Eccleſiæ relinquat.

¶Ex conſilio Remeñ.

¶*Empta per Prælatum ex emolumẽtis Eccleſiæ, efficiuntur Eccleſiæ, licèt Prælat⁹ emerit nomine alieno.*

CAP. IV.

INquirendum[e] eſt, ſi † quis Presbyterorum de reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium, alieno nomine res comparauit[f] †: quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine[g] Presbyter fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis † debet: quoniam hoc ſacrilegium[h] † eſt, & par crimini Iudę furis, qui ſacras oblationes aſportabat[i], & furabatur.

c *Vt vnuſquiſque.*] Supple, ſtatuimus.

¶*Glo. ſi q. arg alleg. qu..tuor iura.*

d ¶*Acquiſierit.*] Occaſione Eccleſię. ĩ *tit. prox. quia nos. & c. requiſiſti. & eſt arg. quòd teneor* ª *tibi reſtituere, quod occaſione res tua ad me peruenit. arg. ſ. de iuramen. ad noſtram. & ff. mandati. ex mandato. & l. idémque §. 1 & 2. ff. de procu. quo proprio. §. procurator. ver. in cæteris.* Bern.

INquirendum eſt.] Casvs. Statuit concilium Remeñ ꝙ ſi aliquis presbyterorum de reditib. Eccleſię, vel oblationibus Eccleſię, vel votis fidelium res aliquas comparauerit, non nomine Eccleſiæ, ſed alieno, Eccleſia poterit res illas petere, ſi conſtiterit, ꝙ de bonis Eccleſię fuerint cõparatæ: & ipſe q hoc fecit, debet puniri: quia ſicut nõ ſuo nomine, ita nec alieno de ſuis facultatib. Eccleſię fraudẽ facere debet: hoc enim ſacrilegiũ eſt, & par crimini Iudæ, qui ſacras oblationes furabatur. Nota, ꝙ de rebus Eccleſię non poteſt prælatus aliquid alicui acquirere, vel emere, niſi Eccleſię. Item qui de rebus Eccleſię fraudẽ facit, ſacrilegium committit, & furtum.

e ¶*Inquirendum.*] Scilicet à prælatis Eccleſiæ. Bern.

f ¶*Comparàuit.*] Supple, ſi hoc fecerit, puniẽdus eſt, & Eccleſia poterit eas vendicare[b], licèt ſuæ non ſint, & eſt ſpeciale in Eccleſia, ſic & miles. *C. de rei vendi. l. ſi vt proponis & pupillum. C. arbitrium tute. l. 3.* in alijs verò ſecus eſt de iure communi. *C. de rei vendi. ſi ex ea C. de dona. inter vir. & vxor. & ſi de tua. C. communia vtriuſque iudi. ſi patruus tuus.*

g ¶*Alieno nomine.*] Simile 46. *diſt. ſicut non ſuo.*

h ¶*Sacrilegium.*] Large ſumpto vocabulo ſacrilegij. *7. q. 7. prædia. & c. gloria Epiſcopi. & ſ. de ſo compe. conqueſtus.*

i ¶*Aſportabat.*] Simile 23. *q. 4. quid ergo. 17. q. 4. ſi fortè.* Bern.

† *De ſumptũ ex concilio Agathẽſi. c. 44. vt rectè ait Ivo. p. 3. c. 95. refertur à Burchardo, l. 3. decr. ca. 119. & in 1. comp. eo. tit. c. 1. vbi ex alijs conciliis deſumptum dicitur, ſed minus bene.*

† *de his.*

† *Videtur ſumptum ex concil. Carthaginẽſi 3. c. 49. refert Burchardus. li. 3. decr. ca. 121. Ivo. p. 3. c. 96. Gratianus. 12. q. 3. ca. 1. & c. 3. eo. tit. in 1. comp.*

† *In cõcilio impreſſo nõ-dũ inuenis, os tamẽ tribuunt Burchardus li. 3. decre. c. 125. & Ivo. p. 3. c. 96. & habetur in c. 6. eo. tit. in 1. comp.*

† *ſi aliquis presbyter.*

† *comparauerit.*

† *Eccleſia.*

† *ſacrilegũ.*

† *Concilium Toletanum 2. c. 4. & c. ..eo. tit. in 1. comp. Et de materia textus, & gloſſarũ plenè Couarruuiam in c. 1. & in c. cũ in officiis de teſtam.*

a *Et maximè in ſubſidium. ar. ff. de eo. per quem fac. eſt l. fi.* Ioa. *And.*

b *Vide hic Hoſt. & Io. And. & Doct.* in l. minimè. ff. de leg. ad. *de Io. And.* in c. 1. ĩ. de voto. & ſ. de offic. de legati.

SI *quis.*] Varij intellect⁹ põt colligi ex hoc c. vt dicit Panor. Casvs. Statuit conciliũ Toletanũ, ꝙ ſi aliquis clericus pro ſua ſuſtentatione in terra Eccleſię vineolas, aut agella fecerit, meliorãdo terram Eccleſiæ, poſſideat ea vſq; ad mortẽ: & tũc Eccleſię reſtituat, nec iure teſtamẽti, aut iure ſucceſſionis alicui relinquat: niſi forſan Epũs velit eã aſſignare alicui ad tpũs ꝓ ſeruitiis Eccleſię pſtitis. Not. nec plat⁹, nec cleric⁹ bona Eccleſiæ poteſt alicui poſt mortẽ ſuã relinquere. Item Epũs põt cõferre alicui terram Eccleſię ꝓ ſeruitio Eccleſię præſtito.

¶Ex concilio Toletano †.

¶*Meliorationes factæ per Prælatum in rebus Eccleſiæ ſunt ſua in vita, etiamſi dimittat beneficium: ſed de his teſtari non poteſt. Hoc dicit ſecundum intellectum ſatis notabilem.*

CAP. V.

SI quis ſanè Clericorũ agella, vel vineolas, in terra[k] Eccleſiæ ſibi feciſſe probabitur, ſuſtentandę vitę caſu, vſque ad diem obitus[l] ſui poſſideat: verùm poſt ſuum deceſſũ Eccleſiæ reſtituat: nec teſtamẽtario, aut ſucceſſorio iure cuiquam hęredum, prohęredúmve[m] relinquat: niſi forſan cui Epiſcopus pro ſeruitiis, ac pręſtatione[n] Eccleſię largiri voluerit.

k ¶*In terra.*] Quę ſterilis erat: prius enim æquũ eſt illis relinq. quorum labore ad fertilitatem redacta eſt, vt ſ. *de reb. Eccl. alie. vel non. ad aures. & C. de alluuio. l. vl.* vel loquitur de terra priùs culta, & clerico ꝓ beneficio aſſignata. 16. q. 1. *poſſeſſiones. & q. 3. clerici.* Ioan.

l ¶*Obitum.*] Arg. quòd beneficiati ab Eccleſiis vſufructuariis cõparantur: nã & morte finit vſusfructus. *Inſti. de vſufru. §. finitur.* Similiter morte clerici: vt hic & ſ. *de pign. c. vlt.* ſed non per omnia comparantur clerici vſufructuario, qa de terra aratoria põt hic facere vineam, qđ illi non licet. *ff. de vſufr. quamuis. & l. vſufructuarius.* Itẽ vſufructuarius percipiendo fructus facit ſuos, & inde poteſt teſtari: qđ non poteſt clericus. ĩ. *tit. prox. quia nos.* 12. *q. 5. quia Ioannes.* niſi cum quodam moderamine. quod habetur ĩ. *tit. prox. ad hoc. & c. relatum. §. licèt.* immò potiùs clerici poſſunt comparari vſuariis, quibus tantùm ad vſum quotidianum vti licèt. *Inſtit. de vſu. & habita. §. 1.* R.

m ¶*Prohæredúmve.*] Prohęres eſt, qui putat ſe hæredem eſſe, cùm non ſit. *ff. de peti. hære. pro hærede. & Inſti. de interdic. §. adipiſcendæ.* vel poteſt appellari hic pro quolibet deſcẽdenti poſt primum hæredem: ſiue pro quolibet deſcendente, cui relinquitur aliquid.

n ¶*Pro ſeruitiis, ac præſtatione.*] i. ꝓ ſeruitiis pręſtitis Eccleſię. ĩ. *tit. prox. relatum. 2. §. licèt* ᶜ. quia fortè poterit poſſeſſionem illam aſſignare alicui clerico pro beneficio vſque ad temp⁹ vitę ſuæ. *16. q. 1. poſſeſſiones. & q. 3. clerici.* Bern.

TITVLVS XXVI.

De teſtamentis †, & vltimis voluntatibus.

¶Gregorius nonus † Antonio Subdiacono.

¶*Epiſcopus de rebus patrimonialibus teſtari poteſt: de rebus verò Eccleſiæ, ſeu intuitu Eccleſiæ quæſitis teſtari non valet.*

CAP. I.

QVorundam ad nos relatione peruenit quod I. Atellanæ ciuitatis Epiſcopus condito teſta-

DE TESTAMENTIS, ET VLTIMIS voluntatibus.

¶*Suprà viſum eſt de diſpoſitione inter viuos, reſtabat videre de vltimis voluntatib. Vel ſic, ſuprà viſum eſt de peculio clericorũ, ſed quia dubitari poteſt, nunquid de omni peculio valeant clerici condere teſtamenta, ideo ſubijcit hanc rubricam. Abbas Sic.*

De hac materia tractatur. 12. q. 5. & q. 3. & 18. q. 4. per totum. & 19. q. vlt. c. quia. *vſque ad finem.* & 13. q. 2. §. ſi aliud. & c. ſequenti. 12. q. 2. & laicis. 4. q. 3. ver. ob cauſam. 16. q. 1. commoueri & c. ſeq. 23. q. 8. §. quamuis.

QVorundam.] Primò ponitur factum. Secũdò deciſio ibi, *Hortamur.* Abb. Sic.

Casvs. Ioannes Attellanæ ciuitatis Epiſcopus, fecit teſtamentum, & nutum ſuam in octo vnciis ſubſtantię ſuę ſibi hęredem inſtituit, & Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor: Mandat Papa Antonio ſubdiacono, vt hoc diligẽter inquirat, & quicquid de bonis Eccleſię ipſum cõſtiterit

† *In hunc titulum eruditus ſcripſit Couarruuias commentarios.*

† *In vetuſtiori vbus ita: Gregorius A. ſubdiacono. aliàs Greg. ix. & c. Omnia in margine addo ita: eius primum lib. 7. indict. 12. epiſt. 52. Et habetur c. 1. eo. tit. in 2. comp.*

c *Et ſ. tit. 1. per tuas.* Ioan. And.

terit, habuiſſe, ad ius Eccleſiæ à qualibet perſona debeat reuocare, niſi illud ſolū quod ante ſuā promotionē noſcitur habuiſſe: & quicquid acquiſiuit poſt ſuā cōſecrationē, in dominio Eccleſiæ conſeruetur. Not. ꝙ prælatus de bonis Eccleſiæ teſtari non poteſt. Item quicquid acquirit prælatus poſt ſuā cōſecrationem, remanere debet Eccleſiæ.

a Vt glo. & textum intelligas, vide libellum Volaſij Mediani de aſſis diſtributione, & Viglium Zuichemū in §. hæredes. Inſti. de hæred. inſti.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & ibidem Caietanum, & concilium Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 1.

† acquiſiſſeſſe anteaquis.

† Idem ſcilicet Gregorius Ianuario Caralitano epiſ. 7. eiuſdem. l. 7. regiſtri. refert Anſelmus Luc. l. 7. c. 182. Gratianus c. 2. C. 19. q. 3. c. 7. zit. in 1. compil.

† Sabina.

† queſta.

† ipſius.

† Hic in Vulgatis legitur, plenè: ſed in manuſcriptis, & regiſtro B. Gregorij, pene, legitur: inde eſt reſtitutum, iā in Vno vetuſtiſſimo exemplari habetur ita: & hoc pene ex loci conſuetudine licuiſſet.

a ¶ Octo vnciis.] Id eſt in duabus partib. hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. vncias diuiditur. Inſtit. de hære. inſt. §. hæreditas. T.

b ¶ Hortamur.] Id eſt præcipimus.

c ¶ Hoc.] Id eſt, teſtamentum ſuum. Tanc.

d ¶ Patiaris.] Hoc nō habebit locum in rebus ab Epiſcopo alienatis: ſi Eccleſia agnoſcat hæreditatē illius, tenetur tunc ratū habere, quod fecit, pro ea parte pro qua eſt hæres. 12. q. 2. epiſcopus qui filios. ff. de reg. iur. ex qua perſona. C. de rebus alienis non alienan. vendiţrices. niſi fecerit Eccleſia inuentariū. tunc enim non tenetur, niſi inquātū vires hæreditatis ſe extendunt. C. de iure deliberādi. l. ſancimus. §. ſin autem lucis.

e ¶ Ante.] Simile 28. diſ. de Syracuſanæ. 12. q. 5. nulli. C. de epiſ. & cler. Auth. licentiam. & Auth. prohibitum.

f ¶ Habuiſſe.] Hoc ideo dicit: quia renunciauit propriis: vel quicquid poſtea habuit, totū fuit cōtēplatione eccleſiæ, & non perſonæ acquiſitū. Alanus.

g ¶ Acquiſiuiſſe.] Intuitu Eccleſiæ, vel de rebus eius. ſecus eſt de aliis. 12. q. 3. c. 2. & q. 5. fixum. & ſ. eo. quia nos Ber.

mento, in octo vnciis [a] ſubſtantiæ ſuæ nurum hæredem inſtituit, Eccleſiam ſuam in reſiduis quatuor. ¶ Hortamur [b] ergo, vt ſolicitè hoc [c] diſcutias: & quicquid ipſum habuiſſe patuerit, à qualibet perſona detineri nullatenus patiaris [d]: niſi † hoc ſolum, quod eum ante [e] Epiſcopatus ordinem, proprium habuiſſe [f] conſtiterit. Quicquid verò Eccleſiæ ante ipſius conſecrationem fuiſſe cognoueris, vel in Epiſcopatus ordine prędictū Epiſcopum acquiſiuiſſe [g] †, in eiuſdem Eccleſię dominio conſeruetur.

¶ Idem †.

¶ Abbatiſſa teſtari non poteſt, etiāſi nunquam induiſſet habitum monachalem.

CAP. II.

QVia ingredientibus: *& infrà.* ¶ Gabina † Abbatiſſa conqueſta † eſt, S. quondam Abbatiſſam monaſterij ſui, poſtquam regendi ſuſcepit officium, condito teſtamento [h] legata [i] quibuſdam reliquiſſe, dicens eam vſque in diem obitus ſui non induiſſe habitum monachalem, ſed in veſtibus, quibus vtuntur loci illius † Presbyteri permanſiſſe, ſicut, & illa, quę ante ipſam fuerat Abbatiſſa, & hoc penè † ex conſuetudine [k] licuiſſe: *& infrà.* ¶ Neceſſarium ergo viſum eſt, poſtquam Abbatiſſa ordinata [l] eſt, & in monaſterio

QVia ingredientibus.] Primò ponit quæſtionē. Secūdò ſolutionē ibi, Neceſſariū. Abb. Casvs. Quædā Abbatiſſa cuiuſdā monaſterij S. nomine, fecit teſtamentū, in quo plura quibuſdā legauit: quę vſque ad mortem non induit habitum monachalem, ſed ſtetit in veſtibus, quibus presbyteri illius loci vtuntur: ſicut & illa quæ ipſam præceſſerat, dicens hoc ſibi licere ex conſuetudine: Gabina abbatiſſa eiuſdē monaſterij, quæ ſucceſſit, conqueſta eſt domino Papæ, quòd illa taliter legata relinqueret. Reſpondet Papa, poſtquam illa abbatiſſa ordinata eſt, & in monaſterio morata, ad culpam Epiſcopi pertinuit, qui illam in ſæcularibus veſtibus ſtare permiſit: non tamen propter hoc monaſterio præiudicare potuit, ſed poſtquam monaſterium intrauit, ſe, & ſua ei monaſterio dedicauit. Not. quòd delictum ſubditorum ad culpam prælatorum pertinet. Item delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ redundare non debet. Item intrando monaſterium, ſe, & ſua intelligitur quis contuliſſe, nec ampliùs poteſt inde teſtari.

h ¶ Teſtamento.] Teſtamentum eſt teſtatio mentis, qua diſponitur, quid de rebus ſuis aliquis velit fieri poſt ſuum deceſſum. 3. q. 2. c. placuit. §. ſed aliud. ſ. de celebra. miſſa. cum Martha. Inſtitut. de teſtament. ordi. in princ. Tan.

b Concord. text. in §. legati. & §. facto. Inſt. de leg.

i ¶ Legata.] Legatum eſt donatio quædam à teſtatore relicta ab hærede præſtanda. Inſtit. de §. 1.

k ¶ Ex conſuetudine.] Hic conſuetudo non prodeſt, quia non quid fiat, ſed quid fieri debeat conſiderandum eſt. 12. q. 2. gloria epiſcopi. ſ. de electione. cauſam. & ff. de off. præſi. ſed licet. & factum vſurpatum præſcriptionem non inducit. 91. diſtinct. 16. q. 3. licet. & in talibus nullus numerus defendit annorum. 33. q. 5. quod Deo.

l ¶ Ordinata.] Id eſt, benedicta, vel conſecrata: quia abbatiſſa vel monialis non recipit ordinem propter vilitatem ſexus. ar. ſ. de pœn. & remiſſio. nona.

m ¶ Fortè.] Nō eſt nota dubitationis, ſed aſſertionis. 13. q. vlt. habēt forſitan illi. & in Euangelio. Si cognouiſſetis me, forſitā & patrem meum. &c. ff. de rei ven. item ſi. §. 1. & ff. de arbit. ſi duo. & ff. de procurat. ſi filiuſfamilias. de pœnitent. diſt. 1. quamobrem 13. q. 2. admonere. ſ. de procurato. ſua. Vinc.

n ¶ Præiudicium.] Votum enim præſcriptione non tollitur: vt 33. q. 5. quod Deo pari.

o ¶ Competere.] Ipſo enim ingreſſu ſe, & ſua dedicauit Deo 19. q. vlt. quia ingredientibus. & eſt pars huius [d]. & Auth. ſi qua mulier. & C. de ſacroſan. ecc. Auth. ingreſſi. 12. q. 1. nolo. & c. non dicatis, Bernar.

c Si quis res neceſſitate diſtraxit, fortaſſis huic officio iudicis ſuccurretur, dum tamen pretium reſtituat. Io. And.

d Et ibi habetur pars de priu. decisa. Io. An.

per annos plurimos vſque ad obitum præfuit, veſtis qualitatem ad culpam fortè [m] epiſcopi pertinere, qui eam ſic eſſe permiſit: non tamen potuiſſe præiudiciū [n] monaſterio irrogare, ſed res ipſius eidem loco, ex quo illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, de iure competere.

¶ Idem †.

¶ Si infra annum à die monitionis non fit executio teſtamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad Epiſcopum.

CAP. III.

NOs quidem: *& infrà.* ¶ Peruenit ad nos S. de hac luce migrante ſupremæ voluntatis elogio [p] † monaſterium præcepiſſe fundari: cuius deſiderium à T. religioſa fœmina eius hærede protrahitur [q]. ¶ Quamobrem te hortamur, vt eam commoneas †, quatenus infra annum [r], monaſterium, quod iuſſum eſt, debeat ordinare: & cuncta ſecundùm voluntatem defuncti ſine altercatione conſtruere. ¶ Quod ſi infra prædictum tempus, ſiue in loco [ſ], quo conſtitutum fuerat, ſeu ſi ibi non poteſt, & alibi placet ordinari, tecum implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipſi ſine diminutione qualibet aſſignentur. Sic enim ſecundùm piiſſimas leges [t], dilatas defunctorum pias voluntates, Epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri.

NOs.] Propter negligentiam hæredis Epiſcopus exequitur piam voluntatem defuncti. h. d. Primo ponitur narratio. In ſecūda prouiſio ibi, Quamobrem. vbi primò moneri mandat: ſecundo ſuppleri ibi, Quod ſi. tertiò reddit rationem ibi. Sic enim. Abbas. Casvs. Quidam S. nomine fecit teſtamētum, & T. mulierem ſibi hæredem inſtituit, præcipiens monaſterium de bonis ſuis debere fundari: cuius deſiderium ab illa muliere ipſius hærede protrahitur: peruenit hoc ad dominum Papam: vnde mandat Epō loci, quòd mulierem illam moneat, vt infra annū, monaſterium quod teſtator fieri præcepit, debeat conſtruere in loco, vbi fuit conſtitutum: quod ſi hoc non fecerit, epiſcopus illud faciat fieri, & omnia per epiſcopum deſignentur illi loco ſine aliqua diminutione: quia etiam ſecundùm leges voluntates defunctorum per Epiſcopos adimpleri debent. Nota, quòd voluntas defuncti ad pias cauſas adimpleri debet ab hærede infra annum. Item ſi hæres negligens eſt, epiſcopus loci hoc faciat: quia ſecundùm leges voluntates defunctorum per epiſcopos adimpleri debent.

† Scilicet Gregorius Ianuario Epiſcopo Caralitano. l. 3. epiſt. x. regiſtri. Et c. 1. 2. c. 11. in 1. comp. Et litis Conarru uiā in hac decretali.

† eulogio.

† Hic, pe dat, quod nouiſſimè conſtituit concilium Tridēnt. ſeſſ. 22. de refor. c. 8. & ſeſſ. 25. in decret. de purgatorio.

p ¶ Elogio.] i. teſtamento. C. de teſta. l. iubemus.

q ¶ Protrahitur.] Id eſt, differtur.

r ¶ Infra annum.] Infra annum debet mandari executioni voluntas teſtatoris. C. de fideic. Auth. amplius. & hīc. & Aut. de eccle. tit. §. ſi quis ædificatione. coll. 6.

¶ Gloſ. ſeq. reci. per q. ſcilicet quod ſi locus non fuit deſignatus: ponit dictum Lau. & ſecundum opi. Tan.

ſ ¶ In loco.] Demonſtrato, vel comprehenſo à defuncto. ſi enim de loco incertus ſit, nō videtur obligatus ad faciendum, ſicut in promiſſore liquidum eſt. ff. de eo quod cer. lo. l. 3. §. ſi quis inſulam. & ff. de verb. obl. qui inſulam. niſi aliud quid dicatur, tum cauſa religionis, tū extremæ volūtatis fauore. Io. & Laur. Alij dicūt ꝙ ſi incertus eſt locus, vbi debuit ædificari, ad hāc cauſam relictū, fieret caducum. C. de cad. tol. l. vnica. §. ſi vero. ff. de donat. l. 2. §. vlt. Et ideo dicitur hīc, in loco quod conſtitutū fuerat. T. dicit, quod non erat caducum: quia teſtamenta ſunt interpretanda largiſſimè. ſ. de do. cūm dilecti. in fi. & res ad pias cauſas relictæ, liberæ ſunt à lucratiuorum inſcriptionibus. 23. q. 8. c. tributum. §. quamuis & in l. ſancimus.

t ¶ Leges.] C. de epiſ. & cle. nullibi habes, quòd epiſcopus debet illud facere.

 Indicat ille.

Digitized by Google

INdicante.] Primò narrat factũ. Secundò prouidet ibi, *In quibus*. Abb. CASVS. Mulier quædã vxor Redẽpti moriens, cõchã argẽti iuſſit venundari, & dari libertis ſuis, & quãdam ſcutellam argenteam reliquit cuidã monaſterio: mandat Papa, quòd voluntas illius per omnia debet adimpleri. Not. ꝙ vxor poteſt teſtari viuente marito. Itẽ voluntas teſtatoris per omnia adimpleri debet.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. allegat tria iura.*

a ¶ *Nudis verbis.*] Tale legatum etiam valet ſecundùm leges. C. *de fideicom. l. vlt.* & eſt *arg. quod per nuda verba quis obligatur. arg. 2. q. 2. quicunque. 22. q. 5. c. quacunque. c. iuramenti.* & C. *de ſuſ. l. vnica.*

¶ *Glo. ſe. quærit, & ſoluit. Secũdo quærit. arg. pro legatario: ſoluit pro hærede, reſpondẽs ad contraria. Tertiò quærit: arg. contra legatariũ, ſoluit contra hæredem.*

b ¶ *Monaſterio.*] Pone, ꝙ reliquit monaſterio ſanctæ Mariæ. ſed nõ determinauit cui, cùm ſint plura monaſteria ſãctæ Mariæ, dabitur pauperiori. *in Auth. de eccl. tit. §. ſi quis in nomine. coll. 9.* Itẽ pone, quòd plures habeat ſcutellas, ſed vna eſt melior aliis: eius erit optio? poteſt dici, ꝙ legatarij. *ff. de legat. 1. ſi domꝰ.* & melius. *l. qui duos.* Sed contra. *ff. eo. tit. l. ſi quis à filio. §. ſi quis. ſ. quod hæredis eſt electio.* & C. *de condit. indeb. l. ſi quis ſeruum ff. de leg. 3. legato. & ff. de ſeruitutib. præd. l. ſi via. quibus ſtatur.* Contraria loquuntur, qñ hæres in mora eſt[b]. Item pone, quod legauit ſeruum in fuga cõſtitutum: cuius expenſis quæritur? videtur, quod legatarij, quia ad ipſum ſpectat emolumentum: ergo & onus. *C. de cadu. tollen. l. 1. §. pro ſecundo. in fine.* immò hæredis. *ff. de legat. 1. cùm ſeruus. & l. ſeq.* Laur.

ADDITIO. Si ſeruus legatus eſt in fuga tẽpore teſtamẽti: quęret eũ hęres ſua impẽſa. *ff. de leg. 1. ſeruo legato. §. fi.* Sed poſt teſtamẽtũ, ante mortẽ quæret eum hæres ſumptu legatarij. *ff. eo. tit. ſi ſeruus legatus.* Si poſt aditã hæreditatẽ, ſi culpa hæredis ſoluat æſtimationẽ, aliàs nõ cauebit. *ff. a. l. cùm res. §. itaq;.*

FIlius noſter.] Hoc c. habet multos intellectꝰ: vt dicit Pan. Primò ponit cõquæſtio. Secundò ꝓuiſio ibi, *Et quidẽ.* Ab. CASVS. Quidã P. nomine, fecit teſtamẽtum, & in teſtamento illo quædã, quæ ad ipſum non pertinebant, cauſa ſuæ ſepulturæ reliquit cuidã Epiſcopo. filius eius petebat bona illa, vt ea reſtitueret illi, cuius fuerãt, ſed Epiſcopꝰ hoc facere nolebat: vndè cõqueſtus eſt domino Papę: ſcribit Papa illi Epõ dicens, ꝙ leges ſæculi habent, vt hæres ſoluere cõpellatur, ſi teſtator rẽ legauerit alienã: ſed quia Epũs viuere debet lege Dei, non autẽ lege ſæcularium, iniuſtum eſt, vt res, quæ dicuntur eſſe cuiuſdã Eccleſiæ, teneantur ab ipſo, qui aliena reſtituere debuit. Not. quòd ſi teſtator ſcienter rem alienam legauerit, quòd hæres tenetur rem legatam dare legatario, vel æſtimationem eius: ſed ſecundùm legem Dei non compellitur.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.*

c ¶ *Filius noſter.*] Sed quid ad eum, cùm res eſſent alienæ? fortè intererat ipſius, quia res ipſæ depoſitæ fuerunt penes patrem ſuum, vel pignori obligatæ. Alanus.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit, an ſcienter, vel ignoranter legetur alienum.*

d ¶ *Alienũ.*] Cùm quis ſciẽter legat alienum, tunc hæres tenetur res redimere, vel legatario pretium dare, ſi res ſit talis, quę vẽdi poſſit, aliàs nõ. Inſt. de leg. §. non ſolum. & §. quod autẽ. Si ignorãter legat rẽ alienã, non valet legatum: niſi cùm legatur coniunctę perſonæ. *C. de leg. cũ alienã.* & legatarius debet ꝓbare ſcientiam: vt in §. *quod autem.* & *ff. de proba. verius.* Tan.

e ¶ *Alienam.*] Scienter.

f ¶ *Reſtituere.*] De benignitate canonica. ſic 17. q. 4. *quicũq;* de iure ſtricto nõ tenebatur reddere iuxta præmiſſam diſtinctionem. T. immò reddere tenebatur, ſed poterat agere contra hærede m, ſi ſcienter res illas legaſſet. Ber.

¶ Idem † Petro Subdiacono.

¶ *Debetur legatum, quamuis nudis verbis à teſtatore ſit relictum.*

CAP. IV.

INdicante: *& infrà.* ¶ Cognouimus R. referente, quod moriens vxor Redempti †, conchã argenteam nudis verbis[a] iuſſit venundari, & ſuis dari libertis, & ſcutellam argenteam cuidam monaſterio[b] reliquiſſe †: In quibus voluntatem eius, per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem † T. Epiſcopo.

¶ *Non debetur legatum cùm teſtator rem nõ ſuam, ſed Eccleſiæ legauit. Hoc dicit ſimpliciter inhærendo litteræ.*

CAP. V.

FIlius † noſter[c] E. conqueſtus eſt, quòd quondam P. pater ſuus aliqua Eccleſiæ veſtræ, ſepulturæ ſuæ gratia, iuris alieni[d] reliquit. Et quidem leges ſæculi hoc habent, vt hæres ad ſoluendum cogatur, ſi actor eius, rem legauerit alienam[e]: ſed quia lege Dei, non autem lege huius ſæculi viuimus †, valde mihi videtur iniuſtum, vt res tibi legatæ, quæ cuiuſdam Eccleſiæ eſſe perhibentur, à te teneantur, qui aliena reſtituere[f] debuiſti.

¶ Ex concilio Maguntino †.

¶ *Hæredi non adimplenti iuſſa teſtatoris, ab Epiſcopo interdicitur res à teſtatore relicta. Hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. VI.

SI hæredes iuſſa teſtatoris non adimpleuerint[g]: Ab Epiſcopo[h] loci illius, omnis res, quę eis relicta eſt, canonicè interdicatur[i] cum fructibus, & cæteris emolumentis: Vt vota defuncti adimpleantur †.

¶ Ex concilio Laterañ †.

¶ *De bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici teſtari non poſſunt.*

CAP. VII.

CVm † in officiis charitatis primo loco illis teneamur[k] obnoxij, à quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe: cõtra quidam Clerici cum ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita[l], in alios transferre præſumunt. ¶ Hoc igitur quia antiquis canonibus[m] conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccle-

SI hæredes.] Vario modo poteſt intelligi: vt dicit Pan. primò ponit exceſſus. Secũdo prouiſio ibi, *Ab epiſcopo.* Tertiò ratio ibi, *Vbi nota.* Abb. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi hæredes non impleuerint iuſſa teſtatoris, per epm loci interdicãtur illis omnia relicta cũ fructibus inde perceptis, vt vota defũcti impleantur. Not. quòd hęres tenetur adimplere volũtatem teſtatoris. Itẽ epiſcopus poteſt cõpellere hæredem, & ei interdicere res ſibi relictas cum fructibus, à teſtatore, donec fecerit, quòd ſibi iuſſum eſt à teſtatore.

g ¶ *Adimpleuerint.*] Intra annum. C. *de fideicom. Auth. hoc amplius.* ſ. *eod. nos quidem.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Ab epiſcopo.*] C. *de teſta. conſulta diualia*[d]. *contra* Sol. publicatio teſtamenti non pertinet ad epiſcopum, vt ibi dicitur: pertinet tamen ad eum teſtamenti defenſio, ſiue executio teſtamenti vt voluntas defuncti ſeruetur. *ff. de petitio. hæredi. l. hæreditas. §. ſi defuncto. arg.* ſ. *eod. nos quidem.* & j. *eo. Ioannes.* & hoc præcipuè in his, quæ ad pias cauſas relinquuntur. j. *eod. tua.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, an filius non adimplens, &c. & ponit concord. iuris canonici, & ciuilis.*

i ¶ *Interdicatur.*] Secũdùm legẽ antiquã, hæres qui nõ adimplebat voluntatẽ defuncti, priuabatur omni ſucceſſione. *C. de fideicom. l. vlt.* & *11. q. 1. Syluester.* Hodie autẽ tenet hoc in extraneo hærede, ſed filius inſtitutus hæres nõ adimplẽs volũtatẽ defũcti, priuatur ſucceſſione, relicta tãtũ ſibi legitima. *C. de fideicõ. Auth. hoc amplius.* & ſic æqualet lex in hoc caſu canoni. In hoc tñ vr̃ cõcordare prædicto canoni, Syluester. & huic decr. j. *de voto. licet. in fi.* vbi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnũ diuidi nõ poteſt, ſicut nec aliæ dignitates. ſ. *de præben. maioribus.* & *in conſti. Friderici dẽ feudis. § præterea.* Ber. Et hic nõ dr̃ expreſsè, ꝙ priuẽtur hæredes, ſed interdicat eis, qcq̃d relictum eſt: vt ſic indirectè cõpellantur adimplere volũtatẽ defuncti, vel reducitur ad auctoritatẽ: vt ſaltẽ reſeruetur hęredibus legitima: vt in *Auth. de hære. & fal. §. primũ* & *§. ſi quis non implet. coll. 1.* alia Aut. videt dicere ꝙ *hæres, qui relicta ad pias cauſas conferre diſtulerit, totũ admittere debet in Auth. de eccle. ti. § ſi qs autẽ pro redẽptione. ver. ſi autẽ. quæ col. 6.* Et in illo caſu põt intelligi hæc dec. & hoc intellige in extraneo hærede. B.

CVm in officiis.] Primò ponitur exceſſus. Secundo prouiſio ibi, *Hoc igitur.* Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primò ideo id ſeruãdũ eſt, vt illis teneamur obnoxij, à quibus beneficia recipimus. ſed quidã clerici contrarium faciunt: cùm enim multa beneficia percipiant ab Eccleſiis, ipſi bona illa per Eccleſiã acquiſita in alios transferre præſumunt, ſed quia hoc inhibitũ eſt per canones, ſtatuit cõciliũ Laterañ. ꝙ clerici ſiue teſtati, ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue alij cõferre voluerint, bona illa penes Eccleſias debeat remanere. No. ꝙ qui ab illo beneficiũ percipit, obligatus eſt ei. Itẽ clerici de rebus Eccleſiæ teſtari nõ poſſ.

k ¶ *Teneamur.*] Donatari[o] enim donatori naturaliter eſt obligatus ad antidora. *de pe. di. 1. ſed & ſi lege. §. cõſuluit. & 8. q. 1. illud.* Alanus.

l ¶ *Acquiſita.*] Quod enim acquirit ſacerdos, vel quilibet alius clericus intuitu eccleſiæ, ad eccleſiã pertinet. ſ. *eod. quoniã.* & j. *eod. ad hæc.* & *c. quia nos.* & *ff. de caſtren. pecu. l. caſtrenſe.* & *12. q. 3. c. 1. & 2.* de quibus canonibus hîc loquitur. Tan.

m ¶ *Canonibus.*] 12. q. 2. *placuit.* & c. *quicunque.* & q. 5. *obitum.* & quaſi per totum.

Margin notes (left):

† *Scilicet Gregorius in regiſtro l. 12. Epiſtola 2. & c. 2. c. 1. in 1. compil.*

† *Recepti. puto aut eum eſſe propriũ viri nomen.*

† *Aliàs reliquiſſet: ſed reliquiſſe, in noſtris antiquis.*

† *Idem ſcilicet Gregorius Dono Epiſcopo Meſſanẽ. l. 7. regiſtri indict. 1. epi. 4. & c. 4. c. eo. tit. in 10. compil.*

† *De intellectu praeter Couarruuiam hic vide Ferdinandum Vaſquium l. 3. de ſucceſ. creatio §. 1. Romanum in repetitio. Auth. ſimiliter C. ad l. Falcidia, & Eucrardum in loco à libertate ad piã cauſam.*

a *De arte tali huius gloſſæ videto hic præter Couar. ramam. ad de metatis in l. hæredis. §. ſi in certo. & ibi gloſſam. ff. famil. erciſcundæ.*

b *In antiquis exemplaribus non ita reperio hanc gloſſã, vt impreſſa eſt. & deſinit ibi, Laurent. ideo cætera addita mentã putans.*

c *Putà, vel nuerti vel alteri, cui de ſuo tantùm reliquiſſet, Ioann. Andr.*

Margin notes (right):

† *In vulgatis conciliis non reperio. habetur poſt concilium Lateran. ſub Alex. 3. p. 45. c. 5. & c. 11. e. tit. in 2. comp. vide Synodum Maguntinam celebratã multis ſæculis poſt Raymundum ann. 1549. c. 97. & Lapum. allegat. 87.*

† *implean-tur.*

† *Sub Alex. 3. c. 15. & c. 4. eo. tit. in 1. comp.*

† *Præter Couarruuiam hic, vide B. Thom. 2. 2. q. 85. art. 6. & 7. & Dominicum Sotum. l. 10. de Iuſt. & iure q. 4. art. 3. adde, quæ dixi l. 3. ſuper Directorio inquiſitorũ Schol. 154.*

d *Hodie epiſcopi executores ſũt piarum voluntatum tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati. concilium Trident. ſeſſ. 22. de refor. c. 8.*

a ¶ *Penes*

a ¶ *Penes Eccleſias.*] Sic ĩ.c.ſeq.

A*D hac praſentibus.*] Diſtinguit, & ſecundum membrum ibi, *Viuentes.* Abbas.

CASVS. Clerici de bonis Eccleſiæ teſtari non poſſunt, tamen viuẽtes, & ſui compotes, poſſunt aliqua de bonis ipſis intuitu eleemoſynæ erogare in ęgritudine cõſtituti. Not. quòd de rebus mobilibus per Eccleſiã acquiſitis nõ poteſt clericus teſtari, poteſt tñ intuitu eleemoſynæ aliqua de bonis eccleſię erogare

ſiarum prouidere volentes, ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue aliis † conferre voluerint, penes Eccleſias[a] eadem bona præcipimus remanere.

¶ Alexander iij.

¶ *Moderatam Eleemoſynam de bonis per Eccleſiam acquiſitis Clerici facere poſſunt, etiam in ægritudine conſtituti.*

CAP. VIII.

AD † hæc præſentibus innoteſcat, quòd Clerici de mobilibus[b], quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de iure teſtari non poſſunt[c]: Viuentes tamen, & ſui compotes, moderate valent aliqua de bonis ipſis, non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare[d], in ægritudine conſtituti.

¶ Idem Vigilenſi † Epiſcopo.

¶ *De bonis propriis, vel acquiſitis intuitu perſonæ Clerici teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non.*

CAP. IX.

QVia † nos: *& infrà.* ¶ Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt Clerici de his, quæ paternæ ſucceſſionis, vel † cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, peruenerunt, ad ipſos, liberè diſponere[e] valeant: de his tamen, quę conſideratione Eccleſię perceperunt, nullum de iure poſſunt facere teſtamentum[f].

¶ Idem Hoſtien. † Epiſcopo.

¶ *Valet teſtamentum, quod parochianus facit corã Presbytero parochiali, & duobus teſtibus: nec valet contraria conſuetudo. Ho. dicit inhærendo verbis litteræ.*

CAP. X.

CVm † eſſes in noſtra præſentia conſtitutus, propoſuiſti talem in tuo Epiſcopatu conſuetudinẽ obtinere, quòd teſtamẽta, quæ fiũt in vltima volũtate, penitus reſcindũtur, niſi cum ſubſcriptione ſeptẽ, vel quinque teſtium fiant, ſecũdum quòd leges[g] humanæ decernunt. ¶ Quia vero à diuina lege, & ſanctorum patrum inſtitutis, & à generali Eccleſiæ conſuetudine, id eſſe noſcitur alienum, cũ ſcriptum[h] ſit: In ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum: præſcriptam cõſuetudinem improbamus[i]: & teſtamenta, quæ parochiani coram Presbytero ſuo, & tribus, vel duabus aliis perſonis idoneis, in extrema fecerint volũtate, firma decernimus permanere: ſub interminatione[k] anathematis prohibentes, ne quis huiuſmodi audeat reſcindere teſtamenta.

¶ Idem Iudicibus Velletreñ. †

¶ *Valet vltima voluntas ad pias cauſas coram duobus teſtibus: & eſt caſus ſingularis.*

CAP. XI.

RElatum † eſt, quòd cùm ad veſtrum examen ſuper

b ¶ *De mobilibus.*] Multò fortius. Nec de immobilibus. Ala.

c ¶ *Non poſſunt.*] In morte tñ poſſunt largiri tã cõſanguineis quã aliis extraneis intuitu ſeruitij recepti, de mobilibus. ĩ. eo. relatũ. § licet. & 12. q. 2. ſub eccleſiaſticis. Panc.

¶ *Glo. ſeq. arg. alle. 2. iura, & tria in contrarium, & remittit.*

d ¶ *Erogare.*] Arg. ꝙ admittitur quis vna via quamuis alia repellatur. 2. q. 2. c. 1. ff. de inoff. teſta. Papinianus. §. ſi quis. Arg. contra ĩ. de procu. tua. vbi de hoc & ff. de admi. tuto. ſcire. & ff. de bo. lib. quæritur.

Q*Via nos.*] In prima ponitur deciſa quæſtio. In ſecunda diſtinguens reſpõſio ibi, *Cõſultationi.* Ab Si.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd licèt clerici de his, quæ paternæ cognatione, vel ſucceſſione, vel artificio, vel dono amicorũ ſunt adepti, nõ habito reſpectu ad Eccleſiam, poſſint cõdere teſtamẽtũ: de his tñ quæ cõſideratione Eccleſiæ perceperunt, de iure teſtari nõ poſſũt. Not. ꝙ clerici de bonis paternis, vel de his, quę intuitu perſonæ acquiſiuerunt, poſſunt liberè teſtari. Item de bonis ratione Eccleſiæ acquiſitis teſtari non poſſunt. Ber.

e ¶ *Diſponere.*] 12. q. 3. c. 1. & 2. & ĩ. eo. relatum. § cæterùm. & c. requiſiti. § illud. Ber.

f ¶ *Teſtamentum.*] Clerici enim de rebus Eccleſiæ nullũ poſſunt facere teſtamentum, cũ eorum proprietas non ſit ſua. cũ ſolũ vſum habeant, ſed tñ victu, & veſtitu contenti eſſe debent. 12. q. 1. clericus quoq. & c. duo. & 10. q. 2. *epiſcopus.* & totum ſuperfluum erogandum eſt pauperibus. 12. q. 1. c. vlt. moderatã tamen donationem cauſa ſeruitij recepti facere poſſunt. ĩ. eo. relatum. § licèt. cùm quaſi filiofamilias comparetur, qui non poteſt facere teſtamentum, niſi de caſtrenſi peculio. C. de aſſeſ. l. vlt. & C. de adue. diuer. iud. l. fori. Ber.

C*Vm eſſes.*] Hoc legit variis modis. Cõmunis diuiſio. Primò narrat factũ. Secũdò prouidet ibi, *Quia verò.* Abbas.

CASVS. In epiſcopatu Hoſtieñ. talis erat conſuetudo, ꝙ teſtamenta, quæ non habebant ſubſcriptionem ſeptem teſtiũ, ſecundùm ꝙ leges ſtatuunt, reſcindebantur. Hoſtieñ. Epiſcopus hoc ꝓpoſuit in præſentia Papæ: quia talis cõſuetudo aliena eſt à diuina lege, & patrum ſanctorũ inſtitutionibus, & à generali cõſuetudine Eccleſiæ, cũ ſcriptum ſit, *In ore duorũ, vel triũ teſtium ſtet omne verbũ:* Papa præſcriptã cõſuetudinẽ reprobauit, & teſtamenta, quæ parochiani fecerunt coram presbytero ſuo, & tribus, vel duabus idoneis perſonis in extrema voluntate, firma decreuit permanere: & præcepit ſub pœna excõmunicationis, ne aliquis reſcindere audeat huiuſmodi teſtamẽta & idẽ dicitur in ſequenti c. in quo ſcribit Papa iudicibus Vellẽtrẽſibus, & intelligunt iſta duo c. ſuper relictis Eccleſiæ, vel ad pias cauſas: vt ibi ſufficiant duo, vel tres teſtes. No. quòd vbi ius legale cõtradicit iuri canonico, prævalet ius canonicum. Itẽ generalis conſuetudo Eccleſiæ pro lege habẽda eſt. Itẽ in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum. Itẽ ſecundùm canones duorum teſtimonium ſufficit in teſtamento.

g ¶ *Leges.*] *C. de teſta. ſi vnus. l. vlt. & l. hac conſultiſſima.* Ber.

h ¶ *Scriptum.*] In *lege Moſaica, & in Euangelio.* 2. q. 4. c. 1. b & ĩ. *de teſta. licet vniuerſi.* Ber.

¶ *Glo. ſeq. vetr. per q. an etiã circa non pias. iuſſa valeat teſtamentum non habens debitum numerum teſtium: ponit opi. quòd non: & hanc approbat, ponit opi. contrariam, quod valeat, quam reprobat. demum ſubdit duas alias opiniones.*

i ¶ *Improbamus.*] Super relictis Eccleſiæ. Decretalis iſta intelligitur per ſequẽtem, quia de eodẽ facto, & eiuſdem loci loquuntur: nam in his quæ pietatis cauſa relinquuntur, minus ſolemnis voluntas ſufficit, ſicut & inter liberos. C. *de teſta. hac conſultiſſima. § ex imperfecto. C. famil. erciſcun. l. vlt. & C. de fideicom. l. vlt.* In his enim ceſſat Falcidia. *C. ad l. Fal. Authen.* ſimiliter. & in *Auth. de eccl. tit. § ſin autem. coll. 9.* in his canonica portio non deducitur. *ĩ. eo. tit. c. vlt.* Quidam tamen dicũt, quod per hoc c. quod generaliter loquitur, derogatur omnibus legibus, quæ dicunt minus ſolemnẽ voluntatem non valere, quod nõ credo: quia nõ eſt veriſimile, quod dominus Papa voluerit vnico verbo legibus derogare. *arg. C. de inofficio. teſta. l. ſi quando. & ĩ. de elect. eccleſia veſtra.* nec fortè poſſet tollere leges quantũ ad eos, qui non ſunt de ſua temporali iuriſdictione[c]. *arg. ĩ. de appellat. ſi duobus & ĩ. de iudic. nouit.* quæ leges, ne quid falſitatis in teſtamento cõmitteretur, voluerũt, quod certus numerus teſtium adhiberetur. *C. de fideicom. l. vlt.* Ita etiã credo quod iſtud locũ habeat ſuper relictis Eccleſiæ, ſiue ad pias cauſas fauore religionis. *ĩ. c. pro.* ſic nõ derogabitur legibus. Vel dic, ꝙ Papa ſtatuit hoc tãtum in his obſeruandũ, in quibus habet temporalẽ iuriſdictionem, quia quantùm ad illos potuit legibus derogare. Ciuitas iſta Velletrẽſis pertinet ad Papam quoad vtranque iuriſdictionem. Sed verius videtur, quod primò dixi. Alij volũt dicere, quòd ſi agatur in foro ſæculari, ſeruanda eſt legalis ſolemnitas: ſi in eccleſiaſtico, ſtabitur iſtis decre. ſed prius dictum magis placet.

¶ *Glo. ſeq. argumentatur, ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Sub interminatione.*] Et ita videtur, quod qui contra facit, ſit excommunicatus. *ĩ. de locato. c. 1.* quam decre. tenemus canonem latæ ſententiæ: & ſunt ibi quaſi eadẽ verba, quæ & in *c. 63. di. Salonitan c. Arg. contra. ĩ. de iure patro. relatũ. in fi.* vbi de hoc[d]. Non credo, quòd ſit canon latæ ſententiæ, ſed ferendæ. per c. relatum. Ber.

R*Elatum.*] Primò ponitur factum reprehenſibile: quod ſecundò corrigi mandat ibi, *Mandamus:* & mandatum tertiò probat ibi, *Quoniam.* Abb. Sic.

¶ Ex hac decreta. nota, ꝙ cum de teſtamẽtis agitur: nõ ſecũdùm leges, ſed ſecũdũ canones iudicandũ eſt. Itẽ cauſa teſtamẽtaria ad iudicẽ Eccleſiaſticũ pertinet: ꝙ verũ eſt in relictis Eccleſię, & ad pias cauſas. Itẽ duorũ teſtimoniũ valet in cauſa teſtamen-

† *Poſt concilium Lateran. ſub Alex. 3. p. 29. c. 5. eod. tit. in 1. compil. Et de intellectu vide Couarruuiam in c. cum in officiis. de teſtamen.*

† *Vigilien. habent antiqui.*

† *Poſt concilium Lateranẽ. ſub Alex. 3. p. 29. c. 5. & c. 6. eo. tit. in 1. comp. Et de intellectu vide Ferdinandum Vaſquium l. 1. de ſucceſ. reſolu. § 9.*

† *& pro, vel, in antiquis.*

a *Vnde dixit Vinc. ꝙ etſi tradere poſſit, non poteſt dimittere poſt mortẽ tradendum, 12. q. 2. bonæ. ſed poſt mortẽ erogandum diſponere non poteſt. 4. q. 5. Ioan. Vbi de hoc. dixit etiam, quod non credit, quod generalis cõſuetudo excuſet clericos dantes in morte omnia mobilia parentibus. Ioan. And.*

† *Oſtien.*

b *Nec* 6b. ea. q. præſu. & c. nulli. & in 6. ibi ſeq. *Ioan. And.*

† *Poſt concilium Lateran. ſub Alex. 3. p. 50. c. 20. & c. 9. e. tit. in 1. comp. Et multa quæ requiruntur, vt diſpoſitio huius c. habeat locum tradit Guido Papa deciſione 543. adde Alex. cõſ. 41. vol. 1. & 47. vol. 2.*

Deut. 17.

† *Velloneñ.*

† *Cap. 10. e. ti. in 2 cõp. & poſt concilium Lateran. ſub Ale. 3. p. 50. c. 8. Vide Antoniũ in c. quod clericus. ſupra de foro cõpet. Saliceũ in Auth. Caſſa. C. de ſacroſan. Eccleſ.*

c *De hoc 10. diſt. cõſtitutiones. & infra de iuiu. in 2. re. lib. 6. Ioan. And.*

d *Et infra de ſagit. c. vnico. Io. And.*

teſtamentaria. Item in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum.

a ¶ *Relictis Eccleſiæ.*] Ad hunc caſum reſtringe *c. prox. ſ. eo.* in quo fauore Eccleſiæ ſufficiunt duo, vel tres teſtes. T.

b ¶ *Decretorũ.*] Quæ dicũt, ꝙ in ore duorũ, vel triũ teſtium ſtat omne verbum. 2. *q. 4. §. 1. & c. 1. & 48. di. quoniam multa.* Sic nota cauſas vltimæ voluntatis defunctorũ ad Eccleſiaſticum iudicem pertinere, qđ verùm eſt in relictis Eccleſiæ, & pauperibus. 13 *q. 2. clerici. & c. qui oblationẽ. C. de Epiſcopis, & cleric. l. nulli licere* [a], per quæ c. confirmatur, quòd dixi ſ. *in prox. c.* ꝙ tantũ de relictis ad pias cauſas intelligendum eſt, quod hic, & ibi dicitur. Ber.

ij ¶ R*elatum eſt.*] Quinque ſunt partes ſecũda ibi. *Nomine.* tertia ibi, *Licèt.* quarta ibi, *Cæterùm.* quinta ibi, *Quia verò.* Et venit hoc c. ad declarationem c. cũ in officiis. ſ. eo. Abb. Sic.

Casvs. In c. ſ. cũ cum in officiis dicitur: Bona p̄ Eccleſiã acquiſita ad eam deuoluantur in obitu clericorũ: quæſitũ eſt à Papa, verũ de immobilibus tñ, vel de mobilibus ſit intelligẽdum? Rñdetur generaliter: bona quælibet p̄ Eccleſias acquiſita eis debent iuxta Lateraneñ. conciliũ poſt acquirentis obitũ remanere: ſed per hoc vocabulum, Eccleſia, non intelligitur Epiſcopus, vel ſucceſſor clerici moriẽtis in Eccleſia collegiata, ſed ipſum collegiũ intelligitur. Vbi autẽ in locũ defuncti vnus tãtũ eſt ordinãdus, ille bona illius, & alia bona ipſius Eccleſiæ debet habere. Et licèt dicatur, mobilia per Eccleſiam acquiſita in alios transferri nõ poſſunt, cõſuetudo tamẽ nõ eſt improbanda, vt de mobilibus illis clerici poſſint aliqua conferre pauperibus, & aliis locis religioſis, & illis, qui clericis ſeruierant, ſiue ſint cõſanguinei, ſiue alij, ſecũdum ſeruitij meritũ: ſi verò clerici de hæreditate, vel aliter intuitu perſonæ ſuæ aliqua acquiſiuerint, de illis diſponat pro arbitrio ſuo. In fine dicit: clerici, qui plura habent beneficia in pluribus Eccleſiis, bona illorũ debent diuidi inter Eccleſias pro rata ſecundùm congruam diſtributionem. Not. quod nomine bonorum tam mobilia, quàm immobilia dicuntur. Item nota caſum, vbi nomine Eccleſiæ non Epiſcopus, ſed capitulum tantũ intelligitur. Itẽ clericus de rebus Eccleſiæ acquiſitis poteſt dare pauperibus, locis religioſis, & ſeruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu perſonæ ſuæ acquiſitis poteſt teſtari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter Eccleſias, in quibus habent beneficia.

relictis Eccleſiæ [a], cauſa deducitur, vos niſi ſeptem, vel quinque idonei teſtes interuenerint, inde poſtponitis iudicare: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus cùm aliqua cauſa talis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundum leges, ſed ſecundùm decretorum [b] ſtatuta tractetis, tribus aut duobus legitimis teſtibus requiſitis: Quoniam ſcriptum eſt: In ore duorum, vel triũ teſtium ſtat omne verbum.

¶ Idem Electo, & Capitulo Caſſaneñ.

¶ *De propriis poteſt teſtari Clericus: in acquiſitis per Eccleſiam etiã ſi ſunt mobilia, ſuccedit Eccleſia, vel ſucceſſor: poteſt tamen aliqua ſeruitoribus, vel pauperibus elargiri: ſi autem defunctus habet plures Eccleſias, vel beneficia, fiet æque diuiſio inter illa.*

CAP. XII.

ij R Elatum † eſt auribus noſtris, quòd quia ſtatuimus in Lateraneñ. concilio [c] †, vt bona per Eccleſiam acquiſita, ad eam in Clericorum obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc ſit de immobilibus tantùm, vel de mobilibus ſentiendum: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd generaliter bona [d] † quælibet per Eccleſiam acquiſita, ei † debent iuxta Lateraneñ. concilium poſt acquirentis obitum remanere [e]. ¶ Nomine autem Eccleſiæ non Epiſcopus [f], vel ſucceſſor Clerici morientis, vbi eſt collegium Clericorum, ſed communis congregatio [g] intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam diſtributionem, & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantum vnus eſt [h] ordinandus, is ea bona (ſicut & alia ipſius Eccleſiæ) in † Dei timorte diſpenſet. ¶ Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita de iure in alio pro morientis arbitrio transferri nõ poſſunt †: cõſuetudinis tamen eſt non improbandæ, vt de his, pauperibus & religioſis locis, & illis, qui viuenti ſeruierant, ſiue conſanguinei ſint, ſiue alij, aliqua iuxta ſeruitij meritum cõferantur [i]. Cæterũ quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt, diſtribuantur pro arbitrio [k] decedentis. ¶ Quia vero nonnulli in diuerſis Eccleſiis beneficia poſſident, diuidantur, quæ habuerant per æſtimationem congruam [l] inter ipſos †.

¶ Innocentius [Altiſſiodoreñ. Epiſcopo.]

¶ *Tenet teſtamentũ, ſi quis extremam voluntatẽ ſuam alterius diſpoſitioni cõmittit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas. Hoc dicit ſecũdum intellectum notabiliorem.*

CAP. XIII.

C Vm † tibi de benignitate: *& infrà.* ¶ In ſecunda [m] quæſtione dicimus, quòd qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem [n] † committit, non videtur decedere inteſtatus.

c ¶ *Lateranen. concilio.*] ſ. eo. cùm in officiis.

d ¶ *Bona.*] Arg. indefinite [b] dictum generaliter accipiendũ. 19. *diſt. ſi Romanorum ĩ. de priuil. quia circa. ĩ. de verb. ſignifi. cũ tibi. & c. quærentis.* ☞ *ff. de contrahen. emptio. l. 3. & ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi ſeruitus.*

e ¶ *Remanere*] Sic 12. *q. 2.* per totum.

f ¶ *Non Epiſcopus.*] Qui tamen eſt in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo. 7. *q. 1. ſcire.*

g ¶ *Congregatio.*] Hoc bene dicitur. 12. *q. 2. de laicis.* & *C. hæ. decu. l. 1.* & Lauren.

¶ *Glo. ſe. quærit, & ſoluit, ſecũ quærit, ponit opinio. & diſtinguit.*

h ¶ *Vnus eſt*] Sed nunquid bona Epiſcopi debent deuolui ad collegiũ maioris Eccleſię moriẽte epiſcopo? Dicas, quod non, immo reſeruanda ſunt ſucceſſori. 12. *q. 2. hac huius placiti.* & *c. de laicis.* & *c. illud.* [c] Nũquid eſt idem in bonis Archidiaconi? Dicunt quidam, quòd non, ſed collegio Eccleſiæ deuoluũtur. Alij dicunt, & melius, ſi bona archidiaconalia diſtincta ſunt, & diuiſa à rebus canonicorum, tunc ſucceſſori ſeruari debent. *arg. de reſcript. edocere.* ſi vero communia ſunt omnia bona archidiaconi, & canonicorum, tunc ad capitulum deuoluuntur. *arg. 12. q. 2. quia cognouimus. & ĩ. de dec. cum in tua. & 8. diſt. quæ contra mores.* Tanc.

i ¶ *Conferantur.*] Sic ſ. eo. adhuc. non ita amare iſtud prohibitum eſt: ſicut dicit lex *de donatione inter virum. & vxo. ff. de dona. inter virum, & vxo. ſi id quod. §. ſi quis ſerui operas.* Lau.

k ¶ *Pro arbitrio.*] ſ. eo. *quia nos.*

l ¶ *Congruam.*] Vt ei plus detur, à qua plus percepit [d]. videtur tamen attendendum, vtrùm vni etiam plus ſeruierit, quàm alteri. *arg. ſi de ſen. ex. c. 1. & arg. ſ. de præbẽ. cùm ſecundùm Apoſtolum.* vbi dicit, *Quia altari ſeruit, viuere debet de altari.* ergo ſi non ſeruiuit, vel ſi parum ſeruiuit, plus ei tenetur reſtituere. Lauren.

C *Vm tibi.*] Vario modo legitur. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſcriſio ibi, *In ſecunda.* Et aduerte, ꝙ iſte textus eſt multùm allegabilis, & frequentatur tam per canoniſtas, quam legiſtas, & eſt breuis deciſio ſed aliquantulum obſcura, ideo nota bene ipſum, & tene menti, quia quotidianus Abb. Sic.

Casvs. Aliquis commiſit extremam voluntatem ſuam in diſpoſitionem alicuius amici ſui, & ſic mortuus eſt: quæritur, an iſte dicatur decedere inteſtatus? Reſpondet Papa, quòd non videtur decedere inteſtatus. Nota, quòd qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem committit: non videtur decedere inteſtatus.

m ¶ *In ſecunda.*] Primam habes *ĩ. de verb. ſign. cùm tibi.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an iſte verè ſit teſtatus, & ſoluit, & diſtinctionem ponit.*

n ¶ *Diſpoſitionem.*] Licet de benignitate canonica videatur teſtamentum feciſſe, re vera non eſt teſtatus, quia nullũ eſt teſtamentũ, vbi nomen hæredis non exprimitur. *C. de teſta. l. iubemus. §. quod ſi non fuerit obſeruatum. circa fi.* & *ff. de his, quæ in teſta. delen. l. proxime.* & inſtitutio hæredis, totius teſtamenti eſt fundamentum vt *Inſti. de leg. §. ante hæredis.* ſed ſicut nutu poſſunt aliqua relinqui. *C. de fideic. & in epiſtola. ff. de le. 3. nutu.* & ſicut nutu deprehẽditur voluntas obmuteſcẽtis. 26. *q. 6. qui recedunt.* ſic nutu de æquitate canonica fit teſtamẽtũ, ſicut & ſufficit ad locutionẽ alterius, ꝙ q̃s annuat teſtibus preſẽtibus, & dicitur decedere teſtatus [e], & tale teſtamentum dicitur nũcupatiuũ. *C. qui teſta. fac. poſſ. hac conſultiſſima.* Licitè ergo poteſt quis voluntati alterius cõmittere factionẽ teſtamenti ſui. *l.* an quis ſit ei hæres. Diſtinguitur tamen: quia aut in volũtatẽ hæredis committo factionẽ teſtamenti, aut in voluntatẽ alterius: ſi in volũtatẽ hæredis, licitè poſſum, ſed nõ expreſsè eius voluntati cõmittam *ff. de cond. inſti. verba hac.* ſed ſi confero in expreſſam voluntatẽ alterius, nõ valet, vt ſi dicã: Inſtituo hæ-

redem

a *Legatum pro redemptione captiuorum nõ deſignata perſona, quæ diſtribuat, diſtribuet Epiſcopus originis, vel habitationis, ſi origo eſt incerta.*

Deut. 17. Matt. 18.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cõpil. & vide præ aliis hic Hoſtienſem, & Couarruuiam.

† Cap. 15.

† *Vide Antonium Pucellum in Rubrica. C. de* bonis mater. in 1. p.

† *Codex Barbatia rarus debeat & c. conuen. et anti qua cõ. tel.*

b *De hoc articulo, vide latè per Couarruuiam* l. 1. variã. reſol. c. 13.

c *Et reuocata ſunt, contraria priuilegia,* [d] *& conſuetudines, & ſtatuta* infrà de cle. quia ſæpe. li. 6. & *Clemen.* cod. ti. ſtatutum. *Io. And.*

† *Cum Deo.* & c.

† *poſſunt.*

d *Vt ſit Bonon. & Pariſien. canonicus ſi 3. & x habebat à Bon. & xx. à Pari. Bon. habebat vnũ: & Pariſien. habebit duo. Ioan. And.*

† *ipſas.*

† *Incluſa deſunt in noſtris antiquis.*

‖ *Ca. 1. e. ti. in 3. comp. Et de materia vide plenè per Antonium Gomezsũ, & Palaciũ Rubium in 31. Tauriuam.*

† *diſpoſitione.*

e *Hanc gloſſam dicit Baldus eſſe ſingularem in l. 1. C. de ſacroſan. eccl.*

redem, quem Titius voluerit. *ff. de hære. inſtit. illa inſtitutio. & l. ſi quis Sempronium. & l. captatorias.* immò captatoria, id eſt, adulatoria appellatur talis inſtitutio. *C. de re mili. captatoriis.* ſecus ſi tacitè. *ff. de hære. inſt. l. illa autem inſtitutiones* [a]. vt ſi dicam: inſtituo te heredem, ſi Titius aſcenderit Capitolium: vt *ff de hære. inſtit. l. ſi quis Sempronuī. & ff. de condit. & demon. l. nonnunquā.* Sed legatū poteſt cōmitti arbitrio alterius tacitè. *ff. de lega. 2. l. 1.* ſed alterius arbitrio expreſsè non poteſt cōmitti. *ff. de leg. 1. l. captatoria. & l. prædic.* & incertæ perſonæ bene poſſunt inſtitui heredes: vt inſtituo pauperes hæredes. *C. de epiſ. & cleri. ſi quis ad declinandā. & l. nulli.* Ioan.

¶ Idem C. tituli ſancti Laurentij in Lucina Presbytero Cardinali.

¶ *De relictis Eccleſiæ petit Epiſcopus partem ſuam, licèt aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictum: niſi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum à teſtatore, quòd maneret ea parte cōtentus, & legatū agnouerit.*

CAP. XIV.

Officij †: *& infrà.* ¶ Secundò quæſiuiſti, cùm quis in teſtamento relinquit Epiſcopo propriam portionem, & alia multa monaſteriis, vel Eccleſiis, vtrùm Epiſcopus ex illis legitimam [a] poſſit petere portionem: *& infrà.* ¶ Conſultatione tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi portionem illam, cum conditione [b] legauit Epiſcopo, vt eſſet ea ſola contentus, & Epiſcopus acceptauit: quia per hoc aliis renunciāſſe [c] videtur, de cæteris non poterit exigere portionem. Quòd ſi eam ipſi abſolutè [d] reliquit, portionem ſibi debitam poterit nihilominus de cæteris vendicare [e]. Si verò conſtiterit [f], quòd in fraudem modicum conſtituit mortuarium vt in cæteris Epiſcopus portione debita fraudaretur [g] (quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent †) Epiſcopus portionem ex illis poterit exigere à canone [h] conſtitutam, ſaluis indulgētiis [i] Romani † Pontificis, quæ quibuſdā regularibus ſunt cōceſſæ.

¶ Idem.

¶ *Relictū Epiſcopo contemplatione perſonæ, non diuiditur cum Eccleſia cathedrali: ſecus ſi contēplatione Eccleſiæ, ſiue nihil relinquatur Eccleſiæ, ſiue aliquid: ſiue cōiūctim, ſiue ſeparatim. Si autē ſoli Eccleſiæ eſt factū relictum, Epiſcopus habebit portionem canonicā. Præſumitur autem relictum cōtemplatione Eccleſiæ factū, quando fit ab extraneo habēte adminiſtrationē: ſecus ſi fiat ab adminiſtrationē nō habēte. Cū Eccleſiis verò inferioribus Epiſcopus non diuidit ſibi relictum, quia non eſt ſibi tanta communio cum Eccleſiis inferioribus, ſicut cum cathedrali.*

CAP. XV.

Requiſiſti †de his, quæ teſtator pro anima ſua legat in vltima voluntate, qualiter ſint inter Epiſcopum, & Eccleſiam diuidenda. Et quidem regulariter verum eſt, quòd Epiſcopus debet de his ſecundùm diuerſas conſuetudines tertiam, [k] vel quartam [l] portionem habere.

Officij.] Cōmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abb. Sic.

Casvs. Aliquis in teſtamento ſuo reliquit Epiſcopo ꝓpriā portionem, & alia multa monaſteriis, vel Eccleſiis: quæritur, vtrū epiſcopus de illis poſſit petere legitimā portionē? Rūdet Papa, ꝙ ſi portionē illā legauit Epiſcopo ſub conditione, vt ea eſſet contētus, & epiſcopus cōditionē acceptauit, de aliis nihil poterit petere: qa per hoc aliis renūciare videtur: ſed ſi portionē illā abſolutè reliquit, de aliis nihilominus legitimam portionē poterit vēdicare. Si verò conſtiterit, ꝙ fraudulēter modicā portionē reliquit, cū conditione, vt in cæteris epiſcopus portione debita fraudaretur: qa fraus, & dolus alicui patrocinari non debēt. epiſcopus de illis portionē exigere poterit à canone conſtitutā, ſaluis indulgētiis Ro. Pont. quæ quibuſdam regularibus ſunt conceſſæ. Capitulum iſtud, & ſequens loquuntur ſecundùm conſuetudinem quorundam locorum. Not. quòd electione vnius quis renunciat alteri. Item fraus, & dolus nemini debent patrocinari.

a ¶ *Legitimam.*] Quæ ſecundùm variam locorum conſuetudinem varia eſt, & diuerſa. *j. de ſepul. certificari.* Vin.

b ¶ *Conditione.*] Conditio [b] quid ſit, & modus, tractatur *j. de condit. app. in c. Verum.*

c ¶ *Renunciaſſe.*] *ff. de inoffi. teſta. ſi pars. §. Vlt. & l. ſeq. & l. Vlt.* & *C. eod. tit. l. parentibus.* Ber.

d ¶ *Abſolutè.*] Cùm enim abſolutè relinquit, poteſt epiſcopus vtranque conſequi. *j. c. prox.* vt vī hoc notare, quia ſi ep̄s dedit ſimpliciter aliquod beneficium ei, qui priùs habebat aliud: non videtur ei priùs ademiſſe. *ff. ad munici. l. municeps.* Lau.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. allē. tria, & duo in contrarium.*

e ¶ *Vendicare.*] *Arg. quòd recipiendo vnū, non intelligitur aliī renunciaſſe, niſi hoc ſit dictū ff. de ac. & obli. l. quotiens.* ſic vxor recipiens legatū, non intelligitur renunciaſſe doti. *C. de rei vxo. act. l. vnica. §. ſciendum. arg. C. de pact. conuen. l. ſi mulier. arg. contra. ff. de inofficio. teſt. l. Vlt. & ff. ad leg. Fal. l. ſi debitor.*

f ¶ *Conſtiterit.*] Etiam apponendo conditionem, aut ſi ipſam acceptauerit, ſi poſtea de fraude conſtiterit, quia non potuit teſtator auferre illam partem epiſcopo, quæ ei ex conſtitutione debetur. *j. c. prox.*

g ¶ *Fraudaretur.*] Videtur tamen, ꝙ agere debeat ad ſupplemētū ep̄s in hoc caſu, ſi minùs ei reliquit legitima portione. *C. de inoffi. teſt. l. ſi quando. §. generaliter. & l. omnimodo*: quia non admittit grauamen iſta portio, ſicut nec quarta debita de iure naturæ. *arg. ff. de adop. arrogator. §. ſed an impubers.* Lau.

h ¶ *Canone.*] Loquitur de illis canonibus. *10. q. 1. decernimus. & c. de his.*

i ¶ *Indulgentiis.*] *j. de ſepul. in præſentia. & j. eo. c. Vlt.* Ber.

Requiſiſti.] Diuiditur. Ni primò quæſtio. Secūdò generalis ſolutio ibi, *Et quidē.* Tertiò ſpecialis ibi, *Sed cōſiderādū.* & ibi diſtinguit quatuor mēbra, quæ patent in textu. Abbas.

Casvs. Aliquis fecit teſtamentum & multa pro anima ſua legauit: quæſitum fuit à Papa, qualiter illa diuidenda ſunt inter Ep̄m, & Eccleſiā? Rūdet, ꝙ regulariter obtinet, ꝙ ep̄s ſecundū diuerſas cōſuetudines locorū debet habere tertiā, vel quartam portionem: ſed videndum eſt, vtrùm teſtator diceret, relinquo iſtud ep̄o, an relinquo iſtud Eccleſiæ: vel ſic, relinquo iſtud ep̄o, & Eccleſiæ: an ſic, relinquo iſtud ep̄o, & illud Eccleſiæ: in primo caſu cū dicit, relinquo iſtud ep̄o. diſtinguendū eſt, vtrum relinquatur Epiſcopo ab extraneo, an à ꝓpinquo: ſi ab extraneo, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ, & non perſonæ: vnde Eccleſia cathedralis debet habere ſuā partem: ſicut in ſecundo caſu, ſi aliquid relinquitur Eccleſiæ, Ep̄s debet habere ſuam partem: ſed iſtud verum eſt, niſi teſtator exprimat, quod velit iſtud eſſe tantùm Ep̄i, & non Eccleſiæ: in quo caſu voluntas teſtatoris ſeruanda eſt, ſecus eſt, ſi dicat, ꝙ velit illud eſſe tantum Eccleſiæ, & nō Epiſcopi: quia priuata diſpoſitio teſtatoris, nō poteſt immutare generalem conſtitutionem canonis: ſed huic dicto canō obuiare videtur. dicit enim canon: ſi aliquid legatur pontificibus ab extraneis, aut cum Eccleſia, aut ſequeſtratim: quia ille qui hoc donat, pro remedio animæ ſuæ donat, nō pro cōmodo ſacerdotis: non proprium ſed quaſi Eccleſiæ dimiſſum computabunt: Rūdet Papa illi canoni, dicens, quod dicitur in canone, verū eſt, quando teſtator nō exprimit, quod velit illud eſſe tantū ep̄i, & nō Eccleſiæ: ſed hoc exprimit hic teſtator: & ita non contradicit. ſi verò à propinquo legatur epiſcopo, præſumitur, ꝙ intuitu perſonæ, & nō Eccleſiæ, niſi cōtrarium oſtendatur, & de iſto Eccleſia nihil habebit: ſi autem relinquatur epiſcopo, & Eccleſiæ coniunctim, canonica diuiſio inter eos eſt facienda. ſi verò diuiſim legauit iſtud epiſcopo, & illud Eccleſiæ, ſiue æqualia, ſiue inæqualia ſint relicta, reducēda ſunt ad canonicā diuiſionē, niſi vtraque pars velit eſſe cōtēta ſuo relicto: ſi verò teſtator dicat lego hoc epiſcopo, & illa capellis, vel monaſteriis: in caſu iſto, quod legatur epiſcopo, eius erit præcipuū cū Eccleſia: ſicut ſi cuilibet alteri legaretur: & de aliis quę legātur monaſteriis, vel capellis, portionē canonicā obtinebit: in fine dicit, ſi aliqua legātur clericis prælationē vel adminiſtrationē aliquam non habentibus, & qui poſſunt proprium habere: ſiue relinquatur ab extraneo, ſiue à propinquo, intuitu perſonę præſumitur omne relictū, & de illo nec ep̄s, nec Eccleſia aliquid habebit, niſi aliquid in cōtrariū oſtēdatur: quæ hic dicūtur, localia ſunt, quia non ſeruatur hoc generaliter. Not. ꝙ relictū epiſcopo ab extraneo, regulariter, & generaliter præſumitur intuitu Eccleſiæ eſſe relictū: ſi autem à propinquo intuitu perſonæ: tamē in vtroque caſu probatio admittitur in contrarium. Itē quod obtentu alicuius quare illi eſt reſtituendum, & valet vocari contra nuncios procuratores, negotiorum geſtores. Item voluntas teſtatoris ſemper debet obſeruari, vbi ius, vel aliquis non offenditur. Item ſoluitur quæſtio, cui ab epiſcopo quæſita cedant. Item relictum priuatæ perſonæ ſiue habeat beneficium, ſiue non, ſemper præſumitur eſſe relictum intuitu perſonæ.

k ¶ *Tertiam.*] 10. q. 1. *decernimus. & c. de his. & j. de ſepul. c. 1.* B.

l ¶ *Quartam.* 12. *q. 2. vobis conceſſo. & quatuor. & j. de ſepul. cum ſuper.* Quidoq; etiā medietas appellatur. *j. de ſepul. c. 2. & 10. q. 1. antiquos* [c]. In his enim loci conſuetudo ſeruanda eſt. *j. de ſepul. c. certificari.* Capitula tamē, quæ dicūt res Eccleſię diuidēdas in quatuor partes, de matricib. Eccleſiis loquūtur. Vin.

a *Quādo in præteritū, non in futurum inſtitutio eſt collata, non eſt captatoria, vt ſi dicatur, qua parte Titius me hæredem inſtituit, meus hæres eſto. Ioan. And.*

† Cap. 2. e. tit. in 3. cōpil. prima pars infrà de pœniten. offi. ſecunda hic, tertia j. de ſen. excom. offic. *Vbi declarantur reliqua quæſtiones. & de variis portionibus vide Couarruuiam hic, adde Federicum de Senis conſil. 154. incip. Ioan.* ſeruus.

b *Hæc gloſſulam non inuenio in antiquis libris, nec puto eſſe Ber.*

† *Vide* l. hęres meus. ff. de cond. & demonſ. & l. in fraudem. ff. de iur. fiſ.

† *Romanorum Pontificum.*

† Cap. 3. e. tit. in 3. cōp. *Et de materia vide latè poſt Bartolomæum Socinum in* l. ciuibus. ff. de rebus dubiis, *& Petrum de Peruſio trac. de quarta canonicā, adde Alexandrum* cōſi. 196. *incip.* viſo teſtamento. in 2. volu.

c *In quibuſdam etiam locis nihil accipit vt ſi quandū* [illegible] *& Hoſt. Ioā. And.*

a ¶ Hæc

¶ Sed conſiderandum eſt diligēter, vtrum teſtator leget hoc modo: Relinquo † iſtud Epiſcopo: an Relinquo iſtud Eccleſiæ: vel, Relinquo iſtud Epiſcopo, & Eccleſiæ [a]: an, Relinquo iſtud Epiſcopo, & illud Eccleſiæ [b]. In primo caſu diſtinguendum eſt, vtrū relinquatur Epiſcopo ab extraneo, an à propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum eſt, quòd præſumitur [c] eſſe relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ: vñ cathedralis Eccleſia de illo poteſt canonicā petere portionem: quemadmodū Epiſcopo competit ſua portio, ſi aliquid Eccleſiæ [d] relinquatur: & hoc verum eſt niſi teſtator exprimat, quòd velit illud tantum eſſe Epiſcopi [e], non Eccleſiæ: in quo caſu ſeruanda eſt diſpoſitio teſtatoris: ſecus autem ſi exprimat [f], quòd velit eſſe illud tantum Eccleſiæ, non Epiſcopi: quia priuata diſpoſitio teſtatoris non poteſt generalem conſtitutionem canonis [g] immutare. Nec eſt [h] contrarium, quod in canone † legitur, videlicet quòd Pontifices, quibus ab extraneis aliquid, aut cū Eccleſia, aut ſequeſtratim dimittitur, aut donatur (quia hoc ille qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, nō pro commodo Sacerdotis probatur offerre) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ, inter facultates Eccleſiæ computabunt: quoniam hoc eſt verum, cum teſtator ita ſequeſtratim legat illud Epiſcopo, quòd non exprimit, verùm velit ad Epiſcopum tantùm, non ad Eccleſiam pertinere. Si verò relinquatur illud Epiſcopo à propinquo [i], præſumitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ [k]: niſi fortè contrarium probaretur: & de iſto nihil poteſt Eccleſia petere in vita eius. ¶ Quòd ſi [l] relinquatur Epiſcopo, & Eccleſiæ: de illo canonica inter ipſos † eſt diuiſio facienda. † Si verò [m] illud Epiſcopo, & illud Eccleſiæ relinquatur: ſiue æqualia, ſiue inæqualia ſint relicta, reducenda ſunt ad diuiſionem canonicam, inter Epiſcopum, & Eccleſiam cathedralem: niſi ambo velint † eſſe teſtatoris diſpoſitione [n] contenti [o]: quam † propter vltimæ voluntatis fauorem ſatis decens eſt [p] obſeruare: vbi neque fraus interuenit, neque dolus, neque † quiſquam nimium defraudatur debita portione. ¶ Secus autem eſt, ſi aliquid legetur Epiſcopo, & aliqua Capellis, vel monaſteriis, aut aliis piis locis: nam in hoc caſu, quod legatur [q] Epiſcopo, eius eſt præcipuum, cum Eccleſia cathedrali, quemadmodum ſi cuilibet alij legaretur: & † de illis [r], quæ aliis legantur, portionem canonicam [ſ] nihilominus obtinebit: quoniam non eſt [t] tanta communio inter Epiſcopum, & inter Capellas, vel monaſteria, ſeu alia pia loca, quanta eſt [u] inter Epiſcopum, & Eccleſiam cathedralem: cui eſt ſpirituali coniugio copulatus, vnde quæ acquirit [x] Epiſcopus, non illis, ſed iſti tantum acquirit.

¶ Illud autem [y] eſt generaliter obſeruandum circa eum, qui poteſt proprium poſſidere prælationem, vel adminiſtrationem Eccleſiæ non habentem [z], quod ſi ei aliquid ſpecialiter relinquatur, non ſolum à propinquo, verùm etiam ab extraneo intelligitur eſſe relictum, non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ: niſi probatio in contrarium appareret, & idcirco de illo nec Epiſcopus, nec Eccleſia poteſt in vita eius [a] ſibi aliquid vendica-

a ¶ *Eccleſiæ.*] Coniunctim.

b ¶ *Illud Eccleſiæ.*] Separatim.

c ¶ *Præſumitur.*] Præſumptione iuris, non de iure: vnde probatio in cōtrariū admittitur, puta ſi longa, & magna fuit dilectio, 12. q. 3. c. 2. ſed e conuerſo ſi relinquitur à propinquo, præſumitur relictum intuitu perſonæ. j. *eod. c. Ver. ſi verò Eccleſia. &* ſ. *eod. quia nos.* 12. q. 3. *cap.* 1.

d ¶ *Aliquid Eccleſiæ.*] Hic exemplificat ſecundum membrum diſtinctionis. Ber.

e ¶ *Epiſcopi.*] Id eſt, proprium.

¶ *Gl. ſeq. quærit obiiciendo, ponit ſolut. tunc Laurentij, ſed aliter ſoluit.*

f ¶ *Secus autem ſi exprimat.*] Sed quæ eſt ratio diuerſitatis, quòd quando relinquitur aliquid Eccleſiæ tātū, quod Eps habet inde ſuā partem: & ſi relinquatur Epō tantū Eccleſia nihil habet: cū Eps ſit in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo, 7. q. 1. ſcire? Laurent. dixit hoc euenire propter iuris impoſſibilitatem: quoniā ius nō offenditur, ſi Epō legetur tātū, ſed ſi tantum legaretur Eccleſiæ, ſecluſo Epiſcopo, ex hoc offēditur ius [a]. *arg. ff. de legat.* 1. *nemo poteſt.* Vel poteſt dici, quòd nomine Eccleſiæ intelligitur Eps tanquam caput ſupra de his, quæ fiunt à præla. ſine cōſenſu capituli c. nouit. & cum ſcribitur capitulo, ſcribitur decano, qui eſt caput capituli. ſ. *de conceſ. preben. poſt electionem.* ſicut qui præeſt exercitui, de ipſo exercitu intelligitur. *ff. de his qui notantur. infa. l.* 2. *ff. quis & a quo appel. l.* 1. *§. ſi præſes* [b] & appellatione familiæ Princeps continetur. *ff. de verb. ſignif. l. familia.* Nomine vero Epiſcopi quādoque nō intelligit Eccleſia, vt in eo qui renunciauit Epiſcopatui. ſ. *de trāſla. inter corporalia. &* ſ. *de eo qui renun. Epiſco. c.* 1. Et cùm aliquid datur Eccleſiæ, nullæ perſonæ determinatæ intelligitur dari: ergo Epiſcopus inde habere debet partem, cùm ſit caput Eccleſiæ: ſed cùm relinquitur tantùm Epiſcopo, intuitu tantùm perſonæ ipſius relictum intelligitur: & ideo Eccleſia nihil inde habebit, immò Epiſcopus inde poteſt facere teſtamentum. ſ. *eod. quia nos.*

g ¶ *Conſtitutionē canonis.*] 12. q. 3 *pontifices. arg.* 10. q. 1. *ſi quidam &* 16. q. 1. ad hoc, ſic nemo facere poteſt, quòd in teſtamento ſuo leges locum habere non poſſint *ff. de leg.* 2. *l. nemo poteſt. ff. de pact. inter debitorem. & l. ius publicum. ff. ad Fal. quod de bonis.* 1. *reſp. C. de condi. inſer. l.* 2. ſ. *de fo. compe. ſi diligenti.* j. *de ſen. exc. contingit. &* j *eo. ſua.*

Gl. ſeq. diſtinguit inter legata, & donata, & allegat contrarium.

h ¶ *Nec eſt.*] Hic reſpondet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per canonē illum 12. q. 3. *pontifices.* cuius verba hic ponuntur: & hæc diſtinctio ſumitur ab illo canone: & licèt relinquatur Epiſcopo ſub proprio nomine, præſumitur tamen intuitu Eccleſiæ relictum eſſe. *ff. de ann. leg. l. annua.* [c], quod intelligitur circa relicta in vltima voluntate ab extraneo, ſecus ſi aliquid detur epiſcopo inter viuos: quia tūc præſumitur intuitu amicitiæ datū aliquid, putà, ſi lōga dilectio, & amicitia inter eos, vel propter ſpem alicuius remunerationis. arg. contra. 12. q. 3. *ſancimus.* & c. *præcedenti.* Item aliud eſt dicere, relinquo hoc Eccleſiæ: & aliud, relinquo hoc canonicis. In primo caſu relinquitur Eccleſiæ, in ſecundo, non. *arg. contra. ff. de rebus dubiis bebit canonicam.* Ioan. *ff. de condi. & demonſt. l. municipibus.* hoc verum eſt, ſcilicet quod dicitur in c. pontifices. ſcilicet quòd Eccleſia habeat partem ſuam de his, quæ legantur epiſcopo, & illud, hoc, non referas ad proximum dictum, ſed ad ſuperius.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, & ponit duas opiniones.*

i ¶ *A propinquo.*] Vſque ad quartum gradum. *C. de epiſco. & cleri. Auth. licentiam. & in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus. coll.* 6. & j. *de conſan. & affin. c. non debet.* Quidam dicunt vſque ad ſeptimum: cum canon diſtinguat hic: vt 12. q. 3. *c.* 1. & 2. & ſ. *eod. quia nos.* Vinc.

k ¶ *Perſonæ.*] Quare nihil debetur Eccleſiæ. *ar. ff. de peti. hæred. item veniunt §. item non ſolum.*

l ¶ *Quod ſi.*] Tertium membrum diſtinctionis. T.

m ¶ *Si verò.*] Quartum membrum diuiſionis.

n ¶ *Diſpoſitione.*] Fauore vltimæ volūtatis. 13. q. 2. c. *vlt. ff. pro ſocio. cum duobus.* aliàs incipit, *ſi fratres. §. idem reſpondet.* [d] Io.

o ¶ *Cōtēti.*] ſ. *c. proximo.*

p ¶ *Decens eſt.*] Sed non neceſſarium. decens enim eſt, vt pro modico nō contendat. *ff. loca. ſi merces. §. vis maior. & l. habitatores.* & ideo multum operatur repetitio verbi, hoc ſcilicet cū dicitur, relinquo hoc epiſcopo, & relinquo illud Eccleſiæ. Lau.

q ¶ *Legatur.*] Quia hoc eſt eius præcipuum, & diuidi debet illud cùm eccleſia cathedrali. Vincen.

r ¶ *De illis.*] Scilicet monaſteriis, vel capellis.

ſ ¶ *Canonicam.*] Scilicet tertiam, vel quartam: vt dicitur in princi. c. & ſ. *eod. c. prox.*

t ¶ *Non eſt.*] Hæc eſt ratio, quare ſecus eſt. Ber.

u ¶ *Quanta eſt.*] *Arg. quod non dicitur de gremio Eccleſiæ, qui eligitur de minoribus Eccleſiis, licèt ſit eiuſdem ciuitatis. arg.* j. *de verb. ſigni. cùm clerici.*

x ¶ *Acquirit.*] 18. q. 1. c. 1.

y ¶ *Illud autem.*] Quod ſequitur.

z ¶ *Habentem.*] Siue habeat beneficium eccleſiaſticum, ſiue non. Vincentius.

a ¶ *In vita eius.*] Poſt mortem bene, ſi inteſtatus decedat. *arg.* j. *de ſucceſ. ab inteſtato. cùm dilectus,* ita tamen quòd non habeat propinquos [e] 12. q. *vlt. c. vlt.* & *in Auth. de Eccleſia.*

† *In codice Barbatiæ ita, relinquo iſtud Epiſcopo: aut relinquo iſtud Eccleſiæ & Epiſcopo: aut relinquo illud Eccleſiæ, & illud Epiſcopo.*

a *Hoc eſt, quod quæritur, quare ius offenditur in vno, & non in alio. Ioā.*

† *Canon, cuius hic meminit Papa, eſt* in concil. Agathenſi. c. 6.

b *Aliàs eſt* ver. ſub. §. ſolent. *vide* de ap. dilecti, vlt. gl. *Ioann. And.*

c *Per hanc legem dixerunt hic Petrus, & Abbas, quòd ſi adminiſtratori Eccleſiæ etiam expreſſo nomine aliquid legetur, epiſcopus habebit canonicam.*

† *Voluerint.*

† *quā ſcilicet diſpoſitionem.*

† *Aliàs ita: nec quiſquā nimium defraudetur, &c.*

† *In vno Codice ita: & de his, quæ illis legātur portionem, & c. in alio ita: & de his, quæ aliis legātur, epiſcopus portionem, &c.*

d *Socinus, quo ceſſantibus ſociis refecit inſulam communi nomine, locèt vſuras centeſimas, & dominū vendicare poſſit: tamē & leniorem viam ſcilicet agendo pro ſocio aggredi poterit. Ioan. And.*

e *Agnatos vſque ad 7. cognatos vſque ad 4. gradum ſecūdùm Ioan.*

re: & hoc intelligitur eſſe verum, cum fraus minimè procuratur: quæ ſi detecta fuerit, patrocinari non debet.

¶ Idem Epiſcopo Tuſcano. †

¶ *In bonis patris, matris, & auiæ, habet quis debitam iure naturæ, in qua grauari nequit: & alius rogatus de reſtituenda hæreditate ſub conditione, detrahi debitum iure naturæ, & Trebellianicam, in qua computantur fructus poſt litis conteſtationem percepti.*

CAP. XVI.

RAynutius[a] † de Clera duas habens filias, Alterocham videlicet, & Adiectam, matrem inſuper Cleram, & vxorem nomine Adelaſiam[b], in extremis poſitus condidit teſtamentum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem, quam ei dederat, domum, & quendam hortum in eodem teſtamento relinquens[c]: Adiectæ verò impuberi reliquit cætera † bona ſua, adiiciens vt Alterocha, & ſoboles, quam geſtabat in vtero, eidem impuberi ſuccederent, ſi abſque liberis[d] moreretur. Mortuo itaque teſtatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis à patre, iure Lombardo † cuidam

tit. §. ſi quis autem 2. coll. 9. & 12. q. 1. ſunt manifeſta. & 12. q. 2. epiſcopus qui filios.

R*Aynutius.*] Primò ponitur factum. Secundò auditoris dati per Papam pronunciatio ibi, *Cùm autem.* Tertiò pronunciationis, per Papam confirmatio ibi, *Nos igitur.* Prima, & ſecunda partes ſubdiuidi poſſunt: & partes patēt in textu. Abbas.

a ¶ *Raynutius.*] Ad intelligētiam huius decretalis pone caſū, quòd tota hæreditas R. valuit liiij. omnibus cōputatis: in quib[9] Clera mater ipſius habuit tertiam partē, ſcilicet xviij. quæ tertia deducebatur iure Lōgobardorū, modò remanent xxxvj. in quibus Adelaſia vxor ipſius R. habuit ſimiliter tertiam partē ſcilicet xij. quæ tertia ſimiliter deducebatur iure etiā Lōgobardorū: modò remaneant xxiiij. ſed in illis xviij. quæ ſūt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiam debitā iure naturæ, in qua grauari nō potuit: quę tertia ſunt tria, quia ambæ neptes de iure communi pro legitima habere debebant tertiā partē de xviij. quæ ſunt ſex, & ſic quælibet tria, & tm̄ habuit Alterocha in tertia Cleræ: modò remanēt tutori pro Adiecta xv. de tertia Cleræ tā iure naturæ, quàm ratione donationis. Itē in xij. quæ ſunt tertia pars Adelaſiæ, eodem modo habuit Alterocha tertiā debitā iure naturæ, ſcilicet duo: quia tertia pars de 12. ſunt 4. quorū medietas ſunt duo, pro Alterocha, & reliqua duo pro ſorore ſua Adiecta. tutor habet decem in iſta tertia Adelaſiæ, tam propter ius naturæ, quàm propter venditionē reſidui: habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ, & Adelaſiæ 5. & ita ſententia retractatur: tutor verò habuit in illis tertiis 25. quia 15. habuit pro tertia Cleræ, & 10. pro tertia Adelaſię: quæ omnia ſunt 25. Item in 24. quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet ſoror habebat ſuā tertiā debitam iure naturæ, quæ eſt quatuor: modò Alterocha poteſt ſibi cōputare pro domo, horto, & dote illa quatuor pro ſua legitima, ſi tantum valuerunt: & tutor pro Adiecta tantū recipiet, ſcilicet alia quatuor: modò remanet hæreditas R. 16. ſcilicet: quæ reſtituenda ſunt Alterochæ: tamen tutor extrahet inde quartā per Trebellianum, ſcilicet quatuor, & hoc verum eſt, quādo nihil eſt in fructibus: quia ſi aliquid eſt in fructibus, tutor extrahet Falcidiā tātùm pro rata, fructibus cōputatis in ea, & reſiduum dabitur Alterochæ: & ita remanēt 12. pro hæreditate R. extractis legitimis, & quarta per Trebellianum: & in illa 12 reddenda ſunt Alterochæ. habuit ergo Alterocha 12. ex hæreditate R. quæ erant 24. extractis tertiis matris, & auiæ: & quatuor habuit pro ſua legitima in illis 24. ecce xvj & habuit ex tertiis matris, & auiæ v. quæ omnia ſunt xxj. quæ xxj. tantū habuit Alterocha: tutor verò habuit ex tertiis Cleræ, & Adelaſiæ 25. & quatuor ex hæreditate R. pro legitima Adiectæ, quatuor per Trebellianum, quæ omnia ſi modò addatis, ſunt 54. & hæc eſt tota hæreditas R. & ſic eſt plana decretalis iſta. Not. quòd tutori dato in teſtamēto, poteſt teſtator præcipere, vt ſic de rebus ſuis diſponat. Item ſi ſit lis cum pupillo, tutor conuenitur. Item ſententia fertur in perſonam tutoris. Item iudex appellationis poteſt in quibuſdam ſententiam confirmare & in quibuſdam infirmare. Item à tempore litis conteſtatæ dicitur quis eſſe in mora, vt hîc videtur poſſe colligi. Item pater non poteſt priuare filium quarta legitima, vel etiam in ea grauare.

b ¶ *Et vxorem nomine Adelaſiam.*] matrem puellarum, de quibus ſequitur Hæreditas Raynutij valuit quinquaginta quatuor computatis dote, domo, & horto, in quibus Alterocha fuit inſtituta hæres.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per tres quæſt. an neceſſe fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure inſtitutionis & an inſtitutam in certa re, &c.*

c ¶ *Relinquens.*] Si nihil ſibi in teſtamento reliquiſſet, nō valuiſſet teſtamentum *C. de inoff. teſta. omnimodo. & l. ſeq.* & tā dotem, quàm legatum computabit in legitima *C. eod. tit. quoniam & l. ſi quando. & § generaliter.* & ſi non ſufficeret, agere poſſet ad ſupplementum, vt in ll. prædictis. & *C. eod. tit. l. fin. nouella. & l. ſi quando § generaliter.* Et quòd dicit, relinquens, intellige, quòd inſtituit eā hæredem ſiue in illis rebus: alias non valuiſſet teſtamentum iure nouiſſimo: *vt in Auth. vt cum de ap. cog. § aliud quoque. & § hoc autem. coll. 8. & in Auth. de triente, & ſemiſ. § frequenter. coll. 3.* concordant prædictis legibus veteribus, ſed ſtandum eſt illi Auth. vt cū. de appel. cog. tāquam poſteriori b. *C. de inoff. teſtamen.* ſunt illæ duæ Authenticæ[e]. Et tales, qui in certis rebus inſtituuntur, loco legatarij habētur, nec tenentur creditoribus *C. de hære. inſti. l. quoties.*

ADDITIO. Et ſi non ſufficeret, agere poſſet ad ſupplementum: vt in legibus prædictis.

¶ *Gl. ſe. habet duas partes. Prima tractat diſtinctionem inſtitutionum &c. Secunda pars ponit tria: primum an remitti poſſit fideicōmiſſum: an rogatus alienet: & quid de illo, qui ſe obtulit monaſterio.*

d ¶ *Si abſque liberis.*] Et[4] hoc videtur, quod hæc ſubſtitutio fuerit compendioſa, ſcilicet quandocunque deceſſerit ſine liberis, ei ſuccederet ſoror cum ſobole. Vnde not. quod eſt quædam ſubſtitutio vulgaris, quædam pupillaris, quædam exemplaris, quædam cōpendioſa: & tales ſubſtitutiones dicuntur directæ. Item eſt & fideicommiſſaria[e]. Subſtitutio[f] vulgaris eſt, quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit ſub hac formā: inſtituo te hæredem: & ſi tu non eris hæres, ille ſit hæres. *Inſti. de vulga. ſubſti. in princ.* & expirat adita hæreditate. *C. de impub. & aliis ſubſti. l. poſt aditam.* Pupillaris eſt, quæ fit talibus verbis: Filius meus mihi hęres eſto, & ſi tu non eris hæres, vel ſi eris hęres, & intra tēpus pubertatis deceſſeris, ille ſit hæres. *Inſti. de pupil. ſubſti. in princ.* Hæc autem expirat adueniente pubertate. *Inſti. eo. § maſculo. & ff. de vulg. ſubſti. in pupillari.* Exemplaris eſt, quę fit ad exemplum pupillaris, quę fit furioſo in his verbis, Si filius meus deceſſerit, priuſquam peruenerit ad ſanam mentē, ille ſit hæres. *C. de impu. & aliis ſubſti. l. humanitatis. & Inſt. de pupil. ſubſti. § 1.* hæc ſimiliter expirat eo redeunte ad ſanam mentē. *Inſti. de pupil. ſubſti. § qua ratione.*

Cōpendioſa fit talibus verbis: Quandocunque filius meus deceſſerit, ille ſit hæres. *C. de impub. & aliis ſubſtitu. precibus.*

Fideicommiſſaria dicitur, quæ fit ſic: Inſtituo te hæredem, & rogo te, vt hæreditatem reſtituas Titio tali die, vel ſub tali cōditione, ſcilicet ſi deceſſeris ſine filiis. & ita ſubſtitutio poteſt fieri per volo, mando, vel rogo. & hæc ſubſtitutio poteſt fieri à quocunque. & cuicunque ante pubertatem, & poſt. *Inſt. de pupil. ſubſti. § vlt. & ff. de vulg. ſubſti. l. cohæredi. § cum filio.* talis fuit ſubſtitutio iſta: & ſubſtitutio vulgaris expirat, quàm cito adita eſt hæreditas. *C. de impub. & aliis ſubſtit.* poſt aditā pupillaris ſtatim expirat poſt tempus pubertatis. Inſti. de pupillari ſubſti. in principio. & *ff. de vulga. ſubſti. in pupillari.* hæc fuit fideicommiſſaria ſubſtitutio: ſiue precaria in caſu huius decretalis. Ioan. Et hoc incertum conditionis potuit ſoror remittere ſorori, licèt ſit contra voluntatem teſtatoris. *C. de pact. l. 1. & cùm proponas* & hoc propter remouendum votum captandæ mortis. *C. de tranſact. de fideicommiſſo.* nec poteſt alienare taliter grauatus. *C. communia de leg. l. vlt. § ſed quia noſtra & § ſed in omnibus. & in Auth.* ibi poſita, *res quæ.* niſi in caſibus in *Aut. ibi poſitis.* libertatem tamen præſtare poteſt pretio ſoluto. *ff. ad Trebel. quidam. § vlt.* nec diceretur mori ſine liberis, ſi monaſterio dederit ſe, & ſua. *ſ. de proba. in præſentia.* vbi de hoc. Vinc.

ADDITIO.

¶ Aduerte, quòd vltra illas ſpecies ſubſtitutionum, eſt vna, quæ vocatur breuiloqua: quia breuibus verbis fit. & ſub verborum breuitate cōtinet multas ſubſtitutiones. Aliquando duas vulgares tātùm: vt ſi duobus hęredibus inſtitutis dicatur: Vos inuicem ſubſtituo. Aliquando duas pupillares tātùm, vt quando fit duobus impuberibus exhæredatis. Aliquando duas fideicommiſſarias tātùm, vt quando fit in codicillis: vt *l. Scæuola ff. ad Trebellia.* Aliquando cōtinet quatuor: duas vulgares, & duas pupillares, vt quando fieret duob. impuberibus inſtitutis & in poteſtate cōſtitutis, vt *l. iam hoc iure. & l. Lucius. ff. de vulg. & pupil.* Aliquando continet ſex, vt ſi dico. Filios meos impuberes inſtituo, & eos inuicē ſubſtituo, ſi deceſſerint in pupillari ætate, vel quandocunque. nā hæc continet duas vulgares, ſi nō adeatur hæreditas, & duas pupillares, ſi deceſſerint in pupillari ætate. & duas fideicommiſſarias, ſi deceſſerint poſtea. Aliquādo cōtinet octo: vt ſi quis haberet duos filios impuberes mente captos, & eos inſtitueret, vel ſubſtitueret per hæc verba: ſi deceſſerint in pupillari ętate, vel poſt demētiā, vel aliàs quandocunque inuicē ſubſtituo, nā tūc cōtinet duas vulgares, duas pupillares, duas exem-

a Sic epiſcopus clericus quis, vel diaconiſſa moritur ſine teſtamento, & legitimis ſucceſſoribus: ſuccedit Eccleſia, in qua inſtituti fuerunt. Ioann. And.

† *Tuſcanē.* † *Tuſcan.* † *Tuſcul.*

† *Ranuntius.* † *Ranuti[9].* † Cap. 11. tit. de ſenten. & re iud. in 3. comp. *Illuſtris eſt hæc decretalis, de cuius materia duo extant volumina à Gulielmo Benedicto ſuper hoc c. edita. Adde Couarruuiam hîc, & de intellectu vide Ferdinādū Vaſquium* l. 2. de ſucceſſio. creatio. §. 20. & *ibidem.* eo. §. 20. p. 4. & l. 3. §. 21. limita 1. & *multis aliis locis.*

b *De* [e] *hac plenius infrà eo tit.* c. r. l. 6. in gl. nūquid. *Io. And.*

c *Vna incipit, nouiſſima, & habetur.* C. de inoffic. teſta. *altera incipit, non licet, & eſt* C. de liber. præter.

† *cætera, habet vetuſta exēplaria: in recentioribus certa, legitur, mendoſè vt puto.*

† *Ita in antiquis, ſed in recētioribus, Longobardorum, legitur.*

d *Hæc gloſſa deprauata eſt in vulgatis codicibus: eam nos reſtituimus ex antiquis exēplaribus, eodem præſtitimus in cæteris.*

e *Et hæc eſt indirecta: & alia reciproca, vel breuiloqua.* C. de impu. & aliis ſubſti. l. precibus.

f *De ſubſtitutione vulgari, & cæteris ſubſtitutionibus, & cur ita appellētur, & quomodo, ac quibus verbis fiant, tradit Aceueſ. in §. qua ratione. verbo, ad exemplum. Inſtit. de pupillari ſubſtitu. & ibi pluriſſimi Doctores.*

exemplares, & duas fideicommiſſarias & ſic octo. meritò rectè dicitur breuiloqua, appellatur etiã reciproca quaſi reperta. ff. de vulg. & pupil. iam hoc iure. Notandũ tñ, q̃ hæc ſubſtitutio non eſt propriè ſubſtitutio per ſe, ſed eſt quædam adiectio ſubſtitutionis: nam ſub ſe continet vulgares, pupillares, exemplares, & fideicõmiſſarias: vel vt clarè patet per ſupradicta verba ſunt Bartolis in *l. Lucius. ff. de vulgari, & pupillari.* De materia ſubſtitutionũ eſt bona gl. *Inſt. de pupil. ſubſt. §. qua ratione.*

l. 1. & Inſtitut. de lega. in prin. & actio perſonalis non tollitur niſi ſpacio xxx. annorum. *C. de conſt. pecu. l. 2.* nec currit præſcriptio contra eam, niſi ex quo cœpit cõpetere, id eſt, ex quo potuit agere ex teſtamento. *C. communia de lega. l. 1. & Inſtit. de lega. in prin. C. de præſcript. xxx. anno. ſicut in rem. & C. de iure do. in rebus.* Tanc.

P. nomine tradiderunt: quæ filium ex eo [a] ſuſcipiens, tandem ſine liberis eſt defuncta [b]: cuius bona idem P. maritus eius ſuperſtes aliquanto tempore poſſedit [c] in pace: qui cum alia mulierè matrimonium contrahens, & filios ſuſcipiens ex eadem, diem clauſit [d] extremum. Poſtmodum inter Alterocham, & filium eius ex vna parte, & filios eiuſdem P. & Raynerium tutorem eorum ex altera, ſuper bonis prædictis eiuſdem Adiectæ ſuſcitata [e] materia quæſtionis, cœperunt coram G. Iudice Tuſcañ. adinuicem litigare: coram quo Alterocha, & filius eius bona † quondam Raynutij, tanquam ex cauſa fideicommiſſi, vel ſubſtitutionis [f] ſibi debita petierunt: tutore filiorum prædicti P. ex aduerſo dicente, quòd obſtabat illis annalis præſcriptio [g], vſucapio pro dote [h], ac longi temporis [i] ſilentium diuturnum. inſuper allegabat, quòd de bonis illis, tam tertia [k] Cleræ matris teſtatoris, & tertia Adelaſiæ vxoris eiuſdem, quàm quarta per Trebellianum, nomine ipſius Adiectæ erant ante omnia deducendæ. Dictus verò Iudex ſupradictum Raynerium tutorio nomine pupillorum, in reſtitutione bonorum Raynutij condemnauit: tertia Cleræ primò deducta, quam Adiectæ, ac viro ſuo donauerat: de qua in ſubſtitutione, quam fecit Raynutius, non videtur aliquatenus cogitaſſe: deducta quoque tertia Adelaſiæ: quam ipſa vendiderat ſupradicto, præcepit etiam idem Iudex, de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterat † ſecundum Tuſcanæ † conſuetudinem [l] ciuitatis: Deduci præterea quartam per Trebellianum idem Iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus reſtitutione grauatus, eam deducere potuiſſet: ſed vtraque pars ab illa ſententia prouocauit [m]: *& infrà.*

¶ Cum autem coram G. Diacono Cardinali auditore à nobis conceſſo, fuiſſet diutiùs litigatum, ipſe de mandato noſtro ſententiam ſupradicti Iudicis, videlicet † in eo quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelaſiæ integraliter deducendas [n], pronunciauit iniuſtam, & ab ea legitimè prouocatum: diffiniens ſic illas tertias deducendas, vt legitima portio iure naturæ debito [o] Alterochæ, illi ſalua ſit in vtraque: ad cuius reſtitutionem dictam Raynerium condemnauit.

¶ In eo verò quod quartam per Trebellianum [p] idem Iudex cenſuit retinendam, ſententiam confirmauit eiuſdem: ita videlicet quòd fructus de bonis

a ¶ *Filium ex eo.*] Qui deceſſit ea viua. & ita perinde eſt, ac ſi non fuiſſet. *j. de verb. ſign. nam & ego.* cum mortis tẽpore liberos non haberet. *ff. ad Trebell. ex facto. §. ſi quis autẽ ſuſceperit* nec habuit ex illo nepotẽ ſuperuiuentẽ quia tũc idẽ eſſet, ac ſi haberet filiũ *C. de condi. inſer. l. 1. & C. ad Treb. l. iubemus. §. ſin autem.* Vinc.

b ¶ *Et defuncta.*] Et intellige, q̃ ipſa inſtituit maritũ, & tũc ſoror admittit ex cauſa fideicõmiſſi, vt ſequitur j. Si verò nõ inſtituiſſet eũ, tuc peteret ſoror totã hæreditatẽ ab inteſtato. *C. de fideico. ſi in perſona.* & maritus nõ fuit indign[us], aliàs non tenuiſſet inſtitutio *C. de inoff. teſtam. fratres.* Vinc.

c ¶ *Poſſedit.*] Per hoc notatur, q̃ Petro viuente mota fuit quæſtio ei, & lis etiã cõteſtata: vt j. ſequitur.

d ¶ *Clauſit.*] Lite pri[us] conteſtata cum Alterocha, & filio eius: vt colligitur j. ver. ibi à tempore litis cõteſtatæ percepti à Prædicto Petro, & filiis ei[us].

ADDITIO. Hoc non eſt neceſſarium, quia nihilominus poſſunt conueniri hæredes lite non conteſtata.

e ¶ *Suſcitata.*] Nõ dicit orta, ſed ſuſcitata: quia Petro viuẽte fuit orta: ſuſcitare eſt ortum aliquid mortuũ reuiuiſcere.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

f ¶ *Vel ſubſtitutionis.*] Sed videt, q̃ iſtud petere nõ potuerũt: quia ſubſtitutio euanuit ſtatim poſt tẽpus pubertatis, quia pupillaris videretur fuiſſe ſubſtitutio. Dico, q̃ nõ, quia ſubſtitutio facta talibus verbis: q̃ñcunq; iſte deceſſerit ſine liberis, ſubſtituo Alterocham. in hoc caſu etiã poſt tẽpus pubertatis tenet ſubſtitutio, quia illud verbũ, ſubſtituo, trahitur ad fideicõmiſſariam ſubſtitutionem. ff. ad Trebel. l. Scæuola. Si autẽ ſubſtitutio fuiſſet facta talibus verbis, ſi Adiecta nõ ſit hæres, Alterocha ſit hæres. Vel ſic, q̃ñcũq; Adiecta filia mea impubes deceſſerit, ei Alterocha ſit hæres: tunc niſi Adiecta decederet j. pubertatem, Alterocha nõ ſuccederet ei, niſi teſtator fuiſſet miles. *ff. de vulg. ſubſtitut. l. centurio & l. verbis.* & *C. de impube & aliis ſubſtit. l. precibus.* quia talis ſubſtitutio nõ poteſt fieri niſi à milite vt in *l. centurio.* Vel dicas, vt dictũ eſt in notula, ex hoc q̃ hæc fuit fideicõmiſſaria ſubſtitutio, vt innuit hæc littera tanquam ex cauſa fideicommiſſi, vel ſubſtitut. Io.

g ¶ *Annalis præſcriptio.*] Hæc allegatio hodie ceſſat. *Inſtit. de vſucap. §. 1.* & *C. de anna. excep. l. 1. in prin.*

¶ *Gloſ. ſeq. dicit, quando locũ habet actio de dote. Secundò obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Vſucapio pro dote.*] Tunc prodeſt vſucapio pro dote, q̃ñ inæſtimata traditur pro dote, & ſequitur inde matrimoniũ de iure, & de facto. ſed ſi res æſtimatæ traduntur, tũc vſucapitur res pro emptore. *ff. de vſucap. pro dote. l. 1. 2. & 3. D. eo. ti. l. vnica.* Ioannes. Sed quare nõ profuit hæc præſcriptio? Rñdeo, actio quæ cõpetit ex teſtamento, perſonalis eſt. *C. cõia. de leg.*

i ¶ *Longi temporis.*] Lõgum tempus dicitur ſpatium x. vel xx. annorum. *C. de præſcrip. long. temp. ſuper long.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

k ¶ *Tam tertia.*] Sed quod ad matrem, vel vxorem de bonis Raynutij. cum deſcendentes ſemper excludant matrem. in *Auth. de hære. ab inteſt. ven. in princ. coll. 6.* ſimiliter & vxor excluditur. *C. vnde vir & vxor. l. vnica.* Sed dic, q̃ illud erat ſecundùm conſuetudinem ciuitatis, quæ matri, & vxori defert tertiam in bonis mariti, etiamſi filios habeat q̃ñque tñ defertur vxori quarta pars in bonis mariti, ſi ipſa eſt inops, *C. vnde vir, & vxor. Auth. præterea.* Item cùm vir eam ſine cauſa dimittit. *C. de repu. iubemus. §. 1.* Ioan. à Verius dicas, quòd iſtæ tertiæ non deducuntur ſecundùm ius ciuile, ſed ſecundùm ius Lõbardorum, vt hic dicitur. *s. in littera.* vbi dicitur, iure Lombardo. nam cautum eſt in Lõbardia, e q̃ ſi maritus moriatur antequam vxor, vxor lucratur tertiam partem bonorum mariti. vnde tam mater, quàm vxor deducet illas tertias ſecundum legem Lombardam: & in ciuitate Tuſcana ſeruatum lex illa, & conſuetudo eſt ſecundùm illam, vt dicitur in prin. gloſſæ.

l ¶ *Secundum conſuetudinem.*] Forte conſuetudo erat, quod de mobilibus non deducerentur. Laur.

m ¶ *Vtraque pars prouocauit.*] Sic j. eo. *Raynaldus. s. de ap. ſi duobus. & C. de appel. l. 1.* Bernar.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

n ¶ *Integraliter deducendas.*] Petierat enim Alterocha legitimã in bonis matris, & auiæ, in quib[us] ipſa legitimã habere debebat. *Inſti. de exhared. lib. § mater.* in *Auth. de hære. & Fal. §. primum itaque. & ff. de inoffi. teſta. l. ... §. 2. & l. filius non impeditur.* Sed quare reuocatur donatio Cleræ in parte? Dic, quòd fuit inofficioſa. *C. de inoffi. do. l. 1 & 2. & C. de inoffi. teſtam. Auth. vnde & ſi parens.* idem enim credo, quòd venditio Adelaſiæ facta fuerit in fraudem, & ſimulate: vnde non debuit obeſſe Alterochæ quantum ad legitimam, vt hic dicit: & donatio, & venditio in morte fuit facta vnde Alterocha priuari non potuit ſua legitima. *j. de ſepul. de his.* vbi de hoc.

o ¶ *Debita.*] id eſt, tertia iure naturæ.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit, & proſequitur de triplici quarta.*

p ¶ *Quartam partem per Trebellianum.*] No. ergo quòd quartarum alia eſt debita iure naturali, quæ dicitur bonorum ſubſidium, & hæc debetur filiis tantùm, qui ſine cauſa exhæredari non poſſunt. *C. de inoffic. dona. ſi totas & C. de inoff. teſta. parentibus & Auth. ſed cum de app. cog. § cauſas. coll. 8.* & huic quartæ nullum grauamen poteſt imponi. *C. eo. t. l. quoniam.* & duabus legibus ſequentibus: & hæc hodie eſt aucta ad trientẽ, & ſemiſſem ſecundum numerum filiorum & vt ſi ſint quatuor filij, & infra, debent habere tertiã partem: ſi ſunt quinque, vel vltra, debent habere medietatẽ eius, quod eis deferebatur ab inteſtato. *C. eod. Auth. nouiſſima. & in Auth. de trien. & ſemiſ. §. hoc nos. col. 3.* & in hac veniũt omnia, quæ profecta ſunt

a Per hunc. §. & §. ſe. dicas idem, ſi ſimul deceſſiſſet mater, & fili[us], nec appareret quis prius: præſumitur enim filius premortuus. & hoc verum ſi erat impubes, ſecus cum pubes erat. ff. de re. dubi q. duos in fi. & l. cũ pubere. & l. ſeq. Ioann. And.

† Aliàs ita; dicta bona quondam Raynutij, &c.

b Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec in antiquis libris habetur.

c Neq; hæc gloſſula eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

† poteſt.
† Tuſcañ.
† Tuſcanæ.

† C.
† Diffiniens videlicet, deeſt in pluribus antiquis.

d Sed illa non tangũt hoc, cum de tertia loquatur hic, nec de inopia, vel repudio aliquid hic dicatur. Ioan. And.

e Liber ſic dotalis, vbi ſpecialis iura ſtatuuntur ſuper dote, ſecundum Innocentium, & notat Hoſt. ius Lõbardũ per canonicum approbatum, ad idem de ſte. non or. conſuluit. & in cita ipſi[us] ll. ſunt canonizata. 18. q. 4. & in aliis locis, quod qualiter accipiendũ proſequitur hic. Io. And.

f Et interdum neceſſe habet relinquere pluſ tres partes ſua ſubſtantia, quarta ſuo arbitrio reſeruata. ſ. cum filij ſunt curiales. vel filia nupta curialibus. in Auth. de trien. & ſem. §. prohibemus. coll. 3. Io. And.

ab eo, cuius fuit hæreditas, & computant̃ in ipſa. *C. de inoff. teſta. qm̃ nouella. & l. ſi qñ. § & generaliter.* & *C. de col. l. pen.* Item eſt & alia quarta Trebellianica: vt cũ aliqs eſt inſtitut⁹ hęres, & rogatus, vt alij reſtituat hęreditatem, ſi moriat̃ ſine liberis: vt hic fuit, iſte taliter inſtitutus pôt retinere quartam partẽ de tota hęreditate p Trebellianũ. & ſic appellata eſt Trebellianica à Trebelliano auctore. de hac habes *Inſt. de fideic. hære. §. ſed quia. & C. ad Trebel.* per totũ. & hęc detrahitur de vniuerſitate hęreditatis, & in hac imputãtur legata, & donationes. *ff. ad l. Fal. l. in quarta.* Itẽ eſt & alia quarta, q̃ debetur iure inſtitutionis, vt cùm aliqs eſt inſtitutus hęres: & illa hæreditas eſt exhauſta p legata, vel fideicõmiſſa, tũc inſtitut⁹ hęres pôt detrahere quartã partẽ de ſingulis legatis, vel fideicõmiſſis. *C. ad l. Fal.* per totũ. j. eo. *C. Raynaldus ad fi. Ver.* & *ſaluo* in iſta ię. Falcidia, ſola hęreditaria imputãt̃ nõ donata, vel lègata, ſeu fideicom. *ff. ad l. Falcidia.* Netenimus. & *l. id quod.* & *l. quod autem.* & *l. in quartam.* Additio. eſt & alia, quę debet̃ arrogato in bonis arrogatoris. *ff. de adop. ſi arrogator.* Vnde verſus:

Tunc Trebellianus, cùm reddere cuncta rogaris.
Sed defalcaris, ſi per legata grauaris.
Olim quarta fuit ſemis, vel tertia: ſed nunc
Quatuor, aut infra dans natis iura trientem.
Semiſſem vero dant natis quinque, vel vltra.
Arbitrium ſequitur ſubſtantia cætera patris.

¶ *Glo. ſeq. primo ponit circa imputationem fructuum in quartam, ponit tres caſus diuerſos: ſecundo obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *A tempore litis conteſtatæ.*] Ex quo à tẽpore litis cõteſtatæ fuit in mora, computant̃ fructus in quartam, & qcquid ex his habet ſupra quartã, reſtituit: ſimiliter & cum in mora non eſt, ſed percipit fructus ex voluntate defuncti, vt quia poſt tẽp⁹ rogatus eſt reſtituere hęreditatẽ, eos computat in quartam, ſed quod ſupra quartam habet, nõ reſtituit. ſi autẽ hęres percipiat fruct⁹ negligentia nõ petẽntis fideicõmiſſum, tũc nõ cõputat in quartã, nec reſtituit. hæc probant̃ *ff. ad Trebell. l. in fideicõmiſſaria. & l. mulier. §. ſi hæres & l. ita tñ. § hæres ex aſſe.* Sed obijcitur contra decretalem iſtam: Nonne hic filia primi grad⁹ rogata erat reſtituere hęreditatem ſorori? Et dicit lex, q vbi quis primi gradus rogatus eſt reſtituere hęreditatẽ filiis ſuis, vel fratribus, ſi deceſſerit ſine liberis, dẽt retinere quartam per imputationẽ fructuum, licèt hoc teſtator rogauerit. Sed in ipſis hæreditariis rebus retinebit quartã, & dodrans reſtituitur: vt *C. ad Trebel. l. iubemus.* & hic dicit̃, q fructus debent computari in quartam[a]. Dicas, q lex illa, iubem⁹. loquit̃ de fructibus ante litem conteſtatam perceptis, & illi nõ imputantur filiis primi gradus, ſed percepti poſt litem conteſtatã imputantur in quartam: quia poſt litem cõteſtatam dicitur malæ fidei poſſeſſor, vnde illos tenetur reſtituere. *C. de rei Vendic. certum eſt.* & ita non contradicit. Ioan.

b ¶ *A prædicto* P.] Per hoc tollitur, quòd cùm ipſo P. litis conteſtatio facta fuit, vt dixi ſ.

c ¶ *Non potuit.*] *C. de inoffi. teſta. quoniam in prioribus.*

¶ *Glo. ſeq. vtit. per quæſtionem an filius rogatus reſtituere, detrahat duas quartas: & arg. quòd ſic; ponit opinionem contrariam: vltimò ponit opinionem diſtinguentem.*

d ¶ *Legitimã ipſam.*] Retinebũt ergo iſti duas Falcidias, vnam debitam iure naturę [b], & alteram Trebellianicam quartam, ſ. quã retinet quilibet extraneus reſtitutione grauatus. j. e. *Raynaldus.* Et q etiam de iure ciuili hoc fieri poſſit, pbat̃ pluribus argumentis. Et primò pater, dũ rogat filium de reſtituẽda hęreditate, non grauat eum in legitima, vnde fideicõmiſſum in illa legitima nõ tenet ipſo iure, quia in ea nullũ grauamen poteſt imponi filio. *C. de inoff. teſt. qm̃ in priorib.* & ideo in alio rogatus videt̃. & de eo in quo eſt rogatus, debet quartã deducere. in *Auth. de reſtit. & ea quæ pa. §. quamobrem. coll. 4.* & in *Auth. de reſtit. §. nobis igitur. coll.* 4 Et eſt ar. ad hoc ex eo q dicit lex, q ſi legatum relinquitur alicui vltra id, quod capere poſſit [c], & lex Falcidia locũ habeat, primò deducit̃ Falcidia, ac ſi totum caperet: poſtea detrahit̃, quod capere per legem non poteſt, vt illud pręter Falcidiã habeat hęres. & ſi id q remanet, nõ excedit ſummã, q̃ capere poteſt, totũ debetur. *ff. ad l. Falcid. quotiens cuidã.* & *l. quod autem dicitur. & ff. ad Trebellian. cum hæres.* Item legitima iure naturę capit vt debitum quoddã. in *Auth. de hære. & Fal. §. primum itaque.* & *§. ſi quis autem non. col. 1.* & hic ſupra, vbi dicit: iure naturæ debita Alterochę. & j. eo. *Raynaldus* vnde de reſiduo videt̃, qđ detrahat quartã, *arg. C. ad l. Fal. l. irritu. & eſt arg. ad hoc. ff. ad Trebel. l. petijt a filia.* & in hac opi. fuit Innoc. hic, & G. j. eo. *Raynaldus.* Et ita tenendum eſt ſecundũ canonicã æquitatẽ: in qua opinione fuit domin⁹ M. Sed do. Iaco. de Bel. dicebat, q de iure ciuili filius tantum vna Falcidia debet eſſe cõtentus, hac ratione: qa ſi eligit habere quartam Trebellianicam, illam habet de bonis patris vt hęres: ipſam ergo tenetur computare in legitimã, quæ de iure naturæ debet̃: nam in ea computat ea, q̃ capit de bonis patris iure hęreditario, & etiam alio modo. *C. de inoff. teſta. quoniam nouella.* Rurſ⁹ ſi eligit illam legitimam q̃ de iure naturæ debet̃, illam debet cõputare in quartam Trebellianicam: nam ſi eligit illam habere, quę iure naturę ſibi debetur, negari nõ poteſt, quin iure inſtitutionis capiat eã, quia in ea fuit inſtitutus ſicut in aliis bonis. *C. de inoff. teſta. cũ quæritur. & l. parentibus. & l. ex tribus.* Cũ igitur cõſtet, q eam capiat iure inſtitutionis, cõſtat, q per cõſequens eam debet in quartam Trebellianicam imputare, quia in ea imputãt̃ ea, q̃ iure inſtitutionis capiuntur. *ff. ad l. Fal. in quartam.* & *l. accepit. & ff. ad Treb. deducta. § nummus.* Nec obſtat, quod dicitur, q illã legitimam capit vt debitũ quia nihilominus verum eſt, quod eam capit, vt hęres: & in ea tenet inſtitutio. non eſt. n. debitũ à patre: vt p hoc ſit aliqua actio, q̃ cõpetat filio cõtra patrẽ, ſed ex natura debitũ dic̃, ita ẽ: q pater filium non defraudet, niſi iuſtã ingratitudinis cãm cõmittat filius: vñ inſtitui pôt in ea, & tenet inſtitutio. Cũ ergo vna in alia cõputet̃, manifeſtè apparet, q ambab. deductionibus vti nõ pôt. Itẽ dicit lex, q in teſtamẽto patris, & filij, vna ſola quartæ deductio ſufficit. *ff. ad l. Fal. l. in rone, §. qđ vulgo. & ff. de inof. teſt. Papinianus. §. ſi conditioni. & §. ſi quis impubes. & ff. ad Treb. l. mulier. §. ſi hæres.* & *l. ſcribit Celſus.* tñ ſi eligit Trebell. nihilominus & illã, q̃ debet̃ iure naturæ, habere pôt, ſ. quatenus plus eſt in ea, q̃ in Trebellianica, & ecõuerſo [d] Hæc eſt cõis opinio doctorũ legũ, ſed magis æqua vř opinio canonica, put hic dicit̃. & j. eo. *Raynaldus*, in qua opinione fuit dñs M. & eius ſequaces. Alij voluerũt diſtinguere, vtrùm purè, & ſimpliciter filius roget̃ de reſtituenda hęreditate: aut ſub cõditione, vel in diem: vt ſi purè, tunc vnam Falcidiam tantùm habere debet: ſi in diem, vel ſub conditione, vtranq; habebit. Bern.

e ¶ *Conſuetudinem.*] Vt ſi conſueuit deduci in ipſis reb. hęreditariis, & non fructibus, inde deductio fiat: lex tñ vult, q fructus in ea computentur. *ff. de inoff. teſta. contra veteranum. § ſi conditioni.* vt dictum eſt ſ. eo. c.

f ¶ *Reſidui*] Excipi tñ debuerunt iura ſepulchrorũ, & operarum actiones[e]. *ff. ad Treb. quia perinde. § reſtituta. & l. ſi patronus. reſp. 1.* ſed & actiones, quas Adiecta hæres quæ ſiuit perſonaliter credendo pecuniam hæreditariam, vel pignus accipiendo pro debito, non tranſeunt ex ſola reſtitutione, niſi cedantur. *ff. ad Trebellianum. ſi hæres pecuniam.* ſed actionem habet: vt cedantur: vt ibi dicitur. L.

ipſius, à tempore litis conteſtatæ [a] percepti, à prædicto [b] P. & filiis eius poſt mortem Adiectæ, cõputentur in ea: qui ſi ſuffecerint † ad quartã, & fructus eius eo nomine, alia deductio nulla fiat: alioquin iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia verò pater Adiectæ ipſam in legitima † non potuit [c] aggrauare, legitimã ipſam [d], videlicet eius partis, quæ ſibi debebatur ab inteſtato, deducendam cenſuit, & etiam retinẽdam: ita quòd deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus ſecũdum Tuſcanę † conſuetudinem [e] ciuitatis fieri conſueuit. ¶ In eo autem q prænominatus Iudex condemnauit Rayneriũ nomine pupillorum, ad reſidui [f] reſtitutionẽ Alterochæ, ac eius filio faciendam, ipſius ſententiam cõfirmauit. Nos igitur eiuſdem Cardinalis ſententiam ratam habentes, ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Gregorius ix Nomoñ. † Epo.

¶ *Epiſcopus compellit fideicommiſſarios, ſeu executores teſtamenti ad exequẽdas pias volũtates defunctorũ, etiãſi teſtator hoc interdixiſſet.*

CAP. XVII.

TVa † nobis fraternitas intimauit, quòd nonnulli tam Religioſi, quàm Clerici ſęculares, & Laici, pecuniã, & alia bona, quę per manus eorũ ex teſtamentis decedentium debent in

T*Va nobis.*] Communis diuiſio. Primò conſultatio. Secũdò reſponſio. Secunda ibi, *Cùm igitur.* Abbas.

Casvs. Quidam in vltima volũtate ſua pecuniã, & alia bona relinquũt expẽdenda ad pias cauſas: & ad hoc faciẽdũ deputãt tam religioſos, q̃ clericos ſæculares, & etiam laicos executores: iſti cùm deberẽt bona pdicta in pios vſ⁹ expẽdere, aliis vſib. contra voluntatem teſtatoris applicare pſumũt. ſignificatũ fuit dño Papę: & cùm Epi locorũ debeãt prouidere, vt omnes pię voluntates defunctorũ debeãt adimpleri, etiamſi teſtator illud phibeat, mãdat Papa epo diœceſis, quaten⁹ cõpellat executores hmõi teſtamẽtorũ, vt bona ipſa fideliter, & plenariè in pias cauſas expẽdãt ſecũdùm volũtatẽ defuncti.

† *Sufficiunt.*

† *legitimã.*

† *Tuſcanę.*

a *Dixerunt Lau. & Vin. ſoluat, quæ poterit, & c. Ioan. And.*

b *Vide de hac materia gl. in l. de quarta. ff. ad l. Fa. c. per Bart. & an, & quãdo in illa cõputentur fructus in l. Iulianus.* per doc. C. de inof. teſt.

c *Vt quia naturalis eſt, legitimis extantibus non capit niſi vnciã. C. de na. libe. l. 2. Ioã. And.*

† *In Germaniis ferè omnibus antè pluribus in ca: Epiſcopo Nanomen.*

† *Nomoñ.*

† *Nonomil.*

† *Epiſcopi hodie tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati omnium piarũ diſpoſitionũ ſunt executores, concilium Trid. ſeſſ. 22. de refor. c. 8. adde idem concilium ſeſſ. 25. in decreto de purgatorio. vnde ſumatur hoc c. gloſſa indicat.*

d *Poteſt. n. minus eſſe in tertia reſpectu ſuæ partis, & quia diuidit eam cũ fratribus. Ioan. And.*

e *Hoc intẽdit, quòd filius rogatus reſtituere, habet ius ſepulchri hæreditarij, & operarum, quas debebant liberti teſtatori, & deſcẽdentibus, etiam poſt reſtitutionem. Io. And.*

Nota, quòd Epiſcopi poſſunt cōpellere executores teſtamentorū, vt voluntatem defuncti ad pias cauſas adimpleant.

a ¶ *Piis voluntatib.*] Nota, ꝙ relicta ad pias cauſas^a, ꝑ diœceſanū Epm̄ dēt executioni mandari, ſi illi, quib. hoc commiſſū fuerat, non adimpleuerint. ῑ. *eo. Ioannes ff. de pet. hær. hæreditat. §. 1. & C. de epiſ. & cle. nulli. &* ῑ. *eo. ſi hæres.* qui ad hunc caſū reſtringit, in quo etiā caſu duo, vel tres teſtes ſufficiunt. ῑ. *eo. tit. cùm eſſes. & c. relatū.* vt ibi dicit. & hoc ꝙ dicit hic, ſumptū fuit de *Auth. de Eccl. tit. §. ſi quis autem pro redemptione. coll. 9.* vbi dicit Imperator: In omnib. talib. piis voluntatib. defunctorū, volumus ſanctiſſimos Epiſcopos prouidere, vt ſecundum volūtatē defuncti omnia procedant, licèt teſtator, vel donator hoc prohibuerit.

a *Multa de his exempla* v. *in Sp. e de inſt. edi.* §. *nunc verò* ỹ *aliqua. alia eſt ſub.* §. *cōpēdiosè. 12.* e. *ver.* & ſcias, quod inter. *Ioan. And.*

† *Vide* l. ſi pupillorū. §. ſi prętor. ff. de re. cor. per. Baldū.

vſus pios expendi, non dubitant aliis vſibus applicare. ¶ Cum igitur in omnibus piis voluntatibus^a ſit per locorum Epiſcopos prouidendum, vt ſecūdùm defuncti voluntatem^b vniuerſa procedāt, licèt etiam à teſtatoribus id contingeret interdici^c, Mandamus, quatenus executores teſtamentorum huiuſmodi, vt bona ipſa fideliter, & plenariè in vſus prædictos expendāt †, monitione^d præmiſſa compellas.

¶ *Glo. ſeq. pro vltima rōnabili volūtate ſeruāda inducit 4. iura: & pro nō rōnabili duo ponit exēpla, dicēs vltimā cōfirmatā ꝑ mortē.*

b ¶ *Voluntatē.* Quæ omnino ſeruāda eſt 13 q. 2. *vltima volun tas.* & vltimū teſtamētū hominis immobile ꝑſeuerat. ῑ. *de cele. miſ. cum Martha. §. cæterū.* & nihil eſt, ꝙ magis debeat hominib^9, q̄ vt ſupremæ volūtatis liber ſit ſtylus. *C. de ſac. ſan. ecc. l. 1.* & tanq̄ lex vltima volūtas ſeruari debet. in *Auth. de nup. §. diſponat. coll. 4.* hoc intellige, cùm volūtas eſt rōnabilis: nā ſi qs vult filiū ſuū exhęredare ſine cā, talis volūtas nō eſt ſeruāda. in *Auth. vt cū. de appella. cog. §. aliud quoque. coll.* 8 vbi enumerāt cauſę, ex quib. filius pōt exhęredari. Itē ſi quis pręceperet oſſa ſua proiici in mare: talis volūtas non eſt ſeruāda. *ff. de cōditio. inſtit. quidā.* Sed voluntatem talem moriēs pōt mutare, quia ambulatoria eſt voluntas defuncti, quouſq; morte cōfirmetur *ff. de adi. leg. l. 3. &* 4. & in prędicta decre. *cum Martha.*

c ¶ *Interdici.*] Teſtator. n. nō pōt ꝓhibere, ꝙ Eps non exequatur huius volūtatē, vt in *Auth. de Eccl. ti. § ſi quis autem pro redemptione. ver. in omnib. coll. 9.* & eſt rō: quia priuata diſpoſitio teſtatoris non pōt generalē conſtitutionē legis, vel canonis immutare. ῑ. *eo requiſiſti. & ff de leg. 1. nemo poteſt fin. 10. q. 2.* ſic quidem, ſic etiā lex falcidia contra voluntatē teſtatoris inducitur. *C. ad Fal. ſi vt allegas. & arg. ff. ad l. Fal. Titia teſtamento. & l. quod de bonis. in fi. &* ῑ *tit. prox. in fi.* ibi de hoc.

d ¶ *Monitione.*] Quæ ſemper pręcedere debet vindictam. 12. q. 2. *indigne.* niſi hoc facerent, deberent ꝑdere omne lucrum, qđ inde eſſent habituri: & Eps illud poſtea exequatur, vt in prędicta *Auth. de Eccl. tit.* Bern.

R*Aynaldus.*] Hæc decretalis eſt famoſa, & habet materiā, quę multū depēdet à legib. Et diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit facti narratio. In ſecūda auditoris ꝓnunciatio. In tertia ſnīę confirmatio. Secunda ibi, *Dilectus.* Tertia ibi, *Nos igitur.* Prima ſubdiuidit: nam primò ponit teſtamentum Raynaldi. Secūdò factum poſt eius mortē emergens. Tertiò ponit quęſtionem ex teſtamēto, & ex facto prędicto poſtmodū ortam, & partiū allegationes. Quartò iudicis diffinitionem. Quintò vtriuſq; partis appellationē. Secunda ibi, *Porrò.* Tertia ibi, *Demum.* Quarta ibi, *Præfatus.* Quinta ibi, *Alicuius ſentētia.* Secūda pricipalis ſubdiuidit in quatuor: nam primò corrigit iudicis ſententiam tantùm in vno articulo. Secūdò in alio articulo ipſam confirmat ibi, *Cæterū in eo.* Tertiò ſupplet, quod prim^9 iudex omiſerat ibi, *Verùm.* Quartò ſententiam quoad alia confirmat ibi, *Eidem.* Imola.

e ¶ *Raynaldus.*] Ad intelligentiā hui^9 decretalis, *Raynaldus.* pone caſum, ꝙ tota hęreditas Peponis valuit 64. *in* 32. factum fuit compromiſſum inter Raynaldum, & patruos, & latum arbitriū: & in ipſis habebat Raynald^9 quartam Trebellianicā, ſcil. octo, q̄ ſunt quarta pars de 32. adhuc remanent 24. in quib habet tertiam iure naturę debitam, ſcil. alia octo, quæ bis octo faciūt medietatem: alia verò medietas ꝑtinebat ad patruum ex teſtamento Peponis: deducat ergo medietatem ſuam primò patruus, ſc. 16. modò remanēt alia 16. Raynaldo: Raynaldus iſte cōdens teſtamentū diuiſit iſta 16. ꝑ medium, & legauit octo auūculis: in aliis octo inſtituit hęredes patruū & filios: dabunt ergo octo auūculis ꝓ legato ſuo: qa ſententiatum eſt ꝓ eis: dabit ergo iſtis patruus medietatem, quatuor ſcilicet, quia cōfeſſus eſt ꝓ medietate ſe poſſidere prędicta: de iſtis quatuor deducet quartam partē ꝑ Falcidiam, vnum ſcilicet: habebunt ergo auunculi tres, & patruus vnum: alia verò medietatem legati, ſcilicet quatuor, dabunt filiis; quia ipſi inſtituti ſunt hęredes in bonis R. ſicut & patruus: & non deducent inde Falcidiam: quia Falcidia nō deducitur, niſi quando hæreditas eſt exhauſta legatis: habebūt ergo auunculi quatuor à filiis. & tres à patruo: & ita ſeptem: & patruus ꝑ Falcidiā vnū: & ecce cōpleta ſunt octo, & ita expeditū eſt de iſtis octo q̄ Raynald^9 legauit auūculis. Modò videamus de aliis octo, in quib. inſtituit patruū, & filios: de iſtis dēt quatuor filiis ſine aliqua diminutione, alia verò quatuor debebat habere patruus: quia ſi qs inſtituat patrem, & filios hęredes, tm̄ dēt habere pater ſol^9 quātum omnes filij. ff. de vſufr. accreſcendo. l. ſi quis Titio. ſed quia patruus venit cōtra teſtamentū R. punit: & dabunt illa quatuor auūculis: neq; deducet inde Falcidiā: quia Falcidia in pœnis locū non habet, ſic habent auunculi ſeptē ex legato, & quatuor ex pœna: & ita 11. & filij habebunt quatuor: ecce 15. & patruus vnū, ꝙ deduxit per Falcidiam, & ita ſunt 16. & ſic diuiſa ſunt iſta triginta duo, ſuper quib. fuit cōpromiſſum. Nunc videamus de aliis triginta duobus, in iis ſimiliter R. habebat medietatē ratione quartę, & tertię, & patruus aliā medietatē ex teſtamēto Peponis: deducat ergo patruus primò ſuā medietatē, ſcil. 16. nunc remanent alia 16. Raynaldo, in quib. inſtituit hęredes patruum, & filios: modò iſta 16. debent diuidi per mediū inter patruum, & filios. ſed quia patruus peccauit veniens cōtra teſtamentum R. (vt iā dictū eſt) punietur, & dabit pars ſua ſcil. octo, auunculis: de quibus octo nihil deducet patruus: quia in pœnam ſoluet illa: vt dictum eſt de aliis quatuor: alia verò octo dabuntur filiis. Habet ergo patruus 16. ex prima cōputatione ex teſtamento Peponis, & vnum ꝙ extraxit de legato ꝑ Falcidiam, & ita decem & ſeptem, & ex ſecunda cōputatione habuit 16. & ſic computatis omnib. habet 33. auunculi verò ex prima cōputatione habent vndecim, & ex ſecunda octo, rōe pœnę, & ita habēt decē & nouē: filij verò ex prima computatione habēt quatuor, & ex ſecūda habēt octo, & ſic habēt 12. iunctis itaq; 12. filiorum, cum decem & nouē auūculorum, faciunt triginta vnū. ſi ergo cōiūgas triginta vnū cū trigintatribus, q̄ hēt patru^9 habebis 64. ſine aliqua fractura vnciæ, vel dimidię, vel quartæ, vel octauæ. Et intellige ꝙ ſecundū iſtā cōputationē auunculi debebat habere octo de toto legato, ſi patruus nō veniſſet cōtra volūtatē Raynaldi: ſed quia cōtra venit, ꝑdit totā partē ſuā, q̄ debuit in bonis habere, ſcil. 12. ꝓꝑ pœnā, ſed recuperauit vnū. ſ. Falcidiā: de aliis. ſ. quatuor, quæ reſtituit auūculis ꝓ medietate legati eis debiti ex teſtamēto R. & ita ꝑdidit 11. & ita 11. accreuerūt auunculis, & ita habent modo decē & nouē ꝓꝑ pœnam. Nota, ꝙ modus ꝓ cōditione ſeruat. Itē forma compromiſſi ſeruanda eſt: vñ ſi in plures ſit compromiſſum, tertio abſente, vel mortuo cæteri poſſunt ꝓcedere, ſi hoc ſit dictū in compromiſſo, vt hic: aliàs non. Itē ſi pluribus relictū fuerit fideicōmiſſum, & vnus ſolus ſuperſtes eſt, illi debet, qui tēpore exiſtētis conditionis ſolus inuenit. Item verbū, qn̄que, ponitur propriè, & impropriè, ſicut hīc eſt in verbo, legauit. Item teſtator poteſt imponere pœnam hæredi, ſi ſuæ non pareat volūtati. Item legatū petendum eſt ab hærede: nō auctoritate propria occupandū. Item ambæ partes poſſunt à ſnīa appellare. Item litis cōteſtatio faciēda eſt coram iudice appellationis. Itē duę quartę poſſunt deduci, ſc. debita iure naturæ, & Trebellianica. Itē in legitima, q̄ iure naturę debet, nullum grauamen pōt imponi. Item ſnīa pro parte cōfirmat, & pro parte infirmatur. Item lex Falcidia inducitur contra voluntatem teſtatoris. Item ſi hęres fecerit inuentariū, vtetur beneficio legis Falcidię, aliàs non poteſt.

¶ Idem.

¶ *Filius rogatus reſtituere hæreditatem, detrahit tertiā iure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere.*

CAP. XVIII.

RAynaldus^e † Peponis filius hæres ab ipſo inſtitutus hoc modo^f, vt patruis ſuis hæreditatem reſtitueret, ſi abſque filiis maſculis^g moreretur: cum eis^h (mortuo Pepone) ſuper quibuſdam^i bonis hæreditatis

† *De materia, & intellectu vide ſupra aliis hic Conarruuiam, & de intellectu breuiter Ferdinandum Vaſquium* l. 2. de ſucce. creatio. §. 10. *Tornellum, & Marianum Socinum* in rubr. ff. de leg. 1.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Hoc modo.*] Id eſt, hac conditione^b ſi ſine liberis maſculis moreret, & ita modus ꝓ conditione ſeruatur. *C. de his quæ ſub mo. relin. l. 1.* Quę ſit differentia inter modum, & conditionē, dicetur ῑ. *de cond. appo. verum.* & hęc verba hoc modo potiùs fuerunt verba illius, qui condidit decretalem.

b *Hoc dicit quia legatū ſub modo ſtatim petitur præſtita cautione de modo adimplendo, non ſic in eo quod ſub cōditione debetur.* ff. de cōdi. & demonſt. qui hæred. & l. quib. diebus.

g ¶ *Filiis maſculis.*] Nec ſufficit ipſum filios maſculos habuiſſe, niſi tempore mortis ſuperſtites fuerint. ῑ. *eo. Raynutius.* ſuper hoc dic vt ῑ. *de proba. in præſentia. in gl.* q̄ incipit ingreſſ^9. & fuit hęc ſubſtitutio fideicommiſſaria. & de hoc dic vt ῑ. *eo. Raynutius.*

h ¶ *Cum eis.*] Scilicet patruis.

i ¶ *Quibuſdā bonis.*] Iſti patrui fortè aliqua poſſidebāt de bonis Peponis ex inſtitutione, vel cauſa legati, vel etiā ſine aliqua cā: & ideo dicit ita, ꝙ neutra pars haberet licētiā trāſferendi in aliā perſonam, vel forſitan ipſe Raynaldus oīa poſſidebat.

quia fortè remanſerunt indiuiſa inter Peponem, & fratres, vnde dicebant ſe habere ius in bonis illius.

a ¶*Ex forma compromiſſi.*] Quia dictū fuit in cōpromiſſo, vt ſi omnes intereſſe nō poſſent, duo arbitrarēt, aliàs nō poſſet. ſic & cùm plures ſint iudices. ĩ. *de offi. deleg. vno delegatorū.* vt ibi.

¶*Glo. ſeq. ponit dictū, ꝗrit, allegat duas leges, & vnā cōtra, & ſoluit.*

b ¶*Neutra pars.*] In forma hui⁹ arbitrij nō eſt vis faciēda[a], quia nihilominus trāſferri poſſunt bona illa, qꝛ ſnię arbitri non paret niſi metu pœnę. *C. de arbi. l. 1.* & ſic non obſtāte illo arbitrio tenuit legatum: vt ĩ. dr̃. Sed illud poteſt ꝗri, an pœna ſit cōmiſſa, ſi aliquas de reb. illis legauit auunculis ſuis, perinde ac ſi inter viuos alienaſſet? Et videtur, ꝙ pœna cōpromiſſi committatur. ff. de verb. oblig. ſi ita qs promiſerit: decem tibi dabo. *§. ea lege. arg. ff. de leg. 2. peto. §. vlt.* Eſt tamē cōtrarium arg. *ff. de leg. 3. pater. §. fundum.* vnde dicit Cardinalis, ꝙ non obſtāte arbitrio tenuit legatū, nec alia alienatio ꝓpter arbitriū potuit impediri, ſi pœna cōpromiſſi cōmittatur, vt dictū eſt. iudex tamen qui primò tulit ſententiam, hoc non putauit, immò credidit arbitriū impedire legatum, & hęredes, & ideo abſoluit, vt ſequentia docent.

a *Quoad partem R. nam vt ſequit, quoad aliā, quæ reſtituēda erat, ſufficiebat prohibitio leg.* C. communia. de le. l. fin. & authen. ibi ſignata. *Io. And.*

eiuſdem, in tres arbitros cōpromiſit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma cōpromiſſi[a] poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerūt, quòd neutra pars[b] haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium, res prędictas[c], niſi in eorum filios maſculos, ex ipſis legitimè[d] deſcendentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porrò dictus R. prolem non habens condidit teſtamentum, in quo medietatem[e] partis ſuæ de rebus prædictis[f] quibuſdam auunculis ſuis, aliam verò medietatem, & reliqua bona paterna, vni ex patruis[g] ſuis, & eius filiis legauit[h]: adiiciens[i], vt bona in quibus ex teſtamento, vel ab inteſtato dicti hæredes R. poſſent ſuccedere, ſi venirent contra legatum dictis auunculis ſuis debitum, ad ipſos[k] pro determinatis portionibus deuenirent. Demum eodē R. naturæ debitū perſoluente, ac vno ex patruis[l] hæreditatē adeunte[m] prædictā: cū dicti auunculi aduerſùs eundem patruū, ac filios eius, coram Iudice communitatis † Vrbenateñ. † mouerunt quæſtionē, petēdo[n] ꝓ rata[o], quę ipſos cōtingit, legatum prædictum: & reſtitui eis, ſi contra ipſum illi venirent[p], quęcunque occaſione[q] teſtamenti eiuſdē R. ad ipſos peruenerant, vel poterant perueniſſe: præfatus Iudex ab illorum impetitione ſuper legato ipſos abſoluens, ad reſtitutionem aliorum bonorum[r],

c ¶*Res prædictas.*] Super quib. fuerat cōpromiſſum, de aliis verò arbitri nihil dicere potuiſſent. ff. de arb. non diſtinguemus. *§. de officio. & ĩ. de arbitr. cùm dilectus.*

¶*Glo. ſeq. obycit. & ſoluit.*

d ¶*Legitimè.*] Videtur etiā, ꝙ naturales filij debent intelligi per hoc verbū, quia & ipſi excludunt ſubſtitutū: vt ſi quis ſit rogatus reſtituere hęreditatē, ſi ſine filiis deceſſerit: ſed & ſi habet naturalem[b], euaneſcit ſubſtitutio. ff. ad Treb. ex facto. *§. ſi quis rogatus & l. hæredibus. in fi. C. de inſtit. & ſubſtit. l. generaliter in fi. ff. de leg. 2. cum pater. §. vlo.* ſi dixiſſet: ſi deceſſerit ſine liberis, tūc locū habet, ꝙ dicit de naturali: ſed ex quo addidit, de legitimis, intelligendū eſt tm̃ de natis ex libero matrimonio: aliàs nihil operaretur hæc adiectio, legitimis: ſed debet operari. *arg. ff. de leg. 1. ſi quando quis vxori.*

b *Secus ſi legalem, vel conſulem tātùm* ff. de leg. 2. ita quis. in fi. de vtriſque no. ĩ. qui fil. ſint legitima. in gl. fi.

e ¶*Medietatē.*] Scil. tertię & quartę, quam poterat legare, cuius dominiū trāſiuit in legatarios adita hęreditate: ſed ſi intendiſſet legare medietatem omnium rerū ſuę partis, quarū medietas pertinebat ad patruum e teſtamento Peponis, tūc dominium illarū non tranſiſſet in legatarios, cū res illæ ſint patrui, & illud locum habet, cum teſtator rem ſuam legare intendit: ſed legatarius pōt agere cōtra hęredem actiōe ex teſtamento ad totā rem, vel æſtimationem, & nō actione in rem, ſed quantùm pertinet ad cauſam præſentē, nō eſt multū circa hoc curandum: quia Raynaldus nō legauit auunculis vltra illas partes, quas poterat legare: nam tertiam, & quartam habebat in bonis patris: q̃ faciūt dimidiam totius hęreditatis. Nā ſua pars erat tertia, & quarta, & ipſe legauit auūculis medietatē ſuę partis, id eſt tertię, & quartę. & ſic non poſſunt agere auunculi cōtra hęredem niſi ad medietatem tertiæ, & quartę. & hoc notare voluit infra, vbi dicit, ꝓp quod in rebus prędictis, &c. vſque ad, pronunciauit. Bern.

f ¶*De reb. prædictis.*] De quib. extitit compromiſſum, & poteſt intelligi, ꝙ res illæ diuiſę fuerunt inter R. & patruos. Bern.

¶*Glo. ſeq. reci. per quæſtiones, quare dixit de vno ſolo patruo, & dupliciter ſoluit, & qm̃ inter patruum, & filios hic fiat diuiſio.*

g ¶*Ex patruis.*] Qui fortè ſolus ſupererat, & alij mortui erāt: vnde fideicommiſſum illi ſoli, qui ſuperſtes erat, debetur: qui tempore exiſtentis cōditionis ſolus inuenit, ei debet in totū præſtari, & filiis præmortuorū nihil debet, qui ſunt mortui ante diem fideicōmiſſi cedētem, ſcil. antequam ille Raynaldus eſſet mortuus: vt *C. de cad. tollen. l. vnica. §. ſi aūt aliquid.* & *arg. C. de fideicom. ſi in perſona. & ff. de lega. 1. cum filio familias in fine & ff. ad Treb. l. apud. §. verū.* & accedit ad hoc, quòd totum ei debeat. *ff. de cond. & demonſt. ſi quis legata. §. 1.* & cùm ſic legat patruo, & filiis eius, patruus ſolus habebit dimidiā, & filij communiter aliam dimidiam. *ff. de vſufru. accre. ſi quis Titio.* & ſi alij patrui ſupereſſent, bene potuit inſtituere, quē voluerit de patruis ratione tertię, & quartę, ſed fideicōmiſſum debetur omnibus patruis.

¶*Glo. ſeq. recitatur per obiec. de §. ante hæredis.*

h ¶*Legauit.*] Iſtud verbū ponit̃ ꝓpriè, & im ꝓpriè: ꝓpriè quātùm ad auūculos, quib. legauit: im ꝓpriè quantùm ad patruū, & eius filios, quib. nō delegauit, ſed eos inſtituit hęredes[c]: vnde infra vocat eos hæredes, ſic *ff. de offi. procon. & lega. l. 2.* vbi dicit manumitti tā lib. quàm ſeru. ſic *18. diſt. presbyterum. & ĩ. eo. t. ver. exiecutionis mādari.* & auunculi gerunt contra ipſos tanquam cōtra hęredes petētes legata: aliàs nō valuiſſet teſtamentum, quia non inueniret̃ aliquis inſtitutus. *Inſtit. de leg. §. ante hæredis inſtitutionē*, niſi dictum eſſet: ſi non valet iure teſtamēti, valeat ſaltem ratione cuiuſlibet vltimę voluntatis. *C. de codicil. l. vlt. §. id quoque.*

c *Et ſupra dixit, quod fecit teſtamētū, quod non eſt ſine hæredis inſtitutione. de hoc ĩ. eo. cùm tibi. ad auiū quod eos infra nominauit hæredes, ſufficeret, etiam ſecundū legē, quamuis in nulla re eos inſtituiſſet: ſed ſolū legaſſet.* ff. de hęr. inſt. l. 1. §. ſi autem. *ſic &* in Auth. vt cum de ap. cog. §. cęterum. ſi hæredes. coll. 8. *Ioa. And.*

i ¶*Adyciens.*] Hoc benè facere potuit teſtator, quia poteſt pœnā imponere hæredibus, ſi nō paruerint volūtati ſuæ. ſimile *Inſtit. de leg. §. pœna quoque nomine. eſt §. vlt. & C. de his, quæ cauſa pœnæ. l. vnica*, dum tamen nō ſit turpe, vel inhoneſtū, quod teſtator præceperit: vt ibi dr̃. *& ff. de cond. inſt. quidam. & C. de inſti. vel ſubſti. reprehendēda.*

† *communi, in antiquis.*

† *Vrbenetanen.*

† *Vrbenetan.*

† *Vrbenetarum.*

k ¶*Ad ipſos*] Scilicet auunculos.

l ¶*Vno ex patruis.*] Illo ſcil. qui fuit inſtitutus. vnde planius dixiſſet, patruo adeunte hæreditatem prędictam.

Additio. Et ſi quis patrem, & filios inſtituit hęredes, tm̃ habeat ſolus, quantùm & omnes filij. *de vſufr. accr. ſi quis Titio*, & ſi alij patrui ſupereſſent, hic potuit inſtituere, quem voluit de patruis ratione tertię, & quartæ, ſed fideicōmiſſum debet̃ omnibus patruis.

m ¶*Adeunte.*] Et ſic locum hēt legati petitio: nam ſi ex teſtamento nō adeat̃ hæreditas, deficit legatū, niſi ſit ita relictū, quod à venientib. ab inteſtato præſtetur[d]. *ff. de teſt. tute. ſi nemo.* aliàs eſt *§. ſub l. præcedenti. & C. de fid. icom. l. eā quam.*

d *Fallit itē in multis caſibus no.* in l. eam quā. ĩ. alle. & de hoc in Spe. de inſtit. edit. §. nunc verò aliqua. ver. quid igitur ſi hæres. & ſeq. & eod. tit. de teſt. §. 1. ver. pone, nullus. *Ioan. And.*

n ¶*Petendo.*] Legatum. n. ab hærede petendum eſt. *C. de fideicom. eam quam.* & ſi citra volūtatem hæredis legatari⁹ occupet legatū, tenet̃ interdicto quorum legatorum, ad ipſum reſtituendum hęredi. ff. quorum le. *l. 1. in prin.* tm̃ poſtquam eſt adita hęreditas, ipſo iure dominium rei legatę trāſit ad legatarium recta via ff. de fur. à Titio. *ff. de leg. 1. ſi tibi homo. §. ſi* ſeruus vnde re legata nondum cōprehenſa, dat̃ legatario rei vendicatio ꝓ ipſo legato. *C. communia de le. l. 1. ff. de cond. fur. ſed nec legatarius.* & ſic agebat̃ pro legato rei vendicatione.

o ¶*Pro rata.*] Id eſt, pro dimidia.

¶*Gloſ. ſeq. quæ. arg. negatiuè ponit opi. contrariā, quā approbat.*

p ¶*Si cōtra ipſum venirēt.*] Sed nūquid potuit trāſformari libell⁹ de iure: peto talē rē, & ſi cōtradixeris mihi, peto pœnam. & videt̃ ꝙ nō. quia iudiciū nō dēt eſſe in pēdēti ff. de iud. nō quemadmodū dicūt quidam cōtra: & lex illa loquit̃ in his, q̃ pendent extrinſecus, non ex his quæ in ipſo iudicio agūt̃. & ꝙ poſſet ſic formari libellus, eſt arg. *C. locati conductores.* quod ſatis pōt concedi arg. huius c. & *propter lites dirimendas.* Bar.

¶*Hæc gl. & præd. quæ incipit petēdo: circa actionē diſtinguūt inter legatum, & fideicōmiſſum ſingulare, & fideicō. vniuerſitatis.*

q ¶*Quacunque occaſione.*] Ad hoc agebat̃ actione ex teſtamēto, & nō rei vēdicatione, quia iſtud erat quaſi fideicommiſſum vniuerſitatis, quia qui rogat̃ reſtituere, quicquid ad eum ꝑuenit de hæreditate, rogatus videtur. *ff. ad Trebellianum. l. cogi. & l. præcedenti.* vnde nō tranſit dominium in fideicommiſſarium, niſi facta reſtitutione re, & verbo, vel ſaltē verbo. *ff. eo. reſtituta.* & facta reſtitutione, tūc dominium trāſit in fideicommiſſarium: etiamſi nondum ſit nactus poſſeſſionem. *ff. ad Trebellianum facta.* Hęc eſt differētia inter fideicōmiſſū ſingulare, & vniuerſale: quia in ſingulari ſine aliqua reſtitutione trāſit dominium in fideicōmiſſarium, ſicut in legatariū. *C. communia de leg. l. 1. & 2.* ſecus in fideicommiſſo vniuerſitatis: ibi non tranſit niſi facta reſtitutione[e]. vnde iſta alia non petebantur rei vendicatione: ſed actione ex teſtamento.

e *Text⁹ eſt ad hoc cum ſuis fallen. in l.* ſancimus. C. ad Trebel.

¶*Glo. ſeq. quærit, & tripliciter ſoluit.*

r ¶*Aliorū bonorū.*] Omniū, & hoc fecit iudex ꝓp verba teſtatoris, q̃ dixit, ꝙ ſi patruus, & filij venirēt contra legatū, q̃cunque ad ipſos ex ſucceſſione iſtius poterāt ꝑuenire, deuoluerent ad

ed auūculos. Sed quare nō dixit ſimiliter de reb. legatis, ſicut de aliis ꝙ deuenirēt ad ipſos auunculos? Pōt rñderi, ꝙ de reb. legatis nō dixit: q̄a nō putabat iudex, ꝙ res deberēt, vel poſsēt trāſire in aliú aliquo modo: & hoc ꝓ pręceptū arbitrorū: vel fortè ideo nō dixit de reb. illis: q̄a nō putauit iudex, ꝙ teſtator ſenſerit de rebus illis legatis, dū dixit ꝙ bona, in quib. ex teſtamēto, vel ab inteſtato dicti hęredes poſsēt ſuccedere, deuenirent ad auūculos: quaſi iſta generalia verba nō pertinerent ad res, de quib. dixerat ſpecialiter. ar. ff. de verb. obl. doli clauſula. nec viſū fuit iudici, ꝙ eaſdē res voluerit illos auunculos habere cū aliis reb. *arg. ff. de pu. ſanctio legum, & arg. ff. de leg. 3. hæres meus. §. 1.* illa etiam vr̄ eſſe melior ratio, quia nulla fuiſſet abſolutio de rebus legatis, ſi poſtea condēnatio [a] facta fuiſſet in eiſdem. & ſic deluſoria videretur: ne alia via fiat, ꝙ alia via prohibet. verū eſt, ꝙ patru[9] totū ꝑdere debet, & ſatis colligit ꝑ hanc litteram, aliorum bonorum & j. *Verſ. Verum in portione:* quia quicquid patru[9] potuit capere ex teſtamento Raynaldi, debuit ꝑdere, nō obſtāte arbitrio, vt ibi dicit, & illud totum fuit petitum ꝑ auunculos: & ex alia cauſa abſoluit, & ex alia cauſa condemnauit eoſdem.

ſententialiter condemnauit eoſdē [a]: A cuius ſententia cum ambæ partes [b] ad noſtrā audiētiam appellaſſent, petente vtraq; parte dicti Iudicis ſententiam infirmari, quatenus contra ſe fuerat promulgata, & quatenus pro ſe faciebat, executione mandari † a. Dilectus f. no. O. ſancti Nicolai in carcere Tullia. Diaconus Cardinalis lite corā ſe legitime cōteſtata [c], quoniā idem R. habebat in bonis quōdam Peponis patris ſui, tertiam partē debitam iure naturæ, in qua grauari nequiuit [d], necnon quartā Trebellianicā [e], quam quilibet extraneus reſtitutione grauatus deducere potuiſſet †, propter quod in rebus prędictis auunculis legatis, portiones eaſdē [f] habuit R. pręfatus, eaſque [g] potuit in vltima volūtate legare. & per hoc legatū tenuit vſque † ad tertiam, & quartam præfatas: licet ipſas non

a ¶*Condemnauit eoſdem.*] Scilicet patruum, & filios. & in hoc ſcil. ꝙ filios condemnauit, & in alio etiam pronunciauit, id eſt, iudicem malè pronunciaſſe.

b ¶*Ambæ partes.*] Sic ſ. eo. *Raynutius.* & ſ. *de appel. ſi duobus.*

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Conteſtata.*] Et ita videt, ꝙ litis conteſtatio facienda ſit coram iudice appellationis. Sed contra videt dicere lex: ꝙ nō debeat fieri cōteſtatio: cūm iam ſit facta in prima cauſa. *C. de temp. ap. l. vlt. § illud. & ſ. de appel. per tuas.* Satis pōt dici, quod in cauſa appellationis fiat conteſtatio de nouo. *2. q. 6. c. ſi aūt. § ſi quis in quacunque.* nec tñ dicit ꝓpter hoc fieri ſup principali: quia ſuper alio videt fieri conteſtatio, quām in principali. Primò fuit cōteſtatio facta directè ſuper repetita: in cā verò appellationis ſuper ipſa ſentētia, ꝙ ſit iuſta, vel iniuſta, & ſuper aliis, q̄ addunt, ſuper quib. nulla fuit conteſtatio in prima cauſa: tamen altera parte abſente poſſet iudex procedere ſine litis conteſtatione, vt dicit lex prędicta. *C. de tem. ap. & decre. per tuas. de appel. & ſ. de renun. Venſens.*

d ¶*Nequiuit.*] Hoc planū eſt, quia in legitima, q̄ iure naturæ debetur, nullum grauamen, & nulla cōditio opponi poteſt, & pro non adiecta habetur, ſi apponatur. *C. de inofficioſo teſtamento. quoniam in prioribus. & in Auth. de hæred. & Falci. § primum itaque. & § ſi quis autem non implens & ſ. eo. Raynutius.*

e ¶*Trebellianicam.*] Et ita duę quartę poſſunt deduci. De hoc dicitur ſ. *eodem, Raynutius.* vbi idem dicitur.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſt. an filius rogatus in ſingulis rebus, vel vna tantùm, &c. ſol. quòd in ſingulis, ponit op. contrariam, quam probat tribus legibus, ad quas reſpondet.*

f ¶*Portiones eaſdem.*] Immo habuit res ipſas in totum, nam quandiu viuus fuit, habuit dominium omnium rerum: dicitur autem habuiſſe portiones eaſdem in rebus prędictis, id eſt, facultatē deducendi eaſdē portiones in ſingulis rebus: quia de ſingulis debet fieri deductio tertię, & quartę: licèt quidā contrarium dicant, quod filius in vna re ſola deducere poſsit tertiam iure naturę, & quartam Trebellianicam. *arg. C. fa. erciſ. filium* [b]. & *ff. de leg. 1. poteſt. ff. ad l. Falcidiam. ſi ex pluribus.* Sed verum eſt, ꝙ de ſingulis reb. debet fieri deductio, & illa lex, filium, non obſtat: quia illud fuit ex voluntate patris: & illa lex, pōt, nō obſtat: quia ibi loquitur, cūm legata erat pars hæreditatis: vnde vnum legatum cenſet, vt illud cōtingit de voluntate legatarij, & hęredis: vel ex officio iudicis vt ibi dicit. Illa, ſi ex pluribus, poteſt intelligi, quando vni plures res legatę ſunt: tunc ſi ſoluat aliquas integraliter, in aliis plenā Falcidiam retinere poteſt per doli exceptionem. Bern.

g ¶*Eaſque.*] Scilicet partes, tertiam, & quartam. Bern.

† *Vide l. & c. vbi datur ratio huius dicti. ff. de mino.*

† *Id eſt filius noſter. nam Papa ſingulares Cardinales filios vocat, non fratres, exceptis Oſtienſi Albanēſi. Portuen. Sabinen. Tuſculan. & Praneſtin. Epiſc. & ita ſeruat ſtylū curia Romana.*

† *Vide* l. in ratione. §. quod vulgo. & *ibi Bart.* ff. ad l. Falc. & in Auth. de hære. & *Fal.* in pri.

† *Aliàs ita: vſque ad tertiam, & quartā partē præfatas.*

a *Poterat tamen ex vna cauſa abſolui, & ex alia ſtatim condemnari, ad hoc inf. a de ac. cu. ad petitionum. Ioan. And.*

b *Ibi filius rogatus reſtituere, ſi in fundo ſibi quartam retinuit, ſi aliquid ſupra quartam ibi habet, reſtituere cogitur. Io. And.*

expreſſerit [h] in legādo: pronūciauit [i] (non obſtante præmiſſo arbitrio, quòd nec † legatū teneret, non poterat impedire) Iudicē ipſum [k], in eo quòd ſup hoc dictū patruū in totum abſoluit, qui cōfeſſus eſt ſe pro medietate poſſidere prędicta, perperā iudicaſſe: condemnauitque ipſum ad reſtitutionem medietatis tertię, & quartæ partis ipſius legati [l] pro rata [m], quę dictos auunculos de ipſo contingit: & in reſiduo pręfati Iudicis [n] ſentētiam confirmauit. ¶ Cæterū in eo † ꝙ idem Iudex dictum patruum, & eius filios totaliter in aliis, quæ in ſecūdo articulo [o] petita fuerant, condemnarat, malè ipſum pronunciaſſe [p] decreuit: quia filij eius contra volūtatem teſtatoris non inueniuntur aliquid commiſiſſe, cùm nihil de petitis [q] reperti fuerint poſſidere. Verùm in portione, quā patruus

h ¶*Licèt ipſas non expreſſerit.*] Non legauit tertiam, & quartā expreſsè, dicēdo de tertia & quarta, immo dixit de dimidia: vnde ſi recta fiat cōputatio, cū fecit tertia, & quarta, quantū dimidia, & ecōuerſo. verbi gratia: hæreditas diuidit in duodecim vncias. *Inſt. de hæred. Inſt. § hæreditas.* ſi filius detrahit tertiam iure naturæ, detrahit quatuor vncias, & remanent octo, in quib. videtur, quod teneat fideicommiſsū, & de illis detrahitur quarta, ſcilicet duæ vnciæ: & ita tertia, & quarta faciunt ſex, & ſic habebat dimidiam totius hæreditatis.

i ¶*Pronunciauit.*] Scilicet, Cardinalis. Bern.

k ¶*Ipſum.*] Scilicet patruum.

l ¶*Legati.*] Quartæ ſc. Bern.

m ¶*Pro rata.*] Quæ qdem virilis eſt, nam cū vna res pluribus legat, quilibet ibi habet virilem: niſi alia mens [c] appareat teſtatoris *ff. de leg. 2. ſi pluribus.*

¶*Gloſſa ſeq. declarat, quid ſit reſiduum.*

n ¶*In reſiduo præfati Iudicis.*] De quo reſiduo abſoluerat prior iudex patruum, & filios: nam primus iudex in totum abſoluit patruum in legato, & malè, ſed quoad filios bene: ſed Cardinalis cōdēnauit patruum pro parte ſcilicet in dimidia ipſius legati tertię, & quartę pro rata, in hoc infirmauit ſententiā prioris iudicis, in reſiduo autem confirmauit. & hoc totū intellige quantum ad legatū poſſeſſionum, quæ legatę fuerūt, de quib. cōpromiſſum fuit. In alia autem parte ſententiæ ſtatim ſequitur, qualiter proceſſit Cardinalis: ibi, cæterum, &c.

n ¶*Reſiduo.*] Auunculi petebant iure legati medietatē bonorum, de quib. fuit compromiſſum. Reſiduum iſtud cōſiſtebat ſecundū intentionem prioris iudicis in illa medietate, à qua medietate abſoluit patruum, & filios, non habito reſpectu ad teſtamentum Peponis, & hoc propter pręceptum arbitrorū, quod tamē non impediebat legatū, & conſiſtit in ſexdecim ſecundum computationē noſtram: & male pronunciauit in eo, ꝙ patruum abſoluit in totum, ſed quantùm ad filios bene pronūciauit: ſed poſtea Cardinalis oſtēſo teſtamēto Peponis, correxit pro parte ſentētiam primi iudicis, condēnans patruum ꝑ parte ſua, ſc. in quatuor, & in reſiduo, ſcil. in octo, quātum ad filios, & in quatuor quantum ad patruum confirmauit: & tamen in ſequenti articulo perdit patruus illa quatuor ꝓpter pœnam vno retento per *l. Falcidiam,* & ſic in veritate in octo cōſiſtebat legatum ratione tertię, & quartæ, alia viij. pertinebant ad patruum, & filios ex teſtamento Raynaldi, de hoc ſecundum computationem prędictam.

o ¶*Secundo articulo.*] Duo fuerunt articuli. Primus, in quo petebantur res legatæ. Secundus, in quo petebantur omnia, quę ad patruum, & illos poterant peruenire ex teſtamento Raynaldi, ſi veniret contra legatum auunculo relictum.

p ¶*Malè ipſum pronunciaſſe.*] Quantùm ad perſonas filiorum malè pronunciauit: quia nō venerant contra voluntatem teſtatoris in aliquo: malè etiam ꝓnunciauit contra patruū, q̄a condemnauit eum de omnibus aliis, quę peruenerant ad eum ex teſtamento Peponis: quia in his, quæ ſubiacebant reſtitutioni, ipſum non debuit condemnare, ſed de his tantùm, quæ contingebant eum ratione tertię, & quartę, pro qua parte confirmatur ſententia: pro alia, quæ debebat reſtitui ei, infirmatur: vt j. dicitur.

q ¶*Cū nihil de petitis.*] Et ita hæc eſt bona ratio: q̄a hic agebat rei vendicatione, ſaltem quoad legatum, vt ſ. dictum eſt. vnde cùm illi nihil poſſiderent, non poterāt cōueniri rei vēdicatione. *C. de alie. iu. mu. cauſa facta l. vnica.* & ſ. *de re iud. examinata.* quod ſic ageret, patet ex eo, ꝙ dicit, ꝙ patruus fuit confeſſus ſe poſſidere, quia in reali actione quærendum eſt, an poſſideat quis, an non. *ff. de rei vendicatione. quæ petitorio & l. officium.* & ſi dixerit ſe nō poſſidere, cùm poſſideat, & hoc probetur, transfert poſſeſſio in actorem, quamuis non ꝓbet rem ſuam eſſe *ff. eo l. in rem actio.* & quia nondum adierant hæreditatē, nō poterāt cōueniri, & ante litē cōteſtatam

† *quod nec, &c.*

† *hoc.*

c *Vt quia appareret euidēter primo legatario ademptum: vel quod teſtator voluit, quod vterq; in ſolidum reciperet, quia tūc vniuerſa res debetur, & alteri æſtimatio: electione heres res data ei, qui priùs conteſtatus fuerit litem: & vno electo nō redit ad alterū. hoc vult hæc lex, ſi pluribus.*

ſtatam hoc debet q̃ri,ne deluſoriũ ſit iudicium: vt hîc patet.
a ¶*Habebat*]Ratione illius inſtitutionis,quã fecit R.de ipſo.
b ¶*Bonis illis.*]Scilicet,in aliis bonis.& rebus,exceptis rebus legatis,vel poſſet intelligi de omnibus.
c ¶*In bonis eiſdem.*] In ſingulis enim rebus habuit tertiam, & quartam: vt dixi.Bern.

habebat [a] in bonis illis [b], ratione quartæ, & tertiæ prædictorum †, quas R.habuit in bonis eiſdem [c] †,in quibus eius [d] inſtitutio,& legatio, ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eoſdẽ [e] auunculos contingente de prædicto legato [f], confirmauit ſententiam Iudicis ſupradicti, eodem patruo, & eius filiis in reſiduo [g] abſolutis, & ſaluo [h] nihilominus ei ex iure inſtitutionis beneficio legis Falcidię [i] †, in reſtitutione [k] præfati legati, ſi infra tempus legitimum [l] voluntati paruerit teſtatoris: cum † inuentarium [m] fecerit, & contra voluntatem teſtatoris [n], lex Falcidia inducatur. ¶ Nos itaque ipſius Cardinalis ſententiam ratam habentes: eam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Idem.

¶*Executor teſtamentarius,qui ſuſcepit illud officium,exequi compellitur.*

CAP. XIX.

IOannes † Clericus, & P.Laicus executores vltimæ voluntatis O. Clerici ſanctę Crucis, qui venerabilibus, & piis locis [o], de bonis ſuis [p] in vltima voluntate legauit: mandans inſuper ſatisfieri creditoribus per eoſdem: Poſt mandatum ſuſceptum [q], per † diœceſanum [r] cogi debent, teſtatoris explere † vltimam voluntatem.

¶ Idem.

¶*Ponit quadam legata, in quibus nõ ſoluitur canonica portio,niſi fiat in fraudem.*

CAP. XX.

DE † his, quæ in ornamentis, vel pro eis †, ſeu fabrica, luminaribus, anniuerſario †, ſeptimo †, vigeſimo, trigeſimo die, ſiue aliis, ad perpetuum cultum diuinum legantur Eccleſiis, vel reliquis piis locis, canonica portio [s], (dummodo in fraudem [t] non fiat, vt ea Epiſcopus, ſeu parochialis Eccleſia debeat defraudari) deduci [u] non debet.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiect. de l. irritum.*
d ¶*In quibus eius inſtitutio.*] Ergo vr̃, quod in ſola tertia,& quarta teneat inſtitutio: quod falſum eſt: immò tenet in omnibus. *C. ad l. Falcidiam*, irritum [a]. ſed dicit in eis tenere, quia in eis poteſt inſtitutus patruus grauari. in eo verò quod ſubiacet reſtitutioni, grauari non poteſt, immò illud deducitur tanquam æs alienum, reſiduum verò diuiditur inter patruum, & filios eius: fideicommiſſum enim hæreditatis ex teſtaméto Peponis ſoli patruo debebatur, non autẽ eius filiis. Raynaldus autem inſtituit patruũ, cui hęreditatem Peponis reſtituere tenebatur, cu illud, quod eſt patruo reſtituendum ex teſtamento Peponis, illud habeat pręcipuum, & illud primò deducitur ſicut æs alienum: vt in l. prędicta, irritum. In quo autem adiectio pœnę nõ tenuit, illud autem quod Raynaldus reſtituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quod eſt tertia,& quarta, illud diuidiť inter patruum, & filios eius, quos Raynaldus inſtituit ſibi hęredes. *arg. C. ad l. Falcidiam. quanquam.* & in hoc ſolo,ſcilicet tertia, & quarta tenuit adiectio pœnæ: vt hic dicit.
e ¶*Pro rata eoſdem.*] Quaſi dicat,pro qua parte legatum contingit quemlibet de auũculis,pro ea parte quemlibet cõtingit illud,quod pœnæ cauſa adimitur illi patruo: quia patru' noluit parere teſtatori dando legatũ auunculis, ideo perdere debet illud,quod capere poterat ex teſtaméto Raynaldi. Vel dic,pro rata,id eſt, ꝓ medietate tertię,vel quartę partis bonorũ Raynaldi,in quibus fuit inſtitutus, quam medietatem amittit patruus: quia contradixit legato,vt hîc dicitur. & iſtã medietatem reſtituit patruus tanquam legatum.
f ¶*Legato.*]Quod [b] amittit patruus nomine pœnæ,id eſt,vno retento. Item amittit alias duodecim vncias.
g ¶*In reſiduo.*] Iſtud reſiduũ poteſt intelligi dupliciter,quoad bona Peponis quantũ ad patruum,quia in illis cõdemnatio iudicis non tenuit,quę contingebant patruum per reſtitutionem ex teſtamento Peponis, in quib. nullam pœnam potuit imponere Raynaldus: & ideo abſoluitur patruus. Item quoad bona Raynaldi quantum ad filios,quos Raynaldus inſtituit: & quia non venerant contra voluntatem teſtatoris, & nihil inuenti ſunt poſſidere de rebus petitis, condemnari non debuerunt: vnde abſoluti fuerunt per Cardinalem.
h ¶*Saluo nihilominus ei.*]Scilicet patruo.
¶*Gloſſa ſeq. cum ſequenti recitetur per quæſtionem, an in eo quod de pœna ſoluitur, detrahitur Falcidia.*
i ¶*Beneficio legis Falcidiæ.*] Iſtud eſt ita intelligendũ, patruus id,quod ſibi reſtituendũ eſt, primò vt æs alienũ (vt d'xi) deducit de rebus illis,de quib. compromiſſum fuit,quę cõtinebunť in primo articulo. De reſiduo,quod eſt tertia & quarta, teneť pręſtare legata,& de illis detrahit quartam Trebellianicam per *l. Falcidiam. C. ad l. Fal. in imponenda. & l. irritum, & l. quanquam. & ff. ad l. Falc. quod de bonis. §. cum fides. & C. de bon. Auth. ind. poſt l. 1.* deducet autem Falcidiã de reb. legatis. Et fortè intellexit Cardinalis,quòd deducet etiam de aliis, quæ cauſa pœnę adimuntur eidẽ, quia illa legata ſunt illis auũculis. Si fieret eis cõtrouerſia de alio relicto. & ideò fortè dicit ĩ. *de Falcidia*, q̃ inducitur contra voluntatẽ teſtatoris. ſed hoc non eſt verum: quia id quod pœnæ cauſa accreuit, nõ incidit in *l. Falcidiam. ff. ad l. Falc. cum pater. in fi. & l. ſeq. arg. opt.* Et quod prouiſum eſt ad pœnam, non debet trahi ad gratiam. *ſ. de tranſlat. inter corporalia.*
k ¶*Reſtitutione.*] Id eſt, præſtatione.
l ¶*Legitimum*]Quod dicitur tẽpus anni: hoc tẽpus cõputandum eſt iuſſu iudicis. Si aũt infra illud tẽpus nõ paruerit, tũc non pôt vti beneficio Falcidię, immo perdit omnia excepto illo qđ ſibi debetur ex fideicõmiſſo in authẽtica de hęredibus, & Falcidia. § *illud quoq; col. 1.*
m ¶*Inuentarium.*] Aliter eñ beneficio legis Falcidię vti non pôt, vt dicitur in Auth. de hę. & Falcidia. § *ſi verò nõ fecerit inuẽtarium.*
n ¶*Contra voluntatem teſtatoris.*] Hoc ideo dicit, qa cõtra volũtatẽ teſtatoris videť hic retineri Falcidia de reb. ſpecialiter legatis: qa illas voluit teſtator omnino pſtari illis auũculis, ita quod nulla cõtradictio fieret eis: vñ cõtra eius volũtatẽ Falcidia retinetur, & tñ retinetur nihilominus,quia contra volũtatem teſtatoris inducitur Falcidia. *ff. ad l. Falcidiam, Tertia.* Sed & in aliis rebus, q̃ cauſa pœnæ auferũť, ſi verũ eſt, quòd quarta retineať, inducitur contra voluntatem teſtatoris: ſed non videtur, ꝙ quarta retineatur in his, quę cauſa pœnæ auferũtur, vt dixi ſ. *in notula. iſtud eſt, &c.* Nã teſtator cauſa pœnę ea voluit auuculis pſtari. Induciť ergo Falcidia cõtra volũtatẽ defuncti. *C. ad l. Falcidiã. ſi vt allegas* [c]. *& l. pe. & ff. eo. ti.* ꝙ *de bonis. §. vlt.* Hodie verò Falcidia nõ pôt induci cõtra volũtatẽ teſtatoris expreſſã [d], ſi teſtator cert' de quãtitate patrimonij ſui hoc ꝓhibeat *in Auth. de hær. & Falcidia.* ſi verò expreſſi. ſed cõtra tacitã bñ induciť, vt bene dicũt leges pdictę, ſi vt allegas. & ſequẽtes. B.

IOannes.] Diuiditur: quia primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Poſt.* Abbas Siculus.

Casvs. O. clericus ſanctę Crucis legauit de bonis ſuis in vltima volũtate venerabilibus,& piis locis, & hãc volũtatẽ ſuã exequendam cõmiſit Ioãni clerico, & P. laico: & mãdãuit eiſdẽ, vt creditorib. ſatisfacerent: dicit Papa, quod poſt mãdatum ſuſceptum, per diœceſanũ Epm cõpelli debẽt explere volũtatẽ defuncti, ſi fuerit negligẽtes. No. ꝙ volũtates defunctorũ ad pias cauſas p diœceſanũ epm mãdari debent executioni.
o ¶*Piis locis.* In quib. ſufficit minùs legitima voluntas [e]. *ſ. eod. cùm eſſe. 1. & c. relatum.*
p ¶*De bonis ſuis.*] Propriis ſcilicet: quia de reb. Eccleſię nihil poſſet legare. *ſ. eo. quia nos.*
q ¶*Mandatũ ſuſceptũ*] Mandatum ſuſcipere nemo cogitur: ſuſceptum verò neceſſe eſt adimplere. *ff. commodati, in commodat. 1. §. ſicut ff. mandati. ſi quis alicui. §. qui mandatum C. de procur. eteribus. inuitus ff. de arbit. l. 3. §. 1.* Bern.
r ¶*Per diœceſanum.*] Sic intelligitur. *ſ. eo. ſi hæres. & c. tua nobis.* vl ĩ de hoc. Bern.

DE his] Primò ponit dictum, in quo interſerit exceptionem ibi, *Dummodo.* Abb. Siculus.

Casvs. De his, q̃ legant' in ornamẽtis Eccleſię, vel ad cultũ diuinũ, vel anniuerſario, vel aliis piis locis, canonica portio deduci nõ debet: dũmodo iſta legata nõ fiãt in fraudẽ, vt Eps, vel parochialis eccleſia portione debita defraudeť. Not. ꝙ eps, vel parochialis eccleſia nõ debet habere portionẽ de his, quæ legantur in ornamẽtis eccleſię, vel ad cultum diuinum.
s ¶*Canonica portio.*] Portio iſta diuerſimode deducitur ſecundum varias cõſuetudines locorum ĩ. *de ſepul. certificari* & ſ. *c. requiſiſti.* qñq; eſt tertia, & qñq; media ĩ. *de ſepul. c. 1. & 2.* & *10 q. 1. de his. & c. antiquos. & c. decernimus.* & qñque quartam. ĩ. *de ſepul. cùm ſuper.*
t ¶*In fraudem*]Tunc non prodeſſet. ĩ. *eo. officij.*
¶*Glo. ſeq. reddit rationem, & dat ſimile, & cauſam addit.*
u ¶*Deduci.*] Hoc dictũ eſt ꝓ reuerẽtiam diuini cultus: mul-

† prædictorum.
† eiuſdem.
† Vide l. ex facto §. fi. ff. de vulg. & pup.
† Cumque, legitur in Vulgatis, ſed male.
† De hac materia vide, quod ſancitum concilium Tridentinum ſeſſ. 22. de refor. c. 8. & ſeſſ. 25. in decreto de purgatorio. adde Specul. tit. de inſtru. edit. §. nunc verò aliqua.
a *Et iſtud ſatisfacit contra legiſtas, imbis qua de duabus quartis non deducẽdis tenent: vt in. ſ. eo.* Raynutius. ad fi. ſuper gloſ. antep. *Ioan. And.*
b *In aliquot antiquis vita: quid admittit patruus nomine pœna, id eſt, duodecim vncias.*

† *Aliàs ita: per diœceſanum Epiſcopum &c.*
† *adimplere.*
† *Vide notas noſtras in hac decretalem.*
† *In Vulgatis ita: pro cæteris.*
† *Seu anniuerſario.*
† *In antiquis ita: ſeptimo, vigeſimo, trigeſimo, ſiue aliis, &c. nã dictio dies nuſquam apparet.*
c *Si pater filium, quẽ rogauit reſtituere, certa re, per Falcidiam iuſſit eſſe contentum: filius ſtare nõ tenetur. Ioan. And.*
d *Cõtra tex. in Auth. ſed cũ teſtator. & ibi (vt)* C. ad l. Falcidiam.
e *De hoc articulo vide, quid hic ſtatuat Hoſt & alij doctores eſt enim ſatis ambiguum.*

ta.n.pp religionem admitti ſolent, nam ſumma eſt ratio, quę pro religione facit. *ff. de religio. & ſumpt. fun. ſunt perſona. in fin.* vnde in caſu iſto minùs legitima volũtas ſufficit. *ſ. eo. cùm eſſes. & c. relatum.* ſic in his, q ad pias cauſas relinquũt, ceſſat Falcidia. *C. ad l. Fal. Auth. ſimiliter. & in Auth. de eccle. §. fin autem coll. 9.* vnde ſũptum eſt Auth. prędictum. ſimiliter & ſic ceſſat Falcidia in teſtamẽto militis priuilegio militari. *C. de teſta. mil. in teſtamẽto.* C. *ad l. Fal. in teſtamẽto.* Item ceſſat deductio iſtius partis in eo quis, & armis fauore terrę ſanctę. *j. de ſepul. in noſtra.* Et hoc idem, quod hic dicitur, habes *ſ. de verb. ſig. ex parte.*

a Quot modis aliquis inteſtatus decedere, tradit textus, & ibi doctores in §. 1. Inſti. de hęre. q ab inteſta. defer.

† *Alteñ.*

† *Altemeñ.*

† *Alteñ. ſed Borchard.* l. 2. decr. c. 227. *ita: Ex concilio apud Altheim habito*, c. 37. *cui interfuit Conradus. Adde* c. 1. e. tit. in 1. compil.

† *Dictio*, vt, *deeſt in omnibus manuſcriptis.*

† *perfecerint.*

† *Triburieñ.*

TITVLVS XXVII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.

¶Ex concilio apud Alteñ. † habito.

¶*Cleric. bona propria dare poteſt, cui vult: ſed ſi decedat inteſtatus, & non habet conſanguineos, ſu. cedit Eccleſia. Hoc dicit tùcta gloſſa.*

DE SVCCESSIONib. ab inteſtato a.

¶*Suprà viſum eſt de ſucceſſionib. ex teſtamẽto: verum quia ſæpe homines decedũt ab inteſtato, & dubitari potuiſſet de ſucceſſione. ideo poſt rubricam præcedentem ſubijcitur iſta. Et ſcias, quòd inteſtatus dicitur, qui nullum, vel non iure fecit teſtamentum.* l. fi. C. fam. ercisc. b. *Abbas.*

De hac materia tractatur 12. q. 3. c. 2. & q. 5. c. vlt.

CAP. I.

Sed hoc ibidem inuentum eſt de Epiſcopis, Presbyteris, & Clericis, vt † ſi per hæreditatem, vel alio modo intuitu perſonæ a, aliquid acquiſierint, donare eis liceat, cui voluerint, dum viuunt. ¶Si autẽ ante obierint, quàm hoc fecerint †, altari, cui ſeruiunt, omnia perpetuò ſanctificentur b, & in ius tradantur c.

¶Ex concilio Tribur. †

¶*Si olim ſeruus Presbyter factus inteſtatus decedat, eius bona diuiduntur ſecundum formam hic contentam. h. d. ſecundum intellectum ſingularem, qui hodie etiam tenet.*

Sed hoc.] Duę ſunt partes. Secũda ibi, *Si aũt.* Abb.

† *Burcha.* l. 2. decre. c. 206. *Ivo.* p. 6. c. 281. & c. 2. eod. tit. in 1. cõpil.

Casvs. Omnes clerici generaliter de his, q habẽt p hęreditatẽ, vel alio modo intuitu pſonę acquiſierĩt, dũ viuũt, poſſũt inde facere, quicquid eis placet: ſi verò ante moriãt, q de his diſpo fuerint, ſi conſanguineos non habent, in ius Eccleſię debet tradi. Nota, quod clericus poteſt teſtari ad libitum ſuum de omnibus acquiſitis intuitu perſonæ ſuę, putà artificio, hęreditario iure, donatione amicorum, & huiuſmodi.

CAP. II.

Sancto † cõcilio allatum eſt, quod quidam Laici improbè agunt cõtra Presbyteros ſuos, ita vt de morientium d Presbyterorum ſubſtantia, partes ſibi vendicent, ſicut de proprijs ſeruis. Interdicimus itaque, ne hoc vlteriùs fiat: ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum officium diuinum; ita nihil ab eis præter diuinum e officium exigatur. ¶Peculium verò ipſorum diuidatur in quatuor partes, quarum vna Epiſcopo, altera † Eccleſiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus aſſignetur: & ſi non ſint † idonei f parentes, Epiſcopus eam recipiat, & in vſum Eccleſiæ diligenter diſtribuat. Et ſi quis contra hoc præſumpſerit, anathematizetur.

¶Innocentius iij Muteñ. † Epiſcopo.

¶*Attingendo duos notabiles, & ſingulares intellectus huius c. ſummatur ſecundùm quẽlibet intellectum. Et primò ſic: Valet teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciatiua, etiam propter aliud prolata, quanquam ſucceſſio, ſeu teſtatio veniat ad excluſionem alterius Eccleſiæ. Vel aliter ſecundùm alium intellectum, & ſic: Per vnum teſtem de veritate, & per confeſſionem etiã incidenter factam, probatur oblatio etiam quoad effectum conſequendi bona oblata.*

CAP. III.

Cvm † dilectus filius Abbas de Bruſia, pro cauſa, quã aduersùs Epiſcopũ Edueñ.

b Scias etiã, quòd materiam ſucceſſionũ, quoad deſcendentes, & collaterales plenè tradit Hoſt. in sũ. eo. tit. §. fi. *& Spe.* eo. tit. per tot. *Io. And.*

a ¶*Intuitu perſonæ.*] Sic *ſ. tit. prox. quia nos.*

b ¶*Sanctificentur.*] Id eſt, tanquam ſancta deputentur. *ſ. de rerum permutatione, mancipia. 12. q. 2. de laicis. & 3. quicunque.* Ala.

¶*Gloſ. ſeq. recitatur per obiectionem.*

c ¶*Tradantur.*] Intellige hoc, cùm non habent conſanguineos, qui eis ab inteſtato ſuccedant. illi. n. admitterentur, & non Eccleſia. *12. q. vlt. & c. vlt & q. 3. quicunque. in Auth. de Eccle. tit. §. ſi quis Epiſcopus coll. 8.*

Sancto.] Si presbyter inteſtatus decedat, de patrimonio ſuo fiunt quatuor portiones, prout hic habetur. Et non tenet hoc hodie ſecundum glo. & ſic vult, quòd hodie iſtud c. ſit correctum. ſed huic lecturę obſtat, quod habetur *ſ. in proœmio, recuſatis ſuperfluis.* Primò ponitur exceſſus relatio. Secundò prohibitio ibi, *Interdicimus.* Tertiò peculij diuiſio ibi, *Peculium.* Quartò pœnæ inflictio ibi, *Et ſi quis.* Abbas Siculus.

Casvs. Laici quidam habebant ſeruos, manumiſerunt illos, & ordinati ſunt in presbyteros: qñ presbyteri iſti moriebantur, totam ſubſtantiam illorũ laici ſibi vendicabant, tanquam de proprijs ſeruis: iſta relata ſunt in concilio: vnde ſtatuit concilium, quòd iſta de cætero non fiant, ſed ſicut liberi facti ſũt ad ſuſcipiendum gradũ, & diuinum officium: ita nihil ab eis exigatur pręter diuinum officiũ: ſed peculium illorum diuidatur in quatuor partes, quarũ vna aſſignetur Epiſcopo, altera Eccleſię cui ſeruierũt, tertia pauperibus, quarta cõſanguineis: quos niſi habuerint, Epiſcopus eam in vſum Eccleſiæ cõuertat. Nota, q laici nihil debent occupare de rebus clerici morientis. Item patronus in liberto poteſt retinere operas ſpirituales. Item ſubſtantia clerici morientis, diuidi debet in quatuor partes, vna Epiſcopo, alia Eccleſię, tertia pauperib., quarta parentibus idoneis danda. Item parẽtibus nõ idoneis nihil poteſt teſtari clericus moriens, vt putà hæreticis, vt *j. de hæret. Vergentis.*

¶*Glo ſeq. diſtinguit, aut prælatus teſtatur, aut nõ. Secundo caſu, aut res eius ſunt diſtincta, aut permiſta: & hoc caſu, aut dubitatur, an habuerit propriũ, aut certum eſt habuiſſe: ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Morientium.*] Cũ decedit prælatus c de omnibus tã ante promotionẽ, quàm poſt acquiſitis intuitu pſonę, liberam habet poteſtatem teſtandi. *ſ. e. prox. & ſ. de teſtamen. tua nobis & 12. q. 3. quicunque. & q. 5. ſiquis. in Auth. de Eccle. tit. col. 9. §. interdicimus.* Si verò decedat inteſtatus, ſi ſunt diſtinctæ res, eius conſanguinei ſuccedunt ſibi. *12. q. 1. ſint manifeſta.* Si vero res prælati ſunt permiſtę cũ rebus Eccleſię, tum diſtingue, aut dubitatur, an habuit propriũ, aut certum eſt, q habuit: ſi dubitetur, ſemper pro Eccleſia eſt præſumendum, & totum vendicabit Eccleſia. *ar. 12. q. 3. quicunque. ff. de reb. dub. cumbus.* d ſic in vxore, *ff. de dona inter vir. & vxo.* Quintus Mutius. & *C. eod. tit. etiam.* Si verò certũ eſt, quòd aliquid habuit, ſed neſcitur quantum, obtinet huius c. diſtinctio: nec immeritò, quia nullus hęres nobis pximior eſt, quàm qui nos Deo ſociauit. *ſ. de pœnis, presbyteri.* licet contradicere videatur. *12. q. 4. c. 1.* vbi dicitur, q ſi dubium, q æqua debeat fieri diſtributio inter Eccleſiam, & hęredes ſacerdotis. Sed dic, q in alio caſu loquit hoc c. q illud, hoc c. intelligitur de illis presbyteris, qui ex ſeruis facti ſunt presbyteri. quod videt verius: vt dicit Laur. e Non credo q hodie haberet locum talis diuiſio, immò credo, quòd ſi aliquid haberet intuitu perſonæ, conſanguinei ei ſuccedunt ab inteſtato. Si conſanguineos non haberet, tunc Eccleſia ei ſuccederet. *12. q. vlt. c. vlt j. c. prox.*

e ¶*Frater diuinum.*] *Arg. quòd patronus poteſt tenere operas ſpirituales in liberto, quem manumiſit ad clericatum. arg. ſ. de ſer. non ordi. nullus. 54. diſt. frequens.* Alanus.

f ¶*Non ſunt idonei.*] Puta hæretici. *24. q. 2. ſanè profertur. j. de hære. ſi quis Epiſcopus.*

Cvm dilectus.] Rector Eccleſiæ dicitur inteſtatus, ſi nullũ facit teſtamentum, vel fecit, ſed furioſus, & tali ſuccedit Eccleſia, ſi non habet conſanguineos: ſecus autem ſi apparet illum fuiſſe monachum, vel ſana mente teſtatum. ſic ſummat Ioan. And. & communiter doctores ſequentes, ſed hæc ſummatio de nihilo prouidet, nec continet in ſe aliquam difficultatem. Diuiditur in quatuor partes. In prima parte ponitur factum deciſum. In ſecunda motiuum Papę ad ſententiam. In tertia allegatio Epiſcopi diffitentis. In quarta diffinitiuæ commiſſio. Secunda ibi, *Sufficienter.* Tertia ibi, *Quia verò.* Quarta ibi, *Non cauſam.* Abbas Sic.

Casvs. Archipresbyter de Alerio ſe, & ſua obtulit monaſterio de Bruſia: tandem dum ageret in extremis, voluntatem vltimam exprimẽdo aſſeruit ſe, & ſua monaſterio cõtuliſſe: & ſic deceſſit. Epiſcopus Edueñ. diœceſanus eius, occupauit quędam bona quondam ipſius archipresbyteri, & etiã qdã bona monaſterij: vnde ſuper bonis iſtis cauſa commiſſa fuit iudicibus, corã quib. petebat Abbas de Bruſia monaſterio ſuo reſtitui, quicqd eps de bonis Archipresbyteri, aut ẽt monaſte-

c De materia huius gloſſa, vide plenè per Couarruuiã in c. 1. ſ. de teſt *adde D. Tho. & Caietanum.* 2. 2. q. 185. art. 6. & 7

† *Aliàs ita: altera verò Eccleſ.*

† *ſunt.*

† *Luneñ.*

† *Nemerueñ.*

d *Vide ſ. e.* requiſiſti. ſup gl. hic reſpondet. *Ioan And.*

† Cap. vnico. eo. tit. in 3. comp. *Et quatenus in textu tangitur de probando aliquem non eſſe ſanæ mentis, vide plenè per Franciſcum Herculanũ* tra. de proba. negat. in 2. nod.

e *Goff. & Hoſt. Pe. & Abbas. qui hoc probant per ver. ſcil. presbyteros ſuos, ſcilic. olim. ſed melius probat ver. ſi. ut liberi facti ſunt, &c. &* ver. peculium. *ſ. reſpectu prioris ſtatus. Ioan. And.*

habebat, diutiùs expectâſſet. Abbas propoſuit antedictus, quòd Archipresbyter de Alerio ad participationem [a] orationum monaſterio de Bruſia obtulit ſe, & ſua [b]: *& infrà.* ¶Sufficienter intelleximus eſſe probatum, quòd dictus Archypresbyter agens in extremis, velut vltimam [c] exprimēs volūtatem, aſſeruit ſe, & ſua monaſterio [d] cōtuliſſe. Vnde cū requiſitus eſſet, vt cōderet teſtamētū, reſpondit ſe non poſſe teſtari †: quia ſe, & ſua cōtulerat [e] monaſterio ſupradicto: & licèt vnus teſtis [f] ſolus dixerit ſe vidiſſe, quando ſe, & ſua obtulit monaſterio: quia tamē alij teſtes dixerunt ſe audiuiſſe ipſum in Abbatis pręſentia, quod pię lictū † eſt, confitētem [g], non tanquam ſufficienter probantes [h], ſed tanquam vehemēter adminiculātes aſſertionem Abbatis plurimum adiuuabant. Quia verò pars Epiſcopi aſſerebat ſe velle probare, quòd dictus Archypresbyter in extremis laborās, tanquā phreneticus alienatus † erat mente, vnde nō valuit, quod expreſſit: ¶Nos cām illam † tibi ſub hac forma duximus cōmittendā: quòd niſi pręfatus Epiſcop⁹ legitimè pbauerit ſæpedictū Archipresbyterū ſanæ mentis compotem [i] non fuiſſe, cùm vltimā [k] voluntatē expreſſit, ſuper impetitione monaſterij perpetuū ei ſilentiū imponatur, & compellatur reſtituere monaſterio, quæcunque de bonis ipſius Archipresbyteri vel etiam monaſterij occupauit. Si verò legitimè probauerit Archipresbyterum, quæ ſuper vltima voluntate pręmiſſa ſunt, alienata mēte dixiſſe, ad faciendam ei nomine parochialis Eccleſiæ (cuius ipſe † adminiſtrationem geſſerat, dum vixiſſet) reſtitutionem [l] bonorum, quæ ipſius Archipresbyteri fuerant, monaſterium condemnetur, cùm idem Archipresbyter ab inteſtato deceſſerit: ipſique monaſterio ſuper impetitione [m] Epiſcopi ſilentium [n] imponatur.

monaſterij occupauerat: & econuerſo petebat Eps ſibi reſtitui nomine parochialis Eccleſię, cui⁹ ille fuerat Archipresbyter, quidquid de bonis dicti Archipresbyteri monaſteriū detinebat: ad pbandā intentionē ſuā Abbas teſtes induxit. Tandē cauſa delata eſt ad Papā: ipſe vero examinato negotio diligēter, intellexit eſſe pbatū, q archipresbyter, dū ageret in extremis, voluntatē vltimā exprimendo, aſſeruit ſe, & ſua monaſterio cōtuliſſe: & cū requiſit⁹ fuiſſet, vt cōderet teſtamētū, rēdit ſe nō poſſe teſtari: quia ſe, & ſua dederat monaſterio: & vn⁹ de teſtib. dixit ſe vidiſſe, qñ ſe, & ſua obtulit monaſterio, & teſtes alij dicebāt ſe audiuiſſe ipsū archipresbyterum in pſentia abbatis cōfitētē, quod pdictū eſt, adiuuātes plurimum aſſertionē abbatis, nō tāquā pbarēt ſufficiēter, ſed tanquā vehemēter adminiculū pſtabāt: ſed quia ex aduerſo pars epi aſſerebat, q dictus Archipresbyter in extremis agēs alienatus erat à mēte, vnde nō valuit, quod dicebat: Papa cauſam ipsā cōmiſit ſus hac forma, q niſi epi probauerit archipresbyterū non fuiſſe ſanę mētis, cùm vltimā volūtatē expreſſit, imponatur ei ſilentiū ſuper impetitiōe monaſterij, & cōpellatur reſtituere monaſterio, quicquid occupauit de bonis illius archipresbyteri, aut etiā monaſterij. Si verò pbauerit illum alienata mente dixiſſe pdicta, condemnetur monaſteriū ad faciendam epo reſtitutionem nomine parochialis eccleſiæ, omniū bonorū, q fuerunt ipſius archipresbyteri: cùm ipſe archipresbyter ab inteſtato deceſſerit, nec habuit cōſāguineos, & ipſi monaſterio ſilentiū imponat. Nota, quod vnus teſtis cum aliis adminiculis vehementib. fauore religionis ſufficit ad fidem faciendā. Item furioſus non poteſt facere teſtamentum: id eſt, qui eſt mēte captus. Item publicatis atteſtationib. poſſunt teſtes induci ſuper nouo articulo pēdente ex priori. Item quis poteſt probare negatiuam, ſi includit in ſe affirmatiuam. Item epiſcopus poteſt agere pro eccleſia ſibi ſubiecta.

a ¶*Participationem.*] Propter hoc non fuit monach⁹, nec etiā ſtetit in habitu monachali: vt apparet ex antiqua [a], cùm hoc non ſufficiat ad monachatum.

b ¶*Se, & ſua.*] Et poſtmodū in extremis agens confitebatur publicè, quòd non poterat facere teſtamentum, quia ſe, & ſua contulerat monaſterio, & hoc vltimum probauit Abbas per teſtes, primum articulum non probauit niſi per vnicum teſtē: quod non ſufficit. B.

c ¶*Vltimam.*] Quaſi dicat: ſi hæc verba non expreſsè hoc dicant, tamen tacitè vim obtinent vltimæ voluntatis. Bern.

d ¶*Monaſterio.*] Per hanc probationē obtinebit Abbas, ſi Eps non probauerit Archipresbyterum verba iſta alienata mente dixiſſe: nec intelligas, q ex his verbis probetur dictum archipresbyterū fuiſſe oblatum dicto monaſterio cum ſuis rebus, ſiue monachū fuiſſe: ſed probatur, quòd voluit ſua bona ad monaſterium perueniſſe: & qlibet verba, per quę declaratur intētio teſtātis, ſufficere videntur. *ff. de fun. in. & inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinam. ad fin. & ff. de ſup. lega. l. Labeo. ad ſi* nemo enim æſtimandus eſt dixiſſe, quod non mente cogitauerit. B.

e ¶*Contulerat monaſterio.*] Vnde ex tunc ceſſat eius iudiciū. *19. q. vlt. c. ſi qua.*

f ¶*Vnus teſtis.*] Vnus teſtis ſolus non ſufficit ad probationem. *ſ. de teſt. licet vniuerſis. 4. q. 3. ſi teſtes. § iuriſiurandi.* Tamen ſi alię pręſumptiones adſint ſufficit: vt hic dicit, & *ſ. de teſtib. præterea. & ſ. de præſum. litteras & c. 3.* Sed non videntur ſufficere hmōi adminicula ad pbandum intētionem Abbatis, ſc. q dictus Archipresbyter monaſterio obtulit, ſe & ſua [b], cum littera dicat: non tanquam ſufficienter probātes, ſed adminiculantes &c. vnde non debuit admitti Epiſcopus ad probandum, q archipresbyter fuiſſet mente alienatus, qñ in extremis agens dicebāt, q nō poterat facere teſtamentū. Vel dic, q iſta adminicula ſufficiunt cum vnico teſtes & ideo audiri debet Epiſcopus ad probandum, q iſte Archipresbyter erat furioſus, cùm verba illa expreſſit: quo pbato ſolus teſtis remanet, & ſic obtinebit eps: aliàs ſuccūberet: quia ſi obtulit ſe pbaturum pdicta, mos ei gerendus fuit. *ff. de proba. circa eum.* Ber.

g ¶*Confitentem.*] Vī, q talis cōfeſſio deberet ſufficere, ad hoc vt teſtatus deceſſiſſe dicat, licèt nullū aliud teſtamentum appareret. *ff. de donatiōibus,* ex hac ſcriptura, vbi omnino ſtatur verbis teſtantis. Quare ergo requiritur hîc alia pbatio? Reſponderi pōteſt, quod lex illa loquit in eo caſu, qñ p talia verba aliquis exprimit vltimam volūtatē, aliàs talibus verbis nō eſt credēdum, niſi hoc iuraſſet in teſtamento. *C. de prob. Auth. quod obtinet c.* & tūc hęredes neceſſe habent ſtare, illi voluntati. *C. de fideicom. Authen. hoc amplius.* Vīn. Scriptura illi⁹ legis ſolenniter facta fuit, dū viuebat teſtator, qui fecit teſtamētū, ſed ille archipresbyter, dū viuebat, nullā fecit ſcripturam de verbis illis, & iō poſt mortē illa cōfeſſio debet probari p teſtes, prout abbas dicebat in ſua petitione, ad hoc vt ſufficeret vnus teſtis, & tamen per ſe ſufficerent. Bern.

h ¶*Probantes.*] Scilicet quod obtulit ſe, & ſua. Bern.

i ¶*Compotem.*] Hoc ideo dicit, quia furioſus nō pōt facere teſtamentum. *C. qui teſtamen. fac. poſ. furioſum.* & ita Eps ille pbabit iſtam negatiuam: & hoc eſt, quia habet in ſe implicitā affirmatiuam, hanc ſcilicet: quod tunc erat furioſus. ſic *ſ. de renun. ſuper hoc. & C. de codi. nec codicillos. & ff. de condi. inſtit. quidam. ff. de proba. ſi filium familias contra. 3. q. 9. indicas.* ſed ibi Archiepiſcopus tenebatur probare Epiſcopum illum fuiſſe ſanę mentis, quia conſtabat illum fuiſſe furioſum. Tan.

k ¶*Vltimam voluntatem.*] Teſtamentum enim hominis tantùm morte confirmatur, & immobile perſeuerat poſt mortē. *ī. de celebrat. Miſſa. cum Martha. & 13. q. 2. vltima voluntas. & C. de ſacroſan. eccle. l. 1.* Lauren.

l ¶*Reſtitutionem.*] Si intelligas donationem hanc factam de bonis eccleſiaſticis, de quibus intelligendum eſt, certè illa donare non potuit. *ſ. de teſta. cùm in officijs. & c. quia nos.* ſi de patrimonialibus, in iſtis nihil iuris habuit Epiſcopus. Dicas, q de propriis, ſiue patrimonialibus hoc eſt intelligendum: & hoc conſtabat: aliàs pręſumunt Eccleſię, & loquit in eo caſu [d], cùm non appareret hęres. *12. q. vlt. c. vlt.* & *in Auth. de eccl. tit. §. ſi quis epiſcopus. coll. 9.* eccleſia enim eſt proximus hęres. *ī. de pœnis presbyteri.* ſimile *ſ. eod. c. 1.* Ioan.

m ¶*Impetitione.*] Sed nonne Epiſcopus dixit ſibi ius: ergo debuit cadere à iure ſuo? ſed hoc non debet redundare in dāmnum Eccleſiæ. *16. q. 6. ſi epiſcopum.* immò verius dicas, quòd pœna illius conſtitutionis, ſi quis in tantam. *C. vnde vi.* nō habet locum in bonis iacentis hęreditatis, vnde legatarius qui legatum auctoritate ſua capit ante aditam hęreditatem, non punitur in alio, niſi quia reſtituit poſſeſſionem. *ff. quorum legatorum. l. 1. reſp.* ſecus eſt, ſi poſt aditam hæreditatem *C. de leg. non dubium.*

n ¶*Silentium.*] Si primò ſana mente ſua obtulit Deo: nonne debet Papa tueri ſuam donationem inter viuos, licèt in morte non fuerit ſanę mentis, cum adhuc in eodem propoſito intelligatur durare. *ī. de baptiſmo, & eius effectu, maiores. ad finem?* Pręterea cum ille, qui ab inteſtato debet ſuccedere, immenſam donationem defuncti reuocat, non in totum reuocat, ſed quantū ad quartā ſufficiat. *C. de inof. dona. l. 1. ſup. it. prox. Raynutius.* immò in vita ſua omnia donare potuit. *ſ. e. c. 1.* Sol. Abb. nō pbauit donationē factā fuiſſe inter viuos, niſi p vnū teſtē: & alij qui pbāt illā, qui expreſſit in vltima voluntate

† *atteſtari.*

† *dictum.*

a *Hanc antiquam habes in loco citato in iſto hic, & c.*

b *Verū eſt, quòd iſta verba non ſufficiebant ad probandum monachatum, ſed ad probandū vltimam voluntatem bene: vt dictum eſt in 4. gl. Ioan. And.*

† *Aliàs ita: alienatus erat à mente.*

† *ipſam.*

† *Dictis. ipſe. deeſt vt plurimùm in antiquis.*

c *Hic autē non loquitur in donatione, vel legato: ſed in debito quo quis in teſtamento ſe confitetur obligatum: in quo maxime fit præiudiciū hæredi: quia non deducitur falcidiā, ſed in primo deducitur: & de hoc, & an cōfeſſio præiudicet filio quoad legitimam in Spe. de confeſ. §. nunc videndū. ver. nunc ſequitur videre. Io. And.*

d *Idem Innocentius, & Hoſtienſis. Ioan. And.*

luntate, dū ageret in extremis, nō ꝓbāt oblationē inter viuos. Illa aūt obiectio de inofficioſa donatiōe nō habet hic locū: q̄a querela de inofficioſa donatiōe nō dat̄ niſi illis quib. aliq̄d reliнq̄ neceſſe eſt. *C. de inoff. dona. ſi totas.* ſed Eccleſiæ ſacerdotes nō tenēt̄ aliq̄d legare de ſuis ꝓpriis, niſi velint. L.

DE SEPVLTVRIS.

¶ *Suprà viſum eſt de ſucceſſionibus ex teſtamento, & ab inteſtato, quæ capiūt effectū poſt mortem: vt in c. cum Martha. de cele. Miſ. Vnde cùm fuerit viſū de bonis defunctorum, meritò reſtabat videre de ſepulturis eorū: nam omnes morimur, & ſicut aqua delabimur ſuper terrā.* 2. Reg. 14. c. & in c. Eccleſiaſtico. 13. q. 2. ideo Abbas. *De hac materia tractat.* 13. q. 2. & q. 1. c. 1.

¶ *In vet. Codice Vaticano ita: De ſepulturis mortuorū.*

TITVLVS XXVIII.

De ſepulturis. †

¶ Leo iij.

¶ *Decedens inteſtatus ſepelitur in ſepulchro maiorū, vel vbi eligitur ſepultura: parochialis tamē Eccleſia habebit canonicam portionem eius, quod reliquerit Eccleſiæ ſepultura. h. d. ſecundum veriorem intellectum.*

CAP. I.

NOs † inſtituta maiorum patrum cōſiderantes: Statuimus vnumquēq; in maiorum ſuorum [a] ſepulchris iacere: vt Patriarcharū [b] exitus docet. Nulli tamē negamus propriam [c] eligere ſepulturam, & etiam alienam: Dominus enim & magiſter, alienā elegit [d] vt propriam. ¶ Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem [e] ſui iudicij [f], illi Eccleſiæ dari cenſemus, in qua cœleſti pabulo [g] refici conſueuit: vt iuxta Apoſtolum ſint conſolationum [h] ſocij, vt fuerunt paſſionum: & ſic demum vbicunque libitū fuerit, eligat ſepulturam. Aliter non † fiat auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam locutus eſt dicens: Ne tranſgrediaris [i] terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui, ſub anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.

† *Poſt concilium Lateran. ſub Ale. iij. p. 43. c. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. compil. Et vide c. 2. e. tit. lib. 6.*

Gene. 49. Exod. 14. Leui. 10.

† *Aliter vero ne fiat, &c.*

N*Os inſtituta.*] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Nulli.* Tertium ibi, *Sed quia.* Abb. Sic.

CASVS. Statuit Leo Papa, quòd quilibet debeat ſepeliri in ſepulchris parentū ſuorum, ſecundùm quod fecerunt antiqui patriarchæ: veruntamē nulli negandū eſt ꝓpriam eligere ſepulturam, & alienam: quia & dominus hoc fecit: ſed quia dignus eſt mercenarius mercede ſua, tertiam partē iudicij ſui, illi Eccleſiæ præcipit dari, in qua ſepeliri debeat, vel debebat ſi nō elegiſſet alibi ſepulturā, & vbi dum viuebat, cæleſti pabulo refici conſueuit: quod ſi fecerit, vbicunq; voluerit, eligat ſepulturā: & ne aliter fiat, præcipit Leo Papa ſub pœna excommunicationis. Nota, quòd debemus eligere ſepulturam, vbi maiores noſtri ſepulti ſunt, quod verū eſt de honeſtate. Item licitum eſt alienam eligere ſepulturam, id eſt, in alieno loco: vt patet per exemplum domini, qui ſibi elegit ſepulturam Ioſeph. Item Eccleſiæ parochiali relinquenda eſt ſua portio, cùm quis eligit ſibi ſepulturam. Item nullus debet terminos tranſgredi à ſanctis patribus conſtitutos.

1. Theſſ. 5. 2. Cor. 1.

a ¶ *Suorum.*] Et ita loquitur de indigena. Lau.

b ¶ *Patriarcharum.*] Qui in ſepulchris patrum ſuorum ſunt ſepulti. 13. q. 2. c. *vnaquaque.* §. *Ioſeph.*

c ¶ *Propriam eligere.*] Et ſic vr̄. ꝙ quilibet adultus, & diſcretus poſſit ſibi eligere ſepulturā, vbi voluerit. *arg.* ĩ. *eod. in noſtra.* hoc verum eſt, dum tamen eligat locum magis religioſū. ĩ. *eod. fraternitatem.* vbi de hoc. & ĩ. *c. prox.* Ala.

d ¶ *Alienam elegit.*] Quia natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, ſepult⁹ fuit in Hieruſalē in ſepulchro Ioſeph. Tancr.

e ¶ *Tertiam partem.*] In ſequenti c. dicitur de medietate. ĩ. *eo. cum ſuper.* dicitur de quarta. hæc diuerſitas, ſiue contrarietas determinatur ſecundùm diuerſas conſuetudines locorum. ĩ. *eo. certificari.*

f ¶ *Iudicij.*] Scilicet, quod reliquit huic Eccleſiæ, in qua elegit ſepulturam: & non de relictis aliis locis. vt ĩ. *eod. in noſtra.* B.

g ¶ *Pabulo.*] Pabulum cæleſte expoſuit Alanus, id eſt, doctrinam ſecretorum fidei, vt ſolida cibaria: pabulum enim dicitur prædicatio verbi Dei. ſ. *de offi. ordi. inter cætera.* Bern.

h ¶ *Conſolationum.*] Ad quem ſpectat onus, & emolumentū. a 12. q. 2. *Eccleſiaſticis.* & c. *charitatem.* 13. q. 1. §. 1. Ala. & 16. q. 6. *de lapſis.* & ff. *de reg. iur. ſecundùm naturam. circa prin. tit.*

a Diſt. 100. c. rationis. *Vbi de hoc, & plenius* ĩ. de re. iu. qui ſentit. lib. 6. *ponit Hoſt. Ver.* Commoda qui ſentit, iūgat onus emolumentis. *Io. And.*

i ¶ *Ne tranſgrediaris.*] Trāſgreditur quis terminos ꝓximi ſui, cùm quis parochianū alterius admittit ad ſepulturā: vt hic. Itē cùm alterius ſubditū excōmunicat, vel interdicit. 9. q. 2. c. 1. & 2. Tertiò cùm euellit terminos poſſeſsionū vicini ſui. 86. diſt. tāta nequitia. Quartò cùm ꝓdicat cōtrariū fidei. 24. q. 3. *tranſferunt.* Item cùm alterius parochianū recipit ad pœnitentiam. *de pœnit. diſt. 6. placuit.* ĩ. *de pœnit. & remiſs. omnis vtriuſque.* Vinc.

R*Elatum.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

¶ Leo Papa omnibus fidelibus per Dardaniam conſtitutis.

¶ *Qui cōuertitur ad monaſterium medietatem bonorum, quæ pro anima ſua diſpoſuit, tenetur relinquere Eccleſiæ parochiali.*

CAP. II.

RElatum † eſt auribus noſtris: *& infrà.* ¶ Mādamus, vt quicunque amodo in monaſterio [k] conuerti voluerit, ſiue in morte, ſiue in vita [l], omnium rerum, & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ decreuerit [m] diſponere, medietatem [n] Eccleſiæ [o], ad quam dignoſcitur pertinere, relinquat.

CASVS. Leo Papa ſtatuit in capite iſto, vt quicunq; voluerit amodo in monaſterio conuerti, ſiue in vita, ſiue in morte medietatem omnium rerum ſuarum, & poſſeſſionum, quas decreuit diſponere pro anima ſua, relinquat illi Eccleſiæ, ad quam pertinet. Nota, ꝙ parochialis Eccleſia dēt habere medietatē (vt hīc dicit) de omnibus, q̄ relinquit parochian⁹ in vltima volūtate. ſed circa hoc attēde conſuetudinem locorū.

k ¶ *Monaſterio.*] Arg. ꝙ quis debet eligere locum religioſum ad ſepulturam.

l ¶ *In vita.*] In ægritudine tamen, de qua decedit: alioquin nihil daretur Eccleſiæ parochiali. ĩ. *eod. de his.* Vin.

¶ *Glo. ſeq. ponit tres caſus exceptos.*

m ¶ *Decreuerit.*] Supple, Eccleſiis: niſi relinquatur in ornamētis Eccleſiæ, & ſine fraude, & tunc nihil detrahitur. ſ. *de teſta. c. vlt.* aut ſi reliquerit pauperibus, vel conſanguineis pro remedio animæ ſuæ, nihil detrahitur inde: vt dixit Ala. Itē de armis, & etiā equis pro ſubſidio terræ ſanctæ relictis, nihil detrahitur. ĩ. *eod. in noſtra.*

n ¶ *Medietatem.*] Super hoc ſtandum eſt conſuetudini loci. ĩ. *eod. certificari.*

o ¶ *Eccleſiæ.*] Scilicet, apud quam fidei ſacramēta recepit. ſic intelligit Gratianus hoc c. 13. q. 2. c. *placuit.* §. *ſed aliud. in fi.* B.

† *Ivo p. 7. decreti c. 130. Anſel. l. 5. c. 51. & c. 4. e. tit. in 1. compil. Vide c. 2. & ibi tradita per doctores de ſepul. lib. 6.*

¶ Innocentius iij. † Genuenſi † Archiepiſcopo.

¶ *Vbi quis ſepulchro maiorū relicto, eligit ſepulchrum in loco minùs religioſo, dolo inductus, ſeu ex contemptu, ſeu nō dimiſſa Eccleſiæ ſua canonica portione expreſſè, vel tacitè, non tenet electio. h. d. ſaluando iſtum textum quantum fieri poteſt.*

† *Immò ſecundum, aut hic Contius.* † *Aliàs, Ianuenſi, ſed idem alibi monuit, olim Genuam, Iannam vocatam.*

CAP. III.

FRaternitatem † tuam non credimus ignorare, mortuo-

F*Raternitatem tuam.*] Hoc c. hodie recipit determinationem, ſeu correctionem ſecundum alios per c. 2. *eod. tit. lib. 6.* vbi habetur, quòd quis poteſt relinquendo ſepulturam ſuam antiquam, eligere ſepulturam in loco minùs religioſo. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In ſecunda narrat factum. In tertia concludit. Secunda ibi, *Vnde.* Tertia ibi, *Quocirca.* Abbas.

† Cap. 5. e. ti. in 1. cōp. *Vide concilium Matiſconenſe ſecundum, c. 17. adde, quod de hac materia poſt hanc decretalem ſancitū eſt in* c. 2. de ſepulturis, lib. 6.

CASVS. Quidam ciuis Ianuenſis P. nomine de Caſtello, habebat ſepulturam ab antiquis temporibus, & ſui maiores apud monaſterium ſancti Stephani: apud aliam Eccleſiam minùs religioſam elegit ſepeliri: orta eſt q̄ſtio de corpore illius coram Archiepiſcopo Ianuen. ſignificatum fuit hoc domino Papæ: vnde ipſe reſcribit archiepiſcopo Ianuen. dicens, quod nō credit ipſum ignorare, qualiter ab antiquo fuit diſpoſitū apud monaſteria, & loca religioſa corpora defunctorū debere ſepeliri, in quibus orationes, & miſſarum ſolemnia frequētiùs celebrantur: vnde qui volūt ibi ſepeliri, non eſt eis contradicendū: Qui verò relinquūt antiquas Eccleſias, & ſepulturā patrum, & aliorum parentum ſuorum, & ad noua, & minùs religioſa loca ſe transferunt, contra antiquam inſtitutionem, ſanctorum patrum facere dignoſcunt. vnde ſi prædictus P. contra conſtitutionem, vel conſuetudinem iſtam antiquā, & rationabilem, corpus ſuum ſepeliendum mādauit, hoc nō ꝓiudicat rationi: & ideo mandat, quatenus corpus ipſi⁹ reddi faciat monachis ſancti Stephani, & cū patrib. ſuis ſepeliri. Nota, ꝙ qui vult eligere ſibi ſepulturā relicta ſua propria Eccleſia, eligere debet locum magis religioſū, aliter non poteſt. Item ſi dimiſſo loco magis religioſo eligat quis locum minùs religioſum, non valet electio talis ſepulturæ per illā litteram ibi: qui verò relictis antiquis, &c. & ita non ſequit̄, quòd extrema voluntas ſit ſemper effectui mancipanda.

a ¶ Ex eo

rum ſepulchra,& cœmeteria, apud illas Eccleſias,& monaſteria, ex antiquo [a] eſſe diſpoſita, in quibus religioſorum [b] fratrum Conuentus ſunt conſtituti, & orationes, atque Miſſarum ſolemnia tam pro viuis, quàm pro defunctis, frequentius [c] celebrantur. Vnde ipſorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui apud huiuſmodi Eccleſias ſepeliri deſiderãt, minimè contradicendum eſt. Qui verò relictis antiquis Eccleſiis, & patrum, aliorúmque parentum [d] ſuorum ſepulchris, contra conſuetudinem Patrum veteris teſtamenti, qui cum † patribus ſuis ſepulti eſſe leguntur, ad noua [e], & minùs religioſa loca ſe transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam conſuetudinem facere videntur. ¶ Vnde ſi P. de Caſtello contra antiquam, & rationabilem conſuetudinem, aliquid de corpore ſuo ſepeliendo mandauit, hoc non præiudicat [f] rationi, ſed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus [g] ipſius Monachis ſancti Stephani reddi facias, & cum ſuis patribus ſepeliri.

¶ Alexander iij. Epiſcopo Spalẽ.

¶ Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert ſe, & ſua monaſterio, Eccleſiæ parochialis habet inde canonicam portionẽ: ſecus ſi in ſanitate.

CAP. IV.

DE † his, qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis, ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi, vel Eccleſiis, à quibus receperunt ſalutis pabula, relinquẽtes, hoc tuæ volumus prudẽtię innoteſcere: quòd ſi in ægritudine ipſa ad religionem tranſeant: dummodo de ægritudine illa decedãt [h], de bonis ſuis ipſis Eccleſiis, à quibus [i] aſſumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. ¶ Si verò ad religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint [k], de his, quæ locis ipſis conferunt, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri, quia liberum eſt eis tunc bona ſua non ſolum religioſis, ſed etiam quibuſlibet priuatis [l] conferre perſonis.

¶ Idem.

¶ Qui ſepeliunt parochianum alienum, quem ſepelire non debent, coguntur reſtituere corpus, & qua ratione ipſius obtinuerunt. Hoc dicit, cum c. ſequenti.

CAP. V.

EX † parte Canonicorũ Obrigẽn. † nobis eſt intimatum, quòd Prior de Inſula quen-

a ¶ *Ex antiquo.*] ſ. eod. c. 1. Ber.

b ¶ *Religioſorum.*] 13. q. 2. *vbicunque. & c. placuit.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Frequentius.*] Hæc eſt ratio, quare potius ſepeliuntur homines in locis religioſis, quia frequẽtius ibi diuina officia celebrãtur. Sed nõne tãtũ valet generalis [a] oratio, quãtũ ſpecialis? ita, de conſec. diſt. 5. non mediocriter. illa eſt cauſa, quia ſpirit⁹ ſanctus ad menſuram non datur. de conſec. diſt. 4. quæris. ſed præſumptio eſt ꝙ plus proſit ſpecialis oratio, quã generalis. & quidẽ honor amplius videtur deferri illis, pro quibus ſpecialiter fit oratio. Ber.

d ¶ *Parentum.*] 13. q. 2. *Ebron. & §. Ioſeph.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per q. an in ſepultura ſit neceſſe locũ plus religioſũ eligere: ponit opinio. Hug. & ſequaciũ, quod ſic, ponit cõtrariũ Lau. & primã approbat, & reſpondet contrario.*

e ¶ *Ad noua, & minus religioſa.*] Ex hoc c. patet, ꝙ qui vult eligere ſibi ſepulturam, ſua relicta, debet eligere ſibi magis religioſã. *arg. ſ. eo. c. prox.* In hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idẽ videtur. & facit ad hoc 13. q. 2. *vbicunque.* & eſt ſimile. q enim de vna religione tranſit ad aliam, ad ſtrictiorẽ tranſire debet. *j. de re. & tranſeũ. ad relig. ſane. & c. licet.* Alij dicunt, vt Laur. & Vin. & Io. [b] ꝙ liberũ eſt vnicuiq; ſibi eligere ſepulturam etiam ad locum minus religioſum. *arg. j. eo. in noſtra,* & ſi qua contraria inueniantur, intelligantur, cùm ille ctus fuit, vel cũ ex temeritate, vel ex contemptu trãſiuit: vel cùm debitã portionem non reliquit ſuæ Eccleſiæ. & ſic intelligitur illud c. Primã opinionẽ præfero, & quod dicit *j. eo. in noſtra* nõ contradicit, quia illud cõtingit propter priuilegiũ, ꝙ habent illi Hoſpitalarij, & Templarij, vt liberũ ſit cuicunque apud eos eligere ſepulturam, vt ibi patet: ſicut & prædicatores habẽt idẽ priuilegiũ: aliàs non poſſent illos recipere ad ſepulturã. Additio. Secũda opinio eſt hodie approbata p *c. eo. ti. lib. 6.*

f ¶ *Præiudicat.*] Quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi non debet. *ff. de condi. inſti. filius quidam* [c] *& 12. q. 5. c. 1. ff. de religioſis. & ſumptibus funerum. l. at ſi quis. §. hac actio.* quandoque tamen minus legitima voluntas quantum ad ſolemnitatem teſtium defenditur: putà in relictis piis locis: *ſ. de teſtam. relatum. & c. præced.*

g ¶ *Corpus.*] Sic *j. eo. cum liberũ.* & oblationes quas ipſius occaſione habuerunt, *j. eo. tit. in noſtra. & in c. cum liberum.* Tan.

DE his.] Duæ ſunt partes. Secũda ibi, *Si verò.* Abb. Siculus.

Casvs. Aliqui qñq; ſe transferunt ad loca religioſa cũ bonis ſuis in infirmitate, vel etiam in ſanitate, & nihil relinquũt Eccleſiis, à quibus receperũt ſalutis pabula: quærebatur quid iuris eſſet de his? Rñdet Papa, ꝙ ſi in ægritudine ad religioſa loca ſe trãsferunt, & de illa ægritudine moriũtur, canonica portio debet exhiberi illis Eccleſiis, à quib⁹ aſſumũtur, & in quibus ſepeliri debebãt: ſi verò in ſanitate ſe transferunt, tunc nihil dare cõpelluntur Eccleſiis ſuis prioribus: quia liberum eſt tunc bona ſua cuilibet impertiri, etiam priuatis pſonis. Not. quod cùm aliquis tranſit ad religionem in ægritudine, dum tamẽ ex illa ægritudine decedat, canonicam portionẽ debet habere parochialis Eccleſia de his, q̃ legat illi monaſterio. itẽ cùm quis in ſanitate ſua trãſfert ſe ad religionẽ, nihil poteſt parochialis eccleſia petere: quia tunc nõ ſolùm piis locis poſſet res ſuas dare, immò etiam cuicunque vellet.

¶ *Glo. ſeq. arg. licitè multa. &c.*

h ¶ *Decedant.*] Quia tunc donatio cauſa mortis cõfirmatur [d]: ff. de dona. cauſa mortis. non vĩ. Et eſt *ar. quod nõ licet alicui in morte, quod in vita non liceret. ar. ſ. de teſtam. cap. ad hoc.* Nec mirum: quia poteſt, qui ſanus eſt, omnia bona ſua conſumere: in morte tamen non poteſt filios, vel nepotes ſuos præterire. *Inſti. de inoffi. teſtamen. & de exhære. libe. per totum.* Tamen & ſic intellige ſ. *de te. Iain.* Rajnutius, de tertia Cleræ, & Adelaſiæ, quæ donata, vel vendita fuerunt in morte, vnde non potuit Alterocha defraudari ſua legitima: aliàs in ſanitate potẽrat defraudari. vt hic dicit. in fi B.

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponit tres opiniones. Prima quod diuidant. Secunda pro Eccleſia dimiſſa. Tertia pro parochia.*

i ¶ *A quibus aſſumpti.*] Quid ſi in vna Eccleſia audiat diuina officia, & percipiat Eccleſiaſtica ſacramenta, & in alia habeat ab antiquis temporibus ipſe, & ſui maiores ſepulturam, & in tertia eligat ſepulturam: quæ iſtarum Eccleſiarum habebit canonicã portionẽ? Rñdeo diuidere debẽt illã canonicam portionem. ar. ſuprà eodem *cap. 1. & ſ. de teſtamentis, relatum. in fi.* niſi conſuetudo repugnet. *arg. j. eo. c. certificari. & c. de vxore. in fi. & j. de decimis, cum ſint homines. & j. eit. prox. c. vlt.* T. [e] H. dixit, & meliùs, ꝙ illa Eccleſia, in qua eſt ſua ſepultura, debet habere canonicam portionem, quòd non illa, in qua audit diuina. Nulla enim iniuria facta eſt ei ratione ſepulturæ in alia Eccleſia, quia non dicitur derelicta, nec offenſa: nec ex tali electione ius acquiritur illi.

Itẽ [f] *quid ſi in vna Eccleſia percipit ſacramenta, & in alia eſt ſua canonica ſepultura, quæ illarum habet canonicam portionem? Reſpondeo, eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem.* arg. ſuprà. eo. c. 1. & 2. & arg. ad hoc ſuprà de teſta. relatum. in fi. *niſi conſuetudo repugnat.* arg. infrà eod. certificari. & c. de vxore. & infrà. de deci. cùm ſint homines.

Si tamen Eccleſia ſua ſolebat aliquid percipere de iudicio ſui parochiani, cũ ſepeliebatur in illa Eccleſia, in qua parẽtes illius, quia in aliã ſepulturã eligit, pro rata eius quod ſoluebat, accipere, accipiet de canonica portione, quæ dabitur parochiani Eccleſiæ, hoc notatur per H. 13. q. 2. *placuit. §. ſed aliud, in ſumma ipſius.* Alij dicunt contrariũ, ſcilicet quòd Eccleſia, in qua conſueuit ſepeliri, nihil debet habere: ſed parochialis in qua conſueuit audire diuina: quod mihi non videtur.

k ¶ *Tranſtulerint.*] Se, & ſua reddendo: quod patet per principium capituli. ſi autem corpus ſuum tantum traderet ſepeliendum poſt mortem, & relinquat ei aliquid, de hoc debet dare legitimam.

Additio. Quæ eſt tertia, vel quarta, vel medietas ſecundùm conſuetudinem locorum. *j. eod. c. certificari.*

l ¶ *Priuatis.*] Honeſtis tamen. 86. *diſt. donare.* & non hæreticis. *C. de apoſta. l. hi qui. & j. de hæreticis. ſi quis epiſcopus. & c. ſequenti. T.*

EX *parte.*] In prima parte ponitur querela. In ſecunda iudicis datio ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

Casvs. Prior de inſula quẽdã parochianũ canonicorum Obrigẽn. poſt appellationẽ, in ſua Eccleſia ſepeliuit: vnde canonici cõqueſti ſũt dño Papæ: mãdat ipſe, quatenus dictus Prior cõpellatur, vt corpus parochiani prædicti præfatis canonicis reſtituat, & de his, q̃ habuit occaſione ſepulturę illius, amicabi-

a *De hoc dubio quid ſit ſentiendũ, vide per Nauarrum in enchyridio de oratione c. 20.* erotemate. 12. & in manuali confeſſariorũ. c. 15. ver.

† Gene. c. 50. & 3. Reg. c. 13. & alibi ſæpe.

b *Hoc not.* 13 q. 1. c. facultates. §. at illi. *alias incip.* nunc quæritur. & *Ray.* in ſũma Ho. hic & ſ. c. 1. & in ſum. §. apud quem, & *approbatur hæc opin. j.* c. cũ quis. in fin. lib. 6. *Io. And.*

c *Vide* de ſen. excõ. ſi vere. ſuper vlt. glo. *Io. And.*

† *Poſt concilium Lateran. ſub Ale. iij.* p. 49. c. 6. & c. 7. eo. ti. in 1. comp. *Vide Petrum de Peruſio* trac. de quarta canonica, & *Alex.* cõſil. 156. in c. viſo teſtamẽto in 2. volu.

d *Ex quo in ægritudine donationẽ facit de morte faciẽs mentionem, cauſa mortis hoc feciſſe videtur.* ff. de don. cauſa mor. l. 2. & 3. & C. eo. l. fi. *ſecus ſi ſimpliciter donet: quia tunc videtur inter viuos donare.* ff. de don. cauſa mort. l. Seia, §. fin.

e Cap. 1. e. ti. in 3. cõpil.

† *Oburgen.*

† *Obligen.*

eidem Gof. & Phi. & idem dixerunt omnes prædicti, & Innocẽtius, quando in capella audit diuina, & in baptiſmali Eccleſia recipit ſacramenta, id eſt, quod ille inter ſe diuident. Ioann. And.

f *Quæ ſequuntur ab hoc loco vſque ad vers. ſi tamen deſunt in antiquis exemplarib. nec puto Bernardi eſſe, ideóque diuerſis ſunt characteribus impreſſa.*

liter conueniat cum eiſdem. Not. quòd monachi poſſunt habere populum. Item non ſolum iuris, vel rei petitur reſtitutio, ſed etiam cadaueris. Item officium iudicis eſt, vt admoneat partes ad concordiam.

a ¶ *Parochianũ.* Iſte Parochianus nõ elegerat ſepulturã apud Eccleſ. à dicti Prioris, vel fui. dolo induct.[a], vel fuit infra legitimos annos, & ideo corpus illius debet teſtitui cũ bonis perceptis occaſione illius, aliàs tãtũ quarta, vel tertia, vel medietas ſecũdũ cõſuetudinẽ loci. j. e. in noſtra. & j. eo. certificari. & qd dicit de appellatione, idẽ eſſet ſine aliqua appellatione: vnde ſupple, maximè. Tancredus.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

b ¶ *Poſt appellationẽ.*] *Arg. contra. C. de ſepul. viol. l. fi. & Auth. at qui domũ.[a] & in Auth. vt cum de appel. cog. §. pen. in coll. 8. & in Auth. vt defuncti, ſeu fune. non iniur.* à credito circa principium *col.* 5. Sol. hic fuit appellatũ, ne Prior inuaderet ius canonicorũ, in cõtrarius autẽ non recipitur appellatio, ne corpora ſepeliantur: & ita non contradicunt, quia diuerſimodè loquuntur. T.

c ¶ *Exinde.*] Id eſt, de cæteris, quæ obuenerũt occaſione illius corporis amicabiliter cõueniat: aliàs teneetur ea reſtituere. j. c. *prox.* & c. *in noſtra.* Ber.

In aliquot vetuſtis ita: aut exinde, &c.

Ca. 2. eo. tit. in 2. cõpil. & vide Turrecrematam in c. facultates. §. nunc quæritur, 13. q. 2.

a *Qui mortuus exequias prohibet, circa funus ab actione cadit, & tãtũdẽ ſoluit heredibus iniuriato, publicaturque tertia pars bonorũ ipſius, & notatur infamia. Ioann. And.*

In antiquis codicibus ita: & de cætero ſimilia non præſumant.

Ca. 7. eo. tit. in 2. cõpil. & poſt concil. Later. ſub Alex. iij. c. 63. vbi integra eſt decretalis, & plures aliæ cõqueſtiones continentur.

dam parochianum[a] ſuum, poſt appellationem[b] ad nos factam in ſua Eccleſia ſepeliuit: & *infrà.* ¶ Mandamus, quatenus præfatum Priorem compellas, vt memoratis Canonicis, prædicti parochiani corpus reſtituat, & † exinde[c] amicabiliter conueniat cum eiſdem.

¶ Idem Decano, & magiſtro R. Rauennateñ.

¶ *Summatum eſt ſupra c. proximo.*

CAP. VI.

Cum † liberum ſit: & *infrà.* ¶ Ad audientiam noſtram peruenit ex conqueſtione Abbatis, & fratrum ſancti Martini Laudoñ. quòd cùm Presbyter quidam corpus cuiuſdam mulieris (prout in vltima voluntate diſpoſuit[d]) ad eandem Eccleſiam ſepeliendum deferret, Monachi ſancti Vincentij Laudoñ. corpus ipſius violenter rapere, & in Eccleſia ſua ſepelire minimè dubitàrunt: & *infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi ita eſſe inueneritis, præfatos Monachos compellatis, vt oſſa præfatæ mulieris, & beneficia[e], quæ occaſione ſepulturæ ipſius recepiſſe[f] noſcuntur, memoratis fratribus cum integritate reſtituant, & † de cætero talia facere non præſumant.

¶ Lucius iij.

¶ *Mulier nupta liberè poteſt ſibi eligere ſepulturam.*

CAP. VII.

De † vxore verò, vtrum quẽadmodum vir, liberam debeat habere ſepulturam: Nobis videtur, quòd nulla ſuper hoc inter virum, & mulierem † ſit facienda diſtinctio, ſed vtrique in caſu iſto æqualem[g] eſſe credimus facultatem, cum electio iſta ad eum potiùs ſtatum pertineat, in quo mulier ſoluitur à lege viri †[h].

¶ *Pater filios impuberes, vbi voluerit, poteſt ſepeliri facere, ſi hoc habet conſuetudo loci. Hoc dicit.*

¶ Verùm autem pater quò magis voluerit, minores filios valeat ſepelire, non inuenimus à ſanctis patribus diffinitum[i], & propterea terræ conſuetudini[k] decernimus relinquendum.

¶ Idem Præpoſito, & Capitulo Fauentiñ.

¶ *Si parochianus Eccleſiæ cathedralis alibi ſepelitur, de ipſius funerabilibus, ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ, debetur quarta Capitulo Eccleſiæ Cathedralis.*

CAP. VIII.

Cum † ſuper quodam capitulo: & *infrà.* ¶ Præſentium auctoritate ſtatuimus, vt ſi aliquem parochianorum veſtrorum alibi contigerit eligere ſepulturam, de teſtamento[l] ipſius quarta[m] vobis portio relinquatur.

Clemens iij.

¶ *In quantitate canonica, quæ debetur Eccleſiæ parochiali, ſtatur loci conſuetudini.*

CAP. IX.

Certificari † voluiſti à nobis quomodo illa clauſula, quæ

Caſus. Quidã preſbyter corpus cuiuſdam mulieris deferri faciebat ad monaſteriũ ſãcti Martini Laudoñ. ſepeliẽdũ, prout ipſa in vltima diſpoſuerat volũtate: monachi ſancti Vincẽtij corpus illud violenter rapuerũt, & illud violẽter in ſua Eccleſia ſepelierũt: conqueſti ſunt monachi ſancti Martini dño Papæ: mãdat Papa, quatenus ſi eſt ita, monachi ſancti Vincẽtij cõpellantur, vt oſſa præfatæ mulieris, & beneficia, quæ occaſione ſepulturæ illius habuerũt, reſtituant monachis ſancti Martini. Not. qd liberè quis teſtatur, hoc habet ex iuris beneficio. Item quod vniuerſaliter eſt dictum, recipit diſtinctionem. Item quod obtentu, vel occaſione alicuius quæritur, illi eſt reſtituendum. & eſt notabile contra nuncios pro dominis, & cõtra negotiorũ geſtores.

Cum liberũ.] Diuiditur in duas partes. In prima cõqueſtio. In ſecunda parte mãſio ibi, *Mãdam*^. Ab.

b ¶ *Diſpoſuit.*] Et ſic mulier iſta elegit ſepulturam apud Eccleſiam ſancti Martini, quæ erat magis religioſa, quam Eccleſia ſancti Vincentij, cui[a] erat mulier iſta parochiana: alias nõ poterat ibi eligere ſepulturam, ſua relicta. ſ. eo. *fraternitatem.* Vel forſitan non erat eorum parochiana, quod verius puto, ex eo quòd Papa non reſeruat eis canonicam portionem. Ber.

¶ *Glo. ſeq. exponit, & q. ſol.*

e ¶ *Beneficia.*] Id eſt, oblationes, & quicquid propter hoc perceperunt. ſic ſ. eo. *ex parte,* & j. eo. *in noſtra,* & agunt iſti ad repetendum corpus, & beneficia iſta, conditione ex canone iſto. & ſ. eo. *fraternitatem* & c. *ex parte.* vbi enim iure nouo obligatio, inducitur nec cauetur ibi, quo genere actionis agẽdum ſit, agendum eſt conditione ex illo, vel lege. *ff. de condic. ex lege. l. vnica.* Ber.

f ¶ *Recepiſſe.*] Vel quæ de iure percipere potuerũt, ſicut cõtingit de violẽto poſſeſſore *ff. de reſt. ſpol. grauis*[a]. & *C. vnde vi. ſi de poſſeſſione. ff. de peti. hære. l. 1. in fine.*

De vxore.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, *Vtrum.* Abbas Si.

Casus. Sicut liberum eſt viro eligere ſepulturam, ita liberum eſt mulieri: nulla eſt in hoc caſu inter eos differẽtia, cũ à lege viri ſoluta eſſe intelligatur. Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. *vnaquæque.* qd mulier ſiue in vita, ſiue in morte virũ ſuum ſequatur. In fine dicit, quòd de filiis minoribus, vbi debeãt ſepeliri, à ſanctis patribus diffinitum non eſt: & ideo conſuetudini loci relinquendum eſt. No. quod vxor poteſt eligere ſibi ſepulturam ſicut vir. Item conſuetudo loci attendenda eſt.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrariũ, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Æqualem.*] Arg. contra. 13. q. 2. *vnaquæque.* & 33. q. 2. *quis Deus coniunxit.* Solutio. Illud intelligitur ſecundum iſtud. vel ſic iſtud locũ habet: cum mulier eligit ſibi ſepulturam. ſi verò non eligat, locũ habet, quod dicitur ibi. *arg. C. de digni. li. 12. mulieres. ff. ad municipia. filij,* & *reſp.* & *l. vlt.* Ber.

h ¶ *A lege viri.*] Vt 9. q. 2. *ſicut.* & *C. de donatio. ante nuptias. quod ſponſa.* & *ff. de donatio. inter virum, & vxo. ſi quis vxori ea. §. vlt.* & *l. ſeq.* Ber.

i ¶ *Diffinitum.*] Et licẽt non ſit diffinitũ, vr tñ, quòd filio poſſit eligere ſepulturam: quia poteſt ei facere teſtamentũ. *Inſt. de pup. ſub §. igitur,*[b] quod poteſt concedi, dummodo & ipſe ſibi eligat ſepulturam, tamen conſuetudini loci relinquendum eſt, vt hic dicitur.

k ¶ *Conſuetudini.*] Si conſuetudo non repugnat, ſepeliuntur in ſepulchro maiorum ſuorum. *argum.* j. eo. *in noſtra. in fi.* Ber.

vxorem.

Vide l. in tempus. ff. de hære. inſt. & l. cum ſponſo, cum notatis C. de dona. ante nupt.

Cap. 8. eo. tit. in 2. cõp.

b *De maiorena vide latius hoc per Hoſt. Ioann. And.*

Cap. 9. eo. tit. in 2. cõp.

Cum ſuper.] Non ſolet ſummari, ſed vt afferat aliquid vltra iura communia ſumma ſic vt in rubro: & in hoc eſt caſus ſingularis, Abbas.

Casus Quæritur, quantum debeat defunctus, qui eligit ſepulturam, dimittere parochiali Eccleſiæ, vnde aſſumitur, & reſp. ad minùs quartam partem. Not. hîc dicitur, quod Eccleſia parochialis debet habere quartam partem teſtamenti: ſed hoc conſuetudini relinquendum eſt.

¶ *Glo. ſeq. recipit q.*

l ¶ *De teſtamento.*] Id eſt, de his, quæ teſtator relinquit pro ſua anima iure legati illi Eccleſiæ, in qua eligit ſepulturam: & de oblationibus quarta portio relinquatur illi Eccleſiæ, à qua corpora mortuorum aſſumuntur. j. eod. c. *proximo.* & c. *in noſtra.*

¶ *Glo. ſeq. arg. Eccleſiam Cathedralem, &c.*

m ¶ *Quarta.*] Vel medietas ſeu tertia pars ſecundùm loci cõſuetudinẽ. j. eo. c. *prox.* iſta quarta ſemper debet deduci, niſi in caſu j. eo. *in noſtra.* & in caſibus ſ. *de teſta. c. vlt.* Et eſt *arg. quòd maior Eccleſia Cathedralis non ſit magis religioſa.* quam monaſteria, ſecundum illam opinionem, quæ dicit, quòd ſemper eligendus eſt locus magis religioſus.

Certificari.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Cum autem.* Abbas.

Casus. Quidã impetrauit priuilegiũ, vt qui apud eorũ Eccleſias elegerũt ſepeliri, licitũ ſit eis eos recipere ad Eccleſiaſticaſ ſepultu-

ſepulturã cũ iſta clauſula: ſalua debita iuſtitia illarũ Eccleſiarũ, à quib⁹ mortuorũ corpora aſſumũtur: quæſitũ fuit à Papa, qualiter clauſula iſta, ſalua debita iuſtitia, &c. ſit intelligẽda, & exponẽda? Rñdet Papa, ꝙ ſuper hoc articulo diuerſa anteceſſorũ ſuorũ cõſtituta emanarũt: Leo Papa qñq; appellauit illã iuſtitiã tertiã partẽ, quãdoq; mediam: Vrbanus. & Lucius qñq; appellãt illam canonicam iuſtitiam, quartam partẽ: vnde Papa rñdet, ſecũdũ ꝙ beat⁹ Hieronym⁹ inquit: Vnaquæq; ꝓuincia in ſuo ſenſu abũdet, & ita ſm̃ rationabilẽ cõſuetudinem loci, illa iuſtitia erit aliquando medietas, aliquando tertia, vel quarta pro diuerſitate locorum. Nota, quod nihilominus in mortuariis conſuetudo loci ſeruatur.

† *Hieronymus ad Lucinium.*

a ¶ *Salua iuſtitia.*] Quæ exhiberi debet illis Eccleſiis, à qbus dum viuebant, pcipiebant Eccleſiaſtica ſacramẽta, de bonis illis, quæ in teſtamẽto reliquit Eccleſiæ, vbi eligit ſepeliri.

† *Vide* l. Labeo. ff. de ſup. leg. & l. cùm de lanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſt.

† *dictio*, partẽ, *deeſt in antiquioribus.*

b ¶ *Tertiã.*] s̄. eo c. 1.

c ¶ *Mediã.*] s̄. eod. *relatum.*

d ¶ *Quartã*] Capitulũ Vrbani non habemus, ſed Lucij iij. s̄. e. *c. prox.* Ber.

e ¶ *Hieronymus.*] c. *Hieronymi habet.* 16. *diſt. Vtinam* Ber.

¶ *Gl. ſe. quærit, & ſoluit*

f ¶ *Conſuetudinem.*] Quid ſi de cõſuetudine dubitet, vel variæ ſint conſuetudines in vicinis Eccleſiis? De minori ſumma erit intelligenda: quia in illa omnes concordant. *ff. de arbi. diem proferre. §. ſi plures* a. Ber.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpil.

† *Montis Ferrari.*

† *De ordine Hoſpitalariorũ vide Caſſanæũ in catalogo gloriæ mundi.* p. 4 conſideratione 65.

in priuilegiis ſolet apponi: ſalua iuſtitia[a] illarum Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur, intelligi debeat, & exponi. Cum autem ſuper hoc articulo diuerſa anteceſſorum noſtrorum manauerint inſtituta: Leone iuſtitiam illam quandoque tertiam[b] partem, quandoque mediam[c]; & Vrbano quartam[d] fore cenſentibus: Nos tale præbemus in hac varietate reſponſum, vt ſicut beatus Hieronymus[e] † inquit, vnaquæque prouincia in ſuo ſenſu abundet, ſecundum rationabilem conſuetudinem[f] regionis † illa iuſtitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartam partem † pro locorum diuerſitatibus attendatur.

¶ Innocentius iij. Epiſcopo Claremõteñ & Abbati Maurieñ.

¶ *Priuilegiati ſuper iure funerandi ſepelire poſſunt illos, qui apud eos elegerunt ſepulturam, ſoluendo tamen canonicam portionem Eccleſiæ parochiali. Si verò alios ſepeliunt, tenentur reſtituere, quicquid occaſione funeris receperunt.*

CAP. X.

IN noſtra † præſentia conſtitutis Priore Eccleſiæ Montis Ferrandi †, & procuratore Hoſpitalariorum Claremonteñ. diœceſis, idem Prior propoſuit, quod prædicti Hoſpitalarij † quoſdam parochianos[g] ſuos, quorũ duo erãt infra annos legitimos[h], receperũt ad Eccleſiaſticam ſepulturam

Ecõtra prædictus propoſuit procurator, ꝙ tã ex priuilegio, quàm ex indulgẽtia ſpeciali, licèt Hoſpitalariis omnes paſſim, præter excõmunicatos, & interdictos, ad Eccleſiaſticã ſepulturam recipere, qui apud illos elegerint ſepeliri: hæcq; commiſſa in vltima voluntate relicta, poſſunt licenter accipere, ſoluta tantummodo quarta parochiali Eccleſiæ, de cuius parochia[i] mortuorũ corpora aſſumuntur, præterquã de equis, & armis[k], quæ indulta ſunt ipſis in † ſubſidiũ terræ ſanctæ, de quibus quartã deducere nõ tenẽtur: *& infrà.* ¶ Talẽ ſuper his duximus ſñiam proferendã, quòd prædicti Hoſpitalarij de cętero[l] non recipiãt[m] parochianos Eccleſię † ſupradictę ad Eccleſiaſticã ſepulturam, niſi apud eos[n] † elegerint ſepeliri: & tunc parochialis Eccleſia de oblationibus, lectis, & aliis quæ defunctus pro anima ſua in vltima diſpoſitione reliquit[o]: præter quam de equis, & armis, recipiat quartam partem, & Hoſpitalarij reſiduum habeant, niſi dolo[p], vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad diſpoſitionem huiuſmodi faciendam. Nihilominus ipſis Hoſpitalariis iniungentes, vt de quarta trium millium ſolidorum Priori ſatisfaciant memorato: cùm conſtet eos à paro-

g ¶ *Parochianos.*] Nam & monachi habẽt populũ. 16. q. 1. *Agapitus.*

h ¶ *Annos legitimos*] Vnde nõ potuerũt ſibi eligere ſepulturã: quia nec teſtamẽtum facere potuiſſent. vt s̄. *de prob. in præſentia.* & 2. q. 6. *c. ei qui.* §. *diffinitiua.* Sed pater põt eligere filio ſepulturam, vt dictum eſt. s̄. *eo. de Vxore.* quia poteſt ei facere teſtamentum. *Inſt. de pu. ſub.* §. *igitur.* quòd verũ eſt, ſi ipſe faciat ſibi: aliàs ſi non fecerit ſibi, nec filio impuberi facere poteſt. *Inſti. de pu. ſubſti.* §. *liberis.* & *ff. de inoffi. teſt. Papinianus.* §. *ſed nec impuberis.* T.

† *adi*

† *prædictæ Eccleſiæ.*

† *illos.*

i ¶ *Parochia.*] Sic s̄. *c. prox.* Ber.

k ¶ *De equis, & armis.*] Hoc inductum fuit fauore terræ ſanctæ b. ſic de his, quæ relinquuntur in ornamentis Eccleſiæ ſiue ad cultum diuinum, nihil deducitur. s̄. *de te. c. Vle.*

b *Ad eius acquiſitionem, & defenſionem ſunt Hoſpitalarij, & Templarij ſpecialiter deputati. Vnde talia non recipiunt diuiſionem. Ioann. And.*

¶ *Glo. ſeq. notat tractum futuri temporis, & c. determinat, ſignat contrarium, & ſoluit.*

IN noſtra.] Diuiditur in tres partes principales. Primo actoris petitio. Secundo ibi, *Ecõtra.* reorum defenſio. Tertio ibi, *Talem.* cauſæ diffinitio, Abbas.

CASVS. Prior Eccleſiæ Mõtis Ferrãdi, & Hoſpitalarij Claremonteñ. diœceſis habebãt inter ſe qõnẽ ſuper iure funerando, vel funerandi. Hoſpitalarij recipiebant ad Eccleſiaſticã ſepulturã parochianos dicti Prioris. cauſa ſuper his cõmiſſa fuit iudicibus, corã quibus petiit dictus Prior ſatisfieri ſibi de dãno, quod ſuſtinuerat ab illis Hoſpitalariis, quia parochianos ſuos receperũt ad ſepulturã: & ꝙ de cætero nõ reciperẽt ad Eccleſiaſticã ſepulturã parochianos ipſius: Ad probandũ ſuam intentionem teſtes induxit: Tandem cauſa ad ſedẽ Apoſtolicã eſt delata: in præſentia Papæ Prior prædictus propoſuit prędicta: ex parte Hoſpitalariorũ fuit ꝓpoſitũ, ꝙ ex priuilegiis ſibi cõceſſis licitũ eſt eis omnes, ꝑter excõmunicatos, & interdictos, ad Eccleſiaſticã recipere ſepulturã, qui apud eos elegerint ſepeliri: & fideicõmiſſa in vltima volũtate ſibi relicta recipere, ſoluta tãtũmodo quarta parochiali Eccleſię, de cuius parochia mortuorũ corpora aſſumũtur, præterquã de equis, & armis, de quibus quartã deducere nõ tenẽtur: Papa auditis rationibus vtriuſq; partis, talẽ protulit ſñiam: ꝙ prædicti Hoſpitalarij de cætero non recipiãt parochianos dicti Prioris ad Eccleſiaſticã ſepulturã, niſi apud eos elegerit ſepeliri, & tũc parochialis Eccleſia recipiat quartam partẽ de oblationib⁹, lectis, & aliis, quæ defunct⁹ pro anima ſua ibidẽ reliquit, prętcrquam de equis, & armis: Hoſpitalarij reſiduũ habeant, niſi dolo, vel fraude Hoſpitalariorũ defunctus inductus fuerit ad huiuſmodi electionẽ, vel diſpoſitionẽ faciẽdam. Inſuper iniũxit eiſdẽ Hoſpitalariis, vt eidẽ Priori ſatisfaciant de quarta parte triũ milliũ ſolidorũ, quos cõſtat eos à parochianis illius recepiſſe, cũ probatũ nõ fuerit, quod eorũ oblati, vel cõuerſi fuiſſent, prætcrea præcepit eiſdẽ, vt ſatisfaciant Priori de omnibus, quæ habuerunt à quodã, qui fuit interfectus in campis, niſi probauerint, ꝙ apud eos elegerit ſepulturam, alioquin ei reſtituãt quartam partem. Itẽ reſtituant omnia, quæ habuerũt pro quibuſdam aliis, occaſione ſepulturæ ipſorum, quos conſtat infra annos legitimos deceſſiſſe. Nota, quod monachi poſſunt habere populum. Itẽ cum dolo inducitur quis, vt aliã eligat ſepulturam, non prę iudicat talis electio parochiali Eccleſiæ. Itẽ quod occaſione rei meæ per alium quæritur, mihi de iure reſtituendum eſt.

a *Si tres ſũt arbitri, & vnus condẽnat in* 15. *alter in* 5. *valet ſentẽtia in* 5. *lo. And.*

l ¶ *De cætero.*] Et ita tractus futuri temporis hic ad iudicem ſpectat. ſimile s̄. *eo. cũ liberum in fine.* Et ſic eſt contra illud. *ff. de vſur. l.* 1. quod obtinet in his iuribus, & ſeruitutibus, & in annuis pręſtationibus: quia in talibus actio pertinet ad futurum. *ff. ſi ſer. vendice. harum:* & *l. egi* & *l. Labeo.* & *l. illa. de vſur.* non contradicit: quia ibi, non conſtabat adhuc de vſuris futuri temporis.

m ¶ *Recipiant.*] Immò debẽt cauere neq; per ſe, neq; per ſucceſſores eorũ hoc facturos: & hæc eſt executio iudicis quo ad futurum tempus. *ar. ff. ſi ſeru. vendi. harum:* & à iudice poſſet iniungi ſub pœna excommunicationis, ne hoc facerent.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit, & opinionem ſoluit.*

n ¶ *Apud eos.*] Et ita videtur, quod quis poſſit eligere ſepulturã apud locũ minùs religioſum, quia Hoſpitalarij minus religioſi ſunt, quã monachi. arg. 12. q. 2. *bona. ar. contra* s̄. *eo. fraternitatẽ.* dic, vt ibi notatũ eſt. De hac materia cum quis vult eligere ſepulturã, illum ordinem ſeruabit, qui traditur. 13. q. 2. *Vbicunque.* quod c. quidam intelligunt de peregrinis, qui non habẽt propriam ſepulturã, qui debẽt ſepeliri apud Eccleſiam maiorem. Hugo intelligit illud c. de ciuibus, qui habent propriam ſepulturam in Eccleſia maiori, qui quandoque morantur extra ciuitatẽ per villas, vel caſtra: qui ſi ibi decedant, non debent ſuas ſepulturas dimittere ſine iuſta cauſa, vt ibi dicitur: aliàs præſumitur illectus vel ex contemptu, vel ex temeritate tranſire: vt plenà dixi s̄. *eo. fraternitatem.*

o ¶ *Reliquit*] Hoſpitalariis iure legati.

p ¶ *Niſi dolo.*] Et ita dolus ſuperueniẽs in ſpiritualibus reſcindit contractum: quod eſt contra id. s̄. *quod met. cau. cum dilecti filij.* vbi de hoc & tũc de rebus ſuis nihil deberẽt habere Hoſpitalarij. *ar.* 20. *q.* 3. *conſtituit. ff ſi quis cau ſi duo arg.* s̄. *de teſti. requiſiſti.* & *c. officij.* & *ff. de arbi ſi duo.* & ſic propter dolum ceſſat priuilegium.

a ¶ *A pro-*

a ¶ *A parochianis*] Qui elegerunt ſepulturam apud Hoſpitalarios, & ideo quartam debent reſtituere parochiali Eccleſię.
b ¶ *Annos.*] Iſti non elegerant ſepulturam: nec eligere potuerunt[a]: vnde reſtituere debẽt Hoſpitalarij prædicti, quicquid ipſorum occaſione receperunt. Bernardus.

EX *parte.*] Cõis diuiſio. Secũda ibi, *Quocirca.* Abb. Sicul.

Casvs. Quidam nobilis ſollicitauit ſæpe quãdã puellã de ſtupro, & cũ nõ conſentiret eidẽ, poſuit ei inſidias ſuper quodã põte: & dum fugeret, caſu cecidit de ponte, & mortua eſt: quæritur, vtrũ debeat in cœmeterio ſepeliri? mãdat Papa, ꝙ cùm illa non ſponte præcipitauerit ſe de ponte, ſed caſu ceciderit, corpus eius debet in cœmeterio ſepeliri: maximè cum ex honeſta cauſa fugiſſe noſcatur: & cui cõmunicabatur viuẽti, cõmunicãdũ ſit iam defunctæ. Nota, quod qui caſu, & non ſpõte ſubmergitur, vel moritur, nõ priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. Item nota regulã *Cui viuo communicamus, & mortuo communicare debemus.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, & ſoluit diſtinguendo.*

c ¶ *Non ſponte.*] Quia ſi ſponte, non eſſet ſepeliẽda in cœmeterio Eccleſiæ. 23. q. 5. *placuit.* ſed ſi ſic[b] credebat euadere poſſe, nõn imputaretur ei, etiãſi ſponte ſe præcipitaſſet de põte, vbi videbatur, ꝙ euadere poſſet. *arg. 13. diſt. nerui.* cũ ꝓ bono, aut licito hoc facere poſſet vnde ſi quid contrariũ eueniat, nõ imputãt. *23. q. 5. de occidendis.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit 7. vel 8. caſus, quibus fallit regula.*

chianis[a] eius illos ſolidos recepiſſe: nec † ſit ſufficienter oſtenſum, quòd eorũ Oblati, vel Cõuerſi fuiſſent. ¶ Eiſdem præterea duximus iniungendum, quòd niſi probauerint, quòd G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipſos elegerit ſepulturã, vniuerſa, quæ ipſius intuitu receperunt †, Priori reſtituant memorato †: alioquin quartam partem ſolummodo reſtituere teneantur. Prõ illis verò, quos conſtat infra annos[b] legitimos deceſſiſſe, quæ ſepulturæ eorum gratia receperunt, reſtituant vniuerſa.

¶ Idem Archiepiſcopo Turoneñ.

¶ *Caſualiter mortuus priuari non debet Eccleſiaſtica ſepultura.*

CAP. XI.

EX † parte parentum M. nobis eſt intimatum, quod cùm nobilis vir dominus I. de Inſula Butardi † eidem poſuiſſet inſidias, quam ſolicitauerat ſæpe de ſtupro, & ipſa Gartionibus †, qui eam rapere nitebantur, ſuper quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadẽs fuit caſu ſubmerſa. ¶ Quocirca mandamus, quatenus cùm illa non † ſponte[c] præcipitauerit ſe de ſponte, ſed (ſicut ſuperiùs eſt expreſſum) caſu ceciderit, corpus eius tradi facias Eccleſiaſticæ ſepulturæ: præſertim cum ex honeſta cauſa fugiſſe noſcatur: & cui communicabatur[d] viuenti, communicandum ſit iam defunctæ.

d ¶ *Communicabatur.*] Vel communicare debuimus, quoniã tunc poſt mortem abſolueretur excommunicatus, & ei poſtea communicaretur. *de ſen. excom. à nobis ſimile 24. q. 2. c. 1. & c. ſanè.* fallit hæc regula in furibus, & latronibus. ĩ. *de fur. fures.* Item in his, qui moriuntur in torneamentis[e]. infrà de tornea. c. 1. Item in raptoribus. *infrà de rap. ſuper eos.* Item in his, qui ſeipſos interficiunt, vel pro ſuis ſceleribus[d] interficiuntur. *23. q. 5. placuit.* Item in his, qui presbyteros inſtituunt in teſtamentis tutores filiis ſuis. 88. *diſt. neque apud.* Item in quolibet, quem conſtat in mortali peccato deceſſiſſe, 13. q. 2. *non æſtimemus. & c. pro obeuntibus.* Item in his, qui poſt mortem conuincuntur de hæreſi[c]. 24. q. 2 *ſanè profertur.*

SAcris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationẽ dicendorum. Secundò ſoluendo diſtinguit ibi, *Vnde.* Et ſecundum membrum diſtinctionis ibi. *Quod ſi.* Abbas.

Casvs. Aliquando contingit, quod corpora excõmunicatorum per violentiã aliquorum, vel aliquo caſu in cœmeterio ſepeliuntur, quæritur, an debeant exhumari? Reſpondet Papa: ſi ab aliorum corporibus diſcerni poſſunt, exhumari debent, & longè ab Eccleſiaſtica ſepultura iactari: ſi verò diſcerni nõ poterunt, non debent corpora illorum excommunicatorum cum aliorum corporibus exhumari, cum ſicut ſepultura pretioſa illis non prodeſt, ſic nulla, vel vilis non obeſt iuſtis. Nota, quòd cui non communicamus viuo, non eſt communicandum defuncto. Itẽ ratione dubietatis aliqd admittitur, quod ſi certum eſſet, repelleretur. Itẽ vtile nõ vitiatur per inutile. Itẽ nec pretioſa ſepultura prodeſt defuncto, nec vilis nocet.

e ¶ *Non communicemus.*] Sic 24. q. 1. c. 1. & 2. niſi viuentes reconciliationẽ petierint, nec per eos ſteriſſet: quia tũc abſoluendi ſunt poſt mortem, ĩ. *de ſen. excom. à nobis.* & 26. q. 6. *qui recedunt.* Ber.

dum ſit iam defunctæ.

¶ Idem Nidroſien. † Archiepiſcopo.

¶ *Si oſſa excommunicatorum ſunt ſepulta in Eccleſiaſtico cœmeterio, & diſcerni poſſunt: debent exhumari, & proiici: aliàs ſecus.*

CAP. XII.

SAcris † eſt canonibus inſtitutum, vt quibus non cõmunicauimus viuis, non communicemus[e] defunctis: & vt careãt Eccleſiaſtica ſepultura, qui priꝰ erãt ab Eccleſiaſtica vnitate præciſi †, nec in articulo mortis Eccleſiæ recõciliati fuerint. ¶ Vnde ſi cõtingat interdũ, ꝙ vel excõmunicatorũ corpora, per violẽtiã aliquorũ, vel alio caſu in cœmeterio[f] Eccleſiaſtico tumulentur, ſi ab aliorũ corporibus diſcerni potuerunt, exhumari[g] debent, & procul ab Eccleſiaſtica ſepultura iactari. Quod ſi diſcerni non poterũt, expedire nõ credimus, vt cũ excõmunicatorum[h] oſſibus corpora extumulẽtur fideliũ: cũ licèt non † obſit iuſtis ſepultura nulla, vel vilis, impiis tamẽ celebris, vel ſpecioſa[i] † non proſit.

¶ Innocentius iij. Epiſcopo Magaloñ. †

¶ *Terra cœmeteriata pro ſepultura fodienda, vendi non debet.*

CAP. XIII.

ABolendæ cõſuetudinis peruerſitas apud Montem Peſſulanum (vt dicitur) inoleuit, vt decedentibus non priùs permittatur effodi ſepultura[k], quam pro terra, in qua ſepeliendi ſunt, certum pretium Eccleſiæ perſoluatur: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus cum loci diœ-

f ¶ *In cœmeterio.*] Cœmeterium[f] dicitur à cemẽ Græcè, ꝙ eſt aurum latinè, & teron, ꝙ eſt terra, inde cœmeterium quaſi aurea terra, quia eſt cęteris pręcioſior.

g ¶ *Exhumari.*] Immò forte nec religioſum locum facit cadauer excommunicati, ſi per ignorantiam ſacerdotis, vel eo inuito inferatur. *arg. ff. de rel. & ſum. fu. ſunt perſonæ.* Lau. & oſſa inde proiicienda ſunt, antequã conſecretur. *de conſe. diſt. 1. eccleſiam.* Bernardus.

¶ *Gl. ſeq. ar. propter dubium, &c. dat ſimilia de connexitate, & difficili ſeparatione, alle. iria in ra. in contrarium.*

h ¶ *Excommunicatorũ.*] Nota ar. ꝙ ratione dubietatis aliquid admittitur, ꝙ aliter non admitteretur. 11. q. 3. *nolite 7.* & 13. q. 2. *non æſtimemus.* & *ff. de adimen. leg. l. 3. §. ſi duobus.* Item contingit ratione connexitatis. 14. q. 5. *denique. &* 81. *d. cum omnibus. ff. de ſol. ſi alieni nummi.* & *ff. de mi. etiam.* Item ratione difficilis ſeparationis. ff. de neg. geſt. cùm eum actum. *ff. de admi. tut. l. tutorem qui tutelam. Arg. contra. de pæn. diſt. ſunt qui.* & c. 2. & *ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. ff. de teſta. tut. duo ſunt Titij. ff. de manu. teſta. cum ex pluribus.* Io.

i ¶ *Specioſa.*] 13. q. 3. *animæ defunctorum.*

ABolendæ.] Primò præmittit abuſum, quem ſecundo tolli mandat ibi, *Mandamus.* Abbas.

Casvs. Apud Montem Peſſulanũ erat cõſuetudo, quòd clerici non permittebant effodi ſepulturã, niſi prius eis certũ pretiũ perſoluatur. præcipit Papa iſtam conſuetudinem aboleri, & clerici nihil audeãt exigere hac de cauſa. Nota, quod pro terra, in qua ſepeliendi ſunt defuncti, nihil eſt exigendum.

¶ *Glo. ſeq. dicit ſepulturam dupliciter ſumi pro loco, & pro officio, & locus dupliciter, ſcilicet priuatus, religioſus, & ſacer. In primo procedit venditio, in reliquis non.*

k ¶ *Sepultura*] Sepultura dicit locus, ſiue terra, in qua fit ſepultura. Si in tali terra nullus vnquam fuit ſepultus, nec aliàs eſt locus ſacer, vt cœmeteriũ, licitè poteſt vendi, & ex ea pretium recipi: quia nemo cõpellẽdus eſt de ſuo beneficiũ facere. 10. q. 2. precariæ. & quilibet ſuæ rei moderator, & arbiter eſt. C. mand. in re mãdata. & iuſtũ eſt vnicuique ſua committere. G. de Iudæ. nemo exterus. põt ergo talis terra vendi, cum non ſit religioſa, vel ſacra, ſed purus dicitur talis locus. *ff. de reli. l. 2. §. purus autem. & C. eod. tit. l. locum.* & 12. q. 2. *aurum.* ſi enim in tali terra aliquis ſepultus fuerit, & de voluntate eius, cuius erat locus, amodo ſacer factus eſt C. *de religio. l. 2. ff. eo. l. 1. §. ſed & ſi alius*, quare vendi nõ poteſt, vel obligari: vt in l. prædicta. *C. de reli. l. 2. & ff. de re. diui. ſacra loca. in ſi.* & 1. q. 1. dictum eſt. De tali terra poteſt hoc intelligi, vel de terra cœmeterij, quæ religioſa, & ſacra dicitur, licèt in ea nullus ſepultus ſit, *arg. ff. de rei vend. qua religioſi. & 17. q. 4. quiſquis.*

2 *Nec parentes eis elegerunt. vel ſi elegerunt, non habebat hoc conſuetudo loci.* ĩ. *eo. licet. li. 6. Io. And.*
† *Hic in vulgatis erat dictio, niſi, cũ tamen legendum ſit, nec ſit, &c. vt in omnibus manuſcriptis, & in veteri* compil.
† *Vt.*
† *receperint.*
† *Vide l. 1.* cum no. C. de inſti. & ſubſer & l. quæ ſub cõditione. §. quotiẽs cũ ver. ſeq. ff. de condi. inſti.
† Cap. 2. e. ti. in 3. cõpil.
† *Dictio*, Butradi, *deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.*
† *Vox*, Gartionũ. *vulgaris eſt Italicorũ, qua iuniores famulos ſignificant.*
† *Rectè, dicit, non ſponte: nã etiã ob caſtitatẽ ſeruandam non licuiſſet ei ſponte ſe interficere.* B. *Thomas.* 2. 2. q. 64. ar. 5. ad 3. argumentum. & *Archidiaconus* in c. nõ eſt noſtrũ 23. q. 5.
b *Vide B. Thomã, & Archidiaconum ſuprà citatos.*
c *Idem concilium Tridẽtinũ* ſeſſ. 25. de refor. c. 19.
d *Vide omnino interpretationẽ Gomezium* to. 3. variar. reſol. c. vlt. nu. 7.
e *Vide.* c. 2. de hæret. lib. 6. & *ibidem gloſſam, & doctores.*

f *Hæc gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicib. Eſt autem Cœmeterium dictum à verbo* [illegible]*, quod eſt ſopio, quaſi dormitoriũ mortuorũ.*
† *Vitroſien. epiſcopo.*
† Cap. 3. e. ti. in 3. cõp. *Et vide Alfonſum Caſtrum* l. 2. c. 18. de iuſta hæret. punit.
† *Vide Bar.* in l. 2. ff. de cadauere punito.
† *Hæc ſunt* B. *Auguſtini in l. de cura pro mortuis gerenda.* c. 2.
† *pretioſa.*
† *Magalon.*
Et in aliquot vetuſtis pro Innocentio iij. Honorius iij. habetur.
Et facit ad ea, quæ ibi no. & 44. di. quieſcamus. de quo vide quod dicam de hom. ſignifi. caſtr. ver. quod ſi diſcerni. *Ioann. And.*

quiſquis. & *c. ſicut antiquitus.* & talis terra vendi non poteſt. 13.q.2 *queſta eſt,* & *c. præcipiendum.* Item dicitur ſepultura officium ſepulturæ, quod ſimiliter vendi nõ poteſt, ſi clerici ad hoc teneantur, cũ habeãt beneficiũ ab ipſa Eccleſia, immò ſimoniã cõmittunt. *j. de ſimo. non ſatis.* & *c. cum in Eccleſia corpore.* & 13.q.2. *in Eccleſiaſtico.* & *c. queſta eſt.* Si verò non teneantur ad hoc ratione beneficij, poſſunt inde accipere[a] pretium: quia de ſuo hoc facere non tenẽtur. 12.q.2. *charitatẽ.* & *s. de præſcr. cum officij.*

a *Non ex pacto ſecundum Hoſt. alias eſſet ſimonia ſecundũ eum. infra de ſimo. in tantum.* & *c. non ſatis. Ioann. And.*

a ¶ *Exigere.*] Licèt clerici exigere non poſſint, laici tamẽ cõpelli poſſunt pias, & laudabiles conſuetudines obſeruare, ſi quæ ſup hoc erunt. *s. de ſimo. ad Apoſtolicã.* multa.n. inhoneſtè petuntur, q̃ honeſtè recipi poſſũt. 18.*di. de elogijs.* 13.*q.* 2. *queſta eſt.* 1 *q* 2. *placuit.* & *c. quã pio. ff. de var.* & *extraor. co. l.* 1. § *eſt quidẽ* 11.*q.*5. *non ſane.*

cẽſanus exiſtas, inhibeas Clericis, ne quicquam omnino præſumãt exigere[a] hac de cauſa.

¶ Gregorius ix. Epiſcopo N.

¶ *Excommunicatus, qui per ſuum Presbyterum fuit abſolutus in morte, in cœmeterio ſepeliri debet, & ad ſatiſfaciendũ coguntur hæredes.*

CAP. XIII.

PArochiano tuo, qui excommunicatus pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio, incendio[b], violenta manuum iniectione in perſonas Eccleſiaſticas[c], Eccleſiarum violatione[d], vel inceſtu fuit, dum ageret in extremis †, per Presbyterum ſuum iuxta formam[e] Eccleſiæ abſolutus, non † debent cœmeterium, & alia Eccleſiæ ſuffragia denegari[f]: Sed eius hæredes[g], & † propinqui, ad quos bona peruenerunt ipſius, vt pro eodem ſatisfaciant, cenſura ſunt Eccleſiaſtica compellendi.

† *Adde q̃ dicatur conſtitutus in extremis.* facit l 3. cũ le. ſe. ff de do. cau. mort. *Bart.* in l. 1. C. de ſac. ſan. eccle.

† *Aliàs ita: non debet cœmeteriũ, vel alia,* &c.

† *vel.*

PArochiano.] Diuiditur: quia duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Sed eius* Abbas.

CASVS. Quidam parochianus fuit excõicatus pro manifeſtis exceſſibus, homicidio, incendio, & pro violẽta manuũ iniectione in perſonas Eccleſiaſticas, & pro violatione Eccleſiarum, & inceſtu: dũ ageret in extremis fuit abſolutꝰ per presbyterũ ſuum iuxta formã Eccleſiæ: quæſitũ fuit: vtrũ deberet in cœmeterio ſepeliri? Reſpondet, q̃ non debẽt ei cœmeterium, & alia ſuffragia Eccleſiæ denegari, ſed hæredes eius, & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipſius, compellẽdi ſunt, vt ſatisfaciãt pro eodem. Not. quod Cui vnum ſacramentum conceditur, omnia alia, quæ ſunt eiuſdem cenſuræ, ſunt concedenda. Itẽ ſacerdos in neceſſitate poteſt abſoluere à qualibet excommunicatione. Item hæredes tenentur ex maleficio defuncti, licèt ad eos nihil ex illo maleficio peruenerit.

† Cap. 85. in conciliis latinis.

TITVLVS XXIX.

De parochiis &, alienis parochianis.

¶ Ex concilio Africano †.

b ¶ *Incendio.*] Incendiarij vtrum ſint ipſo iure excommunicati, dicetur. j. de ſent. excom. tua nos.

c ¶ *Eccleſiaſticas.*] Iſti ipſo iure ſunt excommunicati. 17.*q.*4. *ſi quis ſuadente.*

d ¶ *Violatione.*] Violatores Eccleſiarũ non ſunt ipſo iure excõicati, ſed tãquã ſacrilegi excõicãdi. 17.*q.*4. *ſicut antiquitus.* & *c. ſi quis domũ.* & *c. oẽs.* Idẽ eſt, ſi quis res Eccleſiæ inuadat, tãquã ſacrilegꝰ excõicetur. *s. de foro competenti. conqueſtus.*

e ¶ *Iuxta formam.*] De qua habes. *j. de ſent. excom. ex tenore.* & *c. cum deſideres, 2. reſp.* & *c. à nobis.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. 3. iura, duo alleg. in contrarium,* & *ſoluit.*

f ¶ *Denegari.*] Quia ex quo cõmunicauimus ei viuo, & mortuo cõmunicare debemus. *s. eo. ex parte.* & 24.*q.*2. *ſanè.* Itẽ eſt hic *arg. cui vnum ſacramentum conceditur, vel negatur,* & *alia intelliguntur conceſſa, vel negata.* 5. *diſt. ad eius* 95. *diſt. illud.* & 12.*q.*2. *c. vlt.* Cõtra. *j. de tornea. c.* 1. & *j. de rap. ſuper eo.* vbi cõceditur pœnitentia, & euchariſtia, & tamen denegatur Eccleſiaſtica ſepultura, ſed illud fit ad terrorem aliorum[b].

b *Concor. l. cũ prætor. ff. de iut.* & *l. ſi maritus. in fi. ff. de procurat.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per contrarium,* & *ſoluit.*

g ¶ *Sed eius hæredes.*] Similẽ caſum habes. *j. de rap. in litteris.* Et ita ex hoc cap. & illo patet, q̃ hæredes cõueniũtur ex maleficio defuncti, licèt nihil inde peruenerit ad eos, quãuis lis conteſtata non fuerit cũ defuncto, cùm ad eos bona defuncti peruenerint vt hic dicit. & 16.*q.*6. *ſi epiſcopum j. de vſu. tua nos.* & intellige hæredem eſſe hæredis hæredem. *ff. de verb. ſig. hæredis,* ſic hæres hæredis teſtatoris eſt hæres. *C. de hære. inſti. l. vlt.* ni & ſecundum leges hæres tenetur condictione furtiua *ff. de cond. fur. ſi pro fure § ſi condictio.* In caſu etiã tenetur filius pro patre, licet non ſit hæres. *C. de primipilo, cùm ex ſola, lib.* 12. quælibet enim actio ad hæredem, & aduerſus hæredem tranſmittitur. *C. de contrahen.* & *commit. ſtipul. Veteris.* & *l. vlt. C. vt actiones ab hæredibus,* & *contra hære. inci. l. vnica.* & in delictis, licet ad hæredẽ nihil peruenerit. *arg.* 1. *q.*4. *c. Eccleſia. § item peccato Iſraelitarum. ver. maximè.* cum ex eo vtilitas deferatur ignorãti. Tamen ſecundum leges non tenetur hæres ex delicto defuncti, niſi in quantum ad ipſum peruenerit, vel niſi lis conteſtata fuerit cum defuncto. *C. ſi ex delic. defun. l.* 1. Sed ex contractu, vel quaſi, defuncti hæres indiſtinctè tenetur. C. *de act. & obli. ex depoſito.* & *ff. de re. iu. ad ea. § in contractibus.* niſi in duobus caſibus. vnus eſt. *ff. ſi menſor. fal. mo. dixe. l. ſi duobus. § vlt.* alius eſt. *ff. de tributo. il. lud. § vlt.* Ber.

† *Vide l. ſi ſuum hæredem § ſi cũ l. ſe. ff. de pact.*

¶ *Inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & ipſum Epiſcopum hæreticũ reuerſum, & ex diſpenſatione receptum, diuiditur Epiſcopatus modo hic expreſſo.*

CAP. I.

SI† Epiſcopus[h] ex Donatiſtis[i] ad catholicam eſt vnitatem conuerſus[k], æqualiter inter ſe diuidãt[l] eas: quę ſic inuẽtæ fuerint, vbi ambę partes[m] fuerint, id eſt, vt alia loca ad illũ, alia ad aliũ pertineãt, ita vt ille diuidat, qui amplius tẽporis in Epiſcopatu habet, & minor[n] eligat. Quod ſi fortè vnus fuerit locus, ad eũ pertineat, quẽ plebs elegerit[o]. Sed ſi antiqui catholici ſuũ voluerint, & illi ſuũ, qui ex Donatiſtis conuerſi ſunt, plurimorum[p] voluntas paucioribus præferatur†. Si autem pares æquales ſunt, maioris temporis[q] Epiſcopo deputetur[r] †. ¶ Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerint †, vt non poſſint æqualiter diuidi, velut † ſi in impari numero fuerint, diſtributis locis, qui parem habent

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõpi. *Et ad verã intellectum huius c. videto notas noſtras in hunc locum.*

† *deputentur.*

† *fuerunt.*

† *velut ſub impari.*

c *Hic caſus Bernardi eſt,* & *in antiquis exẽplaribus reperitur.*

DE PAROCHIIS, & alienis parochianis.

¶ *Suprà viſum eſt de quodam iure parochiali, quod conſiſtit in funerando: Sed quia poterat dubitari de aliis iuribus parochialibus ideo ſubijcitur iſta rubrica. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 10.q.2. & 16.q.5. & 13. q.1. per totum.

SI Epiſcopus.] Habet quinque dicta ad idẽ tendentia, quæ patent in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Sic[c] poteſt poni. Epiſcopus alicuius ciuitatis cum magna parte plebis incidit in hæreſim Donatiſtarum: Vnde ſunt præciſi ab Eccleſia: in plebe reſidua cõſtitutus eſt nouus epiſcopus, priore reuertente ad fidem, tũ pro multitudine ſequẽtium eum, tum pro vtilitate diſpenſatur cũ eo, vt dignitatem recipiat: ſed quia alter canonice ordinatus eſt, nõ debet ex toto deponi, ſed inter ſe diuidũt omnia, vt patet in littera. Hodie vero non fieret talis diſpenſatio. & non cõtinet ius hoc c. Ber. Not. hic habes vnum caſum, in quo duo epiſcopi poſſunt eſſe in eodem epiſcopatu: ſcilicet quando alter labitur in hęreſim, & alter canonicè eligitur. Item melior eſt conditio minoris: quia maior diuidet, & minor eliget. Item voluntas plurium præferenda eſt paucioribus: quod eſt verum, niſi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probetur, vt s. *de his, quæ fi. à maio par. cap. cum in cunctis.*

h ¶ *Epiſcopus.*] Id eſt, epiſcopatus, & ſic ponitur contentum pro continente, vel econuerſo continens pro contento. *de conſ. diſt. 2. cum omne.* R.

i ¶ *Ex Donatiſtis.*] Quod dicitur in hoc c. diſpenſatiuè dictum eſt[d] 23.*q.*4 *ipſa pietas.* Ber.

d *Et loquitur de his qui erant in partib. Africa, vbi præualebãt Donatiſtæ, ſecundum Innoc. Ioan. And.*

k ¶ *Conuerſus.*] Cum alius Epiſcopus in illo Epiſcopatu iam erat creatus. Lauren.

l ¶ *Diuidant.*] Scilicet villas vel parochias, vel plebes.

m ¶ *Partes.*] Id eſt, æquales, nomine enim partis dimidia intelligitur *ff. de verb. ſign. nomen ff de vſur. etiam partis.* Ber.

n ¶ *Minor.*] Not. meliorem conditionem minoris. Ber.

o ¶ *Elegerit.*] Vt ſi pares ſint competitores mulieris, moribus, & genere, is potior exiſtimetur, quem ſibi conſulens mulier approbauerit. *C. de nuptiis viduæ.*

p ¶ *Plurimorum.*] 65. *diſt. c.* 1. 2 & 3 & *s. de his quæ fiunt à maiori parte, cap. c.* 1. & *s. de electio. licèt. in fi.*

q ¶ *Maioris temporis.*] Hoc ideo dicit, quia præſumitur citius mori. 13.*q.*2. *illud.* & in hoc eſt melioris conditionis.

¶ *Glo. ſeq. quærit,* & *ſoluit.*

r ¶ *Deputetur.*] Quid ſi non conueniant inter ſe? Alternis annis percipient reditus. *ff. de communi. diui. l. communi diuidendo § cum de vſufructu.* Vinc.

Vt

numerum, quicunque locus remāſerit, hoc in eo ſeruetur, quod dictum eſt, cùm de vno loco ſuperius tractaretur.

¶ Ex concilio Maneteñ †

¶ Presbyteri parochiales Dominicis diebus, & feſtiuis, parochianos alienos ad Miſſam admittere non debent, ſi ex contemptu ad eorum Eccleſiam accedunt.

CAP. II.

VT Dominicis, vel feſtiuis diebus Presbyteri, antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius [a] parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto [b] Presbytero ibi velit Miſſam audire: quem ſi inuenerint, ſtatim ab Eccleſia abiiciant.

¶ Hadrianus Papa †.

¶ Epiſcopus parochianum alterius ſine ipſius licentia ordinare non poteſt, nec eum alter iudicare.

CAP. III.

NVllus Epiſcopus alterius parochianum iudicare præſumat [c]: *& infrà.* ¶ Nam qui eum ordinare [d] non potuit, nec iudicare poteſt.

¶ Vrbanus iij.

¶ Fines parochiarum, de quibus conſtat, vel finibus cohærentia, præſcribi non poſſunt.

CAP. IV.

SVper † eo verò, quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus, & † his, qui finibus cohærent [e], non præſcribendis, ſtatutum per canones [f] eſſe dignoſcitur, ſit in parochiarum limitibus † ſicut in prouincialibus admittendum: Reſpondemus, quòd bene videtur in vtroque [g] ſeruandum, ſi fines legitima probatione, vel aliàs indubitata fide conſtiterit Eccleſiaſtica ordinatione ſtatutos.

¶ Cæleſtinus † iij.

¶ Si parochianus, ſeu diœceſanus domicilium transfert, primus Prælatus in eo iura Epiſcopalia, ſeu diœceſana ſibi non vendicat: decimæ tamen prædiales illius parochiæ ſibi debentur, niſi alteri debeantur ex conſuetudine.

CAP. V.

SIgnificauit † nobis Aconñ. Epiſcopus, quod cùm poſt recuperationem Aconeñ. † ciuitatis, ad habitandum in ea, ſe quàmplurimi contuliſſent, qui ante generalem occupationem terræ ſanctæ, in aliis ciuitatibus regni Hieroſolymitani elegerant domicilium: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ † mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, vt ſibi nullā in prædictos Aconeñ. † habitatores [h] iuriſdictionem vſurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia non miniſtrant, diſtrictione, qua conuenit, compellatis: ita quòd ſi de agris in eorum parochia cōſtitutis, fructus percipiunt, & in vltra marinis partibus ratione prædiorum [i] decimæ perſoluuntur, deinceps eis ipſas cum integritate perſoluant: dicto verò Acoñ. † tanquam diœceſano ſuo cogātur de cæteris reſpondere.

VT *Dominicis.*] Casvs. Dicitur hoc c. quòd ſacerdotes in diebus Dominicis, & in aliis diebus feſtiuis debēt ꝓponere in Eccleſia, vt ſi eſt ibi aliquis, qui ex contēptu dimiſit ſuū præsbyterū ſtatim recedat. Not. ꝙ null⁹ presbyter alteri⁹ parochianū recipere debet ad diuina. quod verū eſt: ſi cōtépto p(ro)prio ſacerdote ſuo audire velit ibi diuina: abſens enim de iuſta causa poteſt audire diuina in Eccleſia, ad quam venerit.

a ¶ *Si alterius.*] Alienus parochianus dr̄, licèt ibi cōparauerit domū, nō causa habitādi, ſolā enim habitatione cōparare in aliena ciuitate nō facit domicilium. *ff. ad muni. l. libertus. §. ſola.* Secus ſi in vtraque cauſa inhabitandi. *ff. eo. l. aſſumptio. §. iuris prudentibus.* Vincen.

b ¶ *Contempto.*] Bene dixit contempto, quia ex iuſta cauſa abſens bene poteſt audire diuina in Eccleſia, ad quam venerit. *arg. 7. q. 1. Epiſcopi, vel presbyteri. 81. diſt. c. vlt.* & eſt ſimile *de pœ. diſt. 6. placuit. 71. diſt. primatus. & 9. q. 2.* per totum. Bern.

NVllus.] Casvs. Dicitur, ꝙ nullus Eps alienū parochianū iudicet: quia qui eum ordinare nō pōt, nec iudicare. No. ꝙ nullus poteſt iudicare parochianū alteri⁹: quia ad quem ſpectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio: ergo qui nō pōteſt ordinare, non poteſt iudicare. hoc tamen intellige de Epiſcopo: de aliis enim non. quia licèt Archidiaconus nō poſſit ordinare, poteſt tamen iudicare, ſicut & alij iudices.

c ¶ *Præſumat.*] Niſi eo domiciliū trāſtulerit. *C. de inco. & vbi quis de ha. ſi in patria. l. 1. 0. & j. eo. ſignificauit.* & niſi ibi deliquerit. *j. de rap. c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. Secundo arg. & remittit.*

d ¶ *Ordinare.*] Sic. *9. q. 2. per totum. Arg. contra. 5. diſt. perlectis.* vbi dicitur, ꝙ Archidiaconus poteſt iudicare, ſed nō ordinare, illud ſic expone: ſicut Eps non poteſt alienum parochianū ordinare, ſic nec iudicare: Secus eſt de inferioribus iudicib⁹, ſicut ſunt Archidiaconi, & cæteri prælati, qui poſſunt iudicare, ſed non ordinare. Et ita arg. habes hic, ꝙ ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. *ȷ̄. de iudi. at ſi clerici.* vbi de hoc. & *C. ſi à non compet. iud. l. 2. & j. de conſue. ad noſtram.* niſi in caſibus, qui notantur. *ȷ̄. de foro compet. cùm ſit generale.*

SVper eo.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbas. Siculus.

Casvs. In canonibus reperitur, ꝙ limites prouinciarum, ſiue diœceſum, & ea quæ limitibus adhærēt, nō præſcribūtur: quæſitum fuit, vtrum idem ſit iudicium in limitibus parochiarū? Reſpondet, quod idem ſeruandum eſt in vtroque, dummodo conſtiterit limites canonica ordinatione fuiſſe diſtinctos. Not. quod limites legitimè diſtincti, & ea quæ limitibus adhærēt, prouinciarum, ſiue diœceſum, & parochiarum, non præſcribūtur. Item idem iuris eſt in minori, quod in maiori.

e ¶ *Cohærent.*] Princi. aliter ſicut intelligitur illud: Quæ religioſis adhærent, religioſa ſunt: vt *C. de rei vendi. quæ religioſis. & ff. de contrahen. emptio. in modicis.* Vin.

f ¶ *Per canones.*] Qui dicūt, ꝙ limes præſcribi non poteſt, ne prouinciarū termini cōfundātur. *16. q. 3. quecunque. & c. licet in regulis. & c. inter memoratos.* Quod dicit, parochiarum, exponit quidam, id eſt, epiſcopatuū: nā canon prædictus, quicūq; de prouincialibus limitibus tātū loqui videtur, ſed ſecundū hoc nō trahitur hic aliqd de capellis. Sed verius videtur, quæſtionē fuiſſe propoſitā de parochiis: nā canones pdicti loquūt de diœceſibus, i. epiſcopatibus: & ꝙ dicit, ſicut in prouincialibus, poteſt exponi, id eſt, epiſcopatibus: ſed idē intelligo in limitib. epiſcopatuum, & parochiarū, & prouinciarum. ex quo ibi diſtincti ſunt fines, præſcribi non poſſunt per iura prædicta, cùm eadem ratio ſit in omnibus, & quòd idē ſit in omnibus patet ſatis ex hac decr.

¶ *Glo. ſe. elicit tria arg.*

g ¶ *In vtroque.*] Arg. ꝙ idē iuris eſt in minoribus, quòd in maiorib⁹. *arg. ȷ̄. de preben. maioribus. & ȷ̄. de app. c. de appellationibus.* Item arg. quod de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. *ȷ̄. de reſcript. inter cæteras. ȷ̄. de transla. inter corporalia. ff. de leg. non* poſſunt. Item arg. quòd vbi eſt eadem ratio, idem debet eſſe ius. *ȷ̄. de confir. vti. cum dilecta. & ȷ̄. de conſtit. tranſlato. & c. nam concupiſcentiam.*

Additio. *arg. ff. ad le. Aquil. illud. & C. ad l. Aquil. l. ſi.* Bern.

SIgnificauit nobis.] Duę ſunt partes. Secunda ibi. *Fraternitati.* Abbas Sic.

Casvs. Poſtquam ciuitas Aconēſis recuperata fuit à Chriſtianis, multi ſe tranſtulerunt ad habitandum illuc, qui ante generalē occupationem terræ ſanctæ, in aliis ciuitatibus regni Hieroſolymitani morabantur: prælati prędictarum ciuitatum volebant exercere iuriſdictionem in prædictis habitatoribus Aconenſibus, & alia ſpiritualia, & temporalia exigebant ab eis, quibus non miniſtrabāt ſpiritualia. Epiſcopus Aconeñ. cōqueſtus eſt domino Papę, vnde mandat iudicibus, quatenus cōpellant prælatos prędictorum locorum, vt nullā iuriſdictionē vſurpent in prædictos Acoñ. habitatores, nec ab eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia nō miniſtrāt: verūtñ ſi de agris in eorū parochiis conſtitutis fructus percipiūt, & in partibus vltramarinis ratione prædiorum decimæ ſoluuntur, decimas illas de cætero integrè percipiant, & dicto Acoñ. tanquam ſuo diœceſano de cætero reſpondere cogantur. Not. quod licitum eſt alicui domicilium mutare. Item nota contra epiſcopos, & archidiaconos, & alios prælatos, quòd reditus ſuos percipere non debent, niſi officium ſuum in verbo prædicationis, & aliis exercuerint. Item decimæ prædiales illi Eccleſiæ ſunt dandæ, in cuius territorio prædia ſunt conſtituta.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Habitatores iuriſdictioni.*] Quia trāſlato domicilio ſubtracti ſunt eorum iuriſdictioni. *ȷ̄. de fo. compe. propoſuiſti. 13. q. 1. eccleſias. §. quia ergo.* & ibi dicitur quis habere domicilium, vbi habitat. *ff. ad municip. municeps. § miles.* Sed videtur contradicere quædam lex. *ff. de ſena. ſenatores.* vbi dicitur, quòd licèt ſenatores domicilium habeant in vrbe, retinent tamen ius in prouinciis, vnde ſunt oriundi. Sed illud verum eſt, quoad honores, non quoad onera. ff. ad municipa. munice. 4. La.

¶ *Glo. ſeq. notat. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Prædiorū.*] No. ꝙ decimæ pdiales regulariter illi Eccleſiæ debent

† *Venateñ.* † *Naneteñ. ſed legēdū Nanneteñ. eſtque hoc decretum ibi c. 2.* non c. 419. *vt refert Burchardus* l. 2. decr. c. 92. nec c. 19. *vt refert Ino.* 2. c. 22. habetur. c. 2. eo. tit. in 1. comp. *concordat concil. Trid.* ſeſſ. 22. in decreto de obſeruādis in celebratione Miſſæ. §. moneāt.

† *Burchar.* l. 2. decr. c. 39. *Ino.* p. 6. c. 140. & c. 3. eod. tit. in 1. comp. & *videto notā in hunc locum.*

† *poſt cōcil. Lateran. ſub Alexa.* in c. vl. & c. 3. eo. tit. in 1. comp. *Vide Lat. num* c. quia iudicante. ſupra de reſcript. c. Clarann. c. niſi. 283.

† *Sel.* † *liminib.*

a *Quid habendū probabātur Archidiaconi iudicare, vide concilium Trid.* ſeſſ. 24. de refor. c. 20. §. ad hæc. & ſeſſ. 25. de refor. c. 14.

b *Qualiter, & quando facta fuerit diuiſio prouinciarum, & epiſcopatuum vide* 80 diſt c. 1. & 99 diſt. c. 1. & 13. q. 1. c. 1.

† *Clemens.*

† Ca. vnico eo. ti. in. 1. compil.

† *Ancon.* † *Ancon.*

† *Fraternitatem veſtram.*

† *Ancon.* † *Ancon.*

e *De Materia huius glo. Vide Oldradum* conſil. 168. & gloſſam 13. q. 1. in *ſumma, facimus, tradita per Albericum* trac. de ſtatu. p. 2. q. 17.

debent dari, in cuius parochia prædia ſunt ſita. *arg. 16. q. 1. ſi quis laicus. & ĵ. de deci. qm̄. & c. cum contingat.* ſic & ciuitati tributū ſoluēdū eſt, vbi ſunt agri. ff. de cenſi. forma. §. *ſi verò.* perſonales verò decimæ Eccleſiæ debent dari, in qua diuina audiūt officia. 16. q. 1. *quaſti.* & hic in fi. idē dicit. Sed qd de illis, q inhabitāt ciuitatē, & habēt prædia, & vineas extra, quæ nō ſunt in parochia alicuius, ſed ſita in terminis ciuitatis? Vr̄ eſſe hoc in epi poteſtate, arg. ĵ. *de deci.* qm̄. qa non poſſunt negari, quin ſint in parochia eius: nō tamē à ratione extraneū eſt vt ratione domicilij decimæ pſoluātur, ſi conſuetudo ita ſe habet. in talibus enim cōſuetudo præiudicat. ĵ. *de decimis. ad Apoſtolica. & c. in aliquibus. in fi.* Bernard.

TITVLVS XXX.

De decimis †, primitiis, & oblationibus.

¶ Hieronymus ſuper Ezechielem†.

¶ *Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.*

CAP. I.

DEcimam partē omnium frugum Leuiticæ tribui populus ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis Leuitæ, hoc eſt inferiorum miniſtrorum gradus; decimas dabant Sacerdotibus. Erant quoque & † aliæ decimæ, quas vnuſquiſque de populo Iſrael in ſuis horreis ſeparabat, vt comederet eas, cum iret in templum in Vrbe Hieruſalem, & in veſtibulo templi Sacerdotes, & Leuitas ad conuiuium [a] inuitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recondebant.

¶ At verò primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant ſpeciali nomine diffinitæ [b], ſed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptā, ſed arbitrio magiſtrorum [e] inolitam, quod qui plurimùm quadrageſimam partem dabant Sacerdotibus: qui minimùm ſexageſimā: inter quadrageſimā, & ſexageſimā licebat [d], quodcūque voluiſſent, offerre. Quod igitur in Pentateucho [e] dubiū derelictum eſt, hic † ſpecialiter diffinitur propter Sacerdotum auaritiam, ne ampliùs à populo exigant in primitiis [f] offerendis.

DE DECIMIS, primitiis, & oblationibus.

¶ *Quia decimæ, & primitiæ, & oblationes sūt de iure parochiali, ideo poſt rubricam precedētem merito ſubiicitur iſta. Abbas.*

De hac materia tractatur. 16. q. 1. c. cūctis. §. de his verò. vſq; ad fi. & q. 7. p totū. 14. q. 1. p totū. de cōſecra. diſt. 5 quadrageſima. *De oblationib. tractatur* 10. q. 1. & 2. & 25. q. 1. p totū & 13. q. 2. §. nimirū. vſq; ad §. itē q uæritur.

DEcimam.] Diuiditur, qm̄ primò agit de q̄titate decimarū, exprimēs quatuor genera ipſarum. Secūdo de quantitate primitiarū ibi, *At verò.* Abbas. Siculus.

Casvs. Primò ponit tria genera, decimarū, ſecundū quod olim in veteri teſta nēto ſoluebātur. Secūdò dicit, quod primitiæ, quas de frugibus offerebāt, nō erant aliquo ſpeciali nomine deſignatæ, ſed pro volūtate ſua quilibet offerebat: poſtea traditio Hebræorum inoleuit arbitrio magiſtrorū, quod qui plurimum dabant, quadrageſimam partem offerebant ſacerdotibus: qui minimum, ſexageſimam partem, & ſic inter quadrageſimam & ſexageſimam licebat offerre, quod volebant. & ita quod prius dubium erat, poſtea diffinitum fuit propter auaritiam ſacerdotum.

a ¶ *Ad conuiuium.*] 3. q. 1. *Eccleſias §. his itaque.* Ber.

b ¶ *Diffinitæ.*] In qua quantitate dari deberent. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. ar. opin. magiſtrorum.*

e ¶ *Magiſtrorum.*] Nota hic arg. quòd opiniones magiſtrorum ſunt fouendæ. vnde Inno. opinionibus magiſtrorum non vult derogare. ſ. *de reſti. ſpolia. litteras.* & ĵ. *de ſen. excom. officij.* Et dicit lex, quod ius conſtare non poteſt, niſi ſit aliquis iuriſperitus, per quem poſſit in melius perduci. *ff. de ori. iur. l. 2. § poſt originem.* Laur.

Additio. Ex hoc textu nota, quod licèt magiſtri poſſint gloſſare, ſicut placet quoad primitias, non tamen quoad decimas.

d ¶ *Licebat*] Non licentia diſpenſationis, ſed iuris cōmunis.

e ¶ *Pentateucho.*] Liber eſt ſic dictus à penta, quod eſt quinque, & teuchos, quod eſt volumen, quia in vno volumine quinque libri Moyſis continentur. Ala.

¶ *Gloſ ſeq quærit opin. ponit, ex qua iterum quærit, & ſoluit.*

f ¶ *In primitiis.*] Primitiæ enim tanquam debitæ exigūtur, ſicut & decimæ *ar. 16. q. 1. reuertimini. 32. diſt. præter hæc. & ĵ. e. quā ſit graue.* Sed nūqd in pecudib⁹ dat primogenitū? Hug. dicit de ducētis vnū dādū loco primitiarum. Sed quid ſi tot nō habeat capita? tūc ſoluat æſtimationē ſecundùm quātitatem illius numeri. Durū videtur dare primogenitū, ſi fortè nō haberet vltra duo capita, vel tria, aliàs minimum eſſet, ſi haberet quadringenta, vel quingenta, ſiue mille. Laurentius.

¶ Paſchalis ij.

¶ *Non poteſt congruè ſummari propter varietatem lecturarum.*

CAP. II.

NOuum † genus exactionis eſt, vt Clerici à Clericis [g] decimas exigant, cùm nuſquam in lege Domini hoc legamus: nō enim Leuitæ à Leuitis [h] decimas accepiſſe leguntur. Illi profectò Clerici, qui à Clericis ſpiritualiū miniſteriorum labores accipiunt, decimas eis debent [i].

¶ Hadrianus † Vigor. & Herfordeñ. Epiſcopis.

¶ *Compoſitio ſuper decimis non tollitur per priuilegium ſequens, ſi de illa mentionem non facit.*

CAP. III.

EX † multiplici conqueſtione V. presbyteri accepimus, quod cùm inter Abbatem de Brudeia, de conſenſu totius Conuentus, & prædictum Presbyterum talis interceſſerit † conuentio, ſcripto Monachorum authentico roborata: quod Monachi dicto presbytero, & Eccleſiæ ſuæ, de blado, & vniuerſis leguminibus, quandiu viueret [k],

NOuum genus.] Casvs. Quæſitū fuit à Papa, verū clerici à clericis decimas exigere poſſint? Reſpōdet, q hoc eſſet nouum genus exactionis, vt clerici à clericis decimas petant, cum in lege Domini non legatur: Leuitæ enī à Leuitis decimas non accipiebant. illi vero clerici, qui ab aliis clericis ſpiritualia recipiunt, de laboribus ſuis eis debent decimas dare. Not. clericos clericis dare decimas non debere.

¶ *Glo. ſeq. rec. per obiect.*

g ¶ *A clericis.*] Hoc intellige de dote Eccleſiæ de qua clerici non debēt dare decimas: vt 16. q. 1. *quaſti.* Sed de prædiis propriis, ſiue patrimonialibus, clerici debent ſoluere decimas. vt 16. q. 1. *ſi quis laicus.* & hoc ſiue prædia ſint in propria parochia clericorum, ſiue in aliena B.

h ¶ *A Leuitis.*] Scilicet paribus, quoniā ſummis ſacerdotib. inferiores, decimas ſoluebant ſ. eo. c. prox. Vel non accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus ſpiritualia non miniſtrabant. Tan.

¶ *Glo ſeq. reci. per obiect. quam dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Debent.*] Vr̄ contradicere principio: ſed intellige principium c. de dote Eccleſiæ, vt dixit, quod hic dicit, intellige de patrimonialibus. Vel poſſes intelligere, quòd hic dicit de clericis coniugatis, qui ab aliis clericis ſpiritualia recipiunt [b], & hoc innuit littera, & ita planum eſt. B.

EX *multiplici.*] Primò ponitur querela. Secundò iudicum datio ibi, *Vnde.* Abbas.

Casvs. Inter Abbatē, & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quēdam presbyterum pro Eccleſia ſua ex altera, talis compoſitio interceſſit ſcripto authentico monachorū roborata, q monachi deberent ſoluere annuatim dicto presbytero, dū viueret, decimas de blado, & vniuerſis leguminib⁹ exceptis minutis decimis, quas eis remiſit: poſtea Abbas impetrauit priuilegiū, vt de laboribus ſuis, quos propriis ſumptibus excolunt, decimas ſoluere non teneantur, nulla de cōpoſitione prædicta mētione facta, ſtatim cœperūt excolere ſuis ſumptibus poſſeſſiones ſuper quibus cōpoſitio facta erat, & ea occaſione ſubtrahebant decimas: vnde presbyter cōqueſtus eſt domino Papæ ſuper hoc, dicit Papa, q nō fuit ſuæ intentionis per priuilegium prædictæ cōpoſitioni derogare: quare mandat, quatenus Abbas, & monachi compellantur prædictā cōpoſitionem ſeruare, vel cū ipſo presbytero amicabiliter cōuenire, niſi de ipſa cōpoſitione in priuilegio contineatur expreſsè. Nota, q Papa per priuilegium ſuum non intendit reuocare compoſitionem, de qua in priuilegio mentio nō habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

k ¶ *Quandiu viueret*] Hic ſimpliciter, & purè facta fuit compoſitio ſuper decimis: ergo de omnibus præſentibus: & futuris intelligendum eſt: vnde ſi poſtea alias poſſeſſiones monachi acquiſierunt, ſub eadem compoſitione intelliguntur. ĵ. *de priuil. quia circa.*

a ¶ Quie-

† *De materia huius tituli, vide plenè per B. Thomā, & Caietanum,* 2. 2. q. 86. & 87. & *per Dominicum Sotū* l. 6. de iuſtitia & iure, q. 3. & 4. *per totum.*

† Cap. 45. Et c. 1. eod. tit. in 2. cōpil. *Et de materia vide Nauarrum in manuali,* c. 21. tit. de tertio præcepto Eccleſiæ, & *plenè per Couarruuiam* l. 1. varia. reſol. c. 17. & *vide notas huius c.*

† *Dictio, &, deeſt in aliquot antiquis.*

† *Aliàs, hoc.*

Poſt conciliū Latera. ſub Alex. iij. p. 13. c. 16. & c. 7. eo. ti. in 1. comp. *Et hanc decretalē intellige, prout declarat eam B. Thomas, & ibi Caietanus.* 2. 2. q. 87. ar. 4.

† *Credo hūc eſſe Hadrianum iiij. qui proximè præceſſit Alexan. iij.*

† Cap. 17. e. ti. in 1. cōp. *Et poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p.* 23. c. 1.

† *interuenerit.*

b *In his enim coniugatis, etiam tonſuratis non gaudēt priuilegio.* infrà de cle. coniu: c. vnico. in fin. *Ioannes Andr.*

ald eſt, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, & Deuteronomium: Concilium Trident. ſeſſio. 4. in decreto de canonicis ſcripturis.

a ¶ *Quietas* [a] *clamauit.*] Arg.rebus nondũ habitis poſſit quis renunciare.*ff.de acquir.hare.ſi quis.Arg.contra ff de reg.iur.quis poteſt.*Solu.non poteſt quis renunciare iuri,antequam ſibi cõpetat,vt ibi dicitur,paciſci tamen poteſt:vt *ff. de pactis,l. & hareds.* †*.ſi filiusfamilias.*& C.de pact.l.1.& hic R.

decimas perſoluerent, exceptis minutis decimis, quas idem Presbyter quietas † clamauit [a]: idem Abbas à nobis priuilegium obtinuit, vt de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, nulli decimas ſoluere tenerentur: *& infrà.* ¶ Vnde quia non fuit noſtræ intentionis [b] per priuilegium noſtrum conuentioni derogare prædictæ: Mandamus, quatenus Abbatem, & Monachos, vt eandem conuentionem [c] (non obſtante dicto priuilegio, niſi de ipſa contineatur [d] in eo) inuiolabiliter teneant, & obſeruent: vel exinde ſecum pacificè conueniant, appellatione poſtpoſita compellatis.

¶ Idem Thomæ Cãtuarien. † Archiepiſcopo.

¶ *Monachi tenentur ſoluere decimas prædiales de prædiis nouiter cultis, de quibus decima prius ſoluebantur.*

CAP. IV.

COmmiſſum † nobis: *& infrà.* ¶ Peruenit ad nos, quòd Monachi [e] de Boſſe, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non perſoluunt. ¶ Eapropter mandamus, quatenus eos, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus conſtructæ fuerant, præfatę Eccleſię cum ea integritate [f] perſoluant, qua priuſquam in eadem parochia morarentur ſolebant perſolui, compellas. Et ſicut etiam de paſcuis [g] olim decimę perſoluebantur, ita nunc de eiſdem ad frugum fertilitatem tranſlatis, decimas volumus abſque diminutione perſolui.

¶ Alexander.iii j.Cantuarieñ.Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Per excommunicationem cõpellitur quis ad ſoluendas decimas de molendinis, & aliis hic contentis. c.ſeq.hoc dicit cum ſeq.*

CAP. V.

PEruenit † ad nos: *& infrà.* Mandamus, quatenus parochianos veſtros monere curetis, & ſi opus fuerit ſub excommunicationis diſtrictione compellere, vt de prouentibus molendinorum [h] †, piſcariarum, fœno [i], & lana [k], decimas Eccleſiis, quibus debentur, cum integritate perſoluant.

¶ Idem Vintonieñ. † Epiſcopo.

¶ *Summatum eſt cum præcedenti, & declara, vt in præcedenti dictum eſt.*

CAP. VI.

NVncios †: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus parochianos tuos de apibus [l], & de omni fructu decimas perſoluere Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

¶ Idem Exonieñ. † Epiſcopo.

¶ *Decima fructuum, ſtatim cum collecti, ſolui debet, non deductis expenſis.*

CAP. VII.

CVm † homines de Hortona de frugibus nouem partibus ſibi retentis, decimam Eccleſiæ: cuius parochiani [m] ſunt, ſine diminutione ſoluere teneãtur: & antequam id faciant, ſeruientibus, & mercenariis ſuis, de frugibus non decimatis [n], debita totius anni pro ſeruitio ſuo impendant, tunc demum de reſiduo decimam perſoluentes: Mandamus, quatenus eos cogatis, vt decimam ſtatim † fructibus collectis [o] perſoluant,

¶ *Gloſ.ſeq.arg.in contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Intentionis.*] Nota ſecũdũ intẽtionẽ dñi Papæ priuilegiũ fore intelligendu[b], ſic etiã reſcriptum, quo conceditur beneficium. ṡ. *de præb. c. Vlt. & ṡ. de reſcrip. mandatum.* Itẽ *arg.quod Papa per ſuũ priuilegium, ſiue reſcriptum, non vult facere alicui præiudicium. ṡ. de off.ord.licet. & ṡ.de Vſu.pal.ex tuarum. & ṡ. de offi. deleg. eo.* & hoc ideo eſt hic, quia priuilegium illud fuit tacita veritate impetratum: vnde non valuit: quod ſi dixiſſet, priuilegium non fuiſſet cõceſſum. ṡ. *de reſcrip.ſuper litteris.*

c ¶ *Eadẽ conuẽtionẽ.*] Et ita patet, ꝙ conuẽtio põt interuenire in ſpiritualibus, ſaltẽ inter Eccleſiaſticas perſonas. j̃ *eo ſuggeſtũ. & c. nuper abbates. & ṡ. de tranſac.c.2.* Sed ad ad hoc vt compoſitio ſit perpetua, debet auctoritas Epi interuenire. vt ṡ. *de tranſ. de catero. & c.2.* aliàs erit perſonalis: vt ṡ. *de tranſac.Veniens.* & hic fuit compoſitio perſonalis: quia auctoritas ſuperioris non interuenit: vt patet ex eo, quod dicit. ṡ. *quamdiu Viueret.* & ſic in vita ſacerdotis tantum durauit compoſitio.

d ¶ *Contineatur.*] Nã ſi de cõpoſitione facta fuiſſet mẽtio in priuilegiis, & ex certa[c] ſciẽtia, Papa derogaſſet huic compoſitioni.ar. ṡ.*de reſcript. nonnulli. & j̃. de cape. mo. ex parte.*Bernardus.

COmmiſſum.] Primò ponitur querela.Secũdo iudicis datio ibi, *Et ꝓpter.* Abb.

Casvs.Monachi de Boſſe, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ,in cuius parochia cõmorantur,decimas integrè non ſoluebant:conqueſtus eſt Rector illius Eccleſiæ dño Papæ:vnde mãdat Archiẽpo Cantuarieñ.quatenus monachos compellat, vt decimas de terris cultis,in quibus olim domus conſtructæ fuerãt,Eccleſiæ prædictæ cum ea integritate perſoluant, quæ priùs ſolui conſueuerant,antequam in eadem parochia morarentur; & ſicut decimæ olim ſoluebantur de paſcuis, ita & nũc ſoluantur de eiſdem,ad frugum fertilitatem tranſlatis abſque diminutione.Nota decimas integrè perſoluendas.

¶ *Gloſ ſeq.recitetur per quaſtionem.*

e ¶ *Monachi.*] Non dicit hic,de quibus monachis: vnde ſi intelligis c.de Ciſtercieñ.loquitur de poſſeſſionib[9], quas non excolũt ſuis ſumptibus, & laboribus. de quibus ſoluere debẽt decimas. *j̃.eo.ex parte.*Vel fortè per ſubtractionem illarum decimarum parochialis Eccleſia enormiter lædebatur,quod eſſe non debet.*j̃.de Verb ſign.quid per nouale.arg.C.de preci.imp.offer. quotiens reſcripta* [d]. Si vis intelligere de aliis monachis,planum eſt,qui decimas ſoluunt,niſi de nouãlibus cultis ſuis ſumptibus,& de nutrimentis animalium.*j̃.eo.ex parte.*

a *Mod*[9] *dicendi Vulgaris talorum;hoc eſt.* le chiamo franche.

† *Quietas, lego ex antiquis: non quitas, Vt in nonnullis recentioribus.*

b *Vide tex. in l.non dubium.& ibi* Bar.*& gloſ.* C. de legibus.

† *Hunc exiſtimo eſſe B. Thomam Cãtuarieñ. Archiepiſcopum, qui circa annũ Chriſti* 1171. *pro libertate Eccleſia aſſerenda martyrio traditur ſub Alc. iij.*

† Cap. 3.c. tit.11. 2.cõpil. *Et poſt* concil. pa. 13.c.12

c *Quid operetur clauſula,ex certa ſcientia, tradit latè Antonius Gabrielius* li.6. commu. concluſ.tit. de clauſulis. cõcluſio.2.

d *Vide* de teſti. cauſã 2.ſuper vl. gloſſ. *Ioan. And.*

f ¶ *Integritate.*]Sic ʒ.*eo.c.pr.*& *c.nõ eſt.*& *c.cũ homines.* & *c. tua nobis.*& 16.*p.1.ſi quis laicus.ff.de pu.* & *Vectis.imperatores.*Ber.

¶ *Glo .ſeq.quarit, & ſoluit.*

g ¶ *Paſcuis.*]Quæ ergo dicũtur noualia,à quibus oẽs religioſi ſunt exẽpti. Dicas,quod illa dicuntur noualia,quorũ nõ erat memoria, quod culta fuiſſent. j̃. *de Verb. ſig. quid per nouale.* & quæ prius erant quaſi inutilia,vt mõtana,paludes: vñ parochialis Eccleſia nihil ante percipiebat, vel ita modicum ꝙ ſine læſione poterat amittere illud: & ita iſta paſcua non erãt prius inutilia, vel ãrea, ſiue domus, vnde non deberent dici noualia per c. quid per nouale.

PEruenit.] Capitulum illud, & ſequens per ſe patent.

h ¶ *Molendinorũ.*]Etiãſi ſit ad ventum. j̃. *eo. ex tranſmiſſa.*Ber.

i ¶ *Fœno.*]De omnibus enim,quę fidelis homo acquirit, debet ſoluere decimas. j̃.*eo. ex tranſmiſſa.* & de venatione, & de militia.16.*q.1. decimas.* & *q. 7.quicũq;* B.

k ¶ *Lana.*] In pecudũ fructu lac lanaq; fœtus habetur. *ff.de Vſur.l. in pecudum. & Inſtit. de re. diui. §. in pecudum.*

NVncios.] l ¶ *De apibus.*] Et omni fructu licitè acquiſito. j̃.*eod. ex tranſmiſſa.* ſiue de animalibus. ṡ. *c. prox.* ſiue intuitu prædiorum, ſiue intuitu perſonæ.ṡ. *de paroch. c. Vlt.* & j̃. *eod. paſtoralis 2.* Ber.

CVm homines.] Primo ponit factum reprehenſibile. Secundo corrigi mandat ibi, *Mandamus.*Ab.

Casvs. Homines de Hortona tenẽtur ſoluere decimas parochiali Eccleſię:ſed antequam id faciant, de fructibus non decimatis, ſatisfaciunt ſeruientibus, & mercenariis ſuis ꝓ debito totius anni, & de reſiduo decimas perſoluunt,mandat Papa, vt ſtatim collectis fructibus ante aliquam deductionem decimam ſoluere compellantur, & de ſubtractis ſatisfaciant competenter.Nota decimas perſoluendas ante aliquam deductionem.

m ¶ *Parochiani.*] *Ar.decimas eſſe dandas illi Eccleſia*, vbi quis accipit Eccleſiaſtica ſacramenta,etiam prædiales:tamen contrarium eſt verum,quod prædiales potius dari debent illi Eccleſiæ,in quibus territorio ſita ſunt prædia.ṡ.*eo prox.c. Vlt.*niſi cõnſuetudo in contrarium eſſet,j̃.*eo.cum ſint homines.*Bern.

n ¶ *Non decimatis.*] De omnibus enim ſatis,& plantatis,& de omnibus fructibus poſſeſſionum, & animalium, & omnibus fructibus ratione prædiorum prouenientibus, nullis expenſis deductis decimæ ſunt ſoluendæ. j̃. *eo.non eſt in poteſtate.*& *c. tua nobis.* De aliis vèro,quæ proueniunt ex negotiatione, & artificio,deducendæ ſunt expenſæ,& de reſiduo perſolũenda decima. j̃. *eo.paſtoralis.*

¶ *Glo.ſeq. quarit, & ſoluit.*

o ¶ *Fructibus collectis.*]Id eſt,quã citius,& competentius ſolui poſſunt:quia tardiùs dare peccatũ eſt.*16.q.1.decima.* & qui nõ facit ſtatim,in mora intelligitur:vnde periculũ decimarũ ad ipſam ſpectat. *ff.de lega.1.cum res.§.Vlt.*& ṡ.*de commo.c.Vnico.*

† Cap.2.eo. ti. in 2.cõp. *Et poſt concilium* p. 4. c.2. *Vide B. Thomam,* 2.2.q.86.ar. 2.*concilium Trident.* ſeſſ.25. de refor. c. 12.

† *Vide,quod dicit Bar.in* l.ſi manifeſtè. C. de ſerui. & aqua.& in l. 1.ff.de aqua plu. arcen.

† *Vitorien.*

† *Vinntonien.*

† Cap.18.e. ti.in 1.cõpi. *Et poſt concilium* p. 4. c.3.*Vbi integra clauſula. adde B. Thom.ſuperiorib. citatum.*

† Cap.2.eo. ti.in 1.cõp. *Et poſt concilium* p. 4. c.4 *& Vide* B.*Tho.* 2. 2. q.87. art. 2. ad 4. *argumentum.* *& Guidonẽ Papa deciſio.*383.

† *ſtatim de ſtructibus, &c.*

† *Debens ſi obtulit illa creditori, qui recuſauit ſine iuſta cauſa illa recipere, ſi perdit illa ſine cul pa debitor, non eſt tamen liberatus, niſi in mora fuit alter, ſi quidem, ſed non liberari per exceptionem tantùm eſt, ſi aliquando interpellatus nõ ſolniſſet. Ioan. And.*

Sed quid ſi ſacerdos tunc recipere noluerit? non eſt periculũ illius. *ff. de ſolu. qui decem*. ſi tamen poſtea ſacerdos voluerit recipere, rurſus incipit eſſe ruſticus in mora. *ff. de actio. emp. & ſed ſi per emptorem. §. quod ſi. eod. ff. de nou. oper. nun. prætor. §. penul. ff. quor. leg. l. 2. §. Vlt.* ſemper enim poſterior mora nocet ei, per quem fit. *ff. de peri. & commo. rei. vendi. illud. ff. de Vſur. debitor.* Ala.

a ¶*Dignam ſatisfactionẽ.* Sic 16. q. 7. *quicunque. & c. omnes decimæ. & q. 1. ſi monachi.*

atque de ſubtractis, & retentis dignam ſatisfactionem [a] exhibere procurent.

¶Idem Monachis de Neucleñ. †

¶*Priuilegiati ſuper decimis nõ ſoluendis de his prædijs, quæ ab alijs conducũt, decimã ſoluere tenentur.*

CAP. VIII.

Dilecti † filij Abbas, & fratres ſanctæ Crucis, ſua nobis conqueſtione monſtrarunt, quòd prædia, vnde decimas, & in magna parte ſuſtentationem conſueuerunt habere, à pleriſq; Laicis conduxiſtis[b], & recepiſtis ad † firmam. Vnde quoniam iidem fratres ex hoc grauantur enormiter [c], nec fuit intentionis [d] noſtræ, aut anteceſſorum noſtrorum, vt de poſſeſſionibus, quas conduxiſtis †, decimas non ſoluatis: Mandamus, quatenus de prædijs, quæ conduxiſtis in parochiis ſuis, de quibus conſueuerunt decimas percipere, plenariè ſoluatis eiſdem, vel cum ipſis amicabiliter componatis [e].

Dilect.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Vnde*. Abbas Sicul.

Casvs. Monachi de Neucleñ. habebant priuilegiũ de non dãdis decimis de terris, quas colunt ſuis ſumptibus: ipſi conducebant prędia aliorũ in parochia monachorũ ſanctæ Crucis, de quibus prędiis monachi ſanctæ Crucis, percipere decimas conſueuerunt, de quibus in magna parte ſuſtentationem habebant: & occaſione priuilegij prædicti decimas non ſoluebant monachis ſanctæ Crucis, de prędiis conductis: vnde cũ ipſi monachi enormiter grauarẽtur, conqueſti ſunt dño Papę: vnde ſcribit eiſdem monachis de Neucleñ. dicens, quòd non fuit intentio; anteceſſorum ſuorum, vt de poſſeſſionibus, quas conducunt, decimas nõ perſoluant: quare mandat eiſdem, vt de prędijs conductis, monachis prędictis integrè decimas perſoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia ſic intelligenda, vt intellexit auctor ipſorum. Item priuilegia non ſunt amplianda, quia ſunt odioſa.

† *Nembis.* † *Neruelo.* † *Neuelo.* † *Neuclo.* † *Neuoleſia.* † Cap. 6. eo. ti. in 1. cõp. *& poſt concilium p.* 13 c. 1. † *ad firmã, id eſt, ad certam penſionem titulo locationis, vt notatur in c. veſtra.* ſ. de locato. † *conducti tis*

¶Idem Abbati, & fratribus Doloñ. †

¶*Reuocatur priuilegiũ, ſi ex poſtfacto incipit enormiter nociuũ eſſe.*

CAP. IX.

Svggeſtum † eſt ex parte veſtra, quòd Abbas, & fratres monaſterij de Vrſiñ. decimas à vobis auferre conantur: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus cum prædicto Abbate, & fratribus, ſuper ipſis decimis componatis: nam quando Romana Eccleſia ordini veſtro priuilegia [f] de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ veſtri ordinis, quòd exinde nulli poterat de iure ſcandalum ſuboriri: ſed nũc in tantum augmẽtatæ ſunt, ac poſſeſſionibus ditatæ, quòd multi viri Eccleſiaſtici de vobis apud nos querelam † ſæpe proponunt [g].

† *Dolon.*

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cõp. *& poſt concilium Lateran. ſub Alex.* 11. p. 13. c. 34.

¶*Gloſ. ſeq. reci. per obiectionem, & ſolutionem.*

b ¶*Conduxiſtis.*] Si propria non ſufficiunt, licitum eſt clericis conducere aliena prędia, vt hîc patet: & in *Auth. de ſan. epi.* §. *aliud. coll. 9.* & ſic non obſtant, quę conſueuerunt ſignari pro contrariis. *ĩ. ne cleri. Vel mo. c. 1. 2. & 3. & 86. diſt. peruenit.* Bern.

c ¶*Enormiter.*]In hoc caſu perditur priuilegium. *ĩ. c. prox. & ĩ. de verb. ſign. quid per nouale.*

d ¶*Nec fuit intentionis.*] Fortè habebant iſti etiam monachi priuilegium, vt de laboribus ſuis decimas non darent: ſed iſtud priuilegiũ Papa non vult extendi ad conducticias poſſeſſiones: & ſic debet conſiderari ſcribentis intentio. *ſ. de reſcriptis. mandatum. & c. ad aures. & ſ. de præbend. ca. Vlt. & c. cùm cauſam.* 35. q. 3. *quod ſcripſi.* & *ſ. c. 3.*

e ¶*Componatis.*]Et ſic compoſitio bene poteſt fieri ſuper decimis. De hoc dixi. *ſ. eo. ex multiplici.*

Svggeſtum.] Communis diuiſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda pars ibi, *Diſcretioni*. Abbas Siculus.

Casvs. Abbas, & fratres Doloñ. monaſterij conqueſti ſunt Dño Papæ, quòd cùm ipſi habeant priuilegia de non dandis decimis, monachi de Vrſiñ. decimas auferre conãtur ab eis cõtra tenorẽ priuilegiorum ſuorum. Vnde mandat Abbati, & fratribus, vt ſuper decimis illis componant: quia qñ Romana Eccleſia ordini illorũ priuilegia de nõ dandis decimis cõceſſit, ita erant raræ abbatiæ illius ordinis, quòd nulli poterat de iure ſcandalũ ſuboriri: ſed modò in tantum ſunt augmẽtatæ, & poſſeſſionibus ditatæ, quòd multi viri eccleſiaſtici de ipſis proponunt querelam. Nota, quòd ſuper decimis cõpoſitio fieri põt inter eccleſiaſticas perſonas. Item ſi priuilegiũ ex prece factum incipiat enorme detrimentum inferre reuocandum eſt priuilegium.

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. 3. iura. & duo alleg. in contrarium, & ſoluit dans regulam, & quinque caſus.*

f ¶*Priuilegia.*] *Arg. quod ſecundum diuerſitatem temporum, & varietatem rerum priuilegia ſunt variandã. arg. 63. diſt. cap. quia ſancta. §. Verum. & ĩ. de conſan. & affi. non debet.* 12. q. 1. *Videntes:* Sed cõtra: quia priuilegia ꝑpetua firmitate cõſtare debẽt. 25. q. 1. c. 1. & 2. Sol. quod ibi dicitur, verũ eſt, & generale, quòd perpetua ſunt, & immutabilia: ſed quod ibi dicitur, caſuale eſt: & cauſa noua ſuperueniente bene perditur[b] priuilegium: putà ſi quis abutatur priuilegio. *1. q. 3. priuilegium. & 74. diſt.* vbi iſta dixiſti. Item propter delictum cuiuſcunque perditur priuilegium. 25. q. 2. *ita nos.* Item per negligentiam ſpatij x. anno. *ff. de nund. l. 1.* Item per contrariũ factum. *ſ. de præben. pro illorum. & ſ. de conſti. cum acceſſiſſent. & ĩ. de priuil. ſi de terra.* Item cùm enorme præiudicium alij inducit: vt hîc. & *ĩ. de verb. ſi. n. quid per nouale. & ſupra c. prox.*

Additio. Vnde verſus:

Indultum tollit contraptus, crimen, abuſus: Oppoſitum factum, dãnum, tempus varia rum.

g ¶*Querelam ſæpe proponunt.*]Vbi enim priuilegium ex poſtfacto recidit ad iniquum compendium, principis eſt æſtimatio. *ff. de reg. iuris* Neratius in fi. quia beneficia principalia ipſi principes ſolent interpretari. *ff. de Vul. ſub. ex facto.* ſimile 63. *diſt. c. quia ſancta. §. Verum.*

¶Idem Terraconeñ. † Archiepõ.

¶*Ciſtercienſes, Templary, & Hoſpitalary decimã prædiorũ ſuorum, quæ proprys manibus, aut ſũptibus excolũt, ſoluere nõ tenetur: alij verò religioſi nõ ſoluunt decimas de hortis, & nutrimentis animalium, nec de noualibus, quæ proprits manibus, ac ſumptibus excolunt.*

CAP. X.

Ex † parte tua ad nos noueris perueniſſe, quòd albi Monachi, & nigri, & quidam † alij religioſi, Eccleſias tuæ iuriſdictionis reditibus decimarũ occaſione priuilegiorum, quæ ſibi Romana indulſit Eccleſia, ſpoliare præſumunt. ¶ Sanè nolumus te latere, quòd prędeceſſores [h] noſtri ferè omnibus religioſis, decimas laborũ ſuorũ [i] conceſſerant †. Sed prædeceſſor noſter Hadrianus, ſolis fratribus Ciſtercienſis † ordinis, & Tẽplariis, & Hoſpitalariis deci-

† *querimoniam.* b *Adde, qd reſcindas priuilegium per Oldradum conſ.* 96 *adde Iaſonem in l. fin. de cõſtit. prin. & Felinum in c. cum acceſſiſſẽt. ſ. de cõſtit.* † *Turon.* † *Terraſcõ.* † Cap. 10. e. ti. in 1. cõp. *& poſt concilium p.* 13. c. 5. *& de intellectu vide Cranettam. in l. 1. ff. de leg. 1.* † *quidam alij viri religioſi, &c.*] *conceſſerunt.* † *De ciſtercienſibus, & alijs hic nominatis vide plene per Caſſaneum in catalogo gloria mũdi p. 4 conſid. 58. & 65. & p. 9. conſid. 4.*

Ex parte.]Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Sanè*. Abbas Siculus.

Casvs. Quidam monachi albi, & nigri, occaſione priuilegiorũ, quæ ſuper non dandis decimis ſibi conceſſit Romana Eccleſia, ſpoliare prǽſumebant eccleſias iuriſdictionis Terracoñ. Archiepiſcopi, vnde ipſe ſignificauit hoc domino Papę, & ipſe reſcribit ei dicens, quòd ꝑdeceſſores Alexãdri ferè omnibus religioſis conceſſerunt decimas de laborib. ſuis, ſed Hadrianus poſtmodum fratrib. Ciſtercienſis ordinis, Templariis, & Hoſpitalariis decimas laborum, quas propriis manibus, & ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis, & de nouálibus ſuis, quas propriis manibus, & ſumptib. excolunt, & aliis, conceſſit, vt decimas non perſoluant: & Alexander ſuper hoc imitatus eſt Hadrianum: vnde pręcipit, quod illi quib. hoc indultũ eſt, occaſione decimarum, de aliis reb. eccleſiarum ſuarum decimas ſubtrahere non præſumát, vel ſibi aliquid vlterius vendicare. Nota, quòd priuilegium non debet ad aliud extendi, quàm ad ea, quæ continentur in ipſo.

h ¶*Prædeceſſores.*]Scilicet Paſchalis ij. & Gregorius. 16. q. 1. *decimas.* 12. q. 1. *quia tua.*

¶*Glo. ſeq. tractat tria tempora circa decimas monachorum primitiuorum, Paſchalis, & Hadriani. & Vltimò 4. caſum excipit.*

i ¶ *Laborũ ſuorũ.*] Hoc intellige de propriis poſſeſſionibus, & nõ de cõductis ad firmã. *ſ. eod. dilecti.* Quia verò de decimis monachorũ variè loquũt iura, ideo nota, quòd monachi in primitiua eccleſia decimas dabãt de pdiis, & laborib. ſuis, tãq. laici. *ar. 16. q. 1. alia cauſa. & c. generaliter. & 12. q. 1. duo in fi.* vſque ad tempus

c *Quidam reprehẽdũt vt Gu. hanc tencor. & 2. ſeq. dicẽtes, quod non faciunt. eo dic, quod bene faciunt. prima enim probat exponendo: vt ibi no. munus, i. decimam. ſecunda probat monachos laicos teneri ad decimas. Ioan. And.*

ad tempus Paſchalis ij. Poſtea verò idem Paſchalis, & cõciliũ Magontinum ſtatuerũt, ꝙ nec monachi, nec religioſi, nec alij qui cõmuniter viuentes, decimas de ſuis laborib. ſoluerent. 16. q. 1. *quaſt. & c. decimas*. Tempore verò procedente Hadrianus Papa ſolis Ciſtercieñ. Hoſpitalitatis, Hieroſolymitanis, ſeu Tẽplariis cõceſſit hoc priuilegiũ, vt de laborib. ſuis, quos ꝓpriis manib. excolunt, decimas ſoluere non tenerent. Aliis verò monachis cõceſſit decimas tantum de noualibus, q̃ colunt ſuis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium ſuorum, vt hîc dicitur, & ſic modò ſeruatur. Et ita eſt tenendum, ꝙ Ciſter. Tẽplarij, & Hoſpitalarij decimas de ſuis poſſeſſionibus, quas ſuis laboribus excolũt, ſoluere non tenentur: vt hîc dicitur, & in duobus prox. c. ſeq. niſi pacto ad hoc teneantur. ſ. *eo. ex multiplici.* vel niſi parochialis Eccleſia enormiter lędetur. ſ. *eo. dilecti. & c. ſuggeſtum. & j. de verb. ſig. quid per nouale.* vel niſi ſoluendo renunciauerint priuilegio ſuo. j. *de priu. accedentibus. & c. ſi de terra.* Et hæc, quæ dicta ſunt, vera ſunt de monachis, qui populum non regunt, ſed ſi monachi habẽt populum, bene poſſunt recipere decimas ꝑſonales, & prędiales. 16. q. 1. *moderamine.* Hodie verò Abbates Ciſtercieñ. & alij, qui ſimili gaudẽt priuilegio, de poſſeſſionibus, quas acquiſierũt poſt concilium generale, vel de cætero acquirent, ſoluere tenentur decimas. j. *eod. nuper.* Tanc.

† Cap. 11. e. ti. in 1. cõp. *& poſt concil. p. 15. c. 6.*

† Cap. 13. e. ti. in 1. cõp. *& poſt concil. Laterã. ſub Alex. iij. p. 13. c. 8. Et Couarruuiam l. 1. varia. reſol. c. 17. nu. 3.*

mas laborum ſuorũ ᵃ, quos propriis manibus ᵇ, vel ſumptibus colunt, indulſit: cæteris verò, vt de noualibus ᵃ ſuis ᵇ, quæ propriis manibus ᵇ, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum ᵇ, & de hortis ſuis decimas non perſoluant: quem ſumus ſuper his imitati. Quare hi, quibus hoc indultum eſt, hac occaſione decimas de aliis rebus Eccleſiæ ſuæ nõ poſſunt ſubtrahere, vel ſibi aliquid vlterius vendicare.

¶ Item.

¶ Priuilegiũ ſuper decimis laborũ non extenditur ad terras, quæ aliis traduntur excolenda.

CAP. XI.

Licèt † de benignitate ſedis Apoſtolicæ ſit vobis indultum, vt de laboribus, quos propriis manibus ᵇ, vel ſumptibus colitis, nemini decimas ſoluere teneamini: propter hoc tamen non eſt licitum vobis, decimas de terris veſtris ſubtrahere, quas aliis traditis ᶜ excolendas.

¶ Idem.

¶ Priuilegium ſuper decimis laborum, etia ea, quæ non ſunt noualia, comprehendit.

CAP. XII.

AD † audientiam noſtram: *& infrà.* ¶ Illud priuilegij capitulum, praua quidam interpretatione ᵈ peruertentes, quo Ciſtercienſibus indulgetur, ne de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat, aſſerunt ᵉ, quòd pro laboribus noualia intelligi debent: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus non permittatis hoc fieri: nam ſi intelligeremus ᶠ tantummodo de noualibus, vbi poſuimus † de laboribus, de noualibus poneremus.

¶ Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶ Decimæ noualium debentur Eccleſiæ, in cuius parochia ſurgunt: ſi verò non ſunt in certa parochia, debentur diœceſano, qui poteſt ſibi retinere, vel alteri Eccleſiæ concedere.

CAP. XIII.

QVoniam † à nobis ſollicitudo tua requirit, quid de decimis noualium tuæ diœceſis tibi ſit ſtatuendum: Reſpondemus, vt ſi terræ, quæ arabiles ſunt, infra certam alicuius Eccleſiæ parochiam ᵍ fuerint, decimas earum (tua parte ʰ retenta) eidem Eccleſiæ ⁱ facias aſſignari: Alioquin ipſas ſecundum diſcretionem à Deo tibi datam, alij † Eccleſiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

† Cap. 25. e. ti. in 1. cõp. *& poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 50. c. 40.*

† *aliis Eccleſiis, &c.*

¶ Idem Remenſi † Archiepõ.

¶ Decimæ poſſunt exigi.

CAP. XIV.

PArochianos: *& infrà.* ¶ Cùm decimæ non ab homine, ſed ab ipſo Domino ᵏ ſint inſtitutæ: quaſi debitum ˡ exigi poſſunt.

¶ Idem Ambianeñ. † Epõ.

¶ Decima Laico, iure hæreditario concedi non poteſt.

† *poſt concilium p. 26. c. 21. deeſt inſcriptio.*

† *Abienen.*
† *Ambien.*

& C. de bon. qua liber. cum multa in fi. ff. de conſti. prin. l. vlt. & ff. de re iud. quidam conſulebant & infamiam iuris incurrit, quia priuilegium principis ſtrictè interpretatur. *C. de leg. l. 2.* & verba calumnianda non ſunt. *ff. ad exhib. l. penult.*

e ¶ *Aſſerunt.*] Et malè: quia ſi verbum eſſet ambiguum, latiſſima eſſet interpretatio facienda. *ff. de conſti. prin. beneficium.* vel ipſe idẽ princeps deberet ſuum priuilegium interpretari. *C. de leg. l. vlt.* & j. *de ſen. excom. inter alia. & ſ. de iudi. cum veniſſent.* 11. q. 3. §. *ex his.* & priuilegiato aliquid debet concedere: aliàs inutile eſſet. j. *de priuilegiis. in his.*

† *poſuimus.*
† *vide l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quib. cauſis. ma. & l. 3. de of ſic. pręſid.*

f ¶ *Intelligeremus.*] Arg. quod à forma verborum ſine certa ſcientia non eſt recedendum. 31. *diſt. omnino. ff. de legat. 3. non aliter. & 31. q. 1. §. quemodo virginibus. C. de cad. toll. l. 1. Seneca. §. ſi vero. & de coniec. diſt. 4. qui presbyter. & ſupra de tranſla. inter corporalia. & C. de proc. eius qui libertatẽ meruit l. Seneca. 18. q. 1.* ſic enim, ver. cũ verò dicit, *ego dico, non dominum.*

QVoniam.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpõſio ibi, *Reſpondemus.* in qua diſtinguit. Secundum membrum proſequitur ibi, *Alioquin.* Abbas.

Vide beatũ Thom. 2. 2. q. 87. ar. 1. & concilium Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 12.

Casvs. Epiſcopus Brixieñ. quęſiuit à domino Papa, quid de decimis noualium ſuę diœceſis ſit ſtatuendum? Reſpondet Papa, quod ſi noualia illa ſunt infra certã parochiam alicuius Eccleſiæ, decimas illas faciat aſſignari illi Eccleſiæ, ſua parte ſibi retenta: ſi verò non ſunt infra certam parochiam, de illis diſponat, prout ſibi placuerit. Nota, ꝙ decimę noualium illi Eccleſię dari debent, in cuius parochia ſurgunt noualia, alioquin in diſpoſitione ſunt Epiſcopi.

a ¶ *De noualibus.*] Quid ſit nouale, dicitur j. *de verb. ſig. quid per nouale. & j. de priuileg. c. vlt.*

Licet.] Casvs. Religioſi, quibus conceſſum eſt, vt de laborib. ſuis, quos propriis manibus, aut ſumptib. excolũt, decimas non perſoluant, ſi poſſeſſiones ſuas aliis tradunt excolendas, decimas de illis ſoluere tenentur Eccleſiis parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

b ¶ *Propriis manib.*] Et ſic loquitur de Ciſtercieñ. Templariis, & Hoſpitalariis, quibus hoc priuilegium conceſſum eſt ᵃ. ſ. *eod. c. prox.* Bern.

a *Idem tamen in quibuſcunque aliis, etiam nõ religioſis, quib. idẽ competeret ex ſpeciali priuilegio, licèt non in corpore iuris clauſo. Ioan. And.*

c ¶ *Traditis.*] Ad hoc enim non extenditur priuilegium, nec ad illas, quas conducunt ab aliis ad firmam, ſ. *eo. dilecto.* Et ſic priuilegium intelligitur de propriis poſſeſſionibus, quas colunt propriis ſumptibus.

AD audientiam.] Primò ponit prauam interpretationem, quam ſecundò reprobat ibi, *Mandamus.* Iſtud c. emanauit ad declarationem c. *ex parte* ſ. *eo.*

Casvs. In priuilegiis Ciſtercienſium cõtinet, ꝙ de laboribus, quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, decimas non perſoluãt: quidam malitioſè interpretantes verbũ illud, de laboribus, dicũt, de laboribus, id eſt, de noualibus: verbum illud ad noualia reſtringẽtes: peruenit hoc ad notitiã domini Papę: vnde mãdat, quatenus pręlati hoc de cętero fieri non permittant: ſi enim Papa intellexiſſet de noualibus, vbi poſuit de laboribus, poſuiſſet, de noualibus. Nota, ꝙ priuilegium principis malitioſè non eſt interpretandum. Item non eſt recedendum à forma verborum.

d ¶ *Interpretatione.*] Et malè: quia priuilegiũ principis largiſſimè interpretandũ eſt. j. *de verb. ſig. olim.* ſ. *de do. cùm dilecti.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Parochiam.*] Quid ſi ſint inſulę? Cõſiderandum eſt, cui prouincię adhęreant, & de illa prouincia ſunt, & ibi debent decimas, & ibi iudicentur. *ff. de iudi. inſula.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

h ¶ *Tua parte.*] Eandem quam de antiquis percipis, & nõ maiorẽ: quia nõ debent in his duplici iure cenſeri. 12. q. 2 *cognouimus. & j. eo. cùm in tua. & j. de cenſi. Eccleſiis.* hęc eſt quarta. 10. q. 3. *vnio.* Vel intellige ſecundũ diuerſam cõſuetudinẽ locorum. ſ. *de ſepul. certificari. Arg. contra* j. *eo. cùm contingat.* vbi dicitur, ꝙ de iure communi ad parochiales Eccleſias ꝑtinet perceptio decimarum, & ibi ſoluitur.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Eidem Eccleſiæ.*] Sed nonne dabuntur, vbi coloni recipiũt ſpiritualia. 16. q. 1 *quaſi.* R̃ndeo, non: quia decimæ, & tributa dantur ratione prędiorum, & non perſonarum. *ff. de publ. & vectig. imperatores.* 16. q. 1 *ſi quis laicus, & c. decima. & ff. de cẽſi. forma cenſuali. §. ſi verò quis.*

PArochianos.] Littera per ſe patet.

k ¶ *Domino.*] Vt 16. q. 1. *reuertimini. & c. decimæ ſunt & q. 7 omnes decimæ.*

l ¶ *Quaſi debitum.*] Iſtud, quaſi, non eſt ſimilitudinarium, ſed expreſſiuum veritatis, ſicut illud: quaſi vnigeniti à patre. & ex debito requiruntur. j. *eo. tua nobis. & 16. q. 1 decima. & c. ſtatuimus. & 13. q. 2 quæ oblationes.*

a ¶ Ad

CAP. XV.

AD † hęc donationem decimæ, quam Abbas ſancti S. de Monſtrali[a] cuidam Laico conceſſit per ſucceſſionem tenendam: (Quoniam ſanctuarium[a] Dei iure hęreditario poſſideri non debet) viribus carere decernas: & Laicum (niſi decimam ipſam ipſi Eccleſię liberè reſignauerit[b]) vinculo excommunicationis aſtringas.

¶ Idem Marſileñ. † Epiſcopo.

¶ Iudæi cogūtur prædiales decimas ſoluere, aut prædia dimittere.

CAP. XVI.

DE † terris, quas Iudęi colunt, tuę prudentiæ reſpondemus, vt eos ad decimas perſoluendas[c], vel poſſeſſiones penitus renunciandas, cum omni diſtrictione compellas[d]: ne fortè occaſione illa Eccleſiæ valeāt ſuo iure fraudari.

¶ Idem.

¶ Decimæ, vel oblationes Eccleſiæ, Laicis cōcedi nō poſſunt, & Prælatus contra faciens eſt puniendus.

CAP. XVII.

QVamuis † ſit † graue nimis, & diuini dignum animaduerſione iudicij habeatur, quòd Laici quidam, quod Sacerdotum eſt, in Eccleſiaſticis reb. vſurpant: maiorem tamen incurrunt formidinē, quod fomitem ſui erroris dicuntur in ipſo clero aliquotiens inuenire, dum quidam Prælatorum Eccleſiæ decimas, & Eccleſias diſponere[e] eis indulgent, & eos in deuia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant reuocandi: *& infrà.* ¶ Statuimus, vt ſi quis alicui Laico in ſæculo remanenti, Eccleſiam, decimam, oblationémque conceſſerit[f], à ſtatu ſuo, ſicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur[g], & donec emendet, dolore ſuæ iaceat ruinæ proſtratus.

¶ Idem.

¶ Statur conſuetudini, an colonus ſoluat decimam Eccleſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prædia; an eccleſiæ, vbi audit diuina, & percipit Eccleſiaſtica ſacramenta.

CAP. XVIII.

CVm † ſint homines in parochia vnius Eccleſię (ſicut aſſeris) qui terras in alia parochia excolunt, tua diſcretio nos conſuluit, cui Eccleſiæ de terris illis decimas ſoluere debeant: *& infrà.* ¶ Sanè non eſt nobis facile[h] ſuper hoc certū † dare reſpōſum: cùm auctoritates ſanctorum Patrū etiam ſint diuerſæ[i]. Et ideo in huiuſmodi dubitatione ad conſuetudinē[k]

AD *hæc.*] Primò recitat factum, quod ſecundò reuocari mandat ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Quidam Abbas fecit donationem de quadā decima cuidā laico, & hęredibus eius: quęritur, an talis donatio teneat? Rñdet Papa, quia ſanctuariū Dei hęreditario iure poſſideri non debet, mādat Epo diœceſano, quatenus donationē viribus carere decernat: & niſi laicus ille decimā ipſam ipſi Eccleſię liberè reſignauerit, ipſum excommunicet. Not. quòd in ſpiritualibus ſucceſſio locum habere non debet.

† Cap. 27. e. ti. in 1. cōp. *& poſt concilium p.* 50. c.

a ¶ *Sanctuarium.*] 8. q. 1. *Apoſtolica.* & j. *de iure patr. conſuluit.* Bern.

b ¶ *Reſignauerit.*] Et ita laicus decimas poſſidere non poteſt. 16. q. 7. c. 1. & ſ. *de præſcr. cauſam quæ.* & ſic in feudum dari non poſſunt de nouo. De hoc dicitur. j. *eo. quamuis.* & ideo ſi nō reſtituat, debet excōmunicari.

† *Maſilien.*

DE *terris.*] CASVS. Quęrebat, vtrum Iudęi cōpellendi ſint ad decimas perſoluendas? Rñdet Papa, quod compellendi ſunt ad decimas perſoluēdas, vel poſſeſſiones penitus dimittēdas, ne hac occaſione iure ſuo eccleſię valeant defraudari.

† Cap. 28. e. ti. in 1 cōp. *Vide pro analyſi hic Panormitanū, adde Felinum* in c. cauſam. ſ. de præſcr. *& omnino vide Ancharanum* in c. quanto. j. de vſur. in 7. notab.

c ¶ *Perſoluendas.*] Is enim, ad quē ſpectat fructuū perceptio, fructuum onera ſubire compellitur. *ff. de vſu. fru. ſi pendentes. §. pen. & l. hactenus.* & *ff. de pac. inter debitorem.* & *ff. de cenſi. forma. §. ſi verò quis.* & ita ratione prędiorum ſoluere debent decimas, & non ratione perſonarum: quia non ſunt de corpore eccleſiæ: vnde perſonales decimas non perſoluunt.

† Cap. 2. e. ti. in 2. cōp. *Cur autem ſolis ſacerdotibus non laicis decima debeantur, docet egregiè B. Thomas* 2. 2. q. 87. ar. 3.

† *Verbū, ſit, deeſt in aliquos antiquis.*

d ¶ *Compellas.*] Prout traditur. j. *de vſu. poſt miſerabilem. & c. quanto.*

QVamuis.] Primò ponit factum reprehenſibile. Secundò pœnam ibi, *Statuimus.* Abbas.

CASVS. Quidam laici vſurpant ſibi in rebus eccleſiaſticis, q̃ ad ſacerdotes noſcitur pertinere, q̃ quidem graue nimis eſt, & dignum pœna diuini iudicij. & maiorem etiam incurrunt formidinem, q̃ ipſi fomitem ſui erroris in clero inueniūt, ex eo q̃ quidā plati cōcedūt decimas eccleſiaſticas laicis diſponendas, vnde impellunt eos in promptū periculū: cū potiùs eos ad viam vitę debeant pducere: & ideò ſtatuit Papa, vt ſi quis platus alicui remanēti in ſęculo conceſſerit decimā, vel eccleſiam, vel obligationem, à ſtatu ſuo remoueatur, ſicut arbor, quę eſt inutilis, donec emendet, & ſatisfaciat. Nota, q̃ laico nulla ſpiritualis adminiſtratio concedi debet.

e ¶ *Diſponere.*] Quod omnino eis nō licet: quia de reb. eccleſiaſticis nulla eſt laicis attributa poteſtas. *96. diſt. bene quidem.* 16. *q.* 7. *laicis.* & ſ. *de conſti. eccleſia.* & ſ. *de reb. eccl. non alie. cum laicis.* & 80. *diſt. quoniam in quibuſdam. & c. iudicatum.* & tales laici excommunicandi ſunt[a]. 16. *q.* vlt. *nullus laicorum.*

a *Licèt ſolum æſtimationem ei, quod perceptura erat eccleſia à catholico parochiano, q̄d dic vt* j. de vſur. quanto. in fi. *Ioan. And.*

¶ Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, quatuor rationes inducēs, & vnū ſimile, demū ſolutionē declarat, & antiquā pmiſſionis cauſā reddit.

f ¶ *Conceſſerit.*] Laici enim decimas ſine peccato nō poſſunt retinere. 1. *q.* 3. *peruenit.* & j. *eo. prohibemus.* Sed nunqd poſſunt dari laicis in feudū? Dicendū eſt, q̃ non: quia decimæ ſunt cibus in domo domini. 16. *q.* 1. *reuertimini.* & *q.* 7. *decimas.* debēt eis dari, à quib. ſpiritualia recipiūtur, 13. *q.* 1. *eccleſias. §. his ita.* & prætereа feudum tranſit ad hæredes, ſed decimæ non. ſ. *eo. ad hæc.* & ita laicis cōcedi non poſſunt in feudum: quia eas poſſidere non poſſunt. ſ. *de præſcr. cauſam quæ.* & 16. *q.* 7. *c.* 1 & 1. *q.* 3. *§. porrò. in ver. Item decimæ Deo mandante, &c.* & hoc ideò, quia dant intuitu diuini obſequij. 13. *q.* 1. *c. eccleſias. §. his ita.* & 16. *q.* 1. *quaſi.* & ſ. *eo. nouum* & j *pro. tua nobis.* vnde in laicum cadere nō poſſunt, ſicut nec ius eligendi. ſ. *de elect. ſacroſanctæ. & c. Maſſana.* Fructus verò decimarum bene poſſunt concedi laico ex cauſa ad tēpus vitæ ſuæ: ſed nō in feudum. ſ. *de loc.* 2. quia etiam poſſent vēdi ad tēpus. j. *ne præla. vices ſuas. c. vlt.* Sed ius percipiēdi q̃ eſt merè ſpirituale, non poteſt eis in feudū dari: vel etiā ad tēpus rationibus præmiſſis cōcedi. Et eſt ſimile, cū diximus vitulum, fructum vaccæ demonſtramus, non ius ſed corpus. ff. de euict. vacca. & ſic hodie decimę in feudum dari non poſſunt, ſicut nec alia feuda. ſ. *de feud. c.* 1. Et ea fuit cauſa, quare olim antiquis tēporibus dabant in feudum laicis, & ēt alia feuda, vt videlicet defenderent eccleſias ab hæreticis, & ab alijs oppreſſoribus: poſtea verò cū eā ceſſauit, nō fuerūt cōceſſæ, immo expreſſè fuit prohibitū, q̃a ſine peccato laici non poſſunt eas retinere. ſ. *de his, quæ fi. à præla. ſine conſen. cap. c. cum Apoſtolica.* & j *eo prohibemus.* Et decimas ab antiquo conceſſas adhuc poſſident laici, & eorū ſucceſſores: tñ ſi aliqua noualia cōſurgunt, in decimatione nō accreſcunt eis. j. *eo. tua nobis.* pp rationem, quæ ibi redditur in fi. Ber.

† Cap. 3. e. ti. in 2. cōp.

g ¶ *Succidatur.*] i. ſuſpēdatur, vt innuit litera ſequēs: donec, &c. vel ſuccidatur; id eſt, deponatur. & hæc expoſitio probatur 23. *q.* 4. *ipſa pietas.* ſed primum verius videtur.

† *certum reſponſum tibi dare.*

CVm *ſint.*] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Sanè.* Abbas.

CASVS. Aliqñ cōtingit, q̃ morantes in vna parochia, excolūt terras, in alia, quęritur, cui Eccleſię decimę ſint reddendæ? Reſpōdet Papa, q̃ ſuper hoc non eſt facile dare reſponſum, cū auctoritates ſanctorum Patrum ſint in hoc diuerſæ: vnde in talib. recurrendum eſt ad cōſuetudinem, & videndum, vtrùm illę eccleſię in vno ſint epatu, vel diuerſis epatib. cōſtitutæ: quia graue, & difficile foret, ſi vna eccleſia in alio epatu reciperet decimas, cùm ex hoc fines epatuum viderētur cōfundi. Not. q̃ in decimis cōſideratᷣ cōſuetudo. Item decimæ in parochia alterius preſcribi nō poſſunt, vt colligitur hic. ne fines epiſcopatuum, vel parochiarum confundantur.

h ¶ *Non eſt nobis facile.*] Quia quod à ſanctis Patribus nō eſt diffinitum, nec nos diffinire debemus. 1. *q.* 5. *conſuluiſti.* & quòd Apoſtolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus. 13. *q.* 1. *quod ſi dormierit.*

¶ Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, qualis erat iſta diuerſitas.

i ¶ *Diuerſæ.*] Nō tamē aduerſę. ſic. ſ. *de his quæ fiunt à præla. ſine cōſenſu cap. c. cum Apoſtolica.* Quidam enim ibi dicunt dādas eſſe decimas, vbi recipiunt eccleſiaſtica ſacramenta. ſ. *e. nouum genus.* & 16. *q.* 1. *quaſi.* Alij dicunt, q̃ ibi debent dari, vbi prędia ſita ſunt. ſ. *eo. quoniam.* & ſ. *de paro. c.* vlt & 16. *q.* 1. *ſi quis laicus.* Sed facile eſt ſoluere[b] hanc diuerſitatē. ibi debēt dari perſonales decimę, vbi quis recipit eccleſiaſtica ſacramenta: & ſi habet prędia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorum prędiorum: vt ſ. *eit. prox. c.* vlt. & j. *eo. ad Apoſtolica.* Si habet prędia in eadem parochia, vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prędiales, & perſonales: & ſic diuerſitas illa poteſt intelligi: niſi conſuetudo pręſcripta ſit contraria: vt dicit hic. Bern.

b *Sed Ioannes And. hic difficile hoc putat, & qualiter hæc diuerſitas ſit conciliāda. Vide latius hic per eū.*

k ¶ *Ad conſuetudinē.*] Nota, q̃ in decimis pſoluendis cōſuetudo attenditur. ſic j. *eo. ad Apoſtolica.* & *c. in aliquib. in fi.* Et intelligo, q̃ illa cōſuetudo ſit pſcripta, per quam iuri communi præiudicatur, quę eſt optima legum interpres. alias non credo locū habere conſuetudinem, vt ſ *de conſue. cum dilectus*

¶*Gloſſa ſeq. ponit duas lecturas.*

a ¶*Difficile.*]Non tamen impoſſibile: quia quod vix fit, tamen fit. ſim. *ff. de iudi. l. ex certis.* quia ſi decimæ illæ ſint infra limites alterius Epiſcopat⁹ nõ adhærentes limiti, bene poſſunt tũc pſcribi: dũmodo habuerint titulũ, ex quo cauſam habent pſcribendi. j. *eo. duduum. ſ. de præſcrip. ad aures.* q̄ ſic intelligitur. Si vis intelligere difficile. i. impoſſibile, quaſi nõ poſſit percipere decimas in alieno Epiſcopatu: tunc intellige de decimis i limite poſitis, & limiti adhærẽtibus: quia illę pſcribi non poſſunt. quia ſic p conſequens & limes pręſcribi poſſet: quod fieri nõ poteſt, ne fines Epiſcopatuum confundãt: vt hic dicit. & 16. q. 3. *quicunque.* & *c. licet in regulis.* & *c. inter memoratos.* & idem eſt in parochiis limitatis. ſ. *de parochiis. ſuper eo.* & ſic intellige, q̄d hic dicit. Bern.

duximus recurrendum †: & attendendun etiã ſi illæ Eccleſiæ in vno ſint, vel in diuerſis Epiſcopatibus conſtitutę: quia difficile [a] nimis videtur, vt vna Eccleſia in Epiſcopatu alterius recipiat decimas: cùm ex hoc Epiſcopatuum fines confundi non immeritò viderentur.

¶Ex concilio Lateranẽ. †

¶*Non poteſt Laicus traſferre decimam in alium Laicũ, etiamſi cũ titulo illam poſſideat. h. d. cum glo.*

CAP. XIX.

PRohibemus, ne Laici decimas cum animarum ſuarum periculo [b] detinentes, in alios Laicos [c] poſſint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, Chriſtiana ſepultura [d] priuetur.

¶Lucius iij Strigonienſi Archiepõ.

¶*Decima perſonalis debetur Eccleſiæ, vbi quis percipit ſacramẽta, licèt alibi lucrũ contigerit. In prædiali verò ſtatur cõſuetudini, ſi in aliena parochia colonus prædium colit.*

CAP. XX.

AD † Apoſtolicæ ſedis regimen: *& infrà.* ¶Intelleximus, quòd quædam conſuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerunque de parochia vni⁹ Epiſcopi in diœceſim alterius transferatur [e]: in qua licèt per multa tempora moram traxerit, vterque tamen Epiſcoporum tam is, cuius parochiam reliquerunt, quàm is, cuius parochiani ſunt facti, decimationem requirit: Ideoque tua nos duxit fraternitas conſulẽdos, cui potius decimæ ſint reddendæ. ¶Noueris igitur, quòd æquum eſt, vt illi Eccleſiæ decimæ perſonales [f] reddantur ab eis, in qua Eccleſiaſtica percipiunt ſacramenta. Decimas † verò meſſiũ, vel fructuum arborum, ſi coluerint in alia parochia, quàm in ea, in qua habitant (quoniam à diuerſis diuerſa conſuetudo [g] tenetur) tu eligas in hoc caſu, quod per conſuetudinem diu obtentã ibidem noueris obſeruatum.

¶Clemens † iij.

¶*De omni fructu prædij ſoluendæ ſunt decimæ.*

CAP. XXI.

EX † parte Canonicorũ Eccleſiæ tuæ nobis eſt querela propoſita, quòd quidam agricultores, tum ſimul, vel diuerſis tẽporibus anni, in eodem horto, vel agro diuerſa ſemina ſparſerint, non niſi de vnius [h] illorum ſeminum fructibus decimas illi † perſoluunt: *& infrà.* ¶Mandamus, quatenus ſi rem noueris taliter ſe habere, agricultores illos, vt de omnibus prædiorum [i] † fructibus decimas abſque diminutione [k] perſoluant, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶Cæleſtinus iij.

¶*Decimæ prædiales ſoluendæ ſũt, expenſis non deductis.*

CAP. XXII.

NOn † eſt in poteſtate hominum, cum plantant ar-

PRohibemus.] Primò ponitur prohibitio. Secundo pœna ibi, *Si quis.* Abbas.

CASVS. Quia laici ſine periculo animarũ decimas detinere non poſſunt, prohibet Lateranẽ. concilium, q̄ ipſi in alios laicos decimas ipſas transferre non pręſumãt aliquo modo: & ſi quis eas receperit, & nõ reſtituerit Eccleſiæ, ad quam pertinent, Chriſtiana careat ſepultura. Nota, q̄ laici ſine periculo animæ decimas retinere non poſſunt.

b ¶*Periculo.*] Sic 16 q. 2. c. *vlt.* & ſ. *de his, quæ fi. à præla. ſine conſenſu cap. c. cum Apoſtolica.*

¶*Glo. ſeq. prorogat, quærit. & ſoluit diſtinguendo.*

c ¶*Laicos.*] Nec etiam clericos ſine auctoritate Epi. 16. q. 1. c. *vlt.* & ſ. *de his, quæ fi. à præla. c. cum Apoſtolica.* & j. *de iure patr. nullus.* Sed nunquid de conſenſu Epiſcopi poſſunt trãſferri in alios laicos, ſi laici illi habent decimas in feudũ ab antiquo? Satis videtur, q̄ illas poſſunt dare in alios laicos de conſenſu Epi in feudum, ſicut ipſi habent: nec dicitur Eps tunc illas dare in feudum. ſic ſ. *de feudis c. 2.* ſed ſi aliàs de facto poſſident illas, nec laico, nec clerico poſſunt transferre, etiam de conſenſu Epiſcopi, vt dicit prędicta *decre. cum Apoſtolica. in fi.* Bern.

d ¶*Sepultura.*]Sic ergo qui decimas, quas iniuſtè poſſidet, detinet, & non reſtituit Eccleſię, ad quam ſpectant, Chriſtiana ſepultura priuari debet: ſicut in vſuris [a]. j. *de vſur. quia in omnibus.* Bern.

AD *Apoſtolica.*] Decimæ perſonales debentur Eccleſiæ parochiali, prædiales prędiali, niſi aliud habeat conſuetudo. Sic communiter ſummant doctores. ſed hęc ſummatio non congruit textui in verſi. *Super.* qui ponit caſum *c. cum ſint homines. ſupra eo. Communis diuiſio.* Secunda pars ibi, *Noueris.* Abbas.

CASVS. Conſuetudo quędam inoleuit in Hungaria, vt plerunque populi de parochia vnius Epi transferãtur in parochiam alterius Epi. & tamen vterq; Eps decimam ab eis requirit: quęſitum fuit, cui Epo potiùs decimæ ſint reddendæ: Reſpondet Papa, q̄ decimæ perſonales illi Eccleſię ſunt reddendę, in qua populi Eccleſiaſtica perceperunt ſacramenta: decimę verò pdiorum, vel fructuum arborũ, ſi coluerint in alia parochia, quàm in ea, in qua habitãt, quia in caſu iſto de diuerſis diuerſa cõſuetudo ſeruat, Archiepiſcopus iſte id eligat in hoc caſu, & obſeruet, quod p legitimã, & præſcriptam conſuetudinem nouerit obſeruatum. Nota, quòd de iure decimę perſonales dãdę ſunt, vbi quis audit diuina, prædiales, vbi ſita ſunt prædia: niſi conſuetudo præſcripta repugnet.

e ¶*Transferatur.*] 13. q. *per totum.* & ſ. *de parochiis c. vlt.*

¶*Glo. ſe. præmittit tria circa decimas perſonales. ſecũdo quærit de animalibus, & ſoluit. 3. quæſtiõe, & ſoluit: per quam ſolutionẽ duas alias expedit quæſtiones.*

f ¶*Perſonales.*] Hic ergo patet, q̄ decimæ perſonales ſemper dãdæ ſunt, vbi quis percipit Eccleſiaſtica ſacramenta. ſic ſ. *de parochi. c. vlt.* Et dicuntur pſonales decimæ, quę potiùs contemplatione perſonæ ſoluuntur: vt putà de negotiatione, artificio, & de militia, 16. q. 1. *decima.* & j. *eod. non eſt. & c. paſtoralis.* de quibus expenſæ ante ſolutionem decimarum deducendę ſunt. vt in c. paſtoralis. Sed decimę animalium an inter perſonales, an inter prędiales ſint, quęritur: & poteſt dici, quòd inter prædiales: vbi ergo paſcuntur cõtinuè, ibi decimæ ſolui debent. *arg. ſ. eod. commiſſum.* & *ff. de ſerui. ruſt. prædiorum. pecoris paſcendi.* C. *de verb. ſig. l. 2.* Sed quid ſi per medietatem anni in territorio vnius Eccleſię, & per aliam medietatem in territorio alterius Eccleſię paſcuntur? Æquũ eſt, vt diuidantur. *arg. ſ. de teſt. relatum. in fi.* & 1. q. 2. c. 2. & *vlt.* & 32. q. 2. *Vulterana.* eodem modo ſi continuè iaceant hic, & continuè paſcantur ibi. *arg. ff. ad muni. aſſumptio.* idem eſſet, ſi aliqui iacerẽt in vna parochia, & larem haberent in alia, debent diuidere decimas perſonales, & oblationes.

g ¶*Conſuetudo.*]Ius tamen commune in promptu eſt, quòd illi Eccleſię debent dari, in cuius territorio ſunt prędia: *vt ſ. de parochia. c. vlt.* & ſ. *eo.* quoniam tamen ſtatur cõſuetudini loci, ſi eſt pręſcripta: vt dixi *ſuprà eod. cùm ſint homines.* Nam & mulier ibi ſubit munera patrimonialia, vbi habet patrimonium ſiue prędia [b]: perſonalia verò vbi habet domicilium. *C. de mulieribus,* in quo loco munera ſexui congruentia, & honores agnoſcant, *l. 1. lib. 1.* Lauren.

EX *parte*]Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudicem ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam agricultores in eodem agro ſimul in anno, vel diuerſo tempore ſeminant diuerſa ſemina, nec decimas perſoluunt niſi de vno ſemine: Mandat Papa, quod de omnibus fructibus prædiorum ſine aliqua diminutione decimas perſoluant.

h ¶*Vnius.*]Et malè: quia qua ratione ſoluunt de vno ſemine, & de alio [c] ſoluere tenentur, ſiue eodem tempore, ſiue diuerſo eiuſdem anni. quia vna, & eadem res diuerſo iure cenſeri non debet. 12. q. 2. *cognouimus.* & j. *eod. cùm in tua.* & *de conſec. diſt. 2. comperimus.*

i ¶*De omnibus prædiorum.*]Et etiam arborum. ſ. *c. prox.* & *de fœno & de lana.* ſ. *eo. peruenit.* j. *eo. c. prox.*

k ¶*Diminutione.*]i. nullis expenſis deductis *ſuprà eod. cùm homines.* & j. *eod. c. prox.* & j. *eod. c. tua.* Bern.

NOn *eſt.*] Primo ponitur exordium. Secundò narratio ibi, *Reuera.* Tertio concluſio ibi, *Volumus.* Abbas Siculus.

CASVS.

† *Vide* l. minimè. & l. inde interpretatione. ff. de legib.

† *Concilium Lateran. ſub Alex. 3. c. 16. §.* prohibem⁹ etiam. & c. 23. eo. tit. in 1. cõp. *Iam quàm ſit periculoſum detinere decimas, tradit Guido Papa* decil. 283.

† Cap. 19. eo. tit. in 1. cõp. *& poſt concil. Laterã. ſub Alex 3. c. 39. & pro intellectu textus, & gloſſarum vide Nauarrum in manuali confeſſariorum* c. 21. tit. de tertio præcepto Eccleſiæ.

a *Et in aliis caſibus quos not. & quos dixi ſ.* de ſepul. ex parte. *Ioan. And.*

† *In Vulgatis libris legitur ita: Super decimis verò, &c. ſed in omnib. manuſcriptis codicibus habetur, vt eſt impreſſum.*

† *Cæleſtin⁹.*

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cõp. *Et de materia, & pro declaratione huius decretalis videto omnino B. Thomam, & ibi Caietanum.* 2. 2. q. 87. art. 2.

† *illis.*

† *prædiorum.*

† Cap. 4. eo. ti. in 2. cõp. *Vide beatũ Tho. præcitato loco. & omnino concilium Trident.* ſeſſ. de refor. c. 12. *vbi grauiter coercet non ſoluẽtes decimas.*

b *Concor.* l. ſi vxorem *& ibi Cynus.* C. de condi. in infer. & in l. fi. C. de incolis. lib. 10.

c *Rationem inuenies apud B. Thomam loco proximè citato.*

CASVS. Quidam ante ſolutionem decimarum deducebãt expẽſas. Rñde: Papa, ꝙ ſancti Patres ſtatuerũt, ꝙ de omnib. bonis, quę fidelis homo acquirit, decimas ſoluere dẽt: ad ꝙ etiam compellendus eſt: vnde pcipit: quatenus antequam deducãt expenſas de bonis pędictis, perſoluãt Eccleſiis, quib. debẽtur, cũ debita integritate. Nota, ꝙ decimæ tam perſonales quã prædiales de omnib. bonis ſolui debent integraliter.

bores, vel aliqua ſemina terræ mandant: & infrà. ¶ Reuerſũ ſicut ſancti patres in ſuis tradiderunt ſcripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipſa etiam militia, de venatione, & de omnibus [a] bonis, decimæ ſunt miniſtris Eccleſiæ tribuendæ, ita vt qui de his eas ſoluere neglexerint, Eccleſiaſtica diſtrictione debeant percelli: & infrà. ¶ Volumus ergo, & diſtrictè præcipimus, quatenus antequam illas † deducatis de bonis prædictis expẽſas [c], decimas Eccleſiis, ad quas pertinent, cum integritate debita perſoluatis.

a ¶ *De omnibus.*] Sic 16. q. 1. *decima.* & q. 7. *quicunque.* & *c. omnes decimæ.* Bern.

b ¶ *Percelli.*] Et poteſt & eccleſiaſtica ſepultura priuari, qui decimas non reſtituit. ſ. *c. prohibemus.* & qui decimam non ſoluit, ad decimam partem (vt dicit Aug.) reuocari meretur. 19. q. 1. *decima* & in fame, & in penuria maledict[o] erit: vt ea. cauſa q. 1. *reuertimini.*

c ¶ *Antequã deducatis expenſas.*] Hoc verum eſt in prędialibus decimis: vt ſ. *c. prox.* & j. *eod. c. tuæ nobis.* Secus in perſonalibus. j. *eo. c. paſtoralis.*

† *Dicto, vlias, deeſt in omnibus antiquis codicibus.*

¶ Idem.

¶ *De redditibus molẽdini ad vẽtum ſoluendæ ſunt decimæ.*

CAP. XXIII.

EX † tranſmiſſa querela Rectoris Eccleſiæ de N. intelleximus: & infrà ¶ Quia fidelis homo de omnibus, quæ licitè [d] poteſt acquirere, decimas erogare tenetur: Mandamus, quatenus H. militem ad ſolutionem

EX *trãſmiſſa.*] Primò ponit deciſam querelam. Secũdò dat iudicem ibi, *Quia.* vbi pręmittit generalem rationem, ex qua infert concluſionẽ ibi, *Mandamus.*

† Cap. 7. e. ti. in 2. cõp. *Vide concil. Trid.* ſeſſ. 25. de refor. c. 12. & *concil. Matiſconenſ.* 2. c. 5. *adde B. Tho.* 2. 2. q. 87. ar. 2.

¶ Caſus de ſe patet. Et potuit eſſe ratio dubitãdi in iſto textũ, quia venti nõ noſcuntur in loco, nec vidẽtur moueri ex Dei beneficio, ideo videbat, ꝙ decima ex tali molẽdino ad ventum nõ eſſe ſoluenda. Sed contrarium dicitur, quia & mare, & venti obediunt Deo, Matth. 8. c. Item quia terra, in qua eſt tale molendinum, ſubiacet oneri decimarum: vnde ſicut eccleſia ex tali terra perciperet fructus, ſi coleret, ita debet cõſequi de reditib. ædificij ibi cõſtructi, per hoc c. & c. *commiſſum.* ſ. *eo.* Abbas Sicul.

¶ *Glo. ſeq. recs. per q. an de illicitè acquiſitis ſoluenda ſit decima. arg. quod non, a contrario huius litteræ. alleg. etiam can. tres authoritates & vnam legem ad contrarium, alleg. tres leges & vnã authoritatem. ponit opi. Demum ſoluit diſtinguendo.*

d ¶ *Licitè.*] Ergo videt, ꝙ de illicitè acquiſitis [a] non teneatur decimam ſoluere. *arg. 1. q. 1. non eſt putanda.* vbi de hoc. & ſic meretrix de meretricio ſuo decimam ſoluere nõ debet: iuxta illud. *Non accipias mercedem proſtibuli.* & Eſaias: *Non accipias mercedẽ meretricum, nec pretiũ ſanguinis.* & illud: *Honorabis dominũ Deũ tuũ de tuis iuſtis laboribus.* vt in c. non eſt putanda. & illicitè acquiſita non ſunt in bonis noſtris *ff. pro ſocio. cum duobus. §. vlt. Ar. contra, quod meretrix debet decimam ſoluere, quia non turpiter accipit ff. de condictio. ob turp. cauſam.* idem & ſi. *§. quotiens.* prætereà delictum non pręſtat immunitatem. *ff. de interdi. & releg. relegatorum. §. vlt.* Criminoſum enim nõ dignitas, ſed pœna debet comitari. *C. de decu. ne quis lib.* 10. & illud Euangelij. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis:* vt 14. *q. 5. qui habetis. & §. ſeq.* Quidã dicũt, ꝙ de nullo illicitè acquiſito poteſt fieri eleemoſyna, vel etiam decima ſolui. Et ſic nec meretrix, nec aleator, nec ſimoniacus, nec hiſtrio põt facere eleemoſynam, vel decimam dare de tali lucro, propter priora iura. *arg. ex hac littera.* Alij dicũt (quod verius credo) quod de illicitè acquiſitis poteſt fieri eleemoſyna, & dari decima, ſi de illis nõ cõpetat repetitio, & dominiũ transferatur: & ſic meretrix, hiſtrio, ſimoniacus, & qui de mammona iniquitatis viuũt, id eſt, per ſolicitudinem tẽporalem, aliqua acquirũt: decimam dare, & eleemoſynam facere poſſunt: & de eo quod extorquetur ratione officij. 14. q. 5. *non ſanè.* quia in his dominium transfertẽ, & non competit repetitio: ſacerdos tamen non debet recipere decimam à meretrice, ne videatur ei impunitatẽ pręſtare: ſicut quandoq; oblationes [b] aliquorum reſpuunt ratione criminis. 90. diſt. oblationes. 17. q. 4. *miror.* Aliàs ſi dominium non transfertẽ, aut ſi transfertur, & competat repetitio, nõ poteſt inde fieri eleemoſyna, vel dari

a *De materia huius gloſſæ vide omnino beatum Tho. 2. q.* 87. ar. 2. ad 2. arg. & *Sotum.* l. 9. de iuſtitia, & iure. q. 3. ar. 3. *adde Cynum* in l. 2. C. de cond. ob turpẽ cauſam. & *Leſſium, & Paulum Caſtrenſem* in l. 4. §. ſed quod meretrici. ff. de com. ob turpẽ cauſam.

b *Vide B. Thomam* 2. 2. q. 86. art. 3. *vbi late de hoc.*

decimã, cũm non ſit illius [e]: quia aliena non poteſt aliquis cõcedere pręter domini voluntatem. j. *eo. tua nobis.* vt in vſuris, & in ſimonia. ſ. *de iureiuran. debitores. & j. de ſimo.* de hoc & *c. veniens in furto, & rapina.* Decimę autem, quę dantur ratione prędiorum, iuſtè accipiuntur ab eccleſia, & à quocunque etiã inuaſore, ex quo non dãtur ratione perſonæ: eccleſia enim ſuum recipit.

decimarum de his, quæ de molendino [e] ad ventum proueniunt, ſine diminutione aliqua compellatis.

¶ Innocentius iij. Piſtorieñ. Epo.

¶ *Locator, vel cõductor poſſeſſionũ tenentur ad decimas, niſi ſe immunes oſtendant.*

CAP. XXIIII.

AT † nobis tua fraternitas requiſiuit: & infrà. ¶ Cùm igitur quilibet [f] decimas ſoluere teneatur, niſi à præſtatione ipſarum ſpecialiter ſit exemptus [g]: Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd à dantibus, & recipientibus [h] poſſeſſiones ad firmam †, de fructibus, quos percipiunt, decimæ ſunt ſoluendæ: Niſi ab eis oſtendatur [i], quare ab huiuſmodi ſint immunes.

¶ Idem Vercelleñ. Epo †

¶ *Imperialis conceſſio ſub quacunque forma à ſolutione decimarum eximere non poteſt.*

CAP. XXV.

TVa † & infra. ¶ Porrò cùm Laicis nulla ſit de † ſpiri-

e ¶ *De molendino.*] ſ. *eo. peruenit.* & j. *eod. paſtoralis.*

AT *Nobis.*] Primò ponitur deciſum exordium. Secundò ratio generalis ibi, *Cùm igitur.* Tertiò ſolutio ibi, *Fraternitati.* Quartò exceptio ibi, *Niſi.* Abbas Siculus.

CASVS. Nobilis aliquis locat aliquando poſſeſſiones ſuas ad firmam: locator de parte ſua decimas nõ ſoluebat: quæritur, quid iuris? Reſpondet Papa, ꝙ cum quilibet decimas ſoluere teneantur, & dantes & recipientes poſſeſſiones ad firmam, decimas ſoluere tenentur: niſi oſtendere poſſint, quare ab huiuſmodi ſint immunes.

f ¶ *Quilibet.*] Laicum indiſtinctè nulla temporis præſcriptiõe obſtante. ſ. *de præſcri. cauſam quæ.* clerici verò ſecundùm quod dicitur ſ. *eo. nouum.*

e *Vide l. ſi fullo in prin. & ibi Bal. ff. de fur. & in l. 1. C. de cond. ob tur. cau.*

† Cap. 1. e. ti. in 3. cõp. *Et de materia textus & gloſſæ vide Couarruuiam* l. 1. *variar. reſol. c.* 17. *Guidonem Papa* deciſ. 266. & deciſ. 184. *adde Syluestrum* in ſum. *verbo,* decima § 5.

† *Quid hoc ſit,* dixi ſ. hoc ti. c. dilecti.

† Cap. 4. e. ti. in 4. cõp. *Vide hic præ alijs Hoſt. & Oldradum* conſ. 109.

† *Aliàs ita, de ſpiritualibus rebus.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Exemptus.*] Cùm enim decimę ſint tributa egentium animarum, & eas in ſignum vniuerſalis dominij ſibi retinuerit. 16. q. 1. *decima.* & j. *eod. tua nobis.* & quæ debentur diuina conſtitutione. *infrà eod. tua.* quomodo poteſt Papa concedere priuilegium de non dãdis decimis contra pręceptum diuinę legis, contra quam diſpenſare nõ poteſt: immò vſque ad animam, & ſanguinem debet defendere. 25. q. 1. *ſunt quidam.* & 5. *diſt. in prin.* & 8. *diſt. quæ contra mores?* Dic, quod non dat alicui priuilegium de non dandis decimis: ſed concedit ei adminiſtrationem decimarum: vt inde ſuſcipiat ſuſtentationem, & reſiduum conuertat in vſus pauperum: tali modo concedit monachis: ſic poſſet etiam laicis concedere. Vel dic, quod contra ius naturale diſpenſare põt remittendo decimas alicui ſpecialiter: non tamẽ conſtitutionem poſſet facere, quę omnino tolleret illud pręceptum: quia ius naturale immutabile permanet. 5. *diſt. in princ.* verum eſt in ſimul, ſed nõ in indiuiduis, i. non poteſt omnino tolli, ſed poteſt in quibuſdam remitti: ſicut illud ius naturale, quod homines ab initio ſint liberi. in *Authen. quomo. nat. effic. legi. §. ſi quis verò. verſic. poſtea verò. colla.* 6. immutatum eſt in quibuſdam, ſed non in omnibus: hoc enim fuit impoſſibile, quòd omnes eſſent ſerui propter naturam correlatiuorum.

h ¶ *Recipientibus.*] Sic j. *eo. tua nobis.*

i ¶ *Oſtendatur.*] Putà, priuilegium exemptionis à pręſtatione decimarum: vel nihil haberet decimas illas in feudum ab [d] antiquo: tũc dominus illas retinet ſibi: licèt hodie nõ poſſint dari in feudum, vt dixi ſ. *eo. c. quamuis.*

TVa.] Duo ſunt dicta, vt in rubro. *Secundum ibi, Nec occaſione.* Abbas Siculus.

CASVS. Imperator cõcedit alicui poſſeſſiones aliquas liberas, & immunes ab aliquo onere, & ſine pręſtatione decimarũ: quæritur, an talis cõceſſio liberet à pręſtatione decimarum? Reſpondet Papa, quòd laicis de ſpiritualibus nulla eſt diſponẽdi attributa poteſtas: & ideò quantumcunq; imperialis cõceſſio generaliter fiat, neminẽ poteſt eximere à ſolutione decimarum, quę diuina inſtitutione debentur. Secundò dicitur: alicui laico decimę alicuius loci ſunt in feudum cõceſſę, ſurgunt in eodem loco noualia: quæritur, vtrùm laicus ille habere debeat decimas noualiũ? Rñdet Papa: licẽt decimę ſint laico in feudũ conceſſę, nõ tamen ſunt ea occaſione ab eodẽ

d *De hoc articulo vide omnino Sylueſtrum in ſumma, verbo, decima.* §. 9. *adde deciſionem capellæ Toloſanæ* 400.

decimę noualium vſurpãdę: quia in talibus non eſt licentia extẽdenda, ſed potiùs reſtringenda. Nota, quod laici, qualitercũque ſint pręeminentes, de ſpiritualib. diſponendi non habent poteſtatẽ. Item cui conceſſum eſt, quod eſt maius, non tamen conceditur, quod eſt minus.

a *Et in caſu inſ*[*r*]*a acc*[*e*]*le. Vbi periculum.* & *ſp*[*e*]*c. lib. 6.* & *quandã quæſtionem Vin. hic. an incidenter cognoſcat de numero, Vide ad litteram in* Spe. de re-con. §. 2. poſt prin. & *quod hic ſubdit, ibi Vide in ver.* & not. *Ioan. And.*

† *Vide deciſionẽ capellæ Tholoſanæ.* 440.

† *Vide* l. cũ quidam cũ vulg. ff. de li. & poſth.

¶ *Glo ſequens ponit tres caſus in quibus laicus,* &c.

a ¶ *De ſpiritualibus.*] Nec de temporalibus, etiamſi ad commodũ Eccleſiarũ reſpiciat. 96. *diſt. bene quidem.* & *ĩ. de iud. decernimus.* In caſibus tamẽ laici poteſtatẽ habẽt ſuper clericis de licẽtia Eccleſię, ĩ. *de fal. ad falſariorum.* in clerico depoſito incorrigibili. ĩ. *de iud. cùm nõ ab homine.* Item vbi ſchiſma faciunt, cùm non poſſunt corrigi p Eccleſiam. 17. *diſt. nec licuit.* 23. *q.* 5. *de Liguribus.* & ĩ. *de ſent. excom. Vt fama.* Tanc.

b ¶ *Generaliter.*] Putà, cùm dicit. Cõcedimus cum omni honore, & diſtrictu tibi poſſeſſiones tales, & ſine aliquo pnere, vel grauamine: er talem conceſſionem non concedit decimas, etiamſi ſpecialiter decimas concederet: quia ipſas de iure non poſſet poſſidere: ergo ipſas non poteſt alicui concedere, ĩ. *eod. dudum.* quia lex humana non eſt ſupra legem Dei: ſed ſubtus 10. *diſt. imperatorum.*

c ¶ *Diuina conſtitutione*] Quaſi ex debito. ĩ. *eod. parochianos.* & ĩ. *c. prox.* quia debent eſſe cibus in domo Domini. 16. *q.* 1. *reuertimini.* & *q.* 3. §. *poteſt. Ver. item decima Deo mandante.* & *q.* 7. primum & ſunt tributa egentium animarum: vt ea. cauſa. *q.* 1. *decima.*

tualibus [a] concedẽdi, vel diſponendi facultas: Imperialis conceſſio quantumcunque generaliter [b] fiat, neminem poteſt à ſolutione decimarum eximere, quæ diuina conſtitutione [c] debentur.

¶ *Decimæ noualium non pertinent ad Laicum, qui decimas habet in feudum. Hoc dicit.*

¶ Nec † occaſione decimationis antiquæ (licèt in feudum decimæ ſint conceſſæ) ſunt decimæ noualium vſurpandæ: cum in talibus non ſit extendenda licentia [d], ſed potiùs reſtringenda †.

¶ Idem eidem.

¶ *Sine deductione ſeminis, & ſumptuum debent dominus, & colonus decimam ſoluere, & non cui voluerint Eccleſiæ, vel pauperibus, ſed Eccleſiæ, cui debentur: nec ab hoc excuſantur propter malitiam Clericorũ.*

CAP. XXVI.

† Cap. 1. co. ti. in 2. cõp. *Et vide, quos mox citabo.*

† *In recentiorib. impreſsis ita: decimas Eccleſiæ à clericis tuis,* &c. *ſed nos ex antiquis exẽplaribus Gregorij repoſuimus, vt eſt impreſſum, quam lectionem agnouit. Hoſtienſis.*

ij TVa † nobis fraternitas intimauit, quod quidã Laici decimas † Eccleſiis, & Clericis tuis, peruerſis machinationibus ſubtrahere moliuntur. Quidam enim ex eis ſemen, & ſumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de reſiduo impendendam decimam aſſeuerant. Alij verò de portione fructuum, quam à colonis accipiunt, partem decimæ ſeparantes, eam capellis ſuis, aut aliis Clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in vſus alios pro ſua volontate conuertunt. Nonnulli etiam vitam Clericorum tanquam abominabilem deteſtantes, decimas eis ob hoc ſubtrahere non verentur: & *infrà.* ¶ Verùm ſi ad Deum (à quo cuncta bona procedunt) aſſertores huiuſmodi, debitum reſpectum haberent, ius Eccleſiaſticum diminuere nõ contenderent, nec decimas (quæ tributa [e] ſunt egentium animarũ) præſumerent detinere. Cum enim Deus, cuius eſt terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi, qui habitant in eo, deterioris [f] conditionis eſſe non debeat, quàm dominus temporalis, cuius ſtatutum [g] de terris, quas exhibet aliis excolendas, quidem deductis ſumptibus, aut ſemine ſeparato, neceſſariò cum integritate perſoluitur: nimis profectò videtur iniquum †, ſi decimæ, quas Deus in ſignum vniuerſalis dominij ſibi reddi præcipit, ſuas eſſe [h] decimas, & primitias aſſeuerans, occaſione præmiſſa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita ſit ſolutio decimarum, intantum, vt ad eas Clericis exhibendas, quibus eas ipſe pro ſuo cultu conceſſit, Laici ſi moniti reddere † noluerint, Eccleſiaſtica ſunt † diſtrictione † cogendi. Et cùm de cunctis omnino prouentibus decimæ ſint reddendę: ſicut colonus de parte fructuũ, quæ ſibi remanet ratione culturæ: ſic dominus [i] de portione, quam

Pſal. 23.

† *Et ob id non deductis expẽſis perſolui debent vt in fine c. concludit.* & *Vide Nauarrum in manuali cõfeſſariorum* c. 21. tit. de tertio præcepto Eccleſiæ.

† *ſoluere.*

† *ſunt.*

† *Vide concilium Tridentinum ſeſſione.* 25. de refor. c. 12. *adde cõcilium Matiſconẽſe* 2. c. 5. & *ſynodum Ticinenſem* § in ſactis.

¶ *Gloſſa ſeq. ſignat contrarium,* & *remittit.*

d ¶ *Extendenda licentia.*] Hoc dicit, quia laici ſine peccato decimas poſſidere non poſſunt. 16. *q.* 1. *c. vlt.* & ĩ. *eod. prohibemus.* & ĩ. *eod. quamuis.* Et ideo licentia iſta non poteſt extẽdi ad noualia. *Arg. contra* ĩ. *eo. ex parte. Vbi ſoluitur.* ſimile ĩ. *de reſcript. nonnulli.* quia odia ſunt reſtringenda, & fauor ampliãdus. *ff. de lib.* & *poſthu cùm quidam.*

ij T*Va nobis.*] Diuiditur. Primò ponit tres machinationes. Secundò ad eas reſpondet ibi, *Verùm.* Tertiò cõcludit ibi, *Quoniam.* Abbas Siculus.

C A S V S. Quidam laici dicebãt, quod ſemen, & ſumptus, qui fiũt in agricultura, ſunt primitus deducẽdi, & de reſiduo decima perſoluenda. Alij verò erant qui de portione fructuum, quam recipiunt à colonis, partẽ decimę ſeparabant, & eã aſſignabãt capitulis ſuis, vel aliis Eccleſiis, vel pauperibus, vel in alios vſus pro ſua volũtate diſtribuebãt. Alij ſunt, qui vitã clericorũ tanquam malam, vel peſſimam deteſtantur, & ob hoc decimas ſibi ſubtrahunt: Epiſcopus diœceſis ſignificauit hoc domino Papæ. Reſpõdet Papa, quod ſi iſti ad Deũ, à quo omnia bona procedunt, reſpectũ haberent, ius Eccleſiaſticũ taliter nõ diminuerẽt, nec decimas egentiũ animarum detinerent: & primò ſoluit primum dictum prædictum, quaſi per locũ, à minori: Deus cuius eſt terra non debet eſſe deterioris conditionis, quam dominus tẽporalis, qui terram ſuam alij tradit excolendam, & partem ſuam integraliter recipit, à colono ſine aliqua deductione expenſarũ: ergo multò fortiùs decimæ, quas Dominus ſibi retinuit in ſignum vniuerſalis dominij, ſine deductione aliqua expenſarum clericis proculdubio ſunt ſoluendę: & ſi laici moniti eas ſoluere noluerint, Eccleſiaſtica cenſura ſunt cogẽdi. Secundo reſpondet ad ſecundũ dictum prędictorum. ſicut colonus de parte fructuum, quę ſibi remanet ratione culturę, ſine diminutione decimam ſoluere tenetur, ſic & Dominus de portione, quã recipit à colono. Tertiò reſpondet ad vltimum dictum: quãuis clerici mali ſint, prætextu eorum malitiæ, Eccleſiis aliis, quàm his, quibus de iure tenentur, non ſunt ſoluendæ: quia nõ licet alicui concedere aliena præter domini voluntatem. In fine mãdat Epiſcopo quatenus appellatiõe remota cõpellat omnes, ad decimas perſoluendas clericis, & Eccleſiæ ſuæ diœceſis, quibus exhibere tenẽtur tam ratione perſonarũ, quàm etiam prędiorum. Nota decimas prædiales ſine deductione expẽſarum ſoluẽdas. Item decimæ dantur clericis pro cultu diuino. Item nulli licet concedere aliena præter domini voluntatem: quia propter hoc non remittitur debitũ, ſed augetur.

¶ *Glo. ſeq. ponit tres opi. mediam approbat,* & *ponit obſtaculum.*

e ¶ *Tributa.*] Vt 16. q. 1. decimæ ſed impropriè dicuntur tributa, quia in tributis non admittitur appellatio: vt 2. *q.* 6. *c. et qui.* §. *diffinitiua.* & §. *quoniã.* ſed ſuper decimis bene admittitur [h], ſicut in aliis cauſis, vbicunq; aliquis grauatur. ĩ. *de ab. vt debitus.* Item in tributis non currit præſcriptio. 16. *q.* 3. *placuit.* ĩ. *poteſt. Ver. ad hoc Eccleſia.* ſed in decimis bñ currit. ĩ. *de praſcrip. de quarta.* & *c. ad aures.* Sed qua actione petuntur decimæ? Dixit Io. quod petuntur per actionem confeſſoriam, quia ius pręſtandi decimas eſt quædam ſeruitus. Vel poteſt dici, quod petuntur rei vendicatione. 16. *q.* 1. *moderamine.* & *c. reuertimini.* Eccleſia enim dicitur habere dominium decimarum, licet nondum habuit poſſeſſionẽ, vt quidam dicũt: & ſatis rationabile eſt. Sed verius eſt, quod in hoc cõſiſtit priuilegium Eccleſię, vt eo modũ tradita ipſa facta ſit dña. *ar. de conſuetudine ex litteris.* & *C. de ſac. ſanct. Eccl. vt inter diuinum.* & ſic *C. arbi. tute. l.* 3. & *C. de rei vẽ. ſi vt proponis.* vbi hoc priuilegiũ obtinet in minore, & ĩ milite. Nec obſtat, quod dĩ *ff. de poll. ex l.* 2. *in fi.* vbi dicit, quod niſi decima ſit ſegregata ab aliis, nõ deſinit eſſe in bõis prioris dñi: ſed aliud eſt, cũ decima debet ex voto, vt ibi: aliud, cũ debet diuĩre, vt hic vel petũt cõd. ex canone 16. *q.* 1. *decima.* & *c. reuertimini.* & *ar. ff. de cõd. ex lege. l. vnic.*

f ¶ *Deterioris*] Immò melioris: quia plus punire, & plus benefacere poteſt. *C. de modo mul. ex.* 11. *q.* 3. *qui reſiſtit.*

g ¶ *Statutum.*] Id eſt, pars conuenta, ſiue penſio.

h ¶ *Suas eſſe*]. 16. *q.* 1. *reuertimini.*

¶ *Glo. ſeq. quærit,* & *dubium aperit,* & *ſoluit.*

i ¶ *Sic* & *domin*[*us*].] Hoc intellige, cũ recipit partẽ ſuã ante ſolutionẽ decimarũ: ſecus ſi poſt: quia tũc illa iã decimata eſt: & hoc verũ eſt, cũ dñs aliquotã partẽ, putà tertiã, vel quartam, vel ẽt medietatẽ percipit, tunc enim vterq; & colonus, & dñs tenet ſoluere decimã de parte ſua: ſi ſ. ĩ. *c. à nobis.* Si verò certã partẽ, putà duos corbes, vel treſtim colon[us] reddat dño, quãtũcũq; percipiat iſte colon[us], tũc dñs de illis tenet ſoluere decimam

b *De hoc articulo vide ſo hoc per Henricum Boich. optime diſtinguentem.*

c *Hæc gloſſula Hoſtienſis eſt, non Bernardo.*

mas: q̃a pars illa nõ eſt decimata, neq; diminuta, licèt de decimato aceruo deſcendat. Sed illud q̃ri põt, cui dãda ſit decima de illis tribus, vel duob. corbibus? illi eccleſię, in cuius territorio ſita eſt illa terra? Nõ, q̃a tũ pcepit decimã totius à colono, & eſt cõtra illã regulã: Bona fides nõ patit, vt bis idem exigatur, *ff. de reg. iur. bona fides*. Parochiali eccleſię nõ debet dari: q̃a nõ eſt decima pſonalis. Satis põt dici q̃ debet dari rõne pre̜diorũ, licèt deſcẽderit à decimato aceruo: ſicut ſi aliq̃s donet alicui hunc corbem decimatum: illi eñ tenet ſoluere decimã, q̃a ex lucro hẽt: colonus verò ille, q̃ duos corbes hẽt, vel tres ſoluit, tãtò minùs põt ſoluere parochiali eccleſię de toto aceruo: vt vr̃ *arg. ex. j. eo. cùm non ſit. in fi.* & iſtud æquius [a] vr̃, vt ſi eccleſia pſit cõuenire poſſeſſorem, ſiue ſuo, ſiue alieno noĩe ſit in poſſeſſione ſiue ẽt ſit creditor. 16. q. 1. *ſi quis laicus. ff. de vſur. hactenùs*. decima eñ tanquã onus ſequitur poſſeſſorem, q̃a res trãſit cũ onere ſuo. *j. eo. cùm non ſit. ſ. de pign. ex litteris. nec ĩt pactũ tuetur poſſeſſorẽ. ſ. de pact. pleriq; ff. de pact. inter debitorem.*

¶ *Glo. ſeq. quarit, arg. ne gatiue, ſoluit cõtrariũ.*

a ¶ *Prætextu verò nequitia.*] Hoc ideo dicit, quia decimæ potiùs dant̃ intuitu eccleſię, q̃ perſonæ. Sed nũquid tenetur dare decimas perſonales ei, quẽ ſcio eſſe ſimoniacum, cùm ipſe ſit ſuſpẽſus 32 *diſt. c. præter hoc. §. Verùm* Decimę dant̃ ratione diuini obſequij: vt hic dicitur. ſ. *in ver. quibus eas pro ſuo cultu conceſſit. & ſ. eo. nouum.* & 16. q. 1. *quaſtio*. Item quia ordines non debent ab eo recipi. *j. de ſimo. per tuas*. Dico, q̃ decimæ ſunt dandę illi: nam & Iudæus pręſtat perſonales decimas quaſdã quandoq; ſed non omnes, licet non ratione diuini obſequij, & prædiales. *j. de vſu. quãto. 1.* & *ſ. eod.* de terris, q̃ per quandam decret. quæ eſt in antiqua compilatione [b] *eo. tit. ad audientiam.*

percipit ratione terræ decimam reddere ſine diminutione tenetur. Prætextu [a] verò nequitiæ Clericorum, nequeunt eas (niſi quibus ex mandato diuino debẽtur) pro ſuo arbitrio erogare: cùm nulli ſit licitum, aliena [b] cuiquam concedere, præter Dñi voluntatem [c]: *& infrà.* ¶ Quoniam igitur pati nolumus, vt Eccleſiarum, & Clericorum iura præſumptione qualibet minuatur: Mãdamus, quatenus omnes, qui ratione perſonarũ, aut etiam prædiorum decimas Eccleſiis, & Clericis tuæ diœceſis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione † remota compellas [d].

¶ Idem Abbati ſancti † Columbæ Senon.

¶ *Priuilegium ſuper decimis non ſoluẽdis Eccleſiaſticæ perſonæ conceſſum, noualia comprehendit. h. d. ſecundum intellectum, qui placet Panormitano.*

CAP. XXVII.

Ex † parte tua: *& infrà.* ¶ Cũ tibi, quod maius eſt, ſit conceſſum, vt videlicet decimas de laboribus terræ parochiarũ tuarum cum integritate percipias: de noualib' eas exigere ſatis potes: quia vbi maius cõceditur [e], minus cõceſſum [f] eſſe videtur.

b ¶ *Aliena.*] Id eſt, eccleſiaſtica. 16. q. 1. *in canonibus. & 12. q. 2. placuit. & 12. q. 1. expedit.* Secularia verò poteſt princeps concedere alij. *C. de quadri. præſcrip. per totum. excipe creditorem. ff. de acq. re. do. non eſt nouum.* & in alio caſu 19. q. 3. *ſi qua mulier*. Vin.

c ¶ *Domini voluntatem.*] Quia nõ remittitur propter hoc debitum, ſed augetur. *ſ. de iureiuran. cum ex.*

d ¶ *Compellas.*] Excommunicari [c] debent, qui decimas admoniti non ſoluunt. *ſ. eo. c.* 32. *diſ. præter hoc.* & bannum domini Papę componat. 16. q. 1. *ſtatuimus*. Bern.

Ex parte.] Primo ponitur deciſa cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Cùm tibi.* Abbas Siculus.

Casvs. Abbas S. Colũbæ Senoñ. impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terrę parochiarũ ſuarum cum integritate perciperet: poſt impetratũ priuilegium ſuſtiterũt ibi noualia, quęſiuit Abbas, vtrùm deberet percipere decimas noualiũ auctoritate priuilegij ſibi cõceſſi? Rñdet Papa, q̃ cùm ſit ei cõceſſum, quod maius eſt, videlicet vt poſſit percipere decimas de labore terrę parochiarũ ſuarũ, percipere põt, & quod minus eſt: quia vbi mai' cõcedit̃, & minus conceſſum vr̃. Nota, q̃ priuilegiũ trahit̃ ad res futuras, & res conſecuturas. Itẽ priuilegiũ large interpretari debet in hoc caſu. Item cui conceditur maius, & minus conceſſum eſſe videtur.

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. quinque cõcordantias, & quatuor ad caſum cõuerſum arg. alleg. tria iura, ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Conceditur.*] Sic 12. q. 1. *præcipimus. & 16. q. 1. viſis. 95. diſt. illud.* & *ff. de reg. iur. non debet* [d]. *j. de do. poſt diuor. reſtitu. per veſtras.* Et econuerſo, cui interdicitur minus, & maius prohibitũ eſſe videtur. *j. de ſent. excom. cùm illorum. arg. 74. diſt. generalia.* & *ff. de ſenat. qui indignum.* & *ff. de ſer. ruſtic. cui pacto.* Itẽ eſt arg. q̃ beneficia largè ſint interpretãda, *j. de verb. ſign. olim. ſ.*

de dona. cum dilecti. in fi. ff. de conſti. prin. l. ſit. ar. contra. ſ. eo. tua. Sed ibi donatio decimarum laico facta, odioſa eſt, cum peccato: ideo non eſt extendenda licentia, ſed eſt reſtringenda: vt ibi dicitur.

f ¶ *Conceſſum.*] *Ar. contra. j. eo. cùm contingat.* ſed ſoluitur ibi.

¶ Idem Helieñ. Epiſcopo.

¶ *Negotiator de lucro decimã ſoluit deductis expenſis, quas facit de pecunia decimata: expenſa verò quæ fiunt pro habẽdis fructibus nõ deducuntur; & de fructibus ſoluitur decima, etiam nõ deductis expenſis factis pro re reſtauranda.*

CAP. XXVIII.

Paſtoralis † Officij: *& infrà.* ¶ Explicari poſtulaſti, vtrùm quis poſſit de molendinis [g], & piſcariis neceſſarias [h] expenſas deducere, priuſquam ſoluat decimas ex eiſdem, ſicut eſt in negotiatione conceſſum [i]. Ad quod reſpondemus, quòd licèt circa res acquiſitas [k], vel factas de pecunia decimata, cùm ipſæ venduntur, credamus deducendas [l] expenſas [m], & de reſiduo quaſi de lucro [n] decimas perſoluendas, vt ſi vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet

Paſtoralis.] Duę sũt partes. Prima conſultatio. Secũda rñſio ibi, *Ad quod.* Et hæc ſubdiuidit̃, quia primò tractat de expẽſis negotiationis. Secũdò de expẽſis, quæ fiunt pro fructibus habẽdis. Tertiò de his, quę fiũt pro re reſtauranda. Secũda ibi, *Expẽſas*. Tertia ibi, *Nec.* Abbas Sic.

Casvs. Aliquis [c] habens molendinum, & piſcarias ſuas, facit ibi expẽſas neceſſarias ad conſeruationem ipſarum rerum: quęrebat epſ Helieñ. vtrùm expenſæ iſtæ neceſſariæ ſint deducendæ de fructibus illarum rerum, antequã decimæ perſoluant̃, ſecundum q̃ in negotiatione deducunt̃? Antequam Papa huic quęſtioni rñdeat, oſtẽdit, q̃d iuris ſit de illis expenſis, quę fiũt circa res emptas de pecunia decimata cauſa negotiatiõis. Et dicit, q̃ illæ expenſæ quæ fiunt in rebus illis, debeant deduci, cùm res illæ vendũt̃, & de reſiduo quaſi de lucro decima eſt perſoluenda.

Sed expẽſę, quę fiũt pro percipiendis fructibus illarum rerũ, nõ ſunt deducẽdę, quia factæ ſunt illæ expẽſæ de pecunia decimata, q̃a fruct' illi sũt illorũ, qui faciũt impẽſas ſalua decima, & fruct' illi nõ poſſunt alienari ſine onere decimarũ. Deinde rñdet ad quęſtionem propoſitam dicens, q̃ expenſæ quæ fiunt pro reſtauratione molẽdinorum, ſeu piſcariarum, & aliarũ rerũ, non ſunt deducẽdę de prouẽtibus decimandis, quia res illæ ſic reſtauratę remanent penes dominos. Bern.

Nota, quòd expenſę quę fiunt in negotiatione deducunt̃ ante ſolutionem decimarum. Item res ſemper remanet cum onere ſuo obligata. Item non deducuntur expenſę, quę fiunt pro fructibus percipiendis, vel rebus reſtaurandis.

g ¶ *De molendinis, & piſcarijs.*] Permanentib. non emptis cauſa mercimonij. Bern.

h ¶ *Neceſſarias.*] Neceſſarię dicũt̃ expenſæ, ſine quibus res fit deterior. *ff. de impen. in re do. fac. l. impenſa.* & *l. quod dicitur.* & *ff. de verb. ſign. impenſa.* Bern.

i ¶ *Conceſſum.*] Non iure ſcripto, ſed tantũmodo hic inuenit̃, & non alias: ſed cõſuetudine approbata, vel ratione, quæ eſt optima legum interpres. *ſ. de conſuetu. dilectus*. Bern.

k ¶ *Acquiſitas.*] Vel factas cauſa mercimonij. Bern.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. ex quarentem rationem, & duplicem reddit.*

l ¶ *Deducendas.*] Hæc eſt ratio, quare deducuntur expenſæ de mercimoniis, & non de fructibus, & redditibus aliarum rerum; quia in negotiatione operatur manus hominis, ſed in aliis pręcipuè operatur manus Dei. *arg. 56. diſt. naſci. & eo. non eſt.* & *j. eo. cùm non ſit*. hanc rationem aſſignat. Vinc. Et tu adde, aliam, ne bis eadem res decimaretur, quia tunc ſunt decimę perſonales. Lauren.

m ¶ *Expẽſas.*] Factas [g] in eundo, & redeundo, & negotiando, & faciendo meliorem.

¶ *G. ſ. not. de omni, q̃ acquirit̃ gratuito titulo, decimã deberi, &c.*

n ¶ *Quaſi de lucro.*] Ex hoc videt̃, q̃ de omni eo, q̃d peruenit ad aliquem gratuito titulo, decima ſit ſoluẽda: ſic ergo heres, legatarius, donatarius de hęreditate, legato, & donato debet ſoluere decimam, quia de omni licitè acquiſito decimę ſunt ſoluendæ. *ſ. eo. ex tranſmiſſa. & arg. 16. q. 1. decima. & 9. q. 3. g.* Super hoc dicas, quòd filius heres de hęreditate decimam ſoluere nõ debet: quia vna perſona reputat̃ cum patre. *C. de impu. & aliis ſubſti. ſi quis duobus. § vlt.* & *Inſti. de inuti. ſtip. §. ei qui. & 35. q. 3. c. contra dictum. § hac auctoritate.* & quia de iure naturę ſibi debita eſt, & viuẽte patre dñs eſt. *Inſt. de hære. quali*

Margin notes:

a *Et inſtius ſecundùm Hoſtienſem, quo etiam hic no. quod dixi ſecundùm eũ ſ. e. cùm ſint.* Ioan. And.

† *Vide hic Henricum Boich.*

† *ſancta Columbana.*

† *ſancti Columbani.*

† Cap. 3. e. ti. in 3. cõp. *Et faciunt tradita per Faſonem in l. 1. ff. de tranſactio.*

b *Hanc decretalẽ habes in 2. cõp. cap. 8. quam Raymundus omiſit in hac collectione. & idem cõcilium Tridenti. loco proxime citato.*

c *Sequitur, cui plus licet, quod minus eſt non licere.* Ioan. And.

c *Hic caſum Bernardi eſt & in aliquis reperitur.*

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõp. *Et vide Turrecremat. in c. reuertimini. 16. q. 1.*

i *Plus placet Hoſtienſi ratio, quæ ſequitur, quàm prima: quia verũ eſt, quod ſine Deo nihil poſſum' & addit aliud, ne clerici videãtur improbè exactores. j. de cẽſi. ex parte, & ne nimis locupletentur cum aliena iactura. ſ. de cond. inde. nam, hoc.* Ioan. And.

g *Hac gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis libris.*

quali. & diſſe. § ſed ſui quidem. & ſoli adminiſtratio, deeſt ci. *ff. de liber. & poſthu. in ſuis.* Quidā dicūt, ꝙ extraneus hęres, donatarius, legatari⁹ (quia totum eſt ei lucrum) decimā dare debet. Alij dicūt, & melius, ꝙ de immobilibus nō tenet quis ſoluere decimā: quia res ad quemlibet poſſeſſorem trāſit cum onere ſuo: vt *ī. eo. cum non ſit.* quia cùm Deus alienam terram dedit filiis Iſrael, tantum de fructibus ſibi dare decimas mandauit: & ſi de poſſeſſionibus decima daretur, citò poſſeſſiones deuoluerent ad Eccleſias. Sed nunquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione, mercenarius de mercede tenētur ſoluere decimam? vtiq; 16. q. 1. *decima.*

merces [a]: Expenſas tamen, quę fiunt pro fructibus percipiēdis, ex illis, de quibus fructus proueniunt, non credimus deducendas [b], etiāſi fuerint decimatæ [c]: quoniam [d] ſalua decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipſas expenſas. Fructus autem ipſos † alienari poſſe non crēdimus, niſi cum [e] onere decimarū. ¶Nec pro reſtaurando [f] detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimę perſoluuntur, credimus [g] deducendās expenſas, de prouentibus decimādis [h]: quia penes dominū res permānent reſtaurate: vt ſi pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis [i] depereat, vel totus clibanus deſtruatur [k].

¶Idem.

¶Qui præſcribit decimas in aliena parochia, ſi ibi inſurgunt noualia, ipſorum decimas non habebit.

CAP. XXIX.

CVm † contingat interdum in tua diœceſi: *& infrà.* ¶Cùm in quibuſdam parochiis, ad quaſdam Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ab antiquo [l] pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in eiſdem, quęris à nobis, ad quem huiuſmodi noualium decima in-

† *illos.*

a ¶*Merces.*] Emptę cū mercimonij de pecunia decimata. Bern.

b ¶*Deducendas.*] Quia tunc intelliguntur eſſe prędiales decimæ [a]. Bern.

c ¶*Decimata.*] Etiamſi poſſeſſiones illę ſint emptæ de pecunia decimata. vel ſic, etiamſi expenſę illę ſint factę de pecunia decimata, quod melius videtur. Bern.

d ¶*Quoniam.*] Iſtud, quoniam potiùs illatiue, quā cauſatiuè ponitur ſecundum. Vinc. vel propriè, & meliùs.

e ¶*Niſi cum onere.*] Nota, ꝙ res trāſit cum onere ſuo. 16. q. 1. *ſi quis laicus. ff. de contrahen. empt. alienatio* [b]. *ī. eo. cum non ſit. ī. de pign. ex litteris. circa finem.* Bern.

a *Vl' placet, quod loquatur de accimalucre, q̄ perſonalis eſt: quod videtur in eo, qui percepit fructus: ſed ſi nō percepiſſet, videtur deducenda expenſa cul tura, propter quam eſt venditura carius. Ioan. And.*

† Cap. 1. c. ti. in 4. cōp. *Et vide omnino Couarruuiam* l. 1. varia. re ſol. c. 17. circa finem.

b *Vide in c. eod.* literis. ſuper gl. vlt. *Io. And.*

f ¶*Nec pro reſtaurando.*] Hic reſpondet quęſtioni propoſitæ.

g ¶*Credimus deducendas.*] Hoc ſpeciale eſt in decimis, ꝙ non deducuntur expenſę pro fructibus colligendis: vel etiam pro conſeruatione alicuius rei: aliàs etiam malę fidei poſſeſſor deducit ſumptus neceſſarios. *ff. de peti. here. ſi à domino. §. vlt. & ī. de integ. reſtitut. ff. de ſolut. fructu.* Ioan.

h ¶*Decimandis.*] Sed ſi emiſſem ad hoc, vt venderē, & antequam rem illam vendam, feciſſem ſumptus pro illa conſeruanda, bene deducerem ſumptus.

i ¶*Mercis.*] Mercis appellatio propriè ad res pertinet mobiles. *ff. de verb. ſig. mercis appellatio.*

k ¶*Deſtruatur.*] Si aliquid expēditur neceſſariò ad illius cōſeruationem, illud non deducitur: vt dictum eſt ſuprà.

CVm contingat.] Diuiditur: quia primò ponit quæſtio. Secundo reſponſio. Secunda pars ibi, *Vnde.* Abbas. Sicul.

CASVS. In quibuſdam parochiis quædam Eccleſiæ, & Eccleſiaſticę perſonę ab antiquo perceperunt decimas: de nouo fiūt noualia in parochiis illis, quęritur, ad quem decima iſtorum noualium incipiat pertinere? Reſpōdet Papa, ꝙ cùm pceptio decimarum de iure communi pertineat ad parochiales Eccleſias, decimæ noualiū, q̄ fiūt in parochiis earūdem, ad ipſos pertinere noſcunt, niſi illi, qui antiquas decimas percipiūt, cauſam rationabilem oſtenderint, per quam decimę noualiū ad eos debeant pertinere. Nota, ꝙ de iure communi decimæ pertinent ad parochiales Eccleſias. Itē vna Eccleſia pōt præſcribere decimas in parochia alterius. Itē qui pręſcribit in vno capitulo, non præſcribit in alio.

l ¶*Ab antiquo.*] Fortè ex pręſcriptione. *ī. de praſcr. ad aures.*

¶Glo. ſeq. not. quod de iure, &c. alle. duas concor. Demum duo contraria, & vni dupliciter, alteri tripliciter reſpondet.

m ¶*De iure communi.*] Patet hic expreſſè, ꝙ decimæ de iure communi pertinent ad parochiales Eccleſias: vt 16. q. 1. *ſtatuimus. & c. de decimis. & c. ſi quis laicus.* ergo non ſpectant ad Epiſcopum: vnde in decimis parochialium Eccleſiarum non debet Epiſcopus aliquam habere portionem. Nam *c. quæ dāt Epo partem decimarum,* loquuntur de decimis Epiſcopalis Eccleſię. Sed cōtra. *ī. eo. qm̄.* vbi dicitur, ꝙ Eps poteſt retinere partem ſuam de noualibus, quę ſurgunt in parochia alicuius Eccleſię *ī. eo. dudū.* vbi Eps petit decimas in diœceſi ſua poſitas, fundata intentione ſua de iure cōmuni, & ita non pertinet de iure communi ad parochiales Eccleſias, quia ibi obtinet Epiſcop⁹. Dicas, ꝙ de iure cōmuni tm̄ baptiſmalibus [c] Eccleſiis decimæ debent dari. 16. q. 1. *de decimis.* prout not. Hugo ibi. *&c ſtatuimus.* Quid ergo reſpondebis illi decretali, quā? Dicas, quod illa intelligitur per iſtam, vel potiùs loquitur ſecundum conſuetudinem loci, & illa, dudum. *infrà eo.* poteſt intelligi de decimis in parochia Epiſcopi poſitis: quia illæ pertinent ad eūdem iure communi, & de illis debet facere quatuor partes. 12. q. 2. *quatuor. & c. Vulterana. & c. vobis conceſſo.* Vel illæ decimæ, quas petebat Epiſcopus Brixi. n. ad nullum pertinebant: quia non erant in parochia alicuius Eccleſię, parochialis, vnde ad Epiſcopum de iure communi pertinebāt: quia decimę in poteſtate Epiſcopi ſunt. 16. q. 1. *in ſacris. & ī. eo. qm̄.* Vel dic, ꝙ illa decr. dudum loquit de conſuetudine: vt ibi notat in ſi. illius glo. quę incipit, ſic.

n ¶*Noualium.*] Hic ad alium pertinēt noualia, & ad alium decimæ. Vnde ſignatur contra. *ī. eo. ex parte M.* illud intelligitur, cùm aliquis obtinet decimas per priuilegium: in quo caſu debet habere noualia: quia ex quo eis cōceſſę fuerūt decimę ſimpliciter, & noualia, quæ poſtea ibi ſurgūt. *ī. de priuile. quia circa.* Nā verbo generali ſimpliciter poſito ſignificabat decimas præſentis temporis, & futuri. *ff. de ſeruit. vrba. præd. ſi ſeruitus. & C. quæ res pign. obl. poſ. l. vlt. & 19. diſt. ſi Romanorum.* Sed hic loquitur, cùm habet decimas ex præſcriptione. quia per hoc non præſcribit noualia: & ſic intelligitur c. ſequens. ſed hoc intellige allegato titulo, & probato. *ī. eo. dudum.* & in quadam decr. *extra compilationem.* quæ incipit, *venerabilium.*

cipiat pertinere? Vnde Inquiſitioni tuę taliter reſpondemus, quòd cùm perceptio decimarū ad parochiales Eccleſias de iure [m] communi pertineat, decimę noualium [n], quę fiūt in parochiis earundem, ad ipſas procul dubio pertinere noſcuntur. niſi ab his, quę alias percipiunt † decimas, rationabilis [o] cauſa oſtendatur †, per quam appareat noualiū ad eos decimas ptinere.

¶Idem Epiſcopo Beluacēſ.

¶Decima omnium fructuum prædij debetur ei, qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur.

CAP. XXX.

CVm † in tua diœceſi quędam monaſteria, & conuentuales Eccleſiæ, in multis parochiis maiores decimas percipiāt, & minutas [p], de quibuſdam fructibus annuatim perceptis, non fuerunt decimę perſolutæ: *& infrà.* ¶Reſpondemus, quòd ſi fructus prędicti de illa terra proueniunt, de qua monaſteria, vel conuentuales Eccleſiæ, aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus: eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum †, cùm ipſis terra illa ab antiquo [q] fuerit decimalis, &

c *Idem hic. ī. eo. ad Apoſtolicæ. & facit. qđ poſt eū ſcripſi ī. tit. px ſup ra. Ioan. And. Vide Lyndam Tiermenſem. §. in ſacris canonibus.*

† *accipiunt.*

† *Vide tex. in* l. non omni. *cum gloſſ. Bart. ff.* de legibus.

† Cap. 2. e. ti. in 4. cōp. *Et an monaſteria decimas neceſſariò ſoluere debeant, vide per B. Thomam 2. 2. q. 87. a rt. 2. ad 3. arg. & per Turrecrematam in c. reuertimini* 16. q. 1.

o ¶*Rationabilis cauſa.*] Putà, priuilegium aliud non poſſent oſtendere, cùm de iure cōmuni pertineat ad parochiales Eccleſias: vt *ī. e. ex parte* [d]. & pſcriptio allegari nō poteſt. Bern.

CVm in tua.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbas. Sic.

CASVS. Quędam monaſteria, & conuentuales Eccleſiæ percipiunt decimas maiores, & minutas in aliis parochiis, ſed de quibuſdam fructibus annuatim pceptis ſibi non fuerunt decimæ perſolutę: quęritur, quis debeat percipere decimas illorum fructuum? Reſpondet Papa, ſi fructus prædicti prouenīūt ex illā terra, de qua monaſteria, vel conuentales Eccleſiæ decimas percipiebant, & eis decimę illorum fructuum debent dari, cùm terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: quia vna, & eadem res non debet duplici iure cenſeri. alioquin decimę parochialib. Eccleſiis perſoluantur, ad quas de iure cōmuni pertinet perceptio decimarum. Nota, ꝙ vna Eccleſia poteſt pręſcribere decimas in alterius parochia: quod hodie intelligendum eſt, cùm habes titulum. Item vna, & eadem res diuerſo iure cenſeri non debet. Ita decimæ de iure communi pertinent ad parochiales Eccleſias.

¶Glo. ſeq. recitatur per quaſtionem.

p ¶*Minutas.*] Minutę decimę appellantur partus animaliū, & de pullis, ouis, & hortis: vt *ī. eo. ex parte.* de quibus etiam loquitur *ī. eo. multiplici.*

q ¶*Ab antiquo.*] Quia præſcripſerunt decimas illas. *ī. c. prox.* Bern.

¶Glo. ſeq. alleg. 4. concor. & vnum contrarium.

d *Poſſet tamen allegare præſcriptio prima prædiorum monaſterium hoc modo, quia de paſcuis, vel piſcariis vallium, vel canneto aliquid prius percipiebatur: licèt fortè modicum, & de illo præſcripſerunt antiquas decimas, etiam percipiebat decimam. Ioan. And.*

a ¶Cen-

a ¶ *Cenſeri.*] 12.q.2.*cognouimus.* & j. *de priuile. quia circa.* & ſ. *eo ex parte.* ff. *de vſuca. eum qui. in fin. arg. contra* ff. *de pec. l. hinc quaeritur.* §. 1. vbi dicitur, quod peculium quandoque duplici iure cenſetur. Ber.

De hoc dicto vide latius hoc per Ioann. And.

DVdum] Primò ponitur facti, & proceſſus narratio. Secundò ibi, *Nos igitur.* ipſius definitio. Prima ſubdiuiditur in tres. Primò ponit actoris petitionem, & auditoris dationē. Secūdò reorū defenſionē, iudicis interlocutionem, & defenſionis fortificationē. Tertiò ipſius defenſionis impugnationē. Secunda ibi, *Prior.* Tertia ibi, *Caeterum.* Abbas.

† *Alias vna, eadēque eccl. &c.* † *pertinet.* † *Veſprimē.* † *Veſperrimen.*

CASVS. Inter Epm Veſprimeñ. & fratres hoſpitalis Hieroſolymitani ſancti Stephani ſuper quibuſdā decimis quaeſtio vertebatur, partib. propter hoc in praeſentia domini Papae cōſtitutis, dat⁹ fuit eis auditor: corā quo petit Eps decimas terrarū, quae per ruſticos hoſpitalis praedicti in Veſprimeñ. dioeceſi excoluntur: petit inſuper quaſdam Eccleſias, quae per ipſos hoſpitalarios detinētur: in quibus dicebat intentionem ſuā de iure communi fundatā. Prior verò praedictus in praedictis Eccleſiis, & decimis praeſcriptionem allegans, propoſuit, ſe ſuper his non teneri Epo reſpondere: auditor hoc audiens, ſignificauit illud domino Papae, & ipſe mādat eidem, q̄ idē Prior probaret titulū praeſcriptionis, quem allegabat: ipſe ſtatim exhibuit priuilegium Regis, ac Reginae Hūgariae, q̄ cōtulerūt Eccleſiā ſancti Stephani hoſpitali donationis titulo in perpetuā Eleemoſynam, ad quā dictae Eccleſiae, & decimae pertinebant: induxit etiā quoddam ſcriptum confirmationis Clementis Papae, per quod probare volebat praedictā conceſſionem valere. Ex parte epi fuit propoſitū, q̄ in decimis, & Eccleſiis donatis à rege, & regina, praeſcriptionem allegare nō poterat pars aduerſa, quae non poterat habere initiū à donatione ipſorū, nec à cōfirmatione Clementis tantū tempus effluxerat, q̄ poſſet praeſcriptio cōfirmari: & ſic talis titulus nō valebat, immò vt dicūt canones, ſacrilegium incurrit, qui decimas, vel Eccleſias de manu recipit laicali. Dominus Papa his omnib⁹ cōſideratis dicit, quod donatores praedicti aliis conferre non potuerūt, quę de iure cōmuni non poterāt poſſidere: & per confirmationē Clementis ſuper Eccleſia ſancti Stephani, & aliis ad ipsū pertinētibus, factā hoſpitali, iuri epi non derogatur, quāuis ſcriptū authēticū appareret: quare prohibet, ne fratres hoſpitalis praeſumāt vlterius impedire, quo minus praedictus Eps decimas percipiat antedictas, & pacificè poſſideat in futurū. No. q̄ eo ipſo q̄ Eccleſiae, vel decimę sūt in dioeceſi epi, de iure cōi ad eū pertinēt. Itē titulus debet probari in qualibet praeſcriptione canonica. Itē laici in alios traſferre nō poſſūt, quod eis poſſidere nō licet. Itē ſi donatio nō valet, cōfirmatio ſuper ea facta nō valebit. Itē per huiuſmodi cōfirmationem non fit praeiudic. dioeceſano Epiſcopo. Item ſi ſcriptū authenticū non oſtendatur, id tranſcriptum nihil fieri poteſt.

† *Ca. 3. eo. tit. in 4. cōpil. Vide Oldradū conſilio 1. & de multis huc ſpectā. vide Couarruuiam l. 1. var. reſol. c. 17.*

† *In omnib. manuſcriptis ita: quae per ruſticos in Veſprimen. dioeceſi excoluntur.* † *Chiropha.* † *Gurgo.* † *Sirogan.* † *Cirogram.*

non debeat vna, eademque eccleſia † diuerſo iure cenſeri[a]: alioquin parochialibus Eccleſiis exoluantur, ad quas de iure communi ſpectat † perceptio decimarum.

¶ Idem Veſprimeñ. † Epiſcopo.

¶ *Laici Eccleſias, vel decimas donare non poſſunt, etiamſi ſunt Reges: nec ex eorum titulo praeſtatur cauſa praeſcribendi.*

CAP. XXXI.

DVdum † aduersùs fratres Hieroſolymitani Hoſpitalis ſancti Stephani, te proponente in noſtra praeſentia quaeſtionem, quòd ipſi decimas[b] de laboribus ruſticorum ſuorum Veſprimeñ. Eccleſiae debitas, non permitterent tibi ſolui: *& infrà.* ¶ Comparentibus igitur te, ac ipſis, ſtatuto termino coram nobis, G. Presbyterum Cardinalem tibi, & eis conceſſimus auditorem, coram quo decimas terrarum, quae † per ruſticos Hoſpitalis Veſprimeñ. dioeceſis excoluntur, & de Ciroga †, & de Nouacularia Eccleſias, quae per ipſos Hoſpitalarios detinentur, intentione tua de iure communi[c] fundata, petiſti. Prior autem Hoſpitalis in praedictis decimis & Eccleſiis, praeſcriptionem allegans propoſuit ſe tibi non teneri ſuper his reſpondere: quod cùm per auditorem ad noſtram audientiam peruenisset, mandauimus, quod idem prior praeſcriptionis titulum, quam allegauit, probaret[d]; qui B. Regis, ac Reginae Hungariae priuilegia exhibuit, qui Eccleſiam ſancti Stephani, ad quam dictae Eccleſiae cum eiſdem decimis pertinebant, in perpetuam eleemoſynam hoſpitali donationis titulo conceſſerunt: confirmationis † Clementis † Papae praedeceſſoris noſtri ſcriptum exhibens, per quod probare volebat conceſſionem[e] praedictam, plenum habere vigorem: *& infrà.* ¶ Caeterū ex parte tua fuit propoſitū, quòd in decimis, & Eccleſiis à Rege, & Regina donatis, praeſcriptionem non poterat opponere pars aduerſa, quae nec à donatione ipſorum initium habere poterat, nec à cōfirmatione praetata tantum effluxit tēporis, quod poſſit praeſcriptio cōfirmari, & ſic donationis Regis, ac Reginae allegatus titulus null⁹ erat, cùm ſacrilegii crimen incurrit, qui Eccleſias, vel Eccleſiaſticum aliquid † de manu recipit † laicali[f], *& infrà.* ¶ Nos igitur cùm donatores praedicti conferre nō potuerint[g] aliis, quae ipſi de iure non poterant poſſidere[h]: & per confirmationem praedicti Clementis ſuper Eccleſia ſancti Stephani hoſpitali cum decimis, & aliis pertinentibus ad ſe factam, etiamſi authenticum † appareret, iuri epiſcopali nullatenus[i] derogetur, ſententialiter prohibemus[k], ne fratres hoſpitalis praeſumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacificè poſſideas in futurum.

¶ Idem in concilio generali.

¶ *Domini praediorum cogi poſſunt, vt praedia dent colendis talibus, à quibus ſine contradictione Eccleſia poſſit decimas conſequi. h. d. vſque ad §. illa.*

videtur fuiſſe petitio per ſententiam latā, vt dicitur in fi. Ber.

¶ *Gl. ſe. al. duas cōc. ſignat cōtrariū, remittit & dupliciter ſoluit.*

c ¶ *De iure cōi.*] Sic 16. q. 7. *omnes baſilicae.* & 18. q. 2. *monaſteria.* Itē vt hic, q̄ de iure cōi pertineat perceptio decimarum ad Epm. Sed *cōtra* ſ. *eo. c. prox.* & *c. cum contingat.* vbi de hoc dictum eſt, vel poteſt dici, q̄ videtur verius, quod haec allegatio non ponit ius quantùm ad decimas: & ſic nullū contrariū. & de cōſuetudine loci pertinebāt haec decimę ad epm, & nō de iure cōmuni: ſed quātū ad Eccleſias, quas petebat eps, fūdata erat intētio ſua de iure cōmuni: verius puto, quòd decimae iſtae non erant infra certā parochiam alicui⁹ parochialis Eccleſiae, licet dicatur infrà, quòd pertinebant ad Eccleſiam ſancti Stephani: vt dixi ſ. *eo. cum contingat in glo. quae incipit, patet hic.*

¶ *Gl. ſeq. ne titulū probādū ſignat contrarium. poſtil. ſeq. 10. & remittit.*

d ¶ *Quem allegauit probaret.*] Hic apertè videtur, quod qui allegat praeſcriptionem, tenetur probare titulum, ex quo habuit cauſā praeſcribendi. ſ. *de probat. licet. arg. & expreſſiùs videtur.* ſ. *de praeſcri. ſi diligenti.* Nam ſecundū canones longa, & longiſſima praeſcriptio non differunt, ſed in longa praeſcriptio ne oportet probare titulum. C. *de praeſcrip. lon. temp. diuiſ. C. de vſu. pro haerede. l. 1.* ergo & in longiſſima ſecundū canones: *Arg. contra.* ſ. *de praeſcri. quoniam omne, & c. vigilanti.* vbi dicitur ſufficere bona fides. & eſt cōtra id, quod dici cōſueuit, quod ſufficit allegare titulū: ſed nō oportet probare. Io. dixit, q̄ illi erāt ſuſpecti, & ideo oportuit eos probare titulum, & iuſtum: quia propter ſuſpicionem quandoque transfertur probatio in alium, qui aliàs non cogitur. ſ. *vt eccle. ben. vt noſtrum.* vbi de hoc notatur. ſed ſuper hoc dic, vt dixi in *c. ſi diligenti.* ſ. *de praeſcri.* vbi inuenies, in quo caſu probari debeat titulus, & in quo non.

e ¶ *Conceſſionem praedictam.*] Quam ſi Papa ex certa ſcientia confirmaſſet, valuiſſet, & ex ea ſumpſiſſet vigorem, licèt ex ſe nulla fuerit. *arg.* ſ. *de pac. quotiens.* ſ. *de tranſact. c. 1.* & 96. *diſt. bene quidem.* & 2. q. 1. *in primis.* b. Ber.

f ¶ *Laicali.*] Vt 16. q. 7. *ſi quis deinceps.* vnde titulus talis habetur pro non titulo.

g ¶ *Non potuerint aliis.*] 1. q. 7. *Daibertū.* j. *de donationibus inter virum, & vxorē. c. nuper.* quia pro nō dato habetur, quod ab illo donatur, qui nō poteſt de iure donare j. *de iure pa. quòd autem in fi. Arg. contra* ff. *de acquir. re. do. non eſt nouum.* ff. *de vſufru. quod noſtrum.* ff. *de contrahend. empt. l. rem alienam.*

h ¶ *Poſſidere.* 16. q. 7. *c. 1.* & ſ. *de praeſcript. c. cauſam quae.* quia ſpiritualia non cadunt in laicum ſ. *de electio. ſacroſancta.* & *c. Maſſana.* 96. *diſt. bene quidem.* Ver. *nunquam licuit laico anathematizare.*

i ¶ *Nullatenus derogetur.*] Nūq̄ enim intelligitur derogari iuri alterius, niſi hoc exprimatur 63. *diſt. Florētinum.* & 9. *diſt. vtic.* ſ. *de auct.* & *vſu pal. ex tenore.* & ſ. *de offi. del. ſuper eo.* Ver.

k ¶ *Prohibemus.*] Et haec ſētētia vt, q̄ actū ſit iudicioſe ... dictis. & ex eo q̄ dicitur j. *in prin.* nō permitterēt tibi ſolui pet-

† *Quid & peretur cōfirmatio facta per Papam, tradit Felinus in c. 2. ſuprà de reſcrip. & in c. inter dilectos. ſuprà de fide inſtrum.*

† *In Germ. ſturib. aut cum pluribus vetus C. Papa prae. p. quae verba in recentiorib. iam ſunt extenſa, impreſſa.*

† *aliquid:* † *recepit.*

† *à ſe, id recentiorib. ſed in antiquis, ad ſe, habet; id eſt, ad eccleſiā ſancti Stephani.*

† *Authenticum recentiorib. ſed in antiquis, authenticū legitur.*

† *Innocentius iq. id concilio generali Lateran. c. 5. eo. tit. in 4. cōp.*

b *Secūdum Io. qui etiā allega. ff. de adop. l. 1. adoptio.*

petitioné Epiſcopi videtur actũ petitorio. Sed ſtãdũ eſt ſententiæ:talia enim ſunt ſubiecta, qualia pmittũt prędicata. Ber.

IN aliquibus.] Prima pars ponit exceſſum, quẽ ſecundo corrigi mandat ibi, *Volentes.* Abbas.

CASVS. In aliquibus regionibus quædã ſunt gẽtes permiſtę, quæ ſecundum ritus ſuos decimas non ſoluunt, licèt Chriſtiano nomine cẽſeãtur: quidã domini prædiorũ talibus perſonis ſua prædia tradũt excolẽda, vt inde maiores redditus cõſequãtur: ſtatuit cõcilium, vt ipſi domini talibus perſonis ſua prædia cõmittant, quod abſque aliqua cõtradictione, cũ integritate perſoluãt decimas Eccleſiis, quibus debentur, & ſi neceſſe fuerit, cõpellantur: in fine dicit, quòd illæ decimæ, quæ debentur de iure diuino vel etiam de loci cõſuetudine approbata, neceſſariò ſunt ſoluẽdæ. Not. φ res tranſit cum onere ſuo. Item decimæ de iure diuino debentur. Itẽ loci conſuetudo attendẽda eſt in ſolutiõe decimarum.

† *Vide Guid. enim Papa decis.* 284.

† *In codice Barbatia ita: Vt ipſi domini de cætero talibus &c.*

a ¶ *Compellantur.*] Pactum enim non nocet Eccleſiæ, quin à quolibet poſſeſſore poſſit petere decimam: quia eſt onus, quod ſequitur ipſam rem *s. eo. paſtoralis. & c. prox. s. de pactis. pler. que. ff. de pac. inter debitorem. ff. de inſt. ſi cum Vtilico. Arg. contra. ff. de pac. epiſtola. §. pactum.* Si poſſeſſor partem fructuum recipit, & dñs partẽ teneat, vterque cõueniẽdus eſt. *s. eod. à nobis & c. tua nobis.*

† Ca. 54. & c. 6. eo. tit. in 4. comp. *& vide notą huius c.*

† *quod.*

† 1. ad Cor. c. 3.

CAP. XXXII.

IN † aliquibus regionibus quædam permiſtæ ſunt gentes, quæ ſecundum ſuos ritus decimas de more non ſoluunt, quamuis cenſeantur nomine Chriſtiano: his nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes Eccleſias, maiores inde redditus aſſequantur. Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitatibus prouidere: ſtatuimus, vt † ipſi domini talibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quòd abſque contradictione, Eccleſiis decimas cum integritate perſoluant, & ad id, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticã compellantur.[a]

¶ *Iſte §. propter ſui breuitatem non ſummatur.*

¶ Illæ quippe decimæ neceſſariò ſoluendæ ſunt, quæ debentur ex lege diuina[b], vel loci conſuetudine[c] approbata.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Prius ſoluendæ ſunt decimæ, quã cenſus, ſeu tributa: & ſi prius illa ſoluuntur, poſtea decimari debent.*

CAP. XXXIII.

CVm non ſit in homine, quid † ſemen ſerenti reſpondeat, quoniam iuxta verbum Apoſtoli † [Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus] ipſum †, qui de mortificato ſemine plurimum fructum affert, nimis auarè quidam in decimis defraudare nituntur: cenſus, & tributa, quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducentes. ¶ Cum autem in ſignum vniuerſalis dominij, quaſi quodam titulo ſpeciali, ſibi Dominus decimas reſeruauerit: nos & Eccleſiarum diſpendiis, & animarum periculis obuiare volentes, Statuimus vt in prærogatiuam dominij generalis, exactionem tributorum, & cenſuum, præcedat[d] ſolutio decimarum: vel ſaltẽ hi, ad quos cenſus, vel tributa indecimata peruenerint (quoniam res cum onere[e] ſuo tranſit) ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur Eccleſiis, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Ciſtercien. Tẽplarij, & Hoſpitalarij de fructibus poſſeſſionũ, quas acquiſierũt poſt cõcilium generale, de quo hic, decimas ſoluere tenentur, ſi de illis poſſeſſionibus prius ſoluebantur decimæ.*

CAP. XXXIV.

NVper Abbates Ciſtercienſis ordinis, in generali concilio † congregati, ad commonitionem noſtram prouidè ſtatuerunt, ne de cætero fratres ipſius ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeantur Eccleſiis: niſi fortè pro monaſteriis nouiter[f] fundandis. Et ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro monaſteriis de nouo fundandis, committantur[h] aliis excolendæ, à

b ¶ *Ex lege diuina.*] Quas dñs ſuo dominio ſeruauit, & tãquã debita requiruntur *s. eo. parochianos & j. eo. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ.* Ber.

† *Hanc periodum ex antiquis reſtituimus, vt eſt impreſſa, nam in Vulgatis perperã legebatur: ſed vide notas huius loci.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit dictum, ad quod inducit duo ſimilia, quod poſtea fortificat, & determinat: ſecunda pars reci. per q.*

c ¶ *Loci conſuetudine.*] Sic ergo attenditur conſuetudo in decimis: nec mirum: quia[a] & in baptiſmo attẽditur, *de conſe. diſt. 4. de trina. & in matrimonio. j. de cogn. ſpiritu. ſuper eo.* & meritò ſeruatur conſuetudo: quia æquè punitur tranſgreſſor conſuetudinis ſicut tranſgreſſor legis. *11. diſt. in his rebus.* Et hoc poteſt intelligi de conſuetudine illa, de qua habuiſti. *s. eo. cũ ſint homines. & c. ad Apoſtolica.* vbi de hoc. & dic de conſuetudine approbata, & præſcripta, aliàs non obeſſet conſuetudo. *s. de coniunct. c. vlt.* Si vero conſuetudo eſt, quod detur duodecima pars, vel minor, talis cõſuetudo non ſufficit, niſi ſit approbata à Papa, quia nõ valet talis cõſuetudo, quæ abſq; mortali peccato ſeruari nõ valet, quãtũcũq; lõga. *s. de præſcript. quoniã omne.* Sed hic nõ poteſt habere bonã fidẽ, quia de iure diuino debentur, & ita non poſſet præſcribere, ergo nec cõſuetudo ibi locum habere poteſt: hoc dico in laicis: quia clerici, vel Eccleſia contra clericos non ſolum partem præſcribere poteſt, ſed etiam totam decimam, vnde dicit decretum: qui minus dedit decimas, modo emendet. *16. q. 7. quicunque. 1.* Ber.

a *Hoc intellige circa ſolennitates accidẽtales, ſeu exteriores cæremonias, non circa ſubſtantialia ſacramentorum.*

CVm.] Diuiditur. Primò præmiſſa ratione punitur exceſſus. Secundo alia ratio, & exceſſus prohibitio ibi, *Cum autem.* Tertio alia ratio ibi, *Quoniam.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ante ſolutionem decimarum deducebant de fructibus decimãdis cẽſus, & tributa, & alias expẽſas. Cũ igitur dñs in ſignũ vniuerſalis dñij quodã ſpeciali titulo ſibi decimas reſeruauerit: volens concilium & eccleſiarũ diſpendiis, & animarũ periculis obuiare, ſtatuit φ ante exactioné aliquã tributorum, vel cenſuum, præcedat ſolutio decimarũ, vel ſaltem illi, qui cenſus, vel tributa indecimata percipiunt, compellantur ea decimare: quia res tranſit cũ onere ſuo. Not. φ decimæ dantur in ſignum vniuerſalis dominij. Item omnem deductionem debet præcedere ſolutio decimarũ prædialium. Item res tranſit cum onere ſuo.

¶ *Gloſ. ſeq. abuicit & ſoluit.*

d ¶ *Præcedat ſolutio.*] Quia vt hic dicitur illas ſibi Dñs in ſignum vniuerſalis dñij reſeruauit. *s. eo. tua nobis.* & ideò ſine aliqua diminutione expenſarum ſunt ſoluendæ: vt ibi dicitur. & *c. cum homines.* ſed non refert multum, vtrum præcedat ſolutio decimarum exactionem tributorũ, vel cenſus: quia ſoluere dñs de parte ſua, & colonus de ſua tenet. *s. eod. à nobis. & c. tua nobis.* Reſponderi poteſt, licet vterq; conueniri poſſit melius, & commodius eſt Eccleſię conuenire vnum, quam plures, *ff. de exercito. l. 1. §. vlt. & l. ſeq.* Et diſtinguitur in caſu iſto, vtrum dominus percipiat certam partem, tertiam, vel quartam, ſiue duos corbes, vel tres tantùm. De hoc dicitur. *ſuprà eo. tua nobis.*

† Ca. 55. Et c. 7. eo. ti. in 4. comp.

e ¶ *Cum onere.*] Sic *s. eo. paſtoralis. ff. de contrahen. emptio. alienatio. & s. de pigno. ex litteris.* Ber.

† *Pro Gen. concilio, quæ eſt in antiquis omnibus codicibus, in antiqua compil. ponitur capitulo quod non eſt ineptum: nam generales monachorũ conuentus capitula vulgo dicitur.*

NVper.] Duæ ſunt partes. Primò ponitur ſtatutum Ciſtercien. Secundo cõfirmatio, & prouiſio Papæ ibi, *Ne occaſione.* Abb.

CASVS. Abbates ordinis Ciſtercienſ. habebant priuilegiũ de nõ dãdis decimis de laborib. quas excolũt ſũptibus ſuis, vnde grauiter lædebantur Eccleſiæ, cũ ipſi quotidie multas acquirerẽt poſſeſſiones, de quibus Eccleſiis decimæ ſoluebãtur: propter quod prędicti Abbates ad cõmonitioné concilij ſtatuerũt, ne de cætero fratres ipſius ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeãtur Eccleſiis, niſi fortè pro monaſteriis fundandis de nouo: & ſi tales poſſeſſiones, de quibus decimæ ſoluebãtur, eis fuerint collatæ, aut emptę pro monaſteriis de nouo fundandis, cõmittãtur aliis excolẽdę, ne occaſione priuilegiorum ſuorum Eccleſiæ vlterius aggrauẽtur: propter quod ſtatuit cõciliũ, vt de alienis terris, & de his etiã quas de cætero acquirẽt, decimas Eccleſiis ſoluant, quibus debentur, etiamſi propriis ſumptibus eas excolant, niſi cum ipſis eccleſiis amicabiliter duxerint componendum. Et hoc quod dictum eſt de Ciſtercienſibus, extenditur ad omnes alios, qui habent ſimilia priuilegia: præcipit cõciliũ, vt Eccleſiarũ prælati prompti exiſtant ad exhibendũ prædictis priuilegiatis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ complementũ, & eorũ priuilegia diligenter obſeruent. No. quòd ſi priuilegiũ aliquorũ incipiat vergere in enorme detrimentũ aliorũ, derogandum eſt vel in toto, vel in parte. Itẽ cõpoſitio poteſt interuenire in decimis.

f ¶ *Fortè pro monaſteriis grauiter.*] Et ita in caſu iſto obtinet adhuc priuilegium antiquum.

g ¶ *Tales*] Scilicet de quibus decimæ ſolui debeant. Ber.

h ¶ *Committantur.*] Interim ante quam ædificentur Eccleſiæ, vt illi coloni ſoluant decimas de illis terris. idem eſſet, ſi ipſi iidem colerent eas. *j. eod. c.*

¶ Glo. ſeq.

¶ *Glo. ſeq. quærit. arg. pro & contra, & ſoluit.*

a ¶ *Componendum.*] Et ſic compoſitio in decimis poteſt fieri per ſacerdotem. *ſ. eo. ex multiplici.* quæ perſonalis videtur, niſi per ſuperiorē fuerit confirmata. *ſ. de tranſact. Veniens.* Sed nūquid Ciſtercien. & alij monachi nō habentes populū, poſſūt præſcribere decimas? Nō videtur. quia decimas de iure habere nō poſſunt; vt 19. q. 1. *peruenit.* ergo eas non poſſūt præſcribere. *ſ. de præſcrip. cauſā quæ.* Sed videtur hic, ex quo nomine cōpoſitionis eas poſſunt habere, q̄ non poſſūt præſcribere. Satis poteſt ſuſtineri, q̄ nō poſſint præſcribere decimas, vt in prædicto *c. cauſam quæ. & ſ. eo. tit. dudū.* decimæ enim intuitu diuini officij tm̄ debitæ ſunt iure diuino, *ſ. eod. tua nobis.* ſed iſti nemini ſubminiſtrāt ſpiritualia, & decimæ iſtis tm̄ p priuilegia cōcedūtur, quia de iure communi eas habere nō poſſunt: aliās ſuperfluū eſſet priuilegiū: quia quæ de iure communi cōpetunt, ſuperfluum eſt precibus impetrare *C. de theſau. l. 1. lib. 10. ff. ad munic. l. 1.* vnde ſi iſti allegarēt præſcriptionē, neceſſe haberent oſtēdere titulum, qui eis daret cauſam præſcribendi. ſupra eo. dudum. quæ loquitur de hoſpitalariis Hieroſolymitanis, qui de iure cōmuni decimas poſſidere nō poſſunt: & ideo in his pſonis quæ de iure cōmuni poſſidere nō poſſunt, neceſſarius eſt titul^b: & ſic poteſt intelligi. *ſ. de præſcrip. ſi diligēti.* vbi de hoc.

b ¶ *Alios.*] Hic habes arg. q̄d res inter alios acta aliis præiudicat.

† *In Codice Barbatia poſt verbū, prægrauētur, ita: Nos agere ſtatuimus, & curam habentes, decernimus, &c.*

quibus Eccleſiis decimæ perſoluantur. Ne occaſione priuilegiorum ſuorum Eccleſiæ vlterius prægrauentur †, decernimus, vt de alienis terris & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excolant, decimas perſoluant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur: niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint cōponendum^a. ¶ Et hoc ipſum ad alios^b regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegiis, extendi volumus, & mandamus: vt Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ complementum: eorumque priuilegia diligentius, & perfectius ſtudeant obſeruare.

¶ Gregorius ix.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuerſis perſonis Eccleſiaſticis, vt decimas detentas à Laicis, ad alienas^c Eccleſias pertinentes, in pignus recipere ab eiſdem Laicis non præſumant.

TITVLVS XXXI.

De Regularibus †, & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Ex concilio † Maguntiñ.

† *De materia huius titulo vide concilium Trid.* ſeſſ. 25. c. 1. de regularibus.

† *Ex concilio Maguntino, ſeu Maguntiaco celebrato an. 813. ſub Carolo imperatore. c. 23. & c. 3. e. tit. in 1. cōpil.*

I*Nterdicimus vniuerſis perſonis Eccleſiaſticis.*] Casvs. In hoc *c. prohibetur,* ne aliqua Eccleſiaſtica pſona præſumat in pignus accipere decimas detētas à laicis, quæ ad alienas ſpectant Eccleſias. Nota, quod decimæ detentę à laicis, in pignus accipi nō debent, niſi ab eo, ad quē de iure ſpectāt.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionē, de quibus decimis hic loquatur.*

c ¶ *Ad alienas.*] Iſtud poteſt intelligi de decimis laicis in feudum cōceſſis, vt nulla perſona Eccleſiaſtica, ad quam nō pertinent, recipiat illas in pignus: vt ſi penes laicum remanſit, citius redeant ad eccleſiam ad quam pertinen: ſaltem poſt mortē, cum in decimis non habeat locum ſucceſſio. *ſ. eod.* ad hoc. licet ſuccedant hæredes in decimis antiquitus cōceſſis in feudū: & hac ratione ſufficit, ſi laicus de cōſēſu Epiſcopi, decimas tales alij Eccleſiæ donauerit. *ſ. de his, quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu capituli. c. cum Apoſtolica.* Eccleſia verò, ad quā pertinent, bene poteſt eas in pignus recipere: quia per hoc citius rehabebit decimas ſuas, cum tūc non teneatur cōputare fructus^a in ſortem. *j. de vſur. c. 1. & c. conqueſtus. & ſ. de feud. c. 1.* Idem eſſet & multò fortius, ſi laicus de facto tantum decimas retineret, & hæc fuit prohibitionis cauſa, vt per hoc prouideretur eccleſiis, ad quas iſtæ decimæ peruenire debent.

a *Si abſtrahat à ſeruitio vaſalli. Ioann. And.*

DE REGVLARIBVS, ET TRANſeuntibus ad religionem.

¶ *Suprà viſū eſt de clericis ſæcularib^9, & de reb. eorū: merito reſtat videre de regularib. & reb. eorū. Vel ſic: quia virorū Eccleſiaſticorū duo ſunt genera, quoddam clericorū ſæcularium, quoddā religioſorū, ideo viſo de primo genere, merito ſubiicitur de ſecūdo. Abbas.*

De hac materia tractatur 27. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. c. hanc ergo. §. ſed & notandum. vſque ad fi. q. 1. & q. 2. & q. 3. & 20. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & 1. q. 2. per totum.

¶ *Non poteſt quis ad religionem admitti niſi volens, & in ætate idonea.*

CAP. I.

NVllus † tondeatur^d, niſi in † legitima ætate^e, & ſpontanea^f voluntate.

¶ Ex eodem †.

¶ *Impubes monaſterium ingreſſus, poſt annum à parentibus reuocari non poteſt. Hoc dicit primò. Pubes per vim ingreſſus, poſt annū exire, vel à parētibus reuocari nō poteſt. Hoc dicit ſecundo. Abbas Siculus.*

CAP. II.

SI † quis ante^e annos legitimos tonſuratus^g eſt ſine conſenſu parentum ſuorum: ſi parentes ipſius infra annum^h non reclamauerint ad Principem^i, aut ad proprium Epiſcopum, vel ad miſſum^k dominicum, in clericatu permaneat^l: Si verò poſt legitimos annos, per vim^m † Clericus^n factus eſt, & nec ipſe, nec parentes eius infra annum ad memoratas perſonas reclamauerint, in clericatu permaneat^o, ſicut is, de quo ſuperius dictum eſt.

¶ Ex concilio Toletano †.

¶ *Clericus ſæcularis vtens habitu, & nomine monachali, cogitur, vt fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat.*

CAP. III.

VT Clerici, qui ſe fin-

N*Vllus tondeatur.*] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd nullus debet intrare religionem niſi in legitima ætate, & ſpontanea voluntate. Nota, quòd ætas, & voluntas attendenda ſunt circa intrantes religionem.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, & ſoluit eam ſolutione ſignat contrarium.*

d ¶ *Nullus tondeatur.*] Scilicet ad profitendum, vt ſic ſit monachus. 20. q. 1. *illud.* clericus tamen poſt ſeptimum annum poteſt fieri: quia tunc eſt doli capax. 28. *diſt. de his.* & 77. *diſt. quicunque.* & *c. in ſingulis.* Sed ar. contra. *ſ. de preben. ſuper.* ibi dicitur, quod pueri non ſunt idonei ad beneficium obtinendum.

e ¶ *In legitima ætate.*] Scilicet 14. annorum.

f ¶ *Spontanea volūtate.*] Quia ſi coactus, non valeret 20. q. 3. *præſens.* de clericum.

S*I quis.*] Communis diuiſio: quia duo ſunt dicta, vt patet in rubro. Secundum ibi, in §. *Si verò.* Abbas. Casvs. Statuit concilium Maguntiñ. quod ſi aliquis infra legitimos annos religionem intrauerit cum conſenſu parentum ſuorum, ſi parentes infra annum non reclamauerint ad Papam, vel Epiſcopum; vel eius vicarium, poſt annum ipſum non poterunt reuocare. Si vero poſt legitimos annos per vim religionem intrauerit: & infra annum nec ipſe, nec parentes eius reclamauerint ad prædictas perſonas, poſtea exire non poterit, cum præſumatur conſentire. Nota, quod ab initio non valuit, tractu temporis conualeſcit.

† *Vide B. Tho. 2. 2. q. 189. art. 5. & concil. Trid. infra citatum.*

† *Dictio, in, deeſt in omnibus antiquis codicibus.*

† *ſcilicet cōcilio Maguntino, ſed rectè aut Antonius Auguſtinus ſo in libris editis conciliorum hoc c. non inuenire.*

† *Burchardus l. 8. decre. c. 3. Iuo. p. 7. c. 26. & c. 4. eo. ti. in 1. comp. ad de beatum Tho. prætercatos locus.*

† *Vide concilū Trid. ſeſ. 25. c. 1. de regularibus, c. 19.*

† *Ex Iuone p. 7. c. 30. & 31. colliges hoc eſſe conciliū Toletanum 4. vbi c. 52. ſimilis eſt ſententia. Burchardus l. 8. c. 7. Et c. 5. eo. ti. in 1. comp.*

g ¶ *Tonſuratus.*] Vt fiat monachus, vel regularis canonicus. 20. q. 2. *ſi in qualibet.*

h ¶ *Infra annum.*] Et dicm. 20. q. 2. *puella.* & tutor contradicere poteſt. *j. idem tempus.* vt ibi dicitur.

i ¶ *Ad principem.*] Id eſt, ad Papam, *de conſec. diſt. 1. corpora.* vel ad principem, id eſt, ad prælatum Eccleſiæ Ber.

k ¶ *Ad miſſum*] Id eſt, vicarium Epiſcopi, qui gerit vices ſuas. *ſ. de inſti. ex frequentibus.*

l ¶ *Permaneat.*] Quoad parentes: quia poſt annum filium reuocare non poſſunt vt hic patet: & 20. *q. 2. puella.* ipſe vero puer quandocunque vſque ad finem 14. ann.^b poſſet reſilire. *j. eo. ſignificatum. & c. cum ſimus.* poſtea vero non poterit exire. 20. q. 1. *illud.*

m ¶ *Per vim.*] Illatam ſibi à parentibus.

n ¶ *Clericus.*] Id eſt, monachus.

o ¶ *Permaneat.*] Quia ex mora tanti temporis præſumitur conſenſiſſe, & intellige, ſi potuit reclamare. *infra de ſpon. ad id quod. & 1. q. 2. conſtant. j. de ſponſa. impube. de illis.* & aliàs autem non teneret monachatus. *ſ. quod met. cau. perlatum.*

b *Vide concilū Trid. ſeſſ. 25. c. 1. de regu. c. 15. vbi tempus annorum xvi. præfinit, ante quod profeſſio facta nulla eſt.*

V*T clerici.*] Casvs. Clerici qui fingūt ſe monachos cōpelluntur, vt fiant vel veri monachi, vel veri clerici. Not. q̄ qui

qui fingit ſe monachũ, debet fieri monach⁹, aut habitũ dimittere. Itẽ habitus non facit monachum, ſed profeſſio regularis.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit diſsimulationis cauſam honeſtam, & inhoneſtam & arg. ad quæſtionem.*

a ¶ *Fingũt.*] Nota, ꝙ fictio, ſiue ſimulatio[a] quandoq; fit ex honeſta cauſa, quandoq; ex inhoneſta. Ex honeſta cauſa 22. q. 2. *vtilem* & 23. q. 2. *dominus.* & ſi aliquis ſimulat religionem ex honeſta cauſa, ita ꝙ proteſtatio præcedat, non nocet. s. *de his, quæ vi, metúſue cauſa fiunt, perlatum*, vbi de hoc. Simulatio verò ex inhoneſta facit monachum, & compellitur redire ad monaſteriũ propter dolum ſuum, 27. *diſ. quod interrogaſti*, 17. q. 2. *vidua.* & j. c. *prox.* ita iſti clerici fingunt ſe monachos ex honeſta cauſa ab initio, ex qua datur eis optio. Sic & dico in matrimonio, ꝙ ſi aliquis per dolũ eo propoſito copulet alicui mulieri, quod nolit ſtare legitimè cum ea, & hoc ſit paratus probare, nõ eſt audiẽdus: quia in ſponſalibus, ſiue matrimoniis recurritur ad communem intelligentiam verborum. j. *de ſpon. ex litteris*[b]. *Arg.* eſt hic ad quæſtionem illius, *qui finxit ſe mulierem, & ſuſcepit habitũ in monaſterio monialium, vt poſſit corrumpere monacham, & in c. quod interrogaſti.* Ber.

gunt[a] habitu, & nomine Monachos, & non ſunt, ꝙ corrigantur: vt † veri Monachi ſint, vel † veri clerici[b].

¶ Ex concilio Arelaten. †

¶ *Nouitia, quæ ſponte ſe ingerit actibus Profeſſarum, per hoc cenſetur Profeſſa. Hoc dicit, & eſt caſus multum notabilis.*

CAP. IV.

Vidua ſi ſponte[c] velum conuerſionis, quamuis non ſacrum ſibi impoſuerit[d], & in Eccleſia inter velatas oblationem[e] Deo obtulerit, velit, nolit, ſanctimoniæ habitum vlteriùs debet habere: Licèt ſacramento[f] firmare velit, eo tenore velamen ſibi poſuiſſe, vt deponere poſſet.

¶ Gregorius † Anthe. Subdia.

¶ *Monachus temerè ad alienum monaſterium tranſire, vel peculium habere non poteſt.*

CAP. V.

IOannes frater: *& infrà.* ¶ Præſenti iuſſione mandamus, vt neque Monacho de monaſterio in monaſterium[g] temerè migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare[h] † quitquam habere. Sed ſi hoc præſumpſerit, monaſterio, in quo ab initio conuerſatus eſt, ſub Abbatis ſui regula competenti coerctione reddatur[i].

¶ Ex regiſtro Gregorij †.

¶ *Vbi eſt dura congregatio, vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, ſcilicet tempus decem & octo annorum. Hoc dicit, habito reſpectu ad mentem litteræ. Et eſt textus ſingularis.*

CAP. VI.

QVia[k] in ſingulis dura eſt congregatio Monachorum, Pueros[l] in eorum monaſteriis ante decimum octauum annum[m] ſuſcipi prohibemus.

¶ Alexander iij. Archiepiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis per Galliam † conſtitutis.

¶ *Si Ciſtercienſis ſine licentia ſui Abbatis ad aliud monaſterium tranſit, ad proprium monaſterium regredi cogitur.*

CAP. VII.

NOn † eſt vobis dubium: *& infrà.* ¶ Vniuerſitati veſtræ mandamus, quatenus Monachos, vel Conuerſos Ciſtercieñſis

¶ *Gl. ſeq. alleg. duo iura, in contrarium allegat alia duo, & ſoluit.*

b ¶ *Veri clerici.*] Et ſic datur eis optio, vtrũ velint eſſe clerici, vel monachi. ſm. s. *de elect. cum cauſam* & arg. 16. q. 1. *nemo poteſt.* Arg. contra. j. c. *prox.* & 27. *diſt. quod interrogaſti.* vbi cõpelluntur in monaſterio remanere. Sic poteſt ſolui: hic conſtabat eos tales eſſe, licet ſtarent in habitu monachali, in contrariis non conſtabat, immò tanquam veri monachi ſtabant, & ſe gerebant, vnde non audiuntur volentes iurare contrarium.

Vidua.] Primò ſoluitur dubium. Secundò ſolutionẽ ampliat ibi, *Licet.* Abbas.

Casvs. Si qua vidua ſponte velum conuerſionis ſibi impoſuerit, quãuis non ſacrum, & in Eccleſia inter alias velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, vlterius habitũ religionis debet habere, quãuis per ſacramentum firmare velit, eo tenore velũ ſibi impoſuiſſe, vt ipſum deponere poſſet. Nota ꝙ vidua poteſt ſibi velũ imponere, & intellige de velo conuerſionis. Itẽ ipſo facto præſumitur quis monachus. Itẽ ex quo quis aſſumpſit habitum, non auditur reclamãs, nec ſtatur iuramẽto ipſius in præiudicium voti, ex quo apparuit monachus.

c ¶ *Sponte.*] Secus ſi per vim. s. *de his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt, prælatum.* Tan.

d ¶ *Impoſuerit.*] Ipſamet vidua velum cõuerſionis ſibi poteſt imponere, vt hic patet, & 27. q. 1. *viduas.* poteſt etiam illud recipere à ſacerdote. j. *qui cle. vel vo. conſuluit.* & 20. q. 1. *vidua.* aut ab Epiſcopo s. *quod met. cau. perlatum.* velum verò [e] conſecrationis à nullo recipiunt. 20. q. 1. *deuotis.* ſolæ enim virgines conſecrantur: vt *c. de viſis* & *c. placuit ead. q.*

e ¶ *Oblationem Deo obtulerit.*] Reſpicit loci conſuetudinem, vbi fortè velatæ offerunt panem ad Euchariſtiam conficiendam[d]. ſimile 37. q. 1. *vidua.* & ita eo ipſo quod ſic ſtetit in Eccleſia cum aliis, monacha iudicatur. 17. *diſt. quod interrogaſti.* & 20. q. 1. *quem progenitores.* Si verò aliàs habitaſſet ibi etiam longo tempore, non iudicaretur monacha. in *Auth. vt conſtitu. qua interpreta. circa medium. coll. 6.* & ideò conſueuit dici, quod habitus ſine profeſſione non facit monachum. j. *eod. cap. porrectum.*

f ¶ *Licèt ſacramento.*] Scilicet tm: ſed ſi adiuuet aliis bonis præſũptionib⁹, & pſona honeſta ſit, ſic fortè ad plenã pbationẽ poſſet ſibi deferri ſacramentũ. C. *de reb. credi. in bona fide.* s. *de proba. ſicut conſuetudo.* s. *de iureiur. c. vlt.*[e] & etiã ſine iuramento, ſi haberet alias probationes. s. *quod met. cau. perlatum* Vinc. Sed hęc vidua non potuit probare per legitimas probationes, ſed allegabat fictioné ex alia cauſa honeſta, & iurare volebat: ſed iuramentum ſuum non ſufficit, & ideò remanet in monaſterio. Et ſecundum hoc intelligitur illud *c. & illa palea.* 27. q. 1. *viduas autem velare.* de fictione ex honeſta cauſa: aliàs ſi fictio ex inhoneſta cauſa fuiſſet, nulla probatio iſtius audiretur propter dolũ ſuum, etiamſi illud probaretur. ſic poteſt intelligi cap. illud, 27. diſt. quod interrogaſti. vt dr̃ s. *cap. prox.* quicunque ergo fictè monaſterium vult intrare ex honeſta cauſa, proteſtetur illud præſentib. teſtibus: vt fecit illa *in cap. perlatum.* *Et cap. illud, quod interrogaſti,* poteſt intelligi in eodem caſu cum iſta decret. vt intelligatur de fictione ex honeſta cauſa: ſed mulier illa hoc probare nõ potuit, & ideo compellitur redire ad monaſterium, prout intellexit Hug. Ber.

IOannes.] Diuiditur. Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio ibi, *Præſenti.* quæ duo facit. Primò prohibet. Secundo ſi contra fiat corrigi præcipit ibi, *Sed ſi.* Abbas.

Casvs. Statuit Papa, quòd monachus de monaſterio ad monaſterium temerè non tranſeat, nec aliquis monachus peculiũ habeat: & qui contra fecerit, monaſterio primo reſtituatur, competenti coerctione adhibita. Nota, quod non licet monacho tranſire de vno monaſterio ad aliud monaſterium, niſi ſit arctioris religionis, & tunc cum licentia ſuperioris ſui tranſire debet. Item monachus non debet habere peculium, & idem de omnibus regularibus intelligendum. Item monachus cauſa leuitatis exiens de monaſterio ad monaſterium debet compelli redire ad primum, & ibi coerceri.

¶ *Glo. ſeq. recipit per q. & vnum contrarium.*

g ¶ *Monaſterium.*] Hoc c. loquitur de his, qui cauſa leuitatis tranſeunt: aliàs licitum eſſet tranſire ad arctiorem religionem petita licentia, licèt non obtenta. j. *eo. licet.*

h ¶ *Peculiare.*] Niſi cauſa adminiſtrationis. j. *de ſta. mona. monachi.* aliàs niſi in morte reſignauerit, cũ ipſa pecunia in ſterquilinio ſubterretur. j. *de ſta. mona. & cano. re. cũ ad monaſteriũ.*

i ¶ *Reddatur.*] Quẽ tenet Abbas recipere, ne vagabũdus in animæ incurrat detrimẽtũ: & cõpellitur Abbas, ſi noluerit[f]. j. *eo. c. vlt.* & *ar.* 18. q. 2. *Abbates.* Itẽ ſignatur cõtrarium. 27. q. 1. *ſi qua monacharũ*, & c. *ſi quis rapuerit.* vbi dicitur, quòd monachi delinquentes debent tradi arctiori monaſterio. Sol. illa intelliguntur, cũ priora monaſteria redarguũtur de diſſolutione. Quid hodie debet fieri de iſtis fugitiuis, dicitur [g]. *eod. c. vlt.*

QVia.] Primo ponitur ratio. Secundo prohibitio ibi, *Pueros.* Abbas.

Casvs. Quia nimia erat aſperitas religionis in inſulis pcipit, ne quis ante xviij. annũ monachari volẽs, recipiatur. Nota, ꝙ propter auſteritatẽ vitæ, regula inſtituta à canone, extẽditur.

k ¶ *Quia.*] Hoc c. in quibuſdam libris habetur pro palea q. 20. q. 1. c. *quia autem.*

l ¶ *Pueros.*] Nota, quòd puer dicitur vſque ad decimumoctauum annum. j. *de deſpon. impu. c. puberes.*

m ¶ *Decimum octauum annum.*] Hoc ſpeciale eſt propter aſperitatem locorum: aliàs regulare eſt, quòd poſt tempus pubertatis tam maſculi, quã fœminæ poſſunt profiteri. 20. q. 1. c. 1. & q. 2. *ſi in qualibet.* & *c. puella.*

NOn eſt.] Primò ponitur exordiũ. Secũdo mãdatũ ibi, *Vniuerſitati.* Tertio aliud mandatũ ibi, *Et ſi quis.* Abbas Sic.

Casvs.

a De hoc articulo vide Caietanum 2. 2. q. 1. art. 2. & quæ dixi l. 1. in Directorium ſcho. 22.

† *aut.*

† *aut.*

† *Al. 1ã Aurelian., ſed habetur in concilio Triburienſi c. 25. refert Burchard⁹ l. 8. c. 39. Ivo p. 7. c. 55. & c. 6. e. tit. in 1. cõpil. Quibus locis aliis cõcilÿs tribuitur, ſed fortaſsis non rectè.*

† *In plurib. vulgatis legitur Gre. 9. alias Greg. 3. ſed in omnibus manuſcriptis, quæ nos vidimus, habetur, vt eſt impreſſum, quia locuta vera eſt, vt conſtat ex epiſtola* 40. l. 1. regiſtri B. Gregorij. & c. 7. eo. tit. in 1. comp. *Ivo de Iuuenem* p. 7. c. 112. & *omnino B. Thom.* 2. 2. q. 18. art. 8.

b *Quod dic vt c. tit. tua nos. Io. An.*

c *De muliercula: Velo quare nota 20. q. 1. c. illud §. velamen. in plo. & hoc per G. & H. Io. And.*

d *Fortaſsis reſpexit hic gloſſa ad cõſuetudinem Eccleſiæ Ambroſianæ Mediolanenſis, vbi mulierculæ quædã ſimplices habitae deferunt ad altare poſt Euangelium in ſolemnitatibus Miſſarum aliis vbi ſit hæc conſuetudo, cuius gloſſa meminit, non inuenio.*

e *Vide, quod de matrimonio carnali notatur eo. tit. mulieri. Ioann. And.*

† *peculium. quodquam habere.*

† *Li. 1. epiſt. 48. ad Anthemium. refert Gratianus 20. q. 1. c. quia autem, & c. 1. eo. ti. in 1. comp.*

† *in Gallia.*

† *poſt concilium Lateranẽ. ſub Ale. iij. p. 27. c. 6. & c. 1. e. tit. in 1. comp. Vide Archidiaconũ in c. ſtatutimus. 19. q. 3. Ioann. And. in c. ſi religioſus. de elec. in 6.*

f *Aliàs: ſi noluerit.*

g *Verũ dicit Bernardus, inuenio in vetuſtiſſimis Gratiani codicib. quos vidimus, non habetur hoc c. vt intelligas poſtea adiectum, & ob id ſignari vt Paleam.*

CASVS. Mandat Papa prælatis per Galliã conſtitutis, ꝙ non permittant recipi ꝑ epãtus ſuos, monachos, vel cõuerſos Ciſtercien. ordinis, poſtquam fecerint ibi profeſſionẽ, ſine licẽtia Abbatum ſuorũ: & ſi aliquis contra hoc fecerit, & monitus ad ſuum monaſterium nõ redierit, compellant ipſum ad monaſterium ſuum redire. Not. ꝙ Ciſtercien. monachi ad aliã religionem tranſire non poſſunt: quia non reperitur arctior. Item monachus ſuum monaſterium non poteſt deſerere ſine licentia ſui Abbatis. Item deſerentes monaſteriũ ſuum, monendi ſunt, vt redeant: & niſi redierint, per ſententiã excõmunicationis ſũt compellendi.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per duas quæſtiones, ſcilicet quæ ſit ratio, & an licentia ſufficiat.*

a ¶ *Permittatis.*] Et merito: quia qui mutat locum, de minori ad maiorẽ mutare dẽt. *93. diſt. legimus. in fi.* ꝟ. *de transla. licet. & c. 1.* & hoc ideo præcipitur: quia non reperitur ordo arctior. & pro eo quod dicit licẽtia, ſupple, maximè: quia nec Abbas poſſet in hoc diſpenſare, vt ad minorem tranſiret. Vel intellige, ꝙ de licentia Abbatis poſſet tranſire ad æqualem iuſta de cauſa.

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtio. quando dicatur celeriter fieri.*

b ¶ *Celeriter.*] Poſt admonitionem, & celeritas iſta ad arbitrium iudicis refertur, ex quo non determinatur. ꝟ. *de offic. deleg. de cauſis. ff. de iure. deli. l. 1. in fi.* De iſtis vagabundis tene, vt dicitur. ī. *eod. c. vlt.*

† Ciuitatẽ. alias deſideratur in ſcripto in codice Barbatia, & alius.

† Poſt concilium Lateran. p. 21. c. 2. & c. 8. eo. tit. in 1. compil. *Et de materia huius decretalis tene, quod nouiſſime diffiniuit concilium Trid.* ſeſſ. 25. tit. de regularibus & monalib. c. 15.

ordinis, poſt profeſſionem, ſine licentia Abbatum ſuorum, per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis [a]. Et ſi qui ex eis ſine licentia Abbatum ſuorũ, de monaſterio exire præſumpſerint, & commoniti celeriter [b] nõ redierint, eos regredi cõpellatis.

¶ Idem Magiſtro F. Ciuitaten. † canonico.

¶ *Profeſſio facta ante decimũ quartum annum non obligat: poſt decimumquartum verò ſi fit per ſuſceptionem habitus Profeſſorum, etiã non obligat, niſi detur perſeuerantia tridui.*

CAP. VIII.

AD † noſtram noueris audiẽtiam perueniſſe, quod Eremitæ de Monteſolli quoſdam pueros ſeduxerunt intantum, quòd quidam ſuaſionibus eorum aſſenſum præbentes, ſtatim religionis habitum in ipſorum monaſteriis ſuſceperunt: quorum vnus T. nomine, ſtatim pœnituit [c], quòd habitum induiſſet: *& infra.* ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit quod præfatus T. ante conſummationem [d] decimiquarti anni, ſuſceptum habitum depoſuerit, aut ſi poſt decimumquartum annum, habitum ipſum ſine probatione ſuſceperit, & infra triduum [e] depoſuerit:

nus inceptus [b] pro completo non habetur. *10. q. 1. illud.* & *q. 2. ſi in qualibet.* & ī. *eod. ſignificatum.* & in alio caſu. ꝟ. *de elect. cum in cunctis. arg. contra. ff. de mune. & ho. ad rem publicam.* & *78. diſt. presbyter. & in c. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora* Sol. in dignitatibus fauor conſideratur: & ideo annus inceptus pro completo habetur: ſed in Epiſcopo eſt ſpeciale. in regulæ obſeruatione grauitas eſt, & labor, & ſic odium: & ideo annus completus exigitur. *arg.* ꝟ. *eo. quam in inſulis.*

cum ab impetitione prædictorum Eremitarum denuncies abſolutum: & eã, quam poſtquam exiuit, iurauit accipere in vxorẽ, liberè poſſe traducere, ſi alia † cauſa rationabilis non obſiſtat †.

¶ Idem Elien. Epiſcopo.

¶ *Qui recipit habitũ Profeſſorum vbi diſtincti ſunt habitus, compellitur ibi, vel alibi eſſe religioſus: ſed ſi recipit habitum nouitiorum, poteſt ad ſæculum redire.*

CAP. IX.

SVper † eo quod quæſitum fuit de clericis, qui religionis habitum ſuſceperunt [f], & ante profeſſionem ad priorem ſtatum ſunt reuerſi: Reſpondemus, quòd ſi auſteritatem religionis, ad quam migrãſſe noſcuntur, ſeruare noluerint, ad minorem religionem ſunt cogendi tranſire: nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum [g], quod Domino fecerunt, venire probẽtur. Verum ſi ante ſuſceptum huiuſmodi habitum [h], in probatione poſiti recedere voluerint [i], ſecundùm regulam † beati Benedicti non videntur prohiberi ad priorem ſtatim redire [i]: quæ videtur præcipere Vt in eadem veſte [k], in qua veniunt, reuertantur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ponit opinionẽ, quã reprobat: demum ſoluit.*

e ¶ *Triduum.*] *Arg. contra 20. q. 1. c. firma. & 72. q. 1. per totum. 20. q. 3. eos qui. ſemel.* Sol. Quidam dicunt, quod illud diſpenſatiue dictum eſt, aliàs regulare eſt, quod pubes ingrediens etiam poſt momentum exire non poteſt: vt dicunt con. Sed hæc ſolutio non valet: quia contra votum continentiæ [c] non admittitur diſpenſatio: quia continentia caſtitatis, & abdicatio proprietatis ita inhærent oſſibus monachorum, vt nec ſummus Pontifex valeat diſpenſare. ī. *de ſta. mo. cum ad monaſterium. in fi.* Dicas ergo, quòd iſte ſine deliberatione, & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit: & ita quod ad Deum non fuit obligatus, qui cõſideraret cor, & nõ opus. *14. q. 5. ſi quid inueniſti.* & *15. q. 6. c. 1. in fi.* & ideò nec apud Eccleſiam cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuosè, ex eo quòd ſine probatione habitum ſuſcepit, & quia infra triduum pœnituit, & quia prope pueritiã fuit: iure ergo cõmuni Eccleſia ipſum abſoluere debuit, & ita non fuit obligatus quantum ad Deum, & eius Eccleſiam. *arg. 22. q. 4. vnuſquiſque.* & *15. q. 1. ſane. ar. 17. q. 4. ſunt qui opes.* Ber.

b Tempus inceptum quando habetur pro completo, aut non, tradit Io. de Platea. §. præterea. Inſti. qui- bus non eſt permiſ. face. teſta.

† aliquã. † obſtat.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. ſub Alex iij. p. 21. c. 2.

c De hoc articulo vide S. Thomã, & ibi Caietanum 2. 2. q. 88. art. 12.

† Quid de hoc articulo diſponat regula, refert hic Ho. regula etiã verba enumerans.

ADDITIO. De hoc, celeriter, dicitur. ꝟ. *de locato. & condu. c. vlt.*

AD *Noſtram.*] Minor xiiij. annis per profeſſionẽ religioni nõ obligatur, idem in maiori, qui ſine probatione ſuſcepit habitũ profeſſorum, quem dimiſit infra triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Eremitæ de Monteſollio quoſdam pueros ſeduxerũt in tantum, quod quidam ſuaſionibus eorum conſentiẽtes, ſtatim religionis habitum in ſuo monaſterio receperũt: vnus eorum T. nomine ſtatim pœnituit, & infra triduum inde exiuit: poſtmodum iurauit quandam recipere in vxorem, ſed illi eremitæ non permittebant ipſum illã ducere, vt iurauit: ſignificatũ fuit hoc domino Papæ: vnde mãdat, quatenus ſi cõſtiterit, quod præfatus T. ante xiiij. annum completum, habitũ ſuſceptum depoſuerit, aut ſi poſt xiiij. annum habitũ ipſum ſine probatione ſuſceperit, & infra triduum depoſuerit, eum ab impetitione dictorum eremitarum denunciet abſolutum: & eam, quam iurauit, accipiat in vxorem, ſi aliud non impediat. Not. quòd ante xiiij. annum votum non obligat. Item qui illectus habitum ſuſcepit, præſumitur non vouiſſe.

¶ *Glo. ſeq. arg. allegat quatuor iura pro, & 4. contra, & ſoluit.*

c ¶ *Statim pœnituit.*] *Arg. non dici factum, quod non durat 2. q. 1. conſtat. ff. quod cum eo qui in alie. po. ſi filius. ff. de in rem ver. ſi pro parte. § verſum. & 23. q. 6. vides. Arg. contra. quia ex quo ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. 32. q. 5. horrendus. C. de contrahen. empt. non idcirco. & 4. diſt. erit autem. & c. in iſtis. & 8. q. 2. dilectiſsimi.* Sol. vbi conſtat de facto, & eius qualitate [a], non eſt quærendum de eius perſeuerantia: Nam ſufficit, ꝙ ab initio conſtitit: cum vero conſtat de facto, ſed de intentione neſcitur, recurrimus ad præſumptionem perſeuerantiæ: vt in caſu iſto, & conſimilibus.

a Aut obligatione firmiter, & purè contracta, ſecũdum Hoſ. Ioann. And.

¶ *Glo. ſeq. notat annum inceptum, & c. Alle. quatuor iura: in cõtrarium alleg. tria, & ſoluit.*

d ¶ *Ante conſummationẽ.*] Not. ex hoc verbo, ꝙ in caſu iſto an-

SVper.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Quæ diſtinguit inter profeſſos, & nouitios. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã clerici ſuſceperunt habitum religionis eo animo, vt ad ſæculum non redirent & ante factam profeſſionem ad priorem ſtatum ſunt reuerſi: quæſitum fuit de his clericis, vtrum ſic remanere poſſint? Reſpõdet Papa, ꝙ ſi auſteritatem religionis, ad quã migrauerũt, ſeruare noluerint, ad minorem religionem compellendi ſunt tranſire, nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum ſuum venire probentur. ſed ſi ante ſuſceptum habitũ poſiti in probatione recedere voluerint, ad priorem ſtatũ redire non prohibentur. No. quòd qui habitũ religionis aſſumit eo animo, vt in religione perſeueret, ad ſæculũ redire nõ poteſt, ſed ad largiorem ordinẽ, ſi voluerit, trãſire poteſt. Itẽ qui cauſa probationis habitũ religionis aſſumit, ante profeſſionẽ ad ſeculũ redire poteſt.

f ¶ *Suſceperunt.*] Eo animo vt ad ſæculum non redirent, nulla facta ibi profeſſione. ī. *eo. ſtatuimus.* ita quod de hoc conſtabat, vt ibi dicitur.

g ¶ *Ne contra votum.*] Quo renunciauerunt ſæculo generaliter, nondum facta profeſſione alicuius religionis. vnde cogendi ſunt remanere vel ibi, vel ad mitiorem tranſire, ſi ſponte voluerint, vt hic dicit. & ī. *eod. conſulti* [d].

h ¶ *Habitum.*] De quo præmiſit, ex quo renũciauerũt ſæculo.

i ¶ *Redire.*] Moribus emendatis. ī. *eod. conſulti.* Ber.

¶ *Glo. ſeq. quærit, in qua veſte, & c. alleg. quod in prima. ſoluit contrarium, & ad legem reſpondet.*

k ¶ *In eadẽ veſte.*] Sed in qua veſte poſiti in probatione debẽt eſſe? Vr. ꝙ in illa, in qua venerũt. *53. diſt. legem.* & *54. diſt. multos. in fi. ar. 17. q. 2. ſi quis incognitus.* Dic. ꝙ in monachali habitu, vt hic dicitur, & ī. *eo. ſtatuimus.* alioquin nõ poſſet probate au-

d Poſt hæc verba in quodã antiquo exemplari mox ſubſequuntur hæc: Et intelligo, iſtam decretalem infra eo. c. conſulti, ſecundum illam ibi: ſtatuimus. Ho.

re auſteritatem monachalem, quę in veſtibus pro magna parte cõſiſtit. Et quod dicit hic in ſi in eadẽ veſte ſedeãt, in quã venerunt, ſic intellige: quia finita probatione, ſi noluerint ibi remanere, reſtituentur eis veſtes cũ quibus venerunt, & cum eis recedẽt, & ſic ſeruatur pro regula monachorum. & ce. [a] quę dicunt, quod probari debent in veſte laicali nõ ſeruãtur, ſed intelligas de veſte, in qua venerũt. Vel dic: in veſte laicali, id eſt, in veſte nouitiorum, q ſunt in probatione quæ differunt ab illis quæ dantur profitentibus. ĩ. eo. *ſtatuimus*.

a Scilicet illud c. nuncios. Io. And.

¶ Idem Ambianen. Epiſcopo.

¶ *Canonicus regularis poteſt effici Monachus, ſi religio, ad quam tranſit, eſt ſtrictior ſua: aliàs ſecus.*

CAP. X.

SAnè † de Canonico, qui in Eccleſia Aromateñ. profeſſionem fecerat, & fugerat ab eadem, in Monachum à quodam Abbate recepto: Id tuæ fraternitati ſignificamus, quòd ſi locum, vbi nunc permanet, maioris religionis, quàm Eccleſia Aromateñ. exiſtat †, ipſum in eodem loco cum pura conſcientia remanere permittas [a]: alioquin eum ad priorem Eccleſiã redire compellas.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cõpil. *poſt concil. Lateran.* p. 59. c. 19.

† *exiſtas*.

SAne] Si canonicus regularis fit monachus: aut ſtrictioris religionis, & manet monachus: aut laxioris, & redire compellitur. Et eſt textus notabilis. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secundò diſtinguendo diffinit ibi, *Id tuæ*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã canonicus Aromateñ. profeſſus ibidem, ab Eccleſia Aromateñ. aufugit, & à quodam Abbate in monachũ eſt receptus: quæſitum fuit, an deberet ita remanere? Reſpõdet Papa Epõ Ambian. q ſi locus ille, vbi nũc eſt, maioris religionis exiſtit, quã Eccleſia Aromateñ. ipſum in eodem loco cum pura cõſcientia remanere permittat, alioquin ad primã redire cõpellat eundem. Not. quòd de minori religione ad maiorem trãſire licet, & non econuerſo.

¶ Idem Beluacen. Epiſcopo.

¶ *Minor xiiij. annis, profitendo non obligatur religioni, niſi factus maior ratum habuerit.*

CAP. XI.

SIgnificatum † eſt nobis: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi inueneris, quòd G. non fuiſſet à parentibus [b] oblatus: & infra decimum quartum annum facti voti pœnitens, à religione receſſerit; ab illo voto profeſſionis, quod fecit, denuncies abſolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus [c], ſeu decimum quartum annum compleuerit, cum religionem intrauit [d], ſeu poſt decimum quartum annum profeſſionem à ſe prius factam, ratam habuerit [e]: eum ad eandem; vel ad aliam religionem [f] tranſire compellas.

† Ca. 11. eo. tit. in 1. cõpil. *& poſt. concil. Lateran.* p. 50. c. 10. *vbi eſt integra clauſula. Et vide concilium Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularibus. c. 15. ex quo ceſſant nunc difficultates textus, & gloſſarũ.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Remanere permittas.*] Sed contra videtur 19. q. 3. *mãdamus.* vbi dicitur, q ſi canonicus regularis ad monaſterium trãſeat, ad canonicam reducatur & in vituperium memorialem cucullam portet. ſed illud intellige, quando cauſa leuitatis, vel vanitatis non petita licentia tranſit [b]: hic quando cauſa maioris religionis, & bono zelo. ĩ. *eod. licet*. Ber.

b De ſolutione huius contrarij, vide plenius hic per Hoſtienſem. Ioann. And. & alios.

SIgnificatum.] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam G. nomine infra xiiij. annum conſtitutus, timore magiſtri ſui habitum religionis aſſumpſit, & inde infra annũ exiuit, & ſic vagabundus diſcurrit: ſignificatum fuit hoc domino Papæ. vnde mãdat Epõ Beluaceñ. quatenus ſi inuenerit, q ille G. nõ fuiſſet oblatus à parentibus, & infra xiiij. annum à religione receſſit ab illo voto, quod fecit, ipſum denũciet abſolutum. Si vero à parentibus fuit oblatus, aut xiiij. annum compleuerit, qñ religionem intrauit, ſiue poſt xiiij annum profeſſionem à ſe factam ratam habuerit, compellat eũdem ad eãdem religionem, vel aliam tranſire. Not. quod votũ ante xiiij. annum non obligat. Item votum, quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem ſubſequentem tenet.

b ¶ *A parentibus oblatus.*] Si fuiſſet à parentibus oblatus ante xiiij. annũ exire non debuit, ſed poſt xiiij annũ ibi ſtare non cogitur. ĩ *eo. cum ſimus.* aliàs ſi non fuiſſet traditus à parentibus, quandocunque vellet, poſſet exire, vt hic innuitur.

c ¶ *Fuerit oblatus.*] Supple maximè Ber.

d ¶ *Intrauit.*] Quia tunc tenet, quòd fecit. 20. q. 1. *illud*.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Ratam habuerit.*] Quod intellige, ſi expreſsè conſentiat: immò certè etiã tacitè ſi vltra illud tempus remane[t] [e]. ĩ. *de deſpon. impuber. litteras. & c. acceſſit.* tamen cauſa maioris certitudinis in principio xv. anni eius volũtas requirenda eſt 20. q. 1. c. *illud.* & ſic ſeruãt plures religioſi, & bene. Itẽ eſt hic *arg. quod ea qua ab initio non valent, tractu temporis conualeſcunt.* ſi ĩ. *de deſpon. impuber. de illis.* Sed dic, valet vt ex nunc, ſed nõ vt ex tunc. *ff. de officio proconſulis, obſeruare in fine.*

e Per annũ ĩ eo c. 1. li. 6. vbi habes 4. modos, quibus ratificatur profeſſionis minoris facta maioris. Ioann. And.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

f ¶ *Ad aliã religionem.*] Hoc non vĩ probare: quia ſi fecit profeſſionem ibi, ad aliã poſtea minorẽ tranſire non poteſt. ar. ſ. eo. *non eſt.* Sed dic ad aliã eiuſdem religionis, vel maioris.

CVm virum.] Si impubes etiã inuitus à parẽtibus monaſterio traditus, factus maior ſponte recipit habitum profeſſorum, ad ſæculum amplius redire non poteſt. In prima ponitur cõſultatio. In ſecũda reſpõſio ibi, *Conſultationi*. Tertio ſoluit contrarium ibi, nec obloquitur. Abb.

¶ Clemens iij.

¶ *Si filia minor duodecim annis à parentib. monaſterio tradita, maior facta ſponte veletur, ad ſæculum redire non poteſt.*

CAP. XII.

CVm † virũ: *& infrà.* ¶ Vtrum ea, quæ infra diſcretionis annos [h] à parentibus monaſterio tradita, habitum religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam militi copulauit, ad monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm iuxta concilij Toletani [i] † cenſuram, Monachum aut paterna deuotio [k], aut propria profeſſio faciat: quicquid horum [l] fuerit allegatum †, tenebit, reuertendi ad ſæculum aditu penitus interdicto. Non enim videtur illa monaſticæ profeſſionis à ſe poſſe iugum excutere, cùm eam non conſtet euidenter contradixiſſe.

CASVS. Quædã puella intra annos diſcretionis monaſterio tradita fuit à parentibus, & habitum religionis aſſumens, benedictionem accepit, quã recipiunt, quæ velãtur: poſtmodũ de monaſterio exiens cuidam militi ſe copulauit: quæritur, vtrum ad monaſterium redire teneatur? Rñdet Papa, quòd ſecũdũ Toletañ. concilium, paterna deuotio, aut propria profeſſio monachum facit: & quodcunque illorum allegatum & approbatum fuerit, obligatus erit: & ideo ad ſæculũ redire nõ põt, nec põt vlteriꝰ iugũ pfeſſionis reiicere: cũ nõ cõtradixerit, qñ benedictionẽ accepit, q̃ benedictionẽ tantum in ætate diſcreta recipiũt, quæ velãtur: & quia etiã ſi contradixerit, poſtmodum ratũ habuit. Poſtea reſpõdet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per decretũ Leonis Papę à cõtrario ſẽſu, vbi dr: puellę, q̃ nõ coactæ parẽtũ imperio, ſed ſpõte virginitatis habitũ ſuſceperunt, habitum nõ poſſunt deſerere. ergo per contrarium ſenſum datur intelligi, q ſi coactæ habitũ ſuſceperint, ipſum deſerere poſſunt. Rñdet Papa, nõ obſtat illud decretũ: quia illud intelligitur de puella nubili, quę non cogitur ſequi voluntatẽ parentum, cum habeat liberum arbitriũ in vouendo: hic loquitur de illa quæ adhuc erat infra annos diſcretionis, quæ adulta facta profeſſionem fecit: vel ſi coacta fuit, poſtea cõſenſit. No. q ex deuotione, & oblatione parẽtũ obligatur filius ad religionem. Item profeſſus in ætate diſcreta, vlterius ad ſæculũ redire non poteſt. Itẽ votum quod ab initio nõ valuit tractu temporis per ratihabitionem tenet. Item not. quod argumẽtũ à cõtrario ſenſu validum eſt, dummodo in eundem caſum fiat, ſed hic erat diuerſus caſus.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cõp. *vbi eſt integra clauſula. Vide concilium Trid.* ſeſ. 25. ti. de regularibus. c. 15. & c. 19. & c. 1. & c. nõ ſolum. eo. tit. lib. 6.

† *Id eſt concilium Toletanum*, 4. c. 84.

† *Allegatũ, legitur in concilio, & in omnib. manuſcriptis, quam lectionem hic etiam agnouit Hoſtienſis. in codice Barbatia perſeduo puncto diſtinguitur, ita quicquid horum fuerit allegatũ, tenebit, quod exponit Hoſtienſis.*

g ¶ *Vtrum*] Supple his, quæ ſiuiſti.

h ¶ *Diſcretionis annos*] Id eſt, infra annos ad votũ, vel matrimonium contrahendũ aptos, qui in puella xij. in puero xiiij. ſunt: vt 20. q. 1. c. 1. & 2. nam ante dicuntur carere iudicio. *ff. de iudic. cum prætor. §. non autem* & 3. q. 7. c. *infamis § tria in princip.* Et dic iudicio, id eſt diſcretione: ſed quoad beneficium reſtitutionis implorandum, vſque ad xxv. annum dicitur eſſe fragile, & infirmum huiuſmodi ætatis conſilium. *ff. de minori. l. 1. i. ca.*

i ¶ *Concilij Toletani.*] 20. q. 1 *monachum.*

k ¶ *Paterna deuotio.*] Paterna deuotio qñque facit monachũ occaſionaliter. aliqn. n. filius obtẽperat voluntati paternæ ex debitó honeſtatis, nõ neceſſitatis. 20 q. 1. *illud* & c. *puella.* & ſic in matrimonio intellige. ĩ *de deſpon. impu. c. 1.* Alias non cogitur filius ad hoc obtẽperare patri: vt hic, *in fi.* & in prædicto c. *puella.* & ĩ. *eo. cum ſimus.* quia res eſt voti, non præcepti 32. q. 1. *integritas* & c. *puella.* Et expone, aut pro &: quia paterna deuotio facit monachũ, cum ſequitur ratihabitio filij & eadem expoſitio fit. C. *de ver. ſig. l. pen.* vbi aut, ponitur, pro, &.

l ¶ *Quicquid horũ.*] Ex hoc verbo vĩ q p ſe ſufficiat alterũ iſtorũ, ſed nõ eſt verũ, vnde ſic intellige: paterna deuotio cum ratihabitiõe filij adulti ſufficit: ppria pfeſſio filij ſine patris deuotione ſufficit: & ita ſi incipias à primo, vtrũque neceſſariũ eſt: ſi à ſecũdo, ſufficit ſecũdũ tãtũ. ſimiliter. ĩ *de reſcript. olim.*

¶ Glo.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Recipiunt.*] Sed quid ſi ante reciperent? Rũdeo. Nõ obſtat exire volenti: quia non tenet profeſſio infra diſcretionis annos. 15. q. 1. *illud.* & c. 1. ſ. *eod. ſignificatum.* & j. *eod. cum ſimus.* ſicut nec matrimonium, niſi malitia suppleret ætatem. j. *de deſpon. impub. puberes.* & c. *a nobis.* & c. *ult.*

¶ *Glo. ſe. arg. & determinat.*

b ¶ *Roboratur.*] Arg. ꝙ ea quę ab initio nõ tenent tractu temporis cõualeſcunt. ſic ſ. *eo. ſignificatum.* & j. *de deſpon. impube. de illis.* 1. q. 1. *contra* Dic ꝙ ex nunc incipit valere, & non ex tunc: vt dixi ſ. *eo. ſignificatum.*

c ¶ *Nec obloquitur.*] Hic tãdet tacitę quęſtioni, quæ poſſet fieri per c. *illud. puella.* 20. q. 1. *à contęgęſię a ſenſu*, vbi dicitur, ꝙ puellæ, quæ ſuſcipiunt habitum virginitatis, non coactæ imperio parẽtum, deſerere nõ poſſunt habitũ ſuſceptũ: ergo ſi coactæ fuiſſẽt a contrario ſenſu bñ poſſunt deſerere: at iſta fuit coacta, ergo non debet compelli redire ad monaſterium. Nõ obſtat illud c. a cõtrario ſenſu inductũ, quia illud intelligitur de adultis, qui nõ poſſunt habitũ ſemel ſuſceptum relinquere, & hic loquitur de ea, quæ adhuc erat infra annos diſcretionis, quæ facta adulta profeſſionẽ fecit, nec cõtradixit. Vel ſi coacta fuit poſtea cõſenſit. vnde exire nõ poteſt. & eſt ſimile C ꝙ *met. cau. l. 2.* ſ. *de his, quæ vi, metuſue cauſa fiunt. ad audientiam.*

† *ſequenti.*

† *Leo Papa* 2. *epiſt.* 90. *ad Ruſticũ Narbonenſem epiſcopum. c.* 14.

† *aſſumitur.*

† *receperũt.*

† *Dictio, rectè, deeſt in Getuſtioriß.*

a *Arg. à cõtrario ſenſu an & quãdo valeat, tradunt latè Doctores poſt gloſſ. in l.* 1. *ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſd. & Emerardus in loco à contrario ſenſu.*

† *Cap.* 4. *eo. ti. in* 2. *cõp. Vide prædictus hic Henricũ Boich. adde B. Thom.* 2. 2. *q.* 88. *ar.* 3.

† *Alias ita: quod cum monachum faciat, non habit*[a]*, ſed, &c.*

xiſſe, cum benedictionem accepit, quam nõ niſi in ætate diſcretionis recipiunt [a], quæ velantur, præſertim ſi ratihabitione ſecuta † (& ſi eam quandoque contradixiſſe conſtiterit) quod ante geſtum fuerat, roboratur [b]. ¶ Nec obloquitur [c], quod de prædeceſſoris noſtri Leonis † Papæ conſtitutione per cõtrarium ſenſum ſumitur †: vt puellæ, quæ coactę parentum imperio, virginitatis habitum ſuſceperunt †, ipſum poſſint ſine præuaricatione deſerere: cùm de ea rectè † poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.

¶ Idem.

¶ *Valet profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus religionis.*

CAP. XIII.

Porrectum † nobis ex parte tua petitoria continebat, quod I. Canonicus Acherontinus infirmitate grauatus, votum, vt fieret Monachus, ſe aſſerit emiſiſſe: vnde metuens, ne voto decederet non completo, iunctis manibus tibi ſe reddidit in Monachũ, & in fratrem: *& infrà* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quo † d monachũ nõ faciat habitus[d], ſed profeſſio[e] regularis, ex quo à cõuertẽdo votũ emittitur, & recipitur ab Abbate, talis vt

Porrectum.] Monachum facit profeſſio, non habitus tantum. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas Sicul.

Casvs. Quidam canonicus Acherõtinus I. nomine, votũ emiſit, vt fieret monachus, in infirmitate cõſtitutus: ipſe verò timẽs, ne voto incõpleto decederet, iunctis manibus tradidit ſe Abbati in monachũ, & in fratrẽ. quæritur, an talis ſit cõpellẽdus promiſſum adimplere? Rñdet Papa, ꝙ cũ monachũ nõ faciat habitus, ſed profeſſio regularis, talis compellendus eſt, vt fiat monachus, & reddat Domino, quod vouit, & quod ꝓmiſit, ex quo votũ emiſit, & Abbas ipſum recepit. Nota, ꝙ ſola profeſſio ſine habitu monachũ facit. Item qui votũ facit, vt fiat monachus, cõpellendus eſt reddere Domino, ꝙ promiſit.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tres concor. & tria iura in contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Non faciat habitus.*] Hic euidenter apparet, quod habitus nõ facit monachum, ſed ſola profeſſio regularis. ſic j. *qui cle. vel vouen. conſuluit*, & j. *eo. ex parte.* & ſ. *eo. vt clerici.* Sed contra videtur 28 *diſt. quod interrogaſti.* & ſ. *eo. Vidua.* & c. *ſuper eo.* Sol. illud verum eſt, quod habitus ſine profeſſione non facit monachum, ſola enim profeſſio vera, vel præſumpta monachũ facit & ſolẽnizat votum. Dicas ergo, ꝙ quicunq; facit profeſſionẽ in manu Abbatis, ſeu etiã alicuius monachi, & vbicunque, dummodo recipiatur eius profeſſio ab abbate, & fratribus, monachus eſt, & ſolẽnizatum eſt votum illius. j. *qui cle. vel vouen. inſinuante* & hic. Et illa *cap. quod interrogaſti*, & c. *Vidua.* intelliguntur de præſumpta profeſſione: ex quo enim morantur inter alias moniales, & gerunt ſe tanquam monachas, monachæ ſunt cenſendæ. 20. q. 1. *quem progenitores.* & quia ab initio eo propoſito, & eo animo intrauerunt, vt monachæ eſſent tacitè, ex quo nullam proteſtationẽ fecerunt, & multo tempore ibi fuerunt, ſaltem per annum in habitu profeſſorum. j. *eo. ex parte.* vnde poſtea nõ audiuntur, etiã velint

b *Adde, quod idem dixit Bal. in l. interdum. §. diuus quoq; ff. de publicanis.*

iurare contrarium. Illud c. ſuper eo. intelligitur de illis, qui habitum recipiendo renunciauerunt ſæculo tacitè, vel expreſſè: vt ibi dicitur. & j. *eod. conſulti.* & c. *ſtatuimus.* quod in eodem caſu loqui videtur cum illo c. *conſulte.*

¶ *Glo. ſeq. dat duas lecturas.*

Monachus, & reddat Domino, quæ promiſit, erit vtique compellendus.

¶ Cæleſtinus † iij.

¶ *Si pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit monaſterio, filius factus maior exire poteſt religionẽ & legitimam à monaſterio petere.*

CAP. XIV.

Cvm † ſimus: *& infra.* ¶ Sanè noſtris auribus eſt relatum, quod cum B. miles ſe cum filio ſuo diſcretionis[f] annos nullatenus attingente, ad quoddam monaſterium cum bonis ſuis etiam contuliſſet. dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere monachalem: *& infrà.* ¶ Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi dictus puer ad annos diſcretionis[g] peruenerit, & habitũ retinere noluerit monachalem: ſi ad hoc induci nequiuerit, non † eſt vllatenus compellendus: quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna [h], quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt [i] poſtulare.

¶ Innocentius iij. Epiſcopo, & capitulo Targiẽñ. †

¶ *Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſana mente ratum habuerit.*

CAP. XV.

Sicut [k] † tenor litterarum: *& infra.* ¶ Conſultationi veſtrę taliter reſpondemus, quòd licet

e ¶ *Profeſſio.*] Quæ hic interceſſit, ex eo quod dicit, iunctis manibus tibi ſe reddidit in monachum, & in fratrem, ſaltem tacitè, licèt fortè nõ expreſſit formam profeſſionis quam habes. 20. q. 1. *Vidua.* & perinde fuit, ac ſi formam illam ſeruaſſet. Sed littera ſequens videtur cõtradicere huic, vbi dicit, talis vt fiat monachus, & reddat Domino, quæ promiſit, &c. Sed tu expone, [c] fiat monachus, id eſt, ſtet, & viuat vt monachus. Vel intellige, quòd votum fecit ſolummodo vt fiat monachus, tradendo ſe in manus Abbatis: vt j. *de voto.* & *vo ti red. per tuas.* vbi fuit ſimilis promiſſio. & hoc probat littera illa, ex quo à conuertendo votum emittitur: vt ſcilicet fiat monachus. talis ergo, qui ſic promiſit, & vouit, quòd intrabit religionem, cõpellendus eſt, vt fiat monachus, & reddat Dño promiſſum, & votũ ſuũ: & ſic planè ſonat littera. Ex ita collige ex hoc ꝙ qui promittit ſe intraturum aliquam religionem, tenetur complere promiſſum, & poteſt, & debet cõpelli. [d] j. *de vo. & vo. redẽptio. per tuas.* Quod prius dixit, verius puto, quia reddendo ſe in manib. Abbatis in monachum, & fratrem, ſtatum fuit monachus.

† *Clemens* 3.

† *Cap.* 5. *eo. ti. in* 2. *cõp.*

Et de intellectu vide Ferdinandum Vaſquium l. 1. *controuer. illuſtriũ c.* 37.

c *Eodẽ modo exponũt Tancredus, Innocẽtius, Hoſtienſis, & alij antiqui.*

† *Aliàs ita: nõ eſt ãd hoc Gllatenus, &c.*

† *Gargilled.*

† *Targin.*

† *Argen.*

d *Si tamen profitetur aliam religionem etiam laxiorem, tenet profeſſio. quia ſecundum votum ſolemne derogat primo ſimplici, infra c. quam poſt votũ. lib.* 6. *Ioan. And.*

† *Cap.* 1. *eo. ti. in* 3. *cõp. Vbi eſt integra clauſula. Et de materia vide latè per Barbatiã, cõſil.* 60.

Cvm ſimus.] Cõis diuiſio. Secũda ibi, *Diſcretioni.* Ab. Sicul.

Casvs. Quidam miles B. nomine, ſe cum filio ſuo j. decimum quartum annũ conſtituto, ad quoddam monaſterium cum bonis ſuis tranſtulit, & dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere monachalem: ſed cum ipſi puero diſpliceret monaſtica diſciplina, j. modicum tempus à monaſterio receſſit, & bona paterna cœpit cum inſtantia poſtulare: ſed Abbas dicebat, quod non erat audiendus, cùm tẽpore ſuæ oblationis extiterit maior xiiij. annis: Cõſultus Papa reſpondet dicẽs, ꝙ ſi dictus puer ad annos diſcretionis iã peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalẽ, non eſt ad hoc vllatenus compellendus: quia tunc liberũ ſibi erit habitum ipſum dimittere, & paternã bona, quæ ipſum ex ſucceſſione cõtingunt, poterit poſtulare. Nota, quòd intrans religionem ante decimum quartum annum, cum venerit ad annos diſcretionis, habitum dimittere poteſt, & paterna bona poſtulare.

f ¶ *Diſcretionis.*] Dic de hoc, vt dictum eſt ſ. *eo. cùm virum.*

g ¶ *Ad annos diſcretionis.*] xiiij. ſcilicet annorum: quia tunc liberum eſt ei ſtare, ſi voluerit remanere, vel recedere, ſi ei non placet. 20. q. 2. *illud.* & q. 2. *ſi in qualibet.*

h ¶ *Et bona paterna.*] Quibus priuari nõ potuit legitima iure naturæ, reliqua parte monaſterio competente, quæ in ipſo ingreſſu competit. 19. q. 3. *ſi qua mulier.* quę erit tertia illius partis, quæ ſibi ab inteſtato debetur. vel medietas ſecundum numerum filiorum. *C. de inoff. teſtamen. in Auth. nouiſſima.*

i ¶ *Proueniũt.*] ſ. *de teſt. Raynutius* & c. *Raynaldus.* vbi de hoc.

Sicut tenor.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio ibi, *Conſultationi.*

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum.*

k ¶ *Sicut.*] Casvs. Sacerdos iſte infirmitate grauiſſima laborabat, ita ꝙ extra ſe poſitus deſperabat de vita p̄ſẽti, & in tali articulo

e *Hic caſus Bernardi eſt, & in vetuſtis codicib. reperitur.*

articulo cõſtitutus indutus fuit habitu monachali, & ad monaſteriũ deportatus, tandẽ cõualuit, & habitum dimiſit, & de Abbatis licentia monaſterium dereliquit: conſuluit ſacerdos Dnm Papã, quid eſſet ei faciẽdũ. & ipſe rñdet, ſecundũ quod ſequit in littera Bernardus. Not. ꝙ cõtraria allegans auditur.

clericus ignotus, & laicus notus probãtur per biẽniũ: ſed clericus notus per annũ, laicus ignotus, per triẽniũ, & ſic intelligi cõſueuerũt c. prædicta. Sed nõ credo, quod hodie ſeruetur illa diuerſitas: immò quilibet ſtatim poteſt admitti, vt dictũ eſt. Ber.
¶ *Gl. ſeq. recitari poteſt per contrarietatẽ, quod alter ſolus renunciet l. quod fauore. Secundò quod etiam vterque non renunciet, per c. ſi diligenti.*

iſta duo inter ſe repugnantia[a] videantur, vt quiſquam ſcilicet ſit extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet: ſi tamen eo tempore, quo P. Sacerdos lator præſentium, poſitus † extra mentem[b] aſſeritur, indutus fuit habitu[c] monachali: cùm alienatus non ſentiat, ac per hoc non valeat conſentire, eum denuncietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutum[d]: niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos, ſpontanea voluntate profeſſionem fecerit monachalem.

¶ Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶ *Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis: ſed facta & recepta, tenet. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.*

CAP. XVI.

AD † Apoſtolicam ſedem: & *infrà.* ¶ Cùm Monachum fieri ante vnius anni[e] probationem regularis inſtitutio interdicat: & *infra.* ¶ Quæſtionibus tuis taliter reſpondemus, quòd licèt tempus probationis à ſanctis Patribus ſit indultum, non ſolum in fauorem conuerſi, ſed etiam monaſterij[f]: vt & ille aſperitates illius, & illud mores illius valeat experiri: (quod vtrũque diligenter eſt obſeruandum, præſertim cum ab vtroque de reliquo facta certa notitia non habetur) ſi tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui conuerti deſiderat, habitũ recipit, & profeſſionem emittit, Abbate per ſe, vel per alium, profeſſionẽ recipiente monaſticam, & monachalẽ habitũ concedente: vterque renunciare videtur ei, quod prò ſe noſcitur introductũ. Ideoque obligatur † per profeſſionẽ emiſſam pariter, & acceptã, ad obſeruantiam regularem, & verè Monachus eſt cenſendus: quia multa fieri prohibẽtur, quæ ſi facta fuerint, obtinent[g] roboris † firmitatem. ¶ Prohibendũ[h] eſt autem † Abbatibus, ne paſſim ante tempus probationis, quoſlibet ad profeſſionẽ recipiãt: & ſi cõtra formam præſcriptã quoſlibet indiſcretè receperint, animaduerſione ſunt debita corrigendi[i]: cùm in ſubſidium fragilitatis humanæ, ſpatium probationis ſit regulariter inſtitutum.

¶ Idem Anconeñ. † Epiſcopo.

¶ *Qui pfeſſionẽ fecit, licèt in clauſtro nũquã permanſerit, ſed in ſæculo, & ſuis bonis vſus fuerit, ad obſeruantiã regularẽ compellitur.*

CAP. XVII.

SIcut † nobis fuit propoſitum quidã Clericus cũ ægritudine nimia laboraret, quaſi de morte[k] ſecurus, & † de recuperãda ſanitate deſperãs, habitũ Canonicorũ regulariũ petiit, & accepit: ſed nec ad Eccleſiã tranſiuit, nec bonis ſuis[l] vti ceſſauit, videnti-

Item nota, ꝙ mente alienatus non obligatur, cùm nec conſentire valeat, nec diſſentire, tãquam dormiens. Item quod ab initio non valet, ex poſt facto conualeſcit.

a ¶ *Repugnantia.*] Vnde non videbatur audiendus. ſ. *de app. ſollicitudinem* 13. *q.* 7. *quod autem C. de liberali cauſa cùm precum.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. quam ſoluit, & ſolutionem obijcit.*

b ¶ *Extra mentem.*] Si autem integrum haberet iudicium, licèt grauiſſimam, pateretur infirmitatem, bene obligaretur, ſi vouere. *ar. inſtit. quib. non eſt permiſ. facere teſta. §. præterea*[a]. tenetur autẽ hoc probare, ſcilicet ſe tũc tẽporis extra mentẽ fuiſſe, ſ. *de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus. Arg. contra.* 3. *q.* 9. *indicas* Lau.

c ¶ *Habitu monachali.*] Item ꝙ votũ feciſſet: quia ſolus habitus nõ facit monachum, ſed profeſſio, ſ. eo. *porrectũ.* & ĩ. eo. *ex parte.*

d ¶ *Abſolutum.*] Et ita nullum eſt votum ſiue obligatio, quæ fit mente alienata. ſic 17. *q.* 2. *Gonſaldus.*

AD *Apoſtolicam.*] In prima parte ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio ibi, *Quæſtionibus.* Primò reſpõdet ad primam. Secundo ad ſecundam ibi, *Prohibendum* Abb.

CASVS. Regularis inſtitutio prohibet monachũ fieri ante vnius anni probationẽ: verũtamẽ quidã ante tẽpus illud, aut etiã ſtatim faciunt profeſſionem, quæ recipitur ab Abbate: quæritur, vtrùm tales monachi ſint cenſendi? Rñdet Papa, licet tempus probationis vnius anni, a ſanctis Patribus ſit inſtitutum, tam in fauorem conuerſi, quã monaſterij, tamen ſi ante tẽpus probationis ille, qui conuerti deſiderat, habitũ recepit, & profeſſionem faciat, Abbate per ſe, vel per alium, habitum cõcedente, & profeſſionem recipiente, vterque iuri ſuo renũciare videtur, ꝙ pro ſe noſcitur introductũ, & ideo monach[9] eſt cẽſendus quia multa fieri prohibẽtur, facta tamen tenent. In fine prohibet abbatibus, ne paſſim ante tẽpus probationis quoſlibet ad profeſſionem recipiant: & ſi contra fecerint, puniãtur. Nota, quod regulare eſt, vt nullus ante vnius anni ꝓbationem in monachum, vel regularem canonicũ recipiatur. Item nota hic rationes, quare tempus probationis fuit inuẽtũ. Item receptio, & profeſſio monachi poteſt delegari. Item quilibet renunciare poteſt iuri quod pro ſe noſcitur introductum. Item multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. Hæc regula locum habet in his, quæ non habent perpetuam prohibitionem, quia non cauetur in prohibitione: quod ſi factũ fuerit, non valebit. Item tempus probationis eſt inſtitutum in ſubſidium fragilitatis humanæ.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter ſoluit, ſed primam approbat.*

e ¶ *Anni.*] Vt 17. *q.* 2. *Gonſaldus.* qñq; tñ ſtatuitur biẽniũ. 19. *q.* 2. *monaſterium.* qñque trienniũ. 18. *q.* 2. *ſi quis incognitus*: quia diuerſa tẽpa ſtatuũtur, videtur eſſe arbitrariũ, ꝙ ſatis poteſt cõcedi, q̃ etiã ſtatim poſſet recipi, & renũciare beneficio huius probationis: vt ĩ. eo. c. *dicitur.* & c. *ſtatuimus.* dici conſueuit, ꝙ

f ¶ *Monaſterij.*] Ergo alter altero inuito huic beneficio renunciare nõ poteſt: quod eſt verum, quia communiter in fauorẽ vtriuſq; [b] introductũ fuit: & quod fauore alicuius introductum eſt, in odium eius non debet retorqueri. C. *de leg. quod fauore.* & in re cõi potior eſt cõditio prohibentis: vt *arg. ff. de ſeru. ruſt. præd. per fundũ.* & *ff. de cõmuni diui. Sabinus.* T. de cõi tñ cõſenſu poteſt vterque renunciare iuri ſuo, vt hic dicit: cùm ſit perſonale, & ſingulare beneficium. ſ. *de offi. deleg. gratum. C. de pact. ſi quis in conſcribendo. ff. de min. ſi eiuſdem.* & 7. *q.* 1. *quam periculoſum.* ſecus ſi eſſet cõe beneficiũ, & fauore omnium introductum. ſ. *de foro competen. ſi diligenti.* vbi de hoc. & 4. *q.* 3. *c. ſi teſtes. §. item parentes.*

g ¶ *Obtinent roboris firmitatem.*] Vt 17. *q.* 1. *c. nos nouimus.* & 27. *diſt. ſi vir* & 2. *q.* 6. *c. biduum.* Ber.

h ¶ *Prohibẽdum.*] Quia graue eſt inexpertos Dei ſeruitio applicare. 19. *q.* 3. *monaſterium. C. de re milit. contra publicam. lib.* 12. & *ff. de vac. mun. prætor. §. vlt.* & tenetur quis de mala electione. *arg.* 23. *diſt. tales. ff. nau. caupo. ſtabu. l. vlt. §.* 2. C. *de colo. Illy. l. vnica. lib.* 11. vbi tenetur quis eo ipſo, quòd admiſit ignotum.

i ¶ *Corrigendi.*] Arbitrio iudicis, ex quo pœna non adiicitur. ſ. *de offi. deleg. de cauſis ff. de iure de liberan. l.* 1. *in fine.*

SIcut nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi. *Fraternitati.* Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quaſi de morte ſecurus, & de recuperãda ſanitate deſperans, habitum canonicorũ regulariũ petiit, & accepit, ſed ad Eccleſiam non trãſiuit, nec bonis ſuis vti poſtpoſuit, vidẽtibus, & ſciẽtibus Epo, & canonicis Eccleſiæ Nazareth à quibus habitũ ſuſceperat regularẽ: & p multa tẽpora ſæculariter ſe habuit: eps quærit: vtrũ eſſet cõpellẽdus habitũ reſumere regularẽ? Rñdet Papa, quòd ſi regularem habitum petiit, & accepit, & profeſſionem fecit, compellendus eſt, vt habitum regularem aſſumat: nec prodeſt illi, quòd tãto tẽpore extra canonicã manſit: immo in augmẽtũ maioris tranſgreſſionis ipſius, poteſt merito allegari. Nota, ꝙ monachi compellendi ſunt habitum depoſitum reaſſumere, & ad clauſtrum redire. Item contra votum non præſcribitur. Item diuturnitas temporis peccata non minuit, ſed auget.

¶ *Glo. ſeq. quærit obiiciendo, & ſoluit.*

k ¶ *De morte ſecurus.*] Si tamen ſanæ mentis fuit: aliàs nõ obligaretur. ſ. eo *ſicut tenor.* 17. *q.* 2. *Gonſaldus.* 3: *q.* 7. *c. neque furioſus.* & C. *de tranſact. l. ſana mente.* Sed quæritur, quare aliàs timor mortis impedit monachari. ſ. *quod me. cau. perlatum.* & non hic? Reſpondeo, monachatur ibi, vt euadat mortem corporis: hic non monachatur, vt euadat mortem corporis, ſed potius mortem animæ. Io.

l ¶ *Bonis ſuis.*] Quondam ſi tenuit monachatus. ſic. 27. *q.* 1. *ſi quis rapuerit.* & ĩ. *qui cleri. vel vouen. c. vlt.*

† *Aliàs ita: poſitus extra mentẽ. vt aſſeritur, &c.*

a *Furioſus tẽpore, quo furor declinauit, teſtari poteſt. Io. And.*

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpil. *vbi eſt integra clauſula. Et vide conc. Trid.* ſeſſ. 25. tit. de regularibus. c. 15. *ex quo ceſſant dubia textus, & gloſſarũ.*

† *Dictio, facta, deeſt in omnib[9] antiquis exẽplaribus.*

b *De hoc articulo vide latius hic per Io. And. & per Panormitanum docentes, quando quis poſſit iuri ſuo renunciare.*

† *Concilium Trid.* ſeſſ. 25. ti. de re. c. 15. *oppoſitum diffinimus, quod videto.*

† *Dictio, roboris, deeſt in antiquis, & in emendatioribus codicibus.*

† *Item deeſt dictio, autẽ, quam habet codex Barbaſa.*

† *Ancon.*

† *Adenen.*

† *Acomen.*

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõp. *De materia vide Spec.* ti. de ſtatu monachorũ. *Hoſ.* in ſum. ti. de regula. §. & qualiter.

† *Aliàs ita: de recuperanda ſanitate deſperatus.*

a ¶ *Et ſcientib.*]Vnde tenebantur eum reuocare. ∫. e. c. *Vlt.* ſed ad bona ipſius, ſi mortuus eſſet, & ipſũ nō reuocauerũt, aſpirare non deberẽt: quia quem viuũ contempſerunt, non poſſunt mortuum ſuum dicere. *C. de latei. liber. tollen. l. Vnica. §. ſed ſcimus. & ĩ. de infan. & lang. expo. c. Vnico.* Bern.

ptus. Itẽ petita licẽtia à ꝑlato licèt nō ſit cõceſſa, põt quis ad arctiorẽ religionẽ trãſire, quaſi ab ipſi⁹ lege ſolut⁹. Itẽ priuilegiũ meret᷑ amittere, qui ꝑmiſſa ſibi abutit᷑ poteſtate. Itẽ ſicut ſubdit⁹ tenet᷑ ꝑlato, ita ꝑlatus tenet᷑ ſubdito in hoc caſu. Itẽ Eps ſine licentia Papę nō põt epiſcopatum dimittere. Itẽ maius bonum minori bono præfertur. Item communis vtilitas ꝑfertur priuatæ.

b ¶ *Sua ſe profeſſione.*] Alias ſolus habitus nō facit eũ monachum. ſ. *eo. porrectum.*

c ¶ *Tanto tempore.*]Nullus annorum numerus ipſum excuſat. 35. q. 5. *quod Deo patri.* immò tantò grauiùs delinquit. ſ. *de conſue. c. Vlt.* & ĩ. *de ſimo. non ſatis.* & ridiculum eſſet (vt dicit lex) meliorẽ eſſe furis conditionẽ propter continuationem furti. ff. de furtis, inficiando. §. *infans.* Io. Simile huic habes. ſ. *de teſta. quia ingredientibus.*

LIcèt.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur exordium: ex quo ſecundò factum diffinit ibi, *Cùm ergo.* Prima facit quinque. Nam primò ponit formam priuilegij. Secũdò ipſi⁹ interpretationem, & interꝑtationis cauſam ibi, *Quia tamẽ.* Tertiò illam fortificat ibi. *Cùm etiam.* Quartò illam reaſſumẽdo ſpecificat ibi, *Quocirca.* Quintò ſpecificationem determinat ibi, *Illa.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monach⁹ ſine licẽtia Prioris ſui trãſiuit ad ordinem Ciſtercieñ. Prior, & fratres moleſtabant eũ dicẽdo, ꝙ ſine licẽtia non potuit propriũ monaſteriũ deſerere: ꝑuenit hoc ad notitiã domini Papæ vnde ipſe ſuper ipſo negotio ſcribit Priori, & fratrib. Dimolienſi. à quib. monachus prędictus receſſit, dicens. licèt quibuſdã regularib. à ſede Apoſtolica ſit conceſſum, vt poſtquã aliquis apud eos ꝓfeſſus fuerit, ad aliũ locũ ipſis inuitis, ẽt cã maioris religionis trãſire nō poſſit: ſed hoc ea ratione fuit illis cõceſſũ, ne quis ex temeritate, vel leuitate, in iniuriam ſui ordinis, ſub ꝑtextu maioris religionis, ad aliũ ſe poſſit ordinem transferre, non ꝙ ei debeat licentia denegari q cũ humilitate ac puritate, eã duxerit poſtulandã: q ergo taliter à ſuo ꝑlato licẽtiã poſtulauerit, ex lege priuata, q̃ legi communi ꝑiudicat, abſolut⁹, ad arctiorẽ religionẽ libere poterit ſe transferre, non obſtãte ꝓterua indiſcreti contradictione ꝑlati: quia priuilegiũ meret᷑ amittere, q ꝑmiſſa ſibi abutit᷑ poteſtate: vñ nouerit vniuerſi, quib. hoc priuilegiũ fuerit cõceſſũ, ſe de iure teneri taliter poſtulantib. trãſeundi licẽtiã impertiri: qa ſicut ſubdit⁹ licentiã à ſuo ꝑlato cũ humilitate, & puritate poſtulare tenet᷑, ſic ꝑlatus ſine difficultate tenetur ſubdito licentiam indulgere, ne videatur ꝓpoſitum impedire diuinitus inſpiratũ. Si verò ꝓbabiliter dubitat, vtrũ quis velit ad ordinẽ arctiorẽ, aut laxiorẽ ex charitate, aut ex temeritate tranſire, ſuperioris eſt iudiciũ requirẽdũ, ne fortè Angelus Satanæ, in lucis Angelum ſe transformet. Illud tamẽ regulariter eſt obſeruandum, vt nullus Eps ſine licentia Romani Pontificis ꝑſumat deſerere ꝑſulatũ; quia ſicut maius bonũ, minori bono ꝑfert᷑: ita cõis vtilitas priuatę pręfertur. Mandat igitur Papa ꝓdictis fratribus, quatenus ꝓdictum monachum, qui de puro corde, & cõſcientia bona ad ordinẽ Ciſtercieñ. trãſiuit, vlteri⁹ nō moleſtẽt. Not. ꝙ q lege priuata ducit᷑, à lege cõi eſt exẽ-

bus, & ſcientibus [a] Epiſcopo, & Canonicis Eccleſiæ Nazareñ † à quibus habitum ſuſceperat regularem: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuę taliter rñdemus, quòd ſi regularem habitum ſe poſtulante ſuſcepit, & ad obſeruationem religionis canonicæ, ſua ſe profeſſione [b] ligauit, ad reſumendum habitum Eccleſiaſtica eſt diſtrictione cogendus: cùm quòd tanto tempore [c] extra canoniam † manſit †, non in excuſationem eius, ſed in maioris tranſgreſſionis augmentum, meritò valeat allegari.

¶ Idẽ Priori, & Cõuẽtui Dimolieñ †.

Poteſt religioſus Zelo ſanctioris vitæ, ad religionẽ trãſire ſtrictiorẽ, petita prius licẽtia Prælati ſui, licèt non obtenta: etiãſi primum monaſteriũ ſit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius trãſire nõ poſſit. h. d. Et eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVIII.

LIcèt † quibuſdã Monachis [d] & Canonicis, [e] nec non & Hoſpitalariis, & Templariis à ſede Apoſtolica ſit indultum, ne poſtquã aliquis profeſſus fuerit apud eos, ad alium locum poſſit ipſis inuitis arctioris etiam religionis obtẽtu tranſire, vt vnuſquiſque ſecundum Apoſtolum in ea vocatione [f] permaneat, in qua dignoſcitur eſſe vocatus: Quia tñ vbi ſpiritus Dei eſt, ibi libertas: & qui Dei ſpiritu aguntur, non ſunt ſub lege [g], quia lex non eſt poſita † iuſto, ea ratione videtur hoc illis fuiſſe conceſſum, ne quis ex temeritate [h], vel leuitate, in iacturam, vel iniuriam ſui ordinis, ſub prætextu maioris religionis ad alium ordinem tranſuolaret: ſicut frequenter à multis conſtat eſſe præſumptum: non quidem vt ei tranſeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate, ac puritate duxerit poſtulandam, vt nō fictè, ſed verè, ad frugem melioris vitæ valeat tranſmigrare. ¶ Talis ergo poſtquam à Prælato ſuo tranſeundi licentiam poſtulauerit [i], ex lege priuata [k] (quæ publicæ legi præiudicat) abſolutus [l], liberè poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere: non obſtante proterua indiſcreti contradictione Prælati: quia priuilegium meretur amittere [m], qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate. Cùm etiam Romanus Pontifex, qui ſupremam in Eccleſia obtinet poteſtatem, Archiepiſcopis, & Epiſcopis † cedendi licentiam ex iuſta cauſa petentibus, ſine difficultate concedat [n]. ¶ Quocirca nouerint vniuerſi, quibus huiuſmodi priuilegium eſt conceſſum, ſe ad concedendam licentiam tranſeundi taliter poſtulantibus de iure teneri: quia ſicut ſubditus à Prælato cũ humilitate, & puritate, debet tranſeundi licentiam poſtulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: ſic profectò Prælatus ſubdito, ſine difficultate, & prauitate qualibet, debet trãſeundi licentiam indulgere, ne

d ¶ *Monachis.*] ſ. *eo. ſtatuimus.*

e ¶ *Canonicis*]19. q. 3. *ſtatuimus. & c. mandamus.* Bern.

f ¶ *In ea Vocatione.*]11. q. 1. c. 1. & q. 2. *placuit.* & 7. q. 1. *non oportet.*

g ¶ *Sub lege.*] 19. q. 2. *duæ ſunt* Bern.

h ¶ *Ex temeritate.*]Ad uerte, quãliter interꝑtat᷑ priuilegiũ iſtorũ, ſ. ꝙ nullus taliũ poſſit tranſire ad ſtrictiorem religionẽ, hoc eſt verũ (vt dicit) temeritatis cã. ſic enim cùm ꝓhibetur iuramentum temerarium tantũ intelligitur prohibitũ. 22. q. 1. *ita ergo.* Ioan.

¶ *Gloſſa ſeq. alle. tres cõtex. & vnũ contrariũ: quærit, & ſoluit ſcimiſionis dupliciter opponit. Demum obijcit ad tex. & ſoluit.*

i ¶ *Licentiam poſtulauerit*] Sufficit ergo petere licentiam, licet non obtineat. ſic ſ. *de arbitr. cùm olim.* & ſ. *de loca. & conduc. ꝓpter.* C. *de iur. emp. l. Vlt.* Argu. contra. ſ. *de electio.* cũ in veteri & ad idẽ ẽt poſſet induci circa pr. Sed quid ſi aliquis non petita licẽtia receſſerit ad ſtrictiorem vitã: nũquid eſt reuocandus: Cõſueuit dici, ꝙ nõ, dummodo leuitatis cauſa non trãſeat, vel ſic in ſi. innuitur. Sed obſtat 19. q. 2. *mandamus.* & illud põt intelligi, qñ leuitatis cã tranſit, adhuc videt᷑ contra ſ. *de ætate & quali. intellexim⁹.* vbi trãſiuit quidã ſine licẽtia ad aliud monaſteriũ, nec inde punitus videt᷑. Sed qualiter poteſt quis inuito ꝑlato ad perſonã ſuam alienare, cùm rem alienare non poſſit, & maior ſit alienatio ꝑſonæ, quàm rei. 12. q. 1. *præcipimus. & 17. q. 1. c. 2.* [b] cùm fortè clericus teneatur iuramento obedire. 8. q. 1. *ſciendum.* & ſ. *de maio. & obed. cùm in eccleſiis.* nec etiam poteſt peregrinari ſine licẽtia ſui Epi. *de cõſe. diſt. 5. non oportet.* & ſępe propter obedientiam bonũ intermittitur. 11 q. 3 *quid ergo.* cum obediendum ſit, vbicunque non eſt contra præceptũ Domini, vel dubium ſit, ꝙ non contra pręceptum Domini ſit. 23. q. 1. *quid culpatur in ſi.* Sed illud auctoritate canonis ſit inſtinctu Spiritus ſancti, & ita non cõſtringitur per legem 19. q. 2. *duæ. arg.* ĩ *de diuor. gaudemus.*

k ¶ *Ex lege priuata.*]Quę eſt amor Dei, ſiue Charitas, de qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid vis. *de pen. diſt. 2. radicata.* Lau.

¶ *Glo. ſequens, quinque perſonas excipit.*

l ¶ *Abſolutus.*] Ab hac vniuerſitate excipitur vxor carnaliter cognita, impubes, & ſeruus ĩ. *de conuer. coniu. quidã intrantes.* 20. q. 2. c. 1 & 2. 54. *diſt. ſi ſeruus.* Item excipitur Epiſcopus. ĩ. *eo. c. per illa ſemper regula.* & curię adſtrictus. 13. *diſt. legem.*

m ¶ *Meretur amittere.*]11. q. 3. *priuilegium,* 74. *diſt.* vbi iſta. C. *de Iuda. l. 3. & l. Iudæos* c. Bern.

n ¶ *Ex iuſta cauſa petentibus ſine difficultate concedat.*] Quæ ſit iuſta cauſa, & quę non, oſtenditur ſuprà de renun. niſi cùm prident. Ioan.

† Nazaren.

† Canonicã, habẽt omnes antiqui codices.

† Religioſus contra bonum obediẽtiæ non poteſt præferre. facit l. 1. C. de ſer. fug.

† Dimolſenen.

† de Molẽd.

† Dubeoli.

† Dunolſen.

† Cap. 4. e. ti. in 3. cõp. Et de materia huius decretalis vide omnino B. Th. 2. 2. q. 189. ar. 8. Et Hoſtien. in sũ. tit. de regularibus. §. & qualiter.

1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

† impoſita.

a Hæc clarius patent in decretali incip. ſi qua libera. quæ eſt in 2. cõp. tit. de ſtatu regula. quã omiſit Raymundus in hac collectione.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 185. art. 4.

b Facit ad hoc bonum tex. in l. ſed & ſi §. ſi ipſe ſeruus. ff. de pecu.

c Si Iudæi creuerint reddo. Vel aliàs fidem offendunt, perdent licentiam ſibi permiſſam. Ioan.

a ¶*Superioris.*] Simile 11. q. 1. *peruenit.* ĩ. *de iure patro. nullus in Auth. de ſanctiſſ. epiſco. §. ſi. a clero. coll. 9.* Vin.
b ¶*In lucis.*] 26. q. 5. *nec mirum* & 29. q. 1. §. 1.
¶*Glo. ſeq. tetigit per obiectionem, & ſol. & remiſſionem. Ioan.*
c ¶*Ita communis vtilitas.*] Simile. 7. q. 1. *ſcias.* & *in Auth. de re-ſti. & ea qua par. §. licet. col. 5. &* ſ. *de poſtu. prælat. c. 3.* hoc intellige, cū ꝑ publicā non impedit priuata: quia ordinata charitas incipit à ſe. 23. q. 5. *ſi non licet.* & *de pæ. diſt. 3. qui vult.* & 19. q. 2. *duæ.* 14. *diſt. quòd ait.* ff. *de iud. ſi longius. in ſi.* ff. *de præſcri. Ver. qui ſeruandarum.* ſic non debet prelatus ſua negotia præponere negotiis Eccleſię. 12. q. 4. *quicunque.* De hoc etiam dicitur. ſ. *de poſtu. prælato. c. 3.*
d ¶*Solicitudo contemplationi.*] i. vita actiua, quæ in hoc caſu præponitur contēplatiuę.
e ¶*De Rachele.*] Rachel ſignificat vitam contēplatiuam, q̃ eſt formoſa, ſicut illa fuit. Lia ſignificat vitam actiuam, quæ fecunda eſt in ſobole, & ideo prefertur pulchritudini Rachelis. ſ. *de renunciat. niſi cùm pridem.* Bern.
f ¶*Corde puro.*] Quia preſumitur prima facie ex ipſo facto, quod habet ſpeciē boni, niſi probetur contrarium. ſ. *de ſerui. Vnico.* & ſ. *de præſumptioni. dudum.*
g ¶*Non cōmunicat alienus.*] ſ. *de charitate, de pæ. diſt. 1. c. reſuſcitatus §. item vt Chriſtus.* Bern.

videatur propoſitum impedire diuinitus inſpiratum.

¶Si verò probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate tranſire, ſuperioris [a] eſt iudicium requirendum, ne fortè Angelus ſatanæ in lucis [b] Angelum ſe transformet. Illa ſemper regula inuiolabiliter obſeruata, vt nullus abſque licentia Romani Pōtificis præſumat occaſione quacunque deſerere præſulatum, quoniam ſicut maius bonum minori bono præponitur: ita communis vtilitas [c] ſpeciali vtilitati præfertur †. Et in hoc caſu rectè præponitur doctrina ſilētio, ſolicitudo contemplationi [d], & labor quieti. Ad quod vtique deſignandum vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus non de Rachele [e] ſecundùm carnem natus eſt, ſed de Lia †: nec legitur eū in domum ſuam Maria recepiſſe, ſed Martha. Vnde quando poteſt Epiſcopus preeſſe pariter, & prodeſſe, non debet cedendi licentiam poſtulare, aut etiam obtinere. ¶ Cum ergo R. Monachus veſter, ad fratres Ciſterciēſis ordinis tranſmigrauerit, non vt ordini veſtro aliquatenus derogaret, ſed vt apud eos vitam duceret arctiorem: Mandamus, quatenus ſuper eo quod de corde puro [f], & conſcientia bona, & fide nō ficta feciſſe dignoſcitur, eum nullatenus moleſtetis: quia charitas eſt fons proprius, cui nō communicat alienus [g].

VEniens.] Prima pars ponit petitionem mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro in facie Eccleſiæ, & diutius cohabitauit eidem. Tādem orta fuit diſcordia inter eos, ex eo quod vir dicebat quādam amitam ipſius mulieris, antequā eam duceret, cognouiſſe: ſed de hoc non fuit Eccleſię facta fides, vnde contigit, quod vterq; illorum iurauit, quod deinceps alterum non requireret: & poſtmodum ad ſecunda vota tranſiuit vterque: viro ſecundo de medio ſublato, mulier viro priore viuente, ad agendū pœnitentiā, quoddam monaſteriū intrauit poſtulās ſibi conſilium ſalutare impendi. Papa verò cōſiderans, quod iuramentū illud illicitum fuit, mandat quibuſdā, quatenus pręfatum virū moneant, & compellant, vt illam, quam ſuperinduxit, dimittat, & vxorem ſuam recipiat, audituri poſtmodū, ſi quid fuerit quæſtionis: & ſi contra matrimoniū nihil fuerit probatum, ſi vir ad religionem tranſire voluerit, ei licentiā tribuāt tranſeundi, vt & illa mulier in ſuo poſſit propoſito remanere. Nota, quod iuramentum contra matrimoniū, illicitum eſt, & non ſeruandum. Item ſi vir adulterium cōmittit, mulier tamē non poteſt intrare religionem ipſo in ſæculo remanente.
h ¶*Amitā cognouiſſet.*] Si hoc verū fuit, nō fuit matrimonium

¶Idem Prępoſito, & Decano, & Scholaſtico Demeteñ. † Coloñ. diœceſis.

Coniuges religionē profitendo ad inuicem diuertere poſſunt: aliter ſi ſe abiurarunt, & non continent, illicitum eſt iuramentum.

CAP. XIX.

VEniens † ad Apoſtolicam ſedem G. mulier ſupplici nobis inſinuatione monſtrauit, quod cùm matrimonium cum E. in facie Eccleſiæ contraxiſſet, & diutius cohabitaſſet eidem, orta eſt diſſentio inter ipſos, in tātū, vt quod † deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter præſtitit iuramentum: hanc vir ipſe diuortij cauſam aſſignans, quòd quandam ipſius mulieris amitam [h] cognouiſſet, antequam eam duceret in vxorem: quod licèt aſſererent quàm plurimi, non fuit ſuper hoc Eccleſiæ facta fides. Cùm autem poſtmodum ad ſecunda vota conuolaſſet vterque, ſecundo viro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, priore ſuperſtite dicta mulier ſe fecit arcto loco ad pœnitētiam agendā includi, poſtulans vt ei dignaremur impēdere conſilium ſalutare. ¶ Nos igitur attendentes, quòd illud fuit illicitum iuramentum [i]: Mandamus, quatenus præfatum virum monitione præuia † compellatis †, vt ea, quam ſuperduxit, excluſa præfatam mulierem recipiat [k]: audituri poſtmodum [l] ſi quid fuerit quæſtionis. Si verò contra matrimoniū nihil fuerit oſtenſum, & vir ſæculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei ſuper hoc licentiā tribuatis, vt & illa poſſit in ſuo propoſito [m] permanere.

¶ Idem Abbati de Aſſligeñ. & magiſtro R. & G. Canonicis Traiectēñ.

Qui ad monaſteriū conuertitur ſumendo habitum nouitij, poteſt infra tēpus probationis redire ad ſæculum, niſi appareat eum vitam voluiſſe mutare omnino.

CAP. XX.

COnſulti † ſumus frequēter, à multis, verum is qui mo-

que ad Deum. Vnde ſi probaretur, ſepararentur. ĩ. *de eo qui co. conſan. vxo. ſuæ ſuper eo.* alias non ſepararentur: vt ĩ. *eo. tit. debito.*
¶*Glo. ſeq. quærit. arg. pro & ponit duas opiniones.*
i ¶*Illicitum iuramentum.*] Et ideo non ſeruandum. ſic ſ. *de iureiu. tua 2.* Sed nunquid aliqui poſſunt licitè ſe abiurare, & promittere perpetuā cōtinentiā? Vī, q̃ ſic: quia talia matrimonia ſanctiora ſūt aliis. 33. q. 5. *q̃ Deo pari.* Ad hoc dicunt quidam, quod † tali modo non poſsūt ſe abiurare, vt remaneant in ſæculo, niſi trāſeant ad religionē. *Arg.* ĩ. *eo. tit. prox. ex parte 2. ad fi.* Io. cōtrarium dixit, & iſti nō abiurauerāt ſe pp perpetuā cōtinētiam, ſed vt poſſent adulterari, & quod neuter illorum alterū accuſaret: talis abiuratio prohibet hic. & ſ. *de iureiur. tua 2.* immò ſine aliquo iuramēto ſe poſſent obligare ad perpetuam continentiam arg. prædict. *c. q̃ Deo pari.* nullū enim iuramentum obſtat, quin alter crimē alterius denunciare ſaltē poſſit. ſ. *de iureiur. quemadmodum.*
¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*
k ¶*Præfatā mulierē recipiat.*] *Arg. cōtra.* ĩ. *de diuor. ſignificaſti.* ſed hic locum habet: *Nil mihi tu, nec ego tibi, nil Catilina Cethego.* 32. q. 6. *per to.* & ſ. *de iureiu. tua 2.* & ĩ. *de adul. c. pe. & vlt.* Ioan. & ff. *ſoluto matrim. viro atque vxore.* Bern.
l ¶*Audituri poſtmodum.*] Et ita quæſtio reſtitutionis præcedere debet. ſ. *de reſt. ſpol. ex conqueſtione.* & ſ. *de ordine cognitionum, ſuper ſpoliatione.*
m ¶*Poſſit in ſuo propoſito.*] Et compellenda eſſet in propoſito [b] remanere, ſi maritus vellet ratum habere, vel obſeruare propoſitū. *Arg.* ĩ. *ti. prox. quidam intrauit.* & 33. q. 5. *quod Deo.* Ioan.

COnſulti ſumus. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Licèt.* In qua diſtinguit duo membra. Secundum ibi, *An conditionaliter.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis intrauit monaſteriū, habitum ſumēdo nouitij, quęritur, vtrùm infra tēpus probationis, ante factam ꝓfeſſionē licitè poſſit ad ſęculum redire? ſuper hoc diuerſi diuerſa dixerunt. Innocentius tamē diſtinguit: vtrum ille, qui conuertitur, propoſuerit abſolutè vitam mutare, vt in habitu regulari de cętero Deo famuletur, vel regularem obſeruātiam experiri, vt ſi ſibi diſplicuerit, ad ſæculū reuertatur. In primo caſu ſaltē ad laxiorē regulam tranſire tenetur, vt regulariter viuat. In ſecundò verò caſu poteſt ad ſæculum redire. Vt ergo appareat, quę fuerit eius intētio, ab initio ꝓpoſitū, & intentionem ſuam proteſtetur. hanc intellige ſecundùm illam. ĩ. cap. penult. Not. q̃ eadem eſt ſubſtantia religionis apud omnes religioſos, ſed in qualitatibus differunt. Item nota eandem diſtinctionem, quam ponit littera circa conuertēdos. Itē proteſta-

a *Vide* ĩ. *de vo. quòd ſuper his. per 3. glo. Ioan. And.*
† *Vide l. actione. §. Labeo. in verſ. eo tēpore ff. pro ſo. gl. in l. 1. & ibi Bart. ff. ſol. matri.*
† *Hoc ita patet: Iacob genuit Iudā ex Lia. Gen. c. 29. in fine. Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar: de hoc ſemine deſcendit Dauid, & Chriſtus ſecūdū carnem. Matt. c. 1. ſic ergo de Lia natum eſt Chriſtus, id eſt, de genere ſuo.*
† *de Metten.*
† *de Mōten. ſed vt plurimum in antiquis legitur ita: de Mettene.*
† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp. *Et de materia præter doctores hic, vide Turrecremātam* in c. quod Deo pari. 33. q. 5. & *Sotum* l. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. art. 4.
† *quod ve.*
† *præmiſſa.*
† *cogatis.*
b *Hoc verū, ſi ipſa voto aſſenſiſſet. Ioan. And.*
† Cap. 7. eo. ti. in 3. cōp. *Et vide concilium Trid. ſeſſ. 25. c. de regularibus c. 15. per quod ceſſat diſtinctio huius decretalis.*

proteſtatio in omni contractu debet fieri, vt ſciatur contrahentium voluntas.

a ¶*Nouitij.*] ſcilicet: cauſa probationis habitus nouitiorum debet diſcerni habitu profeſſorum. j. eo. *ſtatuimus*.

b ¶*Vel noxa.*] Nota verſum: *Noxa delictum, delinquens noxa vocatur.* quandoq; tñ vnũ ponitur ꝓ alio, vt hîc, vnde melius dixiſſet, noxia. *Inſti. de noxa. circa prin.*

nasterium ingreſſus eſt, habitum ſumendo nouitij [a], ſi ante profeſſionem emiſſam infra tempus probationis exire voluerit, licitè poſſit abſq; apoſtaſię nota, vel noxa [b] †, præſertim cum debita morum correctione ad ſæculum remeare. ¶Licet autem ſuper hoc ſẽſerint diuerſi diuerſa, nos tamen credimus diſtinguendũ [c], vtrùm is, qui cõuertitur, propoſuerit abſolutè [d] vitam mutare, vt ſub habitu regulari omnipotenti Deo de cętero famuletur: an conditionaliter experiri obſeruantiam regularem: vt ita demum ſi [infra annum†] ſibi placuerit, profiteatur ordinis diſciplinam, aut ſi fortè non placuerit, moribus emendatus† ad ſtatum priſtinum reuertat. In primo caſu [e] debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire. In ſecundo poteſt ad ſęculum, non tamen vt viuat ſęculariter [f], remeare [g]. Vt ergo, quę ſit eius intentio, plenius agnoſcatur, propoſitũ ſuũ in principio proteſtetur.

¶Idem.

¶*Qui infra annũ probationis non facta profeſſione redit ad ſæculũ, licitè poteſt ad ordines, & beneficia promoueri.*

CAP. XXI.

POſtulâſti †: *& infrà:* ¶Tertiò quæſiuiſti, vtrùm illi, qui in annis minoribus [i] conſtituti nouitiorum habitum ſuſceperunt, & infra annum poſtmodum nõ facta profeſſione ad ſæculum ſunt reuerſi, & Epiſcopis ſuis hoc ſcientibus, ad ſacros ordinẽs ſunt promoti, ſuſtineri debeãt in illis Eccleſiis miniſtrare, in quibus ſunt ab eiſdẽ Epiſcopis inſtituti. ¶ Nos fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd propter hoc non ſunt ab Eccleſiis ipſis amouendi, ſed in eis poſſunt liberè miniſtrare.

¶Honorius iij. Veneteñ. † Epiſcopo.

¶*Qui vltra annum portat habitũ monachalem in monaſterio, vbi ſunt habitus indiſtincti, cenſetur profeſſus.*

CAP. XXII.

EX † parte tua fuit propoſitum, quòd nonnulli ſunt, qui licèt pluribus annis geſtauerint habitum monachalem, profeſſionem tamen monaſticam non fecerunt: vnde cum ſuper eo quòd habent propriũ, & aliàs irregulariter viuunt, à te, vel ab aliis arguuntur: non erubeſcunt dicere, ſe ad carentiam proprij, & continentiam, ac alias regulares obſeruantias non teneri: cùm habitus [k] non faciat Monachum, ſed profeſſio regularis: *& infrà.* ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoſlibet tibi lege diœceſana [l] ſubiectos, qui prædicto modo terrã duabus viis [m] ingredi non verentur: vt poſt-

c ¶*Diſtinguendum.*] Diſtinctio iſta hodie non vr̃ habere locum per decre. j. eo. *ſtatuimus*. ex quo eñ ſimpliciter aſſumit habitũ nouitiorum, liberè ante annum poteſt redire ad ſęculum, niſi euidenter appareat côtrarium, vt ibi Lau.

d ¶*Abſolutè.*] Ita quod euidenter appareat. j. eo. c. pro.

e ¶*In primo caſu.*] Sic intelligitur, ſ. eo. *ſuper eo.* eo enim ipſo quod abſolutè religionem intrauit, licèt non fecerit ꝓfeſſionẽ, intelligitur renunciaſſe ſæculo, cùm nullam pręmiſerit proteſtationẽ. Vnde vel ibi remanere debet, vel ad laxiorem tranſire. vt dictũ eſt in *c. ſuper eo. Arg. contra. j. eo. ſtatuimus.* vbi de hoc.

f ¶*Singulariter.*] Id eſt, diſſolute. *arg. 81. diſt. dictum.* Bern.

¶*Glo. ſeq. quærit, & opi. ponit, & ſoluit.*

g ¶*Remeare.*] Nunqd licebit ſibi contrahere matrimonium, ex quo licet ei redire ad ſęculum? Dicunt quidam, quod nõ, cùm ſit ſimpliciter vouens. *17. q. 2. nos nouimus.* Si autem cõtraxerit, tenet. *27. diſt. ſi vir. 27. q. 1. nuptiarum. & j. qui cler. vel vo. rurſus.* quod non eſt verũ: quia nec fuit expreſſum votum, nec intendit continere, quì tantùm ſub conditione vouet: ſicut nec obligat, qui ſub conditione [a] contrahit matrimonium, conditione deficiente. j. *de condi. appo. de illis.*

¶*Glo. ſeq. quærit, alle. proponit opi. Io. in fi. ſoluit: contrariũ interſerit,* arg. de proteſtatione, alleg. 4. *infra, & duo in contrarium.*

h ¶*Proteſtetur.*] Quid ſi nõ proteſtetur [b]: nũquid præſumitur pro religiõe? Videtur, quod ſic: quia ſumma eſt ratio, quę pro religione facit. *ff. de relig. & ſum. fun. ſunt perſonæ.* dixit Ioan. quod præſumi debet, quod potius voluerit abſolutè mutare ſæculum, q̃ conditionaliter: niſi proteſtatio præcedat. Et ſic eſt hic *arg. quod proteſtatio neceſſaria eſt. ſ. de his, quæ vi, metusve cauſ. ſi. perlatũ 31. q. 2. Lotharius. 7. q. 1. Pontifices. & ſ. de electio. Cumana. arg. contra ſ. de conſ.* cùm M. *& ſ. de appel. ſolicitudinem*, vbi non valet proteſtatio illi, qui contra illã facit, & ita ꝓſumitur hic in dubio in ſecuriorẽ partem: quia religio ſecurior eſt. j. *de reg. iur. eſtote. ff. eo. tit.* ſemper in obſcuris ſicut cum dubitatur, an aliquis ſit excõicatus, ꝓſumitur ipſum excõicatum, vt abſoluat ſaltem ad cautelam, & tunc poſtea debet abſtinere ratione dubij. j. *de cle. exc. mini. illud & j. de ſen. exc. per tuas.* Sed cõtra videt, ex quo aſſumit habitum nouitij, nec facit profeſſionem, nec renũciat ſæculo expreſſe, quod non intẽdit ſe obligare ſimpliciter. j. *e. ſtatuimus.* vbi de hoc dicit, niſi euidenter appareat, quod tales, &c. quod verum eſt & ſic intellige iſtam decre. ſecũdùm illam.

POſtulaſti.] Cõmunis diuiſio. Secũda pars ibi, *Nos.* Abb. Sic. CASVS. Aliqui infra xiiij. annum aſſumpſerunt habitum nouitiorũ, poſtmodũ infra annum ante factam profeſſionem ad ſuas Eccleſias ſunt reuerſi: q̃ritur, vtrùm debeant tolerari? Rñdet Papa, quòd propter hoc non ſunt à ſuis eccleſiis amouendi. No. ꝙ qui habitum nouitiorum aſſumũt, infra annum probationis poſſunt redire ad priſtinum ſtatum: niſi fecerint profeſſionem.

¶*Gloſſ. ſeq. dupliciter legit, quod hic dicitur de minore, & ſecundùm alterum declarat, quale ſuit dubium, & ponit opi. Hug. Inn.*

i ¶*Minoribus.*] Hæc qõ [c] non habet dubitationem: quia ſi erant infra xiv. annum, non tenuit ingreſſus, & ita poſſunt liberè exire. ſ. eo. *ad noſtrã. ſignificatum & c. cùm ſimus. & 20. q. 1. illud.* ſed tamẽ verbum iſtud dubium eſt: quia põt intelligi, quòd fuerũt infra xiv. annum, & ſic vr̃ qõ, & quod fuerint minores xxv. & maiores xiiij. ſ. de prob. in præſentia. & tũc dicas, ꝙ nõ conſtabat euidẽter, ꝙ ſeculum vellẽt mutare: q̃ñ habitum ſuſceperunt: quare poſſunt redire ad priſtinum ſtatum. j. eo. *ſtatuimus.* Si vis intelligere, ꝙ eſſent infra xiiij. annos, hęc potuit eſſe dubitatio: q̃a forte erant doli capaces. & ſic videbat, ꝙ malitia ſuppleret ætatem, ſicut in matrimonio carnali. j. *de deſpõ. imp. à nobis. & c. ius.* quia, & poterant ſe obligare diabolo, ſic & Deo. j. *de delic. pue. pueris?* Sed Papa rñdet, ꝙ liberè poſſunt miniſtrare in eccleſiis poſtea receptis: & ſic non obligantur ante xiiij. annũ. Hug. verò dicebat, ꝙ bene obligatur doli capax, & tenebat monachatũ: quia poterat ſe obligare diabolo, ꝑ illud c. pueris. & Innocẽtius fuit in eadẽ opinione, q in decre. iſta rñdet, ꝙ ingreſſus tenuit, ſi malitia ſupplebat ætatem: vt in antiqua decretali patet. [d] ſed hodie non prodeſt. Bern.

EX parte.] Cõmunis diuiſio. Secũda pars ibi, *Ideoque.* Abb. CASVS. Quidam ſunt, qui pluribus annis portauerunt habitum monachalem, tamen profeſſionem monaſticam non fecerũt. Cum illi, poſtmodũ arguunt ſuper eo ꝙ proprium habent, & alias irregulariter viuunt, dicut ſe nõ teneri ad carentiam proprij, nec cõtinentiam, cum habitus nõ faciat monachũ, ſed profeſſio regularis: ſignificatũ fuit hoc dño Papę: mandat Epiſcopo loci, quatenus quoſlibet ſibi ſubiectos, qui prędicto modo terram duabus viis ingredi nituntur, cõpellat per cenſuram eccleſiaſticam, vt poſtquã per annum geſtauerint habitum monachalem, regulam ſecũdùm formã ordinis profiteantur, & ſeruent. Nota quòd nemo debet terram duab. viis ingredi, Item qui per annũ gerit habitum monachalem, pręſumitur monachus: vnde compelli debet, vt profiteatur regulam illius ordinis.

k ¶*Habit⁹.*] ſ. eo. *porrò.* 2ũ. vbi de hoc & j. *qui cle. vel vo. conſuluit.*

l ¶*Diœceſana.*] Id eſt, lege iuriſdictionis: nã regulares nõ ſubſunt Epõ quantùm ad legem diœceſanam. *16. q. 1. cùm pro vtilitate.* ſed lege iuriſdictionis. Quæ differentia ſit inter legẽ diœceſanam, & legem iuriſdictionis, dicitur ſ. *de offi. ord. c. conquerente. & c. dilectus.* Bern.

¶*Glo. ſeq. inducit etia ſimilia, & arg. alleg. duo iura. Ioan.*

m ¶*Duab. viis.*] Et male: quia in vno, eodẽq; officio nõ debet eſſe diſpar profeſſio. 16. q. 7. *in nona actione. & ſic ſ. de elect. cũ cã.* & eſt ſimile, quod dr̃, vſquequo claudicatis in duas partes? *49. diſt. c. ſolo.* & nemo poteſt duobus dominis ſeruire: vt *26. diſt. acutius. & de pœnit. diſt. 1. c. inſectatus §. item vt Chriſtus ait.* Itẽ *ar. eſt, quod allegãs contraria non eſt audiendus. ſ. de app. ſolicitudinẽ. 23. q. 7. quod autem.* & ideo iſti non fuerũt auditi.

† *Vnde Alciatum l. 4. de verb. ſig. Car. Franto. l. de differentiis aut: noxa pœna eſt, noxa culpa.*

† *Hæc duo verba, infra annum, quæ ſunt in recentioribus, deſunt in omnib. manuſcriptis, & in impreſſis paulo antiquioribus.*

† *emendatu.*

† Ca. vnico. eod. tit. in 4. comp. Primã; quæ ſtatim ſequitur habes, ſ. de foro comp. poſtulaſti. ſecundã j. de homic. poſtulaſti. *& vide concilium Trid. initio præcedentis c. citatum.*

a *Sed diſtingue de cõditione, prout Theologi, vt latè refert Dominicus Sotus l. 4. ſe. diſ. 29. q. 1. art. 1. 2. & 3. & Sylueſter in ſũ. verbo, matrimoniũ 3.*

b *Sed hodie ſiue proteſtetur, ſiue non, ante annum probationis non tenet profeſſio, vt deffiniuit concilium Triden. initio c. relatum: & ſic ceſſat quæſtio gloſſæ.*

c *Quæſtio etiam huius gloſſæ ceſſat hodie per concilium Trident. ſ. citatum initio præcedentis c.*

† *Venetiarũ.*

† *Venen.*

† *Verceneñ.*

† *Pro intellectu huius c. vide omnino D. Th. in 4. ſent. diſt. 18. q. 1. art. 3.*

d *Verba autẽ antiquæ decretalis in 4. compil. hoc tit. c. 1. ita habent: & ſi prudentia fortè ſuppleuerit ætatẽ in illis, vt tranſire debeant ad regulam laxiorẽ: quia cùm ipſi abſque proteſtatione religionis habitum aſſumant, videntur præſumi pro profeſſo habitu: hæc ſi ibi. quæ tamen falſo reſecauit Raymundus.*

facto ſubditi, niſi eum correxerit. ſ. de off. ordi. irrefragabili. & ſ. de ſtatu regularium, cùm ad monaſterium. ad fin. & 43. diſt. Epheſios.

a ¶ *Capituli generalis.*] Quod habes ſ. de ſtatu monac. in ſingulis.

b ¶ *Qui.*] Scilicet, præſidentes, vel abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, ſcilicet fugitiui, & electi.

c ¶ *Salua ordinis diſciplina.*] Hoc eſt dicere, impoſita eis pœnitentia ſecundùm quòd regula illius ordinis requirit, & præcipit.

d ¶ *Si abſque ſcandalo.*] Nihil omnino cum ſcandalo faciendū eſt. ſ. de temp. ord. ad aures. ſ. de præſcri. nihil prodeſt. & væ homini illi, per quem ſcandalum venit. ſ. de no. oper. nunc. cum ex iniuncto. Bern.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

e *Vita neceſſaria miniſtrentur.*] Et quis mi niſtrabit ei neceſſaria? Abbas prioris monaſterij a, vt ſi aliquid habeat de ſuo, prouideat ei de illo. 16. q. 6. de Lapſis. & etiam ſi nō habuiſſet aliquid, prouidebit monacho ſuo tempore pœnitentiæ, aliàs monaſterium illud ſecundum quare grauaretur.

† *Lateranē ſis ſub Inno centio iij. c. 12.*

† *Quis dicatur fugitiuus, vide ff.* de ædil. e di. l. ſi quis fugitiuus.

† *Dicto, ſuos, deeſt in antiquis codicibus: & redundare dicit ſequentia, videlicet illa: de ordine ſuo.*

† *promiſſa.*

† *Vide l. æquiſſimum.* ff. de vſufr. & in l. oleſi. cū notatis. ff. de dona.

a *Argumentum eſt pro hoc* in l. ſeruus. C. de quæſtioni.

DE CONVERſione coniugatorum.

¶ *Suprà viſum eſt de regularibus in genere, ſed quia contingat quādoque intrant monaſterium, & dubitet poſſet de eorum ingreſſu, ideo ad clariorem doctrinam auctor poſuit ſpecialem rubricam.*

De hac materia habetur 33. q. 5. & 27. q. 2. c. ſunt qui cum duob. cap. ſequen. & cōmemit infrà de capt. c. pen. *Abbas.*

† *Vrbergen.*
† *Helsen.*
† *Vercellen.*

P *Ræterea.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Dicimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus præſentibus ſacerdotibus, & monachis, ignorāte Epō, de licentia, & pmiſſione vxoris monaſteriū intrauit, & pfeſſionē fecit, vxore in ſeculo remanente, nec tráſeunte ad religionē, aut continētiam vouēte: quęrit, vtrùm laicus ille poſſit ab epiſcopo ſuo ad torū vxoris de monaſterio reuocari, an illa debeat cōpelli ad cōtinentiam obſeruandam? Reſpōdet Papa, ꝙ vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari, niſi vxor ad religionē tráſierit, aut caſtitatē perpetuò ſeruare promiſerit: cū ſit illi a ætatis ꝙ ſine ſuſpicione nō poſſit in ſæculo remanere. Nota, quòd alter coniugum non poteſt ad religionem tranſire altero in ſæculo remanente, niſi caſtitatem ſeruare promiſerit.

f ¶ *Præterea.*] Supple, quæ ſiuiſti.

g ¶ *Tranſierit.*] Cùm non poſſit eſſe in ſæculo ſine ſuſpiciōe turpitudinis. 27. q. 2. ſcripſit. & c. ſunt, qui dicunt.

h ¶ *Promiſerit.*] Manēdo in domo ꝓpria, ſi eſt ſenex. ſ. eo. cùm ſis. & c. ad Apoſtolicam.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tria iura pro concor. & duo pro cōtrariis, & ſol. diſtinguendo. ponit opi. Iterū ſignat aliud contrarium, & ſoluit.*

† *Cap. 1. e. tit. in 1. cōp. & poſt concilio Later. ſub Alex. 3. p. 5. c. 4. & de materia vide Turrecrematam in c.* quod Deo. 33. q. 5. *& Dominicum Soto* l. 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 4.

iij generalis a †, ſeu patres Abbates, ſeu Priores, fugitiuos † ſuos † & eiectos de ordine ſuo, requirant ſolicitè annuatim. Qui b, ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſunt, ſecundùm ordinem regularem, Abbates, ſeu Priores eorum, monitione præuia † per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad receptionem ipſorum, ſalua ordinis diſciplina c. Quòd ſi hoc regularis ordo non patitur, auctoritate noſtra prouideant, vt apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque graui ſcandalo d fieri poterit †, alioquin in aliis religioſis domibus eiuſdem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur e. ¶ Si verò huiuſmodi fugitiuos, vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent: & tandiu faciant ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatos publicè nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur.

TITVLVS XXXII.

De conuerſione coniugatorum.

¶ Alexander iij. Vbergeñ. † Epō.

¶ *Si vir de vxoris licētia profitetur, & vxor ipſa ſuſpecta nec continentiam vouet, nec religionem ingredatur, Epiſcopus vxori virum reſtituet. Hoc dicit iuxta literā.*

CAP. I.

PRæterea f † vtrum Laicus vxoratus, qui præſentibus Sacerdotibus, & Monachis ignorante Epiſcopo, de licentia, & permiſſione vxoris, monaſteriū ingreſſus profeſſionē fecit, vxore in ſeculari habitu remanente, nec tranſeunte ad religionem, aut perpetuam continētiam vouente, ab Epiſcopo ſuo poſſit ad torum reuocari vxoris, an illa compellenda ſit continentiam obſeruare: Dicimus, quòd niſi vxor ad religionem tranſierit g, aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit h: vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari i.

¶ Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶ *Ante matrimonium conſummatum poteſt alter coniugum, etiam altero inuito religionem ingredi: ſed remanens in ſæculo poteſt ad ſecunda vota tranſire.*

CAP. II.

VErum † poſt conſenſum legitimum de præſenti, licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere monaſterium k, (ſicut ſancti quidam l de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (ſi commi- ni- us continentiam ſeruare noluerit) licitum eſt ad ſecunda vota tranſire. Quia cùm non fuiſſent vna caro ſimul effecti, ſatis poteſt vnus ad Deum tranſire, & alter in ſeculo remanere m.

Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶ *Qui inuita vxore profeſſionem fecit, & ei poſtea reſtituitur, non compellitur mortua vxore ad monaſterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.*

CAP. III.

QVidam † intrauit monaſterium inuita vxore: qua

i ¶ *Reuocari.*] Sic patet b, ꝙ non ſufficit vxoris licentia, vt vir poſſit intrare monaſterium. ſic ſ. eo. ex parte 1. 33. q. 5. notificaſti. ſ. eod. coniugatus. Sed contra. 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathoſa. Sol. Dicas, quòd ſi talis eſt vxor, quæ non poſſit eſſe in ſæculo ſine ſuſpicione fornicationis, non ſufficit ſola licentia vxoris, niſi & ipſa ſimiliter conuertatur: quo caſu hæc decretalis poteſt intelligi, & omnia ſimilia. Si verò ſenex eſt, ſufficit ſola licentia, interueniēte auctoritate epiſcopi, & ipſa voueat, & remaneat in ſeculo. ſuprà eod. cùm ſis. & c. ad Apoſtolicam. & c. vxoratus. & in caſu illo intellige illa iura, quæ videntur dicere, quòd alter coniugum poteſt ad religionem tráſire de conſenſu vxoris, ea in ſæculo remanente. Alij volunt dicere, quod ſufficit vxoris licentia. ſ. eod. ex parte. & c. conſuluit. & in hoc c. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara. ſed tene primum. Tāc. Item ſignatur contra. ſ. eod. veniens. Sol. illa fuit fornicata, & ita obſtabat ei exceptio fornicationis ſic 27. q. 2. Agathoſa. Bernar.

V *Erum.*] Primò ponit dictum. Secūdò ipſius rationē ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic quòd ſi aliqui per cō ſenſum mutuū de pręſenti matrimonium contraxerint, anteà quam ſint carnaliter coniuncti, poteſt alter religionem intrare altero inuito, ſicut quidam ſancti de nuptiis vocati fuerunt: & ille qui remanſit in ſæculo, poteſt matrimonium contrahere, cùm nondum ſint vna caro effecti. Nota, quòd ante carnalem copulam poteſt alter coniugum altero inuito intrare religionem.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶ *Monaſterium.*] 27. q. 2. deſponſatam. ſ. eo. ex publico. arg. contra. ſ. de ſpon. commiſſū. ibi ſoluitur. Bern.

l ¶ *Sicut ſancti quidam.*] Sicut beatus Macharius, & Alexius. 27. q. 2. c. ſcripſit. §. ecce.

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. quam reprobat. Ioan.*

m ¶ *Remanere.*] Et cum alia contrahere. ſ. eo. ex publico. Et dicūt quidam, ꝙ nihilominus remanet vinculum prioris matrimonij, ſed prorſus inefficax propter ingreſſum: & ſic habebit duas vxores: ſed nō obeſt tale vinculū. arg. de conſecr. diſt. 4. c. 2. Sed contra eos facit 31. q. 1. quemadmodum virginibus. & ſ. de diuor. gaudemus. Vnde primi matrimonij vinculum ſoluitur per ingreſſum religionis: vt in Auth. de ſanct. epiſc. § ſi verò conſtante adhuc matrimonio. coll. 9.

Q *Vidam.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidā intrauit monaſteriū vxore inuita, coact9 eſt ad eā redire: tādē mortua eſt illa: quęrit, vtrū debeat cōpelli ad monaſteriū reuerti, an poſſit aliā accipere vxorē? Rñdet Papa,

b *De materia huius gloſſa vide quæ paulo antè citantur.*

† *Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Et poſt concilium Later. p. 5. c. 1. Deciſionem huius decretalis valde tuetur Turrecremata impugnatione hæreticorum, 1. a ſe. diſt. 27. q. 1. c. 4. adde Turrecrematā in c. ſeriatim 32. diſt.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et poſt concilium p. 5. c. 2. vide gl. in c. mulier. 33. q. 5. & ibi Doctores.*

quód votū non tenuit: vnde ratione voti ad monaſteriū non tenetur redire: tamē vlteriùs non poterit vxorem accipere, quia ꝓmiſit ſe nō exigere debitū carnis: quod fuit in ei⁹ poteſtate, & quantū ad hoc tenuit votū: ſed nō reddere, nō erat in poteſtate viri, ſed vxoris: vnde dicit Apoſtolus: *Vir nō habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier*, & econuerſo. Nota, ꝙ alter coniugum altero inuito ad religionem tranſire non poteſt. Item votū pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item votum meum obligat me ad id, quod in me eſt. Item mutuam ſeruitutem ſibi debēt vir, & mulier, ex quo ſunt vna caro effecti.

¶ *Glo. ſeq. ꝓgnat cōtrarium, & remittit.*

a ¶ *Votum non tenuit.*] Plenè, tenuit tñ quoad ea, quę erāt in eius poteſtate, ſc. non exigere debitū carnis: quod in ipſius fuit poteſtate, ſic ĩ. *eo placet.* vnde compellitur continere, ſed non cōpellitur ad monaſterium redire: vt ĩ. *eo. placet. Arg. contra* ĩ. *eo. ex parte. & c. conſuluit.* vbi cōpellitur ad monaſteriū redire, ſed ibi ſoluitur.

1. Cor. 7.

b ¶ *Non tenetur.*] Id eſt, non debet ab Eccleſia compelli, ipſe tamen peccat, ſi non perficit, quod vouit, ex quo impedimentū ceſſauit. *ar. 17. q. 2. nos nouimus.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit. Secūdò quærit: ponit opi. Tan cōtrariā, quam approbat, & alternatiuè reuertitur ad primam. Tertiò quærit, ſoluit diſtinguendo, ſoluit, ꝓponit, & reſpondet.*

† Cap. 4. e. ti. in 1. cōp. *Et poſt concilium Lateran.* p. 5. c. 2. *Et de articul. huius.*

c. *Vide Turrecrematā* in c. ſunt qui dicunt. 27. q. 2. in fine.

† *ſua.*

ipſum repetente, coactus eſt ad eam redire: ea mortua, quæris, an ipſe cogatur reuerti ad monaſterium, an aliam poſsit ducere in vxorem? Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd votum non tenuit [a], vnde ratione voti ad monaſterium nō tenetur [b] redire, vlteriùs verò nō poterit vxorem accipere: promiſit enim ſe non exigere [c] debitum, quod in eius poteſtate erat: & ideo quoad hoc votū tenuit: non reddere autem, non erat in eius, ſed mulieris poteſtate. Vnde Apoſtolu: [Vir nō habet poteſtatē ſui corporis, ſed mulier.]

¶ Idem Exoneñ. † Epiſcopo.

¶ *Vxoratus religionem intrare nō poteſt, niſi etiam uxor ingrediatur: vel niſi ſuſpecta non ſit, & cōtinentiam promittat. Hoc d. ... it. Et eſt vnum c. de principalioribus tituli.*

CAP. IV.

CVm † ſis prædìtus ſcientia litterarum, ignorare non debes ſanctorum Patrum conſtitutioni [d] eſſe contrarium, vt vir vxore ſua, aut vxor viro eius † non aſſumente Religionis habitum, debeat ad religionem tranſire: & infrà. ¶ Inde eſt, quod auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne in Epiſcopatu tuo virum, vel vxorē (niſi vterque ad religionem migrauerit) tranſire permittas. Verùm ſi ita vxor ſenex eſt, & ſterilis [e], quòd ſine ſuſpicione [f] poſſit eſſe in ſæculo, diſſimulare [g] poteris: vt ea in ſæculo remanente, & caſtitatem promittente, ad religionē tranſeat vir eiuſdem.

c ¶ *Nō exigere*] Hic ĩ. *eo placet.* Sed hæc ratio nō videt̃ bona: ſic enim B. Maria [a] contrahere nō debuit, cùm propoſuerit ſe non exigere. 27. q. 2. *B. Maria* & tamen legitime contraxit, vt ibi dicit̃. Reſpondeo, imnio bona eſt hęc ratio, quia poſt tale votū contrahere non debuit, propter pronitatem, quā habet exigendi debitum. & quod dicit̃ de B Maria, hoc fecit ex reuelatione diuina Sed pone, ꝙ contrahat, quid erit? Tācredus dicit, ꝙ tenet matrimoniū: quia votū nō fuit ſolēne. *ar.* ĩ. *qui cleri. vel vo rurſus.* Alij dicūt, ꝙ non tenet matrimoniū, & debent ſeparari. ĩ. *eo. ex parte & c. conſuluit* & hoc veriùs videt̃: quia quantū ad continentiā ſeruandā, ſatis ſolēnizauit ipsū votū ꝑ ſuā ꝓfeſſionē. Vel ſi vis dicere, quòd matrimoniū teneat, ipſo tñ debitū ab vxore exigere non dẽ: q̃q̃ reddere debet exact⁹: qa faceret cōtra cōſciētiā *arg.* ŝ. *de reſtit. ſpo. litteras & ĩ. de ſen. excō. inquiſitioni.* Itē quæri t̃, vtrū mulier poſſit intrare monaſteriū in caſu iſto inuito viro. Hic poteſt diſtingui, an ſit recōciliat⁹ ei, & educt⁹ de monaſterio, & tūc nō pōt eo inuito intrare. *arg. 33. q. 5 quod Deo pari.* ſi verò non eſt recōciliatus ei, pōt trāſire ad religionē eo inuito. 27. *qu. 2 Agathoſa.* 32. *q. 5. qui vxorem.* Sed videtur, ꝙ nō obſtante eo ꝙ eſt recōciliatus, ꝙ ipſa poſſit intrare religionē eo inuito: quia ipſe iā nō poteſt ab ea exigere debitū: & ſicut ille ea inuita renunciaui exactioni debiti coniugalis, ita & ipſa eo inuito poteſt renūciare ſeruituti, quam habet in ipſum. Hoc verū eſt quantum ad huiuſmodi ſeruitutem quia & ipſe debet ad monaſterium redire, vbi fecit ꝓfeſſionē ĩ. *eo. placet.* quoad alia tñ q̃ vir debet vxori, & econuerſo, nō videt̃. ꝙ viro inuito poſſit trāſire, poſtquā illa eduxit eū de monaſterio, & ei eſt reconciliatus: quia non ſolum tenent̃ coniugati ad debitum carnale reddendum, ſed ad mutuū auxilium, & obſequium: quia in quibuſdā matrimoniū eſt legis obſequium 27. *q. 1. nuptiarū.* Ber.

a *De hoc articul. Vide B. Aug.* l. 4. contra Fauſtu Manichæum. c. 8. & 9. & magiſtrum ſen. lib 4. diſt. 30. §. præmiſſis aliquid addēdum, *& ibi Sotum.* q. 1. ar. 1. & 2. *Vbi late de matrimonio B. Virginis.*

CVm ſis. Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Inde eſt.* vbi ex genere pręmiſſo infert ſpeciem. Abbas Siculus.

Casvs. Pręcipit Papa Epo Exoneñ. ne in Epatu ſuo ꝑmittat virū, vel vxorē ad religionem trāſire, niſi vterq; ad religionē migrauerit: tñ ſi vxor eſt ſenex, q̃ ſine ſuſpiciōe poſſit in ſęculo remanere, diſſimulare poterit, vt in ſęculo remaneat caſtitate ꝓmiſſa, & vir poterit ad religionē trāſire. Not. ꝙ alter cōiugum non debet ad religionē trāſire ſine reliquo. Itē ſi mulier ſit ſenex, & caſtitatem ꝓmiſerit, pōt vir ad religionē tranſire. Item nota hic argumentum pro ſenibus, quòd ſint cōtinētes.

d ¶ *Conſtitutioni.*] 27. *q. 2. ſunt, qui dicunt. & c. Agathoſa.* quia Agatho. & ca. ſcripſit nobis in iſtis cōſtitutionibus dicitur, quòd vir, & vxor poſtquam copulatione coniugij vna caro effecti ſunt, non poteſt alter ad religionem tranſire altero in ſæculo remanente.

e ¶ *Sterilis.*] Ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multę ſunt ſteriles, & iuuenes, q̃ cōtinere nō poſſunt [b], nec volunt.

f ¶ *Sine ſuſpicione.*] Sic ĩ *c. vxoratus. & cap. ad Apoſtolicam.*

g ¶ *Diſſimulare.*] Diſſimulatiōe approbationis. qa talis trāſit⁹ bñ approbatur, ſi cōſentit mulier. ĩ. *eo. vxoratus & ca. ad Apoſtolicam.*

b *Sane modo hoc dictū accipias: ideo enim cōtinere non poſſūt, quia reuera ad continentiā non ſe diſponunt, neque ea faciunt, quæ pro continētia danda à Deo impetrando fieri oportet.*

† *Strigonieñ.*

† *Colonien.*

† *Colocen.*

¶ Idem Strigñ. † & Coloñ. † Archiepiſcopis.

¶ *Coniugatus non eſt ordinandus ad ſacros ordines, niſi uxor continentiam promittat.*

CAP. V.

COniugatus †: & infrà. Nullus coniugatorum eſt ad ſacros [h] ordines promouendus: niſi ab vxore cōtinentiam profitente [i] fuerit abſolutus.

¶ Idem eiſdem.

¶ *Vxoratus in Epiſcopum promoueri non poteſt, niſi uxor religionē profiteatur.*

CAP. VI.

SAnè † ſi coniugati conſenſerint ordinari, vxoris volūtas priùs requirenda eſt: & infrà.

COniugatus.] Diuiditur: quia primo ponitur dictum. Secundò exceptio ibi, *Niſi.* Abb.

Casvs. Dicitur hic ꝙ nullus coniugatus ad ſacros ordines recipiatur, niſi priùs cōtinentiam vouerit, & ab vxore fuerit abſolutus. Nota, ꝙ nō ſufficit viro licentia mulieris, vt ad ordines ꝓmoueatur, immò exigitur, ꝙ continentiam voueat.

† Cap. 5. e. ti. in 1. cōp. *Et poſt concilium* p. 5. c. 5.

Et de vero intellectu vide Durādum l. 4. ſẽ. diſt. 27 q. 2. *& ibidem Palud.* q. 3. *& latiùs ibi Sotum.* q. 1. art. 4. ver. præterea contra eādem primam concluſionem.

† Cap. 6. e. ti. in 1. cōp. *Et poſt concilium Lateran.* p. 5. c. 7.

¶ *Glo. ſeq. reci. per qua. arg pro, & ſoluit contrarium. Io.*

h ¶ *Ad ſacros*] Ex eo ꝙ prohibet, ꝙ coniugatus non promoueatur ad ſacros ordines, dat̃ intelligi, ꝙ poſſit ad minores: qa quod de vno negat̃, de alio conſequens intellect⁹ patet. 25. *d. qualis.* ſed non eſt verum: quia coniugati ꝓmoueri nō debent. ŝ. de cleri. coniuga. diuerſis fallaciis. imo ſi clerici ſunt in minoribus ordinibus, beneficiis debent priuari, *eo. tit. eod.*

¶ *Gloſſ ſeq. quærit. ponit opi. Ala. ponit contrariam, & reuertitur ad primam.*

i ¶ *Ab vxore continentiam profitente*] Sed nūquid ſufficit hoc? Videt̃, quòd ſic. 32. *d ſeriatim.* & 77. *d. Epiſcop⁹ benedictionē. quæ potiùs contradicit.* ſed ibi exponit̃, religionē, id eſt, caſtitatē ſic ŝ. *de cleri. coniuga ſanè.* quod cōcedebat Ala. ſi vir remaneat in ſæculo Alij dicunt, ꝙ ordinari nō debet, niſi ad religionē cōuertat̃ vterque. Quod dicit̃ hic, intellige in eo caſu, in quo eſſet ſenex, & ſterilis. ita quòd nulla eſt ſuſpicio de vxoris incōtinētia: ſic intelligit̃ illa *decre. ſanè. de cleri. coniug.* nā qui promouet̃ ad ſacros ordines, eo ipſo intelligit̃ continentiam profiteri. & ſi iuuenis eſſet vxor, ꝓſumptio eſſet cōtra vtrūq;. *ar.* ŝ *c. prox. in fi.* vnde non debet promoueri talis, niſi ambo trāſierint ad religionē. ſec⁹ ſi ſit ſenex, & ſine ſuſpicione. vel dicas, vt dixit Alan. quòd aliud eſt in eo, qui promouetur ad ſacros ordines remanēdo in ſęculo: quia ibi ſufficit, ꝙ cōmuni conſenſu cōtinentiā promittant, vt dicūt iura primò inducta: quia etiā cōmuni conſenſu, ſine ſuſceptione ordinum poſſunt continentiam profiteri remanendo in ſæculo. 33. *q. 5. quod Deo pari.* & aliud eſt in his, qui conuertuntur: quia locū ibi habet, quod dicitur ŝ. *c. prox. & ĩ. eo. ad Apoſtolicam.*

Et de materia, & intellectu, vide quos citaui paulò ante in c. coniugatus ad de Dominicum in c. ſi ſe cuidam. 28. diſt.

SAnè.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

Casvs. Dicit̃ hic, ꝙ ſi coniugati ordinari voluerint, volūtas vxoris priùs debet requiri, & obtineri, vt ibi dicit̃ in ꝓcedēti c. prohibet etiam, ne vxoratus poſſit in Epiſcopum promoueri, niſi vxor ſua continentiam profiteatur, & intret religionem, ſacram veſtem aſſumendo. Nota, ꝙ vxoratus non debet promoueri ſine licentia vxoris. Item nota ſpeciale in vxore Epiſcopi, quod debet continentiam profiteri, & intrare religionem, antequam vir eius promoueatur in Epiſcopum.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

a ¶ *Vxora-*

a ¶ *Vxoratum.*] Si de fraude nō ſit ſuſpectus, ratione vxoris, & filiorum à prælatura, & ab adminiſtratione non repellitur: in quo caſu intelligitur hoc. 31. *diſt. omnino.* ſecus ſi ſuſpectus: quia ſæpe per tales ſubſtantia eccleſiaſtica deperire ſolet. 28. *diſt. de Syracuſana. & 3. cleri. coniu. diuerſis. 61. d. Cathinenſis.*
¶ *Gloſ. ſequens quærit & ſoluit.*

b ¶ *Sacrum velamen.*] Sed quid ſi eſſet vetula, nunquid ſufficit, ſi continentiā profiteatur. j. eo *Vxoratus.* & j. eo. *ad Apoſtolicā?* Reſpōdeo, non ſufficit, niſi conuertatur, & eſt ſpeciale in vxore epiſcopi: aliàs contradiceret c. præced.
Additio. Quidam dicunt, quòd non ſufficit, & eſt ſpeciale in Epo, credo, quòd ſufficeret. & hoc intelligitur de iuuene, arg. ex fine huius cap.

† *In aliquot impreſſis exemplaribus ita: & religioſam veſtē, vel vitam aſſumat.*

frà. ¶ Fraternitati veſtræ auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne vxoratum [a] præſumatis in Epiſcopum ordinare: niſi vxor priùs profeſſa continentiam, ſacrum ſibi velamen [b] imponat, & religioſam veſtem † aſſumat.

¶ Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶ Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit ſe velle religionem ingredi, compellitur infra certum tēpus profiteri, vel adhærere marito.

CAP. VII.

Ex † publico inſtrumento nobis innotuit, quòd cùm Veroneñ. Epiſcopus cauſam matrimonij, quæ inter A. virum, & M. mulierem vertebatur, ſuſcepiſſet terminandum, iudiciali ſententia matrimonium approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediens, exhiberet eidem coniugalem affectum: quod cùm renueret †, fuit vinculo excommunicationis aſtricta. ¶ Cæterùm quia licet à præfato viro deſponſata fuerit: adhuc tamen (ſicut aſſerit) ab ipſo eſt incognita: Mandamus, quatenus ſi prædictus vir ipſam carnaliter non cognouerit †, & eadem ad religionem [c] tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficienti [d] cautione, quòd vel ad religionē tranſire, vel ad virum ſuum redire infra duorum [e] menſium ſpatium debeat, ipſam à ſententia, qua tenetur, abſoluas: ita quòd ſi ad religionem tranſierit, vterq; reſtituat [f] alteri, quod ab eo noſcitur recepiſſe: *& infrà.* ¶ Sane quòd Dominus in Euangelio dicit, nō licere viro † niſi ob cauſam fornicationis vxorē ſuam dimittere, intelligendum eſt, ſecundùm interpretationem ſacri eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula eſt conſummatum [g], ſine qua conſummari † non poteſt.

† Ca. 7. eo. tit. in 1. cōpil. *Et poſt concilium p. 5. c. 8. Vide Turrecrematam in c. ſunt qui dicunt. 27. q. 2. & omnino Dominicum Sotū* l. 4. ſen. diſ. 27. q. 1 ar. 4. *vbi egregiè defēdit deciſionē huius Decretalis.*
† *renuerit. in antiquis.*
† *cognouit.*

E X *publico.*] Prima pars narrat factū. Secunda ibi, *Cæterùm.* mulieri petēti dat iuducē. Tertia ſoluit obſtaculū ibi, *Sane.* Abb.
Casvs. Inter A. virū, & M. mulierē qō matrimonij vertebatur, quæ fuit cōmiſſa Epo Veroneñ. qui pro matrimonio ſentētiā promulgauit, præcipiens mulieri, vt ad virum rediret, & ei coniugalē exhiberet affectū: quod cùm facere nollet, fuit excōmunicata: ſed illa ſe virginē aſſerens, dicebat ſe velle religionē intrare: ſignificatū fuit hoc D. Papæ, vnde mādat Epiſcopo Brixieñ. quatenus ſi prædictus vir eam carnaliter non cognouerit, & illa ad religionē tranſire voluerit, abſoluatur à ſententia excōmunicationis, recepta priùs ſufficiēti cautione ab ipſa, q̄ debeat ad religionē trāſire, vel ad virum ſuū redire infrà duos menſes: & ſi ad religionem tranſierit, vterque reſtituat alteri, quod ab eo recepit. In fine reſpōdet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri de auctoritate Euāgelij, qua dicitur: Nō liceat alicui dimittere vxorē ſuā excepta cauſa fornicationis: quia illud intelligēdū eſt de his, quorū matrimoniū eſt carnali copula conſummatū. Not. q̄ ante carnalem copulam poteſt alter coniugum religionē intrare altero in ſæculo remanente. Item cum diſſoluitur matrimonium iuſta de cauſa, vterq; debet alteri reſtituere, quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure ſuo ſine culpa ſua. Item per carnalem copulam matrimonium conſummatur.
¶ *Gloſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

c ¶ *Religionem.*] Quid ſi vellet remanere in domo propria, & ſeruare religionē? Nō eſt audiēda. j. eo. *ex parte. 2. in fi.* quia ad bonum, & malum ſe poſſet habere. & ideo quod certius eſt, tenendum eſt. vt j. *de ſpon. iuuenis. & de pœnit. d. 7. §. 1.* Ber.

d ¶ *Sufficienti.*] Nomine ſufficientis cautionis intelliguntur pignora, vel fideiuſſores, *ff. man. mandato. §. vlt.* ſatis putarē in caſu iſto dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24. *d. quanquam.*

e ¶ *Infra duorum.*] Nunquid iſtud tempus eſt ordinariū, & regulare, vt ſemper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licèt dicatur de duobus menſibus. Credo, q̄ iſtud cōmitteretur arbitrio iudicis, verū plus, vel minus tēpus indulgeat ad profitendum dicenti ſe velle etiam intrare religionem: & currit à tempore illo, quo iudex ſtatuit terminum. Sed pone, q̄ elapſum eſt tempus ſtatutum, nunquid adhuc poteſt intrare religionem? Dico, quòd ſic ſemper ante carnalem copulam: iudex tamen debet præfigere terminum perēptorium, infra quē profiteatur, vel conuertatur ad virum: altoquin illam excommunicet, nec dabit ei tempus probationis Epiſcopus, niſi maritus conſentiat. De hoc dic vt s. tit. prox. ſtatuimus.

f ¶ *Reſtituat.*] Quod obtinet, vbicūq; matrimoniū diſſoluitur ex iuſta cauſa. j. *de do. poſt diuor. reſti. c. 2. & j. de coniug. ſer. propoſuit. C. de ſpon. l. vlt. C. de Epiſcop. & cleri. Deo nobis.*

g ¶ *Conſummatum.*] Sed contra videtur a, quia matrimonium mandato Dei perficitur. 26. d. deinde opponitur. Sol. Eſt cōſūmatio, quæ fit quoad matrimonij eſſentiā, quæ fuit facta in paradiſo ab ipſo Domino per cōiunctionem animorum: quæ deſignat conformitatē fidelis animæ ad Chriſtum, vt ibi. Et eſt quędā conſummatio quo ad ſacramentum Chriſti ad Eccleſiam, per incarnationem verbi Dei in vtero virginali, quod deſignatur per illud matrimoniū, quòd eſt carnali copula conſummatum: vt hīc. & s. de pign. debitum. 27. q. 2. in omni, vel ſaltem quoad hoc q̄ impedire poſſit propoſitum religionis. Laur. Notauit hīc Alanus, quòd matrimonium non conſummatum ſortitur naturā ex conſtitutione Eccleſiæ. ideò circa illud latiſſimè patet Papæ poteſtas. Vincētius dixit, q̄ Papa per diſpēſationem poſſet diſſoluere tale matrimoniū: poſſet etiam ſtatuere, q̄ p ſecundū matrimonium rumperetur primum. ſecus de cōſummato, quod ab ipſo Domino naturam ſuā ſortitur: & ideo ſola interpretatio circa illud pertinet ad Papam, non diſpenſatio, vel cōtraria conſtitutio. Contra tamen *arg. j. de ſpon. duorum. c. vlt.* B.

a *De materia huius gloſſa, quæ valde eſt controuerſa inter canoniſtas, & Theologos, Vide Turrecrematam in* c. ſunt qui dicūt. 27. q. 2. verſ. ad tertium ſic proceditur. *& latius per Sotum* l. 4. diſt. 27. q. 1. ar. 4. ver. A*lia verò argumenta.*
Matth. 5. & 19.
† *Vide concil. Trid.* ſeſſ. 24. tit. de ſacramento matrimonij. c. 6. & ſe.
† *cōfirmari.*

¶ Idem Priori, & fratribus ſancti Ioannis.

¶ Summa vt ſuprà eod. cap. cū ſis.

CAP. VIII.

Vxoratus † ſine licentia vxoris inter vos nullatenus recipiatur [h]: quæ integræ opinionis ita exiſtat †, quòd nulla marito ſuſpicio habeatur, eam ad ſecunda vota velle migrare: vel quòd minùs continenter [i] debeat viuere, quæ ſi talis extiterit, marito eius in conſortio veſtro recepto, ipſa publicè in conſpectu Eccleſiæ continentiam profeſſa, in domo propria

† Cap. 8. eo tit. in 3. cōp. *Et poſt concilium* p. 5. c. 6. *Vide, quos etiam* ſupra eo. in c. coniugatus.
† *exiſtat ita.*

V *Xoratus.*] Diuiditur principaliter in duas partes. Primo prohibet per hoſpitalarios S. Ioannis, vxoratū recipi ſine vxoris licentia. Secundò prohibet per ipſos recipi mulieres. Secunda ibi, *Nullus.* prima pars ſubdiuiditur, ſecundum quod diſtinguit qualitatem vxoris licentiā dantis. Abb.
Casvs. Primò dicitur, q̄ cū vxoratus nō recipiatur ad religionē, niſi vxor primò promiſerit cōtinētiā, ſi eſt talis, q̄ ſine ſuſpicione poſſit in ſeculo remanere, in domo propria cū ſua ſtare familia poterit. Secūdò dicitur, q̄ ſi eſt iuuenis, cōpellatur recedere à conuerſatione ſæcularium hominum, & intrare religionē. Tertiò dicitur, quòd nullus clericus, vel monachus tōdeat mulierē, vel ſecū teneat. No. quòd vxoratus nō pōt trāſire ad religionē, niſi vxor priùs vouerit caſtitatē. Item votum publicè factum, videtur eſſe ſolēne. Item ſi mulier non caret ſuſpicione, non ſufficit viro eius licentia cōuertendi, niſi ipſa intret religionē. Itē moniales nō debent habitare cū monachis.
¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Nullatenus recipiatur.*] Sed pone, q̄ de licētia vxoris recipiat, & profeſſionē faciat ſolēniter, & habitū recipiat, ſed vxor nō promittit cōtinētiā, nec promiſit trāſire ad religionē, ſiue ſit ſenex, ſiue iuuenis, nūquid tenet monachatus, cū nō ſit ſeruata forma huius c. s. e. cū ſis. & j. e. ad Apoſtolicā: Ego credo, q̄ monachus ſit, & votū ſolēnizauit omnino quoad ſe, & ita q̄ non poſſit exire monaſteriū, nec vxor pōt eū repetere iure ſeruitutis, quia renūciauit illi ſeruituti dādo ei licētiā: Eps tñ poſſit ſuū [b] pōt virū de monaſterio reuocare, & reddere vxori, ne illa incidat in fornicationē, cū hoc ad ipſum pertineat, ſi ſuſpecta eſt. 63. d. diacon. & ita intelligūtur iura de hac materia loquētia. ſed ea mortua cōpellitur redire ad monaſteriū. & ſic intelligitur. s. eo. c. 1. & j. eod. ex parte. conſuluit. & s. quod met. cau. c. 1. & licet dicatur hic, & s. eo. cùm ſis. & j. eo. ad Apoſtolicā. quòd alter coniugum non recipiatur, niſi alter trāſeat ad religionem, vel promittat continētiā. verū eſt hoc, quod non debet recipi, nec ille etiā debet trāſire: tñ ſi recipiatur prædicto modo tenet monachatus, vt dictū eſt. quia multa fieri nō debēt: facta tñ manēt. De hoc no. j. e. c. pro. nec dicitur in aliqua iſtarū decre. quòd monachatus nō teneat, ſed q̄ ita fieri debeat. B.

b *Idem notatur* infra c. prox. ad fi. vlt. glo. & *idem Innocentius* ſupra eo. quidam. *Ioan. Andr.*

i ¶ *Minùs continenter.*] Sic s. eod. cū ſis. & j. eo. ad Apoſtolicam.

a ¶ *Cum filiis ſuis, & familia.*] Sic 20. q. 2. *Vidua.* 27. q. 1. *mulieres. arg. contra. ea. cauſa. q. 2. ſcripſit.*
b ¶ *Tonſurare.*] 30. *diſt. ſi qua mulier.*
c ¶ *Ad habitandum.*] Quia huiuſmodi duplicitas reprobatur. 18. *q. 2. diffinimus. &* 32. *diſt. interdixit.* 7. *q. 2. cognouimus.* Ber.

cum filiis ſuis, & familia [a] potuerit permanere. ¶ Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione non careat: voto continentiæ celebrato, à ſecularium hominum ſe conuerſatione remoueat, & in loco religioſo, vbi Deo ſeruiat, perpetuò commoretur. ¶ Nullus veſtrum mulierem aliquam tonſurare [b], vel ad habitandum [c] ſecum præſumat aſſumere.

¶ Vrbanus iij. Priori ſanctæ Crucis.

¶ *Coniugatus faciens profeſſionem vxore conſentiente, licèt nunquam intrauit monaſterium: ſi mortua coniuge cum alia contrahat, non valet matrimonium & monaſterium intrare compellitur.*

CAP. IX.

EX † parte Abbatis ſancti Petri ad audientiam noſtram peruenit, quòd cùm D in infirmitate poſitus, conſentiente vxore [d] votum vouens caſtitatis, monachalem habitum ſuſcepiſſet, poſtmodum liberatus vxorē retinuit, & aliam, ea defuncta, ſibi temerè copulauit.

¶ Quia verò licèt prædictus D. vxore ſua remanente in ſæculo, de iure ad religionem [e] nequiuerit proficiſci, ea tamen ſublata de medio, votum ſine ſalutis ſuæ periculo non potuit violare: Mandamus, quatenus ſi verum eſt, quod aſſeritur, prædictum D. per excommunicationem compellas, vt muliere dimiſſa ad ſuum monaſterium reuertatur, ſub regulari habitu de cætero Domino ſeruiturus.

EX parte]. Profeſſus religionem de cōſenſu vxoris in ſæculo remanentis, licet vxori fuerit reſtitut[a], ea mortua ad monaſteriū redire cōpellitur. Ita cōmuniter ſumatur, textus tñ iſte nihil dicit de reſtitutione. Prima pars ponit querelam. Secūda dat iudicem ibi, *Quia verò.* Abbas.

Casvs. Quidam D. nomine in infirmitate poſitus, vxore ſua cōſentiēte votū caſtitatis emittens ſuſcepit habitū monachalem, & poſtmodū liberat[us] vxorē ſuam retinuit, & ea defuncta aliā ſuperinduxit: quæritur, vtrū cū ea valeat remanere? Rñdet Papa, licèt ille D. ad religionē de iure nequiuerit proficiſci vxore in ſæculo remanēte, ea tamē ſublata de medio, votū ſuū violare non potuit: vnde mandat, quatenus ſi verū eſt, ꝙ aſſeritur, prædictus D. cōpellatur per excommunicationē, vt mulierē ſuam dimittat, & ad ſuū monaſteriū reuertatur, de cætero in habitu regulari moraturus. Nota, ꝙ vir nec intrare religionē, nec votum vouere poteſt ſine cōſenſu vxoris. Item nō ſufficit viro intrāti religionē licentia vxoris in ſæculo remanentis. Itē vouētes compellendi ſunt per ſententiam excommunicationis, votum ſuum ſeruare.

† Ca. 1. co. ti. in 2. cōp.

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponēs opinionem Lauren. & remittit.*

d ¶ *Conſentiente vxore.*] Sed eſto, ꝙ ſit iuuenis, nūquid vouet dādo licētiā: cū nō poteſt in ſæculo remanere. ſ. *eo. cum ſis.* Lau. dicit, ꝙ ſi ſcit ius, vel ei dicatur, intelligitur vouere, aliàs non [a]. & dic conſentiente, & permittente intrare religionē. 27 *q. 2. Agathoſa.* arg. Vel dic, vt in notula ſeq. dicitur.

a *Ad hoc j. eo. veniēs. Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. ar. alleg. duo iura, in contrarium alle. alia duo. ponit tres opin. & tertiam impugnat ponens dictum Hug. & ſoluens* decret. 1. ſuprà. eo.

e ¶ *De iure ad religionem.*] Colligitur[b] hìc *arg. quod vxoris licētia.* nō ſufficit ad hoc, vt ad monaſteriū poſſit trāſire vir eius. ſim. ſ. eo. ti. c. 1. & 33 q. 5 *notificaſti.* Sed cōtra videtur, 27. q. 2. *Agathoſa. &* 33. q 5. *quod vxore.* Quidā dicūt, licētia vxoris non ſufficit, niſi & ipſa cōuertatur. & c. qui vxorē. loquitur de cōſilio. *&c. Agathoſa* exponitur ita. ꝙ huic dicto concordat. Alij dicūt, ꝙ ſufficit licētia vxoris, & dādo ei licētiā intelligitur ſolēnizare votū. *ar.* 32. *di. ſeruatim.* 28. *di. diacont. & c. ſi qua vidua* & hoc c. & ſimilia loquuntur de licencia extorta. Tan. & quidā alij dicūt, ꝙ hoc intelligi debet ſecundū diſtinctionē illius c. ſ. *eo. cū ſis. & j. eo. ad Apoſtolicā.* Sed hæc diſtinctio nō vr̄ hic habere locū: qa ſi fuit iuuenis, nō ſufficiebat dare licentiā, niſi ipſa cōuerteret, vt ibi dr̄, vñ non tenuit votū, nec dēt cōpelli redire ad monaſteriū: vt ſ. *eo. quidā.* ſi erat ſenex, bñ potuit trāſire de licētia vxoris, vt ea iura dicūt. vt hic dicit, ꝙ de iure trāſire nō debuit. Hugo dicebat, ꝙ illa decr. qdā intrauit. nō tenebat: qa bñ debebat ille cōpelli ad monaſteriū redire: qa votū tenuit: & hoc idē pōt dici, ſecūdū eū de illa. *j. eo. placet.* ꝓpe ſi vbi nō cogit̃ redire ad monaſteriū. & ſic ſtabit̃ huic: & *j. eo. c. pa. hoc ſatis* vr̄. Sed dicat, ꝙ in decr. illa, qđ intrauit, tenet, ꝙ ille nō cōpellit̃ redire ad monaſteriū: qa votū nō fuit ſolēne: qa inuita vxore hoc fecit: nec fecit ibi profeſſionē: hìc vero cōſētiēte vxore, ꝓfeſſionē fecit. *j. c. prox.* & ſic omni modo, quo potuit, votū ſolemnizauit: vnde q uàuis non debuerit vir tranſire, vxore in ſæculo remanēte, tamē tenuit votum, & monachus fuit: quia multa fieri nō debent, facta tamen remanent, ſ. *eo. ti. prox. ad Apoſtolicam.* vnde compellitur redire ad monaſterium vxore mortua. Sed contradicere videtur ſ. c. 1. vbi mulier dedit licentiam viro, & tamen de monaſterio reuocatur, & reſtituitur vxori, niſi vxor caſtitatem promiſerit, aut ad religionem tranſierit. Sed nō dicitur, ꝙ monachatus nō tenuerit, vnde mortua vxore compelli debuit ad monaſterium redire: & ita concordat cum iſta, & hoc probatur ſ. *quod met. cauſa. cap.* 1. Hug. dixit, ꝙ decreta. illa nō tenet: quia conſentit marito, & debebat cōpelli ad caſtitatē, vel monaſteriū intrare, ſi iuuenis eſſet. & ꝑterea non dicitur ibi, ꝙ mulier poſſet reuocare maritū, ſed Ep̄s ex officio ſuo: tamē compellitur illa redire ꝑꝑ ea quæ dixi j. *c. placet.* ibi ſimiliter nō fuit ſolemne votum: quia nō habuit licentiam viri. vnde nec illa compellitur redire ad monaſterium. Bern.

† *Cæleſtinus j.*

Additio. Vel promiſit vitam mutare. 27. q. 2. *Agathoſa.*

¶ Clemens † iij.

¶ *Profeſſus religionē vxore ſciente, & diſſimulante, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt. Hoc decit ſecundum intellectum veriorē, & ſingularem in materia.*

CAP. X.

COnſuluit † nos G Sacerdos, vtrùm vir ad religionem tranſiens [f], & in ea per annum, & amplius moram faciens vxore ſua poſtquam ad domum tranſierat regularem [g], de præſenti vita ſublata, ſæcularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in vxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere. ¶ Conſultationi huiuſmodi taliter reſpōdemus, quod prædictus vir nec habitum poteſt abiicere, quem aſſumpſit. nec aliquā ſibi matrimonio † copulare. Quòd ſi contraxerit, matrimonium ipſum decernimus dirimendum [h].

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōp.

† *Alias ita: in matrimonium copulare. aliàs ita: in matrimonium copulare.*

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Coniunx, quæ continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licèt ad tempus voto conſenſerit.*

CAP. XI.

CHariſſimus †: & infrà ¶ Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi inueneritis vxorem Regis Sueuiæ, graui infirmitate depreſſam, continentiā vouiſſe, & virum eius ad tempus præ-

COnſuluit.] Legitur varijs modis, & ſecundùm primum intellectum hoc dicit: ſi cōiuges profitentur religionē, altero mortuo alter ad ſæculum redire non poteſt, & iſte intellectus elicitur ex textu, intelligendo quòd vxor etiam intrauit religionē. Legitur & ſecundo quod ſolus maritus intrauit: & hoc intendit: Profeſſus religionem conſenſu vxoris in ſæculo remanentis, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt. ſic communiter ſummant doctores. ſed iſte textus non patitur aliquem iſtorum intellectuum. Communis diuiſio. Secūda ibi, *Conſultationi.* Abbas.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cōp. *Vbi integram habes facti huc truncati narrationem, quam & Contius affert.*

Casvs. Quidā cōſētiēte vxore ſua trāſiuit ad religionē: tādem vxor illa mortua eſt: quæſitū fuit, vtrùm poſſit habitū ſęcularē reaſſumere, & aliā ducere in vxorē, vel ſi ductā ſibi liceat retinere? Reſpondet Papa, ꝙ prædictus vir nec habitū quē aſſumpſit, abiicere poteſt, nec aliquā ſibi in matrimoniū copulare. & ſi contraxerit, matrimoniū ipſum eſt dirimēdū. No. quòd ſufficit vxoris licentia, ad hoc, vt votū viri teneat. vt hic colligit̃.

f ¶ *Trāſiens.*] De cōſenſu[c] vxoris, q̄ ſenex erat, vel promiſit vitam mutare. 27. *q. 2. Agathoſa.* vel ipſe poſt mortē vxoris tacitū habuit, quod prius fecit. ſim. ſ. *quod met. cauſa perlatum.* Ber.

c *Vt dixi ſuprà c. pen. Petrus & Abbas intelligunt hoc c. quando ſciente, & tacente coniuge, religionē profitetur: quæ ſi prius moritur quàm reuocet, ille manet monachus. Ioann. And.*

g ¶ *Tranſierat regularē.*] Ipſe maritus, & ita idē eſt in canonico regulari, ꝙ in monacho, cum parua ſit differētia inter eos. 20. q. 3 *præſens clericus.* j. *de ſtatu monacho. quod Dei timorem.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.*

h ¶ *Dirimendum.*] Ergo votum eius fuit ſolemne ex quo ſeparat matrimonium. j. *qui clerici. vel vouen. rurſus.* quod verum puto: quia de licentia vxoris intrauit, & ita tenuit ingreſſus: aliàs eſſet contra j. *eo. placet. in fine.* Ber.

CHariſſimus[e].] Cōis diuiſio. Secūda pars ibi, *Fraternitati.* Ab.

Casvs. Vxor Regis Sueuiæ graui infirmitate depreſſa cōtinentiā vouit: vir ſuus ad tēpus voto cōtinētiæ conſenſit: ipſa poſtmodū liberata, viro ſuo adhærere matrimonialiter recuſabat: vnde Rex petiit à Papa ſibi ſuper hoc ꝓuideri, & cōpelli vxorem

vxorem ſibi matrimoniali adhærere affectu,mãdat Papa quibuſdam,quatenus ſi inuenerint vxorem Regis prædicti graui infirmitate detentam cõtinentiam vouiſſe: & virum ſuum ad tẽpus præbuiſſe conſenſum:maximè ſi idẽ vir non vouit perpetuam continentiam,prædictam dominam viro ſuo faciant adhærere, & vtrunq; adinuicem matrimoniali effectu tractare. Not.ꝙ vir,& vxor pari cõſenſu poſſunt cõtinẽtiã vouere:ſed alter ſine altero vouere nõ poteſt. Item votũ ad tẽpus emiſſum non obligat vouentem.

¶ *Gloſ.ſeq. arg. & remittit. iterum ar. & approbat.*

a ¶ *Præbuiſſe cõſẽſũ.*] *Arg.quod ſufficit alterius cõſenſus ad hoc,vt alter poſſit intrare religionem.* De hoc dic, vt dictum eſt ſ. *eo.c.1.* & ex eo quod dicit, ad tempus, videtur, ſi ſimpliciter licentiam dediſſet, ꝙ ſufficeret, & ex eo quod dicit, maximè ſi vir eius cõtinẽtiã vouiſſet,quod verum eſt:quia vir, & vxor communi cõſenſu poſſunt cõtinentiã vouere perpetuo remanẽdo in domo ſua. 33.q.5. *quod Deo pares.* & ad tempus.33. q. 4. *Apoſtolus.*

b ¶ *Maximè.*] Id eſt, tantum, ſecundum quoſdam a. Ber.

† Ca.4.eo. tit.in 2. cõpil. *Vide Turrecrematam* in c. ſeratim. 32.diſt. & *latè hic Henric. Boich. Vide magiſtrum* ſent. l.4.diſt.18. §. hîc quæritur.

† *Vide Sotũ* l.4.ſent. diſt. 32.q.1. & 2.& 3.

a *Scilicet Goſ.Phil.& Inno. quod placet Hoſtienſi per id,quod dixit gloſſa prox. Ioan. And.*

buiſſe conſenſum[a], maximè[b] ſi non idem vir continentiam vouit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis,& vtrumque inuicẽ maritali affectione tractare.

¶ Idem.

¶ *Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur,& propter hoc de monaſterio educitur,illo mortuo ad monaſterium redire non cogitur.*

CAP. XII.

PLacet † nobis: *& infrà.* Solicitudo tua conſuluit, vtrùm mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum religionis aſſumpſit, & eo reuerſo de monaſterio educta fuit,poſt obitum viri ſit ad regularem obſeruantiam compellenda. ¶ Super quo reſpondemus, quod licèt votum eius vſquequaque non tenuerit[c], catenus tamen fuit obligatorium, quatenus ſe poterat obligare: promiſit enim intrando monaſterium, ſe non exacturam carnis debitum †, quod erat in poteſtate ipſius[d]: redire verò ad ſæculum, in eius poteſtate non erat[e], ſed in poteſtate mariti: & ideo quantum ad ipſam tenuit[f] votum, quod poſt viri obitum tenere non deſiit: cùm ad eum caſum, à quo poterat[g] efficax habere principium,peruenitſe noſcatur: Conſultius itáque dicimus,& ei congruentius ad ſalutem,vt ad monaſterium redeat, vbi bona ducta intentione profeſſionem fecit, & habitum religionis accepit. Si verò ad hoc induci non poterit,ipſam inuitam credimus non cogendam[h].

PLacet] Cõmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Super quo.* Abbas.

Casvs. Quædã mulier credens maritum ſuum eſſe mortuũ,habitum religionis aſſũpſit:tandem eo reuerſo, de monaſterio educta fuit: viro ſuo poſtmodũ defuncto,quæritur,vtrùm compellenda ſit ad monaſteriũ redire?Rñdet Papa,ꝙ votũ ſuũ non tenuit omnino, tñ in tãtũ tenuit, quatenus ſe potuit obligare:intrando enim monaſterium promiſit ſe nõ exactură vlteriùs debitũ carnis quod erat in eius poteſtate:redire verò ad ſeculũ non erat in poteſtate ipſius,ſed mariti,& ideo quoad ſe votum tenuit, & poſt obitũ viri tenere nõ deſiit, cùm ad eũ caſum deuenerit, in quo efficax potuit habere principiũ: tñ ſaluti ſuæ melius prouideret,ſi ad monaſteriũ rediret: ſi verò ad hoc induci nõ poterit,nõ eſt cõpellẽda. Not.quod votũ pro parte tenet, & pro parte nõ tenet. Itẽ iuri ſuo licitũ eſt cuilibet renunciare, ſed iuri alterius nemo renunciare poteſt.Itẽ ſi res venit ad eũ ſtatũ,à quo incipere potuit,tenet,etiamſi ab initio nõ tenuit.

c ¶ *Vſquequaque non tenuerit.*] Quia remanſit obligata viro ad debitum reddendum.33.q.5.*ſi dicat.*

d ¶ *In poteſtate ipſius.*] Sic.ſ.*eo.quidam intrauit.*Ber.

¶ *Gloſ.ſeq.quærit,& ſoluit.*

e ¶ *In eius poteſtate non erat.*] Et ſic auctoritate propria exire nõ poterat.Quid ſi exiuiſſet de facto, nunquid eſſet compellenda redire?videtur,quòd non,per id quod dicit in fine.

Additio. Et 27.q.2.*ſi vir.*Sed contra.ſ.*eo.quidam.in fi.*

Gloſ ſeq.arg.ponit duas leges,& vnum canonem,& ſoluit.

f ¶ *Quantum ad ipſam tenuit.*] *Arg.quod ſentẽtia pro parte tenet,& pro parte non tenet ff.de re.iud.de vno quoque.ff.de mino. etiã.§.1.ar contra.C.de repu.l.vnica ff.fami.erc.l.in hoc iudicio de conſe.diſt.2.cõperimus.*Dic,quòd ſi ſententia cõtinet plures articulos,ſiue plura capitula[b], id eſt, diuerſa ;poteſt pro parte valere,& pro parte non valere & ſic põt pro parte confirmari,& pro parte infirmari.exempla patent.ſ.*de ſecta.Raynutius,& c.Raynaldus.& l.prædicta,etiam.* aliàs aut tota confirmatur,aut tota caſſatur *de conſe.diſt 2.comperimus.*

b *Vel vnum ſolum ſeparabile: de hoc quære, de regul. iur. ca. 9. lib.6. Ioan. And.*

g ¶ *A quo poterat.*] Sic ecõtra ſoluitur iudicium,quod firmum erat,ſi ad eum ſtatum deuenit,à quo incipere nõ potuit. *ff.de iudic.ſi à me.& l.ſi alter*[c] ſecus in matrimonio. 32.q. 7. *illi qui ſani.& c.neque furioſus.*ſ.*de eo.qui cog.conſan.vxo.ſua.diſcretionem.*

¶ *Glo.ſeq.quærit, & remittit.*

h ¶ *Non cogendam.*]Sed nunquid tenet matrimoniũ,ſi mulier iſta cõtraheret? Dic,vt dictum eſt ſ. eod. quidam intrauit. hic non fuit votum ſolẽne:quia nec habuit licentiam viri: vnde non cõpellitur redire ad monaſterium. ſic ſ. *eo. quidam.* Additio. Vel dic verius, quòd non habuit viri conſenſum in ſuo ingreſſu, ſed de profeſſione emiſſa conſtat per reſponſionem Domini Papæ.

d *Communiter incipe Iuliani 2. Vide* de elect. querelam ſuper 1. gloſſ. *Ioan. And.*

¶ Innocentius iij. Piſano Archiepiſcopo.

¶ *Summa vt ſupra eod. c. cùm ſis.*

CAP. XIII.

AD † Apoſtolicam ſedem: *& infrà.* ¶ Cùm autem vir,& vxor vna caro ſint per copulam coniugalem effecti: nec vna pars conuerti poſſit ad Dominum, & altera in ſæculo remanere: profectò non eſt alter coniugum recipiendus ad obſeruantiam regularem: Niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat, ſed & vitam debet mutare: niſi fortè ſit eius ætatis, vt ſine ſuſpicione[i] incontinentiæ, valeat in ſæculo remanere.

AD *Apoſtolicam ſedem*] Iſtud c. *eſt pars c.ad Apoſtolicam.* ſ. *tit.prox.* Primò ponitur dictũ. Secundò exceptio ibi,*Niſi.* Abbas.

Casvs. Dicitur hic, ꝙ cùm vir, & vxor ſint vna caro, non poteſt vir ad religionem intrare, niſi mulier ſimiliter caſtitatem voueat & religionem ingrediatur: niſi fortè ſine ſuſpicione incontinentiæ poſſit in ſæculo remanere. No. ꝙ vir, & vxor per carnis commiſtionem fiunt vna caro. Item vir non debet conuerti, niſi vxor conuertatur.Item nota hic argumentum pro ſenibus,quòd ſint continentes.

i ¶ *Vt ſine ſuſpicione.*] Sic ſ. *eo. cùm ſis. & c. vxoratus.* Ber.

†Cap 2.tit. de regularibus in 3. compil. *Vide Turrecrematam* in c. ſunt qui dicunt. 27.q.1.in fi. *adde Ancharanum* in c. tua nos. de iureiuran.

¶ Idem Lugdunẽ.†Archiepiſcopo.

† *Laudun.*

¶ *Per religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſeruandæ in ſæculo, diſſoluuntur ſponſalia de præſenti.*

CAP. XIIII.

ij EX† parte tua eſt intimatũ, quod cùm quędam mulier

ij EX *parte.*] Communis diuiſio.Secunda ibi, *Nos autem.* quæ tria facit. Primò contra ſolutionem allegat. Secundò ſoluit ibi,*Nos tamen.* Tertiò ſolutionẽ determinat ibi. *Porro.* Ab. Sic. Casvs. Quædã mulier corã duobus Abbatibus velum viduitatis aſſumpſit,cũ celebratione Miſſę, ac litania,ſicut moris eſt:poſt hæc quidã nobilis proponebat ſe mulierem illã mediantibus internunciis per verba de præſenti deſpõſaſſe:mulier illa cõfitebatur ſe cõſẽſiſſe in illũ,ſed quia audiuerat illũ lepra percuſſum, nolebat ſibi vlterius adhærere:quærebatur,vtrùm huiuſmodi veli ſuſceptio matrimonium impediat inter eos?Rñdet Papa,licèt videatur,ꝙ ex quo matrimoniũ contractum eſt inter legitimas perſonas,per verba de præſenti,in nullo caſu poſſit illis viuentibus diſſolui,vt altero viuente alter poſſit ad ſecunda vota trãſire,etiãſi vnus fidelium fieret hæreticus:niſi fortè ſecus fieret ex reuelatione diuina,ſicut de quibuſdã ſanctis legitur eſſe factũ:tñ Papa nõ vult declinare à veſtigiis anteceſſorum ſuorũ, qui dixerunt, antequam matrimoniũ ſit per carnalem copulam cõſummatum, licitũ eſt alteri cõiugum reliquo incõſulto ad religionem tranſire,& alter poterit ſe alij copulare:& hoc idem Papa conſuluit obſeruandũ in caſu præmiſſo,quãuis cauſa ſit falſa, per quã mulier prędicta ad veli ſuſceptionẽ fuit inducta:quia & ſine tali qualibet cauſa,mulier propter religionẽ id facere potuiſſet:veruntñ licet mulier illa videatur religionis habitũ aſſũpſiſſe in veli ſuſceptione,tñ ſi velit in domo propria permanere,quaſi ſeruatura propoſitũ religionis, compelli debet ad matrimoniũ cõſummandum, niſi voto ſolemni ſe adſtrinxerit ad obſeruantiã regularẽ:in quo caſu cõpellẽda eſt religionis propoſitũ adimplere.No.quòd matrimoniũ poteſt cõtrahi per nūcios, & ita poſſunt pallium conferre. Itẽ antequã matrimoniũ carnali ſit copula cõſummatũ, alter coniugũm poteſt altero inuito ad religionem tranſire, aliàs cõpelli debent inſimul permanere.Itẽ falſa cauſa nõ impedit ſuſceptionẽ religionis. Itẽ velũ viduitatis non impedit matrimonium contractũ,ſi religionẽ certam non intrat mulier. Item votum ſolemne

† Cap.1.eo. ti.in 3.cõp. *De materia* Vide, *quæ etiam* ſupra eod. c. verum; & c. ex publico.

velum viduitatis[a] coram duobus Abbatibus aſſumpſiſſet, benedictione ſolemni cum celebratione miſſæ, ac litania † (ſicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat ſe prius mulierem ipſam, mediantibus internunciis[b] †, per verba de præſenti, arrha[c] etiam interpoſita, deſponſâſſe: *& infrà.* ¶ At illa ſe in illum conſenſiſſe confeſſa, dixit, quòd audierat eum eſſe lepra † percuſſum, & ob hoc eius fuerat abominata complexus[d]: *& infrà.* ¶ Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd etſi poſſit non incõſultè videri, quòd ex quo matrimoniũ inter legitimas perſonas, per verba de præſenti cõtrahitur, illis viuẽtibus in nullo caſu poſſit diſſolui, vt viuente reliquo alter ad ſecũda vota trãſmigret †: etiamſi vnus fidelium, inter quos eſt ratum coniugiũ[e], fieret hæreticus †, & nollet permanere cũ altero ſine contumelia creatoris: niſi forte ſecus fieret ex reuelatione diuina, quæ ſuperat omnem legem[f]: ſicut à quibuſdam ſanctis[g] legitur eſſe factum. ¶ Nos tamen nolentes à prædeceſſorum † noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri coniugum reliquo inconſulto, ad religionem tranſire, ita quòd reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipſum tibi conſulimus obſeruandum in articulo prænotato: quanuis falſa ſit cauſa[h], per quam ad ſuſceptionem veli, prædicta mulier eſt inducta: cum ſine qualibet tali cauſa id ipſum religionis obtentu facere potuiſſet. ¶ Porrò licèt prædicta mulier videatur in veli ſuſceptione[i] religionis habitum aſſumpſiſſe, ſi tamen velit in domo propria remanere, quaſi propoſitum caſtitatis[k] in ſæculo ſeruatura, nihilominus conſummandum eſt matrimonium iam contractum: niſi ſe voto[l] adſtrinxerit ad obſeruantiam regularem: in quo caſu compelli poteſt, vt relicto ſæculo, religionis propoſitum exequatur.

¶ Idem Rudinen. † Epiſcopo

¶ *Maritus factus Monachus à cõiuge adulterata reuocari nõ poteſt.*

CAP. XV.

CONſtitutus † in præſentia noſtra H. ſua nobis confeſſione monſtrauit, quòd in Acolithatus ordine conſtitutus, quãdam puellam R. nomine in facie Eccleſiæ duxit vxorem: quã cùm carnaliter cognouiſſet, orta diſcordia inter eum, & amicos puellæ, ipſa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tum memoratum H. vſque ad gradum ſacerdotij[m] ordinâſti. Cùm autem eum ſua conſcientia remorderet, habitum ordinis Ciſtercieñ. aſſumpſit: *& infra.*

¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, prędictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulterium eſt coniuncta, nec prædictum Monachum impetat †, quò minùs regulare votum valeat adimplere, per cenſuram Eccleſiaſticam cogere[n] non omittas.

¶ Idẽ Pictauieñ. Epiſcopo, & Abbati de Bonbardeñ. † Pictauieñ. diœceſis.

¶ *Vxor non poteſt repetere maritũ de cuius licentia religionem intrauit, ſi poſt ingreſſum non continuit: licet ad conſentiendum, ſeu ad dãdam licentiam dolo fuerit inducta.*

ſolẽne impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ, & dirimit iã cõtractũ.

a ¶ *Viduitatis.*] Id eſt, velum quod datur viduis. *arg. 27. q. 1. Viduas quoque*, nec dicit hic, q̃ votũ emiſerit. vnde poſtea diſtinguit̃ circa finẽ: nec dicit̃ velũ pfeſſionis: licet enim aſſumat habitũ, ſiue velũ religionis, præſumitur tamẽ, q̃ vouerit, ſed nõ eſt ſufficiẽs pſũptio, niſi deuoueat ſe alicui religioni, vt dicitur in fine Lau.

b ¶ *Internuncius.*] Not. q̃ matrimoniũ poteſt contrahi per nuncios inter abſentes, vt hic videtur. 32. q. 2. *honorantur. ff. de ſpon. ſufficit. & l. vlt. ff. de ritu nuptiarum, mulierem.*

c ¶ *Arrha.*] Licet arrha poſſit apponi in cõtractu matrimonij, nõ tamen pœna. *C. de ſpon. l. vlt. ff. de verb. obl. Titia. j. de ſpon. Gma mulier.* & hæc arrha poſtquã mulier intrauit monaſteriũ, poteſt repeti à viro, & exigi. *s. eod. ex publico. Cod. de Epiſc. & cler. Deo nobis.* olim non poterat, vt ibi dicitur.

d ¶ *Cõplexus.*] Quærebatur, vtrũ veli ſuſceptio impediret matrimonium inter eos.

e ¶ *Ratum coniugiũ.*] Quia cõtumelia creatoris nõ ſoluit ius matrimonij inter fideles, licèt alter labatur in hæreſim: q̃a matrimoniũ ratũ eſt inter eos. Sed ſi duorũ cõiugum infideliũ alter cõuertatur ad fidẽ, tũc contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij, ſecũdũ quòd dicitur. *j. de diuor. quanto.*

f ¶ *Omnem legem.*] 19. *q. 2. due ſunt. s. de reg. iuris. licèt. j. de diuor. gaudemus.*

g ¶ *Sanctis.*] *s. eod. verũ. 27. q. 2. c. ſcripſit. §. ecce. vers. item beatus.*

¶ *Glo. ſeq. alle. cõtor. & demũ contraria tria.*

h ¶ *Falſa ſit cauſa.*] Falſa enim demõſtratio vel cauſa legatũ non perimit. *C. de fal. cau. adie. le. l. 2. ff. de condi. & demon.* falſa demõſtratio, nec mẽdaciũ obligãtis impedit obligationẽ. *arg. j. eod. veniens ff. de pigno. act. l. 1. & l. ſi rem alienam.* nec vitiat diſpẽſationẽ. *j. de conſan. quia circa.* & ita non cõſideratur, quæ fuerit cauſa impulſiua. *arg. s. de iureiu. quemadmodum. §. vlt. Arg. contra j. de voto, & vo. redem. magna. in fine*[a]. Nam in huiuſmodi ſpiritualibus etiam dolus aduerſarij non vitiat contractum. *s. de his, quæ vi, metúſue cau. fi. c. cum dilectus. & j. eo. dudum. & c. accedens.* nec conſideratur cauſa, vel intentio contrahentis. *C. de condi. ob cau. da. ſi repetendi. & s. de reg. & tranſe. ad religio. vidua. 27. diſt. quod interrogaſti.* Tan.

i ¶ *In veli ſuſceptione.*] Sic *j. qui cle. vel vouen. conſuluit. 31. q. 5. quod Dei pari.* tamen ſolus habitus non facit monachum, *ſed profeſſio. s. tit. prox. porrectum.* niſi feratur per annum. *s. de reg. ex parte tua.* vel niſi ſit habitus profeſſionis, qui datur profitentibus. *s. tit. prox. ſtatuimus. & c. vidua. & 20. q. 1. quem progenitores.* & eſt hic *arg. quòd ſuſceptio veli, ſine habitu non facit monachum.*

¶ *Glo. ſeq. roci. per quæſtionem, an clericatus, vel vita eremitica, &c. in fi. quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Propoſitũ caſtitatis.*] Bene dicit, propoſitũ: quia ſi verè caſtitatis votum deuoueret alicui religioni, ſcilicet ſãcti Auguſtini, vel Benedicti, in propria domo manẽdo, bene ſolemnizaretur votum. *27. q. 1. de viduis. & c. mulieres. 20. q. 1. vidua. j. qui clerici. vel vouen. inſinuante.* Vel dic, quòd talis religio non ſoluit ſponſalia de præſenti, ſicut nec diſſoluerentur, ſi vir fieret clericus. *27. q. 2. ſi vir.* De vita eremitica dicunt quidã, quòd ſoluit ſpõſalia de præſenti. *ar. 27. q. 2. c. ſcripſit. §. ecce.* Alij dicunt, quòd nõ. vnde ſi Eremita contraheret matrimonium, teneret, quia poteſt habere proprium. *19. q. 3. c. perlatum. §. econtra.* Io. Sed quid ſi in veritate leproſus fuiſſet? Si ſic ſponſa de futuro ſoluuntur ſpõſalia propter lepram: vnde nõ tenetur contrahere. *s. de infirm.* quemadmodum ſi eſſent ſponſalia de prçſenti, bene compelleretur conſummare matrimoniũ, niſi vellet intrare religionem, ſicut hîc innuitur.

l ¶ *Voto.*] Id eſt, profeſſione.

COnſtitutus.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, *Ideoque.* Abb.

Casvs. Quidam acolythus H. nomine, quãdam puellam duxit in facie Eccleſiæ in vxorem, & eam carnaliter cognouit: tandem orta eſt diſcordia inter illum, & amicos puellæ: quare fuit alij copulata: & dictus acolythus fuit ad ſacros ordinatus, & tandem habitum Ciſtercieñ. aſſumpſit. Dubitauit ipſe H. an licitè poſſet in ſuo propoſito remanere: acceſſit ad Papam exponens ſibi prædicta: vnde mandat diœceſano Epiſcopo, quatenus ſi res ita ſe habet, prædictam mulierem compellat, vt ab illo recedat, cui per adulterium fuit copulata, nec prædictum monachum impediat, quò minus votum ſuum valeat adimplere. Not. quòd ſi vxor alicuius publicè adulteratur, vir licitè poteſt poſtmodum promoueri ad ordines, & intrare religionem. hoc intellige, ſi poſt adulterium commiſſum eum non cognouit.

m ¶ *Ad gradum ſacerdotij.*] Quod bene fieri potuit[b], cùm illa vxor ſua publicè fuit adulterata: vnde amiſit ius, quod habebat in eum. *j. de diuor. ſignificaſti.* Item ſi fuiſſet vidua, vel ab alio cognita, promoueri non debuit. 34. *diſt. curandum ſi cuius.*

¶ Glo. *ſeq. obiicit, & ſoluit.*

n ¶ *Cogere.*] Sed videtur, quòd talis coactio ei obeſſe nõ debet, quo minùs repetat virũ: quia in facie Eccleſiæ nupſit tolerãte Eccleſia, quamdiu ſaltẽ appareat, an fuerit matrimoniũ inter illos, *Argumen. infra de ſi. & malef. fraternitatis. c. j. de diuor. gaudemus. in fine.* Reſp. non excuſatur propter hoc: immo magis puniri debet: quia taliter nupſit, nulla ſẽtẽtia ſeparationis præmiſſa: vnde illa debet ſeparari ab eo, cui iuncta fuit per adulteriũ: quia viuente viro priori, alteri non potuit copulari, licèt perdiderit ius, quod habebat in illũ. quia manent cõiuges etiã ſeparati propter adulterium. 32. *q. 7. c. 1. & 2.* & ſic obſtat ei

† *Litania quid, tradit concilium Moguntiacũ ſub Carolo Magno anno 813. c. 32. & 33.*

† *Vide Sotũ* l. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. art. 3. verſ. ſed alia hic naſcitur. & *Turrecrematam.* in c. nec illud 30. q. 5. & in c. honorantur. 32. q. 2.

† *De hoc Sotus.* li. 4. ſe. diſt. 2. q. 1. ar. 1. *ex quo intelliges gloſſam veram eſſe.*

† *migraret.*

¶ *Quia per hæreſim non diſſoluitur matrimonium. concilũ Triden.* ſeſſ. 24. tit. de ſacramento matrimonij c. 5.

† *per prædeceſſores potest intelligi Alex. 3. cuius ſunt decretales* in c. verum & in c. ex publico ſupra eo. *is enim Innocẽ. qui hic loquitur, præceſſit.*

a *Ibi ceſſatio cauſa nõ liberat à voto: ſed ex illa votum facilius cõmutatur. Io. And.*

† *Tuden.* † *Tudenẽ.* † *Tudmen.* † *Audin.* † *Rudenẽ.*

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cõp. *vide Turrecrematam.* in c. dixit dominus. & in c. in coniugio 32. q. 1.

† *In omnibus antiquis, impetas, legitur: in recentioribus impetat, habetur.*

† *Barudien.* † *Barrubabrand.*

b *Addẽ quod dicit, poſt longa conſuetum in c. pro. in fi. Ioann. And.*

c *Ibi fuerat matrimonium ſeparatum per iudicium eccleſiæ. Ioann. And.*

a *Quo quia notoria erat, obſtaret etiam petẽti reſtitutionem. de diuor. ſignificaſti. Ioã. And.*

ſtat ei exceptio fornicationis[a]. ĩ. eo. c. prox. & 27. q. 2. *Agathoſa.* alias ſi fornicata fuiſſet, poſſet ipſum repetere: vt c. Agathoſa. niſi de conſenſu illius promotus fuiſſet: vbi 33. q. 5. *quis Vxorem.*

V *Eniens.*] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, *Quocirca.* Abbas.

† Ca. 3. eo. tit. in 3. cõpil. *Et de intellectu, Vide Dominicum Sotũ* l. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. art. 4. circa finem.

Casvs. Quidã coniugatus nomine Lambertus propoſuit monaſteriũ intrare, præſentibus pluribus ſacerdotibus: inſtitit apud vxorem ſuam, vt ſuper hoc ſuũ præſtaret aſſenſum, aſſerens ꝙ niſi hoc faceret, tã ſibi, quã toti mundo redderet ſe inutilẽ. & ſic illa tã ipſius, quàm aliorũ precibus, & fletibus deuicta, caput illius ſpõte altari ſuppoſuit manu ſua, & ea præſente ibidẽ extitit tõſuratus: & poſtmodũ finito tẽpore pbationis fecit profeſſionẽ: illa in ſæculo remanẽs inhoneſtos amatores admiſit: dict' L. timẽs ne factũ illius ſibi poſſet imputari, acceſſit ad Papã exponẽs ubi prædicta: vnde Papa mandat Epõ Pictauien. & cuidã Abbati, quatenus ſi eſt ita, prædictũ L. permittant liberè permanere in monaſterio q̃d intrauit, quãuis multũ deliquerit, in eo, ꝙ ipſe malitioſè aſſeruit, quod niſi illa cõſentiret, tã ſibi, quàm toti mundo redderet ſe inutilẽ: & quando rogauit presbyteros, ne mulieri prædictæ exponerent, ꝙ ipſam ſæculum relinquere oporteret, ſi licentiam daret viro: tamen ex quo caput viri altari ſponte ſuppoſuit, & poſtmodum non con-

¶ *Aliàs ita: quod ſi non ſibi eadem mulier conſentiret.*

CAP. XVI.

VEniens † ad præſentiam noſtram L. nobis intimauit, quod cùm olim intrandi monaſterium propoſitum concepiſſet, pluribus ſacerdotibus præſentibus, apud vxorem ſuam inſtitit, vt ſuper hoc ſuum impertiretur aſſenſum: *& infrà.* ¶ Ipſa demum tam ipſius, quàm multorum aſtantium precibus, fletibuſque deuicta, caput eius altari ſuppoſuit manu ſua[a]: qui ea præſente tonſuratus ibidem, monaſterium adiit: & finito probationis tempore, profeſſionem fecit[b] ſolemniter monachalem: illa verò in ſæculo remanens inhoneſtos amatores admiſit: *& infra.* ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, prædictum L. in monaſterio, quod intrauit, perſeuerare liberè permittatis: licèt enim in hoc videatur non modicum deliquiſſe, quod captioſè aſſeruit[c], quia † niſi ſibi eadem mulier conſentiret, tam ſibi, quàm toti Mundo ſe inutilem redderet: & cum Presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere ſæculum oporteret, ſi fortè licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari ſponte ſuppoſuit[d], & poſtmodum non continuit, ſuper reuocatione ipſius non eſt aliquatenus audienda: cum ipſius intentio exceptione poſſit commiſſæ fornicationis elidi: maximè cum antequam fuerit fornicata, ipſum non duxerit repetendum[e].

tinuit, ipſum vlterius reuocare nõ poterit, cũ exceptione fornicationis poſſit repelli, maximè cùm antequam fuerit fornicata, ipſum non repetiit. Nota, quòd dolus in ſpiritualibus non reſcindit contractum, ſi mulier non continuit, ſecus ſi continuiſſet vt in c. ſeq. Item poſtquã alter coniugum publicè fornicatur, alter poteſt religionem intrare, altero inuito.

a ¶ *Manu ſua.*] Et ita iuri ſuo renunciauit. *arg. ſ. de conſu. ex litteris.*

b ¶ *Profeſſionem fecit.*] Quod facere non debuit ea in ſæculo remanente. *ſ. eo. cùm ſis. & c. ad Apoſtolicam. & ſ. eo. c. 1. cùm eſſet iuuenis. ſecus ſi ſenex:* vt ibi dicitur.

c ¶ *Captioſè aſſeruit.*] Hic eſt arg. ꝙ licèt dolus interueniat in ſpiritualib', tenet cõtractus. *ĩ. eo. dudũ. & ſ. de his, quæ vi, metúſue cau. fi. cũ dilectus.* vbi de hoc. aliud ſi minis inducta fuiſſet, vt daret viro licẽtiã: talis licentia nulla eſt. 33. q. 5. *notificaſti.* & ideo præiudicatũ eſt huic mulieri: q̃a nõ continuit, ſed inhoneſtos amatores admiſit, vt expreſsè dicit' in fine: aliàs ſi cõtinuiſſet, nõ præiudicaſſet ſibi[b] ꝑ hoc, quod fecit, ꝙ nõ ꝑmiſerit tranſire ad religionem, neè etiam continentiã promiſerit, cùm eſſet iuuenis, vt *ſ. eo. ad Apoſtolicam. & ſ. eo. c. 1.* lo.

b *Adde ad hoc, quod notat Bal. in l. ea quæ. C. ſi man. ita. fu. alie.*

¶ *Glo. ſeq. notat à contrario, tripliciter quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Sponte ſuppoſuit.*] Bene dicit, ſponte: quia etiãſi vir inuita muliere intraſſet religionẽ, licèt talis ingreſſus nullus fuerit. *ĩ. eo. c. prox.* ſi tamen poſtea fornicetur, non poteſt ipſũ repetere. 27. q. 2. *Agathoſa. ĩ de diuor. ſignificaſti.* Sed pone, ꝙ vir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere, ſicut nec cõpellitur agere. *C. vt ne. inuit. age. vel accuſ. cog. l. 1.* & quilibet iuri ſuo poteſt renunciare. *ſ. de reg. ad Apoſtolicam. & c. ſtatuimus.* q̃d erit? Dicas, quòd monaſteriũ eo inuito poteſt excipere, & eũ defendere: ne permittat eũ in peiorem ſtatum detrahi. *ff. de li. caud. l. & ſ.* licèt enim primò non tenuerit votum: tamẽ quantum ad ipſum voventem tenuit. *ſ. eo. quidam intrant. & c. placet.* & quamcitò ipſa fuit fornicata, ſtatim perdidit ius exigendi: ergo cùm ſit liberatus à ſeruitute mulieris, ſtatim monaſterium habet plenum ius in eum. & ſic exceptio, quæ competit viro, acquiſita eſt monaſterio: cùm res ad eũ ſtatum peruenit, à quo potuit habere principium. *ſ. eo. cu. placet.* Sed quid ſi exiret,[c] & uollet excipere: quia poteſt ei remittere. *ſ. de renun. quemadmodum. in fi.* Credo, ꝙ bene poteſt illam recipere, non obſtante contradictione monaſterij, quia votum ex toto nõ tenuit, cum decepta fuerit: nec ipſa etiam vouerit. *ar. op. ſ. eo. c. prox.* niſi vir profeſſionem feciſſet, poſt quam illa fuit fornicata: quia tunc non poſſet eps eum de monaſterio educere, nec eum compellere, vt eam reciperet, propter fornicationem. Sed quid ſi vir fornicetur in monaſterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipſum repetere poteſt? Non. 33. q. 5. *quod Deo pari.* q̃a perdidit omne ius, quod habuit in viro: quia propter conſequens delictum, non renaſcit' ſeruitus amiſſa. *de conſe. diſt. 4. quæris.* licèt ſecus eſſet, ſi ambo eſſent in ſæculo[d], & propter fornicationem alterius ambo eſſent diuiſi. *ĩ. de diuor. ex litteris. & ſ. de renu. tua.* & hoc ideo, quia ius, quod monaſterium habet in ipſo, propter ſuum delictum perdere non poteſt. Io.

c *ſcilicet, antequam emitteret profeſſionẽ.*

d *Dicit G. notabiliter: infra. de adul. c. vlt. vt hic refert. Ioann. And. quod compenſatio adulterij non habet locũ, quando ſecundo adulterans mutauerat ſtatũ. adde hoc. Io. An.*

¶ *Glo ſeq. arg. ſubueniri etiam ignoranti, &c.*

e ¶ *Repetendum.*] Potuit ergo priùs eã repetere. Et ita eſt *ar. quod ſi quis ignoret ius illud.* ſcilicet, quòd ſi dederit licentiam viro, teneatur relinquere ſæculum, iterum poteſt eum repetere: & ſic ſubuenitur ignoranti hoc ius naturale. Lau.

¶ Idem.

¶ Vxor maritum profeſſum repetere poteſt, non obſtante licentia profitendi, ab ea metu extorta.

CAP. XVII.

† Ca. vnic. eo. tit. in 4. com.

ACcedens † ad præſentiam noſtram I. mulier propoſuit, quòd cùm V. vir eius eam ſibi matrimonio copulâſſet, volens tandem idem vir habitum aſſumere monachalem, poſtulabat humiliter ab eadem, vt tam pio propoſito faueret ipſius: quæ propter multa verbera †, & alia grauamina, quæ dictus vir inferebat eidem, ſe ipſam aſſerens dimiſſurum, annuit votis[f] eius. Cumque idem vir in domo de Vader. † Ciſtercien. ordinis, religionis habitum aſſumpſiſſet: mulier in domo monialiũ, nullo ibi habitu religionis aſſumpto, vel voto conuerſionis emiſſo, permãſit: proceſſu vero temporis[g], cùm idem vir ad ſæculum rediens, religionis habitum reliquiſſet, eadem mulier ſe inſtanter ab ipſo † petiit reaſſumi: *& infra.* ¶ Quocirca diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, dictum virum, vt eam recipiat, eíque effectum exhibeat coniugalem, appellatione remota cogatis.

† *Hinc colligitur licentiam fuiſſe metu extortam, & ideo non tenuit.* 33. q. 5. notificaſti & ibi Turrecremata.

† *Vender.* † *Vanden.* † *Vade.* † *Vende.*

† eo.

A *Ccedens.*] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam coniugatus volens aſſumere habitum monachalẽ petiit ab vxore ſua, vt ſuper hoc ſuum præſtaret aſſenſum: quę propter multa verbera, & alia grauamina, quę inferebat eidẽ, dicẽs quòd ipſam dimitteret, annuit volũtati ipſius, & ſic vir ille aſſumpſit habitum Ciſtercieñ. & mulier domum quandã monialium intrauit, nullo habitu aſſumpto, vel voto conuerſionis emiſſo: tandẽ vir ille habitum dimiſit, ad ſæculum redeundo: mulier ſtatim petiit illum ſibi reſtitui, propter hoc ad Papam accedens: vnde mandat, quatenus ſi eſt ita, vir compellatur eam recipere, & ei exhibere coniugalem affectum. No. quòd licentia fraudulenter extorta non valet, nec vir poſſit monaſterium intrare.

f ¶ *Votis.*] Inuita, & coacta: vt patet per præmiſſa verba: vnde votum viri non tenuit: quia alter inuito altero vouere non poteſt. *ſ. eo. quidam.* 27. q. 2. *Agathoſa.* & 33. q. 5. *notificaſti.* & *c. ſi dicat.* vbi idem caſus ponitur.

¶ *Glo. ſeq. obiicit & ſoluit: ſecundò quærit, ſoluit, & remittit.*

g ¶ *Proceſſu verò temporis.*] Sed videtur per ſpatium ſequentis temporis, & patientiam ipſius mulieris, ratificari ingreſſus viri. *Arg. infra. qui cle. vel vo. inſinuante* cum vtraque poſt ingreſſum tanto tempore tacuerit: & patientiam adhibuerit: nec videtur, quòd poſtea audiatur, immo vir debet compelli redire ad monaſterium. *Arg. infra de ſpon. ad id quod. infra. de fri. & malefi. c. 1.* & 1. q. 1. *conſtat.* Sed hoc non eſt verum, immò cùm ipſa non mutauerit ſæculum, nec promiſerit continentiã[e], ſemper adhuc intelligitur diſſentire: quod apparet

e *Cùm ergo fine his non ſufficeret expreſſa licentia, minus tacita. ſim. infra de praben. dilecto. ſecundum Tanc. & Vin.*

appares ex eo, ꝙ quã citò exiuit, cũ repetiit, & ſic per primũ & vltimum colligitur ꝙ medio tempore non conſenſerit. ſic ad dicta, quæ ſunt culpæ, & præcipuè cùm præſumatur ex hoc, ꝙ ſit iuuenis ſiue ſit iuuenis, ſiue vetula, nunquã debet intrare ſine licẽtia vxoris: ſed ſeruatur, quod dicitur ſ. e. ad *Apoſtolicã*. Sed nunquid iſte, cùm fuerit redditus vxori, poterit exigere debitũ? Dicas, ꝙ non poterit exigere debitũ: quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monaſterium, quod fuit in eius poteſtate: ſed exactã[a] reddere debet, vt dixi ſ. e. *quidam intrans*. De hac materia conſueuit notari 27. q. 2. *Agathoſa*. & 33. q. 5. *qui vxorem*.

† *Honorius* 3.

† *Vide Ludouicũ Romanũ ſing. 674. & in meo codice inci.* Non ſumus in materia.

Significauit.] Primò ponit mulieris querelam. Secũdo dat iudices ibi, *Quocirca*. Abbas Siculus.

† *Vices, habent antiqua exemplaria, vt impreſſum eſt.*

Casvs. Quædam mulier A. nomine, coram Decano Sãcti Quiriaci fũgẽte vice Archiepiſcopi Senonẽ dedit licẽtiam viro ſuo religionem intrãdi, voto cõtinẽtiæ ſibi iniũcto, & recepta fide ab ipſa, ꝙ perpetuò cõtinẽtiam ſeruaret, & ſic vir pfeſſionem fecit: Decanus verò poſt factã profeſſionẽ à viro dicebat, ꝙ mulier illa debebat religionẽ intrare: ſed illud primò ſibi non expreſſit, quod ſi expreſſũ fuiſſet, virũ licẽtiã nõ dediſſet. Sed decanus ad hoc compellebat eandẽ: vnde mulier illa, hæc omnia ſignificauit domino Papæ: vnde mãdat quibuſdã, quatenus ſi eſt ita, & mulier talis ætatis exiſtat, de qua ſuſpicio non poſſit haberi, non permittant illam cõpelli religionem intrare, votum continentiæ obſeruantem. Not. ꝙ mulier coram iudice Eccleſiaſtico debet dare licentiam viro intrandi religionem. Item nota, arg. quòd ſi mulier dat licẽtiam viro religionem intrandi, ſi iuuenis eſt, debet compelli, vt ipſa ſimiliter religionem intret: alioqui ſufficit eius licentia continentiæ voto emiſſo.

¶ *Illi, ſcilicet viro, no.*

† *Vide Ludouicũ Romanũ ſing. 673. & in noſtro codice inci.* Nos ſumus in ma... 2. & *de materia vide* ĩ. de adulteriis.

a ¶ *Talis ætatis, de qua ſuſpicio.*] Et ita videtur, ꝙ ſi mulier iuuenis ſit, non ſufficit, quòd continẽtiam promittat, ad hoc vt maritus poſſit religionem intrare, niſi & ipſa ſimiliter mutauerit vitam. ſ. eo. *ad Apoſtolicam. & c. cum ſit*. Et eo enim quòd dicit: de qua ſuſpicio haberi non poſſit, non debet compelli, intelligo, quòd ſi ſit ſuſpecta, debet compelli religionẽ intrare, ex quo promiſit continentiã: cùm veriſimile non ſit, ꝙ eã ſeruet, ſi remãſerit in ſæculo. *arg.* ſ. *ead. parte. in fi.* licèt non intenderet ab initio religionem intrare. & *arg. ad hoc* 33. q. 5. *qui vxorẽ*. quia eo ipſo ꝙ licentiã dedit viro, & promiſit cõtinentiam, intelligitur tacitè promiſiſſe intrare religionẽ, cùm ſit iuuenis. arg. bo. ſ. eo. *Veniens*. verſ. vs fi. & quæ ſine conditione vouentur, ſine conditione ſoluantur. 32. q. *vlt. c. vlt.* & Dominus exigit oblatũ, quod non exegerat offerendũ 27. q. 1. *nuptiarum. in fi. & 45. diſt. de iudæis*. Et ſic cùm teneatur ad continentiam per ſuam promiſſionem, tenetur ad id, ſine quo eã ſeruare non poteſt. *arg.* ſ. *de offic. deleg. præterea. & c. prudentiæ. ad fi.* & ſic inuita cõpellitur intrare religionẽ, quia fecit id, propter quod compellitur: ſicut quandoque ex officio ſuo compellitur intrare monaſterium. 50. *diſt. ſi ille*. 27. q. 1. *ſi quis rapuerit*. C. *de adulte. Auth. ſed nouo iure. & Auth. ſed hodie*. ĩ. *c. prox.* Alij dicunt, quòd vir ſibi debet reſtitui ex officio iudicis. ſ. eo. c. 1. quod ſatis poteſt dici: vt notat. ſ. eo. *Vxoratus*.

Gaudemus.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Mulieres*. Abbas Siculus.

¶ Innocentius † iij. Epiſcopo, & Decano & Theſaurario Lincolnien.

¶ *Vxor Profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, ſi continens eſt, & non ſuſpecta.*

CAP. XVIII.

Significauit † nobis A. mulier, quòd cùm ipſa F. viro ſuo coram Decano ſancti Quiriaci, vices † Archiepiſcopi Senonen. in hac parte fungente, licentiam conceſſerit religionem intrandi: continentiæ tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipſa, quòd perpetuò contineret: idem Decanus poſt factam profeſſionem à viro prædicto in monaſterio, in quo habitum aſſumpſerat monachalem, aſſeruit ipſam debere religionem intrare, quanquam id primò non expreſſiſſet eidem, & hoc expreſſo illi † licentiam non dediſſet: *& infrà*. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, & eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio[a] haberi non poſſit, ipſam votum continentiæ obſeruantem, intrare monaſterium compelli non permittatis inuitam.

¶ Gregorius ix.

¶ *Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam, in aliquo clauſtro collocatur.*

CAP. XIX.

Gaudemus † in Domino: *& infrà*. ¶ Mulieres verò, quæ relicto maritali toro, lapſu carnis ceciderunt[b], ſi mariti earum à te diligenter commoniti eas ad frugem melioris vitæ conuerſas noluerint recipere propter Deum: in clauſtris[c] cùm religioſis mulieribus ſtudeas collocare, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

¶ Idem I. Moniali monaſterij de Plauda †.

¶ *Si coniuges ſe adinuicem abſoluerunt continentiam promittendo, & vterque, vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non poteſt.*

CAP. XX.

Dudum † à C. Laico mota contra te (quam vxorem ſuam dicebat) materia quæſtionis. R ſanctæ Mariæ in Coſmidin. Diaconum Cardinalem dedimus auditorem. Coram quo dictus C. cõquerendo proponens, quòd indebitè recuſabas eidem (cuius vxor eras per conſenſum de præſenti, & carnis † copulam ſubſecutam) matrimonialiter adhærere, te ſibi reſtitui poſtulauit. Ad quod fuit reſponſum, quòd ipſe pro animæ ſuæ remedio, pura, & ſpontanea voluntate, præſentibus duobus religioſis Sacerdotibus, & adhibitis quinque teſtibus fide dignis, omni iuri, quod in te habuerat, renuncia-

Casvs. Aliquæ mulieres condemnatæ ſunt de adulterio, propter quod à viris ſuis ſunt relictæ: dicitur, quod ſi ad frugem melioris vitæ conuerſæ fuerint, ſi mariti earũ commoniti eas recipere noluerint, in monaſteriis cũ religioſis mulieribus debent poni, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant. Nota, quod quãdoque propter culpam ſuam compellitur quis intrare religionem, vt ibi pœnitentiam agat.

b ¶ *Ceciderunt.*] Et ſunt condemnatæ per ſententiam. vel adulteriũ earum publicum, & notorium eſt ſecuta ſententia, vnde viri eas recipere non coguntur. ĩ *de diuor. ſignificaſti.* etiamſi ſint emendatæ. vt hic dicitur. Ber.

† *Plura.*

† *Plura.*

c ¶ *In clauſtris.*] Et ita mulier de adulterio cõdemnata, vel publicè deprehenſa detruditur in monaſterium[a] ad agendã perpetuam pœnitentiam, ſi eam emẽdatã vir recipere noluerit: tamen infra biennium poteſt eam recipere, ſi vult: ſi verò noluerit eã recipere, vel ſi priùs moriatur, quàm eam recipiat, tunc tondeatur, & habitum monachalem recipiat ibi perpetuò moratura, vt expreſſè habetur in auth. vt nulli iudic. li. ha. lo. ſer. §. *ſi quando verò adulterij crimen. coll.* 9. vnde ſumpta[b] fuit hæc decre. & *C. de adul. Auth. ſed hodie.* & cum rebus ſuis: ne ſit onerosa monaſterio. vt in *Auth. illa, ſed hodie continetur.* non tamen propter hoc erit monacha, niſi ampliùs proceſſum fuerit. Et ſic quãdoque propter culpam ſuam aliquis cõpellitur intrare monaſterium. 50. *diſt. ſi ille*. & 16. q. 6. *de lapſis*. 27. q. 1. *ſi quis rapuerit*. & idem videtur dicere decret. 23. q. 1. *de benedicto. & 2. q. 1. in primis*, verſus prin. & 34. *diſt. fraternitatis. in fi.* Olim verò alia pœna puniebantur adulteræ, quia lapidabantur conuictæ de adulterio ſecundùm legem Moſaicam. 33. q. 5. *hæc imago. & C. de adulte. caſtitate.* vbi legitimis pœnis ſubiicitur. ſed[c] hæc pœna non imponitur, cùm non agitur criminaliter. ſ. *de procu. tuæ.*

a ¶ *De hoc varia ſunt terrarum ſtatuta, quæ ſi iuſta ſint, ſeruari debent.*

† *De materia huius decretalis vide plenè per Turrecrematam ſuprà ſæpe citatum & Sotum in* 4. ſen. diſ. 27. q. 1. art. 4. & diſt. 31. q. 1. art. 3. *adde Syluestrum* in ſum. verbo, votum. 5.

† *Carnalis.*

b *Vide locũ, vnde ſumpta eſt hæc decretalis, & apertius eam intelliges.*

c *In antiquis codicibus ita: ſed hæc pœna non imponitur, cùm agatur ciuiliter.* ſ. ſuprà de procu. tuæ.

Dudum.] In prima ponitur facti & proceſſus narratio. In ſecunda diffinitio ibi, *Nos itaque*. Prima ſubdiuiditur. Primo ponitur datio auditoris. Secundò actoris petitio ibi, *Coram quo*. Tertiò ibi, *Ad quod*. rei reſponſio. Quartò ibi, *Verùm*, actoris replicatio. Quintò ibi, *Sed ad iſta*, rei triplicatio. Abbas Siculus.

Casvs. Inter C. laicum & I. vxorẽ ſuam matrimonij quæſtio vertebatur: datus fuit eis auditor: corã auditore petebat dictus C. ſibi vxorem reſtitui, cum qua per verba de præſenti contraxerat, carnali copula ſubſecuta ad ꝙ fuit ex parte mulieris reſponſum, quòd ipſe pro animæ ſuæ remedio, ſpõtanea voluntate, præſentibus duobus ſacerdotibus, & teſtibus quinque adhibitis, renunciauit omni iuri, quod habebat in ipſa, reſignãdo illud in manibus alterius ſacerdotis, promittẽs ſe caſtitatem ſeruaturum, & deuouẽdo ſe hoſpitali de Ponte voto ſolemni, & ipſi dedit licentiam monaſterium intrãdi, & verſa vice ipſa dedit ei licentiam ſimili modo, & reſignauit omne ius, quod habebat in ipſo prout iſta cõtinebantur in publico inſtrumẽto: verùm prædictus C. propoſuit, quod inſtrumentum illud mutatum fuerat: quia cùm caſu amiſſum fuerat, illud quod priùs fuerat in tertia perſona, mutatũ fuit in primam poſtea. & plus in vno, quàm in alio cõtinebatur. Inſuper, quòd quidã deceptionẽ eum allexerũt proponentes eidem, ꝙ in hoſpitali prædicto cibis ad voluntatem ſuã poſſet vti, & ꝙ ardorẽ libidinis

uit omnino[a], reſignando illud in manibus alterius ex Sacerdotibus ſupradictis, qui in perſonam Eccleſiæ reſignationem huiuſmodi recipere procurauit: quod idem C. ſe caſtitatem ſeruaturum promiſit, pauperũmque hoſpitalis de Ponte obſequio ſe deuouit[b], promittens voto ſolemni omnia, & ſingula ſupradicta, & tribuens tibi licentiam ad monaſterium tranſeundi: te verſa vice ſimiliter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet reſignante: ſicut hæc omnia dicebantur per publicum inſtrumentum eſſe probata, manu B. Notarij Aretiñ. † confectum. ¶ Verùm prænominatus C. propoſuit, quod caſu, amiſſo inſtrumento † præfato, illud in prima perſona, quod priùs erat in tertia, inſertis pluribus in vno, aliter quàm in alio fuit ab ipſo formatum: & cùm tibi iratus fuiſſet, ſicut verba, & verbera indicabãt, nondum calore iracundiæ[c] quieſcente quidam ipſum deceptoriè allexerunt, proponentes eidem, quòd in hoſpitali prædicto cibis ad libitum poſſet vti, ac proprium retinere, præfato B. ſibi nihilominus promittente, quod non ſolum ardorem, ſed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte feciſſe dignoſcitur, iratus, ſeductus pariter, & illectus, & ſub ſpe promiſſionis, ac ſub ea conditione, vel modo, ſi poſſet continentiam obſeruare, aſſeruit † ſe factum. ¶ Sed ad iſta rñdebatur econtra, quòd an Tabellio in tertia perſona inſtrumẽtum conficiat, vel in prima (dummodo nõ mutetur ſubſtantia veritatis[d]) nihil intereſſe videtur. Inſuper quamuis aliquando ſpes[e] memorato C. data fuiſſet, per quam ad hoc ſe propoſuit † inductum: eo tamen tempore[f] quo talia facta fuerunt, purè, ſimpliciter, ac voluntariè[g], pro amore Dei & remedio animæ ſuæ, ſolummodo ad votũ, & ad alia ſupradicta noſcitur proceſſiſſe †: propter quod à conſortio ſæculariũ hominum debet diſcedere, vitâmque mutare: cùm ſe illius ætatis eſſe proponat, vt ſine ſuſpicione[h] incontinentiæ non valeat in ſæculo remanere. ¶ Nos itaque habito fratrũ noſtrorum conſilio, te ab impetitione dicti C. ſententialiter duximus abſoluendum, perpetuum illi ſuper hoc ſilentium imponentes.

¶ Idem.

¶ Breue eſt, ſed per alia verba poteſt ſũmari: Poſt ſententiã diuortij, quoad torum latam ob fornicationem ſpiritualem mariti, poteſt vxor liberè religionem intrare.

CAP. XXI.

MVlier †, quæ in fide remanſit[i], poteſt nolente viro qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio Eccleſiæ[k] ſeparata, ad religionem liberè conuolare.

dinis ibi extinguere poſſet: & ſic ſeductus, iratus, & illectus nõ debet ſibi obeſſe, quod dr̃ in hac parte feciſſe: ſed ad prædicta ſic fuit reſpõſum, ꝙ nõ nocet, an inſtrumentum loquatur in prima, vel in tertia perſona, dũmodo veritas nõ mutetur. Præterea quãuis aliquando dicto C. ſpes data fuiſſet, tamen eo tẽpore quo prædicta facta fuerũt, purè, ſimpliciter, & propria voluntate ea noſcitur feciſſe: vnde cõpelli debet vitã mutare. Dñs Papa ſuper his habito conſilio cum fratribus ſuis mulierem prædictam ab impetitione dicti C. abſoluit, perpetuũ ſilẽtium imponendo eidem. Not. ꝙ vir, & mulier ab omni iure, quod alter habet in alterũ, ſe abſoluere poſſunt, & religionem intrare: quia iuri ſuo quiſque poteſt renũciare. Item per inſtrumentum aliquid probatur ſicut per teſtes.[e] Itẽ non refert diuerſitas narrandi, vbi eadẽ dicũtur, & veritas non mutatur. Itẽ dolus in ſpiritualib' nõ reſcindit cõtractũ: quia non ſit conditio illius per dolum talem deterior. Item licèt aliquid calore iracundiæ factũ ſit ab initio, ſi poſtmodum per conſenſum ratificetur, valet.

a ¶ *Renunciauit omnino.*] Quod ei licuit, etiãſi nõ tenuiſſet votũ ex toto: quia hoc erat in poteſtate ipſius. ſ. *eo. quidam. & c. placet.*

b ¶ *Omnino.*] Simile omnino habes. ſ. *de reſcri. cùm cõtingat. ff. de fideiuſ. l. Græce. §. illud.* vbi dicitur, quòd fideiuſſor in duriorem cauſam non obligatur omnino.

b ¶ *Obſequio ſe deuouit.*] Et ſic ſolemnizauit votum deuouẽdo ſe religioni illius hoſpitalis: vnde compelli debet, vt relicto ſæculo ſuum exequatur propoſitum ſ. *eo. ex parte, in fine.*

¶ Glo. ſeq. recit. per q. alleg. pro, & vnum canonem contra.

c ¶ *Calore iracundiæ.*] Si hoc eſſet verum, non teneret votũ: quia inconſultus calor, calũniæ vitio caret. *2. q. 3. c. ſi quẽ. §. notandũ. 2. & c. ſi quis iratus.* Tempore enim furoris iuſtũ putat eſſe, quod facit. *11. q. 3. illa præpoſiterum.* & ita ſæpe innocentes ad crimen inducit. *ea cauſa. & ea q. ita ſæpe.* & lubricũ linguæ facilè ad conſequentiam trahi non debet. *ff. ad l. Iul. maie. famoſi. C. ſi quis impe. maledi. l. vnica. Ar. cõtra 17. q. 4. ſunt qui opes.* & hoc verum eſt, niſi poſt calorem iracundiæ conſentiat: vt in *c. ſi quis iratus. & ſ. de regulari.* ſicut in fine.

¶ Glo. ſeq. fort. ſpecat. tex. & arg. pro teſtibus, &c.

d ¶ *Subſtantia veritatis.*] Hæc erat ſatis bona defenſio: quia nihil refert narrandi diuerſitas, vbi eadẽ dicuntur: vt j. *de verb. ſig. nihil obſtat.* ſic quolibet loquendi genere formata inſtitutio valet, ſi modo per eã liquebit volũtatis intentio. *C. de teſt. q̃n indignũ. in prin. & eſt arg.* pro teſtibus diuerſo modo narrantibus: dum tamen in ſubſtantia facti non diſcordent. *4. q. 3. in ſcripturis. de conſe. d. 2. quotidie.* Ber.

e ¶ *Spes.*] Not. hic ar. immò quaſi expreſſũ eſt, ꝙ in hmõi ſpũalib' dolus aduētitiũ nõ vitiat cõtractũ ſic ſ. *de his, quæ vi, metúſue cauſa fi. cũ dilecti. ſ. eo. ex parte, & c. veniens.* aliàs ſi dolus dat cauſam contractui, non tenet cõtractus. *ff. de dolo. & eleganter.* Sed quare in huiuſmodi ſpiritualibus licèt dolus alterius interueniat, nõ vitiatur talis cõtractus? Quia talis dolus bonus dol' eſt, & bonus dolus nõ ꝓhibetur. *ff. de do. l. 1.* Dolus, calliditas ad decipiendum dr̃: vt in prædicta l. ſed per talem dolũ non decipitur, nec ad malũ inducitur, immò conditionem ſuam facit meliorem: & ideò non vitiat contractum.

f ¶ *Tempore.*] No. ꝙ ſi quis renunciationis tempore non habeat metũ, vel violentiam, licèt præceſſerit vis, vel metus, non aget interdicto, quod vi, *C. quod vi, metuſve cau. l. 2. & hic.*

g ¶ *Voluntariè.*] Et ſic licèt ab initio deceptoriè inductus fuiſſet: ex quo poſtea ſponte hoc fecit, proxima cã turpitudinis ablata eſſe videtur. ſim. *infra de deſponſatione impu. de illis. in fi. & C. quod metus cauſ. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. l. ſi ob turpem.*

h ¶ *Suſpicione.*] Vnde compelli debet vitam mutare. ſ. *eo. ſignificauit.* maximè cum hoc promiſerit: vt patet ſuprà. Ber.

M*Vlier.*] Iſtud c. propter ſuam breuitatem non diuiditur. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis coniugatus tranſiuit ad infidelitatem, vxore ſua remanente in fide, propter quod illa fuit à viro iudicio Eccleſiæ ſeparata: vir reuerſus eſt ad fidem: vir eam repetebat, ipſa nolebat redire ad eum, ſed potiùs volebat religionem intrare: quæritur, verùm poſſit ad religionem tranſire eo inuito: & reſpondetur, ꝙ poteſt: ſed ſi nollet religionem intrare, debet compelli redire ad virum. Not. ꝙ vxor poteſt à viro per iudicium Eccleſiæ ſeparari, ſi ſit infidelis. Item ſi vxor propter infidelitatem viri ab eo ſeparata fuerit, viro nolente poteſt ad religionẽ tranſire, licèt vir ſit reuerſus ab infidelitate.

i ¶ *Remãſit.*] Viro trãſeunte ad infideles, puta Sarracenos, vel Iudæos, vel etiam hæreticos.

¶ Gloſſa ſequens arg. à contrario, & argumentum determinat, ex quo diuerſitatem infert, & tunc ipſius rationem quærit, & dupliciter ſoluit.

k ¶ *Iudicio eccleſiæ.*] Ergo à cõtrario ſenſu videtur, ꝙ ſi nõ fuit iudicio Eccleſiæ ſeparata, ꝙ eo inuito religionẽ intrare non poſſit: & ita aliud eſt, q̃n iudicio eccleſiæ fuit ſeparata ab illo, & aliud q̃n nõ fuit ſeparata, ſed ab illo propria autoritate receſſit. ſimile j. *de diuor. de illa.* ſed ſi nollet intrare religionem, cõpelli debet ad ipſum redire vtroque caſu, ſiue fuerit iudicio eccleſiæ abſoluta, ſiue nõ j. *de diuor. quãto. in fine.* nõ obſtante illa ſpũali fornicatione, cum iã ſit emẽdatus, & incipiat eſſe, quod nõ fuit. *50. di. ferrum.* Secus in carnali fornicatione, ſiue iudicio eccleſiæ ſit ſeparata, ſiue publicè ſit fornicata: quia nõ tenetur illam recipere niſi velit, quãuis emendatam. ſ. *e. gaudemus.* & hæc ſeparatio ſit tantùm quoad mutuam ſeruitutẽ: quia vinculum matrimonij nõ diſſoluitur[d] in hoc caſu, cùm alter fidelium tranſit ad infidelitatem: vt *in c. prædicto, quanto.* Sed quæ eſt ratio: quare in fornicatione carnali non cõpellitur maritus recipere vxorẽ etiam emendatam: ſed in ſpirituali compellitur? Hæc poteſt eſſe ratio: ſi maritus cognoſceret vxorem poſt carnalem fornicationẽ, poſtea promoueri non poteſt ea mortua propter defectum ſacramẽti: & ſic præiudicium ei fieret *34. diſt. ſi laici. & c. ſi cuius vxorem.* ſed hoc non contingit in fornicatione ſpirituali: quia per pœnitentiã purgata eſt. Item alia eſt ratio: in fornicatione carnali anima, & corpus polluitur: ſed in ſpirituali tantùm anima. & in carnali fornicatione nõ tantũ ſit in anima, quod diſpliceat marito, ſed etiam

† *Aretini.*

† *Vide de hoc articulo Henricum Boich. hic, & omnino Guidonem Papa* deciſio. 244. *incip.* quiſpiã in cauſa.

a *Senſus enim tollendus eſt, & non caſus.* 34. q. 2. non ſatis. de cõ ſe. diſt. 4. reculerunt. *& lex non imponetur verbis.* C. communia de leg. l. 2. & de elect. commiſſa. lib. 6. *Ioan. And.*

b *Et de hoc* §. de emptio. & vẽ. cùm dilecti. *Ioan. And.*

e *Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.*

† *Aliàs non aſſeruit eſſe factum.*

† *Vide* l. cũ plures. §. locator. ff. locati.

† *De materia vide magiſtrum ſent.* l. 4. diſ. 39. & ibi plenè. *per Bonauenturam, Scotum, & alios. Vbi copioſe de fornicatione ſpirituali, & matrimonio fidelium cũ infidelibus, & infidelium inter ſe.*

d *Hoc eſt veriſſimum, & diffiniuit cõcili. Trid.* ſeſſ. 24. tit. de ſacramento matrimonij. c. 5.

etiam in corpore, quod nõ fit in ſpirituali: & ſic magis ſcãdalizatur ex eo, quod fit in corpore, & magis oſtenditur, quã ex eo quod fit in anima. & ita cauſa maioris ſcãdali illati viro ſit, vt poſt carnalẽ fornicationẽ nõ cõpellatur: ſed poſt ſpiritualem fornicationem compellitur: niſi ad religionẽ tranſire voluerit, vt hic dicitur.

DE CONVERſione infidelium.

¶ *Suprà viſum eſt de conuerſione coniugatorum ad religionem: nũc ſubijcit de eorum conuerſione ad fidẽ. habetur de hac materia* 28. q. 1. & 2. & 42. q. 8. c. vnico. *Abbas Siculus.*

Pro intellectu huius tituli vide Setum. l. 3. ſen. diſt. 39. q. 2. ar. 3.

Laudabili.] Sarracen' q machinatione Chriſtianæ mulieris ipſius maritũ occidit: ſi cum ea matrimoniũ contraxit: ſeparatur, licèt per eã ſit reuerſus ad fidem. Diuiditur, nã duæ ſunt partes principales. Secũda ibi, *ad hoc.* Et quælibet ſubdiuiditur in conſultationem, & reſponſionẽ, vt hic patet in textu. Abb. Sic.

Casvs. Quidã Sarraceni erant in captiuitate Chriſtianorum, & interfecerũt viros quarũdã mulierum Chriſtianarum, inſidiis, & machinationib' ipſarum. poſtea ipſi Sarraceni per mulieres illas ad fidem Chriſtianam ſunt cõuerſi: quęritur, vtrũ de iure illas poſſint accipere in vxores & ſi eas duxerint, an tale coniugiũ teneat? Rñdet Papa q̃ iſta quæſtio determinatur per concilium Tributieñ. in quo dicitur, quod ſi in mortem ipſorum malitioſè fuerint machinatæ, quanuis earum ſtudio ad fidem conuerſi fuerint, contrahere non debent: & ſi contraxerint, non ſunt tolerandi: quia tale damnum cum tali lucro compenſari non debet.

† *Conc.* 2. co. tit. in 4. cõpil. *Et præter do i res hic vide Lamor in c.* 1. & in cap. ſuper hoc. ĩ. de eo qui duxit in mat. quam polluit per adul.

† *ducere.*

† *Vide concil. Triburienſe* c. 40. & c. 51. *ſed ib. non ſũt hæc eadem verba.*

TITVLVS XXXIII.

De conuerſione † infidelium.

¶ Cælestinus iij.

¶ *Non poteſt quis illam habere in vxorem cuius maritum occidit machinatione ipſius mulieris: ſecus ſi ſine machinatione. Et eſt pulcher, & quotidianus caſus.*

CAP. I.

Laudabilem †: *& infrà.* ¶ Interrogâſti de Sarracenis, qui dum in captiuitate eſſent quarundam Chriſtianarum viros, earum inſidiis, & machinationibus occiderunt, verùm quia poſtea per ipſas ad fidem Chriſtianam conuerſi ſunt, eas de iure poſſint accipere † in vxores: vel ſi duxerint, coniugium teneat eorundem. Hic Triburienſis † concilij [a] regula contenti ſumus, aſſerentis, quòd ſi in mortem ipſorum malitioſè fuerint machinatæ, licèt earum ſtudio ad fidem acceſſerint, tamen nec eis adhærere debent, nec ſunt, ſi adhæſerint etiam, tolerandi, cùm tale damnum tali lucro [b] Eccleſia compenſare non velit. ¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello ſunt Chriſtianos interfeciſſe notati, & Chriſtiani ſimiliter [c] Sarracenos: poſtea verò Sarraceni ad fidem conuerſi vxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, ſibi matrimonialiter copularunt: & idipſum Chriſtiani de Sarracenis mulieribus conuerſis ad fidem feciſſe noſcuntur: quæ poſtquam de priorum virorũ morte comperterint † veritatem, diuortium inſtanter † exigunt. ¶ In his igitur reſpondemus, quòd cùm tales non procurauerint [d] virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiuſmodi perſonas licitè poteſt contrahi: & taliter copulati diuortium nequeunt poſtulare.

a ¶ *Triburienſis concilij.*] Quod habes 31. q. 1. *ſi quis viuente.* quia eas non poſſunt habere, ſi in mortẽ ipſorum aliquid machinatæ fuerũt, vt hic dicit. idẽ eſt, ſi fidem dederunt. *ea. cauſa & q. c.* 1. *relatum.* ĩ. *de eo qui dux. in mat.* c. 1. Vide ſi de facto contraxit: vt ĩ. *eo. ſuper hoc. & c. cùm haberet.* Ita tamen quod poſt fidem datam cognouit eandem vxorem, vxore ſua viuẽte, aliàs ſola fides data non impedit matrimonium. ĩ. *eod. qui dux. in matrimonium, quam polluit per adul. c. vlt.*

b ¶ *Tali lucro.*] Sic 14. *diſt. quod ait.* 33. q. 5. *ſi dicat.* ſimile. 1 q. 1. *non eſt putanda.* ĩ *de vſur. ſuper eo vero.* 22. q. 2. *ne quis arbitretur.*

AD HOC. Quidam Sarraceni interfecerunt quoſdã Chriſtianos in bello, & quidam Chriſtiani quoſdã Sarracenos ſimiliter interfecerunt in bello: poſtea verò Sarraceni illi ad fidẽ cõuerſi ſunt, & cõtraxerunt matrimonium cum vxoribus illorum, quos in bello interfecerunt: & Chriſtiani cum mulieribus conuerſis ad fidẽ illorum, quos in bello interfecerunt: mulieres iſtæ, poſtquã intelligunt veritatẽ, de morte priorum virorum, diuortium petunt: quæritur, quid iuris ſit? Reſpõdet Papa, q̃ cùm tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiuſmodi perſonas licitè põt contrahi, nec debent aliquatenus ſeparari: cùm hic cauſa illa non ſubeſt, propter quam debeant ſeparari. Not. q̃ mulier non poteſt cõtrahere cum illo, qui virum ſuum interfecit, ſi mortem eius fuerit machinata. Item compenſatio non habet locum in delictis. Item quod per me non ſtetit, mihi imputari non debet.

c ¶ *Et Chriſtiani ſimiliter.*] Pugnãtes ꝑ patria, & fide, ob quã pater in filium, & filius [a] in patrem inſurgere debet *ff. de relig. & ſumptibus fune. minime.* & maritus in vxorem. 23. q. 1. *viuer. in fi.* 23. q. vlt. *legib. premaſtem.*

¶ *Glo. ſeq. not. duo requiri, & ponit caſum, quibus ſufficit alterum. in fi. quærit. arg. pro. ſoluit contrarium.*

d ¶ *Procurauerint.*] Ex eo quod hic dicit, & 32. q. 1. *ſi quis viuente.* ĩ. *de eo. qui dux. in mat. c. vlt.* ad hoc vt matrimonium impediatur, duo exiguntur, ſcilicet affectus cum opere ſubſecuto [b]: & eſt ſimile. *ff. de condi. & demon. l. 2. in fi.* hic enim tunc puniuntur, cum concorditer ad hoc procedunt. 15. q. 1. c. 1. *in fi. & c. ſi quis non iratus.* quandoque punitur opus, ſine affectu quoad legem promotionis. 15. q. 1. *ſi quis non iratus.* quandoque affectus ſine opere: vt 1. q. 1. *qui ſtudet.* ĩ. *de biga. nuper* ibi tamen interuenit, opus non cum affectu. Quid ergo ſi ratū habuerunt eos interfectos eſſe? Idem videtur: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur: & mandato comparatur. *ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. ſed. & ſi cum quis.* Contra credo [e] *arg.* ĩ. *de ſpon. cum apud eum edictum de matrimonio contrahendo ſit prohibitorium.* vt ibi Ber.

a *Vide Alfon. in Coſtrum li. 2. c.* 26. de iuſta hæreticorum punitione.

b *De hoc* ĩ. de eo qui du. in mat. ſi per hoc & c. fin. *Ioann. And.*

† *cõperiũt.*

† *conſtãter.*

e *Idem no. lo. in præd. ca. ſi quis viuente.* *Vincen. hic, & Hoſt. Ioann. And.*

¶ Gregorius ix. Argentiñ. Epiſcopo.

¶ *Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur conuerſo.*

CAP. II.

EX † lit ris tuis accepimus, quòd quidã de Iudaicę cæcitatis † errore ad Chriſtũ verum lumen adductus, vxore ſua in Iudaiſmo relicta, in iudicio poſtulauit inſtãter, vt eorũ filius quadriennis aſſignaretur eidẽ, ad fidem catholicã, quam ipſe ſuſceperat perducẽdus [e] †. ¶ Ad quod illa † rñdit, quòd cũ puer adhuc infans exiſtat, propter quod ma...

EX litteris.] Si vxore in Iudaiſmo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, cõis proles aſſignatur eidem. hoc dicit. Vel quoad intellectum, maximè iuxta gloſſam, dic vt in rũbro, & eſt caſus notabilis. Primo ponitur conſultatio. Secundo rñſio, ibi *Cũ autem.* Cõſultatio verò duo facit. Primò ponit viri petitionem. Secundò defenſionem mulieris ibi, *ita quod.* Reſponſio vero Papæ quadruplicem præmittit cautam. Ab. Sic.

† *De caſu huius c. vide B. Tho.* l. 4. ſen. d. 39. q. 1. ar. 4. ad 4. arg.

† *præuiſtaris.*

† *producendus.*

† *alea.*

Casvs. Quidã Iudæus cõuerſus ad fidẽ vxore ſua in Iudaiſmo relicta, petebat in iudicio, vt eorũ filius, quadriẽnis aſſignaretur eidẽ, q̃ ipſum ad fidẽ quã ſuſceperat perducẽdus. Mulier rñdebat, q̃ cũ puer infãs exiſteret, magis indigeret materno ſolatio, quàm paterno, qui ſibi ante partũ fuerat oneroſus, doloroſus in partu, & poſt partum laborioſus. Vnde potius cõiũctio viri, & mulieris dicitur matrimoniũ, quàm patrimoniũ, & ideo apud ipsã debebat potius remanere: quęſitũ fuit à Papa, q̃ iuris eſſet, cũ filius in poteſtate patris cõſiſtat, cuius familia ſequitur, & nõ matris, & in tali ętate apud ſuſpectas perſonas aliqs remanere nõ debeat, quæ vitę ipſius inſidientur, & pueri poſt triẽniũ apud patrẽ non ſuſpectũ ali debeant, & morari: & ſi apud matrẽ maneret, poſſet illũ trahere ad infidelitatis errorẽ: & ideo propter fauorem fidei, rñdet Papa puerum illum patri aſſignandum. No. q̃ filius conditionem patris, vel matris conuerſi ad fidem ſequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij. Matrimonium eſt legitima coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. Item filius eſt in poteſtate patris, & non matris. Item filij apud ſuſpectas perſonas morari non debent. Item filij poſt triennium à patre ſunt alendi. Item fauor fidei attendendus eſt.

¶ *Gl. ſe. primo ar. quod cauſa. &c. & ren. iteii. Secũdo notat patrẽ etiã contra matrẽ, &c. Tres caſus excipit. Tertio diſtinguit duo mẽbra, & in ſecũdo ſubdiſtinguit. Quarto nota filium ſequi, &c.*

e ¶ *Perducẽdus.*] Iuſta fuit cauſa petitionis, & honeſta: & ita ſumitur hic ar. q̃ cã petitionis ſẽper inferẽda eſt in ipſa petitione: aliàs repellit ĩ. *de libel. oblatio. c.* 2. & 3. vbi de hoc. Sed not. q̃ pater poteſt petere filiũ in poteſtate ſua cõſtitutũ, ꝑ interdictum

dictũ de liberis exhibendis cõtra matrẽ, & cõtra quẽlibet detinẽtẽ, mater tñ quãque habet exceptionẽ cõtra maritũ, putà ſi eſt minor trienio: cũ apud eã tũc debeat educari. Vel etiam ſi iudicatũ eſſet in cõtrariũ. ff. de lib. exhi. l. 1. §. ſi vero. Et in alio caſu habet exceptionẽ ob nequitiã patris, vt ſine diminutione patriæ poteſtatis apud eã filius moretur. ff. eo. deinde. §. et ſi maximè. Circa hoc diſtingue, aut filius à nullo detinetur, aut ab aliquo: ſi ab aliquo, & tũc volẽs, aut inuitus. Primo caſu petere poſſum p officiũ iudicis. ff. de libe. exhiben. l. 3. §. hoc autẽ. Si ab aliquo volẽs detinetur, poteſt petitio vẽdicat. adiecta cauſa de iure Quiritũ cognitione prætoria ff. de rei vend. l. 1. §. 2. quod ius propriè Romanorũ eſt. inſt. de pa. poteſt. §. 1. In tertio caſu locũ habet interdictũ de lib. exhiben. vt ff. de libe. exhib. l. 1. in reſp. & ff. de rei vendi. l. 1. §. 1. Et nota, quòd filius conditionẽ patris, vel matris cõuerſi ad fidem ſequi debet, 28. q. 1. Iudæi. & in hoc caſu filius infans non doli capax ſequitur meliorẽ conditionẽ: aliàs ſi doli capax ẽt, nõ deberet baptizari niſi ſponte a. 23. q. 5. ad fidem 45. di. de Iudæis. quãdoque tamen ſequitur deteriorem conditionem, ſcilicet matris, ſi ſerua ſit. 32. q. 4. c. vlt. Ber.

† ac post partũ, &c.

† ac per hoc.

† non debeat apud illas, &c.

† inſidientur.

† ipſam.

a Vide B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 12. & p. 3. q. 68. art. 10.

† in aliquot vetuſtis i-ca, De voto, & votorum redẽptione. Iam de materia voti plura ma canoniſtæ valde neceſſaria tradit B. Th. l. 4. ſen. di. 38. q. 1. ar. 1. 2. 3. & 4. & 2. 2. q. 88. per totã quæſtionẽ.

gis materno indiget ſolatio, quàm paterno a, ſibique ante partum oneroſus, doloroſus in partu †, poſt partum laborioſus fuiſſe noſcatur, ac ex † hoc legitima coniunctio b maris, & fœminæ, magis matrimonium, quàm patrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam debet conuenientiùs remanere: & infrà. ¶ Cùm autem filius in patris poteſtate c conſiſtat, cuius ſequitur familiam, & non matris: & in ætate tali quis non † debeat apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio: quod ſaluti, vel vitæ inſidientur d † illius, & pueri poſt triennium e apud patrem non ſuſpectum ali debeant, & morari, materque pueri, ſi eum remanere contingeret apud eam †, poſſet illum adducere ad infidelitatis errorem f, in fauorem maximè fidei Chriſtianæ, reſpondemus, patri eundem puerum aſſignandum.

TITVLVS XXXIV.

De voto †, & voti redemptione.

¶ Alexander iij. Exonien. Epiſcopo.

a ¶ Paterno] j. de præſumptio. illud.

b ¶ Legitima coniunctio] Matrimoniũ dicitur legitima coniunctio maris, & fœminæ indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. 27. q. 2. §. 1. Inſtit. de pa. po. in princ. Et hæc eſt ratio, quæ conſueuit aſſignari à doctoribus, quare potiùs dicitur matrimonium, quàm patrimonium illa coniunctio. B.

c ¶ Poteſtate.] Pater enim dicitur habere filium in poteſtate, & non mater. inſt. de patria poteſtate. §. vlt. & C. de adoptionibus. mulierem. vnde filius patris familiam ſequitur, & nõ matris: inſtit. de legitima agnato. tutela. §. 1. vnde iſta verba fuerũt ſumpta. Et expone, familiam, id eſt, agnationem, licèt aliàs hoc nomen, familia, multas habeat ſignificationes. ff. de verb. ſig. pronunciatio. § familiæ. & facit ad hoc Inſti. de pa. poteſtate. in fi. & C. de verb. ſig. l. vlt. non enim denominatur filius à cognatione matris, ſed patris. ff. ad mu. l. 1.

¶ Glo. ſeq. recit per quæſtio. vbi pupillus debeat educari: & diſtinguit, an mortuus eſt pater, an viuit, &c.

d ¶ Inſidientur.] Nota, quòd mortuo patre pupillus educari non debet apud illas perſonas, quæ ipſius pudicitiæ poſſunt, inſidiari ff. vbi pupil. educ. de vel mo. l. vlt. Prætor enim decernere debet, vt ſine vlla ſuſpicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris. ff. eo. l. 1. & æſtimabit ex affectu ſingulorum, quis magis ad ſuſpicionem, & ſpem ſucceſſionis ſit prior. C. eo. l. 2. veruntamen educatio pupilli nulli magis committenda eſt, quàm matri, niſi vitricum ei inducat b. C. eo. l. 1. ſi vero viuo patre quæſtio eſt, apud quem educetur filius facto diuortio, optimè æſtimabat prætor, quando apud patrem, & quando apud matrẽ alatur. C. de diuor. l. vnica. hodie diſtinguitur, vt ſi pater cauſã diuortij pſtitit, tũc ali debeat apud matrẽ: ſi vero materẽ cauſã pſtitit diuortij, tũc ali debet apud patrẽ. C. e. auth. ſi pater. ergo hic ali debet apud patrẽ quia mater præſtat cauſã diuortij j. de diuor. gaudemus. & c. quanto. quæ nõ ſequitur maritũ cõuerſũ ad fidem, quẽ ſequi debet. 23. q. 2. vnaquæque. & quia inſidiaretur vitæ ipſius, vt hic dicitur, & per iura prædicta.

b Et tamen vitricus poteſt eſſe tutor, C. de contrario iud. tu. l. 6.

e ¶ Poſt triennium] Filius minor triennio, apud matrem debet ali: maior triennio apud patrem. C. de pa. pot. nec filium. arg. C. de infan. expo. l. 2. & j. eo. c. vnico.

EDITIO. Vnde verſus.

Mater alit puerum trimum: trimoque minorem.
Maiorem vero paſcere patris erit.

f ¶ Ad infidelitatis errorem.] Hac de cauſa etiã ſi eſſet minor triennio, vel pater vellet eũ perducere ad fidẽ, cum ſit in eius poteſtate, patri debuit aſſignari in fauorem fidei Chriſtianæ cum aliàs ſi eſſet maior, & proclamet ſe velle fieri Chriſtianum, debeat de manibus illorum eripi. arg. j. de Iudæ. ſicut Iudæi.

¶ *Vota poſſunt eleemoſynis redimi, vel in aliud commutari, intercedẽte ſuperioris auctoritate, & iuſta cauſa redimendi, vel mutandi.*

CAP. I.

DE † peregrinationis votis, an eleemoſynis redimi poſſunt, vel pro neceſſitate in alium commutari: Reſpõdemus, quòd ab eius, qui præſidet, pendet arbitrio g, vt conſideret diligentiùs qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis h: ſcilicet an ex infirmitate, ſeu affluentia diuitiarum; an † alia cauſa probabilis peregrinatio, an recompenſatio i melior fuerit & Deo magis accepta: & ſecundùm hoc habet exinde diſpenſare.

DE VOTO, ET voti redemptione.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et poſt concilium Late. ſub Alex. 3. p. 33. c. 3.

¶ *Suprà viſum eſt de quodam voto in ſpecie, quod ſcilicet emittitur per ingreſſum religionis, vel per ſuſceptionem fidei: nunc ſubiicit de voto in genere, & ipſius voti redemptione.*

De hac materia habetur. 27. q. 1. per totum. & 32. q. 1. c. ij. *reperitur in* 6. & in cle. de fide inſtr. c. quod ſuper. *Abbas.*

DE peregrinationis.] Epiſcopus ex cã mutare poteſt votũ peregrinationis in aliud, quod ſit Deo magis acceptum. Vel ſũma generalis ſic, vt in rubro. Et duæ ſunt partes, Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

† aut.

† aut.

CASVS. Aliquis fecit votũ peregrinationis: quæritur, vtrũ tale votum poſſit redimi eleemoſynis: vel commutari in aliud neceſſitate inſtante? Rñdet Papa, quòd ex arbitrio ſuperioris pendet, vt ipſe conſideret diligẽter qualitatem vouentis, & cauſam commutationis, ſcilicet an ex infirmitate, vel affluẽtia diuitiarum, aut alia probabili cauſa, vt ſcilicet peregrinatio, vel commutatio magis ſit Deo accepta, & ſecundùm hoc ſuper hoc diſpenſet. No. quòd circa votũ peregrinationis poteſt Epiſcopus diſpẽſare. Item in commutatione voti qualitas vouentis, & cauſa commutationis conſiderari debent. Item in votis commutãdis conſiderari debet, quid Deo magis placeat.

Idem Norwiceñ. Epiſcopo.

¶ *Commutat Papa votum vltramarinum, in his maximè qui in puerili ætate vouerunt.*

CAP. II.

VEnientis † ad nos R. narratione accepimus, quòd

† Ca. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et poſt concil. Latera. p. 50. c. 15. Vide B. Th. 2. 2. q. 88. ar. 9. & Syluestrũ in ſumma verbo, votum. 3. §. 5.

¶ *Gloſ. ſeq. ad commutationem pœnarum alleg. 7. iura, & tria in contrarium. ſol. & arg.*

g ¶ *Arbitrio.*] *Arg. de pœna commutatione.* 81. *di. presbyter.* 22. *q.* 4. *innocens. de pœnit. de.* 1. *medicina.* 36. *q.* 1. *de raptoribus.* 41. *di. non cogantur.* j. *de maledicto. c.* 2. 12. *q.* 2. *fraternitati. ar. contra.* 16. *q.* 1. *decimas.* & *c. de decimis.* 32. *q. vlt. c. vlt.* Sol. c Commutatio pœnæ adhibenda eſt quandoque, hac conſideratione prohibita, vt illud quod vice commutationis præſtatur, in tantum vel amplius ſit Deo acceptum: vt hic *in fi.* & j. *eod. ſcriptura.* & eſt *ar. quod epiſcopi poſſunt diſpenſare in voto.* Tanc.

c adde, quòd iura allegata in gloſſ. loquuntur de commutatione pœnitentiæ. dic ergo eſſe textum eſt gloſſa in l. quod ergo. §. pœna grauior. & ibi B. ff. de his, qui no. infa.

h ¶ *Cauſam commutationis.*] Cauſa item, et conſiderari debet, quare fiat commutatio. *arg. infra eo. magna. in fi.* & *c. quod ſuper his.*

¶ *Glo. ſeq. dat regulam, quam exponit: vnum caſum excipit.*

i ¶ *Recompenſatio.*] In omni voto, ſiue conſiſtat in faciẽdo, ſiue in nõ faciẽdo, ſiue ſit ſolemne, ſiue ſimplex, poteſt habere locum compẽſatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis. Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnuſquiſq; vouit in bapciſmo, quia illud votum ante baptiſmũ eſt neceſſitatis: ſed in voto cõtinẽtiæ ſecus eſt, cui æque bonum, vel maius nõ inueniri põt *ar.* 32. *q. vlt. c. vlt.* Et caſtitas ſola eſt, quæ potens eſt Deo animas præſentare. *in Auth. de leno. § ſancimus. coll.* 2. & quæ ſuaderi poteſt impetrari non poteſt. 27. *q.* 1. *integritas.* j. *de ſtatu mona. cùm ad monaſterium.* Ber.

VEnientis.] Duo facit. Primò ponit formam voti. Secundò eius abſolutionem, & mutationem ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. R. Clericus dũ eſſet in puerili ætate cõſtitutus, & doli capax diſpoſuit proficiſci Hieroſolymã: & eundẽ, qui illud accẽderẽ

cedere volebat, fidē dedit, & ſuā ab eo accepit, ꝙ in via fideles ſocij exiſterēt. Idē factus diſcretus, & adultus, acceſſit ad Papā petēs eius cōſiliū. Papa illū abſoluit à voto; quod in ætate puerili fecerat ex facilitate potiùs, quā arbitrio diſcretionis: ita tñ ꝙ votū redimat eleemoſynis & toto tēpore vitæ ſuæ, ſi poteſt, vni pau peri debeat prouidere. Nota, quòd votum redimi pōt eleemoſynis, iuſta ĕ cauſa.

in puerili [a] ætate conſtitutus, Hieroſolymam diſpoſuit [b] proficiſci: cuidam quoque, qui ſepulchrum Dominicum propoſuerat viſitare, fidem dedit, & ſuam recepit ab eo, quòd ſibi inuicem in via ſocij fideles [c] exiſterent: *& infrà.* ¶ Nos autem ipſum à voto, quod in ætate tenera, facilitate [d] potiùs quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſoluimus: ita tamen quòd idem votum eleemoſynis redimat: & iuxta concilium noſtrū†, toto vitæ ſuæ tempore, vni pauperum Chriſti (dummodo ad hoc ſuæ facultates ſufficiant [e]) debeat prouidere.

¶ *Glo. ſeq. reca. per obie.*

a ¶ *In puerili.*] Intellige, ꝙ erat doli capax, alioquin cōpēſatio, quæ ſequit, nō erat imponēda: vel forſitam in maiori ætate ratū habuit: vnde tenebatur illud adimplere, aliàs nō 10. q. 1. *illud.* & 3. *de reg. ſignificatū.* & c. *ſicut.* Tan.

b ¶ *Diſpoſuit.*] Procedēdo ad actū exteriorē: vt patet ex littera ſequēti: vnde mortaliter peccaſſet, niſi cōpleuiſſet votū, ſi cōmutatio non fuiſſet ſubſecuta. *arg. 17. q. 1. quis bona.*

¶ Gl. *ſeq. quæri & ſol.*

c ¶ *Socij fideles.*] Sed nūqd Papa potuit illū abſoluere ab obligatione, qua ſocio tenebat, vtiq; *arg. 6. q. 3. per principalem. C. de quadrien. præſcriptio. bene à Zenone. C. de precibus. imperato. offeren.* quotiens nec erit dicendus voti tranſgreſſor. ↓. *eo. non eſt.* Ala.

¶ *Gl. ſe. arg. alleg. contrariū ibi contrarium: alle. erſa intra, & ſoluit.*

d ¶ *Facilitate.*] *Arg. q̄ð votū ex facilitate emiſ ſū obligat. ſimile. 17. q. 4. ſūt qui opes ar. contra. 3. de reg. ad nr̄am. 22. q. 4. vnuſquiſq;* & *27. q. 1. nuptiarum.* Sed hoc vt dictum eſt, poſtea ratum habuit, factus maior.

e ¶ *Sufficiant.*] Nā poſſibilitas ſemper ſubauditur. 3. *de iureiu. querelā.* & c. *breui. ar 4. di. erit autē.* & *ff. de ſtatu. libe. l. cùm hæredes. § Stich⁹.* & *47. di. quod ad nos.* Sic impoſſibile præceptū nō obligat. *ff. qua ſenten. ſine appellatio. reſcind. l. Paulus* 2. Lau.

¶ *Idem magiſtro A. de Mandeforde.*

¶ *Ex ſola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.*

CAP. III.

Litteraturam † tuam: *& infrà.* ¶ Cùm ex quadam minutione, nimio fuiſſes [f] mortis pauore perterritus, hæc verba protuliſti: Non diu hic morabor, proponens [f] in animo, quod religionis habitum eſſes aliquando ſuſcepturus: *& infrà.* ¶ Tibi igitur reſpondemus, quòd ſi plus non eſt in voto proceſſum, tranſgreſſor iudicari non poteris, ſi non impleas, quod dixiſti [g].

L *itteraturam.*] Hoc c. continet notabilem, & ſingularē deciſionē: & poteſt ſic ſummari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licèt non ingrediatur, non eſt reus voti. Primò ponitur conſultatio. Secundo reſponſio ibi, *Igitur.* Ab. Sic.

Casvs. Magiſter A. fecit ſibi minui in brachio, brachiū eius intumuit ex illa minutione, ita ꝙ perterrit⁹ fuit ad mortē: dū eſſet in tali ſtatu, ꝓtulit hæc verba: nō diu hic morabor proponens in animo religionem intrare: dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare: reſpondet ei Papa, quòd ſi plus non eſt in voto proceſſum, non debet dici tranſgreſſor, ſi non adimpleat, quod dixit. Nota, quòd per ſimplicia verba non obligatur quis, niſi habeat animum adimplendi votum. Item nota hic *ar. quòd ex nuda promiſſione non oritur obligatio.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Proponēs.*] Nō tamē animo obligādi, nec firmiter hoc ꝓponēdo, ſeu eligēdo q̄a tūc mortaliter peccaſſet, ſi non impleuiſſet ꝓpoſitū. 17. q. 1. *quis bona.* & § 1. & 3. *e. c. prox.* vbi dicit, *de ſpõſione profiteſco.* & ideo dicit ↓ *ſi plus nō eſt in voto proceſſū:* q̄a nō dicit hoc animo ſe obligādi, vnde nō fuit mēdaciū. 22. q. 2. *quod autē ait* & nemo ſe obligat, niſi q animū habet ſe obligādi *ff. de actio.* & *obligatio. l. obligationū. ar. ff. ſi cert. peta. ſi ego.*

¶ *Glo. ſeq ſignat contrariū. Itē arg. & in contrariū alle. 4. intra.*

g ¶ *Quod dixiſti.*] *Ar. contra. 22. q. 5. iuramenti.* Item *arg.* ꝙ ex nudo pacto non oritur actio, licèt ſit *ar. contra* 12. q. 2. *quicunque ſuffragio* & q. 5. *quia Ioannes* & 27. q. 1. *ha vero. in fine.* Laur.

S *Criptura.*] Per ingreſſū religionis ſoluit votū religioni nō conſonū. h. d. Et eſt notabilis deciſio, intelligendo ꝙ hoc fiat ſine auctoritate ſuperioris. Pro declaratione textus pone caſū litteralē. Quidā vouerat viſitare ſepulchrū ſāctū, deinum intrauit religionē voto nō cōpleto: dubitabat, an iſte eſſet vere reus fracti voti. & reſpōdetur, ꝙ non, per rationē, quæ habetur in littera. Ab. Sic. Nota, ꝙ nō frāgit votū, qui illud in melius cōmutat. Itē magis ſeruire videtur, qui tēporale ſeruitiū in perpetuum commutat.

¶ *Idem.*

¶ *Omne votum mutabile eſt in votum religionis.*

CAP. IV.

Scripturæ †: *& infra.* ¶ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium [h] in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare.

¶ *Glo. ſeq. arg. dat ſimile, & reddit cauſam.*

h ¶ *Temporale obſequium.*] Non enim eſt illi neceſſaria certa delicti ſatisfactio, cuius totum vitæ tempus obedientiæ impenditur ſui cōditoris, *de pæ. diſ. 1. c. quæ aliqñ. §. his auctoribus.* ſic non frangit propoſitū, qui illud in melius cōmutat. 3. *de iureiur. peruenit.* Et ita eſt *ar. quòd intranti monaſterium, non eſt imponenda c pœnitentia pro peccato ante commiſſo.* Sic enim remittitur Aſtulpho pœnitētia publica ſi monaſteriū voluerit ingredi. 33. q. 2. *admonere.* & hoc pp continuationē pœnitentiæ, & exercitij, in quo ſemper debent eſſe monachi, *ar. 26. q. 1. vos autē.* ſi vero poſtquā monaſteriū ingreſſi fuerint, delinquunt: bene ſubijciuntur pœnitētiæ, & diſciplinæ Abbatis, ſecūdùm regulā illius loci. 3. *de regu. c.* & ↓. *de ſen. ex. com. cùm illorum.*

¶ Innocētius iij Strigonēſi Archiepō.

¶ *Executio voti vltramarini auctoritate Papa poteſt ex cauſa differri.*

CAP. V.

Non † eſt voti dicēdus tranſgreſſor, qui quod vouit auctoritate [i] ſedis Apoſtolicæ diſtulit adimplere [k]. Sane ſignificauit nobis Rex Hūgariæ, quòd cùm in regni perturbatione † conciliū, & auxilium tuum ſibi ſenſerit hactenus profuiſſe, vtilitati eius non modicùm derogaret, ſi Hieroſolymam (ſicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: *& infra.* ¶ Ideóque mandamus, quatenus non priùs iter arripias Hieroſolymam adeundi quàm regnum ipſum [l] fuerit trāquilitati priſtinæ reſtitutum: vel ſuper hoc receperis ab Apoſtolica ſede mandatum.

¶ Idem Andreæ Duci.

¶ *Eccleſia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem, ad executionem voti vltramarini, ad quod ſe obligauit pro defuncto.*

N *On eſt.*] Tria facit. Primò præmittit exordiū. Secūdo ſubmittit narrationem ibi, *Sane.* Tertiò concluſionem ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs. Archiepſ Strigonien. votū emiſerat Hieroſolymam viſitādi. Rex Hūgariæ ſignificauit dño Papæ, ꝙ cùm regnū Hūgariæ in ꝑturbatione eſſet, cōciliū, & auxiliū Archiepī erat ſibi multū neceſſariū: vnde petiit à dño Papa, quaten⁹ mādaret archiepō, vt Hieroſoly. nō accederet, donec regnū ad trāquillitatē perueniret: vñ mādat Papa archiepō, quatenus iter nō arripiat Hieroſolymā adeūdi, priuſquā regnū trāquillitati priſtinæ fuerit reſtitutū, vel ſuper hoc ab Apoſtolica ſedē recipiat mādatū: & ideo trāſgreſſor voti nō habebitur, qui de mādato Papæ votum diſtulit adimplere. Nota, quòd non dicitur tranſgreſſor voti, qui ipſum differt adimplere: quia quod differtur, non aufertur: ſic ex cauſa poteſt differri executio voti.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Auctoritate ſedis Apoſtolicæ.*] *Ar. quòd Papa poteſt diſpenſare in voto*, & *Epi etiā.* 3. *eo. c. 1.* Sec cū vota ex neceſſitate ſint ſoluēda 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali nō videtur, quòd ibi habeat locū diſpenſatio: quia dictum eſt, *Vouete, & reddite Domino vota veſtra.* ↓ *c. magna.* & *c. prox.* vnde in his votis nō diſpenſat, ſed declarat. cum enim quis vouet peregrinari, ſubintelligitur, ſi cōmodè fieri poteſt vt 3. *de iureiur. quanto.* vbi de hoc. & de voto, & iuramēto dic, vt ibi ſicut nec frangit votum, qui illud in melius commutat. 3. *c. prox.* & *de hoc dictum eſt* 3. *e. c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

k ¶ *Adimplere.*] Si iuſta cauſa ſubeſt. 3. *eo. c. 1.* aliàs nō eſt ſecurus, quoad Deū, cum quo Papa diſpenſat, niſi ſubſit cauſa diſpenſandi: ſicut nec dicitur abſolutus, qui cautam excōmunicationis ſupprimit. 3. *de offi. ord. ex parte.* & ↓. *de ſen. exc. cum pro cauſa*; habebit tñ exceptionē quoad eccleſiā ille, cū quo ſine cauſa diſpenſatum eſt *arg. ff. de furtis, inter omnes §. pen.* quoad Deum ſibi allegatio nō valebit, vbi iudicabitur eo teſte, quo iudice. 9. q. 3. *aliorum hominum* & 11. q. 3. *audi.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

l ¶ *Regnum ipſum.* Sic ergo Papa præfert vtilitatē priuatæ cōi vtili-

† *Aliàs, veſtrum: quā lectionē tā olim impugnauit hic Hoſt.*

† Ca. 1. eo. tit. in 2. cōpil. *Et præter Doctores hic vide Nauarrum in manuali confeſſariorum c. 12. n. 26. & 42. in Latino nuper impreſſo.*

a *Iſtud ar. nō ſumitur hic, cum nec pactum ſe cerit, nec verbū emiſerit ſecundū Hoſtienſem.*

b *Vbi de hoc* & 1. q. 7. quotiens. & de pac. c. 1. *lo. And.*

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. *Et pro intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 1. arg.* & 1. 4. ſen. diſt. 39. q. 1. ar. 4. in corpore articuli.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. *Vide B. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 12.*

† *turbatione.*

c *Hoc non eſt, quia tales à ſatisfactione abſoluitur, ſed quia eo ipſo quod ſuam voluntatem etiā in ſeruitutē redigit propter Deum, plenariè ei pro omni peccato ſatisfacit, quam dicitorem habet omnibus rebus mundi, vt ita B. Thomas in 4. ſen. di. 4. q. 3. ar. 3 quæſtiuncula 3 ad 3. arg.*

d *De materia huius gloſſa, vide B Thomam loco proximè citato.*

a Quam Vocat hic Vtilitatem proruatam, & quam commune, tradit Ioann. And. quem Vide.

vtilitati[a], cõtra id q habes. ꝭ. *de poſt. c. 3. & 7. q. 1. ſciat. & 8. q. 1. in ſcripturis & ꝭ. de reg. licet.* Nõ ſũt cõtraria. qa hic nõ pfert, ſed differt: & q differt, nõ aufert. 31. q. 2. *ancilla. de pæ. di. 6. memo.*

L*icèt.*] Primo ponit exordium. Secũdò ibi, *Accepimus.* narrat factum. Tertiò ibi, *Mandamus.* concludit. Quartò cõmentatur ibi, *Ne ſi onus.* Abbas Siculus.

† Ca. 2. co. tit. in 3. cõ. *De intellectu Comeruaeias* in c. ſi. hæredes. ſupra de teſt. & de magna voti obligatione *B. Thomas.* 2. 2. q. 88. art. 3.

† *propriè.*

† *cõmiſit.*

Casvs. Rex Hungariæ votum emiſerat Hieroſolymam adeundi, tandem voto non cõpleto agens in extremis, filio ſuo Andreæ duci ſub interminatione maledictionis paternæ iniũxit exequẽdũ, & ille ſigno crucis aſsũpto puniſit votũ patris ſine dilatione adimplere: patre ſublato de medio, collectâ multitudine quã plurima bellatorum, Hieroſolymam adire ſimulauit, & tãdẽ aciẽ bellatorũ contra fratrem ſuum regẽ Hungariæ conuertit. Papa hoc intelligens mandauit eidẽ, quatenus omnibus alijs poſtpoſitis, vſque ad feſtum exaltationis ſanctæ crucis iter arripiat Hieroſolymam adeũdi, ſibi onus iniũctũ, & ſponte receptum exequendo, ne ſucceſsione paterna ſe reddat indignũ: quod ſi non fecerit, ex tunc ſe nouerit excommunicatum, & priuabitur iure, quod ſibi cõpetebat ordine genituræ, ſi dictus Rex frater eius ſine prole decederet, & regnum ad minorem fratrem ipſius deuolueſ. Not.

CAP. VI.

L*icèt* † vniuerſis liberum ſit arbitriũ [a] in vouendo, vſque adeo tamen ſolutio † neceſſaria eſt poſt votum, vt ſine proprio † ſalutis diſpendio alicui nõ liceat reſilire [b]. Accepimus ſiquidem, quod cum Rex Hungariæ pater tuus agens in extremis, votum quod vouerat Domino, Hieroſolymitanam prouinciam in forti manu, humili corde viſitare, ſub interminatione maledictionis paternæ commiſerit † tuæ fidei exequendũ[c], & tu aſſumpto crucis ſignaculo, te id impleturum ſine dilatione qualibet promiſiſti: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus poſtpoſitis cæteris ſolicitudinibus, vſque ad feſtum exaltationis ſanctæ crucis, debitum acceptæ crucis exoluens, propoſitum iter arripias, & humiliter proſequaris: Ne ſi onus † tibi à patre iniunctum, & à te ſponte ſuſceptum, occaſione qualibet [d] detrectaueris, paterna te reddas ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumento priueris, cuius recuſaueris onera ſupportare: ſciturus & tunc anathematis te vinculo ſubiacere: & infrà, quod tibi, ſi dictus Rex [e] ſine prole decederet, in regno Hungariæ competebat, ordine genituræ †, priuandum [f], & regnum ipſum ad minorem fratrem tuũ, appellatione poſtpoſita, deuoluendum.

† *Defunctorum vota quando hæredes per ſoluere teneantur, Vide Hoſtienſẽ in ſum. de voto. §. & vtrũ. adde Nauarrum in manuali confeſſariorũ. c. 12. nu. 56. & 57.*

q voucre eſt voluntarium, ſed adimplere eſt neceſſariũ. Item aliquis votum ſuum poteſt exequi per alium. Itẽ qui non adimplet voluntatem defuncti, priuari debet ſucceſſione illius.

a ¶ *Liberum ſit arbitrium.*] Vnde dicit Aug. *Quæ non cœpit, deliberet: quæ egreſſa eſt, perſeueret. 27. q. 1. nuptiarum.* & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cùm liceret nobis ea non impẽdere, cauſa tamen dilectionis impendimus. 28. q. 1. *iam nunc.*

b ¶ *Reſilire.*] In aliud tamen poteſt commutari de auctoritate ſuperioris, & iuſta de cauſa: vt ꝭ. *eod. c. 1. & 2. & infrà eod. c. magna.*

¶ *Gloſſa ſeq. arg. que in poſſe pro alio, &c.*

c ¶ *Commiſerit tuæ fidei exequendum.*] Arg. quòd aliquis poteſt ieiunare pro alio, & votum alterius adimplere, quia mortuus ſoluit votum ſuum per ſuperſtitem *arg. 13. q. 2. anima defunctorum. & 16. q. 6. ali quis fuerit.*

d ¶ *Occaſione qualibet.*] Supple minus idonea, quòd in generali verbo ſubintelligitur: *arg. ꝭ. de elect. cauſam quæ. & ꝭ. de offi. deleg. ex parte. 2. ff. de ritu. nuptia. quanquam [b]. & de ſurrour. veniens. & c. Quyntauallis.*

b *Vide ꝭ. de verb. ſign. c. Abbate. in gloſ. penult. Ioan. And.*

e ¶ *Si dictus rex.*] Frater ipſius ducis; contra quem dux ipſe conuerterat aciem bellatorum, quam contra inimicos crucis dirigere ſimulauit.

¶ *Gloſſ. ſequens ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Priuandum.*] Dicit hic Vincẽtius, quod qui nõ adimplet voluntatẽ defuncti, ſit ei auferẽda tota hæreditas, & idẽ dicit canon. 11. q. 1. *Silueſter.* & hoc concordat legi antiquæ. *C. de fideicommiſſ. l. Vlt. in fine.* attamen illud obſeruatur in extraneo hærede. Sed licèt filius inſtitutus hæres non adimpleat volũtatẽ defuncti, nõ ideo totũ perdit, ſed reſeruatur ei legitimã. *C. de fideicommiſ. Auth. hoc amplius.* Et ſatis põt dici, q lex in hoc caſu præiudicet canoni ratione æquitatis. Vel hic auxit pœnã legis ob fauorẽ terræ ſanctæ. Vel melius dic, q id quod dicit lex de legitima relinquenda, non poteſt habere locũ in huiuſmodi dignitatibus, cùm diuidi nõ poſſint: quia regnum vnicum debet eſſe: & ſi cõtingerèt, q aliter diminueret, citò deſtrueretur, ſed aliæ hæreditates bene diuidũtur inter hæredes, ſed hic vnus tantum debet eſſe Rex: & ideo dicit, quòd totum regnum deuoluetur ad alium fratrem [c].

c *De hoc Videto hic copioſius per Hoſtienſem, Ioann. An. & alios.*

M*agnæ.*] Diuiditur principaliter in tres partes. Primò ponitur facti narratio. Secundò allegatur pro, & contra ibi, *Et quidem.* Tertiò diffinitio ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

† *Adde an ordine geniturã, vel electione ſuccedi debeat in regno. Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iuſ. & iu.*

¶ Idem Trecenſi Epiſcopo.

¶ *Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maximè, cùm ceſſat cauſa, quæ induxit ad vouendum: ita etiam quòd expenſæ fiendæ in eundo, morando, & redeundo integraliter mittantũr in terræ ſanctæ ſubſidium.*

CAP. VII.

M*Agnæ* † deuotionis: *& infrà.* ¶ Cùm Trecẽ. Eccleſia contra libertatem Eccleſiaſticam grauaretur, nec per alium, quam per Campaniæ Comitem in vltramarinis partibus conſtitutum, eidem Eccleſiæ crederes poſſe de facili ſubueniri, ad ipſum propoſuiſti accedere: ac in ſignum peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, crucem Dominicam aſſumpſiſti: *& infrà.* ¶ Quoniam autem audita morte ipſius, intentionem tuam conſpiceres iam fruſtratã, noluiſti tamen ſine conſilio [g] Apoſtolicæ ſedis ad propria remeare: ſed ingreſſus vrbem †, intentionis tuæ propoſitum, ac ſta-

Casvs. Dũ Comes Cãpaniæ in vltramarinis partibus mora faceret, & Eccleſia Trecen. cõtra Eccleſiaſticã libertatẽ plurimũ grauaretur: Trecẽ. Epiſcopus cõſiderãs q per aliũ eidẽ eccleſiæ non poſſet de facili ſubueniri, ad ipſũ propoſuit accedere: & in ſignũ peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, ſignũ crucis aſsũpſit, & ſic arripuit iter peregrinationis: dũ eſſet in via, intellexit, q dictus comes mortuus erat, & licet intẽtionẽ ſuam cõſpiceret iã fruſtratã, noluit tamẽ redire ſine cõſilio domini Papæ, & ſic ad vrbẽ acceſſit, & intẽtionẽ ſuã, & ſtatũ eccleſiæ ſuæ domino Papæ expoſuit: dominus Papa cõſiderãs hæc dicit, q in hoc negotio tria ſunt cõſiderãda: qd liceat ſecũdũ æquitatẽ, quid deceat ſecundum honeſtatẽ, quid expediat ſecundum vtilitatẽ, oſtendẽs quòd ipſe votum ſuum debeat pficere auctoritate Prophetæ dicentis, *Vouete & reddite*: & hoc eſt quod dicit: q liceat. Itẽ auctoritate Euangelij dicẽtis: *Nemo mittens manũ ad aratrũ, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*: & hoc eſt, quod dixit: quid deceat. Item non expediebat propter exẽplum aliorum: quia quod agitur à prælatis, facile trahitur in exemplum ab alijs: & hoc eſt, quod dixit, quod expediat. Poſtmodum allegat in contrarium, quòd votum perficere non debeat propter ætatem, cum vix poſſet ſuſtinere labores propter neceſſitatem Trecẽ. eccleſiæ, cui eſt obligatus. Ipſum etiam votum, quod licèt ex ſui natura ſanctum eſſet, non tamen ſine licentia ſedis Apoſtolicæ vouere potuit: poſtea oſtẽdit, quòd votum commutari poſſit auctoritate veteris teſtamenti: vnde cõſiderauit, quòd votum poſſit commutari in aliud opus pietatis, non curando quid homines inique loquantur, exemplo Domini dicentis: *Sinite illos, quia cæci ſunt*, concedit epiſcopo licentiam votum peregrinationis taliter cõmutare, vt expenſas, quas eſſet facturus eundo, & morando, & redeundo, tranſmittat in ſubſidium terræ ſanctæ, laborem orationibus, & ieiuniis recompenſans: & quia epiſcopus ſpecialiter pro libertate Trecẽ. eccleſiæ per dictum comitem aſſequẽda votum peregrinationis emiſit, eo ſublato de medio cauſa ceſſauit, & ideo ceſſare potuit & effectus: & hac cauſa inſpecta Papa hãc indulgentiam ſibi fecit. Nota, quod eccleſia poteſt implorare auxilium, & brachium ſæculare, cùm iniuſtè aggrauatur. Item in quolibet voto tria conſiderãda ſunt, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Item factum prælatorum de facili trahitur ab alijs in exemplum, & ideò valdè cauere debent, quid eis liceat, quid deceat, & quid expediat. Item clericus, vel epiſcopus ſine licentia ſui ſuperioris votum peregrinationis non debet emittere. Item votum iuſta de cauſa poteſt commutari. Item veritas propter ſcandalum non eſt dimittenda. Item in voto locum habet recompenſatio. Item cauſa voti in ipſo commutando conſideranda eſt. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus.

† Ca. 5. eo. tit. in 3. cõpil. *Et præter Hoſtienſem, & alios Videto hic Henricum Boi. b. & quaten⁹ agitur de cruce dominica in ſignum deuotionis terræ ſanctæ, Vide notata in c. ſi. §. ſi. de offic. iudi. dele.*

† *Scilicet Romam per excellentiã, §. ſed ius. Inſti. de iure natu.*

g ¶ *Noluiſti tamen ſine conſilio.*] Et bene: quoniam nemo iuramentum ſuum, vel votum debet interpretari [d]. ꝭ. *de ele. venerabilem. & ꝭ. eo. ex multa.* niſi certus eſſet, quòd non eſſet obligatus, *arg. ꝭ. de ſen. excom. inquiſitioni.* Ton.

d *Facit ad hoc tex. in l. 1. ff. de aꝗ. & õ. tut.*

tum Trecēn. Eccleſiæ, nobis humiliter expreſſiſti : *& infrà*. ¶ Et quidem tria præcipuè duximus † in hoc negotio attendenda, quid liceat [a] ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundùm honeſtatem, & quid expediat ſecundum vtilitatem. Sane non [b] videbatur contra votum licitum, vt venires [c], cùm vox clamet prophetica [d] [Vouete, & reddite Domino Deo veſtro] vt primum [e] ad conſilium, ſecundum [f] ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur [g], cum ſit ſcriptum in Euangelio [Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro [h], aptus eſt regno Dei. ¶ Præterea non videbatur expedire, cum ex abſolutione tua ſcandalum poſſet Laicorum mentibus generari dicentium. Vbi eſt Deus Clericorum? & hoc exemplo credentium ſe ad voti obſeruantiam non teneri. Quod enim agitur à Prælatis [i] †, facile trahitur à ſubditis in exemplum: iuxta quod Dominus inquit ad Moyſem in Leuitico [Si Sacerdos, qui eſt vnctus, peccauerit, faciet delinquere populum.] Verum ætatis [k] vitæ ſeneſcentis defectus, atque canicies, quæ vix labores, & dolores ſuos tolerare poſſunt, in contrarium allegabant, & Eccleſiæ Trecēn. ſuſpiria, cui vinculo paſtoralis ſolicitudinis es ligatus, ſcilicet ne cuius aſſenſu votum peregrinationis emittere forſitan non debueras [l]: *& infrà*. ¶ Ipſum etiam votum, quod ex ſui forma ſanctum, & honeſtum erat, ex perſona vouentis minùs licitum videbatur. Cùm enim † iuxta canonica inſtituta, Clericus abſque ſui Epiſcopi licentia peregrinari [m] non debeat, & Epiſcopus non minùs, immò potius ſedi Apoſtolicæ ſic aſtrictus [n], videri meritò poterat, quod abſque generali, vel ſpeciali licentia votum peregrinationis, qua te tandiu abſentares, emittere non deberes : *& infrà*. ¶ Igitur [o] in lege veteri, in qua non minùs præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obliget in Eccleſia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quædam Domino redderentur, vt primogenita Leuitarum : quædam redimerentur, vt aliarum tribuum : quædam commutarentur in aliud, ſicut primogenitum aſini, qui † pro oue commutabatur : ex hoc attendentes, quòd votum commutari poſſit [p] in opus aliud pietatis : non † curantes quòd os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis: de illius auctoritate ſecuri, qui cum audiſſet à diſcipulis [Scis † quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?] Reſpondit [Sinite illos [q], cæci ſunt, & duces cæcorum]] tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, vt expenſas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus [r], alicui Religioſo committas, in neceſſarios vſus terræ illius, ſine diminutione [ſ] qualibet transferendas : *& infrà*. ¶ Laborem etiam laboribus recompenſes, ſolicitius inſtando vigiliis, deuotius vacans orationibus, & in ieiuniis fortiùs te exercens. Ad hanc autem indulgentiam tibi faciendam ſpecialiter nos induxit, quòd cùm pro libertate Trecenſis Eccleſiæ per dictum Comitem aſſequenda præcipuè votum peregrinationis emiſeris: eo ſublato de medio, quia ceſſauere cauſæ [t], faciliùs ceſſare potuit & effectus.

¶ Idem Cantuarienſi Epiſcopo.

¶ Impedito ad tempus exequi votū vltramarinum, conceditur dilatio: perpetuò verò impedito, inducitur redemptio in eo, quod magis expediat terræ ſanctæ.

CAP. VIII.

QVòd † ſuper his : *& infrà*. ¶ Quæſiuiſti de his, qui pro ſuccurſu terræ ſanctæ, ſigno crucis aſſumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel etiam iuſtam cauſam, votum non poſſunt vtiliter adimplere, cùm ſine diſtinctione receperis in mandatis, vt eos qui ſignum crucis aſſumptum abiecerunt, ad reſumptionem ipſius, & executionem voti compellas. ¶ Nos † autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd debiles, & inopes magis illuc in defectum, quàm ad profectum accedunt, cum [u] iſti pu-

a ¶ *Liceat.*] Hæc tria ſemper conſideranda ſunt. *arg. 11. q. 1. aliud & 4. diſt. denique. in fine.*

b ¶ *Sane non.*] Hic incipit oſtendere, quòd votum ſuum perficere teneatur.

c ¶ *Vt venires.*] Nō obſtāte qp cā voti ceſſat, cùm etiam ſi ſine cauſa vouiſſet, nihilominus teneretur, vt ī *de conuer. coniu. ex parte.* Faciliùs enim diſpēſari poteſt ceſſante cā: vt dicit in fi. cauſa enim nō impedit, niſi exprimatur. *C. de condic. ob tur. cau. da. ſi repetēdi.* niſi à iure ſubintelligatur. *ff. de iure do. ſtipulationem.* Io.

d ¶ *Prophetica.*] Scilicet David.

e ¶ *Primū.*] Scilicet, *Vouete*. Bern.

f ¶ *Secundum.*] Scilicet *reddite*.

g ¶ *Sed nec decens videbatur.*] Vt venires contra votum.

h ¶ *Retro.*] Apoſtādo, ſimile ī. *de apoſta. quidam.* Nam apoſtata dicitur retrò ſtans. *26. q. vlt. non obſeruetis. & 33. q. 4. beatus de pœn. diſt. 2. primata.*

i ¶ *Agitur à prælatis.*] Iuxta illud. *Cōponitur orbis regis ad exēplū. 11. q. 3 præcipuè.* Nā prælati ſūt tāquā ſignum poſiti ad ſagittā, vnde inferiores vitā eorum reſpiciunt. ī. *de accu. qualiter, & quando.*

k ¶ *Verū ætatis.*] Hic allegat, qp nō tenetur perficere votū ſuum.

l ¶ *Forſitan nō debueras.*] Maximè ad loca remota *arg. 7. q. 1. præſentium & ff. de offic. præſi. illud obſeruandū. 7. q. 1. ſi quis in clero & de conſe. diſ. 5. non oportet.* nec iſtud forſitan eſt dubitatiuū. ſic *33. q. 2. admonere. ī. de procu. tuæ fraternitatis.* Io.

m ¶ *Peregrinari.*] *De conſe. diſt. 5. non oportet.*

n ¶ *Aſtrictus.*] Quia ſicut clericus ſinel icēti: Epi ſui nō debet ab Eccleſia abeſſe, vel recedere ab eadem. *7. q. 1. præſentiū. & ī. de renun. admoner.* & ſic Epſ ſine licentia Papæ *ī. de transla. inter corporalia.*

o ¶ *Igitur.*] Hic incipit oſtendere, quod votū commutari poſſit.

p ¶ *Cōmutari poſſit.*] Cùm igitur mandatū Dñi, & votū pari paſſu ambulēt, vt hîc dicit: & mandatum Dñi poteſt adimpleri p aliud æquipollens, vt *22. q. 4. innocens. ergo & votum* ſic argumētatur hîc Inn. & Io.

q ¶ *Sinite illos.*] Vt *11. q. 3. inter verba.*

r ¶ *Eundo, morando, & redeundo facturus.*] Hęc tria tpa cōſiderantur, cùm aliquis cōdemnatur alij in expēſis factis, in proſequēda appellatione. ī. *de appellat. reprehenſibilis. C. qui accu. non poſ. qui crimen ſimile. ī. de conceſſio. præben. quia diuerſitatem. in fin.*

ſ ¶ *Sine diminutione.*] Præter illā diminutionē, quæ fieret in pecunia trāsferēda, qa ille, quia eā portabit, ſuis expēſis nō militabit. ī. *de præſcript. cùm ex officij. & 12. q. 2. charitatem.* Vel intellige, qp hæc pecunia mitti debet per aliquē religioſum, qui aliàs eſſet illuc iturus. Vinc.

t ¶ *Ceſſauere cauſæ.*] Arg. qp ceſſante cauſa ceſſat priuilegium. ī. *de verb. ſign. abbate. in fi. & 16. q. 1. generaliter. & 25. q. 2. §. vlt. & iuſtit. de aucto. tut. & cura. §. fi. & C. de teſt. milit. l. vlt. & ī de deci. ſuggeſtū.* Ioan. & ī. *de renun. poſt tranſlationem.* vbi de hoc. ī. *de iureiurando, & ſi Chriſtus. in fi.* Ber.

QVod ſuper.] Cōis diuiſio. Secūda ibi, *Nos autē.* quæ tria facit. Primò ponit generalem doctrinā. Secūdò duplicē diſtinctionem. Prima ibi, *Vnde credimus.* Secūda ibi, *Rurſus.* Tertiò ſoluit conſultationē indeciſam ibi, *De mulieribus* Abb.

Casvs. Quidam aſſumpſerant ſignū crucis in ſubſidium terræ ſanctę, & quia iſti votū ſuum nō adimplebant, mandauit Papa Cāuarieñ. Archiepo, vt eos compelleret ad executionē voti. Quidam pp infirmitatem, quidam pp paupertatem, vel aliā iuſtā cauſam vtiliter nō poterant votum ſuū adimplere : quæſiuit archiepſ à Papa, quid de his eſſet agendū? & ipſe reſpondet, qp debiles, & inopes, magis in defectū, quā ad profectū illuc accedunt qa debiles purgare nō poſſunt, & pauperes mēdicare coguntur : niſi fortè ſint nobiles, & magnates, vt ſuis expenſis ſecum poſſint ducere bellatores: vel artifices, vel agricolæ, qui de laboribus ſuis ſufficiētem quærere poſſunt. vnde Papa diſtinguit inter illos qui temporalem cauſam habere noſcuntur, & inter illos, qui perpetuam: primis dada eſt dilatio, ſecūdis eſt redemptio indulgenda: ita tamen qp expēſas, quas eſſent facturi, tranſmittant in ſubſidium terræ ſanctæ.

u ¶ *Cùm iſti.*] ſc. debiles.

Pſal. 75.

Luc. 9.

† *dixim*us:

† *Vide commenta Alfonſum Caſtr. lib. 8. de iuſta hæret. punit.*

Leuit. 4.

a Et ibi ſequitur: Nec ſic inſtitueret ſcit, ... Valent, vis vita regentis, & Eccleſ. 10. Qualis eſt rector ciuitatis, tales & habitantes in ea. *Ioan. And.*

† *Huc ſpectant tradita per beatū Thomam 2. 2. q. 88. ar. 8.*

Exo. 8. & 22. Num. 3. & 8. Deut. 15.

Luc. 2.

Leuit. 25

Exod. 36.

† *In codice Barbariano ita. quod in ouem commutabatur. alias ita: qui oue cōmutabatur.*

† *nec.*

† *In antiquis ita: Nonne ſcis, quia, &c.* Matth. 15.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cōpil. *Et quatenus innocentius, & alij agunt hic de poteſtate Papæ ſeu eccleſiæ in gerendo bello contra infideles, & de Fynererecum in Directorio inquiſitorum p. 2 q. 46. & Franciſcum Victoriam in relectione de iure belli. adde B. Thomam. 2. 2. q. 10. ar. 8.*

† *Alias ita. Nos inquiſitioni tuæ reſpōdemus.*

Et

a ¶ *Et illi.*] ſ. inopes.
b ¶ *Qui temporalem.*] Eandem diſtinctionē facit lex in iudice, vt ſi non poteſt intereſſe pp temporalem impotentiam, expectandus eſt: & ſi habeat perpetuum impedimentum, remouendus eſt *ff. de vaca. mune. l. vlt. & ff. de iudiciis. ſi longius* [a]. *arg. ad idem ſ. de reſcript. ſic cum ſcruatur.* Io.

a ¶ *Hæc l. loquitur etiā cum ſubeſt longa protractio, licet nō perpetua infirmitas, neceſſaria profeſſio, vel rei familiaris periculum. Ioan. And.*

c ¶ *Dilatio.*] Expectandi enim ſunt, quouſque cauſa impedimēti ceſſauerit. ſimile *j. de ſent. excom. de cætero. & c. quamuis. infi.* Idem eſt, ſi per fortuitos caſus impediretur, nihilominus cùm pōt, adimplere tenetur. *ff. de verb. obl. inter ſtipulantem. §. ſacram.* niſi certa res eſſet promiſſa, non in genere. *C. ſi cer. peta. incendiū.* Io.

d ¶ *Compenſato labore.*] Ieiuniis, & orationibus: vt *ſ. c. pro. circa fi.* Lau. Vel videtur, quod tātùm mittere teneātur, pro quanto nollēt ſuſtinere laborē hūc, ſed vix poteſt æſtimari. prima expoſitio melior eſt.

† *recompēſato.*

Rvrsvs. In iſto §. diſtinguitur inter illos, q pro defenſione terræ ſanctæ votū peregrinationis emittūt, & illos, quibus pro ſatisfactione ſuorū peccatorum iter peregrinationis iniūgitur. Circa primos plus conſideratur ſuccurſus terræ ſanctæ. Circa ſecūdos labor itineris, ſecundum intentionem vouētis, vel pœnitentis. & ideo ſi aliquis de vouentibus eſt inutilis ad pugnandū, melius eſt votum redimere, quàm expenſas cōſumere. Et de pœnitēte, qui non poteſt pp debilitatem iter peregrinationis implere, idem eſt dicendum. ſcilicet vt redimat votum: ſed non de illo, qui poteſt ire, licèt nō poſſit pugnare: quia principalis cauſa cōſideranda eſt. Mulieres verò, quę nō vouerunt, ſi remanere noluerint, viros ſuos ſequantur: illæ verò, quæ vouerunt, niſi ſint diuites, vt poſſint ſecum ducere bellatores, redimant votum. Nota, quod votum pro terræ ſanctæ ſubſidio factum, ex iuſta cauſa poteſt redimi, vel differri. Item in voto peregrinationis cauſa ſubſidij terræ ſanctę, & commutatio poteſt interuenire: non autem cùm cauſa laboris, & pœnitētiæ tātùm imponitur. Item principalis cauſa voti conſiderāda eſt, & ſecundùm illam diſpenſari debet.

† *Cōtinue, eundem, addit in margine, alias conſilium, verum que præter fidem veterum exemplarium.*

e ¶ *Circa primos.*] Scilicet, qui pro ſuccurſu terræ ſanctæ votum emiſerunt.
f ¶ *Circa ſecundos.*] Scilicet, quibus pro ſatisfactione ſuorum criminum labor peregrinationis eſt iniunctus.
g ¶ *Vouentium.*] ſ. ſponte, & non per pœnitentiam iniunctam.
h ¶ *Quamuis ſit habilis.*] Hic formatur ſecunda quæſtio ſeq. c. *§. ſecundo quæſiuiſti.*
i ¶ *Potens tamen.*] Vndè non ſubeſt cauſa, cur debeat immutare: aliàs qui iniunxit, vel quilibet maior eo eā poſſet immutare iure communi, ſed immutationem huiuſmodi pœnitētiæ videtur reſeruare ſibi, & illis, quib. ſpecialiter à ſede Apoſtolica iniungitur, & eſt ſpeciale *j. eo. c. prox.* Vinc.

gnare non poſſint, & illi [a] mēdicare cogātur: niſi forte ſint nobiles, & magnates qui ſuis ſecum expenſis bellatores abducāt: vel artifices, & agricolæ, qui de laborib. ſuis ſibi poſſint acquirere neceſſaria, & terræ ſubſidia miniſtrare: quāuis nō multi talium, propter breuitatem poſſeſſionum, & paucitatē inhabitātium ibi ſint opportuni. ¶ Vnde credimus diſtinguēdū inter illos, qui tēporalem [b], & eos qui perpetuā impedimenti cauſam creduntur habere: q primis indulgenda eſt dilatio [c], ſecundis autem eſt redēptio iniungenda, ac rerum facultate pēſata, quas poſſunt, aut quas facturi eſſent expenſas, perſonarum præterea compenſato † labore [d] in ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittant, exequentes per alios, quod per ſe nequeunt adimplere. ¶ Rurſus inter illos, qui pro defenſione terræ ſanctæ, votum peregrinationis emittunt, & eos, quib' pro ſatisfactione ſuorum criminū, iter peregrinationis iniungitur, credimus diſtinguendum: quòd circa primos [e], plus terræ ſanctæ ſuccurſus: & circa ſecundos [f], plus labor itineris ſecundùm intentionem vouentis, vel pœnitentis debet attendi. Vnde ſi quis hoc modo vouentium [g] eſt inutilis ad pugnandum, quāuis habilis [h] ſit ad eundum, melius eſt redimere votum, quàm expenſas conſumere: quod, & de pœnitente, qui propter debilitatem non poteſt iter iniūctæ peregrinationis implere, ſanè valet intelligi: non autē de illo, qui quamuis ſit impotens ad bellādum, potens tamen [i] eſt ad eundum †: *& infrà.* ¶ De mulieribus [k] autem hoc credimus obſeruandum, vt quæ remanere noluerint, viros ſuos [l] ſequantur [m]: cæteræ verò [n] (niſi fortè ſint diuites, quæ ſecū in ſuis expenſis poſſint deducere bellatores) votum redimant, quod vouerunt.

k ¶ *De mulieribus.*] Non vouentibus ſcilicet.
l ¶ *Viros ſuos.*] Et hic formauit Archieps tertiam quæſtionem. *j. c. prox. §. quod autem.*
m ¶ *Sequantur.*] Qui de vxorum licentia vouerunt: vel ex cauſa concedit Papa, quod viri poſſunt vouere, ſe ituros in ſubſidium terræ ſanctæ inuitis vxoribus. *j. c. prox. ver. in tanta quoque.*
n ¶ *Cætera verò.*] Scilicet vouentes.

¶ Idem eidem.

¶ *Votum vltramarinū certis caſibus redimi, & cōmutari poteſt: non tamē per aliū, quàm per Papā, vel cū ipſius ſpeciali mādato. Hoc dicit, vſque ad §. ſecundò quæſiuiſti.*

CAP. IX.

EX † multa tuæ ſolicitudinis prouidentia: *& infrà.* ¶ Ex conſultatione, quam ad inquiſitionē tuam, ſuper negotio Cruce ſignatorum olim edidimus, viam inueniſti ad alias quæſtiones: & vtrùm quod in ea dicitur, ius conſtituat generale, vt paſſim Prælatis quibuſlibet, illos ſecundùm formam expreſſam [o] abſoluere liceat, qui eorum ſunt iuriſdictioni commiſſi, ſolicitè requiſiſti. Ad hoc igitur reſpondemus, quòd in conſultatione noſtra ius editur, & licèt ad quales [p], ad quos tamen † ſpecialiter ſpectet eius executio, nullatenus explicatur: illis autem ſolummodo ius hoc exequendū incumbit [q], qui ſuper hoc mandatum receperint à ſede Apoſtolica ſpeciale. Sic ergo illi eſt inquiſitioni reſponſum, qua cōſequenter tua fraternitas requiſiuit, de quibus religioſis intelligendum hoc eſſet: Vtrùm ſcilicet ibi Religioſi [r] † vocentur hi tantùm, qui religionis habitum ſuſceperunt, quorū plures idiotę ſunt, & iuris ignari: an Epiſcopi, qui ſicut dignitate præcellūt, ſic & religione [s] debent aliis præeminere: nam ad neutros [t] illius executio iuris ſpectat, niſi per Apoſtolicam ſedem eis ſpecialiter delegetur.

EX multa.] Quinque ſunt dicta. Secundum ibi, *Secundo.* Tertium ibi, *Quòd autem.* Quartum ibi, *In tanta.* Quintum ibi, *De clericis.* Abbas Siculus.

Casvs. In c. præcedenti dicitur, q circa cruceſignatos diſpenſatur, vt illi votum redimant, qui perpetuo impedimento detinētur: quæſiuit Archiepiſcopus ille Cantuarieñ. vtrùm id quod in decretali prædicta dicitur, ius generale cōſtituat, vt licitum ſit prælatis abſoluere ſibi ſubiectos ſecundū formam ſibi expreſſam. Præterea in dicta decretali in parte deciſa dicitur: per viros religioſos poterit diſpenſari: quæſiuit idem archiepiſcopus: de quibus religioſis intelligatur? Reſpondet Papa ad primā quæſtionem, quod in conſultatione prædicta ius conſtituitur generale, & licet dicatur ibi, ad quales, ſc. licet viros religioſos: non tamen explicatur ibi, ad quos eius executio ſpecialiter ſpectet: dicit Papa, executio illius iuris ad illos tantū pertinet, quibus à ſede Apoſtolica fuerit iniunctum: per hanc reſponſionem ſoluta eſt ſecunda quæſtio, de quibus religioſis ſit illud intelligendum, ſc. vtrùm de regularibus, an de Epiſcopis: ad neutros iſtorum executio illius iuris ſpectat, ſed ad illos tātū quib. à ſede Apoſtolica ſpecialiter indulget.

o ¶ *Expreſſam.*] *ſ. c. prox.*
p ¶ *Ad quales.*] Scil. viros religioſos, de quibus fiebat mētio in *c. prox. quod ſuper.* ſed illa clauſula remota fuit, quæ poſita erat ſub illo. & *j. ante §. illum de mulieribus.*
q ¶ *Incumbit.*] Ecce hic vnū mirabile, q eſt ius commune, vt diſpenſetur in voto cum debilibus, & huiuſmodi. *arg. ſ. eo. c. 1.* & tñ eius executio non pmittitur alicui, niſi cui Papa ſpecialiter committit. quod tamen reſtringendum eſt circa votum huiuſmodi, ſc. pro ſuccurſu terræ ſanctæ emiſſum: ergo cùm hic Papa ſibi diſpenſationem reſeruet, in aliis votis epiſcopis diſpenſationem indulget, *arg. ſ. c. 1. de ſent. excom.*
r ¶ *Religioſi.*] Religioſi dicuntur non ſolùm monachi, & regulares: ſed & clerici, vt 1. q. 1. nullus. & etiā laici dicuntur religioſi. *28. diſt. ſi qua vidua.*
s ¶ *Religione.*] *1. q. 1. vtiliſſimum. 8. q. 1. qualis erit.*
t ¶ *Ad neutros.*] Arg. generaliter dictum, nulli eſſe dictum. *ſ. de offi. deleg. ex parte 2. arg. C. de pig. 2.* Io.

† Cap. 5. eod. tit. in 3. comp. *Et quatenus hic agitur de Cruceſignatis pro terra ſancta ſubſidio, vide poſt concilium Lateranen. ſub Innocentio iij. in expeditione pro recuperāda terra ſancta: adde tractatum de forma procedendi contra inquiſitos de hæreſi* tit. de officio cruceſignati. *Doctores in c. excommunicamus. §. catholici.* infrà de hæret. *& plenè Campegium apud Zanchinum* c. 37.

† *tantùm, in vno vetuſtiſſimo exemplari.*

† *religioſi, qui, & quot modis dicātur, vide per Archidiaconum Ioan. And. & alios. in* c. vt officiū. §. verū quia. de hæret. li. 6. *tradit plenè Albertinum. in* c. quoniam. de hæret. lib. 5. q. 1. *per totam quæſtionē.*

SECVNDO. tñ præcedẽti decretali dicitur, quod ſi quis vouentium eſt inutilis ad pugnãdum, quamuis ſit habilis ad eũdum melius eſt redimere votum, quã expẽſas conſumere, quæſiuit Archiẽps, vtrum ſit generaliter intelligendũ tã de nobilibus, qui ſecũ poſſunt ducere bellatores, an de minoribus tantum? Reſpondet Papa, ſi diligenter conſideraſſet, quæſtionem iſtam ſolutã inueniſſet in decretali prædicta, vbi dicitur, quòd debiles, & inopes magis in defectum, quã profectũ accedunt, &c. Quod autem dicitur in fine præcedentis c. mulieres quæ remanere voluerint, de illis intelligitur, quæ ꝑ votũ non ſunt aſtrictæ. Item in voto iſto viri vouere poſſunt ſine conſenſu vxorum, ꝓp neceſſitatem populi Chriſtiani. Clerici verò, qui vouerunt ire ad ſubſidiũ terræ ſanctæ, cùm clericatus officiũ eos reddat inhabiles ad pugnandum, votum redimant, niſi vel conſilio ſint ſtrenui, vel officio prædicationis inſtructi, aut ſint magnatum obſequio deputati, vel ſint adeo diuites, vt ſecum poſſint ducere bellatores: hoc autem de vouentibus intelligendum eſt, non de illis, quibus labor peregrinationis in pœnitentia eſt iniunctus. Nota hic ab initio vnũ mirabile, quòd ius cõmune eſt, vt diſpenſetur in voto terræ ſanctæ: & tamen eius executio nulli permittitur, niſi cui Papa ſpecialiter committat. Item ꝙ generaliter dictũ eſt, generaliter eſt intelligendum. Item nota caſum, vbi vir poteſt ſine vxoris conſenſu vouere, & in eius præiudicium. Item clerici pugnare non debent.

¶ Habiles ad eundum, ſed inhabiles ad pugnandum, ſi ſunt ſtrenui conſilio, vel milites bellatores poſſũt ſecũ ducere, votum vltramarinum nõ redimunt. Hoc dicit Abb. Sicul.

¶ Secundò quæſiuiſti, vtrùm quod dicitur [Si quis vouentium eſt inutilis ad pugnandum, quãuis ſit habilis ad eundum, melius eſt, vt redimat votum, quàm conſumat expenſas] generaliter accipi debeat, vt † nobiles, & magnates, qui ſunt conſilio ſtrenui, & multos ſecũ poſſunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum huiuſmodi comprehendat? Verùm ſi ad ſuperiora oculum tuæ conſiderationis extendas, quæſtionem iſtam † inuenies in ſerie conſultationis noſtræ ſolutam, vbi dicitur, quòd debiles, & inopes, magis in defectum terræ ſanctæ, quàm ad eius profectum accedunt, &c. Quamuis † poſſit aliter reſponderi, quòd non ſunt inutiles ad pugnandum, qui etſi per ſe pugnare non poſſunt, maturitate tamen conſilij a adeſſe valent pugnantibus, & perſonæ defectum per alios releuare: *& infrà.*

¶ Vxores poſſunt ſequi viros vltra mare, ſi volunt, ſed nõ tenentur, niſi & ipſæ vouerint. Hoc dicit Abbas.

¶ Quod autem ſuperiùs ponitur b [Mulieres, quæ remanere noluerint, &c.] de illis intelligẽdum eſſe videtur, quæ ſe ad peregrinationis propoſitum, nullius voti vinculo aſtrinxerunt: *& infrà.*

¶ Viri ſine conſenſu vxorum emittere poſſunt votum vltramarinũ. Hoc dicit. Abbas Siculus.

¶ In tanta quoque neceſſitate populi Chriſtiani, ne terræ ſanctæ impediatur ſubſidium, viri præter vxorum c aſſenſum huius peregrinationis propoſitum vouere libere valent †, & quod vouerint, liberè adimplere. Vt autem conſentiant, ſunt attentiùs commonendæ.

d ¶ *Inhabiles ad pugnandum.*] Clerici verò pugnare nõ debẽt. Arma enim clericorum ſunt lachrymæ. 23. q. 8. *clerici qui in quacunque. c. quicunque. & c. conuenior.* licet non minus pugnet, qui conſilio pugnat, vt dictum eſt in notula. idem dicit lex.

¶ Clerici tanquã inhabiles ad pugnãdum redimũt votum vltramarinũ, niſi in certis caſibus. Hoc dicit Abbas Siculus.

¶ De Clericis † vero duximus reſpondendum, quòd cum Clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum d, niſi vel conſilio ſtrenui, vel officio prædicationis inſtructi, aut magnatũ ſint obſequio deputati e, aut vſque adeo diuites fuerint, & potentes, vt in expenſis ſuis aliquos ſecum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere proſequendum, ſi neceſſitas exigit, vel vtilitas perſuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, nõ de his, quibus labor peregrinationis, in pœnitentia eſt iniunctus f.

¶ Idem.

Qui vouit religionem ingredi, ſi voto non completo fiat Epiſcopus, renunciare debet, & votum implere. Sic communiter ſummatur.

CAP. X.

PEr tuas nobis litteras intimaſti, te in Gratianopolitana † Eccleſia ſuſcipiendi habitum regularem, votum ſolemniter emiſiſſe, & poſtea promiſiſſe in manibus Prælati eiuſdẽ Eccleſiæ, te infra duos menſes g, poſtquam ab Apoſtolica ſede rediiſſes, votum, quod emiſeras, impleturum. Cúmque termino ipſo tranſacto nõ curaſſes, quod voueras, adimplere, tandem exiſtens voti tranſgreſſor, vocatus fuiſti ad regimen Eccleſiæ Gebennenſis: *& infrà.* ¶ Nos igitur tuæ diſcretioni conſulimus, vt ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas Altiſſimo vota h † tua. Quòd ſi capitulum eiuſdem Gebennẽſis Eccleſiæ, te poſtmodũ canonicè duxerit eligendum i, electionem recipere poteris de te factam.

e ¶ *Obſequio deputati.*] Qui ex debito officij eos ſequi teneretur. ĩ. *de ſent. excom. inter alia.*

¶ *Gl. ſeq. arguit, & ſignat contrarium.*

f ¶ *In pœnitentia eſt iniunctus.*] Videtur ergo, quod mutatio voti non poſſet fieri in his pœnitentiis imponendis. *ar. contra 82. diſt. presbyter ſi fornicationem.*

PEr *tuas.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abb. CASVS. Quidam emiſit votum ſolemniter ſuſcipiendi habitũ regularem in Gratianopolitana Eccleſia: & poſtea promiſit, quod infra certum tempus votum, qđ emiſerat, adimpleret: tandẽ termino tranſacto, votum ſuum non adimpleuit: poſtmodum vocatus fuit ad regimen Eccleſiæ Gebeñ. iſte conſiderans ꝙ votum emiſerat, nec fecerat quod promiſit, petiit conſilium à domino Papa, & ipſe conſulit ei, vt ſi ſuam ſanare deſiderat conſcientiã, reſignet regimen Eccleſiæ Gebeñ. & reddat Domino votum ſuum: ſi poſtmodum capitulũ Eccleſiæ prædictæ ipſum duxerit eligendum, electionẽ poterit recipere de ſe factam. Nota, ꝙ qui promittit ſolemniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.

¶ *Gloſſa ſequẽs quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Duos menſes.*] Si hoc non appoſuiſſet, nihilominus tenebatur ſuſcipere habitum regularem, & deberet ad hoc compelli, cùm ad hoc voto ſolenni ſe aſtrinxerit. ſ. *de conuerſione coniugatorum, ex parte. in fi.* ſ. *de reg. porrectum* c. Sed quid ſi prælatus, & fratres ꝑdicti loci nollent ipſum poſtea recipere? Tunc non diceretur tranſgreſſor voti, ſi per eum non ſtetit infra tempus ſtatutum. ſi. ĩ. *de ſpon. ſicut.* ſed ipſi poſſunt compelli, vt eum recipiant, ex quo promiſerunt illum recipere: quia qua ratione ille compellitur ad votum reddendum per decretalem prædictã, porrectam eadem ratione & illi, ex quo votum ſuum emittit, & recipitur ab abbate, *arg.* ſ. *de reg. c. vlt.* niſi aliud rationabile obſiſtat.

h ¶ *Reddas Altiſſimo vota.*] Sic ſ. *eo. magna.* cùm hoc ſit præceptum vt ibi: quia Dñs exigit oblatum, quod non exigeret offerendum 27. q. 1. *nuptiarum. in fine.*

¶ *Gl. notat regularem eligi poſſe, & c.* arg. contrarium.

i ¶ *Eligendũ.*] Ex ſic patet d, ꝙ canonicus regularis põt eligi ad regimen

a ¶ *Maturitate tamen conſilij.*] Idem dicit lex in aduocatis, qui non minus prouidẽt generi humano, quàm ſi patriam armis defenderent. *C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati.* Et lex dicit, ꝙ omnibus æquè poſtliminiũ eſt, non ſolùm his, q pugnare poſſunt, ſed omnibus, qui eius naturæ ſunt, vt cõſilio, vel auxilio, vel aliis modis vſui eſſe poſſint: vt *ff. de capt. & poſtli. reuer. l. poſtliminium. §. vlt.* & Conſilio pollet, cui vim natura negauit a. & eſt *ſi. ff. de vac. munerum l. 2. §. qui in ita & §. ſeq.*

b ¶ *Superiùs ponitur.*] ſ. *c. prox. in fi.* & hoc ſtatim ſequitur.

c ¶ *Viri præter vxorum.*] Specialiſſimus caſus eſt iſte, quod vir poteſt emittere votum præter licentiam vxoris, cõtra illa iura 33. *q. 5. quod Deo. & 27. q. 2. ſi tu abſtines.* & per hoc videtur, quòd aliquod votum ſit maius voto b continentiæ: nam propter continentiam etiam ad tempus non liceret hoc fieri: vt 33. *q. 5. cap. i.* ſed in voto abſtinentiæ ſecus videtur, dum tamen per tale votum neutri fiat præiudicium. 33. *q. 5. noluit. lo.*

† *alias ita: vt nobiles etiã magnates.*

† *Dictio, iſtã deeſt in aliquot vetuſtis exemplaribus.*

† *Quamuis poſſit, & aliter.*

a *Et iterum:* Gladior in tanto; virtus ſit par vt a vulpes, Plenius anguſta ſub breuitate ſapit, *ſecundum Goff. Et Ouidius:* Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurũ: A cane non magno ſæpe tenetur aper. *Ioan. And.*

† *Valeant.*

b *Circa hoc dictum vide B. Thomam* 2.2. q. 88. ar. 11. & *Sotũ* l. 7. de iuſt. & iure. q. 4. ar. 2.

† *De materia huius §. ſcilicet clerici, & Epiſcopus pugnare non liceat, vide omnino B. Thomam* 2.2. q. 40. art. 2.

† *Gratianopolitana.*

† *Granopolitana. ſed Gratianopolitana legitur nam Eccleſia Epiſcopo ordinis ſancti Auguſtini canonici regulares obediunt. & hi etiam Gebennenſis ſuffraganei ſunt Archiepiſcopi Viennenſis, omnes in Burgũdia.*

c *Et infrà* de ſtig. fraternitatis & *opere facto ff.* de verb. oblig. cum qui colendis §. quotiens.

Vide concil. Trid. ſeſſ. 24. c. de regularibus c. 1.

d *Hæc gloſſa deprauata erat reſtituimus ex fide veterum exemplarium.*

regimẽ Eccleſię ſęcularis: quia hęc Gebeñ. eccleſia ſæcularis eſt: aliàs quare diceret: *redde Domino Vota tua?* & de iure communi ex quo dicit. *duxit eligẽdum.* & ad idem facit ꝫ. *eo. tit. prox.* ꝙ *Dei timorem.* vbi de hoc. tamẽ ibi contra poteſt ſumi *ar.* ꝙ *nõ de iure communi,* vbi dicit: *ſicut annuendũ duximus poſtulationi,* &c. ſed tamen aliud videtur hîc: quia eccleſia Gebeñ. cathedralis eſt, & monachi regulares de iure cõi poſſunt eligi in epõs 18. *q.* 1. *c.* 1. & ſic non probatur per hanc decretalem, ꝙ de iure communi eligi poſſint ad inferiores dignitates curam animarum habentes: & iſte monachus fieri non poterát exiſtendo eps, niſi reſignaret epatum, cũ eccleſia Geben. ſæcularis eſſet.

† *Harebe-rũ.* & *Bere-gaden. Præpoſitis.* † *Hareſtẽ.* & *Feregan den.* † *Habenẽ.* & *Berega-ben.* † *Verùm.*

† *Quo ordine recipiantur, qui crucis charactere deſiderãt inſigniri, tradit Cã-pegius in fine tracta-tus Zanchi-ni de here-ticis, in in-ſtructione de modo cruce ſi-gnandi.*

P*Oſtulaſtis.*] Diuiditur. Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Diſcretioni.* & pro caſu præmitte, ꝙ habetur in *gl. Abbas Siculus.*

CASVS. Duo priores regulares quorũ vnus erat Crucesignatus, & alter ſigno crucis deſiderabat inſigniri, petierunt à domino Papa, vt liceret eis ſecum deferre viceſimã prouentuum eccleſiarum ſuarũ, deputatã ſuccurſui terræ ſanctæ. Reſpondet eis Papa: Si eccleſiæ ſuæ pro ipſorum abſentia enormiter non lædantur, & ipſi vtiles fuerint terræ ſanctæ verbo, & exemplo (quod tamen committit illorũ conſcientiæ) dimiſſis procuratoribus idoneis in eccleſiis ſuis, tenentur votum ſuum explere: & ſic poterunt viceſimam eccleſiarum ſuarum, deputatam ſubſidio terę ſanctę, ſecum portare. Nota, ꝙ cum prælatus ſe abſẽtat ab eccleſia ſua tenetur dimittere procuratorem, qui vice ſua procuret negotia eccleſiæ ſuæ, tam in iudicio, quàm extra iudicium, & iſtud tenent omnes.

† *De materia tituli vide concilium Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. & quomodo differant monachi. & c. duo ſcientiæ ... regula vet. tradit Iaſon in Au th. ingreſſ. C. de ſacro. eccle.*

¶ Honorius iij. Harebeñ. † & Bẽgad. Præpoſitis.

¶ Prælatus etiã profeſſus poteſt votum vltramarinum emittere, & in ſuos vſus viceſimam prouentuũ Eccleſiæ conuertere.

CAP. XI.

Poſtulaſtis à nobis, an † vobis profeſſis ordinem regularem, quorum alter Cruceſignatus eſt, & reliquus charactere crucis deſiderat † inſigniri, liceat viceſimam [a] prouentuum Eccleſiarum veſtrarum deputatam ſuccurſui terræ ſanctæ, deferre vobiſcum: *& infrà.*

¶ Diſcretioni veſtræ taliter reſpondemus, quòd ſi Eccleſię veſtrę per abſentiam veſtrã enormiter [b] non lædantur; & vos vtiles fueritis terræ ſanctæ, verbo [c] pariter, & exẽplo [d], (quod conſcientiæ [e] veſtræ duximus relinquendum) dimiſſis procuratoribus [f] idoneis in Eccleſiis veſtris, poteſtis, & tenemini [g] votum peregrinationis implere: & ſic poteſt in vſus veſtros tranſire viceſima Eccleſiarũ veſtrarum, terræ ſanctæ ſubſidio deputata.

TITVLVS. XXXV.

De ſtatu † Monachorum, & Canonicorum regularium.

¶ Gregorius † Archiepõ Neapolis.

† *Hic in quibuſdam recentioribus legitur, Gregorius iij. in aliis ſed rectè ascribitur Cõſtantino primus l. 7. in dict. 2. c. 15. Et c. 1. eod. in 1. cõpil.*

a ¶ *Viceſimam.*] Quam ſoluere tenebantur omnes, tã clerici ſæculares, q̃ regulares ad ſubſidium terrę ſanctę, ſecundum ꝙ fuerat cõſtitutũ in cõcilio generali in decretali illa, ad liberandam, quæ non eſt in hac compilatione: ſed qui erãt crucesignati, vel qui etiam vellent ſignari, non tenebantur ad hoc. immo ſibi poterant retinere, vt hîc dicit.

¶ *Glo. ſeq. arguit, ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Enormiter.*] Et ita non vult Papa ꝙ ſuccurſum terræ ſanctæ eccleſias iſtas enormiter aggrauari in abſẽtia iſtorum, in quo caſu caſſat priuilegium. ꝫ. *de decimis, ſuggeſtum.* & ꝫ. *de verb. ſig. quid per nouale.* & ſi non poteſt alteri ſubueniri, quin alter lædatur, commodius eſt neutrum iuuare, q̃ alterum lædere. 14. *q.* 5. *denique.* 22. *q.* 2. *primum. ff. de con. inde. nam hoc natura.* Itẽ nota, ꝙ hîc nõ præfertur publica vtilitas priuatę [a]. *arg. ad hoc* ꝫ. *eo. non eſt & eſt arg. contra id.* 7. *q.* 1. *ſcias.* & ꝫ. *de poſtu. c.* 3. *de hoc.*

c ¶ *Verbo*] Scilicet prædicationis: quia licet per officium ſuũ inhabiles ſint ad pugnãdum, poſſunt tamẽ in aliis ſe vtiliter habere. ꝫ. *eo. ex multa.*

d ¶ *Exemplo.*] Bono, vitę ſcil. quia verbo, & exemplo dicimur prædicare. 43. *diſt. ſit rector.*

e ¶ *Conſcientia veſtra.*] Ecce quòd relinquitur aliquis propriæ conſcientiæ ſuæ. ſic ſupra *c. prox.* & 33. *q.* 4. *vir cum propria.* ꝫ. *de renun. niſi cùm pridem. in fi.* & 33. *diſt. habuiſſe.* & 4. *diſt. denique,* & 15. *q.* 8. *c.* 1 & *ſupra de iureiur. mulieri.* quia de nemine præſumendum eſt, quod ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. *q.* 7. *ſancimus.*

a Dixit V: hoc contingere: quia priuata omnino confũditur: & publica non omnibus inuatur. dixit Goſ. hoc idẽo, quia priuata nõ includebatur ſub cõmuni. idem Hoſt. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens arguit.*

f ¶ *Procuratoribus.*] Nota arg. ꝙ prælatus [b], quando ſe abſentat ab eccleſia iuſta de cauſa, & de licentia ſuperioris, dimittere debet procuratorẽ in loco ſui, qui procuret vtilitatẽ eccleſiæ.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

¶ Diœceſanus non debet moleſtare monaſteria, præterquam pro cauſa correctionis eis oblata ſibi vẽdicare.

CAP. I.

THeodoſius † : *& infrà.* ¶ Alicui monaſterio nec tu, nec Presbyteri tui, præter diligentiam diſciplinæ [h], aliquid moleſtiæ inferatis [i]: Aut ſi quid illic pro diuerſorum † deuotione acceſſerit [k], vobis vendicare abſtinetis: Cùm monachis ibi ſeruientibus debeat proficere, quicquid à fidelibus taliter offerri contingit.

¶ Ex concilio Lateraneñ. †

¶ Monachi non debent poni ſinguli per parochias. Hoc primò. Si pro monachatu aliquid detur, recipiens à ſacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio ſuſpenditur. Hoc ſecundò. Monachus habens peculiũ ſine licentia Abbatis, ab altaris cõmunione remouetur: & ſic decedens, ſepultura, & fratrum communione priuatur. Hoc tertiò. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officiũ in monaſterio: dans, & recipiens deponuntur. Hoc quartò. In prioratibus conuentualibus per electionem inſtituti non ſunt remouendi ſine cauſa rationabili, & de cauſa rationabili: ttia ponit exẽpla. Hoc dicit cõprehẽdẽdo ſubſtantiã.

CAP. II.

MONACHI non pre-

g ¶ *Tenemini.*] Sed quare dicit, tenemini, cùm alter iſtorũ nondum fecerit votũ, ſed dicat tantum deſiderat inſigniri? Sed dic, ꝙ iſte, licèt votũ adhuc non emiſerit, tñ iam in animo ſuo plene deliberauerat, & propoſitum ſuum in hoc fixerat: vnde ſine peccato contrauenire non poterat. 17. *q.* 1. *qui bona ſic* ꝫ. *eod. c.* 2. aliàs non diceretur tranſgreſſor. ꝫ. *eo. litteraturam.*

b Prælati enim erant iſti & præpoſiti. & patet in ſuper ſcriptione decretalis.

† *Theodoſium.*

† *Aliàs: clericorum.*

DE STATV MOnachorum, & Canonicorum regularium.

¶ Suprà viſum eſt de conuer. coniug. Item de voto. ſed quia conuerſi ad religionem, vel voventes ingredi, efficiuntur vt plurimùm monachi, vel canonici regulares, ideo poſt rubricas præcedentes ſubijcitur iſta. Abbas.

† *Conciliũ Lateranen. ſub Alex.* 3. c. 10. Et c. 2. eo. tit. in 1. cõpil.

De hac materia tractatur. 5. 8. diſt. & 17. q. 1. 18. q. 1. & q. 2. per totum. & *generaliter à* 16. *cauſa vſque ad* 21.

THeodoſi[a].] Monaſteria ſunt exempta à lege diœceſana, non à lege iuriſdictionis. Sic cõmuniter ſumitur: ſed hęc vocabula ſunt potiùs magiſtralia, quàm iuris: & ponit duas prohibitiones: & tertiò rationẽ ſubijcit. Secunda ibi, *Aut.* Tertia ibi, *Cùm.* Abbas Siculus.

CASVS Archiepiſcopus Neapolitanus monaſteria ſua grauabat: & ea quæ offerebantur, ibidẽ ſibi vendicare volebat: vnde Papa mandat eidem quatenus nec ipſe, nec presbyteri ſui alicui monaſterio aliquid moleſtiæ inferant præter ſolã diſciplinã: & ſi aliquid illic à fidelibus acceſſerit, nihil ſibi debeant vẽdicare, ſed totũ monachis ibi ſeruientibus proficiat. Not. quòd Epiſcopus nihil iuris habet in monachos, niſi cauſa diſciplinæ. Itẽ de eo ꝙ monachis offertur, nihil debet epiſcopus vendicare.

¶ *Glo. ſeq. reſt. per obiectionem, quam ſoluit, & remittit.*

h ¶ *Diſciplinæ.*] Hoc intellige, cùm monachi populum non habent: quia tunc ſolam diſciplinam debent. 16. *q.* 1. *cùm pro vtilitate.* niſi ſit honeſtum ſeruitium debitũ ex conſtitutione, vel conſuetudine. 18. *q.* 2. *ſeruitium.* & 1. *q.* 3. *quaſitum.* Si enim haberent populum, tunc monaſteria ſubſunt Epiſcopo ratione populi, quoad legem diœceſanam. *arg.* 18. *q.* 2. *Eleutherius.* de hoc dictum eſt *ſuprà de offi. ord. dilectus filius.*

i ¶ *Inferatis.*] Niſi hoc ſolum, quod canones iubent. 18. *q.* 2. *hoc tantum* & *c. quàm ſit.* & *c. luminoſa.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem.*

k ¶ *Acceſſerit.*] In vita: quoniam ſi in morte cauſa ſepulturę aliquid relinqueretur, inde eps debet habere canonicã portionẽ ꝫ. *de ſepultu. de his.* & *c. cùm ſuper.* & ꝫ. *de teſta. requiſiſti* [c]. niſi conſuetudo repugnet.

MOnachi] In hoc c. quod cõiter non ſummatur, quinque ſunt dicta. Secundum ibi. *Si quis.* Tertium ibi. *Qui verò.* Quartum ibi, *Prioratus.* Quintum ibi, *Priores.* Abbas.

CASVS. Statuit Lateraũ. conciliũ, ꝙ monachi nõ recipiãtur pretio in monaſteriis, nec peculiũ habeãt, nec ſoli p parochias habiten:

c Vel loquitur in religioſis priuilegiatis eod. c. fin. Goſ. vel prohibet totum vendicare: ſed non partem canonicam, & ſic ceſſant contraria, ſecundũ Hoſt. etiam ſecũ Ioan. And.

bitēt:quia *Væ ſoli, quia non eſt, qui ſubleuet eū, ſi ceciderit*: & qui dederit, & qui receperit, puniatur. Qui verò pecuniā habuerit, niſi fortè ab Abbate fuerit ei ꝓ iniunctâ adminiſtratione ꝑmiſſum, à cōione remoueat altaris: & qui cum peculio in extremis inuētus fuerit, & non reſtituerit, nec oblatio ꝓ eo fiat, nec inter fratres accipiat ſepulturam: ꝙ intelligēdū eſt de oibus religioſis. Abbas autē, qui iſta diligēter non cauerit, officij ſui iacturā ſe nouerit incurſurū. Item nullum officium pretio alicui cōcedatur: alioqn dātes, & accipientes à miniſterio fiāt Eccleſiaſtico alieni. In fi. dicit, ꝙ Priores q ꝑ electionē canonicā capituli ſui fuerint inſtituti, non mutentur, nec remoueantur niſi pro manifeſta cauſa. Nota, quod monachus pro ſua receptione in monachū, nihil debet dare. Item non debet habere peculium. Item ſolus habitare non debet. Item pœna dantis pecuniā pro ſua receptione, eſt ꝙ non poteſt ad ſacros ordines ꝓmoueri. Itē in caſu monachus pōt habere peculium, ſcil. cauſa adminiſtratiōis. Item pœna habentis peculium eſt penitus in morte carere ſepultura. Item i rioratus, vel officia pro pretio alicui dari non debēt. Item nota hic differētiam inter Priorē conuentualem, & aliū: qa Prior cōuentualis deponi non poteſt niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa, putà, ſi ſit dilapidator, vel viuat incontinenter.

tio [a] recipiantur in monaſterio, nec peculium [b] † permittantur habere: nec ſinguli per villas, & oppida, per quaſcunque parochiales [c] ponantur Eccleſias: ſed in maiori Cōuentu, aut cum aliquib' fratribus maneāt: nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent, Salomone † dicente [Væ ſoli [d]: quia cum † ceciderit, non eſt, qui ſubleuet eum.] ¶ Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros ordines [e] non aſcendat: is verò, qui eum receperit †, officij ſuſpenſione mulctetur. ¶ Qui † verò peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro iniunctâ adminiſtratione permiſſum [f], à communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres † accipiat ſepulturam: quod etiam de vniuerſis Religioſis præcipimus obſeruari. Abbas autem, qui diligēter iſta non cauerit †, officij ſui iacturam ſe nouerit incurſurum. Prioratus quoque, ſeu Obedientiæ, pretij donatione nulli tradantur [h], alioquin dantes, & accipiētes, à monaſterio fiant Eccleſiaſtico alieni. ¶ Priores autem cùm in Eccleſiis, conuētualibus per electionem Capitulo-

a ¶ *Pretio.*] ī. de ſimo. quoniam ſimoniaca.

b ¶ *Peculium.*] Niſi ꝓ iniunctâ adminiſtratione: vt ī. ſequitur. ¶ *Gl. ſeq. recit. per obiectionem de canonib. 16. q. 1. & c.*

c ¶ *Parochiales.*] Et ſic patet, ꝙ monachi ſinguli in parochialibus Eccleſiis eſſe non debent. Et iſtud quidem ius commune eſt, quod hic dicitur ex diſpenſatione: tamen videtur, ꝙ monachus poteſt præfici in parochiali Eccleſia. 16. q. 1. *in parochia. & c. cùm pro vtilitate, & c. doctos. & c. ſi monachus. & c. ſi quis monachus.* in collegiata verò Eccleſia videtur, ꝙ de iure communi poſſunt eligi. ī. *eo. quod Dei timorem. & arg. ī. tit. prox. per tuas.* T.

d ¶ *Væ ſoli.*] 7. q. 1. illud 82. *diſt. in omnibus.*

e ¶ *Ad ſacros ordines.*] Et inſuper de monaſterio expellatur [a], ſecundum ꝙ traditur ī. *de ſimo. quoniam ſimoniaca.* Vel debet ſibi pecunia reſtitui. & intret aliud monaſterium. *eo. ti. venies.* ¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrariū opi. ponit, cui ſignat contrariū, & ponit opinio. Hug. quam approbat, cui ſignat cōtrariū de decre. dudū.*

f ¶ *Adminiſtratione permiſſum.*] Aliàs proprium habere nō poteſt. 12. q. 1. *non dicatis.* 27. q. 1. c. 1. *monacho.* 18. q. 2. c. 1. & ī. *eo. cùm ad monaſterium. Arg. contra* 27. q. 1. *de viduis.* Illud planum eſt, quod monachus proprium habere non poteſt [b], immò & ſi ſub ea conditione fieret monachus, vt habeat proprium, conditio frangitur, & remanebit monachus *arg. ī. de conditio. appo. quicunque.* vbi tenet matrimonium, & conditio frangitur. *arg. ad hoc. ff. ſi vſuſfr. peta. l. 1. §. 1. ff. de vſu, & vſu habi. ſed neque. & C. de inſtitutio. ſub condit. reprehendenda. Arg. contra. manifeſtum. ī. de conditio. appoſi. c. vlt.* vbi dicitur, ꝙ ſi conditio, quæ ſit contra ſubſtantiam matrimonij, apponitur in matrimonio, matrimonium nullum eſt: ſed hæc conditio de ꝓprio retinendo, eſt contra ſubſtantiam monachatus, vt videt: quia dominus Papa in eo diſpenſare non poteſt. ſicut nec in cōtinentia [c]. ī. *eo. cùm ad monaſterium. in fi. & eſt arg. ad hoc* 32. q. 2. *ſoles.* In hac opinione fuit Hu. & idem credo, quod non ſit monachus: quia proprietatis abdicatio, & cōtinētia caſtitatis ſunt de ſubſtātia monachatus, ſicut in matrimonio carnali. *Arg. contra ī. de conuer. coniu. dudum.*

g ¶ *Sepulturam.*] Sic ī. *eo. cùm ad monaſterium. & c. ſuper quodam.* & hoc idem locum habet in quolibet, quem conſtat deceſſiſſe in mortali peccato. 88. *diſt. neque apud* 13. q. 2. *pro obeuntibus. & 23 q. 5. placuit.* Ala.

rum ſuorum canonicè fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa non mutentur [i]: videlicet † ſi fuerint dilapidatores [k], ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid † egerint, pro quo amouendi meritò videātur, aut ſi etiam pro neceſſitate maioris officij, de conſilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander iij. Abbatibus, & Conuentibus Ciſtercien. ordinis.

Monet Ciſtercienſes, vt ſeruēt regulam ſecundum primauā inſtitutionem. Hoc dicit primò. Et domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus, eorum mores ſeruare tenetur. Hoc dicit ſecundò.

CAP. III.

Recolentes † qualiter hæc ſancta plantatio: *& infra:* ¶ Dolentes dicimus, quòd etſi non ab omnibus, neque in omnibus, à pleriſque tamen, & in pluribus, ab illa ſācta inſtitutione dicitur declinatum, intantum vt aliqui ex vobis primæ inſtitutionis obliti [l], contra ordinis veſtri regulam villas, Eccleſias [m], & altaria [n] poſſideat, fidelitates † & hominia [o] benignè ſuſcipiāt, iuſtitiarias [p], & tributarias [q] teneant: *& infrà.* ¶ Ideoque precibus, & monitis exhortamur, quatenus domus illæ, quæ à prima ſui origine, in ipſo ordine ſunt fundatæ, conſtitutis [r] ter-

h ¶ *Nulli tradantur.*] Vt fiat ibi cuſtos, vel procurator ibi conſtituatur. 1. q. 1. *ſi quis Epiſcopus. & q. 3. ſaluator.* ¶ *Gloſſ. ſequens recitatur per contrarium d. §. tales.*

i ¶ *Non mutentur.*] Hoc intelligitur de illis, qui inſtituuntur perpetuò per canonicam electionem capituli, & confirmationē ſuperioris. Iſti ſine certa cauſa remoueri non debent: quia ſine culpa nemo priuari debet iure ſuo. 56. *diſt. ſatis peruerſum. & 16. q. 7. vlt. mutentur.* ī. *de iudic. c. 1.* Alij Priores, qui ꝑ electionem canonicā non creantur, ad voluntatem abbatum ſuorum remouentur. ī. *eo. cum ad monaſterium.* ī. *tales.* & huiuſmodi regularibus nō confirmātur Prioratus. ī. *de confirmatio. porrecta.* Tanc.

k ¶ *Dilapidatores.*] Propter hoc bene remouentur. 3. q. 2. *quia ea qua. & ī. de ſimo.* licèt Hely. & *c. per tuas, & ſuprà de offi. deleg. venerabilis.* & hoc ſi probeē. & ꝑp incontinentiam remoueē Abbas. 18. q. 2. *ſi quis. Abbas.*

Recolentes.] Diuiditur in quatuor partes. Primò Ciſtercieñ. ordo ſecundum antiqua tempora multipliciter commēdatur. Secundò modernis temporibus conſideratis reprehēditur. Tertiò vt Ciſtercienſes ſuis terminis ſint contenti, monētur. Quartò, ꝙ domus eis aggregatæ debeant ſe moribus iſtis conformare, inſtruuntur. Secunda ibi, *Dolentes.* Tertia ibi, *Ideoque.* Quarta ibi, *Cæterùm.* Abbas Sic.

Casvs. Abbates, & conuentus Ciſtercieñ. ordinis in multis receſſerunt à ſua prima inſtitutione in tantum, vt multi ex illis contra regulam ordinis ſibi vēdicent villas, eccleſias, & fidelitates, & alia, quæ ab honeſtate regulari diſcrepant, de quibus Papa dicit ſe condolere: vnde mandat eis, quatenus domus illorum ſuis terminis ſint contentæ, ſecundum quod à prima ſui origine fūdatæ ſunt. Si enim ſuas inſtitutiones reliquerint, & conuerti ad communia iura aliorum monaſteriorū voluerint, oportebit eos iure cōmuni cenſeri. quia dignum eſt, vt qui ſimilem cum aliis ſuſcipiunt vitam, ſimilem ſentiant in legib. diſciplinam. In fine dicit, ꝙ domus aliæ, quæ ad iſtorum ordinem ſunt tranſlatæ, vel ſe tranſtulerunt, inſtitutionibus iſtorū ſe conformēt. Nota ꝙ qui ſimilem vitam ducunt, ſimili debent foro conueniri, vel priuilegio gaudere. Item quod alij aggregatur, eius naturam debet imitari.

l ¶ *Obliti.*] Qui eam ſeiuerunt.

m ¶ *Eccleſias.*] Quas poſſunt habere nigri monachi.

n ¶ *Altaria.*] 1. q. 3. *quæſitum.* vbi eccleſiæ vulgari vocabulo altaria nuncupantur, ſed hic reſtringitur ad decimas [d], ꝑp verbum eccleſias.

o ¶ *Hominia.*] A vaſallis, feudum ab eiſdem tenentibus.

p ¶ *Iuſtitiarias.*] Id eſt, officio iudicum ſæcularium, qui iuſtitiarij in aliquibus locis appellantur.

q ¶ *Tributarias.*] Id eſt, officia colligentium tributa: qui enim deſeruiunt Deo, talibus ſe implicare nō debēt 21. q. 3. c. 1. & 2.

r ¶ *Conſtitutis terminis.*] Quia quilibet debet eſſe cōtentus terminis

† *peculium id eſt. proprium. vide l. cogi. ff. ad Trebell.*

† *Eccleſiaſtes, c. 4.* † *ſi.*

† *recipit.* † *Vide concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. c. 2.*

† *Qui dicantur fratres, & qui monachi, & quō differāt à canonicis regularibus, tradit Iaſon in Auth. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccl.*

† *curauerit, in concilio.*

e *Nec obſt. 20. q. 3. conſtitutum, quod loquitur de dilectis, qui non ſunt ſimoniaci. ſecundum Tan. Vincen. & Goſ. Ioan.*

b *De hoc vide concilium Tridentinum paulo antè citatum.*

c *De hoc articulo vide, quos citaui ſup. hoc. ti. c. fi. in vltimis verbis illius c.*

† *Aliàs itæ vt videlicet. ſed in antiquis, & in concilio, vt eſt impreſſum.* † *aliud.*

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. *Et de ordine Ciſtercienſiū, eorumq; orrigine, vide Antoninum* p. 2. hiſtoriali, tit. 15. §. 18. *& plenè Caſſaneū in catalogo gloriæ mūdi* p. 4. cōſid. 58.

† *In uno vetuſtiſsimo exemplari itæ: fidelitates, hominia, & onera ſuſcepitis, & c. in alio paulo recentiori itæ fidelitates, & homagia ſuſceperunt, & c. nā decliu, benignè, aceſt in omnibus. & quid ſit, hominia, latè explicat hic Hoſtienſis, quē vide.*

d *Vel alios reditus, qui propter altaria prouenirent. Ioa. And.*

minis ſui.13. q.1. & ĩ. de ſepul.c.1.

a ¶ *Communi iure cenſeri.*] Quia per hoc, priuilegio ſuo renũciare videntur, ex quo abutuntur eo. 11. q.3. *priuilegium. ſic ĩ. de vita & honeſt. cler. c. Vlt. & ĩ. de clo. coniug. ex parte* a. quia duplici iure cenſeri non debent: 11. q.2. *cognouimus. in fi. & ĩ. de deci. cùm in tua.*

a Contra ł. Iudæos. C. de Iudæ. & l. qui ſine. ff. de neg. ge. & de pecu. l. liberá.

minis ſint contentæ: & infrà.

¶ Si enim relictis originalibus ordinis inſtitutis, ad communia volueritis aliorũ monaſteriorũ iura diuertere, oportebit vos cõmuni iure cenſeri a: quia dignũ eſt, vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. ¶ Cæterum domus illæ, quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinẽ ſe tranſtulerint, veſtris omnino ſe ſatagant vſibus conformare: & relictis poſſeſſionibus, vel etiam commutatis b, quas inſtitutio veſtra non recipit †, ſic ſe in omnibus religioni veſtræ coaptent c, vt quemadmodum gaudent ſe in ſocietatem ordinis, & habitus indemnitatẽ aſſumptas, ſic etiam in paupertate ſæcularium rerum ſe lætentur veſtris inſtitutionibus conformatas.

† recepit.

¶ Clemens iij.

Regularis Canonicus, qui non reſignauit propriũ in morte, nõ debet in cœmeterio ſepeliri: & ſi de facto ſepultus fuit: inde debet exhumari, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt.

CAP. IV.

SVper † quodam Canonico regulari, qui in articulo mortis agens, licet à Priore ſuo commonitus, proprium, quod contra d regulã latẽter habuerat, noluit reſignare, & ſic diẽ clauſit extremum, & fuit inter alios fratres traditus ſepulturæ: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus quòd ille Canonicus, nõ tantum fuit Chriſtiana ſepultura e priuandus, verùm etiamſi ſine maximo ſcandalo f potuit † fieri, de ipſa proiici g dignus eſt Eccleſia. Hoc autem cùm forte contigerit, in ſimilibus h eſt agendum.

† Cap. 6. eo. tit. in c. cõpil.

† potuerit, habent Veruſtiores, quod & ſeruiet poſtulat.

b ¶ *Vel etiam commutatis.*] Datis villis pro agris: quia villas habere non debent: vt ĩ. dicitur.

c ¶ *Coaptent.*] Et ita id, quod aggregatur alij, ipſius naturã imitari debet, 16. q.1. *ſtatutorum qualitas. & c. ſeq. ĩ. ne ſede vacante. c. 1.* vbi notatur de hac vnione.

SVper.] Communis diuiſio. Secũda ibi, *Inquiſitionem*, quã prorogat ibi, *Hoc autem*, Abbas.

Casvs. Quicunque regularis in morte cũ peculio inuentus fuerit, inter fratres nõ debet ſepeliri: & ſi ſepultus fuerit, debet inde eiici, dummodo ſine ſcandalo fieri poſſit. Nota, ꝙ monachus habens proprium, in morte non debet cum fratribus ſepeliri. Item in ſimilibus idem eſt iudicium.

d ¶ *Proprium, quod contra.*] Cum talibus non dignatur Dominus fieri pars calicis eorum 12. q.1 *clericus. & c. nolo.*

e ¶ *Sepultura.*] Pro eo ꝙ in mortali peccato mortuus eſt. ſic ſ. eod. *monachi. §. qui verò. & ĩ. eod. c. 2.* pro talibus enim ſancta non erat eccleſia b. 13. q.2. *pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit.* Ber.

b Et ſic nota ſecundũ Innocentiũ propter ſcãdalum non exhumaro, qui aliàs exhumandus eſſet, ib. Aud.

f ¶ *Maximo ſcandalo.*] Pro quo vitando multa fiunt, & omittuntur, dummodo ſine peccato mortali poſſint fieri, vel omitti ĩ. *de noui operis nunciatione, cùm ex iniuncto.*

g ¶ *Proiici.*] Si oſſa illius poſſũt diſcerni ab aliis. ſ. *de ſepult. ſacris.*

h ¶ *In ſimilibus.*] Sic ſ. *de reſcrip. inter cæteras.* & ita de ſimilibus ad ſimilia procedendum eſt, *ff. de legatis. non poſſunt.* Ber.

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primò ponit exordiũ. Secũdo facti narratio, & ſupplicatio. Tertiò ſupplicationis admiſſio cum duplici motiuo. Secunda ibi, *Sanè*. Tertia ibi, *Licèt*. Abbas.

Casvs. Quidam plebanus ſancti Gauinij deſiderans ad frugem melioris vitæ tranſire, coram fratribus ſancti Victoris renunciauit officio plebani, promiſſionẽ faciens de ſua conuerſione, profeſſionem tamen ſolemnem non fecit, nec habitum aſſumpſit: parochiani illius conſiderantes laudabilẽ adminiſtrationẽ ipſius, impetrauerunt à Florentino Epiſcopo, vt adhuc adminiſtraret ibidem. & hoc idem obtinuerunt à quodam legato Apoſtolicæ ſedis poſtmodum petierunt à Papa, ꝙ hoc ratum haberet, præcipue cùm illud feciſſet de licentia Prioris ſancti Victoris. Super hoc reſcribit Papa eidẽ plebano dicens ꝙ licèt in cõcilio Lateranẽ. de monachis caueatur, ne ſoli per villas, & oppida eſſe debeãt: de regularibus tamen hoc nõ cauetur, qui etſi nõ putentur ſeiuncti à monachis, regulæ tamẽ inſeruiunt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curã parochialiũ eccleſiarum ordinantur, ex quo debent prædicationis officium exercere, quod priuilegiatum eſt: ſic ergo annuit poſtulationibus prædictorum parochianorũ, vt ibi exerceat plebani officium, ita quòd vnum canonicũ regularem (ſi fieri poteſt) habeat ſecum. Nota, quod qui promittit regularẽ vitam aſſumere, tenetur religionem intrare: & poſſet ad hoc compelli. Item monachi ſoli habitare non debent. Item licèt, eadem ſit ſubſtantia ordinis canonicorum regularium, & monachorum: eſt tamen differentia in qualitatibus. Itẽ monachi poſſunt habere populum. Item officiũ presbyterorũ eſt prædicare. Item officium prædicationis priuilegiatum eſt.

¶ Innocentius iij. V. Plebano ſancti Gauinij †.

† Gauini. † Gramni.

¶ Canonicus regularis põt præfici Eccleſiæ parochiali, etiã ſæculari: ſed debet habere ſocium ſecum, ſui ordinis, ſi commodè fieri poteſt.

CAP. V.

QVòd † Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidenter, cùm opera, quæ facis, teſtimonium perhibeant veritati. ¶ Sanè quõdam deſiderans ad frugem melioris vitæ trãſire, officium Plebani reſignans, coram fratribus ſancti Victoris Bononiẽ. promiſſionem i de tua conuerſione feciſti, neque profeſſionem ſolemnem emittens, neque habitum religionis aſſumens: ſed parochiani plebis eiuſdem attendentes, te laudabiliter præfuiſſe, à Florentino Epiſcopo impetrauerunt, vt miniſtrares ibidem k: hoc etiam P. Presbyter Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis legatus proponitur annuiſſe, quod iam dicti parochiani à nobis ratum haberi, ſuppliciter † poſtularunt, præſertim cùm de licentia Prioris ſancti Victoris noſcaris hactenus id feciſſe. ¶ Licet autem in Lateran. † concilio l Monachis caueatur, ne ſinguli per villas, & oppida, per quaſcunque parochiales ponantur Eccleſias, &c. quia tamen iſtud de Canonicis regularibus ſpecialiter non cauetur: qui etſi à ſanctorum Monachorũ conſortio non putentur ſeiuncti, regulæ tamen inſeruiunt laxiori m: & per antiquos canones n etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parochialium regimen in Presbyteros o ordinari, ex quo debent prædicationis † officium

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Et vide præ aliis hic ipſo Henricum Bosch. & an religioſi promoti in prælatos teneantur ad obſeruantias regulares, tradit luculenter B. Thomas 2. 2. q. 185. art. 8.

† ſimpliciter.

† Concilium Lateranẽ ſub Alex. iq. c. 10.

† Vide concilium Trid. ſeſſ. 5. de refor. c. 2. & ſeſſ. 24. de refor. c. 4. vbi multa valde vtilia de officio prædicationis.

i ¶ *Promiſſionem.*] Ex qua obligatus fuit ad obſeruantiam regularem ſeruandam: licet non fecerit profeſſionem, vnde poſſet cõpelli ex ſua promiſſione, ſi nollet. *ſuprà de reg. porrectum. & ſuprà tit. prox. per tuas.*

k ¶ *Miniſtrares ibidẽ.*] Aliter non poterat ibi miniſtrare, niſi de licentia epiſcopi, cùm iam renunciaſſet officio plebaniæ, quátum in ſe fuit. ĩ. *de renun. quod in dubiis.* tamen intelligo, ꝙ renunciatio tenuit.

l ¶ *Lateranen. concilio.*] ĩ. eo. *monachi.*

m ¶ *Laxiori.*] Aliàs æquiparantur monachi, & canonici regulares in multis. 20 q.3. *præſens clericus. & ĩ. ne cler. vel mon. ſuper ſpecula. & ſuprà de poſtula. ex parte.*

n ¶ *Canones.*] 16. q.1. *doctos. & 55. diſt. priſcis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. quæris, ponit duas opi. & ſolũ Secũdò obiicit de decr. per tuas. & ſoluit.*

o ¶ *Regimen in presbyteros.*] Vtrum monachi de iure communi vel diſpenſatione poſſint ad regimen animarum aſſumi, dubitari conſueuit. Dicunt quidam, quod hodie poſſunt de iure communi, olim tamen ex diſpenſatione: vt 55. *diſt. priſcis.* Alij dicunt, quod nec hodie poſſũt niſi ex diſpenſatione, cùm Lateranẽ. concilium hoc prohibeat, ĩ. *eod. c. 2.* Satis poteſt dici, quod olim monachi non poterant præfici eccleſiis, niſi ex neceſſitate, vt 55. *diſt. priſcis.* hodie poſſunt etiam vtilitate ſuadente. Sed regulares, vt dicit hic licite poſſunt eligi ad regimẽ eccleſiarum vtilitatis cauſa, & de iure communi, vt videtur. *arg. ſ. tit. prox. per tuas.* Sed in hoc eſt differentia inter monachos, & canonicos regulares, quod monachus tenetur habere ſocios ſecum ſui ordinis. ĩ. *eod. tit. c. 2. & ĩ de cauel. mona. c. penult. & vltim.* Sed regulares ad hoc non tenentur, niſi commode poſſint, vt hic dicitur. Sed littera ſequens contrarium innuit, vt ibi dicit: ſic annuendum, &c. & hoc tutius eſt dicendum. Præterea dicitur hic circa principium, quod plebanus ille promiſſionem fecerat ſolummodo de ſua conuerſione, nec profeſſionem fecit, nec habitum religionis aſſumpſit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius in voto

c Vide alias differentias per Iaſonem in Auth. ingreſſi. C. de ſacr. eccle. adde Felinum in c. in præſentia. de proba.

fuit proceſſum: quod patet per hanc litterã: Quare ergo Papa non mandat, quod votum ſuum Domino reddat, ne dicat voti tranſgreſſor: propter ꝙ ſignatur contrariũ. ĩ. eo. prox perpetuas. vbi dicit Papa, quod reſignet regimen Eccleſiæ Geben. & reddat Domino vota ſua, & poſtea ſi electus fuerit, poterit electionẽ recipere de ſe factam. Poteſt reſponderi, ibi neceſſe habebat reſignare Epiſcopatum, aliter nõ poterat fieri monachus, aut regularis canonicus, cùm Eccleſia Geben. eſſet ſæcularis, & poſtmodũ ſine aliqua diſpenſatione poteſt eligi in Epiſcopũ: ſiue cathedralis Eccleſia ſit regularis, ſiue ſæcularis, propter excellentiã Epiſcopalis dignitatis: ſicut clericus ſęcularis poteſt eligi in Epiſcopum: ſiue Eccleſia ſit ſęcularis, ſiue regularis. Hic verò etiã eſſet iam canonicus regularis, nihilominus poterit diſpenſatiue aſſumi in plebãũ: ergo multo fortius poterat ibi remanere de licentia Epiſcopi, & Prioris diſpẽſatiuè: ſed contra promiſſionem non poterat diſpenſare, cum renunciatio ſua non tenuiſſet ſimpliciter: & ideo diſpẽſat Papa cũ ipſo propter promiſſionẽ, vt remaneat in officio plebani ꝓpter maius bonum, non facta aliqua profeſſione, & ex hac promiſſione debet viuere regulariter tãquam profeſſus, vt dicit in fi. Quidam tamen dicunt, quod fecerat profeſſionem: ſed ex littera hoc non colligitur. ſed in illa decre. per tuas, non petebatur diſpenſatio, vt ibi remaneret tãquam monachus: ſed petebat conſilium, quid ei faciendum eſſet ſuper votó, quod fecerat. Papa reſpõdet ſibi de iure, quod reddat Domino vota ſua, & ſic non contradicit huic: & ſi idem fuiſſet petitum, idẽ fuiſſet reſpõſum. Bern.

† *Aliàs ita: Abbati Lublaceñ.*

†Cap. 2. eo tit. in 3. cõp. *Vide concilium Trid.* ſeſſ. 25. c. 1. de regularib'. c. 1. & 2. *& de intellectu huius decretalis circa verba vltima, vide Albertinum* tract. de agnoſcendis aſſertio. catho. & hæret. q. 13.

(quod priuilegiatum[a] eſt) exercere: ſic annuendum duximus poſtulatis; vt exercens Plebani officium (ſi commodè fieri poterit) vnum Canonicum regularem tecum habeas ad cautelam: cuius in his, quæ Dei ſunt, & regularis[b] obſeruantiæ, tam conſortio[c], quàm ſolatio perfruaris.

¶ Idẽ Abbati †, & Cõuentui Sublaceñ.

¶ Primò tractat de veſtib' Monachorum. Secũdo de abdicatione proprietatis. Tertio de ſilentio. Quartò de cibis. Quinto de officiis in genere & in ſpecie.

CAP. VI.

CVm † ad monaſterium Sublaceñ. *& infrà.* ¶ Firmiter inhibuimus, ne quis de cætero Monachorum, lineis camiſiis vteretur: *& infrà.* ¶ Prohibemus quoque diſtrictè in virtute obedientiæ, ſub obteſtatione diuini iudicij, ne quis Monachorum proprium[c] aliquo modo poſſideat: ſed ſi quis aliquid habeat proprij, totum incontinenti reſignet.[d] Si verò poſt hoc proprietatẽ aliquam fuerit, deprehenſus habere, regulari monitione præmiſſa, de monaſterio expellatur[e], nec recipiatur vlterius, niſi pœniteat ſecundùm monaſticam diſciplinam. Quod ſi proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte[f], ipſa cum eo in ſignum perditionis, extra monaſterium in ſterquilinio[g] ſubterretur: ſecundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo ſe feciſſe. Vnde ſi quicquam alicui fuerit ſpecialiter deſtinatum, non præſumat illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, vel Cellerario aſſignetur. ¶ In † oratorio verò, refectorio, & dormitorio continuum ſemper ſilentium obſeruetur. In clauſtro quoque certis horis, & locis, ſecundùm antiquam conſuetudinem monaſterij, laudabiliter obſeruatam. ¶ In refectorio verò † nullus omninò carne veſcatur[h]. Nec in quibuſdam ſolemnitatibus (ſicut aliquando fieri conſueuit) Conuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectorium edant carnes: cùm illis diebus præcipuè, regularis diſciplina ſit ſtudioſius obſeruanda. Sed nec extra refectoriũ: niſi in infirmitorio eſum carnium credãt ſibi licere. Quamquam ex indulgentia[i] poſſit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout neceſſitas poſtulauerit) aduocare, ipſóſque ſecum in camera ſua melius, & plenius exhibere. Porrò debiles, & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non ſeorſum in cameris, ſed omnes in infirmitorio, quæ neceſſaria fuerint ſibi tam in carnibus, quàm aliis, recipiãt cõpetenter. Quòd ſi quis eorum debilis fuerit, aut etiã delicatus[k], vt nõ poſſit cõmunibus cibis eſſe cõtentus: ſic ei prouideatur ſine ſcãdalo aliorũ, vt ſi Abbas, vel Prior voluerit in refectorio miſericordiam facere ſpecialem, cibũ aliquẽ competentem non ante illũ, ſed ante ſe faciat apportari, de quo ipſe illi faciat pitanciam, pro ſuſtentatione naturæ. ¶ Tales autem ad agenda officia monaſterij deputentur, qui fideles fuerint †, & diſcreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò[l] poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vita locetur, ſed cùm oportuerit amoueri[m], ſine contradictione qualibet reuocetur.

† *In codice Barbatia ita: in oratorio, necnon refectorio, & dormitorio, &c.*

† *Dictis, verò, deeſt in antiquis*

† *fine.*

a ¶ *Priuilegiatum.*] In hoc eſt priuilegiatũ officium prędicandi: quia nemo debet prædicare, niſi ei ſit commiſſum ab Epiſcopo loci, vel ab Apoſtolica ſede. infra, de hæret. excommunicamus. §. *quia verò.* & illi, qui per electionem ad hoc eliguntur.

¶ Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.

b ¶ *Et regularis.*] Sed nunquid tenetur regulam obſeruare ꝑ illam promiſſionẽ? Dico, ꝙ ſic: vt dixi. ĩ. eo. c. *in princ.* & ita patet, ꝙ per ſolam promiſſionẽ obligatur quis ad obſeruantiam regularem. a Bern.

CVm.] Non poteſt cõgruè ſummari propter multitudinem dictorum, ſed cape diuiſionem pro ſummario. Diuiditur enim principaliter in quinque partes. Secunda ibi. *Prohibemus.* Tertia ibi, *In oratorio.* Quarta ibi, *In refectorio.* Quinta ibi, *Tales.* Et primo ibi tractat de officiis in genere. Secundo de clauſtrali Priore ib, *Prior.* Tertio de Abbate ibi, *Abbas.* Et confirmatur hæc decret. in Clemen. ne in agro. *eod. titul.* Abbas

a *Credo, quod iſte poſtea plus proceſſit ſolemnẽ profeſſionem emittẽdo, ſecundũ Lau. Io. And.*

Casvs. In c. iſto traditur, qualiter monachi viuere debeant, & qualiter etiã in aliis officiis tam prælati, quàm alij debeant ſe habere. In fine dicit, quod Abbas cum aliquo monacho diſpenſare non poteſt, vt proprium habeat: quia abdicatio proprietatis, & cuſtodia caſtitatis ita ſũt annexa regulę monachi, vt contra ea ſummus Pontifex non poſſit licentiã indulgere. Nota, quod monachus lineis camiſiis vti non debet. Item monachus proprium habere non debet. Item monach' habens proprium, in ſterquilinio ſepeliri debet. Itẽ in oratorio, dormitorio, refectorio, & clauſtro ſilentium ſeruari debet. Itẽ monachus in refectorio, carnes comedere non debet. Item nihil eſt cum ſcandalo faciendum. Item nullũ officium alicui monacho concedi debet in perpetuum. Item Prior conuentualis ſub Abbate exiſtens, poteſt monachos corrigere. Item tota cura monaſterij ad Abbatem pertinet. Itẽ propter negligentiam pot pręlatus deponi. Item cum monacho, vt habeat proprium, non ſolùm Abbas non poteſt diſpẽſare, ſed nec etiam Papa.

c ¶ *Proprium.*] Sic ĩ *eodem. c. 2. & c. ſuper quodam.*

d ¶ *Reſignet.*] ĩ. *eo. monachi.*

e ¶ *Expellatur.*] Etiam ab altaris miniſterio remouendus eſt in vita. ĩ. *eo. monachi. & c. ſuper quodam.* vel poteſt mitti in arctius monaſterium, ne euagetur, vt ſic pœniteat, & reſtituat illud. *ar. 16. q. 6. de lapſis. & 27. q. 1. ſi quis rapuerit.*

f ¶ *In morte.*] Secus ſi in vita, quia tunc debet cõuerti in vtilitatem Eccleſiæ. ĩ. *de offi. ordi. quanto. & 18. q. 2.* Abbates.

¶ Glo. ſeq. ſignat cõtrarium, & ſoluit.

g ¶ *In ſterquilinio.*] Sic ſ. eo. monachi. & c. ſuper quodam. quia in mortali peccato deceſſit, vt ibi dicitur. *arg. contra 23. q. vlt. quicunque.* ſed illud intelligitur de pœnitente. ſed ad terrorem aliorum non erat pro eo Eccleſia, ſicut contingit de his, qui moriuntur in torneamentis. ĩ. *de tornea. c. 1.*[b] *&* ĩ. *de raptoribus. c. 2.*

h ¶ *Carne veſcatur.*] *De conſec. diſt. 5. carnem.*

¶ Gloſſa ſequens ponit quatuor caſus, in quibus Abbas diſpenſat.

i ¶ *Indulgentia.*] Sic ergo Abbas põt diſpenſare in regula monachali quantùm ad eſum carnium, vt hîc[c], & *arg. de conſec. diſt. 5. carnem.* Item in cella ſpeciali conſtituenda. 20 q. vlt. monachũ. Item diſpenſat in ordine. ĩ. *de eo qui fur. or. recepit.* cum H. Item diſpenſat cum eo, qui excõmunicatus ordines ſuſcepit ĩ. *de ſenten. excom. cum illorum.* Io.

k ¶ *Delicatus.*] *Arg. ad hoc 41. di. non cogantur. ff. ad l. Fla. de plagia. l. fi.*

l ¶ *Perpetuò.*] Hoc verum eſt, quando non eligitur canonicè à capitulo, ſed Abbas committit ei adminiſtrationem. De hoc habes. ĩ. *eo. c. 2.*

m ¶ *Amoueri.*] Iſti etiam regulares canonicè electi ex leuibus cauſis remouentur, *de ſimonia. per tuas.*

b Concordat conci. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 19.

c Hoc non probatur hoc, cùm his de carnibus nihil dicat: facit tamen ad hoc finis c. ſecũdum Pet. & Abbatem quia ſi prohibetur diſpenſare in illo, permittitur in aliis. Ioan. And.

a ¶ *In*

a ¶ *In omnibus.*] Quia tota poteſtas monaſterij ad Abbatem pertinet. *8.q.1. nullam.* etiamſi durum eſſet mandatum, ei parendum eſt 23.q.1. *quid culpatur.*

b ¶ *Negligens.*] Quoniā negligētia pōt remoueri. 18.q.2. *ſi quis abbas.* & 81. *diſt. dictū.* & 86. *diſt. c.1.* & 11.q.3. *placuit.* & 100. *diſt. quoniam.* & 1 q.1. *c. ſi quis epiſcopi.* §. *ecce cum honorem.* & *C. de offic. præfec. orient. ſi quis.* *ff. de cuſtod.* & *exhib. reo. carceri.* & l. *milites.* quod verū eſt, ſi ex magna negligentia. *ff. de verb. ſign. magna.* Ioan.

c ¶ *De ſuis manibus.*] Sic ſ. *de offi. ordi. irrefragabili.* vbi inuenies concor. de hoc.

¶ *Glo. ſeq. ponit quoſdam caſus in quib. Papa non diſpenſat. Ponit domino epi. l'in. &* Ioan. *ſic opi. contraria, & ſoluit. in fi. notat quatuor, quibus monachatio præiudicat.*

d ¶ *Abdicatio proprietatis.*] [b] Et ita habet hic, quod Papa in multis præter articulos fidei diſpēſare nō pōt, ſcilicet vt monachus propriū habeat, & in voto cōtinetiæ. Itē in ſecundo gradu cōſanguinitatis. ſ. *de reſti. ſpol. litteras.* Item nec cōtra Apoſtolū. 21.q.1 *ſunt quidam.* Item nec cōtra quatuor concilia. 15. *diſt. ſicut.* q vſquequaque verū nō eſt, quoniam Papa diſpēſat cōtra multa ſtatuta quatuor conciliorum: quāuis cōcilia nō audeat reprobare. & tū q hic dicit, verum eſt, q Papa nō poteſt in his diſpēſare: quoniam abdicatio proprietatis, & cuſtodia caſtitatis ſūt de ſubſtantia monachatus. Vin. & Ioan. dixerunt, q Papa non pōt diſpēſare, vt monachus habeat ꝓpriū exiſtendo monachus: ſed de monacho pōt facere nō monachum. Alij dicunt, q poteſt diſpenſare propter plenitudinem poteſtatis, quòd monachus habeat proprium: quoniam poteſt auferre ſubſtātiam rei. *arg. C. de rei vxo. act. l.1. in princ.* & *de nihilo*[a] *poteſt aliquid facere.* 3. *q.6 hoc quippe. arg. de conſe. diſt. 2. revera.* Et exponunt, quod hic dicit, non poteſt licentiam indulgere, i. non congruit poteſtati illius. ſimile 32. *q.5. ſi Paulus.* Puto verum eſſe, quòd Papa in his duobus licentiam indulgere non poteſt, vt littera iſta dicit, etiamſi vellet: nam contra votum caſtitatis diſpenſare nō poteſt: quia nullum inuenitur æquè bonum, in quo poſſit cōmutatio fieri: quia nihil eſt melius continentia: quia virginitas replet paradiſum. 32. *q.1. nuptiæ.* & caſtitas ſola eſt, quæ cū fiducia poteſt Deo animas præſentare. *in Authen. de lenonib.* §. *ſancimus. coll. 2.* & nullam commutationem poteſt dare homo pro anima ſua, cum ſit pretioſior omnibus rebus. 24. *q.3. ſi habes. arg. 12. c.1 præcipimus.* Item not. quòd monachatus præiudicat omnibus votis: voto ſcilicet peregrinationis. ſ. *de vo. ſcripturæ.* Item præiudicat etiam iuramento. ĵ. *de ſpon. commiſſum.* Item maior eſt quam pœnitentiæ impoſitio. 33. *q.2. admonere.* Item præiudicat matrimonio ante carnalem copulam. ſ. *de conuerſio. coniuga ex publico.* & *c. verum.* & *c. ex parte.* Bern.

a *Hic debes eſſe concor.* & 81. *di. dictum.* & *bene eſt de gl.* & *adde ibi hanc gla.* & ſ. de of arcū. c.2. q. lo.
† *Aliàs ita: Vt exemplo vita, verbis doctrina fratres, &c.*
b *Vide gloſſam de ſimili materia in c. q. poſuit.* 4. ſ. de conceſſione præbend. & *quæ ibi cotam, & notas noſtras* in d.c. propoſuit. *Vbi illa, & hac gloſſa declaratur.*
† *Vide* l. carceri. & l. milites. ff. de cuſt. reo.
† *extimet.*
† *De hoc articulo, qui valde eſt controuerſus vide B. Tho. & Caietanū* 2.2. q.88. art.11. *Latè per Turrecrematam* in c. de illo clerico 32. diſt. *adde Ferdinādū Vaſquium* l.1. controuer. illuſt. c.15. & *Albertinū in* c. *eſtatū.*
† *Conciliū generale Latera. ſub Innocen.* 3. eq. c.11. & c. 2. de ſtatu religioſorum, in 4. compil. *Et vide concilium Tridentī.* ſeſſio. 25. tit. de regularib. c.8. *Vbi hæc renouatur.*
c *Vide B. Thomā, & Caietanum in fine huius decretalis citatos.*
d *Intellige hoc dictum, prout declarat in c. quanto.* ſ. de tranſlatione epi.

¶ Prior autem præ cæteris poſt Abbatē, potēs ſit in opere, & ſermone, vt exemplo † vitæ, verbóque doctrinæ fratres ſuos & inſtruere poſſit in bono, & à malo etiam reuocare: zelum religionis habens ſecundū cōſcientiā vt delinquentes corripiat, & caſtiget; obedientes foueat, & confortet. ¶ Abbas verò (cui omnes in omnibus[a] reuerenter obediant) quātò frequentiùs poterit, ſit cū fratribus in conuentu: vigilē curā, & diligentē ſolicitudinē gerens de omnibus: vt de officio ſibi commiſſo dignam Deo poſſit reddere rationem. Quòd ſi præuaricator ordinis fuerit, aut contēptor, ſeu negligens[b], aut remiſſus, pro certo ſe nouerit nō ſolum ab officio deponendum †, ſed & alio modo ſecundum regulam caſtigādū: cùm offenſa non ſolū propria, verùm etiam aliena, de ſuis manibus [c] requiratur. ¶ Nec æſtimet † Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare: quia † abdicatio proprietatis [d], ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eā nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *Primò ſtatuit de conciliis regularium prouincialibus celebrandis ſingulis trienniis. Secundò moderatur numerum euectionum, & perſonarum venientium. Tertiò diſponit de inſtructoribus, & præſidētibus Capitulo. Quartò de tēpore, quo duret Capitulum, & quid ibi fiet. Quintò quod obſeruetur, quod ibi fiet. Sextò de capitulo ſequenti. Septimò de communi vita ducenda. Octauò de viſitatoribus eligendis, & ipſorum officio. Nonò extēdit ad Canonicos regulares. Decimò prouidet ſuper diſcordia viſitatorum. Vndecimò hortatur diœceſanos ad monaſteriorū reformationem. Duodecimò præcipit protectuos, & ſimiles compeſci ab offenſis monaſteriorum. Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario.*

I ¶ *N ſingulis.*] Diuidit in duodecim partes. Secūda ibi, *Hoc adhibito.* Tertia ibi, *Aduocēt.* Quarta ibi, *Huiuſmodi.* Quinta ibi, *Et quod.* Sexta ibi, *Prouiſo.* Septima ibi, *Et qui.* Octaua ibi, *Ordinentur.*] Nona ibi, *Nec ipſum.* Decima ibi, *Si verò.* Vndecima ibi, *Porro.* Duodecima ibi, *Ad hæc.* Abbas Siculus.

CASVS. Innocentius Papa volēs intendere circa reformationē, & ſtatum monachorū, in generali concilio reſidens ſtatuit, q in ſingulis prouinciis ſiue regnis, fiat de triēnio in triennium commune Capitulum Abbatum, & Priorum Abbates proprios non habentium, & qui non conſueuerunt tale capitulum celebrare, ſaluo iure diœceſanorum, Epiſcoporum, ad quod vniuerſi conueniant, niſi fuerint legitimè impediti, apud vnum de monaſteriis ad hoc aptū, ita q nullus pluſquam ſex equitaturas, & octo perſonas adducat: & in hac nouitate aduocent duos abbates vicinos Ciſtercieñ. ordinis ad præſtandū ſibi concilium, & auxilium opportunum: cùm in huiuſmodi Capitulis melius ſint inſtructi. & illi duo aduocent duos Abbates de ipſis, quos viderint expedire, & ipſi iiij. præſint ipſi Capitulo: ita tū quòd per hoc nullus eorū auctoritatē prælationis ſibi aſſumat: vnde poſſunt mutari, cum viſum fuerit expedire: In quo Capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſeruantia regulari: & quod ſtatutū fuerit illis quatuor approbantibus, irrefragabiliter obſeruetur. & in eodem Capitulo conſtituantur certæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias eiuſdē regni, ſiue prouinciæ monachorū, & monialium debeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere, ita q ſi rector aliquis fuerit remouendus, denuncient hoc Epiſcopo diœceſano, vt illū remoueat: quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apoſtolicā ſedem: Et hoc, quod dictum eſt de monachis de canonicis regularibus præcipit obſeruari. Itē diœceſanus Epiſcopus monaſteria ſibi ſubiecta ſtudeat reformare, vt cum viſitatores illuc acceſſerint, plus inueniant ibi cōmēdatione, quā reformatione dignum. In fine præcipit Papa epis, & perſonis, quæ præerunt capitulis celebrandis, vt cōpeſcat per cenſuram Eccleſiaſticā aduocatos, patronos, rectores, cōſules, & magnates, ne monaſteria præſumāt offēdere in perſonis, vel rebus. Not. hic arg. pro antiquioribus, q ſint ſapientiores. Item aliquis poteſt eſſe delegatus ex conſtitutione. Item dominus Papa ſic vult iura ſuperiorum ſeruare, vt inferiorum iniurias nolit ſuſtinere. Item ad iudicem ſæcularem pertinet tueri Eccleſias: ad quod, ſi non fecerit, poterit compelli.

CAP. VII.

IN ſingulis regnis, ſiue prouinciis, fiat de triennio in triennium (ſaluo iure diœceſanorum [e] Pontificum) commune Capitulum Abbatū, atque Priorum Abbates proprios non habentium, qui non conſueuerunt [f] tale Capitulum celebrare: ad quod vniuerſi conueniant præpeditionem canonicam non habentes, apud vnum de monaſteriis ad hoc aptum [g]: Hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum pluſquam ſex euectiones, & octo † perſonas adducat †. ¶ Aduocent autem in huiuſmodi nouitatis primordiis, duos Ciſtercieñ. ordinis vicinos Abbates, ad præſtādum ſibi concilū, & auxiliū opportunū: cum ſint in huiuſmodi Capitulis celebrandis ex longa cōſuetudine pleniùs informati: qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire: ac ipſi quatuor præſint Capitulo vniuerſo, ita quod ex hoc nullus eorum ſibi auctoritatem prælationis aſſumat, vnde cùm expedierit, prouida poſſit deliberatione mutari. ¶ Huiuſmodi verò Capitulum aliquot certis diebus continuè, iuxta morem Ciſtercieñ. or-

ſuper gloſ. in verbo: veri Dei vicē.
† *Aliàs, non nem. ſed in concilio, octo, legitur.*
† *De hoc articulo vide quæ etiam in c. cùm ex officij. ſupra de præſcriptionibus.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. duo iura.*

e ¶ *Saluo iure diœceſanorum.*] In viſitationibus, procurationibus, & correctionibus[e], & eſt *arg. quod procuratio neceſſaria eſt;* ſimile 9 *q.3. ſaluo.* & 7. *q.1. pontifices.*

f ¶ *Non conſueuerunt.*] Per hoc videtur, quòd Abbates exempti, teneantur venire ad tale capitulum. quod verum eſt ĵ. *in c. prox.* §. *ſi verò.* & §. *quod ſi.* Abbas.

g ¶ *Ad hoc aptum.*] Habita ratione diſtantiæ quoad omnes. 63. *diſt. cum longè.*

e *Vel quia per hoc in nullo euertatur iuriſdictio epiſcopi. Vt infra c.* §. *ordinetur. Ioann. And*

a ¶ *Illis quatuor.*] Quid iuris ſit, quãdo plures ſunt iudices, & in pari, vel impari numero diſcordant, dic ȝ. *de re iud. c. Vlt.* ſed iſti nõ videntur delegati, ſed potius ordinati auctoritate huius conſtitutionis à ſede Apoſtolica, vnde ſecũdũ hoc ſi diſſentiũt in numero pari tenet ſentẽtia eorũ, qui abſoluũt. *ff. de re iud. inter pares. & ȝ. de re iud. c. Vlt.*

dinis celebretur: in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſeruantiã regulari. Et quod ſtatutum fuerit illis quatuor[a] approbãtibus, inuiolabiliter obſeruetur, oĩ excuſatione, contradictione & appellatione remotis[b]: Prouiſo nihilominus, vbi ſequẽti termino debeat Capitulũ celebrari. ¶ Et qui conuenerint, vitam ducãt cõem, & faciant proportionabiliter[c] ſimul omnes cões expẽſas, ita quòd ſi nõ omnes poterunt in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diuerſis domibus commorentur.

¶ Ordinentur etiam in eodẽ Capitulo religioſæ, ac circunſpectę perſonæ, quæ ſingulas Abbatias[d] eiuſdẽ regni, ſeu prouinciæ non ſolũ Monachorũ, ſed etiã Monialium, ſecundũ formam ſibi præfixam, vice noſtra[e] ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere, ita quòd ſi rectorem loci cognouerint ab adminiſtratione penitus amouendũ, denuncient[f] Epiſcopo proprio, vt illum amouere procuret. Quòd ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ ſedis examen. Hoc † ipſum regulares Canonicos ſecundùm ordinem ſuum volumus, & præcipimus obſeruare. ¶ Si vero in hac nouitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ ſedis iudicium abſque ſcandalo referatur cæteris irrefragabiliter obſeruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouiſa. ¶ Porrò diœceſani Epiſcopi monaſteria ſibi ſubiecta ita ſtudeant reformare, vt cum ad ea prędicti viſitatores acceſſerint[g], plus in illis inueniãt, quòd commẽdatione, quã quòd correctione ſit dignũ, attẽtiſſimè præcauẽtes, ne per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggrauentur:

b ¶ *Et appellatione remotis.*] Inquiſitio iſta fit cauſa correctionis, & reformationis, quare locum non habet appellatio. ȝ. *de appel. reprehenſibilis. & c. cũ ſpeciali. in fi. & ȝ. de offi. ord. irrefragabili*, niſi forſitan modum excederent: vt ibi, vbi de hoc: nec etiam recuſare poſſunt, quia cũ eos elegerint, eorũ perſonas approbauerunt. 3. q. 3. *c. induciæ. §. offeratur. & ȝ. de eo. poſ. cum olim.* niſi ex noua cauſa ſuperueniente. ȝ. *de offi. deleg. inſinuante.* quia iuſta recuſatio nulli eſt deneganda[a] 3. q. 5. *quod ſuſpecti. & C. de iud. & interlo. om. iudi. l. Vlt. arg.*

c ¶ *Proportionabiliter.*] Id eſt, pro numero perſonarum[b], & ſecundũ facultates cuiuſlibet, ſicut in naui fit collatio ſecundũ proportionem, & æſtimationem rerum. *ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem.*

d ¶ *Singulas abbatias.*] Et ſic exẽptas. ȷ. *e. prox. §. quòd ſi ab. bat. Ver. hac eadem.* ¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, & etiam ſoluit duas quæſtiones.*

e ¶ *Vice noſtra.*] Tanquã delegatus auctoritate huius conſtitutionis. ſimile ȝ *de offi. ord. irrefragabili.* Nunquid per hoc fit præiudiciũ Epõ loci? Videtur, quòd nõ, per hoc quòd dicit *in prin. ſaluo iure* &c. vnde ſatis põt dici, quòd iſti tũc demũ corrigeant, cum Epiſcopus eſt negligens: quia aliàs nulla viſitatio, vel correctio neceſſaria eſt, immò grauarentur monaſteria ex eorum acceſſu; & aliorum iuriſdictionẽ vſurparẽt, cum ſua iuriſdictio Epiſcopo nõ ſeruatur: vnde ordo Epõrum confunditur. 11. *q. 1. peruenit.* Videtur etiam, quòd ſi Epiſcopus eſſet negligens, quòd primo debeat admoneri. *arg. ȝ. de officio de ordina. quanto & 9. q. 5. nunc vero.* Sed verius videtur, quòd ſine aliqua admonitione poſſint viſitare, & quia melius ſciũt hoc, quã Epiſcopi, nec Epiſcopo ſit præiudicium, quia ſi inueniant aliquẽ amouendũ denunciãt Epiſcopo, vt illũ amoueat, & ita ſaluo iure Epiſcopi hoc officiũ exercẽt. Tamẽ ſi Epiſcopus vellet viſitare locũ, ipſi præponerẽtur Epiſcopo, quia viderẽtur, quòd Epiſcopus hoc faceret malitioſè cauſa impediẽdi eos[c]. Monaſteria verò exẽpta ſine aliqua diſtinctione viſitabũt. ȷ. *ea. c. prox.* immò nõ obſtãte viſitatione Epiſcoporũ, ipſi exercent officium ſuum, vt dicit inferius ȷ. *eo . . §. porrò.*

f ¶ *Denuncient Epiſcopo proprio.*] Sic ȷ. *c. prox. §. ſi vero.*

g ¶ *Cum prædicti viſitatores acceſſerint.*] Hic patet, quòd viſitatores iſti poſſunt viſitare, etiãſi epiſcopi nõ fuerint negligẽtes.

a *Secundũ Io. ſecundũ quem videtur, quod ſi quis capitulo, vel principio contradiceret, & inſtantem cauſam oſtenderet, eſſet audiendus: & hoc innuitur ibi, quæ abſque contradictione. idem Vin. & Ph. Ioann. And.*

b *Et equitaturarum, & hoc tenet Vin. non enim eſſet bene proportionatũ, ſi tantum ſoluerent, qui ducit tres equos, ſicut qui ducit ſex, ſecundũ Hoſtienſem Ioann. And.*

† *In codice Barbatia ita: hoc ipſũ circa regulares canonicos, &c.*

c *Videto hic Hoſtienſem, & Io. And.*

h ¶ *Iniurias ſuſtinere.*] Ne inde naſcatur iniuria, vnde iura naſcũtur. ȷ. *de acc. qualiter & quãdo. & C. vnde vi. meminerimus.* Ber.

Ea quæ.] Huius c. quinque ſunt partes. Secunda ibi, *Si verò.* Tertia ibi, *Sequentes.* Quarta ibi, *Præcipimus.* Quinta ibi, *Hæc autem.* Abbas Sic.

quia † ſicut volumus ſuperiorum iura obſeruari, ita inferiores nolumus iniurias ſuſtinere[h]. ¶ Ad hoc diſtrictè præcipimus ta diœceſanis Epiſcopis, quàm perſonis, quæ præerũt Capitulis celebrãdis, vt per cẽſurã Eccleſiaſticã appellatione remota compeſcãt Aduocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, & Cõſules, magnates, & milites, ſeu quoſlibet alios, ne monaſteria præſumãt offẽdere in perſonis, aut rebus: & ſi forſitã offenderint, eos ad ſatisfactionẽ † cõpellere non omittant, vt liberiùs, & quietiùs Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij. Abbatibus, Monachis in Lombardia, & Marchia Teruiſina conſtitutis.

¶ *Primò tractat de correctione Monachorũ. Secundò de correctione Abbatum. Tertiò viſitatorum. Quartò de ſæcularibus in monaſterio beneficiatis. Quintò conſtitutionem extendit ad Moniales. Hoc ſufficiat pro ſummario.*

CAP. VIII.

Ea quæ pro religionis honeſtate *& infra.* ¶ Porrò cum viſitatores ſecundum ſtatutum generalis concilij †, ordinati à generali Abbatum Capitulo, proceſſerint ad viſitationis officium exequendum, de ſtatu Monachorum, & obſeruantiis regularibus diligenter inquirãt: & tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus corrigant, & reforment, quæ viderint corrigenda: ita tamen quòd Monachos delinquẽtes, per Abbatem loci[i] corrigi faciant, eiſque iniungi pœnitentiam ſalutarem, iuxta beati Benedicti regulam †, & Apoſtolica inſtituta, non ſecundum normam prauæ conſuetudinis: quæ quaſi pro lege in quibuſdam Eccleſiis inoleuit. Ipſi etiam viſitatores, Mona-

Casvs. In præcedenti c. cõcilij generalis ſtatuitur, qualiter cõmune capitulum de triennio in triennium debent Abbates, & priores celebrare: dicit Honorius in c. iſto, quòd viſitatores ordinati ſecundũ concilium prędictum, cum proceſſerint ad viſitandum, de ſtatu Monachorum, & obſeruantiis regularibus diligẽter inquirant, & tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus corrigãt, & reforment, quæ fuerint reformanda ſecũdum regulam Beati Benedicti, & puniant delinquẽtes iuxta modum culpæ ſine perſonarum acceptione. Si vero abbates fuerint negligentes in corrigendis monachis, aut etiam in ſeipſis: iuxta mandatum viſitatorum, ita publicè puniantur in capitulo generali, quòd pœna illorum ſit cæteris in exemplum. Si verò Abbas nõ exemptus à viſitatoribus inuentus fuerit negligens, vel remiſſus, denuncient hoc diœceſano Epõ, & per epiſcopum detur ei fidelis & prouidus coadiutor, vſque ad capitulum generale: Si verò dilapidator inuẽtus fuerit, vel aliàs merito remouendus, per diœceſanum epũ remoueatur, poſtquã ſibi à viſitatoribus fuerit denunciatum, à regimine Abbatiæ: quòd ſi epũs hoc non fecerit, Apoſtolicæ ſedi viſitatores iſti ipſi ſtudeant nunciare, ſequenter viſitatores diligenter perquirãt veſtigia priorum viſitatorum, & eorum negligentiam referãt capitulo generali, vt ipſi inde puniãtur: & idem faciendum eſt de præſidentib. capitulo generali: Item præcipit, quòd Abbates, & monachi de cætero non recipiant ad præbendas clericos ſæculares, & hi qui recepti ſunt, in capitulo locum, vel vocem ſibi nõ audeant vendicare: ſed beneficiis ſuis ſint contenti: & ſi qui de prædictis clericis inuenti fuerint crimino ſi, per epũ diœceſanũ puniantur. Si vero ſint exempti, per viſitatores, vel præſidentes puniantur. Hæc omnia in monaſteriis, quæ non habent abbates proprios, ſed Priores, & in monaſteriis monialium quoad articulos congruentes abbatiſſis, & monialibus præcipit obſeruari. Not. quod correctio monachi primo loco ſpectat ad abbatem. Item pœna non debet excedere culpam: ſed ſecundum modum culpæ puniendi ſunt delinquentes. Item pœna vnius debet eſſe metus aliorum. Item clerici ſæculares in eccleſiis regularibus præbendari non debent.

i ¶ *Per abbatẽ loci.*] Correctio monachi primo loco ſpectat ad abbatem.

† *In codice Barbatiæ ita: Quia ſicut volumus ſuperiorum iura ſeruari, vt inferiores nolumus iniurias ſuſtinere. In aliis manualibus etiam Venetiis quia ſic volumus ſuperiorum iura ſeruari, vt inferiorum nolumus iniurias ſuſtinere: quia tamen lectio impreſſa recta eſt, locus iſte reperitur, non ſuit mutata.*

† *Satisfaciendum.*

† *Scilicet Lateran. ſub Innocentio iij. c. 12. quod eſt relatum ſupra c. prox. & ſtatuentes hoc memineris, habetur ibi. §. ordinentur etiam.*

† *Vide Hoſtienſem ſupra in eo. c. cum ad monaſterium. §. ſuper verbo: monaſticam diſciplinã. & plenius eundem ſupra de regularibus. c. vlt. §. 1. in fi.*

Abbatem.ſ.de off.pro.quanto. qui ſi negligens fuerit, deuoluitur poteſtas ad ſuperiorem: vt ibi. & aliàs punietur de negligentia, vt ſequitur j.§.prox.

a ¶ *Iuxta modũ culpæ.*] Vt in quo maior fuerit culpa, maior exerceatur vindicta 20.ſ.diſt.quia ſanctitas tua.& 24.q.1.non ante feramus in fi. & ſi ſtultus fuerit in culpa, ſapiens ſit in pœna. 34. diſt.quia ea: nec pœna amplius extendatur, quam delictum fuerit repertum.ſ.de his, quæ fiunt à maio.parte cap. quaſiuit.& C. de pœn. ſancimus.

¶ Gloſ.ſeq. alleg. duas rõcor.in cõtrariũ alleg. §.iura.ſoluit. & ſolutionis ſignat contrariũ.

b ¶ *Abſque perſonarũ delectu.*] Simile ſ. de eod.monet.& ſ. de pra. c.penul.arg.cõtra.quia plus punitur quãdoque vnus, quàm alter. 24.q.1.qui contra pacẽ 40.diſt. homo Chriſtianus.11.q.3.præcipuè, 15. q.1.nulli & c. de modo mul.eos.in fi. hic ergo non habet locum diſtinctio perſonarum, cùm omnes ſunt æquales, nec aliquis cenſetur ammodo nobilis, vel potens: quia iam non habet propriam voluntatem.12. q.1.non dicatis. 20.q.3. præſens clericus, & 27. q.2.ſcripſit. & ideo ſine delectu perſonarũ ſunt percellendi, qui ibi delinquunt[b]. arg. tamen contra.ſ.eod. c. cum ad monaſterium.

c ¶ *Rebellibus.*] Quia in contumacia perſiſtentibus non conuenit eſſe ſeueros 45. q. ſ.quanto.ſ. de poſtula. c.1.ſi verò ſine ſcãdalo hoc fieri nõ poſſet, referatur ad Apoſtolicę ſedis iudiciũ.arg. ſ.eod.c prox.Ver. ſi verò in hac monitate.

d ¶ *Ouem morbidam.*] Quia reſecandæ ſunt putridæ carnes[e]. 24. q.3. reſecandæ. quia vna ouis morbida totum gregem inficit. 45.diſt ſed illud.

Additio. vñ verſus.

Morbida ſola pecus inficit omne pecus.

e ¶ *Seipſis, ſeu monachis.*] Primo enim debent ſeipſos corrigere Abbates, demum monachos. 42. diſt. §.2. & 47. diſ. c. ſicut. §. neceſſe. ſimile ſ. de negot. geſt. pupilli. §. vlt. ff. de pact. cum in eod. ff. de fideiuſſ. tuto, & à quo debet ſuos monachos prohibere, multo fortius & ſeipſum. ff. ſi ſer.vin. alterius. nec poteſt alios corrigere, cum tacitus reſpondet eadem, quæ corrigit commiſiſſe. 25. diſt. primum & 26. diſt. vna tantum. quia primo debet eiicere trabem de oculo ſuo, quam feſtucam de oculo fratris. 3.q.7. fames. §. porro. in fin. & 2.q.1. multi[d].

Additio. Vnde verſus.

Ex:erſis oculis alterum facta videmus: Ad diſcernendum propria ſenſus hebes.

f ¶ *Publicè in Capitulo.*] Quia publicè deliquerũt, & quia admoniti fuerunt negligentes.ar.2.q.1.ſi peccauerit.

g ¶ *In exemplum.*] Vt 2.q.7.quapropter.& C.ad l.Iul.repetun.l.1.ff.de pœnis l.capitalium.§.famoſos. ff.depoſiti.bona fides 3.reſp. in fine.

¶ Gloſ.ſe.primo reddit rationẽ, ſubdit duo dicta, quorũ primũ recitetur per quãſ. ſecundum per obiectionem.

chos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, & iuxta modum culpæ[a] vice noſtra, regulari cenſura percellant abſque perſonarum delectu[b], non parcendo rebellibus[c] ob ſuam pertinaciam vel potentiam amicorum, quin ouem morbidam[d] eiiciant ab ouili, ne inficiat ſanas oues. ¶ Si † verò Abbates in corrigendis, iuxta viſitatorum mandatum, & regularia inſtituta, in ſeipſis[e], ſeu Monachis, inuẽti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publicè in Capitulo[f] generali, quòd pœna ipſorum ſit aliis in exemplũ[g]. ¶ Quòd ſi Abbas non exemptus fuerit à viſitatoribus nimis negligens, & remiſſus inuentus: id loci Diœceſano denuncient ſine mora: & per illũ detur ei fidelis, & prouidus coadiutor vſque ad Capitulum generale. Si autem dilapidator inuentus fuerit, vel aliàs meritò amouendus per diœceſanum, poſtquam hoc ſibi à viſitatoribus denũciatum fuerit, amoueatur abſque iudiciorum † ſtrepitu[h] à regimine Abbatiæ, ac monaſterio prouideatur interim adminiſtrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipſi monaſterio fuerit de Abbate prouiſum. Quod ſi forſan Epiſcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit, viſitatores, vel præſidentes Capitulo generali, defectum Epiſcopi Apoſtolicæ ſedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri præcipim[us] per viſitatores, vel præſidentes Capitulo generali: depoſitione † ipſorum ſedi Apoſtolicæ reſeruata: ita vt Abbate, qui amouendus videbitur, interim per viſitatores, vel in Capitulo præſidentes, ab adminiſtratione ſuſpenſo, adminiſtrator idoneus monaſterio deputetur. Illorum autẽ exceſſus, & alia, quę viſa fuerint intimãda, Capitulo pręſidẽtes nobis denuncient per fideles nuncios, & prudentes: quibus de cõmuni contributione[i] Abbatũ, iuxta cuiuſlibet facultatem ſufficienter miniſtrentur expenſæ. Sequentes autem viſitatores, perquirant priorum viſitatorum veſtigia diligenter, & eorum negligentias[k], & exceſſus referãt ſequẽti Capitulo generali, vt iuxta culpã publicè debitam pœnam portent. Idem etiam de Abbatibus præſidentibus generali Capitulo, præcipimus obſeruari.

¶ Præcipimus † quoque, vt in nullo monaſterio ad præbendas recipiant de cętero Abbates, & Monachi, Clericos ſæculares[l]: nec hi, qui iam recepti ſunt, locum, vel vocem in Capitulo, dormitorio, vel refectorio, ſeu clauſtro ſibi vendicare contendant, ſeu Monachorum cœtibus importunè ſe præſumant miſcere: ſed beneficiis ſibi cõceſſis cõtenti conuerſentur honeſtè, opportuna obſequia in monaſteriis fideliter impendentes: nihilque vltra in ſpiritualibus, aut temporalibus exigant in ipſis monaſteriis, vel vſurpent. Si qui verò talium à viſitatoribus inuẽti fuerint criminoſi, per diœceſanum Epiſcopum † in non exemptis, & per viſitatores, vel præſidentes generali Capitulo in exemptis beneficiis priuentur eiſdem. ¶ Hæc autem omnia etiam in monaſteriis, quę non habẽt Abbates proprios, ſed Priores, necnon in monaſteriis Monialium, quoad articulos Abbatiſſis, & Monialibus congruentes, præcipimus obſeruari.

TITVLVS XXXVI.

De religioſis domibus, vt Epiſcopo† ſint ſubiectæ.

¶ Gregorius Victori Archiepiſcopo Neopol' †.

¶ *Si dubitatur, in cuius diœceſi ſit baſilica conſecranda, ille Epiſcopus conſecrabit, qui prius in illo loco Epiſcopalia exercebat.*

h ¶ *Abſque iudiciorum ſtrepitu.*] Quia de plano, & ſine iudiciorum ſtrepitu. j. de accuſat. olim, & hoc ideò quia huiuſmodi regulares de facili remouentur à ſuis adminiſtrationib[us]. j. de ſimo. per tuas. non eſt ordo iudiciarius vſquequaque ſeruandus in huiuſmodi inquiſitionibus regularium. ſ. de accuſ. qualiter. & quando, in fi. & in caſu iſto non eſt amplius quærendum de talibus cum iam conſtet per inquiſitionem viſitatorum, quia de delicto vnius hominis ſæpius non eſt quærendum. ff. manta campo. ſtabu. l. licèt in fi. Item habes hic, quod iudex poteſt de cauſa cognoſcere, non tamen poteſt ſententiam ferre[f]. ſimile in cauſa epiſcoporum. 3. q. 6. quamuis. & c. dudum. ſed hoc ideo fit, ne præiudicetur epiſcopo diœceſano: & in hoc caſu ſaluum eſt ius eorum. ſ. eod. c. prox. in princ. idem eſt etiam in exemptis quorum depoſitio ſedi Apoſtolicę reſeruatur: vt j. dicitur. Ber.

i ¶ *De communi contributione.*] Simile ff. ad l. Rhod. de iactu l. nauis.. in prin. & §. cum autem iactus. & l. 2. & 3 in prin.

¶ Gloſſa ſeq. ponit duo ſimilia.

k ¶ *Et eorum negligentias.*] Et ſic aliquis poſt depoſitum officiũ tenetur reddere rationem de his, quæ malè geſſit, vel quæ male adminiſtrauit[g]. ſic curator tenetur de ſua adminiſtratione, & conuenitur poſt depoſitum officium. C. de tranſact. l. 3. ſic etiam magiſtratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de adminiſtra. verum ad ciuita pertinen.magiſtratus.

l ¶ *Clericos ſæculares.*] Quia in vno, eodemque officio diſpar non debet eſſe profeſſio, nec eſt arandum in boue, & aſino 16.q.6. in nona.ſ.de elect. cum cauſam. Ber.

a *Niſi in cauſa ſint contrariũ vt in vxoricida, qui grauius punitur, quã matricida propter refrenandam maritorum ſæuitiam, vt in 1.q.1. cito turpem. in gl. & q3.* Ioann. And.

† *Vide concilium Triden.* ſeſſio. 25. tit. de regularib[us] c.14.

† *Qualiter hæc verba ſint accipienda, vide in clem. ſæpe, cõtingit.* de ver. ſig. *& Eymericum* in Directorio Inquiſito. p.3.q.55.

b *Ad hoc de* conſu. ſer. c.1. *Ioann. And.*

† *Vide concilium Tridẽt.* ſeſſio. 24. de reſor. c.5.

e *Hieronymus ad Amandum: putrida carnes ferro indigent, & cauterio.*

d *Adde: glo.* ſ.de cle. dudum. c. circa prin. *Ioann. And.*

e *Vide de calum. c. 2.* ſuper vl.gl. *Ioann. And.*

† *Vide quod per hunc §. determinat Ludouicus Romanus* ſingu. 663. *incip.* An ſimplex capellanus.

f *Adde idem ſentire Bar.* in l. & an eadem.§ actiones. ff. de excep. rei iud.

† *Dictio,* Epiſcopum, *deeſt in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.*

† *Epiſcopis.*

† *Neapolitan.*

g *Ad hoc infra de immunita.* ecc. aduerſus. in glo. ſeq. *Ioã. An.* *Item adde pro hoc tex.* in l. magiſtratus. ff. de admini. re. ad ciuit. perti.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

¶ *Supra viſum eſt de ſtatu religioſorum, & quibus ſubiiciantur nunc de horum domibus, & Eccleſiis, & quibus ſint ſubiecta, eſt videndum. ideo, &c.*

De hac materia habetur 11.q.1.per totum.& 16.q.7.omnes baſilicæ. *cum ſequent.* 18.q.2 quidam.*cum ſequent. Abbas.*

Nemo

NVnc autem.] Continet vnum conſtructum, in quo approbat vnum modum cognoſcendi, ad quem Epiſcopum pertinet conſecratio Eccleſiæ, & alium modum improbat ibi, *Non enim.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam Eccleſia conſtructa fuit circa confines duorum epiſcopatuũ populus petebat illam conſecrari: contentio erat inter Epiſcopos, qs eorũ deberet eã cõſecrare: quæſitũ fuit à Papa, quid iuris ſit. Reſpõdet Papa: debet inquiri, cui ciuitatis Epiſcopus baptizauerit incolas illius loci, antequã Eccleſia fundaretur, & ad cuius cõſignationẽ annuatim cõcurrerint: nõ enim hic diffinitur terminus aut locus: Sic ergo ille vocãdus eſt ad cõſecrationem, qui prædicta contulit ſacramenta. Not. ꝙ per collationẽ ſpiritualiũ ꝓbatur, cui ſubſit Eccleſia, ſiue populus, & non per terminos, vel loca.

CAP. I.

NVnc † autem ad baſilicam, quæ dedicanda[a] eſt, debet diſquiri, cuius ciuitatis Epiſcopus, antequã fundaretur, baptizauerit incolas, & ad cuius conſignationem[b] ſub annua deuotione concurrerint. Nõ enim terminis[c] hæc, aut locis[d] conuenit diffiniri: ſed ille ad cõſecrationem vocetur[e], cui per hunc modum, quem ſcripſimus, conſtat debere permitti.

¶ Idem Agapito † Abbati.

¶ *Nihil iuris deperit Epiſcopo, in cuius diœceſi ſita eſt Eccleſia, quam Papa vnit Eccleſiæ alterius diœceſis, & eſt caſus quotidianus.*

CAP. II.

QVia monaſterium, quod in fundo Martiano ſitum eſt, hoſtilitate faciente, dicitur deſolatum: illud tuo monaſterio, cum omnibus rebus ſuis vel quæ ei competunt actionibus, perſpeximus vniendum[f]: *& infrà.*

¶ Ipſum autem monaſterium, ſic tuæ nos ordinationi commiſiſſe cognoſcas, vt tamen iuriſdictionem illic non Epiſcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monaſterium tuum eſt ſitum: ſed Nucerinus, cuius[h] † eſt diœceſis, habeat. ¶ Nam ſic huius † loci ordinationem diſponimus, vt tamen iura ſua ſingulis Epiſcopis inuiolata ſeruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ. †

¶ *Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad eius ſolicitudinem debent ordinari ad vſum deſtinatum.*

CAP. III.

DE † xenodochiis, & aliis ſimilibus locis[h], per ſolicitudinem Epiſcoporum, in quorum diœceſi[i] exiſtunt, ad eaſdem[k] vtilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur[l].

† Vrbanus iij. Ariminenſi Epiſcopo.

¶ *Locus auctoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mundanos vſus redire non debet.*

CAP. IV.

AD † hæc: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi locus ad hoſpitalitatis vſum, & pauperum prouiſionem fuerit (ſicut moris eſt) auctoritate Pontificis[m] deſtinatus, cum ſit religioſus, non debet mundanis vſibus[n] deputari: ſicut de veſtibus, & ligneis vaſis, & aliis vtenſilibus ad cultum religionis per Pontificem deputatis, antiqua conſuetudo indubitanter obſeruat, venerabilium patrum edocẽt ſanctiones.

a ¶ *Dedicãda.*] Id eſt, conſecrãda, tũc enim appellatur Eccleſia, ſicut electus in conſecratione nomen aſſumit Epiſ. ſic monachus nunc dedicatur Deo, cũ facit profeſſionẽ. 27. q. 1. *Virginibus & c. ſi quis ſacro.* Ber.

b ¶ *Ad cuius conſignationem.*] Ex iſtis duobus, ſcilicet quod dicit, baptizauerit, & ad cuius conſignationem ſub annua deuotione concurrerint, apparebit, ad cuius iuriſdictionem debeat pertinere. 16. q. 3. *licet in regulis. & q. 5. poſſeſſio territorij.* Et hoc videtur habere locum, vbi limes certas parochias non diſtinguit. Sed ſi limes diſtinctus eſſet, non videtur eſſe dubitatio, quis eam conſecraret: niſi alter præſcripſiſſet populum.

c ¶ *Terminis*] Diſtinctis inter ciuitates per ciues. 10. *diſt. lege. & 3. q. 6. hæc quippe,* vel terminis nouis, ſcilicet quoniam antiquis bene diffinitur. *arg. ext. de paro. ſuper eo.*[a] *& 16. q. 3. inter memoratos. & c. dilectio.* Io.

d ¶ *Locis.*] Id eſt, proprietate locorum: quia proprietas loci non facit diœceſim 16. q. *licet. & q. 5. poſſeſſio. & c. ſi quis Epiſcoporum.* Ejus ergo auctoritate conſecrabitur Eccleſia, qui populo hæc duo ſacramenta ſub annua conſignatione contulit. Bernard.

e ¶ *Vocetur.*] Et ſi ei quæſtio moueatur, interim in poſſeſſione defenditur[b]. 8. 4. q. 4. *nemine. & ext. vt lite pendente, à memoria, & c. ſequenti.*

QVia.] Primò ponit vnionem, & eius cauſam. Secũdo ibi, *Ipſum autem.* Vnam determinationem, cuius ſubdit generalem determinationem, ibi, *Nam.* Abbas.

CASVS. Quoddam monaſterium ſitum erat in fundo Martiano, quod fuit hoſtilitate deſolatum: Papa vniuit illud monaſterio Agapiti Abbatis cum omnibus rebus ſuis, iuribus & actionibus, tamen quod Epiſcopus Surrentinus, in cuius ciuitate eſt monaſterium huiuſmodi abbatis Agapiti, nõ habeat ibi iuriſdictionem, ſed Epiſcopus Nucerinus, in cuius diœceſi eſt illud monaſterium, vt tamen iura ſua ſingulis Epiſcopis inuiolata ſeruentur. Not. quòd per hanc vnionem non fit præiudicium Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt illud monaſteriũ. Item Papa iura ſua cuilibet conſeruare intendit. Item priuilegium, ſeu indulgentia ſine præiudicio alterius dari debet.

¶ *Glo. ſeq. remittit.*

f ¶ *Vniendum.*] De hac vnione[c] dic vt ext. *ne ſede vacãte.* c. 1.

¶ *Gloſſ. ſequens arguit.*

g ¶ *Cuius eſt diœceſis.*] Per hanc vnionem nõ fit præiudiciũ Epõ in cuius territorio eſt. Et ſic arg. quod Papa nõ intẽdit iuri alterius derogare per ſuũ priuilegium. *ſupra de conſue. cum olim. & ſupra de vſu pal. ex tuarum. & ext. de offi. ordina. licet. & ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. ſi quis à principe. & §. merito. & ſupra de maio. & obedien. cùm inferior.* quia ſi vnicuique epiſcoporum ſua iuriſdictio non ſeruatur, eccleſiaſticus ordo confunditur. 11. q. 1. *peruenit ſim. ext. de do. inter dilectos.* Bern.

DE Xenodochiis.] CASVS. Ordinatio, & diſpoſitio xenodochiorũ, & monaſteriorum, aliorumque locorum, ſimilium pertinet ad epiſcopum, in cuius diœceſi ſunt conſtituta. Not. quod omnia monaſteria, & loca religioſa ſubſunt epiſcopo, in cuius diœceſi ſunt conſtituta ipſo iure, niſi aliud in contrarium oſtendatur.

h ¶ *Locis.*] Supple, ſanctimus.

i ¶ *In quorum diœceſi.*] Hic manifeſte patet, quòd monaſteria, & alia loca religioſa pertinẽt ad epiſcopum loci de iure communi. 16. q. 5. *ſi quis epiſcoporum. & q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria.* niſi oſtendant exemptionem. 18. q. 2. *Abbatibus. ext. de præſcrip. cum non liceat.*

k ¶ *Ad eaſdem.*] Id eſt[d] ad eandem, cenſum qui fuit impoſitus in fundatione, debeant dare. ext. *de cenſi. prohibemus.* 18. q. 2. *Eleutherius.* vel ex præſcriptione. 18. q. 2. *ſeruitium.* vel ex viſitatione. ext. *de præſcriptio. cum ex officij.*

l ¶ *Ordinentur.*][d] Id eſt, ordinatè exponantur, vel regantur.

AD hæc.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secunda reſponſio ibi, *Inquiſitioni.*

CASVS. Quæſitum fuit à Papa: vtrum locus deputatus ad hoſpitalitatem poſſit in ſæculare habitaculũ cõmutari? Rñdet, ꝙ ſi locus ille ad vſum hoſpitalitatis, & prouiſionem pauperum auctoritate pontificis deputatus fuerit, nõ debet amplius mũdanis vſibus deputari, cũ ſit religioſus: ſicut de veſtibus, & vaſis ligneis, & aliis ad diuinum cultum per epiſcopũ deputatis antiqua indubitanter obſeruat conſuetudo, & ſacri canones edocent. Not. quòd ad hoc vt locus ſit ſacer, neceſſe eſt, quòd accedat auctoritas pontificis. Item quæ ſemel diuino cultui deputata ſunt, ad humanos vſus amplius redire non debent.

m ¶ *Auctoritate Pontificis.*] Hoc ideo dicit, quia priuatus locum non facit ſacrum. *ff. de rerum diuiſione. l. in tantum. §. ſacra. ff. de ſepulchro violato. l. 3. §. ſi quis in ſepulchro dolo malo. & §. ſi quis in ſepulchro.*

¶ *Glo. ſeq. allegat ſeptem concor. in contrariũ duo iura, & ſoluit.*

n ¶ *Mundanis vſibus.*] Quod enim ſemel deo dedicatũ eſt, ad humanos vſus amplius redire non debet. 12. q. 2. *nulli liceat. & ext. de re. permuta. mancipia, & c. ſeq. & de conſecr. diſt. 1. ſigna. & cap. veſtimenta. & 19. q. 3. quæ ſemel. & ff. de relig. & ſump. fu. ſi quis ſepulchrum. §. 1.*[e] *Arg. contra. 54. diſt. ex antiquis. & c. frequens.* Prima rubrica vera eſt Regulariter. Contraria loquuntur de ſeruis, quia eo ipſo quod promoti ſunt dominis eorum ignorantibus, peccauerunt: & ideò in eo puniuntur, quia reuocantur in ſeruitutẽ, excepto ſacerdote, diacono, & ſubdiacono, qui redimẽt ſe, diaconus dabit vicarium, vt in *c. ex antiquis.* & ſubdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono, *ſupra de ſeruis non ordinandis, miramur.* Secus eſt in

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpil. *à quo hæc ſumpta ſint, nondũ inueni.*

† *Agabito.* † *Agapeto, tamen legitur in antiquis. & in regiſtro B.* Greg. l. 9. Epiſt. 67. & c. 3. eo. tit. in 1. compil. *abſciſſa refert Antonius Auguſtinus in prima collectionis loco proximè citato.*

† *In codice Barbatiæ iterum cuius eſt diœceſi, habeat.*

† *huiuſmodi.*

a *Vide, quod ibi dixi poſt Hoſ. in princ. quod facit ad propoſitum, & de vero, quod ſuper, ad ſi. in magna gl. Io. And.*

b *Poſſet tamen poſtea apparere locus de alterius dominio, ſecundũ Vin. Ioãnes And.*

c *Et de materia vniendis, vide quæ ſanciuit concil. Trident. quod citauit ext.* ne ſede vacan. c. 1.

† *Hoc reperi in 2.* cõp. eo. ti. c. 2. *& hîc, non alibi.*

† *Xenodochium Alciatus.* l. 1. prætermiſſorum. *verbo,* Noſocomium, *rectè interpretatur hoſpitale. De materia vide concilium Trid.* ſeſſ. 25. de refor. c. 8. *adde notas noſtras in hanc decretalem.*

† Ca. 4. eo. ti. in 1. cõp. *vide Archidiaconum* in c. nemo. de conſec. diſt. 5. *& Calderinum* conſil. 5. & 6 ti. de religioſis domibus.

d *Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec habentur in antiquis exemplaribus.*

e *Senatus prohibet ſepulchrum permutari, id eſt, alterius commerſationis vſu accipere. Io. And.*

eſt in Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, quæ ſpirituales non ſunt: quia & illę poſſunt alienari, ſi expedit. 12. *q.* 2. *ſine exceptione. &* 10. *q.* 2. *§. hoc ius.* Ber.

¶ Innocentius iij. Conſtantinopolitano Patriarchæ.

¶ *Locus religioſus debet reformari de religioſis dũtaxat, nõ de ſæcularibus, niſi in defectu religioſorũ.*

CAP. V.

INter † quatuor: *& infrà.* ¶ Quandiu monaſteria per regulares[a] remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda. Sed ſi regulares defuerint propter eorum defectum, in eis ſæculares Clerici poterũt ordinari.

¶ Idem Abbati, & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ *Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi, tenetur ſibi in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa legitimè: & poteſt Epiſcopus remittendo Epiſcopalia cenſum ſibi retinere.*

CAP. VI.

COnſtitutus † in præſentia noſtra Epiſcopus Albañ. † in Eccleſia Caſtri, quod Pauli dicitur, in qua iuſpatronatus monaſterio veſtro recognoſcebat[b], à vobis ius[c] Epiſcopale petebat quoniam ſita erat in diœceſi Albañ & ideo de iure communi[d] ei tenebatur in Epiſcopalibus reſpõdere: *& infrà.* ¶ Verùm œconom⁹ veſter propoſuit ex aduerſo, quod etſi Eccleſia ſita eſſet in diœceſi Albañ.[e] ei tamen non tenebatur in aliquo reſpondere, cum Dominicus Lauitanus, † Epiſcopus, qui fuerat Epiſcopus Albañ. vniuerſas Eccleſias ad veſtrum monaſterium pertinentes[f], in diœceſi eius ſitas: & quicquid iuris tã in monaſterio veſtro, quàm in eis habebat, in emphyteuſim ſub annua octo denariorum vſualium penſione[g] monaſterio veſtro cõceſſit: ita videlicet vt liceret Abbati, & fratribus, à quocunque[h] vellent Epiſcopo, tam ordinationem Clericorum, quàm conſecrationem altarium, in monaſterio ipſo, & prædictis Eccleſiis obtinere, in quibus etiam vobis tertiam[i] partem † mortuariorum indulſit, & C. † Papa præ. n. quod ab eo factum fuerat, confirmàuit[k]. Verum etſi Eccleſia ipſa fuiſſet aliquando Eccleſiæ Albañ. † ſubiecta, monaſterium † veſtrum nihilominus legitima ſe poterat præſcriptione tueri, cum per quadraginta annos ipſam pacificè poſſediſſet. Cæterùm œconomus[l] Epiſcopi, conceſſionem Epiſcopi Lauitani non tenere dicebat, vtpote continentem ſimoniacam prauitatem, cum enim tertiam partem † mortuariorum monaſterio conceſſiſſet, & tam in ordinationibus Clericorum, quàm altarium conſecrationibus, indulſiſſet ei plenariam libertatem, non eſt dubium, quin cùm ſpiritualia hæc exiſtant, eo ipſo quod ſuper his

INter quatuor.] Diſtinguit duo membra. Secundum proſequitur ibi, *Sed ſi.* Abbas.

CASVS. Quærebatur à domino Papa, vtrũ Eccleſię regulares poſſint fieri ſæculares? Ad quod reſpõdet, quod Eccleſiæ regulares nõ debẽt fieri ſæculares, niſi deficientibus regularibus & ita neceſſitas ſubiicitur legi. Nota, ꝙ Eccleſia debet ſemper reformari per homines eiuſdem ꝓfeſſionis. Itẽ neceſſitas nõ ſubiicit legi.

a ¶ *Per regulares.*] In Eccleſia regulari non poteſt Eps ponere canonicos[a] ſæculares, vt hic patet, & 19. *q.* 5. *qua ſemel. &* 18. *q.* 2. *peruenit &* ſ. *de re. ecc. alie. poſſeſſiones.* ſ. *de ſta. mon. ea quæ.* ſed homines diſtrictioris vitæ ſunt ibi ponendi, vel alterius religionis. j. *ne clerici, vel mona.* relatum dũ tamen haberi poſſint: aliàs ponerentur ſęculares, vt hic dr̃ quia neceſſitas legẽ nõ habet. ſ. *de conſue. quanto. &* j. *de regu. iur. quod non eſt. & de conſe. diſt.* 1. *diſcipulos*[b]. ſicut & de ſæculari Eccleſia põt fieri monaſterium. j. *de eccle. ædifi. ad audientiam.* Ber.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpil. *reliqua partes quærẽda ſupra ſub variis titulis in c.* incip. inter quatuor. *Et vide concilium. Trid.* ſeſſ. 14. de refor. c. 10.

a *Immo nec prabendarios. de hoc* ſ. tit. 1. c. vlt. §. pen. *Ioã. And.*

† Ca. 2. eo. in 3. comp.
† *Albanen.*
† *Alben.*

b *Concor.* l. 2. ff. de offi. conſu. & l. non ſolùm. cum vulg. §. fin. ff. de excuſ. tut.

COnſtitutus.] Primò ponitur facti, ſeu cauſæ narratio. Secundo ipſius diffinitio ibi, *Cum autem.* Prima ſubdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. in ſecũda reorum defenſio ibi, *Verũ.* In tertia actorum replicatio ibi, *Caterum.* Abb. Sicul.

† *Leuitanus.*
† *Leuitan.*
† *Lucan. ſed in omnibus manuſcriptis legitur Lauitanus.*

CASVS. Eps Albañ. in præſentia domini Papæ cõſtitutus petebat ius ẽpale in Eccleſia Caſtri, ꝙ Pauli dicitur, ab Abbate, & fratribus monaſterij Cryptæ ferratæ, in qua monaſterium ius patronatus habebat, ex eo ꝙ erat ſita in diœceſi Alban. & ideò de iure cõmuni debebat ſibi de iurib. epiſcopalibus rñdere: ſi verò contrarium apparet, petens cõpelli monaſterium ad ſoluendam penſionem pro prædicta eccleſia. & reſtitutionẽ pẽſionis ſubtractæ à xl. annis & citra: Sed œconom⁹ monaſterij ex aduerſo rñdit, ꝙ licèt Eccleſia illa ſita eſſet in diœceſi Albañ. nõ tamẽ ei tenebatur rñdere in aliquo, ex eo ꝙ Dominicus Lauitañ Eps q fuerat eps Alban. oẽs Eccleſias ſitas in diœceſi Alban. pertinẽtes ad monaſteriũ iſtud, & quicqd iuris habebat tã in monaſterio, quã in eccleſiis illis, conceſſit monaſterio in emphyteuſim ſub annua pẽſione 8. denariorũ: ita ꝙ licitũ eſſet Abbati, & fratribus omnia ſacramẽta recipere, à quocũq; vellẽt epiſcopo, tã in monaſterio, quã in aliis Eccleſiis, in quib⁹ etiã Eccleſiis cõceſſit eis tertiã mortuariorũ, & C. Papa quod factũ fuerat ab illo ẽpo cõfirmauit: Inſuper ꝓpoſuit, quod etſi Eccleſia illa aliqñ fuiſſet ſubiecta Eccleſiæ Alban. monaſteriũ per xl. annos & ampliùs in pace poſſedit eãdẽ. Ad hoc reſpõdet ꝓcurator epiſcopi, conceſſionẽ Lauitani epiſcopi nõ tenere, vt putà cõtinentẽ ſimoniacã prauitatẽ, ex eo ꝙ epiſcopus ſpiritualia cõceſſit, recipiẽdo ꝓ eis annuã pẽſionẽ, & ſic cõmiſit vitiũ ſimonię: vnde cõceſſio illa nõ tenuit: & cõfirmatio Papæ fuit obtẽta ꝑ ſurreptionẽ. cũ in cõfirmatione illa nõ fuerit mẽtio facta de illa penſione: Ad hoc fuit ex parte monaſterij reſpõſũ, ꝙ nõ eſt inſolitũ. nec nouũ, vt cũ epiſcopi cõcedũt Eccleſiis piis locis, aliqd ſibi reſeruẽt in eis nomine pẽſionis: & Papa cũ priuilegiũ libertatis, vel ꝓtectionis præſidiũ aliquibus Eccleſiis cõcedit, aliquẽ cenſũ ſibi reſeruat in eis, & in litteris conceſſionis cenſus exprimitur ad perpetuã memoriã: His, & aliis auditis, dñs Papa cõdemnauit œconomũ monaſterij œconomo ẽpi in ſolutionem prædictæ penſionis de cętero faciendã, iuxta ratam, quę contingit prædictam Eccleſiã, & in reſtitutionem penſionis ſubtractæ à xl. annis ſecundum ratam eandem: Super omnibus aliis abſoluit œconomum monaſterij ab impetitione œconomi ipſius ẽpi: eidem perpetuum ſilentium imponendo. Not. quòd eo ipſo ꝙ Eccleſia ſita eſt in diœceſi alicuius ẽpi, probatur ſibi eſſe ſubiecta, niſi aliud oſtendatur. Item epiſcopus poteſt remittere iura ẽpalia pro annua penſione, vt hic colligitur: nec eſt ſimonia, & pręcipuè cum accedit cõfirmatio Papæ. Itẽ ſententia concipienda eſt in perſona procuratoris, ſiue ab initio, ſiue poſt litem conte. interueniat: vt hic colligitur. Item not. hic arg. quòd licet quis ceſſet in ſolutione penſionis vltra biennium, non ideò cadit à iure ſuo.

b ¶ *Recognoſcebat.*] Id eſt, cõfeſſus fuerat iuſpatronatus ad veſtram Eccleſiam pertinere.

c ¶ *Ius epiſcopale.*] Quid ſit ius epiſcopale, & in quibus conſiſtat, habes ſ. *de offic. ord. conquerente. & cap. dilectus. in glo.*

d ¶ *De iure communi.*] 16. *q.* 7. *omnes baſilica. &* 18. *q.* 2. *monaſteria. &* ſ. *eo. de xenodochiis.*

e ¶ *Alban.*] Fortè diuerſis temporibus, vel vno tempore potuit habere per diſpenſationem domini Papæ 21. *q.* 1. *relatio.*

† *Dilectis partem, deeſt in antiquis.*
† *Id eſt, Cæleſtinus Papa prædeceſſor noſter.*
† *Alben.*
† *Aliàs, monaſterium tamen veſtrum.*
† *Hic etiam vox partem deeſt in antiquis, & recentiorib. magis emẽdatis.*

f ¶ *Pertinentes.*] Sed non pleno iure. tunc verbum, pertinere, latiſſimam habet ſignificationem. *ff. de verb. ſign.* verbum, *pertinere.*

g ¶ *Penſione.*] id eſt, cenſu.

¶ *Glo. ſeq. arg. reprobat. & remiſsiue ponit opinio. Ioan. & contrariam Hu. quam approbat.*

h ¶ *A quocunque.*] Hic videtur, ꝙ ẽps poſſit aliquã Eccleſiã eximere in totum à iure ẽpali. j. *de cenſi. cum venerabilis. ar. quod non eſt verum,* vt ibi not. & *arg. ad hoc* ſ. *de dona. paſtoralis.* Tñ ẽps poteſt cõferre priuilegia. ſ. *de his, quæ fi. à pręla. ſine conſen. c. quanto.* & ſ. *de re iud. cũ inter.* ſed in pręiudicium alioru priuilegiũ cõferre nõ põt, vt vr̃: quia ſolus princeps poteſt auferre vni, & dare alteri. 9. *q.* 3. *nũc vero. & c. per principalẽ & C. de quadrien. præſcrip. bene à Zenone.* nam epiſcopus rem vnius Eccleſiæ alteri Eccleſię dare nõ poteſt. ſ. *de reb. eccl. non alie. c.* 1 & epiſcopus in pręiudiciũ archidiaconi aliquẽ priuilegiare non põt. j. *de exceſ. prala. ad hac. arg. ad hoc.* ſ. *de his qua fi. à prala. ſi conſen. cap. cum Apoſtolica.* Io. dixit[c], ꝙ ẽps bene põt dare priuilegiũ vni eccleſiæ in præiudiciũ alterius: & inducebat 16. *q.* 1. *ſtatuimus.* vbi dicitur, quod nullus præter cõſcientiã ẽpi dẽt dare decimas extra baptiſmalẽ Eccleſiã: inde argumentatur à cõtrario ſenſu, ꝙ de cõſenſu ẽpi poteſt. & Gratianus ſic argumentatur in ſeq. §. Hu. tñ dicit contra, quod hoc nõ poteſt epiſcopus, & intelligit *c. ſtatuimus. de decimis ad epiſcopum pertinentibus.* Verius credo, quod dicit Hu. quòd epiſcopus non poſſet dare res vnius Eccleſiæ, clericis inuitis, alteri eccleſiæ per iura præmiſſa: niſi certa, & rationabilis cauſa oſtenderetur: quia licet princeps hoc poſſit, ẽpi tamen hoc nõ poſſunt.

c *Et Gof. & Vin. hic. qua opinio vera ſecundum Hoſt. quando epiſcopus facit id de cõſenſu capituli, & ex cauſa rationabili. his duobus deficientes. Vel ipſorum alteto, vera eſt opi. Hug. ſecundum eum. Io. An.*

i ¶ *Vobis tertiam.*] Secundum conſuetudinem illius loci. ſ. *de altero, vera te. requiſiſti.* & ſ. *de ſepult. c.* 1.

k ¶ *Confirmauit.*] Ex certa ſcientia, ſupple.

l ¶ *Oeconomus.*] In principio fuit Epiſcop⁹ Albañ. in cauſa, vt dicitur

citur in principio, poſtea curauit œconomũ: vt hic innuitur.
¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*
a ¶ *Recompenſationẽ.*] Videtur, ꝙ ſimoniacus fuerit talis contr. ctus. & præcipue ſi pactum interuenit, quia temporale pro ſpirituali dari nõ põt. *ſ. de re. permu. ad quæſtiones. & c. Vlt.* Sed ſine pacto eſt ar. ꝙ poſſit, *ſ. Vt eccle. benefi. c. Vnico.* Quare ergo in dubio potius interpretatur cõtractũ eſſe non ſimoniacum, niſi quia in dubio accipiendum eſt id, qđ vitio caret. *ff. de leg. in ambigua.* Dico, ꝙ non committitur hic, aut in conſimilibus exẽptionibus ſimonia, qa plus percipiebat Epſ tẽporalis cõmodi ab illa Eccleſia, quã erãt illi denarij, & ita potuit remittere totum retẽtis ſibi octo denariis, & iſtud non dicitur percipere propter aliquam recompẽſationem: ſed potius in ſignum ſubiectionis. *j. de cenſi. c. 2. Io.*
b ¶ *Aliquid.*] Quod poteſt quia etiã patronus hoc facere poteſt. *j. de iure patro. præterea. & j. de cenſi. cũ Venerabilis. & 16. q. 2. Viſis. & ſ. de donationibus paſtoralis.*
c ¶ *Penſionis.*] Id eſt, cenſus.
d ¶ *Oeconomo.*] Et ita formatur hæc ſentẽtia in perſonã œconomi Epi, & monaſterij: & in principio fuit Epſ in cauſa: vt patet in principio c. & ſic eſt cõtra ſententiã M. de hac materia dic, vt dixi *ſ. de elec. querelã.* ſententia tamen mandabitur executioni in perſonam dñi. *ff. de re iud. l. 4. §. 1.*
e ¶ *Penſionis.*] Id eſt, cenſus.

recompenſationem [a] certæ penſionis accepit, commiſerit vitium ſimoniæ †: vnde contractus huiuſmodi nullam obtinet firmitatem: confirmatio autẽ Apoſtolicæ ſedis fuerat per ſubreptionem obtenta, cùm in ea † de pẽſione nulla mentio habeatur: *& infrà.* ¶ Cum autem nec inſolitum ſit, nec nouum, vt cum Epiſcopi Eccleſias conceſſerint piis locis, aliquid [b] ſibi reſeruent in eis nomine penſionis [c]: nos quoque cum libertatis priuilegium, vel protectionis præſidium aliquibus Eccleſiis indulgemus, gratis accipiamus cenſum gratis oblatum, & in litteris noſtris ad ſucceſſorum noſtrorum memoriam, cenſus exprimamus etiã quantitatem: auditis propoſitis œconomum monaſterij veſtri, œconomo [d] eiuſdem Epiſcopi, Eccleſiæ nomine, in ſolutionem penſionis [e] prædictæ, iuxta ratam [f], quæ contingit Eccleſiam prædictã, & reſtitutionem ſubtractæ à quadraginta annis, ſecundum ratam eandem, per diffinitiuam ſententiam condemnamus, & eundem œconomum veſtrum ab impetitione œconomi eiuſdem Epiſcopi, ſuper aliis reddimus [g] abſolutum, perpetuum illi ſilentium imponentes.

¶ Idẽ Abbati, & Conuentui Farbeñ. †

¶ *Epiſcopus petens Eccleſiam ad temporalia, & ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus eo ipſo, quod probat eſſe in ſua diœceſi, ſi non appareat exempta: ſed in temporalibus ſuccumbit, niſi alter doceat de iure ſuo: & in hoc vltimo eſt caſus notabilis.*

a *Fe ſ. de tranſact. c. præterea. 2.* *& ſ. Vt eccle. benef. c. Vnico. Quare ergo* — a *Fe ſ. de tranſact. c. præterea. 2.* (margin) *Ioann. And.*
† *Faciunt ad hoc, quæ notat Bar. in l. Titio centum. ff. de condi. & demon.*
† *eadem.*
† *Farſen.*
b *De hoc articulo vide omnino, quos citaui ſ. tit. de locato. & eõdẽ. c. potuit empl vteuta.*
c *Cõtract' cenſualis qualis ſit, & in dubio an præſumatur contractus cẽſualis, vel emphyteuticus, tradit plenè Couar ruuias l. 3. c. 7. varia. reſol. & qualiter ſit cenſus celebrandus, vide in extrauaganti Pij V. Pontificis Max. in c. cum onus Apoſtolicæ.*
d *Facit ad hoc l. ſolemnus, & l. ſi qui intentione. cum not. ff. de iudi.*

¶ *Gloſ. ſeq. voci. per obiectionem & ſoluit, cui ſolutioni opponit, & propter id aliter ſoluit.*
f ¶ *Iuxta ratam.*] Hoc ideo dicit: quia pẽſio iſta pro pluribus Eccleſiis ſoluebať. Itẽ eſt hic arg. ꝙ ſi quis ſteterit vltra biennũ, quòd nõ ſoluerit canonem, nõ cadit à iure ſuo, quia iſti condemnantur ad reſtitutionẽ penſionis ſubtractæ à xl. annis & citra: ſed hoc ideo cõtingit, qa nõ fuit actũ illo iure, id eſt, ad reuocationem rei emphyteuticariæ, immo ſatis videť actũ ad hoc petẽdo iura Epalia, quæ Epſ cõceſſerat monaſterio, ſed nõ expreſſè: ꝙ patet ex petitione epi. Vel dic, ꝙ vere priuare debuit monaſteriũ, iure quod habebat in prædicta cõceſſione: ſi verè cõtractus ille fuiſſet emphyteuticus, & ex eo ꝙ non ſoluerit penſionem debito tẽpore. *ſ. de loca. & cõdu. potuit.* & ſi actũ fuiſſet ad hoc, quia ſecũdũ modũ agendi, &c. *j. de accu. qualiter, & qñ. 2. & j. de ſimo licet Hely, Verſus ſi.* Sed reuerà, hic nõ fuit cõtractus emphyteuticus, in quo cõtractu nõ trãsfertur dominiũ directũ in emphyteutã, ſed vtile: ſed fuit cẽſualis cõtractus, in quo directũ, & vtile dominiũ trãſiuit in monaſteriũ: & hoc apparet ex illa littera. vbi dicit, & quicquid iuris tã in mõaſterio, quã in Eccleſiis in diœceſi eius ſitis, &c. vnde quãtocũq; tẽpore ſteterit, ꝙ cẽſum nõ ſoluerit, non perdit ꝓpter hoc res donatas, ſed cẽſum totius tẽporis tenetur reſtituere: & bene fuit cẽſus petitus petẽdo ius Epale, vt patet in principio, & ideo cõdẽnatũ fuit monaſteriũ ad integrã penſionẽ, id eſt, ad cẽſum totius tẽporis, ſcilicet xl. annis ſubtractũ: nã ſub hac petitione, Peto ius Epiſcopale: nõ ſolũ cõprehenditur ius epiſcopale, ꝙ ipſo iure cõmuni debetur: ſed & qđ conſtitutũ eſt pacto, vel conſuetudine [d] *ſ. de præſcript. auditis. arg.* & vbicũq; inueneris in hac decretali penſionẽ, expone. i. cenſum: & hæc expoſitio ꝓbatur per illud, quòd Papa dicit, gratis cenſum accipiamus. & vbi dicit, cenſus, exprimimus quantitatem. & ita plena eſt decre. Ber.
g ¶ *Aliis reddimus.*] Epiſcopalibus ſcilicet. & ita penſio iſta comprehendebatur in petitione epiſcopi. Ber.

CVm *venerabilis.*] Sũt duę partes. Prima factũ narrat. Secũda diffinit ibi, *Quia igitur.* Et vtraque ſubdiuiditur, vt per ſe patet. Abbas.

Casvs. Epſ Sapineñ. petebat Eccleſiam ſancti Angeli de Cauceia à monaſterio Farbeñ. cum pertinentiis ſuis, & poſſeſſionibus, dicens illam ad ſe pertinere tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus iure communi, eo quòd erat ſita in diœceſi Sabineñ. Quòd in temporalibus ad ſe ſpectaret, nitebatur oſtendere per publicum inſtrumentum, in quo continebatur expreſſè, quod I. Sabineñ. Epſ, H. Farbeñ. Abbati, & duobus aliis abbatibus poſt illum, dictam Eccleſiam cum pertinentiis ſuis locauit, pro annua penſione quatuor ſolidorum Papieñ. Contra inſtrumentum illud ex parte monaſterij fuit propoſitum, quod nulla fides eſt ei adhibenda, propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram in loco ſuſpecto in annotatione indictionis. His, & aliis intellectis, quia conſtitit domino Papæ Eccleſiam prædictam ſitam eſſe in diœceſi Sabineñ. adiudicauit epiſcopo ius epiſcopale in omnibus ſpiritualibus in eadem Eccleſia. exceptis quibuſdam capitulis, quæ per authentica ſcripta ei ſubtracta eſſe noſcuntur. Sed quia inſtrumentum prædictum inſufficiens fuit ad probandum, quod Eccleſia ipſa ei ſubeſſet quoad temporalia, vt puta de iure propter prædicta ſuſpectum, abſoluit monaſterium ab impetitione epiſcopi, quoad temporalia. Not. eo ipſo quòd Eccleſia ſita eſt in diœceſi epiſcopi de iure cõmuni ſubeſt ei quoad ſpiritualia. Item inſtrumentum ſuſpectum eſt propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram in indictione, id eſt, in annis Domini, & in aliis locis ſuſpectis. Itẽ illa duntaxat, quæ continentur in priuilegiis ſunt obſeruãda.
¶ *Gloſ. ſeq. arg. & remittit, alleg. in contrarium quatuor iura, & vltimum ſoluit.*

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noſter I. Sabineñ. Epiſcopus Eccleſiam [h] ſancti Angeli de Cauceia † cum ſuis pertinentiis [i], & poſſeſſionibus petiiſſet, aſſerens eam ad ſe tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus pertinere: allegauit ante omnia ius commune: quia cum cõſtituta ſit in diœceſi Sabineñ. ſub ipſius debebat cõſiſtere poteſtate. In temporalibus quoque ad ſe dictã Eccleſiã pertinere nitebatur oſtendere per publicum inſtrumentum, in quo cõtinebatur expreſsè I. Sabineñ. Epiſcopũ H. Farbeñ. † Abbati, & duabus perſonis ipſum, dictam Eccleſiã cum ſuis pertinentiis locauiſſe [k], pro annua quatuor ſolidorum Papienſium penſione. Sed pars veſtra propoſuit inſtrumẽto prædicto nullam fidem penitus adhibendam, propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram † loco ſuſpecto factam, vbi videlicet annotatio [l] temporis recenſetur: *& infrà.* ¶ Quia igitur nobis conſtitit Eccleſiam ſupradictam, conſtitutam in diœ-

† *Cap. 1. eo. ti. in 4. cõ.*
† *Cauria.*
† *Cauſia.*
† *Farſen.*
† *De hac materia vide plenè per Iaſonẽ, & Decium in l. ſi C. de edict. diui Hadri. tollen. & Alex. conſil. 59. incip. viſo proceſſu in 2. vol. adde Felinũ in c ex litteris. ſupra de fide inſtru.*
c *Et intelligas hoc, vt ibi not. abbr. liter dicebat Abbas, quod non erat ſuperflua hæc probatio: quia licet nõ ſufficiat cõtra extraneum, ſufficit contra concedentẽ, Ioan. And.*

h ¶ *Eccleſiam ſancti.*] Hic videtur, quod ſi vna Eccleſia agat de ſubiectione alterius, quòd non ſit agendum contra ipſam Eccleſiam, ſed potius contra ipſam, quæ eſt in poſſeſſione illius *ſupra de electio. querelam.* & *16. q. 3. inter memoratos.* & *ſupra de præſcrip. auditis.* vbi de hoc. *ff. de libe. exhi. l. Vlt. ff. de ſeruis. l. Vlt. 2. reſp.* & *ff. ſi ſer. vend. is cuius familia. arg. contra. ſ. de appel. latio. ad audientiam.* & *ſ. Vt lite non conteſtata. quoniam frequenter. §. quod ſi. 12. q. 2. quicunque militum.* & *ſ. de electio. querelam.* Sed ibi conuenitur ſubditus ſuo nomine, & non nomine Eccleſiæ.
i ¶ *Pertinentiis.*] Petitio iſta nimis larga videtur, ſic *ſupra de reſtitutione ſpoliatorum. cùm ad ſedem.* quia verbum, *pertinere,* ſimpliciter patet. *ff. de Verb. ſig. verbum, pertinere.* Quid iuris ſit, de hoc dictum eſt *ſupra de libelli oblatione. c. 2.* & *ſupra de donationibus, inter dilectos.*
k ¶ *Locauiſſe.*] Sed hoc non ſufficit. *ſ. de fide inſtrument. inter dilectos.* & *C. locati ad probationem.*
l ¶ *Annotatio temporis.*] Id eſt, in annis Domini, idem eſſet in indictione, in qua citius comprehenditur falſitas. *ſ. de fide inſtrumentorum, inter dilectos. Io.*

a ¶ *In diœceſi Sabinen.*] Vnde iure communi ad eum ſpectabat. ſ. eod. de Xenodochiis. & 18. q. 2. monaſteria. & 16. q. 7. omnes baſilicæ. 100. diſt. contra morem. Ber.

b ¶ *Epiſcopale ius.*] Hoc in multis conſiſtit. ſ. de officio ordina. conquerente.

vel interdictum poſt appellationem legitimam promulgata, nulla eſt. Itẽ delictũ, ſiue factũ prelati nõ preiudicat Eccleſię. Itẽ fraus, & dol⁹ nulli prodeſſe dẽt. Itẽ poteſt quis ſe tueri priuilegio, vel præſcriptiõe ſub alternatione, ſed ſimul cõiũctiuè nõ poteſt: quia cõtraria ſunt priuilegiũ, & præſcriptio. Ber.

¶ *Glo. ſeq. exponit, & ſucceſſiuè de duabus quærit, in vtroque arguit & ſoluit.*

c ¶ *Propter prædicta.*] Scilicet propter raſurã in loco ſuſpecto, & interlinearem ſcripturã, ſic ſupra de fide inſtrument. inter dilectos. ad hoc enim vt credatur inſtrumento, oportet, ꝙ ſit ſine omni ſuſpicione. *arg. ſupra de reſcriptis. cum adeo. & c. ad audientiam. & C. de edicto diui Hadriani tollendo. l. vlt.* Sed quid ſi raſura repoſita fuerit de eadem manu? Non vr̃, ꝙ obſtet. arg. infra de priuilegiis. cũ olim. C. de fide inſtrumentorum, comparationes. Si conſtet, quod eadem manu, & in loco non ſuſpecto, non obeſt. Item quid ſi raſura ſit in vno loco, & tamen per alia quę poſita ſunt in inſtrumento, probetur bene propoſitum? Videtur, quod ſufficit ad probandum. arg. bonum. ſ. de re iudicata. cum Ioannes. & ff. G. ſi ex falſis inſtrumentis, vel teſtimo. l. 3.ᵃ & hoc latius põ eſt concedi, quia non eſt præſumptio ꝙ in fraudem factum ſit: quia & ſine illa raſura conſtabat. Item hoc ipſo quod inſtrumentum fallatum fuit, ſufficiebat ad imponẽdũ ei ſilentium. *ſupra de reſcriptis, olim.* Ber.

† Ca. 2. eo. ti. in 4. cõp. Videto hic ſupra allegata Hoſt. & Henricum Boich. Adde concilium Trid. ſeſſ. 25. ti. de regularibus. c. 11.

a *Et melius ſecundum Hoſt.* ff. de lega. 1. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus. & ſupra de fide inſtru. paſtoralis. *Ioann. And.*

ceſi Sabineñ.ᵃ Epiſcopaleᵇ ius in omnibus ſpiritualibus eidem Epiſcopo adiudicauimus in eadem: illis tantum exceptis, quæ per authentica ſcripta ei dignoſcuntur eſſe ſubtracta: *& infrà.* ¶ Quia verò inſtrumentum prędictum, per quod Epiſcopus Eccleſiam intendebat quoad temporalia vendicare, ad faciendam ſuper hoc fidem, inualidum eſſe cognouimus, vtpote propter Prædictaᶜ de iure ſuſpectum: vos ab impetitione ipſius quoad tẽporalia eiuſdem Eccleſiæ duximus abſoluendos.

¶ Idem.

¶ *Monaſterium ſubiectum eſt Epiſcopo, in cuius diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum. Hoc dicit quoad titulum.*

CAP. VIII.

CVm † dilectus filius, *& infrà.* ¶ Quia cauſa non poterat in noſtra præſentia terminari, cum nũcius monaſterij ſuper procuratione, vel ratihabitioneᵈ litteras non haberet, eam veſtro duximus examini committendam: Mandantes, quatenus ſi conſtiterit Abbatem, ad ſedem Apoſtolicam antequam Epiſcopus in eum ſuſpenſionis, vel excommunicationis, & in monaſterium interdicti ſententias tulerit, legitimè appellâſſe, vel monaſteriũ à iuriſdictione Epiſcopi eiuſdem exemptum: eo non obſtãte quòd Abbas ab eo circonuentus, præter fratrum ſuorum aſſenſum, ei obedientiam repromiſitᶜ (cùm fraus, & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas ſententias non tenere †. ¶ Quòd ſi Abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima ſe poterit præſcriptioneᶠ tueri: licèt probet ſe ante prædictas ſententias appellâſſe, nihilominus tamen monaſterium iudicetis Aurieñ. Eccleſiæ ſubiacere, in cuius eſt diœceſi fundatum †. ¶ Similiter eo in probatione appellationis deficiente, ſi vobis conſtiterit de exemptione, vel legitima præſcriptione, tã Abbatem, quàm monaſterium, ab impetitione Epiſcopi abſoluatis.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *Nouam religionem non licet cõſtituere ſine auctoritate Romani Pontificis: Nec in diuerſis monaſteriis poteſt quis eſſe Abbas, vel Monachus. Sic principaliter ſummatur, licèt plura dicta habeat.*

CAP. IX.

NE nimia religionum † diuerſitas grauẽ in Eccleſiam Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de-

¶ *Gl. ſe. ponit differẽtiã quã demum improbat.*

d ¶ *Ratihabitione.*] Notare vult differentiam inter litteras procuratorias, & litteras de rato. nam vbi quis ſimpliciter conſtituitur procurator, licet generaliter conſtituatur, tñ tranſigere, ſiue componere non poteſt: vt ſ. *de arb. per tuas. & C. de tranſact. l. tranſactionis.* & ſic intelligitur *ff. de procu. mandato* ᵇ. Sed ſi adiiciatur clauſula illa: & quicquid aliud etiam ſuper hoc fecerit, ratum habebit, tunc poterit trãſigere, ſiue componere: aliàs nihil operaretur illa adiectio, & ſic videntur differre iſta duo. *ar. ff. iud. ſol. l. 3. §. procuratorem.* ſimile habes ſ *de offic. deleg. coram.* Vel dic, quòd nõ eſt diſferentia e inter mandatum procuratorium, & litteras de rato: Mãdatum procuratorium appellat hic litteras de rato, & ſic intellige ſ. *de officio deleg. coram.* ſ. *de tranſact. contingit.* & ideo dicuntur litteræ de rato: quia in mãdato procuratorio, conſtituẽs ſemper adiicit in fine, ꝙ ratum habebit, quicquid procurator fecerit ſuper cauſa illa, ad quam datus eſt ff. de procu. l. ſi procuratorem. Et cautio rati danda eſt, quando de mandato dubitauit. *C. de procura. l. 1.* Ber.

† *Hinc patet ſententias cenſurarum poſt appellationem latas non tenere, de quo vide Panormitanum in c. conſiderauimus. ſupra de electio.*

† *ſitum.*

b *Et infra de procu. qui ad agendum. lib. 6. Io. ann. And.*

† *Concilium generale Lateran. ſub Innocẽtio iij. c. 1. & c. 3. e. ti. in 4. comp.*

† *religionis eſdem Gul. in Spec. de procur. § . ver. in præmiſſis. Ioan. And.*

CVm dilectus.] In prima inſtruitur delegatus, qualiter ſuper ſententiis pronunciet. In ſecunda, & tertia, qualiter ſuper ſubiectione pronunciare debeat. Secunda ibi, *Quòd ſi.* Tertia ibi, *Similiter.* Ab.

Casvs. Eps Aurieñ. per circumuentionem fecit ſibi præſtari obedientiam ab Abbate cuiuſdã monaſterij, quod ſitum erat in ſua diœceſi præter fratrum ſuorum aſſenſum, cũ monaſterium ipſum diceretur liberum & exemptum, & ſic orta fuit quęſtio inter epiſcopum, & monaſteriũ ſuper ſubiectione ipſius monaſterij: Abbas timẽs ſe per epiſcopũ aggrauari, ad ſedem Apoſtolicã appellauit: Epiſcopus non obſtante appellatione tulit ſententiam ſuſpenſionis, & excõmunicationis in Abbatẽ, & monaſteriũ interdixit, propter quod nũcius monaſterij, & nuncius epiſcopi ad ſedẽ Apoſtolicam acceſſerunt, Corã Papa propoſuit nuncius monaſterij prædictas ſentẽtias non tenere, cũ monaſterium exemptum eſſet, vel ſaltẽ tutum erat legitima præſcriptione Sed quia nũcius monaſterij mãdatum procuratoriũ non habebat, cauſa nõ potuit in pręſentia Papę terminari: vnde cõmittit cauſam quibuſdam ſub hac forma. Quatenus ſi conſtiterit iudicibus, abbatẽ ad ſedem Apoſt. antequã epiſcopus tuliſſet ſententias prædictas in abbatẽ, & in monaſteriũ, legitimè appellaſſe, vel ſi conſtiterit monaſterium prædictum exemptũ eſſe à iuriſdictione epiſcopi, iudicẽt prædictas ſentẽtias nõ tenere, nõ obſtãte quòd abbas ab epo circumuentus præter fratrũ aſſenſum ei obedientiam promiſit, cum fraus, & dolus ei patrocinari non debeant. ſed ſi Abbas defecerit in probatione exẽptionis, nec legitima præſcriptione poterit ſe tueri, adiudicẽt monaſteriũ Aurieñ. Eccleſiæ ſubiacere, quamuis probet ſe appellaſſe ante ſententias ſupradictas, cum monaſterium ſit in ipſius diœceſi conſtitutum. Item & ſi Abbas defecerit in probatione appellationis, ſi conſtiterit de exẽptione, vel legitima pręſcriptione: tã Abbatẽ, quàm monaſteriũ abſoluant ab epi impetitione. No. quòd ſine mãdato non admittitur quis ad agendum. Itẽ excõicatio,

c ¶ *Repromiſit.*] Non enim potuit propter hoc renunciare priuilegio ſuo. ſ. *de arbi. cum tempore.* & quia nõ habuit aſſenſum fratrum ſuorum, non obfuit, quia delictum perſonæ, &c. & 16. *q. 6. ſi epiſcopum & ſ. de exceptionibus. cum venerabilis.*

f ¶ *Præſcriptione tueri.*] Hic de vna defenſione, ſiue exceptione tranſit ad contraria, ar. ſ. *de præſc. auditis. ff. de excep. nemo* ſimiliter de vna actione tranſit ad contrariam. *ar. ſ. de iud. examinata. C. de inof. teſ. contra maiores. arg. contra. ſ. de appellationibus, ſolicitudinem ff. de tribu. quod in hæredem. §. eligere. C. de non nu. pecu. Auth. contra qui propriamᵈ.* Sed quid ſi debuit proponere omnes exceptiones infra certum terminum? Non videtur, ꝙ poſtea ſit audiendus. ſ. *de excep. paſtoralis.* Et qui in vna exceptione ſuccumbit, volens aliam ſtatim proponere nõ auditur, niſi hoc faciat infra terminũ præfixum. *Inſti. de execu. tut. §. qui autem.* Dicas, quòd ſi alicui competunt plures exceptiones, quæ non ſunt contrariæ, in eo caſu ſi non proponit omnes ſcilicet infra terminũ, poſtea non auditur, & ſic intelligitur §. *Inſti. de excu. tuto. §. qui autem.* niſi ſecundùm tenorem illius *decre. paſtoralis* Si autem ſunt contrariæ, putà; quia primo dixit ſe exemptum, & ſuccũbit poſtea poteſt aliã proponere, putà præſcriptionemᵉ: vt hic, & *c. auditis.* & *l. prædicta, contra maiores.* Contrarium tamen eſt in actionibus: quia tunc ab initio debet eligere, aliàs poſtea non auditur volens aliam intentare contrariam: vt *l. prædicta, quod in hæredem. §. eligere.*

d *Sol. caſus eſt ſpecialis & facit ff. de reg. iu. l. nemo ex his. & quod ibi no. Ioan. And.*

e *Etiam ſimul poſſet hoc proponi, cum non ſint contraria. de priui. cum perſonæ. lib. 6. Ioan. And.*

NE nimia.] Diuiditur. Primò nouam religionem prohibet in perſonis, & locis. Secundo pluralitatem locorum monachis & abbatibus ibi, *Illud.* Abbas.

Casvs. Prohibet hic cõciliũ, ne aliquis de cætero nouam religionem inueniat, ſed qui vult ad religionem tranſire, vnã de approbatis aſſumat Itẽ qui voluerit nouã domum fundare, & regulã, & inſtitutionẽ accipiat de approbatis: in fine prohibet ne in plurib⁹ monaſteriis monach⁹ exiſtat, nec vnus Abbas ꝓ-

ſit plu-

ſit pluribus monaſteriis. Not. ꝙ diuerſitas religionum reprobatur. Item qui fundat Eccleſiam, non nouam religionem dēt conſtituere, ſed vnam de approbatis dēt aſſumere. Item vnus monachus non debet habere locum in diuerſis monaſteriis, nec vnus Abbas præeſſe debet pluribus abbatiis.

cætero nouam † religionem [a] inueniat: ſed quicunque ad religionē conuerti voluerit, vnam de approbatis [b] aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domū de nouo fundare, regulam, & inſtitutionem accipiat de approbatis. ¶ Illud etiam prohibemus, ne quis in diuerſis monaſteriis locum Monachi habere præſumat, nec vnus Abbas pluribus [c] monaſteriis præſidere.

TITVLVS XXXVII.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

Vrbanus iij.

¶ Ad Curam monaſterio ſubiectā nō Monachi, ſed ſæculares Clerici præficiūtur, & Epiſcopis ſubſūt.

CAP. I.

IN † Eccleſiis, vbi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur: ſed Capellanus, qui populum regat, ab Epiſcopo per concilium Monachorum [d] inſtituatur: Ita vt ex ſolius [e] Epiſcopi arbitrio, tam ordinatio eius, quàm depoſitio, & totius vitæ pendeat conuerſatio.

¶ Innocentius iij. Archipresbytero, & Clericis ſanctæ Cæciliæ.

¶ Si Eccleſia nō cathedralis vēdicat ſibi ius in alia Eccleſia, obtinebit ſolū quoad ea, quæ probabit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo. Hoc dicit ſecundùm communē, & verum intellectum.

CAP. II.

DIlectus † filius M. ſyndicus Eccleſiæ veſtræ, ab œconomo ſancti Laurentij de Piſcinula, in ſcrutiniis [f], baptiſmate, & Capitulis [g], & ſimilibus ſubiectionem poſtulans, poſſeſſoriū, & petitorium [h] intentabat. Cùm enim Eccleſia ſancti Laurentij ſit in parochia veſtra ſita, debet de iure communi [i] Eccleſiæ veſtræ, in prædictis omnibus ſubiacere, quia nec priuilegium exemptionis habet, nec præſcriptionem [k] pro ſe poterat allegare, cū illa Eccleſia ſanctæ Cæciliæ præſcripſiſſet, ſicut per teſtes dicebat legitimè cōprobatum: præterea cum inter prædictas Eccleſias coram C. Papa ſuper prædictis quæſtio verteretur, M. presbyter Eccleſiæ ſancti Laurentij fuit ſponte cōfeſſus, ꝙ Eccleſię ſanctæ Cæciliæ debebat ſcrutiniū, & baptiſma: Et cū Eccleſia ſanctæ Cæciliæ vellet producere teſtes ad probādū ꝙ ille presbyter diuerſis temporibus vocatus fuerat ad capitulū, & ꝙ ad ipsū venerat, dictus pſbyter confeſſus fuit ſe vocatū ad capitulum veniſſe: vnde C. reſtituit Eccleſiā ſanctæ Cæciliæ quoad capitulum, quo conqueſta fuerat ſe ſpoliatam, ſaluo iure proprietatis Eccleſiæ ſancti Laurétij: per hoc ergo ſyndicus ſāctæ Cæciliæ probare volebat proprietatem quoad ſcrutinium & baptiſma, & poſſeſſionem quoad capitulū. Ad hoc œconomus ſancti Laurentij ex aduerſo reſpondit, quod Eccleſia ipſa nullo medio pertinet ad Romanā Eccleſiam: præterea ipſa Eccleſia fuit monaſteriū monialiū, & generaliter ſeruatur in vrbe, vt nullū monaſteriū titulo ſit ſubiectū: quare incōgruū videbatur, vt regulares ſæcularibus ſupponātur: & dñs Papa in ipſa Eccleſia inſtitutioné liberā exercebat, & deſtitutioné: Nos. Papa his, & aliis intellectis, cōdēmauit œconomū ſancti Laurentij ſyndico Eccleſiæ ſāctæ Cæciliæ in ſcrutinio, & baptiſmo, ita tñ ꝙ ꝑ hoc nullū prçiudiciū generetur Romanç Eccleſiæ, ſi qñ ius ſuū fortè duxerit proſequēdū. In inſtitutione vero, & deſtitutione, & capitulo œconomū ſancti Laurétij ab impetitione ſyndici ſanctę Cęciliç prorſus abſoluit, ſibi ſuper hoc perpetuū ſilentiū imponēdo.

†Vide Cardinalem cōſil. 39. incip. in aliquibus locis. & Felinum in c. Eccleſia ſanctę Mariæ. ſupra de conſt. adde c. Vnicum eo. tit. lib. 6.

a Nec nouum ſanctimo nel monaſteria reliquia infra de reli. c. 1. & 2 nec monaſteria repenentia. C. de feriis à nullo iudice, ſecūdùm Hoſt. Io. An.

†Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Et vide cōcil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularibus c. 11. adde gloſſam, & Archidiaconū. 16. q. 2. in ſumma.

a ¶ *Nouam religionem.*] Ni nouum collegium nō poteſt conſtitui inconſulto principe. *ff. de colleg. illi. l. 3.* ſic nec noua dignitas ſine auctoritate Papæ. *ſ. de conſue. cùm olim.* & 22. *diſt. c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. inducit duo ſimilia:*

b ¶ *De approbatis.*] Sic qui nouam dignitatem inſtituit in Eccleſia, cōſtituet eam ſecundùm conſuetudinem aliarū dignitatum. *ſ. de conſue. cum olim.* ſimiliter noua Eccleſia dēt regi ſecundùm conſuetudinem aliarum. *j. de cenſib. ſuper eo.*

¶ *Glo. ſeq. inducit alia duo ſimilia.*

c ¶ *Pluribus monaſteriis.*] Sic patet, ꝙ nullus poteſt eſſe monachus, vel Abbas in pluribus monaſteriis: ſic etiam de iure nullus poteſt pſici in diuerſis Eccleſiis ſæcularibus. *ſ. de preb. de multa.* nec ſimul præbendam, & dignitatem habere. *ſ. de conceſ. praben. cum noſtris.* & c. *litteras.* nec Abbas cum fratribus poſſet diſpenſare, vt monachus haberet locū in diuerſis monaſteriis. *ar. ſ. de elect. conſtitutis.*

DE CAPELLIS MONACHORVM, ET aliorum Religioſorum.

¶ Supra viſum eſt de religioſis, item de domibus religioſorū in genere: nunc autem ſubiicit in ſpecie de domibus religioſis, ſeu capellis monachorum. Abbas Sicul.

De hac materia tractatur. 16 q. 2 & q. 1. peruenit & in aliis c.

IN *Eccleſiis.*] Primo ponit dictum. Secundo ampliat ibi, *Ita vt.* Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa, quòd monaſteria quæ populum habent, habeant capellanum ſuū inſtitutum ab Epiſcopo de conſilio monachorum, qui populum regat, & viſitet, cùm neceſſe fuerit: cuius ordinatio, & diſpoſitio ad Epiſcopum pertinet. Not. quòd monachi curam populi habere non debent. Item ordinatio, & diſpoſitio presbyterorum ad Epiſcopum pertinet.

¶ *Glo. ſe. alleg. vnum concor. in contrarium alleg. 4. cano. & ſoluit.*

d ¶ *Monachorum.*] Hoc ius commune videtur: vt *ſ. de ſta. mo. monachi.* vbi prohibentur poni per parochias. Signatur cōtraria 16. q. 1. *dictos.* & c. *vos autem.* & c. *in parochia.* Sol. quod hic dicitur, intellige de monacho clauſtrali, qui non eſt à populo electus, nec ab Epiſcopo inſtitutus: monachi debent habere capellanū, qui miniſtret populo ſacramēta, ab Epiſcopo inſtitutum de concilio monachorum, vt hic dicit, qui circumeat parochiā, cū neceſſe fuerit: quod monachi facere nō debent. Ibi de illis, qui præficiūtur parochialibus Eccleſiis per Epiſcopū, hic nō. & hoc c. loquitur. vbi eſt cōgregatio monachorum.

¶ *Glo. ſeq. tenetur per contrarium* de cano. 15. q. 7. &c.

e ¶ *Solius.*] Hoc ideo dicit: quia monachi non poſſunt remouere eum, ſed ſi delinqueret, per Epiſcopum debet remoueri ordine iudiciario, & ita excluduntur monachi quantum ad hoc: ſed ſi deberet deponi, tunc neceſſarij ſunt alij Epiſcopi. 15. q. 7 *felix.* & c. *ſi quis tumidus.*

DIlectus.] Tria facit. Primò ponit petitionem actoris. Secundò defenſionem rei. Tertiò Papæ diffinitionem. Secunda ibi, *Ad hoc.* Tertia ibi, *Nos.* Abb. Sicul.

CASVS. Syndicus Eccleſiæ ſāctę Cęciliæ, nomine ipſius Eccleſię petebat ab œconomo ſācti Laurētij de Piſcinula ſubiectionem in ſcrutiniis, baptiſmate, capitulis, & ſimilibus, poſſeſſorium, & petitoriū intentando, dicens, quód cū Eccleſia ſancti Laurentij ſit in parochia ſanctæ Cæciliæ ſita, de iure cōmuni debet ei in prædictis omnibus ſubiacere: cū priuilegiū exemptionis nō habeat, nec pręſcriptionē pro ſe poterat allegare, cū Eccleſia ſanctæ Cæciliæ præſcripſiſſet prædicta, ſicut per teſtes dicebat eſſe probatū: præterea cum inter prædictas Eccleſias coram C. Papa ſuper prædictis quæſtio verteretur, M. presbyter Eccleſiæ ſancti Laurentij fuit ſponte cōfeſſus, ꝙ Eccleſię ſanctæ Cæciliæ debebat ſcrutiniū, & baptiſma: Et cū Eccleſia ſanctæ Cæciliæ vellet producere teſtes ad probādū ꝙ ille presbyter diuerſis temporibus vocatus fuerat ad capitulū, & ꝙ ad ipsū venerat, dictus pſbyter confeſſus fuit ſe vocatū ad capitulum veniſſe: vnde C. reſtituit Eccleſiā ſanctæ Cæciliæ quoad capitulum, quo conqueſta fuerat ſe ſpoliatam, ſaluo iure proprietatis Eccleſiæ ſancti Laurétij: per hoc ergo ſyndicus ſāctæ Cæciliæ probare volebat proprietatem quoad ſcrutinium & baptiſma, & poſſeſſionem quoad capitulū. Ad hoc œconomus ſancti Laurentij ex aduerſo reſpondit, quod Eccleſia ipſa nullo medio pertinet ad Romanā Eccleſiam: præterea ipſa Eccleſia fuit monaſteriū monialiū, & generaliter ſeruatur in vrbe, vt nullū monaſteriū titulo ſit ſubiectū: quare incōgruū videbatur, vt regulares ſæcularibus ſupponātur: & dñs Papa in ipſa Eccleſia inſtitutioné liberā exercebat, & deſtitutioné: Nos. Papa his, & aliis intellectis, cōdēmauit œconomū ſancti Laurentij ſyndico Eccleſiæ ſāctæ Cæciliæ in ſcrutinio, & baptiſmo, ita tñ ꝙ ꝑ hoc nullū prçiudiciū generetur Romanç Eccleſiæ, ſi qñ ius ſuū fortè duxerit proſequēdū. In inſtitutione vero, & deſtitutione, & capitulo œconomū ſancti Laurétij ab impetitione ſyndici ſanctę Cęciliç prorſus abſoluit, ſibi ſuper hoc perpetuū ſilentiū imponēdo. Not. ꝙ in eodē libello pōt quis intētare poſſeſſoriū, & petitoriū ſuper diuerſis articulis, & etiā ſuper eodē. Itē cōfeſſio ſyndici, vel ꝓcuratoris pręiudicat Eccleſiæ. Itē obedientia probatur per hoc, ꝙ quis vocatur, & venit ad capitulū, vel conſilium. Itē proteſtatio facienda eſt, ne factum proprium ſuæ Eccleſiæ noceat. Item in perſona ſyndici formanda eſt ſententia: & ideo condemnationis, & abſolutionis ſententia poteſt in procuratorem, vel ſyndicum proferri.

f ¶ *In ſcrutinio.*] Sic ſ. de ma. & obed. his quæ. Scrutiniū hic, & ibi appellantur chatechiſmi, ſiue exorciſmi, qui fiunt baptizandis per xx. dies ante baptiſmū, de quibus legitur de conſe. diſt. 4. ante baptiſmum. & c. ante xx. & 10. q. 1. *peruenit.* Et eſt vulgare Romanorum. aliter accipitur ſcrutinium. *ſ. de ſcruti. c. vnico.* & aliter accipitur in concilio Lug. *ſ. de elect. in electionibus.* & c. *quia propter.*

g ¶ *Capitulis.*] Id eſt, ſynodo, ſiue cōuētu, vbi vitia corrigūtur.

¶ *Gl. ſe. no. in eodē libello, & c. inducit duo ſimilia, & ſubdit cām.*

h ¶ *Et petitoriū.*] Super diuerſis c. ſcilicet petitoriū quoad ſcrutiniū, & baptiſma, poſſeſſoriū quoad capitulū: & ſic duę actiones ſimul in eodē libello poſsūt ꝓponi, ſicut & de poſſeſſione ſoli interdicto, vñ vi. pōt experiri, & de rebus vi ablatis ad exhibendum. vel vi bo. ra. ff. de vi, & vi ar. *l. 1. § ſi fundus.* de quo, & pro eadem re poſſunt iſta duo ſimul intentari, & ab eadem parte: vt hic. & *ſ. de cauſ. poſ. c. 2. 3.* & 4. & *cū dilectus.* vbi materia iſta expeditur, & *c. paſtoralis.* Item & vnum iudicium ſufficit ad plures ſocietates. & *ff. pro ſoc. cum duob. § ſi plures.* aliàs incipit, lex iſta, ſub qua eſt ille. *§ ſi inter fratres ar. ff. fa. ercıſ. heredes § de plurib.* & *§ ſi.* & hoc fit cā dirimēdarū litium. *ar. ff. de act. emp. l. non eſt nouum* & *ſ. de cau. poſ. c. ad vltimum.*

i ¶ *De iure communi.*] *ſ. tit. prox. c. conſtitutus.*

k ¶ *Præſcriptionē.*] Immò & ſi allegaſſet eā, nō iuuaretur, niſi allega-

†Cap. vnico eo. ti. in 3. com. Vetera pro alio Henricū Boich. hic ipſe.

† *Aliàs illam, & tūc expone, ſcilicet Eccleſiam ſancti Laurentij, quia poſſidebatur ab Eccleſia ſancta Cæcilia, cum ſita eſſet infra parochiam ſuam, vnde contra. Aliàs illa, ſcilicet iura quæ petebantur, quibus vſa erat Eccleſia ſancta Cæcilia, non Eccleſia ſancti Laurentij ita not. Hoſtienſis, quem ſequor.*

b *Hæc ſcrutinia in ſeptimana ſancta fieri conſueuerunt circa pueros poſtea in maiore ſabbato baptizandos, vt refert Hoſtienſis, & Io. And. hic ex Goffredo, & vide Archidiaconū, & Io. And. in 2. de ele. lib. 6.*

c Contra ſuprà de teſt. ſignificauerunt de cā poſ. cum ſub. *Ioann. Andr.*

allegaret eã ex alterius perſona. ſ. de præſer. cùm ex officij.
a ¶ *Verteretur.*]Super diuerſis articulis, ſcil. petitorio quantùm ad ſcrutinium, & baptiſma, & poſſeſſorio quoad capitulum, vt patet ex ipſa littera. Sed modò corã Innocentio agebatur poſſeſſorio, & petitorio, & quia non fuit modò probatum de proprietate quoad capitulum, abſoluitur eccleſia ſãcti Laurentij quoad capitulum, vt in fine dicitur, dũ Eccleſia Romana habuit ibi inſtitutionẽ, & deſtitutionem, & eccleſia ſãctæ Cęciliæ illa ſolummodo habebit poſteà, quę presbyter cõfeſſus fuit quantùm ad proprietatẽ corã Cæleſtino Papa. cùm in omnibus aliis eccleſia ſãcti Laurentij pertineat ad eccleſiam Romanã: vt in ne. ater.

a *Et tamen ſuper poſſeſſorio nõ pronunciat, ſecundùm Innocentium: ſed põt dici quod pronunciauit in decifa ſecundùm Petrũ, & Abbat. Ioan. And.*

b ¶ *Sponte confeſſus.*] Et ſic cõfeſſio procuratoris præiudicat dño: iſte presbyter procurator erat eccleſiæ ſãcti Laurentij. De hoc notatur ſuprà, vt lite non conteſtata. c. 1. Et, ſponte, dicit: quia ſecus ſi coactus. *infra de accuſ. c. ſi confiteretur.* Et confeſſio in † vno iudicio facta corã Cæleſtino, valet hic in ali› corã Innocentio, vt patet. Bern.

† *ad hoc.*

† *ipſa.*

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. vnam concor. & ſignat vnum contrarium.*

c ¶ *Vocatum.*] Per hoc igitur probatur poſſeſſio b obedientiæ, quod aliqs vocat⁹ ad ſynodũ venit. *arg. ſ. de his quæ fiũt à maiori parte capituli. c. ex ore. arg. contra. ſ. de reſt. ſpo. cùm.*

b *Sed non proprietas.*

d ¶ *Curauit.*] Eodem iure debuit pnũciare diffinitiuè ſuper prædictis duobus articulis, ſed noluit. Bern.

e ¶ *Scrutinium, & baptiſma.*] In his duobus obtinuit, in omnibus aliis ſuccubuit: vt ſ. ſequitur.

tum. Præterea cum corã C. Papa prædeceſſore noſtro ſuper prædictis inter veſtram prædictam Eccleſiã, quæſtio verteretur [a], M. Presbyter eiuſdem Eccleſiæ fuit ſponte cõfeſſus [b], quod Eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ ſcrutiniũ, & baptiſma debebat. Cũque pars veſtra teſtes, quis ſe illum diuerſis temporibus ad Capitulũ vocaſſe, ipſũque veniſſe aſſerebant, in mediũ produxiſſet, eis iurare paratis, predictus Presbyter ſe vocatum [c] iuiſſe ad Capitulum eſt cõfeſſus: vnde predict⁹ prędeceſſor noſter Eccleſiã veſtrã Capitulo, quo ſe conqueſta fuerat ſpoliatã, ſaluo iure proprietatis Eccleſiæ ſancti Laurentij reueſtire curauit [d], ſicut in eius litteris continetur: per hoc ergo proprietatem quoad ſcrutinium, & baptiſma [e], & poſſeſſionẽ quoad Capitulum, veſter voluit ſyndicus cõprobare. Ad hęc † ſancti Laurentij œconom⁹ ex aduerſo reſpondit, quod Eccleſia illa † nullo medio ad Romanam Eccleſiam pertinebat. Cum enim monaſteriũ Monialium fuerit, & generaliter ſeruetur in vrbe, vt nullũ monaſterium titulo [f] ſit ſubiectum, incongruum videbatur, vt regulares ſæcularibus ſupponãtur: præterea vſque hodie nos in ea inſtitutionẽ, & deſtitutionẽ liberam exercemus: & *infrà.* ¶ Nos igitur auditis propoſitis, œconomum ſancti Laurentij [g] ſyndico veſtro in baptiſmo, & ſcrutinio condemnamus: ita vt per hoc Eccleſiæ Romanæ nullum præiudicium generetur [h], ſi quando forte ius ſuum duxerit proſequendum. In inſtitutione [i] autem, & deſtitutione, & Capitulo, œconomum ipſum ab impetitione ſyndici veſtri prorſus abſoluimus, ſyndico veſtro ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes,

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Titulo.*]Id eſt, plebi ſæculari. *18. q. 2. peruenit. & c. Audiuimus.* Sed nõne ſubijcietur epõ, qui eſt ſęcularis? Sed illud eſt, vt dicit Vin. propter excellentiã dignitatis [c]. immò verius videtur, vt T. dixit, quod de iure cõmuni monachi poſſunt ſubeſſe titulo, i. plebi ſæculari. *16. q. 1. alia. & c. eccleſia habet. & c. ideo. arg. 63. diſt. à ſubdiacono.*

c *Facit, quod not. de elec. nulli. lib. 6. in vlt. gl. Ioa. And.*

g ¶ *Oeconomũ ſancti Laurentij.*]Hic formatur ſentẽtia in perſona procuratoris, ſiue œconome, nõ tñ ipſe conueniet, vel cõuenitur actione iudicati, niſi eſſet defenſor tantùm, vel datus in rem ſuam ff. de procurat. Plautius. Arg. contra, quod in perſona domini. *ſ. de proba. licet.* De hoc traditur *ſ. de elect. querelam.*

h ¶ *Generetur.*]Et ita Papa iudicat, quod ei non obſit exceptio rei iudicatæ. ſimile *ſ. de re iud. c. ſuborta.* vnde bene præſcribitur contra monaſterium exemptum ſpatio legitimo xl. ann. licèt non contra Papam. 16. q. 4. *Volumus.*

i ¶ *In inſtitutione.*]Hic patet, quod in quibuſdam iuribus epalibus põt pręſcribi, ita quod non ꝑ hoc in aliis: & ita fallit regula illa, quod per partẽ tota ſeruitus retinet: *vt ff. de ſer. ru. prædo. vna eſt via* de hoc dicitur *ſ. de præſcr. auditis.* & hoc ideo eſt quia ius epale eſt genus multas habens ſpecies ſub ſe, quarum multæ enumerantur *ſ. de off. ordi. conquerente. & c. dilectus, in gloſſ.*

E *X parte tua*]Diuiditur. Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Cum autem.* Abbas.
Casvs. Abbas, & conuentus Riuen. Veneceñ. diœceſis litteris Apoſtolicas ad quoſdã iudices impetrauerũt, ne Eps diœceſis eos cõpelleret plures monachos ponere in quibuſdã prioratibus ſuis, vbi ſinguli monachi eſſe conſueuerunt, cũ pluribus facultates non ſufficerent eorundẽ, inquiſita prius veritate de facultatibus prioratuum: occaſione iſtarum litterarũ dicebant ſibi eſſe côceſſum, vt in ſingulis prioratibus ſuis ſinguli monachi cõmorentur, dummodo pluribus facultates non ſuperant eorundem. Eps Venetẽſis ſignificauit hoc domino Papæ: & ipſe reſcribit ei dicẽs, cùm iſtud obuiet concilio Lateranenſi, de quo nulla fit mentio in litteris prædictis, reſpondet, quod non credit huiuſmodi litteras à ſede Apoſtolica emanaſſe: quod ſi forſitan per occupationẽ emanauerint, non vult per hoc derogari concilio antedicto. Not. quod monachi in eccleſiis ſoli commorari non debent. Item ſi quis litteras impetrat contra aliquod ius, ſiue concilium, de ipſo iure, ſiue concilio mentionem facere debet, aliter non valent.

¶ Honorius iij. Epõ Venteñ.

¶ *In prioratibus Monachorũ non poſſunt ſinguli Monachi commorari, etiamſi ſuper hoc habeãt reſcriptum Apoſtolicum, niſi in illo fiat mentio de Lateranenſi conſilio.*

CAP. III.

Ex parte tua fuit propoſitum: & *infrà.* ¶ Abbas, & Cõuentus Riueñ. † Veneceñ † diœceſis occaſione litterarũ [k] Apoſtolicæ ſedis aſſerunt [l] ſibi eſſe conceſſum, vt in ſingulis ipſorũ Prioratib. ſinguli Monachi cõmorentur, ſi pluribus non ſuppetunt facultates eorundem. ¶ Cùm autem id obuiet Lateraneñ. concilio †, de quo nulla mẽtio [m] eſt in litteris antedictis: Fraternitati tuæ breuiter reſpõdemus, quod huiuſmodi litteras ab Apoſtolica ſede nõ credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem [n] forſitan emanauerint, nolumus [o] per hoc derogari concilio ſupradicto.

† *Riueneñ.* *Riuen.*

† *Nateruen.*

¶ *Gloſſ. ſeq. incipit caſum.*

k ¶ *Litterarum.*] Litteræ iſtæ tales fuerũt. Impetrauerunt monachi iſti litteras ad quoſdam iudices [d], ne Epiſcopus diœceſanus cõpelleret eos, plures monachos inſtituere in quibuſdam prioratibus ſuis, vbi ſinguli monachi eſſe conſueuerunt, cũ pluribus non ſufficerent facultates eorundem: inquiſita priùs veritate de facultatib. prioratuum, occaſione talium litterarum, dicebant, ſecundùm quod inferiùs continetur.

† *Lateranenſi concilio ſub Alexandro iij. c. 10. refertur ſuprà de ſtatu monacho. c. monachi.*

d *Hoſt. dicit iſtos fuiſſe conſeruatores contra diœceſanũ. Io. And.*

l ¶ *Aſſerunt.*] Et malè: quia licèt in eccleſiis illis nõ poſſent eſſe plures monachi, non tamen Papa cõcederet, quod ſoli monachi in ſingulis prioratibus ſingulariter ponerẽtur: quia illud eſſet contra concilium Lateraã *ſ. de ſta. mo. c. 2.* & eſt expreſſum *ſ. e. prox.* vnde litteræ iſtæ de conſcientia Papæ non emanauerunt. Bern.

e *Sed hoc nõ debet velle, propter periculũ peccati carnalis, concupiſcẽtiæ, quod imminet ſoli: qualiter: & eſt ſequela ſolitaria vita religioſi inter homines conuerſantis: & hoc conſiderauit concilium Lateraã. & vbi patet Io. And. & Hoſtien.*

m ¶ *Nulla mẽtio.*]Et ſic patet, quod ſi quis litteras impetrat cõtra aliquod ius, ſiue concilium, nõ valent, niſi fiat mentio de illo iure. *ſ. de reſcrip. nonnulli. & ſ. de ata. & quali. cum te.*

n ¶ *Occupationem.*]Sic *ſ. de ſen. excom. ſi aliquando. C. de lib. cãa iubemus.* idem eſſet, ſi per importunitatem petentis. *C. de pe. bo. ſublatis. l. 1. lib. 10. arg ſ. de reſcr. ſi quando.*

o ¶ *Nolumus.*]Tamen ſi vellet [e], bene poſſet diſpenſare contra concilium: quia auctor illius concilij parem non habuit poteſtatem. *ſ. de elect. innotuit.* & Papa maior eſt, quàm conciliũ. *ſ. de elect. ſignificaſti.*

¶ Idem Burdegaleñ. Archiepõ.

¶ *Ordinarius compellit Abbatẽ, vt Monachos à Prioratib⁹ reuocet ad clauſtrũ, vel eis ſocios adiũgat.*

CAP. IV.

Ad audientiam noſtrã peruenit, quod nonnulli Mo-

A *D audientiam.*] Primò ponit tranſgreſſionem concilij: quam ſecundò mandat corrigi ibi, *Ideòque,* Abbas.
Casvs. Significatum fuit dño Papæ, quod quidam ſubiecti Archiepõ Burdagaleñ. ſolitarij habitabãt in quibuſdã Prioratibus contra ſtatutũ Lateraã. concilij. vñ mandat Papa eidẽ Archiepõ, quatenus Abbates, ſeu Priores ipſorum, vt vel ipſos reuocent ad clauſtrum, facientes per clericos ſæculares in eiſdem eccleſiis deſeruiri, vel aſſocient ſibi alios monachos, cum quibus vitam regularem obſeruent, per cẽſuram eccleſiaſticã monitione pmiſſa cõpellat. Not. quod monachi in eccleſiis ſoli ſine aliis

alijs monachis habitare non debent cõtra concilium Lateranẽſ. Item Epi poſſunt compellere Abbates, ne monachos ſolos, et villas dimittant.

a ¶ *Diœceſana.* i. iuriſdictiõis. De hac lege no. ſ. *de off. ar. dilecti.*

b ¶ *Generalis concilij*] Hic vocat Papa Lateranẽ. conciliũ generale, quod habes. ſ. *de ſta. mona. c. 2.* ſed concilium Innocentij ſemper ſic appellatur.

¶ *Gl. ſeq. ponit differentiam, quam improbat.*

c ¶ *Eiſdem aſſocient.*] Et ita Epi compellere debent Abbates, ne monachos per villas ſolos dimittant, ſecus in canonicis regularibus, ſi eligerentur ad regimẽ animarũ, nam illi non compelluntur alios ſecũ habere, niſi id cõmodè facere poſſint. ſ. *de ſta. mo. quod Dei timorem.* ſed ibi eſt collegium. vñ idem videt de regularibus, ſcilicet qđ non deberẽt eſſe ſoli in capellis.

† *Quod citatur ſuprà c. præcedẽti.*

† *clauſtra.*

nachi, lege tibi diœceſana [a] ſubiecti, in quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarij, contra ſtatutum generalis concilij [b] †. Ideoque mandamus, quatenus ipſorum Abbates, ſeu Priores, vt vel ipſos ad clauſtrum † reuocent, facientes in ipſis Eccleſijs deſeruiri per Clericos ſæculares: vel alios Monachos eiſdem aſſocient [c] cum quibus vitam poſſint ducere regularem, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam compellas.

TITVLVS XXXVIII.

De iure † patronatus.

¶ Ex concilio Mediolanenſi. †

¶ *Si propter diſcordiam patronorũ Eccleſia caret adminiſtratore, ceſſatur in Eccleſia à diuinis, tollũtur reliquiæ, & oſtia clauduntur, ſi aliter ſine ſcãdalo Eccleſiæ prouideri nõ poteſt. Hoc dicit cum c. ſequenti.*

DE IVRE PATRONATUS.

¶ *Suprà viſũ eſt de præben. & dignit. item de relig. domi. item de capel. mona. ſed quia ad iſtas fit inſtitutio, nõnunquã per præſentationem patroni, & ſic poſſet dubitari de iure patronatus, & de modo præſtãdi: merito poſt rubricas præcedentes ſubijcitur iſta. Abb. Sicul.*

De hac materia tractatur 16. q. 5. pię mẽtis ſ. cũ ergo. vſque ad fi. q. 16. q. 5. ſi quis Epoũ.

† *De materia totius tit. vide latè per Lambertinum in libris de iurepatronatus. adde conc. Trid. infrà ſuo loco citandum.*

† *In omnib. antiquis ita: ex concilio Mediomatricis. Idem Burch. l. 3. decr. c. 42. & in 1. compil. eo. tit. in c. 1. Iuo. p. 3. c. 46. habet ex cõcilio Mediomatricenſi c. 10. extat tamẽ hoc decretũ in concilijs vulgatis in ſinodo Cabilonenſi ſecũda habita ſub Imperatore Carolo Magno. c. 26.*

CAP. I.

PErlatum eſt: & infrà. ¶ Nobis viſum eſt, quod Eccleſia inter hæredes patroni diuidi non debeat [d]. Et ſi ſimultates [e] inter eos ſurrexerint, propter quas Sacerdos ſuo ibi officio canonicè fungi non poſſit: ſi aliter prouideri nõ poterit, pręcipiatur ab Epiſcopo, vt nullo modo ibi Miſſarum ſolẽnia celebrentur [f], donec ad concordiam redeant, & Eccleſia Sacerdotem canonicè habeat, qui liberè ſuum miniſterium valeat exercere.

PErlatũ eſt.] Duo facit concilium. Primò prohibet eccleſiam inter patronos diuidi. Secũdò ponit, quid facere debeat Eps, cum patroni non ordinant Eccleſiã. Secunda ibi, *Et ſi.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquando contingit, quòd vnus patronus Eccleſiæ relinquit plures heredes: quilibet heredum vult pro ſuo arbitrio Eccleſiam ordinare, cum vacat: ſtatuit conciliũ, quod inter hæredes patroni Eccleſia diuidi nõ debeat: & ſi diſcordia fuerit inter eos, propter quam ſacerdos ibi ordinari nõ poſſit, Epiſcopus præcipiat, vt nullo modo Miſſarum ſolemnia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant, & canonicè prouideant Eccleſiæ. Not. quòd Eccleſiæ diuidi non debent. Item Epiſcopus poteſt compellere patronos Eccleſiarum diſcordantes per ſubtractionem diuinorum, vt ad concordiam redeant.

¶ *Gl. ſeq. fortificat text. per rationem, ad quam inducit 4. iura. Secundò tractat, an iuſpatronatus cuique patrono competat in ſolidum. In fi. quærit, & arg.*

d ¶ *Non debeat.*] Quia ad mutabilitatem mundanarum neceſſitatum Eccleſia turbari non debet. 10. *diſt. lege.* & 3. q. 6. *hac quippe.* & 100. *diſt. 1.* & ſ. *eo. querimoniam.* Et nota quod iuſpatronatus apud vnumquemque hæredum eſt inſolidum quoad omnem eius effectum *ff. de bo. li. ſi libertus. in fi.* præter ſacerdotis præſentationem, quæ eſt apud omnes [a], ita quod apud nullum: vt hîc patet, & ſ. *c. prox. ſicut electio*: quia res ſimplex eſt, & indiuiſibilis, & ſic ad quemlibet hæredẽ in ſolidum tranſit. etiamſi ex diuerſis, & inæqualibus partibus ſint hæredes *arg. ff. de ſer. vrb. C. de relig. ſi ſepulchrum.* & *ff. eo. l. quod ſi locum.* & *ff. ad l. Fal. l. 1. § ſi vſuſfructus.* & *ff. de vſu, & hab. vſu.* quia incorporalia diuidi non poſſunt. *arg. 7. q. 1. nihil.* Quid ſi conueniant, poſſẽtne paciſci adinuicem, vt alternis vicibus præſentarent? *arg. quod ſic ff. de vſuf. quoties. ff. de ſerui. vrb. in fine.*

ADDITIO. Et *ff. commu. diui. l. communi diuidundo § ſi de vſufructu.* Inno. contra, cùm ſit res ſpiritualis. *Vide cle. plures, eod. titul.*

e ¶ *Simultates.*] Id eſt, latentia odia, ſiue diſcordiæ.

a *De hoc articulo quid ſit tenendũ, vide clemẽtinam* plures, de iure patronatus.

f ¶ *Celebrentur.*] Sic 16. q. 7. *conſiderandum.* & *c. ſi plures.* ſed hoc hodie ſeruari nõ debet, ſi aliquo modo ſine ſcãdalo poſſit Eccleſia ordinari ſ. *eo. quoniam.* Ber.

QVæcunque.] CASVS. Si patroni Eccleſiæ diſcordes fuerint, vt eam nolint de vno pſbytero ordinare, ſi Eps aliter Eccleſiæ conſulere non poterit, tollat inde reliquias, & claudat oſtia eccleſiæ, nec diuinum ibi celebretur officiũ, donec canonicè vnum elegerint presbyterũ. Iſta duo c. reducenda ſunt ad c. ſequẽs. Not. quòd Epiſcopus põt cõpellere patronos diſcordantes ad ordinãdam Eccleſiam de vno presbytero.

¶ Ex concilio Tiburieñ. †

¶ *Summarium eſt in c. prox.*

CAP. II.

QVæcunque Eccleſia: & infrà. ¶ Si contingat pro Eccleſia diſſidere patronos, vt eam nolint ſub vno Presbytero procurari †, Epiſcopus (ſi aliter non poterit ipſi cõſulere) tollat inde reliquias [g], atque eiuſdem Eccleſiæ claudat oſtia, vt ſacrum myſterium, † nullus in ea celebret antequam vnum eligant Presbyterum, qui ſacroſanctæ ſit idoneus procurare.

¶ *Gl. ſeq. ponit triplicẽ lecturam. Melen. Ioan. Fauen. & Alani.*

g ¶ *Reliquias.* Quidã dicunt, ſicut Meledus, quòd hoc c. nõ tenet, & illa c. ſimiliter non tenẽt. 16. q. 7. conſiderandũ & c. ſeq. quoniam. & c. eãte, niſi forſitã ex facto Epiſcopi magnũ ſcandalũ oriretur, tũc poſſet ſeruari hoc, qđ hic dicit ad tẽpus, qđ ſatis videt. Ioan. Fauen. dicebat: tollat reliquias, i. non ponat. Ala. intelligit de reliquijs, quæ ſunt in capſis extra altare, qđ eſt verum, quia de illis, quę ſunt in altari non intelligitur.

† *Concilium Triburienſe* c. 32. Burch. *l. 3* decr. c. 224 Iuo. *p.* 3. c. 283 & c. 2. eo. tit. in 1. comp.

† *in vno Vaticano codice alterius manu erat ſcriptum, ordinari.*

† *Aliàs monaſterium, quod agnoſcit hic Hoſtienſis.*

¶ Ex concilio Lateraũ. †

¶ *Si patroni in præſentãdo diſcordant, præfertur præſentatus à maiori parte, ſi eſt idoneus: & ſi hoc ſine ſcandalo fieri nõ poteſt, vel patroni infra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiã.*

† *Concilium Lateran. ſub Alex. 3. c. 17. & c. 4.* eo. tit. in 1. compil.

QVoniã.] Primò ponit abuſũ patronorum. Secundò conſtitutionem ibi, *Præſens.* Abb.

CAP. III.

QVoniam † in quibuſdam locis fundatores [h] Ec-

CASVS. In quibuſdam locis patroni Eccleſiarum, vel eorum hæredes, abutũtur poteſtate ſibi ab Eccleſia cõceſſa: quia cum vna Eccleſia vnius debeat eſſe rectoris, ipſi in diſcordia plurimos præſentant: vnde ſtatuit Lateraneñ. concilium, vt ſi fortè vota patronorũ in plures partes ſe diuiſerint, ille præficiat Eccleſiæ, qui plurimorum eligitur & approbatur aſſenſu, & aliàs idoneus fuerit. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri non poterit, Epiſcopus ordinet Eccleſiam, ſecundùm quod melius ſibi viſum fuerit: In fine dicit, ſi de iure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & illa infra quatuor menſes non fuerit diffinita, ex tunc ſuperior ordinet Eccleſiam. Not. quod ex fundatione Eccleſiarum acquiritur iuſpatronatus. Itẽ plures Rectores non debent inſtitui in vna Eccleſia. Item electio maioris partis tenet, dummodo electus ſit idoneus. Item propter ſcandalum aliquando receditur à iure. Itẽ ſi quæſtio iuſpatronatus infra quatuor menſes non finiatur, Eps poſtea ordinare poteſt Eccleſiam.

¶ *Gloſſ. ſeq. recitatur per q. an refectione, &c. & ponit opi. Lau. quam determinat, ſecundò quærit. arg.* pro, & cõtrà. & *tenet vltimum.*

h ¶ *Fundatores.*] Not. quod ex fundatione [b] Eccleſiæ acquiritur iuſpatronatus, vt hic, & 16. q. 7. *filiis.* & ſ. *eo. nobis.* ſed ex tectione, vel reparatione non acquiritur: vt dicebat Lau. *arg. ff. ne quid in loco publi. l. præter. § vicinales.* ea videlicet ratione, quia quod humani iuris eſſe deſijt, ſeruitutem non recipit. *ff. commu. prædi. tam vr. quàm ru. l. cauerit* [c]. quod intelligo, cum omnino non eſt deſtructũ monaſterium, vel Eccleſia: ſed ſi funditus deſtructum ſit, & de conſenſu Epi aliquis vellet reædificare Eccleſiã, credo, quòd acquirat iuſpatronatus, quia perinde eſt, ac ſi ab initio Eccleſiam conſtruxiſſet. ſ. *de fundã. conſuluit. arg.* Item quid ſi reædificata eſt Eccleſia de eadem materia nunquid prior patronus remanet patronus? Videtur, quòd ſic. quia eadem Eccleſia intelligitur. *ff. de iud. proponebatur.* & 7. q. 1. *denique* & *arg. ff. de vſuf. ſi in area.* & *ff. de ſer. vr. præd. ſeruitutes § ſi ſublatum.* & hæc Eccleſia loco prioris ſuccedit, vnde eadem intelligitur. *arg. ff. ſi quis cau. ſi eum. §. quo minutiarũ* & *ff. ſi ex noxa. caud. l. an ſi. ff. de vſuf. ãũs, in prin.*

† *De intellectu, & materia, vide Hoſtienſem in ſumma eo. tit. § qd iuris. Lapũ alleg. 77. adde Baldum in l. 1. ff. de ſenator. & Lambertinum de iure patro. l. 1. p. 2. ar. 8. q. 2.*

b *Vide concilium Trid. ſeſſ. 14. de refor. c. 12. & ſeſſ. 25. de refor. c. 9.*

c *Per hanc l. dixit Vm. infrà c. ſignificaſti. quod ſi aliquis conſtruxit Eccleſiã. & eam fecit conſecrare, quòd aliam eam dotando patronatũ ſibi non poteſt acquirere. Ioan. And.*

ff. de

ff. de ſer ru. pradi. Attilicinus. arg. contra, quia deſinit eſſe patronus. & obligatio ſemel extincta. &c. de ſolu. qui rei §. aream. & de conſecra. diſt. 4. quaris. quod verius videtur.

a ¶ *Abutuntur.*] Et ita perdere debent priuilegium. 11. q. 3 *priuilegium. & 74. diſt.* vbi iſta didiciſti.

b ¶ *Qui maioribus.*] Simile. 63. *diſt. ſi forte.* Sed nunquid requiritur, quod maioris ſit meriti, & quod plures eum præſentent? hoc videtur velle hæc littera, ſed videtur ſufficere, ſi ſit idoneus, dum tamen habeat maiorē partē, licèt alius ſit melior. De hac materia dicit̄ ī. de elec. eccleſia veſtra.

c ¶ *Sine ſcandalo.*] *Arg. quod propter ſcandalum receditur à iure. ī. de preb. cùm teneamur. & ī. de no. ope. nun. cum ex iniuncto. & ī. de tem. or. ad aures.* vbi de hoc.

d ¶ *Ordinet antiſtes.*] ponendo ibi rectorē, ita quòd ipsū poſtea repræſentet, ſi voluerit. *arg. ī. eo. ſi verò.*

e ¶ *Infra quatuor.*] *ī. eo. cùm pp. contra. ī. c. eam te.* ibi ſoluitur.

a *De hoc articulo vide, quae etiam ſupra in cōſtitutis. 46. de appellatio.*

† *Defenſione, legit in cōcilio, aliàs diſpenſatione.*

† *Aliàs, perſonas.*

† *De intellectu huius §. vide Lābertinum tract. de iure patr. art. 9. q. 12. p. 1. 2.*

† *Scilicet concilio Lateran. ſub Alex. iij. c. 14. §* præter ea. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

cleſiarum, aut hæredes eorum, poteſtate, in qua eos Eccleſiæ hucuſque ſuſtinuit, abutūtur[a]: & cùm vna Eccleſia vnius debeat eſſe rectoris, pro ſua diſſenſione † plurimos repræſentant: Præſenti decreto ſtatuimus, vt ſi forte in plures partes † fundatorum ſe vota diuiſerint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui maioribus[b] iuuatur meritis, & plurimorum eligitur, & approbatur aſſenſu. Si † autem hoc ſine ſcandalo[c] eſſe nequiuerit, ordinet[d] Antiſtes Eccleſiā, ſicut meliùs eam ſecundùm Deum viderit ordinandam. Et id ipſum etiā faciat, ſi de iure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & cui competat infra quatuor[e] menſes non fuerit diffinitum.

¶ Ex eodem †.

¶ Excommunicātur patroni Laici, qui clericos inſtituunt, & deſtituunt in Eccleſiis eis à patronatis, vel bona ipſarū aliter adminiſtrāt. Et Clerici, qui inſtitutionem Laicorum recipiunt, communione priuentur.

PRæterea.] Duo ſunt dicta. Secundū ibi, *Clericus*. Abb. Siculus.

Casvs. Quidam laici patroni in tantam audaciam prorumpūt, vt ſine auctoritate Epiſcoporū clericos inſtituāt in eccleſiis, & deſtituāt: & poſſeſſiones, & alia bona eccleſiarū pro ſua voluntate diſtribuant; ppter quod Lateran. conciliū decernit illos anathemate feriēdos. Clerici verò, qui eccleſias de manibus recipiūt laicorū ſine auctoritate epiſcopi ſui, communione priuentur: & ſi eas non dimiſerint, à miniſterio eccleſiæ, & ordine deponātur. No. quòd laici etiam patroni de rebus eccleſiarum ſpiritualibus, vel temporalibus, ſine auctoritate epiſcopi ſui nihil diſponere debent. Itē ſine auctoritate epiſcopi clerici non debent inſtitui in eccleſiis. Itē pœna clerici recipiētis beneficium de manu laici eſt, vt communione priuetur. Item pœna clerici nō dimittentis beneficiū receptum à laico eſt, quòd deponi debet.

† *Vel.*

b *Quod credo. Tanc. & Vin. idem Hoſtienſis. cùm nec laici ſint excōicati ſupra proximo reſponſo. Ioan. And.*

c *Vbi de hoc & ſuprà de renun. quin dubiis. & habēt locum hac intra, vbi laicus dat eccleſiā in titulum. ſecus ſi in proprietatē, ſecūdùm Vin. Ioan. And.*

CAP. IV.

PRæterea quia in tātum quorundam Laicorum proceſſit audacia, vt Epiſcoporum auctoritate neglecta, Clericos inſtituāt[f] in Eccleſiis, & remoueant, cùm voluerint: poſſeſſionē quoque, atque alia Eccleſiaſtica[g] bona, pro ſua voluntate plerunque diſtribuant, ipſos anathemate decernimus feriendos. Clericus autem, qui Eccleſiam per laicos[h] ſine proprij Epiſcopi auctoritate receperit, communione priuetur[i]: & ſi perſtiterit, à miniſterio Eccleſiaſtico, & † ordine deponatur.

¶ Alexander iij. Eboracen. Archiepiſcopo.

f ¶ *Inſtituant.*] 16 q. 7. *laici. & c. per laicos.*

g ¶ *Eccleſiaſtica.*] 16. q. 7. *decimas.*

h ¶ *Per laicos.*] ī. *de priuileg. cùm & plantare.*

¶ *Gl. ſequens opi. ſignat littera contrarium, & remittit.*

i ¶ *Communione priuetur.*] Et ita non eſt ipſo iure ſuſpēſus, qui recipit eccleſiā à laico, & per hoc intellige illos canones. 16. q. 7 *ſi quis deinceps*, cum aliis c. ſeq. quæ hoc dicere videntur. Item alia pœna etiam imponitur ei, qui per abuſum laicorū cōſentit ſuæ electioni, quia fit inelegibilis. ī. *de elect. quiſquis. ar. contra* ī. *eo cura.* quòd ſc. eccleſia poſſit haberi per laicum. ibi ſoluitur.

QVod autē.] Duo ſunt dicta. Secūdum ibi. *De cætero* Abb. Sicul.

Casvs. Patronus Eccleſiæ ad vacantem eccleſiam præſentauit prælato (ad quem pertinet inſtitutio) clericū idoneum: clericus ille non fuit à prælato admiſſus: poſtmodum patronus volūtate mutata aliū idoneū præſentauit, qui fuit ab Epo inſtitutus, & in poſſeſſionem inductus: quæritur quis iſtorū alteri præferri debeat? Rūdet, quòd in caſu iſto melior eſt conditio poſſidentis, quia antequā præſentatio per Epm approbetur, ratum nō eſt, quod à patrono fuit inchoatum. Not. quòd licitum eſt laico patrono variare ante inſtitutionē præſentati. Item nota caſum, in quo melior eſt conditio poſſidentis, ſcilicet quando laicus patronus præſētat primò vnum, nec recipitur, & præſentat ſecūdò alium, & recipitur: ſecus eſt in clerico patrono.

¶ Si patronus laicus ſucceſſiuè præſentat duos, & ſecūdus inſtituitur ab Epiſcopo, valet inſtitutio. Hoc dicit primo. Patron⁹ nō poteſt Clerico, vel alteri Eccleſia cōferre Eccleſiam patronatam, vel alteri donare.

CAP. V.

QVòd † autem conſulis, ſi Clericus idoneus ad vacātem Eccleſiam præſentatus, non fuerit ab Epiſcopo diœceſano admiſſus, & poſtmodum alius idoneus præſentatus, & inſtitutus ab Epiſcopo poſſeſſionem tenuerit corporalem: an primo Clerico eccleſiam petente, debeat poſterior remoueri, vel poſterior priori præferri: Dubium non eſt, quin in caſu iſto melior ſit conditio poſſidentis[k]: quoniam antequam præſentatio per diœceſanum Epiſcopum approbetur, ratum non eſt, quod à patrono fuerat inchoatum. ¶ De cætero tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd ſi Laici Clericis, vel collegiis, de conceſſionibus, vel donationibus inſtrumenta confecerint † in hæc verba, vel ſimilia: Conceſſi, vel dedi Eccleſiam, præſenti charta firmaui: ſi conſenſus[l] Epiſcopi non acceſſerit, nihil agi videtur: quia pro nō dato[m] habetur, quod ab illo datur, qui nō poteſt de iure donare.

k ¶ *Poſſidentis.*] Sic ī. *eo. paſtoralis.* hoc intellige, cū laicus præſentat: ſec⁹ ſi eccleſiaſtica perſona, cui taliter variare non licet. ī. *eod. cùm autem.* ſed epiſcopus punit, vt in *c. paſtoralis.* & eſt ſimile ī. *de praſcr. ad aures.* & ita ille potior eſt in iure, qui prior poſſeſſionē fuerit adeptus d.

Additio. De hac materia tractatur. ī. *de of. ordi. cum vos. & melius ī. de offi. leg. dilectus.*

† *Poſt concilium Lateran. ſub. Alex. iij. parte 15. c. 1. §. quòd autem. & c. 7. eo. tit. in 1. compil.*

d *Si verò laicus præſentās non variaſſet præſētas ab eo remoueret quemlibet inſtitutum. de re in. cùm Bertholdus. Ioa. And.*

DE CÆTERO.

Aliquis laicus patronus conceſſit eccleſiā, & inſtrumentum fecit ſub hac forma, [illegible]o talis concedo, [illegible] eccleſiam talibus clericis, ſiue collegiis, & præſenti charta cōfirmo: quæritur, an talis conceſſio teneat? Reſpondet Papa, ſi conſenſus Epiſcopi nō accedat, nihil agitur: quia pro non dato habetur, quod datur ab illo, qui donare non poteſt. Not. quòd laicus eccleſiam nemini dare pōt ſine conſenſu epiſcopi. Itē pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non poteſt.

† *Aliàs, conceſſerint.*

¶ Idem Exonien. † Epo.

† *Exon.*

¶ Comparans, vel emens iuſpatronat⁹, eo ſpoliari debet. Vel ſic: Qui emit iuſpatronatus, vt poſſit præſētare filium, vel nepotem, ſeu quem vult, eo priuari debet, h. d. Et vtraque lectura poteſt ſuſtentari.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, ponit ſolu. Lau.*

l *Si conſenſus.*] Et ita ſi cōſenſus Epiſcopi acceſſerit, valet talis donatio, vel cōceſſio. ī. *eod. c. illud. & c. nullus.* Sed quid intelligitur dare patronus eccleſiam dare non poteſt: quia ad eum nō pertinet: immò ad epm. Lau. dixit, quòd iuſpatronatus ſolūmodo intelligitur donare, quod ſuū eſt, de conſenſu tñ epi. ī. *de dona paſtoralis.* ne deluſoria intelligatur donatio: vt res potiùs valeat, quàm pereat. & *ar. ff. de leg. 1. ſi domus. §. vlt.* & hoc probatur ex eo, quòd dicit, pro non dato habetur, &c.

† *Cap. 8. concili. in 1. cōp. Et poſt concilium Lateran. p. 15. c. 4. Et de intellectu Lambertinus de iurepatro. ar. 2. q. 5. p. 1. 2.*

CAP. V.

QVia † Clerici quidā aduo-

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium.*

m ¶ *Pro non dato.*] Sic ergo pro nō dato habetur, quòd ab illo datur, qui de iure dare non pōt. *ff de acqui. re. domi. traditio. & C. de pa. l. 2. ff. eo l. 2. § vlt & ī. de do. poſt diuor. reſt. nuper & C. qui ſ ſua iuriſd. dare dari ve poſ. l. vnica. & 1. q. 7. Dalbertum. Arg. contra. ī. eo. cura.* & melius *c. cōſultationib.* Supple hic, nec eſt in poſſeſſione, vel quaſi: aliàs ſi eſſet in quaſi poſſeſſione nō vi, nō clā, nō precario, nulla quæſtione ſibi mota: quia tūc ius acquiritur præſentato, & obtinet. ī. *eo. ex litteris. & c. conſultationibus.* ſed iſti laici erāt in poſſeſſiōe ſaltē de facto: & niſi cōſenſus epi acceſſerit, non valet donatio, & ita cōcordat cū illa. ī. *eo. cura.*

QVia clerici.] Primò ponitur exceſſus. Secundò pœna ibi, *Eoſdem*. Abb.

CAſvs. Quidam clerici comparant ius patronatus Eccleſiarū, vel alio modo, quo poſſunt, acquirunt, vt poſtmodū eis vacauerint, eorū filij, vel nepotes præſententur ad eas: pcipit Papa Epo Exonien. vt hoc diſtrictè prohibeat, & eoſdē clericos aduocationib. taliter acquiſitis appellatione remota ſpoliet. No. quòd q iuſpatronatus emit, eo debet priuari.

a ¶ *Aduocatis.*] i. ius patronatus a, qđ qñq; dř aduocatio, vt hîc: qñq; vicedominatus, vel cuſtodia, ſiue guardia: vt j. eo. *præterea.* Itē dř ius frequētationis, vel proceſſionis. 16. q. 7. *pia mētu. & c. Frigētius.* qñq; *gratia.* 16. q. 1. *ſi quis Epiſcoporū* Tan.

¶ *Gl. ſeq. reci. per cōtrariū de decr.* j. ca. prox.

b ¶ *Comparant.* Per ſe tantū: qđ eſſe nō pôt, cum ſit ſpirituali annexū. j. *eo. de iure.* ſed cū vniuerſitate poteſt obligari. j. *eo. c. prox. & Vendi.* j. *eo. c. cùm ſeculum* b. ad inſtar fundi dotalis. *ff. de fun. do. l. 1. ff. de acquir. rerum do. l. quadam.*

¶ *Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionē, quam ſoluit, ſignat contrarium, & ibi remittit.*

c ¶ *Filij.*] Licèt aliquis ſit patronus, ſe præſentare non pôt. j. *eo per noſtras.* filios autē ſatis credo, qđ poſſit preſētare c. *ſ. quod cuiuſque, vnt.* [illegible] *l. Ar. cōtra.* j. *eo. cōſuluit.* vb de hoc.

¶ *Glo ſeq. quærit, & ſoluit, refert aliam quæſtionem, arg. negatiuè, & illud tenet.*

d ¶ *Spoliando.*] Sed cui applicabitur? Poteſt dici, qđ Eccleſiæ, cui per huiuſmodi emptionem facta eſt ſimoniaca iniuria, *arg.* j. *de ſimo. de hoc. & 17. q. 4. ſi quis in atrio* d. & ſic Eccleſia erit patrona ſui ipſius. Sed quid ſi ipſa eadē Eccleſia emiſſet iuſpatronatus à ſuo patrono, nunquid amittit patronus iuſpatronatus, vt ſic remaneat apud ipſam Eccleſiam? *arg. quòd non:* j. *eod. illud.* quia venditio nō tenuit: quia ſpirituale, vel ſpirituali annexum vēdi non poteſt. j. *de ſimo. querelam. &* j. *eo. de iure.* & ſic remanebit penes patronum reſtituta pecunia. Ar. cōtra poſſet hîc colligi, quia hîc dicitur, quod emptor ſpolietur, & non vēditor: vnde eo ipſo qđ imponitur pœna emptori, & non venditori, videt remanere penes ipſum patronum iuſpatronatus: quia ſi voluiſſet priuari, hoc dixiſſet ſicut de al. o. Vel dic, quod prius dixi, Bern.

Aduocationes, in vno ſolo codice manuſcripto paulo recentiori.

a *Quod pateat ex eo, quia vt docet text. ad hoc emebatur, vt fieret præſentatio: ſecundum Inn. Ioan. And.*

† *Heforden.* † *Hereford.*

b *Concor. l. bonorum. &* l. hæreditas. ff. de pet. hære. *& ibi plene per doctores.*

† Cap 9. eo. ti. in 1 cōp. *& poſt concilium Lateran.* p. 15. c. 5. *Et pro intellectu vide Baldū in* l. à procuratore. C. mandati & in l. ſi quis de ſecūdis nup. & in c. quanto. de iud.

† *Salebcriē.* † *Salecerië.*

† *V.* † *W.*

c *Sed non intrudere: & ſic loquitur contrariū Io. And.*

d *Per quæ tura dixit hîc Innocentius, quòd Eccleſia libera erit ab aduocato, Ioan. And.*

catias a † Eccleſiarum comparant b, vel quocūque modo poſſunt, acquirunt, vt poſtmodum eorum filij c, vel nepotes ad eaſdem Eccleſias præſentētur: Præcipimus, vt id arctius inhibere procures: eoſdem ad uocationibus taliter acquiſitis, appellatione poſtpoſita ſpoliando d.

¶ Idem Herforden. † Epiſcopo, & Abbati de Forde.

¶ Iuſpatronatus conſiſtēs in aliqua vniuerſitate temporaliū, tranſit cū ipſa vniuerſitate, etiāſi vniuerſitas tranſeat tantùm quoad vtile dominium, niſi iuſpatronat' ſpecificè ſit exceptū. Hoc dicit. Et eſt notabilis caſus & quotidie allegatur.

CAP. VII.

EX † litteris I. Salabrien. † Epiſcopi accepim' quòd defūcta perſona Eccleſiæ de Laton. G. miles, qui villam, in qua Eccleſia ſita eſt, à monaſterio de Vinton. ad firmam e tenebat, ad eandem vacantem G. † Clericū prædicto Epiſcopo præſentauit: poſtmodum Abbatiſſa prædicti monaſterij alium præſentauit f eidem, ad Eccleſiam ſupraſcriptam †: quo nolente præſentatum ab ea recipere, apud Cantuarienſem g Archiepiſcopum, grauem de Epiſcopo depoſuit, quæſtionem: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd prefato militi præſcripta villa fuerit, nō excepto h iure patronatus, ad firmam cōceſſa: vel i antequam de iure patronatus inter Abbatiſſam, & militem controuerſia eſſet ſuborta, præfatus G. † in præſcripta Eccleſia per Epiſcopum, ad præſentationem militis inſtitutus fuiſſet: ei (dummodo alias ſit idoneus) adiudicetis Eccleſiam, ita quod ſi Abbatiſſa obtineat aduerſùs militem, illi de temporalibus debeat reſpondere.

¶ Idem Vintonieñ. † Epo.

¶ Si Laicus Clerico, vel Religioſo loco concedit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi: nō obſtate tali cōceſſione, quæ non valet, ad ipſam Eccleſiam, cum vacauerit, poterit præſentare, & eam alteri Eccleſiæ de conſēſu Epiſcopi poterit cōcedere. Hoc dicit cum c. cum Laici. & c. ſuggeſtum, infrà eo.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit opinionem.*

e ¶ *Ad firmā.*] Dicūt qdā qđ talē cōtractū celebrauerūt inter ſe, qđ vtile dñiū tranſiret in conductorem, & ſic in ipſum trāſiuit iuſpatronatus: ſecus in creditore s. *de re iud. cum Bertholdus* B.

f ¶ *Præſentauit.*] Supple, & Epiſcopus ipſum recepit.

g ¶ *Apud Cantuarienſem.*] Qui fecit primū remoueri, & inſtitui pſentatum per abbatiſſam, vnde orta fuit contentio inter eos.

h ¶ *Non excepto.*] Arg. cōceſſum videri, quod nō eſt nominatum exceptum. j. *de ſpon. cùm apud* e. Item *arg. quòd idē iuris eſt in toto, & in parte. arg. ff. de off. pra. vr in l. 1. §. 3. & 12. q. 2. cognouimus* f. De hoc tractat. s. *de tranſlat. ancor corporalia.*

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. an ſi cum mota eſt quæſtio, &c. arg. negatiuè per hoc c. ponit opi. cōtrariā. ſoluit dupliciter, & reſpondet ad cōtraria. Iterū reaſſumit opi. contrariam in ſi. obijcit, & ſoluit.*

i ¶ *Vel antequā.*] Arg. eſt hîc à cōtrario ſenſu, qđ res litigioſa non dēt trāſferri in aliam perſonā lite pendente. 11. q. 1. *quia res. & 16. q. 4. Volumus. &* s. *Vt lit. pēd. à memoria.* & quaſi per totū. Et ita vī. qđ ſi moueatur alicui quæſtio de iure patronat', & interim vacet Eccleſia, quòd non poſſit præſentare ante finem cauſæ. Sed non eſt verum hoc ſecundùm quoſdam, prout dicitur s. *de in inte. reſti. cùm venißent.* immo ſi quis eſt in quieta poſſeſſione præſētandi, nō debet inde amoueri, vt dicūt quidam, vſque ad finem cauſæ. 16. q. 4. *Volumus. &* s. *Vt lit. pen. à memoria.* & ſufficit eſſe in poſſeſsione. j. *eo. conſultationibus.* & ſupplent hîc, maximè. Sed littera iſta manifeſtè cōtradicit, & certè verius videt, qđ eligere, vel præſentare qs non poſsit, poſtquā ei mouetur quæſtio ſuper proprietate. Vel ſi dicatur, qđ poſsit præſētare lite mota, tñ præſētatus nō debet inſtitui pendēte controuerſia, ex qua pendet. s. *de in integ. reſt. c. 2.* & eſt arg. opi. s. *de elect. Cumana.* Vbi clerici, & capellani erant in quaſi poſſeſsione eligendi, & mota fuit eis quæſtio ſuper iure eligendi vacante Eccleſia: & quia nō probauerūt de iure ſuo, non valuit eorum vox g. Nec obſtant contraria, quæ dicunt, qđ lite pendente nō eſt priuandus poſſeſſor ſua poſſeſſione. quia ibi alia ratio eſt: ibi enim omnia reſtituūtur, & fructus poſt litem conteſtatam. Sed hîc non debent reſtitui fructus præſentationis: quia canonicè inſtitutus nō remouetur ſine culpa, & hoc verius credo. Contra tamen notauit Io. ſcilicet, quod poteſt licitè eligere, qui eſt in quieta poſſeſſione, licèt moueatur ei quæſtio. s. *de in integ. reſti. cùm venißent.* & ita ſi fuit iſte præſentatus ante quæſtionē motam, obtinebit: quia ille credebatur patronus, cùm eſſet in poſſeſſione totius villæ, & ita credebat ſe eſſe patronum & bona fide. ſic j. *eo. cōſultationibus.* & ū poſtea obtineat abbatiſſa in iure patronatus: quia pbabit, qđ excepit iuſpatronatus, reſpondebit illi de tēporalibus. 16. q. 1 *ſanè. &* j. *de priui. cum & plantare. §. in Eccleſiis.* & hoc dicit hîc in fine. Contra hoc tamen s. *de re iud. cum Bertoldus: &* j. *eo. conſultationibus.* vbi dicit: ſi tēpore præſentationis ſuæ iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat. ſed hîc non erat in poſſeſſione iuriſpatronatus, licet poſſideret villam: quia hoc nō colligitur per litterā: ſed intellige, quod erat in poſſeſſione iuriſpatronatus, & ſic ceſſant cōtraria. & ſatis bene colligitur, quod miles erat in poſſeſſione iuriſpatronat', ex eo qđ dicit in fine: ita qđ ſi abbatiſſa obtineat aduerſùs militē, illi de temporalibus debeat reſpondere. Ex hoc apparet, qđ miles reus erat, & abbatiſſa contra militem agebat: & ſic relinquit, quod miles credebatur patronus, & ſic agebat vt patronus: vnde tenuit præſētatio, & inſtitutio eo tēpore facta: quo quietè iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat. j. eo cōſultationib. & s. *de elec. querelam,* & ita lite mota non debet præſentare: vel ſi præſentat, ſuſpenditur inſtitutio in euentum ſententiæ: vt dictum eſt.

† *ſupradictam.*

e *Concor.* l. 1. & ibi doctores. ff. de procur.

f *Nota tamē quadam ex generalitate tranſire, quæ ſpecialiter tranſire non poſſent. ſed contra.* ff. de pign. l. obliga. & ſuprà de off. lega. translationem *ibi ſoluitur ſecundum Hoſtienſem. Ioan. And.*

† *V.* † *GG.* † *Vinton.* † *Vintoniē.*

g *Sed hæc ſunt ex virtute proteſtationis cōtra eos facta: cui ipſi clerici conſenſerūt: vt ibi notatur. Ioan. And.*

EX *litteris.*] Diuiditur in duas partes. Primò ponitur querela Epiſcopi. Secundò dantur ſibi iudices, & inſtruunt, quomodo debeant diffinire ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CAſvs. Abbatiſſa, & moniales monaſterij de Vinton. quondā villam ſuam, in qua ſita erat Eccleſia de Laton. pertinens ad monaſterium ipſum locauerūt ad firmam G. militi. miles ille ad Eccleſiā ipſam poſtmodū vacantē preſētauit Epiſcopo V. clericū, quē Eps inſtituit: poſtmodū abbatiſſa prędicta Epiſcopo aliū præſentauit: ſed Eps admittere noluit præſentatū ab ipſa: vnde abbatiſſa apud Archiepiſcopū Cantuarien. de Epo depoſuit quæſtionē: qđ primū præſentatū fecit remoueri, & ſecundum ſibi præſentatum fecit inſtitui, vnde orta fuit cōtentio inter eos: Salabrien. Epiſcopus qui primum inſtituerat, ſignificauit hoc domino Papę: vnde mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit, qđ prædicto militi prædicta villa fuerit conceſſa, non excepto iure patronatus, vel etiam ſi conſtiterit, qđ antequā de iure patronatus inter abbatiſſam, & militē controuerſia orta eſſet, præfatus V. inſtitutus fuiſſet per Epiſcopum ad præſentationē militis, Eccleſiā eidem adiudicent, dummodo idoneus ſit: ita qđ ſi abbatiſſa obtineat aduerſùs militē, prædictus V. illi de temporalibus debeat rñdere: & ſic in vtroque caſu obtinebit. Not. qđ iuſpatronatus tranſit cum vniuerſitate, niſi ſpecialiter excipiatur. Itē lite mota ſuper iure præſentādi, vel eligēdi, præſentatio poſtea fieri nō debet, vel electio: & ſi fieret, non debet confirmari, vel infirmari pēdente quæſtione iuriſpatronatus, vel electionis. Item præſentatio facta ab illo, qui in poſſeſſione iuriſpatronatus eſt, valet.

Idem

ILlud.] Diuidit: quia ponit duo dicta. Secũdũ ibi, *Licet* Abb.
CASVS. Patronus Eccleſiã non vacãtem cõcedit alicui religioſæ domui incõſulto Epõ, poſtmodũ vacãte eccleſia patronus præſẽtauit clericũ epõ ad eccleſiã illã vacãtẽ, & epiſcopus illũ inſtituit: quæritur, vtrum prima conceſſio impediat ſecundã? Rñdet Papa, q̃ ſecũda cõceſſio tenet non obſtante prima, q̃ de iure nullius eſt momenti, tum q̃a de re nõ vacãte facta eſt: tũ q̃a laici ſine auctoritate epiſcopi nulli poſsũt eccleſias dare, quis iuſpatronatus poſſint loco religioſo cõferre. Si aũt eccleſia vacãte iurepatronatus loco religioſo cõtulerit, & aliq̃s ſine præſẽtatione fratrum eiuſdẽ loci fuerit inſtitutus, eius inſtitutio eſt de iuris rigore irritãda. Not. q̃ nõ præſtat impedimẽtũ, quod de iure non ſortitur effectum. Itẽ eccleſia non vacans cõcedi nõ põt. Item laici ſine auctoritate epi eccleſias dare non poſſunt. Itẽ laici poſſũt dare iuſpatronatus loco religioſo.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. comp. & poſt concilium Latera. p. 15. c. 6. Et vide concilium Trid. ſeſſ. 14. de reſor. c. 13 ad de concilium Moguntinum tempore Arnulphi. c. 4. & concilium Salegunſtadien. c. 13. & de intellectu, vide Lambertinũ de iure patro. ar. 2. q. 2. p. 3. l. 2.

† eccleſiam. † patronatus conferẽdi, &c.

¶ *Gl. ſeq. ponit opinionẽ.*

a ¶ *Eccleſiã.*] Quidam intelligũt, q̃ per hanc conceſſionẽ laicus iſte intẽdebat dare eccleſiam quoad proprietatẽ, vel eccleſiã in vſus proprios, quod facere nõ poterat. ſ. de dona. *paſtoralis.* 10. q. 1. *noueriint. & c. ſic quidã.* cũ alius eã poſſideret: ſecus ſi dediſſet iuſpatronatus etiã ſine cõſenſu epiſcopi[a], vt dicunt, vt no. j. *eo. c.* in notula, *hac littera innuit, &c.*

a De hoc vide-ro hic latiùs per Io. And.

¶ *Gl. ſequens alleg. duo iura, & tria alle. in contrarium.*

† Cap. 11. cõp. in 1. concilium Lateran. p. 15. c. 7. Et de intellectu vide Lambertinũ de iure pat. ar. 36. q. 2. p. 1. li. 1. & art. 4. q. 1. p. 3. l. 2.

CAP. VIII.

ILlud † prætereundũ non duximus, quòd ſi Laicus Epiſcopo incõſulto Eccleſiã [a] non vacantem concedit religioſæ domui, & poſtea cùm vacauerit ad præſentationem eiuſdem Laici, Clericus ibi fuerit per diœceſanum Epiſcopũ inſtitutus, prior conceſſio ſecundam inſtitutionem, quò minùs habeatur rata, & firma, non poteſt aliquatenus impedire [b]: cùm illa conceſſio de iure nullius poſſit eſſe momenti: tum quia de re [c] non vacante facta eſt: tum quia Laicus ſine auctoritate Epiſcopi, nemini [d] poteſt Eccleſias † dare: Licet religioſo [e] loco iuſpatronatus † cõferẽdi liberam habeat facultatem. Si vero iuſpatronatus vacante Eccleſia, religioſo loco contulerit [f], & aliquis ſine præſentatione fratrum eiuſdem loci fuerit in ipſa Eccleſia inſtitutus, eius ſecundùm rigorem iuris eſt inſtitutio irritanda.

¶ Idem eidem.

¶ *Inſtituti in Eccleſiis patronatis per nouos patronos mutari non poſſunt: nec viciſſitudines Eccleſiarũ per eos fieri.*

CAP. IX.

QVerimoniam † : & *infrà.* ¶ Abſurdum videtur omninò, vt ad ſingulas patronorũ ſecundùm humanam conditionem mutationes [g], Eccleſiarum ordinationes mutentur [h]: Et viciſſitudines [i] Eccleſiarũ ab aduocatis, vel aliis † præſumantur.

b ¶ *Aliquatenus impedire.*] Arg. q̃ non præſtat impedimentũ quod de iure non ſortitur effectum. *ar. ſ. eo q̃ autẽ ſ. de elect. de ſirep. contra ſ. de elect. conſiderauimus. & c. audiτis. & j.*

c ¶ *De re non vacante.*] Et ita patet, quòd eccleſia non vacãs cõferri non poteſt. *nibus.* ſed loco religioſæ perſonæ: vt ſ. *de donat. conſultationibus.* poteſt concedi, vt in decre. auctoritate epi eccleſia non vacãs.

d ¶ *Nemini.*] Id eſt, nulli priuatæ perſonæ, ſed rationibus.

e ¶ *Licet religioſo.*] Hæc litera innuit, quòd licet iuſpatronatus loco religioſo ſine auctoritate epiſcopi laicus poſſit dare eccleſiam non. *arg. 16. q. vlt. nemini* *re...* ſed non etiam ... ſed eccleſiam ſuppõ hic de cõſẽſu epiſcopi: quia ſiue cõcedat eccleſiã, ſiue iuſpatronatus, neceſſaria eſt auctoritas epiſcopi. ſ. *eo. quod autem & ſ. de don. conſultationibus. & j. eo. nullus.*

ADDITIO. Hæc opinio reprobatur per *c. vnicum. eod. tit. l. 6.*

Gl. ſeq. quærit, ponit opi. Vinc. & reſpondet c. quòd V in. alleg.

¶ *Contulerit.*] De auctoritate Epi, vt dixi. Sed nunquid laico poteſt dari iuſpatronatus? Vin. dixit, q̃ ſic. *arg. j. eod. ex inſinuatione.* ſed ibi nõ fuit donatio, ſed frater ceſſit fratri ius ſuũ, ſeu renunciauit ei quãtùm ad ſe ius præſẽtãdi: & ita nõ fuit donatio, cùm ipſe inſolidum eſſet patronus, vt ibi dicitur. ſed cũ vniuerſitate bene poteſt donari, vel vẽdi, & obligari. ſ. *eo. ex litteris, & j. eo. cùm ſeculum.*

QVerimonia.] Habet duo dicta: ſecundũ ibi, *Et viciſſitudines.* Abbas.

CASVS. Dicitur in c. iſto, q̃ propter mutationes patronorum ordinatio eccleſiarum mutari non debet ab ipſis patronis, vel ab aliis. quod eſſet abſurdum, cùm in patronorũ poteſtate eccleſia non conſiſtat. No. quòd propter mutabilitatẽ rerum mundanarum mutari non debet diſpoſitio eccleſiarum.

¶ *Gloſſa ſequens exponit ſignat contrarium. & ſoluit.*

g ¶ *Mutationes.*] Licèt patroni mutẽt ſucceſſione, vel alio modo, eccleſiæ ſtatus propter hoc mutari nõ debet, cùm in ipſorum diſpoſitione eccleſia nõ ſit, ſed potius Epõrum: nec poſſunt illã extrahere de ſua poteſtate. 10. q. 1. *ſic quidã. & c. nouerint. arg. contra 16. q. vlt. decernimus. & c. filiis.* ſed hĩc habent tantũ poteſtatẽ defendendi eccleſiã, & denũciandi ſacerdotis exceſſus epiſcopo, ſed ſuper rebus nullam habent poteſtatem. ſ. eo. præterea.

h ¶ *Mutentur.*] Simile 30. diſt. lege. & 101. diſt. peruenit. 1. & 3. q. 6. hoc quippe.

i ¶ *Viciſſitudines.*] b Id eſt, permutationes, vt putà ſi patroni haberẽt plura iura patronatus, nõ poſſũt illa permutare ſine auctoritate epiſc pi. Hoſt.

† Verbũ, fieri, quod hic eſt in quibuſdam inſertum, deeſt in omnibus antiquis codicibus & in recentiorib. magis emendatis.

b Hæc gloſſula Hoſtienſis eſt, vt ſignis indicat, nec in antiquis Raymundi exemplaribus reperitur.

¶ Idem Eboracen. Archiepiſcopo.

¶ *Patronus Eccleſiam Clerico conferre non poteſt: & ſi contulerit, poteſt hoc non obſtante ad Eccleſiam præſentare rectorem.*

CAP. X.

CVm † Laici Epiſcopis neſcientibus aut non conſentientibus, Eccleſias Clericis concedunt in quibus habent iuſpatronatus & poſtea pœnitentia [k] ducti alios ad eaſdem, Epiſcopis repræſentant, & illi ad eorum præſentationem, in eiſdem Eccleſiis ab Epiſcopis inſtituuntur: eorũ debet inſtitutio ſtare, qui auctoritate ſũt Epiſcopi inſtituti: conceſſione priori (quæ nulla eſt [l]) omninò euacuata. Non enim licet Laicis [m] Clericos in Eccleſiis præſumptione propria ordinare.

¶ Idẽ Abbatibus, Prioribus, & Clericis per Archiepiſcopatum Eboracen. conſtitutis.

¶ *Religioſi vendicare, vel retinere non poſſũt Eccleſias ſibi conceſſas à Laicis ſine diœceſani conſenſu, niſi legitimè præſcripſerint, vel poſtea diœceſanus conſenſerit.*

CAP. XI.

CVra † paſtorali: & *infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ex

CVm laici.] Sũmatũ eſt ſ. eo. c. illud. Primò ponitur dictũ. Secundò ratio ibi, *Non enim.* Abbas.

CASVS. Aliquis laicus patronus concedit eccleſiam vacantẽ alicui clerico, ignorãte Epõ, aut non cõſentiente, poſtea pœnitentia ductus clericũ aliũ præſentauit epõ; & epſ ipſum inſtituit: quæritur, quæ conceſſio valeat? Dicit, q̃ inſtitutio illius valere debet, quia auctoritate epi eſt inſtitutus, nõ obſt. nec prima conceſſione, quæ nulla eſt: quia nõ licet laicis clericos in eccleſiis ordinare. No. q̃ locus eſt pœnitenti, vel pœnitentiæ, & ex hoc ſurgit illud, q̃d aliquis põt contra factũ ſuum venire. Itẽ nõ præſtat impedimentum, quod de iure nõ ſortitur effectum. Item laici eccleſias ordinare non debent.

† Ca. 12. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. p. 15. c. 3. Et vide concilium Trid. citatũ ſupra hoc tit. c. illud.

† Ca. 12. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. p. 15. c. 9. Et de intellectu vide Couarruuiam in regula, poſſeſſor. de regulis iuris lib. 6. & in 2. p. relectionis. §. 11. & Lambertinũ de iure patr. art. 11. q. 1. p. 2. l. 2.

¶ *Gl. ſeq. ponit Brocar. quod licitũ ſit pœnitere. alle. 9. iura in cõtrarium alle. 5. ſolu. ponendo regulam, & ſex caſus contra illam.*

k ¶ *Pœnitentia.*] Et ita licitũ eſt pœnitere, & cõtra factũ ſuũ venire: vt ſ. de elect. noſti. & 2. q. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. 12. q. 1. certè. ff. de mino. ſi minor. C. qui bo. ce. poſ. l. 1. §. de mu. hon. vt gradatĩ. ſed & reprobari. ff. depoſi. l. 1. §. ſi verò depoſuero. & ſ. de depo. bona. fides. ff de act. ẽp. & vẽd. ſi ſterilis. §. vlt. Arg. cõtra. ſ. de fil. presby. veniẽs. ſ. de cler. coniuga. diuerſis fallaciis & 17. q. 4. ſũt qui opes. j. de deſpon. impu. de illis. 1. 3. q. 3. induciæ. § offeratur. Sol. non eſt locus pœnitentiæ niſi in caſibus, putã ſi iuſta cauſa ſubeſt. 12. q. 1. certe 65. diſt. quia ſancta. §. verùm, vel ſi aliquid inopinatum emergat. 22. q. 2. ne quis arbitretur, & in omnibus delictis, & maleficiis. arg. 50 diſt. ...deret. & ſ. de re eccl. alie. vel non, ſi quis presbyterorum. vel in his quæ fauore ſui tãtùm ſunt introducta, quibus renũciare pote. 7. q. 1. quam periculoſum. & in his, quæ recepta nõ ſũt plenè. ff. de iuriſd. omniũ iud. ſi cõuenerit. Vin. & in caſu iſto, vt hic patet, & j. eo. cum autem. & c. paſtoralis.

¶ *Gl. ſeq. not. alleg. tria iura, & vnum alle. in contrariũ, & ibi remittit.*

l ¶ *Quæ nulla eſt.* Sic ſ. eo. illud. & ita prima electio, quæ nulla eſt non impedit ſecundã. ſ. de elect. bonæ memoriæ. & c. congregato. & ſ. de appel. conſtitutis. Arg. cõtra. ſ. de elect. auditis. vbi colligitur, q̃ electio, quæ nulla eſt, impediat ſecundam. ſed illud contra ibi ſoluitur.

m ¶ *Laicis.*] Nec etiam clericis patronis licet eccleſiam ordinare: vñ habes ſimilẽ caſum de clericis ei, quod dicitur hic de laicis. j. eo. c. vlt. Ala.

CVra paſtorali.] Tria facit. Primò ponit dictũ. Secũdò exceptionem ibi, *Niſi.* Tertiò rõnem ipſius ibi, *Cùm enim.* Abb.

CASVS. Quidã religioſi, & alij etiã clerici, recipiebãt Eccleſias de manib. laicorũ ſine auctoritate Epõrũ, q̃d erat cõtrarium iuri: vñ mãdat Papa prædictis religioſis, q̃d nullus eorũ eccleſias re-

cipiat ex donatione laicorũ, ſine auctoritate, & cõſenſu diœceſani Epi, vel retinere prçſumat taliter acquiſitas: niſi legitima fuerint prçſcriptione muniti, vel poſtea cõſenſum habuerint diœceſani Epi: q̃a enim laici non poſſunt in alios, niſi ius, quod habent, trãſferre, huiuſmodi cõceſſiones irritæ ſunt cenſendç.

donatione Laicorũ [a], niſi auctoritas diœceſani Epiſcopi, & cõſenſus adſit, nullus veſtrum aliquas ſibi Eccleſias vendicare prçſumat, vel retinere taliter acquiſitas: Niſi legitima [b] † fuerit præſcriptione munitus, aut diœceſani Epiſcopi, habuerit poſtea cõſenſum [c]. Cum enim Laici nõ poſſint in alios niſi ius [d], quod habent, transferre, huiuſmodi conceſſiones irritas penitus eſſe cenſemus.

¶ Idem Lingonen. † Epo.

¶ Si patroni Eccleſiæ vacantis infra tempus à iure conceſſũ non præſentent, Epiſcopus ordinabit.

CAP. XII.

SI † verò ordinatio alicuius Eccleſiæ ad tuam inſtitutionem ſpectat, & pro controuerſia Laicorũ de iure patronatus inter ſe diſceptantium, prorogatur [e]: Fas tibi ſit appellatione remota, in eadem perſonam idoneam inſtituere. Ita quòd repræſentetur [f] ab eo, qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Hoſpitalariis.

¶ Si iuſpatronatus Eccleſiæ deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi ius Epiſcopale.

Not. q laici Eccleſias conferre non poſſunt. Item titulus non idoneus acquirit alicui. Itẽ ratihabitio retrotrahitur. Item nemo plus iuris in aliũ trãsferre poteſt, quàm ipſe habeat.

† Alias, lõga, quam etiam vocem hic agnoſcit Hoſtienſis.

a ¶ *Laicorum.*] Laici. n. Eccleſias conferre nõ poſſunt. 16. q. 6. ſi quis deïceps. & c. ſi qs Eps. & c. ſi quis clericus p laicos. & j. de priuileg. cũ & plantare. nec debent intereſſe electionib. vt ibi habeat vocem in Eccleſia collegiata. s. de elect. Maſſana. & c. ſacroſancta.

† Lingon.

† Lundon.

¶ Gl. ſeq. obijcit per locũ à diuiſione, & tripliciter ſoluit.

b ¶ *Legitima.*] Id eſt, quadragenaria, quæ ſola currit cõtra Eccleſiam: vt 16. q. 3. c. placuit. ver. quas actiões. Sed obiicit cõtra hoc: iſti monachi, vel clerici, qui præſcripſerunt has Eccleſias, aut habuerũt bonam fidem, aut malã. Si dicas bonam, hoc non potuit eſſe, niſi quia ignorabant ius: ſed ignorantia iuris nõ prodeſt ad vſucapiendum a. ff. de vſuca. nunquam. & qui contra legum interdicta mereatur, non præſcribit. C. de agri. & cenſi. quemadmodum. lib. 11. & iſti contra interdicta canonum receperunt Eccleſias. 16. q. 7. ſi quis deinceps. ſi quis Epiſcopus. ſi quis cleric' per laicos. s. eo. præterea. & c. quod autem. & c. illud. & ita prçſcribere non poſſunt. Si malã fidem habuerunt, nulla præſcriptione iuuantur. s. de præſcr. vigilanti. & c. quoniam omne. & 24. q. 2. ſi virgo. Poteſt dici, q hic toleratur huiuſmodi prçſcriptio propter ſcandalũ, quia Eccleſiæ non poterant reuocari ſine ſcandalo. Quidã dicunt, qđ eo ipſo q Epiſcopo ſciente, & nõ contradicẽte poſſederunt, intelligitur Epiſcopus conſentire: & quod ſequitur, an diœceſani habuerint poſtea conſenſum, ſupplent, expreſſum: & tunc non eſt neceſſaria præſcriptio, cũ habeat conſenſum Epiſcopi. Vel poteſt dici, q illi q Eccleſias receperunt de manu laicorum, non poſſent præſcribere, quia contra iura recipiũt: ſed eorũ ſucceſſores præſcribere poſſunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt Eccleſiam in poſſeſſione [b]: quia qui in locũ alterius ſuccedit, iuſtã habet ignorantiæ cauſam. ff. de reg. iur. qui in alterius.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. cop. Et poſt concilium Lateran. p. 15. c. 13.

a Et quoad hoc æquiparamus vſucapionẽ præſcriptioni noſtræ in vtraq; enim requiritur bona fides ſecundum Vin. Io. And.

b Iſtã gloſſam dicit hic Panormitanus ſingularem in ſuo effectu.

c ¶ *Conſenſum.*] Arg. q ratihabitio retro trahitur. 16. q. 1. c. vlt. arg. contra. ff. de re. iur. l. pen.

¶ Gl. ſeq. ponit Brocar. quod nemo plus iuris, &c. alleg. quinque iura, & quinque contra, & ſoluit.

d ¶ *Niſi ius.*] Nemo enim poteſt plus iuris in alium transferre, quàm ipſe habeat. ff. de reg. iu. nemo. j. de do. poſt diuor. re. nuper. ff. de acqui. re. do. traditio. s. eo. quod autẽ. in fi. 54. diſt. abbati. ar. contra. ff. de acqui. re. do non eſt nouum. Iuſti. qui. alic. non licet. §. econtra. C. de diſtra. pig. quandiu. & l ſi ceſſante. ff. de vſufr. quod noſtrum. ff. de acqui. poſſ. interdum. Sol. primum verum eſt, & iſta contraria ſpecialia ſunt, nec etiam iſtud ius, quod habent, ſcilicet iuſpatronatus, poſſunt conferre ſine auctoritate Epiſcopi, vt dixi s. eo. illud. & j. eo. nullus.

SI *verò.*] Primò ponitur quæſtio. Secũdò ſolutio ibi, *Fas.* Tertiò limitatio ibi, *Ita.* Abb.

Casvs. Inter aliquos vertitur controuerſia de iure patronatus ſuper aliqua Eccleſia, pp q̃ controuerſiam differtur vltra tẽpus à iure cõſtitutũ ordinatio ipſius: dicit Papa, q Epiſcopus appellatione remota ordinet Eccleſiã de pſona idonea, ita q inſtitutus repræſentetur ab eo, qui ius obtinuerit patronatus. Not. q

dicitur hic, qđ dictũ fuit in illa decr. s. eo. qm̃ in quibuſdam. Item perſona idonea debet inſtitui in Eccleſia. Itẽ licẽt inſtitutus pleno iure gaudeat, tamẽ repræſentari dẽt à patrono, q ius euicerit patronatus: quod verũ eſt, non vt ius aliquod ſibi creſcat, ſed ne de facto poſtea vexetur.

CAP. XIII.

CVm † ſæculum reliqueritis: *& infrà.* ¶ Prohibemus, ne cum ratione feudorum emptorum [g], alitérve acquiſitorũ, vel etiam alio modo iuſpatronatus in Eccleſiis parochialibus acquiſieritis, Epiſcopo ius parochiale minuere [h] præſumatis.

¶ Idem.

¶ Sine conſenſu patroni non poteſt quis Eccleſiam occupare.

CAP. XIV.

EX † inſinuatione. O. Clerici accepimus, quòd cùm ei frater eius, iuſpatronatus quod in quibuſdam Eccleſiis habebat, liberaliter contuliſſet [i]: eas quidam ſine ipſius aſſenſu occuparunt, & detinent occupatas: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus (ſi eſt ita) earum detentores, vt eaſdem prædicto Clerico reſtituant [k], per eum liberè (& † pacificè) ordinandas, monitione præmiſſa compellas.

¶ Idem Adonen. † Epiſcopo.

¶ Non poteſt patronus Eccleſiã ſibi retinere, vel etiam alteri cõcedere propria authoritate.

CAP. XV.

COnſuluit † nos: *& infrà.* ¶ Cùm ſanctuariũ Dei iure

e ¶ *Prorogatur.*] Vltra quatuor menſes. s. eo. qm̃. & j. eo. cum pp.

¶ Gloſſ. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.

f ¶ *Repræſentetur.*] Sed quid valet hæc repræſentatio, cũ iam ſit inſtitutus, & ius habeat? Per hanc repræſentationem nullũ ius acquiritur huic, ſed præſentatur, vt patronus p hoc ſit in quaſi poſſeſſione ſui iuris, ne poſtea vexetur de facto. c. j. eod. c. conſultationibus.

CVm *ſeculũ.*] Primò exordium deciſum. Secundò phibitio ibi, *Prohibemus.* Abb. Sic.

Casvs. Hoſpitalarij aliqñ acquirunt iuſpatronatus in Eccleſiis parochialibus ratione feudorũ emptorũ, aut etiã alio modo: prohibet eis Papa, ne ius Epale hac occaſione diminuãt Epo diœceſano. Not. q iuſpatronatus trãſit cũ vniuerſitate in vẽditione. Itẽ religioſi viri nõ habẽt plus iuris in Eccleſiis, in quib. iuſpatronatus habent, quàm alij.

¶ Gl. ſeq. ponit quatuor, vel quinque modos, quibus tranſit iuſpatronatus, & ponit verſus.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. cõp. & poſt cõcilium Later. p. 15. c. 13. Et pro intellectu vide Baldũ in l. 1. C. de bo. libe. & in l. 3. C. de edicto diui Hadriani tollen.

e Ipſe patronus, vel presbyter à patrono ſecundum Alanũ Ioan. And.

† Cap. 17. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. p. 1. c. 14. Et de intellectu Lãbertinus de iure patron. ar. 12. q. 4. p. 2. l. 1.

† Hæc duo verba, & pacificè, deſũt in antiquis libris, & recentib. magis fides, ſũt in vetere cõpilatione.

† Adon.

† Andronũ.

† Andron.

† Abnon.

† Cap. 18 eo. tit. in 1. comp. Et contra p. 15. c. 15.

g ¶ *Emptorum.*] Sic ergo iuſpatronatus trãſfertur vẽditione cum vniuerſitate: & hoc verũ eſt, niſi ſpecialiter ſit exceptũ. s. eo. ex litteris, & venditio feudi facta intelligitur de voluntate dñi, aliter nõ valeret, in cõſtitutione Friderici de feudis. Trãſfertur etiam ſucceſſione [d]. s. eo. qm̃ qbuſdam. & c. 1. & 2. & 16. q. 7. filiis. & permutatione. 16. q. 6 nemini regum. & alienatione vniuerſitatis vt hic: & donatione cum conſenſu Epiſcopi facta s. eo. quod autẽ. & c. illud. & j. eo. nullus. Vnde verſus

Iura patronatus tranſire facit nouus hæres:

Res permutata, donatio, venditióque. Bern.

h ¶ *Minuere.*] Et ita nihil plus iuris debẽt iſti religiõ habere q̃ illi à quibus ius habuerũt, & ſic Eps ius [illegible] non bit: quia permutationem talẽ Eccleſia [illegible] s. de don. inter debet. s. eod. querimoniam [illegible] dilectos s. de reg. do. [illegible] narrat [illegible] cum. Secũdo dat iudices

d Quod intelligas tã de iuris ſi inſtituamur hæredes, vel alio modo ſuccedant, quã de extraneis. 16. q. 7. conſiderandum, vbi de hoc. & c. ſi plures. quidam tamen dicunt, ad [illegible] hæredes [illegible]

EX *inſinuatione.*] [illegible] Abb.

Casvs. [illegible] clericus conqueſtus fuit dño Papæ, q cum frater [illegible] iuſpatronatus, quod cõiter habebat in quibuſdam Eccleſiis [illegible] quidã clerici ſine ipſius aſſẽſu, & præſentatio ne illas Eccleſias occupant, & detinent occupatas: mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, detentores illarum compellantur, vt illas prædicto clerico reſtituant, per eum liberè ordinand. Not. q patronus poteſt dare iuſpatronatus ſiue ius præſentationis perſonæ priuatæ.

¶ Gloſſa ſequens vtit. per obiectionem, quam dupliciter ſoluit.

i ¶ *Liberaliter cõtuliſſet.*] Sic ergo videtur, q laicus iuſpatronatus poſſit donare priuato, etiam ſinẽ conſenſu Epiſcopi, ſed ſupple, q de cõſẽſu Epiſcopi hoc fecit. Verius videtur, q hæc nõ erat vera donatio: quià vterque iſtorũ fratrũ erat verus patronus in ſolidũ s. eo. c. 1. & ff. de ope. lib. ſi libertus. in fi. quia res eſt indiuiſibilis. ar. ff. ſi ſer. vẽdi. loci corpus. § ſi fundus. & ideo nihil dedit in veritate, ſed conceſſit fratri tantũ liberã ordinationem Eccleſiarum, vt ipſe ſolus poſſet præſentare: & eſt ſimile ff. de ſer. ſeruitutes. §. ſeruitus.

k ¶ *Reſtituant.* Quia non habuerunt canonicũ ingreſſum, vnde debent expelli. ſic 16. q. vlt. decernimus.

COnſuluit.] Primò ponitur ratio. Secundo diſpoſitio ibi, *Non decet.* Abb.

Casvs,

CASVS Dicitur hîc, ꝙ ſanctuariũ Dei hæreditario iure poſſideri non pôt, & ideò ſuſtineri non debet, ꝙ clerici auctoritate propria detineant Eccleſias à parentibus eorum fundatas, nec laici poſſunt eccleſias cõcedere filiis, aut aliquibus aliis, cùm ſola præſentatio, & non conceſſio, pertineat ad patronũ. Not. quòd ſucceſſio hæreditaria in eccleſia reprobatur. Itẽ laici patroni eccleſiarũ, aliq̃bus eccleſias concedere non poſſunt auctoritate propria.

hæreditario [a] teneri non poſſit: non decet aliquatenus ſuſtineri, vt Clerici Eccleſias à parentibus ſuis fundatas, propria auctoritate [b] detineant: aut Laici filiis, vel aliquibus aliis, concedant [c] eaſdem.

¶ Idem.

¶ Iuſpatronatus per ſe vendi non poteſt.

CAP. XVI.

DE † iure verò patronatus: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus ſi A. illud comparauit (cùm inconueniens ſit vendi [d] iuſpatronatus quod eſt ſpirituali annexum [e]) contractum illum irritum [f] eſſe decernas.

¶ Idem.

¶ Patronus nõ poteſt ſine Epiſcopi, vel Papæ conſenſu, etiam loco religioſo conferre Eccleſiæ decimas, vel aliud ſpirituale.

CAP. XVII.

NVllus † Laicus decimas [g], aut Eccleſiã [h], aut quicquid Eccleſiaſtici [i] iuris eſt, ſine conceſſione ſui Pontificis, monaſteriis, vel Canonicis conferat [k] †. Et ſi quis Epiſcopus improbitatis, vel auaritiæ cauſa cõſẽtire noluerit, Romano Pontifici nũcietur, & quod offerendum eſt, tũc eius licentia offeratur [l].

a ¶ *Hæreditario.*] Succeſſio hæreditaria in Eccleſia eſſe nõ debet. 8. q. 2. Apoſtolica. ſ. de fi. presby. ex trãſmiſſa. & c. ad extirpandas.

¶ *Gl. ſeq. cũ ſeq. recitatur per q. an pater filiũ &c. ſecundò quærit de pluribus patronis, & ſol.*

b ¶ *Propria auctoritate.*] Secus ſi ad præſentationẽ parẽtum: quia ipſi ſe præſentare nõ poſſet. j. eo. p tuas. vñ non vr̃ hîc prohiberi pſentatio filij [a], vnde pmitti intelligitur ar. j. de ſpon. cum apud.

c ¶ *Concedãt.*] Auctoritate propria. idem intellige de clericis. j. eod. tit. c. vlt. ſed Epo præſentare poteſt patronus filium, vt dictũ eſt ſ. quia ſuffragium patris valet filio. ff. q̃d cuiuſque vniuer. illud notandum. Sed ſi plures ſunt patroni, nunquid poſſunt vnum de ſe præſentare? Credo, ꝙ ſic [b]. arg. ſ. de elec. cum in iure.

DE iure.] CASVS. Dicitur hîc, quod iuſpatronatus, cum ſit ſpirituali annexum, vendi, vel emi non poteſt: & ideò qui illud comparauerit, talis contractus irritus eſt decernendus. No. ꝙ ſpirituale, vel ſpirituali annexũ, vẽdi, vel emi non poteſt.

d ¶ *Vẽdi.*] Per ſe tantùm, ſed cũ vniuerſitate bene poteſt vẽdi. ſ. eo. cum ſæculum. & etiam obligari. ſ. eo. ex litteris.

e ¶ *Annexum.*] ſ. de iudi. quanto.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit & remittit.*

f ¶ *Irritum.*] Ipſo iure, quia ſpirituale, vel ſpirituali annexũ vendi non pôt, nec etiam redimi. j. de ſimo. querelã. ff. de cõtrahend. empt. hanc legẽ, quia res ſacra nõ recipit æſtimationẽ. ff. de re. di. ſacra loca. in fi. ſi tñ res ſacra ab ignorãte emitur ad intereſſe agitur ex contractu. ff. de contrahenda ẽp. 4. & Inſt. eo. tit. § vlt. ſed q̃ habebit iusillud, nuñq̃d ille, q̃ ẽdidit, pdet illud, hoc ipſo q̃d vẽdidit? De hoc dixi ſ. eo. quia clerici.

NVllus.] Habet duo dicta. Secundũ ibi, *Et ſi quis.* Abb. Sic. CASVS. Statuitur hîc, quòd nullus laicus decimas, vel Eccleſiam, aut quicquid eccleſiaſtici iuris eſt, ſine cõſẽſu Epi ſui monaſteriis, vel canonicis conferre præſumat. Si verò eps improbitatis cauſa, vel auaritiæ cõſentire noluerit requiſit[9], Romano Pontifici nuncietur, vt de ipſius licentia, quod offerẽdum eſt, offeratur. Not. ꝙ laicus nullũ ſpirituale, vel ſpirituali annexum cõcedere poteſt alicui ſine auctoritate Epiſcopi.

g ¶ *Decimas.*] ſ. de his, quæ fi. à præla. ſine cõſenſu. ca. cũ Apoſtolica.

h ¶ *Eccleſiam.*] ſuprà eo. quod autẽ. in fi. Et expone, Eccleſiã, i. iuſpatronatus [c], qui donando eccleſiam, quod ſuum eſt donare videtur de cõſenſu Epiſcopi, i. iuſpatronat[9]. ſuprà de dona. paſtoral.

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. Vinc. quam reprobat.*

i ¶ *Eccleſiaſtici iuris.*] Scil. ſpiritualis, q̃a ſi eſſet temporale ius ibi, nulli[9] auctoritas requiritur, dũ tñ res ſit donantis. Dicũt tñ quidã ſicut Vin. ꝙ iuſpatronatus pôt laicus donare loco religioſo, etiã ſine auctoritate epi. ſ. eo. illud. ſed cõtra dixi ibi, ADDITIO. Hodie opinio Vincẽtij eſt approbata p c. 1. eo. t. li. 6.

k ¶ *Conferat.*] Si tamen contulerit, & ſubſequatur poſtea conſenſus Epiſcopi, bene valet talis donatio. 16. q. 1. c. vlt. & j. eo. ſuggeſtũ. ſupra eo. cura paſtoralis, & ſuprà eod. ꝙ autem in fi.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. p. 15. c. 17. Et de materia vide Archidiaconũ in c. qui ſtudet 1. q. 1.

a Adde, quod Doct. dicunt contra hanc gl. quia pater, & filius cẽſentur eadẽ perſona. l. fi. C. de imp. & aliis ſub.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. c. 18. Et de intellectu Lambertinum de iure patro. ar. 14. q. 1. p. 2. li. 1. & ar. 10. q. 1.

† offerat. Ibidem Vin. Goſ. & Ho. ſicut & decurſiones vnum ex ſe dant interẽ. ff. de tut. & cura. da. ab his vbi abſunt. idẽ Gu. in Spe. eo. tit. ad fi. Ioan. And.

c Quod non placet: quia licet eccleſiã dare nõ poſſit, ius tamen patronatus dare poteſt. ſuprà eo. illud ſecundùm Hoſtienſem.

l ¶ *Offeratur.*] Niſi iuſta cauſa ſubſit, quare Eps hoc denegauit: quia tũc Papa nõ concederet, nec epm cõpelleret ad dandã licenciam, arg. 63. diſt. litteras. & 93. diſt. Archidiaconũ. in fi. Ber.

S*ignificaſti.*] Legitur variis modis. Primo ꝙ Eps habebat ius præſentandi in alia diœceſi. Sed ſecundũ aliam lecturã nõ refert, an ſit patronus in alia, vel in propria diœceſi. Tertiò poteſt ſecundũ aliam lecturam intelligi, quòd nõ iuſpatronatus, ſed mera præſentatio fuit cõceſſa Epo. Abb. Sicul.

¶ Idem.

¶ Si quis Epiſcopus in Eccleſia alterius diœceſis eſt patronus, præſentatus ab eo debet admitti, ſi eſt idoneus.

CAP. XVIII.

SIgnificaſti [m] †: *& infrà.* ¶ Si Epiſcopi poſt promotionem ſuam, præſentationes perſonarum ad Eccleſias, à patronis eãrum, pro Eccleſiis ſibi commiſſis adepti fuerint: perſonæ [n] idoneæ, quas ad eas vacantes præſentauerint [o], ſunt admittendæ.

¶ Idem Abbati ſancti Alberti †.

¶ Inſtitutus ad præſentationẽ eius, qui tũc iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat, remoueri nõ debet: licet illud ius ab eo poſtmodũ euincatur: ſecus ſi non poſſidebat, ſed tantùm credebatur eſſe patronus.

CAP. XIX.

COnſultationibus †: *& infrà.* ¶ Si aliquis Clericus ab ordinario Iudice in Eccleſia fuerit inſtitutus ad præſentationem illius, qui eiuſdem Eccleſiæ credebatur [p] eſſe patronus, & poſtea iuſpatronatus alius euicerit in iudicio, inſtitutus non debet ab ipſa propter hoc remoueri [q], ſi tempore præſen-

CASVS. Aliquis Eps poſtquam adeptus eſt epatum, acquiſiuit iuſpatronatus in aliquib. eccleſiis à patronis ipſarum p Eccleſia ſua. Dicitur hîc, ꝙ ſi perſonas idoneas ad illas eccleſias vacãtes præſentauerit, admittẽdæ ſunt. Not. ꝙ ſi quis eps habet iuſpatronat[9] in eccleſiis alterius diœceſis, tenet ei præſentare clericum. Vel pone caſum aliter, vt in ſequenti.

m ¶ *Significaſti.*] Caſus[d] litteralis eſt talis: Quidam Eps nomine eccleſiæ ſuæ obtinuit iuſpatronatus in aliqua capella diœceſis alterius: clericũ, quem ipſe præſentauit, ille ad quem ſpectat confirmatio, recipere tenetur, etiam de alio epiſcopatu.

n ¶ *Perſonæ idoneæ.*] Vt [e] ſ. eo. c. illud. quod videtur concordare opinioni Vincentij.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. an Epiſcopus alienigenã, & c. ponit opin. Hug. quam improbat.*

o ¶ *Præſentauerint.*] Epiſcopi, vel aliis inferioribus prælatis, in quorũ parochiis Eccleſiæ ſitæ ſũt: & clericũ cuiuſcuq; diœceſis poſſunt præſentare: vt 16. q. 5. ſi quis epiſcoporum, & ſic intelligit Hug. aliud c. & eſt priuilegiũ Epi, vt dicit: ſed litera illud non dicit expreſsè: ſed dicit ordinet, quos deſiderat clericos ibi ponere. & ſic eſt contra illud 71. diſt. hortamur, & c. clericos. & ſ. de cle. peregr. c. vlt.

COnſultationibus.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Si verò Abbas.*

CASVS. Aliquis credebatur patronus alicuius Eccleſiæ: præſẽtauit aliquem ordinario ad illam eccleſiam vacantem, & ille fuit per Epiſcopum inſtitutus: poſtea alius contra illũ euicit iuſpatronatus in iudicio: quæritur vtrũ ille inſtitut[9] propter hoc debeat remoueri? Reſpondet Papa, ſi tẽpore præſentationis ſuæ ille, qui præſentauerit eũ, iuſpatronatus eccleſiæ poſſidebat, & credebatur patronus, nõ debet propter hoc ab ipſa eccleſia remoueri, cum per hoc patrono nullum præiudiciũ in poſterum generetur. Si verò non poſſidebat iuſpatronat[9], ſed tantum credebat eſſe patronus, cùm non eſſet, ab ipſa poteſt eccleſia remoueri. Not. ꝙ ex ſola poſſeſſione cũ bona fide, acquiritur ius. Item arg. quòd plus valet, quod eſt in opinione, quàm quod eſt in veritate. Item quod legitimè factum eſt, non debet irritari, licet ad eum caſum deueniat, à quo nõ potuit incipere. Item ex ſola opinione non acquiritur ius.

¶ *Glo. ſeq. arg. opi. præferri &c. alle. 5. iura. & duo in contrarium.*

p ¶ *Credebatur.*] Et erat in quaſi poſſeſſione iuriſpatronat[9]: quia tũc tenet præſentatio etiamſi in veritate non ſit patronus, ſuprà de elect. querelã. & ſuprà de cau. poſ. & proprie. cùm olim & hîc. Item eſt hîc arg. quod plus valet, quod eſt in opinione, quàm quod eſt in veritate. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. 3. q. 7. c. infames. § tria. & § verum. j. qui fil. ſint legi. cùm inter. & c. per tuas & ſuprà de biga. nuper. in fi. arg. contra. 29. q. 2. ſi quis. & 8. diſt. veritate. Et ita ſola poſſeſſione acquiritur titulus [f], licet ille dominus non ſit, qui præſẽtat, ſed hoc facit bona fides.

q ¶ *Remoueri.*] Quia q̃ legitimè factũ eſt, nõ dẽt irritari, licèt ad eũ caſũ deueniat, à quo ĩcipere nõ potuit. 55. diſ. pcepta. & de iti. vſuca.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Late. p. 15. c. 19. Et de intellectu Lãbertinus de iure patro. ar. 14. q. 7. p. 1. li. 2.

† Alberti, in vno ſolo: in cæteris, Alberti.

d Hic caſus non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lateran. p. 15. c. 20. Et de materia vide Abbatem conſil. 54. incip. Chriſti, eiuſque matris præſidio. in 1. Col.

e Hæc gloſſula, Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus.

f Concor. l. 1. § denique ff. de aqua. plu. arc. not. Bar. in l. Celſus. ff. de vſuca.

ſe prima l.2 & ff. de poſtu.l.1.§.caſum.32.q.7.neque furioſus a. & quod rite,& ſecundum leges factum eſt, ex alio euẽtu reſu citari nõ debet,C.de admi.tu.ſancimus.Et quod legitimè factum eſt,pœnam non meretur.C.de adul.l.Gracchus.

a Et infra ae re. iud. factum, ic gitimè. l. 5. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. quærit. & remittit.*

tationis ſuæ, ille qui eũ præſentauit, iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat a: cùm ex hoc ei, qui de iure debet habere, nullum in poſterum præiudicium generetur. Si verò non poſſidebat, ſed tãtum credebatur eſſe patronus, cùm non eſſet, poterit ab eadem Eccleſia remoueri b.

¶ Idem Eboracen. Archiepiſcopo.

¶ Valet ſecunda conceſſio Eccleſiæ facta alteri Eccleſiæ per Epiſcopũ, & patronum, nõ obſtante priori facta per patronum ſolum.

CAP. XX.

SVggeſtum † eſt, quod cùm Eccleſiæ quædam de aſſenſu dñi fundi auctoritate Eborac ñ. Archiepiſcopi, Eccleſiæ beati P. Eboraceñ. conceſſæ, & aſſignatæ ſint in Præbendam, Canonici de Nouoburgo conceſſionẽ illam irritare nituntur, occaſione donationis, quam ſibi aſſerunt prius factam c. ¶ Vnde licèt in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit, & expectandus patronorum conſenſus: quia tamen Eccleſiæ, niſi auctoritas d interuenerit Pontificalis, canonicè concedi non poſſunt: Significamus, quòd prior conceſſio, ſi cum aſſenſu patroni, & auctoritate diœceſani Epiſcopi † facta eſt, aut eius aſſenſus fuerit poſtea ſubſecutus e, poſteriori conceſſioni præfertur: alioquin illa debet præferri quamuis poſteriùs f facta, quę conſenſu domini fundi, & Epiſcopi auctoritate fulcitur g.

a ¶ *Poſſidebat.*] Bona fide, vt dixi, & non vi. Arg. C. de præſcr. xxx. vel xl. ann. ſi quis emptionis. §. ſed hoc. & 16. q. 3. licet in regulis. Sed nunquid ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, ſi ei moueatur quæſtio proprietatis, poterit interim præſentare ante ſententiã? Dic de hoc, vt dixi ſ. eo. litteris: propter hoc tñ nullum fit præiudicium vero patrono in poſterum: vt hic dicit. Bern.

b ¶ *Remoueri.*] Quia non præſentatus à patrono. 16. q. 7. decernimus. & ſic credulitas ſine poſſeſſione nõ valet, vel non prodeſt.

† Cap. 25. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Later. p. 15. c. 23.

S*uggeſtum*] Summatum eſt ſ. 10. c. illud. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Vnde licet*. Abbas.

CASVS. Quidam patronus quarundã Eccleſiarum, de aſſenſu Archiepiſcopi Eboraceñ. Eccleſias illas cõceſſit Eccleſiæ beati Petri Eboracen. vt illas haberent in præbendam: canonici de Nouoburgo cõceſſionem illam annullare intendũt, ex eo quod dicebant conceſſionẽ illarum Eccleſiarum priùs ſibi factã: quæritur, quæ conceſſio valere debeat? Rñt Papa quod licèt in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit, & expectandus patronorum aſſenſus: tamen niſi auctoritas põtificalis interuenerit, concedi non poſſunt: & ideo prima conceſſio, ſi cum aſſenſu patroni, & auctoritate diœceſani facta eſt, aut etiam poſtea eius aſſenſus fuerit ſubſecutus, poſteriori conceſſioni præfertur: alioquin illa debet valere, quæ de auctoritate diœceſani facta eſt, quamuis poſterius facta dicatur. Nota, quod patronus ſine auctoritate Epiſcopi ius, quod habet in eccleſia, conferre non poteſt. Item quod ab initio non valuit, per ſubſequentẽ conſenſum confirmatur. Item conceſſio quæ nõ tenet, nõ impedit ſecundam.

† Vox, epiſcopi, deeſt in antiquis.

c ¶ *Prius factam.*] Similem caſum habes ſ. de his, quæ fiunt à præla. c. continebatur.

d ¶ *Auctoritas.* Epiſcopalis. ſ. eo. quod autem, & c. illud. & c. nullus. & ſ. de dona conſultationibus. & ſ. eo. cura. & hic, & c. præterea. & c. ſignificantibus.

¶ *Gl. ſeq. arg. alleg. quatuor iura.*

e ¶ *Subſecutus*] Arg. quod ab initio erat inualidum, per ſubſequentem conſenſum confirmatur, & fit validũ. ſ. eod. cura. & 16. q. 1. c. vlt. ſimile ſ. de his, quæ fiunt à præla. ſine conſẽ. ca. cum nos. & ſ. de don. paſtoralis. & ſupra eo. cura.

f ¶ *Quamuis poſteriùs.*] Arg. quod litteræ, quę poſſent elidi per exceptionem, nõ præſtant impedimentum ſecundis, quamuis de primis non faciant mentionem. ſuprà de confir. vti. c. bonæ.

g ¶ *Fulcitur.*] Arg. quod vbi plura faciunt pro aliquo, quàm cõtra, obtinere debet. arg. 13. diſt. duo mala. & c. nerui. C. de iur. & fa. ignor. l. 1 c. & ſuprà de re iud. cauſam quę. vbi ſunt ar. de hoc. Arg. contra. 27. q. 1. mouet te.

R*Elatum.*] Sunt duæ partes. Secunda ibi, *Ad hoc*.

b Concor. l. & ſ contra. C. de nup. & l. ſi quis ſenatorio ff. de rit. nu.

c Pro milite qui auditur poſt ſententiam opponens peremptoriã, quã per ignorantiam iuris omiſerat, faciunt tria, & ibi notatur: quòd miles, quòd reus, quòd certat de damno vitando: cõtra cũ duo, res iudicata, & iuris ignorantia. Ioa. And.

CASVS. Quidam clerici occaſione conceſſionis ſibi factæ per laicos non requiſita Epi auctoritate, in ipſis Eccleſiis beneficia ſibi vendicare præſumunt: quia huiuſmodi perſonæ non intrãt per oſtium, ſed aliunde conſcẽdunt, ac per hoc ſe reddunt indignos, mandat Papa prælatis ipſorum, quatenus ſi cõmoniti prædicta nõ reſignauerint, ab officio, & beneficio remoueantur, niſi Epali fuerint conceſſione muniti.

¶ Idem Archiepĩs & Epiſcopis per Angliam conſtitutis.

¶ Ab officio, & beneficio remouetur, qui monitus nõ dimittit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam. h. d.

CAP. XXI.

RElatum † eſt nobis, quòd nõnulli occaſione laicæ recognitionis h, nõ requiſita Epiſcopi audiẽtia beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumũt in veſtris parochiis vẽdicare i. Quoniam igitur huiuſmodi perſonæ non intrant per oſtium k, ſed aliunde conſcendunt l, ac per hoc indigni m ſunt paſtoris nomine, vel prærogatiua gaudere: Mãdamus, quatenus eos, ſi commoniti prædicta minimè reſignauerint (niſi Epiſcopali conceſſione † muniti fuerint) ab officio reddatis, & beneficio alienos: *vt infrà*.

¶ Laici ſpoliantes Eccleſiã excommunicantur. Hoc dicit.

¶ Ad hoc quoniam quidam Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſpoliant, vt ſic viros Eccleſiaſticos faciant coram ſæculari n Iudice litigare: vobis iniungimus, vt id publicè ſub interminatione cunctis anathematis prohibere. Si quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit, eum excommunicationi ſubdatis o.

¶ Idem.

¶ Si quæſtio iuriſpatronatus infra ſex menſes non terminatur à tẽpore vocationis, liberè poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere rectorẽ. Hoc dicit, Sed intellige de patronis Eccleſiaſticis: nã in Laicis ſufficiunt quatuor menſes.

h ¶ *Recognitionis.*] Id eſt, conceſſionis in iure factæ, donationis, vel conceſſionis priùs factę de re quacũque, quod melius eſt, & eſt vulgare Anglicorũ d. Alanus.

i ¶ *Vendicare.*] Id eſt, retinere.

k ¶ *Per oſtium*] 7. q. 1. non furem. & 13. q. 4. tres perſonas. & 1. q. 1. ordinationes.

l ¶ *Conſcendunt.*] Et ſic fures ſunt, ſ. de ele. dudum.

m ¶ *Indigni.*] In tantũ quod deponi debent, & excõmunicationi ſubiiciendi ſunt. 16. q. 7. ſi quis deinceps. ſi quis Eps. ſi quis clericus. hodie tñ non imponitur pœna prædictorũ canonum: ſed ſtatur ei, quod dicitur. Et ſi quis conſentiat electioni de ſe factæ, per abuſum laicorum inẽligibilis fit, nec poteſt promoueri ſine diſpẽſatione. ſ. de elec. quiſquis.

† Cap. 17. eo. tit. in 1. comp. & poſt concilium Lateran. p. 50. c. 13. Et vide concilium Trid. ſeſſ. 14. de refor. c. 13.

d Non modo Angliæ, ſed & Galliæ, Burgundiæ, & Romaniæ, vt hic notat Hoſtienſis.

e Hæc gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

AD HOC. Quidam laici ſpoliant Eccleſias poſſeſſionibus ſuis, vt ſic viros Eccleſiaſticos faciãt litigare coram iudice ſæculari: mandat Papa prælatis prędictis, quatenus id publicè ſub interminatione anathematis debeant inhibere: & ſi contra hoc fecerint, excõmunicentur. Nota, quod ex conceſſione laici ſine auctoritate Epiſcopi, nullus Eccleſiam recipere debet. Item actor forum rei ſequi debet: Itẽ prohibitus ſub interminatione anathematis, ſi fecerit cõtra, non eſt excommunicatus, ſed excommunicandus.

n ¶ *Coram ſæculari.*] Secundum illam regulam, Actor forũ rei f ſequatur, ſ. de fo. compe. cùm ſit generale. 11. q. 1. experientiæ. Sed nonne cõmittunt iſti ſacrilegium, quia taliter ſpoliãt eccleſias, ergo ſunt per eccleſiam iudicandi, vt probatur ſ. de fo. compe. conqueſtus. & arg. 12. q. 2. nulli liceat prædia. & homicidæ dicuntur. 12. q. 2. qui abſtulerit. Eſt ergo verũ, quod illi malefactores ſub eccleſiaſtico iudice ſunt cõueniendi: & fauore eccleſiæ eſt hoc introductũ. ſ. de fo. compe. cùm ſit generale. & ſecundùm illam regulam nõ conſequeretur intentionẽ ſuã. Sed, pone, quod eccleſia agat cõtra eos coram iudice ſæculari: & ipſi laici volunt reconuenire eccleſiam: quia fortè hęc erat intẽtio ipſorum, nunquid ſunt audiẽdi? Dicas, quod nõ ff. de iudi. l. 2. §. ſed ſi agant. g & alia etiã rõne, quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt, vt eã intẽtãs recõueniri nõ poſſit, niſi de alia ſpoliatiõe. ſ. de ord. co. ſup ſpoliatiõe. ſ. de iud. ſignificauerũt.

f Concor. l. in criminali. C. de iuriſd. omn. iud. l. fi. C. vbi in rem actio. exer. deb.

¶ *Gl. ſeq. notat, & remittit.*

¶ *Excõicationi ſubdatis.*] Hic patet, quod ſi quid prohibeatur ſub pœna anathematis, ſiue excõicationis, licet quis cõtra faciat, nõ eſt excõicatus, ſed dẽt excõicari, ſecus vero h, ſi dicat ſub interminatiõe anathematis, ĩ. de eo q fu. ord. rece. 1. Vel ſi dicat ſub excõicationis interpoſitiõe: quia qui cõtra facit, excõicat' eſt, 61. diſ. Salonitanæ. & ſ. de loc. & cõdu. c. 1. qa per illa verba innuit, quod excõicatiõis ſñia lata ſit. dic de hoc, vt dr ĩ. de ſi. ſicut a.

g Vide de fo. compet. c. ſi. in ſi. vltima gloſſa. Ioan. And.

h Al. as, dicit, & eſt hoc contra hunc textũ, ſecundum Hoſt. Pet. & Abbati. Io. And.

Eam

EAm te. Casvs. Si de iure patronatus alicuius Eccleſiæ cõtrouerſia fuerit inter aliquos, & infra ſex mẽſes nõ fuerit terminata, poſtquam vacauerit, ex tunc licitum ſit ſuperiori eandem de perſona idonea ordinare. Not. quòd quæſtio iuriſpatronatus infra ſex menſes terminari debet.

CAP. XXII.

EAm † te decet: *& infrà.* ¶ Illas autem Eccleſias, de quarum patronatu controuerſia fuerit, ſi infra ſex menſes [a], poſtquã vacauerit, non fuerit controuerſia † terminata: licitum tibi ſit de perſona idonea ordinare.

¶ Lucius iij.

¶ *Patronus iuſpatronatus propria auctoritate alienare non poteſt, nec ab Eccleſia aliquid temporale exigere, niſi tempore fundationis à diœceſano illud fuerit reſeruatum.*

CAP. XXIII.

PRæterea † quoniam aduocati [b] Eccleſiarum, ius aduocationis [c], donationis, vel emptionis [d] titulo, aliiſque pro ſua voluntate contractibus, in alios transferre præſumunt fodrum [e], albergarias [f], regium [g] & ſimilia tanquam à propriis ruſticis, ab Eccleſiis extorquentes: Præſenti decreto ſtatuimus, eos ſiue Aduocati, ſiue patroni, vel vicedomini, ſiue cuſtodes, vel guardias habentes, ſeu quocunque alio nomine cenſeantur, à grauaminibus Eccleſiarum ceſſare, nihilque in ipſis præter antiquos, & moderatos reditus à locorum Epiſcopis inſtitutos [h] exigere: aut † ſi aliud exegerint, excommunicationi ſubiaceantur. Contractus quoque huiuſmodi [i], quos fecerunt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

¶ Idem Noruicen. Epiſcopo.

¶ *In pluribus ſucceſſiuè præſentatis à patrono laico, Epiſcopo datur gratificatio: ſed in præſentatis à perſona Eccleſiaſtica, potior eſt primò præſentatus. Hoc dicit ſpecialiter: & eſt vnum de principalioribus capitulis tituli.*

CAP. XXIV.

CVm † autem Aduocatus Clericum idoneum Epiſcopo præſentauerit, & poſtulauerit, poſtmodum eo non refutato alium [k] æquè idoneum in eadem Eccleſia admittit: quis eorum alteri præferatur, iudicio [l] Epiſcopi credimus relinquendum, ſi Laicus fuerit, cui ius cõpetit præſentandi. Verum ſi collegium, vel Eccleſiaſtica perſona [m] præſentationem haberet, qui prior † eſt tempore [n], iure potior eſſe videtur.

¶ Clemens iij.

¶ Ex *conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi, acquiritur iuſpatronat⁹. Hoc primò. Patronus non eligit Prælatũ in conuentuali Eccleſia: ſed in Capella ſic. Hoc ſecũdo. Patrono debetur proceſſionis honor, & alimẽtatur ab Eccleſia, ſi vergat ad inopiam. Hoc tertio. Et iſte textus eſt de principalioribus.*

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit, & ſecũdũ approbat*

a ¶ *Sex mẽſes.*] Cõtra ſ. c. quoniã. & j. eo. cũ. propter, vbi datur tantum quatuor menſes. 16. q. 7. ſi plures. & c. cõſiderãdũ, & ſ. eo. q̃cũque. Sol. cũ eſt cõtẽtio de electione inter patronos, tũc obtinet, ꝙ dr̃ ſ. eo. quoniam. i. rñ. Si autẽ eccleſia ordinari non poſſit ſine nimio ſcãdalo patronorũ, tunc ſatis poſſet dici, ꝙ Ep̃s tollat reliquias, & claudat oſtia: & ſic poſſumus tenere decreta p̃dicta, ſi plures. &, conſiderandũ. quia propter magnũ ſcandalũ ea, quæ ſine peccato mortali poſſũt omitti, qñq; omittũt'. j. de no. ope. nũ. cũ ex iniũcto. aliàs ꝓꝑ modicũ ſcãdalum nõ dimittat epiſcop⁹ Eccleſiam ordinare, vt dr̃ ſ. c. qm̃. Tñ. cõſueuit dici, ꝙ nõ ſtatur hodie illis decr. ſed illi decr. qm̃. vbi dr̃ de ſex mẽſibus. Si verò eſt cõtẽtio inter aliquos de iure patronatus, tunc Ep̃s expectet vſq; ad ſex mẽſes, & tũc auctoritate ſua ordinet Eccleſiam, ſi infra ſex menſes, poſtquã vacauerit, illa quæſtio diffinita nõ fuerit, vt hic dicit, ſaluo iure illius, q poſtea euicerit iuſpatronat⁹ in poſterũ. ſ. eo. ſi verò. & c. cõſultationibus & j. eo. cũ ꝓpter. Sed ſi non vult tãtũ expectare, poſt quatuor menſes ordinet Eccleſiã. ſ. eo. qm̃. & j. eo. cũ ꝓpter. quibus ſtandũ eſt, vt dicit Lau. quia licet illa decr. quoniã præceſſerit iſtã Inno. iij. concor. cũ illa decr. quoniã. quæ eſt Lateran. cõcilij. Quidã [a] tamẽ ita dicebãt, ꝙ hic cõputantur ſex menſes à tempore vacationis. & ita concord. concilium. Lateran. ſ. de conceſſ. præben. nulla. & illa qm̃. & c. cum propter. intelliguntur à tẽpore motæ litis: ꝙ ſatis poteſt concedi: & hoc ſatis innuitur per litteram illarũ decre. in quibus dicitur, ſi quæſtio emerſerit: & hic dicitur poſtquam vacauerit, tamen epiſcopus poteſt facere, quod iſtorum magis placet. Si verò contentio ſit inter Epiſcopũ, & patronum, putà Epiſcopus dicit præſentatũ indignũ, patron⁹ idoneũ: tunc epiſcopus ponet œconomũ ibi pro fructibus cõſeruandis, quouſque fuerit expeditum. ſ. de offi. ordi. cũ vos. Credo potiùs ſtandum ei, ꝙ dicit Lau. ſi epiſcopus voluerit. quod dicitur, à tempore motæ litis, non habet rationem, quia ſic poſſet vacare Eccleſia quaſi per octo menſes, & decr. illa præceſſit tempore illam, quoniam ſ. eo. licet hæc ſit poſterior in tit. quia ambæ ſunt eiuſdem auctoris [b]. Ber.

† *Cap. 5. tit. de ætate. in 1. compil. Et de intellectu Lãbertinus de iure patro. art. 9. q. 1. p. 2. l. 2.*

† *Vox, controuerſiæ deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.*

† *Cap. 29. e. tit. in 1. cõpil. extat. integra clauſula in c. 11. tit. de hære. in 1. compil. eſt n pars c. ad abolendam. Ge obſeruat Contius. & pro intellectu vide notata per Geminianũ in c. cum in eccleſia. de præben. li. 6.*

† *in codice Barbatia ita: aut ſi aliud exegerint, excommunicabũtur.*

a *Scilicet Petrus Hiſpanus hic.*

b *Facit, quod not. de offi. archi ad hac. Ioã. And.*

PRæterea.] Primò ponitur duplex factũ reprehẽſibile. Secũdò cõtra ſecũdũ ſtatuit, & pœnã imponit. Tertio cõtra primũ diſcernit. Secũda ibi: *Præſenti.* Tertia ibi, *Cõtractus.* Abbas.

Casvs. Patroni Eccleſiarum iuſpatronatus titulo donationis, vel emptionis, vel aliis contractibus pro arbitrio ſuo, in alio transferre præſumunt, & alias exceptiones ab eis exigunt, tãquam à propriis ruſticis. vnde ſtatuit concilium, quod ab huiuſmodi grauaminibus ceſſare debeat, & nihil aliud exigant præter antiquos reditus ab Epiſcopis inſtitutos, & ſi aliud exegerint, excommunicentur. Contractus huiuſmodi, ſi quos fecerint, ſtatuit Papa non tenere. Not. quod patroni Eccleſiarum id ſolum ab Eccleſia debent habere, quod à cãnonibus reperitur conceſſum. Item contrafaciens excommunicari debet. Item iuſpatronatus vendi, vel emi non poteſt.

b ¶ *Aduocati.*] Id eſt, patroni.

c ¶ *Ius aduocationis.*] i. iuſpatronat⁹, vel potiùs ius aduocationis: nã alij dicũtur patroni, & alij aduocati [c], vt j. eod. c. patet.

d ¶ *Emptionis.*] Qualiter iuſpatronatus trãſferatur vẽditione, ſeu aliis modis, dictum eſt ſ. eo. cùm ſæculum.

e ¶ *Fodrum.*] Fodrũ eſt collecta, quam imponebant iſti patroni Eccleſiis, & eſt vulgare Lombardorum.

f ¶ *Albergarias.*] [d] Id eſt, pactiones quæ debentur pro comeſtionibus.

g ¶ *Regium.*] Quod regi debetur, ſiue tributũ regi debitum. 11. q. 1. ſi tributum. & 23. q. 8. conuenior.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, an cũius poſſit patrono conſtitui.*

h ¶ *A locorum Epiſcopis inſtitutos.*] Statui ergo poſſunt reditus patrono vice tributi, ſiue pẽſionis: vt hic patet, & 23. q. vlt. tributum. & ar. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc ante conſecrationem Eccleſię, & non poſt [e]. ar. C. de dona. quę ſub modo. l. perfecta. & 16 q. vl. filiis. poſſũt et à ſtatui vice beneficij, & ante, & poſt 16. q. 6. illud. & q. 1. poſſeſſiones. & q. 5. clerici. & c. ſi Ep̃s. amplius vero habere nõ debent, quam reperiatur in iure permiſſum. j. de pœnit. in quibuſdã. ꝙ ſi præſumpſerint, Puniantur, vt hic dicitur, & in c. in quibuſdam. & ſ. de ſtatu mona. in ſingulis. in fi.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

i ¶ *Contractus quoque huiuſmodi.*] i. e quibus præmiſſum eſt, ſ. donationis, venditionis, & aliis: & ſic patet, quòd iuſpatronatus vẽdi nõ poteſt. ſ. eo. quia clerici. & c de iure. vel donari ſine cõſenſu Epiſcopi, ſ. eo. nullus arg. cõtra. ſ. eo. illud. ibi ſoluitur.

c *Ad hic infra de ele. generali. lib. 6. Ioann. And.*

d *Hac gloſſula non eſt Bernardi: quid autem ſit Albergaria, vellint tradit hic Hoſtienſis.*

† *Ca. 30. eo. tit. in 1. com. & poſt concilium Later. p. 15. c. 8. Et de intellectu Lambertinus de iure patro. ar. 19. q. 7. p. 2. l. 1. & ar. 13 q. 6. p. 1. l. 2.*

† *De hoc àxiomate Vide, qua late ſcribit Caſſaneus in catalogo gloria mũdi, p. 12. conſideratione 99. adde Dynum, & Ioann. And. in regula: qui prior. de re. iur lib. 6.*

e *Vide, quod dicam de tradente dotem prius oblatam. de ele. genera. lib. 6 ſuper glo. fundãs. Ioann. And.*

CVm autem.] Laicus patronus vno præſentato poteſt alium præſentare, ſecus in patrono clerico. Et ſecunda pars ibi, *Verum.* Abb. Sicul.

Casvs. Patronus ad vacantẽ eccleſiã clericum idoneum præſentauit Ep̃o. & eo non reprobato poſtmodũ aliũ præſentauit idoneũ: quæritur, quis præferri debeat? Reſpondet Papa iudicio ep̃i eſt relinquedũ. Et hoc verũ eſt, ſi laicus fuerit præſẽtator. ſed ſi collegiũ, vel Eccleſiaſtica perſona præſentationem habuerit, qui prior eſt tẽpore, potior eſt iure. Not. ꝙ laicus patronus variare poteſt in præſentando, antequam præſentatus ſit admiſſus: collegium, vel eccleſiaſtica perſona non poteſt variare. Item qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

k ¶ *Alium.*] Dando ſecundum videtur recedere à priori: ſicut ille qui plures conſtituit procuratores diuerſis temporibus. ff. de procura. eo. ſi quis cum procuratorio. §. vlt. & ſ. de procuratoribus, non iniuſtè.

¶ *Glo. ſe. no. de gratificatione. alle. 5 iura. in cõtrariũ. alle. 3. & ſol.*

l ¶ *Iudicio Epiſcopi.*] Et ſic locus eſt gratificationi. ff. loca. in naue. in fi. ſ. de of. dele. de cauſis. ar. 26. q. 7. tẽpora ff. de relig. l. vl. ff. qui ſatiſd. cog. de die. Sed contra eſt j. eo. c. in fi. C. de dila. qm̃ plerumque. ff. de fideicom. liberta. generaliter. §. quid ergo. Sol. cum dubitatur, quis potior ſit in iure, locus eſt gratificationi [f], vel cum aliquis non poteſt ſubuenire vtrique. ff. ad Sillania. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes.

m ¶ *Eccleſiaſtica perſona.*] Quia clerici patroni pingui⁹ ius habẽt, quã laici. arg. 16. q 5. ſi quis epiſcoporum. vel quia clerici variare non debent, in pœnam eorum hoc ſtatutum eſt. Ala.

n ¶ *Qui prior eſt tempore.*] Sic j. eo. paſtoralis. & ita habes hic, quòd qui prior eſt tempore, potior eſt iure. ſ. de maio. & obe. c. 1. vbi de hoc g.

f *Vt de reſc. c. pen. lib. 6. Ioann. And.*

g *Concor. l. ſi fundum. & l. generaliter. cum multis aliis. C. qui pot. in pig. habe.*

NObis.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Cæterum.* Tertium ibi, *Pro fundatione.* Abbas Sicul.

Casvs. Quæſitum fuit à Papa, vtrũ aliquis efficiatur patronus ex ſola conſtructione Eccleſiæ? Itẽ quæritur, vtrũ patronus ſit ad electionẽ plebani cũ clericis admittẽdus, vel repellẽdus, quãuis allegauerit ſe ex lõgo cõſuetudine intereſſe debere: taliter rñdet Papa, ꝙ ſi aliquis de aſſenſu Epi Eccleſiã cõſtruxerit, ex hoc ipſo iuſpatronat[a] acquirit. Ad ſecũdam quæſtionẽ rñdet, ꝙ in Eccleſia cõuẽtuali cõſenſus patroni ad electionẽ faciendam nõ eſt requirẽdus, ſed electioni iã factæ eiuſdem requiri debet cõſenſus, niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat. Sed in capella, vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipſum Epiſcopo præſentare põt. & debet de iure. Itẽ patrono honor proceſſionis ſeruatur: & ſi ad inopiã vergat, ab Eccleſia illi ſecũdũ facultates ipſius ſuccurritur, ſicut eſt in canonibus cõſtitutũ. Nota, quòd ex ſola cõſtructione Eccleſiæ acquiritur iuſpatronat[9]. Itẽ in collegiata Eccleſia ius Electionis nõ cedit in laicũ patronum: ſecus in capella, vnus tãtum eligitur. Item patrono debetur honor proceſſionis. Item ſi patronus ad inopiam vergat, Eccleſia illi ſuccurrere debet.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. Et vide concil. Tri. ſeſſ. 14. de refor. & ſeſſ. 25. de refor. c. 9. † Aliàs, taliter reſpondemus. † conſtruxerit.

CAP. XXV.

NObis † fuit: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ tale † damus reſponſum, quod ſi quis Eccleſiam cum aſſenſu diœceſani[a] cõſtruxit[b] †, ex eo iuſpatronatus acquirit. ¶ Cæterum in conuentuali[c] Eccleſia, non electioni Prælati faciendæ, ſed iam factæ honeſtius[d] patroni poſtulatur aſſenſus: niſi aliter de ſua[e] iuriſdictione obtineat, vt partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secus tamen eſt in Capella[f]: in qua vnus Presbyter, patrono eligitur, & pro inſtitutione habẽda, loci Epiſcopo præſentatur. ¶ Pro fundatione quoque Eccleſię † honor proceſſionis fundatori ſeruatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè[g] † ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt canonibus[h] inſtitutum.

† Vox, Eccleſia, deeſt in antiquis. † moderate.

¶ Innocentius iij Rothomageñ. Archiepiſcopo.

a De hoc ſupra de poſtul. c. 2. & 65. diſt. ſi fortè. Dixit hic Vin. quod plura litas facit collegium cum ad hoc ſint inſtituti, & corpus faciant, & remaneat ad vs. per eum de elect. ſacroſãcta. Ioann. And.

b Idem Ho. Nec obſt. in Auth. de Eccleſ. tit. §. ſi quis ad ædificationem. col. 9. quia ei non ſtandum in talibus. 10. diſt. c. 1. ſecundum eũ ſuper Ver. tractanda. Ioann. And.

c De hoc vide notata in c. dilecta. de exceſſibus præla. adde Hoſtienſem ſupra eo. ſuggeſtũ. & Ioann. And. hic.

a ¶ *Aſſenſu diœceſani.*] Aliàs non poteſt. de conſec. diſt. 1. nemo. & in Auth. de mona. §. illud. col. 1.

b ¶ *Conſtruxit.*] Et ita ex conſtructione acquiritur iuſpatronatus. 16. q. 7. Frigentius. & c. piæ mentis. & c. filiis.

c ¶ *In conuentuali.*] Conuẽtualis dicitur, ex quo duo, vel tres in collegio ſunt. ſ. de elect. c. 1. Sed videtur, quòd tres ad min[9] debeant eſſe. ff. de verb. ſig. Neratius. tamen in vno retinetur ius collegij. ff. quòd cuiuſque vniuerſita. ſicut. §. vlt.

Additio. Quidam dicunt contrarium.

d ¶ *Honeſtius.*] Imò neceſſe eſt, ꝙ requirat, vt vr̃ ſ. de ele. cũ terra. & melius e. ti. ſacroſãcta. quia poſſet excipere cõtra ipſũ, ſi non eſſet idoneus, etiã poſt confirmationẽ, ſi malè verſatur, teneturq; denũciare Epo, 16. q. 7. filiis. arg. opt. 18. q. 2. abbatem.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

e ¶ *Niſi aliter de ſua iuriſdictione.*] Non videt, quòd iſtud ſtare poſſit: quia ſi intelligas hoc generaliter de quocũq; patrono, obſtat manifeſtũ cõtrariũ. ſ. de elect. ſacroſãcta. & c. Maſſana. vbi habes, ꝙ ius eligẽdi nõ cadit in laicũ in collegiata Eccleſia, nec valet aliqua cõſuetudo, vt laicus interſit cũ clericis in electione prælati, vt hic videtur permitti: qualiter ergo reſpõdebimus cõtrarijs? Poteſt dici ſecũdũ ꝙ notauit hic Tãcre. ꝙ hoc intelligi debet, cũ Eccleſiaſtica perſona ius obtinet patronat[9]: putà Abbas, vel alia Eccleſiaſtica perſona: qa huiuſmodi perſonæ bene poſſũt intereſſe electioni faciẽdæ cũ clericis, ex quo cõſueuerũt ibi intereſſe electioni faciẽdæ vel in fundatiõe reſeruauerũt ſibi iſtud ius de cõſenſu Epi, & ſic de iuriſdictione ſua intereſſe pñt. arg. 18. q. 2. Eleutherius. & ſic nõ cõtradicit, vt not. in c. ſacroſãcta. vel potes hoc intelligere generaliter etiã de laico. Vel expone de ſua iuriſdictiõe ſibi ſpecialiter cõceſſa in ſua fundatiõe, quã cõceſſionẽ oſtẽdere debet. ar. 100. diſ. cõtra morẽ. & ab eo qui hoc cõcedere potuit, ſcilicet à Dño Papa, quia Epiſcop[9] nõ poſſet hoc cõcedere: ſicut credo[b] ar. prædict. decr. Eleutherius. & hoc bñ ꝓbatur 16. q. 1. hinc etiã vbi datum fuit tale priuilegiũ, quòd Rex ſimul cũ monachis eligat Abbatẽ aliter verò patronus in electione eſſe non debet: & ſic vtroque modo ceſſant prædicta contraria. conſuetudo enim hic non prodeſt.

¶ *Glo. ſeq. quærit, allc. pro, & contra: dat vnã ſolutionẽ, cui oppoſitioni adhæret. finis reci. per q. an perdat patronus ius præſentandi, & ſoluit reſpondens ad contrarium.*

f ¶ *In capella.*] Sed nũqd inuito patrono poſſet fieri hæc capella collegiata Eccleſi. cũ ſic amitteret pſẽtationẽ? Non videt ar. ad hoc ff. ſi ſerui. vẽd. is cui[9] familia. in fi. & ff. de vſu, & habita. l. vl. & 10. q. 1. c. 1. arg. contra 10. q. 1. decretũ. vbi ordinatio Eccleſię pertinet ad epm. & c. nouerint. & ff. de vſu. & hab. l. vl. in fi. Satis poſſet cõcedi, ꝙ poſſet in fauorẽ eccleſiæ. & ſic puniretur patron[9] ſine culpa, ſed nõ ſine cauſa ſ. vt lite cõt. quõ. §. ſi vero, in fi. & 22. diſt. renouãtes. in alijs omnibus remanet patronus præterquã in electione prælati. In ipſa enim fũdatione hoc euenire poſſe patronus ꝓſpicere debuit, & ſibi cauere y ſuperiorẽ. ff. loca. ſi quis domũ. §. 1. & 23. diſt. in nomine dñi. & ſ. de elect. licet. Sed his nõ obſtãtib[9] videtur, ꝙ inuito patrono capella in pręiudiciũ patroni non poſſit fieri collegiata Eccleſia, vt videt bñ ꝓbari 16. q. 7. monaſteriũ. & c. ſe. vbi dicit expreſsè, ꝙ Eps nõ põt auferre Eccleſiã à diſpoſitione patroni: & ita eo inuito collegiata fieri nõ poteſt: ſicut eo inuito nõ poteſt ei auferre directè ius præſẽtãdi. 16. q. 7. decernimus. & j. eo. tit. cum dilectus. vbi de hoc. ergo nec indirectè. & vbi aliquid ei vna via prohibetur, alia via nõ cõceditur, ſ. de proc. ca tua. cũ ſuis cõc. ibi poſitis. Itẽ & alia ratione nõ debet fieri collegiata inuito patrono. Cùm enim Eccleſia teneatur prouidere patrono, ſi ad inopiã vergat: ſi hoc fieret, non poſſet ſibi poſtea prouidere, ſicut prius poterat, ergo ſua intereſt, ne fiat collegiata: ꝙ ꝓbatur. 16 q. 7. quicũque. directè ergo nõ poteſt priuari iure præſentãdi, vt dictũ eſt: ergo nec indirectè faciendo eccleſiã collegiatã. Hoc credo verum, quod æquũ, & honeſtũ, vt per hoc laici inuitẽtur ad conſtructionẽ eccleſiarũ: ſicut per contrariũ à prouiſione Eccleſiarũ reuocarentur, & ita patrono inuito capella nõ poteſt fieri collegiata, ſicut dñs rei non poteſt vſum rei immutare etiam in melius inuito vſufructuario, vt dicit lex prædicta ff. de vſu. & habi. l. vlt. in fi. Sed dato ſecũdũ dictũ alicuius, quòd capella poſſit fieri collegiata eccleſia inuito patrono, nõ perdit propterea ius præſentãdi rectorẽ. Si verò cõſentiat, vt poſſit fieri collegiata ſine ꝓteſtatione iuris ſui, in eo caſu dicerẽ electionem rectoris ad collegiũ cũ pertinere: & hoc etiã tẽpore fũdationis fieri potuit. ar. ſ. eo. præterea. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. vtroque tñ caſu remanet patronus quantũ ad alia. & hoc c. & alia iura, quæ dicũt, quòd in eccleſia collegiata patronus in electione eſſe nõ dẽt, intelligitur de illis eccleſiis, quę ab initio de voluntate patroni factæ ſunt collegiatæ. B.

g ¶ *Modeſtè.*] Habito reſpectu ad facultates Eccleſię, & ad qualitatẽ perſonæ. 10. q. 3. c. vlt. & ff. de vſufruct. ſed & ſi quid. §. 1.

Additio. Vnde verſus: *Patrono debetur honor, on[9], vtilitaſque. Præſens, vt præſit, defendat, alatur egenus.*

h ¶ *Canonibus.*] 16. q. 7. quicunque.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

d Vide de procur. mãdato. in fi. gl. Ioã. And.

e Eſt enim natura correlatiuorũ quod vnum non ſit reliquum ff. de præſc. ver. li. non prou.

¶ *Patronus Eccleſiæ vacantis quanquam ſit Clericus, ad eam ſe præſentare non poteſt.*

CAP. XXVI.

PEr † noſtras poſtulaſti litteras edoceri, vtrum Clericus ad vacantem Eccleſiam, in qua ius obtinet patronatus, ſeipſum (ſi eſt idoneus) valeat præſentare. Cùm igitur nullus ſe ingerere[i] debeat Eccleſiaſticæ prælationis officiis: Reſpondemus, quod nullus ſe poteſt ad perſonatum alicuius Eccleſiæ præſentare[k], quantumcunque idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudiis, & meritis adiuuetur.

¶ Idem Conuentreñ. Epiſcopo.

¶ *Si quæſtio iuriſpatronatus inter patronos non diffinitur infra quatuor mẽſes, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam ſine præiudicio eorundem.*

CAP. XXVII.

CVm † propter diſcordias Laicorũ: *& infra.* ¶ Fraternitati

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide Gemenianum in c. 1. §. verũ. de iure pat. lib. 6. adde Lapam alleg. 75. & 95.

PEr noſtras.] Aliàs, per tuas. Conſultatio ponitur, & reſponſio. Secunda pars ibi. *Cum igitur.* Abbas.

Casvs. Clericus habet iuſpatronatus in aliqua Eccleſia: quæ, vtrũ poſſit ad eã vacãtẽ præſentare ſeipſum: & reſpõdet, ꝙ nõ quãtũcũque ſit idoneus: quia nullus ſeipſum eligere debet. Nota, ꝙ nullus dẽt ſeipſũ ingerere alicuius prælatiõis officio. Itẽ nullus põt ſeipſum præſentare, quãtũcunque ſit idoneus.

¶ *Glo. ſeq. contrarium ſignat.*

i ¶ *Ingerere.*] Hoc ipſo tãquã ambitioſus debet repelli. 8. q. 1. in ſcripturis. & 1. q. 6. ſi is qui. ſim. C. de ep. & cle. ſi quẽquã. & ff. de procur. quę omnia[d]: quia nõ ambitione: ſed labore vnuſquiſq; ad honorẽ cõuenit peruenire. C. de re mi. l. cõtra publica lib. 12. & 61. diſt. miramur. ad fi. ar. contra ſ. de elect. cum in iure.

k ¶ *Præſentare.*] Quia differentia debet eſſe inter præſentatũ, & præſentantem: dantem, & recipientẽ. ſ. de inſti. cum ad noſtram. & inter baptizatum, & baptizantem. j. de baptiſ. & eius e eſſe. debitũ. & ff. de tuto. & cura. da. ab his. prætor. & ff. de offi. prætor. l. vlt. e & hæc eſt ratio, quare perſona electa nõ videtur computanda inter eligentes, vt augeat numerum eligentium: quia à ſeipſo oriri non debet. 14. q. 1. dicimus. & intus ortus occidit. 1. q. 1. quibuſdam.

CVm propter.] Diuiditur, quia primò dictum ponit. Secundò proteſtationem ſubdit ibi, *Ita quòd.* Abbas.

Casvs.

Casus. Dicitur hic, quod ſi quæſtio emerſerit inter patronos de iure patronatus, & infra quatuor menſes nõ fuerit diffinita, liceat ex tunc Epiſcopo eccleſias ordinare, ita tamen quòd nõ fiat in poſterum præiudicium illi, qui ius euicerit patronatus. Nota, quod quæſtio iuriſpatronatus infra quatuor menſes terminari debet. Itẽ propter diſcordias patronorum nõ debet Eccleſia priuari diuino officio. Itẽ ordinatio Epiſcopi facit præiudicium patrono euincenti iuſpatronatus.

¶ *Glo. ſeq. allegat vnam concordan. ſignat vnã contrarium, & vtrobique remittit.*

a ¶ *Quatuor.* ſ. e. gſi. ar. cõtra ſ. eo. eam te. ibi ſoluitur. Quod dicitur hic intellige per id quod dicitur ſ eo. quoniam. & c. eam te.

tuæ mandamus, quatenus ſi de iure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & [ab † eo] cui competit, infra quatuor [a] menſes non fuerit diffinitum: extunc Eccleſiam ipſam de perſona non differas idonea ordinare: ita quod illi ex hoc non debeat in poſterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Archidiacono, & Cancellario Altiſſiodoren.

¶ *Legatus de latere Eccleſiã, cuius alia Eccleſia eſt patrona, collationi ſuæ reſeruare poteſt, licèt non vacet, & conferre, cùm vacat. Hoc primò. Ex duobus præſentatis à patrono laico poteſt ſuperior inſtituere ſecundum. Hoc ſecundo. Et ſic quoad intellectum iſte textus habet duo dicta diuerſa, licet quoad litteram ambo commiſceantur.*

CAP. XXVIII.

Cum dilectus] Diuiditur. Nam primò ponitur petitio. Secũdò diffinitio ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicul.

Casus. Epiſcopus Hoſtien. Apoſtolicæ ſedis legatus mandauit Archidiacono Carnoteñ. vt Eccleſiam, quæ primò vacaret in archidiaconatu ſuo, donationi ſuæ reſeruaret, prohibẽdo eidẽ ne alicui cõferret: de qua V. clerico ſuo prouidere volebat. Tandẽ vacauit Eccleſia de Berouilla: Archidiaconus cõtra mãdatũ legati G. ſubdiaconum præſentauit ad ipſam diœceſano Epiſcopo, qui tamẽ nõ fuit admiſſus: legatus hoc audiẽs caſſauit, quod Archidiaconus fecerat, & Eccleſiã illã præfato V. cõceſſit ſic vacantem: poſt hoc vacauit quædã præbẽda in Eccleſia S. Martini Carnoteñ. quæ aſſignari debebat de iure H. clerico: diœceſanus Epiſcopus cõſiderãs quod præbẽda S. Martini magis cõgruebat V. præfato, quã eccleſia de Berouilla, & eccleſia de Berouilla magis cõgruebat H. clerico, præbẽdã S. Martini aſſignauit V. clerico legati, & Eccleſiã de Berouilla poſt aſſignationẽ ipſius V. ad præſentationẽ ipſius Archidiaconi prædicto H. clerico cõceſſit: vnde orta fuit cõtrouerſia inter H. clericũ, & G. ſubdiaconũ, cui archidiaconus Eccleſiã de Berouilla cõtulerat: vnde dictus H. & præfatus G. ſubdiaconus ad curiam acceſſerũt, diu ſuper iſta eccleſia litigãdo. Dñs Papa auditis hinc, & inde propoſitis, cõſiderans quod etſi Archidiaconus Carnoteñ. prædictus præfatũ G. ſubdiaconũ tanquã laicus præſentauit, & ipſe nõ fuit per diœceſanũ admiſſus, ſed dictus H. ab archidiacono præſẽtatus, & ab Epo inſtitutus, ſecundũ decr. Alex. nõ primus, ſed ſecũdus debet eccleſiã obtinere. Si verò archidiaconus prædictũ G. ſubdiaconũ tãquã clericus præſẽtauit: in eo quod tãquã clericus faciebat, ſubeat iuriſdictioni legati: vnde nõ cõtra prohibitionẽ, ſed cõtra prohibitionẽ legati, qui donationi ſuæ collationem ipſius Eccleſiæ decernebat reſeruandã, ad cã nõ potuit aliũ poſtmodũ præſentare: vñ Papa præſentationẽ ipſius G. minus canonicè factã decreuit, & ea nõ obſtante pronunciauit conceſſionẽ ipſius eccleſiæ H. clerico factam, canonicam extitiſſe, adiudicando eidẽ eccleſiam ipſam cum fructibus medio tẽpore perceptis, aduerſario perpetuũ ſilentium imponẽdo. Nota, quod legatus poteſt ſibi reſeruare collationẽ vacaturæ beneficij. Itẽ laicus patronus, ſiue clericus patronus ratiõe patrimonij quãtũ ad præſentationẽ nõ ſubeſt legato, vnde eo inuito eccleſiã cõcedere nõ poteſt: quod eſt val de notãdũ. Item clericus patronus ratione patrimonij ſui variare poteſt, quia in hoc nõ reputatur clericus, ſed laicus. Itẽ præſẽtatus, quouſq; nõ fuerit inſtitutus, nõ dicitur habere plenum ius. Itẽ qui canonicè nõ habet eccleſiam, fructus, quos medio tempore percepit, reſtituere debet.

Cum † dilectus filius: & infrà. ¶ Cum Hoſtienſis Epiſcopus tũc Apoſtolicæ ſedis Legatus Archidiacono Carnoteñ. mandauerit, vt Eccleſiam, quam in Archidiaconatu ſuo primò vacare contingeret, donationi ſuæ reſeruaret, inhibens, ne alicui conferret eandem: de qua G. † Clerico diſpoſuerat prouidere: cum Eccleſia de Berouilla ibi vacaſſet, idem Archidiaconus contra mandatum eiuſdem Legati, ad ipſam G. Subdiaconum præſentauit [b]: cuius facto ab eodem Legato caſſato, ipſe prælato G. † conceſſit Eccleſiam [c] ſic vacantem: & infrà. ¶ Vacante verò quadam Præbẽda in Eccleſia ſancti Martini Carnoteñ. diœceſ. Epiſcopus dictam Eccleſiã, ad præſentatione Archidiaconi H. clerico: Præbẽdam verò præfato G. aſſignari curauit: vnde ipſe H. ſupplicabat eãdẽ ſibi Eccleſiam confirmari, vtpote quã ad præſentationem Archidiaconi veri patroni ſe dicebat adeptũ: & infra. ¶ Nos igitur attẽdẽtes, quòd etſi præfatus Archidiaconus memoratũ G. tãquã Laicus [d], ad illam eccleſiam præſentaſſet, quia † tamen per diœceſanum Epiſcopũ admiſſus nõ fuit, ſed dictus H. ab eodem Archidiacono præſẽtatus, à diœceſano Epiſcopo inſtitutus, iuxta ſtatutũ [e] Alexandri Papæ, non primus, ſed ſecundus ius eſt aſſecutus in Eccleſia memorata, etſi Archidiaconus præfatum G. tanquam Clericus præſentauit: Clericus faciebat, ſubeberat iuriſdictioni Legati: vnde poſtquam idem Legatus donationem illius Eccleſiæ ſibi decreuerat reſeruandam [f], ad eam tanquam Clericus [g] non potuit quempiam præſentare [h]: præſentationem ipſius minus

b ¶ *Præſentauit.*] Epo diœceſano, ſed nõ fuit admiſſus, vt ſ. ſeq.
¶ *Glo. ſeq. ponit partem caſus.*

c ¶ *Eccleſiã*] De Berouilla, ſcilicet in qua legatus inſtituerat prædictũ G. ſed diœceſanus Eps fecit ibi quãdã commutationem de conſenſu partium: præbenda illa quæ vacabat in Eccleſia Sãcti Martini Carnoteñ. debebat aſſignari H. clerico: vnde G. renunciauit illi Eccleſiæ de Berouilla, quam habuit à legato, & eps ei contulit illam præbendam in Eccleſia Sãcti Martini, quã debuit habere H. & illam Eccleſiam de Berouilla ſic vacantem ad præſentationem prædicti Archidiaconi contulit H. clerico: vnde orta fuit contentio inter illum H. & prædictum G., quem primo præſentauit Archidiaconus contra mandatum legati.

d ¶ *Tanquam laicum.*] Ratione patrimonij: & Papa argumentatur duobus modis, & vtroque modo ducitur ad inconueniens. Primò ſic: ſi præſentat eũ tãquã laicus, melior eſt conditio poſſidentis ſ. eod. quo autem. eſt. Si tanquam clericus, ergo præſentatio non tenuit: quia erat interdicta per legatum, & ita pro non dato habetur. ſ. e. quod autem. & reſp.

e ¶ *Statutum.*] Alexandri. ſ. eo. quod autem. & reſp.
¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſol.*

f ¶ *Decreuerat reſeruandam.*] Sed quid ſi exiret prouinciam b. & vacaret? Credo quod Archidiaconus tũc illam poſſet conferre: quia egrediendo prouinciã finitur legatio. ſ. de offi. le. nouit. & c. vlt. ſed ſi reſeruaſſet donationi Papæ, tũc non credo, quod poſſet illã conferre: ſecus ſi in negotijs iam cœptis, antequam egrediatur prouinciam. ſ. de offi. lega. c. vlt.

g ¶ *Clericus.*] Secus ſi tanquam laicus, quia tunc poſſet, non obſtante reſeruatione legati.

¶ *Gl. ſe. obiicit de decr. dilectus, & ſoluit. Secundò obiicit de frãde vacaturæ per decret. cõſtitutus, & ſoluit. Tertiò obiicit de abſurditate, & ſoluit, quærit alleg. pro. ſoluit contrà.*

h ¶ *Quempiã præſentare.*] Et ita patet hic, quod legatus poteſt reſeruare ſuæ donationi primam vacaturam: & ſi contra fiat non valet. ſed videtur, quod talis prohibitio non valeat. ar. ſupra de præbend. dilectus. quia conceſſio de prima vacatura facta à legato non tenuit ibi. Sed non eſt contra, quia hic non dedit, ſed reſeruauit ſuæ donationi, ſed ibi, dedit. Præterea iſtud videtur fieri in fraudem canonis, vnde non deberet valere, ſupra de conceſ. præben. conſtitutus. aliud eſt de epiſcopo: quia non habet tantam poteſtatem ſicut legatus, vnde epiſcopus non poſſet [d] ſibi reſeruare primam vacaturam, cùm talem poteſtatem non habeat, immò ſi vacaret, cùm ad eum non pertineret, conferre non poſſet. Item videtur, quod liberam electionem poſſet legatus auferre capitulo: quia qua ratione poteſt reſeruare ſibi primam vacaturam, & ſecundam, & tertiam: & ſi non eligeretur [e]. Dicas, quòd liberam electionem non poteſt auferre: quia ſi ſic eſſet, priuaret eos in totum, quod non poſſet, licèt tempore ſuæ legationis poſſet interdicere & reſeruare ſibi electiones. Sed nũquid legatus poſſet dare Eccleſiam inuito patrono laico? Quod videtur: quia plus iuris habet in conceſſione prælatus, quam in præſentatione patronus. ſupra de offi. dilectus. quia quilibet patronus, vndecunque habeat patronatum, ſubeſt legato quantum ad ius patronatus, id eſt, quantum ad cognitionem iuſpatronatus. arg. ſ. de iudi.

† Hæc duo verba, ab eo, deſunt in codice Barbatiæ, in antiqua cõpilatione & in omnibus manuſcriptis Vaticanæ, & ſic certe antiqua compilatio indicat omnino abeſſe oportere.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil. Vide concilium Trident. ſeſſ. 24. de reſor. c. 19. vbi huiuſmodi reſeruationes & mandatum pro hibentur.

† V.

† V. a V.

† V.

† Inſert, quod clericus in patrimonialibus ceſeretur vt laicus, notat Abbo. ricius de ... in li. ... vel ... pub.

] A ... quia tamen per diœceſanum admiſſus, & vox Epiſcopum, abeſt in antiquis & in recentioribus. magis emẽdatis.

b Expeditã eſt infra de ... c. penult. & reſ. lib. 6.

c Vide concilium Trid. ſeſſ. 24. de reſor. c. 19. vbi huiuſmodi reſeruationes prohibentur.

d Quod poſſet legatus de latere. infra de off. leg. c. 1. lib. 6. Ioann. And.

e Fortaſſis, quia in vna eccl. ſia collegiata pendente ſua reſeruatione non poteſt facere aliam. infra de officio leg. præſente. & reſ. lib. 6. de ...

canonicè factam decernimus † irritã †, & ea non obſtante, conceſſionem eiuſdem Eccleſiæ factã prænominato H. prouinciauimus canonicam extitiſſe, adiudicantes eidem præfatam Eccleſiam, cum fructibus medio tempore perceptis [a] ex ea, plenè, ac pacificè poſſidendam, prædicto G. ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo.

¶ Idem Elieñ. Epiſcopo.

¶ Si laicus patronus duos ſucceſſiuè præſentet, valet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione prius facta per primum: Epiſcopus tamen qui malitioſè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur: & in vltimo eſt caſus ſingularis.

CAP. XXIX.

PAſtoralis † offi ij: *& infrà.* ¶ Poſtulaſti edoceri, an Clericus ad aliquam Eccleſiam à patrono laico præſentatus, ſi diœceſanus Epiſcopus ipſum non duxerit admittendum, ex huiuſmodi præſentatione aliquid iuris aſſequatur in illa: Et ſi fortè idem ad ſedem Apoſtolicam appellauerit [b], & poſt appellationem ab ipſo interpoſitam, idem patronus alium curauerit præſentare, ac ſecundum inſtituit † Epiſcopus præſentatum, idem ab ipſa Eccleſia debeat amoueri. ¶ Nos igitur Alexandri † Papæ veſtigiis inhærentes, qui inter præſentatos à Clerico, & laico patronis diſtinguens [c], inter præſentatos à laico conditionem poſſidẽtis cenſuit [d] meliorem: Dicimus, quòd inſtitutio præſentati ſecundo loco à laico patrono, robur [e] obtinet firmitatis. Veruntamẽ cõſtituimus, vt Epiſcopus, qui præſentatum idoneum malitioſè [f] recuſauit admittere, ad prouidendum eidem in competenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo: in quo [g] ipſũ non eſt dubium deliquiſſe.

¶ Idem Auriẽ. † Epiſcopo.

¶ Si ad præſentationẽ Rectoris ad titulum Eccleſiæ aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cum vacabit, poterit præſentare.

CAP. XXX.

POſtulâſti † per ſedẽ Apoſtolicam edoceri, vt cum Rectores parochialium Eccleſiarum quoſdam præſentent ad ſuarum Eccleſiarum titulos ordinandos, vtrum electio [h] eorum ad ipſos rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & ſi in his patronorum non eſt requirendus aſſenſus, vtrum ius illis ſal-

de iudi.quãto.ſed hoc vr̃ ſpeciale in legato dñi Papæ: q̃a Ep̃s inuito patrono nõ poſſet Eccleſiã dare.16.q.7.decernim⁹. Sed certè quãuis patronus ſubſit legato quãtũ ad iuſpatronatus, id eſt quãtũ ad cognitionẽ iuriſpatronat⁹: nõ tñ vr̃, q̃ ei poſſit auferre præſentationẽ prouenientẽ ratione patrimonij, ſicut poſſet puenientẽ ratione Eccleſiæ: & hoc innuit hic ex hac diſtinctione: aliàs quare diſtingueretur inter præſẽtatũ à laico, vel clerico? Licèt enim Papa cõcederet, q̃ legat⁹ cõcederet Eccleſias inuitis patronis, nõ tñ ſequit̃, q̃ cõceſſerit inuitis patronis habẽtibus iuſpatronatus ratiõe patrimonij, arg. ff. ne q̃d in lo. publi. l. 2. §. ſi quis à principe. Quidã præferũt primũ dictũ [a]. Sed iſtud maiori nititur æquitate, vt patron⁹ ratione patrimonij, quo dotauit Eccleſiã, non priuetur iure ſuo: nec fiat ei hæc iniuria, & ꝓpter hoc ſubtraheretur & ipſe, & alij à fundatione Eccleſiarum, & hoc eſt verum.

a ¶ *Cum fructibus inde perceptis.*] Quia malæ fidei poſſeſſor fuit, ex quo præceſſit mãdatũ. nec fuit ꝑ ſ ꝑm admiſſus, vt hic dr̃, & ita nullam habet excuſationẽ. C. de rei. vẽdica. certũ. immò & quos percipere potuiſſet legitimè inſtitutus: q̃a eſt violentus poſſeſſor. ſ. de reſtit. ſpolia. grauis. vbi de hoc. B.

P*Aſtoralis.*] In p̃ña ponit̃ cõſultatio. In ſecũda reſpõſio ibi. *Nos.* Et vtraque pars ſubdiuiditur, vt patet in textu. Abbas.

CASVS. Aliquis eſt præſentatus Ep̃o à patrono laico ad aliquã Eccleſiã vacantẽ: ſed Ep̃s ipſum nõ admiſit: quæritur, vtrũ ex tali præſentatione ius ſit illi acquiſitũ in illa Eccleſia. & ſi ille appellauerit, vel alius inſtituatur, & poſt appellationẽ patron⁹ aliũ præſẽtauerit, & Epiſcop⁹ ſecũdũ præſẽtatũ inſtituerit, quærit̃ vtrũ ille ab Eccleſia debeat remoueri: Innocentius verò volẽs inhærere veſtigiis Alexãdri q̃ diſtinguẽs inter præſẽtatos à laico, & clerico patronis poſſidẽtis cõditionẽ cẽſuit meliorẽ, reſpõdet, q̃ inſtitutio ſecũdo loco præſentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis: Sed q̃a Epiſcop⁹ idoneũ clericũ ſibi præſentatũ malitioſè recuſauit, ſtatuit, vt ad ꝓuidẽdũ eidẽ in cõpetẽti beneficio cõpellatur, quatenus puniatur in eo, in quo peccauit. Nota, q̃ laicus patronus põt variare ante inſtitutionẽ. Itẽ inter præſentatos à laico, & clerico, melior eſt conditio poſſidentis. Item aliquis punitur in eo, in quo peccauit, & meritò, quia iniuriam fecit primo præſentato.

¶ *Glo. ſeq. dat vnam concordan. qua argumentatur pro, & ſoluit.*

b ¶ *Appellauerit.*] Similis appellatio eſt. j. e. c. vl. Sed nũquid tali appellationi erit deferẽdum? Videtur, q̃ ſic: quia ex ſola præſentatione facta à vero patrono acquiritur ius præſentato: ita q̃ ſi aliũ nõ præſentauerit, obtinere debet aduerſùs alium inſtitutum. ſ. de re iudic. cũ Bartholdus. & 16. q. 7. decernimus. & ita tenet appellatio, cùm nullus alius ſit adhuc præſentatus. Poteſt dici, quòd appellatio ab initio tenet: ſed ſi patronus poſtea aliũ præſentauerit, & Epiſcopus inſtituerit ipſũ, iã nõ obſtat appellatio, cũ ei permiſſũ ſit à iure variare [b]. ſ. eo. quod autẽ. & c. cum autẽ. Epiſcopus verò punitur, qui illum primum præſentatum non admiſit, vt hic dicitur: ſed non ex vi appellationis, ſed quia malitioſè ipſum repulit.

c ¶ *Diſtinguens.*] ſ. eo. cùm autem.

d ¶ *Cenſuit.*] ſ. eo. quod autem.

e ¶ *Robur obtinet.*] Ecce vnã differẽtiã inter præſẽtatos à laico, & inter præſẽtatos à clerico: q̃a laicus variare põt, clericus nõ. ſ. eo. cum autẽ. vnde vr̃, q̃ ſi laicus præſentet indignum, non perdit ius eligendi. ar. ſ. de offi. ord. cum vos. vbi de hoc.

f ¶ *Malitioſè.*] Sed quis probabit, q̃ malitioſè non admiſerit? Ep̃s nõ, quia pro ipſius facto præſumitur. ſ. de elect. bonæ. 1. & ſ. de proba. poſſeſſionem. Itẽ nullo aliquid obiiciẽte, ipſe põt eũ repellere. ſ. de ele. venerabilẽ. & c. cũ nobis olim. ar. 28. di. ꝓpterea quã. & 39. diſt. Petrus. ſed potius contrarium eſt verum [d]: quia qui malitiã obiicit, eam probare dẽt. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & 6. q. 2. placuit. c. ſi tãtũ. Dicendũ eſt hîc, q̃ Ep̃s dẽt oſtẽdere, q̃ ille nõ ſit idoneus, quia quilibet præſumitur bonus, niſi probetur malus. ſ. de ſcru. in ore. fac. c. vni. & ſ. de præſump. dudum. aliàs ꝓſumitur malitia Ep̃i. arg. ff. de rei ven. is qui dolo. & fuit hoc nouum ius. & exquiſitũ, vt Ep̃s propter dolum ſuum teneatur ei prouidere. arg. prædictæ l. is qui dolo. & in hoc præiudicat ſucceſſori, ſicut ſi ordinaret illũ ſine titulo. ſ. de preb. cũ ſecundũ Apoſtolum. & eſt ſimile. qui enim recuſat idoneum fideiuſſorem, tenetur actione iniuriarũ. ff. qui ſatiſda. cogan. ſi verò. in fine, q̃ eo ipſo probatur malitia, quod eum repellit nulla examinatione facta de ipſo.

g ¶ *In quo.*] Sic ergo punitur aliquis in eo, in quo deliquit. ſ. de transla. quanto. c. inter corporalia. & j. de immunit. Eccle. c. vlt. 17. q. 4. frater, & coepiſcopus.

P*Oſtulâſti.*] Nullum præiudicium generatur patrono, qui non conſenſit præſentationi factæ per rectorẽ, de ordinãdo ad titulũ Eccleſiæ ſuæ: Primò ponitur cõſultatio. Secũdo reſponſio ibi, *Ad quod breuiter.* Ab.

CASVS. Primò formatur talis q̃ō. Vtrũ ſacerdos parochialis Eccleſiæ poſſit aliquẽ præſentare ad ordines ad titulũ Eccleſiæ ſuæ irrequiſito patrono: & ſi poſſit intitulari irrequiſito patrono. Quæritur, vtrum per talẽ intitulationem fiat præiudiciũ patrono, quò minùs poſſit præſentare, quẽ voluerit, cùm Eccleſia vacauerit illo intitulato excluſo? Ad primam q̃ōnẽ nõ videtur Papa reſpondere: ſed ad ſecundã reſpõdet, q̃ per talẽ intitulationẽ nullum præiudicium generatur patronis in poſterum, quin poſſint ad illas Eccleſias, cum vacauerint, quos voluerint præſentare niſi illi de aſſenſu patronorũ intitulati fuiſſent. Nota, q̃ ꝑ factũ prælati non præiudicatur patrono in præſentatione futura: niſi patronus cõſentiat facto rectoris.

¶ *Glo. ſeq. primò obiicit, & ſoluit. Secundò quærit, arg. pro, ſol. &c. Tertiò ponit lecturam Io. cui obiicit, ſubdens rationem ipſius Io. quam approbat.*

h ¶ *Vtrum electio.*] Duæ proponũtur hic quæſtiones. Vna eſt, ſi ſacerdos parochialis poſſit aliquem ordinandũ præſentare ad titulum Eccleſiæ ſuæ, irrequiſito patrono? Secunda, ſi vacante Eccleſia illo ſic intitulatus ſit alij præferẽdus, quem patronus præſentauerit? Ad primam quæſtionem non vr̃ reſpondere. Ad ſecundam reſpondet, q̃ non ſit præiudiciũ patrono, quin poſſit præſentare, quem velit. Per hoc poteſt dici, q̃ vtrique quæſtioni reſpõſum eſt, vt ſic illi intitulati maneãt in Eccleſia, patronus tñ poteſt præſentare, quẽ velit, qui erit prælatus Eccleſiæ: & iſti intitulati ius nõ habẽt in Eccleſia: quia nec ſũt ibi, vt collegium, ſed ſimplicẽ ſuſtentationem habent: nec eorũ cõſenſus requiritur in electione ſacerdotis, ſed ſolus patronus eliget: & ita non fit præiudicium patrono per talẽ intitulationem quantùm ad præſentationẽ, cùm eo inuito poſſint intitulari: ſed ſi conſentiret intitulationi, tũc fit ei præiudiciũ: quia poſtea tenetur illũ præſentare, vt dicit in ſ. Et quod hoc fieri poſſit inuito patrono, eſt arg. ſ. de fil. presbyt. propoſuit. & 7. q. 1. illud videtur in patrono Ep̃o. 16. q. 3. ſi quis epiſcoporum. Sed quid ſi præſente, & non contradicente patrono intitulatus,

† decrevimus.

† Vox, irritam, deeſt in omnibus antiquis exemplaribus.

a Videtur placuiſſe Gul. in ſpecul. delegato. §. nunc tractemus. verſi. ſed nunquid legatus, & G. N. a. in decret. dilect⁹, Ioann. And.

† Cap 4. eo. ti. in 3. compil. & pro intellectu vide Archidiaconum in c. decernimus. 16. q. 7. adde Geminianũ in c. per ſimoniam. 20. diſt. & Hoſtienſem in ſumma. tit. de iure patr. §. in quibus.

† inſtituerit.

b Et multa impediunt faciendum, quæ non caſſant iã factum, ſecũdum Inno. Ioann. And. c. Alias plures differẽtias recenſet Panormitanus in c. cum propter. 3. eod. tit.

d Hoc reprehendit hoc. Ioann. And. ex aliorum ſententia, quã videto. † Alias, Lucij quam varietatem notat etiam Hoſtienſis hic, & luculenter declarat, eum videto.

† Auren.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp. Videto hoc inter alios: Henricum Boic. & de intellectu Lambertinũ de iure patro. ar. 2. q. 5. p. 3. l. 2. & ar. 6. q. 5. l. 9.

tulatur? Vt cõſentire, ex quo nõ proteſtatur ius ſuum. arg. 54. diſt. ſi ſeruus. 2. ff. de exerc. l. 1. §. magiſtrum. & ff. ad municip. l. 1. ſed hoc non eſt verum: quia non nocet ei taciturnitas, ſi eo inuito poſſunt fieri talia. Vel poſſet intelligi aliter, ꝙ dicit inferius, vt nullũ patronis præiudiciũ generetur. dixit Ioãnes, nõ præiudicatur, quin poſſint remoueri ab ipſis patronis poſt mortẽ ſacerdotis. Sed cõtra vſ. ꝙ ſucceſſor tenetur nihilominus illis ꝓuidere. ſuprà de præben. cũ ſecundum Apoſtolũ. & H. dicit, quia ad patronum videtur ſpectare nõ tm̃ præſentatio ſacerdotis, ſed aliorum clericorũ. 63. diſt. principalis. & 18. q. 2. Eleutheri & 16. q. 5. ſi quis epoſcorũ in Auth. de ſanctiſ. epiſc. §. ſi quis oratorij domum. coll. 9. dũ tamen adſit conſenſus prælati. arg. ſupra de il. presby. ꝓpoſuit. nã patroni iudicium multum eſt ſequẽdũ, qui ita dilexit Eccleſiam, vt ei ſua conferret. arg. ff. de confir. tuto. ſi patronus. Cõtrarium tamen notauit Ioan. in c. principali. ꝙ electio clerici non pertineat ad patronum, ſed ad prælatũ. Credo potius ſtandum (vt hic notatur) vbi ſunt tantùm duo in Eccleſia. ſcilicet rector, & clericus, ꝙ patronus præſentet vtrũque. cũ eccleſia nõ dicatur collegiata[a], vt no. ſ. de ele. c. 1. ſed in collegiata Eccleſia nullum poteſt præſentare. B.

T Ranſmiſſa.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi*. Abbas.

...uum maneat eligendi: vt cum ipſas Eccleſias vacare contigerit, intitulati huiuſmodi non ſine cæ-liis præferendi? Ad quod breuiter reſpondemus, quòd per intitulationem huiuſmodi, nullum patronis præiudiciũ generatur †, quin poſſint alios ad illas Eccleſias, cùm vacauerint, præſentare: niſi de patronorum proceſſiſſet aſſenſu.

¶ Gregorius ix. Archiepiſcopo Eboracẽ.

¶ *Patronus etiam Clericus Eccleſiam vacantem conferre non poteſt: & ſi contulit, poteſt nihilominus ad illam præſentare.*

CAP. XXXI.

TRanſmiſſæ ad nos tuæ litteræ continebant, quòd cùm Capitulum Eboracẽ. Eccleſiam de Gameforde vacantem, in qua ius obtinent patronatus, R. clerico conceſſiſſent †, ipſi poſtmodum L. Clericum tibi ad eandem Eccleſiam præſentârunt poſt appellationem[a] ab eodem R. ad ſedem Apoſtolicam interiectam: *& infra.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm ex vi[b] iuris patronatus, non conceſſio, ſed præſentatio pertineat ad patronum, præſentatum (ſi ei aliquid non obſiſtat canonicum) inſtituere in ipſa Eccleſia poteris, vtpote potiorem[c].

CASVS. Capitulũ Eboracẽ. Eccleſiæ, eccleſiam quandã in qua ius obtinẽt patronatus, cõceſſerũt R. clerico, poſtmodũ voluntate mutata L. clericum præſentauerũt Archiepiſcopo ad eãdẽ Eccleſiã poſt appellationẽ à dicto R. ad ſedẽ Apoſtolicam interpoſitam. quæſiuit Archiepiſcopus, vtrũ clericũ illũ ſibi præſentatũ deberet inſtituere, nõ obſtãte appellatione prædicti R. rñdet Papa, ꝙ illũ præſentatum inſtituere poterit in Eccleſia illa, ad quã extitit præſentatus, tãquã potiorẽ, dummodo aliquid aliud canonicum nõ obſiſtat, cũ ex vi iuris patronatus, ſola præſentatio pertineat ad patronũ, & nõ cõceſſio Eccleſiæ. Nota, ꝙ aliud eſt cõcedere Eccleſiã, & aliud præſentare. Ille dicitur cõcedere Eccleſiã, ad quẽ ordinatio ipſius Eccleſiæ, & collatio pertinet: hoc nõ poteſt facere patronus.

¶ *Gloſſa ſeq. reci. per q. an valuerit appellatio.*

a ¶ *Poſt appellationẽ.*] Quæ appellatio nõ tenuit, cũ nullũ ius haberet, cũ ad ipſũ nõ pertineat cõceſſio, ſed præſentatio, vt ĩ. ſequitur: q̃a ꝓ nõ dato habet. &c. ſ. eo. ꝙ autẽ in ſi. & ita nõ intererat eius appellare, q̃a nõ ſolẽt audiri &c. 2. q. 6. nõ ſolẽt. ſ. de elect. cũ inter R. & ſ. de his, q̃ fiũt à maio. parte. cap. ex ore.

¶ *Glo. ſeq. arg. item obiicit. & ſoluit.*

b ¶ *Ex vi iuriſpatronatus.*] Nota ergo vim, & poteſtatẽ, quã habet patronus, quia patronus in eo ꝙ patronus, Eccleſiã donare nõ poteſt[b]. ſ. eo. quod autẽ & c. illud. ſed ſolã præſentationẽ. vt hic patet. vnde nihil aliud ſibi vendicare debet. ſ. eo. cùm ſæculum. & ita conceſſio iſta nulla fuit. vnde non præſtitit impedimentum ſecundæ præſentationi, quã idẽ capitulũ poſtea fecit. ſic ſ. eo. illud. & c. cũ laici. & eſt arg. hic, ꝙ nõ præſtat impedimentũ, quod de iure non ſortitur effectũ. Sed videtur, ꝙ capitulũ Eboracẽ. faciendo ꝙ non licet, concedendo eccleſiã priuari debuit poteſtate, ſaltẽ ea vice, præſentãdi, quia dixit ſibi ius, & vt puniatur in eo, in quo deliquit. ſ. eo. paſtoralis, ſ. de tranſla. quãto, & arg. 16. q. 6. placuit. Propter hoc non puniuntur: quia & ipſi iidem correxerũt factum ſuũ præſentando, prout debebãt, nec eſt iſte caſus in quo priuetur quis poteſtate eligẽdi, quia cùm ſit illud pœna, nõ debet imponi, niſi exprimatur, ꝙ ſit imponẽda. Præterea nõ peccauerũt eligẽdo: quia nõ elegerũt, ergo puniri nõ debẽt in eo, in quo non peccauerunt.

c ¶ *Potiorem.*] Et verè potior eſt, quia nullum ius habuit alter[c]: vt dictum eſt.

† generetur.

† Nõ repræſentando quod facere potuerunt, ſed conferẽdo quod facere nõ poſſunt.

a Qua dicatur Eccleſia collegiata, & quibus ſignis cognoſcatur eſſe collegiata, & alia plura huc ſpectantia tradit hic latè Henricus Boich.

b Nõ poteſt his patronus his verbis, concedo, do, trado, dono Eccleſiam: poteſt tamẽ dicere, concedo, vt habeas hanc Eccleſiã, & tunc ponatur cõcedere pro conſentire: ponitur tamen Eccleſia quandoque pro iure patronatus 16. q. 7. pium. & c. ſi plures. & decimaſ ponitur pro. cura. ead. q. monaſteriũ. ſecundum Vin. & Gof. Ioann. And.

c Propter quod ponitur electiuè non comparatiuè, ſecundũ Hoſtienſem. Ioann. And.

TITVLVS XXXIX.

De cenſibus†, exactionibus, & procurationibus.

¶ Ex concilio apud Guarmaciam †.

¶ *Eccleſia fundãda debet pro dote tribus manſus liber à quolibet ſeruitio temporali: ad Eccleſiaſticum tamẽ tenetur: ſed ſi aliquid confertur Eccleſiæ vltra manſum, tenetur Eccleſia ex eo ſoluere onera conſueta. Hoc dicit inhærẽdo litteræ.*

DE CENSIBVS.

¶ *Viſum eſt ſupra de vno onere Eccleſiarum, vt eſt ius patronatus, reſtabat merito videre de alijs oneribus, ideo ſubiicitur hæc rubrica.*

De hac materia habetur 10. q. 2. & 3. per totum. & 23. q. vlt. §. ecce, vſque ad §. hinc datur. 11. q. 1. ſi tributum. & c. ſeq.

CAP. I.

SAncitum[d] † eſt, vt vnicuique Eccleſiæ vnus manſus[e] integer abſq; vllo[f] ſeruitio tribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non † de domibus, neque de areis †, vel de hortis iuxta Eccleſiam poſitis, neque de prædicto manſo aliquod ſeruitium faciant præter Eccleſiaſticum[g]. Et ſi aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus[h] debitum ſeruitium[i] impendant.

¶ Auguſt. † ſuper epiſtola ad Romanos.

¶ *Solutio tributi arguit ſubiectionẽ.*

S Ancitum.] Vario modo intelligitur: ideo vario modo ſummari poteſt. Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Et presbyteri.* Tertium ibi, *Et ſi.* Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in concilio Guarmacieñ. vt vnicuique Eccleſiæ vnus manſus integer tribuatur abſque vllo ſeruitio, & presbyteri in eis conſtituti nullum ſeruitiũ faciant, neque de decimis, neque de oblationibus fidelium, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta Eccleſiam poſitis, neque de manſo prædicto, præter Eccleſiaſticum: Si autẽ amplius habuerint, ſenioribus ſuis debitum ſeruitium impendant. No. quòd dos Eccleſiæ immunis debet eſſe ab omni tributo. Item res tranſit cum onere ſuo.

d ¶ *Sancitum.*] Iſtud c. habes 23. q. vlt. ſancitum.

e ¶ *Manſus.*] Manſus dicitur in vulgari Italicorum quantitas terræ, quæ ſufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponit opinionem Ala. contrarium ſoluit.*

f ¶ *Vllo ſeruitio.*] Sed quid dices, ſi mãſus ille primò fuit tributarius alterius Eccleſiæ: quia eccleſia alia parochialis decimas inde percipiebat? Ala. dicit, ꝙ manſus iſte in fauorẽ Eccleſiæ à tributo liberatur: ſicut ſeruus factus presbyter à ſeruitute liberabatur: ad hoc induxit 23. q. 8. ſecũdũ canonicã. Alia autem prædia collata Eccleſiæ à tributo nõ liberãtur, vt hic in fi. quia res tranſit cum onere ſuo. ſ. de pigno. ex litteris. & de deci. cũ nõ ſit. & C. ſine cen. vel reliq. l. 1. 2 & 3. ff. de act. ſanè. & l. ſeq. §. ſi fundus. & 23. q. vlt. tributum & 11. q. 1. ſi tributum. & C. de epiſ. & cleri. l. 3. in fi. niſi forſitã quid ſpeciale dicatur in dote Eccleſiæ. arg. ſ. de dec. nouum genus. Sed verius credo, quod manſus ille, qui datur Eccleſiæ etiã in ipſa fundatione, ſi primò erat tributarius, vel ſoluebantur decimæ de ipſo Eccleſiæ parochiali, nõ debet Eccleſia propter hoc iure ſuo priuari. 16. q. 1. Eccleſiæ antiquitus. 23. q. 8. tributum. niſi fortaſſis modicũ læderetur, quod de facili pati poſſet: ſed ſi ex hoc læderetur, non debet iure ſuo priuari: quia tunc etiam priuilegium perditur, propter enorme detrimentum. ĩ. de verb. ſig. quid per nouale. & hoc bene licitum eſt, quod tale ſeruitium tributum Eccleſiaſticum appellari poteſt, ad quod tenetur Eccleſia: vt infra ſequitur.

g ¶ *Præter Eccleſiaſticum.*] Ecce, ꝙ Eccleſia põt ſoluere tributũ Eccleſiaſticum. arg. 18. q. 2. ſeruitium & 12. q. 2. Eccleſiarum 11. q. 1. ſi tributum. & 23. q. vlt. tributum. vt dictum eſt.

h ¶ *Senioribus.*] Id eſt, dominis.[d] & eſt arg. quòd res tranſit cum onere ſuo. 16. q. 1. ſi quis laicus. & 100. diſt. c. ratiõis. Ber.

i ¶ *Seruitium.*] Id eſt, cenſum.

† Garmaciam.

† Garmaciam, ſed vt plurimum habent antiqui codices, vt eſt impreſſum.

† Vide Turrecrematã in c. quaſi. 9. 1. q. 3. & Couarruuiã l. 3. variarũ reſolut. c. 7. & Sotum l. 6. de iuſt. & iure. q. 5. art. 1.

† Burchardus l. 3. decr. c. 52. Iuo p. 3. c. 55. & c. 1. eod. tit. in 1. comp. ſed in concilio eodem extat in cõcilio Vormacienſi c. 50.

† neque.

† Alias, arẽis, ſed omnes Vaticani, vt eſt impreſſum.

† In codice Barbatia ita: Eugenius Papa. Sed mendosè vt credo, inuenitur autem hoc in ſcholijs veteribus ſacrorum librorum, qua gloſſa dicuntur ordinaria, & inter lineas c. 13. alius epiſtola Pauli, ita, Antonius Auguſtinus.

d Etiã temporalibus, quod intelligas quãtũ ad feudalia, & ſeruitia reb. annexa. ſupra c. 1. de maio. & obe. ſolita. Ioann. And.

OMnis.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ omnis anima Regibus ſubdita debet eſſe, & in ſignum ſubiectionis dat tributum. Nota, quòd tributi præſtatio ſignum eſt ſubiectionis.

¶ Gl. ſe. recitetur ꝑ quæſtionē, quib⁹ loquatur, & tripliciter ſoluit.

a ¶ Vos ſubditi.] Hoc dictū fuit laicis, ſicut illud 11. q. 1. magnū. & ſ. de maio. & obedi. ſolitæ. & poteſt extēdi ad clericos circa exteriora. 23. q. vlt. tributum. Vel quia obedire debent prælatis ſuis. 23. diſt. quanquā. ſ. de elect. ſignificaſti. Vin.

b ¶ Probatio.] 10. q. 3. illud. C. de Epiſc. & cleri. nulli.

CAP. II.

OMnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit: & infrà. ¶ Et vos ſubditi[a] eſſe debetis. Ideo enim tributa præſtatis: quia hæc eſt probatio[b] ſubiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori †.

¶ *Non poteſt Epiſcopus nouum cenſum monaſterio imponere.*

CAP. III.

SCientes †: & infrà. ¶ Aſſeruit prædictus Abbas Presbyterū[c] Maſſæ nouas monaſterio conſuetudines velle imponere: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi ab initio[d] hoc non fuerit etiam labentibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ Idem Conſtantino Epiſcopo †.

¶ *Cæcus, & pauper ad collectas non tenentur.*

CAP. IV.

LIcèt † multum: & infrà. ¶ Dixit quoque prædictus cæcus, quòd ad collectas inter alios pariter compellatur, quod fieri non permittas[e]: quia eum, quem cæcitas ſua grauat, inhumanum eſt nimis in collectione affligere, cui debuerat ex collectis, ſi eſſet neceſſitas, miſereri[f].

SCientes.] Casvs. c Quidā Abbas conqueſt[b] eſt dño Papę, ꝙ Eps Maſſæ nouas cōſuetudines, ſiue poſſeſſiones monaſterio ſuo volebat imponere. vnde mādat cuidā cātori, quatenus ſuper hoc veritatē inquirat, & ſi ab initio hęc impoſita nō fuerint, de cætero nouiter imponi nō permittat. Nota, quòd initium ſpectādū eſt. Item nouus cenſus, ſiue conſuetudines nouæ, Eccleſiis imponi non debeat.

c ¶ Presbyterū.] Id eſt, Epm. 9. diſt. legimus. & 95. diſt. ecce. & 18. q. 2. hoc tantum.

¶ *Glo. ſeq. ponit Brocar. de initio ſpectando allegat iura pro ſi. alleg. 7. pro medio, ſed contra medium, & cum ſoluit, & remittit.*

d ¶ Ab initio.] Sic ergo ab initio poteſt imponi cēſus ab ipſo patrono de cōſenſu Epiſcopi. ſ. tit. prox. præterea 2. & 18. q. 2. Eleutherius. j. eod. quanto. poſtea vero imponi non poteſt, nec impoſitus augeri. j. eod. prohibemus. & ita eſt hic arg. initiū eſſe ſpectandū. C. de bo. quæ liber. cūm oportet. in fi. ff. de pœn. ſi quis. §. qui abortionis. 1. q. 2. quibuſdā. C. cōmunia de vſucap. l. 1. & vlt. de conſecr. diſt. 1. placuit: & ff. commo. l. 1. in fi. & 6. diſt. teſtamentum. & ſ. de loca. & conduct. propter ſterilitatem. §. 1. & ff. de neg. geſt. ſed an vltro. §. 1. in fi. ff. de verb. oblig. continuus §. cūm quis. ff. de contra. & vtili. act. tute. quid ergo. § ſufficit. arg. contra, ſcilicet finem eſſe ſpectandum. j. qui ſint fil. leg. tanta. in Auth. de nup. §. quia vero. coll. 4. 22. q. 2. quod autem ait. ff. qui ſatiſd. cog. ſi antequā. de pœnit. diſt. 3. § 7. in fi. q. 1. ſuggeſtum. & ſ. de renun. c. 1. arg. contra, ſcilicet medium eſſe ſpectandum: vnde illud:

Cū media ſēper gaudebā ludere forma: Maior enim mediis gratia rebus ineſt. ſ. de teſti. cum tu. & 45. diſt. diſciplina. & c. ſunt namque. & ſ. de offi. deleg. quærenti. & 23. q. 4. quidam eū bonorum. in fi. & ff. de pœ. reſpiciendum. C. de cuſto. & exhi. reo. ſi quis. arg. contra. quod medium non ſit inſpiciendum, C. de hære. inſti. ſed & ſi. §. ſolemus. Sol. medium ſpectandum eſt in diſſenſione opinionum, & opinio media magis eſt amplectēda. ſ. de offi. deleg. quærenti[b]. Quod dicitur initium eſſe ſpectandum, & finem eſſe ſpectandum, ſoluitur ſ. de elect. dudū. vbi de hoc inuenies alias concordantias.

LIcet multum.] Hæc eſt pars illius. ſ. de reſtit. ſpolia. licet. Abbas Siculus.

Casvs Quidam cæcus conqueſtus eſt domino Papæ, ꝙ ipſe cōpellebatur ad ſoluendas collectas pariter cū aliis, nō habito reſpectu ad cæcitatem ſuam: mandat Papa Epiſcopo loci, quod hoc fieri nō permittat: quia iniquum eſt eum, qui taliter afflictus eſt, in collecta affligere, cum ei debeat potius ex collecta, ſi eſſet neceſſitas, ſubueniri. Nota, ꝙ miſerabiles perſonę ab Eccleſia debēt defendi. Itē afflictis non eſt addēda afflictio.

¶ *Glo. ſeq. allegat duo: quærit obiiciendo, & ſoluit.*

e ¶ Non permittas.] Quid ad Papam de iſto cæco, cùm non videatur eſſe de ſua iuriſdictione, ſed potiùs ad ſæcularem pertineat? immò cùm ſit miſerabilis perſona, eius correctio pertinet ad Eccleſiam. 87. diſt. c. 1. & 2. & ratione peccati ſaltem pertinet ad Eccleſiam. ſ. de iudic. nouit. & arg. 11. q. 1. relatum. Vincen.

f ¶ Miſereri.] Potius eſt cōſulēdū talibus, quàm auferēdum. C. ne no. vect. l. 1. qui enim morbo corporali laborāt, à perſonalibus muneribus excuſantur. C. qui mor. ſe excu. l. 1. & 2. lib. 10. ſed priuilegium illud non extenditur ad filios C. eo. l. vl. & ſatis iſte affligitur, nec debet amplius affligi. ſ. de cleri. ægrot. c. 1. & 7. q. 1. cum percuſſio. & 3. q. 9. indicas.

† Chartulario l. 11. Epiſt. 20. indict. 7. Conſtius.

a Cōſule epiſtolam B. Gregorij, vnde ſumitur hæc decretalis, vt verius eſſin gas falſis ſpeciem.

† Cap. 4. e. tit. in 1. compil.

† Reſtitue hanc inſcriptionem, prout obſeruaui in c. 2. ſ. de reſt. ſpoliat.

† Cap. 7. eo. de reſtit. ſpoliat. in 1. compil. Alia pars huius decretalis extat in c. 1. ſ. de reſti. ſpoliat. hāc adiunge illi, & habebis pulchrā clauſulam.

b Adde, an & quando medium ſit ſpectandum glo. not. in l. ſolent. §. fin. in ver. auariſſimū. ff. de off. pro.

¶ Paſchalis ij. Comitiſſæ Mathildæ.

¶ *Petens cenſum debet rationem exprimere.*

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infrà ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd cenſus ignorantiæ[g] nec diuinis[h], nec humanis legibus inuenitur[i]: oportet quippe, vt omnis cenſus, ad quid, & quando perſolui debeat, præſciatur.

¶ Ex concilio Lateranē †.

¶ *Determinat concilium numerum equorum, quos ſecū ducere poſſunt Prælati viſitantes: & prohibet eis tūc vti venationibus, & ſumptuoſas epulas quærere. Hoc primò vſque ad ver. prohibemus.*

CAP. VI.

CVm Apoſtolus † ſe, ac ſuos propriis manibus decreuerit

PEruenit.] Iſte eſt bonus textus, & habet ſubtilem materiam, & hoc intendit. Non debetur cenſus cuius cā ignoratur. Ab. Casvs. c Abbas Fraxinoren. deprædatus fuit Eccleſiam Carpenſem, occaſione cuiuſdā cenſus, quē abbas petebat ab Eccleſia Carpen. dicebat Archipresbyter Carpen. ꝙ neſciebat cauſam, quare ſoluere deberet illum cenſum: quæſiuit[d] à Papa, quid iuris eſſet: & ipſe rīdet: prout ſequitur in littera. Iſtæ duæ Eccleſiæ ſunt in diœceſi Mutinen. & Comitiſſa Mathilda fuit domina, & patrona in vtraque Eccleſia. Bernardus. Nota, ꝙ cenſus ignorantiæ, id eſt, cuius cauſa ignoratur, ſolui nō debet. Item qui petit aliquid, cauſam petendi allegare debet.

¶ *Gl. ſeq. quærit, arg. negatiue, & affirmatiuè ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & ſoluit.*

g ¶ Cenſus ignorantia.] Id eſt, cuius cauſa ignoratur. ff. de fideiuſſo. ſi quis poſtquam. & l. ſi quis pro eo. & ff. quando dies leg. ce. huiuſmodi legatum. Sed nūquid talis cēſus, ſiue cōſimile ſeruitium poteſt acquiri tempore? Videtur, quod non, quia ſicut tempus non tollit obligationē. ff. de act. & obli. obligationum. §. placet. ita nec inducit[e]. C. de pact. ſi certis annis. 1. q. 1. nullus eps. ad fi. q. vbi de hoc. 10. q. 3. quia cognouimus. C. ne vxo. pro ma. l. vlt. arg. contra. 18. q. 2. ſeruitium. 1. q. 3. quæſitum, in fi. ff. de vſur. cum de in rem verſo. ff. de aqua plu. arc. l. vlt. ff. ſi ſer. vendi. ſi quis diuturno. licèt ius non probetur: vt ibi dicitur. Sol. licèt ex tempore non acquiratur obligatio: tamē huiuſmodi ſeruitia, ſiue ſeruitutes bene acquiruntur: etiamſi non habeant continuā cauſam. C. de ſerui. & aqua. l. 1. & 2. & ff. de aqua plu arcen. l. vlt. & de ſeruitiis tēpore acquirendis loqui videtur lex. C. de arg. & cen. litibus. lib. 11. arg. 18. q. 2. ſeruitium. & ideò huiuſmodi ſeruitia acquiri poſſunt ſpatio 40. annorum. & hoc intellige de his, quæ ius commune poſſideri non vetat: alia verò quæ poſſideri nō poſſunt, non præſcribuntur ſine titulo, vt ibi dixi ſ. de præſcrip. ſi diligenti. quia nec poſſeſſor in talibus defenderetur. Et ſi quis aliquid petat tale ſibi deberi, ſufficit allegare cauſā in libello, quamuis illam non probet, dū tamen probet tempus[f]. arg. ff. ſi ſer. vend. l. ſi quis diuturno. vt dixi ſ. de cōſuetu. c. vl. Alij dicunt, quòd non eſt neceſſe aliquam cauſam exprimere. ſed hæc littera in fine contradicit, ibi, ad quid ſolui debeat, præſciatur. ſed priori dicto concordat.

h ¶ Nec diuinis.] Id eſt, Canonis. 3. 5. quia ſuſpecti.

i ¶ Inuenitur.] Supple, quod ſolui debeat ſine cauſa: & ideo qui petit, cauſam alleget, vt dixi. Ber.

CVm Apoſtolus.] Diuiditur in tres partes principales. Et prima pars ſubdiuidi poteſt in duas, vt patet in textu. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

Casvs. Quidam, ſcilicet Archiepiſcopi, Epiſcopi, & inferiores cū Eccleſias viſitabant, grauabāt eas in procurationibus exigendis, vt quandoque ornamēta Eccleſiaſtica ſubditi vēdere, vel obligare compellerentur, & breuis hora longi temporis victum conſumebat: vnde ſtatuit conciliū Lateran. quod prælati prædicti ſecundum facultates Eccleſiarum recipiant procurationes: ſtatuendo certū numerum cuilibet prædictorum tam perſonarum, quā equorum, quibus contenti exiſtant recipiētes cū gratiarū actione, quod illis fuerit miniſtratum: ab illicitis abſtinēdo, quærēdo nō quę ſua ſūt, ſed quę Ieſu Chriſti quærere videātur: prohibet inſuper, ne ſubditos ſuos indebitis exactionibus aggrauare præſumāt, niſi quādo neceſſitas ſuperuenerit

c Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis exemplarib. reperitur.

† Ca. 5. eo. tit. in 1. comp. Et de materia, vide Calde. conſi. 1. tit. de libe. obla.

d Immo quæ ſunt commiſſa, vt patet in ſuperſcriptione, & per litteram in quæſitum. Ioann. And.

† Scilicet ſub Alex. iij. c. 4. & 6. eo. tit. in 1. compel. tam de materia vide, quæ etiam tra. cum ex eſſ. cy. ſupra de præſcriptio.

† 1. Theſ. 3. 2. Corint. 11. Actuū. 20.

e De hoc dicto vide notata per Ioann. And. & doctores in c. non formatur. de reg. iur. lib. 6. & de cenſu ignorantia, an ſolui debeat, vide Syluestrum in ſum. verb. Gabella. 2. §. ſextò. quæritur.

f Vide gloſ. & Doctores in l. 1. §. 1. ff. de aqua plu. arcen. & in l. ſeruitutes prædiorum. 2. ff. de ſeruit. adde Ioan. And. ſupra de cau. poſ. c. fin.

uenerit:vt ſi manifeſta,& rationabilis cauſa extiterit, moderatū auxiliū ab eis poterūt poſtulare:cū dicat Apoſtolus, *non debēt filij theſaurizare parētibus*, ſed ecōuerſo. In fine dicit,qđ dictū eſt de prædicto numero perſonarū,& euectionis,ſecundū tolerantiā dictū eſt, in illis locis,in quibus ampliores ſunt reditus in pauperibus locis illā teneant menſuram,vt minores non debeant aggrauare: & illi qui paucioribus equis vti ſolebant,nō credant ſibi prædicta indulgentiā fore conceſſam. Nota,quod ꝓcurationes recipiēdæ ſunt ſecundū facultates Eccleſiarum. Item hic determinatur numerus euectionum in viſitationib⁹ faciēdis. Item prælati viſitātes ſubditos ſuos, canes venaticos, vel aues hēre non debent. Item ſūptuoſas epulas quærere non debent. Item quod eis in procuratione cōpetenter miniſtratū fuerit,recipere debēt. Itē epiſcopi ſubditos ſuos talliare nō debēt ſine cā. Item cauſa facit licitū,quod alias nō liceret. Itē filij nō debēt theſaurizare parentibus,ſed ecōuerſo. Itē ꝙ ꝓuiſū eſt ad leuamē, extēdi nō debet ad grauamē.

† Alendos, in concilio in margine, ſed eadem eſt alterius verbi ſignificatio.

† Vide l. iam alimentorū. ff. Vbi pupi. edu. debeat.

† aliquā.

† Alias, ipſis.

a ¶ *Exhibendos.*] Id eſt,procurādos. 28.q.1. iā nunc.in fi. 21.q.1 c.1.

b ¶ *Graues.*]Quod facere non debēt,immò ſi grauatur Eccleſia, ſuis expēſis debēt viſitare.10.q 3.cauendū. & 1.q.2.placuit.

c ¶ *Conſumat.*] Vſque ad exinanitionē extremæ virtutis. 10.q.3. c. cauendum. & c. inter cætera. 1 q.1.placuit.

d¶ *Archiepiſcopi*]Arg. ꝙ archieps debet viſitare ꝓuinciā, & ꝓcurationes à ſubditis ſuffraganeorū ſuorum exigere.j.eod. ſopitæ.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium,& ſoluit.*

rit exibendos[a] †, vt locum prædicandi auferret pſeudo apoſtolis,& illis,quibus prędicabat, nō exuteret oneroſus : graue nimis eſſe dignoſcitur,quod quidā prælatorum ita in procurationibus graues[b] exiſtant,vt interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellātur: Et longi temporis victum breuis hora cōſumat[c] †. ¶ Quocirca ſtatuimus,quòd Archiepiſcopi[d] ꝓuincias viſitantes , pro diuerſitate prouinciarum , & facultatibus Eccleſiarum , quadraginta vel quinquaginta euectionum numerum : Epiſcopi[e] autem viginti,vel triginta;Cardinales viginti quinque nunquam † excedant: Archidiaconi verò quinque vel ſeptem: Decani[f] conſtituti ſub Epiſcopis †, duobus equis contenti exiſtant[g]. Nec cum canibus[h] venatoriis , & auibus proficiſcantur, & ita procedant,vt non quæ ſua[i] ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, quærere videantur. Nec ſumptuoſas[k] epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant,quod honeſtè , ac competenter illis fuerit miniſtratum.

¶ Prælati non debent grauare ſubditos talliis & exactionibus : permittitur tamen ex iuſta cauſa petere ab eis moderatum auxilium. h.d. vſque ad §. ſanè.

¶ Prohibemus etiam , ne ſubditos ſuos talliis, & exactionibus Epiſcopi grauare præſumant. Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus , quæ aliquoties ſuperueniunt , vt ſi manifeſta, ac rationabilis[l] cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium poſtulare. Cùm enim dicat Apoſtolus † [Non debent filij theſaurizare parentibus , ſed parentes filiis[m]] multùm longè à paterna pietate videtur, ſi præpoſiti ſubditis ſuis graues exiſtant , quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris debent more fouere. Archidiaconi verò, ſiue Decani, nullas exactiones[n], ſiue tallias , in Presbyteros,ſeu clericos exercere præſumant.

¶ In effectu dicitur,quòd numerus equorum ſtatutus in principio c. nō debet trahi ad augendū numerum alias ſolitum Abbas.

¶ Sane quod d. prædicto numero euectionis , ſecundum tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſeruari , in quib. ampliores ſunt reditus , & Eccleſiaſticæ facultates. in pauperioribus autem locis, tantam volumus teneri menſuram , vt ex acceſſus maiorem minores merito non doleant ſe grauari. Nec ſub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vti ſolebant, hactenus plurium ſibi credant poteſtatem[o] indultam.

¶ Ex eodem †.

¶ Nouus cenſus Eccleſiis imponi non poteſt , nec antiquus augeri. Hoc dicit, & eſt de principalioribus huius tituli.

CAP. VII.

PRohibemus inſuper , ne ab Abbatibus , Epiſcopis , vel aliis Prælatis, noui[p] cenſus[q] imponantur Eccleſiis, nec veteres[r] augeantur , nec partem redituum ſuis vſibus appropriare

m ¶ *Parentes filiis.*]16.q.1.prædicator. Ordine enim naturæ filius ſuccedit patri,& nō ecōuerſo.ff.vi.de lib.ſcripto §.nō ſic parentibus.iſte tñ o.do plerunque turbatur.ff.de inoff. teſta. nam & ſi.vnde dixit dominus Bulgarus, cūb ſuus vnicus filius deceſſiſſet:*Ordine turbato ſuccedis,Bulgare,nato.*& ſic nota pro filiis.

b Aliàs ità: qui ſucceſſit filio ſuo ordine,&c.

n ¶ *Exactiones.*] Ad opus ſuū ſine mandato Epi, vel ſupple,niſi in caſu præmiſſo. nā quæ præmittuntur in præfationibus, in ſubditis repetita intelliguntur. ff.de verb. oblig. c. Tertia.§.1.& 32. q. 7. Apoſtolus. & de appellat. ſecundo requiris.

† 1. ad Corinth. c. 12.

o ¶ *Poteſtatem.*] Quia quod prouiſum eſt ad leuamen , extendi non debet ad grauamen 45. diſt.licet. s.de appella. cum ſpeciali. & c. ſuggeſtum. & j. de pœ. in quibuſdam[c]. Lau.

c Concord. l. 1 § 1 ff. de noua. & l. 1. ad. cū no. C. de ſacro. eccleſ.

PRohibemus.] Primò ponit duplicē prohibitionem, quā ſubiungit. Secundò ponit decretum ibi , *Si quis vero.* Abbas.

CASVS. Præcipit concilium Lateranenſe. ꝙ Archiepi, Ep., Abbates, & alij prælati nouum cēſum non imponant Eccleſiis, nec veteres augeant, nec partem prouentuum Eccleſiarum ſuis vſib. appropriare præſumat. ſed libertatē inferioribus conſeruēt, quam ſibi volunt à ſuis ſuperioribus cōſeruari: quod cōtra factū fuerit irritum habeatur. Not. ꝙ noui cēſus Eccleſiis imponi non debēt, nec veteres augeri. Itē Eps non poteſt ſibi appropriare reditus Eccleſię. Item quod tibi vis fieri,alteri facere debes: & quod tibi non vis fieri, alteri non facias.

† Scilicet concilio Lateran. ſub Ale. iij c. 7. prohibemus. & c. 7. eſt in 1. compil. de materia vide doctores in c. non minus infra de immunit. eccle. adde latè per Syluestrum in ſumm. Ver. Gabella.

p ¶ *Noui.*] Id eſt,de nouo,cū ab initio impoſiti non fuerint. s. eod. ſcientes, & qui ab aliis Eccleſiis non ſoluuntur. j. eod. c. Eccleſiis.

¶ *Gloſ. ſeq. alle. 11 concor. & quatuor contraria,& ſol.*

q ¶ *Cenſus.*]Qui imponitur in ipſa fundatione,putà vt in ſingulis annis ſoluat vnū cereū,ſiue libram ceræ,vel piperis,ſiue etiā certā quātitatē pecuniæ.putà x.ſolidos,vel minus,vel etiam plus,ꝙ præſtatur in ſignū ſubiectionis.s.eo.c.1.& 3.ſ. de cau. poſ. c.vlt.Nō credo,ꝙ poſſit augeri ab Epiſcopo, vel Abbate, licèt augeātur poſſeſſiones:ſecus in procuratione.j.eo. quanto.quia procuratio non dicitur propriè cenſus,ſed penſio:videtur,quod poſſit imponi,ſiue augeri auctoritate Epiſcopi.j. c.prox.hoc intellige,ſi iuſta cauſa ſubeſt:alias non.

r ¶ *Nec veteres.*]Nota ergo cēſus nō eſſe augendos ſiue imponēdos de nouo.C.de pacti.priua.l.1.l.11.& ſ. de tranſact. de cætero.arg. ff.de acquiren. re. dom. locus.ſ.de præben.auaritię. vbi etiam de hoc tangitur.& C. de no. vec. l.1.2.& 3.vbi dicitur,quod noua vectigalia nō poſſunt imponi niſi à principe. j.c.ſignificauit.& j.de verb.ſig.ſuper quibuſdā.& 18.q.2.ſeruitium.& 1.q.1.nullus eps grauamen.in fi. C. de allu. l. vlt. arg. contra.ff.de fideicom.liber.l.generaliter.§.ſi quis alienum.de flu.l.1.§.ripam.& ff.qui & à qui.ſi mortis.& j.eod.quanto.Sol.ſi per vbertatem fructuum fiat incrementum cum eorum ſit caſus fortuitus, & dubius C. de vſufr. ſi ea lege. propter hoc augeri nō debet cenſus. ſed ſi accedat nouum prædium,noua parochia , vel aliquid tale : iuſtam videtur habere rationem eius. argu. ff.de vſufr. item ſi tanti.§.ſed interim.arg contra ſ. de vit.

e ¶ *Epiſcopi.*] 10.q.3.inter cætera contra:vbi dicitur, ꝙ quinquagenarius numerus nō excedatur:ſed illud corrigitur ꝑ iſtud.

f ¶ *Decani.*] Id eſt,Archipresbyteri rurales.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit,arguit,& ſoluit.*

g ¶ *Contenti exiſtant.*] Quid ergo ſi plures ducant , nunquid poterūt in ſuperfluo prohiberi? Videtur,ꝙ ſic,ff.de aqua quoti. & æſti.l.1.§.Trebatius.& 10.q.3. quia cognouimus. 64. diſ. quia per ambitiones.j.de exceſſibus præla,cum ad quorundā. Poteſt dici , ꝙ poteſt denegari in ſuperfluis : ſed ſi proptérea ſubditi excommunicentur , tenet fortè ſententia : quia ſententia paſtoris ſiue ſit iuſta, ſiue iniuſta,timenda eſt.11.q.3. c. 1.& 2.& illa dec.cum ad quorundam. continet ſpecialem indulgentiam , vt quidam dicunt. Tanc.

h ¶ *Canibus.*] j. de cle.vena.c.1. & 2. & 33.di. quorundam. & 86.diſt.Eſau.& c.an putatis.

i ¶ *Quæ ſua.*]63.diſt.noſſe.& 8.q.1.ſūt in Eccleſia.65.diſt.licet.

k ¶ *Sumptuoſas.*]35.diſt.Eccleſiæ principes 4.diſt.denique.ſed Epiſcopi in contrarium faciunt:nam vix cautela diuerſorum coquorum eos poteſt ſatiare : Vnde dicit lex, quod ex nimia ingurgitatione olet os.ff.de ædil.edi.qui clauum.§.is cui. habeat ergo pauperem cibum.42.diſ.c.vlt.39.diſt. eccleſiæ principes 12.q.2.gloria epiſcopi.Lau.

l ¶ *Rationabilis.*] Si de hoc dubitetur,ſuperioris[a] arbitrio determinetur. arg.10.q.3.quia cognouimus.11.q.1.ſi clericus.

a Archiepiſcopi ſi agit ſubditus: ſi committitur ad arbitros: hoc probant iura allegata.& ſ.tit. 1.nullus & de reg. licet. Ioann. And.

de vit. & hone. cleric. quoniã vt ait. & ĩ. eod. tit. quanto. Lau.
a ¶ *Appropriare præſumant.*] Vbi tantũ cenſum habere debẽt. & eſt arg. ꝙ Epſ fruct⁹ parochiarũ Eccleſiarũ, ſiue etiam præbendarũ ſibi retinere nõ debet vltra modum ſibi permiſſum. 10. q. 3. quia cognouimus. ĩ. vt Eccle. benefi. c. vnic. ar. ad hoc. ĩ. de deci. qm̃. Ala.

præſumant[a]: ſed libertatem, quam ſibi maiores cõſeruare deſiderant, minoribus[b] ſuis bona voluntate conſeruent. Si quis verò aliter fecerit, irritum[c], quod egerit, habeatur.

¶ Alexander iij. Vigorien. † Epiſcopo.

† Vigor. † Vigornen. † Vigorn.

¶ *Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ non poteſt, præſertim poſt mortem, Eccleſiam ſuam propria auctoritate conſtituere cenſualem.*

CAP. VIII.

PRæterea † illi, qui Epiſcopo ignorante[d], auctoritate ſua penſionem annuam de Eccleſiis quadam illuſione † ſoluerint[e], ſiue[f] receperint, eis defunctis[g] in receptione penſionis non ſunt aliquatenus audiendi: ſi Pontificis, aut alterius, qui de iure id facere potuerit[h], auctoritatem, & aſſenſum ſuper hoc non interueniſſe conſtiterit. Non enim ſimplices Sacerdotes, vel Clerici p~~oſſunt E~~ccleſias, quibus præſun~~t auctoritate ſua (præſertim~~ poſt deceſ~~ſum ſuum)~~ ~~efficere~~ cenſuales.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõ. & poſt concil. Later. ſub Alex. 3. p. 28. c. 9.

† Colluſione, legitur poſt concilium, & fortaſſis aptius.

¶ Idem Carnoten. † Epiſcopo.

† Carnoten. in vno, cæteri Carnoten. habent.

¶ *Breue eſt, vel per alia verba ſummatur ſic: Epiſcopus Eccleſiæ de manu Laici per ſe erepta nõ poteſt ob hoc cenſum imponere.*

CAP. IX.

ECcleſiis †, quas de nouo Epiſcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter cathedraticum, & iura omnia, quæ aliis Eccleſiis[i] imponuntur, exactionem prohibemus[k] imponi.

† Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpil. Et poſt concilium Lateran. p. 2. c. 8.

¶ Idem †.

† Scilicet Alex. iij. in concilio Late. ... 22. & c. 2. tit. de treuga. & pace. in 1. comp. Et vide de Syluestrũ in ſum. verb. Gabella 3. Vbi plenè de materia huius decretalis.

¶ *Noua pedagia ſine cõſenſu Prin-*

b ¶ *Minoribus.* 95. diſt. eſto. & 12. q. 5. de for. & ſi iura vniuſcuiuſq; Eccleſiæ nõ ſeruẽtur, Eccleſiaſticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit. & 2. q. 6. q ſe ſcit.
c ¶ *Irritum.*] Etiamſi iurauerit. hoc ĩ. e. grauis & c. ſignificauit 2. q. 6. qui ſe ſcit.

PRæterea.] Ponit caſum generalem, rationem ſubdens ibi, *Non enim.* Abbas.

CASVS. Quidã rectores Eccleſiarũ colluſione quadã facta cũ religioſis, qui habẽt in illis Eccleſiis ius patronatus, ſoluũt eiſdẽ Eccleſiis annuatim penſionẽ, & illi eã recipiũt Epo ignorante: quæritur, an ſucceſſores penſionẽ iſtã ſoluere teneãtur? Rñdet, ꝙ monachi nõ ſunt audiẽdi in receptiõe penſionis, ſi auctoritas Epiſcopi, vel eius officialis, q auctoritatem præſtare poſſit, nõ interuenerit ſuper hoc. qa ſimplices ſacerdotes, vel clerici, non pñt Eccleſias, quibus præſũt, cõſtituere cẽſuales, præſertim poſt ipſorũ deceſſũ. Nota, ꝙ ſine auctoritate Epiſcopi pẽſiones Eccleſiis imponi nõ debẽt. itẽ cẽſus à priuata pſona Eccleſiæ impoſitus, vitã ſoluẽtis excedere non poteſt.
d ¶ *Ignorante.*] Pone exemplũ, quãdo volũt iſti ſacerdotes cõſtituere cẽſum, vt eorum cõſanguinei ſuccedant poſt mortẽ illorũ. ĩ. eo. cũ clerici.
e ¶ *Soluerint.*] Supple, ſunt puniendi ĩ. eod. cum clerici.
f ¶ *Siue.*] Pro, &c.
g ¶ *Eis defunctis.*] Quia penſio illa non ligabat ſucceſſorem eius, qui Eccleſiam[a] non potuit conſtituere cenſualem: vt dicit hic in fine & ĩ. de tranſact. de cætero. vnde ſi petãt monachi penſionem à ſucceſſore, non debet ſoluere.
¶ *Gloſſa ſeq. arg. & remittit.*
h ¶ *Qui de iure id facere potuerit.*] Hic eſt arg. bonum, quòd cenſus de auctoritate Epiſcopi poſſit imponi de nouo, ſiue etiam augeri. Dic vt no. ĩ. eo c. prox. Ber.

ECcleſiis.] Vt intelligas, ratio dubitandi fuit: quia ſicut tẽpore fundationis, vel perceptæ libertatis poteſt, Epſ ſibi certum cenſum conſtituere, vt in c. conſtitutus. ĩ. de reli. do. & in c. præterea. 2. de iure patro. ita videbatur, ꝙ ſi capiebat Eccleſiam de manibus laici, cùm eam quaſi de nouo duceret ad libertatem, quòd in recompenſationem beneficij poteſt imponere nouum cenſum. Sed contrarium decidit: quia Epſ ad hoc tenebatur ex officio ſuo, & in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit: vt in l. tẽ legatam. ff. de alimen. lega. Abb.

a Vide hoc latius per Ioann. And.

CASVS. Aliquando laici tenent Eccleſias Epiſcopi liberãt eas de manibus laicorũ: quæritur, vtrum plus iuris habere debeant in illis Eccleſiis, quam in aliis. Reſpondet Papa, quod nullam exactionem imponere eis poſſunt, nec debent præter cathedraticum, & omnia iura, quæ aliis Eccleſiis imponũtur. Nota, ꝙ idẽ ius, quod Epi habẽt in antiquis Eccleſiis, idem, & non plus debẽt habere in nouis, ſiue in illis, quas liberãt de manibus laicorum. Item non debent Eccleſiæ diuerſo iure cenſeri.
i ¶ *Aliis eccleſiis.*] Vt 10. q. 3. illud.
¶ *Glo. ſeq. alleg. duo iura.*
k ¶ *Prohibemus.*] Per decre. Lateran. concilij. ĩ. eo. prohibemus. & 18. q. 2. hoc tantum. arg. eſt ergo hic, ꝙ cõſuetudo aliarũ Eccleſiarũ ſeruari debet. ĩ. eod. ſuper eo. arg. ĩ. de conſuetud. cum olim.

cipis imponẽs, cõmunione priuatur.

CAP. X.

INnouamus[l]: *& infrà.* ¶ Nec quiſquam alicui † nouas pedagiorum exactiones, ſine auctoritate, & conſenſu Regum[m] & Principum, ſtatuere aliquo modo præſumat: Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus † non deſtiterit, donec ſatisfaciat, communione careat[n] Chriſtiana.

† Alicubi, legitur ſic plurimum in antiquis, & vectigalia quædam aliena.

† monitus.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Qui per colluſionem conſtituit Eccleſiam cenſualem, illa priuabitur.*

CAP. XI.

CVm † Clerici: *& infrà.* ¶ Ad hoc quia Clerici quidam cum Religioſis colluſione[o] facta, citra auctoritatem diœceſani Epiſcopi[p], Eccleſias quas tenent, eis conſtituunt cenſuales: vt poſt deceſſum eorum, eædem Eccleſiæ per repræſentationem eorundem Religioſorum, ad filios, vel nepotes[q] Clericorũ ipſorum poſſint transferri: Præcipimus, vt ſi qui inuenti fuerint facere talia, eos à præſcriptis Eccleſiis non differatis appellatione poſtpoſita remouere.

† Cap. 17. eo. de ſimonia. in 1. compil. & poſt concilium Late. p. 28. c. 8.

¶ Idem.

¶ *Si collectores grauant Eccleſias, priuari debent officio.*

CAP. XII.

EA † quæ de auaritiæ: *& infrà.* ¶ Cum autem propter beati Petri viſitationem, denariorum collectam[r] per Archi-

† Cap. 15. eo. de ſimonia. in 1. compil. & poſt concilium Late. p. 2. c. 4.

INnouamus.] Primò ponitur prohibitio. Secundo pœna ibi, *Si quis.* Abb.

CASVS. Noua pedagia ſine auctoritate Regum, vel Principũ conſtitui nõ debent: & qui cõtra fecerit, communione careat Chriſtiana. Nota, quod ſoli Principes noua pedagia conſtituere poſſunt.
l ¶ *Innouamus.*] Quod iam ſtatutum erat. 24. q. 3. paternarum.
m ¶ *Regum.*] Reges eñ, & Principes tãtum, poteſtatẽ habent noua pedagia cõſtituendi b. ff. de publi. & vect. l. vectigalia. & c. no. vect. l. 1. 2. & 3. alia omnia pedagia interdicta intelliguntur, niſi ex conſuetudine, cuius non extat memoria, exigantur. ĩ. de verb. ſignificatione, ſuper quibuſdam[c] § 1.

b Peccant tamen, ſi hoc faciunt ſine cauſa, ſecundum Innocẽtium. Ioann. And.

n ¶ *Cõmunione careat.*] Hæc eſt pœna canonica, ſecũdũ leges exilio perpetuo puniri debet. C. noua vectigalia. l. vl.

c Ibi etiam agitur plene per Doctores de materia huius decretalis.

CVm clerici.] Primò ponitur exceſſus. Secundò pœna ibi, *Præcipimus.* Abb.

CASVS. Quidã clerici cum quibuſdam religioſis ſine auctoritate Epi faciunt colluſionem, conſtituendo eis cẽſuales Eccleſias, quas tenent, vt poſt eorum deceſſum ad præſentationem religioſorũ, ad eaſdẽ Eccleſias filij, vel nepotes clericorum ipſorum repræſententur: præcipit Papa, vt qui inuenti fuerint facere talia, ab Eccleſiis ipſis appellatione poſtpoſita ſpolientur. Nota, quod clerici Eccleſias, quas tenent non poſſunt conſtituere cenſuales, & ſpoliandi ſunt ipſis Eccleſiis, qui hoc faciunt.
o ¶ *Colluſione.*] Colluſio eſt inter reum, & actorem occulta, & illicita pactio, per quam alter in iudicio[d] ſe ſuperari permittit. ſimile ĩ. eo. præterea.
¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*
p ¶ *Contra auctoritatẽ diœceſ. Epiſcopi*] Maximè quia colluſio mala non excuſaretur auctoritate epiſcopi: quia nec ipſe nouum cenſum, ſiue penſionem poteſt imponere. ĩ. eod. prohibemus. vbi de hoc. aliàs iuſta, & honeſta cauſa interueniente videtur, quod poſſit, vt ibi dicitur.

d Putabat Hoſt. quod hic, extra iudiciũ facta fuiſſet hæc colluſio. Ioann. And.

q ¶ *Ad filios, vel nepotes*] Hæc eſt cã, quare iſta cõſtituebant, & mala: & ideò cuius cauſatũ eſt malũ: cuius enim cauſatum eſt malum, ipſũ quoque malũ eſt. vnde puniuntur, vt hic dĩ. Ber.

EA quæ.] Primò ponit exceſſus. Secũdò pœna ibi, *Quod.* Ab.

CASVS. Quidam Archidiaconi faciebãt collectã denariorũ beati Petri per archidiaconatus ſuos, & ſub tali occaſione Eccleſias, & parochias plurimùm aggrauabant: præcipit Papa, quòd hoc non faciant: quòd ſi ſecus præſumpſerint, id quod videntur habere, auferetur ab eis. Nota, quòd prætextu officij ſibi commiſſi non debet quis illicitas exactiones præſumere: quod qui fecerit officio illo priuari debet. Item priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.
r ¶ *Collectam.*] Præſtatio quędã eſt, quã Anglici ſoluũt Romanæ Ec-

næ Eccleſiæ: & dēt eſſe moderata, vt certū, & determinatū qd detur. *ff de dam. inſe. ex damno* arg. *C. de Iudæ. Iudæi*. Alanus.
a ¶ *Grauetis.*] Scilicet, qm̄ ſub ſpecie tributorū nō debent illicitꝗ exactióes fieri: vt hîc patet, & *ff. de off. pſi. illicitas. §. illicitas.*
b ¶ *Auferetur.*] Nedū quæretis vſurpare, quod veſtrū non eſt, perdatis, quod vobis competere videbatur. *13. q. 5. 1. circa finem q.* & *25. q. 2. ſi decre.* quia priuilegium meretur amittere, & *c. 11. q. 3. priuilegium* Ber.

diaconatus veſtros feceritis, Eccleſias, vel parochias non grauetis [a]: Quod ſi ſecus præſumpſeritis, id quod videmini habere, aufertur [b] † à vobis.

¶ Lucius iij.

¶ Qui recipit iuramentum de nouo cenſu impoſito Eccleſiæ perſoluēdo, compellitur iurantem abſoluere.

† *Mat. c. 25.* & *Luc. c. 19.*

Significauit.] Primò ponit caſū perpiexū. Scdo ibi, *Quocirca.* diſtinguendo prouidet. Secundum, membrum ibi, *Si verò.* Abb.

CAP. XIII.

Significauit † nobis T. Rector Eccleſiæ de Fulſig. † quod cùm à Monachis de Caſtig. † ad regimen ipſius Eccleſiæ fuiſſet electus †, de ſoluendo eis annuo cenſu trium marcharū, quas prædeceſſor eius ſoluerat, præſtitit ſacramentum: poſtmodum Epiſcopus diœceſanus, nè ipſum cenſum Monachis ſolueret, niſi priùs conſtaret, quòd Epiſcopali auctoritate [c] fuiſſet impoſitus, in periculum ordinis ſui interdixit [d]: & *infrà*. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi præfatum cēſum † auctoritate Præſulis, & non de nouo [e] impoſitum fuiſſe conſtiterit, Epiſcopo præcipias, vt prohibitionem ſinè dilatione relaxet. Si verò cenſus ſit de nouo impoſitus, ſiue auctoritate Epiſcopi [f] hoc factum fuerit, ſiue non, eoſdē Monachos, vt Clericum à iuramento abſoluant, appellatione remota compellas.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cōp.
† *Fulcig.*
† Furtigen. *ſed vt plurimum in antiquis habetur*, Fultig.
† *Clauſtig.*
† *Clauſtrogen.*
† *aſſūpens.*

Casvs. Monachi de Caſtig. elegerunt quēdam clericu T. nomine ad regimen eccleſiæ de Fulſig. ipſum iuramēti vinculo adſtringentes de ſoluēdo eiſdem annuatim cēſum trium marcharū, quas prædeceſſor eius ſoluerat: poſtmodum Eps diœceſanus præcepit, eidem in periculū ordinis, ne cenſum illum eis ſolueret, niſi primò conſtaret, quòd auctoritate epiſcopali fuiſſet impoſitus. Sacerdos prædictus hoc ſignificauit Domino Papæ: vnde mandat cuidam, quatenus ſi conſtiterit præfatum canonē, auctoritate Epi, & non de nouo fuiſſe impoſitum, præcipiat epo, vt prohibitionem ſuam relaxet. Si verò cenſus de nouo ſit impoſitus, ſiue auctoritate epiſcopi factum ſit, ſiue non, compellat monachos illos, vt clericum illum à iuramento abſoluant. Nota, ꝙ noui cenſus etiam de auctoritate Epiſcopi Eccleſiis imponi non debent. Item iuramentum de nouo cēſu ſoluendo præſtitum relaxandum eſt.

† Canonē *habent omnia exēplaria manuſcripta, eiuſque vocis eſt eadem ſignificatio, cum voce*, cenſū.

c ¶ *Epiſcopali auctoritate.*] Quod vr̄ ſufficere, iuſta tamē de cā. *ſ. eo. prætereà. ſ. de præb. auaritia.* ar. *ĩ. de eccle. ædifican. ad audientiam.*

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit arg. pro, & cōtra. ponit opi. Lau. quā approbat,*
d ¶ *Interdixit.* Sed in hoc dubito, cui potius debuit obtemperare. Videt, ꝙ Epiſcopo. *11. q. 3. qui reſiſtit.* & *23. q. 1. quia culpatur.* Sed videtur potius, ꝙ ſeruare debeat iuramentū, maximè cùm habeat probabilem cauſā, quia prædeceſſor ſoluit, & ſic erunt monachi in quaſi poſſeſſione: vnde non debent priuari, vſquequo conſtet. *ſ. vt lit. penden. c. 1.* Laurentius dixit, quod potiùs ſeruari debet mandatū Epiſcopi, & littera illa præſtat ar. ad hoc vt prohibitionem relaxet, quod ſatis poteſt cōcedi: quia conditio [a] ſubintelligebatur in iuramento: hæc ſcilicet, niſi rationabile aliquod impediat: & quia præſumptio eſt cōtra eos, ex eo quod ipſum iurare fecerunt, ad quod nō fuerat compellendus, etiamſi de iure ſolui debeat.
Gl. ſeq. quærit, tripliciter ſoluit.

a *Faciunt notata per Albericum tractatu de ſtatu p. 1. q. 35.*

e ¶ *De nouo.*] Et ita ab initio poteſt imponi *ſ. eo. ſcientes. ſ. de iu. pat. prætereà.* & ar *ſ. vt eccle. bene. c. vnico.* ſed ex poſtfacto non poteſt imponi cenſus, nec etiam per compoſitionē. *ſ. de tranſact. de cætero.* Sed quem dicit cenſum nouum? Poteſt dici nouus, qui non eſt impoſitus in fundatione [b] ipſius eccleſiæ. *18. q. 2. Eleutherius.* & *ſ. de iure pa. prætereà.* vel qui non eſt præſtitus tanto tempore quod ad legitimam præſcriptionem peruenit [c]. Sed multò refert, vtrum quis alleget pſcriptionē, quia ea pbata obtinet, licèt in veritate fuerit nouus: an verò cenſum ab initio conſtitutum: quia tunc non iuuatur tēpore, niſi conſtet, quod legitimè fuerit cōſtitutus. vel poteſt appellari nouus qui impoſitus fuerit. Lateranen. conciliū. *ſ. eo. prohibemus.* & *ĩ. eo. grauis.* Lau.
¶ *Gl. ſeq. ſupplet.* & *remittit.*

b *Vel exemptiōe. de religio. do. cōſtitutus. ſecundū Goff. Io. And.*

c *Adde, quod cōtra cenſum non præſcribitur* l. competit. C. de præſ. xxx. ann.

f ¶ *Si auctoritate Epiſcopi.*] Hîc euidenter apparet, ꝙ Epi nouū cenſum non poſſunt imponere: & tu ſupple, verum eſt ſine rationabili & iuſta cauſa: vt no. *ſ. eo. prohibemus.* Dic vt ibi.

Sopitæ.] Primò narrat factum. Secundo diffinit ibi, *Ea propter.* Abbas.

¶ Idem Rauen. Archiepiſcopo.

¶ Archiepiſcopus viſitans prouinciam etiam à monaſteriis prouinciæ procurari debet.

CAP. XIV.

Sopitæ †: & *infrà*. ¶ Sanè cùm inter te, & monaſteria Bononiæ ſuper procurationibus, quas ab eis exegeras, cōtrouerſia verteretur: & *infrà*. ¶ Abbas ſancti Proculi omnium aliorū procurator [g], ſicut ex litteris, quas portauit, apparuit, ſuper hoc diutiùs litigauit: & *infrà*. ¶ Sed tu procurationes ipſas in aliis [h] monaſteriis tuæ prouinciæ aſſerens tibi ſine contradictione pręſtari, eas prædeceſſoribus tuis in monaſteriis Bonoñ. exhibitas per teſtes idoneos probauiſti. Inde vtique vidimus intentionem tuam iure cōi [i], & prædeceſſorum tuorum conſuetudine [k] adiuuari, ea propter monaſteria ſupradicta condemnauimus, ad procurationē ſecúdùm facultates [l] eorū, tibi, tuiſque ſucceſſoribus exhibendam.

Casvs. Inter Archiepiſcopum Rauenateñ. & monaſteria de Bononia controuerſia vertebatur, ſup pcurationibus recipiendis cauſa viſitationis: Abbas ſancti Proculi aliorū monaſteriorum de Bononia procurator, & pro monaſterio ſuo, ppter controuerſiam iſtā ad Apoſtolicam ſedē acceſſit, & ſuper eam iſta diutiùs litigauit. Archieps aſſerebat pcurationes ipſas in aliis monaſteriis ſuæ prouinciæ, ſibi ſine cōtradictione pſtari, & probauit pceſſes procurationes exhibitas fuiſſe prædeceſſorib. ſuis in mōaſteriis Bonon. Papa videns intētionem archiepi iure cōi fundatam, & anteceſſorū ſuorum conſuetudine adiuuari, condēnauit monaſteria ſupradicta ad procurationē præſtandam dicto archiepo, & ſucceſſoribus ſuis, ſecundū facultates eorum. Nota, ꝙ Archieps, cùm viſitat ſuā prouinciam, procurationes de iure cōi recipere debet. Item cōſuetudo in procurationibus recipiendis attendenda eſt. Item procurationes ſecundùm facultates Eccleſiæ ſunt exigendæ. Itē ſentētia lata pro prædeceſſore prodeſt ſucceſſori.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōp. *Et quatenus hic agitur incidenter de viſitatione monaſteriorū, vide concilium Tridentinum* ſeſſ. 21. de refor. c. 8. & ſeſſ. 25. ti. de regular. c. 20.

¶ Clemens iij.

¶ Patroni etiam Clerici nouū cenſum Eccleſiæ imponere non poſſunt, nec veterem augere: & ſi ſuper hoc iuramēta, vel cautiones exegerūt, coguntur abſoluere.

CAP. XV.

Grauis † admodum: & *infrà*. ¶ Eccleſiaſticæ perſonæ.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. comp. *Et de materia vide Cardinalem in* Clemen. 1. §. 1. de exceſſib. pręl.

g ¶ *Procurator.*] Et tñ cōſtitutus erat ab vniuerſitatib⁹ pluribus: ſed procurator propriè dicitur, qui mandato dñi res ipſi⁹ tractat *ff. de procurat. l. 1.* non de differentia in nominibus ſecundum canones, dum tamen conſtet, quòd ei detur poteſtas agendi. *ſ. de procura. petitio.* vbi de hoc. & *in Auth. de ſanct. epiſ. §. aliud autem.* & *§. ſi verò epiſcopi. coll. 9.* & *1. q. 3. ſaluator.*

h ¶ *In aliis.*] Ergo & in monaſteriis Bonon. quia idem ius dēt habere in his & in aliis. *ſ. eo. eccleſiis. ĩ. eo. ſuper eo.* quia vna, & eadem res diuerſo iure cenſeri non debet. *12. q. 2. cognouimus,* & *ſ. de deci. cum in tua.* & ita eſt hîc ar. ex eo, quod alij faciunt, qui cenſetur eodem iure, & ſub eodem dño, & tu facere debes niſi oſtendas contrarium [d]. *100. di. contra morem.*
Gl. ſeq. alleg. concor. & *ſoluit cōtrarium.*

d *Vnde dicebat Inn. quod hæc Archiepiſcopo ſufficiebat ius commune, vel generalis conſuetudo: quia cū non eſſet contra ius, erat extendēda ad eccleſias ſimilis conditionis. Ioan. And.*

i ¶ *Iure communi.*] Quod ſolum ſufficit, & hoc ius eſt. *10. q. 1. decernimus epiſcopum.* & *c. placuit.* nec obſtat, quod dicitur *18. q. 2. luminoſa.* quia illud intelligitur de exempto.

k ¶ *Conſuetudine.*] Et ſic duplici iure cenſetur: vnde fortiùs debuit pro epiſcopo iudicari, cum vtrūque per ſe ſufficeret. *C. de edi. diui Adri. toll. l. fin.*

l ¶ *Facultates.*] Quod quidem ſemper conſiderandum eſt. *ſ. eo. cum Apoſtolus. 10. q. 3. cauendum inter cætera.* & *c. vlt. ĩ. eod. quanto.* & *c. cùm nuper.* & hoc intellige, qñ cā correctionis, & viſitationis accedit *ſ. eo cùm nuper.* ſed ex alia cā, putà pro negotiis propriis, tunc non habebit procurationem. [e] arg. *10. q. 3. relatum.* & *ĩ. eo. ſi. procurationes.* Ber.

e *Etiam ſi per illā dīœceſim iret ad aliā viſitādam vt dicam ee. t. Romanæ. §. 1. ſuper ver. viſitationis. Ioa. And.*

Grauis admodum.] Prima pars narrat factū. Secunda prouidet ibi *diſcretioni.* Abb, Sic.

Casvs. Quidā eccleſiaſtici, ſeu religioſi habentes pſentationē in Eccleſiis nolunt ad eas vacantes aliquos præſētare, niſi aut nouum cenſum illis imponant, aut veterem penſionē augmētēt cōtra conciliū Later. & adſolutionē ipſi⁹ inſtituēdos preſbyteros iuratoria, vel fideiuſſoria cautiōe cōpellūt: peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ: vnde mādat quibuſdā, quatenus quicquid

conſtiterit contra conſtitutionem concilij ſuper huiuſmodi à tempore præfati concilij attentatũ, in irritũ debeant reuocare: & presbyteros, qui ſuper his iuramenta illicita præſtiterunt, faciant abſolui, congrua ſatisfactione impoſitâ: & qui cõtra formam canonum de cætero ſuper his venire præſumpſerint canonicè puniantur. Not. ꝙ nouus cenſus Eccleſiis non debet imponi: nec vetus augeri. Item conſtitutio trahitur ad futura, & ea tantùm reſpicit: niſi dicatur in ea, quòd præterita reſpiciat. Itẽ iuramenta contra formam canonum præſtita illicita ſunt, & ideo nõ ſeruanda. Item qui contra formam canonum aliquid attentãt, puniendi ſunt.

† Lateran. ſub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus.

a ¶ *Concilij.*] ſ. *eod. prohibemus.* & *c. præterea.*

b ¶ *Iuratoria.*] Quod potius periurium, quã iuramẽtũ poteſt dici, ſ. *de iureiuran. ſicut noſtra.*

¶ *Gl. ſeq. rationem reddit. alleg. 7. iura, & tertia, quibus fallit ratio.*

c ¶ *Fideiuſſoria.*] Hæc fideiuſſio nõ tenet, cũ ſit acceſſoria ei, quod non tenet. ſic *C. de leg. non dubium.* ſ. *de foro comp. ſi diligenti.* & ſ. *de re. permuta. c. vlt.* ſ. *de fide inſtrumen. inter dilectos. C. de ſacroſan. Eccleſ. ſancimus nemini. ff. de cond. ſi cauſa à momento.* j. *de dote poſt poſt diuor. re. & ſi neceſſe.* Fallit hoc, ſ. *de iure iur. debitores, & c. cum contingat. C. ſi aduer. vẽn. l. 1. ff. qui mo. vſusfruct. amo. quid tamen 2. reſp.*

† Bellauilla.

† Cap. 1. eo. ti. 3. in cõp.

cùm Eccleſias vacare contingit, non aliter quenquam ad ipſarũ regimen volunt vocare, niſi aut nouum cenſum Eccleſiis illis imponant, aut veterem contra conſtitutionem concilij [a] Lateran. † augmentent, ad ipſius ſolutionem inſtituendum presbyterorum, iuratoria [b], vel fideiuſſoria [c] cautione cogentes: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus quæcunque conſtiterit contra conſtitutionem prædictam, ſuper Eccleſiis, vel earum cenſu, à tempore conſtitutionis [d] huiuſmodi attentata, in irritum reuocantes: presbyteros, quos ſuper his iuramenta illicita præſtitiſſe noueritis, congrua ſatisfactione impoſita, faciatis abſolui [e]: eos, qui de cætero contra formam canonum ſuper his venire præſumpſerint, canonicè punientes [f].

¶ Innocentius iij. Abbati & Conuentui Bellæuillæ †.

¶ *Qui tenetur procurare fratres alterius domus, obligatur ad procurãdũ omnes, licet illorũ numerus nũc creuerit: ſed ſi ex hoc grauaretur nimium, per iudicis officium ſibi prouidebitur. Hoc dicit ſecũdum lecturam magis communem.*

CAP. XVI.

QVanto † creatori: *& infrà.* ¶ Accepimus, quòd ab ipſo domus veſtræ primordio, de fundatoris voluntate [g] proceſſit, vt fratribus ſancti Irenæi procurationem vnam, annis ſingulis liberaliter exhiberet: cùm nihil teneatis [h] ab eis †, propter quod huiuſmodi procuratio ipſis debeat exhiberi: verùm tunc propter fratrum, & ſeruientiũ paucitatem, talis procuratio nõ grauabat: ſed nunc in tãtum excreuit numerus eorundem, quòd ad procurationẽ vix quatuor marchæ argenti † ſufficerent, quæ pro vna fieri conſueuit: *& infrà.* † Indulgemus [i] igitur, ne vltra primam menſuram, in procuratione ipſa ſitis vlterius prædictis fratribus obligati: ſed expenſis, quæ conſueuerunt ſufficere, ſint contenti: niſi facultates Eccleſiæ intantũ excreuerint [k], quòd ſine grauamine ampliato fratrum numero, ad ſoluendum debitum procurationis, extendi poſſit quantitas expenſarum.

¶ Idem Primicerio, & Clero Mediolan. ſi.

¶ *Omnes Eccleſiæ, niſi quæ ab hoc per priuilegium Apoſtolicum ſint exẽptæ, procurare tenentur Legatos ſedis Apoſtolicæ, ſeu etiam eius Nuncios, nec in hoc præſcriptione iuuãtur. Hoc dicit vſque ad §. ſanè.*

CAP. XVII.

CVm † inſtãtia noſtra quo-

d ¶ *A tempore conſtitutionis.*] Arg. conſtitutiones ad futura tantùm extendi ſ. *de cõſtit. cognoſcentes*, niſi dicatur in eis ꝙ præterita reſpiciant ſ. *de conſtit. c. vlt.* vbi de hoc. & de hoc habes 82. *diſt. c. 2. & 32. in fi. & 82. q. 4. dixit.* Sata.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Abſolui.*] Arg. contra ſ. *de iureiur. tua nos.* hic verò vnum tantũ fuit iuramentum, & temerarium. ibi vero duo, ita quòd periurium vitari non poterat, & ideo ibi ab Eccleſia remouẽtur. Et dic, abſolui, id eſt, abſolutos nunciari.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Punientes.* Pœna verò illorum, qui contra canones veniſſet, multiplex eſt, prout not. ſ. *de elect. nihil eſt, & ſ. de offic. ord. ad reprimendam.* Sed qualiter puniuntur in iſto caſu? Poteſt dici, ꝙ Eccleſia priuabitur ex eo, ꝙ ſcienter poſt prohibitionem contrarium facit. Ber.

QVanto creatori.] Diuiditur. Primò recitat factum. Secundò indulget, & indulgentiã moderatur ibi, *Indulgemus.* Abb.

CASVS. Fundatores monaſterij Bellæuillæ, ab ipſa fundatione ipſius monaſterij conſtituerũt, vt fratres illic domino ſeruientes, fratribus ſancti Irenæi vnam procurationẽ annis ſingulis exhiberẽt: quãuis ab eis nihil teneant, ſed ab initio propter paucitatẽ fratrum, & ſeruientium ſancti Irenæi, procuratio illa fratres monaſterij Bellæuillæ non grauabat, poſtmodũ in tantum creuit numerus eorundem, ꝙ ad procurationẽ vix ſufficiũt quatuor marchæ, quę pro vna fieri cõſueuit: quare monachi iſti prouideri ſibi ſuper hoc poſtularunt: Papa indulget eis, ne vltra primã menſuram in procuratione ſint vlterius prędictis fratribus obligati, ſed expenſis, quę cõſueuerũt fieri, ſint cõtenti, niſi facultates ſui mõaſterij intãtũ excreuerint, ꝙ ſine grauamine poſſint exhibere procurationẽ pdictã. Nota, ꝙ in fundatione Eccleſiarum põt imponi cenſus de voluntate fundatoris. Itẽ not. ꝙ augmẽtatis facultatib. procuratio poteſt augmẽtari, & canonicorũ numerus poteſt augeri. & ſic eſt arg. ꝙ cenſus ex cauſa poteſt augmentari, & diminui.

g ¶ *Voluntate.*] Sic ergo patet, ꝙ ab initio de voluntate fundatoris poteſt imponi cenſus ſ. *de iure patr. præterea. 18. q. 2. Eleutherius. arg. 16. q. vlt. filijs. decernimus.*

¶ *Gl. ſeq. recipit obiect. & ſoluit eumdem.*

a Quæ in hoc eſt neceſſaria ſecundũ Vin. & Goff. Io. And.

h ¶ *Teneatis.*] Et ita ſine cauſa cõſtitutaridetur, vnde non videtur, ꝙ teneat. ſ. *eod. peruenit.* ſed bene ſeruanda eſt huiuſmodi liberalitas, arg. ſ. *de dona. per tuas. C. de dona. ſi quis argentum, §. ſin autem.*

i ¶ *Indulgemus.*] In hoc fuit indulgentia: quia conſtituta fuit ſimpliciter nulla certa quãtitate taxata pro illa pcuratione: vnde ſimpliciter tenebãt procurare fratres illos, quotcunque eſſent. arg. j. *de priuileg. quia circa. & ff. de ſer. vrb. prædi. ſi ſeruitus.* vbi verbum ſimpliciter poſitũ, generaliter intelligendũ eſt: vt ibi. *& 19. diſt. ſi Romanorum.* Sed ex eo quòd non determinatur, debebatur conueniẽs, ſiue mediocris b. *ff. de au. & argen. lega. cum lancem. ff. de adil. ed. ſciendum. §. illud. ff. de leg. 3. nummis. C. communia de leg. duobus. §. ſed & ſi quis.* Sol. quia grauabatur Eccleſia, dabitur tãtum ad primam menſuram: & tot fratres procurabunt modò, quot ab initio conſueuerunt. Si vero quãtitas cõſtituta fuiſſet pro illa procuratione, illa non augeretur etiam auctis facultatibus arg. 10. q. 3. *relatum.* ludibrium enim eſſet, ſi quod ſtatutum fuit ab initio, momẽto quolibet mutaretur. ar. *C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem pueliis.* non enim quod rite, & ſecũdùm leges ab initio actũ eſt, ex alio euentu reſcindi debet. *C. de admini. tuto. ſancimus.*

† Infero, quod ſolutio cenſus non denotat dominiũ. arg. l. neque tales. C. de probat.

† Ver. argẽti, decẽ vntiquas, & in recentioribus magis emendatis.

b Ar. ſuprà. ti. 1. paſtoralis in ſi. Lau. de hoc infr. de reg. iu. in obſcuris lib. 6. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. comp. Vide Abbatem conſ. 94. incip. videl primo. in 1. vol. & Felinum in c. accedentes. ſuprà de præſcrip.

¶ *Gloſſ. ſeq. arguit, & ſignat contrarium.*

k ¶ *In tantum excreuerint.*] Quocunque modo. ſ. *de conſtit. cum M.* ſi vero parum excreſcerent, nõ augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori: quia & modicũ damnum ſuſtinet, *ff. loca. ſi merces. §. vis maior.* Eſt ergo eiuſdem ar. quod ſi excreſcat res, debet procuratio creſcere: ſicut è conuerſo diminuitur propter ſterilitatem. *ff. loca. ſi vno. & ſ. eod. tit. propter ſterilitatem.* Contrariorum enim eadem eſt diſciplina. *ff. de verb. obl. inter ſtipulantem. § ſacrã rem.* arg. idẽ melius *Inſti. de his qui ſunt ſui. vel alie. iur. in prin.* arg. cõtra. *C. de allu. l. vlt. C. de fun. rei priua. l. 2. lib. 11.* Sol. illa locum habent, cum diligentia colonorum res, vel fructus augmentatur: hic cũ Dei prouiſione, & fidelium oblatione res augmentatũ: ſicut cõtingit, cum caſu fortuito res deteriorãtur, merces remittitur. Si vero, rei vitio, ſiue culpa coloni, puta qa vinũ acuit, vel ſi ſegetes herbis corruptæ ſũt, conductori obeſt *ff. loca. l. ex conducto. §. vitium rei.* ſ. ſine culpa coloni dãnum contingens nõ obeſt colono. ſ. *eo. tit. pp ſterilitatem.* Item eſt arg. optimũ, qꝺ creſcẽtibus facultatibus Eccleſiæ, creſcere dẽt numerus, etiãſi ſit numerus canonicorũ ſtatutus. ſ. *de conſtit. cũ M.* quæ nõ admittit hanc diſtinctionem, vtrum facultates creſcã: prouiſione Dei, aut diligentia hominum, quæ etiam nec in iſto caſu debet admitti, ſufficit enim quod res augmentatæ ſunt. Laur.

c Et maximè religioſorũ, qui ſibi non poſſunt acquirere: & tales erant iſti, vel aliter ſibi Eccleſiæ creſcunt, & augentur tacite, & per latẽs incremẽtum: non ideo augebitur cenſus. ſi verò patenter ſecus. ad hoc. C. de allu. l. 1. & 2. Inſti. de re. diui §. quod per alluuionem: ſecundũ Vin. Io. And.

CVm inſtantia.] Diuiditur: quia duæ ſũt partes principales. Secunda ibi. *Sanè.* Abbas.

CASVS. Primicerius & clerus Mediolanen. per quoſdã nũcios ſuos cõqſti ſũt dño Papæ qꝺ cũ ipſi Legatos, & Nũcios Apoſtolicę ſedis douotè recipiãt & procurẽt, ordinarij maioris Eccl'iæ Mediolan. ipſos procurare renuũt, & ad faciẽdas expẽſas ſubſidiũ denegãt impertiri: vñ in pcurationibus exhibendis plus debito aggrauãt, quare ſibi ſup hoc prouideri poſtulabãt: Papa ſic eorũ

poſtula-

poſtulatiõi, vel petitioni rñdet, ꝙ cũ omnes Eccleſiæ legatis, & Nunciis Romanæ curiæ procurationes impendere teneãtur, nullã haberi vult ab hmõi procurationib. excuſatam: niſi fortè per ſpeciale priuilegium Apoſtolicæ ſedis ſit exempta, ꝙ tñ Papa nõ credit, etiamſi longiſſimo tp̃e procurationem non pſtiterit, cum in talib. locũ non habeat pſcriptio: qa & Papa circa prouiſionẽ, & ſolicitudinem omnium eccleſiarũ nõ ceſſat: verũtñ in his exigẽdis cũ modũ, & ordinẽ vult obſeruari, vt nullus plaꝰ, vel eccleſia, ſuper hoc rationabiliter cõqueratur. Si verò de cõmuni collecta expẽſas legatorũ, & nunciorũ Apoſtolicæ ſedis facere voluerint, hoc eis Papa nõ phibet: tamẽ per hoc nullũ vult pjudiciũ generari nũciis, & legatis ſuis, quò minus poſſint, à quocunque voluerint, procurationes debitas poſtulare: ita tñ ꝙ ſi aliquis in hoc fuerit grauatus, ſibi ab aliis reſtauretur, & nunciis Apoſtolicæ ſedis in neceſſariis exhibẽdis pareat, quicũque fuerit requiſitus: ita tñ ꝙ in fraude nihil fiat, nec compellantur procurationẽ recipere per cões miniſtros: & q contumaciter eis reſtiterint, p eccleſiaſticã cenſura ſunt cõpellendi. Nota ꝙ oẽs Eccleſiæ legatos, & Nũcios Romanæ eccleſiæ procurare tenentur. Itẽ cõtra procurationẽ q debetur nũciis Apoſtolicæ ſedis, non currit pſcriptio. Itẽ dñs Papa omniũ eccleſiarũ curã, & ſolicitudinem gerit. Itẽ ſecundùm facultates eccleſiarum procurationes exhiberi debent. Itẽ compelli poſſũt eccleſiæ nunciis Apoſtolicę ſedis procurationes exhibere.

† haberi.

† impenderent.

Dictio, expenſis, deeſt in antiquis, ſ; in recentioribus magis, euidentis.

tidiana [a] : *& infrà.* ¶ Poſtulationi veſtræ taliter rñdem[b], quòd cùm oẽs Eccleſiæ, Legatis, & Nunciis ſedis Apoſtolicę procurationes impendere teneantur, ab earum præſtatione nullã habere † volumus excuſatã: niſi fortè per ſpãle priuilegiũ ſedis Apoſtolicę (quod non credimus [b]) ſit exẽpta: etiãſi lõgiſſimo tẽpore procurationis obſequium non impenderint †: cùm in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vendicare: quia nos à prouiſione paſtoralis ſolicitudinis circa omnes Eccleſias nunquam omnino ceſſamus.

¶ *Tractat de modo procurationis ipſorũ Legatorũ, & Nunciorũ. Ab.*

¶ Sanè in his exigendis cũ modum, & ordinẽ volumus obſeruari, vt nulla Eccleſia, vel Prelatus, ſe indebitè prægrauari [c], rationabiliter cõqueratur. Si verò de communi collecta, Legatorũ, & Nunciorum noſtrorum expẽſas duxeritis faciendas (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis, & noſtris, nullum præiudicium volumus generari, quò minus poſſint à quocunque maluerint, procurationes [d] ſibi debitas poſtulare: ita quòd ſi exactus vltra ſuam grauatus fuerit facultatem, ſibi ab aliis [e] reſtauretur: Nunciis tamen noſtris in neceſſariis [expenſis] exhibendis pareat, quicunque fuerit requiſitus [f], ita quòd in fraudẽ [g] nihil penitus attentetur, nec per communes miniſtros procurationis obſequium, ſi noluerint recipere, cõpellantur [h]. Qui verò contumaciter eis duxerint reſiſtendum, diſtrictione ſunt Eccleſiaſtica compellendi.

¶ Idẽ Zemotẽſi †, & Salamãtino Epis.

¶ *Si ad vnicam menſurã ſolui debet, quod debetur ex voto, ad illam in poſterum ſolui debebit: ſi verò ad diuerſas, liberabitur ſoluens etiam ad minorem.*

CAP. XVIII.

EX † parte Cõpoſtellani Archiepiſcopi fuit propoſitũ, quòd cũ illi, qui vota [i] beati Iacobi cõtinuè perſoluerũt, ad cõem terræ ſuæ menſurã, cũ qua videlicet emũt, & vendunt, ipſa perſoluerint hactenus, & perſoluãt, quidã quia † longis temporibus ab eorũ ſolutione ceſſarũt, nunc quandã menſurã exhibent paruiſſimam [k], & ignotam: *& infrà.* ¶ Cũ ergo nõ cõſtet ad quam mẽſurã anteceſſores eorũ prędicta vota perſoluerint, credimus diſtinguẽdũ: vtrũ habitatores regionis ipſiꝰ qui ea cõtinuè perſoluerunt, ad vnã, & eandẽ mẽſurã humõi vota perſoluerint, an ad varias, & diuerſas. In primo ẽm caſu [l], ad eandem & illi ſoluere ſunt cogendi [m]. In ſecundo volentes ſoluere ad minorem, non ſunt cogẽdi, vt ad maiorem perſoluant: qm cũ huiuſmodi vota

a ¶ *Quotidianæ.* Quia pro republica noctes ducit inſomnes. *in Auth. Vt iudices ſine quoquo ſuffragio. in princ. coll. 2.* & voluntarios labores appetimus (dicit Imperator) vt quietẽ aliis pręparemus. *in Auth. Vt diuina iuſſio. coll. 9. in prin.* Ber.

b ¶ *Non credimus.* Quia Romana Eccleſia non ſolet aliquam priuilegiare contra ſe: arg. *C. de ſacroſan. eccleſ. iubemus nullam.* arg. *ſ. de praſcrip. cum ex officio.* & ibi etiam dicitur, ꝙ in procuratione non currit præſcriptio. Ber.

¶ *Gl. ſeq. tractat de modo procurãdi legatũ. ſignat cõtrariũ* ſ. ſol.

c ¶ *Indebitè prægrauari.*] Illud ſemp eſt obſeruãdũ, vt ſecũdũ facultates Eccleſiarũ procuratio exhibeatur. 10. q. 3. *inter cætera. & c. vlt. ſ. eo. cũ Apoſtolus. ĩ. eod. cum inp. & c. prox.* Si enim tenuis eſt patria, extraordinario auxilio iuuãda eſt. *C. ne ſ. eccl. l.* immò à paupere non debet exigere. 1. q. 2. *placuit.* qa nec iudex exigit ſportulas à pauperibus. *in Auth. de manda. princ. §. ſi tibi quoque. coll. 3.* nec etiã tenuis vitæ homines ſub aduentu officialiũ iniuriis affici debent. *ff. de offi. praſi. illicitas. §. 2. ſ. eo. c. ea qua.* dabit enim legatis lac ad bibendũ, vt dicit Ioannes, ne rubentibus buccis prędicent ieiuniorum doctrinam. 35. *diſt. c. Vt. die. & c. eccleſia.* nec bibent vltra tertiã vicẽ. 44. *diſt. in illa palea,* qñ. & comedẽt lardũ, vel carnes cum aceto. *C. de erogat. milit. anno. l. 1. lib. 12.* at contra 41. *diſt. non cogantur. cui ſtat.* & in hoc caſu eſſet eis denegandũ, ſi vltra vires [b] peterent. *ĩ. de exceſſo. prælato. cũ ad quorundã. ff. de aqua quo. & æſti. l. 2. §. Trebatius. &* 10. *q. 3. quia cognouimus. & ſ. de offi. ord. conquerente.*

d ¶ *Procurationes.*] ĩ. *eod. procurationes.*

e ¶ *Ab aliis.*] Ceſſis actionibus ſibi à legato: at. *ff. de cenſibus. cũ poſſeſſor.* vel cõdictione ex hoc canon. arg. *ff. de condic. ex lege. l. vnica.* Dabit enim legatus litteras ſuas illi, qui eũ procurauit, vt ab aliis recipiat, quod vltrà partem ſuam expẽdit: ſic obſeruatur de facto. arg. l. prædictæ, *cùm poſſeſſor.*

f ¶ *Requiſitus.*] Etiam in prouincia, in qua non eſt legatus, in eundo, & redeundo. ſ. *de cenſ. cum.* ego N.

g ¶ *In fraudem.*] Vt ſi deſcendit in domum amici, vt ab eo procuretur, & ille datis ſibi litteris per eum, ab aliis duplum, vel triplum recipit.

h ¶ *Cõpellantur.*] Quoniam particularis exactio, & ſolutio nõ modica habet incommoda. *ff. fami. erc. l. plane.* arg. contra. *ff. ad l. Falc. lineam. & l. Plautius. & ff. de pact. leg. epiſtolã. §. vlt. & C. de pactis. debitori.*

EX parte.] Caſus. In archiepiſcopatu Cõpoſtellano quidã vota beati Iacobi continuè perſoluerunt ad communem menſuram terræ, cum qua emũt, & vendunt: quidam alij ĩ longis retrò temporibus ab eorum ſolutione ceſſarunt: de nouo inceperunt ſoluere vota illa, ad quãdam menſuram paruiſſimam, & ignotam, & cum eadem ſoluere nituntur; quæſitũ fuit à Papa, vtrùm illi cogendi ſint ſoluere vota prædicta, ad cõmunem menſuram terræ, ſecundum ꝙ alij ſoluerunt continuè? Reſpondet Papa, ꝙ cũ nõ conſtet, ad quam menſuram anteceſſores eorũ prædicta vota perſoluerunt, diſtinguendum eſt, vtrum habitatores regionis ipſius qui vota illa continuè perſoluerunt, ad vnã, & eandem menſuram perſoluerint, an ad varias, & diuerſas: ſi ad vnam menſuram perſoluerunt, & illi ad eãdem menſuram ſoluere ſunt cogendi. Si verò ad diuerſas ſoluere conſueuerunt, & illi volunt ſoluere ad minorem, non ſunt cogendi, vt ad minorem perſoluãt: quia cum hmõi vota gratuita fuerint ab initio, benignè ſunt ad hmõi viris eccleſiaſticis exigenda, ne videãtur lucris tp̃alibus inhiare. Nota, quod ſucceſſor tenetur ad id, quod anteceſſor ſoluere cõſueuit. Itẽ minor pars tenet facere quod maior facit. Item in votis locum habet coactio. Item in dubiis liberum eſt ſequi, quod magis placuerit. Item quę gratis ſunt oblata, benignè ſunt exigenda. Item clerici lucris tẽporalibus inhiare non debent.

Et vt intelligas, incipias ſic caſum litteralẽ. Quidã vouerũt dare Eccleſiis certos ſextarios frumenti: in illo loco reperiũt plures ſextarij minores, & maiores: dubitabatur, an ſecũdũ minorem vel maiorem, vota eſſent exſoluenda? Et reſpondet vt in littera. Abbas Sic.

i ¶ *Vota.*] Annua, ab Hiſpanis [d] pro clade promiſſa. Laurẽtius.

k ¶ *Paruiſſimam.*] Quod facere non debent: qm oẽs ad cõem menſurã terræ ſoluere debent. *ff. de contrah. empt. imperatores.*

l ¶ *Primo caſu.*] Sc. cùm omnes ad eandẽ menſuram ſoluunt: & ita ꝙ maior pars facit: illi ſeruare tenentur. 100. *diſt. contra morem. ſ. de eo. mo dilectus.* & arg. ſ. *eod. ſopita.* Item arg. eſt, ꝙ in dubiis ſeruanda eſt conſuetudo vicinorum. arg. ſ. *de conſue. cũ olim. & ĩ. eod. ſuper eo. & ſ. eod. eccleſiis. ff. de lega. 1. ſi ſeruus plurium. §. vlt.* Item in dubiis nõ ſequimur quod maximũ eſt, ſed quod minimum. *ff. de leg. 3. nummis. ff. de reg. iur. ſemper in ſtipulationibus.* [e] arg. tamẽ eſt hic, ꝙ mediocritas eſt ſequẽda. de hoc notantur arg. plura. ĩ. *eod. quanto. in notula, in hoc.*

m ¶ *Sunt cogẽdi.*] Supple, ſi ſoluẽtes plures ſint nõ ſoluẽtib. ſ. *de his, q̃ fi. à ma. par. c. vlt. & ſ. de elec. dudũ. 1. & 19. di. in canonicis. ff. de pac. & ſuñ. haredi. l. ſi.* vel ẽt pares dignitates pcellẽtes, de re dub. *ĩ. de teſtib. in noſtra. & ff. de pa. maiorẽ,* veriꝰ vt. q. ſiue ſint plures, ſiue pauciores, ex quo nõ apparet de mẽſura anteceſſorũ. Ioan. *And.*

a *Dic etiam idem facere Imperatorẽ.* l. competit. C. de præſcript. xx. an. Io. *And.*

b *Impoſſibilium enim nulla eſt obligatio. ff. de* regul. iu. impoſſibilium. *& de hoc ſupra eo. cũ Apoſtolus. Ioan. And.*

c *Hanc gloſſulam nõ inuenio in antiquis, & pluribus, nec credo Bernardi eſſe.*

† *Samorem, & Salamãtis. de quibus vide Vaſæũ in Annalibus Hiſpaniæ c. 10. & 11.*

† Cap. 3. eo. t. in 3. cõpi. *Et quatenus obiter, tangitur hic materia impleñdi voti, vide B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 1. q. 189. art. 3. & quod ſimplici promiſſione oriatur actio, vide notata in c. 1. de pact. adde gloſſã. & Bar. in l. ſi vnus. §. pact. ff. de pac.*

† *alias ita:* quidã qui, à lõgis, *&c.*

d *Ex præſenti tẽpore, quo Hiſpaniã à fœda Maurorum colluuie, circa annos Domini 200. & aliàs purgare nitebantur, vide Vaſæũ in annalibꝰ Hiſpaniæ.*

e Et infrà de reg. in obſcuris. li. 6. dixit Vin. per hac iura. & per l. ff. de leg. 1. ſi ita ſcriptum. *quæ cum dubietas eſt in re, debetur minor: ſed ſi eſt in perſonis, omnes repellantur ab inſtituto legato. vel libertate. ff. de re dub. fuerit. Ioan: And.*

debent menſuram ſoluētium: illam enim præſumo fuiſſe inſtitutam, & ad eos à ſuis maioribus perueniſſe. Vin.

a ¶ *Ab initio.*] Simile ſ. *de voto, & voti redem. & licet. in pr.* ideo ꝙ eis bona ſit interpretatio, ne ipſorū magnificētia erga Eccleſias retardaret. ar. *C. de bo. q. lib. 1.* aliàs dona pleniùs ſunt interpretāda. ſ. *de don. cum dilectus in fi.* ne excogitata fraude aliqs poſſet obuiare ſuæ donationi. 16. q. 1. *viſis. & 17. q. 4. ſunt qui opes. C. de do. ſi quis argentum. §. vlt.* Bern.

gratuita fuerint ab initio [a], benigniùs ſunt à viris Eccleſiaſticis exigenda: ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

¶ Idem Cæſarauguſtē. † Epō.

¶ Eccleſia tenētur Epiſcopo, in cuius diœceſi ſunt, reſpondere de procurationibus, quarta decimarum, & alijs Epiſcopalibus. Hoc dicit quoad titulum.

C*Vm olim.*] Diuiditur. Primò diffinit. Secūdò ſoluit vnū obſtaculum ibi, *Licet.* Tertiò aliud ibi, *Abſonum.* Et qa textus eſt aliquātulū intricatus ꝓꝑ nimiā diſcuſſionē facti, ſic pono caſum: Eþs Auguſten. impetrebat quendā Abbatem rōne duarū Eccleſiarū poſſeſſarū ab eodē Abbate, petēdo illarū vigore, ꝓcurationē, & alia iura Epalia: Abbas vero, & conuentus opponebant, illas Eccleſias nō eſſe in diœceſi illi[9] Epi. Item producebat quoddam inſtrumētū, in quo continebatur, ꝙ Eþs illas Eccleſias, vel fortè aliqua iura in eis conceſſerat abbati: & cōtra qdā inſtrumēta cōpoſitionū producta per Epm: obiiciebat ille Abbas, ꝙ per metum regiū illæ cōpoſitiōes emanauerant, vel fortè dicebat inſtrumenta eſſe falſa: Papa verò diffinit: vt habet in littera. & eſt c. ſatis difficile. Abbas.

† *Cæſarauguſtan. Epiſcopo. hunc credo eſſe Epiſcopum Cæſarauguſtacenſem, qui eſt in Aragonia: nam viuente Innocentio iij. cuius eſt hoc decretale, Epiſcopum habebat. ſed tempore Ioānis xxij. Papa. metropolitana dignitate donata eſt.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. comp.

† *De Luna, & de Tauſt.*

† *Plaſen.*

† *Prælate.*

† *Premonſtrā. ſed fortè legendū, Pinnaten.*

CAP. XIX.

CVm † olim: & *infrà.* ¶ Quia nobis fides facta fuit, quòd Eccleſiæ de † Luna, & de Bel, in tua ſunt diœceſi conſtitutæ, non ſolùm per alia [b], verùm etiam per hoc ipſum, quòd in inſtrumentis [c] compoſitionum continetur expreſsè, vt Abbas ſancti Ioannis Prilaten. † tam de quarta decimarum, quàm de cæteris Epiſcopalibus tibi debeat reſpondere: Abbatem ipſum ad integram ſolutionem quartæ omnium [d] decimarū, nullis factis deductionibus [e], & ad præſtationem procurationū, & aliorum Epiſcopalium iuriū in prædictis Eccleſiis condemnamus. Licèt [f] enim ex forma ſecundæ compoſitionis, deductiones eſſent aliquæ faciendæ, quia tamen compoſitionem idem Abbas nullatenus approbauit, ſed ſtuduit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium conſequi [g], cui renunciaſſe tacitè [h] videbatur. Abſonum erat præterea, vt negaret illam Eccleſiam in tua diœceſi conſtitutam, ſuper qua inſtrumenta predeceſſoris tui oſtendebat [i] in iure, monaſterio fuiſſe conceſſa, per quæ Epiſcopale ius petebat [k] † expreſsè.

Vel pone ſic caſum: Eþs Cæſarien. conqueſtus eſt domino Papæ de Abbate ſancti Ioannis, qui eū fraudabat ſuper quartis decimarū, & quibuſdam aliis, quæ habere debebat in Eccleſiis quibuſdam, quæ ſpectabant ad ipſum epiſcopū quoad ius patronatus, quæ omnia Abbas ſibi denegauit dicēdo illas non eſſe in ſua diœceſi: quare dictus Eþs de diœceſi eſſe probauit: & idem Abbas induxit quædam inſtrumenta pro ſe, in quibus continebatur; quod idem Abbas compoſuerat cū ipſo Epō ſuper prædictis, tanquam diœceſano Eccleſiarū dictarū: quare dominus Papa de conſilio fratrum ſuorum condemnat dictum Abbatem in omnibus petitis ab Epō, ſine deductionibus aliquibus faciendis ab Abbate in prædictis Eccleſiis: quāuis enim Abbas potuiſſet aliqua deducere de petitis, occaſiōe compoſitionis cuiuſdam initæ inter Epm prædictū, & monaſterium ipſum: quia tn̄ Abbas non approbauit dictam cōpoſitionem, ſed impugnauit, ſicut potuit, quare videt̄ illi tacitè renunciaſſe, & nullum debet inde commodum ſentire: præterea negare non poterat, quod nō eſſent de diœceſi Epi illius Eccleſiæ, ſuper quib. inſtrumenta oſtendebat: quia illę Eccleſiæ conceſſæ fuerant à prædeceſſoribus Epi monaſterio, per quæ petebat Abbas pro Epō, & pro eo probabant non ex propoſito, vel directè, ſed per quandam conſequentiam. Nota, quod eo ipſo ꝙ Eccleſia ſita eſt in diœceſi alicuius Epiſcopi, ei tenetur in Epiſcopalib. reſpondere. Itē ſuper iuribus Epiſcopalib. pōt fieri cōpoſitio. Itē ex eo ꝙ quis impugnat, non debet aliquod beneficium conſequi: cùm ex hoc tacitè ei renunciare videatur. Item tacita renunciatio præiudicat. Item non debet quis inſtrumēta producere, per quæ aduerſarius probet intentionem ſuam. Item contraria proponens non eſt audiendus.

b ¶ *Per alia.*] Fortè per teſtes.

c ¶ *Inſtrumentis.*] Ex quo cōtinetur in aliqua ſcriptura publica de finibus alicuius Epatus, ei ſtandum eſt, donec probetur contrarium, licèt illa ſcriptura principaliter facta ſit ob aliud. ar. *C. de contrahenda, & commit. ſtipu. optimam. C. de iu. delibe. cùm aliquis & ſ. de præſumpt. illud.* & per libros antiquos probātur confines Epiſcopatus. ſ. *de probatio. cùm cauſam.* vbi de hoc. & arg. ſ. *de parochi. ſuper eo. in fin.*

¶ *Gl. ſeq. voci. per obiect. & ponit ſolu. Lauren.*

d ¶ *Quarta omnium.*] Hoc ius diuerſum eſt, quandoque enim dicitur medietas. 10. q. 1. *antiquos.* quandoque tertia, vt *eadem cau. q. 1. de his,* quandoque quarta. 16. q. 1. *conſtituimus. ſupra. de præſcrip.* de quarta, & hic, & quandoque dicitur, qđ nihil debet habere 10. q. 3. cap. 1. Laurentius dicit, quod c. illa loquuntur ſecūdum diuerſa tempora. Epi debet habere medietatem omnium reditūum Epalis Eccleſiæ, de parochialibus Eccleſiis tertiam: poſtea iſta tertia mutata eſt in quartam. 12. q. 2. *quatuor. conceſſo. de redditibus.* demum ſtatutum fuit, quod nihil perciperent, niſi velint ſubire onus fabricæ. 10. q. 3. c. 1. & c. vnio. hodie potiùs locū habet conſuetudo: ſicut dicitur de quarta, vel tertia vel medietate teſtamentorum, & ibi ſeruatur cōſuetudo loci. ſ. *de ſepulturis. certificari.* [a]. Quid iuris ſit de decimis, dicitur ſ. *de deci. cum contingat. cum in tua. & c. dudum.*

e ¶ *Nullis factis deductionibus.*] Hoc cōtingit culpa Abbatis, qui reprobauit, quantū in eo fuit inſtrumentum, quo continebatur, qđ deductiones fieri poterunt: vt ſ. ſequitur.

f ¶ *Licet.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis.

Gl. ſeq. ponit dictum, quod ſtatim determinat. Secundò arg. alle. 3. iura. & duo alle. in contrarium.

† *Abbas petebat. quod agnoſcit gloſſa hic. & Hoſtienſis.*

a *Vide l. obſeruare. §. ante quam. ff. de off. procon.*

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp.

Et de materia vide doctores in l. Paul. ff. de ſolut. *Albertum Brunū* tractat. de augmento. *Franciſ. Curtium* tract. de moneta poſita in l. cum quid. ff. ſi cer. pet. *Cumarunā* tract. de numiſma. c. 7. & *latè Antonió in Gabrielū.* L. 3. comm. cōclu. xi. de ſolut. per totum.

b *Videte hic Hoſtienſem, & latius de hoc per Ioā. And.*

¶ Idem Spoletano Epiſcopo.

¶ Soluendi ſunt cenſus ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, niſi ſi in alteri[9] moneta ſolutione præſcriptum. Hoc dicit: & eſt caſus notabilis, & multum allegabilis.

CAP. XX.

OLim † cauſam, quam aduerſus Clericos plebis Rupinæ, ſuper ſynodatico proponebas, Tudertin. Epiſcopo, & collegis ſuis commiſimus terminandam: coram quibus ex parte tua fuit propoſitum, quòd cùm iidem Clerici prædeceſſoribus tuis tres in feſto Natiuitatis, & tres in feſto Reſurrectionis Dominicæ, pro ſynodatico ſoluerint denarios Papien. nunc tantùm tres Lucenſes pro ſingulis denariis Papien.

g ¶ *Beneficium conſequi.*] Nota, quòd aliquis fructū ex eo cōſequi non debet, quod nititur reprobare [b]. arg. 15. q. 2. *quàm præpoſterum.* ſ. *de teſtibus, præſentium.* quod verum eſt, ſi vſque ad ſententiam perſeuerauerit. *ff. de inofficio. teſta. Papinianus. §. meminiſſe. C. de his quib. vt indi. aliu eſt.* Item hic habes, quod inſtrumentū, quod quis, approbat pro ſe, tenetur recipere contra ſe, 4. q. 3. c. *ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus.* 19. *diſt. ſi Romanorum. C. de reb. cred. l. generaliter.* ar. contra. 33. *diſt. ſi quid verò. 2. q. 7. ſi hæreticus.*

h ¶ *Tacite.*] *C. de reb. cre. l. ſi quis iuſiurandum. C. ad l. Cor. de fal. qui falſas. ſ. de his quæ fi. a maio. par. c. quæſiuit. & c. ex ore.* vbi de hoc.

i ¶ *Oſtēdebat.*] Erat enim Abbas ipſe contrarius ſibi, & ideo nō erat audiendus, ſaltem in eadē inſtantia iudicij. ar. ſ. *de appel. ſolicitudinem in fi.* Et in inſtrumētis iſtis continebat, ꝙ Eþs Eccleſiam iſtā conceſſerat monaſterio, vel aliquid iuris cōceſſerat in eccleſia: vnde per hoc apparebat, ꝙ eſſet in eius diœceſi.

k ¶ *Petebat.*] Aliàs petebat, & melius.

O*Lim cauſam.*] Primò narrat factum. Secundò decidit exprimendo motiua ibi. *Cum igitur.* Abbas.

CASVS. Inter Epm Spoletan. & clericos Rupinæ quæſtio vertebatur ſuper ſynodatico: cā ſuper hoc commiſſa fuit Epo Tudertino, & collegis ſuis, corā quibus proponebatur ex parte Epi ꝙ iidē clerici prædeceſſorib[9] ipſi[9] Epi ſoluere cōſueuerant tres Papien. in feſto Natalis Dñi, & tres in feſto Reſurrectionis Domini pro ſynodatico: nunc tantum ſoluūt tres Lucen. pro ſingulis denariis Papien. cū tn̄ denari[9] Papien. valeat ſex Lucen. vnde petebat eos compelli ad Papien. ſolutionē, & cum ipſe primo anno recepiſſet Lucen. ius tn̄ ſuū poſtmodū ſemper fuit proteſtat[9], qđ per hoc nō fieret ei ꝑiudiciū quoad denarios Papien. Ex aduerſo dicebatur, ꝙ etſi aliquādo denarij Papien. pro ſynodatico fuerunt perſoluti: iā per xlv. annos, & ampliùs tam huic Epo, quam prædeceſſoribus ſuis Lucen. fuerāt perſoluti, & ſic videbāt ſe præſcriptione tueri: litè conteſtata ſup ꝑdicta petitione, recepti fuerūt teſtes ab vtraque parte, & poſitiones, & rñſiones hic inde factæ, tandē iudices cām remiſerūt ad Papā. Ipſe verò examinato negotio ꝗa conſta-

conſtitit ſibi, ꝙ Papien. olim fuerant perſoluti ꝓ ſynodatico, quod ex eo ꝓbatur, ꝙ Lucen. ſoluti ſint poſtmodũ pro eiſdẽ, cùm ex dictis teſtium, & confeſſione aduocati clericorũ, non reuocata, euidẽter appareat, ꝙ tẽpore Lotharij prædeceſſoris huiuſmodi Epi, Papiẽ. moneta pro ſynodatico ſoluta fuit: & à tẽpore dicti Lotharij non niſi xxxvj. annorum, ad plus, tempus effluxerit: & probatum etiam ſit, ꝙ tres Lucen. qui pro vno Papien. ſoluebantur, poſt mortem ipſius L. quinque, vel ſex valebant de illis, qui modò ſunt in vſu: & vidẽs ꝙ propter mutationem monetæ acciderit, ꝙ vſque ad tẽpus huiuſmodi epi, Lucen. dati fuerãt pro ſynodatico, ſicut erant in vſu, condemnauit procuratorẽ partis aduerſæ nomine clericorum plebis prędictę Epiſcopo ad ſolutionẽ denariorum Papien. pro ſynodatico, vel eorum æſtimationem per diffinitiuam ſententiam. Nota, ꝙ proteſtatio non prodeſt, vbi proteſtans venit contra ſuam proteſtationem, vt colligitur hîc: quia ſi clerici iſti præſcripſiſſent, non ꝓ fuiſſet epiſcopo proteſtatio. Item confeſſio aduocati præiudicat, niſi fuerit reuocata. Itẽ pars penſionis, vel alicuius alterius proteſtationis põt præſcribi. Item per partem non retinetur totum. Item ſententia formatur in perſona procuratoris. Itẽ ſolutio pẽſionis, vel cenſus fieri debet ad illã monetam, quæ ab initio fuit cõſtituta, ſi eſt in vſu: aliàs ad eius æſtimationem: & ita principium conſiderandum eſt.

† *Aliàs ita:* cùm tamẽ denari⁹ Papienſis valebat vi. Lucen. &c.

† *Iſta aliquot antiquis vita ſunt hac ſua punctu diſtincta:* & confeſſione aduocati alterius partis non reuocata poſtmodũ, appareat, *&c.*

perſoluebant: cum † tamẽ vnus denarius Papien. valeat ſex Lucen. vnde petebas eos ad Papiẽ. ſolutionem compelli: cùm etſi tu Lucen. primo anno receperis, ſemper tamen ius tuum poſt modum fueris proteſtatus [a]: *& infrà.* ¶ Cùm igitur conſtet quod Papien. olim pro ſynodatico ſoluebantur, quod ex eo etiam ſequitur, quòd Lucen. ſoluti ſunt poſtmodum pro eiſdem, cum ex dictis teſtium, & confeſſione † Aduocati alterius partis non reuocata [b], poſtmodum appareat euidenter, quòd tempore L. prędeceſſoris tui pro ſynodatico, Papienſis fuit moneta ſoluta, & à tempore dicti L. non niſi triginta ſex c annorum, ad plus, temporis effluxerit, & ſit legitimè cõprobatũ, quòd tres Lucẽſes, qui pro vno Papiẽ. poſt mortẽ ipſius L. ſoluebantur, quinque, vel ſex valebant ex illis, qui hodie ſunt in vſu: Intelligentes ex hoc quòd per monetæ declinationem acciderit, vt vſque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro ſynodatico, ſicut erant in vſu: procurationem aduerſæ partis nomine Clericorum plebis prædictæ, tibi ad ſolutionem denariorum Papienſium, vel æſtimationem [1] † eorum, pro ſynodatico per diffinitiuam ſententiam condemnamus.

¶ Idem Priori Sancti Stephani.

¶ Epiſcopus remittẽs Eccleſiæ ſeruitia, quæ ſibi debebat, & ſtatuens quòd aliud ſeruitium non imponatur, procurationem nõ intelligitur remiſiſſe.

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noſter. Fauen. † Epiſcopus: *& infrà.* ¶ Cognouimus, quòd præfatus Epiſcopus ſpallas, quas ab eadem Eccleſia tam ipſe, quàm prædeceſſores ſui recipere conſueuerant, Eccleſiæ præfatæ remiſit, & ſtatuit, quòd aliud ei ſeruitium non imponeret, ſibi, & Eccleſiæ ſuæ annuatim trium librarum cereo penſionis nomine reſeruato. ¶ Quia ergo viſitationi annexa eſt procuratio [c], & Epiſcopus ratione Epiſcopalis iuriſdictionis, quam habet in ea, teneatur cauſa correctionis [f] Eccleſiã viſitare † præfatam: nec intelligatur

ff. de pœn. ſed ſi quis ſeruum. Sed contrarium eſt verum, vt patet per primas concor. Bern.

Gl. ſeq. arg. ad quaſt. alleg. duo. iura.

d ¶ *Vel æſtimationem.*] Arg. ad quæſtionem Dominicalẽ, ꝙ ad antiquam monetam, & menſuram antiquã facienda eſt ſolutio licet noua ſit melior. ẽ. *de iureiurando. quanto.* & eſt expreſſum *infra eo. cum canonicis.* arg. *ff. ſi certum petatur. l. 3.* arg. contra, 32. q. 4. *quis ignorat* [d]. & arg. *ff. de contrahenda emptione imperatores.* Idem eſſet ſi moneta minor ſit modò in vſu: quia ſoluere debet æſtimationẽ antiquę: vt hic patet.

CVm *venerabilis.*] Prima pars, deciſẽ narrat factum. Secũda partis allegationẽ. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda ibi, *Cognouim⁹.* Tertia ibi, *Quia.* Quarta ibi, *Decernimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter Epiſcopum Fauen. & Priorem Sancti Stephani, ſuper iuribus epiſcopalibus controuerſia vertebatur, quia à dicto Priore dictus Epiſcopus petebat: Prior econtra reſpondebat quod ab ipſo nihil petere poterat, exhibẽs quoddam inſtrumentum, in quo continebat expreſſẽ qđ Epiſcopus Fauẽtinus olim ab omni exactione tam ſua, quàm ſuorum ſucceſſorum, dictam Eccleſiam prorſus abſoluit, & remiſit eidem ſpallas, quas ipſe, & anteceſſores ſui ab ipſa eccleſia recipere conſueuit, retento ſibi, & eccleſię ſuæ vno cereo triũ librarũ ceræ annuatim ſoluendo, ſtatuens quòd nullũ aliud ſeruitiũ imponeret: Dominus Papa viſo inſtrumento prædicto, & aliis auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerũt, cognouit quòd præfatus Epiſcopus ſpallas prædictas, quas recipere cõſueuerat, ipſe & anteceſſores ſui, Eccleſiæ prædictæ remiſit, & quod nihil aliud ei imponeret, retẽto ſibi & eccleſię ſuę cereo prædicto, tamen quia viſitationi annexa eſt procuratio, & Epiſcopus ratione epiſcopalis iuriſdictionis, quã habet in ea, tenetur Eccleſiam cauſa correctionis viſitare, nec intelligatur, quaſi nouũ imponi, quod ad ipſa fũdatione de iure communi intelligitur impoſitum: Statuit Papa, quod idem epiſcopus, cum ad eccleſiam illam acceſſerit cauſa correctonis, moderatam procurationẽ ab ea recipiat bis in anno: & nihil aliud à dicta eccleſia exigere, vel extorquere præſumat præter pẽſionem, & procurationẽ præſcriptas. Nota, ꝙ viſitationi annexa eſt procuratio. Item quantumcunque epiſcopus eximat eccleſiam, & quibuſcunq; verbis, nihilominus ſibi retinet viſitationem, & procurationem. Itẽ epiſcopi procurationẽ habere non debent, niſi quando cauſa correctionis accedunt ad eccleſiã, Item moderata debet eſſe procuratio.

† *extimatione.*

d *Vbi de hoc, & vide in Spec. de ſolu. §. nũc aliqua. Ioa. And.*

† Cap. 6. eo. tit. in 3. comp. *Iam epiſcopus à quibus non poſſit eximere eccleſiã, præter Panormitanũ hic, vide Oldra. conſ.* 181. *Feder. conſ.* 147. *adde gloſſã in ſumma* 25. q. 2.

† *Fauenti.*

† *Fauen.*

† *Vide concilium Trident. citatũ ſupra hoc tit. in c. ſopitæ.*

a ¶ *Proteſtatus.*] Hinc ergo colligitur, quod nõ prodeſt proteſtatio, cum aliquis in contrarium facit [a], per id quod hic dicitur in fine: quia ſi præſcriptio [b] completa fuiſſet, clerici obtinuiſſent non obſtante tali proteſtatione. ſimile ẽ. *de conſti. cùm M. & ẽ. de ap. ſolicitudinem. ad finem.* Ber.

¶ *Gloſſa ſequens recc. per quaſt. an, & quãdo cõfeſſio aduocati reuocari poſſit.*

b ¶ *Non reuocata.*] Et ſic patet, ꝙ confeſſio aduocati, ſicut etiã propria cõfeſſio pręiudicat, niſi fuerit reuocata, vt hic patet, & ẽ. *de appell. cùm cãm.* Quędam tamen cõfeſſio reuocari poteſt quandocunque ante ſententiam. *C. de iur. & fa. igno. l. error facti. & ẽ de confeſ. c. vlt.* & hoc intellige, ſi probat qs ſe erraſſe. *ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. vlt. ff. de confeſ. non fatetur. qui errat.* Sed ſi cõfeſſio aduocati fuerit incõtinẽti reuocata: ſiue eadem die: qa tunc nõ videor eam ratã habere, ex quo eadẽ die eam reuoco: ſufficit reuocatio ſimplex [c], arg. *decr. ſ. di. cùm cãm qua.* alia rõ eſt ibi. Sed videtur, ꝙ ante litem conteſtatam poſſit indiſtinctè error reuocari. *ff. de noxa act. l. e lectio. §. pen.* & etiã poſt, ſi nulla captio eſt aduerſarij. *ff. de int. actio. de atate. §. vlt.* qñque etiã poſt ſẽtẽtiã reuocatur error ꝓbabilis. *ff. qũ act. de pe. eſt. an. l. 2. aliàs eſt. § vlt. in l. 1.* Nec obſtat, ꝙ dr̃ de triduo. *C. de aduocat. l. 3.* qa ſic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

¶ *Gl. ſeq. no. cõtra proteſtatione, & illud coadiuuat. alle. cõtrariũ.*

c ¶ *Non niſi triginta ſex.*] Ex hoc colligitur, ꝙ ſi Lucenſes recepti fuiſſent pro Papieñ. xl. annis, ꝙ pręſcriptũ eſſet in ſolutione Papieñ. & ſic proteſtatio nõ valuiſſet, vt dixi. ẽ. *in prima notula.* Nã ſi quis vtitur alia aqua, quàm inter partes conuenerit, præſcriptum eſt in illa. *ff. quemadmodum. ſeruit. amit. ſi quis alia. & l. ſi cõmunem § 1.* & ſi quis paucioribus iuribus vtitur ꝓ pluribus, pręſcriptum eſt pro pluribus. *ff. de ſeruitu. ruſt. prædio. vna eſt via. contra, de præſcr. auditis.* Sed contra videtur, quòd non eſſet præſcriptũ in Papien. quia qui aliquid recipit loco alterius, illud recipere videtur. 21. *diſt. in nouo. & 94. diſt. c. 1. & ſupra de præſcrip. auditis. ff. de adminiſt. tuto. ita tamen. § geſſiſſe.* Item qui pretio fruitur, & re frui videtur. *ff. de vſufruct. quia qui pretio.* & penes eũ eſt peculium, penes quem eſt pretium.

a *Vide, quæ dixi l. 1. in Directoriũ inquiſitor. Schol. 24. §. hactenus.*

b *Quæ per proteſtationem non interrũpitur, niſi in caſibus. C. de anna. exce. vt perfecti⁹. de off. or. paſtoralis. ad fi. Innoc. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. verſ. is autẽ ſecundum Abba.*

c *De hoc articulo vide in hic latius per Io. And. & Abbatẽ.*

e ¶ *Annexa eſt procuratio.*] Cõtra quam nõ currit pręſcriptio. ẽ. *eo. cum inſtantia. & ẽ. de præſcr. cum ex officij.*

¶ *Gloſſa ſequens no. quod quibuſcũq; &c. alle. 2. iura, in fi. fortiſſicat, in medio ſoluit contrarium.*

f ¶ *Cauſa correctionis.*] Hic patet, ꝙ quibuſcunque generalibus verbis Epiſcopus eximat aliquã eccleſiam, tamen ſemper retinet [e] cathedraticum, & procurationem, & viſitationem: aliàs enim eſſet contrarium, quod habes 12. q. 2. *viſis. in fi. ẽ. de do. paſtoralis.* nec obſtat. ẽ. *de rels. do. conſtitutus.* vbi videtur, quòd generaliter poſſit eximere: quia illud fuit confirmatum auctoritate Papæ. ſicut enim ſubditus nõ poteſt à ſe eiicere ſiue eximere iuriſdictionem epiſcopalem ẽ *de fo. compe. ſi diligenti. & de renun. admonet.* ſic nec prælatus ſuam iuriſdictionem. ita nec puto, quòd patronus quantumcũque verbis generalibus vtatur, iura tamen retineat in liberto. *C. de bo. liber. l.* 3. Io.

e *Præter illas, quos inter cæteros, vide hic Panormitanũ, & alios referentes ea, quæ Epiſcopus remittere non poteſt.*

a ¶ *De iure communi.*] Ergo de communi iure procuratio peti poteſt. ſ. *eod. ſopita* & ita non fuit remiſſa procuratio per illa verba: aliud ſeruitium non imponeret. Et ita no. arg. quod in generali remiſſione non veniunt ea, quę in ſpeciali nõ remittuntur: ſicut in obligatione generali. *C. quæ res pig. oblig. poſ. l. 1. ff. de pig. obligatione.*

a *Hac gloſſula nec eſt Bernardi, nec in antiquis codicibus reperitur.*

b ¶ *Moderatam*] ſ. a *eod. cùm Apoſtolus. & ex cum inſtantia.* Ber.

¶ *Gloſſ. ſeq. obijcit, obiec. fortificat pro opi. cui reſiſtit. & obiec. dupliciter ſoluit.*

† *accipiat.*

† *Vide concilium Triden. infrà citatum ſuper verbo:* bis in anno.

b *Vide concilium Tri. ſeſſ. 24. de refor. c. 3.*

c ¶ *Bis in anno.*] Hoc nouum videtur: quia ſemel [b] in anno ſufficit viſitare. ſ. *de offic. Archid. mandamus.* & hoc ſiue liqueat eſſe neceſſe, ſiue non: vt videtur 10. q. 1. *decernimus. Epiſcopum placuit.* Vin. Sed non credo: quia ſi certus eſt, quòd Eccleſia non indigeat viſitatione, non debet eam viſitare: quia cauſa correctionis viſitare debet: vt hîc dicit, ergo ceſſante cauſa, ceſſabit effectus. ergo quod dicit hîc: bis in anno, intelligo, ſi totiens opus fuerit. 18. q. 2. *viſitandi. & c. non ſemel. &* 10. q. 1. *regenda.* Solemnis procuratio ſemel tantùm in anno dari debet, videlicet cùm Eps ſolito ordine antoceſſorum ſuorum viſitat. *ff. de off. procon. obſeruare.* aliæ dabuntur non cum tãta ſolemnitate: [e] quia etiam dantur hoſpitibus: arg. ſ. *de praben. de monachis.* Vel forſitan impoſita fuit hæc ſeruitus ab ipſa fundatione. arg. & littera illa. nec intelligitur imponi quaſi nouum, quod ab ipſa fundatione de communi iure fuit impoſitum, & cùm eam non viſitauerit, nihil recipiat. j. *eod. procurationes.* 10. q. 1. *relatã.* Ber.

† Cap. 7. eo. tit. in 1 cõp. *De intellectu vide hic Hoſtienſem, & de materia ſeruãda vicina conſuetudinis gloſſam in* c. cõſuetudo. diſt. 1.

† *Lateran.* c. 33. & c. 2. eo. tit. in 4. comp.

c *Sic eſt differentia inter has duas. In caſu ele. eod. tit. ad noſtrũ.* §. nos igit. *Io. an. And.*

quaſi nouum imponi, quod ab ipſa fundatione de communi fuerat iure [a] impoſitum: Decernimus, quòd idem Epiſcopus, cum ad ipſam Eccleſiam cauſa correctionis acceſſerit, moderatam [b] ab ea procurationem recipiat † bis † in anno [c]: ſed nihil aliud præter penſionem, & procurationes preſcriptas, ab eadẽ Eccleſia exigere, vel extorquere præſumat.

¶ Idem Conpoſtellano Archiepiſcopo.

¶ Eccleſiæ de nouo cõuerſæ, in procurationibus, & alijs ſeruabunt conſuetudinem vicinarum.

CAP. XXII.

SVper † eo, quòd fraternitas tua nos conſulere voluit, vt quia ferè tota prouincia Compoſtel. de nouo eſt ad iuriſdictionem Eccleſiæ tuæ conuerſa: qualiter tibi prouinciam, vel partem prouinciæ viſitanti obſequi debeat, & ſeruire, nec non & in procurationib[9] prouidere: Tibi duximus reſpondendum, quod illud obſeruare tenetur, quod in vicinis [d] prouinciis obſeruatur.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Prælati tunc sũt procurãdi, cùm perſonaliter viſitant: & debẽt tunc ſeruare concilium Lateranen. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: Legati, & Nuntij Apoſtolici pro his diebus tãtùm, pro quibus morã trahũt, procurari debẽt: & contra hanc conſtitutionẽ exactum, reſtituatur duplicatum.

CAP. XXIII.

PRocurationes †, quæ ratione viſitationis [e] debentur Epiſcopis [f], vel Archidiaconis, vel quibuſlibet aliis etiã Apoſtolicæ ſedis Legatis, aut Nunciis,

† *Vide omnino concilium Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 3.*

Vbi plenè de materia huius ca. ad de quos citatus in c. cùm ex officij, ſuprà de præſcr.

SVper eo.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ipſius, Secunda ibi, *Tibi.* Abb.

CASVS. Ferè tota prouincia Compoſtellana, ad iuriſdictionem Cõpoſtellanæ Eccleſiæ, de nouo conuerſa erat: quæſiuit Cõpoſtellanus Archiepiſcopus à domino Papa, qualiter ei obſeq debeat, & ſeruire, cum ipſe prouinciã viſitat, vel prouinciæ partem: & qualiter in procurationib. & aliis prouidere? Rñdet Papa, ꝙ illud obſeruare tenetur, quod in vicinis prouinciis obſeruat. Nota ꝙ in viſitationibus, & procurationib. exigendis conſuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi.

¶ *Glo. ſequens no. vicinarũ, & c. alle. ſecũ mora, & quatuor in cõtrarium, & ſoluit.*

d *Vbi diuerſa eſſent cõſuetudines, dic, vt legitur, & nota* ſuprà de conſue. cùm olim. *ſecundùm Goff. Ioan. And.*

d ¶ *In vicinis.*] Nota. ꝙ in procurationibus faciendis, & aliis ſeruitiis, ſi certum quid ſtatutum non ſit, cõſuetudo vicinarũ Eccleſiarum eſt attendenda. ſ. *eod. Eccleſiis. &* ſ. *eod. ſopita. &* ſ. *de capel. mo. c. 2. &* ſ. *de conſuet. cum olim. &* ſ. *de elect. cùm Eccleſia Vulterana.* j. *de cognatio. ſpiri. ſuper eod.* Arg. contra. 12. *diſt. illa & c. illud.* 76 *diſt. vtinam. de conſec. diſt. 2. quotidie.* Prima pars vera eſt. Contraria verò ſignata non contradicunt: quia ibi vnuſquiſque locus ſuam habet conſuetudinem, ſed hic non erat certum, quid ſtatutum eſſet, vel conſuetudine [d] obtentum, & ita non obſtant. Ber.

PRocurationes.] Prima prohibet. Secundò docet ibi. *Porrò* Tertio ponit ibi. *Qui autem* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquando recipiebant procurationes cauſa viſitationis, nec viſitabant: vnde ſtatuit conciliũ generale, vt procurationes, quæ debẽtur prælatis ratione viſitationis, nullatenus exigantur ab eis, ſiue ſint Epi, vel Archidiaconi, vel etiam Cardinales, vel alij, abſque rationabili cauſa, & neceſſaria, niſi qñ perſonaliter viſitationis impendunt officium: & tunc ſeruent modum, & menſuram in Lateranenſi concilio ſtatutam, hoc adhibito moderamine circa Legatos & nũcios Apoſtolicæ ſedis, vt ſi apud aliquã Eccleſiam morã fecerint longiorem, & neceſſariam, ne locus ille nimiũ aggrauetur, procurationes recipiãt ab aliis Eccleſiis moderatas, ita ꝙ numerus procurationũ non excedat numerũ dierum: Et ſi vna Eccleſia non ſufficit, duæ vel plures ſimul cõiungantur ad vnam procurationem faciendam: viſitatores non quærant quæ ſua sũt, ſed q Ieſu Chriſti: & qui contra hoc ſtatutum venire præſumpſerit, quod accepit, reddat, & tantundem Eccleſiæ, quam taliter grauauit, impẽdat. Nota, quòd ꝓcuratio peti non debet, niſi qñ viſitationis officiũ impenditur. Item in procurationibus exigendis, Eccleſiæ grauari non debent.

abſque manifeſta, & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur, niſi quando perſonaliter [g] † officium viſitationis impendunt: & tunc euectionum, & perſonarum mediocritatem obſeruent in Lateran. † concilio [h] diffinitam: hoc adhibito moderamine circa Legatos, & Nuncios Apoſtolicæ ſedis, vt cùm oportuerit eos apud aliquem locum moram facere neceſſariam (ne locus ille propter illos † nimiũ aggrauetur) procurationes recipiant moderatas ab aliis Eccleſiis, vel perſonis, quæ nondum fuerant de ſuis procurationibus aggrauatæ: ita quòd numerus procurationum, numerum dierum, quibus huiuſmodi moram fecerint, non excedat: & cùm aliqua non ſuffecerit † per ſeipſam, duæ, vel plures coniungantur in vnam. ¶ Porrò viſitationis officiũ exercentes, non quærant, quæ ſua ſunt [i], ſed quæ Ieſu Chriſti: prædicationi †, & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referant, qui non perit. Qui autem contra hoc venire tẽtauerit, & quod accepit, reddat, & Eccleſiæ quã taliter aggrauauit, tantundem impendat [k].

† *Præſencialiter, in concilio.*

† *In Later. concil. ſub Alex. 3. c. 4.*

† *ipſos*

† *ſuffecerit.*

† *In antiquis. Ꝯ. in concilio ita:* prædicationi, & exhortationi, *&c.*

¶ Honorius iij. de Tiro †, & Ioſaphat Abbatibus.

¶ Eccleſia etiam Ciuitatenſis, tenetur procurare Epiſcopum viſitantem, quanquam ipſum nunquam procurauerit.

CAP. XXIV.

VEnerabili fratre noſtro Cenomanen. Epiſcopo accepimus conquerente, quòd cum

¶ *Gl. ſeq. tractat de triplici procuratione.*

e ¶ *Viſitationis.*] Hoc ideo forte dicit: quia triplex eſt procuratio: Vna, quæ ratione viſitationis debetur: vt *hic & ſ. eod. cùm Venerabilis. &* ſ. *eo. cùm nuper.* Alia ratione conſuetudinis. 18. q. 2. *ſeruitium.* Tertia, ratione pacti [e] quod appoſitũ fuit in ipſa fũdatione. ſ. *tit. prox. præterea 2. & c. quando. &* 18. q. 2. *Eleutherius. &* ſ. *eod. quando.*

† *Tiron.*

† *Alias ita,* Abbatibus de Ioſaphat & Tiburan.

e *Quarta ratione proxenegij. arg.* infrà de exceſſib. præl. accedentibus. *ſecundum Hoſt. Ioan. And.*

f *Hanc gloſſulam non habent vetuſta exẽplaria, nec credo Bernardi eſſe.*

g *Aliàs ita: niſi cauſa* viſitationis.

h *Qualiter ad ſit accipiendũ vide hic Hoſtienſem, Ioan. And. & alios.*

f ¶ *Debentur Epiſcopis.* Hoc [f] dicit ad differentiam procurationũ q dantur rõne cenſus: vt Albergariæ, vt ſ. *tit. prox. præterea.*

g ¶ *Perſonaliter.*] Vel etiã per aliũ, cùm ipſe intereſſe nõ poſſit, ꝓp latã & diffuſam diœceſim. ſ. *de offi. ord. inter cætera.* Et ꝓcuratio exigi non dẽt, niſi [g] cum viſitat. ſ. *eo. cùm Venerabilis.*

h ¶ *Concilio.*] ſ. *eod. cùm Apoſtolus.*

¶ *Non quæ ſua ſunt.*] 43. *diſt. miſſe. &* 8 q. 1. *ſunt in Eccleſia. &* 10. q. 3. *quia cognouimus & c. cauendũ. &* ſ. *de renun. quidam.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium & ibi remittit.*

k ¶ *Impedat.*] Sic ergo qui grauat Eccleſiã in procuratione, punitur in duplum, & qui grauat eã in xeniis, punitur in quadruplum [h] 18. *diſt. quoniam contra.* j. *de immu. eccl. quia plerique.* ibi ſoluitur.

VEnerabili.] Primò ponit querelam Epiſcopi. Secundò iudicum inſtructionem. Secunda ibi. *Diſcretioni.* Abbas.

CASVS. Inter Epiſcopum Cenoman. & Abbatẽ & cõuentum de Cultura Dei, ſup procurationib[9] exhibendis quæſtio vertebat, quæ cõmiſſa fuit iudicib[9], corã quibus petebat Epi procurationẽ ratione viſitationis: Abbas dicebat ſe ad hoc nõ teneri ex eo

ex eo quòd monaſterium ſuum in Cenoman. villa ſit ſitum, & eidem procurationes hactenus non ſoluit: iudices cōſuluerūt dominum Papam, & ipſe reſp. quatenus niſi aliud rationabile oſtenderint, compellant Abbatem, & monachos ad exhibēdas eidem Epiſcopo procurationes. Not. quòd in procuratione, quæ ratione viſitationis debetur, non currit præſcriptio.

¶ *Gloſſ. ſeq. reſpondet ad prima all. monachorum.*

a ¶ *In Cenomanenſi villa.*] Hæc allegatio erat potiùs contra monachos, quàm pro eis: quia ſi monaſterium ſitum erat in diœceſi Cenoman. ſiue in ciuitate Cenoman. ergo iure cōmuni ſuberat Epiſcopo. 16. q. *vlt. omnes baſilicæ.* & 18. q. 2. *monaſteria.* & ſ. *de relig. do. de xenodochiis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. reſpondet ad ſecundum alleg. monachorum.*

b ¶ *Hactenus non ſoluerunt.*] Hæc excuſatio, vel allegatio non valebat: quia in procuratione, quę ratione viſitationis debetur, non currit præſcriptio ſ. *de præſcriptio. cum ex officij.* ſ. *eod. cum inſtantia.* ſicut nec contra ipſam viſitationē. Alius tamen prælatus poſſet præſcribere vtramque contra Epiſcopum, vt ibi dicitur. Sic & cōtra procurationem, quæ debetur legatis domini Papæ non præſcribitur. ſ. *eod. cum inſtantia.* Et ideo dixit: ratione viſitationis: quia in procuratione, quæ cōpetit ratiōe inſtitutionis, ſiue conſuetudinis bene currit præſcriptio. arg. 18. q. 2. *Eleutherius.* & *c. ſeruitium.*

† *Vide breuiter hic per Henricum Bosch.*

c ¶ *Aliud rationabile.*] Puta, priuilegiū ſ. *eod. cum inſtantia.*, vel ſi allegarent præſcriptionem nomine alterius, & probarent. ſ. *ſupra de præſcr. cū ex officij.* alias ſe tueri nō poſſunt, vel niſi allegarent tantam paupertatem a, quòd ipſū procurare nō poſſent, tunc enim ſuis ſumptib. debet viſitare. arg. 10. q. 3. *cauendum.* & 28. q. 1. *iam nunc.* De hoc dicitur ſ. *eod. cum inſtantia.*

a *Adde, quis ſit cēſendus pauper.* gl. C. vnde vir, & vxor. pręterea.

cauſa, quæ inter ipſum ex parte vna, & Abbatem, & Conuētum de Cultura ex altera, ſuper procurationibus, quas ab eis petit idem Epiſcopus, noſcitur agitari, vobis fuerit ab Apoſtolica ſede commiſſa, dicti Abbas, & Conuentus, ex eo fruſtrari intentionē eiuſdē Epiſcopi moliūtur, quòd eorum monaſterium in Cenomanenſi villa a ſitum eſſe dignoſcitur, & ipſi procurationem hactenus non ſoluerūt b: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus niſi aliud rationabile c oſtenderit, vos ad exhibendum eam, ſicut ius dictauerit, compellatis.

¶ Gregorius ix.

¶ *Qui iure metropolitano, vel legationis, viſitat prouinciā, in prouinciales, qui ſibi procurationes denegant, poteſt ferre ſententiam.*

CAP. XXV.

CVm † nuper Archiepiſcopus Beneuentanus Beneuētanam prouinciam viſitaret: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus cùm eundem Archiepiſcopum, ſiue auctoritate propria d, ſiue noſtra e Beneuentanam prouinciam contigerit viſitare, procurationes ratione viſitationis f debitas, iuxta facultates g Eccleſiarum veſtrarum exhibeatis eidem: Alioquin ſententiā, quam

C*Vm nuper.*] Diuiditur. Primò ponit querelam deciſam. Secundò mandatum ibi, *Mandamus.* Tertiò comminatur ibi, *Alioquin.* Abbas.

Casvs. Archiepiſcopus Beneuentanus, dum viſitabat prouinciam ſuam, tā auctoritate propria, quàm auctoritate domini Papę, cuius auctoritate procurationes petebat, clerici nolebāt ei procurationem exhibere: vnde conqueſtus eſt dño Papæ: vnde mandat eiſdem, quatenus cùm Archiepiſcopus prouinciam ſuam viſitauerit, ſiue auctoritate propria, ſiue auctoritate Papæ, procurationes ratione viſitationis debitas, ſecūdùm facultates Eccleſiarū, ſibi exhibeant: Alioquin ſententias, quas tulerit in rebelles, ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obſeruari. Nota, quòd Archiepiſcopus de iure communi poteſt prouinciam ſuam viſitare, & procurationes recipere, & cōtradicentes excommunicare.

¶ *Gl. ſequens ponit dictum quod determinat, & remittit.*

d ¶ *Auctoritate propria.*] Quod competit ei de iure cōmuni. ſ. *eod. ſopita.* & hoc intellige, cùm Epiſcopus eſt negligens: aliàs ſe intromittere non debet b. arg. 9. q. 3. *cùm ſimus.* & c. *conqueſtus.* in quibus caſibus Archiepiſcopus poſſit ſe intromittere auctoritate metropolitani, de ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, notatur ſ. *de offi. ordin. paſtoralis.*

b *Idem Vincentius, immò poteſt etiam viſitare Epiſcopo non negligente ſecūdùm formam decretalis Romana. Innocentij eiuſ. tit. infra. eo. c. vlt. lib. 6.*

e ¶ *Siue noſtra.*] In quo caſu poteſt ſe intromittere quandocunque auctoritate priuilegij, & tunc poteſt adiri tam per appellationem, quàm per ſimplicem querelam, quod non poteſt in alio caſu. ſic ſ. *de offi. lega. cùm non ignoretis.*

f ¶ *Ratione viſitationis.*] Alias non tenetur. ſ. *eod. procurationes.* & c. *cùm venerabilis.*

g ¶ *Iuxta facultates.*] Quæ ſemper in his conſiderandæ ſunt. ſ. *eod. ſopita.* vbi de hoc.

ipſe ritè tulerit in rebelles, ratam hebebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obſeruari.

¶ Idem.

¶ *Ad antiquam monetam, vel ſi non eſt in vſu, ad eius æſtimationem ſoluendæ ſunt penſiones antiquæ.*

CAP. XXVI.

CVm † Canonicis maioris Eccleſiæ, quandam ſummā pecuniæ, pro penſione Eccleſiæ tuæ debitam, aliquot annis h perſolueris †, & iiſdem ſummam illā ex integro de meliori monetam exigant ſibi ſolui: Tibi† damus noſtris litteris in mādatis, vt Canonicos illos ſolutione prioris pecuniæ i, vel ſi non ſit in vſu k, æſtimatione penſionis antiquæ facias manere contentos.

¶ Idem.

¶ *Propter priuatum oratoriū, procuratio ratione viſitationis non debetur.*

CAP. XXVII.

AVctoritate † præſentium inhibemus, ne quis pro eo quòd in Oratoriis, quæ in grangiis† veſtris habetis, interdum aliqui veſtrum celebrant, procurationes, quæ ratione viſitationis l debentur, à vobis exigere, vel extorquere præſumat.

C*Vm canonicis.*] Primò recitat factū. Secundò prouidet ibi, *Damus.* Abbas.

Casvs. Rector cuiuſdam Eccleſiæ ſoluebat certam penſionem annuatim canonicis maioris eccleſiæ, & illam aliquot annis ſoluit ad monetam antiquam, in qua penſio fuerat ab initio cōſtituta: poſtea alia moneta maior fabricata fuit: canonici exigebant penſionem ſibi ſolui de meliori moneta ex integro: Mandat Papa quibuſdam, quatenus canonicos illos faciant manere contentos ſolutione prioris pecuniæ: vel ſi non eſt in vſu, contenti ſint æſtimatione penſionis antiquæ. Nota quòd penſio ſoluenda eſt, ſecūdum quod ab initio fuit cōſtituta, ſiue moneta diminuta fuerit, ſiue augmentata: ſic initium ſpectatur.

† *De materia ſolutionis in mutata moneta vide Bar. & doctores. in l. Paulus.* ff. de ſol. & *quas etiam* ſupra eo. ti. in c. olim. cauſam.

† *perſolueritis.*

† *Dictio, Tibi, deeſt in omnibus manuſcriptis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. vers per q. de quot annis intelligatur. arg. quòd de duobus. ſol. contrarium.*

h ¶ *Aliquot annis.*] Videtur, quòd duo ſufficiāt: quia pluralis elocutio duorum numero contenta eſt. 4. q. 3. *c. ſi teſtes. §. vbi numerus.* & *de conſecr. diſt.* 1. *hoc quoque.* & ſi poſt annos liber eſſe iuſſus eſt, poſt biennium liber erit. ff. *de manumiſ. teſ. libertas. §. vlt.* & ſi data fuerit conditio in diebus, ſi nihil adiicitur, biduo conditionē impleri oportet. ff. *de verb. ſig. inter illam. in fi.* immo exigitur, quod legitimo tempore præſtita ſit ad hoc, vt in futurum teneantur, niſi cauſa eſſet in euidenti. De hoc dicitur ſuprà *eod. peruenit.*

† *Pro intellectu vide diſtinctionē, quam hic affert Henricus Bosch.*

† *In multis Hiſpaniæ locis grangias vocant, quæ Latinis rura appellāt.*

i ¶ *Solutione prioris pecuniæ.*] Quæ ab initio fuit conſtituta: & non ad nouam, quæ maior eſt. Si enim moneta diminuta fuiſſet, illam recipere noluerint. ſ. *eod. olim.* cùm ergo minorem recipere nollent, maiorem exigere non debent. ff. *de damno infecto qui bona. §. ſi quiſquam* & C. *de ſolu. l. penult.*

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Si non ſit in vſu.*] Tunc æſtimationem illius antiquæ ſoluant, vt ſ. *eod. olim in fi.* Sed nunquid poſſet ſolui prima, ſi inueniretur, ſi non minùs valet: ſi verò minùs valet, & non eſt in vſu, non poteſt ſolui c, quia reprobata moneta non liberat ſoluentem. ff. *de pign. action. eleganter. §. qui reprobos.* ff. *ad Velle. quamuis. §. ſi conuenerit.* ff. *qui ſatiſdare cog. quotiens.* Ber.

c *Inuito creditori. ſatisfactū enim eſſet, ſi ab eo ſcienter approbaretur.* ff. de cond. & demonſt. quāuis. & *imputet ſibi, qui talē elegit.* ff. pro ſocio. ſocius ſocio. *Ioan. And.*

A*Vctoritate.*] Casvs. Religioſi licet aliquando celebrent in oratoriis, quæ in grangiis ſuis habent, propter hoc ratione viſitationis, procurationes exhibere non debent. Nota, quòd in oratoriis religioſorum procurationes peti non debent.

l ¶ *Ratione viſitationis.*] Talis procuratio non præſtatur, niſi quando perſonaliter viſitant locum cauſa correctionis. ſ. *eod. procurationes.* ſed in grangiis iſtis nulla fit viſitatio, licèt ibi quandoque monachi celebrent: ſed ad caput d accedit prælatus cauſa viſitationis. & ibi non conſueuerunt morari monachi, ſed conuerſi cauſa colendi agros ſuos &c. cùm nulla fiat viſitatio, nulla propter hoc, quòd ibi aliquādo celebrant, debet præſtari procuratio.

d *Vel eccleſiam, in cuius parochia habitant. Ioan. And.*

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ, &c.

¶ Suprà viſum eſt de cenſibus, ſed quia in conſecratione Eccleſiæ ſolent dari immunitates, & cenſus imponi, ideo, &c. Abb. Sic.

De hac materia tractatur de conſe. diſt. 1. & 68. diſt. Eccleſiis. 1. q. 2. c. 1. & q. 1 in multis.

AD hac.] Habet duo dicta. Secundum ibi, *Propter hoc.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod ſi altare motũ fuerit, vel lapis ſuperior, qui ſigillum continet, cõfractus, aut diminutus enormiter, iterum cõſecretur: ſed Eccleſia propter hoc reconſecrari non debet: licèt quidam canones hoc dicere videantur, & hoc dicit in iſto c. Nota quod totum non viciatur, quamuis pars vicietur.

¶ *Gloſſ. ſeq. reci. per q. in quo conſiſtat altaris conſecratio.*

a ¶ *Altare.*] i. menſa altaris. ſic exponitur de *cõſe. diſt. 1. ſi motum.* quandoque tabula cõſecrata de loco ad locum mouetur: nec tñ iterum cõſecratur. *de conſ. diſt. 1. concedimus.* & *c. quia.* & quod dicit, *motum.* i. mutatũ quo ad formam: ita quod formam amiſerit per diminutionem, vel augmentum, cùm hæc ſit forma rei. *ar. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius.* Idem ſi mẽſa altaris ſit enormiter fracta. j. quia cõſecrandum eſt altare. *j. eo. quod in dubiis, & c. ligneis.* Conſecratio altaris pręcipuè intelligitur in coniunctione a menſæ. ſcil. lapidis ſuperioris, & ſtructuræ inferioris b. & ita ſi menſa fuerit remota, vel aliquis de lapidibus tangens menſam ipſam, execratum eſt altare, & debet iterum conſecrari: ſed ſi aliquid additur alteri non execratur, ſed ſacrum trahit ad ſe non ſacrum c. *j. eo quod in dubiis.*

† Vide omnino B. Thomã in 4. ſent. diſt. 13. q. 1. ar. 2. queſtiũcula iij. & Syluestrũ in ſumma, verbo. altare.

† Ca. vnico. eo. tit. in 2. cõpil. Et de intellectu, præter Hoſtiẽſem, gloſſam, & doctores hic. Vide Turrecrematã in c. ſi motũ, de conſecr. diſt. 1.

† ſuppoſitus. † tráſpoſit⁹. † ſuperpoſitus.

† Cap. 1. de dedicatione Eccleſiarum, vel altarium. in 3. compil.

† Indroſien.

a Qua poteſt deſignare cõiunctionẽ fidelis animæ ad Deũ. ſim. c. e b. g. debi tis. Io. And.

b In coniunctione conſiſtit cõſecratio, ſiue ſit mobile, ſiue immobile ſecũdùm Tãc. Io. And.

c Hoc locũ habet in liquoribus, & in his quæ cõmiſtione cõfundũtur, in aliis non, ſecundũ Hoſt. non tamẽ reconſecrabitur cùm non ſit enormis læſio. Ioan. And.

TITVLVS XL.

De conſecratione † Eccleſiæ, vel altaris.

¶ Alexander iij.

¶ Amoto altari, vel lapide continente ſigillũ, reconſecrabitur altare, non autem Eccleſia.

CAP. I.

ADt hęc ſi altare a motũ fuerit, aut lapis ille ſolummodo ſuprapoſitus †, qui ſigillũ b continet, confractus, aut etiam diminutus c, debet denuo conſecrari d. Propter hoc verò nequaquam reiterare ſuam conſecrationem Eccleſia conſueuit: licèt id quidam canones e innuere videantur.

¶ Innocentius iij. Tornaceñ. Epiſcopo.

¶ Diebus etiam non feſtis poſſunt Eccleſiæ conſecrari.

CAP. II.

TVa † fraternitas: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd in diœceſi tua, licet tibi Eccleſiis dedicationem impendere, tam diebus Dominicis, quàm priuatis f.

¶ Idem Nidroſieñ. † Epiſcopo.

¶ Habet duo dicta, & primo idem dicit, quod c. primũ, ſupra eodem. Secundum dictum dicit, quod oleũ non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum ſit conſecratum.

b ¶ *Sigillum.*] Quod in lapide fit in conſecratione.

c ¶ *Confractus, aut etiam diminutus.*] Enormiter. *j. eo. quod in dubiis.*

d ¶ *Conſecrari.*] Ipſum altare, & non Eccleſia. Alia enim eſt conſecratio Eccleſiæ, & alia altaris: vt ſequitur in littera.

e ¶ *Canones.*] *De conſe. diſt. 1. ſi motum.* innuitur ibi, quòd Eccleſia debeat cõſecrari, dum dicit: ſi motũ fuerit altare, denuo conſecretur Eccleſia. ſed exponitur, *altare.* i. menſa ſiue tabula, *Eccleſia,* i. altare. quod eſt dicere: ſi mota fuerit tabula, conſecretur altare. Bern.

TVa.] CASVS. Quia conſecrationes clericorum certis tẽporibus fieri debent, quæſiuit Eps Tornaceñ. quibus diebus conſecratio Eccleſiarum fieri debeat? Rñdet Papa, quod diebus Dominicis, & aliis poteſt Eccleſias conſecrare. Nota, quod omni die poſſunt Eccleſiæ conſecrari:

¶ *Gl. ſeq. reci. per q. ſcilicet quæ fuerit ratio dubitationis.*

f ¶ *Quàm priuatis.*] Qualibet ergo die poſsũt fieri cõſecrationes Eccleſiarum, vel altariũ: virgines etiã propter neceſſitatem diebus priuatis velum ſacrum accipere poſſunt. *20. q. 1. de viris.* quia neceſſitas legẽ nõ habet. *de conſe. diſt. 1. ſicut & ſ. de conſue. quanto.* & ſic magna neceſſitas hoc inducit: vt ibi dicitur. *& j. de reg. iu. quod non eſt.* ordines verò ſacri non conferuntur niſi certis diebus. *ſ. de temp. ordi. c. 1. & 2. 75. diſt. c. vlt.* & chriſma certo tempore conficitur *de conſe. diſt. 4. omni tempore.* quod in ſuperficie potius cõtradicit. ſed exponitur, *omni tempore.* i. omni anno ante Paſcha certo die: & quia iſti certis temporibus conferuntur, dubitauit, an idem eſſet de conſecratione Eccleſiarum Bern.

QVod in dubiis. CASVS. Primò dicit hic, quod ſi altare motum fuerit, vel tabula ſuperior enormiter fracta, debet iterum cõſecrari. Item oleum non conſecratum poſt cõmiſceri oleo cõſecrato, & dicetur non conſecratum. Nota, quod ea quæ religioſis adhęrent, religioſa cenſentur. Item magis dignũ trahit ad ſe minùs dignum.

CAP. III.

QVod † in dubiis? & infrà. ¶ Altare verò, in quo tabula, cui conſecrationis benedictio Pontificali miniſterio adhibetur, ſi mota g, vel enormiter fracta fuerit, debet nõ immeritò conſecrari h. ¶ Nec negamus quin oleum non conſecratum i, conſecrato poſſit oleo commiſceri.

¶ Idẽ Compoſtellano Archiepiſcopo.

¶ Reconciliatur Eccleſia, quæ propter homicidia, & vulnera hominũ ibidem perpetrata, polluta eſt.

CAP. IV.

PRopoſuiſti †, quòd venientibus ad Eccleſiam ſancti † Iacobi ex diuerſis religionibus peregrinis, & volentibus aliis ab aliis per contentiones, & rixas, altaris de nocte cuſtodiam vendicare, homicidia contingũt fieri † interdum, & aliquando vulnera inferuntur: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ taliter † reſpondemus, quòd manente Eccleſia, & altari, ipſa reconciliari k poterit per aquam cum vino, & cinere benedictam.

¶ Idem.

¶ Plura altaria ſimul in eadẽ Eccleſia conſecrari poſſunt: & idem in pluribus Epiſcopis.

CAP. V.

CVm † ſis: & infrà. ¶ Mcueris igitur, quòd plura in

g ¶ *Mota.*] *De conſecr. diſt. 1. ſi motum. & ĩ. eo. c. 1.*

h ¶ *Cõſecrari.*] De hac cõſecratione dic vt ſ. *eo. c. 1.* per quod intellige, quod hic dicitur.

¶ *Gl. ſeq. arg. alleg. 4. ſura & duo alle. in cõtrarium min. ſi. arg.*

i ¶ *Conſecratio.*] Et ita ſacrum tanquã digni⁹ d trahit ad ſe non ſacrum. *13. q. 2. non æſtimemus. & ff. de rei vend. quæ religioſis.* ſimile *ff. de ſol. ſi alienũ. ff. de vſuca. eum qui ades.* ſecus ſi vinum apponatur e ſanguini. *j. tit. prox. cum Marthæ. §. quaſiuiſti. ver. præterea.* Arg. contra quod minùs dignum trahit ad ſe magis dignum. arg. *ſ. de iure patr. ex litteris. & c. cum ſæculum.* & arg. *ſ. de offi. deleg. ſuper quaſtionem. §. ſi verò duo ſunt.* Item arg. quod in reficiẽdis ſacris veſtibus, filum non ſacrum, ſiue pannus non ſacer poteſt apponi, nec eſt opus noua cõſecratione. Io.

PRopoſuiſti.] Primò ponitur conſultatio: ſecundò reſponſio ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

CASVS. Peregrini de diuerſis mundi partibus veniunt ad Eccleſiam beati Iacobi, iter quos rixas, & contentiones pp cuſtodiam altaris fieri contingit: vnde vulnera, & homicidia inferũtur ibidem: quæritur, verũ propter hoc Eccleſia debeat iterũ cõſecrari? Reſpõdet Papa, quod non debet reconſecrari, ſed debet reconciliari per aquam cum vino, & cinere benedictã. Nota, quod propter ſanguinis effuſionem non reconſecrantur Eccleſiæ, ſed reconciliantur.

k ¶ *Reconciliari.*] Nota, qñ Eccleſia debet conſecrari, vel recõciliari: primò ſi dubitatur, an ſit conſecrata. Idem de altari, quod pp dubium debet conſecrari. *de conſe. diſt. 1. Eccleſiæ, vel altaris.* quia nõ dicitur iteratum, quod neſcitur eſſe factũ. *de cõſ. diſt. 1. ſolẽnitates 1.* ſic eſt de baptiſmo. *j. de bap. c. 2.* & ſim. *68. diſt. presbyteri quos. & §. ſeq.* Item ſi Eccleſia eſt exuſta tota, vel maior pars, debet iterum conſecrari. *de conſecr. diſt. 1. Eccleſiis ſemel.* arg. *ff. de contrahen. emp. domum.* ſi verò tectum corruerit, & parietes illæſi remaneant, vel etiam modicũ de ipſis parietibus deſtructum fuerit, nõ debet pp hoc conſecrari, *j. eo. ligneis.* & ſi tota Eccleſia ſimul deſtructa fuerit, vel maior pars, debet iterum cõſecrari: ſic ſucceſſiuè f ſufficit aſperſio aquæ benedictæ. *de conſecr. diſt. 1. de fabrica.* Pro remotione altaris, vel fractura enormi, nõ recõſecretur Eccleſia: vt ſ. c. 1 pro ſanguinis effuſione, & p adulterio dẽt tãtùm recõciliari: vt hic patet. & *j. de adulter. ſignificaſti.* & *27. j. eo. c. vlt.* Arg. contra *de conſecr. diſt. 1. Eccleſiis ſemel.* Sed illud intelligitur ſecũdũ hoc, quòd ſanguinis effuſione, vel ſeminis pollutione nõ cõſecratur. Per quem debet fieri hæc reconciliatio, dicitur *j. eo. quia.* ADDITIO. Sed pone, quòd vir ſeipſum, vel aliquis alius aliquem in Eccleſia ſuſpendat: quid dices? Non videtur recõſecranda, vt hic. ſed eſt reconcilianda.

CVm ſis.] Ratio dubitãdi in iſto tex. fuit, nam vni pſonæ nõ poſsũt plures ordines ſacri eadẽ die cõferri: vt *in c. litteras. de tem. ord.* Itẽ vnica Miſſa in die per Epm dici põt, vt *in c. conſuluiſti. j. tit. prox.* & iſtę cõſecratiões nõ fiũt ſine Miſſa. De quo tamen

d De hac regula vide latè per Iaſo. nẽ in l. imperiũ. ff. de iuriſd. om. iud.

† Cap. 2. tit. de dedicatione. Eccl. vel altariũ in 3. comp. Et de intellectu vide Turrecrematam in c. ſi motum. de cõſe. diſt. 1.

e De hoc articulo conſule B. Theo. 3. p. q. 77. art. 8.

† Cap. 3. tit. de dedicatione Eccleſiarũ, vel altariũ, in 3. comp. Et vide Turrecrematã ſuprà citatũ, & Syluestrũ in ſum. verbo, altare, circa finem. & verbo, cõſec. 2.

† beati.

† Dictu. ſieri, deeſt in antiquis.

† Aliàs ita breuiter reſpõdemus.

† Cap. vnic. tit. de viu, & aucto. pallij. in 4. comp.

f De his diebus præter Hoſtienſem, & Ioã. And. vide diſtinctiones quas hic recenſet Henricus Boich.

tñ die vt habes per gloſſam *not. in c. quod ſicut. de elect.* vbi diſputabitur, an celebratio Miſſæ ſit de ſubſtantia conſecrationis: vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadē Eccleſia ſimul cōſecrari nō poſsūt. & idē eſt in Epīs. ſed cōtrariū hic deciditur: nā nihil obſtat, quò minùs in eadē miſſa: & in eodē loco poſſint plures Epiſcopi conſecrari, vel plura altaria. Abbas.

Eccleſia vna altaria [a], & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare.

¶ Idem.

¶ *Corruēte tecto parietibus illæſis, & mēſa altaris nō enormiter fracta, nec altare, nec Eccleſia cōſecratur.*

CAP. VI.

Ligneis † ædificiis Eccleſiæ veſtræ caſu conſumptis, parietibus [b] tamen illæſis, ac menſa principalis altaris in ſua extremitate modicam paſſa fracturam: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd cùm parietes in ſua integritate permanſerint, & tabula altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit: ob cauſam prędictam, nec Eccleſia, nec altare debet denuo conſecrari.

¶ Idem Senon. Epiſcopo.

¶ *Polluitur Eccleſia, vel cœmeteriū ſi excommunicatus in ea ſepelitur.*

CAP. VII.

Conſuluiſti †: *& infrà.* ¶ Cœmeteria [c], in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contingit †, reconcilianda erunt aſperſione † aquæ ſolemniter benedictæ: ſicut in dedicationibus [d] Eccleſiarum fieri conſueuit.

¶ Honorius iij Reginæ Hungariæ.

¶ *Qui fecit Eccleſiā conſecrari, tenetur eā dotare. Hoc dicit, & tenē menti hunc caſum.*

CAP. VIII.

Cum † ſicut ex relatione Capituli Oradieñ. nobis innotuit †, eorum feceris Eccleſiam conſecrari: *& infrà.* ¶ Cum non in Eccleſia, niſi de dote prouiſum ei fuerit conſecranda [e], eo liberalius ad dotandam prædictam Eccleſiam aperire manus munificentiæ tuæ debes quo ad hoc fortius tanquam ex debito iam teneris †.

¶ Gregorius ix. Aſtoriceñ. Epiſcopo.

¶ *Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per epiſcopum benedicta.*

CAP. IX.

Aqua † per Epiſcopum benedicta Eccleſiam reconciliari poſſe per aliū Epiſcopum non negamus, per ſacerdotes ſimplices hoc fieri de cætero prohibentes: Non obſtante conſuetudine [f] prouinciæ † Bracharēñ. (quę dicenda eſt potiùs corruptela) quia licèt Epiſcopus cōmittere valeat, quæ iuriſdictionis [g] exiſtunt: quæ ordinis tamen † epālis ſunt, non poteſt inferioris gradus Clericis demādare. ¶ Quod autem mandantibus Epiſcopis, ſuper reconciliatione factum eſt hactenus per coſ-

Casvs. Cùm plures clericos poſſit eps ſimul ordinare, quæſitū fuit à quodā Archiepiſcopo, verū plura altaria in vna Eccleſia, & plures Epiſcopos poſſet ſimul cōſecrare? Et Papa rñdet, quod poteſt. No. qđ plura altaria, & plures Epiſcopi poſsūt ſimul cōſecrari. ¶ *Gl. ſe. ar. cōtra Bazianū, & dat duo ſimilia.*

a ¶ [*Plura altaria.*] Ar. cōtra Bazianū, q dicit, ꝙ cōſecrato maiori altari, oīa alia altaria eſſēt cōſecrāta, ſi digito demōſtrētur. arg. *ff. de acquir. poſ. quod meo. §. ſi per venditurā,* & *ff. de na. libe. ſi quis habens.* ſi plures clerici poſſunt ordinari. *j. de tempo. ordi. de eo. & 75. diſt. ꝙ a patribus.* & plures Epiſcopos pōt cōſecrare. modica fuit hæc dubitatio, ſed nō credebat, ꝙ licèt plures clericos poſſet ordinare, ꝙ poſſet plura altaria, vel Epiſcopos conſecrare. Ber.

Ligneis.] Duæ ſunt partes, cōſultatio, & rñſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas.

Casvs. Ligna Eccleſię conſumpta ſunt vetuſtate, vel alia cauſa tectū Eccleſiæ deſtructū eſt, & cōſumptū, ſed parietes integri remāſerūt, ſed menſa principalis altaris modicam paſſa eſt fracturam: reparatū eſt tectum, quæritur, verum Eccleſia, vel altare debeat recōſecrari? Reſpondet Papa, ꝙ cū parietes in ſua integritate permanſerint, nec Eccleſia, nec altare, propter cauſam prædictam, debent denuo conſecrari. Not. ꝙ parietibus Eccleſiæ in ſua integritate permanentibus non eſt Eccleſia reconſecranda.

b ¶ [*Parietibus.*] Quandiu parietes integri ſunt, non eſt Eccleſia reconſecranda, quia in parietibus conſecratur Eccleſia, & non in tecto, aut ſi ſucceſſiuè reparati eſſent. de conſec. diſt. 1. de fabrica. De hoc dictum eſt. ſ. eo. propoſuiſti. & de tabula. ſ. eo. ca. & quæ ibi dicta ſunt, hic poſſent dici.

Conſuluiſti.] Casvs. Corpora excommunicatorum in cœmeterio Eccleſię ſepulta ſunt; quęritur, verum cœmeteriū debeat denuo conſecrari? Reſpondet Papa, quòd cœmeteria illa reconcilianda erunt per aſperſionem aquæ benedictæ ſolemniter: ſicut in reconciliationibus Eccleſiarum fieri cōſueuit, eiectis priùs corporibus excommunicatorum, ſi à corporibus fidelium diſcerni poterunt. Not. quòd ſicut Eccleſia reconciliatur, ita & cœmeterium.

c ¶ [*Cœmeteria.*] Sicut ergo Eccleſia reconciliatur, ita & cœmeterium, cùm ſit conſecratum: vt hic patet: & illa corpora, ſi diſcerni poterunt, ſunt exhumanda, & extra cœmeterium eiicienda. ſ. *de ſepul. ſacris,* & eadem gaudent immunitate Eccleſia & cœmeterium. *16. q. 4. ſi quis contumax. & c. ſeq.* & ita idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali. ſ. *de off. dele. prudentiam. §. Ult. cum ſuis concordantiis.*

d ¶ [*Sicut in dedicationibus.*] ſ. *eod. propoſuiſti. & de conſecratio. diſt. 1. ſi motum. & c. ſeq.* Ber.

Cum ſicut.] In prima ponitur facti narratio, in ſecunda exhortatio ibi, cum non ſit. Ab. Et hæc decretalis ponit, quę deberent poni in principio tit. de donationibus. Abbas.

Casvs. Regina Hungariæ quādā Eccleſiā fundauit, & eā fecit cōſecrari, & in ea fuerūt clerici inſtituti: ſed Eccleſiā nō dotauit: clerici illi⁹ Eccleſiæ ſignificauerūt hoc dño Papę, vnde ipſe ſcribit Reginæ, dicēs: cū Eccleſia nō ſit cōſecrāda, niſi de dote ſit ei prouiſum, tantò liberalius ad dotādā Eccleſiā prędictā liberalitatis ſeu prouiſionis manus aperire debet, quāto ad hoc ex debito iā tenetur. No. ꝙ nō debet Eccleſia cōſecrari, nec etiā fundari, niſi à patrono ei de dote primò prouideatur. Item qui fundat Eccleſiam, tenetur dotem aſſignare eidem. ¶ *Gl. ſeq primò ampliat, & fortificat tex. Secundo quærit, & ſoluit: & iterum quærit: ponit opi. quam approbat cum certa moderatione.*

e ¶ *Conſecranda.*] Nec etiam fundanda, niſi prius competens dos fuerit ei aſſignata. *de conſec. diſt. 1. nemo.* in Auth. *Vt nullus fabri. oratio. §. 1. coll. 5.* & in Auth. *vt deter. ſit nume. cleri. §. 1. coll. 1.* vel ſi hoc omiſſum ſit in fūdatione ſicut hic, non debet conſecrari Eccleſia, niſi dos ei prius fuerit aſſignata: vt 16. q. *Ult. pia mentis. 1. q. 1. placuit. & hoc.* cùm ad hoc ex debito teneatur fundator: vt dicit in fi. Sed quæ erit cōpetēs dos? Rñdeo ſi ſit monaſteriū, tunc dos dēt eſſe tāta, quod presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi, cantores, & lectores poſſent ibi eſſe, prout traditur in Auth. *vt determi. ſit nū. cle. §. 1.* ſi vero alia Eccleſia collegiata, dos ad minùs dēt eſſe pro duobus ar. ſ. *de ſi. presbyt. propoſuiſti. 7. q. 1. illud,* aut tribus. *de conſec. diſ. 1. hoc quoque* & quòd poſſit recipere hoſpites, & epālia iura perſoluere. ſ. *de prab. de monachis. ſ. de ſup. negl. præla. c. 2.* Sed qđ ſi eps cōſecrat, vel fūdat Eccleſiā nō aſſignata dote? Dicit Bazian⁹, & bñ, qđ eps tenetur dotare Eccleſiā, ſicut tenet prouidere illi, quē ordinat ſine titulo ſ. *de praben. c. 2. epiſcopus & c. cum ſecundum Apoſtolum.* & hoc credo verum, dummodo ſine læſione eccleſiæ ſuæ hoc facere poſſit: aliàs non, niſi haberet proprium: quia delictum perſonæ, &c. *16 q. 6 ſi epiſcopum. ſ. de exceptio. cum Venerabilis.* & tunc fundator dotabit eam, & poſſet ad hoc compelli. ar. *16. q. Ult. pia mentis.* arg. ad hoc. *ff. de rit. nu. qui liberos.* & hæres fūdatoris ad hoc tenetur *in Auth. de ecc. tit. §. ſi autem. & §. ſi quis ædificationē. coll. 9.* Ber.

Aqua.] Tria facit. Ponit dictum. Damnat cōſuetudinem, cauſam reddens, & ſubdit præteriti tolerantiam. Secunda ibi, *Non obſtante.* Tertia ibi, *Quod autem.* Abbas.

Casvs. In prouincia Bracharen. qū Eccleſia vel per ſanguinis effuſionem, vel alio mō fuerat violata, recōciliabatur per ſimplices ſacerdotes: peruenit hoc ad notitiā Papæ: vñ ſuper hoc ſcribit Aſtoriceñ. Epō dicēs, quod per aliū epiſcopū, quàm per propriū Eccleſiæ pōt recōciliari aqua per epm benedicta. & nō per ſimplices ſacerdotes recōciliatur Eccleſia, nō obſtante cōſuetudine prouinciæ Bracharen. quę dicēda eſt potiùs corruptela: quia licet Eps cōmittere poſſit, quę iuriſdictionis ſūt, inferioribus clericis tñ ea quę ſūt epālis ordinis, nō pt eiſdem clericis inferioribus demādare. Quod autē ſuper recōciliatione hactenus factū eſt de mādato Epōrū, duxit de miſericordia tolerādū. No. ꝙ eccleſia ſolūmodo per epiſcopum recōciliari debet, nō obſtāte cōtraria cōſuetudine. Itē eps pōt cōmittere ea, quæ ſunt iuriſdictionis inferioribus clericis: ſed ea quæ ſunt ordinis epālis, demādare inferioribus nō pōt. Itē recōciliatio, quæ nulla eſt per tolerātiā Papæ fit aliqua: & ita de nihilo facit aliquid, ſicut de ſētētia, quæ nulla eſt, facit aliquā.

f ¶ *Cōſuetudine.*] No. ergo ꝙ cōſuetudo, q̄ eſt cōtra iuris naturā, nō prodeſt, & cōtra illud ius nō pōt præſcribi. ſ. *de conſue. cū inter Vos. & c. cū Venerabilis & c. quanto. & c. Ult.* vbi de hoc. ¶ *Gl. ſeq. exemplificat, & quærit diuerſitatis rationem, & ſol.*

g ¶ [*Iuriſdictiōis.*] Putà iudicare, cognoſcere de cauſis, inſtituere beneficia

† Ca. vnic. eod. tit. in 4. compil. *Et de materia præter doctores hic vide plenè per Sylueſtrum in ſumma, verbo, conſecratio. 2.*

a *Ille eſt caſus in quo ſufficit affectus, de quo per aliquem actum appareat, hic verò requiritur certa forma. Ioan. And.*

† Ca. 1. tit. de celebratione diuini officij in 4. cōpil. *Et de materia vide Sylueſtrum in ſumma: verbo, cœmeterium. §. 4.*

† *contigerit. Aliàs ita:* aſperſione ſolemniter aquæ, &c.

b *In quibus ſūt cruces, & inūctiones. Io. And.*

c *Pro hac gloſſa facit tex.* in c. cū eccleſia. de immu. eccle. *& melior textus* in c. ſi ciuitas. de ſen. excom. lib. 6.

d *Vnde in Pontificali ponitur rubri. de recōciliatione Eccleſiæ, & cœmeterij, ſimul, & connexim tractando, & docens ꝙ uno polluto reliquū pollutum, quòd doc vt j. eo. c. vnic. lib. 6. Io. And.*

† *Vide Pet. de Peru.* in tracta. canonicæ epiſcopalis c. 7. *& Bal.* tra. de dote p. 1. *adde Ananiam* cōſ. 22. inc. primò vide tyt.

† *In aliquot antiquis ita:* nobis innotuerit, quòd eorū, *&c.*

† Vide l. fi. *& ibi Alex.* ff. de dot. prælega.

† *De intellectu prætor doctores hic vide Canarruuiam.* l. 3. varia. reſo. c. 10.

† *Aliàs* Eccleſiæ, *& hoc agnoſcit hic Hoſt.*

† *Dictio* tamē *deeſt in aliquot vetuſtis.*

e *Intellige hoc dictum, prout declarans* in c. quanto. de tranſlat. epiſcopi. ſuper gloſſa in verbo, veri Dei vicem.

f *Pro intellectu materia huius gloſſ. Vide Alfonſum Caſtrum* l. 2. de iuſta hære. puni. c. 21. *& Couarruuiam* cautio c. certam.

beneficia conferre, & omnia alia, quæ aſſecutus eſt Epūs in cõfirmatione: arg. ſ. de ele. trãſmiſſam. hæc omnia cõmittere poteſt, & delegare vnicuique maiori, vel minori. Sed ea quæ sũt Epalis ordinis, demãdare nõ põt inferioribus, putà clericos ordinare, virgines cõſecrare, chriſma cõficere, & cõſimilia, quæ miniſterium cõſecrationis deſiderant. Sed quæ eſt ratio, quare illa quæ ſunt iuriſdictionis poſſit cõmittere clericis inferioris gradus, & nõ illa, quæ ſunt ordinis, demãdare? Hæc poteſt eſſe ratio. Iuriſdictio ſola volũtate, & verbo cõmittitur, ſiue delegatus fuerit, ſiue ordinarius, & reuocatur. ſ. de offic. dele. ſuper quæſtionum. §. intentionis. & §. porro. ff. de iudi. iudicium. ſed collatio ſacramẽtorũ nõ cõfertur ſola voluntate, vel verbo, immo facto eſt opus: quia neceſſaria eſt viſibilis vnctio, & exterior: quæ eſt ſignũ interioris vnctionis in corde. ſ. de ſacra. vnctio. c. vno. quæ perpetua eſt, & amitti non põt, licet executio quãque ſuſpendatur, 1. q. 1. quod quidã. ver. ſi fortè militia, &c. Et ita patet, quod nõ poſſunt taliter demãdari, ſicut iuriſdictio, vel reuocari: & talia cõferri nõ põt, niſi ab eis, qui habẽt ea per collationẽ. 68. diſt. presbyteri quos. & ſic recõciliatio talis nulla eſt, cũ ſacerdotes illi nõ habuerũt poteſtatẽ illã per talẽ demandationẽ, quæ eſt ordinis Epalis, ſicut cõſecratio: ſed vnus Epūs alij Epo poteſt hoc demãdare, & per huiuſmodi demãdationẽ nihil ei cõmittit, cũ ipſe Epūs habeat ea, quæ miniſterium cõſecrationis deſiderãt, & ei deeſt tm̃ auctoritas: quia in alienam meſſem falcem mittere non debet, niſi de voluntate, & mandato illius, cuius eſt diœceſis. 9. q. 3. ſcriptum eſt.

† Mediocriter, aliàs, miſericorditer. Hoſt.

† Vide l. fi. C. de do. inter vir. & vxor. l. imperialis. C. de nup.

† Vide hic ſupra alios Henricum Boich. & c. 13, qui. vbi latè Doctores de ſent. excom. lib. 6.

† Vide concil. Trid. ſeſſ. 22. in decreto de obſeruãdis, & euitãdis in celebratione Miſſæ.

† In concilijs editis nondum inuenis, refert Burchard' l. 2. decre. c. 104. & 105. & Iuo. p. 6. c. 181. & 182. habetur apud Gratianu 91. diſt. c. presbyter. ſed ſignatur vt palea, & c. 2. in c. de ſuffragijs, in 3. compil. & vide notas noſtras in his ca.

dem, miſericorditer † toleramus[a] †.

¶ Idem eidem.

¶ *Eccleſia etiam non conſecrata ſi polluitur, reconcilianda eſt.*

CAP. X.

Si[1] † Eccleſia non[b] conſecrata cuiuſcunque fuerit ſemine, aut ſanguinis effuſione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur[c], ne diuinæ laudis organa ſuſpendantur. Eſt tamen, quàm citiùs fieri poterit, conſecranda.

TITVLVS XLI.

De celebratione Miſſarum †, & ſacramento Euchariſtiæ, & diuinis officiis.

¶ Ex concilio Agateñ.

¶ *Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas: permittitur tamẽ ſibi ex cauſa dicere eas vſque ad veſperas incluſiuè. Hoc dicit ſecundùm vnum intellectum.*

CAP. I.

Presbyter manè, matutinali officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam Veſperamque perſoluat[d]: ita tamen vt horis competentibus[e], iuxta poſſibilitatem, aut à ſe, aut à ſcholaribus[f] publicè compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis viſitatis, ſi voluerit, exeat ad opus rurale[g] ieiunus[h], vt iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſiue diuerſorum commeantium, infirmorum, atque defunctorum ſuccurrere[i] poſſit, vſque ad ſtatutam horam, pro temporis qualitate, Propheta dicente [Septies in die laudem dixi tibi,] quia ſeptenarius[k] numerus

Pſal. 118.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Toleramus.*] Sed videtur, quod iſta ſola tolerantiã non ſufficiat ſibi, niſi iterum reconcilietur per Epm: quia nulla fuit reconciliatio: ergo iterũ debet reconciliari, ſicut ſi aliquis ordinatur ab eo, qui ordinandi poteſtatem non habebat, iterum debet ordinari. 68. diſt. presbyteri & ſ. de presby. non bap. c. 1. & 3. Sed dic, quod per talem tolerantiam ratam habet talem reconciliationẽ: & incipit valere ex nunc, cũ prima nulla fuiſſet, & ita de nihilo[a] facit aliquid. ſic 3. q. 6. hoc quippe. & de conſe. diſt. 2. reuera quia poteſt princeps mutare naturam rei. C. de rei vxo. actio. l. vnica, circa prin. Ber.

Si *Eccleſia.*] Habet duo dicta, quæ patent in textu. Secundùm ibi, *Eſt tamen.* Abbas Siculus.

Casvs. Aliqua Eccleſia nõ cõſecrata ſanguinis effuſione, aut alio modo polluta eſt: quærit, qualiter ſit recõciliãda? Rñdet Papa, quod lauetur aqua exorcizata, ne diuinæ laudis organa ſuſpendantur in ea: & quàm cito poterit fieri, debet conſecrari. Nota, quod licet Eccleſia non ſit conſecrata, ſi tamen polluta fuerit, non debet in ea celebrari, niſi priùs aqua lauetur. Item Eccleſia non conſecrata gaudet eodem priuilegio, quo & cõſecrata, ſed aliter reconciliatur, quàm cõſecrata: vt hic patet.

a Hæc dicta gloſſa, intellige, prout notaui in c. quanto. ſupra de trãſla. Epiſcopi. ſuper gloſſa, in verbo, veri Dei.

¶ *Glo. ſeq. arg. à minori, & dat ſimile.*

b ¶ *Nõ conſecrata*] Not. quod dicit, nõ cõſecrata, ergo multò fortius conſecrata. ſ. e. propoſuiſti: ſic & cœmeteriũ ſi taliter polluatur, reconciliari debet, vt ſ. eo. conſuluiſti, arg. quod ſi aliquis excommunicatus, vel paganus ibi ſepelitur, ſunt inde eiiciẽdi: nec in ea debet celebrari ante eiectionem, & aſperſionẽ aquæ benedictæ, licèt conſecrata priùs non fuerit, & parietes ſunt radendi, *de conſecr. diſt. 1. Eccleſia. & c. vbi, & c. ſeq.* Et ita Eccleſia non conſecrata gaudet eodem priuilegio, quo & conſecrata, vt hic patet. & hoc eſt expreſſum ī. *de immu. Eccle. cap. penult.* & ita ſi aliquis illuc confugerit, debet ab Eccleſia defendi: & hoc ideo, quia locus ille auctoritate Epi dedicatus eſt diuino cultui: & quod ſemel Deo dedicatum eſt, ad profanos vſus redire non debet. 12. q. 2. *nulli liceat. & ſ. de re. permuta. mãcipia*[b]. & tamẽ grauius peccat, qui ſic deliquit, quàm in non conſecrata: ſicut magis peccat, & grauiùs punitur, qui in maiorẽ perſonam, quã qui in minorẽ: nã ex perſona conſideratur iniuria, & crimẽ. *Inſt. de iniur. § atrox. infra de ſent. excom. cùm illorum.* & crimen augetur dignitate præpoſiti. *ff. de re milit. omne delictum. §. 1.* Sed nunquid & iſti violatores ſunt dicendi ſacrilegi ſecundùm diſtinctionem ſacrilegij? Non videtur, 17. q. 4. *ſacrilegium.* ſed credo, quod tanquã ſacrilegi iudicandi ſunt, licet locus adhuc conſecratus nõ ſit. arg. *ſuprà de for. compe. conqueſtus.* & quia eodem priuilegio gaudet, ac ſi eſſet conſecrata. *infra de immu. eccleſ. cap. penult.*

b Concor. l. ſancimus. C. de ſacr. ſan. Eccl. & Inſt. de re. diuis. §. locus.

c ¶ *Lauetur.*] Sed per quem debet lauari? Videtur, quod per Epiſcopũ tantum. ſ. c. prox. In hoc caſu ſatis credo, quod per ſimplicem ſacerdotem poſſit lauari: quia ſi intellexiſſet Papa, quod per epiſcopum deberet lauari, illud dixiſſet, ſicut dixit in prox. c. præcedenti. cùm Papa in vtroque c. ſcribat eidem, & quia dixit, *aqua exorcizata*[c] *lauetur*, quæ fit per ſimplicem ſacerdotem, & non cum aqua benedicta, cum vino, & cinere, cum qua reconciliatur Eccleſia conſecrata. ſ. *e. propoſuiſti.* & arg. ad hoc. ſ. *de tempo. ordi. cùm in diſtribuendis.* & arg. *de conſecratio. diſt. 2. c. fin.* arg. tamen contra *infra de immunit. eccl. cap. pen.* Bernar.

c De hac re vide hic latius per Hoſt. & Ioann. And.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

¶ *Viſum eſt ſupra de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris: ſed quia in eccleſia conſecrata Miſſæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, ideo ſubiungitur hæc rubrica. Abbas.*

De hac materia tractatur de conſe. di. 5. conuenit. & duobus c. ſeq. 15. diſt. ſancta in Paſcha. *De ſecunda parte, videlicet de ſacramento Euchariſtiæ tractatur* de conſecr. diſt. 2. per totum.

Presbyter.] Communiter non ſummatur propter multitudinem doctorum. Primò præcipit officiũ dici horis debitis, & ex cauſa permittit anticipationem. Secundò ſpecificat caſum, quare permittit ſibi anticipare ibi, *Deinde.* Tertio concludit ibi: *Ergo.* Abbas Siculus.

Casvs. Presbyter manè omnes horas ſuas dicere debet, & peractis horis, & infirmis viſitatis, exeat ad rurale opus, ſi vult, & alia faciat, quæ ſequuntur in littera. No. quod omnes horæ manè dici poſſunt excepto completorio. Item clericus, cui beneficium non ſufficit, ex artificio poteſt victum quærere.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, & ſolutionem.*

d ¶ *Perſoluat.*] Conſilium eſt, vt ſimul dicat omnes horas, nec ſuperuenientibus occupationibus aliquam horam dimittat: & intelligitur hoc de clericis pauperibus, quos ad opus rurale oportet exire, vt in littera patet: aliàs ſuo loco, & tempore dicendæ ſunt ſingulæ horæ.

Additio. Vnde verſus:

Exeat omnis inops opus ad rurale Sacerdos.
Si vult completis horis, ægris quoque viſis.

e ¶ *Competentibus.*] Signatis campanis, vel alio ſigno. ſ. *de celeb. in cauſis. & ſ. de off. cuſto. c. 1. & 1. diſt. ius militare.*

f ¶ *A ſcholaribus.*] Hic exaudio, cum aliqua ſuperueniente neceſſitate ipſe officium ſuum perficere non poteſt. 7. q. 1. *illud.* & facit ad hoc. ſ. *de vi. & honeſt. cleric. vt quiſque.*

g ¶ *Rurale.*] Clericus enim, cui Eccleſia non ſufficit, ex artificio ſuo victum, & veſtitum quærat. 91. *diſt. clericus victum, abſque officij ſui detrimento. & 21. q. 1. c. 1.*

h ¶ *Ieiunus.*] *De conſec. diſt. 2. liquido & de conſec. diſt. 1. ſacrata. & diſt. 5. vt ieiuni. & c. vt epiſcopi. & 7. q. 1. nihil.* Ber.

i ¶ *Succurrere.*] Miſſam celebrando vſque ad ſtatutam horam: vt hic dicit, id eſt, Nonam. *de conſec. diſt. 1. ſolent*, vel vſque ad Tertiam quandoque. 44. *diſt. non liceat. hoc in diebus communibus.*

k ¶ *Septenarius.*] Sunt ſeptẽ horæ, ſicut ſunt ſeptẽ dona ſpiritus ſancti 30. q. 1. *peruenit.* ſeptẽ dies ſæculi, & ſeptẽ ætates, qui-bus

d Vide Nauarrum in manuali de horis canonicis. c 3. & notas noſtras in hoc.

bus cōpletis finietur mūdus: ſeptē petitiones in oratione Dominica, ſeptē pſalmi pœnitētiales, itē ſeptē diaconi, ſicut ſeptē candelabra. 93. *diſt. diaconiſque*. Et ita ſeptē ſunt horæ, ad quas tenētur ſacerdotes: de aliis nihil dicit: vnde videtur, q̄ nō tenētur: ſed certē tenētur. *arg. ē. de preben. cū ſecundū Apoſtolū*. 91. *diſt. c. 1. & 2. & 92. diſt. c. vlt.* Ber.

ADDITIO. Vñ verſus: *Hæ ſūt ſeptenis ꝓpter quas pſallimus horas: Matutina ligat Chriſtū, q crimina purgat: Prima replet ſputis: cauſam dat Tertia mortis: Sexta cruci nectit: latus eius Nona bipertit: Veſpera deponit: tumulo Completa reponit.*

Q*Vide.*] Primò ponitur exceſſus. Secundo prouiſio ibi, *ideo* Abbas.

CASVS. Quidam laici habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant Euangelium: *In principio erat verbum*: & Miſſas peculiares: vnde ſtatuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, niſi ſuo tēpore, niſi aliqui ex deuotione hoc facere velint: & nō propter aliud: ſed audiāt Miſſas de eodem die. Et loquitur in caſu, in quo non eſt niſi vnus presbyter in eccleſia, q debet celebrare de die. Not. quòd aliquid prohibetur non propter ſe, ſed ꝓpter aliud, q inde ſequi pōt. i. ē Miſſę de die audiēdæ ſunt, vbi aliqs ex deuotiōe velit audire.

a ¶ *Peculiares.*] Id eſt, ſpeciales *de cōſec. diſt.* 1. & hoc attendendum eſt. Ala.

¶ *G. ſe. ī. im. reddit, dat vnū ſimile, & arguit.*

b ¶ *Non fiat.*] Nō q malū ſit audire tales Miſſas, ſed malum eſt propter tale dimittere canonicè ſtatutas Miſſas de die: vt dicitur *in fi. 1 r. diſt. denique*: vbi prohibetur minori benedicere præſente maiore: & dare eleemoſynā non eſt peccatum, ſed dare ad iactantiam malum eſt. 1. q. 1. *non eſt putanda. & c. Vide quantum.* & ita eſt arg. q̄ aliquid prohibetur, non propter hoc quod malum ſit, ſed propter id, quod ex eo ſequi poteſt. ē. *de inreiur. & ſi Chriſtus. & 22. q. 1. in monte. 11. q. 3. noli te. 23. diſt. c. quia ſancta. §. Verum.*

c ¶ *Deuotione.*] Quaſi melius ſit Miſſas iſtas audire, quàm alias canonicas de die. Ber.

C*Onſuluiſti.*] CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum ſacerdos poſſit celebrare plures Miſſas eodem die? Reſpondet Papa, quod excepto die Natiuitatis Domini, ſufficit ſacerdoti ſemel in die vnam Miſſam celebrare, niſi neceſſitas immineat. Not. quòd neceſſitas facit licitum, quod aliàs eſt illicitum. Item nota contra ſacerdotes, qui plures Miſſas celebrant in die, cauſa cupiditatis.

¶ *Glo. ſeq. rece. per q. quare in Natali decantur tres Miſſæ, ſoluit, & ponit verſus.*

d ¶ *Natiuitatis.*] Die enim natiuitatis Dñi plures Miſſæ celebrantur, *de conſe. diſt. 1. noſte ſancta*. & celebrantur etiā tres Miſſæ propter myſterium: quoniā per illas tres Miſſas repræſentatur triplex ſtat⁹, i. ſtatus ante legē, ſub lege, & ſtatus gratiæ. Illa quæ cantatur in nocte, repræſentat ſtatum illum, qui fuit ante legē, quando omnes erant in tenebris: vnde dicitur in Miſſa, illa prophetia: *Populus gentium, qui ambulabat in tenebris*. Secunda, quæ dicitur in aurora, repræſentat tempus ſub lege: in quo iam incipiebant ex parte ſcire Chriſtum, ſed non plenè, propter dicta legis, & prophetarū: & ideo cātatur inter diem, & noctē. & dicitur officium: *Lux fulgebit hodie*. Tertia dr̄ in die, per quam deſignatur tēpus gratiæ, i. præsēs: vnde dr̄ officium: *Puer natus eſt*, &c. quod potes intelligere his verſibus.

Tres in natali debent Miſſæ celebrari:
Quarum prima ſacram Chriſti ſignat genituram:
Altera venturi deſignat gaudia Chriſti.
Tertia iam factū, quod lex fore ſacra deſignat.

à nobis impletur, ſi Matutini †, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, & Completorij tēpore, noſtræ ſeruitutis officia perſoluamus. Nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait [Media nocte ſurgebā, &c.] Ergo his temporibus laudes Creatori noſtro ſuper iudicia ſuæ iuſtitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburieñ †.

¶ *Propter Miſſam ſpecialem Miſſa de feria dimittenda non eſt.*

CAP. II.

QVidam Laicorum habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum: & Miſſas peculiares [a], hoc eſt †, de ſancta Trinitate, & de ſancto Michaele: & ideo ſancitum eſt in eodem concilio, vt vlteriùs hoc non fiat [b], niſi ſuo tempore, & niſi aliquis velit propter reuerentiam ſanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed ſi voluerint, vt ſibi Miſſæ cantentur, de eodem die Miſſas audiant, pro ſalute viuorum, & etiam defunctorum †.

¶ Innocentius iij. Vigoreñ. Epiſcopo.

¶ *Sufficit Sacerdoti ſemel in die celebrare: & excipit duos caſus, ſcilicet neceſſitatem, & feſtum Natiuitatis.*

COnſuluiſti †: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd excepto die Natiuitatis [d] Dominicæ, niſi cauſa neceſſitatis [e] ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die vnam Miſſam ſolummodo celebrare.

¶ Idem Archiepiſcopo Bracharen̄.

¶ *In Miſſa commemorationis, licèt dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus angelicus, nec ſymbolum.*

CAP. IV.

COnſilium † noſtrum: *& infra.* ¶ Requiſiſti, vtrùm in diebus profeſtis [f], in quibus ad honorem ſancti Spiritus, beatæ Virginis, & ſanctæ Crucis, Miſſam celebrari contingit, hymnus Angelicus [g], ſymbolum [h], ac præfatio [i] propria debeat decantari: *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod apud nos in diebus profeſtis, cū Miſſarum ſolemnia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque ſymbolum decantatur: licèt in Miſſa propria præfatio decantetur, vt inter commemorationem, & ſolemnitatem differentia oſtendatur: vnde, Te Deum laudamus, regularius [k] dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis.

¶ Idem Clericis ſancti P. Magaloñ. †

¶ *Sacerdos poſt ſumptam Eucharistiam, perfundat, niſi aliam Miſſam ſit dicturus.*

CAP. V.

EX † parte veſtra: *& infra.* ¶ Poſtulationi veſtræ taliter reſpōdemus, quòd ſēper Sa-

¶ *Glo. ſequens quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Neceſſitatis.*] Sed quā dicit neceſſitatem? Rñdeo, ſi celebrauit de die, & poſtea etiā moriatur aliquis, vel etiā cauſa honeſtatis, vel vtilitatis: vt ſi dicta Miſſa de die ſuperueniat aliqua magna perſona, quæ velit Miſſam audire. *arg. ī. eod. c. 1. & 2.* aliàs ergo ſufficit, q̄ vnam Miſſam celebret quis in die. *de conſec. diſt. 1. ſufficit: & ī. eo. te referente* nec expreſsè prohibetur, quin plures poſſint celebrari, ex eo quòd dicit, *ſufficit*, vñ pōt vnā celebrare de die, & aliam pro defunctis: & quotiens celebrat, totiens ſumat corpus Chriſti, & ſanguinem: *de conſec. diſt. 2. comperimus. & c. tribus.*

C*Onſilium.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Inquiſitioni*. Et in hoc errant multi ſacerdotes, qui communiter in Miſſa commemorationis maximè beatæ Mariæ virginis, dicunt Gloria. Abbas.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum in diebus feriatis, in quibus ad honorem ſancti ſpiritus, beatæ Mariæ virginis, & ſanctæ Trinitatis Miſſa celebrari contingit, hymnus Angelicus, ſymbolum, propria præfatio cantari debeat? Reſpondet Papa, quòd apud ipſum in diebus profeſtis, cum Miſſarum ſolemnia in honorem beatæ Mariæ virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque ſymbolum decantatur, licèt propria præfatio cantetur, vt differentia oſtendatur inter commemorationem, & feſtiuitatem: vnde, *Te Deum laudamus*, regulariter dimittitur in laudibus matutinis. No. quod in officio Eccleſiæ differentia debet eſſe inter commemorationem, & ſolemnitatem.

f ¶ *Profeſtis.*] Id eſt priuatis, quaſi procul à feſto.

g ¶ *Hymnus Angelicus.*] Scilicet, *Gloria in excelſis Deo.*

h ¶ *Symbolum.*] Id eſt, *Credo in vnum Deum.*

i ¶ *Præfatio.*] Præfatio Beatæ Virginis habetur 70. di. ſanctorum. Reliquas habes *de conſec. diſt. 1. inuenimus.*

k ¶ *Regularius.*] Id eſt, regulare eſt, vt dimittatur, nō vt dicat. ſimile 7. q. 1. *c. aduerſitas §. cū autem.* ibi cōparatiuum ponitur electiuè. hic ponitur negatiuè. ſic *minus. ff. de tribut. aliud.*

E*X parte.*] Breue eſt, & ſecundùm Hoſtienſem determinātur quatuor quæſtiones. Nā primò quærebatur, an ſacerdos poſt ſacramēta ſumpta perfundere debeat manus. Secūdò cum quo liquore. Tertiò vtrùm illam perfuſionē debeat ſacerdos ſumere. Quartò an poſt illam ſumptam debeat, ſeu poſſit iterum celebrare. Et reſpondet hic Papa ad omnes quæſtiones. Nam debet manus primò perfundere cum vino, & vinum perfuſionis ſumere: niſi ſit celebraturus aliam miſſam, & poſt perfuſionem ſumptum, non poteſt aliam celebrare. & intellige, vt dixi *in c. conſuluiſti. ī. eo.* nam hoc procedit tam in feſto Natiuitatis Domini, quàm in alia feſtiuitate, & ex hoc declaratur iſte textus, Abbas.

† *Matutinali.* † *Matutino.* Pſal. 38.

a *Sic requiruntur ſeptē doctores in examinando, & approbando.* C. *de profe. & me. ſi quis lib. 10. & no eo. tit.* Magiſtros. *Ioann. And.*

† *Triburiñ.* † *Triburn. ſed in concilijs editis habetur, in concilio Salegunſtadienſi c. 10 & c. 2. tit. de ſuffragiis. in 2. compil. & Vide notat kurtz c.*

† *aut de ſancto, &c.*

† *mortuorū.* † *Vvigornien.*

† *Ca. 1. eo. ti. in 3. cōp. de materia: nempe quando, & qualiter poſſint plures Miſſa eodē die celebrari, Vide omnino Nauarrum in Manuali cōfeſſariorum c. 25. cit. de ſtatu clericorū.*

b *De materia huius glo. Vide hic late per Hoſtienſem Io. And. & alios. ſed Vide omnino B. Thomam l. 4. ſenten. diſt. 13. q. 1. ar. 2. quæſtiūcula 4. & 3. p. q. 83. art. 1. ad 2. arg.*

† *Ca. 2. eo. tit. in 3. cō. Et Vide B. Thom. l. 4. ſentent. diſ. 11. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 4.*

† *Megalon.*

† *Cap. 4. e. ti. in 3. cōp. Et præter B. Thomam citatum ſuper gloſſ. in Verbo niſi fortè. Vide Nauarrum in Manuali confeſſariorū. c. 25. ti. de ſtatu clericorum.*

c *Dies profeſtus appellat Nauarrus Marcell⁹ eos, qui ſunt à feſtiuitate vacui.*

CASVS.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, quo (ſcilicet aqua, vel vino) perfundere debeat ſacerdos manus ſuas, poſtquã totũ acceperit Euchariſtiæ ſacramẽtũ? Rñdet Papa, ꝙ vino pfundere debet, niſi cũ eodé die aliã Miſsã debuerit celebrare: quia ſi vinũ perfuſionis acciperet, celebrationẽ aliã impediret. Not. ꝙ ſacramenta à ieiunis ſunt percipienda.

cerdos vino[a] perfundere[b] debet, poſtquam totum[c] acceperit Euchariſtiæ ſacramentum: niſi cum eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare: ne ſi fortè[d] vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem I. quondam Archiepiſcopo Lugduneñ.

¶ Si qua verba ſunt in canone Miſſæ, quæ ab Euangeliſtis dicta nõ fuerunt, credere debemus quod à Chriſto Apoſtoli, & ab Apoſtolis eorum ſucceſſores acceperunt. Et hoc dicit vſque ad §. quæſiuiſti.

CAP. VI.

CVm † Marthæ: *& infrà.* § Quæſiuiſti, quis † formæ verborum, quam ipſe Chriſtus expreſſit, cùm in corpus, & ſanguinem ſuum, panem tranſſubſtantiauit, & vinum, illud in canone Miſſæ, quo Eccleſia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangeliſtarum legitur expreſſiſſe. Cùm enim in Euangelio ſic legatur [Accipiens calicem gratias agens benedixit, & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtaměti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remiſſionem peccatorum:] in canone Miſſæ ſermo iſte, videlicet [myſteriũ[e] fidei] verbis ipſis interpoſitus inuenitur, vnde cum non Euangeliſtam Chriſtum hoc dixiſſe teſtetur †, miraris, quod aliquis aſſeuerare tentauerit eum aliquid plus dixiſſe[f], quàm aliquis Euangeliſtarum aſſeueret. Verùm ſi formam ipſius canonis inſpicias diligenter, præter hoc, de quo tua fraternitas requiſiuit, alia duo[g] videlicet [eleuatis oculis in cælum: & æterni teſtamenti] poteris in ipſo canone reperire, quæ in textu Euangelico nõ leguntur. § Sanè multa[h] tã de verbis, quàm de factis Dominicis inuenimus ab Euangeliſtis omiſſa †, quæ Apoſtoli vel ſuppleuiſſe verbo, vel facto expreſſiſſe legũtur. Paulus enim in actibus Apoſtolorum ſic ait (Meminiſſe vos oportet verbi domini Ieſu, qui dixit: Beatius † eſt dare[i], quàm accipere.) Hæc nullus quatuor Euangeliſtarum deſcripſit. Nullus etiã horum expreſſit, quod Paulus de Chriſto ad Corinthios ſcribẽs ait [Viſus eſt pluſquam quingentis fratribus ſimul, deinde viſus eſt Iacobo: nouiſſimè autem tanquam abortiuo[k] viſus eſt & mihi.] Ipſi etiã Euãgeliſtæ mutuo inter ſe ſuppleuiſſe legũtur: quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus ſunt omiſſa[l]. Vnde cùm tres Euangeliſtæ poſuerint [Hoc eſt corpus meum] ſolus Lucas adiecit [quod pro vobis tradetur] & cum Matthæus, & Marcus dicant [pro multis] Lucas dicit [pro nobis]: Mattheus autem [in remiſſionem peccatorum] adiunxit. Cæterũ ea, quæ adduntur in canone Miſſæ, poſſunt ex aliis locis Euangelij comprobari: Ioannes enim ſuſcitationem Lazari deſcribens Ieſum ſurſum oculos leuâſſe aſſerit, & dixiſſe [Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me:] *& infrà.* § Si tunc igitur in cœlum oculos leuauit ad patrem, cùm ad corpus exanime animã Lazari reuocabat ad corpus, probabilius eſſe videtur, ꝙ tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cùm panem, & vinum tranſſubſtantiauit in corpus, & ſanguinem ſuum: Præterea in textu Euangelij ponitur: *noui teſtamenti*: In canone miſſæ interponitur: *& æterni.* quia vetus teſtamentum temporalia promittebat: nouum autem ꝙ fuit Chriſti ſanguine conſecratum ꝓmittit æterna: & ideo teſtamentum illud fuit vetus, & tranſitorium: hoc autem nouum eſt, & æternũ: vel alia ratione. vnde *nouum*, i. vltimum eſſe deſcribitur, inde *æternũ*, i. perpetuum comprobatur: nouiſſimum enim hominis teſtamentum immobile perſeuerat: quia teſtatoris obitu confirmatur: alioquin nõ valet, dum vixerit, qui teſtatur: & non ſolũ ſcriptura, ſed etiã promiſſio dr̃ teſtamentũ, ſecundũ quòd dicit Apoſtolus: *Ideo noui teſtamenti mediator eſt, vt repromiſſionem accipiãt qui vocati ſunt hæreditatis æternæ*: Sic ergo debet intelligi, quod in canone legitur: *Hic eſt ſanguis meus, noui & æterni teſtamenti*, id eſt, nouæ, ac æternæ promiſſionis confirmator. No. quòd beatius eſt dare quàm accipere. Itẽ teſtamentum morte teſtatoris confirmatur. Item deambulatoria eſt voluntas teſtatoris vſque ad mortem.

a ¶ *Vino.*] Quærebatur, quo perfundere debet ſacerdos? reſpõdit, quòd vino.

b ¶ *Perfũdere.*] Man⁹, ſcilicet poſt perceptionem corporis, & ſanguinis Domini.

c ¶ *Totum.*] Bene dicit: quia vel totũ recipiat, vel nihil, *de conſec. diſt. 2. comperimus.* ¶ *Gl. ſe. reci. per q. quare dicat*, fortè, *& dupliciter ſol. Secũdo de illo, qui rũpſit medicinã, & ſoluit in ſi. quærit, ſoluit, & ponit opin. Hug.*

d ¶ *Ne ſi fortè.*] Quia ſacramenta à ieiunis[a] ſunt percipiẽda. *7. q. 1. nihil. de conſe. diſt. 5. vt ieiuni. 75. diſt. quod à patribus. & ſ. de tẽp. ordi. litteras.* Ideò dicit, *fortè*: quia quorũdam eſt opinio, quod quicquid admiſcetur ſanguini[b], ſanguis efficitur. *arg. ſ. eo. prox. quid in dubiis.* & ſecũdùm illos, qui perfuſionem acceperit, ieiunus erit: Sed poti⁹ videtur dubitatiuum illud, *fortè*, & illa opinio hic euacuatur: Sed magis affirmatiue videtur poni: quod conſuetudo interpretat, quia ſic obſeruatur: quæ eſt optima legum interpres. *ſ. de conſue. cùm dilectus.* & ponitur *33. q. 2. admonere. & ſ. de procu. tua.* & ſic eſt ar. ꝙ non eſt ieiunus quis, poſtquam bibit. Sed poſt medicinam[c] ſumptã, v. ſ. ꝙ nihilominus poſſit celebrare: q̃a medicina non cõmutatur inter alimenta. *ff. de penu. lega. non omne, quod bibitur.* Sed nõ eſt verũ: quia ſi non debet poſt perfuſionem, multo minus poſt medicinã: quia in honorem tanti ſacramẽti, priùs ſumi debet corpus, & ſanguis Domini. *de conſec. diſt. 2. liquido. & 7. q. 1. nihil.* & antequam cibus digeſtus ſit, corpus Chriſti ſumi non debet, *de conſecr. diſt. 2. tribus.* quòd ſi conficeret ſacerdos poſt aliquem cibum vel potum ſumptum, malè faceret, tamen conficit. *de conſecr. diſt. 2. liquido.* Hug.[d] dixit contrarium ſuper decreto illo. *75. diſt. quod à patribus.*

CVm Martha.] Tria ſunt dicta, quæ patent per §§. Secundùm ibi, *Quæſiuiſti.* Tertium ibi, *Tertio loco.* Abbas.

CASVS. In Euangelio ſic legitur: *Accipiens calicem gratias agẽs, benedixit, & dedit diſcipulis ſuis, dicẽs: Bibite ex hoc omnes, hoc eſt enim ſanguis meus, noui teſtamẽti, qui pro vobis, & pro multis, effundetur in remiſſionẽ peccatorũ*, ad vim, & prolationẽ iſtorum verborum, panis, & vinum in corpus, & ſanguinem Chriſti tranſſubſtantiatur: in canone Miſſæ, quo Eccleſia vtitur generalis, additum fuit *myſterium fidei*, quod verbum, nullus Euangeliſtarum expreſſit: vnde mirabatur Archiepiſcopus iſte, quis auſus fuit adiicere verbum illud, quærens à Papa, quis illud verbum adiecit: ad hoc reſpondet Papa, ſi formam illius canonis inſpiciat diligenter, præter verbum illud, de quo quæſiuit, alia duo, videlicet: *eleuatis oculis in cælum: & æterni teſtamẽti*: poterit in ipſo canone reperire, quæ in textu Euãgelij nõ leguntur: ſed multa tã de verbis, quã de factis Dñi omiſſa fuerũt ab Euãgeliſtis, quæ Apoſtoli ſuppleuerũt: In actibus Apoſtolorum legitur Dñm dixiſſe: *Beatius eſt dare, quam accipere.* hoc nullus Euangeliſtarũ expreſſit. Itẽ ipſi etiam Euãgeliſtæ inter ſe mutuo ſuppleuiſſe legũtur, quæ ab aliquo eorum, vel aliquibus ſunt omiſſa: Alia verò duo, quæ in canone miſſæ adduntur, poſſunt ex aliis locis Euangelij comprobari: Ioannes enim deſcribẽs ſuſcitationẽ Lazari, aſſerit Ieſũ ſurſum oculos eleuaſſe, & dixiſſe, *Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me*: ſi tunc eleuauit oculos ad patrem, qñ animam Lazari

e ¶ *Myſterium.*] Iſtud eſt verbum de quo quæſiuit, ſcilicet quis adiecit illud in canone Miſſæ.

f ¶ *Plus dixiſſe.*] *Ar. 2. q. 5. conſuluiſti. ſ. de tranſla. inter corporalia.* Sed hoc cum ratione eſt additum, *33. q. 2. quos Deus. & ſ. eo. 6. ex eo in fine.*

g ¶ *Alia duo.*] Scilicet, *eleuatis oculis in cælum: & æterni teſtamenti*, prout ſequitur.

h ¶ *Multa.*] Multa enim ſeruat Eccleſia, quæ ab Apoſtolis nõ ſũt tradita, quæ tñ cũ ſint longa conſuetudine approbata, non ſunt minoris auctoritatis: vt *11. diſt. eccleſiaſticarum. 12. diſt. illa.*

i § *Beatius eſt dare. 16. q. 1. prædicator.* quia dando placet homo: accipiendo diſplicet. Vnde verſus:

Temporibus noſtris quicunque placere laborat:
Det, capiat, quærat plurima, pauca, nihil.

k ¶ *Abortiuo.*] Paulus appellat ſeipſum abortiuum: quia ſicut fœtus abortiuus, cum labore, & anguſtia, & attractione ad lucem attrahitur, ita Paulus cum attractione venit ad fidem. *23. q. 4. diſplicet. & c. quis nos.*

l ¶ *Sunt omiſſa.*] Nã ꝙ legibus omiſſũ eſt, ſupplẽdũ eſt à iudice. *ff. de*

† *Vide B. Thomam. 3. p. q. 80. ar. 8.*

† Cap. 5. e. ti. in 3. cõp. *Et vide notas noſtras in hanc decretalem.*

a *Ex vetuſtis codicibus reſtituimus locum, vt eſt impreſſus, nã in vulgatis corruptiſſimè legebatur ita:* Quæſiuiſti, quæ ſit forma verborum, quã ipſe Chriſtus &c. *ex quibus nullius poterat ſanus ſenſus colligi.*

Matt. c. 26.

† *teſtatur.*

b *Vide B. Thomam. 3. p. q. 77. ar. 8.*

c *De hoc dubio vide omnino B. Thomam. 3. p. q. 8. ad 4. rg.*

d *Erraũt Hug. nec eſt illo modo, eius opinio tenenda.*

† *Vide Melchiorem Canum l. 3. de locis Theolog. c. 3. & ſeq. Actu. c. 20. circa finem.*

† *In omnibus Regiis ita: Beatius eſt magis dare, quam &c.*

1. Cor. 15.

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

Ioan. 11.

a In codice Barbaren. ita: multa ſeruat Eccleſia, quæ nec ab Euangeliſtis, nec ab Apoſtolis ſunt tradita, & c. præter loca citata in gl. vide Melchiorem Canum de loc. theolog. l. 3. c. 3. & ſeq.

reuocauit †, probabilius[a] eſſe videtur † quod tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem, & vinum in corpus, & ſanguinem proprium commutauit. ¶ Cæterum, ſicut ſuperius eſt expreſſum, cum in textu Euangelico [noui teſtamenti] ponatur, hic interponitur [& æterni[b]:] nam vetus teſtamentum, quod hircorum, & vitulorũ fuit ſanguine dedicatũ, temporalia † promittebat: nouũ autem, quod eſt Chriſti ſanguine conſecratum, promittit æterna: & ideo teſtamentum illud, fuit vetus, & tranſitorium: hoc autem nouum eſt, & æternum. Vel, vt vtamur alia ratione: vnde nouum, id eſt, vltimũ eſſe deſcribitur, inde æternũ, id eſt, perpetuũ cõprobatur †. Nouiſſimũ etenim hominis teſtamentũ † immobile perſeuerat[c]: quia teſtatoris obitu cõfirmatur: iuxta quod Apoſtolus teſtamẽtũ in morte aſſerit cõfirmatum: alioquin nõ valet[d], dum vixerit qui teſtatur. Præterea nõ ſolũ ſcriptura, ſed etiã promiſſio dicitur teſtamentum, iuxta quod Apoſtolus ipſe ſcribit [Ideo noui teſtamẽti mediator eſt vt repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt hæreditatis æternæ] Sic ergo intelligi debet, quod in ipſo canone reperitur: [Hic eſt enim ſanguis meus noui & æterni teſtamenti] id eſt, nouæ, ac æternæ promiſſionis, ſcilicet cõfirmator, ſicut Dominus repromittit [Qui manducat (inquiens) carnẽ meã, & ſanguinem meum bibit, habet vitã æternã.] ¶ Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas quæſtionẽ, videlicet myſterium fidei, munimentum erroris quidam ſtrahere putauerunt, dicentes[e] in ſacramento altaris non eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem[f] †, ſed imaginem tantum, & ſpeciem, & figuram: pro eo quod ſcriptura interdum commemorat id quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramẽtum, & myſterium, & exemplum[g]. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrũt, quod nec auctoritates ſcripturę cõuenienter intelligunt, nec ſacramẽta Dei ſuſcipiũt reuerenter. Si enim quia figura eſt ſacramentum[h] altaris, veritas[i] eſſe negatur: ergo nec mors, nec reſurrectio Chriſti (cũ figura ſit) veritas eſt credenda. Si quidem mortẽ, & reſurrectionẽ Chriſti ſimilitudinem, & imaginẽ eſſe Apoſtolus manifeſtat [Chriſtus (inquiẽs) mortuus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram.] Apoſtolorum etiã princeps Petrus ſic in epiſtola ſua ſcribit [Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt ſequamini veſtigia eius.] Sic ergo tã mors Chriſti, quam eius reſurrectio eſt exemplũ, vt & nos peccato mortui, iuſtitiæ iam viuamus. Quare ſi non fuit veritas, quia fuit exemplũ, ergo nec verè mortuus fuit Chriſtus, nec verè à mortuis reſurrexit: ſed abſit à fidelium cordibus error iſte, cùm Propheta de ipſo teſtetur, quòd verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Dicitur, tamẽ myſteriũ fidei[k]: quoniã aliud ibi creditur, quàm cernatur, & aliud cernitur quã credatur: cernitur ſpecies panis, & vini & creditur veritas carnis, & ſanguinis Chriſti, ac virtus vnitatis, & charitatis: & infrà. ¶ Diſtinguẽdum eſt tamen ſubtiliter inter tria, quæ ſunt in hoc ſacramento diſcreta, videlicet formam viſibilem, veritatem corporis, & virtutem ſpũalem. Forma, eſt panis, & vini: veritas carnis, & ſanguinis: virtus, vnitatis, & charitatis. Primum eſt ſacramentum[l], & non res. Secundum eſt ſacramentũ[m], & res. Tertium eſt res, & non ſacramentum. Sed primum[n] eſt ſacramentum geminæ rei. Secundum[o] eſt ſacramẽtum vnius, & alterius res exiſtit.

ex. ff. de teſti. quaſitum. & ẽ. de elect. cum vobis. & Dominus quãdoque diminute dixit. 15. q. 7. & hæc diximus, & ipſius facta ſupplemus, & contraria ſuis factis facimus, & iuſtè per vſum, Eccleſiæ diu factũ, ad hoc vt iuſtum præſumi debeat. de conſ. diſt. 2. liquido. & ſufficit, quòd aliquid ſit diu ſeruatum, ad hoc vt præſumi debeat, vel Apoſtolum, vel alium iuſtũ auctorẽ habuiſſe. 11. diſt. Eccleſiaſticarum. 12. diſt. illa.

a ¶ Probabilius.] Not. ar. quod ex quo quidẽq; leuauit, quod poſtea leuauerit. 1. q. 1. indiree. in fin. & eſt ar. ex eo quod quis facere conſueuit. 28. diſt. quia ſunt culpa. ẽ. de pig. illo vor. ff. de vſu. quis ſemiſſes. 1. reſp. ff. de vi. eri. & ole. Lex. vſu. ff. de pe. l. dũs Sticho. §. teſtamento. ff. de fund. inſt. cum de lanionis. §. aſinam. & ff. de lega. 1. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus nummorum. & ff. ad Macedo. inter. §. quod dicitur. lo.

b ¶ Et æterni.] Hic oſtendit, quare adiectũ fuit: & æterni. Ber.

c ¶ Immobile perſeuerat.] C. de ſacroſan. eccleſ. l. 1. C. de teſtamen. quoniam indignum. 13. q. 2. c. vlt.

d ¶ Non valet. Ambulatoria enim eſt volũtas hominis, vſque ad ſupremũ vitæ exitũ. ff. de adi. lega. l. 4. ff. de donat. inter vir. & vxor. cũ hic ſtatus. §. pænitentiã. & C. de codi. l. 3. & C. qui teſtamen. fac. poſ. ſi quis. vnde põt mutari teſtamentũ, etiãſi pactũ interuenerit, ne poſſit mutari. C. de pact. pactum quod dotali. etiãſi fuerit per principem cõfirmatum. ar. C. de teſtament. omnium. quia nemo hanc legem ſibi dicere põt, vt à priori teſtamento ſibi recedere non liceat. ff. de leg. 3. ſi quis in prin. 1. reſp.

EX EO AVTEM. Antequam reſpõdeat ad quæſtionem, dicit Papa, quod ex verbo illo, de quo quæſitũ fuit videlicet myſteriũ fidei, ſumunt quidã munimentũ erroris. dicẽtes in ſacramento altaris nõ eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem, ſed imaginem tantùm, & ſpeciem, & figurã: pro eo quod quandoque ſcriptura cõmemorat id, quod in altari ſuſcipitur eſſe ſacramentum, & myſterium, & exemplum: ſed qui hoc dicunt errant: quia non intelligunt auctoritates ſcripturæ, nec ſacramenta ſuſcipiunt reuerenter: Si ſacramentum altaris veritas eſſe negatur, quia eſt figura, ergo nec mors, nec reſurrectio Chriſti vera fuit, cum figura ſit. Sed Apoſtolus dixit, quòd mors & reſurrectio Chriſti, fuit ſimilitudo, & imago, dum dixit: *Chriſtus mortuus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter noſtram iuſtificationem*: & hoc etiam dixit Petrus in Epiſtola ſua: & ita mors Chriſti & reſurrectio, eſt exemplum: quæritur, ſi non eſt veritas, quia fuit exemplũ: ergo nec fuit mortuus, nec reſurrexit: Sed abſit error iſte à fideliũ mentibus: tamen dicitur, myſterium fidei. quia aliud creditur quàm cernatur, & aliud cernitur, quàm credatur: videtur ſpecies panis, & vini: creditur veritas carnis, & ſanguinis & veritas vnitatis, & charitatis: & ita inter iſta tria diſtinguendum eſt, quæ ſunt in hoc ſacramento diſcreta, & ſub iſta forma panis, & vini, quam videmus, eſt veritas carnis, & ſanguinis, & virtus charitatis & vnitatis: iſta non videmus, ſed credimus: primum, ſ. forma, quam videmus, ſacramentum eſt, & non res: ſecundum eſt ſacramentũ, & res deſignata per formam panis, & vini: tertium eſt res, & non ſacramentum: ſed primũ, ſ. forma, eſt ſacramentum geminæ rei: ſecundum eſt ſacramentum vnius, & res alterius exiſtit: tertium eſt res duorum ſacramentorum. his præmiſſis reſpondet Papa ad quæſtionem, credens, quòd formã verborum, prout in canone reperitur, Apoſtoli receperunt à Chriſto & ab illis Apoſtolis eorum ſucceſſores.

e ¶ Dicentes.] De conſe. diſt. 2. ego Berengarius.

f ¶ Sanguinis veritatẽ.] De corpore Chriſti tres ſunt opiniones, Vna dicit, quod illa ſubſtãtia, quæ priùs fuit panis, & vinum, poſtea fit[b] corpus, & ſanguis Chriſti, de conſe. diſt. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secũda tenet, quòd ſubſtantia panis, & vini deſinit[c] eſſe, & tantum accidentia ipſorum remanent, ſcilicet ſapor, & pondus, & ſub illis accidentibus eſt corpus Chriſti, & hoc approbatur. ẽ. de ſumma trinitate, & fide cath. c. 1. Tertia[d] dicit, quod remanet ſubſtantia panis, & vini, & ſub eadem ſpecie eſt corpus Chriſti. Ioan.

g ¶ Exemplum.] De conſecr. diſ. 2. non oportet. & c. nos. enim, & c. forte dicas: & c. in quibus. & cap. ſemel mortuus eſt.

h ¶ Sacramentum.] 1. q. 1. multi ſæcularium. de conſec. diſt. 2. ſacrificium.

i ¶ Veritas.] Sicut ipſi hæretici dicunt.

k ¶ Myſterium fidei.] De conſecra. diſt. 2. forte dicas. & c. in quibus. & c. ſemel mortuus. & hic oſtendit, quare dicatur myſterium.

l ¶ Sacramentum.] Id eſt, ſacræ rei ſignum. c. de conſecr. diſ. 2. ſacrificium.

m ¶ Secundum eſt ſacramentum.] De conſecr. diſt. 2. hoc eſt, quod dicimus. & c. dupliciter.

n ¶ Sed primum.] Scilicet forma panis, & vini, eſt ſacramentum geminæ rei, id eſt, corporis Chriſti, & vnitatis. & ita eſt ſignans tantum.

o ¶ Secundum.] Id eſt, corpus Chriſti eſt ſacramẽtũ: ſcilicet vnitatis

† reuocabat.

† B. Thom. 3. p. q. 83. ar. 5. ad 2. arg.

† Qualiter hoc ſit intelligendum, pulchrè explicat B. Thom. 1. 2. q. 99. ar. 6. & Dominicus Sotus l. 2. de iuſt. & iure. q. 2. art. 3.

a Alids, ſed Iulianus.

† approbatur.

Hebr. 9.

† Hic poſt vocem, teſtamentũ, in quibuſdam eſt dictio, morte, quæ deeſt in omnibus antiquis: nec eſſe debet vt indicant ſequẽtia.

Heb. 12.

† Hunc errorem conſtanter etiã condemnauit conciliũ Trid. ſeſſ. 13. de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento. c. 4. & c. 2. Vide quoque B. Thomam. 3. p. q. 75. ar. 8.

Rom. 6.

1. Cor. 15.

1. Pet. 2.

Eſaiæ. c. 53.

b Scilicet per tranſſubſtantiationem, & hæc eſt propoſitio catholica quã nouiſſimè diffinit concilium Tri. ſeſſ. 13. de Euchariſtię ſacramento c. 4. & c. 2. & vide B. Thomam 3. p. q. 75. ar. 8.

c De hac vide B. Thomam 3. p. q. 75. art. 3.

d Hæc eſt hæreſis damnata in cõcilio. Tri. ſeſſ. 3. de ſacramento Euchariſtię. c. 4. & c. 2.

e B. Tho. 3. p. q. 60. art. 2.

tatis, & eſt res ſacramenti, ſ. ſpecierum panis, & vini: & ita eſt ſignans, & ſignatum.

a ¶ *Tertium.*] Scilicet vnitas eſt res, ſiue ſignatũ gemini ſacramenti, id eſt, duorũ ſacramentorum præcedentium, i. corporis Chriſti, ꝙ eſt ſacramentũ vnitatis, & ſpecierum panis, & vini, quæ ſunt ſacramentũ corporis Chriſti: & ita iſtud tertium, eſt tm̃ ſignatum per illa duo ſacramẽta: ſpecies panis, & vini, & corpus Chriſti. Primum vero eſt tm̃ ſcṽm ſignis. Secundum eſt ſignans & ſignatum. Tertium eſt ſignatum tantùm.

Tertium[a] eſt res gemini ſacramenti. Credimus[b] igitur quòd forma verborũ ſicut in canone reperitur, & à Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis eorum acceperint ſucceſſores.

¶ *In ſacramẽto altaris, aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem. Hoc dicit vſque ad §. Tertio loco. Abb. Siculus.*

¶ Quæſiuiſti etiã, vtrũ aqua† cũ vino in ſanguinẽ conuertatur? Super hoc autem opiniones apud ſcholaſticos variatur. Aliquibus enim videtur, quòd cũ de latere Chriſti duo præcipua fluxerint ſacramẽta, redẽptionis in ſanguine, ac regenerationis in aqua: in illa duo[c], vinũ, & aqua, quæ cõmiſcẽtur in calice, diuina virtute mutantur: vt in hoc ſacramento plenè ſit veritas[d], & figura[e]. Alij verò tenẽt quòd aqua cum vino trãſubſtãtiatur[f] in ſanguinẽ, cũ in vinũ trãſeat mixta vino: licèt Phyſici[g] cõtrariũ aſſeuerẽt, qui aquã à vino per artificium poſſe aſſerunt ſeparari. Præterea poteſt dici[h], quod aqua nõ trãſit[i] in ſanguinem, ſed remanet prioris vini accidẽtibus circũfuſa, ita quòd vini ſaporem aſſumit: quod inde conuincitur, quia ſi poſt calicis conſecrationem, aliud vinũ mittatur in calicem, illud quidẽ non trãſit in ſanguinem, nec ſanguini commiſcetur, ſed accidentibus prioris[k] vini cõmixtum, corpori, quod ſub eis latet, vndiq; circunfunditur, non madidans circunfuſum: ipſa tamen accidentia vnum appoſitũ videtur efficere: quia ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit. Cõtingit igitur accidentia mutare ſubiectum, ſicut & ſubiectum contingit accidentia permutare; cedit quippe natura miraculo: & virtus ſupra conſuetudinem operatur.

b ¶ *Credimus.*] Cõcludit ex præmiſſis ſolutionem principalis quæſtionis: Et de hoc habes 11. *diſt. Eccleſiaſticorum.*

QVÆSIVISTI ETIAM. Secunda q̃ fuit vtrũ aqua cum vino in ſanguinẽ conuertatur? ſup iſta q̃ne variæ ſunt opiniones apud ſcholaſticos: quidam dicunt, quod cùm duo ſacramenta profluxerint de latere Chriſti, ſcil. ſanguis[a], & aqua, in illa duo ſacramenta vinũ, & aqua commixta in calice, diuina virtute mutãtur, vt in hoc ſacramẽto ſit veritas, & figura. Alij dicunt, ꝙ aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem, præterea dici poſſet, quod aqua nõ tranſit in ſanguinẽ, ſed remanet prioris vini accidentibus circũfuſa: ita ꝙ vini ſaporẽ aſſumit: ꝙ inde ꝓbatur, ſi poſt calicis conſecrationẽ aliud vinum mittat in calicẽ illud nõ tranſit in ſãguinẽ, nec ſanguini cõmiſcetur, ſed accidẽtibus prioris vini cõmixtũ circũfunditur corpori, quòd ſub illis accidẽtibus latet, nõ madidãs circũfuſũ: & ſic cõtingit accidẽtia permutare ſubiectũ, & hic cedit natura miraculo. Verũtñ inter prædictas opiniones illa ꝓbabilior iudicat, quæ aſſerit aquã cũ vino in ſãguinẽ trãſmutari, vt expreſſiùs eluceſcat proprietas ſacramẽti: & ideo vino aqua vnitur, vt Chriſto popul' aduneť: p hoc enim quòd ipſe accepit de noſtro, & nos accepimus de ſuo, indiſſolubili vinculo cõiungimur: vt ille qui eſt vnũ cũ patre per vnitatẽ ineffabilem, fiat vnum nobiſcum per admirabilẽ vnionem, & eo mediante efficiamur vnum cum patre. Not. quòd accidentia mutant ſubiectum, & econtra. Item natura cedit miraculo. Item virtus ſupra conſuetudinem operatur.

c ¶ *Illa duo.*] Sacramenta, quæ fluxerunt de latere Chriſti, ſcilicet aquam, & ſanguinem. j. *eo. tit. quadam.*

d ¶ *Veritas.*] Id eſt, caro, & ſanguis.

ADDITIO. Vel dic, veritas tranſſubſtãtiationis iſtius aquæ in illam veram aquam Chriſti, & illius vini in ſanguinem.

e ¶ *Et figura.*] Id eſt, ſpecies panis, & vini.

ADDITIO. Vel dic & figura, quia per aquam figuratur regeneratio, & per vinum redemptio.

f ¶ *Tranſubſtantiatur.*] Ita quod deſinit ibi eſſe aqua, & vinũ.

g ¶ *Phyſici.*] Qui dicũt ꝙ aqua, & vinũ non cõmiſcentur per

† *Hunc articulũ pulchrè explicat B. Thomas 3. p. q. 74. art. 8. & Dominicus Sotus l. 5. ſent. diſt. 9. q. 3. a. 6.*

a *Impropriè loquitur, ſed apertius hæc dicuntur in ipſo contextu decretalis.*

minima id eſt, non ita quòd inſeparabilia ſint, ſed talis ſeparatio impoſſibilis, vel difficilis videtur: poſtquam bene admixta ſunt. arg. *ff. de acqui. re. do. adeo. §. cum quis. & de conſec. diſt. 2. cum omnem. verſus finem.*

h ¶ *Præterea poteſt dici.*] Hæc eſt tertia opinio.

Sed nec inconueniens creditur, aut abſurdum, ſi aqua in corpore Chriſti eſſe credatur: cum legatur de ipſius latere† proceſſiſſe: *& infrà.*[l] ¶ Verùm inter opiniones prædictas, illa probabilior[m] iudicatur, quæ aſſerit aquã cum vino[n] in ſanguinem tranſmutari: vt expreſſiùs eluceat[o] proprietas ſacramenti. Nam cùm aquæ multæ ſint populi multi[p], iuxta quod alibi legitur: Beati† qui ſeminatis ſuper omnes aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Chriſto populus aduneťur: per hoc enim quòd ſuſcepit ipſe[q] de noſtro, & accepimus ipſi de ſuo, tam indiſſolubili nexu coniungitur, vt qui eſt vnũ cum patre per ineffabilẽ vnitatem, fiat vnũ nobiſcũ per admirabilẽ vnionẽ: ac per hũc, ipſo cõmuniter mediante, cũ patre vnũ efficimur. Pater, inquit, ſancte, ſerua eos, quos dediſti mihi: vt ſint vnum ſicut & nos: non pro his rogo tantùm, ſed pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt & ipſi in nobis vnum ſint & Mundus credat, quia tu miſiſti.

¶ *Oratio, quæ dicitur in ſecreta, in feſto ſancti Leonis, immutata eſt, quia vbi dicebatur [Annue nobis: domine, vt anima famuli tui Leonis hæc profit oblatio] hodie dicitur [vt interceſſione beati Leonis hæc nobis profit oblatio] & hæc mutatio contingit, quia Sancti noſtris orationibus non indigent, ſed nos ſuis. Hoc dicit vſque ad finem. Abbas.*

¶ Tertio† loco fraternitas tua requiſiuit, quare fuerit mutatum quod in ſecreta beati Leonis[r], ſecundùm antiquiores codices[ſ] continetur: ſic videlicet: [Annue nobis, Domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc profit oblatio] cùm in modernis ſacramentariis habeatur [Annue

i ¶ *Tranſit.*] Contra iſtos eſt, quia ſi quis ſumpſerit hanc aquam cum ſanguine, iam non erit ieiunus, & ita illa die non poterit conficere. s. *e. ex parte.* ſed contra, *de conſec. diſt. 2. relatum & s. e. ti. conſuluiſti. & c. ex parte.*

k ¶ *Accidentibus prioris.*] Licèt logici dicãt, ꝙ accidentia non poſſunt ꝑmutare ſubiectũ, quod verum eſt ſecundùm naturam. Sed hic, natura cedit miraculo vt littera dicit.

l ¶ *Proceſſiſſe, & infra.*] Sub hoc infra, ponitur alia opinio, q̃ ponitur in antiqua compilatione quæ eſt j. *eo. tit. in quadam.*

m ¶ *Illa probabilior.*] Nũquid hoc diffinit vt Papa, nobis prohibens alias opiniones: an vt Doctor, vt nõ imponat nobis neceſſitatem? eius ergo opinio eſt amplectenda: vt s. *de ſeru. capellanus.* & tamen non videtur aliquam reprobare. s. *de reſti. ſpolia. litteras.*

n ¶ *Cum vino.*] Id eſt, vinum aquaticum: non enim tranſeunt duo in ſanguinem, ſed vinum ꝙ aquam ſibi incorporauit: & ita expone aquam cum vino, id eſt, compactũ, vel compoſitum ex eis. Hæc expoſitio eſt ſecundũ illam opinionem, quæ aſſerit, quod aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem: & illa probabilior eſt, vt dicitur hic.

o ¶ *Eluceat.*] Aliàs eluceſcat. Ber.

p ¶ *Populi multi.*] *De conſecr. diſt. 2. cum omne. & diſt. 4. proprie.*

q ¶ *Suſcepit ipſe.* *De conſ. diſt. 2. in Chriſto pateſ.*

TERTIO LOCO. In ſecreta beati Leonis olim ita dicebatur: *Annue nobis quæſumus, Domine, vt animæ famuli tui Leonis, hæc profit oblatio.* Modo ſic dicitur: *Annue nobis quæſumus, Domine, vt interceſſione beati Leonis hæc nobis profit oblatio:* quæſiuit Archiepiſcopus, quare fuit illud mutatũ: Rñdet Papa: Sacra ſcriptura dicit, ꝙ iniuriã facit martyri, qui orat pro martyre: & idẽ eſt intelligendũ de aliis ſanctis, qui orationibus noſtris nõ indigent, ſed nos potius eorum orationibus indigemus: vnde quod continetur in pleriſque orationibus *profit, vel proficiat huic ſancto, vel illi, talis oratio ad gloriam, & honorem:* ita debet intelligi, vt magis à fidelibus glorificetur in terris. In fine dicit Papa, vtrum in hoc articulo locum habeat illa diſtinctio, qua docetur, quòd defunctorum alij ſunt valde boni, alij valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali, diſcretio huius Archiepĩ hoc inquirat. No. ꝙ iniuriã facit martyri, qui orat pro martyre. Item vbi eadẽ eſt ratio, debet eſſe idẽ ius.

r ¶ *Leonis.*] Quia olim orabatur pro ipſo: hodie ipſe orat pro nobis: & ita mutatum eſt.

ſ ¶ *Codices.*] Id eſt, libri miſſæ, & aliàs, ſecreta oratorij.

a ¶ *Iniuriam.*

† *corpore, legitur vt plurimum in antiquis.* Ioan. 21.

b *Hæc gloſſula deeſt vt plurimum in antiquis exemplarib.*

Eſaiæ. c. 31.

† *In vulgata editione legitur ſicut eſt impreſſum, ſed antiqua Raymundi exemplaria habent ita:* beati, qui ſeminant ſuper aquas.

Ioan. 17.

† *Summa eſt, ſanctos in cœlo cum Deo regnãtes, non egere precibus noſtris, ſed nos eorum interceſſionibus, vide concilium Trident.* ſeſſ. 26. tit. de inuocatione, & reliquiis ſanctorũ, &c.

c *Ista duo gloſſula non habentur in Gerunſis exemplarib. nec credo eſſe Bernardi.*

a Hac gloſſula non habetur in vetuſtis exemplarib. nec credo eſſe Ber.

a ¶ *Iniuriam.*] Quaſi diceret ſuperfluum. ſimile ſ. *de maiori. & obe. legebatur.*

b ¶ *Idē eſt ratione.*] Arg. vbi eadē eſt ratio, debet eſſe idē ius. *ff. ad l. Aquiliam. illud.* æquitatis enim ratio ſimilia iura ſuadere vī. *C. ad l. Falcidiam. l. vl. & ſ. de confirmatio. vti. cum dilecta.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſe. quærit obijciēdo, & ſoluit dubitatiuè. Itē obiicit, & ſoluit.*

c ¶ *Inueſtiget.*] Sed quare Papa ponit hūc caſū in hāc dubitatione, verū habeat locum hic illa diſtinctio, vel nō, cū Auguſtinus dicat, ꝙ nō ꝓ valde malis ꝓpitiationes ſunt. 13. q. 2. *tēpus.* fortè ideo, q̄a dubiū eſt, qui mediocriter mali appellantur: ſi enim illi tm̄ appellātur mediocriter mali, q nō deceſſerūt in aliquo mortali peccato, ſed tm̄ in venialibus peccatis: ſed hoc idē eſt, ꝙ mediocriter boni: ſi aūt appellat illos mediocriter malos q deceſſerūt in aliquib⁹ mortalib⁹ peccatis, non tn̄ valde magnis, obſtat 13. q. 2. *pro obeuntibus.* vbi dr̄, quod ꝓ nullo eſt orādū, qui deceſſerit in mortali peccato: Itē ſi preces valent ꝓ illis, q deceſſerunt in mortali peccato: pone, ꝙ aliqualiter eleemoſynæ, & orationes valeāt ad tollendam partem illius pœnæ, ſecundū hoc poſſūt tot orationes, & eleemoſynę fieri, ꝙ pœna tollat̄ tota, & ita dānatus ſaluabitur: Ad hoc poſſet dici, ꝙ mediocriter mali dicūtur, q habēt multa venialia: mediocriter boni, q pauca. Vel melius dicas, ꝙ mediocriter mali dicūtur, qui mortalia cōmiſerūt peccata, licèt leuia, & in quibus non eſt neceſſaria inſcriptio. *ff. de accu. l. e-*

† Hoc dictū eſt B. Auguſtini de verbis Apoſtoli, ſermone 17. refert Magiſter ſent. l. 4. di. 43. c. 2.

† Aliàs ita: & de ſanctis aliis ſentiendū.

† Vide Sotū l. 4. ſen. di. 45. q. 3. art. 1.

† pluribus.

† illis.

† Aliàs ita: quod magis, ac melius, *&c.*

† De hoc dubio quod valde eſt anceps, vide præ aliis Dominicū Sotum l. 4. ſent. diſ. 45. q. 2. art. 2. & *ibidē Magiſtrum in littera,* c. 1.

nobis quæſumus, dn̄e, vt interceſſione beati Leonis hæc nobis proſit oblatio? Super quo reſpōdemus, quòd cùm ſacræ ſcripturæ dicat auctoritas †, quòd iniuriā [a] facit martyri, qui orat pro martyre: idē eſt rōne [b] cōſimili† de aliis Sāctis ſentiēdū: quia orationibus noſtris nō indigent: pro eo quòd cùm ſint perfectè beati, omnia eis ad vota ſuccedūt, Sed † nos potiùs orationib⁹ eorū indigemus, quos (cùm miſeri ſimus) vndique mala noſtra perturbāt: vnde quòd in pleriſque† orationib⁹ cōtinetur: Proſit, vel proficiat, huic Sancto, vel illi † talis oblatio ad gloriam, & honorē, ita debet intelligi, vt ad hoc proſit, quòd † magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris: licèt pleriq; reputēt nō indignum, Sanctorum gloriam vſq; ad iudicium augmentari: & ideo Eccleſiam interim ſanè poſſe augmentum glorificationis eorum optare. Verū † vtrùm in hoc articulo locum habeat illa diſtinctio, qua docetur, quòd defunctorum alij ſunt valde boni, alij ſunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali: vndè ſuffragia, quæ fiunt à fidelibus in Eccleſia pro valde bonis, actiones ſunt gratiarum: pro valdè malis, conſolationes viuorum, expiationes verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua diſcretio inueſtiget [c].

¶ Idem Rectoribus Romanæ fraternitatis.

¶ *Grauius peccat, qui ſimulat cōficere, & non conficit, quàm ille, qui conficit in mortali.*

CAP. VII.

DE homine: *& infra.* ¶ Quæſiuiſtis † quid de incauto Presbytero videatur, qui cùm ſe ſciat in mortali† crimine conſtitutum, Miſſarum ſolemnia, quæ non poteſt propter neceſſitatē [d] quālibet [e] intermittere, propter ſui facinoris conſcientiam dubitat celebrare, peractiſque cęteris circunſtantiis, Miſſam celebrare ſe fingit, & ſuppreſſis [f] verbis, quibus conficitur corpus Chriſti, panem†, & vinum tantummodo purè ſumit, ita credēs per id, quod prætendit [g], populo ſatisfacere, vt per hoc, quod intēdit, Deū non debeat prouocare. Cùm ergo falſa [h] ſint abiicienda remedia, quę veris ſūt periculis [i] grauiora [k], licèt is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet grauiter [l], ſi ſe ingerat irreuerēter ad illud: grauius tamē videtur offēdere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit, ſimulare, cùm ille in ſolius miſericordis Dei manum incidat, iſte verò nō ſolum Deo (cui nō veretur illudere) ſed populo, quem decipit, ſe aſtringat.

¶ Idem Ferrarienſi Epiſcopo.

¶ *Hic improbat opinionem, quæ habet, quòd in ſacramento altaris aqua conuertatur in phlegma: & probat Chriſtum fuiſſe verū Deū, & verum hominem, & quòd de ipſius latere exiuit vera aqua.*

CAP. VIII.

IN † quadam noſtra decreta-

na. & in quibus procurator cōſtitui poteſt. *ff. an per aliū cauſa ap. reſi. poſ. l. 1.* Et ſecūdum hoc dicas, ꝙ ſi vnus denarius aliquantā partem pœnæ tollat, ſiue quartam, ſiue tertiā, ſecūdus tollat tātùm: tantū dico in proportione, ſed non in quātitate: ſecundum hoc etiamſi totus mundus effunderetur, ſemper aliquid remaneret: Idem poteſt dici de indulgentiis, quæ fiunt in dedicationibus Eccleſiarum. B.

DE *homine.*] Primò ponit̄ qō. Secūdo ſolutio ibi, *Cū ergo.* Ab. Casvs. Quidam ſacerdos cū eſſet in mortali peccato cōſtitutus, & oporteret ipſum Miſſarū ſolēnia celebrare, propter cōſcientia dubitabat celebrare: peractis cæteris circunſtantiis, Miſſam celebrare ſe finxit, & ſuppreſſis verbis, quibus conficitur corpus Chriſti, panem, & vinum ſolummodo purū ſumpſit, credens per hoc populo ſatisfacere, & Deum nō ꝓuocare: Quæſitum fuit, quid de hoc presbytero videatur, verū minus malū fecerit, quā cōficiēdo? Reſpōdet Papa, quòd falſa remedia ſunt abiiciēda, quæ ſunt veris periculis grauiora, licèt enim ille, qui pro ſui criminis cōſcientia reputat ſe indignū, grauiter peccet, ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud; grauius tamen offendit, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare: quia ille qui verè conficit, in manū ſolius Dei incidit: ille verò qui ſic ſimulat, & Deo, & populo ſe cōſtringit, quia taliter decipit. Not. ꝙ falſa remedia veris periculis ſunt grauiora. Itē exiſtēs in mortali peccato, celebrare non debet.

d ¶ *Neceſſitatē.*] Quia fortè dies feſt⁹ imminet, vel fun⁹ alicui⁹

e ¶ *Quālibet.*] Id eſt, aliquam, quæcunque illa ſit. 16. q. 1. *ſimiliter. & 1. q. 7. ſi quis om nem.*

f ¶ *Suppreſſis.*] Id eſt, tacitis, quia non dicit illa verba, quibus conficitur corpus Chriſti.

g ¶ *Prætendit,*] Id eſt, fingit ſe celebrare: Ber.

h ¶ *Falſa.* Quia populus vana ſimulatione nō eſt fallēdus. 27. *diſ. quòd interrogaſti. & C. de lat. lib. tollend. l. 1. §. ſed & qui.* Ber.

i ¶ *Quæ veris ſunt periculis.*] Io. ſic exponit, id eſt, manifeſtis periculis.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *Grauiora.*] Quaſi diceret, grauius eſt peccare occultè, quàm manifeſtè. 12. q. 1. *certè.* 11. q. 3. *præcipue. contra.* in hoc enim periculoſius eſt: quia occultè peccans non habet, qui eum corrigat. Alio autem reſpectu magis peccat, qui publicè peccat, quàm qui occultè: quia præſtat aliis exemplum delinquendi: vt *in dicto c. præcipue.* quia peccatum ſuum tuetur rationibus. & ſic intelligitur illud 32. q. 4. *nemo. & 14. q. 5. pœnale* b. Tanc. intelligit, vt iacet littera: quoniam grauiùs peccat ſacerdos crimino ſus, qui ſimulat celebrare, & non celebrat, quā ſi criminoſus celebraret: quia in primo caſu in pluribus delinquit. Deum enim offendit, & proximum decipit: In ſecundo caſu ſolum Deū offendit. Et iſte eſt bonus intellectus, quia talia remedia nullus debet inuenire: quia falſa ſunt, ex eo quòd non conficit, cùm videatur conficere: ideò grauiora ſunt, quàm vera pericula peccatoris, qui conficit: & hoc innuit bene littera ſequens.

l ¶ *Peccet grauiter.*] Sic patet, ꝙ quicūq; eſt in mortali peccato, celebrare non debet. 6. *diſt. teſtamentum. & de conſe. diſt. 2. quotidie. & 1. q. 1. ſacerdotes. & c. ſacroſancta.* & omnis talis ſuſpenſus eſt quoad ſe. *ſupra de coha. cle. & muli. c. vlt* ſed non quoad alios vt ibi: niſi ſit ſimoniacus, vel notorius fornicator: quoniam illi ſuſpenſi ſunt quoad ſe, & quoad alios: vt 32. *diſt. §. Verum nullus. & c. præter hoc. & infra de ſimo. tanta.* Sed nunquid talis ſacerdos poteſt celebrare, ſi habeat contritionē cordis: quia forſitan dum inſtat neceſſitas celebrandi, non poteſt habere, cui confiteatur? Satis [e] poteſt dici, quod ſic, dum tamen habebat propoſitum ſatisfaciendi: & illud poſtea quamcitò poteſt confiteatur: vt *infra de ſenten. excommuni. de cætero. & c. à nobis 2. & c. quamuis. & 26. q. 6. qui recidunt. de conſec. diſt. 2. quotidie.*

† Ca. 6. eo ti. in 3. cōp.

† In antiquis legitur, Quæſiuiſti.

† Vide B. Thomam. 3. p. q. 79. art. 3. & q. 80. art 5 & *Ludou. Carterium* tract. de hæret. nu. 39.

† In codice Barbatia ita: panem, & vinum purum tantummodo ſumit.

d *Concord. tex.* in l. 1. in fin. & *ibi Cy.* C. vbi de crimi. agi opor. *Bar.* in l. 1. C. de ſum. trini.

† Cap. 2. eo ti. in 3. cōp.

Præter B. Th. paulò poſt citatum vide Sotum l. 4. ſen. diſ. 1. q. 3. art. 5. & di. 9. q. 1. art. 6.

e *Vide B. Tho.* 3. p. q. 83. ar. 6. ad 2. arg.

IN *quadam.*] Primo ponitur quæſtio. Secundò Solutio ibi, *Nos igitur.* Et ibi primò refert duos errores. Secundo ibi, *Sed aduerſus.* illos improbat. Tertiò ibi, *Per hæc.* reſpondet principali quæſtioni, probans quòd de latere Chriſti exiuit vera aqua. Quarto ibi, *Cum autem.* dicit, quare de latere Chriſti exiuit ſanguis, & aqua. Abb.

Casvs. In præcedenti decretali, *cum Marthæ,* inter cæteras opiniones, quæ ibi ponuntur, erat alia opinio, quæ dicebat in ſacramento Euchariſtiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Chriſti dicebant non aquam, ſed humorem aquaticum profluxiſſe: hanc opinionem tenebat magiſter Hug. epiſcopus Ferrarieñ. quam opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta, cum Marthæ. ſed ex quo vidit, quod Papa cōtrarium ſentiebat, voluit ſibi adhærere: Sed auctoritas Ioannis

Apoſtoli

Si a epiſtola aſſeris te legiſſe, illud eſſe nefarium opinari, quod quidam dicere præſumpſerunt, in ſacramento videlicet Euchariſtiæ aquam in phlegma conuerti: nam de latere Chriſti non aquam, ſed humorem aquaticum mentiuntur exiſſe: *& infrà.* ¶ Nos igitur ad tuæ ſupplicationis inſtantiam reſpondemus b, quòd quidam dixerunt, ſed errauerunt, Chriſtum non fuiſſe verum Deum, ſed adoptiuum, vt miſeri Ariani c †. Alij Chriſtũ non fuiſſe verum hominem, ſed phantaſticum, vt impij Manichæi †. ¶ Sed aduerſus huiuſmodi hæreſes, Ioannes Apoſtolus in epiſtola ſua loquitur, dicens [Tres ſunt, qui teſtimoniũ dant in cælo, pater d, verbum, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt.] per hoc intendens oſtendere, quòd Chriſt⁹ ſit ver⁹ Deus: [Et tres ſunt, qui teſtimoniũ dãt in terra: ſpũs, aqua, & ſãguis] per hoc intendens oſtendere, quòd Chriſtus ſit ver⁹ homo. Nam ad eſſe hoïs duo principaliter e exigũtur, videlicet corp⁹, & aĩa, ex quorũ cõiũctione f verus homo ſubſiſtit. Per hoc autẽ, quòd in articulo mortis Chriſtus inclinato capite tradit ſpiritũ, de quo voce magna clamauerat [Pater, in manus tuas cõmendo ſpiritũ meũ] manifeſte probatur, quòd ipſe ſpiritũ habebat, nõ ſolũ flatũ vitalẽ g, ſed animã rationalẽ †, de qua prædixerat [Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortẽ:] & [Poteſtatẽ habeo ponendi animam meã, & iterũ ſumẽdi eã.] ¶ Per hoc aũt, quòd vnus militum lãcea latus eius aperuit, & continuò ſanguis exiuit, & aqua, probatur apertè, quòd Chriſtus verum corpus habebat: Nam de phantaſtico corpore, nec ſanguis, nec aquã potuiſſet exire: vnde ille qui vidit, teſtimonium perhibuit, & teſtimonium eius eſt verum: quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Quòd videlicet Chriſtus ſit verus homo, ex anima rationali †, & humana carne ſubſiſtens, probatur ex eo, quòd ſpiritum vitalem emiſit: & de † vero corpore probatur, quoniam ex eo ſanguis exiuit, & aqua: rationalis quippe anima, nõ poſſet viuificare niſi corpus humanum h, ex quibus verus homo conſiſtit. Cæterùm ſicut fuit verus ſpũs, & verus ſanguis, ita proculdubio vera aqua: cum Chriſtus ſit veritas, & à veritate omnis fallacia ſit penitus aliena: nã ſi non fuiſſet aqua, ſed phlegma, quod de latere ſaluatoris exiuit, ille qui vidit, & teſtimoniũ veritati perhibuit, profectò non aquã ſed phlegma dixiſſet i: nec in hoc verũ regenerationis ſacramẽtũ fuiſſet oſtẽſum, cũ per ſacramẽtũ baptiſmi nõ regeneremur in phlegmate, ſed in aqua. Neque per hoc poſſet vero argumẽto probari, quòd in ſacramẽto Euchariſtiæ admiſcenda † ſit aqua vino: ſi de latere Chriſti non aqua, ſed phlegma cum ſanguine profluxiſſet †: Sed nec vera fuiſſet figura, quæ ſuper hac re præceſſit in veteri teſtamen-

Apoſtoli monebat: magiſtrũ Hug. quæ dicit: *Tres ſunt qui teſtimonium dãt in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres vnũ ſunt*, id eſt, de vna, & eadẽ re, ſcilicet de humanitate Chriſti, vt Hug. exponebat: dicebat Hug. quòd ſi vera fuit aqua, quæ exiuit de latere Chriſti, & non aquaticus humor, nõ vñ, qualiter probatur per illã auctoritatẽ, quòd Chriſtus ſit verus homo. gloſſa ſuper loco illo ſic ſe hẽt, ſpiritus, id eſt, humana anima, quã emiſit in paſſione: aqua, & ſanguis, quæ fluxerũt de latere Chriſti: per hãc auctoritatẽ probatur, quòd Chriſtus ſit verus homo. Sed dato quòd illa non fuerit vera aqua: ſed aquatic⁹ humor: verba Apoſtoli, & gloſſa ſuper illũ locũ, intelligibilia ſibi videbãtur: ſed dato quòd eſſet vera aqua nõ intelligebat auctoritatẽ Ioãnis, & gloſsã ſuper locũ illũ: vnde petiit à Papa, vt auctoritatẽ, & gloſsã ſibi exponeret: & ipſe rñdet dicẽs, quòd quidã dixerunt, ſed errauerũt, Chriſtũ non fuiſſe verũ Deũ, ſed adoptiuũ: vt miſeri Ariani. Alij dixerunt Chriſtũ nõ fuiſſe verũ hominẽ, ſed phãtaſticũ, vt impij Manichæi. Sed cõtra iſtos loquitur Ioãnes Apoſtolus in epiſtola ſua: *Tres ſunt qui teſtimonium dãt in cælo, pater, verbũ, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt*, per hoc oſtendens quòd Chriſtus ſit verus Deus. *Et tres ſunt qui teſtimoniũ dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis*. per hoc intẽdens oſtendere, quod Chriſtus ſit verus homo. Ad eſſe enim hominis duo exiguntur principaliter, ſcilicet corpus, & anima, ex quibus verus homo conſiſtit: per hoc autẽ quòd in articulo mortis tradidit ſpiritũ, de quo dixerat: *Pater in manus tuas commendo ſpiritũ meum*. manifeſtè probatur, quòd ſpiritum habebat, & animam rationalẽ, de qua dixerat, *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*: per hoc quòd vn⁹ militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit ſanguis, & aqua, probat. quòd Chriſtus habebat verũ corpus, & nõ phantaſticum, de quo nec aqua, nec ſanguis poſſet exire: vnde ille, qui vidit, teſtimonium perhibuit, & teſtimonium eius verũ eſt: & ſic tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Quòd Chriſtus ſit verus homo ex anima rationali ſubſiſtens, probatur ex eo, quod ſpiritum vitalem emiſit: & de vero corpore hoc probatur, quia inde ſanguis, & aqua exiuit: ſed anima rationalis non poſſet viuificare niſi corpus humanum: & ita ſicut fuit verus ſpiritus, & verus ſanguis: ita & vera aqua: quod ſi non fuiſſet vera aqua, ſed phlegma, ille qui vidit, profectò non aquã, ſed phlegma dixiſſet: nec in hoc verũ regenerationis ſacramentum fuiſſet oſtenſum, cùm per ſacramentum baptiſmi non regeneremur in phlegmate, ſed in aqua: nec per hoc poſſet probari, quòd in ſacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua cũ vino, ſi de latere Chriſti nõ aqua, ſed phlegma cum ſanguine fluxiſſet. Itẽ non fuiſſet vera figura, quæ ſuper hac re præceſſiſſet in veteri teſtamẽto. qñ Moyſes virga percuſſit ſilicẽ, & ex ea, nõ phlegma, ſed aqua manauit, ergo qualiſcunq; fuerit illa aqua, ſiue de nouo diuina virtute creata, ſiue de cõponentibus reſoluta, proculdubio vera fuit, ſicut verus exitit ſudor ipſi⁹, ſicut guttæ ſanguinis decurrẽtis terram. cum enim ad compoſitionẽ humani corporis quatuor elementa cõcurrant, terra, aqua, aer, & ignis, & ad generationem eiuſdem corporis, quatuor humores conſimiles illis conueniãt, videlicet, ſanguis, cholera, phlegma, & melãcholia: veritatem humani corporis expreſſius demonſtraret, vnũ de elementis, & vnum de humoribus, quæ magis myſterio congruebant, Ioannes expreſſit ex elementis aquam, & ex humoribus ſanguinem: in quibus duo maximè ſacramẽta relucent, redẽptionis per ſanguinẽ, & regenerationis per aquã. Nõ, quòd ad eſſe hominis duo exiguntur, ſcilicet corpus, & anima. Item de corpore phantaſtico ſanguis exire non poteſt. Item à forma verborum non eſt recedendum. Item compoſitum in cõponentia, & elementatum in elementa reſolui poteſt.

a ¶ *In quadam noſtra decretal.*] ſ. eo. *cum Martha*. ſed illa opinio a ſemota eſt modo inde.

b ¶ *Reſpondemus.*] Ad qõnem magiſtri Hug. Epi Ferrarienſis, qui opinionẽ prædictã ſecutus fuit. Dicebat enim Hug. ſi illa fuit vera aqua, quę de latere Chriſti exiuit, nõ intelligebat qualiter per illam probatur, quòd Chriſtus ſit verus homo, nec intelligebãt ſecundum hoc auctoritatẽ illam Ioannis Apoſtoli, nec gloſſam ibi poſitã: *tres ſunt, qui teſtimoniũ dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres vnũ ſunt*. & gloſſa ſuper illo loco ſic ſe habet, ſpiritus, id eſt, humana anima, quam emiſit in paſſione, aqua, & ſanguis, quæ fluxerunt, de latere Chriſti: ſed dato quòd illa aqua non fuiſſet aqua, ſed aquaticus humor humani corporis, tñ auctoritas Apoſtoli, quam gloſſa intelligibilia ſibi videbãtur, vnde quęſiuit à domino Papa, vt exponeret ſibi prędictas auctoritates, & gloſſam & ipſe reſpondet.

c ¶ *Ariani.*] Et Bonoſiani. 24 *q. 3. quidã. ver. Bonoſiani*. ſed Ariani ſunt illi, qui dixerũt filiũ nõ coæternũ patri. 24. *q. 3. quidam. ver. Ariani*. de ſecta Manichæorum habetur. 24. *q. 3. quidã. ver. Manichæi*. ſed de iſta non continetur hic. ſed fortè alibi. Ber.

d ¶ *Pater, verbum, & ſpiritus ſanctus.*] Pater dedit teſtimoniũ deitatis, qñ dixit: *hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui*: Filius dedit teſtimoniũ deitatis, quando in mõte trãſfiguratus potẽtiã deitatis, & ſpeciẽ æternæ beatitudinis oſtẽdit: Spiritus Sanctus dedit teſtimoniũ deitatis, qñ ſuper baptizatum in ſpecie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Chriſti corda credentium adimpleuit.

e ¶ *Duo principaliter.*] Et ita Chriſtus eſt duo neutri generis, quia & eſt Deus, & homo ſ. *de hære. cum Chriſtus*. Lau.

f ¶ *Coniunctione.*] Id eſt, ex quibus coniunctis inuiſibiliter.

g ¶ *Non ſolum vitalem.*] Secundum quòd phyſici diuidunt ſpiritum, vitalem ſcilicet, & animam Lau.

h ¶ *Niſi corp⁹ humanũ.*] Cũ nõ poſſit habitare in ſicco. ar. 32. q. 2. *Moyſes*. nec corp⁹ humanũ vegetari põt, niſi per animã: nã ſi aliqñ ſpũs⁹ malign⁹ corpus mortui hõis ſubintret. vt 26. q. 5. *nec mirũ*. nõ tñ illud viuificat, nec vnit cũ illo efficitur, ſed illud mouet ad inſtar venti, qui laruã ſubintret, & mouet ipſã.

i ¶ *Sed phlegma dixiſſet.*] Simile ſ. *de tranſlantes corporalia*. & ſ. *de acct.*

† *Hic dãnantur contilium Nicenum vide Nicephorũ* l. 8. c. 5. 6. 7 & 8.
† *Vide Epiphanium* l. 2. cõtra hęreſes, hæreſi 66.
1. Io. 5.
Mat. c. 27.
Luc. c. 3.
† *rationabilem.*
Luc. 22.
Marc. 15.
Math. 26.
Io. 10.
Io. 19.
1. Ioan. 5.

† *rationabili.*
† *In antiquis ita: & vero corpore probatur, &c. abſque dictione, de: quoniam intelligitur præcedens participiũ: nempe, ſubſiſtens.*
a *Ea tamen opinio, ſeu verius, loquendo, error, quã in decretali, cũ Marthę, abſtulit Raymũdus, refertur in principio huius decretalis eiſdem verbis, quibus extat in antiqua compilatione.*
† *Aliàs ita: admiſcẽda ſit aqua cũ vino.*
† *fluxiſſet.*

de deci. ad audientiam. & eſt ar. non eſſe recedendū de facili à forma verborum ĩ. *de ſponſ. ex litteris. & C. de libe. præte. l. 3. & ff. de in. do. permittendis.* Et hoc ſi iuri conſonat, aliàs ad iuriſperitii interpretationem recurrendum eſt *ff. de vſufr. leg. ſi alij.* arg. de conſue. ex litteris. ĩ. *de verb. ſig. præterea, & ff. de leg. 3. non aliter.* Bern.

Num. 20.

...to, quando Moyſes [a] virga percuſſit ſilicē, & ex eo nō phlegma, ſed aqua manauit †. Reſtat igitur, vt qualiſcunque fuerit illa aqua, ſiue naturalis, ſiue miraculoſa, ſiue de nouo diuina virtute creata, ſiue de componētibus ex parte aliqua reſoluta, procul dubio vera † fuit: cùm naturaliter poſiit, & cōpoſitum in cōponētia, & elementatū in elemēta reſolui: queādmodū verus extitit ſudor ipſius, ſicut guttæ ſanguinis decurrētis in terrā. Cùm autē ad compoſitionē humani corporis, quatuor elementa cōcurrāt; videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationē eiuſdē corporis, quatuor humores illis [b] cōſimiles cōueniāt, videlicet, ſanguis, cholera, phlegma, & melancholia, vt veritatē humani corporis expreſſiùs demonſtraret, vnum ex illis, & vnum ex iſtis Ioannes expreſſit, illá que potiū: ex illis, & ex iſtis, quæ magis myſterio † congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus ſanguinem: in quibus duobus, duo maximè † ſacramenta, redemptionis videlicet, & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali.

¶ Præcipit Prælatis, & Clericis in virtute obedientiæ, vt nocturnum officium, & diurnum, ſtudioſè celebrent & deuotè.

CAP. IX.

DOlentes referimus, quòd nō ſolùm quidam minores clerici, verū etiam aliqui Eccleſiarū Prælati, circa † comeſſationes ſuperfluas, & fabulationes illicitas (vt de aliis taceamus) ferè medietatem noctis expēdūt: & ſomno [c] reſiduum relinquētes, vix ad diurnū concentū auiū excitantur, tranſcurrendo vndique continua † ſyncopa [d] matutinum. Sunt & alij, qui Miſſarum ſolēnia vix celebrāt quater in anno: & (quod deterius eſt) intereſſe contēnunt: & ſi quando, dum hæc celebrantur, interſint, chori ſilentiū fugientes, intendūt exteriùs collocutionibus laicorū: dumq; auditū ad indebitos ſermones effundūt, aures intētas nō porrigūt ad diuina. ¶ Hæc igitur, & ſimilia ſub pœna [e] ſuſpēſionis penitus inhibemus diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinū [f] officium nocturnū pariter, & diurnum, quātum eis Deus dederit, ſtudioſè [g] celebrent pariter, & deuotè [h].

¶ Honorius iij.

¶ Euchariſtia debet mūdè ſeruari, & in eius eleuatione, & delatione populus debet ſe inclinare: & cū defertur ad infirmū, debet deferri in decenti habitu, & cū lumine: tranſgreſſores verò grauiter ſūt puniēdi.

CAP. X.

SAnè † cū olim: & *infrà.* ¶ Ne propter incuriā Sacerdotum diuina indignatio grauius exardeſcat, diſtrictè percipiēdo mandamus, quatenus à Sacerdotibus Euchariſtia, in loco ſingulari, mūdo, & ſignato ſemper honorificè collocata, deuotè, ac fideliter cōſeruetur [i]. ¶ Sacerdos verò quilibet frequēter doceat plebem ſuā, vt cùm in celebratione Miſſarū eleuatur Hoſtia ſalutaris, ſe reuerēter inclinet †, idē [k] faciēs, cum eā defert Presbyter ad infirmū. Quā in decenti habitu, ſuperpoſito mūdo velamine ferat, & referat manifeſtè, ac honorificè ante pectus, cum omni reuerētia, & timore, sēper lumine præcedente cū ſit candor lucis æternæ: vt ex hoc apud omnes fides, & deuotio augeatur. Prælati autē huiuſmodi mādati grauiter punire [l] nō differāt tranſgreſſores, ſi & ipſi diuinā, & noſtrā volunt † effugere vltionem.

¶ Idem vniuerſis Eccleſiarū Prælatis.

¶ In Eccleſiis collegiatis debēt celebrari duæ miſſæ collegialiter: vna pro defunctis, alia ſecundū exigentiā diei, vt pro feſto, ſi feſtum occurrit: vel pro feria, ſi feria.

CAP. XI.

CVm † creatura nō habeat, quid pro meritis reſpōdeat

a ¶ *Moyſes.*] Sic *ſuprà de conſe. diſ. 2. venera.* hic ergo exigitur expreſſa ſimilitudo inter ea, quæ ſunt in nouo teſtamento, & ea quæ ſunt in veteri: alibi nō exigit diuerſitas, ne videamur iudaizare. arg. *ſuprà de ſacr. vnct. cap. vnico. ver. verumtamen vnctiones,* &c. Liu.

b ¶ *Illis conſimiles.*] ſ. in frigiditate, & caliditate, ſiccitate, & humiditate, quàm conuenientiam phyſicorum proprium eſt aſſignare, nō iuriſperitorum.

ADDITIO Vide bonam gloſ. *in proœmio Inſti. §. igitur.*

DOlentes.] Duo facit. Primò ponit clericorum duplicem exceſſum. Secundò prohibet ibi, *Hæc igitur.* Prima ſubdiuiditur in duas, prout duo ſunt exceſſus. Secunda ibi. *Sunt & alij.* Abbas Siculus.

CASVS. In concilio iſto reprehendit Papa clericos, & prælatos eccleſiarum, qui circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas potiùs sūt intenti, quàm circa diuina officia: & quidam eorum vix Miſſarum ſolemnia quater in anno celebrant: hæc, & alia ſimilia præcipit Papa ſub pœna excōmunicationis in virtute obedientiæ corrigi, ac emendari. Not. quod clerici, & prælati, comeſſationibus ſuperfluis, & confabulationibus illicitis vacare non debent. Item in officiis diuinis ſyncopatio reprobatur. Item officium diuinum deuotè celebrari debet.

c ¶ *Somno.*] [a] Requirit natura requiem: tā capiēda eſt hora cōgrua. vnde Seneca: *Quies tibi ſit, non deſidia.* Ouidius ſine titulo:

Stulte, quid eſt ſōnus, gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt. Ioan.

d ¶ *Syncopa*] *De conſecrat. d. 4. retulerunt.* Vnde verſus:

Syncopa de medio tollit, quod epentheſis auget.

De iſtis figuris dicitur ĩ. *de verb. ſign. forus.*

e ¶ *Sub pœna.*] Et ita non eſt canon latæ ſententiæ, ſed potiùs ferendæ. ĩ. *de iure patro. relatum.* vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, quæ ſit pœna contrafacientis.*

f ¶ *Diuinum officium.*] Ad quod etiā ſine iſto præcepto tenētur, ĩ. *eo. presbyter.* & ita qui contra hoc præceptum faciūt, inobedientiā incurrunt. vnde videtur, quod ſint ſuis beneficiis priuandi propter inobedientiam: arg. *ſuprà, de maioritate, & obedientia, illud.* quia peccatū paganitatis incurrit, quiſquis ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit, 81. *diſt. ſi qui ſunt presbyteri:* & infidelis eſſe conuincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur. 8. *qu.* 1. ſi hoc eſt verum, immò quia eſt, multi punirentur de inobedientia; quæ eſt grauiſſimum peccatum, vt patet per iura prædicta. Sed dicas, quòd qui canonis inobedientiam incurrit, cum eo mitiùs agitur, quàm cum eo, qui iudicis inobedientiam incurrit. arg. *infrà de cle. excommunicato miniſt. ſi celebrat* [b]. *& ff. de arbitris. Celſus.* Bernardus.

g ¶ *Studioſè.*] [c] Quantùm ad officium oris, id eſt, ſine ſyncopa.

h ¶ *Deuotè.*] Quantùm ad officium cordis.

SAnè.] Quatuor ſunt dicta. Secundum ibi. *Sacerdos.* Tertium ibi. *Quam.* Quartum ibi. *Prælati.* Abbas Siculus.

CASVS. In cap. iſto præcipit Papa, quod ſacerdotes in loco mūdo cuſtodiant Euchariſtiam diligenter, ne per eorum incuriam diuina indignatio exardeſcat: & quilibet ſacerdos frequenter doceat plebem ſuam, vt quando in celebratione Miſſarum hoſtia eleuatur, ſe reuerenter inclinet: & idem faciat, cùm portatur ad infirmum lumine præcedente: & prælati huiuſmodi mandati tranſgreſſores puniant, ſi & ipſi diuinam volūt effugere vltionem. Not. quod Euchariſtia in loco mundo cuſtodiri debet. Item qui faciunt contra mandatum Papæ, puniendi ſunt.

i ¶ *Conſeruetur.*] Sub fidelibus clauibus ne ſiniſtra manus ad ea poſſit extendi. ĩ *de cuſto. Euch. ca.* 1.

¶ *Gloſſa ſeq. reci. per q. quam tripliciter ſoluit, & ſolutionem mediam moderatur.*

k ¶ *Inclinet.*] Flexis genibus, & poteſt dicere iſta verba:

Salue lux mundi, verbum, patris, hoſtia vera.
Viua caro, deitas integra, verus homo.

Vel ſic: *Tranſſubſtātietur res iſta in corpus, & ſanguinē tuū, Domine, ad honorē, & laudē nominis tui, ad confeſſionē peccatorū, & ad ſalutem animarū noſtrarū.* Vel orationē dñicā. Verba iſta, *tranſſubſtātietur res iſta,* &c. debent [d] dici, antequā hoſtia eleuetur ante illa verba, *Hic eſt ſanguis meus,* &c. poſtea non debent dici, cùm iam ſint tranſſubſtantiatæ in corpus & ſanguinem. Bern.

l ¶ *Punire.*] Ad arbitrium iudicis punientur, qui hoc non ſeruauerint: cùm pœna certa hic non ſtatuatur. ĩ. *de officio delegati. de cauſis. & ff. de iure deliberan. l. 1. in fi.* vbicunque enim pœna non ſtatuitur, ad arbitrium iudicis imponitur [e].

CVm creatura.] Primo ponit mandatum. Secundò præmittit cauſam generalem ibi, *Mandamus.* Abb. Sic.

CASVS Prælati, & clerici conuentualiū eccleſiarum, Miſſas pro

Marginal notes:

†emanauit.

†Vide B. Thomā 1. p. q. 74. art. 7. ad 3. arg. vbi citat hūc locū, qui per perā tribuitur Innocentio iij. in pluribus D. Thomæ exemplaribus, cum ſit Innocentij iij.

Luc. 22.

†miniſterio.

† maxime.

†Scilicet Lateran. ſub Innocentio iij. c. 17. refertur. §. 1. tit. de celebratione diuini officij in 4. cōp. & vide notas huius c.

† In codice Barbatia ita: circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes, &c.

† cōtinuata in concilio.

a *Hac gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus.*

b *Adde; quòd no. infrà de elec. generali.* in gl. contra faciens li. 6. & ſuprà de treu. pac. c. 1. *Ioan. And.*

c *Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec habentur in antiquis codicibus.*

†*Vide concil. Trid.* ſeſſ. 13. in decreto de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento c. 6. & ca. 7. & *notas noſtras in hoc c. quib' hāc decretalem aduerſus hæreticos tuemur.*

† *inclinent.*

d *Non putes, quod ſit, neceſſarium hæc verba præmitti, quoniā abſque illis ex vi verborū,* hic eſt ſanguis, &c. *ſpecies panis, & vini tranſſubſtātiantur in corpus & ſanguinem Domini Ieſu Chriſti.*

† *Voluerint.*

† *Vide concilium Trident.* ſeſſ. 22. tit. Doctrina de ſacrificio Miſſæ c. 2. canon. 3. & ſeſſ. 25. decreto de purgatorio.

e *C. eo. l. 1. & ibi Bar.* ff vi bon. rap. & in l. prætor edixit. cum not. ff de iniur.

DE BAPTISMO, ET EIVS EFFECTV.

¶ *Viſo de ſacramēto Euchariſtiæ, quo nihil in ſacrificiis maius eſſe poteſt.* de cōſ. diſt. 2. nihil. *merito ſubijcitur de baptiſmo, quod eſt ſacramentū valde neceſſariū, ſine quo nemo poteſt ſaluari.* j. eo. maiores. de cōſ. d. 4. c. firmiſſimè. *Tractat etiā de eius effectu: producit enim tres effectus: nā remittitur culpa: ſed vitatur damnationis periculum, & aperitur regnum cœleſte.* j. eo. maiores. *Vide gloſſ.* de cōſ. d. 4. c. 2. *Ab.*

De hac materia habetur de conſe. diſt. 4. per totum.

TITVLVS XLII.

De baptiſmo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ *Licet puer ſit ter merſus in aqua, in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: ſi non ſit dictum: Ego te baptizo in nomine patris, &c. non eſt baptizatus.*

CAP. I.

Si quis † puerum ter in aqua immerſerit [a] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen: & non dixerit: Ego [b] te baptizo in nomine patris [c], & filij, & ſpiritus ſancti, amen: non eſt puer baptizatus [d].

¶ Idem.

¶ *Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, poteſt baptizari forma hic expreſſa.*

CAP. II.

De † quibus dubium [e] eſt an baptizati fuerint, baptizentur † his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, nō te baptizo [f]: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.

¶ Innocentius iij. Arelaten. Archiep.

¶ *Sacramentū baptiſmi vtiliter confertur paruulis, licet nō credāt, nec intelligāt: & remittitur eis peccatū originale: Hoc dicit vſq; ad §. verū.*

CAP. III.

Maiores † Eccleſiæ cauſas, [g] præſertim articulos fidei contingentes, ad Petri ſedem referendas intelliget, qui eum [h] quærenti Domino, quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe, reſpondiſſe notabit, [Tu es Chriſtus filius Dei viui] & pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat [i] fides eius. ¶ Quibuſdam igitur quæſtionibus, quas contra Catholicos Hæretici mouerant, nos poſtulas reſpōdere. Aſſerunt enim paruulis inutiliter baptiſma cōferri: quod nituntur probare, illud primò, & præcipuè inducentes, quòd cùm ſecundùm verbum Iacobi Apoſtoli dicentis in epiſtola ſua: [Charitas [k] operit multitudinem peccatorum,] & iuxta illud teſtimo-

S [Iquis.] Caſus patet. No. quòd in baptiſmo forma verborū eſt de ſubſtātia ipſius, & ea omiſſa nihil agitur.

a ¶ *Immerſerit.*] Id eſt, immergendo dixerit, in nomine patris, & filij, &c.

¶ *Gloſſ. ſequens quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Ego te baptizo.*] Nunquid pronomē, ego, eſt de ſubſtantia formæ? Non: quia plenum generat ſenſum hæc vox, baptizo, ſine hoc pronomine, ego. ar. de conſ. d. 4. retulerūt. Ibi dicitur: ſi quis ita dicit: Baptizo te in noīe patris, & fi. &c. baptizatus eſt. quia ex quo baptizare intendis, pronomē ibi nō ponitur.

¶ *Glo. ſeq. alleg. duas concor. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *In nomine patris.*] *De conſ. d. 4. in ſynodo. multi.* Arg. cōtra. *d. c. à quodā.* Sol. illa litera *in nomine Trinitatis*, intelligitur explicitè. & quod ſequitur ibi, *in nomine Chriſti tantùm.* diſpoſitū fuit illud ab Apoſtolis ex cauſa: vt in principio baptizarēt in nomine Chriſti [b], in quo verbo intelligitur vnctus, inungēs, & per quē vngitur, id eſt, pater, filius, & ſpiritus Sāctus ſed hodie nō ſeruatur forma illa: tamē ſi aliquis ſic hodie baptizaretur ſub his verbis, baptizatus eſſet: licet fieri nō debeat, vt dixit Io. *in illo c. à quodam.* hæc eſt ergò forma baptiſmi, quæ hic traditur, quā ſeruat eccleſia: & qui omittit hāc formā, nihil agit. j. eo. *prox. veniēs.* ſaluo eo quod dicitur in noīe Chriſti: quia illud intelligit implicitè, quod eſt in iſta explicitè. Et hoc dicūt quidā dictū fuiſſe ex cauſa in primitiua eccleſia, vt amplıaretur nomē Xpi in illo tēpore, quod nomē homines abhorrebāt tūc. & quod tūc implicitè dicebat, *in nomine Chriſti*, modò explicitè debet dici nominibus triū perſonarū expreſſis, vt dicitur in hac dec. alias Nicolaus decepiſſet illos, quibus ſcribit illos eſſe baptizatos qui baptizati erāt in nomine Trinitatis, vel in noīe Chriſti tm̄, in primitiua eccleſia, vt in actibus Apoſtolorū legitur: vt dicit *in c. prædicto à quodā.* vbi Hug. manifeſtè comprobat formam, quæ hic traditur, oſtendendo cauſā, quare in primitiua eccleſia tēpore Apoſtolorū baptizabant in hac forma, In nomine Trinitatis, ſiue in nomine Chriſti tm̄, & Nicolaus in ſua reſpōſione, quàm fecit, *in c. à quodam.* retulit ſe ad tēpus primitiuæ eccleſiæ. Dixit Hug. quod de hac forma, quæ hic tradit, nihil eſt mutādū, vel diminuendū, ſecundū quod notauit *de conſe. d. 4. multi.* B.

d ¶ *Baptizatus.*] Arg. quod vbi aliquid deeſt de ſubſtātia eius, quod exigitur ad eſſe rei, nihil actum eſt, arg. 2. q. 7. *Daibertum.* arg. contra. ſ. *de ſacra. non ite. c. 1. & vlt.* vbi ſupplentur, quæ omiſſa erant: ſed illa vnctio non eſt de ſubſtantia ſacramenti.

De quibus dubiū.] Casvs. Si de aliquibus ſit dubiū, an ſint baptizati, datur forma, quibus verbis præmiſſis debeant baptizari. Nota, quòd ratione dubij fiunt, quæ alias non fierēt.

e ¶ *De quibus dubium.*] Sic *de conſe. d. 4. ſi nulla. & d. 1. ſolemnitates. & c. eccleſia, vel altaria.* idem *in ordine. 68. d. presbyteri quos. & ſeq.*

¶ *Glo. ſequens ponit opi. quam reprobat.*

f ¶ *Baptizo.*] Dicūt quidā, quod ſi priùs fuit baptizatus, eundem characterē iterare non eſt incōueniēs, vt reiterētur. arg. *illius c. 68. d. presbyteri.* quod nihil facit. & dicunt ſimile: quia eadē poſſeſſio ex pluribus cauſis acquiritur. *ff. de acquir. poſſ. poſſidere. §. ſi ex pluribus.* ſed hoc nō eſt verū. quia ſi primò baptizatus fuit: nihil ſecūdò additur: ſed ad vocē refert talis reiteratio: & eſt ſignū ſolummodo, quod ſit baptizatus. arg. ad hoc 68. *d. c. presbyteri. §. quia ergo.* vbi Grat. hoc dicit. arg. *C. de iud. vid. l. 2.* vbi dicitur ſecundam manumiſſionem nihil addere, vel minuere. Ala.

Maiores.] Diuiditur decret. hæc tota in duas partes. Primò ponit exordium, probans magnas quæſtiones, maximè fidem tangentes, referendas eſſe ad Papā. Secūdò ibi, *Quibuſdā.* Ponit epiſtolā, quæ quatuor habet partes, ſi cut quatuor ſunt quæſtiones. Secunda ibi, *Verū.* Tertia ibi, *Sed adhuc.* Quarta ibi, *Item quæritur.* Prima ſubdiuiditur. Primò ponitur hæreticorū obiectio duabus auctoritatib. munita. Secunda ibi. *Ad id.* ipſius ſolutio. Tertia ibi, *Cæterum.* auctoritatibus reſpondet. Abbas.

Casvs. Quidā hæretici fecerunt quaſdam quæſtiones catholicis: Archiepiſ. Arelatēſ. poſtulauit D. Papam illis quæſtionibus reſpondere: dicebant enim, quod paruuli inutiliter baptizantur, ad quod probādum inducebant auctoritatem B. Iacobi Apoſtoli dicentis: *Charitas operit multitudinē peccatorum:* & auctoritatē Euangelij de peccatrice, quæ lauit pedes Domini dicentis: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multū.* ſed non niſi per charitatē, & in charitate crimina dimittuntur, & paruuli nec ſentiunt, nec conſentiunt, nec charitatem habent: quæ tantùm ſentientibus, & conſentientibus infunditur, & ita paruulis peccatum non dimittitur in baptiſmo. Ad quod reſpondet Papa, quod baptiſma circuncisioni ſucceſſit, ſed abſit vt in illam hæreſim incidamus, quæ aſſerit legem cum Euangelio, & circuncisionem cum baptiſmo ſeruandam: quia dicit Apoſtolus: *Si circuncidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt.* Sed circuncisio & paruulis, & adultis conferebatur, & baptiſmus qui ſucceſſit loco illius, generalior eſt: & cū tā viri, quā fœminæ baptizētur, nō debet eſſe minoris effectus: & ita tā paruulis, quā adultis eſt conferēdus: ſicut enim in veteri lege dicebatur: *Anima, cuius præputij caro circuncisa nō fuerit, peribit de populo ſuo:* ita nūc dicitur, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, nō intrabit in regnū Dei,* ab iſta generalitate nec ſexus, nec ætas excipitur. Verùmtamen notandū eſt, quātū plus hodie baptiſmus conferat Chriſtianis, quā Iudæis circūcisio olim contuliſſet. In fine auctoritatis prædictæ, *anima cuius*, &c. dicitur, *peribit de populo ſuo.* In auctoritate Euāgelij dicitur: *nō intrabit in regnum Dei.* Olim per circūcisionē licèt culpa originalis peccati dimitteretur, & periculū vitaretur: nō tamē perueniebatur ad regnū cœlorū: ſed per baptiſmū culpa remittitur, vitatur periculū, & ad regnū cœlorū peruenitur: quod oībus vſq; ad mortē Chriſti fuerat obſeruatū. Abſit enim, vt vniuerſi paruuli pereant, quorū quotidie tāta multitudo moritur: quin Deus aliquod remedium illis procurauerit ad ſalutē: prædictæ verò auctoritates, quas inducebant hæretici, intelligendæ ſunt de adultis, qui habent multitudinē peccatorū, quia de paruulis nō poſſent intelligi, qui peccato tm̄ originali grauātur: & eodem modo illa auctoritas: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit,* tota intelligitur de adultis, cū paruuli nō poſſint credere, ſed adulti. No. quod cū de articulis fidei dubitatur, ad Romanā ſedē eſt recurrendum. Item baptiſmus loco circuncisionis ſucceſſit. Item per circuncisionem peccatum originale dimittebatur. Item ianua paradiſi in morte Chriſti fuit aperta: & per hoc approbatur, quod antiquitus ſancti Patres deſcendebāt ad inferna [l]. Itē licèt Chriſtus mortuus ſit pro omnibus quoad ſufficientiam: tamen prædeſtinatis tantùm quoad efficientiam. Item vniformis debet eſſe intellectus cuiuſlibet auctoritatis.

g ¶ *Cauſas præſertim* [17. *diſt. hanc ſedē. & 24. q. 1. quoties.*

h ¶ *Eum.*] Id eſt, Petrum.

i ¶ *Ne deficiat.*] Ex hoc patet, quòd eccleſia non poteſt eſſe nulla. 24. *q. 1. pudenda. in fi.* vbi Aug. hoc probat. ad idem. 21. *d. c. 1. ad fin. in verſ. ego pro te oraui. &c.*

k ¶ *Charitas operit*] Hæc eſt prima obiectio hæreticorum, quòd ſi non habuerimus charitatem, etiamſi ſanguinem noſtrum effuderi-

† Cap. 1. tit. de baptiſmo puerorum in 2. cōpil. *Et de intellectu vide B. Tho. 3. p. q. 66. art. 5. & 5a ſum lib. 4. ſent. d. 3. q. 1. art. 5.*

a *Vide, quos citat in initio decretalis, ex quibus intelliges verā eſſe hanc gloſſæ ſententiam.*

† *Vide B. Tho. 3. p. q. 66. art. 9. & B. Clementē, lib. 6. c. 15. conſt. Apoſtolicarum.*

† *Alias*, baptizentur.

b *De materia huius gloſſæ, an ſcil. valeat baptiſmus in nomine Chriſti, vel in nomine Trinitatis, vide B. Tho. 3. p. q. 66. ar. 6. & ibi caietanum, & Sotum li. 4. ſent. diſt. 3. q. vnica. ar. 6.*

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cōp. *Et ſpe intellectu, & declaratione huius decretalis, vide notas noſtras in eā editas.* Mat. c. 15. Luc. c. 22.

l *Id eſt, ad ſinum Abrahæ. Vbi ſuperna pace ingreſſum ſpe felici expectabant, vt ait Beda ſuper Lucā.*

ſuderimus & noſtrā ſubſtantiā totam dederimus pauperibus, magis tormenta ſunt, quàm corona victoriæ. 1. q. 1. vide quantū bonum. vnde dicitur charitas rectā voluntas, bonis terrenis, ac ſumptibus ſemper aduerſa. de pœnit. d. 2. charitas.

a ¶ Circuncisioni ſucceſſit.] Quæ ſupplebat vicem baptiſmi in paruulis, qui erant de ſtirpe Abrahæ: in aliis autem ſupplebat fides parentum. de conſecr. d. 4. quod autem apud. &c. ex quo.

Luc. 7.

b ¶ Circuncidimini.] 28. q. 1. ſic enim. circa fi. per vnā columnam, ver. ecce ego Paulus, &c.

c ¶ Ex præcepto.] In veteri teſtamento.

d ¶ Fœmina.] Nec circuncisio ad fœminas[a] nō pertinebat, ſed offerebantur. 28. d. in templum: & ibi nomen imponebat, vnde baptiſmus generalior eſt.

¶ Gloſſ. ſeq. alle. 2. concor. ſignat vnū contrarium, & ſolutio dupliciter.

e ¶ Peribit de populo.] Hic colligitur, quod per circuncisionem ſaluabantur in veteri teſtamento. ſic de conſ. d. 4. quod apud. &c. ex quo. Sed contra de pœ. d. 1. §. item vt Christus ait. in fi. vbi dicitur, quod circūciſio data eſt Abrahæ in ſignum iuſtitiæ, non in cauſam iuſtificationis. Sed illud intelligitur quoad ipſū Abrahā, qui iam iuſtificatus erat, & nō quoad alios, vel exponitur illa littera, & ſuppletur ibi, ſolum, vel tantū. B.

f ¶ Nō intrabit.] De conſe. d. 4. firmiſſimè. Ber.

g ¶ Ætatem excludēs.] Immò includit, quoniā ſub nomine maſculino, dū dixit, Niſi quis renatus fuerit, &c. fœmina cōprehēditur ff. de verb. ſig. l. 1. & de pœnit. d. 1. ſi quis cū telo.

h ¶ Culpa remittebatur.] Id eſt, originale peccatū, nō tamē penitus adhuc eſt ſublatū[h], ſed manet in homine, non tamen obeſt. de conſe. d. 4. c. 2.

i ¶ Perueniutur.] De cōſe. d. 4. per quam.

k ¶ Reſerauit.] De conſe. d. 4. propriè.

l ¶ Auctoritas.] Scilicet Iacobi, ſcilicet, charitas operit multitudinē, &c. & illā in Euāgelio de peccatrice, dimiſſa ſūt ei, &c.

m ¶ Et cæteris.] ſcilicet, ſaluus erit. Qui autem non crediderit, nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

¶ Gloſſ. ſeq. alleg. vnam concor. & vnum contrarium.

n ¶ Tota auctoritas.] Vniformis enim debet eſſe cuiuſlibet auctoritatis intellect⁹. ar. 16. q. 7. & hoc decimus. Ar. cōtra 3. q. 4. hi qui.

o ¶ Ad aptitudinem.] Sicut & illud participiū, retinens, quod ponitur in deſcriptione matrimonij, ad aptitudinem nō ad actum refertur, quæ habetur 27. q. 2. §. 1. Matrimonium eſt coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ conſuetudinē retinens: intellige, quamuis non retineatur quoad actū, tamen quoad aptitudinem retinetur, ſicut cōſueuit dici de iuſtitia. ff. de iuſt. & iur. l. iuſtitia. ſecundū quòd iuſtitia eſt creatura.

ILLVD VERO. Opponebant prædicti hæretici fidem, aut charitatem, & alias virtutes paruulis non infundi: quia non cōſentiunt: ſed iſtud non ſimpliciter conceditur, cùm inter theologos quæſtio referatur. Quidam dicunt per virtutem baptiſmi paruulis culpam remitti, ſed gratiam non cōferri. Alij dicūt & peccatū dimitti, & virtutes infūdi quoad habitū, nō quoad vſum habentis eas, quouſque peruenerint ad ætatem adultā. Sed ex hac reſponſione quidam viam inueniūt ad alias quæſtiones, ex eo quod dicitur paruulis in baptiſmo peccatū dimitti originale, dicūt eadem ratione adultis dormientibus, & amētibus, ſi baptizētur, peccata dimitti, quia cùm nec iſti, nec illi tunc ſentiant, vel diſſentiant, Idem iudiciū eſt habendum. Sed hic Papa dicit diſtinguendum: Peccatū duplex eſt: originale, & actuale. Originale, quod ſine conſenſu cōtrahitur, ſine cōſenſu remittitur per baptiſmū. Sed actuale, quod cōſenſu cōtrahitur, ſine conſenſu non relaxatur. Sed adhuc quæritur, quare dormientibus, & amētibus originale peccatū nō dimittit in baptiſmo ſicut paruulis? Ad hoc reſpōdet Papa: Dñs qui totū hominem ſanum facit in ſabbato, opus imperfectionis nō nouit, & ideò peccata nō ex parte, ſed ex toto dimittit: præterea pœna originalis peccati, eſt carentia viſionis Dei: pœna verò actualis eſt cruciatus perpetuus; vnde ſi primum dimitteretur alicui altero non dimiſſo, talis non careret viſione Dei propter originale dimiſſum, & cruciaretur perpetuò propter actuale. Sed hæc tanquam incompaſſibilia ſe non compatiuntur, immò aduerſantur. Itē quæritur in §. iſto, verū dormientibus, & amētibus, ſi baptizētur, ſaltem character imprimatur, vt excitati à ſomno, vel ægritudine liberati, non ſint vlteri⁹ baptizandi? Ad hoc dicunt quidam, quod ſacramenta, quæ per ſe ſortiūtur effectum, vt ordo, baptiſmus, & conſimilia, non ſolū dormientibus, & amentibus, ſed etiam inuitis, & cōtradicentibus cō feruntur, & ſi non quantum ad rem, id eſt, quantùm ad remiſſionem peccatorum, tamen quantū ad characterem, cùm & paruuli, qui non conſentiunt, & ficti, qui non ore, corde tamen diſſentiunt, recipiāt ſacramentum. Sed iſtis opponitur: ſi iſti fuiſſent inuiti, & reluctātes immerſi, ſaltem ratione ſacramenti ad iuriſdictionem Eccleſiæ pertinerēt, vnde compellendi eſſent ad fidem ſeruādam. Sed iſtud eſſet incongruum Chriſtianæ religioni, vt inuitus, & contradicēs cōpelleretur ad fidem: vnde diſtinguēdum eſt inter inuitum, & inuitum, coactum, & coactum. Si enim aliquis terroribus atq; ſupplicijs violenter attrahit, & ne detrimētum incurrat, baptiſmum ſuſcepit, talis characterē ſuſcipit ſacramenti, ſicut ille, qui ficte baptizatur: vnde cogendi ſunt ad obſeruationē fidei: in quo caſu debet intelligi decretū Toletani concilij, ne nomē Domini blaſphemet: & fides, quā ſuſceperunt, contemptibilis habeatur. Sed ille, qui nō conſentit, & penit⁹ contradicit, nec ſacramentū nec effectum recipit ſacramēti: ſicut nec ille peccatum incurrit, qui thurificare idolis cogit violenter. Dormiētes autem, & amentes, ſi antequā dormirent, vel antequā amētiam incurriſſent, in cōtradictione perſtitiſſēt, ſi fuerint ſic baptizati, characterē non ſuſcipiunt ſacramenti, quia adhuc intelligūtur in cōtradictione perſiſtere. Sicut autem eſſet, ſi pri⁹ catechumeni extitiſſēt, & habuiſſent propoſitū baptizādi: vnde tales

a Vide Magiſtrum ſen. lib. 4. d. 1. §. quæritur autem, ibidem alios doctores, & S. Thom. 3. p. q. 70. ar. 2.

† Aliàs ita: tibi reſpondemus.

† Hic locus ex antiquis exemplaribus eſt reſtitutus, vt eſt impreſſus, nam in Vulgatis perperam legitur ita: quòd cùm baptiſma ſucceſſerit circūciſioni, &c. in quibus nullo pacto cohæret orationis ſeries, vt ſequentia indicant.

Gala. 5.

† Aliàs ita: & tam viri, &c. ſed lectio quam reſtituimus, ſanior eſt.

Gen. 2.

Ioan. 3.

h Hoc intellige, prout diffiniuit concilium Trid. ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali. §. ſi quis per Ieſu Chriſti.

Gen. 17.

...nium veritatis in Euangelio de peccatrice, quæ ipſius pedes lauerat, perhibentis [Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniā dilexit multū] nō niſi per charitatē, &c. in charitate, crimina dimittantur paruulis, qui nec ſentiūt, nec cōſentiunt, & charitatē non habent, quę ſentientibus & cōſentientibus tātùm infunditur, peccatum non dimittitur in baptiſmo: & infrà. ¶ Ad id autem taliter † reſpondemus, quod † baptiſma circūciſioni ſucceſſit[a]: (Abſit enim, vt in illā damnatam hęreſim incidamus, quę perperàm affirmabat legem cū Euágelio, & circūciſionē cū baptiſmo ſeruādā: quoniā ſecundùm Apoſtolū dicentem ad Galathas [Si circūcidimini[b], Chriſtus vobis nihil prodeſt.) Cū ergo circūciſio tā adultis, quā paruulis ex præcepto[c] Domini cōferretur: ne baptiſmus, qui ſucceſſit loco ipſi⁹, & generalior tamē exiſtit, cùm † tā viri, quàm fœminæ[d] baptizētur, minoris videatur effectus, tā adultis, quàm paruulis eſt cōferendus: Sicut enim ſine diſtinctione quālibet Moſaica lex clamabat [Anima, cuius præputij caro circunciſa non fuerit, peribit[e] de populo ſuo] ita nunc indiſtinctè vox intonat Euāgelica: [Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō intrabit[f] in regnū Dei:] ab hac generalitate nec ſexū, nec ętatē excludens[g]. Cautè tamē notādū eſt, quantū plus baptiſmus hodie conferat Chriſtianis, quā quōdam Iudęis circunciſio contuliſſet, dictum eſt in fine prædictæ auctoritatis inductæ de veteri lege [Peribit de populo ſuo;] In Euāgelica verò auctoritate ſubiunctum eſt [Nō intrabit in regnū Dei:] quoniam etſi originalis culpa[h] remittebatur per circunciſionis myſterium, & dānationis periculū vitabatur, nō tamen perueniebatur ad regnum cœlorum, quod vſque ad mortem Chriſti fuit omnib⁹ obſeruatū †: ſed per ſacramentum baptiſmi Chriſti ſanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœlorum etiam peruenitur[i], cuius ianuam Chriſti ſanguis fidelib⁹ ſuis miſericorditer reſerauit[k]. Abſit enim, vt vniuerſi paruuli pereāt, quorū quotidie tāta multitudo moritur, quin & ipſis miſericors Deus, qui neminē vult perire, aliquod remedium procurauerit ad ſalutem. ¶ Cæterum ex littera ſatis patet prædictas auctoritates[l] intelligendas eſſe tātummodo de adultis, qui habent multitudinē peccatorum: cùm de paruulis nō poſſit † intelligi, qui peccato tātùm originali tenentur. Similiter & illa auctoritas eſt ſoluenda: [Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.[m]] cùm non poſſint credere paruuli, ſed adulti: & ob hoc tota auctoritas[n] hic † intelligenda eſt de adultis: ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur: quamuis nōnulli cōcedāt, quod paruuli credūt, non per vſū, ſed per habitū fidei, quem ſuſcipiunt in baptiſmo: ſicut & alia multa verba, ſecundum cōmunem vſum loquēdi, nō ad actum, ſed ad aptitudinem[o] referuntur. ¶ Illud † verò quod opponentes inducunt, fidem, aut charitatem, aliáſque virtutes paruulis, vtpote non conſentientibus, non infundi, à pleriſque non conceditur abſo-

Leui. 12.

† Id eſt, dum ſum in multis Vulgatis mendosè legitur, abſorbatum.

† Poſſent, ſed fortè legendum poſſint.

Matt. c. 18.

† hoc.

† Vide S. Tho. 3. p. q. 69. ar. 6.

lutè,* cũ propter hoc inter Doctores Theologos quæſtio refe- ratur: aliis aſſerentibus per virtutem baptiſmi paruulis quidẽ culpã remitti, ſed gratiã non cõferri: nõnullis dicentibus, dimitti † peccatũ, & virtutes infundi habẽtibus illas, quoad habitũ, non quoad vſum, donec perueniant † ad ætatem adultam.

¶ Originale peccatũ, quod ſine cõſenſu cõtrahitur, remittitur in baptiſmo etiam nõ conſentiẽti, vt paruulis: ſecus de actuali, quia ſicut nõ cõmittitur ſine conſenſu, ita nõ relaxatur ſine conſenſu. h. d. vſque ad §. ſed adhuc. Abbas.

¶ Verũ quidã ex hac ſolutione[a] inueniſſe ſe credũt viam ad alias quæſtiones, argumẽtãtes ex eo, quòd dicimus paruulis in baptiſmate peccatum originale dimitti, quòd & adultis dormiẽtibus, vel amentibus peccatum (ſi baptizentur) ratione ſimili dimittatur: cùm enim neutri ſentiant tunc, vel conſentiant, dicunt idẽ in cõſimilibus[b] iudicandũ. Hic verò dicimus diſtinguẽdũ, quòd peccatum eſt duplex[c], originale ſcilicet, & actuale: originale, quod abſque conſenſu contrahitur: actuale quod committitur cũ cõſẽſu. Originale igitur, quod ſine cõſẽſu[d] cõtrahitur ſine cõſẽſu per vim remittitur ſacramẽti: actuale verò quod † cõſenſu cõtrahitur, ſine cõſenſu minimè relaxatur.

¶ Licèt in baptiſmo dimittatur originale peccatũ paruulis, qui tamẽ cõſentire nõ poſſunt: in adultis tamen amentibus, vel dormientibus, qui non conſentiunt baptiſmo, non dimittitur actuale: & item etiam nec originale. Hoc dicit.

¶ Sed adhuc quæritur, quare non ſaltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in baptiſmo, ſicut paruulis, dimittatur? Ad hoc eſt taliter reſpondendum, quòd Dominus, qui totum hominẽ ſaluum † fecit in ſabbato, opus imperfectionis[e] nõ nouit, & ob hoc peccata non ex parte[f], ſed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, eſt carentia viſionis[g] Dei: actualis verò pœna peccati, eſt gehẽnæ perpetuæ cruciatus: vnde ſi dimitteretur alicui primum altero nõ dimiſſo, talis non careret viſione Dei propter originale[h] dimiſſum, & cruciaretur in gehenna perpetuò, propter reatum criminis actualis: ſed hæc tanquam incõpaſſibilia[i] † ſeſe minimè patiuntur, immò ſibi mutuò aduerſantur.

¶ Amẽtes, vel dormiẽtes baptizati, ſi antè dementiã, vel dormitionẽ baptizari volebant, characterem ſuſcipiunt: aliàs ſecus: coacti verò cauſatiuè ſuſcipiunt. Hoc dicit vſque ad finem.

¶ Item quæritur †, vtrùm dormientibus, & amentibus ſacramẽti ſaltem character in baptiſmate imprimatur, vt excitati à ſomno, vel ab ægritudine liberati, nõ ſint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicũt, quòd ſacramenta, quæ per ſe[k] ſortiũtur effectum, vt baptiſmus, & ordo, cæteraque ſimilia, non ſolùm dormientibus, & amentibus, ſed inuitis, & contradicentibus, etſi non quantum ad rem[l], quantũ tamen ad characterem conferũtur: cùm non ſolum paruuli, qui non conſentiunt, ſed & ficti[m], qui quamuis non ore, corde tamen diſſentiunt, recipiant ſacramentum. Sed opponitur talibus, quòd qui fuiſſent inuiti, & reluctantes immerſi, ſaltem ratione ſacramenti ad iuriſdictionem eccleſiaſticam pertinerent: vnde ad ſeruandam regulam fidei Chriſtianæ forent rationabiliter compellendi. Verũ id eſt religioni Chriſtianæ † contrariũ[n], vt ſemper inuitus, & peni-

tales cathecumenos cõſueuit eccleſia in neceſſitate baptizare: tũc enim character imprimitur, cùm obicẽ voluntatis cõtrariæ ſacramentalis operatio nõ inuenit obſiſtentem. Nota, quod de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. Item particulariter nõ dimittitur peccatum: quia aut totum remittitur, aut nihil. Item pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei, pœna actualis eſt gehennæ cruciatus. Item duo contraria in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt. Item baptiſmus, & ordo cõſenſu accipiẽtium cõferuntur, ſi nõ contradicant expreſsè. Item coacta voluntas, volũtas eſt, & qui tali volũtate aliquid facit, valet, & compellitur illud ſeruare, vt hìc dicitur: qui verò ſimpliciter cogitur attractus violenter, nihil agit per talem coactionẽ. Item plus eſt expreſsè contradicere, quã minimè conſentire.

*¶ *Abſolute.*] Id eſt, indifferenter.

a ¶ *Ex hac ſolutione.*] Et ita oritur quæſtio ex ſolutione. ſic ſ. *de vo. ex multa.*

b ¶ *In cõſimilibus.*] Ar. quòd de ſimilibus ſimile iudicium debet eſſe, ſ. *de reſcrip. inter cæteras. & ſ. de transla. inter corporalia. & ſuprà de re iu. in cauſis, & ff. de leg. non poſſunt. & C. de leg. vlt. & ſuprà de conſtit. vlt. cùm dilecti.* quia vbi eadem ratio, & idẽ ius: vt *ibi. & ſuprà tit. prox. cũ Martha. §. fin.*

c ¶ *Duplex.*] *De conſe. d. 4. non ex quo.*

d ¶ *Sine conſenſu.*] Patium. j. *de re iu. omnis res. ſim. de conſec. d. 4. filius Dei.*

SED ADHVC. Diuiditur iſte §. Secũda pars ibi, ad hoc. Abbas.

e ¶ *Opus imperfectiõis.*] Duplicitatis enim Deus aſpernator eſt, 22. q. 5. *qui periurare paratus eſt. §. ex his omnibus.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alle. 2. contrarium contrariũ. Demũ elicit tria argumenta.*

f ¶ *Ex parte.*] *De conſe. d. 4. regenerãte. de pæ. d. 3. ſunt plures.* Et eſt arg. quod ſi aliquis excõicatus eſt pluribus excommunicationibus, ſi abſoluatur, omnino eſt abſolutus. Sed eſt ar. cõtra. j. *de ſen. excom. cũ pro cauſa 2. q. 3. c. ſi quẽ. j. prævaricator. ver. ſi crimina plura.* Item arg. & nihil reputatur actum, dũ aliquid ſupereſt ad agẽdum. 7. q. 1. *nihil 38. d. quæ ipſis. C. ad Sylla. l. vlt.* Et arg. quod ſentẽtia nõ debet pro parte valere, & pro parte nõ valere. *ff. famil. erciſ. in hoc iudicio*[a]. Item nõ valet pro parte aliquid fieri, niſi in totum fiat. *ff. de procu. in cauſa. ff. pro derelicto. l. 3. ff. de transact. cùm hi.* ſic nec liberatur pignus, licèt de parte debiti ſit ſatisfactũ. *C. de diſtra. pig. quandiu.* Et qui aliquid debet facere, faciendo pro parte nõ liberatur[b]. *ff. de verb. ob. in executionib. §. pẽ.* Et impietas eſt, ab eo, qui iuſtus eſt, dimidiam ſperare veniam, vt *in prealle. §. ſunt plures.*

ADDITIO. Vnde verſus: *Larga Dei pietas veniã, nõ dimidiabit. Nam nihil, aut totum te lacrymante dabit.*

g ¶ *Carẽtia viſionis.*] Paruuli enim, q ſine baptiſmo decedunt, in tenebris manẽt. *de cõſe. d. 4. nulla præter.* & pœna illa mitiſſima eſt omnium. *de conſe. d. 4. regenerãte. &* in ſẽpiterno igne[c] puniſitur. *d. ea firmiſſimè.* Sed mitis dicitur pœna illa carẽtia viſionis reſpectu aliorũ: ſed mors perpetua dicitur. 30. q. 3. *ad limina. B.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Propter originale.*] Sed nõnne propter actuale debetur carentia viſionis Dei adulto? Quid ergo expedit originale dimitti, cùm etſi dimittatur, tñ debetur carentia viſionis Dei ob aliud ſc. actuale? nã & vbi aliquid debetur ex pluribus cauſis, vna remiſſa, alia petitio reſtat: vnde qui repudiauit ſucceſſionẽ per, *vm. de liberi*, admittitur ad ſucceſſionem *per, vnde cognati. ff. de ſuc. edi. l. 1. §. ſed & videndũ.* & arg. *ff. de ſer. vrb. prædio. ſi domus.* arg. pro, & contra. ſ. *de cauſa poſ. paſtoralis. & ſ. de iudi. examinata.* Sed poteſt dici, quod hæc ratio ſuperficialis eſt, & prima verior eſt: quia Deus opus imperfectionis non nouit: quia in baptiſmo omnia crimina dimittuntur. *de conſe. d. 4. regenerãte.* Vel diuerſifica, pro actuali reuera debetur nõ ſolùm carentia viſionis Dei, ſed & maior pœna, & ita non directè: ſed pro originali debetur tñ carẽtia viſionis Dei directè: & ſic non prodeſt dimiſſio originalis peccati, cũ poſtea actuale ſuperuenit tãquã maius, de quo nõ pœnituit: quia qui peccat in vno, factus eſt omniũ reus. j. *de re. iu. defleat.* Sed paruuli nullũ peccatum habẽt actuale, & ideò nõ eſt ſimile de amentibus, & dormientibus, q originali, & actuali grauantur, & ideo etiã originale nõ tollitur: quia nõ pœnituerunt: nec dẽt probari; quo probato non prodeſt. *C. de probatio. ad probationem. & ſ. de of. dele. cũ cõtingat. in illa gl. quæ incipit. Nota, quòd non debet.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ar. alle. 2. contra.*

i ¶ *Incompaſſibilia.*] Ar. quod eadẽ res non operatur cõtrarios effectus. 57. *d. ſi quis in ægritudine* præſumitur. n. ibi, quod peccata nõ ſint dimiſſa ei, qui timore ægritudinis baptizatur: quæ præſumptio nõ tollitur per baptiſmum, cùm baptiſmus ipſam inducat: vnde non operatus hos contrarios effectus, ſic eadem res non parit obligationem & liberationem *de ſol. qui hominem. §. vlt.*

ITEM QVAERITVR. In prima ponitur quæſtio. In ſecũda ibi, *Sunt autem*, quorundam opiniones. In tertia ibi, *Sed opponitur*. illi quæſtiõi opponit. In quarta ibi, *Propter quod*. opinionis veritatem exprimit. In quinta ibi, *Dormientes*. principaliter quæſtionem ſoluit. Abbas.

k ¶ *Quæ per ſe ſortiũtur.*] Id eſt, abſque cõſenſu accipientis. Lau.

l ¶ *Ad rem.*] Id eſt, quantùm ad ſolutionem peccatorum Bern.

m ¶ *Sed & ficti.*] Vt 1. q. 1. *ſicut perſ. & de cõſec. d. 4. ſolet quæri.* B.

¶ *Glo. ſeq. alle. tres concor. ſignat vnum cõtrariũ & dupliciter ſol.*

n ¶ *Contrariũ.*] Ar. quod ad fidẽ nullus debet compelli inuitus: ſed deuc

† Aliàs ita: dimitti, &c.

† perueneniunt.

† Aliàs ita: quod cum conſenſu contrahitur, &c.

a De hoc ſ. de conuer. con. cõplacet. Io. And.

b De hoc j. de pœ. ſuſ. ſtant. And.

c Ita videtur ſenſiſſe aliquãdo B. Auguſtinus, cuius eſt hæc auctoritas: ſed vide latè per Scotũ li. 2. de natura, & gratia ca. 14. & li. 4. ſen. d. 45. q. 1. ar. 2.

† ſanum legitur vt plurimùm ab antiquis codicibus.

† aliàs, incõpoſſibilia.

d De hoc in conſtitutione Benedicti. Io. And.

† Vide B. Th. 3. p. q. 80. ar. 9.

† Vide B. Tho. 2. 2. 10. ar. 8. & ibidem Caietanum.

ſicut libera voluntate periit, ita libero arbitrio conuertatur. 45. d. de Iudæis, §c. qui ſincera. & 23. q. 5. ad fidem. Arg. contra 23. q. 7. c. 1. vbi dicitur, quòd Paulus coactus venit ad fidem. Sed illud diuino iudicio fuit factum, cuius facta ad conſequentiā trahi nō debēt: ſpeciale in ipſo fuit. Vel ita: Paulus perſequebatur fideles, & inter ipſa flagella mutatus fuit, & factus volens. 23. qua. 4. diſplicet. Ver. qualiter Paulus, &c.

¶ Glo. ſeq. ar. pro. & ſubnec, ponit opinionem Io.

a ¶ *Conditionaliter volens*] Et ſic coacta voluntas, voluntas eſt. 15. q. 1. merito quaeritur. & ita coactio conditionalis non impedit ſacramentum baptiſmi, vt hîc patet: ſicut non impedit ſacramentum ordinis. 74. d. Vbi iſta. 45. d. de Iudæis. neque ſacramentū matrimonij. 22. q. 4. inter cætera & j. de ſpon. Sententiæ. talia enim iuramenta ſine interitu ſalutis æternæ poſſunt ſeruari. ĵ. de iureiur. ſi Verò. c. cùm contingat. impedit tamē matrimoniū ſpirituale. ĵ. quod met. cauſa. perlatum, ſed ibi fuit iuſtus metus mortis, ſcilicet qui cadit in conſtantem virum. in prædictis verò coactor. non fuit metus, qui caderet in conſtantem virū, ſed coactio quædā conditionalis, quæ nō impedit matrimoniū ſpirituale, ſiue carnale: quia idē eſſet in vtroque. Sed nunquid ille, q coditionali coactione recipit ordinē, tenetur continere? bene videtur, q ſic: quia coacta voluntas eſt voluntas. 15. q. 1. merito. maximè ſi dicatur, q votū eſt annexū ordini. 38 d. diacon. & 84. d. cū in præterito. Satis videtur, q cōtinere cōpellatur. qa licèt quodāmodo inuitus ordinē ſuſceperit, volēs tamen fuit, vnde ratione illius indirectæ volūtatis cogitur cōtinere.

tus contradicens, ad recipiendū, & ſeruādam Chriſtianitatē aliquis cōpellatur. Propter † quod inter inuitum & inuitū, coactū & coactum, alij non abſurdè diſtinguūt, quòd is, qui terrorib⁹, atque ſuppliciis violenter attrahitur, & † ne detrimentū incurrat, baptiſmi ſuſcipit ſacramentum, talis (ſicut & is qui fictè ad baptiſmum accedit) characterē ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum, & ipſe tāquam cōditionaliter volens[a], licèt abſolutè non velit, cogendus eſt ad obſeruantiam † fidei Chriſtianæ: in quo caſu debet intelligi † decretum concilij Toletani [b] †, vbi dicitur, quòd qui iampridē ad Chriſtianitatem coacti ſunt, ſicut factum eſt tēporibus † religioſiſſimi principis Siſibuti: quia iā conſtat eos ſacramentis diuinis aſſociatos, & baptiſmi gratiā ſuſcepiſſe, & chriſmate vnctos eſſe, & corporis Domini extitiſſe participes: oportet etiam, vt fidem, quam neceſſitate ſuſceperunt †, tenere cogantur: ne nomen Domini blaſphemetur, & fides quā ſuſceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur. Ille verò, qui nūquam conſentit, ſed penitus cōtradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit ſacramēti: quia p⁹ eſt [c] expreſsè cōtradicere, quàm minime conſentire: ſicut nec ille notam alicuius reatus† incurrit, qui cōtradicens penitus, & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. ¶ Dormientes autem, & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerēt, aut† dormirent, in contradictione perſiſterent: quia in eis intelligitur contradictionis propoſitū perdurare [d]: etſi † fuerint ſic immerſi, characterē nō ſuſcipiūt [e] ſacramenti: ſecus autem ſi prius catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizādi: vnde tales [f] in neceſſitatis articulo conſueuit Eccleſia baptizare. Tunc ergo characterem ſacramentalis imprimit operatio, cùm obicem volūtatis cōtrariæ non inuenit obſiſtentem [g].

¶ Idem Metēn. Epiſcopo.

¶ *Nemo poteſt ſeipſū baptizare, etiā inſtante neceſsitatis articulo.*

CAP. IV.

Debitum † : & infrà. ¶ Sanè intimāſti, quòd quidam Iudæus in mortis articulo conſtitutus cū inter Iudæos tantū exiſteret, in aquam ſeipſum immerſit, dicendo, Ego baptizo me in nomine Patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen: & infrà. ¶ Reſpondemus, quòd cùm inter baptizantē, & baptizatū debeat † eſſe diſcretio [h], ſicut ex verbis Domini colligitur, dicētis Apoſtolis [ite †, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti] memoratus Iudæus eſt denuo ab alio baptizandus: vt oſtendatur, quòd alius eſt, qui baptizatur, & alius, qui baptizat. Ad quod etiā deſignandum ipſe Chriſtus non à ſeipſo, ſed à Ioanne [i] voluit baptizari: quamuis ſi talis [k] continuò deceſſiſſet, ad cœleſtem patriam protinus euolaſſet [l] † propter ſacramenti fidē, etſi non † propter fidei ſacramentum. In baptiſmo quippe illa ſpiritualis generatio † celebratur, de qua veritas ait [m]

[a] Hæc omnia perſequūtur latius hîc Hoſtienſis. Ioannes And. & alij, quos vidento.

a b. dixit [a], q nō cogitur: quia integritas corporis res eſt voti & nō præcepti. 23. q. 1. integritas & ĵ. quod met. cau. perlatū. nā cōtinētia nō eſt niſi volūtaria. 31. d. ante triennium & arg. 20. q. 3. præſens clericus. & ſi ordinat⁹ non habet priuilegium clerici: ſi tamē vult vti eo pōt: ſec⁹ dicit in baptiſmo, qa illud eſt ſacramētū neceſſitatis. ſimiliter nō valet teſtamētū ei⁹, qui inuit⁹ teſtat⁹ eſt. vel ſi teſtes teneāt inuiti ff. de teſta. qui teſtamēto. §. vl.

b ¶ *Concilij Toletani.*] 45. d. de Iudæis cuius verba hæc ſunt.

c ¶ *Plus eſt.*] Sic. ĵ. de ſimo. ſicut. & ĵ. de homi. Petr⁹. & 1. q. 4. quia præſulatum. arg. ff. de arbi. nō cogendū. in fi. C. de filiis fa. l. 1. l. 10. ſimile eſt in pſonis cōiunctis, q agere poſſunt ſine mādato. ĵ. de reſcrip. nonnulli. & c. ex parte. ff. de procura. Pomponius. ad fi. ſed contra mandatum non poſſunt. ff. eo. ſed & hæ perſona.

¶ Glo. ſeq. quærit. arg. pro ſecundo, & ſoluit.

d ¶ *Perdurare.*] Simile ĵ. de ſent. excom. à nobis. nam ſemper durare præſumitur volūtas, niſi probetur mutata. ĵ. de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt. perlatum. ff. de proba. cum qui & ff. de le. 2. l. Lucius. in fi. Sed quod ſi quis ab infantia fuit amēs: nūquid prodeſt ei, ſi baptizetur? ar quod ſic. ff. de legatis. 2. cùm pater. §. ſurdo. quia perinde habetur, ac ſi nūc ſit infāſ: quia nullo peccato grauatur niſi originali. 1. q. 9. indicas. Sed quare amēs. vel dormiens non recipit ſacramentū baptiſmi, & ille, qui coactio nē abſoluta cogitur, cū in baptiſmo nō requiratur intētio ba ptizati, ſed baptizātis. 1. q. 1. ſicut ſicti. & de conſe. d. 4. ſolet? Hæc quō q mouet hîc Ioan. ſoluitur per litteram, quia amens, & dormiens, qui ante cathecumeni fuerunt, recipiūt bene ſacramētum: qui verò ſemper inuiti fuerunt, & cōtradixerunt, nō recipiunt: vnde adhuc præſumūtur inuiti, & nemo inuitus ad fidē compellitur: vt dicitur ſ. & c. ſicut ſicti. & c. ſoler. non contradicunt: quia illi ore exprimūt, licèt corde diſſentiāt, & ideo ſacramentum recipiūt [b], quia Eccleſia dare intēdit. ſed tale ſacramētū non prodeſt ad remiſſionē peccatorum, niſi cū fictio illa receſſerit. de conſe. d. 4. tunc valere.

e ¶ *Nō ſuſcipiunt.*] Sed qd ſi excitati à ſomno ratum habeant? Non pdeſt: quia nihil recipit: & ideo non eſt, qd ratum habeat, ſed iterum baptizetur. Ber.

f ¶ *Tales.*] Scilicet cathecumenos.

g ¶ *Obſiſtentem.*] Simile de conſec. d. 4. quæris à me. ff. ad ſe. conſul. Marcellus ſi ſi plures. & ff. de acquir. hæred. l. qui in aliena. §. ſi is. Ber.

Debitū] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus*, Abbas Siculus.

Casvs. Quidam Iudæus in mortis articulo cōſtitutus, cū inter Iudæos exiſteret, nec aliquē Chriſtianū habere poſſet, ſeipsū in aquam immerſit, dicēdo, Ego baptizo me in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen: quæritur, an iſte ſacramentū baptiſmi receperit? Reſp. Papa, q cū inter baptizantē, & baptizatum debeat eſſe diſcretio, ſecundū q ex verbis Domini colligitur, qui dixit Apoſtolis: *Baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti*, pdictus Iudæus eſt ab alio baptizād⁹: vnde etiam Dominus non à ſeipſo, ſed à Ioāne voluit baptizari: tamen ſi ſtatim deceſſiſſet ad patriam cœlos euolaſſet, nō propter ſacramentū baptiſmi, ſed propter fidem, quam habuit ſacramēti. In baptiſmo illa ſpiritualis generatio celebrat⁹, de qua dixit Dominus, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnū Dei*: ſicut enim in carnali generatione alius eſt qui generat, & ali⁹ qui generatur ſic in ſpirituali alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generat, vel generet, & alius, qui ſpiritualiter generet. Not. q differētia eſt inter baptizantē, & baptizatū. quia nemo debet oriri à ſe. Item nota hîc tertiū genus baptiſmatis, ſcilicet baptiſmum flaminis. Itē nota hîc regulā Ariſtotelis, quòd natura correlatiuorum eſt, quod ſimul non patiuntur ſe in eodem ſubiecto.

¶ Glo. ſeq. inducit duo ſimilia, & vnum diſſimile.

h ¶ *Diſcretio.*] Sicut inter præſentatum, & præſentantem. ĵ. de iur. pat. per tuas. aliàs per noſtras. & inter dantem. & recipientem. ĵ. de inſti. c. vlt. quia nemo oriri debet à ſeipſo. 14. q. 1. decimus. poteſt tamen apud ſemetipſum emancipari. ff. de adop. ſi conſul.

i ¶ *A Ioanne.*] De conſe. d. 4. per aquam [c]. & c. cathecumenum.

k ¶ *Talis.*] Scilicet Iudæus ille. Ber.

l ¶ *Euolaſſet.*] De pæn. diſt. 7. c. vlt. Ver. nullus expectet quando peccare non poterit.

m ¶ *Veritas ait.*] 1. q. 1. firmiſſimè.

¶ Gloſſ.

† Hic locus perperam in pluribus vulgatis legitur ita: propter quod inter inuitum, & non inuitū, coactum, & non coactū, &c.

† Aliàs ita: vt ne, &c.

† obſeruationem.

† Intellige illud decretum.

† Scilicet 4. c. 56.

† in tempore.

† receperūt.

† etiā minis.

† vel.

† Aliàs ita: ſi fuerūt ſic immerſi.

† Aliàs ita: ſi fuerint immerſi.

b Id eſt, recipere præſumuntur in foro externo.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil. Vide Sotum l. 4. ſen. d. 4. q. vnica. ar. 3. vercirca ſecundum.

† In codem Barbatia ita: debeat diſtinctio perſonarū &c.

† Matt. 28.

† Verbum, ite. deeſt in aliquot antiquis codicibus.

† conuolaſſet.

† Interrenitoribus ita: & non propter, &c. ſed ex antiquis reſtituimus, vt eſt impoſitum.

† regeneratio.

c Dicit Abbas, quod hæc concor. melius adaptātur ad Verbum, euolaſſet. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens inducit unum ſimile.*

a ¶ *In carnali.*]Sicut alia eſt ſimilitudo inter carnalē, & ſpiritualem generationem: vt ſicut vir non poteſt ſibi filium legitimum carnalem quęrere, cuius vxor mater nō ſit, ita nec ſpiritualem, quando vxor ejuſdem commater ſit parētibus illius. 30. q. 4. *ſi quis ex uno.* & *ſupra de cogna. ſpi.* Martinus Bertam. Lau.

[Oportet nos naſci denuo: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnū cœlorū.] Sicut ergo † in carnali[a] generatione, qua † proles ex viro, & fœmina naſcitur, alius eſt, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: ſic & in ſacramentali generatione, qua ſoboles ex aqua, & ſpiritu ſancto renaſcitur, alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generet, & alius, qui ſpiritualiter generetur. Sanè cùm corpus exteriùs, ſiue cùm cor interiùs baptizatur, oportet, vt vtrobique paternitas, & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans, & baptizatus adinuicem referantur[b].

¶ Idem Morosien. † Epiſcopo.

¶ *Vbi deeſt verbum, vel elementū aqua, nō eſt baptiſmi ſacramentū.*

CAP. V.

NOn † vt apponeres: *& infrà.* ¶ Polluā..., vtrum paruuli ſint pro Chriſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos, propter aquæ penuriā, & abſentiā Sacerdotis, aliquorū ſimplicitas in caput, & pectus, ac inter ſcapulas pro baptiſmo ſaliuæ cōſperſione † liniuit. Reſpōdemus, quòd cū in baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum[c], & elementū[d] neceſſariò requirantur, juxta quod de verbo veritas ait[e], [Euntes in mundum vniuerſum (prædicate † Euangelium omni creaturæ, &) baptizate omnes gētes in nomine patris, & filij, & ſpiritusſācti:] eadémque dicat de elemētof:[Niſi quis renatus fuerit aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum:] dubitare non debes, illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolū vtrumque[g] prædictorum, ſed eorum alterum eſt omiſſum.

¶ *Idem † in concilio generali.*

¶ *Baptizatos à Latinis, Græci rebaptizare non debent.*

CAP. VI.

LIcèt Græcos diebus noſtris, ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ reuertentes[h], fouere, ac honorare velimus, mores, ac ritus eorum (in quantum cum

b ¶ *Referantur.*] Natura enim correlatiuorū eſt, quòd ſimul non patiuntur ſe in eodem ſubiecto. 21. 35. q. 1. *ca.* 1. Lau.

NOn vt apponeres.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Ecce aliquis puer erat baptizandus propter periculū mortis: cùm aqua nō poſſet haberi, nec ſacerdos, aliquis ſimplicitate ductus liniuit puerū in caput, & pectus, & inter ſcapulas ſaliuę aſperſione loco baptiſmi: quæritur, an talis eſſet baptizatus? Reſpondet Papa, ꝙ cùm in baptiſmo duo ſint neceſſaria, ſcilicet verbum, & elementum, cùm Dominus dicat: *Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum*: dubiū non eſt, ꝙ ille non eſt baptizatus, in quo defuit non ſolùm alterū, ſed vtrunque. Nota, ꝙ forma verborum eſt de ſubſtātia baptiſmi. Item non poteſt quis baptizari in alio liquore, quàm in aqua.

¶ *Gloſſ. ſeq. vec per contrarium: & tripliciter exponit litteram.*

c ¶ *Verborum.*]1. q. 1 *de trabe. Vbi de hoc.* Iſta duo neceſſaria ſunt in baptiſmo aquæ: ſecus in baptiſmo ſanguinis, vel flaminis: *de conſe. d. 4. baptiſmi vicem.* Quod dicit, *Verbū*, ſic intellige: ſi quis baptizat, & non dicit *in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti*, non eſt baptizatus: quia nec elementum, nec verbū tantùm ſufficiunt. Vel *Verbū*, id eſt filius: quaſi diceret, ſi quis baptizat, & nō addit, *in nomine filij*, non eſt baptizatus. *de conſecr. d. 4. in ſynodo.* Vel *Verbum*, id eſt forma, quaſi diceret, ſi non ſeruatur forma, quæ traditur ꝫ *eod. c. 1.* & hic, nō eſt baptiſmus.

d ¶ *Elementum.*]Id eſt, aqua & ſic non eſt baptiſmus ſine aqua.

e ¶ *Verùm ait.*] *De conſe. diſt. 4. propter.*

f ¶ *De elemento.*] *De conſe. d. 4. c. 1. & 1. q. 1. c. firmiſſimè.* Hic enim exprimitur forma baptiſmi: quæ ſi obſeruata non fuerit, non eſt baptiſmus. de hoc dictum eſt ꝫ *eo. c. 1.*

g ¶ *Vtrumque.*]Scilicet aqua, & verbum.

† ſicut enim.

† per quā proles.

† Indrosien.

† Nidrosien.

† Cap. 3. e. ti. in 3. cōpila. *Vide B. Tho.* 3. p. q. 60. art. 5. 6. & 7. & q. 66. ar. 3. 4. & 5.

† aſperſione.

Matth. 18.

† *Incluſa de ſunt in omnibus antiquis codicibus Vaticanis.*

Ioan. 3.

† *Scilicet In nocētius iij.* in concilio generali Later. c. 4. & c. 1. eo tit. in 4. comp.

† *Vide Leonem Papam* in epiſt. aduerſùs preſumptiones Michaelis, & Acridani. ca. 29. & ſeq. *Vbi multa de odio Græcorum in Latinos. adde Gennadium Scholarium de Primatu Papæ, c. 5.*

LIcèt Græcos.] Præmittitur exordiū, & duplicē narrat Græcorū exceſſum. Secūdò id fieri prohibet. Tertiò pœnā imponit. Secunda ibi, *Valentes.* Tertia ibi, *Si quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Poſtꝗ Græci ſe ſubtraxerūt ab obediētia Eccleſię Romanæ in tñ cœperūt abominari Latinos, ꝙ inter alia, ꝗ cōtra eos cōmittebant, ſi quando ſacerdotes Latini in eorū ſacrificaſſent altaribus, non priùs ſacrificabāt in ipſis, ꝗ ea, tanquā per hoc polluta, lauiſſent: & baptizatos à Latinis præſumebāt auſu temerario rebaptizare: Præcepit Papa, vt talia de cætero non pſumāt, & cōformātes ſe tanquā filij obediētię Romanæ Eccleſiæ matri ſuæ, vt ſit vnū ouile, & vnus paſtor, Si quis tale quid præſumpſerit, excōicationis ſentētia percuſſus, ab omni officio, & beneficio eccleſiaſtico deponatur. Nota, ritus Græcorum reprobatos: quia membra debent conformare ſe capiti ſuo. Itē ipſo jure ſunt excommunicati, qui hæc faciunt, quæ hic prohibentur.

Domino poſſumus) ſuſtinendo: in his tamen illis deferre non † volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & Eccleſiaſticæ derogant honeſtati. Poſtquam enim Græcorum Eccleſia, cum quibuſdam complicibus, & fautoribus ſuis, ab obedientia ſedis Apoſtolicæ[i] ſe ſubtraxit, intantum Græci cœperunt abominari Latinos, quòd inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, ſi quando Sacerdotes Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non † priùs ipſi ſacrificabant in ipſis, quàm ea tanquam per hoc[i] inquinata lauiſſent: baptizatos etiam à Latinis, ipſi Græci rebaptizare, auſu temerario præſumebant: & adhuc (ſicut accepimus) quidam hoc agere non verentur. ¶ Volentes igitur tantum ſcandalum ab Eccleſia Dei amouere, ſacro ſuadente concilio diſtrictè præcipimus, vt talia de cætero non præſumant, conformantes ſe tanquam filij obedientiæ, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri ſuę: vt ſit vnum[k] ouile, & vnus paſtor. Si quis autem tale quid præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico deponatur †.

TITVLVS XLIII.

De Presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium.

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.*

CAP. I.

SI quis Presbyter ordinatus[l], deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur[m].

¶ Innocentius tertius † Epiſcopo Cremonenſi.

¶ *Omiſſio baptiſmi nō nocet credēti probabiliter ſe eſſe baptizatum.*

CAP. II.

APoſtolicam ſedem conſulere decreuiſti: *& infrà.*

h ¶ *Reuertētes.*] De iure enim Eccleſia Græcorū ſubiecta eſt Romanæ Eccleſiæ. 24. q. 1. *rogamus.*

i ¶ *Tanquam per hoc.*] dictum eſt ꝫ. *de maio. & obe. ſolita.*

k ¶ *Vt ſit vnum.*] b ꝫ. *de maio. & obed. ſolitæ circa fi.*

DE PRESBYTERO non baptizato.

¶ *Viſo de baptiſmo, quia aliqui ſæpe promouētur non baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat, vtrum eſſent verè ordinati, vel an deberent baptizari: merito poſt præcedentē ſubiicitur iſta. Abbas.*

De hac materia tractatur 1. q. 1. ſi quis confugerit & c. ſi quis per ignorantiam.

SI quis.] Breue eſt, & hoc ſūmat. *cap. fin. infrà eodem.* Abbas Siculus.

CASVS de ſe patet. Not. quod de iure non fit, pro non facto habetur.

l ¶ *Ordinatus.*] De facto: quia qui de iure ordinatus nō eſt, preſbyter non eſt cenſendus: vt 1. q. 1. *ſi quis confugerit. & c. ſi quis per ignorantiam.*

m ¶ *Iterum ordinetur.*] Et hoc patet, quòd nullum ordinem recepit. ꝫ. *eo. veniens.* quia baptiſmus eſt ianua omnium ſacramētorum. ꝫ. *ad præter.* & *verum. & ꝫ. eo. veniens.* ſi ergo primò ordinem ſuſcepiſſet, iterum non eſſet ordinandus. 1. *q. 1. quod quidam.* Ber.

APoſtolicam.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Inquiſitioni.* Abb. Sic.

† *In aliquot vetuſtis codicibus, & in concilio ita, nec volumus, nec debemus, & c.*

† *In concilio ita*: non priùs ipſi ſacrificare volebant in illis, & c.

a *Et illius, & aliarum omnium eccleſiarū mater eſt Romana Eccleſia, & magiſtra*, de ſum. tri. & fi. cath. cap. 2. ad fi. *& alibi ſæpe.*

b *Hæ duæ gloſſulæ nec ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis codicibus.*

† *Alias*, ſuſpendatur, *ſed in concilio, & in antiquis codicibus legitur*, deponatur.

† Cap. 15. vt ait Burchardus li. 4. decre. c. 7. & *Ivo* p. 1. c. 168. *refertur* etiā c. 1. eo. ti. in 1. cōp. *Et vide B. Thom. in additionibus* 3. p. q. 35. art. 3.

† *Antonius Auguſtinus ait ſcribendum*, Innocentius iij. *ſed Vaticani* iij. *habent.*

† Ca. 2. eo. ti. in 1. comp. *Et vide notas noſtras in hanc decretalem.*

Casvs. Quidam ſacerdos credens ſe baptizatum, & in fide baptiſmi perſiſtens, mortuus eſt: poſtmodum compertum eſt, ꝙ non fuerat baptizatus: quęſitū fuit à Papa, vtrum Eccleſia deberet eũ habere pro baptizato, vt pro eo poſſet orare? Reſpõdet Papa, ꝙ ſi presbyter ille in fide ſanctę matris Eccleſię, & in confeſſione nominis Chriſti perſeuerauerit, ab originali peccato ſolutus, gaudium cœleſtis patriæ fuit adeptus. *In viij. lib. Auguſtini de ciuitate Dei* legitur: Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, quẽ nõ cõtemptus religionis, ſed terminus neceſſitatis excludit: & *in lib. B. Ambroſij de obitu Valentiniani* idẽ legitur: & ſic huiuſmodi quæſtionibus ſopitis, Eccleſia põt preces, & hoſtias Deo offerre ꝓ presbytero memorato. Not. ꝙ per fidem, quã quis habet de baptiſmo, licèt non ſit baptizatus: ſed in fide illa deceſſit, ſaluatur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Ab originali.*] Et etiã ab actuali peccato. *de cõſe. d. 4. catechumenum.* Sed contra *de cõſe. d. 4. firmiſſimè & 1. q. 1 firmiſſime.* in quibus dicitur, ꝙ ſine baptiſmo null⁹ ſaluatur: qđ verũ eſt de eo, qui põt baptizari, & nõ baptizatur: iſte verò credebat ſe baptizatũ, & in fide illa ſaluatur: & iſte nõ cõtẽpſit. Et eſt triplex baptiſmus, ſc. fluminis, & flaminis, & ſanguinis, hic autẽ baptiſmo flaminis inuiſibili baptizatus fuit ꝑ fidẽ quã habuit de baptiſmo. ſic ĩ. *eo. tit. prox. debitum.*

b ¶ *Auguſtini.*] Prout habes *de conſecr. d. 4. baptiſmi vicẽ, & c. catechumenũ.* & *c. non dubito. aliàs, non dubium.*

c ¶ *Beati Ambroſij.*] Legitur B. Ambroſiũ dixiſſe de Valẽtiniano, qui dũ ꝑpararet ad baptiſmũ, in itinere deceſſit: *Venterẽ meũ doleo quia quẽ regeneratur⁹ erã, ꝑdidi: ille tamẽ gratiã quã popoſcerat, nõ amiſit.* Lau. Sic ergo patet, ꝙ iſte per ſolam fidem, quem habebat de baptiſmo, ſaluatus eſt. Iſte credebat ſe ſacerdotẽ fuiſſe, ſed nõ erat in veritate. ĩ. *eo. c. prox.* ĵ. *eo. c. prox.* Nunquid cõficiebat? non in veritate. ſed quoad ſe bene conficiebat ᵃ, & quoad alios, qui hoc credebãt: & tãquã verũ ſacramentũ cõficeret, ſibi, & recipiẽtibus ab ipſo, credo, quòd proficiebat. De hac materia dicitur ĩ. *de elect. dudum. 2.*

† abſolutũ.

† *Aliàs*, ſuper octauũ librum.

† articulus.

† ſentẽtiam.

† Domino.

† Cap. vnico. eo. tit. in 1. cõp. *Vide Sotum* libr. 4. ſent. diſt. 20. q. 2. ar. 3. circa finẽ, & *B. Thom. citatum* ſuprà hoc tit. c. 1.

† fuerat.

† *In codice Barbatia* rata: Cúmq; ſuper ordinibus corã nobis fuiſſet aliquandiu diſputatũ.

a *Hoc eſt, credebat ſe conficere.*

¶ Vnde inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus Presbyterũ, quẽ ſine vnda baptiſmatis extremum diẽ clauſiſſe ſignificaſti, quia in ſanctæ matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis cõfeſſione perſeuerauit, ab originali ᵃ peccato ſolutum †, & cœleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum, aſſerimus incunctanter. Lege ſuper octauo † libro Auguſtini ᵇ de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur. Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, quem non cõtemptus religionis, ſed terminus † neceſſitatis excludit. Librum etiam beati Ambroſij ᶜ de obitu Valẽtiniani idem aſſerentis reuolue: Sopitis igitur quęſtionibus doctorum, patrum ſententias † teneas; & in Eccleſia tua iuges preces, hoſtiáſque Deo † offerri iubeas pro Presbytero memorato.

¶ Innocẽtius iij. Ferrarieñ. Epiſcopo.

¶ *Nõ baptizatus ordinari nõ poteſt; & ſi de facto ordinetur, nõ recipit ordinis characterem, licèt credatur baptizatus.*

CAP. III.

VEniens † ad Apoſtolicã ſedẽ I. lator pręſentiũ, nobis expoſuit, quòd cùm ad gradum Sacerdotij aſcendiſſet, comperit tandem, quòd non fuerit ſecũdùm formam Euangelij ᵈ baptizatus, vnde nos eum ritè fecimus baptizari. ¶ Cúmque † ſuper ordinibus fuiſſet diutius diſputatum, quidam in eam declinauerunt ſententiam, vt cùm baptiſmus ſit fundamẽtum omnium ſacramentorum ᵉ, ante ſuſceptionem baptiſmi nõ ſuſcipiatur aliud ſacramentũ: quoniam vbi fundamentum nõ eſt, ſuperædificari ᶠ non poteſt. Porrò econtra videri poſſet. Nã cũ quis non ſolùm per ſacramentũ fidei ᵍ, ſed per fidẽ etiam ſacramẽti efficiatur proculdubio mẽbrum Chriſti: & qui Chriſtũ habet per fidem ʰ, etiãſi baptiſmũ nõ habeat, habet vtique fundamentum, præter quod aliud poni nõ poteſt, quod eſt Chriſtus Ieſus: ſuperædificare poſſe videtur, ſicut ſalutifera opera, ſic & quælibet Eccleſiaſtica ſacramẽta: cùm illud non ſit generaliter verum, neque de nouis ⁱ, neque de veteribus ᵏ ſacramẽtis, quòd baptiſmus ſit fundamentum illorum: quoniam & ſacramentum coniugij ˡ, & Euchariſtiæ, à non baptizatis ᵐ recipi poteſt. Præterea ſacramentum ordinis non ſolùm Pontificalis, ſed Sacerdotis etiam, & Leuitici ex inſtitutione ſua præceſſit baptiſmum: per † quod forſitan videtur ⁿ, quòd ante baptiſmum huiuſmodi ordines poſſent rite conferri: maximè his qui baptizati eſſe creduntur †. ¶ Quia verò in concilio apud Cõpendium ᵒ legitur conſtitutũ, quòd ſi quis in Presbyterũ ordinatus deprehẽderit ſe non eſſe baptizatũ, baptizetur, & iterum ordinetur: Nos circa latorem præſẽtiũ in hoc dubitabili caſu, quòd tutius eſt ſequentes, Mandamus, quatenus ipſum per ſingulos ordines vſq; ᵖ ad Sacerdotiũ promouere procures, & permittas eum in Sacerdotio miniſtrare ᵠ,

ceſſit baptiſmum: per quod videtur, quòd etiã ante baptiſmũ hmõi ordines poſſint ritè cõferri, maximè his qui baptizati credũtur. His ꝓmiſſis dicit Papa, ꝙ cũ in cõcilio apud cõpendiũ ſit conſtitutum, vt ſi quis in presbyterũ ordinatus, deprehẽderit ſe nõ eſſe baptizatũ, baptizetur, & iterum ordinetur: mãdat Papa, quatenus iſte ꝑ ſingulos ordines vſq; ad ſacerdotium ordinetur, & miniſtret in officio ſacerdotis: quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum: nec de ſacramento male ſentitur, cũ illud nõ contẽptus religionis, ſed neceſſitatis articulus impediuit. Si enim aliqs natus eſt de Chriſtianis parẽtibus, & inter Chriſtianos fideliter conuerſatus, præſumitur, ꝙ fuerit baptizatus, vt huiuſmodi pręſumptio pro certitudine habeatur, donec in contrarium manifeſtis cõſtiterit argumentis. Nota, ꝙ baptiſmus eſt fundamentum omniũ ſacramẽtorũ, ita vt qui hũc non habet ad ordines non poterit promoueri. Item nõ intelligitur iteratum, quod neſcitur eſſe factũ. Itẽ præſumit baptizatus, qui inter Chriſtianos tanquam fidelis fuerit conuerſatus: tamẽ cõtra hmõi præſumptio nes probatio admittit. Et ſic nota hic, ꝙ violẽta ꝓſumptio recipit ꝓbationẽ in cõtrariũ.

d ¶ *Euangelij.*] *Ite per mundum vniuerſũ, baptizate omnes gẽtes in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.* qua habes ĩ. *eo. tit. prox. nõ vt ap poneres. & c. debitum. de conſe. d. 4. propter.*

e ¶ *Omnium ſacramentorum.*] 12. d. c. præter. §. *verum.* Ber.

f ¶ *Superædificari.*] 1. q. 1. *cùm Paulus.*

g ¶ *Per ſacramentum fidei.*] In cuius ꝑceptione gratia confertur: ſecus in ſacramento matrimonij ᵇ, quod eſt etiam apud infideles ĵ. *de diuort. gaudemus. & 26. d. deinde oppenitur. & ĩ. de transla. c. quanto.*

h ¶ *Per fidem.* Quã quis habet de ipſo ſacramento, licèt ipſum ſacramẽtum non habeat, ſed credat ſe habere. ĩ. *eo. c. prox. & ĩ. eo. prox. debitũ.* & ita talis baptiſmus dicit baptiſmus flaminis. idẽ eſt in baptiſmo ſanguinis, per quẽ ſaluati ſũt innocẽtes.

i ¶ *De nouis.*] Id eſt, de ſacramentis noui teſtamenti.

k ¶ *De veteribus.*] Id eſt, de ſacramentis veteris teſtamenti.

l ¶ *Coniugij.*] ĵ. *de diuor. gaudemus, & c. quantũ.* & *26. d. deinde.*

m ¶ *A non baptizatis.*] ſ. baptiſmo fluminis, ſed baptiſmo flaminis baptizatis, cùm illi quoad gratiam baptizati intelligãtur, & accipere ᶜ poſſunt ſacramentum Euchariſtiæ.

n ¶ *Videtur.*] Sed non eſt verum, quòd conferatur: *vt ĵ. patet. ſed aliæ.* dicit hoc.

o ¶ *In cõcilio apud cõpendium.*] ĩ. *eo. c. 1.* & hic ponit quęſtionis ſolutionem per concilium apud Compendium ᵈ celebratum.

p ¶ *Vſque.* Incluſiuè per hoc, quod ſequitur.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit, demum quærit, & reſpondet.*

q ¶ *Miniſtrare.*] Sed obiicitur: ille credebat ſe baptizatum, & ſic habebat ſacramẽtum fidei, ergo fuit ordinatus. arg. *ſuprà eod. c. prox. & ſupra eod. cap. 1.* quare ergo ordinatur, cùm per hoc fiat iniuria ſacramento. 1. q. 1. *quod quidam?* Hęc obiectio nõ valet: quia licèt quis habeat ſacramẽtũ ꝑ fidẽ quã cito incipit ſcire ſe nõ habere ſacramẽtũ baptiſmi, & cõtẽnit illud recipere, ſtatim amittit ſacramẽtũ fidei: vnde iterũ ordinat᷑ tanquam

† *Aliàs* ita propter ꝙ forſitan videretur.

† *Poſt verbũ* creduntur, *in aliquot antiquis ſequitur ita*, & ĵ. & *eadem, quia nõ nulla omiſit hic Raymũdus, quæ ſũt in veteri comp.*

b *Immò in matrimonio gratia confertur*, & *contrarium dicere eſt hæreticum cum cõ. Triden. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij c. 1. Dom. Soto. 4. ſen. d. 26. q. 2. ar. 3.*

c *Vide Sotum 4. ſent. d. 12. q. 1. ar.*

d *Vide, quæ citaui ſuprà eo. tit. c. 2.*

certus

certus eſt, quòd non receperat ordines ante baptiſmum. Sed quæ forma ſeruabitur circa iſtum, ſi omnino certū eſſet, quòd non fuit baptizatus? tunc communis forma ſeruabitur, quam habes ſ. *eo. tit. prox. non vt apponeres.* ſed ſi illud habetur dubiū, ſeruabitur forma illa. ſ. *eo. tit. prox. c. 1.*

a ¶ *Intelligitur iteratū.*] Sic *de conſe. diſt.* 2. ¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & reſpondet.*

b ¶ *Nec malè.*] Tacita. rāſio videtur, quaſi dicat, licèt dicamus iſtū baptizandū, non ideo malè ſentim' de ſacramento baptiſmi: quia ſi aliquis in articulo mortis velit baptizari, nec eſt, qui velit eum baptizare: ꝓpter hoc non minus erit ſalu'. ſ. *eo. tit. prox. debitum. de conſe. diſt. 4. catechumenum.* cùm illud non religionis cōtemptus, ſed neceſſitatis articulus impedit.

c ¶ *Neceſſitatis.*] Vel igno. antiæ facti, quæ excuſat. ſ. *c. prox.*

d ¶ *Contrarium probaretur.*] Nota violentā ꝑſumptionē admittere probationē in contrariū. 35. q. 3. *extraordinaria. & 27. q. 1. nec aliqua. ſ. de proba. propoſuiſti. & c. cùm matrimonij.* Ber.

quia non intelligitur iteratum[a], quod ambigitur eſſe factum: nec malè[b] de ſacramento ſentitur, cùm illud non religionis cōtemptus, ſed articul' neceſſitatis[c] excludit. Et certè de illo, qui natus de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter conuerſatus, tam violenter præſumitur, quòd fuerit baptizat', vt hæc præſumptio pro certitudine ſit habēda, donec euidētiſſimis fortaſſe argumentis contrarium probaretur[d].

† De cuſtodia Euchariſtiæ, & aliorum ſacramentorum.

† *Lateranenſ. ca. 29. & c. 1. tit. de baptiſmo, & eius effectu in 4. cō pilat. Vide concil. Tri. ſeſſ. 13 ca. 6. de aſſeruāde ſacræ Euchariſtię ſacramento. adde no. noſtras in hoc c.*

TITVLVS XLIV.

De † cuſtodia Euchariſtiæ, chriſmatis, & aliorum ſacramentorum.

¶ Innocētius iij. in cōcilio generali. †

¶ *Euchariſtia, & chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri: & contrafacientes ſunt puniendi.*

CAP. I.

S Tatuimus, vt in cunctis Eccleſiis chriſma, & Euchariſtia, ſub fideli cuſtodia[e] clauibus adhibitis conſeruentur: Ne poſſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia, vel nefaria † exercenda. ¶ Si verò is, ad quem ſpectat cuſtodia, ea incautè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: & † ſi per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori[f] ſubiaceat vltioni.

† nefanda.

† *In codice Barbatiæ ita: & ſi per eius incuriā aliquod nefariū cōtigerit, deinpe grauiori, &c.*

† *Scilicet concilio Later. ca. 19. & cap. 1. tit. de immunit. eccle. in 4. compil.*

DE CVSTODIA Euchariſtiæ, &c.

¶ *In præcedētibus titulis viſū eſt, qualiter Euchariſtia cōſecrat, ideo meritò ſubiicitur de ipſius cuſtodia. Et quia in baptiſmate vtimur chriſmate: vt in c. 1. de ſacra vnct. & ſ. viſū eſt de baptiſmo, ideo additur hic de cuſtodia chriſmatis, & generaliter de cuſtodia omniū aliorum ſacramentorum. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 23. diſt. c. clerici qui comā, vſq; ad fi. de cōſe. diſt. 2. qui bene. & c. ſi quis per neceſſitatem. & in aliis c. & 1. q. 1. interrogo.

S *Tatuim'.*] Primò ſtatuit. Secūdò rationē ſubmittit. Tertiò addit pœnā. Secūda ibi, *Ne poſſit.* Tertia ibi, *Si verò.* Abbas.

¶ Idem eodem †.

¶ *Supellectilia in Eccleſiis poni nō debent, niſi neceſſitas vrgeat. Hoc dicit primò. Eccleſiæ debent ſua vaſa, & veſtimenta mundè tenere. Hoc ſecundò.*

CAP. II.

R Elinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici Eccleſias[g] ſic exponunt ſuppellectilibus propriis, & etiā alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei baſilicæ videantur: non conſiderantes, quòd Dominus non ſinebat, vt vas transferretur per templum. Sunt & alij qui non ſolùm Eccleſias dimittunt incultas, verùm etiam vaſa miniſterij, & veſtimenta[h] miniſtrorum, ac pallas altaris, necnon & ipſa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus ſunt horrori. ¶ Quia verò zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne huiuſmodi ſupellectilia in Eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates vrgentes, ad eas oporteat haberi † refugium: ſic tamen vt neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoque, vt oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta prædicta, munda, & nitida conſeruentur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ † dedecerent etiam in profanis[i].

CASVS. Statuit in hoc c. ꝙ Chriſma, & Euchariſtia cuſtodiātur ſub clauib', & ſi is, ad quē pertinet eorū cuſtodia, ea incautè dereliquerit, trib' mēſib' ab officio ſuſpēdi debet: & ſi inde aliquod nefariū cōtigerit, grauiori pœna puniatur. Not. ꝙ chriſma, & Euchariſtia ſub clauib' cuſtodiri debēt. Itē ſi per culpā alicuius aliquod nefādū eueniat, puniri debet, ac ſi feciſſet. Et ſic nota hîc, ꝙ qui occaſionē dāni dat, dānū dediſſe videtur.

e ¶ *Fideli cuſtodia.*] Simile ſ. *de cele. Miſ. ſanè.* & per laicos[a] ad infirmos non debet deferri Euchariſtiæ ſacramentū, ſed preſbiter facere debet *de conſe. diſt. 2. peruenit.* vel per diaconum, ſi neceſſe eſt. 93. *diſt. præſente. & c. diaconus.* ſecundùm formam quæ traditur ſ. *de cele. Miſ. ſanè. §. ſacerdos verò.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. duo iura pro. in contrarium alleg. alia. 2. Item ſecundò alleg. duo iura ſi. vers per q.*

f ¶ *Grauiori.*] Arg. ꝙ propter culpā tenetur quis ad omnia illa, quæ ſequūtur ex illa culpa. 31. *q. 2. de nepotis. & 1. q. 1. placuit.* Arg. contra. 15. *q. 1. inebriauerunt Loth. ff. de fur. verum.* Item arg. ꝙ qui occaſionē damni dat, damnum dediſſe videtur. 50. *diſt. ſæpe. ff. ad l. Aquil. qui occidit. ſ. in hac.* & hæc pœna erit ad arbitrium iudicis, ex quo non determinatur, ſ. *de offi. deleg. de cauſis.* ſed ſ. imponitur certa pœna trium menſium.

a *De materia huius gloſſæ vide omnino B. Thom. in 3. p. q. 82. ar. 3. adde hic notas noſtras.*

R *Elinqui.*] Recitat duos exceſſus, contra quos ſecūdò prouidet. Secūda ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS. Quidam clerici Eccleſias ſupellectilibus ſuis, & etiam alienis, ſic exponunt, vt potiùs videantur laicorum, quàm Eccleſiaſticorū. Sunt & alij, qui Eccleſias dimittunt incultas, ſiue immundas, & etiam vaſa miniſterij, veſtimēta, & pallas altaris, & corporalia tā immunda relinquunt, quòd aliquibus interdū ſunt horrori: vnde præcipit Papa, ꝙ huiuſmodi ſupellectilia in Eccleſiis non ponantur, niſi neceſſitate inſtante, ſic tñ, vt ea ceſſante de Eccleſiis remoueātur, præcipit etiā, vt oratoria, vaſa, & corporalia, & veſtimēta prædicta, munda, & nitida conſeruentur: abſurdū eſt enim in ſacris huiuſmodi ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in veſtibus priuatorū. No. quod neceſſitas facit licitum, quod aliàs eſſet illicitum. Itē ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Item Eccleſia, & ornamenta eccleſiarum, munda, & nitida ſunt ſeruanda, & ſupellectilia in eccleſiis non ſunt ponenda niſi ex cauſa.

g ¶ *Eccleſias.*] In eccleſiis tamen poteſt, & debet iudicium eccleſiaſticum exerceri. 2. q. 1. *præceptum.* ſed nō ſæculare. ſ. *de immunita. eccleſiarum. c. 1.*

h ¶ *Veſtimenta.*] Veſtimenta eccleſiæ honeſta, & munda debent eſſe, *de conſe. di. 1. veſtimenta.*

i ¶ *In profanis.*] i. priuatorum veſtibus. Et ita eſt arg. ꝙ clerici debēt incedere ornatis veſtibus, nō tamē ad iactantiam. 21. *q. 4. omnis iactantia.* quia diſſolutos, & fractos veſtibus non recipimus. 41. *diſt. parſimoniam* & incompoſitio corporis qualitatem iudicat mentis, vt dicitur ea. *diſt. §. vlt. in fi.* nec tamen prohibitas portare debent. ſ. *de vita, & ho. Clerici.*

† haberé,

b *Vide Nauarrum in manuali de Horis canonicis. vbi latè diſputat hūc articulum.*

† *In codice Barbatiæ ita:* quas decerét in profanis etiam ſuſtinere.

† *Vide omnino concil. Tri. ſeſſ. 25.* ti. de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sāctorū, & ſacris imaginibus, & *B. Thom. 3. p. q. 25. ar. 6.*

TITVLVS XLV.

De † reliquiis, & veneratione Sanctorum.

¶ Alexander iij.

¶ *Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro ſancto.*

CAP. I.

A Vdiuim' †, quòd quidā inter vos diabolica fraude decepti, hominē quendam in potatione, & ebrietate occiſum, quaſi ſanctum (more infidelium)

† Cap. vnico. tit. de veneratione Sanctorū, in 3. cō. *de materia vide omnino Zanchinum tract. de hæreticis ca. 12. & Caſſaneum* in catalogo gloriæ mūdi p. 5. conſideratione 44. cum multis ſequentib. *adde Melchiorem Canum* li. 1 de locis Theo-

DE RELIQVIIS, ET VENERAT. SANCT.

¶ *Viſo de cuſtodia Euchariſtiæ & Chriſmatis, & veneratione ſacrorum Sacramentorum, meritò ſubiicitur rub. de reliquiis, & veneratione Sanctorum. Abbas.*

De hac materia habetur 11. q. 1. ſi quis dixerit. 50. d. ſi quis præpoſtera. de conſe. diſt. 1. loca.

A *Vdiuimus.*] Primò narrat factum, quod audiuit. Secundò illud improbat ibi, *cum verè.* Tertiò illud prohibet ibi, *Illum ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam diabolica fraude decepti, quendam in ebrietate occiſum, quaſi ſanctum venerabātur, cum etiam pro talibus in ebrietate occiſis Eccleſia vix orare permittat: cùm dicat Apoſtolus: *Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt*: veruntamen mandat Papa, quòd illum de

de cætero colere nõ præſumant, qa etſi per eũ miracula fierẽt ſine auctoritate Romanæ Eccleſiæ non liceret pro ſancto venerari. No. ꝙ ebrietas eſt mortale peccatum. Item nullus debet venerari, quantumcunque miracula per ipſum fiant, niſi prius à Romana Eccleſia approbetur.

¶ *Gl. ſi recitetur per q. quãdo Eccleſia oret, &c.*

venerantur: Cùm vix[a] pro talibus in ebrietatibus[b] peremptis Eccleſias permittat orare: dicit enim Apoſtolus [Ebrioſi regnũ Dei non poſſidebunt.] Illũ ergo non præſumatis de cætero colere, cùm etiamſi per eum miracula[c] fierent, non liceret vobis ipſum pro Sãcto abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ venerari.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Sanctorum reliquiæ vendi non poſſunt, vel paſſim oſtendi non debent, ne circa illas populus decipi poſſit.*

CAP. II.

Cum † ex eo, quòd quidam Sanctorum reliquias exponunt vænales[d], & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ religioni detractum ſit ſæpius. Ne in poſterum detrahatur, præſenti decreto ſtatuimus, vt antiquæ reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec exponantur vænales. Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præſumat, niſi prius auctoritate[e] Romani Pontificis fuerint approbatæ †. Prælati verò non† permittant eos, qui ad eorũ Eccleſias cauſa venerationis accedunt, variis † figmentis, aut falſis documentis decipi, ſicut in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri conſueuit.

TITVLVS XLVI.

De obſeruatione ieiuniorum †.

¶ Innocentius iij Clericis ſancti Petri Magaloñ.

Casvs. Si Natiuitas Dñi, vel Aſſũptio beatę Mariæ, aut feſtiuitas alicui⁹ Apoſtolorũ veniat in ſecũda feria, die ſabbati pcedenti, vigilia debet ieiunari: & vigilia beati Matthię Apoſtoli debet ieiunari. No. ꝙ dignitas diei feſti nõ aufert on⁹ ieiunij.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

¶ *Vigilia occurrẽs in Dominica ieiunari debet in ſabbato: & ieiunãda eſt vigilia B. Matthiæ.*

CAP. I.

Ex † parte veſtra quęſitum fuit, vtrùm ſi Natiuitatem Domini, vel Aſſumptionem beatæ Mariæ, vel feſtiuitatem alicuius Apoſtolorum in ſecũda feria contigerit euenire, die ſabbati[f] præcedentis † vigilia debeat ieiunari: & vtrùm in vigilia beati Matthiæ Apoſtoli ſit ieiunium iniungẽdũ? Ad quod breuiter reſpõdemus, quòd die ſabbati feſtiuitates prælibatas † ſecundæ feriæ præcedentis, & beati Matthæi Apoſtoli debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharenſi Archiepiſcopo.

¶ *Non capit congruam ſummationem: & textus in ſe ſatis clarus eſt, & multa ſunt dicta, quæ patent per §§.*

CAP. II.

Conſilium † noſtrum: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd omnium Apoſtolorũ[g] vigiliæ ſunt in obſeruatione ieiunij celebrãdę, pręter vigilias Apoſtolorum Philippi, & Iacobi, & beati Ioãnis Euãgeliſtæ: quoniam † ipſorum ſolemnitas infra ſolemnitatem paſchalem[h], iſtius autem infra Natalem Domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur. Sanctorum † quoque vigiliæ, quorum feſtiuitates oportet ſecundæ

¶ *Gl. ſe. fortificat textũ.*

a ¶ *Cum vix.* Quaſi dicat, non in omni caſu: qa tũc nõ erat Eccleſia pro eo, eũ ebrietas fuerit mortale[a] peccatũ, vt putà aſſidua, *de conſe. diſt. 5. nullus. & 25. diſt § 1. alias, ca demũ. & 35. di. Eps.* ſecus cũ ebrietas fuerit veniale peccatũ. *35. di. § aliæ. Ver. quotiens.*

b ¶ *In ebrietatibus.*] In ebrietate non potuit demereri. *15. q. 1. ſanè. & c. ſi concupiſcentia.* ita nec meritum augeri. arg. hîc. *& 22. q. 4. vnuſquiſque.*

c ¶ *Miracula.*] Qm̃ miracula fiũt[b] quãque p malos. *1. q. 1. teneamus.* ideo nõ debet venerari pro sãcto, quilibet qui miracula facit, niſi ab Eccleſia Romana pri⁹ fuerit per teſtes legitimos approbatus, vt hic dicit, & ĩ. *c. prox. & ſ. de teſti. Venerabili.* vbi teſtes ſuper vita & miraculis recipiũtur: quia quẽ ipſa reprobat, reprobãdus eſt: & quem approbat approbãdus eſt. *24. q. 1. hæc eſt fides. & c. qm̃. vers. & q. 2. ſanè profertur.*

Cum ex eo.] Ponit duplicẽ exceſſũ, quẽ prohibet diſtinguendo inter veteres, & nouas reliquias ibi, *Ne in poſterum.* Tertiò fraudes per prælatos prohiberi pręcipit ibi, *Prælati.* Abb. Sic.

Casvs. Quidam exponũt reliquias sãctorũ vænales, & eas indifferẽter oſtendũt. pp qđ ſæpe detrahitur Chriſtianæ religioni: vnde ſtatuit cõciliũ, vt antiquæ reliquiæ de cætero extra capsã nullatenus extrahãtur, nec exponantur vænales. Inuẽtas de nouo nullus venerari præſumat, niſi priùs à ſede Apoſtolica fuerint approbatæ: nec prælati Eccleſiarum permittant aliquos decipi huiuſmodi falſis figmentis: ſicut in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri cõſueuit. Not. ꝙ reliquiæ venales exponi non debent. Item reliquiæ venerari non debent ſine auctoritate Apoſtolica.

d ¶ *Vanales.*] Quod eſſe non debet: quia reliquiæ ſanctorum martyrum, vel ipſi martyres vendi non poſſunt. C. *de ſacroſan. Eccle. nemo.* quia res ſacra non recipit æſtimationem. *ff. de re. diui. ſacra loca § vlt.* & ideo non poteſt vendi: quia vẽditio ſine pretio nõ cõſiſtit. *Inſt. de emp. & ven. § pretiũ & ff. eo. l. 2. § ſine pretio.* Et ſpiritualia vẽdi nõ poſſunt, nec ſpiritualibus annexa. *ĩ. de ſimo. querelã. & ſ. de iure pat. de iure.* immò qui ſpiritualia vẽdit, capitale crimen cũ ſimonia cõmittit. *1. q. 1. qui ſtudet.* ideoque reliquiæ ſacræ vẽdi prohibẽtur. vt ĩ. ſequitur.

e ¶ *Auctoritate.*] Vt ſ. *eod. c. prox.* receptis teſtibus ſuper vita, & miraculis illius ſ. *de teſti. Venerabili.*

DE OBSERVATIONE IEIVNIORVM.

¶ *Viſo de veneratione Sanctorum: quia propter eorum venerationem & deuotionem ſunt indicta ieiunia ab Eccleſia, meritò poſt rubricam præcedentem ſubijcitur iſta. Abbas.*

De hac materia tractatur 41. & 76. diſt. per totum. & de cõſe. diſt. 3. quaſi per totum. & de conſe. diſt. 5. per totum. & in concor ſuperiùs allegatis.

Ex *parte.*] Cõmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Ad quod.* Ab.

f ¶ *Die ſabbati.*] Simi. ĩ. *de verb. ſig. quæſiuit.* ſic videtur, ꝙ dies ſabbati debeat ſeruitutem diei lunæ. Sed contra dies Dñicus, qui eſt medius impedire debet illam ſeruitutem locum: an facit interueniens impedit illam ſeruitutem *ff. de ſer. ſeruitutes § ſacri.* & mediũ prædium, quod non fuit in ſeruitute impedit ſeruitutem. *ff. de ſer. ruſti. prædi. qui ſella. § in ruſticis c.* Sed illud non eſt ſeruitus, immò eſt debitum quoddam: vnde cùm non poſſit ſolui vna die, debet ſolui alia: arg. *diſt. 76. ieiunium ver. & hoc ſciendum eſt.* ſic. ſ. *de do. & contu. cum dilecti. ff. ad ar. bi. § Celſus.* quia ad duo tenetur: ſcilicet ieiunare vigiliã Apoſtoli, & ieiunare: vnde ſi nõ põt ieiunare vigiliã ob reuerentiã diei Dñicæ, ieiunet die ſabbati arg. *prædicta legis. & ff. de vſuris, debitor.*

Consilium noſtrum.] Casvs. Quæſitum fuit, vtrũ oẽs vigiliæ Apoſtolorũ debeat ieiunari: & Rñdet, ꝙ ſic, pter vigilias Apoſtolorũ Philippi & Iacobi, & beati Ioannis Euãgeliſtæ: quia feſtiuitas illorum infra ſolemnitatem paſchalem celebratur feſtiuitas beati Ioannis infra Natalem Domini: & etiam ieiunium in Aduẽtu Domini agitur: Vigiliæ ſanctorum quorum feſtiuitates ſecunda feria celebrantur, in præcedenti ſabbato ieiunandæ sũt: de celebratione beati Bartholomæi dubitabatur apud quoſdã. Rñdet Papa, conſuetudo regionis ſeruetur. Item quidam in Quadrageſima propter neceſſitatẽ famis coacti ſunt comedere carnes: quæritur, quæ pœnitentia illis ſit iniũgẽda? Rñdet Papa, ꝙ in tali articulo non peccãt. Itẽ quidã propter debilitatem comedunt carnes die ſabbati contra loci conſuetudinẽ, vnde alij habent moleſtum? Reſpondet Papa, ꝙ conſuetudo loci ſeruetur, ita tñ ꝙ debilibus, & infirmis propter hoc periculum non immineat. Itẽ quidã infirmantur in Quadrageſima, & in aliis ieiuniis, & petunt eſum carniũ ſibi concedi. Rñdetur, ꝙ deſideriũ infirmorum ſupportãdum eſt, cùm vrgẽs neceſſitas hoc requirit, cùm legi nõ ſubiaceat neceſſitas. No. quòd bonarum mentiũ eſt ibi culpam timere, vbi culpa non eſt. Item conſuetudo regionis in eſu carnium attendẽda eſt. Item neceſſitas legem non habet.

¶ *Glo. ſeq. obijcit de illis verſic. Petrus, & Andreas, &c. & ſol.*

g ¶ *Omniũ Apoſtolorũ.*] Qui omniũ, dicit, nihil excipit, niſi tres vigilias, quæ ſequũtur: ergo in omnibus aliis eſt ieiunandum[d], niſi cõſuetudo contraria ſit, vt *in § prox.* ex quo excipit tantũ de iſtis, ergo de omnibus aliis intelligendũ eſt, quia doli clauſula non refertur ad ea, de quibus ſpecialiter cautum eſt *ff. de verb. oblig. doli clauſula.* non obſtantibus verſibus illis:

Petrus & Andreas, Paulus cum Simone, Iuda,
Vt ieiunemus nos admonet, atque Mathæus.

h ¶ *Paſchalem.*] Inter quam nullum ieiunium neceſſitatis eſt. *76. diſt. c. ieiunium. § non autem.* niſi rogationes, & vigilia Pentecoſtes *de conſe. diſt. 3. rogationes.*

Eph. 5.

a *Vide S. Thom. 2. 2. q. 150. art. 2.*

† *Scilicet Lateran. c. 62. & c. 2. ti. de immunitate Eccl. in 4. cõcil.*

† *Vide omnino concil. Tri. ſ. citatum c. 1. hoc tit. & Sylueſtrum in ſumma verbo. reliquiæ.*

b *Vide B. Thom. 2. 2. q. 78 ar. 2.*

† comprobatæ.

† *In codice Barbatia, & in concilio ita:* non permittant eos de cætero, qui, &c.

† Vanis, *legitur in cõcilio, in aliquot antiquis Gregorij libris vaniſq; vox deſideratur*

† *De materia vide B. Thom. 2. 2. q. 147. & latè Couarruuiam l. 4. varia. reſolu. c. 20.*

† Cap. 1. e. ti. in 1 cõp.

c *Sicut locus medius impedit pollutionem cœmeterij.* ĩ. de cõſe. eccl. vel alt. c. vnico. l. 6. *Ioann. And.*

† præcedenti.

† Prælibatę *legitur in recentioribus libris.*

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp.

† *In antiquis codicibus vt plurimum ita:* quia illorũ feſtiuitas infra ſolẽnitatẽ paſchalẽ: iſtius autẽ infra Natale Domine celebratur.

† *Alias ita:* & ſanctorũ vigiliæ, quorũ quoque feſtiuitates, &c.

d *Vt eorum æquales ſit feſtiuitas, quorum æquales eſt ſanctitas.* 72. d. ſerre. *Ioann. And.*

a ¶ *In præcedēti sūt ſabbatho.*] ſ. c. *pron.* & j. *de verb. ſig. quæſiuit.*
b ¶ *Conſuetudinē.*] Ar. cōſuetudinē cuiuſcunq; regionis ſeruandi. 12. *di. illā.* ſ. *de ſepul. certificari.* 76. *diſt. vtinam.* j. *eo. c.* §. *item.*
c ¶ *Puniendos.*] Et ſic neceſſitas excuſat, quæ legem nō habet. *de con. diſt.* 1. *ſicut.* & j. *eo. c.* §. *vlt.*

da feria celebrari, in præcedenti ſunt ſabbato[a] ieiunandæ. De feſtiuitate verò beati Bartholomęi Apoſtoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quoſdam: Reſpondemus, quòd in hoc cōſuetudinem [b] tuæ regionis obſerues. & *infrà.* ¶ Cum autē quęſieris, quæ ſit illis pœnitentia iniungenda, qui diebus Quadrageſimalibus, quo † tempore tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sūt coacti? Reſpōdemus, quòd in tali articulo illos nō credimus puniendos [c] † : preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipſis aliquatenus imputetur: quia bonarum [d] mentium eſt ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperitur. Itē de illis, qui propter debilitatem in ſabbato [e] carnes ſumūt, quod in partibus tuis nullatenus fieri conſueuit: cum hoc ab aliis moleſtè feratur, & oriatur inde illis occaſio detrahendi: Reſpondemus, quòd ſuper hoc conſuetudinem [f] tuæ regionis facias obſeruari, ſic tamē quòd debilibus, & infirmis propter hoc periculum non emergat.

¶ Præterea de illis, qui in Quadrageſima, vel in aliis ieiuniis ſolemnibus infirmantur, & petunt ſibi eſum carnium indulgeri [g]: Reſpondemus, quòd cùm non ſubiaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum, cū vrgens neceſſitas [h] exigit, ſupportare potes, & debes, vt maius in eis periculum [i] euitetur.

¶ Honorius iij. Pragen. Epiſcopo.

¶ *Si feſtū Natiuitatis occurrit ſexta feria, licitum eſt omnibus carnes comedere, exceptis Profeſſis, & vouentibus.*

CAP. III.

EXplicari † per ſedem Apoſtolicam poſtulaſti: & *infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd illi, qui nec voto [k], nec regulari obſeruantia ſunt aſtricti, in ſexta feria, ſi feſtum Natiuitatis Dominicę,

d ¶ *Bonarum.*] 5. *diſt. ad eius. in fi.* tamē propter ambiguum dupliciter poteſt talibus pœnitētia imponi [a]. 23. *q.* 3. *excommunicatorū.* 34. *q.* 2. *in lectum.*
e ¶ *In ſabbatho.*] Quæ in ſabbato comedi nō debēt. *de cōſ. di.* 3. *ſabbato.* & *arg.* 12. *di. illa.*
f ¶ *Conſuetudinem.*] A qua recedi non debet ſine magna cauſa: cū ex hoc ſcandalū generetur. Immo tāquam contemptores legum puniēdi ſunt, qui cōtra faciunt. 11. *diſt. in his.* ſi tamen periculū cōtigerit, non eſt ſeruanda, vt hîc dicit inferiùs: quia vtiliùs etiā ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur. j. *de regu. iu. qui ſcādalizauerit.*
g ¶ *Indulgeri.*] Nō ex debito, ſed ex humilitate.
h ¶ *Neceſſitas.*] *De conſe. diſ.* 1. *ſicut.* & j. *de regu. iur. quod non eſt.*
i ¶ *Vt maius periculū.*] Scilicet mortis: ſicut olim permittebat dare libellū repudij, vt maius periculū vitaretur: vt 33. *q.* 2. *ſi quod verò.*

EXplicari.] Communis diuiſio. Secūda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Quæritur, ſi dies Natalis Domini in ſexta feria euenerit, vtrum illa die liceat nobis carnes comedere? Rñdet, quòd ſic, ſi voto, vel regulari obſeruātia nō ſumus aſtricti, nec tñ peccamus, ſi ob deuotionem abſtinemus. Not. quòd conſuetudo generalis Eccleſiæ ſeruanda eſt.

¶ *Gl. ſeq. ar. à cōtrario.*]
k ¶ *Nec voto.*] Ergo ſi voto tenentur, nō debēt comedere carnes: quia quæ ſine conditione vouentur, ſine cognitione ſoluūtur. 32. *q. vlt. c. vlt.* quia ex quo in voto emiſſo nihil exceperunt, generaliter tenentur. arg. j. *de priu. quia circa.* & *ff. de ſeruitut. vrbanor. præd. ſi ſeruitus.*
l ¶ *Conſuetudini.*] Quę pro lege ſeruari debet 11. *di. in his rebus.* & 12. *diſt. diuturni.* & ſic cōſuetudo eccleſiæ generalis ſeruanda eſt tanquam lex. j. *de celebr. Miſ. perniccioſus.*
m ¶ *Voluerint.*] Immò magis laudādi sūt, quia ea sūt in noſtris officiis gratiora, quæ cū licet nobis nō ipēdere, gratia tñ dilectionis impēdim'. 38. *q.* 1. *iā nunc.* quia maioris gratię eſt offerre quod nō debes, quàm reddere quod teneris. 33. *q.* 5. *quod ſicut.* aliàs eſt ſub illo c. *tūc ſaluabitur.* quia néo in neceſſitatib. liberalis exiſtit. *ff. de adim. leg. vel leg. ataā.* & *ff. de do. inter vi.* & *vxo. ſi quis pro vxore.* B.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

¶ *Suprà viſum eſt de ieiuniis indictis ob reuerētiam Sanctorū, ſequitur meritò videre de purificatione poſt partum, quæ fuit indicta ob reuerentiam Eccleſiarum. Abbas.*
De hac materia tractatur 5. *diſt.*

a *Melius eſt enim, quòd ſuffragia ſuperabundēt, quàm quòd deſint.* 13. *q.* 2. *non æſtimemus. ſecundùm Hoſtienſem. Io. And.*
† *Aliàs ita: tēpore illo, quo tantæ famis* &c.
† *In antiqua compilatione huius dicti eſt vatte, quam hic omiſit Raymundus, qua habet ita,* quos tam vrgens neceſſitas excuſauit.
† *Vide Couarruuiā l.* 2. *variar. reſol. c.* 10. & *Syluestrum in ſum. verbo, ieiuniū circa finem.*
† *Vti.*
b *Errat hic gloſſa, & de hoc dicit tamen, quod docet B. Thomas.* 2. 2. *q.* 88. *art.* 6.

die ipſo venire contigerit, carnibus propter feſti excellentiam veſci † poſſunt ſecundùm conſuetudinem [l] Eccleſiæ generalis. Nec tamen hi † reprehēdendi ſunt, qui ob deuotionem voluerint [m] abſtinere.

TITVLVS XLVII.

De purificatione † poſt partum.

¶ Innocentius iij. Armachan. † Archiepiſcopo.

¶ *Mulier poſt partum ſtatim poteſt ingredi Eccleſiam, nec tenetur abſtinere per aliquos dies ſecundum legem Moſaicam.*

CAP. VNICVM.

VOlens † : & *infrà.* ¶ Licèt ſecundùm legem Moſaicā certi dies [n] determinati fuiſſent, quibus mulieres poſt partū à tēpli ceſſarēt ingreſſu: Quia tamen lex per Moysē data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd poſtquā vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euangelij, ſi mulieres poſt prolē emiſſam, acturæ gratias Eccleſiam intrare voluerint [o], nulla proinde peccati mole grauantur: nec eſt Eccleſiarum eis aditus denegandus, ne pœna illis † conuerti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione [p] voluerint aliquandiu abſtinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

TITVLVS XLVIII.

De Eccleſiis ædificandis †, vel reparandis.

¶ Ex concilio Maguntin. †

¶ *Habentes beneficiū in Eccleſia tenentur contribuere ad ipſius reparationē.*

CAP. I.

QVicūque Eccleſiaſticum beneficium habent, omnino adiuuent ad tecta [q] Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas.

VOlens.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò dubij fortificatio ibi, *Licet.* Tertiò ſolutio ibi, *Quia.* Quartò permiſſio ibi, *Si tamen.* Ab.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, per quātum tempus mulier poſt partum ab ingreſſu Eccleſiæ debeat abſtinere: ſecundùm legē Moſaicam, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingreſſu eccleſiæ poſt partum abſtinebat: ſed quia per Ieſum Chriſtum veritas facta eſt: Rñdet Papa: quòd poſtquā vmbra legis euanuit & veritas illuxit Euangelij: ſi mulieres poſt partum voluerint Eccleſiam intrare acturæ gratias Deo, nullum eſt peccatum: nec aditus eccleſię illis eſt denegandus: ne pœna illis videatur in culpam conuerti: tamen ſi aliquādiu voluerint abſtinere, non eſt improbandum. No. quòd pœna non debet conuerti in culpam.

n ¶ *Certi dies.*] ſ. pro maſculo xl. dies, pro fœmina lxxx. *diſt.* 5. §. 1. & ideo ad litteram hoc fiebat, quia reputabantur immundæ vſque ad tempus illius. B.
o ¶ *Intrare voluerint.*] Prohiberi non debent: ne pœna eis vertatur in culpam 5. *d. ſt. ſi mulier.* & *c. ad eius verò.* & 7. *q.* 1. *cūm percuſſio.*
p ¶ *Ex veneratione.*] *De conſe. diſt.* 2. *quotidie.* & quia bonarū mentium eſt, &c. ſ. *tit. prox. conſilium.* §. 2. & 5. *diſt. ad eius verò concubitum.*

DE ECCLESIIS ædificandis, vel reparandis.

¶ *Suprà viſum eſt de eccleſiarum conſecratione. Sed quia Eccleſia cōſecrata, quandoque ruit, & ſic reparatione indigens: quandoque verò ex neceſſitate de nouo ædificari debent: meritò ſubiicitur de Eccleſiis ædificandis, vel reparandis. Vel continua magis ad proximum ſic: Suprà viſum eſt in rubricis præcedentibus de veneratione Eccleſiarum, & ſanctorū. Sed quia ad decus Eccleſia pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare: ideo ſubiicitur hæc rubrica. Abbas.*
De hac materia tractatur 16. *q.* 1. §. hinc etiam. vſque ad fi. §. *item ſunt aliqui. de conſe. diſt.* 1. *in multis c.*

QVicunque.] Littera huius c. patet. Not. quòd cuius eſt emolumentum, eius debet eſſe & onus.
q ¶ *Ad tecta.*] Nā vbi eſt emolumentū, ibi debet eſſe onus: quia nō eſt ferēdus is, qui lucrū amplectit, onus autē ſubire recuſat. *C. de cad. tol. l. vnic.* §. *pū. in fi. l. ſi ne autē. ver. ſi nec talis.* ſicut ad quē ſpectat on' & emolu-

† *illi.*
† *Aliàs ita: de purgatione*
† *Armach. epiſcopo.*
† *Armach. epiſcopo. aliàs ita: Innocētius iij. cæteris omiſſis.*
† *Ca. vnic. cod. tit. in* 3. *comp. Et cur purificatio fuerit in lege inſtituta, vide per B. Thomam.* 2. *q.* 37. *art.* 4. & *de purificatione legitur.*
† *de materia huius titulo vide concilium Tridēt. ſeſ.* 7. *de refor. c.* 8. & *plenius ſeſſ.* 21. *de refor. c.* 7.
† *In conciliis editis habetur ex decretum in concilio Maguntiaco ſub Carolo Magno. c.* 41. *referūt Burchard.* l. 3. *decret. c.* 30. & *Ivo. p.* 3. *c.* 35. & *c.* 4. *eo. tit.* iiij. *comp.*

& emolumentum. *C. de ſar. manifeſtiſsimi. §. penul. in fi. ſic ĩ. de hu. quã ſi a mone. par. c. vit. j. eod. de his.* Nam & ipſe fructuarius tenetur ad ſarta tecta. *C. de vſur. eum ad quem. & ff. eod. Vſufructu legato. l. reip. in fi. & § hactenus* [aliàs eſt lex.] Et hoc intelligo, cùm quarta ad hoc deputata nõ ſufficit: de qua habes 10. q. 3. *Vnio.* aliàs ſi ſufficeret, non teneretur.

teſt, cũ dñs eiuſdẽ villæ xx. acras terræ illi Eccleſiæ aſſignare velit. Si autẽ Rector matricis Eccleſię, opus illud voluerit impedire, vel presbyterũ idoneũ diſtulerit pſẽtare, Archieps nihilominus idẽ opus fieri faciat, & presbyterũ inſtituat. No. ꝙ cũ iuſta cã noua Eccleſia fieri põt in parrochia alterius ea inuita, ita

† Ex concilio Lateran ſub Alexan. iij. c. 25. & c. 2. eo ti. in 1. comp.

CVm dicat.] Duæ ſũt partes. Secunda ibi, *Statuim*[9]. Prima ſubdiuiditur. Secũda ibi, *Caueatur.* Ab. Sic. CASVS. Quia Leproſi cũ ſanis habitare nõ debẽt, ne vna ouis morbida inficiat ſanas oues, ſtatuit concilium Lateranẽ. vt vbicũq; tot ſimul lepſi fuerit congregati ſub cõi vita, ꝙ Eccleſiã cũ cœmeterio poſſint conſtruere, & propriũ presbyterum habere, ſine cõtradictione alicui[9] hoc faciãt: caueãt tñ. ꝙ de iure parochiali veterib. Eccleſiis iniurioſi nequaquã exiſtant: qa quod eis pro pietate cõceditur, ad aliorũ iniuriã redũdare nõ debet. De hortis tñ, & nutrimẽtis animaliũ ſuorũ, decimas ſoluere nõ cogantur. Not. ꝙ noua Eccleſia in piudiciũ veterũ Eccleſiarũ fieri nõ debet. Itẽ priuilegiũ in iniuriam alterius dari nõ debet. Itẽ qđ dat pro pietate, nõ debet trahi ad grauamẽ alteri[9]. Itẽ leproſi de hortis, & de animalib. ſuis decimas ſoluere nõ cogũt.

† Conſtituere, *legitur in concilio, & pluribus veteribus Gregorianis.*

† *Dicto,* pro, *deest in pluribus exemplaribus, & ma° ſt.*

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil.

† quòd.

¶*Gl. ſeq. quærit, & ſol.*

a ¶ *Tot.*] Sed qđ ſufficiunt, fortè x. vt 10. q. 3. *Vnio.* vel & pauciores, dummodo velint Eccleſiam dotare. arg. *de conſe. diſt. 1. nemo.*

¶Ex concilio Laterañ. †.

¶ *Leproſi pmitti debẽt, ſine præiudicio antiquarũ parochiarũ habere Eccleſiã propriam, & Presbyterũ, nec tenẽtur ſoluere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.*

CAP. II.

CVm dicat Apoſtolus: *& infrà.* ¶Conſtituimus, vt vbicunque tot[a] ſimul leproſi ſub cõmuni vita fuerint congregati, quòd Eccleſiã cũ cœmeterio ſibi cõſtruere †, & proprio gaudere valeant Presbytero, ſine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniurioſi veteribus[b] Eccleſiis de iure parochiali nequaquã exiſtant: quod enim eis pro † pietate cõceditur, ad aliorum iniuriam[c] nolumus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis, & nutrimentis[d] animalium ſuorum, decimas tribuere nõ cogantur.

¶Alexander iij. Eboraceñ. Archiepo.

¶ *Propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ, poteſt noua Eccleſia in ipſius parochia ædificari, & certa portio de antiquã ſibi deputari.*

CAP. III.

AD † audientiã noſtram noueris perueniſſe, quòd villa, quæ dicitur H. tantũ perhibetur ab Eccleſia parochiali diſtare, vt † tẽpore hyemali, cùm pluuiæ inũdãt nõ poſsint parochiani, ſine magna difficultate[e] ipſã adire: vnde non valent congruo tẽpore Eccleſiaſticis officiis intereſſe. Quia igitur dicta Eccleſia ita dicitur reditibus abundare, quòd præter illius villæ prouentus miniſter illius conuenienter[f] † valeat ſuſtentationem habere: Mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, Eccleſiam ibi ædifices, & in ea Sacerdotem, ſublato appellationis obſtaculo, ad præſentationem Rectoris[g] Eccleſię maioris, cum canonico fundatoris aſſenſu inſtituas, ad ſuſtentationem ſuam eiuſdem villæ obuentiones[h] Eccleſiaſticas percepturũ: prouidens tamen, vt competens in ea honor[i] pro facultate loci, matrici † Eccleſiæ ſeruetur: quod quidem fieri poſſe videtur, cùm eiuſdẽ villæ dominus viginti acras[k] † terrę frugiferę velit ad vſus Sacerdotis conferre. Si verò perſona matricis Eccleſię virum idoneũ pręſentare diſtulerit,[l] vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis ceſſante diffugio inſtituere non omittas.

¶ Idem Lexonien. † Epiſcopo.

¶*Rectores Eccleſiarũ poſſunt cõpelli, vt de reditibus, qui ſuperſunt, teneãtur conferre ad conſtructionẽ, ſeu reparationem Eccleſiæ.*

tamẽ quod pro facultatibus ipſius loci nouiter cõſtituti honor matrici Eccleſiæ, & præſentatio, rectori maiori patrono ſeruetur. Itẽ modicũ damnum ex cauſa ſuſtineri põt. Itẽ negligẽtia inferioris ſuppleri debet per ſuperiorem.

† conuenienter.

e ¶ *Magna difficultate.*] Hæc eſt iuſta cauſa cõſtituẽdi Eccleſiã in alterius parochia, & in eius præiudiciũ. & ita difficultas aliquid permittit, qđ aliàs prohibetur. ſimi. 63. *diſt. cum longè. & 93. diſt. c. iuxta & ff. de mil. l. ſi longius. & ff. de arbi. ſi cum dies. § ſi arbiter. & C. in quibus cau. in. Vel curã habenti tu. da. l. pp latè. & l. cũ ob augmentum.* ſimile *ĩ. de reſcrip. nonnulli. ĩ. de ele. nihil eſt. §. Vlt. & 7. q. 1. temporis qualitas. §. 1.*

f ¶*Conuenienter.*] Aliàs non permitteretur 16. q. 1. *quicunque. & c. eccleſia. & c. de deci. & ĩ. c. prox. 12. q. 2. bonæ rei.*

g ¶ *Rectoris.*] Præſentatio rectoris eſt neceſſaria: quia ille eſt ei ſubiectus. arg. 24. *diſt. qñ. 50. di. in capite.* & quod ipſũ tangit, approbare debet. *ĩ. de temp. ord. ſi apud archiepiſcopus. C. de au. præſtan. l. Vlt. & 16. q. 1. ſtatuimus. & ĩ. de offi. archi. quia. in fi.* Sed quare pręſẽtatio nõ ſpectat principaliter ad patronum: vt ĩ. *de iurepa. per totum?* Poteſt dici, ꝙ idem ſpectat ad maiorem eccleſiã: qa in eius piudicium fundatur alia in ipſius parochia. vñ quaſi quadã compoſitione pſentat cum aſſenſu patroni, & hoc pꝟidet Papa fortè de conſenſu patroni. Vel põt dici, ꝙ patronus tñ eliget, & præſentabit electum rectori maioris Eccleſiæ, qui illum poſtea Epõ præſẽtabit. arg. 24. *diſt. quando.* ſed primus verior vr. Sed quid ſi patronus non concordat cũ illo rectore? Niſi iuſtam cauſam contradictionis oſtendat, nõ nocet. vel dic, ꝙ ambo ſunt patroni, & ambo debẽt ſimiliter eligere: quia de bonis vtriuſque dotatur eccleſia: & presbyterũ præſentabunt Archiepo. Ber.

† *Aliàs ita:* Eccleſiæ matrici maiori ſeruetur.

† Acra, *inquit Hoſtienſis hic. Vulgaris eſt Anglicorum, & tantum Valet acra apud Anglos, quantum tornale apud nos, & quantum arpentum apud Gallos: & quantum bubulcata, Vel tabula apud Italos, & Lombardos.*

† Exon.

† Lexonen.

¶*Gl. ſe. ſig. cõtrariũ, & duplicit er ſol. & ſcdã ſolutiõẽ ſignat cõtra* (*riũ.*

h ¶ *Obuẽtiones.*] Et ita videt, ꝙ debeat habere decimas illius villæ: ſed contra 16. *q. 1. quicunq; & c. eccleſia.* nõ ſunt cõtraria, ſed Papa hoc fecit ex plenitudine poteſtatis. & hoc ideo, quia pp prouẽtus illius villæ rector maioris Eccleſiæ poterat cõpetenter ſuſtẽtari: vt ĩ. dicitur: ſed Epiſcopus hoc facere nõ poſſet niſi de cõſenſu rectoris maioris eccleſiæ, quia nõ poteſt iura illius Eccleſiæ dare alteri. *ĩ. de reb. Eccle. non alien. c. 1. & arg. 16. q. 1. conſtituimus. & §. ſicut dno.* Gratianus tamẽ cõtradicere videtur: vt colligitur ex illo *§. ſicut dno.* à cõtrario ſẽſu præcedẽtiũ c. Licèt poſſit dici, quod Papa nõ intellexit de decimis prædialib. ſed de obuentionibus aliis, ſcilicet oblationibus, & de perſonalibus decimis, quæ dantur diebus, quibus accedunt ad eccleſiã, & ex mortuariis, & conſimilibus. quia de iure cõmuni perceptio decimarum pertinet ad parochialem Eccleſiam. *ĩ. de deci. cùm in tua.* & ſi Papa de illis intellexiſſet, bene expreſſiſſet. arg. *ĩ. de deci. ad audientiam.* ſicut expreſſit de obuentionibus, expreſſiſſet ſuprà de decimis. arg. contra *j. de Verb. ſign. cùm inter Ves.*

a *Et hoc probat littera pro facultate loci: Vel Vt Veniant ad ſeruitium, & baptiſma, & capitulũ, &* ſimile ſuprà de capel. mo. dilect°. *Vel reſeruabitur illi ſepultura &* præſeri. et tranſmiſſa. *de Andr.*

i ¶*Honor.*] Scilicet vt aliquid annuatim in ſignum ſubiectionis præſtetur[a]. arg. *de cenſi. omnis anima.* moderandum tamen ad arbitrium Epiſcopi *ĩ. de offi. deleg. de cauſis.*

k *Acras.*] Menſura terræ eſt: & eſt vulgare Anglorum.

l ¶ *Diſtulerit.*] Et patronus cum eo.

b ¶*Veteribus.*) Veteres enim Eccleſiæ propter nouas lædi nõ debent. 16. q. 1. *quicunque.* Eccleſiæ tamen de decimis modicũ damnum poſſunt ſuſtinere. *j. c. prox.*

¶*Gloſ. ſeq. arguit, & arguendo probat.*

c ¶ *Aliorum iniuriam.*] Arg. nullius inopiã releuari cum alterius iactura. 22. q. 2. *primum. & ff. de condi. inde. nam hoc.* arg. 14. q. 1. *denique.* arg. *C. de eman. li. nec auus.* quia & ſi princeps cõcedit alicui ædificare in loco publico, hoc intelligit facere ſine damno alterius *ff. ne. quid in loco pub. l. 2. §. ſi quis à principe. & ff. ad Treb. ſed cum ab hærede ff. de adm. tuto impuberis. & j. ad audientiam.* Sic enim interpretanda ſunt beneficia principis, vt nõ incipiãt eſſe iniqua. *ff. de Vul. & pup. ſub. ex facto. ff. de praro. ſtipula. l. Paulus. ff. ex quibus cau. maio. l. ſciendum ĩ. de Vſu pal. ex tuarum. & ĩ. de offi. ord. c. licet.*

d ¶ *Nutrimentis.*] De omnibus aũt aliis ſoluant decimas, ex quo de iſtis tantùm prohibent: quia quod de vno phibetur, de alio conceſſum intelligit. 25. *diſt. qualis.* niſi religionẽ aliquorum aſſumerent, tunc gauderẽt eorum priuilegio. *ĩ. de ſta. mo. recolentes. in fi.* & arg. *ĩ. de dec. ex parte.* Io.

AD *audientiam.*] Primò ponit facti narrationem. Secundò prouiſionẽ ibi, *Quia igitur*, quæ primò prouidet, quãdo rector conſentit. ſecundò quando diſſentit ibi, *Si verò.* Abb.

CASVS. Quædã villa tãtũ diſtabat à parochiali Eccleſia, ꝙ tẽpore hyemali ſine magna difficultate parochiani ipſã Eccleſiã adire nõ poterãt: vñ cõgruo tpe nõ poterãt diuinis officiis intereſſe: vnde dñs illius villæ petiit, vt ibi poſſet Eccleſiã cõſtruere, quã dotare volebat: & maior Eccleſia in tñ abũdabat ꝙ nullũ, vel modicũ præiudiciũ pp hoc fieret eiſdẽ ſine obuẽtione illi[9] villæ: vnde mãdat Papa diœceſano, quatenus ſi ita eſt, Eccleſiã ibi ædificet, & in ea ſacerdotẽ inſtituat, ad pſẽtationẽ rectoris maioris Eccleſię, cũ aſſẽſu patroni, pcepturũ obuẽtiones illius villæ: prouideat tñ, vt cõpetẽs honor ſecũdum facultates illi[9] loci Eccleſiæ matrici ſeruetur: ꝙ facis fieri po-

De his.] Casus. Quæritur, verùm Rectores Eccleſiarum compelli debeãt eas reparare? Et rñdet, ꝙ cogi debẽt de bonis Eccleſię, ſi eis ſuperſunt, ad reparationem Eccleſiarum conferre, vt eorũ exẽplo cæteri inuitẽt. Not. ꝙ cuius eſt emolumentũ, eius debet eſſe & on⁹. Itẽ q̃ aliũ inuitat, in ſe debet habere, quod pdicat.

a ¶ *Cogi debẽt.*] Si partem fabricę recipiãt. arg. 10. q. 1. *decreuimus.* & q. 3. *Vnio.* immò certe & ſine illa, ſi poſſunt vt colligitur *s. de his, quæ fi. à maio. par. ca. c. Vlt.* & arg. 12. q. 3 *pontifices.* & *s. de reſti. cum in officio.* & *s. eod. c.* vbi de hoc.

† Cap. 3. e. ti. in 1. cõp. *Et poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij.* p. 29. c. 2. *Et vide omnino concil. Trid.* ſeſſ. 21. de reformat. c. 7.

b ¶ *Exemplo.*] Qui aliũ inuitat ad aliquid faciendũ, in ſe debet habere, quod pdicat. 26. di. *Vna rñ.* & 25. di. *primũ.* & *ff. d neg. geſt. ſi pupilli. §. Vlt.* & *ff. de fideiuſ. tutel. ff. ſi ſeruus. vend. altius.* & 61. diſ. *miramur.* 41. di. §. 1. & 47. di. c *ſicut. §. neceſſe.*

CAP. IV.

De † his, qui parochiales Eccleſias habent, duximus reſpondendum, quòd ad reparationem, & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent[a], cum opus fuerit, de bonis, quæ ſunt ipſius Eccleſię, ſi eis ſuperſint, conferre, vt eorum exemplo[b] cæteri inuitentur.

¶ Vrbanus iij.

¶ *Secularis Eccleſia ſine præiudicio Clericorum ad ſtatũ regularem poteſt reparari: & collegio, quod nondum eſt, priuilegium non confertur.*

CAP. V.

Ad † audientiam noſtram peruenit, quòd tu in Eccleſia, de q. a in Epiſcopum vocatus fuiſti, regulares Canonicos de ſideras ordinare: inde ſi quidem eſt, quòd hoc deuotioni tuę auctoritate Apoſtolica indulgemus[c], ſi tibi Epiſcopus diœceſanus conſenſerit in hac parte. Verùm ſi Clerici ſæculares in ea adhuc ſupereſſe noſcuntur, volumus eis, dum vixerint, ibi[d], vel alibi neceſſaria prouiderit. ¶ Licèt autem nobis inſtantiùs ſupplicaueris, vt Eccleſię prędictæ confirmationis priuilegium faceremus, tibi non poſſumus[e] de iure deferre, cum nulli Canonici adhuc ibidem exiſtant, quibus priuilegium concedatur.

† Cap. 4. e. ti. in 2. cõp.

A D audientiã.] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, *Licet autem.* Abbas.

Casvs. Quidã canonic⁹ Eccleſiæ ſæcularis vocatus fuit in Epiſcopũ eccleſię alterius epatus, deſiderabat in Eccleſia illa, de qua fuerat aſſũptus, inſtituere canonicos regulares: petijt à rño Papa, vt hoc ei liceret: indulget Papa, vt hoc facere poſſit, ſi Epiſcopus diœceſan⁹ in hoc ſibi cõſentiat: ita tñ ꝙ clericis, qui ſũt, ibi, dũ vixerint, vel alibi, neceſſaria miniſtrent. Itẽ petiit à Papa, vt faceret priuilegiũ cõfirmationis canonicis ibidẽ inſtituendis: in hoc Papa ipsũ exaudire non poteſt, cũ nulli canonici adhuc ibi ſint, quib. priuilegiũ cõcedatur. Not. quòd Papa per ſuam indulgentiã, vel priuilegiũ alicui præiudicare nõ intẽdit, vt hîc patet: quia ſi Epiſcopus diœceſanus hoc nõ permittat, non valet hæc indulgẽtia, nec ẽt clericis illius Eccleſiæ pręiudicatur. Itẽ rei, q nõ eſt, non datur priuilegiũ.

† Videl. nec auus. C. de eman. libe. & in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. ſubſti.

† Alex. iij. *in Vno, aut altero Veteri ſto codice.*

¶ Cæleſtinus iij.

¶ *Non obſtante iuramẽto de reb. Eccleſiæ non alienãdis: poteſt Epiſcop⁹ propter indigentiã, nouam Eccleſiã ædificare.*

¶ *Gloſ. ſeq. quarit obijciendo, & ſ. ſoluit.*

c ¶ *Indulgemus*] Sed quid valet iſta indulgentia, cùm hoc nõ poſſit ſine licẽtia diœceſani: quia & hoc idẽ poterat, ſi tñ licentiã Epiſcopi habuiſſet? quãtũ ad hoc parũ valet, niſi quia Epiſcopus citiùs moueb itur ad cõſentiendũ: & ſi nõ conſentiret, faciliùs compelloretur. arg. *s. de iure pa. nullus.* ſed in hoc pdeſt, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dũmodo æquè ibi, vel alibi prouideat eis, aliàs inuitis hoc facere non poſſet. ſimilis indulgentia eſt *s. de Vſu. pal. ex tuarum.* Et eſt opt. arg. quòd Papa non intendit alicui facere præiudicium per ſuũ priuilegium. De hoc no. plura arg *s. eo. cùm dicat.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſol. iterum obiicit, & ſoluit.*

d ¶ *Ibi.*] Sed hoc videtur cõtra iur: quia hoïes diuerſæ profeſſionis in eodẽ officio non debent aſſociari. 16. q. *Vlt. in noua.* & *s. de electioni cum cauſam.* arg. *s. de poſtu. c. 1. in fi.* In poteſtate epiſcopi erit, an velit eis prouidere ibi, vel alibi, ſed honeſtius eſt, vt eis alibi puideat. Arg. eſt hic, ꝙ aliquis puniẽ ſine culpa. quod eſſe nõ debet. 56. di. *ſatis peruerſũ.* & 16. q. *Vlt. inuentũ.* Et hoc quidem regulare eſt, ſed hoc facit Papa ex ſpeciali indulgẽtia, vt remoueaẽ fauore religionis. & eſt ſũma rõ, q religione facit. *ff. de relz. & ſũpti funer. ſunt perſona.* pp q̃ multa ſiũt, q̃ aliàs non fierent. *i. de apoſta. c. 2.* & *s. de fil. præsbyter. c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum, ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Non poſſum⁹.*] Sic ergo patet, ꝙ rei, q nõ eſt, nõ daẽ priuilegiũ: nõ. n. ante ratio q̃rẽda eſt, quàm perſona. *ff. de iure codicil. quidã referũt*[a]. & *ff. cõia. prædio. l. 1.* & *ſ. de deſpõ. impube. ad diſſoluẽdũ.* ſic reſcriptũ nõ datur ad lites, q̃ nõdũ ſũt. *s. de reſcri. c. Vlt.* vbi plures cõcor. ſũt ad hoc. Ar. cõtra *ff. de ſeruis. Vrbano. prædio. ſi ſeruitus. §. futuro.* Solue iſtud cõtrariũ cũ ſuis cõc. & dic, ꝙ futuro ędificio nõ põt ſeruitus cõſtitui, vt ſtatim ſit ſeruit⁹: quia nõ eſt, cui ſeruiat, ſed aliquis poteſt obligari ad eam conſtituẽdam: cum fuerit ædificium: *ar. ff. ſam. erc. hæredes. §. an ea ſtipulatio.*

CAP. VI.

Tva † nos duxit: & *infrà.* ¶ Præterea quia occaſione iuramenti, quod de rebus Eccleſiæ † non alienandis[f] te aſſeris præſtitiſſe in locis tui Epiſcopatus, in quibus populi habitantes Oratoriis egere vidẽtur (ne prętextu nouarũ Eccleſiarum commiſſa tibi Eccleſia deſtitui videatur[g]) Eccleſias formidas erigere: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius iuramenti[h] occaſione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti[i] ſuper baſilicarum inſtitutione ſiudeas ſalubriter prouidere.

T Va nos.] Prima pars ponit dubium Epi, quod ſecũdò tollit ibi, *Fraternitati.* Abb. Sic.

Casvs. Quidã Eps iurauit, ꝙ bona Eccleſiæ nõ alienaret: poſtmodũ q̃dã habitatores ſui epatus, non habẽtes eccleſias, vel oratoria in qb. poſſent audire diuina, petebant ab Epiſcopo, vt oratoria in locis illis erigeret, in quibus audirent diuinũ officium: Epiſcopus occaſione iuramenti pdicti dubitabat Eccleſiã ibi erigere, ne prætextu nouarũ eccleſiarũ eccleſia ſua detrimentũ incurrat: quare ſuper hoc cõſuluit Papã: & ipſe mãdat, quatenus occaſione illius iuramenti non dimittat, qn populo indigenti ſuper eccleſiis cõſtruẽdis debeat puidere. No. ꝙ iuramẽtum ad caſum inopinatũ extendi nõ debet. Itẽ ex iuſta cauſa nouæ Eccleſiæ poſſunt conſtrui in parochiis aliorum: aliàs nõ debẽt conſtrui.

f ¶ *Nõ alienãdis.*] Simile 28. di. *de Syracuſana* 10. q. *Vl. c. Vlt.* & *s. de rebus eccl. nõ alie. Vt ſupra.* ſic & Rex in ſua corona tione iurat regni ſui iura illibata conſeruare. *s. de iureiur. intellecto.*

g ¶ *Deſtitui videatur.*] Trepidauit vbi nõ fuit timor in hoc facto, videbatur pręiudiciũ fieri Eccleſiæ ſuę, quia parochiani illi veniebant fortè ad Eccleſiam ſuam. B.

h ¶ *Iuramenti.*] Iuramentum enim nõ extendebatur ad hunc caſũ, licèt illi eſſẽt parochiani ſui: ex quo populus indigebat. ar. *s. de conſti. cum M.* & *s. eo. ad audientiam.* nec poterat illud ſeruare iuramentum ſine periculo animarum, propter carentiam ſacerdotum: vnde ſi propter epiſcopi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipſi. *25. q. 6. ſi presbyter.* & *c. ſeq.*

i ¶ *Indigẽti.*] Ecce cã, quare noua põt cõſtitui Eccleſia in piudiciũ etiã alterius, ſic *s. eo. c. 3.* & 16. q. 1 *præcipimus.* & q. 7. *Eccleſias.*

a *Hanc,* & *duas ſequẽtes vide* in c. vl. de reſcriptis ſuper 4. *Io. And.*

† Ca. 5. co. tit in 2. cõ. *Et vide Io. And. Antoniũ But.* & *Imolam* in c. extirpandæ. §. quia verò ſupra de præbend.

† *Abbas in* ea. eccleſię tuę. & c.

TITVLVS XLIX.

De immunitate † Eccleſiarum, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Ex ſynodo Ioannis Papæ.

¶ *In domibus Eccleſiarum non debet Iudex laicus iudicare, nec hoſpitium quærere.*

CAP. I.

Vt † in domibus[k] Eccleſiarum, neque Miſſus[l], neque Comes, vel Iudex publicus, vel miniſter, quaſi pro conſuetudine placitum[m], vel hoſpitium[n] vendicent: ſed in publicis locis domos cõſtituãt, in quibus placitum teneant, &

† *Vide concilium Trid.* ſeſſ. 25. de reform. c. 20 *Vbi immunitates,* & *priuilegia eccleſiarũ,* & *perſonarũ eccleſiaſticarum innouantur,* & *confirmantur. adde tractatum Remegij de Gonni* de immunitate Eccleſiarum.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. *Et de materia vide plenè per Nauarrum* in Manuali de Horis canonicis c. 5.

DE IMMVNIT. ECCLESIARVM, &c.

¶ *Continuatur hæc rubrica ad præcedẽtia hoc ordine ſecundũ Gof.* & *Ioan. And.* Viſo *de Eccleſiis ædificatis, & reparatis, quia ipſa cũ ſuo ambitu, & cæmeterio, & ſuis rebus grauari non debẽt oneribus, quibus res laicorũ premũtur, ideò rectè poſt præcedentem rubricam ſubiicitur iſta, Vbi de iſtorum immunitate tractatur.*

De hac materia tractatur 41. d. §. ſed licet, vſque ad fi. di. & 87. & 98. di. & 14. q. 4. & 23. q. vl. c. ſi in morte. §. ecce ꝙ vſq; ad §. hinc dat. 16. q. 1. gẽraliter. vſq; ad §. idẽ & q 6 & 2. q. 1 Iprimis.

V T in domibus.] Casvs. Statuit Papa in iſto, ꝙ in domib⁹ Eccleſiarũ placitũ, vel hoſpitiũ nullus ibi debeat vẽdicare, nõ obſtãte aliqua cõſuetudine, ſed in publicis locis hoc faciãt. Na. ꝙ placita ſęcularia in eccleſia teneri nõ debẽt. Itẽ iudices ſæculares prætextu alicui⁹ cõſuetudinis, hoſpitiũ in Eccleſiis vẽdicare non debẽt.

k ¶ *Vt in domibus.*] Supple, ſtatuimus.

l ¶ *Miſſus.*] Id eſt, executor, vel officialis: vulgare eſt Italiæ.

m ¶ *Placitum.*] Et ita placita ſæcularia non ſunt in Eccleſia tractanda, ſed Eccleſiaſtica. ſic 2. q. *Vlt.*

n ¶ *Hoſpitium.*] *C. de epiſcop.* & *cler. l. an fin.* quod quaſi debitum

tum non debent habere a, ſed charitatiuum hoſpitiũ petere poſſunt à clericis, ad quod tenentur. 42. diſt. §. 1. & ĩ. de ſupplẽ. negli. prælat. ſicut. & ĩ. de præben. c. de monachis.

P*Eruenit.*]Hoc c. multos habet intellect⁹: ideo per multos non ſummat. Primò ponit dictũ. Secundò rationem ibi. *Quatenus.* Ab. Sic.

Casvs. Statuitur in c. iſto, quòd cum neceſſitas imminet, null⁹ à cuſtodia ciuitatis, ſeu vigiliis debeat excuſari: ſed omnes ad hoc generaliter teneant, vt omnibus vigilantib. ciuitas melius valeat cuſtodiri. Not. quòd in neceſſitate ceſſat priuilegiũ. Item quod omnes tangit, ab omnib. præcaueri debet.

a ¶ *Nullum.*] De hominibus Eccleſiæ.

b ¶ *Aut alio modo.*] Id eſt, ſub hoc prætextu excuſari, quòd ſit homo Eccleſiæ noſtræ, vel ſuæ.

c ¶ *Omnes.*] Niſi ſint ſenes, vt eo prætextu excuſentur. *C. de decu. l. vlt. li. 10. & 12. q. 2. Eccleſiarum ſeruos cõtra.* ſed hoc eſt ſpeciale b. Bern.

d ¶ *Vigilantibus.*] Viciſſim, & ſucceſſiuè, vel etiã ſimul, ſi periculum imminet: quia expedit f reipublicæ plures habere defenſores *ff. de no. oper. nunc. l. n. reipublica.* Vin.

I*Ndicatum eſt.*] Hoc c. communiter non ſummatur, & non diuiditur. Abbas.

Casvs. Dicitur hic, quòd ruſtici Eccleſiæ, rura Eccleſiæ dimittere nõ debent, transferendo ſe ad priuatorũ rura. Not. hic contra ruſticos Eccleſiæ, ſcilicet aſcriptitios.

e ¶ *Ruſtici Eccleſia.*] De illis intellige, quòd glebæ ſunt aſtricti: vt recedere non poſſint. *C. de agric. & cenſi. cum ſatis omnino. lib. 11. de* quibus habes. ĩ. *de Iudæ. multorum. §. 1.*

N*On minus.*] Prima pars narrat, & aggrauat horridam oppreſſionẽ Eccleſiæ, quam faciebant Poteſtates ſæculares. Secunda ibi, *Quocirca,* prouidet Et hæc tria facit. Primò pœnam comminatur. Secundò ponit caſum permiſſum. Tertiò pœnam comminatam imponit. Abbas Siculus.

Casvs. In quibuſdam partib. mundi rectores locorũ tot onera imponunt Eccleſiis, vt ſacerdotes earum deterioris cõditionis videant, quàm fuerint ſub Pharaone, qui legis notitiã nõ habebat: immò ſacerdotes, & iura eorũ in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis neceſſaria miniſtrabat: ſed iſti omnia ſua onera ferè imponũt Eccleſiis, & iuriſdictionẽ Eccleſiarũ ſibi in totũ vſurpãt: vnde Lateraň. cõciliũ ſub anathemate prohibet, ne talia de cætero attẽtare pſumant: niſi Epũs & clerus tantam neceſſitatẽ aſpexerint, vel vtilitatẽ, vt abſq; vlla coactione exiſtiment eis ſubueniendũ, vbi laicorũ non ſuppetũt facultates. Si verò de cætero cõtra iſta venire præſumpſerint, & cõmoniti nõ deſtiterint, ſe nouerint excõicatos, nec cõmunioni reſtituẽtur, donec ſatisfecerint cõpetenter. Not. quòd laici non debent onera imponere Eccleſiis, nec earũ iuriſdictionẽ vſurpare: & ſi cõmoniti non ſatisfecerint, ſunt excõmunicati.

f ¶ *Non habebat.*]Et ideo minùs peccauit: Vnde Apoſtol⁹: *Miſericordiam merui, quia ignorans feci. 8. di. conſuetudo.* Sed iſti excuſationem habere non poſſunt.

g ¶ *Subactis.*] Id eſt, redactis.

h ¶ *Angariis.*]Angariæ dicuntur perſonalia obſequia propriis ſumptibus præſtita: Parangariæ, vbi perſona ſeruit ſumptibus alienis.

etiam hoſpitentur.

¶Gregorius † Archiepiſcopo Triceñ.

¶ Tempore magnæ neceſſitatis, non debet aliquis excuſari à murorũ, ſeu ciuitatis cuſtodia. Hoc dicit ſecundum intellectum Panormitani.

CAP. II.

PEruenit: *& infrà.* ¶Fraternitas tua nullum a per noſtræ, vel Eccleſiæ ſuæ nomen, aut alio modo b excuſari à murorum vigiliis patiatur: ſed omnes c ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis vigilãtibus d, meliùs valeat ciuitatis cuſtodia prõcurari.

¶Idem Vitali defenſori Sard.†

¶ Ruſticus aſtrictus ad culturam agrorum Eccleſiæ non poteſt illam deſerere. Hoc dicit ſummando generaliter.

CAP. III.

INdicatum eſt: *& infrà.* ¶Dictum eſt nobis, quòd ruſtici e Eccleſiæ rura eius deſerentes, in priuatorum poſſeſſionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

¶Ex concilio Lateraň. †

¶ Laici collectas imponentes Clericis, vel Eccleſiis, ſeu iuriſdictionem eorum vſurpantes, ſi moniti nõ deſiſtunt, ſunt excommunicati cum ſuis fautoribus: poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia.

CAP. IV.

NOn † minùs: *& infrà.* ¶In diuerſis mũdi partibus conſules ciuitatum, & rectores, necnon & alij, qui poteſtatem habere videntur, tot onera frequẽter imponunt Eccleſiis, vt deterioris conditionis factũ ſub eis ſacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit †, qui legis diuinæ notitiam non habebat f. Ille quidem omnibus aliis ſeruituti ſubactis g †, Sacerdotes, & poſſeſſiones eorum, in priſtina libertate dimiſit, & † eis alimoniã de publico adminiſtrauit: iſti verò onera ſua ferè vniuerſa imponunt Eccleſiis, & tot angariis h eas affligunt, vt eis, quod Hieremias deplorat, competere videatur: [Princeps prouinciarũ facta eſt ſub tributo i.] Siue quidem foſſata, ſiue expeditiones, ſeu alia quælibet ſibi arbitrentur agẽda, de bonis Eccleſiarum, & Clericorũ, & pauperũ Chriſti vſibus deputatis volunt ferè cuncta cõpleri †. Iuriſdictionem etiam, & auctoritatem Prælatorũ ita euacuant, vt nihil poteſtatis eis in ſuis videatur hominibus remãſiſſe. ¶Quocirca ſub anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibemus: niſi Epiſcop⁹, & Clerus tantam neceſſitatẽ k, vel vtilitatẽ aſpexerint †, vt abſque vlla exactione † ad releuãdas l communes vtilitates, vel neceſſitates, vbi Laicorum non ſuppetũt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment cõferenda. Si autem Conſules, aut alij de cætero iſta commiſerint, & cõmoniti m deſiſtere noluerint, tam ipſi, quàm fautores eorum, excõmunicationi ſe nouerint ſubiacere: nec communioni reddantur, donec ſatisfactionem fecerint competentem.

¶ Lucius iij.

¶ Cauſa ſanguinis in Eccleſia, vel cæmeteriis agitari non debent.

CAP. V.

CVm † Eccleſia n Dei ſecundùm Euangelicam veritatem domus orationis eſſe debeat, non ſpelunca latronum, aut ſanguinis forum: Sæculares Iudices cauſas, vbi de ſanguinis

¶ Gl. ſeq. arg. clericos immunes, & c. allegat 7. ſupra, in contrarium allegat quinque, & ſoluit.

i ¶ *Sub tributo*]Arg. quòd ſacerdotes, & clerici debent eſſe immunes ab omni exactione ſæculari. 23. q. vlt. *tributum. & c. tributum. §. quamuis. & C. de ſacroſan. eccl. l. ad inſtructiones. & l. placet. & 11. q. 1. ſi tributum. & 16. q. 1. c generaliter. §. nouarũ. & 21. q. 1. ſacerdotibus.* arg. contra. 23. q. 8. *tributum. & 11. q. 1. magnum.* ĩ. *de cenſi. c. 1. in fi. C. de epiſc. & cler. de his. ff. de pub. & vect. imperatores.* Sol. quæ vſibus eccleſiaſticis deputantur, quoad fundationem Eccleſiarum, & cœmeterium, & domos, & hortos iuxta poſitos, immunia debent eſſe ab omni exactione, cætera autem tranſeunt cum ſuo onere ad Eccleſiam, *arg.* ĩ. *de cenſi. c. 1.* vbi de hoc.

k ¶ *Tantam neceſſitatem.*] Et ita ex arbitrio Epiſcopi dependet inſpicere hanc neceſſitatem, tamen aliquid cõferre non debent: niſi ſuper hoc priùs Romanus Pontifex conſulatur.). *eod. aduerſus.* 1. *reſp. in fi.*

l ¶ *Releuandas.*]Cõferre enim debent, ſicut & alij poſſeſſores, ad iter faciendum, vel pontem ædificandum, vel reficiendum *in Auth. de Eccle. titu. §. ad hoc. coll. 9. C. de ſacroſanctis Eccleſiis, ad inſtructiones.*

m ¶ *Commoniti.*] Admonitio enim ſemper præcedere debet vindictam. 12. q. 2. *indigni.* & niſi ſe correxerint poſt admonitionẽ, ſunt ipſo iure excommunicati d, vt hic dicit. & fautores ipſorum, & ſucceſſores ipſorum, ſi non ſatiſfecerint infra menſem.). *eo. aduerſus. §. vlt.* B.

C*Vm eccleſia.*]Diuiditur: Nam in principio, & fine ponitur duplex conſtitutionis cauſa. In medio ponitur conſtitutio. Secunda ibi, *Sæculares.* Ab. Sic.

Casvs. Eccleſia Dei ſecundùm Euangelium debet eſſe domus orationis, & nõ ſpelũca latronum, aut ſanguinis forũ, & ideo ſtatuit Papa, quòd iudices ſæculares cauſas criminales, vbi de sãguinis effuſione, vel corporali pœna agitur, ibi ſub intermінatione anathematis nõ debeãt exercere: abſurdũ eſt enim ibi cauſam ſanguinis agitari, vbi eſt tutela refugij. conſtituta. Not. cauſas criminales laicorum in eccleſiis nõ debere agitari. Item confugientes illuc debent ab Eccleſia defendi.

¶ *Glo. ſeq. inducit ſimile.*

n ¶ *Cùm eccleſia.*]Hic ergo propter reuerentiã loci non tractantur cauſæ ſæcularium in Eccleſia ĩ. eo. c. 1. ſic & alibi expelluntur de Eccleſia. 2. q. 7. *accuſatio* alibi habes de reuerẽtia diei, in quo cauſæ etiam ex conſenſu partium tractari nõ poſſunt. 15. q. 4. c. 1. *C. de fer. omnes.* & melius. ĩ. *de fer. c. vlt.*

¶ Glo. ſeq.

a *Niſi ab initio fuiſſet impoſitum.* de iure pat. præterea de cẽſi. quanto. *Vel trãslatum eſſet omnis hoſpitij cum re cui erat annexum,* de dona. cũ dilecti. ad id. de deci. paſtoralis. de pig. ex litteris, *ſecundùm Goff. Ioann. And.*

† Gregori⁹ Agnello Terracon. Epiſcopo.

† *Alias* Terracin. Epiſcopo.

† Gregori⁹ Agnello Epiſcopo li. 7. epi. 20. indic. 1. regiſtri S. Gregorij. vide ca. 1. eo. tit. in 1. comp.

b *Propter nimiam neceſſitatem.*). eo. non minus. *ſecũdũ Goff. & iunge, quod notatur* de offic. Archiep. mandamus. *ſecundum Hoſt. Ioann. And.*

† *Id eſt,* Sardiniæ. *Vt in Veteri regiſtro* li. 7. ep ſt. 65. indict. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† *Scilicet, ſu Alex. iij.* c. 19.

† Cap. 4. e. ti. in 1. cõp. *concordat concil. Lateran. ſub Leone* x. ſeſ. 9. ti. de reform. curiæ. §. & cum à iure. *& Bulla in cœna Domini §.* Quive collectas.

† Gẽ. c. 47.

c *Angaria, & Parangaria qualia ſint onera explicat Alciatus* in adnotatio. ad 11. libri C. ſuſti. tit. de præpoſitis ſacri cubiculi.

† ſubiectis.

† & de publico eis alimoniam miniſtrauit.

Thre. 1.

† adimplere. *in concilio verò legitur* compilari.

† inſpexerint.

† coactione.

† Cap. 2. eo ti. in 2. cõp. *& de materia vide latè per Nauarrum* in Manuali de Horis canonicis. c. 5.

d *Dicit Pan. quod iſte eſt caſus ſpecialis, qui nõ habetur alibi niſi* infra de rap. excõmunicatione. *ſed vide cõcor. inues nouas, quas ibi dedi ſuper alt. gla. & Ioann. And.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Effuſione.*] Maximè: quia nec aliæ ciuiles cauſæ. ſ. eo. c. 1. ſecus de eccleſiaſticis. 2. q. 2. *præceptum.* arg. ſ. *de app. qua fronte.* Quid ergo ſi alteri parti, vel vtrique eſſet interdictus ingreſſus eccleſiæ? Rñdet nihilominus poſsũt intrare, q̃a interdictũ nõ extenditur ad hũc caſum, arg. ꝙ etiã poſt votum, vel iuramentũ de carne nõ comedẽda, comedere debet, vt ſe purget, ſi eſſet ſuſpectus. 30. *diſ. c. Vlt. ar.* ſ. *de conſti cũ M. &* ſ. *tit. prox. c. Vlt.* Vel tũc cauſæ tractãtur extra eccleſiam, vt illic ſeruetũ interdictũ: quia nihilominꝰ valeat iudiciũ, nec eſt ꝓceptũ ita, ꝙ nõ poſſit alibi tractari, q̃m eccleſia: ſed de honeſtate dictum eſt. vt ꝓpter loci reuerentiã fortè magis caueãt à periuriis, & mẽdaciis.

b ¶ *Cœmeteriis.*] Quæ eodẽ ᵃpriuilegio gaudẽt cũ eccleſiis. 17. q. 4. *quiſquis. & c. ad cœmeterium. &* ſ. *de conſe. eccle. Sed alia c. conſuluiſti.*

¶ *Glo. ſeq recitetur per quæſtionem.*

c ¶ *Anathematis.*] Non credoᵇ, quod ipſo iure ſint excõicati, ſed poſt admonitionẽ ſũt excommunicandi. Bern.

d ¶ *Tutela.*] Sic cõfugiens ad Eccleſiã tutꝰ debet eſſe, q̃a eſt tutela refugij, vt hic dicit; & ſ. *c. prox. &* 17. q. 4. *diffinimus.* Bern.

INter alia.] Malefactor fugiens ad Eccleſiam immunitate gaudet, niſi in duob. caſibus: ſeruus verò reſtituitur dño de ipſiꝰ impunitate iurãti. Ita communiter ſummatur. Duo ſunt dicta. Secundum ibi *Si vero.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum cõfugientes ad Eccleſiã debeant ibi defendi: Papa ſuper hoc diſtinguit, confugiens ad eccleſiã aut eſt liber, aut ſeruus ſi liber, quantũcunque grauia cõmittat, nõ eſt ab Eccleſia per violẽtiam extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem, vel ad pœnam: ſed rectores eccleſiarũ vitam ſibi reſeruent: puniatur tñ aliàs ſuper eo, quod iniquè fecerit: niſi fuerit latro publicus, vel nocturnus depopulator agrorũ, qui publicas ſtratas obſidet ſuis inſidiis, qui ab Eccleſia extrahi poteſt nulla defenſione ſibi tradita. Si autem fuerit ſeruꝰ ad eccleſiam confugiẽs, ſi dñs eiꝰ de impunitate pſonæ clericis iuramẽtũ pſtiterit, domino ſuo reſtituatur etiã inuitus, alioquin à domino poterit occupari. No. diſtinctionem huiꝰ decretalis circa fugientes ad eccleſiam. Item confugientes ad eccleſiam debent ibi defendi, præter duas perſonas, ſcilicet, latronem publicum, & deuaſtatorem agrorum, & vinearum.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per obiectionem.*

e ¶ *Canonum*] 17. q. 4. *diffinimus. c. id conſtituimus c. reum ad eccleſiam. & c. metuentes.*

f ¶ *Legum.*] *C de his, qui ad eccl. confug. l. præſenti.*

g ¶ *Extrahendus.*] Etiam Iudæus ᶜ, dummodo abſit ſimulatio. *C. de his, qui ad eccl. confug. l. 1.*

h ¶ *Ad pœnam.*] Ab omni genere pœnarum interim ſunt ſecuri. 17. q. 4. *id conſtituimus.*

i ¶ *Puniendus.*] Pecuniariter duntaxat, vel alia ſatiſfactione præter pœnam corporalem, 17. q. 4 *reum. & c. id conſtituimus.*

k ¶ *Niſi publicus latro.*] *Vt* 17. q 4 *ſicut antiquitus.* lex tñ plures pſonas excipit. *in auth. de mand. prin. §. quod ſi delinquẽtes, coll. 3.*

effuſione ᵃ, & corporali pœnã agitur, in Eccleſiis, vel cœmeteriis ᵇ agitare ſub interminatione anathematis ᶜ prohibemus: abſurdum enim eſt, & † crudele, ibi iudicium ſanguinis exerceri, vbi eſt tutela ᵈ refugij cõſtituta.

¶ Innocẽtius iij. illuſtri Regi Scotiæ †.

¶ *Reus criminis ad Eccleſiam fugiens, non eſt violẽter ab ea extrahendus, nec debet ampliùs ꝓpter crimen commiſſũ dãnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalẽ: eſt tamen aliter legitimè puniẽdus: fallit in duob. caſib. hic expreſſis. h. d. primò. Seruus fugiẽs ad Eccleſiam, timore domini ſui, eſt domino de eius impunitate iurãti reſtituendus. Hoc dicit ſecundò.*

CAP. VI.

INter † alia: *& infra.* ¶ Tuis quæſtionib. reſpõdentes iuxta ſacrorũ ſtatuta canonũ ᵉ, & traditiones legũ ᶠ ciuiliũ ita duximus diſtinguendũ: quòd fugiẽs ad Eccleſiã, aut liber, aut ſeruus exiſtit. Si liber, quantumcunque grauia maleficia perpetrauerit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus ᵍ, nec inde damnari debet ad mortẽ, vel ad pœnã ʰ, ſed rectores Eccleſiarũ ſibi obtinere debẽt mẽbra, & vitã. Super† hoc tamẽ quod iniquè fecit, eſt aliàs legitimè puniendus ⁱ: Et hoc verũ eſt, niſi publicus latro ᵏ fuerit, vel nocturnus depopulator ˡ agrorum, qui dũ itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſidet aggreſſionis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poteſt, impunitate non præſtita, ſecũdùm canonicas ᵐ ſanctiones. ¶ Si verò ſeruus fuerit, qui confugerit ad Eccleſiã: poſtquàm de immunitate ſua dñs eius clericis iuramẽtũ præſtiterit, ad ſeruitiũ dñi ſui redire cõpellituꝛⁿ etiã inuitꝰ: alioquin à domino poterit occupari.

¶ Idem ex concilio generali †.

¶ *Clerici nõ debẽt neceſſitatibꝰ, ſeu vtilitat. ciuitatũ, ſeu aliorũ locorũ, ẽt vbi vbi Laicorũ nõ ſuppetũt facultates ſubuenire, niſi priꝰ Romanus Pontifex conſulatur. Hoc primò. Sententia & conſtitutiones editæ à Laicis collectantibus Eccleſiam, ſunt ipſo iure irritæ. nec vllo tẽpore conualeſcũt. Hoc ſecũdò. Rectores excõicati ob grauamina ꝑmiſſa, remanẽt excõicati, etiã poſt depoſitũ officiũ: nihilominus excõicati ſũt ſucceſſores, niſi ſatisfecerint infra menſẽ. Hoc tertiò hoc d. dĩt ad maiorem declarationẽ. & pro nonnũſ.*

CAP. VII.

ADuerſus † Conſules, & rectores ciuitatum, vel alios, qui Eccleſias, & Eccleſiaſticos viros, talliis, ſeu collectis, & exactionibus aliis aggrauare nitũt, volẽs immunitati Eccleſiaſticæ Lateranẽ. † cõciliũᵒ prouidere, præſũptionẽ huiuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit: trãſgreſſores, & fautores eorũ excõmunicationiᵖ ſubiacere præcepit, donec ſatiſfactionẽ impenderint cõpetentẽ. Verũ ſi quando forte Epiſcopus ſimul cũ Clericis, tantã neceſſitatẽ vel vtilitatẽ perſpexerit†, vt abſq; vlla coactione ad releuandas vtilitates, vel neceſſitates cõmunes, vbi Laicorũ non ſuppetũt facultates, ſubſidia duxerit† per Eccleſias conferenda:

¶ *Ver. neq;* vbi homicidæ, adulteri, & raptores virginũ, extrãhũtur ab Eccleſia: ſecundũ ꝙ iſti, de quibus hîc dicitur. ſed decret. tñ duas perſonas extrahit, vt hic: & canõ expreſſè pſtat immunitatem raptoribus virginũ 36. q. 1. *de raptoribus.* & ſic in caſu iſto derogatur illi auth. per iſta iura, omnibus aliis immunitatẽ præſtat, niſi in caſu. ſ. *e. c. Vl.* publicos enim. latrones cuilibet impunè occidere licet, & ſine peccato ᵈ. 23. q. 5 *cũ homo. & C. qñ. li. Vnicuiq;* ſ. *iniũ ſeruãd. l. 1.* & tales famoſi latrones capti in furto, in furca ſuſpẽdũtur *ff. de pœ. capitaliũ. §. famoſos.* ſed ſi famoſus non eſt, tũc iubetur caſtigari, ſed nec vitã, nec mẽbrũ pdit. *C. de ſer. fugi. Auth ſed nouo.* Vnde

l ¶ *Nocturnus depopulator.*] De iſtis duobus habes *C. quando li. Vnicuique. l. 1.* cuius verba hæc ſunt. & *l. 2.*

m ¶ *Canonicas*] Signatas *in princ. decretalis.*

n ¶ *Compellitur.*] 17. q. 4. *metuentes & c id conſtituimus. & C. de his, qui ad eccl. confug. ſi ſeruus.*

ADuerſus.] Ioannes And. ſpecificè non ſũmat, ſed pro ſummario dicit ſic: Generale cõciliũ repetit Lateranen. ſ. *e. non minus.* addens quãdã puniſionẽ in ver. *Propter,* & pœnã, in ver. *Quia vero.* Sed dominus Ab. ſũmat ſic: Ciuitatib. præſidẽtes, & Eccleſias collectãtes, ꝑter formã concilij generalis ſunt excõicãdi: niſi ſatisfecerint infra mẽſẽ: & ſẽtẽtiæ ab eis latæ ſunt nullæ, q̃ pœnæ tranſeũt ad ſucceſſores, & eos ſequũtur officio depoſito. hoc dicit. Sed certè hoc ſũmariũ nõ euacuat radicẽ᷑ intellectũ c. Vnde dicit Abb. ꝙ iſtud c. habet principaliter tria dicta. Nam primò repetit cõciliũ Lateran. ſ. *eo. non minus.* & quandam determinationẽ annectit. Secundò ibi, *Quia vero.* pœnam illius concilij auget. Tertiò ibi. *Cæterum.* pœnam illius concilij determinat, & extendit ad ſucceſſores, & hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Abb.

CASVS. Lateran. cõciliũ excõmunicauit rectores ciuitatũ, & aliorũ locorũ, quia admonitione præmiſſa de grauaminib. illatis Eccleſiis non ſatiſfacerẽt ſecũdũ tenorẽ cõcilij Lateran. ſ. *eo. non minus.* Sed quia nec ſic eorũ malitia cõquieuit, adiicitur in iſto cõcilio generali, vt cõſtitutiones, & ſententiæ, quæ à talibus, vel de ipſorũ mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur, nullo vnquã tẽpore valituræ: verũtamen quia fraus, & dolus alicui patrocinari nõ debẽt, nullus rector decipiatur vano errore, nec credat, vt infra tẽpus ſui regiminis tñ ſit excõicatus, quaſi poſt illud nõ ſit cõpellẽdus ad ſatiſfactionẽ. quia tã ipſe, qui ſatiſfacere recuſauerit, quàm ſucceſſor ipſius, erit excõicatꝰ, niſi infra mẽſẽ ſatiſfecerit, donec ſatiſfecerit cõpetẽter, q̃a in onere ſuccedit, qui ſubſtituitur in honore. No. ꝙ laici exactiones ab Eccleſiis exigere nõ debẽt. Itẽ dñs Papa omniũ vtilitatibus intẽdit. Itẽ ſña, vel cõſtitutio ꝑ excõicatũ ꝓlata nulla eſt, nec tractu tp̃is cõualeſcit, & ita ꝙ ab initio nõ tenet nullo tp̃e cõualeſcit. Itẽ fraus, & dolus nemini patrocinari debẽt. Itẽ ſña excõicationis trãſit in aliũ, in quem lata non fuit. ſed hoc eſt, quia ille ſucceſſit in vitium. Item qui ſuccedit in honore, ſuccedere debet in onere.

o ¶ *Lateran. concilium.* ſ. *eo. non minus.* cuius verba hic inſ. ſ. ſuponuntur. B.

p ¶ *Excõicationi.*] Scilicet, poſt admonitionẽ. ſ. *eo. non minus.*

q ¶ *Propter.*

† *Aliàs ita:* & valde crudele.

† *In antiquis exemplaribus Vaticanis pro* Scotiæ, *legitur,* Conatiæ, *vel* Conatiæ.

a *Vide Remigium de Gonni tract. de immuni. eccle. paulo poſt principiũ.* verbo, cœmeterium in 4. ampliatione.

† Cap. vnic. eod. tit. in 3. compil. *De materia vide latè per Couarruuiam* l. 2. variar. reſolu. c. 20. *& Remigium tract. de immunit. eccl. fallentia* 1. & 2.

b *Secundũ Ala.* allegat. ro. diſt. hãc conſuetudinem, idem *Hoſt. Ioann. And.*

† *Aliàs ita:* Super eo tamen.

De hoc articulo vide quæ paulo antè citauimus.

† *Scilicet Lateran. c.* 46.

d *Hoc dictũ gloſſa indiſtinctè acceptum, falſũ eſt, de quo teneas, quod tradit* B. *Thom.* 2. 2. q. 64. art. 2. & 3. *adde Sotum* l. 5. de iuſt. & iure. q. 1. ar. 2. & 3. & 8.

† Cap. 3. tit. de cẽſibus in 4. cõpil. *Vide, quæ etiam* ſuprà in c. non minus. eod. tit.

† Lateran. concilium ſub Ale. iij. c. 19.

† proſpexerint.

† duxerint.

a ¶ *Propter impudentiam.*] Ab hoc loco vſque ad finem additur prædicto concilio Lateran.
b ¶ *Mandato.*] Sim. ſ. *de procu. conſulti.*
c ¶ *Tempore valitura.*] Sic ergo patet, quòd ſentẽtia tẽpore excõicationis lata nulla eſt. j. *de heret. excõicamus.* §. *credẽtes.* nec etiam conualeſcere põt, vt hic patet: immò & ſi detegatur poſt ſententiã, quia aliqs fuerit publicè excõicatus, retractatur ſnia. ſ. *de iud. ad probandũ.* quia hæc exceptio in qualibet parte litis poteſt opponi. ſ. *de exce. exceptionẽ.* immò nec priuilegium ipſorũ valet. 3. q. 4. *nullus.* ¶ *Gl. ſeq. recitetur. per obiectionem de lege curatorum, &c. & ſoluit.*
d ¶ *Infra tempus.*] Et ita eſt hic ar. q iudex poſt officiũ depoſitum conueniri põt: & hoc ideo, quia cõuenitur de maleficio, qđ commiſit in ipſo officio: ſecus ſi cõuenitetur ex cõtractu: nã adminiſtratores ciuitatum, & tutores, & curatores nõ cõueniuntur poſt depoſitũ officiũ ex cõtractu, quẽ fecerũt nomine ciuitatis, vel pupilli. ff. *de adm. rer. ad ciuita. per curatores.* §. *in cum.* & C. *de admi. tut. cũ quadã.* ff. *de codicibus. intelli. illud.* §. 1. ſed ex maleficio conuenitur depoſito officio. 1. q. 1. *iubemus* & *legib'* ſeq̃ntib' ad finẽ q̃ſtio. & *illa l. C. ad l. Iul. repetun. iubemus.* tamẽ procuratores negotiũ bene cõuenit depoſito officio. ff. *de procura. procurator.* §. *cæterũ.* & *pro cuſtiõe.*

predicti Laici humiliter, & deuotè recipiãt cũ gratiarũ actione, Propter impudentiã[a] tamen quorundam, Romanus Pontifex priùs conſulatur: cuius intereſt communibus vtilitatibus prouidere. ¶ Quia verò nec ſic quorũdã malitia contra Dei Eccleſiam cõquieuit, adiicimus, vt cõſtitutiones, & ſentẽtiæ, quæ † à talibus, vel de ipſorũ mãdato[b] fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeãtur, nullo vnquã tẽpore valituræ[c]. Cæterũ quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tẽpus[d] regiminis ſuſtineat anathema, quaſi † poſt illud non ſit ad ſatisfactionis debitum compellendus. Nam & ipſum, qui ſatisfacere recuſauerit, & ſucceſſorẽ[e] ipſius, niſi ſatisfecerit infra menſem, manere decernimus Eccleſiaſtica cenſura cõcluſum, donec ſatisfecerit cõpetenter: cum ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

† *in concilio apertiùs legitur ita: quæ ab excommunicatis huiuſmodi, &c.*

¶ *Perperã in pluribus exemplaribus præſertim, recentioribus legitur, quatenus, cum ſenſus expugat, quaſi, vt eſt in concilio, & in antiquis codicibus.*

† *Scilicet* cõcilio Later. c. 74.

† Ca. 4. tit. de cẽſibus in 4. comp. *Et vide Felinum* in c. irrefragabili. §. cæterũ. ſ. de off. ord.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Prælati plus debito à ſubditis extorquẽtes prætextu procurationis, vel alterius ſeruitij impẽſi Legato, vel alteri, illud reſtituent, & tantundem pauperibus erogabunt.*

CAP. VIII.

Quia † plerique Prælati, vt procurationem, aut ſeruitium aliquod impendant Legato, vel alij, plus extorquent à ſubditis, quàm ſoluant: & in eorũ damnis lucra ſectantes, quærunt prædam potiùs, quàm ſubſidium in ſubiectis id de cætero fieri prohibemus. Quòd ſi quis fortè præſumpſerit, & ſic extorta reſtituat, & tantundem cogatur pauperibus[f] elargiri. Superior autem, cui fuerit querela depoſita, ſi negligens fuerit in huiuſmodi executione ſtatuti, canonicæ ſubiaceat vltioni †.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per obiect. & ſoluit in fine obijcit, & ſoluit.*
e ¶ *Succeſſorẽ.*] Et ita delictũ prædeceſſoris præiudicat ſucceſſori: ſed hoc nõ eſt verũ: immò eſt propriũ delictũ, ex quo ipſũ nõ purgat, q cõſentit, & ſic incipit eſſe propriũ delictũ, vñ punitur eadẽ pœna cũ prædeceſſore. ſic ſ. *vt lit. non conte. c. 1. in fi.* Præterea cũ iſte generalis ſucceſſor habeat, ſi ſuccedit in vitiũ, eadẽ ſẽtẽtia ligat. ff. *de diuer. tẽp. præſcr. cũ hæres.* & vitia à maiorib' cõtracta pdurãt. C. *de acqu. poſ. vitia.* ff. *de acq. poſ. Pompon'.* §. 1. & facto auctoris ſucceſſio dãnatur hæredis. 1. q. 1. *quo turpẽ.* tũ iſte ſucceſſor, qa priùs cõicauit ei in crimine, ſtatim fuit excõicatus poſt ambitionẽ. j. *de ſent. excom. nuper.* & c. *ſi concubinæ.* Sed cũ ille iudex nõ excõicatur expreſſo nomine, quare ſtatim nõ trãſit ad ſucceſſorẽ. ſ. *de offic. deleg. quoniã Abbas* & ſ. *de offi. ord. paſtoralis.* Reſp.[a] hoc prouenit ex delicto, vnde nõ deſcendit ſtatim ad alios. 24. q. 3. *ſi hæres.* ſed datur tempus, infra quod purget illud vitium: quo elapſo niſi hoc fecerit, præſumitur conſentire. 1. q. 1. *conſtat.* qa ex quo ſuccedit in honore, debet ſuccedere in onere, vt dicit in fi. B.

a *Secundũ I. Tanc. & Goff. Ioan. Andr.*

Quia plerique.] Primò prohibet. Secundò pœnam imponit contra facienti ibi, *Quod ſi.* Tertiò ſuperiori negligenti pœnam comminatur ibi, *Superior autem.* Abb. Sic.

Casvs. Aliquã cõtingit, q Epiſcopi, & alij prælati, vt procurationẽ, vel aliud ſeruitiũ impẽdãt Legato, vel alij, plus extorquẽt à ſubditis, quã ſoluãt Legato, vel alij: & ſic in aliorũ dãnis lucra ſectantur, prohibet cõcilium, ne de cæ. ero hoc fiat: quod ſi quis fortè contra præſumpſerit, ſic extorta reſtituat, & tãtũdẽ de ſuo cogatur pauperibus elargiri, & ſi de hoc ad ſuperiorẽ querela peruenerit, & negligens fuerit in huiuſmodi ſtatuti executione canonicæ ſubiaceat vltioni. Not. q cum damno alterius nemo lucrũ quærere debet. Item ſi aliquis exigit indebitũ à ſuis ſubditis, debet illud reſtituere, & tãtũdẽ pauperibus erogare. Item prælatus negligens puniendus eſt.
¶ *Gl. ſe pugnat contrariũ, ponit ſol. Io. quã repbat & demũ ſoluit.*
f ¶ *Pauperibus.*] j. de cẽſi. procurationes. contra in fi. vbi dicitur, q illud dari debet Eccleſiæ, à qua illud accepit, & hic dat pauperibus. Sol. hic ignoratur quãtũ quilibet contuliſſet: & ideo iubetur dari pauperibus, vt dixit Io. Sed hæc ſolutio nõ eſt de ra: qa ſicut reſtituit ſic extorta, vltra q̃ debuit, ita põt eiſdẽ, q̃b. recepit, tãtũdẽ dare: & ita non eſt verũ q dicit Io. q ignoratur quãtũ quilibet contuliſſet, quia inde põt fieri ſcriptura, & quilibet ſcit, quãtũ dedit. Vnde dicas, q illud c. *procurationes.* loquitur de alio caſu, ſcilicet cũ prælatus viſitat eccleſiã ſibi ſubiectã: ſi tũc exigit plures procurationes, quã ſint dies, quibus ibi moratur, grauiùs excedit, quàm in præſenti caſu, & plus grauat eccleſiã, & dicitur tũ cõmittere crimẽ concuſſionis, vnde poſſet puniri in quadruplũ. 18. *de. q̃n quidẽ. in fi.* & 1. q. 7. *ſancimus.* & 23. q. 1. *militare.* q optimè dicit hic, quia tanq̃ calũniator, & concuſſor talis puniri debet: ſed in hoc c. *procurationes.* punit illos pœna dupli. in caſu iſto non ita excedit crimẽ concuſſionis, quia à nullo exigit, vltra q̃ ſoluat, ſed facta coaceruatione plus recipit. Sufficit ergo iſtis, vt recipiãt, quòd vltra dederũt: & illi in pœnã ſui tãtũdẽ ſoluat pauperibus. ſimile infra de iudæis, ad liberandam.

b *Sub quo eſt res perſecutio, & tantum triplũ ſit pœna. quod dic. & not.* 1. q. 7. in eõ.
† *Vide notata per Bar.* in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam.
† Aſtorenſ epiſcopo.
† Senonen. epiſcopo.
Contons. *Vide Syluestrum* in ſumma. verbo, immunitas q. 1 & *Conarruuiam* loco citato in c ſeq.
† e muni-tatis.
† dicata.
† *Vide Couarruuiam* l. 2. varieſol. c. 20. & *Remigium de immu.* tract. de immu. eccl. in 3. fallentia. *Vbi pleniſſime de materia huius decretalis.*
e Concor. l. pen. cum no. ff. de teſta. mil. etiam hoſpitalia. l. omnia priuilegia. C. de epi. & cle.

¶ Gregorius IX. Aſtoricen †.

¶ *Eccleſia non conſecrata in qua diuina offi. ia celebrantur, gaudet immunitate.*

CAP. IX.

Eccleſiæ †, in qua diuina miſteria celebrantur[g], licet adhuc non extiterit conſecrata, nullo iure priuilegium immunitatis † adimitur[h]: Quia obſequiis[i] diuinis dedicata †, nullis eſt temerariis auſibus profananda.

¶ Idem Toletano, & Compoſtellano Archiepiſcopis.

¶ *Qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis, vel cœmeteriis delinquunt, immunitate non gaudent.*

CAP. X.

Immunitatẽ † Eccleſiaſticam: & infrà. ¶ Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum, per defenſionem Eccleſiæ obtinere

Eccleſia.] Primò ponitur dictum. Secundò ratio dicti ibi, *Quia.* Abbas.

Casvs. Aliqua Eccleſia nõdũ eſt cõſecrata, tamẽ diuina officia celebrãtur in ea: quæritur, vtrũ cẽſeri debeat eodem priuilegio, ac ſi eſſet cõſecrata: & reſpondetur, quod licet nõdũ ſit cõſecrata, nullo iure adimitur priuilegiũ immunitatis: quia in quo diuinis officiis eſt dedicata, nõ eſt temerariis auſibus quorũlibet profanãda. Not. q Eccleſia nõ cõſecrata, priuilegiũ habet immunitatis p diuina officia, quæ celebrantur in ea.
g ¶ *Celebrantur.*] Ex hoc vi. q ſi adhuc ibi nõ ſunt diuina officia celebrata, nõdũ gaudeat priuilegio illarũ, in quibus celebrantur diuina, quia nõdũ plenè dedicata vẽ diuinis obſequiis: vñ facile giũ ibi nõ diceret cõmitti, nec dẽt aſpergi propter hoc, quia nullũ diuinum officium fuit ibi celebratũ: aſpergi tñ debet ſi aliquid turpe ibi factum eſt, antequam ibi celebretur.
h ¶ *Adimitur.*] Sic ergo patet, quòd Eccleſia nõ cõſecrata eodẽ gaudet priuilegio, quo & cõſecrata, rõne diuini officij, quoad priuilegiũ immunitatis. vnde ſi cuiuſcũq; ſemine, vel ſanguine fuerit polluta, dẽt aqua exorcizata lauari, antequã celebretur in ea. ſ. *de conſec. eccl. vel altar. c. vl.* & *de conſecr. diſt. 1. eccleſia.* & confugientes ad ipſam priuilegium immunitatis, ac ſi cõſecrata eſſet, habebunt. ſ. eo. inter alia cum ſuis concord.
i ¶ *Obſequiis diuinis dicata.*] Quicquid enim Domino conſecratur, ſanctum ſanctorum erit Domino. 12. q. 2. *nulli liceat.* vnde ad vſus profanos, & ad humanos redire non debet. ſ. *de rerum perm. mancipia.* & ſ. *de relig. do. c. ad hæc.*

Immunitatem.] Diuiditur: quia primò ponitur dictum. Secundò ratio dicti ibi. *Cùm autem in eo.* Abbas.

Casvs. Quidam in Eccleſiis vel cœmeteriis earum committunt aliquando homicidia & alia maleficia, ſperantes ob hanc re ibidem impunitatem ſuorum exceſſuum, quos nullatenus commiſiſſent, niſi per eccleſiam, ad quam confugiunt, crederẽt ſe defendi: quæritur, an iſti debeãt ab eccleſia defẽdi? Reſpondet Papa, cum in eo quis puniri debeat, in quo peccauit, & fruſtra legis implorat auxiliũ, qui cõtra legẽ delinquit, mandat Papa, q tales publicè nunciẽtur nõ debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciũt ſe indignos. Not. quòd quis punitur in eo, quo peccauit. Itẽ qui offendit canonẽ beneficium illius impetrare nõ poteſt. Item ipſo facto amittit quia priuilegiũ. Itẽ nõ dẽt qs offendere illũ, à quo ſperat auxiliũ.
a ¶ *Sperã-*

a ¶ *Sperantes.*] Nemo enim sub ſpe veniæ peccare debet. *ſ. de ele. excom. mini. illud. & de conſe. d. 4. quando quis.* quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. *q. 4. eſt iniuſta. & ſ. de vi. & ho. cle. de clericorum.*

b ¶ *In eo, in quo delinquit.*] Sic *ſuprà de tempor. ordi. litteras. & ſuprà de iure pat. paſtoralis. cum ſuis concordantiis.*

c ¶ *Fruſtra legis.*] *ſ. de vſuris, quia fruſtra. ſ. de ſentent. excommun. in audientia. ff. de minoribus. l. auxilium. in fine.*

¶ *Gloſſa iſta inducit hoc c. contra Hugonem, & ſignat contrarium. & ſol. in fin. quæſt. & reſpondet.*

d ¶ *Quo faciunt ſe indignos.*] Et meritò: qui non iure ad ſupplicandum debet admitti, vbi committere ſacrilegium non expauit. 17. *q. 4. frater. & epiſcopum. & cap. ſeq. vnde ſumptum fuit.* Idem dicit lex, quomodo illis, qui in eccleſia ſcelus ſtuduerunt perpetrare, permittimus aliquod auxilium ex terminis eccleſiaſticis inuenire. *in Auth. vt lic. ma. & auia. § quia verò. coll. 8.* Et eſt hoc contra H. qui dicit ſuper illo *c. frater, & epiſcopum.* quòd & iſti debent habere immunitatis priuilegiũ, ſi cõfugerint ad eccleſiam ª: & niſi ſatisfecerint, non admittũtur poſtea ad ſupplicandum, id eſt, orandum in eccleſia, & pro eo eſt ſuprà *eod. inter alia.* vbi tantùm duæ perſonæ excipiũtur. 17. *quæſt. 4. ſicut antiquitus.* vbi canon tantum publicum latronem excipit. & ita hic contradicit prędictis iuribus proximis, & Hug. Dicas, quòd non contradicũt, quia illa decre. *inter* & omnia illa iura, quæ illud dicunt, intelliguntur, quando confugiẽtes ad Eccleſiam non deliquerũt in eccleſia, vel cœmeteriis, ſed alibi: vnde Eccleſia præſtat tunc eis immunitatem. Et Hug. malè dixit, quòd iſti non habebant immunitatem ab eccleſia, quia reddiderunt ſe indignos eius præſidio: & ſi fuerint ſtulti in culpa, ſint ſapientes in pœna. 38. *diſt. cap. qui ea.* Sed quare publicus latro, & depopulator potiùs extrahũtur ab Eccleſia, quàm alius malefactor, qui fortè eſt deterior? Quia plurimum intereſt illos puniri, quàm alios malefactores: cùm pluribus exitia cogitent, quàm alij. 23. *q. 3. & iniuſta.*

Aliàs ita: in Hug. vt hic.

† *Extat in concilio edito in concilio Maguntiaco ſub Carolo Magno ca. 24. & in ſynodo Maguntina ſub Rabano Archiepiſcopo c. 13 referunt Burchardus li. 8. decr. 90. & Ivo. p. 7. cap. 108. & cap. 1. eod. tit. in 1. cõp.*

a Qualiter vera eſſe poſſit opinio Hu. vide hic per Hoſt. & Io. And.

ſperantes ª, homicidia, & mutilationes membrorum, in ipſis Eccleſiis, vel earum cœmeteriis committere non verentur: qui † niſi per Eccleſiam, ad quam confugiunt, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant cõmiſſuri: *vt infrà.* ¶ Cùm in eo, in quo deliquit ᵇ, puniri quis debeat: & fruſtra legis ᶜ auxilium inuocet, qui committit in legem: Mandamus, quatenus publicè nuncietis tales non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt ſe indignos ᵈ.

TITVLVS L.

Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant.

Ex concilio Maguntino. †

¶ *Enumerat conciliũ multa ſæcularia negotia, à quibus iubet Clericos & monachos abſtinere. Et ſunt xiiij. ſi rectè ęnumerentur.*

CAP. I.

MVlta ſunt negotia ſæcularia, de quibus pauca ᵉ perſtringemus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiſcentia. Quicquid plus iuſto appetit ᶠ homo turpe lucrum eſt: Munera ᵍ iniuſta accipere, vel etiam dare ʰ: Pro aliquo ſæculari quæſtu, pretio aliquem conducere ⁱ. Contentiones, vel lites ᵏ, vel rixas ˡ amare: In placitis ſecularibus ᵐ diſputare, excepta defenſione orphanorum ⁿ, aut viduarum: Conductores ᵒ ſecularium rerum, aut procuratores ᵖ eſſe: Turpis verbi, vel facti eſſe ioculatorem ᵠ, vel iocum ſecularem diligere: Aleas ʳ amare: Ornamentum inconueniens ˢ propoſito ſuo quærere: In deliciis ᵗ viuere velle: Gulam, & ebrietatem ſequi: Pondera ᵘ iniuſta, vel menſuras habere: Negotium iniuſtum exercere. Nec tamen iuſtum negotium eſt † contradicendum propter neceſſitates diuerſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos ˣ negotiatos † fuiſſe, & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri, per quorum manus negotia monaſterij procurentur. Canes ʸ, & † aues ſequi ad venandum, & omnibus quibuslibet cauſis ſuperfluis intereſſe. Ecce talia, & his ſimilia, miniſtris altaris Domini, necnon & Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apoſtolus [Nemo militans ᶻ Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.

¶ Eugenius Papa Lucan. † Epiſcopo.

¶ *Clerici non debent eſſe miniſtri, vel procuratores Laicorum: quòd ſi contra fecerint, & deprehendantur in fraude, nõ ſubuenitur eis ab Eccleſia.*

CAP. II.

SAcerdotibus †, & Clericis tuis denuncies publicè, ne miniſtri laicorum fiãt, nec in rebus

MVlta.] CASVS. In cap. iſto enumerantur quædam negotia cauſa exempli, a quibus debent clerici, & monachi, & moniales omnes omnino abſtinere. De quibus ait Apoſtolus: *Nemo militans Deo debet ſe negotiis ſecularibus immiſcere.* Nota, quòd cauſæ miſerabilium perſonarum ad Eccleſiã pertinent. Item iuſta, & honeſta negotiatio licita eſt clericis. Et hoc intellige, cùm non habent ſufficiens beneficium. Item canes, vel aues ad venandum habere non debent. Item nemo militans Deo, ſæcularibus negotiis ſe immiſcere debet.

e ¶ *Pauca.*] Vt eorum exemplo omnia ſimilia caueantur. & exempli cauſa pauca ſunt exprimenda. 25 *diſt. cap. vnum oratorium. §. criminis appellatio.* 24. *q. 5. de Liguribus. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus § vlt.* & quod vni dicitur, omnibus intelligitur eſſe dictũ. 61. *diſt. miramur. & de pœnis diſt. 1. nunc autem.*

f ¶ *Appetit.*] 32. *q. 4. origo*

g ¶ *Munera*] 1. *q. 4. clerici. & cap. quicunque.* 11. *q. 3. non licèt. & 18 diſt. quoniam quidem.*

h ¶ *Dare.*] 14. *q. 5. non ſanè.*

i ¶ *Conducere.*] Ad peccatum: quod non licet. 22. *q. 4.* & ad peccatum, vel pro ſæculari quæſtu prohibito clericis. quia nec per ſe, nec per alium licet. 88 *d. negotiatorem. & fornicari.*

k ¶ *Lites.*] 11. *q. 1. te quidem.* & quia criminibus materiam creare noſcuntur. *C. de iud. properandum. in principio.*

l ¶ *Rixas.*] 46 *diſt §. & in aliis per totum.* ADDITIO. Et nota, quòd ſecundũ Petrum, & Ioannem contentiones in verbis, lites in iudiciis, & rixæ in factis conſiſtunt.

m ¶ *Secularibus.*] *ſ. de poſtulando. clerici.*

n ¶ *Orphanorum.*] 87. *d. c. 1. & in aliis pluribus c.*

o ¶ *Conductores.*] Si tamen conductori ſuccedunt, bene poſſunt in conductione remanere. *ff. de decu. l. de decurio.* arg.

p ¶ *Procuratores.*] In negotiis ſæcularibus, ſed pro eccleſiaſticis poſſunt. *in Auth. de ſanct. epiſco. §. alium. coll. 9. & 21. q. 3. credo. & c. Cyprianus. & ſ. c. prox.*

q ¶ *Ioculatorem*] 46. *diſt. clericum ſcurrilem.*

r ¶ *Aleas.*] 35. *d. c. 1. & vlt. & in Auth. de ſanct. epiſ. § interdicimus. coll. 9. & ſ. de vi. & hone. cleri c.*

ſ ¶ *Ornamentum inconueniens.*] 21. *q. 4. c. 2. & 3. & ſ. de vi. & honeſt. cler. clerici.*

t ¶ *In deliciis.*] 3. *q. 5. d. eccleſia principes.*

v ¶ *Pondera.*] *ſ. de empt. & ven. vt menſura.*

x ¶ *Apoſtolos.*] Paulum ſcilicet. 21 *q. 1. c. 1. in fin.*

y ¶ *Canes.*] *ſ. de cleri. ven. c. 1. & 2. & 89. d. qui venatoribus. & c. Eſau. & c. an putatis.*

z ¶ *Nemo militans.*] 21. *q. 3. c. 1. 2. & 3. & ſ. eod. ſed nec.*

SAcerdotibus.) Si clerici miniſtri, vel procuratores laicorum deprehenduntur in fraude, non debet eis ab Eccleſia ſubueniri. hoc dicit. Primò ponit probationem. Secundò pœnã tranſgredientium ibi, *Quòd ſi.* Abbas.

† *Aliàs ita: eſt eis contradicendũ, & c. Act. c. 20.* † *negotiatores.*

† *vel*

2. ad. Timo. 2.

† *Lucco.* † *Lucæ.* † *Luen. in omnibus Vaticanis.*

† *Cap. 8. eo. t. in 1. comp. & poſt cõcil. Lateran. ſub Alex. 3. p. 1 c. 17. Et vide Federicum de Sen. conſil. 160. incip. quid ſit clericus.*

b Sequitur: qui prohibetur conducere quædã, ſi iure ſucceſſerit in conductione remanet in ea, quod in omnibus ſimilibus ſeruandum eſt. Ioan. And.

c Concor. l. 3. & ibi glo. C. de reli. & ſum. l. 1. & l. 3. ff. de re mil.

NE CLERICI, VEL MONACHI ſecularibus negotiis ſe immiſceant.

¶ *Suprà viſum eſt de his, quæ clericis cõpetunt: nunc autẽ de prohibitis eſt videndum ſecundùm Doctores. Vel continuatur ad titulum proximè præcedentem ſic: quia ſupra tractatũ eſt de immu. eccle. & clericorum, ne fortè ob hãc immunitatẽ clerici, vel monachi ſuperbirent, & arbitrarentur ſibi omnia licere: meritò ſubijcitur hæc rubrica, per quam oſtenditur, quòd nõ debeant ſe immiſcere ſecularibus negotiis. Abbas.*

De hac materia habetur 88. diſt. & 14. q. 4. 35. q. vlt. & de pœn. per totum, & 86. diſt. cap. vlt.

Casvs. Quidam clerici publicè adminiſtrabant negotia laicorum, & eorum procuratores fiebant, mādat Papa diœceſano Epo, vt eis publicè denunciet, ne de cætero hoc faciant: quod ſi poſtmodū pręſumpſerint, & in adminiſtratione ꝓpter cauſam pecuniariam in fraude deprehēſi fuerint, ab Eccleſia nō ſubuenietur eiſdē, cū ex hoc ſcandalū contingat in Eccleſia generari. Nota, ꝙ clerici nō debēt eſſe procuratores laicorū, nec geſtores negotiorū ipſorū. Itē qui ſcādalū facit Eccleſię, eius pręſidio ſe reddit indignū.

a ¶ *Procuratores.*] Sic ſ. *c. prox.* ſacris enim Dei ſacerdotes vacare oportet aſſiduè. 31. *d. ſacerdotibus. & ff. de arb. non diſtinguemus.*

¶ *Glo. ſeq. reddit rationē, ponit opinionē, quam reprobat, & hanc litteram dupliciter reſp.*

b ¶ *Ab Eccleſia.*] Quia ſe fecerunt indignos veniēdo contra ipſius prohibitionem, adminiſtrationē ſęcularē recipiendo, & fruſtra legis implorat auxiliū, qui cōmittit in legē. *ſic ſ. ti prox. ca. Vlt.* Et ex hac littera ſumunt quidā ar. ꝙ laicus auctoritate huius canonis, poſſit clericum occaſione adminiſtrationis capere, ceſſāte priuilegio clericali: quod eſt falſum: quia prohibiti ſunt laici clericos auocare à diuinis officiis, 21. *q. 3. Cyprianus. & 88. d. cap. Vlt.* vnde ſi contra fecerint, non debent ex delicto proprio commodum reportare. ar. 16. *q. 1. legi. & ff. de don. inter Vi. & Vxo. l. 3. §. 1. & ff. de reg. iur. non fraudantur. §. nemo. ff. de fur. itaque fullo. §. ſed nemo.* & vnde ſunt puniendi, priuilegium habere non debēt. 24. *q. 1. didicimus.* Intelligo ergo, ꝙ tali clerico nō ſubuenitur ab Eccleſia, poſtquā legitimè admonitus eſt: vt hîc dicit in principio. cū pro hoc delicto cōmonitus. tertio, ab Eccleſia ſit alienus, ſi non deſiſtat, arg. *j. de ſent. excom. in audientia.* Vel verius non debet ei Eccleſia ſubuenire in fraude commiſſa in adminiſtratione, nec pecunia, nec alio auxilio: cùm aliàs Eccleſia teneatur clericos defendere ab oppreſſionibus laicorum.

† *Eadē modo habetur in antiquis codicibus. & poſt concil. Lateranen.* p. 17. c. 2. & c. 2. eo. ti. in 1. comp.

† *Præter Doctores hic Vide Innocentium* in c. firmiter. ſ. de ſum. Tri. & fide Cathol. *& Archidiaconū* in c. non dicatis. 12. q. 1. *adde citata* j eo. titu. c. ſuper Specula.

eorum procuratores [a] exiſtant. Quòd ſi poſtmodū facere præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis propter pecuniariam cauſam deprehendantur in fraude: indignum eſt eis ab Eccleſia [b] ſubueniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari.

¶ Alex. iij in concilio Turonē. †

¶ *Religioſi profeſſi exeuntes ad audiēdas leges, vel Phyſicā, niſi infrà duos menſes ad clauſtrum redeāt, excōmunicati ſūt: & in nulla cauſa patrocinari poſſunt, & in choro, in Capitulo, & cæteris erūt vltimi: & ſine diſpēſatione Papa nō ꝓmouētur.*

CAP. III.

NOn † magnopere antiqui hoſtis inuidia: *& infrà.* ¶ Inde nimirum eſt, quòd in Angelum lucis ſe more ſolito transfigurans, ſub obtentu [c] languentium fratrum conſulendi corporibus, & Eccleſiaſtica negotia fideliùs pertractandi, regulares quoſdam ad legendas Leges, & confectiones Phyſicales ponderandas, de clauſtris ſuis educit. Vnde ne occaſione ſcientiæ, ſpirituales viri mūdanis rurſus actionibus inuoluantur: Statuimus, vt nulli omnino poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem, ad Phyſicam, Legéſve mūdanas legendas permittātur exire. Si verò exierint, & ad clauſtrum ſuum & infrà duorum [d] mēſium ſpatium non redierint: ſicut excōmunicati ab omnibus euitentur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare voluerint, audiantur: reuerſi autem in choro, Capitulo, menſa, & cæteris vltimi fratrum exiſtant, & (niſi fortè ex miſericordia [e] ſedis Apoſtolicæ) totius ſpem promotionis amittant.

¶ Idem † in concilio Lateranē.

¶ *Clericus generalis Procurator, vel Iuſticiarius Principis ſæcularis deponendus eſt: & ſi Religioſus eſt, grauiùs punietur.*

CAP. IV.

SEd nec procuratores † villarum [f], aut iuriſdictiones etiam ſæculares, ſub aliquibus Principibus, & ſæcularibus viris, vt † Iuſtitiarius eorum fiat, Clericorum quiſquam exercere præſumat. Si quis autem aduerſùs hæc venire tentauerit, quia contra doctrinā Apoſtoli, dicentis [Nemo [g] militās Deo, implicet ſe ſæcularibus negotiis] † ſæculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus: pro eo ꝙ (officio clericali neglecto) fluctibus ſæculi, vt poteſtatibus placeat, ſe immergit. Diſtrictiùs [h] autē decernimus puniendū, ſi Religioſorum quiſquā aliquid prędictorum auſus fuerit attentare.

NOn magnopere.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit factum reprehenſibile. Secundò id fieri prohibet ibi, *Vnde.* In tertia quadruplicem pœnam imponit ibi, *Si verò.* Abbas.

Casvs. Quidam regulares audiunt phyſicales confectiones, inde ſumentes occaſionē, vt conſulant fratribus infirmis: audiunt etiam leges, vt negotia Eccleſiæ ſciāt meliùs pertractare. Sed quia huiuſmodi regulares mūdanis actionibus inuolui non debent, ſtatuit concilium Turonē. vt nullus poſt factā in aliquo loco profeſſionem, ad phyſicam, vel leges mūdanas legendas permittatur exire: quòd ſi fecerint, & infrà duos mēſes ad clauſtrum ſuum non redierint: ſicut excōmunicati ab omnibus euitentur, & in nulla cauſa eorum patrocinium admittatur: cùm autem redierint, vltimum locū inter fratres in capitulo, & in menſa, & in omnibus aliis habeant. & ſpē totius promotionis amittant, niſi miſericordiā ſedis Apoſtolicæ fuerint cōſecuti. Nota, quòd ipſo iure ſunt excommunicati regulares, qui phyſicam & leges audiunt: & cùm talibus ſolus Papa diſpenſat, vt ad honores promoueantur.

c ¶ *Obtentu.*] Arg. quòd prætextu, ſiue compenſatione boni, malum non eſt faciendum. 1. *quæſt. 1. non eſt putanda.* 14. *qu. 5. fortè. & 27. qu. 2. ſi tu abſtines. & infrà de Vſu. ſuper eod. 32. quæſt. 4. ſicut ſanctum. 22. qu. 2. primum ne quis arbitretur.* arg. contra. 21. *q. 3. quod prædeceſſor. 33. q. 5. tunc ſaluabitur. ſ. de iureiur. peruenit.* Sol. multiplex eſt recompenſatio: quādoque enim recōpenſatur minus malum, vt maius euitetur; & hęc cōpenſatio penitus inhibetur. 14. *diſt. quod aut*, niſi fortè in vna, & eadē perſona. 13. *diſt. c.* 1. *& 2. & 33. q. 2. ſi verum.* Quondoque malum compenſatur propter ſequelam alicuius boni, vt cū quis committit furtum, vel rapinā, vt paſcat pauperes [a], vel ſubtrahit debitum vxori cauſa continentiæ, vel facit cōtra votum, vel contra matrimonium, vt aliqua efficiatur Chriſtiana, omnis talis compenſatio inhibetur, vt *in præallegatis cum concordant. & 30. q. 1. neſſe. 33. q. 5. ſi dicat. 32. q. 4. ſic non ſunt.* Quandoque compenſatur damnum corporale propter bonum ſpirituale, & hæc compenſatio prohibetur. 55. *diſt. ſi Euangelica* [b]. quandoque compenſatur damnum corporale propter bonū corporale, vt cū fœmina amittit florem virginitatis, videlicet vt ei recompenſetur in fructu ſobolis, hoc non reprobatur, ſed laudatur: vt 33. *quæ. 5. tunc ſaluabitur.* Quandoq; relaxatio iuris Eccleſiaſtici recompenſatur per acquiſitionem aliquorum: & hoc ſimiliter admittitur. 23. *q. 4. ipſa pietas. Verſ. Item ſi inquirunt Donatiſtæ.* Quandoq; illicita cōmunio alicuius recōpenſatur per acquiſitionem plurium. 2. *q.* 1. *multis. 11. q. 3. antecesſor & ca. quod prædeceſſor*, vel poteſt dici, quòd primùm verum eſt. Secundum ſic exponitur ſub compenſatione boni malum non eſt faciendum: id eſt, illud quod eſt de genere mali, quod aliàs eſſet malum, niſi canonis auctoritate excuſaretur, vt patet per contraria ſignata.

d ¶ *Infrà duorum.*] Verba habebis j. *eo. Vlt. Vbi de hoc.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

e ¶ *Miſericordia.*] Nota, ꝙ Abbates, vel Epiſcopi cum talibus diſpenſare non poſſunt. arg. cōtra. j *de ſent. excom. cùm illorū, in fin.* ſed hoc ad terrorem aliorum, & cautelam ſtatutum fuit, vel quoad dignitates hoc intelligitur [c]. Ber.

SEd nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulum in pœna excommunicationis, & non depoſitionis. Diuiditur. Nam primò ponit prohibitionem. Secundò pœnam tranſgredientium ibi, *Si quis autem.* Abbas.

Casvs. Quidam clerici circa negotia ſæcularia, & ſub ſæcularibus viris plus debito intendebant, & eorum iuſtitiarij fiebāt: ſtatuit concilium Lateranē. ꝙ nullus clericorum talia de cætero exercere præſumat. Si quis verò cōtra hoc venire pręſumpſerit, ab officio Eccleſiaſtico fiat alienus: pro eo ꝙ miniſterio clericali neglecto, vt ſæcularibus placeat, fluctib' ſęculi ſe immergit, contra doctrinam Apoſtoli dicentis: *Nemo militans Deo, ſe negotiis ſæcularibus implicet.* Et ſi quis religioſorum aliquid prædictorum auſus fuerit attentare, ſeueriùs caſtigetur. Nota, quòd clerici iuſtitiarij ſæcularium principum eſſe non debent. Item admonitio præcedere debet vindictā: vt in prædictis cap. patet, & hîc. Item dignitas perſonæ aggrauat peccatum.

f ¶ *Villarum.*] 16 *q. 1. de præſentium.* 21 *q. 3. c.* 1. 2. *& 3. & ſ. eo. c.* 1. 2. *& 3. cum concordantiis ibi poſitis.*

g ¶ *Nemo.*] ſ. *eo. c.* 1. *&* 21. *q.* 3. 1. *& 3.*

¶ *Gloſſ. ſeq. arguit & remittit.*

h ¶ *Diſtrictiùs.*] Ar. ꝙ dignitas pſonæ aggrauat peccatū. 32. *q. 5. quæ videtur*

a *Et licèt non ſit non bonus animus lucrandi, cùm mittat furtum, quæ ſpecies lucri eſt ex alieno largiri. ſ. de furtis ſi pignore. §. 2.* vt not. 14. q. 5. c. fortè. *Io. And.*

b *Vide tamē diſtinctionē, quā hîc affert. Io. And.*

† *Scilicet Alex. iij.* in cōcilio Lateran. c. 11. §. ſed nec procurationes, & c. 3. eo. ti. in 1. comp.

† procuratores.

† *In concilio, & codice Barbatus rata*, vt iuſticiarij eorū fiant.

2. ad Tim. 2.

† *Vide l. ſi vnus. C. nemo ibi n exaru.* C. de teſtibus.

c *Hoſt. contra cùm expreſſè, & ſpecialiter prohibitum ſit. & c. cùm illorum. verb. eſt in fine verſu, & fortè quod dicam de eo, qui fortè. ar. eo. ca. 2. in fin. Io. And.*

qui Viderit ĩ. *de iureiurando, cum quidam.* vbi de hoc. *&* 40. *d. homo Chriſtianus. &* 25. *q.* 1. *nulli fas.*

¶ Idem Cantuarien. Archiepiſcopo.

¶ Clericus iudicium ſanguinis exercẽs, ab officio, & beneficio deponitur: & excommunicatus eſt habens officium Præpoſiti ſæcularis, ſi monitus non deſiſtat.

CAP. V.

Clericis † in ſacris ordinibus conſtitutis, ex concilio Toletano [a] † iudicium ſanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut iudicent [b] inferendas. Quòd ſi quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco. ¶ Iubemus † etiam ſub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officiũ habeat. Vice-comitis, aut Præpoſiti ſæcularis [c]. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi [d] ſubiaceat.

¶ Idem Londonen. † Epiſcopo.

¶ Non licet Clericis, vel Monachis lucri cauſa negotiari. Hoc primò. Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere. Hoc ſecundò. Laicis non debet Eccleſia titulo conductionis concedi. Hoc tertiò.

CAP. VI.

Secundùm † Inſtituta prædeceſſorum noſtrorum, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici, cauſa lucri [e] negotientur: Et ne Monachi, Clericis, vel laicis ſuo nomine firmas [f] † habeant: neque Laici [g] Eccleſias ad firmam teneant.

Clericis] Sunt duo dicta. Secundũ ibi, *Iubemus.* Abb. Sic.

Casvs. Statuit Toletanũ concilium, ꝙ clerici iudicium ſanguinis exercere nõ audeãt: vnde hic prohibet Papa, ne clerici per ſe, vel ꝑ alios mẽbrorum truncationes faciãt, nec iudicẽt inferendas: & qui contra fecerint, honorem & locum amittant. Itẽ nullus ſacerdos officiũ vicecomitis, vel ſæcularis præpoſiti habeat. Si quis contra hæc venire præſumpſerit, & cõmonitus non deſtiterit, nouerit ſe excõmunicatum. Nota, ꝙ clericus iudicium ſanguinis exercere nõ debet. Item admonitio præcedere debet vindictam.

a ¶ *Concilio Toletano.*] 23. *qu. Vlt. his à quibus.* j. *eod. ſententiam.* j. *de rap. in archiepiſcopatu. &* 24. *q.* 3. *illud ſanè.*

¶ *Glo. ſeq. docet, quomodo prælati per alios cauſas ſanguinis audiunt, in fine quarit, & ſoluit.*

b ¶ *Aut iudicent.*] Per ſe quidẽ iudicare non debet prælatus, aut clericus quicunque, qui habet iuriſdictionem. vel ipſemet inferre vel conſilium dare, aut ſententiam dictare, nec etiam intereſſe. j. *eod. ſententiam,* quia efficeretur irregularis, & deponeretur. ĩ. *de exceſ. prælato. ex litteris. & hic.* Debet ergo prælatus habens iuriſdictionem temporalem committere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactoribus vindictã, iuxta illud, *Homicidas, & maleficos nõ patiaris viuere.* 23. *q.* 5. *Rex debet. ſi homicidium. qui males homicidas.* quoniam multa licent in genere, quæ non licent in ſpecie. *ſuprà de offi. ordi. ſi ſacerdos.* 8. *q.* 1. *quid autem. de conſec. diſtinct.* 2. *non prohibeat.* & ſi ex mandato generali aliquos interficiat, non imputaretur ei. 23. *quaſt.* 5. *de occidendis.* arg. 2. *qu.* 8. *hortatu. & c. omni tempore.* Sed quid ſi ad eum appellaretur, qui delegauit; iterum deleget alij, quia per ſe hoc facere non debet, vt hic dicit. & 23. *q. Vlt. à quibus.* j. *eo. ſententiam.*

Additio. Vide pro hac materia *cap. fin. eod. tit. lib.* 6 cum ibi notatis.

c ¶ *Præpoſiti ſæcularis.*] ĩ. *eo. c. prox. &* ĩ. *de Vit. & honeſt. cleric. c. clerici.*

d ¶ *Excommunicationi ſubiaceat.*] Et ſic videtur, quòd ſit canon latæ ſententiæ. ĩ. *tit. prox. c. non minus.*

Secundùm.] Tria ſunt dicta. & partes patent. Abb. Sic.

Casvs. Præcipit hic Papa ſub interminatione anathematis, ne monachi, vel clerici cauſa lucri negotientur. & ne monachi firmas habeãt à clericis, vel laicis. nec laici Eccleſias ad firmam teneãt. Nota, quòd clerici, & monachi cauſa lucri negotiari non debent. Item monachus firmas tenere nõ debet. Item laicus Eccleſias ad firmam tenere non debet.

e ¶ *Cauſa lucri.*] Sed cauſa neceſſitatis poſſunt. ĩ. *eod. cap.* 1. *ad finem.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, & ſoluit.*

¶ *Firmas.*] Quia ſuſpicionẽ habet cupiditatis: & quaſi neg otiatio eſt. arg. ĩ. *eo. c.* 1. [a] hoc intellige ſuo nomine, vt hic dicit, ſed nomine monaſterij cauſa neceſſitatis licitum eſt. ĩ. *eod. cap. in fine.*

g ¶ *Neque Laici.*] Nullam diſpoſitionem de rebus eccleſiaſticis laici habere debent. ĩ. *de arb. & qualit. a. ex ratione.* quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi. 16. *q.* 7. *non placuit. & cap. ſeq. & ſuprà de conſti. eccleſia.* vbi de hoc. *&* ſuprà *de rebus eccleſiæ non alienandis, capitulo finali.*

† Cap. 6. eo. t. in 1. cõp. & poſt concil. Lateran. p. 27. c. 4. *Et Vide Felinũ in cap. ſicut dignum de homic.*

† Cõcil. Toletanum 11. ca. 6. *referũt Burchardus* li. 1. decr. ca. 201. *Ivo* p. 5. cap. 315. & *Gratianus* in ca. his à quib. 23. q. 8.

† Inhibemus etiam.

† London.

† Lundon.

† Lõdouiẽ.

† Cap. 5. eo. t. in 1. comp. & poſt concilium Later. p. 27. c. 3.

† Firmas, *id eſt,* conductiones, *ſeu* locationes, *Vt alibi pleniùs notatum eſt.*

¶ Idem eidem.

¶ Monachi incorrigibiles de monaſterio expellentur, & reformabitur monaſterium de fratribus alterius ordinis, ſi de Monachis eiuſdem ordinis reformari non poteſt.

CAP. VII.

Relatum † eſt nobis, quòd Monachi de H. ſæculariter viuunt, & alios exemplo ſuo † corrumpũt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad obſeruantiam regulæ † appellatione remota [h] compellas: vel † ſi tibi reſtiterint auſu temerario, eis eiectis [i], fratres alterius ordinis (ſi non poteſt præſcriptum monaſterium in ſuo ordine reformari) in illud inducas [k]: vt labores impiorum [l] iuſti edant, & illi tandem rubore perfuſi † ad ſui ordinis obſeruantiam reuertantur.

¶ Innocentius iij. Eſculan. † Epo.

¶ Clerici in ſacris copellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, vt deſiſtant à tabellionatus exercitio.

CAP. VIII.

Sicut † te accepimus referente: *&* infrà. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus Clericis in ſacris [m] ordinibus conſtitutis, tabellionatus officium, per beneficiorum ſubtractionem appellatione poſtpoſita, interdicas.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Clericus nec dictare, nec proferre ſententiam ſanguinis debet: nec quicquã aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opẽ præſtare non debet.

Relatum.] Primò exceſſus. Secundò corrigi mandat ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

Casvs. Monachi cuiuſdam monaſterij de Biuiis ſæculariter viuebant religione relicta: vnde mãdat Papa diœceſano Epiſcopo, quatenus appellatione remota eos compellat ad obſeruantiam regularem: quod ſi contradixerint, inde remoueãtur: & ſi non poteſt reformari de monachis eiuſdem ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat: vt labores impiorum iuſti edant, & tandem illi confuſi rubore, ad ſui ordinis obſeruantiam reuertantur. Nota, ꝙ monachi compellendi ſunt ad ſeruandam regulam ſuam. Item hic eſt vnus caſus, in quo monachi ꝑ ſſunt eijci de ſuo monaſterio: ſcilicet, qñdo nolunt viuere ſecúdùm regulam ſuam. Item ſemper reformari debet monaſterium de hominibus eiuſdem profeſſionis, ſi fieri poteſt.

h ¶ *Appellatione remota.*] Maximè, quia idẽ etiã non opponatur: quia in huiuſmodi correctionibus non admittitur appellatio. ĩ. *de appellat. reprehenſibilis. & cap. cum ſpeciali. in fi. & c. ad noſtram.* Bernardus.

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd Vniuerſitas delinquit.*

i ¶ *Eis eiectis.*] In pœnam illorum. Epiſcopus enim illud auctoritate ſua facere poſſet [b]. arg. 16. *q.* 6. *de lapſis.* 18. *q.* 2. *Abbates.* Sed ſi non delinquunt, eos expellere non poteſt. 16. *q. Vlt. inuentum.* 56. *d. ſatis peruerſum.* Nec etiam arctiorem regulam poteſt eis imponere, arg. 32. *q.* 1. *integritas* ĩ. *de reg. adi. ad audientiam* 2. Item dicitur hic, quòd vniuerſitas delinquere poteſt. Arg. 25. *q.* 2. *ita nos. &* 7. *qu.* 1. *ſicut Vir. & ff. quod metus cauſa. metum. §. animaduertendum.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Inducas.*] Sed qualiter ibi erunt? Refert, qualiter introducãtur, & qualiter expulſi ſint, an in perpetuum, an ad tempus, donec illi corrigantur, & reuertantur. Arg. j. *de diuor. gaudemus. C. de pœnl. ſeruus. &* 81. *d. dictum. & hic in fi. dicitur.*

l ¶ *Impiorum.*] 32. *q.* 7. *quicunque. & c. ſeq.*

Sicut.] Casvs. Quidam clerici in ſacris ordinibus conſtituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus: mãdat Papa diœceſano Epiſcopo, quatenus clericis in ſacris ordinibus cõſtitutis appellatione remota per beneficiorũ ſubtractionem, interdicat officium tabellionatus. Nota, quod clericus in ſacris ordinibus conſtitutus tabellio eſſe non debet.

m ¶ *Clericis in ſacris.*] Sed quare iſti ꝓhibentur exercere officiũ tabellionatus, dũ tñ abſtineant à ſæuis ſcripturis, ſiue ſententiis?

[a] *Vnde prohibetur non ſolũ clericis, Vel militibus, ſed etiam laicis militib' ſæculi.* C. de locat. & con. l. fin. C. de re milit. l. milites. & l. militares. h. t. *ſecundũ Hoſt. in. Au.*

† Cap. 7. eo. tit. 1. comp. & poſt. coc. Lat. p. 27. c. 7.

† *Dictio ſuo, deeſt in pluribus antiquis codicibus.*

† regularẽ.

† & ſi tibi.

† confuſi.

† Eſtul.

† Aſculeno.

† Cap. 1. eo. t. in 4. cõp.

† *ſcilicet,* Lateran. ca. 18. & 1. eo. tit. in 4. cõp.

[b] *Nõ ſecularem, ſed regularẽ alterius ordinis, Vt notat hic Ioannes Andr. quem Videto.*

a *In antiqua compilatione inter c. citata ita habet: quia ob id emolumenti passim tabellionatus officium exercentes.*

Dicas quisti paſſim vtebātur officio illo in omnibus cauſis, in quocunque foro, vt habetur in integra [a]: vel verior eſt illa ratio, officium illud extraneum eſt ab officio clericorum ſaltē in ordine ſacro, 20. q. 1. *cos*. quia genus negotiationis eſt etiam abſtinendo à criminalibus, maximè ſi competentia beneficia habent. arg. *de poſt. ca.*

1 Sed nunquid in cauſa Eccleſiaſtica, ſiue ſpirituali, coram eccleſiaſtico iudice poſſunt eſſe tabelliones [b]? Videtur quòd non: quia ſimpliciter prohibētur: vnde generaliter intelligendum eſt. arg. 19. *d. ſi Romanorum*, & j. *de primo. quia circa. ff. de ſeruis. verba pradi. ſi ſeruum*. arg. contra ſ. *de proba. quoniam*. 27. q. 2. *multorum*. Bern.

† *Praeter Doctores hic vide Felinū* in c. ſicut dignum de homicid. & *Nauarrum* in Manuali confeſſario tum c. 25. ti. de peccatis clericorū, quod ordines, ver. clericus vero tabernari[a].

CAP. IX.

SEntentiam † ſanguinis [a] nullus Clericus dictet, aut proferat: ſed nec ſanguinis vindictā exerceat, aut vbi exerceatur, interſit. Si quis autem huiuſmodi occaſione ſtatuti, Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis aliquod præſumpſerit inferre diſpendiū, per cenſurā Eccleſiaſticā cōpeſcatur. Nec quiſquā Clericus litteras dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Vnde in curiis Principum [b] hæc ſolicitudo nō Clericis, ſed Laicis cōmittatur. Nullus quoque Clericus ruptariis †, vel balliſtariis, aut huiuſmodi viris ſanguinum præponatur: nec vllam † chirurgię artē Subdiaconus, Diaconus vel Sacerdos exerceat, quæ adustionē [c], vel inciſionē inducit: nec quiſquam purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, ſeu ferri cādentis, ritū cuiuſlibet benedictionis, aut cōſecrationis impēdat: ſaluis nihilominus prohibitionibus de monomachiis [d], ſiue duellis † antea promulgatis.

¶ Honorius iij.

† *Aliàs, raptariis.*

† *Aliàs, rotariis, vt obſeruat Hoſtienſis: ſed in omnibus Vaticanis, vt eſt impreſſum*

† *Aliàs ita:* nec vllā chirurgiæ partem.

† *Aliàs ita:* nec illā chirurgiæ partem.

† *Aliàs ita:* necnō vllā chirurgiæ artem.

† *Vide cōcil. Later. ſub Alex. iij. c. 20.* & cōcil. Tri. ſeſſ. 20. de reſor. c. 19.

SEntentiam.] Habet multa dicta: ideo cōmode ſummari non poteſt, ſed generaliter poteſt ſic ſūmari: Clericis prohibentur omnia illa, ex quibus ſequitur, vel ſequi poteſt vitę amiſſio, vel ſāguinis effuſio. hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia. Secundū ibi, *Nec quiſquam*. Tertium ibi, *Nullus*. Quartum ibi, *Nec quiſquam*. Abbas.

Casvs. Statuit cōciliū generale, quod nullus clericus ſētētiā ſāguinis dictet, vel proferat, nec vindictā ſanguinis exerceat, nec vbi exerceatur, interſit. Si autē occaſione huiꝰ ſtatuti aliquis Eccleſiis aliquid diſpendiū inferre pręſumpſerit, per cenſurā eccleſiaſtici cōpeſcatur. Itē nullus clericus litteras ſcribat, aut dictet pro vindicta ſanguinis deſtinandas: ſed laicis officium in curiis principium cōmittatur. Itē nullꝰ clericus pręponat balliſtariis, aut huiuſmodi viris ſanguinū, & ſubdiaconus, & ſacerdos artē chirurgiæ nō exerceāt, quę aduſtionē, vel inciſionem inducat, nec impendant ritū alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ, vel ferri candētis: ſaluis prohibitionib. de monomachiis, ſiue duellis antea promulgatis. Nota, quòd iudicium ſanguinis clericus exercere nō debet. Item litteras vindictam ſanguinis cōtinentes ſcribere, vel dictare non debet. Item clericus viris ſanguinum præeſſe nō debet. Item clericus in ſacris ordinibus chirurgiam exercere nō debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit.*

a ¶ *Sanguinis*.] Epi non poſſunt ſentētias ſanguinis ferre. j. *de exceſ. prælat. ex litteris*, & ſ. *eod. clericu*. vbi de hoc. nec dare conſilium, nec intereſſe, nec dictare, nec ſcribere ſententiā, vt hic dicit. & 23. q. 4. *illud*. ſed aliis debent vices ſuas committere: vt dictum eſt ſ. *eod. clericu*. & arg. prædictæ decret. *illud* & 2. q. 7. *ſicut*. licèt ſecundùm leges non poſſit delegare, niſi cùm iudex neceſſariam habet cauſam proficiſcēdi. *ff. de offi. eius, cui mand. & iuriſdi. l. 1.* Sed ſi intereſt tantū, nunquid propter hoc efficitur irregularis, vt propter hoc deponatur? Non videtur, quod debeat deponi: ſed aliàs debet puniri, quia interfuit cōtra præceptum huius canonis.

b ¶ *Principum*.] ſ. *eod. clericu.* § *c. ſed nec* Bern.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Aduſtionem*.] Ex hoc videtur, quòd Eccleſia pœnā aduſtionis infligere non debet, & ſic eſt contra illud j. *de cri. fal. ad audientiam*. Vbi dicitur, quòd nota cum ferro candēti ponitur in frōte: ſed illud intelligitur, quòd ad effuſionem ſanguinis non procedat.

d ¶ *Monomachiis*.] Id eſt, de pugnis ſingularibus. Dicitur enim monomachia à monos, quod eſt vnum, & machia, pugna, quaſi pugna vnius contra alterum.

b *De hoc articulo vide plene hic per Doctores & quia quia ſit in aliis cauſis Eccleſiaſticis, dicas quid in cauſa hæreſis nō ſolū clerici ſæculares, ſed etiā quilibet religioſi tabelliones eſſe poſſunt.* c. vt officiū §. ad cōſcribendas. de hære. lib. 6. *Vide Eimericum* in Directorio inquiſi. 3. p. q. 18. & 19. & adnotat. in Direct. li. 3. ſchol. 84.

SVper.] Pars huius j. *de magiſtris*, § *de priuileg. ſpecula*. Diuiditur in quinque partes. Primò ponitur deciſum exordium. Secundò ibi, *Contra*. relatio Turonen. cōcilij. Tertio ibi, *Verū*. opiniones variæ circa illud. Quartò ibi, *Nos*. determinatio. Quintò ibi, *Quia verò*, conſtitutionem extendit. Abbas.

¶ *Conſtitutio Turonen. concilij puniens Religioſos audientes Leges, vel Phyſica, eſt canon latæ ſentētiæ, & incidentes in illam debēt per Ordinarios puniri. Hoc primò. Secundò extendit dictam conſtitutionem ad habentes dignitates, & perſonatus, & ad presbyteros.*

CAP. X.

SVper ſpecula, & *infra*. ¶ Contra religioſas perſonas [de † clauſtris] exeuntes ad audiendum Leges, vel Phyſicam [e] Alexander † prędeceſſor noſter olim ſtatuit in concilio Turonē. vt niſi infra duorū menſium [f] ſpatium ad clauſtrū redierint, ſicut excōmunicati ab omnibus euitentur: & in nulla cauſa (ſi patrociniū præſtare voluerint) audiātur [g]. Reuerſi autē, in choro, mēſa, Capitulo, & cæteris, vltimi fratrū exiſtāt, & (niſi fortè ex miſericordia ſedis Apoſtolicæ) totius ſpē promotionis amittant [h]. Verū quia nō nulli ex talibꝰ, propter quorundā opiniones diuerſas, excuſationis aliquid aſſumebant: Nos volentes vt de cætero ipſo facto [i] ſententiā excōmunicationis incurrāt, diſtrictè † præcipiēdo mandamus, quatenus tā à Diœceſanis, & Capitulis ipſorum, quā à cæteris Epis, in quorū diœceſibus in huiuſmodi ſtudent tales excommunicati, prædictis [k] pœnis obnoxij publicè nūcientur. ¶ Quia † verò Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, vt dilatato ſui tentorij loco, funiculos ſuos faciat longiores, vt ſit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum [l], quibus reſiſtere valeat

† *Hæc duo verba, de clauſtris, deſunt in omnibus antiquis, & manuſcriptis Vaticanis.*

† *Aliàs ita:* Alexander Papa prę. n. *hoc eſt, Alexander, Papa prædeceſſor noſter.*

† *Aliàs non* directe pręcipimus, & mandamus.

† *Vide c.* 2. ne clerici vel monachi lib. 6. & *quod ſtatutum eſt in concilio Lateran. ſub Leone x. ſeſſ. & paulo poſt principium, in conſtitutione incip.* Apoſtolici regiminis.

Casvs. Alexander Papa ſtatuit in concilio Turonen. *ſupra eo. non magnopere.* contra regulares perſonas exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, vt niſi infra duos mēſes ad clauſtrum redirent, ſicut excommunicati ab omnibus vitarentur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium pręſtare voluerint, audiantur: reuerſi autem ad clauſtrum, in choro, menſa, capitulo, & cæteris, vltimi fratrum exiſtant, & omnem ſpem promotionis amittant, niſi fortè ex miſericordia ſedis Apoſtolicę. Sed quia nonnulli propter diuerſas opiniones quorūdam excuſationem aſſumebant, volens Papa vt de cętero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, mandat, quatenus tam diœceſani Epiſcopi, quàm capitula ipſorum, & alij, in quorum diœceſibus tales cōmorantur, publicè denuncient eos excommunicatos, & prædictis pœnis obnoxios. Verùm quia dominus Papa theologię ſtudium deſiderat ampliari, vt fides Catholica circumcincta ſit muro inexpugnabili bellatorum, quibus reſiſtere valeat venientibus ex aduerſo: ſtatutum concilij Turonē. extendit ad Archidiaconos, Decanos, plebanos, prępoſitos, cantores, & alios clericos perſonatus habentes, necnon presbyteros: niſi infra ſpatiū pręſcriptū deſtiterint: & appellatione poſtpoſita præcipit obſeruari. Nota, quòd religioſi non debēt audire leges, vel medicinam. Item ipſo facto quis excommunicatur. Item conſtitutio poſt duos menſes à tempore ipſius conſtitutionis ligat. Itē Theologia ſuper omnes ſcientias eſt fauorabilis. Itē presbyteri, & perſonatus habentes non debent audire phyſicam, vel leges, aliàs ſicut religioſi audientes puniuntur.

e ¶ *Leges, vel phyſicam*.] *C. de Epiſc.* § *cleri. re petita. & parabolani.*

f ¶ *Duorum menſium ſpatium*.] A tempore ſcientiæ huiuſmodi conſtitutionis, ſiue publicationis connumerandum: & niſi deſtiterint, ipſo iure ſententiam excommunicationis incurrunt, vt infrà ſequitur. Verba iſta, quæ hic ponuntur vſque ibi, *Verum quia*. ſunt Turonē. concilij. *ſuprà eo. non magnopere.*

g ¶ *Audiantur*.] Tanquam ipſo iure excōmunicati, aliis etiā monachi, & canonici regulares ab aduocatione repellūtur. ſ. *de poſtulatio. c. 2.* & 16. q. 1. *alia.* & *c. placuit* & *cap. monachi.* & *cap. de præſentium.* & 15. q. 2. c. 3. *in fin.* niſi pro vtilitate eccleſiæ ſuæ [e], Abbate nihilominus imperante, vt *in prædicto cap. monachi.*

h ¶ *Amittant*.] Dic, vt ſ. *eo. c. non magnopere.*

i ¶ *Facto*.] Sic ipſo facto negamus Deum 22 q. 5 *cauere*, & ipſo facto amittit quis priuilegium ſuum. ſic ſ. *de vi. & hon. f. cler. c. vlt.* vbi plures concor. de hoc.

k ¶ *Prædictis pœnis*.] Scilicet, quòd promoueri non poſſunt ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis, & aliis ſuperius poſitis.

l ¶ *Bellatorū*.] i. prędicatorū, qui poſſunt hęreticis reſiſtere auctoritate diuinę ſcripturę, qui cōtra nos ſurgūt: & ex aduerſo impugnant

e *Vel pauperum ſecundùm Ia. & Pho. Vide, quod dixi* de poſtu. c. 2. *Ioan. And.*

puguát noſquos prælati Eccleſiarũ de ſua diœceſi expellere tenentur intantum, quòd ſi negligentes extiterint, ab adminiſtratione remoueantur. j. *de hæret. excommunicamus. in fi.*

¶ *Gloſſa ſequens reci. per q. quod de beneficiis curatis, & perſonatibus non curatis.*

a ¶ *Presbyteros*] Ad oẽs prędictas perſonas pœna iſta extẽditur, etiã ſi huiuſmodi perſonatus curam animarum non habeãt: quia idem iudicium eſt de perſonatibus curam animarum non habentibus,

ascendentibus ex aduerſo: ad Archidiaconos, Diaconos, Plebanos, Prępoſitos, Cãtores, & alios Clericos perſonat[e] habẽtes, nec non Presbyteros[a] (niſi ab his[b] infra ſpatium[c] præſcriptum deſtiterint) hoc[d] † extendi volumus, [& † mandamus,] & appellatione poſtpoſita ſimiliter obſeruari.

ſicuti de beneficiis curam animarum habentibus annexam. s. *de electione, dudum.* & quòd habentes curam animarum tenentur, patet: quia qui ad curam animarum eligitur, debet primo promoueri ad ordinẽ ſacerdotij, aliàs ſit eo ipſo iure priuatus. s. *de præben. exſtirpanda §. qui verò.* & in propria perſona deſeruire: niſi in duobus caſibus, vt ibi dicitur. & idẽ iudiciũ de perſonatibus, & de habentibus curam animarũ eſt habendum: vt *in prædicta decre. dudum. & ſuprà de præben. de multa,* maior enim ratio eſt de habentibus curam animarũ, quam de perſonatibus non habentibus curam animarum. Credo, quod nullus Archidiaconus, Decanus pleban[us], præpoſitus cãtor, & nulli qui habent perſonatus, & qui habent curã animarum, poſſint audire leges, vel phyſicam propter pœnam iſtius conſtitutionis, nulla facta diſtinctione, ex quo tales ſunt niſi aliam interpretationem ſuper hoc viderẽ: quia Papa nullam adhibuit interpretationẽ, ergo nec nos adhibere debemus. 2. *q. 5. conſuluiſti. & ſuprà de trãſla. inter corporalia.* ſufficit enim, quod ita ſcriptum eſt, vt 6. *q. 3. ſcriptum eſt in lege. & ff. qui, & a quib. ma. lib. l. proſpexit.*

ADDITIO Dic tamen quòd hæc conſtitutio non habet locũ in habente curam parochialẽ, ſi aliàs nõ eſt presbyter, niſi ſit talis cura, ſiue plebania, quę habeat ſub ſe capellam, vel capellas in quibus clerici perpetuo inſtituantur. *c. cum ex eo lib. 6.*

b ¶ *Ab his*] Scilicet legibus, vel phyſica, de quibus præmiſſum eſt ſuprà Bern.

¶ *Glo. ſeq. principium reci. per quæſt. finis quærit & ſoluit.*

c ¶ *Spatium præſcriptum.*] Duorũ menſium connumerãdorũ à tempore publicationis[a] huius conſtitutionis: quia ante publicationem nemo tenetur. s. *de conſtit. c. 2.* ex quo enim conſtitutio publicè promulgata eſt, & publicata, quilibet tenetur ad ei[us] obſeruantiam poſt duos menſes *in Authen. vt fac. no. conſti. circa prin. coll. 5 18. d. quod dicitur s. de poſtu. præla. cap. 1.* ſed ante non. *a 9. 32. q. 4. dixit Sarra. & d. propoſuiſti.* ſed cum iſta cõſtitutio ſit iam ſic publicata, nullus habet excuſationẽ. Sed nunquid Epiſcopi poſſunt tales abſoluere? Credo, quòd ſic: quia conditor huius conſtitutionis non retinuit ſibi abſolutionem & ideo aliis relicta videtur. *ſuprà de ſent. excom. nuper.* j. *de cri. fal. dura. & ſuprà de præben. de multa. in fin.*

¶ *Glo. ſequẽs reci. per q. an habẽtes perſonatus egeãt diſpẽſatione Papali, ſicut & monachi. alleg. quod ſic: & hoc tenet in additione, in tertia gloſſa tenuit contrarium.*

d ¶ *Hoc extendi.*] Scilicet præm illas pœnas, de quibus ſuperiùs facta eſt mentio, ſcilicet quod ſint excommunicati, & in nulla cauſa patrocinium præſtantes audiantur. Et ita videtur, quod iſti ſpem promotionis amittunt, niſi cum eis per ſedẽ Apoſtolicam fuerit diſpenſatum, ſicut dicitur ſuprà de monachis. quia pronomen *hoc*, extendit omnes pœnas ſupradictas. Sed hoc nõ credo, quod iſti propter hoc ſine diſpenſatione domini Papæ promoueri non poſſint & quod dicitur *hoc extendi. &c.* reſpicit tantũ in quod dixit ſuprà *excommunicati.* & quod in nulla cauſa eorum patrocinium admittatur: quia ſi hoc voluiſſet, hoc dixiſſet de aliis, quod dixit de illis *ar. ſuprà de tranſla. inter corporalia. ſuprà de decr. ad audientiam.* & pœnæ non ſunt ampliandæ, ſiue odia ſed potiùs reſtringenda *de pœn. d. 1 pœna. ff. de lib. & poſthu. cùm quidam ff. de vare. inſti. l. 1. §. vlt.* & illa clauſula: *Niſi fortè ex miſericordia, &c.* reſpicit tantum præcedẽtia, & non ſubſequentia, arg. *ſuprà de app. inquiſitionis.* Tutius eſt dicere, quòd incurrat omnes pœnas prædictas, cùm littera hoc expreſſè dicat, dum dicit *hoc extendi, &c.* ſuprà, dum dicit, *prædictis pœnis obnoxij.* Bern.

a *De materia huius gloſſa vide Decium, & Doctores in c. cognoſcẽtes. ſuprà de conſti. & Socinum l. 1. de iuſtitia. & iure. q. 1 art. 4.*

† Hæc, pro hoc, *in multis Vaticanis.*

† *Hæc duo verba* & mãdamus, *deſūt in omnibus antiquis codicibus.*

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS DE SPONSALIBVS, ET MATRIMONIIS.

¶ *In præcedẽti libro viſum eſt de actibus, & geſtis ſpectãtibus ad clericos: meritò nunc reſtat videre de ſpectãtib. ad laicos. Et hac rubrica habet duas partes. In prima dicit de ſponſalibus. In ſecunda de matrimoniis. Abbas,*

De hac materia tractatur.27.q.2.in pleriſque capitibus. & 19.q.1. & 33.q.2. & 3. & 32.q.1.2. & 3. per totum. & 30.q.4.§.hic omnibus. vſque ad fin. q. & 31.q.2.§.ſed quia. vſque ad finem quæſtionis.

† Cap.39.referunt *Burchardus* lib.9.decre.ca.76.*Ivo* p.8.cap.213. & ca.1.co.tit. in 2.comp.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De ſponſalibus, & matrimoniis.

¶ Ex concilio Triburicenſi †.

¶ *Matrimonium ſolo cõſenſu contrahitur, nec inualidatur, ſi conſuetudo patria non ſeruetur.*

CAP. I.

DE Francia.] Diuiditur. Primo ponit caſũ. Secundo diffinit ibi, *Diffiniuit.*

CASVS. Quidam iuuenis de Frãcia, duxit vxorem quandam nobilẽ mulierem de Saxonia, ſecundùm conſuetudinem Saxonũ: iuuenis ille dicebat, ꝙ in matrimoniis cõtrahendis Franci non vtuntur eiſdem conſuetudinibus cum illis de Saxonia, & hoc ideo quia deſpõſauerat eã non lege ſua, ſed Saxonũ. Dimiſit ergo illã, & aliam vxorẽ duxit. In concilio quæſitum eſt, quid de hoc fieri deberet? Statuit conciliũ, vt ille tranſgreſſor Euangelicæ legis ſubiiciatur pœnitentię: & à ſecunda vxore ſeparetur, & ad primam redire cogatur. Nota, ꝙ in matrimonio cõtrahendo potius cõſideratur intentio contrahẽtium, q̃ verba, quibus mediantibus cõtrahunt, dummodo animo contrahẽdi hoc faciant. Item ſolẽnitates nõ ſunt de ſubſtantia matrimonij. Item verba debent deſeruire intentioni, & non intentio verbis. Item ad intentionem recurrendum eſt.

DE Francia quidam nobilem mulierem de Saxonia, lege [a] Saxonum duxit in vxorem: verùm quia non eiſdem vtuntur legibus [b] Saxones, & Francigenæ, cauſatus eſt, quòd eam non ſua, id eſt, non Francorum lege [c] deſponſauerat: dimiſſaque [d] illa, aliam ſuperduxit. Diffiniuit ſuper hoc ſancta ſynodus, vt ille tranſgreſſor Euangelicæ legis [e] ſubiiciatur pœnitentiæ [f]; & à ſecunda coniuge [g] ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.

† *Exonien.*

¶ Innocentius tertius Exoneñ. † Epiſcopo.

a ¶ *Lege.*] Id eſt, conſuetudine.

b ¶ *Legibus.*] Id eſt conſuetudinibus.

¶ *Glo ſeq. recitatur per obiectionem, & ſolutionem.*

c ¶ *Francorum lege.*] Quã putabat eſſe de ſubſtãtia matrimonij. arg. 30 *q.3. aliter.* vbi videtur, ꝙ matrimonium omiſſis ſolemnitatibus nõ valeat, ſed non eſt verum, quia illa, quę dicũtur *in c. aliter.* potiùs ad ſolemnitates referũtur, quæ tamẽ ſeruandæ ſunt: ſed quamuis non ſeruentur, tenet matrimoniũ, quia ſolus conſenſus fecit matrimonium 27 *q.2. ſufficiat.* [a]

d ¶ *Dimiſſaque.*] Quod facere non debuit auctoritate ſua, vt 33. *q.2. ſæculares.* 35 *q.6. mulierum.* etiamſi impedimentum manifeſtum ſubeſſet. *j. de diuortiis, porrò.*

e ¶ *Euangelicæ legis.*] Qua dicitur, nullus dimittat vxorẽ ſuam excepta cauſa fornicationis. 32. *q.1. Dixit Dominus.* *j. e. ex parte.*

f ¶ *Pœnitentia.*] Pro eo quòd primam dimiſit, & ſecundam duxit.

g ¶ *Coniuge.*] Scilicet nomine, non re.

a *Concordat text.* in l. nuptias. vbi *gloſſa, & Doctores.* ff. de regu. iuris. & vide omnino *Magiſtrum ſent.* lib.4. d.27. §. efficiens autem & §. quod autẽ. vbi *pulchrè explicat hoc dictum.*

PRæterea.] Primò iubet moueri. Scdò diffinit ibi, *Si autem.* Ab.

CASVS. Quidam vir, & mulier volunt contrahere: promittunt ſibi inuicem purè, & ſine conditione, fide hinc inde præſtita, ꝙ contrahent matrimonium: poſtea mutãt propoſitum. Quæritur, quid ſuper hoc ſit agendum, an videlicet ſint compellendi, vel non? Reſpõdet Papa, quod commonẽdi ſunt, & modis omnibus inducendi, vt fidem præſtitam obſeruent. Si autem hoc facere noluerint, non ſunt cõpellendi, ne deterius inde contingat, vt illam ducat, quam odit: ſed ad inſtar illorum, qui ſocietatem contrahunt fide data, & poſtea illam ſibi remittunt, poteſt in patientia tolerari. Nota, quod licèt fides ſit purè, & ſimpliciter hinc inde data de matrimonio contrahendo, ſi poſtea diſpliceat contrahentibus, non ſunt, vt cõtrahant, compellendi, ne deterius inde contingat. Idem intellige in ſocietate.

h ¶ *Sine omni cõditione.*] Per hoc videtur, quòd ſolui nõ poſſit, quia quæ ſine conditione promittũtur, ſine cõditione ſoluuntur. 32. q. *vlt. c.* 22. *q.4. inter cætera.*

¶ *Sponſalia de futuro diſſoluuntur, ſi ſponſi ſe diſſoluunt, etiamſi fuerint iurata.*

CAP. II.

PRæterea † hi, qui de matrimonio contrahendo purè, & ſine omni conditione [h] fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi [i], vt præſtitam fidem obſeruent. ¶ Si autem ſe adinuicem admittere noluerint [k]: ne fortè deterius [l] inde contingat, vt talem ſcilicet ducat, quam odio [m] habet †: videtur, quòd ad inſtar eorum, qui ſocietatem [n] interpoſitione fidei [o] contrahunt, & poſtea eandem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari [p].

¶ *Glo. ſequens ſupplet: ſuppletioni ſignat contrarium, &c.*

i ¶ *Inducendi.*] Et etiã compellendi, ſi iuraſſent. *j. eo. ex litteris.* propter periculum iuramenti. arg. contra. *j. e. requiſiuit.* ſed illud loquitur ibi, Sed contra videtur *j. eo. c.*

k ¶ *Noluerint.*] Id eſt, abſolutè reſtiterint.

l ¶ *Deterius.*] Scilicet adulterium cũ ſecunda, vel quod eam fortè interficeret.

m ¶ *Quam odio.*] Quia quod quis nõ diligit, facilè contemnit. 20. *q.3. præſens clericum.* & 31. *q.2. §.1.* Ber.

n ¶ *Societatem.*] *ff. pro ſoc. l. verum. § vlt. & l. actione. §. dixtimus.* Bern.

o ¶ *Interpoſitione fidei.*] Siue per iuramentum etiam, qui æquipollẽt ſuprà de fideiuſ. peruenit. & 22. *q.5. iuramenti.*

† Cap.11.eo.ti. in 2.cõp. & poſt concil. Later. ſub Alex.iij. p.6 cap.33. *Et de intellectu, & materia huius c. vide Couarr.* in epitome lib.4. decret. p.1. c.5. in principio.

† habeat.

¶ Eugenius iij.

¶ *Si maior ſeptennio duxit in vxorem minorem ſeptennio, & eã traduxit ad domum, oritur ex tali cõtractu publicæ honeſtatis iuſtitia. Hoc dicit inhærendo litteræ. Panormitanus.*

CAP. III.

IVuenis † qui puellam nondum ſeptennem duxit, quamuis ætas repugnet: ex humana tamen fragilitate forſan tentauit, quod complere non potuit [a] ...

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas, ſcilicet Tanc. & Hug. & ſecundam approbat.*

p ¶ *In patientia tolerari.*] Hoc ideo dicit, quia ex quo nõ eſt proceſſum ad matrimonium, contraria volũtate accedente poſſunt ſe inuicem abſoluere, vt videtur: quia omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, &c. *infra de reg. iur. ex ſtres. & ff. de reg. iur. nihil tam naturale.* quia in tali caſu fide præſtita, ſiue iuramento ſubintelligenda eſt conditio, ſcilicet ſi in eadem voluntate permanſerint. argum. *ſuprà de iureiuran. quemadmodum. & 22. q.2. ne quis arbitretur.* hæc fuit opinio Tanc. [b] dicentis, quod hæc decretalis continebat ius commune. H. dicebat, & bene, ꝙ loquitur de cõparatiua permiſſione: vt *ſuprà qui cler. vel vo. cap. veniens.* quod & mihi videtur: & loquitur diſpenſatiuè. Et hoc apertè indicant iſta verba, hoc poſſit in patientia tolerari, ne deterius inde contingat: nam multa per patientiam toleramus, &c. *ſuprà de præbend. cùm iamdudum:* aliàs de iure mero debent compelli, vt fidem, ſiue iuramentum ſeruent. De hoc dicitur *j. eod. ex litteris* 2. Bern.

† Cap.18 eo. ti. in 1. cõp. & poſt concil. Later. p.11.c.8. *Et vide de concilio Trident.* ſeſſ.24. de refor. matrimonij. c.3. & *Couarruuiam* in epitome lib.4. decretaliũ, p.1.c.2.

b *Hæc Tancredi opinio vera eſt, & communiter ſequuntur eam Doctores tum hic, tum alibi, vt docet Couarruuias in iſto c. citatum, quem videto.*

IVuenis.] Si maior ſeptennio cum proxima ſeptennio, in qua malitia ſupplet ætatem, ſponſalia contrahit, ex his oritur iuſtitia publicæ honeſtatis, maximè ſi commiſceri tentauerit. Ita cõmuniter ſummatur, ſed in veritate ſummarium non colligitur ex littera. Diuiditur. Primò narrat factum, & caſum dubium. Secundò duplici ratione diffinit ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis duxit quandam puellam nondum vij. annorum ſponſalia contrahendo cum ipſa, & tẽtauit cũ ipſa, quod complere non potuit. Tandem mortua fuit: vel dictus iuuenis ab ipſa receſſit antequã poſt vij. annum ſponſalibus cõſentiret: & cum alia conſanguinea ipſius puellæ matrimonium cõtraxit. Quærebatur, vtrum poſſent ſimul remanere? Reſpõdet Papa, in his quę dubia ſunt, quod certius eſt, ſeruari debet: & ideo tam propter honeſtatẽ Eccleſiæ, quia dicebatur ſponſa eius, quam propter prædictum dubiũ debent ab inuicem ſeparari. Notandum ergo, quòd in dubiis ſemper tenendum eſt illud, quod ſecurius eſt, & certius.

¶ *Glo ſeq. not. in dubiis, &c. & ſoluit contrarium. Secundò obiicit locum à diuiſione, & ſoluit.*

a ¶ *Dubiis*

a ¶ *Dubia.*] Sic ergo patet, q in dubiis ſęper certius eſt tenẽdum, *de pœn. diſt. 7. c. 2. §. item ſi.* vbi dicitur: tene certum & dimitte incertum. & ĩ. *de homi. ad audientiam. & 14. diſt. ſicut.* & re dubia certa non poteſt ferri ſententia. 11. q. 3. *graue. & 33. d. habuiſſe. &* 30. q. *Vlt. §. Vlt. & inſtit. de re. di. § aliud quæſitum. inſtit. de ac. §. curare.* quãdoque tamen cùm obſcura ſunt iura partiũ, certa fertur ſententia. ſ. *de fide inſtrumen. inter dilectus. in fin.* Sed non dicitur dubia res ibi, quia actor nõ probauit clarè, & ita pro poſſeſſore iudicari debet a. Sed quare dicit in his quę dubia ſunt? Quia ſi ex toto ante ſeptenniũ ducta fuit, & poſt vij. ann. nõ cõſẽſit, vel ante receſſit, res non eſt dubia, ſed certa: quia non impeditur matrimoniũ cũ conſanguinea, etiam cum matre. ĩ. *tit. prox. litteras. & c. acceſſit.* ſi poſt ſeptimum annũ cõſenſit ſponſalia tenuerunt, & ita non eſt res dubia. ĩ. *eod. ſponſam. & infrà tit. prox. continebatur. §. ſi verò.* Sol. Sic intellige, puella iſta poſt ſeptimum annum non cõſenſit, vel non conſtabat de conſenſu: quia ſtatim receſſit ab eo, vel mortua eſt: verum tamen quia tentauit forſitã, quod complere non potuit, præſumitur quod erat doli capax, ſiue quia malitia ſupplebat ętatẽ quoad ſpõſalia, ſicut ſupplet malitia quoad matrimonium. ĩ. *tit. prox. de illis & ca. Vlt.* vnde propter hoc dubium, tũ quia hoc plene non conſtabat, tum etiam propter honeſtatem Eccleſiæ, nõ poteſt habere conſobrinam illius. ĩ. *c. prox.* arg. aliàs nõ videtur, quod poſſet ſtare illa littera, ſi diceremus, quod poſt vij. annos cõſenſit, vt dixit Tanc. quia ſic non eſſet res dubia.

† *Abbas:* Mãdamus, *vt abſque voce,* quatenus.

a *Facit, quod not. 3. q. 9. decernimus, & dic de triplici ambiguitate: vt not. 33. di. c. Vlt. & quod dicit hic Vi. Vide in Spe. de ſentent. prol. 4. §. qua liter. ver. 1 tem debet. Io.*

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. *Et quatenus hic agitur de impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis, quid ea ſit, & vnde proueniat, Vide omnino per beatum Thomam in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 55. ar. 4. & Sotum* libr. 4. ſent. d. 41. q. vnica. ar. 2. & art. 3. in fi. *& vide concil. Trid. ſuperiore c. citatum.*

tuit. Quia igitur in his, quæ dubia a ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus: tum propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa coniunx b ipſius fuiſſe dicitur: tum propter prædictam dubitationem: Mandamus †, quatenus cõſobrinã ipſius puellæ, quam poſtmodum duxit, diuidas c ab eodem.

¶ Alexander iij. Papien. Epiſcopo.

¶ *Ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea, oritur publicæ honeſtatis iuſtitia.*

CAP. IV.

AD † audientiã noſtri Apoſtolatus peruenit, quòd cùm H. Papienſis ciuis filiam ſuam cuidam filiorum L. dare vellet vxorem: iurauit, quòd ſi ille d eam habere caſu aliquo interueniente non poſſet, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore ſponſalibus quidam conſanguinitatem inter eos eſſe, iuramẽtis interpoſitis firmauerũt. Idcóque præfatus H. eandem dare alteri filio nititur, vt

b ¶ *Coniunx.*] Id eſt, ſponſa.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Diuidas.*] Arg. contra. 35. q. 3. *extraordinaria* Sol. ibi extra naturalia eã polluit, & non maritali affectu: hic verò tentauit in naturalibus, & maritali affectu.

AD *audientiam.*] Primò narrat factum. Secundò decidit ibi, *Sed quoniam,* Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Papien. nomine Hugo, volebat copulare filiam ſuam matrimonialiter cuidam filiorum cõciuis ſui nomine L. iurauit, q ſi ille eam aliquo caſu habere nõ poſſet, alteri filio, quem de altera vxore genuerat, eandem matrimonio copularet, & ſic cõtraxerunt ſponſalia: poſtea quidã probauerunt conſanguinitatẽ inter eos: vndè præfatus H. eandẽ filiam dare vult alteri filio, vt iurauit. Quæritur an poſſit? Reſpondet Papa ſcriptũ eſt, quod frater ſponſam fratris habere non poteſt. Vnde mandat, quod ille ſuum propoſitum nõ adimpleat, & pœnitentiam accipiat de illicito iuramento: & ſi opus fuerit, per excommunicationis ſentẽtiam compellatur. Nota, quod ſpõſalia, quæ nulla ſunt, impediunt matrimoniũ contrahendum cum cõſanguinea alterius: ſed hoc facit ſola publicæ honeſtatis iuſtitia. Item illicitum iuramentũ non eſt ſeruandum. Item ad pœnitentiam quis poteſt compelli, admoneri tamen priùs debet, & poſtea compelli.

d ¶ *Quòd ſi ille.*] Hæc conditio nulla fuit, quia ex quo deſpõſatur vni fratrum, alius eam habere non poteſt. 27. *quæſt.* 2. *ſi quis vxorem. & cap. ſeq.* niſi fortè ante ſeptennium contracta eſſent ſponſalia. *infrà tit. prox. litteras & cap. acceſſit. & cap. duo pueri.* ceſſante eo quod dicitur ĩ. *tit. prox.* 27. *q.* 2. *ſi quis deſponſauerit.*

¶ *Gloſſa ſequens allegat duas concord. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Sponſam fratris.*] 16. *d. cap. vna tantùm §. Ioannes* 27. *q.* 2 *ſi quis deſponſauerit.* Arg. contra. 8. *q.* 1. *olim. &* ĩ. *de diuortiis cap. Vlt.* Solutio, illud myſticũ fuit, & obtinuit in fratre ſine ſobole defuncto: hodie ſecus.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit, allegat pro, & ſoluit.*

f ¶ *Habere non poteſt.*] Sed videtur, quòd hæc ratio nulla fuerit; quia inter eos nullum obligatorium vinculum de iure fuit cõtractum conſanguinitate impediente: quia impoſſibilium nulla eſt obligatio. *Inſtit. de inutil. ſtipula. §. ſi impoſſibilis. & ff. quæ ſenten. ſine app. reſcind. Paulus.* Sed impoſſibile eſt id, quod contra bonos mores eſt. *ff. de condi. inſtitut. filiusfam. &* 22. *q.* 2. *faciat homo.* & eius quod eſſe non poteſt, nulla eſt promiſſio. *Inſtitut. de inutil. ſtipula. §. 1.* & arg. optimum in decr. Greg. *ſuprà de pact. cap. Vlt.* ergo hic nulla ſponſalia fuerunt quæ ſunt promiſſio futurarum nuptiarum. 30. *q.* 5. *noſtrates. ff. de ſponſ. l. 1.* ergo nulla fuerunt prędicta ſponſalia: ergo non præſtant impedimentum, quò minùs illa poſſit contrahere cum alio fratre. ĩ. *tit. prox. litteras. & c. acceſſit.* Sed contra, matrimonium plerumque attenditur conſiderato facto, non iure. ſ. *de biga. nuper. & C. de adulter. cum qui.* plus enim in talibus conſideratur quandoque opinio, quàm veritas. ĩ. *qui fil. ſint leg. cùm inter Ioannem.* Quid ergo reſpondes? Poteſt dici, quòd publicæ honeſtatis iuſtitia impedit: vt ſ. *c. prox.* 27. *q.* 2. *ſi quis deſponſauerit.* Bern.

† *Vide Leuit. c. 20. & Mat. c. 14. ſed hæc non de ſponſa, verum de vxore fratris loquuntur forte exponexit. Papa hic ad illa decreta, quæ affert Gratianus 27. q. 2. c. 10. 11. 12. 13. & 14.*

iurauit. Sed quoniam ſcriptum eſt †, quòd ſponſam e fratris, frater habere f non poteſt: Mandamus, quatenus eum ſuum implere propoſitum g non permittas: ſed vt pœnitentiam agat de illicito iuramento, monitione præmiſſa, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas h.

¶ Idem Panormitano Archiepiſcopo.

¶ *Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe trãsfert: ſponſa liberè cum alio contrahit: ſi tamen per ea ſtetit, quò minùs matrimonium perficeretur, ſibi pœnitentia imponitur.*

CAP. V.

DE † illis autem, qui præſtito iuramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis, dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes i: Hoc tibi volumus innoteſcere, quòd liberum k erit mulieribus ipſis (ſi non eſt amplius in facto proceſſum) ad alia ſe vota transferre: recepta tamen de periurio pœnitentia, ſi per eas ſteterit l, quò minùs fuerit matrimonium conſummatum.

† Ca. 4. eo. tit. in 1. cõp. *& poſt concil. Later. p. 6. c. 12. Et de materia textus, & gloſſa præter Doctores hic vide Couarruuiã* in epitome li. 4. decretalium. p. 2. c. 5. *Sotũ* l. 4. ſen. d. 27. q. 2. ar. 3. & *citatos ſuper gloſſa, in verbo, ſi per eas ſteterit.*

g ¶ *Propoſitum.*] Quod illicitum fuit & ideo non ſeruandum. 22. *q.* 4. *in malis.*

h ¶ *Compellas.*] Arg. quòd quis compelli poſſet ad ſatisfaciendum de quolibet crimine. 24. *q.* 3. *itaque. &* 2. *q.* 1. *illi qui. &* 20. *q.* 1. *prædicandum* b. & ad Eccleſiam pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quemlibet Chriſtianum. ſ. *de iudic. nouit.* Bern.

b *Dic. vt not.* 35 q. 2. quicunque. *Io. And.*

DE *illis.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Hoc tibi.* Abb.

CASVS Quidam promittunt iuramẽto interpoſito ſe ducturos in vxores aliquas mulieres, & poſtea antequam matrimonium contrahant, transferunt ſe ad partes alias. Quærebatur, quid facere debeant illæ mulieres: vtrùm poſſint cum aliis cõtrahere? Reſpondet Papa, quòd ſi non fuerit ampliùs in facto proceſſum, liberum eſt illis mulieribus cum aliis contrahere, recepta pœnitentia de periurio ſi per eas ſteterit, quò minùs matrimonium fuerit cum aliis conſummatum. Not. quòd ſponſa non tenetur ſequi ſponſum vagabundum, nec diu ipſum expectare ſine aliqua pœna, dummodo non fuerit in mora.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem quam reprobat.*

i ¶ *Transferentes.*] Vnde non tenetur ſequi ipſum vagabundũ. *ff. de ope. lib. quod niſi fiat. § ex prouincia.* & ſic de ſponſa, intelligunt quidam illud *c. 34. q. 2. ſi quis.* Sed non eſt verum, immò de vxore iam cognita.

k ¶ *Liberum erit.*] Poſt tres annos ſecundùm leges. *C. de repud.* 2. Et hoc intellige de ſponſa de futuro, de qua hic loquitur: ſecus in ſponſa de præſenti, ĩ. *eo. in præſentia. &* ĩ *de ſecun. nupt. dominus noſter.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit, & ponit tres caſus, quibus ſoluuntur ſponſalia de futuro.*

l ¶ *Si per eas ſteterit.*] Vñ in culpa fuerũt: quare imponitur eis pœnitẽtia. Sed ſi p eas ſtetit, quare dat eccleſia licentiã contrahẽdi. Reſp. ne deterius inde cõtingat: ſc. periculũ fornicationis. ſm ĩ. *qui cleri. vel vouen. Veniens.* ſed ſi per eas nõ ſteterit, quò minùs matrimonium cõpleuiſſent, nõ imputaretur eis periuriũ & ĩ. *eo. ſicut.* ſi hoc certum eſſet: ſi verò dubium eſſet pp tale dubiũ iniungitur eis pœnitentia, ſaltem ad cautelam Hab. arg. ... eum in quo ſponſalia de futuro ſoluuntur aliũ vbi ſ. *de conuer. coniug. quemadmodum.* Item ſi contrahit cum aliqua per verba de præſenti. ĩ. *eo. ſi inter virum. &* ĩ. *de ſpon. duor. c. 1.* Bern.

c *Caſus, in quibus ſponſalia diſſoluuntur, enumerat, & explicat B. Tho. in quæſtionibus additis ad 3 p. q. 43. art 3. Sylueſter in ſumma, verbo, ſponſalia. q. 10. Dominicus Sotus* L. 4. ſen. 4. d. 27. q. 2. ar. 5. & *Couarruuias initio c. citatus.*

ADDITIO. Pro iſtis & ſimilibus dantur tales verſus:
Lepra ſuperueniens, furor, ordo, ſanguis, & abſens,
Lajáque virginitas, membri damnum, minor ætas:
Ac hæreſis lapſus, fidéique remiſſio prorſus,
Sponſos diſſociant, & vota futura retractant.

DE muliere.] Communiter non ſummatur quoad titulum, ſed quoad litterã ſic: Incerto quæſito nõ poteſt dari certa reſponſio. Abbas.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concil. Later. p. 6. cap. 19.

CASVS. Quędam mulier per vim tradita fuit viro, & detenta. Quærebatur à Papa, an inter eos eſſet matrimonium? Reſpondet Papa: Inter vim, & vim eſt differẽtia, nec conſtat, an poſt violẽtiam conſenſus interuenerit: & ideo certum Papa non poteſt dare reſpõſum. Nota, quòd inter vim, & vim eſt differentia. Item certa, & finita debet eſſe quæſtio, & non duplex, ad hoc quòd certa dari poſſit reſponſio.

† *Vox, certum, deeſt in omnibus antiquis codicibus, in quo perverſo eſt:* nihil intentioni tuæ poſſumus, &c.

a ¶ *Inter vim, & vim.*] Hoc ideo dicit: quia duplex a eſt vis, ſiue metus, qui cadit in cõſtantem virum, & ille metus excuſat, niſi poſtea conſentiret. ĩ. *tit. prox. de illis.* 2. & alius eſt metus vanus, ſiue vis, & illã vis non excuſat. *infrà eod. Veniens. & c. conſultationis. &* ĩ. *de his quæ vi, metúſve cauſa fiunt. cùm dilectus. & ff. de re iudic. ſi quis ab alio. & ff. quod metus cauſa. l. 2.* Bern.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cõp. & poſt. conc. Later. p. 41. c. 3. *Vide Alexand.* conſ. 152. in 5. vol.

a *Pro intellectu huius gloſſæ, & textus vide D. Thomam in* quæſtionibus additis ad 3. p. q. 47. art. 1. & ſeq. *Magiſtrum ſent. & ibi latè Scotum, & Doctores* l. 4. *diſt.* 29.

b ¶ *Certũ.*] Quia neſciuit, quæ violẽtia fuit illata: vnde certũ non potuit dare reſponſum. 15. q. 3. *graue. &* 30. q. *vlt.* §. *vlt. &* ĩ. *eo. iuuenis.* vnde dicit lex: vt congruum poſſis habere reſpõſum, inſere pacti exemplum. *Cod. de tranſ. vt reſpõſum.* poterat tamen, ſi voluiſſet, reſpondere diſtinguẽdo inter vim, & vim: vt ĩ. c. *veniens. &* c. *conſultationis. & de eo qui renuntia. epiſcop.* c. 1. Bern.

¶ Idem Paduano Epiſcopo.

¶ Non omnis violentia impedit contractum matrimonij. Hoc dicit, quoad titulum.

CAP. VI.

DE † muliere, quæ eſt inuita tradita viro, & detenta: cùm inter vim, & vim a ſit differentia, & vtrùm poſtea conconſenſus interceſſerit, certum b nobis nihil poſtea expreſſiſti, nihil certum † inde tibi poſſumus reſpondere.

¶ Idem Cantuarienſ. Archiepiſcopo.

¶ Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per verba obſcura, cõmunem verborum intellectum ſequi tenentur.

CAP. VII.

EX † litteris: & infrà. ¶ De hoc autem, quod conſuluiſti, quid debeat obſeruari, quando inter aliquos ſponſalia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Reſpondemus, quòd inſpiciendum eſt Iudici, ſi matrimonium contracturi ad id faciendum ſint idonei ſcientia c, & ætate d: quo cognito, ſi alter non intellexerit e, quod alter propoſuit f, ad communem verbi intelligentiam g recurratur †, & cogatur vterque verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent rectè intelligentibus generare.

EX litteris.] Diuiditur: quia primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio, *Reſpondemus.* Abb. Sic.

CASVS. Quidam vir, & mulier contraxerunt ſponſalia, nec alter intellexit, quod alter propoſuit, & dicebant ſe non intellexiſſe. Quærebatur, quid deberet obſeruari? Reſpondet Papa, iudex primò debet videre, vtrum contrahẽtes ſint idonei ad hoc diſcretione, & ætate: vt per hoc præſumatur pro eo, quod dicunt, vel contra: quo facto, ſeu cognito, ſi alter non intellexit, quod alter propoſuit, recurrendũ eſt ad cõmunem intelligentiam verborum, & vterque compellatur verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent rectè intelligentibus generare. Nota, quòd in matrimonio diſcretio, & ætas eſt attendenda, & conſideranda. Item verba obſcurè prolata ad communem intelligentiam ſunt reducenda.

c ¶ *Scientia.*] Id eſt, diſcretione. Nam furioſus contrahere nõ poteſt, quia non habet conſenſum 32. q. 7. *neque furioſus. &* ĩ. *eod. dilectus*, niſi per interualla dilucida laboraret. 7. q. 1. *quamuis triſte.* 3. q. 9. *indicas.*

d ¶ *Ætate.*] Duodecim annorum in muliere. & quatuordecim annorum in viro. *infrà tit. prox. atteſtationes. & cap. continebatur.* vel cum malitia ſupplet ætatem. ĩ. *tit. prox. de illis* 2. & *cap. vlt.*

e ¶ *Intellexerit.*] Id eſt, ſi dicat ſe non intellexiſſe ſiue per ſe, ſiue per interpretem. *ff. de verb. oblig. l.* 1. *in fin.* cùm tamen cõtrarium præſumatur, cùm ſint eiuſdem vulgaris.

¶ *Gloſſa ſequens diſtin. an actor tantum, an reus, an vterque cõmittat dolum. Secundo arg. non recedendum, & c. alleg. 6. ſupra. & 2. alleg. in contrarium.*

f ¶ *Propoſuit.*] Nota ſecundùm canones, ſi actor tantùm dolum adhibet, intelligenda ſunt verba, vt reus intelligit, qui nõ adhibet dolum 22. q. 5. *humana.* §. *item obijcitur. & c. quacunque.* Si verò reus tantùm, tunc ſecundùm quod actor intellexit. 22. q. 5. §. *hu. & cap. quacunque & q.* 2. *ne quis.* Si ergo vterque dolum adhibet, locum habet, quod hic dicitur, vt verba prolata in ſuo proprio ſenſu intelligantur. Et ſic eſt argum. quòd non eſt recedẽdum à ſignificatione verborum, niſi cùm conſtat teſtatorem aliud voluiſſe *ff. de leg.* 3. *non aliter. & infra de verb. ſignif. intelligentia. arg. de conſecr. diſtinct.* 4. *retulerunt. & ff. qui, & à quib. ma. no. l. proſpexit.* quia non ex opinionibus ſingulorum, ſed communi vſu nomina ſunt intelligenda. *ff. de ſupell. lega. l. Labeo. &* ĩ. *de deci. ad audientiam.* arg. contra. *C. de verb. ſignif. cum quidam. & de conſecr. diſtin.* 2. *in calice.*

† *Corr. rom.* in l. Labeo, & ibi Bar. ff. de ſupel. leg.

¶ *Gloſ. ſequens de ambiguitate verborum determinat, & ſubdiuidit, ponit primo duo membra. Et primũ ſubdiuidit in duo, ſecundũ in tria, & aliorum tertium iterum in duo.*

g ¶ *Intelligentiam.*] Huiuſmodi ambiguitas verborum quandoque incidit in iudicijs, quandoque in cõtractibus. In iudicijs circa litis exordium b plus creditur actori, quàm reo. *ff. de verb. oblig. inter ſtipulantem.* §. 1. poſtea in confeſſionibus vrgeri debet confitẽs, vt certum confiteatur: aliòquin id accipietur, quod magis expedit aduerſario ſuo. *ff. de confeſſ. certum. ff. de interroꝗ. de ætate.* §. *nihil.* In contractibus, & pactis diſtinguitur: aut certum eſt, quod conſenſerunt, & tunc valet, quod agitur: aut non conſenſerunt, & tunc non valet, quod agitur. *ff. de contrah. empt. & vend. in venditionibus* c. & 30. q. 3. vbi aut dubitatur, quid ſenſerint, & tunc ſubdiſtingue: quia aut valet intellectus ſecundùm vnam partem, aut ſecundùm vtramque: ſi ſecundũ vnam partem, commodius eſt id accipi, vt res de qua agitur, magis valeat, quàm pereat. *ff. de regul. iur. quoties idem ſermo. ff. de verbor. obligat. l. quoties. & ſuprà de fide inſtrument. inter dilectos. & infrà de verbor. ſignific. abbate.* ſi ſecundùm vtranque, tunc id quod veriſimilius eſt, accipiendum eſt. *ff. de verborum obligat. cum qui calendas.* & quod quandoque conſueuit accidere. 28. *diſtinct. de Syracuſana.* vel contra eum fit interpretatio, qui pactum appoſuit, qui debet legere, id eſt, pactum apertiùs apponere. *ff. de pact. veteribus.* & ſecundùm promiſſorem fit interpretatio, quia liberum fuit ſtipulatori verba latè concipere. *ff. de verbor. obligat. quicquid.*

ADDITIO. De hac materia not. *ff. de verb. obligat. quoties in ſtipulationibus.*

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concil. Lat. p. 6. ca. 4. *Et vide etiam* ĩ. eo. ti. c. ad audiẽtiam. & *tot. Tr. ſeſſ.* 24. de reform. matrimonij c. 9. & Doctores in c. 1. de ſponſa. l. 6.

† Cadmondi, & de Meſcia.

† Rameſia.

† Cap. 8. eo. ti. in 1. cõp. & poſt concil. p. 6. c. 15.

b *De hoc* ĩ. de reſtitu. ſpo. cum ad ſedem. *Ioan. And.*

c *Sequitur, vterque cõſenſus neceſſarius eſt: ſed ſi in vtriuſque diſcretione diſſentiunt in pretio, vel corpore, non perfecta eſt emptio. Io. And.*

† *Gloſſa ſuper gloſſa.* † E.

† *In codice Barbatiorum, ab eo tempore in antea.*

¶ Idem Vigilienſ. Epiſcopo.

¶ Inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

CAP. VIII.

SPonſam † alterius (maximè ſi eſt nubili h ætati proxima) nullus conſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare.

SPonſam.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſponſam alterius maximè nubilem, & ſeptennem, nullus de cõſanguinitate viri ducere poteſt in vxorem. Nota, quòd ſponſam cõſanguinei conſanguineus habere non poteſt.

h ¶ *Nubili.*] Illud, maximè ponitur propriè comparatiuè: quia ex quo habet vij. annos, tenent ſponſalia, & ita nullus cõſanguineorum poteſt eam habere: *infra tit. prox. litteras & c. acceſſit.* ergo multò fortiùs impeditur: cùm eſt proxima nubili ætati. Item videtur, ſi eſt proxima ſeptennio, & doli capax. ĩ. *eo. iuuenis.* Bern.

¶ Idem Abbatibus S. Edmundi †, & Demer. †

¶ Si vir, & mulier inuicẽ promittunt, quòd ab eo tempore ſe pro cõiugibus habebunt, contractum eſt matrimonium de præſenti. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.

CAP. IX.

EX † parte C. † mulieris nobis intimatum eſt, quòd Andreas iuramentum præſtitit, quòd eam ab † eo tempore pro

EX parte.] Primò ponit caſum narratum. Secundò diffiniendum committit, ibi *Quia igitur.* Abb.

CASVS. Quidã Andreas nomine, iuramentũ præſtitit, quod C. mulierem ab eo tẽpore in antea pro vxore haberet, & ei fidẽ ſeruaret, & illa ſimiliter promiſit eidẽ. Quo facto dictus Andreas illam dimiſit, & aliam ſuperduxit: vnde illa mulier domino Papæ fuit conqueſta. Dicit Papa nemini licere ſuã vxorẽ dimittere ſine manifeſta cauſa fornicationis: & tũc aut debet illam ſibi reconciliare, aut viuere continẽter. *i. vinite.* vnde mandas

de mandat dictum Andream compelli, vt illam, quã ſuperinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet. Nota, ꝙ qui vxorem ſuam cauſa fornicationis dimittit, aliam ſuperducere ea viuente non poteſt, & debet continenter viuere. Item qui dimiſſa vxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eã dimittere, & ad primam redire.

a ¶ Pro coniuge teneret.] Et ſic contractum fuit matrimonium inter eos. Sed nunquid per iſta verba tantùm cõtrahitur matrimoniũ, iuro, ꝙ de cætero habebo te pro legitima coniuge, & econuerſo &c? non videtur: quia iſta verba tantùm futurum tempus reſpicere videntur. hęc quæſtio a ponitur 30. q. 5. c. ſi quis deneuit. Et dicit Io. quod eſt matrimonium, ſecundùm quod ex illa nouella ſatis patet. & hic videtur Hugo aliter intelligere illa verba, ſcilicet quod poſt matrimonium contractum de præſenti accedant illa verba, notauit ibi. Arg. contra. ȷ. eo. de illis. Ber.

b ¶ Eandem.] Supple, & cum alia contraxit.

c ¶ Manifeſta.] Probata ſcilicet, & ſententia ſubſecuta: quia aliàs nõ licet dimittere 33. q. 2. ſeculares, & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum. & ȷ. de diuor. porrò.

¶ Vide laſſe in l. ſerui electione. ff. de legat. 1.

a De hac quæſtione vide. Archidiaconum, Turrecrematam, & alios in c. ea. ſi quis diuinis. & Sotum lib. 4. ſent. d. 27. q. 2. art. 3.

† Pictauen.

† Ca. 9. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt cõc. Late. p. 6. c. 16.

coniuge a teneret, & ei ſicut vxori ſuæ fidem ſeruaret. Ipſa quoque eidem Andreæ iurauit, ſe illum pro marito habiturã †, & fidem ei tanquam viro proprio ſeruaturam: quo facto, prænominatus A. reliquit eandem [b]. ¶ Quia igitur nemini licet vxorem ſuam, ſine manifeſta [c] cauſa fornicationis dimittere, & tunc eam ſibi reconciliare debet, aut ipſa viuente continere [d]: Mandamus, quatenus eundem, vt ſuperinducta dimiſſa, ad vxorem ſuam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmiſſa, per Eccleſiaſticam cenſuram cogatus [e].

¶ Idem Pictauiẽ. † Epiſcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.

CAP. X.

ij Ex † litteris Siluani Epiſcopi accepimus, quòd cùm duo nobiles viri ſui Epiſcopatus G. † ſcilicet de Monſtra, & B. filios, & filias impubeſcentes haberent, inter ſe conuenerunt, quod eos adinuicem matrimoniis copularent: & hoc tam patres [f] †, quàm filij ſub iuramento [g] † ſe promiſêre facturos: inter quos ſiquidem G. filiam alterius conſentiente patre, ſe iurauit ducere in vxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum Epiſcopus compellere voluit, vt quod iurauerat, adimpleret: & infrà. Quia igitur prædicto G. periculoſum eſt contra ſuum iuramentum venire: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi hoc tibi conſtiterit, eum moneas [h]: & ſi non acquieuerit monitis, Eccleſiaſtica cenſura compellas [i], vt ipſam (niſi rationabilis [k] cauſa obſtiterit) in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

¶ Idem Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Prælatis per Angliam conſtitutis.

¶ Per cenſurã Eccleſiaſticam pater compellitur reſtituere filio eius vxorem, quam iniuſtè detinuit, vel detinet.

CAP. XI.

Non † eſt vobis (ſicut arbi-

d ¶ Continere.] Quia non poteſt cum alia contrahere. 32. q. 1. dixit. & ſi cum alia poſtea fornicaretur, compelleretur redire ad ipſam, non obſtante ſententia, ȷ. de diuor. ex litteris.

e ¶ Cogatis.] Super inductam, ſi nollet ab ea recedere, vel ſi impedimentum præſtaret, poſſet excommunicari. ȷ. eod. veniens in fi. Ber.

ij Ex litteris.] Primò ponit caſum narratum. Secundò cõmittit ipſius diffinitionem ibi, Quia igitur. Abb.

Casvs. Duo nobiles viri Siluanẽ. epiſcopatus, ſcilicet G. & B. filios, & filias impuberes habebant, conuenerunt inter ſe, ꝙ eos adinuicem copularent, quod promiſerunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes, quàm filij iurauerunt: vnus illorũ, ſcilicet G. filiã alterius conſentiente patre iurauit ducere in vxorẽ, poſtmodũ verò voluit aliã ducere in vxorẽ: Epiſcopus compellebat eum ducere illã, quam iurauerat. Quæſiuit Epiſcopus à Papa, quid eſſet in hac cauſa faciendum? Rñdet Papa periculoſum eſſe dicto G. contra iuramentũ ſuum venire: mãdat P. ctauiẽ. Epiſcopo, vt ſi de hoc ſibi cõſtiterit moneat illum, & cõpellat, quatenus ipſam recipiat, quã iurauit, & eam maritali effectu pertractet, niſi rationabilis cauſa impediat. Nota, quòd ſponſalia contrahi poſſunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illam, quam iurauit ſe ducturum in vxorem.

¶ Glo. ſeq. alleg. vnam concor obiicit & ſoluit.

f ¶ Tam patres.] Sim. 31. q. 3. ſi qui parentes. Sed videtur, ꝙ illud iuramentum non valeat, & fit anceps periurium, cùm ſit de facto alterius ff. re amo. Marcellus. §. 1. & ff. de in lit. iur. Videamus. Et arg. ad hoc ff. de de verb. oblig. ſtipulatio iſta. quia vt ibi dicitur: qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum ſuum potius promiſerunt, vt procurarent bona fide [b], ꝙ filij contraherent, vt ea lege & illa ſtipulatione. Ber.

¶ Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit: ſecundò quærit, alleg. pro, & contra, ponit opin. quam reprobat, reprobationem impugnat, impugnationi reſpondet.

g ¶ Quàm filij ſub iuramento.] Iſti erant impuberes vnde non tenuit iuramentum. 22. q. 5. paruuli. & c. pueri. & 5. q. 3. c. 1. Sed illa intelliguntur, cùm ad teſtimonium perhibendum inducuntur, ſed aliàs ſi ſint doli capaces, bene tenet iuramentum. ȷ. de delic. pue. pueris. Hic poſuit Lau. talem quæſtionẽ: Aliquis iurauit accipere in vxorem vnam de filiabus Titij, & poſtmodũ dormiuit cum vna illarum: quæritur, an præciſè debeat cõpelli eam ducere, cum aliam ducere nõ poſſit? Ar. ꝙ ſic. ff. de cõtrahen. empt. ſi in emptione. §. ſi emptio. & ff. de ſol. Stichum, aut Pamphilum & ipſe te ad hoc arctauit. ff. ſi quis cap. l. 2. §. Sil. 15. q. 1. ſi quis inſaniens. immo videtur, ꝙ ſtatim ſit matrimonium. ff. de cond. & de. illud. & ȷ. eo. ſi quis. arg. contra. ff. de rit. nup. generali. & ff. ſi quis cau. ſed & ſi. §. quæſitum. & ff. de vſuf. Quidam dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & c. 31. q. 2. §. 2. c. 1. & ȷ. eod. præterea. Sed contrarium eſt verum, quòd debeat cõpelli. Sed videtur, quòd non ſit compellendus eam recipere: quia in veritate nec ſponſalia præceſſerunt, nec matrimonium: quia cum dixit: Volo accipere vnam de filiabus Titij, nulla cum aliqua illarum ſponſalia contracta ſũt: quia in perſonã certam conſentire debuit, & incerta ſponſalia non ſunt ſponſalia. arg. 30. q. 5. noſtrates. & ar. ff. de teſta. tu. l. duo ſunt Titij. & ſi dico: Exhæredo vnum de filiis meis, cum plures habeam, nullus eſt exhæredatus. ff. de lib. & poſth. nominatim. & certus debet eſſe hæres, & aliàs non valet teſtamentum. ff. de hære. inſt. in tempus. §. quotiens. & ff. de manu teſta. cum ex pluribus. Dic, quòd non compellitur ex vi ſponſaliorum, ſed propter iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non ſe obligauerit directè, niſi deterius inde contingeret. vt no. ȷ. eod. præterea. & ȷ. in glo. quæ incipit. arg. contra. Ber.

b Vnde ſi per eos non ſtat, quo minus rũt periurare, nec deberetur pœna promiſſa. ſecundùm Vin. ȷ. eo. Gẽma. & not. ȷ. c. ſicut in gl. 2. Ioã. And.

† parentes.

† Vide Dominicum Sotum explicantem hunc tex. l. 4. ſen. d. 27. q. 2. art. 3.

c Hoc tenẽt Vin. & Phelip. qui dicunt eum præciſè non compellẽdũ, & pœnitentiam ſibi præciſè debere imponi de periurio: quia per eũ ſtat. arg. ȷ. e. de illis. Ioann. And.

† Cap. 13. e. tit. in 1. cõp.

h ¶ Eum moneas.] Et ſi non acquieuerit, arg. quòd admonitio ſemper debet præcedere vindictã. 12. q. 2. indignẽ. & ȷ. de ſen. excom. ſacro

¶ Glo. ſe. ſignat contrariũ, dupliciter ſol. vtramque ſolutionẽ impugnat: & in fine ponit tertiam ſolutionem. Iterum obiicit, & ſoluit.

i ¶ Compellas.] Ar. contra. ȷ. eo. requiſiuit. Hoc conſueuit intelligi pluribus modis: quòd hic dicitur, de rigore intelligitur, ibi de miſericordia, ne deterius inde contingat ar. ȷ. e. præterea. Vel cõditionaliter ſunt cogendi, vt de nolentibus fiant volentes, ſed non finaliter. 23. q. 6. vides. Sed neutra ſolutio videtur ſufficere, quia iſte mortaliter peccat veniendo contra iuramentũ: ergo poteſt compelli finaliter 14. q. 3. tam ſacerd. ter. & c. ecce autem crimina. Sed quomodo poteſt iſte excõicari, quia nondũ venit cõtra iuramẽtũ? Poteſt dici, quod ille qui iurauit, de iure cõi compelli debet vt iuramentũ ſeruet, licet nõdum ſit tranſgreſſus: quia poſt tranſgreſſionẽ cõtrahẽdo cũ alia per verba de præſenti nõ poſſet vlteriùs cõpelli, cũ iam fortius vinculũ ſuperuenerit, & Eccleſia nõ ſolũ peccata cõmiſſa punire debet (vt dicũt iura prædicta) ſed etiã cõmittenda prohibere [d], vt ſi videat aliquem vicinum præcipitio, vel paratum ad peccandũ. 93 di. diaconi 23. q. 4. ipſa pietas & 22. q. 5. hoc videtur. alioquin conſentire videtur. 83. di. quaſi per totũ. & ſic debet Eccleſia excõmunicare, & facere, ꝙ poteſt: quia excõicatio eſt medicinalis. 2. q. 1. multi & 24. q. 3. corripiantur, & c. notandum. & hoc ſolum bene agitur, vt vita hominũ corrigatur. 23. q. 5. prodeſt. Hoc quidem ius commune eſt, caſus tamen poteſt eſſe, vbi non cõpellit finaliter ex cauſa, vt in c. requiſiuit ȷ. eod. & cauſa redditur in littera ipſius c. requiſiuit & ȷ. eod. præterea. ex cauſa quandoque detrahitur ſeueritati, vt 50. diſt. vt conſtitueretur. Vel poteſt exponi littera ipſius c. requiſiuit. potiùs monenda, quàm cogenda, id eſt, prius monenda, & poſtea cogenda, niſi acquieſcat. & ita non cõtradicit iſto modo, immò concordat cum iſta. tamen ſi contrahat cum alia, tenet contractus, & abſoluetur, nec compellitur finaliter. Ber.

d Vnde interdum punit voluntatem. 27. diſt. vouẽtibus. ſecundùm Lau. & Phi. Ioann. And.

k ¶ Rationabilis cauſa.] Puta conſanguinitas, vel affinitas, vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

Non eſt vobis.] Primò narrat factum. Secundò prouidet ibi, Nec itaque.

tramur) incognitum, qualiter Rex Anglorum pro diſcordia, quæ inter ipſum, & filios ſuos eſt ſuborta †, vxores eorum detineat: *& infrà.* ¶ Nos itaque attendentes, iuſtum, & honeſtum eſſe, vt viri ſuas petant vxores: Mandamus, quatenus eundem Regem ad eas reſtituendas ſolicite moneatis: & ſi iuxta commonitionem veſtram, filiis ſuis vxores [a] ſuas infra certum terminum non reſtituerit †, extunc in quacunque prouinciarum [b] veſtrarum detinentur vel tranſferuntur, donec ibi fuerint [c], nulla diuina officia (præter baptiſmum [d] † paruulorum, & pœnitentias morientium [e]) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

¶ Idem Epiſcopo ſanctæ Agathæ.

¶ Dictum vnius aſſerentis impedimentum impedit matrimonium contrahendum non iuratum.

CAP. XII.

ij PRæterea † de muliere, quæ à viro impetitur, cuius conſanguineus cum ea ſe deliquiſſe proponit, ſed hoc publicè [f] confiteri recuſat propter metum & potentiam mulieris: Taliter reſpondemus, vt matrimonium ipſum fieri (niſi iuramentum [g]

Casvs. Inter Regem Anglorum, & filios eius orta fuit controuerſia, propter quòd Rex Anglorum detinebat vxores filiorum ipſius, ita quòd mariti ad eas accedere non valebant. Conqueſti ſunt dño Papæ filij regis: mãdat Papa Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliã cõſtitutis, quòd cũ ſit iuſtũ, & æquũ, vt viri ſuas petant vxores, quatenus dictum Regem moneant, vt filiis ſuis vxores eorũ reſtituat: quod ſi infra terminum ſtatutum nõ fecerit, ex tunc in quacunque terra, vel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrẽtur, vel permittantur aliquo modo celebrari, præter baptiſma paruulorũ, & pœnitẽtias morientiũ. Nota, quòd mitiùs agitur cum Regibus, & principibus, quã cũ aliis. Item propter delictum dñi tota terra ſupponitur interdicto. Item in generali interdicto iſta ſacramenta excipiuntur, ſcilicet baptiſma paruulorum, & pœnitentia morientium.

¶ *Gl. ſe. recte per quæſtionẽ, quo iure, & c. ſoluit diſtinguendo.*

a ¶ *Vxores.*] Poſſunt enim filij Regis petere vxores ſuas per interdictũ de liberis exhibendis, immò de vxore exhibenda. *ff. de liber. exh. immò. & C. eo. tit. ſi ad inſtar. & C. de nupt. ſi uxita.* Et hoc habet locum, cum inuita detinetur vxor, ſicut hic. Si verò volẽs detinetur, tunc per officium iudicis, vel Epi loci. Cùm enim volẽs detinetur filius, nõ datur interdictum de lib. exhi. niſi inter duos, qui dicunt ſe eſſe patres, vel dominos, & controuerſia eſſet. *ff. de lib. exh. l. Vlt.*

b ¶ *Prouinciarum.*] Sic ergo pro delicto vnius, tota prouincia interdicitur vt ſ. *de offi. deleg. ſanè.* 2. Ber.

¶ *Glo ſeq. arg. à contrario. allegat. 2. iura, & vnam legem in contrarium. Secundo quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Donec ibi fuerint.*] Ergo videtur, quòd poſtquam inde receſſerint, poſſint celebrare. arg. *ff. de poſtulan. Imperator. C. ex qui. cau. inf. irro. & ſi ſeuerior.* arg. contra. *C. eo. c. ad tempus.* Dico, quòd hic eſt ſuſpenſio iuris, & cũ tẽporis diffinitione, & ideò tẽpore elapſo nõ indiget abſolutione, & ita aliis recedentibus celebrarunt. ſim. 81. *diſt. ſi qui ſunt presbyteri.* Vin. Sed nunquid tunc poſſunt celebrare ſubmiſſa voce, & ianuis clauſis? Non: niſi eſſent priuilegiati. ĩ. *de priui. quod nonnullis.* vel niſi eſſet Epiſcopus. ĩ. *de priu. quod nonnullis.* & ſingulariter cõuentualibus Eccleſiis bini, & bini poſſunt dicere horas ſuas, vt legere videantur potiùs, quàm cantare. ĩ. *de pœn. & re. quod in te.* Ber.

d ¶ *Baptiſmum paruulorum.*] Iſta duo ſacramenta ſemper excipiuntur de quolibet interdicto, quia ſunt ſacramenta neceſſitatis. 1. *q.* 1. *c. remiſſionem. §. ſed notandum eſt. & c. ſi quis hæretica §. ecce. ſi clericus, & meliùs* 32. *diſt. præter. §. Verum.* vnde etiam in neceſſitate poſſunt recipi ab hæretico. 24. *q.* 1. *ſi quem forte. ſecus de aliis.* 24. *q.* 1. *cæpit.*

e ¶ *Pœnitentias morientium.*] Et præter communionem, quæ viaticum appellatur. ĩ. *de pæ. & remiſ. quod in te.* & etiam ſuſcipientibus ſignum crucis & peregrinis pœnitentia conceditur vt *in c. quod in te.* Bernardus.

ij PRæterea] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Taliter.* Abbas.

Casvs. Quidam vir volebat contrahere cũ quadam muliere. Conſanguineus illius viri dicebat, ſe deliquiſſe cũ ea, ſed illud non audebat confiteri propter potentiam mulieris. Quæritur, quid iuris? Reſpondet Papa, quòd matrimonium illud fieri nõ permittitur, ne deterius inde cõtingat, niſi iuramẽtũ interueniſſet. Nota, quòd matrimonium ad dictum vnius impeditur, ne contrahatur, ſed ſi iuramentum interueniſſet, propter dictum vnius non impeditur.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, an publicè confitenti credendum ſit: & ſoluit, quod non, duplici de cauſa.*

† *Aliàs ira: eſt exorta.*

† *Infertur ergo, quòd matrimonium liberat à patria poteſtate, concor.* l. 1. *C. de bo. quæ lib & l.* 1. *§. fi. ff. de li. exhi.*

† baptiſma.

† Ca. 46. c. tu. in 1. cõpil. *& poſt concilium Latera.* pa. 50. c. 30. *Et quando dicto vnius credatur, tradit, Laſin. in repe.* .. admonẽdi, ver. Itẽ plene creditur. ff. de iureiurãdo, *cum quid fieri oporteat, & matrimonij impedimenta detegantur. Vide concilium Trid.* ſeſſ. 14. de refor. matr. c. 1.

a *Quia non eſt terra interdicta, ſed organa ſuſpenſa ad tempus, tũ irregulares ſunt, qui ibi celebrãt. Imo contrariũ not.* de offi. ord. irrefragabili. & de appel. dilectis. *Ioann. And.*

interueniſſet) diſtrictè prohibeas, ne deterius inde contingat.

¶ Idem Procuratori, & Canonicis Soran.

¶ Si mulier inuita cum aliquo cõtrahat, nec in eũ poſtea conſentiat, tenet matrimonium, ſi alteri poſtea nubit. Ita communiter ſummatur. Et ſecundum hunc intellectũ eſſet hic caſus apertus, quòd matrimonium metu contractum eſſet ipſo iure nullum. Hoc tamen clarè non colligitur ex littera.

CAP. XIII.

VEniens † ad Apoſtolicam ſedẽ Mariota ſupplici inſinuatione monſtrauit, quòd quẽdam adoleſcentem adamauit intantum, quòd † vterque de matrimonio contrahendo, ſub trium perſonarum teſtimonio præſtitit † iuramentum: quòd parentes mulieris ipſius ignorantes, eam inuitam, & reclamantem [h] †, in vxorem alij tradiderunt: quem ita exhorruit, quòd ſe ab eo nullo modo cognoſci [i] permiſit. Cúmque publice fateretur, quòd à priori viro cognita eſſet, atque iurata: Epiſcopus Soranus cognito, quòd proxima inter [k] eos eſſet linea conſanguinitatis, ipſos ab inuicem ſeparauit.[l] Cæterum cùm cauſa ipſa tractaretur [m], & viro, cui tradita fuerat à pa-

f ¶ *Publice confiteri.*] Quid ſi publice confitetur? Duplici ratione non debet ei credi. Primo quia vnius confeſſio in alieno facto nulla eſt. 4. *q.* 4. *c. placuit. §. item in criminali. Ver. item vnius teſtimonium. & ſ. de teſt. Veniens* 1. Secundo quia turpitudinem ſuã confitetur. ſ. *de dona. inter delectos.* 14. *q.* 5. *non ſanè. & ĩ. de eo, qui dux. in matrimo. c.* 1. Sed cõſãguineo reuelare tenetur. 35. *q.* 3. *ſi homo.*

g ¶ *Niſi iuramentum.*] Et ita ſi iuramentum interuenit, non debet matrimonium prohiberi propter confeſſionem illius ſecretam, niſi aliter probaretur: nam ſi legitima affinitas probaretur, impediretur matrimoniũ non obſtante iuramento illo, quod habuit cõditionem annexam, ſcilicet niſi iuſta cauſa prohibeat. ſ. *de iureiu. quemadmodum.* immò iam contractum ſepararetur. ĩ. *de eo, qui cog. conſ. vxo. ſuæ. de illo.* Si verò iuramentum non interueniſſet, ad teſtimoniũ vnius ſiue ad famam impediretur matrimoniũ cõtrahendũ. ſ. *de teſt. ſuper eo.* 2. §. 1. *& ĩ. de cõſanguin. & affinita. ſuper eo, & hic.*

VEniens.] Primò narrat factum. Secundò diffinitionem committit ibi, *Mandamus.* Abbas.

Casvs. Quædam iuuenis mulier M. nomine, intantũ adamauit quendam iuuenem, quòd vterque illorum in præſentia trium teſtium præſtitit iuramentum de matrimonio inuicem contrahendo. Parentes mulieris hoc ignorantes, eam inuitã reclamantem cuidã alij tradiderunt: ſed illa ipſum ita exhorruit, quòd nullo modo ab ipſo cognoſci ſe permiſit, & cœpit publice confiteri, quòd à primo viro cognita fuit, & iurata. Tandẽ epiſcopus diœceſanus cognito, quòd illi eſſent cõſanguinei, eos ab inuicem ſeparauit. Sed dum cauſa tractabatur, & illa nollet cõſentire viro, cui à parentibus tradita fuerat, ipſe vir aliã duxit in vxorẽ, & illa cuidam alij T. nomine fuit publicè deſponſata, de quo poſtmodum filium genuit: pater illius viri ei oppoſuit, quòd filiũ ſuum in virum habere non poterat, eo quòd ab alio viro, qui iam defunctus erat, deſpõſata fuerat. Vnde mulier illa ad dñm Papam acceſſit, exponens ei omnia ſupradicta. Mãdat Papa quibuſdam, quatenus ſi inueniãt, quòd prædicta mulier à priori viro iudicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, & ab illo T. ſine cõtradictione Eccleſiæ in vxorẽ traducta, & ille cui à parẽtibus tradita fuerat, de præſenti vita deceſſit; moneant dictum T. & compellant vt præfatam M. recipiat in vxorem, & eam maritali affectione pertractet: quod ſi non fecerit, eum, & ſuperinductam, & patrẽ ipſius, ſi contradixerit, excommunicationi ſubiciãt. No. quod coactum matrimonium eſt nullum. Item omnes impedientes iuriſdictionem iudicis, ſine exceptione ſunt excommunicãdi: quia per hoc efficiuntur de iuriſdictione ipſius iudicis.

h ¶ *Reclamantem.*] Ergo non fuit matrimonium. 31. *q.* 2. *c.* 1. *&* 2. *& ĩ. eod. c. prox.*

i ¶ *Cognoſci permiſit.*] Quod ſi feciſſet amplius reclamare non poſſet. ĩ. *de eo, qui duxit in matrimo. quam pol. per adulterium c.* 1. *& ĩ. qui matrimo. accuſa. poſ. ex ſuper e.*

k ¶ *Inter eos.*] Scilicet ipſam mulierem, & primum virum.

l ¶ *Separauit.*] 35. *q.* 3. *progeniem. & c. contradicimus.*

m ¶ *Tractaretur.*] Cum ſecundo, vel potiùs cum primo. Ber.

n ¶ *Nupſit.*

b *Concor. in l. ſi pignoribus. cum cõcor. vul. C. de ſer. pi. da. ma.*

† Ca. 17. eo. ti. in 1. cõp. *& poſt concil. Later.* p. 50. c. 11.

† vt.

† præſtitit.

† *Quod fieri non debuit, quia libera à coactione eſſe debent matrimonia,* c. de ſponſ. & c. ſi verum. 31. q. 2. *Magiſter ſen. & Doctores* l. 4. ſent. diſt. 29. *concil. Trid.* ſeſſ. 24. de refo. matr. c. 1.

e *Facit tex. in l. nuptias cum glo. & Bart. ff. de reg. iur.*

a ¶ *Nupſit*] Quod fieri non debuit lite pendente: vt arg. ſ. *de ſpon. duo. tua ſi aternitat.* de hoc habes ſ *eo. cum in Apoſtolica.*
b ¶ *Deceſſit.*] Maximè, quia idem eſſet, ſi viueret: quia ſi inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium. ĵ *c. prox.*
¶ *Gloſ. ſeq. arguit in fine.*

a Secundū Ala. ſecundùm quem ideo hoc opponit, quia tam manifeſtum eſt impedimentum, ſi, vbi eſſet, vel factū not. & idem Vincen. Ioann. And.
† *Aliàs ita:* Sanè cū de illo, &c.
† *Aliàs ita:* eo quod ab alio, &c.
† *Aliàs ita:* copulata fuerat.

c ¶ *Recipiat.*] Ergo pp ſolum ſcandalum nō ſeparatur matrimonium: quia iudiciū eccleſiæ nō expectauit. ĵ *eo. cū in Apoſtolica. &* ĵ *de matrimo. contrah. contra interdi. eccle. c. 1. & 2.* Et eſt hic arg. quòd non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. ſ. *de iure patro. illud. cum ſuis concor.*
d ¶ *Reſtiterint.*] Omnes impedientes iuriſdictionem iudicis poſſunt excommunicari. ſ. *de offi. deleg. c. 1. &* ſ. *de teſtibus tam litteris.* Ber.

CVm locum.] Primò ponit regulā. Secundò infert genus ibi, *Matrimoniū.* Tertio ſpeciem ibi, *Quocir. a.*] Abb.

Casvs. Inter duos ciues Papien. quæſtio vertebatur ſuper matrimonio cuiuſdam puellæ: vterque dicebat ſe matrimonium cū illa cōtraxiſſe: mulier timebat violentiam ſibi inferri à prædictis, q eam petebāt: quæſitum fuit à Papa, quid fieri deberet? Reſpōdet, vbi metus, vel coactio intercedit, cōſenſus locū habere nō poteſt: ſed vbi cōſenſus requiritur, metus, vel coactio debet repelli, & matrimonium ſolo conſenſu cōtrahitur: & ſic omnis metus, vel coactio debet repelli, ne per timorē dicat ſibi placere, qđ odit: vnde mādat Papa Epiſcopo Papien. vt puellā illā, de cuius matrimonio quæritur, ponat in domo aliqua, vbi nullo modo timeat, & faciat eam cuſtodiri honeſtè, donec cauſa fuerit per ſententiam terminata. Nota, quòd matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. Item inuita matrimonia fieri non debent. Item iudex locum ſecurum debet partibus prouidere.

† ipſius.
† reſtituerit.
† Ca. 19. eo. tit. in 3. cōpil.
Vide concilium Trid. ſeſſ. 24. de ref. matrimonij c. 9. *& Couarruuiam* in epitome l. 4. decretalium p. 2. c. 3. §. 3. *& per Magiſtrū, & Doctores ſcholaſticos* l. 3. ſen. di. 29. *vbi Sotus pleniſſimè* q. 1. art. 3.

rentibus, conſentire nollet, ipſe aliam in vxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine, publicè in conſpectu Eccleſiæ nupſit [a]. Tandem † cùm de illo filium genuiſſet, pater ipſius T. ei oppoſuit, quòd filium ſuum nō potuit in virum habere, eo † quòd alij, qui defunctus eſt, priùs deſponſata fuiſſet: *vt infra.* ¶ Mandamus, quatenus ſi inueneritis, quòd prædicta mulier à priori viro iudicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, & ab eodem T. ſine contradictione Eccleſię in vxorem traducta: & ille cui à parētibus fuit † copulata, de præſenti vita deceſſit [b], prædictum T. monitione præmiſſa compellatis, vt præfatam Mariotam recipiat [c], & ſtudeat maritali affectione tractare: alioquin eum, & ſuperinductam, & patrem eius † (ſi huic rei reſtiterint [d] †) excommunicationi ſubdatis.

¶ Idem Papicū. Epiſcopo.

¶ Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet Iudex ſibi prouidere locum tutum, & honeſtum, donec cauſa terminetur. Hoc dicit: & eſt textus multum allegabilis.

CAP. XIV.

CVm † locum non habeat cōſenſus, vbi metus [e], vel coactio intercedit, neceſſe eſt, vt vbi aſſenſus cuiuſdam requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo conſenſu [f] contrahitur: & vbi de ipſo [g] quæritur, plena debet [h] ſecuritate ille gaudere: cuius eſt animus indagandus [i], ne per timorem dicat ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de inuitis ſolet nuptiis prouenire [k]. ¶ Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cuius matrimonio quæſtio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere [l] oportet, facias honeſtè teneri, donec [m] prædicta cauſa terminata fuerit, & † ſententia ſine contradictione cuiuſquam valeat executioni mandari.

¶ Idem.

¶ Sponſalia de futuro, ſi ſecuta eſt copula, non ſoluuntur per ſponſalia de præſenti: aliàs tenent ſponſalia de præſenti, niſi per metum, qui potuiſſet cadere in conſtantem virum, contracta ſint.

CAP. XV.

VEniens † ad nos G. ſua nobis relatione monſtrauit, quòd in domo ſua mulierem quandam recepit [n], de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præſtitit [o], quòd eam duceret in vxorem: Interim autem cùm apud domum vicini ſui pernoctauerit [p], eius filia nocte illa ſecum concubuit: quos pater puellæ ſimul in vno lecto inueniens, ipſum eam per verba de præſenti deſponſare coegit. Ideoque mandamus, quatenus ſi inueneris, quòd primam poſt fidem præſtitam cognouerit [q], ipſum cum ea facias remanere: alioqui ſecundæ (niſi metu coactus, qui poſſet † in virum † conſtantem [r] cadere, eam deſponſauerit) adhærere facias vxori [s].

¶ Idem Exonen. † Epiſcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere: ſi vult religionē ingredi, debet primò contrahere, vt iuramentum ſeruetur, & ante copulam carnalē monaſterium ingredi poterit.

hortamur. & 33. q. 2. *ſine. & ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter.* alioquin poteſt appellari, ſi requiſitus iudex hoc non fecerit [b]. ſ. *vt lite non conteſta. accedens 2. &* ſ. *de appella. ex parte 1.*
m ¶ *Donec.*] Id eſt, quouſque cōſtet de matrimonio illi' puellæ inter eos, qui illā petunt. & cui ipſa conſenſerit: ſic ſtabit quaſi in ſequeſtro in loco tuto: iſta puella timebat ſibi inferri violentiam à quibuſdam nobilibus ciuibus Papien. & ideo ne raperetur ab illis ponitur in loco ſecuro: poſtquam conſtiterit, cui conſenſerit, tradetur ei, vt hic in fine.

b Etiam ſi iudex datus ſit appellatione remota: vt ibi, Ioann. And.
c Conſule antiquam decretalem loco præcitato, vbi nominantur ciues Papienſes, qui de huius puellæ matrimonio certabant.
† *Aliàs ita* vt ſententia.

VEniens ad nos.] Primo ponit cauſam. Secundò diffiniēdum committit ibi, *Ideoque.* Abb.

Casvs. Quidam nomine G. quandam mulierem in domo ſua recepit, de qua prolem habuit, & ei poſtmodum fidem dedit, quod eam duceret in vxorem: poſt hoc acceſſit ad domum vicini ſui, & cum nocte illa in domo vicini ſteriſſet, inuentus fuit cum filia vicini, dormiuiſſe. Pater puellæ inueniens illos ſimul in lecto, compulit eum accipere in vxorem filiam ſuā, per verba de præſenti: iſte G. acceſſit ad Papam, & expoſuit ei prædicta: vnde mandat Papa Epiſcopo loci, quatenus ſi inuenerit, quòd primam mulierem poſt fidem datam cognouerit, cum illa remaneat. Si vero poſt fidem datam non cognouerit, maneat cum ſecunda, niſi per talem metum fuiſſet compulſus eam accipere in vxorem, qui potuiſſet cadere in conſtantem virum. Nota, q ſi fides data ſit de aliqua ducenda, ſi poſtea carnalis copula interueniat, inducitur ſtatim matrimonium præſumptum. Item matrimonium contractum per metum. qui cadit in conſtantem virum, non tenet.

† *Vide c. 11. eod. tit. in 2. compi. Et de intellectu textus, & gloſſarum præter Doctores hic vide eoſdem citatos in c. præcedēti.*
† poſſit.
† *Vide Alexandrum* conſil. 47. vol. 4. *vbi latè de metu cadente, aut non cadente in virum conſtātem.*
† Exonien.
† Exomen.
† Geron.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit ſexum circa metum.*
e ¶ *Metus.*] Qui poſſit cadere in conſtantem virum. ĵ *c. prox. & c. conſultationi. in fi. & ff. quod met. cau. metum.* minor tamē metus magis excuſat fœminam, quàm virum. arg. 32. q. 5. *indignantur.* & arg. ĵ *de homi. ſicut dignum. 2. reſp.*
f ¶ *Solo conſenſu.*] 27. q. 2. *ſufficiat.* & ita omnia, quæ dicuntur 30. q. 5. *aliter. & c. noſtrates.* referuntur tantùm ad ſolemnitatē.
g ¶ *De ipſo.*] Scilicet conſenſu. Ber.
h ¶ *Plena debet.*] Ille, vel illa, qui in alium, vel aliam conſentire debet.
i ¶ *Indagandus.*] Id eſt, inquirendus ad conſentiendum.
k ¶ *Prouenire.*] Quia quod quis non diligit, facilè contemnit. 20. q. 3. *præſens. &* ſ. *eo. præterea 1. &* ĵ *eod. requiſiuit. & 31. q. 2. §. 1.*
¶ *Gloſ. ſeq. arguit, quòd iudex, &c.*
l ¶ *Nihil eam timere.*] Eſt ergo hic arg. quòd ad officiū iudicis pertinet locum ſecurum aſſignare partibus, & honeſtū. 3. q. 9.

n ¶ *Recepit.*] Vt concubinam.
o ¶ *Præſtitit.*] Poſt prolem ſuſceptā: & ſic ſponſalia de futuro contracta fuerunt: vnde ſi poſtea antequā contraheret cum alia, illam cognouit, inductu fuit matrimonium præſumptum: contra quam præſumptionem probatio in contrarium nō admittitur. ĵ *eod. ſi quis. &* ĵ *de condi. appo. de illis.* Ber.
p ¶ *Pernoctauerit.*] Pernoctare, totā noctem ſignificat. *ff. de verb. ſig. vrbana. §. pernoctare.* ſic ĵ *de accuſat. ſi conſtiterit.* Tan.
q ¶ *Poſt fidem præſtitam cognouerit.*] Quod ſi ita eſt, matrimoniū eſt inter eos, vt dixi: quāuis non credebant tali tacito conſenſu contrahere, veluti ſi quis ſe filiū familias exiſtimauerit, cùm ſit pater familias, poterit acquirere hæreditatem *ff. de cōdi. & demon. multum intereſt.*
r ¶ *In virum conſtantem.*] Quia tunc nullum fuit matrimoniū. ĵ *eo. conſultationi.* quia libertatem debet habere, qui conſentit. ſ. *c. prox.* Quis metus excuſet, & quis non, dictum eſt ſ. *de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt, cùm dilectus, &c.* Abbas.
¶ *Gloſſa ſequens reddit. Secundo arg. alleg. duas leges, & vnam all. in contrarium.*
s ¶ *Vt vxori.* Quia fortius vinculū ſuperueniēs præiudicat primo. ĵ *de*

mo. ĩ. *de ſponſa. duo. c. 2.* ſicut matrimonium adoptioni. *ff. de rit. nup. non ſolum. § 2.* ut eſt hic arg. quod licèt culpa mea inciderim in metum, nihilominus excuſor propter metum. arg. *ff. quod met. cau. nec timorem. cum l. ſeq.* arg. contra *ff. eod. ſi mulier.* Bernard.

COmmiſſum.] Cõmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Fraternitati*. Abb.

CASVS. Quidam dedit fidẽ cuidã mulieri, quòd eam duceret in vxorẽ, & quòd cũ ea per verba de præſenti cõtraheret infra biẽniũ interpoſito iuramẽto, poſtea verò priuata lege ductus volebat intrare religionẽ. Dubitabatur, an poſſet propter iuramentũ: quæritur, quid iuris? Reſpõdet Papa, quòd tutius eſt illi iuramenti religionẽ ſeruare, vt priùs cõtrahat, & poſtea poterit religionẽ intrare: dummodo carnalis copula inter eos non interuenerit. Nota, quòd iuramẽtũ ſeruandum eſt, dũmodo ſine peccato ſeruari poſſit. Itẽ ante carnalem copulã poterit alter coniugũ religionem intrare, etiam altero inuito.

a ¶ *Lege.*] 19. q. 2. *duæ ſunt. & ĩ. de reg. licet. & 2. de renun. niſi cùm pridem. § Sed dices.*

¶ *Gl. ſe. obijcit, & ſoluit. Iterũ obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Tutius.*] Sed cõtra videtur: quiã dicitur: Qui ſe dat nuptui, benè facit: qui ſe nõ dat nuptui, melius facit: vt 27. q. 1. *nuptiarum.* & vtrunque expedit. ſed vnum plus, alterũ minus. 28. q. 1. *ſic enim neque. Ver idea* & ſic tutius eſſet non contrahere, ſaltem propter pronitatem exigendi poſtea debitum. Non contradicit: quia hoc faciẽdo poteſt vtrũque ſeruare, & iuramẽtum, & propoſitum ſuum, & ideo dicit, tutius: Vel dic, tutius, ſaltem quoad opinionem, ne de facto diceretur iſte venire contra iuramentum. præterea non videtur infringere iuramentũ, qui illud in melius cõmutat. ĩ. *de iure iur. peruenit.* ĩ. *de vo. & vo. redem. ſcriptura.* & ſic ille iurando religionem ſeruat iuramẽtũ, & ita tutius eſt nõ cõtrahere. & qui bona agunt, ſi meliora deliberata non faciunt, ceciderunt in cõſpectu Dei 17. q. 1. *qui bona.* & ſi cõtrahat, videtur facere cõtra cõſcientiã, & ſic peccat: ergo nõ eſt tutius. 28. q. 1. c. *omnes. § ex his.* Sed dicas: iſte nullũ votũ emiſit, ſed ad votũ ſuſpirat: vnde non debet dici voti tranſgreſſor, etiãſi non intret religionẽ, ſi ampliùs non proceſſit. ĩ. *de vot. & vo. redem. litterarum.* & nõ facit cõtra propoſitum ſuũ: quia licèt gerat in corde virginitatem, cõſentire poteſt in matrimoniũ. 27. q. 2. *Beata Maria.* poteſt ergo ſeruare vtrumque, vt dixi, ſi vult, tamen ſine peccato poteſt intrare religionem, & non contrahere. Ber.

REquiſiuit.] Duæ ſunt partes Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abb.

CASVS. Mulier quædam iuramento interpoſito promiſit cuidã viro, quòd cũ eo cõtraheret: poſtea verò voluntate mutata nolebat cũ eo contrahere: quæritur, qua cenſura ſit ad hoc compellenda? Rñdet Papa quòd matrimonia libera debent eſſe, & non coacta: & ideo monenda, eſt potiùs, quàm cogenda: quia coactiones huiuſmodi frequenter ſolent difficiles exitus habere. Vel priùs eſt monenda, & niſi acquieuerit, poſtea cõpellenda. Nota, quòd matrimonia libera debent eſſe, non coacta. Item ſecundum vnam lecturam videtur, quòd Eccleſia diſpenſet hîc contra iuramentum propter rationem, quæ hîc redditur. Item coactiones difficiles exitus ſolent habere.

¶ *Gloſ. ſeq. allegat ſeptem concor. obijcit, & ſoluit, & remittit.*

c ¶ *Cum libera.*] ĩ. eo. *Cum locũ.* & ar. ĩ. *de procu. accedẽs.* & ĩ. eo. *præterea.* 1. & 31. q. 2. § 1. & eo. & 3. 20. q. 3. *præſens.* Sed nunquid erit minùs libera, ſi cõpellatur ex poſt facto, ad quod iureiurando ſe adſtrinxerit? Videtur, quòd non, quia nec inuitus creſcere ad ordines dicitur, qui propter iam ſuſceptum beneficium ad ordines vrgetur 60. *di. innouamus.* & ĩ. *de ata. & qual. c. 1. & c. quæris* [b]. cùm ſponte ſuſceperit beneficium: & non dicitur inuitus, qui propter voluntariã promiſſionem vrgetur ad promiſſi ſolutionem. 12. q. 2. *quicunque* 2. Item propter delictum præcedens quandoque quis compellitur ad matrimonium. ĩ. *de eo. qui dux. in matri. quam pol. per adulte. c. 1.* & ita videtur, quòd iſta cõpellenda ſit. Simi. ĩ. eo. *ex litteris.* arg. 21. q. 4. *inter cætera.* Sed littera iſta contradicit, potiùs monenda, quàm cogenda. Sed expone, potiùs monenda, id eſt, priùs monenda, & poſtea cogenda propter iuramentum ſuum. ſimilis expoſitio. 23. q. 4. *non inuenitur. in fi.*

CAP. XVI.

COmmiſſum † *& infrà.* ¶ Significauit nobis fraternitas tua, quòd quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & ſe cum ea infra biennium per verba de præſenti contracturum, præſtito iuramento firmauit: nunc autem priuata lege [a] ductus, ad frugem melioris vitæ tranſire † ſuſpirat: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd tutiùs [b] eſt ei (religione iuramenti ſeruata) priùs contrahere: & poſtea, ſi elegerit, ad religionem migrare, ſi tamen poſt diſpenſationem copula non dignoſcitur interueniſſe carnalis.

¶ Lucius iij. Rapalen. † Epiſcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet, quàm compelli, vt cõtrahat. Hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. XVII.

REquiſiuit † à nobis tua fraternitas, qua cenſura mulier compelli debeat, quæ iuriſiurandi religione neglecta nubere renuit, cui ſe nupturam interpoſito iuramento firmauit: *& infrà.* ¶ Ad quod breuiter reſpondemus, quòd cùm libera [c] debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potiùs, quàm cogenda, cùm coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus iij.

¶ Litis pendẽtia ſuper matrimonio nõ impedit ſecundum matrimoniũ contrahi, ſi primum erat nullum.

CAP. XVIII.

CVm tin Apoſtolica: *& infrà.* ¶ Intelleximus, quòd cùm inter villicum de N. & vxorem eius, matrimonij quæſtio tractaretur †, ante publicationem teſtium villicus reuerſus ad propria †, publicè inter ſe, & vxorem ſuam propoſuit ſententiam diuortij, iudicio Eccleſiæ promulgatam: & ſic falſitate ſuggeſta [d], quandam aliam facti neſciam [e] † ſibi copulare præſumpſit. Poſtmodum vero ſuper prioris matrimonij quæſtione litteris impetratis, delegati Iudices ſententiam diuortij protulerunt. Verùm quia villicum, & mulierem, quam ſuperinduxit, pendente lite prioris vxoris, inuicem aſſeris conſenſiſſe: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd impoſita viro pœnitentia [f] competenti, & infra pœnitentiæ tempus carnali commercio [g] interdicto, poſtmodum in maritali copula poterit permanere [h].

CVm in Apoſtolica.] Primò conſultatio, Secundò reſponſio ibi. *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Matrimonialis cauſa vertebatur inter quendam virum, & vxorem eius coram ordinario: ante publicationem teſtium, ille reuerſus domum cœpit publicè dicere, quod inter ipſum, & vxorem ſuam ſententia diuortij fuerat promulgata, & ſic falſitate ſuggeſta quandam aliam facti neſciam in vxorem accepit. Poſtmodum verò per quoſdam delegatos quibus cauſa fuit commiſſa, ſententia diuortij fuit lata. Dubitauit diœceſanus, vtrum matrimonium illud teneat, cùm lite pendente inter virum illum & priorem vxorem, cum illa contraxit. Quæſiuit à Papa, quid iuris eſſet? & ipſe reſpondet, quòd bene poſſunt inſimul remanere, impoſita illi viro pœnitentia competenti, & infra tempus pœnitentiæ carnali copula interdicta. Nota, quòd matrimoniũ, quod de iure nõ tenet, licèt pro matrimonio ab Eccleſia teneatur, non præſtat impedimẽtum ſecundo, dummodo primum appareat poſtmodum nõ tenuiſſe.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.*

d ¶ *Suggeſta.*] Nũquid debuit ei credi? Nõ, abſque litteris iudicis. 8. q. 5. c. *vlt. ſim. 2. q. 4. nonne. C. de man. princ. l. vnica.* Quare ergo excuſatur mulier cùm lite pẽdẽte nihil debeat innouari, vt *lite penden. ex.* Ideo excuſatur, quia omnes ita credendo [d], & verius: quia nullum erat matrimonium cum prima.

e ¶ *Neſciã.*] Et ideo videtur, quòd marito priuari nõ debuit mortua prima: etiamſi fuiſſet matrimonium cum prima. ĩ. *de eo, qui dux. in mat. quam pol. per adul. c. 1.* & 17. q. 2. *nonnumquam ſi.*

¶ *Glo. ſeq. opponendo quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Impoſita viro pœnitẽtia.*] Sed quare imponitur viro pœnitentia, cùm nullum fuerit matrimonium primum? Ideo quia lite pendente contraxit cum ſecunda, in contemptum Eccleſiæ. ĩ. *de matrimo. contract. contra inter. eccleſia. c. 1. 2. & 3.*

¶ *Glo. ſeq. opponit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Commercio.*] Interim. Sed quare punitur hîc mulier in debito ſuo? Poteſt dici, quòd ipſa ex poſt facto conſenſit, vt præſumitur, quia poſtea cauſa tractata fuit. vel punitur vir in exigendo, ſed non in reddendo, ſi exigatur debitum ab vxore. ſim. ĩ. *de ſen. excom. inquiſitioni.* & ĩ. *de ſecun. nup. dominus.* Si verò illa ſciuiſſet, puniretur, vt dixi. ĩ. *de matrimo. contracto contra interdict. eccle. c. 2. & 3.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit.*

h ¶ *Remanere.*] Sic patet, quòd ſi aliquis habẽs vxorẽ, licèt ea viuẽte &

a Ponit caſum: Si pluries meos illos, qua tua pupilla ſit, duxit vxorem, demũ ipſum filiũ, vel me adoptem, impeditur adoptio. Ioann. And.

† Ca. 4. eo. tit. in 2. cõpil. *De materia vide Magiſtrum. ſen. l. 4. diſt.* 27 §. hoc autem cõiugatis. & ibi Sotum. q. 1. art. 4.

† *Verbum, tranſire, deeſt in antiquis, & in recentioribus impreſſis magis emẽdatis. In antiqua tamen compilatione legitur tranſire ad frugem melioris vitæ ſuſpirat conſulare.*

† Rapulen. † Rabulen. † Abulen. *hoc vltimũ placet, niſi* Capuano, a. i. Crapulenſi *legas. vt alij dixerunt.*

† Ca. 12. eo. tit. in 1. cõpil. & *poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 45. c. 6. Et de intellectu, vide Couarruuiam in epitome 4. decretalium, p. 2. c. 4. adde Frãciſcum de Victoria in relectione de matrimonio p. 1. & conciliũ Trid. citatum, ſupra in c. cum locum.*

b *Et ſupra de ele. cum in cunctis. Ioann. And.*

† Cap. 20. e. tit. in 1. cõp. *& poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 6. c. 21.*

† vertetetur.

† *Id eſt, ad domum.*

c *De votis autem habenda ratio eſt, quæ potius admonere mimis ab errore diſcedere, quàm pro ſcelere puniremus. Ioann. And.*

d *Secundum ver. & ſufficit ad excuſationem adulterij, quod nõ ſit in dolo. ff. ad l. Iu. de adul. l. penul. Io. An.*

te, & lite etiam pendente contrahat cũ alia, ſoluto primo matrimonio tenet ſecundum: ſed hoc locum habet, cùm primũ matrimonium fuit nullum: vt *hic, & ī. eo. veniens*. & etiã ſciente ſecunda vxore. Et quod dicit ī. *facti neſciam*, dicas *maximè*, quia non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectũ, vt *hic & ī. de iure pa. illud. & c. cùm latet. cum ſuis concor. & ī. de deſp. impub. litteras & c. acceſſit*. & tunc primò apparet per ſententiam, quod nullum fuit primũ matrimonium. ſic ī. *de frig. & maleſi. fraternitatis. in fi.* Arg. contra ī. *eo. ad audientiam* a, *& ī. de biga. nuper*. Si verò cõtrahat cum ſecunda, ignorante prima vxore, cum qua de iure tenuit matrimoniũ, tũc nullum eſt matrimonium cum ſecũda: ſed mortua prima poteſt remanere cum ſecũda, ſi ipſa voluerit, & vir compellitur eam recipere pp dolum ſuum. ī. *de eo q dux. in matr. quam pol. per adult. c.* 1. & ſi poſt mortem prioris ſcienter cõſentiat in illum, tunc de primo inducitur matrimonium. ī. *de eo qui dux. in matr. veniens. & c. ſignificauit.* ī. *de conu. ſer. propoſui*. ſi verò ſcienter contraxit cum illo, tunc nullum eſt matrimonium, nec eſſe poteſt etiam poſt mortem prioris. ī. *de eo, qui duxit in matr. quã polluit per adult. ex tuarum. & c. cùm haberet.*

† Cæſar-auguſtano.

a *Tenuerũt ibi ſponſalia ex conſenſu, quòd dic vt* ī. de pœn. lib 6. *Ioann. And.*

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpil. *Vide Ancharanũ* conſil 402. *& quot modis probetur mors, tradit Marãta* in repet. l. iis poteſt. ff. de acquirend. hæred.

† fuerunt.

¶ Clemens iij. Cæſar-auguſtenſi Epiſcopo.

¶ Vxor non certificata de morte viri, contrahere non poteſt, quamuis ignoret, quid ſit de marito, qui longo tempore abfuit.

CAP. XIX.

IN † præſentia noſtra quæſiuiſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captiuitatis, vel peregrinationis abſentes, vltra ſeptennium prſtolatæ fuerint †: nec certificari poſſunt de vita, vel de morte ipſorum, licet ſuper hoc ſollicitudinem adhibuerint diligentem, & pro iuuenili ætate, ſeu fragilitate carnis, nequeant continere, petẽtes aliis matrimonio copulari. ¶ Conſultationi ergo tuę taliter reſpondemus, quòd quantocunque a annorum numero ita remaneant, viuentibus viris b ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè conuolare: nec auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec c certum nuncium recipiant, de morte virorum.

¶ Idem.

¶ Contractus matrimonij cũ peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.

IN *præſentia.*] Primò conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Conſultationi*. Abbas.

Casvs. Quidam viri erant in captiuitate, vel aliàs abſentes cauſa peregrinationis. Vxores eorum expectauerunt illos per ſeptennium, & vltra, nec poterant certificari de vita, vel de morte illorum, quamuis ſuper hoc diligentiã adhibuiſſent, & quia iuuenes erant, non poterant continere, petebãt aliis copulari. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa, quod quantocunque tẽpore ita remanſerint, viuẽtibus viris ſuis ad alia matrimonia nõ poſſunt conuolare, niſi primo certũ nunciũ receperint de morte virorum. Nota, quod in matrimonio nõ currit præſcriptio, licèt omnia iura præſcriptione tollantur. Item alter cõiugum alterum expectare tenetur, quouſque ſit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogantur leges, quæ dicunt mulierem per quinquennium tantùm debere expectare virũ.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Quantocunque.*] Arg contra *ff. de diuor. vxores*. vbi dicitur, quòd per quinquennium debet expectari. Sol. Lex illa, & cõſimiles non tenent *per Auth. C. de rep. l. hodie.*

b ¶ *Viris.*] Vbi tamẽ veriſimiliter præſumitur de morte, ſi mulier nubat, excuſatur, & viro reuerſo niſi ſponte redeat ad virũ, ſtatim meritò ſunt notandæ de adulterio: vt 34. q. 2. *cùm per bellicam*. ſi verò matrimonio contracto dubitant de morte, non exigant debitum, ſed reddant, & ſi poſtea certificatæ fuerint de vita, ſtatim recedant. ī. *de ſecun. nup. dominus.*

Glo. ſeq. alleg. tres concor. quarti, & ſoluit.

c ¶ *Donec certum nuncium.*] Sic ī. *de ſecun. nup. dominus. & C. de repud. Auth. hodie & in Aut. vt lice. ma. & aui. §. quod autem. col.* 8. Sed pone, quod fuit aliquis in exercitu Sarracenorũ, vel etiam in aliis, nec eſt reuerſus, nec poteſt certificari mulier de morte per magiſtrum militum, vel per alium: Tunc mittat ad locum, ſi poteſt, vel ad vicina loca, vt inquirat, ſi poteſt, aliàs expectet, quandiu certificata fuerit de morte: vt patet hic, & per tota prædicta. Ber.

INter *opera.*] Licitum & pium opus eſt cum meretrice contrahere, hoc dicit. Duo facit. Primò ponit cauſam ſtatuti. Secundò ſtatutum ibi, *Statuimus*. Abbas Siculus.

Casvs. Dicitur hic, quod inter cætera opera charitatis, magna charitas reputatur peccantem ad pœnitentiã reuocare. Vnde ſtatuit Clemens Papa, quòd quicunque publicas mulieres de lupanari extraxerint, & eas duxerint in vxores in remiſſionem eis proficiat peccatorum. Nota, quòd opus charitatis eſt errantem ab errore reuocare. Item qui meretricem ducit in vxorem, meretur. & ſic nota, quòd caſtitas debet eſſe in matrimonio.

CAP. XX.

INter † opera charitatis nõ minimum eſt, errantem ab erroris ſui ſemita reuocare d: & *infrà*. ¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas e mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores f, quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ Matrimonium per vim contractum, cohabitatio ſpontanea conualeſcit. Hoc dicit, & quotidie allegatur.

CAP. XXI.

AD † id quod per tuas litteras intimaſti, de quadam parochiana tua, quam ſuus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulauit: Taliter reſpondemus, quod quamuis vndecim g annos habens, ab initio inuita fuiſſet ei tradita, & renitens: tamen quia poſtmodum per annum, & dimidium h ſibi cohabitans, conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire: nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſit in eundem, nominauerit producendos: cum mora tanti temporis huiuſmo-

d ¶ *Reuocare.*] Hoc eſt vnum genus eleemoſynarum. 45. *diſt. tria ſunt genera* b. & hoc quantum in te eſt. 43. *diſt. Epheſin.* & primo à te. aliàs inordinata eſſet talis eleemoſyna. Vnde dicit Auguſtinus: *Qui vult dare eleemoſynam, a ſe debet incipere*: vnde ſcriptum eſt: *Miſerere animæ tuæ placens Deo. de pœnit. diſt. 3. §. ſed ſi verba. c. qui vult.* ſine hac eleemoſyna nulla valet ad vitam. Ad hoc enim præcipuè tenentur prælati. 23. *q. 4. ita planè.* hic tamen crimen meretricij ſub diſſimulatione pertranſit Eccleſia.

e ¶ *Publicas.*] Nulla neceſſitas eas excuſat. *ff. de ritu nupt. palam. §. non eſt.* 32. *q. 5. ita ne. arg.* ī. *de pœnit. & remiſ. cùm infirmitas. in fi.* quas etiam vilitas vitæ indignas facit legum obſeruatione. *C. de adulter. l. quæ adulterium. in fi.* Et dicitur meretrix, quæ multorum libidini patet. 34 *diſt. vidua.* vel quarum publicè venalis eſt turpitudo. 32. *q. 4. meretrices* c.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cõp. *Et de materia, & intellectu vide Antonium Gomezium.* to. 3. variar. reſ. c. 13. ver. Quintus caſus. *Iulium Clarum* in practicim. §. fi. q. 98. *& compilationem in epitome* li. 4. decretalium p. 2. c. 8. §. 11.

† Cap. 7. e. ti. in 2. cõp. *Et pro declaratione huius decretalis, vide Oldradũ* conſil. 36.

b *Prima corporalis, egenti dare, quod poteris. Secunda ſpiritualis, dimittere etiã quo læſus fueris. Tertia delinquentes corrigere, & in viam veritatis reducere vt ibi ſcriptũ eſt.* Eccl. 30. *Ioann. And.*

c *Concor.* l. palam. ff. de rit. nup. *Cy.* in l. mercale. C. de condi. ob turp. cau. & *Bal.* in l. natales. C. de probat.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *In vxores.*] 32 *q. 1. non eſt culpandus.* Arg. contra, *ea. cauſa. q. 1. c. 1.* Sol. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non deſinit: & illa nõ eſt retinenda, ne patronus turpitudinis videatur. hic de ea, quæ continere libenter vellet, ſi inueniret, qui ducere vellet in vxorem. Ber.

AD *id quod.*] In prima parte ponitur pars facti. In ſecunda reſponſio cum aliquo facto ibi, *Taliter*. Tertiò decidit ipſum factum ibi. *Mandamus*. Abb. Sic.

Casvs. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro inuita & renitens (vt dicebat) in xi. anno, poſtea per annum, & dimidium cohabitauit eidẽ, tãdem receſſit ab illo, & tam vir, quam mulier ad illicitos concubitus tranſiuit: poſt hæc dicebat mulier, quòd inuita, & renitens contraxit cũ illo, & hoc volebat probare: vnde ab illo ſeparari debebat: quærebatur, quid iuris? Reſpõdet Papa, quãuis xj. annos ab initio habens inuita, & renitẽs tradita viro fuiſſet: quia tamen poſtmodum per annum, & dimidium cohabitans eidem, in eum cõſenſiſſe videtur, cogi debet ad ipſum redire: nec teſtes recipiẽdi ſunt, ſi quos mulier vellet inducere ad probandum, quod non conſenſit in illum: quia mora tanti temporis probationẽ excludit, cum illa coactio iam tranſiuerit in cõſenſum. Vnde mãdat ordinario loci, vt propter hoc nõ dimittat, quò minùs compellat vtrunque ad tractandum alterum maritali affectu: niſi ambo vellent ad religionem tranſire, cùm vterque fidem alteri non ſeruauerit. No. ex iſta decretali præſumptionem iuris & de iure. Item quis tacitè videtur conſentire. Item matrimonium, quod ab initio non tenet, tractu temporis conualeſcit. Item quæ per metum fiunt, per ſequentem conſenſum valent, nec teſtes in contrarium ſunt amodo recipiẽdi. Item mutua delicta pari compenſatione tolluntur.

g ¶ *Vndecim annos.*] Et ſic infra duodecim annos poteſt eſſe vxor, & hoc ſi malitia ſupplet ætatem ī. *tit. prox. de illis* 2. *c. vlt.* Bernardus.

¶ *Glo. ſeq. notat per patientiam, &c.*

h ¶ *Per annum, & dimidium.*] Et ita per patientiã ſequẽtis tẽporis proximæ cauſa ſublata eſt per cõſenſum ſequẽtẽ, ſicut ī.

tit.

tit. prox. de illis 1. *&* ͞j. *de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. ſignific. auit &* ͞j. *qui ma. accuſ. poſ. inſuper.* Et eo ipſo ꝙ in domum viri traducta patienter perficit ætatē, & ampliùs præſumitur conſenſiſſe. *ff. de ritu. nupt. minorem.* contra quā præſumptionem probatio in contrarium non admittitur. ͞j. *eod. ex qui. &* ͞j. *de conu. coniu. poſ. de illis.* & præcipuè, quia hæc nō poſſet probare ſe virginem, ſi vir dicat, ꝙ eā cognouit, per aſpectū corporis, cùm iam ſit corrupta: vt dicit in ſi. Item eſt hic arg. ad multa de tacito conſenſu. 1. q. 1. *conſtat.* 50. *diſt. presbyteros. & ff. de libe. exhi. l. vlt.*

Vnde verſus.

Effuge, cùm poteris, ne conſenſiſſe puteris.

Nam ſi perſtiteris, illius vxor eris.

a ¶ *Tranſiuit.*] Vnde neuter poteſt obiicere alteri adulterium: quia paria delicta mutua cōpenſatione tolluntur. ͞j. *de adul. c. pen. & vlt. ff. ſolu. matrimo. viro, atque vxore. &* 32. *q.* 6. *nihil.* B r.

SIcut.] Communis diuiſio. Secūda ibi, *Poſtulationi tuæ.* Et cōtinet tria dicta. Secūdum ibi, *Quòd ſi fortè.* Tertium ibi, *Quod ſi de his.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine Laurentius iurauit ſe ducturum mulierē P. nomine in manus patris ipſius mulieris iurantis ſimiliter, ꝙ ei filiam ſuam traderet in vxorem: nec ſtetit per virum, ſed per mulierem, quominus matrimonium cōtraxiſſent: poſtmodum quatuor annis, vel quinq; elapſis, quādā aliā E. nomine per verba de præſenti deſponſauit. Quærebatur, quam de iſtis habere debeat? Reſpondet Papa, & mandat Epiſcopo loci, ſi conſtiterit ei, quòd idem Laurentius primam mulierem per verba de futuro, & aliam poſtmodum per verba de præſenti deſponſauerit, matrimoniū ſecundo loco contractum legitimum iudicetur, impoſita illi viro pœnitentia competenti, pro eo quòd primā fidē irritā fecit, niſi iuramento ſuo certū terminū appoſuerit, infra quem illam duceret in vxorem, nec ſtetit per eum, quin ad ſtatutum terminum matrimonium conſummaret: & ſi fortè cum vtraque per verba de futuro contraxerit, primum iuramentū ipſum ſeruare cōpellat, & de ſecundo ſibi pœnitentiā iniungat. Si verò de his non conſtiterit ad plenū, tandiu adhuc de cauſa cognoſcat, donec ſuper his plenius inſtruatur. Nota, quòd matrimonium præiudicat iuramento. Itē iuramētum primò factum ſeruandum eſt, niſi fortius vinculū ſuperueniat. Item ſi per me non ſtat, quò minùs faciam, quod promiſi, non eſt mihi imputandum. Item vbi paria vincula ſunt, primum tenet, ſecundum non obligat. Item quādiu iudex plenè inſtruatur, de cauſa cognoſcere debet.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Iurantis.*] Hic videtur promitti factum alterius, & quòd alteri poſſit ſtipulatio fieri. Sed contra. *inſtit. de inut. ſtip. § alteri. ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta §. alteri. & l. ſtipulatione.* & ſi puella nollet illi nubere, non dicitur pater periurus, dūmodo per patrem non ſtet: quia hoc ſolum intelligitur iurare ſe facturum, & curaturum, vt illa contrahat cum illo, ſi poterit, aliàs eſſet periurus. De hoc dicitur ͞s. *eo. ex litteris.* 2. Ber.

c ¶ *Per mulierem*] Vnde non fuit ei imputandum, ſi hoc verum fuit. arg. ͞s. *de offic. ordi. paſtoralis. &* 9. 7. *diſt. quòd ad nos. &* ͞s. *eo. de illis.* immo pro completa habenda eſt conditio. *ff. de cond. & demon. iure ciuili.*

d ¶ *Quinque annis.*] Non tenebatur ſponſus tandiu expectare, niſi vellet. *C. de ſpon. l. ... niſi cauſa ſubeſſet. ff. eod. l. penult.* ſed hoc verum eſt, ſi terminus fuiſſet appoſitus, vt ͞j. ſequitur, vbi iuramentum interuenit. Bernardus.

¶ *Gloſ. ſequens obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Ad ſtatutum terminum.*] Sed videtur, ꝙ etiam nihilominus poſt terminum teneantur, arg. ͞s. *de no. & conu. cum dilecti. ff. de arbi. l. Celſus. §. 1.* Sed aliud eſt in matrimonio: quia res ipſa non capit tantam dilationem propter periculum fornicationis. ͞s. *vt lit. non conteſt. quoniam. §.* 1. vbi terminus apponitur, vltra terminum non tenetur ad contrahendum: aliàs nihil operaretur appoſitio termini, vbi terminus non apponitur, ei nocet, qui vltimo eſt in mora. *ff. de peri. & commo. rei vend. illud ſciendum.* & quia nulla eſt contracta obligatio de præſenti[b] ſed in contrarium obligatio eſt pura, & de præſenti, quare obligatio non tollitur propter lapſum terminum, ſed ſolutione eius, quod debetur, arg. *ff. de act. & obl. l. obligationum.* 1. §. *placet.* & ita iſta ſunt diſſimilia, & non contraria.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium. & remittit.*

f ¶ *Seruandum compellas.*] ͞s. *eod. ex litteris.* 2. Arg. contra. ͞s. *eo. requiſiuit.* Dic vt ͞s. *eo. tit. ex litteris* 2.

¶ *Glo. ſequens argu.*

g ¶ *Tandiu.*] Sic ͞s. *de proba. cauſam matrimonij. &* ͞j. *de conſang. & affinit. ex litteris &* 30. *q.* 5. *iudicantem.* Et ita eſt hic arg. quòd in cauſa matrimoniali ſecundò inducantur teſtes ſuper eodem articulo, poſt publicationem: vt in prædictis c.

† excludit.

† Fernatinati.

† Ferent.

† Ferrarië.

† Cap. 1. e. tit. in 1. c6. pil. *Et de materia, & intellectu vide demumcum Sotū* l. 4. ſent. diſ. 27. q. 2. art. 5. *& Conarruuiam* in epitome l. 4. decretalium. p. 1. c. 5.

di probationem excludat†.

¶ Mandamus igitur, vt propter hoc non omittas, quò minùs vtcunque compellas ad alterum maritalis affectione tractandum, niſi fortè vellent ad religionem pariter conualere, pœnitentia eis iniuncta: pro eo quòd ad alienos, & illicitos concubitus vterque tranſiuit[a].

¶ Innocentius iij. Fernatiñ. Epiſcopo †.

Sponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſecunda ſponſalia de præſenti, non autem per ſecunda de futuro.

CAP. XXII.

SIcut † ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem ſe ducturum in coniugem, in manus patris eiuſdem P. iurantis[b], quòd eam ſibi traderet in vxorem, proprio firmauerit iuramento, nec per virum ſteterit, ſed per mulierem [c] potiùs, quò minùs inter eos matrimonialis ſolemnitas ſit ſecuta, quatuor poſtmodum, vel quinque annis[d] elapſis, idem L. E. mulierem per verba de præſenti (vt eius conſanguinei aſſerunt) deſponſauit: & infrà. ¶ Poſtulationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi tibi conſtiterit, quòd idem L. P. per verba de futuro. E. verò deſponſauerit per verba de præſenti: impoſita ei pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (niſi forſitā in iuramento ſuo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem, præfixit, nec per eum ſtetit, quin ad ſtatutum terminum[e] matrimonium cōſummauerit) matrimonium ſecūdo loco contractum legitimum iudices, & ad illud ſeruandum compellas[f] eundem. ¶ Quòd ſi fortè, per verba de futuro ſponſalia cum vtraque contraxit, iuramentum primum, ſicut licitè factum eſt, ipſum ſeruare compellas, de ſecundo ei pœnitentiam iniuncturus. Quòd ſi de his non conſtat ad plenum, tandiu[g] adhuc cognoſcas de cauſa, donec ſuper his ſufficienter† inſtruaris.

¶ Idem Arelatenſi Archiepiſcopo.

Mutus, & ſurdus, & omnes, qui non prohibentur, matrimonium contrahere poſſunt.

CAP. XXIII.

CVm † apud ſedem Apoſtolicam: & infrà. ¶ Sanè conſuluiſti nos, vtrùm mutus, & ſurdus[h] alicui poſſint matrimonialiter copulari: Ad quod taliter reſpondemus, quòd cùm prohibitorium[i] ſit edictum de matrimonio contrahendo, vt

CVm apud.] Primò ponit decīſum exordium. Secundò conſultationem ibi, *Sanè.* Tertiò reſponſionem ibi, *Ad quod.* Quæ tria facit. Primò ponit duas rationes. Secundo reſpondet ibi, *Videtur.* Tertiò ſoluit obſtaculum ibi, *Cum quod.* Abb.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa vtrùm mutus, & ſurdus poſſint contrahere matrimonium? Reſpondet Papa edictum de matrimonio contrahendo prohibitorium eſt: quod eſt dicere, quicūque non prohibetur per iura, per ſe conſequentiā contrahere poteſt, & ſolus conſenſus ſufficit ad matrimonium contrahēdum. Vnde ſi mutus, & ſurdus velint cōtrahere, & inueniāt cū quibus, eis nō debet denegari: quia quod non poſſunt verbis, per ſigna valent declarare. Nota, ꝙ edictū de matrimonio prohibitoriū eſt. Itē quòd nō prohibetur, conceſſum intelligitur. Item ſolus conſenſus facit matrimoniū. Item in matrimonio idem faciunt ſigna, ꝙ verba & hoc intellige, cùm cōtrahētes voluntatem ſuam verbis exprimere non poſſunt. Item non refert, an verbis, vel ſignis quis declaret voluntatem ſuam.

¶ *Gloſ. ſeq. prim. ... per q. ſecundo quærit de dubitationis cauſa, quam aſſignat illam fortificans, cui reſpondet.*

h ¶ *Surdus.*] Qui prorſus nō audit: quia de alio nō eſt dubiū, qm̄ poteſt poſtulare. *ff. de poſtulan. l.* 1. §. *pp caſum.* ſic ergo ſurdus, & mutus poſſunt contrahere matrimonium. *ff. de iure dot. mutum &* ͞j. *e. tua* Quę fuit ergo dubitatio huiuſmodi quęſtionis? Illa potuit eſſe dubitatio, quia certa forma eſt expreſſa ad contrahendum. ͞j. *e. ſi inter. &* ͞j. *de ſponſa. duorum in et.* Et quia iſti non poſſunt ſeruare illa, dubitatur, quod iuris & quātum ad Eccleſiam verba ſunt neceſſaria. ͞j. *e. ex tua* vnde altero ſubtracto non videbatur matrimonium. arg. 1. *q.* 1. *detrahe.* Sed nō eſt ita, quia ſolus conſenſus ſufficit, vt *hic dicit. &* 27. *q.* 2. *ſufficiat.* Vnde[d] ſi non poteſt exprimi per verba, exprimatur per nutum, vel ſignum: vt *hic patet in fi. &* ͞j. *eod. tua.*

i ¶ *Prohibitorium.*] Vt 30 q. 4. *qui ſpiritualē.* vnde omnes admittuntur, ꝙ nō expreſsè prohibētur. *ff. de pro. e mutuo. ſinale. ff. de teſta.*

a *Quare ergo imponitur pœnitētia de fide mentita, ex quo per eū non ſtetit, vt infrà dicit reſpōde, licèt hoc narret eis pro ſe, hoc credi nō debuit, ſecundùm Hoſt. immò non imponeretur pœnitētia, ſi conſtabit de hoc infra Ver. niſi. Io. And.*

b *Vnde licet appoſitus erat terminus ad ſoluendam obligationē: vnde ſi non par ſol. remanet prima obligatio: hac prorogabatur ad obligationem contrahendam.* Vnde cum non ſtetit per virum, non imputatur ei. *Ad decr. reſp. quod in iudicio loquitur, quæ redduntur in iuſtum.* ff. de ver. obl. inter ſtipulantem. *Ioann. And.*

† ſufficientius.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōp. *Et de materia, vide eos quod matrimonium contrahatur per nutus, & ſigna exteriora conſenſus exprimētia, vide Theologos* l. 4. ſent. diſt. 37. *& ibi* So. q. 2. ar. 3.

c *Hic patet, quod dixi in textu gl. intellexiſſe de illo, qui laborat altero morbo tantum. Ioann. And.*

d *Conco. tex.* in Auth. de nu §. nuptias, col 4. & l. nuptias. ff. de re. iur.

de teſt.l.1. aliter accipitur prohibitorium. *ff. de no.ope.nun. prætor.§.hoc enim interdictum.*

a ¶ *Non prohibetur.*] Arg. id, quod non prohibetur, conceſſum videtur. arg. contra *ff. de colleg.illi.l.3.& 2.q.5.conſuluiſti.* De hoc traditur. *ĩ. de tranſla. inter corporalia.*

Dilectus.] Primò decisè narrat factum. Secundò cauſas inferendo reſpondet ibi, *Cùm autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidã nomine Robertus filiam ſuam cuidam iuueni matrimonialiter copulauit, ignorans quòd ille iuuenis eſſet furioſus: vnde petebat filiæ ſuæ prouideri. Rñdet Papa, quod cùm mulier illa cum ipſo viro, qui continuo furore laborat, morari non poſſit, & propter alienationem furoris legitimus inter eos conſenſus interuenire nõ potuit: mandat Papa epiſcopo loci, vt ſi res taliter ſe habuerit, prędictos abinuicem ſtudeat ſeparare. Nota, ꝙ qui nõ poteſt conſentire, non poteſt matrimonium contrahere.

b ¶ *Copulauit.*] Ignorans quòd ille eſſet furioſus. Ber.

¶ *Glo. ſeq. primò diſtinguit tempus contractus, & poſterius. Secundò obiicit, & ſoluit. Tertiò quæſt. ar. ꝓponit duas opin. contrarias, quas concordat.*

c ¶ *Furore*] Si tempore contracti matrimonij taliter laborabat, non fuit matrimonium. *32.q.7.neque furioſus. ĩ. de reg. ſicut.* ſi tamen tempore ſanæ mentis contraxit, durat, vt *in c. neque furor.* quia etiam retinet dignitatem. *ff. de ſtatu homin. qui furore. & ff. de ſponſa. furor.* & retinet filios in poteſtate. *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. l. patre furioſo.* ſed quomodo potuit hoc eſſe, quia ſi quando mulier iſta contraxit, laborabat ille furore, ſtulta fuit. Sed hoc non eſt veriſimile, ꝙ aliqua cũ tali contraheret: ſed ſi tũc non laborabat furore, tenuit matrimoniũ: vnde adueniente furore non diſſoluitur: ergo non debent iſti ſeparari: quia initium conſiderãdum eſt: vt *32.q.7. his qui. & c. neque.* Poteſt dici, ꝙ ille tempore contractus erat furioſus, & pater iſte, & filia ignorabant[a] illũ furioſum. Sæpe enim furioſi ſunt conſtituti in conſpectu vmbratæ quietis *ff. de ac. poſ. ꝙ meo. §. ſi furioſo.* nec tamen ſunt mentis ſanæ, licèt videantur: & ſi tunc mulier iſta cum eo contraxit, non tenuit matrimoniũ: & ſi hoc probauerit, ſeparabuntur. Et qui tali furioſo tradit poſſeſſionem, non transfert eãm in ipſum, nec adipiſcitur poſſeſſionem, ſed tradens eam perdit: ſufficit enim, ſi exiſtimat ſe transferre. *ff. de acq poſſ. ꝙ meo. §. ſi furioſo.* qñque tamẽ furioſus per dilucida interualla redit ad ſanam mentem, & tunc ſi contrahat, tenet. arg. *7.q.1. quamuis. & 3.q.9. indicas. & ff. de off. proc. praeſi. diuus. & C. de cu. furi. l. penult.* Sed pone, ꝙ mulier cõtrahat cum furioſo, ſi conſentiat in eum, poſtquã reuerſus eſt ad ſanã mentẽ, nunquid eſt matrimonium? Videt, ꝙ ſic. *j. de eo, qui dux. in matri. quã pol. per adult. c. 1. & c. Veniens. & j. de cõi. ſer. propoſuit.* Io. dixit, ꝙ non eſt matrimonium: quia ibi nõ fuit conſenſus, *30.q.2. Vbi non eſt. ff. de Verb. oblig. l. 1.* verum eſt, quòd dixit Ioannes, ſi referas te ad primum conſenſum. Tan. dixit, quòd eſt matrimonium, quod intellige non ex tunc, vt referas ad primum, ſed vt ex nunc ex nouo conſenſu. Ber.

† Verzellen. † Verſelus. † Vercellẽ.

† Ca. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia, & intellectu vide Magiſtrum, & Doctores l. 4. ſent. di. 34. & Couarruuiam in epitome l. 4. decretalium, p. 2. c. 2.

† Aliàs ita: propoſuit coram nobis.

† Forſè legendum: & propter alienationẽ mentis, ſed nullus ex antiquis codicibus adſtipulatur.

a Hoc eſt verum, vt patet in antiqua compilatione, in qua ſcriptũ eſt ita: R. miles propoſuit qđ Opizoni Rufinã filiam ſuam matrimonialiter copulauit ignorans, ꝙ Opizo eſſet furioſus, &c.

quicunque non prohibetur [a], per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad matrimonium ſolus conſenſus illorum, de quorum, quarumque coniunctionibus agitur: Videtur, quòd ſi talis velit contrahere, ſibi non poſſit, vel debeat denegari: Cum quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare.

¶ Idem Vercel. † Epiſcopo.

¶ *Furioſus matrimonium contrahere non poteſt.*

CAP. XXIV.

Dilectus † filius R. propoſuit †, quòd filiam ſuã cuidam matrimonialiter copulauit [b]: & *infrà.* ¶ Cùm autem eadem mulier cum ipſo viro, qui continuo furore [c] laborat, morari non poſſit, & † propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire cõſenſus: Mandamus, quatenus ſi rem noueris ita eſſe, præfatas perſonas cures abinuicem ſeparare.

¶ Idem Brixien. Epiſcopo.

¶ *Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationẽ: & intelligo, vel aliqua ſigna æquipollẽtia. Hoc dicit ſecundum intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. XXV.

Tvæ † fraternitati: & *infrà.* ¶ Poſtulâſti, vtrum ex ſolis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum [d]: ſed neceſſaria ſunt quantùm ad Eccleſiam, verba [e] conſenſum exprimentia de præſenti. Nam [f] ſurdi †, & muti poſſunt contrahere matrimonium, per conſenſum mutuum ſine verbis [g]: & pueri ante annos legitimos per verba [h] ſola non contrahunt [i], cùm intelligantur minimè conſentire.

¶ Idem.

¶ *Si alter contrahẽtiũ vtitur verbis dubiis, animo decipiẽdi mulierem, & eam poſtmodum cognoſcit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: ſecus in pœnitentiali. Hoc dicit ſecũdum verũ, & communem intellectum.*

CAP. XXVI.

Tva † nos duxit fraternitas conſulendos & *infra.* ¶ Cõ-

Tvæ fraternitati.] Per legitimum conſenſum contrahitur matrimonium: inter eos tamen qui loqui poſſunt, debet conſenſus verbis exprimi. hoc dicit. Primò ponit quæſtionẽ. Secundò eius ſolutionem, quam probat exemplis. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casvs. Quæſitum fuit à Papa, vtrùm per ſola verba poſſit cõtrahi matrimonium: & ſi per ſola verba, quæritur, ex quibus? Reſpondet Papa, quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimũ conſenſum viri, & mulieris: ſed verba neceſſaria ſunt quantũ ad Eccleſiam, exprimentia conſenſum mutuũ de præſenti: & per cõnſenſum re vera contrahitur matrimonium: quia muti poſſunt contrahere matrimoniũ per conſenſum mutuum ſine verbis, dũmodo per aliqua ſigna conſenſum exprimant. Sed pueri ante legitimos annos per ſola verba non contrahunt, cùm ante eorum conſenſus non ſit legitimus. Nota, quòd ſolus conſenſus facit matrimonium expreſſis verbis, vel ſignis. Item mutus poteſt contrahere matrimonium. Item pueri non poſſunt matrimonium contrahere, quia non poſſunt conſentire.

d ¶ *Conſenſum.*] 27. q. 2. *ſufficiat. ĩ. eod. cùm ad locum.*

e ¶ *Verba.*] Licèt enim ſolo conſenſu contrahatur matrimonium ſine verbis, vt in mutis, *ĩ. eo. cum apud.* tamen in his, qui loqui poſſunt, non contrahitur ſine verbis, per quę exprimatur conſenſus, quæ ad hoc inuenta ſunt *11. q. 2. in autem qui.* Vel per aliquod aliud, puta ipſo facto per quod intelligũtur conſentire, contraheretur matrimoniũ. ſicut dicit lex de fideicommiſſo, quod nutu relinqui poſſit, dum tamen poſſit loqui [b]. *C. de fideic. l. & in epiſtola. ff. de leg. 3. nutu.* Si tamen parentes contrahant pro filiis præſentibus, & ſcientibus, ſufficit nutu eorum taciturnitas. *32. q. 2. honorantur. ff. de ſpon. ſed ea quæ patris.* Et idem credo, ſi per alios contrahatur ſubſequente annuli ſubarrhatione: vt no. *j. tit. prox. c. Vlt. in prima notula.* Et in multis ſolus conſenſus non ſufficit, immò ſigna neceſſaria ſunt conſenſum exprimentia. Et ita hoc idem faciunt ſigna in mutis, quod verba in loquentibus. *ĩ. eo. cùm apud.* Et hoc intellige, cùm matrimonium contrahitur ſolis verbis exprimentibus conſenſum, mutuum de præſenti. & hoc expreſſè apparet ex forma conſultationis, dum dicit: vtrùm ex ſolis verbis: ad hoc reſpondet: ſecus in matrimonio præſumpto, vbi ipſo facto præſumptiuè contrahitur matrimonium. *j. eod. ti. is, qui.* Et ſecundùm quod not. *j. tit. prox. c. Vlt. & ĩ. de re iudi. tenor.*

Additio. Et idem credo, ſi per alios contrahatur ſubſequente ſubarrhatione: vt not. *j. eo. c. prox. in prima notula*, & melius *j. tit. prox. c. Vlt.*

f ¶ *Nam*] Et iſtud, *nam*, reſpicit, quod dixit *ĩ.* per legitimũ viri, & mulieris conſenſum: quia mutus contrahit per conſenſum.

g ¶ *Sine verbis.*] Sed non ſine ſignis, vel nutibus. *ĩ. eo. cùm apud.*

h ¶ *Verba.*] Ergo patet, quod duo ſunt neceſſaria ad iſtud ſacramentum, ſcilicet verba [e]. & ſigna, vel conſenſus altero ſubtracto non eſt matrimonium, ſicut dicitur de baptiſmo. *1. q. 1. detrahe.*

i ¶ *Non contrahunt.*] Quia nõ poſſunt reddere debitũ *ĩ. de frig. & malef. quod ſedem.* & conſenſum non habent, vt hic dicit. quia ætas illa ignorat, quid videat *C. de ſal. mo. l. 1.* Bernardus.

Tva nos.] Generaliter ſummari ſic poteſt. Non eſt matrimonium, vbi alter contrahentium non conſenſit. hoc dicit. Sed hoc ſummarium nullã dubitationem habet. Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Super quo.* Secunda verò eſt duplex. Prima quoad forum iudicialem. Secunda quoad pœnitentialem ibi, *Nos autem.* Abbas.

Casvs. Quidã iuuenis ſæpe requiſierat quãdã mulierẽ, vt ei carnaliter cõmiſceretur, ſed ipſa cõſentire nolebat, niſi deſponſaret eandem: tandẽ nullo præſente, ac nulla ſolẽnitate adhibita dixit illi mulieri: Ioannes te deſpõſat: cũ nõ vocaretur Ioãnes, ſed finxit ſe ſic vocari nõ credẽs ꝓpterea matrimoniũ cõtrahere cũ eadẽ, ex eo ꝙ ipſe nõ vocaretur Ioãnes, nec habebat propoſitum

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp. Et de materie, & intellectu vide plenè per Theologos l. 4. ſent. diſt. 27. Vbi Sotus latè q. 1. ar. 3. adde Couarruuiam in epitome l. 4. decretaliũ, p. 2. c. 4 in principio.

† Doctor, ſurdi, deeſt in omnibus antiquis codicibus.

b *Niſi mutus eſſet in impedimento, vt a dicit. l. nutu. Io. And.*

† Cap. 1 eo. ti. in 4. cõp. Vide beatũ Thomam quodlibeto 5. q. 8. art. 15. Adrianum ſuper 4. ſenten. tract. de matrim. q. 2. & Sylueſtrum in ſumma, verbo. matrimoniũ. 4. q. 8.

e *Concor. glo.* infra l. cum nouiſſimi. C. de præſcript. xxx. annorum.

poſitum contrahendi cum ea, nec conſenſit in illam. Quæritur, vtrū ſit matrimoniū inter eos? Reſpōdet Papa, ꝙ cū præfatus vir mulierem illam deſponſauerit ſub propria perſona, & ſub nomine alieno, quo vocari ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta, videtur pro matrimonio præſumēdū, niſi expreſſe dictū fuiſſet Papæ, ꝙ ille nec propoſuit, nec cōſenſit illam ducere in vxorē. Itē dicit Papa, quòd ſi res ita ſe habet, videlicet ꝙ ille nō propoſuit eam ducere in vxorē, nec conſenſit in eam, non debet ex illo facto matrimonium iudicari: quia in eo nō inuenitur ſubſtantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi matrimonij: quia ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & defuit omnis conſenſus, ſine quo matrimonium nō contrahitur. Nota, quòd ad hoc vt matrimonium contrahatur, neceſſe eſt, vt vterque contrahentiū conſentiat in alterū, & ꝙ forma verborū, per quā matrimoniū contrahitur expreſſè, vel tacite exprimatur: & ſic ſubſtantia, & forma neceſſaria ſūt: aliàs nō eſt matrimonium. Item deſtructo principali deſtruitur acceſſorium.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & reſpondet. Secundo quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Mulierem.*] Si iſte deſponſauit iſtā mulierem, quibuſcunque verbis viſis fuerit, potiùs conſiderandum eſt, quid fuerit factum quàm quid dictum ar. ſ. *de appel. ad audientiam.* & ï. *de verb. ſig. in his. C. plus val. quod agi. ſi quis.* Item ſimulatio, ſiue dolus nō impedit matrimonium ſpirituale. 27. *diſt. quod interrogaſti.* ergo nec carnale. Sed hæc non procedū: quia ſimul tæ nuptiæ non ſunt nuptiæ. *ff. de rit. nup. ſimulata.* & propter rationē, quæ inferiùs redditur. Sed pone, quòd aliquis proteſtetur coram pluribus, quod omnia, quæ dicet, vel faciet, non faciet animo contrahendi matrimonium, & poſtea publice dicat, conſentio in te: nunquid eſt hic matrimonium, vel non? In caſu iſto dico, quòd Eccleſia iudicare debet pro matrimonio: quia recurrendum eſt ad cōmunem verborum intelligentiam. ſ. *eo. ex litteris.* 1. Talia enim verba non poſſunt ſeruire ſuæ intentioni. præterea ſi probet, quòd illa verba proteſtatus fuit primò, potuit poſtea recedere ab illa voluntate, & cōſentire in illam, & hoc videtur per illud, quod poſtea publicè fecit: & ſi dicat, ꝙ adhuc tempore contractus erat in eadem voluntate, non creditur ei: quia contra eum debet fieri interpretatio, qui dolum adhibet, vt dictum eſt ſ. *eo. ex litteris* 1.

b ¶ *Copula ſubſecuta.*] Per hoc videtur conſenſiſſe. ï. *eo. is qui.* & ï. *de condi. appo. de illis.* & *c. per tuas.*

c ¶ *Videtur forte.*] Quibuſdam non rectè intelligentibus eſt dubium, ſed rectè intelligentibus non eſt dubium.

d ¶ *Qualiter tibi conſtiterit.*] Immò bene potuit cōſtare: quia vir ille hoc ei cōfitebatur: quia hoc dicimur ſcire, quod ab ipſis audiuimus 22. q. 5. *hoc videtur.* Vel quia ille hoc ei cōfeſſus fuit in pœnitētiali iudicio, in quo cuilibet eſt credēdū vt ï. *de homi. ſignificaſti*, quia ſoli ſibi ſit præiudiciū: vnde nō eſt veriſimile, ꝙ ſit immemor ſuæ ſalutis 1. q. 7. *ſancimus.* ſed in iudicio pro tribunali non crederetur ei in præiudicium alterius.

e ¶ *Nec forma.*] Nota, ꝙ ad eſſe matrimonij duo ſunt neceſſaria, ſcilicet ſubſtantia, & forma, ſicut ad eſſe hominis: pro ſubſtantia eſt ibi, conſenſus, & prò forma verba ad exprimendum cōſenſum deputata: quā formam habes ï. *eod. ſi inter.* ï. *de ſpon. duorum licet præter.* & quia hic defuit ſubſtantia, & forma, nullum fuit matrimoniū. Idem eſſet, & ſi alterum deeſſet. ſ. *eod. cùm apud.* & *c. tua.* & ï. *de frigi. & maleſi. quod ſedem.* & matrimoniū quamuis duo exigat, res tamen ſimplex eſt, & indiuidua. 27. q. 2. §. 1. & in matrimonio præſumpto ipſū factum habetur pro ſubſtantia, per quod præſumitur ſufficiēs conſenſus. *infra eod. is qui.*

ſequenter quæſiuiſti, cùm quandam mulierem [a] quidam aliter inducere nequiuiſſet, vt ſibi cōmiſceretur carnaliter, niſi deſponſaſſet eandem, nulla ſolemnitate adhibita, vel alicuius præſentia, dixit illi: Te Ioannes deſponſat: cùm ipſe Ioannes non vocaretur, ſed finxit ſe vocari Ioannem, non credens eſſe coniugium, eo quòd ipſe non vocaretur hoc nomine, nec haberet propoſitum contrahendi, ſed copulam tantùm exequendi carnalem: vtrùm inter prædictos ſit matrimonium celebratum, cùm mulier conſenſerit in eundem, & † ille diſſenſerit, & diſſentiat, nec † aliud quicquam egerit, quàm ſuperiùs eſt expreſſum, niſi quod cognouerit eandem. ¶ Super quod tibi reſpondemus, quòd cùm præfatus vir prædictam deſponſauerit mulierem in propria perſona †, & ſub nomine alieno, quo tunc vocari ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta [b], videtur † fortè [c] pro coniugio præſumendū, niſi tu nobis expreſſe ſcripſiſſes, quòd ille nec propoſuit, nec cōſenſit illam ducere in vxorem: quod qualiter [d] tibi conſtiterit, nō videmus. ¶ Nos autem, quid iuris ſit, reſcribentes: dicimus, quòd res ita ſe habuerit, ſi videlicet quòd ille eā non propoſuit ducere in vxorem, nec vnquam conſenſit in prædictam perſonam, non debet ex illo facto coniugium iudicari, cùm in eo nec ſubſtantia coniugalis contractus, nec forma [e] contrahendi coniugium valeant inueniri: quoniam ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & defuit omnino conſenſus, ſine quo [f] cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.

¶ Idem Epiſcopo Beluacen.

¶ *Ad denunciationem vnius honeſti viri, qui deferi conſanguinitatem, & de fama, vel ſcandalo docet: impeditur matrimonium contrahendum.*

CAP. XXVII.

CVm in tua diœceſi: & *infra.* ¶ Sanè quia contingit interdum, quòd aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis [g] (vt tuis verbis vtamur) in Eccleſiis editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licèt [h] fama † priuatum impedimentum deferat parentelæ, cùm ex parte contrahentium, iuramenta maiorum de ſua propinquitate (vt ſuſpicionis tollatur materia) offeruntur †: quid tibi ſit faciendum in caſibus huiuſmodi, quæſiuiſti. Ad quod taliter reſpondemus, quòd ſi perſona [i] † grauis, cui fides ſit adhibenda, tibi de-

f ¶ *Sine quo.*] ſ. *eo. cùm locum.* & 27. q. 2. *ſufficiat.* Ber.

CVm in tua.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Quidam vir, & mulier volebant contrahere matrimonium ſecundùm conſuetudinem loci: propoſitum fuit publicè in Eccleſia, vt qui ſciret impedimentum, illud exponeret. Sed nullus apparuit contradicens, fama tamen priuatum impedimentum parentelæ deferebat: vt omnis ſuſpicio tolleretur, ex parte contrahentium offerebantur iuramenta maiorum ſuorum ex propinquitate ſua: quia nulla eſſet conſanguinitas inter eos. Quæritur, quid ſit in hoc articulo faciendum? Reſpondet Papa, quòd perſona grauis, cui meritò ſit fides adhibenda, denūciat, quod illi ſint conſanguinei, & de fama probat, vel ſcandalo, aut etiam ipſe iudex de plano certificari per ſe poſſit, iudex non ſolum debet iuramenta parentum ſponte oblata non recipere, ſed etiam debet illos compellere, vt à tali contractu deſiſtant, ex quo fama, vel ſcandalum eſt probatum, ſi moniti induci non poſſunt, vel contra famam huiuſmodi iuramenta exhibeant propinquorum: alioquin ſi perſona denunciās talis fuerit, vel ſi talis fuerit, & de fama, vel ſcandalo non probauerit, monendi ſunt, ne contrahant, ſed non compellendi. Nota, ꝙ qui denūciat, debet eſſe honeſta perſona, & grauis, aliàs repellitur à denunciando. Itē fama vel ſcandalum impedit matrimoniū contrahendum. Item contra famam probatio admittitur.

g ¶ *Bannis.*] Id eſt denunciationibus: & hodie conſuetudo ita reducta eſt ad ius commune. ï. *de clande. deſpon. cum inhibitio.*

¶ *Glo. ſeq. nos rationem reddit contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Licet fama priuatum.*] Et ſic eſt fama aliquid, quod dicitur occultum, ſiue priuatum. ſ. *de coha. cler. & mulie.* & ideo fama dicitur priuatum impedimentum: quia per famam ſolam non conſtat de impedimento, niſi alia probatio adſit: *vt c. tua.* Sed ſi fama hæc erat de conſanguinitate, quare non interdicitur matrimonium? vt ï. *de conſan. & affi. ſuper eo.* quod ſignatur pro contrario, ſed non eſt contrarium: quia hic non conſtabat de fama: vt infra dicitur, ſed denunciatur fama: vel priuatum impedimentum deferebat, vnde primò debet inquiri de fama: contrarium intelligitur, quando conſtat de fama.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: arg. & remittit.*

i ¶ *Perſona grauis.*] Immò & turpis perſona videtur admitti ad impediendum. ſ. *eo. præterea* 2. Sed iſtud obtinet, cum impedimentum oritur à perſona denunciante [d] conſanguinitatem, quæ tenetur reuelare impedimentum conſanguineo, 35. q. 3. *ſi homo.* Eſt ergo hic arg. quod criminoſi non admittuntur ad denunciationem criminum. arg. 35. q. 6. *epiſcopus in ſynodo.* & ſ. *de teſtibus cogen. præterea.* §. 1. de hoc no. 2. q. 1. *ſi peccauerit.*

¶ *Gloſſa ſequens alleg. duas concor. & ſignat vnum contrarium.*

† *In codice Barbatiana: & ille diſſenſerit in eandem, & diſſentiat.*

† *nec aliud aliquid egerit.*

† *De multiplici errore circa matrimonium, & qualis error illud impediat. Vide Magiſtrum, & Theologos l. 4. ſent. diſt. 30.*

† *videtur.*

a *Et rectè, nam aliter daretur omnibus matrimonia contrahentibus materia ſic prætendendi, vt poſtea diuerterent à coniugibus, ſi diſplicerent. Ioā. And.*

b *Id eſt, materia, & forma, quā qualis ſit in ſacramento matrimonij, multis diſceptatur à Theologis ſcholaſticis: ſed de hoc articulo vide plenè per Sotum. l. 4. ſen. diſt. 1. q. 1. ar. 6. & diſ. 25. q. 2. ar. 2. ad 1. argum.*

§ *Cap. 2. e. tt. in 4. cōp. Denunciandum eſt publice in eccleſiis, antequam matrimonium ſit contrahendum. concilium Lateran. ſub Innocentio 3. c. 51. & concilium Trid. ſeſſ. 24. in decreto de refor. matrimonij. c. 1.*

† *Vide Iulium Clarū in ſua pract. crim. §. 6. q. 6. vnde intelliges, quæ adhuc locū ſpectant.*

† *offerātur.*

† *Vide citatos ſupra hoc tit. in c. præterea.*

c *Et fortè dicebantur banna, quia ſub banno, vel ſub pœna excommunicationis præcipiebat ſacerdos, quod nullum impedimenta celaret. ar. 16. q. 1. ſtatuimus. ſecūdū Hoſt. Ioann. And.*

d *De hoc articulo vide latius hic per Hoſtienſem, & Ioā. And.*

a ¶ *De ſo-*

a ¶ *De fama.*] Ergo fama probari poteſt ĩ. *de teſti. tam litteris. & c. cùm cauſam.* 2. Arg. contra. j. *de accuſa. inquiſitionis. in fin.* Item ſola denunciatio non impedit matrimonium, niſi adſit fama, & ita ſola fama impedit matrimonium. j. *de conſang. & affi. ſuper eo.* & vnus teſtis ĩ. *de teſt. ſuper eo.* 2. ſed iſte denuncians non teſtificabit.

nũciet, ꝙ hi, qui ſunt matrimonio copulandi, ſe propinquitate contingãt, & de fama [a], vel ſcandalo [b] doceat: aut etiã per te ipſum poſſis certificari de plano [c], non ſolùm debes iuramenta parentum ſponte oblata non recipere, verũ etiam eos, qui ſic cõtrahere nituntur, ſi moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali contractu deſiſtant: vel contra famam [d] huiuſmodi, ſecundũ tuæ diſcretionis arbitrium [e], iuramenta exhibeant propinquorum. Alioqui ſi perſona denuncians non extiterit talis, vt diximus: vel † de fama, vel de ſcandalo non poterit edocere: ad deſiſtendum monere poteris, non compellere, contrahentes.

¶ Honorius iij. Epiſcopo Bergueñ. †

¶ *Mulieri, quæ negat ſe in matrimoniũ cõſenſiſſe, nõ creditur, marito probãte contrarium: ſecus ſi probat ſe cõſenſiſſe per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum.*

CAP. XXVIII.

CONſultationi † tuæ breuiter reſpondemus, quod mulieres, quæ veniũt ad valuas Eccleſiæ benedicendæ cum ſponſis, & ibi reclamantes aſſirmant ſe nunquam in eorum matrimonium conſenſiſſe, audiri (ſponſis legitimè probãtibus cõtrarium) non oportet: cùm legitimis, & idoneis teſtibus non debeat illarum ſimplex aſſertio [f] præualere. ¶ Sanè illis †, quæ benedictione accepta, mox à ſponſis aufugiũt ante carnis copulam [g] ſubſecutã, aſſerentes ſe nunquam in illos veraciter conſenſiſſe, ſed metu illato cõpulſas verba protuliſſe conſenſus, licèt animo diſſentirent, non ſtatim eſt audientia deneganda: ſed de illato metu eſt cum diligentia [h] inquirendũ: & ſi talis metus inueniatur illatus, qui cadere potuit in conſtãtem [i] virum †, erunt non immeritò audiendæ.

Gregorius ix.

¶ *In matrimoniis, & ſpõſalibus debet eſſe libertas, vnde in eis promiſſio pœna non obligat.*

CAP. XXIX.

GEmma † mulier nobis expoſuit, quòd cùm T. filia eius cum C. contraxit † matrimonium. B. de Alferio † ea occaſione, quòd inter P. filiũ ſuũ, & prędictã puellam infra ſeptenniũ [k] conſtitutos, ſponſalia contracta fuerunt, pœnã ſoluendã à parte, quæ contrauenirct in ſtipulatione appoſitam, ab ipſa nititur extorquere. Cum itaque libera [l] matrimonia eſſe debeãt, & ideo talis ſtipulatio [m], propter pœnæ interpoſitionem † ſit meritò improbanda: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, eundem B. vt ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶ *Gl. ſequens elicit vnum notabile.*

b ¶ *Scandalo.*] Nota, ꝙ propter ſcãdalũ impeditur matrimonium, vt hic patet. ſic j. *de cog. ſpi. ſuper eo. in fin.* Et ita habes, ꝙ ſcandalum, ſiue conſuetudo reddit aliquos inhabiles ad contrahendum: ſecũdùm quòd notat in illa decre. *ſuper eo.*

c ¶ *De plano.*] Summaria cognitio ſufficit hic. ſic j. *de accu. ſicut olim. & c. olim.* ſic eodem modo vr. ꝙ iudex poſſit inquirere de fama alicuius de plano, & ſine iudiciorũ ſtrepitu. multiplex enim clamor famã inducit, ita vt prælatũ moueat ad inquirendum. j. *de accu. qualiter, & quando.* 2.

¶ *Gloſſa ſequens elicit vnum notabile.*

d ¶ *Famã.*] Nota hic ꝙ ſi probes famam cõtra aliquem, ꝙ poteſt probari contrarium ad ſ…endam famam: & ita ſi probaſti aliquem eſſe malæ famæ, ipſe poteſt probare ſe eſſe bonæ famæ. 2. q. 5. *presbyter. & c. ſi mala.*

e ¶ *Arbitriũ.*] Quaſi dicat, licèt multa diximus, & te inſtruxerimus, & multa dicant iura circa hanc materiam, tamen cùm ex variis cauſis varia præſumantur, nec ꝓ malitiam hominum, & varietatem temporum certa regula dari poſſit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pẽſatis perſonis, cauſis, & tẽporibus, facias hoc, vel illud. arg. j. *de homi. ſicut. de tranſac. c. fi. ff. de vſur. mora. ff. de teſti. l.* 1. *ff. de ver. ob. continuus.* & not. ĩ. c. *prætereà.* 2. *& cap. ſicut. in fi. &* j. *c. ſeq.* ſecundùm Hoſtienſem. Ioan. And.

CONſultationi.] Duos caſus determinat. Secundus ibi, *Sanè.* Abb.

CASVS. Conſuetudo eſt in quibuſdam locis, quod ſponſus, & ſpõſa, cùm debẽt benedici, veniũt ad valuas Eccleſię, id eſt, ad oſtia eccleſiæ: ſpõſa tunc dicit, quod nunquã conſenſit in ſponſum matrimonialiter: ſed ſpõſus vult probare contrariũ: ſcilicet quod in matrimoniũ illius cõſenſit? Quæritur, vtrum ſponſa ſit audienda: & dicitur, quod nõ debet audiri, cùm eius ſimplex aſſertio nõ debeat legitimis teſtibus præualere. Secũdò ponitur alius caſus: Quidam deſponſauerũt aliquas in vxores: ſponſæ benedictione recepta, ſtatim ante carnalẽ copulam aufugiunt à ſponſis, dicentes ſe nullatenus in illos cõſenſiſſe, ſed compulſæ per metum proferebãt verba cõſenſus, ſed animo diſſentiebant. Quæritur, vtrùm iſtæ ſponſæ ſint audiendæ? Reſpondet, ꝙ ſic: & ſi talis metus probatus fuerit, qui poſſit cadere in conſtantem virum, à ſpõſis meritò ſunt ſeparandæ. Nota, ꝙ potiùs teſtibus credendum eſt, quàm ſimplici aſſertioni alicuius. Item matrimonium per metum contractũ, qui poſſit cadere in conſtantem virum, non valet.

f ¶ *Aſſertio.*] Aſſertioni illarum non eſt credẽdum, ſed potiùs teſtibus, qui iurati probauerunt contrariũ, ergo ſi vellent probare contrarium, videtur, quòd ſint audiendæ: ſed nõ videtur, quòd poſſent hoc probare, cùm ſit negatiua, ſcilicet quòd nunquam conſenſerunt. ĩ. *de elec. bonæ memoriæ.* immò poſſent probare metum, vt dicit in fi.

g ¶ *Ante carnis copulã.*] Secus ſi poſt: quia tũc cõſenſiſſe videntur [h], ita quòd poſtea in contrarium reclamantes non audiantur. ĩ. *eo. ad id quod. & j. qui ma. accuſ. poſ. inſuper.*

h ¶ *Cum diligentia.*] Nota quod dicit, cũ diligẽtia: quia vbi maius periculũ vertitur, cautiùs, & diligentiùs agendum eſt. 7. q. 1. c. *vlt.* & circa maiora maius periculum vertitur. 42. *diſt. quieſcamus. ff. ad Car. l.* 1. *§. ſi quis §.* 1. *& arg.* 61. *diſt. miramur.* vnde cauſæ matrimoniales nõ ſunt committendæ niſi iuriſperitis [c]; & qui poteſtatem habeant iudicandi. j. *de conſan. & affi. ex litteris in fin.*

ADDITIO. Nec poteſt compromitti matrimoniis. *ſupra de tranſact. vlt. &* ĩ. *de reſtit. in integ. c. penul.*

i ¶ *In conſtantem.*] Sic ĩ. *eo. Veniens.* 2. Et talis mẽtus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. *C. de tranſact. interpoſitas.* ĩ. *de his, quæ vi, metuùe cauſa. ſi. cum dilecti, & c. perlatum.* 31. *q.* 2. *Lotharius. & ead. cauſa. q.* 2. *ſi verum.* aliàs vanus timor non excuſat. *ff. quod me. cauſa. metum autem.* 2. *ff. de re iudic. ſi quis ab alio.* Ber.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio diſcutitur iudicantis. *ff. quibus ex cau. ma. in metus.*

GEmma.] Duo facit. Primò ponit mulieris querelam. Secundò dat iudicem ibi, *Cum itaque.* Abbas Siculus.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum eſſet infra vij. annum conſtituta, contraxit ſponſalia cum Petro filio B. de Alferio, præſentibus ipſa Gemma, & B. prædicto, pœna fuit appoſita à parentibus, vt pars quæ contrauenirct, pœnam alteri parti perſolueret. Poſtmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine: Vnde hac occaſione dictus B. à prædicta Gemma pœnam in ſtipulatione appoſitam nititur extorquere: vnde conqueſta eſt domino Papæ: Papa dicit, cùm matrimonia libera debeant eſſe, & ideo ſtipulatio pœnæ in matrimonio, vel ſponſalibus appoſita meritò ſit improbanda: Mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, iudex dictum B. per excommunicationem compellat, vt à petitione dictæ pœnæ deſiſtat. Nota, quòd matrimonia, ſiue ſponſalia libera debent eſſe ab omni coactione perſonæ, vel pecuniæ: & ſi pœna fuerit appoſita, non tenet promiſſio, ſiue ſtipulatio pœnæ.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duas lecturas: ſecundùm primam duplex eſt cauſa: iuxta ſecundam vna tantum.*

k ¶ *Infra ſeptenniũ.*] nõ Vnde tenuerũt ſpõſalia. j. *tit. prox. litteras. acceſſit &* ĩ. *de teſti. ſpo. ex parte.* ergo nec pœna etiamſi licita fuiſſet, aliàs non tenuit: quia ſi principale non tenuit, nec acceſſorium. ĩ *de re iud. cùm inter. & C. de lega. non dubium.* cũ *ſuis concor.* ſed ſi poſt vij. annos, fortè conſenſerant: & tenuerunt ſponſalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

l ¶ *Libera debeant.*] Ab omni coactione. *ſuprà. eod. cùm locum & cap. requiſiuit.* & etiam à pœna pecuniaria, vt hic patet.

¶ *Gloſſa ſequẽs recitatur per q. ſcilicet an teneat ſtipulatio arrharum? tenet, quòd ſic. arg. contrarium, redit ad primum.*

m ¶ *Stipulatio.*] Stipulatio pœnæ in ſponſalibus appoſita non tenet propter rationem, quæ redditur in littera: ſed arrhas datas pro ſponſalibus perficiendis amittit, qui reſilit ſine iuſta cauſa. *C. de ſpon. l. vlt. & ff. de verbor. oblig. Titia.* vnde hæc decretalis ſumpta fuit. *C. de inutil. ſtipul. l.* 2. *& hic.* Sed videtur, quòd idem ſit in arrha, quod dicitur de pœna: quia eadem

† & de fama, &c.

† Beſguenẽ. † Beſguen. † Beſguecẽ. † Beſguon. † Bononiẽ.

† *Vide præ aliis hic Henricũ Boich. & propoſitum.*

a *Hæc gloſſula videtur eſſe Ioan. And. vt finis indicat.*

b *Niſi appareat cauſam iuſtam deſẽtas, & cognitas ſecundum Vin. Io. And.*

† *Vide Couarruuiam in Epitome* lib. 4. decretaliũ p. 2. ca. 3. §. 4. & ſa. *adde citatas* ĩ. hoc ti. in ca. cũ locum.

† *Adde quis dicatur conſtans metus, ne. gl. & doct.* in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acqui. hære.

† *Vide conc. Trid. ſeſſ.* 24. de refor. matri. c. 9. *& Couarru. uiam* in epitome lib. 4. decretal. p. 2. c. 3. §. 7.

† contraxerit.

† de Alſio.

† impoſitionem.

c *Per iuriſperitos non intelligas laicos, ſed eos, qui habent notitiã vtriuſque iuris, & theologiæ nam cauſæ matrimoniales iudicibus Eccleſiaſticis ſunt committendæ. con. Tri. ſeſſ.* 24. de ſacramento matri. c. 12.

dem

dem eſt ratio vtrobique: ergo eadem debet eſſe prohibitio, & idem ius. *de confirm. cùm dilecta, cum alijs concord. ibi poſitis.* & *ſ. de tranſla. inter corporalia.* ſed ſecus eſt ſecundùm leges, vt dicit lex prædicta *de ſpon. in C.*

Additio Vel dic, quòd artha eſt res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo artha poteſt eſſe in matrimonio, pœna verò nō: quia res eſt odioſa, vt ibi dicitur.

bic fuiſſe ſubſtātia, & forma: quia cōſenſus, & forma fuit hic. licèt per verba de futuro, quæ per carnalē copulā ſubſequētem fiunt de præſenti præſumptiuè: ſed per carnalem copulā ſubſequentem præſumitur conſenſus, per verba præcedentia deſignatus forma, licèt illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

¶ Idem Epiſcopo Cenomaneñ.

¶ Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per carnalem copulā ſubſecutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tātùm. Hoc dicit cum cap. fin. infrà, eod.

CAP. XXX.

IS †, qui fidem dedit M. mulieri ſuper matrimonio contrahendo, carnali copula ſubſecuta, etſi in facie Eccleſiæ ducat aliam, & cognoſcat, ad primam redire tenetur [a]: quia licèt præſumptum primum matrimonium videatur, contra præſumptionem [b] tamen huiuſmodi non eſt probatio admittēda. Ex quo ſequitur, quòd nec verū, nec aliquod cenſetur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum.

¶ Idem.

¶ Sponſalia de præſenti nō ſoluuntur per ſequens matrimoniū, etiam carnali copula conſummatum: ſed ſponſalia de futuro etiā iurata, ſoluuntur per ſequentia de præſenti.

CAP. XXXI.

SI † inter virum, & mulierem legitimus conſenſus interueniat de præſenti, ita quòd vnus alterum mutuo conſenſu, verbis conſuetis expreſſo, recipiat vtroque dicente [c]: Ego te in meam accipio: &, Ego te accipio in meum: vel alia verba [d] conſenſum exprimentia de præſenti: ſiue ſit iuramentum [e] interpoſitum, ſiue non: non liceat alteri ad alia vota [f] tranſire: quod ſi fecerit, ſecundum matrimonium de facto contractum (etiamſi ſit carnalis copula ſubſecuta) ſeparari debet, & primum in ſuā firmitate manere. ¶ Verùm ſi inter ipſos acceſſit † tantūmodo promiſſio de futuro, vtroque dicente alteri: Ego te recipiā in meā: &, Ego te in meum: ſiue verba ſimilia: ſi alius mulierem illam per verba de præſenti deſponſauerit, etiamſi inter ipſam, & primum, iuramentum interuenerit (ſicut dicimus) de futuro, huiuſmodi deſponſationis intuitu, ſecundum matrimonium non poterit ſepara [g], ſed eis eſt de violatione fidei pœnitentia iniungenda.

Idem.

¶ Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium.

CAP. XXXII.

ADoleſcens †, qui deſponſatam ſibi per verba de futuro, licèt ſæpe niſus fuerit, carnaliter non cognoſcens, cum tali

---

IS *qui fidem.*] Primò ponit thema, ex quo tacitè elicitur quæſtio. Secundò illā ſoluit, & rationē ſubmittit ibi, *Ad primam.* Abbas.

† *Præter Hi[illegible] Bouch. & Præpoſitū hic, vide Couarruuiā* in epitome li. 4. decretalium p. 1. c. 4. §. 1.

Casvs. Quidam iuuenis dedit fidē cuidam mulieri, quòd eam duceret in vxorem, & eam poſtmodū carnaliter cognouit, poſtea in facie Eccleſiæ cum alia matrimonium contraxit: Quæritur, quam iſtarum debeat habere? Dicitur, quòd ad primam redire tenetur: quia licèt præſumptum primum matrimonium videatur: tamen contra talem præſumptionem probatio in contrarium non eſt admittenda. Vnde ſequitur, quòd matrimoniū poſtea de facto cōtractum, nullum ſit. Not. quòd hæc eſt præſumptio iuris, & de iure, contra quam probatio nō admittitur.

† *Vide Dominicum Sotum* l. 4. ſen. d. 7. q. 2. ar. 5. *Syluestrū* in ſumma, verbo, ſpōſalis, qu. 10. & *Couarruuiam* in epitome lib. 4. decretaliū. p. 2. c. 5.

a *De materia huius gl. vt. & Alciatū* in tract. de præſumptionibus, & *Ioannem Millenum* in practica criminali tractatu de præſumptione, & *Simācam* in Catholicis inſtit. tit. 50.

b *Cancellatio chirographi præſumptionē facit de ſolutione debiti, recipit tamen probationem in contrarium. Ioan. And.*

a ¶ *Redire tenetur.*] Sic *ſ. eod. veniens.* & *j. de cond. appo. de illis.* & *c. per tuas.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit circa præſūptiones, in fin. obiicit, & ſoluit.*

b ¶ *Contra præſumptionē.*] Nota circa huiuſmodi præſumptiones [a]: quòd præſumptio alia eſt iuris, & canonis, ſiue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præſumptio iuris, & canonis, ſiue legis, ſiue iuris, ſiue de iure, quod idē eſt, nō recipit probationē in contrariū, vt lex præſumit, mulierē ſtipulatā dotē ſibi reddi, q non eſt ſtipulata: & ſi quis vellet probare contrarium, nō auditur. *C. de rei vxo. actio. l. 1. §. 1.* Idē eſt in arrogato, qui ſemper intelligitur ſtipulatus quartā partē de bonis arrogatoris, ſi emācipatur. *ff. de ado. ſi arrogator.* & de tali loquitur hic. Et ita præſumptum dicitur iſtud matrimoniū. ſimilis præſūptio eſt 11. *q. 1. ſi quis clericorum.* & *j. qui ma. accu. poſſ. inſuper.* ſim. *ſ. eo. ad id quod.* & 54. *diſt. fraternitatem.* & *j. de Iuda cap. vlt.* quod loquitur in eodem caſu cum *c. fraternitatem.* Præſūptio hominis eſt, cùm præſumitur contra aliquē hominē propter malam famam: contra hanc præſumptionem bene admittitur probatio in contrarium. *ſ. eo. cùm in tua.* & 2. *q. 5. presbyter.* & *c. ſi mala fama. j. de pur. ca. cùm P.* & *ff. quod me. cau. nō eſt veriſimile.* Præſumptio naturæ eſt, vt cū exhæredo filium meū, præſumitur cōtra me, quòd iniuſtè exhæredauerim eū, & hoc propter naturam: & ideo hæredes mei probare tenētur, quòd iuſtè exhæredauerim eum. *C. de inof. teſt. l. omnimodo. ver. ſi tamen.* Præſumptio facti alia præcedētis circa futura, vt ſi ſemel calūniatus es contra me, & iterū velis me accuſare, pſumitur modò te velle iterum calumniari. *ff. de accu. ſi cui § iiſdem,* 3. *q.* 10. *placuit.* & *c. ſi accuſatorum.* & *ſ. de præſump. mandata.* & *c. ſcribam eis.* Præſumptio facti ſubſequētis circa præterita eſt, vt ſi aliqui fuerint accuſati de crimine adulterij, quod depellebāt prætextu proximitatis, ſi poſtea in matrimoniū ſe coniunxerint, manifeſtè præſumit facinus, in quo accuſati fuerint. *C. de adul. ſi ea quæ adultery. ff. ad Macedo. item ſi filius. alias incipit, ſed Iulianus. § interdū circa fi.* & *in Auth. vt nulli iudi. § ſi quis verò. coll. 9.* Et eſt alia præſumptio iuris tantū, vt ſi vir diu cohabitauit vxori, præſumitur ab eo cognita 32. *q. 1. dixit dñs.* & 27. *q. 1. nec aliqua.* & contra hanc præſumptionem probatio admitti. *ut. ſ. de probat. propoſuiſti.* & *ff. de proba. ſi chirographū* [b]. ſed hic nō fuit ſubſtantia, & forma coniugalis contractus, de qua dicitur *ſ. eo. tua.* vnde non eſt matrimonium. Satis dicitur

SI *inter virum.*] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Verùm.* Abbas Sic.

Casvs. Si inter virum, & vxorem conſenſus de præſenti interuenerit ſub hac forma verborum: ego accipio te in meam: &, ego accipio te in meum: vel alia verba conſenſum exprimentia de præſenti: ſiue iuramentum interuenerit, ſiue nō, nō licet alteri poſtmodū ad alia vota tranſire: quod ſi fecerit, etiāſi carnalis copula ſit ſubſecuta, debēt ſeparari, & primum matrimonium in ſua firmitate manere. Sed ſi inter eos verba interuenerint de futuro, vtroque dicente alteri, Ego accipiam te in meam, &, Ego accipiam te in meum: vel ſimilia verba: ſi alter cum altera per verba de præſenti poſtmodum cōtraxerit, non debēt ſeparari, etiāſi inter ipſam, & primum iuramentū interuenerit, ſed de fide mentita ei eſt pœnitentia iniungenda. Nota, quòd iuramētū non eſt de ſubſtantia matrimonij.

† *acceſſerit.*

† *Præter Do[illegible] Boraes hic, vide Gemmanum, & Foācum* in c. 1. §. idem. de deſponſat. impu. li. 6. *Syluestrum* in ſumma: verbo, matrimonium. 2. q. 16. & *Alciatum* tract. de præſumptio. regula 3. præſumptione 38.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. alleg. 2. iura: ſubdit ſigna ſufficere, alleg. contrarium.*

c ¶ *Dicente.*] Ergo altero loquente tantū non eſt matrimoniū: quia non loquens ſuum conſenſum nō exprimit. arg. 30. *q. 2. c. 1.* Item arg. quòd qui tacet, non conſentit. quia verba ſunt neceſſaria conſenſum exprimētia. *ſ. eo. tua.* ſim. *ff. de procu. filius familias. § inuitum* [c]. & ſi cōſenſum exprimat alter aliquo ſigno, vel nutu licèt nihil exprimat ore, ſatis videtur idē. Arg. cōtra, quòd non ſit matrimonium: quia ſtipulatio non contrahitur niſi vtroque loquente, etiamſi annuat ſine verbis *ff. de ver. obl. l. 1. in prin.* & *§ ſi quis ita.* ergo idem in matrimonio. arg. iſtius litteræ, *vtroque dicente.* muti tamē ſine iſta forma cōtrahere poſſunt, dum tamen conſenſum exprimant ſignis, *ſ. eod. cùm apud.* & *ff. de iure do. mutus.* arg. *ff. de tute. muto.* & illa ſigna æquipollent huic formæ. & ita non refert, dummodo conſenſus exprimatur, etiam in loquente ſubſecuta ſubarthatione per immiſſionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potiùs, quàm loquantur, maximè præſentibus parentibus, 32. *q. 2. honorantur.*

c *Dicitur procurator innuens, qui expreſſè non conſentit. Io. And.*

d ¶ *Alia verba.*] *ſ. eo. ex parte.* & 30. *q. 5. § ſi quis diuinis.*

e ¶ *Iuramentum.*] Et ita iuramentum non eſt de ſubſtantia matrimonij.

f ¶ *Ad alia vota.*] Ad religionem tamen bene poſſet ante carnalem copulam tranſire. *ſ. de conuer. coniug. ex publico.*

¶ *Glo. ſeq. dat vnum ſimile.*

g ¶ *Non poterit ſeparari.*] Quia fortius vinculū ſuperuenit, & ſic ſoluuntur ſponſalia, non obſtāte iuramēto: ſic & votū ſimplex ſoluitur ſuperueniente matrimonio. 27. *diſt. ſi vir.* & 27. *q. 1. nuptiarum.* & minùs punitur propter bonum matrimonij ſubſequentis, vt *c. ſi vir.* Bern.

ADoleſcens.] Ponit dictum, cauſam inſerens ibi, *Cum qua.* Abbas.

Casvs. Adoleſcēs quidā cū quadā contraxit, per verba de futuro, niſus fuit ſæpe illā cognoſcere, ſed non potuit: poſtmodū cū alia cōtraxit per verba de præſēti: Quæritur, q illarū debeat habere? Dicitur quòd primā habere nō poteſt: quia cū illa nō fuit verū matrimoniū, nec præſumptū: quia conatus non habuit effectū, & ita ſecundā habebit vxorē. Nota quòd conatus, ſiue voluntas ſine effectu non nocet: & verba cū effectu accipiēda ſunt.

¶ *De*

a ¶ *De præſenti contraxit.*] Et ſic ſoluta fuerunt priora ſponſalia. ſ. c. *prox.* & j. *de ſpon. duorum duobus.* & ſic remanebit cum ſecunda, & aget pœnitentiam de fide mentita, vt dicit c. *duobus.* Ber.

b ¶ *Nec præſumptum.*] Verum non fuit, quia ibi non fuit conſenſus de præſenti, præſumptum non fuit: quia non fuit carnalis copula ſubſecuta. De præſumpto matrimonio habes ſ. *eo. ti. que.* ſ. *de re iud. tenor.* vbi de hoc. & 27. q. *ſi ipſius vero.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. effectum ponderandum, non conatum, vel verba, allegans plura in cõtrarium.*

c ¶ *Conatus.*] Nota, quod conatus, ſiue voluntas ſine effectu non nocet, vt hic pater. & *de pœn. diſt. 1. §. hac autem verba.* & *§. cogitationis pœnam.* & ff. *quod met. ca. vel hypo. ſolu. ſicut §. ſi voluntate.* & 17. q. 4. *ſi quis ſuadente.* & ff. *quod quiſque iur. l. 1. in fi.* Et cum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus eſt, ita vt ſniſa teneat: & ſi nulla eſt ſniſa, non dr condemnatus. ff. *de re iudi. ſ. ſe. §. condemnatum.* Itẽ arg. quod verba cum effectu ſunt accipienda. ſ. *de cler. non reſid. relatum.* & ff. *ne quis eum qui in ius vo. eſt vi exi. l. pen. §. docere.* Ar. contra, quod voluntas ſeu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis ſine effectu. ſ. *de bigã. nu.* & *c. vlt.* & 51. *diſt. ſi quis poſt acceptum.* & *de pœni. diſt. 1. ſi quis non dicam. ſi quis cum telo.* & *quatuor §§ ſeq.* & ff. *de extraor. cri. l. 1.* & C. *ſi quacunque præd. po. l. 1. in prin.* a & ſ. *eo iuuenis.*

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpil. *Vide cõcilium Tridem.* ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 9. *B. Thomã* in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 47. art. 6. & *Sotum* l. 4. ſent. diſt. 29. q. 1. art. 4.

a *Punitur in x. libris aurei prædatoris poteſtate, qui minus pro nuptiis infert ſubrectè, vel parentibus; etiamſi nuptias non peregerit. Ioan. And.*

poſtmodum per verba de præſenti contraxit [a]: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus: nec præſumptum [b], cum conatus [c] non habuiſſet eff. ctum: ſed ſecundam debet habere vxorem.

TITVLVS II.

De deſponſatione impuberum.

¶ Hormiſda Euſebio Epiſcopo.

¶ *Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit, pro pubere verò non, niſi conſentiat.*

CAP. I.

TVA † fraternitas requiſiuit de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, ſi ſine voluntate adulti filij facere poteſt. Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit [d] filius, fieri non poſſe. ¶ Poteſt autem filium nondum adultum (voluntas cuius diſcerni non poteſt) pater, cui vult, matrimonio tradere: Et poſtquam filius peruenerit ad perfectam ætatẽ, omnino debet [e] hoc adimplere.

nisi pater dederit ei turpem, vel moribus ſuis indignum. ff. *de ſpon. ſed quæ patris.* ſecus tamen ſecundùm canones [b]. ſ. *tit. prox. cùm locum.* & 27. q. 2. *ſufficiat.* Ber.

e ¶ *Debet.*] Debito honeſtatis, nõ neceſſitatis. ſ. *de teſt. c. 1.*

VBi non eſt.] Primò ponit dictum. Secũdò excipit ibi, *Niſi.* Tertiò exemplificat ibi, *Vtpote.* Abb.

b *Neque eſt à ſanctione canonũ recedendum, quicquid leges cauſam habent.*

¶ Nicolaus Papa.

¶ *Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono coniungi non debent.*

CAP. II.

VBi † non eſt conſenſus [f]: & infrà. ¶ Diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui, quorũ vterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus [g] determinatam non peruenerit, coniungantur [h]: Niſi forte aliqua vrgentiſſima neceſſitate interueniente: vtpote pro bono pacis [i] talis coniunctio toleretur.

Casvs. Dicitur hic, quod aliqui, quorũ vterque, vel alter, ad legitimam ætatem ad matrimonium non peruenerit, coniungi non debent, niſi forte aliqua iuſta cauſa interueniente, vt putà pro bono pacis, cuius contrarium fuit cauſa huius prohibitionis: putà contrahebant aliqui in minori ætate, cùm ad ætatem legitimam peruenie bant, diſplicebat alteri, & ſic non contrahebant [...] quod ſcandalum, & odium inter parentes oriebatur. Nota, quod pro bono pacis tolerando toleratur matrimonium, quod aliàs fieri interdiceretur.

f ¶ *Conſenſus.*] Verus, vel præſumptus.

g ¶ *Canonibus.*] Ætas ad matrimonium contrahẽdum tam ſecundùm leges, quàm ſecũdum canones eſt xij. annorũ in fœmina. ff. *de ritu nup. minorem.* & j. *eo. continebatur.* In viro xiiij. annorum. j. *eo. atteſtationes.* quantum ad ſponſalia ætas vij. ann. ff. *de deſpon.* & in ſponſalibus j. *eo. litteras. acceſſit.* & *c. duo.* Ber.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cõp. *Panor.* li. 6. t. 11. c. 3. ſiue c. 122. *Gratianus* 30. q. 2. c. *ſibi nõ eſt.* *Vide Sylueſtrum in ſũma: verbo, ſponſalia* q. 3.

† Lib. 11. *Etymologiarum*, ca. 1. & c. 7. eo. t. in 1. cõp. *Et vide pro cæteris hic Hoſt.*

† *Fortaſſis legendum, à pudendis, vt apud Iſidorũ: quod & textus conuenit. ſequitur enim: quia hæc loco primo lanuginẽ ducunt: quod rectè obſeruat Antonius Auguſtinus, ſed de his vocibus conſule humaniorũ litterarum profeſſores.*

¶ Iſidorus †.

¶ *Puberes ſunt quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere, & generare poſſunt.*

CAP. III.

PVberes à pube ſunt vocati, id eſt, à pudentia [k] † corporis nuncupati: quia hæc loca primò lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem exiſtimant: id eſt, cùm eſſe puberem, qui xiiij. annos [l] impleuit, quamuis tardiſſimè [m] pubeſcat. Certum autem eſt eum puberem eſſe, qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare [n] iam poteſt. ¶ Et puerperæ ſunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

¶ *Gl. ſeq. ponit duas lect.*

h ¶ *Coniungantur.*] Matrimonialiter: quia conſentire non poſſunt. j. *de frigid. & maleſi. quod ſedem.* Vel intellige quantùm ad ſponſalia: & ideo prohibentur, quia ſæpe mutant poſtea voluntatem, vnde propterea oritur diſcordia inter ipſos: & diſſentientes conſanguineis copulantur, vt ſ. *tit. prox. iuuenis.* quod eſſe non poteſt. ſ. *tit. prox. ſponſam.* Ber.

i ¶ *Pacis.*] Nota pro bono pacis admittendum, quod aliàs prohibetur. 3. q. 6. *hoc quippe.* Vnde verſus:

Pax vt ſeruetur, moderamen iuris habetur.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ *Suprà viſum eſt de ſponſalibus in genere, nunc de eis ſubmittit in ſpecie: ſcilicet de illis quæ contrahuntur per impuberes. Vel aliter, & ſic: Quia ad ſponſalia contrahenda, certa ætas determinata eſt à iure: ideo ſubiicitur iſta rubrica, in qua tractat de ætate habili ad ſponſalia, ideo, &c.*

De hac materia vide 30. q. 2. & facit. 20. q. 1. c. 1. & *repetitur in Sexto. Abbas.*

TVa fraternitas.] Habet tria dicta: ſecundum ibi, *Poteſt.* tertium ibi, *Et poſtquam.* Abbas Siculus.

Casvs. Pater vult, quod filius eius contrahat cum aliqua muliere, filius adultus non vult cum illa contrahere: Quæritur, an pater filium compellere poſſit, vt cum illa contrahat? Dicitur, quòd ſi filius non conſentit, hoc fieri non poteſt. Sed filium nondum adultum poteſt pater, cui vult, in matrimonium tradere, quia ipſius voluntas adhuc diſcerni non poteſt Sed poſtquam venerit ad legitimam ætatem, debet factum patris ratum habere, ſi ſibi placuerit: ſed non compellitur. Nota, quòd libera debet eſſe voluntas in matrimonio contrahendo: & filius non adultus in hoc patri ſubiacet. Item pater non poteſt cogere filium adultum ad contrahendum. Filium verò non adultum cogere poteſt, vt videtur, quòd verum eſt quoad ſponſalia, nõ quoad matrimonium: quod patet, cum dicitur in littera: dum venerit ad legitimam ætatem: & illud quod poſtea ſequitur, debet exponi de debito honeſtatis, non neceſſitatis.

¶ *Glo. ſeq. voc. per q. quid ſi filius, vel filia coactione patris, &c.*

d ¶ *Conſentit.*] Si coactione paterna ductus conſentiret in aliquam, quam aliàs nõ eſſet ducturus, eam voluiſſe vr, & eſt matrimonium. ff. *de rit. nup. ſi patre.* cogi tamen non debet. ff. *de nup. non cogitur.* & C. *de nupt. nec filium.* nec poteſt eum compellere inuitum. ff. *de ſpon. filiofamilias.* quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus conſueuerunt habere. ſ. *tit. prox. requiſiuit.* & 31. q. 2. §. 1. ſecus videtur de filia ſm legesnam illa contradicere nõ poteſt,

PVberes.] Primò narrat dictum. Secundò refert vnam opinionem ibi. *Quidam.* Tertiò aliud dictum ibi, *Certum.* Quartò aliud ibi, *Et puerperæ.* Abbas.

Casvs. Iſidorus interpretatur, quis dicatur pubes: dicitur etiam pubes à pudentia corporis, quia loca illa primò lanuginem ducunt. Quidam tamen computant pubertatem ex annis primis, id eſt, illum puberem dicunt, qui annum xiiij. compleuit, quamuis tardiùs pubeſcat. Sed verum eſt, illum puberem eſſe, qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare poſſit: & puerperæ dicuntur, quæ in puerilibus annis pariunt. Nota, quod in matrimonio contrahendo non debet conſiderari tempus, ſed vtrùm ſit talis, qui generare, vel concipere poſſit, tam in maſculo, quàm in fœmina.

k ¶ *Pudentia.*] Id eſt, pudore, quam patiebantur inſpicientes, & inſpecti in partibus, ſiue membris pudendis: vt *inſtit. quib. mo. tu. fi. circa prin.*

c *Idẽ dicit Alanus in c. 2. 3. co. tit. in 1. compil. quod omiſſit in hac ſua collectione Raymundus: hac tamẽ gloſſa optimo non placet hic Io. And. ut omnes videre.*

l ¶ *Xiiij annos.*] 20. q. 1. *illud.* & ſ. *de regular. ad noſtram.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, opin. ponit, contrarium ſoluit.*

m ¶ *Tardiſſimè.*] Quid ſi iſte, qui iam compleuit xiiij annos, talis appareat, quod nullo modo poſſit generare, & contrahat, nũquid tenet matrimonium? Dicunt quidam, quod tenet matrimonium: contrarium credo [c], quia nec eſt pubes, vt j. dicitur. nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, quæ ſunt fides, proles, & ſacramentum. 27. q. 2. *omne itaque.* iſte non eſt talis, qui poſſit habere prolem, quod etiam ſatis patet per litteram ſequentem. Arg. contra. j. *eo de illis.*

¶ *Gloſſ. ſeq. diſtinguit pubertatem matrimonij, & tutela.*

n ¶ *Oſtẽdit, & generare.*] Ergo pubertas ex vigore naturali, nõ ex

ex annorum numero comprobatur: quod verum eſt quoad matrimonium contrahendum, vt dixi. ĩ. eo. de illis. 2. & c. vlt. ibi malitia ſupplet ætatem, ex quibus etiam probatur, quod matrimonium conſideratur, ex pubertate tantum, & non ex annorum numero: quoad tutelam, vel curam: ætas annorũ tamen conſideratur. *C. quando tu. vel cu. eſſe de. indecorum. inſti. qui. mo. finitur tu. in prin.* ſed quoad matrimonium bene inſpicitur mulier, & etiam vir, an ſint apti ad matrimonium 27. q. 2. *nec aliqua. & ĩ. de proba. propoſuiſti. & ca. cauſã matrimonij.* Ber.

† Herfor. † Herfordeuen.

¶Alexander iij. Herfordẽ. † Epiſcopo.

¶ *Ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio, non oritur impedimentum publicæ honeſtatis: ſecus ſi cum maiore, vel minore conſentiente poſt ſeptennium: & affinitas ſequens diſſoluit ſponſalia præcedentia de futuro.*

CAP. IV.

LItteras tuæ fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd cũ quidam eſſet perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis deſponſauit: procedente vero tempore, matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit: & *infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi præfatus vir matrem puellæ, antequam ſeptimum annum compleſſet, in vxorem accepit, matrimonium non diſſoluas [a]: cum deſponſationes huiuſmodi nullæ ſint, quæ in cunabulis fiunt †. Verùm ſi poſtquam puella ſeptimum annum compleuit, prædictus vir matrẽ eius accepit vxorem, cùm ſponſalia ex tunc [b] placere conſueuerint [c]: inter eos ſententiam diuortij non differas promulgare: nec ipſum filiam [d], ſeu matrem habere permittas.

¶Idem Eboracẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus, non creant publicæ honeſtatis iuſtitiam: ſponſalia verò aliqua ſit, licèt legitimo modo fuerint diſſoluta.*

LItteras.] Qui deſponſauit minorẽ ſeptennio, cũ eius matre contrahere poteſt: ſecus ſi tempore ſponſaliorum erat maior: quia ſi tunc fuit minor, & eadem voluntate permanente facta ſit maior: quia ſi cum matre contrahit, & eã cognoſcit, nec matrem habebit, nec filiam. h. d. Communis diuiſio. Secunda ibi. *Conſultationi.* Abb.

CASVS. Quidam cùm eſſet ætatis legitimæ ad matrimonium contrahendum, deſponſauit quandam puellam in cunabulis: poſtmodum cognouit matrẽ, & eam in vxorem accepit. Dubitabatur, an eam in vxorem habere poſſet? Reſpondet Papa, quod ſi præfatus vir matrem puellæ in vxorem accepit, antequam puella ſeptimũ annũ compleret, matrimonium tenet: quia huiuſmodi deſponſationes, quæ infra ſeptimũ annum fiunt, nullæ ſunt: veruntamen, ſi poſtquã puella vij. annum cõpleuit, vir ille matrem accepit, quia ex tunc placere conſueuerunt ſponſalia: matrimonium illud ſeparari debet. & nec matrem, nec filiam habere poterit. Nota, quod ſponſalia ante ſeptimum annum contracta nulla ſunt, poſt ſeptimum annum valeat, & tenent. Item quod ab initio non valuit, tractu temporis valere incipit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conciliũ Later. ſub Alex. 3. p. 12. c. 2. Et de impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis. Vide, quid nouiſſimè cauerit concilium Trid. ſeſſ. 24 de refor. matri. c. 1. adde citatos ĩ. tit. præcedenti c. ad audientiam. & de materia videto Couarruuiam in epitome l. 4. decretalium. p. 2. c. 2.

† Vide l. quantũ ff. de ſponſalibus: cum ibi notatis.

¶ *Gloſſ. ſeq. arg. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

a ¶ *Diſſoluas.*] Arg. quod ſponſalia contracta de facto non inducant publicæ honeſtatis iuſtitiam. arg. contra. ĩ. *tit. prox. ad audientiam.* vbi de hoc. *& c. iuuenis.*

b ¶ *Ex tunc.*] Scilicet, poſt ſeptem annos, 30. q. 2. c. *vltimo.*

c ¶ *Placere conſueuerint.*] Et ſi placuerit, ſola ratihabitione cõfirmantur, licet ab initio nulla fuiſſent: & intelliguntur ratum habere, niſi expreſſè contradixerint ætate legitima adueniente, vt hic colligitur: ſed intelligo, quòd ſponſalia debeant placere, cùm ſimul cohabitant: quia tunc intelliguntur conſentire: ex quo non contradicunt. *ff. de ritu nupt. minorem.* ſecus credo, ſi ſeorſum habitant: quia tunc non intelliguntur cõſentire, niſi vel verbo, vel ipſo facto, putà quia vadit ad domum ſuam, vel dat aliqua munuſcula, & conſimilia, quæ ſponſi facere conſueuerunt. arg. ad hoc infra *c. prox. in princ.* vbi dicit, *& poſtea in eum non conſenſerit.* Item arg. ad ea, quæ frequentius accidunt, iura adaptari debent. 28. *diſt. de Syracuſana. & ĩ. de de conſang. diuerſis fallacijs. C. de la. li. tol. l. vnica. §. ſed & ſi quis homini. & 14. q. 5. denique. & inſti. de re. diui. § illud. & 19. q. 2. duæ ſunt. & ff. de ſerui. ruſti. prædi. cùm eſſent. §. per plurium. ff. de vſuc. l. iuſto. 1. reſp. in fi. ff. de legi. nam ad ea. & 2. q. 5. accuſatores.* immò quandoque ad ea, quæ nunquam, vel raro accidũt. *ff. ſi pars hære. pe. l. antiqui. 19. diſt. in canonicis. in fin. ff. de regul. iur. ea quæ raro: de conſecr. diſtin. 4. ſanctum eſt baptiſma. in fi. C. de legi. hære. ſi maior. & 51. diſt. qui in aliquo. ver. quicunque. ff. de ſtatu homi. non ſunt. & l. ſeq.* a Sol. regulariter obtinet prima rubrica. Contraria caſualia ſunt, quæ negotiis non cohærent. *ff. de reg. iur. ea quæ raro.*

a *Formabitur ibi caſus de ancilla, cui relicta erat libertas, ſi tres liberos pareret: peperit vnum, & poſtea tres vno partu, vltimus eſt liber, Ioan. And.*

d ¶ *Filiam.*] Quam habere non poteſt propter affinitatem ſuperuenientem, 35. q. 3. *nec eam quam.* nec matrem propter publicæ honeſtatis iuſtitiam. *ĩ. c. prox. & ĩ. tit. prox. ad audientiam. & ĩ. eo. continebatur. & vlt.* Ber.

CAP. V.

ACceſſit † ad præſentiam noſtram: & *infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd puella non eſſet ſeptennis, quando G. † deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit [e], & quod idem G. † ab huiuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus [f] †, matrimonium inter eundem G. † & matrem puellæ celebratum præcipias inuiolabiliter obſeruari, & eorum prolem [g] denunties eſſe legitimam: quia deſponſationes, & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi conſenſus poſtea non accedit [h]. Sanè ſi præfata puella ante deſponſationem [i] ſeptimum annum compleuerat, licet prædictus vir à deſponſatione ipſius puellæ, ipſo iure [k] fuerit abſolutus, cùm ea in eũ conſentire noluerit: inhoneſtũ [l] tamẽ videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia fuit † ſibi deſponſata.

¶Idem Noruicẽ. Epiſcopo.

¶ *Si impubes deſponſata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, ſi vir iurat ſe eam cognouiſſe: nec auditur, ſe nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita. Et ex ſponſa-*

ACceſſit.] Summatum eſt ĩ. ca. prox. Diſtinguit duo membra. Secundum ibi, *Sanè.* Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine contraxit ſponſalia cum quadã puella in minori ætate, ſiue infra nubiles annos, & cùm ipſa in dictum G. cõſentire nollet, ab eo fuit per Archiepiſcopũ abſoluta poſtmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit, & ex ea filios ſuſcepit. Dubitauit Archiepiſcopus, vtrùm matrimonium illud teneret, & an filij eorũ legitimi ſint habendi? Super hoc Papa conſultus rñdet, & mandat Archiepiſcopo, quatenus ſi conſtiterit ei, quod puella nõ eſſet vij. annorum, quã præfato G. deſpõſata fuit, & quòd idem G. fuiſſet abſolutus ab ipſa, matrimonium illud legitimum iudicet, & prolem eorum legitimam denũciet: quia deſponſationes infra vij. annum non teneant, ſi conſenſus poſtea nõ accedat. Si verò dicta puella antequam deſponſata prædicto G. fuiſſet, vij. annum compleuerit, quamuis ab ipſa abſolutus fuiſſet, quia in eũ cõſentire nolebat, matrem puellæ habere nõ poteſt. Nota, quod diuortium dicitur celebrari inter quos nullum fuit matrimoniũ. Item ſponſalia intra vij. annum contracta non tenent, & ita non impeditur coniungi, qui contraxit cum matre illius puellæ, dummodo poſt ſeptimum annum ad inuicem non conſenſerint. Item ratihabitio ſubſequens confirmat contractum præcedentem.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conciliũ Later. ſub Alex. 3. p. 6. c. 7.

† *Aliàs,* V. *Alias vt:* quando ab G. deſpõſata, &c. *aliàs ab V. deſpõſata.*

† V.

† *Vide citatos c. præcedent.*

† V.

† fuerat.

e ¶ *Conſenſerit.*] Dic ſuper hoc vt ĩ. *c. prox.*

f ¶ *Abſolutus.*] Maximè hæc abſolutio factum tantum reſpicit, cum nulla fuiſſent ſponſalia. ĩ. *c. prox.* Ber.

g ¶ *Prolem.*] Quia vbi matrimonium legitimum eſt, & filij legitimi erunt. 34. *diſt. ſi quis viduam. & 32. q. 4. dicat aliquis.* & ſi matrimonium reputatur legitimum, licèt non ſit, filij tamen erunt legitimi. ĩ. *qui filij ſint legiti. cùm inter.* hodie idem obtinet denunciatione præmiſſa [b]. *infrà, de clande. deſpon. cum inhibitio.*

h ¶ *Accedit.*] Tacitè, vel expreſſè: vt dictum eſt *ſuprà capite prox.*

i ¶ *Ante deſponſationem.*] Ipſius puellæ Ber.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem, & lecturam, quam reprobat.*

k ¶ *Ipſo iure.*] Hoc ideo dicit, quia cùm maior contrahit ſponſalia cum minore, adueniente ætate, ſi minor noluerit cõſentire in matrimonium, ab Eccleſia debet abſolui: quia illa noluit conſentire, fuit abſolutus ab Epiſcopo. Nec intelligas ipſo iure, id eſt, ſponſalia nulla fuerunt ipſo iure, vt quidam [c] dixerunt, quia ipſa non conſenſit in ſponſalibus. ſed hoc ſtare non poteſt: quia ſi hoc fuiſſet, non ſepararetur matrimonium contractum cum matre, cùm nulla fuiſſent ſponſalia, vt patet, per princip. c. vbi non ſeparantur.

l ¶ *Inhoneſtum.*] Quia nullam de cõſanguinitate [d] illius puellæ poterit recipere in vxorem: ergo multò minùs matrem. ĩ. *ti. prox. ad audientiam & c. ſponſam & c. iuuenis.* cum illa puella fuerit ſponſa illius: vt ĩ. *c. prox. in fi.*

b *Cum alter ignorat impedimentum, ſecus cum ambo ſciũt, vt ibi Ioan. And.*

c *Tunc ſcilicet, ſed monebatur ex antequã, vbi præſumebatur matrimonium ſimulando ſuſtinens contractum cum matre.*

d *De hoc articulo latè diſputant Doctores in* c. 1. de deſponſa. l. 6. *ſed tene, quod nouiſſimè diffiniuit conciliũ Trid.* ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 3. *adde citatos* ĩ. ti. præcedenti. ca. ad audientiam.

CONtinebatur.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpõſio ibi, *Conſultationi*. Abbas.

CASVS. Quędam puella infra nubiles annos cõſtituta, tradita fuit in vxorem cuidam iuueni, & ab eo traducta: poſtmodum cùm peruenit ad nubiles annos, poſtulauit licentiam cũ alio contrahendi, dicens, ꝙ in illum non conſenſit: iuuenis ille in contrarium allegauit, ꝙ & ſi fortè cùm deſpõſauit eam, nõdum annum xij. attigiſſet, ita erat ætati proxima, ꝙ eam carnaliter cognouit: & parentes ipſius aſſerebant eam eſſe ætatis legitimæ: Quæſitum fuit à Papa, cui eſſet potiùs credendũ? Rñdet Papa, quòd in decretis habetur expreſſum, vt ſi vir dicat, quòd vxorem ſuam cognouerit, & mulier negauerit, ſtãdum eſt verbò viri: & in caſu præmiſſo ſtandum eſt verbo viri, qui dicit ſe eam cognouiſſe, ſi illud iuramento firmauerit. Si vero fuit ætati proxima, vt in xj. anno, vel circa xij. & cum aſſenſu ſuo deſpõſata, & cognita, ab eo ſeparari non debet, præcipue cùm parentes ipſius eam legitimæ ætatis faterẽtur. In fine dicit, ꝙ ſi puella infra nubiles annos alicui fuerit deſponſata, non licet alicui de conſanguinitate illius, cui deſponſata fuerat, eam ducere in vxorem, nec ſponſus poterit aliquam accipere de conſanguinitate ſpõſæ. Nota, ꝙ potiùs creditur viro, quàm mulieri, ſed hoc eſt fauore matrimonij. Itẽ ab xj. anno dicitur mulier proxima nuptui, & apta. Item ſponſalia infra nubiles annos contracta, licèt ad matrimonium non perueniant, impediunt matrimonium contrahendum cum omnibus conſanguineis alterutrius.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compil. & poſt concilium Later. ſub Alex. 3. p. 6. c. 10.

† In concilio apud Oxenfordium c. 20. vt eſt apud Burchardũ l. 9. decret. c. 42. & Iuonem p. 8. c. 180.

† cognouit.

† Teneas nunc, quod diffiniuit cõcilium Tridẽtinũ ſeſſ. 24. de reforma. c. 3.

libus contractis cũ impubere maiore ſeptẽnio oritur publica honeſtas.

CAP. VI.

COntinebatur † in litteris tuis, quòd cùm quædã puella infra nubiles annos, cuidam in vxorem tradita fuerit, & ab ipſo traducta: hæc ad nubiles annos perueniens, alij nubendi licentiam poſtulauit, aſſerens ſe in eundem nullatenus conſenſiſſe: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm in decretis [a] † habeatur expreſſum, quòd ſi vir dixerit, quòd vxorem ſuam cognouerit †, & mulier negauerit, viri ſtandum eſt veritati [b]: præfato viro, qui dicit ſe mulierem ipſam cognouiſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmauerit iuramento [c]. ¶ Si autẽ fuerit ætati proxima [d], vt in vndecimò, vel circa duodecimum annum, & cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita ab eodem viro, ſeparari non debet: præſertim [e] cùm parentes eius ipſam fuiſſe ætatis legitimæ faterentur. ¶ Si † verò puella infra nubiles annos alicui deſponſata fuerit, non licet alicui de conſanguinitate [f] ipſius †, cui deſponſata fuerit †, eam ducere in vxorem, nec fas eſt eidem ſponſo, de conſanguinitate ſponſæ ſibi aliquam copulare.

a ¶ *In decretis.*] 33. q. 1. *ſi quis acceperit vxorem.* §. 1.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Viri ſtandum eſt veritati.*] Arg. contra. 27. 2. *quod interrogaſti.* & 33. q. 1. *requiſiſti.* Sol. vbi vir ſe dicit cognouiſſe vxorem, & iſta negat, ſtatur verbo viri, vt hic, & 33. q. 1. *ſi quis acceperit.* ſed c. *requiſiſti*, intelligitur, quãdo vterque cõfitetur, quòd carnaliter iungi propter frigiditatem non poſſunt, & vterque ſeptima manu propinquorũ debet iurare, ꝙ non poſſunt carnaliter commiſceri. c. *quod interrogaſti*, intelligitur, quando maritus non dicit, ꝙ vxorem cognouerit: vnd auditur mulier. prætereà quòd dicit hic: *fides eſt adhibenda viro, ſi iurauerit*; hoc intelligo, quando mulier non probat ſe virginem per aſpectum corporis: quia tunc bene auditur. ſ. *de proba. propoſuiſti.* & c. *cauſam* [a].

c ¶ *Iuramẽto.*] Sed quare compellitur iſte iurare, cùm ſit reus. 6. q. 5. *actor*? Ideo compellitur iurare, ne hoc diceret in fraudẽ, & in præiudicium mulieris, nec cedere tenetur ei mulier ſine iuramento, præcipuè in cauſa matrimonij propter periculũ animæ. Lau. dixit, ꝙ hoc ideo, quia fundata videbatur intẽtio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præſumptionem illam debet iurare: ſecus eſſet, ſi mulier omnino nihil probaſſet, vt ſ. *de iureiur. c. vlt.* vbi de hoc. ſim. j. *eo. atteſtationes.* Et ſic eſt arg. ꝙ in cauſis matrimonialibus non debet omitti iuramentum, ne in fraudem aliquid tentetur. ſ. *de teſtib. tuis quæſtionibus.*

¶ *Gloſ. ſequens quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Proxima.*] Sed qñ dicitur ætati proxima [b]? Poteſt dici, ꝙ cũ diſtat à pubertate per ſex mẽſes, vel minùs. j. *eo. atteſtationes.* ff. *de excu. tuto. nõ tantũ.* & ſic proximus pubertati furti obligatur. *Inſti. de ob. quæ ex delict. naſ.* §. *in ſumma.* & intellige nihilominus, ꝙ malitia ſupplebat ætatem, aliàs non eſſet matrimonium etiam poſt xij. annum, vt dixi. ſ. *eod. puberes.*

e ¶ *Præſertim.*] Id eſt, maximè, & quod parẽtes cõfitebãtur illã legitimæ ætatis, multum facit pro viro, & contra puellam.

a *Facit.* l. 1. cum not. C. de re iud. & l. 1. C. ſi aduerſus libertatem.

b *Pubertati proximus quis dicatur, docet hic præ aliis Præpoſitus. Vide Aretinum, & alios in §. in ſumma. Inſtit. de obligat. quæ ex delict. na. adde gloſſã, nec. ff. de reg. iuris.* *Decimum, & alios in l. pupillus. ff. de reg. iuris.*

f ¶ *Alicui de conſanguinitate.*] Sic ſ. eo. c. *acceſſit.* & in ſi. ſ. tit. prox. *ad audientiam.* & c. *iuuenis.* & c. *ſponſam.*

DE illis.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Si verò.* Tertium ibi, *Mulier.* Abbas.

¶ Idem Barhonien. † Epiſcopo.

¶ *Si maiores ſeptennio contrahunt ſponſalia, neuter ante pubertatem reſilire poteſt. Hoc primo. Et ille, qui primò fit pubes, alterũ expectabit. Hoc ſecundò. Quod ſi tempore contractus alter erat pubes, nõ ille, ſed alter factus pubes reſilire poteſt. Hoc tertiò.*

CAP. VII.

DE † illis [g] qui infra annos aptos matrimoniis ſponſalia contrahunt, ſiue vterque, ſiue alter reclamet, antequam ad annos matrimoniis aptos peruenerint, & poſtulent ſeparari, non ſunt vllatenus audiendi [h]. ¶ Si verò alteruter iſtorum ad annos pubertatis peruenerit, infra eoſdem annos altero exiſtente, cùm ſponſalia contrahuntur [i]: ſi is qui minoris ætatis [k] eſt, cùm ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterum voluerit conſentire: iudicio Eccleſiæ [l] poterunt ab inuicem ſeparari.

CASVS. Aliqui infra nubiles annos conſtituti, maiores vij. annis contrahunt ſponſalia, ſiue vterque, ſiue alter antequã ad legitimos annos perueniãt, ſi poſtulent ſeparari, non ſunt audiendi. Si verò alter eorum perueniat ad legitimos annos, altero in minoribus adhuc exiſtente, maior ſi petat ſeparari, non eſt audiendus, niſi cùm alter ad ætatem legitimam peruenerit, & petierit ſeparari: quia tũc iudicio Eccleſiæ poſſunt ſeparari. Si vero quando cõtrahũt ſponſalia, alter eorum maior fuit, & alter minor: ſi maior poſtulet ſeparari, non eſt audiendus: quia ex quo in eum ſemel conſenſit, non poteſt amplius diſſentire: niſi minor cùm peruenerit ad ætatem legitimam, petierit ſeparari. Nota, quòd ille qui in minoribus annis contrahunt ante legitimam ætatem non poſſunt reſilire. Item maior debet expectare minorem. Item ſufficit ſemel in aliquem conſentire.

Hæc omnia intra gloſſa citata, moderata nũc ſunt per cõcilium Tridentinum paulò ante citatum.

† illius.

† fuit.

† Baron.

† Barthonien. *ſed vt plurimum,* Bathoniẽ.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpi. & *poſt conci. Lateran. p. 26. c. 29. Et pro intellectu textus, & gloſſarum vide Couarruuiam* in epitome l. 4. decretalium. c. 5. §. 1.

g ¶ *De illis.*] Tres articuli continentur in hac decretali. Primus eſt hic principio, *De illis:* vſque, *Si verò.* Secũdus eſt ibi, *Si verò alteruter.* Tertius ibi, *Mulier autem.* Ber.

h ¶ *Vllatenus audiendi.*] Propter fragilitatem ætatis, & eſt arg. quòd impubes de eo, quod facit ante pubertatẽ, reclamare non valet. arg. 18. *diſt. de his.* & 20. q. 1. *illud.* & ff. *de nego. geſt. Pomponius* & arg. ad hoc. ff. *de minor. denique* §. 1. Ber.

¶ *Gloſſa ſequens ponit lecturam, quam reprobat.*

i ¶ *Cum ſponſalia contrahuntur.*] Id eſt, altero exiſtente infra annos pubertatis, ſicut exiſtebat, qñ ſponſalia contrahebantur: ſi alter perueniat ad ætatem, non eſt audiendus, ſi petat ſeparari: ſed expectabit quouſque alter ad ætatem peruenerit. quidam dicebant, quòd alter eorum erat maior, & alter minor, quando ſponſalia contrahebantur: & ſecundũ hoc non differret à ſequenti verſu. Ala.

k ¶ *Minoris ætatis.*] Videtur, quòd in opinione illius, qui vltimò ad ætatem peruenit, ſit reclamare, & tu dic, quòd idem iuris eſt de alio, quòd poteſt reclamare, etiamſi minor vellet cõſentire: aliter non differret à ſeq. verſu.

¶ *Glo. ſequens ſucceſſiuè ſignat duo contraria, & ſoluit.*

l ¶ *Iudicio Eccleſiæ.*] Sic j. c. prox. Et patet, quòd ſpõſalia diſſolui debent iudicio Eccleſiæ tm̃, niſi fortius vinculum ſuperueniat, putà matrimonium cum alio, vel votum ſolemne: quia tunc in ipſo iure ſoluta ſunt. arg. ſ. tit. prox. *ſi inter.* & j. *de ſponſa duorum. c. 1.* Arg. contra. j. eo. *ex litteris*, vbi ſoluuntur ſponſalia antequam alter perueniat ad ætatem. Sed non eſt contra: quia ibi non tenuerunt ſponſalia, vt patet ex fine, hic verò tenuerunt. Item ſim. ſ. tit. prox. *prætereà.* & c. *requiſiuit.* ibi ſimiliter ſoluuntur ſponſalia, ne deterius inde contingat. & ita ſponſalia contrahentes, ſi nolunt vterq; vel alter perficere matrimonium, non ſunt compellendi: vt colligitur per hæc iura. Sed contra eſt expreſſum, quòd omnino ſunt compellendi per Eccleſiaſticam cenſuram. ſ. tit. prox. *ex litteris.* 2. & c. *ſicut.* Quid ergo reſpondebis? Dicas, quod illa decre. *ex litteris* 2. & c. *ſicut.* loquuntur, quando iuramentum interuenit, licèt illi etiam eſſent impuberes, ſed erant doli capaces, ita quòd tenuit iuramentum: vnde propter periculum iuramenti compelli debent ad contrahendum, & illa decre. *requiſiuit*, reducitur ad illam *ex litteris*, vt ibi plenè dictum eſt: & quod dicit illa decr. *prætereà.* potius eſt diſpenſatio, vt ibi dictum eſt: & quia vterque diſſentiebat,

ideo faciliùs toleratur: hic ergo loquit̃ de ſpõſalibus minorũ, Si ergo iuramentũ interueniat, cõpellendi ſunt perficere matrimonium, ſiue ſint maiores, ſiue minores, dũ tñ fuerint doli capaces: quia ętas illa plena eſt ptureſis. *j. de delict. pue. pueris.* Si verò iuramentũ non interuenit in ſpõſalibus, non ſunt inuiti cõpellendi: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus cõſueuerũt habere a, & ita planũ eſt: ex cauſa tñ compellũtur, vt dictum eſt *ſ. de ſpon. ex litteris.*

a ¶ *Nupſit.*] Id eſt, ſpõſalia cõtraxit, quia matrimoniũ cõtrahere nõ poterat. ſic *j. c. prox.*

¶ *Gl. ſeq. arg. ſemel probatum, &c. alle. 8. iura. & in cõtrarium vnã l. ſecundo arg. claudicare cõtractum. alle. 7. iura. in contrarium alleg. 4. & ſoluit.*

b ¶ *Semel conſenſerit.*] Arg. quod ſemel probatum eſt, amplius nõ poſſum reprobare. 3. q. 3. *afferatur. & 8. q. 2. dilectiſſimi. & 20. q. 3. eos qui. 32. q. 5. horrendus. & 4. diſt. in iſtis. & ſ. de cauſa poſ. cùm olim. ff. de neg. geſt. Pomponius. 1. & ff. de adul. ſi vxor. in fi.* Arg. contra *ff. de mu & ho. vt gradatim. §. reprobari* b. Itẽ ar. ꝙ contractus claudicat. ar. *ſ. de elect. noſti. & 32. q. 5. propoſito. & q. 2. aliquando. & 33. q. 5. manifeſtum. 22. q. 2. ſi qua de rebus. & Inſtit. de auctor. tu. §. 1. & C. de procur. nõ eo minus.* Ar. contra *ff. de arb. ſi cùm dies. §. ſed & ſi. & l. ſed ſi interpellatur. §. vlt. 21. q. 5. ſi quis cuiuslibet. & 4. q. 3. quiſquis.* Sol. verum eſt, ꝙ multi contractus claudicant, & ex vna parte poſſunt tenere, & ex altera non, vt ſi pupillus cõtrahat cum minore ſine tutoris auctoritate, *Inſti. de autor. tu. §. 1. & l. prædi. non eo minùs. &c. ſi qua de rebus.* ſecus in matrimonio, quia illud vinculum non poteſt cõſtare niſi ex duobus cõſenſibus. *ſ. tit. prox. tua.* & qđ dicit hĩc, nõ obſtat quia ille tenetur expectare nõ ratione matrimonij; ſed ratione ſuæ promiſſionis c: vnde ſi contraheret cum alia, teneret, etiã ſi iuramentum interueniſſet. *ſ. tit. prox. ſi inter.*

a *Adde, quod pro hoc facit, quod notat in l. pen. in glo. C. de fideiuſ.*

† Vide l. nuptias cum ſi militibus. ff. de reg. iur.

† *Vox eidẽ, deſideratur in pluribus antiquis codicibus.*

† Cap. 10. e. tit. in 1. cõpil. *Pro intellectu vide Couarruuiã citatum ſuprà eo. c. de illis.*

b *Ibi medicum ſemel probatum reprobatur, & eſt ſpeciale propter hominum ſanitatem, Io. And.*

† *Aliàs, carnis.*

c *Simile no. in pra. tit. 1. ex litteris, in fi. 2. glo. Io. And.*

¶ Mulier autem, quæ poſtquam annos nubiles attingit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimoniis venerat, nupſit a, cum in eum ſemel conſenſerit b, ampliùs non poterit diſſentire: niſi ipſe, cui nupſit, poſtquam ad legitimam † ætatem peruenerit, in eam ſuum negauerit præſtare conſenſum †.

¶ Idem eidem †.

¶ *Impuberes ſponſalia contrahẽtes ante pubertatem ſeparari nõ debẽt, ſed poſt pubertatem poſſunt, ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis interuenerit.*

CAP. VIII.

A Nobis † tua diſcretio requiſiuit, vtrùm iis, qui infra annos nubiles matrimonij nomine c coniunguntur, vel eorum alteri, antequam ad annos aptos matrimonio perueniant, licèt à matrimonio tali diſcedere. Ad quod reſpondemus, quòd pro eo, quòd ante nubiles annos coniugalem conſenſum nõ habent d, vſque ad legitimam ætatem expectare tenentur e: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut (ſi ſimul eſſe noluerint) ſeparentur: niſi carnalis † commixtio ante interuenerit, cùm interdum illa tempus anticipare f ſoleat pubertatis.

A *Nobis.*] In effectu idem dicit iſte textus, ꝙ præcedẽs niſi ꝙ addit, de copula, & conſenſu tacito, poſt aduẽtum pubertatis. Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Ad quod*, Abbas.

C A S V S. Quidã infra nubiles annos iunguntur nomine matrimonij: ſi vterq; vel alter, antequã ad legitimos annos perueniãt, petierint ſeparari, quęritur, vtrùm ſint audiẽdi? Rñdet Papa, ꝙ cùm ante legitimos annos coniugalem conſenſum non habeant vſque ad legitimã ætatẽ expectare tenentur: & tunc aut cõfirmetur matrimoniũ, aut infirmetur, niſi carnalis copula antea interuenerit, cũ illa tẽpus anticipare ſoleat pubertatis. Nota, ꝙ ante annos legitimos nõ poſſunt aliqui matrimonialiter cõſentire. Item matrimoniũ non ſemper cõſideratur ſecundùm annos: quia aliquando carnalis commixtio anticipat ætatem, & inducit matrimonium præcedentibus ſponſalibus, & malitia etiam ſupplet ætatem.

c ¶ *Matrimonij nomine.*] Scilicet futuri: quia loquitur de ſpõſalibus. *ſ. c. prox.*

¶ *Gl. ſeq. dat ſimile, quærit, & dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Conſenſum non habent.*] Q uouſq; perueniãt ad ætatẽ legitimã, ſic etiã & in voto. 20. *q. 1. firma. j. de frigi. & male. quod ſedẽ.* Sed pone, ꝙ dicãt: accipio te in meũ: & ego te in meã, intẽdẽtes etiã cõtrahere matrimoniũ? Rñdeo, matrimoniũ nõ cõtrahũt ætate phibẽte: ſpõſalia nõ cõtrahũt, quia nolũt *ff. de ſpõ. q ſi tũ. arg. ſ. de offi. deleg. cũ ſuper. & C. ſi quis alteri, vel ſibi multũ intereſt*, ſi in eadem volũtate pſiſtãt vſq; ad legitimã ętatẽ, matrimonium priùs inutile ratihabitione tacita, vel expreſſa cõfirmatur. arg. *j. c. prox. & ff. de ſpon. quæſitũ. de rit. nupt. minorẽ.* Poſſet tñ probabiliter dici, ꝙ ſpõſalia cõtrahũt iuris poteſtate, licèt ea contrahere non intendant. *j. eo. atteſtationes ar. & c. duo.* Ala.

e ¶ *Tenentur.*] *ſ. prox. & 20. q. 1. illud. 28. diſ. de his.*

f ¶ *Anticipare.*] *j. eod. c. prox. &c. vlt. & ſ. eo. puberes.*

¶ Idem Gennẽ. † Archiepiſcopo.

¶ *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: niſi violentia intercedat.*

CAP. IX.

ij DE † illis, qui in minori ætate deſponſantur g: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd ſi ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula carnali coniũgi h, minoris ætatis intuitu ſeparari non debent †, ſi vnus in alium viſus fuerit conſenſiſſe i: cùm in eis ætatem ſuppleuiſſe malitia k videatur: ſed cuiuſcunque ſint ætatis: ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare l: niſi poſt violentiam conſenſus m accedat.

¶ Vrbanus iij. Cenomanẽ. Epiſcopo.

¶ *Contractus ante pubertatem etiam cum viſu carnalis copulæ, non facit matrimonium.*

CAP. X.

A Tteſtationes † ſuper cauſa matrimonij, quæ inter H. iuuenem, & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipſis inſpectis nobis innotuit, quòd prædictus iuuenis, nondum duodecimum annum attigerat, cùm præfatam G. accepit vxorem:

ij DE *illis.*] Primò deciſa cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

C A S V S. Quidam in minori ętate ſponſalia cõtrahũt, & traducuntur: poſtmodũ diuortiũ petunt minorẽ allegãtes ętatem, aut vim ſibi illatam. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa, ꝙ ſi ita fuerint ætati pximi, ꝙ potuerũt carnaliter cõiungi, prętextu minoris ætatis non ſunt ſeparandi, ſi vnus in aliũ viſus eſt conſenſiſſe, quia in eis malitia ſupplet ętatẽ, ſed cuiuſcunque ſint ętatis, ſe poſſunt per illatam ſibi violentiam excuſare, niſi poſt violentiam cõſenſus accedat. Nota, ꝙ malitia ſupplet ętatem in matrimonio. quod intelligo ſapientiam, diſcretionem, doli capacitatem. Item violẽtia omni tẽpore excuſat. Itẽ matrimonium petrim contractum, per conſenſum ſequentem fit firmũ, quod priùs erat infirmum.

g ¶ *Deſponſantur.*] Et traducuntur in domũ: poſtea allegant minorem ætatem, vel violentiam.

† Ianuen.

† Cap. 11. e. tit. in 1. cõpil. *& poſt concilium Lateran. p. 50. c. 41. §. de illis verò.*

† *Vide l. ponul. ff. quãdo di. leg.* ce. & l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. oblig.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. cõp. *Et de intellectu præter Doctores hic, vide Couarruuiam* in epitome li. 4. decretalium p. 1. c. 4. §. 1. nu. 6.

h ¶ *Copula carnali coniũgi.*] Hoc ſolum conſideratur, vt poſſint coniugali vinculo ſociari, & non numerus annorum. *ſ. eod. puberes.*

i ¶ *Conſenſiſſe.*] Quod facere potuerunt, licèt nondũ peruenerint ad ætatem, cùm pubertas preueniſſet ætatem.

k ¶ *Malitia.*] Alibi appellatur prudentia d. *j. eo. c. vlt. ſimile. C. ſi minor ſe maio. dixe. l. 3.*

l ¶ *Excuſare.*] Sic ſuprà *eod. titulo prox. veniens 2. & conſultationi.*

m ¶ *Conſenſus.*] Expreſſus, vel præſumptus: vt ſi patienter cohabitent illis, talis violentia tranſit in conſenſum, *ſuprà titulo prox. ad id quod. & infrà qui cle. vel vo. inſinuante. C. quod met. cau. l. 2.* vel ſi carnalis copula ſubſequatur. *j. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul. ſignificauit. & j. qui ma. accu. poſſ. inſuper* Bern.

d *Quod intelligit Tãr. ſapientiam, diſcretionẽ, & doli capacitatem, & ſecũdum Phil. intellectum bonitas ſupplet ætatem. C. de prox. ſac. ſcr. l. vnicuique. & 77. d. monachus. Io. And.*

A *Tteſtationes.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi*, Abbas.

C A S V S. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter H. iuuenem, & G. mulierem: ſuper cauſa illa coram ordinario teſtes fuerunt producti. Dubitauit iudex, qualiter in cauſa procederet: miſit atteſtationes teſtium domino Papæ. Atteſtationibus illis inſpectis, conſtitit domino Papæ, quod iuuenis ille nondum attigerat duodecimum annum, quando dictam G. in vxorem accepit: & licèt niſus fuiſſet eam corrumpere, ſecundùm quòd vterque confitebatur, mulier tamen credit ſe virginem euaſiſſe. Sed ipſe antequam perueniſſet ad xiiij. annum, ab ea receſſit, & cum poſtmodum ad annos legitimos perueniſſet, petebat illum in virum ſuum. Reſpondet Papa eidem Epiſcopo, dicẽs quòd ſi mulier illa per idoneos teſtes probare nequiuerit, quod poſt xiiij. annum ętatis ſuę, vel circa finẽ xiiij. anni, prædictus iuuenis cõſenſiſſet in eam, recepto iuramento ab ipſo, quòd poſtquam ad legitimam ętatẽ peruenit, eam habere non conſenſit vxorem: dictum iuuenem à prædicto G. debeat ſeparare, & dare vtrique licẽtiam cum alio cõtrahendi, vel alia. Not. ꝙ inutilis conatus nõ facit pręiudiciũ. Itẽ poſt publicatas atteſtationes de nouo poſſũt teſtes recipi. Item hic defertur iuramentum reo, quàuis actor nihil probet, cũ tamẽ deberet abſolui: quia actore nõ probante reus abſol-

uitur: ſed

nitur: ſed hoc fit pp præſumptiones, quia tentauit eam corrũpere, & etiam fauore matrimonij.

a ¶ *Niſus fuiſſet.*] Et ita conatus non præiudicat, cùm non habuit effectum. *ſ. eo. tit. prox. c. Vlt.* vbi de hoc. Ber.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

b ¶ *Euaſiſſe.*] Cui creditur in hoc, quod contra ſe confitebatur. 14. q. 2. §. 1. *& ff. de interro. actio. de ætate.* §. 1. aliàs ſtaretur verbo viri, vt *ſ. eo. cõtinebatur* a. prout ibi dicitur. Ber.

¶ *Gloſſ. ſequens reci. per quæſtionem.*

c ¶ *Per idoneos teſtes.*] Quod facere poterit non obſtante publicatione aliorum teſtiũ, cùm iſte ſit alius articulus. *de teſti. fraternitati.* & *c. cum litteris.* & *c. cauſam* 2. *c. ex tenore.* & *c. ſertes.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem, quando dicatur, circa finem: ſoluit allegãs tria iura: allegat Vnum contrarium: & demum determinat, quæ dixit.*

d ¶ *Circa finem.*] Fortè per ſex menſes. *ff. de excu. tuto. non tantum* 2. *ff. de mu. & ho. ad rem publicam.* & *ſ. eo. continebatur.* arg. contra. 20. q. 2. *illud.* hoc intellige, ſi iuuenis iſte tunc eſſet viri potens, quia malitia præuenit ætatem quandoque. *ſ. eod. c. prox.* aliàs non tenet matrimonium, etiamſi compleuiſſet, xiiij. ann. vt *ſ. eod. puberes*, dictum eſt. Bern.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & ſoluit.*

e ¶ *Ab ipſo iuramẽto.*] Sed quare exigitur iuramentum, cùm ipſe ſit reus. 6. q. *Vlt. actor*? Ideo defertur ei iuramentũ, quia præſumptio erat pro muliere: quia conſtabat, quod cum ipſa contraxerat, & quia aſpirauerat ad carnalem copulam: vnde ex hoc erat præſumptio contra illũ, ſic *ſuprà, eod. continebatur.* Dic vt ibi. Quando debeat iuramentum deferri reo, vel actori, quære illud *ſuprà de iureiuran. c. Vlt.* Et ideo iurat, quod poterat eſſe, quòd poſt xiiij. annos conſenſiſſet in illam: & timore iuramenti confitebitur veritatem Ber.

† *In codice barbatia ita: quẽ cùm xviij. annos haberet, ſed in aliis, vt eſt impreſſũ. in antiqua compilatione! apertior eſt hic locus ita: quẽ eadem mulier inſtanter nunc repetit, & pro viro ſibi vindicare contendit, ſed cum vir x. & vij. annos habeat, ipſũ recipere cõtradicit.*

† Ca. 14. eo. ti. in 1. compil.

† annorum.

† ducta.

† abducta.

† *Vide Paulũ de Caſtro* conſ. 312. & *Iaſonem* in l. Titia. ff. de verb. oblig.

a *Adde, niſi mulier per aſpectũ corporis Virginẽ ſe probaret.* de proba. propoſuiſti. *ſecundùm Innocẽtium. licèt mulier corrupta fuiſſet, & non Vir, non eſſet matrimonium. remittit ad ea, quæ not.* infra de eo, qui cog. cõ ſangui. fraternitati. *Ioan. And.*

& licèt niſus fuiſſet a (ſicut vterque confeſſus eſt) ipſam corrumpere, mulier tamen credit ſe virginem euaſiſſe b: verùm ipſe antequam ad annũ decimum quartum perueniſſet, à memorata muliere receſſit: quem † cùm xvij. annos habeat, eadem pro viro ſibi vindicare contendit: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi mulier per idoneos teſtes c probare nequiuerit, quòd poſt decimũ quartum annum ætatis ſuæ, vel circa finem d decimi quarti anni, prædictus iuuenis conſenſiſſet in eam, ab ipſo iuramento e recepto, quòd poſtquam ad legitimam ætatem peruenit, ipſam habere non conſenſit vxorem: ab impetitione mulieris eum potes, & debes abſoluere: & ad alia vota vtrique dare licentiam tranſeundi.

¶ Idem Piſano Archiepõ.

¶ *Si maior vnius contraxit ſponſalia cum minore, non tenetur ipſum expectare, donec veniat ad ætatem adultam.*

CAP. XI.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod puella quædã anno † xij iurata fuit, & deſponſata f cuidam puero nouem, vel decem annorum: & tẽpore procedente, de voluntate parentum potius g, quàm de ſua (ſicut aſſerit) ad domum patris pueri adducta †: vbi nolens, & inuita, minis † parentum impulſa, moram fecit per annum h, & ampliùs: & tandem inde recedens, ad domũ propriam eſt regreſſa: *& infrà.*

EX litteris.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Cùm autem.* CASVS. Quædam puella duodecim annorum deſponſata fuit cuidam puero ix. vel x. annorum: & poſtmodum de voluntate patris non de ſua, vt dicebat, ad domum patris illius pueri ducta fuit inuita, & nolens, & minis parentum cõpulſa, fecit ibi per annum moram, & tandem ad domum patris eſt reuerſa, dicens quòd nunquam in eum cõſenſit, nec vult conſentire, immò petebat licentiam cum alio contrahendi. Quærebatur, quid iuris? Reſpondet Papa, cùm dictus puer nõdum ad xiiij. annum peruenerit, nec ad eã carnaliter acceſſum habuerit, mãdat, quòd ſi puella commonita ipſum noluerit expectare, quouſque ad ætatem legitimam peruenerit, ſi eſt ita, vt eſt propoſitum, liberam tribuat licentiam cum alio cõtrahendi. Nota, quòd ſponſalia per vim contracta, non tenent, & ideo datur huic licentia contrahendi. Item cohabitatio vnius anni non ſufficit ad præſumendum conſenſum matrimonialem: quod verum eſt, vbi inuitè quis contrahit, nec vnquam conſenſit.

f ¶ *Deſponſata.*] Ea non conſentiente.

g ¶ *Potiùs.*] Electiuè, & non comparatiuè. Ber.

h ¶ *Per annum.*] Si hoc feciſſet ſpõte, ſic tenuiſſent ſpõſalia ex patientia conſequentis tpis. *ſ. eo. prox. ad id quod.* & ſic nõ fuiſſet iſta mulier audita, quouſque alter perueniſſet ad ætatem. *ſ. eo. de illis* 1.

i ¶ *Carnaliter.*] Quod ſi feciſſet, ſtatim præſumeretur conſenſiſſe. *ĩ. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adul. ſignificauit.* Ber.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Tribuas.*] Arg. contra. *ſ. eo de illis* 1. & *c. ad nobis.* Sol. illud verum eſt, quando certum eſt, quod ſponſalia tenuerunt: hic nõ tenuerunt, & ideo datur ei licentia cum alio contrahẽdi. Ber.

¶ Cùm autem dictus puer nondum ad decimumquartum annum peruenerit, nec ad eandem carnaliter i acceſſum habuerit, Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi puella cõmonita, vt donec cõpleat idem puer annum decimumquartum, expectet, non duxerit expectandum, ei ſecundùm ea, quæ propoſita ſunt, accipiendi alium virum liberam tribuas k facultatem †.

¶ Clemens iij.

¶ *Sponſalia contracta cum minore ſeptennio, per cohabitationẽ mutuã poſt ſeptenniũ conualeſcunt, & inducũt publicæ honeſtatis iuſtitiam: ſoluuntur tamen per matrimoniũ de præſenti.*

CAP. II.

DVo † pueri Gulielmus, & Gulielma matrimonialiter l ſunt coniuncti, puero ſextum, puella verò ſeptimum annum agẽte: qui ſimul per tres annos m manſerunt: tunc pater puellæ ſubtrahens eam ſponſo, ipſam alteri M. nomine copulauit: cũ quo per ſeptem annos quietè permanſit: ipſe verò tunc reliquit eandem, quia credebat eã alium virum habere, illum † ſcilicet, cui priùs fuerat deſpõſata. Prior autem ſponſus ad annos diſcretionis perueniẽs, à prædeceſſore tuo contrahendi cũ alia licentiam impetrauit, qui quandam nomine S. conſobrinã prioris in vxorem n accepit: & cum ea per aliquod tempus exiſtens, eam (vt ipſe fatetur) carnaliter non cognouit, licet illa ſe ab eo cognitam aſſeueret. Cũ autẽ

DVo pueri] Primò narrat factum. Secundo reſpondet ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Duo pueri, G. ſex annos habens, & Gulielma vij. matrimonialiter ſunt coniuncti, qui ſic tres annos manſerunt, & ſic ſponſalia tenuerunt, quæ ab initio non valebant: poſtmodum pater puellæ, ipſam copulauit cuidam alij M. nomine, cũ quo pacificè per ſeptem annos permanſit. Tandem dimiſit eandẽ, quia credebat ipſam alium virum G. habere: cui fuerat primò deſponſata: G. ad annos diſcretionis perueniẽs, cum alia contrahendi licentiam poſtulauit, qua obtenta, contraxit cum quadam S. nomine conſobrina dictæ Gulielmæ, & cum ea per aliquod tempus cohabitans (vt dicebat) non cognouit eandem: ipſa tamen ab eo ſe cognitam aſſerebat: poſtea verò pater Gulielmæ, cum vidiſſet eam à ſecundo viro dimiſſam compulit dictum G. vt S. neptem ſuam dimitteret, & ad Gulielmam (quæ poſtmodum per biennium cohabitauit eidem) rediret. Quæſitum fuit à Papa, quid ſuper his eſſet agendum? & ipſe reſpondet, quòd inter Gulielmum, & Gulielmam non fuit matrimonium, puerili ætate impediente: & licèt idem (poſtquam illa nupſit alij) potuerit aliam ducere in vxorem, conſobrinam Gulielmæ habere non potuit, pp publicam honeſtatem ſiue eam cognouerit, ſiue non: nec ad G. potuit redire: quia fuit alteri legitimè copulata. cùm ergo Guliel. dicat ſe non cognouiſſe S. conſobrinam Gulielmæ. aliam ſi voluerit ducere in vxorem, S. alteri viro poterit copulari: cùm fuerint ſeparati, pœnitentia debet vtrique iniũgi ad tempus pro vitando ſcandalo: Si verò conſtaret Guliel. S. cognouiſſe, neutri altero viuente dabitur licentia contrahendi, & G. manebit cum M. impoſita ipſi M. pœnitentia competenti ad tempus, qui pro ſua volũtate, ſine iudicio Eccleſiæ, dimiſit eandẽ. Nota, quòd publica honeſtas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Item matrimonium ſuperueniens ſponſalibus diſſoluit ea. Itẽ vir caput eſt mulieris. Item propter ſcandalum pœnitentia debet iniungi. Item inceſtus impedit matrimonium contrahendum. Item nemo ſine iudicio Eccleſiæ debet vxorem ſuam dimittere.

l ¶ *Matrimonialiter.*] Id eſt, vt matrimonialiter iungerentur ætate adueniente: ſed ſponſalia contrahendo b. Ber.

m ¶ *Per tres annos.*] Et ita tenuerunt ſponſalia ratihabitione ſequenti. *ſ. eo. ex litteris.* & quæ patri in ſponſalibus non cõtradicit, conſentire videtur. *ff. de ſponſa. ſed ea quæ patris.* Ber.

n ¶ *In Vxorem.*] Quam habere non potuit. *ſ. eo. tit. prox. ſponſam.*

† *Vide* l. ſi. pater. & *ibi Bart.* C. de ſponſa.

† *Conſtans, & alij habent, Alex. ſed in omnibus antiquis, Clement. in Vno, aut altero, Cæleſtinus.*

† cap. vnico, eo. tit. in 2. comp. *Vide Sylueſtrũ* in ſumma, verbo, ſpõſalia. & *Sotũ* l. 4. diſt. 2. q. 2. art. 2. & ſeq.

† *Aliàs item Gulielmum ſcilicet, &c.*

b *Immò cõtraxerunt per Verba de præſenti, per quæ intelliguntur contraxiſſe ſpõſalia: Vt infra no. & per quæ matrimoniũ præſumptum inducitur. ſi propter pubertatẽ interueniat tentatio, Vt no. ſup. eo. atteſtationes ſecundũ Hoſt. Io. An.*

a ¶ *Rediret*]Rediit iſte pater ad id, quod damnauerat. 26. q. 5. *ne mirum*. Ber.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, quam ſol. & ſignat contrariũ.*

b ¶ *Matrimonium.*]Sed ſponſalia fuerũt tunc iuris poteſtate: quia ſi nõ valet, quod ago, vt ago, valeat, vt valere põt. Intẽdebãt enim obligari adinuicẽ, & ideo interpretatio fieri debet, vt res potiùs valeat, quã pereat. ĩ. *de fide inſtr. inter dilectos. §. caterùm.* vt dictum eſt ſ. *eod. à nobis.* & hoc patet per ſequentia. arg. *ff. de action. & oblig. obligationum §. verbo. obligatio.*

pater memoratæ Gulielmæ eam vidiſſet à ſecundo viro relictam, prænominatum Gulielmum, cui priùs eam deſpõſauerat, compulit, vt S. neptem ſuam omnino dimitteret, & ad Gulielmã ſuam deſponſatam rediret [a]: qui poſtmodum per biennium cohabitauit eidem. ¶ Quia igitur quid tibi faciendum ſit, poſtulas edoceri: Breuiter reſpõdemus, quòd impediente puerili ætate, matrimonium [b] inter G. & G. non fuit: & licèt idem poſtquam illa nupſit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictam S. duxit conſobrinam mulieris eiuſdem, ſiue eam cognouerit, ſiue non: non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honeſtatis iuſtitiã c † remanere, nec ad primam habere regreſſum, quia alteri fuit legitime [d] copulata: *& infrà.* ¶ Cum verò vir caput [e] ſit mulieris, & Gulielmus dicat [f] ſe non cognouiſſe priùs S. ſupradictam: aliam, ſi voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. viro legitimo copulari: poſt ſeparationem verò, pro vitando populi ſcandalo, vtrique ad tempus eſt pœnitentia iniungenda. Si verò legitimè cõſtaret ipſam S. ab eo ſiue poſt, ſiue antea [g]

c ¶ *Publicè honeſtatis iuſtitiam.*]Quæ impedit etiam matrimoniũ contrahendum, & dirimit iam cõtractum: quare ille Gul. nõ põt habere aliquã de cõſãguinitate Gulielmæ ſ. *tit. prox. ad audientiam, & c. iuuenis. & c. ſponſam. & ſ. eo. acceſſit. in fi. & c. litteras.* In quibuſdam tamen ſublata eſt publicæ honeſtatis iuſtitia, vt in ſobole ſuſcepta ex ſecũdis nuptiis: & in ſecundo, & tertio genere affinitatis. ĩ. *de conſangui. & affini. non debet.*

d ¶ *Legitimè.*] Id eſt, per matrimonium, qđ tanquam fortius vinculum ſoluit ſpõſalia. ſ. *tit. prox. ſi inter. & ĩ. de ſponſa duorum. c. 1.* aliàs non contraxit legitimè, quia nõ debuit frangere fidem, de qua debet agere pœnitentiam, vt *c. ſi inter.*

e ¶ *Caput.*]Sic 33. q. 5. *cùm caput.* vñ ſibi potiùs creditur, quàm vxori. ſ. *eo. continebatur. & 33. q. 1. ſi quis acceperit.*

f ¶ *Dicat.*]Satis fuit de facili credendũ, quia nihil iuris acquirebat alteruter [a], quia ſiue cognouerit, ſiue non, eam habere non poteſt, vt ſ. *eo. pater,* ſecus ſi coitus faceret ad probationẽ obligationis [b], vt ſ. *de probatio. propoſuiſti, & ĩ. de frig. & malefi. c. 1.*

g ¶ *Siue antea.*] Hoc poſtquam fuerit compulſus redire ad Gulielmam: ſiue ante compulſionem, ſiue poſt cognouit Stephanam.

¶ *Glo. ſeq. quærit opponendo, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Neutri dabitur licentia.*]Sed quare hoc, cùm inter Gulielmum, & Gulielmam non fuit matrimonium? Poteſt dici, quod propter ſcandalum, vt innuit littera præcedens: vel propter delictum vtriuſque, propter ſponſalia, quæ præceſſerant inter eos, & ſic orta erat publicæ honeſtatis iuſtitia: vnde non poterant Gulielmus, & S. vlterius carnaliter coniungi: & ideo prohibentur: quia ex certa ſcientia contraxerunt, & carnaliter coniuncti fuerunt: tamen ſi contrahunt, matrimoniũ tenebit [c]. *infra de matrimonio contracto contra interdictum Eccleſ. c. 3.*

i ¶ *Cum M.*]Niſi voluerit eam repellere prætextu adulterij.

k ¶ *Non requiſito.*]Nota, quòd ſine iudicio Eccleſiæ nullus dẽt dimittere vxorẽ ſuam, cùm hæc ſit pœna, quæ nulli eſt inferenda niſi per iudicem [d]. 33. q. 2. *ſeculares. & §. in hoc. & 35. qu. 9. multorum.* quantumcunque etiam impedimẽtum ſit manifeſtum *infra de diuor. porro.* tunc circa coitum diſtingue. ĩ. *de ſent. excom. inquiſitioni.*

A *D diſſoluendum.*]Tria facit. Primò factum narrat. Secũdò interloquitur ibi, *Interloquendo.* Tertiò prohibet, & decernit ibi, *Ne verò.* Abbas.

Casvs. Quidam nomine Ioannes contraxit matrimoniũ cum quadam puella S. nomine infra ſeptenniũ cõſtituta: tandẽ ex parte puellæ accuſabatur matrimoniũ ꝓ conſanguinitatẽ: & dum teſtes producerẽtur ad probandã conſanguinitatẽ, prædict⁹ Io. multas exceptiones ꝓpoſuit, ꝑ quas intẽdebat accuſatores ab accuſatione repellere: Cũq; ſuꝑ exceptionib⁹ ipſis fuiſſet multipliciter diſputatũ: Papa auditis quęcũ que partes proponere voluerunt, interloquẽdo pronũciauit inter prędictum iuuenem, & puellam, nec matrimoniũ, nec ſpõſalia fuiſſe contracta: quia puella nondum ad vij. annum peruenerat: vnde accuſatio locum habere non poterat: cùm nõ eſſet, quid poſſet legitimè accuſari, ſed denũciari poterat cõſanguinitas, vt interdiceretur matrimonium cõtrahendũ. Vnde Papa ſtatuit terminum ad denunciationem probandam, ſaluis exceptionibus propoſitis, ac etiã proponendis: ne verò in puellam aliqd interim attẽtetur, pcipit Papa, ne in negotio vlterius procedatur de nouo, donec ceſſetur à denũciatione, vel ea ꝓbata ordine iudiciario procedatur: ꝙ ſi cõtra hoc mandatum aliquid in prçiudiciũ puellę fuerit attẽtatum, illud decernit Papa irritum, & inane. Not. ꝙ infra vij. annos nec matrimonium, nec ſponſalia contrahi poſſunt. Item matrimonium, qđ non eſt, accuſari non põt. Itẽ cõtra accuſationẽ, quę non tenet, exceptio proponi nõ poteſt. Item nõ ſolùm tenetur quis denunciare crimen, quod iam eſt commiſſum, ſed etiam committendum. Item quod fit contra pceptum Papæ, nõ tenet.

cognitam extitiſſe, neutri viuẽte altero dabitur licentia [h] contrahendi. Remanebit ergo Gulielma cum M. [i] impoſita ipſi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro ſua opinione ſolam Gulielmam (iudicio Eccleſiæ non requiſito [k]) dimiſit.

¶ Innocentius iij. C. & P. quondam filiis Malebrancæ †.

¶ *Accuſari nõ poteſt matrimoniũ, quod non eſt: vt ſi cum minori ſeptẽnio ſit contractum: denunciari tamen poteſt impedimentum, ne contrahatur in poſterum.*

CAP. XIII.

AD † diſſoluendum, quod factum fuerat inter I. & S. *& infrà.* ¶ Accuſatione [l] pro puella ſuper cõſãguinitate propoſita, præfatus I. multas exceptiones propoſuit: per quas nitebatur vos ab accuſatione multipliciter remouere: *& infrà.* ¶ Interloquẽdo pronunciamus inter iuuenẽ, & puellã nec matrimoniũ [m], nec ſpõſalia fuiſſe cõtracta: cùm cõſtet puellã nondum ad ſeptenniũ perueniſſe. Quocirca nec accuſatio locum habebat, cùm non eſſet, quod poſſet legitimè accuſari [n]. Denunciari [o] † tamen poterat conſanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contra-

¶ *Gl. ſeq. inchoat caſũ.*

l ¶ *Accuſatione.*] Hoc intellige ita [e]: Quidã Io. nomine cõtrahitcũ quadam puella infra ſeptennium cõſtituta, tãdem ex parte puellæ accuſabatur matrimonium propter conſanguinitatem: & dum vellẽt producere teſtes ad probandam cõſanguinitatem cõtra illos accuſatores, exceptiones propoſitę fuerũt ex parte viri, vt ab accuſatione repellerentur: ſuper hoc pronunciauit Papa, ſecundùm quod in littera ſequitur. Ber.

m ¶ *Matrimonium.*] Sim ſ. *de reſti. ſpo. ex parte.* nec conſenſit poſt vij an. quia ſi poſt conſenſiſſet, tenuiſſent ſponſalia, niſi conſanguinitas impediret. ſ. *eo. litteras. acceſſit.* ſim. ſ. *de iudi. examinata.* Sic iſti ineptam propoſuerunt accuſationẽ manifeſtè, & ideo ſtatim debẽt repelli, vt ibi dicitur: vnde adhuc poſſunt proponere aptam, ſcilicet denunciare.

¶ *Gl. ſeq. coadiuuat tex. per octo ſimilia, & duo inducit ad contrarium, & ſoluit.*

n ¶ *Legitimè accuſare.*]Bene dicit: quia primò debet exiſtere in rerũ natura id, de quo agitur, nec ante iuris ratio, quã perſona quęrenda eſt *ff. de iure codi. quidã referunt. §. 1.* ſic & collegio, quod nondum eſt, non datur priuilegium ſ. *de Ec. ædifi. ad audientiam 2.* [f] nec reſcriptum datur ad lites futuras, ſ. *de reſcr. c. vlt.* nec poteſt dici verum, quod nunquam fuit. de pœn. *diſt. 2. in fi.* nec dicitur mortuum, quod nondum vixit. 32. q. 2. *quod verò non.* vbi de hoc. & ĩ. *de homi. ſicut ex tuarum.* & teſtamentum, quod nondum eſt, rumpi non poteſt. *ff. de iniuſt. rup. teſt.* nam & ſub conditio. arg. *ff. de adil. edi. iouem. §. vlt.* [g] ſic aquæ, quæ nondum apparet, non poteſt conſtitui ſeruitus aquæ ductus. *ff. ſi ſerui. vend. l. vlt.* & ei quod nondum natum eſt, non præſcribitur. *C. de an. excep. l. 1. §. nemo* [h] & *ff. quemadm. ſer. amit. ſi qua alia.* vbi dicitur, quod quandiu partes non eſt, ſeruitus non acquiritur. arg. contra. quia ędificio, ꝙ nondũ eſt, præſcribitur. *ff. de ſeruit. verba præ. ſi ſerui tem §. futuro. & ff. de ſerui. ruſtic. prædi. Labeo.* & vſuris futuris præſcribitur. *C. de vſur. eas,* & arg. ſ. *de conſuet. cum olim.* Sol. verùm eſt, quod rei quę nondum eſt, non poteſt ſeruitus conſtitui, vt dicunt primæ concor. poteſt tamen obligatio acquiri de ipſa conſtituenda, cùm res fuerit in rerum natura: & ſic intelligunt contraria.

o ¶ *Denũciari.*] Et ita denũciari põt crimẽ nondũ cõmiſſum. 93. di. l.

† *Vide concilium Trid.* ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 1. & *citatos* ſupra ti. precedenti. c. ad audiẽtiam. *Vnde intelliges, quam vim hodie habeat ſententia gloſſa hic in verbo,* publicę honeſtatis.

a *Arg.* de hom. ſignificati 2. v… medium. *Ioan. And.*

b *Dicebat* … *vbi ex eo tempore eo* … *firmatur matrimonium, credatur etiam mulieri: ſecus vbi per illã non firmatur matrimonium, ſed tantum peccatũ probatur, vt dixi hic ſuper* ver. compulit. *Io. And.*

c *Arg. ad* hoc in l. furor. ff. de ſponſalib.

d *Scilicet eccleſiaſticũ: concilium Trid.* ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij. c. 12.

† Malebrancæ.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. *Vide Dominicum Sotũ ſuperius c. citatum.*

† *Vide concilium Tri.* ſeſſ. 24. de refor. matrimonij. c. 1. & *concilium Lateran. ſub Innocentio.* 3. c. 51.

e *Hæc intelligere aperit, qui antiquã decretalem legerit.*

f *Et per Goff.* ſupra de conſuet. cum. olim *Ioan. And.*

g *Si homo vendi tus eſt ſub conditione, redhibitoria locum nõ habet, cum venditio perfecta non ſit. Ioan. And.*

h *Actionem præſcribitur, ex quo nata eſt. Ioan. And.*

93.diſt.diaconi. & ff.de dam.infec.l.2. immò vnus ſolus poteſt impedire matrimonium.ſ.tit.prox.praeterea.2.& valet denunciatio.in pri.nam ſtatim dicũtur malæfidei poſſeſſores. arg.C. de rei ven.ſi fundũ.& in matrimonio cõtrahẽdo id, ꝙ certius eſt,tenendũ eſt.ff.de ritu nup.adoptiuum.§.1.in fi.& ſ.tit.prox. innotuit. Ad hanc denũciationem nõ admittitur niſi grauis, & honeſta pſona. ſ.tit.prox. cùm in tua. & quilibet tenetur ad hanc denũciationem.j.de cog.ſpi. tua nos,& etiam admittũtur, qui denunciant famã. ſ.tit.prox.cùm in tua.& de auditu.22.q.5. hoc videtur ſine aliqua admonitione præmiſſa:quod nõ fit in alijs denunciationibus, 2.q.1.ſi peccauerit.& ſ. de iudi.nouit. & eſt ius cõe, quod quilibet tenetur, & poteſt denũciare. j de clande. deſpon.cùm inhibitio.

¶Glo.ſeq.ſoluit contrarium,deinum quaerit,& ſoluit.

a ¶Saluis exceptionib.] Sic patet, quod cũ variatur modus agendi poſſunt opponi exceptiones omiſſæ a in primo iudicio. ſic ſ de teſt.venieus.2. vnde nõ obſtat. ſ.de except.paſtoralis. Ioan. Sed quæ fuerũt hmõi exceptiones? Poteſt eſſe,ꝙ excipiebat vir, ꝙ accuſatores erant criminoſi, vel malæ famæ: vel fortè dicebat,ꝙ admonitio non pręceſſerat: ſed in iſto caſu non eſt neceſſe admonitionẽ præcedere. Vel fortè dicebat, non ſunt admittendi ad accuſandum,tãquam ſuſpecti:quia tempore contractus nihil dixerũt,& erãt præſentes, quãdo denũciatũ fuerat matrimoniũ contrahendũ.j.qui ma.accuſa.poſ.cùm in tua.

b ¶Interdicimus.]Ita ꝙ ſi per extorſionem,vel violentiã quicquam fieret in præiudicium puellæ,ſiue in iudicio, ſiue extra,non præiudicaretur ei.

¶Glo.ſeq.quaerit,& ſoluit.

c¶Irritum.]Quoad iudicium,ꝙ mouetur in pręiudiciũ ipſius. ſimile ſ.de praebend.inter caetera.ſecus eſſet,ſi clauſula illa non apponatur.licèt mandet Papa aliquid fieri ſ.de praben.dilectus. 1.& c. dilectus. 2. Sed quid ſi contraherent matrimoniũ contra interdictum b Papæ,nunquid irritabatur matrimonium?Dico,ꝙ non:ſed ſeparabũtur ad tp̃s.ſ.de ſponſa.cum in Apoſtolica.quouſque cognoſcatur de impedimento, j.de matri.contract. contra interdi.eccle.ex litteris.& c.de muliere nam fortius eſt matrimonium,quàm interdictum Papæ.

hendum. Ad denunciationem ergo legitimè probandam, terminum aſſignamus, ſaluis exceptionibus a non ſolum propoſitis,ſed etiam proponendis.

¶ Ne vero quicquã in puellam interim attentetur, auctoritate Apoſtolica interdicimus b, ne in negotio de nouo procedatur vlterius, donec vel à denunciatione ceſſetur,vel ea probata ordine h iudiciario procedatur. Quod ſi contra interdictũ noſtrum in præiudicium ipſius aliquid fuerit attentatum,id † irritum c eſſe decernimus,& viribus omnino carere.

¶Idem Epiſcopo Abbaten.†

¶ Si quis per verba de praeſenti contrahit cum impubere, in qua aetatem malitia non ſupplet, intelligitur non matrimonium, ſed ſponſalia contraxiſſe, etiamſi ſubarrhatio interceſſerit.

CAP. XIV.

TVæ † nobis exhibitæ litteræ continebant, quòd quidam filiam ſuam circiter duodecim annos habentem cuidam nobili deſponſauit, qui ſubarrhauit d eandem, conſenſu mutuo accedente:& infrà. ¶Quia verò nobis conſtare non potuit, cuius ætatis eſſet puella, cum eidem viro extitit deſponſata, cùm dicatur, quòd circiter e duodecim annos habebat, vtrumne prudẽtia tunc in illa suppleret ætatem: Reſpondemus, quòd ſi puella nubilis f non erat ætatis,cùm ſæpefatus † vir deſponſauit eandem, & ætatem in ea prudentia g non ſupplebat, proculdubio inter eos non coniugium, ſed ſponſalia contracta fuerunt: quamuis ab ipſo viro eadem fuerit ſubarrhata h.

† illud.

†Abertadẽ. † Albertaden. † Albeten. Albatadem.

†Cap.2.eo.tit.in 1.cõp. Et de intellectu contra Præpoſitũ, & alias vide Couarruuiam in epitome l.4. decretaliũ. p.1.c.4.§.2.nu.2.

a Subaudi, vel non admiſſa,vel eſt hoc ſpeciale propter periculum animæ. ſecũdum Hoſt. Io.an.And.

b Ambigua eſt quæſtio, cũ multipliciter intelligi poſſit Papa interdictum: pro intellectu ergo videto hic ſupra alios Præpoſitũ, & omnino Henricum Boich. in c. quanto.ſupra.de conſue. vbi latè explicat hũc articulum.

TVæ nobis.] Primò quæſtio:ſecundo diſtinguens reſponſio ibi,Quia verò. Abbas.

Casvs. Quidam filiam ſuam circiter xij.annos habentem deſponſauit cuidam nobili, qui ſubarrhauit eandem per annuli immiſſionem,conſenſu mutuo accedente: poſtmodum puella ipſa fuit alteri copulata:Dubitatum fuit,vtrum illa puella deberet remanere cum ſecundo: an deberet redire ad illum, cui fuit primò deſponſata. Conſultus Papa rñdet,ꝙ non conſtitit ei, cuius ætatis eſſet puella qñ cum primo viro extitit deſponſata,cùm dicatur,ꝙ circiter xij.annos habebat,vel vtrum malitia suppleret ætatem:. Dicit,ꝙ ſi puella nubilis non erat ætatis,cùm viro extitit deſponſata, & malitia non suppleret ætatem, proculdubio inter eos non matrimonium, ſed ſponſalia fuerunt contracta, quamuis ab ipſo viro eadem puella fuerat ſubarrhata:& ita remanere debet cum ſecundo viro,cũ quo contraxit in ætate legitima. Nota,ꝙ malitia supplet ætatem circa matrimonium contrahendum. Item matrimoniũ contractum in ætate legitima,ſoluit ſponſalia in minori ætate contracta. Abb.

¶ Gloſ.ſeq.tractat de multiplici ſubarrhatione,& ipſius.

d ¶Subarrhauit.]Sic 20.q.2.ſi quis vxorem.& c.ſeq. Et hæc ſubarrhatio c fit quãque per immiſſionẽ annuli iuxta illud: Annulo ſuo ſubarrauit me:quãque per dationem aliarũ rerũ, vel aliorũ inſignium:& quãque fit talis ſubarrhatio interueniente conſenſu expreſſo,vt hic:quãque etiã non interueniente:ſed ſiue interueniat,ſiue nõ,dũmodo cõſtet de ſubarrhatione, præſumitur matrimonium, donec probetur contrarium:ar. 30.q.5.noſtrates.& c.fœmina.27. diſt. quod interrogaſti. & ſ.de ſponſ.is qui.quia nihil intereſt,an facto, an verbo quis declaret voluntatem ſuam. 43. diſt.c.1.ibi,Paſtorem recta loqui timuiſſe, quid aliud eſt dicere, quam terga tacẽdo praebuiſſe? vel ibi, Veſtimenta ſacerdotis,quid aliud quã recta opera,&c. vbi de hoc ff.de leg. de quibus. d & ſ.de reg. cap. pen. arg.opp. & ſi fiat à patre, præſumuntur ſpõſalia:vt c noſtrates. ſed inter ſponſos præſumitur matrimonium. vt hic in fi. niſi cõſuetudo in contrariũ eſſet.ar. ſ.de praeſump.illud.

e ¶Circiter.]Sic ſ.eo.cõtinebatur. & c.atteſtationes. ad modicã quãtitatem e refertur hæc dictio,circiter,& conſimiles, vt ff.de ver.ſig. hac adiectio.B.

f ¶Nubilis.] Nota,nubilis ætas in viro eſt xiiij.an.in fœmina xij. vt dixi ſ.eo.c.vbi & ita ſi non fuit talis,nõ fuit matrimonium inter eos,ſed ſponſalia tantum, niſi malitia suppleret ætatem, vt infra ſequitur.

¶Gloſ.ſeq.dat ſimile in delictis.

g ¶Prudentia.]i.carnalis concupiſcentia. arg.32.q.1.non in ſola alibi appellatur malitia.ſ.eo.c.de illis 2.ſic etiam in delictis doli capacitas supplet ætatem.j.de delict.pu.pueris. & Inſti.de obli.quae eſt delic.na.§.in ſumma.circa fi.ff.ad l.Aquiliam.ſed & ſi quacunque.§.1. f C.ſi minor ſe maiorem dixerit l.3.fin.77.diſt. mina.bis uouitius & C.de his qui ve.aeta.impe.l.2.

h ¶Subarrhata.] Et ita collige,ꝙ per ſubarrhationem contrahitur matrimonium verum,vel pręſumptum, vt dixi in princip.niſi ætas repugnet,vt hic patet.& eſt hic arg. g manifeſtũ, ꝙ ſi minor in contrahẽdo vtatur verbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit ſponſalia.

c Quid ſit arrha, vide per Palatiũ Rubium in Rubrica de donat.inter virum,& vxo.§.2.

† ſępe pręfatus.

† ſępe dictus.

d Vide de iudi.tenor. ſuper 3. glo. Io.And.

†Clandeſtinæ deſponſationes, & coniugia nouiſſimè irrita facit, & annullauit concilium Trid. ſeſ. 24.de refor.matrimo.c.1. vnde ceſſant de hac re veterum altercationes interpretum.

e Trũ ſcilicet dierũ ſecundùm Hoſt. Io. And.

f Sicut impubes tenetur furti, ita eſt Aquilia,ſi ſit capax iniuriæ. Io.And.

g Immo caſus ſecundũ Phil. quod etiam mihi videtur. Io. And.

TITVLVS III.

De clandeſtina † deſponſatione.

¶ Ex concilio Arelaten.

¶ Pro clandeſtino matrimonio non praeſumitur, ſed illud allegantiincumbit onus probandi.

CAP. I.

SI quis clam deſponſauerit aliquam, & mulier, vel vir negat huiuſmodi deſponſationem: viro incumbit probatio i.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

¶ Quia matrimonia, & ſponſalia quandoque contrahuntur palam,quandoque clandeſtinè:ideo poſt generales rubricas praecedẽtes ſubiecit iſtam rubricam ſpecialem de clande.deſpon. Nã quandoque puellæ ſubducuntur ad contrahendum clam parentibus: & quia de tali matrimonio poſſet dubitari,ideo, &c.

De hac materia vide 30.q.5.per totum. & 3.q.4.c.conſanguineorum,& non reperitur alibi.

SI quis.]Hoc dicit ſecundũ communẽ intellectum:ei qui aſſerit matrimonium,incumbit probatio.Primò ponitur thema.Secũdò determinatio ibi,Viro. Abb.

Casvs. Si aliquis occultè deſponſauerit aliquam mulierem,& ipſe eam petat poſtmodum in vxorem,&ipſa neget deſponſationem,vir debet hoc probare: & econuerſo: ſi vir hoc negauerit, mulier probare debet,aliàs abſoluetur vterque. Nota, ꝙ quando negatur matrimonium clandeſtinè contractum,ei,qui ſtat pro matrimonio,incumbit probatio.

¶Gloſſa ſequens obiicit,dat tres ſolutiones,& primam reprobat, quæ fuit Ala.

i ¶Viro incumbit probatio.] Quia caput eſt mulieris 32.q.6 non moechaberis.33 q.5.cũ caput.& q.1.ſi quis vxorẽ.hoc dixit R. Ex hac littera innuit,ꝙ ſiue vir neget deſpõſationẽ, ſiue mulier, sẽper viro incũbit probatio. ſed hoc nõ videtur,quia negãtis

factum nulla eſt probatio. 6. *q.* 5. *accuſator.* §. *Vlt.* & *j. de elec. bona* 1. & ei qui dicit, nō qui negat, incumbit, probatio. *ff. de proba. ei qui.* Dixit Ala. ꝙ viro incūbit probatio, vbi ipſe negat clādeſtinè ductā eſſe vxorē: quia potiùs negat ius, quā factū: & qui ius negat, probare debet. *ff. de proba. ab ea parte.* ſed ille intellectus nō placet: quia ex quo publicè cōfitetur factū coram Eccleſia, approbatur matrimoniū. *j. c. prox.* Dixit Tanc. ꝙ legitur ſecūdū ꝙ dixit Grat. 32. *q.* 7. *c.* ꝙ *propoſuiſti.* §. *ſed illud Ambroſii* vt vir dicatur hìc à virtute, vel à virilitate, quia ſtat ꝓ matrimonio, & non à ſexu: & mulier à mollitie mētis. Et dic, *Viro*, i. q ſtat pro matrimonio. vel dicas, ꝙ c. legitur cum reduplicatione litteræ hoc modo: ſi quis elā deſpōſauerit aliquam, & mulier negat deſpōſationē, viro incūbit ꝓbatio: & ſi vir negat deſponſationem, mulieri incūbit ꝓbatio: & ideo non reſumpſit expreſſè: quia idē iudiciū eſt de muliere, ꝙ de viro. ſic 32. *q.* 7. & hoc verum eſt, & ſic ſeruatur: ſi vir negat matrimonium, mulieri incumbit probatio, & econuerſo.

¶ Alexander iij. Beluacēſ. Epiſcopo.

Qui matrimonium clandeſtinè contraxerunt, altero negante, vel vtroque, non apparēte legitima exinde probatione, ſimul cohabitare ab Eccleſia non cōpelluntur: & ſi illud publicauerint, tāquā in conſpectu Eccleſiæ factū cōprobabitur: niſi rationabilis cauſa ſubſit, quæ impediat. h. d. littera inhærendo.

CAP. II.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & *poſt concilium Laterā. ſub Alex. 3. p. 50. c. 17. Et qualiter ſit hodie huic decretali derogatum, vide in concilio Trid. inferiùs citatum.*

QVod † nobis: *& infrà.* ¶ Si matrimonia ita occultè contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat: ij, qui ea contrahunt, ab Eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi [a]. Verum ſi perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa [b] præpediat, ab Eccleſia recipienda ſunt, & comprobanda, tanquam à principio [c] in Eccleſiæ conſpectu contracta.

¶ Innocentius iij. in concilio generali †.

† *Scilicet Lateran. c.* 51.

Cùm matrimonia ſunt contrahēda, debēt per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino, infra quem, qui voluerit impedire, impedimentū opponat: & ſi probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimoniū, donec de hoc cognoſcatur. Hoc primò vſque ad §. ſi quis.

CAP. III.

† Ca. vnico, tit. de clandeſtino matrimonio in 4. compil.

CVm † inhibitio copulæ coniugalis ſit vltimis tribus gradibus reuocata [d], eam in aliis volumus diſtrictè ſeruari. Vnde prædeceſſorum [e] noſtrorum veſtigiis inhærendo, clandeſtina [f] † coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum [g] conſuetudinem ad alia generaliter prorogando: Statuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda in Eccleſiis per Preſbyteros publicè proponantur, † competenti termino præfinito, vt infra illum, qui voluerit [h], & valuerit legitimum impedimentum opponat: & ipſi Presbyteri nihilominus inueſtigent, vtrùm aliquod impedimentum obſiſtat. Cum autem apparuerit probabilis [i] conie-

† *Concordat cōcilium Tri. ſeſſ. 14. de refor. matr. c. 1. §. cui malo. Vbi fit mentio huius decretalis.*

† proponantur.

QVod nobis.] De matrimonio occulto non iudicat Eccleſia, approbat tamē illud publicare volentes. Et habet duo dicta. Secundum ibi, *Verum*. Abbas.

CASVS. Aliqui contrahunt matrimonium occultè, ita quod aliqua probatio fieri nō poteſt: Quæritur, quid iuris ſit? dicitur, quòd non ſunt ab Eccleſia aliquatenus compellendi, ſi alter negauerit: verūtamē ſi illi hoc voluerint publicare, ab Eccleſia talia matrimonia recipienda ſunt, & comprobanda, tanquam ſi à principio in conſpectu Eccleſiæ contracta fuiſſent: niſi aliqua rationabilis cauſa impediat. Nota, quòd clam cōtrahentes non ſunt compellendi cohabitare. Item viro, & mulieri creditur de matrimonio. Item matrimonium, quod ab initio ab Eccleſia non valebat, ex poſtfacto valet, & tunc filij reputantur legitimi.

a ¶ *Compellendi.*] Si alter, vel vterque negauerit ſe contraxiſſe, non debent compelli, vt ſimul maneant, ex quo non probatur. quia Eccleſia non iudicat de occultis. 32. *diſt. erubeſcāt.* & 32. *q.* 5. *Chriſti ſana.* & *hic.* immò potiùs ſunt abinuicem ſeparandi, quia contubernia, vel ſtupra præſumuntur. 35. *q.* 5. *cap.* 1. Ber.

b ¶ *Rationabilis cauſa.*] Putà conſanguinitatis. 32. *q.* 5. *horrendus.* 35. *q.* 3. *contradicimus.* vel affinitas, vel aliud. *j. de eo, qui cognouit conſang. vxo. ſuæ. ſuper eo.*

¶ *Gloſſa ſeq. arg. alleg. vnum c. in contrarium allegat duo, & ſoluit.*

c ¶ *A principio.*] Arg. quòd ab initio non valebat, tractu temporis conualeſcit. *ſ. de elect. quod ſicut. §. ſi autem.* Arg. contra. *ſ. de elect. dudum.* 1. vbi de hoc. *ſ. de cenſi. ſcientes.* ſed hoc in principio valebat quoad Deum, licèt non quoad Eccleſiam: ſed nunc primò declaratur. ſic *j. de frigi. & male. fraternitatis in fi. ſim. ff. ſi ſerui vendi. ſicut autem. §. ſed ſi quæritur. ff. de acquir. re. domi. adeo. §. cùm quis. in fi.*

CVm inhibitio copulæ coniugalis.] Habet multa dicta. & diuiſio patet per §§. licèt poſſit aliis modis diuidi. Abb. Sic.

CASVS. Prohibitio coniugalis copulæ in tribus gradibus vltimis reuocata eſt per idem concilium, *infrà de conſanguinitate, & affinitate. non debet*: & ideo Papa eam diſtinctè præcipit obſeruari: Vnde inhærendo veſtigiis prædeceſſorum ſuorum omnino prohibet coniugia clandeſtina, ſiue occulta, præcipiēs vt nullus ſacerdos talibus nuptiis intereſſe præſumat ſtatuens generaliter, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis publicè proponantur per presbyteros termino competenti ſtatuto, vt infra illum terminum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum apponat: & ipſi presbyteri per ſe nihilominus inueſtigēt, vtrùm aliquod impedimentum obſiſtat: Si autem aliquod rationabile obiectū fuerit contra copulam contrahendā contractus interdicatur expreſſè, donec impedimentum probetur: Si quis autem huiuſmodi matrimonia clādeſtina, vel aliter prohibita inire præſumpſerit in gradu prohibito, etiā ignoranter, ſoboles de tali coniunctione ſuſcepta, illegitima ſit, nullū habitura ſubſidium de paterna ignorantia, cum ipſi taliter cōtrahēdo potius affectēt ignorātiam, quā ſcientiam impedimēti: & eodem modo filij illegitimi erūt ſi ambo parētes ſciant impedimentum, & contrahūt contra omne interdictū: Si verò parochialis ſacerdos tales coniunctiones prohibere contēpſerit, aut intereſſe præſumpſerit, per trienniū ab officio ſuſpendatur, & illis, qui contrahunt contra huiuſmodi formam etiā in gradu cōceſſo, pœnitētia imponatur cōdigna. Et qui malitiosè ad impediēdam copulam legitimam impedimētum obiecerit, ſimiliter puniatur. Nota ꝙ clandeſtina matrimonia prohibentur. Itē qui cōtrahunt contra formam expreſſam in iſta decretali, filij eorum illegitimi erūt, & paterna ignorantia eos non excuſat. Item qui poteſt ſcire, & non ſcit, idem eſt, ac ſi ſciret. Item Eccleſiæ opinio non excuſat. Item punitur ſacerdos, qui clandeſtina matrimonia non prohibet, aut qui eis intereſt. Item punitur, qui facit contra canones. Item puniuntur contrahentes contra formam iſtam, etiam in gradu conceſſo. Item punitur, qui malitiosè impedimentum opponit ad impediendam legitimam copulam.

d ¶ *Reuocata.*] Per illam conſtitutionem *infra de conſang. non debet.*

e ¶ *Prædeceſſorum.*] *ſ. eo. c. prox.* & 30. *q.* 5. *c.* 1. Ber.

f ¶ *Clandeſtina.*] Dicitur clandeſtinum matrimonium tribus modis [a]. Vno modo cùm non habentur teſtes. *ſ. c. prox.* Secundò cùm non fit cū ſolennitate. 30. *q.* 5. *aliter.* Tertiò dicitur clandeſtinum, quòd fit contra tenorem huius conſtitutionis, videlicet non præmiſſa denunciatione: tenet tamen quoad Eccleſiam. [b] ſed filij nati inde detecto impedimento illegitimi erunt, vt infra ſequitur.

a *Adde ad hoc gl. in §. ſeruū quoque. in ver. poſtea. Inſtit. de nup. & in gl. in ver. illicitas ibidem.*

b *Hodie nō, per concilium Tridentinum ſæpe hic citatum.*

g ¶ *Quorundam locorum.*] Vt *j. qui matrimo. accu. poſſunt, cùm in tua.* & *ſ. de ſponſalibus cùm in tua.*

h ¶ *Voluerit.*] Quaſi publicum crimen videtur: quia quilibet admittitur, immo quilibet tenetur ſaltem denunciare. *j. de cognatio. ſpiritu. tua.* & *ſ. de ſponſali. cùm in tua.* vbi etiam de hoc conſanguinei tamen potiùs admittuntur, quàm extranei, 35. *q.* 6. *c.* 1. Sed pone, matrimonium cōtractū eſt nulla præmiſſa tali denunciatione, aliquibus præſentibus quādo contrahitur, & ſcientibus impedimentum, & nihil obiicientibus: nunquid iſti debent admitti poſtea ad accuſandum, vel ad teſtificandum contra illud matrimonium in vita, vel etiam poſt mortem? Videtur, quod non, quia qui ſciuit, certiorari non debuit. *ff. de act. empt. & vend. l.* 1. *in fi.* quia denunciatio non fit niſi propter ignorantes: Item licet contrahentes non fuerint in culpa: tamen ſcientes impedimentū fuerunt in dolo, & dolus præpōderat culpæ *ff. ad l. Aquil. item Mela. in prin.* & ex quo factum eſt publicè, non admittitur contradictor. 8. *q.* 1. *licet.* quare iſti, quibus videntibus, & ſcientibus impedimentum, matrimonium contractum eſt, non debent ampliùs admitti: quia non videntur carere ſuſpicione. Qui ergo debeant admitti poſt denunciationem, dicitur *j. qui ma. accu. poſ. vel non. cùm in tua.* poſt mortem etiam admittitur accuſatio, propter bona. *j. qui fil. ſint legi. cauſam.* C. *ne de ſta. defunc. quamuis.*

i ¶ *Probabilis coniectura*] Nota, ꝙ probabilis cauſa impedit matrimo-

trimonium contrahendum. ĩ. *de ſpon. præterea. & c. cùm in tua. & j. de conſan. & affi. ſuper eo.*

a ¶ *Clandeſtina.*] Scilicet, non præmiſſa denunciatione: vt dictum eſt ſupra. Ber.

b ¶ *Interdicta.*] Poſt cauſam probabilem allegatam, nec falſam.

c ¶ *De tali.*] ſ. clādeſtina, vel interdicta.

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponit opi. quam reprobat.*

d ¶ *Si ambo parentes.*] Et ideo nō pdeſt opinio Eccleſiæ, ſi ambo parentes ſciant impedimētū, quin ſint filij illegitimi. Sed qd ſi vnus ſcit, & alter neſcit? dixit Hug. & Lau.[a] quod quātū ad ſciētē ſunt illegitimi, quātū ad ignorantem legitimi. *ar. C. de inceſtis nupt. qui contra.* quod nō credo: immò legitimi ſunt. *j. qui fil. ſint leg. ex tenore.* mōſtrū enim eſſet, ſi aliquis eſſet partim legitimus, & partim illegitimus, ſicut q aliquis eſſet partim ſeruus, & partim liber *ff. de ſtatu. ſi duobus*[b]. & hoc innuitur, cum dicit, ambo parentes.

e ¶ *Tales.*] ſ. poſt allegatum impedimentū.

¶ *Glo. ſeq. not. cauſam reddit, & arguit.*

f ¶ *Pœnitentia.*] Nota, puniūtur cōtrahētes, & tñ nullū ſubeſt impedimentū. ſed illud ideo fit, quia contrahūt cōtra interdictū Eccleſiæ, vnde puniūtur nō propter impedimētū, ſed q mādatū Eccleſiæ cōtemnunt. *j. de mat. cōtract. contra inter. eccl. c. 1.* mandatum enim iudicis cōtemni nō debet, vt ibi. *& ff. ne quid in loc. pub l. vlt.* & ita eſt arg. q iudex poteſt punire illum, qui venire ad eius citationē contemnit. *ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. 2.* etiam ſi ius non habeat actor.

g ¶ *Malitioſè.*] Qui enī calūnioſè denunciat, punitur: vt hic dicit. & hæc pœna arbitrio iudicis committitur. *ĩ. de off. delega. de cauſis.* tamen clericus, qui calumnioſè denunciat, ab officio, & beneficio ſuſpenditur. *j. de calum. c. 2.*

a *Et Accurſius in l. qui contra. infra alleg. qua lex non contradicit, ſi ponderes. Ioann. And.*

† *Vide concilium Tridenti.* ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 5. & Clem. vnicam, de conſang. & affinit.

b *Antiqui allegabant ff. de liber.* cauſa. duobus. *& melius facit. Ioann. And.*

ctura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.

Si in gradu prohibito matrimoniū clādeſtinè, vel cōtra interdictū, de quo ſupra, contractū fuerit, etiā per ignorātes de impedimento, nati ex illo matrimonio ſunt illegitimi. Idem eſt, ſi ambo parentes ſciūt impedimentū matrimonij, licèt in conſpectu Eccleſiæ contrahant. h. d. vſque ad §. ſanè. Abbas.

¶ Si † quis verò huiuſmodi clādeſtina[a], vel interdicta[b] coniugia inire præſumpſerit, in gradu prohibito etiam ignoranter, ſoboles de tali[c] coniunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia, nullum habitura ſubſidium: cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes[d] impedimentum ſcientes legitimū, præter omne interdictum, etiam in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerunt.

Sacerdos, qui contēpſerit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet Clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio ſuſpenduntur: & ſi culpa exegerit, etiam grauiùs puniuntur: ipſi etiā contrahentes contra hoc c. etiam aliàs licitè, puniendi ſunt: & idem in calumnioſè denunciantibus. h. d. vſque ad finem. Abbas.

¶ Sanè ſi parochialis Sacerdos tales[e] coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, grauiùs puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit. Sed his, qui taliter præſumpſerint etiam in gradu cōceſſo copulari, condigna pœnitentia[f] iniungatur. Si quis autem ad impediēdam legitimam copulam, malitioſè[g] † impedimentum obiecerit, canonicam non effugiet vltionem.

† *malitioſum.*

TITVLVS IV.

De ſponſa duorum.

¶ Auguſtinus † de fide pactionis, & conſenſus.

Contrahens ſucceſſiuè per verba de præſenti cum duabus, tenetur adhærere primæ; Si autem primò contraxit per verba de futuro, ſecūdò per verba de præſenti, adhærebit ſecundæ.

CAP. I.

DVob. † modis dicitur fides, pactionis[h], & conſenſus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet[i] alium † ducere: ſi aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita, maneat tamen cū illa, quam duxit. Non enim reſcindi debet tantum ſacramentum[k]. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet ei aliam ducere: ſi autem duxerit, dimittet ipſam, & adhærebit priori[l].

¶ Eſt autem[m] fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, ſi permiſerit[n] cum rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. ¶ Fides autem conſenſus eſt, quando etſi non ſtringit manum[o], corde tamen, & ore conſentit ducere, & mutuò ſe concedunt vnus alij, & mutuò ſe ſuſcipiunt.

† *In B. Auguſtini libris ha										ctenus non inuenitur. Antonius Auguſtinus.*

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōp. *Vide Ioannem Maioris.* l. 4. ſent. diſt. 27. q. 5. *& ibidem Sotum* q. 2. ar. 4. ver. tertium dubiū eſt.

† *Aliàs ita:* aliā ducere vxorem.

DE SPONSA DVORVM.

¶ *Suprà viſum eſt de duabus ſpeciebus ſponſaliorum, ſcilicet manifeſtis, & clandeſtinis: ſed quia quandoque quis contrahit ſucceſſiuè bina ſponſalia cum diuerſis mulieribus, & poſſet dubitari, quæ præualeant: ideo poſt præcedentes ſubiicit iſtam. Abbas.*

De hac materia tractatur 27. q. 2. habito. & c. vlt. *cætera dic vt ſuprà de ſponſalibus.*

DVobus.] Habetur hoc *c. pro palea. 27. q. 2. c. duob. Et* ſecundùm Hoſt. & bene. Iſtud c. idem dicit in effectu cum c. pen & c. ſicut. ĩ *de ſpon.* Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Eſt autem.* & ſecunda ſubdiuiditur. Secunda ibi. *Fides.* Abbas Siculus.

CASVS. Auguſtinus in c. iſto oſtendit, quòd fides coniugalis contractus duplex eſt. Eſt enim fides pactionis, & fides cōſenſus. Si aliquis dedit alicui mulieri fidem pactionis, non debet aliam ducere: ſi autem duxerit, valet: ſed agat pœnitentiā de fide mentita. Si autem fidem conſenſus, nō debet aliam ducere: & ſi duxerit, dimittat illā, & adhærebit priori. Eſt autem fides pactionis, quando aliquis promittit alicui mulieri, quòd eam ducet, ſi permiſerit eum rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſus, quando per mutuum conſenſum de præſenti ad inuicē conſentiunt: & mutuo ſe ſuſcipiunt. Nota, q duobus modis dicitur fides, pactionis ſcilicet & conſenſus. Item adueniente fortiori vinculo rumpitur minus fortius. Itē poſt ſponſalia de præſenti non debet quis contrahere: & ſi contrahat, debet redire ad primam.

h ¶ *Pactionis.*] Hoc eſt dicere, vna eſt fides de ſponſationis de futuro, & altera conſenſus de præſenti.

i ¶ *Non debet.*] Tamen ſi duxerit, tenet matrimonium, & agat pœnitentiam de fide mentita, vt hic dicitur: & ĩ. *de ſponſal. ſi inter. in fi. ſi forſitan, triuum annorum* c. 28. *di. ſi vir.*

k ¶ *Sacramentum.*] De iſto ſacramento habes ſim. *de biga. debitum.* quòd diſſolui non debet per ſponſalia, quæ ſunt minus vinculum. arg. *ff. de fideiuſſ. ſi debitoris. 2.*

l ¶ *Priori.*] Vxori, non obſtante aliqua conſuetudine in contrarium *j. eo. c. vlt.*

m ¶ *Eſt autem.*] Exponit, quod dixerat in principio.

¶ *Gloſſa ſequens fortificat textum per lectum à diuiſione: demum ponit tres lecturas.*

n ¶ *Si permanſerit.*] Si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis eſt: & ideo pro non adiecta debet haberi. *j. tit. prox. & c. vlt.* vnde ſi poſtea rem ſecum habuerit, ſtatim eſt matrimonium. *j. tit. prox. de illis. & c. per tuas.* ſi de legitimo intelligas, multò fortiùs tenet matrimoniū, ſi coitus ſubſequatur potiùs enim videtur hortatio, id eſt, quod permittat ei rē ſecum habere, ſim. *ff. de tutel. mute. §. ſub conditione.* Ala. dixit, q iſtud, ſi, non tenetur conditionaliter, ſed cautatiuè: quia in omni matrimonio hæc cauſa, ſcilicet carnalis[d] copula, debet interuenire, ſaltem quoad propoſitum 27. *q. 2. c. beata Maria* Et expone. *ſi permiſerit*, id eſt, quia permiſerit. ſim. ĩ. *de elect. ſignificaſti. in verbo, ſi diligis me.* Lau dixit, q per hoc, quod dicit, *ſi permiſerit, &c.* notat conditionalem fidem pactionis: per hoc quod ſequitur: vel etiam pro conſenſu. notat ſimplicem & abſolutā fidem pactionis, vel per vtrunque notatur cōditio. Vel poteſt dici, quòd per hoc notatur, quòd fides pactionis, id eſt, ſponſalia ſub conditione contracta duobus modis tranſit in fidem conſenſus, id eſt, in matrimonium de præſenti, ſcilicet per carnalem copulam. vel per conſenſum de præſenti, vt j. *tit. prox. de illis. & c. per tuas.*

o ¶ *Et ſi non ſtringit manum.*] Fortè per annuli immiſſionem, 30. *q. 5. fœmina.* Cùm enim ſtringit manum: ſignum dilectionis eſt. vel fortè alludit conſuetudini alicuius loci. Ber.

c *Vel arbitrantium* 26. *p. 7.* tempora *ſecundū Alanū. Ioann. And.*

d *Cautè hoc legas, nec putes non eſſe verum matrimonium abſque carnali copula quod eſſet falſum, vt rectè explicat Sotus* l. 4. ſen. di. 26. q. 2. ar. 4.

Accepiſti

A*Ccepiſti.*] Alteri deſponſatam ducens in vxorem, & cognoſcens, nũquam in vxorem eam habere poteſt. hoc dicit ſecundùm vnum intellectum: ſed clarius hoc videtur in c. fi. de eo, qui duxit in matrimonium. Abb. Sic.

Casvs. Si aliquis contraxit cũ aliqua, quæ ſit alteri deſpõſata per verba de præſenti, illã dimittat: quia eius vxor eſſe nõ poteſt, & xl. dies pœniteat. Not. quòd ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit.

¶ Ex Brocardo † lib. 30.

¶ *Ponit pœnitentiam illius, qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in vxorem, nec vnquam in vxorem eam habere poteſt. Hoc dicit iuxta litteram.*

CAP. II.

ACcepiſti illam in vxorem tibi, quam alter ſibi deſponſatam[a] habuerat, dimitte illam: quia nunquam poteſt tibi[b] fieri legitima: & quadraginta dies in pane, & aqua (quod carinam[c] † vocant) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas.

¶ Alexander ij. Salernitano Archiepiſcopo.

¶ *Sponſalia de præſenti non ſoluũtur per ſequens matrimoniũ, etiam carnali copula conſummatum.*

CAP. III.

LIcèt † præter[d] ſolitũ: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi inter virum & mulierem legitimus conſenſus interueniat de præſenti, ita quidem, quòd vnus alterum in ſuo mutuo conſenſu, verbis conſuetis expreſſe † recipiat, vtroque dicente: Ego accipio te in meam; &, Ego accipio te in meum: ſiue ſit iuramentum interpoſitum, ſiue non: non licet mulieri alij nubere. Et ſi ſumpſerit, etiam carnalis copula ſit ſecuta, ab eo ſeparari debet, &, vt ad primum redeat, Eccleſiaſtica diſtrictione compelli. Quamuis † aliter à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando iudicatum[e].

a ¶ *Deſponſatam.*] Per verba de præſenti. vt s. c. pro.

¶ *Glo. ſeq. arg. alle. quatuor iura, & duo in contrarium.*

b ¶ *Nũquã poteſt tibi.*] Arg. quod ab initio nõ valet, tractu temporis nõ cõualeſcit. ſic s. *de elect. auditis. & c. dudũ.* & 21. 16. q. 3 *placuit.* § *poteſt. Ver. quod ſi primatus. & ff. de regu. iur. l. penul.* Ar. contra. s. *eo. tit. prox. c. 1. & s. de elect. quod ſicut.*

c ¶ *Carinam.*] Vulgare eſt Italicorum, & dicitur carina[a] à carentia hominum, vel etiam cibariorum: nã illis xl. diebus includuntur in aliquo loco ſecreto iuxta Eccleſiam, vbi non habent conſortium hominum. Ber.

LIcet præter] Summatur vt in rubro: ſed clarius hoc habetur in c. fin. & penult. s. de ſpon. Et diuiditur in quatuor partes: Primò ponitur deciſa cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Conſultationi.* Tertiò alterius dubij ſolutio ibi, *Et ſi nupſerit.* Quartò obſtaculi remotio ibi, *Quãuis.* Abb Sic.

Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ſi aliquis contraxerit cum aliqua per verba de præſenti, dicendo ſic: *Recipio te in meam.* & illa, *Recipio te in meum* (etiamſi nõ iurauerint) non poſſunt ad alia matrimonia conuolare: & ſi fecerint, ſeparari debent à ſecundis, & ad primum matrimonium redire, quamuis carnalis copula ſit ſecuta. Idem habes *ſupra de ſpõſa. ſi inter.* Nota, quòd ſponſalia de præſenti matrimonia ſunt, vnde poſtea diſſolui non poſſunt.

d ¶ *Præter.*] Quod dicitur hic habuiſti s. *de ſpon. ſi inter.*

e ¶ *Iudicatum.*] Conſuetudo fuit olim in Mutineñ. ciuitate, ſed illa correcta eſt. j. *eo. c. Vlt.* Ber.

† *Ita in antiquis, vt eſt impreſſum, ſed reſtituendum ita:* ex Burchardo l. 19. c. 5. tit. de fornicatione. ſ. accepiſti illã ibi, & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

† Carenã. † Carentenam *Contius in margine.*

a *Carina vox eſt corrupta de antiqua potius à quadrageſima, ſiue quadragena, quàm ab hominũ, vel cibariorum carentia, vt hic putat Ber. & ante ipſum Tan.*

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpil. *& poſt concilium Lateran.* p. 6. c. 8. *Vide Sotum* l. 4. ſen diſt. 27. q. 1. art. 3.

† expreſſo.

† *Vide cõmẽtaria in Directoriũ Inquiſitorũ* 1. 2. ſect. 3. § ... per multos. *ad de Melchiorem Canum* li. 6. c. 8. de locis Theolog.

TVa.] Diuiditur. Primò ponitur thema. Secundò præcipit fieri interdictum ibi, *Hoc arbitramur.* Tertiò dicit, quid iuris, ſi violetur ibi, *Et ſi contra.* Abb. Sic.

Casvs. Aliquis coram ſuo iudice petit aliquam in vxorem: vel aliqua petit aliquem in virum, quem dicit in eam conſenſiſſe per conſenſum mutuum de præſenti. Ille appellat ad ſedem Apoſtolicam: & appellatione pendẽte ante cauſæ cognitionem, ſiue ante ſententiam, aliam duxit in vxorẽ: quæritur, quid iuris? Reſpondet Papa, ſi aliquis ammodo in tali caſu duxerit appellandum, iudex interdicat ei publicè, ne ante deciſionem cauſæ cum alia contrahat: quod ſi fecerit, matrimoniũ tam præſumptuosè contractum debeat irritare, & ſeparare ab inuicem vſque ad deciſionem cauſæ. Nota, quòd pendente appellatione nihil eſt innouandum. Item qui contraxit contra interdictum Eccleſiæ, debet ſeparari ab illa, quouſque cognoſcatur de impedimento.

f ¶ *Ante deciſionem.*] Appellatione enim pendẽte nihil innouari debet. 2. q. 6. c. *poſt appellationem.* § *appellatione. & ff. nihil innouari appellatione pend. l. 1.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. ſeptem concor. in contrarium alleg. rub. de matrimonio contracto: ſoluit diſtinguendo.*

g ¶ *Poteris irritare.*] Simile. *ſupra de deſpon. impub. ad diſſoluendum. in fi.* Ex quibus colligitur, quòd matrimonium contra interdictum Eccleſiæ contractum ſit omnino dirimendum, vt 35. q. 3. *contradicimus. & 33. q. 4. non oportet* 2. *& 10. diſt. vides. & C. de legi. non dubium. & 25. q. 2. imperiali. & C. qui pro ſua iuriſdictio. l. vnica.* Arg. contra, *infra de ma. contract. contra interd. ec. c. 1. & 2. & 3.* Solutio b: cum matrimonium interdicitur ab Eccleſia, aut cauſa prohibitionis eſt perpetua, aut temporalis. Si eſt perpetua, ſeparantur à cohabitatione, quouſque cognoſcatur de impedimento, quo probato ſeparantur ex toto, lata ſententia diuortij inter eos. *infra de matrimo. contracto contra interdict. eccle. de muliere.* & ſic intelligitur c. *contra dicimus.* & c. *vides.* & l. *non dubium*: & ſic intellige, quod dicit hic, & c. *ad diſſoluendum.* quo non probato remanebunt ſimul. Si vero cauſa prohibitionis fuerit temporalis, putà tempus, in quo matrimoniũ prohibetur contrahi propter reuerentiam dierum: vel conſenſus de futuro cum alio: tunc non debent ſeparari, ſed pœnitentia debet eis imponi: quia contra interdictũ Eccleſię hoc fecerunt. *infra de matrimo. contra. contra inter. eccle. c. 2.* tamen ne mandatum iudicis contemptibile videatur, ſi vult, poteſt eos ad tempus ſeparare. & ſic intelligitur *c. non oportet. & infra de matri. contract. contra inter. Eccleſia. c. 1.* interdictum enim Eccleſiæ non eſt tantæ efficaciæ, vt ſeparetur matrimonium contra illud contractum, niſi ſubſit cauſa perpetua: tamen pœnitentia debet ſemper imponi, ſiue cauſa ſit perpetua, ſiue non, propter contemptum eccleſiæ, vt patet per iura prædicta. *infra de mat. contract. contra interd. Eccle. per totum. & ſupra eo. tit. prox. c. 3.*

¶ Idem Genueñ. † Archiepiſcopo.

¶ *Et, qui appellat in cauſa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & ſi contraxerit, debet ſeparari.*

CAP. IV.

TVa † fraternitas nos conſuluit: *& infrà.* ¶ De his verò, qui contra te ſuper deſponſatione facta per conſenſum mutuum de præſenti, cõtrouerſiam mouent, & appellatione pendente, quam ante ſententiam, vel cognitionem cauſæ, ad ſedẽ Apoſtolicam interponunt, accipiunt alias in vxores: Hoc arbitramur agendum, vt ſi ammodo in tali caſu duxerint appellandum, eis in Eccleſia publicè interdicas, ne ante deciſionem[f] cauſæ, aliud contrahant matrimonium. Et ſi † contra interdictum Eccleſiæ publicè factum venire præſumpſerint, matrimonium tam præſumptuosè contractum poteris irritare[g].

¶ Innocentius iij. Mutineñ. Epiſcopo.

¶ *Qui duas per verba de præſenti deſponſat, primam deſponſatã habebit in vxorem, etiamſi prius ſecundam cognouerit: nec valet contraria conſuetudo: & hoc vltimum additur ad c. licet. ſuprà, eodem.*

CAP. V.

TVas † dudum: *& infrà.* ¶ De conſuetudine, quæ diu in Mutineñ. obtinuit ciuitate, vt † ſi quis iuraret ſe aliquam ducturum, & citra carnis copulam deſponſaſſet, ſi conſequenter deſponſaſſet aliam, & etiam

† Ianuen. *ſed idẽ eſt.*

† Cap. 7. eo. ti. in 2. cõp. *& poſt concilium Lateranen.* p. 50. c. 41. *Et cum appellatur in cauſis eccleſiaſticis, quid obſeruari debeat vide concilium Trid.* ſeſ. 24. de refor. c. 20.

† *Aliàs ita:* & ſi contra interdictũ Eccleſiæ ita publicè factum, &c.

† Cap. vnic. eo. ti. in 2. cõ.

† *In omnibus manuſcriptis ita:* vt ſi quis iuraret aliquam, & citra carnis copulam, &c. *illa etiam duo verba,* ſe ductutum, *nuſquam apparent in antiquis.*

b *Secundùm Tanc. & Vin. Hoſt. idem dicens vtebatur alijs verbis, ſcilicet quod aut matrimonium ab eccleſia interdicitur ſine cauſa, aut ex cauſa: & tunc aut cauſa eſt temporalis, aut perpetua: aut falſa, aut vera, cuius diſtinctionis veritas ſatis patet ex gl. ſ. ibi ſeq.*

TVas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Ne vero.* Abb.

Casvs. Olim obtinuit conſuetudo in Eccleſia Mutineñ. vt ſi quis aliquam deſponſaſſet per verba de præſenti, & ante carnalem copulam aliam accipiat, & cognoſceat: illa ſibi adiudicabatur, quam primò cognouerat: quia verò turpis eſt omnis pars, quę ſuo non congruit vniuerſo. & Eccleſia Mutin. tenere debet humiliter, & ſeruare, quod Romana Eccleſia, & ſua metropolis ſeruat, præcipit Papa, vt Eccleſia Mutin. in matrimonijs contrahendis illud obſeruet, vt poſtquam inter perſonas legitimas conſenſus legitimus interuenerit de præſenti, ſi poſtea cum alijs de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Nota, quod turpis eſt pars, quæ ſuo non congruit vniuerſo. Itẽ quod Romana Eccleſia, & ſua metropolis ſeruat, ſubditi ſeruare debent. Item carnalis copula non facit matrimonium, ſed conſenſus.

¶ *Glo. ſeq.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Cognouiſſet.*] Videbatur, quòd ſecundus ideo eſſet potior, quia illi traditia eſſet poſſeſſio: ſicut eſt in venditione, & donatione *C. de rei vin. quotiens*, & in matrimonio ſpirituali. *ſ. de iure pa. quod autem. & c. paſtoralis.* & in obligatione pignoris. *ff. qui po. in pig. ha. potior.* ſed non eſt ita: immò qui prior eſt tempore, potior eſt iure. *ſ. de maior. & obed. c. 1.* quia iam contractus perfectus eſt per ſolum cõſenſum: licèt cum ſecũdo proceſſum ſit ad carnalẽ copulam, quæ matrimonium non facit ſine conſenſu: vt *j. de ſpon. duo. cum. ſ. de iure pa. cũ autem. & ff. loca. in operis:* licèt hîc circa matrimonium non ſtetur conſuetudini: aliàs tamen ſeruatur conſuetudo: vt qui legitimus eſt ad matrimonium, conſuetudo facit illegitimum. *j. de cognatione ſpiri. ſuper eo.*

b ¶ *Ne vero turpis.*] Sic *8. di. quæ contra mores. & 11. di. nolite. & 12. di. c. 1. ſ. de præſcript. cùm non liceat.*

c ¶ *Beati Petri ſedẽ, & ſuam metropolim.*] Hęc verba ſunt 11. *diſt. nolite. & 12. diſt. c. vlt. & ſ. de poſtu. præla. c. 1.*

d ¶ *Et ſolus.*] Solus conſenſus facit matrimonium. *ſ. de ſpon. per totum. & 27. q. 2. ſufficiat.*

† obſeruare.

† cõtrahũt.

† *Vide Sotum* l. 4. ſẽten. di. 1. q. 2. per totam & *Couarruuiam paulò poſt citatũ.*

† *In conciliis Africanis hoc nondum inuentum eſt, refert Gratianus, ſiue Palea* 27. q. 2. c. quicunque. & *habetur poſt concilium Laterã. ſub Alex.* 3. p. 6. c. 5. & c. 2. c. 11. in 1. comp.

cognouiſſet [a], primò cognita adiudicaretur viro, non quæ priùs extitit deſponſata: & *infrà.* ¶ Ne verò turpis [b] ſit pars, quæ ſuo non congruit vniuerſo, & Eccleſia Mutineñ. tenere debeat humiliter, & ſeruare †, quod beati Petri [c] ſedem, & ſuam metropolim ſequi viderit, & docere: In matrimoniis de cætero contrahendis illud te volumus obſeruare, vt poſtquam inter legitimas perſonas conſenſus legitimus interuenerit de præſenti, qui ſufficit in talibus iuxta canonicas ſanctiones: & ſi ſolus [d] defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur: ſi perſonæ iunctæ legitimè cum aliis poſtea de facto contrahant †, quòd priùs de iure factũ fuerat, non poterit irritari.

TITVLVS V.

De conditionibus † appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

¶ Ex concilio Africano †.

¶ *Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij appoſitæ, non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.*

CAP. V.

QVicunque ſub conditionis nomine aliquam deſponſauerit, & eam relinquere voluerit: dicimus, quòd frangatur [e] conditio, & deſponſatio irrefragabiliter teneatur.

DE CONDITIONIBUS appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

¶ *Quia quãdoque ſponſalia cõtrahuntur purè, de quibus viſum eſt ſuprà: quandoque ſub cõditione, meritò de his poſt præcedentia ſubmittit. Et quia conditio apponi poteſt non ſolùm in matrimonio, ſed etiã in aliis cõtractibus, ideo ne auctor haberet materiam geminandi rubricam, ſubnectit ibi, de conditionibus appoſitis etiam in aliis contractibus.*

De hac materia tractatur. 32. q. 8. & 32. q. 2. ſolet. & c. aliquando. & q. 2. c. vlt. 17. q. 4. vxor.

Q*Vicunque.*] Primò ponitur thema, ex quo reſultat tacita quæſtio. Secundò reſponſio ibi, *Dicimus.* Abbas.

Casvs. Si aliquis deſponſauerit aliquam ſub conditione, quæ non ſit cõtra ſubſtantiam matrimonij, putà cõtraho tecum, ſi furtum feceris: ſi voluerit eam relinquere: quæritur, an poſſit? Reſpondetur, quod conditio frangatur, & matrimonium firmiter teneatur. Nota turpem conditionem, quę non ſit contra ſubſtantiam matrimonij, non impedire matrimonium.

¶ *Glo. ſeq. recitari poteſt per q. de qua conditione.*

e ¶ *Frangatur.*] Intellige [a] hoc c. de cõditione turpi: quę tamẽ non ſit contra naturã matrimonij: vt *j. eod. c. vlt.* per quod intellige hoc c. vt putà, ſi furtũ fecerit, ſi hominem interfecerit, talis conditio non impedit matrimonium: immò pro non adiecta debet haberi: vt *j. eo. c. vlt.* vbi de hoc.

a *Hic eſt cõmunis intellectus, vt ait Couarruuias* in epitome. l. 4. decretalium. p. 2. c. 3. §. 2.

C*Vm ſit.*] Pertinet ad ſecundam partem rubricæ. Diuiditur. primò ponitur thema. Secundò reſponſio ibi, *Tu ergo.* Abbas.

Casvs. Quidam diaconus manumiſit duos ſeruos ſub hac conditione, vt monachi eſſent, & permanerent in quodã monaſterio, adiiciens, vt ſi contra facerent, iterum ſubiicerentur ſeruituti: vnus illorum receſſit à conditione, & de monaſterio exiuit, & inter clericos ſæculares conuerſatur. Vnde quidã presbyter illius monaſterij de hoc cõqueſtus eſt domino Papæ: vnde mãdat Epiſcopo diœceſano, vt ſi ita eſſe inuenerit, compellat eum, vt in monaſterio permaneat, nec monaſteriũ deſerat, & volũtas manumittentis non valeat præteriri. Nota, quòd libertas poteſt ſub conditione dari. Item ex quo quis monachus eſt, oportet, quòd monachus perſeueret. Item voluntas manumittentis ſeruanda eſt.

¶ Gregorius † Epiſcopo Spoletano.

† Lib. 7. epiſtola. 36. indict. 2. regiſtri.

¶ *Seruus manumiſſus ea conditione, vt fiat Monachus, & monaſterio ſeruiat, aliàs in ſeruitutem redeat: etſi hoc acceptato Monachus factus ſit, manumittentis voluntatem cogitur obſeruare.*

CAP. II.

CVm † ſit proprium: & *infrà.* ¶ H. Presbyter conqueſtus eſt Diaconum quendam manumiſiſſe duo mancipia ſub hac conditione [f], vt Monachi fierent, & in eo monaſterio, vbi ipſe fuerat [g], permanerent: adiiciens, vt ſi quis contra faceret, ſeruituti iterum ſubderetur [h]: atque vnum ex his (hac conditione deſpecta) monaſteriũ deſeruiſſe, & ſe inter Clericos ſociâſſe: Tu ergo ſi ita eſſe reperer is, ſic te exhibe, vt nec illi monaſterium deſerendi ſit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

† Cap. 2. eo. ti. in comp. *Vide præal lus hic Præpoſitum.*

¶ Alexander iij. Panormitañ. Archiepiſcopo.

¶ *Qui iurauit aliquam in vxorẽ accipere, ſi centum ſibi donauerit, centum non datis recipere nõ tenetur, niſi poſtea purè conſenſerit, vel eam cognouerit.*

CAP. III.

DE † illis autem: & *infrà.* ¶ Si verò aliquis ſub huiuſmo-

† Cap. 4. tit. de ſpõſalibus in 1. comp. & *poſt cõcilium Lateran.* p. 6. c. 12. *Vide Couarruuiam* in epitome l. 4. *decretalium* ti. 2. c. 3. § 3. & *Sotum* l. 4. ſent. diſ. 29. q. 2. art. 2.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ponit opinionem, & ſoluit.*

f ¶ *Hac conditione.*] Ar. contra 1. q. 2. *quam pio. & ſ. de pactis. pactiones.* Dixerunt quidã, quòd libertas eſt res ſpiritualis, & ideo poteſt venire in commutationẽ cum alio ſpirituali. arg. *ſ. de ſer. non ord. nullus.* Vel dic, quòd non contradicunt: quia monachus hic non datur ſub cõditione, ſed libertas datur, ſi voluerint monachari: aliàs non erunt iſti liberi, nec poſſent ad hoc compelli. 32. q. 1. *integritas.*

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

g ¶ *Vbi ipſe fuerat.*] Poteſt intelligi, quòd ipſe fuerit clericus, vel patronus, 20. q. 3. *præſens.* & non monachus, quoniam monachus libertatem donare nõ poteſt, cùm nihil habeat. 54. *diſt. abbates.* nec ſeruum proprium poteſt habere. 12. q. 1. *non dicatis.* niſi hoc fecisſet in ipſo ingreſſu. Vel quod dicit, vbi ipſe fuerat, ſcilicet ipſe presbyter, & ſic planum eſt.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an hæc verba ſint efficacia ad libertatem reuocandam, ponit duas opiniones, & ſubdit ſuam.*

h ¶ *Seruituti iterum ſubderetur.*] Sic ergo videtur, quod in ſeruitutem redigi poſſunt, ſi inde exierint, ex quo hac conditione liberi facti ſunt, arg. ſuprà. *de ſer. non ordinand. de famulis, & c. nullus. C. de epiſcopis, & clericis. Auth. ſi ſeruus.* quod quidam concedunt. Laur. & Tanc. dixerunt, quod hæc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatem, & ſic remanebit liber, & iudicis officio compelli debet iuſſa teſtatoris adimplere. *ff. de manumiſſis teſtam. Mauia. & l. imperatores.* & littera c. coadiuuat ad hoc, ſcilicet *vt nec illi deſerendi, &c.* Alia ratio videtur fuiſſe quare iſte non reuocatur in ſeruitutem, quia iſte quàm citò acceptauit cõditionem, fuit liber, & monachus, & ſic monachatum vlterius deſerere non potuit, etiamſi vellet redire in ſeruitutem: immò Papa cum ipſo diſpenſare [b] non poſſet, vt monachus non eſſet. *ſuprà. de ſta. monachorum. cùm ad monaſterium. in fi.* vnde dicitur infrà, *ſic te exhibe, vt nec illi deſerendi monaſterium ſit facultas*: ex quo enim ſemel fuit monachus, ſemper erit monachus: & ideo condicio appoſita non poteſt reuocare illum in ſeruitutem: ſed compelli debet, vt in monaſterio perſeueret: ſecus circa alios cõtractus, qui reuocari poſſunt, ſi pactum, ſiue modus appoſitus non ſeruetur. *j. c. prox.* & ſecus in his, qui promouentur ad clericatum. *ſ. de ſeruis non ordinan. de famulis, & c. nullus.*

b *Grauis eſt hæc controuerſia. de qua latè D. Thomas, & ibidem Caietanus* 2. 2. q. 88. art. 11. *adde citata ſupra*, de ſtatu monach. c. cum ad monaſterium. in fine.

D*E illis.* Primò ponitur thema. Secundò determinatio ibi, *Reus.* Abbas.

Casvs. Aliquis iurauit cuidã mulieri ſub hac forma verborũ: Ego accipiã te in meam, ſi tantũ mihi donaueris: mulier nolebat ſoluere illud, quod petiit. Quęritur, vtrũ ſit periurus, ſi eã nõ acceperit? Reſpõdet, nõ erit periurus, ſi noluerit eã accipere in

vxorem

vxorē, niſi conſenſus de præſenti poſtea acceſſerit, vel carnalis copula fuerit ſubſecuta. Nota, ꝙ cōditio honeſta poteſt interuenire in matrimonio. Item ea, quæ ſub cōditione promittuntur, vel iurantur, non obligāt, niſi à conditione recedatur.

a ¶ *Huiuſmodi verbis.*] Saltem cōditione adiecta, aliàs ex interuallo admitti non debet. *C. de donat. quæ ſub mo. finnt. l. perfectam.*

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter conditionem dotalem, & pœnalem.*

b ¶ *Si tantum.*] Talis conditio licita eſt in ſponſalibus, vt hic patet: & hæc: *ſi patri meo placueris. ī. eo. tit. ſuper eo. & c. per tuas.* ſi tamen in modum pœnę adiiciatur: vt *ſi tecum non contraham, dabo centum*: non valet. *ī. de ſpon. Gemma. & C. de ſpon. l. vlt. & ff. de verbo. oblig. Titia. & C. de inut. ſtip. l. 2.*

c ¶ *Conſenſus de præſenti.*] Tunc enim recedit à conditione appoſita, & ſimpliciter intelligitur conſentire. ſim. *ī. de deſp. impu. de illis. in fi.*

d ¶ *Carnalis.*] Et per hoc videtur receſſiſſe à conditione. *infrà. eod. per tuas.* & ſic eſt matrimonium præſumptum, contra quod non admittitur probatio. *ſuprà. de ſpon. ſi quis.* & ſic duobus modis receditā conditione. *ī. eod. c. ſuper eo.* B.

di verbis [a] iuramentum alicui mulieri præſtiterit: Ego te in vxorem accipiam, ſi tantum [b] mihi donaueris: reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere, quod ſibi dari petiit, non acceperit in vxorem, niſi conſenſus de præſenti [c], aut carnis [d] ſit inter eos commixtio ſubſecuta.

¶ Idem.

¶ Res donata Eccleſiæ ſub modo, ſtatim eſt Eccleſiæ, nec reuocatur, modo nō ſeruato, niſi hoc in contractu ſit expreſſum. Hoc dicit ſecundùm veriorem intellectum. Et eſt textus multùm notabilis, & valde allegabilis. Abbas.

CAP. IIII.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compil. & *poſt concilium Later.* p. 29. c. 3. & c. 2. ti. de conſuetudin. 1. compil.

VErùm † cùm alicui Eccleſiæ, poſſeſſio quælibet [e], in terpoſita conditione [f] donatur ſi, à donatore donum poſtea reuocari non poteſt: Niſi fortè tali ſit cōditione collatum, quòd ea ceſſante debeat reuocari [g].

VErùm.] Diuiditur in duas partes: primò ponitur dictum: ſecundo exceptio ibi, *Niſi.* Abbas.

CASVS. Aliquis donauit aliquam poſſeſſionem alicui Eccleſię ſub aliqua cōditione, id eſt, ſub modo, vt aliquid fiat: & ſic donatio tenuit: Eccleſia nō ſeruabat modū in donatione appoſitum, vnde donator reuocare volebat donationem: quæritur, an poſſit? Reſpondet, quòd non poteſt, niſi tali conditione, id eſt, tali pacto donatū ſit, quòd ea ceſſante donatio debeat reuocari: tūc enim ſi non fiat, quòd conuenit, donatio reuocat̄. Not. quòd donator in traditione rei ſuæ poteſt apponere pactum, ſiue modum, dummodo non ſit contra leges.

e ¶ *Qualibet.*] Id eſt, aliqua de quibuſlibet. ſic 15. *q. 1. mulier. & 1. q. 7. ſi quis omnem.*

¶ *Glo. ſeq. ponit differentiam inter modum, & conditionem.*

a *Vt hæc apertius intelligas, vide Syluestrū in ſumma: verbo, conditio, vbi late ſimè.*

f ¶ *Conditione donatur.*] Si aliquis donet aliquod prædiū Eccleſiæ ſub aliqua conditione, putà vt illud reſtituatur Titio, ſi conſul factus fuerit, vel cōſimile, ſtatim tenet donatio: vel reſtituatur eidem, qui donauit, vel hęredibus ſuis, donū reuocari non poteſt, niſi conditione aduen iente. ſic 12. *q. 3. pōtifices in fi.* quilibet enim in traditione ſuę rei poteſt apponere pactū legibus non improbatum. *ff. de pact. in conditionibus. & C. de contrahen. empt. l. 3. in fi.* & ſic donatio ſtatim tenet, licèt poſſit per cōditionem reſolui ſicut venditio. *ī. de pigno. illo vos. & ff. de in diē addit. l. 2.* Sed huic intellectui contradicit verbū, quod eſt in fi. *c. ea ceſſante.* vnde expone, *interpoſita conditione*, id eſt, modo, vel pacto, Vnde nota differentiā [a] inter donationem ſub conditione, & donationem ſub modo. Donatio enim ſub conditione facta non tenet, niſi adueniēte cōditione, ſiue ea impleta. *ff. de cond. & dem. qui hæredi. §. vlt. & l. qui ſub conditione.* & ſic venditio. *ff. de contrahen. empt. hæc venditio. ff. de leg. 3. ſi tibi legatum. ff. loca. inſulam. §. vlt. arg. ī. eo. ſuper eo. & c. per tuas.* & de tali non intelligitur hæc decre. Donatio ſub modo ſtatim tenet, & non reuocatur, quādiu modus ſeruatur: modo illo non extante poteſt reuocari, prout dictū eſt ab initio, ſi hoc dictum ſit, vt reuocetur. ſi modus non ſeruetur, vt dicit in fi. & *C. de dona. quæ ſub mo. l. 1. & 2.* de tali donatione loquitur decret. iſta. & huic donationi concor. quod dicit: ea ceſſante debeat reuocari. Sic ergo expone, cōditione, id eſt, modo vel pacto. hæc expoſitio probatur. *ff. de manu. teſtamen. l. Mauia.* & fit ſic; dono tibi hoc, vt ſingulis annis hoc facias, vel conſimile aliquid, ſiue vt alimenta mihi preſtes, alioquin reuocetur donatio. Donatio ſub cōditione fit ſic: Dono, Vel lego, ſi hoc feceris. Vnde verſus:

Scito, quòd, vt, modus eſt: ſi, conditio: quia causa.

b *Interdum tamen, vt, ponitur conſecutiuè, & nō modaliter.* 74. *diſt. conſuluit.* 1. q. 1. *benedictio.* *vbi de hoc* & ſeq. & c. cū liqueat, 2. q. 6. ſi quis autē. *Interdum cauſatiuè.* de appel. vt debitus. cum concor. *Interdum neceſſitatem importat.* *vide in Spec.* de. diſput. & alleg. ante finem. *Io. And.*

¶ *Glo. ſeq. not. legem, & c alle. quinque iura in contrarium, alleg. vnam l. & ſoluit: demum quærit: alleg. pro, & contra, ponit duas opiniones, ſecundam approbat.*

g ¶ *Debeat reuocari.*] Sic ergo patet, ꝙ lex in donatione dicta ſeruari debet, aliàs reuocatur. *C. de condic. ob cau. da. dictam legem. & l. fi. & C. de reuo. do. l. 1. & C. de do. quæ ſub mo. l. 1. & 2.* Arg. contra. *C. de reſcin. ven. ea conditione.* Sed ibi nō fuit dictū, quod venditio non valeret, ſi non ſatiſfecerit reipublicæ. vñ ibi agitur tm̄ ad intereſſe, vt fiat, qd̄ conuenerit: vt *ff. de manu. teſtamen. l. Mauia.* Et ex hoc videtur, ꝙ res tali modo donata, ſcilicet, vt non alienetur, alienari non poſſit: quod ſi fiat, reuocabitur. Sed pone cauſam neceſſitatis alienandi imminere, putà debitū, vel redemptionem captiuorum, nunquid poterit res iſta alienari, vel alia quę ſic tradita eſt, ne alienet̄: aliàs reuocetur? Videt̄, ꝙ ſic: qa talis cōditio, ne liceat alienare rem meā, reprobatur à iure. *ff. de pac. l. penult.* & caſus iſti excipiuntur à iure 10. q. 2. *§. hoc ius.* Arg. contra, expreſsū eſt, ꝙ alienari nō poteſt, ex quo prohibetur à donatore. *in Auth. de alie. & emphy. contra. §. ſanctiſſimas coll. 6. C. de reb. alien. nec alie. l. vlt. & c. de pac. inter empto. & ve. l. vlt.* T. & alij quidam dicunt, ꝙ in tali caſu res tali modo ſine cōditione donata Eccleſię, ne alienetur, bene poteſt alienari dū modo alias poſſeſſiones non habeat Eccleſia: qm̄ ſi alias haberet, non poſſet alienari propter inhibitionē teſtatoris, ſiue donatoris: in quo caſu dicūt intelligendam dictam Auth. *§. ſanctiſſimas coll. 9* quia vt dicit canō, pro captiuorum redemptione res Eccleſiæ alienantur. 12. *q. 2. aurum.* Alij dicūt, quod verius videtur, ꝙ res tali modo donata, ne alienetur, alienari nō poteſt etiam pro redēptione captiuorum: vt dicit dicta Auth. *§. ſanctiſſimas.* quia non inuenitur expreſſum contrariū in eo caſu: *ergo illi ſtabimus.* & *c. aurum*, non loquitur de talibus rebus, ſed de vaſis tantùm loqui videtur. Ber.

¶ Vrbanus iij.

¶ Contrahens matrimoniū ſub cōditione non improbata, non compellitur matrimoniū conſummare ante conditionis euentum.

CAP. V.

† Cap. 4. e. tit. in 1. cōp. & *poſt concilium Lateran. ſub Ale.* 3. p. 6. c. 21. *Præter citatos ſuprà* in c. de illis. hoc tit. *vide plenè per Syluestrum* in ſumma; verbo, matrimonium. 3. q. 4. *adde Boetium de ciſione* 164. incipit, & primò præſuppono.

SVper † eo verò quòd poſtulaſti, vtrùm ille, qui in quandam mulierem conſenſit, ſi pater [h] eius ſuum præſtaret aſsēſum, ſit ad conſummandum matrimonium compellendus: Reſpondemus, quòd cùm conſenſus liber dici non poſſit, qui in alieno arbitrio [i] reſeruatur, ac conditionem ipſa canonica

SVper eo.] Qui per verba de præſenti cum muliere contrahit ſub conditione, ſi pater conſentiret: niſi pater cōſentiat, ad matrimonium non eſt cogēdus. hoc dicit. Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Reſpondemus.* & ibi primò ſoluit: ſecūdo remouet obſtaculum ibi, *Nam licet.* Abb. Sic.

CASVS. Quidā contrahit matrimonium cū aliqua muliere ſub aliena cōditione, vt, ſi patri eius placeret, Quæritur, vtrū ſit cōpellēdus ad matrimonium conſummādum? R̄ndet, ꝙ cōſēſus liber dici non poteſt qui in alieno arbitrio reſeruat̄, & cōditio talis non improbat̄ à iure, ideo niſi volūtas patris accedat, nō eſt ad matrimoniū cōtrahēdū cōpellendus. Poſtea r̄ndet Papa decretali Alexādri, q̄ dr̄ huic r̄nſo cōtradicere: Dicit Alexāder ſponſalia interpoſita cōditione contracta, licèt nō ſit impleta conditio, ſi conſēſus de pręſēti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, matrimoniū illud diſſolui non debet. Illa decretalis non contradicit huic: qa talis conſenſus non eſt de pręſēti habēdus, quamuis per verba de pręſēti exprimatur, qui in alieno arbitrio habēdo conſiſtit. Nota, quod matrimoniū ſub cōditione contrahi poteſt, non tamē tenet, niſi conditio extiterit, vel receſſum ſit à conditione per contrarium factum.

¶ *Glo. ſeq. coadunat textum, quærit, arg. pro. & ſoluit.*

h ¶ *Si pater.*] Sic *ī. eo. c. prox.* ſic ergo matrimoniū contrahitur ſub conditione, ſicut & emptio, vel alij cōtractus. *ff. de cōtrahen. emp. hæc venditio.* nec obſtat. *ff. de reg. iur. actus legitimi.* actus enim illi non ſunt contractus, ſed quaſi contractus.

¶ *Glo. ſeq. no. alleg. vnam concor. ſoluit contrarium.*

i ¶ *Alieno arbitrio.*] Vbi enī ſubſtantia cōtractus confertur in arbitrium expreſſæ perſonę, non valet contractus, niſi illi arbitretur. *C. de contrah. emp. ſuper rebus.* ſed teſtm̄ in alterius volūtate expreſsè commiſsū non valet, vt ſi ita dicam: inſtituo te hæredem, ſi Titius voluerit. *ff. de hær. inſti. ſi quis Sempronium. & ff. de cond. & demon. nonnunquam.* ſic nec legatum expreſsè commiſſum in alterius volūtate, vt ipſe det: ſed vt arbitretur bene. *ff. de leg. 2. l. 1.* [c]. Sed pone, iſte ſignificauit hoc patri abſenti, ſed antequā pater conſentiat, mutat voluntatem, & dicit, ꝙ nullo modo vult illā, etiamſi pater conſentiret: pater hoc ignorās cōſentit, nunquid eſt matrimoniū inter eos? vr̄, ꝙ ſic. *ff. man. ſi mandaſſem. & ī. de reſcrip. ex parte. & ī. de procur.*

c *De hoc ſuprà de teſtamē. cùm tibi. Ioan. And.*

mandato

mandato. dico, ꝙ ex quo pater conſenſit, cōpelli debet, vt illā recipiat. arg. ꝭ. de deſpon. impu. de illis. in fi. nō eſt tñ matrimonium inter illos: cōtrahat cū alia, tenebat: quia nō dicitur cōſenſus, niſi ſit tēpore, quo pater cōſenſit: quia nec dicitur habere talem poteſtatem, niſi cui cōceſſa durat. arg. ff. quod cuiuſque vniuer. ſitate eorum. §. quod ſi aliter[a]. vbi deeſt legitimus conſenſus, nō eſt matrimonium. Ber.

a *Quod loquitur de iniſore dato, quo poſtea decreto decurionum prohibitus ſit. Ioā. An.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Non improbent.*] Ar. contra. ꝭ. c. 1. ibi loquitur de conditione inhoneſta, quæ tamē non eſt cōtra ſubſtantiam matrimonij. ꝭ. eo. c. vlt. Ioan.

b ¶ *Alexander.*] ꝭ. eo. de illis. Ber.

c ¶ *Conſenſus.*] De præſenti. ſic ꝭ. eod. de illis & ꝭ. c. prox.[b]

b *Adde ad hoc in l. nuptias. ff. de re. iu. & Inſti. de nuptiis in prin. cum gloſſ.*

d ¶ *Nequaquam.*] Sic hoc facit cōditio appoſita, quæ ſuſpendit contractum vſque ad tempus cōditionis extantis: vt dictum eſt ꝭ. eod. Verum.

† Marſicā. † Marſicano. † Marſicano.

PEr tuas.] Cōmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi*. Abbas.

CASVS. Quædam mulier P. nomine, petebat quendam in virum N. nomine, dicens, ꝙ mutuus conſenſus inter eos, & carnalis copula acceſſit: vir ille non negabat ſponſalia cōtracta, & carnalem copulam: dicebat tñ ſe non teneri illā ducere in vxorē: quia ſpōſalia inter eos tali conditione contracta fuerunt, ſi pater eius, & patruus ſponſalibus conſentirent. Sed ipſi quā citò ſciuerunt, cōtradixerunt. Teſtes ſuper hoc recepti fuerunt: teſtibus receptis, & publicatis, dicebat mulier, quòd licèt ſpōſalia cōtracta fuiſſent ſub conditione prædicta, non tamen ſibi fuerat à patre viri, vel patruo contradictum, & ante tempus conditionis expreſſum à teſtibus, & poſt, dicebat inter eos carnalē copulā acceſſiſſe: iudex dubitans qualiter eſſet in hoc negotio procedēdū, proceſſum cauſæ ad dominū Papam remiſit. Ipſe inſpectis atteſtationibus, reſpōdet eidē, ꝙ cùm manifeſtè cōſtet, ꝙ poſt cōtracta ſpōſalia carnalis copula ſit inter eos ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum: quia receſſiſſe videntur à cōditione appoſita: quia & ſi conſtet per teſtes, ꝙ poſtquam pater, & patruus viri contradixerunt ſpōſalibus, idem vir carnaliter cognouit eandem: non eſt tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipſe cognouiſſet eandem, pater, & patruus eius contradicere curauiſſent. Nota, quòd dubia probatio non facit fidem: & apertè, & clarè debet quis intentionem ſuam probare, prout hic patet.

† Cap. vni. eod. tit. in 3. compil. *Vide B. Bonauenturā* in l. 4. ſent. di. 28. & *plenè per Syluestrum* in ſumma; verbo, matrimoniū. 3. q. 2.

non improbent[a] inſtituta: niſi voluntas patris poſtmodum intercedat, nequaquam cogendus eſt ad matrimonium contrahēdum. Nam licèt Alexander[b] Papa reſponderit, quòd ſponſalia interpoſita conditione contracti, ipſa non impleta, ſi conſenſus[c] de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debent, ſed firmiter obſeruari, nequaquam[d] eſt noſtræ diffinitioni aduerſum, cùm huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti euidentiùs exprimatur, qui in alieno arbitrio nō habito, ſed habendo, conſiſtit.

¶ Innocentius iij. Marſicañ. † Epiſcopo.

¶ *Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante euentum conditionis deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit.*

CAP. VI.[e]

PEr † tuas litteras intimâſti, quòd cùm quædam mulier P. nomine N. poſtularet in virum, aſſerens inter ſe mutuum de præſenti conſenſum interueniſſe, & carnalem copulam acceſſiſſe: vir ipſe quamuis contracta ſponſalia, & carnalem copulam non negaret[e], aſſerebat ſe tamen illam in vxorem ducere non teneri: quia ſponſalia inter ipſos ſub hac fuerunt conditione contracta, ſi pater eius, & patruus ſponſalibus conſentirent: ſed ipſi quamcitò nouerunt, & ſponſo cōtradixerūt, & ſpōſæ. Verū Mulier replicabat, quòd licèt fides præſtita fuerit ab vtroque ſub cōditione præſcripta, nō tamen ſibi fuerit à patre viri, vel patruo aliquando cōtradictū: & ante tēpus cōtradictionis expreſsū à teſtibus, & poſt, dicebat inter ſe carnalē copulā acceſſiſſe, & infrà. ¶ Cōſultationi tuæ taliter reſpōdemus, quòd cū liquidò conſtet, quòd poſt cōtracta ſpōſalia, carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta[f], pro matrimonio eſt præſumēdū[g]: quia videtur à cōditione appoſita receſſiſſe: Nam & ſi probatū ſit, quòd poſtquā pater, & patruus viri cōtradixere ſpōſalibus[h], idē vir mulierem illam carnali cōiūctione † cognouerit, nō eſt tamē aliquo modo probatū[i], quòd antequā ipſe cognouiſſet eādem, pater eius, & patruus contradicere curauiſſent.

¶ Gregorius ix.

¶ *Si in cōtractu matrimonij apponitur cōditio turpis, vel impoſſibilis, habetur pro nō adiecta, niſi ſit cōtra ſubſtantiam matrimonij: quia tūc vitiat contractū. Hoc dicit hoc c. notabile, & multùm allegabile.*

CAP. VII.

SI † conditiones contra ſub-

ſenſit. 18. di. quia ſunt culpa. & ꝭ. de cele. Miſ. cùm Martha. Ver. ſi tunc igitur in cælum. & 1. q. 1. induces. in fi. & præcedens voluntas probatur per ſequentem. 34. q. 1. cùm per bellicam. Præterea ſi pendente conditione res tradatur, & poſtea non exiſtat conditio, res tradita repetitur. ff. de condi. inde. ſub conditione. ff. de peri. & commo. rei ven d. quod ſi. Præterea conditionalis conſenſus nullus eſt ante cōditionē extātē. ff. de ver. ſig. cedere diem. ſi ergo nullus præceſſit cōſenſus, ſolus coitus matrimonium non facit ꝭ. eo. prox. c. vlt. Dicas ergo, quòd conſenſus præceſſit de futuro. vt patet in fi. quamuis ꝑ verba de præſēti expreſſit. ꝭ. c. prox. & ita carnalis copula ſubſecuta inducit matrimoniū præſumptum. ꝭ. de ſpon. is qui. & ꝭ. eod. de illis. & ꝭ. c. prox. & fauore matrimonij inducta eſt hęc præſumptio: quia per carnalem copulam ipſo facto videtur conſenſum exprimere de præſenti, & à conditione recedere. ſic per puram conditionem receditur à conditionali. ff. de contrah. emp. ſed Celſus. §. vlt. Sed quid ſi ante coitū proteſtetur ſe nolle ꝑ hoc recedere à conditione? nec illud prodeſt. ꝭ. de conſt. cum M. & ꝭ. de appellat. ſolicitudinem. Item quid ſi dicam: Contraho tecum: ſi te virginem[e] inueneto? Videtur, quòd ſit matrimonium. ꝭ. eo. c. 1. & ꝭ. c. prox. & 32. q. 2. ſolet. quia nec talis error dirimit matrimonium. 28. q. 2. §. 1. ſed nec dirimit emptionem. ff. de contrahend. emptio. aliquin. §. 1. Dicas, quòd talis conditio non impedit matrimonium. Item quid ſi contraho cum aliqua ſub conditione, deinde cum alia purè: tenet matrimonium[d]. Sed pone, quòd poſtea exiſtat conditio? Videtur, quòd teneat primum: quia perinde videtur, ac ſi à principio purè contraxiſſet. ff. qui po. in pig. hab. potior. arg. ꝭ. de frig. fraternitatis. in fi. ſed ſecus eſt in matrimonio: quia non trahitur retro, vbi ab initio non fuit. quantum tamen ad filios legitimandos retrotrahi videtur. ꝭ. qui fi. ſint le. tanta. Item quid ſi contrahitur matrimoniū ſub conditione, quæ omnino extitura eſt? Videtur idem, ac ſi purè contraxiſſet. ff. de condi. indeb. quod ſi. & ſecundum hoc eſt matrimonium, antequam exiſtat conditio. Sed dic, quòd ibi non eſt matrimonium[e]: ſed expectatur euentus conditionis: & tunc primò erit: & ſi medio tempore contraheret cum alia, teneret matrimonium, licèt videatur, quòd ex futuro euentu pendeat, an ſit matrimonium: vt dixit Ioan. per decreta. ꝭ. de frig. fraternitatis.

c *De hac quæſtione vide Aretinum conſil. 12. & omnino Syluestrum in ſumma, verbo, matrimoniu. 3. q. 8. vbi optimè interpretatur ſententiam gloſſæ, & Doctorum hic.*

† *committitur.*

d *Idem hab Vin. & Gof. ſupra c. pro. quia ex conditionali obligatione ſola ſpes oritur. Inſti. de verb. obl. ex cōditionali. Ioann. And.*

† *Illuſtris eſt hæc decretalis: de cuius intellectu, & materia vide pra aliis Dominicum Sotum l. 4. ſent. dis. 29. q. 2. ar. 2. & 3. Adrianū ſuper 4. c. 7. de matrimonio, & Couarruuiā citatum ſuper gloſſā c. præcedentis.*

e *Hac opinio gloſſa communiter reprobatur, & præter Doctores hic, vide omnino Sotum l. 4. ſē. diſ. 29. q. 2. art. 1. ver. hinc colligitur Syluestrum, verbo matrimonium 3. q. 1. & Couarruuiam in epitome l. 4. decr. p. 2. c. 3. §. 2. ver. eſt & aliud.*

e ¶ *Non negaret.*] Sed confitebatur ſe illam pluries diuerſis temporibus cognouiſſe: poſt ſponſalia contracta, ex tali confeſſione procedit contra ipſum: quia non probauit conditionem ante carnalem copulam.

f ¶ *Subſecuta.*] Pluries, & diuerſis temporibus, aliàs non videretur bene ſententiatum, cum probatum fuerit per teſtes viri, quòd poſt contradictionem patris eam cognouiſſet. ſim. ꝭ. de fide inſtrum. cùm Ioannes, ad fin. & ꝭ. de proba. in præſentia. & ita dubia probatio non ſufficit.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit. Secundò format quinque quæſtiones ſucceſſiuè & illas ſoluit.*

g ¶ *Præſumendum.*] Sed quare præſumitur iſtū receſſiſſe à cōditione, quia non eſt præſumendum aliquem recedere à iure ſuo. ꝭ. de renun. ſuper hoc. cum præcedens conſenſus durare intelligatur. arg. ꝭ. de bap. maiores. in fi. & ex eo quòd primò, & vltimò contradixit, præſumitur, quòd medio tempore nō con-

¶ *Gloſ. ſeq. arg. à contrario, & rationem reddit.*

h ¶ *Sponſalibus.*] Ergo ſi contraxiſſent ante carnalem copulam, coitus nihil poſtea operaretur: quia nihil eſt ibi purum, vel conditionale: quod confirmet, vel ducat ad eſſe talis coitus. ſupra tit. prox. c. vlt. in fi. arg. ſupra de confirma. examinata. Ber.

¶ *Glo. ſeq. notat, allegat concordant. & cauſam exprimit.*

i ¶ *Probatum.*] Not. quòd contra eum fit interpretatio, qui teſtes produxit, cùm expreſsè non probant id, ad quod inducuntur: ſed obſcurè. ſic ꝭ. de probationib. in præſentia. & quia per confeſſionem vtriuſque conſtabat, quòd pluries poſt ſpōſalia cōtracta carnalis copula fuit ſubſecuta, & ideo quia non expreſsè conſtat per teſtes, quòd contradictio patris præceſſit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præſumpto, cùm iam eſſet fundata intentio mulieris.

SI *cōditiones.*] Diuidit: quia ſunt duæ partes. In prima tractatur de

tur de conditione turpi, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonij. In ſecunda de turpi, vel impoſſibili ibi, *Licet*. Abbas.

CASVS. Aliquis contrahit matrimoniũ ſub conditione, quæ eſt cõtra ſubſtantiã matrimonij, hoc modo: Contraho tecum, ſi prolẽ euites, vel donec inueniã aliã digniorem honore, vel facultatibus, vel ſi pro quæſtu te adulterandam tradas: Quæritur, verũ in talibus caſibus teneat matrimoniũ? Rñdet Papa, quantũcunque matrimonialis cõtractus ſit fauorabilis, tñ in caſib⁹ pdictis caret effectu: ſ quis aliæ appoſitę cõditiones in matrimonio, ſi turpes fuerint, aut impoſſibiles, debeãt pro nõ adiectis haberi pp fauorem matrimonij. Not. q̃ cõditio appoſita in matrimonio cõtra ſubſtãtiã ipſius reddit matrimoniũ nullũ. Aliæ verò cõditiones pro non adiectis habẽtur, ſi apponantur.

ſtantiam coniugij [a] inferantur: putà ſi alter dicat alteri: Contraho tecum, ſi generationem [b] prolis euites: vel donec inueniam aliam [c] honore, vel facultatibus ditiorem: aut ſi pro quęſtu [d] adulterandam te tradas: matrimonialis contractus, quantumcunque ſit fauorabilis, caret effectu. Licèt aliæ † conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles [e] fuerint, debeant propter eius fauorem [f] pro non adiectis haberi.

† Licèt aliâs.

TITVLVS VI.

Qui Clerici, vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.

¶ Alexander iij. Remeñ. Archiepõ.

¶ *Diaconi, vel Subdiaconi nõ matrimonium contrahere nõ poſſunt: & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.*

a ¶ *Contra ſubſtantiã coniugij.*] Quod dicitur hîc, ſumptũ fuit de illo *c.22.q.2.ſolet. & c. aliquñ.* Nota ergo, q̃ quædam conditiones apponi poſſunt in matrimonio licitæ, quæ à iure admittũtur, putà ſi centum mihi dederis, ſi patrimeo placuerit, vt *ſ. eod. de illis, ſuper eo. per tuas*: hmõi enim conditiones honeſtæ ſunt, nec ſunt cõtra ſubſtãtiã matrimonij: quia poteſt eſſe cum illis: vnde nõ probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe. *ſ. de trãſla. inter corporalia.* Eſt & alia conditio honeſta, quæ eſt de ſubſtantia matrimonij, vt cùm Chriſtianus dicat Iudææ, vel hæreticæ: contraho tecum, ſi vis fieri Chriſtiana: ſine iſta non [a] teneret matrimonium. *28.q.1. non oportet.* Sunt & aliæ conditiones inhoneſtæ, & turpes, de quibus hic fit mentio: & illarũ quædam ſunt contra ſubſtantiã matrimonij, ita vt illis appoſitis non teneat matrimoniũ, de quibus hic habes in principio & c. prædictis, *ſolet aliquando.* Sũt & aliæ inhoneſtę, turpes, aut impoſſibiles, vt ſi dicat: cõtraho tecũ, ſi furtũ feceris: ſi homicidiũ feceris: iſtæ enim ſunt turpes. Idẽ eſt, ſi ſit impoſſibilis, vt ſi dico: cõtraho tecũ, ſi dederis mihi imperiũ, ſi digito cœlũ tetigeris *ff. de iniu. rup. teſta. l. cùm in ſecundo.* huiuſmodi conditiones nõ ſunt cõtra ſubſtantiã matrimonij & de talibus intelligitur, quod dicitur in fi. ſi turpes, aut impoſſibiles: & ideo ſi apponãtur, pro nõ adiectis haberi debẽt: vt dicit in fi. & *ſ. eo. c. 1.* quod de hmõi conditionibus intelligitur, & matrimoniũ tenet & ſic videtur q̃ oĩs cõditio, quæ eſt contra naturã cõtractus ipsũ impediat, ſi apponatur. Et hęc eſt ratio, cũ tria debeãt eſſe bona matrimonij, ſaltẽ quoad ppoſitũ, ſc. fides, proles, & ſacramẽtum. *27.q.2. omne itaque.* Per illas tres conditiones extinguũtur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio neceſſaria requiruntur, aliter non erit matrimoniũ, Vt hic patet. Sed contra videtur *10.q.1.c.2.* vbi tenet cõtract⁹ non obſtante conditione contra naturam contractus. Et ar. contra. *28. di. de diaconi.* vbi tenet ordinatio, licèt dicat ſe velle habere vxorẽ, q̃ eſt cõtra ordinis ſubſtantiã. Itẽ quid ſi dicat: profiteor talẽ religionem, ita q̃ poſſim proprium habere, & vti matrimonio? Videtur, quòd tenet monachatus. *j. tit. prox. inſinuante.* Nõ credo, q̃ teneat monachatus ſub hac cõditione: quia illa eſt contra ſubſtantiã monachatus. *ſ. de ſtatu monac. cùm ad monaſterium. in fi.* & arg. *ſ. de conuer. coniug. dudũ.* hæc fuit opinio Hug. quam inuenies. *27.q.1. c. ſi qua mulier, §. nunc autem.* Alij contradicunt.

b ¶ *Si generationẽ. &c.*] Iſta conditio eſt contra bonũ prolis.

c ¶ *Donec inueniam aliam.*] Hæc conditio eſt contra ſacramentum, quod debet eſſe indiuiduum.

d ¶ *Aut ſi pro quæſtu.*] Exemplum eſt de conditione, quæ eſt contra bonum fidei.

¶ *Gloſ. ſeq. dat ſimile in vltimis voluntatibus.*

e ¶ *Impoſſibiles*] Sim. *ſ. de pact. c. vlt.* & ſic in teſtamento turpis conditio pro nõ adiecta habetur. *C. de inſti. & ſubſt. reprehẽdẽda. & ff. de condi. inſti. quidam. & C. de his quæ pœn. nomi. in teſta. rel. l. vnica. in fin. & ff. de leg. 1. turpia. ff. de vſu, & habi. ſed neque.* ſic turpis, ſiue impoſſibilis ſtipulatio, etiam in alijs contractibus non obligat. *ff. de verb. oblig. generaliter. & l. ſeq.*

a Diuerſa ratio eſt in Iudæa, ſeu qualibet alia infideli, & hæretica, nam cũ infideli Chriſtianus nullum contrahat matrimonium ob cultus diſparitatem, cum hæretica verò contrahit, etiãſi non conuertatur, licet grauiter peccet B. *Tho.* lib. 4. ſen. d 35. q. 1 art. 1. & ibi commun. Theolog. Couarru. in Epitome lib. 4. decr. p. 2. c. 6. §. 1. adde Simancam cathol. inſti. tit. 40. de matrimonio.

a Hæc vera ſecundum Vinc. ſi apponatur in perſona legatarij. ff. de leg. 1. ab omnibus. ſecus ſi apponatur in perſona hæredis, vel alterius. & ſic intelligitur Inſt. de leg. in fin. Ioann. And.

& ff. de actio. & oblig. non ſolum. Inſt. de inuti. ſtipula. §. 1. impoſſibilis.

f ¶ *Propter eius fauorem.*] Sic ergo matrimonium res fauorabilis eſt: vnde pp ipſius fauorem pater, & mater in ipſius prærogatiua ad teſtimonium admittuntur, qui in alijs contractibus repellũtur. *j. qui matri. accuſ. poſ. videtur. in fine.* & plura alia ſpecialia ibi obſeruantur, vt notatur *ſ. vt lite non conteſtata.*

CAP. I.

DE † Diacono, qui in ſabbato ſancto alium Diaconum vulnerauit, & vxorem accepit [g]: Hoc tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd ſi contrito, & humiliato [h] corde ad Eccleſiam redire voluerit, dimiſſa illa, quam accepit in vxorem, & abſolutione [i] obtenta: iniuncta † ſibi pœnitentia de vtroque exceſſu, poſt eam peractam diſpenſatiuè [k] poteris ei Diaconatus officium reddere: & ſi perfectæ vitæ, & conuerſationis fuerit, eum in Presbyterum ordinare. Subdiaconum autem, ſiue hominem interfecerit [l], ſiue non, matrimonium non poſſe contrahere, ſacrorum canonum [m] cenſura demonſtrat.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. & poſt concilium Lateranen. ſub Ale. 3. p. 16. c. 2. Iam qui in ſacris cõſtitutes matrimonium non contrahunt, ſuſpecti ſunt de hæreſ. Simancas cath. inſti. tit. 40. de matrimonio.

† Aliàs ita iniuncta quoque ſibi, &c.

QVI CLERICI, vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.

¶ *Suprà viſum eſt de vno impedimento contra ſubſtantiã matrimonij. nũc reſtat videre de alius impedimẽtis, & aduerte, quod rubrica iſta nihil ponit diſpoſitionẽ, ſed procedit interrogatiuè, ſcilicet qui clerici, vel vouẽtes matrimonium contrahere poſſunt.*

De hac materia tractatur 26. di. per totum & 27. q. 1. & q. 2. & 27. q. 1. per totum.

DE diacono.] Habet duo dicta Secundum ibi, *Subdiaconum.* Abbas.

CASVS. Quidam diaconus in ſabbato ſancto alium diaconum vulnerauit, & vxorem accepit: Quid ſit agendum de ipſo quæritur? Rñdet Papa, q̃ ſi corde contrito, & humiliato, ad Eccleſiam redire voluerit, abſolutione obtenta, & impoſita ſibi pœnitẽtia de vtroque exceſſu, ea peracta, poterit Epiſ ſuus cũ ipſo diſpenſare, & officium diaconatus ſibi reddere, & ſi bonæ vitæ apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, q̃ diaconus qui homicidium fecerat, ſiue etiam non fecerat, matrimoniũ contrahere non poteſt. Nota quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare cũ his, qui in ſacris ordinibus contrahunt matrimonium.

g ¶ *Vxorem accepit.*] De facto: quia non potuit de iure. *c. 32. di. erubeſcant. & c. placuit.*

h ¶ *Contrito, & humiliato.*] Aliàs nõ eſt recipiẽdus: q̃a venia nõ datur niſi correctis. *24.q.2. legatur.* nec põt gaudere ſe correctũ, niſi pri⁹ doleat ſe fuiſſe peruerſũ. *23.q.7. quẽadmodũ.* Et dicit lex: delicti enim veniã pœnitẽtib⁹ indulgem⁹. *C. de hær. Manichæos. & C. de ſũma Trinit. & fide cathol. l. vlt. & de pœn. di. 1. in omne, & de conſecr. di. 4. omnis qui.* & dixit Salomon: *Qui abſcondit peccata ſua, non videbit lumen in æternum.*

¶ *Glo. ſeq. tect. per q. quæ fuit dubitationis cauſa.*

i ¶ *Abſolutione obtenta* Non dicit, à quo debet peti, vnde videtur, quòd à Papa tñ. *17.q.4. ſi quis ſuadente.* & præcipuè propter atrocitatem facti. vnde etiamſi eſſet monachus, Abbas ipſum abſoluere non poſſet. *j. de ſent. excom. cùm illorum.* Vel fortè ex iſta indulgentia ſpeciali ipſum potuit abſoluere, quod eſt verum: vt patet in antiqua.

¶ *Gl. ſeq. alleg. concor. ſignat contrarium, & ſoluit: ſecundò ſignat contrarium, & ibi remittit.*

k ¶ *Diſpenſatiuè*] Et ita epĩ poſſunt etiã diſpenſare cũ clericis conſtitutis in ſacris ordinibus, ſi cõtrahãt de facto *ſim. ſ. de cler. coniu. ſanè 2.* Ar. cõtra. *ſ. de biga. nuper.* ſed illud intelligitur de illo, qui in ſæculari habitu vnam habuit de iure vxorem, & in facto contraxit: cum illo tanquam cum bigamo, non poteſt diſpenſari. arg. contra. *j. c. prox.* ſol. vt ibi. B.

¶ *Glo. ſeq. tect. per q. ſc. à quo debeat abſolui: & dupliciter ſoluit.*

l ¶ *Interfecerit.*] Putabat enim fortè iſte Archiepiſcopus propter homicidium, quòd degradari debeat, & quòd amiſiſſet ordinem, quod non eſt verum: quia character in anima impreſſus non tollitur: vt *1.q.1. quod quidam.* vnde non poteſt cõtrahere: propter delictum enim non eſt alicui ſubueniendum. *ff. quib. ex cau. maio. ſed & ſi per prætorem. § actio.* nec ſtulti melioris conditionis debet eſſe, quàm periti. *ff. quod vi, aut clã. ſeruus.* nemo enim delinquendo fit melior *ff. ad l. Fal. pretia*, [d] & *16 q 1. legi.* ſic malæ fidei poſſeſſor non debet eſſe melioris conditionis, quàm bonæ fidei. *ff. de petitione hæreditatis, & à domino, vel à patre. §. ſi prædo*

m ¶ *Canonum*] *32. diſt. ſi quis eorum. & c. de illo. & c. 1. & 84. diſt. cùm in præterito.* Ber.

c Vide Magiſtrum l. 4. ſent. diſt. 37. & ibidẽ Doctores ſcholaſticos. & B. Th. in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 53. ar. 3. vnde accipient lumen hæ decretales. & gloſſa.

d Loquitur de æſtimatione ſerui, qui dedit noxam. Ioann. And.

Ex litte-

EX *litterarum.*] Communis diuiſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Super quo.* Abbas.

CASVS. Quidam ſubdiaconus copulauit ſibi quandam mulierem in vxorē: Epiſcopus ſuus fecit illum abiurare ipſam, mittēs ipſum domino Papæ, petēs quid ſit de ipſo faciendū. Papa commēdat ipſum, mandās, quatenus ſi ad religionem tranſire voluerit, & dignus apparuerit, poterit illum ad maiores ordines promouere: quod ſi ad religionē trāſire noluerit, neque in ſubdiaconatu permittat illum adminiſtrare, neq; ad maiores ordines promoueri: ſed in minoribus poterit miniſtrare. Nota, quod hic non permittit Papa diſpenſare cum illo, qui contraxit in ordine ſubdiaconat^a: ſed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd Epiſcopus cum tali diſpenſare poteſt: ratio redditur in gloſſa in capitulo iſto ſignata. Item fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item ſi ſubdiaconus contrahit matrimoniū, in ordine ſubdiaconali miniſtrare non debet.

† *Cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione. & poſt con. p. 50. c. 59.*

† *Aliàs ita: quem eandem, &c. in alterò veteri ita: quam eundem P. nomine ab iurare, &c.*

† *Vet, monaſticum, deeſt in omnibus manuſcriptis.*

† *Aliàs ita: qui ſi ad religionem ſe conferre, &c.*

¶ Idem Cenomañ. Epiſcopo.

¶ *Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt:*

CAP. II.

EX † litterarum tuarum tenore accepimus, quòd lator præſentium, in Subdiaconatu officio conſtitutus, quandam ſibi in coniugem copulauit, quam † eandem abiurare ^a feciſti. Super quo prudentiam tuam in Domino commendamus, mandantes, quatenus ſi ad monaſticum † ordinem trāſire voluerit, & tibi poſt laudabilem conuerſationem ipſius viſum fuerit, eū ad maiores ordines promoueri concedas; quòd † ſi ad religionem ſe transferre noluerit, cum neque in Subdiaconatu ^b miniſtrare, neque ad altiores permittas ordines promoueri: in minoribus ^c tamen ordinibus poterit miniſtrare.

† *Vigoriē.* † *Vigorn.*

¶ Idem Vigorieñ. † Epiſcopo.

¶ *Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum: votum ſimplex tantùm impedit cōtrahendum, ſed non dirimit poſt contractum.*

CAP. III.

MEminimus ^d. † *& infra.* ¶ Reſpondemus, quòd ſi quiſquam, qui ſe religioni deuouit, & habitu ſuſcepto profeſſionem ^e fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulauerit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit, ſine contradictione tranſire. Verùm ſi nec habitum ^f ſuſcepit, nec profeſſionem, ſed votum ſolummodò fecit, & ſe ad religionem tranſitūrum ^g promiſit, licèt poſtea matrimonium contraxerit, non eſt cogendus ad religionem tranſire, & matrimoniale votum reſcindere.

¶ Idem Luceñ. Epiſcopo.

¶ *Suſceptio habitus Profeſſorum extra religionem à non habente poteſtatem incorporādi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractū. hoc dicit ſecundū intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. IIII.

COnſuluit † nos tua fraternitas quid faciendum ſit de nobili muliere, quæ veſtibus pretioſis abiectis, mutauit habitum ^h, & de manu Preſbyteri velamen ^i aſſumpſit: ſed non renunciauit ^k propriis, nec intrauit clauſtrum, nec in manu alicuius Epiſcopi, Abbatis, vel Abbatiſſæ, aut ſuper altare ^l profeſſa eſt, vel obēdientiā promiſit: poſt modū verò elapſo anno, abiecto religionis habitu, cuidam nobili nupſit. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſicut ſimplex† votū matrimonium impedit cōtrahendū, & non dirimit ^m iam contractum: ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus ^n, ne contrahatur, impedit: ſed contractum nequaquam diſſoluit.

¶ *Gloſ. ſeq ſignat contrarium, & ſoluit dupliciter.*

a ¶ *Abiurare.*] Arg. contrà. ſ. *de cohab. cle. & mu. clerices.* illud intelligendum eſt, vbi ſuſpicio habetur de periurio, vt ſæpe faciūt inter ſe concubinarij: tunc non exigitur iuramentum, vt ibi ſatis colligitur: vel illud circa contuberniū, hoc in diuortio cuiuſcumque matrimonij. 35. q. 6. *ab iſto die.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit decretali proximæ: & ſoluit dupliciter.*

† *Ca. 6. eo. tit. in 1. compil. & poſt conc. Later. p. 6. c. 9. Vide omnino magiſtrum ſſu. & Doct. lib. 4. d. 37. & 38. & B. Th. in quæſtionibus ad ditis ad 3. p. q. 53. ar. 1. & 2.*

a Vincentius ponebat talē verſiculum: Hic eſt ergo minor, ibi diſpenſatio maior.

b ¶ *In ſubdiaconatu miniſtrare.*] Arg. contra ſ. *c. proxi.* vbi diſpenſatur cum eo, qui in pluribus deliquerat, quàm iſte. Quæ fuit ergo ratio? placuit hoc domino Papæ, vt maiorem gratiam faceret illi, quàm iſti: illa potuit eſſe ratio: quia non videbatur vere pœnitens, & præſumptio erat contra ipſum de ſua incontinentia. & cum talibus non eſt diſpenſandum, cum pro reuerſionis ſpe prauæ actionis deſideria concipere non formidant. 50. *diſt. cap. 1. & c. vt conſtitueretur.* & ideo Papa prohibet, ne cum ipſo diſpenſet, cum aliàs ſuo iure diſpenſare poſſet. vt ſ. *cap. prox.* ſed ſi iurare voluerit religionem, tunc fauore religionis poterit circa ordinem diſpenſare. ſic j. *de apoſtat. cap.* 2. vel de conſilio loquitur, cum de iure ſuo Epiſcopus poſſet diſpenſare cum ipſo, *vt ſ. cap. prox. & ſ. de cler. coniuga. ſane.* Ber.

c ¶ *In minoribus.*] Sim. 30. *diſt. placuit. & 15. q. 8. ſi quis presbyter.* Ber.

MEminimus.] In prima parte ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens rūſio. Secundum membrum ibi. *Verùm.* Abbas Siculus. Aliquis ſuſcepit habitum religionis: quæritur, an poſſit poſtea contrahere matrimonium? Reſpondet Papa, quòd ſi deuouerit religioni, & profeſſionem fecerit, poſtea matrimonium contrahere non poteſt: quòd ſi contraxerit poſtea, compellendus eſt eam dimittere, & ad monaſterium redire: ſed ſi nec habitum ſuſcepit, nec profeſſionem fecit, ſed ſolummodò votum fecit, ſi poſtea contraxerit, non eſt cogendus ad religionem tranſire, nec matrimonium debet reſcindi. Nota, quòd votum ſimplex non impedit matrimonium contractum, cùm ſit fortius vinculum, quàm votum ſimplex.

¶ *Gloſſa ſequens caſum inchoat.*

d ¶ *Meminimus.*] CASVS. Aliquis promiſit tranſire ad religionem, & habitum religionis ſuſcepit, poſtea contraxit matrimonium quæritur, quid iuris? & reſpondetur, prout ſequitur in littera.

e ¶ *Profeſſionem.*] Quæ etiam ſola facit monachum. ſ. *de reg. porrectum.* vnde in ſæculo remanere non debuit, nec contrahere ^b matrimonium, immò compelli debet redire ad monaſterium. ſ. *de regul. ſicut.* vt hic dicitur. *arg. 27. diſtin. quod interrogaſti. & 27. qu. 1. quaſi per totum.*

b Immò contrahendo ſuſpectus ſit de hæreſi, Simācas cath. inſt. tit. 40. de matrimonio, vbi plenè, & rectè.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit contrarium.*

f ¶ *Nec habitum.*] Maximè: quia ſolus habitus nō facit monachū, ſed profeſſio regularis. ſ. *de regular. porrectum.* niſi geſtaret habitum monachalem cum aliis per annum: quia tunc præſumitur profeſſionem feciſſe, vt poſtea ei exire non liceat. ſ. *de reg. ex part. & c. vidua.*

g ¶ *Tranſiturum promiſit.*] Et ita votū fuit ſimplex tantum: quòd per fortius vinculum tollitur. j. *eod. rurſus.* 27. *diſt. ſi vir.* 17. *q.* 2. *nos nouimus.* æqualiter: tamē cum ſolemni obligat apud Deum, vt dicit illa decretalis, *rurſus.* vbi de hoc dicetur.

c Qualiter hoc ſit intelligendum, docet pulchrè B. Th. in d. q. 53. ar. 2. ad 1. arg.

COnſuluit.] Suſceptio habitus ſine profeſſione non dirimit matrimonium cōtractum, ſed contrahēdū impedit. hoc dicit. ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis. Primò ponitur conſultatio. Secundò rūſio, ibi, *Conſultationi.* Abbas. CASVS. Quædam nobilis mulier veſtibus pretioſis abiectis mutauit habitum, & de manu presbyteri velum aſſumpſit, ſed non renunciauit propriis, nec intrauit clauſtrū, nec in manu alicuius profeſſa eſt, vel obedientiam promiſit, poſtmodum anno elapſo matrimonium contraxit. Quæritur quid iuris? Reſpondet Papa, quod ſicut ſimplex votum impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam cōtractum, ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus impedit, ne contrahatur, ſed non diſſoluit iam contractum. Nota, quòd votum ſimplex impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam contractum. Item habitus ſine profeſſione monachum non facit.

† *Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat. & poſt conc. Later. pa. 45. c. 1.*

† *Vide omnino citatos paulò antè in c. meminimus eod. tit.*

h ¶ *Mutauit habitum.*] Nulla facta profeſſione, ſeu voto; vnde non impeditur ^d matrimonium. 17. *q.* 2. Gonſaldus. & ſ. *eod. c. prox.* Ber.

d Secundùm Pet. & Abbatem melius dixiſſet, non dirimitur: nam benè impeditur, cùm ſit votū ſimplex: vt patet in fine Ioa. And.

i ¶ *Presbyteri velamen.*] Scilicet, probationis, qui diſtinctus eſſe debet ab habitu profeſſorum. ſ. *de reg. cap. penult.* qui non dirimit matrimonium iam contractum. ſ. *cap. prox. & j. eod. rurſus.*

k ¶ *Non renunciauit.*] Per hæc, quæ hic enumerantur, patet, quòd non aſſumſit religionem, nec habuit propoſitū mutandi ſæculum: vnde liberè exire potuit infra annum, & etiam anno completo. ſ. *de regul. c. pen.* vbi dicitur, quòd euidenter debet apparere, ſi ſeculum mutare voluerit: & ita ſigna mutationis euidenter debent apparere, ad hoc vt aliquis cenſeatur monachus, aliàs exire poterit infrà annum, & anno finito. 20. *q.* 1. *illud.*

l ¶ *Super altare.*] Vide, qualiter quis poteſt profiteri in manu Epiſcopi. 27. *q.* 2. *viduitatis*, & in manu etiā monachi ^e. j. *eo inſinuante.* & coram ſacerdote per ipſius benedictionem. 27. *q.* 1. *ſciendum & 20. q. 1. vidua & ſuper altare,* vt hic dicit.

e Ad hoc miſi. ſ. de regul. ad Apoſtolicam. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

m ¶ *Non dirimit.*] 27. *diſt. c. presbyteris. §. hinc diſtinguendum. & c. ſi vir. & j. eo. rurſus. ſ. de regularibus porrectum.*

n ¶ *Suſceptus.*] Sed videtur quòd eo ipſo ſuſcepit habitū & ve-

lamen, votum ſuum ſolẽnizauerit, ita vt ad monaſterium redire cogatur. *arg. ſ. de reg. vidua. 27. d. quod interrogaſti.* litera iſtius c. ſatis ſoluit contraria illa: hic conſtabat, quòd abſolute habitum non mutauit, ibi verò eo animo, & propoſito habitum, & velamen ſuſceperunt, vt monachæ eſſent, vnde poſtea non audiuntur, etiamſi contrarium vellent iurare. Bernar.

VEniens.] Primò narrat caſum præmiſſa cauſa. Secundò ponit mandatum ibi, *Nos itaque.* Abbas.

CASVS. Quædam mulier promiſit fide data ſe nupturam cuidam viro abſenti, poſtmodum audiens plura de crudelitate ipſius noluit cum eo contrahere: & cùm timeret, ne compelleretur contrahere cum ipſo, in manu M. Eremitæ votum cõtinentiæ promiſit, quæ tamen veſtem, vel locum non mutauit: vir hoc audito cum alia contraxit: dictus Eremita ad dominum Papam acceſſit, proponẽs ei prædicta: ipſe conſiderans tutius eſſe, vt prædicta mulier poſt fidem, & votum ſimplex matrimoniũ contrahat, quàm fornicationem incurrat: mandat, vt ſi non eſt ampliùs in facto proceſſum, de fide mentita, & de voto violato pœnitẽtiam imponat, & ei det licentiam contrahendi. Nota, quòd poſt votum continentiæ ſimplex matrimonium contractum non diſſoluitur.

¶ Cap. 8. eod. tit. in 1. cõpilat. & poſt Conc. Later. p. 4. cap. 10. Vide Magiſtrũ ſent. l. 4. d. 38. & ibi B. Th. q. 1. a. 1. q. 2. & 3. & 2. 2. q. 88. art. 10. adde Conſetum ſingu. 15. verbo, diſpenſatio.

¶ Idem.

¶ Votum caſtitatis de præſenti impedit matrimonium contrahẽdum: Eccleſia tamen ex cauſa matrimonium contrahi quandoque permittit. hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. V.

VEniens † ad præſentiam noſtram M. Eremita propoſuit, quòd I. mulier cuidam viro abſenti [a], fide data, ſe nupturam promiſit [b]: ſed poſtmodum audiens plura de ſeueritate [c] ipſius, ei noluit copulari. Cùm itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus ſuis continentiæ votum [d] promiſit: non tamen locum, aut veſtem mutauit: quo audito, vir aliam ſibi copulauit. ¶ Nos itaque attendentes tutius eſſe, vt præfata mulier poſt fidem, & votum ſimpliciter oblatum, matrimonium cõtrahat, quàm fornicationis [e] reatum incurrat. Mãdamus, quatenus ſi plùs nõ proceſſit, ſibi de fide mentita, & voto violato [f] congruam ſatisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiam tribuere non poſtponas [g].

¶ Glo. ſeq. arguit, allegat tria iura.

a ¶ *Abſenti.*] Arg. quòd matrimonium inter abſentes contrahi poteſt [a]. *32. q. 2. honorantur, & 30. q. 5. nec illud & ſ. de conuer. coniu. ex parte* [b], eodem modo ſponſalia, vt hic. & *ff. de ſpon. l. 4. & 5.* Ber.

b ¶ *Promiſit.*] Per interpoſitam perſonam, quæ mandatum habebat ad hoc, aliàs nihil eſſet.

¶ Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an ille timor excuſaret.

c ¶ *De ſeueritate.*] Timor ille vanus erat, vnde non excuſatur, quò minus debeat compelli ad matrimonium contrahendum propter fidem datam, ſi ille cum alia non contraxiſſet, non obſtante voto ſimplici. *ar. ſ. de ſpon. ex litteris 2.* prima enim [c] fides ſeruari debet. *ſ. de ſponſa. ſicut.* niſi fortius vinculum ſuperueniat, vt *ſ. de ſponſalib. ſi inter.*

d ¶ *Continentiæ votum.*] Mulier iſta vouit continentiam, nec mutauit locum, nec veſtem, nec etiam fecit profeſſionem, & tamen poſt votum continentiæ de præſenti, contrahere poteſt. & ita eſt *arg. opt.* quòd votum non ſolemnizatur per votum continentiæ tantum. De hoc dicitur *j. c. proxima.*

¶ Glo. ſeq. arguit, allegat quatuor iura.

e ¶ *Fornicationis.*] Arg. minus malum tolerandum, vt maius euitetur. *33. q. 2. ſi quod verius. 27. q. 1. hi qui. 22. q. 1. conſidera. & 4. diſtin. denique.*

¶ Glo. ſeq. ponit duas lecturas.

f ¶ *Voto violato.*] Id eſt, violando. ſim. *ff. de iurein. admonendi. in ver. abſolutus,* id eſt, abſoluendus. Vel dic, violato, animi deſtinatione: quia petebat ſibi dari licentiam contrahendi nec intelligo, quòd imponatur pœnitentia, niſi ſub ea conditione, ſi contraxerit, vel imponatur, poſtquam contraxerit, vel etiam de voluntate mutata igitur pœnitentia. *arg. 17. q. 4. ſunt qui oper.*

¶ Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.

g ¶ *Non poſtponas.*] Sed qualiter datur huic licentia contrahẽdi contra votũ continentiæ, [illegible] ſit ſimplex, cum apud Deum æqualiter [e] obliget cum ſolemni. *inf. c. prox. ergo debuit compelli,* vt ſeruet votum, ſicut fit in ſponſalibus. *ſ. de ſpon. ex litteris. 2.* Dicas, quòd non dat hic Eccleſia licentiam cõtrahendi directè, ſed eſt hic quædam cõparatiua promiſſio, ne deterius inde contingat, vt ex littera patet [f], & quia in perturbatione animi votũ emiſit. *arg. 17. q. 2. Conſaldus.* vnde datur ei licentia contrahendi. aliàs non daretur: nam votum continentiæ ſeruandum eſt etiam à coniugatis *z. 7. q. 5. quod Deo pari.*

a Concord. tex. in l. mulierem. ff. de ritu nup. & ibi Doct. ad de Syluestrũ in ſũma. verbo, matrimonium. 5. q. 13. & ſeq.

b Quidã nõ habent has concor. & bene faciũt, quia dicunt abſenti ſpõderi ſit poſſe, dummodò ſcias, vel ratum habeat. Ioan. And.

c R. dixit, q. ſuit hic votum de futuro. Io. And.

d Vel fortè illam violant gat inhoneſtè viuẽdo. Ioã. And.

e Vide B. Th. citatum in c. rurſus.

f Et hoc tenet Gof. quia mulier inuenis erat, & ſuſpecta, & idem Ioan. 17. q. 1. in ſi. Io. And.

g Vide Magiſtrum, & Doct. l. 4. ſent. d. 32.

RVrſus.] Votum ſolẽne dirimit matrimonium contractũ, ſ. ſequens, ſimplex verò impedit, ſed non dirimit. Primò ponitur quæſtio. Secundò diſtinguens ſolutio ibi, *Vnde.* & ſecundum membrum ibi. *Quod ſi.* Abbas.

CASVS. Quidam emiſit votũ caſtitatis, & poſtea iurauit ſe ducturum quandam in vxorem. Quæſitum fuit, quod iſtarum potiùs ſeruari debeat, votum, vel iuramentum? Reſpondet Papa, quòd ſimplex votum apud Deum non minus obligat, quàm ſolemne. Vnde pro eo quod iurauit, agat pœnitentiam, & votum ſuum ſtudeat obſeruare. Si verò poſtquam iurauit, contraxit, matrimonium tenet, & valet: quia votum ſimplex matrimoniũ contrahendum impedit, ſed non dirimit iã contractũ. Nota quod votum ſimplex, & ſolẽne quoad Deum æqualiter obligat. Item votum ſimplex impedit matrimoniũ cõtrahendum, ſed non dirimit iam contractum.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro, non autem dirimit matrimoniũ ſequens: ſecus in voto ſolẽni.

CAP. VI.

RVrſus † quidam votum caſtitatis [h] emittens, iurauit ſe quandam ducturum poſtea in vxorem. Vnde à fraternitate tua requiſiti arbitramur, quòd cùm ſimplex votum apud Deũ [i] non minùs obliget, quàm ſolemne: pro eo quod iurauit temerè, pœnitentiam agat; & votum, quod Deo fecit, ſtudeat

h ¶ *Caſtitatis.*] Simpliciter. *ſupr. c. prox.*

¶ Gloſſ. ſeq. recitetur per obiectio. & ſol. Secundò quærit dicens, quod ſit votum ſimplex, & quod ſolemne: ſubdit opiniones diuerſorum.

i ¶ *Apud Deum.*] Ergo videtur æqualiter obſeruandum, vt ſolenne, quod falſum eſt: quia ſolemne ſeruatur poſt contractum matrimoniũ. *j. c. prox. ſiud verò non. 27. diſt. ſi vir.* & hic dicas, quòd ab initio ſunt æqualiter [k] obſeruanda, & vtrumque in tantum obligat, quod quia contrauenit, peccat mortaliter. Et dico, nõ minùs, id eſt non minori tẽpore: quia vtrumque in perpetuũ obligat, & vtriuſque fractio eſt mortale peccatũ, licet vnus minùs peccet alio: quod patet ex minori pœnitẽtia. *27. diſt. ſi vir. & 27. q. 1. virginibus. & c. deuotam.* Vel hoc contingit propter adiunctũ, ſcilicet propter bonum matrimonij. *ar. 27. q. 1. nuptiarũ.* & eſt ſimile, quod dicitur: Inter ſimplicem loquelã, & iuramentum non facit Deus differentiã. *22. q. 5. iuramenti.* & collige ex hoc, quod hic dicitur votũ ex ſui natura non dirimere matrimonium, ſed cõſtitutio facta ſuper voto. Quia fit hic mentio de voto ſimplici, & ſolemni: vide, quid ſit vtrumque. Votũ ſolemne [i] eſt, quod fit interueniente aliqua iſtarum ſolẽnitatum, videlicet per ſuſceptionem ſacri ordinis. *28. diſt. diaconi. & 84. diſt. cùm in præterito.* Item per ſuſceptionem ſacræ veſtis, quæ tãtum profitentibus dari debet. *ſ. de reg. ſtatuimus,* & maximè ſi cum aliis incipiat cãtare, & oblationem facere in Eccleſia. *27. q. 1. vidua. & ſup. de re. vidua. & 27. diſt. quod interrogaſti.* Tertio modo, cum per profeſſionem deuouet ſe alicui religioni in manu Abbatis, vel abbatiſſæ, vel etiam in manu monachi. *ſ. de reg. ſtatuimus. & ſup. eo. conſuluit & j. eo. c. prox.* præſentibus teſtibus per quos poſſit probari profeſsio, ſi ille negaret, & ne hoc negari poſſit, fiat inde publica ſcriptura. *27. q. 1. omnes fœminæ,* in qua ſcriptura profiteatur ſe velle religioſè viuere. *30. q. 1. vidua.* & talè votum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum *27. q. 1. per totum. vſque ad c. nuptiarum.* Aliàs autem votum cõtinentiæ factum, quantũis coram multis, dicitur ſimplex, quaſi non veſtitum, ſiue inſtitutum aliqua ſolẽnitate: & tale votũ impedit matrimoniũ contrahendum, ſed nõ dirimit iam contractum. quaſi dicat, non debet cõtrahere poſt tale votum: tamen ſi contrahat, tenet. *ſup. c. cõſuluit. & c. veniens. & 27. q. 1. nuptiarum cum ſeq. c.* & poſt hoc votum continentiæ, cum quis dicit [voueo cõtinentiam] dat Eccleſia licentiam contrahendi. *ſ. eod. c. prox.* Hæc opinio hodie quaſi [k] cõis eſt, & in hac opinione fuit Gratianus *27. diſt. §. vlt. & c. vlt.* Hug. verò dixit, quod votum continentiæ perpetuæ inter omnia vota impedit, & dirimit matrimoniũ iam cõtractum, & in nullo caſu eſt matrimonium poſt votum perpetuę cõtinẽtię quoad Deum; & ſi poſtea contrahat, de ſolo facto cõtrahit, & mortaliter peccat: & hoc dicit eſſe verũ, ſi votũ continentiæ propriè teneatur: Propriè dicitur votum cõtinentiæ, cùm dico [voueo perpetuam cõtinentiã] Impropriè cum dicitur [voueo ſiue promitto, quòd poſt annum ſiue poſt mortem vxoris meæ, vouebo perpetuam continentiam] quod eſt dicere votum de præſenti, & de futuro. Et dicit Hug. quod ſolemnitates præmiſſæ non ſunt de ſubſtantia voti, ſed ſigna, & probationes voti, ſi votum reuocetur in dubium. Ioannes dixit, quòd ſi aliquis coram tota Eccleſia dicat: [voueo perpetuam continentiam] non ſolemnizatur votum, niſi aliquid de præmiſſis interueniat: vnde ſi poſtea contrahat, tenet matrimonium. Hug. verò contrà, vt patet. Sed certe quod dicit Hug. magis videtur tutum: licet enim aliquis non efficiatur monachus, bene poteſt ſe obligare ad continentiam perpetuam per totum, ſicut poteſt ſe obligare ad alia vota: quia votum

h Eodẽ modo explicat B. T. initio decretalis citatus d. q. 53. a. 2. ad 1. arg. vbi adds alia, quæ hunc locum illuſtrant.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. compilatione.

Vide B. Th. citatum in c. præcedenti, & in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 53. vbi explicat hanc decretalem, & tam tribuit Clementi: ſed fortaſſis ineſt mẽdum.

i Vide Magiſtrum ſen. & Doct. ſch. l. 4. d. 38. & omnino B. Th. 2. 2. q. 88. a. 7. & ibi Caietanum, & de materia gloſſæ adde hic pleniſſimè per Prapoſitum.

k Hæc opinio communis eſt & vera, quam ſequuntur iã Theologi l. 4. ſent. d. 38. quàm Canoniſtæ, ſic hic, tũ in c. ſeq. nec ſecunda eſt opinio. H. quã hic Bernardus dicit magis tutã, & verò & copioſè oſtendit præ aliis Syluester in ſũma verbo matrimonium 7. q. 5. & Scot. l. 4. ſent. d. 38. q. 2. a. 1. adde c. vni. de voto lib. 6.

tum continentiæ exce lit omnia alia vota, vnde non poſſet commutari in maius bonum. *arg. 32. q. 1. nuptiæ.* vnde & ſi coniugati continentiam promittant, eam ſeruare tenẽtur. *33 q. 5. quod Deo pari.* Hugo cõtradicit Alexãdro. *ſ. c. prox.* cui potius ſtandũ [a] eſt. ADDITIO. Vnde verſus: *Votum ſolemne demonſtrans quatuor iſta.*

Ordo ſacer, ſcriptum,
profeſſio præſtita ſponte:
Et profeſſorum veſtis,
ſuſcepta ſciẽter. Vel ſic.
Ordo ſacer, veſtis, profeſſio religionis:
Quæ ſit facta palam, faciunt ſolemnia vota.

a ¶ *Obſeruare.*] Quod ſi priùs iuraſſet, & poſtea votũ ſimplex emiſiſſet, tene quod dicitur *ſ. de ſpon.* commiſſum.

b ¶ *Videtur.*] Quia remanebit cum illa *ſup. eod. conſuluit.*

a Et ita videtur velle Bernardus, quòd votum ſimplex non dirimat, idem ſenſit infra de eo, qui cogno. conſ. vxor. c. 4.

obſeruare [a]. Quòd ſi poſtquam huiuſmodi præſtitit iuramentum ad nuptias motu proprio conuolaſſet: cùm votum ſimplex matrimonium impediat contrahendum, nõ tamen dirimat iam contractum; nihil ambiguitatis quæſtio tua continere videtur [b].

¶ Innocentius tertius Vliſbon. † & Colimbricẽ. Epiſcopis.

† Vliſbon. & Columbrinen.

¶ *Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.*

CAP. VII.

Inſinuante.] Primò ponit factũ. Secundò diffiniendũ committit ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam curiales Regis Legionẽ. ſupplicauerũt ipſi Regi, vt I. nobilem mulierem faceret copulari in matrimonium cuidam viro. Cùm iſtud perueniret ad notitiã conſanguineorum, ipſi eidem mulieri conſuluerunt, vt virum acciperet: & ipſa reſpõdit, quòd nubere nolebat, conſilium recipiens ab eiſdem, quòd votum emitteret caſtitatis: quod fecit in manibus cuiuſdam de fratribus ſancti Auguſtini, hoc adiecto tenore, quòd in domo ſua cum omni ſubſtantia remaneret, & ſic in habitu eiuſdem ordinis poſtea per bienniũ permãſit, coactam & inuitam metu regio id aſſerens ſe feciſſe. Tandẽ conſiderãs quòd inuita votũ emiſerat, eo dimiſſo matrimoniũ publicè contraxit de parentum cõſilio: mulier deſiderans animæ ſuæ ſaluationem, domino Papæ fecit ſcribere prædicta. Vnde Papa ſcribit duobus modis, conſiderans quòd in emiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica coactio interuenit, quam etiam, patientia temporis ſequentis profugauit, & coniunctio iniqua fuit: mandat, quatenus ſi prædicta vera ſunt, prædictam mulierem moneant, vt habitum male dimiſſum reaſſumat, & ſeruet, quod vouit, & ſi opus fuerit, per cenſurã eccleſiaſticam compellant eandem. Nota, quòd quis poteſt profiteri in manu monachi. Item votum contractum per metum, per patientiam ſequentis temporis fit validum, & poſtea violentia profugatur. Item qui habitum regularem dimittit, debet compelli ad reaſſumendum.

† Vlibon & Colimbrien. ſed ex veteſtis libris reſtitutum eſt, vt eſt impreſſum. Sunt epiſcopatus in Portogalia. vide Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ cap. 20. ſed pro Vliſbon. legendum Olipon.

† Ca. vnico. c. eti. in 3. comp. Vide Sotum l. 4. ſent. d. 38. q. 2. a. 2. & citatos in præcedẽtibus c.

† Aliàs ita: eo fecit adiecto tenore, aliàs ita, fecit adiecto tenore, &c. abſque voce, eo.

¶ Aliàs, Michaelis, id eſt, P. filio Michaëlis.

INſinuante † I. nobili mulieie, noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quòd à quibuſdam curialibus fuit Regi Legionẽ. pro ipſius copula ſupplicatũ [c]: quod cùm ad conſanguineorum eius notitiam perueniſſet, vt maritũ acciperet, ei ſub obteſtatione Regia ſuggeſſerunt: ipſa verò, quòd tunc nollet nubere proteſtans, conſilium accepit ab eis: quòd votum emitteret caſtitatis, quod in manibus [d] cuiuſdam de fratribus ſancti Auguſtini fecit †, eo adiecto tenore, vt in domo [e] propria, cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sanè in eiuſdem ordinis habitu, biennio pòſt permãſit, licèt id ſe inuitam feciſſe aſſerat, & coactam, non tam metu Regio [f], quàm parentum. *infra.* ¶ Tandem attendens, quòd inuita votum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaëli † publicè fuit matrimonialiter copulata: de quo † quatuor ſuſtulit filios tempore procedente. *& infrà.* ¶ Nos igitur attendentes, quod in remiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica [g] coactio affuiſſet, quam patientia [h], & perſeuerantia ſequentis temporis penitus profugauit, & quòd ſequens coniunctio potiùs iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, præfatam mulierem ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſeruandum, quod vouit, monere & inducere procuretis, & (ſi opus fuerit) per cenſuram eccleſiaſticam coërcere.

c ¶ *Supplicatum.*] Contra illa iura: nam à principe non eſt petẽda vxor. *36. q. 2. nullus.* & pœnam deportationis meretur. *C. ſi nu. ex reſcript. petans. l. 1.* & quia debent eſſe libera matrimonia, *ſuprà, de ſponſalibus.* Gemma.

b Vide concil. Trid. ſeſſ. 24. de reformatio. matri. cap. 1. & 9.

d ¶ *Quod in manibus.*] Et ita ſolemnizauit votum continentiæ tradendo ſe ordini ſancti Auguſtini in manibus illius monachi, vt *ſ. patet*, & habitum profeſſorum ſuſcipiendo.

¶ *Glo. ſeq. obiicit probans per quatuor iura, pro textu inducit duo, ſed concludit pro obiectione, ponit opinionem, & remittit, & ad hanc literam reſpon.*

e ¶ *Vt in domo propria.*] Ergo nõ erat monacha, ex quo poteſt proprium retinere. *arg. ſ. de ſtatu mona. cum ad monaſterium. in fin.* cùm talis conditio ſit contra ſubſtantiam monachatus. *ſ de conditio. appo. c. fin. & 32. q. 2. ſolet. & arg. ff. de actioni. & obli. non ſolùm. Arg. 10. q. 1. ſic quidem. & ſup. de condi. appo. c. 1.* talis enim conditio eſt contra ſubſtãtiam monachatus. vnde ea retenta impedit monachatum. Quidam tamẽ dicunt, quòd ea adiecta tenet monachatus, & pro nõ adiecta haberi debet. ar. huius litteræ. De hoc dixi. *ſ. de condi. appoſi. c. vlt.* verba iſta in domo propria, cum omni ſua ſubſtantia, ſic expone; id eſt, cum vſufructu ſuæ ſubſtantiæ olim ante monachatum: vt de vſufructu illarũ rerum victum, & veſtitũ haberet in vita ſua, quicquid etiã ſupereſt, debet eſſe, & eſt monaſterij: & ſi quid deeſt ei, ſupplet à monaſterio: ſimilis, n. expoſitio habetur *17. q. 1. ſi quis rapuerit*, & ſic iſta erit monacha, & poteſt remanere in domo quondam ſua cũ vſu rerum, quas contulit monaſterio. *ſic 17. q. 1 de viduis.*

† In antiqua cõpilatione ita: de quo, &c.

¶ *Gloſſa ſequens arguit, ſignat contrarium, & arguendo dat ſimile.*

f ¶ *Metu Regio.*] Arg. quòd imperiũ regium nõ ſufficit ad iuſtũ metum. *ar. C. quod met. cauſ. ab inuidia arg. contra. C. eod. l. vlt. & 23 q. 8. conuenior.* ſimiliter imperium parẽtũ non ſufficit. *ff. de ritu nuptia. ſi patre. 32. q. 7. omnes conſationes.*

g ¶ *Vel modica.*] No. quòd leuis metus nõ excuſat in voto: vt hic & *ſup. quod met. cau. cum dilecti.* ſed in electione leuis metus ſufficit. *1. q. 1 ſi quis aliis.* ſimiliter in matrimonio, vt videtur: quia plena debet ſecuritate gaudere, vt *ſ de ſpõ. cũ locum. ff. de rit. nup. ſi patre* tamen talis debet eſſe, qui poſſit cadere in conſtãtem virum *ſ. de ſpon. veniens 2. & c. conſultationi.*

¶ *Gloſ. ſeq. no. quòd ex tempore, & c. allegat ſex iura.*

h ¶ *Patientia.* Nota quòd ratione temporis euaneſcit exceptio: quia præſumitur conſentire *1. q. 1. conſtat. ſ. de ſpon. ad id quod. inf. de frig. c. 1. C. quòd met. cau. l. 2. ff. de condi. ob turpem cau. ſi ob turpem. ff. de rit. nup. ſi pater* Bern.

TITVLVS VII.

De eo, † qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

† De materia huius tituli vide Magiſtrum ſent. & ibidem Theologos ſcholaſticos l. 4. d. 37.

¶ Alexander iij. Abbati Sancti Albani.

¶ *Si quis viuente vxore contrahit cum ſecunda hoc ignorante; prima mortua ad ſui petitionem non ſeparabitur à ſecunda.*

CAP. I.

PRopoſitum † eſt nobis, quòd vir quidam vxorem habens, ſibi aliam huiuſmodi rei inſciam [i] copulauit: ſed prima mortua, nititur diſcedere

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & poſt conc. Lateran. p. 6. c. 1. Vide Magiſtrum l. 4. ſent. d. 35. §. ſoles etiam quæri.

DE EO QVI DVXIT IN MAtrimonium, quam polluit per adulterium.

¶ *Suprà viſum eſt de quibuſdam impedimentis matrimonij, ſ. ordinis, & voti: nunc ſubiicit de alio impedimento, quod ſcilicet cauſatur ex adulterio, vel machinatione in morte coniugis. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur. 31. q. 1. 32. q. 4. per totum. & q. 7. in multis c.

P*Ropoſitum.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Licèt autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam habens vxorem, ea ignorante cõtraxit cum alia. Tandem prima mortua vult recedere à ſecunda: quæritur, quid iuris? Rñdet Papa, quòd licèt in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluerat priùs per adulterium, & præcipuè illam, cui fidem dedit de ea ducenda, viuente vxore, vel quæ machinata eſt in mortem vxoris: tamen quia mulier fuit neſcia, quòd ille haberet aliam vxorẽ viuentem, vt ille vir de dolo ſuo commodũm non ſentiat, dicit Papa, quod niſi mulier illa diuortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi. Nota hic duos caſus, in quibus non poteſt quis contrahere cum ea, cum qua adulteratus eſt. Item de dolo ſuo non debet quis commodum habere. Item argumentum, quod contractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

¶ *Glo. ſeq tractat, quomodo ignorantia valet ad duo, reſiduum recitat per quæſtionem: an mortua prima, incipiat eſſe matrimonium: ſoluit & dat ſimile, allegat duo iura in contrarium.*

i ¶ *Inſciam*] Hoc excuſauit mulierem ab adulterio, quia ignorãs non committit adulterium. *34. q. 2. in lectum. & ff. de adult. l. vlt.* alioquin ſi fuiſſet conſcia, non poſſ. poſtea cum eo remanere.

nere. j. e. cùm haberet; immò plus prodeſt: quia filij de tali matrimonio legitimi ſunt cenſendi, propter bonam fidem vxoris. j. qui fi. ſint legi. ex tenore, & c. cum inter. & tamen non fuit matrimonium inter eos, etiam poſt mortem primæ vxoris: licet etiam illa crederet eum liberum, ligatus tamē erat: & in primo conſenſu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare: ſicut nec matrimonium contrahitur cum ſeruo, licet credatur liber, aliàs non contractura, etiamſi poſtea manumitteretur eo ignorante; quia poſt manumiſſionem factam manendo cum eo, approbare ſemper intelligitur primum conſenſum, qui erroneus fuit, & non alium vnde matrimonium nō procedit. Ar. contra ff. de offi. proconſ. obſeruare. §. vlt. immò videtur expreſſum. ff. de iure do. Proculus. prius dictum verum eſt, tamen ſi mulier vult, compellitur ipſam ducere propter dolum, & fraudem illius, vt in fine dicit.

† Aliàs ita: in canonibus habeatur expreſſum.

† Vide l. in re gentium. ibi glo. ff. de ritu nupt.

à ſecunda. & infrà. ¶ Licèt autem in † canonibus a habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quam priùs polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat b vxore ſua viuente, vel quæ machinata c eſt in mortem vxoris: quia tamen præfata mulier erat inſcia, quòd ille aliam haberet vxorem viuentem: nec dignum eſt, vt prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucrum de ſuo dolo d reportet †: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi mulier e diuortiū petat, ad petitionē viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.

¶ Idem Abbati de Fontibus.

¶ Si viuente prima vxore, & non cognita, quis contraxit cum ſecunda ſcienter, & eam cognouit: etiam mortua prima, ſecundam habere non poteſt: & ſecùs, ſi prima erat non legitima vxor.

CAP. II.

Significauit f † nobis O. Andegauenſis. & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd eidem O. tanta vis g illata fuerit, quòd non ſponte in primam conſenſerit, nec poſt præſtitum iuramentum ipſam carnaliter cognouerit h, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam poſtea in vxorem accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem †. Alioquin ſibi, ne ad ſecundam i reuertatur k, ſub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in vxorem.

¶ Idem Baranē.† Epiſcopo.

¶ Non poteſt quis cum illa contrahere, quā vxore viuente cognouit, ſi machinata fuit in mortē vxoris.

CAP. III.

SVper † hoc verò, quòd quæſiuiſti, an liceat alicui cum ea cōtrahere matrimonium, quā vxore ſua viuente ſibi de facto matrimonio copulauit l: taliter reſpondemus, quòd ſi adultera eſt in mortem vxoris aliquid machinata m, ſiue fidem n dederit, [ſiue † non,] quòd ea defuncta hanc eſſet ducturus: ſecundùm canones ab eius conſortio prohibetur: & hæc prohibitio perpetuò eſt ſeruanda.

a ¶ *In canonibus.*] 31. q. 1. c. 1. & j. eo. ex tenore. cùm haberet, & c. vlt. in fi.

b ¶ *Fidem dederat.*] Vel ſi de facto eam duxit, j. eo. cùm haberet. & ſupple, eam cognouit viuente ſua vxore: aliàs non impediretur contrahere cum ea. j. e. c. vlt.

† Cap. 2. eod. t. 1. in 1. compilat. & poſt conc. Later. t. 6. ca. 13.

c ¶ *Machinata.*] 31. q. 1. ſi quis viuente. & j. eo. ſuper hoc.

d ¶ *De ſuo dolo.*] ſ. de reſcript. ſedes Apoſtolica. & 30. q. 1. dictum.

¶ *Glo. ſeq arg. quod contractus claudicat. allegat 12. in a.*

e ¶ *Niſi mulier.*] Et ita compellitur vir remanere cum ea, ſi voluerit, propter culpam, & dolum ipſius viri, ſed non econuerſo. ſim. j. de adul. c. 2. & ita eſt hic ar. quod contractus pro parte tenet, & pro parte non. ſ. de deſpon. imp. de illis. ff. man. poteſt. C. de reſc. ven. l. 2. & Inſti. de aucto. tu. circa. prin. ff. locati. ſicut emptio. §. interdum. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus. ſi quis à pupillo. 29. q. 2. ſi quis ingenuus. 32. q. 5. propoſito. & 32. q. 1. aliquando. & 37. q. 1. §. 1. & 31. q. 2. c. 1. & 2. ſi tamen contraheret cum alia, teneret matrimonium. j. conueniens.

ADDITIO. Et hoc verum, ante primum, vel nouum conſenſum.

Significauit.] In prima parte, deſcribit conſultatio. In ſecūda ibi, *Mandamus*, diſtinguens commiſſio; & ſecundum membrum ibi, *Alioquin*. Abb.

CASVS. Quidam O. nomine Andegauenſis coactus fuit iuramēto interpoſito A. mulierē recipere in vxorem. Poſtmodū aliā in vxorē accepit, propter quā dicta A. eū traxit in cauſā corā Eboraceñ. Archiepiſcopo, qui cōpulit ipſum O. iurare, quòd ad illā, quā ſponte cepit in vxorē, non accederet, donec inter ipſū O. & dictā A. lis eſſet in Eccleſiaſtico iudicio terminata. Sed anteq̄ de cauſā cognoſceretur, prædicta A. diem clauſit extremū, tamē idem O. non audebat redire ad illā, quam ſpōte acceperat, propter iuramentum. Vnde hoc ſignificauit domino Papæ: vnde mandat Papa cuidam Abbati, quatenus ſi conſtiterit, quòd illi O. tanta vis fuerat illata, quòd coactus, & non ſponte in illam A. conſenſerit, nec poſt iuramentum præſtitum eam cognouit: ad illam quam poſtea ſponte accepit, libere reuertatur: alioquin eidem præcipiat ſub interminatione anathematis, ne ad ſecundam reuertatur: aliam tamen accipiat, ſi voluerit, in vxorem. Nota, quòd matrimonium per vim contractum non valet: quia libera debent eſſe matrimonia. Item licèt vis præceſſerit, verumtamen per ſequentem carnalem copulam conſummatur matrimonium. Item quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualeſcit.

f ¶ *Significauit.*] Iſte O. coactus fuit quandam deſponſare in vxorem præſtito iuramento: poſtea verò contraxit cū alia, ſpōtanea voluntate, conſcia huius facti: prima petit illum in virum coram Eboraceñ. Archiepiſcopo, qui eum compulit recedere, à ſecunda præſtito iuramento, donec lis eſſet iudicio Eccleſiæ terminata inter ipſum, & primam: lite pendente mortua eſt prima: dubitabat iſte O. an deberet redire ad ſecundam, quam ſponte duxerat in vxorem? Reſpondet Papa, prout ſequitur.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Tanta vis.*] quæ poſſet cadere in cōſtantē virum. ſ. de ſpon. veniens 2. & c. conſultati. ni. fin. ſ. quod met. cau. perlatum. & c. cum dilecti. Ar. contra 15. q. 1. meritò quæritur. & ſ. de iureiur. ſi vero iuramentū illud poterat ſeruari ſine interitu animæ, ergo debuit ſeruari, vt ibi dicitur: & hæc non habent hic locū, quia matrimonia libera debent eſſe, & non coacta. ſ. de ſpon. cum locum & c. præterea, & c. requiſiuit. & c. Gemma.

a Præter Pa normitanū, & alios hic vide Iaſonē in l. Titia. ff. de ve. ob. verſ. Quanto ampliꝰ.

† Vide l. nec filiū. C. de nu. nup. & l. ſi patre cogente. cum gloſſ. in verb. inuitus ff. eod.

† Bauarcen.

† [illegible]

¶ *Glo. ſeq. argumentatur. allegat 5. intra.*

h ¶ *Cognouerit.*] Quod ſi fecit, antequā contraheret cū ſecūda, cōſenſiſſe videtur, vnde amplius ſecundam habere non poſſet. ſ. de ſpon. ad id quod. ſ. de deſpon. impube. de illis. & j. de his, qui ma. accuſa. poſſunt, inſuper. & eſt arg. q̄d ratihabitio retrotrahitur. ſic ſ. de reg. ſignificatum, ad ſui. 1. q. 1. conſtat 63. d. Salonitanæ. de coniug. ſerno. propoſuit. & ſ. quod metus cauſa perlatum.

† Recentiores ſed Barnoceñ Baranē. c. [illegible]

i ¶ *Ne ad ſecundam.*] Conſciam huius facti: aliàs enim benè poſſet eam habere. ſ. c. prox.

¶ *Glo ſeq ponit Brocar. ad nega. alleg. quatuor intra, ad aſſir. tria, & ſoluit.*

k ¶ *Reuertatur.*] Arg eſt hic, quod ab initio non valet, tractu tēporis non conualeſcit, licet perueniat ad eū caſū, à quo potuit habere initium. *Inſtit. de leg. §. an ſeruo. 2. q. 1. in prima. circa prin. Inſt. qui teſt. fa. poſ. §. vlt. 36. qu. 2. cap. vlt. arg. contra. 30. qu. 1. ad limina. ff. de ſer. vt pomum. 34 qu. 2. in lectum.* Prima rubrica locum habet, quando perpetuum ſubeſt impedimentum: cōtraria adaptantur ad hanc regulā: Multa impediunt faciendū, quæ tamen factum non dirimunt: quia quod ab initio legitimè factum eſt, ex ſuperuenienti delicto non mutatur. *ff. de iti. actúque priu. nec enim.* niſi lege vel canone illud exprimatur, vt patet per contraria: quod perpetuò prohibetur fieri, quolibet caſu ſuperueniente, prohibitio durat, vt in primis concor. & j. c. prox.

b Hæc non ſunt abſolutè contraria, vt [illegible] ſpencis l. 3. [illegible] vide c. facinus de [illegible]

Super hoc.] Præmittit quæſtionē, cui rūdet, ibi, *Taliter*. Abbas.

CASVS. Aliquis viuente vxore ſua de facto aliā ſibi matrimonio copulauit. Tandē vxor ſua mortua eſt: quæritur, an ipſe poſſit cōtrahere cum illa, quā ſibi matrimonio copulauit viuēte ſua vxore? Reſpōdet Papa q̄ ſi adultera in mortē vxoris aliquid machinata fuerit, ſiue fidē dederit, quòd eā duceret poſt mortē vxoris, illam habere non poteſt: & hæc prohibitio eſt perpetua. Nota, quòd adulter cum adultera poteſt cōtrahere, niſi ei fidem dederit contrahendi, vel niſi fuerit machinata in mortē vxoris.

l ¶ *De facto matrimonio copulauit.*] Et eam viuente ſua vxore cognouit. *aliàs non prohiberetur. j. eod. cap. vlt.* & eā ſciente, quòd haberet vxorem, ſecus ſi ignoraret. *ſ. eo. c. 1. & 2. & j. eo. tit. ex tenore, & c. cùm haberet.*

¶ *Glo. ſeq. exponit, & ponit opi. quā reprobat: ſecūdò quærit, & ſoluit.*

m ¶ *Machinata.*] 31. q. 1. ſi quis viuente, & ſ. eo. c. 1. & intellige cum effectu, vt dicit c. ſi quis viuente. quod dicit, machinata: quia verba cùm effectu ſunt accipienda. *ſ. de cle. non reſi. relatum. & ſ. de ſpon. c. vlt de pœn. diſt. 1. §. hæc autem verba. & ff. quod quiſque iur. l. 1. §. hoc autem. & arg. j. eo. c. vlt.* Quidam dicunt, quòd ſufficit conatus ſine effectu: & ſufficit, quod ita ſcriptum eſt. *ff qui & à quibus. proſpexit. & 6. q. 3. ſcriptum* quod non eſt verum, *j. eo. c. vlt.* Quid ſi aliquis interficit aliquem in bello, non eo propoſito quod velit vxorem eius tumere, nunquid poteſt illam ducere in vxorem? Dicas, quòd ſic. *ſ. de conuer. infidel. laudabilem.*

c Hic notatur ſcriptum eſſe, quod ſola machinatio ſufficiat. & c. ſi quis viuente. expreſſè loquitur de occiſo: & hoc præſupponit vxorem mortuam. Ioan. And.

n ¶ *Fidem dederit.*] 31. q. 1. relatum. & j. eo. ſignificaſti. Ber.

Ex ſu-

¶ Clemens tertius.

¶ Qui viuente vxore etiam ab eo ſeparata quoad torum, ſecundam cōſciam duxit vxorem, prima mortua, ſeparabitur à ſecunda: ſed cum alia contrahere poterit.

CAP. IV.

EX † litterarum tuarum inſinuatione accepimus, quòd T. vxorem ſuam in adulterio deprehenſam [a], de tui anteceſſoris aſſenſu abiecit: quæ poſtmodum accepit † habitum monachalem: ſed dictus T. antequam illa decederet, aliam ſuperinduxit [b] †, & plures ſuſcepit filios ex eadem. & *infra*.

¶ Fraternitati tuæ igitur reſpondemus, quòd illos debes ab inuicē ſeparare [c]. Idē verò vir, indicta ei de adulterio pœnitētia, aliā [d] ducere poterit in vxorem.

¶ Idem †.

¶ Qui viuente vxore legitima, cum ſecunda contrahit adultera, etiam prima mortua, ſeparabitur à ſecunda, etiam ſi longo tempore cohabitauit, & filios ex ea ſuſcepit.

CAP. V.

CVm † haberet vxorem legitimam A. nomine, I. lator præſentium, cum M. adulterium perpetrauit. Cúmque ſuper hoc fuiſſet in ius vocatus, abiurauit adulteram, & poſtmodum iuramento contempto, viuente legitima, cum ea matrimonium contrahere, & ipſi diu cohabitare præſumpſit: demum prædicta A. de præſenti luce ſubtracta, memoratus I. cum adultera per decennium eſt moratus, de qua decem filios procreauit.

¶ Tale ergo damus conſultationi tuę reſponſum, vt ſeparentur omnino †, & eis iniuncta pœnitētia, perpetua [e] continentia indicatur, præſertim cùm in dies ſuos ambo proceſſerint, & tamdiu publicè in adulterio, & periurio ex certa ſcientia perdurantes, Eccleſiam in graui ſcandalo perturbauerint. Noſti enim, quòd Leo Papa [f] ſtatuit vt nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit, & quòd hìc plùs [g] proceſſum fuit, quàm ſi fides præſtita duntaxat fuiſſet adulteræ, vt defuncta legitima eam duceret in vxorem, cùm eadem [h], etiam prima † viuente, quaſi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere præſumpſit, & ſacramentum ſuum temerè violare: quòd vtique connubium (vbi etiam nulla interceſſit † religio iuramenti [i]) tam Gregorius Papa †, quàm Triburien. [k] ſynodus † deteſtatur, & vtrumque hoc modo coniunctum præcipit publicæ pœnitentiæ ſubiici, ac perpetuò ſine vlla ſpe coniugij permanere. Nec aliquod eiſdem I. & M. adminiculum afferunt, vt ſimul maneant, quòd decennio cohabitauerunt † adinuicem, ac decem filios ſuſceperunt †: cum multiplicitas [l] prolis ita ſuſceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat [m], ſed augmentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit [n], vt vterque liberis ſuis †, ſecundùm [o] quòd eis ſuppetunt facultates, neceſſaria ſubminiſtret.

EX litt. tuarum.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Fraternitati.* Abb. ſ.

CASVS. Quidā auctoritate prælati ſui dimiſit vxorē ſuā in adulterio deprehenſam, quæ poſtmodum aſſumpſit habitū monachalem. ille maritus aliam ſuperduxit illa viuente; tandē prima deceſſit: quæritur, an ſimul debeant remanere? Reſpondet, quod ab inuicem ſunt ſeparandi, & ille vir pœnitentia ſibi iniuncta de adulterio poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quòd mulier in adulterio deprehenſa dimitti poteſt, ſcilicet quoad torum. Item vir viuente vxore aliam habere nō poteſt. Item nota mirabilem caſum, quòd viro non præiudicatur quoad continentiam, ſi vxor non intret religionem, votum viri propter introitum vxoris ſolemnizatur.

a ¶ *Deprehenſam.*] Id eſt, coniunctam, ſola enim deprehenſio non ſufficeret ad hoc, vt ſepararetur. 2. q. 1. c. 2. & 3. licet ſufficiat ad infamiā. *ff. de ritu nuptia. palam. §. vlt.*

¶ *Gloſſ. ſeq. recitatur per contrarium.*

b ¶ *Aliam ſuperinduxit.*] In vxorem, quæ fuit conſcia, quòd aliā habebat vxorem, aliàs non noceret. *ſ. eod. c. 1. & j. eo. veniens.*

c ¶ *Separare.*] *j. eo. c. prox. & c. ſignificaſti. 31. q. 1. relatum.*

d ¶ *Aliā ducere poterit.*] Acta pœnitentia. *arg. ſ. de ſpon.* cùm in Apoſtolica. vel etiam parte pœnitentiæ, ſi timetur de incontinentia. *33 q. 2. in adoleſcentia.* Bernardus.

CVm haberet.] Primò ponitur conſultatio. Secūdò reſpōſio ibi, *Tale.* Abbas.

CASVS. Quidam I. nomine, habens vxorē A. nomine, cōmiſit adulterium cum Matilda: & cùm ſuper hoc vocatus fuiſſet in ius, illā adulteram abiurauit: tandem iuramento contempto, viuente vxore ſua, matrimoniū cum altera contraxit, diutiùs cohabitando eidem: de qua decem filios ſuſcepit. Quæſitum fuit à Papa, vtrùm tale matrimonium ſtare poſſit? Reſpondet Papa, quòd ſeparentur omnino, & impoſita eis pœnitentia, perpetua continentia indicatur, quia tanto tempore in adulterio, & periurio ex certa ſcientia perdurarunt. Leo enim Papa ſtatuit, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluit per adulterium: ſed hìc plùs fuit proceſſum, quàm ſi fides tantū data eſſet adulteræ, vt mortua vxore eam duceret in vxorem: quia legitima vxore viuente, copulauit ſibi adulteram, & iuramentum violauit. Et ſi etiam iuramentum non interueniſſet tam Gregorius, quàm Triburien. ſynodus tale connubium deteſtatur: & quòd tanto tēpore permanſerunt inſimul, vt ſimul remaneant, non præſtat adminiculum; vel quòd decem filios ſuſceperunt: quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed augmentat: tamē ſolicitus ſit Epiſcopus, vt vterque filiis ſuis ſecundùm facultatem ſuam neceſſaria ſubminiſtret. Nota, quòd nullus poteſt habere in matrimoniū illam, cui fidem dedit de ea ducenda poſt mortē vxoris, ſi eam cognouit vxore viuente. Item plus eſt aliquam facto ducere, quàm fidem dare. Item hæc impedimenta impediunt, & dirimunt matrimonium. Item in caſu iſto multiplicitas filiorum non inducit diſpenſationem. Item diuturnitas tēporis non minuit peccatum, ſed augmentat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio vel coitu, alendi ſunt à parentibus, licet hoc ſit contra leges.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

e ¶ *Perpetua continentia.*] Hoc fit propter cauſas, quæ hìc ponuntur, & quia ambo proceſſerant in dies ſuos: tamē ſi timeretur de incontinentia ipſorum, putà ſi eſſent iuuenes, daretur eis licentia contrahendi 33. q. 2. *in adoleſcentia.* & *cap. vl.* Sed contrà videtur. *ſ. c. prox.* vbi datur licentia contrahendi in ſimili caſu, ſed ratio redditur in littera quòd iſti plus peccauerūt, quàm alij, vnde plus puniuntur: & quia ſenes videbantur.

f ¶ *Leo Papa.*] 31. q. 1. *cap. 1.*

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Et quod hìc plùs.*] Sic *j. eod. c. vlt.* Sed videtur, quòd caſus iſte nō ſit alius ab aliis duobus, de quibus habes. *ſ. e. ſuper hoc.* quia ſi ducit illam, fidem dat illi: & ita idem eſt ducere ſic eam de facto, quòd fidem dare [a]. Satis poteſt dici, quòd iſte caſus non eſt diuerſus ab illis, & hìc non dicitur, quòd ſit alius omnino, ſed quod plus eſt hìc: quàm ſi fides tantum detur: quia hìc primò interuenit fides in deſponſatione tali de facto, & poſtea ei ducit. ſed verius eſt, quòd eſt tertius, & bene differt ab aliis: quia hìc eſt fides de præſenti, contrahendo cum ea, quatenus poteſt: ſed in alio caſu eſt tantum fides de futuro, & eſt ſimilis differentia, ſicut inter ſponſalia, & matrimonium. *arg. j. cap. vlt.* & plus eſt hoc, quā fidem dare, vt hìc dicitur, & plus peccat.

h ¶ *Cum eadem.*] Scilicet, vxore. B.

i ¶ *Iuramēti.*] Iuramentum aliud, quod fecit iſte, vt ei vlteriùs non adhæreret non ſufficit, [b] quòd eam habere non poſſit: quia idem eſſet, ſi eam abiuraſſet, cùm aliud ſubſit impedimentum, vt patet per hanc litteram vnde ſupple, maximè.

k ¶ *Quàm Triburien.*] 31. q. 1. *relatum & c. ſequenti.*

l ¶ *Multiplicitas.*] Quandoque tamen fauor filiorum diſpenſationem inducit. 35 q. 8. *de gradibus. & ff. de rit. nup. qui in prouincia. aliàs incipit.* Diuus.

m ¶ *Non minuat.*] *j. de ſimo. non ſatis. & cap. ſeq. & ſ. de conſuetudine. cap. vlt.*

n ¶ *Intererit.*] Apud quem debeant demorari filij facto diuortio, habes *C. de diuor. facto l. vnica.* & apud talem commorari debent, qui eorum vitæ, vel ſanguini non inuidetur. *ſ. de conuer. in fi. cap. vlt.* vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit regulam, quòd ſecundùm facultates, &c. & dat ſimile. ſecundū not. de alimentis filiorum, & parentum, ponens quatuor caſus, quibus pater non tenetur alere filium: vnde de vlt. ſig. contrarium tex. & ſoluit.*

o ¶ *Secundùm facultates.*] Hoc eſt regulare, quòd ſecundùm facultates alimenta miniſtrentur. *ff. de lib. agno. ſi quis à liberis. 1. reſpon. & §. ſi quis ex his. & C. de alen. lib. ſi competenti. & l. vlt.* ſic & procuratio exhiberi debet ſecundum facultates Eccleſiæ. *ſ. de cenſ. ſopita. & c. cum nuper.* Et nota, quòd filius

† Cas. 2. tit. in 2. compi. Vide concil. Trident. ſeſſ. 24. tit. de ſacramento matrimonij. cap. 7.

† ſuſcepit.

† ſuperduxit.

† in veteri compilatio. hoc c. Caleſtino iij. præcedens verò Clementi iij. tribuitur.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

Et qui viuente legitima vxore, cum alia vel aliis contrahit, an ſit ſuſpectus de hæreſi, & à quo iudicetur, & qualiter puniri debeat, vide Albertinum tracta. de agn. aſſert. q. 23. Simācam: & quos ipſe citat cath. inſtit. tit. 40. de matrimonio.

† Vide Bar. in l. Claudius. ff. de his quibus vt indig.

† Vox, prima, deeſt in antiquis codicibus, nec debet eſſe, vt conſtat ex gloſſa verbo, eadem.

a Ad hoc ſuprà de ſpon. duo. c. 1. Ioā. Andr.

† Interceſſiſſet.

† Videto Hoſtienſem hìc inducentem varias Gregorij autoritates in hoc propoſitum.

† Cap. 40. & c. 41.

† publicè.

† cohabitauerint.

† ſuſceperint.

† Vide Antonium Gabrielium lib. 6. commun. concluſ. tit. de alimētis, concl. 1.

b Quære illud intelligitur de licito colendo & facit, quod notatur 11. q. 3. q. prædeceſſor 31. q. 1. illud 35. q. 9. quod quo Ioan. Andr.

minor triennio, ali debet apud matrem; maior triennio apud patrem. *C. de pat. pote. nec filium. & ꝟ. de conuer. infid. c. vlt. & ar. ff. de lib. agno. ſi quis à liberis. §. non tantum.* Illud ſcias, quod ſicut parentes alere debent filios [a] *1. diſt. ius naturale.* ſic & filij parentes, ſi egeant, vt *in l. prædi. ſi quis à liberis. in princ. & §. ſi impubes. & C. de alen. lib. l. 1. & 2. & 30. diſt. c. 1. & 22. q. 4 inter cætera.* tamen recuſare poteſt pater alere filiũ iuſta de cauſa, ſi fortè eũ accuſauit, *vt l prædicta. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. in ſi.* vbi autẽ pater, & filius egent, mater compellitur eos alere, *vt ea. l. §. vtrum & l. pen. & C. de alen. lib. Authen. quemadmodum & in Authen. vt lic. mat. & auiæ. §. Illud. col. 8.* Si autem mater alit filiũ, dum pater abundat, poteſt petere expenſas, ſi hoc fuerat proteſtata. *ff. de nego. geſt.* Neſcenni [b] poſt trienniũ tantũ. Sed hæc quæ dicta ſunt intelliguntur de legitimis: vnde ſignantur cõtraria. *in Authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. vl. col. 6. & C. de ſucceſ. nup. Authent. ex complexu. & C. de natu. libe. Authẽ. licèt patri. & ꝗ. qui fil. ſint legiti. per venerabilẽ in fi.* ſed illa contraria intelliguntur de rigore iuris ciuilis. Quod videtur inductũ in deteſtationem criminis: hoc intelligitur de benignitate canonica [b], quæ vigorem ſumit à iure naturali: nã educatio filiorum de iure naturali eſt. *1. diſt. ius naturale*, & ex inſtinctu naturæ procedit: vnde ius iſtud præfertur ciuili, tamen filij non ſuccedent in bonis patris, & illegitimi ſunt [a]. *ꝟ. de clãdeſt. deſpõſatio. cum inhibitio. §.* c. Bernar.

a Debita tamẽ eorũ non tenetur ſoluere, vt d. l. ſi quis. §. ſi vel parens. Ioan. And.

†Cap. 1. eod. tit. in 3. compilatione.

b Vide Romanum conſil. 13 & Baldũ. Nouellã tract. de dote p. 6. priuile. 9. ¶ *dederint.*

† Hinc pater excõmunicatũ poſſe contrahere matrimoniũ. vide Felinũ in c. 1. ſuprà. vt lit. non conteſt.

†Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat.

Iam diligẽter cauẽdum eſt, ne alienis, & vagãtibus cõtrahẽdi matrimonium leuiter facultas concedatur. concil. Tridens. ſeſſ. 24. de ref. mat. c. 7. quod omnino videas.

¶ Innocentius tertius Epiſcopo Spoletano.

¶ *Si quis mortua vxore contrahit cum ea, quam viuẽte vxore ſine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium, dummodò in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.*

CAP. VI.

Significaſti † nobis, quod cùm P. ciuis Spoletanus, quandam mulierem duxiſſet legitimè in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæſit [a]. *& infra.*

¶ Verùm cùm vxor ipſius eſſet viam vniuerſæ carnis ingreſſa, meretricem, cui adhæſerat, deſponſauit.

¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus [b], vel ea viuente ſibi fidem [c] dederit † de matrimonio contrahendo, legitimum † iudices matrimonium ſupradictum, excõmunicatio munus abſolutionis (ſi petierit [d]) iuxta formam Eccleſiæ impenſurus.

¶ Idem Meſſaneñ. Capitulo.

¶ *Si quis viuente prima, ſecundam huius rei inſciam duxerit vxorem: mortua prima, licitè remanet cum ſecũda, nouo conſenſu interueniẽte.*

CAP. VII.

Veniens † ad præſentiam noſtram G. laicus humili inſinuatione monſtrauit, quòd cùm in ciuitate Lemouiceñ. quandam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens, Meſſanam aduenit, vbi M. mulierem inſciam [e], quòd aliam haberet vxorem, ſibi ſolemniter copulauit; verùm cùm eidem pœnitentia fuiſſet iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriã rediſſet, vxorem ſuam inueniens carnis debita perſoluiſſe, ad Meſſanam rediit ciuitatem, & ſupradictæ M. tanquam legitimæ cohabitauit vxori. *& infra.*

¶ Licèt autem viuente vxore legitima, prædictam M. ſibi copulare nequiuerit in vxorem †: quia tamen vxore defuncta, vtpote à lege ipſius ſolutus in eandem M. de nouo [f] potuit matrimonialiter conſentire: dummodò non præſtiterit fidem adulteræ [g], vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus; quatenus, ſi eſt ita, eidem G. vt ſupradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licentiam concedatis.

¶ Gregorius nonus fratri R.

¶ *Contrahens cum ſecunda, viuẽte prima, quã tamen non cognouit, nec ante contractũ, nec poſt; mortua prima, poteſt contrahere cum ſecunda.*

CAP. VIII.

Si quis vxore viuente, fide data promiſit aliam ſe ducturum, vel cum ipſa de facto contraxit †; ſi nec antè, nec poſt

Significaſti.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casvs. Quidã ciuis Spoletanus P. nomine dimiſſa vxore legitima cuidam meretrici adhæſit, & quia monitus non dimittebat eandem, fuit excõicatus: tandè vxor ſua mortua eſt: ipſe verò cũ ea matrimonium contraxit. Quæritur, an tale matrimonium teneat? Rñdet Papa, quòd niſi alter eorum in mortem defunctæ vxoris ſuæ fuerit machinatus, vel ea viuente ſibi adinuicem fidẽ dederint de matrimonio cõtrahendo, matrimonium legitimum cẽſendum eſt: & ſi ille abſolutionem petierit, abſoluatur. Nota, quòd licet quis adulteretur cum aliqua, viuẽte vxore ſua, poteſt illã habere in vxorẽ poſt mortẽ vxoris, niſi viuente vxore fidem ei dederit de contrahẽdo, vel alteruter in mortem mulieris machinauerit. Item excommunicatus contrahere poteſt matrimonium, licèt alia ſacramenta denegantur eidem.

a ¶ *Adhæſit.*] Et quia eam non dimittebat, fuit excõicatus [d]. & ideo dicit in fine: petierit abſolutionem, ipſum abſoluas.

b ¶ *Machinatus.*] *31. q. 1. ſi quis viuente. & ꝟ. e. ſuper hoc.*

c ¶ *Fidem dederit.*] *31. q. 1. relatum. & ꝗ. eod. cap. vlt.* idem eſt, ſi de facto eam in vxorem ducat, *ꝟ. c. prox.* & hoc verum eſt, cùm mulier iſta ſcit illum aliam habere: aliàs nõ noceret, quominus poſt mortẽ vxoris poſſet ſecum remanere. *ꝟ eo cap. 1. & ꝗ. c. prox.*

¶ *Glo. ſeq. abiicit contra. obiect. opponit, & ſol. ponit opinio, quam obiectioni concordat.*

d ¶ *Si petierit.*] Immò videtur, ꝙ compelli debet. *a. 11. q. 1 prædicandum. & 63. diſt. diaconi.* Sed qualiter poteſt compelli, cùm iam ſit excommunicatus? Hoc modo, vt alij compellantur, ne ei communicent. *ꝗ. de vſur. poſt miſerabilem.* Alij dicunt, ꝙ nõ eſt abſoluendus, niſi petat, vt iſta litera ſatis innuit: quia impœnitenti non datur remiſſio. *24. q. 2. legatur & 13. qu. 7. quemadmodum.* ſed hæc non eſt contrarietas: quia vtrumque fieri poteſt, vt ille indirectè compellatur, & ſic petet abſolui, & ſatisfaciet.

c Caſus, in quibus pater non tenetur alere filios, ponit Hoſtieñ. ſuprà de conuerſo. infid. c. 1. alios colligis ex hac gloſſa hic Ioa. And. & Panormitanus, quos videto.

†Vide cõcil. Tri. ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 8.

d Facit 11. q. 3. pleriunque. & c. cũ aliquis. vide, quod ſcripſi de ſentẽtia excõm. c. 1. 16. Ioan. Andr.

Veniens.] Ponit caſum, quem decidendum committit ibi, *Licèt autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidã S. nomine contraxit matrimonium cũ quadã de ciuitate Lemouiceñ. tãdem ab ea receſſit, & iuit Meſſanam, vbi cum M. muliere matrimoniũ contraxit ignorante, ꝙ ipſe haberet aliã vxorem: poſtmodum pœnitentia fuit ſibi iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem; ipſe rediit ad primam ſuam, & inuenit eã defunctam, & ſic reuerſus eſt ad Meſſanam ciuitatem, & ſupradictæ M. cohabitauit, tanquam vxori. Dubitatum fuit, vtrùm deberet manere cum illa? Rñdet Papa, quòd licet vxore ſua viuente dictã M. in vxorem ſibi nequiuerit copulare, vxore tamen defuncta ſolutus fuit à lege ipſius, & de nouo potuit in dictam M. matrimonialiter conſentire, dummodò non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris. Vnde mandat Capitulo Meſſano, quatenus, ſi eſt ita, concedat ei licentiam, vt eidem M. affectu adhæreat coniugali. Nota, quod ignorantiã illam excuſat, vt cum iſto remaneat. Itẽ conſenſus primus illius nullus fuit, & ideo de nouo debet conſentire in illam.

e ¶ *Inſciam.*] Hoc ſuit verum, legitime poterit remanere cum illo. *ſim. ꝟ. eod. cap. 1.*

f ¶ *De nouo.*] Vt ſic teneat matrimonium, vt ex nunc, ſi illa voluerit in eum cõſentire, aliàs non compelleretur, ſed vir. *ꝟ. eo d. c. 1.* ſic & tranſactio dolo alterius tantum inita, ab eo reuocari non poteſt. *C. de tranſactioni. tranſactione. ſim ff. de offic. procon. obſeruare. § vlt. ſim. de leg. 3. l. 1 § 1.*

g ¶ *Fidem adulteræ.*] Hoc ideo dicit; quia ſi illa ſciuiſſet, quòd haberet aliam vxorem, adultera diceretur: vnde non poſſet eſſe cum illo propter fidem datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in vxorem eam duxit, *ſupra eod. cùm haberet*: ſed quia fuit ignorans, adulterium non commiſit. *34. q. 2. in lectum. ff. de adulte. l. penult.*

†Vide L. qui, cũ gloſ. & cum ꝟ. ſ. ad l. Iul. de adult.

†Vide Bar. in l. miles. §. quærebatur. ff. de adult.

Si quis.] Ponit duo membra. Secundum ibi, *Cæterùm.* Abbas.

Casvs. In pluribus capitulis habuiſti, quod nullus poteſt habere in vxorem illam, cui dedit fide de ea ducenda poſt mortem vxoris, vel ſi de facto cum ea contraxit. Ecce aliquis viuente vxore legitima dedit fidem alicui de ea ducenda poſt mortem vxoris, vel cum ea contraxit de facto: mortua eſt vxor, ipſe contrahit cum ea; quæritur, an illam poſſit habere in vxorem? Et videtur, quod non per regulam prædictam. Reſpondet Papa, quòd ſi nec ante fidem datam, nec poſt cognouit eandem ſua viuente, nec ante contractum matrimonium de facto eam cognouit, vel poſt, ſua viuente, non eſt dirimendum matrimonium, quod poſt mortem vxoris cum illa contraxit: pœnitentia tamen debet vtrique imponi, pro eo quòd grauiter deliquerint. Sed ſi prius, vel poſt in vtroque caſu vxore ſua viuente eam cognouit, tale matrimonium tolerari non debet. Nota, quod ſola fides data, vel quod tantùm de facto cum alia contraxit vxore viuente, non impedit, quò minus poſt mortem vxoris poſſit contrahere cum illa, cui fidem dedit, vel cum qua tantum de facto contraxit.

¶ *Glo. ſeq. argumentatur non nocere, &c. alleg. tria iura, & ſex in contrarium, ſuis rõſtatur per quæſtionem.*

g ¶ Cogno-

a ¶ *Cognouit eandem.*] Sic patet, quòd ſola fides data, vel tantùm de facto contrahere, non impedit matrimonium, vxore defuncta: niſi ad carnalem copulam ſit proceſſum: & ſic intellige omnia illa iura, quæ dicunt, quòd nullus ducat in matrimonium, cui dedit fidem de ea ducenda poſt mortem vxoris, vel cum qua contraxit de facto. Et ita eſt argumentum[a], quòd voluntas, ſiue factum, niſi fuerit ſubſecutus effectus, nõ nocet: quia non obfuit conatus, vbi iniuria nõ habuit effectum. ſ. *de ſponſa i. cap. vlt. vbi de hoc. & arg. 35. q. 3. extraordinaria. & ff. quod quiſque iuris. l. 1. in fin. arg. contra 32. q. 5 qui viderit. & ſ. de big. nuper. & cap. vlt. & 51. d. ſi quis poſt acceptum, & de pœnit. d. 1. ſi quis cum telo. ſ. de ſponſal. iuuenis:* & idem intellige de eo, vel ea, quæ machinata eſt in mortem alterius, ſcilicet cum effectu: vt *31. q. 1. ſi quis viuente:* alias ſolus conatus non impediret. *arg. iſtius cap.* quia eadem ratio videtur vtrobique.

(legitima eius ſuperſtite) cognouit[a] eandem: quamuis vtrique ipſorum, pro eo quòd in hoc grauiter deliquerint, ſit pœnitentia iniungenda: non eſt tamen matrimonium, quod cum ea contraxit, poſt vxoris obitum dirimendum. Cæterùm tolerari non debet, ſi priùs, vel poſteà, dum vixerit † vxor ipſius, illam adulterio polluiſſet.

TITVLVS VIII.

De coniugio leproſorum. †

¶ Alexander tertius Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Lepra ſuperueniens non diſſoluit matrimonium, nec matrimonij effectum: ideò adinuicem maritali affectione conſueuiſſe tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

CAP. I.

PEruenit † ad nos, quòd cùm hi, qui lepræ morbum incurrunt, de conſuetudine[b] generali, à communione hominum ſeparentur, nec vxores viros, nec viri vxores taliter ægrotantes, ſequuntur.

¶ Quoniam igitur cùm vir, & vxor vna caro[c] ſint, non debet alter ſine altero[d] eſſe diutiùs:[e] Mandamus, quatenus vt vxores viros, & viri vxores, qui lepræ morbum incurrunt, ſequantur[f], & eis coniugali affectione miniſtrent[g], ſollicitis exhortationibus inducere non poſtponas. Si verò ad hoc induci non poterunt, arctiùs iniũgas, vt vterque altero viuente continentiam ſeruet. Quòd ſi mandatum tuum ſeruare contempſerint, vinculo excommunicationis aſtringas.

¶ Idem Baioneñ. † Epiſcopo.

¶ *Coniuges propter lepram ſeparãdi non ſunt à coniugio, & contrahere poſſunt matrimoniũ: & inuicem ſibi reddere debitum tenentur.*

CAP. II.

QVoniam † nemini licet (excepta cauſa fornicationis[h]) vxorem dimittere: conſtat, quòd, ſiue mulier lepra[i] percuſſa fuerit, ſeu alia † graui[k] infirmitate detenta, non eſt à viro propterea ſeparanda, vel etiam dimittenda. Leproſi autem, ſi continere nolunt, & aliquam, quæ ſibi nubere velit, inuenerint, liberum[l] eſt eis ad matrimonium conuolare.

¶ Quòd ſi virum, ſiue vxorem, leproſum fieri contigerit, & infirmus à ſano carnale debitum exigat, generali[m] præcepto Apoſtolico, quod exigitur, eſt ſoluendum.

DE CONIVGIO leproſorum.

¶ *Viſo de quibuſdã impedimentis matrimonij: quia morbus lepræ diſſoluit ſponſalia de futuro, & poteſt dubitari, nũquid impediat contrahendum, vel dirimat contractum: ideo competenti ordine ſubijcitur hæc rubrica. Abbas.*

PEruenit.] Primò narrat caſum. Secũdò diſtinguendum committit ibi, *Quoniam.* Abb.

CASVS. Conſuetudo erat in Cãtuarieñ. prouincia, quòd ſi aliqui lepra incurrerent, à communione hominum ſepararentur, nec viri vxores, nec vxores viros ſequuntur: Conſultus Papa, quid fieri debeat de hoc, reſpondet, quòd cùm vir & vxor vna caro ſint, non debet alter ſine altero eſſe diutiùs: vnde mandat Archiepiſcopo Cantuarieñ. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros, qui lepram incurrunt, ſequãtur, & eis ſeruiant coniugali affectu: & ſi ad hoc induci non poterunt, præcipiat eis, vt vterque altero viuente continentiam ſeruet: quod ſi contempſerint, excommunicentur. Nota, quòd lepra non ſeparat matrimonium, & adinuicem tenentur ſibi reddere debitũ. Item ſi ſe adinuicem ſequi noluerint, cogendi ſunt continere.

b ¶ *De conſuetudine.*] Quæ eſt iure canonico approbata. ſ. *de eccleſ. ædifican.* cùm dicat: quia (vt ibi patet) cum alijs habitare non debent: & etiam de iure veteris teſtamenti. *33. q. 2. hoc ipſum.* ſed in hoc, quòd viri ſani non ſequuntur vxores, vel econuerſo, mala erat conſuetudo, *vt j. ſequitur, & j. c. prox.*

c ¶ *Vna caro.*] Hoc expoſitum eſt *ſ. de bigamis debitum.*

d ¶ *Sine altero.*] *34. q. 2. ſi quis neceſſitate, & 32. q. 5. ſi vxorem.*

¶ *Gloſſa ſequens recitatur per quæſtionem.*

e ¶ *Diutiùs.*] Hîc non determinatur, quantũ extendatur iſtud diutiùs: & ideo in arbitrio boni viri conſiſtit. ſ. *de offic. deleg. de cauſis. & ff. de iure delib. ait prætor.* permittuntur tamen mariti quandoque ab vxoribus recedere, & abeſſe per multa tempora, in fauorem tamen terræ ſanctæ. ſ. *de voto, ex multa, ad finem.* Diutiùs quandoque extenditur vſque ad biennium *ff. locati. cum domini horreorum,* quandoque vſque ad quinquennium. *ff. de ſepar. l. 1. § quod dicitur.*

f ¶ *Sequantur.*] Nota, quòd vir tenetur ſequi vxorem, ſicut econuerſo, cùm non ad imparia iudicentur. *32. q. 1. ſi quis vxorem. in fin.* & hoc cùm ex iuſta cauſa recedit vxor, aliàs retineat eam maritali poteſtate. *33 qu. 5. cum caput. & cap. manifeſtum, & cap. noluit.* & mulier ſemper tenetur ſequi virum ex quacunque cauſa *33. q. 2. unaquæque.* niſi ipſam trahere vellet ad infidelitatem. *j. de conuer. quæſiuit.* vel niſi efficiatur vagabundus. *34. quæſt. 1. ſi quis ineuitabili neceſſitate. arg. ff. de oper. liber. quod niſi in fine. Bern.*

¶ *Gloſ. ſeq. de duobus quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Miniſtrent.*] Nunquid in eodem lecto, & domo morari debent? Non debent ad lectum continuè compelli, ſed ſufficit leproſo, quòd ſuo debito nõ fraudetur. Sed quare non compelluntur præciſè? *33. q. 5. c. 2.* Reſpondeo, fortè ideò, ne leproſi nimis improbi efficiantur in exactione ſui iuris: tamen ſi ſani omnino recuſarent, bene compellerentur[c]: ſed primò exhortandi ſunt, vt hîc dicit, vt in fine patet, & infrà. *cap. prox. in fi.* nam illud poteſt referri ad continentiam, quæ ſuaderi poteſt, imperari verò minimè. *32. q. 1. integritas,* & vnam ſolam cauſam excipit dominus. *infrà cap. prox. & 32. quæſt. 7. omnes cauſationes.* Bernard.

QVoniam.] Sunt tria dicta. Secundum ibi, *Leproſi.* Tertium ibi, *Quòd ſi.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hîc, quòd propter lepram, vel aliam infirmitatẽ, vir ab vxore ſeparari non debet. Item ſi leproſi continere nolũt, bene poſſunt contrahere matrimonium, dummodo inueniant, qui ipſos accipere velint. Itẽ ſi vir, vel vxor fuerit in leproſariã, & infirmus à ſano debitum exigat, debitum eſt ſoluendum ex generali præcepto Apoſtolico ſine aliqua exceptione. Nota, quòd non niſi propter fornicationem licet viro vxorem ſuam dimittere, nec etiam propter lepram. Item leproſi poſſunt contrahere matrimonium. Item quòd generaliter dicitur, generaliter eſt intelligendum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

h ¶ *Excepta cauſa fornicationis.*] *32. q. 1. dixit dominus, & quæſt. 7. Apoſtolus, & cap. omnes cauſationes.*

¶ *Gloſſa ſequens recitatur per contrarium.*

i ¶ *Lepra.*] Sic propter lepram alter alterum dimittere non poteſt. ſ. *cap. proxima, & ſ. de iureiurand. quemadmodum:* ſed ſponſa de futuro dimitti poteſt propter lepram ſuperuenientem, *vt ibi, cap. proximo.*

¶ *Gloſſa ſequens allegat 7. concordant. ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶ *Graui infirmitate.*] *32. q. 7. hi qui ſani. & q. 5. ſi vxorem quis. fin. ſ. de cler. ægrotan. cap. 1. 2. 3. & vlt. & ff. de tutor. & curator. nec ille[a]. & 7. qu. 1. Pontifices.* Argumen. contrà, *de cleric. ægrotan. una,* ſed ibi ſoluitur.

l ¶ *Liberum.*] Cùm nõ ſit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio prohibitorium eſt. ſ. *de ſponſal. cum apud.*

¶ *Gloſſa ſequens ponit brocar. de generali, & de infinita ad primum allegat quatuor iura, ad ſecundum quinque; deinde contra ſecundum allegat tria iura, contra primum quinque, ſoluit vtrumque.*

m ¶ *Generali præcepto.*] Nota, quòd generaliter dicitur, generaliter eſt intelligendum. *de conſecrat. diſtinct. 4. vt oſtenderet. & ff. de procur. procurator cui. 11. quæſt. 1. dilectiſſimis. ff. mandat. creditor. § Lucius:* immò etiam indefinitã[e] generaliter intelligitur. *10. diſt. ſi Romanorum, & 23. quæſt. 5. ſi non licet, & infrà de priuileg. quia circa. ff. de ſeru. vt prædio. ſi ſeruitus & ff. de accep. l. pluribus[f].* Arg. contrà, quòd indefinita non æquipol-

a *Vide hic Hoſtien. & latius Ioan. hoc declarantem.*

† *viuis.*

† *Vide beatum Thom. lib. 4. ſent. diſt. 32. qu. 1. art. 1. & Syluestrum in ſumma verbo, ipſa.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat. & poſt Conc. Later. ſub Alex. iij. par. 37. c. 2.*

Geneſ. 2.

b *De leproſis Vide Num. c. 12. & latiſſimè Leuit. cap. 13. & 14.*

c *Arg. contr. 1. q. 1. venit. vbi de hoc, & pleniùs 32. q. 5. ſi vxorem quis. M. dicebat, quòd licet ſanus teneatur reddere, non debet compelli. argu. canonis, & l. allegat. in fine præd. glo. Ioann. And.*

† *Baronen.*

† *Baiocen.*

† *Banarten. Sed Belnacen. ſiue Barren. ſiue Bartonienſ. ſiue Baionen. agnoſcendum eſt: cætera velut nihil ſignificantia conniuẽtia prætereunda.*

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. compilat. & poſt Concil. Later. par. 37. cap. 3. Vide omnino Dominicũ Soto lib. 4. ſent. diſt. 31. quæſt. ar. 1. verſ. id autem quod de leproſis.*

† *aliqua.*

d *Datur curator in locum tutoris, qui reipublicæ cauſa abeſt: nec ille per hoc deſinit eſſe tutor. Io. And.*

e *De hoc articulo vide latè per Couarruuiam lib. 1. variar. reſolut. cap. 15.*

f *Vide de ſentent. excomm. cum pro cauſa ſuper vlt. gloſ. Ioann. And.*

let vniuerſali. ī. *de doc. ad audientiam ff. de lega. 3. non aliter. de conſec.diſt 2.liquidò.* Item contra, quod generale verbum reſtringitur. 2. *qu.2.omnes leges.& diſt.3.omnes leg. & ī. de ſent. excomm. ſi verò.§.ſi verò. & ff.ad l. Aquil. ſcientiam. §. qui ff.de pign.obligatione generali.* Sol. verbum generale, intelligendum eſt generaliter, prout hìc dicitur & in primis, cócor. niſi conſtet contrahentem, vel teſtatorem aliter intellexiſſe de quibuſdã *C. de tranſact.* age cum geminiano. vel niſi ſenſus non patiatur: *vt in vlt. concor.* & quod dicitur, indefinita æquipollet vniuerſali, illud regulariter obtinet in iure, ſi lege, vel canone non determinatur. 31. *quaſt. 1. quòd ſi dormieris.* Ber.

¶ *Gloſſ. ſequens alleg. 6. concor. ſignat vnum contrarium.*

præcepto Apoſtoli, quod exigitur, eſt ſoluendum: cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio [a] inuenitur.

¶ Vrbanus iij. Epiſcopo Florentino.

¶ *Sponſalia de futuro præciſè non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproſo, lepra poſt ſponſalia ſuperueniente.*

CAP. III.

LItteras †. *& infrà.* ¶ Quia poſtulaſti, vtrùm ſi poſt ſponſalia de futuro inter legitimas perſonas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad conſummandam copulam maritalem compelli debeat? Reſpondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet [b], cùm nondum inter eos matrimonium fuerit conſummatum.

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpilat. & poſt Concil. Lat. ſub Alexã. iij. p. 50. c. 63. Et præter citatos ſuprà vide omnino Tabienſem in ſumma verbo, matrimonium. 3. §. 6. circa finem. & verbo. ſponſalia. §. 6. in 3. modo, vbi pleniùs.*

a ¶ *Exceptio.*] Et ideo nos ex conſenſu noſtro recipere non debemus. 2. *qu. 5. conſuluiſti. & 55. diſt. ſi Euangelica. & 61. diſt. miramur. 7. qu. 1. ſcripſit. & 31. qu. 1. quòd ſi dormieris. & ſup. de tran. inter corporalia. ar. contrà de conſec. diſt. 2. liquidò* Ber.

LItteris. Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Reſpondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui contrahunt ſpõſalia de futuro: alter ante contractũ matrimonium efficitur leproſus. Quæritur, an alius ſit cõpellendus ad matrimoniũ contrahẽdum? Reſpondet, quòd non debet compelli. Nota, quòd lepra ſuperueniens ſoluit matrimonium.

b ¶ *Cogi non debet.*] Sic ergo patet, quòd lepra ſuperueniens ſoluit ſponſalia de futuro, & eadem ratione quælibet alia enormis deformitas, *vt ſuprà de iureiurand. quemadmodum*; ſecus in matrimonio de præſenti, vt patet ex proximis. *cap. ſuprà eod. & c. quemadmodum.* Itẽ arg. quòd ea, quæ de nouo emergunt, auxilio indigent. *ff. de inter. act. de ætate. §. ex cauſa. & ſuprà de offic. deleg. inſinuante, & ff. ad Velle. ſi mulier in iure.*

TITVLVS IX.

De coniugio † ſeruorum.

† *Vide Magiſtrum, & ibidẽ Theologos ſcholaſticos l. 4. ſent. d. 36.*

¶ Adrianus Sanctẽburgeñ. † Archiepiſcopo.

† *Salzeburgeñ.* † *Saliburgeñ.* † *Salesburgeñ.*

¶ *Seruus, contradicente domino, matrimoniũ contrahere poteſt. ſed propter hoc non liberatur à ſeruitijs domino debitis.*

DE CONIVGIO SERVORVM.

¶ *Viſum eſt ſuprà de impedimento lepræ, an, & quando impediat, vel dirimat matrimonium. ſequitur nunc videre de impedimento conditionis ſeruilis.*

De hac materia tractatur 29. q. 3 per totum.

DIgnum eſt.] Primò ponit dictum, & eius rationem. Secundò quandam dubitationem ſoluit ibi, *Debita.* Abbas Siculus.

CASVS. Quærebatur, vtrùm ſeruus contradicente domino poſſit cõtrahere matrimonium? Reſpondet Papa, quòd ſecundùm Apoſtolum ſicut à ſacramentis Eccleſiæ neque ſeruus, neque liber eſt remouendus; ita inter ſeruos matrimonium prohiberi non debet: quòd ſi dominis contradicentibus contrahunt, nõ ſunt propter hoc ſeparandi: tamen ſeruitia debita non minùs debent dominis ſuis exhibere. Nota, quòd quilibet poteſt matrimonium contrahere, qui non prohibetur. Item à ſacramentis Eccleſiæ nullus fidelis debet excludi. Item ſi ſeruus contrahat, nihilominus debet domino ſeruitia debita exhibere.

c ¶ *In Chriſto Ieſu.*] Id eſt, in fide Chriſti ſuſcipienda.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiectionem ſoluit diſtinguendo.*

d ¶ *A ſacramentis.*] Quæ ſuſcipientis cauſa conferuntur: vt baptiſmus, confirmatio, ſacramentum Euchariſtiæ, viaticũ, pœnitentia: ab iſtis ſacramentis nullus fidelis debet excludi: immò tenetur ea recipere. *ĩ. de pœnitent. & remiſſ. omnis vtriuſque.* ſic à matrimonio nullus debet excludi: quia edictum de matrimonio prohibitorium eſt ſuprà, *de ſpon. cum apud.* ſecus de alijs ſacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus ſeruus debet ordinari præter domini voluntatem ſuprà *de ſer. non ord. conſuluit. & per totum tit.* nullus illegitimè natus ſuprà *de fil. presby. cap 1 & per totum. & hoc probatur 1. quæſt. 1. cap. remiſſionem. §. ſi ergo ſacramenta. & c. ſi quis hæretica. §. ecce ſi clericus.*

CAP. I.

† *Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione. & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. iij. p. 45. c. 7.*

DIgnum † eſt. *& infrà.* † Sanè iuxta verbum Apoſtoli †, ſicut in Chriſto Ieſu [c], neque liber, neque ſeruus eſt à ſacramentis [d] Eccleſiæ remouendus [e]; ita nec inter ſeruos [f] matrimonia debent vllatenus prohiberi: & ſi contradicentibus dominis, & inuitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt propter hoc diſſoluenda [g]: debita tamen, & conſueta ſeruitia [h] non minùs debent proprijs dominis exhiberi.

† *ad Gal. 3.*

e ¶ *Remouendus.*] *In Authen. de monachis. §. hinc nobis autem. coll. 1.*

f ¶ *Inter ſeruos.*] Nec etiam inter liberum, & ancillam ſi contrahere voluerint ſcienter. 29. *q. 2. ſi quis ingenuus. & ĩ. cap. prox.* [a]

a *Concord. text. in l. ſi ancillæ. & ibi Bar. C. de incest. nup.*

g ¶ *Diſſoluenda.*] Cõiunx enim à coniuge ſeparari non debet. *C. communia vtriuſque iudi. poſſeſſionem.* partus tamen penes dominum ancillæ remanet. *ff. de ſtatu ho. l. & ſeruorum.*

¶ *Gloſſ ſeq. reci. per qu. ponit opin. Ala. approbat contrarium.*

¶ Alexander tertius Præpoſito † & Priori Mortarienſi.

† *Aliàs item Præpoſito, & Mortarienſi Priori.*

¶ *Separabitur matrimonium, quãdo liber ignoranter cum ancilla cõtraxerit; niſi poſtea hoc ſciens, illam cognouit.*

CAP. II.

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. cõpil.*

PRopoſuit † nobis M. mulier, quòd cùm vir eius cum ea diutiùs permanſiſſet, notam ei ſeruilis † conditionis obiecit, aſſerens eam eſſe ancillam, quam liberam eſſe credebat [i] cùm eam duxit in vxorem. *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd idem vir præfatam mulierem, poſt-

† *Vox, ſeruilis, deeſt in omnibus antiquis codicibus.*

h ¶ *Seruitia.*] Ergo ſi dominus ſeruitiũ exigit [b], & vxor debitum à viro petit eodem tẽpore, domino eſt potiùs obediendum. Dicunt quidam, quòd potiùs eſt obediendum domino, niſi periculum fornicationis timeatur, vel magnum præiudicium fiat vxori: ſed potiùs videtur, quòd vxori ipſius reddat debitum, cùm per hoc nullum præiudicium, vel ſaltem modicum fiat domino propter moram modici temporis; niſi forte dominus in auxilium perſonæ peteret ſeruum ſuum. Quid ſi dominus vellet vendere ſeruum ſuum alicui, qui vellet eum ducere ad extraneas partes, fortè in Græciam? Dixit Ala. quòd poteſt, & vxor tenetur eum ſequi. Verius videtur, vt alij dicunt, quòd talis venditio prohibenda eſt. *argum. C. communia vtri. in poſſeſſionem. argum 54. diſt. fraternitatem. & arg. ĩ. de ind. cap. vlt.* intereſt enim reipublicæ, ne quis re ſua male vtatur. *Inſti. de his qui ſui, vel alie. iur. ſunt. §. penult. & ff eod. tit. ſi dominus* Ber.

b *De quæſtionibus huius gloſſæ vide omnino B. Th. l. 4. ſent. d. 36. q. 1. artic. 2. & Sotum d. 35. q. vnica. a. 1. ad 2. & 3. arg.*

PRopoſuit.] Primò ponitur factum. Secundò diffinitionis commiſſio ibi, *Mandamus,* & ibi diſtinguit, & ſecundum membrum ibi, *ſi verò.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam vir contraxit matrimonium cum quadam muliere, & cum ea diutiùs permanſit: tandem ei oppoſuit, quòd eſſet ancilla, credens eam liberam, quando cum ea cõtraxit. Quæritur, quid ſit agendum? Mandat Papa, quatenus ſi conſtiterit, quòd idem vir præfatam mulierem, poſtquam audiuit, & credidit illam eſſe ancillam, carnaliter cognouit, moneat illum, & compellat, vt illam ſicut vxorem maritali affectione pertractet: ſi verò aliter fuerit, & contigerit diuortij ſententiam ferri, mulieri pecuniam reſtituat, quam viro præfacto pro dote conceſſit. Nota, quòd ſi liber ignoranter cum ſerua contrahat, non eſt matrimonium. Si verò poſtea intelligat illam eſſe ancillam, & illam poſtea cognoſcit, ſtatim eſt matrimonium, licet ab initio non fuiſſet. Item quod ab initio non tenet, tractu temporis tenet. Item dos eſt reſtituenda ſeruæ, vel ancillæ, ſi matrimonium diſſoluitur.

i ¶ *Liberam eſſe credebat.*] Et ſic nullum fuit matrimonium, ſi erat ancilla, quam credebat liberam [c] 29 *q. 2. per totum.* error enim conditionis impedit matrimonium. 29. *q. 2. cap. ſi quis ancillam. § his ita.*

c *Vide Theologos lib. 4. ſent. diſt. 30. & ibi S. Thomam q. 1. ar. 2.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. quid de illo, qui non credidit alle. pro eo 6. iura, & duo contra eum, & ſol. diſtinguendo. Secundò quærit arg. proponit duas opi. & ſoluit, & huic litteræ reſpondet.*

a ¶ *Audiuit.*]

quam illam audiuit [a] eſſe ancillam, carnaliter cognouit, ipſum monitione præmiſſa compellatis, † vt eam ſicut vxorem maritali affectione pertractet. Si verò aliter fuerit, & ſententiam diuortij proferri contingat †, mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote [b] conceſſit, reſtitui faciatis.

¶ Vrbanus iij. Arimineñ. Epiſcopo.

¶ Si conſuetudo eſt in loco, quòd partus conditionem patris ſequatur, natus ex libero, & ancilla liber eſt, & vt liber matrimonium contrahit.

CAP. III.

Licet † : *& infrà.* ¶ Sanè ſuper eo, quod fuit propoſitum, an mulier poſſit diuortium poſtulare, pro eo quòd vir, cum quo ſuæ conditionis ignara contraxit, ſeruus monaſterij proponatur: cùm è contra idem vir patrem ſuum, cuius conditionem ſecundùm leges † prouinciæ [c] ſequeretur, tempore mortis pro libero ſe geſſiſſe, & iam elapſo decennio [d], nec patris, nec ſuo nomine ſe ſtatus controuerſiam paſſum conſtanter affirmet: Videtur nobis ratione temporis, & fauore libertatis [e], pro parte viri ſecuriùs iudicandum.

a ¶ *Audiuit.*] Supple, & credidit: non enim cuilibet referenti credere tenetur. *ar. 23 q. 4 quàm magnum & ff. quòd cum fal. tut. l. 2.* titubans enim pro ignorante habendus eſt. *C. de cond. indeb. l. vlt. ff. de lib. hom. exh. l. 3 §. is qui. & arg.* ꝫ. *de ſecund. nupt. dominus, & 34. q. 2. cum per bellicam Arg. contrà. 22. q. 4. Innocens. & ff. de peti. hær. item venimus. §. cum antequam partes.* Dic, quòd ſi iſte habet conſcientiam ſeruitutis ex probabili cauſa, & diſcreta tunc præiudicat ſibi, ſi carnaliter cognoſcat: ſi ex leui, & temeraria, cui credi non debet, non videtur, quòd ei præiudicet. *arg. infrà de ſent. excom. inquiſitioni. & infrà eod. cap. vlt.* Sed pone, quòd iſte mouet ei litem conditionis: ipſa petit, quòd lite pendente reddat [a] ei debitum, cùm lite pendente iure ſuo priuari non debeat. *ſ. vt lite penden. cap. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus & 8. q. 4. nemo.* nunquid Eccleſia debet ei præcipere, vt debitum reddat, quod videtur per iura prædicta? Dicunt quidam, quòd bene tenetur reddere debitum ad mandatum Eccleſiæ, ſed ipſe non debet exigere: nec ſibi fit præiudiciũ. T. dixit, quod non debet exigere, nec exigenti reddere: quia ei fieret præiudicium, quod videtur per iſtam litteram innuere: & ſi compellatur, non reddat, quia ſi eam cognoſcit vxoris affectu, fit ei præiudicium, ſi habeat conſcientiam ex cauſa probabili, & diſcreta: & ſic ſtatim eſſet matrimonium: ſi fornicario affectu, peccaret mortaliter, quod facere non debet, immò potiùs pati debet excommunicationem. *ſ. de reſtit. ſpolia. litteras.* & hoc dixit *arg. illius decret. inquiſitioni.* ſed ſatis videtur, quòd poſſit reddere ad mandatum Eccleſiæ, vt primo conſenſu ei coniungatur, quandiu conſtet per ſententiam de impedimento conditionis, & hoc vbi non eſt certus, licet aliquas inde habeat præſumptiones: ſecus ſi ſciret pro certo. Et quod dicit littera iſta, poſtquam audiuit illam ancillam, cognouerit eandem, intellige ante litem motam, & ſine mandato Eccleſiæ: tunc enim intelligitur conſentire, non obſtante illo impedimento, & ita ſecùs videtur, ſi ad mandatum Eccleſiæ eam cognoſcat. Ber.

b ¶ *Pro dote.*] Id eſt, vice dotis: non enim fuit dos, ſi fuit ancilla. *ff. de iure dot ſi mulier. § vlt. aliàs l. Proculus. Ber.*

Licet.] Primò ponit factum. Secundò determinationem ibi, *Videtur*, Abbas.

Casus. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam: dicebatur, quòd erat ſeruus cuiuſdam monaſterij: volebat ab eo ſeparari, pro eo quod dicebat, quòd ignorabat eum eſſe ſeruum Eccleſiæ. Reſpondet, quòd idem vir conditionem patris debet ſequi, ſecundùm legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero ſe gerebat, & iam elapſo decennio, nec nomine ſuo, nec nomine patris ſtatus controuerſiam paſſus fuit. Quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd ratione temporis, & fauore libertatis pro parte viri iudicandum eſt, & ſic remanebit cum illo tanquam cum libero. Nota, quòd pro libero habendus eſt, qui in ſtatu libertatis per decennium ſteterit. Item fauor libertatis attendendus eſt.

c ¶ *Secundùm leges prouinciæ.*] Innuit aliter eſſe de iure communi, quod eſt verum. *C. de rei vend. partum. ff. de ſta. hom. l. ſeruorum. & ſ. de ſer. non ord. c. vlt. vbi de hoc.*

d ¶ *Decennio.*] Sufficit tamen quinquennium. *C. ne de ſta. defun. ſi pater. & l. 1.* ſed hîc ita contingit de facto.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.*

e ¶ *Fauore libertatis.*] Fauore enim libertatis multa contra rigorem iuris ſtatuta ſunt. *ff. de fideicom. liberta. generaliter. §. ſi quis ſeruo. C. communia de manumiſ. l. 1. ſ. de proba. eo. litteris. & ſup. de iudi. c. vlt. 12. q. 2. cum redemptor. Ber.*

† *Cogatis.*

† *Coniigaris.*

a *De hoc dubio vide Ioannem Medinam tract. de reſtit. q. 17. & Couarruuiã l. 4. decret. p. 2. c. 7. §. 2.*

† *Ca. 3. eo. ti. in 2. compilatio. Vide B. Th. l. 4. ſent. d. 36. q. 1. a. 4. & omnino tex. & ibi gl. Aretinũ & Doct. in §. 1. Inſt. de ingenuis.*

† *Legem.*

¶ Innocentius iij. H. † Epiſcopo.

¶ Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſciuit, non conſenſit: ſeparatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

CAP. IV.

Ad † noſtram noueris audientiam perueniſſe, quòd G. Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis Legatus R. militem à muliere quadam propter conditionis [f] ſeparauit errorem.

¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd miles ignoranter contraxit † cum ancilla, ita quòd poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto [g], nec verbo conſenſerit in eandem, propter quod per Cardinalem eundem ab eius fuerit conſortio ſeparatus, contrahendi cum alia, liberam ipſi concedas auctoritate Apoſtolica facultatem.

AD noſtram.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Ideoque*. Abbas.

Casus. Quidam miles contraxit cum quadam muliere, tandem ei appoſuit coram Cardinali Apoſtolicę ſedis legato, quòd eſſet ancilla: Cardinalis rationibus vtriuſque partis intellectis, eos propter conditionis errorẽ abinuicem ſeparauit: lata ſententia dicebatur, quòd poſtquam intellexit illam eſſe ancillam, in illam conſenſerat: vnde non poterat contrahere cum alia, ſed illam retinere debebat, non obſtante ſententia Cardinalis. Iſtud ſignificatum fuit domino Papæ. Vnde mandat quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit, quòd miles ille ignoranter contraxit cum ancilla, ita quòd poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto, nec verbo conſenſit in illam, propter quod Cardinalis ſeparauit eoſdẽ, ipſi militi dare debeãt liberam facultatẽ cum alia contrahendi. Not. quòd error conditionis matrimonium dirimit iam contractum. Item idem eſt conſentire verbo, & facto. Itẽ matrimonium, quod ab initio non valet, tractu temporis conualeſcit. Item de ſententia lata contra matrimonium iterum cognoſcitur ſine appellatione: & hoc ideo, quia non tranſit in rem iudicatam: quia quandocunque poteſt reuocari, probato quòd malo modo lata ſit.

f ¶ *Conditionis ſeparauit.*] Quod bene potuit *ſ. eod. propoſuit. & 29. q. 2. ſi quis ingenuus.* quia errantis nullus conſenſus eſt. *ea cauſa. q. 1. c. ſi quis ancillam. §. hoc ita & ff. de iuriſd. om. iud ſi per errorem. & C. de iur. & ſa. ignoran. non idcircò.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat ipſo facto matrimonium contrahi, & ratificari. ad id obiicit, & ſoluit. demum quærit, & ſoluit. Item quærit. ponit opinionem Ioannis, quam approbat.*

g ¶ *Nec facto.*] Puta carnaliter, cognoſcendo eàm poſtquam intellexit illam eſſe ancillam *ſ. eod. propoſuit. 28. q. 2. ſi quis ingenuus. ſ. de cond. ap. de illis. & ſ. de ſpon. is qui.* & ita ipſo [b] facto matrimonium contrahitur, ſicut & verbo *32. q. 2. honorantur, & ff. de ſpon. ſed quæ.* Item patet hic, quòd matrimonium, quod nullum eſt, tractu temporis confirmatur. *ſic. ſ. de ſpon. impub. litteras acceſſit. & ſup. eo propoſuit. ff de vi. nup. ſi quis.* Sed contra videtur, quòd verba neceſſaria ſint. *ſup. de ſpon. mæ. & c. ſi inter. & de conſec. diſt. 4. cum pro paruulis.* In his qui loqui poſſunt, neceſſaria [c] ſunt verba. *ff. de leg. 3. non.* ſicut in ſoluendo matrimonio reperitur expreſſus conſenſus *ff. de rit. nup. in eod.* præterea prior conſenſus non facit matrimonium, quia nullus fuit ſed nouus requiritur. *de eo, qui dux. in ma. quam pol. veniens & c. 1.* & ita videtur antiquus perdurare, niſi nouus exprimatur. *ſimi. ſup. de bap. maiores. in fin. ff. de preca ſed ſi manente. ff. de arbit. ſi cum dies, in princ. & l. Labeo. §. penu. & ff. de verb. oblig. l. 1 §. cum adiicitur.* Dicas, quòd de facto tunc contrahitur matrimonium, quando aliqua verba præceſſerunt ad ſponſalia, vel matrimonium, licèt tunc non haberent effectum, poſtea verò ipſo facto contrahitur matrimonium, ſiue ſponſalia. *ſuprà de deſpo. impu. litteras. acceſſit. & ff. de ſpon. ſed quæ patris.* & tale matrimonium præſumptum appellatur. *ſuprà de ſpon. is qui.* Sed pone, quòd aliquis contraxit cum ancilla ignorãter, & dominus poſtea illam etiam manumittat viro ignorante: nunquid eſt matrimonium? Dico, quòd non: quia adhuc commiſcetur ei ex priori conſenſu, qui nullus fuit. *ar. C. ad Vellæ. quamuis. & l. ſi mulier. 2. ff. de minor. l. 3. §. ſcio.* Item ſi dominus ancillæ, tanquam liberam eam alicui tradat in vxorem, qui liber eſt, eo ipſo intelligitur ei dediſſe libertatem in *Auth. de nup §. ſi verò ab initio. col. 4.* Sed pone, libera contraxit cum eo, quem credebat liberum; poſtea ſciuit illũ eſſe ſeruũ, nihilominùs vult eſſe cum eo, ſed ille non vult remanere. Dicit Ioan. quòd nõ eſt matrimoniũ, tamẽ illa debet cõpelli, ex quo vult cum eo eſſe. *ſim. ſ. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. c. 1. Ioann. quod verum credo.*

† *In antiquis libris, vt plurimũ ita: N. epiſcopo.*

† *Cap. vnic. eod. tit. in 3. compilat. Deciſionem, & materiã huius decretalis luculẽter explicat Dominicus Sotus l. 4. ſent. d. 35. q. 1.*

† *Contraxeris.*

b *De materia gloſſæ conſule Theologos l. 4. ſent. & habeto ante oculos, quod nouiſſimè ſanciuit concilium Trid. ſ. 24. de reformatione matrimonij.*

c *Hoc intellige, ſecundũ quod docuit in glo. in c. ſi inter. verbo, dicente, ſ. ſponſalibus.*

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

¶ *Quia error conditionis ſeruilis impedit matrimonium, & ex hoc ſæpe dubitare contingit, vtrùm natus ex libero ventre ſit iudicandus ſeruus, vel liber: ideo poſt rubricam præcedentem congruo ordine iſta ſubiicitur.*

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

¶ Gregorius †.

¶ *Natus ex libera, vel liberta, liber eſt.*

CAP. I.

Indecens eſſe credimus, vt progeniti ex liberta [a], ſiue libera filij ad ſeruitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus, vt ſi documenta nulla ſint ab Eccleſiæ parte, quæ documentis huiuſmodi [b] debeant obuiare, ab eius moleſtia ſine aliqua retractatione compeſcas eandem: durum eſt enim, vt ſi alii pro mercede libertates tribuunt, ab Eccleſia, [c] à qua tueri [d] debent, reuocentur.

TITVLVS XI.

De cognatione † ſpirituali.

¶ Alexander tertius Salernitano Archiepiſcopo.

¶ *Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè contrahūt, niſi conſuetudo repugnet: ſeparantur autem, ſi per eorum alterum, vel vtrumque compaternitas eſt contracta, hoc dicit, cum cap. ſuper eo, infrà eod.*

Indecens.] Primo ponit generale dictum, ex quo caſum diffiniri mādat ibi. *Propterea.*

Casvs. Quædam Eccleſia manumiſit quandam ſuam ancillam, poſtmodum filios ſuſcepit, Eccleſia volebat eos reuocare in ſeruitutem, mulier iſta acceſſit ad Papam, & oſtendit ei inſtrumenta manumiſſionis ſuæ, conquerendo de Eccleſia, quæ filios ſuos vocabat in ſeruitutem: ſuper hoc dicit Papa: indecens eſt, vt filij nati ex libera, vel liberta ad ſeruitium Eccleſiaſticum reuocentur. Vnde præcipit, vt ſi ex parte Eccleſiæ nulla alia documenta oſtendātur, quæ obuiēt inſtrumentis iſtius mulieris, compeſcat iudex Eccleſiam ab eius moleſtatione ſine aliqua retractatione: quia durum eſt, vt Eccleſia libertatem debeat reuocare, quæ libertatem defendere debet. Nota, quòd inſtrumentū poteſt reprobari per aliud inſtrumentum. Item non debeo impugnare, quod debeo defendere.

a ¶ *Ex liberta.*] Fallit tamen in caſibus. 15. *q. vlt. cum multæ.* Item in alio. *ī. de iudæ. ita quorundam* Ber.

b ¶ *Huiuſmodi documentis.*] Quia dicebat mulier iſta ſe habere de manumiſſione matris ſuæ, ſiue de ſua, quædam inſtrumenta, quæ fortè oſtendit Papæ, quibus inſtrumentis ſtabitur, niſi ex parte Eccleſiæ contraria inſtrumenta oſtendantur. & ſic eſt arg. quod inſtrumentum per aliud inſtrumentum poteſt reprobari[b], & per alias etiam probationes poterit Eccleſia reprobare huiuſmodi documenta.

c ¶ *Ab Eccleſia.*] 87. *diſt. liberios.*

¶ *Glo. ſeq alleg. 9. iura. allegat in contrarium. & ſoluit.*

d ¶ *A qua tueri.*] arg. quod non debeo id facere, à quo teneor alium prohibere: & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare. *ff. ſi ſer. ven. l. altius. ff. de condi. inde frater à fratre. & 26. diſt. vna tantum. & 25. diſt. c. vl. & 11. q. 1. Silueſter. ff. de fideiuſſ. tutor. & 42. diſt. 5. 1 ff. de adminiſtra. tutor. quotiens. §. 2. ff. de neg. geſt. ſi pupilli §. videamus.* ſecus in marito, qui alios ab vxore prohibere debet. *& arg. 3. q. 6. quamuis.* Sol. in præmiſſo generali ſuppletur, niſi ſit tale factum, quod ſibi ſoli ex officio competebat. Ber.

† *In aliquot vetuſtis codicibus additur, nonus, ſed mendosè: cùm ſit Gregorius primus l. 1. epiſt. 53. regeſti. Iuo p. 16. c. 73. &c. vnico. c. ti. in 1. comp. Vix autem hoc fragmentum intelliges, niſi, fontes, vnde ſumitur, conſulas, & de materia, vide citatos c. vlt. tit. præcedentis.*

a *Hunc etiam caſum, ſeu facti ſpeciem, veriùs, & incorruptiùs effinges, ſi loca, vbi eſt integra decretalis, videas.*

† *De materia huius tituli præter doctores hic vide Theologos ſcholaſticos, & præ alijs B. Th. & Sotum l. 4. ſent. d. 42. adde omnino, quid nouiſſimè decreuit Conci. Tridens. ſ. 24. de reformatione matri. c. 2.*

b *De hoc notatur ſuprà de fid. inſtr. c. imputari, vbi vide per Ioan. Andr. & alios.*

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ *Viſo de pluribus impedimentis matrimonij, ſubmittit de impedimento cognationis tam ſpiritualis, quàm legalis, & carnalis. Et quia ſpiritualis cognatio inter alias eſt dignior: ideò tractaturus auctor de triplici cognatione præmiſit de ſpirituali. Abbas.*

De hac materia tractatur 30. q. 1. & 1. q 3. & 4. per totum.

Vtrùm autem.] Primò dubitatio. Secundò duorum canonum contrariorum inductio ibi, *Et licèt.* Tertiò poſterioris approbatio ibi; *Vnde.* Quartò exceptio ibi, *Niſi.* Abbas.

Casvs. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quæritur, vtrùm filij illorum nati ante compaternitatem, vel poſt, poſſint adinuicem copulari? Conſultus Papa reſpondet, quòd canones ſecūdùm diuerſorū locorū conſuetudinem contrarij reperiuntur. primus canon ſuper hoc editus, prohibet natos poſt compaternitatem adinuicem copulari. Alter canon poſteriùs editus, primum videtur corrigere: in quo dicitur, quod ſiue antè, ſiue poſt nati ſunt, ſimul poſſunt coniungi, illa perſona excepta, mediante qua compaternitas fuit contracta. Vnde ſecundùm poſteriorem canonem debet obſeruari, niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generaret, aliter ſe habeat. Nota, quòd priora iura trahuntur ad poſteriora. Item conſuetudo tollit ius, & ei præiudicat.

CAP. I.

Vtrùm † autem filij [c] [aut filiæ †] ante, vel poſt compaternitatem geniti, poſſint adinuicem copulari, canones ſecundùm diuerſorum locorum conſuetudines contrarij inueniuntur. Et licèt primus canon exinde editus, natos poſt compaternitatem adinuicem copulari prohibeat: alter tamen canon poſteriùs [f] editus, primum videtur corrigere: per quem ſtatuitur, vt ſiue ante, ſiue poſt compaternitatem geniti ſunt, ſimul poſſint coniungi, excepta illa perſona duntaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Vnde nobis videtur, vt ſecundùm poſteriorem canonem debebāt obſeruari: niſi conſuetudo [g] Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur.

e ¶ *Filij*] Scilicet duorum compatrum.

f ¶ *Poſteriùs*] Primus canon eſt 30. *q. 3. poſt ſuſceptum.* & debet eſſe Paſchalis primi, licet in quibuſdam libris dicatur Paſchalis ſecundi: canon poſteriùs editus eſt 30. *cauſa, & q. ea. ſuper quibus.* qui corrigit primum, vt hic dicit: ſed canon ille ita poteſt legi, quod teneat, prout ibi exponitur: ſed Alexander aliter illum intellexit, vt hic patet.

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. Hug. contra quam alleg. 3. iura, dat duas ſolu. & primam approbat.*

g ¶ *Niſi conſuetudo, quæ ſcandalum.*] Hugo dixit, quod Alexander male dixit hic: quia innuit hic, quòd legitimè coniuncti debeant ſeparari, quod eſſe non debet propter aliquam conſuetudinem, vel ſcandalum: quia à Deo ſunt coniuncti & quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. 33. *q. 2. quos Deus, &c. arg. pro eo. ī. de ſpon. duo. c. vlt.* vbi non ſtatur conſuetudini, ſed potius iuri. *arg. contra,* quòd conſuetudo perſonas legitimas, ad contrahendum reddit illegitimas. *ī. eodem, ſuper eo. & ī. de cle. coniu. tum olim. & arg. 32. diſt. placuit.* Sol. poteſt dici, quòd hoc locum habet in matrimonio contrahendo, vt propter ſcandalum impediatur matrimonium, quod aliàs legitimum eſt, ſed non dirimitur iam contractum propter ſcandalum, vt hic ſatis patet ex conſultatione: & non dixit hic Alexander, quòd coniuncti ſeparentur, ſed reſpondet, quòd coniungi non debent, ſi ſcandalum eſt: nam multa fieri prohibentur, facta tamen manent. *ī. de iureiur. quemadmodum. & ī. de reg. ad Apoſtolicam. & 30. q 5. nec illud. §. ſed obiicitur. & 15. q. 1. §. vlti.* Vel dic, quod propter ſcandalum derogatur iuri, vt propter ſcandalum ſeparentur, licet de iure non deberent ſeparari, *vt ī. eod. ſuper eo.* ſed priùs veriùs videtur: quia propter ſcandalum, matrimonium, quod Deo auctore in paradiſo inſtitutum fuit, per Eccleſiam diſſolui non debet. 26. *diſt. deinde opponitur.* & ita remanet contraria illa decr. *ſuper eo.* ſed intellige hoc, prout ibi dicitur. Ber.

† *Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 32. 1.*

† *Hæc duo verba, aut* filiæ, *deſunt in antiquis codicibus.*

c[1] *Vel fortè loquitur de alijs canonib. quos nō habemus ſecundum Ala. Geſ. & Ioan. de anan. And.*

¶ Idem eidem.

¶ *Compaternitas ſcienter, vel ignoranter ſuperueniens inter coniuges, coniugium non diſſoluit.*

CAP. II.

SI † vir, vel mulier ſciēter, vel ignoranter, filiū ſuū de ſacro fonte ſuſceperit, an † propter hoc ſeparari debeant? ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd quāuis generaliter ſit

† *Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & poſt concilium Lateran. ſub Ale. iij. p. 32. c. 2.*

† *In vno veteri ita:* an propter hoc ſeparari debeant quæſiuiſti.

SI vir.] Communis diuiſio. Secunda ibi. *Conſultationi.* & ibi primò recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat, & rationem addit ibi, *Ideoque.* Abbas Sic.

Casvs. Aliquis, vel aliqua filium ſuum ſcienter, vel ignoranter de ſacro fonte ſuſcepit. Quæritur, an debeant ſeparari? Reſpondet Papa, quòd in quibuſdam canonibus generaliter ſtatutum eſt, vt debeant ſeparari: alij aliter, & melius ſtatuerunt. Vnde dicit Alexander, ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia hoc fecerunt non ſunt ſeparandi: quia ignorantia eos excuſat, & ex malitia commodum habere non debent. Nota, quòd ignorantia excuſat. Item dolus ſuus nemini debet prodeſſe.

a ¶ *Inſtitutum*

a *Inſtitutum.*] 30. q. 1. c. 1. & 2.
b ¶ *Statuerunt.*] 30. q. 1. *dictum. de eod. ad limina.*
¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*
c ¶ *Debitum debet ſubtrahere.*] Sed nunquid poteſt contrahere a? Poteſt dici, quòd ille, qui hoc fecit ignoranter, poteſt reddere, & exigere: quia nõ peccauit: qui verò ſcienter, ſatis videretur, quòd nõ deberet exigere, ſed reddere teneretur: tamẽ non inuenimus prohibitum in hoc caſu, quòd non exigat; ergo nec nos prohibeamus.

a Vide Soto l. 4. ſentẽ. diſt. 42. q. 1. ar. 2. verſ. at verò in hoc caſu.
† coniugium.

inſtitutum a †, vt debeant ſeparari: quidam tamen humaniùs ſentientes, aliter ſtatuerunt b. Ideóque nobis videtur, quòd ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt ab inuicem ſeparandi: nec alter alteri debitum c debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſeruandam poſſint induci: quia ſi ex ignorantia d id factum eſt, eos ignorãtia excuſare videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari e, vel dolus.

¶ Idem Vigilienſi Epiſcopo.

¶ *Filij duorũ compatrum per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè inuicem contrahunt matrimonium: ſi tamen ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſeruanda eſt loci conſuetudo. hoc dicit ſecundum intellectum magis communem; attingendo mentem capituli.*

CAP. III.

SVper † eo, quòd à nobis tua fraternitas requiſiuit, de duorum compatrum filiis: Reſpondemus, quòd ſi tales filij fuerint, per quorum alterum f, vel vtrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione ſuſtineas, & coniunctos Pontificali auctoritate non differas ſeparare g. Cæterùm, ſi per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus conſuetudinem tuæ metropolitanæ h Eccleſiæ, vel aliarum circumpoſitarum inquirere, & diligentiùs imitari: ita quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ conſuetudo i habet, inter eos non ſuſtinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa, coniugium huiuſmodi fieri non permittas: & ſi quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem Eccleſiarum conſuetudinem, ipſos ſeparare † abinuicem non omittas †. Verùm ſi de conſuetudine habeatur, vt alia coniugia permittantur, id in Eccleſia tua diſſimulare k poteris: ita quòd nec contradicere l, nec tuum videaris præſtare aſſenſum: quia ſicut graue eſt antiquam cõſuetudinem circumadiacentium m Eccleſiarum ſuper his cõtemnere: ſic quoque grauius videtur, ſi propter eam huiuſmodi coniugiis tuum indulges aſſenſum, cùm poſſet ſic in exemplum aſſumi n.

† ſeparari.
† dimittas.

d ¶ *Si ex ignorantia.*] Probabilitas non excuſaretur à peccato. s. *de eo qui cogn. conſ. vxo. c. 1. in fin. &* j. *de cler. excom. mini. Apoſtolica.* & eſt argum. hic, quòd ignorantia excuſat, vt *ibid. &* 1. q. 4. §. *vlt. &* 8 *diſt. conſuetudo.*
e ¶ *Patrocinari.*] s. *de eo. qui dux. in mat. c. 1. &* j. *de coll. audiuimus.* 30. q. 1. *dictum. &* s. *de reſcr. ſedes Apoſtolica.*

SVper eo.] Primo ponitur quæſtio. Secundò ibi, *Reſpondemus*, diſtinguens reſponſio, & ſecundum membrũ ibi, *Cæterùm*. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui ſunt compatres, quæritur, vtrùm filij eorum poſſint contrahere matrimonium adinuicem? Reſpondetur, quòd ſi tales ſunt, per quorum alterum, vel vtrumque parentes ad compaternitatem peruenerunt, coniungi non poſſunt: & ſi ſint coniuncti, ſeparari debent: ſi verò per neutrum illorum filiorum compaternitas contracta ſuit, de his conſuetudo metropolitanæ Eccleſiæ ſeruari debet, & aliarum Eccleſiarum circumpoſitarum, ita videlicet, quod ſi cõſuetudo metropolitanæ Eccleſiæ habet inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem habere, & ipſe Epiſcopus in ſua Eccleſia idem obſeruet: veruntamen, ſi de conſuetudine habeatur, vt talia matrimonia permittãtur, ex quo contracta ſunt, ipſe Epiſcopus illud in ſua Eccleſia diſſimulare poterit, ita quòd nec contradicere, nec conſentire videatur: quia ſicut graue eſt ſuper his contemnere conſuetudinem circumpoſitarum Eccleſiarum: ita grauius videtur, ſi propter talem cõſuetudinem huiuſmodi coniugiis præſtet aſſenſum, cùm poſſet ab aliis in exemplum aſſumi. Nota, quòd conſuetudo Eccleſiæ metropolitanę obſeruanda eſt, & aliarum circumpoſitarum. Item conſuetudo facit perſonas legitimas, vel illegitimas ad contrahendum. Item aliquid omittitur propter exemplum. Bern.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cõp. Et vide Cõcil. Trid. initio tit. cinanam.

f ¶ *Alterum vel vtrumque.*] s. *eo. c. 1. &* 30. q. *ſuper quibus.*
g ¶ *Separare.*] Quia contra canones coniuncti ſunt, vnde ſeparandi ſunt. 10. *diſt. vides. & C. de leg. non dubium. &* 35. q. 3. *contradicimus.*
¶ *Gl. ſeq. alleg. concordat. ſignat contraria, & ſoluit, & iterum arguit.*
h ¶ *Metropolitanæ.*] Sic b 12. *diſt. de his.* Sed contra, quòd conſuetudo Romanæ Eccleſiæ potiùs ſit ſequenda de conſec. *diſt.* 4. *de trina.* 11. *diſt. quis neſciat. in fi.* contra intellige de forma ſacramentorum ſeruanda, quam quilibet tenetur ſeruare, & credere, prout tenet Romana Eccleſia. j. *de hære. ad abolenda.* 1. *reſpon.* Item eſt argum. quòd priùs recurrendum eſt ad conſuetudinem metropolitanæ Eccleſiæ, quàm aliarum, ad quarum conſuetudinem recurrendum eſt. s. *de conſ. ſuper eo.* demum ad Romanum. *arg. ff. de leg. de quib.* vel potiùs ad ius ſcriptum.
¶ *Gloſ. ſeq. ſol. quandam obiectionem. cui ſolutioni dat ſimile. ponit demum opinionem, quam reprobat.*
i ¶ *Conſuetudo.*] Et intellige de tali conſuetudine, quæ ſcandalum generaret, niſi fuerit obſeruata. s. *eo. c. 2. in fi.* & largius conſuetudo iſta ex quadam affinitate contracta ex compaternitate vnius filiorum, vt etiam alij coniungi non poſſunt, prout olim obſeruabatur ſecundum intellectum Alexandri. s. *eo. c. 1 &* 30. *qu. 3. poſt ſuſceptum.* licet illud mutatum fuerit, vt omnes poſſint coniungi, præter illas perſonas, quibus mediantibus compaternitas contracta fuerit. 30. q. 3. *ſuper quibus. &* s. *eod. c. 1.* & ſic ſi ſcandalum magnum ſit in aliquo loco, quòd tales coniungantur, vel remaneant coniuncti, adhuc propter ſcandalum ſeruabitur ibi, illud ius, non obſtante cõiunctione, quæ emanauit poſtea in contrarium. Vnde fortè ſimili modo poteſt dici: ſi in aliquo loco eſſet magnum ſcandalũ, & horror, quòd aliqui contraheret in quinto gradu, illud non toleraretur, non obſtante conſtitutione illa *infrà de conſang. & affinit.* non debet, quia propter ſcandalũ multa etiam contra ius omittuntur: ergo multo fortius, vbi alia ratio ſubeſſe videtur: & ita hic, & s. *eod. c. 1. in fin.* ſcãdalum impedit matrimonium, & dirimit c, & eſt ſimile: quia conſuetudo facit aliquem illegitimũ ad eligendum. s. *de elec. coniug. cum olim.* In prohibitione talis matrimonij nullũ eſt peccatum: ergo ſi ſcandalũ eſt, quòd coniũgantur, propter ſcandalum prohibendi ſunt. *argum. de no. ope. nun. cum ex iniuncto*: ſed ſi nulla prohibitio vnquã fuiſſet, inter tales perſonas contractũ matrimoniũ non deberet diſſolui propter ſcandalũ, quia talis diſſolutio ſine peccato mortali fieri non poſſet: *arg. prædic. decr. cum ex iniuncto.* Quidam tamen volunt intelligere verſiculum iſtũ: Ita quod ſi eiuſdem Eccleſiæ, &c. de primis perſonis, de quibus præmiſit, in princ. c. *quia inter eas.* de quibus ſecundò dicitur, licitum eſt matrimonium: vt s. *eo. c. 1.* nec de tali matrimonio dixit Alexander, quòd ſit diſſimulãdum, ne in exemplum trahatur, cùm Eccleſia talia matrimonia approbet, ſed verius credo primum dictum: verumtamen ſi conſuetudo habet, vt poſtquã contracta ſunt, tolerentur, poterit iſte diſſimulare: ita quod nec conſentiat, nec contradicere videatur, propter rationem, quæ infrà ſequitur.
k ¶ *Diſſimulare.*] Talis diſſimulatio loco approbationis tacitæ habetur. & meritò dum nullum ſubeſt impedimentum.
¶ *Gloſ. ſeq. de taciturnitate notat tria.*
l ¶ *Nec contradicere.*] Nota, qui tacet d, neque conſentit, neque negat. *ff. de reg. iur. qui tacet.* Quandoque tamen taciturnitas habetur pro conſenſu. 54. *diſt. ſi ſeruus.* s. *de præſumpt. nonne.* & aliquando pro contradictione. *de conſecr. diſt. 4. cum pro paruulis. ff. de procurator. filiusfamilias § inuitum.* 63. *diſt. ſi forte.*
m ¶ *Circumadiacentium.*] Et ita vicinorum locorum non eſt contemnenda conſuetudo. immò ſeruanda, ne ſi contrariũ fieret, ſumeretur inde exemplum, quia cùm illa cõſuetudo ſatis ſit honeſta, non debet iſte videri auctor, vt alij recedant ab illa conſuetudine: & ita taceant, ſi ſine ſcandalo id ſuſtineant.
n ¶ *Aſſumi.*] Ab aliis, qui talia coniugia non contrahunt de cõſuetudine.

b De materia huius gloſſæ vidẽ plenè per gloſſam, & doctores in cap. conſuetudo. diſt. 1.

¶ Clemens tertius.

¶ *Inter patrẽ baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.*

CAP. IV.

MArtinus † Bertham duxit vxorem, Tebergam ſibi

MArtinus.] Duo facit. Primò ponit quæſtionẽ. Secundò eius ſolutionem ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Martinus contraxit matrimonium cũ Bertha, & Lotharius cum Teberga: Lotharius filiũ Martini, & Berthę de ſacro fonte leuauit: tãdem Lotharius, & Bertha mortui ſunt, & Martinus con-

c Qualiter ſit hoc dictũ accipiendum tradit Panormitanus hic & pleniſsime Hoſtienſis in ſumma. tit. de cognat. ſpirit. §. quis ſit affectus circa mediũ, quos omnino videre. adde gloſſam, & doctores, ſup. eo. c. 1.
† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp.
Eſt ad rẽ illuſtris diſſinitio huius decretalis, de qua vide præ aliis Durandum in 4. ſent. diſt. 42. q. 1. & ibidẽ Sotũ q. 2. ar. 3. reſpiciendum tamen ſemper Cõc. Trident. initio ſitu. citatum.
d De hac regula vide latè per Felinum in cap. nonne, ſuprà de præſump. & per Bartholomæum Socinum in ſallentiis regula 484 & ſequen. verbo taciturnitas, & taceons.

nus contraxit cum Teberga. Quæritur, vtrùm tale matrimonium teneat, & valeat? Reſpondet, quod cùm vir, & vxor per connubium efficiantur vna caro, patet, quòd Teberga non poteſt eſſe vxor Martini, qui fuit compater Lotharij, cum quo Teberga vna caro noſcitur extitiſſe. Nota, quòd compaternitas contracta per virum tranſit ad eius vxorem, & econuerſo; cùm ſint vna caro.

copulauit Lotharius, qui Berthæ, & Martini filium de ſacro fonte ſuſcepit: L. verò & B. ſublatis de medio, M. cum T. præfata contraxit. ¶ Nos autem conſultationi tuæ duximus reſpondendum, quòd cùm ſecundùm verbum Domini, vir, & mulier efficiantur per connubium [a] vna caro [b], liquidum eſt Tebergam non poſſe matrimonialiter copulari Martino, qui compater eius [c] fuerat, cum quo [d] vna caro Teberga noſcitur extitiſſe.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit.

C A P. V.

CONtracto † matrimonio inter P. & A. vxorem ſuam quidam conſanguinei eiuſdem A. contra matrimonium obiecerunt, quòd eadem in primo ſacrati ſalis [e] pabulo, filium quondam † concubinæ [f] ipſius P. tenuit, *& infra.* ¶ Verùm, ſi conſtaret vera eſſe, quæ diximus, non ideo tamen contractum

Geneſ. 2. Matth. 19. 1. Corint. 6. Epheſ. 5.

a ¶ *Per connubium.*] Id eſt, per carnalem copulam. 27. q. 2. *Agatho ſa.*

b ¶ *Vna caro.*] 30. q. 4. *ſciſcitatur. & c. ſi quis ex vno.*

c ¶ *Eius.*] ſ. Lotharij. ¶ *Gloſſ. ſeq. ponit verſus, quos primò exponit.*

d ¶ *Cum quo.* [ſ. Lothario. Nota, quòd poſt matrimonium carnali copula conſummatum (de quo intellige, quod dicitur hic) ſi alter coniugum ſuſcipit filium alterius de ſacro fonte, ambo coniuges compatres efficiuntur parentibus infantis: & ita ſi vir ſuſcipiat filium alterius de ſacro fonte, vxor mediante viro commater efficitur parentibus infantis, & mater ſpiritualis efficitur illius, & econuerſo. 30. q. 4. *ſciſcitatur. c. ſi quis ex vno.* ſi verò compaternitas matrimoniũ præceſſit, ſiue carnalem copulam; puta, ſuſcepiſti filium Berthæ, & Martini de ſacro fonte, & poſtea contraxiſti cum Teberga, & eam cognouiſti; vel licet contraxiſti, nondum carnaliter illam cognouiſti; quamuis illam poſtea cognoſcas, vxor tua non efficitur commater parentibus illius infantis: quia nondum eras effectus vna caro cum ea: quia per vnionem carnis ſequentem compaternitatem non tranſitur ad vnionem ſpiritus præcedentem matrimonium: vnde mortuo, & mortua vxore Martini, quorum filium, antequàm haberes Tebergam, de ſacro fonte leuaueras. Martinus poteſt habere Tebergam in vxorem 30. q. 4. *qui ſpiritualem*, &c. poſt vxoris obitum: & ſic Teberga poteſt habere duos compatres, vnum poſt alium. Vnde nota verſus.

Quæ mihi, vel cuius mea natum fonte leuauit,
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor.
Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit:
Hanc poſt fata meæ non inde vetabor habere.

Sic quandoque facto ſuo alter coniugũ ſolemnizat votum alterius, putà vir, qui volente vxore ordinem ſuſcepit. 28. *d. quia ſunt.*

¶ Cap. 2. eo ti. in 2. compil. Vide citatas in c. prox. præcedenti: ſed Sotum ibid. c. 2.

† quondam.

COntracto] Duo facit. Primò ponit caſum. Secundo ibi, *Verùm*, diffiniendum committit: & in commiſſione priùs exprimit diffinitionis cauſam, vſque ibi, *Ideoque.* Abbas.

C A S V S Quidam P. nomine contraxit matrimonium cum A. muliere. tandé conſanguinei eiuſdem A. contra matrimoniũ obiecerunt, quòd non poterat eſſe vxor ipſius pro eo quod eadé tenuit filium concubinæ ipſius P. in primo pabulo ſacrati ſalis. iudex dubitauit: Conſultus Papa reſpondet, quòd ſi vera conſtaret eſſe prędicta, matrimonium contractũ non diſſolueretur: quę res vix præſtaret impedimentũ matrimonio contrahendo. Vnde mãdat, quatenus præfato P. iudex iniũgat, vt dictam A. ſicut vxoré pertractet, ſiue hoc fuerit factũ ante contractũ matrimonij, ſiue poſt: ſed ſi fraudulẽter hoc fecit cauſa matrimonij ſeparãdi, pœnitẽtiã inde accipiat, matrimonio in ſua firmitate durãte. Nota, quòd per ea, quę præcedũt baptiſmũ, non cõtrahitur cõpaternitas.

e ¶ *Sacrati ſalis pabulo.*] *De conſecratio. d. 4. ſal, caleſin.*

f ¶ *Concubinæ.*] Quidam dicunt, quòd ille filius tantùm erat filius concubinę ipſius P. de alio viro, dicentes, quod compaternitas contrahitur per illud ſacramentum ſacrati ſalis, ſed ſecundùm hoc nulla ſuffiet quæſtio.

¶ *Glo. ſeq. vertitur per quæſtionem, an per catechiſmum, &c. & tria alleg. quod non, & duo in contrarium, ponit tres opiniones, & tertiam improbat, hulu decre. reſpondens demum in fi. illam approbat.*

e *Pabulum ſacrati ſalis dicitur, dum inter catechizandum catechumenum, ſal ori eius apponitur.*

g ¶ *Vix contrahendo.*] Et hoc [h] videtur, quòd per illa, quæ præcedunt baptiſmum, non contrahitur paternitas. *arg. 3. di. præter. §. verùm in fi.* vbi dicitur, quòd baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum. Item propter catechiſmum non fit aliquis aptus contrahere matrimonium. 28. *q. 1. cano.* Item ſi decederet ſine baptiſmo, non prodeſſet ei catechiſmus, quin perpetuò damnaretur, *de conſ. d. 4. firmiſſimè. & c. nulla.* & ſic eſt adhuc membrum Diaboli: ergo non poteſt eſſe ſpiritualis filius. Arg. contrà, quod contrahatur compaternitas per catechiſmum. 30. *q. 1. c.* 1. vbi dicitur, quod à primo pabulo ſacrati ſalis vſque ad confirmationem contrahitur compaternitas ea. *cauſa. q. 4. ſi quis ex vno. de conſ. d. 4. in catechiſmo.* nam & Chriſtiana dicitur, poſtquã eſt catechiſata 28. *q. 1. cano.* Hug. dicit ſuper illo *c. peruenit.* 30. *q. 1.* quòd ſicut ſeptem ſunt dona Spiritus ſancti, ita ſeptem dona baptiſmi, & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita quòd impedit, & dirimit matrimonium. Primum eſt collatio ſacrati ſalis de conſecr. *d. 4. ex hinc.* Secundum aurium, & narium linitio cum ſputo. *d. ead. poſtea tanguntur.* Tertium in fronte, & pectore crucis ſignatio, *d. ead. poſtea ſignatur.* Quartum olei ſacri perunctio. *d. ea. deinde.* Quintum ablutio baptiſmi. *d. ea. venit.* Sextum in vertice chriſmatis perunctio à ſacerdote. *d. ea. poſtquam aſcendit.* Septimum confirmatio chriſmatis in fronte per Epiſcopum. *d. ea. presbyteri.* Et illi, qui ſequuntur Hug. dicunt, quòd ille filius non fuit filius Petri, ſed tantùm concubinæ; & dicunt hanc decr. non tenere, dato quòd fuerit filius Petri. Alij dicũt, quòd per tria ſacramenta tantum contrahitur compaternitas, ſcilicet per catechiſmum [c], baptiſmum, & confirmationem *de conſecr. d. 4. in catechiſmo.* 30. *q. 4. ſi quis ex vno.* & hæc mulier non tenuit illum filium ad totum catechiſmum, ſed tantùm ad immiſſionem ſalis: quod ſatis apparet per hanc litteram. Alij dicunt, quod licet compaternitas contrahatur per catechiſmum per illam tamen non dirimitur matrimonium contractum, prout innuitur per hanc litteram, tali ratione, quia baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum, vt dictum eſt *in cap. præter. §. verùm* 31. *d. & 5. de presb. non bap. c. 1. & 3.* ergo ſi ianua non eſt aperta, nullum ſacramentum recipitur. Item alia ratione, quia ante baptiſmum non eſt filius Eccleſiæ, quia ſine eo nullus ſaluatur, vt dictum eſt: ergo ſi non eſt filius Eccleſiæ, non eſt filius ſpiritualis: & ſi non eſt filius ſpiritualis, nulla per eum eſt cognatio contracta: ergo propter hoc non debet matrimonium ſeparari. Sed certè contra iſtos, qui dicunt, quòd etiam per catechiſmum non dirimat matrimonium, manifeſtè faciunt illa duo, *c. ſi quis ex vno. & c. in catechiſmo*: quia ibi æquiparantur iſta tria, catechiſmus, baptiſmus, & confirmatio. Vnde credo, quòd ſi quis teneat aliquem in toto catechiſmo, in quo vnus patrinus debet eſſe, quod ille ſit compater eſt eius parentibus infantis: ſed hæc mulier non tenuit illum filium infantem, niſi in primo pabulo ſacrati ſalis: nec expreſſe dicit littera, quod fuerit filius P. & ideo dico, quod catechiſmus impedit, & dirimit [d]. T. dixit, quod compaternitas per catechiſmum contracta inualida eſt ad matrimonium dirimendum; quod ſatis poteſt tolerari ratione prædicta.

matrimonium ſolueretur: quæ res vix contrahendo [g] matrimonio impedimẽtum afferret. Ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate noſtra iniungas, vt memoratam A. ſicut vxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & perſoluat, ſiue ipſam ante matrimonium contractum cum P. ſiue poſtea conſtiterit hoc egiſſe: dum tamen, ſi in fraudem hoc fecerit cauſa matrimonij ſeparandi, pœnitentiam pro præſumptione accipiat matrimonio in ſua firmitate durante.

¶ Innocentius tertius Epiſcopo, & Archidiacono Lincolnien.

¶ Inter patrem baptizati, & leuantem, ſeu tenentem baptizandum, contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium poſt contractum.

C A P. VI.

VEniens † ad Apoſtolicam ſedem C. † Anglicus. *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus ſi conſtiterit H. mulierem præ-

VEniens] C A S V S. Quidam Anglicus C. nomine, contraxit matrimoniũ cum H. muliere. dicebatur, quòd H. mulier ſuſcepérat filiũ prædicti C. viri ſui de ſacro fonte. Quærebatur, an propter hoc debeat ſeparari ab ipſo. Mãdat Papa, quatenus ſi cõſtiterit dictum H. filium viri ſui ante contractum matrimonium de ſacro fonte leuaſſe, omnino ſeparetur: ſecus eſſet, ſi poſt matrimonium

h *De materia huius gloſſæ vide Theologos ſcholaſticos l. 4. ſent. d. 42. & pra cæteris. D. Thom. & Sotum q. 1. ar. 2. vbi de opinionibus hic relatis iudicium faciunt.*

† *Cap. tanti in 3. cõpil. Cõcordat cõcil. Trid. ſeſ. 24. de reform. mat. c. 2. ad de citatas in ſuperioribus.*

† *E.*

c *Qui ita ſentiunt, propriam vocẽ videntur ignorare; quia catechiſmus nõ eſt ſacramentum, ſed ſacramẽtale: ita B. Th. præcitata d. 42. q. 1. a. 2. in corpore.*

d *Hæc opinio gloſſæ, ĩd olim diſputabat Theologus l. 4. ſent. d. 42. vbi B. Th. & Sotus ambo q. 1. a. 2. hodie per conſtitutionẽ Bonifacij octaui reprobata eſt in c. 2. de cogna. ſpiri. l. 6. vbi catechiſmus impedit matrimonium contrahẽdũ, non tamen dirimit iam contractum.*

monium contractum. Nota, quòd cognatio ſpiritualis impedit matrimonium, & dirimit, ſicut copula carnalis.

¶ *Glo.ſeq.reci.per quæſtionem, de qua remittit.*

a ¶ *De ſacro fonte.*] Idem ſi tenuiſſet eum in catechiſmo, vel in confirmatione, *vt ſ.c.prox.dictum eſt.*

dicti viri filium de ſacro fonte[a] leuaſſe, antequam[b] eam deſponſaſſet vxorem, vos inter eos diuortium, appellatione poſtpoſita, celebretis.

¶ Idem magiſtro S. Canonico Herfordeñ.

¶ *Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum eſt ad compaternitatem, matrimonium contrahant, ſeparantur: & tempore contractus ſcientes impedimentum, illud denunciare tenentur.*

CAP. VII.

TVa † nos duxit diſcretio conſulendos, an natus ante compaternitatem, filiam[c] compatris patris ſui, vel commatris ſibi poſſit matrimonialiter copulare, & ſi contraxit †, an debeant ſeparari, & an conſcij talis matrimonij teneantur illud in publico accuſare? Super quo reſpondemus, quòd huiuſmodi perſonæ non poſſunt matrimonium contrahere: & ſi contraxerint, poſſunt[d] ab inuicem ſeparari: & qui contractum ſciuerint, debent Eccleſiæ illud nunciare[e].

¶ Gregorius nonus.

¶ *Inter baptizatum, & filium baptizantis, oritur cognatio ſpiritualis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. hoc dicit.*

CAP. VIII.

EX † litteris veſtris accepimus, quòd cum M. mulier

b ¶ *Antequam*] Bene dicit, antequam: quia ſi poſt contractum matrimonium hoc feciſſet, nõ ſepararetur matrimonium contractũ. *ſ. eod. ſi vir. & 30. q. 5. ad limina.* dictum eſt de eo.

TVa nos.] Sunt duæ partes. In prima trimembris conſultatio. In ſecunda cuique reſponſio ibi, *Super quo.* Abba.

CASVS. Aliquis, puta Martinus habeat filiũ, nato iſto filio Martinus ſuſcepit filiã Petri de ſacro fonte: quæritur, verùm filius iſte natus ante cõpaternitatem contractam inter Martinum, & Petrum, poſſit accipere in vxorẽ filiam Petri, per quam compaternitas illa contracta fuit: & an ſi contraxerint, debeant ſeparari: & an illi, qui conſcij ſunt illius matrimonij, debeant illud accuſare? Reſpõdetur, quòd huiuſmodi perſonæ non poſſunt contrahere: & ſi contraxerint, debent ſeparari: & qui contractam ſciuerint, debent illud Eccleſiæ nunciare. Nota, quòd perſona illa, qua mediante cõpaternitas eſt contracta, non poteſt copulari alicui de filiis alterius compatris, ſiue ſit natus ante compaternitatem, ſiue poſt. Item quilibet tenetur denũciare matrimonia illicite contracta.

c ¶ *Filiam.*] Spiritualem: per quam compaternitas eſt contracta. *ſ. c.1. & c.ſuper eo.in prin.*

d ¶ *Poſſunt.*] id eſt, debent de iure. *ſ. eodem c.1. & c.ſuper eo.in princ.*

† ¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium & remittit.*

e ¶ *Nunciare.*] Nota, arg. quòd denunciatio criminum ad omnes ſpectat, & non tantùm ad prælatos. Item perſonæ illæ quæ ſciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accuſationem matrimonij, aut etiam ad teſtificationem. *infrà qui ma. accuſ poſ.cum in tua.* non tamen repelluntur à denunciatione, vt hic patet. & tamen hic conſequitur idem per denunciationem in hoc caſu, quod per accuſationem: non enim poteſt pœnitere ille, cui denunciatur tale crimen, niſi remota vxore. *14.q.9.ſi res. arg.* Item alia excluditur, & alia admittitur, *ſic ſ. de iureiur. quemquam agm. ſ. de ſpon.impub.ad diſſoluendum.* Arg. *contra. ſ. de procurator.tuæ.* vbi de hoc. Bernar.

EX litteris.] Diuiditur in duas partes. In prima iudicum conſultatio. In ſecunda mandatum ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quædam mulier M. nomine, coram Officiali Cantuarieñ. Archiepiſcopi petiit quendam A. nomine in maritum, dicens ſe affidatam ab ipſo, & carnaliter cognitam. Ad hoc probandum induxit teſtes: publicatis atteſtationibus teſtium, per quos mulieris intentio probata erat, dictus A. excipiendo propoſuit, quod eam habere non poterat in vxorem, pro eo quòd pater eiuſdem mulieris, qui ſacerdos fuerat, ipſum baptizauerit: ſed non obſtante huiuſmodi exceptione, tulit ſententiam diffinitiuam pro matrimonio contra ipſum: à qua ſententia ſedem Apoſtolicam appellauit. Mãdat Papa, quatenus, ſi eſt ita, eundem A. iudex ab impetitione mulieris abſoluat, eidẽ ſuper hoc ſilentium imponendo. Nota, quòd filius ſacerdotis ſpiritualis, vel

† Cap.2.eo. tit.in 3.compilat.

De intellectu vide Sotum l. 4. ſen. d. 42. q. 1. a. 3. ve. ſecundo concluſio. circa finem.

† Contraxerint.

† Vide c.1. de cognat. ſpirit. l. 6. B. Th. l. 4. ſent. d. 42. q. 1. a. 2. & Durandum e. d. q. 1.

filia, non poteſt copulari in matrimonio filio, vel filiæ carnali ipſius ſacerdotis.

¶ *Gloſſ.ſeq fortificat, tex. quærit, & ſol. ſolutioni reſpondet, & dat ſimile. ſecundò quærit arg. negatiuè. ſol. contrarium.*

f ¶ *Baptizauit.*] Et ita fuit filius ſpiritualis ipſius ſacerdotis.

coram Officiali Cantuarienſ. Alanum peteret in † virum, & ſe affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per teſtes idoneos probauiſſet: dictorum tandem teſtium depoſitionibus publicatis, idem A. excipiendo propoſuit, quod eam habere non poterat in vxorem, pro eo quòd ipſum pater mulieris eiuſdẽ, qui ſacerdos extitit †, baptizauit[f]. Sed cùm idem Officialis exceptione huiuſmodi non admiſſa diffinitiuam tulerit ſententiam contra ipſum, & idem ad ſedem Apoſtolicam appellauerit: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita, eundem A. ſuper hoc, ab impetitione mulieris abſoluatis ipſius, eidem mulieri perpetuum ſilentium imponentes.

TITVLVS XII.

De cognatione legali †.

¶ Nicolaus ad Conſulta Bulgarorum.

¶ *Inter adoptatum, & filium adoptantis, non poteſt, durante adoptione, conſiſtere matrimonium.*

CAP. VNICVM.

SI † qua per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit, quandiu[g] durat adoptio, inter me, & ipſam nuptiæ conſiſtere non poſſunt.

30. q. 1. omnes quos, vbi de hoc. & cap. non debet. & 30. q. 4. ſi quis ex vno arg. ergo &, filia illius effecta eſt ſoror ſpiritualis viri, ac ſi ipſum ſacerdos de ſacro fonte leuaſſet, quia tunc illam habere in vxorem non poſſet, quia ea mediante compaternitas eſſet contracta. *ſ. eod. c. & c. ſuper eod. & 30. q. 3. ſuper quibus ergo.* multò fortius cùm ſit pater ſpiritualis illius. Sed quid mouit iſtum officialem ad ſententiandum pro matrimonio? Hæc potuit eſſe cauſa: quia edictum de matrimonio prohibitorum eſt. *ſ. de ſponſ. cùm apud*, ſed hoc non inueniebatur prohibitum expreſſis verbis de his, qui baptizãt, quòd filij eorum cum talibus non poſſent contrahere: ſed licet expreſſe non eſſet prohibitum, ſatis videbatur eſſe prohibitum, ex quo patet eſt ipſius ſpiritualis: quia in eo quod minus eſt, prohibitio inuenitur, ſcilicet in filio illius, qui aliam de ſacro fonte leuauit. ſimile eſt quod dicit Vrbanus; nulla ratione prohibitum inuenitur, quod vir, & vxor ſimul non poſſint filium alterius de ſacro fonte ſuſcipere, *30. quaſi 4. quòd autem.* hoc eſt verum verbis expreſſis: ſed in genere prohibitum eſt, dum prohibetur, quod plures ſimul non ſuſcipiant puerum de ſacro fonte. *de conſe. di. 4. non plures.* & quia prohibetur commiſceri filiæ ſpirituali, vt *c. non debet.* Sed nunquid filius ſacerdotis poteſt contrahere cum filia illius, quam recepit ad pœnitentiam[c]? Videtur, quòd non, quia & illa filia ſpiritualis eſt, ſicut illa, quam baptizat. *30. q. 1. omnes quos.* ſed non eſt ita: quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia, ſicut in baptiſmo: quia per pœnitentiam non efficiuntur filij ſacerdotis affines filiis eorum, quibus pœnitentiam iniungunt, nec vſquequaque inuenitur prohibitum directe, vel indirecte, ergo intelligitur eſſe conceſſum. *ſ. de ſponſ. cũ apud.*

DE COGNATIONE LEGALI.

¶ *Viſo de cognatione ſpirituali, meritò ſubiicitur de cognatione legali. Et vide ad materiam huius tit. textum cum glo. 30. q. 3. c.1. & in c. per adoptionem. Et dic, quòd adoptio legalis eſt quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, vel nepos, vel deinceps ſeu frater, vel affinis, qui non eſt, naturam imitans. l. adoptiones ff. de adopt. Abbas.*

SI qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliquam in filiam: quæritur, an ego poſſim illam accipere in vxorem? Dicit Nicolaus, quod quandiu durat adoptio inter me, & illã, matrimonium tenere non poteſt. Nota, quòd non poſſum contrahere cum ſorore adoptiua, quamdiu durat adoptio. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus.

¶ *Gl. ſeq. argumentatur à contrario, &c.*

g ¶ *Quandiu.*] *30. q. 3. ita diligere*, ergo ea finita cum ea poſſum contrahere. *Inſtit. de nupt. § ſed & ſi qua.* Item arg. hic, quòd cauſa ceſſante ceſſat effectus. *ſ. de renun. poſt tranſlationem. ſ. de iureiu.*

& ſi

† aliàs ſem in maritũ.

a Fortè legendum, quòd.

† extiterit.

† Vide Magiſtrum l. 4. ſen. d. 42. & Th. q. 2. a. 1. 2. & 3. & Durandum q. 1.

† Cap. vnic. eod. tit. in 2. comp.

b Quod dic, vt ſ. eo. c. vl. l. 6. Ioan. And.

c De his filiabus ſpiritual. vide Magiſtrum l. 4 ſen. d. 42. § ſpirituales filij ſunt.

TITVLVS XIII.

De eo † qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ (vel ſponſæ †.)

¶ Ex concilio apud Metiam.

¶ *Affinitas ſuperueniens poſt matrimonium contractum, non ſoluit matrimonium, ſed exactionem debiti impedit: & crimen inceſtus inhabilitat quoad matrimonium contrahendum.*

CAP. I.

SI † quis cum filiaſtra [a] ſua ſcienter [b] fornicatus fuerit: nec à matre debitum petere [c], nec filiam vnquam habere poteſt vxorem: nec filiaſtra, nec ille [d] vllo vnquam tempore alij † ſe poterunt matrimonio copulare [e].

¶ Alexander tertius, Pictauieñ. Epiſcopo.

¶ *Affinitas ſuperueniens etiam per illicitum coitum diſſoluit ſponſalia de futuro: ſed non matrimonium: & inceſtuoſus contrahere non poteſt.*

CAP. II.

VEniens † ad nos præſentium lator. *& infrà.* ¶ Inquiſitioni tuæ aliter reſpondemus, quòd ſi matrem [f] ſponſæ ſuæ cognouit, † & ſponſæ nunquam carnaliter adhæſit [g], imponenda eſt ei pœnitentia paulò maior [h], quàm pro adulterio, qua peracta, vel parte [i] ipſius, poterit ex diſpenſatione [k], cum alia matrimonium contrahere. Cæterùm ſi ſponſam cognouit [l], antequam matrem, vel poſt, nunquam eam [m], vel aliam [n] poteſt accipere in vxorem.

¶ Idem.

¶ *Non ſeparatur matrimonium ad dictum vnius aſſerentis affinitatem inter coniuges præceſſiſſe.*

CAP. III.

DE illo †, qui vxorem fratris, antequam ei matrimonio

& ſi Chriſtus ad fin. & 61. di. cap. ſtatuimus. §. his omnibus. ff. de rit. nup. per adoptionem. Nota ad intelligentiam huius decretalis, quod cognatio quædam eſt ſpiritualis, de qua dicitur *ſup. tit. prox.* Quædam etiam legalis, de qua hîc dicitur. Legalis cognatio fit duobus modis, vel per adoptionem, vel per arrogationẽ. Dicitur autem arrogare illum, qui ſui iuris eſt, & per arrogationẽ tranſit in noſtram poteſtatem, & fit arrogatio principis auctoritate: adoptio autẽ per quemlibet magiſtratũ. *Inſt. de adopt. §. 1. & 3.* nec tranſit in poteſtatem adoptantis. *C. de ado. l. vlt. & Inſt. eod. tit.* ſed hodie remanet in poteſtate ſui patris. Et tam arrogati, quàm adoptati dicuntur filij adoptiui, ſiue fratres. Et inter fratres adoptiuos, ſiue naturales, & legitimos impeditur matrimonium, quandiu durat adoptio, *vt hic, & ff. de rit. nup. per adoptionem & 30. q. 3. ita diligere.* Sed inter aſcendentes, & deſcendentes, id eſt, inter adoptantem, & adoptatum ſemper impeditur matrimonium *ff. de ritu nuptiarum adoptiuus.* licet ſoluatur adoptio. *ff. eo. tit. quin etiam.* Item poſſet dici, quòd filius adoptatus poſſet copulari filiæ adoptantis, cùm adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis. *Inſtit. de adopt. §. 2.* ſit etiam poteſt dici, quòd filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non eſt in poteſtate patris. *Inſt. de nup. §. vlt.* Illegitimus non poteſt copulari filiæ ſpirituali. Alij dicunt, quòd adoptatus non poteſt copulari filiæ adoptantis: quia licet adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis: acquiruntur tamen ei quædam iura per adoptionem, quæ diſſoluuntur per emancipationem, *C. de adopt. l. pen. § ſin autem.* & hoc idem videtur per decretalem iſtam, quæ indiſtinctè loquitur de adoptione, non diſtinguendo inter arrogatum, & adoptatum. & hoc impedimentum deſinit per emancipationem alterutrius. *ff. de adop. in omni. ff. de ritu nuptiarum, per adoptionem.* Sed nunquid filij adoptiui poſſunt contrahere inter ſe? Dici poteſt, quòd ſic, quia non inuenitur prohibitum. Item quid ſi adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima? Dicunt quidam [b], quòd diſſoluitur matrimonium, cum illud impedimentum ſit temporale. Hug. dicit, quòd non eſt matrimonium; ne obſtat, quòd temporale ſit impedimentum: & inducit ſimile, hodie non poſſum contrahere cum illa, quæ habet virum; tamen cras potero mortuo viro ſuo. & hæc decretalis facit pro Hug.

† *Vide, quod nouiſſimè decreuit conci. Trid. ſ. 24. de ref. c. 4.*

† *Hæc duo verba, vel ſponſæ, deſunt in aliquot antiquis codicibus, & in omnibus manuſcriptis Vaticanis.*

† *Med.*

† *Metiam.*

† *Meldam, ſed in conciliis nondum repertum eſt, ſicut pleraque alia.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 1. compilat.*

Vide Burchardum l. 13 decr. c. 5. tit. de fornicat. 2. verſ feciſti fornicationem cũ filiaſtra tua.

† *aliis.*

a *De materia huius gloſſæ, quatenus agit de adoptione, & arrogatione, vide plenè per Aretinum, & Doctores in Inſtit. de adopt.*

b *Hoc placet Gul. in Spec. eod. tit. in prin. & omnino vide, quod pro hoc dicto ibi ſcripſi. Ioan. And.*

DE EO QVI COGNOVIT CONſanguineam vxoris ſuæ (vel ſponſæ.)

¶ *Viſo de cognatione ſpirituali & legali, de carnali videndum reſtat. Sed quia ex copula habita cum conſanguinea vxoris, oritur affinitatis cognatio, de qua poterat dubitari, vtrum dirimeret, vel impediret matrimonium, ideo ſubiicitur hæc rubrica. Et virtus totius tituli conſiſtit in hoc quòd affinitas contracta ex copula conſanguineæ vxoris, non dirimit matrimonium priùs contractum, ſed ſoluit ſponſalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimonium, & exactione debiti in vxore habita: vt patebit in proſecutione tituli. Abbas.*

De hac materia tractatur 37. q. 7. in multis c.

SI quis.] Primò ponitur thema, ex quo triplex elicitur quæſtio. Secundò ſoluit ibi, *Nec à matre* Ab. Sic. CASVS. Dicitur hîc, quòd ſi quis cognouit filiaſtram ſuam non poteſt petere debitum ab vxore, nec filiaſtram habere in vxorem: nec vnquam filiaſtra, vel ille poterunt alij matrimonialiter copulare. Nota, quòd inceſtuoſi contrahere non poſſunt.

a ¶ *Filiaſtra.*] *32. q. 7. quædam & c. qui dormierit c & c. ſi quis viduam.*

b ¶ *Scienter*] Secus ſi ignoranter. *3. q. 2. in lectum.*

c *Sed canōe legendi ſunt hi canones vt opinione notat Notanda hoc ipſum decreto in ter interpretatur l. 4 ſent. di. 37 q. 1. a. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. cum vltima recitari poſſunt per quæſtiones, vel textualiter ſi placet.*

c ¶ *Petere.*] Exactus tamen reddere tenetur, *inf. eo. tit. tranſmiſſæ*: non obſtante affinitate inique ex poſt facto contracta: & ſine culpa priuari iure ſuo nemo debet. *ſup. eo diſcretionem. & c. vlt. & cap. tua.*

d ¶ *Nec ille.*] Poſt mortem vxoris.

e ¶ *Copulare.*] Propter inceſtum. *32. q. 7. qui dormierit, & j. eo. cap. ex litteris.* tamen ſi contraherent, tenet matrimonium: & etiam ſi eſſent iuuenes, diſpenſaretur cum eis. *33. q. 2. in adoleſcentia.* Ber.

VEniens.] Primò ponitur deciſa cõſultatio. Secundò diſtinguens reſpõſio ibi, *Inquiſitioni.* Secundum membrum ibi, *Cæterùm.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã contraxit ſponſalia de futuro cũ quadam, & pater ipſius matrem ſpõſæ accepit in vxorem. Tandẽ inſtigante Diabolo matrẽ ſponſæ cognouit: tũ pater, quàm conſanguinei ſui volebant, vt matrimonium de præſenti cõſummaret: ſed ipſe noluit, donec factum Epiſcopo proponeret. Epiſcopus conſuluit dominũ Papam, & ipſe reſpondet, quòd ſi matrẽ ſpõſæ cognouit, & ſponſæ carnaliter non adhæſit, imponenda eſt ei pœnitentia paulò maior, quã pro adulterio; & illa peracta, vel parte ipſius, Epiſcopus diſpenſet cum eo, vt aliam recipiat (ſi voluerit) in vxorem. Si verò ſponſam cognouit ante matrem, vel poſt, aliam non poterit accipere in vxorem propter inceſtum, ſed à ſponſa non ſeparabitur, & in hoc non tenet, quòd dicit, nunquam eam, ſcilicet ſponſam, poteſt accipere in vxorem. Nota, hîc pœnam illius qui matrem ſponſæ ſuæ cognouit.

† *Ca. 3. eo. tit. in 1. comp. & poſt concilium Later. p. 11. c. 4.*

† *alias ita: ſi ſponſæ, &c.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 2. comp.*

f ¶ *Matrem ſponſæ.*] De futuro: vnde affinitate ſuperueniente, illam in vxorem habere non poterit ſolutis ſponſalibus. *j. de conſag. c. 2. & j. eod. ex literis.*

g ¶ *Adhæſit.*] Poſtquam cognouit matrem.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Paulò maior, quã pro adulterio.*] Quare maior pœnitẽtia imponitur quàm pro adulterio, cùm tamẽ publicæ honeſtatis iuſtitiam violauerit, cùm illa eſſet ſponſa de futuro? Dicas, quòd non ſolùm violauit publicæ honeſtatis iuſtitiam, ſed adulterium cõmiſit cum matre ſponſæ ſuæ, quæ nupta erat patri ſuo, vt patet in antiqua [d]. aliàs ſi mater ſponſæ non eſſet coniugata, nõ puniretur plùs, nec etiam tantùm: vnde iſte multò plùs debet puniri, quàm pro adulterio, propter tria, videlicet propter honeſtatis iuſtitiam, propter adulterium, & inceſtum etiam, quod perpetrauit cognoſcendo affinem primi generis, & primi gradus.

d *Antiquam decretalẽ integram habes locis citatis initio huius c.*

i ¶ *Vel parte.*] Arg. quòd ſufficit aliquid inchoare, & ſi non ſit completum. *S. de elect. cùm in cunctis §. inferiora.*

k ¶ *Ex diſpenſatione.*] Inceſtuoſi enim contrahere non debent. & ideo diſpenſatur cum eo, quia iuuenis erat: aliàs ſine peccato contrahere non poſſet. *33. q. 2. in adoleſcentia.* tamen ſi contraheret citra aliquam diſpenſationem, teneret matrimonium.

l ¶ *Cognouit antequam matrem.*] Vnde ſtatim fuit matrimonium præſumptum *S. de ſponſ. is qui. & S. de condi. appo. de illis.* vnde matrem vlteriùs habere non poſſet, etiam ſi non eſſet cognita. & hoc idem eſſet, etiamſi nunquam cognouiſſet ipſam. *S. de ſpon. ſponſam.* Bernardus.

m ¶ *Eam.*] ſ. matrem, vt dictum eſt. Vel dic, eam, id eſt, ſponſam ſuam, & ſecundùm hoc non tenet. *j. eod. diſcretionem. & c. vlt.*

n ¶ *Aliam.*] Poſt mortem iſtius: quia ex quo eam cognouit antequam matrem, non diſſoluitur matrimonium, licèt poſtea cognouerit matrem. *j. eod diſcretionem. & c. penult. & vlt.* ſed ea mortua cum alia propter inceſtum contrahere non debet. *j. eod. tranſmiſſæ, in fi.*

DE illo.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS.

Casvs. Quidam dicebat, quòd cognouerat vxorem fratris ſui, antequam cum illa matrimonium cõtraxiſſet: quæritur, quid iuris? Reſpondet Papa, quòd propter hoc non ſunt ſeparãdi, niſi hoc eſſet notorium, aut per idoneos teſtes legitimè probaretur. Nota, quòd ſimplici aſſertioni alicuius non eſt credendum.

¶ *Glo. ſeq. recitari poſſet per contrarium.*

a ¶ *Occaſione.* Quia confeſſio illa ſola non præiudicat, etiamſi rumor viciniæ conſentiret. ĩ. eo. ſuper eo. ſecus eſſet in matrimonio contrahendo. ſ. de ſp. n. præter ca. 1. & inf. tit. prox. ca. 2. Ber.

a Et adeo di cit tex. illam occaſionem, vt dicit, cauſam. ad hoc mais. & probe. ſolitæ. Ioan. And.

TRanſmiſſæ.] Primò conſultatio. Secundò reſponſio ibi. *Quia verò.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam habebat vxorem, ea mortua filiam vxoris defunctæ cognouit: poſtmodum aliam accepit, & nihilominus cum priuigna publicè delinquebat. Quæſitum fuit à Papa, qualiter in facto iſto eſſet agendum? Reſpondet quòd vxori legitimæ cohabitet, & neceſſaria ei ſubminiſtret, nec eam cognoſcat, quandiu vixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus: & donec cũ ea permanſerit, pro inceſtu, & adulterio pœnitentiam agat pro arbitrio imponentis: & ſi ſuperuixerit vxori, ſine ſpe coniugij perſeueret. Nota, quòd pœnitentiæ ſunt hodie arbitrariæ. Item inceſtuoſi contrahere non debent: tamen ſi contraxerint, tenet matrimonium.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. comp. Pro aliis vide Sotum l. 4. ſent. di. 37. q. 1. a. 3.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile, & tradit regulam.*

b ¶ *Illicitam rem.*] Inceſtui adulterium adiungendo.

c ¶ *Legitimæ.*] Sic patet, quòd inceſtus non impedit, quò minùs matrimonium ſit legitimum, licet contrahere non debeat, ſicut votum ſimplex. ſ. qui cle. vel vouentes, rurſus: talia enim crimina impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt iam contractum, niſi in tribus caſib. ſi machinatus fuerit in mortem alterius, ſi dedit fidem adulteræ, ſi duxit eam de facto. ſ. de eo qui duxit in matri. cum haberet. & ca. ſuper hoc.

b Adde, cum quibus committitur inceſtus gl. in §. 1. Inſt. de nupt. ſuper rubr. C. de adult.

d ¶ *Fuerit requiſitus.*] Et ſic intellige. ſ. eo. ca. 1.

e ¶ *Sine ſpe coniugij.*] 32. q. 7. ſi quis viduam. & 35. q. 3. de inceſtis. ſ. e. veniens. & ĩ. de pœniten. remiſ. ca. 2. vbi de hoc.

SVper.] Primò ponit quæſtionem. Secundò ſolutionem ibi, *Tuæ.* Abb. Sic.

Casvs. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere: tandem tam ipſe, quàm vxor confitebatur, quòd quandam conſanguineam vxoris ſuæ, antequàm cum ea cõtraxiſſet, carnaliter cognouit, & aliqua pars viciniæ illud clamabat: quæritur an ſint ſeparandi? Reſpondetur, quòd propter eorum confeſſionem tantummodò non ſunt ſeparandi, vel propter rumorem viciniæ: quia multi quandoque colluderent adinuicem, & ad confeſſionem inceſtus faciliter proſilirent, ſi per eorum confeſſionem crederent ſeparari: & rumor viciniæ non eſt adeo validus, quòd bene coniuncti debeant ſeparari, niſi rationes probabiles accedant. Nota, quòd confeſſio coniugum contra matrimonium, non præiudicat ipſi matrimonio, propter colluſionem. Item rumor viciniæ non facit probationem: ſecus de fama.

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſoluit diſtinguendo triplicem confeſſionis ſpeciem. Iterum obiicit, & ſoluit.*

iũgeretur, ſe propoſuit cognouiſſe: Reſpondemus, quòd niſi hoc publicum, & notorium fuerit, aut idoneis teſtibus comprobatum: prædictum matrimonium occaſione[a] illa, ipſum impetere non permittas.

¶ Cœleſtinus tertius.

¶ *Inceſtuoſus matrimonium cõtrahere non debet: ſed ſi contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, ſed nõ poteſt debitum exigere, & nõ minus tenetur vxori neceſſaria adminiſtrare.*

CAP. IV.

TRanſmiſſæ † nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quòd G. vxore ſua defuncta, filiã eius, priuignam videlicet propriam, copula carnali cognouit: poſtmodum aliam accipiens in vxorem, cum priuigna publicè tanquam canis ad vomitum rediẽs, illicitam rem[b] committere non expauit. ¶ Quia verò ſuper his conſilium requiſiſti, præſenti pagina reſpondemus, quòd legitimæ[c] vxori cohabitans, & neceſſaria ſubminiſtrans, non cognoſcat eam, quandiu vixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus[d]: & tunc ad ipſam non ſine graui cordis dolore accedat: qui etiam pro inceſtu, & adulterio, donec cum ea permanſerit, iuxta modũ tamen tui arbitrij pœnitentiam agens, poſtmodum ſi ſuperuixerit, perpetuò ſine ſpe coniugij[e] permanebit.

¶ Idem.

¶ *Non ſeparatur matrimonium ad confeſſionem coniugum, qui dicunt, affinitatẽ præceſſiſſe, etiam ſi rumor viciniæ conſentiat. Et eſt caſus multum allegabilis, & notabilis.*

f ¶ *Confeſſionem.*] Sed videretur quòd confeſſioni ſtandum ſit: quia confeſſus in iure, pro iudicato habetur. C. de confeſ. l. vnica & ff. eod. tit. l. 1. & l. certum. & ſ. & de confeſ. olim cauſam. Dicas, quòd in caſu iſto non ſtatur confeſſioni contra matrimonium propter rationem, quæ hic in littera redditur. Et eſt ratio: quia contra ſe quiſque teſtificari poteſt: pro ſe verò minimè. 14. q. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de ætate. §. 1. præterea iſte non cõfitetur cõtra ſe, imò pro ſe: vnde iure communi nõ prodeſt ei talis confeſſio. Nam iſte petit ſeparari ab vxore; quia dicit ſe cognouiſſe eius cõſanguineam: ſi cõfiteretur aliquid contra hoc, propter quod ei præiudicaretur, tunc videretur ſtandũ ſuæ confeſſioni: ſed, vt dixi, ſpeciale eſt in matrimonio, vbi nõ creditur viro, vel vxori in præiudicium coniugij: ſed ſi cõfiteatur pro matrimonio cõtrahendo, bene ſtatur confeſſioni: putà ſi petat aliquã in vxorem, & ipſa confiteatur matrimonium, præiudicatur ei, licet ipſa nollet me habere: quia modo directè confitetur cõtra ſe: ſecus in cõfeſſione quæ ſit quantùm ad tori ſeparationem propter adulterium: quia ibi ſtatur confeſſioni. ĩ. de diuortiis ca. ex litteris. Arg. contra. 35. q. 6. ſi duo. Sol. ibi confitentur conſanguinitatem eſſe inter eos, & fama publica confeſſioni cõiugum conſentit, & tunc ſtatur famæ, & confeſſioni: ſed hic tãtum eſt rumor, & aliud eſt fama, & aliud rumor, vt hic videtur.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. comp. De materia vide oprẽ aliis hic Præpoſitum.

CAP. V.

SVper † eo, quod poſtulas, vtrùm coniugatus, qui ante contractum matrimonium, vxoris ſuæ conſanguineam carnali commixtione cognouit, cùm id fateatur vterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicatur, ſit ab vxore ſua iudicio Eccleſiæ ſeparandus, tuæ fraternitati reſpondemus †, quòd propter eorum confeſſionem[f] tantùm, vel rumorem viciniæ, ſeparari non debent: cùm & quandoque nonnulli inter ſe contra matrimonium velint colludere, & ad confeſſionem inceſtus facilè proſilirent, ſi ſuo iudicio crederent, per iudiciũ Eccleſiæ concurrendũ[g]. Rumor[h] autem viciniæ non adeo eſt iudicãdus validus, quòd niſi rationabiles †, & fide dignæ probationes accedant, poſſit benè contractum matrimonium irritari. †

† reſcribimus.

c Maximè. quia tunc remanẽt coniuges, vnde nõ ſic timetur colludiũ. 3. q. 1. dixit ſecundum Goſ. Ioan. And.

† Probabiles, legitur in aliquot magis recentib. libris.

¶ Innocentius tertius Præpoſito Magdeburgenſi.

¶ *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit ſponſalia de præſenti.*

CAP. VI.

DIſcretionem † tuam. & *infrà.*

¶ Sanè ex parte tua fuit propoſitum, quòd quidam cum muliere quadam, legitimè per verba de præſenti contraxit,

g ¶ *Concurrendum.*] Quod faciendum non eſt propter ratione hic expreſſam: immò ex colludio puniri debet. 2. q. 3. ſi quenquam. & ĩ. de colũ. c. 1. & 3.

¶ *Gl. ſe obiicit, & ſoluit.*

† Adde quæ no. Bal in l. 1. C. de proba. & in l. ea quidem C. de accuſat.

† Cap. 1. e. tit. in 3. compi. Vide Couarruuiam l. 1. decr. p. 2. c. §. non longe à principio.

h ¶ *Rumor.*] Ar. contra. ſ. de præſumpt. illud. & ca. 3. vt dixi, aliud eſt rumor, quã fama. & illa decre. tertiò, loquitur de matrimonio cõtrahendo, quod ad ſolã famã impeditur. ĩ. tit. prox. ca. ſuper eo.

DIſcretionem tuam.] Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Et ibi primò dicit mulierem ad cõtinentiam inducendam. Secundò ibi, *Quòd ſi.* dicit, quid iuris, ſi ad hoc non poteſt induci. Tertiò ſoluit tria obſtacula ibi, *Nam & ſi* Abbas.

d Dicebat Laurem. propter rumorẽ non diſſolua ſociatos. Io. An.

Casvs. Quidam contraxit matrimonium cum quadã per verba de præſenti, & antequã eam cognoſceret, tradidit illã, in quantũ potuit renitentem, & inuitam cuidam cõſanguineo ſuo in vxorem, & ille eam accepit, licèt inuitam. Sed mulier, quã citò fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & primo viro reſtitui poſtulauit: quærebatur, an deberet ei reſtitui? Reſpõdet Papa, quòd viro pro tam turpi facinore grauis pœnitentia debet imponi, & mulier monẽda eſt propter publicę honeſtatis iuſtitiam, vt nec primum repetat, cuius conſanguineus eã cognouit, licet inuitam: nec redeat ad ſecundum, cui propter adulterium cõiungi nõ poteſt: ſed in continentia maneat, donec primus vir viã fuerit vniuerſæ carnis ingreſſus. Si autẽ ad hoc induci non poterit, prior vir cogatur eam recipere, & maritali affectione tractare: nec prodeſt ei adulteriũ obiicere, qui eã adulterandam tradidit, præſertim inuitam: & licet dicatur in Euangelio, quòd propter fornicationem vir dimittere poſſit vxorem: non tamen propter eãdẽ cauſam vir ſẽper poteſt dimittere, nec vxor virũ, cũ poſſit per exceptionẽ repelli, vel explicationẽ; & affinitas ſuperueniẽs matrimonio ei obeſſe nõ debet. quæ cõſcia, ſeu particeps huiuſmodi iniquitatis non fuit.

fuit, cum iure ſuo ſine culpa non debeat defraudari. Alexander tamen in conſimili caſu dixit diſtinguendum, prout ſequitur in littera. Nota, quòd ei adulterium obiici nó poteſt quæ ad hoc inuita tracta eſt. Item non ſemper propter adulterium vir poteſt dimittere vxorem. Itẽ affinitas ſuperueniens matrimonio ipſum nó diſſoluit. Item nullus debet ſine culpa iure ſuo priuari.

pium. de iti. actióque prin. non eum. de poſtu. l. 1. §. caſum. & 30. q. 1. ad limina à ag. contra. ff. de iudic. ſi à me.

k ¶ *Sine ſua culpa.*] Hoc generale eſt *ſim. j. eod. c. vlt. ſi qua contraria ſunt, caſualia ſunt.*

l ¶ *Prædeceſſore.*] ſ. Alexandro, ſed illa decretalis, remota eſt de hac compilatione.

quam poſtmodum à ſe incognitam, cuidam conſanguineo ſuo tradidit[a], in quantum potuit renitentem. Ille verò cum ipſa licèt inuita, matrimonij ſolemnia celebrauit: ſed mulier quàm citò fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & ſe priori viro reſtitui poſtulauit.

¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod & viro pro tam turpi facinore grauis eſt pœnitentia iniungenda, & mulier propter publicam[b] honeſtatem † eſt monenda ſollicitè, vt nec primum repetat, cuius conſanguineus eam licèt inuitam cognouit; nec redeat ad ſecundum, cui non poteſt propter † reatum adulterij[c] commiſceri, ſed in continentia maneat, donec prior fuerit viam vniuerſæ carnis ingreſſus. Quòd ſi forſitan ad id induci nequiuerit, vir prior cogatur redire ad ipſam, & maritali eam affectione tractare: cùm adulterium ei non poſſit obiicere, qui eam adulterandam tradidit, præſertim[d] inuitam. Nam & ſi[e] ſecundùm Euangelicam veritatem, nunquam niſi propter fornicationis[f] † cauſam, aut vir vxorem, aut vxor poſſit dimittere virum, non tamen ſemper propter cauſam eandem vel vxor virum, vel vir dimittere poteſt vxorem: cùm poſſit exceptione[g], vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas[h], quæ poſt contractum legitime † matrimonium inter virum, & vxorem iniquè contrahitur, ei debet officere[i], quæ huiuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit †, cum ſuo iure non debeat ſine ſua culpa[k] priuari: quanquam à quodam prædeceſſore[l] noſtro dicatur in ſimili caſu fuiſſe diſtinctum, vtrùm inceſtus, vel adulterium manifeſtum fuerit, an occultum: aliis aſſerẽtibus inter gradum proximum, & remotum eſſe potiùs diſtinguendum.

¶ Idem Biſuntinẽ. Archiepiſcopo.

¶ *Copula carnalis habita cũ puella ſeptem annorum, dirimit matrimonium poſtea contractum cum conſanguinea. hoc dicit ſecundum vnum intellectum.*

CAP. VII.

FRaternitati † tuæ. *& infra.* ¶ Diuortij ſententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgaſti, qui illam ſibi poſtea poſtulare præſumpſit, cuius antea ſororem adhuc ſeptennem, contractis ſponſalibus[m] extraordinaria[n] libidine noſcitur polluiſſe.

¶ Idem Epiſcopo Gerundẽn.

¶ *Affinitas cauſata ex copula illicita rumpit ſponſalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.*

CAP. VIII.

EX † litteris fraternitatis tuæ accepimus, quòd G. lator earum, matrem puellæ, quam infra nubiles annos deſponſauerat in vxorem[o], carnaliter ſæpe cognouit: & poſt carnali[p] commixtione puellam tractauit adultam. *& infrà.* ¶ Nos autem eidem viro pœnitentiam[q] iniungi fecimus pro peccato, conſultationi tuæ reſpondentes, quòd eis abinuicem ſeparatis[r], mulier alteri viro non nubat, ſi poſtquam nouit viri, & matris delictum ei non erubuit commiſceri.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit, an vir tradiderit, vel occaſionem dederit: & ad ſecundum ſignat contrarium.*

a ¶ *Tradidit*] Et ideo non poteſt illi opponere adulterium. *arg. 32. q. 5. §. 1. & c. 1. & 4.* nec adulterium dicitur, hic commiſiſſe, vt ibi dicitur, quia non conſenſit. & hoc patet ex eo, quòd quàm citò potuit, aufugit, vt ſequitur, *arg. 1. q. 1. confitas.* ſecus eſſet, ſi occaſionem adulterandi ei dediſſet, quia nihilominus imputaretur ei, *ar. 27. q. 2. Agatboſa. & c. ſi tu abſtines. j. de diuor. ſignificaſti. ff. ſol. matr. cum mulier. ff. de adulte. l. 2.* a *Sed contra videtur per c. prædictum, ſi tu abſtines, & arg. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. & in Authen. vt lic. mat. & auiæ. quia verò plurimos, in fin. coll. 8.* vir enim debet eſſe mulieri auctor colendi bonos mores. *ff. de adulte. ſi vxor. §. ſi iudex. & 32. q. 6. indignantur.* alioquin eſſet detrahenda à viri b poteſtate. *C. de epiſcop. audien. l. ſi lenones.*

b ¶ *Publicam honeſtatem*] Id eſt, affinitatem, quæ ſic iniquè contrahitur.

¶ *Gl. ſeq. not. cum ſponſa. & c. allegat tria iura.*

c ¶ *Reatum adulterij.*] Quia primus eſt maritus illius, & non ſecundus. Et eſt hoc notabile, quòd adulterium committitur cum ſponſa nondum cognita à viro: vnde ſi alias commiſiſſet adulteriũ, poſſet accuſari à ſponſo, *ff. de adult. miles. §. querebatur. s. de iureiur. quemadmodum.* quia iniuria facta eſt ei. *ff. de iniur. item apud. §. ſponſum.*

d ¶ *Præſertim.*] Id eſt, tantùm: quia in talibus, quæ ſine peccato mortali committi non poſſunt, mandatum non obligat. *32. q. 5. ita ne. & s. quod metus cauſa c. ſacris.*

e ¶ *Nam & ſi.*] Reſponſio videtur tacitæ quæſtionis.

f ¶ *Fornicationis.*] *32. q. 7. omnes cauſationes.*

g ¶ *Exceptione.*] Putà, quòd ipſe tradidit eam inuitam, vel quia idem ſimiliter fornicatus eſt. *infrà. de adul. c. penult. & vlt. 32. q. 6. nihil.*

¶ *Glo. ſeq. not. contra opinionem. & c. alleg. pro eo duos §§.*

h ¶ *Nec affinitas.*] Hic reprobatur illorum opinio, qui dicebant, quòd per fornicarium c coitum non contrahitur affinitas. *& j. eod. cap. penul. vlt. argu 35 quæſt. 3. nec eam. argu. contra. ff. de gradi. non facile. §. ſciendum. & §. affines*: ſed illa non obſtant.

¶ *Glo. ſeq. arg. legitimè factum, & alle. 3. iura in contrarium, & vnam legem.*

i ¶ *Officere.*] Arg. quod legitimè factum eſt, non irritatur, licet deueniat ad eum caſum, à quo non potuit habere principium.

FRaternitati.] Ex ſponſalibus contractis cum puella, quæ nondum compleuit ſeptennium interueniente copula attentatur oritur publica honeſtas impediens matrimonium contrahendũ cum conſanguinea. hoc dicitur ſecũdùm alium intellectum. Communis diuiſio. Secũda ibi, *Diuortij.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit ſponſalia cum quadam puella ſeptem annorum, quam polluit extraordinaria libidine. Poſtea contraxit matrimonium cum ſorore ipſius: poſtmodum verò Archiepiſcopus Biſuntinen. cum de hoc ad ipſum quæſtio eſſet delata, diuortij tulit ſententiam inter eos, quam dominus Papa approbat. Nota, poſt cõtracta ſponſalia, ſponſus nullam de conſanguinitate ſponſæ poteſt habere vxorem, nec econuerſo, nullum de cõſanguinitate ſponſi ſponſa poteſt habere.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit contrarium.*

m ¶ *Contractis ſponſalibus.*] Et ſic maritali affectu, cùm eſſet ſponſa ipſius, eam polluit. *ſic s. de ſponſali. iuuenis, &* ita non eſt contrarium. *35. q. 3. extraordinaria.*

n ¶ *Extraordinaria.*] Id eſt[e], extra naturalia, cùm nondum eſſet idonea.

EX *litteris.*] affinitas ſuperueniens rumpit ſponſalia de futuro. Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Quidam G. noĩe cõtraxit ſponſalia cum quadam puella infra nubiles annos, & poſtmodũ matrẽ puellæ carnaliter ſæpe cognouit, & poſtea puellam ipſam carnaliter tractauit adultam, & hæc notoria erant: petiit Epiſcopus loci, illi viro prouideri, & vtrum ipſa mulier poſſit cum alio matrimonium contrahere. Dominus Papa fecit illi viro pœnitentiam iniungi, mandans Epiſcopo, vt illos debeat ſeparare ab inuicem: & mulier alteri viro non nubat, ſi poſtquam ſciuit delictum viri, & matris, ei non erubuit commiſceri: & vir, & mater mulieris non debent ad alias nuptias conuolare, ſed continenter viuere debent, & ſuum flere delictum, ſi de lapſu carnis non timeatur ipſorum. Nota, quod affinitas ſuperueniens ſoluit ſponſalia. Item inceſtus impedit matrimonium contrahendum. Item cum inceſtuoſis poteſt diſpenſari, vt contrahant, ſi timeatur de lapſu.

o ¶ *In vxorem.*] Futuram, ſcilicet.

p ¶ *Carnali commixtione.*] Poſt contractam affinitatem: vnde illam in vxorem habere non poterat.

q ¶ *Pœnitentiam.*] Pro inceſtu: ſed maior debet imponi quàm pro adulterio: quia inceſtus vincit adulterium. *32. q. 7. adulterij. & s. eo. c. 2.*

r ¶ *Separatis.*] Si ita eſſe conſtiterit: aliàs fiat, quod dicitur *j. 2. prox.*

† *Vide concili. Trid. ſ. 24. de ref. matr. c. 3.*

† *præter.*

a *Ad hoc ff. de ritu nup. palàm. §. nõ eſt ignoſcendum, Ioan. And.*

b *Et etiam patris, & domini. Ioan. And.*

Matth. 19. Mar. 10. Luc. 16.

† *Vide concil. Trid. ſ. 24. de ſacramento matrimonij in principio & can. 7.*

† *legitimum ſ.*

† *exiſtat.*

c *Vid. B. Th. in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 55. a. 3.*

d *Et infrà de reg. iur. factũ legitimè. l. 6. Ioan. And.*

† *Cap. 2. eo. ti. in 3. comp. Et de intellectu. vide Soth. l. 4. ſen. diſt. 41. q. vnica. art. 2. ver. quòd ſi obiicias.*

† *Gerundenſ.*

† *Ferundinum.*

† *Gradus*

† *Ca. 3. eo. ti. in 3. cõp. Vide Tabienſ. in ſumma. verb. ſponſalia. §. 9. in quarto modo.*

e * *Præter Hoſtienſem, Ioan. And. & alios veteres interpretes, quid in hoc loco dicatur, extraordinaria libido, ſine pollutio, plenè tradit Præpoſitus.*

prox. Et nota quòd affinitas ſuperueniens ſponſalibus de futuro, rumpit ea. ſ. *eod. c.* 2 & ꝫ. *tit. prox. c.* 1. & 2. ſecus in matrimonio. ſ. *eod. diſcretionem* & ꝫ. *eod. c. penul.* & *vlt.* 34. *q.* 2. *in lectum.*

a ¶ *Nunquam debent.*] Inceſtuoſi contrahere non debent propter enormitatem delicti, vt dictum ſ. *eod. c.* 2.

b ¶ *De lapſu carnis.*] Si timeretur de hoc, diſpenſaretur cum eis ſ. *e. c.* 1. & 33. *q.* 2. *in adoleſcentia.*

Vir etiam, & mater mulieris nunquam debent [a] ad alias nuptias conuolare: ſed ſemper continentiam ſeruare tenentur, & enorme deflere delictũ, quod pro tam † nefanda libidine contraxerunt: præſertim ſi circa perſonas huiuſmodi, de lapſu [b] carnis minimè timeatur.

¶ Idem Archiepiſcopo Magdeburgen.

¶ *Idem quoad titulum dicit, quod decretalis ſuprà proxima.*

CAP. IX.

VEniens † ad Apoſtolicam ſedem E. Laicus nobis propoſuit, quòd cum tempore infantiæ [c] ſuæ quandam puellam ſe ducturum iurauerit in vxòrem, quàm citò ad legitimam perueniſſet ætatem: pater puellæ confœderatione huiuſmodi fideiuſſorum obligatione hinc inde firmata [d], cum in propria domo recepit, & nutriuit inſimul cum puella: deinde ex conuerſatione diutina, ſorori puellæ carnaliter [e] ſe coniunxit: tandem amicorum ſuorum deuictus inſtantia, quàm iurauerat, in vxorem [f] accepit: & nuptiis celebratis, quandò ſe illi opportunitas ingerebat, cognoſcebat vtramque [g]. Verùm licet in præſentia tua ſuper hoc fuerit accuſatus, conuinci tamen non potuit, nec ſuum voluit confiteri [h] delictum: nunc autem reuerſus ad cor, pœnitens de commiſſis, ſalutis ſuæ conſilium requirit impendi.

¶ Cùm igitur non tantùm à malo [i], ſed ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere: Mandamus, quatenus prædicto E. pro huiuſmodi enormitatis exceſſu, iuncta pœnitentia competenti, conſulas [k] ei, monens illum ſalubriter, & inducens, vt de cætero abſtineat ab vtraque.

¶ Idem Archiepiſcopo Strigonien.

¶ *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimonium.*

CAP. X.

TVæ † fraternitatis deuotio poſtulauit, verùm is, qui cum ſorore legitimæ coniugis fornicatur, cum vxore poſſit poſtmodum commorari, & exigere debitum, ac ſoluere requiſitus.

¶ Nos igitur reſpondemus, quòd vxor, vt à commiſtione viri abſtineat propter publicam honeſtatem [l], †, & in continentia maneat, donec vir viam vniuerſæ carnis ingreſſus fuerit, diligentiùs eſt monenda. Quòd ſi fortè commonitioni parere recuſans talis fuerit, vt de lapſu timeatur ipſius, vir eius poterit, & debebit cum Dei timore debitum ei ſoluere [m] coniugale: cùm affinitas [n] poſt matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit.

¶ Gregorius IX. Epiſcopo Pictauienſi. †

¶ *Summatum eſt ſuprà c. proximo.*

CAP. XI.

IOrdanæ † mulieris petitio continebat, quòd, I. Laicus cum ipſa, quæ nondum decimum ætatis ſuæ annum compleuerat, per verba de futuro contraxit: & ea infra eiuſdem anni ſpatium carnaliter cognita [o], matrem ipſius ſi-

VEniés.] Prima pars narrat factum. Secũda reſpõdet ibi, *Cùm igitur.* Aonas Siculus.

† *Dictio, tã, deeſt in aliquot antiquis, at eſt in recẽtioribus codicibus magis emendatis.*

CASVS. Quidam E. nomine contraxit ſponſalia cum quadã puella iuramẽto interpoſito, quòd eã duceret in vxorem quàm citò illa ad legitimam perueniret ætatem: pater puellæ eum recepit in domo: deinde ille ſorori ſponſæ ſuæ ſe carnaliter cõiunxit: poſtmodum ad inſtantiam amicorum ſuorum, puellam illam adultam in vxorem accepit: & poſtmodum quando facultas ſe offerebat, cognoſcebat vtrãque: poſtea verò ad cor rediens, conſilium ſuæ ſalutis petiit ſibi impẽdi: Epiſcopus ſuus eum miſit ad dominum Papam: & ipſe ſcribit eidem dicens, quòd non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali præcipit Apoſtolus abſtinere: Mandat, quatenus prædicto E. pro tanto exceſſu pœnitentiã imponat: & moneat illum, & conſulat ei, vt de cætero ſe abſtineat ab vtraque: & hoc intellige dictũ in iudicio animæ, ſed ſecus in iudicio Eccleſiç, cum factum ſit occultum. Aliud eſſet, ſi poſſet probari. Nota, quod non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt. Item propter confeſſionem coniugum tantum, non ſeparatur matrimoniũ, niſi aliæ probationes accedant.

† *Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpi. Vide Couar. l. 4. decr. p. 1. c. 5. non longè à principio.*

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per obiectionem.*

c ¶ *Infantiæ.*] Infantia, dicitur ante ſeptennium. *C. de iure. delib. ſi infanti.* Sed tales iurare non debent, nec tenet iuramentum eorum, cùm ipſi non intelligant. 22. *q.* 5. *paruuli.* nam & furtum non cadit in infantem. *ff. de fur. impuberem.* ſecus poſt infantiam, ſi ſit doli capax, vt ibi, & ꝫ. *de delict. pue. pueris.* ſed hoc potius videtur ſumi pro ætate pueri poſt ſeptimum annum.

1. *Theſ.* 5.

a *De materia huius gl. vide late per Decium & Cagnolum, in l. pupillũ. ff. de reg. iur.*

d ¶ *Firmata.*] Obligatio, quæ interuenit in matrimonio, non recipit pœnæ adiectionem, vt ſ. *de ſpon. Gemm.* & *C. eo tit. l. vlt.* & *C. de inut. ſtipula. lib* & *ff. de ver. obli. Titia.* & licet alienum factum in matrimonio promittatur, tamen promittens non tenetur ad aliud, niſi vt det operam quam poteſt. *ff. de verb. obl. ſtipulatio iſta.* & *l. Titia. prin.*

e ¶ *Carnaliter.*] Et ideo affinitate interueniente illam, quam deſponſauerat, habere non potuit de iure, nec illam eandem, quam cognouerat. ſ. *fraternitati.* & ſ. *de ſponſ. ſponſam.*

f ¶ *In vxorem.*] De facto; quia de iure non potuit, eo ſibi viam præcludente.

g ¶ *Vtramque.*] Addens iniquitatẽ iniquitati, *ſim.* ſ. *e. tranſmiſſ. e.*

h ¶ *Confiteri.*] Tamen talis confeſſio non profuiſſet, vt matrimonium ſepararetur in facie eccleſiæ contractum, niſi aliter probaretur. ſ. *eo. ſuper eo.*

i ¶ *A malo.* [ſ. *de vita & hone. cle. cum ab omni.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium. & ſoluit.*

k ¶ *Conſulas.*] Hoc intellige eſſe dictum in iudicio animæ, vt ad neutram accedat: ſi propterea excommunicetur, ſuſtineat potius excommunicationem, quàm veniat contra conſcientiam. ꝫ. *de ſent. excom. inquiſitioni.* & ſ. *de reſt. ſpol. l. litteras.* ſed in iudicio Eccleſiæ præcipietur, vt ei debitum reddat. & ita aliud eſt iudiciũ Eccleſiæ, & aliud iudiciũ animæ. ſ. *de offi. ord. ſacerdos.* Sed contrarium videtur ſ. *c. prox.* Non eſt contrariũ: quia quæritur, quid de iure ſibi faciendum: & reſpondetur, quòd ſi ita eſt, ſeparentur: hìc verò conſulitur in iudicio animæ quid ſit faciendum, cùm factum eſſet occultum, & ſic non cõtradicit: & illa clauſula, ſi res ita ſe habet, debet ibi ſuppleri, ſicut erat in antiqua compilatione.

† *Cap. 3. tit. de conſanguinitate, & affin. in 3. cõp.*

TVæ.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos igitur.* Abbas.

† *Vide conc. Trid. ſ. 24. de refor. c. 3. & 4.*

CASVS. Quidam contraxit cum quadã matrimonium, poſt contractum matrimoniũ, & conſummatum cognouit ſororem vxoris; quæritur, verùm poſſit exigere debitum ab vxore, ac ſoluere requiſitus? Reſpondet Papa, quòd vxor monenda eſt, vt à commixtione viri abſtineat, & in continentia permaneat, donec vir eius mortuus fuerit, propter publicam honeſtatem. Si autem parere noluerit, & talis fuerit, vt de lapſu eius timeatur, ipſe vir poterit ei debitum ſoluere; cùm affinitas poſt matrimonium inique facta illi nocere non debeat, q̃ in culpa non fuit. Nota, quòd affinitas matrimonio ſuperueniens ipſum nõ diſſoluit. Item iniquitas vnius, alteri nocere nõ debet. Item non debet quis puniri ſine culpa.

† *Pictauien.*

† *Vide quæ citaui in c. an nobis, & in c. fin. ſup. de deſponſ. impu.*

l ¶ *Honeſtatem.*] Id eſt affinitatem. ſ. *e. diſcretionem ſim.* ꝫ. *c. prox.*

m ¶ *Soluere.*] Sed non exigere. ſ. *c. prox. eo, c.* 1. *ſim.* ꝫ. *de ſent. excom. inquiſitioni.*

n ¶ *Affinitas.*] ſ. *eod. diſcretionem.* & ꝫ. *c. prox.*

IOrdanæ.] Diuiditur. In prima parte ponitur mulieris petitio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Ex propter.* Abbas.

CASVS. Quædam puella Iordana nomine, quæ nondũ cõpleuerat decimum annum, contraxit cum quodam per verba de futuro, & eam infra ſpatium eiuſdem anni carnaliter cognouit, & poſtmodum matrem ipſius in vxorem accepit, & carnaliter cognouit eandem. Vnde petebat dicta Iordana à domino Papa, ſibi ſuper hoc prouideri, cùm ſine culpa ſua iure ſuo priuari non debeat, nec valeat continere: mandat Papa Epiſcopo diœceſis, quatenus, ſi ita res ſe habeat, vtrumque ipſorum moneat, & inducat ad perpetuam continentiam obſeruandam; quod ſi ad hoc induci nequiuerint, iniuncta pœnitentia competenti viro ipſius, per cenſuram eccleſiaſticam compellatur, vt eidem mulieri cohabitet, & coniugale debitum reddat exactus. Nota, quòd malitia ſupplet ætatem. Item affinitas ſuperueniens matrimonio ipſum nõ diſſoluit. Item nemo iure ſuo ſine culpa priuari debet.

o ¶ *Carnaliter cognita*] Et ſic ſtatum fuit matrimonium, malitia

Digitized by Google

tria ſupplente ætatem, ſ. de deſponſ. imp. à nobis. & cap. vlt.

¶ Gloſ. ſeq. alleg. 3. concord. & 3. iura in contrarium, & ſoluit.

a ¶ *Sine ſua propria culpa.*] Nullus ſine ſua culpa iure ſuo debet priuari. *ſim. ſ. eod. diſcretionem. 56. diſt. ſatis peruerſum 26. q. vlt. inuentum. Arg. contra ſ. vt lis non conteſt. quoniam frequenter. §. ſi verò. in fin. & j. de priuileg. antiquæ. contra. 22. diſt. renuntiantes:* ſed ibi cauſa ſubeſt, quare puniuntur ſine culpa.

b ¶ *Pœnitentia.*] Et maior debet imponi, quàm pro adulterio. ſ. *eod. c. 2.* quia inceſtus vincit adulterium. *32. quæ. 7. adulterij.*

c ¶ *Exactus.*] Sed exigere ipſe non debet. ſimile ſ. *eod. c. 1. & cap. tranſmiſſæ,* & poſt mortem vxoris iſte contrahere non debet. ſ. *eod. c. 2. & c. ex litteris.*

a Vide beatum Thom. 2. 2. q. 154. ar. 8. & 9.

bi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expauit. *& infrà.* ¶ Quare præfata L. ſupplicauit, vt cùm carnis ſtimulis reſiſtere nequeat, ſibi (ne iure ſuo ſine ſua[a] propria culpa fraudetur) prouidere ſalubriter dignaremur. Eapropter mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) vtrumque ipſorum ad vouendam perpetuam continentiam attentè moneas, & inducas: & ſi ad eam induci nequiuerint, memoratum L. (iniuncta ei primitus pro commiſſo inceſtu pœnitentia[b] competenti) vt eidem cohabitet, & coniugale debitum reddat exactus[c], Eccleſiaſtica cenſura compellas.

TITVLVS XIIII.

De conſanguinitate †, & affinitate.

¶ Alexander iij. Caſſiceñ. † Abbati.

¶ Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.

CAP. I.

EX † litteris tuis accepimus, quòd cùm quidam ſecretò quandam viduam ſubarrhaſſet[d], & carnaliter cognouiſſet. *& infrà.*

¶ Tandem cùm vir paratus eſſet eam in conſpectu Eccleſiæ ſubarrhare, ſurrexerũt duo proponentes, quòd iſte, qui eam ſubarrhare volebat, priorem virum quarto gradu[e] conſanguinitatis attingit, vnus autem ita ſe audiuiſſe iurauit: alius noluit id iuramento[f] firmare. *& infrà.*

¶ Nunc quæſtio prima reuixit, & iurauerunt duo coram[g] Archipresbytero Plumbarolæ †, quòd primus vir fuit ſuperſtiti quinto conſanguinitatis[h] gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus vtramque partem ante tuam præſentiam conuoces, & facias teſtes coram[i] te iurare. *& infrà.*

¶ Inquiſita verò diligentiùs veritate, ſi per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores[k] inueneris, quòd primus vir ſuperſtitem quarto gradu[l] conſanguinitatis attingit †, non differas diuortij ſententiam promulgare: æquè enim (vt canones[m] dicunt) abſtinendum eſt à conſanguineis[n] vxoris, vt propriis †.

¶ Cæterùm tuam prudentiam volumus non latêre, quòd non ſunt cauſæ matrimonij tractandæ per quoſlibet †, ſed per Iudices diſcretos, qui poteſtatem[o] habeant iudicandi, & ſtatuta canonum non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegaleñ. Archiepiſcopo.

¶ Affinitas ſuperueniens, de qua ſaltem conſtat per famam, ſoluit ſponſalia de futuro.

CAP. II.

SVper † eo, quòd iuuenem

DE CONSANguinitate & affinitate.

¶ *Viſo de cognatione ſpirituali, & legali, & de proximitate quadã, quæ contrahitur ex copula cum conſanguinea vxoris: meritò reſtat videre de cognatione carnali, quæ conſiſtit in conſanguinitate, & affinitate: ideo poſt rubricas præcedentes ſubijcitur iſta. Abbas.*

De hac materia tractatur 35. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & q. 8. & 10. per totum.

Ex litteris.] Sunt tres partes. In prima caſus narratio. In ſecunda reſponſio ibi, *Quocirca.* In tertia iudicum inductio ibi, *Cæterùm.* Abbas.

CASVS. Quidam ſecretè ſubarrhauit quandam viduã per annuli immiſſionem, & eam carnaliter cognouit. Tandem cùm vellet in cõſpectu Eccleſiæ cum ea contrahere, duo propoſuerunt, quòd eam habere non poterat in vxorem, ex eo quòd priorem virũ attingit quarto gradu conſanguinitatis: vnus illorũ iurauit, quòd ita audiuit: alius noluit illud iurare: & ſic publicè contraxerunt: poſtmodũ venerũt alij duo, & iurauerunt, quòd primus vir fuit iſti ſuperſtiti quinto conſanguinitatis gradu coniunctus. Dubitabatur, quid eſſet in hoc caſu agendum. Conſultus Papa mandat cuidam Abbati, quatenus vtramque partem ante ſuam præſentiam conuocet, & teſtes iurare faciat coram ipſo: & ſi per teſtes legitimos conſtiterit, quòd primus vir attinet viro ſuperſtiti quarto gradu, illos debeat adinuicem ſeparare: quia (vt dicunt canones) mulier illa non poterit aliquem habere de conſanguinitate prioris viri vſque ad quartum gradum. In fine dicit, quòd cauſæ matrimoniales non ſunt tractandæ per quoſlibet, ſed per viros diſcretos, qui poteſtatem habeant iudicandi, & qui ſciant canones. Nota, quòd cauſæ matrimoniales tractari debent tantùm per iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, vel etiam delegatam, & non per arbitros. Item tractari debent per tales qui ſciant canones.

d ¶ *Subarrhaſſet.*] *Sim. ſ. de deſponſ. impub. c. vlt. vbi de hoc.*

e ¶ *Quarto gradu conſanguinitatis.*] Vnde mulier illum habere non poterat, cùm eſſet ei affinis in primo genere affinitatis, & in quarto gradu. *35. q. 5. porrò.*

f ¶ *Iuramento.*] Et ſic matrimonium contraxerunt publicè, & in facie Eccleſiæ.

g ¶ *Coram Archipresbytero.*] Fortè ad hoc delegato, vel de loci conſuetudine, quæ tribuit iuriſdictionem. ſ. *de off. Archidiac. c. vlt. & C. de emancip. lib. l. 1. et vlt.*

h ¶ *Quinto gradu conſanguinitatis.*] Primi dixerunt de quarto: non nocet, quia aliud iudiciũ fuit illud, nec fuit aliquid probatũ.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit & dupliciter ſoluit, arg. & reprobat.*

i ¶ *Coram te iurare.*] Sed quare poſt publicationem iterum inducunt teſtes contra illud in Authent. *de teſti. § aliud. coll. 7. & ſ. de teſti. fraternitatis.* Dicunt quidam, quòd hoc eſt ſpeciale in matrimonio. Vel dicas, quod non iurant iterum, quia iſti erant accuſatores: vnde neceſſe habebant teſtes producere, & nulli teſtes inducti fuerunt in cauſa iſta: & hic not. argum. quòd in cauſa matrimoniali iterum recipiuntur teſtes poſt publicationem. *argum. ad hoc. ſ. de ſponſ. ſicut. in fin. & ſ. de coniug. ſeruor. c. vlt. & ſ. de prob. cauſam matrimonij:* ſed hoc non bene colligitur hic.

k ¶ *Maiores.*] Illi dicuntur omni exceptione maiores, qui repelli non poſſunt aliqua exceptione.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

l ¶ *Quarto gradu.*] Sed quare dicit Papa, quod ſeparãtur, ſi ſunt in quarto gradu vir ille, & maritus præmortuus: nónne idem eſſet, ſi eſſent in quinto, vel vlteriori ſecundùm illa tempora? Dic, quòd diſpenſatiuè tolerabatur in quinto, & vlteriori, ſi ignoranter contraxiſſent. *35. q. 8. de gradibus.* & ideo dicit, quod ſeparentur in quarto, & non in quinto, vel vlteriori. Bern.

m ¶ *Vt canones.*] *35. q. 3. c. æqualiter, nullum de propinquis. in fin.*

n ¶ *A conſanguineis vxoris.*] Iſtud dicit: ſi contraxiſſes ſponſalia, ſiue matrimoniũ cum aliqua, mortua illa nullam poteris poſtea ducere in vxorem de conſanguinitate illius: & econuerſo illa ſponſa, vel vxor tua te mortuo nullum poterit habere de conſanguinitate tua. ſ. *de ſponſa. ſponſam:* ſic ergo mulier iſta non poterat illum habere, qui fuerat priori viro ſuo in quarto gradu, ſiue in quinto, vel vlterioribus coniunctus ſecundùm antiqua iura: hodie vltra quartum non impeditur. j. *eod. non debet.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat, & argum. iterum arg. his compromitti non poſſe. & c. & duas rationes reddit.*

o ¶ *Poteſtatem.*] Nota, quòd duo exiguntur ad cognoſcendum, & iudicandum de cauſa matrimoniali, ſcilicet ſcientia canonũ, & quòd habeat iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. *arg. 11. diſt. §. 1. & argum.* quod cauſa non eſt delegãda niſi perito, & exercitato. *arg. 2. q. 2. c. vlt. de pœnit. diſt. 6. c. 1. in princ. & C. de iudic. certi.* Item habes hic argum. quòd de cauſa matrimoniali non poteſt in arbitrium compromitti, & expreſſum eſt de tranſactio. *c. vlt. & ſ. de reſti. in integ. c. penult. in fi. & arg. ff. de arbit. non diſtinguemus §. Iulianus, & §. ſeq.* & poteſt eſſe ratio: arbitrium enim non conſtringit niſi metu pœnæ. *C. de arbit. l. 1.* & pœna non debet apponi in matrimonio. ſ. *de ſponſ. Gemma.* cum libera debeant eſſe, & ne alia via fiat, quod alia via prohibetur. ſ. *de præſumpt. ineæ, cum ſuis concord.* Vel quia matrimonium Deo auctore fuit inſtitutum. j. *tit. prox. c. vlt.* & ita non poteſt diſſolui quoad Eccleſiam, niſi per illum, qui habet auctoritatem cum iuriſdictione, quam non habet arbiter.

SVper eo.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.* Abbas S. caſus.

CASVS. Quidã iuuenis contraxit ſponſalia de futuro cum quadã puella, quæ non erat nubilis ætatis, ſed facta nubilis petiit illũ & ſpõſa excepit dicens, quòd illum habere non poteſt, pro eo quòd poſtquam

† De materia huius tituli vide Magiſtrum, & Theologos li. 4. ſen. diſt. 40. & 41. vbi pleniſſimè Domin. Sotus. adde videndum Conc. Trident. ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 4. & 5.

† Caſſineñ.

† Calſiñ.

† Ca. 2. eod. tit. in 1. compilat. & poſt Conci. Lateran. ſub Alexand. iij. p. 6. c. 32.

h Et dicit Hoſtienſ. quòd ad dictum vnius non debuit ſeparari, cũ iam hic eſſet contractum de præſenti, ſ. 1. tit. de illo, & c. ſuper eo, meliùs videtur, quòd vnus ſolus teſtis impediuiſſet contractũ faciendum, de quo quærebatur, ſed ſimpliciter teſtificabatur de auditu. Ioan. Andr.

† Plumbebolæ.

† contingit.

† In vij. codicibus manuſcriptis ita: à cõſanguineis vxoris, & propriis.

† Tractari debent per iudices Eccleſiaſticos, Concil. Triden. ſeſ. 24. de ſacramento matr. can 2.

c Vide Concil. Trid. ſeſ. 24. de refor. matri. cod. 3. & quos citaui in c. ad audientiam ſuprà de ſponſalibus.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. comp.

d De famoſo delicto, vel publico crimine cauſa libertatis, ingenuitatis, vel libertinitatis non compromittitur. Ioan. Andr.

aſſiduit illam, conſanguineã eius carnaliter cognouit. Conſultus Papa rñdet quod ſi manifeſtũ eſt, quòd illã cognouit, vel etiã ſi non eſt notoriũ, fama tamen loci hoc habet, ille debet ab impetitione ipſius abſolui, cùm fuerit ſponſa tãtũmodò de futuro. Nota, quod affinitas ſponſalibus ſuperueniens diſſoluit ea. Item fama impedit matrimoniũ contrahẽdum.

cta fuit, aliàs non tenuiſſet: quia ſolus Papa in tali facto diſpenſat. j. eod. quia circa. & ſ. de tranſla. c. vlt.

k ¶ *Quolibet.*] Hanc regulam habes. j. eod. c. vlt. & intellige vſque ad lineam æqualitatis, quia in ſequentibus gradus adijcitur [c].

aſſeris puellam quandam nondum nubilem [a] fide [b] interpoſita deſponſaſſe: quæ iam facta nubilis eum repetit, & ille excipit dicens ſe non debere eam ducere, pro eo quòd poſtquam puellam aſſiduit [c] eandem, carnaliter propinquam ipſius cognouit.

¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi manifeſtum [d] eſt, iuuenem cognouiſſe [e] propinquam prædictæ puellæ, vel ſi non eſt manifeſtum, fama [f] tamen loci hoc habet: cùm eſſet ſponſa tantummodò de futuro, idem ab eius impetitione debet abſolui.

¶ Clemens iij.

¶ Si diſpenſatur cum aliquo, vt poſſit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur, quòd vterque contrahentium toto gradu diſtet à ſtipite: præſertim ſi hoc habet conſuetudo.

CAP. III.

QVod † dilecto. *& infrà.* ¶ Quæſiuiſti, vtrùm is, qui à ſtipite [g] per deſcendentem lineam ſexto, vel ſeptimo gradu diſtat, poſſit ei, quæ ex altera parte per lineam deſcendentem [h] ab eodem ſtipite, ſecundo, vel tertio gradu diſtat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam [i] Apoſtolicæ ſedis Legati, qua permiſſum eſt hominibus terræ illius, in ſexto gradu coniungi? Quod videtur poſſe fieri ſecundùm regulam, qua dicitur: Quoto gradu quis diſtat à ſtipite & à quolibet [k] per aliam lineam deſcendentium † ab eodem: cùm tamen de conſuetudine terræ, ſi quando talis caſus emerſerit, incolæ propter proximiorem [l] gradum coniunctos ſeparent, & impediant copulari volentes.

¶ Nos itaque reſpondemus, quòd indulgentia illa ſic eſt intelligenda, quòd vterque coniungendorum [m] diſtet à ſtipite ſexto gradu. Si verò alter ſexto, vel ſeptimo gradu diſtat à ſtipite, alter autem ſecundo, vel tertio, coniungi non debent [n]: vnde in hac parte conſultius duximus multitudini, & obſeruatæ [o] conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum, quadam adhibita nouitate [p].

¶ Innocentius iij. Archiepiſcopo, & Capitulo Turon. †

¶ Infideles coniuncti in gradu prohibito lege canonica, poſt baptiſmum non ſeparantur.

CAP. IV.

DE † infidelibus ad fidem conuerſis [q], vtrum ſi ante conuerſionem ſuam, ſecundùm legis veteris inſtituta, circa gradus conſanguinitatis à canone [r] denotatos coniuncti fuerint, ſeparari debeant poſt baptiſmum: Conſultationi tuæ duximus reſpondendum, quòd matrimonium ſic contractum, non eſt poſt baptiſmi lauacrum ſeparandum: cùm à Iudæis Dominus requiſitus [s], ſi liceret vxorem ex quacunque cauſa dimittere, ipſis reſpondit: [Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet:] per hoc innuens eſſe matrimonium [t] inter eos.

a ¶ *Nondum nubilem.*] Legitima tamen fuit ad ſponſalia.

b *Fide.*] Id eſt, iuramento. Ex quo mulier fortius ius quæſiuit petendi illum. arg. ſ. de ſpon. præterea.

c ¶ *Aſſiduit.*] [a] Per verba de futuro.

d ¶ *Manifeſtum.*] Ita quod notorium. 2. q. 1. de manifeſta.

e ¶ *Cognouiſſe.*] Si cognouit propinquam illius, ſoluta fuerunt ſpõſalia. ſ. tit. prox. c. 2. & c. ex litteris.

¶ *Glo. ſeq. inter famam, & dictum vnius ponit vnam differentiam, & vnam conuenientiam.*

f ¶ *Fama.*] Nota, quòd fama impedit matrimonium contrahendum. ſ. de ſpon. cum in ma. & plùs facit fama hic, quam dictũ vnius, vbi iuramentum interuenit. ſ. de ſponſ. præterea. aliàs dictum vnius, ſicut & fama impedit matrimonium contrahendum. ſup. de teſti. ſuper eo. §. 1.

QVod.] Primò ponit caſum: ſecundò allegat pro, & contra ibi, *Quod videtur:* tertiò reſpondet ibi, *Nos itaque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam legatus auctoritate domini Papæ fecit quandam indulgentiam hominibus terræ legationis, vt poſſent contrahere matrimonium in ſexto gradu. Duo, ſcilicet vir & mulier, volebant contrahere matrimonium: vnus diſtabat à ſtipite per lineam deſcendentem in ſexto gradu. Mulier ex altera linea diſtabat ſecundo, vel tertio gradu. Quæritur, vtrùm poſſint matrimonialiter copulari propter indulgentiam prædictam? quod videbatur poſſe fieri ſecundum regulam illam, qua dicitur: Quoto gradu diſtat quis à ſtipite, & à quolibet per aliã lineam deſcendentium ab eodem. Conſuetudo tamen illius terræ eſt, quod ſi aliquando talis caſus emerſerit, homines illi propter proximiorem gradum coniunctos ſeparant, & impediunt copulari volentes. Rñdet Papa, quòd indulgentia illa ſic eſt intelligenda, quòd vterque coniungendorum diſtet à ſtipite ſexto gradu, & ita in caſu præmiſſo coniungi non debent. Vnde in hac parte potius deferendũ eſt multitudini, & obſeruatæ conſuetudini, quàm aliud in ſcandalum populi adhibita nouitate ſtatuendum. Nota, quòd regulæ arboris ſunt authenticæ. Item conſuetudo, ſine ſcandalum generãdo, iuri in matrimoniis, vt perſonas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas. Item nouitas conſuetudinem, ex qua oritur ſcandalum, eſt vitanda.

g ¶ *Stipite.*] Stipes appellatur communis parens, à quo plures deſcenderunt, ſicut Iſaac fuit ſtipes Eſau, & Iacob. & ſtipes non facit gradum. De hoc ſtipite habes j. eod. c. vlt.

h ¶ *Deſcendentem.*] Hic ergo habes duas lineas deſcendentes, ſic j. eod. c. vlt. & illæ duæ lineæ deſcendentes vnam faciunt tranſuerſalem.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit obiectionem.*

i ¶ *Indulgentiam.*]Quæ de auctoritate ſpeciali domini Papæ facta fuit, aliàs non tenuiſſet.

l ¶ *Proximiorem.*] Id eſt, propter eum, qui eſt in gradu proximiori à ſtipite.

m ¶ *Vterque coniungendorum.*] Arg. contra ff. de conſtit. prin. l. vlt. & ſ. de dona. cap. cum dilectus. in fin. j. & de verb. ſign. olim. & j. eod. c. vlt. Sol. beneficium principis latiſſime interpretandum eſt ab aliis: ſed ab eo à quo indultum eſt, vel eius auctoritate poteſt interpretari, prout ei placet. ff. de legi. l. & ideo. arg. j. de ſenten. excomm. inter alia. & ratio litteræ interpretatur indulgentiam, quia ſic obſeruabatur de cõſuetudine, vt vterque eſſet in ſexto gradu à ſtipite, aliàs ſcandalum erat, vt j. eod. c. vlt. & loquitur de iure communi. ſed hodie nõ habet locum talis indulgentia j. eo. non debet.

n ¶ *Non debent.*]Quia quãto remotiores ſunt à ſtipite, tanto minor memoria cõſanguinitatis habetur, quod hic conſiderabatur. 35. q. 5. de conſanguinitate, & c. in copulatione.

o ¶ *Obſeruatæ conſuetudini.*]Nota quòd antiqua conſuetudo, quæ tamen non ſit à iure reprobata, ſeruanda eſt præcipuè propter ſcandalum. 9. quæ. 3. conqueſtus. & mos fidelium vetuſtatis ſeruandus eſt. C. de teſta. teſtamenta. & ff. de pub. & vectig. licitatio. §. cæterum & ſ. de conſuet. cum dilectus. & in matrimonio ſeruatur conſuetudo. ſ. de reg. ſpi. c. 1. in fin. & c. ſuper. eo. Item arg. pro ſcandalo vitando. ſ. de reg. c. vlt. & j. de no. oper. nun. quia ex iniuncto.

p ¶ *Nouitate.*] Nota nouitates vitandas. ſup. de conſue. cum conſuetudinis. & 11. diſt. quis neſciat.

DE *infidelibus.*]Communis diuiſio. Secunda ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Aliqui infideles contraxerunt matrimonium in caſu prohibito à canone: poſtmodum conuerſi ſunt ad fidem, & baptizati: quæritur, vtrùm poſt baptiſmum debeant ſeparari? Reſpondet Papa, quòd non ſunt ſeparandi, quia Dominus à Iudæis requiſitus, ſi liceret ipſis vxorem ex quacunque cauſa dimittere: ipſe reſpondit: *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet,* & per hoc dedit intelligere, quod matrimonium ſit apud eos. Nota quòd baptiſmus non ſeparat legitimè coniunctos. Item matrimonium eſt apud Iudæos.

q ¶ *Conuerſis.*] Supple, qui Iudæi.

r ¶ *A canone.*] 35. q. 2. & 3. c. 2. & c. contradicimus. & in aliis ibidem & q. ad ſedem.

s ¶ *Dominus requiſitus.* 26. diſt. deinde opponitur.

¶ *Glo. ſeq. ſecundum obiicit, & ſoluit. Secundum iterum obiicit, duplíciter ſoluit. Tertiò iterum obiicit, & ſoluit. Vel ſic. Sunt hic tres obiectiones, & ſecundam ſoluit duplíciter.*

t ¶ *Eſſe matrimonium inter eos.*] Si matrimonium eſt inter Iudæos, ſic eſt indiſſolubile contra eum. 28. q. 1. §. 1. ſed ipſi ſeparantur dato libello repudij 32. q. 2. *non tamen* non eſt matrimonium

[a] Hæc gl. nõ eſt Bernardi, nec extat in antiquis codicibus.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. compilat. Hodie ſententia eſt, quod decreuit conci. Lateran. ſub Innocent. iij. quod refertur infr. hoc tit. c. non debet. adde, quæ diximus in tract. cognationis.

† deſcendentium.

[g] *Aliàs ita:* Stipes vocatur communis parens, à quo, &c.

[c] Adiicitur, *legitur in antiquis codicibus; in recẽtioribus, pro, adijcitur, abſcitur, habetur.*

† *Turon.* † *Taxco.* † *Turonenſi.*

† *Cap. 1. eod. ti. in 3. comp. Et de materia huius decret. vide Magiſt. ſent. l. 4. d. 39. & ibi late per Doctores, præſertim D. Thom. q. 1. a. 2. & ſeq.*

Gen. 2.
Matth. 19.
Mar. 10.

d *Cenſor. tex. in l. in venus. & ibi gl. & Bar. ff. de iuſti. prin.*

c De materia huius gl. an videlicet ſit matrimonium inter infideles, & quomodo, vide late per Magiſt. & Doct. Theol. l. 4. ſen. d. 39. & præ. B. Thom. q. 1. a. 1. vnde ibidẽ D. Sotum q. vnica. a. 1. vnde intelliges plenè hanc gl. & qualiter ſequatur.

nium

¶ Idem Roſin. † Archiepiſcopo.

¶ *Conſanguinei mariti cum cõſanguineis vxoris licitè contrahũt. hoc primò. In gradibus prohibitis nõ poſſunt matrimonia contrahi, etiamſi hoc habeat conſuetudo, hoc ſecundò.*

CAP. V.

QVòd † ſuper his. *& infrà.* ¶ Super eo igitur, quòd pater & filius cum matre, & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus ſororibus contrahunt matrimonia †: Taliter tibi duximus reſpondendum, quòd licèt omnes conſanguinei viri ſint affines vxoris, & omnes conſanguinei vxoris ſint viri affines: inter conſanguineos tamen vxoris, & viri, ex eorundem, ſcilicet viri, & vxoris coniugio, nulla prorſus affinitas eſt contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri [a].

¶ Ne † autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præſumptores Eccleſiaſtica diſtrictione punire non obſtante [b] conſuetudine, quæ dicenda eſt potiùs corruptela †.

¶ Idem.

¶ *Non valet diſpenſatio obtenta à Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi cauſa falſa ſit expreſſa, niſi poſtea eã Papa confirmaret. hoc dicit ſecundùm verum, & communem intellectum.*

CAP. VI.

QVia † circa. *& infrà.* ¶ Porrò de nobili viro N. pro cuius diſpenſatione, indulgentia ſcilicet remanendi cum ea, quæ ipſum quinto [c] conſanguinitatis gradu contingit, à ſede Apoſtolica [d] obtinenda falſa [e] nobis cauſa fuerat allegata, proles videlicet: cùm tamen ante diſpenſationem obtentam, vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuerſæ carnis ingreſſa, prout tua conſultatio continebat: diſſimulare poteris, vt remaneant in copula ſic contracta, cùm ex ſeparatione (ſicut aſſeris) graue videas ſcandalum imminere.

¶ Idem.

¶ *Teſtes, qui de conſanguinitate deponunt, computationem debent à ſtipite, vel germine incipere.*

CAP. VII.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, vtrum illorum ſufficiat teſtimonium ad matrimonium dirimendum, qui conſanguinitatis gradus ab auunculo, & nepote, videlicet fratris filio, vel ſororis incœperint computare? Nos igi-

---

nium inter eos. Sed hoc non fit ſine peccato. j. *de diuor. gaudemus.* Item alter infidelium ſi conuertatur ad religionem, reliquo nolente illi cohabitare ſine contumelia creatoris, ſoluitur matrimonium. j *de diuor. gaudemus. in F. & c. quanto.* ergo non eſt inter eos indiuidua coniunctio, & ſic non eſt matrimonium. Sed poteſt exponi, indiuidua, id eſt, apta non diuidi. Vel intellige illam deſcriptionem de matrimonio rato, & conſummato, quod eſt tantùm inter fideles. Item alia ratione non eſt matrimonium inter eos. Ipſi enim contrahunt eo propoſito, vt cùm voluerint, ſeparentur dato libello repudij: ſed hoc eſt contra ſubſtantiam matrimonij. 32. q. 2. *ſolet aliquando.* s. *de condi. app. c. vlt.* Reſpondeo, ſi hoc pactum exprimatur in ipſo contractu, nec inter eos, nec inter Chriſtianos eſſet matrimonium: ſed non copulantur ex pacto, licet poſtea abijciant vxores de facto. Eſt ergo matrimonium inter eos, ſed non ratum. *infrà, de diuor. quanto.*

† R. ſtanen. † Roſ. men. † Piſan.

† *Cap. 2. e. ti. in 3. comp.*

† *Alias ita:* contrahunt matrimonialiter: taliter tibi. &c.

QVod ſuper.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, *Ne autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Pater, & filius contrahunt matrimonium cum matre & filia, duo cognati cũ duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus ſororibus: quæritur quid iuris? Rñdet Papa, quòd licet omnes conſanguinei vxoris ſint affines viri, & econuerſo: tamen inter conſanguineos mulieris, nulla affinitas eſt contracta, per quam inter eos matrimonium debeat impediri. Item in fine præcipit, vt infra gradus prohibitos nulli debeant matrimonium contrahere non obſtante aliqua conſuetudine, quæ eſt potiùs corruptela. Nota, quòd nulla affinitas eſt inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris. Item conſuetudo non excuſat in delictis.

† *Vide conc. Tri. ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 5.*

† *Vide l. omnes iudices. cum gl. 1. C. de dec. li. 20.*

a ¶ *Impediri.*] Affinitas enim contracta inter conſanguineos viri, & vxorem ipſius, non tranſit ad conſanguineos vxoris, nec econuerſo: vnde poſſunt legitimè copulari.

b ¶ *Non obſtante conſuetudine.*] Ergo conſuetudo non excuſat in matrimonio s. *de ſponſ. du. c. vlt. Arg. contra.* s. *de cog. ſpi. c. 1. & c. ſuper eod. 32. q. 4. obijciuntur.* ſed conſuetudo quandoque propter ſcandalum legitimas perſonas ad contrahendum facit illegitimas. & ſic loquuntur illæ decre. s. *de cog. ſpi. Et c. obijciuntur.* non contradicit, quia quando mos ille erat, crimen non erat contrahere cum illis perſonis, ſed modò eſt; ſed cõſuetudo, quantumlibet longa, non poteſt perſonas illegitimas ad contrahendum facere legitimas, prout hic intelligitur, nulla conſuetudo poſſet facere matrimonia inter conſanguineos licita: immò quantò plùs ſimul eſſent, tantò grauiùs peccarent. j. *eo. non debet.* ſed econuerſo bene. *vt in c. ſuper eo.* vbicunque conſuetudo rationabilis eſt, & poteſt ſeruari ſine mortali peccato, & ſine ſcandalo, iuri præiudicat. Exemplum habes *ſup. eod. quod dilectio, & ſup. cog. ſpi. ſuper eo.*

QVia circa.] Primò recitat diſpenſationem, & eam tacitè damnat. Secundò ibi, *Cùm tamen.* tolerat diſpenſationem, ex tunc. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nobilis contraxit matrimonium cum quadam muliere, quæ ipſum attingit quinto gradu conſanguinitatis, de qua filiam vnicam ſuſcepit: tandem mortua fuit ipſa filia: poſt mortem filiæ ſupplicauit nobilis domino Papæ, vt fauore filiæ, quam de ipſa ſuſcepit, diſpenſaret, vt ſimul poſſent remanere: & ſic allegata falſa cauſa diſpenſauit, vt inſimul remanere poſſent: Epiſcopus loci viſa indulgentia, cùm obtenta eſſet cauſa falſa, dubitauit, vtrùm poſſent prætextu huius indulgentiæ ſic remanere. Significauit hoc domino Papæ, addens, quod ex ſeparatione illorum magnum ſcandalum imminebat. Reſpondet Papa, quòd ipſe poterit diſſimulare, vt remaneant in copula ſic cõtracta, propter ſcandalum quod imminebat, ſi ſepararentur. Nota, quod propter ſcandalum toleratur diſpenſatio ex falſa cauſa conceſſa. Item fauore filiorum diſpenſatur in gradu prohibito.

† *Quantùm ad contrahẽdum, vel nõ, intra gradus prohibitos attinet, ſe ne deciſionẽ c. non debet. infrà e.*

c ¶ *Quinto.*] Hodie nõ eſt neceſſe in iſto gradu aliqua indulgentia. s. *eo. non debet.*

¶ *Gio. ſeq. not. alle. 3. iura. ſignat contrarium & ibi remittit.*

d ¶ *A ſede Apoſtolica.*] Nota, quod ſolus Papa poteſt diſpenſare circa gradus conſanguinitatis, & non legatus. s. *de tranſact. c. vltim. & 35. quæſt. 3. quædam lex. c. ſcripſit. 27. quæſt. 2. erat. Et arg. contra.* s. *eod. quod dilectio.* ibi ſoluitur.

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd falſitas cauſæ &c. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Falſa nobis cauſa.*] Nota, quod falſa cauſa allegata non vitiat [a] diſpenſationem: ſic & falſa cauſa non impedit religionem. s. *de conuerſ. coniug. ex parte ſecunda.* & falſa demonſtratio non perimit legatum. *C. de falſ. cau. adiect. leg. l. 2. & ff. de condi. & demonſtr. l. falſa demonſtratio. & l. cum tale. §. falſum. Inſtitu. de lega. §. huic proxima. &* s. *longe. & ff. de lega. 1. ſi ſic. §. 1.* Item cauſa ſemel probata ſiue vera, ſiue falſa, conceſſum ex illa cauſa non reuocatur. *Inſtitu. quibus ex cauſis manumittere non licet. §. ſemel* [b]. Sed contra videtur, quòd iſti ex tali diſpenſatione non ſunt ſecuri: quia tacita veritate, & falſo ſuggeſto, diſpẽſatio eſt obtẽta: vnde nõ debet valere. s. *de reſcript. ſuper litteris. & expreſſum videtur.* j. *de ſent. excomm. cum pro cauſa. vbi de hoc. ſic & in voto. &* s. *de fide inſt. quod. ſuper. & 2. q. 3. c. ſi quem. §. notandum.* Arg. eſt in hoc, quòd dicit diſſimulare, quòd falſa cauſa non vitiat diſpenſationem. Item habes hic, quod proles eſt cauſa diſpenſandi in gradu prohibito. *ſic 35. q. 8. c. 1. & ff. de ritu nupt. qui in prouincia.* non credo, quòd valuiſſet iſta diſpenſatio ſic obtenta, niſi hæc decret. poſtea emanaſſet: & ita ex iſta diſſimulatione, ex cauſa quæ hic ſubijcitur, licitè poterant ſimul eſſe: aliàs non eſſent tuti.

a *In hoc articulo hæc videtur concluſio tenenda, quòd expreſſio falſæ cauſæ vitiet diſpenſationẽ, de quo vide latiùs hic per Doctores.*

† *Cap. 2. eod. tit. in 4. cõp.*

Et quatenus agitur de teſtimonio de auditu, vide plenè per Cranettã, tract. de antiquitate temporis p. 1. circa finẽ ver. viſo de fama. n. 304. cum multis. ſed adde omnino tex. cũ ibi notatis in c. licet ex quadam. ſuprà de teſti.

b *In libertate loquitur, Et dicit H. quòd omnia iſta contraria ſunt ſpecialia, vt ex ipſis patet: quæ ſunt fauorabiliora, ſecus in tali diſpẽſatione, quæ eſt odioſa.*

TVa nos.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Non igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxerunt matrimonium in gradu prohibito: accuſatum fuit matrimonium propter conſanguinitatem: inducti fuerunt teſtes ad matrimonium dirimendum propter conſanguinitatem: qui inceperunt computare conſanguinitatem ab auunculo, & filio fratris, vel ſororis. Quæritur, vtrum tale teſtimonium ſufficiat ad dirimendum matrimonium? Reſpondet Papa, quòd cùm matrimonium ſit res fauorabilis, teſtes inducti ad probandum conſanguinitatem, deberent incipere à ſtipite, id eſt, à parentibus, vel fratribus, & ſic per ordinem diſtinguere gradus, nominibus, vel æquipollentibus indicijs deſignando perſonas ab vtroque latere: quia cùm frequenter perhibeant teſtimonium de auditu, & illud ſit minùs validum, non eſt in hoc articulo laxanda facultas: quia qua ratione inciperent à ſecundo gradu, eadem ratione inciperent ab vlterioribus. Nota, quòd matrimonium res fauorabilis eſt. Item in computatione conſanguinitatis incipiendum eſt à ſtipite, vel à duobus fratribus. Item indicia quędam æquipollent proprijs nominibus. Item teſtimonium de auditu eſt minùs validum.

tur inquiſitioni tuæ aliter reſpondemus, quòd cùm coniugium multum fauoris [a] obtineat, teſtes qui ad diuortium celebrandum producti conſanguinitatis gradus computant, à ſtipite debent incipere, id eſt, à parentibus, vel germanis [b]; & ſic per ordinem diſtinguere gradus, nominibus propriis, vel æquipollentibus [c] indiciis deſignando perſonas: præſertim cùm ſæpius teſtimonium perhibeant de auditu: quod quia minùs eſt validum, non eſt in articulo huiuſmodi nimium laxanda facultas: cùm qua ratione computationem inciperent à ſecundo †, eadem ab vlterioribus inchoarent.

¶ Idem in concilio † generali.

¶ In ſecundo, & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, quæ olim non poterat contrahere cũ cognatione prioris viri. Et prohibitio coniugij vltra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extenditur. hoc dicit iſte textus, qui quotidie allegatur, & eſt ſingularis in materia ſua.

CAP. VIII.

NOn † debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundùm varietatem temporum [d], ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cùm vrgens neceſſitas, vel euidens vtilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in veteri Teſtamẽto ſtatuerat, nonnulla mutauit [e] in nouo. ¶ Cùm ergo prohibitiones de coniugio in ſecundo [f], & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis [g], cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; cùm ceſſante prohibitione, ceſſet effectus, conſtitutiones ſuper hoc editas, ſacri approbatione concilij re-

a ¶ *Multum fauoris.*] ſ. *de conditio. appoſ. c. vlt.* j. *qui mat. accuſ. poſſunt, viatur.*

b ¶ *Vel germanis.*] Et ita nõ eſt neceſſe incipere à ſtipite, ſed ſufficit à fratribus. *ſup. de teſti. ſeries. &c. licet. in prin. & 35. q. 5. c. 1. &* j. *de diuor. porrò. ad fi.* ex ergo patet, quod omnes gradus & perſonæ ſunt deſignandæ. *35. q. 6. de parentela.* ſ. *de teſti. licet.*

c ¶ *Æquipollentibus.*] Non refert an proprio nomine, vel per circumlocutionẽ expreſſum aliquid exprimatur, quod æquipolleat proprio nomini. ſ. *de teſti. licet. & ff. ſi cer. peta. certum.*

NOn debet.] Diuiditur: nam primò excuſat correctionem iuris antiqui: Secundò ibi, *Cùm ergo.* excuſationem declarans, in duobus illud tollit. Tertiò reſtringit: reſtrictionis cauſam reddens ibi, *Prohibitio.* Quartò prohibitionẽ reſtrictam fortificans, conſtitutiones contrarias tollit, & cauſas reddit ibi, *Cùm ergo.* Abbas Siculus.

CASVS. In prima parte hu.[a] cõſtitutionis præmittit concilium cauſam ipſius conſtitutionis, dicens, quòd non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundũ varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, maxime cum vrgens neceſſitas, vel euidens vtilitas hoc expoſcit: & hoc probat exemplo Domini, qui ex his, quæ in veteri Teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo. Quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in ſecundo, & tertio genere affinitatis, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis non copulanda conſanguineis viri prioris, difficultatem frequenter inducũt, & aliquando periculum pariunt animarum; cùm ceſſante cauſa, ceſſet effectus, concilium illud huiuſmodi prohibitiones reuocat, & ſtatuit, vt ſic contrahentes de cætero liberè copulentur. In ſecunda parte dicit, quòd prohibitio copulæ coniugalis de cætero non extendatur vltra quartum gradum conſanguinitatis & affinitatis: quia in vlterioribus non poteſt abſque periculo huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari, oſtendens hoc quaſi naturali ratione. Quaternarius enim numerus bene competit prohibitioni corporalis coniugij, de quo dicit Apoſtolus, quod vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier, & econuerſo: quia quatuor humores ſunt in corpore, qui conſtant ex quatuor elementis, & in iſtis quatuor gradibus ita debet inhibitio matrimonij perpetuò obſeruari, non obſtantibus antiquis prohibitionibus ſuper hoc promulgatis, vt ſi aliquis contra huiuſmodi prohibitionem præſumpſerit copulari, nullo tractu tẽporis defendatur, cùm diuturnitas temporis peccatum non minuit, ſed auget. Nota, quòd ſecundum varietatem temporum iura variãtur. Item ceſſante prohibitione, ceſſat effectus. Item prohibitio matrimonij vltra quartum gradum non extenditur. Item nota ius antiquum innouari. Item diuturnitas temporis non excuſat à peccato.

d ¶ *Temporum.*] *29. diſt. ſciendum. 3. diſt. erit autem. 32. q. 4. quis ignorat, & c. abiiciuntur. & 23. q. 8. occidit. &* ſ. *de tranſac. c. vlt. &* j. *de ſenten. excom. ſuper eo.*

e ¶ *Mutauit.*] *De pœn. diſt. 2. nouit Deus. 22. q. 4. incommutabilis.*

¶ Gloſſa ſequens declarat, quid ſit primum, ſecundum, & tertium genus affinitatis, & quare ſic dicatur. Secundo quærit. argumen. pro & contra, & ſoluit.

f ¶ *In ſecundo, & tertio.*] Vt [a] meliùs intelligas hanc litteram, videas, quid ſit primum genus affinitatis, quid ſecundum, & tertium genus. Primum, ſecundum, & tertium inuenire debes per hanc regulam: Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum: genus dico attinentiæ [b]: verbi gratia: Ego, & frater meus ſumus conſanguinei in primo gradu conſanguinitatis: frater meus duxit vxorem: illa eſt perſona addita perſonæ per carnis copulam; illa mutat genus attinentiæ, id eſt, alio genere attinentiæ attinet mihi, quàm frater meus, quia ille eſt mihi conſanguineus, & illa eſt mihi affinis; ſed non mutat gradum: quia ſicut frater eſt mihi conſanguineus in primo gradu, ſic & illa mediante fratre meo eſt mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis. Ergo ſi vis habere primum genus affinitatis, adde per carnis copulam alicui de tua conſanguinitate aliquam perſonam, & illa perſona eſt affinis omnibus conſanguineis viri ſui in primo genere affinitatis: & hoc genus tantùm hodie prohibitionem habet: vnde mortuo viro illius mulieris, puta fratre tuo, illa non poteſt habere aliquem de conſanguinitate viri ſui: ergo patet, quòd omnes conſanguinei, & conſanguineæ vxoris meæ sũt mihi affines in primo genere affinitatis. Si vis habere ſecũdum genus affinitatis, adde perſonam per carnis copulam primo generi, hoc modo: Vxor fratris mei eſt mihi in primo genere affinitatis: mortuo fratre meo adde illi alium virum, & ille erit mihi affinis in ſecundo genere affinitatis: & ille ſecundùm antiqua iura, mortua illa, non poterat accipere aliquam de conſanguinitate prioris mariti vſque ad quartum gradum. Et de iſto ſecundo genere habes *35. q. 3. de propinquis*, ſed hodie non prohibetur: vt hic dicitur. Si vis habere tertium genus, adde perſonam perſonæ per carnis copulam ſecundo generi, & ſic habes tertium genus: verbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui, mortua illa relicta, maritus eius, quia eſt tibi in ſecundo genere, accipit aliam; illa eſt tibi in tertio genere, & illa olim, mortuo viro ſuo, non poterat copulari alicui de conſanguinitate tua; cùm illa eſſet tibi, & conſanguinei fratris tui in tertio genere vſque ad ſecundum gradum. De hoc genere habes *35 q. 3. porrò.* & primum genus contrahitur tantùm ex vna parte, ſecundum, & tertium genus quandoque ex vna parte, vt in prædictis exemplis; quandoque ex vtraque parte, vt in vxoribus duorum fratrum, quæ ſunt inter ſe in ſecundo genere ex vtraque parte appoſito altero fratre mortuo, ſi illi copulatur alter, ille erit in tertio genere vxori alterius fratris. Primũ genus dicitur, quia primò emanat de conſanguinitate, vel quia vna perſona mediante contrahitur. Secundum dicitur, quia ſecundo loco emanat poſt primum, vel quia duabus perſonis mediantibus. Tertium, quia in 3. loco, vel quia tribus perſonis mediantibus emanat: ſic intellige, quod hic dicitur. Sed nunquid publica honeſtas [c] eſt ſublata? Videtur, quòd non: quia de ea nihil dixit. Sed contra videtur per *c. 35. q. 3. porrò.* vbi prohibetur ſecundum genus. & præter iſtud impedimentum, eſt ibi publica honeſtas, vt in vxoribus duorum fratrum, ſiue conſobrinorum: ſed ſecundum genus remotum eſt: ergo illa publica honeſtas poteſt dici, quòd vbi publica honeſtas ſimul incidit in eundem caſum cum ſecundo, vel tertio genere, vt in vxoribus duorum fratrum, ſiue conſobrinorum: vno ſublato tollitur & aliud per hanc conſtitutionem: quotiens enim vitium ex vna etiam radice naſcitur, conſequens eſt, vt vna lege tollatur. *C. de nup. l. vlt. in fi. & ff. de ſeruit. duobus. §. colonus. & ff. arborum fur. cæ. l. ſi colonus. arg. & alia publica honeſtas.* vt ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis non copulanda cognationi viri prioris ſublata eſt, vt ſtatim dicit ſequens littera; alia verò publica honeſtas adhuc eſt. ſ. *de deſpon. impub. duo pueri.*

g ¶ *Secundis nuptiis.*] Hoc ita intellige: Frater meus habet vxorem: eo mortuo relicta eius contrahebat cum ſecundo: ſoboles nata de illis ſecundis nuptiis non poterat olim copulari alicui de conſanguinitate prioris mariti, & hoc propter publicæ honeſtatis [d] iuſtitiã, quæ hodie ſublata eſt in hoc caſu; in alio caſu adhuc durat, vt dixi, in ſponſa de futuro; quia in matrimoniis non quid liceat, ſed quid honeſtũ eſt conſideratur. *ff. de ritu nupt. ſemper.* & ideo frater impeditur ſumere ſponſam fratris propter publicam honeſtatẽ: quia ſcriptum eſt: Sponſam fratris frater habere non poteſt. ſ. *de ſpon. audientiam. & ar. ad hoc, ff. de adop.*

† ſecunda. legitur in antiquis codicibus quod magis placet, vt relatio ſit ad perſonam, non autem ad gradum.

† Idem ſcilicet Innocẽtius tertius in concil. generali Lateran. c. 50. & c. 3. eod. tit. in 4. comp.

a De materia huius gl. vide latè per Hoſt. in ſumma. tit. de affinit. §. quot ſunt genera. & §. qualiter ipſa genera.

b Vnde verſus:
Mutat nupta genus: ſed generata gradum.
Ioan. And.

† Vide Dñ. Sotum l. 4. ſen. d. 40. q. vnica. ar. 4, vbi latè. & Durandum eadem diſ. q. 1. adde quæ nota. l. 2. commentariorum in Directoriũ Inquiſitorũ. Schol. 33. §. item permutata.

c Vide, quid de ea nouiſſime ſtatuerit concil. Trid. ſeſ. 24. de ref. matr. c. 3. adde citatos in c. ad audientiam. ſuprà, de ſponſalib.

d Circa hunc articulum de impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis, tene, quod decreuit concil. Tr. paulò ante citatum.

qui in adoptionem. Ioan. dixit, quòd publica honeſtas in omnibus eſt ſublata, niſi in ſponſa de futuro: ego intelligo eſſe tantùm ſublatam in caſibus omnibus, qui hic ponuntur, & non in aliis.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit & ſoluit.*

a ¶ *Reuocantes.*] Gregorius tamen dicit: Qui diſſoluit hæc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternũ manere, 35. q. 10. *fraternitatis.* vltra medium verſus fin. qualiter ergo Innocentius diſſoluit? hoc intellige ſine cauſa, & ab alio, quàm à ſucceſſore Gregorij.

¶ *Glo. ſeq. quærit ſoluit, ſolutioni oppenit, & in ſolutione perſiſtit.*

b ¶ *De cætero.*]Sic ergo videtur, quòd matrimonium illorum, qui ante conſtitutionẽ iſtam contraxerant in quinto, vel in ſexto gradu, non confirmetur hic; quia conſtitutiones matrimonij non trahuntur ad præterita matrimonia. 35. q. 3. *de inceſtis*, & 31. d. *ante triennium.* & generaliter conſtitutiones non trahuntur ad præterita, niſi hoc ibi dicatur. *ſuprà, de conſtitutio. c. vlt.* Sed pone, quòd poſt iſtam conſtitutionem publicatam ſimul ſteterunt ſcienter? Dico, quòd hoc ipſo intelliguntur ratum habere matrimonium. *arg.* ĩ. *de coniug. ſeruorum, propoſuit.* & *ſupra de deſponſa. impub. litteras.* & *c. acceſſit.* & *ff. de ritu nup. ſi quis in ſenatorio.* quia etſi primus conſenſus nullus fuit, poſtea poteſt confirmari. *in Authen. de nupt. §. ſi verò ab initio. coll. 4.* Sed videtur, quòd verba neceſſaria ſint. ĩ. *de ſponſalib. tunc.* & *29. q. 2. ſi quis ingenuus.* & *nouus conſenſus requiritur.* ĩ. *de eo qui duxit in matri. c. veniens.* niſi expreſſe conſentiat, antiquus conſenſus videtur perdurare, qui nullus fuit *ff. de preca ſed ſi manente. ff. de arbit. ſi cum dies. in prin.* & *l. Labeo. §. penult. ff. de verb. oblig. l. 1. § ſi quis ſimpliciter. verſ. cum adiicit.* Ioan. dicit, quòd pro matrimonio ſtandum eſt, ex quo ex certa ſcientia poſt publicatam conſtitutionem ſimul ſteterunt: ipſo enim facto matrimonium inducitur, ſaltem præſumptum, Ber.

† *decreuimus.*

† *De hoc vide latè per B. Th. l. 4. ſent. d. 40. q. 1. a. 4.*

1. Cor. 7.

† *In concilio. & aliquot vetuſtis exemplaribus ita: quod conſtat ex quatuor elementis.*

uocantes [a], præſenti conſtitutione decernimus †, vt ſic contrahentes de cætero [b] liberè copulentur.

¶ Prohibitio † quoque copulæ coniugalis quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt abſque graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari.

Quaternarius verò numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apoſtolus: [Quòd vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: neque mulier habet poteſtatem ſui corporis; ſed vir.] Quia quatuor ſunt humores [c] in corpore, qui † conſtant ex quatuor elementis.

¶ Cùm ergo iam vſque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ ſit reſtricta, eam ita volumus eſſe perpetuam, non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hoc dudum editis vel ab aliis, vel à nobis, vt ſi quis contra prohibitionem huiuſmodi præſumpſerit copulari, nulla [d] longinquitate defendatur annorum: cùm diuturnitas temporum non † minuit peccatum, ſed auget: tantóque ſunt grauiora crimina, quantò diutiùs infœlicem [e] animam detinent alligatam.

† *In concilio ita, non minuat peccatum, ſed augeat.*

Gregorius 9.

¶ *Diſtans à ſtipite quarto gradu, vel citeriori, cum diſtante quinto, vel vlteriori contrahere poteſt. hoc dicit cum gloſſa.*

CAP. IX.

Vir † qui à ſtipite quarto [f] gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam [g], qua dicitur: Quoto gradu remotior [h] differt † à ſtipite, & à quolibet per aliam lineam deſcendẽtium ex eodem: licitè poſſunt matrimonialiter copulari.

† *Vide citatos in can. præcedenti.*

† *diſtat.*

c ¶ *Quatuor ſunt humores.*] De quibus habes ſuprà *de celebr. Miſſ. in quadam. in fin.*

d ¶ *Nulla longinquitate.*] Et ita nulla præſcriptio currit contra matrimonium, ſicut olim currebat. Et ſic contra votum nulla currit præſcriptio 33. q. 5. *quod Deo pari.* & ĩ. *de reg. ſicut nobis. in fin.*

¶ *Glo. ſeq. dat vnum ſimile.*

e ¶ *Infelicem.*] Sic ĩ. *de conſue. c. vlt.* & *c. 4.* & *infr. de ſimo. non ſatis.* & *c. ſeq.*

Vir qui.] Casvs. Duo volunt contrahere matrimonium: vir diſtat à ſtipite quarto gradu; mulier verò ex alio latere diſtat ab eodem ſtipite quinto gradu. Quæritur, an poſſint contrahere matrimonium? Reſpondet, quòd ſic, ſecundum regulam illam, qua dicitur: Quoto gradu remotior perſona diſtat à ſtipite: & quolibet deſcendentium per aliam lineam ab eodem ſtipite. Nota, quòd ſi vnus coniugum diſtat à ſtipite quarto gradu: & alius quinto, licitè poſſunt copulari. Item magis conſideratur remotus gradus, quàm propinquus. Item regulæ arboris ſunt authenticæ.

f ¶ *Quartò.*] Idem eſſet, ſi tertio, vel ſecundo, ſecundùm regulam ſequentem: quia nihil attinet ei, qui eſt ex alia linea in quinto, licet magis appropinquet communi parenti.

g ¶ *Approbatam.*] Nota, quòd regula à magiſtris tradita, approbatur hic à iure, & ſic pro iure ſeruabimus regulam iſtam. *arg.* ĩ. *eod. quòd dilectio.*

Additio. Et eſt ſimile, quod de conſuetudine dicitur. ĩ. *de cog. ſpir. cap. 1. §. fin.* & *ſic* ĩ. *de deci. cap. 1 §. fin.* & *ff. de dam. infect. ſi ædibus.* habet autem hoc locum cùm approbatio fit per Papam: alterius enim approbatio parum prodeſſet, vt patet in his, quæ *not.* ĩ. *eod. de infid. libus.* aliàs autem conſuetudo approbata interpretatur. *ſuprà de conſuetud. cùm dilectus.* §. 2. *ſecundum Hoſtie. Ioan. And.*

¶ *Glo. ſeq. docet computare gradus.*

h ¶ *Remotior.*] Si vis ſcire, in quo gradu aliquæ duæ perſonæ diuerſarum linearum ſibi attineant, recurre ad communem ſtipitem, ſiue parentem, à quo deſcenderunt: & deſcende æqualiter computando per ambas lineas, quo vſque altera illarum primò occurrat: & ſi ambæ ſimul occurrant, erunt in eodem gradu primo, ſecundo, tertio, vel quarto: & iſtæ perſonæ quæ æqualiter deſcendunt, non dicuntur diſtare à gradu, ſed potiùs ſunt in gradu æquali deſcendente à communi ſtipite æqualiter: & ſi ſunt intra quartum gradum, non poſſunt matrimonialiter coniungi. Sed ſi vna primò occurrit, quàm altera: deſcende per lineam alterius vſque ad illam: & ſemper poſt illum gradum, in quo occurrit prima perſona, additur gradus pro numero perſonarum: & ſic habebis, quoto gradu vna diſtat ab altera: & iſtæ perſonæ non dicuntur eſſe in gradu, ſed diſtant gradu; ſicut iſtæ perſonæ, de quibus hic dicitur; cùm vna diſtet quarto gradu, & alia quinto à communi parente: quod planum eſt videre: & quoto gradu remotior perſona diſtat à communi parente, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam: verbi gratia. Communis parens iſtorum fuit Petrus, cius filij fuerunt Martinus, & Berta, qui ſunt in primo gradu, de Martino deſcendit Ioannes, de Berta ex alia parte natus fuit Robertus; qui Ioannes, & Robertus ſunt in ſecundo gradu æqualiter deſcendentes à Petro, de Ioanne natus eſt Stephanus, de Roberto eſt Albertus natus, qui ſunt in tertio gradu, & æqualiter deſcendunt à Petro tertio gradu: ſcilicet, de Stephano natus eſt vir iſte, de quo hic quæritur: de Alberto natus eſt Titius, qui eſt in quarto gradu cum viro iſto, æqualiter diſtantes à Petro. Primo loco occurrit tibi vir iſte, qui quarto gradu diſtat à Petro, & ſic eſt vltima perſona in conſanguinitate Petri ex vna linea, & Titius ex alia linea: de Titio nata eſt hæc mulier, de qua hic quæritur: & diſtat quinto gradu à Petro, & ſic exiuit iam conſanguinitatem Petri: ergo eodem gradu diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam, & ſic diſtat quinto gradu à Martino, Ioanne, Stephano, & ab iſto viro, videlicet filio Stephani, ideòque rectè poteſt illum habere in virum, & quemlibet deſcendentem à Petro per aliam lineam poſſet accipere, cùm omnes illæ perſonæ huic ſint in quinto gradu. Hoc in arbore meliùs videtur.

† *De materia huius gl. vide pleniſſimè per Hoſt. in ſumma tit. de conſanguinit. §. qualiter computatur.* & *§. ſeq.*

DE FRIGIDIS, ET MALEFICIATIS, & impotentia coeundi.

¶ *Viſo de pluribus impedimentis matrimonij, quia frigiditas, & maleficium, & generaliter impotentia coëundi ſunt impedimenta matrimonij, ideò poſt rubricas præcedentes ſubijcitur iſta. Abbas.*

TITVLVS XV.

De frigidis †, & maleficiatis, & impotentia coeundi.

De hac materia tractatur 33. q. 1. & q. 2. per totum.

† *De materia huius tit. vide Magiſt. ſen. l. 4. d. 34. vbi Doctores, & præ aliis S. Th. ibid. q. 1. per quam q.*

ACcepiſti.] Diuiditur, quia habet tria dicta. Secundum ibi, *Illa autem.* Tertium ibi, *Si autem.* Abbas.

† *Aliàs 20. & 14. & 10. ſed reſtitue ita: Ex Burchardo lib. 19. decret. c. 5. tit. de diſſidio coniugij. vers. accepiſti & c. 1. eo. tit. in 1. comp.*

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem, & cum ea manſit per menſem, vel per tres, vel etiam per annum: poſtmodum dicit vir, quòd eſt frigidæ naturæ, ita quod cum illa, vel alia rem habere non poteſt: dicitur hic, quòd ſi illa idem affirmat, quod ille dicit, & poteſt hoc probari per verum, & rectum iudicium, debent ſeparari: ita quod ſi poſtmodum aliam acceperit, reus erit periurij, & acta pœnitentia priora connubia reſtaurabuntur. Si verò illa prior poſt annum, & dimidium ad Epiſcopum proclamauerit, dicens, quod eam non cognouit, ille autem contrarium affirmat, ei credendum eſt, cum ſit caput mulieris: quia ſi proclamare voluit, cur tantum tacuit? citò enim potuit ſcire, ſi eam cognoſcere potuit. Si verò ab initio poſt menſem, vel duos, ad Epiſcopum proclamauerit, dicens: Volo mater eſſe, ſed vir, quem ego accepi, frigidæ naturæ eſt: ſi hoc probari poteſt per rectum iudicium, ſeparentur, & mulier alteri, ſi voluerit, nubat in Domino. Nota, quòd non creditur viro, vel mulieri confitenti contra matrimonium, ſed exigitur probatio. Item vir caput eſt mulieris. Item, ex taciturnitate præſumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium, & dirimit.

† *Vide Durandum l. 4. ſent. d. 34. q. 2. & plenius ibidem Sotũ ta. 2.*

¶ Ex Brocardico. lib. 18. †

¶ *Si marito prouocante ad diuortium, & ſe impotentem aſſerente mulier hoc idem fatetur, ſeruata ſolemnitate canonica matrimonium indiſtinctè dirimitur: ſed ſi decipiatur Eccleſia primum matrimonium reparatur: ſi verò, muliere agente, vir aſſerat ſe potentem, niſi per aſpectum corporis, vel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur: ſed ſi vir hoc idem confitetur, vel conuincitur, matrimonium ſeparatur, & mulieri contrahendi licentia datur. hoc dicit ſecundùm Hoſtienſem.*

CAP. I.

ACcepiſti † mulierem, & per aliquod tempus habuiſti, per menſem, aut per tres, aut per annum: & nunc primùm dixiſti te eſſe frigidæ naturæ, ita vt non potuiſſes coire cum illa, nec cum aliqua alia: ſi illa, quæ vxor tua eſſe debuit, eadem affirmat, quæ tu dicis, & probari poteſt per verũ iudicium[a] ita eſſe, vt dicitis, ſeparari poteſtis: ea tamen ratione, vt ſi tu poſt aliam acceperis, reus periurij diiudiceris[b] †: & iterum poſt peractam pœnitentiam, priora connubia reparare[c] debebis.

¶ Illa autem ſi prior poſt † annum, aut dimidium, ad Epiſcopum, aut eius Miſſum[d] proclamauerit, dicens, quòd non cognouiſſes eam, tu autem contrarium affirmas[e], tibi credendum eſt, eò quòd caput[f] es mulieris: quia ſi proclamare voluit †, cur tandiu tacuit[g]? Citò enim, & in paruo tempore ſcire potuit, ſi ſecum coire potuiſſes. Si autem ſtatim in ipſa nouitate, poſt menſem, aut duos, ad Epiſcopum, aut eius Miſſum proclamauerit, dicens: Volo eſſe mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: ſed vir, quem accepi, frigidæ naturæ eſt, & non poteſt illa facere, propter quæ illum accepi: ſi probari[h] poteſt per rectum iudicium, ſeparari poteſtis: & illa, ſi vult, nubat in Domino.

¶ Alexander iij. Ambienen. † Epiſcopo.

¶ *Impotens ad copulam, eſt impotens ad contrahendum matrimonium, ſiue ſit impedimentum ætatis, ſiue naturæ.*

CAP. II.

QVod † ſedem: *& infrà.* ¶ Sicut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus[i] coniugio: ſic qui impotentes[k] ſunt, minimè apti

a ¶ *Iudicium*] ſ. quòd vterque iuret cum ſeptima manu propinquorum. 33. q. 1. c.

¶ *Gloſ. ſeq. not. conuinci mendacium. alleg. tria iura.*

b ¶ *Diiudiceris.*] Nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci, *ſuprà de præſum. litteris. arg. ſuprà, de maio. & obed. legebatur. & 22. q. 5. cauete.*

¶ *Gloſſa ſequens not. quòd ſententia &c. ponit diſtinctionem circa fraudem mulieris, quam non approbat. in fin. ſignat contrarium, & ſoluit, & arguit.*

c ¶ *Reparare.*] Nota, quòd ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam: cùm appareat ex poſtfacto Eccleſiam fuiſſe deceptam. *ſic ſuprà, de re iudi. later. & cap. conſanguinei. & infrà eodem. fraternitatis.* quare priora etiam matrimonia reſtaurantur, etiam muliere contradicente, ſi fraudis fuerit conſcia. *ff. de adulter. ſi vxor. §. index. & vltim. vt dixit Ala.* Si verò conſcia fraudis non fuerit, poterit repellere eum, ſi voluerit, prætextu adulterij. *argumen. trigeſima ſecunda quæſtione prima, de benedict. & quæſtione ſexta, nihil.* ſed non credo, quod hoc obſtet, quia matrimonia priora debeant reſtaurari. *infrà eod. laudabilem. & cap. fraternitatis.* Item *argumen. contra. trigeſimatertia quæſtione prima, ſi per ſortiarias.* ſed hi ſeparantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

† *Iudiceris.*

† *In aliquo manuſcripto ita: poſt annum & dimidium; quam lectionem videtur planè agnoſcere gloſſa hic in verbo, tacuit.*

d ¶ *Miſſum.*] Simile ſuprà, *de reg. capitulo ſecundo. & expone, miſſum,* id eſt, vicarium, qui fungitur vice Epiſcopi. *ſuprà; de inſtitut. cap. 1.*

† *Voluerit.*

† *Burchardus ita: quia ſi ſe proclamare voluerat.*

e ¶ *Affirmas.*] Quòd eam cognouiſti.

f ¶ *Caput.*] *Suprà de deſponſ. impub. continebatur. trigeſimatertia quæſtione prima. ſi quis acceperit,* & hoc intellige, niſi ipſa velit ſe probare virginem per aſpectum corporis. ſuprà; de probation. propoſuiſti: & capitulo; cauſam matrimonij.

g ¶ *Tacuit.*] Ergo videtur, quòd poſt annum, & dimidium reclamare non poterit. Sed contrà videtur. *C. de repud. in cauſis.* vbi dicitur, quod vſque ad duos annos poterit reclamare: immò vſque ad triennium. *in Authentic. de nuptiis §. per occaſionem. collat. quarta & infrà eodem. laudabilem.* Quod dicitur in iſtis duabus intimis concord. tenendum eſt, & non tenet, quod hic dicitur de anno, & dimidio. Et eſt argument. ad præſcriptionem, ſi quis taceat vſque ad completam præſcriptionẽ. quia geſta taciturnitate firmauit. *C. de his qui à non dom. ma. l. vlt.*

† *Ambien.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concil. Later. ſub Alex. in par. 50. ca. 28. Et pro intellectu text. & gloſſ præter citatos in præcedẽti c. vide Sylueſtrum in ſumma, Verbo, matrimonium, quæſt. 16.*

h ¶ *Probari.*] Hoc ideo dicit, quia non eſt ſtandi in eorum confeſſioni contra matrimonium: & ſi vterque confiteatur, non videtur credendum, ne in fraudem hoc diceretur, *ſuprà de eo, qui cogno. conſan. vxor. ſuæ; ſuper eo.* niſi quod aſſerunt, probauerint cum ſeptima manu propinquorum, trigeſima tertia quæſtione prima; capitulo 2. ſed pro matrimonio benè creditur eis. *ſuprà, de clandeſti. deſponſatio. capit. 2.* & quod dicitur ſi non creditur eis contra matrimonium. verum eſt quantum ad hoc, vt contrahendi facultatem acquirant: ſed ſi vellent in continentia manere, creditur eis *33. quæſt. 5. quod Deo pari.*

QVod ſedem.] CASVS. Dicitur hic, quod ſicut puer non eſt aptus matrimonio; ita nec vir, qui coire non poteſt. Nota, quòd impotentia coeundi impedit matrimonium.

i ¶ *Non eſt aptus.*] *Suprà de deſpon. impub. à nobis, arg. eod. tit. puberes.* vbi de hoc.

¶ *Gloſſ. ſeq. abiicit & ſoluit.*

k ¶ *Impotentes.*] Hac ratione videtur, quòd ſenes, qui à natural

turali calore defecerunt, contrahere non poſſunt: ſed contrarium eſt verum. *C. de nupt. ſancimus. 27. quæſt. 1. nuptiarum*, quia ſenibus dicitur eſſe legis obiequium, & humanitatis ſolatium, vt ibi. *& trigeſima prima quæſtione prima. aperiant*, &c. *quod ſi dormierit*. ſed hic non loquitur de tali impotentia, ſed de eo, qui ſectus eſt,. & qui perpetuo impotens eſt: ſed ſenes aliquo beneficio mouentur.

ad contrahenda matrimonia reputantur.

¶ Idem.

¶ Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte Medicorum, matrimonium impedit.

CAP. III.

EX † litteris tuis accepimus, quòd quidam ſexdecim annorum quandam annorum tredecim duxit vxorem: qui cùm debitum reddere non poſſet, mulier tam grauem infirmitatem contraxit[a], vt omnino viro ſit facta inutilis, & inſtrumentum eius impeditum, ita quòd vir ei commiſceri non poteſt. Reſpondemus igitur, quòd ſi vitium illud mulier à natura[b] contraxit, nec ope Medicorum[c] poterit adiuuari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.

¶ Lucius iij.

¶ Contrahens ſcienter cum impotente ad copulam, ab ea non ſeparatur.

CAP. IIII.

COnſultationi † tuæ, qua nos conſuluiſti, vtrùm fœminæ clauſæ, impotentes commiſceri maribus, matrimonium poſſint contrahere, & ſi contraxerint, an debeat † reſcindi? Taliter reſpondemus, quòd licèt incredibile[d] videatur, quòd aliquis cum talibus contrahat matrimonium: Romana tamen Eccleſia conſueuit in conſimilibus iudicare[e], vt quas tanquam vxores habere non poſſunt, habeant vt ſorores.

¶ Cœleſtinus iij.

¶ Si de impotentia cœundi conſtet, ſtatim matrimonium ſeparatur: aliàs cohabitabunt coniuges per triennium: & ſi cum ſeptima manu propinquorum iurant, quòd dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, ſtatim ſeparantur. Ita communiter ſummatur.

CAP. V.

LAudabilem †: *& infrà.* ¶ Requiſiſti quantum tempus indulgendum ſit naturaliter frigidis, ad experientiam copulæ nuptialis: *& infrà.*

¶ Nos verò in præſenti conſultatione ſentimus, vt à tempore celebrati[f] coniugij, ſi frigiditas[g] prius probari[h] non poſſit, cohabitent per triennium: quo elapſo, ſi nec tunc cohabitare voluerint, & iuxta decretum Gregorij[i] †, mulier per iuſtum[k] iudicium de viro probare potuerit, quòd cum ea coire non poſſit, accipiat alium; ſi autem ille aliam acceperit, ſeparentur.[l] Quod

EX litteris.] Communis diuiſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Reſpondemus*. Abbas.

CASVS. Quidam cõtraxit matrimonium cum quadam, qui cum debitum reddere non poſſet, licèt vterque legitimæ fuiſſet ætatis, mulier tam grauem cõtraxit infirmitatem, vt omnino inutilis ſit facta viro, ita quod nullo modo eam cognoſcere poteſt. Quæritur, an debeant ſeparari? Reſpondet Papa, ſi vitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei ſubuenire, vir poterit aliam ducere in vxorẽ. Nota, quòd cum inhabili ad coitum, nullum eſt matrimonium.

¶ Gloſ. ſeq. ſoluit obiect. cano. dixit.

a ¶ *Contraxit.*] Id eſt, contraxiſſe apparuit, vel in veritate contraxit, ex eo quòd contra naturam vim ei forſan intulit, quia arcta fuit: vnde nullo modo ſibi potuit commiſceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & ſic non fuit matrimonium *infrà eodem, fraternitatis.* ſi enim non loqueretur de impedimento præcedente matrimonium, ſtare non poſſet, quod dicitur in ſi. *trigeſima ſecunda quæſtione prima, dixit. & quæſtione quinta, ſi vxorem. & ſuprà, de coniung. lepro ſo. c. 1. & 2.*

b ¶ *A natura.*] Quia erat arcta, vt dixi.

¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium.

c ¶ *Medicorum.*] Infrà eod. fraternitatis. & ita non fuit matrimonium, & intellige quod dicit: Non poterit adiuuari ope medicorum, ſine periculo corporali: aliàs non deberent ſeparari, immò modicam violentiam debet ſuſtinere, vt argumen. *infrà, eod. fraternitatis.* & ſi talis fuit, non habuit propoſitum reddendi matrimonij debitum exactu, vel exigendi, & ſic nullum fuit matrimonium, *trigeſima ſecunda, quæſtione ſecunda, ſolet. & cap. aliquando. & ſuprà, de condi. appoſ. capit. vltim. & ſecundùm leges eſſet in cauſa redhibitionis. ff. ædil. edic. quæritur. §. mulierem. argum. contrà infrà, capit. prox.*

COnſultationi.] Diuiditur: quia primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Taliter*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres ita ſunt clauſæ, & impotentes, quòd viris carnaliter commiſceri non poſſunt: quæritur, an poſſint matrimonium contrahere? Reſpondet Papa, licet non videatur credibile, quòd aliquis cum talibus cõtrahat matrimonium, tamen Romana Eccleſia conſueuit in talibus iudicare, vt ſi non poſſunt eas habere vt vxores, habeant eas vt ſorores. Nota, quòd cum arcta matrimonium contrahi non poteſt. Item de ſimilibus ſimile iudicium eſt habendum.

d ¶ *Incredibile.*] Qui conditionem corporis ſui ſciens, non contraheret de leui. Ala.

¶ Glo. ſeq. voci. per quæſtio. an ſit conſilium, vel præceptum.

e ¶ *Iudicare.*] Ergo & nos ſic iudicare debemus. *ſuprà de re iud. in cauſis. C. de legi. & conſtit. prin. l. vlt.* quod verum eſt, vbi ipſa ſic præcipit iudicandum. *arg. 11. q. 3. nolite.* aliàs non permittitur aliter fieri. 11. diſtinct. quis neſciat. ſed hic non præcipit eius conſuetudinem eſſe ſeruandam, ſed potiùs conſilium eſt. tamen intellige, quod hic dicitur ſecundùm illam decret. *j. eod. fraternitatis. vt dixi ſup. c. a. prox.*

LAudabilem.] Diuiditur in duas partes. Prima loquitur, quando vnus coniugum dicit matrimonium conſummatum, & alter diffitetur. Secunda ibi, *Si autem.* quando vterque fatetur matrimonium non eſſe conſummatum. Et prima pars ſubdiuiditur. Nam prima loquitur, quando ſimul eſſe non conſentiunt. Secunda quando conſentiũt ibi, *Quod ſi.* Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur eſſe frigidæ naturæ: quæritur hic, quantum tempus dandum ſit eis, ad ſciendum experientiam copulæ coniugalis? Papa reſpondet, quòd ab eo tempore, quo celebratur coniugium, & incipiunt ſimul cohabitare, ſimul cohabitent per triennium dando operam carnali copulæ, ſi ante triennium non poſſit probari frigiditas; quo elapſo, ſi ſimul cohabitare noluerint, & mulier per iuſtum iudicium probare potuerit, quòd cum ea dormire non poſſit, accipiat alium, & ſi ille aliam acceperit, ſeparentur. Si verò conſentiant ſimul eſſe, habeat eam vt vxorem. Si autem confiteantur, quòd nunquam ad inuicem ſe cognouerint, cum ſeptima manu propinquorum, vel vicinorũ bonæ famæ, ſi propinqui deficiant, iureiurando dicat vterque, quòd nũquam vna caro effecti ſunt: & tunc mulier poteſt alium accipere. & ſi ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pœnitentia cogantur ad priora cõnubia redire. Nota, quòd triennium dandum eſt ad probandum frigiditatem, & ita non tenet, quod dicitur de anno, vel dimidio *ſuprà eod. cap. 1.* & idem tempus datur in maleficiato.

f ¶ *Celebrati.*] Et à tempore cohabitationis, nec ſufficit cohabitare, niſi dent operam carnali operi. *trigeſima tertia quæſtione prima. requiſiſti.*

¶ Glo. ſeq. recitetur per q. quid de maleficiato.

g ¶ *Frigiditas.*] Quod hic dicitur de frigido, idem intelligo & de maleficiato, vt vſq; ad triennium expectet, maximè quia magis ſperandum eſt, quòd impedimentum remoueri poſſit, quod non proceſſit à naturalibus. Laurentius.

h ¶ *Priùs probari.*] Argumentum, quòd ſi priùs probari poſſit impedimentum, non expectabunt per triennium. *infrà, eod. cap. prox.* ſi verò manifeſte non conſtet: tunc cohabitent ſimul per triennium continuum: in quo debent dare operam carnali operi, *vt hic. & arg. infrà eod. c. vlt. in Authen. de nupt. §. per occaſionem. colla. 4.*

i ¶ *Gregorij.*] 33. q. 1. *quod autem.*

k ¶ *Iuſtum iudicium.*] id eſt, per teſtes, vel aſpectum corporis *arg. de probat. propoſuiſti. & j. eod. c. vlt.*

l ¶ *Separentur.*] Propter naturalem frigiditatem: ſecus ſi propter maleficium. *33. q. 1. ſi per ſortiarias.*

¶ Gloſſa

a De ſpadone, an cõtrahere poſſit, notatur 31. q. 7. hi qui, adde hic Io. And. & alios recentiores, & vide omnino notata per Aldobrandinũ, & alios in §. ſed & illud, Inſtitut. de adopt. adde omnino Syluestrum in ſumma, verbo, matrimonium. 8. q. 16. verſ. 7. quantùm ad caſtrationem

† Cap. 1. eo. ti. in 2. comp. Et de materia vide plene percitatos in præcedentibus c. & omnino per B. Th. li. 4 ſen. d. 34. q. 1. ar. 2.

† Cap. 2. e. tit. in 2. compil. Vide citatos in præcedent. cap.

† debeant.

b Sed Lau. exponit, iudicare, id eſt, temere, Ioan. And.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp. Et præter citatos in præcedentibus cap. vide Hoſt. in ſumma, tit. de frigidis, & maleſ. §. qualiter, & quãdo.

† Gregorij ad Ioannem Rauennatem Epiſcopum, vt refertur Burchardus lib. 9. decr. cap. 40. Iuo part. 8. c. 178. & Panor. l. 6 tit. de impotentia coeundi. cap. 4. ſiue c. 115.

c De hoc artic præter Doctores hic, vide Specul. tit. de teſte. §. nunc tractandum.

ſi ambo [a] conſentiant ſimul eſſe, vir eam, etſi non vt vxorem, ſaltem habeat vt ſororem.

¶ Si autem, quòd nunquam ſe inuicem cognouerint, ambo fatentur, cum ſeptima [b] manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ (ſi propinqui defuerint) tactis ſacroſanctis Euangelijs vterque [c] iureiurando dicat, quòd nunquam per carnis copulam vna caro effecti fuiſſent: & tunc videtur, quòd mulier valeat ad ſecundas nuptias conuolare. Verùm ſi ille aliam duxerit, tunc hi [d], qui iurauerant, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire [e].

¶ Innocentius iij. Altiſſiodoreñ. Epiſcopo.

¶ *Propter arctationem mulieris, ſi apparet, quòd præter diuinum miraculum abſque periculo corporali habilis reddi non poteſt, ſeparatur matrimonium: redintegratur tamē, ſi poſtea appareat Eccleſiam fuiſſe deceptam.*

CAP. VI.

FRaternitatis † tuæ litteras recepimus cōtinētes, quòd O. mulier cuidam viro matrimonialiter nupſit: cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipſo cognoſci. Licet autem per Archipresbyterum tuum ſuper hoc fuiſſes edoctus, tu tamen volens habere certitudinē pleniorem, quaſdam matronas [f] ſuæ parochiæ prouidas, & honeſtas ad tuam præſentiam euocaſti, diſtrictè [g] illis iniungens ſub periculo animarum, vt mulierem ipſam prudenter inſpicerent, & perquirerent diligenter, vtrùm idonea eſſet ad viriles amplexus: quæ tandem in fide ſua tibi aſſeruêre conſtanter, quòd eadem nunquam poterat [h] eſſe mater, aut coniunx, tanquam cui naturale deerat [i] inſtrumentum: vnde inter ipſam, & virum diuortium celebraſti, mulierem inducens, vt ad religionem aliquam ſe transferret, perpetuam continentiam ſeruatura: & viro licentiam tribuiſti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiêbat. Contigit autem poſtea, quòd mulier inuenit [k], qui ſeras huiuſmodi reſerauit: & abiiciens continentiam, quam promiſit, G. latori præſentium ſupernupſit. Quamuis igitur ſemiplenè nobis expreſſeris, quomodo dicta mulier ſe promiſerit continentiam ſeruaturam,

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem, an vir frigidus, &c.*

a ¶ *Quòd ſi ambo.*] vel ſolummodo mulier: ille enim, qui ſcienter contraxit, non videtur, quòd poſſit contradicere. argu. ſuprà, *de eis qui dux. in matrimon. cap. 1. ff. de lege comm. l. 2.* Vel dicas & verius, quod neceſſe eſt, vt ambo conſentiant, ſufficit, quòd ita ſcriptum eſt: & ſi perquàm durum eſt. *ff. qui, & à quibus manu. lib. ſ. proſpexit,* & extra quæſtione tertia ſcriptum eſt: quia cum nullum ſit matrimonium, non tenetur alter alteri.

b ¶ *Septima manu.*] Sic infrà, *eodem cap. vlt. & 33. quæſt. 1. requiſiſti.*

c ¶ *Vterque iureiurando.*] Vterque, vir, & mulier iurare debēt, quòd fide bona dederunt operam copulæ carnali per triennium, nec vna caro effici potuerunt: propinqui iurabunt, quòd credunt eos verum iuraſſe, *argument. infrà, de purgat. can. c. quotiens.*

d ¶ *Hi, qui.*] Scilicet vir, & vxor: & non alij compurgatores, ſi bona fide iurauerunt.

e ¶ *Redire.*] Cùm propter frigiditatem ſeparantur: ſecus ſi propter maleficium. *33. quæſtione prima, ſi per ſortiarias.*

FRaternitatis tuæ litteras recepimus.] Primo ponitur quæſtio, Secundo diſtinguens ſolutio ibi, *Quamuis.* Tertiò inferi ad alias duas quæſtiones ibi, *Per hæc.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro, & cum eo per plures annos permanſit, nec potuit ab eo carnaliter cognoſci: Archipresbyter Altiſſiodoreñ. illud negotium ſignificauit Epiſcopo ſuo: Epiſcopus volens ſuper hoc veritatem inquirere, quaſdam matronas ad præſentiam ſuam vocauit, diſtrictè illis iniungens ſub periculo animarum, vt illam viſitarent, vtrùm eſſet idonea ad officium coniugale: quæ tandem ea inſpecta dixerunt, quod nunquam poterat eſſe mater: & ideo inter eos diuortium promulgauit, mulierem inducens, vt religionem intraret, perpetuam continentiam ſeruatura. Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit. Poſtmodum illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita, abiecta continentia quam promiſit, & cuidam G. nomine nupſit: negotium illud Altiſſiodoreñ Epiſcopus ſignificauit domino Papæ, quærens, quid ſuper hoc eſſet agendum? Reſcribit Papa eidem, dicens, quòd ſemiplene ei expreſſit, quomodo mulier promiſerit ſe continentiam ſeruaturam, vtrum ſimplici verbo, an per votum ſolenne, & vtrum tranſierit ad religionem, ſicut promiſit: nec dixit etiam, qualiter cognita fuerit, vtrùm artificio medici, aut concubitu viri, aut alio modo. Vnde Papa conſiderans, quòd impedimentum illius non erat perpetuum, quod remotum fuit ſine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij ſententiam latam fuiſſe per errorem, licet probabilem. quia ex poſtfacto apparet, quòd mulier illa cognoſcibilis erat viro, ex quo eius ſimili commiſcetur: & ideò pronunciauit inter ipſam, & ipſum matrimonium extitiſſe. Vnde inter ipſam, & G. præfatum pronunciauit matrimonium non fuiſſe; & eos præcepit ab inuicem ſeparari. Si verò mulier illa tranſiuit ad religionem, primus vir, qui non cognouit eandem, remaneat cum illa, cum qua Eccleſiæ auctoritate contraxit. Si verò non tranſiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cum qua primo contraxit: niſi ipſa votum ſolenne fecerit: quia ſecundùm hoc intelligitur fornicata fuiſſe cum prædicto G. vel etiam ſi non fecit votum ſolenne, fornicario modo alij ſe immiſcuit: & ſic prætextu fornicationis primus vir eam repellat: Si verò ſimplici voto promiſit ſeruare continentiam, & poſtea in facie Eccleſiæ prædicto G. nupſit, quandiu articulus ille dubitabilis erat, præſumi non debet, quod fuerit fornicata, ſed amodo non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta ſunt ſuprà in verſiculo illo: Abſque periculo corporali. Alia quæſtio ſoluitur, quæ talis eſt: Aliqua eſt ita arcta, quòd non poteſt commiſceri carnaliter, niſi per inciſionem, vel alio modo violentia inferatur, vt mortis periculum timeatur. Quæritur de tali, vtrùm ſit apta ad matrimonium contrahendum? Et dicendum eſt, quòd non. Similiter ex his quæ dicta ſunt ſuprà, ſoluitur alia quæſtio, quæ talis eſt: Aliqua nupſit alicui, & ita arcta eſt illi, quòd non poteſt ab eo cognoſci, ſi ab eo per iudicium Eccleſiæ fuerit ſeparata, & nubat alteri, cui arcta non ſit, & per frequentem vſum ſecundi reddatur apta primo: quæritur, vtrùm debeat redire ad primum. Et dicas, quòd non, ſecundùm diſtinctionem ſuperiùs factam, vbi dicit: Abſque corporali periculo: De talibus tamen non eſt facile iudicandum, cùm finale iudicium pendeat ex futuro. Nota, quòd cùm in ſententia contra matrimonium lata errat Eccleſia, quandocunque de errore conſtiterit, retractatur ſententia. Item votum ſolemne ante carnalem copulam ſoluit matrimonium. Item mulier non tenetur ſubire periculum corporis, vt reddatur apta viro. Itēm ex futuro euentu pendet, vtrum matrimonium fuerit quandoque inter aliquos.

¶ *Finis ſequentis gloſſæ recit. per quæſtionem.*

f ¶ *Matronas.*] Talibus credendum eſt, ſi honeſtæ ſint, & peritæ in arte illa. *ff. de ventr. inſpic. l. prima, in principio, & ſuprà, de probat. propoſuiſti, & capite tanſam. & infrà capite proximo;* oculus enim obſtetricum in talibus ſæpe fallitur, vigeſimaſeptima quæſtione prima, nec aliqua, & in hoc caſu non requiritur iuramentum propinquorum, ſicut in frigiditate, *vt ſuprà, capite proximo.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

g ¶ *Diſtrictè.*] Per iuramentum: hoc iuramentum non eſt remittendum iſtis teſtibus, ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent: ſuprà, *de eo qui cognouit con. vxor. ſuæ, ſuper eo. & infrà, capite proximo.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, ſoluit, & remittit.*

h ¶ *Poterat eſſe.*] Sed qualiter hoc potuit probari, cùm ſit negatiua? Sic potuit probari, dicendo, quod hæc mulier caret membro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua [b] probatur, *ſuprà, de electione bonæ, dictum eſt. Bernardus.*

i ¶ *Deerat.*] Nota, quòd non dicitur eſſe, quod inutile eſt, *ſuprà, de tranſlat. inter corporalia, & ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1. §. quibuſdam:* nec dicitur habere actionem, qui habet inutilem, *ff. de dolo, nam is: & ſuprà, de reſtit. ſpol. olim nobis, argum. ſuprà, ac ſolut. cap. penult.*

k ¶ *Inuenit.*] Non dicit: Et per medicum, vel alium.

† *Cap. vnic. de impotentia coeundi in 3. compilat. Vide B. Thom. li. 4. ſen. diſt. 34. q. 1. arg. 2. & citatos in præcedentibus cap. adde omnino Hoſtien. in ſum. tit. de frigid. & malef. §. qualiter, & quando.*

a *Hæ verò matronæ nō debēt de veritate iurare, ſed ſolùm de credulitate, dicētes ſe credere mulierē eſſe aptā, vel nō: ita Hoſt. quē ſequitur hic Iohan. And.*

b *Tractatus extat Franciſci Herculani, quo plene diſſeritur de modis probandæ negatiuæ, cum videto.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. pro opin. dicentium cap. ſi per ſortiarias, non tenere: cui dupliciter reſpondet, ſubdens de maleficiis.*

a ¶ *Diuinum miraculum.*] Argum. quod nullum maleficium eſt perpetuum, cùm poſſit remoueri præter diuinum miraculum, ſaltem per illum, qui ipſum induxit: quia quicquid ligatur, diſſolubile eſt, *in Authentic. de nupt. §. nuptias, collat. 4.* & ſecundùm hoc non tenet illud, *cap. ſi per ſortiarias. 33. quæſt. 1.* vt quidam dicunt. Poteſt dici, quòd aliud eſt, cùm allegatur impotentia ex parte mulieris, vt hic: aliud vbi ex parte viri allegatur maleficium, *vt in cap. ſi per ſortiarias. & ꝗ. cap. proximo:* & hic allegata fuit falſa cauſa, vt poſtea apparuit: vnde poſtea debet reſtitui viro. *argum. ꝗ. de re iudic. lator. & cap. conſanguinei*, ad hanc cauſam refertur hęc ratio: Attendentes, quòd impedimentum, &c. Vel poteſt dici, quòd maleficium eſt perpetuum, ex quo enim mulier cohabitauit viro per triennium, & dederunt operam copulę carnali, nec potuerunt commiſceri, pręſumitur perpetuum impedimentum, & poſſunt ſeparari, & alteri nubere, *vt in cap. ſi per ſortiarias*: quia poteſt aliquis maleficiatus eſſe cum vna, & non cum alia: & hoc intelligo de maleficio, quod præceſſit matrimonium: nam poſt matrimonium contractũ, ſi ſuperueniat impedimentum, non debent ſeparari. *32. quæſt. 7. hi qui ſuni. & quæſt. 5. ſi vxorem:* ſi verò poſt ſeparationem eam cognoſceret, matrimonium debet redintegrari, vt hic patet: quia impedimentum non erat perpetuum.

† *Dictio, ſuam, deeſt in antiquis exemplaribus. De materia huius gloſſ. & an maleficium ſit impedimentum dirimens, impediénſve matrimonium, vide B. Thom. li. 4. ſent. diſt. 34. q. 1. art. 3. & ibidem latè per Sotum, & Doctores, adde Syluestrum in ſumma, verbo, matrimonium, 8. qu. 16. & per alios Summiſtas.*

† *Hæc verba, ſicut aſſerit promiſiſſe, deſunt in omnibus Vaticanis codicibus: habentur tamen in aliis paulò recentioribus, & in antiqua compilat.*

vtrùm videlicet ſimplici verbo, an voto ſolemni: vtrúmve ad religionem tranſierit, vt promiſit, an contra promiſſionem ſuam † in domo remanſerit: & qualiter ſeras illas fecerit reſerari, vtrum videlicet artificio Medici, an concubitu viri, ſeu alio quolibet modo? Nos tamen perſpicaciter attendentes, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum [a] per opus humanum abſque corporali [b] periculo potuit remoueri: ſententiam diuortij per errorem [c], licèt probabilem, nouimus eſſe prolatam: cùm pateat ex poſtfacto, quòd ipſa cognoſcibilis erat illi [d], cuius ſimili [e] commiſcetur: & ideò inter ipſam, & primum virum, dicimus matrimonium extitiſſe: quare inter eam, & præfatum G. matrimonium non eſſe cenſemus, eóſque præcipimus ab inuicem ſeparari. Et ſi prædicta mulier ad religioné tranſiuit [ſicut † aſſerit promiſiſſe] primus vir, qui non cognouit eandem, cum ea remaneat [f], cum qua poſtmodum Eccleſiæ auctoritate contraxit: alioquin [g], ea dimiſſa, debet ad illam redire, cum qua primò contraxit, niſi ſe voto [h] mulier illa conſtrinxerit ad continentiam obſeruandam, vt intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuiſſe: vel niſi ſe fornicario [i] modo alij viro miſcuerit, vt primus vir prætextu fornicationis, eius velit conſortium declinare. Nam ſi tantùm ſimplici verbo promiſit ſe continentiam ſeruaturam, & poſteà in conſpectu Eccleſiæ nupſit memorato G. quandiu articulus iſte dubitabilis erat, præſumi [k] non debet, quòd fornicaretur cum illo, ſed amodo [l] non debet cum illo aliquatenus remanere.

¶ Per hæc † autem quæſtionem illam noueris eſſe ſolutam [m], qua quæritur, vtrùm ea, quæ adeò arcta eſt, vt nulli poſſit carnaliter commiſceri, niſi per inciſionem, aut † alio ſibi modo violentia inferatur, non ſolummodò leuis, ſed fortè tam grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea [n] perhiberi.

¶ Similiter [o] illa, quæ viro, cui nupſerat, adeò arcta eſt, vt nunquam ab eo valeat deflorari: ſi † ab eo ſit per iudicium Eccleſiæ ſeparata, & nubat alteri, cui arcta non ſit, & per frequentem vſum ſecundi reddatur etiam apta primo: vtrùm ad eum redire debeat [p], cum quo priùs fœdus inierat cõiugale. De talibus [q] autem non eſt facile [r] iu-

† *Alij: Per hoc autem, &c.*

† *Alijs hæc aut alio ſimili modo violentia inferatur.*

b *Vide, vt hæc non concedi. quod ſuper gloſ. per ſamen. Ioan. And.*

† *Hæc periodus in omnibus antiquis exemplaribus habet ita: ſi ab eo per iudicium Eccleſiæ ſeparata nubat alteri, cui arcta, &c. ſed reſtricta eſt vulgata, & recepta lectio.*

c *Caue, ne quod illicitum, vel inhoneſtum, ex opinionibus iſtis reſcis admittatur.*

virum priorem.

g ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi non tranſiuit cum effectu.

h ¶ *Se voto.*] Solemni, ſcilicet: & tunc debet compelli votum ſeruare, & per hoc intelligitur fornicata cum ſecundo, cùm ipſa contrahere non potuit poſt votum ſolemne.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit: demum quærit, & ſoluit ſecundùm Ioan. & ſubdit opin. Tanc.*

i ¶ *Fornicario modo.*] Quia ſi legitime contraxiſſet cum altero, illud ei obijci non poſſet, nec prætextu talis fornicationis poſſet repelli à viro. *argum. infrà, de diuort. gaudemus:* immò videtur, quòd nullam fornicationem ei obijcere poſſet: nullam enim iniuriam fecit, nec intendebat facere viro: quia fornicata fuit tanquam ſoluta. *15. quæſt. 1. illud. ff. locati: ſi ignorans quis*: nam adulterium non committitur ſine dolo. *34. quæſt. 2. in lectum. ff. de adulter. l. penult.* Item ſi aliqui ſint ſeparati per ſententiam Eccleſiæ, & poſt alter eorum fornicetur, minorem iniuriam committit, & minùs peccat. *32. qu. 7. quemadmodum.* Præterea per primam fornicationem non fuit apta viro ſuo, ſed fortè nec per multas alias, ergo illam ſolam poteſt opponere, cùm reddita fuerit apta primo viro, quæ poſtea ſecuta eſt: quia tunc primùm læditur ius matrimonij. *argum. ſuprà, de donatio. Apoſtolicæ.* Poteſt dici, quòd ſicut ex futuro euentu apparet retrò fuiſſe matrimonium, vt dicitur in fine, ſic ex futuro euentu apparet retrò fuiſſe factam iniuriam priori viro. *ff. de cap. & poſtlim. reuer. in libello. §. 1. & ff. ad Macedon. l. 1. §. 1.* Sed quid ſi poſt primum coitum cum ſecundo, prior petit eam? Dico, quod eſt ei reddenda: & ſi non inuenerit eam aptam, eſt reſtituenda ſecundo: & ſic etiam poſt ſecundum, vel tertium coitum ſecundi, & ſic in infinitum: vt dixit Ioann. Tanc. dixit, quòd vſque ad tertiam vicem tantùm, & non vltrà debet reſtitui primo: immò remanere debet cum ſecundo: quoniam duæ tantùm ſententiæ poſt primam ſunt ferendæ, quia tertiò appellare non licet, *ſecunda quæſtione ſexta, ſi quis in quacunque, & ſuprà, de appellatione ſua nobis.* Bernard.

b ¶ *Corporali periculo.*] Vbi verò graue periculum timeretur, non eſt matrimonium: ſed vbi leui periculo poteſt remoueri, debet illud pati, *infrà, eodem capite §. per hoc à contrario ſenſu.*

c ¶ *Per errorem.*] Propter quem excuſatur iudex. *ꝗ. de ſentent. excommunicat. ſacro.* & intellige, quod error iſte interuenit in aſpectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerunt: quia manus, & oculus obſtetricum ſæpe fallitur. *ꝗ. de probat. cauſam matrimonij, & 27. quæſt. 1. nec aliqua*: & ſic patet, quòd ſententia per errorem lata, à qua non eſt appellatum, reuocatur, ſi error probabilis poſtea detegatur. *ꝗ. de purgat. vulg. ſignificantibus, & ff. de condit. ſine cauſa. l. 2.* Item habes hic, quod ſententia per errorem lata contra matrimonium, non tranſit in rem iudicatam, quò minùs poſſit reuocari, quandocunque apparuerit Eccleſiam deceptam fuiſſe, vt patet, *& ꝗ. de re iudic. lator. & cap. conſanguinei, & infrà eod. cap. proximo, & ſuprà eod. cap. 1. & cap. proximo.*

d ¶ *Erat illi.*] Scilicet primo viro, à quo fuerat ſeparata.

e ¶ *Simili.*] *Sic 33. quæſt. 1. requiſiſti*, & innuitur hoc, ex eo quod in fin. huius capitis dicitur, quod ſi prior vir non poſſit eam cognoſcere ſine graui periculo, quod non ſit reddenda primo viro, licet ex poſtfacto per conſuetudinem ſecundi viri reddita ſit apta priori: quod bene poteſt concedi, quia non fuit matrimonium inter eos, vt dixerunt, Vinc. Io. & Tanc.

f ¶ *Remaneat.*] Quia ſi ingreſſa fuit, & profeſſa ſtatim ſolutum fuit matrimonium, ſi quod fuit inter eos, *ſuprà, de conuer. coniugat. ex publico*: ſecus ſi ingreſſa fuit cauſa probationis: quia ſi illa tunc ad ſeculum rediret, compelleretur redire ad

k ¶ *Præſumi.*] Simile *33. quæſt. 2. cum per bellicam, & infrà, de diuort. gaudemus.*

l ¶ *Amodo.*] Scilicet veritate reuelata, quòd fuerat vxor primi.

m ¶ *Solutam.*] Argumentum à contrario ſenſu ſumpto ex illo verbo, *ſuprà, eodem capite primo ibi, abſque corporali periculo*, &c. & eſt argumentum validum à contrario ſenſu, *ſuprà de his, quæ fiunt à prælat. cum Apoſtolica, in fine, & ſuprà, de regul. cum virum.*

n ¶ *Idonea perhiberi.*] Et certè non.

o ¶ *Similiter.*] Reſume: Per hæc noueris quæſtionem illam eſſe ſolutam, qua quæritur, verùm illa, quæ viro cui, &c.

p ¶ *Debeat.*] Quaſi dicat, non debet: intellige tamen ſecundùm diſtinctionem præmiſſam, an ſit graue periculum, ſi reddatur apta, vel non. Vinc.

q ¶ *De talibus.*] Simile *ſuprà, de in integrum reſtitut. cùm venissent.*

r ¶ *Non eſt facile.*] Quia neſcitur, an ſit apta viro primo: & hoc aliquo

aliquo iure perpendi non poteſt, ſed potiùs per experientiam facti. ſim. ſ. de donat. *Apoſtolicæ, cum ſuis concord.*

a ¶ *Ex futuro.*] Sic *ff. de reb. dub. quædam, & ff ſi cert. pet. proinde, & ff. qui pot. in pig. hab. l. potior. ff. ad Macedo. l. 1. §. 1.* Nec intellige, quòd matrimonium retrotrahatur, ſed hoc ideo dicit, quia in dubio eſt an ſit matrimonium cum primo: nec intelligas, quod tunc primo incipiat eſſe matrimonium cum primo, cùm incipiat eſſe apta ſibi, ſed tunc primo declaratur fuiſſe matrimonium ſimile. *ff. ſi ſer. vind. ficut. §. ſed ſi quæritur, & ff. de acquiren. rer. do. adeo. §. cùm quis in fin. & 33. quæſt. 1. requiſiſti. ff. qui teſt. facere poſ. l. hæredes palam. §. primo.* Bernard.

b ¶ *Adhuc integra.*] Et intellige, quòd viripotens erat hæc quæ virum pati poterat: licèt eſſet virgo, dicitur viripotens. *ff. de verbor. ſignificat. mulieris, in princip.*

¶ *Gloſſa ſequens ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum.*

a *Verba legis habent ita: mulieris appellatione etiam virgo viripotens cõtinetur.*

dicandum, cùm finale iudicium pendeat ex futuro [a].

¶ Honorius tertius.

¶ *Si vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coëundi, eis hoc iurantibus cum ſeptima manu propinquorum, matrimonium ſeparatur. hoc dicit inhærendo verbis litteræ.*

CAP. VIII.

Litteræ † veſtræ nobis exhibitæ continebant, quòd cum cauſa matrimonij quæ inter M. mulierem, & A. eius virum vertitur, vobis fuiſſet ab I. Papa prædeceſſore noſtro commiſſa, dicta M. propoſuit, quòd cum octo annis elapſis dicto A. fuiſſet matrimonialiter copulata, & diu cohabitaſſet eidem, adhuc integra [b] permanebat: eò quòd prædictus vir eius non habebat potentiam coëundi: quare petebat diuortium celebrari: prædictus verò A. fatebatur, quòd illam nunquam cognouerat: tamen ſe habere potentiam cognoſcendi [c] alias aſſerebat. Vos verò, ne id confiterentur in fraudem [d], à matronis bonæ opinionis, fide dignis [e], ac expertis in opere nuptiali, dictam feciſtis inſpici mulierem: quæ perhibuerunt teſtimonium, ipſam adhuc virginem permanere. Poſtmodum per Presbyterum, de cuius parochia vir extitit, feciſtis inquiri: vtrùm ipſe aliquam cognouiſſet: nec per inquiſitionem ipſam vobis conſtare potuit aliquam eſſe carnaliter cognitam ab eodem: muliere autem requirente diuortium, & dicente, quòd mater eſſe volebat, & filios procreare: proponente verò viro, quòd paratus erat ſtare conſilio Eccleſiæ, iniunxiſtis eiſdem, vt agerent pœnitentiam de commiſſis [f], & † ſic fortè placeret Deo, qui matrimonij fuit inſtitutor [g], & auctor, vt opus matrimonij conſummarent: poſt plures terminos ad veſtram reuerſi præſentiam, cõſona voce dixerunt, quòd non poterant carnaliter commiſceri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, ſi ita eſt, & conſtiterit vobis, præfatum virum, & mulierem, infra prædictos octo annos, per continuum triennium [h] inſimul habitaſſe: ipſis cum ſeptima [i] propinquorum manu firmantibus iuramento, ſe commiſceri carnaliter nequiuiſſe, proferatis diuortij ſententiam inter eos.

Litteræ.] Legitur tribus modis. Primò quòd loquatur in maleficiato: & ſecundùm hunc intellectum ſummatur ſic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoſcere vxorem, cui per triennium cohabitauit, ipſis cum ſeptima propinquorũ manu hoc iurantibus, matrimonium ſeparatur, hoc dicit. Secundo modo legitur ſic, quòd non loquatur in maleficiato, ſed in frigido vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur: ſed tamen in ſe vera eſt, & dicendum, vt habuiſti *in cap. laudabilem, ſuprà eodem.* Tertio modo legitur inhærendo verbis litteræ generaliter, cùm vxor dicit virum non habere potentiam ſecum coeundi: nec exprimit ex qua cauſa: & ſic facit ad tertiam partem rubricæ. Et duo ponuntur hic, primò conſultatio: ſecundò reſponſio ibi *Quocirca.* Abbas Siculus.

† *Si hanc demat. intelligas iuxta communem ſenſum, vt loquatur de eo qui per maleficia factus erat impotens ad cõgrediendum cum vxore, vide omnino Domi. Sotũ lib. 4. ſent. diſt. 34. q. 1. art. 3. & Iacobum Sprengerium in malleo maleficarum. p. 2. q. 1. c. 16. & eod. par. q. 2. c. 1. & 2. vbi planè de his maleficiis, ac remediis aduerſus ea.*

Cᴀsᴠs. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter M. mulierem, & A. virum: cauſa illa fuit commiſſa quibuſdam iudicibus, per ſedem Apoſtolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propoſitum, quòd iam octo annis fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eidem, & adhuc integra permanebat, quia dictus A. non habebat poteſtatem coëundi: quare petebat diuortium celebrari: prædictus vir fatebatur, quòd nunquam eam cognouerat, tamen dicebat ſe habere potentiam coëundi, & alias cognoſcendi: iudices timentes, ne iſtud confiterentur in fraudem, fecerunt illam inſpici per matronas fide dignas, & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt teſtimonium, illam adhuc virginem permanere, & poſtmodum fecerunt inquirere per parochiam ipſius viri, ſi aliquam cognouiſſet, nec ipſi inuenerunt, quòd aliquam cognouiſſet: mulier inſtanter diuortium poſtulabat: vir verò dicebat, quòd paratus erat ſtare conſilio Eccleſiæ: iudices præceperunt eiſdem, vt pœnitentiam agerent de commiſſis, & ſic fortè Deo volente matrimonium conſummarent. Tandem reuerſi ad iudices, dicebãt ſe non poſſe carnaliter commiſceri: vnde totum negotium domino Papæ per ſuas litteras intimauerunt, petentes, quid ſit ſuper hoc agendum? Mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, & eis conſtiterit, quòd infra octo annos per continuum triennium inſimul habitaſſent: ſi iurauerint cum ſeptima manu propinquorum, quòd non potuerint carnaliter commiſceri, ſententiam diuortij proferant inter eos. Nota, quòd qui ſeparantur propter frigiditatem ſiue propter maleficium, ſimul debent commorari per triennium continuum, ſecuto poſtea iuramento tam principalium perſonarum, quàm ſeptima manu propinquorum.

c ¶ *Cognoſcendi alias.*] Et ita allegabat iſte maleficium quantùm ad iſtam, & non quantùm ad alias, & non frigiditatem: quia ſi quis eſt frigidus, quoad vnam, quoad omnes eſt frigidus, cùm impedimentum à natura procedat, argum. *ſuprà eod. ex litteris.* ſecus in maleficiato, vt dictum eſt *ſuprà, cap. prox.* vnde poſtquam conſtiterit de maleficiato, poſt triennium [b] debent ſeparari, & ad alia vota tranſire. *33. quæſt. 1. ſi per ſortiarias*: ſecus in frigido, *vt ſuprà eod. cap. 1. & cap. laudabilem, & 33. quæſt. 1. de his requiſiſti.*

b *Vide Sotum initio huius cap. citatum.*

d ¶ *In fraudem.*] Confeſſioni cõiugum contra matrimonium non eſt credendum: propter colluſioné, quam multi facerent, *ſuprà, de eo qui cogno. conſanguin. vxor. cap. ſuper eo.*

† *In vno Vaticano ita: & ſi fortè placerent Deo, qui matrimonij fuit inſtitutor, & auctor, opus matrimonij conſummarẽt, &c. in aliis, vt in text. excepto quòd: in nonnullis pro voce, auctor, eſt actor.*

e ¶ *Fide dignis.*] Suprà eodem, *cap. prox. vbi de hoc.*

f ¶ *De commiſſis.*] Quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato: & ſic cauſa ceſſante fortè ceſſabit effectus. *j. de pœnit. & remiſſ. cum infirmitas.*

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, per quæ verba fuerit matrimonium inſtitutum, & ponit duas opiniones.*

g ¶ *Inſtitutor.*] Simile *32. diſt. deinde opponitur. & argum. ī. tit. prox. de infidelibus, & 32. quæſt. 2. cap. ſicut §. his ita.* Et quidam dicunt, quòd his verbis [c] fuit inſtitutum matrimonium: *Hoc nunc os ex oſſibus meis*, &c. ſed illa verba prolata ſunt ab Adam, vt ſuprà de bigam. debitum: vnde videtur verius, quod per illa verba: *Creſcite & multiplicamini*, ab ipſo Domino prolata.

c *Quando, & quibus verbis fuit matrimoniũ inſtitutum, vide Magiſtr. ſent. li. 4. diſtin. 26. §. coniugij autem, & §. ſequ. & ibi Sotum q. 1. articul. 1. vbi latiſſimè: adde omnino Conci. Trident, ſeſſ. 24. titu. de ſacramento matrimonij in principio,*

h ¶ *Continuum triennium.*] Qui enim ſeparantur propter frigiditatem naturalem, per triennium continuum debent cohabitare ſimul, & dare operam carnali operi. *ſ. eod. laudabilem, & in Authentica de nuptiis. §. per occaſionem, collat. 4.* idem tempus dico dandum maleficiato, & multò fortiùs, cùm ſit accidentale illud impedimentum.

i ¶ *Septima manu.*] Sed quare requiruntur iuramenta propinquorum, cùm ſufficere debeat iuramentum viri, & mulieris, cum iuramento illarum, quæ illam virginem aſſeuerant, *vt ſuprà, de probat. propoſuiſti, & cap. cauſam matrimonij*, vel etiam iuramenta propinquorum ſufficiunt, cùm vterque id confitetur. *33. quæſt. 1. requiſiuiſti*: ſed hic vterque id confitebatur: ſed hoc ideo, quia ſæpe fallitur & manus, & oculus obſtetricum. *27. quæſt. 1. nec aliqua*: ideo iuramenta propinquorum requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi poteſt in talibus, eſt adhibenda, propter periculum animæ: & ideò circa maiora cautiùs eſt agendum. *argum. 7. quæſt. 2. cap. vltim. & 42. diſtinct. quieſcamus, & ff. ad Carbon. lib. 1. §. 2. & 61. diſtinct. miramur*: tamen ſi alterum omitteretur, nihilominus valeret ſententia, *vt cap. requiſiuiſti, & cap. propoſuiſti, & cap. cauſam matrimonij.*

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum Eccleſiæ.

¶ *Quia interdictum Eccleſiæ ſuper matrimonio contrahendo quandoque impedit ipſum matrimonium, quandoque impedit, & dirimit: ideo poſt multa impedimenta ſuprà contracta, auctor ſubijcit hanc rubricam. Et vide ad materiam huius rubricæ quod not. gloſſ. ſ. de ſponſ. duorum, in c. tuæ. Abbas.*

De hac materia habetur 33. q. 4. non oportet. 1. & ſ. in rubr. de ſponſ. ver. an teneat matrimonium contra.

† *Vide conci. Trid. ſeſſ. 24. tit. de reform. matr. c. 1.*

TITVLVS XVI.

De matrimonio contracto contra interdictum † Eccleſiæ.

¶ Alexand. iij. Paduañ. Epiſcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictũ Eccleſiæ, vel Iudicis factum, ſeu contractum propter hoc ſolum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur, donec cognoſcatur de cauſa interdicti. hoc docet in effectu totus iſte titulus.*

CAP. I.

Litteræ †, quas tua nobis fraternitas deſtinauit, expreſſè declarant, quòd cùm quidam ſororem ſuam iam nubilem, cuidam ſe daturum in vxorem [a] ea præſente, & conſentiente [b], præſtito iuramento firmaſſet: & illa non poſt multos dies, dona [c], & munera viri ſecundùm morem terræ ſponte ſuſcipiens, ipſum tanquam proprium virum [d] ſæpe amplexata fuiſſet: tandem mortuo fratre, à proprio viri [e] ſui fratre, ſe deſponſari permiſit [f], & quòd ab † illo cognita fuiſſet, mendaciter aſſeuerat. Cúmque ei prohibuiſſes [g] publicè, ne cui illorum, vel alicui † ſe copularet: ipſa ſpretis monitis tuis, alij [h] nubere non expauit. Demum cùm mulieri præcepiſſes, vt ad domum matris rediret, ipſa noſtram audientiam appellauit. & infra.

¶ Mandamus, quatenus ſi eſt ita, præfatam mulierem (ne mandatum [i] tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & impoſita ſibi de tanto exceſſu [k] pœnitentia condigna, poſtquam in domo materna per menſem ſteterit, ad tertium reuerti permittas.

¶ Idem Vigorieñ. † & Baroneñ. Epiſcopis.

¶ *Sponſalia de futuro cum vna etiam contra interdictum Eccleſiæ contracta, non habent dirimere matrimonium poſtea contractum cum alia.*

CAP. II.

Ex † litteris Cantuarieñ. Archiepiſcopi ad nos peruenit, quòd cum G. de ſancto Leodegario M. filiam ſuam abſentem [l], cuidam R. nomine deſponſaſſet. & infrà.

¶ Poſtea orta ſuſpicione, quòd præfatus R. ad alia deſideraret vota tranſire, ad examen fuit dicti Archiepiſcopi cauſa perlata: qui ſub anathematis interminatione [m] prohibuit [n], ne antequã de præſcripto negotio plenè cõſtaret, vir ad ſecunda vota tranſiret: ſed ipſe præſcripta prohibitione contempta filiam V. in facie Eccleſiæ ſibi ſolemniter copulauit vxorem. & infrà.

¶ Cùm Archiepiſcopus vellet de matrimonio primo cognoſcere, dicta M. appellationis vocem emiſit: cuius appellationi Archiepiſcopus deferens, eidem

Litteræ.] Sunt duæ partes. In prima tactinar ratio. In ſecunda reſponſio ibi, *Mandamus.* Abbas.

Casvs. Quidam iuuenis iurauit ſororem ſuam iam nubilem ſe daturum cuidam in vxorem ea præſente, & conſentiente. Poſtmodum munera, & dona ſecundùm morem terræ recipit ab illo, tanquam proprium ſponſum ſæpius eum amplexando: tandem mortuo fratre ſuo, à fratre ſponſi ſe deſponſari permiſit, dicens, quòd ab eo cognita fuerat: Epiſcopus loci præcepit eidem, ne alicui illorum nuberet, aut etiã alij: ipſa, ſpreto mandato Epiſcopi, cum alio cõtraxit, propter quod Epiſcopus ei præcepit vt ad domum matris rediret: ipſa verò ad ſedem Apoſtolicam appellauit: Epiſcopus factum ſignificauit domino Papæ: Mandat Papa, quòd ſi eſt ita, mulierem præfatam ad domũ matris redire compellat, impoſita ſibi pœnitentia condigna de tanto exceſſu, ne mandatum iudicis contemptibile videatur, & poſt menſem ad tertium virum reuertatur. Nota, quòd mandatum iudicis contemni non debet, aliàs punitur contemptor.

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.*

Vide, quod per hunc textum notat Gonærr. lib. 4. decret. p. 1. c. 4. §. 1. adde omnino Palaciũ Aubiñ in Rubric. de don. inter vir. & vxor. §. 3. incip. contractu ſponſali. & ſeq. & eundem ſuper l. Taurina. 52. & ibi Anton. Gomeziũ, vbi late de donatio inter ſponſos.

† *ab eo.*

† alij, *in recentioribus: ſed in antiquis,* alicui, *legitur.*

a ¶ *Daturum in vxorem.*] Futuram ſcilicet, cùm ſponſalia tantùm contraherentur.

b ¶ *Præſente, & conſentiente.*] Expreſſè, & hoc agebatur, quòd mediante fratre tanquam per procuratorem ſponſalia contraherentur, quod fieri poteſt. *ff. de ſponſ. l. vlt.* aliàs ſi per fratrem tantum contraheretur, non valerent, niſi ipſa poſtea conſentiret [a]: ſed frater tantùm ad hoc obligatur, vt ſororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. *ff. de verb. oblig. in illa ſtipulatione, & l. quotiens quis alium.*

c ¶ *Dona & munera.*] Differentia eſt inter donum, & munus [b]. *ff. de verb. ſignific. Inter donum.*

d ¶ *Tanquam proprium virum.*] Spe futuri matrimonij, non rei præſentis: & ita non eſt matrimonium, & hoc patet per fin. & hoc ipſo: etiamſi ea abſente contracta fuiſſent ſponſalia, conſentire videtur ipſo facto.

e ¶ *Viri*] Id eſt, ſponſi, ſic 27. q. 2. *genuit.*

f ¶ *Permiſit.*] Et malè, quod facere non debuit. *ſ. de ſponſal. ad audientiam, & cap. ſponſam.*

g ¶ *Prohibuiſſes.*] Et bene, *ſuprà de ſponſalib. duorum, & cap. ſequenti.*

h ¶ *Alij.*] Scilicet, tertio.

i ¶ *Mandatum.*] Nota, quòd remittitur cauſa ad eum, à quo appellatum eſt: vel quia non tenuit appellatio, vel quia ipſa nõ fuit proſecuta ſuam appellationem, & Epiſcopus factum ſignificauit Papæ: vnde mandat ei, vt ſi eſt ita, ipſam compellat redire ad domum matris: quia ipſa contempſit mandatum Eccleſiæ, à tertio viro propterea non ſeparabitur. Et eſt hic argum. quòd mandatum iudicis non eſt contemnendum. 34. *diſtinct. cap. 1. artic. 8. quæſt. 1. ſciendum. 11. quæſt. 3. ſi autem vobis, & cap. quando ergo, & ſine quid in lo. publ. leg. vltim.* & puniri debent contemptores, vt hic patet, & *ĩ. eo. cap. prox. & l. prædicta, & argum. ff. ſi quis ius di. non obt. l. vnica:* aliàs deluſorium videretur edictum iudicis. *ff. de re iudic. leg. contumacia. §. contumax.*

a Quod dic, vt infrà de ſponſ. impub. c. vno. in fin. lib. 6. Ioan. And.

b Secundùm alia munus ex cauſa: donum ex cauſa, & ſine cauſa. Ioan. And.

k ¶ *Exceſſu.*] Scilicet, de fide violata prioris ſponſi: & quia deſponſare ſe permiſit à fratre ſponſi, & quia mãdatum Eccleſiæ contempſit: & ſic patet, quòd iudex poteſt punire contumacem, vt dictum eſt.

† *Vigorien. & Banton.* † *Vigorniẽ. B. Sed ferè in omnibus manuſcriptis ita: V. g. & Baron. Epiſcopis.*

Ex litteris.] Summatum eſt ſ. cap. proximo. In prima narrat factum. In ſecunda illud diffiniendũ committit ibi, *Mandamus.* Abbas.

Casvs. Quidam filiam ſuam M. nomine abſentem, deſponſauit cuidã R. nomine. Poſtmodùm orta ſuſpicione, quòd idem R. vellet aliã ducere in vxorem, delata fuit quæſtio ſuper hoc ad Archiepiſcopum Cantuarieñ. qui ſub interminatione anathematis prohibuit, ne antequã de cauſa ipſa conſtaret, vir acciperet aliam in vxorem. Sed ipſe nõ obſtante prohibitione, quãdam aliam ſibi ſolenniter copulauit. Sed cùm Archiepiſcopus vellet cognoſcere de primo matrimonio, mulier ad ſedem Apoſtolicam appellauit: Archiepiſcopus eius appellationi deferẽs, præcepit eidem mulieri ſub pœna excommunicationis, ne alicui nuberet, donec cauſa finem debitum ſortiretur, ipſa tamen de appellatione cõfiſa alium in virum accepit: Archiepiſcopus negotium illud ſignificauit domino Papæ: Vnde mandat eidem, quatenus ſi nihil conſtiterit, quod impediat præter conſenſum de futuro, qui inter præfatum R. & M. dicitur interueniſſe, ſecundum matrimonium legitimum iudicet, non obſtante appellatione: & quamuis contra mandatum Eccleſiæ contrahere non debuiſſet, non tamen matrimonium debet propter hoc diſſolui: pœnitentiam tamen imponat illis, pro eo, quòd contra prohibitionem Eccleſiæ contraxerunt. Nota, quòd matrimonium ſuperueniens ſponſalibus diſſoluit ſponſalia. Item qui contraxit contra prohibitionem Eccleſiæ, puniri debet.

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. compilat. & poſt Conci. Lateran. ſub Alexan. iij. part. 6. cap. 28. Et quatenus ad principalem deciſionẽ attinet videlicet, quòd per ſubſequens matrimonium dirimuntur ſponſalia. vide B. Thom. lib. 4. ſen. diſtin. 27. q. 2. art. 3 & Sotum ibi. art. 5. adde cita. ſ. de ſponſal. de illis & c. ſi inter. & c. ſeq.*

l ¶ *Abſentem.*] Quæ poſtea conſenſit, aliàs non tenuiſſent ſponſalia [c], & ita inter abſentes contrahuntur ſponſalia, & matrimonium. *ff. de ſponſal. l. vltim. & 32. quæſtio. 2. honorantur.*

m ¶ *Interminatione.*] Comminatio tantùm fuit, non ſententia. *argum. contra. ĩ. de eo qui fur. ordin. re. cap. 1. & ſuprà de locato. cap. 1.*

n ¶ *Prohibuit.*] Quod facere debuit. *ſuprà cap. prox. & infrà, cap. prox.*

c Concor. text. in l. ſufficit. ff. de ſponſal. l. in poteſtate, cũ l. ſeq. eod. titul. Iohann. And.

a ¶ *Diſtrictius.*

ſub excommunicationis inter-minatione diſtrictius [a] interdixit, ne cui nuberet, donec [b] cauſa ipſa finem debitum ſortiretur: ipſa tamen de remedio appellationis confiſa, cuidam alij V. nomine nupſit. *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus, ſi nihil conſtiterit, quod impediat præter conſenſum de futuro, qui inter præfatos † R. & M. aſſeritur præceſſiſſe, ſecunda matrimonia inuiolabiliter obſeruanda, ſublato appellationis obſtaculo iudicetis. Licèt enim contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota tranſire non debuerit, non eſt tamen conueniens, vt ob [c] id ſolum, ſacramentum coniugij diſſoluatur: alia † tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt.

¶ Idem Paduano Epiſcopo.

¶ Si hi, qui dicebantur conſanguinei, contraxerunt contra præceptũ Iudicis, debent ſeparari, donec de cauſa cognoſcatur.

CAP. III.

De † muliere. *& infrà.*

¶ Illos autem, qui pro conſanguinitate prohibentur coniungi, & poſt contra interdictũ [d] Eccleſiæ ſe receperint, excommunicationi debes ſubijcere, donec [e] tandiu ſeparentur, quouſque [f] legitimè cognoſcatur, vtrùm eorum matrimonium poſſit, & debeat iure ſtare.

a ¶ *Diſtrictiùs interdixit.*] Nota, quòd licèt iudex deferat appellationi: nihilominus mihi poteſt interdicere, ne faciam id, propter quod appellaui, vel quod ex eo ſequitur: nec mirũ, cùm ſit ordinarius [a] poteſt etiam ſtatuere terminum appellanti. ꝫ *de appell. ſæpe contingit*, de cauſa tamen inuito appellante, poſtquam detulit appellationi, cognoſcere non poſſet: quia iam remiſit eam ad ſuperiorem. *2. q. 1. nemen. & ꝫ. de offic. deleg. licet.*

a *Quaſi delegatus hoc non poſſet: ſed Inn. dixit hoc ſpeciale propter animarum periculũ, & in fauorem matrimonij: de hoc dixi ꝫ. de appell. cùm teneamur. Ioann. Andr.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, allegat quatuor iura pro, & vnum contra, & ſoluit.*

b ¶ *Donec cauſa ipſa.*] Hic fertur ſententia ipſa ſub conditione. *63. diſt. Salonitanæ. 5. qu. 5 quidam. 17. q. 4. ſi quis ſuadente, & ꝫ. de appellat. præterea ; argu. contra 2. qu. 6. biduum.* Sententia excõmunicationis bene poteſt ferri ſub conditione, *vt in cap. præterea:* aliæ verò ſententiæ non debent ferri ſub conditione: late tamẽ tenent, vt prædicto *cap. biduum.*

† *præfatum.*

b *Adde in hoc, quod not. per Doct. in l. 2. §. biduum. ff. de verb. obl.*

c ¶ *Ob id.*] Sic patet, quod interdictum Eccleſiæ nõ diſſoluit matrimonium, vt ꝫ. *c. prox.* quia nõ eſt perpetuum impedimentum, vt dixit ꝫ. *de ſponſ. du. tua.* ſed pœnitẽtia debet ei imponi, quia mandatum Eccleſiæ contempſit. ꝫ. *c. prox.* Bern.

† *aliqua, in recẽtioribus, nam in omnibus veteribus, alia, legitur.*

c *Sed multũ refert videre, quale ſit id interdictum.*

De *muliere.*] Casvs. Quidam volunt contrahere matrimonium: dicitur, quòd ſunt conſanguinei: Eccleſia præcipit illis, ne contrahant, donec de conſanguinitate conſtiterit: ipſi prohibitione contempta, contrahunt. Quæritur, quid iuris? Reſpondet Papa, quod debent ab inuicẽ ſeparari, quouſque cognoſcatur, an de iure poſſint ſimul remanere. Nota, quòd ſi ſuſpecti de conſanguinitate contrahunt contra prohibitionem Eccleſiæ, ſeparandi ſunt vſque ad finem cauſæ: aliàs non eſſent ſeparandi, quouſque de cauſa plenè conſtaret.

† *Cap. 5. tit. de ſponſalib. §. illos in 1. compilat. & poſt Conci. Latera. ſub Alexan. iij. part. 6. cap. 19. §. illos. pars cap. de muliere, ꝫ. de ſponſalib.*

d ¶ *Contra interdictum.*] Quod facere non debuit, vt ꝫ. *c. prox. & de ſponſ. duorum, tua. vbi de hoc 33. q. 4. non oportet.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſtionem.*

e ¶ *Donec ſeparentur.*] Hæc ſententia eſt ad tempus: vnde ex tempore tollitur ſine aliqua abſolutione, vt hic videtur. *arg. ſup. de ſponſ. non eſt nobis, & 81. diſt. ſi qui ſunt:* ſed tutius [d] eſt, quòd etiam poſt ſeparationem abſoluantur, ſaltem ad cautelam, licet videantur excommunicati tantum, dum ſimul manent.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

f ¶ *Quouſque.*] Argum. contra *ſuprà, de ſponſ. duorum, tua. in fin.* ſed ibi ſoluitur, qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo dicuntur, intelliguntur circa huiuſmodi ſeparationem.

d *Immò neceſſarium, vt à ſententia excommunicationis abſoluantur, quicquid hìc dicat glo. & eius, c. cùm deſideres, & c. à nobis 2. ꝫ. de ſenten. excom.*

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ Suprà viſum eſt de multis impedimentis matrimonij: ſed quia ſæpe filij naſcuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta Eccleſiæ, & dubitari poteſt, an, & quando ipſi filij ſint legitimi: ideo ſubijcitur iſta rubrica.

De hac materia habetur 26. diſt. deinde 34. diſt. viduam. 7. qu. 2. nuper. 32. q. 4. dicat. 35. q. 7. cap. fin. Abbas Siculus.

Conqueſtus.] Primò ponitur impetrantis querela. Secundò cauſæ commiſſio ibi, *Ideóque.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam H. nomine quandam in vxorem accepit: R. patruus ipſius mulieris volebat eam priuare hæreditate paterna, pro eo quòd ipſa nata fuit antequam pater ſuus matrem ſuam acciperet in vxorem, dicens eam illegitimam fuiſſe: vnde prædictus M. conqueſtus fuit domino Papæ, & ipſe mandat, quatenus ſi eſt ita, eam iudicet legitimam, prædicto R. prohibendo ne hac occaſione ſuper paterna hæreditate eam debeat moleſtare: quod ſi contra fecerit, excommunicetur. Nota, quòd matrimonium ſequens legitimat filios natos ante matrimonium. Item legitimationis cauſa pertinet ad Eccleſiam: quia eſt acceſſoria matrimonio.

TITVLVS XVII.

Qui filij ſint legitimi.

¶ Alexander tertius.

¶ Naturalis ex ſoluto genitus, & ſoluta, legitimatur per ſubſequens parentum coniugium, etiam quoad hæreditatem.

CAP. I.

Conqueſtus † eſt nobis H. quod cũ quandam mulierem in vxorẽ acceperit R. patruus mulieris ipſam exhæredare conatur, eò quòd ante deſponſationem matris ſuæ nata fuerit, licet poſtea pater mulieris præfatæ, matrem ipſius acceperit [g] in vxorem. Ideóque mãdamus, quatenus, ſi eſt ita, eam legitimam [h] iudicetis, prędicto R. inhibentes, ne dictæ mulieri, hac occaſione [i], ſuper hæreditate paterna moleſtiam inferat, vel grauamẽ. Si autem contra hoc venire prężumpſerit, eum † ſeueritate Eccleſiaſtica percellatis.

¶ Idem.

¶ Separato matrimonio in facie Eccleſiæ contracto, filij geniti, vel concepti ante ſententiam, ſint legitimi.

CAP. II.

Cvm † inter I. veterem, & T. mulierem diuortij ſententia canonicè ſit prolata, filij eorum non debent exinde ſuſtinere iacturã: cùm parentes eorũ publicè [k], & ſine cõtradictione [l]

g ¶ *Acceperat, in vxorem.*] Et ſic legitimata ſunt per ſubſequens matrimonium, *ſuprà eod. tanta.*

h ¶ *Legitimam.*] *Inſtit. de nup. §. vlt. in Auth. quibus mod. nat. effic. leg. §. ſancimus, coll. 6. & ꝫ. eod. tanta, & 30. qu. 5. nullum.*

c *Naturalis, qui non eſt in patria poteſtate, redigitur in illam per matrimonium ſubſecutum Ioan. Andr.*

i ¶ *Hac occaſione.*] Quia ex quo pronunciata fuerit legitima, ceſſabit occaſio iſta: vnde ſi propter hoc vellet eam moleſtare, poteſt, & debet ab Eccleſia excommunicari: cùm cauſa matrimonij ad Eccleſiam ſpectet, & per conſequens legitimatio, quæ eſt acceſſoria *argum. contra. ꝫ. eod. cauſam quæ.* Non eſt contra: ibi principaliter cõmittitur cauſa ſuper quæſtione ſpoliationis, quæ ad Papã non pertinet, inter eos qui non ſunt ſuæ iuriſdictionis, ſed ad iudicem ſecularem, vt ibi patet, *& 8. diſt. quo iure:* hic verò principaliter cõmittebatur cauſa filiationis, quæ ad Eccleſiam pertinet: & ea determinata, determinatur per conſequens cauſa inquietationis, quæ fiebat huic mulieri, eò quòd illegitima dicebatur: & ita ceſſante illa cauſa patet, quòd iniuſta eſſet vlterius inquietatio ex illa cauſa: vnde Papa ratione ſaltem peccati poteſt ſe intromittere. ꝫ. *de iudic. nouit. & argum. 2. qu. 1. ſi peccauerit:* vel Papa habebat hic vtramque iuriſdictionem. *argum. ꝫ. de appell. ſi duobus,* & ita nulla eſt oppoſitio.

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat. & poſt Conci. Latera. ſub Alexan. iij. part. 33. cap. 5. Et de materia vide Antonium Gabriel. lib. 6. cõmu. concl. titu. de legitimatione, concl. 1. & Couarru. li. 4. decretal. part. 2. ca. 8. § 2.*

† *In vulgatis recentioribus ita: cõtra eum ſeueritate Eccleſiaſtica procedatis, ſed in omnibus antiquis, vt eſt impreſſum.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 1. cõpilat. & poſt Conci. Latera. ſub Alexan. iij. part. 33. cap. 5.*

Cvm *inter.*] Primò ponit cauſam diffinitionis. Secundò diffinit ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs. Ioan. contraxit matrimonium cum Teberga in facie Eccleſiæ, de qua filios ſuſcepit: tandem cùm grauida eſſet, accuſatum fuit matrimonium de conſanguinitate: fuit lata ſententia diuortij inter eos: dubitatur, an filij nati ante ſententiam, & qui conceptus ante fuerit, eſſent legitimi? Reſpõdet Papa ſuper hoc conſultus, quod filij non debent inde ſuſtinere iacturam, cùm parentes in facie Eccleſiæ publicè contraxiſſent: & ideò ſtatuit Papa, vt filij eorum, quos habuerunt ante ſententiam, & qui cõceptus fuerat ante ipſam ſententiam, legitimi habeantur, & in bonis paternis hæreditario iure ſuccedant, & de parentũ facultatibus nutriantur. Nota, quòd qui in facie Eccleſiæ publicè contrahunt, quamuis impedimentum ſubſit tamen filij de tali matrimonio nati, ſecundùm antiqua iura legitimi erunt, etiamſi. poſtea ſeparentur; hodie ſtatur ſuper hoc illi conſtitutioni, ſcilicet, *de clandeſtina deſponſatione, cum inhibitio.*

k ¶ *Publicè.*] Scilicet, denunciatione præmiſſa in Eccleſia publicè: aliàs hodie dicitur clandeſtinum. ꝫ. *de clandeſtina deſponſatio. cum inhibitio.*

l ¶ *Sine contradictione.*] Si quis contrahat non præmiſſa denũciatione, vel ea præmiſſa contingat matrimonium ex iuſta cauſa interdici, & non obſtante contradictione contrahat: ſi poſtea impedimentum probetur, filij medio tempore nati, illegitimi

erunt.

erunt; & ideo publicè dicit hic, & ſine contradictione, & hoc totum habes in illa conſtitutione, cùm inhibitio.

a Cum quo concordat Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reformat. matrim. c. 1.

¶ *Gl. ſeq. de tẽpore cõceptionis ſpectãdo allegat pro & cõtra & ſoluit.*

a ¶ *Concepti fuerant.*] Sic ergo tempus conceptionis ſpectandum eſt, cum de cõmodo alicuius tractatur. *ff. de ſtatu hominum, Paulus*: & quotiens de commodo alicuius tractatur pro iam nato habetur. *ff. eod. qui in vtero eſt. ff. de ſenato. emancipatum, verſic. ſi quis conceptus ſit, & Inſtit. de inge. §. ex contrario. Argum. cõtra. 15. qu. 8. cùm multa, & de conſec. diſt. 4. firmiſſimè. Argu. contra. ff. de decurio. leg. 2 §. in filiis, & §. ſeq. pro prima parte facit 26. quaeſt. 4. igitur in fi.* Solut. quòd primò dicitur, verum eſt propter fauorem filiorũ, & libertatis: quãdoque tamen conſideratur odium parentum: vt in *c. cùm multæ.* contrarium, illud igitur locũ habet, vt varietas fatorum adaptetur diuerſitati horarum.

† & qui cõceptus fuerat, &c.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilat. & poſt Conci. Lateran. part. 8. cap. 11.

¶ *Glo. ſeq. ſig. contrariũ.*

b ¶ *Ante latam ſententiam.*] Pro iam nato habetur, cùm ante ſententiam ſit conceptus, vt dictum eſt. Argum. contra. *Cod. de liberali cauſa. l. vlt.* ſed illi qui naſcuntur poſt litem conteſtatam conditione matris vtuntur.

† cõtradixit.

Eccleſię inter ſe contraxiſſe noſcantur. Ideoque ſancimus, vt filij eorum, quos ante diuortium habuerunt, & † qui concepti [a] fuerant ante latam ſentẽtiam [b], non minùs habeantur legitimi: & quòd in bona paterna hæreditario iure ſuccedant & de parentũ facultatibus nutriantur [c].

¶ Idem Rothomageñ. Archiepiſcopo.

¶ *Statur verbo viri, & mulieris, qui negant aliquem filium, niſi indiciis, & teſtibus probetur contrarium.*

CAP. III.

Tranſmiſſæ † nobis tuæ litteræ continebant, quòd cùm N. vſque ad iuuentutem, quendam puerum nutriuiſſet, vxore ſua M. tunc non deſponſata ſibi cohabitante, poſtmodum ipſam legitimè deſponſauit, & filios ſuſtulit ex eadem: quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradicit †, gerens ſe filium, & hæredem, quãuis à vicinia [d], quæ ipſum filium eorũ eſſe credebat, ſpurius [e] diceretur: prædicti verò N. & vxor eius præfatum iuuenem ſpurium ſuũ, aut legitimum filiũ eſſe negabant [f], ſed dicebant, quòd eum pietatis intuitu nutriuiſſent. Cùm autẽ quæſtio coram te mota [g] eſſet, & prædictus iuuenis, pro eo quod iuri ſtare nolebat, vinculo ſit excõmunicationis aſtrictus: Conſultationi tuæ reſpõdemus, quòd in tali caſu ſtandum eſt verbo viri, & mulieris: niſi certis indiciis [h], & teſtibus [i] tibi conſtiterit, eſſe † filium iuuenem memoratum.

¶ Idem Exonieñ. † & Vintonieñ. Epis, & Abbati Herfodeñ.

¶ *Illegitima proles eſt, quam viro vidẽte vxor ex adulterio concepit, ſiue cum adultero, ſiue cum viro moretur.*

CAP. IV.

Cauſam † quæ: *& infrà.*

¶ Si cõſtiterit, quòd Agatha de Anelina muliere [k] tem-

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. tres concord. & remittit, quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Nutriantur.*] *30. diſt. ſi quis reliquerit. 1 diſt. ius naturale. ĩ. de infan. ex po. c. vnico.* Qualiter filij alendi ſint, dicitur *ſ. de conuerſio. infidelium c. vlt. & ſ. de eo, qui duxit in matrimonium. c. cùm haberet*: ſed quid [b] ſi moueatur quæſtio alicui puero, vel infanti, quòd non ſit filius illius, cuius dicitur? Iudex ſummatim cognoſcere debet, vt alatur rebus interdum forſitan alienis [c]. *C. de car. edic. l. vlt. & ff. ad car. edic. l. 3 §. cauſæ cognitio.* Lau.

b Competentius formatur hæc quæſt. ĩ. cap. prox. Ioann. Andr.

c Et ſi etiã modica præſumptio facit pro puero, mittetur in poſſeſſionem. ff. ad carbo. l. vlt. ff. de lib. agnoſc. l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens, hoc not. Vi. ĩ. prox. Ioann. Andr.

Tranſmiſſæ.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Conſultationi.* Abbas.

Casvs. Quidam nomine N. nutriuit quendam puerum vſq; ad iuuentutem, cohabitante ſibi M. vxore ſua tunc non deſponſata, ſed eam poſtmodũ deſponſauit, & filios ab ea ſuſcepit: prædictus iuuenis ſic nutritus gerens ſe filium, & hæredem, hæreditatem N. prædicti poſcit, quamuis à vicinia crederetur eorũ ſpurius, vt dicebatur. Sed prædicti, ſcilicet vir, & vxor negabant illũ ſpurium ſuum, aut legitimum filium eſſe, ſed dicebant, quòd eũ nutriuerãt pietatis intuitu. filij iſtorum petebant hæreditatem paternam ab illo, ipſe verò cõtradicebat. Quæſtio fuit ſuper hoc delata coram Archiepiſcopo Rothomageñ. prædictus iuuenis, quia coram eo citatus venire noluit, fuit excõmunicatus: Papa ſuper hoc cõſultus ab Archiepiſcopo, quid ſuper hoc eſſet agẽdum, reſpondet, quòd in hoc caſu ſtandum eſt verbo viri, & mulieris, niſi certis indiciis, & teſtibus iuuenem prędictum illorum conſtiterit eſſe filium. Nota, quod ſtandũ eſt verbo viri, & mulieris, an aliquis ſit eorum filius niſi expreſsè oſtendatur.

d ¶ *A vicinia.*] Multũ valet in talib⁹ fama viciniæ. *ſ. de præſum. illud, & ſ. de probat. per tuas. 3. q. 4 §. item ſæpe. 35. q. 6 ſi duo.*

e ¶ *Spurius.*] Id eſt, non legitimus, vel naturalis: quia fortè ſuſceperat eum de alia muliere, vel ante matrimonium, vel durante matrimonio, & ita ſpurius.

f ¶ *Negabant.*] Talis negatio præſumptionem inducit contra illum, ſed præiudicium non generat: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioſo teſtamento agere poteſt. *ff. de inoffic. teſtam. ſi inſtituta. §. 1.* ſicut econuerſo licet appelletur filius, non tamen ſuccedit cum aliis, ſi probatur, quòd non ſit filius *C. de teſtam. neque profeſſio. & C. de hære. inſtit. ſi pater. & C. de probat. non nudis.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit, & ex his obiicit, & tripliciter ſoluit.*

g ¶ *Mota.*] Sed quis prouocauit hic ad iudicium? Planum eſt, quia filij legitimi prouocauerunt, vt patet per litteram ſuprà, vt dicit: Quibus paternam hæreditatem petentibus, & ex eo quod dicit: Noluit ſtare iuri, fuit excommunicatus: ipſe enim hæreditatem poſſidebat, vel partem: vnde iſti petebant illam, dicentes ipſum non fuiſſe legitimum: ſed quomodo iſti poterant agere, cùm parentes iſtorũ viuerẽt, vt videtur ex eo, quod dicit: Standum eſt verbo viri, & mulieris: quia de hæreditate viuentis agi, vel paciſci non poteſt. *C. de pact. l. vlt.* nec dicitur hæreditas, niſi mortuo eo, cuius fuit. *ff. de hæred. vel act. vend. leg. 1.* Dicunt quidam, quòd illi erant facti monachi, vel forſitan pater cõceſſerat eis hæreditatem totã, retentis aliquibus fructibus pro victu ſuo, & vxoris: vel poteſt dici, quòd illi iam mortui erant, & quod dicitur: Stãdum eſt verbo viri, & mulieris, ſcil. quòd dicebant illum publicè filium ſuum non eſſe, dum viuebant. *argu. ſ. de probat. per tuas.* Et meritò ſtatur verbo illorum: quia non eſt veriſimile [d], quod paterna pietas contra illum mota fuiſſet, ſi filius fuiſſet. *ſ. de præſump. afferte. C. de adopt. l. pen. §. ſi verò, & C. de teſtific. teſt. ſi mater. 23. qu. 4. ea vindicta, circa princ.* & nullus affectus vincit paternum. *C. de curat. furi. l. vlt. §. 1.* & affectio cauſam ſuſpicionis remouet. *ff. de ritu nupt. non ſolùm. §. de vno*: & ideo eis etiã creditur: quia iſte nũquam fuit in poſſeſſione filiationis, quia viciniæ fama hoc habebat, cui in talibus creditur cũ verbo viri, & mulieris. *argum. ſ. de præſumpt. illud, & 35. q. 6. ſi duo.*

d Hęc gloſ. eſt valde ſingularis, & multum notanda in hoc articulo.

† In aliquos codi. gallicis, & magis recẽtibus ita: filiũ eſſe illorum. &c. ſed in antiquis, vt eſt impreſſum.

† Ex viens.

† Ex & inco... ſed re... vt eſt impreſſum.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilat. Reliquæ partes, vbi ſunt, decet gloſ. 1. ... , mittere.

¶ *Gloſ. ſeq. recit per quærit. quæ indicia probent.*

h ¶ *Indiciis.*] Per indicia enim fit probatio. *C. de rei ven. indicia, & l. cùm ſuper. & C. de fi. inſtru. l. 1 & ſ. de prob per tuas, & C. ſa. croſ. l. in ipſius, & C. de pact. pactũ quod*, ex quo negatur filius, cùm nõ ſit in poſſeſſione filiationis, eũ oportet probare. *ff. de proba. l. 1 & 2. & vlt.* Et videretur ſufficere huiuſmodi indicia, ſcilicet quòd illi tenebant eũ pro filio, & ille eos pro parẽtibus, & maximè ſi fama viciniæ conſentiat, vt dicit *deræ per tuas*: & quia natus eſt de ſiliorum matrimonio: quia is filius eſt, quẽ nuptiæ demonſtrãt. *ff. de in ius vo. quia mater*, & dicit lex, quòd debet probare ſe filiũ, ſi negatur filius à patre, vt *ff. de lib. & poſtu. l. ſi poſthumus. §. ... ſi quis ita. & ff. de his qui ſui, vel ali. iur. ſũt nepos. §. filius. arg.* aliàs eſt lex.

e Vnde per obſtetrices probabitur ſuius dominationem qualiter probatur filiatio, vide quæ citaui in c. per tuas. ſ. de proba. adde omnino Couarruuiã lib. 4 decret. par. 2. cap 8. §. 3.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit, & ſignat contrarium, & ſoluit, & remittit.*

i ¶ *Et teſtibus.*] Quibus probantur indicia: quia res illa verè probari non poteſt, niſi per indicia exteriora, vt dictũ eſt. & hic eſt arg. quòd ſtatur præſumptioni, ſcilicet dicto patris, & matris, donec probetur cõtrarium. *1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis*, & quod præſumptio contrariam admittat probationem. *ſ. de præſumpt.* quia veriſimile non eſt, & *ſ. de renun. ſuper inc. & ff. quod met. cau. non eſt.* arg. contra, ſ. quia præſumptio præſumptione reſcinditur. *11. q. 3. abſit. & 34. d. quorundam, & ſ. de præſum. cum in iuuentute, & C. de epi. & cler. eum qui. ff. de in integ. reſt. diuus*, fortiori præſumptioni ſtatur ſemper. De hac materia dicitur *ſ. de ſponſal. is qui.*

Cauſam quæ.] Pone caſum prout ponit *gloſ. in c. cauſam, quæ ĩ. eod.* Vel ſic. Dicebatur, quòd Agatha de cuius hæreditate agebatur, nõ erat nata legitimo matrimonio. Mãdat Papa inquiri de hoc, & ſi cõſtiterit, quòd Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Sauarici eo tẽpore, quo ipſa Anelina publicè morabatur cum Alano viro ſuo, vel ſi cõſtiterit, quòd prædictus Radulph⁹ Anelinã virũ habentẽ publicè teneret, & eo tẽpore nata fuerit, pronuncietur illã legitimã nõ fuiſſe: quia nõ potuit eſſe vxor, quæ viuente viro ſuo, alij ſe copulare præſumpſit, de hoc plene di. ĩ. *eo. cauſam quæ.* Nota, quòd cauſa natiuitatis ad Eccleſiã ſpectat. Itẽ ſi aliqua mulier viuente marito, alteri de facto matrimonialiter ſe cõiungat, proles ex tali matrimonio nata illegitima iudicatur.

¶ *Gloſ. ſeq. quæris, & ſoluit.*

k ¶ *Muliere.*] Et de R. p. vt ſequitur in alia clauſula. Sed quare quæritur modò de natiuitate Agathæ, vtrùm nata ſit de legitimo matrimonio, vel non? Ideò quia de hæreditate patris ipſius Agathæ, quæ ſucceſſit ſibi in hæreditatem, agebatur inter R. filium Agathæ, & F. auunculum magnum ipſius R. qui F. fuit frater patris Agathæ, & ille F. ſpoliauit ipſum R. hæreditate aui ſui, vt ĩ. *eod. cauſam quæ. & illæ duæ, cauſam quæ. & illa ſ. de dolo & contum. cauſam quæ. & ſ. de offi. deleg. cauſam quæ.* loquuntur de eodem facto, & olim hæc, & illæ duæ erant vna decr. in hoc titul.

f Integram adiue extre. inueniet 4. compilat. in 2. compilat.

a ¶ *Tempore.*

a ¶ *Tempore Alani.*] Vnde poſt mortem Alani, ſi R. contraxiſſet cum Auelina, legitimari non poſſet per ſubſequens matrimonium. ꝰ. *eod. tanta.*
b ¶ *Publicè tenente.*] Tanquam vxorem.
c ¶ *Viri ſui.*] Scilicet Alani [a]. Bernard.

a *Vel alterius, cui forte ſeam o nuptum ortno. Ium. And.*

d ¶ *Alij.*] Scilicet R. patri Agathæ ſcienti, quod illa habebat aliũ virum, ſcilicet Alanũ, vnde non poſſet eſſe vxor illius, etiam poſt mortẽ Alani viri: quia plus eſt eam ducere de facto, quàm fidem dare. ꝰ. *de eo qui duxit in ma. cùm haberet*: ſecus ſi ignoraſſet illam habere alium virum, ex quo bona fide, & publicè contraxiſſet cum illa. filij ſic ſuſcepti iudicarentur legitimi, ꝭ. *ex ti tenore.* & cum ea poſt mortem mariti remanere poſſet. ꝰ. *de eo, qui duxit in matri. cap. 1 & cap. venient.*

pore Alani [a] viri ſui, ipſa cum eo tanquam cum viro ſuo morante, vel R. patre dictæ Agathæ, ipſam A. adhuc habente virum, publicè tenente [b], nata fuit: eam non fuiſſe legitimam eiuſdem R. filiam iudicetis: quia non potuit eſſe vxor, quæ viri ſui [c] torum maculans, alij [d], dum ille viueret, copulari præſumpſit.

¶ Idem Exonien. Epiſcopo, & Abbati Herforden.

¶ *Quæſtio natiuitatis oppoſita petenti hæreditatem coram Iudice ſeculari, eſt ad Eccleſiaſticum Iudicẽ tranſmittenda. hoc dicit, & eſt textus multum notabilis, & allegabilis.*

LAtor.] Sunt duæ partes. In prima appellantis quæſtio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

† *Cap. 5. e. tit. in 1. compila. Et quatenus ex hoc colligitur, quòd quæſtio ſpiritualis remittenda eſt ad iudicem eccleſiaſticũ, ſi incidat coram iudice ſeculari. vide latè per Bart. & Alex. in l. Titia. ff. ſolut. matr.*

CASVS. Quidam R. nomine acceſſit ad Papam coram ipſo proponens, quòd auus ipſius duas habuit vxores, de quarum vna patrem ipſius, de altera H. patruũ ſuum recepit, qui hæreditate aui ſui totã detinebat, nec ei volebat partem debitã exhibere: vnde cùm ipſe H. patruũ ſuum ſuper parte hæreditatis paternæ corã iudice conueniſſet, idem patruus obiecit, quod pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit: & ideo de hæreditate aui ſui nihil poterat vendicare ſucceſſorio iure: tandem fuit tractatum ſuper quæſtione natiuitatis coram Epiſcopo Noruicen. propter tergiuerſationem ipſius H. patrui ſui ad ſedem Apoſtolicam appellauit, vnde Papa mandat iudicibus, quatenus cauſam ſuper quæſtione natiuitatis ipſius R. infra duos menſes appellatione remota debeant terminare. Si verò infra duos menſes dictus H. non probauerit legitimè, quod obiecit: ex tunc ſeculari iudici, coram quo hæreditatis quæſtio vertitur, debeant intimare, vt pro quæſtione natiuitatis non dimittat, quin cauſam hæreditatis audiat, & decidat. Nota, quòd certus terminus agere volentibus ſtatui poteſt, infra quem ſi intentionem ſuam non probauerint, vlterius non audientur. Item cauſa natiuitatis præiudicialis eſt quæſtioni hæreditatis, etiamſi quæſtio hæreditatis primò ſit mota.

CAP. V.

LAtor † præſentium R. & *infrà.* ¶ Cùm autem idem R. H. coram ſeculari Iudice ſuper hæreditate aui eiuſdem R. patris dicti H. traxiſſet in cauſam, ille ſibi præſumpſit obiicere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate aui ſui, nihil poſſet iure ſucceſſorio [e] vendicare: tandem cùm ſuper quæſtione natiuitatis [f], coram Noruicen. Epiſcopo tractatum fuiſſet, ad noſtram extitit audientiam appellatum [g]. *& infra.*

¶ Ideoque mandamus, quatenus cauſam, ſuper quæſtione natiuitatis patris eiuſdem R. infra [h] duos menſes ſublato appellationis obſtaculo terminetis. Si verò infra duos menſes præfatus H. nõ poterit probare legitimè [i] †, quòd obiecit ex tunc ſeculari domino, ſub cuius iudicio de hæreditate cauſa vertitur, intimetis, vt pro quæſtione natiuitatis non [k] dimittat, quin cauſam ſuper hæreditate audiat, & decidat.

† *Vide Fredericum de Senis conſil. 77. & Decl. in l. 2. ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſdict.*

¶ Idem Exonien. Epiſcopo.

¶ *Naturales legitimantur per ſubſequens parentum coniugium: ſpurij verò non. hoc dicit inhærendo verbis litteræ: & eſt capitulum famoſum, & quotidie allegatur in vtroque foro.*

CAP. VI.

TAnta † eſt vis matrimonij, vt qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium, legitimi [l] habeantur. Si autem vir viuente vxore ſua aliam [m] cognouerit, & ex ea prolem ſuſceperit, licèt [n] poſt mortem vxoris eandem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab hæreditate repellendus [o]: præſertim ſi in mortem vxoris prioris, alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

† *Cap. 6. eo. tit. in 1. cõpi. & poſt Cõc. Latera. ſub Alexan. iij. part. 33. c. 1. vbi eſt integra clauſula. Celebris eſt decretalis, de cuius intellectu, & materia præ aliis Ferdinandus Vaſquius lib. 3. c. 42. controuerſiarũ vſu frequẽtium, & Antonius Gabri. li. 6. communium concluſ. titu. de legitimatione, conclu. 1.*

e ¶ *Iure ſucceſſorio.*] Quòd verum eſt, ſi eſſet naturalis, ex quo alia proles ei legitima ſupererat, aliàs enim filius naturalis ſuccedit patri ab inteſtato in duabus vnciis. *C. de nat. lib. Authent. vt liceat patri, & in Authent. quib. mod. nat. effic. legi. §. ſi quis autem coll. 6.* de quo loquitur *C. eod. tit. l. nec igitur*: aliàs illegitimi in nihilum ſuccedunt.

b *Vel coniunx legitima, & eſt iſte caſus, in quo quis alij nocet, & ſibi non prodeſt, de hoc de cõceſſ. preben. maioritate in fin. lib. 6. Io. And.*

f ¶ *Quæſtione natiuitatis.*] Quæ ad iudicium Eccleſiæ tantùm pertinet. ꝭ. *eod. cauſam quæ. & ꝰ. eod. c. 1.* tanquam præiudicialis primò debet terminari, antequam intentetur quæſtio hæreditatis, ꝰ. *de ordin. cognit. tuam.* Bern.

g ¶ *Appellatum.*] Ex parte ipſius, id eſt, proſequentis appellationem, altera parte eam non proſequente. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. not. terminum ſtatuit, &c. & alleg. 3 concor.*

h ¶ *Infrà duos.*] Nota, quod terminus certus ſtatui poteſt à ſuperiore volenti agere, poſt quem non auditur, niſi à cauſa ceſſante, ꝰ. *de clan. deſpon. cum inhibitio. & ꝭ qui ma. acc. poſſ. cum in tua. & C. de ingen. ma. l. diffamari.* nec illud tempus prorogari poteſt, præter conſenſum partium. ꝰ *de offi. deleg. de cauſis.*

c *Et de proba. licèt R. ff. de opt. leg. mancipiorũ, & ſuprà de fide inſtrum. accepimus. Io. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit de vno canone, & ſoluit.*

i ¶ *Probare legitimè.*] Sed videtur, quòd iſte potiùs debeat probare patrem ſuum legitimum: quia præſumitur adulterium, niſi probetur matrimonium, vt *30. quæ 5. aliter*: ſed ibi agitur contra clàm contrahentes: vnde præſumitur potiùs adulterium, hic pater ipſius R. erat in poſſeſſione filiationis, quia habebatur pro filio, & poſſidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur vxor: eo mortuo H. iſte cœpit totam hæreditatem poſſidere.

¶ *Gloſſ. ſequ. obijcit de duab. legibus, & ſoluit.*

k ¶ *Non dimittat.*] Sed videtur, quòd iudex ſecularis poſſit cognoſcere de quæſtione natiuitatis. *C. de iudic. quotiens. & C. de ordin. iud. l. aditæ*: quare ergo nõ proceſſit iudex iſte? Dic, quòd cùm cauſa iſta ſit merè ſpiritualis, principaliter ſpectat ad Eccleſiam. ꝰ. *de ordin. cog. tuam*: vnde ſecularis iudex non incidenter, nec alio modo poteſt de hac cognoſcere. ꝭ. *eo. cauſam*: nec de annexo ſpirituali. ꝰ. *de indic. quanto.* Bern.

TAnta eſt vis.] Sunt duæ partes. Secũda ibi, *ſi autem.* Abbas.

CASVS. Aliquis filios ſuſcepit de aliqua muliere, poſtmodũ cõtraxit matrimonium cum eadem: quæſitum fuit, vtrùm filij ante matrimonium ſuſcepti legitimi ſint habendi? Reſpondet Papa, quòd tanta eſt vis matrimonij, vt qui ante matrimoniũ ſunt geniti, poſt matrimoniũ legitimi habeãtur: tamen ſi vir vxore ſua viuente aliã cognouerit, & ex ea prolem ſuſceperit: nihilominus ſpurius fili[us] eſt habendus, & repellendus ab hereditate, licet poſt mortem vxoris cum ea contraxerit, & præcipue ſi in mortem vxoris alteruter eorum aliquid machinatus fuerit. Nota argu. quod qui ab initio non fuit legitimus, tractu temporis legitimus reputatur. Item principium conſiderandum eſt.

¶ *Gloſſa ſequens allegat quinque concord. quærit alleg. negatiuè, & contrarium ſoluit.*

l ¶ *Legitimi.*] Ecce quanta eſt vis matrimonij, vt illegitimos faciat legitimos. *Inſtit. de nupt. §. vlt. in Authen. quomodo natu. effic. ſui. §. ſi quis igitur dotalia coll. 3. & C. de natu. lib. l. cum quis. Inſtit. de hær. quæ ab inteſt. x. deſe §. quibus verſi. nécnon, & ꝰ. eo. cap. 1.* ſed nunquid dices tales legitimos quoad ordines, & honores? Videtur, quod non: quia non ſunt nati de legitimo matrimonio. ꝰ. *de elect. cum in cunctis, & arg. 30. q. 5 qualiter*: ſed credo, quòd legitimi ſunt quoad omnia, quia matrimonium omnia præcedentia purgat: & ſic, prima, ſiue etiã præcedẽs cauſa turpitudinis ſublata eſt *ſim. C. quod met. cau. l. 2 ff. de cond. ob tur. cau. ſi ob turpem.*

d *Vide Curtium Iuniorem conſil. 336. & Ruinum conſil. 2. & conſil. 1. vol. 1.*

m ¶ *Aliam.*] Scilicet conſciam adulterij. ꝰ *eod. cauſam quæ.* Secus ſi ignoranter. *argum. ꝰ. eod. cum inter. arg. ꝭ. eo. ex tenore. ꝰ. de eo qui dux. in matri. c. 1.* contrarium videtur, ſ. quod talis non ſit legitimus, quia hic non diſtinguitur: ſed primum verius eſt. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. argum. ſign. contrarium, & ibi remittit: ſecundò argu. & ſignat hic contrarium.*

n ¶ *Licèt poſt mortem.*] Argum. quòd licèt res deueniat ad eum caſum, à quo incipere potuit, non tamen valet. *Argum. contra ꝰ. de conuer. coniug. placet.* vbi de hoc. Item argum. quod ab initio nõ tenuit, tractu temporis non valere. *16. qu. 3. c. placuit. §. poterit. verſi. quod ſi priuatus.* Argum. contra hic in princ.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de quadruplici filiatione: incidenter ſignat contrarium, & ibi remittit.*

o ¶ *Repellendus.*] Nota, quòd quidã filij dicunt legitimi tm̃, vt adoptiui, ſiue arrogati, de quib. habes ꝰ. *de cog. l. c. vnic.* Alij dicũtur legitimi, & naturales, vt nati ex legitimo matrimonio vero, vel putatiuo, ſiue ab initio, ſiue ex poſtfacto: iſti ſuccedũt parẽtibus ſuis. ꝰ. *e. cũ inter & ꝭ. e. ex tenore. & ꝰ. e. c. 1 C. de le. hær. § tot.* Alij dr̃ naturales, & nõ legitimi, vt nati ex concubinis in domo iſti ſuccedũt in duab. vnciis ab inteſtato. *C. de nat. li. Auth. licet patri.*

Alij

Alij dicũtur ſpurij, vt nati ex adulterio, vel vulgò concepti. *ff. de ſta. ho. vulgo.* & iſti in nullo ſuccedũt, nec inſtitui poſſunt à patre, vt in prædicta Auth. *licet patri. & 32. qu. 4 dicat aliquis*, nec ali debent de bonis parentis. *C. de inceſt. nup. Auth. ex complexu. Argu. contra. s. de eo qui duxit in matrimonium quam pollu. habuerat*, ibi ſoluitur.

a *Cauſam.*] Primò ponitur commiſſio. Secundò eius forma, & limitatio ibi, *Verùm.* Abbas.

a ¶ *Cauſam.*] Nota ordinem huius facti: Radulphus, de quo habes s. eod. *cauſam quæ.* & F. iſte de quo habes hic, fuerunt fratres: R. iſte ſuſcepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha iſta de legitimo matrimonio ſuſcepit iſtum R. de quo habes hic, & ſic Radulphus fuit auus iſtius R. Radulphus iſte, ſcilicet auus iuit vltra mare, & dimiſit iſtum R. & Agatham matrem ipſius R. filiam ipſius Radulphi in poſſeſſione omnium bonorum ipſius: audito quòd Radulphus mortuus eſſet vltra mare, iſte F. ſtatim ſpoliauit ipſum R. poſſeſſione omnium bonorũ Radulphi aui ſui, quorum in poſſeſſione remanſit, qũ iuit vltra mare: quia dicebat Agatham nepotẽ ſuã matrem ipſius R. nõ fuiſſe natam de legitimo matrimonio, vt s. eod. *cauſam quæ.* & ſic nec ipſa, nec R. eius filius debebat ſuccedere Radulpho fratri eiuſdem F. ſed ipſe F. vnde iſte R. ſic ſpoliat[9] ab F. auunculo ſuo impetrauit litteras ſuper reſtitutione ſua ad iſtos Epiſcopos Londoñ. & Vigorieñ. & Exonieñ. ſub hac forma, vt ante ingreſſũ principalis cauſæ deberent cognoſcere ſuper eo, quòd mater ipſius R. dicebatur de non legitimo matrimonio nata: ita tamen vt ante principalis cauſę ingreſſum, deberent ei reſtituere hæreditatem aui ſui: ſed quia Rex turbatus, & motus fuit, quod Papa iudicium poſſeſſorium commiſerat illis, reuocauit iudiciũ iſtud de reſtitutione, quod pertinet ad Regem, & mãdat, vt procedãt ſuper quæſtione natiuitatis ipſius Agathæ, prout patet in littera: poſtea verò quia iſti Epiſcopi forſitan non procedebant, ille impetrauit eandem cauſam committi Epiſcopis Exonieñ. Vigorieñ. & eidem Londoneñ. & quia F. habebat Epiſcopum Londoneñ. ſuſpectum, fecit illum remoueri, & loco illius ſubſtitui Abbatem Herfodeñ. vt s. *de offic. deleg. cauſam quæ. & s. eod. cauſam*, & ſic habes hic totam continentiam iſtarum decretalium, & hæc decretalis debet præcedere in titulo iſto aliam Bern. Nota, quod iuriſdictio temporalis nõ pertinet ad Papam. Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de ſtatu alicuius quæritur poſt eius deceſſum.

a *Hæc facti narratio Bernardi eſt, & in antiquis codicibus reperitur.*

† *Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat. & poſt Concil. Latera. par. 33. cap. 4.*

¶ Idem Londoñ. & Vigorieñ. Epiſcopis.

¶ *De cauſa ciuili inter Laicos nõ cognoſcit Eccleſia: cognoſcit tamen an quis ſit de legitimo matrimonio natus.*

CAP. VII.

2 CAuſam [a] †, quæ inter R. & F. ſuper eo, quòd mater dicti R. dicitur non fuiſſe de legitimo matrimonio nata, agitari dignoſcitur, vobis commiſimus terminandam. Verùm quia litteris noſtris inſeri fecimus, vt ſępeſato R. poſſeſſionem omnium, quorum poſſeſſor extitit, quando auus ſuus proficiſcendi Hieroſolymam iter arripuit, ante principalis cauſæ ingreſſum faceretis reſtitui, ſi eadem poſſeſſione fuiſſet per violentiam ſpoliatus: Nos attẽdentes, quòd ad Regem [b] pertinet, non ad Eccleſiá de talibus poſſeſſionibus iudicare: ne videamur iuri Regis Anglorum detrahere, qui ipſarum iudicium ad ſe aſſerit pertinere: Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus Regi poſſeſſionum iudicium relinquentes, de cauſa principali, videlicet, vtrùm mater [c] prædicti R. de legitimo ſit matrimonio nata, pleniùs cognoſcatis, & cauſam huiuſmodi terminetis: licèt incongruum [d] videatur, vt matrimonium genitricis [e] præfati R. impetatur, quod ea viuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

b *Similis gl. extat s. de iudi. cap. nouit. verbo, iuriſdictionem: vbi de hoc articulo pleniſſimè ſcripſit Martinus, Nauarrus, & Turrecremata in c. cum ad verũ. 96. d. & in ſumma de Eccleſia, lib. 2. c. 113. & 114. ſed tene, quòd declarauit Bonifacius viii. in extrauag. vnam ſanctam de maio. & obed.*

¶ *Gl. ſeq. pro iuriſdictione, quod ſit diſtincta, all. 7. infra in contrarium alleg. 4. & ponit opi. Hu. & contrariũ Ala. & Tan. quam approbat.*

b ¶ *Ad Regem.*] Et ſic patet, quod iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis diſtincta eſt, & *in ca. de conſec. diſtin. 3. celebritatem, in fin. & in Authen. de ſit. in princ. circa princ.* per vnam columnam: & ſic Papa non habet vtramque iuriſdictionem. *arg. s. eo. latot. & 23. qu. 5. regum. & 8. diſt. quo iure & 23. qu. 2. inter hæc. in fin. & 23. q. 4. quæſitum. argum.* quòd Papa intromittit ſe de hæreditate. *arg. contra. s. eod. c. 1. & 10. q. 3. præſens. in fi. 15. qu. 6. alius, & 24. qu. 1. loquitur.* Hug. dixit, quod imperator à ſolo Deo habet poteſtatem in tẽporalibus, Papa verò in ſpiritualibus, & ſic diuiſa eſt iuriſdictio: prius enim fuit Imperator, quàm coronã reciperet à Papa, & gladiũ ab altari. *93. diſt. legimus*: quia antè fuit imperiũ, quàm Apoſtolatus. Sed Ala. & Tan. dixerunt, quòd Imperator licèt imperiũ à ſolo Deo dicatur proceſſiſſe, executionẽ gladij temporalis recipit ab Eccleſia: Eccleſia enim eſt vnum corpus. ergo vnum ſolum caput debet habere. Item Deus vtroq; gladio vtus eſt, vt *not. de iud. nouit.* hic adde, quod ibi dicitur. Item Moyſes vtrũque gladiũ habuit, cui[9] ſucceſſor c eſt Papa. Præterea Papa ipſũ confirmat, & cõſecrat, & coronat, & eum deponit. *s. de elect. venerabilem. & 15. qu. 6. alius*, hoc vltimum verius credo.

c *Meliùs dixiſſet Moyſem fuiſſe typum, & figuram Papæ.*

c ¶ *Mater.*] ſ. Agatha.

d ¶ *Incõgruum.*] Quia crimina morte extinguuntur. *Cod. ſi reus vel accuſ. mor. fue. l. 1. & 2. & 3. 23. diſtin. quorundam. & 33. qu. 2. admonere.* Et ideo poſt mortẽ nullus accuſari poteſt, niſi in tribus caſibus, vt *de hæreſi. 24. qu. 2. ſanè profertur*: & fortè in crimine læſæ maieſtatis, propter bona & filios. *arg. 6. q. 1. c. quæro. §. verùm. & c. ſi quis cum militibus*: & hic, ratione honorũ quæritur de delicto aliquorũ poſt mortem: ſcilicet vtrùm Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio: dicebatur enim nata de Anelina, & Radulpho: & modo quæritur, vtrùm inter eos fuerit legitimum matrimoniũ. *ſic s. eod. lator.* & de ſtatu alicuius quandoque quæritur propter bona. *C. de liberali cauſa, principaliter, & C. ne de ſtatu defunctorum. l. quamuis.* Bern.

e ¶ *Genitricis.*] Id eſt, matrimonium de quo nata eſt Agatha genitrix præfati R. vt dixi, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia nõ agitur de illo.

¶ Idem Epiſcopo, & Archidiacono Vincentino.

¶ *Si mulier per iudicium Eccleſiæ ſeparata à primo, viuente illo contrahit ſecũdo, legitima erit proles, quam ex illo ſuſcepit.*

CAP. VIII.

PErlatum † eſt ad audiẽtiam noſtram, quòd cùm H. ad partes Conſtantinopolitanas tranſiſſet [f], & ibi moram per decennium & ampliùs faciens, ad I. vxorem ſuam non rediens †, ipſa apud bonæ memoriæ Vincentinum Epiſcopum, aduerſus eum querelam depoſuit: & quòd eum non poſſet diutius expectare, nihilominus allegauit. Epiſcopus verò ſicut vir prouidus, & diſcretus, parentibus [g] viri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipſum ad propria reuocarent: cúmque elapſo lõgi temporis ſpatio † vir non remearet ad propria, Epiſcopus in conſpectu Eccleſiæ auditis rationibus mulieris, inter eos ſententiam diuortij promulgauit [h], & mulieri, vt alium duceret, facultatem indulſit.

¶ Ideóque mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd Epiſcopus inter eos ſententiam diuortij tulerit, filios, quos ſuſtulit de alio, ad cuius copulam auctoritate prædicti Epiſcopi migrauit, legitimos iudicetis, eos hac occaſione ab hæreditate non patientes excludi.

† *Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. & poſt Conc. Later. part. 50. cap. 23.*

† *rediens.*

† *Adde, quid dicatur eſſe longum tẽpus. not. in inſtit. de vſucapio. § 1. & in l. ſi. C. de præſcript. lõgi temp.*

PErlatum eſt.] Sunt duæ partes. In prima facti narratio. In ſecunda commiſſio ibi, *Ideoque*, Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorẽ, ad partes Conſtantinopolitanas ſe tranſtulit: vbi per decẽ annos, & ampliùs morã faciens, ad vxorem ſuã nõ rediit: vnde ipſa corã diœceſano Epiſcopo, aduerſus eũ querelã depoſuit, & quia ipſum vlteriùs expectare nolebat, Epiſcopus mandauit parẽtibus, vt ipſum ad propria reuocarẽt: cũ ergo diutiùs expectatus fuiſſet, nec rediret, Epiſcopus auditis rationibus mulieris, inter eos ſentẽtiã diuortij promulgauit, & dedit mulieri licentiã contrahẽdi cum alio: & ſic auctoritate Eccleſię cõtraxit cum alio, de quo filios ſuſcepit. Cõtra filios iſtos obiiciebatur, quòd nõ erãt legitimi, & ideo ab hæreditate paterna repellendi. Conſultus Papa reſpõdet, & mãdat quibuſdã, quatenus ſi cõſtiterit, quòd Epiſcopus inter eos ſentẽtiã diuortij tulerit, filios quos de alio, ad cui[9] copulã auctoritate Eccleſię tranſiuit, ſuſtulit, legitimos iudicẽt, & hac occaſione nõ patiantur eos ab hæreditate repelli. No. quòd filij nati de matrimonio auctoritate Eccleſiæ cõtracto legitimi sũt habẽdi, licèt matrimoniũ nõ fuerit legitimũ.

f ¶ *Tranſiſſet.*] Cauſa vagãdi, ſecundũ Innocentiũ, vel in odium mulieris, vt ſic ſtaret impedita: & ſic abſẽntia fuit malitioſa, per quod nõ obſtat, ſed cõcordat. *s. vt lite non conteſtata. quoniam §. fin. autem, & s. de ſponſalibus*, de illis ſecundùm Hoſtien. Ioan. And.

d *Hæc nota ex lectura Ioan. Andr. perperam irrepſit inter gloſſas, cùm Bernardi nõ ſit.*

g ¶ *Parentibus.*] Et amicis ſimiliter mittere debuit. *ff. ex qui. cau. maio. in integ. reſtit. l. ergo.* & edictũ publicè proponi debet. *s. de dolo, & contum. cauſam quæ. & cap. vlt.* ſed in hoc caſu non eſt taliter procedendum, niſi ſe per contumaciam abſentaſſet. *s. vt lite non conteſt. quoniam. §. porrò, & §. ſeq.* Bernard.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. arg. pro & contra ſoluit reſpondens ad hæc cap.*

h ¶ *Promulgauit.*] Probato impedimẽto perpetuo. Sed nũquid Epiſcopus iſte legitimè proceſſit lite nõ conteſt. *arg. quòd ſic. s. vt lit. pro. c. 1. &*

illud

illud factum videtur ex neceſſitate, ne ius mulieris periret. Sed contrà ſ. *vt lite non conteſta. c. quoniam. §. porrò. & §. ſequ.* cui hodie ſtãdum videtur. Sed vtrùm epiſcopus bene, vel malè proceſſerit [a], non quærebatur, ſed tantum, vtrùm filij nati de alio viro, cum quo auctoritate epiſcopi cõtraxit, legitimi eſſent: & reſpondetur, quòd ſic, & non aliud. *arg. ff. ſi quid in fraud. pat. l. 1. §. ſi quid in fraudem.* & quia de illo quęſitum non fuit, reſponſum non extitit. *ſic ſ. de elect. innotuit ad fin.* & ideo filij iſti legitimi erunt: quia auctoritate eccleſiæ, & publicè contraxit. ſ. e. c. 2. Ber.

a Hæc latiùs proſequuntur hic, H. ſienſis, Ioan. Andr. & recentiores.

¶ Idem Beluaceñ. Epiſcopo.

¶ Filij nati ex matrimonio clandeſtino per Eccleſiam approbato, ſunt legitimi. hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. IX.

QVod † nobis: *& infrà.* ¶ Si qui autem de clandeſtino [a] matrimonio, poſtmodum ab Eccleſia comprobato, generati fuerint [b], eos legitimos iudices filios, & hæredes.

† Cap. 3. tit. de clandeſtina deſpõſat. in 1. compil. & poſt cõcil. Later. p. 50. cap. 17. Vide citata in ca. cùm inhibitio. ſ. de cl. deſpon.

Cœleſtinus iij. Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ Nati ex matrimonio contracto contra publicæ honeſtatis iuſtitiam illegitimi ſunt, & ab hæreditate parentum excludendi. & tene mẽti hunc caſum. quia ſæpe per ignorantiam accidit.

CAP. X.

REferente [c] † nobis: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus: quòd publicę honeſtatis iuſtitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit ſeparari [d]: ac per hoc cùm filij, nec per Eccleſiæ permiſſionem [e], nec per paternam ignorantiam [f] excuſentur, ad ſucceſſionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

† Cap. 1. e. t. in 2. comp. Et de impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis. tene, quod diffiniuit concil. Trid. ſ. 24. de refor. mat. c. 3. adde citatos in ca. ad audientiam. ſupr. de ſponſali.

QVod nobis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nati de clandeſtino matrimonio poſtea per Eccleſiam approbato, iudicentur legitimi. Nota, quòd ab initio non valuit, ex poſt facto conualeſcit. Item ratihabitio retrotrahitur.

a ¶ *De clandeſtino.*] Quot modis matrimoniũ dicatur clandeſtinum, dicitur ſ. *de clan. deſpon. cùm inhibitio.*

b ¶ *Fuerint.*] Poſt approbatum matrimoniũ ab Eccleſia, ſeruata ſolẽnitate quæ tradit. ſ. *de clandeſt. deſponſatione, cùm inhibitio.* quia legitimi erunt, etiãſi poſtea matrimoniũ ſeparetur iuſta de cauſa. ſecus ſi ante approbationem generati fuerunt de clandeſtino matrimonio ab Eccleſia non approbato, vel non ſeruata forma prædicta, contraxerũt: quia filij non excuſantur, ſi contra matrimonium aliquid poſtea probetur, vt in prædicta conſtitutione, *cum inhibitio*, tales ergo filij, ſcilicet de clandeſtino matrimonio ante approbationem Eccleſiæ nati, poſt approbationem legitimi erunt. *32. qu. 4. dicat aliquis. & ſ. eo. tanta arg.* ſi poſtea contra matrimonium aliquid non probetur: de quibus hoc intelligitur. ſ. *de clandeſtina deſponſatio. c. 2.* cuius pars hæc eſt, *& ſ. eo. tanta.* Bernar.

REferente.] Si ſcientes inter ſe impedimentum, matrimoniũ contrahant, illegitima eſt proles eorũ. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

c ¶ *Referente.*] Caſum [b] pone per illam. ſ. *de deſponſatione impuberum. cap. duo pueri. ſic:* Quidam contraxit ſponſalia de futuro cum quadam: tandem illa mutatã voluntate contraxit per verba de præſenti cum alio, & ſic ſoluta fuerunt ſponſalia priora. Ille verò qui ſponſalia cum ea contraxerat, matrimonium cũ quadam conſanguinea illius, ex certa ſcientia vtriuſque contraxit: de tali matrimonio nati ſunt filij. Quærebatur, an eſſent legitimi? Et reſpondetur, quòd non: quia publicæ honeſtatis iuſtitia impediente, non potuit eſſe matrimonium inter eos: nec ignorantia excuſat eos, quia parentes ſcienter contraxerunt: nec diſpenſatio Eccleſiæ fuit ſecuta. Bernar. Nota, quòd publicæ honeſtatis iuſtitia impedit, & dirimit matrimonium. Item paterna ignorantia non excuſat filios.

b Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis Gregorij codicibus reperitur.

d ¶ *Separari.*] Sic patet, quòd impedimentum iſtud perpetuum eſt, ex quo impedit, & dirimit matrimonium iam contractum. ſic ſ. *de ſponſa ad audientiam. & c. iuuenis.*

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

e ¶ *Permiſſionem.*] i. Eccleſia non approbante tale matrimonium, vel permiſſionem, id eſt, diſpenſationem: quia poſtea Eccleſia cum eis non diſpenſauit, & per diſpenſationem Eccleſiæ approbatur matrimonium cauſa filiorum. ſ. *de conſang. & affi. quia circa.* ĩ. *eo. per venerabilem & 35. q. 8. c. 1.*

c Quot modis illegitimè nati legitimentur: vide per eos, quos cito in cap. proximè ſequ. ſuper gloſſa. in verbo filium appellauit.

¶ *Glo. ſeq. ponit tres caſus & primam moderatur.*

f ¶ *Ignorantiam.*] Paterna etiam ignorantia vtriuſque vel alterius tantùm excuſat filios: ſiue legitimat eos. ĩ. *eod. ex tenore. & ſ. ca. 1.* Item ſubſequens matrimonium. ſ. *eo. tanta. & c. 1.* Item legitimatio principis. ĩ. *eod. per venerabilem.* hodie verò paterna ignorantia non excuſat filios omiſſa illa ſolemnitate. ſ. *de clãdeſt. deſponſ. cùm inhibitio.* Ber.

PEruenit.] Primò ponitur mulieris querela, ſuper qua datur iudex: ſecundò inſtruitur ſuper modo decidendi ibi, *Mandamus.* Abbas Sic.

¶ Idem.

¶ Ad docendum prolem illegitimã non ſufficit probare impedimentum matrimonij, ſi fuit in facie Eccleſiæ contractum.

CAP. XI.

PEruenit † ſanè ad nos ex inſinuatione L. viduæ, quòd cùm inter G. patrem ſuum, & A. matrem illius, matrimonium fuiſſet legitimè celebratum, quandiu vixerunt, quietè permãſerunt †, poſt illorum deceſſum quidam aſſerentes eam de non legitimo matrimonio fuiſſe ſuſceptam, à paterna hæreditate, tanquam illegitimam amouere conantur: Mandamus itaque, quatenus ſi eſt ita [g], dictam viduã legitimam nuncietis.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. comp.

† Permanſerint.

CASVS. Quidam poſt mortẽ parẽtum Luciæ viduæ nitebantur eam remouere ab hæreditate paterna, dicẽtes eam non fuiſſe de legitimo matrimonio natã: ipſa verò dicebat, ꝙ inter G. patrẽ ſuũ, & A. matrẽ ipſius, matrimoniũ fuit legitimè celebratum, & quãdiu vixerunt, quietè inſimul permanſerunt ſine reclamatione: & ideo legitima debebat iudicari: vnde mulier ſignificauit hoc domino Papæ: & ipſe mandat quibuſdã, quatenus ſi eſt ita, ipſam viduam legitimam debeant iudicare. Nota, quòd ex quo matrimonium in facie Eccleſiæ cõtractum eſt, & ſimul manẽt tanquã vir, & vxor, filij inde nati legitimi debent iudicari.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrariũ: ponit duas opiniones & ſoluit: iterum ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Si eſt ita.*] *Arg. contra* ſ. *e. cauſam quæ.* ibi mandatur inquiri de matrimonio poſt mortẽ coniugũ; hic autem videtur denegari. Ala. dicit, quòd hic lapſum erat quinquennium à morte coniugum; ibi non. *arg. ff. ne de ſta. defun. l. 1. & 2. & C. eod. tit. ſi is qui. & per totum.* Vel hic mater dicebatur nata de non legitimo matrimonio impediente ſtatu: vnde poſt mortẽ quæri nõ debet. Sed hoc eſt diuinare [d]. Vnde dicimus, quòd ex quo conſtat matrimonium in facie Eccleſiæ contractum, & bona fide filij legitimi ſunt, vt hic: & ideo dicit: Si eſt ita, quòd legitime contractum ſit: & hæc mulier probare debet, & ſic intelligitur, quod dicitur: ſed ibi non conſtabat de matrimonio: quia dicebatur, quòd Agatha nata fuit eo tempore, quo Anelina mater eius habebat alium virum, & hoc aduerſarius probare debebat, vt ſ. *eo. cauſam quæ.* & hic nõ negatur, quin alia pars poſſit probarè contrarium, ſi voluerit: vnde ſi nihil probat, eo ipſo quòd parentes iſtius in facie Eccleſiæ contraxerunt, & approbantẽ eccleſia ſimul fuerunt vſque ad mortem, præſumitur legitimum matrimonium inter eos: quare filij legitimi ſunt habendi, quouſque contrarium oſtendatur. Aliud contrariũ fortius ſignatur. ſ. *eod. latór. & ſ. de ordin. cog. tuam.* ibi ille qui opponit aduerſus legitime natum, debet hoc probare; hic contra: quod videtur iniquum. Poteſt dici, quod hic non cõſtabat de matrimonio parentum iſtius viduæ, nec erat cõmunis opinio, quòd illi fuiſſent legitimè coniuncti: & ideo mulier debet probare narrationem ſuam. vnde dicit Papa: Si eſt ita. *arg. ad prædicta.* ĩ. *cap. prox.*

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia text. & glo. latiſſimè hic præ alijs agit Præpoſitus.

d Intellectus autem diuinatorij reijciendi ſunt à legibus, niſi cùm valde vrget contrarietas, vt ſentit Ripa in l. 1. nu. 22. ff. de vulg. & pu. ſubſt. ex ſententia Bartol. ibi citati.

¶ Innocentius III.

¶ Statur dicto teſtium, qui probãt aliquem legitimum, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.

CAP. XII.

PEr † tuas litteras intimaſti, quòd R. ex muliere, quam ſecundùm opinionem maioris partis viciniæ in concubinam habebat, prole ſuſceptã, quandam pòſt, & aliam ea

PEr tuas. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Nos autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidã R. nomine, quandã habebat cõcubinã ſecundũ opinionem maioris partis viciniæ: de qua filiũ ſuſcepit, & poſtmodũ ea dimiſſa, aliam accepit in vxorẽ: & illa concubina aliũ in maritũ, proceſſu temporis idẽ R. in præſentia multorũ firmauit proprio iuramento, quòd illam, quam videbatur habere pro cõcubina, affidauerat, quòd eã haberet in vxorem, & poſt fidem datã prolẽ ſuſcepit ex illa. Tandẽ cũ ageret in extremis, illum, quẽ ſuſceperat ex illa, legitimũ filiũ appellans hæredẽ ſibi inſtituit. Sed cũ dubitaretur, vtrũ filius ſic ſuſceptus eſſet legitimus hæres ipſius, cõmiſſum fuit cuidã iudici, vt de hoc cognoſceret: iudex præter illud, quod ex quadã decretali Alexãdri habetur, vbi dicitur: quòd ſtãdũ eſt verbo viri, & mulieris, teſtes recepit à filio prædicti R. inductos, quilibet probauit, quòd dictus R. ma-

tré ipſius affidauerat, antequã illũ ſuſcepiſſet ex ea: & ita illum probauit legitimũ hæredem ipſius R. dubitatũ fuit poſtea an dictus iudex legitimè proceſſiſſet? Cõſultus Papa, rñdet eidẽ iudici conſiderans, quòd plus eſt, quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè cõcipitur, licèt R. videatur ipſo facto matrimoniũ denegaſſe, quod inter eos fuerat celebratũ, cũ ad alia vota tranſiuit: tamen quia deſponſatio per teſtes legitimos probata fuit, ſiue per verba de præſenti, ſiue per verba de futuro carnali copula ſubſecuta fuerit celebrata: nõ tã innitentes decretali Alexandri: quæ in caſu diſſimili loquitur quàm inductis probationibus, rñdet Papa iudicem legitimè proceſſiſſe, eius ſententiam cõfirmans. Nota, quòd veritas opinioni præfertur. Itẽ filij de matrimonio præſumpto ſuſcepti, legitimi ſunt.

defuncta, duxit in vxorẽ: & ea [a], de qua prolem ſuſceperat, virum ſibi alium copulauit: proceſſu verò temporis idem R. in præſentia multorum, firmauit proprio iuramento, quòd eam, quã habere viſus fuerat concubinam, priùs affidauerat [b] in vxorem, quàm ex ea [c] filium genuiſſet: & poſtea cùm † ageret in extremis, eum, quem ex ea ſuſceperat, in teſtamento hæredem inſtituens, legitimum filium appellauit [d] †. Cùm autem tuæ inquiſitioni fuiſſet commiſſum [e], an filius ſic ſuſceptus, legitimus eſſet heres ipſius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu præter id, quod ex quadam decretali [f] bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri, ſtandum eſſe ſuper hoc verbo viri, & mulieris credebas: receptis teſtibus à filio eiuſdem R. productis, quibus legitimè comprobauit [g] prædictum R. matrem ſuam in capella ſancti Sergij affidaſſe [h], eum ipſius R. hæredem eſſe legitimum iudicaſti.

¶ Nos autem attendentes, quòd plus eſt, quod in veritate agitur [i], quàm quod ſimulatè cõcipitur; licèt dictus R. cùm ea dimiſſa, quam vt concubinã habuerat, ad alia vota tranſiuerit † videatur ipſo facto [k] matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegaſſe; quia tamen deſponſatio per teſtes legitimos cõprobata, eos matrimonialiter fuiſſe coniunctos oſtendit; ſiue deſponſatio ipſa fuerit de præſenti, vt per cõſenſum legitimum per verba de præſenti expreſſum, copula matrimonii inter eos fuerit celebrata; ſiue per verba de futuro carnali copula ſubſecuta; non tam decretali dicti prædeceſſoris noſtri, quæ in caſu diſſimili [l] loquitur, quàm inductis probationibus innitẽtes, te proceſſiſſe legitimè reſpondemus, ſentẽtiam tuam auctoritate Apoſtolica confirmantes.

Idem nobili viro G. Montis Peſſulani.

¶ In terris Eccleſiæ Papa poteſt liberè illegitimos legitimare; in terris verò alienis non: niſi ex cauſis multũ arduis, vel niſi in ſpiritualibus: tunc tamẽ indirectè, & per quandã conſequentiam intelligitur legitimare, etiam quoad temporalia: hoc tamen vltimum non eſt ſine ſcrupulo. hoc dicit ſecũdum intellectum, qui placet Panormitano, & eſt caput difficile, & multum famoſum.

CAP. XIII.

PEr † venerabilem fratrem noſtrum Arelaten. Archi-

a ¶ *Ea.*] ſ. [a] vxore, quã duxit, illa concubina dimiſſa.

b ¶ *Affidauerat.*] Id eſt fidem dederat, quòd eam duceret in vxorem.

c ¶ *Ex ea.*] Quam affidauerat.

d ¶ *Filium appellauit.*] Eo ipſo, quòd quis filium naturalem in extrema voluntate nominat filiũ & hæredẽ inſtituit, intelligitur eũ legitimaſſe [b]. *C. de natu. lib. Aut. itẽ ſi quis.* Et hoc intellige, ſi aliàs legitimos non habet. *in Authent. quib. mod. nat. effi. l. §. ſi verò non habens. col. 6.* Item ſi pater offerat filiũ naturalem imperatori, & fiat curialis, legitimus erit. *in Authent. quib. mod. nat. effi. ſui. §. ſi quis verò. coll. 7.* Item ſi nullo alio filio exiſtente, ipſe filius naturalis patre defuncto, offerat ſeipſum curiæ, legitimus efficitur. *in Auth. eod. tit. §. 1. & §. ſi quis verò.* Item ſi pater filium naturalem in publico inſtrumento, vel cum ſubſcriptione teſtium nominauit filium, nec adiecit naturalem, legitimus eſt. *in Authen. vt liceat. ma. & auiæ. § ad hoc. coll. 8.* Item eſt hic arg. quòd ex ſola nominatione aliquis acquirit ius. *32. q. 4. dicat aliquis. & arg. ſ. de præſumpt. illud. & ſ. de proba. per tuas. Inſti. de adoptio. §. vlt. & ff. de proba. l. vlt. ar. contra. 2. q. 1. mul. in fi. 27. q. 2. iuuenta. 23. q. 4. fortè. C. de proba. neque. & l. non epiſtolis & C. de lib. cau. l. iubemus.* De hoc dictum fuit *ſ. eo. tranſmiſſæ.*

e ¶ *Cõmiſſum.*] Id eſt, à iudice ſeculari cauſa filiationis fuit huic remiſſa. *arg. ſ. eo. lator.* Vel fortè à Papa fuit ei cauſa commiſſa.

f ¶ *Ex quadam decretali.*] *ſ. eo. tranſmiſſæ.*

g ¶ *Cõprobauit.*] Sic videtur, quòd aliquis poſſit probare ſe filiũ alicuius. *ſ. de fil. presby. Michael.* de hoc dicitur *ſ. e. tranſmiſſæ.*

h ¶ *Affidaſſe.*] Supple, antequam ipſum ſuſcepiſſet ex ea: vnde poſtea per carnalem copulam ſubſequentem, fuit matrimoniũ præſumptum inductum. contra quam præſumptionem non admittitur probatio in contrarium. *ſ. de ſponſ. is qui.* aliàs ſi ſimpliciter probaſſet, quòd eam affidaſſet, non determinando tempus, inſufficiens fuiſſet talis probatio. *ſ. de probatio. in præſentia. ſ. de condi. appo. per tuas.*

i ¶ *Agitur.*] *C. plus val.* quod agitur per totũ, in rubro, & nigro.

k ¶ *Ipſo facto.*] Sicut ipſo facto negatur matrimonium, ſic & ipſo facto renũtiatur matrimonio ſpirituali, ſiue priuilegio cler. *ſ. de vita & hone. cle. cap. vlt.* ſic opere contrario, vel facto negamus Chriſtũ. *22. q. vlt. cauete. & 11. q. 3. exiſtimant.* & ſic præſumitur, quòd à primo odio receſſit. *33. q. 1. requiſiſti. q. 2. c. 1.*

l ¶ *In caſu diſſimili.*] Nam ibi parentes teſtificabantur contra illum, qui dicebat ſe eorum filium, hic verò pro ipſo [c] filio: & ita multùm prodeſt filio dictum parentum. *ff. de proba. & ff. de lib. agno. l. 1. §. Iulianus. & ſ. de præſump. afferte. & C. de rei vxor. act. l. vnica. §. ſi liceat. & ff. de probat. l. vltim. ff. ad Carbo. l. 1. §. ſi quis. & l. quod Labeo.* Io.

† *Cum.*

† *Præter Doctores hic viſe Panor. in c. fin. de minus petitio. & Iaſ. in l. neque profeſſio. C. de teſt.*

a *Hæc gloſ. non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus.*

b *Ex hac gl. habes varios modos, quibus illegitimè nati legitimantur: hos & alios recenſet late Caſſanæus ſuper conſuetudines ducatus Burgundiæ Rubric. 8.* des ſucceſſions des Baſtards. *in §. 3. in te. ab inteſtat. & Sotus lib. 4. ſen. d. 41. q. 2. a. 4.*

† *tranſiuit.*

c *Hæc diſſimilitudo parùm valet. nam ſi creditur negãti, quare non confitenti? ſed dic, quod ibi negabatur filiatio, hic qualitas. Item hic factum contradicebat verbo ibi ſecus. Item hic aſſertio viri tantùm: ibi viri, & mulieris. Ioan. Andr.*

PEr *venerabilem.* Poſt Abbatem. Ioan. Andr. ſumma ſic: Papa non legitimat in temporalibus alienæ iuriſdictioni ſubiectos. h. d. Diuiditur principaliter in duas partes In prima petitio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Quod autem.* Secunda ſubdiuiditur in quatuor. In prima probat quinque rationibus, quòd diſpẽſationẽ petitam facere poteſt. In ſecunda ibi, *Videbatur.* ponit ſimilitudinem, quam inducebat petitor, quã quinq; rationibus improb. In tertia ibi, *Rationib.* probat auctoritate veteris Teſtamenti, & noui, quod vbique terrarum certis ex cauſis inter Chriſtianos poteſt ſe Papa de temporalibus intromittere. In quarta ibi. *Licet.* petitionem exaudire noluit, quia omnis lex contradicebat. Abb. Siculus.

CASVS. Nobilis vir G. de Monte Peſſulano, legitima ſua vxore excluſa, aliam ſuperduxit, de qua filios ſuſcepit: tandem per Archiepiſcopum Arelaten. petiit à domino Papa, vt filios ſuos legitimaret, quatenus eis natalium obiectio, ſeu exceptio nõ noceret, quò minus ſibi ſuccederẽt: quòd diſpenſare poſſit, oſtedit pluribus rationibus. Primo ſic: Apoſtolica ſedes diuerſis cauſis inſpectis diſpenſauit cum quibuſdam minùs legitimè genitis, non ſolùm naturalibus, ſed etiam adulterinis, vt poſſent in Epiſcopos promoueri: multo fortius videtur, vt eos ad actus legitimare poſſit ſeculares, præcipue vbi ſuperiorem alium præter Romanum Pontificem non cognoſcant, qui legitimandi habeat poteſtatem: quia quod poteſt in maiori, multo magis poteſt in minori. Secundò probat idem per ſimile tale: eo enim ipſo, quòd aliquis ad dignitatem Epiſcopalem promouetur, eximitur à patria poteſtate. Præterea ſi Epiſcopus ſcienter ſeruum alterius in presbyterum ordinaret, liber efficitur, licèt ordinator ſatisfacere Domino teneatur: monſtruoſum enim videretur, vt qui ad actus ſpirituales legitimus fieret, ad actus ſeculares illegitimus remaneret. Vnde eo ipſo quod in ſpiritualibus diſpenſatur, per conſequentiam intelligitur in temporalibus diſpenſatum. Sed in patrimonio beati Petri illud poteſt Apoſtolica ſedes liberè facere, in quo ſummi principis obtinet poteſtatem. Tertiò etiam videbatur ex hoc poſſe trahere audaciam poſtulandi: quia Rex Franciæ Reginam Francorum vxorem ſuam dimiſit, & aliam ſuperduxit, ex qua filios ſuſcepit (ſicut & iſte nobilis) cum quibus Papa diſpenſauit; ſic cum filiis iſtius nobilis poterat diſpenſare. Poſtmodum reſpondet Papa ad id, quod dictum eſt, quòd diſpenſauit cum filiis Regis Franciæ dicens, quòd res illa non ſimilis, ſed valdè diſſimilis inuenitur: Rex enim Franciæ à Regina fuit per Legatum ſedis Apoſtolicæ per ſententiam ſeparatus; ſed iſte nobilis temeritate propria vxorem ſuam deiecit; & Rex Franciæ antequam ad eum prohibitio perueniret de non contrahendo cum alia, ſuperduxit aliam, ex qua filios ſuſcepit: ſed iſte nobilis in contemptum Eccleſiæ aliam ſuperduxit: præterea Rex Franciæ circa matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram Legato teſtes induxit, qui ſententiam tulit, quæ reprobata fuit propter iudiciarium ordinem non ſeruatum: iſte nihil obiecit, propter quod ſeparari deberet: & vtrùm filij Regis legitimi fuerint, vel illegitimi, poteſt non immeritò dubitari, quandiù pendet quæſtio affinitatis oppoſitæ: quia ſi affinitas oppoſita approbata fuerit, apparebit, quòd illa non fuit vxor regis, & ita per conſequens alia legitima apparebit, & ita filij legitimi fuerunt. Præterea cùm Rex ſuperiorem in temporalibus nullum habeat, ſine iniuria alicuius ſe poterat ſedi Apoſtolicæ ſubiicere, in quo videri

† *Cap. 1. ex. 1. in 3. comp. Et de materia text. & gloſſ. præter Doctores hic, vide Cou. in epitome 4. decret. par. 2. c. 8. §. 8.*

epiſcopum a tua nobis humilitas ſupplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quò minùs tibi ſuccederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem ſuper hoc Apoſtolica ſedes plenam habeat poteſtatem b, ex illo videtur, quod diuerſis cauſis inſpectis, cum quibuſdam minùs legitimè genitis, non naturalibus c † tantùm, ſed adulterinis d etiā diſpenſauit, ſic ad actus ſpūales illos legitimans, vt poſſint in Epiſcopos promoueri: ex quo veriſimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat ſeculares: præſertim e ſi præter Romanos Pontifices inter homines ſuperiorem f alium non cognoſcāt, qui legitimādi habeat poteſtatem: quia cùm maior in ſpiritualibus tam prouidentia, quàm auctoritas, & idoneitas requiratur g: quod in maiori conceditur, licitū eſſe videtur & † in minori h. Per ſimile quoq; id videtur poſſe probari, cum eo ipſo, quòd aliquis ad apicē Epiſcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria poteſtate i. Prætere etiamſi ſimplex Epiſcopus, ſcienter ſeruum alterius in Presbyterum ordinaret k, licèt ordinator ſatisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet ſeruitutis: videretur † ſiquidem monſtruoſum: vt qui legitimus ad ſpirituales fieret actiones, circa ſeculares actus illegitimus remaneret. Vnde cùm in ſpiritualibus diſpenſetur †, conſequēter intelligitur in temporalibus diſpenſatum. Id autē in patrimonio beati Petri l liberè poteſt Apoſtolica ſedes efficere, in quo & ſummi Pontificis auctoritatem exercet, & ſummi Principis exequitur poteſtatem. ¶ Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam poſtulandi, quòd cùm Rex Francorum I. Reginam dimiſerit, & ex alia poſtmodum ſuperducta puerum ſuſcepit, & puellam, & tu ſimiliter excluſa legitima, ſuperduxeris aliam, ex qua filios ſuſcepiſti: ſicut cum filiis Regis eiuſdem, ſic cum tuis credebatur de benignitate Apoſtolicæ ſedis diſpenſandum. Verùm ſi veritas diligenter inſpicitur, non res ſimilis, ſed valde diſſimilis inuenitur: nam Rex ipſe à Regina per Remeñ. Archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis Legatum, fuit per ſententiā m ſeparatus: tu verò vxorem tuam à temeritate propria ſeparaſti n. Ipſe quoque priuſquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perueniſſet, aliam ſuperduxit, ex qua prolem geminam noſcitur ſuſcepiſſe: ſed tu in contemptum Eccleſiæ, aliam ſuperducere attentaſti. Præterea, Rex ipſe contra matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato Archiepiſcopo teſtes induxit, cuius ſententia, quia caſſata fuit ſolummodò propter iudiciariū ordinem non ſeruatum o: Nos

videri poſſet aliquibus, quòd per ſeipſum, non tanquam pater, cum filiis, ſed tanquam princeps cum ſubditis poſſet diſpenſare. Iſte ergo nobilis alij eſt ſubiectus. Iſtis ergo rationibus conſideratis Papa diſpenſauit cum filiis Regis Franciæ, cauſam trahens tam ex veteri Teſtamento, quàm ex nouo: quia non ſolùm in patrimonio beati Petri, in quo plenā habet poteſtatem in temporalibus, verumetiā in aliis regionibus, certis cauſis inſpectis caſualiter iuriſdictionē temporalem exerceret, & hoc oſtendit per legē veteris Teſtamenti. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinē, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, leprā, & leprā, & iudiciū inter portas videris variari, venies ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tēpore, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem. Tandē exponit auctoritatem Deuteronomij, qd intelligēdum ſit per eam: expoſita auctoritate veteris Teſtamenti, dicit Papa, licet cum filiis Regis, de quib. ab initio dubitabatur, an legitimi fuerint, duximus diſpenſandū; quia tamen tam lex Moſaica, quàm canonica ſobolem ex adulterio ſuſceptam deteſtatur, dicente Dño, q manſeres, & ſpurij vſque ad decimam generationem nō intrabunt Eccleſiam, & canō vetat tales ad ſacros ordines promoueri, & ſecūdum leges à paterna hæreditate repelli debēt, & denegari alimēta, etiam petitioni iſtius nobilis nō duximus annuēdum. Nota, q in cauſa matrimoniali, vbi agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius eſt ſeruandus, aliàs non tenet ſententia. Item matrimonium, quod nō tenet, nō impedit aliud matrimonium, quod de iure poteſt valere, cùm poſtea cōſtiterit, q primū nullum fuit, & filij de ſecūdo nati legitimi ſunt. Item aliquis facit aliquid cum filiis non tanquàm pater, ſed tamquàm Rex. Item Papa poteſt legitimare ad ambos actus, ſpirituales & temporales: vbi habet vtrāque iuriſdictionē. Item in certis caſibus iuriſdictionem tēporalē poteſt exercere in aliena temporali iuriſdictione. Item excommunicatus, mortuus reputatur. Itē ſpurij ad ſacros ordines nō debēt promoueri, & ſecundùm leges non ſuccedunt, quibus etiam alimenta negantur.

¶ Glo. ſeq. ſoluit contrarium.

a ¶ *Arelaten. Archiepiſcopum.*] Nunc olim fuit ſedes epiſcopalis, *vt 8. q. 3. Artaldus*, & fuit ſuffraganeus Narbonenſis, vt ibi.

¶ Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an Papa quoad ſucceſſionem legitimet. argu. quod non. ponit opinionem Ioannis, ſoluit contrarium, & ſubdit tertiam opinionem.

b ¶ *Habeat poteſtatem.*] Ex eo enim q legitimat aliquē in ſpiritualib. per cōſequētiam & in tēporalibus, prout ipſe Papa argumentatur hic: propter hoc tamen, q legitimat aliquem in ſpiritualibus, non probatur, quod habeat iuriſdictionē in temporalibus: legitimare enim pertinet ad voluntariam iuriſdictionem *ff. de officio proconſulis. l. 2. item quia ad Papam nihil ſpectat de temporalibus. ī. eod. cauſam quæ. & c. lator. & ī. de iud. nouit. niſi in caſibus. ī. de foro compe. licet. & c. ex tenore, vt ibi dicitur.* & ſic videtur, quòd Papa quoad temporalia legitimare non poſſit, vbi non habet temporalem iuriſdictionem. Ad hoc dixit Ioannes, quod dominus Papa non habet poteſtatem legitimādi in temporalibus: ſed eo ipſo, q legitimat aliquem quoad ſpiritualia, per conſequens legitimat eū quoad temporalia, quæ ſunt minus digna, & ſic legitimat per cōſequētiā, ſed nō directè: ſæpe enim permittitur aliquid indirectè, quod non permittitur directè, *arg. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſerui. reſpon. & ff. de auctor. tutor. l. 1.* Ioānes adhæſit allegationi, quam ponit hic dominus Papa: ſed contrarium credo, ſcilicet quòd dominus Papa non poſſit legitimare aliquē quantū ad hoc, vt ſuccedat in hæreditate tāquam legitimus hæres, qui non ſit: dicō de ſua iuriſdictione tēporali, ſic enim eſſet mittere falcem in meſſem alienam, & vſurpare alienam iuriſdictionem: quod eſſe non debet. *ī. de iudi. nouit. & 6. q. 3. ſcriptum eſt.* & priuare aliquem iure ſuccedēdi: vnde credo, q non poſſit legitimare niſi quoad actus ſpirituales: tamen quidā legitimationem extēdūt ad honores ſeculares, vt per hoc intelligatur eſſe legitimatus, vt poſſit eſſe iudex, habere huiuſmodi honores temporales, quos aliàs habere non poſſet: & in hac ſētētia fuerunt Laurētius, Vincentius & Tancredus.

c ¶ *Non naturalibus.*] Naturales largè omnes appellantur, præter adoptiuos, & ſpirituales. *30. quæſt. 3. §. 1.* plerunque enim illi tantùm qui ex liberis concubinis naſcuntur, vt hic, *& 32. q. 4. liberi.*

d ¶ *Adulterinis.*] Vt puta filiis presbyterorum, qui cùm fornicantur, adulterantur, cùm ſint quaſi mariti eccleſiarum, *vt 56. diſt. Cenomanenſem.*

e ¶ *Præſertim.*] Id eſt, maximè, ſecundùm Io. ſecundùm alios, præſertim, id eſt, tantum.

f ¶ *Superiorem.*] Papa enim ſuper omnes eſt. *96. diſt. duo ſunt, & 9. quæſt. 3. cuncta, & ſuprà de maioritate, & obedientia. ſolitæ.*

g ¶ *Requiratur.*] Supple, quantum ad temporalia.

h ¶ *In minori.*] *95. diſt. illud: 16. q. 1. ca. 1. & ī. de deci. ex parte.* Et econuerſo cui interdicitur minus, & maius interdictum eſſe videtur. *ī. de ſententia excommun. cum illorum. & 74. diſt. geſta. & ff. de ſer. exportiandis. error. §. cui. & ff. de interdict. & relegat. l. relegatorum. §. ſolet.*

i ¶ *A patria poteſtate.*] *53. diſt. cap. ſi ſeruus. & in Authen. conſtit. quæ de dig. lib. fil. à pa. po. §. palam. coll. 6.*

k ¶ *Ordinaret.*] *54. diſt. ſi ſeruus abſente. & c. ex antiquis.*

l ¶ *Beati Petri.*] Dicebat Ioan. maximè. Sed tu dic, tantùm, vt dun ī. quia quoad forum ſeculare non poteſt legitimare, niſi princeps ei permitteret: in ſeruo ſcienter ordinato ſecus eſt, ſed ipſe tenetur Domino ſatisfacere, vt hic dicitur.

m ¶ *Per ſententiam.*] Cui ſtandum erat, donec in contrarium probaretur, *ſuprà. de re ind. ſicut & ſuprà de renun. in præſentia.* licèt iniqua *ff. de iuſt. & iure. l. penul. §. 1. & ff. de reg. iur. res iudicata.*

n ¶ *Separaſti.*] Quod facere non debuit, etiamſi cauſa eſſet manifeſta. *ī. de diuor. porrò.* cùm talis ſeparatio ſit pœna, quæ non debet inferri niſi per iudicem b. *53. q. 2. ſine. §. in hoc.*

¶ Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.

o ¶ *Iudiciarium ordinem non ſeruatum.*] *vt 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & arg. ī. de proba. quoniam. & ī. de elect. dudum. & ī. vt lite non conteſta. accedens. arg. contra. ī. vt lite non conte. cap. 1.*

† Qui dicātur filij naturales, adulterini, ſpurij, & alij illegitimè nati, quonā nomine appellētur, videpienè per Illuſtriſſimū Cardinalem Paleotū in l. de nothis, & ſpuriis filijs.

† Aliàs etiam in minori.

† videtur.

† diſpenſatur.

a De materia huius gloſſæ in ſimili diſputatione vide Præpoſitū, Turrecr. & alios in c. ſi quis. 6. 1. & Hieronymū Gigātem in trac. de crimine læſæ maieſtatis l. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt. c. 12.

b Adde, & eccleſiaſt. cōcil. Triden. ſ. 24. de refor. matri. de ſacramento matrimonij, cano. 8.

& c. quoniam. §. 1. vbi dicitur, quod ordo iudiciarius non vſquequaque ſeruatur in cauſis matrimonialibus. ſed hic caſſata fuit propter hoc ſententia. Illa contraria intelliguntur, quãdo altera pars eſt abſens per contumaciam: tunc enim ordo iuris non ſeruatur per omnia, immò teſtes recipiunt lite non conteſtata, & fertur ſententia propter periculum fornicationis, *vt in c. quoniam*: ſed vbi altera pars non eſt abſens, ſed præſens vtraque pars, debet ordo iuris ſeruari: aliàs non valet ſententia, vt hic a. Et dic, caſſata, id eſt, caſſa, & irrita nuntiata, *vt c. accedens. ſ. vt lite non conteſt.*

ſuo proprio facto: vt ĩ. de inſtit. c. vlt. & ſ. de iure patro. per tuas. lean.

h ¶ *Regi gratiam.*] Quia non potuit Rex legitimare filium ſuum, licet poſſet alienum: vel quia licet eum poſſet legitimare, vt ſubditum, ſ. vt ſuccederet alij, non tamẽ vt ſuccederet ſibi, *arg. 8 q. 1. in ſcripturis. & 24 q. 1. didicimus.* immò videtur, q. ipſo iure legitimi erant, cùm nati fuiſſent de matrimonio auctoritate Eccleſiæ cõtracto; ſed non eſt ita: *vt ĩ. dictum eſt in notula, maximè.*

post reſtitutionem Reginæ, alios cognitores duximus deputandos: tu verò vxori tuę nihil quod diuortium induceret obiiciſti: cùm etſi fides tori ſit vnum de tribus † bonis coniugij [a], non tamen ipſius violatio coniugale vinculum violaſſet [b]. De filiis ergo eiuſdem Regis, vtrum legitimi, vel illegitimi fuerint, quandiu pendet quæſtio affinitatis obiectæ, poteſt non immeritò dubitari [c]. Nam ſi affinitas fuerit comprobata [d], prædictam Reginam non eſſe Regis coniugem apparebit, & per conſequens alia videbitur ſibi legitimẽ copulata, & filios ei legitimos peperiſſe. Inſuper cum Rex ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcat [e], ſine iuris alterius læſione in eo ſe iuriſdictioni noſtræ ſubiicere potuit [f]; in quo videretur aliquibus, quòd per ſeipſum (non tanquam pater cum filiis, ſed tanquam [g] princeps cum ſubditis †) potuit diſpenſare: tu autem noſceris aliis ſubiacere. *& infra.*

¶ Rationibus igitur his inductis Regi [h] gratiã fecimus requiſiti: cauſam tam ex veteri, quàm ex nouo Teſtamento trahentes: quòd non ſolùm in Eccleſiæ patrimonio [i], (ſuper quo plenam temporalibus gerimus poteſtatem) verumetiam in aliis regionibus, certis [k] cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus: non quòd alieno iuri præiudicare velimus, ſed quia ſicut in Deuteronomio continetur: [Si † difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinẽ [l], & ſanguinem, cauſam, & cauſã, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris variari [m]; venies ad Sacerdotes [n] Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore: qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies, quæcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, ſequeriſque eorum ſententiam. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Iudicis morietur.] Sanè [o] cùm Deuteronomium lex ſecunda interpretetur, ex vi vocabuli [p] comprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo Teſtamento debeat obſeruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apoſtolica ſedes eſſe cognoſcitur. Cùm enim Petrus vrbem fugiens † exiuiſſet, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo, Domine quò vadis? reſpondit: Venio Romã iterũ crucifigi: quod † intelligens pro ſe dictum ad locũ ipſum protinus eſt reuerſus [q]. ¶ Sunt autem Sacerdotes Leuitici generis fratres noſtri, qui nobis iure Leuitico, in executione Sacerdotalis officij coadiutores exiſtunt. Is verò ſuper eos Sacerdos ſiue Iudex exiſtit: cui Dominus, inquit, in Petro: [Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.] Eius vicarius, qui eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, cõſtitutus à Deo Iudex viuorum, & mortuorum. Tria quippe diſtinguit iudicia: Primùm inter ſanguinem, & ſanguinem [r], per quod criminale intelligitur, & ciuile [s]. Vltimum inter lepram, & lepram, per quod Eccleſiaſticum, & criminale [t] notatur. Medium [u] inter cauſam, & cauſam, quod ad vtrumque refertur, tam Eccleſiaſticum, quàm ciuile: in qui-

a ¶ *De tribus bonis coniugij.*] Nota b, quod tria ſunt bona matrimonij, vt hic dicit, ſc. fides, proles, & ſacramentum *27. q. 2. omne itaque. 32. q. 1. non enim in ſola.* Fides, quia nullum adulterium dicitur fides tori cõiugalis, *vt c. non enim.* Proles, id eſt, ipſe Deus. Sacramentum, quia nullum debet eſſe diuortium, *vt c. omne.* Vbi alterum iſtorum non ſeruatur, frangitur lex matrimonij. Iſte nõ ſeruauit iſta tria, ſcilicet fidem, quia cum alia adulterium commiſit, ſed Rex Frãciæ non fecit hoc propter ſententiam: & quamuis fides non ſeruetur, matrimonium tamen durat, vt hic dicitur.

b ¶ *Violaſſet.*] i. diſſoluiſſet: quia in nullo caſu ſoluitur matrimonium poſt carnalẽ copulam niſi in caſibus, *ĩ. de diuor. gaudemus.*

¶ *Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

c ¶ *Dubitari.*] Et [illegible] ex futuro euentu pendet, an ſint iudicandi legitimi. *ar. ĩ de frig. & maleſi. c. fraternitatis. in fi.* Sed certè contrarium videtur, ſi ſecundùm matrimonium contractum fuit auctoritate Eccleſiæ ex vi ſententiæ latæ, & toleratum fuit: lite pendente ſuper primo, filij legitimi erunt. *ſ. eo perlatum, & c. cum inter, & c. referente arg.* & ita ſine aliqua diſpenſatione legitimi erunt.

d ¶ *Comprobata.*] Maximè: quia etſi non fuerit cõprobata, & reſtituatur viro, nihilominus proles legitima erit nata ex ſecunda vxore, quam auctoritate Eccleſiæ recipit poſt ſententiã latam: *vt dixi in prox. no.* ſed non eſt verum: quia ſententia non tenuit propter ordinem non ſeruatum, & ideo neceſſaria eſſet diſpenſatio, ſi non probaretur affinitas.

e ¶ *Minimè recognoſcat.*] De facto, de iure tamen ſubeſt Romano imperio. *7. q. 1. in apibus.* De hoc dicitur *ſ. de elec. per venerabilem.*

f ¶ *Subiicere potuit.*] *ff. de iuriſ. om. iud. eſt receptum.*

g ¶ *Tanquam princeps.*] Nota, quòd facit aliquid non tanquam Rex, *vt ſ. de elect. quod ſicut. §. penult. & c. cum inter canonicos: & c. cum inter vniuerſas. & 23. q. 4. ſi Eccleſia. in fine. & ff. de adop. ſi conſul. §. 1. & ff. quod cuiuſque vni. inter eorum. §. 1.* & ita Rex erit hic actor, & iudex proprij facti. & licet forte Rex hoc facere poſſit, meliùs tamen facit, ſi abſtinet à talibus. *ff. de offic. procon. ne quicquam*, ne videatur præſtare auctoritatem

i ¶ *Patrimonio.*] Illos tantum de patrimonio ſuo legitimare poteſt: vt dictum eſt ſuprà.

k ¶ *Certis cauſis.*] ſ. cùm requiritur. & hoc probatur auctoritate Deute. ſ. cum variatũ eſt inter iudices, ſiue ambiguum, tũc recurrit ad iudicium Eccleſiæ: *vt ĩ. ſequitur. & licet ex certis cauſis*, non ideo eſt ordinarius quoad temporalia. *ſ. de offi. ord. paſtoralis. 1. reſponſo. ſed caſualiter:* vt dicit littera *ſ. de fo. compe. licet. c. ex tenore. & c. ex parte.* Et ita eſt hic arg. de iuriſdictione diſtincta, *ſ. eod. cauſam quæ. vbi de hoc. & ſ. de iudic. nouit. & ſ. de appella. ſi duobus.*

l ¶ *Inter ſanguinem.*] Hæc verba exponuntur inferius.

m ¶ *Videris variari.*] Inter iudices, ſiue ſapientes.

n ¶ *Veniens ad Sacerdotes.*] Arg. quod ex defectu iudicis ſecularis recurritur ad eccleſiaſticum. *ſ. de fo. compet. licet. & 23. q. 5. adminiſtratores.*

o ¶ *Sanè.*] Hic incipit Papa exponere auctoritatem Deuteronomij.

p ¶ *Ex vi vocabuli.*] Interpretatur enim noua lex antiquam.

q ¶ *Reuerſus.*] Ipſe Petrus, & ibi poſtmodum martyrium ſuſtinuit [c]. *2. q. 6. Beati Petrus, & Paulus.*

r ¶ *Inter ſanguinem & ſanguinem.*] Hæc eſt expoſitio eius, quod præmiſit in auctoritate Deuteronomij.

s ¶ *Ciuile.*] Hoc eſt ſeculare iudicium.

t ¶ *Criminale.*] Id eſt, eccleſiaſticum ſecundum canones.

u ¶ *Medium inter cauſam.*] Nota [d], quòd iſta tria iudicia ſic clariſſime ſecundum Hoſtienſem poſſunt exponi. Primùm, inter ſanguinem, & ſanguinem; iſtud eſt criminale, ciuile, ſiue ſeculare; quod idem eſt hic, vt quia accuſator dicit eſſe probatum, quòd reus ſanguinem fudit, i. aliquid criminale commiſit, putà homicidium, adulterium, furtum: vel aliquod aliud ſimile. Vltimum inter lepram, & lepram; quia accuſator dicit reum eſſe infectum lepra hæreſis, vel ſimoniæ, ſiue ſacrilegij, vel alterius criminis Eccleſiaſtici, & reus negat. Medium inter cauſam, & cauſam; quia actor dicit, quod reus tenetur ſibi in centum ex mutuo, vel commodato, vel alia ciuili actione, vel etiam teneris mihi ad decimas præſtandas, vel habeo ius patronatus in Eccleſia illa, vel alia ſimili actione eccleſiaſtica, & reus negat. In his enim omnibus, ſi quid difficultatis emerſerit, eſt ad ſedem Apoſtolicam recurrendum. *ſupra de appell. vt debitus. & ſupra de bapiiſmo. c. maiores.*

† *Vide B. Auguſtinũ ſuper Gẽ. ad litteram. li. 9. c. 1. & P. Lombardũ l. 4. ſent. d. 31. vbi pleniſſimè de his tribus coniugij bonis.*

a *Hodie dic, vt in cõcilio Vienenſi de iud. c. diſpendioſam.*

b *De materia huius gloſſæ vide plenè per D. Sotum l. 4. ſen. d. 31. q. 1. arg. 2.*

† *ſubiectis.*

Deut. c. 17.

† *Hæc Deut. auctoritas protenditur vſque ad illa verba.* Sanè cũ Deuteronomiũ, *in ea imprimẽda ſecuti ſumus antiqua, & magis emẽdata Gregorij exẽplaria, quã-tũ ad verba tãtũ; per diſfert à vulgata editione, ſed eadẽ eſt ſententia.*

† *Refert hoc B. Ambroſius l. 5. epiſtolarum epiſt. 33. incl. Dalmatius me tribus [illegible]. §. video, vos, paulò poſt medi[illegible]. tom. 3.*

† *Aliàs legit* quod Petrus intelligẽs pro ſe, *&c.*

Matth. 16.

Pſal. 109.

c *Quod dic, vt not. infrà de elect. fundamenta. l. 6. Io. And.*

d *Hæc gloſſa non eſt Bern. nec habetur in antiquis codicib. ſed ex lectura Iõ. Andr. perperã collecta, hic inquã fuit inſerta non eſt autem hinc ablata, quia vulgò cepit in omnibus impreſſ. circunferri.*

a ¶ *Præcipitur.*] 11. q. 3. *abſit.*
b ¶ *Mortuus.*] 11. qu. 3. *nihil.* & *c. ſic debet:* & 24. q. 3. *corripiantur.*
c ¶ *Canonica.*] 56. *diſt. cap.* 1. & *ī. de fil. presby. cap.* 1. & 15 *quæſt.* 8. *cum multa.*
d ¶ *Deteſtatur.*] Niſi cùm ei fuerit diſpenſatum. 59. *diſt. Cenomanenſem.*

ī. eo. cùm inter. Circa huiuſmodi ſcientiam, vel ignorantiam tenendum eſt, *vt dicitur ī. de clan. deſponſ. cum inhibitio.* Sed nunquid idem eſſet, ſi aliquis crederetur liber, cùm eſſet ſeruus, vt filius eius propter opinionem Eccleſiæ iudicetur liber, & legitimus quoad ordinem? Non: *vt Cod. ſolu. matrim. l. ſi cum dotem. §. vltimo.*

e ¶ *Manſeres.*] De his dictum eſt *de renunc. niſi cum pridem. §. perſonæ.*
f ¶ *Canone.*] *ī. de obſeruat. cùm in cunctis.*
¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ibi. remiſit.*
g ¶ *Etiam alimenta.*] *C. de natu. liber. Authent. licet patri.* & *C. d. de inceſt. nupt. Authentic. ex complexu. Arg. contra. ī. de eo qui duxit in matri. cùm haberet. Sol. ibi.*

1. Cor. 6.

EX *tenore.*] Sũt duæ partes. In prima iudicum conſultatio. In ſecunda rñſio, & eius ratio ibi, *Intelligentes.* Abbas Siculus.

† *præfati.*

Deut. 23.

CASVS. Quædam vidua petebat hæreditatem quondam R. mariti ſui reſtitui ſibi, & filio pupillo: pars aduerſa petitionem ſuam repellere nitebatur, pro eo quod dictum R. maritum ipſius de adulterio genitum aſſerebat, dicens, quòd pater dicti R. viuente vxore legitima, aliã M. nomine ſuperduxit, ex qua dictum R. maritum ipſius viduæ ſuſcepit: pars viduæ reſpondebat, quòd dicta vidua neſciẽs, quòd pater dicti R. aliam haberet vxorem, cum eo contraxit in facie eccleſiæ: vñ dictus R. filius ipſius debebat legitimus reputari: cùm illegitimi dici non debeant, qui de adultera conſcia non naſcuntur: Iudices qui de hac materia cognoſcebant, ſuper hoc dubitãtes conſuluerunt dominũ Papam. Vnde ipſe intelligens, quòd pater ipſius R. matrem eius in facie Eccleſiæ ignaram, quòd ſibi aliam matrimonialiter copulaſſet, duxerit in vxorem, & dum legitima putaretur vxor, ipſum R. ſuſcepit ex ea, in fauorem prolis dictum R. legitimum iudicauit. Nota, quòd ignorantia alterius parentis facit, quòd filij de tali matrimonio nati legitimi ſunt, & fauor prolis ad hoc coadiuuat.

† *Manſeres qui dicãtur, vadis Conarruuias l. 4. decr. p. 2. c. 8. §. 5.*

† *Aliàs ſeq.* Petitionẽ tuã nõ duximus admittẽdam.
† *Aliàs. H. & P.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpil. Et vide Baldum in l. qui cõtrà. Cod. de inceſtis nu.*

bus cùm aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium eſt ſedis Apoſtolicæ recurrendum: cuius ſententiam, qui ſuperbiens contempſerit obſeruare, mori præcipitur [a], id eſt, per excommunicationis ſententiam velut mortuus [b] à communione fidelium ſeparari. Paulus etiam, vt plenitudinem poteſtatis exponeret, ad Corinthios ſcribens ait: [Neſcitis, quoniam angelos iudicabitis? quantò magis ſæcularia.] ¶ Licet igitur cum filiis ſæpedicti † Regis (de quibus, an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus diſpenſandum: quia tamen tam lex Moſayca, quàm canonica [c], ſobolem ſuſceptam ex adulterio deteſtatur [d], teſtante domino, quòd manſeres [e] † & ſpurij, vſque in decimam generationem in Eccleſiam non intrabunt: canone [f] verò vetante tales ad ſacros ordines promoueri: ſæcularibus quoque legibus non ſolùm repellentibus eos à ſucceſſione paterna, ſed negantibus ipſis etiam [g] alimenta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

¶ Idem H. † & R. Canonicis Beneuentanis.

¶ *Si coniugatus, viuente prima, in facie Eccleſiæ contrahit cum ſecunda hoc ignorante: legitima erit eorum proles.*

CAP. XIIII.

EX † tenore litterarum veſtrarũ nobis innotuit, quod cùm G. vidua hæreditatem quõdam R. mariti ſui ſibi, & pupillo filio ſuo reſtitui [h] poſtularet, pars aduerſa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo, quòd R. maritum ipſius viduæ de adulterio genitum aſſerebat: & *infrà.*

¶ Intelligentes, quòd pater prædicti R. matrem ipſius in facie Eccleſiæ ignaram [i], quòd ipſe aliam ſibi matrimonialiter copulaſſet, duxerit in vxorem, & dum ipſa coniux ipſius legitima putaretur dictum R. ſuſceperit ex eadem: in fauorem prolis potiùs declinamus: memoratum R. legitimum [k] reputantes.

¶ Idem Epiſcopo Tib. †.

¶ *Proles infidelium, qui poſtea conuertuntur, legitima eſt: etiamſi parentes ſunt in gradu prohibito lege canonica.*

CAP. XV.

GAudemus: † *& infrà.* ¶ Cæterùm prolem de infidelium coniunctionibus [l] natam, qui ſecundo, tertio, vel vlteriore gradu ſecundùm opinionẽ [m] illorum † matrimoniali contraxerũt affectu; poſt fidem receptam (vtilitate publica ſuadente) legitimam volumus reputari.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari.

¶ Alexander iij. Pariſienſi † Epiſcopo.

¶ *Cũ agitur de fœdere matrimonij, reo abſente cõtumaciter poſſunt ſuper impedimento matrimonij recipi teſtes, dummodò ſint legitimi: & ad dicta eorum fertur ſententia.*

CAP. I.

RElatum † eſt, quòd cũ pater cuiuſdam puellæ, eam cuidã ciui Pariſieñ. † nuptui tradidiſſet, maritus poſt

GAudemus.] CASVS. Infideles quidam in ſecundo, vel tertio gradu ſecundùm opinionem ſuam contraxerũt matrimoniũ, & filios de tali matrimonio ſuſceperunt, tãdem conuerſi ſunt ad fidem. quæritur, an filij eorum legitimi ſint cenſendi? Reſpondet Papa, quòd vtilitate publica ſuadente debẽt legitimi reputari. Nota, quòd fauor fidei, & publica vtilitas attendenda ſunt.

† *Tib.* † *Tubu.* † *Tyburtin.*

l ¶ *Coniunctionibus.*] ſ. Paganorum, ſiue Iudæorum ad fidem poſtea conuerſorum: *vt ī. de conſanguin. & affinit. de infidelibus. & j. de diuor. gaudemus.* cuius hæc eſt.
¶ *Gl. ſ. ſe. quærit, & ſoluit, & duas lecturas ponit.*
m ¶ *Opinionem.*] Talis opinio non legitimat, ſed præſtat occaſionem legitimandi. *ar. ī. c. prox. & ca. per venerabilem. & ff. de ritu nup. qui in prouincia.* Sed nunquid eſt matrimonium inter tales? Videtur, quod ſic 26. *d. deinde. & ī. de conſang. & affinita. de infidelibus.* Solutionem collige *j. de diuor. gaudemus,* cuius hæc eſt pars. & deciſa videtur ante illum *§. qui autem,* &c. vt præcedat ſermo de coniunctis cum ſecundis, poſt diuortiũ factũ adhuc viuentibus repudiatis, in quibus non eſt matrimonium, vt ibi dicitur: filij tamen eorum reputantur ab Eccleſia legitimi vtilitate publica ſuadente, vt alij faciliùs conuertantur. Sed ſi intelligatur de filiis illorum, de quibus dicitur in principio illius *cap. gaudemus.* tunc planum eſt: quia inter illos eſt matrimonium, vt ibi patet. & ſic deciditur *§. quia vero.* quod potiùs credo: & filij talium legitimi ſunt.

† *Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et præter Doctores hic vide Sotum l. 4. ſent. d. 39. q. vnica. a. 3. ad 4. arg. & per totum articulum.*
† *eorum.*
† *Aliàs ibat* De his, qui matrimonium accuſare, & c. aliàs deſunt illa verba: vel contra illud teſtificari.
† *Parmen.* † *Parrinon.*
† *Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp.*
† *Parmen.*

¶ *Glo. ſeq. poteſt recitari per obiectionem.*
h ¶ *Reſtitui poſtularet.*] Tanquam tutrix. *Cod. quando mu. tut. off. fun. l. 2. & Authen. matrim.* Olim ſi mater curam, vel tutelam filiorum ſubire volebat, oportebat eam iurare, quòd non tranſiret ad ſecundas nuptias. hodie verò remittitur illud iuramentum: quia veniebant contra, ſed renunciant beneficio Velleiani. *in Authent. vt ſine prohib. debit. & credi. § quia verò multam, coll. 7. & prædicta Authen. matri.* & ſi contraxerit, ſtatim expellitur à tutela. *C. eod. tit. Auth. ſacramentum. & ī. de appellat. ex parte.* vbi hoc.
i ¶ *Ignaram.*] Hæc ignorantia facit, quòd filij ſunt legitimi cenſendi: aliàs non eſſent legitimi: *vt ī. eod. referente.* vbi de hoc.
¶ *Glo. ſeq. not. & remittit, quærit, & ſoluit, alle. in contrarium.*
k ¶ *Legitimũ.*] Ex hoc patet, quòd ſufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicantur legitimi: & ſi naſcãtur lite mota, legitimi ſunt, licèt poſtea ſeparentur, vel ſi ante ſententiam ſit cõceptus.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE poſſunt, vel contra illud teſtificari.

¶ *Viſo de matrimoniis, & de impedimentis eorum, meritò ſequitur videre de ſeparationibus, & diuortiis: ſed quia ad diuortia perueniatur, accuſationibus, & teſtimoniis præcedẽtibus: ideo tractaturus auctor de diuortiis, præmiſit iſtam rubricam. Qui matrimonium accuſare poſſunt & contra ipſum teſtificari. Et ſic habet iſta rubrica duas partes. Tractat enim, qui ſunt accuſatores idonei, & qui idonei teſtes contra matrimonium. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 35. q. 6. per totum.

REl*atum.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Cæterùm.* Abbas.
CASVS. Quidam filiam ſuam cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permanſit: tandem propter homicidium, quod commiſit, de ciuitate timore mortis receſſit:

Poſtmodum dicebatur, quòd pater puellæ illum de ſacro fonte leuauit: Epiſcopus loci fecit illum per litteras requiri, & per quinquennium expectatus non potuit inueniri. Conſultus Papa reſpondet, quod ſi manifeſtum eſt, quod aſſeritur, aut legitimi accuſatores, & teſtes appareant, poſtquam iuuenis ille fuerit cũ omni diligẽtia requiſitus, etiamſi non potuerit inueniri, poterunt recipi teſtes, & ſine canonico negotiũ terminari. Nota, quòd in cauſa matrimoniali lite non conteſtata, recipiuntur teſtes altera parte abſente.

† Vide conc. Trid. ſ. 24. de ref. matr. c. 2.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Aliquos annos.*] Sed de quot annis[a] intelliges? Poteſt dici, quòd de duobus: quia pluralis locutio duorum numero contenta eſt. 4. *qu. 3. ca. ſi teſtes. ver. vbi numerus. ff. de verb. ſigni. inter illam in fin. & ff. de manu. teſtam. libertas § vlt. ff. de teſti. vbi numerus.*

a Nõ video, quare ſe in hac gl. fatiget Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Exiuit.*] Nõne illa ſequi eum tenebatur? quod videtur. 13. *qu. 2. vnaquæque*[b]. *& 34. qu. 2. ſi quos neceſſitate ineuitabili.* Et poteſt dici, quod tenebatur: quia ibi remanere non poterat iuſta de cauſa, niſi forte vagabundus diſcurreret: quia tunc non poſſet ipſum ſequi. *argum. ff. de ope. lib. quod niſi. §. ex prouincia.*

b Vbi de hoc, & tenet hic Goff. quod ibi Ioan. & ad id alleg. Hoſt. de vo. quod ſuper. §. fin. & c. ſeq. §. quod autem. Ioan. And.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. comp.

† deponẽtes.

† Pro ſola chartulæ cõſcriptione admitti.

c ¶ *Manifeſtum.*] Ita quòd notorium: aliàs non bene ſequeretur, aut legitimi, *&c. quia quod manifeſtum eſt, probatur 11. qu. 3. eorum qui. in fin.*

d ¶ *Legitimi.*] Secundùm quod traditur. *ĩ. eo. c. cùm in tua.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, ſolutioni obijcit, & reſpondet, ponit; & inducit ſimile.*

e ¶ *Teſtes.*] Ergo altera parte abſente, & non per contumaciam teſtes recipiuntur lite non conteſtata, & ſententia fertur, vt dicit. Nam ordo iuris in caſu iſto non eſt vsquequaque ſeruandus *ſ. vt lit. non conteſt. cap. 1.* Sed contra. *ſ. vt lite non conteſt. quoniam. §. 2.* cùm iſte non ſit abſens per contumaciam, vt ibi. Poſſet dici, quòd cùm iſte propter culpam ſuam abſens fuerit, nec poſſet inueniri[c], illa culpa loco contumaciæ habetur, vt cõtra eum procedatur: nec debeat mulieri obeſſe, quæ in culpa nõ fuit: iniquũ eſt enim alium alterius odio prægrauari. *C. de inoffic. teſta.* ¶ quis ſuo ad finem, nec propter hoc ius mulieris debet perire, maxime cum habeat legitimos teſtes, & accuſatores, & tanto tempore fuerit expectatus, & cum diligentia requiſitus, vnde procedi potuit contra illum. Et illa decretalis, quoniam non contradicit, ſi tu bene videas illã: quia ibi dicitur: Cùm ſine culpa ſit abſens, & non malitioſa voluntate: hic ergo culpa, & malitia faciẽtibus eſt abſens. Sed præſumptio in hoc videtur contra mulierem, quòd eo præſente tanto tempore tacuit. Sed præſumptio tollitur, ſi teſtes, & accuſatores legitimi ſunt, prout dicitur *infrà eod. cùm in tua.* Quidam dicunt, quòd corrigitur per illam decretalem, *quoniam*, & ei ſtandum eſt. Item ſic contra videtur. *ſ. tit. prox. perlatum.* Sed ibi non agitur, an ſententia tenuerit, vel non, ſed an filij legitimi eſſent.

c Dixit Tancre. quòd iſte impediebat, ne ad eum poſſet peruenire citatio. Ioan. Andr.

A *Nobis.*] In prima parte ponitur quæſtio: in ſecunda reſponſio ibi. *Ad hoc.* Abbas.

Casvs. Aliquis vult accuſare matrimonium, vel etiam teſtificari contra illud per chartulam, in qua ſcribit accuſationem, ſiue teſtimonium ſuum, nihil dicens voce propria. Quæritur, vtrùm talis accuſatio vel teſtimonium ſit admittendum? Reſpondet Papa, quod in talibus nullius eſt momenti tale teſtimonium quoad ſententiam proferendam, niſi ſolùm quoad præſumptionẽ, niſi alia legitima ſuffragentur: & hoc, quod dicitur hic, meliùs intelligitur de teſtibus, quàm de accuſatoribus: ſed vtrũque verum eſt. Nota, quod per ſcripturam nullus debet accuſari.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

f ¶ *Accuſatione.*] Licet litera [illegible] videatur intelligẽda de accuſatore, tamen de teſte potiùs intelligitur, de vtroque tamen eſt verum. De accuſatore habemus 2. *qu. vlt. per ſcripta.* quod eſt de teſte verum ſimiliter. teſtibus enim, & non teſtimoniis eſt credendum. *3. q. 9. teſte. & ſ. de coha. cle. & mu. tua nos.* & quod debeat intelligi de teſte, colligitur ex illa littera: Niſi quàtum ad præſumptionem, &c. quia ſententia ad dicta teſtium profertur, non ad dicta accuſatoris.

---

aliquot[a] annos, quibus cum vxore permanſit, propter homicidium, quod commiſit, de ciuitate timore mortis exiuit[b]: nunc autẽ dicitur poſſe probari, quòd pater puellæ eum de ſacro fonte leuauit †; ſed litteris tuis quæſitus nondum potuit inueniri, licèt quinquennium ſit tranſactum: & *infrà.*

¶ Cæterùm conſultationi tuç taliter reſpondemus, quòd ſi manifeſtum[c] eſt, quod aſſeritur, aut legitimi[d] accuſatores, & teſtes[e] appareãt: poſtquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requiſitus, etiamſi nequiuerit inueniri, teſtes recipere poteris, & ſine canonico iudicium terminare.

Clemens iij.

¶ *Accuſatio, & teſtimonium in cauſa matrimoniali perſonaliter, & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

At † Nobis eſt quæſitũ, vtrùm aliqui ſuper accuſatione[f] matrimonij, nihil voce propria depromentes †, debeant per † ſolam chartulæ conſcriptionem admitti? ¶ Ad hoc reſpondemus, quòd in talibus, niſi quãtùm ad præſumptionẽ[g], nullius momenti eſt conſcriptio, quoad ſententiam proferẽdam; niſi alia legitima adminicula ſuffragentur.

¶ Clemens † iij. Papa Florentino Epiſcopo.

¶ *In cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate, & cõtractu teſtificari poſſunt conſanguinei, & parentes.*

CAP. III.

Videtur † nobis: & *infrà.* ¶ Quòd parentes, fratres, & cognati vtriuſque ſexus, in teſtificatione ſuorum, ad matrimonium coniungendum, vel dirimendum admittantur, tam antiqua conſuetudine[h], quàm legibus[i] approbatur. Ideo enim maximè parentes, & ſi defuerint parentes, proximiores admittuntur; quoniam vnuſquiſque ſuam genealogiam[k], cùm teſtibus, & chartis, tùm etiam ex recitatione maiorum ſcire laborat; qui enim meliùs recipi debent, quàm illi, qui me-

---

¶ *Glo. ſeq. notat præſumptionem non probare.*

g ¶ *Ad præſumptionẽ.*] Nota, quod præſumptio non probat, niſi ſit violenta. 32. *qu. 1. dixit. & 2. quæſt. 1. prima.* & hoc eſt regulare. *ff. de teſt. l. 4. §. item diuus. & 3. qu. 2. teſtes. & ſ. de cohab. cle. & mulie. tua.* tamẽ præſũptio coadiuuat, ſi adſint alia ſuffragia[d] *ſ. de ſucceſ. ab inte. cùm dilectus. & ſ. de teſti. præterea. & ſ. de præſumpt. illud &c.* 3. & propter præſumptionem defertur iuramentum quandoque actori, quandoque reo. *vt ſ. de iureiur. cap. vlt.* hic verò contra matrimonium non defertur iuramentum. *ſ. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ, ſuper eo.*

† Clemens Papa Florentino Epiſcopo.

d Fortè ſumma ſecũdum Ala. & V in. qui allegant eadẽ verba. Io. Andr.

Videtur nobis.] Tria facit. Primò ponit dictum. Secunda ibi, *Ideo*, ipſius rationes. Tertia ibi, *Quod verò*, ſoluit cõtrarium quoddam. Et incipe ſic ponere caſum: Titius petebat quandam in vxorem, & ad probandum contractum inducebat parentes ſuos: ipſa verò mulier conuenta excipiebat de conſanguinitate, ad quam probandam inducebat ſuos conſanguineos: quærebatur, an illi eſſent admittendi, & reſpondetur, vt in littera.

† Cæleſtinus Papa Flor. Epiſ. epo. ſorte in omnibus manuſcriptis: & aliàs: Cæleſtin. iij. &c.

† Cap. 1. tit. de matrimonio contra interdictũ Eccleſiæ celebrato in 1. compil. refert Grat. ſiue Petaa. 35. q. 6. ca. 2. Vide Marianum Socinum conſ. ſ. incip. circa primũ verſ. cùm igitur. in 1. p. addẽ omnino notas noſtras in hanc decretalem.

Casvs. Quærebatur, vtrùm parentes, & cognati vtriuſque ſexus admitti debeant in teſtimonium ſuorum conſanguineorum ad matrimonium coniungendum, vel dirimendum? Reſpondet Papa, quòd bene admittuntur: & hoc probat tam antiqua conſuetudine, quàm legibus: & ideo maxime admittuntur parentes, & ſi parentes defuerint, admittũtur proximiores: quia vnuſquiſque conſanguinitatem ſuam ſcire laborat teſtibus & chartis, & recitatione maiorum: & illi recipi debent, qui meliùs ſciunt, & quorum intereſt. Quod autem dicitur: Pater non recipiatur pro filio, nec filius pro patre in cauſa: illud verum eſt in criminalibus cauſis, vel contractibus: ſed in matrimonio coniungendo, vel diſiungendo, admittuntur fauore matrimonij. Nota, quòd in cauſa matrimoniali pater admittitur pro filio, ſed non in alijs. Item matrimonium res fauorabilis eſt.

¶ *Gloſ. ſeq. ſecunda, quarta & penultima tractant vacillando, an ad probandum contractum parentes admittantur.*

h ¶ *Antiqua conſuetudine.*] Nota, quòd antiqua conſuetudo pro lege ſeruanda eſt. 11. *d. in his. & 12. di. diuturni. & 9. q. 3. conqueſtus.* & mos fideliſſimæ vetuſtatis ſeruandus eſt. *C. de teſt. teſtamenta.* & hæc conſuetudo ſeruatur quoad parentes: tamen in matrimonio coniungendo fallit, cùm alter eſt ſuperior nobilitate, potentia, vel diuitiis: quia parentes inferiores non admittuntur pro matrimonio coniungendo. *ſ. de teſt. ſuper eo.* quia ſuſpectum eſt tunc teſtimonium illorum; ſed hæc decretalis non videtur loqui eo caſu, vt dicitur infrà.

i ¶ *Legibus.*] Id eſt, canonibus[e], *ſic 31. diſtinct. Nicæna.* & loquitur de illis canonibus. 35. *q. 6. c. 1. & 2.* & ſic tam de conſuetudine approbata, quàm ſecundum canones admittuntur. Si vis intelligere de legibus ciuilibus, dicas, quòd ad probandum, quòd matrimonium contrahi poſſit non obſtante conſanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium propter conſanguinitatem, eſt arg. quòd parentes, & conſanguinei ſint admittendi: qui meliùs ſciũt ſuam proximitatem, quàm extranei, *C. de in integ. reſtit. mi. de tutela. & C. de lib. cau. ſi filium. & ff. de prob. etiam.* & quòd aliis præferantur, *eſt arg. ff. de adult. ſi maritus.*

e Sumitur enim lex pro canone, pro cõſuetudine, pro regula, pro ratione, vt no. 1. q. 1. ventum. ad fi. Io. Andr.

k ¶ *Genealogiam.*] Hæc eſt ratio, quare huiuſmodi perſonæ admittantur, & aliis præferantur. 35. *q. 6. c. 1 & 2.*

l ¶ *Scienti*

a ¶ *Sciunt.*] Conſanguinitatem, l. & per hoc videtur, quòd non loquitur de teſtimonio ferendo pro ipſo conſenſu, quia ſi extraneus intereſſet, atque bene ſciret ſicut pater, & mater, an conſenſiſſent tunc admitterentur: ſed litera ſequens bene innuit de ipſo contractu.

a Alias cōſentiunt.

b ¶ *Nullum.*] 30. q. 5. *aliter.* & *ff. de ritu nup. l. 2.*

c ¶ *Non recipiatur.*] 4. q. 3. *cap. ſi teſtes. §. item teſtis idoneus.* & *ff. de teſtib. l. teſtis idoneus.*

† Vide I. Lemmum de Priano in c. quamuis contra. 3. de probatio. & ſpecu. tit. de teſte. §. 1.

d ¶ *Coniungendo.*] Ex hoc videtur, quòd ad probandum matrimonium eſſe contractum, admittuntur parentes, & inducitur ad hoc à pluribus ſim. 3. *de teſt. ſuper eo.* ſed non loquitur in eo caſu: ſed quod dicit, in coniungendo, intellige, ſi diceretur, quòd eſſent conſanguinei, qui contrahere volunt: vel fama eſſet de hoc, pater, & mater, & conſanguinei admittuntur ad probandum conſanguinitatem [b]. 3. *de ſpon. cùm in tua.* Intellige loquitur hanc decretalem, quando propter conſanguinitatem eorum dicitur, quòd non poſſunt coniungi, & quando propter conſanguinitatem debent ſeparari: & hoc etiam latius colligitur ex rubr. Conſueuit tamen induci, quòd pater, & mater admittuntur ad probandum ipſum contractum matrimonij, quod verum eſt ſecundùm diſtinct. omnem illius decretalis, ſuper eo.

b Vide Franciſcum de Aretio conſ. 14.
† Cap. 3. eod. tit. an. 2. cop.

e ¶ *Fauorabilis.* 3. *de condi. appo. cap. vlt.* vbi de hoc & argumen. *ff. de re. iur.* in ambiguis e. vt 3. *de app. directe. in fine.* Bern.

c Ibi pro dotibus reſpondere melius eſt. Io. An.

lius ſciunt [a], & quorum eſt intereſſe: ita vt ſi non interfuerint, & conſenſum nō adhibuerint, ſecundùm leges nullum [b] ſit matrimonium? ¶ Quod † verò legitur: Pater non recipiatur [c] in cauſa filij, nec filius in cauſa patris, in criminalibus cauſis, & contractibus verum eſt: in matrimonio verò coniungendo [d], & diſiungendo, ex ipſius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis [e] res eſt, congruè admittuntur.

¶ Idem †.

¶ *Inuita de ſponſata, poſtea fronte cognita, contra matrimonium non auditur.*

CAP. IV.

INſuper † adiecisti, quòd aliquis cum quadam innubili puella contraxit: quæ tandem ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit, aſſerens ſe ſemper ab initio diſſenſiſſe, quòd per teſtes probat [f], fama [g], & conuerſatione præclaros. In hoc itaque caſu ſentimus, quòd aduerſus matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionem ſui, legitimum annum attingens, cùm potuit [h], minimè reclamauit: ſicut enim ante legitimum conſenſum (qui in duodecimo anno [i] ſpectatur) potuit diſſentire; ſic poſtquam legitimo tempore accedente, ſemel etiam copulæ carnali [k] conſenſit, ex ratihabitione, ſibi ſuper hoc ſilentium non ambigitur indixiſſe †.

INuper.] In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *In hoc.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandem facta maior, & ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit, dicens, quod ab initio ſemper diſſenſit, & hoc probare volebat per teſtes. Quæritur, an ſit audienda? Reſpondet Papa, quòd amplius audiri non debet contra matrimonium: quia reclamare debuit, antequam cognoſceretur ab ipſo. ſicut enim ante duodecimum annum potuit diſſentire, ita poſtquam carnaliter cognouit eandem, non poterit reclamare ratihabitione ſequenti. Nota, quod ipſo facto confirmatur, quod non valebat. Item quod ab initio non tenuit, ratihabitione ſequenti valet.

f ¶ *Probat.*] Id eſt, probare intendit 4. iuxta illud.
Eſt mihi pro facto, ſæpe quod eſſe poteſt. Lau.

d Ad idem de conſec. diſ. 3. c. permanis ...

g ¶ *Fama.*] Tales enim debent teſtes eſſe ſine omni ſuſpicione infamiæ, 2. *q. 7. teſtes.*

h ¶ *Cùm potuit.*] Si enim ſemper inuita detenta fuiſſet, & verbo, & facto contraxiſſet, audiretur quandocunque poſtea. *arg. 16. quæſt. 3. prima.* ſed ex tempore præſumitur contra illam. *ſic* 3. *de ſponſa. ad id quod,* & *arg.* 3 *q.* 1. *conſtat.*

i ¶ *Duodecimo anno.*] In muliere. *ff. de ritu nupt. minorem.* & xiiij. in viro. 3. *de deſponſa. impub. attestationes.*

¶ *Glo. ſeq. arg. quod ratihabitio, &c.*

k ¶ *Copulæ carnali.*] Ex quo etiam carnali copulæ conſenſit, omnis violentia ſublata note legitur, & matrimonium tenet. 3. *de deſpon. impub. de illis.* 3. *de eo qui du. in matr. quam pol. cap. 2.* & 3. *de ſpon. veniens.* & ita ratihabitio [e] confirmat, ſiue validū facit quod ab initio non valebat. 3. *de regulis iur. cùm vinum.*

e Vide in c. ratihabitionem. de reg. iur. li. 6.

SIgnificante.] In prima parte ponitur facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio ibi, *Cùm igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam duxit quandam in vxorem, mater mulieris nititur matrimonium accuſare, vt ab illo pecuniam extorqueret: & licet voluntati ſuæ praua non poſſint opera reſpondere, nihilominus vult habere pecuniā, vt ab accuſatione deſiſtat. Cum igitur malitiis hominum ſit obuiandum, mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, ipſam ab accuſatione matrimonij repellant. Nota, quòd mater poteſt accuſare matrimonium filiæ, ſi non malitioſe moueatur. Item malitiis hominū non eſt indulgendum. Item non auditur ille, qui tantum vult nocere.

† induxiſſe.

Innocentius iij. Archiepiſcopo, Præpoſito, & priore ſanctæ Mariæ de † Albanen. Genuen.

† de Alban. Lonan.

¶ *Repellitur accuſans matrimonium propter quæſtum.*

CAP. V.

SIgnificante † M. de Contuſia † noſtro eſt Apoſtolatui declaratum, quòd cùm M. duxiſſet legitimè in vxorem. S. mater ipſius niſa eſt matrimonium accuſare, vt ab eo pecuniam extorqueret: & licet intellectui ſuo praua non poſſint opera reſpondere, nihilominus vult habere pecuniam, vt ab accuſatione deſiſtat. Cùm igitur non ſit malitiis [l] hominum indulgendum: mandamus, quatenus ſi eſt ita, ipſam ab accuſatione matrimonij repellentes [m], eidem ſuper hoc ſilentium imponatis.

† Cap. 2. eod. tit. in 3. cap.
† Canulla
† Camila.
† Caſula.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit duas caſus, quibus, &c.*

l ¶ *Malitiis.*] *ff. de rei ven. in fundo.* & *ff. de recep. arb. ita demum.* & 3. *de reſcri.* ſedes Apoſtolica, quandoque tamen auditur, qui non facit, niſi vt noceat: vt dicit Lau. *arg. indulc. C. de nat. lib. Authen. licet.* ſicut & pride pœnitentia facta non prodeſt, & tamen ... vſum poſteriorem, *de pen. di. 3. in ſalutibus.*

¶ *Glo. ſeq. allegat concor. ſimile arguit, & ſentit contrarium.*

m ¶ *Repellentes.*] Nota, quòd repellitur accuſator propter turpem quæſtum. *ſimile.* 2. *q. 1 prohibentur.* Item repellitur, ſi mora temporis ſtatutum non accuſauerit. 3. *eod. c. proximi,* niſi tota de cauſa. vt ibi. Et eſt arg. quòd ſimonia committi poſſit in matrimonio: cùm ſit ſpirituale. Sed contradici conſueuit, quia ibi gratia non confertur.

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accuſatione matrimonij, qui denunciationis tempore tacuit, niſi denunciationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didiciſſe, & quòd non obtentu alicuius malitiæ.*

CAP. VI.

CVm † in tua diœceſi: & *infra.*

¶ Si verò poſt contractum matrimonium aliquis appareat accuſator, cùm non prodierit in publicum, quando banna, ſecundùm conſuetudinem [n] in Eccleſiis edebantur, vtrùm vox

† C. 1. vnico, eod. tit. in 4. cap. alias pars huius decr. ſupra de ſponſa lib. c. cum in tua.

f Hæc eſt hæreſis damnata in concil. Tri. damnata ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij, cano. 2. cuius hæc ſunt verba: Si quis dixerit matrimonium non eſſe verè, & propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ ſacramentis à Christo domino inſtitutum, ſed ab hominibus in eccleſia inuentum, neque gratiam conferre, anathema ſit.

CVm in tua.] Primò ponitur quæſtio. Secūdò diſtinguens ſolutio ibi. *Super quo.* Et ſecundum membrum ibi, *Alioquin.* Tertiò excipit ibi. *Niſi.* Abbas.

CASVS. Cōſuetudo eſt in aliquo loco, vt quādo aliqui volūt contrahere matrimonium, publice proponatur in Eccleſia, vt quicunque ſcit aliquod impedimentum, exhibeat, & dicat: nullus apparet contradictor, & ſic contrahunt: poſtea apparet accuſator. Quæritur, an ſit admittendus? Reſpondet, quòd ſi tempore præmiſſæ denunciationis extra diœceſim exiſtebat ille, qui nunc matrimonium accuſat, vel ad eum denunciatio non potuit peruenire, putà quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate, quòd ad hoc eius ætas non ſufficiebat, vel alia legitima cauſa erat impeditus, eius accuſatio debet audiri, alioquin tanquam ſuſpectus debet repelli: quia præſumptio eſt contra ipſum, quòd denunciationem publice factam non ignorauerit, dum in diœceſi exiſtebat, niſi proprio firmauerit iuramento, quòd poſtea didicerit, quæ ſubiicit: & quòd ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiā didiciſſet ab illis, qui denunciationis tēpore tacuerunt, ei tamen nō debet claudi aditus accuſandi: quia etſi illi ab accuſatione repelluntur propter culpam ſilentij, ille tamē repelli non debet, cùm in culpa illis non exiſtat. Nota primò, quòd contra ea, quæ publice fiunt, habet quis accuſationē. Item qui eſt in diœceſi, non habet accuſationem circa ea, quæ publice fiunt. Item iuramentum elidit præſumptionem. Item aliquis admittitur ad accuſandum, cuius actor repellitur: ſecus in teſtimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accuſando.

n ¶ *Cōſuetudinem.*] Hæc cōſuetudo cōtona fuit iuri, vnde hodie pro iure cōmuni ſtatuitur: qua omiſſa ſi poſtea impedimentū appareat, filij non erūt legitimi, 3. *de cland. deſp. cū inhibitio* & *ſim.* 3. *de ſpon. cum in tua quæ eſt pars iſtius.* & *ei conſonnat in integ.*

a ¶ *Non potuit.*] Quia erat in remotis partibus. simile 19. q. 2. §. *quia incognitius.*

b ¶ *Feruore.*] 15. q. 1. *illa.* & 17. q. 2. Gonsaldus. & ℥. *de reg. siam te-mor.* ¶ *Glo. seq. ablicit, & soluit.*

c ¶ *In annis.*] Sed quomodo poteſt hoc eſſe, quòd iſte in talibus annis denunciationẽ factã non cõprehẽdit, & habilis videtur ad impedimentum cõprehendendũ[a]: quia videtur, quòd impedimentum debeat ſcire tempore contracti matrimonij: ſed poteſt eſſe, quòd tunc neſciebat, nec ſufficiebat ætas ad hoc: ſicut nec ad comprehenſionem denunciationis, & tamen poſtea potuit ſcire impedimentum, *vt* ʝ. *ſequitur.* tamen tempore denunciationis eius ætas ſufficere non valebat: quia ætas illa neſcit, quid videat. *C. de fal. mo. l. 1. & arg.* ℥. *de ſpon. ma fraternitatis.*

a *Depraua-ta eſt hæc gl. in plurimũ in vulgaris codicibus, quam reſtituimus ex Vaticanis.*

d ¶ *Publicè.*] Et ideo nullus poteſt ignorare. 16. *diſt. quod dicitis.* & 12. q. 2. *qui & humanus.* & ℥. *de poſtu. c. 1. arg.* & *diſt. propoſuiſti.*

¶ *Gl. seq. all. 3. cõc. quarit. arg. pro, sol. contrarium. finis recitatur per q.*

† *Allidit ita. & quod ad hoc, &c.*
† *procedit.*

e ¶ *Repellendus.*] Et ita qui intra tempus cõſtitutum nõ proponit ius ſuũ, poſtea repellitur & ab accuſatione, & à teſtimonio, *arg.* ℥. *de clan. deſpon. cum inhibitio. à contrario.* & *C. de inge. diffamari.* & ℥. *de proba. licet.* Sed nunquid admittuntur ad denunciandum? Videtur quod ſic. cùm & iuramentum ei non obſtaret. ℥. *de iureiu. quemadmodum.* & *arg.* ℥. *de cog. ſpi. tua.* Dicas, quòd non eſt admittendus, cùm ſit ſuſpectus, vt hic dicit, & ſuſpectæ perſonæ remoueantur à denunciatione, ſicut ab accuſatione. ʝ. *de acc. cum dilectus filius.* & ℥. *de ſpon. cum in tua.* nam cui vna via aliquid prohibetur, alia via ad idem non debet admitti. ℥. *de procu. tuæ. cum ſuis concor. ibi poſitis.* & ita taciturnitas nocet accuſare volenti, niſi forte tacuit, quia non habuit tunc probationem. 2. q. 7. *pleriſque.* & ideo dixi, forte, quòd licèt tunc non haberet teſtes, ipſemet potuit impedire matrimonium contrahendum, vndè non prodeſt, quòd propter hoc tacuit; ℥. *de ſpon. præterea.* & ℥. *de teſtib. ſuper eo.* & ſola fama impedit matrimonium. ℥. *de conſan. & affi. c. 2.* taciturnitas verò ipſorum contrahentium non præiudicat eis. arg. ℥. de reſtit. ſpo. ex conqueſtione. & ℥. *de clan. deſpon. cum inhibitio.* & ʝ. *per ſeq. ex eum inquiſitioni.*

¶ *Glo. seq. inducit duas concordantias, & elicit vnum notabile.*

f ¶ *Iuramento.*] *Sic* ℥. *de teſtib. præſentium* & ℥. *de excep. paſtoralis.* Item nota hic, quòd plus valet iuramentum vnius, quàm præſumptio iuris: quia per iſtud iuramentum eliditur iuris præſumptio. 35. *q. 3. extraordinaria.*

¶ *Glo. seq. ponit diuerſitatem: quærit de ratione ipſius, & ſoluit, iterum quærit, arg. pro, & contra ponit opinionem Ioan. & Iul.*

g ¶ *Excluderet.*] Hic habes, quòd aliquis admittitur ad accuſandum, cuius auctor repellitur; ſecus eſt in teſtibus. ℥. *de teſti. licet.* & ʝ. *de hæreti. fraternitatis. arg.* Sed quæ eſt ratio diuerſitatis? Dic, quòd aliud eſt in accuſatore, & aliud in teſte: modicum præiudicium fit, ſi accuſator admittitur, cuius auctor repellitur propter culpam propriam; & iſte culpabilis non exiſtit: & ad dictum accuſatoris nulla fit condemnatio, niſi adſint legitimi teſtes: ſed ad dictum teſtis quis condemnatur, & ideo debent eſſe tales auctores, vt ipſorum facta ſufficerẽt ad hoc, vt illi admittãtur, qui cauſam habuerunt ab eis. *arg. C. de acq. poſ. vltia.* Sed nunquid ſtatim elapſo termino[b] obſtabat talis taciturnitas? Videtur quòd incontinenti, niſi infra terminum accuſet. 32. *q.* 2. *mulier. arg.* ℥. *de offi. deleg. cum olim.* ff. *de leg. 2. cum quidam. in fi.* & ff. *ad Mace. ſi filius. Arg. contra* 20. *q.* 2. *puella.* vbi vſque ad annum, & dic tutores, & parentes puellæ, quæ ſacrum velamen aſſumpſit, contradicere poſſunt, vltra nõ vt ibi: vel ſaltem vſque ad 2. dies. ff. *de conſti. pec. promiſſor.* & *C. quemadmodum & quando iud. ab eo.* Ic an. dixit, quòd taciturnitas illa cum quodam temperamento intelligi debet. arg. ff. *de ſolu. quòd dicimus.* & ff. *ex quib. cauſ. maio. ab hoſtibus* §. *vlt.* & bene facit ad hoc ſupra, *de teſta. c. penult.* & *vlt.* Ego credo, quòd quandiu res eſt integra, quòd poteſt & debet admitti: contracto vero matrimonio præſenti, non videtur audiendus tanquam ſuſpectus, ſi potuit infra tempus procedere, & denunciare impedimentum.

b *Quid ſi nullũ tẽpus fuiſſet præfixum: veniat tñc infra modicũ tẽpus: tamẽ cũ quodam temperamento eſt hoc intelligendum per tota, quæ infrà ad hoc adie. gl. ſecundum Inno. & Hoſt. Io. And.*

ſuæ debeat accuſationis admitti, meritò quæri poteſt.

¶ Super quo ſic duximus diſtinguendum, quòd ſi tempore denunciationis premiſſę, is qui iam coniunctos impetit, extra diœceſim exiſtebat, vel aliàs denunciatio non potuit, ad eius notitiam peruenire, vt putà ſi nimiæ infirmitatis feruore[b] laborans, ſanæ mentis patiebatur exilium; vel in annis[c] tam teneris conſtitutus, quòd ad comprehenſionẽ talium eius ætas ſufficere non valebat; ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus, eius accuſatio debet audiri. Alioquin cùm rationabiliter præſumatur: quod denunciationem publicè[d] factã idẽ exiſtens in ipſa diœceſi minimè ignorauit, tanquam ſuſpectus eſt proculdubio repellendus[e]: Niſi proprio firmauerit iuramento[f], quòd poſtea didicerit, ea, quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia nõ procedat †: quia tunc etiamſi didiciſſet ab illis, qui denunciationis tempore ſiluerunt, claudi non debet eidem aditus accuſandi: quoniam etſi ab impetitione huiuſmodi culpa de ſilentio tali contracta illos excluderet[g], iſte tamen amoueri nequiret, cùm culpabilis non exiſtat.

TITVLVS XIX.

De diuortiis †.

¶ Ex concilio apud Vuormaciam †.

¶ *Homicidium neceſſariũ non priuat ſpe coniugij, ſed machinatio in mortem coniugis ſic.*

CAP. I.

SI † qua mulier in mortem mariti ſui cum aliis cõſiliata eſt, & ipſe aliquem illorũ ſe defendẽdo occiderit: poteſt ipſe poſt mortem vxoris, ſi voluerit[h], aliã ducere: ipſa autem inſidiatrix[i], pœnitentiæ abſque ſpe coniugij, ſiet ſubiecta.

¶ Alexander iij.

¶ *Coniuges propter alterius crimẽ non ſeparantur, niſi ſpiritualiter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam ſeparatis.*

CAP. II.

QVæſiuit † à nobis: & *infra.* ¶ Nos itaque taliter reſpondemus, quòd mulier pro furto, vel alio[k] crimine viri ſui (niſi fidei ſuæ religionem corrumpere velit) ab eo ſeparari non debet. ¶ Verùm ſi coniugẽ

DE DIVORTIIS.

¶ *Continua vt in præcedenti tit. vel poteſt ſic continuari. Suprà in præcedentibus viſum eſt, qualiter matrimonia coniunguntur, & qualiter accuſantur; meritò reſtat videre, qualiter diſiidantur: & ſcias, quòd diuortium ſit duplicitèr. Primò quoad ſubſtantiam vinculi matrimonialis, vt quando ſeparatur matrimonium propter impedimentum perpetuum; quandoque fit quoad torum & mutuam ſeruitutem, vel propter adulterium coniugum. Abb.*

De hac materia tractatur 28. q. 1. & 2. 32. q. 1. & q. 6. & q. 7. 35. q. 6. ab iſto primo vſque ad fi. q. & q. 9. quaſi per totum.

† *De materia huius tit. vide latè per Theologos ſchol. in 4. ſent. diſt. 5. & per Syluestrum in ſumma. verbo. diuortium.*

† *Vuormaciam.*

† *Vuormatiae.*

† *Ca. 1. & tit. in 1. comp. Bur. l. 9 decr. c. 4. Iuo p. 10. c. 169. Grat. ſine Palea. 5. q. 4. c. 6. inci. Si qua mulier.*

SI qua.] Caſus. Dicitur hic, quod ſi aliqua mulier fuerit machinata in mortem viri, & vir ſe defendendo aliquẽ de inſidiatoribus occiderit, ſi voluerit poſt mortem vxoris, contrahere poteſt: mulier autem ſine ſpe coniugij pœnitere debet. Nota, quod conatus ſine effectu punitur.

h ¶ *Voluerit.*] Quia quantùm ad hoc non impeditur, quò minùs contrahere poſſit poſt mortem vxoris, cùm tale homicidium directe non fuerit voluntarium: & homicidium non impedit matrimonium contrahendum, niſi in caſibus. 33. *quæſt.* 2. *interfectoret.* & *c. admonere.* & ʝ. *de pæn.* & *re. c.* 2. *niſi ſint inuenes. vt c. interfectores.* & *ead. cauſa. in c. adoleſcentia.* & *tunc diſpenſatiuè.*

¶ *Glo. seq. arg. alleg. 4. iura, ſignat vnum contrarium, & ibi remittit ſi ſol. q.*

i ¶ *Inſidiatrix.*] Licèt iſta mulier non fuerit conſecuta effectum: nihilominus punitur quoad legem coniugij. & eſt arg. quòd conatus ſine effectu punitur. *ſim. 51. d. ſi qui poſt.* & *de pæni. d. 1. ſi quis cum telo.* & ℥. *de biga. nuper.* & *c. vlt. arg. contra* ℥. *de ſpon. a vte. cum ſuis concord. ibi poſitis,* vbi de hoc[c] tamen ſi contraheret, teneret.

c *Idẽ Hoſt. qui circa crimina, quæ dirimunt, remittit ad ea, quæ not. in ſũ. de ma. & qualiter impeditur. verſ. ſunt & alia quædam. & ſeq. & de ſpõ. §. ſ. verſ. iſt. decimo. Io. And.*

† *Cap. 2. & tit. in 1. cõp. & poſt concil. Lateran. ſub Ale. p. p. 50. c. 22. & quod autem, Vide Sotum l. 4. ſent. diſt. in 37. q. 1. & vnica.*

QVæſiuit.] Sunt tria dicta. Secundum ibi, *Verùm.* Tertium ibi, *In viris.* Abbas.

C A S V S. Quærebatur in c. iſto, vtrum mulier pro furto, vel alio crimine à viro ſuo ſeparari debeat? Reſpondet Papa, quòd mulier pro furto, vel alio nomine viri ſui ſeparari non debet, niſi velit religionem fidei ſuæ corrumpere: Sed ſi vir vxorem ſuam ad infidelitatem traxerit, à viro poterit ſeparari quoad mutuam ſeruitutem, ita tamen, quòd alij nubere non liceat: quia licet ſeparentur, tamen manent coniuges etiam ſeparati: & idem intelligitur in viris. Nota, quòd vir pro nullo crimine poteſt vxorem dimittere, niſi pro ſpirituali fornicatione, vel etiam carnali, & econuerſo: quia vir, & mulier ad imparia non iudicantur.

k ¶ *Vel alio crimine.*] Pro nullo crimine poteſt vir dimittere vxorem, vel vxor virum, vel pro alio, quod ei contingat. 32. *q.* 1. *in coniugio.* & *q.* 5. *ſi quis vxorem. præcepit præceptum.* & *q.* 7. *omnes cauſationes.* niſi pro crimine fornicationis, ſicut in c. prædictu, vel pro ſpirituali fornicatione, 28. *q.* 1. *idololatria.* & hoc etiam ſi viro ſuo mortem machinetur. *ſup. c. prox.* & talis turpis conditio in matrimonio apponatur. Si furtum feceris, pro non adiecta habetur. *ſup. de condi. appo. c. vlt.*

a ¶ Non.

a ¶ *Non licebat.*] Cùm matrimonium eorum ſit ratum, & conſummatum: ſecus eſt de matrimonio infidelium. ĩ. eod. quanto, & cap. gaudemus.

b ¶ *Coniuges erunt.*] Quia vinculum côniugij ſemel habitum nunquam amittitur viuentibus coniugibus, etiam ſeparatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. ſicut nec baptiſma, vel ordo. 1. q. 1. *quod quidam, verſ. cum videamus.*

c ¶ *In viris.*] Quia vir, & vxor non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. *ſi quis vxorem,* & q. 5. *præcepit,* & *quaſt. 7. Apoſtolus.* Laur.

¶ Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij cap. 9.

† Ambien.

PORRÒ.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, *Præterea.* Abbas.

CASVS. Quidam comes auctoritate ſua abſque iudicio Eccleſiæ dimiſit vxorem ſuam: quia etiam dicebat fuiſſe cognatam vxoris ſuæ defunctæ: mulier petebat eum ſibi reſtitui. Quæritur, an potuerit eam ſic dimittere? Reſpondet Papa, quòd ſi etiam parentela publica, & notoria eſſet: ſine iudicio Eccleſię vxorem dimittere non poteſt: vnde Comes cõpelli poteſt, vt eam recipiat, quæ reſtitutionem eius petebat: quod ſi facere contempſerit, excommunicetur. Nota, quòd in notoriis ordo iuris ſeruãdus eſt. Item nullus debet auctoritate propria vxorem dimittere.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. alleg. 3. iura & 4. in cõtrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Notoria.*] Argum. quòd in notoriis ſeruandus eſt ordo iuris artic. 11. q. 3. *eorum,* & 24. q. 1. *pudenda, in fin.* & 3. q. 5. *quia ſuſpecti. arg. contra. 2. q. 1. de manifeſta, & ĩ. de accuſat. euidentiam, & ĩ. de iureiurand. ad noſtram 3 & ff. ad leg. Aquil. proinde, in fin. Solut.* quoad ſententiam ſemper ſeruandus eſt ordo iuris, quantum ad alia non.

†Cap. 3 eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. iij. p. 50. c. 26. §. porrò. Et de articulo huius c. præter D. Florer hic vide B. Thom. lib. 4. ſent. diſt. 35. q. 1. art. 3. & Syluestrum verbo, diuortium q. 8. & Pontiuerm 32. q. 7. c. 1.

a De materia huius gloſ. vide Iulium Clarum in pract. crim. §. fi. q. 9. & plenè per Anton. Gomezium, tom. 1. variar. reſolu. cap. 1.

ſuam ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit ſeparari †, ita quòd ei nubere alij non licebat[a]: quia licèt ſeparentur, ſemper tamen coniuges[b] erunt. In viris[c] quoque præſentis ſententiæ forma ſeruetur.

¶ Idem Ambianen. † Epiſcopo.

¶ Vir non poteſt dimittere vxorem ſine iudicio Eccleſiæ, etiam propter impedimentum parẽtelæ notorium. Si fama refert impedimẽtum coniugij, etiam nemine opponente, Epiſcopus ex officio ſuo poteſt de eo inquirere. Si verò impedimentum eſt notorium, poteſt Epiſcopus ex officio ſuo matrimonium ſeparare: hoc ſecundo.

CAP. III.

PORRÒ † de Comite Pontini, qui B. vxorem ſuam abſque iudicio Eccleſię dimiſit: qui eam cognatam fuiſſe vxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoſcat, quòd ſi etiam parentela eſſet publica, & notoria[d], abſque iudicio Eccleſiæ ab ea ſeparari[e] non potuit: quare ipſum ad eam recipiendam, quæ petit reſtitutionem[f] ipſius, diſtrictè compellas: quam ſi recipere noluerit, eum, & ſuperinductam[g] vinculo excommunicationis aſtringas. ¶ Præterea de H. qui cognatam ſuam duxit vxorem: Reſpondemus, quòd non apparentibus accuſatoribus, & parentela manifeſta, ſeu publica[h] exiſtente (quòd credibile non eſt, niſi eſſent in primo gradu, vel ſecundo[i]) tui officij intereſt[k], matrimonia illa adhibita grauitate diſſoluere, quæ illicite contracta noſcuntur.

¶ *Gloſ. ſeq. reddit duplicem rationem.*

e ¶ *Separari.*] 33. *conn. ſeculares.* 35. *q. 6. mulierum.* Et eſt ratio quare, quia ſententia diuortij pœna eſt, & pœna non eſt inferenda niſi per iudicem. 33. *q. 2. interfectores § in hoc,* & *C. vt nemo iuſ. ſibi diſt. per totum, & C. de Iudæ. nullus.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 3. concord. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Petit reſtitutionem.*] Reſtitutio enim facienda eſt. ĩ. *de offic. deleg. cauſam matrimonij, & ĩ. de reſtit. ſpol. ex conqueſtione, & ĩ. vt lite non conteſt. accedens 2. in fin. arg. contra. ĩ. de reſti. ſpol. litteras.* Vbi dicit, quòd ſi probationes incontinenti ſunt paratæ, non eſt facienda reſtitutio: ergo multo minus eſt facienda, vbi notorium eſt impedimentum, vt hic. Dic, quòd facienda eſt præterquam ad carnalem copulam, vt intelligas illã dec. ſecũdũ illã.

g ¶ *Superinductam.*] Sic de ſponſ. veniens.

PRÆTEREA. Quidam H. nomine, quandam cognatam ſuã duxit in vxorem. Quæritur, quid fieri debeat? Reſpondet Papa, quòd ſi non appareant accuſatores, & parentela manifeſta, & publica exiſtit (quod credibile nõ eſt, niſi eſſent conſanguinei in 1. gradu vel 2.) illud matrimonium diſſoluatur, quod illicitè eſt cõtractũ. Nota, quòd notoriũ, & manifeſtũ eſt, accuſatione nõ indiget.

h ¶ *Seu publica.*] Et ſi manifeſta nõ eſſet, vel publica, dummodò fama eſſet, quòd eſſent conſanguinei in grãdu prohibito, ex officio ſuo poſſet Epiſcopus inquirere, & cõpellere, vt quicunque veritatem ſciret perhibeat teſtimonium. 35. *q. 6. Eps in ſynodo, & ĩ. de teſti. cog. præterea. & ĩ. de off. ord. c. 1. & 2. q. 1. Deus omnipotens.* Immò quilibet tenetur denunciare Eccleſiæ. ĩ. *de cog. ſpirituali. tua.*

h Sicut & diſcordes benè continentes ex officio ſuo reconciliat: & ad cohabitandũ cõpellit, ſuprà ad ſpon. c. ad id quod. Ioan. Andr.

i ¶ *Vel ſecundo.*] Et ita videtur, quòd conſanguinitas vltra ſecundum gradum non poſſet eſſe notoria, ſed fama eſſe publica poteſt 35. *q. 6 ſi duo.*

k ¶ *Intereſt.*] Id eſt, ad Eccleſiam pertinet.

SIGNIFICASTI. Cõis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abb.

CASVS. Quidam ſine iudicio Eccleſiæ dimiſit vxorẽ ſuam, pro eo, quod ſuggeſtũ fuit ei eam quodã conſanguineo ſuo eam inceſtũ commiſiſſe, propter quod etiã fuit excõmunicatus. Sed mulier illa de alio ſobolẽ ſuſcepit: nihilominus petebat viro ſuo reſtitui, dicens, quòd iniuſtè eã dimiſerat, & ſibi materiam adulterãdi dediſſet. Quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd ſi notoriũ ſit mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eã recipiendã vir compelli nõ debeat, niſi conſtaret ipſum cum altera adulterium commiſiſſe. Nota, quòd adulterium notorium impedit reſtitutionem. Item paria delicta mutua compenſatione tolluntur.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & de mente ponit, quam reprobat. quærit argu. negatiuè, ſol. contrarium. Iterum quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Materiam adulterandi.*] Quòd vir, quia ipſe dedit ei materiam adulterandi, quare ſibi imputet vir argu. 27. q. 2. *ſi tu abſtines, & ff. de minor. cum mandat. in fin. ff. ſol. matr. ſi mulier,* quod magiſter Ioann. Fauẽtinus cõcedebat: quia qui occaſionem damni dat, damnũ dediſſe videtur. *co. ti. ſignificaſti. Indeat, ſæpè. & ff. ad leg. Aquil. qui occidit. § in hac. & ĩ. de iniu. & dãn. da. c. vlt. in fin. & arg. ad hoc. ĩ. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ, ſuper eod. & c. diſcretionem.* Sed contrarium eſt verũ, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. *q. 5. ſitãne.* Nec eſt ignoſcendum ei, qui prætextu paupertatis turpiſſimam vitã ducit *ff. de rit. nup. palàm §. non eſt.* nec obſtat, ſi replicaret ei illa *ff. de adult. l. 1. §. ſi publico:* niſi eam inuitã tradidiſſet adulterandã, quia tũc non poſſet ei obijcere adulterium, vt in decret. diſcretiones. Sed pone, quòd mulier receſſit à viro auctoritate propria, & nihilominus petit reſtitui. Videtur, quòd non ſit audienda: quia ipſa non fuit eiecta, ſed ipſa ſe eiecit. Dicas, quòd eſt audienda, quia eo ipſo, quòd rediens non admittitur, ſpoliata intelligitur. *ff. de acq. poſſ. clam poſſidere. §. vlt. & l. ſi id quod. §. vlt. & ff. de vi & vi arm. l. 1 §. ſiue autem.* Sed nunquid poteſt à viro petere expenſas, quas fecit poſtquam ipſa receſſit ab ipſo? Non credo, cùm maritus ipſam non expulerit: ſed ſi eam reuertentem non admittat, poſtea tenetur.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

m ¶ *Si notorium.*] Quid ſi occultũ eſt, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti reſtitutionem? Dico, quòd non auditur, quouſque fuerit reſtituta. ĩ. *de reſtit. ſpol. item cùm quis, & c. 2. & 3. & c. in litteris,* ſecus in petitorio. 27. *q. 2. agathoſa.*

¶ *Gloſ. ſignat contrarium, & remittit.*

n ¶ *Niſi conſtaret.*] Ita quod eſſet notorium adulteriũ viri: aliàs ipſam oporteret prius probare adulteriũ viri, & ſic crimina mutua pari compenſatione tollũtur. 32. *q. 6. nihil, & ĩ. de adult. c. pen. & vlt. ff. ſol. matr. viro. 25. diſt. primum & 16. diſt. vna tantùm, & 6. q. 1. qui crimen. ff. de eo, per quem factum erit. l. 1. §. ſed & ſi. & ff. de adult. ſi vxor. § iudex. arg. contra ff. de do. except. apud Celſum. §. Marcellus.* Hoc contrarium ſoluitur. ĩ. *de except. dilecti.*

¶ Idem.

¶ Repellitur vxor petẽs reſtitutionem mariti: ſi notoriè fornicata eſt, & maritus continuit.

CAP. IIII.

SIGNIFICASTI †, quòd quidam vxore ſua ſine iudicio Eccleſiæ dimiſſa, pro eo quòd ſuggeſtum ſibi fuerat, ipſam inceſtum cum quodam conſanguineo ſuo commiſiſſe, vinculo fuit propter hoc excommunicationis aſtrictus: verùm mulier non continuit, ſed ſobolem de alio viro ſuſcepit: nec minùs poſtulat viro reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè dimiſſam, & eundem ſibi materiam[l] adulterandi dediſſe. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi notorium[m] eſt †, mulierem ipſam adulteriũ commiſiſſe, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet: niſi conſtaret[n] ipſum cum alia adulterium commiſiſſe.

¶ Idem.

¶ Matrimonium ſeparatur propter adulterium mulieris: & ſi vir poſtea fornicetur, redintegratur: & eſt bonus caſus, & multum allegabilis.

CAP. V.

EX † litteris tuis accepimus, quòd V. quandam duxit

EX litteris.] Hic eſt bonus caſus, & multùm allegabilis. Et duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quandam in vxorẽ: tandem

¶ Cap. 4. eo. ti. in 1. comp. & poſt Conc. Late. par. 6. c. 14. Et præter notatos in caſ. porrò vide Conarr. lib. 4. decreta. p. 2. c. 7. §. 4. & 5. & Sot. lib. 4. ſent. diſt. 36. q. 1. artic. 3. & ſeq.

† ſi.

c Vt not. in c. ſi tu abſtines, & idem Hu. & Bar. Ioan. Andr.

† Cap. 3. eiſt. de cland. deſponſa. in 2. compilat. Vide B. Thomam in quaſt. addit. ad 3. part. q. 62. art. 6. & de intellectu huius decret. Sotũ lib. 4. ſent. diſtin. 36 q. 1. artic. 6.

[illegible] diſcordia inter eos dicebat V. quòd eam per violentiam ſibi illatam, & metum etiam duxiſſet. Poſtmodũ accuſauit eã ſuper crimine fornicationis: quæ cœpit publicè profiteri, q cùm vir ei negaret in neceſſariis prouidere, crimẽ compulſa fuit incurrere ſupradictum. Sed cùm admonita fuiſſet, ne ad ſuggeſtionẽ alicuius illud turpe contra ſe profiteretur, ipſa illud manifeſtius aſſerebat. Epiſcopus conuocato capitulo ſuo, de cõſilio Capituli ſui, vtrique eorum priuatim continentiã indixit obſeruandam, ita quòd caſtè viuerent abinuicem ſeparati. Sed dictus V. ſtatim cum alia contraxit: Epiſcopus hoc audiens, ab ipſo V. veritate inquirens, ipſe rei ſeriem explicauit, & ad ſedem Apoſtolicam appellauit. Epiſcopus ordinem huius negotij domino Papæ ſignificauit. Vnde mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, virum prædictũ ad vxorem legitimam redire cõpellat. Nota, q ex ſola confeſſione adulterij ſeparatur vxor à viro, quantum ad mutuã ſeruitutem. Itẽ de conſilio Capituli Epiſcopus huiuſmodi ſententias ferre debet. Item ſeparati viuere debent cõtinẽter: alioquin non obſtante ſententia, debent abinuicem redire: quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur. Item delictum ſuperueniens rei iudicatæ tollit ſententiam.

¶ G. conſeq. [illegible] contrarium, [illegible] ¶ Compulſa.] ¶ Non ideo tamen excuſanda eſt: quia non eſt ignoſcendũ ei, qui prætextu [illegible] pertatis turpiter degit. ff. de rit. nupt. palàm. §. non eſt: & potiùs debuit omnia mala pati, quàm malo conſentire. 32. q. 5 [illegible] argum. contra. C. de patr. qui fi. diſtra. l. vlt. & C. de in ſi. teſta. Authent. ſed ſi poſt. & 27. q. 2. ſi tu abſtines.

¶ Gloſ. ſeq. quærit & aliam quæſtionem infert, quam ſoluit per l. cui [illegible] pœnis [illegible] & ſoluit.

b ¶ Admonita.] S. d nunquid debuit iudex hoc feciſſe, cùm hoc ipſum fact [illegible] videatur? Sed pone de hoc, q de conſilio alteriùs hoc dixiſſet, nunquid poterit reuocare huiuſmodi confeſſionem, cum in tali facto non poſſit dici ignorans? Poteſt dici q [illegible] cùm hæc cauſa quaſi criminalis ſit, vel maior. [illegible] de præſumpt. confeſſio enim in criminalibus non præiudicat, niſi perſeuerct. ff. de quæſt. l. 1. §. diuus, & § ſi quis vltrò. ſed ille loquitur de confeſſione, quæ extorquetur per tormentum. Laur. dicit, q poteſt reuocari: ſed ſi fiat ex deliberatione, & non ex calore iracundiæ, non videtur, quòd reuocari poſſit: quia non poſſet probare errorem.

c ¶ Abinuicem ſegregatis.] Ex hoc videtur [illegible], quòd ſententia diuortij lata ſuit, cùm de conſilio Capituli videatur feciſſe: quia ſine conſilio Capituli fieri non debet. 15. q. 7. Epiſcopus nullius, & 86. diſt. §. quod verò. Et eſt notandum, quòd delictum ſuperueniens rei iudicatæ, præiudicat ei, pro quo lata eſt ſententia: quod certum eſt, etiamſi iuraſſent ſe vlteriùs non repetituros. argum. [illegible] de iureiur. [illegible]

¶ Gloſ. ſeq. quær. arg. pro & contra ſol. ponit opin. Hu. quam repro. in [illegible] & remittit, & ſign. contrarium.

d ¶ Redire compellas.] Quia non contingit, ſecundùm quod ei fuit iniunctum, ideo eam recipere cõpellitur. [illegible] prox. & 32. q. 6. nihil. ſed ſentẽ [illegible] videtur propter adulterium. Nunquid poteſt vir eam ſibi reconciliare inuitam? videtur q ſic. arg. C. de reg. [illegible] innocens enim non priuatur ſeruitute, quam habet in eo, qui peccauit. C. de adult. Auth. ſed hodie: vnde vir poteſt [illegible] illam adulteram ſibi reconciliare ſi vult. [illegible] de conuerſ. coniugat. [illegible] & arg. ff. de except. rei iudic. euidenter [illegible] non prætextu immunitatem. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. §. vlt. præterea vir ſolummodo fuit abſolutus à ſeruitute, quam ipſa priùs habebat in ipſum, & non econuerſo: vnde adhuc remanſit ſalua viro ſeruitus, quam habuit in muliere, cùm tantum ipſa fuerit condemnata. arg. [illegible] de conuer. coniug. quidam intrauit, & 28. q. 1. ſi qui dormierit. Item ſi hoc verum eſſet, quòd non poſſet, ſic daretur mulieribus occaſio delinquendi, vt à viris ſeparentur: ſic [illegible] de coniuct. ex parte: vnde reprobata fuit illa conſuetudo. [illegible] ead. quanto, in fin. & ff. de reg. iur. non fraudatur. arg. 33. q. 5. hæc imago. Arg. contra, quod non poſſit, quia ſententia lata eſt pro muliere. argu. 6. q. 4. quod bene ſemel [illegible] enim condemnatus ex ſententia commodũ ſentit, vt in duobus reis debendi condemnatis. ff. de re iudic. Paulus. Dicas, q vir bene poteſt ſibi illam reconciliare, & inuitam: & Lauren. dixit. Hug. dixit, q ſi vxor publicè ſit fornicata, ante iudicium Eccleſiæ poteſt illam ſibi reconciliare etiam inuitam, nec poteſt intrare religionem eo inuito: ſed poſtquam ſententia diuortij auctoritate Eccleſiæ lata eſt, neuter tenetur alteri, & vterque altero inuito monaſteriũ intrare poteſt: quia vterque in ſeparatione ceſſit iure ſuo. argu. 7. q. 1. quàm periculoſum eſt: nec vir poterit vxorem inuitam reconciliare: ſed hæc decretalis videtur contra ſententiam Hug. vnde ſtandum eſt, prout dicit Laur. Vnde nota hic, quòd delictum ſuperueniens rei iudicatæ, præiudicat ſententiæ, vt ſententia non obſtante reuertatur in idem. [illegible] de adult. cap. vlt. vbi de hoc. arg. contra, quia ea quæ legitime facta ſunt, ex ſuperuenienti delicto non retractantur. ff. de itin. actúque pri. ner [illegible] enim.

vxorem, qui paucis temporibus fuêre concordes: proponebat enim idem V. quòd illã per violentiam ſibi illatam, metu etiam mediante duxiſſet. *& infra.*

¶ Tandem vir vxorem ſuam ſuper crimine fornicationis in iure conuenit, quæ neſcitur, quo ducta ſpiritu, cœpit publicè confiteri, quòd cùm vir negaret ei in neceſſariis † prouidere, crimen compulſa[a] eſt incurrere memoratum: cúmque diligentiùs à te fuiſſet admonita[b], ne ad ſuggeſtionem alicuius illud tam turpe contra ſe proponeret, ipſa id manifeſtius aſſerebat. Sanè tu conuocato Capitulo tuo, cùm ex eorundem † conſilio vtrique priuatim continentiam iniunxeris obſeruandam, ita quòd caſtè viuerent abinuicem[c] ſegregati: memoratus V. furtim cùm alia ſponſalia, & nuptias temerè celebrauit: verùm cùm factum inquirere laborares, ſupradictus V. rei ſeriem explicans, & exponens, ad audientiam noſtram dicitur appellaſſe. Vnde fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi res ita proceſſit, prætextatum virum ad legitimam vxorem redire[d] compellas.

¶ Vrbanus tertius Florentino Epiſcopo.

¶ *Si vxor à viro lapſo in hæreſim propria auctoritate diuertit: ad eũ reuerſum redire compellitur: ſecus ſi per iudicium Eccleſiæ ab eo fuiſſet ſeparata.*

CAP. VI.

DE † illa, quæ viro ſuo labente in hæreſim, ipſius conſortium ſine iudicio Eccleſiæ declinauit, videtur nobis quòd mulier (maximè ſi ea intentione diſceſſit, vel lapſus in hæreſim tædio pariter, & confuſione[e] affectus, ſe ab errore ſuo conuerteret) ei, cùm reuerſus fuerit eſt reddenda[f]: quæ etiamſi reuerti noluerit, compellatur. Si verò iudicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus cõpellendam.[g]

¶ Innocentius tertius Ferrarien. Epiſcopo.

¶ *Vinculum coniugale nõ diſſoluitur altero coniugum fidelium in hæreſim lapſo: Sed ſi vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare, vel non ſine blaſphemia, vel ſine peccato mortali, ſoluitur coniugium, & conuerſus contrahere poterit.*

CAP. VII.

QVantò † te nouimus in canonico iure peritum. *& infrà.* ¶ Sanè tua fraternitas intimauit: quòd altero con-

DE illa.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, *ſi verò*. Abbas Sicul. CASVS. Quidam vir lapſus fuit in hæreſim: vxor eius ſtatim ſine iudicio Eccleſiæ, ipſius conſortium declinauit: tandem ille reuerſus eſt, & qui petebat vxorem ſuam ſibi [illegible] ad eum redire: quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd ſi mulier maximè ea intentione diſceſſit à viro, vel ſi ille in hæreſim lapſus, tædio, & confuſione affectus, ab errore ſuo ſe conuerteret, ei reuerſo eſt reddenda: & ſi ad eum redire noluerit, compellenda eſt. Sed hoc, quod in fine dicitur, corrigitur per *cap. ſeq.* Nota, quòd ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Item, exceptio ſemel acquiſita ex ſententia ſemper durat.

e ¶ *Confuſione affectus.*] Ad ſimilitudinem contumacis, qui poſſeſſione priuatur, vt [illegible] veniat reſponſurus. [illegible] *vt lite non conteſt. quoniam § in a. [illegible] C. de præſcrip. xxx. vel xl. annorum. ſi quis emptionis § ſed & ſi quis non per [illegible]*

¶ *Gloſ. ſeq. reddit rationem.*

f ¶ *Reddenda*] Exmerito: quia per pœnitentiam eſt ſanatus. 32. q. 1. *quod autem* & etiam eſt compellenda.

g ¶ *Compellendam.*] In alio caſu compellitur: & ſic eſt aliud ante iudicium Eccleſiæ, & aliud poſt eandem diuortium [illegible] carnalis fornicationis: vt dicitur [illegible] *prox. Sed contra.* [illegible] *c. prox. in fine,* vbi de hoc, poteſt dici, q ei ſtandum eſt: vt in vtroque caſu compellatur redire ad eum, niſi cum iudicio Eccleſiæ ſeparata voluerit religionem intrare. [illegible] *de conuerſ. coniug.* [illegible] Bern.

QVantò te.] Continuatio. Secunda ibi, *Nos igitur* quæ diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur ibi, *Si verò* [illegible] ponens ibi, *Nam & ſi* [illegible] ſoluens ibi, *Vel abſque* [illegible] duplicem ſolutionem [illegible] ibi, *Per hanc.* Abbas Siculus.

CASVS. Duo [illegible] coniugati, alter eorũ tranſiuit ad hæreſim: qui remanſit in fide, vel [illegible] ad vota tranſire? [illegible] Ferrarien. quæſiuit, vtrum poſſet. Rñdet Papa diſtinguendo inter fideles

† Vide Bartolũ, Angelum, & alios in l. diuortio. ff. ſolut. matrim.

† totum.

a Contrariũ videtur ex illo verbo, ſuſt [illegible] quia ſi fuiſſet ſententia, non feciſſet id priuatim, ſed publicè & ſub quadã induſtria [illegible] ad probaret [illegible] collusione id facium [illegible] & Io. [illegible] Andr.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. cõp. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexan. iu. par. 50. c. 63. §. de illa verò.

† Vide Magiſtrum ſent. & ibi Theologos ſcholaſtic. li. 4 diſt. 39 ad de Concil. Trid. ſeq. citatum.

h Et ratio optima eſſe poteſt illa, quã affert B. Thom. loco citato: & in cap. ad 3 argu. vbi ait iterum diuortium ſit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum, vel reuocandi vxorem, vt de vxor. tenetur reddere, & ad eum redire, ſi fuerit reuocata: niſi de licentia votum continentiæ emiſerit.

Hactenus Thom. qui breuiter longam queſtionem declarauit.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cõp. De materia huius decretalis conſule Theologos ſcholaſticos lib. 4. ſent. diſt. 39 & præ aliis ibi B. Tho. & Sanctum de Camarin. ep. [illegible] li. 4. de [illegible] p. 1. c. [illegible] §. 5.

iugum ad hæreſim tranſeunte, qui relinquitur, ad ſecunda vota deſiderat cōuolare: quod vtrum poſſit fieri, per tuas nos duxiſti litteras conſulendos. Nos igitur conſultationi tuæ reſpondentes diſtinguimus [a], licèt quidā prædeceſſor [b] noſter ſenſiſſe aliter videatur: an ex duobus infidelibus, alter ad fidem Catholicam conuertatur; vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hæreſim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium cōiugum ad fidem Catholicam cōuertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia diuini nominis, vel vt eū pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit: & in hoc caſu intelligimus, quòd ait Apoſtolus [c]: [Si infidelis diſcedit, diſcedat: frater enim, vel ſoror, non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi.] Et canonem [d] etiam, in quo dicitur †: [Contumelia [e] creatoris ſoluit ius matrimonij, circa eum qui [f] relinquitur.]

¶ Si verò alter fidelium coniugum, vel labatur in hæreſim, vel tranſeat ad gentilitatis errorem, non credimus †, quod in hoc caſu, is qui relinquitur, viuente altero poſſit ad ſecundas nuptias conuolare, licèt in hoc caſu maior [g] appareat contumelia creatoris. Nam etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratū [h]: inter fideles autem verum †, & ratum exiſtit: quia † ſacramentū fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur [i], ſed ratum efficit coniugij ſacramentum, vt ipſum in coniugibus illo durante perduret. Nec obſtat, quod à quibuſdā forſan obiicitur, quòd fidelis relictus non debeat iure ſuo ſine culpa [k] priuari: cùm in multis caſibus [l] hoc contingat, vt ſi alter coniugum incidatur [m].

¶ Per hanc reſponſionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando ſibi inuicem diſplicerent, ſi eas poſſent in tali caſu dimittere, ſimularent [n] hæreſim, vt ab ipſa (nubentibus coniugibus) reſilirent. Per hanc ipſam reſponſionem illa ſoluitur quæſtio, qua quæritur, vtrùm ad eum, qui ab hæreſi, vel infidelitate reuertitur, is qui permanſit in fide, redire [o] cogatur.

¶ Idem Tiberiadenſi † Epiſcopo.

¶ *Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantùm, conuerſi ad fidem, non ſeparantur: hoc primò. Si Paganus priùs plures vxores habebat, poſt fidem ſuſceptam adhærebit primæ: hoc ſecundò. Et ſi repudiata vxore cum ſecunda contraxerit, etiam poſt baptiſmum dimittet ſecundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamſi repudiata cum alio contraxiſſet: ſecus ſi fornicata fuiſſet: hoc tertiò.*

CAP. VIII.

GAudemus † in Domino: *& infra.* ¶ Vtrùm Pagani

fideles, & infideles: ſi duo ſunt coniuges infideles, & alter ad fidē conuertatur, altero nullo modo, vel non ſine blaſphemia diuini nominis, vel vt eum trahat ad peccatū mortale, ei cohabitare volenti, alter ad ſecunda vota (ſi voluerit) poterit pertranſire: & in hoc caſu intelligitur, quod dicit Apoſtolus: Si infidelis diſcedit, diſcedat: frater enim vel ſoror, non eſt huic ſeruituti ſubiectus: & canon eodem modo intelligitur, qui dicit: Cōtumelia creatoris ſoluit ius matrimonij contra eum, qui relinquitur. Si verò alter fidelium coniugum labatur in hæreſim, vel tranſeat in gentilitatis errorem, in hoc caſu, is qui relinquitur, non poteſt ad ſecunda vota tranſire: licet in hoc caſu maior videatur contumelia creatoris. Licet enim inter infideles ſit matrimonium, non tamen ratum, & verū eſt matrimonium, vt illis viuentibus coniugium ipſum perduret: nec obſtat, quòd à quibuſdam forſan poſſet opponi, quòd fidelis relictus non debeat iure ſuo priuari ſine culpa, cùm in multis caſibus id contingat, vt ſi alter coniugum incidatur. Per hanc reſpōſionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, quando ſibi inuicem diſplicerent, ſi poſſent eas dimittere, ſimularent hæreſim, vt altero, qui remāſit in fide, matrimonium contrahēte reuerteretur ab hæreſi: & propter hanc reſponſionem ſoluitur quæſtio alia, qua quæritur, vtrùm ille, qui remanſit in fide, cogatur redire ad illum, qui ab hæreſi, vel infidelitate reuertitur. Nota, quod matrimoniū infidelium illis viuentibus poteſt ſeparari altero ad fidem cōuerſo, altero remanente in fidelitate in tribus caſibus hic contentis. Sed matrimonium fidelium carnali copula cōnſummatum, viuentibus coniugibus, nunquam ſeparatur. Item priuatur quis iure ſuo ſine culpa ſua: item malitiis hominum eſt obuiandum.

a ¶ *Diſtinguimus.*] Hanc diſtinctionem ponit Gratianus. 28. q. 2. *§. hic diſtinguendum.*

b ¶ *Prædeceſſor.*] Scilicet, Cœleſtinus: dictum cuius habuiſti olim in decretali. *ſ. de conuerſ. infidel. laudabilem*, & malè dixit Cœleſtinus.

c ¶ *Apoſtolus.*] 28. q. 1. *ſi infidelis.*

d ¶ *Canonem.*] 28. q. 1. *ſi infidelis.*

e ¶ *Contumelia.*] Iuxta illud.

Deſere ſpernentem, vel blaſphemare volentem,
Vel te credentem ſcelus ad mortale trahentem:
Nam ſunt abſque mora, ſic vincula rupta priora. Vincen.

f ¶ *Qui relinquitur.*] Scilicet, qui conuertitur circa eum, qui relinquit: quia non poteſt claudicare matrimonium: ſed potiùs dixit de eo, qui relinquitur: quia ille ſolus poteſt contrahere ſine peccato: ille qui relinquit tranſeuntem ad fidem, peccat: & ſola contumelia creatoris ſoluitur, & non per Eccleſiam: & ſtatim ſoluitur quàm citò non vult cohabitare ſecundùm modum, qui traditur. *j. eo. c. prox. ad fin.* & peruenit ad notitiam alterius: tamen debet adhibere [a] teſtes, quòd illa non vult ei cohabitare, ne impediatur poſtea contrahens: ſi autem antequam contrahat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipſam recipere tenetur. *j. ca. prox. §. vlt.* & videtur nouum matrimonium, vt ibi dicetur.

g ¶ *Caſu maior.*] Magis enim delinquunt fideles apoſtatando, quàm infideles in infidelitate remanendo. 32. q. 4. *in eo fornicator.* & nemo reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. *ſ. de voto, magnæ, ſim. de pœnit. diſt. 4. ſi refugientes.* Sic magis delinquit, qui interruptam iterum litem deſerit, quàm qui ſemel accepta derelinquit. *Authent. de litig. §. edicta. in fin. coll. 8. C. quomodo, & quando iudex, Authen. qui ſemel.*

h ¶ *Ratum.*] Quia poteſt diſſolui: vt hic, & 28. q. 1. c. *ſi quis Iudaica. §. item illud.*

i ¶ *Nunquam amittitur.*] 33. q. 7. c. 1. & 2. & 1. q. 1. *quod quidam.*

k ¶ *Sine culpa.*] Nemo ſine culpa iure ſuo priuari debet. 16. q. vlt. *inuentum* 56. *diſtin. ſatis peruerſum. ſ. de eo, qui cog. conſan. vxo. ſuæ. diſcretionem. & c. vlt. & ſ. de conſuetu. c. 1.* Sed ſi cauſa ſubeſt, priuatur quis quandoque iure ſuo. *ſ. ut lite non conteſt. quoniam. §. 2. & j. de priuile. antiqua. & 22. diſt. renouantes*: & hic ſubeſt cauſa, quæ ſubiicitur inferiùs.

l ¶ *Multis caſibus.*] In quibus quis priuatur iure ſuo. 14. q. 6. *comperimus. & 54. diſtin. frequens. 34. diſt. ſi omnes. 16. q. 7. decernimus. 70. diſt. neminem. 18. q. 2. diffinimus, & de cler. ægro. tua.*

m ¶ *Incidatur.*] 32. q. 7. *idem.*

n ¶ *Simularent hæreſim.*] Hæc eſt cauſa quare priuatur quis iure ſuo ſine culpa. *ſim. 32. q. 1. dixit Dominus.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit epiſt. Laur. quam reprobat.*

o ¶ *Redire cogatur.*] & reuera cogi debet, niſi velit religionem intrare, cum iudicio Eccleſiæ ſeparati fuerint. *ſ. de conuer. coniug. cap. vlt. Lau.* dixit, eum non cogendum redire ad eam, ſecundum diſtinctionem illius decret. *ſ. eod. de illa*: ſed verius eſt, quòd indiſtinctè debet compelli, niſi cum vult intrare religionem ſecundùm illam decre. *ſ. de conuerſ. coniug. c. vlt.*

GAudemus.] Hoc cap. principaliter habet tria dicta. Et ſecundum dictum ibi, *Quia verò.* Tertium ibi, *Qui autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Pagani accipiunt vxores in ſecundo, vel in tertio gradu, vel vlteriori: Pagani taliter coniuncti conuertuntur ad fidem. Quæſitum fuit à domino Papa, vtrùm poſt baptiſmum debeant ſimul remanere, vel abinuicem ſeparari? Reſpondet Papa, quòd ſacramentum coniugij apud fideles, & infideles exiſtit. Vnde dicit Apoſtolus: Si quis fidelis infidelem habet vxorem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: & in prædictis caſibus Pagani licitè contrahunt matrimonium, quia conſtitutionibus canonicis non arctantur: & ideo fideles huiuſmodi fauore fidei Chriſtianæ matrimonialiter copulari liberè poſſunt, & licitè remanere coniuncti, cùm per ſacramentum baptiſmi non ſoluantur coniugia.

QVIA VERO. Pagani ſimul habentes plures vxores: ſi conuertantur ad fidē, quæritur, vtrùm omnes, vel quā illarū habere debeant poſt baptiſmum? R. Papa oſtendens, quòd vnam tantùm debent habere, cùm ab initio vna coſta in vnā fœminam eſt conuerſa, & ſcriptura ſacra teſtatur: Propter hoc relinquet homo patrē & matrē, & adhærebit vxori ſuæ, & erūt duo in carne vna: non dixit tres, vel plures, ſed duo: nec dicit, adhærebit vxoribus, ſed vxori: nec alicui vnquā licuit inſimul plures habere vxores, niſi diuina reuelatione alicui fuerit conceſſum: per quā Iacob à mendacio, Iſraelitæ à furto, Sāſon ab homicidio excuſati fuerūt.

Sic

1. Cor. 7.

† *Hoc dicit S. Ambroſ. epiſt. 1. ad Cor. c. 7.*

§ *Immò qui diceret perſimaciter per hæreſim ſolui matrimonij vinculū, hæreticus cenſeretur. Conc. Trident. ſeſſ. 24. de ſacramēto matrimonij, ca. 5.*

† *In vno, aut altero vetuſti. C. ita*: ratum, & firmum exiſtit.

a *Totum eſt hoc omnia coram Iudice Eccleſiaſtico peragere, & eius auctoritate non tantum transfigere.*

† *In codice Barbatia, & in multis Vaticanis ita*: quia ſacramentum fidei, quod ſemel admiſſum, nunquam amittitur, ratum efficit coniugij ſacramentū, vt ipſum &c. *in vno vetuſtiſſimo Vaticano ita*: quia ſacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, immò ratum efficit.

† *Tibaden.* † *Tibian.* † *Tiberiacē.* † *Tiriaden.*

b *A iās inci pit*: Hi qui:

c *De hoc dubio vide pleniùs per Doctores ſ. ca. prox. & hic.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 3. comp. Et circa deciſionem 1. par. vide, quas citamus in c. de infidelibus ſ. de conſang. & affini. & adde omnino notas noſtras in hanc decretalem.*

Sic Patriarchæ, & alij iuſti viri, qui plures habuerunt vxores, ab adulterio excuſantur: & hæc ſententia in Euãgelio approbatur: Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, & aliã acceperit, mœchatur: ergo ſi vxore dimiſſa, alia duci non poteſt, multò fortiùs nec ea retenta: per quod euidẽter apparet, ꝙ nullus ſimul plures poteſt habere vxores, nec aliqua plures maritos: ergo ſequitur ꝙ poſt baptiſmum primam debet habere.

QVI AVTEM. Pagani, ſiue infideles dant vxoribus, quando volunt, libellũ repudij. Quæritur, vtrùm illis viuentibus poſſint accipere alias ad fidem conuerſi, vel ante conuerſionem? Reſpondet, ꝙ in Euãgelio tale repudium reprobatur: & ideo viuẽte vxore, etiã cõuerſus ad fidẽ, aliam habere non poteſt: niſi poſt conuerſionẽ ipſius illa renuat habitare cũ illo: vel ſi conſentiat, vult Chriſtũ blaſphemare, vel illum trahere ad mortale peccatum: in quibus caſibus mulier reſtitutionẽ petere non poſſet, etiamſi de iuſta ſpoliatione cõſtaret: quia ſecundùm Apoſtolum, alter alteri non eſt huiuſmodi ſeruituti ſubiectus.

1.Corinth.7. — 1.Corinth.5.

QVOD SI. Aliquis conuerſus ad fidem dimiſit vxorem propter præmiſſas cauſas antequam contrahat cum alia, vxor conuertitur ad fidem. Quæritur, an compellatur eam recipere? Reſpõdetur, ꝙ ſic.

QVAMVIS QVOQVE. Aliquis Paganus dedit libellum repudij vxori: illa nupſit alij ſecundũ ritum ſuũ: vir conuerſus eſt ad fidem, & vxor ſua, quæ nupſit alij poſt repudium, ſimiliter cõuerſa eſt ad fidem, petit illũ. Quæritur, vtrùm poſſit illũ petere non obſtante hoc, quòd alteri nupſit? Reſpondetur, licet ſecundùm Euangelicam veritatem, qui duxerit dimiſſam, mœchatur: non tamen dimiſſor poterit obiicere fornicationem dimiſſæ poſt baptiſmum, pro eo, quòd nupſit alij poſt repudium, & ſic eam tenetur recipere, niſi aliàs fuit fornicata. Nota in prima parte, quòd in baptiſmo ſoluuntur crimina, & non coniugia: & ita infideles in gradu prohibito coniuncti, poſt baptiſmum non ſeparantur. Nota in ſecunda parte, quòd nullus poteſt ſimul habere plures vxores, niſi diuina reuelatione fuerit conceſſum: quæ excuſauit à mendacio, furto, & homicidio prædictos patres. In tertia parte nota caſus, in quibus denegatur reſtitutio iniuſte ſpoliato. In quarta parte nota, quòd maritus non poteſt obiicere fornicationem vxori, pro eo, quòd nupſit alij, licèt non tenuerit matrimonium.

Gen.2.& 3. Eſdra 4. Matth. 19. Marc.10. Epheſ.5.

vxores accipientes in ſecundo [a], vel tertio, vel vlteriore gradu ſibi cõiunctas, ſic cõiuncti debeãt poſt cõuerſionem ſuam inſimul remanere, vel abinuicem ſeparari, edoceri per ſcriptum Apoſtolicum poſtulaſti. Super quo taliter reſpondemus, quòd cùm ſacramentũ coniugij apud fideles, & infideles exiſtat [b], quemadmodũ oſtendit Apoſtolus dicens: [Si quis frater infidelem habet vxorem, & hæc conſentit habitare cum eo, non illã dimittat.] Et in præmiſſis gradibus à Paganis quoad eos matrimoniũ licitè ſit contractũ, qui conſtitutionibus [c] canonicis nõ arctantur: (Quid enim [d] ad nos, ſecũdùm Apoſtolũ eundem, de his quæ foris ſunt, iudicare?) in fauorem præſertim Chriſtianæ religionis, & fidei, à cuius perceptione per vxores ſe deſeri timentes viri poſſunt facilè reuocari: fideles huiuſmodi matrimonialiter copulati liberè poſſunt, & licitè remanere [e] coniuncti, cùm per ſacramentum baptiſmi non ſoluantur coniugia, ſed crimina dimittãntur [f]. ¶ Quia verò Pagani circa plures inſimul fœminas affectũ diuidunt coniugalẽ, vtrùm poſt cõuerſionem omnes, vel quam [g] ex omnibus retinere valeant, non immeritò dubitatur. *& infrà.* Verùm abſonum [h] hoc videtur, & inimicũ fidei Chriſtianæ, cùm ab initio vna coſta in vnam fœminam ſit conuerſa: & ſcriptura diuina teſtetur, quòd propter hoc relinquet homo patrem, & matrem & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna [i]: nõ dixit tres, vel plures, ſed duo [k]: nec dixit, adhærebit vxoribus, ſed vxori. *& infrà.* ¶ Nec illi vnquam licuit inſimul plures vxores [l] habere: niſi cui fuit diuina [m] reuelatione conceſſum. quæ [n], mos quandoque, interdum etiam fas cenſetur, per quam ſicut Iacob à mendacio [o], Iſraelitæ à furto [p], Samſon ab homicidio [q], ſic & Patriarchæ, & alij viri iuſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe vxores, ab adulterio excuſantur. Sanè veridica hæc ſententia probatur etiam de teſtimonio veritatis teſtantis in Euangelio: [Quicunque dimiſerit vxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.] Si ergo vxore dimiſſà, duci alia de iure non poteſt, fortiùs & ipſa retenta: per quod euidenter apparet pluralitatem [r] in vtroque ſexu, cùm non ad imparia [s] iudicentur, circa matrimonium, reprobandam. ¶ Qui autem ſecundùm ritum ſuum legitimam repudiauit vxorem, cùm tale repudium veritas in Euangelio [t] reprobauit, nunquam ea viuente licitè poterit aliam, etiam ad fidem Chriſti conuerſus, habere: niſi poſt conuerſionem ipſius illa renuat cohabitare cùm ipſo: aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia [u] creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo caſu [x] reſtitutionem petenti, quamuis de iniuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur [y]: quia ſecundùm Apoſtolum [z], frater aut ſoror non eſt huiuſmodi ſubiectus ſeruituti. ¶ Quòd ſi conuerſum ad fidem, & illa conuerſa ſequatur, antequam propter cauſas prædictas legitimã ille ducat vxorem, eam recipere compelletur [a]. Quamuis quoque ſecun-

Geneſ.27. Exod.12. Iudic.16. Matth.19. Luc.10. 1.Corinth.c.7.

a ¶ *In ſecundo.*] Non prohibito: quia ſecundus gradus erat prohibitus, ſed non omnis: iſtæ enim erant perſonæ prohibitæ in lege, mater, nouerca, ſoror, neptis, amita, & matertera, & vxor patrui, & vxor fratris, filia, & priuigna. De hoc dicitur *ſ. de reſti. ſpoliat. litteras.*

b ¶ *Exiſtat.*] *26. diſtinct. deinde, & ſuprà de conſanguin. & affinit. de infidelibus.*

c ¶ *Conſtitutionibus.*] Quæ non arctant niſi illos, qui ſubſunt Eccleſiæ directè: ſed indirectè benè compelluntur. *j. de vſur. poſt miſerabilem, & cap. quanto, & j. de Iudæ. & ſi Iudæos.*

d ¶ *Quid enim.*] *2. quæſt. 1. multi, interpoſitio eſt.*

e ¶ *Remanere coniuncti.*] *ſ. de conſang. de infidelibus.*

f ¶ *Sed crimina dimittantur.*] *26. diſtinct. deinde.*

g ¶ *Vel quam.*] Ad iſtam quæſtionem non reſpondet directè, ſed indirectè ſatis reſpondetur, quòd prima ſit vxor ex eo, quòd dicit pluralitatẽ in vtroque ſexu reprobandam, *in fin. iſtius §.*

h ¶ *Verùm abſonum.*] Hic oſtendit, ꝙ vnam tantùm debeat habere.

i ¶ *In carne vna.*] *ſ. de bigamis, debitum.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

k ¶ *Duo.*] Hic pluralis numerus ponitur ad excluſionem maioris pluralis. *arg. contra. 31. q. 1. quòd ſi dormierit:* quãdoque ponitur ad excluſionem minoris numeri, vt cùm dicitur: Vnus non ſtet contra alium, ſed in ore duorum ſtet omne verbum, vt *ſ. de teſtibus, licèt, in fin.*

l ¶ *Vxores.*] Vnde etiã lex plura cõiugia prohibet Iudæis. *C. de Iudæ. nemo Iudæorum, in fin. & C. de inceſt. nup. l. 2. C. de donat. ante nupt. ea quæ.*

m ¶ *Diuina.*] Non ergo ſunt ſufficientes excuſationes, quas habes. *32. q. 4. dixit Sara. & c. obiiciuntur:* ſed illud fuit ante legem, & talis mos fuit diuinitùs inſpiratus.

n ¶ *Quæ.*] Scilicet diuina reuelatio cenſetur quãdoque mos, &c.

a Hæc gloſ. nec eſt Bern. nec habetur in vetuſtis codic.

o ¶ *Mendacio.*] *22. q. 2. c. item ponitur.*

p ¶ *Furto.*] *14. q. 5. dixit Dominus.*

q ¶ *Homicidio.*] *23. q. 5. ſi non licèt, circa fin. & quæſt. 8. occidit.*

r ¶ *Pluralitatem.*] Hic innuit ſolutionẽ *quæſt.* *quaſi diceret,* prima tantum eſt vxor, *vt dixi ſ.*

s ¶ *Non ad imparia.*] Id eſt, quoad mutuam ſeruitutem, & debitum carnis, & fidem ſeruandam. *32. q. 1. ſi quis vxorem, & q. 5. præcipue,* aliàs penè famula vxor eſt. *33. q. 5. hæc imago.*

t ¶ *In Euangelio.*] Dicendo, excepta cauſa fornicationis, vxorem non eſſe mittendam. *32. quæſt. 1. dixit Dominus in Euangelio, & quæſt. 7. Apoſtolus, & cap. omnes cauſationes, & 28. q. 2. ſi infidelis.*

u ¶ *Abſque contumelia.*] *ſ. c. prox.*

x ¶ *In quo caſu.*] Id eſt, in quolibet caſu præmiſſorum trium.

¶ *Gloſ. ſeq. addit tres ſimiles caſus, & remittit.*

y ¶ *Negaretur.*] Hic habes caſum, in quo denegatur reſtitutio [b], quamuis conſtet de iuſta ſpoliatione. Alium habes *ſ. eod. ſignificaſti.* Item vbi excipitur de alia ſpoliatione. *ſ. de ordin. cogno. ſuper ſpoliatione.* Item vbi timetur de ſæuitia viri. *33. q. 2. ſine de coniugij. & ſ. de reſtit. ſpol. ex tranſmiſſa; & cap. litteras,* vbi de hoc, *& 32. q. 1. de benedicto.*

z ¶ *Apoſtolum.*] *28. q. 1. ſi infidelis.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. an ipſo iure, an per ſententiam diſſoluantur. ponit duas opinio. & ſecundam approbat. Iterum quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Cõpelletur.*] Ex hoc videtur, ꝙ cõtumelia creatoris nõ ſoluit ius matrimonij ipſo iure: aliàs ſi ſolutum fuiſſet ius matrimonij non cõpelleretur eã recipere. Ioannes dicit, ꝙ ipſo iure ſolutum eſt ma-

b Meliùs diceret, id eſt, in duobus vltimis caſibus ſecundùm Hoſtienſ. Ioan. And.

c Dicit Vinc. hîc nullum ſpeciale: quia ipſa ſibi dat impedimentum blaſphemando creatorem.

eſt matrimoniũ contumelia creatoris, ea nolẽte viro cohabitare, vt ſ. eo. c. prox. *licèt matrimonium ſit ſolutum*: tñ reſtituitur quaſi iure poſtliminij. *argu. 34. q. 2. cùm per bellicam*: ſicut hæretico reuerſo reſtituuntur aliã dona. *C. de hæret. Auth. idem eſt de Neſtorianis*: & licèt non ſit matrimoniũ inter eos, tamen eã recipere compellitur ex conſequentia prioris matrimonij, in fauorẽ fidei. Alij dicunt, ꝙ matrimonium ipſo iure non ſoluitur, ſed ius matrimonij ſoluitur; id eſt, ius petendi debitum. & hoc ſatis videtur dicere littera. ſ. *c. prox. ibi*: Contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij & tunc vere primò ſoluitur matrimoniũ, qñ contrahit cum ſecũda; & non anteà: quia ſi eſſet ex toto ſolutũ, non cõpelleretur eã recipere. Et eſt arg. ad hoc quod dicit in fine, ꝙ potes ei obiicere fornicationẽ: quia ſi ex toto, & omnino ſolutum eſſet matrimoniũ, non poſſet ei obiicere fornicationẽ præcedentem. ſ. *de in reſtit. quemadmodum*. Sed nunquid etiã poſſet intrare religionem ea inuita, anteq̃ã contrahat cũ alia? Dico, ꝙ ſic, cum iudicio Eccleſiæ fuit à viro ſeparata. *arg. ſ. de conuerſ. coniug. c. vlt. in fine.*

Math. 19.

dùm Euãgelicam veritatem, qui duxerit dimiſſam, mœchatur, nõ tamen dimiſſor poterit obiicere [a] fornicationem dimiſſæ pro eo, quòd nupſit alij poſt repudium, niſi aliàs fuerit fornicata.

¶ Idem Liuonieñ. Epiſcopo, & eis, qui cum ipſo ſunt, fratribus.

¶ Nõ licet relictam fratris in vxorem accipere: & de facto ducta ſeparanda eſt, niſi aliter Eccleſia diſpenſet.

†Cap. 3. eod. ti. in 3. comp. *† Alias ibi*: Quia diſpar eſt ritus in Liuoñ. Eccleſia de nouo, *&c. ſed in conſiliis libus exemplariis legitur, vt eſt impreſſum.*

CAP. IX.

DEus †, qui Eccleſiam ſuam: *& infra.* ¶ Quia † diſpar eſt ritus Liuonienſ. de nouo ad fidem Catholicam conuerſorum à noſtro: propter infirmitatem gentis eiuſdem concedimus [b], vt matrimoniis contractis cum relictis fratrum, vtantur: ſi tamen fratribus decedentibus ſine prole, vt ſemen [c] defuncti iuxta legem Moſaicam ſuſcitarent, cum talibus contraxerunt: ne tales ſibi de cætero, poſtquam ad fidem venerint, copulent, prohibentes.

¶ Gloſ. ſeq. rationem reddit, quæris opponendo, & dupliciter ſoluit.

a ¶ *Poteris obiicere.*] Quia intelligitur legitimè contraxiſſe, quæ auctoritate legis contrahit. *23. q. 4. qui peccat. & arg. ſ. de frig. & malef. fraternitatis. circa. fin. & ff. de acq. poſſ. iuſtè poſſides.* Sed illud quæritur, qualiter poſſet ei obiicere fornicationẽ ante baptiſmum cõmiſſam, cùm omne peccatũ, & ſequela peccati in baptiſmo deleatur. *26. d. deinde, & 32. q. 1. quod autem,* cùm dona baptiſmi ſint ſine omni luctu, *de conſec. d. 4. c. 2. & c. ſine pœnitentia*? Dicas, ꝙ omne crimen tollitur in baptiſmo quoad Deũ, & quodcunque, & qualitercunque contraxit ante, vel adulterando, ſeu fornicando, ſed quatenus illa fornicatio reſpiciebat virum, nõ tollitur in baptiſmo, quia illud crimen non tã virum, quã vxorem cõmaculat. *32. diſt. 1. in coniugio*: & ſic ius, quòd competebat viro ex ſola fornicatione, remanet ei ſaluum: & ſic poteſt excipere contra illã. Sic etiam per pœnitentiã tollitur crimen, quod mulier cõtraxit fornicando quoad Deũ: & tamen poſt quantamcunque pœnitẽtiam poteſt maritus illã accuſare, *33. q. 2. admonere*: nec eam etiam recipere compellitur poſt pœnitentiam. *ſ. de conuerſ. coniug. gaudemus.* iniquũ enim eſſet, ꝙ baptiſmus tolleret beneficiũ alicui competens, ſicut in libertate: delictum enim, ꝙ commiſit quis in ſe, per libertatẽ tollitur: ſed delictũ, quod cõmiſit in alium, non tollitur. *ff. de his qui no. infa. l. penul. & l. athletas. §. Pomponius.* Vel expone, quod dicitur: Niſi aliàs fuerit fornicata: ſcilicet aliàs, id eſt, in alio tempore poſt baptiſmum. ſed prius verius eſt. Ioan.

† In hanc Rubric. integrã ſcripſit volumẽ Palatius Rubius.

TITVLVS XX.

De donationibus † inter virum, & vxorem, & de dote poſt diuortium reſtituenda.

DEus qui.] Ponit diſpenſationem Eccleſiæ cum nouiter conuerſis ad fidem, vt vtantur matrimonio cum relictis fratrum contracto ſecundùm legem Moſaicam. Abbas.

CASVS. Quidam infideles, ſcilicet Liuonieñ. contrahebant matrimonium cum relictis fratrum ſuorum: Liuonienſes iſti de nouo conuerſi ſunt ad fidem. Quærebatur, vtrùm debebant remanere cum relictis fratrum ſuorũ? Dominus Papa concedit eis propter infirmitatem eorũ, vt matrimoniis contractis cum vxoribus fratrum vtantur: dũmodo fratribus decedentibus ſine prole cum talibus contraxerint, vt iuxta legem Moſaicam ſemen defuncti ſuſcitarẽt: prohibendo ne tales de cætero ſibi copulent poſt fidem receptam. Nota, quòd propter nouitatem fidei, diſpenſatur cum aliquibus, vbi aliàs non diſpenſaretur.

b ¶ *Concedimus.*] Propter nouitatem fidei diſpenſatur circa gradus prohibitos [a]: *ſic 35. q. 3. quædam, & cap. quod ſcripſi. ſ. de conſang. & affinit. de infidelibus, fini. ſ. qui fil. ſint legiti. c. vlt.*

a Vide Scotũ lib. 4. ſent. diſt. 39. quæ. vnica, artic. 3. ad 4. argum.

ſed poſt fidem receptam contrahere non debent, vt dicit in fine.

c ¶ *Vt ſemen defuncti.*] Hac de cauſã tñ olim cõceſſum fuit, vt frater vxorem fratris ſumeret in vxorem. *8. q. 1. olim, aliàs non.*

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM, & vxorem, & dote poſt diuortium reſtituenda.

¶ Suprà viſum eſt de diuortiis. Sed quia diuortio facto dos repeti ſolet, & contenditur plerunque de donatione facta conſtante matrimonio, ideo ſubiicitur iſta Rubrica, in qua tractatur tam de donatione facta inter virum, & vxorem, quàm de dote poſt diuortium reſtituenda. Abbas.

¶ Ex Concilio habito apud Vvormaciam †.

¶ Separato licitè matrimonio dos reſtituenda eſt.

† Vuarmaciam. *† Vurmaciam.* *† Guarmaciam: ſed in conciliis non dum inueni.*

CAP. I.

MVlieres † cùm pro aliqua licita [d] cauſa à propriis viris fuerint ſeparatæ, totam [e] dotem præcipimus ſibi reddi.

†Cap. 2. eod. tit. in 3. cõp. & poſt Conci. Later. ſub Alexan. iij. par. 50. cap. 46. Et de intellectu vide repetentes in Rubr. ff. ſolu. matrim.

MVlieres cùm.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi mulier ex cauſa iuſta ſeparetur à viro, dos data ſibi debet reſtitui. Nota, quòd ibi principale non tenet, nec acceſſorium.

Vrbanus tertius Decano, Cantori, & Capitulo Lexonjeñ. †.

† Leon. *† Lincon.* *† Lexonien.*

¶ Soluto matrimonio cogitur vir dotem reſtituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.

¶ Gloſſa ſeq. diſtinguit inter ſcientem, & ignorantem: ſignat contrarium, & ibi remittit.

CAP. II.

SIgnificauit † P. mulier, quòd H. quem loco viri tenebat, diuortio inter eos ſolemniter celebrato [f], dotem ſuam illicitè detinet, & reddere contradicit: poſſeſſiones etiam, quæ ipſis, dum ſimul viuerent, cuiuſcunque contractus titulo communiter obuenerunt, ea prorſus excluſa, ſibi nititur vendicare [g]. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, & non eſt aliud [h], quod obſiſtat, ipſum ad reſti-

d ¶ *Licita.*] Putà conſanguinitatis, vel alia legitima, & ignoranter contraxit, tunc reſtitui debet, quicquid alter ab altero habuit. *ſ. de coniug. ſer. propoſuit*: quia nullum fuit matrimonium: aliàs ſi ſcienter contraxerint, perdere debent, quicquid alter alteri dederit, & fiſco applicatur, niſi errore, aut minori ætate excuſentur. *C. de inceſt. nupt. qui contra arg. contra. j. eod. & ſi neceſſe,* vbi de hoc.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. comp. De materia vide Palacium Rubiũ in repet. c. per veſtras, hoc titu. §. 13. & ſeq.

¶ Gloſ. ſeq. primò declarat tex. ſecundò quærit. ar. pro, ſoluit diſtinguendo, tertia pars recit. per quæſt. quid de expenſis, quam etiam ſoluit diſtinguendo. Finis recitatur per contrarium.

c ¶ *Totam.*] Si totam reddere poteſt, aliàs in quantum facere poteſt. *C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum autem, & ff. de re iud. non tantum*, niſi dolo diminuerit ſuã ſubſtantiam: vt in eo *§. cum autẽ*, & ſi peruenerit ad pinguiorem fortunã, totum reſtituet, vt ibidem *ſ. de ſol. Odoardus.* Et ſi maritus paciſcatur, vt totum reſtituat, tale pactum non valet, cùm ſit contra bonos mores. *ff. ſol. matri. alia cauſa. §. 1.* ſi tamen ſoluerit, repetere nõ poteſt. *ff. de cond. indeb. nam & ſi maritus.* Sed nunquid fructus reſtitui debent? quod vi. *ff. de reg. iur. in condemnatione*: ſed non reſtituuntur niſi illi, qui ante matrimonium obuenerunt: quia illi ipſo iure augẽt dotem; ſed poſt matrimonium obuenientes non augent dotem, & non reſtituuntur, ſed fiunt mariti propter onera matrimonij ſupportanda. *ff. de iure doti. dotis fructus, & j. de vſur. ſalubriter*, & expenſæ neceſſariæ minuunt dotem ipſo iure: vtiles verò non, ſed petuntur actione mandati, vel negotiorum geſtorum. Voluntariæ expenſæ permittuntur abradi ſine læſione prioris ſtatus; *C. de rei vxor. actione. l. vnicar. §. ſileat, & ff. de impen. in reb. dotali. fact. l. 1. & l. quod dicitur*: & hoc verum eſt, cùm fit ſeparatio quoad fœdus matrimonij: ſecus ſi quoad torum propter adulterium. *j. eod. plerunque,* vbi hoc.

b Et ibi not. nunquid impubes, qui dedit fundũ in dotem, & reſiliit, repetens fundũ, & fructus, repellatur pro rata alimentorum, & in Spec. tit. §. 2. verſ. quid ſi mulier. Ioan. Abb.

SIgnificauit.] Primò ponit duplicem mulieris querelam. Secundò cauſæ cognitionem ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Inter P. mulierẽ & H. virum ſuũ fuit diuortiũ celebratum. Sed dictus H. dotem ſuã illicitè detinet, & reddere cõtradicit, & poſſeſſiones quaſdã, quas habebant cõmunes, & villas ſimiliter retinere contendit. Vnde mulier illa conqueſta eſt domino Papæ: Papa mandat, quatenus ſi eſt ita, nec eſt aliud, quod impediat virũ, iudices illum cõpellant ad reſtitutionem dotis, & ad diuiſionem eorũ, quæ communiter habuerunt. Notã, ꝙ ſoluto matrimonio vir omnia vxori, quæ habuit ab ea, reſtituere tenetur.

f ¶ *Celebrato.*] Ex licita cauſa. *ſ. eod. c. prox.*

g ¶ *Vendicare.*] Id eſt, retinere.

h *Non eſt aliud.*) Putà pactum, vel conſuetudo quod reſtitui non debeat. *j. eo. c. vlt. ff. ad exhib. in has actione. §. ibidem, & C. de pac.*

de pac.conuen. l.ex morte. Vel propter adulteros quoad mutuam ſeruitutem diuortium ſit factum. *ĩ.eod plerunque*, vel ſi ſententia lata eſſet ſuper hoc, à qua non eſſet appellatum. *2.q.6.cap.ei,qui. §.diffinitiua, famil.ercìſc.cùm putarem.* Vinc.

¶ *Gloſ.ſeq.recit per obiec.cui dat ſimile.*

a ¶ *Diuiſionem.*] Hoc intelligitur de his, quæ cõmuniter empta fuerunt de bonis proprijs vxoris, & viri, & hoc conſtat ᵃ: aliàs enim præſumũtur omnia eſſe de bonis mariti. *ff. de donat.inter vir. & vxo. Quintus Mutius & C. eodit.etiam.* Et eſt ſimile: quicquid prælatus Eccleſiæ acquirit, totum intuitu Eccleſiæ acquiſitum vĩ, niſi appareat cõtrarium. *12.q.4.ſacerdotes, & ĩ. de pecu.cle. cap.1. & 2.artic. 12.q.1. ſint manifeſta.* Bern.

a Illud notatur de reſtit. in integr. cõſtitutus, vel reſpicit loci conſuetudinem. T. V. Inno. qualis eſt in Frãcia ſecundùm Hoſt. vbi quicquid alter coniugum acquirit, conſtante matrimonio eſt cõmune, & celebrato diuortio per medium talia diuidũt. Ioan. And.

† Cap.1.situ. de dote poſt diuortium, reſtituenda, in 2. cõpilat.

tutionem dotis, & diuiſionem ᵃ eorum, quæ olim communiter habuerunt, diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad cauſam matrimonij, ſi ferat ſententiam diuortij, pronunciare debet dotem reſtitui. Et eſt caſus multùm allegabilis.*

CAP. III.

DE † prudentia veſtra miramur, quòd cùm vobis cauſam matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. commiſiſſemus terminandam, & vos conſanguinitatem inter eos inuenientes, ſententiam diuortij tuliſſetis: de dote, quam à viro mulier repetebat ᵇ, quicquam ſtatuere diſtuliſtis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouiſtis, & de dote (quæ eſt cauſa incidens) accessoriè ᶜ cognoſcere voluiſtis, & ſententialiter diffinite: Mandamus, quatenus prædictum H. monitione præmiſſa cogatis, vt prædictæ M. totam dotem (ſicut canonicum ᵈ fuerit) reſtituere non moretur.

DE prudentia.] Duo facit: primò ponit delegatorum reprehenſibile factũ. Secũdò illud emẽdari præcipit ibi, *Quia igitur.* Abbas. CASVS. Cauſa matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: iudices conſanguinitate probata, protulerunt ſententiam diuortij inter eos: ſed de dote, quam mulier repetebat à viro, nihil dixerunt. Vnde mulier hoc ſignificauit domino Papę. Reſcribit Papa eiſdem iudicibus, dicens, ꝙ quia principaliter de matrimonio cognouerũt, & de dote, quæ eſt cauſa incidens, accessoriè cognoſcere debuerũt, & diffinire: vnde mandat, quatenus prædictũ H. cõpellãt, vt prædictæ mulieri totã dotem, ſicut iuſtũ fuerit, reſtituat. Nota, quòd cauſa dotis acceſſoria, ſiue incidens eſt ad cauſam matrimonij, & qui cognoſcit de matrimonio, cognoſcere poteſt & de dote.

¶ *Gloſ.ſeq.quærit, & ſoluit. Secundò dicit, quando reſtituatur dos ſecundùm vetera, & noua iura.*

b ¶ *Repetebat.*] Sed qua actione agebat mulier pro dote ſua? actione de dote non: quia nullum fuit matrimonium: ergo nulla dos. *ff.de iur.dot.l.3.* & ſic agit condictione ſine cauſa. *ff. de cond. ſine cauſa.l.vlt. & C.de condit. ob cauſ. dat. l.1.* quia cauſa ſecuta non fuit, propter q̃ dos debetur: olim recipiebat mulier dotem annua ᵇ, bima, trima die, hodie verò illicò reſtituuntur immobilia, mobilia vſque ad annũ. *Cod.de rei vxo.ac.l.vnica.§.cum autem.*

b Aliàs in antiquioribus ita: annua, bima, trima die.

¶ *Gloſſa ſequens primo probat dotem, & tius cauſam acceſſoriam: & ſecundò quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Incidens accessoriè.*] Bene dicit, accessoriè, quia ſi non eſt matrimoniũ, neque dos. *ff.de iur. dot.3.* & ſic accedit matrimonio dos: vnde & dos promiſſa per vim, vel metum, non tenet. *ff. quod met. cauſ.ſi mulier. §. ſi dos*, ſicut nec matrimonium. *ĩ.de ſponſ. veniens 2. & c. cùm locum, & c. conſultationi.* Et ſic qui cognouit de principali, cognoſcere debet de acceſſorio: vt hic dicit, *& ĩ.de offic.deleg.præterea. & c.prudentiam.§.Sexta, in fi. & c.ſuſpicionis. ff. de iuriſ.omn. iud. l.2.* etiamſi aliàs cognoſcere non poſſet, incidenter tñ poſſet. *C.de iud.quotiens, & C. vbi & apud quos.l.vlt. ĩ.de in integ.reſtit.c.penul.* & ſic cauſa dotis ad iudicem Eccleſiaſticũ ſpectat. *ĩ.eo.c.1. & 2.* & hoc vbi iudex Eccleſiaſticus de matrimonio cognoſcit. Si verò conſtante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatibus ᶜ, vel diſſipet bona ſua, vel quia mortuus eſt: tunc cauſa illa agi debet coram iudice ſeculari: quia modo cauſa dotis principalis eſt. *C.de iur.dot. vbi, & l.ſeq & ff.de iur.dot.mutus.§.1. & l. quemadmodum. §.1.* aliàs conſtante matrimonio dos peti nõ poteſt. *C. ſi conſtante matrimonio dos ſoluta non ſit. l. vnica*, & ſic qui cognouit de principali, cognoſcere debet de acceſſorio, etiam lata ſententia ſuper principali, vt hic innuit, *& ĩ.eod.c.2.* Sed nunquid procedent iſti auctoritate primi mandati? non videtur: quia functi ſunt ſemel officio ſuo, ſiue bene, ſiue male. *ĩ.de offi. deleg. in litteris, & cap.ſignificaſti, & ff.de re iudic.iudex*: procedent enim ex iſto ſecundo mandato. Eccleſia enim fauore dotis ſemper ipſam cauſam delegat, quia reipublicæ vtile eſt mulieres dotes ſaluas habere, propter quas nubere poſſint. *ff.de iur.dot. l. 2. & ff. ſolut. matri. l. 1.* & etiam Papa ſimpliciter cauſam dotis committit ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ ᵈ. *ĩ. eod. cap. penult.* Sed hic petebat mulier dotem ſibi reſtitui tanquam acceſſorium principali quæſtioni, & ideo debuerunt pronunciare ſuper dote: vnde videtur, ꝙ auctoritate primi reſcripti procedere poſſunt: ſed melius eſt dicere, quòd auctoritate iſtarum litterarum procedant: quia functi ſunt officio ſuo ſuper principali: vnde cùm tunc nihil dixerint ſuper acceſſorio, vlterius non videtur, quòd per primas litteras procedere poſſunt ſuper acceſſorio.

c Hæc latè perſequitur Palacius Rubius citatus ſup. eod. tit.c.ſignificauit.

d Etiã principaliter ſecundùm Innoc. de pig. ĩ.c.ex litteris: eſt facilius, & melius mulieribus litigare coram iudice eccleſiaſtico: ad hoc de foro competen. cũ ſit, & ca. ex tenore, ſecũdùm Hoſt. Io. And.

d ¶ *Sicut canonicum fuerit.*] Hoc eſt, ſi nihil obſiſtat, quod impediat: & ſi totum reſtituere poſſit, habita ratione ne egeat, vt dixi ĩ.cap.1. & 2.

¶ Clemens † tertius.

¶ *Mulier propter adulterium à viro ſeparata, perdit dotem.*

CAP. IIII.

PLerunque †: & infra. §. Si mulier ob cauſam fornicationis, iudicio ᵉ Eccleſiæ, aut propria ᶠ voluntate à viro receſſerit, nec reconciliata ᵍ poſtea ſit eidem, dotem, vel dotalitium ʰ repetere non valebit ⁱ.

† Aliàs: Cœleſtinus tertius.

† Cap.1.situ. de dote poſt diuortium reſtituen. in 2.compilat. Vide Couarruu.li.4.decr.p.2.c.7. §.5. & Palacium Rubiũ in repetitione Rubr.

PLerunque.] Caſus de ſe patet. Nota, ꝙ vxor propter adulterium commiſſum, dotem ſuam amittit. Nota, quòd culpa vnius cedit lucro alterius.

e ¶ *Iudicio Eccleſiæ.*] Aliàs non licet, etiamſi nota eſſet fornicatio. *ĩ. tit.c. prox.c.porrò*, vt ibi dicitur, *& c.ex litteris.*

f ¶ *Propria voluntate.*] Reſume, ob hanc cauſam fornicationis, aliàs non noceret.

ADDITIO. Vtpote ſi recederet, quia conſcientiam haberet de impedimẽto perpetuo, quo probato dotem recuperaret.

g ¶ *Nec reconciliata.*] Ad quod compelli non poteſt, etiam poſt pœnitentiam. *ĩ. de conuer. coniug. gaudemus. 32. q. 2. admonere*: ſed ſi recõciliata fuerit, poſtea illam fornicationem obiicere non poterit: quia ei remiſit hoc: quod ei licet ſecundùm Euangelicam veritatem. *ĩ. de iureiur. quemadmodum. & 32. q. 1. quod autem, & cap. non erit*: & quia mores illius iam comprobauit. *ff. de adulter. ſi vxor. in fin. & 32.q.5.horrendus*, niſi poſtea fornicetur.

¶ *Gloſ.ſeq.obijcit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Dotalitium*] Id eſt, donationem propter nuptias: ſed hæc expoſitio non videtur bona: quia donatio propter nuptias debet redire ad virum, ſicut dos ad mulierem. *ĩ.eo.c.vlt.in fi.* & ita non poſſet repetere dotalitium, etiam aliàs poſt ſeparationem: ſed poteſt hoc intelligi, cùm mulier lucratur donationem, vel partem ex pacto. *ĩ.eod.c.vlt*, & ſic illam donationem, quam ex pacto habuiſſet, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitium res paraphernales, ad quarum reſtitutionem tenetur ᵉ maritus. *C. de pact.conuen.l.vlt. & l.hac lege.*

¶ *Gloſ.ſeq.quæ alleg.pro, & contra, & iterum propo. opin. Tancr. & contrariam. Laur.quam approb.*

i ¶ *Repetere non valebit.*] Sed pone ſententiam latam eſſe quoad tori ſeparationẽ propter fornicationẽ, & ſic amiſit dotẽ mulier: demum probatur cõſanguinitas inter eos, & pronũtiatur matrimonium nullũ fuiſſe inter eos: mulier repetit dotem, tãquã non cõmiſerit adulteriũ: quęrit, an poſſit repetere cum effectu? Quod poſſit, probatur: quia ex futuro euentu patet, ꝙ nõ fuit matrimoniũ: & ſi nõ fuit m̃rimoniũ, nõ fuit adulteriũ. *ĩ. de frig. & maleſi. fraternitatis, in fi.* & veritate manifeſta non obſtat res iudicata. *ĩ. de pur.vul.c.2. & 8.diſt. veritate, & ff.de cond.ſine cauſa ᶠ. ſi fullo. & l.aunnculo. ff. de re iud. l. 1. & ff. de vſufr. leg. l. vxori 2.* ex quo eñi fuit nullũ matrimonium, nulla fuit dos. *C. de cond.ob cau.da. l.1.* Itẽ ex noua cã tollitur prima ſententia. *ĩ.tit.prox ex litteris, & arg. ĩ eo.c.dixi*: ergo quicquid datũ fuit nomine dotis, põt repeti: quia patet nullũ fuiſſe adulteriũ. & ſic Eccleſia decepta fuit in illa ſententia: ergo reuocari debet. *ĩ.de frig. & male. fraternitatis.* Item ꝑ ſecundã ſententiam tollitur prima. *ĩ.de re iudi. inter monaſterium. & c.ſeq.* Sed cõtrà, res iudicata ꝓ veritate accipitur. *ff. de re iud, res iudicata, & ff.famil.ercìſc.cùm putarem*, & ex ſententia ius factum eſt inter partes. *ĩ. de re iud.cum inter vos. & ff. de liber. agno. ſi ne in princ.* & ſecunda ſententia contra res priùs iudicatas, à quibus appellatum non fuit, nulla eſt. *2.quæſt.6.ei, qui. §. diffinitiua.* Præterea adulteria, ſicuti & alia crimina, ſecundùm intentionem iudicantur, & ex corde procedunt. *15. quæſt. 6. §.1. & 34. quæſt. 2: lectum, & de pœnis, diſtinct. 1. ſuper tribus. ff. de fur. qui iniuria, & ĩ.de ſententia excommunicatio.* cum voluntate, & iniuria ex affectu mentis fit. *15. quæſt. 1.* illud peræque: & negari non poteſt, quin mulier iſta ex affectu mentis iniuriam facere ei, quem pro vero marito tenebat, & ita dolum commiſit, ſine quo non fit adulterium. *ff.ad l.Iul.de adult.l. penult.* In contrarium pro prima parte allegari poteſt illud: Quid obfuit iniuria, vbi conatus non habuit effectum. *ĩ. de ſponſal. adoleſcens*: vbi de hoc. Super hoc dicunt quidam, vt Tanc. quòd mulier iſta dotem, ſiue dotalitium ſuum repetere poteſt. Alij dicunt, vt Laurent. quòd non eſt vlteriùs audienda, licet modo appareat, ꝙ non fuerit matrimonium: quia nihilominus puniri debet

e Vxori non adulteræ, de adulteræ verò dic vt in Authent. vt lic.ma. & aui. §.ſi.adulterio, & C. de adulter. Auth. ſed hodie. Io. And.

f Vt dicit Innocen. per condictionẽ ſine cauſa dos talis repeti non poteſt: ſubeſt enim cauſa dotis retinendæ. ſcil. lata ſententia, vel adulterium falſè mente commiſſum. Ioan. Andr.

bit propter intentionem cum opere ſubſecuto: fecit enim, quod potuit. ȷ̄. *de big. nuper. & cap. vlt. & ff. de adul. ſi vxor. §. 1. & arg. huius ca.* & eo ipſo quòd vxor condemnata eſt de adulterio, vir debet habere ante nuptias donationẽ, & dotẽ *in Auth. vt lic. ma. & aui. §. ſi de adulteri.: aliàs eſt verſi. ſub illo §. qui verò pluri-mas. coll. 8.* Et illud verius credo [a]. Principium enim debet conſiderari in talibus, & non exitus, vt per hoc cæteris delinquendi audacia auferatur: ſed ſi hoc eſſet falſum, poſſet committi in probatione impedimentũ. Prima opinio magis benigna apparet, ſed non eſt extendenda licentia.

a Hãc gloſſ. ſententiã cõmuniter ſequũtur Doctores, vt reſtè hic docet Panormita. circa finem huius decretal. per rationes, de quibus hîc Hoſti. Ioan. Andr. & alij.

† Cap. 1. titu. de dote amittenda in 3. compilat.

ET ſi neceſſe.] Propter varietatem lecturæ non ſolet ſummari. Diuiditur. Nam primò ponit mãdatum præmiſſa triplici ipſius cauſa: quarum prima conſiſtit in facto, reliquæ in iure. Secunda ibi, *Cùm caſtra.* Tertia ibi, *Ne ad.* Abbas.

CASVS. Rex Legionenſis accepit in vxorem filiã Regis Caſtellæ, & ei dedit in donatioñe propter nuptias caſtra quædã, ita videlicet, quòd ſi aliquo caſu ipſam relinqueret, caſtra ipſa cederent in ius eius. Sed ipſi propter conſanguinitatem inſimul non poterant remanere. Vnde mãdauit Papa, quatenus deberẽt abinuicem ſeparari: ſed Rex Legioneñ. nolebat eam dimittere, niſi caſtra ſibi reſtituerentur, & ita caſtra illa præſtabant impedimentum copulæ diſſoluẽdæ. Vnde mandat Papa Archiepiſcopo Compoſtellano, & vniuerſis Epiſcopis in regno Legioneñ. conſtitutis: quòd cùm caſtra, quæ impedimentum præſtant copulæ diſſoluendæ, nõ tam ob turpem cauſam, quàm ob nullam ſint data, cùm inter eos matrimonium eſſe non poſſit, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias eſſe poteſt: ne ad commodum ei cedat, quod debet potiùs ad pœnam retorqueri, quatenus viro caſtra ipſa reſtitui faciant, & ad id per excommunicationis ſententiam filiam prædictam coarctent. Nota, quòd ſi principale non tenet, nec acceſſorium: & ita vbi matrimonium eſſe non poteſt, nec donatio propter nuptias.

¶ Innoc. iij. Cõpoſtel. Archiepiſcopo, & vniuerſis Epiſcopis in regno Legioneñ. conſtitutis.

¶ *Cogitur mulier ex officio iudicis donata ſibi à viro propter nuptias pro conſeruatione illicitæ matrimonij relaxare, ſi talis donatio præſtet impedimẽtum diſſolutioni talis matrimonij: hoc dicit ſecundum intellectũ, qui plus placet Panormitano.*

CAP. V.

ET † ſi neceſſe ſit: *& infra.* ¶ Quia verò caſtra quædam, quæ Rex Legioneñ. filiæ Regis Caſtellæ in dotem [a] tradidiſſe proponitur, ita vt ſi eam [b] aliqua occaſione relinqueret, ipſa cederent in ius eius, impedimentum præſtare vidẽtur huiuſmodi copulæ diſſoluendæ: cùm caſtra ipſa non tam ob turpem, quàm ob nullam [c] cauſam ſint data, vtpote cùm inter eos matrimonium non exiſtat, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias, ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam [d] eius potiùs retorqueri: caſtra ipſa reſtitui [e] volumus, & ad id puellam per excõmunicationis ſententiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono ſanctæ Andreæ de Scotia.

¶ *Vſufructuarius donãs ſine conſẽſu domini rem ipſam vxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris, quàm ipſe habebat: idem de eo, qui ſub conditione adimente habet rem in hæreditatem, vel in feudum.*

a ¶ *In dotem.*] Id eſt, in donationem propter nuptias: quam fecit maritus vxori, prout fecit iſte. ȷ̄. *c. prox. in fin.*

b ¶ *Vt ſi eam.*] Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium. *ff. de verb. oblig. ſi iſta ſtipulatio. & C. de inutili. ſtipu. libe. &* ȷ̄. *de ſpõſ. Gemma.* vbi de hoc: & iſtud pactum perinde haberi debet, ac ſi non fuiſſet appoſitum. *C. de condi. ob cau. da. l. 1.* pactum enim contra bonos mores non valet. *ff. ſolut. matrim. alia. §. 1. & C. de pact. pacta quæ. & 8. diſt. quæ contra mores.*

c ¶ *Ob nullam.*] *ff. de condi. ſine cauſa, auunculo, & C. de cond. ob cau. da. l. 1.*

d ¶ *In pœnam.*] *Sim. 16. q. 1. legi. & ff. de neg. geſt. ſi ne, & ex.* Improbitate nemo conſequitur actionem *ff. de furtis, itaque fullo.*

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. 3. leges, in contrariũ alias 3. ponit opin. cui obijcit per hoc cap. 2. ponit. Io. tres obiect. Tancre. vit. dat aliam ſolutionem.*

e ¶ *Reſtitui.*] Ex hoc videtur, quod ſi contra canones, vel contra præcepta legum, vel conſtitutiones principũ contrahitur matrimonium, ſoluto matrimonio, licitè repetitur, quicquid dotis nomine, vel donationis datum eſt, vt *ff. de condi. ſine cau. auunculo, & ff. de ritu nuptia. præfectus, & C. de condi. ob cau. da. l. 1.* Sed contrà videtur: qui enim ſcienter contra præcepta legũ, vel conſtitutiones principum nuptias cõtrahunt, quicquid alteri datum eſt, debet ei auferri, & fiſco applicatur. *C. de inceſt. nup. qui contra. ff. de donat. inter vir. & vxo. cum hic ſtatus. §. vlt. & Inſtit. de nupt. §. ſi aduerſus.* Quidam dicunt, quòd ſi ignorabant ſe eſſe conſanguineos, tunc reuertitur, quod datum eſt, aliàs non. *C. ſol. matrim. ſi ignorans. & l. prædicta. C. de inceſt. nupt. qui contra.* Iſtud ſatis videtur: ſed obuiat hoc exemplũ, quia iſti bene ſciebant ſe eſſe conſanguineos, nec hoc ignorare poterant, quòd in tali gradu erant. *arg. C. de lib. cau. ſi filiũ, & C. de in integ. reſt. min.* de tutela. Dixit Ioan. quòd ſi aliqui ſciunt ſe eſſe conſanguineos, ſed credunt, quòd liceat ſibi inuicem contrahere matrimoniũ, tunc competit repetitio. *ff. de adulteriis, ſi adulterium. §. ſtuprum. & §. fratres, & §. inceſtum.* & in eo caſu poteſt intelligi, quod hîc dicitur: ſi autem ſciebant ſe non poſſe contrahere, tunc non repetũt, quod dederunt, ſed fiſco applicatur. *C. de inceſtis nuptiis. Authent. inceſtas, & l. qui contra.* Tancr. dicit, quòd hæc non eſt accuſatio: quia iſti ſciebant ſe eſſe tales: quòd non poterãt cõtrahere, vt dictum eſt: vnde debebant perdere, quicquid hinc inde datum eſt. Et prouidit hic dñs Papa propter bonũ pacis, quia niſi caſtra [b] reſtituerentur, non poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio eſt: hîc nõ poterat ſeruari pœna ſtatuta: quia non erat, cui applicarentur bona illa, cùm nullum habeant illi Regem ſuperiore, ſeu fiſcũ: vnde meritò, & iure reſtitui debuerũt illa caſtra, & alia, quæ data ſunt, ne aliter in lucro remaneat, vnde potius puniri debuit, ſi ſuperiorem habuiſſet: & hoc ſatis colligitur per litteram: Ne ad commodũ ei cedat, *& c. & ſic ceſſant cõtraria.* Tancre. & quia Rex aliter ab illa coniunctione non recedebat, vt dicit illa littera.

† Cap. 2. tit. de dote amittenda, vel poſt diuortiũ reſtituenda in 3. compil. Et de materia text. & gloſ. præter Doctores hîc, vide Iulium Clarũ tract. de feudis.

b Quæ etiã erant regni ſecundùm Vinc. vnde alienari non poterant. ȷ̄. de iureiurã. intellecto. Ioan. Andr.

CAP. VI.

NVper † à nobis tua diſcretio requiſiuit, ſi aliqua terra data fuerit alicui, non in hæreditatem vel feudum, ſed tantùm, quoad vixerit [f], poſſidenda: & ipſe poſtmodum tertiam [g] partem vxori ſuæ in dotem [h] conceſſerit, verùm eo defuncto præfatam dotem vxor (dum vixerit) habere debeat, & tenere: cùm Eccleſia dotes protegere teneatur viduarum [i]? ¶ Poſtulaſti prætereà, ſi qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quem de vxore legitima procrearet, in hæreditatem, vel feudum: & ipſe vxori ſuæ quandam partẽ ipſius in dotem conceſſa, deceſſerit poſtmodum ſine prole, an mulier dotem eandem de iure poſſet † habere? Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm regulariter nullus plus iuris [k] in alium transferre poſſit, quàm eum conſtet habere: vir †, cui terra prædicta modo conceditur, non poteſt vxori relinquere,

† Poſſit.

† Aliàs ita: vir, cui prædicta terra dicto modo conceditur:

NVper à nobis.] Diuiditur. Primò ponitur duplex quæſtio. Secũdò vtriuſq; ſolutio ibi, *Nos autẽ.* Tertiò quædã inſtructio ibi, *Illud.* Prima, & ſecũda pars ſubdiuiditur in duas, quia quælibet ponit quæſtioné, & ſolutioné: vt patet in littera. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis dedit alicui aliquam terrã, non vt in feudũ, vel hæreditatem, ſed quandiu viueret poſſidendam. Ille poſtmodum partem illius terræ dedit vxori ſuæ in donationé propter doté: deceſſit vir. Quæritur, verùm vxor eius præfatã donationé habere debeat, dum vixerit, & tenere. Secundò ponitur quæſtio: Aliquis dedit hæredi ſuo de legitimo matrimonio procreato in hæreditaté, vel feudũ aliquã terrã. Poſtmodũ ipſe parté ipſius terræ dedit vxori ſuæ in donationé: tandé deceſſit ſine prole. Quæritur, verùm de iure mulier poſſit habere donationé illam? Conſultus Papa reſpondet, quòd cùm regulariter nullus poſſit plus iuris transferre in aliũ, quã habeat: vir prædictus nõ potuit vxori prædictæ relinquere, quod ei non licuit, niſi quoad viueret, poſſidere: & ideo mulier illa terrã illam habere nõ poteſt, niſi ille, ad qué illa ſpectat, donationi voluerit cõſentire: & idé eſt in ſecũda quæſtione dicendũ. Licèt auté in cauſis viduarũ Eccleſia fauorabilis debeat eſſe, tñ contra iuſtitiam non eſt fauor Eccleſiæ concedendus. In fine dicit, quòd vxor dẽ dotem dare viro, vir auté mulieri donationem propter nuptias. Nota, quòd nullus põt plus iuris in aliũ transferre, quã ipſe habeat. Item Eccleſia nullis, etiã pro perſonis miſerabilibus, dicitur cõtra iuſtitiã præiudiciũ facere. Item mulier dat dotem marito, maritus auté vxori donationem propter nuptias.

f. ¶ *Vixerit.*] Simile 10. *quæſt. 2. hoc ius porrectum. §. ſi œconomus, C. de vſu & habi. ſi patri.*

g ¶ *Tertiam.*] Idem eſſet, ſi totam.

h ¶ *In dotem.*] Id eſt, donationem.

i ¶ *Viduarum.*] Tanquam miſerabilium perſonarum. 87. *diſt. §. 1. & c. 1.* De hoc dicitur ȷ̄. *de foro compet. ex tenore.*

¶ *Gloſ. ſeq. circa Brocar. alleg. 4. concord. duo contraria, & ſoluit.*

k ¶ *Nullus plus iuris.*] *Vt 1. q. 7. Daibertum. ff de reg. iur. nemo plus. ff. de acquir. rer. dom. traditio. &* ȷ̄. *de iure pat.* quod autem in fin. *& c. cura. Arg. contra. ff de vſufruct.* quod noſtrum non eſt. *ff. de acqui. re. domi.* non eſt nouum, contraria caſualia ſunt.

c Concor. l. 1. C. quãdo imper. inter pu. & vid. Bal. in l. 1. C. de bon. mater.

l ¶ *Quoad*

a ¶ *Quoad vixerit.*] Et ſic habes, quòd feudum poteſt alienari ad tempus: aliàs non poteſt alienari. *ī. de feudis. cap. 2. vbi de hoc.*
b ¶ *Conſentire.*] Ex quo alienationi conſentit, rem poſtea reuocare non poteſt. *argum. ff. quibus mod. pign. vel hypo. ſol. ſicut re corporali. §. ſi voluntate, & §. ſed & ſi permiſerit, & l. ſi debitor. §. ſi in venditione.*

c ¶ *Fauorabilem.*] *87. diſt. c. 1. & 2. C. quando imper. inter pupill. & vi. l. vnica, & ī. de foro compet. ex tenore*, vbi de hoc.

d ¶ *Sanctiones.*] *C. de donat. ante nupt. l. 1. & vlt. §. ſancimus*, & dos ad vxorem, & donatio ad virum ſoluto matrimonio reuertitur: niſi ex pacto lucretur. *ī. eod. capitulo.*

PEr *veſtras.*] Marito vergente ad inopiam, pro dote ſatiſdatio poteſt peti: ita ſummat Abbas. Et ſecundùm hunc intellectum eſſet hic caſus ſingularis, qui non eſt alibi. Diuiditur. Nam in prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio cum mandato ibi, *Cùm ergo.* Prima pars ponit cauſæ delegationem, actoris petitionem, rei exceptionem, & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas cauſas mandati alternatiui, quod inter illas interſerit. Abbas Siculus.

† *Ianuenſ.*

CASVS. Inter H. virum, & vxorem ſuam coram conſulibus ciuitatis Genuen. ſuper dote ipſius mulieris quæſtio vertebatur, coram quibus dictus H. petebat dotem vxoris ſibi aſſignari: mulier contrà dicebat, quòd ſibi aſſignari non deberet, cùm ad inopiam vergeret, niſi cautioné præſtaret de dote ſoluenda, & quia eam à ſe expulerat: iudices, quia ad inopiam vergere videbatur, pronunciarunt, quòd dos illa non aſſignaretur eidem, niſi præſtaret cautionem idoneam de ipſa non peritura & ſic dos ipſa remanſit penes quendam magiſtrum R. poſtmodum verò dictus G. impetrauit litteras ad Archiepiſcopum, & Archidiaconum Genuen. contra illum R. ſuper dote prædicta: iudices dictum magiſtrum R. ad ſuam præſentiam citauerunt: coram quibus dictus H. petebat à dicto magiſtro R. dotem vxoris ſuæ: ſed dictus R. exceptionem oppoſuit contra ipſum, videlicet, quòd vxorem ſuam à ſe repulerat, & tacita veritate ſuper hoc litteras impetrauit, videlicet quòd alia vice ſuper eadem dote quæſtio mota fuit coram conſulibus ciuitatis, & pronuntiatum, ſecundùm quod ſuperius eſt præmiſſum. Iudices, cùm de hoc conſtitiſſet eiſdem, præceperunt eidem, vt ſic de dote ſaluanda caueret, & vxorem reciperet: ſed cum ipſe cautionem præſtare non poſſet, ad ipſius inſtantiam domino Papæ hoc reſcribere curauerunt. Vnde dominus Papa iis præmiſſis mandat eiſdem, quatenus dotem faciant aſsignari eidem ſub ea cautione, quam poteſt præſtare: vel ſaltem alicui mercatori committant, vt de parte honeſti lucri valeat ſuſtentari: ne occaſione dotis detentæ, vxor à viro dimiſſa, vel vir, adulterij reatum incurrat. Satis enim poteſt ei credi modicum dotis, cui creditur totum corpus vxoris. Nota, quòd cautio de dote ſaluanda præſtari debet à viro, cùm ad inopiam vergit. Item cautio, quæ præſtari poteſt, exigenda eſt. Item cui conceditur maius, & minus multò fortius concedi videtur.

† *Cap. 3. tit. de dote amittenda, vel poſt diuortiũ reſtituenda in 3. compil. In hanc decretal. celebris extat, & copioſa repetitio Palatij Rubij, eam videto.*

e ¶ *Conuenire.*] Id eſt, id eſt etiam euocare ad petitionem H.
f ¶ *Repulerat.*] Et ideo audiri non debuit, niſi primò ipſam reſtitueret. *ī. de reſtit. ſpoliat. ex conqueſtione, & ī. de ord. cog. ſuper ſpoliatione, & c. cum dilectus.*

quod ei non licuit, niſi quoad vixerit [a], poſſidere: nec licet vxori ſuæ partem illius terræ in donationem propter nuptias ex viri conceſſione tenere, niſi donationi ille, ad quem ſpectat dominium illius terræ, voluerit cõſentire [b]. ¶ Quod autem de prima conſultatione dicimus, hoc reſpondemus etiam de ſecunda: nam licèt Eccleſia in cauſis viduarum ſe fauorabilem [c] debeat exhibere: contra iuſtitiam tamen non eſt eis fauor Eccleſiaſticus concedendus. ¶ Illud verò te noluimus ignorare, quòd vxor dare dicitur viro dotem: vir autem vxori donationem facere propter nuptias, ſecundùm legitimas ſanctiones [d].

¶ Idem Archiepiſcopo, & Archidiacono Genuenſi †.

¶ *Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo, quòd vergat ad inopiam, nec præcisè cogitur ſatiſdare vltra facultatẽ propriam: ſed dos ſibi aſſignatur ſub cautione, quam præſtare poteſt: Et ſi per illam cautionem non eſſet ſufficienter proniſum conſumptioni dotis, deponetur dos apud Mercatorẽ, vt de honeſto lucro vir ſuſtineat onera matrimonij. Hoc dicit ſecũdùm intellectum, quem tenet Panormitanus inhærendo verbis litteræ. Et eſt caſus notabilis, & quotidianus.*

CAP. VII.

PEr † veſtras litteras intimaſtis, quòd cùm magiſtrum R. ſuper quadam ſumma pecuniæ pro H. paupere, auctoritate noſtra curaueritis conuenire [e], quam idem H. pro dote vxoris ſuæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem oppoſuit contra ipſum, quòd vxorem ſuam a ſe repulerat [f], & tacita veritate [g] ſuper hoc litteras impetrauerat †: quia cùm ſuper eadem dote, alia vice, coram veſtræ ciuitatis conſulibus quæſtio mota eſſet, ipſi pronunciauerunt, vt quoniam idem H. ad inopiam [h] vergere videbatur, dos illa non aſſignaretur eidem, niſi cautionem [i] idoneam de ipſa non peritura præſtaret: vnde vos ei, vt de ſaluanda dote caueret, & vxorem ſuam reciperet, præcepiſtis. *& infrà* [k].

¶ Cùm ergo ſatis poſſit ei modicum credi dotis, cui creditum eſt corpus vxoris: Mandamus, quatenus dotem aſſignari faciatis eidem, ſub † ea, quam [l] poteſt, cautione, præſtare: vel ſaltem alicui Mercatori committi, vt de parte honeſti [m] lucri, dictus vir onera [n] poſſit matrimonij ſuſtentare: ne occaſione dotis detentæ, vxor à viro dimiſſa, ſeu vir, qui dimiſit vxorem, adulterij reatum incurrat.

† *Impetrauit.*

† *Aliàs ſuper eam, quam poteſt, cautionem præſtare.*

¶ Gregorius IX.

¶ *Hæc decretalis, ſatis ſeipſam ſummat.*

CAP. VIII.

DOnatio †, quæ con-

† *De materia huius decret. & gloſ. vide latiſſimè per Palacium Rubeũ in repetitione huius Rubr. §. 18. cum multis ſequent. ad. de Antonio Gabr. l. 3. communium concluſ. tit. de donatio. concluſ. 3. & 6.*

g ¶ *Tacita veritate.*] De proceſſu negotij: vt ſequitur: ſic *ī. de re iudic. inter monaſterium.*
¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*
h ¶ *Ad inopiam vergere.*] Et bona videbatur illa pronunciatio: quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re ſua malè vti, cogendus erat eam reſtituere. *C. de iur. dot. vbi, & in Authent. de æqualitate do. §. vltim. collat. 7.* immo etiam ſequeſtranda eſt, cùm præſumitur vir eam diſputaturus. *ff. ſol. matrim. ſi cum dotem. §. ſi verò dotem.* Si ergo tenetur eam reddere, ergo non poteſt eam repetere. *ſuprà de turetur.* quemadmodum: quia turpius eiicitur, &c. & dolo petit, qui reſtituere ſtatim debet. *ff. de reg. iur. in condemnatione, in fin.* Sed hæc non habent locum in caſu iſto, vt hic dicitur. Cùm enim corpus ſuũ vxor ei commiſerit: multò fortius & dotem ſibi committere debet, ſub ea, quam poteſt, cautione, præſtare, vt ſequitur. *Cod. de pact. conuen. hac lege, & eſt ſimile 12. qu. 2. præcipimus*: immò vxor tenetur alere virum ſuum agentem de dote. *ff. de iure dotium, mutus. §. manente*: & præmiſſa locũ habent, cùm maritus ſuſpectus eſt de dilapidatione: quia malè verſatur in re ſua: & non cum paupertate laborat, vt hic faciebat, & ita reſtituetur huic dos, prout hic dicitur in fine. Lau.
i ¶ *Niſi cautionem.*] Lex enim prohibet fideiuſſorem dari pro dote. *Cod. ne fideiuſſores dotium dentur. l. 1. & 2.* Sed in alio caſu illud intelligitur.
k ¶ *Et infrà.*] Sed cùm ipſe cautionem præſtare non poſſet, ad inſtantiam ipſius domino Papæ hæc reſcribere curauerunt.
l ¶ *Quam poteſt.*] Iuratoria ſcil. *in Auth. vt nulli iud. liceat habere loci curatorem §. ſi verò crimen. coll. 6.* vbi di, quòd ſi mulier accuſatur de crimine, pro quo debeat cuſtodiri, debet dare fideiuſſorem: ſi fideiuſſorem dare non põt, iuratoriam cautioné præſtet: & ſ. ff. it. *C. de Epiſc. & cleric. Auth. generaliter 1. & in Auth. de liſig. § ad excludendas: vn ſumpta eſt hæc Auth. generaliter. coll. 8.*
m ¶ *Honeſti lucri.*] Non enim tenetur fœnerari dotem, & de vſuris alere vxorem. *argum. C. de admin. tut. Auth. nouiſſime*: ſed conuertat eam in ſocietatem honeſtam, vel aliquod commercium, & ex lucro honeſto eam alat. *argum. in Authen.* vt hi, qui obligatas ſe habere perhibent res minorum. §. quoniam autem videmus, *collat. 6.* ibi tamen dicitur, quòd ſi minor non habet, vnde viuat, ſed tantum pecuniã, tum curator cogitur fœnerari. Laur.
n ¶ *Onera.*] *ff. de iure dot. ſi is qui Stichum. §. ibi, dos, & ī. de vſuris, ſalubriter.* Tanc.

DOnatio.] Prima pars demõſtrat, quã. & qualiter donatio facta inter coniuges valeat, vel reuocãda intelligatur. Secũda docet an reddẽda ſit dos, & donatio propter nuptias ſoluto matrimonio. Secũda ibi, *Sane* Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Abb.
CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum inter virum, & vxorem durante matrimonio donatio hinc & inde facta teneat? Reſpondet Papa, quod donatio, durante matrimonio inter coniuges facta, ex qua alter fiat locupletior, & alter pauperior, non habet firmitatem, niſi donatio confirmetur obitu donatoris. & donatore viuente penitus euaneſcit, ſi reuocetur ab eo tacitè, vel expreſſe, vel ſi prius moriatur, qui donationem accepit.

a *Sed illud non tenet ſecundùm canones: non enim debet quis crimen ſuum canonis alienus impendere. 46. diſt. ſicut non ſuo ſecũdùm gloſ. & Hoſt. Iom. And.*

SANE

SANE. Dicitur *in §. iſto.* quòd ſoluto matrimonio dos redire debeat ad mulierem, & donatio ad virum: niſi de conſuetudine contrarium obtineat, vel niſi ex pacto inter virum, & vxorem de lucranda dote, vel donatione propter nuptias, contrarium inducatur: & pactum illud æquale debet eſſe ex vtraque parte.

Not. quòd donatio inter virum, & vxorem non valet niſi in caſibus. Item dos ad mulierem redire debet, & donatio ad virum ſecundum leges: conſuetudo tamen, vel pactũ in hoc derogat legi.

ſtante [a] matrimonio inter coniuges dicitur eſſe facta: ex qua alter locupletior [b], & pauperior alter efficitur: firmitatem non habet, niſi donatoris obitu confirmetur: quæ tamen penitùs euaneſcit, ſi reuocetur ab eo tacitè [c], vel expreſsè, vel qui donatum [d] accepit, priùs debitum naturæ perſoluat.

¶ Sanè ſoluto matrimonio, ſicut dos [e] ad mulierem, ſic & donatio propter nuptias redit ad virum: niſi de conſuetudine ſecus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione propter nuptias, quod † æquale ſit, cùm hincinde contrarium inducatur.

† *Vide notas noſtras in hunc locum.*

a ¶ *Conſtante matrimonio.*] No. quòd donatio inter virum, & vxorem moribus prohibita eſt: ne mutuo amore inuicem ſpoliẽtur, non temperando à donationibus, ſed profuſa erga ſe facilitate vtentes. Maiores enim noſtri hoc prohibuerunt amorem honeſtũ ſolis animis exiſtimantes, & ne alter in paupertatem incideret, & alter ditior fieret, nec eſſet illis ſtudium filios educandi. *ff. de donationibus inter virum, & vxorem. l. 1. 2. & 3. & in Authent. quib. mod. natu. effi. legitimi. §. illud quoque ad finem. coll. 6.* & nulla eſt donatio, vbi matrimoniũ tenet. Si verò matrimonium non tenet, donatio de iuris rigore valet: ſed fas non eſt tales donationes eſſe ratas, ne melioris conditionis videantur delinquentes, quàm qui non deliquerunt contrahendo. *ff. eod. l. 3. §. 1. C. eod. ſi ex voluntate.* Sed inter ſponſum, & ſponſam tenet donatio. *ff. eod. inter eos. & l. cum his ſtatus. §. ſi quis ſponſam.* Tamen ſi donator in eadem voluntate vſque ad ſupremum vitæ exitum perdurauerit, valet donatio. *C. eod. l. 1. & 3 & hîc*, vbi dicitur: Niſi donatoris obitu confirmetur. Et ſi donatio legitimum modum excedat, & non fuit inſinuata vſque ad legitimum modum valebit, ſi permanſit in ea voluntate, vſque ad mortem. *C. eod. l. donationes.*

† *Vide Magiſtrum, & Theologos li. 4. ſent. diſt. 42.*

a *Sequitur: qui matrimonio coniuncti ſunt: ante nuptias donatio facta iure conſiſtit, etiamſi eodẽ die nuptiæ fuerunt ſubſecutæ. Ioan. And.*

¶ *Gloſſa ſeq. exemplificat, quomodo donatarius poteſt eſſe locupletior, &c. & econtra ponit duos caſus, in quibus id fallit, in fine dicit, qualiter fiat reuocatio.*

b ¶ *Locupletior.*] Donatio, ex qua hoc contingit, nulla eſt. *ff. eod. l. 3. i. reſpon.* & ex eo quod dixit: Ex qua alter locupletior, & alter pauperior à contrario ſenſu datur intelligi, q; donatio teneat his ceſſantibus: quod verum eſt. Si ergo maritus non ſit pauperior, tenet donatio, vt ſi maritus ſit inſtitutus hæres, & repudiet hæreditatem donationis cauſa, vt deferatur vxori ſibi ſubſtitutæ, vel ſi repudiet legatum, vt remaneat penes vxorem oneratã pro legato præſtando, vel ſi rogatus eſſet reſtituere hæreditatem vxori ne detrahat quartam cauſa donationis: tunc tenet donatio. *ff. eod. ſi ſponſus. §. ſi maritus & §. ſi quis.* vel ſi donauerit vxori rem alienam, *ff. eod. ſed & ſi conſtante.* Item licèt pauperior fiat donator, & accipiens non fiat locupletior, tenet donatio: vt ſi emerit inde vnguenta. *ff. e. quod autem. §. 1.* Idem valet quandoque donatio, licet donator fiat pauperior, & accipiens locupletior, ſi in tempus finiti matrimonij ſit collata; ſed ante tempus illud non efficitur res donata donatarij, ſed differtur in tempus, in quo mulier à lege viri ſoluta eſt. *ff. eodem, ſi ſeruum vxori. §. vlt. & l. quia. & l. ſi inter.* Item in alio caſu valet donatio, licèt alter fiat pauperior, & alter ditior. *ff. eod. quod ſi vir.* Fit autem donationis reuocatio, quatenus donator pauperior, & accipiens locupletior factus eſt. *ff. eod. ſi ſponſus. §. vlt.*

b *Et habet id locum etiamſi pecuniam datam pro vnguentis mulier ſoluit creditori ſuo: & mox de ſua pecunia emit vnguenta. Idem ſi vir pro illis emendis, tãtum dedit, quam illa remiſit, & de ſua pecunia vnguenta emit. Io. And.*

¶ *Gloſ. ſequens exemplificat, quomodo tacitè, & quomodo expreſſè reuocetur.*

c ¶ *Tacitè, vel expreſſè.*] Tacitè autem fit reuocatio per diuortium, niſi in diuortio voluerit donationem valere. *ff. eo. ſed interim. §. ſi maritus. & l. cum hic ſtatus. §. ſi diuortium. & C. eod. l. à marito.* Item tacite fit reuocatio, ſi priùs, qui libertatem acceperit, deceſſerit, quàm is, qui contulit, vt in *l. prædicta q. à marito.* Si verò priùs decedat is qui donauit nec reuocauit donationem, confirmatur morte per ſilentium. *C. eodem. donationes. & l. 1. & 3.* Si autem ſimul moriantur, putà naufragio, vel ruina, valet donatio. *ff. eod. cum hic ſtatus. §. ſi ambo.* expreſſè reuocatur donatio, cùm donator eam reuocat. *C. eod. à marito.* niſi pœnituerat eum reuocaſſe donationem: vt ſupremum iudicium eius ſiue voluntatem ſpectemus. *ff. eod. cum hic ſtatus. §. pœnitentiam.* Item expreſſè fit reuocatio, ſi maritus ea, quæ donauit, poſtea pignori dedit, vel alij donauit, vel alio modo alienauit. *C. eod. ſi maritus tunc. ſi. ſ. de procura. non iniuſtæ.* Et hæc quæ dicta ſunt de dona. inter virum, & vxo. inter parentes, & liberos penè intelligi debent, inter quos prohibita eſt donatio, cum vna perſona intelligantur. *C. de impu. & aliis ſubſti. l. vlt. & 35 quæſt. 3 §. hac authoritate.* niſi in caſibus.

d ¶ *Qui donatum.*] Vt *C. eod. l. à marito. & ff. eod. cum his ſtatus. §. ſi ambo.* & iſta verba, tacitè, vel expreſsè, vel qui donatum accepit, & c. ſumpta ſunt ex illis duabus legibus.

e ¶ *Sicut dos.*] Dos. n. datur viro à muliere, & donatio datur vxori à viro, ſ. e. *nuper. in fine. C. de donationi. ante nuptias. l. 1. & vlt.* Et ideo redire debent ad eos: vt hîc dicit; & dos, & donatio propter nuptias debẽt eſſe æquales hincinde, *C. de pactis conuent. Authentica æqualitas. & in Authentica, de æqualitate dotis. §. hac igitur. & §. de cætero. coll. 8.* Et verum eſt, quòd iſta debent redire ad mulierem, & virum, niſi conſuetudo ſit in contrarium: vt dicitur hic, niſi pactum de dote, vel donatione lucranda, vel parte, ſit factum inter eos: vt hic dicit. & *C. de pactis conuent. l. ex morte. Authentica æqualitas. & in Authen. tit. de æqualit. do. §. hoc igitur coll. 8. C. de rei vxor. l. vnica. §. illo procul dubio.* Et iſtud pactum debet eſſe æquale hincinde: & ſi non ſit æquale, maior pars lucri ad minorem debet reduci: vt legibus prædictis, *ex morte. & Authentica æqualitas. & l. lege Leonis, C. de pactis conuent.*

TITVLVS XXI.

De ſecundis nuptiis †.

¶ Alexander iij.

¶ *Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus eſt.*

CAP. I.

Capellanum † (quem benedictionem cum ſecunda [f] conſtiterit celebraſſe) ab officio, beneficióque ſuſpenſum, cum litterarum tuarum teſtimonio, ad ſedem Apoſtolicam nullatenus deſtinare poſtponas.

† *Ca. vnica, eo. tit. in 4. compil. Et vide notas noſtras in hoc c. vbi contra hæreticos ſecũdæ, & vlteriores nuptiæ licitæ eſſe oſtenduntur: inde totus titulus illuſtratur.*

¶ Lucius iij. vniuerſis Chriſtianis in captiuitate Sarracenorum poſitis.

¶ *Dubitans de morte coniugis, niſi prius certificetur, contrahere non debet: & ſi contraxit, reddat, ſed non exigat debitum: & ſi poſtmodum ſciat primam viuere, dimittat ſecundam. Abbas Siculus.*

CAP. II.

DOminus †, ac redemptor, noſter: & infrà.

¶ Sanè ſuper matrimoniis, quæ

† *Cap. 1. e. tit. in 3. compi. huc ſpectant tradita ſupr. de ſponſalib. cap. in 3. q. ſeq.*

DE SECVNDIS NVPTIIS.

¶ *Quia diuortio facto ſolent homines tranſire ad ſecundas nuptias, ideo viſo de diuortiis, meritò ſubiicitur, de ſecundis nuptiis. Et ſcias, quòd nedum ſecundæ nuptiæ approbantur ab Eccleſia, ſed etiam tertiæ, & vlteriores: vnde non ſolùm quis bigamus, & trigamus, ſed etiam octogamus effici poteſt: vt dicit textus in c. aperiant. 31. q. 1. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 34. q. 1. & 31. q. 1. in multis c. 3. q. 2. §. hinc colligitur. 3 q. 7. §. tria, prope finem.

Capellanum.] CASVS. Quædam mulier mortuo viro ſuo tranſiuit ad ſecunda vota: quidam capellanus benedixit mulierem iſtam tranſeuntem ad ſecundum matrimonium. Quia nuptiæ ſecundæ benedici non debent, quæſitum fuit qualiter capellanus iſte puniri debeat. Mandat papa Epiſcopo ſuo, quatenus capellanum illum ab officio ſuo ſuſpendat, & ſic ſuſpenſum ad Apoſtolicam ſedem tranſmittat. Nota, quòd ſecundæ nuptiæ benedici non debent: & qui eas benedicit, punitur.

¶ *Glo. ſeq. reddit tres rationes, ſed primam reprobat.*

f ¶ *Cum ſecunda.*] Secundæ nuptiæ benedicendæ non ſunt. *j. eo. vir autem* & ſecundam accipere ſecundùm ſeueritatis rationem, vere fornicatio eſt, *30. q. 1. hac ratione.* Sed illud intelligitur prima viuente; & non debent benedici ſecundæ nuptiæ ad exhortationem continentiæ: ſic & ſacerdos intereſſe non debet nuptiis clandeſtine contractis. *ſ. de clandeſt. deſp. c. cum inhibitio. §. ſanè.* multò minùs debet illas benedicere. & alia ratio eſt: quia ſacramentum iterari non debet. *j. eod. vir autem.* vbi hæc ratio notatur.

c *Neque benedictio illa eſt ſacramẽtum aut pars ſacramẽti, neq; matrimoniũ eſt ex ſuis ſacramẽtis quæ nequeunt iterari. Vide S. Tho. 4. ſent. diſt. 42. q. 3. art. 2.*

DOminus.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Si verò.* Tertium ibi, *Quod ſi.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Chriſtiani erant in captiuitate Sarracenorum, quidam de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxoris contrahebant ſecunda matrimonia. Quærebatur, an deberent ſic remanere? Reſpondet Papa, vt nullus præſumat amodo ad ſecundas nuptias conuolare, donec ei conſtet, quod

vxor ſua de hac luce deceſſit. Si verò aliquis, vel aliqua hoc non ſeruauerit, & dubitet adhuc de morte prioris coniugis: ei cui nupſit, debitum non deneget poſtulanti: ſed nullatenus exigat ab eadem. Si vero poſtea conſtiterit de vita prioris coniugis, ſtatim eam relinquat, & ad priorem reuertatur. Nota, quod vir, vel mulier contrahere ſecunda matrimonia nó debet, niſi de morte coniugis certus exiſtat.

ex vobis (nondũ habita obeuntis coniugis certitudine) contraxerunt, id vobis reſpondemus, vt nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet [a], quod ab hac vita migrauerit coniunx eius.

¶ Si verò aliquis, vel aliqua, id hactenus non ſeruauit, & de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget [b] poſtulanti: quòd à ſe tamen nouerit nullatenus [c] exigendum: Quod ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis [d] complexibus ad priorem coniugem reuertatur.

a ¶ *Ei conſtet.*] ſ. *de ſponſa. in præſentia.* vbi notatur, quid iuris ſit de ſtat materia. *C. de repudi. authen. hodie. & in authen. vt liceat ma. & . ilæ, §. quod autem. coll. 8.*

b ¶ *Non deneget.*] Et ita propter dubiũ præſumitur pro matrimonio; quod fieri debet. ſ. *de ſpon. iuuenis. & arg.* ſ. *de matrimonio contrac. contra interdic. eccle. c. 1. & ff. de reg. iur. in ambiguis. & ff. de iure do. in ambiguis.* niſi quando dubitatur, an contractum ſit matrimonium, quia clandeſtinũ eſt: quo caſu potiùs præſumitur adulterium, quàm matrimonium. 30. *q. 5. aliter. & arg.* ſ. *de clandeſt. de ſpon. c. 2.*

† *Vigo.*

† *Vig. ſed in Vaticanis, vt eſt impreſſum.*

c ¶ *Nullatenus exigendum.*] Hoc eſt propter conſcientiam dubiam ex probabili cauſa. Simile j. *de ſent. excom. inquiſitione in fine.*

† *Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Late. ſub Alexan. ii. part. 9 c. 1.*

¶ *Gloſſ. ſeq. exponit. arg. ſoluit, & dat ſimile per modum conuerſum.*

d ¶ *Adulterinis.*] Hoc intellige, ſi poſtquam intellexerit pro certo de vita prioris mariti, cum ſecundo remaneat: quia ſtatim eſt adulterium, & non ante. 34. *q. 2. cum per bellicam.* & eſt arg. quòd matrimonium, quod ab initio valuit, tractu temporis infirmatur. *ff. de iudi. ſi alter. & l. ſi à me.* Sed non fuit matrimonium ab initio in veritate: ſed nunc primò declaratur matrimonium non fuiſſe, ſicut econuerſo, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuiſſe. ſ. *de frigi. & malefi. fraternitatis in fi.*

¶ Vrbanus iij. Vigllieñ. † Epiſcopo.

¶ *Si vnus ex coniugibus fuit aliàs benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.*

CAP. III.

VIr † autem, vel mulier ad bigamiam tranſiens, non debet a Presbytero benedici [e]: quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari [f] non debet.

¶ Idem Exoneñ. Epiſcopo.

¶ *Mulier nubens infra annũ lugubrem infamiam non incurrit, hoc dicit cum ſequenti. Abbas Siculus.*

V*Ir autem.*] Casvs. Dicitur hic, quòd bigamus, vel bigama non debent aliquo modo à ſacerdote benedici, cùm aliàs fuerint benedicti, hoc habes 31. *q. 1. quemadmodum.* Nota mulieres ſecundò nubentes non eſſe à presbytero benedicendas.

e ¶ *Benedici.*] ſ. *eod. c. 1. vbi de hoc.*

¶ *Glo. ſeq. ponit rationem prohibitæ iterationis, & duo ſacramenta, quæ iterantur, & de pœnitentia ſolemni ſubdit conſuetudinem quorundam locorum, dicens quo caſu excuſet.*

f ¶ *Iterari.*] Sacramenta enim iterari non debent. 1. *q. 1. hanc regulam. & cap. ibi qui, ne fiat eis iniuria.* 1. *q. 1. quod quidam. & de conſec. d. 4. oſtenditur.* 33. *q. 7. quemadmodum. & C. ne ſanc. bap. ite. l. 1. & 2.* Videretur enim, quòd ſacramentum huiuſmodi non fuiſſet collatum, vel quod inefficax fuiſſet omnino, & ſic fieret iniuria ei. 1. *q. 1. ſacramenta.* Tamen pœnitentia bene iteratur, *de pœn. d. 3. adhuc inſtant.* fallit etiam ſecundùm quoſdam in extrema vnctione. Quid enim impediret hanc iterari, cùm non ſit ſacramentum, ſed oratio ſuper hominem. 1. *q. 1. manus.* & ſolemnis pœnitentia non iteratur. 50. *d. quamuis. & c. in capite.* Gratianus tamen dicat, quod iteratur ſecundum conſuetudinem quorundam. *de pœn. d. 3. §. ex perſona*, & benedictio illa, cum aliquis ſecundam duxit virginem, iteratur ſecundùm conſuetudinem quorundam locorum, & hoc ſi Papa ſciat talem conſuetudinem, aliis non licet.

a *Hoc verũ de ſacramẽtis imprimẽtibus characterem.*

b *Immò eſt vnum de ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, & contrariũ aſſerere eſt hæreſis demum damnata in conc. Trident. ſeſſio. 7. de ſacramentis. can. 1. & ſeſſio. 14. de ſacramento extremæ vnctionis c. 2. & ibid. co. ti. cano. 1. adde Sotum lib. 4. ſent. diſt. 23. q. 1. ar. 1. vbi pleniſſimè. adde Lindanum lib. 4. c. 28. Panopliæ Euangelicæ.*

S*Vper illa.*] Ponit quæſtionem, cui reſpondet ibi, *Reſpondemus.* Abb. Sic.

Casvs. Secundùm leges, ſi mulier mortuo viro infra annum nubat, efficitur infamis. Quæritur, an ſecundùm canones ita ſit? Reſpondet Papa, quòd cùm dicat Apoſtolus: *Mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri: nubat in Domino, cui vult.* ex licentia Apoſtoli omnis infamia aboletur: nec debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturam: quoniam in his ſacræ leges non dedignantur ſacros canones imitari.

CAP. IV.

SVper † illa quæſtione, qua quæſitum eſt, an mulier poſſit ſine infamia nubere infra tempus luctus ſecundùm leges diffinitum †: Reſpondemus, quòd cũ Apoſtolus dicat: (Mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri ſui: in Domino nubat [g], cui voluerit) per licentiam [h], & auctoritatem Apoſtoli, eius infamia [i] aboletur.

† *Cap. 2. eo. tit. in 1 compilatione. & poſt concilium Lateran. p. 9. c. 2.*

† *Habetur in l. 1. ff. de his, qui not. infa. & in l. 1. C. de ſecun. nupt. 1. Cor. 7. & ad Rom. c. 7.*

¶ Innocen. iij. P. nobili mulieri.

¶ *Summatur, vt præcedens.*

g ¶ *In Domino nubat.*] j. c. prox. ergo cũ Apoſtolus nullum tempus adiiciat, nec nos adiicere debemus. 31. *q. 1. quòd ſi dormierit. & 2. q. 5. conſuluiſti. & ſ. de tranſl. inter corporalia.* Soli ergo honeſtati ſuæ conſulat mulier, quia ſtatim licet, ex quo tempus non adiicitur. *Inſt. de verbor. obl. § pure.*

h ¶ *Per licentiam.*] Quę intelligitur interueniſſe, eo ipſo, quòd non prohibetur: *vt 11. q. 1. ſunt nonnulli.*

i ¶ *Infamia.*] j. c. prox.

CAP. V.

CVm † (ſecundùm Apoſtolum) mulier mortuo viro ſuo, ab eius ſit lege ſoluta, & nubendi, cui vult [k] tantùm in Domino, liberam habeat facultatem: non debet legalis infamiæ [l] ſuſtinere iacturam, quę licèt poſt viri obitum, infra tempus luctus (ſcilicet vnius anni ſpatium) nubat, conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo [m] vtitur poteſtate, cùm [n] in his præſertim ſeculares leges non dedignentur ſacrôs canones imitari.

† *Ca. vnica. eod. tit. in 3. compilatio. Roman. c. 7. & 1. Corin. c. 7.*

C*Vm ſecundùm.*] Præmiſſa ratione ponit dictum, & ſoluit obſtaculum. Abbas Siculus.

k ¶ *Cui vult.*] *Sic 7. q. 1. ſicut alterius. & ſ. c. prox.*

¶ *Gl. ſeq. inducit legem, & eius cauſam: ſecundò tractat, an canon liberet illam etiã à pœna legali: & primò dicit, quòd ſic: ſecundò ponit opinionem contrariam.*

l ¶ *Legalis infamiæ.*] Quam inflixit lex ei, quæ nubit infra annum, ne turbaretur ſanguis, & de prole dubitaretur. *C. de repu. conſenſu. § ſi verò. ff. de his qui no. infa. l. liberorum. § 1.* Et nota, quod canones illi non ſolùm talem mulierem liberant ab infamia, ſed ab omni pœna, quam exprimit lex. *Cod. de ſecund. nup. l. 1. & in Authen. iiſdem pœnis. & in Authen. de reſti. & ea quæ pa. §. vlt. coll. 4.* Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per Eccleſiam, & licentiam Apoſtoli remiſſa eſt. *arg. ſuprà, qui filii ſint legi. per venerabilem & 2. q. 3. §. hinc colligitur.* Quidam tamen dicunt, quòd propterea non euadit pœnam illam, qua priuatur antè nuptiali donatione. *Authen. præterea. de reſtit. & ea quæ par. §. vlt. coll. 4.* quæ virum ſuum ita velociter dehoneſtauit, vt appareat etiam eo viuente, eam non caſte vixiſſe, vt ibi dicitur: & ideo perdere debet, quicquid ex liberalitate viri ad eam potuit peruenire, nec Eccleſia in hoc potuit [d] pœnam illam tollere: quia quandam ingratitudinem videtur mulier commiſiſſe. *arg. ſuprà de donat. propter eius.* nec eſt hoc contra Apoſtolum. *ſuprà de diuor. gaudemus.*

c *Plures aliæ cauſæ notantur 27. q. 2. item in Leuitico. 27. q. 2.*

d *Immò potuit, quemquid hic dicat Bernardus, cui ſtandũ non eſt.*

m ¶ *Conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo.*] Quam alicui auferre non poſſumus 28. *diſt. de his.* beneficium enim iuris, nemini eſt auferendum. 5. *d. ad eius verò. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi quis condemnatus;* & beneficium principis latiſſime interpretandum eſt, *ff. de conſti. prin. beneficium.* & ſic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

n ¶ *Cum in his.*] ſ. matrimoniis contrahendis, in quibus ſacræ leges ſacros canones imitantur. *in Authen. quomodo oportet Epiſcopo. §. vlt. coll. 1. & in Auth. vt cleri. apud proprios Epiſcopos. §. vlt. col. 6. & ſup. de iudiciis. at ſi clerici. & in Auth. de Eccle. tit. circa princip. colla. 9.*

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS.

¶ Duobus modis poteſt continuari. Primò ad præcedentia. Secundò ad ſequentia. Primò ſic: Suprà viſum eſt de accuſationibus ciuilibus, ſequitur videre de criminalibus, & pœnis eorum. Vel ſic, & ſecundò ad ſequentia. Tractatur auctor in quinto de criminibus & pœnis eorum: quia ſuper eis quãdoque proceditur per accuſationem, quandoque per inquiſitionem, quandoque per denunciationem: ideo primò de his præmittit. Abbas Siculus. De hac materia tractatur. 2 q.7. & q.8. & 3. q. 4. & q. 5. & q. 9. & q. 10. & q. 11. & 4. q. 1. & q. 4. & q. 5. & q.6. & 15. q. 3. per totum.

† Videnotas noſtras hic.

† Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. Et vide Baldum in l. dãni. §. ſi alieno. ff. de damno infecto.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accuſationibus, inquiſitionibus, & denuntiationibus.

¶ Felix Papa †.

¶ *De perſona accuſatoris priùs quærendum eſt in iudicio.*

CAP. I.

SI † legitimus [a] non fuerit accuſator, non fatigetur [b] accuſatus.

¶ Idem Epiſcopis per Galliam conſtitutis.

¶ *A denuntiatione repellitur is, qui non præmonuit.*

CAP. II.

SI † quis Epiſcopus ab illis accuſatoribus [c], qui recipiendi ſunt, accuſatus [d] fuerit, poſtquam ab eis charitatiuè [e] conuentus [f] fuerit, vt cauſam emendet, & eam corrigere noluerit: non olim [g], ſed nunc [h] ad Primates cauſę eius canonicè deferantur.

¶ Gregorius † Duci Campaniæ.

¶ *Criminatio Prælati debet tractari coram illis, quorum intereſt.*

SI legitimus.] Ad petitionẽ illegitimi accuſatoris reus nõ eſt ad iudicium trahẽdus. Hoc dicit. Et non diuiditur. Abbas. Caſus patet. Nota, quòd criminoſus non poteſt alium accuſare.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. compil. Vide notas noſtras in hanc decretalem, & de materia B. Thomam 2. 2. q. 33. ar. 7. unde etiam intelliges gloſſas hic.

† lib. 8. epiſtola. 12. regiſtri.

¶ *Glo. ſeq. ponit, & repetit tria, quæ faciunt accuſatorem non legitimum.*

a ¶ *Legitimus.*] Legitimus ideo dicit: quia ſi ſit criminoſus, nõ poteſt alium accuſare. 3. *q. 7. qui ſine. & c. poſtulatus.* & qui trabem geſtat in oculo, feſtucam de oculo fratris non poteſt eruere. *ea. cauſa, & q. ea. §. tria. ver. porrò. in fin. & 1. q. 1. multi. & 6. q. 1. qui crimen.* qui enim alium accuſat, debet eſſe bonæ famæ, non ſuſpectus, per iuſta prædicta: ſi enim ad denuntiandum viles perſonæ non admittuntur, *vt* *ſ. de ſpon. cum in tua.* multò fortiùs nec ad accuſandum. item nec debent eſſe inimici *infrà eod. cùm oporteat. & c. cùm P. Manconella & c. meminimus.* Debet enim eſſe ſine crimine, non inimicus, bonæ famæ, & opinionis, qui alium accuſat; aliàs non eſt legitimus accuſator. Criminoſus enim criminoſum accuſare non poteſt, aut etiam denuntiare.

ADDITIO. Multæ aliæ ſunt perſonæ, quæ accuſare non poſſunt: Vnde verſus. *Hi non accuſant, quos metra ſequentia ſignant:*

Fœmina, pupillus, delatus, crimine tentus,
Suſpectus, quæſtu corruptus, ſortilegúſque,
Infamis, ſeruus, pauper, cum milite Princeps,
Libertus, ſocius ſocium, necnon inimici,
Clericus Eccleſiam nullus deferre valebit.

¶ *Gloſ. ſeq. exponit literam: ponit exceptionem, & congruentiam rubricæ.*

b ¶ *Non fatigetur.*] Sed repellatur accuſator, & abſoluatur reus ab obſeruatione iudicij. *7. q. vlt. c. accuſator.* niſi fuerit infamatus: quia tunc debet indici ei purgatio [a] *2. q. 5. presbyter. 2. & ſ. de purg. cano. c. cum P. Et hæc decre.* pertinet ad primam partem rubricæ.

a Vel ex officio ſuo index inquiret. infr. c. qualiter & infrà de colũ. dete. c. 1. Ala. Ioan. And.

SI quis Epiſcopus.] CASVS. Dicitur in c. iſto, quòd ſi aliquis qui dignus ſit, voluerit denunciare Epiſcopum ſuum ſuper aliquibus exceſſibus ſuis, debet illum charitatiuè admonere, vt ſe emendet. Si autem ſe corrigere noluerit, poſtmodum cauſam eius deferat ad primates, alioquin charitatiua, & legitima admonitione omiſſa à denuntiando repellitur. Nota, quòd ad denũciandum non debet admitti, qui legitime non præmonuit, & charitatiuè.

b Idque obtinet, ſiue agatur de correctione inferioris, vt in canonibus hic allegatis ſiue de correctione paris, vt hic. vide Ioan. And.

c ¶ *Accuſatoribus.*] Id eſt, denuntiatoribus.

d ¶ *Accuſatus.*] Id eſt, denunciatus.

¶ *Glo. ſequens arg. quod accuſans & c. ſoluit.*

e ¶ *Charitatiuè.*] Arg. quod admonitio ſemper eſt præmittenda ante accuſationem, & ante vindictã [b]. *12. q. 2. indigne. & 16. q. 1. quidam monachi. & q. 7. omnes decimæ, & 24. q. 3. de illicita. & ſ. de ſen. excom. ſacro.* Cùm agitur in modum denuntiationis ad pœnitentiam, tunc neceſſaria eſt admonitio ſecundùm Euangelicã veritatem. *ſ. de iud. nouit. & 2. q. 1. ſi peccauerit. & ſ. de ſimo. licet Hely. & ſ. eod. c. cùm dilectus.* in quo caſu loquitur hoc c. & ita pertinet ad vltimam partem rubricæ. & vbi dicit, accuſatoribus expone, id eſt, denunciatoribus. Accuſatus, id eſt, denunciatus, vt dictum eſt.

CAP. III.

ILla † Præpoſitorum: *& infrà.* ¶ Si verò aliquis eſt de monaſterio [i] prædicti Abbatis, qui poſſit dicere [k]: quòd ad culpam, reatúmque eius pertineat. Nos cum eis, quorum [l] intereſt, cauſam diſtrictè volumus perſcrutari: vt vel condemnetur [m], vel abſoluatur.

¶ Idem † Conſtantiæ Auguſtæ.

¶ *Qui de aliquo crimine accuſatur, vel denuntiatur, interim promoueri non poteſt.*

CAP. IV.

OMnipotens † Deus: *& infrà.* ¶ Valde graue eſt, vt vir, de quo tanta, & talia nuntiantur [n] (cùm ante requiri, & diſcuti debeant) honoretur [o].

¶ Paſcalis Papa.

Epiſcopus per exceptionem criminis illum ab accuſatione ſua repellere non poteſt, quem antè à ſua familiaritate neglexerit ſeparare.

CAP. V.

NVlli † Epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere [p] liceat, quos, antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, à ſua

f ¶ *Conuentus.*] Id eſt, admonitus, vt ſequens littera indicat.

† Cap. 3. eod. ti. in 1. comp. Vide omninò B. Thomã 2. 2. q. 33. a. 4.

g ¶ *Non olim.*] Id eſt, non ante admonitionem admittatur ad denuntiandum.

h ¶ *Nunc.*] Id eſt, poſt admonitionem debet admitti, vt dictum eſt.

ILla Præpoſitorũ.] Illi debent accuſare, quorum intereſt: aliàs accuſatio eſt nulla. Hoc dicit. Et primò ponitur deciſum factum. Secundò diſpoſitio ibi, *Si ve.* à. Abb.

† Scilicet Gregorius lib. 4. epiſtola 34. c. 78. indict. 13. regiſtri.

CASVS. Quidã Abbas infamatus erat apud Papam: vnde mandat Duci Campaniæ, quòd ſi aliquis eſt de monaſterio ipſius Abbatis, qui velit aliquid dicere contra ipſum Abbatem accuſando, vel denuntiando, Papa paratus eſt audire ipſum cũ illis, quorũ intereſt, & cauſam diſtrictè perſcrutari, condemnãdo ipſum, vel abſoluendo. Nota, quòd monachi poſſunt Abbatem ſuũ accuſare, vel denuntiare. Item Epiſcopus hãc cauſam debet inquirere cum canonicis ſuis. Item ſententia debet continere condemnationem, vel abſolutionem.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. comp. Vide Ancha. in c. meminimus. infr. eo.

† Ca. 1. eo. ti. in compi. refert Gratianus, ſiue Palea. 3. q. 5. ca. nulli epiſcoporum.

¶ *Glo. ſeq. cum vlt. duo notant ex textu, quæ patent.*

i ¶ *De monaſterio.*] Not. quòd non debent admitti ad denuntiãdum, niſi illi, quorum intereſt, vt monachi, vt hic: aut etiam patroni. *16. qu. vlt. filiis,* aut etiam parochiani. *63. diſt. vota ciuium. & 7. q. 1. factus eſt.*

k ¶ *Dicere.*] i. accuſare. *ſ. e. ex parte. & 2. q. 4. Euphemiã.* Sed potiùs loquitur in modum inquiſitionis, ſiue denuntiationis: in quo caſu tenentur ad denuntiandum: *vt 2 q. 6. quapropter. & ar. ſ. de cogn. ſpi. tua.* ad hoc. n. quilibet tenetur, etiamſi iuraſſet, nõ denunciare. *ſ. de iureiu. quemadmodum.*

l ¶ *Quorum intereſt.*] i. fratrum ſuorum. *86. d. ſiquid.*

c Faciunt, quæ tradit B. Th. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. arg.

m ¶ *Condẽnetur.*] Hoc ſemper debet continere differentiua ſententia, condemnationem vel abſolutionem: aliàs non tenet. *2. q. 6. §. diffinitiua. & 23. q. 4. illud etiam.* vel æquipollens. *ſ. de verbo. ſignificatio. in his. & ff. de arbitr. quid tamen. § ſi arbiter.* ſic & ſententia quæ ſine certa quantitate profertur, nulla eſt. nec in aliqua parte actorum hoc reperitur. *C. de ſentent. quæ ſine cer. quantit. prolata eſt. l. penult. & vlt. Tan.*

OMnipotens.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſi aliquis infamatur, non debet ad honores promoueri, donec de hoc inquiratur, vel inde ſe purgauerit. Nota, quòd opinio promouendi ad honores vacillare non debet: & ſic pendente accuſatione promoueri non debet.

n ¶ *Nunciantur.*] Et ſic ad vltimam partẽ tituli pertinet, cũ etiã aliquis accuſatur, aut denũciauit, vel etiã inquiritur, grauata eſt ſtatim eius opinio, vt interim non debeat promoueri. *81. d. tantis Daniel. & ſ. de teſti c. vlt. C. de procur. verum. & ff. de mu. & honor. l. reus. 1. reſpon. niſi poſt annum: vt ea. l. reus §. cum.*

o ¶ *Honoretur.*] Id eſt, ad honorem promoueatur.

NVlli Epiſcoporum.] CASVS. Quidam familiaris Epiſcopi volebat ipſum Epiſcopũ accuſare: opponebatur ſibi quòd erat vilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, vtrùm ſit admittendus? Reſpõdet Papa, quòd nõ licet Epiſcopo illum à ſua accuſatione repellere, quẽ à ſe ſeparare neglexit, antequàm accuſaret eundẽ. Not. quòd ſemel approbaui, iterum reprobare non poſſum.

p ¶ *Repellere.*] Iudex tamen ex officio ſuo poteſt repellere accuſatorem

cuſatorem, ſi non fuerit idoneus. *ar. 2. q. 7. alieni. & c. ſi qui ſunt, & c. quærendum. ff. de poſtulando, quos prohibet. & ſ. de excep. exceptionem. in ſi. & ff. de pe. hære. l. vlt.*

a ¶ *Familiaritate.*]Non enim modò poteſt reprobare etiã mores, quos priùs approbauit. *ff. de adulter. ſi vxor. in fine. & 32. q. 5. horrendus, & ſup. de filiis presby. veniens. ff. de negotiis geſtis. Pomponius. Sed contra 2. q. 7. alieni. & 3. q. vlt. §. ſi quis ex familiaribus. & C. qui accuſare non poſſunt iniquum.* Immò videtur, quòd criminoſus criminoſum accuſare poſſit. *2. q. 7. §. in hoc. & C. de hæreti. quoniam. & C. de inoff. teſta. in arenã. ar.* quòd nul.[9] criminoſus reputat legitima perſona ad accuſandũ, vel ad denuntiandũ: vt dicit ſ. c. 1. *ar. C. de adult. quoniam. 32. q. 6. nihil iniquius, & C. de liber. cau. ſi filium.* vel forſitan iſte Epiſcopus accuſabatur de crimine excepto: quia & erat malæ famæ. *2. q. 1. in primis.* vnde admittebantur viles perſonæ contra eum. Sed dic, quòd ſpeciale eſt in Epiſcopis, & in odium[a] ipſorum ſtatutum: quia debent ſecum habere honeſtas perſonas, quæ perhibeant teſtimoniũ de vita eorum. *2. q. 7. cum Paſtoris.* Et ideo ſi prauos, & viles habent ſecum, ſibi imputent. aliàs vilis perſona non eſt audienda: vt dixi ſ. eo. c. 1. Vel forte ſuperior ex officio ſuo poſſet tales repellere, vt dicitur *in princ. c & in præcedenti notula.*

communi familiaritate[a] neglexerit ſeparare.

¶ Ex concilio Maguntino †.

¶ *Abſolutus de certo crimine, de eodem iterum accuſari non poteſt.*

CAP. VI.

DE his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari[b].

¶ Stephanus Papa. †

¶ *Cohabitantes inimicis accuſati, ab accuſatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accuſatione cohabitantes[c] inimicis. Quia infeſtationes blaſphemiæ, affectio ſolet amicitiæ[d] incitare.

¶ Ex Brocardico † lib. xliiij.

¶ *Ponit pœnitentiam accuſatoris calumnioſi, cum ſequitur inde mors, vel membri debilitatio.*

CAP. VIII.

ACcuſaſti aliquem, & per tuam[e] accuſationem occiſus eſt: niſi pro pace[f], (hoc feceris) quadraginta dies in pane, & aqua (quod carina[g] vocatur) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus[h] eſt, per tres debes Quadrageſimas pœnitere.

¶ Auguſtinus † ſuper Geneſi de morte Abel.

¶ *Super notorio procedit Iudex, nemine accuſante.*

CAP. IX.

EVidentia patrati ſceleris[i], non indiget clamore[k] accuſatoris.

¶ Alexander iij. Gaie. † electo.

¶ *Laici, vel inimici Clericos accuſare non poſſunt.*

CAP. X.

CVm † P. Manconella presbyter ex vna parte, & Bonus Presbyter, & I. Bonus Cocti Laicus[l] frater eius ex altera, in noſtra eſſent præſentia conſtituti: eũdem I. quia Laicus erat, in dicti P. accuſationem non duximus admittendum. Cúmque

DE his.] Non diuiditur: quia continet vnum dictum. Abbas. CASVS. Dicitur hic, quòd ſi aliquis eſt abſolutus de crimine, de quo fuit accuſatus, non debet iterum accuſari de eodem. Not. quòd crimina ſemel dimiſſa, iterum vindicari non debent.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de triplici abſolutione criminis. Prima diſpenſationem. Secunda per ſententiam crimine non probato. Tertia per pœnitentiam. prima impedit accuſationem, & ſecunda regulariter fallit in duobus caſibus, tertia non.*

b ¶ *Replicari.*] Quia ſi probatò crimine iudex cũ illo diſpẽſauit, ſi fuit tale crimẽ, quòd potuit diſpenſare, crimina ſemel dimiſſa iterum in vltionem diuina clemẽtia venire non patitur. *de pœnit. d. 4. diuina clementia ad finẽ d. & 23. q. 4. ſi illic.* vbi de hoc. & *2. q. 3. § notandum.* Si verò abſolutus eſt, quia accuſator non probauit, tutus eſt: quia de delicto vnius hominis ſæpius quæri non debet. *ff. nau. cau. ſtab. licet. §. vlt. & 35. q. 9. veniam.* & hoc verum eſt, niſi in duobus caſibus, puta ſi ſecundus accuſator primum doceat præuaricatum fuiſſe. *ff. de præuari. l. 3. C. de acc. ſi quis homicidij & de collu. c. 1.* Item ſi ſuum dolorem proſequatur ignorans accuſationem ab alio inſtitutam *ff. de accuſatio. ſi cui. § iiſdem.* Et hoc intellige, cùm actum eſt in forma iudicij. Si autem pœnitentiam egiſſet occulte, quoad Deum abſolutus[b] eſt, ſed accuſatio in iudicio facienda non ceſſat propter hoc. *33. q. 2. admonere. V in.*

REpellantur.] Primò ponit ſtatutum. Secundò rationem ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd illi qui morantur cum inimicis meis, à mea debent accuſatione repelli, cùm mei inimici præſumantur: quia affectio amicitiæ ſolet incitare huiuſmodi accuſationes. Nota, quòd cũ inimicis meis habitãtes, inimici mei præſumũtur. Itẽ aliquid ex cohabitatione præſumitur, quòd aliàs nõ præſumeretur.

¶ *Glo. ſeq. coadiuuat tex. per 4. iura. ſignat contrarium de duobus iuribus. & arg. ex cohabitatione præſumi.*

c ¶ *Cohabitantes.*] Non ſolùm inimici, ſed eis cohabitantes repelluntur: quia ex hoc inimici præſumuntur. *4. q. 3. § item teſtes. & ſ. eo. cùm oporteat. C. de inoff. teſta. liberi. 93. d. ſi inimicus. ar. contra. ff. pro ſoc.* Nam ſocius ſocij mei, non eſt ſocius meus. *81. d. legitur.* & eſt arg. ex cohabitatione præſumendum pro aliquo, vel contra aliquem. *18. q. 2. diffinimus. & ſ. eo. nulli. & ſ. de offic. delega. inſinuante. 3. q. 5. accuſatores.*

d ¶ *Amicitiæ.*] *3. q. 5.* accuſatores propter amicitiam, vel odium humanum, iudicium ſæpe peruertitur. *11. q. 3. quatuor.*

ADDITIO. Vnde verſus: *Quatuor iſta timor, odiũ, dilectio, cenſus, Sæpe ſolent hominum rectos peruertere ſenſus.*

ACcuſaſti. CASVS.] Dicitur hic, quòd ſi accuſaſti aliquem malitioſè, & per tuam accuſationem mortuus fuerit, ſeptem annis pœnitere debes in pane, & aqua, & xl. diebus. Si autem per tuã accuſationem membrum amiſerit, per tres Quadrageſimas pœnitere debes. Nota, quòd qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.

e ¶ *Per tuam.*] Tantùm accuſationem calumnioſam, & nõ culpa ſua: nam ſi quis iniuſte accuſet criminoſũ, & crimine probato interficiatur reus, immunis eſt accuſator. *23. q. 4. ibid. & iudex, & miniſt. 23. q. 5. cùm homo qui mauis. & c. iudex. & ca. homici. & ca. miles. in fine.*

f ¶ *Niſi pro pace.*]Non tenetur propter illud, niſi, quia ſi propter, ſequeretur, quòd pro pace poſſet quis accuſare alium iniuſte, quòd non eſt verũ: quaſi ſimile habes. *2. q. 1. notum:* ſed pro pace ſeruanda licitum eſt accuſare, vt boni quiete viuant. *23. q. 5. non fruſtra.* aliàs accuſare mortale peccatum eſt, ſcilicet calumnioſe. Ber.

g ¶ *Carina*] Vulgare eſt Lombardorũ, & dr̃ à carentia hominum: quia tales recluduntur ſolitarij per xl. dies ad agẽdum pœnitentiam: de qua pœnitentiã habes *50. diſt. in capite.* B.

h ¶ *Debilitatus.*] Id eſt, mutilatus in membris.

EVidentia] Caſus per ſe patet. Nota, quòd in notoriis iuris ordo non requiritur.

i ¶ *Sceleris.*] Id eſt, ſcelus, quod notorium eſt per operis euidentiam, & eſt vnus modus notorij: quem & alios habes *ſ. de coha. cle. & mulie. c. vlt.*

k ¶ *Non indiget clamore.*]Id eſt, non indiget aliquo proponente accuſationẽ: quia factum ſe oſtendit. *arg. ff. de in integ. reſtit. l. 1.* in confeſſum enim nullæ ſunt partes iudicis. *ff. ad legem Aquil. proinde.* niſi quoad ſententiam tantùm, & quæ in iudicio publicantur, non requirunt accuſationem, aut etiam probationem. *ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. & C. de teſtib. nullum.* ſic in quocunque notorio,[d] tantum ſententia ſemper eſt neceſſaria. Vin.

CVm P.] Facit tria. Primò repellit vnũ accuſatorẽ: quia laicus. Secũdò repellit aliũ: quia inimicus. Tertiò repugnationem inducit. Secũda ibi, *Cùmque.* Tertia ibi, *Sed vtrique.* Abb. Siculus.

CASVS. P. Mãconella presbyter ex vna parte, & presbyter Bon[9], & Ioannes Laicus eius frater ex altera, erant in præſentia Papæ: Ioannes Laicus cœpit accuſare P. Manconellã de ſimonia: Papa (quia laicus erat) non admiſit eum ad accuſandum dictũ P. Mãconellã: quo repulſo presbyter Bonus frater eius, cœpit illũ ſtatim accuſare ſuper crimine ſimoniæ, & Papa eũ repulit pro eo, quòd cũ idẽ Io. accuſaſſet dictum P. presbyterũ, Bonũ fratrẽ ſuũ duxit in teſtimoniũ cõtra ipſum P. Et quia etiã frater P. dictũ Bonum presbyterũ de cauſa conſimili accuſauit: ideo neutrũ illorũ admiſit in accuſatione dicti P. Sed quia vterq; ſuper obiectis erat infamatus, vtriq; propter infamiã purgationẽ indixit: vnde mandat Papa, quòd vterq; illorũ cũ tribus ſacerdotibus debeat ſe purgare. Nota, quòd laici clericos accuſare nõ poſſunt. Item mutua accuſatio repellitur: quia præſumitur odioſa. Itẽ qui tulit teſtimoniũ cõtra aliquem in cauſa criminali, non poteſt illum accuſare poſtea. Item ſi quis accuſauit aliquem, & fuit repulſus: eius germanus repellitur ab illius accuſatione, quia præſumitur inimicus.

¶ *Glo. ſeq. notat laicos non admittendos, & c. in fine obiicit ad teſtimonium, & ſoluit.*

l ¶ *Laicus.*]Nota, quòd laici in accuſationem, vel teſtimonium clericorum non ſunt admittẽdi: & hoc regulare eſt, niſi ſuum, vel ſuã iniuriã proſequãtur. *4. q. 6. omnibus.* nec tunc ad teſtimoniũ: quia in facto ſuo nemò teſtis idoneus eſt. *ſ. de teſti. de cætero. & 2. q. 1. prohibentur. & 4. q. 3. §. item omnibus.* & hoc verum eſt, niſi in criminibus exceptis, vt eſt crimen ſimoniæ, hæreſis, & læſæ maieſtatis. *ſ. de ſimo. tanta. & 2. q. 7. ſacerdotes & c. omnes. 15. q. 3. ſanè. C. de Epiſcopis, & clericis. § quamquam.* & in his ſibus,

† *Sed in conciliis editis nondum hoc eſt inuẽtum: refert tamen Burchardus l. 16. decre. c. 9. & c. 4. eod. tit. in 1. compilatio.*

† *Scilicet, primus in epiſtola 1. omnibus Epiſcopis, & c. 7. eod. tit. in 1. comp. ſed vide notas noſtras hic, vt meliùs percipias hoc fragmẽtum.*

† *Aliàs ita: ex Brocardico. li. & c. ſed reſtituendum eſt ita: ex Burchardo, li. 19. c. 5. & vide notas huius cap.*

a *Id eſt, in pœnam Epiſcoporum patrum curantium honeſtũ ſuũ, vt mox ſubdit gloſſa.*

b *Hoc eſt, licèt quoad Deum abſolutus ſit, in foro tamen exteriori poteſt accuſari, & puniri: & hæc ſententia gloſſæ eſt communis, vt latè dixi, libr. 2. comment. in Directorium inquiſitorũ. Scho. 20. §. Rurſus alteta.*

† *Hoc habet gloſſa interlinearis, Geneſis c. 4. ſuper illis verbis:* Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

† *Gaietano.*

† *Gaitan: ſed forſitan legendum Caiacen. & eſt parua vrbs in Campania.*

† *Cap. 12. eo. ti. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. ſub Alexan. 10. part. 50. c. 14.*

c *Vide notas hic, & quod dixi ſ. c. 2. de ſponſa. duorum.*

d *Vide Iulium Clarum in pract. cri. § fin. q. 9.*

ſibus, & conſimilibus admittuntur, ſi bono zelo, & non ex odio procedāt: quia tunc nec ad accuſandum, nec ad teſtificandū admittuntur. *ī. de ſimo. licet Hely. & c. per tuas & ī. eod. meminimus, & c. cùm oporteat.* inimici in nullo caſu admittuntur a. Laici enim bonę famę admittuntur in huiuſmodi exceptis criminibus: ſed ſi laici ſint malæ famæ, & viles perſonæ, tūc diſtinguitur. Si clericus ſuper illo crimine ſit infamatus, & malæ opinionis, admittūtūr laici, & viles perſonæ. Si verò ſit bonæ famæ, & opinionis, nō admittūtur, & hoc bene colligitur. *1. q. 2. in primis. ad finem, & ī. de ſimo. tanta, & c. per tuas.* & hoc exceptis conſpiratoribus, & inimicis, vt dixi, & excipitur particeps criminis *ī. de teſtib. veniens.* Et teſtibus vilibus ſine corporali tormento b credi non debet, vt *2. q. 2. in primis ad finem,* ſed accuſator non torquetur. *3. q. 2. §. ſi autem ea rei.* Et ſic Ioan. iſte (quia laicus erat) non admittitur contra clericum. Sed quare repellit, cùm accuſaret illū de ſimonia, quę eſt crimen exceptum, & quia etiam erat infamatus, vt patet ex eo, quod indicitur purgatio illi? Reſpondeo, quia erant inimici: quod bene colligitur propter mutuas accuſationes, & officia permiſſa, vt patet ex ipſa littera.

a Hoc verū ſi ſint capitales, de quo dixi latiſſimè li. 3. in Directorium inquiſitorum Schol. 123.

† Præſertim cùm frater eiuſdē P. memoratum B. &c.

b Vide Iuliū Clarum in præ. crim. §. fin. q. 21. & quæ ſcripſi lib. 3. in Directorium Schol. 121.

† Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. can. c. 140. & Hoſti. in ſum. tit. de purg. canonica: vnde illuſtrabitur hic textus & gloſſa.

† purgari.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. comp. & poſt Conci. Later. ſub Alex. iij. par. 50. c. 16.

præfatus B. eundem P. ſuper crimine ſimoniæ conſtantiùs accuſaret: nos eum, quia in teſtimonium illius a cauſæ adductus fuerat, & quia prædictus I. frater eius, ipſum P. coram te priùs accuſauerat, ab accuſatione repulimus: præſertim † cùm frater P. memoratum B. antea de cauſa conſimili accuſaſſet: vnde quoniam vnus poſt alterum prædictum P. inſtanti viciſſitudine accuſabant: neutrum ad eius accuſationem admiſimus. Sed vtrique Presbytero de obiectis criminibus, purgationem b † duximus indicendam. Ideoque mandamus, quatenus vterque illorum cum tribus c Sacerdotibus faciat ſe purgare †.

¶ Idem Vigorieñ. Epiſcopo.

¶ *Monachus accuſare poteſt Abbatem, & de bonis monaſterij expenſas litis neceſſarias habebit.*

CAP. XI.

EX † parte tua: *& infrà.* ¶ Prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, quòd monachi (niſi alia rationabilis d cauſa impediat) eo quòd de obedientia, & ſubiectione Abbatis eſſe noſcuntur, ab † eius accuſatione ſunt nullatenus repellendi: licèt e alios accuſare non poſſint.

¶ Quibus ſiquidem, cùm proprium non habeant, de rebus monaſterij expenſæ f debent neceſſariæ, donec cauſa debitum finem accipiat, miniſtrari.

¶ Idem †.

¶ *Presbyter ebrioſus Miſſam celebrans, non præmiſſa digeſtione Eccleſia priuari debet. Hoc dicit, vt conueniat omnibus lecturis.*

CAP. XII.

SI † conſtiterit g, quòd D. Eccleſia non perpetuò conceſſa, ſed ad tempus fuerit commendata h, & de vinolentia i †, & quòd in taberna k pernoctauerit l, ita quòd altera die nulla præmiſſa dormitione m Miſſam cantaſſet: *& infrà.* ¶ Si de hoc rationabiliter conuictus fue-

a ¶ *Illius cauſæ.*] Scilicet Ioannis laici fratris B. iſte enim Ioan. priùs accuſauerat fortè ipſum P. coram Epiſcopo, & B. fratrem ſuum induxit in teſtem, vt hic videtur: & ideo ipſe repellitur tanquam inimicus. *ī. eod. meminimus.*

b ¶ *Purgationem.*] Quia vterq; fuerat infamatus. *ī. de ſim. de hoc, & c. infamatū:* aliàs nō eſſet indicēda purgatio. *15. q. 5. de crimine.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit iterum quærit, & diſtinguit.*

c ¶ *Cum tribus,*] Arbitrarius enim eſt numerus purgatorum, ſecundum arbitrium præſidentis, & qualitaté infamationis. *arg. 2. q. 5. c. omnibus, c. presbyter. ſim. ī. de pur. can. inter ſollicitudines.* Nunquid Eps pōt diminuere de hoc numero, ex quo præfigit à Papa ex quo eſt arbitrarius? Dicas ꝙ non, poſtq̄ Papa ſtatuit. *arg. ſ. de offic. deleg. de cauſis. §. vlt.* Quid ſi nō pōt habere cōpurgationes? Diſtingue: ſi hoc cōtingat ex eo ꝙ eſt taliter infamatus, tunc puniri debet tanquam conuictus. *ī. de ſim. infamatum, & ī. de purg. c. cum P.* quæ eſt pars huius. Si verò non pōt habere, quia eſt aduena, pōt credi ſuo iuramento ceſſante ꝓbatione, *arg. ſ. de iureiur. c. vlt. & ff. de de his qui no. infa. furti accipere. §. qui iuſſu. ver. ſed & ſi iure. in Auth. vt nulli liceat habere loci ſeruatorem. § neceſſariū. ver. ſi verò crimen col. 9. C. de cuſto. & exhib. re. Auth. nouo iure.* Quid ſi habet bonos laicos? admittuntur. *arg. 2. q. 1. in primis.* Vin.

EX *parte tua.*] Tres ſunt partes. Secunda ibi *Licet.* Tertia ibi, *Quibus.* Abbas.

CASVS. Monachi debēt Abbati obedientiā, & reuerentiā. Dubitabatur, vtrū hoc nō obſtāte, poſſint ipſū Abbatē accuſare? Rñdet Papa, ꝙ monachi nō sūt repellēdi ab accuſatione Abbatis ꝓ eo, ꝙ de obediētia, & ſubiectione ipſius noſcūtur eſſe, niſi alia rōnabilis cā impediat, qbus debēt de bonis monaſterij expenſæ neceſſariæ miniſtrari, vſq; ad finē cauſæ, cum propriū non habeāt. No. ꝙ ſubditus pōt accuſare ſuum prælatū, non obſtante obediētia.

d ¶ *Alia rationabilis cauſa.*] Puta quòd eſſent excommunicati. *ſ. de except. exceptionem.* Vel ſi eſſent inimici, vel conſpiratores. *ī. eod. meminimus. & ī. de ſimo. per tuas, & ī. eod. cùm oporteat, & in caſu. ī. eod. veniens,* vt dixi *ſup. eod. cap. 1.* Sed pro eo, quòd obedientiam promiſit, non repellitur ab eius accuſatione: in hoc enim, quòd malus eſt, non tenetur obedire ei, immò potiùs tenetur illum denunciare, ſiue accuſare, cùm eorum interſit. *ſ. eod. illa, & 11. q. 3. non ſemper, & cap. Iulianus. arg. ſup. de maior. & obed. dilecti, in fi. & 2. q. 7. quapropter. 10. q. 2. Epiſcopus. 17. q. 4. queſti ſunt:* & quia vtilitatem Eccleſiæ procurant, debent eis expenſæ ab Eccleſia miniſtrari: vt hic dicit, & *ſ. eod. olim,* & ipſe Abbas debet habere expenſas c, vt ſe defendat vſque ad finem cauſæ.

c Secundùm Ala. & Vin. etiamſi ſit ab adminiſtratione remotus, allegat. ff. de inoffi. teſta. ſi inſtituta. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſeq. ponit caſum exceptum: rationem reddit. text. dicit,* quòd determinare poſſum ſignat huic contrarium, format quæſtionem de monacho, qui eſt in ſcholis, & ſoluit.

e ¶ *Licet alios.*] Alios verò accuſare non poſſunt, niſi interſit monaſterij, de licentia tñ Abbatis. *16. q. 1. monachi.* cùm mortui ſint mūdo. *ead. cauſa. q. 1. placuit:* & non tantùm humanis vocibus, ſed diuinis mortui ſūt *2. q. 7. placuit.* Funeſta eſt eorū vox: vt ibi dī, id eſt, ſemper flere debent, & triſtes eſſe *16. q. 1. placuit.* Denunciare autē poſſunt ad pœnitentiam quēlibet Chriſtianum, quia cuilibet dictū vī: *Si peccauerit in te,* &c. nulla facta exceptione, maxime ſi dī eſſe præceptum *arg. ſupr. de iureiur. quemadmodum.* Sed contra vī dicere prædictū *c. placuit.* vbi dī, ꝙ monaſterium exire non debet monachus, ſed tanquā mortuus ibi eſſe. Sed pone, monachus eſt in ſcholis d de licentia Abbatis: nūquid poteſt accuſare, vel aliter agere? Reſpōdetur, poteſt, ſi eius intereſt: quia eo ipſo, quod monachus licentia Abbatis eſt in ſcholis, per cōſequens omnia ei conceſſa intelligūtur, ſine quibus commode non poſſit viuere. *argu. ſ. de offic. deleg. præterea c. prudentiam. §. ſex. & cap. ſuſpicionis,* tamen pro alienis debitis intercedere non poſſet, vt per hoc monaſterium obligaret, cum hoc nō intellexerit Abbas. *arg. ſup. de fideiuſſ. quod quibuſdam, & ſupr. de ſol. ſi quorundam:* niſi quantùm pertinet ad propriam neceſſitatem, & hoc ſi Abbas ei concedat. Tanc.

† Aliàs ſunt ab eius accuſatione non ſunt vllatenus repellendi.

† Idē, id eſt, Alex iij. ſed in 2. compi. c. 1. eo. ti. Cœleſtino iij. aliàs Clemēti tribuitur.

d De hoc articulo vide in terminis per Horatiū Luciū tract. de priuilegiis ſcholarum in priuilegi. 84. adde in deciſion. Capellæ Tholoſanæ. q. 20. & q. 28.

† Vide notas huius capitis, vbi de vero agitur intellectu.

† Violentia.

† dormitatione.

f ¶ *Expenſæ neceſſariæ.*] Arg. aduerſariū aduerſario cōpellendum in expenſis prouidere contra ſe. *arg. ff. de offi. teſta. ſi inſtitua. §. 3. C. de carb. edicto. l. vlt. C. de ord. cog. l. vlt. §. 1. verſ. nam ſi talis:* & iſtæ expenſæ neceſſariæ tātum erunt, ſine quibus cauſa explicari non pōt. De expenſis ſatis habes. *ſ. de dol. & contum. ſinē litibus.*

SI *conſtiterit.*] Poteſt multipliciter intelligi. Diuiditur. Nam primò inſtruit iudicem quando contra actorem pronunciandum ſit. Secundò quando contra reum ibi. *Cæterùm.* Abbas.

¶ *Gloſ. ſequens ponit caſum.*

g ¶ *Si conſtiterit.*] CASVS. e Sacerdos iſte petebat Eccleſiam ſibi reſtitui: quia dicebat ſe iniuſte ſpoliatum fuiſſe. Dicebatur in contrarium, ꝙ non erat audiendus: quia non fuerat ſpoliatus, cùm non intitulatam, ſed commendatam habebat tantum Eccleſiam. Item quod quaſi ebrius in tabernā pernoctauerat, & nulla dormitione facta illa nocte, in ſequenti die mane Miſſam celebrauit ipſe, & ideo iuſte priuatus fuit per iudicem ſuum, coram quo ſuper his fuerat accuſatus: & ipſe hæc omnia negabat, dicens, quòd canonicè in ea fuerat inſtitutus, & iniuſtè ſpoliatus, & poſt appellationem: mandat Papa primò inquiri de præmiſſis: quæ ſi vera ſunt, imponatur ei ſilentium ſuper ipſa Eccleſia. Si verò ipſam habuerit canonicè, & non fuerit conuictus de crimine, vel poſt appellationem fuerit ſpoliatus, reſtituatur ei Eccleſia. Bern. Nota, quòd qui Eccleſiam habet commendatam, non dicitur eam propriè poſſidere, quare non dicitur ſpoliatus, ſi inde remoueatur, vel expellatur per commendatorem.

e Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis codicibus reperitur

h ¶ *Commendata.*] Sic *ſup. de elect. dudum, & 21. q. 1. qui plures.* Commendare enim eſt idem, quod deponere. *ff. depoſit. Lucius Titius Sempronio, & ſup. de depo. c. 1.* Qui enim deponit rem penes alium, poſſeſſionem intelligitur retinere. *ff. depoſit. licet:* & quandocunque vult, poteſt depoſitum, ſiue rem commendatam reuocare. *ſup. de depoſit. bonæ fidei. §. 1. & ibi de hoc. ff. depo. l. 1. § penult.* & ita licitè huic presbytero potuit auferri Eccleſia, cum ipſe non poſſideret, & ſic non fuit ſpoliatus.

i ¶ *De vinolentia.*] Id eſt f, ebrietate, aliàs de violentia: quia fortè quandam ſtuprauerat.

k ¶ *In taberna.*] *44. diſt. non oportet.*

l ¶ *Pernoctauerit.*] Pernoctare, noctem totam ſignificat. *ff. de ver. ſignific. vrbanè. §. pernoctare, & ſup. de ſponſ. veniens. 2.*

m ¶ *Dormitione.*] Vnde non videtur ieiunus propter indigeſtionem, ſed pranſus celebraſſe, quod fieri non debet, *de conſec. diſt. 1. ſacramenta. & de conſecr. diſt. 2. liquido.*

f Hæc gloſſula nec eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

rit in iudicio ante Epiſcopum[a] ſuum ſine accuſatus : vel ad rationem poſitus ſine coactione[b] fuerit confeſſus : ei ſuper eadem Eccleſia perpetuum ſilentiū imponatis, ipſum ab impetitione B.† deſiſtere compellentes.

¶ Cæterùm † ſi eidem fuit Eccleſia canonicè conceſſa, & tradita, & poſtea de crimine aliquo non fuit † conuictus[c], propter quod de iure debeat † ſpoliari: vel poſt appellationem[d] (ſicut aliquando allegauit) Eccleſia illa fuerit ſpoliatus, ipſam ei faciatis reſtitui[e], & in pace dimitti.

¶ Idem †.

¶ *Inimicus etiam à voluntaria exceptione repellitur.*

CAP. XIII.

MEminimus tibi mandaſſe, vt D. Abbatiſſæ, cuius electionem confirmauimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro altera[f] parte à te ad noſtram audientiam appellauit, proponens quòd de ſimonia accuſaret[g] eandem, mandatum noſtrum diſtuliſti effectui mancipare.

¶ Quia verò te non decet in hac parte, appellationi eiuſdem H. deferre, cùm idem illius manifeſtus fuerit inimicus[h] †, & contra eam teſtimonium tulerit[i]: Mandamus, quatenus (cùm inde fueris requiſitus) præfatę Abbatiſſę munus benedictionis non differas impartiri †.

¶ Innocentius iij. Archiepiſcopo Biſuntino.

¶ *Dicens ſe aliquem accuſaturum corā Iudice, ante inſcriptionem poteſt ſine pœna deſiſtere, & non accuſare : ſed ei deſiſtenti ſilentium imponitur in perpetuum. Et ſecundum hoc ſummarium iſte textus eſt notabilis. Abbas.*

CAP. XIV.

LIcet † in beato Petro : & *infrà.* ¶ Sanè cùm ex litteris B. Decani ſancti Stephani, & T. I. & M. Canonicorum Eccleſiæ Biſuntinæ ad Apoſtolicæ ſedis audientiam perueniſſet, te varia crimina commiſiſſe: ac ab eis fuiſſes per eaſdem litteras ſuper periurio, crimine ſimoniæ, & inceſtus † delatus: Clemens † Papa prædeceſſor noſter, ſeruata iudiciaria grauitate tibi certum terminum aſſignauit: quo reſponſurus obiectis, Apoſtolico te conſpectui præſentares. Cùm autem iuxta tenorem citationis ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſes, nec † vllus appareret, qui te ita impeteret de prædictis: ne aliquid de contingentibus omittere videremur, ab I. & O. Archid. in noſtra præſentia conſtitutis quæſiuimus[k] diligenter, ſi quid ſuper præmiſſis aduerſus te, pro ſe, vel pro aliis proponere vellent, & quod ſcripſerant, legitimè demõſtrarent: ipſi autem, quòd non propoſito accuſandi hæc ſcripſerant, reſponderunt. Sed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Apoſtolicæ ſedi duxerant intimanda : ſed nuntius, qui pro litteris acceſſerat impetrandis, mandati formam exceſſit[l].

a ¶ *Ante Epiſcopum.*] ſ. *de confeſſ. cum ſuper. & præſente aduerſaris. ff. de confeſſ. certum. §. a.* ergo ſi coram alio non ſuo iudice, non noceret talis confeſſio, ſ. *de re iudicat. ſi clerici.*

b ¶ *Sine coactione.*] Talis confeſſio ſic per coactionem extorta non præiudicat. 31. q. 2. *Lotharius. 15. q. 6. c. 1. C. quorum appell. non recip. l. 2. & q. 6. § ſunt etiam quorum, verſ. nullus etiam homicidarum.*

c ¶ *Conuictus.*] Vnde priuari non debuit ſine culpa. 56. *diſt. ſatis peruerſum, & 16. q. 7. inuentum.*

d ¶ *Poſt appellationē.*] Quod enim poſt appellationem legitime interpoſitam fit, debet in irritum reuocari, ſ. *de offic. deleg. ſuper quæſtionem, in fin. & ſupr. de appell. bonæ.*

e ¶ *Reſtitui.*] Cum fructibus perceptis. *ſupr. de reſtit. ſpolia. grauis*, vbi de hoc.

MEminimus.] Primò ponit mandatum non executum, & eius cauſam. Secūdò cauſam probat, & illud exequi mandat ibi, *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Quædam monacha C. nomine, fuit electa in Abbatiſſam cuiuſdam monaſterij: cuius electionem Papa confirmauit, mandans diœceſano Epiſcopo, vt ei munus benedictionis cõferret. Dum eam benedicere vellet, quidam H. nomine, propoſuit ex aduerſo dicens, quòd eandem de ſimonia accuſare vellet, appellans, ne ipſam benediceret : propter quod eam non benedixit: proponebatur quod ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in teſtem contra ipſam in cauſa electionis, quam Papa confirmauit. Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat eidem Epiſcopo, quòd propter appellationem prædicti H. eam benedicere non poſtponat, cùm fuerit requiſitus: quia cùm teſtimonium tulerit contra ipſam, eius præſumitur inimicus. Nota, quòd inimicus non admittitur ad accuſandum etiam in crimine excepto.

f ¶ *Pro altera parte.*] Id eſt, pro ſeipſo ex aduerſo.

¶ *Glo. ſeq. recitari poteſt per obiectionem.*

g ¶ *Accuſaret.*] Sed non videtur, quòd locum haberet adhuc accuſatio, cùm nondum habuiſſet plenum ius, ſed potiùs debuiſſet excipere contra eam : quod poſſet concedi : ſed quia repellitur ab obtento, poteſt admitti accuſatio. De hoc dicitur j. *eod. ſuper his.*

h ¶ *Inimicus.*] Ergo ſi non fuiſſet manifeſtus inimicus, deferendum fuiſſet appellationi: quia tūc, cùm crimen ſimoniæ exceptū ſit, eam poterit accuſare, vt plenè dictū eſt. De hoc ſ. *eo. cum P.*

i ¶ *Teſtimonium tulerit.*] Et forſitan ſuper eadem cauſa, vel alia conſimili alio ipſam accuſante, & ob hoc ſolum præſumeretur inimicus. *ſimi.* ſ. *eod. cum P. & ſimi. 4. q. 3. §. item in criminali. in princ.* vbi de hoc Bernardus.

LIcet.] Ante inſcriptionem poteſt accuſator ab accuſatione ſine pœna deſiſtere : & ſi ad terminum non venerit, ei ſilentium imponitur: hoc dicit. Diuiditur. Nam primò narrat factum. Secundò ibi, *Nos igitur*, duo diffinit, & tertium committit. Secundum ibi, *Quia verò*, tertium ibi, *Nos autem.* Pars huius cap. habetur j. *de purg. can. c. fin.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Canonici Biſuntini per ſuas litteras ſuper crimine periurij, ſimoniæ, & inceſtus Archiepiſcopum ſuum denunciauerunt domino Papæ C. ipſe iuris ordine obſeruato, Archiepiſcopo Biſuntino mandauit, vt ad certum terminū ad præſentiam ſuam accederet reſponſurus obiectis: Archiepiſcopus ad terminum ſibi prefixum acceſſit: Innocentius C. interim ſublato de medio, cùm nullus apparuiſſet, qui diceret aliquid contra ipſum, quæſiuit ab I. & O. Archidiaconis conſtitutis in præſētia ſua, ſi aliquid cōtra ipſum ſuper præmiſſis vellent proponere, & legitimè oſtendere, quod ſcripſerant contra ipſum : ipſi reſponderūt, quòd non propoſito accuſandi illa ſcripſerant : ſed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbatur, denunciauerunt illa domino Papæ: & nuntius, qui pro litteris acceſſerat impetrãdis, mandati formam exceſſit. Vnde Papa illis ſilentium impoſuit, ne de cætero ſuper his accuſarent, vel infamarent eundem : & quia citra inſcriptionem deſiſtere voluerunt, non imputatur eiſdem: ne igitur Papa minùs canonice in ipſius Archiepiſcopi abſolutione procedere videatur, inquiſitionem ſuper fama ipſius cõmittit faciendam. Nota, quòd licitum eſt deſiſtere ab accuſatione ſine pœna ante inſcriptionē. Item contra infamatum debet fieri inquiſitio, deficiente accuſatore. Itē prælatus potius debet delectari in bona fama ſubditorum, quàm in infamia eorundem.

¶ *Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit : iterum obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Quæſiuimus.*] Sed quare Papa quæſiuit ab iſtis, vtrùm vellent aliquid proponere contra ipſum? Si enim accuſator non compareret in termino præfixo, amplius non auditur, niſi probet iuſtā abſentiā. 4. q. 5. *quiſquis. & C. qui accuſ. non poſ. ſi ea quæ. & ſ. de fid. inſtrum. accepimus?* Reſpondeo, non ſtatim debet iudex abſoluere præſentem, licet accuſator ſit abſens: quia poteſt eſſe, quòd habeat iuſtam cauſam abſentiæ: vt ſ. *vt lis. non conteſt. quoniam.* Iudex habere debet rationem viarum, & temporis & alterius etiam impedimenti. *ff. ne vaca. munere. tempus. ff. quib. ex cau. ma. ſi cui. §. 1. ff. de damn. infect. l. ſi finita. §. ſi fortè. ff. de iudi. ſi prætor. in fin. & ſupra de re iudic. cum Bertoldus.* Et ideo Papa illos requiſiuit : quia fortè non credebat, quòd iuſta cauſa impediti tacerent. *argum. 2. q. 7. pleruncque.* Et nota, quòd licet abſenti reſtituatur accuſatio ſua. *ff. quib. ex cau. ma. ſi cui. §. 1.* tamen minor non reſtituitur ad accuſandum. *ff. de min. auxilium.* Vel ideo non imponitur ſilentium accuſatori, quia accuſator priùs monendus eſt, vt procedat. *C. qui accuſ. non poſſ. qui crimen*, & ideo iſti requiſiti fuerunt, ſi vellent aliquid proponere,[2] quia ſi requiſitus accuſator non procedat, amodo non auditur, vt hîc patet, & per iura prædicta. Sed videtur, quòd iſti debuerunt puniri in expenſis, quia fecerunt illum citari ad curiam malitioſe. *arg. prædictæ l. qui crimen, & ff. de iudic. cum quem temerè:* ſed excuſantur propter nuntium, qui formam mandati exceſſit, vnde non tenebantur. Idem videbatur dicendum, vbi etiam de crimine agitur ciuiliter. *ff. de iure fiſc. l. 2. §. ſenatus*, ſed in negotiis ciuilibus aliter proceditur contra abſentem actorem. *C. de iud. properandum.* Ioan. De hoc dictum eſt ſ. *de dolo. prout.*

l ¶ *Exceſſit.*] Et ideo non valuit, nec præiudicat eis, ex quo nō habent ratum. ſ *de offi. deleg. cum olim 1. & ſ. de reſcri. cum dilecta.*

† *G.*

† *Aliàs ita: Cæterùm ſi eidem fuerit Eccleſia ipſa canonicè, &c.*

† *fuerit.*

† *debuit.*

† *Idem ſcil. Alexan. iij. ſic etiam in veteri compilatione, ca. 2. eod. tit.*

† *Vide Antonium Gomez. tom. 3. varia. reſolut. c. 12. ver. Tertiò repellitur inimicus.*

† *impertiri.*

† *Cap. 1. eod. tit. 3. compil. altera pars huius cap. infrà de pur. can. c. vlt. vbi de Archidiaconum in ca. Epiphanii in 5. q. 6. circa finē.*

† *inceſtu.*

† *In multis antiquis ita: C. Papa præ. N. quod legi poteſt ita: Cæleſtinus Papa prædeceſſor noſter.*

† *Aliàs ita: nec vnus appareret, quo te impeteret prædictis.*

2 *Vel requiruntur, quia nondum inſcripſerant, nec in modum accuſationis hoc propoſuerant ſecundùm Hoſt. Ioan. And.*

a ¶ *De cætero.*] ȝ.eo.de his.4.q.5.c.1. & 5.q.5.illi qui. C. qui ac. non poſſ.ſi e.a.ff.ad Turpil.qui deſtitit. niſi iterato crimen committeret.arg.6.q.1.imitare.nam exceptio rei iudicatæ non obſtat niſi de præteritis commiſſis. ff. de excep.rei. iudi. ſi rem meam. & l. ſeq.& C.ad exhi.neque & l.nō ignorabit.& ȝ.de excep.c.penult.

d ¶ *Criminali.*]Habes ergo hîc expreſſè,quod in cauſa criminali non interuenit procurator a, nec ad agendum, nec ad defendendum. 5.q.3.in criminalibus.& 3.q 9. abſens per alium. ff. de public. indic.l.pe. §. 1. & hoc eſt generale. Fallit tamen in certis caſibus.In crimine iniuriarum : vt 3. q.9.c.abſens. §. niſi. & C.de inin.l.vlt. ſed ad excuſandum,velexcipiendū admittitur procurator vt hîc,&13. q.5.reos. & ſuprà de dol.a.un dilect. Item cùm agitur de crimine non criminaliter, interuenit procurator. ȝ. de procura. tua. & j. capit. prox.in fin. Item in leuibus criminibus, ff.de accuſ. venia.arg. Item ſi crimen non excedit pœnam relegationis. ff. an per alium cau. ap. reddi poſſint. l. 1. Item in crimine ſuſpecti tutoris. ff. de procu. non ſolùm.§.vlt. Item cùm quis accuſat alium de ingratitudine.ff.de procur. ſed & hæ perſon. §.1. Item in actione b populari interuenit procurator ad agendum pro priuato damno. ff. de procu. l. licèt. ſed pro publico non interuenit procurator ad agendum, ſed ad defendendum: ff.de popu. actio. qui popu-lari. Item dominus defendit ſeruum in crimine. ff. de acu. ſi cui. §.pen. Melendus dixit, quòd ex parte rei poſt litem côteſtatam ſemper poteſt procurator interuenire 13.q.5.reos. Sed illud loquitur in curatore ad allegandas cauſas abſentiæ c, quia reipublicæ vtile eſt abſentes à quibuſcunque defendi, & quemlibet pro eo verba facientem audiri.ff. de procu. ſeruum quoque.§. publicè. & hic iſti admittuntur ad excuſandum,& ſic intelligitur.13 q 5.reos.

¶ Nos igitur dictis Canonicis, ſuper prædictis ſilentium duximus imponendum, ne te de cætero a eis ſuper his accuſare liceat, vel etiam infamare. Quia verò prædicti Canonici citra vinculum inſcriptionis b deſiſtere voluerunt, eis de iuris permiſſione id non duximus imputandum.

¶ Ne autem in abſolutione tua minùs canonicè procedere videamur,quamuis potiùs in odore bonæ opinionis Coëpiſcoporum noſtrorum, quàm eorum infamia delectemur c : Cabilonen. Epiſcopo,& Abbati de Firmitate, inquiſitionem famæ tuæ duximus committendam.

¶ Idem Sanctebu̇rgeñ †. Archiepiſcopo.

¶ Ad proſequendam accuſationem criminalem non admittitur procurator,licèt poſſet allegare cauſā abſentiæ,ſeu alias exceptiones non tangentes crimen propoſitū : & qui iurauit ſtare mandato alicuius, non admittitur ad accuſandum illum,ſi virtute iuramenti ſibi fuit iniunctum,vt non accuſaret.hoc dicit, & ad hoc ſolet allegari : & in hoc eſt valde vulgatum.

CAP. XV.

VEniens † ad ſedem Apoſtolicam A.Prageñ.Canonicus contra Prageñ. Epiſcopum inter alia propoſuit coram nobis, quòd cū eſſet filius Sacerdotis, in Eccleſiam fuerat Prageñ. intruſus:& contra eiuſdem Eccleſiæ priuilegium,homagium Duci † Boemię præſtitiſſet,ſic ſubiiciens Prageñ.Eccleſiam ſeruituti : *& infrà.* ¶ Vnde prædictum Epiſcopum ad feſtum Reſurrectionis dominicæ, peremptoriè nos meminimus citauiſſe. Idem verò ad ſuam excuſationem, viarum diſcrimina, conſecrationem chriſmatis imminentem,& quod filius Boemiæ Principis eſſet per ipſum baptizandus tunc temporis per nuntios,& litteras allegauit. Licèt autem excuſationes huiuſmodi (ſicut erant) friuolas æſtimantes †, ipſum reputauimus contumacem, nec procuratores eius in cauſa poſſemus recipere criminali d : eis tamen conceſſimus auditores, vt ſi poſſent,illum aliquatenus excuſarent. Cúmque prædictus A.coram eis repetiſſet obiecta, fuit ex aduerſo reſponſum,quòd cùm olim ſuper hoc ad Magdeburgeñ. Archiepiſcopum litteræ fuerint impetratæ:idem A. in obiectorum ſe videns probatione deficere, ad pedes eius ſe humiliter proſternens,veniam poſtulauit:& quòd aduerſus eum calumnioſè proceſſerat, eſt confeſſus. Cæterùm cùm ſuper hoc mandato ſtare eiuſdem Archiepiſcopi iurauiſſet : ipſe præcepit eidem ſub debito præſtiti iuramenti, vt contra eundem Epiſcopum de cætero proponere talia non auderet.

¶ Cùm igitur nobis ex ipſius A. confeſſione conſtaret, ipſum iuramentum huiuſmodi præſtitiſſe, ac tale recepiſſe mandatum e : ſuper impetitione dicti Epiſcopi,ſilentium f ei duximus imponendum:propter g † contumaciam tamen eidē Epiſcopo citationem, & purgationem propter infamiam indicentes.

¶ *Gloſ. ſe.diſtinguit criminales,& ciuiles actiones.*

b ¶ *Circa vinculum inſcriptionis.*]Et quia ante inſcriptionem deſtiterunt,eis nō imputatur:quia nemo cōpellitur accuſare. 2. q. 3. ſi quem. & ca. ſi quis iratus, poſt libelli oblationem ſine pœna deſiſtere licet. ff. ad Turpil. quæſitum. ff. de in ius vo. libertus. tamen ille qui infamauit, tenetur iniuriarum. ff. de ini.item apud. §. ſiquis libello. In ciuilibus tamen actionibus bene compellitur agere,poſt libellum oblatum reo inſtante.C. quomodo,& quando index. Authen. qui ſemel.I.

c ¶ *Delectemur.*] Arg. q̧ præſtātius eſt priuilegiū bonæ famæ q̄ malæ opinionis. ar. j. de purga.c. cū in iuuentute.

VEniens.]Qui iurat aliquem nō accuſari repellitur ab eius accuſatione. hoc dicit. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum.Secunda pronunciationē, citationē, & purgationem.Secunda ibi, *Cùm igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidā canonicus Prageñ.A.nomine,in præſentia Papæ propoſuit contra Epiſcopū Pragenſē, q̧ cùm eſſet filius ſacerdotis, in Prageñ. Eccleſiā nō fuerat canonice ingreſſus, & cōtra priuilegiū eccleſiæ Prageñ. duci Boemiæ homagiū pręſtitiſſet,ſic ſubiiciendo eccleſiā ſeruituti:vnde Papa citauit eum,vt ad certum terminum cōpareret coram ipſo. Ipſe verò in ſuā excuſationem per nuntios allegauit viarum diſcrimina,conſecrationem chriſmatis imminētem,& quòd filius ducis baptizandus erat tunc temporis per eūdem:Papa audiens huius allegationes,eas friuolas reputauit, & ipſum habuit contumacem:& licèt procuratores eius in cauſa criminali recipi non poſſent,tamen eis conceſſit auditores, vt ſi poſſent,ipſum aliquatenus excuſarent.Coram quibus prædictus A.obiecit prædicta contra Epiſcopum:ſed ex aduerſo fuit ei reſponſum,quod cùm olim ſuper hoc litteræ fuiſſent impetratæ ad Archiepiſcopum Magdeburgeñ,idem A.in probatione deficiēs, ad pedes Epiſcopi humiliter ſe proſtrauit, veniam poſtulāns ab eodem : & confeſſus fuit, quòd calumnioſe proceſſerat contra ipſum:propter quod iurauit ſtare mandatis ipſius,& ipſe præcepit ei ſub debito iuramenti,vt contra ipſum de cætero talia proponere non auderet : quod totum in præſentia domini Papæ fuit confeſſus:vnde ipſe impoſuit ei ſilentium ſuper impetitione Epiſcopi:tamen quia contumax fuit, citat ipſum ad præſentiam ſuam:& propter infamiam indicit ei purgationem. Nota,quod in criminali non admittitur procurator.Item in cauſa criminali auditur quis allegans excuſationem.Item qui ſemel calumniatus eſt contra aliquem , non auditur amplius contra eundem. Item licet quis ad iudicium malitioſe vocetur,venire debet,aliàs contumax reputatur.

¶ *Gloſſa ſequens ponit regulam,& 9.caſus exceptos. Secundò ponit opinionem,quam reprobat.*

d ¶ *Tale recepiſſe mandatum.*] Quod de iure fieri potuit. *ſuprà c. prox.*

¶ *Glo ſequens not.quod qui iurauit. &c.quæris , an denunciet.argu. quòd ſic ſol.contrarium.Item quærit,& remittit.*

f. ¶ *Silentium.*]Nota,quòd qui iurauit ſe non accuſaturum aliquem,amplius non auditur contra illum,*ſupra de iureiur.an.quē admod-m* : & maxime vbi primò calumnioſè accuſauerit, vt hic:quia præſumitur poſtea,quòd malo animo moueatur:vnde non eſt vlterius audiendus.*arg. 3.q.10. placuit.* vel etiamſi ſimpliciter remiſit accuſationem. 13. *quæſt. 4. ſi illic. de pœnis. diſtinct.4. diuina.* & eo ipſo quòd quis dixit ſe nolle accuſare illum , ampliùs non auditur. *ff. de adul.ſi maritus 2. §. ſi negauerit.* Sed nunquid talis poteſt ipſum denuntiare non obſtante iuramento?quod videtur per decret.prædictam, quemadmodum,quod non eſt verum, cùm primò calumniatus fuerit: quia calumnioſè denuntians non auditur,immo punitur de calumnia. *j.tit.prox.c.2.* Sed nunquid alius poteſt illum accuſare de crimine,de quo abſolutus eſt? De hoc dic,vt ȝ *eodem de his.& quod habes 2.q 1.prohibentur.* Io.

¶ *Gloſſa ſequens not.etiam iniuſte citatum, &c. quod declarat diſtinguendo:ponit etiam,quomodo citatio non tenet ratione temporis, perſonæ ei antis,perſonæ citatæ,& loci.*

g ¶ *Propter contumaciam.*] Sic patet, quòd ſemper debet quis venire ad iudicem ſiue iuſte, ſiue iniuſte d vocetur,aliàs punitur , vt contumax c.vt hic patet , & *ff. ne quis eum qui in ius voc. eſt vi eximat.l. antepe.§. item ſi quis. ff. iudi.ſol.ſi ratio.* Quod verum

a Si tamen interuenerit, & non fuerit obiectum: valet quod fit cum eo.vt no. infrà de iud.c.1. li 6. & facis quod not. C. de adult. quāuis indubitati. Io.. And.

† extimantes.ter.

b Alids accuſationem.

c Vel ad exceptiones obiiciendas, & ibi not. Io. per hanc decre. & hic idem dixit. Ioan..And.

† Secuti vetera,& emēdata exemplaria hunc locum reſtituimus,vt eſt impreſſus; cū perperam in vulgatis legatur ita: propter contumaciā: tamen eidem epiſcopo canonicam purgationem propter infamiā indicentes.

d Hoc ideo dicit quia epiſcopus hîc calumnioſè videbatur accuſari : & per conſequens calumnioſè citari.

† Salzeburgen.
† Satiburgen.
† Salesburgen.

† Cap.2.eod. ti.in 3.comp. Et de materia,& intellectu vide latè per Antonium Rubeūs tract. de poteſtate procu. in cauſis criminalibus.

† In codice Barbatiæ deleta eſt vox, duci,& alterius manu ſupra ſcripta dictio, regi, ſed nouē Vaticani habēs, duci , in vno ſuper verbo, duci, habentur hęc olim, hodie rex.

verum eſt, cùm dubitatur, an citatio teneat. ȝ. *de app. ſi duobus.* & *c. cum parati.* & *ff. de iudi.* ſi quis ex aliena. Sed ſi euidens eſt, quòd citatio non tenet, nõ tenetur venire citatus: putà ſi citetur aliquis tempore feriato. *ar. 5 q 2. c 1.* & *iſt expreſſum. ȝ. de fer. c. vlt. ff. de fer. l. 1.* niſi eſſet iuſta cauſa, vt ibidem dicitur, putà res peritura, vel ratione criminis: vel niſi pietas, vel neceſſitas hoc ſuadeat. quandoque non valet ratione perſonæ, vt 4. *q. 3. §. liberti.* quandoque ratione loci inhoneſti. *ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter*, vel ſi eſſet nimis remotus fortè tunc non teneretur, ſi conſtaret, quòd in litteris non contineretur illa clauſula: non obſtante conſtitutione de duabus dietis. ȝ. *de reſcri. nonnulli.* ſi euidens ſit ipſum non eſſe iudicem, qui citat. ȝ. *de off. delega. ex litteris.* vel ſi ordinarius citat illum, qui non eſt de ſua iuriſdictione, nec ratione criminis, ſeu contractus. ȝ. *de for. compe. c. vlt.* vbicumque dubitatur de iuriſdictione, debet quis ire, & allegare priuilegiũ ſuum, aliàs tanquã contumax poteſt puniri, vt hic patet. Ioan.

a Vel notoriè periculoſè, vt in cle. de re iudic. paſtoralis. v. r. Piſana. Io. An.

† Capit. 3. e. tit. in 3. compilatio. Vide B. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 4. & Bernardi num Diaz in pract. cri. cano. c. 6.

† Sed an hodie inſcriptio, ſeu obligatio ad pœnam talionis fieri debeat, tradunt præter dictos hic Iulius Clarus in pra. cr. §. fi. q. 12. Couarruuias lib. 2. var. reſol. c. 9. & Petrus Dueñas regula 27. incip. accuſans aliquem.

† Aliàs ita: vt ab accuſatione, & teſtificatione, &c.

¶ Idem Priori ſancti Fridini, & magiſtro B. Canonico Piſano.

Denunciator criminis non ſe inſcribit, quia ad correctionem tẽdit: accuſator autem inſcribit, quia tẽdit ad pœnam: excipiens verò inſcribit ad pœnam extraordinariam, ſi per exceptionem deiicitur ab obtento: aliàs ſecus. Hoc primò. Secundò dicitur, quòd dum diſcutitur de crimine per modum exceptionis, poteſt interuenire procurator.

CAP. XVI.

SVper † his, de quibus nos cõſulere voluiſtis, inquiſitioni veſtræ breuiter reſpondemus, quòd tribus ᵃ modis valet crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accuſando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, non eſt inſcriptio neceſſaria; ſed cùm in modum accuſationis, oportet ᵇ † inſcribi: quoniam ad depoſitionem inſtituitur accuſatio: ſed ad correctionem eſt denuntiatio ᶜ facienda. Cùm autem excipiendo fuerit crimen obiectum, diſtinguendum eſt, quare opponatur, & quando. Si autem obiicitur, vt † ab accuſatione ᵈ, vel teſtificatione ᵉ aliquis repellatur, non eſt inſcribi neceſſe: ſed cùm opponitur, vt quis à promotione officij, vel beneficij excludatur: ſi ante confirmationem obiicitur, nõ cogitur quiſquam inſcribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit ᶠ promouendum: ſed non deiicit ᵍ iam promotũ. Poſt confirmationẽ ʰ verò, cùm ſcilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiã conſecrandus: quia etiam ab obtinendo repellit, & deiicit ab obtento, ad extraordinariã pœnam ſecundum arbitrium ⁱ Iudicis diſcreti, citra vinculum inſcriptionis, eſt excipiens aſtringẽdus ᵏ, ſi defecerit in probando; pro eo quòd crimine ſic probato, perdit, quod per electionem, & confirmationem ei fuerat acquiſitum: ſed ob hoc priùs habita non amittit. Licèt enim agatur de crimine, non eſt tamen huiuſmodi quæſtio criminalis ˡ: vnde per procuratorem ᵐ poteſt ritè tractari.

SVper his.] Diuiditur in duas partes principales: ſecunda ibi, *Licèt.* Et prima ſubdiuiditur: quia primò ponit tres modos opponendi crimen. Secũdo illos proſequitur ibi, *Quando.* Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in Epiſcopum Lucan. quidam canonici opponebant ſedi electo quædam impedimenta contra ipſum proponentes, ſcilicet, quòd erat malæ famæ, & opinionis, & quod contraxerat matrimonium cum vidua, vt ſic repelleretur tanquam indignus: ſuper his mandat Papa inquiri. Opponebatur contra illos, qui ſe opponebant, & impetrauerant de his inquiri, quòd debeant ſe obligare ad pœnam, ſi deficerent in probatione: vnde iudices iſti ſuper hoc conſuluerunt dominum Papam: & ipſe reſpondit: quòd tribus modis poteſt crimen opponi, denuntiando, excipiendo, & accuſando: quãdo crimen in modum denuntiationis opponitur, non eſt neceſſaria inſcriptio: ſed cùm opponitur in modum accuſationis, tunc debet inſcribi, cùm talis accuſatio fiat ad depoſitionem: cùm verò crimen opponitur in modum exceptionis: diſtinguẽdum eſt, quare opponitur, & quando. Si obiiciatur, vt aliquis repellatur ab accuſatione vel teſtimonio, non eſt neceſſe inſcribi. Sed cùm opponitur, vt aliquis repellatur à promotione officij, & beneficij, ſi ante confirmationem opponitur, ſecundùm quòd hic opponebatur, non debet quiſquã inſcribere: quia crimen hoc modo probatum impedit promouẽdum, ſed non deiicit iam promotum. Si verò obiicitur poſt confirmationẽ, cùm electus debet conſecrari, debet obiiciens ſe obligare ad pœnam extraordinariã ad arbitrium iudicis: quia deiicit ab obtento, & repellit ab obtinendo: quia crimine ſic probato, perdit, quod per electionẽ, & confirmationem fuerat cõſecutus, & in caſu iſto licet agatur de crimine, nõ tamẽ eſt quæſtio criminalis: vñ per procuratorẽ põt tractari. Nota tres modos obiiciẽdi crimẽ; put in littera dr. Itẽ cùm agitur de crimine nõ criminaliter, põt cã tractare per procuratorẽ.

a ¶ *Tribus modis.*] Quartum modum habes, ſcilicet per inquiſitionem. ȝ. *eo. inquiſitionis.* & *qualiter* & *quando.* & ȝ. *de ſimo. licet. exceptis notoriis: vt in c. licet.* Et lex etiam dicit: quod quatuor ſunt genera cognitionum: quia aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis *ff. de variis & extraord. cog. l. penult.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quinque caſus, quibus non inſcribitur, & ſubdit, quid ſit inſcribere.*

b ¶ *Oportet inſcribi.*] *Sic* ȝ. *de ſimo. licet Hely. niſi in caſibus.* primò in crimine abigeatus. *C. de abige. l. vnica.* Item in leuibus, & paruis criminibus. *arg. ff. de ac. leuia.* Item in his, quæ apparitores referunt. *C. de accu. ea quidem.* Item in crimine Apoſtatiæ. *C. de apoſta. apoſtatarum.* Item cum accuſatur Chriſtianus, qui contraxit cum Iudæa: vel econuerſo. *C. de Iudæ. ne quis.* Inſcribere eſt obligare ſe ad eandẽ pœnã, ſi nõ probauerit, quã reus debuit pati, ſi probaſſet ipſe accuſator: vt 2. *q. 8. quiſquis.* & *c. qui crimen.*

b Alios etiã modos Ægidius Boſſius in pract. tri. reſe. & etiã Camilus Campegius apud Zanchinum, c. 9.

c ¶ *Denunciatio.*] Præcedẽte legitima admonitione, aliàs repellitur. ȝ. *eo. cum dilectus.* niſi in caſibus. ȝ. *eod. inquiſitionis. 1. reſpon.*

d ¶ *Accuſatione.*] Põt accuſator repelli obiecto ſibi maiori crimine pari, vel etiã minori in modũ exceptionis: quia criminoſus criminoſũ accuſare non debet, vt dixi ȝ. *e. c. 1.* & *c. nullus.* & 2. *q. 7. ſi quis.* & *c. quærendum.* Sed ab excipiẽdo nõ repellit quis propter crimẽ, ſeu propter excõmunicationẽ ȝ. *de excep. cum inter.* & *c. dilecti filij.* quia cuilibet ſeruatur legitima defenſio, vt ibi dicitur.

e ¶ *Teſtificatione*] ȝ *de ordi. cog. 1. cum dilectus.* & ȝ. *de teſti ſuper eo. 1.* & *c. teſtimonium* & ȝ. *de excep. denique.*

f ¶ *Impedit promouẽdũ.*] Et obſtat etiã in dignitatibus poſſimodũ acquirendis. ȝ. *de elec. ſuper eo.* & 2. *q. 1. prohibentur.* & ȝ. *eod. omnipotens.*

g ¶ *Non deiicit.*] id eſt, propter hoc nõ priuatur aliis dignitatibus, ſeu beneficiis: quia non agebatur ad hoc. ȝ. *de ord. cog. cum dilectus. ff. de lib. agno. l. 1. in fi.* Sed ſi ex tali probatione grauata ſit eius opinio, non promouebitur. ȝ. *de teſtibus. teſtimonium.* & 81. *diſt. tantis.* Daniel. & ȝ. *eod. omnipotens.* niſi ſe purgaret.

h ¶ *Poſt confirmationem.*] Tunc enim ſpirituale vinculum eſt contractum. ȝ. *de tranſla. inter corporalia.*

i ¶ *Arbitrii.*] Hoc generale eſt, quòd vbi certa pœna expreſſa nõ eſt in iure, arbitrio iudicis relinquitur. ȝ. *ne of. dele. de cauſis ff. de iure delib. l. 1. in fi.* & à tali impoſita põt appellari: ſecus à pœna expreſſa in iure. *ff. de ver. ſigni. l. antepenul.* Sic & vbi ius expreſſum non eſt, ſecundùm æquitatem eſt procedẽdum. ȝ. *de tranſla. c. vlt.*

k ¶ *Aſtringendus.*] Licèt enim nõ inſcribat, obligabit ſe ad extraordinariam pœnam, ad arbitrium iudicis: vt hic patet, & arbitrium iudicis æquũ eſſe debet: vñ ſi excederet, reducenda eſſet illa pœna ad arbitriũ boni viri. ȝ. *de iureiur. Quintauallis.* & *c. veniens ad fi.*

l ¶ *Criminalis.*] Et tñ requirit in tali cã pñcentia plurimorũ Epiſcoporum, ac ſi eſſet criminalis. 23. *d. illud.* & 3 *q 6 hæc quippe.* & in hac cã teſtes cõpellẽdos credo. De hoc dixi. ȝ. *de teſt. cog. c. pe. in fi gl.*

m ¶ *Per procuratorem.*] *Sic ſup. de proc. tuæ.* Sed vbi de crimine agitur criminaliter, non interuenit procurator. *ſuprà eod. ca. prox.* vbi de hoc.

† de Ciliso.
† de Ciliero.
† de Tilexa.

¶ Idem Vercellen. Epiſcopo, & Abbati de † Taleto.

Generales inquiſitores, ſi non ſeruauerunt debitum inquiſitionis ordinem, prudenter, & cautè ſe corrigere debent. Hoc primò. Secundò ponit formam iuramenti, quam inquiſitores exigunt ab inquiſitis.

CAP. XVII.

QValiter, † & quando: & *infrà.* ¶ Si circa Nouatien.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpi. vbi eſt integra, quæ videnda eſt, vt meliùs hoc fragmentum intelligatur: abſciſſum namen eſt ȝ. eo. tit. ca. qualiter, & quando à principio vſque ad §. debet igitur.

c Vide plenius hic Panormitanum decl v antem hanc gl...

QValiter.] Diuiditur in duas partes ſecundùm quod continet duo dicta. Secunda ibi, *Formam verò.* Prima ſubdiuiditur. Nam in principio, & in fine commendat, & confirmat inquiſitores, ſi bene proceſſerunt; in medio verò, 1. in ver. *Si verò.* inſtruit, ſi male proceſſerunt. Abbas.

CASVS. Inquiſitores quaſi Legati Apoſtolicæ ſedis cœperũt facere inquiſitionẽ cõtra Epm Nouarien. ſignificatũ fuit dño Papæ, quòd inquiſitores ipſi nõ ſeruauerũt debitũ ordinẽ inquiſitionis contra Epm Nouarien. vñ Papa ſuper hoc ſcribit inquiſitoribus illis, dicẽs, quòd ſi ordinẽ inquiſitionis debitũ ſeruauerũt, cõmendat eos. Si verò nõ ſeruauerũt debitum ordinẽ inquiſitionis, vult, quòd ipſũ tẽpore opportuno debeãt obſeruare, ne inde naſcatur iniuriæ, vnde iura naſcuntur. Si autẽ tanquã homines exceſſerũt, nõ pudeat eos errorẽ ſuũ corrigere: quia qua menſura menſi fuerint, remetietur eis, & aliquã occaſionẽ inueniat cõgruẽtẽ, ne ſua videatur auctoritas: quia ex his, quæ inordinatè ſunt acta, nõ põt aliqd ordinabiliter agi: ſi verò ordinẽ debitũ ſeruauerunt, via regia incedẽtes, Deũ ſolũ habentes præ

tes præ oculis,in negotio ipſo ſine perſonarũ acceptione procedant.Formam verò iuramenti,quam à clericis Nouarieñ.in hoc negotio receperũt,in ſimilibus debeant obſeruare,hoc modo,vt iurent clerici,quòd ſuper his,qui ſciunt,vel credunt in ſua Eccleſia reformanda,tam in capite,quàm in mẽbris,exceptis criminibus occultis,plenã, & meram dicant inquiſitoribus veritatem. Nota, quòd in inquiſitione ordo iuris ſeruãdus eſt.Item vnde iura procedunt, non debent iniuriæ naſci. Item iudex errorẽ ſuum reuocare debet. Item ex his quæ inordinatè ſunt acta, non poteſt aliquid ordinabiliter agi.Item in inquiſitionibus faciẽdis, de occultis nec quærẽdum eſt, nec dicẽdum, ſed de his tñ, de quibus infamia præceſſit.

† *Aliàs ita: hanc ipſam.*

a ¶ *Inquiſitionis ordinem.*] Quæ[a] continet duo,Primum, quòd regulariter non fit inquiſitio niſi contra infamatum.Secundum, quòd ex quo cõſtat de infamia, inquiri debet de veritate.Hoſtienſ.

a *Hæc gloſſula non eſt Bernardi,ſed ex lectura Hoſtien.collecta, vt & finis indicat Matth 7.*

¶ *Gloſ.ſeq. arguit, quòd non ſit functus, &c.allegat 3 iura in contrarium & ſimil.*

b ¶ *Obſeruari.*] Arg. quòd iudex, qui male iudicauit, non eſt functus officio ſuo, ſed iterum debet procedere,& benè iudicare.*argum.ff.de arbit. dicere autem. §. ſed ſi de pluribus. Arg. contra*: quia ſiue benè, ſiue male ſententiã dixit, vlterius ſe intromittere non poteſt. *ff. de arbi.quia arbiter.ff.de re iudic. iudex. & ſ. de. offic. de leg.in litteris*: ſecus in caſu iſto: quia iſti erant generales legati ad inquirendum, vnde poterant mutare, ſi errallent,& nondum tulerant etiam ſententiam,ſed errauerunt in proceſſu.

† *exceptione*

† *Verbum, eſſe, deeſt in antiquis exemplaribus.*

Epiſcopum debitum inquiſitionis[a] ordinem obſeruaſtis, diſcretionem veſtram in Domino commendamus. Si verò qualibet occaſione prætermiſiſtis eundem, adhuc ipſam † tempore opportuno volumus obſeruare[b]: ne inde naſcantur iniuriæ[c], vnde iura naſcuntur. Ideoque mandamus, quatenus ad conſcientiæ veſtræ iudicium recurrentes, ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis: non pudeat vos errorem veſtrum corrigere[d], qui poſiti eſtis,vt aliorum corrigatis errores: quoniam apud Iudicem diſtrictum,in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis:ita videlicet,vt inueniatis occaſionem aliquam cõgruentem, per quam,ne veſtra vileſcat auctoritas,quantò cautiùs, & prudentiùs poteritis, ſuperſedeatis ad præſens, quoniam ex his, quæ inordinatè[e] ſunt acta non poteſt ordinabiliter agi. Si verò præſcriptũ ordinem cuſtodiſtis, omni gratia, & timore poſtpoſitis, Deum ſolum habentes præ oculis, via Regia[f] incedentes, ſine perſonarum[g] acceptione † in negotio procedatis.

¶ Formam vero iuramenti,quam à Clericis Nouarieñ.ſuper inquiſitione facienda in hoc negotio recepiſtis,in ſimilibus[h] volumus obſeruari:vt videlicet iurent Clerici, quòd ſuper his, quæ ſciunt, vel credunt eſſe † in ſua Eccleſia reformanda,tam in capite,quàm in membris (exceptis[i] occultis criminibus) meram, & plenam[k] dicant inquiſitoribus veritatem.

Additio. Vel punitur ad arbitrium iudicis. *arg. j. eod.inquiſitionis. 1. reſponſo, in fin. j. eo.c. vlt.arg. j. tit.prox.c.vlt.arg.* à contrario ſenſu,*& ſ. tit prox. c.vlt.* vbi ponitur,quod excipit.

c ¶ *Naſcantur iniuriæ.*]C. vnde vi meminerint, *& 11.q.3.perniciis.& ſ. de reſcript.nonnulli.*

¶ *Gloſ.ſeq.not.quòd Iudex corrigit interlocutorium :adducit tres concord & tria ſimilia.*

d ¶ *Corrigere.*]Not. quòd iudex põt corrigere errorem ſuum ſi malè interlocutus ſit:vt hic patet,*& ſ. de app. cũ ceſſante, & j. de ſent. excomm. ſacro. ff. de re iudic. quod iuſſit*: & Eccleſia[b] dum errat, mutat ſententiam.*ſ. de frig.& maleſi.fraternitatis,& 35 q.9.c.ſolet. §.his ita, & c.ſententiam, & c. graue. & 22 q.4 magnæ.*& teſtis põt corrigere ſuum errorem *ſ de teſtib, cogen. præterea ſimi.ſ. de vſu pal, niſi*[c]. Et dicit imperator:Non enim erubeſcimus,ſi quid melius horũ,quæ prius ipſi diximus,adinueniamus,cõpetentem prioribus imponere correctionem, ne ab aliis corrigi expectemus[d]. *in Authent.de nupt.circa princ.per unam columnam, collat.4.*

b *Id eſt, iudex Eccleſiaſticus.*

c *Adde, an, & quando poſſit per Bart. in l. ſi poſtulauerit ff.de adulter.*

d *Ad hoc ſup. qui fil. ſint legi.can. Io. And.*

e ¶ *Inordinatè.*]14.q.5.neque enim ſi agris,*& cap.forſe, & 1.q.1,* non eſt putanda.

f ¶ *Via Regia incedentes.*]Hoc eſt à iuſtitia non declinantes.

g ¶ *Perſonarum acceptione.*]Sic *ſ. de iud.nouit. & ſ. de ſia re.ea.q.*

h ¶ *In ſimilibus.*]Vt *ſup.de tranſlat.inter corporalia, & ſup.de re iud.in cauſis,& ff.de leg.l.non poſſunt.*

i ¶ *Exceptis occultis.*]Quia ſuper his inquiſitio fieri non debet, ſed ſuper illis tantùm,de quibus infamia præceſſit. *j.eod. inquiſitionis.§.1.& cap.qualiter*: & ſi teſtes de occultis dicant, non puniuntur, vt *cap.inquiſitionis*:quia ſuper his non iurauerunt.

k ¶ *Plenam.*] Cùm iurant ſecundùm hanc formam,ſecus ſi iurant reſpondere ad interrogata tantùm. *j.c.prox.*

Cum dilecti.] Primò ponitur legatorum inquiſitio.Secundò ibi, *Quia*.eorum dubium,propter quod fuit facta cõmiſſio. Tertiò ibi, *Mandamus*, cõmiſſionis forma bis membris.Abbas.

¶ Idem Archiepiſcopo Arelateñ. & Valus magnæ Abbati.

¶ *Si is,contra quem inquiritur,iurauit reſpondere tantum ad interrogata, poſt confeſſionem auditur volens probare excuſationes, quæ confeſſionem non perimunt,ſed exponunt: ſecus ſi iurauerit plenam, & meram veritatem dicere.*

CAP. XVIII.

Cum † dilecti[l] filij Ciſterceñ. Abbas, & P.& R.Monachi Fontis frigidi Apoſtolicæ ſedis Legati ad Eccleſiam Agathen. acceſſiſſent, vt in ea legationis officium exercerent:quia de Agathen. Epiſcopo per frequentem clamorem[m] multa ſibi fuerant inſinuata ſiniſtra, voluerunt deſcendere, ac videre,ſi clamorem opere compleuiſſet: & infrà.

† *Cap.5. eo tit. in 3. comp.*

¶ Quia verò nobis non conſtitit, ſub qua forma Epiſcopus cum Canonicis Agathen.coram dictis Legatis præſtiterit † iuramentum, vtrùm videlicet ita iurauerit, vt ſuper ſtatu Eccleſiæ plenam[n], & meram[o] diceret veritatem, an vt ad inquiſita veraciter reſponderet. Mandamus, quatenus eiſdem Legatis ex parte noſtra mandetis, vt ſub qua forma iuramentum præſtiterit, ſtudeant fideliter intimare. Et ſi ſecundùm reſpõſionem[p] eorum, ſub ſecũda forma iurauerit,aut † ipſe ſufficienter probauerit, ſe ſub illa forma iuraſſe,aut per depoſitiones teſtium,quos produxit,aut etiã aliorum; cum depoſitiones [...]

† *præſtitit.*

† *Hæc periodus in antiquis codicibus legitur, vt eſt impreſſa. in recẽtioribus autem ita: aut ipſe ſufficienter probauerit ſe ſub illa forma iuraſſe per depoſitiones teſtiũ, quos produxit,aut etiã aliorũ, &c. hæc lectio planior eſt, quam probat 3 eius compilatio.*

¶ *Gloſ.ſeq ponit caſum, quem etiam proſequitur.*

l ¶ *Cùm dilecti.*] Casus. Abbas Ciſterceñ. & P.& R. Legati erant Apoſtolicæ ſedis, cùm audiuiſſent per frequẽtem clamorem multa ſiniſtra de Epõ Agathẽ volentes inquirere veritatem,acceſſerunt ad Eccleſiã Agathẽ.& receperunt iuramenta Epi, & canonicorũ,& in illa inquiſitione confeſſus fuit Epiſcopus, quòd cõmiſerat ſimoniam,dilapidationem, & quòd habuerat res naufragij. Epiſcopus timens illas confeſſiones, voluit ſe excuſare poſtea contra illas, dicẽs, quòd iurauerat reſpondere tantũ ad interrogata: legati dicebant, quòd ſub alia forma iurauit, ſcilicet quod plenam, & merã diceret veritatem: & quia tunc ſe non excuſauit, poſtea nõ debebat audiri:vnde negotium illud delatum eſt ad Papam: & quòd iurauit reſpondere tñ ad interrogata,apud ſedẽ Apoſtolicam quoſdã teſtes produxit: ſed quia non conſtitit Papæ,ſub qua forma iurauit, cùm depoſitiones illæ nõ fuerint publicatæ,nec ipſe renunciauerat teſtibus producendis: mandat Papa ſuper hoc inquiri ab illis inquiſitoribus, ſub qua forma iurauit: & ſi ſecundùm illorum inquiſitorũ reſponſionem cõſtiterit, quòd iurauit ſub ſecũda forma:aut ſi Epiſcopus ille hoc probauit per diſpoſitiones teſtiũ,quos produxit,aut etiã aliorum:quia ſecundùm illã formam nõ tenebatur reſpondere niſi ad interrogata,admittant excuſationes Epiſcopi ſuper confeſſionibus ſuis,quia excuſationes illæ exponent illas confeſſiones,& ſi excuſationes probauerit,abſoluant illũ.Si verò excuſationes nõ probauerit,vel ſi iurauerit plenã, & merã veritatẽ dicere,remoueãt illũ ab Eccleſia Agathẽ. non obſtãtib.illis excuſationib.Ber. Nota,quòd in inquiſitione,qui examinãtur,veritatẽ plenè quã ſciunt,debent dicere,& nullũ falſum commiſcere:idem eſt in aliis iudiciis. Item ad cauſam dicti recurrẽdum eſt potius, quàm ad ipſum dictũ.Item teſtis ſingularis, ſi eſt ſolus nõ valet.

e *Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis codicibus reperitur.*

m ¶ *Clamorem.*]2.q.1. Deus omnipotens, *& j.eod.qualiter & quando,& 86.diſt.ſi quid.*

n ¶ *Plenam.*] Scil. quòd nullum verũ tacere debet.*3.q.9.hortamur.*

o ¶ *Meram.*] Scilicet à falſitate.*2.q.4. nullam, & 3 q.9 pura:*& hoc idem debent facere teſtes:*vt notat, ſ. de teſtibus fraternitatis, & cap.licet.& ſup.c prox.in fin.*

p ¶ *Reſponſionem eorum.*]Simile *ſup de elect.cùm dilecti*:creditur ergo illis,ſi confiteantur, quòd iurauit, vt ad inquiſita reſponderet:ſed ſi contrarium dixerint:poterit probare contra dictum illorum,vt hic patet. *& ſup de teſti.cùm à nobis*.quia non creditur iudici in præiudicium alterius, niſi quatenus conſtat per legitima documenta,*ſup.de probat.quoniam*. Sed contra *ſup.de electi. cùm dilecti*: ſed ibi de neceſſitate ſtatur dicto illorum: quia illa inquiſitio per alios probari non poterat: quia ſoli interrogati fuerunt,prout hic inferiùs dicetur.

f *Per dicta teſtium, qui fuerunt præſentes exactioni, & præſentationi iuramenti,quia conſueuit publicè exigi, & præſtari. Ioan. And.*

a ¶ *Valeant retorqueri.*]Vnde in humaniorem partem ſunt intelligendæ, ſiue interpretandæ. *j. de reg.iur.eſtote,& de tranſact. cap.vlt.ff.de reg.iur.ſemper in dubiis, & ff. de re dubi.quotiens* 2.T.

b ¶ *Ex cauſa.*]Cauſa enim ſemper conſideranda eſt:ex qua cauſa aliquid ſit tactum, & etiam tempus. *ſ. de tranſact.cap.vlt.& 5.quæ.3.non omnis, & j. de verb.ſigni. intelligentia.& 23.qu.8.occidit,& ff de fur.verum.*Bern.

¶ *Gl.ſ. ſeq. ſignat contrarium,& ſoluit.*

c ¶ *Dilapidatione.*]Epiſcopus iſte propter formam iuramẽti tria confeſſus eſt contra ſe, ſimoniã,dilapidationẽ, & ꝙ habuerat res naufragij: & contra iſta admittuntur eius excuſationes. Potuit ſe excuſare de dilapidatione, interrogatus vtrùm alienaſſet bona Eccleſiæ, vel verùm obligaſſet Eccleſiam? Reſpondet,ꝙ ſic, propter formam iuramenti:contra iſtã confeſſionem bene poterat ſe excuſare, ſc. ꝙ debitũ imminebat, nec aliũde ſoluere poterat. 10.qu.2. *hoc ius:*& ita ſi propter hãc cauſam alienauit, vel obligauit Eccleſiã, nõ peccauit:& ſic iudicari debet cõfeſſio ſua ex cauſa, quæ bona, & licita fuit,& ad malum, & ad bonũ poterat ſe habere. Vel aliter etiam ſi alienauit contra vtilitatem Eccleſię, & ipſe poſtea reddidit Eccleſiam indemnem, ſufficere videbat. *ſ. de elect. ꝙ ſunt*, vbi de hoc:ſed illud non teſſi it,vt ibi notat, vnde prima excuſatio verior eſt. Interrogatus fuit, an habuerit res naufragij:reſpondit, ꝙ ſic:vnde videbatur propterea excõmunicatus. *j. de rap. excommunicationi* : & nihilominus furtũ cõmittit.*ff.de acquir.re do. qua ratione.* §. *vlt.in fin.* propter hoc erat puniendus: hæc confeſſio poterat ſe habere ad bonũ:vt ſcilicet recolligeret res naufragij, vt ſaluas faceret:& reſtitueret illis,qui paſſi fuerãt naufragium: & hoc probare volebat,cùm intẽtio ſua fuiſſet honeſta, quia ad alios perueniſſent,qui non reſtituiſſent illas : ſed ſi illas habuiſſet,vt ſibi retineret,hoc malum erat. Interrogatus etiam fuerat, verùm ordinaſſet aliquem per ſimoniam ? Reſpondit,quòd ſic, contra hoc ſe excuſare volebat : quia aliquos ordinauit per ſimoniam eo ignorante : ſed ex poſtfacto hoc ſciuit,putà prælator receperat pecuniam , vt aliquem faceret ordinari. *j.de ſimon.ex tuæ.*in hoc non peccauit,vel potes ponere exemplum,*j. de ſimon.ſi ut.*Bernard.

d ¶ *Prima forma.*] Quæ fuit,quòd meram,& plenam diceret veritatem : & nunc non proſunt illæ excuſationes : quia tunc ſe debuit excuſare,prout ſequitur.Bernard.

e ¶ *Poſſet.*] Et ſi verum fuiſſet,quòd illas expoſuiſſet coram illis,non valet , cùm eas probare non poſſet: deficit ergo ſibi non ius,ſed probatio iuris 32 q 5.*Chriſtiana,& ff.de teſtam.intel.*duo ſunt Titij.*& ff.de reb.dub.ſi fuerit legatum.ff.de edi.leg.l.3.§ ſi duobus,& ff.de hæred.inſtit. in tempus* §.1. Et eſt ſimi. *ſ.de elect.bonæ.* Et eſt argum.quòd teſtis,qui eſt ſingularis in dicto ſuo non probãt:vt dicit *decret.bonæ* 1.*& ſ.de prob.licet.*Bern.

† *Aliàs ita: vt ad bonũ, vel malum, &c.*

† *Et cùm dubia ad bonum,& malum poſſint retorqueri, in meliorem ſunt interpretanda. B. Tho.2. 2.qu. 60.art.4.& ibi plenè Caietanus : & vide pleniſſimè de hoc articulo Ioãnem Rotam tract.de hæred. part.1. num.199.& multis ſequent.*

ſitiones illæ nõ fuerint publicatæ, nec productioni teſtiũ renũciare curauerit:quoniã ſecũdum eandem nõ teneretur ex debito iuramenti,niſi ad quęſita ſolummodo reſpondere : vos excuſationes ſuas audire curetis , & ſi eas probauerit , cùm excuſationes huiuſmodi cõfeſſiones eius nõ perimant , ſed exponant,quæ tales ſunt, vt † ad bonũ , & malum valeant retorqueri [a] † , & ideò iudicari debent ex cauſa [b], eum ſublato appellationis obſtaculo abſoluatis : cùm etſi repertus ſit culpabilis in quibuſdã, ex labore tamẽ, & pudore punitus.quos propter hãc cauſam incurrit,huiuſmodi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri.

¶ Quòd ſi excuſationes illas ſuper dilapidatione [c],naufragio, & ſimonia probare nequiuerit: aut ſub prima [d] forma iurauerit, cùm ſecundùm eandẽ , nec veritatem tacere, nec admiſcere debuerit falſitatem : vos(non obſtantibus excuſationibus , quas de nouo propoſuit, cùm in confeſſionibus ſuis nullam omnino de illis fecerit mentionẽ: quamuis firmiter aſſeruerit, quòd plures ex illis, Legatis prædictis expoſuit, cùm hoc per ſe probare non poſſet [e] , tanquam qui ſolus exam inabatur ab illis) eum ab adminiſtratione Agaten. Eccleſiæ remouere curetis.

¶ Idem Archiepiſcopo Tarraconeñ.& Abbati ſanctæ Mariæ de Populeto,& Archidiacono Barchinoñ.

¶ *De veritate criminum nõ inquiritur,niſi prius conſtet de infamia: & tunc nõ inimici,vel periuri, ſed idonei viri ad proſequendũ inquiſitionem , & ad teſtimoniũ admittuntur: & non probato crimine indicitur infamato purgatio.*

CASVS.Quidam canonici Viceñ.ad ſedem Apoſtolicam accedentes multa enormia coram Papa contra Epiſcopũ ſuũ propoſuerunt:vnde Papa ſuper his inquiſitionẽ commiſit faciendã: Epiſcopus hoc intelligẽs antequã à iudicibus citaretur,ad Apoſtolicam ſedem acceſſit,proponens, ꝙ illi, qui enormia illa propoſuerãt cõtra ipſum, odio,& non bono zelo duxerant dño Papæ intimanda : cùm ſint eius inimici manifeſti , & cùm eius hoſtibus cõuerſentur : & conſanguineos ſuos , & complices intendant ad teſtificandum producere contra ipſum, qui non debent ad teſtificãdum admitti , cùm ſint periuri, & aliis criminibus irretiti: quo audito mãdat Papa iudicibus ipſis,quatenus ad inquiſitionem nõ procedant, niſi ſuper prędictis criminibus dictus Epiſcopus fuerit infamatus.Si verò ad inquiſitionem fuerit procedendum: prædictos , vel alios, quos ipſius Epiſcopi conſtiterit eſſe inimicos,nec ad proſequendum inquiſitionẽ , nec ad teſtimonium perhibendum admittant,ſed per viros idoneos veritatem inquirant : & ſi nihil probatum fuerit cõtra ipſum, purgationem canonicã indicãt eidem. Nota,ꝙ inimici non admittuntur ad denunciandũ, vel teſtificandum.Item non eſt facienda inquiſitio,niſi contra infamatum. Itẽ propter infamiam indicẽda eſt purgatio deficiente probatione.

¶ *Gloſ.ſeq.alleg.concor. & duo iura in contrarium:& in fin.arg.*

CAP. XIX.

CVm † oporteat Epiſcopum: *& infrà.* ¶ Sane venientibus ad Apoſtolicam ſedem G.& H. Canonicis Viceñ. & multa enormia contra Viceñ. Epiſcopum proponentibus coram nobis : quia illa nõ debebamus ſub diſſimulatione tranſire †, vobis inquiſitionem illorum duximus committendam. Verùm dictus Epiſcopus , antequã ad ipſum † veſtra citatio perueniſſet,ad pręſentiam noſtram accedens propoſuit,quòd illi,qui enormia de ipſo ſuggeſſerant †,typo malitię potiùs, quàm iuſtitiæ zelo ducti, nobis huiuſmodi intimarũt:cùm ipſi eius ſint inimici manifeſti,& cum eius hoſtibus [f] conuerſentur , conſanguineóſque [g] ſuos, ac complices intendant ad teſtificandum producere contra ipſum , qui ad denunciandum [h] , ſeu teſtificandum admitti non debent , vtpote iuramenti præſtiti tranſgreſſores,&aliis criminibus irretiti:*& infrà.*

¶ Diſcretioni veſtræ mandamus , quòd † niſi ſuper prædictis famam ipſius [i] † læſam eſſe noueritis , vos ad inquiſitionem illorum non ſubitò procedatis .Quòd ſi ad inquiſitionem fuerit procedendum, prædictos,vel alios , quos ipſius eſſe

† *Cap 6.conti.inz.incõp. De materia vide latè per Iulium Clarũ in pract. crim. fine §. fin.q.6.*

† *prætermittere.*

† *eum.*

† *ſubiecerat.*

f ¶ *Hoſtibus conuerſentur.*] Vnde ſunt repellendi: quia conuerſantur cum inimicis [a], & ſunt ipſi inimici. De hoc dicitur *ſ.eo.c.argu. ad hoc Cod. de indiſſi.teſta.liberi. & ſ.eo. repellantur, & argu.ff.de offi. præfec.vrb.l.1.§.cùm patronus,& 3.q.5.c.3. & ff.de leg.3.l.a.§.1.arg. contra.ff.pro ſocio.nam ſocij, & 81.diſt.legitur,& 3.q.5.cap.3.* Et eſt arg.hic contra aliquem ex inhoneſta conuerſatione.

g ¶ *Conſanguineóſque.*] Qui in cauſa criminali non admittuntur:vt conſueuit notari *3.q.5.cap.1.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit , argum. ad partem vtramque ſoluit , reci.opin. Ioan.quam reprobat.*

h ¶ *Ad denunciandum.*]Sed nunquid criminoſi, & infames repelluntur à denunciando. Non videtur: quia quilibet tenetur ad hoc.*2.q.7.quapropter.& ſ.de cogna. ſpir.tua nos.* Item hæreticus admittitur.*24.q.1.quiſquis*, & viles perſonæ admittuntur.*ſupr de ſponſ.præterea:*& qualecunque teſtimonium videtur ſufficere.*32. q.5.hoc videtur.*Sed contra videtur,quòd tantùm honeſtæ perſonæ admittuntur.*35.q 6.Epiſcopus in ſynodo,& ſ de teſti.cogn.prœterea,& ſ.de ſponſ. cum in tua* : & ad populares actiones non admittuntur perſonæ non integri ſtatus.*ff.de popul.action.l populares*. Credo , ꝙ honeſtæ perſonæ tantùm debeant admitti ad denunciandum,prout hic infrà dicitur.Ioann.dixit, quòd infamis perſona admittitur , dum tamen non ſit criminoſa,& irregularis:ſed hoc nõ credo de infami. De hoc *not.2.q.1.ſi peccaueris,& ſ.de ſponſ.cum in tua,& j.c.prox.& 3.q.5.c.2.*Bern.

i ¶ *Famam ipſius.*] Hoc ideo dicit:quia non eſt procedendum ad inquiſitionẽ contra aliquem,niſi contra infamatum.*j.eod.inquiſitionis, & c.qualiter:*vbi de hac materia apertiùs explicatur.

¶ *Gloſ.ſeq.recitatur per quæſt.quæ inimicitiæ, &c.& arg.quòd capitales,& conſpirationes tantùm alleg.in contrarium,& ſoluit.*

† *quatenus.*

† *eius.*

a *Vide Pepoſitum in c. accuſatores. 3.q.5.& Baldum in l. liberi. C. de inoffic.teſt.*

b *De materia vide Iulium Clarũ in pract.cri. q.24.& qu.25.*

CVm oporteat.] In prima parte ponitur denũciatio Epiſcopi, & inquiſitorum datio.In ſecunda ibi, *Verùm.*cõparatio,& allegatio Epiſcopi contra denunciantes,& teſtes. In tertia ibi, *Diſcretioni.*inquiſitorum triplex inſtructio:ſecunda ibi,*Quòd ſi,* tertia ibi,*Et ſi nihil.*Abbas Siculus.

a ¶ *Inimic*

a *De materia huius gl. vide Antonium Gomez. tom. 3. varia. reſolu. c. 12. adde quæ dixi pleniſsime li. 3. commentario rum in Directorium inquiſitorum. Schol. 124.*

a ¶ *Inimicos.*] Patet hic ꝙ inimici a nec ad proſequendam inquiſitionem, vel teſtimonium admittuntur, vel ad denunciandũ, ſiue accuſandum, vt ſ. eo. c. 1 & j. c. prox. ſed non determinatur, quales inimicitiæ repellant hic ab inquiſitione, vel teſtimonio: & videtur ꝙ capitales, & conſpirationes tantùm j. *de ſimo. per tuas* 1. & j. *c. prox. & inſtit. de excu. tu. inimicitiæ & §. item ſi propter inimicitias. & ff. de arbit. l. licet*: quia non quilibet inimicus repellitur, ſed ille tm̃, qui nimia familiaritate coniunctus eſt. *ff. de verb. ſign. latæ §. amicos.* Item propter leues inimicitias nõ extinguitur legatum *ff. de adi. leg. l. 3. § non ſolùm, in fin.* Sed contra vr̃, ꝙ propter leues etiã repellantur: quia propter ciuilẽ cõtrouerſiam repellitur quis ab accuſatione. *ſ. de reſt. ſpol. item cũ quis.* Illæ dicũtur graues inimicitiæ, quæ ſunt de ſtatu hominis, vel de bonis eius. *3. q. 5. accuſatores & arg. opti. ſ. de donat. propter eius ingratitudinem, & C. de reuoc. do. l. vlt. ff. de excuſ. tut. propter litem.* Solu. arbitrio iudicis relinquitur, quæ inimicitiæ repellant in talibus. *arg. in Authent. de teſtib. § ſi verò dicatur col. 7. & ſ. eod. ſuper his, & ſup. de oſſi. deleg. c. cauſam.* Et dicit lex ꝙ non ſemper repellitur teſtis propter inimicitias: ſed iudex æſtimabit, an ſit ei credendum, vel non. *ff. de quæſtioni. l. 1. § præterea inimicorum, & §. quæſtionem.* Ioan.

† *Cap. 1. eod. ti. in 1. comp. Vide notatos in præcedẽti c. & nonnulla huc ſpectantia per Bart. in l. diuus. ff. de cuſtod. & exhib. reorum.*

† *fuerint.*

conſtiterit inimicos a, nec ad proſequendam inquiſitionem, nec ad perhibendum teſtimoniũ, contra ipſum Epiſcopum admittatis: ſed per viros idoneos b ſuper his, quæ geſta ſunt, inquiratis diligentiùs veritatem. Et ſi nihil graue probatum fuerit contra ipſum, vos purgationem canonicam indicatis c eidem.

¶ Idem.

¶ A denunciatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus, & conſpirator, & is qui non præmonuit.

CAP. XX.

CVm † dilectus filius: & *infra.* ¶ Si vobis conſtiterit prædictos, quorum nomine ſunt exceſſus huiuſmodi de Epiſcopo nunciati, publicè concubinarios d tunc fuiſſe, propter quòd in eos fuit excommunicationis ſententia promulgata, vel præfatum Epiſcopum de iam dictis exceſſibus non fuiſſe præmonitum e ab eiſdem, vel ipſos conſpiraſſe f in eum, à denunciatione repellatis eoſdem. Alioquin audiatis, quæ fuerũt † hincinde propoſita. Eidem Epiſcopo auctoritate noſtra nihilominus prohibentes, ne ſuper his, ſuper quibus ad audientiam noſtram fuerit † legitimè appellatũ, præfatos clericos indebitè grauare præſumat: donec cauſa ſupradicta g iuxta formã mandati noſtri fuerit terminata.

¶ *Gloſſ. ſeq. recit. per q. an repulſo illo, qui impetrauit, &c. arg. quòd ſic. ponit opin. Ioan. quam approbat, & contrariam Tanc. quam reprobat.*

b ¶ *Per viros idoneos.*] Ex hoc videtur, ꝙ ſi ille impetrauit inquiſitionem, remotus ſit propter aliquam cauſam: ꝙ alter poſſit proſequi eandem inquiſitionem. *arg. ff. de inoffi. teſt. poſthumus. § 1.* non enim refert, per quẽ preces ſint oblatæ. *C. de preci. impe. offe. l. 1. & l. vniuerſis*: nec refert vndecunque crimina claruerint. *24. q. 3. ecce.* Item quia iudex hic ex officio ſuo procedit: vnde propter inhabilitatem agentis non impeditur eius officium, quod poſſet concedi forte, vbi ex officio procedit, ſed aliter non audirentur: ſed verius videtur, vt dicit Ioan. quòd non poſſit: quia Papa litteras non dediſſet ad petitionem illius, ſi talem ſe dixiſſet: & eadem ratio etiam delegatum mouere debet. *ſ. de reſcrip. ſuper litteris, in fin.* Tanc. dixit, quòd bene poterat iudex procedere. Ioan. meliùs dicit, quòd hic procedere poſſunt non ex vi primarum litterarum, ſed ſecundarum. Bern.

c ¶ *Indicatis.*] Et ita leuia poteſt leuiter indulgere. *ſ. c. prox. & ff. de pæn. l. reſpiciendum* b *in princ.*

b *In leuibus iudices proni ad lenitatem. in grauibus ad ſeueritatem, ſcilicet cum tẽperamẽto benignitatis. Io. And.*

CVm dilectus.] Primò inſtruit Iudicem ſuper declinatoriis, & eis deficientibus ſuper principali. Secundò inhibitionem fieri mandat ibi, *Eidem.* Abbas.

Casvs. Quidam clerici ſuper quibuſdam exceſſibus denunciauerunt Epiſcopum ſuum impetrantes contra ipſum inquiſitionem coram inquiſitoribus: proponebatur ex parte Epiſcopi, quòd clerici illi audiendi non erant: quia erant publici concubinarij, & ſic indigni ad denunciandum, propter quod fuerãt excommunicati. Item non præmonuerant Epiſcopum. Item erant conſpiratores contra ipſum. Iudices ſuper hoc conſuluerunt dominum Papam, & ipſe reſpondit, quòd ſi conſtiterit eos publicè concubinarios, vel eos non præmonuiſſe ipſum Epiſcopum de iam dictis exceſſibus, vel eos conſpiratores fuiſſe contra eum, à denunciatione repellantur. Alioquin audiat, quæ hincinde propoſita fuerint, & eidem Epiſcopo prohibeant, ne ſuper his, ſuper quibus ad ſedem Apoſtolicam appellatum fuit ab illis, clericos ipſos aggrauare præſumat: donec cauſa ſecundùm mandatum Apoſtolicum fuerit terminata. Nota, quòd criminoſus alium denunciare non poteſt. Item qui non præmonuit, item conſpirator, item iudex, à quo legitimè appellatum eſt, de cauſa illa, ſe intromittere non debet, donec appellationis cauſa ſit finita.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & reſpondet.*

d ¶ *Concubinarios.*] Sed iſti proſequebantur ſuam iniuriam, vel ſuorum, quare non admittuntur ad denunciandũ, cùm admitterentur ad accuſandũ: quantumcunque criminoſi ſint. *4. q. 6. omnibus?* Reſpondeo, non proſequebãtur iniuriã propriã, vnde cùm eſſent publici concubinarij, non erant admittendi ad aliorum peccata denuncianda c, cùm ſuſpeſi etiam ſint. *32 diſtin. c. præter. §. verùm*: ſed viles perſonæ non admittũtur ad denunciandum, vt ſæpius dictum eſt. *ſic ſ. eo. c. 1. & ſ. de ſponſ. cùm in tua.*

e ¶ *Præmonitum.*] Qui enim non admonuit, repellitur à denunciatione. *ſ. eod. cap. 2. & j. eod. qualiter. §. ad corrigendos, & j. de ſimo. licet Hely.*

f ¶ *Conſpiraſſe.*] Iſti nullatenus ſunt admittendi. *j. de ſimon. per tuas, & ſ. de re iud. cum I. & A.*

g ¶ *Donec cauſa ſupradicta.*] Quia tunc præſumitur, quòd ex odio procederet, & meritò poſſent eum recuſare tanquam ſuſpectum. *argum. ſ. de appell. propoſuit, & c. ad hoc, & c. ſicut.* Bern.

† *fuit.*

c *Aduertat ergo index, ne prætextu pietatis quorũlibet denũciationes facilè admittat, ſed priùs denunciantium qualitatem exploret: vide Bernardinum Diaz in pract. crim. can. cap. 6.*

† *Vide notas in hunc locum.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Et præter Doctores hic, vide Iulium Clarum in prac. crim. q. 6.*

† *faciendũ.*

¶ Idem † Epiſcopo Gebeñ. & N. Valentiñ.

¶ Crimen probatum per modũ inquiſitionis, regulariter pœna ordinaria nõ punitur, ſed ſi impedit ordinis executionem, fit depoſitio, ſicut in accuſatione: & ſi impedit tãtùm beneficij retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit Iudex hanc pœnam moderari. Hoc dicit vſque ad §. tertia: ſecundum verũ intellectum non bene declaratum per ſcribentes.

CAP. XXI.

INquiſitionis † negotium, quã de Epiſcopo, & Canonicis Valentiñ. vobis cõmiſimus terminandam †: & *infrà.* ¶ Secundò quæſiſtis, quid vobis ſit ſtatuendum, ſi contra quempiam per inquiſitionem probatũ fuerit tale crimen, quod deponeret accuſatum criminaliter, & conuictum. In quo quidem duximus diſtinguendum, vtrùm ſit tale crimen, quòd ordinis executionem ſuſcepti, aut retentionem beneficij, etiam poſt peractam pœnitentiam impediret, putà

INquiſitionis.] Si crimen in modum inquiſitionis probatum impedit, etiã poſt peractam pœnitentiã ordinis executionem, vel beneficij retentionem, punitur quis ſicut in accuſationis iudicio: aliàs pœna erit arbitraria: hoc dicit ſecundùm communem ſummationem vſque ad *§. tertiæ.* Diuiditur: quia in prima conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *In quo.* Abbas.

Casvs. Quædam relata fuerant dño Papæ de Epõ, & canonicis Valentiñ. quæ nõ debuerunt ſub ſilentio præteriri. Vnde Papa ſuper his cõmiſit inquiſitionẽ faciendã: Inquiſitores ſuper quibuſdam articulis dubitãtes conſuluerunt Papã. Secunda quæſtio illorum hæc fuit: ecce per inquiſitionẽ tale crimen probatũ eſt, ꝙ ſi criminaliter accuſatus fuiſſet, deponeretur. Quæſitum fuit, qualiter eſſet puniẽdus. Super hoc Papa diſtinguit: vtrùm ſit tale crimen, quod impediat executionẽ ordinis, aut etiã retẽtionem beneficij, etiam poſt peractam pœnitentiã, puta ſi homicidium commiſiſſet, vel adeptus eſſet ordinem, vel beneficium vitio ſimoniæ. In iſtis caſibus eſt ita procedendum, ſicut in iudicio accuſationis. In alijs verò criminib⁹, diſcretus iudex poterit pœnã moderari ſecundũ meritũ perſonæ, & qualitatẽ exceſſus. Tertiò quæſiuerunt: ſi duo, vel plures iurati affirmant aliquẽ eis videntibus crimen commiſiſſe, de quo alia infamia nõ laborat, vtrùm illi pœnã debeant infligere. Item, ecce aliquis occulte tradit inquiſitori ſcedulã, vel chartã, infamationẽ Epĩ cõtinentẽ: quæritur, vtrùm ſit procedẽdũ ad inquiſitionẽ eorũ, quæ ibi cõtinentur. Item aliqui iurauerũt, vt deponãt cõtra illũ, de quo fit inquiſitio, in ſecreto examinãtur, & interrogãtur, vtrùm diligant illos, contra quos inquiritur, vel ſint eorũ inimici: & ipſi rñdent, ꝙ nõ diligũt illos, vel expreſſe dicunt ſe inimicos illorũ: aut etiã ante iuramentũ publice confitentur ſe inimicos eorũ: ſed non oſtẽdunt aliquas inimicitias probabiles: & ad hæc tria reſpõdet Papa, ꝙ nullus debet puniri propter dicta paucorũ, ſuper quo aliqua non laborat infamia, vel clamoſa inſinuatio nõ præceſſerit, nec ſuper hoc teſtes ſunt recipiẽdi: cùm inquiſitio ſolummodo fieri debeat, de quibus infamia præceſſit. Item ad petitionem illorum, qui ſcedulas infamationis porrigũt in occulto, ad inquiſitionẽ eorum, quæ continentur ibidem, non eſt procedendum. Item non eſt adhibenda fides dictis illorũ, qui poſt iuramẽtum, vel ante, tacitè, vel expreſſe, aſſerũt ſe inimicos eorum: niſi forſitan ante iuramentum in fraudem hoc dicere præſumant.

QVÆSIVISTI. Aliqui inquiruntur ſuper exceſſibus aliquorum: ſed dicunt ſe nihil ſcire per certã ſcientiã; ſed tantùm

per

ſi homicidium [a] commiſiſſet, vel adeptus eſſet ordiné aut beneficiũ, vitio ſimoniæ: quo caſu erit ſicut in accuſationis [b] iudicio procedendum: alioquin [c] ſecundùm perſonæ merita, & qualitatem exceſſus, pœnam poterit iudicantis diſcretio moderari.

¶ Contra non infamatum, ſuper veritate criminum inquiri non debet, etiamſi libellus famoſus contra eum oblatus fuerit in ſecreto: nec ſuper principali creditur teſti, qui iuratus dicit ſe illius, contra quem inquiritur, inimicum: idem ſi hoc dicit ante iuramentum: niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudem. Hoc dicit vſque ad §. quæſiuiſti.

¶ Tertiæ dubitationis articulus continebat, vtrùm cùm duo, vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eiſdem videntibus commiſiſſe, de quo aliqua infamia non laborat, aliquam illi pœnam infligere debeatis? Et vtrùm ad petitionem quorundam, quaſdam cedulas † vobis occultè tradentium, infamationem Epiſcopi continentes, ſit ad inquiſitionem eorum, quæ in ipſis † continentur cedulis, procedendum. Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui poſt iuramentum interrogati ſecreto [d], vtrùm ſint eorum, de quibus inquiritur, inimici: reſpondent, quòd non diligunt illos, vel directè inimicos ſe aſſerunt eorundem, aut etiam ante iuramentum id publicè confitentur: nullas tamen † inimicitiarum cauſas probabiles oſtendentes.

¶ Ad † hæc reſpondemus, nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliqua non laborat infamia, ſeu clamoſa inſinuatio non proceſſerit, propter dicta huiuſmodi puniendum: quinimò ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi non debere: cùm inquiſitio fieri debeat ſolummodo [e] ſuper illis de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto [f], procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus faciendam. Aut † etiam aduerſus eos, contra quos fit inquiſitio, fides adhibenda eſt dictis eorum, qui poſt iuramentum, vel ante, tacitè, vel expreſsè, inimicos † ſe aſſerunt [g] eorundem: niſi forſan ante iuramentum in fraudem id facere præſumantur [h].

¶ Non punitur quis de crimine, de quo non conſtat, niſi per famam, & teſtium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud Iudicem infamatus reputari. Hoc dicit vſque ad finem.

¶ Quæſiuiſti etiam, quid ſtatui debeat, ſi nihil per certam ſciẽtiam, ſed tantùm per famam, & eorum, qui fuerũt inquiſiti, credulitatem iuratam, cõtigerit inueniri. Et vtrùm aliquis ſuper eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipſum duo, vel tres, vel etiam plures dixerunt infamatum: licèt de ipſo nihil ſiniſtri in publico audiatur. Ad quod eſt noſtra reſponſio, quòd propter famam, & deponentium credulitatem duntaxat, nõ erit ad depoſitionis [i] ſententiam procedendum: ſed infamato canonica poterit indici purgatio, ſecundùm arbitrium iudicantis: qui propter dicta paucorum [k] eum infamatum reputare non debet, cuius apud bonos, & graues læſa opinio non exiſtit.

¶ Idem Epiſcopo, & Decano Syluanectẽ. †

¶ Si is, de cuius crimine in iudicio conſtat, petit reſtitutionem propter iudiciarium ordinem non reſeruatum: non eſt audiendus, ſed eũ tanquam notorium crimino ſum debet ſuperior de nouo priuare. Hoc dicit: & eſt caſus valde notabilis ſecundùm hunc intellectum.

per famam, & credulitatem: quæritur quid ſtatui debeat contra illos. Item duo, vel tres, vel etiã plures dicũt aliquem infamatũ de aliquo crimine: ſed in publico nihil ſiniſtrũ refertur: quærit, vtrùm de crimine illo debeat reputari infamatus? Ad primum rñdet Papa, q propter famã, & credulitatem deponentiũ ſolummodò nõ eſt deponendus: ſed infamato purgatio canonica poterit indici, ſecundũ arbitriũ iudicantis. Ad ſecundũ reſpondet, q propter dicta paucorũ infamatus dici nõ debet, cuius opinio apud bonos, & graues læſa non exiſtit. Nota primò duos caſus, in quibus acta pœnitentia executionem ordinis exercere quis non poteſt: in quibus æque punitur aliquis, ſiue denuncietur, ſiue accuſetur. Item nullus debet inquiri, nec puniri p crimine, de quo non laborat infamia, nec teſtis recipi. Item occulte infamãtes non ſunt audiẽdi. Item inimicis teſtibus non eſt credẽdũ. Item propter famã, & credulitatem probatam nullus debet puniri, ſed purgatio propter infamiam debet indici. Item dicta paucorũ nõ infamant. Item purgationes arbitrariæ ſunt.

a ¶ *Si homicidiũ.*] Hîc confirmatur, quod dici cõſueuit: quod in nullo occulto crimine impeditur executio poſt peractam pœnitentiam, præterquam in homicidio: & hoc idem probatur de tempo. ordin. quæſitũ, & in ſimonia. De hoc notari continetur. 50. *diſt. de his* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat, an in homicidio, & ſimonia denũcians inſcribat, vel præmoneat, poſtea ſignat cõtrarium de detre. dilectus, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *In accuſationis.*] Videt, quod in caſibus iſtis denũcians debeat ſe obligare ad pœnam talionis, cùm æquè puniantur, ac ſi accuſarentur. ſ. *eod. ſuper his.* argu. ſed nõ credo, q ſe debeat obligare ad pœnam talionis, ſed ad extraordinariam pœnam, ſicut excipiẽs. ſ. *eod. tit. ſuper his.* Item nec vr̃ hîc habere locum admonitio: quia non põt ſe corrigere retẽto bñficio, ſi quis vellet denũciare in his caſib⁹. cõtra. j. *de ſimo. licet Hely.* vbi admonitio pbata fuit. Itẽ idẽ eſt, ſi quis p ſimoniã adept⁹ eſt bñficiũ, ſicut & ordinẽ: vt hîc dicit. Signatur contra. j. *de ſimo. dilectus 2. vbi dicitur*, quod ſi in modũ accuſationis cõuincit quis de ſimonia, deponit. Si in modũ inquiſitionis cõuincitur, remouetur ab illis Eccleſiis, & in arctioribus ponit ad peragendã pœnitentiã. j. *de ſimo. & de regularib.* & hîc puniũtur, ſicut ſi directè accuſaretur. Quod dicit: Ita procedẽdũ eſſe, ſicut in accuſationis iudicio: põt dici verũ eſſe quãtum ad hoc, vt priuetur officio, & bñficio, non tñ quantũ ad depoſitionẽ: quia depoſitio nõ eſt effectus inquiſitionis, ſed priuatio adminiſtrationis, vel bñficij. j. *eo. qualiter.* j. *de ſimo. per tuas 1.* vnde illud, ſicut non notat omnimodã ſimilitudinẽ: quia nullus debet puniri certæ pœnæ, niſi ad hoc actũ ſit. ſ. *de ord. cogna. cùm dilectus*, & ſecundùm formã iudicij formari debet ſentẽtia. j. *de ſimo. licet*: & hoc intellige, quod hîc dr̃. de ſecularibus: contraria loquũtur de regularib. circa quos ſeruat, quod hîc dr̃. j. *de ſimo.* qm̃ ſimoniaca: vel poſſet dici, q etiã per inquiſitionẽ deponunt ſeculares propter enormitatẽ criminis: vt hîc littera velle vr̃. ſ. *de do. & contum. veritatis*: vbi deponitur Eps in modum inquiſitionis, cui probatũ fuit homicidiũ in modũ denunciationis. De regularib. fiat, prout dr̃ in illa cõſtitutione, vbi dicetur de hoc. Bern.

c ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi aliud crimẽ ab illis duobus ſit probatũ in modũ inquiſitionis, quod non impediat ordinis executionẽ, ẽt poſt peractam pœnitentiã, tunc procedat iudex, ſecundùm q ſibi videbitur, ſed non in officio, vel beneficio, cum in aliis duobus caſibus nõ puniantur in plus: vt dixit Ioan. in prox. notula. regulares tñ prælati qñ remouerentur, q pro modicis cauſis remouetur ab adminiſtratione. j. *de ſimo. per tuas.* B.

TERTIÆ. Primò ponit tres quæſtiones, ſecundò ſoluit ibi, *Ad hæc.* Et poteſt ſubdiuidi prima pars: ſimiliter ſecunda ſecundùm tres quæſtiones, & totidem rationes ad eaſdem. Abbas Sicul.

d ¶ *Secreto.*] Exemplo Danielis. *argu. ad hoc. C. de teſt. nullum, & ſimil.* ſ. *de elect. quia propter.* Et eſt expreſſum, quòd ſigillatim ſunt teſtes examinandi. ſ. *de teſti. venerabilis.* Bern.

e ¶ *Solũmodo ſuper illis.*] Et hoc habes, q de occultis non eſt inquirendum, nec ſuper illis iuratur. ſ. *eod. qualiter*: vñ ſi dicant teſtes ſuper his, nõ valẽt talia dicta, vtpote non iurati, vt ſ. *de teſti. c. de teſtibus.* quia ad hoc nõ inducuntur, ſimile. *ff. de iureiuran. ſi duo. §. item Iulianus.* fama ergo alicuius priùs læſa debet eſſe. ſ. *eod. cùm oporteat, & j eod. qualiter.* Bern.

f ¶ *In occulto.*] Immò tales ſunt puniendi. 5. *q. 1. quidã*: & deteriores ſũt tales, quàm illi, qui ſubſtantias, & prædia aliorũ diripiunt. *6. q. 1. deteriores, & cap. ex merito*, & illud: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. 23. qu. 4. nimium ſunt, & c. qui peccat.* Bernard.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit & remittit.*

g ¶ *Inimicos ſe aſſerunt.*] Iudex enĩ dẽt interrogare teſtem, an ſit inimic⁹ alteri parti, vt *4. q. 3. c. ſi teſtes. §. itẽ teſtiũ*: quia inimici teſtes eſſe nõ debẽt. ſ. *cùm oporteat*, vbi de hoc. Sed nunquid debet inquiri, an aliàs ſit criminoſus? De hoc not. ſ. *de teſt. cùm cãm.* B.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

h ¶ *Præſumantur.*] Quia fortè nollent ferre teſtimonium, & ideò ante iuramentum dicunt ſe eſſe inimicos illorum. Quid ſi poſt iuramentum dicat ſe eſſe criminoſum, vel aliàs inimicum, credetur ei? Certè non: immò remouebitur, ſicut ordinandus, q confitetur crimen in ſcrutinio. ſ. *de æta. & qual. quæris.* Bernard.

QVÆSIVISTI. Diuiditur: nam primò format duas quæſtiones, ſecundò ſoluit ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

i ¶ *Depoſitionis.*] Id eſt, remotionis ab officio, & beneficio.

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd paucorum dicta, & c. demum quærit, & ſoluit.*

k ¶ *Dicta paucorum.*] Nota, q dicta paucorũ non infamãt, ſine non

† *Schedulas, legitur in vulgatis, ſed nos veteres codices ſecuti, cedulas repoſuimus.*

† *his.*

a *Innocẽtius alios caſus excipit, de temp. ordin. ex tenore: & nos plures ſ. de renun. niſi §. propter conſciẽtiam ſecundũ Hoſt. Ioan. And.*

† *dictio, tamen, deeſt in pluribus antiquis.*

† *Aliàs ita: Ad hæc autem reſpondemus.*

b *De materia huius gloſſæ vide omnino, quos citaui in c. ſuper his, in princip. & verſ. oportet inſcribẽ ſup. eod.*

† *Aliàs non etiam.*

† *Vide notata per Bartolum in L. eos. ff. ad l. Cornel. de falſis.*

† *Salnaten.*
† *Silnaten.*
† *Silnanẽ.*

c *De materia huius gloſ. vide latè per Bartolũ, & Hypolitũ Marſilium in L. de minore §. plurimum. de quæſt. & Iulium Clarum in prac. crim. fine §. fi. q. 6. verſ. debẽt etiam dicere.*

non inducāt famam: vnde prælatus propter hoc non mouebitur ad inquirendum: fama enim debet eſſe per villam, ſiue parochiam: ad hoc vt fiat inquiſitio. j. eo. *qualiter*, & 2. q. 1. *Deus omnipotens*. Sed quos appellabis paucos, vt non dicatur infamatus? Pauci dicuntur xl. j. *de cler. excom. miniſt.* latores, & xxiij. millia dicuntur pauci. 45. *diſt. diſciplina*. Credo, quòd maior pars viciniæ requiratur, quia fama loci requiritur, nō fama aliquorum s. *de præſump. illud* & s. *de conſang.* c. 2. vt ex hoc ſcandalum generetur, & hoc innuitur bene. j. eo. *qualiter*. Ioan.

† Cap. 3. eod. ti. in 1. comp. Et de intellectu, vide Archidiaconum in c. ſi quis Abbas. 18. q. 2.

CAP. XXII.

AD † petitionem Galterij quondam Corbicē. Abbatis, R. & P. Canonicis Nouiomen. à nobis dudum correctione commiſſa: *& infrà.* ¶ Verùm dilectus filius G. ſanctæ Mariæ in porticu Diaconus Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis Legatus dicto G. præſente nec reclamante [a], ſuper ſtatu monaſterij cœpit inquirere diligenter: & cum inquiſitione finita eum Pariſios euocaſſet, propoſiturum contra inquiſitionem eandem, ſi quid rationabiliter duceret proponēdum: idem præſentiam eius adiens, allegauit, quòd in monaſterij correctione procedere non valebat, quæ prædictis Iudicibus priùs fuerat auctoritate noſtra commiſſa, & Cardinalem ipſum ex iuſtis cauſis ſe aſſerens habere ſuſpectum, vocem ad nos appellationis emiſit: quem Cardinalis inſpectis, quæ probata fuerant contra eum, amouit à regimine Abbatiæ, dando fratribus eiuſdem loci liberā facultatem alium eligendi: qui Priorem de Argentolio elegerūt concorditer in Abbatem: *& infrà.* ¶ Cùm igitur nobis de talibus fuerit facta fides [b], propter quę præfatus G. erat meritò amouendus: etſi reſtituendus [c] foret propter iudiciarium ordinē non ſeruatum [d], ipſum prouidimus [e] manere priuatum regimine Abbatiæ, ſupradictum Priorem (quem pro eo quòd præfato G. propter iuris ordinem non ſeruatum, inordinatè [f] remoto intelleximus ob eandem cauſam per conſequentiam [g] minùs legitimè ſubſtitutum) per ſententiam amouentes: quem, quia nō propter perſonæ vitiū, vel ſcientiæ † defectū, ſed propter iuris ſolemnitatem prætermiſſam amouimus [h], ipſum poſtmodum reſtituimus in Abbatem.

AD *petitionem.*] Si qua inquiſitio per Papam ſpecialiter delegetur, legatus etiam de latere de ea ſe intromittere non poteſt: ita cōmiter ſummatur. Sed licet ſummatio iſta ſit vera generaliter intellecta, non tñ vr̃ congruere huic litteræ. Diuiditur in duas partes: in prima facit narratio, in ſecunda diffinitio ibi, *Cùm igitur*. Abbas. CASVS. Ad petitionem Galterij Abbatis Corbien. Papa cōmiſit inquiſitionē ſuper ſtatu ipſius monaſterij, tam in capite, q̃ in mēbris: inquiſitione commiſſa legatus Apoſtolicæ ſedis ad monaſteriū accedens prædictum, ipſo Abbate præſente nec reclamante, incœpit inquirere diligēter ſuper ſtatu monaſterij: inquiſitione finita legatus dictum Abbatē Pariſios euocauit, vt contra inquiſitionem opponeret, ſi quid poſſet rationabiliter: Abbas ad ipſum accedens, allegauit, quòd in correctione monaſterij procedere non valebat, cū prædictis iudicibus inquiſitio priùs fuiſſet cōmiſſa, allegās Cardinalē ipſū ex iuſtis cauſis ſibi eſſe ſuſpectū: vnde ad ſedem Apoſtolicā appellauit. Cardinalis nō obſtante ipſius appellatione, inſpectis quæ probata fuerant contra ipſum, à regimine Abbatiæ amouit eundē: dando monachis ſuis licentiā alium eligendi: qui concorditer elegerunt Priorem de Argentolio in Abbatem: Super hoc delata eſt quæſtio ad Papam: Ipſe verò auditis hinc inde propoſitis dicit, quòd de talibus facta fuit fides, propter quæ dictus G. debuit amoueri à regimine Abbatiæ, quamuis reſtituendus eſſet propter ordinē iudiciariū non ſeruatū: Papa nihilominus voluit ipſū manere priuatū officio Abbatiæ, & amouit dictū Priorē à regimine Abbatiæ, qui nō legitime fuit dicto G. ſubſtitutus, pro eo quòd ipſe G. propter ordinē iudiciarium non ſeruatum fuit inordinate remotus: ſed quia dictus Prior nō fuit remotus propter vitiū perſonæ, vel defectū ſcientiæ, ſed propter iuris ſolemnitatē omiſſam, Papa ipſum reſtituit in Abbate. Nota, quòd ſententia, quæ nulla eſt, fit aliqua per approbationē principis. Ite ſi aliquis eſt iniuſte remotus, per conſequentiā patet, quòd alius in locū prioris eſt iniuſte ſubſtitutus: ita illa ſunt connexa. Item ordo iuris nō ſeruatus, & proceſſum, & ſententiā reddit nullam.

¶ *Gloſ. ſeq. not. non reclamantem litteris renunciare, alleg. 6 iura. in contrarium, alleg. 3. & ſiat contrari. ſecundo argum. tacentem non conſentire, alleg. 2 leges, & ad contrarium duos canones.*

a ¶ *Nec reclamante.*]Per hoc videbatur receſſiſſe à bñficio litterarum, conſentiendo inquiſitioni legati tacite renunciādo. s. *de offic. deleg. gratum*, & s. *de app. ſollicitudinem*, ff. *de arbit. ſed ſi in ſeruum, in fi. cum ſeq. & l. ſi quis rem. C. communia vtriuſque iudic. l. 2. & C. de his qui à non dom. ma. l. vlt. in fin.* Sed contra vr̃, quòd non cōſentit in iudicem, qui petit inducias, vel cauſam abſentię allegat coram ipſo. s. *vt lit. non conteſt. c. 1. & c. accedens 2.* vel qui poſtulat ſibi edi genus actionis. ff. *de iud. non vi.* Et præterea legatus generalis nō poteſt ſe intromittere generaliter de cauſa ſpecialiter alteri cōmiſſa. s. *de offi. leg. ſtuduiſti*: vnde non valuit, quod fecit ille legatus: quare caſſatur electus auctoritate ipſius.

a In his iuribus ſecūdùm Innocentium agebatur in figura iudicij ordinarij: hic non, vel illa in cauſis merè ciuilibus, vbi præter voluntatem partium non procedūt iudices: hic in cauſis inquiſitionum: vbi parte inuita procedunt iudices.

Et eſt hic arg. quòd qui tacet, non conſentit. ff. *de ſerui. vrba. prædio. inuitum, & ff. de procurator. filiusfamil. §. inuitum, argum. contra. 54. diſt. ſi ſeruus, & 25. diſt. diaconus, & 28. diſt. diaconi. Ioan.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd probationes, &c. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

¶ Idem.

¶ *Agenti poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus, non obſtat exceptio criminis, niſi de eo ſit infamatus: & infamato, accuſatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio, in qua ſi defecerit, punitur vt conuictus.*

CAP. XXIII.

ACcedens † ad præſentiam noſtrā G. nepos quondam H. Subdiaconi noſtri, ſua nobis conqueſtione monſtrauit, quòd cùm idem H. apud ſedem Apoſtolicam viam vniuerſæ carnis ingreſſus fuiſſet, Præbendam, quam decedens habuerat in Eccleſia Cremonen. ei duximus

b ¶ *Facta fides.*]Nota, quòd attestationes factæ corā eo, qui non eſt iudex, faciunt fidē in alio iudicio, vt hic patet. 2. q. 1. *in primis*, & 3. q. 6. *hæc quippe*, & s. *de reſtit. c. præſentata contra illud* s. *de iudiciis: at ſi clerici*. Item habes hic, quòd ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure, rata poteſt haberi à principe: vt hic patet, & *in c. prædicto*: ſed hoc propter plenitudinē poteſtatis: quia ipſe mutat [b] ſubſtantiā rei. C. *de rei vxo. act. l. vn. in princ.* aliàs talis ſententia nulla erat. Ioan. vel dic, quòd non propter acta, quæ habita ſunt coram legato, voluit Papa ipſum manere priuatum: quia nulla erant: ſed Papæ fuit facta fides de talibus, propter quæ ſententiam legati voluit ratam habere, vt hæc littera innuit. Bern.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit contrar.*

c ¶ *Etſi reſtituendus.*] Hîc enim de iure fuerat reſtituendus propter iudiciariū ordinem nō ſeruatum, ſed Papa de officio ſuæ poteſtatis voluit eū manere priuatum, & forte propter ſcandalum reſtitutio quādoque differtur, vt dici conſueuit. 3 q. 6. *hæc quippe*: & vt tactū legati palliaret [c], contrarium tamen ſignatur. s. *eod. qualiter*: dicit Papa, quòd ordo iuris, qui ſeruatus non fuit, corrigatur. Ioan.

d ¶ *Non ſeruatum.*] Nota, quòd in inquiſitionibus ſeruandus eſt ordo iuris. j. *eod. qualiter. §. debet*, ſicut in aliis iudiciis ordinariis: ſed hoc eſt verum circa ſeculares: ſecus in regularibus, vbi non vſquequaque ſeruatur. j. *eod. qualiter, in fin.* quia de plano: & ſine ſtrepitu iudiciorum debet cum eis procedi. j. *eod. cap. penult.* ſed hic peccatum fuit in alio ordine, ſcilicet in iudice, qui cognoſcere non debuit. s. *de offi. leg. ſtuduiſti*. Bern.

e ¶ *Prouidimus.*]De plenitudine poteſtatis, ſed nō de iure. Ber.

f ¶ *Inordinatè.*] Id eſt, per eum, ad quem non ſpectabat, cùm dictus G. non conſenſerit in legatum.

¶ *Gloſ. ſeq. not. propter connexitatem, &c. alleg. vnum contrarium.*

g ¶ *Per conſequentiam.*]Sic ergo ſententia lata cōtra vnū, præiudicat alij cōſocio propter cōnexitatē negotiorum, *ſimile. 81. diſt. tātis, & 3. q. 6 hæc quippe, & ſimi. 59. diſt. ordinatos, & 7. q. 1. præſentium. arg.* s. *de appel. vna ſimil.* s. *de prob. per tuas*: vbi per primum præmittitur conſequens. *arg. contra.* s. *de præben. dilecto.*

h ¶ *Amouimus.*] Quaſi quadam breui manu. *ſimi.* s. *de cau. poſ. cum Eccleſia, & ff. de iure dot. licet. §. quotiens, eod. priùs citato.* aliàs non procederetur contra abſentem. Bernard.

ACcedēs.] Exceptio criminū poſſeſſionē prælati nō retardat, niſi fuerit de his publice diffamatus, ſic cōiter ſummatur. Et ſunt duæ partes. In prima narrat factum. In ſecunda ſub certa formā diffiniendum committit ibi, *Mandamus quatenus*, Abbas. CASVS. Quidam Subdiaconus domini Papæ H. nomine, canonicus Cremonen. apud ſedem Apoſtolicam deceſſit: Papa præbendam, quam obtinuerat in Eccleſia Cremonen. G. nepoti ipſius H. conceſſit: ſuper hoc executoribus ſibi datis, qui conceſſionem prædictam executioni mandarent: & dum executores vellent mādatum Apoſtolicum adimplere, ex parte Capituli Cremonen. in modum exceptionis propoſitū fuit coram eis, quòd dictus G. de periurio, & homicidio erat infamatus publice: vnde præbenda non erat ſibi conferenda, ſed potius auferenda: propter quod executores in negotio non proceſſerunt: vnde idem G. ad ſedem Apoſtolicam accedens, prædicta in præſentia

b Hoc dictum intellige iuxta declarationē, quam fecimus ſupr. de tranſlat. epiſc. cap. quanto. ſuper glo. in verbo, veri Dei vicē.

† Dictio, ſcientiæ, deeſt in antiquioribus exemplaribus: in quibuſdam erat expoſitio ſuper voce, defectum, inde irrepſit in textum.

† Cap. 3. de conceſſione præbendæ in 4. compilat. Vide Innocentium in c. ſi ant s de ele. vbi multipliciter limitat hanc decretalem, adde ibi Anton. But.

c Verius crederem ideo Papā decreuiſſe, vt Abbas remaneret priuatus, etiāſi ordo iudiciarius ſeruatus non fuerit, quia Papę innotuit Abbatem talia commiſiſſe, vnde erat meritò remouendus, vt indicat textus ibi: cùm igitur nobis, &c.

domini

domini Papæ allegauit, petens, vt conceſſionem ſibi factam faceret executioni mandari, contradictores in expenſis puniendos: vnde mandat Papa executoribus, quatenus cõceſſionem factam dicto G. debeant executioni mandare, niſi prius ſuper obiectis criminibus in modũ exceptionis publice fuerit infamatus: quo facto ſi legitimus apparuerit accuſator, audiat quæ fuerint hincinde propoſita: & ſi crimina illa, vel alterum eorum probatũ fuerit contra ipſum, ſuper eadem præbenda ſilentiũ imponat eidem. Si verò nullus contra ipſum apparuerit accuſator, & ipſe ſuper dictis criminibus fuerit infamatus, purgationem canonicam indicant eidem, in qua ſi defecerit, imponant ei ſilentium. Si autem purgationẽ præſtiterit, contradictores ab eius moleſtia compeſcãt, eos, qui niſi ſunt eum impedire, in expenſis legitimis condemnando. Nota, quòd executio ſentẽtiæ, ſiue collationis bñficij debet differri, ſi electus, vel ille, cui eſt iam facta collatio, ſit ſuper criminalibus publice infamatus. Item deficiẽs in purgatione habetur pro conuicto, & punitur. Item qui deficit in exceptione probanda, punitur in expenſis, & hoc ideo ſit,

† *Quatenus hic agitur de purgatione indicenda diffamato, vide latè per Marianum in repet. c. qualiter. proximè ſequen. q. 16. & per Bernardinum Diaz in pract. crim. cap. 140. & 141.*

† *Vox purgationem. deeſt in octo Vaticanis codicibus, & multis noſtris: vetus tamen compilatio habet ita: Si autem præſtiterit ipſã, &c.*

conferendam. *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus niſi præfatus G. ſuper obiectis eidem in modum exceptionis, criminibus, videlicet periurio, & homicidio publicè [a] fuerit infamatus, conceſſionem noſtram ſibi factam executioni mandetis.

¶ Deinde ſi legitimus accuſator apparuerit, audiatis, quæ fuerint hincinde propoſita, & ſi prædicta crimina, vel eorum aliquod legitimè probatum fuerit contra eum, ipſi ſuper eadem præbẽda ſilentium imponatis. Si † verò contra eum legitimus non apparuerit accuſator, & ipſe ſuper prædictis criminibus dignoſcitur reſperſus infamia, purgationem ei canonicam indicatis [b], in qua ſi defecerit, imponatis ei ſilentium. Si autem purgationem † præſtiterit: contradictores ab eius moleſtia compeſcentes, eos, qui eum niſi ſunt impedire, in expenſis [c] legitimis condemnetis.

quia iam conſtabat de iure iſtius, cùm eſſet præbenda collata.

¶ *Gloſ. ſeq. not. ex textu, alleg. 3. iura pro, & tria contra, & ſoluit.*

a ¶ *Publicè.*] Hic videtur, quod ſi aliqua exceptio obijciatur electo, quod differenda ſit donec electus admiſſus fuerit, niſi ipſe ſit de ea publice infamatus. *argum. ∫. de appel. conſtitutus, in ſi. C. de fal. l. 2. & C. de edict. diui Hadri. tol. l. 1. argum. contra. ∫. eod. c. omnipotens. 81. diſt. tantis, & C. de procur. rerum. Solut.* ſed in electo, ſi obijciatur exceptio, ſtatim eſt audienda, antequam confirmetur. Sed hic alia ratio eſt, quia iam fuerat inſtitutus per dominum Papam, nec deerat ſibi niſi ſola poſſeſſio, vnde mitti debet in poſſeſſionem, niſi eſſet publice infamatus, propter quod differtur: quia etiamſi iam eſſet in poſſeſſione, propter tantam infamiam & ſcãdalum, deberet ſuſpendi vſque ad purgationẽ. 2. q. 5. *presbyter. & c. ſi mala fama:* ſed vbi non eſt infamatus, non debet differri executio, ſecus in his, qui adhuc nõ habent plenum ius.

b ¶ *Indicatis.*] Vt infamia expurgetur.

c ¶ *In expenſis.*] Qui enim exceptionem opponit, fundata intentione actoris, & eam non probat, punitur in expenſis, vt hic, *& ∫. de dolo, & contum. finem: vbi de hoc, & ∫. de maior. & obed. cap. vlt.* quia malitioſe eam videtur opponere. Bernard.

2 Q*Valiter & quando.*] Quatuor habet partes. In prima dicit, quando eſt facienda inquiſitio. In ſecunda dicit qualiter. In tertia contra quem. In quarta quid contineatur, & per ſe patet, quid intendat. Secunda ibi, *Debet.* Tertia ibi, *Ad corrigendos.* Quarta ibi, *Hunc tamen.* Abbas Siculus.

C a s v s. In conſilio præſenti oſtendit Papa, qñ prælati debeãt inquirere de ſubditorũ exceſſibus, & qualiter eos debeãt punire, cùm in culpa fuerint inuẽti: quod euidẽter colligitur ex auctoritatibus noui, & veteris Teſtamẽti: ex quib. auctoritatibus proceſſerunt poſtea canonicæ ſanctiones: legitur enim in Euãgelio, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dñm ſuum, qñ diſſipaſſet bona ipſius: quæſiuit ab illo: Quid eſt, quod audio de te? redde rationẽ villicationis tuæ: iam enim nõ poteris amplius villicare. Et in Geneſi Dñs ait: Deſcendã: & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere cõpleuerint. Ex iſtis auctoritatibus manifeſtè probatur, quod non ſolùm cùm ſubditus, ſed etiã cùm prælatus excedit, ſi per clamorẽ, & famã ad aures ſuperioris peruenerit, nõ à maleuolis, ſed honeſtis, nec ſemel, ſed ſæpe, debet prælatus deſcẽdere, & coram canonicis ſenioribus Eccleſiæ ſuæ, veritatẽ diligenter inquirere: & ſi culpã inuenerit, illã puniat, nõ tanquam ipſe ſit accuſator, & iudex, ſed quaſi fama deferente ſuũ officiũ exequatur. Iſtud quidem obſeruandũ eſt in ſubditis, & diligẽtius in prælatis: quia ipſi ſunt quaſi ſignũ poſiti ad ſagittã: & quia nõ poſſunt omnibus cõplacere propter officiũ ſuũ, odiũ multorum incurrũt. Vnde prudẽ ſtatuerũt ſancti Patres, vt accuſatio prælatorum facile nõ admittatur, ne ſcilicet cõcuſſis columnis corruat ædificiũ, niſi diligens adhibeatur cautela: videlicet, vt accuſatio, quæ ad degradationẽ intẽditur, nullatenus admittatur, niſi legitima præcedat inſcriptio: ſed cũ aliquis fuerit infamatus, ita quod ſine ſcandalo diſſimulari nõ poſſit, tunc ad inquirendũ, & puniendũ prælatus procedat, non ex odio, ſed ex charitate, quatenus ſi grauis fuerit exceſſus, quãuis non degradatur ab ordine, tñ ab adminiſtratione remoueatur omnino: quod eſt ſecũdùm Euangelicã ſententiã à villicatione villicum amoueri. Nota, quod cum infamia procedit à maleuolis, nõ debet procedi ad inquirendum: quia ex odio præſumitur famã illam proceſſiſſe. Item prælati quaſi ſignum dicuntur poſiti ad ſagittã. Item prælatus nõ debet procedere ad inquirendum ex odio, ſed ex charitate. Itẽ prælatus per inquiſitionem, non deponitur, ſed ab adminiſtratione remouetur, niſi in duobus caſibus. *∫. eo. inquiſitionis. 1. reſpon.*

† *Idem ſcilicet Innocẽtius iij. in Concilio generali Latera. c. 8. & c. 4. eod. tit. in 4. compi. initium huius decretalis vſque ad §. Debet igitur, habetur etiam in 3. compil. eo. tit. cap. 4.*

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ *Superior contra ſubditum, maximè Prælatum, de his tantùm inquiret, ſuper quibus præceſſit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet ſibi capitula, & nomina, & teſtium dicta publicabit, & ipſius legitimas exceptiones admittet, & probato graui crimine, eum ab adminiſtratione remouebit. In regularibus verò Prælatis ad vnguem ſeruandus non eſt hic ordo. Et quanquam in hac ſummatione modica videatur agi differentia inter Prælatos, & ſubditos, contra quos inquiritur: tamen facienda eſt, vt patet in litera.*

CAP. XXIV.

2 QValitèr, & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum [d], & puniendum ſubditorum exceſſus, ex auctoritatibus noui †, & veteris Teſtamenti colligitur euidẽter, ex quibus poſtea proceſſerunt canonicæ ſanctiones: ſicut olim

¶ *Gl. ſeq. arg. quòd non ſit functus, & c. alleg. 3. iura in contra & ſoluit.*

d ¶ *Ad inquirendum.*] Videamus, qualiter, & qñ prælatus procedere debeat ad inquiſitionem faciendam, & quali pœna ſit puniendus, qui conuincitur in modũ inquiſitionis. Tũc autẽ debet prælatus procedere ad inquirendũ, cũ famã, & frequentẽ clamorem intelligit de exceſſibus alicuius, ſeu etiã aliquorũ, prout patet ex tenore iſtius cõſtitutionis, & quod ſit infamatus nõ à maleuolis, & inimicis, ſed à bonis, & diſcretis, vt hic dicit, & *∫. de purga. can. cùm in iuuentute. & 11. qu. 3. in cunctis.* Et tunc diſtinguo: quia aut procedit ex officio ſuo, aut aliquo poſtulãte inquiſitionem. Si ex officio ſuo, tũc prælatus cũ aliquibus de canonicis ſuis debet deſcendere ad locum. 2 *qu. 1. Deus omnipotens, & 86. diſt. ſi quid.* quia ibi põt meliùs inquiri. 2 4. *qu 1 pudenda. 23 diſt. illud, & ∫ de elect. poſtquam. & 23. qu. 1. paratus, verſ. cum proculdubio qui in eodem populo erueras,* &c. & recipere iuramenta prælati, & clericorum ſi pro ſtatu Eccleſiæ, cũ Eccleſia eſt infamata, vel etiã cũ prælatus, vt *∫. eo. cum dilecti,* ſecundũ illã formã. *∫ eo. qualiter. § formam:* & ſic recipiat dicta illorũ. & ille cõtra quẽ ſit inquiſitio, debet eſſe præſens, & oẽs cõtra quos procediтur, niſi per contumaciam ſe abſentent: & ea quæ obijciũtur, & nomina teſtiũ ſunt illi exponenda, vt *∫. eo. c. § debet, & 5. q. 2. ſi primates.* Item ſi ille, cõtra quem ſit inquiſitio, habet iudicẽ ſuſpectũ, põt illũ recuſare, vt *∫. de appel. cum ſpeciali. & ∫. eo. c. verſ. non ex odij fomite.* vel quod iudex ſit criminoſus. *arg 3 q. 7. iudices, & 15. diſt. c. vlt. & 16. diſt. vna tamen:* & contra teſtes excipere poteſt, vt *in §. debet:* & nomina, & dicta, & depoſitiones teſtiũ ſunt publicãda, vt ille poſſit ſe defendere. *∫ e. olim, & ∫. eo. c. § debet:* & ſi teſtes dicãt ſuper his, de quibus infamia nõ præceſſit, non valẽt. *∫. eo inquiſitionis. § 1.* in crimine verò ſic probato ſi prælatus eſt, debet remoueri ab adminiſtratione, ſecundũ quod villicus à villicatione remouetur, *vt ∫. dicitur.* Alij verò puniuntur ſecũdũ arbitriũ iudicis, ſecundũ perſonæ meritũ, & qualitatẽ exceſſus: niſi tale crimẽ probatũ fuerit, quod poſt pœnitẽtiã peractã impediat ordinis executionẽ, vt homicidiũ, & ſimonia: tunc procedendũ eſt, ac ſi in modũ accuſationis directè probatũ fuiſſet crimẽ, *vt ∫. eo. inquiſitionis. 1. reſpo. & ibi dr.* Qualiter puniatur de homicidio, habes *∫. de temp. ord. c. vlt.* De pœna regularium propter ſimoniã commiſſam ab eis, dic vt *∫ de ſimo. dilectus. & c. quia ſimoniaca.* vbi dr, qualiter contra eos procedatur. Si verò probatum nõ fuerit, & mala fama perduret, purgationẽ indicat iudex infamato ſecundũ qualitatẽ perſonæ, & quãtitatẽ infamiæ, in qua ſi defecerit, puniatur. *∫. de ſimo. de hoc, & c. infamatũ, & ∫. de purg. can. cum P.* Si verò infamatus cõtumax fuerit, & non comparet, iudex nihilominus cõtra eũ teſtes recipiat lite nõ conteſtata, & eũ puniat: *vt ∫. vt lite nõ conteſt. qñ. § ſunt & alij, & ∫. eo. c. verſ. debet.* Quales teſtes recipi debeant, dictum eſt *∫. c. cùm oporteat.* Quales debeant eſſe qui recipiuntur in ſimonia contrã regulares, dicitur *∫. de ſimo. per tuas.* Si verò procedat iudex ad petitionẽ alicuius procurantis inquiſitionẽ: ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, ad locum

† *Aliàs veteris & noui, &c.*

2 *De materia huius gl. vide Hoſtienſ. in ſum. tit. de denũciat. Iulium Clar. in pract. crim. fine §. fi. q. 6. & 7. & Bernardinum Diaz in pract. crim. can. cap. 6.*

acceſſiat, ſi poteſt, & vocet illum, cōtra quem procedere debet, & tūc recipiat teſtes, quos ille producet, qui impetrauit inquiſitionē: & ſi ille negaret infamiā præceſſiſſe cognoſcet primò iudex, verū ſit infamatus, & poſtea procedet ſuper his, quæ denuntiata ſunt: alias non procedat, niſi primò cōſtet, quòd infamatus ſit. *ſ. eod. cùm oporteat & c. qualiter.* & ſi actor probet illum eſſe infamatum, reus poteſt probare, quòd ſit bonæ famæ. *arg. j. de purg. c. cùm in iuuentute.* cùm potiùs ſit priuilegium bonæ famæ, quàm infamiæ. *ar. ſ. eo. licet in fin.* Si verò crimē probetur, puniatur, *vt ſ. dictum eſt.* Si autē nō probauit, puniri debet, qui impetrauit inquiſitionem: *vt j. tit. prox. c. 2.* Et ita idem eſt quantū ad pœnā, quando proceditur ad petitionem alicuius proſequentis inquiſitionem: ſicut quando proceditur per officiū iudicis ad famā, vel clamorē. Et cùm proceditur ad denūciationem alicuius proſequētis inquiſitionem, nō credo neceſſariā admonitionē: quia nō agitur ad pœnitentiam: in quo caſu neceſſaria eſt admonitio ſecundùm formam Euangelij: ſed in prædictis duobus caſibus agitur ad pœnā: vt prædictū eſt, & aliter formatur petitio denuntiationis, cùm agitur ad pœnam, & aliter cùm denunciatur ad pœnitentiam: quia tunc agitūr ad pœnitentiā peragendam, non ad pœnā imponendā officij, vel beneficij: & ſic intelligitur finis illius gloſſæ. *j. quæ incipit, ſic j. de ſimo. licet Hely.* de hoc notatur. *in glo. prædict.* Item nūquid reus poſſet petere à iudice, vt reinquireret contra illum, qui impetrauit inquiſitionem, ſicut contingit in aliis iudiciis vbi admittitur reconuentio. *ſ. de mutu. pet. per totum?* Dicas, quod non quia inquiſitio iudicis officio expeditur, non iure actionis: ſic nec renunciatio, aut re accuſatio: quia tunc præſumitur, quòd ex odio hoc fiat: vt *ſ. eod. cum P. & 3. q. 5. c. 2.* & non relatione criminis, ſed innocentia reus purgatur, *ff. de pub. iud. l. si qui.* Item teſtes compelli poſſunt ad probandum inquiſitionem [a]. *ſ. de teſt. cog. ſuper his*: licet in iudiciis ordinariis compelli non debeant in criminibus, ſi qua principaliter, vel incidenter obiiciantur. *vt extra. dilectorum. vbi de hoc.* Dic, vt ibi notatur in fine notulæ. Item & illud poteſt facere prælatus cùm infamia contra aliquem ad ipſum peruenit, vt præfigat terminum volentibus accuſare, vt ſi aliquis apparuerit accuſator, audiat illum, & procedat legitime in accuſatione. *ſ. c. prox. & 15. q. 5. c. 1. de pur. c. ex tuarum.* ſi autem non apparuerit, tunc poteſt procedere ad inquirendum, vt ſup. dicitur: vel indicere purgationem, in qua ſi defecerit, puniatur. *vt ſup. c. prox.* ſed melius eſt, quod inquirat: quia periculoſum eſt accuſare: quia de facili nullus accuſaret. Quid ſi aliquis alterius diœceſis, vel de alia parochia hoc tacito impetret inquiſitionem, vel denuntiet, nunquid debet audiri, cùm ipſius non interſit? Præſumitur, quòd non charitatiue denuntiet, vel impetret inquiſitionem: vnde credo illum repellendum. *arg. ſup. de teſtib. ex parte. A. in verbo illo, tacito, quòd miles fuerit,* &c. Bernard.

Luc. 16.

† *illum.*

† *Dictio, amplius, deeſt in antiquis codicibus; deeſt, etiam in editione vulgata ſacrorum Bibliorum.*

Gen. c. 18.

† *maledictis.*

† *non ſemel &c.*

† *Aliàs ita: non tanquā idem ſit actor &c. aliàs ita: non tanquam idem ſi auctor, & iudex, &c. & vox, auctor, eſt in cōtitis, & in veteri compilatione.*

† *Vide epiſtolam 1. Stephani Papæ primi de accuſationibus epiſcoporum, vbi pleniſſimè de hac materia habetur in primo tomo conciliorum Surianæ editionis.*

a *Adde, quòd nonnunquā ciātur quaſi teſt. Bart. in l. 1. §. qui quæſtionem. ff. de quæſt.*

apertè diſtinximus [a], & nunc ſacri approbatione concilij confirmamus. Legitur enim in Euāgelio, quòd villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius †, audiuit ab illo: [Quid hoc audio de te? redde [b] rationē villicationis tuæ, iam enim non poteris ampliùs † villicare.] Et in Geneſi Dominus ait: [Deſcēdam, & videbo, vtrùm clamorē, qui venit ad me, opere compleuerint.] Ex quibus auctoritatibus manifeſtè probatur, quòd non ſolùm, cùm ſubditur, verum etiam cùm Prælatus excedit, ſi per clamorem, & famam [c] ad aures ſuperioris peruenerit, non quidem à maleuolis [d], & maledicis †; ſed à prouidis, & honeſtis; nec † ſemel tantum, ſed ſæpè, quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat, debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentiùs perſcrutari, vt (ſi rei popoſcerit qualitas) canonica diſtinctio culpam feriat delinquentis: non tanquam † idem ſit accuſator, & iudex, ſed quaſi denuntiante fama, vel deferente clamore, officij ſui debitum exequatur. Licèt autem hoc ſit obſeruandum in ſubditis, diligentiùs tamen eſt obſeruandum in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam. Et quia non poſſunt omnibus complacere, cùm ex officio ſuo teneantur non ſolum arguere, ſed etiā increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquam verò litigare, frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur. Et ideo ſancti Patres † prouidè ſtatuerunt, vt accuſatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concuſſis [e] columnis corruat ædificium: niſi diligens adhibeatur cautela; per quam nō ſolùm falſæ, ſed † etiam malignæ criminationis ianua præcludatur. Verùm ita voluerunt prouidere Prælatis, ne criminarentur iniuſtè, vt tamen cauerent, ne delinquerent inſolenter: contra morbum [f] vtrumque inuenientes congruam medicinam, videlicet, vt criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, id eſt, degradationem intenditur, niſi legitima præcedat [g] inſcriptio †, nullatenus admittatur. Sed cùm ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus, vt iam clamor aſcendat, qui diutius ſine ſcandalo diſſimulare non poſſit, vel ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo, ad inquirendum, & puniendum eius exceſſus, non ex odij fomite, ſed charitatis procedatur affectu: quatenus ſi fuerit grauis exceſſus, etſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione tamen moueatur omnino: quod eſt ſecundùm ſententiam Euangelicam, à villicatione villicum amoueri, qui nō poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem.

¶ Debet igitur eſſe præſens is, contra quem [h] facienda eſt inquiſitio, niſi ſe per contumaciā abſentauerit: & exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum vt facultatem habeat defendēdi ſeipſum, & non ſolùm dicta ſed etiam nomina ipſa teſtium ſunt ei, vt quid & à quo ſit dictum appareat, publicanda †, necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per ſuppreſſionem nominum infamandi, per exceptionem verò excluſionem deponendi falſum, au-

a ¶ *Diſtinximus.*] In parte deciſa ab illa decret. *ſ. eod. qualiter:* cuius verba hic ponuntur vſque ad *§. debet.* Bern.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres concord. & tria ſimilia.*

b ¶ *Redde rationem.*] Sed quāter debet rationem reddere prælatus adminiſtrationis ſuæ? prælatus enim debet reddere rationem ſuæ adminiſtrationis tanquam tutor. *C. de iud. l. 2.* quia comparatur tutori, & procurator eſt, non dñs *ſ. de dolo. c. 2. & 12. q. 1. c. 2.* poteſt dici, quòd ſtaretur ſuo iuramento, ſi aliter non poteſt reddere rationem, *ar. C. de do. i. pe. & C. vnde vi. ſi quando 2. q. 1. in primis. verſ. glorioſus verò. & ſ. de his quæ vi metuſve can. ſiunt. c. vlt.* Ber.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rationem, &c. nota duo. Primo quòd ipſe inquirendus, eſt priùs interrogandus, & non teſtes: quia ſi cōfiteretur, non eſſet opus teſtibus. Secundò, quòd ſuæ excuſationes ſunt admittendæ. Hoſtien.

c ¶ *Et famam.*] Arg. famā nihil per ſe probare. *35. q. 6. ſi duo ſuprà de eod. qui cog. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eod.* [b] *ar. contra. ſ. de præſump. c. illud. & ſ. de conſan. & affi. c. 2. & 4. q. 3. c. ſi te ſtes. §. item ſæpe.*

d ¶ *A maleuolis.*] 11. q. 3. in cunctis ſi hoc conſtaret, quòd à talibus eſſet orta: aliàs difficile eſt probare famam ortam eſſe à talibus: cùm fama ab incerto auctore procedat. *de conſe. d. 4. ſanctum eſt.* vnde ſatis poteſt dici, quòd indicenda eſt purgatio, vndecunque procedat infamia, ſaltem propter ſcandalū. *arg. j. de purg. c. accedens.* Bern.

e ¶ *Concuſſis columnis.*] 11. *quæſt. 2. gloria epiſcopi. & 2. quæſt. 7. accuſatio. 1.*

f ¶ *Morbum vtrunque.*] Vnus [c] morb. eſt, quando falsò, vel malitioſè accuſantur: contra hunc, remedium medicinale eſt inſcriptio. *j. eo. verſ. 1.* Alter morbus eſt, quando delinquunt inſolenter: contra hunc, remedium medicinale eſt inquiſitio. *j. eod. verſ. 2.* Hoſtien.

g ¶ *Præcedat inſcriptio.*] Sic *ſ. c. ſuper his, & j. de ſim. licèt Hely.*

DEBET. *In hoc §. dicitur,* quòd ille, contra quem fit inquiſitio, debet eſſe præſens, niſi per contumaciam ſe abſentet, & illi ſunt exponenda capitula, de quibus fuerit inquirēdum, & dicta teſtium, & nomina ipſorum ſunt ei publicanda, & exceptiones, & replicationes legitimæ admittēdæ; ne per ſuppreſſionem nominum detur audacia infamandi, & per excluſionem exceptionum, deponendi falſum ſecuritas præbeatur. Not. quòd ille, cōtra quem fit inquiſitio, debet eſſe præſens, niſi contumaciter ſe abſenter. Item ea, de quibus contra aliquem aliquis inquirit, debent ei manifeſtari, & omnis defenſio ſibi reſeruatur.

h ¶ *Præſens is, contra quem.*] *Ex hoc § colligitur manifeſtè,* quòd ordo iuris ſeruandus eſt inquiſitione facienda. *ſupr. eod. ad petitionem.* ſed hoc verum eſt circa ſeculares, circa regulares non eſt vſquequaque ſeruandus, *vt dicis in fi.*

† *ſed &.*

† *De hoc articulo vide omnino, quos citaui ſuprà eod. ca. ſuper his. verbo, oportet inſcribi.*

b *Adde, an, & quando probat per ſe vel non Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qu. & ibi late Hippolytus Marſilius, & Iulius Clarus citatus ſ. eo. ſuper gloſ. magna.*

† *Hoc fallit in crimine hæreſis. Fymerius in Directorio inquiſ. par. 3. q. 75. vbi dixi pleniſſimè.*

c *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, ſed Hoſtienſis, vt finis indicat.*

AD COR-

AD CORRIGENDOS. *In hoc §. dicitur*, quod prælatus tantò diligentiùs debet ad corrigendos exceſſus prælatorum deſcendere, quantò damnabilius eos dimitteret incorrectos, contra quos exceptis notorijs, tribus modis poteſt procedi; per accuſationem videlicet, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum, ita vt diligẽs in omnibus adhibeatur cautela, vt accuſatio nullatenus admittatur, niſi legitima præcedat inſcriptio: & denũciationem charitatiua admonitio & inquiſitionẽ clamoſa debet inſinuatio præuenire: hoc moderamine ſemper adhibito, vt ſecũdum iudicij formam, ſentẽtiæ quoque forma dictetur. Hunc ordinem circa regulares perſonas non credit Papa vſquequaque ſeruandum, quæ cum cauſa requirit, de facili poſſunt à ſuis adminiſtrationibus amoueri. Not. quòd accuſationẽ inſcriptio ſemper præcedere debet. admonitio denunciationem, & inquiſitionem fama, ſiue clamoſa inſinuatio. Item ſententia ſemper formãda eſt ſecundum modum agendi. Item regulares de facili remouentur à ſuis adminiſtrationibus.

dacia præbeatur. ¶ Ad corrigendos itaque ſubditorum exceſſus, tantò diligentiùs debet Prælatus aſſurgere, quantò damnabiliùs eorum offenſas deſereret incorrectas. Contra quos, vt de notorijs exceſſibus taceatur, etſi tribus modis poſſit procedi, per accuſationem videlicet, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum: vt † tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leue [a] compendium, ad graue [b] diſpendium veniatur: ſicut accuſationem legitima debet præcedere inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua monitio, & inquiſitionem clamoſa inſinuatio præuenire: illo ſemper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij, ſententiæ quoque forma [c] dictetur. ¶ Hunc tamen ordinem circa † regulares perſonas non credimus vſquequaque ſeruandum †: quæ, cum cauſa requirit, faciliùs [d], & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri.

a ¶ *Leue compendium.*] Id eſt, peruerſum, & præcipitatum iudiciũ leuis iudicis: quia forte vult breuiare lites.

b ¶ *Ad graue diſpendium.*] Id eſt, ad pœnam auctoritate talis proceſſus inflictam.

¶ *Glo. ſeq. tractat de triplici modo procedendi ſuper criminibus, & eorũ pœnis: circa ſecundum ſignat duo iura in contrarium, & vtrobique remittit.*

c ¶ *Forma.*] *Sic* j. *de ſimon. licet Hely.* Forma iſta triplex eſt, cum proceditur accuſando, denunciãdo, & inquirẽdo, vt ſi agatur in modũ accuſationis, & probatur crimẽ, deponatur reus; quia hic eſt effectus [a] accuſationis: *vt* s. *dicit in verbo, & criminalis accuſatio*: quæ ad diminutionẽ capitis, id eſt, degradationẽ intenditur. Cũ agitur per inquiſitionẽ, alia pœna imponitur, vt dictum eſt in illa notula magna ibi: Crimine verò probato. vnde videtur ſcilicet per hãc litterã, quod ſi per inquiſitionem probetur ſimonia vel homicidium, quòd nõ deponatur, quia ad hoc non eſt actum. s. *de ordi. cogn. cum dilectus*. Arg. cõtra. s. *eo. inquiſitionis, I. reſponſo*, vbi de hoc *& de dol. & cõtu. veritatis*. Dic, vt ibi. Cùm verò proceditur per denunciationẽ, niſi in prædictis duobus caſibus, ad pœnitentiã agitur peragẽdã, tũc in prædictis duobus caſibus etiã punitur: ſicut eſt agitur per accuſationem, vel inquiſitionem: *vt dicto c. veritatis*: ſed cum agitur per denunciationẽ, tunc in prædictis caſibus, nõ eſt neceſſaria admonitio. s. *eo. cùm dilectus*. In alijs verò caſibus, cùm agitur per inquiſitionem, vel accuſationẽ, punitur ad arbitriũ iudicis *arg.* s. *eo. inquiſitionis. I rñ. in fi. &* j. *eo. c. vlt. & arg.* j. *tit. prox. cap. vlt.* Denũciatio [b] verò regulariter fit ad pœnitentiam peragẽdã, & eius effectus, ſiue finis eſt pœnitentiæ impoſitio: & tũc neceſſaria eſt charitatiua admonitio, vt hic dicit: & s. *eod. cùm dilectus, & c. s.* aliàs repellitur denunciator, vt ibi dicitur.

ADDITIO. Pro ſupradictorum faciliori notitia nota verſus ſequentes.

Quatuor ecce modis agitur de crimine, cùm quis
Nunciat, accuſat, inquirit, & excipit, ante
Admonet, inſcribit, infamat, & obligat extra:
Sic cauet, & deponit, & amouet, atque repellit.

† *Aliàs ita: tamen vt diligens omnibus adhibeatur cautela, &c. abſque voce, in: ſed in concilio, et in alijs vetuſtioribus Gregorij libris legitur, vt eſt impreſſum: in vno, pro, adhibeatur, adimpleatur, reperio.*
† *contra.*
† *obſeruandum.*
† *Scilicet Innocentius iij. in concilio generali Later. c. 6. & c. 5. e. t. in 4. cõp.*
a *Hæ duæ glo. nec ſunt Bernardi nec reperiuntur in antiquis exemplaribus.*
a *Qualis ſit effectus accuſationis, denũciationis, & inquiſitionis, plenè Hoſtienſis in ſũ. ma. tit. de accuſat. denunciat. & inqui ſi. eũ videto, vt hanc gloſſã intelligas.*
c *Vide Specula. titu de denunciatione, §. 2. & Hoſtienſem paulo antè citatum.*

d ¶ *Faciliùs.*] *Infrà, de ſim. per mas. circa fi.* Notare potes hic arg. quod dignior [a] eſt cœtus clericorum, quàm cœtus monachorum: *vt 16. q. 1. legi. Bern.*

Sicut olim.] Diuiditur in tres partes. In prima prouidet de prouinciali cõcilio, & de agendis in illo. In ſecũda de teſtib. ſynodalibus, & eorum officijs. In tertia de pœna hoc non ſeruantiũ: & tacite inſerit de epiſcopalibus ſynodis. ſecũda ibi. *Vt autẽ.* Tertia ibi, *Quiſquis.* Ab.

negligentes, ab executione officij ſuſpenduntur. Hoc dicit.

CAP. XXV.

Sicut † olim à ſanctis Patribus noſcitur inſtitutum [e]: Metropolitani ſingulis annis, cum ſuis Suffraganeis. Prouincialia non omittant concilia celebrare [f]: in quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: canonicas † regulas, maximè quæ ſtatutæ ſunt in hoc generali concilio, relegentes, vt eas faciant obſeruari, debitam pœnam tranſgreſſorib. inſligendo. Vt autem id valeat efficaciùs adimpleri, per ſingulas diœceſẽs ſtatuant [g] perſonas idoneas, prouidas videlicet, & honeſtas, quæ per totum annum, ſimpliciter, & de plano, abſque vlla iuriſdictione [h], ſollicitè inueſtigent, quæ correctione, vel reformatione ſint † digna: & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios, in concilio ſubſequenti: vt ſuper his, & aliis, prout vtilitati, & honeſtati congruerit, prouida deliberatione procedant: & † quæ ſtatuerint, faciant obſeruari: publicaturi ea in Epiſcopalibus ſynodis annuatim per ſingulas diœceſes celebrandis. Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, à ſui executione officij ſuſpendatur.

CASVS. Statuit concilium generale, ſicut olim à ſanctis patribus fuit ſtatutũ, vt Metropolitani ſingulis annis non omittãt concilia celebrare in quib. diligenter, intendat circa correctionẽ, & reformationẽ clericorum, & mores eorũ, relegẽtes regulas canonicas: præſertim huiuſmodi cõcilij, pœnã debitam tranſgreſſoribus inſligẽdo. Vt autem id valeat melius adimpleri, per ſingulas diœceſes conſtituãt perſonas idoneas, & honeſtas, q̃ de plano, & ſine aliqua iuriſdictione diligẽter inquirant, q̃ correctione, & reformatione ſũt digna, vt ea fideliter referãt in cõcilio ſubſequenti, vt ſuper his, & alijs prouida deliberatione procedant, & ea, quæ ſtatuerint, faciant obſeruari, & in epalib. ſynodis annuatim celebrãdis ea debeãt publicare per ſingulas diœceſes: quiſquis aũt hoc ſtatutũ neglexerit adimplere, ab executione ſui officij ſuſpendatur. No. eo quod prouincialia cõcilia celebranda ſunt ſingulis annis. Itẽ ſtatui debent in concilijs tales, qui ſtatuta cõcilij faciant obſeruari. Item executores nullã habẽt iuriſdictionem.

e ¶ *Inſtitutum.*] 18. *d. quoniam quidem.*

f ¶ *Celebrare.*] Sic & Abbates, & Priores Abbates proprios non habentes de triennio in triennium celebrant Capitula ſua. *ſup. de ſtat. reg. in ſingulis. & c. ſeq.*

¶ *Glo. ſeq. tractat de teſtibus ſynodalibus, vnde eſſe debeant, & quales, quid agãt, & quòd procurantur per loca, quæ viſitant. ad hoc vltimum ſignat contrarium, ſed tenet primum.*

g ¶ *Statuant.*] Iſti erũt quaſi teſtes ſynodales: *ſic* s. *de teſti. cogn. præterea. ſi. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.* & debẽt eſſe de eodem epiſcopatu, honeſti, & diſcreti: quia tales melius poſſunt inueſtigare veritatẽ, q̃ extranei. *arg.* s. *de teſt. veniens 2. in fi. & 35 q 6. c. 1. & 2.* s. *qui ma. accuſ. poſ. videtur.* Et iſti appellãt viſitatores, qui debẽt circuire totã parochiã de villa in villã: *vt 80 d. non debere.* vnde hoc ſumptum eſt. & iſti procurabuntur p parochias, ad quas accedunt, q niſi ſuis ſtipendijs hoc facere nõ debẽt. s. *de præſcrip. cũ ex offi. y & 28. qu. 1. iam nunc. in fi. & 12. q. charitatem.* & officium ſuũ nõ debet eis eſſe damnoſũ. *arg. 4. q. 3. c. ſi teſtes § vetera.* Arg. contrà, quod epiſcopus debeat eos procurare, habes *ſup. de offic. or. inter cætera. & 23 q. 1. militare.* Prioribus concordantiis credo ſtandum: moderatos [e] tamen ſumptus petent. Io.

¶ *Gloſſ. ſeq. infert dubium, & ſoluit, quærit obijciendo: reſpondet, & infert quod diminuta ſit hodie &c. dicens, quòd iſtis minùs, quàm alijs officialibus creditur, & cauſam reddit. ſubdit, quòd propter diligentiam prælatorum iſti ſuum officium non omittunt.*

h ¶ *Abſque vlla iuriſdictione.*] Si iſti non habent iuriſdictionẽ: ergo non poſſunt aliquos cogere, vel citare, vt veniant vel reſpondeant: immo poſſunt ei dicere: Ingreſſus es, vt aduena, nunquid vt iudices nos? 3. q. 6. *leges.* Item videtur, quòd debeant eſſe iurati.

d *Vide B. Thomam 2. 2. q. 184. per totum, & q. 186. a. 1.*
† *Vide concilium Trident. ſeſſio. 24. de reformat. c. 2. & concilium Lateranẽſe ſub Leone 2. ſeſſio. 10.*
† *In codice Barbatiæ ita: canonicas regulas, & maximè quæ ſtatuta ſunt &c. in concilio ita: canonicas regulas, & maximè quæ ſtatuta ſunt, &c.*
† *ſint.*
† *Aliàs ita: & quæ ſtatuerunt, faciant obſeruari.*
e *Quia tales poſſunt epiſcopi petere, & non graues, vt s. de conſib ca. cum Apoſtolus.*
f *De his relatorib. ſiue nuntiis, quorum offic. non eſt explorare delicta, quæ committantur, & referre ſuperioribus, vt eis occurrãt: notatur in l. ea quidem. C. de accuſatio. vbi Salicetus, & alij.*

iurati.35.qu.6. *Epiſcopus in ſynodo.* Sed ſufficit, quòd ſint honeſtę perſonæ, quibus meritò ſit credendū ſuper his, quæ referunt in concilio prouinciali. Itē quare priùs denūtiatur hoc Metropolitano, quàm Epiſcopo: cùm priùs deberet denūtiari Epiſcopo, quàm Archidiacono. 25. *d. perlectis.* demum ſi Epiſcopus eſſet negligēs, Archiepiſcopo. 9.q.3. *cum ſimus.* & *c. cōqueſtus.* & per hoc Eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi ſua iuriſdictio Epiſcopo non ſeruatur. 11.qu.1. *peruenit in fi.* Dicas, quòd iſti inquiſitores ſolam famam referunt metropolitano, ſecūdū quod intelligunt, & inquirūt ſine aliqua iuriſdictione, vt per alios ad denūtiationem ipſorum poſſit viſitare prouinciam: quia ex hoc apparet Epiſcopus negligens: tamen ſi Epiſcopus vellet corrigere illos exceſſus, non perderet ſuam iuriſdictionem: niſi tunc demum, cùm negligens apparet. 9.qu.3. *cùm ſimus.* §. *vlt.* & eo ipſo quòd hæc referuntur metropolitano, apparet, quòd multa ſunt apud eos Epiſcopos, quæ egent correctione. 18. *d. peruenit.* vnde videtur eſſe diminuta iuriſdictio metropolitanorū in hoc, quòd olim poterant deſcendere, & inquirere, an epiſcopi eſſent negligentes, non vt ſtatim inquirerēt de criminibus, niſi poſtquam conſtaret de negligentia. Sic poteſt intelligi *ſ. de cenſi. ſopitæ.* & *c. Romana. eod. lib. 6.* & *ſ. de præſcript. cum ex officij.* hodie verò non poſſunt, niſi primò eis per alios referatur, ſecundum quòd hîc innuitur: aliàs ſuperflua, & oneroſa fuiſſet iſta conſtitutio; & iſtis inquiſitoribus minùs creditur, quam aliis officialibus: quia aliis creditur, quamdiu contrarium probetur. 4.q.4. *c. nullus* §. *aliquando. ff. de offic. præfec. vrb. l. 1.* § *quies. ſ. de appel. cum parati. arg. ff. de re. eorū qui ſub tutel. vel cura. l. magis.* §. *illud ff. de cuſto. & exhib. reo. l. diuus.* Hoc ideo, quia iſti famam ſolam referūt, nec ſunt iurati: ſed illi iurati ſunt, & famam non referunt, ſed ipſum factum: & iſti inquiſitores non debent amittere officium ſuum, quamuis prælati inquirant, corrigant, & reforment: vt referant metropolitano, an oporteat ipſum ſupplere negligentiā epiſcoporū: aliàs neſciret: & ita non impediretur eorum inquiſitio propter factum epiſcoporum. Io.

† *Ciſter.*
† *Turonen.*
† *Cironen.*

† *protulit.*

c † *Qui dicuntur adhærentes, declarant Angelus in Authen. de hære. & Felcid. & Ancharanus in repet. ca. canonum ſtatuta. ſuprà de conſtitut. verſ. vidi dubitari.*

¶ Gregorius IX. Archiepiſcopo, & Priori ſanctæ Mariæ Rothomageñ.

¶ *Sententiæ excommunicationum, ſuſpenſionū, vel interdicti latæ poſt denuntiationē per Abbatem denūtiatum, vel aliū pro ipſo in Monachos denuntiantes, vel adhærentes eiſdē, relaxātur: ſpoliati reſtituuntur, & iuramenta de tacenda veritate relaxantur: dicta teſtium denuntiato traduntur: & expenſæ de bonis monaſterij Monachis denūtiātibus miniſtrātur: & propter hoc ab obedientia Abbatis non eximūtur, ſine tamen litis præiudicio.*

CAP. XXVI.

Olim I. V. & P. ordinis Tyroñ. † & *infrà.* ¶ Ne igitur reformatio monaſterij valeat retardari: Mandamus, quatenus relaxatis [a] excommunicationū, ſeu ſuſpenſionum ſententiis, ſi quas idem Abbas protulerit †, vel per quoſcunque Iudices promulgari fecit, poſt inceptum [b] negotiū in eos, & adhærentes † [c] eiſdē, ac eis reſtitutis, quos idem Abbas negotio ipſo pendente, contra iuſtitiā ſpoliauit: in negotio de plano, & abſque iudiciorum [d] ſtrepitu procedente, (cum talibus, maximè in hoc caſu, non deceat Dei ſeruos inuolui) inquiratis, quæ circa † perſonas, & obſeruantias regulares videritis inquirenda: corrigentes, & reformantes tam in capite, quàm in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere, iuramentis, ſi qua de tacenda veritate [e] Abbas extorſerat, relaxatis prouiſo †, vt negotio ipſo pēdente præfati Monachi, eidem Abbati obediant, intendant, ita tamen quòd per hoc proſecutio negotij non valeat impediri. Si verò teſtes contra eundem Abbatem producti fuerint, dictorum ipſorum ei copiam [f] faciatis.

¶ Prædictis autem Monachis expenſas factas propter hoc, & tribus, vel quatuor ex † iſtis, vel aliis, quos idoneos ad dictum negotium proſequendum duxeritis aſſumendos, faciatis de bonis eiuſdem monaſterii, & faciendas expenſas ad proſecutionē ipſius negotii neceſſarias, cōputatis, ſi qua propter hoc receperunt, de bonis [g] monaſterii,

† *contrà.*

† *Aliàs ita: prouiſo etiā, vt &c.*

† *Dictio, ex, deeſt in noſtris antiquis codicibus, & in omnibus Vaticanis.*

Olim.] Partes patēt, Sed ibi, *Si verò.* Tertia ibi, *Prædictis,* Ab.

Casus. Inquiſitio ſuper ſtatu cuiuſdā monaſterij, ordinis Tyroneñ. tam in capite, quàm in membris cōmiſſa fuit quibuſdam inquiſitoribus, ad petitionem I. V. & P. monachorum dicti monaſterij: pendēte inquiſitione coram ipſis. Abbas quaſdā ſententias ſuſpenſionis, & excōmunicationis tulit in quoſdam monachos ipſius monaſterij proſequentes inquiſitionē, & adhærētes eis etiam, & per quoſdā iudices delegatos fecerat promulgari quoſdā etiā ſpoliauit cōtra iuſtitiā, ipſo negotio pendente, & quoſdam induxit ad iurandū, quòd veritatē non dicerent cōtra ipſum: & quia propter huiuſmodi impedimēta retardabatur reformatio monaſterij, ſignificata fuerūt hęc domino Papæ: petierūt inſuper dicti monachi à Papa, vt faceret eis expēſas factas, & faciendas ſibi miniſtrari de bonis monaſterij. Super hoc mandat Papa inquiſitoribus, quatenus, ne reformatio monaſterij valeat retardari, debeāt relaxare ſentētias ſuſpenſionū, & excōmunicationū, quas Abbas protulit, vel per quoſdā iudices fecit promulgari poſt inceptū negotiū in eos, & in adhærētes eiſdē: ac eis reſtitutis, quos Abbas pendēte negotio contra iuſtitiā ſpoliauit, & relaxatis iuramentis, ſi qua de tacēda veritate Abbas extorſerat, procedāt in negotio de plano: & abſque iudiciorū ſtrepitu, inquirētes quæ circa perſonas, & obſeruātias regulares viderint inquirēda & corrigāt, quæ fuerint corrigēda tā in capite, quàm in mēbris: prouiſo, vt negotio pēdēte Abbati obediāt, & intēdāt, ita quòd per hoc reformatio monaſterij nō valeat impediri. Si verò teſtes cōtra Abbatē producti fuerint, copiā faciāt ei dictorū ipſorū, & faciant fieri prædictis monachis tribus, vel quatuor, vel aliis, quos aſſumpſerint ad dictū negotiū proſequendū, expēſas neceſſarias factas, & faciēdas ad negotiū proſequendū de bonis monaſterij cōputatis, ſi qua receperūt de bonis monaſterij. Not. iuriſdictionē inquiſitorū extendi ad ea, ſine quibus eorū officiū non poteſt expediri. Itē iuramentū de veritate tacēdā non valet, nec eſt ſeruandū. Itē pendente accuſatione, vel inquiſitione cōtra prælatū ſubditi debent obedire eidē. Itē prælatus pendente inquiſitione, vel accuſatione contra ipſum, nō debet aliquid facere, propter quod impediatur officium iudicis: quòd ſi fecerit, iudex vel inquiſitor totū reuocet. Itē copia atteſtationū faciēda eſt Abbati, cōtra quē proceditur. Item monachi expēſis monaſterij proſequuntur inquiſitionem, cùm nihil habeāt.

a ¶ *Relaxatis.*] Vt, ſi oportuerit, poſſint ferre teſtimoniū in negotio inquiſitionis, cùm per eos meliùs, quàm per alios poſſit inquiri veritas *ſ. de teſti. veniens 2.* *dū tamē ex alia cauſa repelli non poſſint. j. de ſimo. per tuas. & ſ. de re iudi.* cum I. & A. ¶ *Gloſ. ſeq. arg. quòd cauſa cœpta, &c. ſignat contrarium decr. nonne. & ſol.*

b ¶ *Poſt inceptū negotium.*] Nota, quòd lite pēdente nō eſt aliquid innouandū. *ſ. vt lit. pēd. à memoria. & per totū. & j. de iure pat. ex literis. arg. 16.q.4. volumus.* Itē eſt arg. quòd cauſa cœpta inter prælatū, & ſubditū, ſuſpenſa eſt iuriſdictio prælati, ac ſi eſſet appellatū ab eo. *ſ. eo. cum dilectus.* & totū iudiciū ſuū ad maiorem delatū eſt iudicē. vndę facit iniuriā iudici, ſub quo eorum commune officiū pendet. *ar. 2.q.1. nemo.* & iudex totū debet reuocare, ſi quid faciat in eis, vt hîc videtur, cùm ex odio videatur procedere negotio cœpto. *Ar. contra 8.q.4. nonne.* vbi dicit, quòd vſque ad finem cauſæ non poſſunt recedere à ſua iuriſdictione, vt ibi dicit *ar. 15.q. vlt. c. vlt. in fi.* & obedientiam exhibere, vt dicitur: & ſi non faciant, per iudicem compellantur: vt dicitur, *verſ. prouiſo &c.* Ipſe compellere eos non debet: ſi tamen iudices in hoc eſſent negligentes, ipſemet prælatus poteſt excommunicare, ſi non obedirent, vel aliàs excederent. *arg. ſ. de offic. ord. ſignificauit. & ſ. de offi. deleg. prudentiam,* §. *ſexta. in fi.* aliàs ſolueretur obedientia: quod eſſe non debet. Ex eo quod dicit *j. contra iuſtitiam ſpoliauit.* videtur à contrario, quod ſi iuſta cauſa ſubſit, quòd eos punire poſſit: quod credo. Honeſtum tamen eſſet, ſi per iudices hoc fieret, & quod dicit, relaxatis &c. præmiſit cauſam, ne reformatio monaſterij retardetur, vt poſſint ferre teſtimonium. *ſ. de teſti. veniens 2.*

c ¶ *Adhærentes.*] Ar. quod idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali. *vt ſ. de of. del. c. prudentiam. ver. ſi.* vbi de hoc: & ſublato principali, & acceſſorium, & quæ adhærent religioſis, religioſa ſunt. *ff. de rei vend. quæ religioſis.*

d ¶ *De plano, & abſque iudiciorum.*] Sic *ſ. de teſta. mo. c. ea quæ.* & ita ordo iudiciarius non videtur vſquequaq. ſeruandus circa regulares: vt *ſ. eod. qualiter 2. in fin.* quia de facili remouentur ab adminiſtrationibus: vbi, & *j. de ſimo. per tuas 1.* quaſi ſummaria cognitio videtur ſufficere, ex eo quod dicit de plano.

Sed [a] in aliis non de plano, ſed magis iudice ſedente pro tribunali. *2.q.3.c. ſi quē.* § *præuaricator. verſ. abolitio. & 3.q.3.c. induciæ* §. *ſpatium. verſ. à iudice.* & manifeſtis probationibus. *5. q.6. Epiphanium. C. de probatio. l. vlt.*

e ¶ *De tacenda veritate.*] Hoc ipſo quòd hoc fecerat, ſuſpectus erat Abbas, & talia iuramēta non tenent. *ſ. de teſtibus conſtitutis 2.* & meritò talia iuramēta relaxanda ſunt, vt veritas reueletur. *ſim. ſ. de teſti. cog. c. vlt.* & ſine peccato ſeruari non poſſunt, quia celare veritatem mortale eſt peccatum. *11.q 3. quiſquis. & j. de crimi. fal. c. 1.* expedit enim peccata nocētiū nota eſſe. *ff. de iureiur. eū qui.* §. *1.*

f ¶ *Copiam ei faciatis.*] *ſ. eo. qualiter 2.* §. *debet.* & eſt hoc notabile cōtra quoſdā: qui nō faciūt copiā dictorū, & ſupprimūt teſtiū nomina, à quibus iuſtè poſſet appellari: licèt dicatur, quòd nō vſquequaque ſeruari debet ordo iuris, tamē in hoc bene ſeruari debet. Ber.

g ¶ *De bonis. ſ. eod. ex parte. vbi de hoc.* Ber

a *Quæ ſunt ab hoc loco vſque ad finem gloſſulæ, deſunt in vetuſtioribus codicibus, nec Bernardi eſſe credimus.*

PRælatorum exceſſus.] Cõtra prælatũ infamatum de dilapidatione, inquiritur de veritate, & interim interdicitur ſibi omne genus alienandi. hoc dicit. Diuiditur, nam in prima ponitur Epiſcopi denunciatio: in ſecunda ipſius cõmiſſio ibi, *Diſcretioni*, quæ duo facit. Primò mãdat inquiſitionẽ fieri, & remitti. Secũdò inquiſitionis terminũ aſſignari, & alienationem interdici ibi, *Poteſtate*. Abbas Siculus.

cùm propriũ non habeant, miniſtrari. Contradictores, &c.

¶ Idem Epiſcopo Ciſter. † de Alde. & de Salen. Abbatibus.

¶ Contra Prelatum denunciatum de dilapidatione, fit commiſſio ſuper veritate inquirenda: & pendente negotio debet ſibi interdici poteſtas alienandi.

CAP. XXVII.

PRælatorũ exceſſus: *& infrà.* ¶ Sanè dilecti filii C. & quatuor alii Canonici Friſigieñ. † denuntiando monſtrarunt, quòd Friſigieñ. † Epiſcopus bona ſui Epiſcopatus, quem (vt dicunt) fuit minùs canonicè aſſecutus, adeo grauiter dilapidat, & conſumit, quòd niſi celeriter adhibeatur [a] remedium, Epiſcopatus idem per eum ad † irreparabile diſſolutionis opprobrium deducetur: nec ſolummodò rerum, verùm etiam famæ ſuæ prodigus [b], & ſalutis, vitam ducit enormiter diſſolutam: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus perſonaliter [c] accedentes ad locum, inquiratis ſolicitè veritatem: & eam fideliter conſcribentes, ſub † ſigillis veſtris nobis trãſmittatis incluſam; eidem Epiſcopo terminum aſſignantes, quo noſtro ſe conſpectui repræſentet, pro meritis [d] recepturus: poteſtate vendendi [e], dandi, infeudandi, ſeu † quomodolibet alienandi bona ipſius Eccleſiæ, interim eidem penitus interdicta.

† *Ciſter. & de Alio & Salieñ. Abbatibus.*
† *Ciſtreñ.*

Casvs. Quidam canonici Frigiſieñ. denũtiauerũt domino Papę, ꝙ eorũ Epiſcopus minùs canonice Epiſcopatũ adeptus, bona ipſius Epiſcopatus adeò grauiter dilapidat, & cõſumit, ꝙ niſi celeriter adhibeatur remedium, ad diſſolutionis opprobriũ deducetur, & non ſolùm rerũ prodigus, ſed etiam famæ ſuæ prodigus eſt, & ſalutis, vtpote qui vitam ducit nimiùm diſſolutam: propter quod mãdat Papa quibuſdã iudicibus, quatenus perſonaliter accedẽtes ad locum, veritatẽ inquirant, & eam ad Papam ſub ſigillis ſuis tranſmittant incluſam, eidẽ Epiſcopo terminũ aſſignãtes, quo conſpectui domini Papæ ſe præſentet, pro meritis recepturus. Interim tamẽ poteſtate vendendi, dãdi, infeudãdi, ſeu quocunque modo alienandi bona Epiſcopatus eidem penitus interdicta. Nota, quòd inquiſitores perſonaliter accedere debent ad locum, in quo morantur illi, contra quos fit inquiſitio: & non alibi facienda eſt. Item cùm aliquis denũciatur ſuſpectus de dilapidatione interdicẽda eſt poteſtas quocunq; modo alienãdi bona Eccleſię.

† *Friſigeñ.*
† *Frigiſeñ.*
† *Frigiſeñ.*
† *Aliàs ita: ad irreparabilis diſſolutionis, &c.*
† *Aliàs ita: ſub ſigillis veſtris veritatem nobis, &c.*
† *Aliàs ita, ſeu qualibet modo, &c.*

a ¶ *Adhibeatur remedium.*] Simile: quia niſi iuſtitia conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorum extingueretur. ſ. *in princ.* in conſtitutione Gregorij.
b ¶ *Prodigus.*] Simile in prædicta conſtitutione.
c ¶ *Perſonaliter.*] In caſu iſto inquiſitores non poſſent aliis cõmittere vices ſuas [a]. De hoc habes ſ. *de offi. deleg. c. vlt §. 2.*
d ¶ *Pro meritis recepturus.*] Vt pœna docente agnoſcat, qualiter ipſe exceſſerat in præmiſſis. *ſim. 27. quæſt. 1. ſi homo eſſes. & c. ſi cuſtos. & ſ. de officio lega.* niſi ſpecialis, vt ſapiens ſit in pœna, qui ſtultus fuit in culpa. 38. *d. qui ea.* Et quos Dei timor à malo non reuocat, *&c. ſ. de electio. cum in cunctis. & ſ. de vi. & hone. cleric. vt clericorum mores.* & neceſſe eſt, vt ferro abſcindantur. *& c. 82. d. plurimos.* Ber.
e ¶ *Vendendi.*] Nota, quod licèt aliquis denuntietur, ſiue accuſetur, vt ſuſpectus de dilapidatione, non debet ſtatim remoueri. ĩ. *de ſimo. licet.* ſed interdici debet eidem omne genus alienandi: vt hic patet, *& ſ. de offic. deleg. venerabili. vbi de hoc.* immò ei dabitur interim coadiutor, ſine cuius conſilio nihil faciet, ſi ſuſpectus eſt: vt ibi dicitur. B.

a Nec extra locum inquirere, niſi in caſu co. tit. ſtatuimus 2. lib. 6. Ioan. And.

DE CALVMNIATORIBVS.

¶ Suprà viſum eſt de accuſatoribus, & delatoribus criminum. Veruntamen quia iſti quandoque calumniantur, ideo hic ſubdit. Abbas.

De hac materia tractatur 2. q. 8. per totum. & 5. q. 5. per totum. & infrà in Rub. de pœnis. ver. quæ ſit pœna calumniato. & præua.

CVm fortius.] Duo facit. Primò ponit, & aggrauat culpam Iudicis. Secundò ponit calumniatoris pœnam ibi. *Quia.* Abbas Siculus.

Casvs. Hilarius ſubdiaconus accuſauit Ioannem diaconũ: cauſa huius accuſationis cõmiſſa fuit Anthemio ſubdiacono, & quibuſdã aliis: iudices in negotio procedentes, cùm ille Hilarius nihil probaſſet cõtra Ioanne diaconũ, abſoluerũt eundẽ, nullã pœnã imponẽtes Hilario ſubdiacono pro calũnia. Peruenit hoc ad notitiã domini Papæ: vnde ipſe ſcribit Anthemio ſubdiacono, dicens, quòd illa crimina fortius ſunt punienda, quę obiiciũtur illis, qui culpabiles non fuerunt, & præcipuè ſacratis hominibus: vnde reprehẽdit iudices illos, qui in cauſa illius Ioãnis diaconi reſederunt pro eo ꝙ nullã pœnam dicto Hilario calumniatori impoſuerunt: vnde mãdat dicto Anthemio, quatenus cũ tantũ malum tranſire nõ debeat impunitum, H. prædictũ priuet officio ſubdiaconi, & verberibus caſtigatum publice in exiliũ faciat deportari. Nota ꝙ qui nõ probat, quod intendit contra aliũ, puniri debet pœna talionis. Itẽ vbi quis nõ põt puniri pœna, qua debuit accuſatus, alia pœna additur priori pœnę, vt hic patet: quia n. nõ poterat H. priuari diaconatu, loco illius, verberibus caſtigatus mittitur in exilium.

TITVLVS II.

De calumniatoribus.

¶ Gregorius † Anthemio Subdiacono.

¶ Subdiaconus calumnioſè accuſãs Diaconũ, Subdiaconatu priuatur, & publicè verberibus caſtigatur: & in exilium mittitur.

CAP. I.

CVm fortiùs punienda ſint crimina, quæ inſontibus [f], & maximè [g] ſacratis hominibus inferuntur: quàm ſitis culpabiles [h], qui in cauſa Ioannis Diaconi reſediſtis [i], attendite, vt Hilariũ criminatorem ipſius. nulla ex diffinitione veſtra pœna conueniens caſtigaret: *& infrà.* ¶ Quia ergo tantæ nequitiæ malum ſine digna non debet vltione tranſire: iubemus eũdem H. priùs Subdiaconatus, quo indignus fungitur, priuari [k] officio, & verberibus [l] publicè caſtigatum, in exilium [m] deportari.

† *Lib. 9. regiſtri. epiſtola. 66. refert Burchardus lib 2. decre. ca. 201. Iuo pars. 6. cap. 274. & c. 2. tit. de accuſatio. in 1. compila. Vide B. Th. 2. 2. q. 68. art. 3. Sotum lib. 3. de iuſtitia, & iure, q. 5. art. 3. & pro intellectu vide omnino Bernardinum Diaz in pra. crim. cano. c. 59.*

f ¶ *Inſontibus.*] 23. q. 5. *ſi non licet. & 17. q. 4. ſunt qui.*
g ¶ *Maximè ſacratis.*] Ar. quod ex perſona aggrauatur iniuria. *Inſtit. de iniuriis. §. atrox. ff. de iniuriis. l. prætor. & ĩ de ſententia excommunica. cum illorum.* Et qui præpoſito ſuo manus intulerit, capite punitur: & augetur crimen dignitate præpoſiti. *ff. de re mil. omne delictum. §. 1. & ius publicum offenditur. 1. diſt. ius publicum.* vnde qui lædunt ſacerdotes, tanquam pro publico crimine puniuntur 2. *q. 1. in primis. circa finem.*

¶ Innocentius † iij. Zamoreñ. † Segobieñ. & Apuleñ. Epiſcopis.

¶ Denuntiator in probatione criminum deficiens, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, donec innocentiã ſuam purget.

CAP. II.

CVm † dilectus filius magiſter ſcholarum Palentinus

† *Honorius tertius.*
† *Vide Ioannem Vaſæum in Annalibus Hiſpaniæ, c. 20. & c. 21. vbi de his epiſcopatibus.*
† *Cap. 7. tit. de accuſat. in 3. compil. Vide citatos in c. proximè præcedenti. adde B. Thomam 2. 2. q. 33. art. 4. & Hoſtienſem in ſumma. tit. de calumniator. §. quali pœna.*

h ¶ *Culpabiles.*] Ergo iudex qui nõ punit deficientẽ in accuſatione, peccat, & culpam contrahit, cum puniri debeat pœna talionis, [b] *2. q. 3. c. 1. & 2. & 3.* Hæc decre. competentiùs poneretur in præcedenti titulo, ſicut erat in antiqua compilatione.
i ¶ *Reſediſtis.*] Vt iudices.
¶ Glo. ſeq. obiicit ſed. 1. &c. & dat tres reſolutiones.
k ¶ *Priuari officio.*] Sed videtur hoc contra ius factum eſſe, ex quo. n. ſtatim non fuit de calumnia condemnatus, non debet poſtea condemnari, niſi contra eum iterum inſcribatur. *C. de calumnia. l. 1.* Poteſt dici, quòd ſpeciale eſt, & factum principis ad conſequentiam trahi non debet. *Inſtitut. de iure nat. §. plane.* Vel forte iudices condemnarunt eum, ſed pœnam non impoſuerũt. Vel verius videtur, quòd cauſa exempli hoc factum ſit, ne alij inde ſumant exemplum: & præterea negligentia iudicum non debet ei prodeſſe, vt remaneat ei calumnia impunita.
Additio. Vel dic, ꝙ hoc fuit dimiſſum propter culpam iudicis: licet coram eo petitum fuiſſet, & ideo ita per ſuperiorem imponitur. *arg. C. quando prouo. non eſt neceſſ. l. omnem honorem.* quia ſiue recepta fuerit, ſiue non, nihil oberit appellanti: vel dic, quòd Papa fecit hoc ex plenitudine poteſtatis.
l ¶ *Verberibus.*] In ſupplementum pœnæ. *5 q. 6. quia iuxta.*
m ¶ *In exilium.*] Quam pœnam Eccleſia imponit. *50. diſt. accedens. arg. 63. diſt. in ſynodo. & 17. q. 4. attendendum.* Bernard.

b Vide Couarruuiam lib. 2. cap. 9. varia. reſol. & quos citani ſuprà de accuſat. cap. ſuper his. ver. oportet inſcribi.

CVm dilectus.] In prima denuntiatio, & cauſæ commiſſio. In ſecunda proceſſus examinatio, & abſolutio denuntiati. In tertia pœna calumnioſe denuntiantis. Secunda ibi, *Cum autem.* Tertia ibi, *Vobis.* Abb. Sic.

Casvs. Magiſter ſcholarũ Palentiñ. ad Apoſtolicã ſedem accedẽs, de ſuo Epiſcopo exceſſus varios nũtiauit: Papa examinationem

nem ipſorum commiſit quibuſdam inquiſitoribus faciendam, vt examinationem factam ſub ſigillis ſuis deſtinarẽt incluſam: quo facto Papa examinauit proceſſum negotij diligẽter: nec inuenit aliquid de prædictis ſufficienter eſſe probati: vnde abſoluit Epiſcopum ab obiectis, mãdans quibuſdam, quatenus dictum magiſtrum ſuſpẽdant ab officio, & beneficio, donec ſe purgauerit, q̃ nõ calumniandi animo proceſſit ad huiuſmodi crimina proponẽda: vt cęteri ſimili pœna perterriti, ad infamia prælatorum ſuorum de facili procedere non præſumant. Nota quod qui deficit in probando in cauſa denuntiationis, punitur, vt hic dicitur. Item nemo debet aliũ, & præcipue prælatum ſuum infamare.

ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſet, & de ſuo Epiſcopo exceſſus varios nuntiaſſet [a], examinationem commiſimus exceſſuum obiectorum: *& infra.*

¶ Cùm autem proceſſum negotij examinauerimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatũ eſſe ſufficienter aliquid de prædictis, eundẽ Epiſcopum abſoluendum decernimus ab obiectis. Vobis mandantes, quatenus memoratum magiſtrum ſcholarũ, donec canonicè ſuam purgauerit innocentiam, ſcilicet quòd non calumniandi [b] animo ad huiuſmodi crimina proponenda proceſſit, ab officio: & beneficio ſuſpẽdatis: vt cæteri ſimili [c] pœna perterriti, ad infamiam ſuorum facilè non proſiliant Prælatorum.

TITVLVS III.

De ſimonia †, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur, [vel promittatur. †]

¶ Gregorius generali ſynodo præſidens.

¶ Epiſcopus, pro ordine ab eo cõferẽdo, vel Miniſtri, vel Notarij nihil temporale exigere debent.

CAP. I.

IN † ordinando: *& infra.* ¶ Sicut nõ debet Epiſcopus manũ, quã imponit [d]:

a ¶ *Nuntiaſſet.*] Cùm ad denuntiationem alicuius Papa committit inquiſitionem, nõ procedit iudex, niſi denuntians probet legitimam admonitionem præceſſiſſe. *j. tit. prox. licèt Heli.*

¶ *Glo. ſeq. notat ſimilitudinem &c. & quærit.*

b ¶ *Calumniandi.*] Sic patet, quòd ſi denuntians non probat, quod intendit, calumniari præſumitur: ſicut in accuſatore. *2. q. 3. qui non probauerit. C. de adm. diuer. iudic. l. 1.* Sed qualiter probabitur, q̃ non calumnioſè denũtiauit? Videtur, q̃ per iuramentum probari poſſet, vt hic colligitur. *arg. ẽ. de teſti. præſentium. & ẽ. de except. paſtoralis.* Et impropriè hic dicitur, calumnia: quia calumniator punitur ſimilitudine ſupplicij. *2. q. 8. quiſquis. & c. qui crimen. & ẽ. tit. prox. ſuper his. & c. qualiter 2.* Pœna ergo illius, qui denuntiat, ſi non probat, erit ſuſpenſio officij, & beneficij, vt hic patet, donec ſe purgauerit: & huiuſmodi purgatio præſtabitur ad arbitrium iudicis, ex quo hic non determinatur. *ẽ. de offic. delegat. de cauſis. §. illis etiam.* & præterea cum purgationes hodie arbitrariæ ſint. *ẽ. tit. prox. inquiſitionis. in fine.*

c ¶ *Simili pœna.*] Hæc etiam eſt cauſa, quare puniuntur, vt alij non ſumant inde exemplum infamandi prælatos ſuos: & ita pœna vnius eſt metus alterius. *1. q. 7. quapropter. ff. de pœ. l. capitalium. § famoſos. j. d. offi. ordi. irrefragabili.* Ber.

a An antẽ admonitio fieri a ex neceſſitate præcepti debeat denuntiationẽ præcedere, tradit eleganter B. Thomas 2. 2. q. 33. art. 7. quem omnino videas.

† De materia huius tituli multa Canoniſtis valde neceſſaria tradit B. Thomas, & Caietanus 2. 2. q. 100.

† Duo hæc verba, vel promittatur, deſunt in tribus codicibus Vaticanis.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. refert Gratianus, ſine palea. 1. q. 2. c. nullus Abbas. ſed videto noſtras notas in hoc cap.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID, &c.

¶ Supra viſum eſt de accuſatoribus, & calumniatoribus, nunc reſtat videre de his criminibus, ex quibus poſſunt accuſari: ſed quia inter cætera ſimonia obtinet primum locum, quia cætera reſpectu huius pro nihilo reputantur. 1. q. vlt. c. ſi, ideo tractaturus auctor de criminibus, præmiſit de ſimonia. Eſt autem ſimonia ſtudioſa voluntas, vel cupiditas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum.

De hac materia tractatur 1. Cauſa per omnes quæſtiones ſuas, 7. q. 1. præſentium. & c. ſancimus. 15. q. 3. ſanè. 6. q. 1. ſi quis cum. §. petrus.

IN *ordinando.*] Duo ſunt dicta. ſecundum ibi, *Pro ordinatione.* Abbas Siculus.

CASVS. Statuit Gregorius in ſynodo generali, quod pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec ordinatus aliquid dare debeat. Nota, quòd pro quolibet obſequio in ordinatione impenſo, quicquid collatum fuerit, ſimoniam inducit.

d ¶ *Imponit.*] Hoc ſumptum fuit ex illo canone. *1. q. 1. ſicut epiſcopum.*

e ¶ *Miniſter.*] Id eſt, Archidiaconus, qui examinat promouendos. *ẽ. de offi. archidia. ad hæc. circa finem.*

¶ *Gloſ. ſeq. poſt princ. obiicit, & duas opi. ponit.*

f ¶ *Vendere.*] Verbum, vendere, non continet gratuitum contractum: quia venditio non procedit ſine pretio. *ff. de contrahenda*

ita nec Miniſter, [e], vel Notarius in ordinatione eius, vocem, vel calamum vendere [f]. Pro ordinatione igitur, vel vſu pallij, ſeu chartis, atque paſtellis [g], eum, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Deponendus eſt, qui per pecuniã aliquem eiecit de Eccleſia ſua, ſe poſtea intrudendo.

CAP. II.

QVi alium in Eccleſia ordinatum per pecuniam expulerit [h], eámque ſibi taliter vendicauerit: omnimodò deponatur.

¶ Deodatus † Papa.

¶ Quilibet catholicus admittitur ad accuſandũ de crimine ſimoniæ.

CAP. III.

SI † Dominus, & Magiſter omnium, qui ſine peccato fuit, accuſandi licentiam vni [i] dedit: *& infra.*

¶ Non igitur [k] quilibet catholicus [l] eſt reſpuendus, ſed vt veritatem aſſerat ad propalandam † ſimoniacam rabiem, magnis eſt precibus exorandus † [m].

¶ Idem †.

¶ Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione diuinorum prohibetur.

emp. l. 2. §. ſine pretio. & C. eo tit. empta ſides. Inſti. eo. tit. §. pretium. Sed quare notarius non poteſt vendere operas ſuas, vel chartam, cùm de ſuo nemo beneficium facere compellatur. *10. q. 2. precariæ. 1.* Dicunt quidam, quòd hoc obtinet, vbi notarius percipit ſalarium de publico. Lau. dicit, quod etiamſi nihil percipiat de publico, nihil poteſt recipere pro tali ſcriptura: quia ſimoniam cõmitteret. Et eſt ſpeciale in odiũ ſimoniæ, ne fraus poſſet procurari: ex pacto enim nihil accipere debet, ſed ſi gratis, & ſponte aliquid offeratur, & ſine omni intẽtione ab initio ad hoc acceſſit, non credo, quòd peccaret notarius laicus. *arg. j. eo. cùm ſit Romana. & eſt expreſſum. 1 q. 2. ſicut epiſcopum.*

g ¶ *Paſtellis.*] *1. q. 3. ſi quis obiecerit*, ne in fraudem aliquid fiat, non obſtante aliqua conſuetudine. *1. q. 1. emendari. & j. eo. Iacobus.* Vin.

QVi aliũ.] Dicitur hic [l] qui per pecuniã expulerit in Eccleſia legitimè inſtitutum, & eã ſic retinuerit, omnino deponatur. Nota, quòd aliquis pro duplici peccato tantum punitur, quantum pro ſimplici, hic tantùm ſpoliauit, & commiſit ſimoniam.

† Adde ſub Rabano archiepiſcopo ca. 12. refert Burchardus lib. 3. decr. c. 110. Iuo p. 3. c. 86. & c. 2. eo. tit. in 1. compi. adde notat. huius cap.

† Adeodatus.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compi. Vide Matth. c. 15. & Ioannem c. 8. & 18.

† pellendam.

† repellendam.

† exhortandus.

h ¶ *Expulerit.*] Dupliciter enim peccat, in dando [h] pecuniam: & quia locum viuentis occupat. *arg. j. eo. nemo. 7. q. 1. cum. & ſupra de conceſ. præben. c. 1.* Bernard.

SI *Dominus.*] Duæ ſunt partes. ſecunda ibi, *Non igitur.* Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrùm quilibet catholicus admittendus ſit in accuſationem ſimoniacorum? Reſpondet Papa, quod quilibet admittendus eſt, argumento à maiori. Si enim Dominus, qui fuit ſine peccato, licentiam accuſandi dedit vni, ſcilicet Iudæo ſceleratiſſimo, multò fortius nullus catholicus expellendus, immò potius exhortandus eſt, vt veritatem aſſeueret ad repellendam ſimoniacam prauitatem. Nota, quemlibet admittendum ad accuſationem ſimoniacorum.

i ¶ *Vni.*] ſ. Iudæo ſceleratiſſimo, cùm dixit: *Si enim malè locutus ſum, &c. 2. q. 7. c. nos. ſi. §. ecce.*

¶ *Gloſ. ſequens cum 3. & vlt. tria arg. elicit.*

k ¶ *Non igitur.*] Arg. hic à minori; quaſi diceret: Si Iudæus, qui malus eſt, admittitur ad teſtimonium contra Dominum, multò fortius catholicus admittitur, vt veritatem aſſerat contra ſimoniacam prauitatem. Simile *arg. ẽ. de elect. cùm in cunctis in princ.* Bernard.

l ¶ *Catholicus.*] Ar. quòd quilibet catholicus [c] admittitur ad teſtimonium contra ſimoniacum, nulla diſtinctione facta. *arg. infrà eod. tanta. dic, vt ſuprà, de accu. cum P.* ergo à contrario ſenſu hæreticus, vel Paganus non admittitur: quod verum eſt.

m ¶ *Exorandus.*] Sim. *79. diſt. ſi quis Papa.* ex eo quòd dicit, exhortandus eſt. arg. quòd teſtes in criminalibus non compelluntur. *ſuprà, de teſt. cog. dilectorum. vbi de hoc.* Bernar.

b Videto hic latius per Ioã. An. & alios recentiores.

c Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. cano. c. 85. adde Iuliũ Clarum lib. 5. receptarũ ſenten. §. ſimonia. circa finem.

ACcuſatum.] Casvs. In iſto c.& in ſequenti dicitur, quòd ſi aliquis accuſatus fuerit de ſimonia, de qua ſit publice infamatus, debet prohiberi à celebratione Miſſarum, donec de veritate conſtiterit. Nota hîc arg. quòd accuſatus ſimoniacè debet ſuſpendi à celebratione Miſſarum: & idem dicitur in c. ſequenti.

Glo. ſeq. obiicit glo. de capitulo, &c.

a ¶ *Solemnia.*] Capitulum hoc, & ſequens intellige de eo, qui erat publice infamat[a]: aliàs non deberet ſuſpendi. 2. q. 5. *presbyter. & c. ſi mala.* Sed nónne erant iſti ſuſpenſi ipſo iure: quare ſuſpenduntur. ĩ. *eo. tanta. & 32. diſt. c. præter hoc. §. verum. in fin. & 1. q. 1. quibuſdam. & c. reperiuntur?* Reſpondetur, de facto ſuſpéduntur, cùm ipſo iure ſint ſuſpenſi: ſimoniacus. n. in ordine, quãtumcunque ſit occultus, eſt ipſo iure ſuſpenſus, nec poteſt Miſſam cantare. ĩ. *eod. tanta*: quoniã ipſum characterem habet vitioſum: in quo caſu loquuntur hæc duo c. vnde, cùm eſſent iſti ſuper hoc infamati, meritò ipſo facto debuerunt ſuſpendi: ſi verò occultum eſſet, licet ſit ſuſpenſus quoad ſe, ſicut quilibet in peccato mortali conſtitutus. *ſ. de cohabi. cler. & muli. c. vlt. & 1. q. 1. ſacerdotes.* non tamen quoad illos eſt ſuſpenſus: arg. *ſ. eo. Matthæus. & c. ex tua.* Bernard.

† *Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. refert Gratianus ſine Palea. 2. q. 4. c. accuſatum. ſed videto notat huius cap. de intellectu Corſetum ſingu. 6. littera A. ver. appellatio.*

† *Cap. 5. eo. ti. in 1. compil. Et vide Bernardinũ Diaz in pra. crim. cano. ca. 23.*

† *Aliàs ita: & propterea.*

† *Cap. 7. eo. tit. in 1. compil. & de intellectu vide Alexandrũ de Neuo, conſ. 64. & Iulium Clarum. §. ſimonia. in fin.*

CAP. IIII.

ACcuſatum † ſimoniacum, neceſſe habuimus prohibere, ne Miſſarum ſolemnia [a] celebraret, donec quid eſſet, veriùs conſtitiſſet.

† Idem.

¶ *Idem dicit, quod præcedens, niſi quòd illud capitulũ loquitur in accuſatione, iſtud in inquiſitione; & illud loquitur de ſimoniaco in genere, iſtud declarat de ordine.*

CAP. V.

QVotiens †: *& infra.* ¶ Peruenit [b] ad nos, quòd per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus: propterea † neceſſe habuimus te prohibere, ne Miſſarum ſolemnia celebrare debuiſſes, donec quid ſit, veriùs diſcerneremus.

¶ Lucius Papa.

¶ *Simoniacus eſt deponendus.*

CAP. VI.

SIcut † ſimoniaca peſtis ſui magnitudine alios morbos vincit [c]: ita ſine dilatione [d] mox, vt eius ſigna per aliquam perſonam [e] claruerint [f], de Eccleſia Dei debet eliminari, atque repelli †.

¶ Deodatus †.

¶ *Simoniacum accuſare poteſt ſeruus, meretrix, & criminoſi.*

CAP. VII.

TAnta † eſt labes huius criminis, quòd etiam ſerui aduersùs dominos, & quilibet criminoſi admittuntur ad accuſationem [g]. Item omnis peccator [h] Miſſam cãtare poteſt, præter ſimoniacum: quem quilibet (vt ab ordine malè accepto remoueatur) accuſare poteſt, vel etiam [i] meretrix.

¶ Alexander iij. in concilio Turonẽ †.

¶ *Simoniacum eſt, pretium recipere pro ingreſſu religionis, pro Prioratibus, vel Capellis concedẽdis, & pro Prælatis inſtituendis, pro concedenda ſepultura, pro chriſmate, pro oleo ſancto, pro benedictionibus nubentium, vel aliis ſacramentis: nec valet conſuetudo in contrarium. Hoc dicit cum ſeq.*

CAP. VIII.

NOn ſatis: *& infra.* ¶ Prohibemus igitur, ne ab iis, qui ad religionẽ tranſire volunt, aliqua pecunia requiratur [k]. Nec Prioratus [l], vel † Capellaniæ

1. *ſacerdotes. & c. ſacroſancta.* & ſic omnes alij poſſunt cantare Miſſam præter ſimoniacũ. Vel quod dicit: Omnis peccator poteſt cãtare Miſſam: poteſt referri ad facilitatẽ etiã diſpenſandi, quaſi diceret, faciliùs diſpenſatur cũ omnibus aliis criminoſis præter homicidiũ, quàm cum ſimoniaco. Vel hoc dictum eſt in deteſtationẽ criminis. Vel ſic, dato, quod omnis peccator poſſit celebrare, ſimoniacus tamen non poteſt, conſiderato initio, quia ſimoniacus in ipſo ſui initio commiſſionis ſuſpenſus eſt: vt 1. q. 1. *reperiuntur.* & intus ortus occidit, & in ipſa ſui radice vitiatus. 1. q. 1. *quibuſdam.* ſic ex eo tempore, quo ſimoniæ crimen committit, damnatus eſt. vnde poſtea celebrare nõ poteſt etiam poſt peractam pœnitentiã, niſi diſpenſetur cum eo, quod nõ cõtingit in aliis criminibus, & ita plana eſt littera iſta conſiderato initio cuiuſcũq; peccatoris. ſic C. *ad leg. Iuliã maieſtat. quiſquis. verſ. damnationes.* & quamuis libet poſtremo alienationes ex omni tempore, &c. & ita ſimoniacus celebrare non poteſt, niſi cum eo diſpenſetur. Quis poſſet diſpenſare, dictum eſt *ſ. de renun. c. poſt tranſlationem.* nec poteſt agere pœnitentiam, niſi renuntiet beneficio, & executioni. *ſ. de accu. inquiſitionis.* Poſtquam verò renuntiauerit, & pœnitẽtiam egerit, poterit cum eo diſpẽſari, ſi placuerit ſuperiori, & ſic licitè poterit poſtea exercere officium. arg. *ff. de preca. certè. §. Iulianus.* quia iam poſſidet ex noua conceſſione. arg. ĩ. *eo. ex inſinuatione. vt ff. de euic. ſi ſeruus. §. 1. in fi.*

† *propelli*

† *Adeodatus.*

† *Deus dedit.*

† *Cap. 16. eo. tit. in 1. compil. De materia videto notata per doctores, & præcipuè per Franciſcum Aretinum in cap. veniens. 1. ſuprà de teſt. & atteſtat.*

† *In editis conciliis hoc non reperio; extat quedã vmbra huius decreti in Synodo Turonica ſecunda circa tẽpora Pelagij Papæ primi. ca. 1. ſed habetur integrum decretum poſt concil. Lateranẽ. ſub Alex. iij. par. 2. ca. 19. & c. 7. eo. tit. in 1. compilat. & vide citatos in c. ſequenti, & in ca. veniens. infrà eod.*

† *Aliàs: neque capellania, &c.*

O*Votiens.*] b ¶ *Peruenit.*] Per famam ſcilicet, & ideo de hoc voluit inquirere: quia prælatorum eſt inquirere de exceſſibus ſubditorum, *ſ. de of. ord. c. 1.* ĩ. *de collu. crimini. 11. q. 3. præcipuè. alioquin eis imputatur. 43. d. Epheſiu.* B.

SIcut.] Casvs. Quærebatur de pœna iniungenda ſimoniaco: & reſpondet Papa, quòd ſicut ſimoniaca peſtis ſua magnitudine alios morbos vincit: ita ſine aliqua dilatione, cùm de ipſa conſtiterit, de Eccleſia debet eliminari, atq; expelli. Nota, quòd dicitur hîc, quòd ſi per aliquod ſignum conſtiterit aliquem fore ſimoniacum, iudex debet ipſum punire.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium de canone.*

c ¶ *Vincit.*] Quia reſpectu eius cætera crimina pro nihilo reputantur. 1. q. *vlt. c. vlt. & arg.* ĩ *c. prox. Ar. contra. 32. q. 7. quid in omnibus.* ſed ibi ſoluitur, quod dicit ibi, grauius, id eſt, communius. & *ſ. de accuſ. inquiſitionis.* ibi æquiparantur homicidium, & ſimonia, quoad pœnam: horribilius eſt tamen homicidium, cum quo nunquam diſpenſatur. 50. *d. miror.*

d ¶ *Sine dilatione.*] 1. q. 1. *quiſquis. & c. reperiuntur. 23. q. 4. ſi ea. 35. q. 9 loci.*

e ¶ *Per aliquam perſonam.*] Quæ de iure admitti debeat: vt *ſ. dixi de accuſ. c. 1. & c. cum P. & c. cum oporteat.*

f ¶ *Claruerint.*] 24. q. 3. *ecce.*

TAnta eſt.] Duas habet partes, ſicut duas reddit rationes. Secunda ibi, *Item omnis.* Abbas.

Casvs. Propter magnitudinem criminis ſimoniæ, ſerui aduersùs dominos, & quilibet criminoſi admittũtur ad accuſationem contra ſimoniacos. Item omnis peccator poteſt cantare Miſſam præter ſimoniacum: & quilibet poteſt eum accuſare, etiam meretrix, vt ab ordine malè accepto remoueatur. Nota, quòd ab accuſatione ſimoniæ nec ſeruilis conditionis homines, nec infamati repelluntur.

g ¶ *Ad accuſationem.*] Si accuſatus fuerit infamatus, de hoc dictum eſt *ſ. de accu. cum P. & c. 1.*

¶ *Glo. ſeq. recit. obiiciendo vt ſuper eadem dixi. & dãtur 4. ſolutiones.*

h ¶ *Omnis peccator.*] Non præciſus ab Eccleſia per ſententiã canonis, vel iudicis toleratus, & pœnitens, & ſic nõ eſt obiectio de excommunicatis, & ſuſpenſis: vt notorij fornicarij 32. *d. nullus.* nec de ſuſpenſis quoad ſe. Nam quilibet conſtitutus in mortali peccato, ſuſpenſus eſt quoad ſe. *ſ. de coha. cle. & mul. c. vlt. & 1. q.*

a *De pœna ſimoniacorũ, vide B. Thomam 2. 2. q. 100. ar. 6. adde Bernardinum Diaz in pra. crimi. cano. ca. 23. & ca. 85.*

i ¶ *Etiam meretrix.*] Quæ aliàs non eſt admittenda ad accuſationem, vel ad teſtimonium, propter vtilitatẽ eius, vt *C. de adult. quæ adulterium. & ff. de teſti. l. 3. §. lege Iulia.* Eadem ratione nec ad alium legitimum actum. Bern.

NOn ſatis.] Diuiditur. Nam primò ponit concilium, triplex prohibitum diuiſim: tranſgreſſores huius, & contemptores dicit ſimoniacos. Secundò coniunctim ponit aliam triplicem prohibitionem, damnans cõtrariam conſuetudinem: cauſam reddit. Secunda ibi, *Pro ſepultura.* Abbas.

Casvs. In iſto c. & ſeq. prohibetur, ne ab his, qui trãſeunt ad religionem, aliqua pecunia requiratur, nec prioratus, vel capellania pro aliquo pretio alicui committatur: & qui cõtra fecerit, tam ille, qui dedit, quàm ille, qui receperit, vel recipit, ſimoniam committit: nec pro aliquo ſpirituali, non obſtante aliqua conſuetudine: quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget. *& in ſeq. c. idem dicitur.* Nota regulam, quòd diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget.

k ¶ *Requiratur.*] Aliquo pacto. ĩ. *eo. veniens. & c. tua nos.* tamen ſi ſponte [b] ſine aliqua conditione, & pura intentione aliquid dare voluerit, non prohibetur. *c. tua nos.* ĩ. *eo.* ſed ſi monaſterium eſſet ita tenue, quòd non poſſet ſufficere, argumentum eſt, quòd tunc poſſet exigere hoc modo: Frater ſcias, quòd nos non poſſumus tibi prouidere: ſi vis intrare, porta tecũ, vnde viuere poſſis, *vt 1. q. 2. ſi quis propter hoc.* In ſimonia enim, & vſura amor lucri prohibetur. *14. q. 4. ſi quis obliens.* Vin.

Additio: Ex hac gloſſ. nota duas bonas theoricas, & practicas conficiendi inſtrumentum, quando aliqua puella recipitur in monialem, vt non detur aliquid ex pacto, ſed purè pro deuotione ſua ipſa puella, vel eius pater offerat monaſterio aliquid. Secunda practica eſt, vt ſi hoc contingat ex defectu facultatis redituum monaſterij, quòd per viam cuiuſdam proteſtationis, ſiue intimationis dicatur volenti intrare, vt ſecum aliquid portet, vnde poſſit viuere, non autem debet deduci in pactum: & ita intelligo Innocentium *in c. tua.* ĩ. *eo.* vbi videtur ſentire contra iſtam gloſſam, de quo etiam per Io. And. in *c. cum.* ĩ. *e.* Ab. Sic.

l ¶ *Prioratus.*] 1. q. 1. *ſi quis Epſ. & q. 3. ſaluator. & ſ. de ſta. regu. c. 2.*

b *De hoc articulo vide Baldum in l. quemquã. C. de Epiſcopo, & cler. & Guidonẽ Papæ, deciſione 80.*

2 ¶ Pro

a ¶ *Pro ſepultura.*] Quot modis dicatur ſepultura, dictum eſt ſ. *de ſepul. c. vi.* Ber.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium de caſibus, &c.*

b ¶ *Diuturnitas.*] Simile j. *c. prox. &* ſ. *de conſue. quantò. & c. vlt. ad idem. 1. q. 3. c. vlt.* diuturnitas temporis peccatum non excuſat. *24. q. 1 ſchiſma & 1. qu. 1. nullus epiſcopus grauamen. ff. de act. & obliga. obligationum. §. 1.* Arg. contra vbicumque habet locum præſcriptio. *32. qu. 4. obijciuntur.* Sol. de hoc dictum eſt ſ. *de conſue. cap. vlt. &* ſ. *de tempo. ordin. cap. 2.* Bernard.

C*Vm in Eccleſiæ.*] Diuiditur. Primò ponit factū horribile, & excuſationem cōſuetudinis improbat: ſecundò illam reprobat, quia ſimoniacā ibi, *Ne igitur.* Abbas Siculus.

c ¶ *Introducendis.*] 1. q. 3. *ſi quis obiecerit.*

¶ *Gl. ſe. reci. per modum quæſtionis, quare aliud in benedictione coniugū, quàm in coniugio.*

d ¶ *Benedictionibus nubentium.*] Sic j. *eo. ſuam.* pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur, licet pro matrimonio aliquid dare, vel recipere non eſt peccatum. *1. qu. 1. quicquid & 32. quæſt. 2. honorantur,* quia licet ſit ſacramentum, per ipſum tamen gratia non ° confertur. *27. qu. 1. nuptiarum. 32. qu. 2. connubia.* Vnde eſt arg. quod non idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali. An pro exequiis mortuorū licitum ſit recipere, dicitur j. *eo. tit. ſuā.* Ala.

e ¶ *Conſuetudine.*] Videtur, quòd talis conſuetudo non ſit reprobanda, vt pro receptione canonica, vel introductione perſonæ in Eccleſiā, aliquid recipiatur. *in Authent. de ſan. epiſc. coll. 9. §. pro conſuetudinibus.* dū tamē non detur ex pacto, aut exigatur, ſed ſponte ex poſt facto offeratur. Et eſt opt. *arg. 1. qu. 2. ſicut epiſcopum. & 18. d. de eulogiis. &* j. *eod. dilectus 2.* ſed hîc requirebatur ex conſuetudine: quod eſt penitus reprobandum. j. eo. Iacobus. Ber.

f ¶ *Infelicem.*] ſ. *de conſuet. c. vlt. vbi de hoc.* & malè adinuentæ cōſuetudines nullo tēpore cōfirmātur. *in Aut. vt nul. iu. §. 1. col. 9.*

g ¶ *Giezi.* Qui primò in veteri Teſtamento ſimoniam inuenit, vnde fuit lepra percuſſus. *1. q. 1. qui ſtudet. & c. citò turpem.* Simoniaci dicuntur à Simone Mago.

C*Vm ſit.*] Casvs. Quæritur, ſi pro conſecratione Eccleſiarum, aliquid poteſt exigi præter procurationem: & reſpondetur, quòd non. hoc habes *1. q. 1. placuit.* Nota: epiſcopum in conſecrationem eccleſiarum procurationem petere poſſe.

h ¶ *Procurationem.*] Hanc procurationem recipit Epiſcopus nō pro aliquo ſacramento: quia hoc eſt ſimoniacum: *vt 1. q. 1. ſtatuimus.* ſed potiùs pro labore. immo nec pro labore: ſed iſta procuratio permiſſa eſt à iure, ſicut & aliæ procurationes, quæ fiunt ratione viſitationis: vnde nullam ſimoniā cōmittit; quia qui peccat legis auctoritate, nō peccat. *23. q. 4. qui peccat.* & iſta procuratio præſtari debet ſecūdum facultatem Eccleſiæ: ſicut & aliç. ſ. *de cen. ſopitæ. & c. cū nuper.* Immò ſi Eccleſia procurare nō poſſet Epiſcopū, ipſe ſuis ſumptibus cōſecrabit eccleſiā. *10. q. 3. cauendū. & 1. q. 8. placuit. arg. in Authen. de mand. princ. §. ſit tibi. coll. 3.* Ber.

quælibet Monachorū, aut Clericorū, annua diſtractione vendātur. Nec ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro † carū cōmiſſione vllū pretiū exigatur. Vnde quiſquis cōtra hoc decretū attentare preſumpſerit: tā ille, qui dederit, quàm † ille, qui receperit, vel conſenſerit, partē ſe cū Simone non dubitet habiturum. ¶ Pro ſepultura [a] quoque, & chriſmatis, & olei receptione, nulla cuiuſquā pretij exactio attētetur; nec ſub obtentu cuiuſquā cōſuetudinis reatū ſuū quis tueatur; quia diuturnitas [b] temporis non diminuit peccata, ſed auget.

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ *Summatum eſt ſuprà in c. præcedenti.*

CAP. IX.

CVm in Eccleſiæ corpore: *& infrà.* ¶ Horribile nimis eſt, quòd in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere; ita vt pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſedem †, ſeu introducendis [c] Presbyteris in Eccleſiam †, nec non & pro ſepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus [d] nubentium, ſeu aliis ſacramentis aliquid requiratur †. Putant autem plures ex † hoc licere, quia legem mortis de longa inualuiſſe conſuetudine [e] arbitrantur; non attendentes, quòd tantò grauiora ſunt crimina, quantò diutiùs infelicem [f] animam tenuerunt † alligatam. ¶ Ne igitur hęc de cætero fiant, vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis in ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis mortuis, ſeu benedicendis nubentibus, ſeu aliis ſacramentis [conferendis, † ſeu collatis] aliquid exigatur, diſtrictiùs prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi † [g] ſe nouerit habiturum.

¶ Idem Vigilen. Epiſcopo.

¶ *Pro Eccleſiarum conſecratione, nihil eſt præter procurationem exigendum.*

CAP. X.

CVm ſit Romana; *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd nihil pro Eccleſiarum conſecratione potes, † vel debes, præter procurationem [h] exigere.

¶ Idem Toletano Archiepiſcopo.

¶ *Conuictus de ſimonia, deponendus eſt: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.*

CAP. XI.

DE hoc autem, quòd Epiſcopus Oxomen. Archidiacono beneficium, & cuidam Clerico ante electionem ſuam Prioratum dicitur promiſiſſe, vt vterque conſentiret eidem: Tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd ſi manifeſtum [i] eſt eundem Archidiaconum, & Clericum, ob cauſam illam, promiſſa recepiſſe [k]; aut exinde confeſſi fuerunt † in iure [l], vel legitimè conuicti, ab altaris miniſterio ſunt perpetuò deponendi [m] †. Si verò id manifeſtū [n] † eſt, nec tamen conuicti, vel confeſſi fuerint, ſed tantùm publica laborant infamia, eis canonica purgatio [o] debet indici; in qua, ſi defecerint, tanquam auctores † tanti ſunt ſceleris puniendi. ¶ Regem autem & principes [p] eius debes inducere

D*E hoc autem.*] Duæ ſunt partes: ſecunda ibi, *Regem autem.* Casvs. Epiſcopus Oxomen. ante ſuā electionē promiſit Archiepiſcopo quoddam beneficium, & cuidam clerico quendā Prioratum, vt vterque electioni conſentiret. Item Rex, & alij principes pecunia receperunt, vt electioni conſentirent: quæſiuit Archiepiſcopus, quid eſſet ſibi agendum ſuper prædictis? Reſpondet Papa, quòd ſi manifeſtum eſt dictum Archidiaconum, & clericū recepiſſe promiſſa ob cauſam illam, vel exinde cōfeſſi fuerint, vel conuicti, ſunt deponendi. Si verò non eſt notorium, nec conuicti ſunt, vel confeſſi, ſed publica laborant infamia, indicenda eſt illis purgatio: in qua ſi defecerint, ſunt puniēdi. Rex autem, & principes inducendi ſunt, vt ſi qua receperint à dicto Epiſcopo, vt electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ reſtituāt Oxomen. cùm ſine periculo animæ non poſſint retinere. Nota, quòd deponendi ſunt, qui ſimoniam cōmittunt. Item pecunia recepta reſtituenda eſt Eccleſiæ, in cuius iniuriam data eſt.

i ¶ *Manifeſtum.*] Id eſt notorium: aliàs ſecus. *2. quæſt. 3. eorum qui accuſantur. & 3. quæſt. 5. quia ſuſpecti.*

k ¶ *Recepiſſe.*] Maximè arg. ſ. *de confeſſ. c. 2. &* j. *eo. nobis.*

¶ *Glo. ſequens arg. quòd non mitiùs, & c. in contrarium alle. quatuor canones, & ſoluit.*

l ¶ *Confeſſi fuerint in iure.*] Aliàs confeſſio extraiudicium non præiudicat. De hoc not. ſ. *de confeſſ. cap. vlt.* Item arg. hîc, quòd non mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto. *2. qu. 1. nos.* ſ *de confeſſ. cum ſuper. & ff. de confeſſ. l. 1. Arg. contra. 50. d. presbyterum. 12. quæſt. 1. non dicatis. & arg. 50. d. ſiquis præpoſtera. 2. quæſt. 1. in primis. in princip.* Sol. cum ſponte confeſſo mitiùs agitur: ſed non parcitur ſponte confeſſo in iure timore probationum: non enim eſt beneficium, quod fit ex neceſſitate. *ff. de rit. nupt. l. proximè.* ſed ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quę cum impendere non teneamur, cauſa tamen liberalitatis impendimus. *28. q. 1 iam nunc.* ergo qui inuitus confitetur, non remuneratur.

m ¶ *Deponendi.*] Hæc eſt pœna ſimoniacorum. Sic ſ. *de confeſſ. cùm ſuper.* cùm agitur in modum accuſationis. immò idem videtur, ſi agatur in modum inquiſitionis. ſ. *de accuſ. inquiſitionis 2. reſponſo.*

n ¶ *Manifeſtum eſt.*] Non tamen notorium: quoniam tunc ſecus: vt patet ſ. *eod. c.* [...] ponitur manifeſtum pro notorio. alia litera habet, non.

o ¶ *Canonica purgatio.*] Propter infamiam. j. *eod. infamatum.* ſ. *de accuſ. cum P.*

p ¶ *Regem autem & principes.*] Hic Rex, & princeps ius habebant in electione tamquam patroni: quorum aſſenſus debet requiri. ſ. *de electio. ſacroſancta.* & ita videlicet, quòd ſi non præſtitiſſent conſenſum, non confirmabitur electio: & ſic ius habebant. vnde [b] nec ante, nec poſt electionem licitum fuit

† *pro illa cōmiſſione.*

† *Aliàs ita: quàm qui receperit, & conſenſerit, &c.*

† *Scilicet Lateranen. ſub Alexā. cap. 7. & c. 8. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide plenè B. Thomā 2. 2. q. 100. art. 2. Sotum li. 9. de iuſtitia, & iure, q. 6. art. 1. & Sylueſtrum in ſumma verbo, ſimonia. q. 8.*

† *ſede.*

† *Eccleſias.*

a *Hæc eſt hæreſis dānata in concilio Trid. ſeſſio. 24. de ſacramento mat. can. 1.*

† *exigatur in concilio.*

† *ex eo licere.*

† *deſinent.*

† *Hæc tria verba: conferendis, ſeu collatis, deſunt in concilio, & in antiquis codicibus Gregorianis, & omnib. Vaticanis.*

† *Lib. 4. Regum cap. 5.*

† *Cap. 9. eo. tit. in 1. compilat. & poſt conc. Later. par. 2. ca. 4. Et vide notatos in cap. cùm ex officij, ſuprà de præſcrip.*

† *In codice Barbatiæ ita: nec potes, nec debes præter, &c.*

† *Ca. 10. eo. ti. in 1. cōpila. & poſt concil. Lat. par. 2. cap. 13. Et vide notat huiꝰ cap. & Capellam Tholoſanam, deciſione 439.*

† *fuerint.*

† *remouendi.*

† *Aliàs ita: Si verò id manifeſtum non eſt, &c. Sed vide latiùs hic in notis.*

† *actores.*

b *Vide B. Thomam 2. 2. q. 100. ar. 4. ad vltimum argumentum.*

redimere conſenſum illorum. 8. q. 3. *talia.* & 1. q. 3. *ſi quis præbendas.* & 1. q. 1. *apſ.* & j. *eo. Matthæus.*

¶ *Gl. ſequ. nec. pecuniam ſimoniacam, &c. ſignat contrarium de decret. veniens. ponit ſolu. Ala. poſtea ſuam.*

ut ſi qua receperint † à præfato Epiſcopo, ut eius electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Oxomeñ. ſine diminutione reſtituant [a], cùm ea ſine graui ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Simoniacum eſt pro temporali obſequio, beneficium Eccleſiaſticum promittere.*

CAP. XII.

CVm † eſſent in noſtra præſentia cõſtituti R. Clericus, & nobilis vir V. quia idem V. moram diutiùs facere non poterat, pro ſe in cauſa illa ſufficientẽ conſtituit reſponſalem. ¶ Cúmque ab ore præfati R. intellexerimus, quòd memoratus miles † promiſerat [b] ei dare Eccleſiã, ſi quoddam negotium eiuſdem in noſtra poſſet præſentia promouere, ac per hoc promiſſionẽ ipſam continere ſimoniacam prauitatem: eidem R. ſuper eadẽ Eccleſia ſilentium [c] duximus imponendum.

¶ Idem Ciſtreñ. Epiſcopo.

¶ *Notorius ſimoniacus in beneficio,*

† *receperint.*

a ¶ *Reſtituant.*] Quia ſine periculo eam retinere non poſſunt, ut hic patet: & cum pœna dupli debent reſtituere illam. *in Auth. de ſan. Epiſc. in 2. coll. §. ſi verò laicus. & §. ſi autem ſecularis. coll. 9. & j. eod. audiuimus. & ſ. de immun. eccleſ. quia plerique.* Hic not. quòd Eccleſiæ reſtitui debet, cui facta fuit iniuria. arg. 17. q. 4. *ſi quis in atrio. & 27. quæſt. 1. ſi quis rapuerit. & in Authent. de ſan. Epiſcopi. §. ſi quis autem. in 2. coll.* & Eccleſia poteſt vendicare illam pecuniam. *in Auth. eod. tit. §. ſi verò laicus. & §. ſed neq;* xenodochium, ar. *contra. j. eo. veniens* vbi reſtituitur ei, qui dedit. Ala. dixit, quòd in *decr. veniens.* reſtituta fuit ei, qui dedit de miſericordia: & hoc quod hic dicit, eſt ius commune. Tu dicas alteralla, veniens. loquitur de monacho, qui pecuniam dedit pro ſua receptione, & illud eſt ius, & hoc ſimiliter. ſi ergo aliquis det pecuniam monaſterio, ut recipiatur, ſimonia cõmittitur. *j. eod. quoniam ſimoniaca.* ei ergo, qui dedit, debet reſtitui pecunia tam indignè à monachis accepta. ut cum ea in aliud monaſterium intret, ne ſit onerosus ſecundo monaſterio. arg. 16. *qu. 6. de lapſis. & 27. qu. 1 ſi quis rapuerit.* & vbicumque ſiue monaſterio, ſiue Eccleſiæ ſeculari pecunia taliter data, & accepta fuerit, prout dicit decre. veniens. reſtituenda eſt pecunia ei, qui dedit: nec Eccleſia, vel monaſterium debet cum tali fraude eſſe in lucro, cùm ipſi clerici, vel monachi in hoc ita communiter delinquunt, cùm ipſi clerici de hoc ſint puniendi, & ex eodem facto pœnam, & præmium conſequi non debeant, ut *ff. de neg. geſt. ſiue hæreditaria.* & ex hoc contingeret viam fraudibus aperiri: quod eſſe non debet. 93. *d. peruenit. 2. & 35. quæſt. 9. loci. in fi.* & tale lucrum Eccleſia non debet habere; nec poſſent clerici, vel monachi pœnitere, niſi reſtituerent, quod ſimoniacè receperunt. Vel poſſet dici quòd ſi clerici ſeculares ſic communiter delinquũt, Eccleſiæ debet applicari, & clerici ſunt omnes ab Eccleſia remouendi. cum verò pecunia datur alicui, putà prælato ſoli, vel alij cuicunque, ita quòd Eccleſia non ſit in culpa: tunc locum habet, quod prius dicitur, quòd ille, qui pecuniam receperit, debet illam reſtituere Eccleſiæ, in cuius ignominiã data fuit: nec debet ei reſtitui, qui dedit, & præcipue ſi ſit ſecularis, in quo caſu intelliguntur authenticæ prædictæ. De regulari poſſet dici, quòd & tũc non debet ei reſtitui ſimpliciter, ſed aſſignanda eſt ſecundo monaſterio, ad quod tranſit: ut eo viuente habeat uſum illius. *arg. prædictorum. c. de lapſis, ſi quis rapuerit. & hoc cùm Eccleſia fuit in culpa.* Bernar.

† *Cap. 11. e. tit. in 1. cõp. & poſt conc. Latera. ſub Alexan iij. par. 2. ca 14. Vide B. Th. 2. 2. qu 100. art. 5. & Sotum lib. 9. de iuſtit. & iure q. 7. ar. 3. & Turrecrematã in cardinationes. 1. q. 1.*

† *nobilis.*

† *Eſtomeñ.* † *Caſtrenſi.* † *Caſieñ.* *Sed ut plurimum, ut eſt impreſſũ.*

a *Num autem ſoluta per ſimoniã repeti poſſint, vide Guidonem Papæ, deciſione 581.*

b *De hoc articulo præter Hoſtienſem, vide hic latè per Panormitanum.*

CVm eſſent.] Primò ponit deciſè controuerſiam, & procuratoris dationem. Secundò diffinitionem, & eius cauſam ibi, *Cúmque.* Abb.

CASVS. R. clericus & V. nobilis erant in præſentia domini Papæ, pro controuerſia, quam inter ſe habebant: ſed quia nobilis ille in curia domini Papæ moram diutius trahere non poterat, pro ſe in cauſa illa conſtituit procuratorẽ: partibus in præſentia Papæ conſtitutis, clericus ille confeſſus eſt, quòd miles ille promiſerat ei dare Eccleſiam illam, ſuper qua litigabant, ſi quoddam negotium ipſius militis poſſet in præſentia Papæ promouere: & quia promiſſio illa continebat ſimoniacam prauitatem, eidem R. Papa impoſuit ſilentium ſuper Eccleſia ipſa. Nota, quòd ſola promiſſio ſuper re ſpirituali ſimoniacam inducit.

¶ *Glo. ſeq. dicit, quòd vitium fuit ex pacto, &c.*

b *Promiſerat.*] Hæc promiſſio, ſiue pactio illicita fuerat, & ſimoniaca. *ſ. de pact. c. vlt. j. eod. tua. & 1. qu. 2. quàm pio.* vnde miles per talẽ promiſſionem nõ obligatur: quare ipſi R. imponitur ſilẽtium. Si verò ſine aliqua pactione promouiſſet negotiũ illius, vel aliàs ſeruiuiſſet eidem, bene poterat eum remunerare, ſiue præſentando ipſum ad aliquod beneficium, ſiue etiam alio modo arg. 61. d. *quid proderit.* immo etiã naturaliter erat ei obligatus. *ff. de petit. hæred. ſed & ſi lege. §. conſuluit. & arg. 12. quæſt. 2 hæc huius placiti.* Poteſt ergo licitè quilibet ſeruire Epiſcopo, vel alij ſpe futuræ remunerationis, nec ſimonia cõmittitur in tali ſpe, cùm ſine omni pactione, vel conditione ſeruiat, dũmodo principaliter hac intentione nõ ſeruiat, nec Epiſcopus directè pro hoc ſeruitio ei prouidere in beneficio intẽdat: quia ſic eſſet immunis ab officio, & obſequio. 1. *qu. 1. ordinationes, &c. ſunt nonnulli,* aliàs niſi ſperaret inde remunerationem, quare ſeruiret ei, cùm ex debito ei nõ teneatur, immò qui dignus eſt, poteſt ſperare Epiſcopatum, & alios honores 59. *d. ſi officia. 75. d. conſuluit.*

c ¶ *Silentiũ.*] Et bene, quia ſi Eccleſiam tali modo adeptus fuiſſet: eam renuntiare teneretur: *ut 1. quæſt. 1. ſi quis neque.* & in aſpera pœna, vel pœnitentia ſemper eſſet, ut ibi: quam etiam agere non poſſet ea retenta. *ſ. de accuſa. inquiſitionis.*

ab illo deponitur: idem in infamato, qui ſe purgare non poteſt.

CAP. XIII.

INſinuatum † eſt, quòd in Eccleſiis tui Epiſcopatus, plurimi Clerici per ſimoniam habere dicuntur ingreſſum [d], & infamia inde reſpergi. ¶ Vnde mandamus, quatenus ſi qui fuerint, quos in prædictis Eccleſiis publicum, & notorium [e] eſt † ſimoniacè intraſſe, eos amoueas ab Eccleſiis taliter acquiſitis. Illis autem, quorum crimen non eſt publicum, & notorium, ſi † publica laborant infamia, cùm quinta, vel ſexta manu [f] ſui ordinis, purgationem indicas: in qua ſi defecerint, beneficiis † huiuſmodi Eccleſiarum perpetuò priues [g] eoſdem.

¶ Idem.

¶ *Simoniacum eſt pretio, vel fauore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel dignè pœnitẽtem à reconciliatione remouere.*

CAP. XIV.

NEmo † Presbyterorum xenium, vel emolumentum

c *De hoc articulo præter doctores hic, vide B. Thomam initio citatũ, & Sylueſtrum in ſumma, verbo, ſimonia, qu. 16.*

† *Ca. 12. eod. tit. in 1. compilatione. & poſt concil. Later. part. 2. cap. 9. Et Caſſadorum deciſione 3. tit. de ſequeſtratione. poſſeſſio & fructuum.*

† *ſit.*

† *ſed publica, &c.*

† *Aliàs ita: ab huiuſmodi beneficiis, &c.*

† *Cap. 15. eo. tit. in 1. compilatione.*

Ad intelligentiã præter doctores hic, vide B. Tho. 2. 2. qu. 100. art. 5. vnde intelliges, qualiter in his exemplis poſſit committi ſimonia. adde Sylueſtrum in ſumma, verbo, ſimonia. q. 9.

INſinuatum.] Primò ponit Papa narrationem ſibi factam: ſecundò contra eam prouideri mandat ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. In Eccleſiis Ciſtrenẽ. Epiſcopatus, complures clerici per ſimoniam dicuntur habere ingreſſum: de quo ſunt infamia notati: vnde mãdat Papa diœceſano Epiſcopo, quatenus ſi notorium fuerit aliquos in Eccleſiis illis per ſimoniam intraſſe, inde eos remoueat: illis autem, quorum crimen notorium non eſt, ſi tamen laborant infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu ſui ordinis purgationem, in qua ſi defecerint, beneficiis perpetuò priuet eoſdẽ. Nota, quòd infamatus de ſimoniã, ſi non poteſt ſe purgare, punitur tamquam conuictus.

d ¶ *Ingreſſum*]. Vnde fures ſunt, & latrones: qui non intrant per oſtium. *ſ. de iure patr. relatum. 23. q. 4. tres perſonas, & 1. q. 1. ordinationes. 7. q 1. non ſunt.*

e ¶ *Notorium.*] Dicitur tribus modis notoriũ. *ſ. de cohabi. cleri. de mu. c. vlt.* & ideo nulla probatio eſt neceſſaria. *ſ. de accuſa. euidentia. & 2. q. 1. de manifeſta.*

¶ *Gloſſ. ſeq. ſignat contrarium de Canon. &c.*

f ¶ *Quinta, vel ſexta manu.*] Arg. contra 2. q. 5. *presbyter ſi. & c. ſi mala. & c. omnibus.* Sol. regulare eſt, quòd ipſe Epiſcopus debet ſe purgare cum 12. presbyteris, presbyter cum quinque, diaconus cum tribus: Vnde verſus:

Pontificem parium manus expurgat duodena.
Quinta Sacerdotem: Leuitam tertia ſpana
Maior maiori, minor eſt adhibẽda minori.

Quandoque tamen ſunt pauciores: ut *ſ. de accu. cum P. 2. qu. 5. omnibus.* Quandoque plures. *j. de purga. can. inter ſollicitudines.* hodie verò numerus compurgatorum arbitrarius eſt, ſecundùm arbitrium iudicis. *ſ. tit. prox. inquiſitionis. in fi.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit concludendo per duo, &c.*

g ¶ *Perpetuò priues.*] Nota, quòd deficiens in purgatione punitur: ut hic patet. & *ſ. eo. de hoc. & j. de purg. c. cum P.* ſed purgatio inducitur propter probabilem præſumptionem ortam ex infamia: ergo videtur, quod ex probabili præſumptione poſſit diffinitiua ſententia ferri: quod non eſt verum. Sed iſta probabilis præſumptio tranſit in violentiam, ex eo quòd non habet teſtes honeſtatis. B.

NEmo.] Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, *Nos quamquam* Abb.

CASVS. Statuit Alexãder, quòd nullus presbyter aliquod emolumentum temporale recipiat à quocumq; publicè peccante, ut Epiſcopo,

Epiſcopo, vel eius miniſtris celet peccatū illius, nec pro reſpectu alicuius perſonæ, conſanguinitatis, vel familiaritatis dimittat, quin peccatū illud Epō innoteſcat. Secundò dicit, q̄ nullū digne pœnitētem, vel etiā minus digne pœnitente, propter gratiam, vel fauorē ad reconciliationē adducat, & teſtimoniū reconciliationis ferat eidē, vel propter aliquem liuore, ſiue odium remoueat à reconciliatione, quia vtrunq; ſimoniacū eſt. Nota, q̄ qui dat tēporale pro ſpirituali, ſimoniā cōmittit: & qui propter cōſanguinitatē, vel amicitiā non denuntiat Epō peccatum alicui, ſimoniā committit. Item quicūque pœnitentem propter gratiā, vel fauorē ad pœnitentiā adducit, vel propter odium remouet à recōciliatione, ſimoniam committit, & ſic fauor, vel gratia, ſiue odium ſuccedit loco pretij.

quodlibet [a] temporale, immò ſpirituale detrimentū, à quocunque publicè peccante accipiat, vt Epiſcopo, vel miniſtris eius peccatum illius celet [b]: nec pro reſpectu cuiuſque perſonę conſanguinitatis [c], aut familiaritatis alienis communicans [d] peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detractet: Nec quemquā pœnitentem, vel minùs digne pœnitentē, gratia, vel fauore ad reconciliationē adducat, & teſtimoniū reconciliationis [e] ferat eidem: vel quocunq; liuore, dignè pœnitentem à reconciliatione remoueat: quia ſimoniacū eſt vtrumque [f].

¶ Idem Vigor. † Epiſcopo, & † Priori de Acra.

¶ Eccleſia emi vel redimi non poteſt, hoc dicit quo ad litteram.

CAP. XV.

QVerelam † Monachorum de Acra recepimus, quòd cùm ipſi quoddam manerium cum pertinentiis ſuis, & Eccleſiam de Genen. à Monachis de Cardonio †, ſub annuo cenſu quindecim librarum fuiſſent adepti, & inde chartam ab ipſis Monachis habuiſſent: Prior eorum Capitulo inconſulto [g], præſcriptum † manerium, & chartam Monachis de Cardonio, accepta pecunia reſignauit. ¶ Vnde quia præfati Monachi de Acra ſe conqueruntur iniuſtè grauatos: Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præſcriptam cauſam, concordia [h], vel iudicio [i] terminetis: ſcituri, quòd ſicut emi non potuit [l], ita nec redimi Eccleſia memorata. Si verò Monachi de Cardonio legitimè citati, ad veſtram præſentiam accedere, & iudicio veſtro ſtare contempſerint: vos ipſos Monachos de Acra in poſſeſſionem [k] eorum, de quibus controuerſia vertitur, inducatis; nec permittatis eos exinde abſque ordine iudiciario moleſtari.

† Idem.

¶ Pro chriſmate ab Eccleſiis pecunia exigi non debet, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritia: *& infra.* ¶ Audiuimus, quòd nummos pro chriſmate [l] ab Eccleſiis extorquetis: quos nunc cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis † [m]. Quia verò hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur: Man-

a ¶ *Quodlibet.*] Id eſt, aliquod de quibuſlibet *ſim. 15. q. 1. mulier. & ſ. de con ti. appoſit. verum. 1. q. 7. ſi quis omnem. in prima verſ.*

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd celare ſit ſimoniacum, & ſic aliquid facere, ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Celet.*] Nota, q̄ ſimoniam cōmittit, qui pro aliquo temporali celat peccatū alicuius, quod peccatum corrigere, vel denuntiare tenetur Epō. ſicut ſimoniacū eſt aliquid recipere, vt qui ordinandus eſt, nō ordinetur: vel vt electioni quis nō conſentiat. 1. q. 1. §. *quia autem & 1. ſeq. ad fin. q.* Et eſt hic ar. q̄ celare eſt aliquid facere. *ſim 36. d. ſi quis vult. Ar. contra ff. de præſcrip. verb. ſciens & ff. de condic. ob tur. cauſam. l. 3. §. vlt.* Sol. iſta non tangūt iſt in materiam. hic loquitur de iudicio, quod ſit ad pœnitentiam: ad quod tenetur quilibet, vnde nihil poteſt quis propter hoc accipere, cùm ſit ſpirituale: illud de iudicio, quod ſit ad furem capiendum, vel ſeruum fugitiuum; pro quo poteſt recipi merces laboralis. Ber.

c ¶ *Conſanguinitatis.*] Ergo videtur, quod conſanguinitas ſimoniam inducat, quia non refert, an iniuſtus cordis amor, an ſordidæ preces interueniant. 1. q. 1. *ſi quis neque.*

d ¶ *Alienis communicans.*] 78. d. *quid eſt* 86. d c. 3.

e ¶ *Reconciliationis.*] Pro reconciliatione, vel abſolutione pretium exigi non debet. *j. eod. ad aures.*

f ¶ *Vtrumque.*] Primum ſcilicet dignè pœnitentem, vel minùs dignè, gratia, vel fauore adducere ad reconciliationem: aliud eſt digno pœnitentem remouere à reconciliatione aliquo liuore: vtrumque enim illorum ſimoniacū eſt, & ita reſpicit iſtos duos modos tantùm: & quod primò dixit, ſimoniacum eſt: ſimiliter, vt dicitur ibi: vt poſſit reſpicere omnia præcedentia, vt iſta duo vltima quaſi pro vno reputentur. & quod primò dixit, celet, & innoteſcere detractet, quaſi idem ſunt: & ſic illud vtrumque poteſt reſpicere illa ſi. coniuncta. Ber.

QVerelam.] Primò ponit querelam monachorum. Secundò committit cautam, inſtruendo iudicem in principali ibi, *Vnde quia.* Abb.

CASVS. Monachi de Acra quoddam manerium cum pertinentiis ſuis, & Eccleſiam quandam adepti fuerunt à monachis de Cardonio, ſub annuo cēſu xv. librarum, & ſuper hoc chartam ab ipſis monachis habuerunt. Poſtmodum verò Prior monachorū de Acra, Capitulo ſuo inconſulto, chartam prædictam, accepta inde pecunia, dictis monachis de Cardonio reſignauit: vnde monachi iſti de Acra conquerebantur ſe iniuſte grauatos: quare mandat Papa quibuſdam, quatenus partibus conuocatis, cauſam concordia, vel iudicio terminare procurent, ſcientes, quòd ſicut eccleſia prædicta emi non potuit, ita nec redimi. Si verò monachi de Cardonio legitime citati, fuerint contumaces, iudices monachos de Acra inducant in poſſeſſionem eorum, de quibus controuerſia vertitur inter eos, nec permittant eos exinde abſq; iuris ordine moleſtari. Nota, quod Eccleſia non poteſt emi, nec redimi, aliàs ſimonia cōmitteretur. Item propter contumaciam rei ante litem conteſtatam actor mitti debet in poſſeſſionem rei petitæ, & iudex inductum in poſſeſſionem defendere debet. Item delictum Prælati Capitulo inconſulto non præiudicat eccleſiæ.

g ¶ *Inconſulto*] Vnde non valet reſignatio, 12. *q. 2. ſine exceptione. ſ. de emp. & ven. cum dilecti.*

h ¶ *Concordia.*] 5. q. 2. ſ. *primates. & ſ. de tranſactio. c. vlt.* vbi plures cōcordantias inuenies de hoc.

¶ *Glo. ſeq. obiicit ad rationem dupliciter. primò, quòd cum vniuerſitate, &c. ſoluit. ſecundò quòd non eſt ſufficiens, quoad manerium fatetur, dicens &c.*

l ¶ *Emi nō potuit*] Quia nullum ſpirituale, vel ſpirituali annexum poteſt vendi, vel emi. *ſ. de iure patron. de iure. & ſ. de pact. cum pridem. & c. vlt. & ſ. de trāſact. ſuper eo. & 16. q. 7. decimas.* ergo nec redimi: ſed hæc ratio nō videtur habere locū: quia eccleſia, vel ſpirituali annexum, poteſt vendi cum vniuerſitate, & obligari. *ſ. de iure pat. ex litteris. & c. cum ſecundū.* ſed manerū fuit, vt videtur, principale, in quo erat eccleſia: & ita potuit redimi tanquam acceſſorium. Dicas, quòd manerium cum pertinentiis ſuis, & Eccleſia fuerunt monachis conceſſa: ita quòd neutrum fuit acceſſorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera: vt ibi dicit in princip. Quoddam manerium cum pertinentiis ſuis. & ita Eccleſia non fuit pertinens manerij, quia ſeparata fuit à pertinentiis: & ita redemptio quantùm ad eccleſiam nulla fuit ipſo iure. ſed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene poteſt vendi, & redimi, & ita hac via non poſſunt reuocare manerium. Qualiter ergo agēt pro manerio? Dicas, quod contractus, ſiue redemptio quoad manerium nullus fuit ipſo iure ex alia cauſa: quia hoc factum fuit iure irrequiſito Capitulo. *ſim ſ. de emp. & vend. cum dilecti. & 12. q. 2. ſine exceptione.* & hac eadem ratione non tenuit redemptio eccleſiæ: & ita etiamſi eccleſia fuiſſet acceſſoria ad manerium, idem eſſet.

k ¶ *In poſſeſſionem.*] Cauſa rei ſeruandæ, ſi lis non fuerit conteſtata. *ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis.* & ſi lis conteſtata eſſet, & non liqueret de capite, adiudicaretur ei poſſeſſio, ſaluā quæſtione proprietatis abſentibus. *ſ. de dolo & c. nimia. prout,* vbi de hoc: quam poſſeſſionem debent ei defendere iudices. vt dicit in fine: cùm remaneant adhuc iudices de illa re, vſque ad diffinitiuam ſententiam. *ſupra teſti. ex parte A.* vbi de hoc. Ber.

EA quæ] Primò factum reprehenſibile narratur. Secundò illud fieri prohibetur ibi, *Quia verò.* Tertiò pœnam comminatur ibi, *Pro certo.* Abbas.

CASVS. Quidam Epiſcopi extorquebant nummos à clericis pro chriſmate, & illos denarios aliquando appellant cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, aliquando appellant illos conſuetudinem epiſcopalem. Sed quia ſimoniacum eſt, mandat Papa, quatenus prætextu alicuius conſuetudinis, & præſtationis, denarios prædictos nullatenus exigant: quod ſi fecerint, periculum ſui ordinis poterunt formidare. Nota, quod in delictis non excuſat conſuetudo, & variatio nominis non prodeſt.

l ¶ *Chriſmate.*] Pro chriſmate nummos accipere non conceditur, immò ſimoniacum eſt, vt 1. q. 3. c. vlt. & j. eod. in tantum. & ſ. eod. non ſatis. & c. cum in eccleſia. & j. eo. ad noſtram.

m ¶ *Appellatis.*] Similis variatio nominis habetur j. e. in tantum.

† *Vulgoriis.*

¶ *Vigorniē.*

¶ *In omnibus manu ſcriptis legitur ita: & Priori de parte: nec poteſt reſiſtibi, Priori de Acra, cùm iſti & monachi conqueruntur, vt iudices forſitan decretalis in aliis: & Priori de Perna.* ad intellectum huius gloſſæ, vide præ alias ... Panormitanū. ver. ſed ... contra gloſſam.

† *Ca. 14. eo. ti. in 1. compi. et poſt concilium Laterā par. 2. c. 12.*

† *Cadomo.*

† *Cardomo. eadē varietas eſt paulò poſt.*

† *Aliàs ita prædictum manerium. Eſt autem maneriū, ſeu manſus apud Italos, portio terræ, quæ ſufficit duobus bobus ad arandum per totū annum: ſed Galli manerium vocāt domū extra ciuitates cū ruſticis, & terris adiacentibus, quò ſæpe proficiſcuntur nobiles delectationis gratia. H. ſui ... ſupra de cenſib.*

† *Cap. 15. eo. ti. in 1. compi. De materia, & intellectu vide planè per B. Thomam 2. 2. q. 100. art. 2. Soto lib. 9 de Iuſtitia & iure, q. 6 art. 1. & Turrecrematam in c. vlt. 1 q. 3.*

† *Facit ad hoc gl. in c. ſi quis in ſundi vocabul. ff. de lega. 1 & leonica. C. de mona.*

Sed bona denominatio non excuſat malũ:quia quodcũq; nomẽ imponas,ſimonia eſt,ſicut in vſura.14.q.3.ſi plerique.& c.eſta. Ber.

¶ *Glo.ſeq. recitetur per quæſtionem rationis,vel per obiect.*

a ¶ *Conſuetudinis.*]Conſuetudo iſta quantumcumque longa,nõ excuſat malum, immò magis accuſat.ſ.eod.non ſatis. & c. cùm in Eccleſia. & ſ. de conſuetu.c.vlt.cùm ſit contra ea, quæ in veteri teſtamento prohibita ſunt, & in ſui natura mala: vt vendere ſacramenta.1. q. 1. qui ſtudet. & c. ſicut eunuchus. ſecus de illa conſuetudine, quæ inducta eſt contra ius poſitiuum. ſ.de conſuet.c.vlt.vbi de hoc.

b ¶ *Periculum ordinis.*] ſ.depoſitionem, quia pœna ſimoniacorum eſt depoſitio: vt ſ. eo. de hoc. & c. inſinuatum. & ſ. de accu. inquiſitionis.1.reſpon.Ber.

† *Cap. 19. e. ti. in 1. compil.*

EX diligẽti.] In prima parte ponitur ſupplicantis narratio, petitio,& obligatio. In ſecũda petitionis exauditio cum determinatione,& litterarum datio ibi, *Quocirca*. Abb.

† *Hæc periodus in codice Barbatiæ habet ita: Vnde quoniã huiuſmodi obligatio illicita eſt, & contra ſalutem animæ tuæ, necnõ & ſua profectum exiſtit, &c.*

† *hominio.*

CASVS. Archidiaconus Cantuarieñ. induxit quẽdam clericum, vt faceret ei fidelitatem, ita quòd ipſe illi clerico beneficium Eccleſiaſticum annis ſingulis exhiberet: clericus iſte vidẽs,quòd huiuſmodi obligatio illicita erat, petiit inſtanter à domino Papa abſolui, dicens, quod de prædicto beneficio nihil amplius acciperet: Papa videns petitionem huiuſmodi honeſtam, & fauorabilem, ipſum ab illa fidelitate abſoluit, cùm illud cõtrarium fuerit diuinis legibus,& humanis, ita quod à ſacerdote diſcreto pœnitentiam accipiat:& ne nota infamiæ poſſit reſpergi,concedit ſibi has litteras, quas poſſit oſtẽdere in teſtimonium ſuæ indulgentiæ contra infamantes eundem. Nota,quòd fidelitas pro re ſpirituali acquirenda fieri non debet:quia ſimonia eſſet.

damus, quatenus prætextu alicuius conſuetudinis[a], vel prælationis,præſcriptos denarios nullatenus exigatis:Pro certo ſcituri,quòd ſi hoc præſũpleritis, periculũ ordinis[b],& dignitatis poteritis non immeritò formidare.

¶ Idem †.

¶ *Pro habẽdis ſpiritualibus homagium facere ſimoniacum eſt.*

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quòd H. Cant. Archidiaconus te induxit, vt ei homagium faceres, & fidelitatẽ præſtares, ita quod ipſe tibi beneficium Eccleſiaſticum annis ſingulis exhiberet. Vnde † quoniam huiuſmodi obligatio[c] illicita, & contra tuæ ſalutis[d], nec non & ſuæ profectum exiſtit, abſolui à nobis inſtantiùs poſtulaſti:adiiciens, quòd ab eo deinceps nihil omnino[e] de beneficio acciperes conſtituto. Quocirca nos tuam petitionem honeſtam,& fauorabilem attendentes, te à præfati Archidiaconi homagio, † & fidelitate (præſertim cùm hæc taliter præſtita, diuinis[f], & humanis[g] legibus contraire noſcantur) abſoluimus[h]: ita quòd ab Epiſcopo, vel ſacerdote diſcreto[i] pœnitentiam inde condignam recipias.

¶ Verùm ne aliqua propter hoc nota, vel infamia[k] poſſis † reſpergi,abſolutionis noſtræ litteras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morſus,tutus, & præmunitus exiſtas: & quas in teſtimonium indulgentiæ noſtræ valeas demonſtrare[l].

¶ *Glo.ſeq recitetur per quæſtionem,an obligatio,&c.*

c ¶ *Obligatio.*]Obligatio iſta turpis fuit,& illicita, ideo neq; de iure,neq; de facto ligat.ſ.de pact.c.vlt.& eſt illud munus ab[a] obſequio indebite impẽſo.vnde ſimoniã inducit.1.q.1. ſunt nonnulli.& pro ſpiritualibus homagiũ exigi nõ debet.ſ.de reg.iur.c.vlt.

a *De hoc plenè B. Thomas 2.2. q. 100. art. 5. Sotus lib.9. de Iuſtit. & iure.q.7.artic.3.*

d ¶ *Contra tuæ ſalutis.*]Iuramentum iſtud vergit in diſpendium ſalutis æternæ:quia præſtitum eſt pro re ſpirituali, pro Eccleſiaſtico beneficio ſcilicet,vnde non poteſt ſeruari ſ. de condi. app.c. ſi.& ſ.de iureiur.ſi verò.& ſ.quod met.cau.cùm dilectus. & 22.q.4. ſi aliquid.Alanus.

e ¶ *Nihil omnino.*] Aliàs certam pœnitentiam agere non poſſet. ſ. de accuſatio. inquiſitionis, quia venia non datur niſi correcto. 24.q.2.legatur.23.q.7.quemadmodum ſed pœnitere non poteſt,niſi renunciet illud beneficium:vt dixi in prædicta decreta. inquiſitionis.

f ¶ *Diuinis.*]Id eſt,canonicis:ſic exponitur 3.q.5. quod ſuſpecti. & 1.q.2.quàm pio.& q.3.ſi quis obiecerit.& c.ſaluator. vel propriè, quia hoc eſt contra vetus,& nouum Teſtamentum 1.q.1.qui ſtudet.

b *Quo iure ſimonia ſit prohibita, vide pleniſſimè explicatum per Dominicũ Sotum li.9. de Iuſt. & iure. q.5.art.2.*

g ¶ *Humanis.*]C.de epiſ.& cleri.ſi quenquam. & in Auth. de ſanc. epiſcopo.circa pr.§.ſed neque.coll.9. Nota ergo,quòd crimen ſimoniæ grauiſſimum reputatur,ex quo diuinis, & canonicis, & humanis legibus condemnatur.arg.1.q.vlt.c.vlt.Ber.

h ¶ *Abſoluimus.* Ipſo iure tamen abſolutus erat:vnde expone, abſoluimus,id eſt, abſolutum oſtendimus, & potius factum reſpicit talis abſolutio.Tan.

i ¶ *Diſcreto.*]Nota verbum illud,quod diſcretus pœnitentiarius eſt quærendus,qui ſciat ſoluere, ac ligare. de pœn.d.6. qui vult petita & obtenta licentia prius proprij ſacerdotis,aliàs non debet fieri.ĩ.de pœn.& remiſ.omnis §.1.Bern.

k ¶ *Infamia.*]Simoniaci enim infames ſunt.1.q.3.c.vlt. Et hæc eſt talis infamia,quod niſi cum eo diſpenſetur per principem,ad aliquod Eccleſiaſticum beneficium admitti nõ[c] debet: quoad Deum acta pœnitentia tollitur. ar.a quaſi 3.§.hinc colligunt.

† *Aliàs ita: poſſis in poſterum reſpergi.*

c *Hæc Bernardi opinio non placet hic Hoſtienſi,quem laudat Io. And.*

l ¶ *Demonſtrare.*] Aliàs non crederetur ſecum fuiſſe diſpenſatum,niſi oſtenderet indulgentiam. ĩ. de ſchiſma.c.2.Ber.

¶ Item Strigoñ. Archiepiſcopo.

¶ *Ordinatio, vel conſecratio non cenſetur ſimoniaca, licèt ordinatori aliquid donatum fuerit non ex pacto.*

CAP. XVIII.

ETſi † quæſtiones tuas de feruore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi eſt in his vltrà, quàm oporteat,dubitandũ: cùm leges humanæ dicant,quòd quidam tenui religione[m] ſacramẽta † etiã neceſſaria[n], & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem vocantes, quæ † in talibus hæſitat[o], vbi non eſt aliquatenus hæſitandum. § In hoc itaque quòd P. Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis Legatus pro electione tua, & vt pallium traderet, ad partes illas acceſſit, frater tuus eius præſciens neceſſitatem, ei equũ vnum te ignorante tranſmiſit, quoniã per mare veniẽs, nullas, aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cùm in accipiendis,

ETſi.] Diuiditur. In prima quærentis conſcientiam a puritate commendat,& ſcrupuloſam curioſitatem reprehendit. In ſecunda ibi, *In hoc*, factum narrat: diſtinguendo ſoluit,& concludit ſoluendo. Secundum ibi. *Cum in.* Tertium ibi, *Si ergo*. In tertia principali ibi, *Quid autem*, reſpondet auctoritati, ex qua dubitatio inſurgebat. Abbas Siculus.

† *Cap.20.e. tit. in 1.cõp. & poſt cõcil. Latera. ſub Alexan.iij. par.30. cap. 1. vide Turrecrematam in cap. ſunt nonnulli. 1. q.1.*

† *Vide Hoſtienſem in ca.excommunicamus §.adjicimus. infrà de hæres.*

† *In tribus Vaticanis ita: qui in talibus hæſitant,&c.*

CASVS. Quidam electus fuit in Archiepiſcopũ Strigoñ. & confirmatus: Papa per quendam Cardinalem per mare euntem tranſmittit ei pallium: Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cùm paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefredum, Epiſcopo electo ignorante,& recipiente poſtmodum pallium ab eodem: poſtea Archiepiſcopus hoc intelligens dubitauit, an eſſet ſibi in aliquo imputandum: conſuluit Papam ſuper hoc, & ipſe reſpondet,quòd in his vltrà,quàm oporteat, dubitare non debet:cum dicant humanæ leges,quòd quidam contemnunt ſacramenta etiam neceſſaria exhibere,quadam tenui religione,dicentes tenuem religionem,quæ dubitat, vbi dubitãdum nõ eſt, & ideo pro eo quòd frater eius Cardinali equũ vnum illo ignorante tranſmiſit,nullo modo ipſum dubitare oportet:cùm paucas equitaturas veniens per mare ſecum haberet: quia in accipiendis muneribus,vel dandis,tria ſunt conſideranda, ſ. qualitas dantis,& accipientis,quantitas muneris, & tempus donationis. qualitas perſonarum, vt à quo, & cui; an à paupere diuiti,vel econuerſo; quantitas muneris,ſ.an magnum,vel paruum ſit donum;tempus,an inſtante neceſſitate, vel alio tempore donetur. Si prædicta conſiderentur,non fuit magnum, ſi frater ille equũ vnum Cardinali donauit,quẽ hiſtrioni etiã non peteti donaret: & potius hoc fecit neceſſitate inſpecta, quàm alia intentione: quod autem dicitur: *Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere*: de donis illis dictum eſt, quæ ſolent accipientes,vel accipientis animã allicere:[d] aliàs, quæ accipientis animum nõ immutarẽt,Romana Eccleſia interpretari cõſueuit,accipientẽ non delinquere,vel donantẽ. Nota,quòd non debet Epiſcopus dubitare,vbi dubitandũ nõ eſt. Itẽ in donis dãdis tria conſiderantur:vt littera dicit. Item modica non præſumitur aliquem immutare.

d *Alij diu afferunt iuriſconſulti verba; ſed nemo haſtenus ea,quibus hic Pontifex vſus eſt.*

m ¶ *Tenui religione.*] In lege dicitur[e], quod quidam ſubtili reuerentia tenti: vt nec verum iuramentum præſtare velint. C. de fide inſtru.l.vlt.ad fin. quandoque dicitur verecundia, vel timiditas.ff.de conſtit pecu.illud. in fi. ff. de condi. inſtit. quæ ſub conditione.

e *Hic error fuit Valdenſium, vt refert Eymericus in Directorio inquiſitor. part.2.q.14.*

n ¶ *Neceſſaria.*]Hæretici[a] etiam veritatem nolunt iurare:vnde eo ipſo tanquam hæretici reputantur. ĩ. de hære. excommunicamus.§.adjicimus.ver.ſi quis verò.

o ¶ *Hæſitat.*]Simile 24.q.2.ſanè quòd ſuper.in princip.& ſ. de voto. cùm contingat.Bern.

¶ *Gloſ.*

¶ *Gloſ ſeq. quatuor facit, ponit differentiam muneris ad donum: ponit per verſus quatuor in muneribus attendenda: proſequitur demum ſeptem, & recitat apophthegma.*

a ¶ *Dandis muneribus.*] Aliud eſt munus, & aliud donum. *ff. de verb. ſignif. inter donum.* *A muneribus dandis attendas quatuor iſta:* *Qui dat, quiſue petens, quæ res, quæ cauſa petendi.* Laur. Cōſiderari debet, quid offeratur. 19. *diſt. cap. ſecundum.* Quale. 49. *diſt. c. penul. & vlt.* A quo etiam *arg.* 3. *q.* 7. *in grauibus*, & pro quo. 1. *q.* 1. *dictum eſt* 2. Itē ad quid offeratur, *de conſec. diſt.* 2. *& dixit.* Quantitatione. 8. *q.* 1. *in ſcripturis.* Quantum. 17. *qu.* 1. *Ananias.* Et hic conſideratur quantitas ex perſona dantis, & recipientis. Vnde Seneca: Quidam Cynicus petijt à Rege Antigono talentum, reſpōdit Rex, quod plus eſt, quàm Cynicus petere debeat, & ſic fuit repulſus: petijt denariū Cynicus, Reſpondit Rex, quòd minus eſſet, quàm deceret Regē dare: & ita turpiſſimā cauillatione inuenit, qua neutrum daret, cùm poſſet dare talētū: tanquam Rex, & denarium tanquam Cynico.

b ¶ *Equum.*] Quandoque tamen ſex ſolidi ſimoniam inducunt. *j. eod. ex tua.*

c ¶ *Non petenti.*] Et ideo gratius, vnde Seneca: Non gratis accipitur munus, quod petenti donatur, vnde illud Apoſtoli: *Beatius eſt dare quàm accipere.* 16. *q.* 1. *prædicator.* qui enim donat, alium ſibi naturaliter obligat. *ff. de petit. hæred. ſed & ſi. §. conſuluit*: & ille cui donatur, exhibere reuerētiā donatori compellitur, & obedire. 8. *q.* 2. *illud quidam*, vnde verſus:

Gratius eſt donū, quod venit ante preces. Vinc.

d ¶ *Donaret.*] Quod de iure fieri non debet, quia quod iaculatoribus donatur, arti nequiſſimæ donatur. 86. *diſtinct. donare.*

vel dandis muneribus [a], tria ſunt maximè attendenda: perſonæ ſcilicet dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus. Qualitas perſonarum, vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel econuerſo, ſiue à diuite locupleti datum fuerit, æſtimatio muneris, & donationis tempus, ſi magni, vel minoris pretij res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate, ſeu alio tempore conferatur. ¶ Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui perſonam, & qualitatem penſamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum [b] vnum tranſmitti, quem etiam ioculatori † non petenti [c], vir tantus, & tam abundans fortè donaret [d]: verùm ſi temporis neceſſitatem perpendimus, non alia intentione [e] hoc conſtat factum [f] fuiſſe, quàm vt Cardinali ſubueniretur in articulo prænotato: *& infrà.* ¶ Quòd autem ſcriptum † eſt: [Beatus qui excutit [g] manus ſuas ab omni munere] de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel peruertere ſolent: quoniam † ſi ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſiue de aliis huiuſmodi, quæ † modici pretij [h] fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel mouere non debeant: non tamen Eccleſia Romana interpretari conſueuit, accipientem in his delinquere, vel donantem.

¶ Idem.

¶ *Abbas, & maiores de Conuentu, pro receptione Monachi receperūt pecuniam ex pacto: ab officio, & beneficio ſuſpenduntur: & taliter recepta pecunia reſtituitur, & in aliud monaſteriū ita receptus trāſfertur.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. per exteriora, &c. ſecundò à contrario literæ arg. quòd ſit, & cap. duos caſus excipit.*

e ¶ *Intentione.*] Hic interpretatur Papa intentionem alterius partis per exteriora: aliter non poſſet diuinare de intētione alienæ cordis: quia nec etiam Paulus, licèt ſpiritu Dei plenus fuerit, potuit diuinare. 22. *q.* 2. *beatus, & ſ. vt Eccleſ. benef. vt noſtrum, & ff. ad leg. Aquil. ſi putauer, in fin. & quod dicit hic.*

f ¶ *Conſtat factum fuiſſe.*] Id eſt, præſumit & eſt arg. quod per exteriora præſumitur de interioribus. *ſ. de præſump. c.* 2 *&* 3. & ita vt per litterā iſtā à cōtrario: quòd ſi alia intentione equū Cardinali dediſſet, aliis nō dantibus, niſi vt poſſet faciliùs expediri negotiū fratris, licet eo ignorante, præiudicaſſet ei. 1. *q.* 5. *præſentium*, niſi in odium eius hoc feciſſet. *j. ex. nobis*: vel niſi eo prohibente hoc feciſſet. *j. eod. ſicut*: recurrendum eſt in talibus ad intentionem, & ex intentione illa conſiderantur, & in incertis locus eſt cōiecturis, & non in his, quæ certa ſunt. *ff. de verb. obligat. continuus. §. cum ita in fin.* cum enim res certa eſt, ſecus fit. *ff. eo. ſed addes. §.* 1. *Ber.*

g ¶ *Qui excutit.*] 1. *q.* 1. *ſunt nonnulli.*

h ¶ *Modici pretij.*] Quæ videlicet ad magnam quantitatem non producantur. *ff. de offic. procenſ. ſolent, in fin. & ff. de offic. præſ. plebiſcito*: in his enim interpretatur Eccleſia ſimoniam non committi: quia non eſt veriſimile, quòd propter huiuſmodi modica, aliquis moueretur ad aliquod iniquum faciendum. Bern.

V*Eniens.*] Prima pars ponit querelam presbyteri. Secunda dat iudicem, cui tria mandat ibi, *Quoniam.* Abbas Sicul.

Casvs. Quidam presbyter F. nomine voluit fieri monachus in quodam monaſterio: Abbas, & fratres noluerunt eum recipere in monachū, quouſque conuenit eis dare triginta ſolidos: facta conuentione ſequenti die receptus fuit in monachum: monachi poſtulauerunt ab ipſo xxx. ſolidos. Abbas x. familia xij. pro paſtu, dicentes hoc eſſe de conſuetudine monaſterij: monachus ille acceſſit ad Papā proponens prædicta coram Papa: vnde mandat cuidam, quatenus ſi eſt ita, compellat Abbatem, & monachos ad reſtituendam pecuniam presbytero indignè acceptam: & idem præcipiat, vt in alio monaſterio in habitu monachali Dn̄o ſtudeat ſeruire Abbatē, & maiores perſonas monaſterij ab executione ordinis ſui ſuſpendens, pro tantæ prauitatis exceſſu. Nota pecuniam reſtitui monacho, quā dedit monaſterio ſuo pro ſua receptione.

i ¶ *De conſuetudine.*] In hoc non valet conſuetudo. *j. c. Iacobus, &* 1. *q.* 3. *c. vlt.* & talis conſuetudo dicēda eſt potiùs corruptela. *j. eod. ſicut pro certo.*

k ¶ *Reſtituendam.*] Arg. contra. *ſ. eod. de hoc.* vbi habes quid iuris ſit ſuper tali reſtitutione facienda.

l ¶ *Indignè.*] Simoniacè ſimi. *j. eod. tua, & ſ. de pac. cap. vlt.* Ber.

m ¶ *Maiores.*] Quorum conſilio Abbas regitur. *argu.* 10. *q.* 2. *Epiſcopus habeat*: vnde grauius puniuntur, quia fuerūt auctores facti, qui debebant hoc prohibere. *argum. j. de cleric. ex commun. min. latores.* 24. *qu.* 3. *qui aliorum. ſimile. j. eod. dilectus, vbi de hoc.*

n ¶ *Suſpendēs.*] De pœna iſtorum regularium, qui per ſimoniam recipiuntur, & qui recipiunt, habes *j. eod. quoniam.* Bern.

o ¶ *Præcipias.*] Ex eo quod dicit, præcipias, apparet, quòd monachus fuit, alias nō præciperet: ſed videtur, quòd nō deberet eſſe monachus, quia iſtud eſſet contra ſubſtantiam monachatus. *arg. ſ. de condi. appo. c. vlt. in tex. & in gloſ. quæ incipit: Quod dicitur, ad ſi.* Ber.

CAP. XIX.

VEniens † ad [a] nos F. Preſbyter propoſuit, quòd Abbas, & fratres ſancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare conuenit: conuentione autem facta, ſequenti die eum monaſticum † habitum induerunt: & iidem monachi triginta ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu, (aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine [i] monaſterij) poſtularunt. ¶ Quoniam ergo factum huiuſmodi perniciofum videtur: Mandamus, quatenus ſi ita eſſe inueneris, Abbatem, & Monachos ad reſtituendam [k] † pecuniam præfato F. tam indignè [l] acceptam, compellas: & Abbatem, & maiores [m] perſonas monaſterij, pro tantæ prauitatis exceſſu, ab officij executione ſuſpendens [n], præcipias [o] dicto F. vt in alio monaſterio, in habitu monaſtico, Domino ſtudeat deſeruire.

¶ Idem.

¶ *Si ordinādus præſentatori ſuo aliquid dedit ex pacto, ſimoniacū eſt: non tamē deponitur, ſi eſt occultum.*

CAP. XX.

EX † tuæ fraternitatis litteris, & ex confeſſione Sacerdotis præſentium latoris accepimus, quòd cùm ad Sacerdotij ordinem non † aliter voluiſſet eum eius Archidiaconus præ-

E*X tua.*] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Vnde*, Abbas.

Casvs. Quidam, cùm vellet ad Sacerdotij ordinem aſcendere, acceſſit ad Archidiaconū, vt eū præſentaret ad ordinem Sacerdotis: qui noluit eum ad ordinē præſentare priùs, niſi ſex ſolidos ſoluiſſet eidem: & ſic ordinem ipſum per eum præſentatus accepit. Epiſcopus diœceſanus, cui Sacerdos hoc in ſecreto fuerat confeſſus, quæſiuit à domino Papa, quid de ipſo presbytero eſſet agendum? Reſpondet Papa, ſi hoc eſt ſecretū, eundem Sacerdotē moneat, & inducat, vt ordinē alicuius religionis aſſumat: & perpetuò abſtineat ab officio Sacerdotis: alioquin non debet ipſum ab officio Sacerdotis coërcere: cùm ſit ſecretus eius exceſſus: pœnitentiam tamen ſecretam ſibi iniungat. Nota, quòd crimen occultum prælatus punire debet: quia illud ſcit vt Deus non vt iudex.

¶ *Glo. ſeq. not. quòd quantitas, &c. & dat ſimile, ſignat contr. & ſol.*

† *Vide Caietanū apud B. Thom.* 2. 2. *q.* 113. *ar.* 1.

† *Eſaiæ c.* 33. *refert Burchardus lib.* 1. *c.* 113. *Iuo par.* 5. *c.* 86. *Anſelmus lib.* 6. *c.* 7. *Gratianus in cap. ſunt nonnulli.* 1. *q.* 1.

† *In vno ms. inſcript. Vaticano ita: quoniam etiam ſi ipſa perſona, &c.*

† *Alibi ita: quæ modici pretij fuerint ex quo voluntatem, &c. Sed nos vetuſtiora, & emendatiora, & omnia Vaticana exemplaria ſecuti lectionem impreſſam retinuimus.*

† *Cap.* 1. *eod. tit. in* 2. *cōp. Vide Turrecrematam in eas ſtatuimus decretum.* 1. *q.* 1. *& B. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *ar.* 3. *ad* 4. *argum. & plene per Syluestrum in ſumma, verbo, ſimonia. q.* 15. *& de intellectu Conarruuiā in regula, peccatū. par.* 2. *relectio. §.* 1. *in fine.*

† *Monachatum.*

† *De pœna ſimoniacorū, vide plenè per Turrecrematam loco præcitato, adde B. Thomā.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6.

† *Cap.* 2. *eo. tit. in* 2. *cōp.*

† *In codice Barbatiæ ita: non aliter voluiſſet eū ſuus archidiaconus præſentare, niſi ſex ſolidos ſolueret eidem: & ſic ordinem ab ipſo præſentatus accepit.*

a Probat, quòd in re modica committitur furtũ: ad idem ſu. de appell. ca. de appellationibus ſũ cis 17. q. 4. c. 1. 24. quæ. 1. odi. Ioan. And.

a ¶ *Sex ſolidos.*] Nota, quòd quantitas muneris diuerſitatẽ iuris non inducit. 14. q. vlt. c. vlt. & 1. q. 1. indicer, & cap. placuit, & 1. q. 3. ſi quis præbendas: ſicut in vſura quicquid ſorti accedit, vſura eſt. 14. q. 3. plerique, & cap. eſca: aliàs eſt ſub cap. plerique. j. de vſur. conſuluit. Argum. contra. ſ. eo. & ſi quæſtiones. Solut. intentio, conſideranda eſt: furtum enim ſine affectu furandi non committitur. 14. q. vlt. cap. vlt. ſic etiam eſt in ſimonia, vt dictum eſt ſ. e. & ſi quæſtiones. B.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium de decr. & c. & ſol.*

b ¶ *Secretò.*] 2. q. 1. ſi peccauerit, & 6. q. 2. ſi tantùm, & ſup. de temp. ord. ex tenore, & c. vlt. & j. eo. Matthæus: aliàs prohiberi nõ poteſt. vt dicunt iura prædicta, & hic. Sed contrà. arg. quòd coërceri poſſit, ſupr. de temp. ord. ad aures: vbi dicitur, quòd contra voluntatem prælatorum ſuorum ſubditi promoueri nõ debent: ergo eadem ratione debent abſtinere. Illud loquitur de regularibus, qui contra obedientiam ſui prælati promoueri non debent, nec habent titulum, ratione cuius promoueri debeant: hic loquitur de executione ordinis iam ſuſcepti, à qua ſine manifeſta cauſa aliquis remoueri nõ debet.

† Vide Federicum de Senis, conſil. 140. & Geminianum in c. ſi pauper. de præben. lib. 6.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp. Vide citatos in c. cùm in Eccleſia, & cap. veniens, ſuprà eod.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. in contrarium, & remittit.*

c ¶ *Coërcere.*] Arg. quòd ſimoniacus non eſt: pro iure ſuſpenſus, b. arg. contra ſ. eo. tanta, & 1. q. 1. reperiuntur. De hoc dictum eſt ſ. e. accuſatum.

b De hoc artic. vide tatiùs hic per Ioan. Andr. recentiores doctores

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Secretam pœnitentiam.*] Arg. contra. 24. q. 2. legatur, & 23. q. 7. quemadmodũ, & arg. ſ. de accuſ. inquiſitionis, & j. eod. Matth. in fin. Sol. pœnitentia quantùm ad vitam æternam ſibi dari non poteſt, niſi recedat à peccato: vt dicunt iura prædicta. & de pœnit. diſt. 3. pœnitentes, & diſt. 5. falſas: tamen danda eſt ei, ne indureſcat in peccato ſuo. j. de pœnit. & remiſſ. quod quidam, & 90. diſt. ſi quis contriſtatus. argum. quia forſitan timore pœnitentiæ citiùs renunciabit, ad quod tenetur. 1. q. 1. ſi quis neque. Bernard.

† Cap. 18. eo. t. in 1. comp. Vide Magiſtr ſenten. & ibid Doctor. Theologos, lib. 4. di. 25. §. differt. & §. ſimoniacæ autem hæreſis.

ſentare, ſex ſolidos a ſoluit eidem, & ſic ordinem ipſum per eum præſentatus accepit. Vnde tibi ſic duximus reſpondendum, vt ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eundem Sacerdotem ſecretò b conuenias, monens ſine illa coactione propenſiùs, & inducens †, vt ordinem alicuius religionis aſſumat, & perpetuò ab officio abſtineat, quòd illicitè acquiſiuit. Alioquin non erit tutum (cùm ſit ſecretus eius exceſſus) ipſum inuitum ab eodem officio coërcere c, cui tamen ſecretam pœnitentiam d, ſecundùm quod tibi viſum fuerit, iniungere non poſtponas.

¶ Idem.

¶ Breue eſt, nec poteſt breuius ſummari.

CAP. XXI.

AD † noſtram: & *infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico e exercendo, ſiue pro Vicariis aſſignandis, ſeu pro chriſmate, nullatenus pecuniam exigatis.

¶ Lucius tertius.

¶ Cum ſimoniacè ordinato, qui ſimoniacus non eſt, diſpenſari poteſt.

CAP. XXII.

DE † ſimoniacè ordinatis certum tibi non poſſumus dare reſponſum, niſi pleniùs cognoſcamus, qualiter fuerint ordinati, cùm quidam, licèt ſecundùm quandam ſpeciem ſimoniæ, vtpote ipſis ignorantibus, ſimoniacè ordinentur, poſſunt (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere f.

¶ Idem.

AD *noſtram.*] CASVS. In hoc capitulo dicitur, quòd pro miniſterio Eccleſiaſtico, & pro vicariis, & chriſmate, nihil omnino accipiatur. Not. quòd pro officiis Eccleſiaſticis nihil dari dẽt.

e ¶ *Eccleſiaſtico.*] ſ. eod. non ſatis, cùm in Eccleſiæ. ea quæ. & j. eo. in tantum: in quibus habes plenè de his, quæ hic prohibentur.

DE *ſimoniacè.*] Non diuiditur.

CASVS. Quidam ordinati fuerant ſimoniacè: quæſitum fuit de his, quid eſſet agendum? Papa reſpondet, ſuper hoc certũ non poſſumus dare reſponſum, niſi primò ſciamus, qualiter fuerint ordinati: quia ſecundùm quãdam ſpeciem ſimoniæ quidam licet ſimoniacè ſint ordinati, vtpote ipſis ignorantibus, ſimoniaci non ſunt, & illi diſpẽſatiuè poſſunt in ſuis ordinibus remanere. Nota, quòd qui ſimoniace ordinati ſunt ipſis ignorantibus, non ſunt ſimoniaci, cum quibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare.

c Diſpenſatione Papali, ſi ſimonia fuit in ordine, & eſt manifeſta: ſed ſi eſt occulta, diſpenſat Epiſcopus ſecundùm Ala. Lau. & Tãc. Arg. ſ. eod. ex tuæ. ſecũdùm Hoſt. Ioan. Andr.

f ¶ *Remanere.*] Diſpenſatiuè c: quia de iure renunciare tenentur, poſtquam hoc ſciuerint, vt 1. q. 5. præſentium, & j. eod. de regularibus, & cap. ex inſinuatione, & cap. nobis, & ſ. de elect. c. pen. Et etiam poſt liberam reſignationem poteſt Epiſcopus cum talibus diſpenſare, vt in eiſdem Eccleſiis recipiantur, vt dicit c. præſentium, & j. eod. ex inſinuatione. Cum illis verò, qui ſimoniam commiſerunt, vel eis ſcientibus eſt commiſſa, Epiſcopi diſpenſare non poſſunt, ſed ſolus Papa. j. eod. nobis, in fin. & cap. penult. De hoc plene not. ſup. de renuncia. poſt tranſlationem. Bernard.

¶ Si contradicẽs electo, pro pecunia de volũtate electi tradita à contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus eſt ſimoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

CAP. XXIII.

MAtthæus † Cardinalis ſecreta nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm fuiſſes ad Eccleſiæ tuæ regimen de voluntate maioris g partis fratrum electus, paucis h tibi contradicentibus: quidam amicus tuus de conſcientia tua, & voluntate turbata, ei, qui magiſter diſcordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exſoluit, & ſic contradictio conquieuit, nunc autem dubitas, quòd non ſis à labe ſimoniæ prorſus immunis, donec in adminiſtratione volueris remanere.

¶ Quia igitur conſilium requiſiſti, quid tibi ſit faciendum, reſpondemus, quòd multùm tibi conſulis i, ſi adminiſtrationem celeriter k, ac ſponte l dimittas, illius verbi memor exiſtens: [Nihil prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur.]

¶ Idem.

¶ Pro abſoluendo excommunicatũ, pretium aliquod exigi non debet.

CAP. XXIV.

AD † aures noſtras peruenit, quòd noueris, quòd cùm C. de Seneuilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuiſſet excõmunicationis aſtrictus, creditoribus ſatisfecit, ſed ab excommunicatoribus decem libras pro abſolutione quærentibil eis dare debuit: & quia eo ſciente, & non contradicente pecunia data eſt, ſimoniacus eſt, non obſtante voluntate turbata, ſiue coacta, ſiue turbata, ſiue coacta voluntas eſt, ſup. de elect. cùm inter R. niſi ex toto eſſet monte alienatus. 15. q. 1. merito. & ei eſt imputandum. 14. diſtin. quod ait: quia malorum mores infirmitas animi non excuſat. C. ſi aduerſus delictum. l. 1. ſi verò prohibuiſſet, quam citò hoc intellexerit, non imputaretur ei. j. eod. ſiant. Et eſt argum. quòd turbata voluntas, voluntas eſt, ſicut coacta. ſup. de elect. cùm inter R.

MAtthæus.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit ad regimen cuiuſdam Eccleſiæ de voluntate maioris partis, paucis contradicentibus: quidam amicus illius de voluntate electi turbata quãdam pecuniam ſoluit illi, qui diſcordiam faciebat, & ſic contradictio quieuit poſtea dubitans, quòd ſimoniã cõmiſiſſet, per Cardinalem iſtum factum ſecretè domino Papæ intimauit, petens ſuper hoc conſilium ſalutare: & Papa reſpondet ei dicens, quòd multum conſulit ſibi, ſi adminiſtrationem ſponte dimittat, memor exiſtens illius verbi: *Nihil prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur: animæ verò ſua detrimentum patiatur.* Not. quod turbata voluntas non excuſat.

† Cap. 21. eo. tit. in 1. cõp. & poſt Conc. Lateran. ſub Alex. in. par. 40. cap. 4.

g ¶ *Maioris.*] Vnde valere debebat electio ſua non obſtante aliorum cõtradictione, niſi aliquod rationabile opponeretur. ſ. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. c. cùm in cunctis, de hoc not. ſ. de elect. Eccleſia veſtra 2.

Matth. 16. Luc. 9.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obiec. ſi contradictores erant pauci, ergo iniuſtè vexabant: iniuit igitur redimere, licet pauci, & c.*

h ¶ *Pauci.*] Licet pauci eſſent, potuerũt tamẽ ſe opponere, quia forte erant contempti. ſ. de elect. quòd ſicut, & c. venerabilem: vel aliam exceptionem poterãt opponere electo: forte quòd erat maritus corruptæ, & ita ius habebant à contradicendi: vnde nihil.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Vide B. Thom. 2. 2. quæ. 10. artic. 2.

d Dicit Innocentius, quòd iuſtè, vel iniuſtè eſſet contradictio: ante confirmationem dare debitum: & remittis. ſ. de elect. ſignif. caſſi. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per q. quare Papa non prohibet, & c.*

i ¶ *Conſulis.*] Hoc ideo dicit, quia etiam peccatum occultũ erat, vnde illum expreſſe non poterat prohibere, niſi cõſulendo. ſ. de tempo. ordi. ex tenore. & c. vlt. & ſ. eod. ex tuæ. vbi de hoc: & licet dicatur, conſulis: neceſſitatem tñ importat, ſi vult ſaluari: quia niſi renunciet, ſaluari non poteſt, vt dixi ſ. eo. ex tuæ, in fin. & hoc idẽ dicit littera, in fin. e & illud eſt ſalubre, ſeu ſalutare conſilium.

k ¶ *Celeriter.*] Id eſt, incontinenti: quia quantò rem ampliùs contractat, tantò grauiùs peccat. ſ. eod. cùm in Eccleſiæ. ſicut fur, qui ſemper eſt in mora. ff. de condi. fur. in re furtina. § & l. vlt. Bern.

e Facit, quod not. ſ. de æta. & qualit. ad aures, in vlt. gloſ. Ioan. And.

l ¶ *Sponte.*] 1. q. 1. ſi quis neque.

AD *aures.*] Primò ponitur querela. Secundò iudicis datio ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Quidam C. nomine propter pecuniam, quam debebat excom-

excommunicatus fuit, quia eum ad terminum non perſoluit: & tandem creditoribus ſatisfecit. Sed abſolutionis beneficiũ habere non potuit excommunicatoribus quærentibus 10. lib. pro abſolutione: conqueſtus fuit ille Papæ, vnde mandat quibuſdam, quatenus ſi prædictus C. debitum ſoluit, ipſum gratis abſoluãt, ſi excommunicatores requiſiti ipſum nõ duxerint abſoluendum. Nota, quòd abſolutio gratis eſt impendenda, cùm ſit ſpirituale.

¶ *Gloſ. ſeq. prim. reddit cauſam: ſecundò quærit, & ſoluit: tertiò declarat intereſſe partis, vel iudicis hic non prohiberi.*

a ¶ *Abſolutionis.*] Beneficium abſolutionis, cùm ſit Eccleſiaſticum miniſteriũ, & ſpirituale, nihil eſt exigendum pro ipſo præſtando. ſ. eo. *ad noſtram, & cap. nemo, & c. cùm in Eccleſiæ.* & ideo qui pretium pro ipſo recipit, ſimoniacus eſt. 1. *q. 3. non ſolum, & c. quæſitum.* Sed illud poteſt dubitari, vtrum ſi dediſſet aliquid pro abſolutione, ſimoniã cõmittat? Et poteſt dici, quòd non, quia iniuſte abſolutio denegatur ſibi, ex quo ſatisfecit, cũ vexationem ſuam redimat [a]. ĩ. *eo. c. dilectus,* vbi de hoc: vnde non poſſet ab eo legitimè appellari: cùm graue immineat animæ periculum. arg. ĩ. *de appell. vt debitus.* Nihil ergo directe iudici pro abſolutione dari debet: ſecus ſi aduerſarius propter illius contumaciã fecit ſumptus: quia illos ſoluere debet, antequam abſoluatur. ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis:* & idem credo, ſi propter hoc iudex feciſſet ſumptus propter contumaciã excommunicati: illos refundere debet antequã abſoluatur: quia non dãtur intuitu abſolutionis. arg. ĩ. *de ſent. excom. ſacro,* vt putã cùm iudex procedit ex officio ſuo. ſ. *de appel. cum ſpeciali:* ſed ſi iniuſte illum excommunicaſſet, ſine omni difficultate abſolui debet abſque grauamine. ĩ. *de ſent. excom. ſacro.* Bern.

† Cap. q. eo. tit. in 2. cõp.

† Vide omnino Turrecrem. in c. ſtatuimus decretum. 1. q. 1. & alios quos citaui in c. veniës. ĩ. eod.

a Vide in ſimili Turrecrem. in c. quæſitum. 1. q. 3.

bus, non valuit abſolutionis beneficium obtinere.

¶ Quoniam igitur indignum eſt, & Eccleſiaſticæ rationi contrarium, vt abſolutionis beneficium redimatur: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi præfatus G. debitum ſoluit, ipſum gratis faciatis abſolui, ſi excommunicatores id non fecerint requiſiti.

Clemens tertius.

¶ *Monachi per ſimoniam recepti, ſi ſint ſimoniaci, ad arctiora monaſteria transferuntur: aliàs poſt renunciationem in eiſdẽ, vel in aliis monaſteriis eiuſdem ordinis poterunt collocari.*

CAP. XXV.

De † regularibus Canonicis, ſeu Monachis nos cõſulere voluiſti, qui per ſimoniam ingreſſum ipſis ſcientibus habuerunt. Vnde cùm ſuper hoc auctoritates [b] multæ reperiantur expreſſè, nõ aliud, quam ſtatutum eſt, reſpondemus: vt locum, quem taliter [c] adepti ſunt, omnino dimittant [d], & ſolitudines, ſeu alia monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus tam execrabilem exceſſum, ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus [e] ipſis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum [f] loco eidem: & poſtmodum in ipſum [g] reduce te †, (ſi ibi abſque ſcandalo potuerint remanere) vel in alio, qui ſit de ordine ipſo, ad ſeruiendum Deo, poteris collocare.

¶ Idem.

¶ *Si quis Canonicatus renuncians, ad quem per ſimoniam ignoranter aſſumptus fuerat, poſtea de nouo aſſumatur ad illum: non poteſt ex prima receptione ſibi aliquid vendicare.*

CAP. XXVI.

Ex † inſinuatione tua nobis innotuit, quòd pater tuus interueniente [h] pecunia, olim tibi [i] Præbendæ beneficium acquiſiuit. Cúmque ad annos diſcretionis perueniens, accepiſſes Dominicæ Crucis ſignum: dictam Præbendam in manu Præpoſiti, & fratrum liberè reſignaſti [k]. Sed iidem tibi compatientes, de nouo te in ſuum Canonicum elegerunt [l]: ita videlicet, quòd per electionem iſtam, poſtremum locum in choro, & in aliis obtineres: *& infrà.*

¶ Reſpondemus †, vt indulgentia [m], quã fratres tui miſericorditer tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtens, ratione primæ [n]

De *regularibus.*] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpõſio ibi, *Vnde.* Abbas.

Casvs. Quidam regulares canonici, & monachi, ipſis ſcientibus, per ſimoniam ingreſſum in monaſteriis, & Eccleſiis regularibus habuerũt: quæritur, quid de ipſis ſit agendum? Reſpondet, quòd cùm multæ ſuper hoc auctoritates reperiantur expreſſe, nihil aliud eſt ſtatuendum, niſi vt locum, quem taliter adepti ſunt, omnino dimittant, & alia monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus pœnitentiam agant. Si autem ignorantibus ipſis pecunia data fuit, compellendi ſunt, vt eidem loco renuncient, & poſtmodum reducantur in eundem, ſi abſque ſcandalo ibi poterunt remanere, vel in aliis eiuſdem ordinis collocentur. Nota, quòd illi, quibus ſcientibus ſimonia eſt cõmiſſa, in arctioribus monaſteriis ſunt ponendi, aliis ignorantes ſimoniam in eiſdem, vel in aliis locis eiuſdem ordinis diſpenſatiuè poſſunt remanere.

b ¶ *Auctoritates*] 1. *q. 1. ſi quis neque. & cap. qui ſtudet, & in multis cap. eiuſdem quæſtionis, & per totam illam cauſam.*

c *Taliter.*] Simoniacè, ſcilicet.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arguit ad negatiuam, & ſoluit.*

d ¶ *Dimittant.*] Nunquid licet ſimoniaco dimittere Eccleſiam ſine licentia ſuperioris? Argum. quòd non. ſ. *de renunc. niſi cùm pridem. §. 1. & cap. poſt tranſlationem. §. rurſus:* ſed illa loquuntur tantùm in Epiſcopo: circa regulares tenet, quod dicitur ĩ. *eo. quoniam:* de aliis verò dic, quòd Epiſcopi non poſſunt renunciare in manibus prælatorum, ſine licentia domini Papæ: inferiores renunciant in manibus prælatorum ſuorum. *argum.* ſ. *de renunc. admonet:* qui ſi nollent recipere reſignationem, nihilominus cedant: quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. 14. *q. 6. ſi res:* quia furtiuum eſt beneficium. 1. *q. 1. ordinationes,* & ſemper eſt in mora, ſicut fur. *ff. de condic. fur. in re furtiua. §. 1. & l. vltim.*

e ¶ *Ignorantibus.*] Iſti non ſunt ſimoniaci, licèt ſimoniacè promoti, vt ſ. *eo. de ſimoniacè; &* ideo poſſunt in ſuis ordinibus remanere: & poſt renunciationem, ſeu reſignationem ad beneficia reſtitui diſpenſatiuè, vt ibi dicitur: & hoc idem dicit Tanc.

f ¶ *Ad renunciandum.*] Quia aliter agere pœnitentiam non poteſt, de pœnitent. *diſt. 5. falſas. arg.* ſ. *de renuncias. niſi cum pridem. §. 1.*

g ¶ *In ipſum.*] ĩ. *eod. quoniam.* Bern.

Ex *inſinuatione.*] Renuncians beneficio ſimplici, ad quod per ſimoniam eo ignorante fuerat aſſumptus, poteſt ex diſpenſatione in ea vocatione denuo ad illud aſſumi, nihil tamen ex prima receptione ſibi vendicabit. Communis diuiſio. Secũda ibi, *Reſpondemus,* Abb. Sicul.

Casvs. Quidam paterna cupiditate, ipſo tamẽ ignorante, in canonicum cuiuſdã Eccleſiæ fuit receptus: poſtmodum ad annos diſcretionis veniens, ſignũ Crucis aſſumpſit, & præbendam, quam taliter adeptus fuerat, in manu Præpoſiti, & fratrum ſponte reſignauit: ſed idem Præpoſitus, & fratres ſibi compatientes, ipſum de nouo in canonicum elegerunt: ita videlicet quòd poſt iſtã electionem poſtremum locũ in choro, & in aliis obtineret. Iſte quæſiuit à Papa, vtrùm primũ locum, quem habuerat ſecundùm primam electionem, valeat recuperare? Reſpondet ei Papa, vt indulgentia, quam fratres illi miſericorditer ſibi fecerunt, contentus exiſtat, & ratione primæ receptionis nihil audeat in ipſa Eccleſia vẽdicare. Nota, quòd capitulũ poteſt diſpenſare cum eo, qui ignoranter in Eccleſia beneficiũ eſt adeptus, vt in eadẽ Eccleſia in canonicũ admittatur. Item actio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit.

† Redire, legitur in pleriſque vulgatis, ſed in omnibus antiquis, reducere: quod agnouit Hoſtienſis, dum ait: reducere poteris: quod eſt ĩ. inſ. ſci. diſpenſatiuè, hæc ille: verbum ergo, reducere, reſpicit verbum, poteris.

† Cap. eo. t. de renunciatione in 2. comp. Et vide B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 6 ad 3. argumentum, & Turrecrematam in c. ſtatuimus decretum 1. q. 1.

† aliàs ita: Mandamus quatenus, &c.

h ¶ *Interueniente pecunia.*] Ex pacto ſ. *eod. de hoc.* quod eſſe non debet. ĩ. *eod. tua. 1. q. 2. quàm pio, &* ſ. *de pact. c. vlt.*

i ¶ *Tibi.*] Ignoranti: aliter capitulum, vel Epiſcopus cum eo diſpenſare non potuiſſet. ĩ. *c. prox. in fi.*

k ¶ *Reſignaſti.*] Poſtquam intellexit ſimoniam fuiſſe commiſſam, qui ad hoc tenebatur, vt ſ. *cap. prox.* & ſic factum alterius ei præiudicat, & ſic punitur ſine culpa: quod eſt contra illud generale: Rem quæ culpa caret, &c. ſ. *de conſtit. c. 2.* Sed hoc eſt ſpeciale in caſu, in odium ſimoniacorum: quia ſi non punirentur, nimis frequentaretur illud crimen.

l ¶ *Elegerunt.*] Diſpenſatiuè: & ita habes hic arg. quòd capitulum diſpenſat cum ſimoniaco. Sed poteſt dici, quòd capitulum non diſpenſat, ſed ipſum eligit per diſpẽſationem Epiſcopi: nam Epiſcopus de conſilio capituli cum talibus diſpenſat. 1. *q. 5. præſentium. &* ſ. *de elect. cap. penul.* obſeruata diſtinctione ibi, circa prælationes. arg. ĩ. *c. prox. in fin. &* ſ. *de ind. at ſi clerici, & 1. q. vlt. c. vlt. & 1. q. 1.* erga ſimoniacos contraria intelliguntur, quandò ipſimet ſimoniaco committunt, vel conſentiunt: ſed ille ſimoniacus non fuit. ſ. *eod. de ſimoniacè.* & ideo non fuit indignus miſericordia, quia alieno vitio laborauit. *C. de nat. lib. legem:* & ideo propter vitium alienum diſpenſatur cum eo.

m ¶ *Indulgentia.*] Ex hoc notatur, quòd capitulum diſpenſauit cum iſto, ſed poteſt intelligi, vt dictum eſt *in prox. notula:* & expone, indulgentia, id eſt, gratia: quia non tenebantur eum eligere, niſi vellent, & ita gratiam fecerunt ei.

n ¶ *Primæ.*] Simile *ff. de pac. do. inter ſocerum. in fi. ff. de ſtatu homin. l. liber homo. C. de re. pign. l. vlt. in fin. & ſup. de renun. cùm inter P.* & ita habes hic, quòd actio ſemel extincta, amplius non reuiuiſcit, *de conſecrat. diſtinct. 4. quæris. ff. de ſolut. qui res § aream, & C. de remiſſ. pign. cùm ex cauſa. arg. contra.* ſ. *de appellat. cum ceſſante.* Bernard.

Nobis

NObis.] Duæ ſunt partes principales. Secunda ibi, *Ad vltimum.* Abbas.

CASVS. Vacante quodam Plebanatu, capitulum eiuſdem plebis dedit poteſtatem eligendi quatuor, qui eligerent Plebanum: amici illius, de cuius electione ſperabatur, promiſerunt vni de prædictis quatuor, vel etiam omnibus pecuniã ſe ſoluturos, eo tamen ignorante: & ſic interueniente huiuſmodi ꝓmiſſione electus fuit: quæritur, an talis electio propterea ſit improbanda? Reſpondet Papa, quòd quamuis illius promiſſionis conſcius non fuit: huiuſmodi electio, ſi de hoc conſtiterit, eſt reprobanda, niſi conſtaret illos, qui promiſſionem fecerunt, fraudulenter id feciſſe, in diſpendiũ illius, qui fuerat eligẽdus. Secundò alia quæſtio ponitur: Ecce aliquis eſt electus in Prælatum alicuius Eccleſiæ, illa electio reprobata eſt propter ſimoniacam prauitatem, vt dictum eſt. Quæritur, vtrùm Epiſcopus cum talibus valeat diſpenſare? & reſpondetur, ꝙ non. Nota, ꝙ ſimonia ab alio cõmiſſa, alij nocet, qui culpabilis non fuit: niſi illud factum fuerit in diſpendiũ electi, quia ei non nocet, cùm fraus alicui prodeſſe non debeat.

receptionis, nihil audeas in ipſa Eccleſia vendicare.

¶ Cœleſtinus tertius.

¶ Electio ſimoniaca eſt caſſanda, ſi propter hoc electoribus promiſſa fuit pecunia, quãuis electus ignoret: niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò. Cum electo reprobato per vitium ſimoniæ non diſpẽſat Epiſcop. Hoc dicit ſecũdò. Abb.

CAP. XXVII.

NObis † fuit ex parte tua intimatum, quòd cùm quatuor eſſent à capitulo conſtituti, qui debebant quẽdam eligere in Plebanum: amici eius, de cuius electione ſpes habebatur, vni, vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, eo tamen ignorante [a], qui huiuſmodi promiſſione interueniente [b] poſtmodum eſt electus: *& infra.* ¶ Quia igitur ſuper hoc conſulere nos voluiſti: Conſultationi tuæ breuiter † reſpondemus, quòd niſi conſtaret illos, qui promiſſum tale fecerunt, per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè feciſſe [c]: quamuis ipſe promiſſionis conſcius non fuerit, eius tamen electio, tanquam ſimoniaca prauitate præſumpta, eſt penitus reprobanda [d]: *& infrà.* ¶ Ad vltimum, quod in fine conſultationis tuæ inuenimus, hoc duximus reſpõdendum: Quòd aliquis † in Eccleſiæ cuiuſlibet [e] Prælatum electus: & vt dictum eſt, per prauitatem ſimoniacam reprobatus, ab Epiſcopo ſuo diſpenſationem [f] aliquam obtinere de iure non poteſt.

† *Cap. 9. eod. tit. in 2. cõp. Vide præ aliis hîc Henricũ Boich. & Turrecrematam in c. ſunt nonnulli. 1. q. 1.*

† *Aliàs, taliter.*

a ¶ *Tamen ignorante.*] Nec ratum poſtmodũ habente: quia tunc ei noceret. ĩ. eo. *ſicut.* Ala.
¶ *Gloſ. ſeq. argu. à contrario, & id coadiuuat per tertia iura. ſed tenet contrarium, allegat duos canones.*

† *In aliquot vetuſtioribus ita: quamuis ipſe tempore promiſſionis conſcius non fuerit: ſed in antiquis, vt eſt impreſſum.*

b ¶ *Interueniente.*] Innuitur ex hac littera, ꝙ licèt pecunia promiſſa, vel data interueniat, ſi propter hoc ad eũ eligendũ nõ fuerunt moti, quẽ aliàs electuri erãt, non propter hoc eſt electio vitioſa, arg. *C. ſi ex fal. inſtru. l. 3. & ſ. de re iud. cum I. & A. & 1 q. 6. c. vlt.* ſed verius eſt, ꝙ ſimonia cõmiſſa eſt: quia cõſtat promiſſionem interueniſſe ante electionem: qualiſcunque fuerit intentio eligentium? nulla promiſſio, vel pactio debuit [a] tunc interuenire. arg. 10. *d. nouit.* quod habetur ibi ꝓ Palea. & *1. q. 1. placuit.* Tan.

a *Hæc etiã videtur ſententia B. Thomæ 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 5. argumentum.*

c ¶ *Malitioſè feciſſe.*] Nota, quòd malitiis hominum non eſt indulgendum, ſic ĩ. *eod. ſicut. & ſ. qui mat. accuſ. poſſ. ſignificante, & ſ. de reſcrip. ſuper litteris. & cap. ſedes Apoſtolica. & ff. de rei vend. In fundo.* & alterius odio alius prægrauari non debet. *C. de inoffi. teſt. ſi quis in ſuo.*

d ¶ *Reprobanda.*] Et ita alienum factum alij obeſt: ſic alienum factum impedit viucapionem bonæ fidei poſſeſſori. *C. de vſucap. pro empt. l. 1.* licet enim iſte non peccauerit, electio tamen vitioſa eſt propter eligentes: id eſt, cùm peccant electores in forma, licèt electus non ſit in culpa. *ſ. de elect. Cumana, & cap. Eccleſia veſtra:* & quamuis ignorauerit iſte de illa ſimonia, Epiſcopus hac vice cum illo non poteſt diſpenſare, ſecus in ſimplici beneficio poſt liberam reſignationem. *ſ. de elect. cap. penult.*

e ¶ *Cuiuſlibet.*] Id eſt alicuius, ſimile *ſ. eo. tit. nemo, in princ.*
¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas lectu. quæ patent.*

f ¶ *Ab Epiſcopo ſuo diſpenſationem.*] Poteſt hoc intelligi, qñ electus ſimoniã commiſit, vel alius eo ſciente, & ratum habente: vnde Epiſcopus cum tali diſpenſare non poteſt: quia erga tales nulla miſericordia eſt adhibenda. *1. q. 1. erga ſimoniacos, & ſ. de iud. at ſi clerici:* vt ſic differat caſus iſte à præcedenti: cum eo, qui ſimoniam cõmittit, ſolus Papa diſpenſare poteſt, cum ignorantibus diſpenſant Epiſcopi: vt dicitur *ſ. eod. de ſimoniacè,* & plenius *ſ. de renunc. poſt tranſlationem* [b]. Vel intellige *§. iſtum in eodem caſu, cum princ.* & prima quæſtio fuit, quid iuris eſſet ſuper electione taliter facta: vt ponitur in princ. Vltimò adiecit, ſi talem electionem contingeret reprobari, verùm Epũs poſſet cum eo diſpenſare, vt iterum eligeretur: & ad eandem prælationem? Et reſpondet, quòd non: & intellige, quòd non poteſt illa vice: quia hoc quærebatur, vt dixi *ſup. in princ. 1. reſpond. in fin.* & hoc videtur velle illa littera: vt dictum eſt per prauitatem ſimoniacam, &c. & ſic refert ſe ad primum caſum, ſcilicet quando eo ignorante ſimonia commiſſa fuit. Bernard.

b *Vide 1. q. 3. ex multis & q. 5. cap. vlt. Ioan. And.*

¶ Idem Linconien. † Epiſcopo, & Priori de Pontretacto.

¶ Qui dat Prælato pecuniam, ne ipſum in iure ſuo de facto moleſtet: illam repetit, ſi Prælatus promiſſa non ſeruat. Hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. XXVIII.

DIlectus † filius R. Præpoſitus nobis expoſuit, quòd cùm Eboracẽ. Archidiaconus eum multis grauaminibus afficere non ceſſaret, promiſit ei certam quantitatem pecuniæ ſe daturum, vt ab ipſius deſiſteret læſione: verùm dictus Archidiaconus poſt receptionem pecuniæ, ſuper dignitatibus, & beneficiis eius, ab eius moleſtia non quieuit. ¶ Ideoque diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, Archidiaconum reſtituere, quod accepit [g], (ſi eũ cõtra promiſſionem [h] ſuam veniſſe conſtiterit †) compellatis.

† *Aliàs lit. Quod aliquis in Eccleſia qualibet prælatus electus.*

† *Limericẽ.*

† *Cap. 10. eo. tit. in 1. cõp. Et intellige hanc decretalem iuxta diſtinctionem B. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. arg.*

† *Archidiaconus, habẽt vetera Gregorij exemplaria tam hîc, tum in ſequentibus: ſed in recentioribus, & in veteri compilatione, pro Archidiaconus, eſt Archiepiſcopus.*

DIlectus.] Dans pecuniam alicui, ne in iure ſuo de facto moleſtetur, poteſt illam repetere. hoc dicit ſecundum generalem intellectum. Diuiditur. In prima, querela. In ſecunda dat iudicem ibi, *Ideoque.* Abb. Sicul.

CASVS. Archidiaconus Eboracẽ. R. Præpoſitum multis grauaminibus, & iniuriis affligebat, vt Archidiaconus ab iniuriis deſiſteret: Præpoſitus promiſit ei certã pecuniæ quantitatẽ ſe daturũ, & perſoluit: ſed poſt receptionẽ pecuniæ Archidiaconus ſuper dignitatib⁹, & beneficiis ab eius moleſtia non quieuit. Vnde Præpoſitus dño Papæ fuit conqueſtus: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi eſt ita, compellant Archidiaconũ reſtituere, quod accepit, ſi ipſum contra promiſſionẽ ſuã veniſſe conſtiterit. Nota per hanc decret. ꝙ licitum eſt alicui redimere vexationem ſuã.
¶ *Gloſ. ſeq. notat ex eo quod reſtituitur danti, &c. diſtinguit demum, an vexans habet ius, &c. tenet contrarium, & ſol. c. decimas: quod videtur obſtare.*

g ¶ *Reſtituere, quod accepit.*] Cùm indebite & iniuſte receperit. *1. q. 1. nullus Epũs.* Nota ex eo ꝙ præcipitur ei reſtituere, quod accepit, ei ꝙ dedit, innuitur nõ eſſe turpitudinẽ ex parte dantis ius ſuũ redimere volẽtis. arg. *ĩ. de magi. prohibeas, & arg. 1. q. 3. quæſitum, & ĩ. de vſur. c. 1. & ſ. de feud. inſinuatione.* Dicas, ꝙ ius ſuum nulli redimere [c] licet in re ſpirituali: vbi ille, qui petit, ius habet in re illa: quia ſimoniam committeret, vt *ſ. eo. Matth.* ſed agere debet per ſuperiorem. arg. *ſ. eo. ad aures:* ſed cùm ille, qui vexat, nullum ius habet, niſi quia ipſũ vexat de facto, malitioſe, & iniuſte: Dicunt quidam, ꝙ nullo modo põt redimere. Sed verius, & æquius vr̃, ꝙ cùm iniuſte vexatur [d], ꝙ poſſit redimere ſuã vexationẽ ſine peccato, iuxta illud Apoſtoli. *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt:* & hic eſt arg. Contrarium tñ arg. eſt 16. q. 7. *decimas:* vbi dicitur, ꝙ ſiſi decimas redimere nõ debent [e] à populo: & tñ populus nõ habet ius retinẽdi. Sol. prohibet ibi, ꝙ Epiſcopi decimas nũ redimãt à ruſticis, ne alij inde ſumãt exemplũ: & ne propterea credãt ſe habere ius in decimas: vñ compellant ruſticos: & ita intelligitur *c. decimas:* ſed non cõmitteret Epiſcopus ſimoniã, ſi qñque redimeret decimas. Idem dicendum eſt de bñficio, vel officio iniuſte interdicto, & excõicatione iniuſta: ſcilicet, ꝙ non cõmittit ſimoniã, qui dat ꝓ ſua reſtitutione officij, vel bñficij, vel abſolutione excõicationis, vel interdicti: ſed ille, qui recipit, ſimoniã cõmittit: qui dat, nullũ ius acquirit: ſed dat, vt ius acquiſitũ retineat, vel redimat, quod licitũ eſt *arg. 1. q. 3. quæſitum eſt, & ĩ. de vſur. c. 1.* ſi verò iuſte ſit ſuſpẽſus, vel excõicatus, ſi pretiũ dat, vt reſtituatur, vel abſoluatur, ſimonia ex vtraq; parte committitur. *ſ. eo. nemo. 1. q. 1. nullus Epiſcopus, & §. præcedenti. & ſ. eo. ad aures. & 1. q. 3. non ſolum.*
¶ *Gloſ. ſeq. not. à contrario, quod ſi ſeruaſſet, &c. tenet contrarium, in ſi. argum. quod non ſeruanti, &c. alleg. contrarium.*

h ¶ *Promiſſionẽ.*] Ergo vr̃, ꝙ ſi contra promiſſionẽ nõ veniſſet, ꝙ non cõpelleretur reſtituere, quod taliter recipit: quod nõ eſt verum: vñ ſupple, maximè [f]: quia ſi conſtiterit, ꝙ iniuſte acceperit, cõpelleretur ad reſtituendũ, & crimine cõcuſſionis puniretur. *C. de condi. ob tur. cau. quod euitandi.* Crimen verò concuſſionis [g] eſt, cùm quis minatur alicui, niſi ita, vel ita faciat, vt 23. *qu. 1. militare, & ff. de concuſ. l. 1. & 2.* præterea non dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur

c *De hoc articulo præter doctores hîc vide B. Thomam initio capitis cinotum, & Turrecrematam in c. quæſitum. 1. q. 3.*

d *In iure acquiſito: ſecus in acquirendo, ĩ. eo. ſicut, ſup. eo. Matth. per quæ patet. Ioan. And.*

e *De hoc articulo vide plenè per Turrecrematam in c. altare. 1. q. 3.*

f *Secundùm Azonẽ, Tancredum, & Vincẽtium: idem Philip. Innocentius, & Hoſtienſis, quos videto: adde hîc Ioann. And.*

g *Præter doctores, & Hoſtienſem hîc vide Turrecrematam in cap. indebitas. 1. q. 1.*

reſtituatur ablatum, 14. quæſt. 6. ſi res. & de pœniten. diſtinct. 5. falſas. & quod poſſit repetere, eſt argum. 14. quæſt. 5. non ſane. Item argum. ex hac littera, quod non ſeruanti fidem, fides non eſt ſeruanda, ſic ſup. de iureiur. peruenit. Argum. contra 33. q. 5. quod Deo pari. Bernard.

SVā.] Primo ponitur querela. Secundò iudicis datio. Secunda ibi, *Diſcretioni*. Abbas.

CASVS. Capellanus de Villa Frāca pro exequiis mortuorū, & benedictionibus nubentium exigebat pecuniā à parochianis ſuis iniuſte, & extorquebat: Parochiani illi conqueſti ſunt Papæ: vnde mandat quibuſdā, quatenus Capellanum illum moneant, vt à tanta præſumptione deſiſtat, & pro eo exceſſu ſatisfaciat competenter. Si autem obedire noluerit, ipſum puniāt pœna canonica.

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per obiectionem, & diſtinguit.*

a ¶ *Pro exequiis.*] Sed nunquid licitum eſt ſacerdoti recipere pro exequiis? Dico, quòd ſic ſi ei ſumptus deſunt. 1. q. 1. *iudices*: & tamen gratis dicitur celebrare, ſicut teſtis, qui recipit ſumptus. 4. q. 3. c. *ſi teſtes*. §. *venturis*, & Epiſcopus recipit procurationem pro conſecratione Eccleſiæ. ī. eod. *cùm ſit Romana*: & iudex gratis iudicat, & tamen recipit ſumptus. ff. *de offic. præſid. plebiſcito*: & ī. *de vita, & honeſt. cler. cùm ab omni*. Nec eſt inconueniens, quòd clericus locet operas ſuas, cùm non habeat, vnde viuat. 91. diſt. c. 1. & 3. *ſed ſacerdos*, qui ex officio ſuo ad hoc tenetur, & qui habet victū ſuum: ſuis ſumptibus tenetur ſpiritualia miniſtrare, de conſec. diſt. 1. *ſufficit*. Si tamen conſuetudo eſt, quod aliquid detur in exequiis mortuorum, & conſimilibus: licet ſacerdoti non detur actio ad hoc petendū, tamen poteſt cogi populus ad obſeruandam honeſtā conſuetudinem. ǰ. eod. *Apoſtolicam*: conſuetudo enim attenditur in recipiēdis muneribus circa ſpiritualia. arg. 1. q. 3. *quæſitum*, & 63. *diſt. Agatheſa* 9. q. 3. *conqueſtus*, & in *Auth. de ſan. epiſ.* §. *pro conſuetudinibus, coll.* 9. 10.

b ¶ *Benedictionibus nubentium.*] Quę ſacramēta ſunt, vñ non reiterantur. ī. *de ſecun. nup. c.* 1. & 3. *ſic* ī. e. *cum in Eccleſia*, vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obiec. de decret. de hoc.*

c ¶ *Satisfaciat competenter.*] Reſtituendo ablata. 14. q. 6. *ſi res*, & ita ſi ſatisfacere vult, & ſe emendare, non punitur: vnde non videtur ſimoniam commiſiſſe directè: quòd ſi eſſet, deponeretur. ī. eod. de hoc, & *cap. inſinuatum*: *ſi non deſtiterit*, punietur canonica pœna: quia poterit ab Eccleſia remoueri: ideo noluit Papa eum punire, ſi ſe correxerit, quaſi cum eo diſpenſando.

In margine: † Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. Vide citatos ſup. eo in ca. cum in Eccleſia. & in ca. veniens. † Aliàs ita: quod Capellanus pro eorum exequiis mortuorum, &c. † Cap. 2. eod. tit. in 3. cōp. Vide Hoſti. in ſumma ti. de ſimonia. §. qua pœna feriatur: & de variis pœnis ſimoniacorum. adde Bernardinū Diaz in pract. crim. can. c. 85.

¶ Innocentius iij. Abbati de Iugo-Dei, & Priori de Silla.

¶ *Pro benedictionibus nubentium & exequiis mortuorum nihil exigi debet.*

CAP. XXIX.

SVam † nobis parochiani de Villa Franca querimoniam deſtinârunt, quòd † Capellanus eorum pro exequiis [a] mortuorum, & benedictionibus nubentium [b], minùs licitè pecuniam ab eis exigit, & extorquet: & *infrà*. ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus dictū Capellanum, vt à tanta præſumptione deſiſtat, & etiam pro exceſſu ſatisfaciat competenter [c], moneatis: ſibi (ſi obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Si per accuſationem conſtat Monachum ſimoniacè fuiſſe receptum: receptus, & recipiens deponūtur. Si verò per inquiſitionem, receptus in arctius monaſterium detruditur: recipienti verò & mauribus pœna cōdigna imponitur: & interim ab executione ordinum ſacrorum ſuſpenduntur.*

CAP. XXX.

2 DIlectus † filius A. nuncius tuus pro parte tua propoſuit, quòd cùm Cantuarieñ. diœceſim viſitans, in monaſteriis, & religionis locis pullulaſſe repereris ſimoniacam prauitatem: ita quòd in eis multi pretio ſunt recepti, qui potiùs gratis recipi debuiſſent, immò etiam ad religionis obſeruātiam inuitari [d]. Dubitas igitur, an quia multitudo [e] reperitur in cauſa, ſeueritati ſit aliquid detrahendum?

¶ Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi aduerſus eos †, qui labe fuerint huiuſmodi maculati, accuſatio coram te fuerit canonicè inſtituta, poſtquam † crimen ordine fuerit iudiciario comprobatū †, tamē dantes [f], quam in recipientes cānonicæ ſeueritatis [g] exerceas vltionem. Quòd ſi de hoc tibi per ſolam inquiſitionem conſtiterit: eos, qui per ſimoniacam prauitatem in locis talibus ſunt recepti, ab illis amotos [h], ad agendam pœnitentiam ad monaſteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, & Abbatiſſis, Prioribus, Prælatis quibuſlibet, & Officialibus [i] eorundem iniungas pœnitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos à ſacrorum or-

2 DIlectus.] Diuiditur. Nam in prima ponitur conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio ibi, *Nos*. In tertia mandat ibi, *Iniungens*. In quarta inſtruit ibi, *Illud tamen*. Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus Cantuarieñ. dum ipſe diœceſim ſuam viſitaret, in monaſteriis, & aliis locis religionis inuenit pullulaſſe ſimoniacam prauitatem: ita q̃ in eis multi pretio ſunt recepti, qui gratis recipi debuerunt. Sed quia multitudo erat in cauſa, quæſiuit à Papa, an ſeueritati ſit aliquid detrahendum? Et ipſe reſpondet, q̃ ſi prædicti coram ipſo fuerunt accuſati, poſtquam crimē ordine iudiciario fuerit comprobatum: tam dantes, quàm recipientes canonica pœna puniat. Si autem per ſolam inquiſitionem de hoc ſibi conſtiterit illos, qui per ſimoniā in locis talibus ſunt recepti, inde remoueat, & ad monaſteria dirigat arctiora ad pœnitentiā peragendā, & Abbatibus, Prioribus, & Prælatis quibuſlibet, & Officialibus eorundem iniungat pœnitentiā competentem: & donec illā peregerint, ab executione ſacrorum ordinum ſuſpendat eoſdem: Iniungens Epiſcopis ſuis, vt hāc formam per ſuas diœceſes faciāt obſeruari: tamen ſi gratis ſine aliqua taxatione fuerit eis oblatum, illud gratanter recipi poterit. Nota pœnā regularium, qui per ſimoniā ſunt recepti; vt qui conuictus eſt in modum accuſationis, debeant deponi: qui in modū inquiſitionis, in aliud monaſteriū arctioris religionis debet detrudi ad pœnitentiam peragendā: hodie ſtādum videtur illi conſtitutioni. ǰ. eo. *quoniā*. Item ſi gratis aliquid detur ſine aliqua taxatione, illud recipi pōt.

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd vbi, &c.*

d *Inuitari.*] Ex hoc videtur: q̃ in talibus non poteſt interuenire pecunia [a], vbi quis eſt inuitandus. ī. de *paſt. c. vlt.* & ǰ. eo. *tua* & 1. q. 3. *quàm pio*. Ad hoc eū vtad fidem aliquis conuertatur, bene poteſt dari pecunia. 23. q. 4. c. *pe.* & 9. 7. *quod autem*. 45. *diſt. qui ſyncera*, & ſub tali conditione poſſumus aliquam ducere in vxorem. 28. q. 1. *cauſa*. & duriori penſione poſſum aliquem onerare, vt conuertatur ad fidem. 23. q. 6. *iam verò*. Talis enim conditio bona eſt.

e ¶ *Multitudo.*] Propter multitudinem detrahendū eſt ſeueritati. 50. *diſt. vt conſtitueretur*, & 44. *diſt. comeſſationes*; & 23. q. 4. *non poteſt*. & ī. *de temp. ord.* vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. quod propter connexitatem, &c. alleg. duo iura in contrarium: ponit opi. Ioan. ſol. nis cum Vinc. & Ioan.*

f ¶ *Dantes.*] Arg. quòd ratione cōnexitatis ſententia lata contra dantē præiudicat recipienti. arg. 81. *diſt. ſāntis Daniel.* 3. q. 6. *hæc quippe*. 59. *diſt. ordinatos*. & *ſup. de accuſ. ad petitionem arg. contra.* ǰ. *de adult. ſignificaſti*, & 1. q. 5. *interrogatum*: dixit Ioan. q̃ tunc præiudicat, qñ ſunt præſentes, & ſciunt tam agualiter non. ff. *de re iud ſæpe.* ī. *de re iud. c. penul.* Dic, vt dixit Vin. & Tan. q̃ præiudicat, qñ tam accipientes, q̃ dantes de hoc accuſantur, & conuincuntur: aliàs non. ff. *de adult. denunciaſſe.* §. *quæritur*, niſi quoad præſumptionem: vt ſi ob hoc eſſet orta infamia, indiceretur purgatio. arg. *illius decret. ſignificaſti*. Bern.

g ¶ *Seueritatis.*] Scilicet depoſitionis. ī. *eod. de hoc*, & *cap. inſinuatum*, & *ſup. de accuſ. c. inquiſitionis*.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

h ¶ *Amotos.*] Hic patet, q̃ conuictus de crimine ſimoniæ in modū inquiſitionis, non deponitur: ſed tantùm remouetur ab adminiſtratione, ſiue beneficio, ſicut in aliis criminibus ſit: vt ī. *de accuſ. qualiter*, & c. *cùm dilecti* & ī. e. *de regular.* contrarium tñ habes ī. *de accuſ. inquiſitionis*, vbi de hoc. Hodie videtur ſtandum illi conſtitutioni. ǰ. *eod. quoniam, circa regulares ſimoniacos*.

¶ *Gloſ. ſeq. primò obiicit, & ſoluit Secundò quæris ad collegium, &c. argum. quod ſic, per quatuor iura alleg. quatuor in contrarium, & rationem: ponit opin. Ioan. & tenet cum Tanc.*

i ¶ *Officialibus.* Sic ī. *eo veniens*. Sed quare tantùm Prælati, & Officiales puniuntur, & non totū capitulū, cum oēs in hoc delinquerunt, & oēs de capitulo intelliguntur ſcire, quæ ſciunt eorū maiores, vel adminiſtratores, vt ff. *ad munic. l. municeps?* Poteſt dici, q̃ ideo Prælati, & Officiales audiuntur: quia eorū conſilio, & auctoritate omnia fiunt. 10. q. 2. *Epiſ.* C. *de app. iudicibus*, & l. *quoniam* 2. vbi officiales puniuntur: quia nō reſtiterūt iudicibus perperā procedentibus, & *arg.* 2. q. 7. *quapropter*. Sed nunquid collegium, ipſum poterit accuſari, aut inquiri de crimine ipſius? Vt, q̃ ſic. 12. q. 2. q̃ *manumittitur*, & ī. eo. *veniens*: nam vniuerſitas conuenitur ratione metus. ff. *quod met. cau. metū.* §. 1. eccleſia cū delinquere pōt. 7. q. 1. *ſicut*. Sed contra vī, q̃ vniuerſitas non pōt excōicari, vt *arg.* 24. q. 3. *ſi habes*. ǰ. *de ſen. excom. Romana.* §. vlt. [*lib.* 6.] nec dolum committere poteſt. ff. *de dolo: ſed ſi ex dolo.* § *ſed an.* nec vniuerſitas dī aliquid poſſidere ff. *de acqu poſſ. l.* 1. § *pen.* Item vniuerſitas per actorē, vel procuratorem, ſindicū debet ſe defendere, ſed in crimine nō interuenit procurator. 5. q. 3. *in criminalibus*

In margine: a *Pugnet Doctores hic vide Guido. ū Papa deciſ. 80. vbi de ſimili materia.* † *Aliàs ita: poſtquam crimen eorum, &c.* † *patefactū.* b *Qui hoc etiam not. in præ. cap. 70. titu. diſtin. tantis, & 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. And.* c *De hoc articulo Angelus conſ. 217. Franc. Aret. conſ. 164. Ancharanus conſ. 157. Oldradus, conſil. 64. Iaſon in l. ſi quis maior. de tranſact. & Felinus in c. dilecto. ſup. de exceptio.*

minalibus, & *ſ. de accuſ. veniens.* Ioan. dicit, ꝙ vniuerſitas non poteſt accuſari, vel puniri: ſed maiores de vniuerſitate: vt hic dicitur, & *ſ. eod. veniens.* T. dixit, & bene, ꝙ licet vniuerſitas, ſiue collegium nõ poſſit accuſari: poteſt tamen inquiſitio fieri de exceſſibus collegij, & canonice puniri poſſunt: ſed illi plus, quo magis delicti cauſam eſſe conſtiterit. *ĩ. de cler. excomm. min. latores*, & *hic.* & *ſ. eod. veniens*, & *44. di. comeſſationes*, & *25. q. 2. ita nos*, & *ff. de condi. & demonſt. municipibus.*

dinum executione ſuſpendas [a]. Iniungens Epiſcopis tuis, vt hãc formã per ſuas diœceſes ſtudeãt obſeruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit ſine taxatione [b] gratis [c] oblatum.

b ¶ *Gloſ. ſeq. opponit*, & *remittit.*

a ¶ *Suſpendas.*] Sed nónne ſunt ipſo iure ſuſpenſi? Sic de hoc dictum eſt. *ſ. eod. accuſatum*: acta verò pœnitentia reſtituuntur executioni auctoritate Papæ. Bern.

b ¶ *Taxatione.*] Hoc ideo dicit: quia taxatio eſt quædam venditio. *ff. de iure do. plerunque. §. ſi ante*, & quaſi quædam pactio videtur.

c ¶ *Gratis.*] *ĩ. eo. tua. fin. 18. di. de eulogijs.*

¶ Idem Priori ſancti Victoris, magiſtris I. Bonoñ. & L. Modiceñ. Canonicis.

¶ Abbas contra teſtes, qui depoſuerunt contra eum de ſimonia in iudicio inquiſitionis, excipere poteſt, quòd ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt.

CAP. XXXI.

Licèt † Heli ſummus Sacerdos in ſe bonus exiſteret: quia tamen filiorum exceſſus efficaciter non corripuit, & in ſe pariter, & in ipſis animaduerſionis diuinæ vindictam excepit [d]: dum filiis [e] eius in bello [f] peremptis, ipſe de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit [g] †. Ad corrigendos igitur ſubditorum exceſſus, tantò diligentiùs debet Prælatus aſſurgere: quantò damnabilius [h] eorum offenſas deſereret incorrectas. Contra quos (vt de notoriis [i] exceſſibus † taceatur) & ſi tribus modis procedi poſſit, per accuſationem videlicet, denunciationem, & in-

Licet.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit exordium. In ſecunda narrationẽ, & factum, & ordinem, proceſſus, & allegat. p. & contra. In tertia interloquitur. Secunda ibi, *Cùm igitur.* Tertia ibi, *Ne verò.* & clariùs declaratur hoc ca. *per cap. ſequens*, quod venit ad declarationem huius. Abbas.

Casvs. Oſtendit Papa in decretali præſenti, quòd prælati tantò diligentius ſubditorum exceſſus corrigere debent: quantò eorum offenſas damnabilius deſerunt incorrectas: quod oſtendit exemplo Heli, qui licet in ſe bonus exiſteret, quia tamen filiorum exceſſus non corripuit, & in ſe, & in ipſis vindictam accepit. Prælatus enim contra ſubditos tribus modis (exceptis notoriis) procedere poteſt, per accuſationem, denunciationem, & inquiſitionem ipſorum: ita videlicet, quòd accuſationem præcedat inſcriptio, denunciationem admonitio, & inquiſitionem clamoſa inſinuatio, & hoc probatur auctoritate Domini dicentis: *Deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Cùm clamor peruenit ad Prælatum, deſcendere debet, & inquirere, & videre, an veritas ſic ſe habeat: & hoc idem oſtendit per canonem antiquũ: ſi quid de quocũq; clerico ad aures Prælati peruenerit, quòd iuſtè oſtẽdere poſſit, nõ ſtatim credat, ſed priùs cum canonicis ſuis veritatẽ inquirat, vt ſi culpã inuenerit ipſam puniat, non tanquam ipſe ſit accuſator, & iudex: ſed fama deferente, ſuum officium exequatur: ita videlicet vt iuxta iudicij formam ſententia formetur: his præmiſſis deſcẽdit ad caſum, cuius occaſione præmiſit prædicta. Nota, quod ille, qui venit ad denũciandum, admittitur ad teſtificandum. Itẽ nota, quòd admonitio præcedere debet denunciationem: alias denuncians repellitur.

d ¶ *Excepit.*] Id eſt, recepit, *ſic 23. q. 5. non eſt noſtrum. ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. penult.*

e ¶ *Filiis.*] Scilicet, Ophni, & Phinees.

f ¶ *In bello.*] Quod habuerunt filij Iſrael cum Philiſtæis. T.

g ¶ *Expirauit.*] *37. diſt. legant.*

Additio. Vnde de eo dicitur:

Vulnere crudeli fractis ceruicibus Heli
Corruit à ſella, triſti veniente nouella.

h ¶ *Damnabilius.*] *81. di. dictum* & *ſ. de offi. ord. irrefragabili.*

i ¶ *Notoriis.*] In notoriis non eſt neceſſarius accuſator, vel teſtis, vel inquiſitio, vel denũciatio. *ſ. de accuſ. euidentia*: & *2. q. 1. de manifeſta*, & *cap. ſcelus*: *ſic ſ. de accuſat. qualiter 2.* nec eſt purgatio indicenda. *ĩ. de purg. c. cum dilectus.* Tanc.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duos caſus: in quibus monitio eſt neceſſaria*, & *tres in quibus non eſt neceſſaria: primus in acquiſitione dupliciter ſoluens quædam contraria: ſecundus in inquiſitione: tertius in pecuniaria cauſa: hic opponit d. l. debitores, & ſoluit.*

k ¶ *Inſcriptio.*] Ex hoc patet, ꝙ vbi agitur in modum accuſationis, non debet procedere admonitio: ad quid enim fieret admonitio, cum etiã poſt pœnitentiam poſſet accuſari [b], & deponi, ſi eſſet conuictus. arg. *33. q. 2. admonere*, & *25. di. primum.* Sed vbi de criminе ciuiliter agitur ad pœnitentiam, præcedere debet admonitio: & ſic loquuntur illæ *decr. 2. q. 7. accuſatio.* & *c. ſeq.* & *ſ. de accuſ. c. 2.* Item vbi agitur ad pœnam excommunicationis, præcedere debet admonitio. *16. q. 7. omnes decimæ. 17. q. 4. de presbyterorum. 12. q. 3. indignè*, & *ĩ. de ſenten. excom. ſacro.* ſed in pecuniariis cauſ. non eſt neceſſaria admonitio: licet ſit. arg. contra. *C. de pign. debitores*: ſed illud intelligitur ex honeſtate: & ſic poſſent intelligi prædicta capi. *2. q. 7. accuſ.* & *cap. ſeq.* ſed cùm agitur in modum inquiſitionis, non eſt neceſſaria admonitio: ſed ſufficit ſola fama, vel clamor, vt hic patet. Ioan.

quiſitionem ipſorum: vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ſicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio † [k], & ſic denunciationem charitatiua correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio præuenire.

¶ [Deſcendam [l] (inquit Dominus) & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.] Tunc enim clamor peruenit ad Prælatum, cùm per publicam famam, aut inſinuationem frequentem, ſubditorum ſibi referuntur exceſſus: & tunc debet deſcendere, & videre, id eſt, mittere, & inquirere, vtrum † clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas ſanctiones [m], ſi quid de quocunque Clerico ad aures Prælati peruenerit, quòd eum iuſtè poſſit offendere, non facilè credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita: ſed coram Eccleſiæ ſenioribus diligenter eſt veritas perſcrutanda: vt ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis: non tanquam ſit idem accuſator, & iudex [n], ſed quaſi fama deferente, vel denunciante clamore, ſui officij debitũ exequatur: eo ſemper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formam [o], ſententiæ quoque forma dictetur. ¶ Cùm igitur

l ¶ *Deſcendam.*] *2. q. 1. Deus omnipotens.*

m ¶ *Canonicas ſanctiones.*] *86. diſtin. ſi quid verò.*

n ¶ *Index.*] Non enim poteſt quis eſſe accuſator, & iudex ſimul: vel accuſator, vel teſtis. *2. q. 1. in primis*, & *cap. multi*, & *4. q. 4. c. 1.* & *2.* niſi in cauſa denunciationis. *11. q. 3. præcipuè*, & *ſ. de teſti. in omni negotio. c.* & idem videtur in cauſa matrimonij. *35. q. 6. Epiſcopus in ſynodo*: ſed ille talis accuſator, ſiue teſtis non ſufficit, niſi teſtes inducantur. Ioan.

o ¶ *Iudicij formam.*] Sic *ſ. de accuſ. qualiter, verſ. ſi.* & ibi expoſitum eſt. Et ita iudex ſemp ſecundũ finẽ, ad quẽ quis agit, formabit ſententiã, hoc eſt, depoſitionis in accuſatione: remotionis ab adminiſtratione in inquiſitione: pœnitẽtiæ peragendæ in denũciatione. *ſ. de ord. cog. cum dilectus*, & *ſ. de excep. c. 1.* & *ſ. de accuſ. ſup. his*, & *ff. de neg. geſt. Pomponius 2. in fi. ff. cõm. diui. vt fundus.* Arg. contra. *ſ. de conc. præb. ex parte*: vbi iudex aliter ſententiã, q̃ allegaretur. *ſ. de accuſ. inquiſitionis. 1. reſ.* ibi ſoluitur. Item contra. *ff. de edit. edict. ſententia. §. aliqñ.* ibi dr, ꝙ licet ſit actũ quanto minoris, iudex tñ põt condemnare, ac ſi eſſet actum redhibitoria.

Cvm igitvr. Abbas Pompoſianus erat infamatus apud dñm Papam de ſimonia, dilapidatione, periurio, & incẽſtu: etiã quidã monachi Põpoſiani ſuper his denũciauerũt ipſum Abbatẽ dño Papę: cõtra quos Abbas excepit, ꝙ denũciationẽ huiuſmodi fraterna correctio nõ præceſſit ſecundũ regulã Euãgelij: ſed monachi aſſerebãt ſe illũ præmonuiſſe, & ad hoc probandũ induxerunt duos monachos. Sed quia ſuper hoc contendere nõ deſiſtebant, Papa ex officio ſuo voluit inquirere de præmiſſis. Vnde ſuper prædictis criminibus recepit iuramenta monachorũ, tam qui contra ipſum, q̃ qui pro ipſo venerãt: quorũ depoſitionibus publicatis, cœperũt diſputare ſuper illis: ſed quia per dicta illorũ, & confeſſionem Abbatis conſtitit Papę, ꝙ Abbas quandã ſummam pecuniæ ab anteceſſore ſuo dimiſſam expenderat, & in alia maiori monaſteriũ obligauerat: propter hoc Papa ipſum tanquam de dilapidatione ſuſpectũ, ſuſpendit ab adminiſtratione: ſed quia ſimonia multis modis videbatur eſſe probata, Abbas contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, videlicet conſpirationes, & inimicitias capitales: furtum, & adulterium, vt eos à teſtimonio remoueret: ſuper quibus ſatis fuit diſputatum: quidam dicebant, quod omnes indifferẽter erant admittendi, cum accuſatio ſimoniæ ad inſtar criminis læſæ maieſtatis procedat. Alij verò contrarium

¶ *Cap. 3. eod. tit. in 3. cõp.* & *lib. 2. regiſtri Innocentij 111. circa finem: vbi ex integra epiſtola clariùs intelliges, quæ ad hunc locum ſpectant.*

† *Lib. 1. Regum, cap. 4.*

† *Quia in notoriis non vſquequaq; ſeruatur iuris ordo. Iulius Clarus in pra. cri. ſeu §. fin. q. 9.*

a *Hanc hiſtoriã habes in veteri teſtamento, li. 1. Reg. cap. 4.* & *cur filij Heli fuerint perempti, tradit Chryſoſtomus ſuper Matth. Homi. 17.* & *quid tota hiſtoria ſignificet, docet B. Auguſt. lib. 17. de ciuit. Dei, cap. 5.*

b *Niſi prohiberetur diſpenſatum, de ſchiſma. c. 2. vbi de hoc. Ioan. And.*

† *De hoc articulo vide quos citant in c. ſuper his: t. verbo, oportet inſcribi, ſupr. de accuſat.*

Gen. cap. 18.

† *In antiquis codicibus, & in ipſo regiſtro Innocentij ita: vtrum clamorem veritas comitetur: nam duo illa verba, qui venit, non habentur.*

c *Adde iſtud idem ſentire Bart. in l. diuus. ff. de cuſtod. reor.*

de Abbate Pompoſiano ea nobis frequenter inſinuata fuiſſent, quę ab honeſtate regulari nimiũ diſſonabant, Monachis ad præſentiam noſtram accedentibus, quidã ex ipſis nobis ipſum Abbatem de ſimonia, periurio, dilapidatione, ac inſufficientia detulerunt[a]. Contra quos cùm idẽ Abbas exciperet, quòd denunciationem huiuſmodi fraterna † correctio, ſecundũ regulam Euágelicam[b], non præceſſerat, & iidem conſtanter aſſererẽt, quòd correctionem huiuſmodi præmiſiſſent: Licèt ad probandum hæc duorũ Monachorum iuramenta fuiſſent exhibita: quia tamen ſuper † hoc ipſi nondum contendere deſiſtebant: Nos, vt prædiximus, frequẽtibus clamoribus excitati, ex officio[c] noſtro voluimus inquirere de pręmiſſis: omnes Monachos, qui vel cum ipſo, vel contra ipſum acceſſerãt, iuramenti vinculo aſtringentes, vt de propoſitis[d] plenam, quam ſcirent, exponerent veritatem: quorũ depoſitiones in ſcripturis redactæ, cùm publicatæ fuiſſent, ſuper illis cœperũt multipliciter diſputare. Quia † verò tum ex aſſertione Monachorum, tum ex ipſius Abbatis confeſſione cognouimus, quòd idem non modicam ſummam pecuniæ relictã à prædeceſſore ſuo expenderat, & in alia ſumma maiori Monaſterium obligârat: Nos eũ, quaſi de dilapidatione[e] † ſuſpectum, ab adminiſtratione Abbatiæ duximus ſuſpendendum: & quia ſimonia multis modis cõtra ipſum Abbatem videbatur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, ſuper quibus fuit multipliciter diſputatũ: aliis aſſerentibus in crimine † ſimoniæ, ſicut in crimine lęſæ maieſtatis omnes indifferenter[f], tam infames, quàm criminoſos, non ſolùm ad accuſandum, ſed etiam ad teſtificandum admittendos: cùm ad inſtar publici criminis, & læſæ maieſtatis procedat accuſatio ſimoniæ: aliis econtrario reſpondentibus, quod licèt hæc duo crimina quantũ ad accuſationem, quaſi paria iudicentur, differunt tamen in multis: cùm alia pœna[g] pro vno, & alia pro altero inferatur: & inter perſonas accuſatorum, & teſtium ſit vtique diſtinguendum[h]: cùm non per accuſatores, ſed per teſtes crimina comprobentur.

¶ Ne verò vel innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel ſimonię prauitas effugeret impunita: Nos æquitate penſata, illas duntaxat exceptiones oppoſitas probandas[i] admiſimus, quæ probatæ[k] non de zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite † procedere viderentur[l].

¶ Idem.

¶ Hoc capitulum eſt gloſſa præcedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an, & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ: & in effectu idem dicit, quod præcedens.

CAP. XXXII.

PEr † tuas nobis litteras intimâſti, te dubitare ſuper qua-

---

trarium dicebant: quia licèt crimina iſta quantũ ad accuſationẽ paria iudicentur, differunt tñ in multis: & præterea diſtinguendum eſt inter accuſatores, & teſtes: Papa verò æquitate penſata, ne innocens ſuccumberet, vel prauitas ſimoniæ effugeret impunita: illas exceptiones tñ admiſit, quę ſi probẽtur, teſtes ipſi non zelo iuſtitiæ, ſed ex odio procedere viderentur. Nota, ꝗ ſuſpectus de dilapidatione ſuſpẽditur ab adminiſtratione. Item conſpiratores, & inimici capitales repelluntur à teſtimonio: quia ex odio deponere videntur.

a ¶ *Detulerunt.*] Id eſt, denunciauerunt, vt ſequentia probant ibi.

b *Euangelicam.*] ĩ. *de indi. nouit. & 2. q. 1. ſi peccauerit.*

¶ Glo. ſeq ad id, quod dicitur, denunciatores teſtificari, ſignat duo contraria: primum ſoluit.

c ¶ *Ex officio noſtro.*] Quo prælatus debet purgare prouinciam. ſ. *de offic. ordin. c. 1. & ſ. de accuſat. qualiter 2. & 35. q. 6. Epiſcopus in ſynodo, & ſ. de accuſ. ſicut olim. ff. de offic. præſi. l. 3. ff. de ſuſpect. tut. l. 3. §. præterea.* Et nota, ꝗ dicit, quòd illis qui venerant, ad denunciandum inquiſitionẽ, teſtes admiſſi ſunt, ſic ſ. *de elect. in cauſis, & ſ. de renunc. poſt tranſlationem. Argu. cõtra. ſ. de accuſat. cum P. & ſ. de elect. innotuit, ad fi.* ſed hoc non nocet: quia in illa, cùm P. repelluntur propter inimicitias, & mutuas accuſationes: hic ſecus, quia hic non erant inimici denunciatores, aliàs non admitterentur: vñ poſſunt perhibere teſtimonium in inquiſitione: quia ex quo admittuntur ad vnũ, & ad aliud. Vinc.

d ¶ *Propoſitis.*] Scilicet criminibus prædictis, de quibus denunciatus fuerat, & clamor ad Papam peruenerat: plenam, & meram debent dicere veritatem. ſ. *de accuſ. qualiter 1. §. forma.* Bernard.

¶ Gloſſa ſequens præmiſſo de forma proceſſus contra dilapidatorem, quærit, an ſi reddat Eccleſiam indemnem, &c. argum. quòd ſic, & remittit.

e ¶ *De dilapidatione.*] Qui enim denunciatur de dilapidatione ſuſpectus, interim dum cognoſcitur de dilapidatione, debet interdici ei omne genus alienationis: & ſi meritò eſt de dilapidatione ſuſpectus, dandus eſt ei coadiutor, ſine cuius conſilio nihil faciat de his, quæ pertinent etiam ad adminiſtrationem temporalem. ſ. *de accuſ. c. vlt. & ſ. de offic. deleg. venerabilis*: vbi plenè habes, qualiter procedatur in cauſa huiuſmodi: hoc tamen ſcias, quòd talis, qui remouetur ob dolum, infamis efficitur: ſecus ſi ob culpam. *C. de ſuſpect. tut. l. vlt.* Item quid ſi alia crimina non probarentur contra iſtum Abbatem, nunquid ſi vellet reddere Eccleſiam indemnem, remaneret in adminiſtratione Abbatiæ. Videtur, quòd ſic. ſ. *de reb. eccle. non alie. ſi quis presbyterorum, & ſ. de elect. quòd ſicut*: vbi hæc quæſtio expeditur. Dic vt ibi.

f ¶ *Indifferenter.*] Videtur, quòd hæc duo crimina parificentur quantum ad accuſationem, & teſtimonium. 15. *q. 3. ſanè.* Item, quia ſimonia eſt maius crimen, quàm[a] hæreſis. 1. *q. 1. eos*, & infamis efficitur, *vt 1. q. 3. ſi quis præbendas*: immò maius eſt omnibus aliis criminibus. ĩ. *c. prox. & 1. q. vlt. in cap. vlt.* ſed in hæreſi quilibet admittitur: ergo multò fortiùs in ſimonia quilibet admittetur. *ſup. eod. tanta. 79. diſtinct. ſi quis Papa, & C. de epiſcop. & cleric. ſi quenquam.* De hac materia dicitur plenè ſ. *de accuſat. cùm P.*

g ¶ *Alia pœna.*] Quia in crimine læſæ maieſtatis capite quis punitur. 6. *q. 1. §. verùm, verſ. ſi quis cùm.* Item iura paternorum ſepulchrorum adimuntur. *ff. de ſuis, & legi. hæred. l. 1. §. interdum.* Item non ſunt lugendi. *ff. de relig. & ſumpt. fu. minimè*: quæ pœna non ſpectat ad ſimoniacum, ſed deponitur cum nota infamiæ. 1. *quæſt. 1. reperiuntur*, & eadem cauſa. *qu. 3. cap. vltim. & C. de epiſcop. & cler. ſi quenquam.* Vincent.

h ¶ *Diſtinguendum.*] Hoc ideo dicit: quia per teſtes crimina probantur, & non per accuſatores: vnde non omnes, qui admittuntur ad accuſandum, debent admitti ad teſtificandum. ſ. *de teſti. de cætero.*

Additio & *ſuprà quia mai. accuſ. poſſ. cum in tua*: vbi de hoc tangitur.

i ¶ *Probandas.*] Scilicet conſpirationes, & inimicitias capitales. ĩ. *cap. prox. vbi hæc exponuntur.*

k ¶ *Quæ probatæ.*] Id eſt[b], quibus probatis. ĩ. *cap. prox.* aliàs non habent verbum. *Sim. 7. qu. 1. qualiter*, & illud Euangelij: *Illi ſatiati, ceſſet murmuratio eorum.*

l ¶ *Viderentur.*] In fine huius cap. remotæ ſunt illæ exceptiones: ſcilicet conſpirationes, & inimicitiæ, furtum, & adulterium, &c. *vt in c. ſequentib.* Bern.

PEr tuas.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Noueris.* Et hæc ſecunda pars ſubdiuiditur in quatuor. Nam primò diſtinguit circa quinque: ſecundò coaptat illa quinque propoſita, repetens factum, & declarans interlocutoriam præcedentis decretalis. Tertio tranſeundo concludit. Quartò recitat ceſſionem. Secunda ibi, *Hæc omnia.* Tertia ibi, *Tale.* Quarta ibi, *Vnde.* Abbas.

Casus.[c] In Præcedenti decretali dicitur, quòd Abbas Pompoſianus plures exceptiones oppoſuit contra teſtes inductos contra ipſum ſuper crimine ſimoniæ, & Papa quaſdam admiſit, quaſdam verò non: vnde videbatur, quòd teſtes criminoſi admitterentur in crimine ſimoniæ. Quæſitum fuit à Papa, qualiter decretalis illa eſſet intelligenda? Reſpondet Papa dicens, quòd illam *decretalem: Licèt Heli.* edidit: ad cuius intelligentiam ſic diſtinguit. Primò circa modum agendi: vtrùm agatur de crimine ſimoniæ criminaliter, aut ciuiliter: & ſi ciuiliter agatur vtrùm de rigore, aut æquitate. Secundò diſtinguit circa perſonam, contra quam proceditur, vtrùm ſit regularis, an ſæcularis: & ſi ſit regularis, vtrùm ſit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis: & an ille idem ſit bonæ opinionis, vel malæ famæ: & vtrùm etiam poſſit puniri de facili, an ſine ſcandalo non poſſit condemnari. Tertiò diſtinguit circa perſonas teſtium, vtrùm ſint honeſti, vel criminoſi, vel emendati de crimine: an adhuc perſeuerent in ipſo, & an ipſi teſtificentur ex charitate, vel odio. Quartò, quæ crimina obiiciantur teſtibus: vtrùm eadem, vel minora: an paria, vel maiora. Quintò, an adſint alia adminicula, quæ adiuuent teſtes. Recollige illos quinque modos quantùm ad alteram partem. Si ergo agitur ciuiliter de crimine ſimoniæ ſecundum æquitatem, & perſona, contra quam

---

† De hoc articulo vide omnino B. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 3. & Martinũ Nauarrũ in Manuali cõfeſſariorũ c. 14. tit. de correctione fraterna.

† Super hoc ipſo in regiſtro, & in pluribus antiquis codicibus.

† In codice Barbaſiæ ita: Quia verò tam ex accuſatione Monachorum, quàm ex Abbatis confeſſione, &c.

† Quaſi dilapidatio dicitur conſũptio rerum mobiliũ: dilapidatio verò propriè conſiſtit circa immobilia.

a Qualiter ſit intelligẽdum ſimoniã maius eſſe crimen, quã hæreſim, latè & verè docet Turrecremata in c. eos. 1. q. 1. adde B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad primũ arg.

† An ſimonia ſit de criminibus exceptis, vide Iulium Clarum lib. 5. receptarum ſenten. §. ſimonia: vbi ex Aretino teſtatur communem eſſe opinionem inter crimina excepta numerandum.

b Hæc gloſſula deſideratur in aliquot manuſcriptis codicibus.

† fonte.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu Gabriel Sarayna in adnotatio. ad ſingulare. Mat. Matheſilani. 70. incip. nota, quòd ſi ſtatutum dicat: adde Bart. in l. quæſtionib. ff. ad legem Iuliam maieſt.

c Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis exemplaribus habetur.

quam agatur, ſit regularis, & inferioris gradus, & malæ famæ: & de facili poſſit puniri, & adſint alia adminicula, vt contingit in Abbate Pompoſiano, qui eſt perſona regularis, & grauiter infamatus: & qui de facili potuit remoueri: contra talem perſonam ſecundùm Laur. teſtes, qui emendati ſunt de crimine, vel ſecundum alios, qui adhuc in crimine perſeuerant, cũ aliis adminiculis, vt putà furti & adulterij quæ ſunt minora crimina: & qui ex charitate depoſuẽre, & habent alia adminicula, admittantur in crimine ſimoniæ, propter criminis enormitatem: & teſtes tales admiſſi fuerunt contra illum Abbatem Pompoſianum, non obſtãtibus exceptionibus furti, & adulterij: alias verò exceptiones, id eſt, conſpirationes, & inimicitias capitales, Papa probandas admiſit: quia eis probatis patet, quòd ex odio teſtificãtur: & ſic debet intelligi decretalis præmiſſa, *licet Heli*, quantum ad teſtium receptionem contra ſimoniacã prauitatem: quia ille Abbas grauiter infamatus denunciabatur ſimpliciter ſecundum æquitatem: vt remoueretur ſolummodo ab Abbatiæ adminiſtratione, & de facili poterat remoueri. vnde ipſe non expectata ſentẽtia ceſſit. Ergo intellige à contrario, ſi perſona, contra quã taliter agitur de ſimonia, non ſit talis: tales teſtes nullo modo admittuntur. B. Nota, quòd crimmoſi teſtes recipiuntur in crimine ſimoniæ de æquitate ciuiliter, cùm agitur non ſimpliciter, ſed cum aliis adminiculis. Item conſpiratores, & inimici capitales in nullo caſu recipiuntur.

dam epiſtola decretali, quam nos olleris edidiſſe, de teſtibus admittendis contra ſimoniacam prauitatem.

¶ Noueris igitur, quòd nos illam epiſtolam, quæ ſic incipit: *Quamuis ad abolendam* [a], nequaquam † edidimus: ſed aliam, quæ ſic incipit: *Licet Heli*, nos edidiſſe fatemur: ad cuius intelligentiam credimus diſtinguendum: vtrùm is, contra quem agitur de ſimoniaca prauitate [b], denunciaretur ſimpliciter [c] †, aut † criminaliter accuſetur: & vtrùm agatur ſecundum iuris rigorem, an ſecundum temperantiam æquitatis. Item vtrùm ipſe ſit regularis, qui iam renunciauerit mundo, an ſæcularis, qui adhuc in mundo exiſtit: & an inferioris gradus, an excellentioris [d] ſit dignitatis. Ad hæc, vtrùm ante fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ: an grauiter infamatus [e], & valde ſuſpectus: & vtrùm de facili poſſit puniri, an ſine ſcãdalo [f] nequeat condemnari. Præterea vtrum teſtes ſint honeſti, an crimino ſi: & an ſint emendati de crimine, an adhuc in crimine perſeuerent. Rurſus ſi crimina ſint eadem, vel minora [g]: an paria [h], vel maiora: vtrúmve teſtes ex zelo iuſtitiæ, an ex malignitatis ſomite [i] depoſuiſſe credantur. Denique vtrùm ad prauitatem ſimoniacam detegendam ſola dicta teſtium inducantur, an alia etiam adminicula [k] ſuffragentur. Hæc omnia ſunt ad intelligentiam illius epiſtolæ diſtinguenda [l]. Ille quidem Pompoſianus Abbas, qui iampridem renunciauit mundo, erat de ſimonia, periurio, dilapidatione, ac inſufficientia [m] grauiter infamatus. Cúmque per Monachos, qui iurauerant perhibere teſtimonium veritati, ſimonia multis modis videretur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, conſpirationes [n] videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, vt eos à teſtimonio remoueret. Nos verò (ne innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet: vel ſimoniæ prauitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admiſimus, quibus fortè probatis teſtes non zelo iuſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſſiſſe conſtaret, vt conſpirationes, & inimicitias capitales [o]: cæteras autem exceptiones, vt furti, & adulterij [p] propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo [q] † reputantur) duximus repellendas: quoniam etſi probatæ fidem teſtiũ debilitarent [r] in aliquo, nõ tamen euacuarent

a ¶ *Quamuis ad abolendam.*] Quam habebas olim. *eod. tit. in ſecunda* [a] *compilat.*

b ¶ *Simoniaca prauitate.*] Præterea idem videretur de alio crimine excepto, vt hic diſtinguitur circa modum agendi. Bern.

c ¶ *Simpliciter.*] Id eſt, in modũ denũciationis, & inquiſitionis. B.

¶ *Gloſ. ſeq. opponit, quòd in iudiciis, &c. ſoluit.*

d ¶ *Excellentioris.* Putà Epiſcopus irregularis, cum quo non eſt taliter procedendum propter maius ſcandalum. Sed quare hoc dicit, cùm in iudiciis non debeat attendi dignitas alterius. *3. q. 9. c. vlt.* & æqualitas ſeruanda eſt in iudiciis. *C. de prox. ſacro. ſcri. in ſacris. lib. 12.* Reſpondeo, hoc ideo dicit, propter maius ſcandalum, & reuerentiam ordinis excellentioris: & abſurdum videretur, ſi taliter remoueretur Epiſcopus, ſicut Abbas: & non ita de facili proceditur contra maiorem, ſicut contra minorem. *arg. ſ. de accuſ. qualiter, & quando. 2.* & vbi maius ſcandalum, ſed periculum vertitur, cautiùs eſt agendum. *42. di. quieſcamus. 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad Carb. l. 1. § ſed & ſi quis:* & aliter puniuntur maiores, aliter minores. *24. q. 1. qui contra Eccleſiæ pacem, & 45. di. cùm beatus. lo.*

e ¶ *Infamatus.*] Simile *2. q. 1. in primis.*

f ¶ *Sine ſcandalo.*] Vt ex hoc faciliùs admittantur, vel repellantur. *argum. 23. q. 4. non poteſt.*

g ¶ *Vel minora.*] Hoc ideo dicit, quia ſi ſint eadem crimina, vt putà ſimonia eadem, de qua agitur, non admittitur: quia ſocius non admittitur. *ſ. de teſti. veniens.* Bern.

h ¶ *An paria.*] Hoc ideo fortè dicit, quia licèt repelli omnino non poſſint, cùm ſint emẽdati: quantò maiora crimina eis obiiciuntur, tantò minor fides eis adhibetur. Tanc.

i ¶ *Ex malignitatis fomite.*] Hoc dicit propter inimicos capitales, & conſpiratores, qui non debent admitti, *vt ĩ. dicitur.* Ber.

k ¶ *Adminicula.*] Quia ſine aliis adminiculis, & præſumptionibus viles teſtes in crimine ſimoniæ non ſunt audiendi: quia vilibus ſine [b] tormentis credi non debet. *4. q. 3. c. ſi teſtes. § ſi autem ea rei, & 2. q. 1. in primis:* & quia à tormentis non eſt incipiẽdum. *ff. de quæſt. l. 1. & ĩ. de reg. iur. cùm in contemplatione.* Tanc.

l ¶ *Diſtinguenda.*] Hæc eſt intentio præcedentiũ diſtinctionum: aut enim agitur criminaliter, aut ciuiliter. Si criminaliter, tunc teſtes crimi noſi etiã in exceptis criminibus cõtra neminem audiuntur, ſiue accuſatus ſit bonæ famæ, ſiue malæ. Si verò agitur ciuiliter, tunc contra ſæcularem prælatum non ſunt audiendi, vel admittendi criminoſi teſtes, niſi ſint emendati de crimine: & tunc admittuntur de æquitate, non de rigore: nec etiã tũc audiuntur, niſi adſint alia adminicula, ſed contra regulares Prælatos infamatos inferioris gradus admittuntur criminoſi, ſi ciuiliter agitur de æquitate, ſed non de rigore, & cum aliis adminiculis: & hoc intellige in teſtibus: ad accuſandũ verò benè admittuntur infames contra illum, qui eſt malæ famæ, *vt ſ. eod. tit. tanta.* Ioan.

m ¶ *Inſufficiẽtia.*] Propter inſufficientiam remouetur Prælatus ab adminiſtratione. *ſ. de ætate, & qualit. c. vlt. & 18. q. 2. ſi quis.* Abbas.

n ¶ *Conſpirationes.*] Conſpiratio enim grauiſſimũ crimen eſt: ita quòd meretur deponi. *11. q. 1. coniurationum, & c. conſpirationum:* & ibi in ſubuerſionem ſtatus alterius conſpirant, vnde tanquam inimici repellendi ſunt, & eis cõſentientes: *Vt capitulis prædictis, & ſ. de re iudic. cùm I & A.*

¶ *Gloſ. ſeq. tractat, quòd inimicitiæ non capitales non repellunt à teſtimonio, ſed fidem minuunt. Et quid ſi facta fuerit reconciliatio.*

o ¶ *Inimicitias capitales* [c].] Propter alias verò non remouetur quis à teſtimonio. *4. q. 3. § item in criminali:* ibi tamen non determinatur de qua inimicitia, *& ff. de arb. l. ices. Inſtit. de excuſ. tut. § inimicitiæ:* & leuis offenſa non adimit legatum. *ff. de adi. leg. l. 3. § non ſolùm, in fin.* ſed minor fides eis adhibetur. *in Authent. de teſti. § ſi verò quis dicat. collat. 7. C. de teſti. Auth. ſi teſtis producitur.* Tamen ſi inimici, & conſpiratores redeant in amicitiam, poſt reconciliationem videtur, quòd poſſint admitti: quia & legatum per capitales inimicitias, vel alias grauiſſimas interuenientes adimitur: ſed ſi redeant in amicitiam, redintegratur legatum. *ff. de adi. leg. l. 3. § non ſolùm, in fin. & l. ſeq.* ita tamen quòd non in eo negotio, vel cauſa, pro qua conſpirauerunt, & reconciliatio non ſit recens. *arg. 3. q. 5. accuſatores.* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit de periuro, an admittatur, ſoluit quòd non.*

p ¶ *Furti, & adulterij.*] Et ſic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admittetur? Dicendum eſt, quòd non, quantumcunque ſit emendatus: quia qui ſemel eſt periurus, ad iuramentum ampliùs non auditur. *22. q. 5. paruuli, & ſ. de præſumptio. litteras. 2. q. 7. non poteſt:* quia præſumitur, quod iterum deieraret. *arg. ff. de accuſ. ſi cui. § iiſdem, & 6. q. 1. quicunque:* & eſt expreſſum *ſ. de teſti. teſtimonium.* Bern.

q ¶ *Pro nihilo.*] *V. 11. q. vlt. & ſ. eod. tanta.* Bern.

r ¶ *Debilitarent.*] Et ita teſtis, qui fuerit criminoſus, licèt ſit emendatus, non facit plenam probationem [d], niſi adſint alia adminicula: criminoſus enim ſemper habet caput vulneratum. *1. q. 1. ventum:* quia etſi pœniteat, quædam tamen irregularitas manet, quæ non abolerur per pœnitentiam *50. diſtin. illud. 1. q. 7. ſi quis omnem, & 2. q. 3. cap. Extremitum. § hinc colligitur.* Laur. Debilitarentur dicta talium teſtium, ſi hæc probarentur: ſed hęc non probantur, quia alia adminicula aderant: alias ſi nulla fuiſſent adminicula, non ſufficerent dicta eorum. & eſt argum. quòd non debet quis admitti ad probandũ, quo probato non prodeſt. *C. de probat. ad probationem. ſimi. ſ. de off. deleg. cùm contingat.*

a ¶ Ex

† *Id eſt, veriſſimum: nã illa decretalis: Quamuis ad abolẽdam Clementis tertij eſt quam Raymundus non poſuit in hac compil.*

† *In antiqua cõpilatione, ciuiliter, lego: ſed Gregoriana exẽplaria, ſimpliciter habent: quod agnoſcunt hic gloſſa, Hoſtienſis, & alij interpretes.*

† *Aliàs ita: an criminaliter attentetur.*

a *Extat adhuc in 2. cõpilat. ti. de ſimonia, c. 4. in qua ita ſcriptum eſt: Tu ſedem Apoſtolicã duxiſti conſulẽdam, vtrùm mediatores, & interlocutores, per quos ſcelus illud plerumque committitur, ad teſtimonium poſſint cõtra ſceleris auctores admitti: quod in odium criminis admitti debeant, reſpondemus.*

b *Vide Iuliũ Clar. in pra. cri. q. 21. ver. ſcias etiã, & Simancam in catho. inſtit. titu 64. de teſtibus.*

† *De grauitate ſimoniæ in comparatione ad hæreſim & alia crimina, vide latè per Turrecrematam, in c. tot. 1. q. 1. adde B. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. ad primum argumentum.*

c *De materia huius gl. vide pleniſſimè per Antonium Gomez tom. 3. variar. reſol. c. 12. & quæ dixi latiſſimè lib. 3. cõmen. in Directorium inquiſit. ſcho. 33. & ſchol. 123.*

d *Dicit Hoſtienſis hanc gl. intelligendam, quando de aliis criminibus agitur: vel de crimine ſimoniæ contra non infamatum: aliàs tamen admitterentur, vt ſequitur. Idem. Abb.*

ex toto [a], aliis adminiculis ſuffragantibus, præſertim [b] cũ teſtes de crimine fuerint emendati [c]. ¶ Tales igitur contra talem [d] taliter [e] duximus admittendos [f]: non ſecundùm rigorem iuris, ſed ſecundũ temperantiam æquitatis; cùm ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine; ſed ciuiliter [g], vt ab adminiſtratione amoueretur [h], tanquam immeritus, & damnoſus. Et vtique tales Prælati ex leuioribus [i] cauſis poſſunt ab adminiſtrationibus amoueri [k], ſicut quorundam Religioſorum approbata conſuetudo depoſcit. Vnde prædictus Abbas non expectata ſententia, quaſi malè conſcius ſibi, ceſſit. [l].

¶ Idem Abbati Iemblaceñ. †

¶ *Non imputatur electo confirmato, ſi eo prohibente, pro ipſius confirmatione pecunia data fuit.*

CAP. XXXIII.

SIcut tuis litteris intimaſti, cùm in Iemblaceñ. Eccleſia fueris Monachus, fuiſti tandem promotus ad regimen Eccleſiæ Floreñ. † verùm Abbate Iemblaceñ. pòſt ſublato de medio: ipſa, quæ te prius filium habue-

a ¶ *Ex toto.*] Cùm iam eſſent emendati de crimine:& dic præſertim, id eſt, tantũ: nõ enim crederẽ teſtẽ infamẽ eſſe admittẽdũ cõtra infamatũ, niſi alia indicia præcederẽt: cum à tormentis nõ ſit incipiendum. ĩ. *de reg. iur. cum in contemplatione.* nec tales admittuntur ſine quæſt. 2. *q.* 1. *in primis ad fi. & 5. q. 5. illi qui*: Lau.

b ¶ *Præſertim.*] Id eſt, tantùm [a], ſecundum alios tenetur propriè.

c ¶ *Emendati.*] Si enim teſtis emendatus eſt de crimine, admitti debet, ſi ciuiliter agitur: vt hic patet, & *arg. 50. d. quia ſanctitas. & c. domino ſancto. & hoc verum intellige*, ſi cũ ex illo crimine comitetur infamia; & niſi in crimine periurij, qui etiamſi ſit emendatus, non admittitur. ſ. *de teſti. teſtimonium*: ſed ſi criminaliter agitur, non admittitur, etiamſi ſit emendatus: vt *in decret. teſtimonium. & 6. q. 1. qui crimen.* Item ex hoc videtur, quòd ſi teſtis, cui obiicitur crimen, vt repellatur, vult probare ſe emendatum, quòd debeat audiri, cùm iam non ſit criminoſus. ſ. *de excep. denique; vbi de hoc. & arg. 3. q. 7. qui ſine.*

a *De hac expoſitione vide plures cõcord. 12. diſt. illud. Io. An.*

d ¶ *Tales contra talem.*] Scilicet regularem inferioris gradus, & malæ opinionis, qui de facili poteſt puniri: qualis fuit Abbas iſte: & reſpicit ſecundam diſtinctionem. ſ. *ver. item vtrùm ipſe regularis*, pro altera tantum.

e ¶ *Taliter.*] Scilicet, ciuiliter, cùm agitur in modum inquiſitionis ſecundum temperantiam æquitatis, prout ſequitur in littera & reſpicit primam diſtinctionem. ſ. *circa prin. ver. vtrùm is, &c.* & ita tales teſtes contra talem prælatum admittuntur, cùm ciuiliter agitur ſecundum æquitatem: ergo à contrario ſenſu colligitur, quòd ſi agatur criminaliter aut etiam ciuiliter, ſecundùm rigorem contra regularem, & infamatum, vt dictum eſt, nõ admittuntur tales teſtes, qui non ſunt emendati, etiam cum aliis adminiculis in crimine excepto, & multò minùs, ſi agitur contra ſæcularem etiam ciuiliter, & ſecundùm æquitatem; quia tũc tales teſtes non admittuntur: & ſic maius eſt priuilegium clericorum, quàm monachorum: quia in eodem modo agendi alij teſtes admittuntur contra clericos, & alij contra monachos. *ar. 16. q. 1. c. legi. & c. alia eſt cauſa. & 95. diſt. à ſubdiacono.* Sed arg. contra 2. *q.* 1. *in primis.* vbi indiſtincte dicit non diſtinguendo inter regularem, & ſæcularem: ſed illud loquitur in accuſatione. Et ſic patet, quòd ſi agatur criminaliter contra ſæcularem, aut etiam regularem infamatum de crimine ſimoniæ, ſiue de crimine excepto: tamen honeſti teſtes admittuntur, & ſufficit, ſi ſint emendati, & hoc de æquitate. videtur tamen per decre. Greg. quòd de iure, & non de æquitate admittendi ſunt teſtes emendati, etiam ſine aliis adminiculis, cùm agitur ciuiliter de crimine, ſine aliqua diſtinctione. ſ. *de teſti. teſtimonium* [q]. ergo in ſimonia multò fortiùs, cùm ſit crimen exceptum; quoniam in aliis ſunt admittendi teſtes emẽdati, niſi in periurio, vel niſi eos infamia comitetur, vt ibi dicitur; niſi tu velles eam reducere ad æquitatem ſecundùm iſtam. Sed contrà potiùs videtur, vt, ſ. ipſa reducatur ad illam, tanquam ad poſteriorem. *ff. de leg. non eſt nouum*: & ſic nõ habent locum permiſſæ diſtinctiones. Vltima pars primæ diſtinctionis tollitur, ſ. vtrùm agatur ſecundùm iuris rigorem &c. & ſic remanet, vtrùm agatur criminaliter, an ciuiliter: vt ſi ciuiliter, admittantur teſtes emendati ſecundùm tenorem illius *decre. prædictæ.* Secunda diſt. tollitur ex toto, ſ. vtrùm ipſe ſit regularis, &c. & illã diſtinctio, quæ fit, circa perſonas teſtium remanet. Ergo hoc remanet inquirendum, vtrùm agatur criminaliter, vel ciuiliter de crimine, & vtrum teſtes ſint honeſti. quib. crimina obiici non poſſunt, vt illi tamẽ admittantur, ſi criminaliter agitur, aut fuerint criminoſi, & emendati: vt ſi agitur de crimine ciuiliter, illi bonũ admitti poſſunt ſecũdùm decretalẽ prædictã. & ſic difficultas huius decre. parum valet. Vel dic [c], quòd illa *decr. teſtimonium.* intelligitur, cum agitur ciuiliter, & de crimine excepto, & tunc de iure communi tamen teſtes emendati de crimine recipiũtur: hoc intelligitur, cũ agitur de crimine excepto, ſimoniæ, ſ. ciuiliter: & tunc recipiũtur teſtes viles, & infames cõtra infamatos, de æquitate, & non de rigore: qualis fuit iſte Abbas, cõtra quem tales teſtes recepti fuerunt de æquitate tantùm cũ aliis adminiculis: vt hic patet. *arg. opt. ſ. de teſt. c. vlt.* Et hoc dicit. Tan. & Io. Lau. cõtra, vt ſ. *in not. cũ iã eſſent. &c.* & iſtud præſertim, ſecundùm Io. & Tanc. ponitur comparatiuè. Lau. exponit, præſertim, id eſt, tãtùm: & ſic vtraq; decre. remanet in ſuo loco. & hoc innuũt iſta verba: Tales contra talem taliter duximus, &c. & dic, tales, ſ. viles, & criminoſos: contra talem infamatum, & irregularem: taliter, ſ. ciuiliter, de æquitate, & non de rigore.

b *Argumẽtum ad hoc in l. quòd Labeo. ff. ad Carbo. & ibi Doctores.*

c *Intellectus ca. teſtimonium. ſuprà de teſtibus.*

f ¶ *Duximus admittendos*] Verba iſta ſic expone ſecundùm Lau. tales, ſ. teſtes emendatos de crimine furti, adulterij, & conſimilium criminum, qui ex charitate teſtificantur ſine aliis adminiculis ſecundùm Lau. vel ſi non ſunt emendati, admittuntur cum aliis adminiculis: vt dicitur in *fin. glo.* ſecundùm alios: & reſpicit diſtinctionem. ſ. *ver. præterea. & ver. vtrùm ne teſtes pro altera parte, & ſequentem ver. denique.*

g ¶ *Ciuiliter.*] Quo caſu admittuntur mulieres. ſ. *de teſti. quoniam. & c. tam litteris.* Ber.

h ¶ *Ab adminiſtratione amoueretur.*] Secũdũ Euangelicam veritatẽ. ſ. *de accu. qualiter.*

i ¶ *Leuioribus.*] Sic ſ. *de accu. qualiter. in fine* quia non ita pingue ius habent regulares, ſicut ſæculares. *arg.* ſ. *de ſtatu mona. cùm ad monaſterium. arg. eod. tit. c. 2. in fin.* vel potiùs, quia non eſt tantum ſcandalum pro remotione regularis, ſicut ſæcularis: & hoc eſt de conſuetudine approbata, vt dicit *in fin. cap.* Tan.

k ¶ *Amoueri.*] Vbi quis remouetur propter fraudem, infamis eſt [d]: ſecus ſi propter ſimplicitatem. *ff. de ſuſpe. tut. l. 3. §. qui ob ſegnitiem. & C. eo. tit. l. vlt. niſi ſit patronus. Inſtit. de ſuſpect. tuto. in prin.* ſi verò non exprimatur an per fraudem, vel ſimplicitatem aliquis amoueatur, non eſt infamis. *ff. eod. hæc enim cauſæ.* Vin.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, an propter ceſſionem inquiſiti deſiſtat Iudex, &c.*

l ¶ *Ceſſit.*] Et ita qui timore probationis ceſſit, non habebit aliquod priuilegium. *arg. 24. diſt. c. vlt.* Sed nunquid iudex debet deſiſtere ab inquiſitione propter ipſius ceſſionem, arg. quòd non. *ff. de iud. ſi quis poſtea.* Ar. contra. *ff. de ſuſpect. tut. l. poſt finitiuam.* quia nec dolum facit, qui rem deſerit, vt litem effugiat. *ff. de alie. iu. mu. cauſa fac. l. item ſi res. §. 1.* & qui diffidit de iure ſuo, licitè cedit liti. ſ. *de poſ. præla. bonæ.* & iam finem inquiſitionis conſecuti ſunt inquiſitores: quare non debent ampliùs procedere inquiſitores, niſi vt habeant ratam ceſſionem [e]. ſic ſ. *de elect. dudum in fi.* Bern.

S*Icut tuis.*] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Quamuis.* In tertia parte ponitur quædam determinatio ibi, *Illos.* Abbas.

CASVS. Vacante Eccleſia Iemblaceñ. quendam monachum ſuum virum prouidum, & diſcretum elegerunt in Abbatem: & quia Leodieñ. Eccleſia cathedralis paſtore carebat, ad Colonieñ. Eccleſiam metropolitanam ipſius acceſſit, & de licentia ipſius interim miniſtrauit in monaſterio Iemblaceñ. poſtmodum in Leodieñ. Eccleſia fuit inſtitutus Epiſcopus, qui requiſitus ab ipſo electo, electionem ipſius noluit confirmare: ſed comperto, quòd hoc fiebat pro extorquenda pecunia, protulit excõmunicationem, ne pro facto huiuſmodi aliqua pecunia perſoluatur: & qui contra faceret, eſſet excommunicatus. Sed quidam de fratribus eius eo ignorante promiſerunt pecuniam, & perſoluerũt, & ſic ab Epiſcopo inuitatus confirmationẽ, & inſtitutionem accepit, poſtmodum peruenit hoc ad notitiã Abbatis ipſius, dubitauit, an poſſet licite miniſtrare in officio abbatiæ: quæſiuit à domino Papa, quid facere deberet. Reſpondet Papa: licet ſecundùm canones etiam paruuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere teneantur: tamen quia aliud eſt, & longe diuerſum non præbere conſenſum, & aliud eſt expreſſẽ prohibere, nihil debet ſibi ad pœnam, & culpam imputari, ex eo quòd contra prohibitionem, & voluntatem ſuam, à qua poſtmodum non receſſit, alius pecuniam ſoluit eo ignorante: præſertim cùm ille non ſit ei aliqua conſanguinitate coniunctus: niſi poſtea conſenſerit ſoluendo pecuniam promiſſam, aut reddendo ſolutam. Alioquin contingeret, quòd factum alicuius parantis inſidias inimico ſuo, ei damnoſum exiſteret, cui omnino diſpliceret: & ſic aliquis de dolo ſuo commodum reportaret. Illi verò qui pecuniam dederunt, aut eam receperunt, in tantum culpabiles ſunt, quòd ſi eorum exceſſus manifeſtus eſſet eccleſiæ, pœna eſſent canonica feriendi. Nota primo arg. quòd Eccleſia vacante poteſtas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum, ſed conſuetudini ſtatur. Item electus in abbatem, & confirmatus poteſt excommunicare. Item ſi pecunia ſoluatur contra prohibitionem electi, ei non obeſt: niſi poſtea conſentiat ipſam ſoluendo. Item quod ab initio non nocebat, tractatu temporis per conſenſum ſequentem imputatur, & ſic ratihabitio retrotrahitur in maleficiis, & mandato comparatur. Item dolus vnius, alteri obeſſe non debet, nec ſibi prodeſſe.

† *Iemblacen.* † *Tenblacen.* † *Gerablacen.*

† *Cap. 5. eo. tit. inz. comp. Et vide præ cæteris hic Henricum Boich. & extrauagantem Pauli ſecundi incip. Cũ deteſtabile. & Caſſadorum deciſio. 1. tit. de ſimonia.*

† *Florinen.*

d *Hæc verũ ſecundùm Hoſtienſem, niſi auctorãdo, id eſt, degradando ſit amotus tunc eum infamis eſt, etſi cauſa igneminiæ non addatur ff. de his, qui no. infa. l. 2. §. igneminiæ. Ioan. And.*

e *De hoc articulo vide ampliùs hic per Hoſtienſem Ioannem An & alios*

rat, in patrem per electionem canonicam [a] te vocauit: & quia paſtore carebat Leodien. Eccleſia cathedralis, ad Colonien. [b] Eccleſiam (quæ tua eſt metropolis) proficiſcens, ipſius auctoritate in Iemblacen. Eccleſia interim miniſtraſti. Ceterùm poſtquam in Leodien. Eccleſia fuit Epiſcopus inſtitutus, is à te requiſitus, electionem de te factã noluit confirmare. Verùm cùm hæc fieri pro extorquẽda pecunia comperiſſes: ſub interminatione anathematis [c] vetuiſti, ne pro facto huiuſmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconſulto, & ignorãte, contra excommunicationis à te factæ ſententiam venientes, promiſerunt pecuniam, & etiam exoluerunt [d]: & ſic ab Epiſcopo inuitatus, inſtitutionẽ ab eo accepiſti liberè, quemadmodum poſtulabas: *& infrà.* ¶ Quamuis autem ſecundùm ſacrorum canonum [e] inſtituta, etiam paruuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniã ſunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuerſum eſt non præbere [f] conſenſum, & expreſſè aliquid prohibere: taliter duximus reſpondendum, quoniam [g] ex eo, quòd contra prohibitionem, & voluntatem tuam (à qua poſtmodum minimè receſſiſti) aliquis, te penitus ignorante, promiſit pecuniam, & exoluit; præſertim cùm is nulla ſit tibi conſanguinitate [h] coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam, vel culpam (ſicut credimus) imputari [i]: niſi poſtea conſenſeris [k] pecuniam ſoluendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: alioquin contingeret, quòd alicuius factum inſidias inimico parantis [l], ei damnoſum [m] exiſteret, cui penitus diſpliceret: & ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret [n]. ¶ Illos † autem, qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, intantùm conſtat eſſe culpabiles, quòd ſi exceſſus eorum eſſet Eccleſiæ manifeſtus, (quæ non iudicat de occultis [o]) pœna eſſent canonica feriendi.

¶ Idem Decano Beluacen.

¶ Si Clericus cum pacto confert Eccleſiæ bona ſua, vt in ipſa recipiatur in Canonicum, & illa ſibi retineat pro Præbenda, ſimonia committitur: ſecus, ſi hoc fiat ſine pacto.

CAP. XXXIV.

TVa † nos duxit diſcretio conſulendos: *& infrà.* ¶ Deuotioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quis Clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, vt illa poſtmodum pro præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: huiuſmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit ſine

a ¶ *Canonicam.*] Hic habes expreſſè quòd electio poteſt fieri de aliena Eccleſia. De hoc not. *s. de elect. cùm inter canonicos.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & contra obie. arguit. ſecundò fatetur obiectũ & illi reſpondet.*

b ¶ *Ad Colonienſem.*] Sed quare hoc? nónne capitulum Eccleſiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare: & ei dare licentiã miniſtrandi? Arg. quòd non. *71. diſt. fraternitatem. 24 diſt. presbyteri.* ſed verum eſt, quod vocante Eccleſia, capitulum poteſt huiuſmodi electiones confirmare. *s. de maio. & obed. cùm olim.* vbi de hoc: ſed hoc poteſt eſſe de conſuetudine metropolis Eccleſiæ, quòd ad metropolitanum accedant. Ber.

¶ *Glo. ſeq. ar. quòd cõfirmatus, &c. ſecundò quòd per hoc verbũ, ſub interminatione, &c. exponit, & remittit.*

c ¶ *Sub interminatione anathematis.*] Argu. quòd Abbas confirmatus poſſit excommunicare: quod verũ eſt: & Prior etiam. *s. de maio. & obe. cùm in Eccleſiis.* Et hæc fuit ſententia excõmunicationis, & non ꝯ cõminatio, vt ſequentia probant. & ſic eſt argu. quòd per talia verba: Prohibeo ſub interminatione anathematis, vel ſub excommunicatione feratur ſententia. ar. ad hoc *s. de lo. ato. c. 1. & j. de eo qui fur. ord. rece. cap. 1.* Sed dicas, quod excommunicatio non fuit facta ſub hac forma verborũ, ſed expreſſe excõmunicauit, qui cõtrà facerent, ſub hac forma: Quicunque ſoluerit aliquid; illum excommunico: & ita ſub interminatione excommunicationis factæ ſub conditione lata fuit hæc ſententia: & ſententia excommunicationis ſub conditione poteſt ferri, & qui contrà facit, eſt excommunicatus. *infrà de ſententia excom. a nobis. & s. de appellat. præterea.* Papa refert hoc factum per illam formam: vnde ſi dicatur: Sub interminatione: vel, Sub pœna excommunicationis præcipio: non eſt excommunicatus, qui contrà fecit, & ſic eſt comminatio tantùm. & hoc probatur *s. de iure patro. relatum. §. 1. & s. ne cler. vel monach. clerici.* & ſic intellige omnia illa *in c. 63. diſtin. Salonitanæ. & prædictas decre. s. de loco. cap. 1. & infrà de eo qui fur. ordi. rece. cap. 1. alia conſimilia.* De hoc etiam dicitur *infrà de ſagittar. cap. vnico.* Bernardum.

d ¶ *Exoluerunt.*] Fortè bono zelo, ſed non ſecundùm ſcientiam, & ita errauerunt.

e ¶ *Canonum.*] *1. q. 5. præſentium. & s. eod. de regularibus. & c. ex inſinuatione.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duo genera de tacente: quòd conſentit, & quòd contradicit. ad vtrumque ſignat contrarium de regula, qui tacet.*

f ¶ *Præbere.*] Quia ſæpe, qui tacet, conſentire videtur *54. diſt. ſi ſeruus ſciente. C. de nupt. ſi vt proponis.* & ſic iſte Abbas conſenſiſſe præſumeretur, ſi poſtquam intellexerit, non contradixiſſet; ſicut econuerſo videtur contradicere, qui expreſſe non conſentit *de conſec. diſtin. 4. cum pro paruulis. ff. de procur. filiusfamiliæ. §. inuitus. ff. de ſerui. vrba. prædi. inuitum. s. de bap. maiores. ver. ſi. Arg. contrà. ff. de reg. iur. qui tacet.* Vincen.

g ¶ *Quoniam.*] Pro, quòd ſic, & econuerſo, quia ponitur pro, quòd, *3. q. 5. quòd ſuſpecti.*

h ¶ *Conſanguinitate.*] *s. de ætat. & qualita. tuam.*

¶ *Gloſſa ſequens ponit lecturam Vinc. diſtinguentis inter electionem, & confirmationem.*

i ¶ *Imputari.*] Dicit Vin. quòd hoc intelligitur, cùm iam aliquis eſt electus: & eo ignorante, & reclamante datur pecunia confirmatori. Si autem nondum eſſet electus: licèt eo reclamante daretur pecunia electoribus, obeſſet electo; quia per pecuniam eligitur, niſi dantes hoc facerent in odium eius: vt hic, & *s. eod. nobis.*

k ¶ *Conſenſeris.*] Nam ſi conſenſiſſet, ſimoniam commiſiſſet; quia conſentire eſt quandocunque conſentire, & ante, & poſt. *1. q. 1. eos. in fin. & q. 3. ſi quis præbendas. & cap. ſi quis obiecerit:* quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. *ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotiens. & s. de reſtitu. ſpol. cùm ad ſedem. in fin. & 2. quæſt. 1. notum.* & ita ſecundùm canones poſſum habere ratum, quod non meo nomine geſtum eſt. *9. qu. 2. Lugdunen. & ſecundùm leges. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. item quæritur.* Quidam dicunt, vt Tanc. quòd aliquis poteſt habere ratum: ſed ſimoniam non committit, quamuis grauiter peccet. arg. *j. cap. prox.* Et in hoc, quod dicit, pecuniam ſoluendo, poteſt eſſe arg. quòd non ſit ſimoniacus per ſolam ratihabitionem.

l ¶ *Parantis.*] *Sic ff. ſi quis cau. l. 2. §. vlt.*

m ¶ *Damnoſum.*] Quod eſſet iniquum: cum peccata tantum tenere ſuos auctores debeant. *Cod. de pœn. ſancimus. & s. de his, quæ fiunt à ma. par. cap. quæſiuit.* & non debuit alius alterius odio prægrauari. *C. de inoffi. teſtat. ſi quis ſue. §. legis autem.*

n ¶ *Reportaret.*] Quod eſſe non debet: immò quandoque punitur in eo, in quo deliquit. *s. de iure pat. paſtoralis. & s. de immu. Eccl. c. vlt.* Ber.

o ¶ *De occultis.*] *32. diſt. erubeſcant. 6. q. 1. ſi omnia. & 32. q. 5 Chriſtiana. j. c. prox.* Ber.

TVa nos.] Sunt duæ partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Deuotioni tuæ.* quæ diſtinguendo proſequitur duo membra: Secundum ibi, *Si vero.* cuius determinationem ſubmittit ibi, *Licet.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis clericus aliqua de bonis ſuis obtulit alicui Eccleſiæ, petens; vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona ſibi retinere liceat pro præbenda in vita ſua: quæritur, vtrùm bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum aſſumi poſſit abſque vitio ſimoniæ? Reſpondet Papa, quòd ſi clericus conditione, vel pacto offerat bona ſua, vt ea retineat pro præbenda, & in canonicum admittatur. huiuſmodi oblatio non poteſt fieri abſque ſimonia, quia in talibus omnis pactio ceſſare debet. Si vero purè, & ſine pacto, & conditione, bona ſua offerat, rogans humiliter, vt in canonicum admittatur, & bona retinere liceat pro præbenda, & clerici purè conſentiant, talis receptio poterit fieri abſque ſimonia. In fine dicit Papa, quamuis taliter duxerimus reſpondendum: ſi tamen ille, qui talem facit donationem, ea intentione ducatur, vt per temporalia ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici eum aliter non reciperent: ſine dubio tam iſte, quàm illi apud Deum (quem nullum latet ſecretum) culpabiles iudicantur. Nota, quòd in ſpiritualibus adipiſcendis nulla conditio, vel pactum debet interuenire. Item aliquis poteſt rogare, vt in canonicum admittatur. Item Eccleſia de manifeſtis tantùm, & non de occultis debet iudicare. Item arg. quòd intentio facit hominem ſimoniacum.

a Præter Panormitanum, & alios hic, vide Geminianũ in c. Salonitanæ. 63. diſtin. & in nouo centium in c. 1. j. de ſagittar.

† Hodie quælibet quarũlibet ſummis eorum pœna, vide extrauagantem, Cum detestabilis iniquitatem.

† Cap. 6. nouit in 3. com.

a ¶ *Omnis pactio.*] 1.q.2. *quàm pio.& ſ.de pact.c. vlt.*
b ¶ *Conuentio.*] Et modò etiam. ſ. *vt eccle.bene.c.vno.* Bern.
c ¶ *Rogans.*] Nota, quòd aliquis poteſt rogare, vt in canonicum admittatur. de huiuſmodi precibus not. ſ. *de æta.& qua.cũ.* Ber.
d ¶ *Purè conſentiant.*] Id eſt, ſine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quod eo tempore quo quis recipitur, poteſt aliquid offerre ceſſante omni cõditione, & pacto. Sed cõtra videtur, quod non liceat tempore receptionis. *ar.* 1. q. 1. *emẽdari.* ne q̃ gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur habere ſpeciem mali, à qua etiam abſtinendũ eſt. *J. eod. audiuimus.* ſ. *de vita,& honeſt.cleri.cùm ab omni.& eſt ar.ad hoc,* 1.q.2. *quàm pio.in fin.* vbi dicit: Ac poſtmodum, &c. Sed verum eſt, vt hic dicitur, quòd tempore ingreſſus poteſt dari aliquid: & licitum eſt: dum tamen ceſſet a pactio, & conditio, vt hic dicitur, & ſ. *de proba. cap. in præſentia &* ſ. *de ſucceſ.ab inteſ. cùm dilectus. &* ſ. *eod. dilectus* 2. *in fi.* nec ideo minùs donatio gratuita dicitur. *ar.ff.manda.ſi remunerandi. ar.* 1.q.1. *indices.* 18. *diſ. de eulogiis. & arg. ff. de offi. pro con. ſolent.§ vlt.&* ſ *eo.dilectus.*2. *in fi.* aliàs dare ſiue antè, ſiue pòſt, ſimonia eſt. 1. q. 1. *eſt.inſ.* Sed caueat ille, qui recipit, & qui dat, ne ſub ſpecie talium munerũ fraus committatur. 1. q. 1. *ſi quis neque. &* J. *ſequitur.* Io.

† *Humiles ergo preces à dignorum ſtæ, pro conſequẽdo beneficio non inducũt ſimoniam.*

a *Vide Guidonẽ Papæ, deciſione 80. nã illa huic loco lucem afferens.*

vitio ſimoniæ: cùm in talibus omnis pactio[a], aut conuentio[b] ceſſare debeat, iuxta canonicas ſanctiones. ¶ Si verò purè, ac ſine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans[c] † humiliter, vt in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici eiuſdem Eccleſiæ purè conſentiant[d]: huiuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo ſimoniacæ prauitatis. ¶ Licèt autem taliter duximus reſpondendum: quia nobis datum eſt de manifeſtis[e] tantummodò iudicare: ſi tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci: & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: ſine dubio tam ille, quàm iſti apud diſtrictum Iudicem (qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum) culpabiles[f] iudicantur.

¶ Idem Priori Canturieñ. †

† *Caruſien.*
† *Cartuſien.*
† *Carthuſiẽ.*

¶ Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum: ſed miniſtrare poteſt in illis, quos prius ab iſto recepit.

CAP. XXXV.

a PEr † tuas litteras intimaſti, quòd cùm B. in quadã domo Cartuſieñ. Ordinis ſuſcepiſſet habitum Monachalem à diœceſano Epiſcopo fuit in Subdiaconum ordinatus: ſed poſtmodum didicit ex relatione quorundam[g], quòd Epiſcopus multotiens commiſerat vitium ſimoniæ: propter quod idẽ Monachus, in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoueri: *& infrà.*

¶ Nos † igitur reſpondemus, vt idem in ordine ſic ſuſcepto ſecurè miniſtret[h]: ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne fortè ædificet ad gehennam: licèt ex eo, quòd conſcientiam nimis habuerit ſcrupuloſam, in difficultatem huiuſmodi ſit collapſus: quam vtique non euadet, niſi deponat errorem.

e ¶ *De manifeſtis.*] ſ. *ca.prox.in fi.*

f ¶ *Culpabiles.*] Non dicit, ſimoniaci: ad parem tamen pœnam tenentur propter intentionem, cum opere ſubſecuto ſ. *de biga.nuper.* iſti ſimoniaci non dicuntur quantum ad Eccleſiam: niſi velis dicere, quòd ſola intentio facit hominẽ ſimoniacum. *arg.*1.*q.*1.*qui ſtudet.&c. reperiuntur. &* 1. *q.* 3. *non ſolùm:* ſicut ſola ſpes lucri facit hominem vſurarium. 14.*q.*3.*c.*1. *arg.* J. *de vſuris.conſuluit.* Tanc. dicit, quòd ſola pactio facit aliquem ſimoniacum. *arg.huius decret.&* ſ. *vt eccle.bene.vt noſtrum.* Ioan.

† *Cap.7.eo.tit.in 3.comp. Vide Archidiaconum,& Geminianũ in c. præter 32.di.*

a PEr *tuas.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam B. nomine monachus ordinis Carthuſienſis à diœceſano Epiſcopo ſuſcepit ordinem ſubdiaconatus: poſtmodum monachus intellexit, quòd Epiſcopus ille multotiens commiſerat vitium ſimoniæ: vnde monachus timebat in ſuſcepto ordine miniſtrare, nolens etiam ab eodem promoueri ad maiores: quærebatur, quid facere debeat ille monachus? Reſpondet Papa, vt ſecurè in ordine ſuſcepto miniſtret, ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne fortè ædificet ad gehennam: & licèt in huiuſmodi difficultatem ſit collapſus ex eo, quòd conſcientiam nimis habuit ſcrupuloſam: eam tamen non euadet, niſi deponat errorem. Nota, quòd contra conſcientiam nullus debet venire, aliàs peccat mortaliter. Item conſcientia erronea deponenda eſt.

¶ *Glo.ſeq. dicit aſſerentibus credi non debere: & ſignat contrarium.*

g ¶ *Ex relatione quorundam.*] Quibus credere non debuit. 33. *diſt.habuiſſe. arg.*81 *diſt.ſi quid verò.* arg. contra, quòd illud dicimur ſcire, quod ab aliis audiuimus. 22.*q.*5 *hoc videtur.*

ADDITIO. Verum eſt, quando loquitur de proprio facto, non de alieno. Bern.

¶ *Glo. ſeq. primò ponit opinionem Io. demum ponit contrarium, quam approbat, ſecundò obijcit, & ſol tertiò quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Securè miniſtret.*] Cùm non conſtet ei illum ſimoniacum eſſe: aliàs ſi ſciret illum ſimoniacum, ſtultus eſſet: quia ſimoniacus non habet executionem: vt ſ. *eo. tanta.* vnde eam dare non poteſt. Præterea dixit Io. quòd licèt quis committat ſimoniam, non perdit eo ipſo executionem: niſi ſit ſimoniacus in ordine. Alij dicunt contrarium, quòd omnis ſimoniacus ipſo[b] iure ſuſpenſus eſt: vt 1.*q.*1.*reperiuntur. & cap. quibuſdam.* illud videtur verum, quòd ſiue ordinem, ſiue beneficium adeptus eſt per ſimoniam: impedit ordinis executionem etiã poſt peractam pœnitentiã. ſ. *de accu. inquiſitionis.* 1. reſp. Præterea ſi iſte neſcit pro vero illum eſſe ſimoniacum, quare Papa non dicit ei expreſſe, quòd recipiat ordines ab eodem, vt auferat ab eo errorem ſuum? videtur, quòd ei laqueum iniciat, quòd eſſe non debet. 27. *q. cap.vlt.* Sol. Papa non debet ei dicere, quod recipiat ordines ab ipſo, ſi habet ſuper hoc conſcientiam læſam, nec Papa eius conſcientiam poſſet mutare, niſi ipſemet eam mutaret quia vix animo fieri non poteſt. 32. *q.* 5. *propoſito. & cap* 1. *&* 2. vnde dicit Papa conſulendo potiùs, quàm præcipiendo, vt contra conſcientiam non promoueatur ab illo epiſcopo, niſi primo illam deponat: quia qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. 28. *q.* 1. *omnes.* §. *ex his, &* ſ. *de reſtitu. ſpolia. litteras. &* ſ. *de præſcript. quoniam omne.* Sed nunquid poteſt aliquis recipere ordines ab eo, quem ſcit ſimoniacum in ordine? Dico, quòd non, & recipiendo ordines ab eo, non recipit excuſationem: cùm ordinator non habeat executionem. ſ. *eo. tanta. &* 1.*q.*1. *reperiuntur.* & potiùs debet pati excommunicationem, quàm recipere ordines ab ipſo J. *de ſenten.excom. inquiſitioni.* arg. ſi verò aliquis ignoranter etiam recipiat ordines à tali ſimoniaco in ordine, non recipit executionem, niſi cum eo diſpenſetur: 1.*q.*1.*ſi quis à ſimoniacis.&* ſ *de ord. ab epiſcopo.qui renun. epi. cap.* 1 *&* 2. quia ſi eam non habent, aliis eam dare non poſſunt. 1. *q.* 1. *& cap. qui perfectionem & q.*7. *Dalbertum.* Ber.

b *Huc ſpectat elegans deciſio Caſſadori tit.de conſtit. deciſ.* 5. *an ſimoniaci ſint ipſo iure priuati, vel priuari debeant per ſententiam.*

† *Aliàs ita: Nos itaque reſpondemus.*

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ Pro chriſmate, vel inueſtitura Eccleſiarum nihil exigi debet: nec excuſat conſuetudo, vel nominis variatio.

CAP. XXXVI.

IN tantùm † peccatis exigentibus, corda quorundam ſimoniaca prauitas deprauauit: *& infrà.* ¶ Sanè peruenit ad audientiam noſtram, quòd cùm

† *Cap.1.tit. de exceſſibus Prælatorum, in 3. compil. Vide etiã tes in c. ea quæ* ſ. *eo.tit.*

IN *tantùm.*] Prouidet circa duo. Secunda ibi, *Prauam.* Et prima ſubdiuiditur. Nam prima narrat factum. Secunda corrigi mandat, & puniri ibi, *Cùm verò* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ſuffraganei Cantuarieñ. Archiepiſcopo recipere conſueuerunt certam quantitatem pecuniæ pro chriſmate, metuentes pœnam canonicam, & correctionem propter hoc, anticipant tempus ſolutionis, recipiendo in media Quadrageſima, quod recipere conſueuerunt in Paſcha: & nomen denariorum variabant, denarios, quos priùs dicebant chriſmales, ſecundò appellabant paſchales, conſuetudinem mediæ Quadrageſimæ nuncupantes: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, qui reſpondet: cùm gratia ſit gratis conferenda, & qui primò recipit pretium, quàm rem conferat pretioſam, expreſſiùs ſpeciem exprimat venditionis. Mandat Papa Archiepiſcopo, quatenus huiuſmodi exceſſus corrigat, & ſuffraganeos ſuos, & officiales eorum taliter puniat, quòd aliorum culpa ſibi ob ſuam negligentiam non imputetur ad pœnam. In fine dicit, quòd quandam prauam conſuetudinem de ſua prouincia ſtudeat extirpare, ſecundùm quam pro inueſtitura Eccleſiarum Archidiaconi marcham argenti exigebant: alij Prælati, ſcilicet Decani rurales vaccam albam, vel certam pecuniæ quantitatem pro vacca. Not. contra vſurarios, & ſimoniacos, quòd mutatio nominis contractus eius ſubſtantiam non mutat. Item honeſtas nominis, criminis malitiam non palliat. Item celebrata intelligitur venditio, ſi pretium recipiatur, quamuis traditio rei differatur. Item gratia gratis eſt

c *Per quæ in ra. & infrà de cler. excõ. mini. Apoſtolica. patet ſecundùm Hoſtienſem, quòd haberi debet probabilis ignorantia excuſata. quod intelligas quoad diſpenſationem. Ioan. And.*

conferenda. Item nihil dandum eſt pro aliquo ſpirituali, quodcunque ſit illud. Item delictum ſubditorum imputatur negligentiæ prælati. Item conſuetudo non excuſat in delictis.

a ¶ *Chriſmate.*] Sic ſ. eo. *ea quæ.* Vbi habes ſimilem variationé nominis. Pro chriſmate verò, vel oleo nihil eſt accipiédum. ſ. eo. *non ſatis.* & qui contra fecerit, pœna canonica punitur, vt hic dicit: quæ eſt pœna depoſitionis cum nota infamiæ. 1. q. 3. c. *vlt.* Ber.

b ¶ *Anticipant.*] Excogitata fraude de tempore ad tempus.

c ¶ *Variant.*] Talis variatio nominis nõ prodeſt[a]: quia quodcunque nomen imponant, ſimoniam committũt, ſicut in vſura. 14. qu. 3. *plerique.* ſic enim faciunt vſurarij, nunc appellant lucrũ, nũc emolumentum: quandoque pœnam in fraudẽ. *arg. ff. ſi cer. pet. lecta eſt. ſic C. de libe. cau. iubemus.* Ber.

d ¶ *Qui priùs.*] Emptor enim priùs tenetur offerre pretiũ, quàm venditor ei rem tradat. *ff. de act. empt. & vend. Iulianus. §. offerri.* Sed ſi neuter habet fidem alteri, pretium, & res deponatur apud ſequeſtrum[b]. *ff. de ſolu. ſi ſolutum. Io.*

e ¶ *Gratis ſit gratia.*] 1. q. 1. c. 1.

f ¶ *Aliorum culpa.*] Arg. q. delictum ſubditorum imputatur prælato. Sim. ſ. de offi. ord. *irrefragabili.* vbi de hoc Ber.

g ¶ *Conſuetudinem.*] In talibus enim nõ excuſat conſuetudo, ſed potiùs accuſat. ſ. *eod. non ſatis. & c. cum in Eccleſiæ.* quia malæ conſuetudines tempore non confirmantur. *in Auth. vt nulli iud. §. 1. ver. neque verò ab angariis. coll. 9.* Bernar.

h ¶ *Inueſtitura.*] Pro qua nihil eſt dandum. ſ. eo. *cum in Eccleſiæ.* nec pro aliquo ſacramento ſpirituali, vt ibi dicitur: nec paſtum, nec paſtellum quis dare debet. 1. *qu. 3. ſi quis præbendas.* Bern.

† In nouem codicibus Vaticanis, & aliquot noſtris ita: certam conſueuerint accipere pecuniæ quantitatem, metuentes pœnam, &c. abſque dictione, non, in codice Barbatiæ ita nunc metuentes pœnam, &c.

a Aliquãdo prodeſt. ſ. de ſponſa. *tua.* ſecundum G ff. *Io. An.*

† Sed nominum variatio non excuſat: nam vt ait Lactantius lib. 1. c. 5. diuinarum inſtitution. non obſtat appellationum diuerſitas, cum ipſa ſignificatione ad vnum omnia reuoluãtur.

b Vel caueatur de re vendenda, ſi pretium infra certum tempus fuerit numeratum. ff. redhibi. act. ædiles § fin. & l. ſeq. *Io. And.*

olim quidam Suffraganei tui, pro chriſmate[a] certam† conſueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ ſolutionis anticipant[b], recipientes in media Quadrageſima, quod recipere conſueuére poſt Paſcha: & vt cauſam recipiendi diſſimulent, nomen denariorum variant[c], denarios, quos priùs chriſmales, ſecundò Paſchales dicebant, conſuetudinem † mediæ Quadrageſimæ nuncupantes: *& infrà.* ¶ Cùm verò expreſſiùs exprimat venditionis ſpeciem, qui priùs [d] recipit pretium, quàm rem conferat pretioſam, & gratis [e] ſit gratia conferenda: Mandamus, quatenus taliter exceſſus corrigas ſupradictos, Suffraganeos tuos, & Officiales eorum à tam illicita exactione compeſcens, quò aliorum culpa [f] tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. ¶ Prauam etiam illam conſuetudinem [g] de tua prouincia ſtudeas abolere, per quam pro Eccleſiarum inueſtitura [h], Archidiaconi marcham argenti, minores verò Decani vaccam albam ſibi dari poſtulant, vel certam ſolui pecuniæ quantitatem.

¶ Idem.

¶ Ordinatus in Subdiaconum, qui prius præſentatori ſuo promiſit, quòd nihil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiamſi peccare non crediderit.

CAP. XXXVII.

3 PEr † tuas nobis litteras intimaſti, quòd cùm D. lator præſentium vellet in Subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet: quendam Presbyterum exorauit, vt ipſum ad Eccleſiæ ſuæ titulum præſentaret: quòd cùm ille facere recuſaret, ipſe illi firmiter repromiſit, quòd nunquam, ſi præſentaret eundem, in Eccleſia ſua aliquam peteret portionem: & ſic ad præſentationem eius † extitit ordinatus, nec ſe in hoc illicitum egiſſe aliquid intellexit[i]: *& infrà.* ¶ Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus: quòd niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum [k], nec † ad ſuperiores aſcendere, nec in ſuſcepto debet ordine miniſtrare[l].

† Caſ. 1. eo. ti. in 4. compil. Ex hoc c. colligé nominẽ ordinandum, niſi habeat vnde viuat. concil. Tri. ſeſſio. 21. de reform. c. 2.

c Vt infra ſ. c. 1. & c. veniens. *Ioan. And.*

3 PEr tuas.] Duæ ſunt partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi. *Nos.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus, cùm vellet in ſubdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, rogauit quendam presbyterum, vt ipſum ad titulum Eccleſiæ ſuæ præſentaret. Sed cum presbyter, hoc facere nollet, promiſit eidem, quòd nunquam portionem aliquam peteret in Eccleſia ſua, ſi præſentaret eundem: & ſic ad eius præſentationem fuit ordinatus: quærebatur, quid iuris eſſet de ipſo clerico? Reſpondet Papa, quòd niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec in eo ordine debet miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines poterit promoueri. Nota, quòd qui ordinem ſcienter recipit per ſimoniam, non habet executionem, niſi cum eo diſpenſetur.

i ¶ *Intellexit.*] Propter hoc non excuſatur, vt bene ſequentia notant, quia potuit conſulere peritiores. 37. di. ſ. c. *non omnis. §. vlt. ff. de iuris & fact. igno. l. regula. § ſed iuris.* Ber.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ſoluit, & remittit.*

k ¶ *Diſpenſatum.*] Sic ĩ. eo. *ca. penult.* vbi etiam imponitur pœna ordinatori præſentatori, & præſentato: & ita diſpenſari poteſt cũ ſimoniaco in ordine. *Arg. contra. 1. qu. 1. erga ſimoniacos. & c. ſi quis neque.* ſed illa capitula loquuntur in dignitate: & non negatur, quin poſſit cum talibus diſpenſari, ſed nulla miſericordia eſt adhibenda in dignitate ſeruanda, quin oporteat eos renuntiare; quia pœnitentiam (ordine, vel beneficio retento) agere non poſſunt. 1. q. 7. *requiritis. & ſuprà de accu. inquiſitionis. 1. reſpon.* Quis poſſit cum talibus diſpenſare, dictum eſt *ſuprà eod. de ſimoniacis.* & melius *ſup. de renuntia. poſt tranſlationem.* De pœna iſtorum dicitur *infr. eod. cap. penul.* & quis cum talibus poſſit diſpenſare.

l ¶ *Miniſtrare.*] Triplici de cauſa, tum quia fuit hic munus à lingua. 1. *qu. 1. ſunt nonnulli.* tamen quia nulla conditio debet interuenire, *vt ſ. eod. tua. & ſ. de pact. ca. vlt. & 1. q. 2. quam pio.* tum quia per ſurreptionem voluit ordinem adipiſci *arg. 24 diſt. quando. & ſ. de elec. cum dilecti.* Ioan.

† ipſum.

† Aliàs ita: nec ad ſuperiores ordines, &c.

¶ Idem.

¶ Simonia eſt dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia adminiſtratione rerum ſpiritualium, ſeu Eccleſiaſticarum habenda & dantes, & recipientes ab illa Eccleſia ſunt eiiciendi. Hoc dicit hoc ca. per alia verba, licèt ſit breue.

CAP. XXXVIII.

COnſulere †: *& infrà.* ¶ Quicunque vicedominatum, vel aliam Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem [m] per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quàm vendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa Eccleſia, in cuius contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerũt[n], iuſtè excludũtur.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Simoniacum eſt aliquid exigere pro conſecratione Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & ordinationibus Clericorum, nec excuſat conſuetudo.

CAP. XXXIX.

SIcut pro certo didicimus, in pleriſque locis, à pleriſque perſonis, quaſi columbas in

COnſulere.] Non eget ſummario: quia breue, nec diuiditur. Abbas.

CASVS. Quicunque per pecuniam aliquam adminiſtrationem obtinuerit, tam dantes, quàm accipientes, cum Simone percelluntur, & ab illa Eccleſia repelluntur, in cuius ignominiam dare pecuniam voluerunt. Nota, quòd tam ementes, quã vendẽtes Eccleſiarũ adminiſtrationes, ſunt ſimoniaci.

m ¶ *Adminiſtrationem.*] Quod hic dicitur, intellige per id, quod habes 1. *quæſt. 3. ſaluator.* circa medium capituli, vbi habes, quod nulla adminiſtratio Eccleſiaſtica poteſt vendi, vel emi, Præpoſitura, œconomi officium, vicedominatus, aduocatia, ſiue caſtaldionatus, & iudicatura, aut quælibet alia adminiſtratio, *vt c. ſi quis Epiſcopus, in prin. cauſæ.*

¶ *Glo. ſeq. arg. & argumentum determinat.*

† Caſ. 1. eo. ti. in 4. comp.

† In codice Barbatiæ ita: cum Simone Mago percelluntur.

† Idem ſcilicet, Innocentius tertius in concilio generali Lateranẽ. ca. 63. & c. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

d Et c. 2. vbi de hoc Ioan. And.

e Et ſi pactũ interuenit, eſt deteſtabilius. aliàs mitalis, de hoc dixi ſ. eo. memo. ſuper gl. 3. Ioan. And.

n ¶ *Voluerunt.*] Arg. quòd ſola voluntas facit hominem ſimoniacum. 1. q. 1. *qui ſtudet.* Sed hoc non credo, quòd ſola voluntas facit hominem ſimoniacum, dummodo contenta ſit ſuis terminis, ĩ. eo. c. *vlt. licèt aliàs peccet.* vt ibi. Sed hic non fuit contenta ſuis finibus, immò proceſſum fuit ad actum. & hic notatur per hoc, quod dicit: tam ementes, quàm vendentes, vel ad ſtudia emendi proceſſerunt, quantùm in eis fuit: vnde tanquam ſimoniaci iudicandi ſunt 1. q. 1. *qui ſtudet.* & ſic intellige, quod dicit in fine, voluerunt.

SIcut.] Primo narrat exceſſum, & ipſius excuſationem. Secundò ipſius excuſationem reprobat, & exceſſum prohibet, & pœnam adiicit ibi, *Tantùm.* Abbas Siculus.

CASVS. In pleriſque locis à multis prælatis fiunt turpes exactiones, pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & conſimilibus: & eſt taxatum, quantum debeat dari iſti, vel illi, huiuſmodi prauitatem per conſuetudinem defendentes: Concilium huiuſmodi conſuetudinem, quæ dicenda eſt potiùs corruptela, penitus reprobat, prohibendo expreſsè,

ne pro

ne pro talibus quocunque prætextu aliquis extorquere præſumat aliquid, vel exigere. Alioquin & qui dederit, & qui receperit, cum Giezi, & Simone condemnetur. Nota, quòd praua conſuetudo abolenda eſt. Item pro conſecrationibus Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum, nihil eſt dandum, vel accipiendum.

a ¶ *Per conſuetudinem.*] Fingunt enim tales, quòd in conſecratione aliquid licitè petitur, non pro conſecratione, ſed pro conſuetudine. *arg. 63. diſt. quia ſancta. & c. Agathoſa. & 1. q. 3. quæſitum. & in Authent. de ſan. epiſc. §. pro conſuetudinibus. coll. 9.* [a] ſed hoc non eſt verum: nec excuſat conſuetudo in huiuſmodi ſpiritualib. vendendis: immò magis accuſat. *ſ. eod. non ſatis. & cap. cùm in eccleſiæ.* vbi talia reprobantur. Io.

b ¶ *Cum Giezi, & Simone.*] Giezitæ [b] dicuntur à Giezi ſeruo Heliſæi, qui primò in veteri Teſtamento vendidit gratiam ſanitatis Naaman principi Aſſyriorum: vnde venditores ſpiritualium propriè dicuntur Giezitæ. Simoniaci dicuntur à Simone Mago: qui poſtea in nouo Teſtamento voluit emere gratiam Spiritus ſancti. *1. q. 1. qui ſtudet. & cap. citò turpem.* Bern.

Q*Voniam.*] Sunt iiij. partes. Prima prouidet circa futura. Secunda circa præterita ibi, *De his.* Tertia prorogat ibi, *Hoc etiã.* Quarta publicationem fieri mandat ibi, *Verùm.* Abbas Siculus.

Casvs. Simoniaca prauitas apud multas moniales intantùm inualuit, quòd vix recipere volunt aliquas in ſorores ſine pretio, paupertatis prætextu. Præcipit concilium, ne de cætero iſtud fiat, ſtatuens, vt quæcunque de cætero talem commiſerit prauitatem, & recipiens, & recepta, ſiue ſubdita fuerit, ſiue prælata, ſine ſpe reſtitutionis de monaſterio expellatur, in arctius monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudenda. De his verò, quæ ante iſtud concilium taliter ſunt receptæ, ſtatuit, vt de illis monaſteriis, in quibus perperam ſunt ingreſſæ remoueantur, & in aliis eiuſdem ordinis collocentur. Si autem propter multitudinem hoc fieri non poterit, ne damnabiliter in ſæculo euagentur, de nouo diſpenſatiuè in eiſdem monaſteriis recipiantur, mutatis locis prioribus, & inferioribus aſſignatis. Et hoc, quod dictum eſt de monialibus, obſeruandum eſt de monachis & aliis regularibus: & ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam aliqui ſe valeant excuſare, præcepit, vt Epiſcopi per ſuas diœceſes hoc faciant publicari. Nota, quòd ſecundùm iſtud concilium monachi, & omnes regulares, qui ſcienter, vel ignoranter ſunt recepti per ſimoniam, ſunt puniendi. Item conſtitutio extenditur ad præterita. Item propter multitudinem detrahendum eſt ſeueritati. Item propter multitudinem diſpenſatur, vbi aliàs non diſpenſaretur.

¶ *Glo. ſeq. textum adiuuat per canonem, & decre. & l. demum determinat. vlt. conſulis.*

c ¶ *Paupertatis.*] Prætextu enim paupertatis non debet quis operari peccatum mortale, ſed potiùs quælibet mala pati. 32. q. 5. *ita ne. & ſ. de his, quæ vi, metúve cau. fi. ſacris.* nec eo prætextu ignoſcendum eſt illis. *ff. de ritu nupt. palam. §. non eſt.* Poſſet dici, quòd ſi ita pauperes ſunt, quod non poſſunt ibi aliàs aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum, ſub hac forma poſſent recipi: Non habemus, quid demus tibi pro victu, niſi tu portes tecum, vnde viuas: dum tamen hoc non dicatur in fraudem, & ſine aliquo pacto. *argum. 1. quæſt. 2. ſi quis propter hoc* [a]. Io. ſed tutius eſt, vt nullo caſu taliter aliquis, vel aliqua recipiatur. Bern.

¶ *Gloſſ. ſeq. obiicit de decre. dilectus. & inquiſitionis. & ſoluit. demum ponit quæſtionem, quam ſoluit, & remittit. Item aliam quæſtionem, quam dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Expellatur.*] Videtur hoc eſſe intelligendum cum diſtinctione illius decre. *ſ. eod. dilectus*, vt ſi directè actum ſit contra tales in modum accuſationis quòd deponantur. Si in modum inquiſitionis fiat, vt hic dicitur, ſic diſtinguit illa decret. dilectus. Item *argu. contra. ſ. de accuſatio. inquiſitionis.* vbi deponitur ſimoniacos in modum inquiſitionis. Credo, quòd hodie ſtandum ſit huic conſtitutioni circa regulares ſimoniacos: vt pœna iſta ſolum modò imponatur, qualitercunque cõſtet de crimine, vt in arctiori monaſterio ad agendum perpetuam pœnitentiam detrudatur ſine ordinis ſui executione: cùm aliàs pœnitentiam agere non poſſunt. *1. quæſtio. 7. requiritis. argumen. ſ. de accuſat. inquiſitionis.* & ſatis intelliguntur depoſiti [d]. nam extra clauſtrum morari non debent, ne damnabiliter euagentur: vt infrà dicitur. *& argument. ſuprà de regul. & tranſ. eund. cap. vltim.* Sed nunquid reſtituitur ei pecunia? Poteſt dici, quòd ſic. ſuprà, eodem. veniens. De hoc dictum eſt ſuprà, eod. de hoc. Quid ſi non inueniuntur arctiora monaſteria? Nihilominus mutabunt ead. *argument. 81. diſtinct. valet.* vel ſi viſum fuerit, renuntiabunt locis ſuis, & denuo reſtituentur in illis diſpenſatiuè, prout ſequitur infrà, de aliis, qui ante hoc ſtatum ſunt recepti, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

e ¶ *Perpetuam.*] Sic 1 *q. 1. reperiuntur. & c. ſi quis neque*: ſic hæretici, cum redierint ad agendum pœnitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur. *ĩ. de hære. cap. penult.* quia & ſimonia dicitur hæreſis. *6. q. 1. ſed licet.* Bern.

f ¶ *Multitudinem.*] Vt propter hoc detrahatur ſeueritati. ſic ĩ. *de cleri. excommu. miniſtran. ta vies. & ſuprà. de temp. ord. c. 2.* Bernar.

g ¶ *Vel ignorantiam.*] Sic ĩ. *de loca. cap. 1.* [e] *ſit 82. diſt. d. propoſuiſti.*

A*Vdiuimus.*] Sunt tres partes principales. In prima narrat factum. In ſecunda inhibitionem facit ibi, *Cùm igitur.* In tertia puniri mandat ibi, *Quòd ſi quis.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidã Epiſcopi decedentibus Eccleſiarũ rectoribus, Eccleſias ipſas ſubiiciunt interdicto, nec permittũt aliquos in eiſdẽ inſtitui,

templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorſiones turpes, & prauæ, pro conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: éſtque taxatum, quantum ſit iſti, vel † illi perſoluendũ: & ad cumulum damnationis maioris, quidam cupiditatem, & prauitatem huiuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem [a] longo tempore obſeruatam.

¶ Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem huiuſmodi (quæ magis dicenda eſt corruptela) penitus reprobamus, firmiter ſtatuentes, vt pro his ſiue conferendis, ſiue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præſumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit huiuſmodi pretium, omnino damnatum, cum Giezi [b], & Simone condemnetur.

¶ Idem † in eodem.

¶ Religioſi pretio recepti, vnà cum recipientibus de Monaſterio expelluntur, & in arctioribus Monaſteriis ad agẽdam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante iſtud cõcilium ponebantur ſic recepti in aliis locis eiuſdem Ordinis, niſi multitudo ſit in cauſa: ita tamen quòd renuntient primæ receptioni, & de nouo recipiantur.

CAP. XL.

QVoniam † ſimoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, vt vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis [c] prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare: ne id de cętero fiat, penitus prohibemus: Statuentes, vt quæcunque de cætero talem cõmiſerint † prauitatẽ, tam recipiẽs, quàm recepta, ſiue ſit ſubdita, ſiue pręlata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur [d] †, in locũ arctioris regulæ ad agendam perpetuã [e] pœnitentiam retrudenda. ¶ De his autem, quæ ante hoc ſynodale ſtatutũ taliter ſunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de Monaſteriis, quę perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis eiuſdem Ordinis collocentur. Quòd ſi fortè propter nimiam multitudinẽ [f] alibi nequiuerint commodè collocari: ne damnabiliter in ſæculo euagentur, recipiantur in eiſdem Monaſteriis diſpenſatiuè de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, & alios regulares decernimus obſeruandum. ¶ Verùm ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam [g] ſe valeant excuſare: Præcipimus, vt diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.

¶ Item † in eodem.

¶ Epiſcopi nihil exigere debẽt, vt permittant in Eccleſiis ſibi ſubiectis Clericos inſtitui, Monachos profiteri, vel mortuos ſepeliri: alioquin exacta, reſtituentur duplicata.

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibuſdam Epiſcopis, quòd decedentibus Eccleſiarum rectoribus, ipſa interdicto ſubiiciunt, nec patiuntur alios in eiſdem inſtitui, donec ipſis certa ſumma

† *Aliàs ita: illi vel alij.*

a *Vide ſuprà eod. cum in eccleſiæ. ſuper gloſ. a. Io. And.*

b *De Giezi, vnde Gieziæ, vide li. 4. Regum, cap. 5. & de Simone Mago, vnde Simoniaci, ſeu Simoniani, vide latè per Gabrielem Prateolũ li. 17. de ſectis hæreticorũ. c. 35.*

† *Idem Innocentius tertius in eodẽ concilio Lateran. c. 64. & c. 4. eo. ti. in 4. compil.*

† *Vide Guidonem Papæ deciſione 80. & latè per Sylueſtrũ in ſumma, verbo ſimonia. q. 15.*

† *ſimoniacis.*

c *Et idẽ notatur ſuprà eo. non ſatis. in 1. glo. & de hoc 1. q. 2. in ſum. Io. And.*

† *repellatur.*

† *Idem Innocẽtius tertius in concilio Lateran. c. 65. & c. 5. eo. tit. in 4. compilat. Et de materia vide citatos in c. cùm in eccleſiæ. & in c. dilectus. ſuprà eo. tit.*

d *Ex quo executionem non habent. ſed ad hoc reſpõdet Hoſtienſis, quod cum de poſito non ſic de facili diſpenſabitur. de hoc ſuprà de cle. non reſi. ex tuæ. Io. And.*

e *De Iudæa, ita qui rurſum, in fi. de pœnitent. & remi. omnium. ſecundũ Hoſtien. Io. And.*

inſtitui, donec pecunia perſoluatur. Item cùm miles aliquis, vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religioſos elegit ſepulturam, ſi nihil reliquerit loco religioſo, difficultates ingerunt, donec aliquid muneris recipiant, peruenit hoc ad notitiam Papæ, qui reſpondet: Cùm ergo non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere, concilium huiuſmodi exactiones duxit inhibendas: & qui cõtra hoc fecerit, exacta, duplicata reſtituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerant ſoluta diſpendium, fideliter conuertenda. Nota, quòd non ſolùm à malo abſtinendum eſt, ſed ab eo, quod ſpeciem mali habere videtur. Item Eccleſia poteſt ſuum recipere in duplum. Item Eccleſiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data eſt, vel ſoluta.

pecuniæ perſoluatur.[a] Præterea cùm Miles, aut Clericus domum religionis ingreditur, vel apud Religioſos eligit ſepulturam, etiam ſi nihil loco religioſo reliquerit, difficultates ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

¶ Cùm igitur non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie [b] mali ſit (ſecundùm Apoſtolum) abſtinendum: exactiones huiuſmodi penitus inhibemus. Quòd ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta, duplicata [c] reſtituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter conuertenda.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Sacramenta ſunt liberè conferenda: cogit tamen Ordinarius laicos obſeruare laudabiles conſuetudines.*

CAP. XLII.

AD Apoſtolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quòd quidam Clerici pro exequiis mortuorum †, & benedictionibus nubentium, & ſimilibus, pecuniam exigunt, & extorquent: & ſi fortè eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra verò quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, ſub prætextu canonicæ pietatis [d].

¶ Quapropter ſuper his prauas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſeruari: Statuentes, vt liberè conferantur [e] Eccleſiaſtica ſacramenta. Sed per Epiſcopum loci, veritate cognita, compeſcantur, qui malitioſè nituntur laudabilem [f] conſuetudinem mutare.

1. Theſſ. ca. 5.

¶ *Gloſſ. ſeq. ſoluit, quærit, & remittit.*

a ¶ *Perſoluatur.*] Nunquid talis dicitur ſimoniacus, qui ſic ſoluit pecuniam? Videtur, quòd non[a], quia redimit ius ſuum. *vt* ſ. *eod. dilectus.* vbi plene de hoc, ſicut licitum eſt alicui corrumpere accuſatorem ſuum: *vt* 2. q. 3. c. *ſi quem.* §. *notandum.* Io.

† *Idem Innocentius tertius in concilio Lateran. c. 66. & c. 6. eod. tit. in 4. compilatione. Et pro intellectu præter Doctores hic, vide B. Thom 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 4. argumentum. & Sylueſtrum in ſumma. verbo, ſimonia q. 8. vbi pleniſſimè. Bellameram conſi. 32. inci. quodmulier.*

b ¶ *Sed ab omni ſpecie.*] Argum. 1. q. 1. *emendari.* ſup. *de vita, & hone. cleri. cum ab omni.*

c ¶ *Duplicata.*] Sic ſ. *decen. procurationes. in fin. &* ſ. *de immuni. Eccle. quia plerique. & in Authen. de ſan. Epiſ. in 2. colum. §. ſi verò laicus, coll. 9.* Ber.

a *Immò verè eſt ſimoniacus, cùm non det pecuniã pro redimenda vexatione iuris quæſiti, ſed quærẽdi. B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 5. arg. adde Panormitanum hic.*

AD *Apoſtolicam.*] Primo ponit clericorum, & laicorum exceſſum. Secũdò contra vtrumque prouidet ibi, *Quapropter*, Abbas Sic.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum, & ſimilibus pecuniã exigunt, & extorquent: & niſi eis fuerit ſatisfactum, fraudulenter impedimenta opponunt. E conuerſo ſunt quidam laici, qui laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam deuotione fidelium introductam infringere nituntur ſub prætextu pietatis: vnde concilium ſuper his prauas exactiones prohibet fieri, & pias conſuetudines præcipit obſeruari: ſtatuit, vt liberè conferantur Eccleſiaſtica ſacramenta, & per Epiſcopum loci compeſcantur, qui laudabilem conſuetudinem mutare nituntur. Nota, quòd laudabilis conſuetudo ſeruanda eſt: & Epiſcopus loci per officium ſuum illam faciat obſeruari.

† *Vide Paulum de Caſtro conſ. 408. incip. viſo proceſſu. & conſi. 342. incip. circa primum. &*

d ¶ *Pietatis.*] Prætextu pietatis non eſt impietas committenda. 1. q. 1. *non eſt putanda. & 14. q. 5. neque enim ſi agris. & 30. q. 1. neſſe.*

e ¶ *Liberè conferantur.*] Sacramenta enim Eccleſiaſtica gratis ſine aliqua exactione ſunt conferenda. ſ. *eodem. cùm in Eccleſiæ. & c. ea quæ.*

¶ *Gl. ſeq. dupliciter legis finem cap. ſed primam lecturam approbat.*

f ¶ *Nituntur laudabilem.*] Ergo laudabilis conſuetudo ſeruanda eſt, cuius tranſgreſſor vt iuris punitor. 11. *diſt. in his.* Et videtur ex hac littera, quòd clerici, licèt nihil petere poſſint pro talibus ſacramentis, ſi conſuetudo laudabilis ſuper his ſeruari conſueuit, quòd per ſuperiorem cogi poſſunt officio iudicis implorato ad illam ſeruandam, quæ ex pietate introducta eſt. Vel poteſt intelligi, quod hic dicitur, vt Io. dixit, quòd laici abutuntur conſuetudinibus, quæ illis pietatis cauſa permiſſæ ſunt: vt cùm permittitur eis præſentare clericum, ipſi volunt eum inſtituere, vel cùm ipſi requiruntur, vt conſentiant, ipſi volunt eligere. De quibus habes ſ. *de iure patrona. cap. præterea.* & in pluribus aliis: quod non credo. Sed dic, vt prius dictum eſt. Bernard.

¶ Honorius tertius vniuerſis Abbatibus, & fratribus Ciſtercien. Ordinis.

¶ *Prohibet Abbates Ciſtercienſes ſolemniter inſtallari: & ponit formam obedientiæ, quam præſtant ſuis Epiſcopis.*

CAP. XLIII.

NE † Dei [g] Eccleſiam: *& infrà.* ¶ Inſtallationis † ſolemnitates [h], in electis Abbatibus Ordinis veſtri fieri prohibentes: Adiicimus, vt Archiepiſcopi, & Epiſcopi ea ſint forma profeſſionis [i] contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego frater Abbas Ciſtercien. Ordinis ſubiectionem, & reuerentiam, & obedientiam à ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm regulam ſancti Benedicti, tibi, domine Epiſcope, tuiſque ſucceſſoribus [k] canonicè [l] ſubſtituendis, & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, ſaluo Ordine [m] meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius nonus Priori ſancti Thomæ Eſcolan.

¶ *Recepto in Canonicum debetur Præbenda, & reditus, conſuetudine non obſtante, quòd non ſeruauerit prauam conſuetudinem de aliquo temporali dando ipſis Canonicis.*

CAP. XLIV.

IAcobus † Canonicus Eſculanus expoſuit, quod cùm ipſe in Eccleſia Aprutin. ſit re-

NE *Dei.*] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Adiicimus.* Abbas Siculus.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit caſum litteralem.*

g ¶ *Ne Dei.*] CASVS.[b] Abbates Ciſtercien. ordinis conſueuerant dare Archidiaconis Palafredum in ſua inſtallatione, vel aliud æquipollens: quod prohibuit Honorius Abbatibus, & ne de cætero taliter inſtallentur, ſed obedientiam faciant ſuis Epiſcopis prout dicitur in littera, B. Nota, quòd Epiſcopus diœceſanus Abbatem Ciſtercien. ordinis inſtallare non debet: Licet in aliquo inſtrumento fiat mentio de aliquo alio, non ideo debet illud exhiberi. Item ſi non exhibetur ſtatutum ordinis contrarium, adſtringitur regularis mandato Epiſcopi. Item contra ſtatuta regulæ non debet monachus diœceſano obedire.

b *Hunc caſum inuenio in antiquis, & manuſcriptis Gregorij exemplaribus.*

† *Qualiter hoc c. ſpectet ad titulum, colliges ex caſu, & clarius hic ex Panormitano, & aliis.*

† *Inſtallatio fit, quando electus, & confirmatus introducitur in inſtallum, id eſt, in ſedem, ſine ſcamnum conſiſtentium in choro, & Abbati deputatum ad ſedendum.*

h ¶ *Solemnitates.*] Inſtallare Abbates, & Abbatiſſas in ſede ponere, pertinet ad officium Archidiaconi. *ſuprà, de offic. Archidiaco. cap. vt noſtrum.* & talis inſtallationis ſolemnitas non requiritur in Abbatibus ordinis Ciſtercien. vt hic patet.

i ¶ *Forma profeſſionis.*] Qua profitentur ſe præſtaturos ſuis Epiſcopis ſubiectionem, & cætera quæ ſequuntur, ſic & Archiepiſcopi debent eſſe contenti forma profeſſionis à canonibus conſtituta. ſ. *de maio. & obe. dilecti.* qua & Papa contentus eſt, vt ibi dicitur.

† *Vide Doctores in c. 1. ſ. eod. tit. B. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 3. & Sylueſtrum in ſumma. verbo, ſimonia. q. 8. & 9. & 13.*

k ¶ *Succeſſoribus.*] Et ita poſtquàm fecit obedientiam prędeceſſoribus, amplius eam facere ſucceſſoribus compelli non debet: vt ſ. *de iureiu. veritatis.* & idem in vaſallo, vt ibi dicitur.

l ¶ *Canonice.*] Aliàs non teneretur: putà ſi eſſet intruſus ſine conſenſu clericorum. 22. q. 2. *alienatione.* Ber.

m ¶ *Saluo ordine.*] Nam contra regulam obedire non tenentur, vt hic dicitur, in his quæ contra regulam, vel quæ illicita ſunt, nullus obedire tenetur. 11. q. 3. *ſi quis Epiſcopus. & c. non ſemper. & c. ſi dominus. & c. Iulianus.* ſed bonum, quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur. 11. q. *quid ergo.* & eſt huic ſimile loco ſ. *de iureiur. ego enim.* Ber.

I*acobus.*] Prætextu conſuetudinis non debet exigi prandium à canonico de nouo recepto. hoc dicit. Diuiditur: nam prima pars ponit querelam: ſecunda dat iudicem ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Iacobus iſte canonicus Eſculanus receptus erat in fratrẽ, & canonicũ in Eccleſia Aprutin. canonici illius Eccleſię partem beneficij ſui ſibi aſſignare nolebant, niſi primò reciperent

prandium

prandium ab eodem, conſuetudinem prætendentes vt à canonico de nouo recepto prandium recipiant: Mandat Papa cuidam priori, quatenus ſi eſt ita, conſuetudine illa nequaquam obſtante, compellat canonicos illos, vt præbendam ſicut vni ex aliis, iſti conferant, & aſſignent. Nota, quòd pro ſpiritualibus nihil dari debet, etiam obtentu alicuius conſuetudinis.

a ¶ *Tali conſuetudine.*] Quæ non excuſat: *ſic ſ. veniens.* immò potius ſimoniam inducit; quia pro paſtu, vel paſtello exigi aliquid non debet pro huiuſmodi ſpiritualibus. *ſ. eod. cap. 1. & 1. quæſt. 3. ſi quis præbendas*: non obſtante aliqua conſuetudine: vt ibi *ſ. eod. in plerisque cap.* Ber.

SI quis.] CASVS. Quia frequenter ordinantur aliqui ſine certo titulo, propter quod fiunt promiſſiones illicitæ: ſtatuit Gregorius, quòd ſi aliquis ordinauerit, ſeu ad ordinem præſentauerit aliquem, recipiẽs ab eodem promiſſionem, vel iuramentum, quod ſuper ſua prouiſione non inquietabit eundem: ordinator à collatione, & præſentator ab executione ordinum per trienniũ nouerint ſe ſuſpenſos: & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto nouerit ſe ſuſpenſum, donec diſpenſationem per ſedem Apoſtolicam meruerint obtinere. Nota quòd quis punitur in eo, in quo deliquit. Item ſolus Papa diſpenſat cum illis, qui ſcienter per ſimoniam ordinant, vel præſentant, vel ordinantur.

ceptus in Canonicum, & in fratrem, Canonici eiuſdem Eccleſiæ, partem prouentuum, ac Præbendam ſibi aſſignare recuſant, quandam conſuetudinem prætendentes, quòd prandium habere debeant à Canonico recepto de nouo.

¶ Quocirca mandamus, quatenus, ſi eſt ita, dictos Canonicos, vt tali conſuetudine [a] non obſtante, ſibi, ſicut vni ex aliis, in prouentibus, & Prębenda prouideant, appellatione remota, compellas.

¶ Idem.

¶ *Qui ordinauit aliquem ſub promiſſione de non petẽdo ab ipſo prouiſionem: Ordinator per triennium à collatione, Preſentator verò ab executione ordinum etiam per triennium ſuſpenſi ſunt, ordinatus verò ab ordine perpetuò ſit ſuſpenſus: & ſolùm per ſedẽ Apoſtolicam cum eis diſpenſatur.*

CAP. XLV.

SI † quis ordinauerit, ſeu ad ordinem præſentauerit aliquem, promiſſionem, vel iuramentum [b] ab illo recipiens, quòd ſuper prouiſione ſua non inquietet † eundem: Ordinator à collatione, Præſentator verò ab executione ordinum per triennium [c], & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem [d] ſuper hoc per ſedem Apoſtolicam [e] obtinere meruerint, nouerint ſe ſuſpenſos [f].

¶ *Gloſſa ſequens, quod hîc de iuramento dicitur, concludimus: deinde aſſignat contrarium.*

b ¶ *Promiſſionem, vel iuramentum.*] Pactum tale, ſiue iuramentum turpe eſt, ideo nullam obligationem inducit. *ſ. de pac. ca. vlt. & ff. de verb. oblig. ſi ſtipuler, vt id.* Et ita habes, quòd ſi principale non tenet, nec iuramentum ſuper hoc factum. *ſim. ſ. de foro compe. ſi diligenti. in fin. C. de leg. non dubium. Arg. ſ. de iureiu. debitores.* & licet talis obligatio non tenuerit [a]: punitur ordinator à collatione ordinum: vt in eo puniatur, in quo peccarit, *ſ. de iure pa. paſtoralis*, cum ſuis ſimilibus.

¶ *Gl. ſeq. recipit per obiect. q. deponi debebãt ex quo, &c. ſoluit. ſolutioni obijcit, & reſpõdet. In fine, quæ fuit additio, dat verum intellectũ.*

c ¶ *Ab executione ordinum per triennium.*] Et ita ſimoniaci iudicantur, nec tamen deponuntur, niſi quia ad tempus ſuſpẽduntur: ſed hoc fortè ideo eſt, quia nihil datur, vel recipit pro ordinatione vel præſentatione; quia ſimonia eſt [b] ſtudioſa voluntas emẽdi, vel vendendi, ſpiritualia. *arg. 1. q. 1. qui ſtudet*, ſed emptio, vel venditio ſine pretio non conſiſtit. *Inſtit. de emp. & vend. § pretium autem. & ff. eod. l. 2. §. fine*: ſed hic nullum pretium datum eſt. Sed contra: iſte remiſit ius, quòd ſibi competeret ex tali præſentatione contra præſentatorem, vel ordinatorem, qui tenebatur ſibi ad prouiſionem *ſ. de præben. d. cum ſecundum Apoſtolorum.* ſed idem eſt redimere, quod dare. *ſ. de teſti. veniens 1. & ff. de calum. quin etiam.* & ita debent deponi. Hic nihil remittitur: quia nihil adhuc debetur, ſed renunciatur iuri, quòd in futurum poſſet acquiri, ſi præſentetur debito modo: ſed in contrariis remittitur, quod in pręſenti debetur: ſed ſi hic fieret talis remiſſio, deponeretur tam dans, quàm recipiens, ſi conuinceretur. *ſ. eod. de hoc. & c. inſinuatum.* & ideo minor pœna imponitur propter affectum cum opere ſubſecuto. *ſuprà, de biga. nuper. & cap. vlt*: & hoc intellige, ſi crimen ſit occultum: ſi verò eſſet manifeſtum, ſemper eſſent ſuſpenſi. & ſi accuſarentur, & conuincerentur, deponerentur ex tali promiſſione, vel iuramento. Bernard.

d ¶ *Diſpenſationem.*] *Sic ſ. eod per tuas nobis.*

e ¶ *Per ſedem Apoſtolicam.*] Hic patet, quòd cum ſimoniaco ſcienter in ordine, ſolus Papa diſpenſat: idem intelligo in dignitate, & beneficio: *vt dixi ſ. eod. de ſimoniacè. & ſ. de renun. poſt tranſlationem.*

f ¶ *Suſpẽſos.*] Ipſo iure.

¶ Idem.

¶ *Habet duo dicta, ſecundum ibi, & ad reſignationes. Et propter breuitatem, & varietatem lecturarum aliter non ſummatur.*

CAP. XLVI.

MAndato † noſtro recepto vt cum Monachis, qui per ſimoniam dato aliquo locum in Monaſteriis ſunt adepti, ſecundùm conſtitutionem generalis concilij [g], diſpenſares: *& infrà.*

¶ Conſultationi tuæ breuiter reſpondentes, dicimus mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates [h] extendi: Et ad reſignationes ſpiritualium, & temporalium, quæ nullo pacto, ſed affectu animi [i] præcedente, vtrinque taliter acquiruntur, (in quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere creatori) eos pro ſimonia huiuſmodi non teneri.

MAndato.] CASVS. Quidam recepit in mandatis à Papa, vt ſecundùm conſtitutionem generalis cõcilij. *ſuprà, eod. quoniam.* diſpenſaret cum monachis, qui per ſimoniam aliquo dato in monaſteriis ſunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papæ habita mentione: conſuluit ſic Papam, vtrum auctoritate illius mandati poſſet diſpenſare cum Abbatibus. Item aliqui ſunt adepti ſpiritualia, nullo dato pretio, nullo pacto dandi, vel recipiendi præcedente, ſed illo affectu animi antecedẽte hinc inde: quæritur, vtrùm iſti propter illum affectum teneãtur ad rẽſignationem huiuſmodi ſpiritualium? Ad primum reſpondet Papa, quòd mandatum Apoſtolicum ad Abbates extenditur: & ſic conſtitutio illa, quoniam ſimoniaca, continet diſpenſationem per Papam exhibendam. Ad ſecundum reſpondet, quòd iſti pro huiuſmodi ſimonia non tenentur ad reſignationem ſpiritualium vel temporalium, quæ nullo pacto, ſed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur: ſed ſufficit delinquentibus per ſolam pœnitentiam in hoc caſu ſuo ſatisfacere creatori. Nota, quòd beneficium principis latiſſimè interpretandum eſt. Item ſimonia ſolo affectu animi non committitur: nec renuntiare quis tenetur ſpiritualia, vel temporalia pro tali ſimonia: licet aliàs peccet. Item affectus, ſiue voluntas punitur.

g ¶ *Concilij.*] *ſ. eod. quoniam.*

h ¶ *Abbates.*] Mandatum fuit alicui, vt diſpenſaret cum monachis, qui per ſimoniam monaſterium ſunt ingreſſi, nulla mentione habita de Abbatibus, & tamen hoc extẽditur ad Abbates, & ita habes hîc argu. quòd beneficium principis largiſſimè interpretandum eſt *j. de verbo. ſign. elim. & ff. de conſti. princ. beneficium. & ſ. de dona. cum dilectus. in fin. argum.* quia in beneficiis, vt ibi dicitur, plena eſt interpretatio facienda. Item arguãtur conceditur minus, & maius conceſſum videtur: *vt 16. qu. 2. viſis* [c], ſed potius contrarium dici conſueuit. *ſ. de decl. ex parte.* ſic quod de monachis dicitur, ad regulares extenditur. *ſ. de poſtul. ex parte.* Bernard.

i ¶ *Affectu animi.*] Ergo ſola voluntas, ſiue affectus animi non facit aliquem ſimoniacum, licèt aliter peccet: *vt dixi ſ. eod. conſulere.* & eſt ſimile *ſ. eodem tua. ad fin.* & ſimile *j. vſu. in ciuitate.* ſed ſecus videtur in vſura, vbi ſola vſurarij vſuram inducere videtur: *vt 14. quæſt. 3. capitulo 1. & j. de vſur. conſuluit.* Item habes hîc, quòd affectus, ſiue voluntas punitur, & meritò: quia non ambitione, ſed labore ad honorem conuenit peruenire. *Cod. de re milit. contra publicam. libro 12. & 61. diſtinctio. miramur in fin.* & talibus honor eſt auferendus. *8. quæſtione prima in ſcripturis. & 1. quæſtione 6. ſicut is.* & hæc ambitio ſola pœnitentia purgatur ſine reuocatione, & huiuſmodi leuis ſimonia poteſt leuiter indulgeri. ſicut & *ſuprà, de accuſa. cùm dilectus.* & ita collige, quòd aliquis promouetur cum mortali, nec deponitur, nec dicitũr propriè ſimonia talis affectus animi. Bernard.

† *Vide Turrecrematam in ca. ſtatuimus. & in c. ordinationes 1. q. 1. & Syl̃eſtrum in ſummis in cap. præcedenti.*

† *Inquietaret.*

a *Adde. quod not. de præben. ſi epiſcopus cui. lib. 6. in vlt. glo.*

b *Vide beatum Thomã 2. 2. q. 100. a. 1.*

† *Notabilis eſt, & difficilis huius §. diffinitio: de cuius materia & intellectu vide Dominicum Sotum l. 9. de iuſtitia, & iure. q. 8. art. 1. ad 6. argumentũ. Martinum Nauarrum in Manuali confeſſariorum cap. 23. ſitu. de ſimonia. adde Comarmoniam in regula, peccatum, de reg. iur. lib. 6. in 2. part. Relec. in initio. & Romanum conſil. 159.*

c *Concord. l. ad rem mobilẽ, & leg. legatũ. ff. de procur. & l. iuri gẽtium §. adeò, C. de pact.*

NE PRÆLATI VICES SVAS, VEL [illegible] Eccleſias, ſub annuo cenſu concedant.

¶ Supra viſum eſt de ſimonia in genere, nunc ſubmittit de quadam ipſius ſpecie ne prælati vices ſuas &c. Abbas Siculus.

De materia tractatur 89. diſtin. & 1. q. 4. per totum. & 21. quæſt. [illegible] cipimus.

PRæterea.] Primò ponit exceſſum, quem ſecundo ponit ibi, *Præſenti.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Epiſcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant Epiſcopalem iuriſdictionem quibuſdam, qui Decani vocabantur: ſtatuit concilium Lateranen. quòd qui de cætero iuriſdictionem Epiſcopalem taliter receperint, officio ſuo priuentur, & Epiſcopi conferendi hoc officium poteſtatem amittant. Nota, quòd iuriſdictio Epiſcopalis vendi non debet, ſed gratis conferri, aliàs punitur, vt hic dicitur. Item punitur quis in eo quo deliquit.

a ¶ *Decani.*] Id eſt, Archipresbyteri ruralis, qui ſpiritualem habent iuriſdictionem, 50. diſt. in capite. *ſic appellantur* ... *de conſib.* [illegible] *Apoſtolus.* & ... *offi. Archidiaconi ad hæc* ... *Bern.*

¶ *Gloſ. ſeq. principium recti per diſtinctionem, aut [illegible] dato Epiſcopo &c. ſecundò arg. ſignat contrarium, & ibi remittit. tertiò dicit de pertinentibus ad titulum.*

b ¶ *Quantitate.*] Data Epiſcopo pro ſua iuriſdictione, quã emunt iſti Decani: quod non licet, vt hic patet, ſed econuerſo Epiſcopus ſi committit vices ſuas alicui, poteſt, & debet ei conſtituere ſalarium de camera ſua, cùm ille ad hoc non teneatur. *arg. 12. q. 2. charitatem. & cap. quicunque. 2.* Item eſt hic arg. quòd plebani, ſiue archipresbyteri non habent iuriſdictionem, & hoc ſatis videtur, niſi habeant ex conſuetudine. *Infra. de exceſſ. præla. ad hoc arg. contra ſupra. de officio ordinarij. cùm ab eccleſiarum. vbi de hoc. & hæc decret.* & ſequens pertinet ad primam partem tituli: & expone, vices, id eſt, iuriſdictiones; vnde conſueuit dici, Committo tibi vices meas, id eſt, iuriſdictionem meam.

c ¶ *Conferendi.*] Vt in eo puniatur, in quo peccauit, *ſic ſupra tit. prox. c. penult. & ſupra de elect. cùm in cunctis. & c. nihil eſt. 1. q. 1. ſi qui Epiſcopi. & ſupra de tempo. ordi. litteras. & pluribus aliis capitulis* ibi, & qui recipit, officio ſuo priuabitur. ſic ergo patet, quòd iuriſdictio vendi non poteſt. *Infra. cap. proxi. & 21. q. 1. præcipimus arg. contra. Infra. eo. cap. vlt. non eſt.* contra, quia ibi non loquitur de iuriſdictione, ſed de fructibus, qui conceduntur ad firmam Bern.

QVoniam.] Diuiditur: quia primò ponit exceſſum quem ex certa cauſa taliter prohibet. Secundo pœnam addit ibi, *Quod ſi quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopi, & archidiaconi ad agendas vices ſuas, & cauſas eccleſiaſticas terminandas quibuſdam Decanis, ſeu Archipresbyteris ſub annuo pretio committebant, quod in ſubuerſionem iudiciorum, & grauamen Sacerdotum redundabat. ſtatuit concilium Turon. quòd illud de cætero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur à clero: & Epiſcopus, qui hoc ſuſtinuerit, & iudicia eccleſiaſtica diſſimulat peruerti, canonice puniatur. Nota, quòd Epiſcopus gratis iuriſdictionem ſuam impendere debet.

TITVLVS IV.

Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias, ſub annuo cenſu concedant.

¶ Alexander iij. in concilio Lateran. †

¶ *Qui dat pecuniam, vt Epiſcopalem, vel ſpiritualem iuriſdictionem exerceat, officio ſuo priuatur: & ſic conferens illud ampliùs conferre non poterit, & canonicè punietur. Hoc dicit cum ſequentibus.*

CAP. I.

PRæterea, quoniam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani [a] vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate [b] Epiſcopalem iuriſdictionem exercent: Præſenti decreto ſtatuimus, vt qui † de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo priuetur: & Epiſcopus conferendi [c] hoc officium poteſtatem amittat.

¶ Idem in concilio Turon.

¶ *Summatum eſt ſuprà capitulo proximo.*

CAP. II.

QVoniam † in quibuſdam partibus, Decani quidam, vel Archipresbyteri, ad agendas vices Epiſcoporum, ſeu Archidiaconorum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas, ſub annuo pretio [d] ſtatuuntur [e], quod ad Sacerdotum grauamen, & ſubuerſionem iudiciorum non eſt dubium redundare: id vlteriùs fieri prohibemus. Quòd ſi quis de cætero fecerit, remoueatur à Clero: Epiſcopus autem, qui hoc ſuſtinuerit, & † Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſua patitur diſſimulatione peruerti, diſtrictione canonica percellatur [f].

¶ Idem.

¶ *Regimen Eccleſiæ ſub annuo cenſu committi non debet.*

CAP. III.

2 QVoniam † enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum Patrum inſtitutiones inoleuit, vt ſub annuo pretio Sacerdotes ad Eccleſiarum regimen ſtatuantur [g]: Ne id fiat, modis omnibus prohibemus [h]: Quia dum Sacerdotium [i] ſub huiuſmodi mercede vænale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

¶ Idem Exon. Epiſcopo.

¶ *Fructus Eccleſiarum ſub annuo cenſu concedi poſſunt.*

CAP. IV.

QVerelam † magiſtri G. recepimus, quòd cùm Eccleſiam de Cephalai †, à G. perſona eiuſdem ad annuum cenſum tenendam, per ſeptennium ſuſcepiſſet: ipſe antequam

d ¶ *Pretio.*] Quod non licet, *ſupra c. proxi. immò ſimonia non eſt:* & ne ſubditi hac occaſione vltra debitum aggrauentur. *argum. 23. q. 1. militare.* & vbicunque Epiſcopus aliquid gratis facere debet ratione officij ſi aliquid exigat, ſimoniam committere vi, maximè cùm iuriſdictio ſit ſpiritualis. *vt 1. q. 3. ea munia.* & *c. vendentes.* & *c. non ſolùm.* Tanc.

e ¶ *Statuuntur.*] Nunquid Epiſcopus poteſt dare ordinarium iudicem? Non, ſed tantum princeps, vel lex. arg. *2. quæſt. 6. cap. à maioribus. §. quid de arbitris. ff. de iuriſ. omn. iu. & quia.* ſed ab vniuerſitate eligendus eſt: & tunc lex dat ei iuriſdictionem ordinariam *argum. 63. diſt. ſi in plebibus. in Authen. de defen. ciuita. §. nos igitur. colla. 3.* Sed tamen conſuetudo eſt, quòd Epiſcopus dat ordinarium, admittenda eſt, ita tamen vt perpetuo inſtituatur, & non ſub cenſu certo. *argu. C. de emancip. lib. a.* Lau.

f ¶ *Canonica percellatur.*] Vt dicitur *cap. proxi.* quandoque tamen deponitur. *81. diſt. dictum.* quandoque vero ad tempus ſuſpenditur. *1. q. 1. quicquid.* & *21. q. 4. præcipimus. Epiſcopi, presbyteri. arg.*

QVoniam.] Primò narrat conſuetudinem, quam ſecundò prohibet ibi, *Ne id.* Tertiò rationem reddit ibi, *Quia.* Abbas Siculus.

CASVS. Conſuetudo erat in quibuſdam locis contra inſtitutiones ſanctorum Patrum introducta, vt Sacerdotes ſub annuo pretio ad regimen Eccleſiarum conſtituantur. præcipit concilium Turonen. ne id de cætero fiat: quia dum Sacerdotium taliter vænale diſponitur, ad præmium retributionis æternæ conſideratio non habetur. Nota, quòd cura animarum ſub annuo cenſu conſtitui non debet.

g ¶ *Regimen ſtatuantur.*] Tanquam prælati: quia ſimoniacum eſt, ſi pro pretio eccleſiarum regimen committatur. [illegible] ſed ſi iuſta cauſa abſens eſſet, vel aliàs intendere Eccleſiæ per ſe non poſſet, conſtituere poteſt ſibi vicarium, cui de ſuo prouideat: vt dixi *ſupra eod. c.* & talis vicarius habebit curam animarum delegatam. *ſ. de off. vica. c. vlt.* Lau.

h ¶ *Prohibemus.*] *21. q. 2. præcipimus. & 1. q. 3. ſiquis dat eo.*

i ¶ *Sacerdotium.*] id eſt prælatura: & pertinet ad ſecundam partem tituli. Vel eccleſiæ, id eſt prælationes, quæ pretio dari non debent, neceſſe debent centuales: ſed Eccleſia bene poſſet conſtitui ab initio cenſualis. *ſ. de cenſi. ſicut te. & c. prohibemus.*

QVerelam.] Primò ponit conductoris querelam. Secundò dat ei iudicem ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Rector eccleſiæ de Cephalai, prouentus ipſius eccleſiæ conceſſit ad firmam, ſeu locauit magiſtro G. vſque ad ſeptennium, certum cenſum eidem rectori annuatim reddendo, præſtita inde ab ipſo rectore dicto magiſtro, vſque ad dictum tempus nullam iniuriam vel grauamen ſuper ipſa eccleſia inferret eidem: ſed ipſe contra fidem præſtitam veniens, ante vnius anni ſpatium eccleſiam ipſi G. auferre præſumpſit: vnde ille magiſter conqueſtus eſt domino Papæ: ideoque mandat Papa Epiſcopo Exon. quatenus ſi ita eſt, rectorem illum compellat, vt præfatam eccleſiam dicto G. reſtituat, & vſque ad tempus conſtitutum ſecundum quod inter eos conuenit, ipſum eidem eccleſiæ permittat pacificè poſſidere. Nota, quòd Eccleſia, id eſt, obuentiones eccleſiæ poſſunt ad tempus locari, ſiue concedi pro certo cenſu annuatim reddendo.

a ¶ *Præb-*

† *Cap. 13. in cap. Cùm in officiis, §. præterea quoniã, & c. 1. tit. de Prælatis. ne vices ſuas, & c. in 1. cap. Et de materia huius ca. & ſeq. præter citandos paſſim vide Sylueſtrũ in ſumma, verbo. ſimonia. q. 14.*

† *In codice Barbaſiæ notatur quod tradita decæ[illegible] præſumpſerint, officio ſuo priuentur.*

† *Poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 2. c. 1. & c. 4. tit. de Prælatis, ne vices ſuas, &c. in 1. compi. Et de intellectu & materia vide Turrecrematam in c. præcipimus. 21. q. 2.*

a Et ſuprà de off. ord. inter cætera. & idem Innocen. tius, Goff. & Hoſt. Ioan. And.

† *Alids iura Eccleſiaſtica indicia ſua, &c.*

† *Poſt concilium Later. ſub Alexan. iij. par. 2. ca. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. &c. Et vide Turrecrematam in præcedent. [illegible]*

† *Cap. 4. in tit. in 1. &c. concilium Latera. par. 26. c. 1. Et de materia tractatur, & gloſſa plenſime Turrecrematam apud Gratianum. 1. quæſt. 3 in præfatio.*

† *Cephalai.*

† *Capella.*

b Addit de oppe. ap. pertinent. de c. 1. agro. de vtenſib. de cl. non reſid. c. pen. & ſupra de elec. inde ex eo. § porrò, lib. 6 per quod videtur, quod Epiſcopus hoc facere debeat. Ioan. And.

eam, per vnius anni ſpatium tenuiſſet, a. ſerie præſumptit: quãquam præſtita * hæc ſirmauerit, quòd vſque ad ſtatutum terminum [b], nullam ei exinde moleſtiam, vel grauamen inferret.

¶ Ideóque mandamus, quatenus, ſi conſtiterit ita eſſe, eum diſtrictè compellas, vt præfatam Eccleſiam [c] dicto G. reſtituat: & vſque ad terminum conſtitutum (ſecundùm quod inter ſe conuenerint †) ipſum eandem permittat pacificè poſſidere.

TITVLVS V.

De magiſtris †, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Ex Concilio Lateranẽ. †

¶ *Eccleſia cathedralis prouidere debet magiſtro de beneficio, qui Clericos eiuſdem Eccleſiæ, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, vel interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.*

CAP. I.

QVONIAM Eccleſia Dei, ſicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non poſſunt, legendi, & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, per vnamquamque [d] cathedralẽ Eccleſiam, magiſtro [e], qui Clericos eiuſdem, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium [f] præbeatur: & infrà.

¶ Pro † licentia verò docendi nullus pretium exigat [g], vel ſub obtentu alicuius conſuetudinis [h], ab eis †, qui docent, aliquid quærat: nec docere quenquam, qui ſit idoneus [i], petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præſumpſerit, ab Eccleſiaſtico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, vt in Eccleſia fructum † ſui laboris [k] non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vintoñ. Epiſcopo.

¶ *Pro licentia docendi nihil exigi debet, vel promitti: & exactum reſtitui, & promiſſum remitti debet: & negligente inferiore Prælato ad magiſtrum conſtituendum, ſupplebit hoc ſuperior.*

CAP. II.

PRohibeas †, ne in parochia tua pro licentia docendi exigatur aliquid, aut etiam promittatur [l]. Si quid vero poſtea ſolutum fuerit, vel promiſſum,

a ¶ *P. aliis ſide.*] Si enim contra fidem, vel iuramentum nulla veniret ne ... ... poterat Eccleſia. ȝ. *de iureiuran. querelam. & ȝ. ſe ... ... pertinent.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

b ¶ *Statutum terminum.*] Sed pone, quod interim moriatur G. perſona Eccleſiæ, quæ locauit, nunquid ſucceſſor * tenetur ſtare contractui? Poteſt dici, ſi nomine Eccleſiæ pro vtilitate Eccleſiæ contraxiſſet, & pecunia inde recepta in vtilitatem Eccleſiæ conuerſa fuiſſet, teneretur ſucceſſor ſtare contractui. ȝ. *de ſolut. cap. 1. 12. qu. 2. cap. hæc huius placiti, & cap. quicunque ſuffragio, & 10. quæſt. 2. hoc ius. & §. & his creditur. & ȝ. de depoſit. cap. 155. diſtin. Eccleſiæ principes, in fin.* Si verò non pro vtilitate Eccleſiæ, ſed vt ipſe tanquam Prælatus perciperet reditus ad firmam, ſucceſſor ſtare non tenetur. ȝ. *de pre. ca. 2.* quia vltra tempus ſuum Eccleſiam locare non potuit, & ſi ſoluit aliquid vltra, ſibi imputet, quia hoc præuidere debuit. *ff. loca. ſi quis domum. §. 1.*

¶ *Gloſſa ſeq. obijcit, & ſoluit ponendo ſex ſignificationes huius verbi, Eccleſia. Secundò quærit opponendo, & ſoluit. Tertiò quærit de ratione, & reſpondet.*

c ¶ *Præfatam Eccleſiam.*] Hæc decretalis videtur contraria rubricæ, & ȝ. *de prox.* vbi Eccleſia ſub annuo cenſu cõcedi prohibetur, & hîc permittitur. vnde non facit ad titulum iſtud. Solue per hãc diſtinctionem. Eccleſia multis modis dicitur: quia dicitur Eccleſia malignantium, vnde Pſalmiſta: *In Eccleſiam malignantium non introibo.* Et dicitur Eccleſia collectio fidelium, *de conſecr. diſt. 1. Eccleſia.* Et dicitur Eccleſia murorum ambitus, *de conſecr. diſt. 1. de fabrica.* Et dicitur Eccleſia corpus Chriſti. 1. q. 1. *Eccleſia & 16. q. 2. ſed & illud.* Et dicitur etiam Eccleſia prelatura ipſius Eccleſiæ, *vt. ȝ. c. proxi.* Item dicitur Eccleſia ipſæ obuentiones Eccleſiæ prouenientes occaſione Eccleſiæ: vt hic. & in hac ſignificatione, Eccleſia cõceditur ad firmã ſub annuo cenſu reddendo: quod licet, quia nullum ſpirituale locatur: & ideò non contradicit *cap. prox. neque rubricæ.* Sed quare ponitur in titulo iſto, melius poneretur ȝ. *de ... .* vbi ſimilis decretalis ponitur, *querelam.* Sed ideo ponitur, ne videretur prohibita talis locatio, eo quod ſimpliciter videtur prohiberi, quòd Eccleſia ſub annuo cenſu non concedatur in titulo iſto. Sed quare potiùs prohibetur iuriſdictio ſub annuo cenſu concedi? Reſpondeo, quòd illi, qui iudicant, nihil debent recipere, *in Authen. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. coll. 2.* cum ex officio ſuo ad hoc teneantur, & ex adminiſtratione, cum Epiſcopatus ad hoc eis ſint deputati: ſed hic locantur ipſi fructus, qui etiam alias poſſunt vendi, & diſtrahi.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQVID exigatur pro licentia docendi.

¶ *Suprà viſum eſt qualiter ſpiritualia pretio concedi non debent: nũc ſubmittit de quibuſdam ſe habentibus inter ſpiritualiam: vt de magiſtris & licentia docendi: ... in nigro. Abbas.*

De hac materia tract. 37. & 36. diſt. per totum. 61. diſt. ſtatuimus, & cap. miſerum 8. qu. 1. oportet. 92. diſtin. quos didicit, extra de elect. cum in cunctis.

QVoniam.] Diuiditur in tres partes. In prima prouidere mandat de magiſtro. In ſecunda factum reprehenſibile inhibet. In tertia pœnam imponit, reddens cauſam. Secunda ibi, *Pro licentia.* Tertia ibi, *Qui autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Volens Eccleſia tanquam pia mater pauperibus ſcholaribus, qui parentũ opibus ſuſtentari non poſſunt, prouidere, ne legendi opportunitas ſubtrahatur eiſdem: Statuit Concilium Lateranẽ, quod per vnamquamque cathedralẽ Eccleſiam vni magiſtro cõpetens beneficiũ aſſignetur, qui clericos, & ſcholares eiuſdem gratis doceat. Secundo dicit, quod pro licentia docendi nullum pretiũ exigat, vel ſub obtentu alicuius conſuetudinis ab his, qui docẽt, aliquid petat: nec aliquẽ qui ſit idoneus, petita licentia impediat: qui autẽ contra hoc venire præſumpſerit, ab Eccleſiaſtico beneficio fiat alienus: quia dignũ eſt, vt in Eccleſia fructũ ſui laboris non habeat, qui Eccleſiaſticũ profectũ nititur impedire. Nota, quod pro licentia docendi nihil debet exigi. Item qui eſt idoneus, admitti debet ad docendum. Item, pœna eius qui in eo, in quo deliquit, *vt in fin. dicit.*

d ¶ *Per vnamquamque.*] *Vt 37. diſt. de quibuſdam, & ȝ. eod. quia.*

e ¶ *Magiſtro.*] Nomẽ hoc dicitur à monendo, ſiue à monſtrando. *ff. de verb. ſignif. quibus.*

f ¶ *Competens aliquod beneficium.*] *Vt ȝ. eo. quia:* debet ergo Doctor beneficium habere de ſuis laboribus; ſic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, qui nõ tantùm præeſt rebus, ſed moribus. *ff. de adminiſt. tutor. cum plures. §. cum tutor.* & beneficium ei cõſtitui debet ſecundùm dignitatem, & ſcientiã ſuam, ſicut adu... *ff. de var. & extraordin. cogni. l. 1. §. in honorariis. argum. ȝ. de præbend. de vendit.* Vinc.

g ¶ *Pretium exigat.*] Quod ſi exactũ fuerit, reſtituatur. ȝ. *cap. proxi.* quia gratis eſt danda docendi licentia, cùm donum Dei ſit ȝ. *ap. prox.* Bern.

h ¶ *Conſuetudinis.*] Quaſi ſimoniacum reputatur hoc: quia cõſuetudo hic non habet locum, ſicut in ſacramentis Eccleſiaſticis. ȝ. *de ſimon. cùm in Eccleſiis, & in pluribus aliis cap.* Bern.

i ¶ *Qui ſit idoneus.*] Nota, quod ei, qui idoneus eſt, non eſt denegãda licentia docendi: quia per conſequẽs denegat doctrinam ignorantibus: vt *dicitur in fin.* quam diſpenſare aliis tenetur. *arg. 16. qu. 1. reuertimini*: ergo ſi non eſt idoneus, poteſt iuſtè denegari: quia malorum Doctorum doctrina mala eſt. 1. *qu. 7. conuenientibus*: & imperitus matheſeos riſui patebit. 37 *diſtin. qui de menſa*: qui alios docet, ab aliis ... edoceri non debet, *in Auth. de ſan. epiſc. §. damni. coll. 9.* pœna verò huius eſt priuatio Eccleſiaſtici beneficij, *vt hic dicit.* Bernard.

k ¶ *Sui laboris.*] Furorem, & pietatem ex eodem facto vendicare non licet, vt hic, & 17. q. 4. *miror. cap. ſi ... & coepiſcopis. & ff. de minor. an ... .*

PRohibeas.] Sunt duo dicta. Secundùm ibi, *Cæte.* Abb. Siculus.

CASVS. Quia quidam pro licentia docendi pecuniã exigebant, ſcripſit Papa Vintoñ. Epiſcopo, vt prohibeat, ne pro licentia docendi in parochia ſua aliquid exigat, aut etiã promittatur: & ſi poſtea ſolutũ aliquid fuerit, illud faciat reſtitui: & ſi aliquid promiſſum fuerit, faciat remitti promiſſum: quia ſcriptũ eſt; *Gratis accepiſtis, gratis date.* Secundò dicit, quod ſi aliquis diſtulerit inſtituere magiſtros in locis congruis, liceat huic Epiſcopo appellatione poſtpoſita, ad inſtructionẽ aliorũ ibi præficere viros ad hoc idoneos. Nota, quod exactũ, vel promiſſum pro licentia docẽdi poteſt repeti, & promiſſum facere remitti. Item negligentiã ſubditorũ ſuperior ſupplere debet. Item per negligentiã amittit ius ſuũ. Sed hic nõ eſt appoſitũ tempus: ſed poteſt dici, quod hoc poteſt referri ad arbitriũ ſuperioris: vel tm̃ tempus poſſet dari, quantũ datur pro beneficiis vacantibus, ſcilicet, vt per ſex menſes expectetur ille, qui debet inſtituere magiſtros, quia in tanto tẽpore non naſcitur magnũ damnum.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, dat ſolut. ... & aliam ſubdit.*

l ¶ *Exigatur aliquid, aut etiam promittatur.*] Ex hoc videtur, quod

a *De materia huius gloſſæ vide ... per Antonium Gomezium, tom. 2. varia. reſol. c. 3. de locatione, & conductione.*

† *commenis.*

† *Vide omnino Concil. Trid. ſeſſ. 5. de reformat. cap. 1. & ſeſſ. 23. de reformat. cap. 18.*

† *Lateran. ſub Alex. iij. c. 18. & c. 1. eo. tit. in 1. compil. Et præter Conci. Trid. proxima citatum concordat C. i. Lateran. ſub Innocentio iij. c. 11. refertur in c. quia. ȝ. eod. vbi hoc ſtatutum roboratur.*

b *De varia ſignificatione huius nominis, Eccleſia, vide pleniſſime per Turrecremata in ſum. de Eccleſia, lib. 1. c. 1. vbi plures alias affert ſignificationes.*

† *De hoc articulo vide, quæ notabo in cap. ſeq.*

† *In aliquot Gregorian. ... ab eis, quos docens, &c.*

† *fructus.*

† *Vintoñ.*

† *Vintonien. quod eſt à ſtatu.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. compi. & poſt Conci. Lateran. ſub Alex. iij. par. 2. cap. 17.*

c *Adde, quæ requiruntur, vt dicatur idoneus: notatur in l. vnica. Cod. de profeſſ. qui in vrbe Conſtant. lib. 9. iuncta l. magiſtros. C. de profeſſ. lib. 10.*

quòd turpitudo ex vtraque parte verſatur tanquam in ſpiritualibus, vt 1.q.1.*quos conſtiterit.* Quid eſt ergo, quod dicit ſolutum reſtitui, cùm in pari cauſa turpitudinis potior ſit conditio poſſidentis. *ff. de condit. ob tur. cau. l. 3. & l. ſi ob turpem cauſam?* Dixit Vinc. quod ſubuenitur huic non in fauorem ſui, ſed in odium exigentis, ſimi. *ſ. de ſimo. veniens.* Sed qualiter illud intelligitur, dictum fuit *eod. tit. de hoc.* Vel poteſt dici, quod qui ſoluit, licet nihil dare debuerit, quia tamen quaſi coactus redemit ius ſuum, non delinquit, vnde ſibi potiùs reſtitui debet, quàm remanere penes illum, qui plus peccauit, vt 1.q.3.*ſi quis dator.*

¶ *Gloſ. ſeq. dat duplicem lecturam eius, quod de remiſſione hic dicitur.*

remitti [a] promiſſum facias, & reſtitui appellatione ceſſante ſolutum, ſciens, quòd ſcriptum eſt: Gratis accepiſtis [b], gratis date.

¶ Sanè ſi quis diſtulerit magiſtros in locis congruis inſtituere, tibi liceat [c] appellatione poſtpoſita ibi † aliorum inſtructioni præficere viros prouidos, honeſtos, & diſcretos.

¶ Idem.

¶ Pro licentia docēdi pecunia exigi non debet, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

CAP. III.

QVanto † Gallicana Eccleſia: *& infrà.* ¶ Dignos eſſe animaduerſione cenſemus, qui nomen magiſtri ſcholarum, & dignitatem aſſumunt, & ſine certo pretio Eccleſiaſticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cùm autem hæc praua conſuetudo à cupiditatis [d] radice proceſſerit, & decorem admodum Eccleſiaſticæ honeſtatis confundat: Mandamus, quatenus (conſuetudine ipſa de veſtris Eccleſiis extirpata) ſub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: diſtrictè præcipientes, vt quicunque viri idonei [e], & litterati voluerint regere ſtudia litterarum: ſine moleſtia, & exactione qualibet, ſcholas regere permittantur [f]. Si qui verò huiuſmodi prohibitionis, vel præcepti extiterint tranſgreſſores, eos officiis [g], & dignitatibus ſpolietis.

a ¶ *Remitti.*] Hoc bene notabile eſt, quòd auctoritate huius canonis non ſolùm habet quis exceptionem, ſed etiam liberationis conditionem, *ſimil. ff. de neg. geſt. ſi quis mandato. ff. de contrahend. empt. pactum. ff. de li. leg. ſi ei cui fundum, & ff. de cond. cau. da. cauſa non ſecuta, qui ſe ff. de condi. ſine cau. qui ſine cauſa. ff. quod met. cau. metum. §. ſed quod prætor, & ſ. de inſtitur. ex adminiſtrationis. ſ. de vſu. tua* vel quod dicit remitti, intellige de facto, quoniam turpes promiſſiones nullæ ſūt. *ſ. de pact. cap. vlt. ff. de verb. obligat. generaliter.* Laur.

b ¶ *Gratis accepiſtis.*] 1. q. 3. *ſi quis Epiſcopus, & c. res Eccleſiæ.*

c ¶ *Liceat.*] Negligentiam ſubditorum Epiſcopus ſupplere debet. 9.q.3. *cùm ſimus, & ſ. de conceſſ. præb. nulla. ſ. de ſupplend. neglig. prælat. ſicut nobis, & ca. dilecto.* Ala.

QVanto.] Primò ponit factum damnabile. Secundò pœnam apponit ibi, *Si qui verò.* Abbas.

CASVS. Conſuetudo erat in Eccleſia Gallicana, quòd magiſtri ſcholarum ſine certo pretio alicui docendi licentiam non concedebant. Papa volens illam prauam conſuetudinem extirpare, quæ de radice cupiditatis procedit, prohibet ſub anathematis interminatione, vt quicunque idonei fuerint regere ſcholas, ſine moleſtia, vel exactione aliqua permittantur: & ſi qui huiuſmodi prohibitionis fuerint tranſgreſſores, officiis, & dignitatibus ſuis ſpolientur. Nota, propter dignitatem delinquentis crimen grauius puniendum eſſe. Item Prælatis aſcribitur, quod in ſubditis laudabile reperitur, & eis imputatur, quod in eis reprehenſibile probatur. Item nota magiſtros ſcholarum dignitatem habere.

d ¶ *A cupiditatis.*] Quæ eſt radix omnium malorum. 47. *diſtin. bonorum.*

e ¶ *Idonei.*] *Sic ſ. eod. c. 1.* huiuſmodi autem magiſtri primùm moribus, deinde facundia excellere debent. *C. de profeſ. & medi. magiſtros, lib. 10.* bonam enim conuerſationem debet habere teſtem doctrinæ. 63. *diſt. Valentiniaque.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Permittantur.*] Quid ſi vult regere in ſua perſona, nec licentiat alium, nunquid debet compelli? Arg. quod non. 93. *diſt. illud credo.* quòd nihilominus tenetur dare aliis licentiam.

g ¶ *Officiis.*] *Sic ſ. eod. c. 1.* Bernar.

QVia nonnullis.] Primò ponit antiquum conſilium, quod ſecundò innouat, & ſupplet ibi, *Verùm.* Abbas Sicul.

CASVS. Statutum in Lateran. Concilio, quod in vnaquaque

† *In codice Barbatiæ ita: ibi ad aliorum inſtitutionem, præficere viros prouidos, & diſcretos.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. com. & poſt Conci. Lateran. ſub Alex. iij. p. 2. c. 18. Hoc t. vt ait Vincentius, fuit impetratum contra Cancellarium Pariſienſem, qui marcham vnam à quolibet docente exigebat, quod eſt notandum pro intellectu huius c. & præcedentis.*

cathedrali Eccleſia inſtitueretur magiſter, qui pauperes clericos gratis doceret: ſed quia illud male obſeruabatur, Concilium generale illud præcipit obſeruari, adiiciens, vt non ſolum in cathedrali Eccleſia, ſed etiam in qualibet alia, vbi facultates ſufficiunt, conſtituatur magiſter idoneus, & in Metropolitana Eccleſia Theologus conſtituat, qui Sacerdotes, & alios in ſacra pagina doceat, & in aliis, quæ ad curã pertinent animarum, & cuilibet magiſtrorum à capitulo aſſignentur prouentus vnius præbendæ: & pro Theologo à Metropolitano tantundem: non tamen propter hoc efficitur canonicus. Quod ſi forte Metropolitana de duob' grauetur, Theologo prouideat, & Grãmatico faciat in alia Eccleſia prouideri. Nota, quod magiſter idoneus debet inſtitui in Eccleſia, in qua ſufficiunt facultates. Item magiſter iuxta poſſe ſuum debet inſtruere diſcipulos ſuos. Item à Capitulo debent aſſignari magiſtro prouētus vnius præbendæ. Itē aliquis põt habere præbendã ſine canonia.

¶ Innocentius tertius in Concilio generali. †

¶ In qualibet cathedrali Eccleſia vel alia in facultatibus ſufficienti, debet à Prælato, vel Capitulo vnus magiſter eligi, cui reditus vnius præbendæ debent aſſignari, in Metropolitana verò Eccleſia etiam eligi debet Theologus: & ſi ad Grammaticum & Theologum non ſufficit, prouideat ipſi Theologo ex reditibus ſuæ Eccleſiæ, & Grammatico faciat prouideri in aliqua Eccleſiarum ſuæ ciuitatis, vel diœceſis.

CAP. IV.

QVia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium, & oportunitas proficiendi ſubtrahitur [h], in Lateran. [i] Concilio pia fuit cõſtitutione † prouiſum, vt per vnamquamq; cathedralem Eccleſiam, magiſtro, qui eiuſdem Eccleſiæ Clericos, alióſque Scholares pauperes [k] gratis † inſtrueret, aliquod competens beneficium præberetur: quo & docentis releuaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verùm quoniam in multis Eccleſiis id minimè obſeruatur [l]. Nos, prædictum roborantes ſtatutum, adiicimus, vt non ſolùm in qualibet cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur magiſter idoneus, a Prælato cum Capitulo, ſeu maiori, & ſaniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Eccleſiarum ipſarum gratis in Grammatica † facultate, ac alios inſtruat iuxta poſſe.

h ¶ *Subtrahitur.*] Quia non habent, à quo diſcant, vnde habent excuſationē: aliàs non. 37. *diſt. § vlt. & ff. de iur. & fact. ignor. l. regula. § 1. ff. de bon. poſſ. in bonorum.* & quia quidam expenſas non habent, vnde ſtatuitur, vt beneficia habeant, prout ſequitur.

i ¶ *In Lateran.*] ſ. eo. c. 1.

¶ *Gloſſa ſeq. quærit ad negatiuam, alleg. iſta: ſoluit diſtinguendo.*

k ¶ *Pauperes.*] Sed nunquid à diuitibus poteſt petere collectã? Videtur, quòd nõ: quia ſi vult dici Philoſophus, prouciat pecuniam exemplo Socratis. 12. *quæſt. 2. Socrates* : aliàs eſt ſub illo *cap. gloria Epiſcopi.* Item ſcientia donum Dei eſt, ergo vendi non poteſt. 1. *quæſt. 3 non ſolùm.* Item profeſſores iuris licitè recipiunt pecuniam, ſed non licitè petunt. *ff. de var. & extraordin. cognit. l. 1. § ſi enim quidem.* Poteſt dici, quod iſte, cui competens beneficium conſtitutum non eſt, à diuitibus poteſt petere collectam, & hoc non prohibetur ex iſta littera: ſed à clericis eiuſdem Eccleſiæ, & à pauperibus nihil exigere debet, ſed gratis docere: quia propter illos ſtatuitur beneficium, & non propter diuites: ſed ſi ex honeſtate gratis omnibus ſeruiret, honeſtè faceret, & laudandus eſſet: aliàs diuitibus gratis laborem ſuum impendere non tenetur. ſi verò beneficium nullum ſuper hoc conſtitutum eſt, ſicut Bon. ñ. Doctoribus, licitè exigunt collectam: quia ſuis ſumptibus hoc facere non coguntur. *ſ. de præſcript. cùm ex officij. 12. quæſt. 2. charitatem, & cap. quicunque, & cap. Eccleſiaſticum, & 28. quæſt. 1. iam nunc, in fine:* ſicut iuriſperitus conſilium vendere poteſt. 14. *quæſt. 5. non ſanè.* Nec obſtat, ſi dicas, quod gratis debent docere: quia nihilominus poteſt petere laboris ſui mercedem: ſicut teſtis, qui gratis teſtificatur, licitè petit ſumptus. 4. *quæſt. 4. cap. ſi teſtes §. venturis, & ſup. de ſimon. cùm ſit Romana.* & iudex petit ſumptus, qui gratis debet iudicare. *ſ. de vita & honeſt. cler. cùm ab omni:* licitè ergo poteſt petere collectam, cui beneficium conſtitutum non eſt. Ioan.

l ¶ *Minimè obſeruatur.*] Vnde inſtaurandum eſt, & procurandum, vt fiat: vt 8. *diſtinct. quæ contra.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit: iterum quærit, alleg. pro, & contra, & ſoluit: tertiò quærit, & ſoluit.*

† *Scilicet, Lateran. ca. 11. & c. vnico, eo. titu. in 4. comp. concordat Conc. Latera. ſub Alex. iij. ca. 18. relatum ſ. eod. tit. c. 1. vide maximè decreta in Conc. Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 1. & ſeſſ. 23. de reformat. c. 18.*

† *inſtitutione.*

† *De materia textus, & gloſſa, vide B. Thomã 2. 2. qu. 100. art. 3 ad 3 argumentum. Summ. ſi. 9. de inſti. & iure. qu. 6. art. 2. ad 3. argumentum. Turrecrematam in c. non ſolùm. 1. qu. 3. infirmum, verbo, Simonia. q. 10. & Hieronymum Lucium tract. de priuil. Scholarium, priuilegio 88.*

† *Grammatica.*

a *Hãc gloſſulam non inuenio in antiquis exemplaribus, nec puto Bernardi eſſe.*

¶ *Vnius*

a ¶ *Vnius præbendæ.*] Quid ſi non vacat aliqua præbenda? Expectetur, quouſque vacet. Nunquid canonici tenentur alium eligere, vt numerus ſit plenus, cum ille magiſter non ſit canonicus? Videtur, quòd ſic ꝫ. *de inſtit. in Eccleſiæ. ff. de decur. l. generaliter. §. penul.* & ſi canonici ad tempus iuſta de cauſa retineãt fructus præbendæ: nihilominus eligere debent aliàs curreret tempus ꝫ. *vt eccleſ. benefic. vt noſtrum*: maximè ſi numerus certus eſt, & iuratus. Sed hoc non videt, quia ille electus nihil perciperet: nã ſpiritualia ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt, ſicut nec anima ſine corpore. 1. q. 3. *ſi quis obiecerit.* Et dic quòd canonici eligere nõ debent aliũ auctoritate huius Concilij, nec dicuntur facere contra numerum, vel iuramẽtum: nec currit eis tempus ad eligendum beneficio huius conſtitutionis, quãdiu fuit ibi magiſter, qui doceat, & percipiat illud beneficium: quia nec dicitur beneficiũ illud vacare, niſi ab eo tẽpore, quo magiſter ibi nõ fuerit: ſecus dico cùm ex cauſa retinerentur prouentus ad tempus: quia tũc currit tẽpus, vt in prædict. decre. vt noſtrum: quia tunc electus modicum tempus poteſt expectare. Item nunquid aliquis magiſter poſſet eligi in canonicum ſub illa conditione, vt doceret? Non credo: quia ceſſare debet omnis cõditio: ſed ſi vacante aliqua præbenda ſtatuerũt, quòd illud onus eſſet annexum illi præbendæ: nõ credo, quòd tunc eſſet ſimonia. *arg. ſup. de præben. ſignificatum*: immò ſatis licitum. Bern.

b ¶ *Prouentus.*] Non tñ percipiẽt quotidianas diſtributiones, quę tantùm reſidẽtibus dari conſueuerunt. ꝫ. *de præbend. licet.* Be.

a *Et idem canonicatus cẽſeretur dũ- pini iure ſu-o habetur ſpiritualia: & alio habente temporalia: quòd nec debeat eſſe 12. q. 2. cõgruentius ſecundùm Goſ. Io. And.*

† *Aliàs ita: de duobus magiſtris.*

b *De hoc articulo vide ampliùs hic per Hoſt. Io. And. Panormitanum, & Doctores.*

† *Pars huius c. ꝫ. tit. ne cler. vel monac. & ꝫ. de priuileg. cap. ſuper ſpecula.*

c *Hæc gloſſula deeſt in antiquioribus codicibus.*

¶ Sanè Metropolis Eccleſia Theologum nihilominùs habeat, qui Sacerdotes, & alios in ſacra pagina doceat: & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorum à capitulo vnius præbendæ[a] prouentus[b]: & pro Theologo à Metropolitano tantundem. Non quòd propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tandiu reditus ipſos percipiat, quandiu perſtiterit in docendo. Quòd ſi fortè de † duobus Eccleſia Metropolis grauetur, Theologo iuxta modum prædictum ipſa prouideat: Grammatico verò in alia Eccleſia ſuæ ciuitatis, ſiue diœceſis, quæ ſufficere valeat, faciet prouideri.

¶ Honorius tertius.

¶ *Prælati, & Capitula ad ſtudia Theologiæ Scholares dociles tranſmittere tenẽtur, qui in abſentia rẽditus Præbendarum ſuarum, & beneficiorum, per quinquẽnium integraliter percipient: & ſi proprij reditus ad ſuſtẽtationem ſtudij eis non ſufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis prouidere: Magiſtri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum ſuorum.*

CAP. V.

Super † ſpecula: *& infrà.* ¶ Volumus, & mandamus, vt ſtatutum in Concilio generali[c] de magiſtris Theologis per ſingulas Metropoles ſtatuendis, inuiolabiliter obſeruetur[d]: Statuentes, vt quia ſuper hoc propter raritatem[e] magiſtrorum ſe poſſent aliqui forſitan excuſare, ab Eccleſiarum Prælatis, & Capitulis, ad Theologicæ † profeſſionis ſtudium aliqui docibiles[f] deſtinentur: qui cùm docti fuerint, in Dei Eccleſia velut ſplendor † fulgeant firmamenti: ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum: qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri, ad iuſtitiam valeant plurimos erudire: quibus ſi proprij prouentus Eccleſiaſtici non ſufficiunt, prædicti[g] neceſſaria ſubminiſtrent. ¶ Docentes † verò in Theologica facultate, dum in ſcholis docuerint: & ſtudentes in ipſa, integrè[h] per annos[i] quinque percipiant de licentia[k] ſedis Apoſtolicæ prouentus Præbẽdarum, & beneficiorum ſuorum: non obſtante aliqua alia conſuetudine, vel ſtatuto: cùm denario[l] fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

Super ſpecula.] Primò ponit ſtatutum antiquum, quod ſecundò addendo corroborat ibi, *Statuentes.* Abbas.

Casvs. Quod ſtatutum fuit per Concilium generale in capitulo præcedenti de magiſtris Theologis, præcipit Honorius inuiolabiliter obſeruari, ſtatuens, ne propter raritatem magiſtrorũ ſe forſan poſſent aliqui excuſare, vt ab Eccleſiarũ Prælatis & capitulis ad Theologiæ ſtudium aliqui dociles deſtinetur: qui cùm docti fuerint, alios poſtmodum inſtruant, & informent, quibus ſi prouentus Eccleſiaſtici non ſufficiunt, Prælati, & capitula neceſſaria ſubminiſtrent. In fin. dicit, quòd docentes in Theologica facultate, & ſtudentes in ipſa, integrè per annos v. de licentia ſedis Apoſtolicæ, percipiant beneficiorum, & præbendarũ ſuarum prouentus, non obſtante contraria cõſuetudine, vel ſtatuto: cum præmio fraudari non debeãt in vinea Domini operantes. Nota, quod vna conſtitutio confirmat aliam. Item docentes, & ſtudentes in Theologia debent per quinquennium prouentus beneficiorum ſuorum percipere. Item colligitur conſuetudo inducta contra illud ſtatutum.

c ¶ *In Concilio generali.*] ꝫ. *cap. prox.* Bernard.

d ¶ *Obſeruetur.*] Nec tamen ſecuta eſt, & ita nullus eſt fructus illius ſtatuti & aliorum.

e ¶ *Propter raritatem.*] Qui non habent, à quo diſcant, bene habent excuſationem: aliàs non. 38. *diſt. §. vlt. & ff. de iur. & fact. igno. regula. §. 1. & ff. de bon. poſſ. in bonor.* & quia quidam expenſas nõ habẽt, vnde ſtatuitur, quòd beneficia habeãt, prout ſequitur.

¶ *Gloſ. ſeq. tria dicit, principium, & finis de miſſione, & ſuppletione, medium de ſuperfluitate.*

f ¶ *Docibiles.*] Id eſt, habiles ad docendum[d]: & iſti à capitulis poſſunt eligi, vt mittantur, vt poſtmodum doceant: & ſi propria beneficia illis non ſufficiãt, de bonis capituli ſuppleantur, prout ſequitur. Sed vt quid etiam membranas occupant? 19. *diſtin. ſi Romanorum*: cum illius conſtitutionis quoad hunc articulum nullus ſit effectus, ſicut nec præcedetis. leges enim iſtæ impoſitæ ſunt verbis, & non rebus, cùm potius contrarium ſit verum. C. *communia. de legat. l. 2. in fin.* Sed nunquid, qui docibiles ſũt, poſſunt petere, vt ſuppleatur, quod eis deeſt? Arg. quod ſic *ex hac cõſtitutione.* Bern.

g ¶ *Prædicti*] Scilicet, Prælati, & capitula: ex hoc eſt argu. quod poſſunt ad hoc compelli.

h ¶ *Integrè.*] Non tñ percipiant quotidianas diſtributiones, quę tãtùm reſidentibus dari conſueuerũt. ꝫ *de præbend. licet,* vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, reſpondet, alleg. cõtrarium.*

i ¶ *Per annos quinque.*] Nũquid determinatio iſta determinat omnia precedẽtia? non videtur, quòd primis aliquod tempus adiiciatur: ſed docentibus, & aliis, qui à capitulis non eligẽntur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc, vt doceant, quod ſatis videtur ex hoc §. quia hîc nõ fit mentio de illis. Sed contra. ꝫ. *de appellat. inquiſitioni. arg. in fin.* quia hæc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

k ¶ *De licentia.*] Scilicet generali conceſſa auctoritate huius conſtitutionis: vnde nõ eſt neceſſe aliã indulgentiam impetrare, ſic 80. *diſtin. non debere, & 16. q. 1. in nctis, & 100. diſt. quoniam. & ꝫ. de tranſlatio. inter corporalia, & ff. de condi. inſtit. quæ ſub conditione. §. vlt.* ſed executio ſola impetrari debet, ſi capitula hoc non faciant, quia parum valeret eſſe iura in ciuitate, niſi eſſet, qui exequatur. *ff. de orig. iur. l. 2. poſt originem.* Bern.

l ¶ *Denario.*] Id eſt, præmio, immò *Qui venit extremus, diſpenſatore vocante. Tantundem recipit, quantùm qui venerat ante. arg. ꝫ. de conſtit. cùm omnes.* Ioan.

d *Vnde meliùs dixiſſet, dociles: quia homo docilis, ſcientia docibilis: quandoque tamẽ ſumitur vnũ pro alio. V n de Ioann. 6. Et erunt omnes docibiles Dei: & ſimile verbum 22. diſt. qui Epiſcopus. ſecũdùm Goſ. Ioan. Andr.*

† *Theologię.*

† *Vide in Authent. habita. C. ne filius pro patre.*

† *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 1. circa finẽ. §. docentes verò. Horatium Lucium tract. de priuil. ſcholarium, priuilegio 98. vbi pleniſſimè de materia huius §.*

TITVLVS VI.

De Iudæis, & Sarracenis, & eorum ſeruis.

¶ Ex Concilio Matiſc. †

¶ *Si ſeruus à Iudæo emptus cauſa mercimonij factus eſt, vel fieri deſiderat Chriſtianus, duodecim ſolidis redimitur.*

CAP. I.

Præſenti Concilio ſancimus, vt nullum Chriſtianum mancipium Iudęo

DE IVDÆIS, ET SARRACENIS, & eorum ſeruis.

¶ *Suprà viſum eſt de his, qui Spiritum ſanctum per ſimoniam vendendo blaſphemant: conſequenter ſubmittit de his, qui Deum dehonorant malè colendo, vt ſunt Iudæi, & Sarraceni, & de his auctor tractaturus ſubmittit etiam de eorum ſeruis. Et aduerte, quia ſerui dicũtur ſtricto modo carentes libertate: ſed largo modo, etiam ſeruientes pro mercede, vt famuli, dicuntur etiam ſerui à ſeruando: & de vtriſque tractatur in hoc titulo. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 23. q. 4. & qu. 5. & qu 6. & q. 8. in cap. diſt. par. & 28. q. 1. & q. 2. per totum, & 56. diſt. Iſmael. 45. diſt. cap. 2. & cap. 4. 11. q. 3. ad menſam.

Præſenti.] Primò ponit conſtitutionem de baptizato, vel baptizari volente. Secũdò eius cauſam ibi, *Quia.* Abbas Siculus.

Casvs. Iudæi retinebant ſeruos Chriſtianos: ſtatuit Concilium iſtud, quòd de cætero Iudæi ſeruos Chriſtianos non retineant, ſed liceat Chriſtiano, vel liceat Chriſtiano cuilibet

† *Matiſcon.* † *Maticen.* † *Maticen.* *Sed extat in Conciliis editis in Concilio Matiſconen. 1. ca. 16. refert Burchar. lib. 4. decre. ca. 88. Iuo par. 1. ca. 281. Gratiã. ſiue Palea. 54. diſt. cap. 18. & c. 1. eo. in 1. cõp. tit. & vide notas in hoc c.*

datis

datis xij.ſolidis pro quolibet mancipio, ipſum redimere ſiue ad libertatem, ſiue ad ſeruiendũ ſibi:& ſi ſeruus Iudæi Chriſtianus fieri deſiderat, & nõ permittitur, idẽ fiat, quia nefas eſt Iudeũ in ſeruitutis vinculis retinere illũ, quẽ Chriſtus ſanguine ſuo redemit. Nota, ꝙ Iudæi, vel Pagani Chriſtianos ſeruos habere nõ poſſunt, ſed hoc ipſo in libertatem ſcribuntur.

ſeruiat [a], ſed datis [b] duodecim ſolidis pro quolibet bono mancipio, ipſum quicunque Chriſtianorum, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium [c], licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, idem fiat [d]. Quia nefas eſt, quem Chriſtus redemit, blaſphemum [e] Chriſti in ſeruitutis vinculis detinere.

¶ Gregorius Epiſcopo Luceñ.†

¶ Iudæus Chriſtianum in ſeruum habere non poteſt, in aſcriptitium verò poteſt.

CAP. II.

MVltorum † ad nos: *& infrà.* ¶ Nulli Iudæo liceat Chriſtianum mancipium in ſuo dominio retinere: ſed ſi qui apud eos inueniuntur, libertas [f] eis ſeruetur. ¶ Hi verò, qui in poſſeſſionibus eorum ſunt, licèt legum diſtrictione ſint liberi [g]: tamen quia colendis terris eorum diutiùs adhæſerunt [h], vtpote conditione † loci debentes [i], ad colenda rura remaneant, conſuetas penſiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, quæ de colonis, vel originariis iura præcipiunt, peragant, & nihil eis extra hoc oneris indicatur. ¶ Quòd † ſi quiſquam Iudæorum aliquem de his [k], vel ad alium tráſferre locum, vel ad aliud obſequiũ retinere [l] voluerit: ipſe ſibi imputet [m], qui ius colonarium, & ius dominij [n] ſibi iuris ſeueritate [o] damnauit [p].

¶ Idem Geñ.† Epiſcopo.

¶ Iudæi antiquas ſynagogas retinere poſſunt, nouas erigere nõ poſſunt.

CAP. III.

IVdæi † de ciuitate: *& infrà.* ¶ Sicut legalis [q] diffinitio Iudæos nouas non patitur erigere ſynagogas: ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit [r].

¶ Alexander tertius.

¶ In die Veneris ſancta, non licet Iudæis tenere oſtia, vel feneſtras apertas.

CAP. IV.

QVia † ſuper his: *& infrà.* ¶ Generaliter interdicas, vt Iudæi oſtia, vel feneſtras, in die Paraſceues aperta † nõ habeãt [s], ſed clauſa teneant tota die.

¶ Idem in Concilio Lateraň.†

¶ Excommunicari debent Chriſtiani, qui in domo ſeruiunt Iudæis, vel Sarracenis, ſiue Paganis. Et principes ſæculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos ſuis bonis ſpoliare præſumunt.

a ¶ *Seruiat.*] Nec cum Iudæis Chriſtiani morentur. 28.q.1. *Iudæi, & cap. ſæpè, & cap. nullus.* Sed in agro, vbi cum Iudæo non moratur, bene poteſt ſeruire. ĩ. *cap. prox.*

b ¶ *Datis.*] Sic ĩ. *cap. prox.* vbi de hoc. Et intellige hoc cap. ſecundùm illud de mãcipio empto cauſa mercimonij: aliàs nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel ſi vænalis infra tres menſes non fuerit expoſitus, vt ibi. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. declarat, de quo ſeruitio intelligatur, & quid ſi pretium haberi non poteſt: ſubdit, & ſoluit duas quæſtiones.*

c ¶ *Seruitium.*] Non tamen erit ſeruus illius ſed reſtituet ei pretiũ, & erit omnino liberatus. *argu. Inſtit. de noxa. accuſ. §. dominus.* Vel ſi non poteſt habere ſtatim pretium, ſeruiat ei tantum, quòd ſeruitiũ compenſetur cum pretio, & poſtea erit liber, quò vult. *C. de capti. & poſtlim. reuer. l. vlt. 36. qu. 2. de raptorib.* Quid ſi plures emptores ſimul concurrant [a]? Locus erit gratificationi. *ſ. de iure patron. cùm autem. ff. ad Syllan. ſi quis in grani. §. ſecũm omnes.* Quid ſi nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & oſtiatim quærat pretium. *ff. de manumiſ. l. 4. § ſuis autem.* aũt pro pecunia operas præſtet, vt dicitur in *l. prædicta. C. de capt. l. vlt.* ſcilicet quinque annis, vt ibi dicitur.

d ¶ *Fiat.*] Prout dictum eſt, *& eod. cap. vlt.*

e ¶ *Blaſphemum.*] Id eſt, Iudæum blaſphemantem Chriſtum. *arg. ĩ. eod. cùm ſit.*

MVltorum.] Diuiditur, quia duo ſunt dicta. Secundũm ibi, *Hi verò.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod nullus Iudæus Chriſtianum mancipium debeat in ſuo dominio retinere: ſed qui apud eos inueniũtur, libertate donentur. Secundò dicitur, quòd originarij, qui in poſſeſſionibus Iudæorum ſunt, qui diutiùs adhæſerũt, quamuis liberi ſint, remaneant ad colendą rura illorũ, & iura ſua eis exhibeant: & nihil aliud ab eis exigant. Tertiò dicitur, quòd ſi aliquis Iudæorum aliquem de originariis ſuis ad alium locum transferre voluerit, vel in ſeruitio ſuo ſecum retinere: ius colonarium, quod habet in eo, amittat. Nota, quod Chriſtiani cum Iudæis habitare non debent. Item originarij liberi ſunt, quamuis glebæ ſint aſtricti. Item argum. quòd ex tempore ſeruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Chriſtianum liberum cõtra ius retinere voluerit, hoc ipſo ius illud amittit. Item argument. quòd iuris ſeueritas, ſiue rigor ſeruandus eſt.

f ¶ *Libertas.*] 54. *diſtinct. mancipia.*

g ¶ *Sint liberi*] Nota originarios, ſiue aſcriptitios liberos eſſe. *C. de agricolis, & cenſi. l. diffinimus, lib. 11.* ergo non repelluntur à legitimis actibus. *argum. ff. de teſt. l. 1. C. de poſtul. l. vlt.* quod verum eſt, tamen ad ordines non admittuntur, niſi de licentia dominorum. 54. *diſtinct. ſi quis obligatus, & cap. admittuntur. Argum. contra. diſtinct. cap. ſi ſeruus:* ſed ibi nihilominus tenetur ſeruire domino. Ala.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & ſignat contrarium, & remittit ſecundò arg. & ſoluit contrarium.*

h ¶ *Diutiùs adhæſerunt.*] Argum. quòd ex tempore ſeruitus acquiritur, & ſeruitia conſueta præſtari debent. 18. *q. 2. ſeruitium. ff. de aqua pluuiæ arcend. l. 1. § ſicut. ff. ſi ſeru. vend. ſi quis diuturno. C. de ſeru. l. 1. & 2.* Argument. contra 1. *qu. 1. nullus Epiſcopus:* de hoc dictum eſt *ſ. de conſuet. cap. vlt. ſ. de cenſibus. peruenit.* Et ita habes hic, quòd ex tempore aliquis efficitur originarius, ſcilicet xxx. annorum. *C. de agric. & cenſibus. ſiciibus,* cùm ſatis lib. 11. Argument. contra. *C. de præſcript. quæ pro libertate opponitur. l. vltim.*

i ¶ *Debentes.*] Id eſt, obligati, & aſtricti ad colenda rura. Bern.

k ¶ *De his.*] Scilicet, originariis, vel colonis.

l ¶ *Retinere.*] Fortè in domo ad ſeruiendum ſibi: quod eſſe non debet, *vt dicit in princip. cap. & ſ. eod. ca. 1. ĩ. eod. Iudæi ſiue.*

m ¶ *Ipſe ſibi imputet.*] Scilicet, Iudæus, qui tranſtulit colonum ad alium locum, vel ad aliud ſeruitium, imputet ſibi, quia hoc ipſo amiſit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure: ſic & in colono liberi hominis: vt ſi dominus velit védere fundum, & transferre colonũ ad alium locum: non poteſt eo inuito. *Cod. de agric. & cenſitis, quis prædium lib. 11.* vel ſi velit diuidere aliquam agnationẽ colonorum, vel affinitatem, transferendo eos ad aliam colonariã, redintegrandi ſunt. *C. communia vtriuſque iud. poſſeſſionem, & de agri. & cenſ. diffinimus, lib. 11.* & ſic Iudæus ſibi imputet.

n ¶ *Ius dominij.*] Scilicet, quod habuit in gleba, quòd ab ea recedere non poterat: dominus enim perſonę non fuit, quia homo eſt, *vt ſ. eod. cap.*

o ¶ *Iuris ſeueritate.*] Argument. quòd iuris ſeueritas, ſiue rigor ſeruandus eſt, ſed hoc eſt in odium illorum Iudæorum. Bernardus.

p ¶ *Damnauit.*] Id eſt, abſtulit, ſibi ius colonarium ipſo facto. Vel expone, damnauit, id eſt, fecit id, propter quod damnatur, & aufertur ei ius colonarium, vel ipſe colonus ſibi imputet, qui non vult agere contra Iudæum, qui tranſtulit ipſum: ſed primum verius quantum ad alteram partem diſiunctæ, vt ſi vellet retinere Chriſtianum colonum ſecum in domo, illud non eſt permittendum, immò excommunicandi ſunt, *infrà eodem. Iudæi. 2. reſponſo. & capit. ad hoc:* vbi redditur cauſa, quare. Bernardus.

IVdæi de.] CASVS. Iudæi ſecundùm leges nouas ſynagogas erigere non debent, ſed veteres permittuntur habere. Nota, quòd Iudæi non poſſunt facere nouas ſynagogas, licèt poſſint veteres retinere.

q ¶ *Legalis diffinitio.*] *C. de Iudæis. l. vlt.* Bernard.

r ¶ *Habere permittit.*] Et ſi corruerint, de nouo poſſunt illas reædificare in priſtinum ſtatum, non tamen vt ampliores faciant, *infrà eodem, conſuluit, argument. ff. de noui operis nunciat. lege prima §. opus nouum, & paragraph. ſi quis ædificium.* Bernardus.

QVia ſuper.] CASVS. Dicitur, quòd in die Paraſceues nullus Iudæus aperiat feneſtras ſuas, nec exeat in publicum, ſed teneat eas clauſas. Nota Iudęos in die Paraſceues oſtia, vel feneſtras aperire non debere, nec in publicum exire.

s ¶ *Aperta non habeant.*] Conſueuerunt enim tunc deridere Chriſtianos in contumeliam creatoris. ĩ. *eod. in nonnullis:* cum enim fidem noſtram contemnant, nec ritus ſuos eis permittimus. *C. de Iudæ. Iudæos:* vnde in publicum exire non debent. ĩ. *eod. in nonnullis.* Bernard.

† Aliàs ita: Luceñ. ſed ex regiſtro B. Gregorij li. 3. in dict. 11. epiſt. 21. videtur legendum: Epiſcopo Lunenſi.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cõpi. Et vide Marquardum, tract. de Iudæis, part. 2. cap. 5. & notas noſtras in 1. c. huius tit. adde extrauagãtem Pauli iiij. incipi. Cùm nimis abſurdum, & extrauagãtem Pij V. incip. Romanus Pontif. quas omnino videas.

† conditioni.

† conditionẽ.

a Primò Epiſcopus loci eligat magis idoneum. ff. de actuſ. l. ſi plures. Goſ. ad hoc, de procu. ſi duo. lib. 6. Dico, quòd ſi alter meliorẽ cauſam offert, vt redimat ad libertatem, ſaltẽ ad ſeruitium, ille præeligatur. Ioan. Andr.

† Aliàs ita: Verùm ſi quiſquam.

b Qui diuturno vſu, & longa quaſi poſſeſſione ius aquæ ducendæ nactus eſt: nõ habet docere, quo iure conſtitutum ſit. Ioan. Andr.

c Et tunc etiam proles eſt originaria: licèt xxx. annis ibi non moraſerit, vt in l. cùm ſatis. Ioan. Andr.

† Genuen.

† Iañ.

Sed in regiſtro B. Gregor. libr. 7. epiſt. 5. indict. 2. vnde hoc eſt ſumptum, ita habetur: Ianuario Epiſcopo Caralitano.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõpi. Vide extrauagãtes præcedenti cap. citatas, & Marquardũ tract. de Iudæis, part. 1. cap. 3.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpi. Vide repertoriũ inquiſitorum verbo, Iudæus. §. vlt.

† Aliàs ita: apertas non habeant: ſed clauſas, &c.

† In Concilio Lateran. cap. 26. & c. 5. eod. tit. in 1. compilat. Vide notas noſtras in hoc decreto.

a IVdæi, ſiue.] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *Si quis.* Abb. Sic.

CASVS. Primò dicitur, quòd Iudæi, ſiue Sarraceni Chriſtianas mulieres, vel Chriſtiana mancipia nulla de cauſa ſecum debent habere, & quicunque Chriſtianus cum his habitare præſumpſerit, excõicetur. Secundò dr̃, quòd ſi aliqui Iudæi, vel Sarraceni, Deo inſpirante, ad fidem Chriſtianã ſe conuerterint, à poſſeſſionibus ſuis nullatenus, expellantur: cùm propter hoc melioris debeant eſſe conditionis, quàm antè fidem receptam. Si autẽ ſecus factũ fuerit, præcipit Papa Poteſtatibus locorũ, vt partem hæreditatis, & omniũ bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi. Nota, quòd Iudæi Chriſtiana mãcipia habere non debent. Item Chriſtiani cum Iudęis, vel Sarracenis habitare non debent. Item Eccleſia iudicat de his, qui foris ſunt. Item Iudæus ad fidem conuerſus à poſſeſſionibus ſuis excludi nõ debet. Item fidelis melioris conditionis eſt, quàm infidelis. Item argum. quòd iudices ſęculares compelli poſſunt per excommunicationis ſententiam ad iuſtitiam faciendam. Item Papa ratione fidei, de hæreditate iudicat.

† *Concordat extrauagans Pauli Papæ tertij, quæ incipit: Cupientes Iudæos, vbi multa Iudęis conuerſis priuilegia conceduntur.*

CAP. V.

a IVdæi, ſiue Sarraceni [a], neque ſub alendorum puerorum ſuorũm obtentu, nec pro ſeruitio [b], vel alia qualibet cauſa, Chriſtiana mãcipia in domibus ſuis permittantur [c] habere. Excommunicetur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare: & *infrà.* ¶ Si qui † præterea Deo inſpirante ad fidem ſe conuerterint Chriſtianam, à poſſeſſionibus [d] ſuis nullatenus excludantur: cùm melioris conditionis ad fidem conuerſos eſſe oporteat, quàm antequam fidem ſuſceperint, habebantur. Si autem ſecus factum fuerit, Principibus, ſeu Poteſtatibus eorundem locorum iniungimus ſub pœna excommunicationis [e], vt portionem hæreditatis ſuæ, & bonorum ſuorum ex integro [f], eis faciant exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ Chriſtiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipſorum nauibus nauigantes, excommunicandi ſunt, & rebus eorum priuãdi, & efficiuntur capientium ſerui.

CAP. VI.

¶ *Idem ſcilicet Alex. iij. in Conci. Later. c. 24. & cap. 6. eo. ti. in I. comp. Et vide notas noſtras in hoc decretum.*

a *Iudæi, ſiue Sarraceni.*] Et ita cum Sarraceno morari non licet, ſicut nec cum Iudæo: niſi aliquis ſpiritualis vellet ire, vt eis prædicaret: quod licet, vt j. *eod. quòd ſi.* & ſic intellige 11. q. 3 *ad menſam.*

a *De hoc articulo vide omnino B. Thom. 2. 2. q. 10. ar. 9.*

b ¶ *Seruitio*] 5. *eod. cap.* 1. & 2.

¶ *Gloſſa ſequens obycit, & ſoluit, ponendo decem caſus, quibus Eccleſia corrigit Iudæos.*

c ¶ *Permittantur*] Sed quid ad nos de his, qui foris ſunt, vt 2. q. 1. *multi.* & 45. *diſt. qui ſyncera.* Sol. de his, qui foris ſunt non iudicat Eccleſia: vt pœnam ſpiritualem infligat. In caſibus tamẽ iudicat de eis: quia repellit Iudæos communione Chriſtianorum 27. q. 1. *ſæpe.* ne ab eis corrumpantur, vt *ibi,* & j. *eod. ad hæc.* & *his.* repellit enim eos à legitimis actibus, 2. q. 7. *alieni.* & ab officiis publicis 54 *diſt. nulla officia.* & j. *eod. cùm ſit,* & c. *penult.* & ne poſſint emere Chriſtiana mancipia. j. *eod.* c. *vlt.* & 54. *diſt. fraternitatem.* Item non permittit eos facere nouas ſynagogas j. *eod. conſuluit.* Item quòd in diebus lamentationum non exeant in publicum. 5. *eod.* c. *prox.* & *inf. eod. in nonnullis.* Item, q̃ ſoluant decimas de terris, quas colunt, 5. *de deci. de terris.* & ne Chriſtiana mancipia circuncidant: 54. *diſt. nulla,* ne ex teſtamento Chriſtiani aliquid capiant, & ille Chriſtianus eſt excommunicandus etiam poſt mortem. 2. q. 1 *ſanè profertur,* & excedentes verberibus ſubiiciuntur. j. *de rapt. in Archiepiſcopatu:* hic ergo Eccleſia excõmunicat tãtum illos Chriſtianos, qui cum eis habitare præſumunt: quandoque tñ indirectè excõmunicat eos, quia excommunicat Chriſtianos, ne cum eis aliquod commercium habeãt. j. *de vſur. poſt miſerabilem.* & j. *eod. etſi, in fin.* & *cap. poſtulaſti.* R.

b *Qualiter iudex Eccleſiaſticus animaduertat in Iudæos, & quibus caſibus, præter Doctores hic vide latè Eymericum in Directorio inquiſitorum. par. 2. q. 46. Repertorium inquiſitorum: verbo, Iudæus. §. an, & ex qua cauſa, & Zanchinum tract. de hæret. ca. 36.*

d ¶ *A poſſeſſionibus.*] Niſi fuerint comparatæ de vſuris, quas tenentur vendere, & pecuniam reſtituere. j. *de vſu. cùm tu.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & recit. poteſt obyciendo de deç. cauſam.*

e ¶ *Excommunicationis.*] Argu. quòd iudex ſæcularis compelli poteſt ad iuſtitiam ſeruandam. 23. q. 5. *adminiſtratores.* Et hoc videtur facere ratione fidei, quòd intromittit ſe de hæreditate, alias non debet. 5. *qui fi. ſint legi. cauſam:* ſed illud intellige in quocunque caſu, vbi iudex ſæcularis negligens eſt facere iuſtitiam, quòd Eccleſia ſe intromittere debet, & compellere ipſum 23. q. 5. *adminiſtratores,* & q. 1. *dominus.* & j. *de maledic.* c. 2. Ber.

f ¶ *Ex integro.*] Præter ſeruos, qui eos præueniunt in fide. C. *de epiſ. & cler. Deo nobis. §. his ita.* Ala.

ITa quorundam.] Primò ponit duplicem Chriſtianorum exceſſum. Secundò tripliciter punit ibi, *Tales.* Abbas.

CASVS. Quidam Chriſtiani cœca ducti cupiditate deferunt Sarracenis arma, ferrum, & ligamina galearum: & dum ad impugnandum Chriſtianos prædicta eis miniſtrant, ſuperiores illis ſunt in malitia. Item ſunt & alij, qui in galeis, & nauibus Sarracenorum curam gubernationis aſſumunt: omnes prædictos Lateranẽ. Cõcilium excommunicauit, & præcipit illos per poteſtates locorum bonis ſuis priuari, & capientium ſeruos fieri, & præcipit, vt per ciuitates maritimas crebra, & ſolẽnis excõmunicatio proferatur. Nota, q̃ Chriſtiani, qui cum Sarracenis impugnant Chriſtianos auxilio, vel facto, deteriores ſunt, q̃ Sarraceni. Itẽ ſeruitus hic inducitur iure canonico. Item excommunicatus poteſt iterum excommunicari.

ITa quorundam animos occupauit ſęua cupiditas, vt, qui gloriantur [g] nomine Chriſtiano, Sarracenis arma, ferrum [h], & ligamina † deferant galearum: & pares, aut etiam ſuperiores in malitia fiant illis, dum ad impugnãdos Chriſtianos, arma eis, & neceſſaria ſubminiſtrant [i]. Sunt etiam, qui pro cupiditate ſua in galeis, & piraticis Sarracenorũ nauibus, regimen, & curam gubernationis exerceant.

† *ligamina.*

¶ Tales igitur ab Eccleſiaſtica communione præciſos, & excõmunicationi ſubiectos [k], rerum ſuarum per Principes catholicos, & conſules ciuitatum, priuatione [l] mulctari †, & capientium fieri ſeruos [m] cenſemus. Præcipimus etiam, vt per Eccleſias maritimarum vrbium crebra, & ſolemnis in eos excommunicatio [n] proferatur.

g ¶ *Qui gloriãtur.*] Simile 28. q. 2. *pernicioſam,* & 86. *diſt. tanta.*

h ¶ *Ferrum.*] Vt j. *eod. ad liberandam:* vbi hoc totum habes, quod hic dicitur: de quibus hic habetur, ad hoſtes trãſferri nõ debent. C. *quæ res exponi non debeat. l. 2. & illi ſunt decapitandi:* vt ibi, & Cod. *de commerc. mercatores. ff. de pub. & vectig. cotem ferro:* ſi enim non habent ferrum, nec arma. Nam *Cauſatum perimit, cauſa perempta ſuum:* & appellatione armorum intelliguntur fuſtes, & lapides. *ff. de verb. ſignific. armorum appellatio.* Laur.

† *Adde, q̃ de iure ciuili puniuntur capite cum confiſca. bonor. l. 2. Cod. quæ res expor. non debeant.*

c *Idem in his, qui docent eos naues facere, cùm priùs illi tam rei peritiam nõ haberent. C. de pen. l. final. Ioan. Andr.*

¶ Idem.

¶ Iudæi veteres ſynagogas in priorem ſtatũ reformare poſſunt: de nouo erigere non poſſunt.

CAP. VII.

COnſuluit †: & *infrà.* ¶ Iudæos de nouo conſtruere ſynagogas, vbi non habuerunt,

¶ *Gloſ. ſeq. arg. quod clericus miniſtrans, &c.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpi. par. 5. c. conſuluit. 3. 5. de appell. & de materia, & intellectu præter Doctores hic, vide Marquardum tract. de Iudæis, part. 1. c. 3.*

i ¶ *Subminiſtrant.*] Argum. clericum pro homicida haberi, qui pugnãtibus arma miniſtrat, dummodo ibi fiant homicidia. *arg.* 50. *diſt. ſi quis viduam.* 24. q. *vlt.* j. *de homic. ſicut dignum. §. illi etiam.* & *§. hi quoque.*

k ¶ *Subiectos.*] Et ſic ipſo iure ſunt excõicati. j. *eod. quod olim.*

l ¶ *Priuatione.*] Hoc potuit Papa facere contra laicos ratione criminis commiſſi. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. not. in iſti iure ſeruitutem inductam.*

m ¶ *Seruos.*] Nota ſeruitutem de iure naturali inductã. 35. *diſt. ſexto die.* Item de iure gentium. *diſt.* 1. *ius gentiũ.* Idem de iure canonico. 15. q. *vlt. cùm multæ.* & *his.* & j. *eo. ad liberandam.* Vinc.

¶ *Gloſ. ſeq. not. excommunicatum iterum excommunicari, alleg. concord. & demum contrariam ponit opin. dat ſolutionem.*

n ¶ *Crebra, & ſolemnis in eos excommunicatio.*] Et tamen iſti ipſo iure ſunt excommunicati, & ſic excommunicatus poteſt iterum excommunicari. 3. q. 4. *Engeltrudam,* & *arg.* 11. q. 3. *excellentiſſimus.* 11. q. 2. *de viro,* & 87. *diſt. eos, qui.* & qui in ſordibus eſt adhuc ſordeſcat. 47. *diſt. quantumlibet, in fin. Arg. contra* 2. q. 1. *multi:* quia de his, qui foris ſunt, nihil ad nos. 24. q. 1. 2. 3. & 4. & 5. *de iudic. cùm non ab homine.* Item qui eſt extra Eccleſiam, non poteſt eſſe magis extra Eccleſiam 11. q. 3. *omnis Chriſtianus.* Item arg. contra. *ff. de verb. oblig. qui bis idem.* M. dixit, quòd excommunicatus ampliùs excommunicari non poteſt, ſed denunciari poteſt excommunicatus, & ſic intelligit omnia iura, vbi ſæpius vel aliquis excõicari: & ſic intelligit hic, ſed tu dicas, quòd excõmunicatus poteſt iterum excõicari. Et ſunt duo effectus excõicationis, vt dicunt quidã. Primus effectus eſt eiiciendi extra Eccleſiã. Secundus eſt detinendi extra: ſicut qui eſt ligatus vno vinculo, poteſt iterũ ligari [d], non eſt dubiũ, quin excõicatus poſſit adhuc excõicari: ſicut qui eſt in vno peccato, põt aliud cõmittere: & ſic plus punitur, & ſic poteſt pluries excõicari, & magis ex hoc punietur, & ſecunda excõicatio tunc primò incipit habere ſuũ effectum, cùm abſoluitur à prima, & tñ prima abſolutio nõ habuit ſuum effectũ propter ſecũdã excõicationem, & ita finaliter nõ prodeſt prima abſolutio, niſi cùm abſolutus fuerit à ſecũda. De hoc dixi 5. *de offic. ordi. ex parte,* & j. *de ſent. excom. cùm pro cauſa.* Bern.

d *Et bannitus iterum banniri citatione ſolã facta, vbi habitare cõſueuerat. De hoc in Specu. de accuſ. ad finem, Ioan. Andr.*

COnſuluit.] Duę ſunt partes. Secunda ibi, *Verùm.* Abbas.

CASVS. Iudæi nouas ſynagogas erigere nõ debent: ſed antiquas,

tiquas, ſi corruerint, poſſunt reædificare in priſtinam formam, ſiue ſtatum, & non ampliùs exaltare, quàm fuerunt: & hoc pro magno beneficio habere debent. Nota, quòd aliud eſt de nouo facere, aliud eſt reficere. Item licitum eſt conſummare, quod non eſt licitum incipere. Item Eccleſia ſuſtinet Iudæos in ſuis obſeruantiis.

a ¶ *Antiquæ.*] Conſtātinus Imperator cōtulit libertatem Eccleſiis: & Iudęos ſeruituti ſubiecit [a]. poſtea verò Iulianus Imperator apoſtata dedit licētiam Iudęis nouas conſtruere ſynagogas [b], vt legitur in Chronicis. Tanc.

b ¶ *Reædificent.*] Sic ī. *eod. Iudæi. Cod. de Iudæ. l. vltim.* quia aliud eſt tueri, quod poſitū eſt: & aliud nouum facere. *ff. de vſufruct. vſufructuarius nouum.*

c ¶ *Exaltent.*] Non enim licet cuilibet poſſeſſori trāſformare poſſeſſionem, puta vſufructuario. *ff. de vſufruct. æquiſſimum. §. ſed & colores.* Bern.

AD *hæc.*] Primò prohibet. Secundò prohibitionis cauſam reddit ibi, *Quoniā.* Abbas Siculus.

C a s v s. Præcipit hic Papa Prælatis Eccleſiarum, quòd ipſi prohibeant omnibus Chriſtianis, & compellant, ſi neceſſe fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam, ne in ſeruitio Iudæorum morentur, nec infantes Iudæorum nutrices mulieres in domibus eorum nutrire præſumant: quoniam Iudæorum mores moribus Chriſtianorum non concordant: & per aſſiduam conuerſationem ſimplices ad ſuam perfidiam inclinarent. Nota, quòd familiaritas maiorum vitanda eſt, ne boni corrumpantur ab eis.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit à contrario, quod ſtatim determinat.*

d ¶ *Aſſiduè.*] Sic ī. *eo. cap. 1. & 2. & cap. Iudæi* 2. & eſt argument. ex eo quòd dicit aſſiduè, quòd interpolatim poſſunt ſeruire: quod intellige ſecundùm tenorem illius *cap.* ī. *eodem multorum. §. 1.* ſed in domibus nullo modo, prout ī. *ſequitur, & prædic. concord. 28. quæſt. 1. Iudæorum, ſæpe, &* ī. *eodem. etſi Iudæos.*

e ¶ *In eorundem domibus.*] Et ita videtur, quòd extra domum Iudæorum poſſit: itēadem prohibitio eſt. ī. *eod. etſi.*

f ¶ *Concordant.*] 23. *quæſt. 8. diſpar.* & in habitu etiam differre debent à Chriſtianis, vt poſſint meliùs cauari. ī. *eodem, in nonnullis.*

g ¶ *Simplicium.*] Quia innocens credit omni verbo, 22. *qu. 4. innocens, ſimi. 28. q. 1. cap. ſæpè.*

SIcut *Iudæi.*] Diuiditur, quia continet multa dicta, quæ patent. Abbas.

C a s v s. Statuit Clemens Papa, quòd nullus Iudæus compellatur ad fidem venire inuitus: & ſi aliquis ad fidem confugerit Chriſtianam, poſtquam voluntas eius patefacta fuerit, abſque impedimento Chriſtianus efficiatur: fidem enim habere nō creditur, qui non ſpontaneus ad fidem accedit. Secundò dicit, quòd nullus Chriſtianus ſine iudicio ſecularis poteſtatis Iudæum occidere, vel mutilare, vel pecunias ſuas auferre præſumat, vel bonas conſuetudines Iudæorū immutet, nec in feſtiuitatibus ſuis perturbet, vel coacta ſeruitia exigat. Tertiò ſtatuit, vt nullus

a *De facto, de iure enim hoc fecit mortis Christi.* ī. *eo. & ſi Iudæos in princ. & fin. Hoſtien. Ioan. Andr.*

b *Puto gloſſam reſpexiſſe ad illud Iuliani, qui Iudæos cohortatus eſt, vt templum Hieroſolymis in odiū Chriſtianorum reficerent, vt refert Niceph. lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſ. ca. 32. & Caſſiodorus in tripartita, lib. 6. cap. 43.*

† *Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexan. iij. part. 20. cap. 2. §. ad hæc. Vide not. 1. & 5. hoc tit. adde Abbatem in cap. poſt miſerabilem.* ī. *de vſur.*

† *Dictio, eaſdem, deeſt in antiquis.*

pati non debes. ¶ Verùm ſi antiquæ [a] corruerint, vel ruinam minantur, vt eas reædificent [b], poteſt ęquanimiter tolerari: non autem, vt eas exaltent [c], aut ampliores, aut pretioſiores faciant, quàm antea fuiſſe noſcuntur: qui vtique hoc pro magno debent habere, quòd in veteribus ſynagogis, & ſuis obſeruantiis tolerantur.

¶ Idem.

¶ *In familiari ſeruitio Iudæorum Chriſtiani eſſe non debent.*

CAP. VIII.

AD † hæc omnibus Chriſtianis, qui ſunt in iuriſdictione veſtra penitus interdicatis, & ſi neceſſe fuerit diſtrictione Eccleſiaſtica compellatis eoſdem †, ne Iudæorum ſeruitio ſe aſſiduè [d] pro aliqua mercede exponant: quod etiam obſtetricibus, & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eorundem domibus [e] nutrire præſumant. Quoniam Iudæorum mores, & noſtri in nullo concordant [f]: & ipſi de facili ob continuam conuerſationem, & aſſiduam familiaritatem, ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium [g] animos inclinarent.

¶ Clemens tertius.

¶ *Iudæi inuiti non ſunt baptizādi, nec ad hoc cogendi, nec ſine iudicio puniendi, aut rebus ſuis ſpoliandi, vel in ſuis feſtiuitatibus moleſtandi, nec ipſorum cœmeteria violāda, aut eorum corpora exhumanda.*

CAP. IX.

cœmeterium Iudæorum mutilare, aut inuadere, ſiue obtentu pecuniæ humana corpora effodere præſumat: & ſi quis contra hoc fecerit, honoris, & officij ſui periculum patiatur, aut excommunicetur, niſi ſatisfecerit. Nota, quod Iudæus non eſt compellendus inuitus recipere baptiſmum. Item coacta ſeruitia non ſunt à Iudæis extorquenda. Item Iudęi poſſunt habere cœmeterium.

SIcut † Iudæi: *& infrà.* ¶ Statuimus, vt nullus inuitos [h], vel nolentes Iudæos ad baptiſmum venire compellat. Si quis autem ad Chriſtianos cauſa fidei confugerit, poſtquam voluntas eius fuerit patefacta, Chriſtianus abſque calumnia efficiatur: quippe Chriſti fidem habere [i] non creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmum † non ſpōtaneus, ſed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Chriſtianus eorum quemlibet ſine iudicio terrenæ poteſtatis [k] vel occidere †, vel vulnerare, vel ſuas pecunias auferre præſumat, aut bonas [l], quas hactenus habuerunt, conſuetudines immutare: præſertim in feſtiuitatum ſuarum celebratione quiſquam fuſtibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet: neque aliquis ab eis coacta ſeruitia exigat, niſi quæ ipſi tempore præterito facere conſueuerunt.

¶ Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritiæ obuiantes: Decernimus, vt nemo cœmeterium [m] Iudæorum mutilare, aut inuadere audeat, ſiue obtentu pecuniæ [n] corpora humata effodere [o]. Si quis autem huiuſmodi decreti tenore cognito (quod abſit) contraire præſumpſerit, honoris, & officij ſui periculum patiatur, aut excommunicationis [p] ſententia plectatur †, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ *Ponit duas indulgentias illorū, qui Paganis prædicant.*

h ¶ *Inuitos.*] Hoc ideò dicit: quia nullus ad fidem cogendus eſt. 23. *quæſt. 5. ad fidem. 45. diſtinct. de Iudæis*: quia ſi ſimpliciter, & abſolutè compellantur, nō reciperent characterem: ſed ſi conditionaliter compellantur, bene recipiūt, & compellendi ſunt, vt fidem ſic ſuſceptam obſeruent, vt *ſuprà de baptiſ. maiores.* ī. *item quæritur. 45. diſtinct. de Iudæis, & ff. de ritu nupt. ſi patre, & Cod. eod. titu. nullus.* Bern.

i ¶ *Chriſti fidem habere.*] Probatio eius, quod nullus compelli debet ad fidem: quia fides ex neceſſitate eſſe non debet. 45. *diſtin. quid autem, & cap. qui ſyncera, & 23. quæſt. 5. ad fidem.*

k ¶ *Sine iudicio terrenæ poteſtatis.*] Nulli enim permiſſum eſt occidere, vel pœnam infligere, niſi cui ex officio permittitur. 23. *quæſt. 5. qui malos, & cap. miles, & cap. cum miniſter.* & pœna non eſt inferenda, niſi per iudicem. 33. *quæſt. 2. ca. inter ſectiones §. in hoc.* Bern.

l ¶ *Bonas.*] Secus ſi malas, ne deludant Chriſtianis prætendētibus ſigna lamentationis, & non prorumpant in contumeliam creatoris. ī. *eod. in nonnullis*, & ne annuatim ſimulatam ſpeciem crucis exurant [c]. *Cod. eod. Iudæos*, ſed ſuas feſtiuitates more ſolito celebrent. 45. *diſtinct. qui ſyncera*: vt hic dicitur, *C. eod. tit. nemo.* A.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

m ¶ *Cœmeterium.*] Argument. contra. *ff. de ſepul. viol. ſepulchra.* Solut. ſepulchra hoſtium religioſa non ſunt, vt ibi dicitur: nec illud infringens incidit in edictum. Iudæi verò non reputantur hoſtes. 23. *quæſt. 8. diſpar.* licet ſint hoſtes fidei noſtræ. ī. *eo. & ſi Iudæos.*

n ¶ *Pecuniæ.*] Quæ in ſepulchris ponenda non eſt. *argument. ff. de religioſ. & ſum. fun. ſi quis impediat. §. funeris cauſa, & decima tertia quæſtione ſecunda, non æſtimemus, circa medium,* Tanc.

o ¶ *Effodere.*] Quod qui fecerit, ſepulchri violati tenetur. *ff. de ſepulcr. viol. l. 3. §. ſi quis*, & ſecundùm quoſdam hæc actio infamat. *ff. de ſepulcr. viol. l. 1.* Alij dicunt, quòd non infamat, cùm ſit actio in factum, *& in l. illa impropriè ponitur actio.* Ala.

p ¶ *Aut excommunicationis.*] Et ita videtur in optione iudicis, quòd vnum iſtorum pro pœna imponat, ſi non ſatisfecerit, & ſi ille vult ſatisfacere, non punitur, *ſimi. 35. diſtinct. Epiſcopus, aut presbyter. & 47. diſtinct. 1. & 92. diſtinct. cap. vltim.* ita eſt argument. quòd pro quolibet peccato non debet Epiſcopus ſententiam in aliquem fulminare, vel excommunicare, vel deponere. Bernard.

† *Cap. 3. eo. tit. in 2. cōpi. & poſt Conci. Lateran. ſub Alex. iij. par. 20. cap. 1. Et de prima ſtextus parte vide B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8 & ibi Caietan. & Turrecrematam in cap. de Iudæis diſt. 45.*

† *baptiſma.*

† *cognoſcitur.*

† *Vide Beatum Thom. 2. 2. qu. 64. artic. 2. & 3. & Dominicum Sotum, lib. 5. de iuſt. & iure, q. 1. art. 1. & 3.*

† *plectitur.*

c *Huc ſpectat horrendū illud facinus, quod narrat Niceph. li. 4. hiſt. Eccleſi. cap. 16. vbi Iudæi in Chriſti contumeliam, infantē in cruce extinxerunt.*

Quæ

CAP. X.

QVàm † ſit laudabile: & infrà. ¶ Tuis, frater Epiſcope, petitionibus annuentes, tibi, tuiſque ſociis, cùm ad prædicandam Chriſti fidem Paganis † exhibitis, Apoſtolica auctoritate concedimus, vt vobis his cibis cum modeſtia, & gratiarum actione, ſeruata temporum qualitate [a] iuxta canonicas ſanctiones, vti liceat [b], qui vobis ab ipſis infidelibus apponuntur [c]. ¶ Inſuper indulgemus, vt quicunque Religioſi, ſeu Clerici idonei ad annunciandum Gentibus Euangelicam veritatem, requiſita, & habita [d] Prælatorum ſuorum licentia, tibi voluerint adhærere, id abſque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apoſtolica facultatem.

¶ Idem †.

¶ Pro redimendis captiuis, licet ire Alexandriam iurantibus, quòd nihil deferent auxilii ſeu ſubſidii extra redemptionis articulum. Portans, vel mittens, etiam poſt treugas, merces prohibitas excommunicatus eſt, & pacis appellatione non venimus treuga.

CAP. XI.

SIgnificauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficiſci pro recuperandis concinibus ſuis, qui illic in captiuitate tenentur. Hoc arbitramur licitè poſſe fieri, dummodò nihil in mercibus ſuis, vel alio modo ſecum illuc deferant, vnde poſſit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum [e], aut ſubſidium prouenire: quod etiam coram te prius iuramento [f] firmabunt. ¶ Illi quoque, qui poſt treugam in tranſmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiuerint, ſi detulerint merces prohibitas cauſa lucrandi, excommunicationis [g] vinculum non euadunt †: ſicut nec illi, qui in perſonis propriis non euntes, merces eis per nuncios [h] deſtinarunt. ¶ Ad vltimum, illos, qui iurauerunt ſe amplius in terram Sarracenorum cū mercibus non ituros, niſi pax eſſet inter Chriſtianos, & ipſos, & poſt treugam [i] factam venerunt illuc, conditio illa de pace, aut treuga habenda, ab excommunicationis vinculo non abſoluit [k].

¶ Idem.

¶ Excommunicati ſunt, qui cum Sarracenis, tēpore guerræ, aliquod habent commercium, vel eis præſtant ſubſidium.

CAP. XII.

QVod † olim præceptum fuit: & infrà. ¶ Sanè licèt hoc fuerit in Con-

QVàm ſit.] Duo ſunt dicta. Secunda pars ibi, *Inſuper.* Abbas. CASVS. Quidam Epiſcopus, qui volebat prædicare fidē Catholicam Paganis, quæſiuit à Papa, vtrùm deberet vti cibis illorum: concedit ei dominus Papa, & ſociis eius, vt cùm exibūt ad prædicandam fidem Paganis, liceat eis vti his cibis cum gratiarum actione, qui ſibi ab ipſis infidelibus apponentur, dummodo abſtineant ab eſu carnium his diebus, quibus carnibus vti nō licet iuxta canonicas ſanctiones. Inſuper concedit eidem, vt quicunque religioſi, aut clerici idonei ad prædicandum fidem ſibi adhærere voluerint, liberā habeant facultatem, petita, & obtenta Prælatorū ſuorū licentia. Nota, quod à carnibus abſtinendū eſt diebus à canonibus conſtitutis. Item nemo poteſt prædicare ſine licētia ſui prælati. Item non ſufficit petere licētiam, niſi ſit obtenta.

a ¶ *Temporum qualitate.*] Vt abſtineant his diebus, & temporibus, quibus à carne eſt abſtinendum ſecundum canones. 4. *diſt. denique*, & *de conſecr. diſt. 3. de eſu carnium*, & *ca. ſabbatho*, de quibus canonibus hic fit mentio.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit, ex ſolutione quæſtionem infert, & reſpondet. Iterum quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Vti liceat.*] Aliter enim non poſſent illos lucrari, & ſic licet eis loqui, & comedere cū eis exemplo Domini. 23. q. 4. *infideles*, & 11. q. 3. *ad menſam*, dummodo & alii nō coinquinentur. *Arg. contra.* 28. q. 1. *nullus*, & *cap. omnes.* Solut. contraria intelligātur de Iudæis, qui diſcernunt cibos: hoc & *cap. ad menſam*, & *cap. infideles*, de Paganis intelligitur. Sed quare potiùs vitamus conuiuium Iudæorum, quàm Paganorum? Ratio illa eſt: quia illi, ſcilicet Iudæi, diſcernunt cibos noſtros, vnde non debemus cibis eorum vti, ne videamur inferiores illis: vt dicit prædictum cap. *omnes.* Pagani verò non diſcernunt cibos: ſed hodie & iſti, & illi diſcernunt: vnde non debemus comedere apud eos, nec ipſi apud nos, licet hoc non contineatur in verbis edicti, vt patet hic, & cap. ad menſam: ſed quātùm ad ſententiam eos vitare debemus. *argum. ff. de petit. hæred. item veniunt. §. ait ſenatus.* Sed quare potius vitamus conuiuium, quàm colloquium? Ideo loquimur eis, vt eos poſſimus lucrari, quòd aliàs facere non poſſemus, vt *in cap. Infideles.*

c ¶ *Apponuntur.*] Quæcunque ergo apponuntur, vti poſſunt, niſi dictum fuerit, quòd ſit idolis immolatum: vt 1. q. 4. §. *vlt.* & 16. q. 2. *ſi de areis*: tunc enim ſanctius eſt mori fame, quàm idolothytis veſci. 32. q. 4. *ſicut ſanctius.* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. mixtim ſignat contraria.*

d ¶ *Requiſita, & habita.*] Quia nullus poteſt prædicare niſi ex officio ſibi commiſſo, vel niſi habeat auctoritatem à ſuo prælato. ǰ. *de hæred. cùm ex iniuncto.* & *cap. excommunicamus §. quia verò*: nec ſufficit petere licentiam, niſi ſit obtenta, vt hic patet, & ſimile *de conſecrat. diſtinct. 5. non oportet.* 11. *q. 3. quid ergo.* 19. *q. 2. duæ.* Argum. contra. ǯ. *de regular. licet*, & ǯ. *de arb. cùm olim.*

SIgnificauit.] Habet tria. Secundum ibi, *Illi quoque.* Tertium ibi, *Ad vltimum.*

CASVS. Quidam erant in captiuitatem Sarracenorum: amici, ſiue conſanguinei illorum volebant illuc ire pro ipſis recuperandis, quæritur, qualiter valeant illuc proficiſci? Reſpondet Papa, quòd benè poſſunt ire, dummodo nihil in mercibus portent, vel alio modo, vnde poſſit Sarracenis aliquod ſubſidium prouenire: excepto redemptionis articulo: ita tamen quòd hoc prius firment proprio iuramento. Secundò dicit, quòd illi, qui poſt treugam factam inter Chriſtianos, & Sarracenos portant illuc merces prohibitas, ab excommunicatione nullatenus excuſantur, ſicut nec illi excuſantur, qui per alios merces prohibitas illuc tranſmittunt. Tertiò dicit: aliqui iurauerunt in terrā Sarracenorum cum mercibus prohibitis ſe amplius non ituros, niſi pax eſſet inter Chriſtianos reformata: & poſt factam treugam iuerunt illuc cum mercibus prohibitis: quæritur, an excuſentur ab excōmunicatione? Reſpondet Papa, quòd conditio illa de pace, vel treuga, eos ab excommunicationis vinculo nō abſoluit, nec etiam à periurio. Nota, quòd qui portāt merces prohibitas Sarracenis, ſunt ipſo iure excommunicati: & nullo tempore pacis, vel treugæ excuſantur.

e ¶ *Aliquod commodum.*] Secundùm quod dicitur ǯ. *eo. t. ita quorundam*: vel de hoc, & ǰ. *eod. ad liberandum*: nihil ergo in mercibus portandum eſt, niſi illud, vnde poſſint redimere captiuos, vt hic dicit. Sed quid ſi non poſſunt redimere captiuos, niſi portent eis arma, vel ferrum, nunquid hoc facere poſſunt ſine pœna excommunicationis? Argum. quòd ſic, ex eo, quòd hic dicit, excepto redēptionis articulo: ſed non credo, niſi primò requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudi ſiat. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Iuramento.*] Sed nónne ſufficit pœna excommunicationis? Poteſt dici: quòd hoc exigitur à ſuſpecto. *argument. 28. diſtinct. de Syracuſanæ*, & 10. *quæſt. vltim. cap. vltim.* quoniam eorum ruinæ debent occurrere Prælati. 93. *diſtinct. Diaconi*, & 22. *quæſt. 5. hoc videtur*: & ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam à quocunque. Laur.

g ¶ *Excommunicationis.*] De qua habes ǯ. *eod. ita quorundam*: & ideo, quia licèt treuga ſit facta, non tamen pax perpetua, vt ǰ. *§ prox.* vnde prohibitio non intelligitur propterea relaxata de mercibus prohibitis. Bernard.

h ¶ *Per nuncios.*] Sic ǰ. *cap. prox.* qui per alium facit, per ſe facere videtur: vt hic, & ǰ. *de ſentent. excommunicatio. mulieres.* 46. *diſtinct. ſicut non ſuo. ff. de adminiſtrat. tutor. ita tamen §. geſſiſſe.* Bernard.

i ¶ *Poſt treugam.*] Treuga eſt ſecuritas perſonis, & rebus ad tempus conceſſa. ǯ *de treuga. cap. 1.* & qui facit treugam [b], non facit pacem, nec deſiſtit à guerra, niſi ad tempus: quia qui diſtulit, non in totum deſtitit. *2. quæſt. 3. notandum*, & *ff. de iud. deſtitiſſe.*

k ¶ *Non abſoluit.*] Nec etiam à periurio: quia licèt treuga ſit facta, non tamen pax, & ita non exiſtit conditio, vnde incidit in ſententiam excommunicationis, & in periurium, & ſic treuga non eſt pax.

QVod olim.] Primò excommunicat. Secundò hortatur illos, quibus ſcribit ibi, *Veſtræ igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. In Lateran. Concilio prohibitum fuit, quòd nullus merces prohibitas Sarracenis portaret per ſe, vel alium, & Clemens Papa omnēs illos excōmunicationi ſupponit, qui ampliùs cum Sarracenis mercimoniū habuerint per ſe, vel per alios: aut quocunque modo aliqua rerum ſubſidia, dum guerra durauerit, duxerint impēdenda: vnde mandat quibuſdam, quatenus nullo modo,

† Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. Et vide Marquardū tract. de Iudæis. per 2. c. 4. & ubi plenè: adde Beatum Thomam 2. 2. q. 10. ar. 9.

† Scriptores Chriſtiani Paganos vocant omnes idolorum cultores, qui nunquam fidem Catholicam agnouerunt.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. comp. Vide Martinum Nauarrum in Manuali cōfeſſariorum, cap. 27. num. de excommunicationibus à iure latis: & primùm de reſeruatis Papæ per Bullam cœnæ. §. excommunicamus omnes illos: adde notas in cap. ita quorundam. hoc tit.

a Vide Conc. Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 2. & ſeſſ. 24. de reform. cap. 4.

† euadunt.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. cōpil. Vide Martinum Nauarrum ſuperiori cap. citatum.

b Et vbi pax requiritur, treuga non ſufficit: vide Paulum de Caſtro, Angel. & plenius per Alexandrum in l. conuentionem. ff. de pact. adde Baldum in titul. de pace Conſtan. §. vaſallitu bi dicit, quòd treuga magis accedit ad naturā belli, quàm pacis.

modo, aut quocunque ingenio eis mercimonia, cōſilia, vel alia ſubſidia tranſmittant: & ſi qui contrà fecerint, non ſolùm ſint ipſo iure excommunicati, verùm etiam iram Dei viuentis incurrant. Nota, quod quicunque cum Sarracenis mercimonia habuerint, ipſo iure ſunt excommunicati.

cilio Lateraneñ.[a] † diſtrictè inhibitum: Nos tamen omnes illos excommunicationi ſupponimus[b], qui iam ampliùs cum Sarracenis mercimonium habuerint, vel per ſe, vel per alios: ita vt illis, ſeu quocunque alio ingenio eis aliqua rerum ſubſidia[c], ſeu conſilia, quandiu inter nos, & illos guerra durauerit, dixerint impendenda.

¶ Veſtræ igitur diſcretioni mandamus, quatenus nec per vos, nec per veſtras naues, nec alio quocunque modo, aut ingenio eis mercimonia, cōſilia, vel alia ſubſidia tranſmittatis: nec, ſi aliqui in ſua malitia indurati, ſecus agere præſumpſerint, non ſolùm ipſo iure incidant in excommunicationem illam, verumetiam iram[d] Dei viuentis incurrant.

¶ Innocentius iij. Archiepiſcopo Senoñ. & Epiſcopo Pariſieñ.

¶ Iudæi nutrices, vel ſeruientes Chriſtianos habere non debent: cōtrà facientibus interdicitur Chriſtianorum commercium.

CAP. XIII.

ETſi † Iudæos, quos propria culpa ſubmiſit perpetuæ ſeruituti, pietas Chriſtiana receptet, & ſuſtineat cohabitationem illorum: ingrati[e] tamen nobis eſſe non debent, vt reddant Chriſtianis pro gratia[f] contumeliam, & de familiaritate[g] contemptum; qui † tanquam miſericorditer in noſtram familiaritatem admiſſi, nobis illam retributionem impēdunt, quā (iuxta vulgare prouerbium) Mus[h] in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis conſueuerunt hoſpitibus exhibere.

¶ Accepimus autem, quòd Iudæi faciunt Chriſtianas filiorum ſuorum † nutrices[i]: & (quod nō tantùm dicere, ſed etiam nefandum eſt cogitare) cùm in die Reſurrectionis Dominicæ illas recipere corpus, & ſanguinem Ieſu Chriſti contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere[k] faciunt in latrinam. Alia inſuper contra fidem Catholicam deteſtabilia †, & inaudita committunt, propter quæ fidelibus eſt verendum, ne diuinam indignationem incurrāt: cùm eos perpetrare patiuntur[l] indignè, quæ fidei noſtræ confuſionem inducunt: & infrà.

¶ Inhibemus ergo diſtrictè, ne de cætero nutrices, vel ſeruientes habeant Chriſtianos: ne filij liberæ[m], filiis famulentur ancillæ[n]: ſed tanquam ſerui à Domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurârunt, ſe † ſaltem per effectum operis recognoſcant ſeruos illorum, quos Chriſti mors liberos, & illos ſeruos effecit: & infrà.

¶ Si verò nutrices, & ſeruientes non dimiſerint Chriſtianos, ſub excommunicationis[o] pœna inhibeatis † diſtrictè omnibus Chriſtianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

¶ Iudæus, qui percuſſerit Clericum, temporaliter punitur: & ſi de facto puniri non poteſt, interdicitur ſibi Chriſtianorum commercium, donec ſatisfecerit iniuriam paſſo.

CAP. XIV.

POſtulaſti †, qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam Clericum violentas? Ad quod breuiter reſpondemus, quòd ſi dictus Iudæus tuæ iuriſdictionis exiſtit, ipſum pœna pecuniaria[p] punias, vel alia (ſecundùm quòd conuenit) temporali, faciens læſo ſatisfactionem[q] congruam exhiberi: alioquin

a ¶ *In Concilio Lateraneñ.*] ſ. eod. ita quorundam Bern.

¶ *Gloſ. ſequens quæris, & ſoluis.*

b ¶ *Supponimus.*] Etiam ſuppoſiti erāt per Alex. in Concilio Lateraneñ. ita quorundā: & ſic eſt canō latæ ſententiæ, vt patet in fine: & ita videtur, quod qui contrà faciunt, duplici excōmunicatione ſunt ligati. Sed quis abſoluet tales? Poteſt dici, q Epiſcopi ipſorū, quia ex quo Papa ſibi hoc non retinuit, aliis indulſiſſe videt. j. de ſent. excomm nuper. quia ſibi reſeruaſſet, ſi hoc non intēdebat. ſ. de præben. graue, in fin. & j. de cri. fal. dura. in fin. Bern.

c ¶ *Subſidia.*] ſ. eo. ita, & j. eo. ad liberandam, & Cod. quæ res export. non poſſ. per totum, & C. quæ res vend. non poſſ. per totum.

d ¶ *Iram Dei.*] Ratum habentis, quod ab Eccleſia iuſtè factum eſt. 24 q. 1. quodcunque.

ETſi.] Primò ponit exordium. Secundò facti narrationem. Tertiò prohibet. Quartò pœnā imponi mandat. Secunda ibi, *Accepimus.* Tertia ibi, *Inhibemus.* Quarta ibi, *Si verò.* Abbas Sicul.

CASVS. Quamuis Chriſtiani pro ſola humanitate recipiant Iudæos, & ſuſtineant cohabitationem illorum: tamen ingrati Chriſtianis eſſe non debent, vt reddāt Chriſtianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptū: & illam retributionem impendunt, de qua dr̃ iuxta vulgare prouerbium, Mus in pera, ſerpēs in gremio, & ignis in ſinu hoſpites ſuos malè remunerare conſueuerunt: ipſi enim faciunt Chriſtianas mulieres nutrire filios ſuos: & cum in die Reſurrectionis illas recipere corpus, & ſanguinem Domini cōtingit, per triduū, antequam lactent filios ſuos, lac effundere faciunt in latrinam, quod horrendum eſt dicere: & alia turpia contra fidem Catholicam committunt, propter quod timendum eſt, ne fideles diuinam indignationem incurrant, cùm eos patiuntur talia perpetrare: vnde prohibet Papa diſtrictè, ne de cætero nutrices, vel ſeruientes habeant Chriſtianos: ne filij liberæ filiis famulentur ancillæ. Si verò nutrices, & ſeruientes non dimiſerunt Chriſtianos, præcipiatur omnibus Chriſtianis ſub pœna excommunicationis, ne cum eis commercium audeant exercere. Nota, quòd nullus debet eſſe ingratus accepti beneficij. Item nota prouerbium illud vulgare, Mus in pera, &c. Item Chriſtianus Iudæo ſeruire non debet. Item Iudæi ſerui ſunt Chriſtianorum.

e ¶ *Ingrati.*] Si enim Iudæi iſti ingrati ſunt, poſſunt priuari gratia ſibi conceſſa. ſ. de dec. vlt. & 12. q. 2. flama diſcuſſis, & C. de reuoc. do. l. vlt. Bernard.

f ¶ *Pro gratia.*] ſ. de fideiuſſ. peruenit, & ſ. de renunc. ſanè. Bernar.

g ¶ *De familiaritate.*] Nimia familiaritas parit contemptum, vt ff. de offic. procon. nec quicquam. §. circa. 86. diſtinct. quoniam. & ff. de offic. præſid. obſeruandum.

h ¶ *Mus in pera.*] Vt 13 q. 1. c. Eccleſias. §. item præcepit dominus.

i ¶ *Nutrices.*] Quod eſſe non debet. ſ. eod. Iudæi, & c. ad hoc. Bern.

k ¶ *Effundere.*] Credebant forſan corpus Chriſti deſcendere in ſtomachum, & incorporari: quod eſt falſum: de conſecr. diſtin. 2. tribus gradibus: non eſt ille panis, cibus enim animæ eſt. diſtin. ead. credere. Laur.

l ¶ *Patiuntur.*] Argu. quòd qui poteſt prohibere, & non prohibet, ſibi imputatur. 86. diſt. c. 3. j. de reg. iur. cap. pen. & j. tit. proxi. cap. 2. & 23. q. 9 præterea. argu. j. de ſent. excom. quantæ præſumptionis.

m ¶ *Liberæ.*] Id eſt, Eccleſiæ. non enim erit hæres filius ancillæ cū filio liberę 22. q. 4. dicat aliemo. Bern.

n ¶ *Ancillæ.*] Id eſt, Agar: quæ ſignificat ſynagogā. Libera, id eſt, Sara: quę ſignificat Eccleſiam: de Agar ancilla Saræ deſcenderunt iſti, qui debent eſſe ſerui illorum, qui deſcenderunt à Sara: in quibus Eccleſia fundata eſt. Bernard.

o ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] Imò excommunicari poſſunt, ſi communicent eis poſtea. j. de vſur. poſt miſerabilem, & j. cap. prox. & ſic indirectè iudicat Eccleſia de Iudæis, & de hoc dixi ſ. eo. ita. & cap. Iudæi, Bernard.

POſtulaſti.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus manus in quendam clericum iniecit violētas: quæritur, qualiter contra illum ſit procedendum? Reſpondet Papa, quòd ille cuius iuriſdictionis exiſtit, pœna pecuniaria ipſum puniat, vel alia temporali, ſecundùm quod ſibi viſum fuerit, & faciat læſo congrue ſatisfieri. Alioquin dominus eius monēdus eſt, vt paſſo iniuriā, & Eccleſiæ faciat ſatisfieri competenter: quod ſi dominus eius hoc neglexerit, prælatus loci præcipiat Chriſtianis per cenſuram Eccleſiaſticam, ne cum ipſo Iudæo commercium habeant, donec ſatisfaciat. Nota, quod pro iniuria illata poteſt quis pecuniaria pœna puniri. Item ante abſolutionem debet læſo ſatisfieri. Item propter negligentiam iudicis ſæcularis deuoluitur iuriſdictio ad iudicem Eccleſiaſticum. Item indirectè excommunicantur Iudæi.

p ¶ *Pœna pecuniaria.*] Ad arbitrium iudicis. ſ. de offic. leg. de cauſis. §. fin. quia ſpirituali pœna ipſum puniri non poteſt, cum ſit extra Eccleſiam: quia nihil ad nos de his, qui foris ſunt 2. q. 1. multi: quando Eccleſia poſſit punire Iudæos, dictum eſt ſ. cap. ita, & meliùs in cap. Iudæi. Bernard.

q ¶ *Læſo ſatisfactionem.*] Hoc regulare eſt, vt ſemper ante abſolutionem ſatisfaciat læſo, & j. de ſentent. excommun. porrò parochiano

† *Lateran. ſub Alex. iij. cap. 24.*

a *Hodie ſolus Papa abſoluit, cùm ſit caſus Papæ reſeruatus per Bullam Cœnæ Domini. §. cæterùm à prædictis ſententiis.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 3. cōpi. Vide not. c. 1. & 5. hoc eod. tit.*

† *In codice Barbatiæ ita: qui tam miſericorditer, &c. q magis placet.*

† *Vide Marquardū tract. de Iudæis, part. 1. cap. 3. nu. 15. & c. 4. num. 18.*

b *Sequitur aduocatos, paſtorem eſſe proconſulem oportet: ſed cum ingenio, ne cōtemptibilis eſſe videatur. Ioā. And.*

† *Vide Nicephorū lib. 4. c. 6 & li. 14 ca. 16. hiſtoriæ Eccleſiæ. & B. Clemen. lib. 2. conſti. Apoſtolicarū. ca. 64. vnde intelliges ordinem Iudæorum in Chriſtianos.*

† *In codice Barbatiæ ita: ſaltē per effectum operis recognoſcant ſe eſſe ſeruos illorum, &c.*

† *Vide B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 9.*

† *De intellectu huius decretalis vide Nicolaum Fymaricum in Directorio inquiſitorum par. 2. q. 46. num. 8. & 9.*

c *Et ſ. de dinert. gaudemus, per quæ iura patet illos ex iniectione excommunicatos non eſſe: & ideò non mandat hic illos abſolui: ſaris. quod ſcripſi de iureiur. ſicut 3. prope finem. Ioan. Andr.*

chianos. conqueſti. & pluribus aliis ca. & Eccleſiæ ſatisfacere debet, cum fuit facta iniuria in perſonam eius miniſtri. *vt 3. q. 1. nulli in fin. & 2. q. 7. accuſatio.* Ber.

a ¶ *Chriſtianis.*] Et ita indirectè excommunicantur Iudæi. De hoc, vt dictum eſt ſ. *eod. ita quorundam.*

e ¶ *Prodeant.*] ſ. *eod. quia.*

f ¶ *Illudere.*] Sic reddunt nobis pro gratia contumeliam, & contemptum: *vt ſ. eod. & ſi Iudæos.*

g ¶ *Animaduerſionis.*] Scilicet pecuniaria pœna; vel alia temporali, prout viſum fuerit iudici. ſ. *c. proxi.* Ber.

eius dominum moneas, & inducas, vt paſſo iniuriam, & Eccleſiæ ab eo ſatisfieri faciat competenter: quod ſi dñs eius neglexerit adimplere, tu Chriſtianis [a] omnibus † per cenſuram Eccleſiaſticam interdicas, ne cum ipſo Iudæo, antequam ſatisfaciat, præſumant commercia exercere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Iudæi, & Sarraceni vtriuſque ſexus, debent in terris Chriſtianorum vti habitu, per quem à Chriſtianis diſcernantur: & in die Paſſionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris proſilire.*

CAP. XV.

IN † nonnullis prouinciis à Chriſtianis Iudæos, ſeu Sarracenos habitus diſtinguit [b] diuerſitas: ſed in quibuſdam ſic quædam inoleuit confuſio, vt nulla differentia diſcernantur †. Vnde contingit interdum, quòd per errorem Chriſtiani Iudæorum, ſeu Sarracenorum, & Iudæi, ſeu Sarraceni Chriſtianorum mulieribus commiſcentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis [c] exceſſus, per velamen † erroris [d] huiuſmodi vlterioris † excuſationis poſſint habere diffugium: Statuimus, vt tales vtriuſque ſexus in omni Chriſtianorum prouincia & omni tempore, qualitate habitus publicè ab aliis populis diſtinguantur †. ¶ In diebus autem lamentationis, & Dominicæ Paſſionis in publicum minimè prodeant [e]: eo quòd nonnulli ex ipſis talibus diebus (ſicut accepimus) & ornatiùs non erubeſcunt incedere, ac Chriſtianis, qui ſacratiſſimæ Paſſionis memoriam exhibentes, lamentationis ſigna prætendunt, illudere [f] non formidant. ¶ Illud autem diſtrictiſſimè inhibemus, ne in contumeliam creatoris † proſilire præſumant. Et quoniam illius diſſimulare non debemus opprobrium, qui probra noſtra deleuit: Præcipimus præſumptores huiuſmodi per Principes ſæculares, condignæ animaduerſionis [g] adiectione compeſci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blaſphemare [h] præſumant.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Præponens Iudæum, vel Paganum publicis officiis: per concilium prouinciale corripitur, & præpoſito denegatur Chriſtianorum commercium, donec depoſuerit officium: & in vſus Chriſtianorum pauperum reſtituet inde quæſita, ſecundum Epiſcopi prouidentiam.*

CAP. XVI.

CVm † ſit nimis abſurdum, vt blaſphemus [i] Chriſti in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat: quod ſuper hoc Toletanum † concilium [k] prouidè ſtatuit, nos propter tranſgreſſorum audaciam in hoc generali concilio innouamus: Prohibentes, ne Iudæi publicis officiis præferantur: quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimùm ſunt infeſti. ¶ Si quis autem eis officium tale commiſerit: per prouinciale [l] concilium, quòd ſingulis annis præcipimus celebrari, monitione præmiſſa, diſtrictione, qua cõuenit, compeſcatur. ¶ Officiali verò huiuſmodi, tandiu Chriſtianorum communio in commerciis, & aliis denegetur, donec in vſus pauperum [m] Chriſtianorũ, ſecundùm prouidentiam diœceſani Epiſcopi conuertatur, quicquid fuerit à Chriſtianis adeptus occaſione officij ſic ſuſcepti: & officium cum pudore dimittat quod irreuerenter aſſumpſit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

¶ Idem in eodem.

¶ *Concilium generale repetit cõcilium Lateranẽ. ſuprà eo. ita, & addit pœnam ſatisfactionis tempore abſolutionis impendendam.*

IN *nonnullis.*] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *In diebus.* Tertium ibi, *Illud autem.* Abbas Sicul.

CASVS. In quibuſdã prouinciis Iudæi, ſeu Sarraceni, per habitum diſtinguuntur à Chriſtianis, in quibuſdam verò non: vnde contingit aliqñ, quod Chriſtiani Iudæis, & Iudæi Chriſtianis mulieribus per errorem carnaliter commiſcentur. Ne igitur tam damnatus exceſſus per talem errorem vlterius committatur, ſtatuit concilium generale, vt Iudæi, ſiue Sarraceni vtriuſque ſexus in qualibet prouincia Chriſtianorum, per habitũ publice diſtinguantur à Chriſtianis. Secundò dicitur, quòd in diebus lamentationum Iudæi ſiue Sarraceni non exeant in publicum: quia vt dicitur, tunc ornatiùs incedere non erubeſcunt, & Chriſtianis, qui Paſſionis ſacratiſſimæ memoriam exhibentes, lamentationis ſigna prætendunt, illudere non formidant. Tertiò prohibetur, ne in contumeliam creatoris proſilire præſumant: & quia contumelia creatoris diſſimulari non debet, præcipit concilium huiuſmodi præſumptores per Poteſtates locorum condigne compeſci, ne Crucifixum pro nobis blaſphemare præſumant. Nota, quòd Iudæi, & Sarraceni à Chriſtianis per habitum diſcerni debent. Item Iudæi, ſiue Sarraceni Chriſtianis mulieribus non ſunt commiſcendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item iudex eccleſiaſticus poteſt compellere Principes, vt compeſcant Iudæos à ſuis præſumptionibus.

¶ *Gloſſ. ſeq. circa diſtinctionem habitus ponit quatuor ſimilia.*

b ¶ *Diſtinguit.*] Sic per habitum debent diſtingui nouitij à profeſſis. ſ. *de ſtat. regulari. cap. penult. & meretrix à matrona.* ĩ. *de ſenten. excom. In audientiam. & ff. de iniuriis. item apud. §. ſi quis virgines.* & maſculi à fœminis per crines, & veſtes. *30. diſtin. ſi qua mulier.* ſic & liber diſtinguitur à ſeruo per pileum. *C. de lati. liber. tollen. l. 1. § ſed & qui pileati.* Io.

c ¶ *Commixtionis.*] Quia nec matrimonium inter Iudæum, & Chriſtianum eſſe poteſt. *28. q. 1. caue.* Ber.

d ¶ *Erroris.*] Ergò ſi ignorãter cõmiſceatur Chriſtianus Iudeæ, dummodo nõ ſit craſſa, ſiue affectata ignorantia, excuſatur in eo quod Iudæa *ar. 34. q. 2. in lectum. &* ĩ. *de cleri. excom. Apoſtolicæ.*

h ¶ *Blaſphemare.*] ſ. *eo. cap. 1. &* ĩ. *cap. prox.* Bernar.

CVm ſit.] Prima pars conſtitutionem innouans, olim inhibitam prohibet: & omnes cauſas reddit. Secunda punit præponentem. Tertia præpoſitum. Quarta prorogat. Secunda ibi, *Si quis.* Tertia ibi, *Officiali.* Quarta ibi, *Hoc idem.*

CASVS. Statuit concilium Toletanum, quòd nullus Iudæus ſuper Chriſtianos vllum officium, vel poteſtatem exerceat. Sed quia illud non bene ſeruabatur, concilium generale innouauit cõcilium Toletanũ, prohibens, ne Iudæi publicis præferantur officiis, quia ſub tali prætextu Chriſtianos infeſtant plurimùm, & moleſtant: & ſi eis tale fuerit officium commiſſum, per prouinciale concilium annuatim celebrandum, monitione præmiſſa, compeſcatur, & tali officiali communio Chriſtianorum in commerciis, & aliis denegetur, donec reſtituerit, quicquid ex tali officio habuit à Chriſtianis, conuertendum in vſus pauperum Chriſtianorum ſecundùm Epiſcopi diœceſani ꝓuidentiam: & officium ipſum cùm pudore amittat, quòd irreuerenter aſſumpſit: & quod de Iudæis dicitur, extenditur ad paganos. Nota, quòd infideles fidelibus præponi non debent; nec publicis officiis præferri. Item quod percipit ex officio, quod habere non licet, reſtitui debet: quia ſi principale non licet, nec eius acceſſorium.

i ¶ *Blaſphemus Chriſti.*] Id eſt, Iudæus blaſphemans Chriſtum ſ. *eod. cap. 1.*

k ¶ *Toletanum concilium.*] *54. diſt. nulla. &* ĩ. *eod. ex ſpeciali.*

l ¶ *Prouinciale cõciliũ.*] ſ. *de accuſa. ſicut olim.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

m ¶ *In vſus pauperum.*] Sic ergo pauperibus reſtituitur, quod iniuſtè extortum eſt: *vt* ſ. *de immuni. Eccle. quia.* ſi verò officium licitũ eſt: tũc ſi vellet, poſſet dare pauperibus, quòd iniuſte extortũ eſt. *14. q. 5. non ſanè.* ſed contra videtur, quòd reſtituendum ſit illis, à quibus eſt extortum, & non pauperibus. ĩ. *de homi. ſicut dignum. eod. &* ĩ. *de vſu. cùm tu. &* ſ. *de iureiuran. cum te. &* ſ. *de deci. tua. 2. 18. diſt.* quoniam hoc ideo ſit in hoc caſu; quia neſcitur, à quibus extortum ſit, maior pœna ponitur in ſequenti ca. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarracenos. Io.

† *Dictio, omnibus, deeſt in antiquioribus codicibus.*

† *Idem ſcilicet Innocẽtius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 68. & c. 1. eod. tit. in 4. compilatio.*

† *Vide Marquardum tra. de Iudæis, p. 1. ca. 4. & extrauagantes citatas ſuprà eo. tit. c. 2. & de intellectu Eymericũ in Directorio Inquiſit. par. 2. q. 46. nu. 10.*

† *diſcernantur.*

† *velamentum.*

† *vlterius.*

† *Poſt verbum, diſtinguantur, in concilio, & in antiqua compilatione adduntur hæc verba. Cùm etiam per Moſen hoc ipſum legatur eis iniunctum.*

† *Redemptoris, vox eſt in concilio, & in veteri compilat.*

† *Idẽ Innocentius tertius in concilio Lateranen. c. 69. & c. 2. eo. tit. in 4. compil.*

† *Videto notas noſtras in hoc decretum.*

† *Hoc ſtatuit Toletanum cõciliũ tertium, c. 14. in cõcilio edito quod apud Gratianum in c. nulla. 54. diſ. tribuitur concilio Toletano quarto.*

AD *liberandam.*] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Et talibus.* Abbas.

CASVS. In concilio iſto dicitur illud, quod legitur ſupra.eod.ita quorundam, hoc adiecto, quòd illis, qui prædicto modo delinquunt, gremium non aperiatur Eccleſiæ, niſi totum, quod ex tam damnato commercio perceperunt, & tantundem de ſuo in terræ Sanctæ ſubſidium deſtinauerint: vt in eo puniantur, in quo peccauerunt. Quod ſi ſoluendo non fuerint, ſic aliàs delictum iſtorum taliter puniatur, quòd alij attentare ſimilia pertimeſcant. Nota, quòd qui contra Eccleſiam delinquit, in eo punitur, vt ab ea non recipiatur, donec ſatisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit. Item pœna vnius debet eſſe metus alterius.

† *Vide Martinum Nauarrũ ci tatum ſuprà hoc tit. in ca. ſignificauit. & notas noſtras in hoc decretũ.*

† *ligamina.*

† &

a ¶ *Excommunicamus, & anathematizamus.*] Sicut *ſuprà.eod, ita. & cap. quod olim.*

b ¶ *Priuatione.*] Hoc totum habes ſ. *eod. ita.*

¶ *Gloſſ. ſeq. dat ſimile de vſura; concludit tamen quòd hoc grauius.*

c ¶ *Totum quòd ex commercio.*] Totum ergo lucrum, quod ad eos peruenit ex hoc commercio, debent dare in ſubſidium terræ Sanctæ, in cuius detrimentum hoc fecerunt: & ſimile eſt crimini vſurarum: in quo quicquid ſorti accedit, vſura eſt, vnde totum debet reſtitui j. *de vſur. conſuluit, & 14. q. 3.putaui. & cap. ſeq.* immo videtur quod maius, quia iſti videntur fidem Chriſtianam impugnare, vnde plus puniuntur, quia tantundem pro pœna dare coguntur in ſubſidium terræ Sanctæ: & nemo dubitat grauius eſſe commiſſum, quod eſt grauiùs vindicatum. *24.q.1.non afferamus.& in Auth.vt fra.ſi.coll.9.in fi.*vbi dicit: In delicto enim æquali proximas eis imminere pœnas iuſtum putamus.

† *In Concilio ita: niſi totum quòd ex ſubſtãtia tam damnata perceperint, &c.*

† *Epiſcopatus eſt Hiſpaniæ de quibus Vaſæus in Annalibus Hiſpaniæ, c.10.*

CAP. XVII.

AD † liberandam terram Sanctam: *& infra.* ¶ Excommunicamus[a] præterea, & anathematizamus illos falſos, & impios Chriſtianos, qui contra ipſum Chriſtum, & populum Chriſtianum, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues: quique in piraticis Sarracenorum nauibus curam gubernationis exerceant: vel machinis, aut quibuſlibet aliis aliquod eis impendunt conſilium, vel auxilium, & in diſpendium terræ Sanctæ: ipſóſque rerum ſuarum priuatione[b] mulctari, & capientium ſeruos fore cenſemus. Præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus Dominicis, & feſtiuis, huiuſmodi ſententia publicè innouetur. Et talibus gremium non aperiatur Eccleſiæ, niſi † totum quòd ex commercio[c] tam damnato perceperint, & tantundem de ſuo in ſubſidium terræ Sanctæ tranſmiſerint, vt æquo iudicio, in quo deliquerint[d], puniantur. Quòd ſi fortè ſoluendo non fuerint, ſic aliàs[e] reatus talium caſtigetur, quòd in pœna ipſorum aliis interdicatur[f] audacia ſimilia præſumendi.

¶ Gregorius nonus Aſtorcieñ. † & Luceñ. Epiſcopis.

¶ *Iudei, vel Pagani publicis officiis præficiendi non ſunt: & ſi eis regalia iura vendantur, ad ea colligẽda præficiendus eſt Chriſtianus, non ſuſpectus.*

d ¶ *In quo deliquerint.*] Sic ſ. *de immun. Eccle.c.vlt.& de iure pat. paſtoralis.& ſ.de temp.ord.litteras.& ſ.de foro comp.nullus. ſim. 12. q.2.de viro, & 17.q.4.frater coepiſcopus.*

e ¶ *Sic aliàs.*] Qui poterunt ſubijci verberibus loco pœnæ. *14.q.6.ſi res.& 12.q.2.fraternitatis.& 5.q.6.quia iuxta.*

f ¶ *Aliis interdicatur.*] Sic ergo pœna vnius eſt metus alterius: *vt 2.q.7.queproptes.& ſ.de offi.ordi.irrefragabili.& ſ.de transla.c.1.in fin.& ſ.de ſta.reg.ea quæ.ſ.de calum.c.2.ff.de pœn.l. capitalium. §. famoſos.ff.depoſ.bona fides.1.reſponſo.in fi.*

EX *ſpeciali.*] In prima parte punitur culpa Regis, & excuſatio. In ſecunda contra vtrumque prouidetur ibi, *Mandamus:* Abbas Siculus.

CASVS. Rex Portugalliæ in officiis publicis Chriſtianis præferebat Iudæos contra concilium generale. ſ. *eo cum ſit.* vnde mandat Papa duobus Epiſcopis, quatenus Regem ipſum moneant, & inducant, ne in publicis officiis Iudæos præficiat Chriſtianis contra concilium generale: quòd ſi fortè redditus ſuos Iudæis vendere voluerit, vel Paganis, aliquem Chriſtianum deputet non ſuſpectum de grauaminibus clericis, & Eccleſiis inferendis, & per illum Iudæi, & Sarraceni, ſine Chriſtianorum iniuria, iura regalia conſequantur. Nota Iudæos Chriſtianis non eſſe præferendos. Item officiales ſuſpecti non debent præponi clericis.

g ¶ *Generali concilio.*] ſ. *eod. cum ſit. & 54. diſt. nulla.*

h ¶ *Non ſuſpectum.*] Qui fideliter, & ſine fraude officium ſuum exequatur, ne per hoc fraus fiat Chriſtianis clericis, aut Eccleſiis qualis fuit Ioſeph: de quo habes *22.q.2.quod autem ais qui fuit diſpenſator Pharaonis*[a]. Ber.

a *Gen. 41.*

NVlli.] Diuiditur. Nam tria facit. Primò ponit dictum. Secũdò mercatori prouidet. Tertiò prouiſionem determinat. Secunda ibi, *Quod ſi.* Tertia ibi. *Si autem.* Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi emebant ſeruos Chriſtianos, & eos in ſuo ſeruitio retinebant: quod fieri non debet: vnde ſtatuit concilium generale, quòd non liceat Iudæo baptizatũ, vel baptizari volentem emere, vel in ſuo ſeruitio retinere. Secundò dicit, quòd ſi aliquis Iudæus cauſa matrimonij emerit aliquem nondum ad fidem conuerſum, & poſtmodũ factus fuerit Chriſtianus, vel deſideret fieri, dentur ab aliquo xij. ſolidi, & ille ab illius ſeruitio ſubtrahatur. Si verò intra tres menſes ipſum vænalem non expoſuit, ſi emit eundem ad ſeruiendum ſibi, ipſe nec eum poſtea vendere, nec alius ipſum audeat comparare, ſed nullo dato pretio ad libertatem perducatur. Nota, quod ſi Iudæus aliquis ſeruum emerit cauſa mercimonij, & factus ſit Chriſtianus, infra tres menſes illum vænalem exponat. Alioquin præſumitur, quod illum emerit cauſa ſeruiendi ſibi: contra quam præſumptionem non inducitur probatio: & ita eſt præſumptio iuris, & de iure. Item fauor fidei priuat aliquem ſeruo ſuo.

† *Vide Marquardum tract. de Iudæis p.2. ca. 6. & 7. & notas in c. cum ſit nimis. hoc eo. tit.*

† *In generali concilio Lateraň. ſub Innocẽtio iij. c. 69.*

† *Vide notas huius decretalis, & notas c. 2. eo. tit.*

† *Qualiter eccleſia iuſtè potuerit hæc ſtatuere de rebus Iudæorum, tradit luculenter B. Thomas 2.2.q.10.ar. 10. poſt concil.*

CAP. XVIII.

EX † ſpeciali, quem erga illuſtrem Regem Portugalliæ gerimus, charitatis affectu: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus Regẽ ipſum ſollicitè inducatis, ne in officiis publicis Iudæos Chriſtianis præficiat, ſicut in generali concilio[g] † continetur. Et ſi fortè redditus ſuos Iudæis vendiderit, vel Paganis, Chriſtianum tũc deputet de grauaminibus inferendis Clericis, & Eccleſiis, non ſuſpectum[h]: per quem Iudæi, ſiue Sarraceni, ſine Chriſtianorum iniuria, iura regalia conſequantur.

¶ Idem.

¶ *Seipſum ſummat.*

CAP. XIX.

NVlli † Iudæo, baptizatum vel baptizari volentem, emere liceat, vel in ſuo ſeruitio[i] retinere. Quòd † ſi quem nondũ ad fidem conuerſum cauſa mercimonij[k] emerit, & poſtmodum factus ſit, vel fieri deſideret Chriſtianus: datis pro eo duodecim ſolidis[l], ab illius ſeruitio protinus ſubtrahatur.

¶ Si autem infra tres menſes[m] ipſum vænalem non expoſuerit, vel ad ſibi ſeruiendũ emerit eundẽ: nec ipſe vẽdere, nec alius audeat comparare, ſed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

i ¶ *Seruitio.*] ſ. *eod. c. 1. & cap. Iudæi 2.* immò quàm cito voluntas ipſius fuerit patefacta, quòd velit fieri Chriſtianus, in libertatem modis omnibus vendicetur. *54. diſtin. fraternitatem.* niſi emptus ſit cauſa mercimonij, vt ibi dicitur. *& hic inferius.* Ber.

k ¶ *Cauſa mercimonij.*] In quo caſu non fraudabitur ex toto Iudæus, ſiue Paganus, dummodo infra tres menſes illum vænalem exponat, *vt cap. fraternitatem.* Ber.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit. Item quærit, & remittit.*

l ¶ *Duodecim ſolidis.*] Sed de qua moneta dabuntur? Reſpondetur, de illa, quæ eſt in vſu in loco illo *arg. ff. de leg. 3. nummis. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus.* Quid ſi non ſit, qui ſoluat illos duodecim ſolidos? De hoc dictum eſt ſ. *cap. 1.*

m ¶ *Si autem infra tres menſes.*] Eo ipſo quòd non expoſuit ipſum infra tres menſes vænalem, præſumitur, quod non cauſa mercimonij emerit, ſed ad ſeruiendum ſibi; vnde nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis: nec admitteretur probatio in contrarium, cùm hic ſit præſumptio iuris: ex qua ius ſtatuitur: *vt 54. diſt. fraternitatem. quod cap. intellige per illud. & iſtud eſt. quaſi glo.* & expoſitio illius, ſi præſumptio eſt. ſ. *de ſpon. is qui.* vbi habes præſumptionem iuris, & ſi alius eum comparet, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, ſi ſcienter emit illum: ſi ignoranter, agat ad pretium, ſiue ad intereſſe contra Iudæum, qui ipſum decepit. *ff. de contrahen. empt. liberi hominis.* argu. Et nota, quod fauor fidei priuat aliquem ſeruo ſuo, vt hic patet. Item priuat aliquem filio ſuo *ſuprà, de conuer. in fin. cap. vlt.* Item priuat aliquem vxore *ſuprà, de diuer. gaudemus. & 28. quæſt. 1. ſi infideli.* Bern.

DE

DE HÆRETICIS.

¶ *Viſum eſt de his, qui non baptizati Deum blaſphemant malè colendo: meritò videndum eſt de illis, qui iam baptizati incidunt in hæreſim.* Abbas.

De hac materia tractatur 24. q. 1. per totum. & q. 3. §. quia verò. vſque ad ſin. q. & q. 7. & 11. qu. 3. & 23. q. 7. per totum. 8. diſtin. quo iure. 1. qu. 1. in multis capitulis.

TITVLVS VII.

De Hæreticis. †

¶ Stephanus † Papa omnibus Epiſcopis.

¶ *Infidelis eſt, qui non habet certitudinem fidei: & infidelis nõ eſt credendum in præiudicium alterius.*

CAP. I.

DVbius, † in fide[b] infidelis eſt. Nec eis omnino credendum eſt[c], qui fidem veritatis ignorant.

¶ Leo Papa.

¶ *Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cùm poteſt, ab errore non reuocat.*

CAP. II.

QVi † alios, cùm poteſt, ab errore non reuocat[d], ſeipſum errare demonſtrat.

¶ Auguſtinus de fide catholica.

¶ *Hæreticus perſeuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodeſt baptiſmus, nec eleemoſyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quoad hoc, vt conſequatur vitam æternam.*

CAP. III.

FIrmiſſimè † tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum[e], vel ſchiſmaticũ, cum Diabolo, & Angelis eius, æterni ignis incẽdio participandum †: niſi ante finem vitæ, catholicæ fuerit incorporatus, & redintegratus Eccleſiæ. *& poſt pauca:* Omni homini, qui Eccleſiæ catholicæ nõn tenet vnitatem, neque baptiſmus, neque eleemoſyna quantumlibet copioſ, neque mors[f] pro nomine Chriſti ſuſcepta, proficere poterit ad ſalutem[g].

¶ Gregorius † Anaſtaſio Antiocheno.

Damnato auctore, damnantur eius ſcripturæ, & libri, & opera.

CAP. IV.

FRaternitatis tuæ: *& infrà.* ¶ Cùm Cæleſtinus, atque Pelagius[h] in Epheſina ſynodo ſint damnati, quomodo poterũt illa capitula recipi, quorum dãnantur auctores.

Ex concilio Africano. †

¶ *Epiſcopus hæredem inſtituẽs hæreticum cõſanguineum, vel extraneum, vel Paganũ, etiam poſt mortem excommunicatus nuntiatur. Hoc dicit ſecundum communem, & veriorem intellectum: & vt faciat ad titulũ, poteſt intelligi, quòd ex hoc præſumatur hæreticus.*

CAP. V.

SI quis Epiſcopus[i] hæredes inſtituerit extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut

DVbius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd qui in fide dubitat, infidelis eſt: nec eſt credendum teſtimonio eorum, qui fidem veritatis ignorant. Nota, quòd dubius in fide, infidelis eſt. Item infidelis teſtis eſſe non poteſt.

a ¶ *Dubius.*] De fide enim nullus debet dubitare, ſed firmiter credere articulos fidei. *ſ. de ſum. Tri. cap. 1. in prin.* aliter ſaluus eſſe non poterit, *vt in Pſal. Quicunque vult. & 24. diſt. quando epiſcopus. & 24. quæſt. aperte.* nullus enim titubare debet in fide, *vt ibi dicitur.* Ber.

b ¶ *In fide.*] Etiam in tenui articulo. *Cod. de hæret. l. 2. in fin.* ſic ex leui offenſa reuocatur libertus in ſeruitutem. *C. de liber. & eorum li. ſi manumiſſus.* & hoc quoad articulos fidei, qui cõtinentur in ſymbolo: *Credo in Deum:* quibus per fidem ſola adhibenda eſt credulitas: quia fides eſt de re non viſa. *de pænit. diſt. 4. in domo. C. de ſum. Trinit. l. vlt.* non per ſigna, ſed per fidem veritas eſt colenda. *de conſec. diſt. 4. veniens ſacerdos.* Lau.

c ¶ *Credendum eſt.*] Ergo dubius in fide, teſtis eſſe non poteſt, *23. q. 4. ipſa pietas.*

QVi alios.] Caſus patet. Nota, quòd qui alium ab errore nõ reuocat, ſeipſum errare demonſtrat: & eſt arg. quòd, qui tacet, conſentire videtur.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit diſtinguendo.*

d ¶ *Non reuocat.*] Cùm poteſt. *ff. ad leg. Aquil. ſcientiam. 83. diſtin. error. & arg. ſ. tit. proxim. & ſi Iudæus. & 2. quæſt. 7. negligere.* Sed nunquid iſtud pertinet ad omnes? Reſpondeo de crimine iam commiſſo ſoli Prælati tenentur corripere[b]. *23. quæſt. 2. duo iſta. & cap. ita planè.* à peccato autem committendo quilibet tenetur alium corripere occultè, *infrà, eod. cùm ex iniuncto. vbi de hoc. & argument. 23. quæſt. 4. ipſa pietas. 22. quæſt. 5. hoc videtur. & 93. diſtinct. diaconi. & ſuprà, de cog. ſpi. tua. & 2. quæſt. 7. quapropter.* ſed iſtæ duæ vltimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tanc.

FIrmiſſimè.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Omni homini.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino, vtrùm hæreticus, vel ſchiſmaticus ſaluari poſſit? Reſpondet Auguſtinus: Firmiter teneas, & nullatenus dubites, quòd omnis hæreticus, & ſchiſmaticus, cum diabolo, & angelis eius, æterni ignis incendio punietur: niſi ante finem vitæ, catholicæ Eccleſiæ fuerit reconciliatus: quia nulli homini de mundo, qui Eccleſiæ catholicæ non tenet vnitatem, baptiſmus, vel eleemoſyna quantumcunque copioſa, aut mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem. Nota, quòd extra Eccleſiam catholicam nullus ſaluatur quantumcunque bona opera fecerit.

¶ *Glo. ſeq. ponit ſeptem modos, quibus dicitur hæreticus.*

e ¶ *Hæreticum.*] Hæreticus multis modis dicitur: ille dicitur hæreticus, qui peruertit ſacramenta Eccleſiæ, vt ſimoniacus. *1. quæſt. 1. eos qui per pecuniam. & 6. quæſt. 1. cap. nos ſequentes. §. ſed licet.* Item ille, qui ſcindit ſe ab vnitate Eccleſiæ. *7. quæſt. 1. denique.* Item omnis excommunicatus. *4. quæſt. 1. quòd autem hi.* Item qui errat in expoſitione ſacræ ſcripturæ. *24. quæſt. 3. hæreſis.* Item qui confingit nouam ſectam, vel confictam ſequitur *24. quæſt. 3. hæreticus.* Item qui aliter ſentit de articulis fidei, quàm Romana Eccleſia. *24. qu. 1. hæc eſt fides, & c. quoniam.* Vel qui malè ſentiunt de ſacramentis Eccleſiæ. *j. eod. ad abolendam. in princ.* Tan.

f ¶ *Neque mors.*] Vnde Apoſtolus: *Etſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. de pænit. diſtinct. 3. circa fi. cap. ſi quis. & de conſe. diſtin. 4. ſolet & 1. quæſt. 1. vide quantum bonum.* Ber.

g *Ad ſalutem.*] Æternam[c], ſcilicet: valent tamen ad bona temporalia promerenda. *arg. 22. qu. 2. ſi quælibet. in fi.* ad mitius ſupplicium ſubeundum. *de pæni. diſtinct. 4. ad finem. §. poſt etiam.* Bern.

FRaternitatis.] Scripta per hæreticos non habent fidem authenticam. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Cum Cæleſtinus.* Abbas.

CASVS. Cæleſtinus, & Pelagius condemnati fuerunt de hæreſi in ſynodo Epheſina. Antiochenus Patriarcha dubitauit, an ſcripta ipſorum recipi debeant? Reſpondet Papa, quòd non: quia ex quo auctores damnati ſunt, ſcripta illorum quomodo admitti poſſunt? quaſi diceret, non poſſunt. Nota ratione auctoris aliquid damnari, vel reprobari: qualis enim auctor fuerit, talia eius opera præſumuntur. *Item arg. quòd deſtructo principali, deſtruitur acceſſorium.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, quod dupliciter fortificat, & ſoluit.*

h ¶ *Cæleſtinus, atque Pelagius.*] Iſti duo damnati erant in ſynodo Epheſina de hæreſi: dubitabat Patriarcha Antiochenus, an ſcripta[d] eorum eſſent recipienda. Et dicitur, quòd non: quia ex quo condemnatus eſt auctor, & ſcripta illius admitti non debent, *vt 3. q. 4. nullus. & 16. diſt. canones,* quamuis aliqua vtilia ſint ibi. *arg. ſ. de teſt. licet. Arg. tñ,* quòd ratione etiam bonæ ſententiæ recipi poſſent. *1. quæſt. Dominus declarauit. 37. diſt. ſi quid veri.* ſicut & notitia legis abrogatæ neceſſaria eſt, *diſt. 7. Moyſes.* & Papa etiam argumentatur ex lege Theodoſiana abrogata. *ſ. de iud. nouis.* Sed verum eſt, quod ſcripta iſtorum non valent, etiamſi aliàs bona ſint, nec ſunt recipienda. *j. eod. excommunicamus. §. credentes. ar. ad hoc 69. diſt. bene quidem.* tamen ratione bonæ ſententiæ ſcripta Origenis approbata fuerunt. *16. qu. 7. & hoc diximus.* qui damnatus fuit poſt mortem. *24. qu. 2. ſanè profertur.* & ſi approbarentur, valent: aliàs non. *arg. ſ. de ſum. Trinit. cap. 2. in fin. Item argumen. quòd deſtructo principali, deſtruitur acceſſoriũ, ſicut in cap. prædicto. & hoc diximus.* Ber.

SI quis Epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Africano, vtrùm hæretici poſſint inſtitui hæredes ab Epiſcopo? Reſpondet concilium, quòd ſi Epiſcopus inſtituerit ſibi hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel etiam inſtituerit conſanguineos hæreticos, vel Paganos, poſt mortem debet excommunicari, & nomen eius inter ſacerdotes Dei nullatenus recitetur. Et idem intellige de omnibus clericis. & hoc dicitur in ſequẽti capitulo. Nota, quòd hæreticus iure hæreditario, catholico ſuccedere nõ debet. Itẽ aliquis poteſt poſt mortem excõmunicari.

¶ *Glo. reci. per obiectionem, & ſoluit.*

i ¶ *Si quis Epiſcopus.*] Sic ordina iſtã litterã: Si quis epſ inſtituerit hæ-

† *De materia tituli in genere vide B. Thomam 2. 2. q. 11. & quos per totum titulum citabimus.*

† *Vide notas in hunc textum, & in cap. 1.*

† *De intellectu vide Palatium Rubium in allegatione de hæreſ. §. 5. incip. Et per iſtum. & Melchiorem Canum lib. 12. de locis theol. ca. 9. circa 9. circa medium.*

a *De intellectu l. 2. C. de heret. quam hic citat gloſſa, vide præter doctores hic, Petrum Godefredũ in d. l. 2. C. de hæret.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione, & vide notas huius capitis.*

† *Cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione, & vide notas huius capitis.*

b *De materia huius gloſſæ vide planè per B. Thomam 2. 2 q. 33. ar. 3. & ſequẽtibus.*

† *mancipandum.*

† *In multis editis, Gregorius nonus legitur, ſed mendoſè, id habet Gregorius primus in regiſtro lib. 7. epiſt. 47. indic. 2. & ca. 4. eod. tit. in 1. compilat. & vide omnino notas huius c.*

c *De articulo huius gloſſulæ vide omnino B. Thomam 3. pa. q. 89. ar. 6. ad 3. arg.*

† *Adde ca. 48. in conciliis latinis, & in Synodo Carthaginenſi, c. 84. apud Theodorum Balſamonẽ, & c. 8 c. ti. in 1. compi. ſed vide notas huius capitis.*

d *De materia huius gloſſæ, quatenus agit de libris hæreticorum recipiendis, vel non, vide, quæ dixi pleniſſimè lib. 2. cõment. in Directoriũ inquiſ. ſcho.*

rit hæreticos hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel etiam ſi conſtituerit cõſanguineos hereticos hęredes, aut Paganos pertulerit: ſaltè poſt mortem, &c. & ſic repete illam dictionem, hæreticos. Et ita nullus debet inſtituere hæreticum, ſiue ſit conſanguineus, ſiue non: vt hic patet. & ĩ. cap. prox. Epiſcopus ergo inſtituat Eccleſiam, ex quo non habet conſanguineos Catholicos. 12. q. 2. *Epiſcopus qui filios. & cap. cognouimus. & in Authen. vt cum de appel. cog. §. dicimus &. §. ſi quis. coll.* 8. quia illi hæretici iam non dicuntur filij, vel conſanguinei, vnde dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatem, ſit manus tua ſuper illos. 23. q. 8. *leg.* & vxor eſt expellēda. 28. q. 1. *vxor. in fin.* Hoc intellige, niſi pœnituerint illi conſanguinei: debet enim veniam pœnitentibus nõ negamus. *C. eo. l. Manichæ.* Ber.

†prævaluerit.
† eius.

Paganos [a] pertulerit †: ſaltem poſt mortem [b] ei anathema dicatur: atque eius nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.

¶ Ex eodem †.

¶ *Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur, quod ibi dictum fuit de Epiſcopis, ad preſbyteros, & alios clericos.*

CAP. VI.

IN eos, qui Catholici non ſunt, etiamſi conſanguinei [c] fuerint, Epiſcopi, vel Presbyteri nihil conferant [d]: denique hoc, quod de Epiſcopis, & Presbyteris dictum eſt, debet de reliquis [e] Clericis exaudiri.

¶ Alexãder iij. Remeñ. Archiepiſcopo.

¶ *Chriſtus fuit verus Deus, & verus homo; ſentiens oppoſitum, hæreticus eſt, & excommunicatus.*

CAP. VII.

CVM † Chriſtus perfectus Deus, & perfectus ſit homo: Mandamus, quatenus ſub anathemate [f] interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Chriſtum nõ eſſe aliquid ſecundùm quod homo: quia ſicut Chriſtus verus eſt Deus, ita verus eſt homo, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati ſunt: & decedẽtes in hoc peccato, in cœmeterio Eccleſiæ ſepeliri non debent, nec pro eis orari.*

CAP. VIII.

SIcut ait beatus Leo [g]: & *infrà.*

† In concilio Africano hoc nondum reperi: ſed habetur in concilio Carthaginenſi iij. c. 13. & apud Theodorum Balſamonẽ in ſynodo Carthaginẽſi c. 25. & c. 9. e. tit. in 1. compilat. vide notas capitis proxime præcedẽtis.

a ¶ *Paganos.*] Et ita idem iuris eſt in Paganis, quod de hæreticis. Et idem eſt de omnibus; qui Catholici non ſunt. ĩ. c. prox. B.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Poſt mortẽ.*] Sic ſ. 24. qu. 2. *ſanè profertur. & arg. C. e. l. Manichæos. arg. contra,* quia crimina morte extinguũtur 23. *diſt. quorundam,* 23 *quæſt. 2. c. 1.* & crimen eſt pœna ſit extinctum. *C. ſi reus, vel accu. mor. fue. l. 2.* hoc tamen ſpeciale eſt in crimine hæreſis, in criminis deteſtationem, vt poſt mortem poſſit accuſari, & excommunicari & ne Eccleſia oret pro eo, quia non fuit accuſatus in vita. Ber.

† Cap. 5. e. t. in 1. compilatione, & poſt concil. Latera. ſub Alexan. iij. p. 49. c. 20. Vnde faciliùs intelliges hoc fragmentum.

a De materia huius gloſſæ præter Doctores hic, vide Antonium Gomezium tomo 3. variar. reſolut. cap. 1. num. 80. & Ioannem Rotam ſingulari 134.

† Later. ſub Alex. iij. cap. 27. & cap. 6. eod. tit. in 1. compilat. Et vide notas huius c.

b De hoc dubio vide gloſſam, & ibidem Archidiaconum, & Turrecrematam 30. diſt. cap. 1. & in legibus ſeptipartitis Hiſpaniæ, partit. 1. tit. 24. l. 8.

IN eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd nullus Epiſcopus vel presbyter transferre debet bona ſua in eos, qui catholici non ſunt, etiamſi conſanguinei fuerint: & quod de Epiſcopis, & presbyteris dicitur, ad alios clericos extenditur. Nota, quòd vbi eadem cauſa iuris eſt, idem ius eſt ſtatuendum.

c ¶ *Etiamſi conſanguinei.*] Sic vt ſ. c. proxi.

d ¶ *Nihil conferant.*] Non diſtinguitur in morte, vel in vita, ergo nec nos diſtinguamus: quia nihil capere poſſunt ex teſtamento. ĩ *eod. excommunicamus. §. credentes.* cauſa pietatis forte poſſet eis dari, ne perirent fame. 86. *diſt. paſce fame.* quia adhuc poſſunt conuerti ad fidem: quia de nemine deſperandum eſt *de pœn. diſt. 7. nemo. & 32. q. 2. ancillam. & arg. etiam ad hoc 42. diſt. quieſcamus, & 11. q. 3. quoniam multos.* Ber.

e ¶ *De reliquis*] In hoc omnes pares ſunt. *arg. 16. q. 1. prædicator in prin. 24. q. ſanè profertur.* Ber.

CVm Chriſtus.] CASVS. Quidam Theologi, vltra quàm oporteret ſubtiliter intelligentes, dicebant Chriſtũ non eſſe aliquid, ſecundùm quod homo. Cum igitur Chriſtus perfectus Deus, & perfectus homo ſit, mandat Papa Remeñ. Archiepiſcopo, quatenus ſub anathemate interdicat, ne aliquis de cætero audeat dicere Chriſtum non eſſe aliquid ſecundùm quod homo; quia ſicut eſt verus Deus, ita eſt verus homo, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtẽs. Nota, quòd Chriſtus eſt verus Deus, & verus homo.

f ¶ *Sub anathemate.*] Quicunque ergo contrarium dixerit, eſt excommunicatus: quia hoc dicere hæreticum eſt, & hæretici omnes ſunt excommunicati. *infrà, eodem ad abolendam. & cap. excommunicamus,* & quòd Chriſtus verus ſit homo ex humana carne ſubſiſtens, habes ſuprà, *de ſum. Trinit. cap. 1.* & eſt articulus fidei noſtræ de quo habetur in prædicta conſtitutione, & de alijs, quos ſcire quilibet, Chriſtianus tenetur per fidem. *argument. ad hoc de conſecr. diſtinct. 4. ante 11. & capit. baptizandus. & cap. prima.* ad illos articulos, de quibus tractatur in illa conſtitutione, firmiter credimus. omnes indiſtinctè tenẽtur tam clerici, quàm laici: ſed clerici magis qui legem perſcrutabiliter ſcire tenentur. 38. *diſtinct. omnes pſallentes. 24. diſtinct. quando Epiſcopus.* Quilibet ergo tenetur credere, ſecundùm quod Catholica tenet Eccleſia, & hoc ſufficit in talibus articulis, dummodo nihil in contrarium ſentiat. ĩ *eod. ad abolendam.* Ber.

c De materia huius gloſſæ vide B. Tho. 2. 2. qu. 2. art. 5. & 6. & Eymericum in Directorio inquiſi. par. 2. q. 7. & qu. 11.

¶ Quia, in partibus Tholoſanis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarenos, & alij alijs nominibus vocant, inualuit dãnanda peruerſitas: eos, & defenſores [h], & receptatores eorum anathemati decernimus ſubiacere. Et ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra ſua tenere, vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerit, neque ſub priuilegiorum noſtrorum quibuſdam indultorum obtentu [i], neque ſub alia quacunque occaſione oblatio [k] pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturã †.

¶ Lucius tertius.

¶ *Hæreticus malè ſentiens, vel malè docens de ſacramentis Eccleſiæ, excommunicatus eſt, & conuictus, niſi ſe correxerit, & errorem abiurauerit: ſi Clericus eſt, degradetur, & curiæ ſeculari tradatur: per quã etiam Laicus punietur. Eadem etiam eſt pœna ſuſpectis de hæreſi, ſi ſe nõ correxerint: & relapſis omnino audientia denegatur. Seculares Principes, qui iurare nolunt de Eccleſia contra hæreticos defendẽda, excommunicantur, & terra eorum ſupponuntur interdicto: ciuitates verò ipſorum reſiſtentes, aliarũ commercio, & Epiſcopali dignitate priuantur: exempti verò ſubſunt Ordinariis, ſuper his, quæ contra hæreticos inſtituuntur.*

CAP. IX.

AD abolendam: & *infrà.* ¶ Vniuerſos, qui de ſa-

SIcut.] CASVS. In capitulo illo Lateranen. concilium excommunicat omnes hæreticos, quibuſcunque nominibus cenſeantur, & omnes defenſores & receptatores eorum, & præcipit ſub interminatione anathematis, ne quis eos in domo, vel in terra ſua tenere, vel fouere præſumat, aut cum eis negotiationem habere. Si quis autem in hoc peccato deceſſerit, oblatio pro eo non fiat: nec inter Chriſtianos accipiat ſepulturam, non obſtante aliquo priuilegio quibuſcunque indulto. Nota, quòd fautores hæreticorum cum hæreticis æqualiter puniuntur. Item priuilegium non excuſat aliquem à peccato. Item ratione delicti perditur priuilegium: quia priuilegium non extenditur ad illicitum caſum, nec tuetur aliquem in malo.

† Vide Alfonſum Caſtrum lib. 2. de iuſta hæreticorũ punitio. ca. 8. & quæ ait lib. 3. commẽtar. in Directorium inquiſitorum ſcholiis ſuper q. 40.

g ¶ *Leo.* 1. 23. *quæſt. 5. reos omnes.*

h ¶ *Defenſores.*] *Infrà eod. excommunicamus. §. credentes. & 79. diſtin. ſi quis Papa. ar.*

i ¶ *Obtentu*] Sic ergo ratione delicti perditur priuilegium. ĩ. *cap. proxi. in fi.* quia priuilegium non extenditur ad illicitum caſum, nec tuetur aliquem in malo. ĩ. *de ſenten. excom. nulli.* & omni priuilegio ceſſante mali puniendi ſunt. *C. vbi de cri. agi opor. Authen. quia in prouincia.* Ber.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. compil. & vide notas in hãc decretalem.

k ¶ *Oblatio.*] Quia conſtat eum deceſſiſſe in mortali peccato. 23. q. 5. *placuit. & eſt ſimile* ĩ. *de vſur. quia in omnibus.*

AD abolendam.] CASVS. Lucius Papa in caſto excõmunicat omnes illos, qui de ſacramento corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de alijs eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentiunt, vel docent, quàm ſancta Romana Eccleſia prędicat, & obſeruet: & omnes illos, quos Romana Eccleſia, vel ſinguli Epiſcopi, vel clerici, vacãte Eccleſia, cũ cõſilio vicinorũ Epiſcoporũ hæreticos iudicauerint. Secũdo ſtatuit, vt quicunq; deprehẽſi fuerint manifeſtè in hæreſi, ſi clerici fuerint, eis priùs degradatis, ſæculari poteſtati relinquãtur animaduerſione debita puniẽdi: niſi ſtatim poſt deprehenſioné erroris ſponte ad catholicã vnitatẽ redierint, & ad arbitrium epiſcopi ſatisfecerint. Si verò laici fuerint, niſi (vt dictum eſt) abiurata hæreſi ad arbitrium Epiſcopi ſatisfecerint, ſęcularis iudicis arbitrio relinquantur. Tertiò dicitur, quòd qui poſt abiuratam hæreſim, vel poſtquàm ad arbitrium epiſcopi ſe purgauerint, deprehenſi fuerint in hæreſim recidiſſe: ſine vlla audientia ſæculari iudicio relinquantur. Quartò ſtatuit, vt omnes rectores cuiuſlibet loci, iuxta commonitionem Epiſcoporum iuramento proprio promittant, quòd cum

cramento corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuunt, quàm ſacroſancta Romana Eccleſia prędicat, & obſeruat [a]: & generaliter quoſcunque eadem Romana Eccleſia, vel ſinguli Epiſcopi per diœceſes ſuas cum conſilio Clericorum vel Clerici ipſi Sede vacante [b] cum conſilio (ſi oportuerit) vicinorum Epiſcoporum, hæreticos iudicauerint, vinculo perpetui anathematis innodamus: *& infrà.*

¶ Præſenti nihilominus ordinatione ſancimus †, vt quicunque manifeſtè fuerint † in hæreſi deprehenſi [c]: ſi clericus eſt, vel cuiuſlibet religionis obumbratione fuſcatus, totius Eccleſiaſtici ordinis prærogatiuā [d] nudetur: & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus Eccleſiaſtico, ſæcularis relinquatur [e] arbitrio Poteſtatis, animaduerſione debita puniendus, niſi continuò † poſt deprehenſionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem ſponte recurrere [f], & errorem ſuum ad arbitrium [g] Epiſcopi regionis publicè conſenſerit abiurare, & ſatisfactionem congruam exhibere.

¶ Laicus [h] autem, niſi (prout dictum eſt) abiurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita, confeſtim ad fidem confugerit orthodoxam ſæcularis Iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem: *& infrà.*

¶ Qui verò inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles: niſi ad arbitrium Epiſcopi, iuxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatémque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint, ſimili ſententiæ ſubiacebunt. ¶ Illos quoque, qui poſt † abiurationem erroris, vel poſtquàm ſe (vt diximus) proprij Antiſtitis examinatione purgauerint, deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari iudicio, ſine vlla punitus audientia [i] decernimus relinquendos †: *& infrà.* ¶ Statuimus inſuper, vt Comites, Barones, Rectores, & Conſules ciuitatum, & aliorum locorum, iuxta commonitionem Epiſcoporum, præſtito corporaliter iuramento [k] † promittant, quòd fideliter, & efficaciter, cùm ab eis fuerint requiſiti, Eccleſiam contra hæreticos, & eorum complices, adiuuabunt bona fide iuxta officium, & poſſe ſuum. Si verò id obſeruare noluerint, honore [l], quem obtinent, ſpolientur, & ad alios nullatenus aſſumantur: eis nihilominus excommunicatione ligandis [m], & terris ipſorum interdicto Eccleſię ſupponendis.

¶ Ciuitas autem, quæ his inſtitutis duxerit reſiſtendum: vel contrà commonitionem Epiſcopi punire neglexerit reſiſtentes: aliarum careat commercio ciuitatum: & Epiſcopali [n] ſe nouerit dignitate priuandam: *& infrà:*

¶ Si qui † verò fuerint, qui à lege diœceſanæ iuriſdictionis exempti ſoli ſubiaceant ſedis Apoſtolicæ poteſtati: nihilominus in his, quæ ſunt contra hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant iudicium: & eis in hac parte, tanquam à ſede Apoſtolica delegatis [o], (non obſtantibus libertatis ſuæ priuilegiis) obſequantur.

cùm ab eis fuerint requiſiti, Eccleſiam contra hæreticos adiuuabunt bona fide. Si verò id obſeruare noluerint, honore priuētur, & ad alios nullatenus aſſumantur, & ipſi excommunicētur, & terræ illorum interdicantur, & ciuitas, quæ his inſtitutis duxerit reſiſtendum, vel punire neglexerit reſiſtentes, epiſcopali dignitate priuetur, & aliarū careat commercio ciuitatum. Quintò dicit, quòd ſi aliqui fuerint exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, & ſoli Eccleſiæ Romanæ ſubiecti, nihilominus in his, quæ contra hæreticos ſunt inſtituta, ſubeant iudiciū Epiſcoporū, & eis, tanquam ſuper hoc à ſede Apoſtolica delegatis, obſequantur, non obſtantibus aliquibus priuilegiis libertatis. Not. primò, quòd vacāte ſede, capitulum obtinet vicē Epiſcopi in his, quæ pertinent ad iuriſdictionem. Item omnes, qui malè ſentiunt de ſacramentis eccleſiæ, ſunt excommunicati. Item arg. q clericus depoſitus non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuerſus, errorem ſuū publicè abiurare debet. Itē iterata delicta grauiùs puniuntur. Item lapſis in hæreſim appellatio eſt deneganda. Item ratione delicti amittit quis priuilegiū libertatis, ſed Epiſcopi tunc tanquam delegati à Papa eos puniunt, & nō tanquam ordinarij.

a ¶ *Prædicat, & obſeruat.*] Sim. 24. *qu. 3. hæreſis.* hoc ergo, quòd Romana Eccleſia ſeruat, & mandat ab aliis obſeruari, generaliter eſt obſeruandum. 11. *diſt. quis neſciat.* quicunque ergo male ſentit de ſacramentis eccleſiæ, hæreticus eſt habendus: vt hic patet.

¶ *Glo. ſequens argum. & remittit.*

b *Clerici ipſi Sede vacante.*] Habes hic arg. quod vacante Eccleſia, iuriſdictio remanet penes capitulum. *arg. 65. diſtin. cap. vlt. 23. diſt. in nomine Domini. 7. q. 1. pontifices.* De hac materia plenè dictum eſt ſ. *de maio. & obed. c. his, quæ. & c. cùm olim.*

c ¶ *Deprehenſi.*] Facti euidentia: putà quia publicè prædicat hęreſim. *arg. ff. de rit. nupt. palam. §. vlt.* vel legitima probatione, putà per teſtes: vel ex ſua confeſſione. Ala.

¶ *Glo. ſeq. arg. pro opi. Ala. ſed tenet contrarium. Vg.*

d ¶ *Prærogatiua.* Arg. quòd clericus depoſitus nō habet priuilegiū clericale: & hoc concedit Ala. arg. 54. *diſt. ex antiquis. in fi.* quod non eſt verum, quia tenetur viuere clericaliter, quāuis ſit depoſitus: vnde ſi hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali. 81. *diſt. dictum.* Et hoc dixit Hug. Si verò incorrigibilis eſſet: tunc non ſolùm perderet priuilegium clericale: verùm etiam ſęculari traderetur. ſ. *de iudi.* cùm non ab homine, ſed in caſu iſto perdit omne priuilegium, niſi reuertatur: vt ſequitur.

¶ *Glo. ſeq. ponit caſus quibus, &c.*

e ¶ *Relinquatur.*] Tribus enim caſibus ✝ relinquitur aliquis curiæ ſęculari ſtatim poſt depoſitionem. In crimine hęreſis, vt hic, & ĵ. *c. excommunicamus.* Item in crimine falſi. ĵ. *de cri. fal. ad falſariorum.* Et in alio, cùm propter calumniam, vel contumeliam, quam contulit Epiſcopo ſuo, aliquis depoſitus eſt. 11. *qu. 1. ſi quis ſacerdotum.* aliàs autem licet clericus ſit depoſitus, non traditur ſtatim curiæ ſæculari: immò adhuc tenetur viuere clericaliter, & Eccleſia eum tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictū eſt in proxima notula. Si verò ſit incorrigibilis, poſtea traditur, ſecundùm quòd dicitur. ſ. *de iud. cùm non ab homine.* Qualiter debeat tradi, dicitur ĵ. *de verbo. ſignifi. nouimus.* Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur ĵ. *eod. excommunicamus.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Sponte recurrere.*] Sed videtur, quòd etiā compelli debeat ſeruare fidem. 45. *diſt. de Iudæis.* poſtquam condemnatus eſt hæreticus, non compellitur: ſed ſi vult ſponte redire, debet recipi abiurato errore: 24. *qu. dixit Apoſtolus*: & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. ĵ. *eod. cap. penul.* Ber.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Arbitriū Epiſcopi.*] Ar. contra 1. *qu. 7. ſi quis epiſcopus.* illud olim obtinuit, vt in concilio ✝ tantùm reciperetur, ſed hodie ſufficit, quod hic dicit. Tan.

h ¶ *Laicus.*] Laici enim per eccleſiam condemnandi ſunt de hæreſi: ſed iudex ſæcularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ ſæculari, ſed clericus ſolummodò. ſ. *de verb. ſig. nouimus.* quia laicus ſemper eſt de foro ſæculari, ſed in caſu iſto ſententia debet ferri per eccleſiam: executio fit ſolummodo per iudicem ſæcularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur ĵ. *eod. excommunicamus.* Ber.

¶ *Gloſſ. ſequens obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *Audientia.*] Sim. 23. *diſt. in nomine Domini.* Sed ſi volunt redire, nónne debent audiri, & recipi: quia Eccleſia non claudit gremium volentibus redire ad ipſam. *C. de ſum. Trin. inter claras, circa fin.* & delicti veniam petentibus non negamus, dicit Imperator. *C. eod. tit. Manichæos. de pæn. diſt. 3. adhuc inſtant.* Videtur, quòd debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. *q. 6. agnouimus.* ſed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur. ĵ. *eodem cap. penult.* ſed audientia denegatur quoad bona, etiam ſi aliàs vellet ſe defendere, tamen littera iſta contradicit. Tanc. Hodie ſeruandum eſt, prout traditur. ĵ. *eod. cap. penult. §. ſi qui.* Ber.

k ¶ *Iuramento.*] Hoc idem dicitur ĵ. *eod. excommunicamus. § moneantur.* Ber.

l ¶ *Honore.*] Quia hoc ipſo contra eccleſiam eſſe videntur: vnde dignitate debent priuari. 24. *q. 1. qui contra Eccleſiæ pacem. & ſim. 32. q. 5. præceptum.* Ber.

m ¶ *Ligandis.*] Sim. ĵ. *eod. excommunicamus. §. moneantur.*

n ¶ *Epiſcopali.*] Propter delictum ſuum ſim. 35. *q. 2. ita nos.*

¶ *Glo ſeq. dicit hoc allegari, quod ratione delicti, &c. & reſpondes.*

o ¶ *Delegatis.*] Auctoritate generali huius decre. ſim. ſ. *de offic. ord. irrefragabili. §. cæterùm.* & ſic ratione delicti perdunt priui-

† Vide Eymericum in Directorio Inquiſito. 3. par. q. 91.

† ſtatuimus.

† In vulgatis ita: fuerit in hæreſi deprehenſus, &c. ſed in antiquis codicibus, vt eſt impreſſum.

† Qualiter hæ voces, continuò, confeſtim, & aliæ ſimiles in hac materia accipi debeant, tradit Eymericus in Directo. inquiſi. par. 3. qu. 98. & Simancas in cathol. inſtit. ti. 47. de pœnitentibus, & conuerſis.

† Hic §. vt plurimum deſideratur in manuſcriptis codicibus vſque ad illa verba: Illos quoque: ſed videto notas in hunc locum.

✝ De materia huius gloſſæ vide Bernardinū Diaz in pra. crimin. cano. ca. 126. & 130. & ſeq.

† In vulgatis codicibus ita: poſt abiurationem præfati erroris, &c. veruntamen vbi, præfati, nuſquam apparet in antiquis exemplaribus.

† Vide beatum Thomam 2. 2. q. 11. art. 4.

† Vide Repertorii Inquiſito. verbo abiuramentum & Eymericum in Directorio. p. 3. q. 32.

✝ Vide Simancam cathol. inſtit. tit. 3. de abiuratione.

† De materia huius §. vide eundē Eymericum in Directorio Inquiſit. par. 3. q. 26. & ſequ. vbi latè dixi in cōmentariis.

¶ Innocentius tertius.

¶ Bona hæreticorum confiſcantur, & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco Eccleſiæ: in terris Imperij Iudicis ſæcularis fiſco, & procedit etiã ſi Catholicos habent filios.

CAP. X.

VErgentis † in ſenium ſæculi corruptelam; *& infrà.* ¶ In terris verò temporali noſtræ iuriſdictione ſubiectis, bona hæreticorum ſtatuimus publicari; & in aliis idem præcipimus [a] fieri, per Poteſtates, & Principes ſæculares: quos ad id exequendum (ſi fortè negligentes extiterint) per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compelli volumus, & mandamus. Nec ad eos bona eorum vlteriùs reuertantur, niſi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum conſortium, miſereri [b] aliquis voluerit: vt tẽporalis ſaltem pœna corripiat, quẽ ſpiritualis nõ corrigit diſciplina [c]. Cùm enim ſecundùm legitimas ſanctiones, reis læſæ maieſtatis punitis capite, bona confiſcentur [d] eorum, filiis ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſeruata: quantò magis qui aberrantes in fide, Domini Dei filium Ieſum Chriſtum offendunt, à capite noſtro, quod eſt Chriſtus, Eccleſiaſtica debent diſtrictione præcidi, & bonis temporalibus ſpoliari: cũ longè ſit grauius [e] æternam, quàm temporalem lædere maieſtatem. ¶ Nec huiuſmodi ſeueritatis cenſuram, orthodoxorum † exhæredatio [f] filiorũ, quaſi cuiuſdã miſerationis prætextu, debet vllatenus impedire: cũ in multis caſibus (etiam ſecundùm diuinum † iudicium) filij pro patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas [g] ſanctiones, quandoque feratur vltio, non ſolùm in auctores † ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum.

¶ Idem.

¶ Aduocati, vel Notarij hæreticis, vel eorum defenſoribus fauentes, aut ſub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis inſtrumenta ſcribentes, infames ſunt, & ab illo officio ſuſpenſi.

CAP. XI.

SI † aduerſùs nos terra conſurgeret: *& infrà.* ¶ Quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter [h] iniungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis Aduocatis, & Scriniariis [i] firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defenſoribus eorundem, in aliquo præſteis auxilium [k], conſilium, vel fauorem: nec eis in cauſis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus ſub eorum examine, veſtrum patrocinium præbeatis: & pro ipſis publica inſtru-

legiũ: quia priuilegium non dat cauſam delinquendi *C. de priuileg. ſcho. l. 2. lib. 12.* nec permittas nocentes aliquibus priuilegiis vti: vt in *Authent. de man. princ. §. quòd ſi delinquentes. coll. 3 & ſ. cap. pro.* ſic & remiſſio peccati non dat licentiam delinquendi. *1. q. 7. exigant.* Conſueuit hic allegari, quòd ratione delicti perditur priuilegium: quod non eſt verum: quia ſi aliqui exempti ſunt, & delinquant, non perdũt priuilegiũ propter hoc, ſed puniri debent. Nec dicuntur propriè recidere in iuriſdictionẽ Epiſcoporum: quia non cognoſcunt Epiſcopi iure ordinario, ſed auctoritate ſibi delegata: vt hic patet, & *ſ. de offi. ordin. irrefragabili.* & perinde eſt, ac ſi ipſe Papa cognoſceret, vel ſpecialiter aliis delegaret: per abuſum enim, vel per negligentiam perditur priuilegium. *ĩ. de priuil. accedentibus. & c. ſi de terra. & 11 qu. 3 priuilegium.* De hoc dicitur *ĩ. de priuileg. ex* [illegible] *tuarum.* Bernar.

VErgentis.] Diuiditur. Nam primò præmittit decẽtũ exordium. Secundò ponit ſtatutum de publicatione: quod probat per argumentum à maiori. Tertiò ſoluit obſtaculum. Secunda ibi, *In terris.* Tertia ibi, *Nec.* Abbas.

CASVS. Statuit dominus Papa, quòd in terris ſuæ temporali iuriſdictioni ſubiectis, bona hæreticorum publicentur: & in aliis idem præcipit obſeruari per rectores locorũ: & ſi ad hoc negligẽtes extiterint, per cẽſuram Eccleſiaſticam cõpellantur: nec ad eos bona illa vlteriùs reuertantur: niſi redierint, & abnegauerint hæreticam prauitatem, niſi ex ſola miſericordia aliquis eis voluerit miſereri: vt temporalis ſaltem pœna corripiat, quem ſpiritualis non corrigit diſciplina: cùm enim ſecundùm leges, reis læſæ maieſtatis capite punitis bona publicentur, eorum filiis vita ſolummodo ex miſericordia reſeruata: multò fortiùs iſti, qui aberrantes à fide, filium Dei Ieſum Chriſtum offendũt, à capite noſtro, quod eſt Chriſtus debent præſcindi, & bonis temporalibus ſpoliari: quia grauius eſt æternam, quàm temporalem lædere maieſtatem: nec exhæredatio filiorum catholicorum debet impedire cenſuram huius ſeueritatis prætextu alicuius miſericordiæ: cùm in multis caſibus filii pro patribus temporaliter puniãtur & ſecundùm canones quandóque non ſolùm puniuntur auctores ſcelerum, ſed etiam progenies damnatorum. Nota, quòd iudex eccleſiaſticus poteſt compellere iudicem ſæcularem ad iuſtitiam faciendam. Item grauius eſt æternam, quàm temporalem lædere maieſtatem. Item in crimine hæreſis non parcitur filiis circa bona paterna, ſed in totum priuantur bonis paternis.

¶ *Glo. ſeq. per q. an Papa poſſit principare.*

a ¶ *Præcipimus.*] Quod facere poteſt Papa ratione peccati. *ſ. de iud. nouit.* & poteſt eos dignitate priuare: vt *ſ. cap. proxi. § ſtatuimus.* & propter alias iniquitates poteſt etiam Papa remouere eos à dignitate. *15. qu. 6. alius.* & imperium ipſe tranſtulit de loco ad locum: propterea quia non defendebant eccleſiam. *ſ. de elect. venerabilem.* vt ibi notatur. & iudex ſæcularis poteſt excommunicari, ſi negligat facere iuſtitiam. *23. q. 5. adminiſtratores.* & hic expreſſè dicitur. & *ſ. cap. proxi. § penult. & ĩ. de maledict. cap. 2.*

b ¶ *Miſereri.* De ſola ergo miſericordia reſtituuntur bona, vt hic dicitur: & etiam epiſcopatus: *vt 23. qu. 4. ipſa pietas. ver. item ſi inquinans. in fin. & quæſt. 7. quod autem. & 1. quæſt. 7. conuenientibus.*

c ¶ *Diſciplina.*] *ſ. de elec. cùm in cunctis. 82. diſt. plurimos. in fi. & C. de emend. propin. l. vnica. & argum. 50. diſt. vt conſtitueretur.* Ber.

d ¶ *Bona eorum confiſcentur.*] Quod dicit hic, habes. *6. q. 1. c. quæro §. verum. & c. ſi quis cum militibus. & C. ad leg. Iul. ma. quiſquis.*

e ¶ *Longè ſit grauius.*] *17. quæſt. 4. ſunt qui Eccleſiam. & 23. quæſt. 5. ſi apud.* & quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam, & publicum crimen committitur. *Cod. eod. titul. Manichæos.* vnde *grauius eſt.*

¶ *Gloſ. iſta ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Exhæredatio.*] Hic expreſſè habes, quod bona hæreticorum cõfiſcantur a: ſiue habeant filios, ſiue non: nec catholicis filiis hæreticorum aliquid relinquendum eſt, vt hic dicitur. Sed contrà dicit *l. Cod. eod. tit. Manichæos, & l. cognouimus. & Authent. idem eſt de Neſtorianis.* vbi dicitur, quòd filij Catholici propter hoc hæreditate paterna nõ priuantur: ſtatur enim hodie huic decret. in odium criminis: ſicut in crimine læſæ maieſtatis vbi filij puniuntur quoad bona, vt hic dicit, *& 6. quæſt. 1. cap. quæro. §. verum. & cap. ſi quis cum militibus.* multò fortiùs in iſto crimine, vt hic dicitur: & hoc eſt expreſſum in conſtitutione Frederici, hac edictali, quæ olim erat in quinta compilatione, eodem tit. & in alio caſu etiam filij pro delicto parentum puniuntur temporaliter vſque ad quartam generationẽ, ſecundùm quod habes *infrà, de pœn. in quibuſdam.* & in hac opinione fuerunt Ioan. Lau.

g ¶ *Canonicas.*] *15. q. 8. cùm multæ & 1. q. 4. cum eccleſia. § item peccato Iſraelitarum & ſ. de fil. preſ. per totum.*

SI aduerſus.] Primò ponit decẽtũ exordium. Secundò prohibitionem. Tertiò pœnam. Secunda ibi, *Quia.* Tertia ibi, *Quòd ſi.* Abbas.

CASVS. Quamuis generaliter prohibitũ ſit, vt nullus conſilium, vel auxilium, vel fauorem præſtet hæreticis: quia tamen ſolet plus timeri, quod ſpecialiter iniungitur, quàm quod generaliter præcipitur, prohibet Papa aduocatis, & notariis, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defenſoribus eorũdem, in aliquo præſtent conſilium, auxilium, vel fauorem: nec eis in aliquibus factis, vel cauſis, vel aliquibus litigantibus ſub eis præbeant patrocinium, nec pro ipſis publica conficiant inſtrumenta, vel ſcripta: quòd ſi contrà fecerint, ab officio ſuo nouerint ſe ſuſpẽſos, & perpetuæ infamiæ ſubiacere. Nota regulam, quòd plus timetur, quòd ſpecialiter præcipitur, quàm quod generaliter imperatur. Nota aduocatos, & notarios eſſe infames, qui aduocant, vel inſtrumenta conſcribunt pro hæreticis, & nihilominus ſunt excommunicati. Item Papa poteſt infamiam irrogare.

h ¶ *Quod ſpecialiter.*] Hoc ſumptum eſt ex illo canone *23. diſt. quanquam:* ea enim quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur neglecta. *ff. de iniur. item apud Labeonem. § ait prætor. & ſ. de confir. vti bonæ. & ſ. de dolo. cap. 2.*

i ¶ *Scriniariis.*] Id eſt, tabellionibus. *ſic, 25. quæſt. 2. c. dicentes. §. vniuerſa.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Auxilium.* Cùm ſint excommunicati. *ĩ. eod. excommunicamus. 1. § credentes. & ſ. eod. ſicut.* Sed videtur, ſaltem ſi conueniantur,

† Habetur integra lib. 2. regiſtri Innocẽtij iij. Epiſtola 1. & cap. 1. eo. tit. in 3. cõpil. Et de materia, & intellectu vi de Zanchinum tract. de hæret. ca. 25. & quæ copioſè dixi, li. 2. cõment. in Directorium Inquiſitor. ſchol. 6. lib. 3. ſchol. 151.

† In regiſtro ita: quantò magis qui aberrantes in fide, Deũ Dei filium Ieſum Chriſtum, &c.

† Vide Paulum Grillãdum tract. de hæred. q. 4. & Iulium Clarum lib. 5. ſent. recept. § hæreſis. verſ. & ſcias, quod.

† De hoc articulo latiſſimè ſcribit Alfonſus Caſtrus lib. 2. c. 11. de iuſta hæret. punitione, & Ioannes Royas in ſingularibus fidei, ſingul. 66.

† actores.

a De materia huius gloſſæ vide late per citatos in textu.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione. Et de materia, intellectu præter Doctores, hic vide Matthæum de Afflictis ſuper conſtitutione inconſutilem. de hæret. notabili. 25. verſ. Hinc ſumpſa occaſione, quæro. adde Simãcam cathol. inſtit. tit. 5. de aduocatis.

menſantur, quòd non ſit auxilium denegandum, aut etiam iuſta ſententia. ſ. de excep. cùm inter. & in pluribus. cap. ibidem. Hoc poteſt habere locum intra annum: poſtquam verò conſtiterit eos eſſe tales, anno elapſo inter hæreticos computantur, niſi intra annum ſe correxerint. j. eod. excommunicamus 1. §. credentes. & ſicut hæretici puniuntur. j. eod. cap. penult. vnde non admittuntur ad aliquam defenſionem cùm ipſorum bona debeant confiſcari, ſicut aliorum hæreticorum: immò licitè eis auferuntur ſua: vt 8. diſtin. quo iure. 23. q. 5. non vos. & q. 7. cap. 1. 2. & 3. ſed melius eſt, ſi auctoritate iudicis hoc fiat. 23. q. 3. ſex ſunt. & C. de pig. l. 3.

¶ Gloſ. ſeq. not. probat, & ſignat contrarium.

a ¶ Infamiæ.] Et ita Papa poteſt infamiam irrogare, quoad forum ciuile: quia & tollere eam poteſt arg. ſ. qui fi. ſint legit. per venerabilem. Argumen. contrà. 2. q. 3. §. hinc colligitur. B...

ADDITIO. Sol. hoc verum eſt de infamia facti, non iuris.

aliquis iſtorum defendat audaciam ſuam illo exemplo, quòd aſina reprehendit Prophetam Balaam: vel quia Dominus ait, Quis ex vobis arguet me de peccato? quia aliud eſt, cùm quis occultè reprehendit fratrem ſuum in ſe peccantem: (ad quod quilibet tenetur ſecundum Euangelicam veritatem, in quo caſu non poteſt intelligi quod aſina reprehendit Prophetam) & aliud eſt, patrem ſuum delinquentem manifeſtè reprehendere: quod nulli licet. Aliud eſt, cum Prælatus de ſua innocentia confidens, ſupponit ſe accuſationibus ſubditorum: in quo caſu poteſt intelligi verbum Domini: Quis ex vobis, &c. & aliud eſt, quando ſubditus animo reprehendendi ſurgit in Prælatum ſuum, cùm potiùs ei debeat obſequi. Sed ſi tanquam inutilis debeat remoueri, tunc agendum eſt ordinatè apud Epiſcopum ſuum, ad cuius officium pertinet inſtitutio, & deſtitutio ſacerdotum. Nota, quòd, qui malè agit, odit lucem. Item laici, quantumcunque idonei, prædicare non debent, nec etiam clerici, niſi quibus ex officio conceſſum eſt. Item non ſufficit alicui dicere, quòd ſit miſſus à Deo, niſi hoc oſtẽdat. Item ſacerdotibus nullus detrahere debet. Item quilibet tenetur alium in ſe peccantem corrigere ſecretò. Item quilibet tenetur ad denuntiandum. Item ſicut inſtitutio ſacerdotum pertinet ad Epiſcopos, ita eorum deſtitutio.

menta, vel ſcripta facere nullatenus attẽtetis. Quòd ſi cõtrà præſumpſeritis, ab officio veſtro ſuſpenſos, perpetuæ vos decernimus infamiæ [a] ſubiacere.

¶ Item vniuerſis Chriſti fidelibus tam in vrbe Meteñ. quàm in eius diœceſi conſtitutis.

¶ Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant, nec Sacerdotes reprehendant.

CAP. XII.

CVm † ex iniuncto: *& infra.* ¶ Licèt autem deſiderium intelligendi diuinas ſcripturas, & ſecundùm eas ſtudium adhortandi, reprehendendum non ſit, ſed potiùs commendandum: in eo tamen apparent quidam Laici meritò arguendi, quòd occulta conuenticula [b] celebrant, officium prædicationis Chriſti † ſibi vſurpant, Sacerdotum ſimplicitatem [c] eludunt, & eorum conſortium aſpernantur, qui talibus non inhærent. ¶ Deus [d] enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, intantum odit opera tenebrarum, vt Apoſtolos ſuos in Mundum vniuerſum prædicaturos Euangelium omni creaturæ miſſurus, eis præceperit apertè dicens: [Quòd dico vobis in tenebris, dicite in lumine [e] †: & quod in aure audiſtis, prædicate ſuper tecta.] *& infra.* ¶ Sicut enim [f] multa ſunt membra corporis, omnia verò non eundem actum habent: ita multi ſunt ordines in Eccleſia, ſed non omnes [g] idem habent officium: quia ſecundùm Apoſtolum: [Alios [h] Dominus dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios autem Doctores; &c.] Cùm igitur Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus [i] in Eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter prædicationis officium vſurpare. Nam ſecundùm Apoſtolum, [Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?] Et veritas ipſa præcepit Apoſtolis, [Rogate [k] dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam:] Quòd ſi fortè [l] quis argutè reſpondeat, quia tales inuiſibiliter mittuntur à Deo, etſi non viſibiliter mittantur ab homine: cùm inuiſibilis miſſio multò ſit dignior, quàm viſibilis; & diuina longè melior, quàm humana †: poteſt rationabiliter reſponderi, quòd cùm interior illa miſſio ſit occulta, non ſufficit [m] cuiquam nudè tantùm aſſerere, quòd ipſe ſit miſſus à Deo, cùm hoc quilibet hæreticus aſſeueret; ſed oportet, quòd aſtruat illam inuiſibilem miſſionem, per operationem miraculi [n], vel ſcripturæ teſtimonium ſpeciale. Vnde cùm Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad filios Iſrael: vt crederent ei, quòd mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, vt conuerteret virgam [o] in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque Baptiſta, ſpeciale ſuæ miſſionis teſtimonium protulit de ſcriptura, dicens: [Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domino] ſicut ait Eſaias Propheta, *& infra.*

CVm ex.] Primò ponit triplicem reprehenſionem laicorum, quam ſecundò proſequitur. Primò, primam ibi, Deus. Secundo ſecundam ibi, Sicut enim. Tertio tertiam ibi, Licet. Accurs.

CASVS. Quidã laici in vrbe Metenſi præcipuè delinquebant, in quibuſdam articulis, faciebant ſibi diuinas ſcripturas exponi, vt ſecundùm eas ſibi aſſumerẽt officium prædicandi. Item occulta conuenticula faciebãt, vſurpantes ſibi officium prædicandi, ſacerdotum ſimplicitatem eludunt, & aſpernantur eorum conſortium, qui ſibi in talibus non inhærent. Primò improbat Papa occulta conuenticula: Deus enim intantum odit opera tenebrarum: vt Apoſtolos ſuos prædicaturos Euangelium miſſurus præceperit eis, dicens: *Quod dico vobis in aure, prædicate ſuper tecta.* Secundo impugnat eorum officium prædicandi: ſicut etiam multa membra ſunt corporis, ſed non habent eundem actum: ita ſunt plures ordines in eccleſia, ſed non habent omnes idem officium: quia, vt dicit Apoſtolus: *Dominus alios dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Doctores*: ſed ordo Doctorum præcipuus eſt in Eccleſia, & ideo non debet quis indifferenter officiũ prædicationis aſſumere: quia, vt dicit Apoſtolus: *Non prædicabũt, niſi mittantur.* & Dominus etiã dixit Apoſtolis: *Rogate dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam*: Sed ſi fortè aliquis illorum diceret, quòd tales inuiſibiliter mittũtur à Deo: poteſt ei reſponderi, quòd cùm illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquã dicere, quòd ſit miſſus à Deo, cùm hoc quilibet hæreticus aſſeueret: ſed oportet, quòd illam inuiſibilem miſſionem aſtruat per operationem miraculi: quòd oſtendit duobus exemplis, ſcilicet Moyſis, & Ioannis Baptiſtæ.

LICET AVTEM. Hic tertiò dicit, quòd nullus eludere debet ſimplicitatem ſacerdotum: licet enim neceſſaria ſit ſcientia ſacerdotibus ad doctrinam: non eſt tamen ſimplicibus ſacerdotibus detrahendum, etiam à ſcholaſticis, nedum à laicis, cùm in eis debeat ſacerdotale officium honorari: vnde præcipit Dominus: *Diis tuis non detrahes*: de ſacerdotibus intelligens: qui propter excellentiam ordinis Deorum nomine nuncupãtur: nec

b ¶ *Occulta conuenticula.*] Sicut cõſpiratores, 11. q. 1. conſpirationum. 79. diſt. ſi quis Papa. Iſti enim conſpirant contra Deum: vnde fortiùs ſunt puniendi, quàm ſi conſpirarent contra hominem. ſ. eod. vergentis. ad fin.

c ¶ *Simplicitatem.*] Et malè. 38. diſt. ſedulò.

d ¶ *Deus enim.*] Hic incipit improbare factum iſtorum.

e ¶ *In lumine.*] Hæc eſt improbatio contra occulta conuẽticula.

f ¶ *Sicut enim.*] Hic improbat, quòd aſſumebãt officium prædicandi.

g ¶ *Non omnes.*] Immò ſingula officia ſingulis debent eſſe commiſſa. 89. diſt. ſingula.

h ¶ *Alios.*] Sic j. eod. tit. cap. ſicut. 16. q. 1. adiicimus. quia nullus audet prædicare, niſi ſacerdos; vt ibi dicitur, & j. eod. excommunicamus. §. quia verò. vel niſi eſſet miſſus: vt ibi. 23. q. 4. diſplicet. argu. ibi, *miſſus eſt, vt qualis, &c.*

i ¶ *Præcipuus.*] Et priuilegiatus. ſ. de ſtatu. reg. quod Dei timorem [b].

k ¶ *Rogate.*] 21. diſt. in nouo. ergo quia iſti non erant miſſi, nec ſacerdotes, prædicare non debebant.

l ¶ *Quod ſi fortè.*] Hic opponit, quia poſſet ei opponi ab alio: & ita ſtatim reſpondet.

m ¶ *Non ſufficit.*] Bene dicit: quia & ſi martyres etiam aliqua mandant fieri, ſtatim non ſunt facienda: ſed antè eſt, vt ſciamus illos impetrare à Deo, quæ poſtulant. 50. diſtin. ſi quis præpoſtera. & 42. diſtin. quieſcamus. Ber.

n ¶ *Miraculi.*] Nec iſtud ſtatim credendum eſt: quia quandoque miracula fiunt per malos [c]. 1. q. 1. teneamus.

o ¶ *Virgam.*] De conſecra. diſt. 2. venera.

a *Idem tenet Archidiaconus in cap. ſi vos. 23. q. 5.*

† *Extat integra lib. 2. regiſtri Innocentii iii. & c. 3. eo. tit. in 3. compil.* *Et videto notas in hãc decretalem.*

† *Vox, Chriſti, nec in regiſtro, nec in antiquis codicibus reperitur.* Ioan. 1.

Mar. vlt.

Matt. 10. † *Luce.* 2. Cor. 12.

Ephe. 4.

Rom. 10.

Matth. 9. Luc. 10.

† *Poſt hæc verba ſequitur in regiſtro exemplũ de Ioanne Baptiſta, quòd hic omiſit Raymũdus: aſſert autem lucẽ huic loco.*

Exodi. 7.

Ioan. 1. Eſa. 40. Matth. 3.

b *Adde, de eorum priuilegiis in iure ciuili habetur in l. medicos. & l. ſeq. C. de profeſſo. & me. lib. 10. & in l. 1. C. de profeſſ. qui in vr. Conſtan. lib. 12.*

c *Vide beatum Thomã 2. 2. q. 178. art. 2.*

¶ Licèt autem [a] ſcientia ſit valde neceſſaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum Propheticū: [Labia [b] Sacerdotis cuſtodiunt [c] ſcientiam, & legem exquirūt [d] ex ore eius] non eſt tamen ſimplicibus Sacerdotibus, etiam à Scholaſticis detrahendum, cùm in eis Sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege [e] præcepit: [Diis non detrahes] Sacerdotes intelligens: qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem Deorum nomine nuncupantur: *& infra.*

¶ Nec quiſquam [f] ſuæ præſumptionis audaciam illo defendat exemplo, quòd aſina [g] legitur reprehendiſſe Prophetam: vel quod Dominus ait: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Cùm aliud ſit fratrem in ſe peccantem occultè corripere: quod quiſque tenetur [h] † efficere ſecūdum regulam Euangelicam, in quo caſu ſanè poteſt intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab aſina: & aliud eſt patrem † ſuum delinquentem reprehendere manifeſtè: quod vtique nulli licet ſecundum Euangelicam veritatē: nam qui etiam dicit fratri, fatue [i]: reus erit gehennæ ignis. Rurſus aliud eſt, quòd Prælatus ſponte de ſua confiſus innocentia, ſubditorum ſe accuſationi ſupponit [k]: in quo caſu præmiſſum [l] Domini verbum debet intelligi: & aliud eſt, quòd ſubditus non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi, exurgit temerarius in Prælatum: cùm ei potiùs incumbat neceſſitas obſequendi. Quòd ſi fortè neceſſitas poſtularet †, vt Sacerdos tanquam inutilis [m], & indignus, à cura gregis debeat remoueri: agendum eſt ordinatè [n] apud Epiſcopum, ad cuius officium, tam inſtitutio [o], quàm deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Excommunicati ſunt omnes hæretici, quibuſcunque nominibus nominentur. Hoc dicit vſque ad §. damnati.*

CAP. XIII.

EXcommunicamus itaque, † & anathematizamus omnem hæreſim, extollentem ſe aduerſùs hanc ſanctam orthodoxam, & Catholicam fidem,

a ¶ *Licèt autem.*] Hic improbat, quòd deludebant ſimplicitatem ſacerdotum. Ber.

b ¶ *Labia Sacerdotis.*] *43. diſt. ſit rector. & 11. q. 1. ſacerdotibus.*

c ¶ *Cuſtodiunt.*] Id eſt, cuſtodire debent.

d ¶ *Exquirunt.*] ſ. ſubditi à ſcholaſticis. *38. diſt. ſedulo.* Ber.

e ¶ *In lege.*] Moſaica.

f ¶ *Nec quiſquam.*] Reſpondet ad obiectionē, quam poſſent facere iſti hæretici.

Eſaia. 2.

g ¶ *Aſina.*] vt *2. q. 7. ſecuti ſunt. & c. nos ſi. §. item cum Balaam.*

h ¶ *Quod quiſque tenetur.*] Ad correctionem quilibet tenetur, ſicut hìc dicit: & hoc intellige de occulta correctione, ſiue repreheſione, arg. *23. q. 5. non putes.* vt hìc dicit. Sed manifeſtè corripere pertinet ad Prælatos; vel ad illos, qui habent aliquā poteſtatem in aliquos. *23. q. 4. duo iſta. & cap. fortè.* pater enim filium poteſt corripere, & Prælatus ſubditum & occultè, & manifeſtè: vnde Apoſtolus: *Argue, obſecra, increpa.* vt *45. diſtin. cap. 1. & 8. q. 1. quòd autem.* ſed filius non poteſt publice reprehendere, ſiue corripere patrem, nec ſubditus Prælatum: vt hìc ſequitur in littera: & *21. diſtin. nolite.* erubeſcit enim lex filios caſtigaturos parentes, in *Authen. de nup. §. ſed quod ſancitum eſt. coll. 4. verſus fin.* per vnam colum. hæc eſt canonica correctio ſecundum Euangelicam veritatem, vt occulta ad omnes manifeſta ad Prælatos, vel alios aliquam poteſtatem habentes, pertineant, vt hìc diſtinguit: & ſic poteſt intelligi. *2. q. 1. ſi peccauerit*, & eſt ad hoc *22. q. 5. hoc videtur.* Ad denuntiationem verò Euangelicam, quæ exigit admonitionem, & probationem. vt *40. diſt. ſed illud ver. neque illud. & ſ. de teſtibus, in omni negotio. & 2. q. 1. ſi peccauerit*, quæ ſit ad pœnitentiam, videtur, quòd quilibet teneatur. arg. *2. q. 7 quapropter. ſ. de cogna. ſpi. tua.* dummodò perſona ſit honeſta, & bonæ famæ: quia viles perſonæ non admittuntur ad denuntiationem, *ſ. de ſponſa cùm in tua.* vbi de hoc.

Exod. 22.
Ioan. 10.
Num. 22.
Ioan. 8.
Matth. 5.

† *De materia textus, & gloſſæ in verbo, quod quiſque tenetur, præter Doctores hic, videbatur Thomā 2. 2. q. 33. art. 2. & ſequentibus.*

† *Aliàs, fratrem, in pleriſque Gregorianis codicibus, in aliis, & in regiſtro legitur, patrē. 2 adde, quod not. ſuprà eo. tit c. 2. de hoc dixi ſuprà de iudi. nouit. Io. And.*

i ¶ *Fatue.*] *55. diſt. ſi Euangelica.*

k ¶ *Supponit.*] Vt *2. q. 7. nos ſi incompetenter.*

l ¶ *Præmiſſum Domini verbum.*] Scilicet, quis ex vobis arguet me de peccato?

m ¶ *Inutilis.*] Si enim prælatus inutilis, aut negligens fuerit, remouendus eſt. *ſ. de offic. cuſto. c. 1. 81. diſt. dictum. & ı̄ prox. in fi. & 18. q. 2. ſi quis Abbas. & C. de offic. præfec. præto. orient. ſi quos.*

n ¶ *Ordinatè.*] Denuntiando, vel accuſando, ſecundùm quod traditur. *ſ. de accuſatio. qualiter. ſ. de ſimo. licet.* & eſt arg. iuris ordinem eſſe ſeruandum.

o ¶ *Tam inſtitutio, quàm deſtitutio.*] Ad quem pertinet inſtitutio, & deſtitutio. *ſ. de capel. mo. cap. 1. & cap. 2. & ı̄. de priuileg. cùm & plantare. §. in Eccleſiis.* & examinatio pertinet ad eum, ad quem manus impoſitio ſpectat. *ſ. de elect. venerabilem. & c. nihil. & c. cùm nobis olim.* inſtitutio enim ad Epiſcopum pertinet. *16. q. 6. nullus.* Ber.

EX*communicamus.*] Habet multa dicta, & poteſt ſummari ſecundùm varietatem dictorum per partes, quæ patent per §§. Abb.

CASVS. In prima parte huius capituli excommunicat concilium omnes hæreticos, quibuſcunq; nominibus cenſeantur, facies quidem diuerſas habentes, ſed caudas adinuicem colligatas; damnati verò de hæretica prauitate præſentibus poteſtatibus, aut eorum nuntiis relinquantur pœna debita puniendi, clericis priùs à ſuis ordinibus degradatis, bonis damnatorum publicatis: ſi laici fuerint, confiſcentur: ſi verò clerici Eccleſiis applicentur, à quibus ſtipendia receperunt. Secundò dicit, quod ſi aliqui fuerint ſola ſuſpitione notabiles, niſi ad arbitriū Epiſcopi ſe purgauerint, excommunicentur: & ſi per annum ſic ſteterunt, poſt annum tanquam hæretici condemnentur.

MONEANTVR. Tertio loco dicitur, quòd Poteſtates locorum moneantur, &, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur, quibuſcunque fungantur officiis, vt pro defenſione fidei præſtent publice iuramentum, quòd de terris ſuæ iuriſdictioni ſubiectis expellant hæreticos ab Eccleſia denotatos: & quicunque de cætero in poteſtatem aſſumptus fuerit, hoc capitulum teneatur iuramento firmare. Si verò dominus temporalis requiſitus ab Eccleſia, terram ſuā hæreticis purgare neglexerit, per Metropolitanum, & comprouinciales Epiſcopos excommunicetur: & ſi ſatisfacere cōtempſerit infra annum, ſignificetur hoc domino Papæ, vt ex tunc vaſallos illius, ab eius fidelitate denūtiet abſolutos, & terram illius exponat catholicis occupandam: qui exterminatis inde hæreticis, eam poſſideant, & in fide conſeruent: ſaluo iure Domini principalis, dummodo ſuper hoc nullum præſtet impedimentum: & idem ſeruetur circa illos, qui non habent dominos principales. Quartò dicit, quòd Catholici, qui contra hæreticos iſtos crucem aſſumpſerint, illa gaudeant indulgentia, & illo priuilegio ſint muniti, quæ conceduntur accedentibus in ſubſidium terræ ſanctæ.

† *poſtulauerit.*

† *Idem ſcilicet Innocentius iij. in cōcilio generali Lateran. c. 3. & cap. eo. tit. in 4. cōpi. Extrò de notas in hāc decretalem.*

† *Dictio itaque, deeſt in concilio, ſed habetur in antiquis codicibus.*

CREDENTES. In §. *iſto* excommunicat concilium receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum: ſtatuens, vt quàm citò quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ex tunc ipſo iure ſit factus infamis, nec ad aliqua officia admittatur, ſeu conſilia, nec ad alios eligendos ad huiuſmodi; nec admittatur ad teſtimonium, nec teſtamentum facere poſſit, nec capere aliquid ex teſtamento: nullus ipſi reſpondeat, ipſe verò omnibus reſpondere teneatur, & ſi iudex fuerit, eius ſententia non teneat, nec cauſæ deferantur ad ipſum: & ſi fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittitur: ſi tabellio, inſtrumenta per ipſum confecta nullius ſint momenti: ſed cum auctore damnato damnentur: & in ſimilibus idem eſt obſeruandum. Si verò clericus fuerit, deponatur: & aliqui, poſtquam tales ab Eccleſia fuerint denotati, euitare contempſerint, excommunicentur vſque ad debitam ſatisfactionem.

SANE. Clerici huiuſmodi viris non exhibeant Eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos ſepeliant, nec eleemoſynas, vel oblationes eorum recipiant: quod ſi fecerint, officio ſuo priuentur, ad quod nunquam reſtituantur ſine ſpeciali mandato domini Papæ: & idem faciant regulares: & eadem pœna infligatur eiſdem, & illorum priuilegia non ſeruentur in illa diœceſi, in qua tales exceſſus perpetrauerint.

QVIA VERO. Hic dicitur, quòd nullus prædicationis officium vſurpare præſumat: quia, vt dicit Apoſtolus: *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* & qui contra hoc fecerint, excommunicentur, & niſi ſe correxerint, alia pœna puniuntur.

ADIICIMVS INSVPER. In §. *iſto* dicitur, vt quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus per ſe, vel per Archidiaconum ſuum, vel alias honeſtas perſonas viſitet parochiam ſuam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, & ibi tres, vel quatuor viros idoneos: aut ſi expedire viderit, totam viciniam iurare compellat, vt ſi aliquos hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula facientes, vel ſi etiam diſcrepent à vita, & moribus aliorum, Epiſcopo ſtudeant nuntiare, & ipſe vocet ad præſentiam ſuam denuntiatos: qui ſi ſe non purgauerint, vel ſi poſt purgationem præſtitā relapſi fuerint, canonice puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. iſto, quòd ſi qui de prædictis iurare noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputetur. Mandat Papa, quòd in virtute obedientiæ diſtricte præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda Epiſcopi diligenter inuigilent: ſi canonicam voluerint effugere vltionem, & ſi quis ſuper hoc negligens, vel remiſſus fuerit, cùm de hoc conſtiterit, ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius alius inſtituatur idoneus, qui velit, & poſſit hæreticam contundere prauitatem. Nota, quòd diuerſitas nominum rei ſubſtantiam nõ immutat. Item ſola ſuſpicio ſiue præſumptio purgationem inducit in crimine hæreſios. Item tráſcurſus téporis probat crimen. Item iudices ſæculares tenentur hæreticos de prouinciis ſibi ſubiectis exterminare. Item ſi iudex ſæcularis in exterminatione hæreticorum negligens fuerit, poteſt excommunicari. Item dominus Papa principem ſæcularem deponere poteſt propter hæreſim. Item argu. quod propter delictũ vnius, alius puniri non debet. Item auctoritate Eccleſiæ bellum fieri poteſt. Item pari priuilegio, & indulgentia gaudent cruce ſignati contra hæreticos, cùm illis, qui vadunt contra Sarracenos. Item conſentientes, & agentes pari pœna puniuntur. Item nota hic multas pœnas editas contra fautores, & defenſores hæreticorum. Item hæreticus cuilibet reſpondere tenetur, & nemo ſibi. Item ſententia, vel ſcriptura publicè excommunicati non valet. Item in ſimilibus ſimile iudicium eſt habendum. Item qui in maiori dignitate eſt, plus punitur, & ſic circumſtantiæ aggrauant peccatum, & vindictã. Item abſolutio, & reſtitutio excõmunicati participantis cum hæretico excommunicato pertinet ad ſolum Papam. Item argu. quòd vniuerſitas præſtare poteſt iuramentum calumniæ. Item deſiſtens in purgatione, punitur. Item qui iurare non vult, pro condemnato habetur. Item per indicia probatur crimẽ. Item propter negligentiam deponitur, vel remouetur prælatus.

† *Aliàs, varietate, quod etiã agnouit hic Hoſtienſ.*

† *De materia, Eymericus in Directorio inquiſitor. 3. p. q. 101. & q. 112. vbi dixi plenè.*

† *Percepturus, in Concilio.*

† *Eymericus in Directorio inquiſit. p. 3. q. 83. & q. 124. & Simãcas catho. inſtit. ti. 1. de abiuratione, & titu. 56. de purgatione canonica.*

quam ſuperiùs [a] expoſuimus: condemnantes hæreticos vniuerſos, quibuſcunque nominibus cenſeantur: facies quidem diuerſas habentes, ſed caudas adinuicem colligatas, quia de varitate † conueniunt in idipſum.

¶ *Damnati de hæreſi, per ſæcularem Iudicem puniuntur, & bona Laicorum hæreticorum confiſcantur, & Clericorum bona applicãtur Eccleſiis, vbi beneficiati erant. Hoc dicit vſque ad §. qui autem. Abbas Sicul.*

¶ Damnati [b] † verò, præſentibus ſæcularibus Poteſtatibus [c], aut eorum Balliuis relinquantur [d] animaduerſione debita puniendi: Clericis priùs à ſuis ordinibus degradatis [e]: ita quòd bona huiuſmodi damnatorum, ſi Laici fuerint, confiſcentur [f]: ſi verò Clerici, applicentur Eccleſiis, à quibus ſtipendia [g] receperunt † a

¶ *Si ſuſpectus de hæreſi ſe non purgat ad arbitrium ſuperioris, excõmunicatur, & exiſtens per annũ in excommunicatione, vt hæreticus, damnatur. Hoc dicit vſque ad §. moneantur. Abbas Siculus.*

¶ Qui † autem inuenti fuerint ſola ſuſpicione [h] notabiles, niſi iuxta conſiderationem ſuſpicionis [i], qualitatémque perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint, anathematis gladio feriantur: & vſque ad ſatisfactionem condignã ab omnibus euitentur: ita quod ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur [k].

¶ *Poteſtates ſæculares perpetui, vel temporales, iurare tenẽtur, vniuerſos hæreticos ab Eccleſia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram ſuam hæreticis excommunicatur: & ſi perſtiterit in excommunicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles eius à iuramento abſoluet, & eius terram fidelibus exponet, ſaluo iure principalis domini: niſi & ipſe ſit in culpa. Hoc dicit vſque ad §. Catholici. Abbas Siculus.*

¶ Moneantur autem, & inducantur, & ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ſæculares † Poteſtates, quibuſcunque fungantur officiis, vt ſicut reputari cupiũt, & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publicè iuramentum, quòd de terris ſuæ iuriſdictioni ſubiectis, vniuerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide, pro viribus exterminare ſtudebunt: ita quòd amodò quandocunque quis fuerit in Poteſtatem ſiue † perpetuam, ſiue temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare [l]. Si verò dominus temporalis requiſitus, & monitus ab Eccleſia, terrã ſuam purgare neglexerit [m] ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & cæteros comprouinciales Epiſcopos, excommunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere contempſerit infrà annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, vt extunc ipſe vaſallos ab eius fidelitate denunciet abſolutos [n]; & terram exponat Catholicis occupandã: qui eam, exterminatis hæreticis, abſque vlla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſeruent, ſaluo iure domini [o] † principalis: dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege ſeruata circa eos, qui non habent dominos principales.

purgat. & ſic non obſtat 2. q. 1. *primo* & *ita hic reſpicitur infamia.*

i ¶ *Suſpicionis.*] Hoc ſemper eſt attendendum, vt ſecundum qualitatem infamiæ, & perſonæ, indicatur purgatio 2. q. 5. *omnibus*, & j. *de purgat. canon. inter.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium de decret. litteras, & ſoluit. iterum ſignat contrarium de cap. conuenientibus, & ſoluit.*

k ¶ *Condemnentur.*] Videtur hic, quod aliquis ſit condemnandus de hæreſi, licet non videatur violenta præſumptio contra ipſum. Arg. contra. ſ. *de præſumpt. litteras*, vbi dicit, quod licet ſit vehemens præſumptio, non vult Papa illum cõdemnare de tam graui crimine: hæc verò euidentiſſima eſt præſumptio, cùm primò probabilis fuerit propter infamiam: & quia noluit ſe purgare, fuit excommunicatus: & quia per annum ſtetit in excommunicatione pro conuicto habetur. 11. q. 3. *rurſus*. & *cap. quicunque*: ſecus in aliis criminibus, quia ſi bona alicuius contumacis propter crimen annotata ſunt, ſi intra annum non venit, bona deuoluuntur ad fiſcum: ſed quoad crimen non obeſt, quin poſt annum poſſit probare innocentiam ſuam. ff. *de requirend. reis, annus.* Sed quid eſt, quod dicit, ſtatim eſt condemnandus, cum ſæpius eſt admonendus, vt redeat 1. *quæſt. 7. conuenientibus*? Reſpondeo non contradicit: quia licèt ſit condemnãdus, monendus eſt, vt redeat, vt 34. q. 1. *quæ dignior, in fin.* vbi dicitur, quòd poſt admonitionem eſt vitandus: hoc eſt verum in hoc, quòd non ſunt ei ſecreta noſtræ fidei expenenda. 43. *diſt. in mandatis*, vt impugnet nos, vt ibi. Nec intelligas, quòd ſi pro crimine, ſeu contumacia ſteterit per annum in excõmunicatione, quòd habendus ſit hæreticus, ſi d tantùm excommunicatur per ſuſpicionem hæreſis.

l ¶ *Iuramento firmare.*] Sic ſ. *eod. ad abolendam. § ſtatuimus.* & non ſolùm hoc iurare tenetur, ſed hoc iurare debet, quòd ipſe idem catholicus ſit. in *Authent. iuſiuran. quòd præſta. ab his, qui admin. accid. circa princ. collat. 2.*

† *ſæculi.*

De gradibus præſumptionum in crimine hæreſis, vide Eymericum in Directorio inquiſitor. p. 2. q. 55. & Simãcã cathol. inſtit. tit. 50. de præſumption.

† *In Concilio Ita: ſiue ſpiritualem, ſiue temporalem aſſumptus, &c. quaſi nõ ſolùm principes ſæculares, ſed etiã Eccleſiaſtici, quos per poteſtatem ſpiritualem poſſumus intelligere, hoc teneantur præſtare iuramentum.*

† *dominij.*

a ¶ *Superiùs.*] ſ. *de ſum. Trinit. cap. 1. & 2.*

b ¶ *Damnati.*] Scilicet de hæreſi.

c ¶ *Poteſtatibus.*] Sic j. *de verb. ſignif. nouimus*, tñ ſi voluerint redire, in perpetuum carcerem teneantur. j. *eo. excommunicamus.*

d ¶ *Relinquantur.*] Qualiter hoc intelligitur, dicitur ſ. *eod. ad abolendam* Bernard.

e ¶ *Degradatis.*] j. *cap. prox. & cap. penult.*

f ¶ *Confiſcentur.*] De hoc dictum eſt ſ. *eod. vergentis.*

g ¶ *Stipendia.*] Si plura ſtipendia [a] habuerint, inter Eccleſias diuidantur pro rata. ſ. *de reſti. relatum.*

h ¶ *Suſpicione.* Id eſt, præſumptione. Et nota, quòd ſola ſuſpicio, ſiue præſumptio purgationem inducit: quod ſi non fiat, punitur, vt hic patet. *arg. de cohab. cler. & mulier. tua nos*: & intellige, quòd ſit probabilis præſumptio, ſiue ſuſpicio: aliàs non indiceretur

a *Vide, quæ pleniſſimè ſcripſi in cõmẽtariis ad Direct. li. 3. Schol. 154.*

m ¶ *Neglexerit.*] Iudex, qui negligit facere iuſtitiam, excommunicatur. 23. q. 5. *adminiſtratores*, & facit litera ſuam, cap. cauſa, & cap. 2. *dominus* & 3. q. 7. *qui ſine argum.* & in *Authent. vt differ. iud. § penult.* & *vlt. collat.* 9. & 2. q. 7. *ſicut.*

n ¶ *Abſolutos.*] j. *eod. cap. vlt.* & ita Papa poteſt propter hæreſim deponere omnes tam laicos, quàm clericos à dignitatibus ſuis, vt ſ. *eod. ad abolendam § ſtatuimus*, & ſ. *eod. vergentis*, vbi de hoc.

o ¶ *Saluo iure domini.*] Argum. quod propter delictum vnius, alius puniri non debet: quoniam pœna debet tenere ſuos auctores, ſuprà de his, quæ fiunt à maior. *par. cap. quæſiuit. C. de pœnis. ſancimus*: & iniquum eſt aliquem alterius odio prægrauari. *C. de inoffic. teſtam. ſi quis in ſuo. Argument. contrà. ſ. eod. vergentis.*

¶ *Cruce ſignati ad exterminationẽ hæreticorum gaudent priuilegio cõceſſo cruce ſignatis in ſubſidium terræ Sanctæ. Hoc dicit vſque ad §. credentes. Abbas.*

¶ Catholici † verò, qui crucis aſſumpto charactere, ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint [a], illa gaudeant indulgentia, illóque ſancto priuilegio ſunt muniti, quæ accedentibus in terræ Sanctæ ſubſidium conceduntur.

¶ *Ibi ponitur pœna credentium, receptatorum, & defendentium hæreticos: primò Laicorum, ſecundò Clericorum, vſque ad §. quia. Abbas.*

¶ Credentes † præterea, receptatores [b], defenſores, & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus ſubiacere: Firmiter ſtatuentes, vt poſtquam quis † talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, extũc ipſo iure ſit factus infamis †, nec ad publica officia, ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis [c], vt nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quòd ſi forte iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit Aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si Tabellio, inſtrumenta † confecta per ipſum nullius ſint momenti ſed cum auctore † damnato damnentur [d]. Et in ſimilibus idem præcipimus obſeruari. Si verò Clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo maior eſt culpa, grauior exerceatur [e] vindicta. Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, euitare contempſerint, excommunicationis ſententia, vſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur [f].

¶ Sanè Clerici † non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica ſacramẽta, nec eos Chriſtianæ præſumant tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas, aut oblationes eorum percipiant: alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali [g]. Similiter quilibet regulares [h], quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia [i] in illa diœceſi non ſeruentur, in qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.

¶ *Nullus debet ſibi officium prædicandi aſſumere, niſi ſuper hoc ſibi à ſede Apoſtolica, vel à diœceſano Epiſcopo licẽtia cõcedatur: alias excommunicatur: & niſi reſipuerit, alia pœna imponitur. Hoc dicit vſque ad §. adycimus. Abbas.*

¶ Quia † verò nonnulli ſub ſpecie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apoſtolus ait) abnegantes, auctoritatem ſibi vendicant prædicandi, cum idem Apoſtolus dicat: [Quomodo prædicabunt, niſi mittantur [k]] omnes, qui prohibiti, vel non miſſi præter auctoritatem ab Apoſtolica ſede, vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publicè, vel priuatim, prædicationis officium vſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur: & niſi quàm † citiùs reſipuerint, alia competẽti [l] pœna plectentur †.

¶ *Archiepiſcopi, & Epiſcopi inferiorum ſuorum prouincias, & diœceſes ſuſpectas habentes de hæreſi, ſaltem ſemel in anno per ſe, vel per alias idoneos viſitent: qui etiam debẽt, ſi hoc expedire videbitur, exigere iuramẽtũ ab illis de vicinia, de reuelandos hæreticos, & occulta conuẽticula celebrãtes: quos reuelatos, relapſos canonicè punient: & renitentes iurare, vt hæretici condemnentur. Hoc dicit vſque ad §. volumus. Abbas.*

¶ Adiicimus † inſuper, vt quilibet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus per ſe, aut per Archidiaconum ſuum, aut alias honeſtas, idoneáſque perſonas, bis, aut ſaltem ſemel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres, vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam (ſi expedire videbitur) totam viciniam [m] iurare compellat: quòd † ſi quos ibidem hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu à communi conuerſatione fidelium vita, & moribus [n] diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare [o]. Ipſe autem Epiſcopus ad præſentiam ſuam conuocet accuſatos: qui, niſi ſe ab obiecto reatu purgauerint [p], vel ſi poſt purgationem exhibitam, in priſtinam fuerint

a ¶ *Accinxerint.*] Arg. quod auctoritate Eccleſiæ bellum fieri poteſt. 23. q. 8. *igitur*, & *cap. hor autem.* 15. q. 6. *auctoritatem.* 13. *diſt. Hadrianus.* quod verum eſt contra inimicos fidei, & contra illos, qui Eccleſiam impugnant.

b ¶ *Receptatores, defenſores.*] Sine quibus hæretici manere diu non poſſunt. argu. *ff. de offic. præſ. congruit. ff. recepta. l. 1.* vnde meritò illi ſunt puniendi: immò grauius delinquunt. qui aliorum errores defendunt, & acriùs puniri debent. 24. q. 3. *qui aliorum*: & idco ſimili pœna cum hæreticis puniuntur. 11. q. 5. *qui conſentit*, & ĩ. *eod. c. pen. in fi.* & *C. de his, qui latron. occult. l. 1.* etiamſi eſſent conſanguinei. argu. 27. q. 1. *de filia*, & ſ. *eo. ſi quis Epi*, vbi de hoc. Bern.

c ¶ *Sit etiam inteſtabilis.*] Tales enim (vt hic patet) à quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere poſſunt: prout hæc omnia traduntur. *C. eod. Manichæos.*

d ¶ *Cum auctore damnato damnentur.*] Sic ſ. *eo. fraternitatis*: vbi de hoc, ſimi. ſ. *de teſtib. licet*: ſic etiam ſcriptura, vel ſententia publicè excõmunicati non valet. ſ. *de re iud. ad probandum*, & ſ. *de except. exceptionem*: nec reſcriptum, ſ. *de reſcript. dilectus.* 1. hoc eſt, quod ſequitur: Idem in ſimilibus præcipimus obſeruari. Tamen de reſcripto impetrato ab excõicato ſecus eſt. quia reſcriptum non ſumit auctoritatem ab impetrante, ſed à concedente. De quo dic, vt ſ. *de except. pia, in notula, ſed mirum.* Bern.

Additio. Hodie reſcriptum ab excommunicato impetratum, ſuppreſſa excommunicatione, eſt ipſo iure nullum, niſi in certis caſibus, *cap. 1. de reſcriptis, lib. 6.*

e ¶ *Grauior exerceatur.*] Vt 50. *diſtin. quia tua*: hic habes argum. quòd qui in maiori dignitate eſt, plus punitur, & ita circumſtantię aggrauant vindictam. argu. 32. q. 5. *qui viderit* & 25. q. 1. *nulli fas*, & 40. *diſt. homo Chriſtianus.* Crimen enim augetur per dignitatem. *ff. de re milit. omne delictum.* §. 1. 19. *diſtinct. nulli*, & qui magnus ſine comparatio-

ne creatus fuit, ſine venia damnatus eſt, *de pœnit. diſtinct. 2. cap. principium enim*, & ſ. *de iureiuran. cùm quidam*, ibi hoc ſoluitur. Bernard.

f ¶ *Percellantur.*] Qui participat excommunicato ſcienter, & non ſe corrigit, excommunicandus eſt. ĩ. *de ſent. excommunic. quod in dubiis.* 11. q. 3. *qui communicauerit.*

g ¶ *Apoſtolicæ ſpeciali.*] Hic reſeruat ſibi Papa abſolutionem, ſiue reſtitutionem talium: ergo per hoc aliis prohibuiſſe videtur, ſim. ſ. *de præben. de multa, in fi.* & *cap. graue, in fin.* & ſic è conuerſo, ex quo ſibi non reſeruat, aliis indulgere videtur. ĩ. *de ſentent. excommunic. nuper* & eſt ad hoc argumen. quod Epiſcopi diſpenſare poſſunt, vbi Papa non reſeruat ſibi diſpenſationem. Quare ergo Papa ſibi ſpecialiter reſeruauit talem reſtitutionem, niſi vt aliis prohiberet? Et licet Epiſcopus ipſum reſtituere ad officium ſuum non poſſit, tamen reconciliare poteſt ipſum Eccleſiæ. ſ. *eod. ad abolendam.* §. 1. vbi de hoc.

h ¶ *Quilibet regulares.*] Repete [b], non exhibeant Eccleſiaſtica ſacramenta: alioquin, &c.

i ¶ *Eorum priuilegia.*] Prætextu priuilegiorũ participare excommunicatis non poſſunt. ĩ. *de ſenten. excommun. nulli*: & in hoc caſu poſſunt ab Epiſcopo loci, tanquam à delegato à Papa, puniri. ſ. *eod. ad abolendam, in fin.* vbi de hoc.

k ¶ *Niſi mittantur.*] ſ. *eod. cap. proxim.* vbi de hoc.

l ¶ *Alia competenti.*] Prout viſum fuerit ſuperiori. ſ. *de offic. deleg. ſi. de cauſis.*

m ¶ *Totam viciniam.*] Argument. quòd vniuerſitas poteſt præſtare iuramentum calumniæ, ſic 30. q. 6. *Epiſcopus in ſynodo*, ſic ſ. *de accuſ. ſicut olim.*

n ¶ *Vita, & moribus.*] Hæc omnia ſuſpicionem inducunt. 41. *diſt. quiſquis.* 86. *diſt. inferiorem.* 23. q. 8. *præterea. ff. ad l. Aquil. ſcientiam. ff. de his, qui not. infam quid ergo* §. 1.

o ¶ *Indicare.*] 2. q. 7. *quapropter*, & argum. 22. q. 1. *ſi quis per capillum.*

p ¶ *Purgauerint.*] Nota deficientem in purgatione

a *De hoc articulo vide B. Thom. 2. 2. q. 40. arti. 1. & Alphõſ. Caſtrum, li. 3. de iuſta hære. punit. cap. 14.*

† *De materia huius §. vide citatos in c. ex multa ſuprà de voto redempt. & Eymericum in Directoris inquiſitorum p. 3. 3. q. 129*

† *De his latè Eymeric. in Directorio inquiſitorũ p. 2. quæſt. 50. 51. 52. 53 & Archidiaconus in c. quicũque, de hæret. li. 6*

† *quilibet.*

† *Eædem pœnæ, quæ hic traduntur contra hoc hominũ monſtra, comminẽtur in extrauagãti Gregorij noniãcip. ex cõmunicamus, & in l. Federici, incip. Cathar. habentur in iſt. teru Apoſtolicis poſt Directoriũ inquiſitorum.*

† *In Concilio ita: eius inſtrumenta confecta per ipſum, &c.*

† *Actis: actore.*

† *Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. can. c. 107.*

† *De materia vide ſancita in Conc. Trid. ſeſſ. 5. de refor. cap. 2. & ſeſſ. 24. de reform. c. 4. adde citatos in cap. ſeq.*

2. Timo. 3. Roman. 10.

† *quàm ocyus.*

† *plectantur.*

b *Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec habetur in antiquis libris.*

† *De materia vide Eymericum in Directorio inquiſitorum p. 3. q. 62. & 88. & Simãcam cathol. inſtit. tit. 25. de Epiſcopis, & Burchardum, lib. 1. decret. cap. 83. & 87.*

† *In Concilio, & vetuſtioribus Gregorij codicibus ita: quòd ſi quis ibidem hæreticos, &c.*

gatione puniendum. ſ. *de ſimon. de hoc. & cap. inſinuatum.*

a ¶ *Relapſi.*] Iſti magis puniendi ſunt: deterior namque dolus eius cognoſcitur, qui interruptam iterum litem deſeruit, quàm qui ſemel cœptam dereliquit, *in Auth. de litig. §. edita, in fin. coll. 8.*

b ¶ *Iurare.*] Per iuramentum debet quis purgare conſcientiam ſuam de hæreſi, *de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quotiens*: vnde ſi iurare non vult, pro condemnato debet haberi: ſicut qui de calumnia iurare non vult, actor cadit à cauſa, & reus pro condemnato habetur. ſ. *de iurament. calum. c. vlt. & C. eod. tit. cùm & iudices. §. quòd ſi actor.* Et eſt ſimilis illi, qui neque defendit, neque exhibet, & condemnatur, vt contumax. *ff. de noxa. quotiens. §. in poteſtate.* Tenui enim religione iuramenta etiã neceſſaria cõtemnunt. ſ. *de ſimon. & ſi quæſtiones, & C. de fide inſtrum. l. vlt.* Bern.

c ¶ *Indiciis.*] Nota, quòd per indicia probatur crimen. ſ. *eod. c. §. pen.* ibi, quòd ſi quis, &c. *& 2. q. 8. ſciant, & 32. q. 1.* dixit Dominus, *& j. de priuil. cùm olim. 1. & C. de rei vend. indicia.* Item habes hic, quòd propter negligentiam remouetur Prælatus. *arg.* ſ. *c. prox. in fin. & 1. q. 1. c. ſi qui Epiſcopi. §. ecce cùm.* Bern.

relapſi[a] † perfidiam, canonicè puniantur. Si qui verò ex eis iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuẽtes, iurare[b] fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputentur.

¶ *Epiſcopus negligẽs in hæreſi perſequenda, à dignitate Epiſcopali eſt remouendus, & alius idoneus eſt ſurrogandus. Hoc dicit vſque ad finem. Abbas Siculus.*

¶ Volumus † igitur, & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda, Epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicam velint † effugere vltionem. Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua diœceſi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remiſſus: cùm id certis indiciis[c] apparuerit, ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit, & poſſit hæreticam confundere prauitatem.

¶ Gregorius nonus Archiepiſcopõ Mediolaneñ.

¶ *Laici cuiuſcunque profeſſionis ſint, prædicare non debent.*

CAP. XIV.

SIcut † in vno corpore: *& infra.* ¶ Cùm igitur nonnulli Laici prædicare præſumãt, & verendum nimis exiſtat, ne vitia ſub ſpecie virtutum[d] occultè ſubintrent: Nos attendentes, quòd Doctorum ordo eſt in Eccleſia Dei quaſi præcipuus: Mandamus, quatenus cùm alios Dominus Apoſtolos[e] dederit, alios Prophetas, alios verò Doctores, interdicas Laicis vniuerſis, cuiuſcunque ordinis cenſeantur, [vſurpare] officium prædicandi.

SIcut.] CASVS. Dicitur in iſto capitulo, quod timendum eſt, ne ſub ſpecie pietatis impietas pallietur, & ideo prohibet Papa, ne laici cuiuſcunque ſint ordinis, officiũ prædicandi aſſumant. Et hoc, quod hic dicitur, habetur ſ. *c. prox. §. quia verò, & ſ. eo. cùm ex iniuncto.* Nota, quod ſub ſpecie pietatis non eſt committenda impietas. Item omnibus laicis officium prædicandi eſt interdictum.

d ¶ *Sub ſpecie virtutum.*] ſ. *eod. c. proxi. §. quia verò. 41. diſt.* ſæpe vitia: quia prætextu pietatis non eſt impietas committenda. *30. q. 1. noſſe*: & ita nullus poteſt prædicare, niſi mittatur: vnde Dominus ait diſcipulis ſuis: *Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ*: & iubẽte Domino in toto orbe diſperſi ſunt. *21. diſt. in nouo*, vnde Eſaias: *Ecce ego, mitte me. 8. q. 1. in ſcripturis. & 16. q. 1. §. hoc idem arg. ff. de tuto. & cura. vbi & l. præter.*

e ¶ *Alios Dominus Apoſtolos.*] Sic ſ. *eod cùm ex iniuncto.* Nec vniuerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere niſi huiuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſeruaret. *89. diſtin. ad hoc*: laici ergo cuiuſcunque ordinis ſint, vel meriti, prædicandi officium non debent aſſumere.

a EX communicamus.] Iſtud cap. habet quatuor dicta. Secundum ibi, *Damnati.* Tertium ibi, *Si qui.* Quartum ibi, *Credentes.* Abbas Siculus.

CASVS. Primò dicitur idem, quod dictum eſt ſ. eod. excommunicamus. 1. reſponſo. Vltimo adiicit, quòd ſi quis de prædictis, poſtquam fuerit deprehenſus, redire voluerit ad agendum condignam pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudatur. Et credentes eorum erroribus, hæreticos iudicat. Nota hic, qualiter recipiuntur de hæreſi condemnati ad perpetuum carcerem.

f ¶ *Conueniunt.*] ſ. *eod. excommunicamus*: quia ad eundem finem tendunt, ſcilicet deceptionis.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, ſoluit, ſolutioni obiicit, & reſpondet.*

g ¶ *Puniendi.*] Et hoc totum habes ſ. *eod. excommunicamus.* Sed qualiter iſti hæretici puniri debent ſecundum leges, poſtquã per Eccleſiam ſunt cõdemnati, vt hic dicit? Vltimo ſupplicio puniuntur per iudices ſæculares, cum diſtinctione[a], vt videtur, vt docentes vltimo ſupplicio, addiſcentes verò decem libris auri, *vt C. eo. tit. quicunque, ad fi.* Sed Contrà *C. de malef. & mathe.* culpa: vbi dicitur, culpa ſimilis eſt, tam prohibita diſcere, quàm docere: non eſt contrà: quia lex, quicunque intelligitur de illis, qui nondum didicerunt, ſed cauſa addiſcẽdi ad hæreticos acceſſerunt: ſi autem ad actum perueniſſent, ſimili pœna punirentur, vt docentes, ſecundum legem illã, culpa. Bern.

h ¶ *Si qui autem.*] Ab hoc loco vſque ad finem additum eſt: aliud totum habes. ſ. *eo. excommunicamus, & cap. ad abolendam. §. 1. & 2.* Bernard.

i ¶ *Deprehenſi.*] Publicè, ita quod notorium: vel etiam condemnati. Si verò poſtea redire voluerint, recipiendi ſunt: quia Eccleſia non claudit gremium redeuntibus ad ipſam. *C. de ſum. Trin. inter claras*, circa finem: & delicti veniam pœnitentibus damus. *C. eod. tit.* Manichæos: ita tamen, vt in perpetuum carcerem permaneant, vt hic patet. Sic & ſimoniaci in monaſterio ſub perenni pœna detrudantur. *1. q. 1. reperiuntur, & ſ. de ſimon. quoniam*: quia & ipſi hæretici cenſentur. *1. q. 1. eos, qui. & 6. q. 1. cap. nos ſequentes. §. ſed licet.* Ber.

ADDITIO. Et idem iudiciũ eſt de credentibus eorum erroribus habendũ, ſicut de ipſis, vt hic in fin.

¶ Idem.

¶ *Hoc c. vſque ad §. ſi qui autem, habetur in c. excommunicamus, ſ. eod. tit. in princip. vnde ſumma, & declarata, prout ibi fuit dictum.*

CAP. XV.

EXcommunicamus †, & anathematizamus vniuerſos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Ioſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, & alios quibuſcunque nominibus cenſeantur: facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt[f] in idipſum. ¶ Damnati verò per Eccleſiam, ſæculari iudicio relinquantur, animaduerſione debita puniendi[g]: Clericis priùs, à ſuis ordinibus, degradatis.

¶ *Si in hæreſi deprehenſi volunt redire ad fidem, detrudendi ſunt in perpetuo carcere ad pœnitentiam peragendam: & credentes erroribus hæreticorum, hæretici ſunt. Hoc dicit.*

¶ Si[h] qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi[i] redire voluerint ad agendam condignam pœnitentiam: in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos ſimiliter iudicamus.

¶ Idem.

¶ *Liberãtur ab omni obligatione, qua hæretici tenebantur aſtricti.*

CAP. XVI.

ABſolutos[k] † ſe nouerint à debito fidelitatis hominij †, & totius obſequij, quicunque lapſis manifeſtè in hæreſim, aliquo pacto[l], quacunque firmitate vallato, tenebantur aſtricti.

ABſolutos.] CASVS. Dicitur hic, quòd quicũque obligati ſunt lapſis manifeſtè in hæreſim, nouerint ſe abſolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obſequij, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota, quòd ipſo iure abſolutus eſt, quicunque aliquo genere obligationis tenetur aſtrictus hæreticis, vt interim ei nihil facere teneatur. Et ſic nota, quòd Papa poteſt laicum abſoluere iuramento fidelitatis.

k ¶ *Abſolutos.*] Ipſo iure: ex quo manifeſte lapſi, *ſimi. 15. q. 6. iuratos, &* cap. *nos ſanctorum*, & eſt arg. quod Papa poteſt abſoluere laicum à iuramento fidelitatis. *arg prædictorum.* c. quia ad ipſam ſpectat interpretatio iuramenti. ſ. *de elect. venerabilem.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

l ¶ *Aliquo pacto.*] Ergo ſi ſub pœna aliquis tenetur eis aliquid ſoluere certa die, licet nõn ſoluat, non incidit in pœnam: & eodem modo, ſi per iuramentum, quod eſt verum: quia in illa obligatione, & iuramento tacitè ſubintelligitur: ſi talis permanſerit, cui communicare liceat. *22. q. 2.* ne quis arbitretur. *ff. de ſolut. cum quis. l. reſponſ.* ſ. *de iureiuran. quemadmodum. &* ſ. *eo. excommunicamus. §. credentes.* Bernard.

† *De relapſis, & eorũ pœna vide Eymericum in Directorio par. 2. q. 58. & Zãchinum tract. de hæret. ca. 16.*

† *Præter citatos in præcedenti §. vide Conradum Brunum, lib. 6. de hæret. cap. 1.*

† *volunt.*

† *voluerint.*

† *De materia vide plenè per Simãcam cathol. inſtit. tit. 49. de prædicatoribus. Adde, quæ dixi lib. 3. commen. in Directoriũ ſchol. 8. adde omnino notas noſtras in hanc decretalem. Epheſ. cap. 4.*

a *Hodie nulla eſt talis diſtinctio: nam magiſtratus ſæcularis, quemcunque hæreticum ſibi à iudicibus fidei traditũ debet vltimo ſupplicio afficere, c. vt inquiſitioni, de hæret. lib. 6.*

† *Vide notas in hanc decretalem, vbi plurima huc ſpectantia traduntur: adde Petrum Godofredum in Auth. Gazaros. C. de hæret.*

† *Vide S. Th. 2. 2. q. 12. ar. 2. & Alphonſum Caſtr. lib. 2. de iuſta hære. punit. c. 7. & Simanc. cathol. inſtit. ti. 46. de pœnis.*

† *Vox hominij, mutata eſt in voce, dominij, vel domini, ferè in omnibus recentioribus quam nos ex antiq. codicib. reſtituimus.*

DE SCHISMATICIS
[& ordinatis ab eis.]

¶ *Quia ſchiſmatici incidunt in hæreſim diuidendo ſe ab vnitate Eccleſiæ, & conſtituendo ſibi ſacerdotes & reliquos clericos. 24. q. 1. loquitur: ideo ſubijcitur iſta rubrica. Abbas.*

De hac materia habetur 24. q. 1. in multis cap. & q. 3. in §. quia verò, & 7. q. 1. denique, de conſecr. diſt. 2. prima, inquis. & 23. quæſt. 3. in multis cap. 12. q. 2. alienationes. 1. q. 7. qui in quaslibet, de conſecrat. diſt. 4. hi qui apud, & c. ſeq. & c. oſtenditur, & in pluribus cap. eiuſdem diſtinctio.

† Hæc verba: & ordinatis ab eis, deſunt in omnibus manuſcriptis.

† Lateranẽſi, ſcilicet ſub Alex. iij. c. 2. & c. 3. 20. tit. in 1. cõpilat. & vide notas in hoc decretum.

TITVLVS VIII.

De Schiſmaticis [& † ordinatis ab eis.]

¶ Ex Concilio Lateran.

¶ *Irritæ ſunt ordinationes, beneficiorum collationes, & Eccleſiaſticarum rerum alienationes per ſchiſmaticos factæ: & à dignitate & ordine ſuſpẽduntur, qui ſchiſma tenere iurant.*

CAP. I.

QVod à prædeceſſore noſtro: *& infra.* ¶ Ordinationes ab Octauiano [a], & Guidone hæreſiarchis factæ, & ab ordinatis ab eis, irritas [b] eſſe cenſemus. Adiicientes, vt qui dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per dictos ſchiſmaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes [c] quoque: quæ per eoſdem ſchiſmaticos, ſeu per Laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis omni careant firmitate [d], & ad Eccleſias ſine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe nouerit ſubiacere. ¶ Illos verò, qui ſponte iuramentum, de tenendo ſchiſmate præſtiterint, à ſacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos.

QVod à prædeceſſore.] Ponit quatuor dicta, quę patent per §§. Abb.

CASVS. Tempore Alexandri Papæ fuit ſchiſma in Romana Eccleſia, & tunc ille Octauianus ordinatus eſt per ſchiſma in Papam, & poſt illum Guido. Iſti ſchiſmatici plures ordinauerunt in Epiſcopos, qui adhæſerant eis: quidam etiam ſponte iurauerunt de ſchiſmate tenendo: per iſtos ſchiſmaticos alienationes de bonis Eccleſiarum factę fuerunt: iſti etiam dignitates, & beneficia contulerunt. Super his omnibus ſtatuit Lateranẽ. Concilium, ordinationes ab iſtis duobus factas, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe. Item qui dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per dictos ſchiſmaticos acceperunt, careant impetratis: & alienationes, quæ per dictos ſchiſmaticos, ſeu per laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, etiam ad Eccleſias libere reuertantur, & ſi quis contraire pręſumpſerit, excommunicatum ſe nouerit, & illi, qui ſponte iurauerunt de tenendo ſchiſmate, à ſuis ordinibus, & dignitatibus nouerint ſe ſuſpenſos. Nota, quòd ordinationes ſchiſmaticorum carent executione, & alienationes ab eis factæ nullæ ſunt.

a ¶ *Octauiano.*] Hic Octauianus Ioannis maledicti, vocatus fuit Victor, & vixit annis nouem, & menſibus ſeptem: eo mortuo ſucceſſit ei Guido: iſte vocatus eſt Paſchalis. Iſti duo ſchiſmatici fuerunt, quorum facta hic damnantur. Bern.

b ¶ *Irritas.*] *Vt 9. q. 1. ordinationes.* Et intellige, quantùm ad executionem, niſi cum eis fuerit diſpenſatum: *j. cap. prox.* vel niſi ordinatus probaret ſe neſciuiſſe illum fuiſſe ſchiſmaticum, qui ordinauit, vt *9. q. 1. ordinationes, ſimi. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis:* quia tunc diſpenſatur cu meis: quia conferunt ſacramenta, dummodo in forma Eccleſiæ: ſed non executionem, quia eam non habent.

a De materia huius gloſ. vide Magiſtrũ, & Doctores lib. 4. ſent. diſt. 13. & B. Thom. 2. 2. q. 82. art. 7.

c ¶ *Alienationes:*] *Sic 12. q. 2. alienationes.*

d ¶ *Firmitate.*] Quia dum Eccleſia habet paſtorem hæreticum vel ſchiſmaticum, vacare intelligit. *s. de præſcript. c. 1.* vnde non valent, quæ à tali Prælato fiunt in iudicium Eccleſiæ. *12. q. 2. ſi quæ de rebus.* Sed pone, quòd talis Prælatus acquiſiuit aliqua Eccleſiæ, videtur ſimiliter, quòd non teneat: commodum enim cum incommodo compenſari debet. *ff. de neg. geſt. ſi negotia.* Credo tamen, quòd illud in fauorem Eccleſiæ introductum eſt, quòd ſi acquirit, teneat, nec caſſabitur: quia quod fauore alicuius introductum eſt, nec conuenit in eius læſionem retorqueri. *C. de legat. quod fauore. & ff. de minor. ſi index.* Vinc.

FRaternitati.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Priorem.* Abbas.

CASVS. Quidam prior ordinatus fuit ſchiſmatico: quæſitum fuit à Papa, quid agendum ſit de ipſo? Reſpondet dominus Papa, quòd poterit ab officio repelli, niſi probauerit ſecum miſericorditer diſpenſatum fuiſſe, & ab illa perſona, quæ diſpenſandi habuit poteſtatem. Nota, quòd qui dicit ſecum fuiſſe diſpenſatum, diſpenſationem probare tenetur, & per talem, qui poterit diſpenſare.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. an ſcienter promouens, & c. & tenet, quòd non ſubmittit de probatione diſpenſationis, & diſtinguit inter crimen publicum, & occultum.*

¶ Innocentius iij. Biſuntiñ. Archiepiſcopo.

¶ *Ordinatus à ſchiſmatico, ab officio eſt repellẽdus, niſi probet ſecum diſpenſatum per habentem poteſtatẽ.*

CAP. II.

FRaternitati † tuæ: *& infrà.* ¶ Priorem, quam à ſchiſmatico aſſeris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter: niſi legitimè probauerit ſecum fuiſſe miſericorditer diſpenſatum [e], & ab ea perſona, quæ ſuper hoc poteſtatem [f] habuerit diſpenſandi.

e ¶ *Diſpenſatum.*] Nota [b], quod non ſufficit ad probandum diſpenſationem cum aliquo factam quòd à tali ordinatus eſt, qui ſciebat, eum indignum, & qui cum eo poterat diſpenſare. *s. de cler. coniug. diuerſis fallaciis, & 51. diſt. qui in aliquo, in fi. 81. diſtin. quicunque, in fin.* vbi deponitur concubinarius ordinatus ab eo, qui ſecum poterat dipenſare. Exigitur ergo, vt intendat diſpenſare: quod expreſſa cauſa præſumitur. *50. diſt. clerico iaciente. 16. q. 1. cùm pro vtilitate. 55. diſtin. priſcis,* poterit autem probari diſpenſatio per teſtes. vel ſi occultũ eſt peccatum, confiteatur Epiſcopo in ſecreto, & petat diſpenſationem, & obtineat litteras ſuper hoc. Si verò publicum fuerit crimen, & publicè diſpenſatũ eſt, poſtea accuſari non poterit. *s. de fil. presbyter. ex tua, & s. de accuſat. de his.* Si verò diſpenſatur in occulto, adhuc poteſt accuſari: quia etiã poſt pœnitentiam poteſt quis accuſari. *33. q. 2. admonere.* Vinc.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per q. quis diſpenſet cum tali, & c. ponit opin. & tenet contrarium.*

b Ad declarationem huius glo. vide Henricum Boich. in ca. veniens. s. de fil. presb.

† Ca. vnico. eo. tit. in 2. cõpil. Et de materia textus, & gloſſæ pręter Doctor. hic vide Bernard. Diaz in pract. crim. cano. ca. 24. & ſeq.

TITVLVS IX.

De apoſtatis †, & reiterantibus baptiſma.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura immiſcet ſe enormitatibus: perdit priuilegium canonis. Si quis ſuadente, vnde eum deprehendentes non incidunt in canonem, ſcilicet excommunicationem.*

CAP. I.

PRæterea † Clerici, qui relicto ordine clericali †, & habitu ſuo, in apo-

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 12. ar. 1. Eymericum in Directorio Inquiſitor. par. 2. q. 49. vbi dixi, & Hoſtien. in ſum. tit. de apoſtat. & Conc. Triden. ſeſſ. 24. de reformat. c. 11.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. cõp. & poſt Concil. Lateran. p. 26. cap. 16. Vide Bernardinum Diaz, in prac. crim. can. c. 104.

† Vox, clericali, deeſt in vetuſtiorib. exemplaribus.

f ¶ *Poteſtatem.*] Aliás niſi haberet poteſtatem, nihil eſſet actũ. *s. de conſuet. ad noſtram, Cod. ſi à non compet. iudic. l. vlt.* & hoc forte ideo dicit: quia ipſe quidem ſchiſmaticus conuerſus ad vnitatem Eccleſiæ, & receptus in ordine ſuo, cum ordinato à ſe diſpenſare non poſſet, ſicut nec Epiſcopus ſimoniacus cum ordinato à ſe diſpenſare non poteſt. *1. q. 5. præſentium. ibi,* non Epiſcopo: quaſi dicat, ſi pecunia eſſet data Epiſcopo, ipſe non poſſet diſpenſare cum eo, qui dedit: & quia hic Papa non retinet ſibi diſpenſationem, aliis permittere videtur: ſi enim ipſe tantum diſpenſare poſſet, ſibi hoc reſeruaſſet. *vt s. tit. prox. excommunicamus, § ſani:* ſed potiùs credo, quòd ſolus Papa poſſit diſpenſare cum eo, qui ſcienter ordinem à ſchiſmatico recepit. *argum. s. de elect. quia diligentia:* ſicut Papa ſolus diſpenſat cum eo, qui in apoſtaſia ordinem recepit. *j. tit. prox. cap. vlt.* & hoc ſatis innuitur ex eo, quod dicit: Ab ea perſona, quæ poteſtatem, &c. Ioan. tamen dicit, quòd Epiſcopus diſpenſat cum ſchiſmatico. arg. 50. diſtinct. vt conſtitueretur. Bern.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS BAPTISMA.

¶ *Quia hæretici, & ſchiſmatici incidunt in apoſtaſiam: ideo congruo ordine ſubijcitur iſta rubrica. Et quoniam reiterantes baptiſmum videntur apoſtatare, dum recedunt à priori baptiſmate: ideo ſubdit de reiterantibus baptiſmum. Et aduerte, quia ſecunda decretalis facit tantùm ad ſecundam partem rubricæ: aliæ verò faciunt ad primam partem. Abbas Siculus.*

De hac materia tractatur 6. q. 1. in multis cap. & 11. q. 3. Iulianus, & cap. ſeq. 50. diſt. cap. vlt. 6. q. 1. legi. 20. q. 3. cap. 1. & 2. & 3. q. 3. cap. 1. 2. & 3. de conſecrat. diſt. 4. non licet fieri: vſque ad cap. presbyteris. 2. q. 7. aliëni. 2. 6. q. vlt. non obſeruetis.

PRæterea.] Non ſumatur per Ioan. And. & forte propter breuitatem, & varietatẽ lectionũ: ſed dominus Antonius ſic ſummat. Clericus ſine habitu, & tõſura deprehẽſus in crimine, non gaudet priuilegio clericali. Sed certe hæc ſummatio eſt nimis generalis, & cõtra multos canones, & maximè contra *c. ſi iudex laicus, de ſent. exc. li. 6. &*

contra

contra cap. contingit, & cap. in audientia. ꝟ. de sent. excommunic. vnde aliter summo: & primo secundum vnum intellectum sic: Per censuram Ecclesiasticam non liberantur clerici à manibus laicorũ, si sine habitu, & tonsura sunt deprehensi, si prius se habebat per omnia, vt laici, hoc dicit. Vel sic, secundum aliũ intellectum, vt in rubeo: & non recipit congruam diuisionem. Abbas Siculus.

stasia [a] tanquam laici conuersantur: si in criminibus comprehensi teneantur, per censuram Ecclesiasticam non præcipimus liberari [b].

Idem Abbati sanctæ Genouefæ.

¶ *Si crimen Acolythi, qui rebaptizanti præbuit ministerium, est occultum, promoueri potest: si publicum, non nisi cum eo religionem intrante dispensetur.*

CAP. II.

EX † litterarum tuarum tenore perpendimus, quòd quidam ægritudine longa confectus, insano [c] sortilegarum mulierum credens consilio, vt sanaretur, per iterationem fecit iniuriam [d] baptismatis sacramẽto: & *infra.* ¶ Quia ergo tua nos duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat Acolythus [e], quem minor ætas [f], & intentio [g] fraternæ salutis excusare videtur †: Discretioni tuæ præsentibus litteris respondemus, quòd ad superiores ordines promoueri (si publicum est, quod proponitur) non [h] valebit: nisi ad religionem transire voluerit, vt fauore religionis [i] ipsius, circa eum valeat dispensari. Si verò occultum est, promoueri poterit, & excessum suum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.

Casus. Dicitur in capitulo isto, quod clerici qui habitum clericalẽ, & tonsuram dimittunt, & in apostasia tanquam laici conuersantur, si in criminibus deprehensi teneantur, præcipit Papa per censuram Ecclesiasticam illos non liberari. Nota, quod Ecclesia non defendit clericos in criminibus cõprehensos, & detentos.

¶ *Glos. sequ. distinguit triplicem apostasiam.*

a ¶ *Apostasia.*] Est autem triplex apostasia [a], scilicet perfidiæ, quando quis recedit à fide. 2. *q. 7. non potest.* Inobedientiæ, quãdo quis transgreditur præceptũ, ꝟ. *de mai. & obe. si quis venerit, & c. 1 eod.* Irregularitatis, cum quis recedit ab ordine suo, siue sumpto religionis, vt hic, & *50. dist. c. vlt.* & dicitur apostata, id est, retrò stans. *q. vlt. c. potest. 3. q. 4. si quis verò, & c. beatus* Vinc.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.*

b ¶ *Liberari.*] *argum. contra.* ꝟ *de sent. excom.* si verò aliquis: illud intelligitur, qñ clericus, licet tonsuram nõ portat, aliàs clericaliter se habet: isti verò tãquam laici per omnia se habebant. Vel sic, non denegatur hoc, quin capiẽtes tales sint excõicati, sed Ecclesia non præcipit illos liberari, *sic* ꝟ. *ne cler. vel mon. c. 2.* Si verò tertio essent admoniti, & se nõ correxerint, nullo priuilegio postea gauderẽt. ꝟ *de sen. excõ. in audientia. & c. contingit:* & si de talibus vis intelligere, quod hic dicit, planum est.

EX *litterarum.*] Communis diuisio. Secunda pars ibi, *Quia ergo.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam ægritudine longa confectus, de consilio quarundam mulierum, vt citius sanari posset, se fecit iterum baptizari: quidam acolythus frater illius infirmi, ministerium præstitit scienter presbytero baptizanti: quæsitum fuit, qualiter puniri debeat acolythus iste, qui minoris erat ætatis, & vt frater eius saluari posset, hoc fecit: vnde excusandus videbatur? Respondet Papa, quòd ad superiores ordines non potest, si publicum est factum eius, promoueri, nisi ad religionem transire voluerit, vt fauore religionis dispensetur cum ipso: si verò occultum est, poterit promoueri, & de commisso pœnitentiam agit. Nota argu. quòd ætati minori parcendum est. Item baptisma iterari non debet. Item fauore religionis dispensatur cum aliquo.

c ¶ *Insano.*] Et vere insano, de consecrat. *dist. 4. qui bis 51. dist. qui in aliquo. 24. q. 1. miramur. § his auctoritatibus.*

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Iniuriam.*] Quod fieri non debet. 1. *q. 1. quod quidam, de consecrat. dist. 4. ostenditur, & 34. q. 1. miramur. § his auctoritatibus.* Sed quid est facere iniuriam sacramento? Dixit Vinc. animæ [b] infigitur quædam imago, siue pictura, vel character: vnde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraretur: & ita videretur obscurari primum sacramentum.

e ¶ *Acolythus.*] Supple, qui ministeriũ suũ præstitit rei nefandæ. Additio. Et sic erat in antiqua compilatione: quam si videris, facilius intelliges hoc cap.

¶ *Glos. seq arguit, declarat, & remittit.*

f ¶ *Minor ætas*] *Argum.* quòd ætati minori subuenitur, *de consecrat. dist. 4. eos. & cap. qui bis, & 15. q. 1. c. illud. §. itaque, in fin. & ff. de minor. auxilium. § in delictis:* ibi, nisi quatenus miseratio, *& cap. argu. ff. eod. si ex causa. §. nunc videndum:* sed illud verum est, quòd minor ætas non excusat in totum: sed miseratione ætatis mitiùs punitur. *ff. eod. auxilium. § in delictis. & ꝟ. de delict. puer. pueris, vbi de hoc.*

g ¶ *Intentio.*] Vnde facilè abstergitur hæc culpa, propter fraternam pietatem. *22. q. 2. si quælibet.*

h ¶ *Non valebit.*] Nam delicti manifestatio dispensationem prohibet propter scandalum, quod non est in occulto: immo post actam pœnitentiam; & in susceptis remanere, & ad alios promoueri potest præter eos homicidij. ꝟ. *de tempor. ordin. c. vlt.*

¶ *Glos. seq. nos signat contrariũ, soluit distinguendo, & opin. ponit.*

i ¶ *Religionis*] Ex hoc videtur, quod ingressus religionis non tollit irregularitatẽ, ex quo sine dispensatione promoueri nõ potest. *Arg. contrà.* ꝟ. *de fil. presbyt. cap. 1. & 56. dist. cap. 1 & in Authent. de mon. in princip. col. 1.* vbi dicitur, quod ingressus religionis omnem tollit irregularitatem, tollit etiam ingratitudinem. *19. quæst. vlt. non licet.* Sol. irregularitas illa, quæ consurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingressum religionis, sed fauore religionis cum eo dispensatur: vt hic, & ꝟ. *de eo, qui fur. ordin. rec. cap. 1.* cum verò nõ surgit ex delicto proprio, vt ꝟ. *de pur. cano. accedens:* tunc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quòd sine dispensatione potest ad ordines promoueri, vt in contrariis, sed non ad dignitatem sine dispensatione. ꝟ. *de purit. in quibusdam.* ꝟ. *de fil. presbyter. cap. 1.* Quidam dicunt, quòd in neutro casu tollitur, sed defertur tantùm ad facilitatem dispensandi. Bernard.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Infamatus de apostasia, compellitur se purgare.*

CAP. III.

TVæ † fraternitati: *& infrà.* ¶ Super secundo articulo inquisitioni tuæ duximus respondendum: Quòd Clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui videlicet abiecerunt habitum Clericalem [k], non sunt in sæculari habitu tolerandi [l], sed per districtionem Ecclesiasticam coërcendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicam curauerint exhibere.

TVæ] Primò ponitur decisa consultatio. Secundò responsio ibi, *Super secundo.* Abbas.

Casvs. Quidam clerici infamati erant de apostasia, qui abiecerant habitum clericalem: quæsitum fuit, vtrum deberent taliter tolerari, vel compelli, vt habitum reassumant? Respondet Papa, quòd clerici, qui taliter sunt infamati, tolerandi non sunt in habitu seculari, sed per censuram Ecclesiasticam coercendi, vt habitum reassumant, donec se purgauerint deficiente probatione. Nota clericos cõpellendos, vt habitum clericalem dimissum reassumant. Item infamatus ad purgationem cogi debet.

k ¶ *Habitum Clericalem*] Qui habitum clericalem abiicit, nisi trina monitione præmissa etiam ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale. ꝟ. *de sent. excom. in audientia & c. contingit 2.*

¶ *Glos. seq. quærit obiiciendo, & soluit.*

l ¶ *Tolerandi.*] Sed quare nõ sunt tolerandi in habitu sæculari, cùm liceat illis, qui sunt in minoribus ordinibus, vxorẽ recipere, & cum ea morari. ꝟ. *de cler. coniug. c. 1. 32. dist. si qui verò. & c. lectores, & c. seriatim.* apostata enim excommunicatus non est. Vt cesset omnis obiectio, intellige, quod hic dicitur, de eo, qui infamatus est in ordine sacro, vel in aliqua professione, cui non licet vltra ad sæculum redire: vnde tolerandi non sunt in habitu sæculari, sed per censuram Ecclesiasticam compellendi, nisi se purgauerint, accusatore deficiente redire ad ordinẽ, vel religionem. *arg.* ꝟ *de reg. ca. pen. & 20. q. 3. eos, qui semel.* Immo incarcerari possunt. ꝟ *eod. c. 1. ne damnabiliter euagentur.* De aliis in inferioribus ordinibus constitutis intelligi non posset: quia possunt renunciare in totum ordini clericali. ꝟ. *de vit. & honest. cler. c. vlt. &* ꝟ. *de cler. coniug.* Ioannes, *& c. ipen. & vlti.* Bern.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ *Baptizati, alterius secta, vel fidei ritus dimittere compelluntur.*

CAP. IV.

QVidam (sicut accepimus) qui ad sacri vndam baptismatis voluntarij † accessẽrunt, veterem hominem om-

QVidam.] Iudæi baptizati ritus Iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit Iudæorum baptizatorum excessum; contra quem secundò prouidens duas auctoritates præmittit; & duas rationes submittit. Secunda ibi, *Cùm autem.* Abbas. Sicul.

Casvs. Quidam Iudæi, seu infideles voluntarij baptizati fuerunt: veruntamen reliquias prioris ritus non relinquunt: vnde Christianæ

---

† *Ca. 3. eod. tit. in 1. cõp. & post Concil. Later. par. 26. c. 1. Et quòd sit graue scelus rebaptizare, docet B. Clemens lib. 6. c. 15. constit. Apostolicarum.*

a *De materia huius glossæ vide citatos in principio tituli, adde Simancam catho. instit. titu. 7. & Sie misstas, verbo, Apostasia: & Alphõsum Castrum lib. 1. cap. 7. de iusta hæret. punit.*

† *videtur.*

b *Plures, & veriores causas, cur baptismus non debeat iterari tradit B. Thom. 3. p. q. 66. artic. 9. quem omnino videas.*

c *De materia huius glo. vide latè per Tiraquellũ, trac. de pœnis temperandis, aut remittendis, causa, 7. & quæ dixi li. 2. cõmentar. in Directorium inquisitor. Schol. 11.*

† *Ca. vnico. eo. ti. in 3. cõpilat. Et est Innoc. de H stiensem in summa. tit. de apostatis. § qualiter puniantur.*

† *Idem sic licet Innoc. iij. in Concilio generali Late. c. 70. Et vide notas in hoc decretum.*

† *voluntarie.*

Chriſtianæ religionis decorem confundunt: quæſitum fuit in concilio, quid de talibus ſit agendum? Cùm maledictus ſit homo, qui duabus viis terram ingreditur, & indui non debeat veſte de lana, & lino contexta, ſtatuit concilium, vt per Prælatos Eccleſiarum tales obſeruantiæ veteris ritus compeſcantur, vt ſicut libero arbitrio ad baptiſmum acceſſerunt, ita neceſsitas coactionis eos in eius obſeruatione conſeruet: cùm minùs malum exiſtat viam Domini nõ agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire. Nota, q qui baptiſmum recipiunt ſponte, compellendi ſunt, vt fidem obſeruent. Item duabus viis homo ire non debet. Item plùs peccat Chriſtianus aberrans à fide, quàm ille, qui fidem non agnouit.

Eccleſia. c 3. Exo. cap. 22.

a ¶ *Vt nouo.*] Iſtud, vt non tenetur conſecutiuè, ſed ironice hic dicitur: quia non induunt nouum hominem, ex quo reliquias prioris hominis retinent.

2. Petr. 2.

b ¶ *Duabus viis.*]. Niſi quandoque ratione officij. *3. q. 7. §. tria, in fin. & ḡ. de præſumpt. litteras. & ff. de rei vindic.* inter officium: ſed illud ignorauit, quòd præſtaret patrocinium in re ſua.

c ¶ *Lanáque.*] *16. q. 7. in nona, & ḡ. de elect. & electi pot. cum cauſam*: & nemo debet claudicare in duas partes. *49. diſt. c. vlt.* & nemo poteſt duobus dominis ſeruire. *26. diſt. acutiùs, & ḡ. de cleric. coniugat.* diuerſis fallaciis: nemo autem filius Dei & diaboli ſimul eſſe poteſt. de pœnitent. *diſt. 1. c. reſuſcitatus. §. item vt Chriſtus ait*: Nec duobus dominis ſeruire, vt ibi.

† *Vide Hoſti. in ſum. ti. de apoſtatis. §. qualiter puniantur, & Bernardinum Diez in pra. crim. cano. c. 104.*

† *potes.*

nino non exuunt, vt nouo [a] perfectiùs induantur: cùm prioris ritus reliquias retinentes, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cùm autem maledictus ſit homo, qui terram duabus [b] viis ingreditur, & indui veſte non debeat, lino, lanáque [c] contexta: Statuimus, vt per Prælatos Eccleſiarum talis obſeruantia veteris ritus omnimodo compeſcatur: vt quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis [d] arbitrium obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas, in eius obſeruatione cõſeruet: cùm minus malum exiſtat viam Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire [e].

¶ Honorius 3. Archiepiſcopo Turonẽ.

¶ *Apoſtata incarcerari, & affligi poſſunt, vt habitum reaſſumant.*

CAP. V.

A Nobis † expetiit tua fraternitas edoceri, quid de apoſtatis ſit agendum, cùm in cuſtodia detinentur, qui minis [f], vel blanditiis [g] nullatenus poſſunt induci, vt abiectum habitũ reaſſumant. Ad quod tibi breuiter reſpondemus, quòd tales (ſi volueris) poteris † ſub graui cuſtodia carcerare, ita quòd ſolummodo vita ſibi miſera reſeruetur [h], donec à ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant [i].

d ¶ *Voluntatis.*] Sicut enim libero arbitrio homo obediens ſerpenti periit: ſic ſe gratia Dei vacante propriæ mentis conuerſione ſaluetur: ſed tamen ſi conditionali conditione coacti fidem ſuſcipiunt, eam ſeruare coguntur. *45. diſtin. de Iudæis, & cap. 1. & 2. & 23. q. 5.* ad fidem, & hic.

e ¶ *Retroire.*] Quia qui poſuerit manum ad aratrum, & reſpexerit retrò, non eſt aptus regno Dei. *ḡ. de voto*: magnæ, *ſic 12. quæſt. 1.* ſcimus, *in fine, de pœnitent. diſtinct. 4.* ſi refugientes, *verſus fin.* Bernard.

A *Nobis.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

C A S V S. Quidam clerici apoſtatæ in cuſtodia detinentur, nec induci poſſunt minis, vel terroribus, vt habitum reaſſumant: quæritur, quid de his ſit agendum? Reſpondet Papa, quòd tales ſub graui poſſunt cuſtodia detineri, & carcerari, ita quòd ſolummodo miſera ſibi vita reſeruetur, donec à malitia ſua reſipiſcant. Nota clericos apoſtatas poſſe in carcere detineri, donec à ſua nequitia reſipiſcant.

f ¶ *Minis.*] Comminando diuinum iudicium. *2. q. 1. ſi peccauerit. 14. q. vlt. ſi res. 27. q. 1. cap. vlt. & ḡ. de tempo. ord. c. vlt.*

g ¶ *Blanditiis.*] Blanditiis enim, & non aſperitatibus ad fidem eſt aliquis inuitandus. 45. *diſtinct. qui ſyncera.* immò & præmiis quandoque. *23. q. 4.* debet homo: tamen ſi iſti apoſtatæ per huiuſmodi non proficiunt, fiat, quod hic dicitur: quod intelligo de his, qui ſunt in ſacris ordinibus, aut in aliqua profeſſione: *vt ſuprà eod. tuæ.*

h ¶ *Reſeruetur.*] Sicut reſeruatur vita de miſericordia filiis eorum, qui crimen læſæ maieſtatis committunt. *6. q. 1. cap. quæro. §. verum, ver. fin. C. ad l. Iul. ma.* ſi quis cum militibus, vt vitam ſibi pœnam exiſtiment. *74. diſtinct.* quorundam: ſic clericus poteſt vxorem ſuam ligare. *33. quæſt. 2.* placuit, vt ſic pœna docente humiliter debeat obedire, *ſuprà de electio.* cùm in cunctis, & *27. quæ. 2. ſi homo eſſet.*

i ¶ *Reſipiſcant.*] Tunc cum venia poterit recipi: quia Eccleſia non claudit gremium redeuntibus. *C. de ſum. Trinit.* inter claras, *in fi. Et eſt arg. 1. q. 7. ſi quis omnem.*

¶ Idem Archiepiſcopo Lugdunẽ. †

† *Landen.*

¶ *Monachus in apoſtaſia ordinatus, non poteſt ſine diſpenſatione Papæ in ſuſcepto ordine miniſtrare.*

CAP. VI.

COnſultationi † tuæ breuiter reſpondemus, quòd Monachus aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, abſque diſpenſatione [k] Romani Pontificis miniſtrare non poterit in ordine ſic ſuſcepto.

C*onſultationi.*] C A S V S. Quidam monachus ſacrũ ordinem in apoſtaſia recipit: tãdem pœnitentiam agens, Abbati ſuo recõciliatus fuit: quæritur, vtrùm miniſtrare poſſit in ordine ſic ſuſcepto? Reſpondet Papa, quòd quantumcunque reconciliatus fuerit, & pœnitentiã egerit, abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare non poteſt. Nota, quòd ſolus Papa diſpẽſare poteſt cum eo, qui in apoſtaſia ordines ſuſcepit, vt in ordinibus ſic ſuſceptis miniſtret.

† *Vide præ aliis hic Henricum Boich, & Hoſtienſem præcedenti c. citatum.*

k ¶ *Diſpenſatione Romani Pontificis.*] Hic ergo Papa reſeruat ſibi diſpenſationem, *ſic ḡ. de hæret. excommunicamus. §. ſanè, ſic ḡ. de filiis presbyt. cap. penult. & vlt.* Item ſi iterata vnctione fuerit maculatus. *1. q. vlt. cap. ſaluberrimum, in fin.* Item qui rebaptizati ſunt, *de conſecrat. diſt. 4. qui bis, & cap. eos, quos.* Item & qui in ſubuerſionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis. *1. q. 7. conuenientibus, in fin.* in quibus caſibus ſolus Papa poteſt diſpenſare: tamẽ ſi ad aliam religionem tranſiſſet, & ordinem ibi ſuſcepiſſet, ſine diſpenſatione poſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare, *ſuprà, de tempo. ordin.* ex parte: quia ordinem non ſuſcepiſſet in apoſtaſia. Bernard.

† *Ca. 1. eod. ti. in 1. comp. & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. iij. par. 50. c. 12. Et præter Doctores hic vide late per Hoſtienſ. in ſumma hoc eo. tit.*

TITVLVS X.

De his, qui filios occiderunt.

¶ Alexander iij. Tornacẽ. Epiſcopo.

¶ *Mulier occidens ſponte filium, debet perpetuò in monaſterio pœnitere: ſi tamen timetur de incontinentia, datur, vel ſaltem non denegatur ſibi licentia nubendi.*

CAP. I.

VEniens † ad nos M. mulier lacrymabili nobis confeſſione monſtrauit, quòd cùm de quodam filium genuiſſet, & ille ſibi ſæpe turgido vultu improperaſſet, quòd filius eius non eſſet, ipſa iracundiæ [l] calore ducta, eundem filium interfecit [m]: *& infrà.*

DE HIS, QVI FILIOS occiderunt.

¶ *Suprà quatuor proximis titulis viſum eſt de his, qui peccant principaliter in Deum: conſequenter reſtat videre de his, qui peccant in hominem, & in Deum etiam, vt de committentibus homicidium: ſed quia inter homicidiorum genera, homicidium filiorum eſt grauius, ideo primò de his præmittitur. Abbas Siculus.*

V*Eniens.*] Loquitur iſta decretalis in foro animæ: & duæ ſunt partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Mandamus.* Abbas.

C A S V S. Quædam mulier filium de quodam ſuſcepit: ille verò improperabat eidem, quòd eius filius non fuiſſet: vnde ipſa diabolico furore accenſa filium interfecit: vnde ipſa lacrymabiliter ad Papam accedens, petiit ſibi impendi conſilium ſalutare. Mandat Papa Epiſcopo loci, vt laboret eam inducere, vt ad aliquod monaſterium tranſeat: in quo pœnitentiam agat de commiſſo. Si autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam, vt in Domino nubat: quia tutiùs videtur, vt nubat vni, quàm inhoneſtè multos admittat. Nota, quòd dominus Papa votum reuocat, & commutat, etiamſi de iure naturali debeatur.

l ¶ *Iracundiæ calore.*] *11. quæſt. 3. ira ſæpè, & capite cùm apud.* Bernardus.

m ¶ *Interfecit.*] *Sic ĩ. cap. prox.* De pœna iſtius habes *C. eo. tit. l. vnica* [a]: ſecundum canones non ita puniuntur: quia Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, *& c. 26. q. 6. agnouimus. & 23. q. vlt. his à quibus.* De hac pœna ſecundum canones dicitur *ĩ. eo. c. vlt.*

a *Præter Doctores hic vide legiſtas in d. l. vnica. C. de his, qui parentes, vel liber. occid. & in §. alia deinde. Inſtit. de publicis iud.*

a ¶ *Multos*

a ¶ *Multos.*] *Simil. 31. q. 1. quomodo virginibus, & ſimi. ī. qui cler. vel vouen. veniens:* ſi autem non eſſet præſumptio de ipſius incontinentia, non daretur ſibi licentia contrahendi propter crimen ſuum: *23 quæſt. 2.* in adoleſcentia.

INtelleximus.] Non diuiditur. Et loquitur in foro animæ, vt dixi in præcedenti cap. Abbas.

CASVS. Quædam mulier diabolo inſtigante filiam ſuã occidit, propter quod domin' terræ maritũ ipſius ipſam compulit abiurare. Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat Epiſcopo diœceſis, quatenus ſuper hoc ita prouideat, q de commiſſo exceſſu pœnitentiam agat, & ſaluti ſuæ, & filiorum conſulatur: & non obſtante iuramento prædicto, eam viro ſuo reſtituat, ita quòd filios ſuos poſſit liberè gubernare. Nota, quòd iuramentum illicitum non eſt ſeruandum. Item nullum maleficium ſeparat matrimoniũ legitimè contractum, quò minùs alter alteri adhærere teneatur: niſi eſſet crimen idololatriæ.

b ¶ *Abiurare.*] Et malè: quia quos Deus cõiunxit, homo non ſeparet. *33. q. 2. cap. 2.* & ob hanc cauſam eam maritus dimittere non poſſet. *32. qu. 2 quicquid. & qu. 7. omnes cauſationes.*

c ¶ *Iuramento.*] Tale iuramentum illicitum fuit. *ī. de iureiur. tuæ nos:* tamen in hoc non multùm peccauit: quia compulſus hoc fecit, ſed potiùs debuit quælibet mala pati, quàm malo conſentire. *33. q. 5. itáne.* vnde iurare non debuit: quia ſine periculo ſalutis æternæ ſeruare non potuit iuramẽtum: mitiùs tñ agatur cũ ea, ꝑpter filios, quos debet nutrire.

† *Cap. 2. eo. ti. in 1. comp. & poſt Concil. Later. par. 50. c. 25.*

a *Id eſt, hæreſis, aut cuiuſlibet alterius infidelitatis, non tamen diſſoluit matrimonium legitimè contractum. Concilium Trident. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij, canon. 5.*

¶ Mandamus, quatenus eam labores inducere, vt ad aliquod monaſterium tranſeat, in quo peccata ſua perpetua pœnitentia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, licentiam in Domino nubendi tribuas: quia tutius nobis videtur, vt in Domino nubat vni ſoli, quàm inhoneſtè multos [a] admittat.

¶ Lucius iij. Pariſien. Epiſcopo.

¶ *Mulier occidens filiũ, propter hoc à viro ſeparari non debet, ſed alia pœnitentia ſibi imponitur.*

CAP. II.

INtelleximus †, quòd M. mulier filiam paruam furore accenſa diabolico iugulauit: propter quod dominus terræ, maritum eius, & ipſam compulit abiurare [b]. Quia verò illam alios habere filios intimâſti: Mandamus, quatenus ita ſuper hoc prouideas, quòd ſui ſceleris pœnam luat, & ſaluti eius, ac filiorum per tuam prouidentiam cõſulatur: & non obſtante iuramento [c], quòd à viro dictus dominus proponitur extorſiſſe, eam (ſicut expedire videris) eidem viro reſtituas: ita quòd filios ſuos liberè poſſit, & pacificè gubernare.

¶ Idem.

¶ *Se ſummat, ponens pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppreſſi.*

CAP. III.

DE † infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre, & matre, vel non apparet, verùm à patre, vel à matre oppreſſus ſit ipſe, vel ſuffocatus, vel propria morte defunctus: non debent inde ſecuri eſſe parentes, nec etiam ſine pœna [d]: ſed tamen conſideratio debet eſſe pietatis, vbi non voluntas, ſed euentus [e] mortis cauſa fuerit. Si autem eos † non latet, ipſos interfectores eſſe, ſcire debent ſe grauiter deliquiſſe. Quidam autem pœnitentiam trium annorum iudicant eſſe debere, quorum vnum peragant in pane, & aqua.

† *Cap. vnico, eo. ti. in 2. cõpilat. Et vide notas in hanc decretalẽ, & Syluestrum in ſumma, verbo, homicidium, 2. q. 23.*

† *Vox, eos, deeſt in quibuſdam exẽplaribus.*

DE infantibus.] CASVS. Infantes aliquando reperiuntur mortui cum patre, & matre in lecto, nec apparet, verùm à patre, vel à matre oppreſſi ſint, vel propria morte defuncti: quæritur, quid ſit in hoc caſu agendum patri, vel matri? Reſpondet Papa, quòd parentes non debent eſſe inde ſecuri, nec ſine pœna: veruntamen diſcretio pietatis debet adhiberi, vbi non fuit voluntas, ſed euentus mortis cauſa. Si verò eos interfecerint: ſcire debent ſe grauiter deliquiſſe. Quidã dicunt, quòd pœnitentiam trium annorum agere debent, quorum vnum peragant in pane, & aqua. Nota, quòd in pœnitentia imponenda, voluntas, euentus, & aliæ circumſtantiæ conſiderandæ ſunt.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit, determinans demum, quòd ſi ſponte; vel caſu, ex graui, vel leui culpa, vel ex nulla.*

d ¶ *Nec etiam ſine pœna.*] Sed ſi non conſtat eos interfectos à patre, vel matre, ſed euentus fuit cauſa mortis, non debet eis pœnitentia imponi: quia non peccauerunt: licèt hoc non conſtet, tamen ad cautelam tutius eſt, quòd inde pœnitentiam agant: quia forſitan minorem diligentiam illis adhibuerunt, *argu. 23. q. 5. excommunicatorum, & 34. q. 2. in lectum mariti*: quia bonarum mentium eſt, ibi culpam timere, vbi culpa non eſt. *ī. de obſeru. ieiun. conſilium. §. 2. & j. 5. diſtinct. ad eius verò, & j. de pœnit. & remiſſ. quæſitum.* Et *argum. ī. de ſponſ. iuuenis*, & hoc ſecundum diſcretionem pietatis, vt hîc dicit, ad arbitrium imponentis: *vt in cap. quæſitum, de pœnit. & remiſſ.* Si verò ſponte hoc fecerunt, tunc grauiſſima pœnitentia debet eis imponi, aliquantulum maior, quàm pro alio homicidio: quia magis peccare videtur proprium filium occidendo. *Argum. j. de homic. cum iuramento, & de pœnit. diſtinct. 1. cap. aut facta:* & ſecundum leges fortiori pœna puniuntur. *C. eod. titu. l. vnica, & ff. ad leg. Pompe. de parricidiis. l. 1.* Si non caſu, ſed culpa graui præcedente: tunc pœnitentia vij. vel v. annorum eſt eis imponenda. *argument. 50. diſtinct. ſi qua fœmina, ſi quis ſponte, & j. de pœnit. & remiſſ. quæſitum.* Si verò leuis culpa præceſſit, poteſt imponi pœnitentia trium annorum, vt hîc dicit. Si autem nulla præceſſit culpa, vel negligentia, de iure in nullo ſunt puniendi. *Argument. j. de homic. ex litteris. 1.* ſed ad cautelam (vt dictum eſt) debet imponi propter ambiguum duplicitatis, conſideratis omnibus circunſtantiis, *de pœnitent. diſtin. 5. conſideres, & j. de pœnit. & remiſſ. in qui. Tanc.*

e ¶ *Euentus.*] *50. diſt. ſtudeat.*

TITVLVS XI.

De infantibus †, & languidis expoſitis.

† *In codice Barbatiæ ita: De infantibus languidis, vel expoſitis.*

DE INFANTIbus, & languidis expoſitis.

¶ *Quia exponentes infantes, & languidos, eos quaſi occidunt, ideo poſt rubricam præcedentem, ſubijcit iſtam. Abbas.*

De hac materia tractatur 87. diſt. cap. vlt. & infrà in rubrica de homicidio, ver. quid iuris de infantibus.

Gregorius nonus.

¶ *Infans expoſitus à patre, vel alio, eo conſentiente, vel ratum habẽte, hoc ipſo à patria poteſtate liberatur. Idem in ſeruo, & liberto, qui ob prædictam cauſam liberantur à dominica poteſtate. Et idem iuris eſt in prædictis languidis cuiuſcunque ætatis ſic expoſitis: vel ſi eis alimẽta denegantur: hi tamen, qui prædictis alimenta præſtiterint, nullum ius in eis acquirunt.*

CAP. I.

SI † à patre, ſiue ab alio ſciẽte [f] ipſo, aut ratũ habẽte [g] (relegato pietatis [h] officio) infans expoſitus extitit: hoc ipſo à poteſtate fuit patria liberatus [i].

SI à patre.] CASVS. Si à patre, aut ab alio (patre ſciente, aut ratum habente) infans expoſitus fuerit contra officium pietatis, hoc ipſo filius à poteſtate patria eſt liberatus: & in hoc caſu libertus efficitur ingenuus, & ſeruus in libertatem eripitur. Et hoc idem intellige de languidis prædictis expoſitis, cuiuſcunque ætatis fuerint, vel ſi alimenta alicui de prædictis perſonis, ſcilicet filiis libertis, & ſeruis languidis negari contigerit: veruntamen qui hoc ſuſcipiunt, propter hoc in eorum perſonis ius aliquod vendicare non poſſunt. Nota, quòd ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.

† *De materia, & intellectu præter Doctores hîc vide Turrecrematam in c. ſi expoſitus 87. diſt. Syluestrum in ſumm. verbo, expoſitus, & Iulium Clarum in pract. crim. q. 83.*

f ¶ *Sciente.*] Ipſo ſimi. *54. diſtinct. ſi ſeruus ſciente, & ī. de his, quæ. ſi à prælat. ſi conſen. capitul. cap. 2.* & ita eſt hîc argu. quòd qui tacet, conſentire videtur, *vt 65. diſt. ſi fortè, & 27. diſt. diaconus, vbi de hoc.*

g ¶ *Ratum habente.*] Rati enim habitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur. *ff. de vi, & vi armat. l. 1. §. ſed & ſi cum quis, & ī. de reſtit. ſpol. cùm ad ſedem, in fin.* & generaliter dicit lex, quòd omnis ratihabitio retrotrahitur. *C. ad Maced. l. ſi filius familias.* Bernard.

h ¶ *Pietatis officio.*] Et reuera relegato: quia debuerunt viſcera eius commoueri ſuper filio ſuo, ſuprà de præſumpt. afferte, & paternus affectus omnem vincit affectum. *C. de cura. fur. l. vltim.*

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit, & tacis. poteſt ſignando contrarium. de cap. fin. 87. diſtinct.*

i ¶ *Liberatus.*] De iſtis expoſitis habes *87. diſtinct. cap. vltim.* & intelligas illud ſecundum iſtud. Notã ergo ſuper hoc: aut exponitur infans ſciente patre, vel domino, ſeu patrono, aut ignorante. Si ſciente, & non contradicente, vel ratum habente expoſitus ſit, filij ſic expoſiti ſui iuris exiſtant, liberti in ingenuitatem, ſerui in libertatem eripiantur: & multò magis ſi ipſemet ipſum expoſuit; quia nec dicere ſuum poſtea poterit,

poterit, qui pereuntem cõtempſit. *C.eo.tit. l.2. & 3. tenor.* quarũ hic comprehenditur: ſi enim ipſum alere nõ poterat, cum in Xenonem mittere debuit, vel quo poterat modo eum adiuuare. *C. de lati.lib. tol. l.unica. §. ſed ſcimus.* & videtur, quod tãquã homicidæ damnentur, *vt 87.diſt.c.vlt. & ff.de libe.agno.* necare: vnde expoſiti ſanguinolenti dicuntur. *C. eod. in rubr.* Si verò ignorante, vel inuito, non præiudicat ei, quin poſſit illum repetere, ſed reſtituat expenſas: niſi à fure vendicetur. *C. eo.l.2. & hic in prin.* vbi dicit, ſciente eo, aut ratũ habente: ergo ſi ignorante, vel contradicente, non nocet patri, vel domino. c. illud. ſi expoſitus, intelligit Hug. qñ infans expoſitus eſt ab alio, quàm à patre, vel domino, vt tunc poſſit repeti poſt conteſtationẽ publice factã infra decem dies, & hoc cap. nõ contradicit. Bern.

† In codice Barbatiæ ita: Nam etiam in hoc caſu, &c.

† Vide Cõc. Trident. ſeſſ. 24. de refor. c.7.

¶ *Gloſ. ſeq. inducit ſimile de monacho.*

a ¶ *Languidis.*] Idem iuris eſt circa prædictas perſonas cuiuſcunque ætatis ſint, ſi languidæ fuerint, ſiue alimenta eis impiè negentur, vt tam filij ſui iuris efficiantur, quàm ſerui, & liberti in libertatem, & ingenuitatem eripiantur: quia habent hos pro derelictis. *ff. pro dere. l. vlt. & C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. ſed ſcimus*: nec ad eorum bona vlteriùs aſpirabunt, *vt §. ſed ſcimus.* Sic & Abbas debet recolligere monachũ ſuũ ne damnabiliter euagetur, ne pereat. *ſ. de relig. & tranſe. ad relig. c. vlt.* quòd ſi non fecerit, & ille in ſæculo remanens aliqua acquirat, & ſic moriatur: monaſterium, quod neglexerit illum ab ipſius bonis maneat ſegregatum: *argu. prædi Eti. §. & eſt hîc argum.* ad hoc, quod crederem, ſi monaſterium ipſum expulit, vel etiam ſi redire voluit ſalua ordinis diſciplina, & non fuit admiſſus: quia ſic impiè alimenta negauit. Bern.

† Exo. ca.21. & c.1. eo. tit. in 1. cõpilat.

† De multiplici intellectu præter Antonium Butrium, & alios hîc vide Guidonẽ Papæ, deciſio. 121. incip. in camera.

† Cap. 4 eod. tit. in 1. cõp. Burchard. lib. 11. cap. 60. & li. 19. c.5. Iuo par. 13. c. 46. Gratianus ſine palea. 13. q.2. c. vlt. & vide notas in hoc cap.

b ¶ *Vendicare.*] Immò liberi erunt, & ſibi acquirunt, *vt C. eod. tit. l. vlt.*

Nam † & hoc caſu in ingenuitatem libertus, & ſeruus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cuiuſcunque ætatis languidis [a], ſi expoſiti fuerint, vel ſi alicui eorum alimenta impiè denegari contigerit, eſt dicendum. Sanè qui hos ſuſcipient, non poſſunt propter hoc in eorum perſonis ius aliquod vendicare [b].

TITVLVS XII.

De homicidio voluntario, vel caſuali.

¶ In Exodo †.

Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, vt moriatur.

CAP. I.

SI † quis per induſtriam [c] occiderit proximum ſuum & per inſidias [d], ab altari meo euelles eum, vt moriatur.

¶ Ex pœnitentiali Romano †.

¶ *Ponit pœnitentiam occidentis latronẽ cum ſe poterat aliter liberare: ſi verò aliter liberare ſe nõ poterat, non tenetur agere pœnitentiam, niſi ad cautelam.*

DE HOMICIDIO VOLVNTArio, vel caſuali.

¶ *Viſo de homicidio in ſpecie: meritò ſubijcit rubricam generalem de homicidio: & quia homicidium quoddam eſt neceſſarium, quoddam voluntarium: vt ĩ. eod. ſicut dignum: ideo ſubijcit de vtroque. Abbas.*

De hac materia tractatur 50. diſt. §. quòd verò: vſque ad §. ſed exemplo. 23. q.5. quæſt. vlt. ſi quis. & de pœnit. diſtinct. 1. periculosè. vſque ad cap. ſi propterea, & c. ſi quis cum telo. & cap. ſeq. & præced. 15. q. 1. & 32. q. 2. quod non eſt, & duobus cap. ſeqq. & 33. q.2. latorem.

SI *quis.*] Non poteſt congruè ſummari propter breuitatem, & lecturarum varietatem: ſed ſecundùm intellectum gloſſæ hoc dicit: Homicida ex propoſito, non gaudet immunitatibus Eccleſiaſticis: hoc dicit, ſed iſte intellectus non procedit de iure, *vt in cap. fin. de immu. Eccl.* vt dicit Panorm. immò potiùs debebat in illo titulo collocari. Ideo ad illum intellectum ſic ſummari poteſt: Homicida ex propoſito, debet deponi ab altaris miniſterio. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod ſi aliquis per induſtriam, vel inſidias hominem interfecerit, euellatur ab altari, & interficiatur. Nota, quòd publicus latro ab Eccleſia extrahi poteſt immunitate non callata.

c ¶ *Per induſtriam.*] Secus, ſi caſu, *argu. 15. q.1. ſi quis nõ iratus, & ĩ. in pluribus capitulis.*

¶ *Gloſ. ſeq. huic caſui addit duos ſimiles caſus.*

d ¶ *Per inſidias.*] *Simi. 24. diſt. §. de his,* iſte qui per aggreſſionis inſidias occidit, ab Eccleſia immunitatem non habet, de tali loquitur hic: nec publicus latro. *ſ. de immunit. Eccleſ.* inter alia, & *C. quando lib. vni. ſine indic. ſe vin. l. 1. & 2. & 17 q.4. ſicut antiquitus.* Item, qui ea ſpe in Eccleſia, vel cœmeterijs delinquunt, vt ibi liberentur, non defenduntur ibidem. *ſ. de immun. eccleſ. cap. vlt.* & ita iſte euelletur ab altari, ſi confugerit illuc. Bern.

CAP. II.

INterfeciſti † furem aut latronem [e], vbi comprehendi poterat abſque occiſione: quia ad imaginem [f] Dei creatus eſt, per quadraginta dies non intres Eccleſiam, & lanea veſte [g] indutus ab eſcis [h] & potibus, qui interdicti ſunt, & à thoro [i] gladio [k], & equitatu, illos ſupradictos dies abſtineas. In tertia autem, & quinta feria, & ſabbatho, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & paruis piſciculis cum mediocri ceruiſia [l] vtere temperatè [m]. ¶ Si autem ſine odij meditatione, te tuáque liberando, huiuſmodi diaboli membra interfeciſti (ſecundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) ſi aliquid ieiunare volueris, bonũ [n] eſt tibi: & eleemoſynam fac largiter. Si † preſbyter eadem fecerit, non deponatur [o]: tamen quandiu viuit †, pœnitentiam agat.

¶ Auguſtinus ſuper Exodo †.

¶ *Non occiditur fur diurnus ſine culpa, ſed nocturnus ſic.*

CAP. III.

SI perfodiens [p] inuentus fuerit fur, & percuſſus mortuus

INterfeciſti.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Si autem.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd ſi aliquis interfecit furem, vel latronẽ, quẽ capere poterat abſque occiſione, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat: & alia facere debet, quæ in littera ſequuntur. Si verò ſine odio liberando ſe, & ſua, huiuſmodi hominem interfecit (ſecundùm indulgentiam dicit: quia ad imaginem Dei factus erat) ſi aliquis ieiunare voluerit, bonum erit, & eleemoſynam faciat. Si autem preſbyter hæc eadem fecerit, non deponatur: tamen quandiu viuit, pœnitẽtiam agat. Nota, quòd quãdiu aliquis ſe defendere, vel ſibi conſulere aliter poteſt, neminem (etiam ſe defendendo) occidere debet.

e ¶ *Latronem.*] Non intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum: quia licitũ eſt occidere illum. *C. quando li. vni. ſine ind. l. 1. & 2. ſed non clericis* [a]. Bernard.

f ¶ *Ad imaginem.*] *33. q.5. hæc imago*: vnde facies hominis, quæ facta eſt ad imaginem cœleſtis pulchritudinis, minimè maculetur. *C. de pœnis. ſi quis in metallum.* Bernard.

† Vide beatum Thom. 2.2. q.64. art. 2. & ſeq. & Dominicum Sotum lib. 5. de iuſtitia. & iure. q.1. per multos articulos.

† Vide Bernardinum Diez in pract. crim. can. cap. 88.

† viuat.

† Exod. c.22. Auguſtin. quæſtionum in Exo. q. 84. vt refert Iuo par. 10. c.43. refertur c. 9. eo. tit. in 1. cõpil. & vide notas in hoc cap.

a Vide beatum Tho. 2.2. q.64. art. 4. & Sotum li. 5. de iuſtit. & iure, q.1. artic. 4.

b De hoc articulo vide omnino Couarruuiam ſuper Clemẽ. ſi furioſus, de homicidio, in 3. relectionis parte. §. vnic. adde Syl. noſtrum in ſum. verbo, homicidiũ. 2. q.16.

g *Lanea veſte.*] Id eſt, cilicio. *50. diſt. in cap.* Bernard.

h ¶ *Ab eſcis.*] *2. diſt. denique.*

i ¶ *A thoro.*] Quantùm in ipſo eſt, vt non exigat: ſed reddat exactus. *33. q.4. cap. vlt. & q.5 ſi dicat, ſit ĩ. de ſent. excommu. inquiſitioni.* Bernard.

k ¶ *Gladio.*] Hoc prohibetur omni pœnitenti. *34. q. 2. admonere, & de pœnit. diſt. 5. falſas*: ibi dicitur, quòd ab omnibus illicitis eſt abſtinendum, non quòd militare ſit malum. *23. q. 1. militare.* ſed propter pronitatem peccandi prohibentur pœnitentes.

l ¶ *Ceruiſia.*] De Anglia fuit, vbi fuit ceruiſia.

m ¶ *Temperatè.*] Id eſt, non vltra tertiam vicem, vt in illa palea. *44. diſt. quando preſbyteri.*

n ¶ *Bonum eſt tibi.*] Saltem ad cautelam: quia bonarum mentium, &c. *ſ. de obſeru. ieiun. conſilium. §. 2. & 5. diſt. ad eius.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt.*

o ¶ *Non deponatur.*] Quia non dicitur directè homicidium feciſſe, tamen irregularis (vt credo) factus eſt: quia potiùs debuit dimittere ſua, quàm ipſum interficere. *ĩ. eod. ſuſcepimus*: ſed diſpenſatur cum eo, vt beneficiũ habeat ex miſericordia ſine ordinis executione. *arg. 28. diſt. preſbyterum.* Vel intellige, vt dicitur, *ĩ. eo. ſicut in glo. quæ incipit, not. in fi.* quando non potuit euitare.

SI *perfodiens.*] Primò ponuntur verba Exodi. Secundò verba Auguſtini exponentis. Secunda ibi. *Intelligitur.* Abbas.

CASVS. In Exodo legitur: *Si perfodiens domum inuentus fuerit fur, & percuſſus mortuus fuerit, non imputabitur illi homicidium, Si autem ortus fuerit ſuper eum Sol, reus erit.* Auguſtinus exponens verba iſta dicit, quòd ſi nocturnus fur occiditur, non reputatur homicidium. Si autem diurnus, ad homicidium pertinet: quia poterat diſcernere, quòd ad furandum veniſſet, non ad occidendum: vnde non debuit occidi: hoc etiam in ſæcularibus legibus inuenitur, ſcilicet nocturnum furem impune occidi, (quibus iſta eſt antiquior) diurnum non: quòd ſi defendat ſe telo, iam plus eſt, quàm fur. Nota quòd magis cauſa facti, quàm ipſum factum conſiderari debet. Item nocturnus fur impune interfici poteſt: diurnus non autem.

p ¶ *Si perfodiens.*] De nocte ſcilicet, per id quod ſequitur Bern.

a ¶ Intel-

a ¶ *Intelligitur.*] Huc vſque ſunt verba Exodi, poſtea ſunt verba Auguſtini exponentis Auctoritatem. Bern.

b ¶ *Legibus ſæcularibus.*] *ff. ad l. Aquil. itaque §. lex. & ff. ad leg. Cor. de ſica, furem.* Sed pone, quòd vult me interficere: nunquid poſſum eum præuenire? Dicunt quidam, quod ſic. *arg. C. ad leg. Cor. de ſica. l. 2. & 3. & 4. de iuſt. & iure, vt vim. & l. prædicta, ita que. in principio.* Sed pone quòd percuſſit me, & receſſit: nunquid poſſum eum inſequi, vt percutiam? Hug. dicit, quod non: quia ſic iniuriam vellet vlciſci, & non repellere eā: quod non licet. 46. *diſt. ſeditionarios.* quia incontinenti, & ſine interuallo licet vim vi repellere. *J. de ſentent. excomm. ſi vero. 1. & J. eo. ſignificaſti 2. vbi de hoc.*

c ¶ *Antiquior.*] Quoniam à lege diuina omnis ſcientia ſumpſit exordium, 38. *diſt. cap. legimus. §. hinc etiam.* & ita primò fuit lex diuina, quàm ſæcularis.

d ¶ *Telo.*] Telorum nomine fuſtes, & lapides intelliguntur. *ff. fur. ſi pignore. §. furem.* & ferrum, & omne quod arcu, & manu mittitur. *Inſti. de publi. iud. § item lex Cornelia.* Vin.

e ¶ *Plus eſt.*] Et ita videtur, quod liceat ſe vindicare. *C. quando liceat vnicuique ſe vin. l. 1. & 1. diſt. ius naturale.* Ber.

fuerit, non eſt illi homicidium imputandum. Si autem oriatur Sol ſuper eum, reus erit.

¶ Intelligitur [a] ergo non pertinere ad eum homicidium; ſi fur nocturnus † occidatur: ſi autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc eſt enim, quod ait [ſi oriatur Sol ſuper eū, &c.] quia poterat diſcernere quòd ad furandum, non ad occidendum veniſſet: & ideo non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus ſæcularibus [b] (quibus iſta eſt antiquior) [c] inuenitur; impunè ſcilicet occidi nocturnum furem, quoquomodo: diurnum autem, ſi ſe telo [d] defenderit: iam enim plus eſt, [e] quàm fur.

¶ Hieronymus. †

¶ *Sub generali pollicitatione, ſeu promiſſione etiam iurata, non venit illicitum.*

CAP. IV.

CVm iuramento pollicitus eſt Herodes ſaltatrici dare, quodcūque poſtulaſſet ab eo, ſi ob iuſiurandum [f] feciſſe [g] ſe dicat, ſi patris, matriſve interitum poſtulaſſet, facturus [h] eſſet, an non [i]: quod ergo in ſuis repudiaturus fuit, contemnere debuit [k] in Propheta.

CVm.] Iuramentum generale non extenditur, vt quis teneatur ad homicidium, hoc dicit. Abbas.

CASVS. Herodes cum iuramento promiſit puellæ ſaltanti dare quicquid peteret, etiamſi dimidium regni ſui poſtulaſſet: puella illa de conſilio matris petiit caput Ioannis Baptiſtæ, & accepit. dicit Hieronymus: Si propter iuſiurandum hoc feciſſe ſe dicat, nunquid ſi patris, vel matris poſtulaſſet interitum, facturus eſſet hoc, vel non? quaſi dicat nō feciſſet: ergo quod non feciſſet in ſuis, contemnere debuit in Propheta. Nota, quòd iuramentū non extenditur ad illicita. Item, quod quis non faceret in ſuis, non debet in aliis attentare. Item qualem diligentiam adhibet quis in ſuis rebus, talem adhibere debet in alienis.

f ¶ *Si ob iuſiurandum.*] Verba ſunt Hieronymi exponentis prædicta verba.

g ¶ *Feciſſe.*] Homicidium ſcilicet.

¶ *Gloſ. ſequ. reci. per q. an in ſuis facere debuiſſet.*

h ¶ *Facturus eſſet.*] Certe non debuit facere: quia in generali ſermone, ſiue promiſſione multa excipiuntur. *ff. de ſerui. ſi cui.* quia omnia licita intelliguntur excepta. De hoc habes plura. *ar. J. de iureiu. quemadmodum.* & ea etiam non veniunt, quæ ſpecialiter non dediſſet. *ff. de pig. l. obligatione.* vnde Herodes non fuit obligatus ſuo iuramento, vt daret caput Ioannis mulieri ſaltanti, per illa verba generalia: Quodcunque poſtulaſſet, &c. quia ſi ſpecialiter petiſſet, non dediſſet; & ideo tale iuramentum ipſum non excuſauit [a].

¶ *Gloſ. ſeq. reci. per q. an excuſetur ſi de facto in ſuis, &c.*

i ¶ *An non.*] Quaſi dicat, non: immò ſi feciſſet, in ſuis, non ideo debuiſſet facere in aliis. Nam in propriis ſæuitia culpanda, in alienis coercenda eſt. *ff. ſolu. matri. ſi conſtante. §. ſi maritus.* non enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quàm in ſuis. *C. man. in re mandata. Inſtitu. quib. mo. re con. obli. §. at is qui ff. commo. ſi vt certo.* & bona fides abeſſe præſumitur, ſi rebus ſuis exiſtentibus ſaluis, res depoſitas amiſiſti. *J. depoſi. bona fides.*

k ¶ *Debuit.*] 1. *diſt.* humanum genus. 50. *diſt. pondere.* 2. *q. 1. primo ſemper.* Ber.

SI aliquis.] CASVS. Si aliquis cauſa libidinis explendæ, vel odio, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, vt non poſſit generare, vel concipere, vel quòd ſoboles non naſcatur, vt homicida tenetur. Nota, quòd aliquis occaſionaliter eſt homicida.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit pœnam legalem ſpiritualem, & irregularitatis: diſtinguit etiam, an conceptum ſit animatum, necne.*

† De hoc articulo vide plene per Iulium Clarum lib. 5. ſenten. §. homicidium. verſ. vltima eſt defenſio. Antonium Gomezium to. 3. variar. reſol. in cap. 3. de homicidio & Couarruuiam in Cle. ſi furioſus, de homicid. in 3. pa. relectionis. §. vnico.

† B. Hieronymus ſuper Matthæum ca. 14. refert Burchardus lib. 12. decre. ca. 10. ſup. 12. ca. 73. & c. 6. eo. ti. in 2. compil. Et de materia plurima huc ſpectātia tradit Iaſon in l. ita ſtipulatus, la grande. ff. de ver. oblig. vbi Alexander.

a Conſideratione digna ſunt de hac re beati Hieronymi verba præcitato loco dicentis ita: Ego non excuſo Herodem quòd inuitus & nolēs propter iuramētum homicidiū fecerit: qui ad hæc fortè iurauit, vt futuræ occiſioni machinas prepararet. hæc ille, ſequitur mox reliqua huius c. verba.

l ¶ *Vt homicida.*] Quantùm ad pœnam legalem. *ff. de pœn. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. & ff. ad l. Cor. de ſica ſi mulierem.* & quantum ad pœnam ſpiritualem. ſed non eſt irregularis, ac ſi hominem interfeciſſet. Illa etiam irregularitas non contrahitur niſi actu homo interficiatur iā animatus. *J. eod. ſicut & 32 quæſt. 2. quod verò.* quia non videtur homicidium feciſſe vt ibi dicitur, & *§. ſeq.* Vnde ſi quis percuſſerit mulierem, & abortum fecerit, ſi informatum erat conceptum, punitur pecunia, vt *ead. cauſa & quæſt. Moyſes.* vnde talis dicitur homicida occaſionaliter 86 *diſt. paſce fame. & 87. diſt. ſi ex poſitus. & C. de infan. expoſ. l. vlt. & ff de liber. agno. necare. & 55. diſtin. ſi quis abſciderit.* Bern.

¶ Ex concilio Guarmacien.

¶ *Homicida eſt, qui facit, vel dat ſortilegia, vel venena ſterilitatis.*

CAP. V.

SI † aliquis cauſa explendæ libidinis, vel odij meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandū dederit, vt non poſſit generare, aut concipere, vel naſci ſoboles, vt homicida [l] teneatur †.

Alexander iij. Exonien. † Epiſcopo.

¶ *In pœnitentia imponenda, Iudex debet attendere circunſtātias, ex quibus augetur, vel minuitur delictū. h. d. vſque ad §. illis autem.*

CAP. VI.

SIcut † dignū: *& infrà.* § Sane, cum vir diſcretus exi-

SIcut.] Præmitte pro intellectu huius capitis, quòd Papa mandauit Epiſcopo Exonien. quatenus abſolueret omnes occiſores beati Thomæ, & alios, qui fuerant eius morte culpabiles: Epiſcopus verò conſultarius reperit varios variis culpis adſtrictos: vnde dubitauit de pœnitentia iniungenda tempore abſolutionis, & ad hoc conſuluit Papam: qui ſibi reſpondit, vt habetur in litera: & aliter non ſummat. Ioan. And. propter prolixitatem litteræ. Abbas Siculus.

CASVS. Rex Angliæ ad ſuggeſtionem quorundam fecit occidi Archiepiſcopum Cantuarien. quorum quidam venerunt ad confeſſionem ad Epiſcopum Exonien. Epiſcopus Exonien. quæſiuit à Papa, qualiter cum illis eſſet agendum? Reſpondet ei Papa, cùm ipſe ſit vir prouidus, & diſcretus, plene nouit, quòd in exceſſibus ſingulorum quædam ſunt conſideranda: videlicet quantitas, & qualitas delicti, ætas, ſcientia, ſexus, & conditio delinquentis, & locus, & tempus, quo delictum committitur: iſtis conſideratis pœnitentia debet imponi: quia idem exceſſus plùs in vno, quàm in alio punitur. Tandem reſpondet ad quemlibet articulum, de quo quæſiuit. Secundò dicit, quòd illi, qui venerūt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum ſanctum virum, ſi tamen manus non iniecerunt in illum, ſi de captione illa mors ſubſecuta fuiſſet, pari pœnitentia, vel ferè pari, ſunt puniendi cū occiſoribus. Tertio dicit, quòd illi, qui non venerunt, vt ferirent, ſed vt ferrent opem percuſſoribus, ſi ab aliis impedirentur, paulò minori pœnitentia debent puniri: quia ſcriptum eſt: *Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit*: quia conſtat eos immunes non eſſe à reatu homicidij, qui venerunt, vt occiſoribus opem ferrent. Quartò dicit, quòd illi qui ſe aſſerunt animum Regis inflammaſſe ad odium, vnde homicidium ſecutum fuit, dure, & aſpere ſunt puniendi, ſed non ita ſeuere, niſi forte ipſum Regem ad homicidium prouocaſſent, cùm aliàs id nō feciſſet. Quinto dicit, quod illi non fuerunt immunes à culpa, nec debent eſſe immunes à pœna qui licet ignari fuiſſent homicidij, in cuſtodiendis tamen rebus ſuis miniſterium præbuerunt. Sextò dicit, quòd illi, qui occupauerunt bona illius ſancti viri poſt mortem ipſius, ſi nihil aliud fecerſit, à pœna mortis ſunt immunes; ſed illa, quæ occupauerunt, reſtituere tenentur illis, quorum fuerunt, ſi habent, vnde reddere poſſint: & licet quidam dicant, ſe illa pauperibus erogaſſe: non ſufficit eis, ſi potuerunt illa eis, quorum fuerunt, reſtituere.

ILLIS PRÆTEREA. Dicitur hic, quòd illis, qui participauerunt illis excommunicatis, pœnitentia debet indici, ſi ſcienter participauerunt eiſdem, conſiderata mora temporis, & vtrùm affectione, vel timore participauerunt.

CLERICVM AVTEM. In iſto vltimo §. dicitur, quòd clerici, qui armati tanto facinori interfuerunt, vel conſilium dederunt, vt ſanctus vir caperetur, perpetuò ab altaris miniſterio ſunt deponendi, & in eccleſiis nullo tempore lectiones legant, vel reſponſoria in choro ſeparatim cantent, & in clauſtro monachorum, vel canonicorum regularium (ſi fieri poteſt) ſunt recludendi;

† Guarmacien. ſed Burchardus lib. 17. decret. c. 57. ir buiz ſimiliter nor- ma ca. 30 ... betur cap. 13. eo. tit. in 1. compil.

† Vide Syluestrum in ſumma verbo homicid. § 2. q. 19. & Antonium Gomezium to. 3. variar. reſolut. cap. 3. nu. 32. & 33.

† ſentiut.

† Exonien.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione, & poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. p. 35. c. 1. Et de materia, & intellectu huius diuiſi in decretalia præter Doctores hic vide Iulium Clarum in § homicidiū. & Antonium Gomezium to. 3. varia. reſol. cap. 3. & Couarruuiam in Clement. ſi furioſus. de homic. par. 2 relectionis. §. 2.

cludendi,ita quòd vſque ad ſeptennium, vel quinquennium debeant ab introitu Eccleſiarum coerceri. Nota in principio capituli, quòd in pœnitentiis imponendis conſideranda ſunt quantitas,& qualitas delicti, ætas, ſcientia, ſexus, atq; conditio delinquentis, locus, & tempus, quo delictum committitur. Item dignitas perſonæ aggrauat vindictam. Item voluntas punitur, licet non proceſſerit ad factum. Item conſentientes,& agentes, & opem dantes, pari pœna puniuntur. Item de perſuaſu tenetur quis. Itē in debito facultas debitori conſiderari debet. Item argumen. de rebus alienis, & male acquiſitis eleemoſynas fieri nō poſſe. Item non remittitur debitū, ſed augetur, ſi alij ſoluatur, quod alij ex debito debetur. Item mora tēporis aggrauat peccātum. Item timor attenuat culpā. Item ignorantia excuſat participantem cū excōmunicatis. Itē conſilio committitur homicidium.

ſtas, pleniùs noſti [a], quòd in exceſſibus ſingulorum non ſolùm quantitas [b], & qualitas [c] delicti; ſed ætas [d], ſcientia [e], ſexus [f], atq; cōditio [g] delinquentis ſunt attendēda;& non ſolùm ſecundùm prædicta, ſed ſecundùm locum, & tempus, quo delictum committitur, vnicuique pœnitentia debet indici: cùm idem exceſſus magis ſit in vno, quàm in alio puniendus [h].

¶ Socians homicidam animo occidendi, licèt non apponat manum, ſi tamen ex ſua cauſa mors ſecuta eſt, tenetur ferè pari pœna cum homicida. Hoc dicit vſque ad §. illi etiam. Abbas Siculus.

¶ Illi † autem, qui animo occidendi [i], feriendi, aut capiendi illum ſanctum, & reuerendum virum quondam Cantuarieñ. Archiepiſcopum, citra manuum iniectionem ſe fatentur veniſſe [k]: ſi de illa captione mors [l] eius ſecuta fuiſſet, pari pœnitentia †, vel ferè pari exiſterent puniendi.

¶ Qui ſociat homicidam tantùm animo prohibendi, ne impediatur: tenetur paulò minori pœna. Hoc dicit vſque ad §. qui verò.

¶ Illi etiam, qui non vt ferirent, ſed vt percuſſoribus opem ferrent, ſi fortè per aliorum violentiam impedirentur, paulò minori debent pœna mulctari: quia cùm ſcriptum † ſit: [Qui potuit [m] hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit:] conſtat ab homicidij reatu immunes non eſſe, qui occiſoribus opem [n] contra alios præſtare venerunt: nec caret ſcrupulo [o] ſocietatis occultæ [p], qui manifeſto facinori † deſinit obuiare.

¶ Incitans alium ad homicidium, minus punitur, quàm homicida: ſecus autem, ſi incitauit ad certum homicidium: nam eo ſecuto, tenetur, vt homicida. Hoc dicit vſque ad §. hi quoque.

¶ Qui verò ſe aſſerunt animum Regis inflammaſſe [q] ad odium, vnde homicidium fuit ſecutum; durè,& aſperè, ſed non ita ſeuerè ſunt puniendi; niſi fortè Regem ipſum ad illud homicidium ſuis ſuggeſtionibus prouocaſſent [r].

¶ Cuſtodientes ſarcinas occidentiū, ſcientes eos eſſe ſicarios, non ſunt immunes à pœna homicidij. Hoc dicit vſque ad §. eos inſuper. Abbas.

¶ Hi quoque non ſunt † à culpa liberi, nec à pœna debent eſſe immunes, qui licèt fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos ſicarios [s] eſſe ſciebant, in ſarcinis cuſtodiendis miniſterium [t] præbuerunt.

¶ Occupans bona occiſi, non per hoc tenetur de homicidio: & non ſufficit occupanti, quòd eroget illa pauperibus, cùm poterit reſtituere eis, quorum conſtat fuiſſe. Hoc dicit vſque ad §. illis præterea. Abbas.

¶ Eos inſuper, qui dicuntur illius ſancti viri, & ſuorum, poſt mortem eius, ſpolia occupaſſe: ſi nihil aliud in tanto facinore commiſerunt, à pœna mortis eius arbitramur eſſe immunes [u]: ſed quæ occupârunt, eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum reſtituere [x], ſi habent [y] in facultatibus, vnde poſſint ea reddere: & ipſis ex hoc moderata eſt pœnitentia iniungenda: quia licèt quædam ex his, quæ occupauerunt, fateantur ſe pauperibus erogaſſe, non tamen aliena [z] (cùm ipſa potuiſſent eis, quorum fuerint, † reſtituere) debuerunt pauperibus erogare.

¶ Participantes interfectoribus in excommunicatione, diuerſimodè puniuntur, iuxta modum participationis. Hoc dicit vſque ad §. clericos. Abbas.

¶ Illis præterea, qui ſola excommunicatorum participatione ſe reos eſſe cognoſcunt, conſiderata temporis mora [a], quo in eadem nequitia perdurârunt, & inquiſito, ſi eis, timore [b], vel vt hic dicit, propter peccatum, quod ipſi contraxerunt contrectando res alienas iniuſtis dominis.

a ¶ *Plenius noſti.*] Simile 45. *diſt. c. vlt.*

b ¶ *Quantitas.*] An ſit enorme, vel mediocre: adulteriū, vel inceſtus.

c ¶ *Qualitas.*] An ſit occultum, an manifeſtū.

d ¶ *Ætas.*] 15. *q.* 1. *illud relatum per æquè.* Bernar.

e ¶ *Scientia.*] An ſit diſcretus, vel non ſanæ mentis. 3. *q.* 9 *indicas.* vel minus diſcretus.

f ¶ *Sexus.*] 32. *q.* 6. *indignantur.*

g ¶ *Conditio.*] 22. *q.* 5. *qui compulſus. & de pœni. diſtin.* 1. *cap. aut facta.* Hæc, quæ hic tanguntur, & alia expreſſè habentur *de pœni. diſt.* 6. *conſideret. &* ī. *de pœni. & remiſ. is qui.*

h ¶ *Puniendus.*] 32. *q.* 5. *qui viderit.* ī. *de hæret. excommunicamus. §. credentes. in fin. &* ī. *de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc.*

i ¶ *Animo occidendi.*] Ex corde enim procedūt homicidia, & adulteria. 23. *q.* 8. *occidit.* 15. *q.* 6. *c.* 1. *ad finem.*

k ¶ *Veniſſe.*] 50. *diſtin. ſtudeat.*

l ¶ *Mors.*] Nota, quòd voluntas punitur, licet non proceſſerit ad effectum; & ita propter propoſitum puniuntur: cōſenſerunt enim cooperando. 17. *q.* 4. *omnes.* ideoque puniendi ſunt eadem pœna, vt ibi dicitur.

m ¶ *Qui potuit.*] Vnde tenetur, ſi non prohibuit. 83. *diſt. §.* 1. *& cap. error. &* ī. *de hæret. c.* 2. aliàs culpa caret, etſi prohibere non potuit. *ff. de reg. iur. culpa caret.*

n ¶ *Opem.*] 23 *q. vlt. ſi quatuor.*

o ¶ *Scrupulo.* ī. *de teſti. c. conſtitutus.*

p ¶ *Occultæ.*] 86. *diſt. facientis.*

q ¶ *Inflammaſſe.*] De perſuaſu tenetur quis. *ff. ad leg. Aquil.* item ſi obſtetrix. §. 1. 86. *diſtin. tanta. ff. de ſer. cor. l.* 1. *§. vlt.*

r ¶ *Prouocaſſent.*] Forte aliàs non facturum: vnde æquè tenentur: quia dolo ad hoc induxerunt Regem, qui aliàs fortè non feciſſet: vt *ff. de dolo,* & eleganter.

s ¶ *Sicarios.*] Sicarij dicuntur à ſica, quod ſignificat ferrum, ſiue cultrum. *Inſti. de publi. iudi. §. ſicarij.* & ſicarij etiam poſſunt dici, qui armis vitæ alicuius inſidiantur. *de pœn. diſt.* 1. *c. ſi quis cum telo.* Vnde tenentur lege *Corn. de ſicariis. C. ad leg. Corn. de ſica. l.* 2. Ber.

t ¶ *Miniſterium.*] Vnde quodammodo conſentire videbantur.

u ¶ *Immunes.*] Quia pœnas ſuos tātum debet tenere auctores. *C. de pœn. ſancimus. &* ī. *de his, quaſi à ma. par. cap. quæſiuit.*

x ¶ *Reſtituere.*] Quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi reſtitui poteſt: vt hic dicit, & 14. *q.* 6. *ſi res.* 12. *q.* 2. *in legibus de pœn. diſt.* 5. *falſas.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. contraria, & ſoluit.*

y ¶ *Si habent.*] Aliàs inanis eſt actio. *ff. de dol. nam is. &* ī. *de reſti. ſpol. olim vobis 2. ſic* ī. *de vſur. cùm tu. & ff. de furt. itaque fullo. Ar. contrà.* 12. *q.* 2. *fraternitas. ff. qui bon. ce. poſ. per totum. & Cod. eod. tit. l.* 1. *Sol.* hoc regulare eſt, quod ſi non habet, non tenetur poſtea: tamen actio non tollitur cum effectu: immò ſi perueniant ad pinguiorem fortunam, reddere tenentur. ī. *de ſolut. Odoardus, ff. de ceſſi. bon. is qui bonis. arg.* 26. *q.* 6. *is qui. &* ī. *de ſenten. exc. quamuis in fin. & ca. de cætero. in fi.* niſi pro eo iam ſuſtinuiſſet pœnas corporales: *vt* 24. *q.* 6. *ſi res. arg.* 12. *qu.* 2. *fraternitas.* non enim conſurget triplex tribulatio. 23. *qu.* 5. *quod ergo. ff. de iniur. vo. l. vlt. &* ī. *de iudi. at ſi clerici. in ſi Lau.*

z ¶ *Non tamen aliena.*] Quia non remittitur debitum, ſed augetur, ſi alij ſoluatur, quod alij ex debito eſt ſoluendum. ī. *de iureiur. cum te. &* ī. *de deci. tua* 2. *&* 1. *quæſt.* 1. *non eſt putanda.* 90. *diſt. oblationes.* 14. *qu.* 5. *cap.* 1. 2. *&* 3. *c. eleemoſyna & c. neque & C. de ſol. innito*. & hoc intellige, ſi illos, quorum fuerant, poterant inuenire: aliàs ſufficit, immò tenentur pauperibus erogare: & nihilominus eſt talibus pœna imponenda.

a ¶ *Tēporis mora.*] Quia in hoc magis grauātur, quia lōgo tēpore talibus participauerunt. ī. *de ſimo. non ſatis. & c. cum in Eccleſiæ.*

b ¶ *Timore.*] Hoc ideo dicit: quia ſi timore participauerunt, minùs punientur, licet in totum non abſoluantur: quia potius debebant omnia mala pati, quàm malo conſentire. 32. *q.* 5. *ita ne.* ſed ſi eſſent violenter attracti, abſolute non punirentur, vt hic patet & ī. *quod met. cauſ. ſacris.*

† Vt ſequentia apertiùs intelligantur, obſeruandum eſt, Thomam Cātuarien. Archiepiſcopum circa annum Chriſti 1171. ſub Alexan. iij. à ſceleratis hominib. crudeliter occiſum, quia eccleſiaſticā libertatem viriliter defendebat: vide c. 41. inci. qua fronte. tit. de appellat. in 1. compilatione.

† pœna.

† Fortaſſis reſpicit illud prou. ca. 24. vbi ſcriptum eſt ita: Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.

† Hic in pleriſque recentioribus codicibus adeſt dictio, non, quam abeſſe oportere & ſententia huius loci, & vetera indicant exemplaria.

† fuerunt.

† fuerant.

*a * Si inuito, vel ignorante creditore alteri ſoluit, non liberatur: ſecus ſi ipſo mandante, vel ratum habente. Io. And.*

a ¶ *Affectione.*] Ex hoc magis puniuntur: quædam ſunt tamen perſonæ, quæ ſine pœna poſſunt excommunicatis participare. 11. q. 3. quoniam multos. & j. *de ſent. excom. inter alia.*

b ¶ *Ignoranter.*] In hoc caſu non tenentur, ſi ignorabant illos talia perpetraſſe: quia ſi ignoras illum excommunicatum eſſe, non peccas illi participando, niſi illa ignorantia craſſa fuerit, & ſupina. ſ. *de eo qui renun. epi. cap.* 1. & j. *de cler. excommu. cap. penult.*

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit homicidium voluntarium, caſuale, & neceſſarium, & in ſecundo, & in tertio ſubdiſtinguit.*

c ¶ *Conſilium*] Nota, quòd homicidium committitur facto, cõſilio, præcepto, & defenſione. 50. *diſt. ſi quis viduam. & 23. q. vlt. c. vlt. & j. de cle. pug. in duello, cap. 2. & j. eod. ſignificaſti* 2. Et ſic diſtingue circa hanc materiam, aut committitur homicidium voluntate, aut caſu, aut neceſſitate. Si voluntate, quod fit tribus modis, facto, præcepto, & conſilio, vt *c. prædic. ſi quis viduam.* & lingua ſiue adhortatione. ſ. *eod. §. qui verò. & j. de pœn. quod in dubiis. & de pœn. diſtin. 1. periculoſe.* In quocunque iſtorum caſuum quis committit homicidiũ, non ſolùm non debet promoueri, ſed in perpetuum debet deponi, vt hic dicit, & cap. ſi quis viduam. & etiam ſi Paganum interficiat, irregularis efficitur: ſiue Sarracenum. 50. *diſtinct. clericum. & ea. diſt. de his clericis. & j. eo. cap. penult.* & cum tali nunquam diſpenſatur. 50. *diſt. miror.* etſi etiam ſit occultum, miniſtrare in ſuo ordine non poteſt, cùm omnes alij poſſint. ſ. *de temp. ord. cap. vlt. iuxta illud: Non ædificabis mihi templum: quia vir ſanguinum es.* 1. *q.* 7. *ſi quis omnem.* Si verò caſu committitur homicidium, aut dabat operam rei licitæ, aut non: ſi dabat operam rei licitæ, & adhibuit diligentiam, quam potuit, & debuit, in nullo imputatur ſibi, ac ſi non feciſſet. j. *eo. ex litteris* 2. & *cap. ſignificaſti* 1. & *cap. dilectus.* 50. *diſt. ſi duo fratres. & tibi qui. in prin. & c. ſæpe. ad fin. & j. eo. cap. vlt.* niſi ſcandalum graue eſſet, vel tanta laboraret infamia, quòd purgatio eſſet indicenda. j. *eo. ex litteris.* 1. Si verò non adhibuit diligentiam, quam debuit; imputatur ei propter negligentiam, quæ culpæ annumerari videtur in hoc, ita quòd nec promouetur ad ordines ſuperiores, nec vtitur ordine iam ſuſcepto. j. *eo. c. prox. & cap. ad audientiam.* niſi cum eo per dominũ Papam fuerit diſpenſatum. 50. *diſ. clerico iacente & j. eo. tua nos.* Si verò dabat operam illicitæ rei, ſiue adhibuit diligentiam, ſiue non, ſemper imputatur. 56. *diſ. clerico.* & ſi quis voluntate. & j. *eo. continebatur. & c. dilectus. in fi. arg.* 15. *q.* 1. *c. illud §. vt itaque. de reg. iuris.* culpa eſt. Si verò neceſſitate; ſub quo continetur, quod primò dixi de defenſione; aut neceſſitas illa fuit euitabilis, aut ineuitabilis; ſi euitabilis, imputatur; ita quòd ad ſuperiores ordines non poteſt promoueri; ſed in ſuſceptis de miſericordia toleratur 50. *diſ. de his clericis.* Si fuerit ineuitabilis: ſine omni diſpenſatione poteſt in ordine ſuſcepto miniſtrare 50. *diſt. quiaſe.* quod intelligitur de ineuitabili neceſſitate: vt putà clericus habebat gladium in manu ſua ad defenſionem Paganorum: Paganus irruit in eum, ita quòd clericus nullo modo potuit euitare, & iſte Paganus mortuus eſt cum gladio, quam clericus tenebat, præter propoſitum ipſius clerici. *arg.* j. *eo. lator.* in quo poteſt intelligi. ſ. *eo. cap.* 2. ſed ad ſuperiores non aſcendet ſine diſpenſatione, vt dicit Io. ſed Hug. dixit contrà. j. *eo. lator. ſed* Io. intelligit illam. *lator* de diſpenſatione.

† *Pro intelligentia huius §. & gloſſæ in verbo, cõſilium, vide Bernardinũ Diaz in pract. crimi. can. c.* 88.

a *De materia huius gloſſæ præter dicta. vt hic vide Couarruuiam in Clẽ. ſi furioſus. de homicid. in* 2. *par. relectionis. §.* 2. *et* 4.

† *dictus.*

† *Cap* 8. *eo. t. in* 3. *compilatione, & poſt conciliũ Laterã. par.* 26. *cap* 7. *Et de intellectu vide Syluestrũ in ſummæ, verbo, homicidiũ.* 2. *q.* 2. *& Couarruuiã in Cl. ſi furioſus. in* 2. *par. relectionis. §.* 4. *ver. ad eandẽ partem.*

affectione [a] communicauerint ſcienter, vel ignoranter [b], eſt pœnitentia indicenda.

¶ *In iſto § vſque ad finem ponitur pœnitentia Clericorum præſtantium prædicta morti auxilium, conſilium, vel fauorem. Hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ Clericos † autem, quos conſtat armatos interfuiſſe tanto facinori; & illos, qui conſilium [c] dederunt, vt ſanctus † vir caperetur, perpetuò non ſolùm ab altaris miniſterio deponendos eſſe cenſemus, ſed etiam quòd in Eccleſiis nullo vnquam tempore lectiones legãt, vel reſponſoria in choro ſeparatim cantent: ſed in pſalmis apud Deum de commiſſo ſatagant veniam impetrare: Inſuper in diſtricto clauſtro Monachorum, vel Canonicorum regularium (ſi fieri poteſt) ſunt recludendi: ita quòd vſque ad ſeptennium, vel quinquennium [d], debeant ab Eccleſiarum introitu coerceri.

¶ Idem †.

¶ *Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, ſi non adhibuit diligẽtiam, quam debuit.*

CAP. VII.

PResbyterum †, qui quendam puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite, cùm poſt paucos dies expiraſſet [e], tam ab omni altaris miniſterio debes [f] perpetuò remouere, quàm ab officio Sacerdotali deponere, ſi ex ipſa percuſſione interiit, vel aliã infirmitatem [g] incurrerit, de quá noſcitur expiraſſe.

¶ Idem Cuſentineñ. † Archiepiſcopo.

¶ *Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, vel etiam licitæ ſecundum alium intellectum; ſi non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit.*

CAP. VIII.

COntinebatur † in litteris tuis, quòd cùm Diaconus præſentium lator, & quidam alij Clerici à vineis Eccleſiæ opere cõſummato redirent, leuiandi laboris gratia, quendam ludũ [h] imitati viatorum, baculos ſuos ſtudebant iacere in directum, & alter alterius ſuſtem ferire: cuius ludi ſolet eſſe conditio, vt qui alterius baculum percuteret, quaſi victor pro equo alio vteretur: ſed præfati Clerici equitandi licentia non vtentes ſola erant iactione † contenti. Quidam autem Laicus, dũ baculum eiuſdem [i] Diaconi percuſſiſſet, incautus in eum equitaturus inſiliit, & ſic à falce illius Diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo poſt dies octo expirauit.

d ¶ *Quinquennium.*] Hæc eſt amplectenda tamquam benignior, in quam omnes conuenerint. *ff. de arbi. diem proferre. §. ſi plures.*

PResbyterum] A ſacerdotio deponitur percutiens cauſam diſciplinæ, ſi modum excedat, & mors inde ſequatur. Abbas Siculus.

Casvs. Quidam presbyter cauſa diſciplinæ percuſſit quendã puerum in capite, qui poſt paucos dies mortuus eſt: quæritur, quid ſit agendum de ipſo presbytero? Reſpondet Papa, quod ab omni miniſterio altaris debet perpetuò remoueri, & ab officio ſacerdotali deponi, ſi ex percuſſione illa interiit, vel aliã infirmitatem incurrit, vnde mortuus eſt. Nota, quòd qui fines diſciplinæ excedit, in culpa eſt. Item qui cauſam homicidij præſtat, & qui homicidium committit, æqualiter puniuntur. Item arg. quòd ita puniri debet, qui occaſionem cauſæ præſtat, ſicut & qui cauſã.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Expiraſſet.*] Et ita exceſſit fines diſciplinæ: vnde in culpa fuit. *ff. ad legem Aquil. præceptoris.* leuis enim caſtigatio magiſtris permiſſa eſt. *ff. eod. ſed & ſi. §. vlt. & l. ſeq. & 23. q. 5. c. 1. circa. fi. & j. de ſentent. exc. cum voluntate. & c. 1. ar. contra* 15. *q.* 1. ſi quis non iratus. ſed ibi dicit, quantum ad gratiã innocens eſt, ſed non quãtum ad legẽ promotionis. & ita nõ cõtradicit, quia iſte quantùm ad gratiam innocens erit, quæ voluntatem requirit, non opus, vt ibi.

† *Aliàs, Conſentino. ſed videtur ſcribendum, Cõſentino; eſt autem Conſentia, vrbs apud Pliniũ in Italia.*

† *Cap.* 9. *e. t. in* 1. *compilatione. & poſt concilium Lateranen. ſub Alex. iij. par.* 26. *ca.* 11. *Et pro intellectu vide Couarruuiam, & Syluestrũ in locis præcedẽti cap. citatis; illum nu.* 8. *hunc verò q.* 3.

† *iactatione*

f ¶ *Debes.*] *ff. ad le. Cor. de ſica. l.* 4. Ber.

¶ *Glo. ſeq. argu. obijcit, & ſoluit: demum quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Aliam infirmitatem.*] Vnde mortuus fuerit 50. diſt. ſtudeat: quia occaſionem dedit. j. *c. de cætero.* Et eſt arg. quod ita punitur, qui cauſam cauſæ præſtat, ſicut & qui proximam cauſam præſtat. j. *eo. de cætero. ar. contra ff. ſi quadru. paupe. fec. dica. l. vlt.* Sed illud locum habet, cùm aliàs contrà naturam mouetur. Sed nunquid ſi poſtquam conualuit, recidiuauit, tenetur magiſter? ita: nam ſemper cauſa ſufficit. *de pœn. diſt.* 2. *ſi quis ſemel. & j. eo. ad audientiam.* ſaltem propter dubium.

COntinebatur.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs. Cùm quidam diaconus: & alij quidam clerici à vineis ſuis opere completo redirent, cauſã leuandi laboris, imitati ſunt quendam ludum viatorum, proiiciendo baculos ſuos in directum, vt alter alterius ſuſtem feriret, cuius ludi conditio talis eſt, vt ille, qui percutit baculum alterius, quaſi victor pro equo vtatur alio: ſed clerici equitandi licentia non vtẽtes, ſola iactione contenti erant. Quidam laicus ſuperuenit, & percuſſit baculum diaconi prædicti: ipſe ſtatim indiſcrete dorſum ipſius diaconi inſiliit, & à falce ipſius diaconi, quam ad cingulum habebat, mortale vulnus accepit, de quo infra octo dies expirauit: poſt hæc diaconus cum litteris Archiepiſcopi ſui negotium continentibus ad Papam acceſſit: vnde mandat Papa eidem Archiepiſcopo, quatenus ſi res ita ſe habuit, eundem diaconum ſine licentia Romani Pontificis ad ſuperiorem ordinem non aſcendere, nec in officio diaconatus miniſtrare permittat, ſed cum diſpenſatiuè permittat in ſubdiaconatus officio miniſtrare. Nota, quòd clericus cum laico ludere non debet. Item, qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa eſt.

h ¶ *Ludum.*] Iſte ludus clericis non congruebat: & ideo ſi ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. *ff. ad legem Aqu.* Nã ludus.

i ¶ *Eiuſdem Diaconi.*] In hoc ſimiliter fuit clericus in culpa,

¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem Diaconum † ſine licentia Romani Pontificis [a] ad ſuperiorem gradum non † aſcendere, vel in Diaconatus officio nullo vnquam tẽpore miniſtrare permittas: ſed eum diſpenſatiuè miniſtrare in Subdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exoñ. Epiſcopo.

¶ *Homicidium caſuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.*

CAP. IX.

LAtor † præſentiũ P. Clericus nobis propoſuit, quòd cùm quadam die, caſu, cum quodam Clerico luderet [b], contigit, quòd ille proiecit illum ad terram [c], cuius cultellus, quem ad latus ſuum habebat, in alterum incidit, & fortuito caſu occubuit vulneratus. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi ita res ſe habuit & alia iuſta cauſa non impedit, prædictum P. liberè [d] permittas ad ſacros ordines promoueri.

¶ Idem Abbati ſancti Benedicti de Verbia †.

¶ *Is, ex cuius opera illicita ſequitur homicidium, irregularis efficitur.*

CAP. X.

SVſcepimus † litteras tuas, per quas cognouimus, quòd cùm lator præſentium in cuſtodia cuiuſdam domus cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipſos in perſonis affligere, & denudare veſtimentis propriis præſumpſerunt: in quos, iſti reſumptis viribus inſurgentes, ligauerunt [e] illos, & detinere [f] vſque ad notitiam capituli voluerunt. Cùm autem iſte, rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris ſui cuſtodia dimiſiſſet, & fures ſe ſoluere niterentur, frater illos (ne ipſe ab eis interimeretur [g]) occidit. ¶ Verùm quoniam expediebat † potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam [h], quàm pro conſeruandis vilibus rebus, & tranſitoriis tam acriter in alios exardeſcere, abſtineat iſte humiliter ab altaris miniſterio: & vterque peccatum ſuum ad arbitrium [i] tuum ſtudeat expiare. Conſtat enim eos contra manſuetudinem Eccleſiaſticam, ex vtriuſque [k] ope interemptos.

¶ Idem Luccũ Epiſcopo.

¶ *Dans cauſam homicidio, irregularis eſt.*

CAP. XI.

DE † cætero noueris, quòd Diaconus, qui homicidio cauſam dediſſe [l] videtur, non videtur ad Sacerdotium promouendus.

quòd ludum miſcuit cum laico, *arg. 2. q. 7. laicos. 22. diſt. his igitur. in prin.* cum ludus periculoſus non debeat eſſe impunitus. *ff. de fur. in furti actione. §. cum eo.*

a ¶ *Romani Pontificis.*] *J. ca. proxi. contra.* ibi liberè promouetur ad ordines ſuperiores, hic non, ſine licentia Papæ. Et idem caſus videtur. Quid ergo ſi fines fecit ille dilectus? Solu. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cũ laico: quod non licet. Vel ſi etiam licitum fuiſſet, non adhibuit diligentiam, quã debuit: quia cùm ſciret ludi conſuetudinem, non remouit falcem à ſe, vnde fuit in culpa, quare promoueri ad ſuperiores ordines non debet ſine licentia Papæ, *vt hîc dicit. & in ca. ſeq.* ludebat cum clerico, & licito ludo: & de illo cultello non ſperabatur aliquod mortale, & ille potiùs ingeſſit ſe, proiiciendo alium ad terram: & ſic non fuit in culpa. *ſic 12. q. 4. inter cætera. in fin.* ſed ille, qui ipſum proiecit, fuit in culpa. *arg. ff. ſi quadr. pau. fe. dica. l. 1. §. cùm arietes.* Ioan. verò intelligit *ſeq. cap.* ſimiliter de diſpenſatione, & cum eo diſpenſauit: ſed hîc reſeruauit ſibi diſpenſationem & non negatur, quin cum eo diſpenſetur, ſed ex littera hoc non colligitur. Vel poſſet dici, quòd quadam ineuitabili etiam neceſſitate hoc contigit, quod non impedit promouendum: vt dictum eſt ſ. *eod. ſicut dignum. in penult. num.* ſed idem videtur *in ca. proxi.* ſed ibi ludebat cum laico, vt dictum eſt: quod non licet clericis. *In cap. ſeq. cum clerico* Ber.

† Diaconem, in antiquis.

a Rationem diuerſitatis plenè tradit Couarruuias loco præcitato, cum videto.

† Dictio, nõ, deeſt in antiquis codicibus, eam habent recentiores, ſed videtur abeſſe oportere.

† Ca. 10. eod. ti. in 1. compilatione, & poſt concilium Latera. par. 26. c. 14. Vide Couarruuiam & Sylueſtrum citatos ſ. c. 7. illum num. 8. Sylueſtrum verò q. 4.

† Vebeia.

† Nebia.

† Ca. 11. eo. tit. in 1. compilatione, & poſt concilium Lateran. par. 50. c. 27.

LAtor.] Communis diuiſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda pars ibi, *Ideoque.* Abbas Sic.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die caſu cum quodam clerico luderet, contigit, quòd ille clericus proiecit illum P. ad terram. cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proiicientem, & occubuit vulneratus: vnde ille P. acceſſit ad Papam, hæc ſibi exponens: mandat Papa Epiſcopo diœceſano, quatenus ſi eſt ita, & alia iuſta cauſa non impediat, permittat illum P. ad ſacros ordines liberè promoueri. Nota, quòd homicidium caſu commiſſum, culpa non præcedente, non eſt imputandum.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per quæſtionem.*

b ¶ *Luderet.*] Licet enim quandoq; ludere, ſicut Iſaac. 32. q. 4. *recurrat.* Luſit etiã Ioſeph cũ fratribus ſuis. 22. q. 2. *quod autem.* & ſic ludus iſte licitus fuit, & quia cum clerico: vt dixi in proxi. c.

c ¶ *Proiecit illum ad terram.*] Et ſic paſſus eſt tantùm, & nihil fecit illi: vnde huic non eſt imputandum. De hac materia dictum eſt ſ. *eod. ſicut.*

¶ *Gl. ſeq. ponit duas opiniones contrarias.*

d ¶ *Liberè.*] De iure communi, vt dicunt quidam, quod ſatis videtur: alij dicunt liberè per diſpenſationem Papæ, ſcilicet vt dicitur ſ. *c. prox.* Ber.

SVſcepimus.] Homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa, hoc dicit. Communis diuiſio. Secundæ pars ibi, *Verùm.* Abbas.

CASVS. Duo monachi erant in cuſtodia cuiuſdam domus de mandato Abbatis: & dum in cuſtodia eſſent, quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, cœperunt illos in perſonis affligere, & veſtimentis etiam denudare: monachi illi reſumptis viribus ligauerunt eos, & illos retinere voluerunt, quouſque capitulo nunciarent: dum vnus illorum ad notitiam Abbatis rem perferret, dimittens illos in cuſtodia fratris: & cùm latrones illi ſe ſoluere niterentur, frater ille timẽs ne occideretur ab illis, illos occidit. Iſte, qui rem ad notitiã Abbatis deferebat, dubitauit, quod factum illud ſibi imputaretur: ad dominum Papam cum litteris Abbatis ſui acceſſit: vnde ſcribit Papa ipſi Abbati dicens, quod potiùs expediebat relinquere tunicã, & pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quàm pro rebus vilibus, & tranſitoriis conſeruandis taliter in aliquos exardeſcere: vnde iſte abſtineat à miniſterio altaris, & vterq; illorum ad arbitrium Abbatis peccatum ſuum ſtudeat expiare: quia conſtat eos ex ſtudio vtriuſque eſſe interemptos. Nota, quòd qui licitæ defenſionis fines excedit in culpa eſt. Item pro amiſſione rerum temporalium nullus debet homicidium incurrere. Item ar. quod pœnitentiæ ſunt arbitrariæ. Item arg. quod ita punitur, qui cauſam præſtat, ſicut ipſe faciens. Ber.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter clericum. & laicum, & ſignat contrarium.*

e ¶ *Ligauerunt.*] In hoc exceſſerunt fines licitæ defenſionis, cùm poſſent aliter euadere: vnde homicidium ſubſecutum imputatur vtrique, quia licet clericus latronem capere poſſit, vt res ſuas recuperet. *arg. 14. qu. 6. ſi res. & ſ. de depo. cap. 1.* illi tamen ad hoc procedere non debuerunt: cùm res ſuas ſaluas haberẽt: clericus verò ſua defendendo non debet armis reſiſtere, nec aliquem propter res interficere. *arg. 23. q. 8. cap. 1. & cap. ſententiam. & arg. 36. diſt. ſi quis vult. Arg. contra; ſuprà eod. capite 2.* Laicus verò poteſt res ſuas, & patriam armis tueri: & præuenire hoſtem. *arg. C. vnde vi. l. 1. & 23. quæſt. 2. Dominus.* ſed clericus cum armis pugnare non debet etiam contra Sarracenos. ſ. *de vo. ex multa. & 50. diſt.* clericum qui Paganum. Ber.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.*

f ¶ *Detinere.*] Immò videtur, quòd licitum erat occidere, cum eſſent nocturni latrones, ſ. *e. ſi perfodiens.* ſed non eſt verum: *vt ff. ad l. Cor. de ſic. furem.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſoluit.*

g ¶ *Interimeretur.*] Quia tutius eſt ante tempus occurrere, quàm poſt cauſam vulneratam remedium quærere. *C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. l. vlt. in fin. & C. quando liceat vnicui ſine iudi. ſe vin. l. 1.* ſed hoc non fuit licitum ei: immo potiùs debuit fugere, dum ſoluere ſe nitebantur: ſicut Dominus fugit in Ægyptum, cùm ab Herode ad interficiendum quæreretur. 23. qu. 3. §. 1. Bern.

h ¶ *Suſtinere iacturam.*] 23. q. 3. 1. Et dicit Apoſtolus: *Non vos defendentes, ſed date locum iræ, ead. cauſa. & q. 1.* ſed magis fraudem patimini. *ead. cauſa. q. ea.* niſi bella.

i ¶ *Arbitrium tuum.*] Et ita eſt arg. quòd pœnitentiæ arbitrariæ ſunt. 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Ber.

k ¶ *Vtriuſque ope.*] Alter facto, ille ope, ſ. ligando. ſ. *eod. ſicut. §. 2.* Et ita eſt arg. quòd ita punitur, qui cauſam præſtat, ſicut & ipſe faciens. *arg. ſ. eod. presbyterum. & J. eod. c. proxi.*

DE cætero.] CASVS. Quidam diaconus præſtitit cauſam homicidio: quæritur, vtrùm poſſit ad ſacerdotium promoueri? Et reſpondetur, quòd non. Nota, quòd qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur.

¶ *Glo. ſeq. arg. & diſtinguit cauſam remotam, & propinquam.*

l ¶ *Cauſam dediſſe.*] Forte conſilio, præcepto, vel ope. *50. diſt. ſi quis viduam. & ſ. eo. ſicut. §. 2. & §. vlt.* vel ſuggeſtione: vt cap. ſicut.

† Ex hoc colligitur apertè non licere cuiquam occidere latrones pro rebus conſeruandis: de quo articulo vide Iaſonem in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure.

b Vide beatum Thom. 2. 2. q. 64. ar. 4. & Dominicum Soto lib. 5. de iuſt. & iur. q. 1. art. 4.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. compilatione.

De materia textus, & gloſſæ vide citatos ſ. eo. in c. ſicut dignum. & Sylueſtrum in ſumma. verbo. homicidium. 2. q. 22.

c De hoc dubio præter Henricum Boich, & alios hîc vide Iaſonem in l. vt vim circa finem. ff. de iuſtitia & iure.

¶ Clemens iij.

¶ Homicidium caſuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ; ſi nõ adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. XII.

AD † audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit, quòd cum quidam Presbyter volens corrigere quendam de familia [a] ſua, cingulo, quo cingi ſolebat, ipſum verberare tentâſſet: contigit, quòd cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapſus eum in dorſo aliquantulum vulnerauit. Poſtmodum verò cũ ille vulneratus aliquandiu vixiſſet, & conualuiſſet à vulnere: alia † grauiori (vt dicitur) infirmitate percuſſus, viã eſt vniuerſæ carnis ingreſſus. Quia verò vtrum occaſione vulneris deceſſiſſet, dubium habetur: veſtræ diſcretioni duximus reſpondendum, quòd cùm in dubiis [b] ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniungere Presbytero memorato, vt in ſacris ordinibus non miniſtret: iniuncta tamen pœnitentia congruenti, ſibi poteritis concedere, vt minoribus [c] ordinibus ſit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (vt erat ſolitus) diuina officia miniſtrare.

¶ Innocentius iij. Epiſcopo Lingon. †

¶ Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

CAP. XIII.

DIlectus † filius A. Capellanus propoſuit, quòd cùm quadam corporis moleſtia grauaretur, vt comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat, aſcendit: qui cùm bene non paŕeret habenis, ſed præter ſeſſoris arbitrium ſaltibus laſciuiret, ipſe (vt eius refrænaret impetum) fræno [d] vim intulit, equúmque calcaribus ſtimulauit: cúmque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret feſtinanter, quædam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit: in quam equus irruens (procul abiecto ſeſſore) puerum prædictum oppreſſit. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cùm idem Capellanus nec voluntate [e], nec actu [f], homicidium perpetrauit, nec dedit operam illicitæ [g] rei, non impedias, quò minùs diuina poſſit officia celebrare.

¶ Idem Meten. † Epiſcopo.

¶ Summatur, vt ſuprà. cap. proxi.

CAP. XIV.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd cum H. Presbyter fœnum vellet de curru deponere, perticam ſuperiùs alligatam proiecit in terram: & cum fœno inſiſteret deponendo, quidam † puerum quendam iuxta currum reperit ſemiuiuum, in quo propter modicum liuoris in fronte, nihil inueniri potuit læſionis. ¶ Nos autem ab eodem quæſiuimus Sacerdote, ſi priuſquam iaceret perticam, circumſpexiſſet [h] ſollicitè, an eſſet aliquis circa currum: qui, quòd diligenter circumſpexit †, aſſeruit: ſed, quòd vidiſſet aliquem, denegauit. Ad te igitur remittentes eundem: Mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, niſi contra eundem graue ſcandalum [i] ſit exortum:

ſcens. §. qui verò. & ſ. eod. cap. proxi. in ſi. Et eſt arg. quòd qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur. *50. diſt. ſtudeat. & ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. pen. & ff. ad legem Cor. de ſica. nihil. & j. de iniuriis. c. vlt.* maximè cum propinquam cauſam dedit. ſecus videtur in remota. *ar. ff. loca. qui domum habebat. in fin. & j. eo. tit. exhibita.* Idem videtur in remota, ſi animo nocendi hoc faciat, vel minori diligentia. *ſ. eo. presbyterum in fin.* [a] *C. ad leg. Corn. de ſica. ſi quis necandi.*

AD *audientiam.*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Quidam presbyter volens corrigere quendã de familia ſua, corrigia, qua cingi ſolebat, ipſum verberare tẽtauit: contigit, quod cultellus de vagina, qui cingulo adhærebat, elapſus, in dorſo aliquantulum eum vulnerauit: poſtmodũ cùm ille vulneratus conualuiſſet à vulnere, grauiori infirmitate percuſſus deceſſit: quæſitum fuit à Papa, quid de ipſo ſit agendum? Reſpondet Papa, quia dubitatur, vtrum occaſione vulneris deceſſerit, & in dubiis via ſit tutior eligenda: prædictus ſacerdos in ſacris ordinibus non miniſtret: tamen iniuncta ſibi pœnitentia competenti concedi poteſt eidem, vt minoribus ordinibus ſit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate deceſſit; vt priùs ſuum officium exequatur. Nota, quòd qui non adhibet diligentiam, quam debet, imputatur ei, licèt dẽt operam rei licitæ. Item in dubiis via tutior eligenda eſt. Item verbum, diſpenſationis, ius commune continet.

¶ Gloſ. ſeq. reci. per q. & ſol. ſecundò ſignat contrarium, & ſoluit.

a *¶ Corrigere quendam de familia.*] Quod benè licet leuiter, etiamſi ſit clericus. *j. de ſenten. excom. voluntate.* quia ius emendationis conceſſæ nemo tranſgredi debet. *C. de emen propin. l. vnica. in fin.* ſed iſte indiſcretè correxit. *ar. contrà. ſ. eo. lator.* ille non adhibuit diligentiam remouendo cultellum: ille non tenebatur ad hoc: quia nec per ſe aliquid fecit, ſed ſibi factum fuit.

b *¶ In dubiis.*] Sic *ſ. de ſpon. iuuenis. & j. eod. ſignificaſti. 2. & cap. penul. j. de cler. excom miniſt. illud.* ergo tene certum, & dimitte incertum, *de pœni. diſt. 7. ſi quis poſitus. in fi. ff. de reg. iur. in ambiguis.* & in re dubia certa non poteſt ferri ſententia. *11. q. 3. graue & 30. q. vlt. §. vlt.* in eo enim facto, quod finitum eſt, non eſt locus coniecturis. *ff. de verb. oblig. continuus. §. cùm ita, in fin.* & vnde quandoque propter ambiguum duplicitatis imponitur pœnitentia. *j. de his, qui fi. occi. cap. vlt.*

c *¶ Vt minoribus.*] Diſpenſatiuè tamen. *ſ. eod. continebatur.* Bern.

DIlectus.] Communis diuiſio: Secunda pars ibi, *Ideoque.* Abbas.

CASVS. Quidam Capellanus A. nomine dum infirmitate corporis grauaretur, vt comedendi appetitum excitaret, equum, quem nutrierat, aſcendit: ſed cum non bene pareret habenis, propter voluntatem ſedentis cœpit ſaltibus laſciuire: capellanus (vt eius impetum refrænaret) vim intulit fræno, & equum calcaribus ſtimulauit, & fræno fracto, dum curreret feſtinanter arbitrio proprio, quædam mulier infantem portans, veniens ex obliquo, obuiauit: equus in eam ruens, puerũ interfecit, procul abiecto ſeſſore. Capellanus ad Papam accedens eidem prædictã expoſuit: vnde mandat diœceſano Epiſcopo, quatenus ſi eſt ita, ipſum non impediat, quo minùs ſuũ officiũ exequatur, cùm ipſe nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit, nec dabat operã illicitæ rei, & adhibuit diligẽtiam, quam debuit adhibere. No. quod duobus modis cõmittitur homicidiũ, actu ſc. & volũtate. Itẽ volũtas, & propoſitum diſtinguũt maleficia. Itẽ nota diſtinctionẽ, an quis det operã rei licitæ, vel illicitæ. Itẽ ſi homicidiũ caſu cõmittat, & culpã nõ præcedat, nõ imputatꝰ.

d *¶ Fræno.*] Quod ſi de leui frangi non credebat, aliàs in culpa eſſet. *arg. j. eo. ſignificaſti. 1. & ff. ad leg. Aquil. idem iuris. §. 1.* vel ſi propter imperitiã ſuã equus taliter laſciuiſſet. *Inſt. ad l. Aquil. §. impetu quoque.*

e *¶ Voluntate.*] Et ideo non imputatur: quoniã volũtas, & propoſitum diſtinguũt maleficium. *ff. de fur. qui iniuriæ. & j. de ſen. excom.* cum voluntate. ad cor enim reſpicit Deus. vt *14. q. 5. ſi quid inueniſti. & 15. q. 6. ca. 1. ad fin.* Tanc.

f *¶ Nec actu.*] Qui tamẽ ſolus nõ ſufficit, vt reddat hominẽ irregularẽ, niſi adſit voluntas, vel culpa. *50. diſt. hi q. & j. eo. c. proxi.* niſi ſcãdalũ aliud induceret, vt ibi. in pmouẽdo tñ ſecꝰ eſt, qꝛ ſolo actu redditur irregularis. *15. q. 1. c. vlt.* De hac tñ materia dicitur. *ſ. eod. ſicut.*

g *¶ Nec dedit operam illicitæ rei.*] Quod ſi eſſet, imputaretur: vt plene dictum eſt in *cap. ſicut.*

EX *litteris.*] Primò ponitur cõſultatio. Secundò Papæ indagatio ibi, *Nos.* Tertiò deciſio ibi, *Ad te.* Abb. Si.

CASVS. Quidã presbyter, dũ fœnũ vellet de curru deponere, pticã, qua fœnũ ligabat, proiecit in terram: & dũ fœnũ in terrã proiiceret, quendã puerũ iuxta currũ quidẽ inuenit ſemiuiuum: qui modicum cruoris iñ frontẽ habebat, & nihil aliud læſionis: dubitauit ſacerdos, an hoc eſſet ei imputandum: acceſſit ad Papam cum litteris Epiſcopi ſui: Papa quæſiuit ab eo, vtrũ circa currũ ſollicitè circumſpexit, priuſquã perticam proiiceret in terrã, an eſſet aliquis circa currũ: qui reſpondit, q diligenter circũſpexit: ſed neminẽ vidit: vnde Papa ipſum ad Epiſcopũ ſuũ remiſit, mandãs, quatenus ſi eſt ita, ipſum libere permittat exequi officiũ ſacerdotis, niſi cõtra eum graue ſcandalũ ſit obortũ, vel tanta laboret infamia, quod inde debeat ſe purgare. Nota quod qui diligentiã adhibet, quam debet, dãdo operã licitæ rei, ſi inde homicidiũ contingat, non imputatur. Itẽ ſcandalum reddit hominem irregularem, & indicit purgationem, licèt veritas aliter ſe habeat: & ſic punitur quis ſine culpa.

h *¶ Circumſpexiſſet.*] Et ſic diligentiam adhibuit dando operam licitæ rei, vnde non imputatur, vt *50. diſt. ſi duo.* Bern.

i *¶ Graue ſcandalum.*] Nota ergo, quòd ſolum ſcandalum reddit hominem irregularem, ſiuè punitur innocens propter ſcandalum *ſ. de cleri. ægro. tua. & ſ. de præbend. cùm teneamur.*

a *Ibi non eſt cauſa remota, immò propinqua, & cohærens. vnde idem iuris eſt arg. ff. de rei ven. qui religioſi. ſecundũ Hoſtienſem. Io. And.*

† *Cap. 1. eo. ti. in 1. compilatione. Et de materia præaliis videto hic latiſſimè Marianum Socinum, adde Couarruuiã in Clemen. ſi furioſus. in 2. par. relectionis. §. 4. & in 1. par. in initio. n. 3.*

† *Dictio, alia, deeſt in antiquioribus exemplaribus, & in veteri cõpil.*

† *Lugonen.* † *Lugdunen.*

† *Cap. 1. eod. ti. in 3. compilatione.*

Vide Couarruuiã in Clemen. ſi furioſus: de homicid. in 2. par. relectionis. §. 4. ver. tertiò ad idem conducit. & Martinum Nauarrum in Manuali confeſſariorũ c. 27. tit. de quinta ſpecie irregularitatis.

b *Qui promiſit Epheſi dare, ex quo peruenit, etiamſi diplomate ſit vſus ſtatim obligatus eſt. Io. And.*

† *Meten.* † *Anneten.*

† *Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione.*

Vide citatos in cap. proximè præcedenti.

† *Vox, quidam, in pleriſque codicibus deſideratur: eſt tamen in antiquioribus. & vetus compilatio docet adeſſe oportere.*

c *Hunc articulum latiùs pertractant hic Doctores, quos videto.*

† *circumſpexiſſet.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Vel tanta.*]Et ita aliud eſt infamia, quã ſcandalum, & plus importat graue ſcandalum, quàm infamia: quia infamia tollitur per purgationem, vt hic; ſed vbi graue ſcandalum eſt, non indicitur purgatio: vt hic patet. Argu. contra. ſ. *de cohabi. cler. & mu-li. tua.* vbi propter ſcãdalum inducitur purgatio. non eſt contra: quia purgatio ad vtrũque refertur. Ber.

a EX *litteris.*] Diuide, vt ſ. eo. *dilectus.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam monachus dum deponeret de cãpanili campanam, quoddã lignũ corruit, & quendã puerum occidit, quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa: ſi monachus rẽ neceſſariam, & vtilem agebat, & in loco, per quẽ non crederet aliquẽ trãſire, vel ibi eſſe, vel aliquem illuc, de conſuetudine venire, qñ lignum mouebat, bene poterit ad maiores ordines, præ- ſertim in monaſterio, promoueri. Nota, ꝙ homicidiũ caſuale nõ imputatur alicui, ſi dat operã rei licitæ, & adhibet diligentiam, quam debet.

b ¶ *Si monachus.*] Sim. j. eo. *tua.* nam rem neceſſariam agebat, & vtilem. j. eo. *c. vlt.*

c ¶ *Tranſire non crederet.*]Vel ſi credebat aliquem tranſire: vel ibi aliquẽ eſſe, & ante caſum clamauit, caue, caue. j. eo. *c. vlt. & 50. diſt. ſi duo. & ff. ad l. Aquil. ſi putator. & Inſtit. e. §. ſi putator.* vbi ponitur tenor verborũ, quæ hic ſunt. aliàs imputaretur. *50. diſtin. ſæpe. in prin.* quia non adhibuit diligentiam, quam debuit. ſ. *eod. ad audientiam.*

d ¶ *Præſertim.*]Id eſt, maximè: quoniã alibi poſſet ſine diſpenſatione: quiã ſibi imputari non debet: quia fortuitos caſus, qui præuideri non poſſunt, non præuidit. j. *eod. c. vlt.*

SIgnificaſti.] Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Ideoque.* Abbas Sic.

CASVS. Quidam clericus, cùm equitaret, equus tam ſe, quàm ipſum proiecit in aquam, propter quod clericus equum grauiter calcaribus ſtimulauit: equus verò (cùm eſſet bucca durus) præter voluntatem ſeſſoris raptus eſt in curſum, & quandam mulierem, quam obuiam habuit, interfecit: clericus ad Papam acceſſit: & ipſe fecit inquiri ab ipſo, vtrum equi vitium prius ſciret: & ille aſſeruit ſe ignoraſſe: mandat Papa Epiſcopo ſuo, quatenus ſi eſt ita, ad cautelam iniungat ei pœnitentiam competentem: qua peracta, non impediat ipſum, quò minùs in ſuſcepto ordine miniſtret, & ad maiores valeat promoueri. Nota, quòd quis tenetur probare ignorantiam ſuam. Item quandoque pœna indicitur ad cautelam.

e ¶ *Improuiſo.*]Et ſic non affuit occidendi voluntas.

f ¶ *Priùs ſciuiſſet.*] Quia ſi ſciret, non fuiſſet abſq; culpa, cùm ſciret ſe non ſufficere ad eius retentionem. *ff. ad leg. Aquil. idem iuris. §. 1.* cùm affectare quiſque non debeat, in quo intelligit, vel intelligere debet infirmitatem ſuam aliis periculoſam futuram, vt ibi dicitur. *Inſtitu eod. §. impetu quoque ver. ſed & ſi. & ſ. eod. dilectus.* argumen. hoc enim leuiſſima culpa facit hominem irregularem. ſ. *eod. continebatur.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

vel tanta [a] laboret infamia, quòd deficiente accuſatore oporteat eidem † canonicam purgationem indici, ipſum liberè permittas exequi officium Sacerdotis.

¶ Idem Biſuntiñ. Archiepiſcopo.

¶ *Summatur etiam, vt ſuprà. eod. dilectus.*

CAP. XV.

2 EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd quidã Monachus ad deponendam de campanili campanam ſubſeruiens: quia quoddam † lignum corruit ipſo mouente, quendam puerum oppreſſit, & occidit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi monachus [b] ipſe rem neceſſariam agebat, & vtilem, & in loco, per quem aliquem tranſire [c] non crederet, vel ibidem exiſtere, vel etiam illuc de conſuetudine venire, quando lignum mouiſſe dignoſcitur; ſatis poterit, præſertim [d] in monaſterio, ad alteriores ordines promoueri.

¶ Idem Epiſcopo Paduano.

¶ *Summatur vt ſuprà. eo. dilectus.*

CAP. XVI.

SIgnificaſti † nobis, quòd cùm F. Clericus equitaret, equus, cui inſidebat, tam ſe, quàm ipſum proiecit in aquam: vnde clericus ipſum grauiter calcaribus ſtimulauit: equus verò cùm exiſteret bucca durus, præter voluntatem ſeſſoris raptus in curſum, quandam † mulierem, quam obuiam habuit ex improuiſo [e], pedibus interfecit. Cúmque nos ab eodem Clerico fecitſſemus inquiri, vtrùm equi vitium priùs ſciuiſſet [f], illud aſſeruit ſe ignoraſſe. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi ita [g] eſt, ad cautelam [h] iniungas eidem pœnitentiam competentem [i]: qua peracta, non impedias, quò minùs in ſuſceptis miniſtret ordinibus, & ad maiores valeat promoueri.

¶ Idem.

¶ *Non cenſetur homicida is, quo prohibente, & cauſam non dante, à conſanguineis homicidium committitur.*

CAP. XVII.

PEtrus † Diaconus, & Monachus ſancti Ioannis de Puna, ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm ipſum quondam in ſæculari habitu in Eccleſia de Rigelo † beneficium obtinentem, Abbas illius Eccleſiæ eodem beneficio ſpoliaſſet: cognati, & amici eius irati plurimùm, & commoti, nocte quadam in domo Diaconi conuenerunt, & cœna facta dicebant, quòd vindictam volebant ſumere de Abbate: Inhibiti autem expreſſè ab eodem Diacono, ne Abbatem occiderent, aut aliquid ſibi facerent, vnde ordinis ſui diſcrimen incurreret, & animæ detrimentum: nihilominus irruerunt in eum: & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto, qui poſt dies aliquot † expirauit: *& infrà.* ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa noueris [k] veritate ſubnixa, ſæpedicto Diacono, non ſolùm in Diaconatus officio miniſtrare, ſed etiam ad ordinem presbyteratus aſcendere (ſi aliud canonicum non obſtiterit) liberam concedas auctoritate Apoſtolica facultatem, præſertim [l] ſi ſuper hoc non

g ¶ *Si ita eſt.*]Sed qualiter conſtabit de hoc? Quia forſitan ſolus erat: ob defectum probationis per iuramentum proprium faciet fidem: quia ſolum Deum habet vltorem. *C. de rebus credi. l. 2.* & præcipuè, cùm de conſcientia alicuius quæritur, ſtatur iuramento ipſius, ſ. *de ſenten. excom. ſi verò. 2. &* ſ. *de teſti. præſentium & ſ. de excep. paſtoralis. & ſ. qui matri. accu. poſ. cùm in tua. & 31. q. 2. ſi verum eſſet.* & præcipuè ſi eſt bonæ famæ: vt *ff. de re mili. non omnes. §. à barbaris.* Et ſuper hoc poterit adiungere compurgatores, propter excellentiam ordinis. j. *de purga. cano. ex tuarum.* quia circa maiora cautiùs eſt agendum. *7. q. vlt. c. vlt. & ff. de con bo. edi. l. 1. §. 2. & 24. diſt. quieſcamus.*

h ¶ *Ad cautelam.*] j. eo. ſignificaſti. propter ambiguum dubietatis. *23 q. 5. excommunicatorum.* Sicut ad cautelam quandoque aliquis abſoluitur. j. *de ſenten. excom. venerabili. & ſ. de appel. ad præſentiam. & ſ. de teſti. veniens 2. in fin.*

i ¶ *Competentem.*]Arbitrio ſuperioris. Et leuis debet eſſe, cùm in culpa non fuerit.

PEtrus.] Primò facti narratio. Secundò prouiſio. Secunda ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Petrus diaconus, & monachus, dum olim eſſet in habitu ſæculari, quoddam beneficium obtinens in Eccleſia de Rigelo, Abbas illius Eccleſiæ ipſum eodem beneficio ſpoliauit: propter quod amici illius commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt: & cœna facta dicebant, quòd volebant vindictam ſumere de Abbate: ſed diaconus illis expreſſè inhibuit, ne Abbatem occiderent, aut aliquid facerent, vnde poſſet periculum ſui ordinis incurrere: ipſi nihilominus irruerunt in eum, & plagis impoſitis, poſt aliquos dies expirauit: monachus iſte domino Papæ rem per ordinẽ explicauit: vnde mandat Papa Epiſcopo diœceſano, quatenus ſi præmiſſa vera ſunt: diaconus prædictus nõ ſolùm in diaconatus officio poterit miniſtrare, ſed etiã ad ſuperiores ordines poterit promoueri, niſi aliud canonicum impediat: præſertim ſi ſuper hoc non fuerit infamatus: cùm ſibi obeſſe non debeat, quod cõtra prohibitionem ipſius expreſſam, eo cauſam, vel occaſionem non donante fuit ab ipſius conſanguineis attentatũ. Nota, quòd infamia reſperſus promoueri non poteſt. Item non eſt imputandum alicui, quod contra prohibitionem eius expreſſam actum eſt: alioquin dolus alterius ei obeſſet, qui culpabilis non fuiſſet. Item qui cauſam, vel occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & remittit.*

k ¶ *Noueris veritate.*]Et qualiter poterit ei de hoc cõſtare? Dic, vt dixi. ſ. eo. *c. proxi.* & ſi infamatus eſſet, ſe expurget. j. *de purg. c. ex tua.* niſi graue ſcandalum eſſet. ſ. *eo. ex litteris. & ſ. c. proxi. ar.*

l ¶ *Præſertim.*] Id eſt, tantùm; quia ſi eſſet infamatus, debet ſe purgare, vt dixi.

¶ *Glo ſeq. tecit. per quæſt. quid ſi non prohibuiſſet. ar. pro, & contra, & ſoluit.*

a ¶ *Contra*

† *Ca. 3. eo. ti. 3. compilat. Vide Syluestrum verbo, homicidium. 2. qu 10. & Conarruuiã in Clement. ſi furioſus. in 2. par. relectionis. §. 4. verſ. tertiò eadem poſterior pars.*

† *Vox, quod dam, deeſt in antiquis codicibus.*

† *Ca. 4. e. ti. in 3. compil. Vide citatos in cap. dilectus. ſ. eo. ti.*

† *Aliàs ita. mulierem quan lam obuiam habuit, quam ex improuiſo, &c. ſed lectio, quam retinuimus, planior eſt.*

a *Secundùm Ioan. Vnde dicebat Goffre. quòd ſi ab inſtructo, & perito in equitando potuiſſet hoc præuideri, imputaretur ei. j. ca. vlt. Ioan. And.*

b *Non putat Hoſtienſis hoc neceſſarium, niſi laboret infamia. ſ. ca. & j. tit. 2. Io. An.*

† *Ca. 1. eo. ti. in 4. compilatione. Vide Gondiſſaluum tra. de irregula. c. de perſe. & Conarruuiã in Clemen. ſi furioſus in par. relectionis. §. 2. verſ. nono ſubſequitur.*

† *Rigulo.*

† *aliquos.*

c *Et ibi dicis, quòd per iuram. etiam, putat Hoſtienſis hoc probari poſſe per teſtes, ſi qui fuerunt prohibitioni præſentes: & in defectum etiam per illos, quibus prohibitio facta fuit. de teſti. eo. c. ſi. Io. And.*

fuerit reſperſus infamia: cùm ei non debeat imputari, quòd contra prohibitionem [a] eius expreſſam, eo cauſam, vel occaſionem [b] non dante, auſu ſacrilego fuit ab ipſius conſanguineis attentatum.

¶ Idem Abbati ſanctæ Trinitatis de Meldemberg. †

¶ Irregularis cenſetur, qui alium lethaliter percuſſit, licet ab aliis fuerit extinctus: idem ſi nõ apparet, an lethaliter, ſi etiam percuſſus ab aliis obiit, & non apparet ex cuius vulnere deceſſerit: idem eſt ſi percuſſerit non lethaliter, ſi animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percuſſus expirauit. Hoc dicit notabiliter. Abbas.

CAP. XVIII.

2 Significaſti † nobis, quòd cùm quidam maleficus ingreſſus Eccleſiam, Euchariſtiam cum altarium ornamentis, & libris Eccleſiaſticis extra Eccleſiam aſportâſſet: L. Preſbyter Eccleſiæ Canonicus regularis præfatum iniquitatis filium foſſorio arrepto percuſſit: ſed ſi ad mortem fuit ictus huiuſmodi, tu, & ipſe penitus ignoratis: quem parochiani Eccleſiæ videntes, ornamenta Eccleſiæ aſportantem, arreptis gladiis, & fuſtibus, in eodem loco protinus occiderunt: *& infrà.* ¶ Nos in præmiſſo caſu credimus diſtinguendum, vtrùm conſtare poſſit, quòd præfatus Sacerdos non inflixit † percuſſionem lethalem, de qua, ſi aliorum non fuiſſent vulnera ſubſecuta, percuſſus minimè interiiſſet, & ſi percuſſor voluntatem non habuerit [c] occidendi, neque ipſius ſtudio [d], conſilio, vel mandato [e] proceſſerint alij contra illũ. ¶ Et quidem, ſi hoc ita ſe habet, (quod forſan ex eo poſſet oſtendi, ſi certa apparuiſſet percuſſio ab eodem inflicta tam modica, & tam leuis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percuti non ſolet ad mortem, vt peritorum iudicio Medicorum talis percuſſio aſſereretur non fuiſſe lethalis) cùm de cæteris credendum [f] ſit ipſi, qui non accuſatur, vel denunciatur ab aliquo, ſed per ſeipſum cõſilium appetit ſalutare; poſt pœnitentiam ad cautelam iniunctam, in Sacerdotali poterit officio miniſtrare: maximè religionis accedente fauore, cùm ſit Canonicus regularis, & ſine omni ſcandalo poſſit Sacerdotale officium celebrare. ¶ Quòd ſi diſcerni [g] non poſſit, ex cuius ictu † percuſſus interiit: in hoc dubio [h] tanquam homicida debet haberi Sacerdos: & ſi fortè homicida non ſit, à Sacerdotali officio abſtinere debet: cùm in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare: pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur: *& infrà.*

¶ Si verò (quemadmodum perhibetur) Sacerdos iſte, priùs ab illo percuſſus ſacrilego, mox cũ cum ligone in capite repercuſſit: quiuis vim vi repellere [i], omnes leges, & omnia iura permittant: quia tamé id debet fieri cum moderamine † inculpatæ tutelæ [k] non ad ſumendam vin-

a ¶ *Contra prohibitionem.*] Sic ſ. *de ſimo. ſicut.* 2. immò etiam ſi non prohibuiſſet: dummodo tamen non dediſſet conſilium, non tenetur. 1. *q.* 4. *quia præſulatus*, vbi eſt ſimilis caſus. Nec de voluntate debet aliquis ſe purgare. Ar. contra. *in præcedenti cap. quia præſulatus.* ſed dic, quòd abſque ſua voluntate. & j. *c. prox. C. de ſide inſtru. l. vlt. C. de his. qui ad eccle. confu. præſenti, circa princ.* quod videtur potius conſentire: quia ſi eo audiente, & non contradicente, & tacente talia dicebant, conſentire præſumeretur, vnde imputaretur ei. Vin.

b ¶ *Cauſam, vel occaſionem.*] Non intelligas illud ita large, ne ſit contra 23. *q.* 5. *homo & cap. de occidendis.* ſed de cauſa, vel occaſione propinqua *arg. ſ. eo. ad audientiam. & ca. de cætero.* quia in veritate propter eum fuit occiſus Ber.

a ¶ *Significaſti nobis.*] Iſtud c. eſt multũ allegabile, & ita communiter ſolet ſummari: Quoad legem promotionis cenſeatur irregularis, & pro homicida, qui vulnerauit, licèt non poſſet ſciri, an vulnus fuerit lethale, ex quo vulneratus ab aliis obiit. Diuiditur. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio diſtinguens ibi, *Nos.* Primum membrũ proſequitur ibi, *Et quidem.* Secundum ibi, *Quod ſi.* Abbas Siculus. CASVS. Quidam maleficus intrauit Eccleſiam, vt ornamenta altaris, & libros Eccleſiaſticos, & Euchariſtiam aſportaret: Laurentius presbyter eiuſdem Eccleſiæ canonicus regularis, accepto ligone maleficum illum percuſſit, ſed ſi ad mortem fuerit ictus huiuſmodi penitus ignorauit: parochiani illius Eccleſiæ videntes illum ornamenta Eccleſiæ aſportantem: acceptis fuſtibus, & gladiis interfecerunt eundem: presbyter iſte de ſua ſalute cogitans, confeſſus eſt abbati ſuo prædicta: vnde Abbas domino Papæ ſupplicauit, vt cum eo miſericorditer agere dignaretur: dominus Papa in caſu præmiſſo dicit diſtinguendum, vtrum cõſtare poſſit, quòd præfatus ſacerdos nõ inflixit mortalem percuſſionem, de qua mortuus non fuiſſet, ſi aliorum vulnera non fuiſſent ſubſecuta: & ſi ille percuſſor voluntatem non habuerit occidendi, nec ſtudio, conſilio, vel mandato illius proceſſerunt alij contra illum: & ſi hoc ita eſt, poſt pœnitentiam ad cautelam iniunctam, in officio ſuo poterit miniſtrare religionis fauore, & ſine ſcandalo ſacerdotale officium poteſt exercere, cùm regularis exiſtat; cùm de his ſit ei credendum, qui non accuſatur, vel denuntiatur: ſed per ſeipſum conſilium appetit ſalutare: quòd ſi diſcerni non poſſit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tãquam homicida debet haberi Sacerdos: & ſi homicida non ſit, à ſacerdotali debet officio abſtinere: quia in hoc caſu tutius eſt abſtinere, quàm celebrare, pro eo quod in abſtinendo nullum, in celebrando verò magnum periculum timeatur. Si verò ſacerdos prius percuſſus ab illo malefico, vt dicebatur, cum ligone illum repercuſſit in capite: licet vim vi repellere liceat, quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad repellendam iniuriam: non videtur ſacerdos ab homicidio excuſari, tum ratione inſtrumenti, cum quo ipſe percuſſit, quod non ſolet leuem plagã inferre, cùm graue ſit, tum ratione partis, in qua fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu mortaliter quis ſolet lædi. Nota argumen. quòd voluntas imputatur in homicidio. Item conſilio, mandato, ſtudio committitur homicidium. Item in pœnitentia cuilibet eſt credendum: quia non eſt veriſimile, quod aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis. Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Itẽ fauore religionis fit, quod aliàs non fieret. Item nihil cum ſcandalo eſt faciendum. Item in dubiis via certior eſt tenenda. Item punitur quis ſine culpa. Item vim vi repellere licet, ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſcilicet cum æquali repulſione. Item vindicta nõ eſt ſumenda, ſed iniuria propulſanda. Item ratione inſtrumenti, cũ quo quis percutitur, & ratione partis, in qua percutitur, iudicatur homicidium.

c ¶ *Habuerit.*] Arg. quòd voluntas imputatur in homicidio, licet ex ſuo vulnere mortuus non fuerit. *argu.* 1. *q.* 4. *quia præſulatus.*

d ¶ *Studio.*] Id eſt, ſuggeſtione, vel adhortatione, ſ. *eo. ſicut. §. qui verò eadem.* j. *de exceſ. præla. ex litteris.* Bern.

e ¶ *Conſilio, vel mandato.*] De hoc dictum eſt. ſ. *eo. ſicut.*

f ¶ *Credendum ſit.*] Arg. quòd in iudicio animæ cuilibet eſt credendum, quia non eſt veriſimile, quòd ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. *q.* 7. *ſancimus.*

¶ *Gloſſa ſequens alleg. concord. ponit diuerſitatem inter legem, & canonem.*

g ¶ *Quòd ſi diſcerni.*] Eandem diſtinctionem ponit lex. *ff. ad l. Aquil. item Mela. §. ſed ſi plures.* Vnde hoc ſumptum ſunt: ſed in hoc eſt diuerſitas, quòd ſi vnus primò percuſſit, & alter poſtea occiderit, primus non tenetur niſi de vulnerato, ſecundus tenetur tanquam de occiſo. *ff. eo. huic ſcripturæ. §.* 1. *& l. idem Mela. §. Celſus.* ſecũs ſecundum canones hic & 23. *q. vlt. cap.* 2. *&c.*

h ¶ *In hoc dubio.*] In quibus etiam viam debemus eligere tutiorem, vt hic dicitur, & j. *de reg. iur. c.* 2. *&* j. *eo. c. pe. &* ſ. *eod. ad audientiam*, vbi de hoc.

i ¶ *Vim vi repellere.*] j. *de ſentent. excomm ſi verò* 1. *diſtin. Ius naturale. ff. de vi, & vi ar. l.* 1. *§. vim vi ff. ad l. Aquil. ſcientiam. §. qui cum aliter.*

¶ *Gloſſa ſequens alleg.* 4. *concor. & litteram exponit. Secundò alleg.* 7. *contraria. Tertiò ſoluit pro prima parte, ſi tria concurrant. Quartò ponit diſtinctionem. Ala. Ioan.*

k ¶ *Moderamine inculpatæ tutelæ.*] C. *vnde vi. l.* 1. & j. *de ſen. excomm. vt famæ. §. vlt.* tamen ſi defendens ex propoſito, non excedat modum, non tenetur. 23. *q.* 3. *non inferenda. & ff. ad l. Aquil. ſi ex plagis. §. tabernarius.* nec dicitur excommunicatus, qui excedendo modum non ex propoſito, repercutit clericum. *arg. ſ. de reſti. ſpo. olim* 1 *in fin. &* 1. *de ſent. excomm perpendimus. ar. contrà.* quod non liceat vim vi repellere. 46 *diſt. ſeditionarios.* 23. *q.* 1. *& c.* 1. *& q.* 3. *§.* 1. *&* ſ. *eod. ca. ſuſcepimus. &* 23. *q.* 4. *inter querelas. & C. de epiſcop. & cleri. ſi quis in hoc genus.* Ad hoc dicas, quòd vim vi repellere licet, vt hic dicit, & in concor. primis. tamen quædam conſideranda ſunt in repulſione tali: vt incontinenti fiat, & non ex interuallo. *ff. de vi & vi ar. idem eſt. §. cum*

† *Mald.* † *Maldeton.* † *Malebron.*

† *Cap.* 2. *eo. tit. in* 4. *cõp. Et de hac materia, & intellectu huius decretalis latiſſimè Couarruuias in Clement. ſi furioſus de homic. in* 2. *par. relectionis §.* 2. *ver. ſed primò hac eadem ratione. Antonius Gomezius to.* 3. *var. reſolut. cap.* 3. *de homicidio, num.* 36. *ad de omnino concilium Trident. ſeſ.* 14. *de refor. c.* 7. † *inflixeris.*

† *Præter citatos initio decretalis, vide Iuliũ Clarũ lib.* 5. *ſent. §. homicidiũ. ver. Alia etiam eſt defenſio.*

† *De articulo huius textus, & gloſſæ in verbo, moderamine inculpatæ tutelæ, vide plenè per D. Thomam, & ibi Caietanũ* 2. 2. *q.* 64. *ar.* 7. *& per Sotum lib.* 5. *de iuſtit. & iure. q.* 1. *ar.* 8. *& per doctores ind. vt vim ff. de iuſt. & iure.*

igitur qui.& j. de ſenten. exc. mmunica. ſi verò. Item ſi cauſa defenſionis, & non vlciſcendi: *vt ff. ad leg. Aquiliam, ſcientiam. §. vlt. 23. q. 1. quid culpatur.* & cum moderamine inculpatæ tutelæ. tamen ſi quis modum excedat, & non ex propoſito, non tenetur, vt dictũ eſt in prædictis concord. Ala. & Io. diſtinguũt, an fiat vis perſonæ, an rebus: Si perſonæ, tũc antequam ſit vis illata, repellenda eſt: & ſi aliquis vim factam repellat, potiùs prætium debeat: quòd defendendi non vlciſcendi cauſa hoc fiat, dummodò in ipſo negotio fiat. *ff. ad l. Aqui. ſi ex plagis. §. tabernarius.* & hoc ſi primus percuſſor denuo volebat percutere: alioquin ſi nolebat ipſum repercutere, & aliter percuſſit, potiùs dicitur eſſe vindicta, quàm repulſio iniuriæ, & hoc æquum videtur. Seruatur enim moderamen, ſi illud tamen fiat, quo omiſſo violẽtia repelli nõ poſſet. Si ergo violentum interficis, ſic quod periculum mortis ab eo vitare nõ poteris, cum ſine pœna interficis. *ff. ad leg. Aquil. l. 4. C. ad leg. Cor. de ſic. l. 2. & 3. ar. ſ. eo. c. 2.* Si autem vis infertur rebus, licitũ eſt repellere illatam vim incõtinenti, & inferendam, vel quam citius ſciuerit, & poterit collectis amicis. *ff. de acqui. poſſ. quod meo. §. vlt. & l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. & ſ. de reſti. ſpo. olim.* Iniuriam verò iam illatam perſonæ ex interuallo repellere non licet: quia ſic eſſet vindicta: & ita intelliguntur contraria hic ſignata.

dictam, ſed ad iniuriam propulſandam: non videtur idem Sacerdos à pœna homicidij penitus excuſari: tum ratione inſtrumenti, cum quo ipſe † percuſſit, quod cùm graue ſit, non ſolet leuem plagam inferre: tum ratione partis, in qua fuit ille percuſſus, in qua de modico ictu quis lethaliter ſolet lædi.

¶ Idem †.

¶ *Religioſus chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt, etiamſi ſit peritus, & diligens, & hoc fecerit cauſa pietatis: ſed cum eo poſt ſatiſfactionem miſericorditer diſpenſari poteſt. Hoc dicit vſque ad §. Ad vltimum.*

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos: *& infrà.* ¶ Quæſiuiſti, quid ſit de quodam Monacho ſentiendũ, qui credens ſe quandam mulierem à gutturis tumore curare, vt chirurgicus cũ ferro tumorem illum aperuit: & cum tumor aliquantulum reſediſſet, ipſe mulieri præcepit, ne ſe vento exponeret vllo modo, ne fortè ventus ſubintrans gutturis apertionem, ſibi cauſam mortis inferret: ſed mulier (eius mandato contempto) dum meſſes colligeret, vento ſe expoſuit incautè, & ſic per apertionem gutturis, ſanguis multus effluxit, & mulier diem vltimum ſic finiuit: vtrùm videlicet cum prædictus Monachus ſit Sacerdos, liceat ei Sacerdotale officium exercere? Nos igitur fraternitati tuæ reſpondemus, quòd licet ipſe Monachus multum † deliquerit alienum officium vſurpando, quod ſibi minimè congruebat[a]: ſi tamen cauſa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnémque ſtuduit, quam debuit, diligentiam[b] adhibere, non eſt ex eo, quòd per culpam mulieris contra conſilium eius accidit, adeo † reprobandus, quòd non poſt ſatiſfactionem[c] condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, vt diuina valeat celebrare: alioquin[d] † interdicenda eſt ei Sacerdotalis ordinis executio de rigore.

¶ *Qui Iudici ſæculari dedit interſignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non eſt, licèt ille poſtmodum occidatur. Abb. Sicu.*

¶ Ad † vltimum fuit ex parte tua propoſitum, quòd quidam Scholaris metuens, ne latrones in hoſpitio ſuo eſſent, de ſtrato conſurgens reperit ibi furem: qui non ſolùm ipſum Scholarem proſtrauit ad terram, ſed penè ad mortem vulnerauit eundem: *& infrà.* ¶ Manè itaque Scholares latronem quæſiuerunt eundem, quem vulneratum inuentum Poteſtati Vincentiæ † tradiderunt: coram quo conſtanter negauit, quòd præmiſſa minimè perpetrauit: vnde præfatus Poteſtas ad eundem Scholarem nuntios deſtinauit, vt exponeret, ſi qua ſciret de fure prædicto, vel traderet interſignia †: qui cultrum, quem ipſi latroni abſtulerat, & ſotulares ab eodem in ipſius domo dimiſſos, quos abſtraxerat, ne pedum ſtrepitus audiretur: nuntiis tradidit[e] memoratis, ſuper eodem facto ſe nihil ampliùs intromittens. Poteſtas igitur, receptis talibus interſigniis †, latronem ipſum Apparitoribus ſuis tradidit puniendum[f]: qui ſibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt. Latro verò ira, & dolore commotus, nec potum

† ipſum.

† In codice Barbatiæ ita: Idem Epiſcopo Placeñ.

† Ca. 3. eo. ti. in 4. compilat. De materia, & intellectu Al. Nauarrus in Manuali confeſſariorum c. 27. ti. de quinta ſpecie irregularitatis. Syl ueſter verbo homicidium. 2. qu. 12. & Couarruuias in Clement. ſi furioſus. in 2. par. relectionis. § 4.

† Diſtio, multùm, deeſt in manuſcriptis exemplaribus.

TVa nos.] Diuidit: qa duo ſunt quæſita. Secundũ ibi. *Ad vltimum.* Et quælibet pars poteſt ſubdiuidi in cõſultationẽ, & reſponſionẽ, vtquæ patẽt in littera. Ab.

CASVS. Quidam monachus credẽs ſe quandam mulierẽ à gutturis tumore laborare, tumorem illum aperuit, præcipiens illi mulieri, ne vento ſe exponeret vllo modo: ne forte ſi vẽtus ſubintraret, cauſam mortis inferret: ſed mulier contempto eius mandato dũ meſſes colligeret, vento ſe expoſuit incautè: & ſic per apertionem gutturis, ſanguis multus effluxit, & ſic mulier diẽ clauſit extremũ: quæſitum fuit, quid de iſto monacho ſit agendum? Reſpondet Papa, quòd licet ipſe monachus multùm deliquerit alienũ officium vſurpando, quod ſibi nõ cõueniebat; ſi tamẽ cauſa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, & adhibuit diligentiam, quã debuit, ex eo quòd per culpã mulieris cõtra illius conſiliũ hoc ei cõtigit, non eſt repellẽdus, quin poſt ſatiſfactionem condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, vt valeat celebrare diuina. alioquin interdicenda eſt ei ſacerdotalis ordinis executio de rigore.

AD VLTIMVM. Alia quæſtio facta fuit domino Papæ, & Eccleſiæ: Quidã ſcholaris timẽs, ne latrones eſſent in domo, ſurrexit de lecto, & inuenit ibi fure, qui ſcholarẽ vulnerauit, & receſſit: manè facto, ſcholares quæſierunt eundem latronem, & inuentus eſt vulneratus, & traditus Poteſtati: coram quo aſſeruit, quod prædicta nullatenus perpetraſſet: Poteſtas ad ſcholarem illum nuntios miſit, vt diceret, quicquid ſciret de fure illo, vel traderet interſignia: qui cultrum, quem ipſi latroni abſtulit, & ſotulares, quos ibi dimiſerat, nuntiis tradidit: nihil amplius de ipſo facto ſe intromittens: Poteſtas his receptis latronẽ ipſum Apparitoribus ſuis tradidit puniendum: qui ſibi amputauerunt virilia, & oculos eruerũt: latro ira, & dolore commotus, nec cibum ſumere voluit, nec potũ, & ſic mortuus eſt: quæritur, vtrũ ſcholaris ille poſſit ad ſacros ordines promoueri? Rñdet Papa, quod ſi præfatus ſcholaris aliàs dignus eſt, propter prædictũ euentum à ſacris ordinibus non eſt prohibendus. Nota, quod nullus debet vſurpare officiũ, quod ad ipſum nõ pertinet. Itẽ, quod diligentiam adhibet in factis ſuis, licet aliquid ſiniſtrũ eueniat, ei non eſt imputandũ. Itẽ quod nõ eſt in culpa: non eſt ab ordinibus prohibendus.

a ¶ *Congruebat.*] *ſ. ne cler. vel mona. cap. 3. & c. ſententiam ſanguinis.* vnde in culpa fuit alienũ officium vſurpãdo. *ff. de reg. iur. culpa eſt.*

b ¶ *Diligentiã.*] Quia ſi per imperitiã accidiſſet, ei imputaretur. *Inſt. ad l. Aquil. §. imperitia* quoq; ſed euẽtus mortalitatis nõ imputatur medico. *ff. de offi. præſi. illicitus. §. ſicuti.* Prætextu enim humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxium eſſe non debet, vt ibi dicitur. ſimile *ſ. de æta. & qualita. ad aures.*

ADDIT. Vnde verſus: *Non eſt in medico, ſemper releuetur vt æger.*

c ¶ *Poſt ſatiſfactionẽ.*] Ex hoc patet, quòd fuit in culpa, & ex eo quod ſequitur, Miſericorditer alienũ officiũ vſurpãdo: & ſic quandoque imputatur alicui aliquod delictum: ea tamen quæ ſequuntur ex eo, non imputantur. 15. *qu. 1. inebriauerunt Lot.* Culpa enim mulieris huic imputari non debet, quæ cõtigit contra conſilium ipſius. *ſim. 50. diſt. ſæpe*

d ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi nõ erat peritus: & ſi nõ adhibuiſſet diligentiã, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. Ber.

¶ *Glo. ſeq. obiicit alle. 4. & ſoluit dupliciter.*

e ¶ *Nuntiis tradidit.*] Sed videtur, quòd ille ſcholaris potiùs tacere debuiſſet. *22. qu. 2. ne quis.* Item nõnne dictum eius eſt occaſio mortis illius. *23. qu. 5. vnum ſolum, in fi. & j. de exceſ. præla. ex litteris.* Item promouendus abſtinere debet ab omni eo, per quod poſſit ad effuſionem ſanguinis peruenire. *50. diſt. clericum qui.* Item iſte, quaſi teſtis inductus fuit, quod non licet clerico in cauſa ſanguinis. *11. q. 1. teſtimonium. & ſ. ne cleri. vel mona. ſententiam.* Ad hoc dico, quòd non fuit inductus tanquam teſtis, quia nec ad præſentiam iudicis acceſſit: quod fit in criminalibus. *in Auth. de teſtib. §. quoniam. in fi. colla. 7.* Cùm ergo iſte nec præcepto, nec conſilio, nec defenſione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab ordinibus impediri: quibus modis homicidium committitur, & imputatur, vt dictum eſt. *ſ. eo. ſicut dignum.* & prætereà iſte ſeipſum occidit.

f ¶ *Tradidit puniendum.*] Tamen per iſtud non fuit conuictus de furto: non enim eo ipſo eſt fur, qui animo furandi domum intrauit. *ff. de furt. vulgaris. § qui furtum.*

† In codice Barbatiæ ita: adeo reprobandus, quin poſt ſatiſfactionem condignam cum eo miſericorditer agi poſſit, &c.

† Aliàs ita: alioquin interdicta eſt ei, &c.

† De materia huius §. vide Syluestrum verbo, homicidium. 3. q. 4. & 5. & Couarruuiam in Clement. ſi furioſus in 2. p. relectionis § 5.

† Vincentiæ.

† Interſignia.

† Interſignia

Sicut.]

ſumpſit, nec cibum : & ſic de medio eſt ſublatus. Vnde per noſtrum oraculum poſtulas edoceri, vtrùm præfatus Scholaris ad ſacros valeat ordines promoueri? ¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ aliter reſpondemus, quòd ſi præfatus Scholaris dignis meritis adiuuetur, propter præſcriptum euentum à ſuſceptione ſacrorum ordinum nullatenus eſt arcendus.

¶ Idem Priori, & fratribus Carthuſien. †

¶ Qui dat cauſam abortioni, homicida eſt, ſi conceptum erat viuificatum animal rationale: aliàs ſecus.

CAP. XX.

Sicut † ex litterarum veſtrarum tenore accepimus, cùm quidam Presbyter veſtri ordinis, qui priùs fuerat niger Monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat conſuetudinem inhoneſtam, & quæ aſſerebat ſe concepiſſe ex † eo, per zonam arripuerit quaſi ludens, ipſa per hoc ſic ſe aſſeruit eſſe læſam, quòd occaſione huiuſmodi † abortiuit, propter quod idem Presbyter proborum virorum vſus conſilio, ſeipſum duxit ab altaris miniſterio ſequeſtrandum: *& infrà.*

¶ Nos verò deuotioni veſtræ inſinuatione præſentium reſpondemus, quòd ſi nondum erat viuificatus [a] conceptus, miniſtrare poterit: alioquin debet ab altaris officio abſtinere.

¶ Idem Epiſco.

¶ Non imputatur Clerico ciuiliter iuſtitiam petenti de Laico, ſi Iudex in Laicum exercet vindictam ſanguinis.

CAP. XXI.

Poſtulaſti †: *& infrà.*

¶ Quæſiuiſti præterea, vtrùm contra quoſdam contempta excommunicationis ſententia debitas Eccleſiis decimas ſubtrahentes, tibi Regiam implorare liceat poteſtatem: cùm ad ſolutionem ipſarum vix abſque ſanguinis effuſione valeant coarctari? Ad † quod reſpondemus, quòd ſi te huiuſmodi querimoniam ſimpliciter deponente, Rex (cui ad bonorum laudem [b], vindictam verò malorum, gladius eſt commiſſus) in eoſdem rebelles traditam ſibi exercuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ [aut † malitiæ] imputandum [c].

¶ Honorius iij. Epiſcopo Eboracen. †

¶ Homicidium caſuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiamſi ad cautelam veniã poſtulauerit.

CAP. XXII.

Exhibita † nobis I. Clerici confeſſio patefecit, quòd cùm in puerili [d] eſſet cõſtitutus ætate, cum quibuſdam coætaneis ſuis ludens [e], & inſequens vnum ex illis, lapidem poſt eum non animo [f] lædendi, ſed timorem incutiendi proiecit [g]: qui licèt † ex proiecto lapide percuſſus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens [h], & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus, & ſudoribus ipſum expoſuit, expirauit. Quia

---

Sicut.] Communis diuiſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Nos verò.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam monachus Carthuſien. ordinis, quandã mulierem aſſerentem ſe concepiſſe ex eo, traxit per zonam quaſi ludens cum ea: ipſa per hoc ſic aſſeruit eſſe læſam, quòd huiuſmodi occaſione fecit abortum: propter quod dictus Sacerdos de conſilio quorundã, ab altaris miniſterio ſe ſuſpendit: quæſitũ fuit, quid eſſet de eo agendum? Reſpondet Papa, quod ſi non erat viuificatus conceptus, poterit miniſtrare: alioquin debet ab altaris miniſterio abſtinere. Nota, q antequam cõceptus ſit animatus, nõ dicitur committi homicidium per abortũ.

¶ *Gloſ. ſeq. inducit duo ſimilia, aliq. in contrarium duo iura. Primum ſoluit. Secundũ remittit.*

a ¶ *Viuificatus.*] Sic 32. q. 2. *quod vero, & cap. Moyſes,* quod pro vtraque parte poteſt induci argum. contrà 2. q. 5. *conſuluiſti, & ſ. eod. ſi aliquis, cap. illud conſuluiſti:* intelligitur, qñ puerperium iam erat animatum, & c. *Moyſes, & c. illud, ſi aliquis.* ſ eod. ibi exponitur illud, & *cap. quòd verò:* intelligitur, qñ nondũ habet animam. Similiter diſtinguit *lex. ff de pœnis, ſi quis aliquid. §. qui abortionis:* tamen licet non teneatur lege canonica, vt hîc patet, nec lege Moſaica, tñ tenetur lege Cornelia de ſicar. *ff ad leg. Corn. de ſicar. ſi mulierem, & etiam lege Aquil. vt ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi mulier.* De eo, qui procurat venena ſterilitatis, dictũ eſt ſ. *eo, ſi aliquis,* vbi etiã de hoc.

Poſtulaſti.] Conſultatio & reſponſio. Secunda ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam (quia decimas debitas Eccleſiis non ſoluebant) excommunicati fuerunt: ipſi excommunicatione contempta, decimas ſoluere non curabant: quæſiuit Epiſcopus, vtrùm licitum eſſet illi poteſtatem regiam implorare, cùm ad ſolutionem ipſarum abſque ſanguinis effuſione vix poſſent compelli? Reſpondet Papa, quòd ſi de huiuſmodi querimonia ſimpliciter deponat apud Regem, & ipſe in eoſdem rebelles traditam ſibi exercuerit poteſtatem, eorum erit duritiæ imputandum. Nota, quòd ſi clericus ſimpliciter conqueratur de laico coram Poteſtate ſæculari, ſi propter inobedientiam ipſius ipſum duriùs puniat, quàm naturam querimoniæ requirat, clerico non imputatur. Item gladius eſt commiſſus Regi ad vindictam malorum, laudem vero bonorum.

b ¶ *Bonorum laudem.*] ſ. *de maior. obed. ſolitæ.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. & ſol. contra quam alleg. 4. iura.*

c ¶ *Imputandum.*] Nota, quòd clericus poteſt agere ciuiliter contra laicum coram ſuo iudice de crimine, ad hoc vt ſit in perpetuum carcerem, vel vt puniatur pecuniariter. 23. q. 5. *non vos. ad fin. & arg. ſ de Iudæ. quorundam* & ſi iudex ſæcularis per talem querelam duriùs puniat, quia ille non vult aliter obedire iudici, vt hic dicit, non imputatur clerico. 23. q. 3. *Maximianus. & quæſt. 5. non vos, in fin. & cap. relegantes, ad fin. ff. de bon. lib. qui cum maior. §. 1. verſic. ſi tamen, & argum. ff. de euict. ſi per imprudentiam, & argum. ſ. eod. c. tua nos:* abſit, vt ea quæ propter bonum facimus, nobis imputentur, ſi præter voluntatem noſtrã cuiquam malum contingat. *23. q. 5. de occidendis:* alioquin Paulus in effuſione ſanguinis, ſuũ crimẽ agnoſceret, vt ibi dicitur, quod nefas eſſet dicere, vt ibi. Argum. contrà. *23. q. 5. c. 2. & c. vnum ſolum. in fi. de pœnis. diſt. periculoſe, & ĩ de exceſ. prælat. ex litteris.*

Additio. Hodie dicendum eſt, vt habetur in *cap. 2. eod. tit. li. 6. vt præmittatur proteſtatio,* Abbas.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio. In ſecunda exhibitio ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam clericus I. nomine, cùm eſſet in puerili ætate conſtitutus, & cũ quibuſdam aliis pueris luderet, & inſequeretur vnum ex illis, lapidem poſt illum proiecit, nõ animo lædendi, ſed timorem incutiendi: qui lapide proiecto nõ fuit tactus, ſed cadens ad alium lapidem, caput læſit, & tum propter imperitiã medici, tum propter patris incuriã, qui laborib⁹ ipſum expoſuit, expirauit: dictus I. veniam poſtulauit à patre filius, vt mitigaretur dolor ipſius: propter quod Epiſcopus illum à ſacris ordinibus repellebat, quamuis pater defuncti laborans in extremis cõfeſſus fuerit Epiſcopo, quòd nihil dictus clericus in mortem filij ſui commiſit: vnde petebat clericus ille à Papa, vt cum læſam cõſcientiam de morte illius nõ haberet, cum eo miſericorditer agere dignaretur: vnde mandat, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, à ſacris ordinibus propter hoc nullatenus repellatur. Nota, quòd ætas excuſat à delicto. Item ſi percuſſus ab alio culpa ſua in maiorem infirmitatem inciderit, non tenetur percuſſor.

d ¶ *In puerili.*] Vnde beneficio talis ætatis excuſatus videtur, de conſecrat. *diſt. 4. cuſ. & ĩ. de ſentent. excommu. cap. 1.* quia illa ætas ignorat, quod videat. *C. de fal. mon. l. 1. in fi. ff. qui & à quib. pupillus.*

e ¶ *Ludens.*] Quod ei licebat: quia luſit & Iſaac, vt dictũ eſt. ſ. *eo. lator.* & pueris permiſſum eſt ludere. *1. q. 1. c. Spiritus ſanctus. §. ecce,* quando erat tamen doli capax: quod patet ex eo, quod dicitur: Non omnino lædendi: aliàs nihil eſſet, quia talis furioſo cõparatur. *15. q. 1. illud, & ff. de acquir. poſſ. l. 1. §. 1.* Doli capax dicitur, qui eſt proximus pubertati, *vt ff. de reg. iur. pupillum.*

f ¶ *Nõ animo.*] Ex hoc pbatur, q erat doli capax, nec tñ in culpa propter hoc eſt vt: quia nec volũtate, nec actu homicidiũ perpetrauit. ſ. *c. dilect⁹, & c. ſignificaſti. 1.* quia voluntas in maleficiis ſpectatur, nõ exitus. *ff. ad l. Corn. de ſicar. diuus. & C. eod. tit. l. 1. & ĩ. de ſent. excom. cum voluntate.* ſecundum talẽ legem promotionis vt, q opus potius ſpectetur, nõ exitus. *15. q. 1. ſi quis non iratus.*

g ¶ *Timorẽ incutiendi proiecit.*] In hoc videtur culpa: nam ludus noxius in culpa eſt. *ff. ad l. Aquil. nam ludus, & arg. ſ. de præſump. cap. 1.* Vnde verſus: *Non luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obiect.*

h ¶ *Corruens.*] Ipſe puer, qui fugiebat ꝑ timorẽ illius vñ culpã cõmiſiſſe vt, ex eo q dedit occaſionẽ: [illegible] *ff. ad l. Aquil. qui occidit, §. pen ſ. eod. de cætero, & c. presbyterum:* ſed excuſatur propter imperitiã medicantis & ꝑpter incuriã patris. *arg. ſ. eod. tua. & propter ætatem:* quia culpa multum fuit remota.

---

† *Carthuſia.*
† *Carthuſien. ordinis, in codice Barbatia.*
† *Cap. 4. eo. ti. in 4. comp. Vide Antoninum Gomezium, tom. 3. variar. reſol. c. 3. num. 32. Albertum Trotium, lib. 2. de perfecto clerico cap. 24. & Couarr. in Clement. ſi furioſus, de homicid. par. 2. relectionis. §. 3.*
† *Al. idr. ab eo.*
† *huius.*
† *Præter Ioannem Ananiam, & alios Doctores hic vide Syluestrum, verbo, homicidium. 3. q. 5. & Couarruuiam in d. Clement. ſi furioſus, de homicid. in 2. part. relectionis. § 5.*
† *Aliàs ita: Ad quod breuiter reſpondemus.* Rom. c. 13.
† *Hæc duo verba, aut malitiæ, deſunt in antiquis exemplaribus.*
† *Ebriacen.*
† *Ebroïcen.*
† *Vide Tobjenſem, verbo, irregularitas. 3. §. 4. Syluestrum, verbo homicidium. 2. q. 21. & de inſtellectu Couarruuiã in Clement. ſi furioſus, in 2. part. relectionis. §. 4. num. 6.*
† *Eo proiecto, in recentioribus contrà veterum fidem.*
a *De materia huius gloſ. vide Tiraquellũ tract. de pœnis temperã. aut remittẽdis cauſa 7.*

¶ *Gloſ.ſeq.recitetur per obiectionem.*

a ¶ *Poſtulauit à nobis.*] Per hoc videbatur culpabilis, ſed non eſt verũ:quia hoc fecit ex benignitate, & humilitate:vnde Epiſcopus non debuit ipſum propter hoc repellere, maximè cum pater defũcti hoc iuraſſet, & quia ea ſunt in noſtris officiis gratiora: quæ cùm liceret nobis non impendere, cauſa tamen dilectionis impendimus. 28. *q.* 1. *iam nunc.*

¶ *Gloſ.ſeq.argum.& tenet contrarium.*

b ¶ *Miſericorditer.*] Argument. quòd hæc decret. contineat diſpenſationem, ſed non credo: nam quicquid facit Eccleſia, totum eſt miſericordia, & veritas: quia vbi iuſtitia obſeruatur, miſericordia adhibetur. 45. *diſtinct. diſciplina*, quod patet ex reſponſione. Bernard.

IOannes.] Prima pars narrat factum. Secũda diffinit ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Sacerdos iſte dum pulſaret campanam, vt populus fidelium ad diuina officia conueniret, campana cecidit, & occidit quẽdam puerum coram ipſo: vnde ipſe hoc domino Papæ humiliter intimauit: Papa conſiderans, quòd dictus Sacerdos dabat operam licitæ rei, non debet ſibi imputari, ſi caſus omnes fortuitos non præuidit: vnde mandat, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, dictus Sacerdos liberè ſuum officium exequatur. Nota, quòd de caſu fortuito nullus tenetur, cùm preuideri non poſſit.

c ¶ *Signo.*] 1. *diſtin. ius militare*, & *ȝ. de offic. cuſtod. cap.* 1. & 2.

d ¶ *Rei licitæ.*] *ſ. eod. ex litteris*, & *ȝ. eod. cap. vlt.* Bernard.

e ¶ *Fortuitos.*] *ȝ. eod. cap. vlt.* vbi de hoc.

f ¶ *Permittatis.*] De iure communi. Abſit enim, quòd ea, quæ propter bonum facimus, nobis imputentur, ſi præter voluntatem noſtram alicui quicquam mali contingat. 23. *q.* 5. *de occidendis.* Bernard.

PEtitio.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Sarraceni inuaſerunt quoddam caſtrum, in quo Pelagius Presbyter morabatur: tandem Chriſtiani tam laici, quàm clerici exiuerunt contra illos: & inuicem confligentes hinc, & inde multi occiſi ſunt, vel fuerũt: vnde cùm ſacerdos iſte aliquos percuſſiſſet, timebat, ne irregularitatem incurriſſet: propter hoc expoſuit hoc domino Papę: & ipſe mandat eidem quatenus ſi de interfectione cuiuſquam in illo conflictu ipſum conſcientia ſua remordet, à miniſterio altaris abſtineat reuerenter, cùm in hoc caſu tutius ſit abſtinere, quàm temerè celebrare. Nota, quòd clerici pũgnare nõ debent etiam contra Sarracenos. Item in dubiis via tutior eligenda eſt.

† *Vide præ alias hic Ioãnnem Andr. ... in ca. ex litteris, lib.* 2.

verò dictus Clericus, vt mitigaretur dolor patris defuncti, veniam ſuper hoc poſtulauit ab ipſo, tu eum à ſacrorum ordinum ſuſceptione repellis: quanquam idem defuncti pater in extremis laborans, tibi, & Presbytero, cui ſuam aperuit conſcientiam, confeſſus fuerit, & præſtito firmauerit iuramento, nihil ipſum in morte filij ſui (prout ſibi conſtiterat) commiſiſſe. Quare idem Clericus poſtulauit [a] à nobis, vt cùm de illius obitu læſam nõ habeat conſcientiam, dignaremur agere miſericorditer [b] cum eodem. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, ipſum propter hoc à receptione ſacrorum ordinum non repellas.

¶ Idem Epiſcopo, & Capitulo Vencẽn.

¶ *Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XXIII.

IOannes † Sacerdos humili nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm pulſaret campanas, vt ſigno [c] dato conueniret populus fidelium ad diuina, cadens tintinnabulum percuſſit quendam puerum coram eo, qui (cùm vulnus eſſet mortale) deceſſit. ¶ Nos igitur attendentes, quòd dicto Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ [d], nihil potuit imputari, ſi caſus omnes fortuitos [e] non præuidit: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, dictum Sacerdotale officium exequi permittatis [f].

¶ Idem Pelagio † Presbytero.

† *Aliàs: P. Presbytero.*

¶ *Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicæ, ſi quenquam percuſſit, & de interfectione ipſum remordet conſcientia, à miniſterio altaris abſtinere debet.*

CAP. XXIV.

PEtitio † tua nobis exhibita continebat, quòd cùm inimici Dominicæ Crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani, caſtrum quoddam, in quo morabaris, grauiter inuaſiſſent, exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quàm Laicis cõtra eos, ac † inuicem confligentibus, hincinde occiſi quamplurimi extiterunt. Vnde cum pro eo, quòd aliquos percuſſiſti, irregularitatem metuas incurriſſe: Mandamus, quatenus ſi de interfectione cuiuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet [g], à miniſterio altaris abſtineas reuerenter: cùm ſit conſultius in huiuſmodi dubio [h] abſtinere, quàm temerè celebrare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Idem dicit quod cap. Iohannes, ſuprà, eodem: & tantum ponit diuerſitatem in facto.*

CAP. XXV.

QVidam † (vt aſſeris) ad ædificationem Eccleſiæ in adiutorium a Presbytero euocatus, ruens cum laqueari, quod idem Presbyter ſoluere nitebatur, hac occaſione rebus eſt humanis exemptus: *& infrà.*
¶ Attendentes igitur quòd Sacerdos ipſe dabat operam licitæ rei [i]: ſtuduit etiã, quam debuit, diligentiam adhibere: circunſtantibus, quibus periculum imminebat, ita tempeſtiuè, & alta voce præmonitis [k], quòd & intelligere, & fugere potuerunt: Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ob hanc cauſam, vel quia omnes caſus fortuitos (qui præuideri non poſſunt [l]) forſitan non præuidit, non debet quoad officium, vel beneficium impediri.

g ¶ *Remordet.*] Scilicet, quòd aliquem interfeceris: licet enim clerici alios poſſint hortari ad pugnam in iuſto bello contra hoſtes, quale fuit iſtud, *vt* 23. *quæſt. vltim. igitur:* hortatu, omni timore: vt pridem, & *quæſt.* 2. *dominus*, & 63. *diſtinct. Hadrianus.* in propria tamen perſona pugnare non poſſunt, *vt* 23. *q. vlt. quicunque*, & *cap. clerici*, & 50. *diſtinct. clericum qui*, & *cap. de his clericis:* quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnãdum, *vt ȝ. de voto, ex multa ad finem.*

h ¶ *In huiuſmodi dubio.*] Sic *ȝ. eod. ſignificaſti.* & *cap. ad audientiam*, *vbi de hoc ſimul. ȝ. de clerici excommun. mi. illud.* Et ſanctius eſt in hac vita Domino ſub inferiori habitu famulari, quam alta indebite appetendo dãnabiliter miniſtrare. 50. *diſtinct. de his, in fin.* & *ȝ. de tempor. ordin. ad aures.*

QVidam.] CASVS. Quidam presbyter euocauit quendam in adiutorium ad ædificationem Eccleſiæ: & dum presbyter quoddam lignum diſſolueret, ille homo cũ ligno ruit in terram, & mortuus fuit: dubitabatur, an illi presbytero eſſet hoc imputandum: ſignificatum fuit hoc domino Papæ: ipſe verò conſiderans, quòd Sacerdos dabat operam licitæ rei, & etiam adhibuit diligentiam, quam debuit adhibere, circunſtantibus præmonitis in alta voce, quòd intelligere potuerunt: Reſpondet, quòd propter hanc cauſam, vel quia omnes caſus fortuitos non præuidit, qui preuideri nõ poſſunt, non debet idem quoad officium vel beneficiũ impediri. Nota, quòd caſus fortuitos nemo poteſt præuidere: & ideo iſte presbyter non tenetur de homicidio.

i ¶ *Licitæ rei.*] Sic *ȝ. eod. cap. ex litteris:* vbi ſimilis caſus ponitur, & *ȝ. eod. Ioan.*

k ¶ *Præmonitis.*] Dicendo, caue, caue. 50. *diſtinct. ſi duo:* vnde ſi incuria illius mortuus eſt, huic, qui ipſũ monuit, non imputatur. 50. *diſtinct. ſæpè, ad fin.*

l ¶ *Præuideri non poſſunt.*] Fortuitos enim caſus nullum humanum conſilium præuidere poteſt. *ff. de admin. re. ad ci. perti. l.* 2. *§. ſi eo tempore:* quare nemini ſunt imputandi. *ff. quis*, & *à quib. ma. li. non ſi. Iulianus.* Caſus enim fortuiti non imputantur, niſi culpa quis incidat in caſum, vel pacto, vel mora præcedentibus caſum. *ȝ. de commo. cap. vnico*, & *ȝ. de depo. bona fides*, vbi de hoc: quia nemo tenetur diuinare. *ȝ. vt ecc. bene. ut noſtrum. ff. ad legem Aquiliam. ſi putator*, & *ff. man. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor.* & Paulus ſpiritu Dei plenus diuinare non potuit. 22. *quæſt.* 2. *beatus.* Bernard.

a De materia huius gl. vide omnino B Thom. & ibi Caietan. 2. 2. *qu.* 40. *art.* 2. & *qu.* 64. *artic.* 4. *vnde intelliges, quantũ liceat, clericis in Bello. adde pleniſſime per Tabieſem, verbo, irregularitas.* 3. *§* 10.

† *Vide beatum Thomã ſuper gloſ. huius ca. citatum, & S. Antonin.* 3. *part. tit.* 28. *c.* 2 *§.* 6. *Sylueſtrum, verbo, homicidium.* 3. *q.* 6. & *Couarruuiam in Clemen. ſi furioſus in* 2. *par. relectionis. §.* 3.

† *Aliàs: & ita inuicem, &c.*

† *Præter Doctores hic vide citatos in c. ex litteris, lib.* 2. *ȝ. eod. tit.*

DE TORNEAMENTIS.

¶ *Viſo de homicidio in genere, & in ſpecie, videndum reſtat de quibuſdam actibus, per quos licet quandoque, non ſemper tamen deuenitur ad homicidium: ideo ſubijcit hanc rubricam, & duas ſequentes. Abbas.*

De hac materia, & de clericis in duello pugnantibus, & de ſagittarijs habetur 2. q. 5. §. ſed quælibet, vſque ad fin. q. & ſuprà in rubrica de homicidio, verſ. quid iuris.

TITVLVS XIII.

De torneamentis.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *Torneamenta fieri non debẽt: & vulneratis in eis conceditur pœnitentia: ſed ſi moritur, denegatur ei ſepultura Eccleſiaſtica, ſi acceſſit animo pugnandi: ſecus ſi acceſſit alia cauſa: putà, vt debita ſibi exigeret. Hoc dicit cum cap. ſequ.*

CAP. I.

Felicis † memoriæ Innocentij, & Eugenij prædeceſſorum noſtrorũ veſtigiis inhęrentes, deteſtabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto conuenire ſolent, & ad oſtentationem [a] virium ſuarum, & audaciæ, temerè [b] congredi: vnde mortes hominum, & animarum pericula ſæpe proueniunt [c], fieri prohibemus. Quòd ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamuis ei poſcenti pœnitentia non negetur [d], Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura [e].

¶ Alexander iij. Anaten. Epiſcopo.

¶ *Idem dicit, quod in ſuperiori cap.*

CAP. II.

AD audientiam noſtram noueris perueniſſe, quòd cùm quidam ad locum deputatum torneamentis cauſa requirendi debita acceſſiſſet: & infra. ¶ Nos attendentes, quòd his tantùm Eccleſiaſtica ſepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi [f] tantùm accedentes, decedunt ibidem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd ad prædictum torneamentum non animo ludendi, ſed percipiendi credita perueniſſet, licèt ibi fortuito caſu [g] obierit, corpus eius diſpenſatione [h] † Eccleſiaſticæ tradi facias ſepulturæ: maximè [i] ſi Dominicum corpus ſuſceperit, & ſacri olei fuerit vnctione perunctus.

TITVLVS XIV.

De Clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus iniens duellum, ſiue obtulerit, ſiue ſuſceperit, deponendus eſt: poterit tamen Epiſcopus cum eo diſpenſare, ſi mors, vel mutilatio membri non ſit inde ſecuta.*

CAP. I.

Porro † ſi Clericus alicui ſponte duellum obtulerit, vel oblatum ſuſceperit [k]: ſiue victor, ſiue victus fuerit, de rigore iuris eſt meritò deponendus [l]. Sed quantumcunque eius

---

† *Conc. Later. ſub Alex iij. cap. 20. refertur in Pannormia. li. 8. tit. 11. c. 11. ſine c. 148. & c. 1. eod. titu. in 1. comp.*

Felicis memoriæ.] Primò prohibet. Secundò pœnã imponit. Secunda ibi, Quòd ſi. Abb. Sicu.

Casvs. Lateran. Concilium inhærendo veſtigiis Innocentij, & Eugenij, prohibet deteſtabiles nundinas illas, vel ferias, quæ vulgò torneamenta vocantur, in quibus milites ad oſtentationem virium ſuarum conueniunt, vnde mortes, & animarum pericula ſæpe proueniunt. Quod ſi aliquis eorũ ibi mortuus fuerit, careat Eccleſiaſtica ſepultura: pœnitentia tamen ei non denegetur. Nota, quòd aliquid prohibetur propter malũ, quod inde ſequi poteſt. Item nota hîc caſum, vbi maius conceditur, & minus denegatur. Item nota argum. cum aliquo communicandum viuo, nõ tamẽ mortuo.

† *Vide Cõc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. ca. 19. & præter Doctores hic eſſ. B. Th. & ibi latiùs Caietanũ 2. 2. q. 95. ar. 8. ad 3. argum. adde notas in hãc decr.*

a ¶ *Oſtentationem.*] Secundùm leges tamen licet aliquid facere ad oſtentationem virium, vt *ff. de alea.* ſolent [a]: aliàs non licet, vt *l. ſeq.* nec huiuſmodi tenentur lege Aquilia. *ff. ad leg. Aquil. qua actione. §. ſi quis.*

a *Licet pecunia ludere, & ſponſionẽ facere virtutis cauſa, vt haſtã, vel pilã iaciendo, ſaliendo, currendo, luctando: aliàs non licet, vt in l. ſeq. Io. And. Cap. unico, eo. tit. in 2. comp. Adde citatos in præcedenti c. & in c. 1. ∫. de corpore vitiatis, & notas in hanc decretalem.*

b ¶ *Temerè.*] Et ideo talis ludus tanquã noxius prohibet hîc, & *ff. ad l. Aquil.* nam ludus.

c ¶ *Proueniunt.*] Argu. aliquid prohiberi propter conſequens. *22 q. 1. in nono, & ∫. de iureiur. & ſi Chriſtus, ſimi de conſecrat. diſtin. 3. peruenit.*

d ¶ *Non negetur.*] Nec etiam viaticum. *26. q. 6. ſi quis de corpore. 50. diſt. pœnitentia*: quia & per pœnitentiam viaticum intelligitur, quod decedentibus pœnitentibus non negatur. *∫. de pœnit. & remiſſ. quod in te.*

¶ *Gloſ. ſeq. Brocar. all. 7. ſimilia: ſecundò, & tertiò ſoluit contraria.*

e ¶ *Careat ſepultura.*] *Simi. ∫. de rapt. cap. 2.* & ſic conceditur, quod eſt maius, & quod minus eſt, prohibetur. *argu. 88. diſt. Epiſcopus gubernationem. ff. de ritu nupt. oratione, & 1. q. 1. ſi qui Epiſcopi, & 33. q. 2. latorem. C. quando imper. inter pu. & vid. l. vnica, & 80. diſt. Epiſcopi non in caſtellis. argum. contra. 44. diſt. nulli clerico. 13. q. vlt. c. vlt. & ff. de ſena. qui indignus. ff. de ſer. exportan. cui pacto. 32. q. 7. Apoſtolus, in fin. 24. q. 1. miramur: & ∫. de deci. ex parte.* Sol. generale eſt, quòd cui licet maius, & minus: niſi ab illo minore prohibeatur ex cauſa: ne vilipendatur honor perſonæ, vt patet per primas concordantias. Hic verò alia ratio eſt, vt potiùs conſulatur viuis, quàm defunctis, vt alij terreãtur, & abſtineant à talibus, cùm viderint illos ſepeliri in campis, quia vilis ſepultura illis defunctis non nocet [b] *∫. de ſepul. ſacris. 13. q. 2. animæ defunctorum*, ſic intelligitur *∫. de rap. cap. 2.* Ber.

b *Hoc dictũ glo. indiſtinctè nõ eſt verum. Quare vide B. Tho. & Sotum 4. ſent. diſt. 45. q. 2. artic. 3. quæſtiuncula 3.*

AD audientiam.] Casvs. Quidam cauſa requirendi quædam debita, acceſſit ad locum torneamentorum, contigit, quod caſu de equo cadens mortuus fuit: non in torneamẽto: ſed quia ibi mortuus fuit, denegabatur ei ſepultura: quæſitum fuit à Papa, quid iuris eſſet. Papa verò conſiderans, quòd illis tantum, qui ad torneamẽta animo ludendi accedentes, decedunt ibidẽ, Eccleſiaſtica ſepultura debet interdici, mandat, quatenus ſi conſtiterit, quòd ad prædictum torneamentum non animo ludendi, ſed percipiendi credita acceſſiſſet, licèt ibi caſu obierit, non debet carere Eccleſiaſtica ſepultura: maximè cùm Dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo ſacro perunctus. Nota, quòd voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia. Item quæ fortuito caſu accidunt, imputari non debent.

f ¶ *Animo id faciendi.*] Ergo ad animum recurrendum eſt: & quia iſte mortuus fuerat ad locum torneamenti, denegabatur ei ſepultura, & malè: quia non ludebat in torneamento, ſed caſu ſub equo mortuus eſt, nec ex ea cauſa acceſſerat, ſed alia, vt dicit littera. Volũtas enim, & propoſitũ diſtinguunt maleficium, *vt ff. de fur. qui iniuriæ, & ∫. de ſententia excommunicat.* cum voluntate, & ad animum recurrendum eſt. *22. quæſt. 2. is autem, & cap. homines, in fin.* & ideò non debet ei denegari ſepultura, *vt dicit in fine.*

† *Aliàs, diſpenſatiuè. Aliàs ita: diſpenſatione Eccleſiæ tradi facias, &c. & hanc lectionem agnoſcit hic Hoſtienſis, quam etiam habent vetuſtiores aliquot codices, manuſcripti.*

g ¶ *Fortuito caſu.*] Quoniã præuidere nõ potuit. *∫. titul. proxim. Iohannes, & cap. vltim.* vnde ſibi non debet obeſſe. *23. qu. 5. de occidendis.*

h ¶ *Diſpenſatione.* Non intelligas, quòd diſpẽſetur cum illo, vt ſepeliatur in cœmeterio Eccleſiæ, ſed ex diſpenſatione ſecundùm quã Eccleſia diſpoſuit, vt corpora Chriſtianorũ ſepeliantur in cœmeteriis [c], quoniam olim in campis ſepeliebantur [d]. *ff. de ſepulc. viol. l. 3. §. diuus.*

c *Rationes quare 13. q. 2. c. cum gratia. Io. And.*

i ¶ *Maximè.*] Quia idem eſt, etiamſi hæc duo ſacramenta non recepiſſet; dummodo pœnitentiam recepérit, & iſte illa tria percepit, vt patet in integra. Bernard.

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. cõpi. & poſt Con. Lateran. ſub Alex. iij. par. 26. cap. 5. & de interdicto hoc duellorum genere tene, quòd nouiſſimè ſãcitũ Concilij Tridẽt. ſeſſ 25. de refor. cap. 19.*

d *Ne ciuitas corrũperetur fœtore. C. de reli. l. mortuorum. Io. And.*

DE CLERICIS PVGNANtibus in duello.

¶ *Viſum eſt ſuprà de torneamentis, vbi plures pugnant: nunc ſubijcit de duello, vbi duntaxat duo pugnant. Abbas Siculus.*

Porrò.] Diuiditur, quia in prima ponitur exceſſus punitio. In ſecunda diſpenſatio ibi, *Sed quantumcunque.* Abbas Siculus.

Casvs. Quæſitum fuit à Papa, qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui ſponte obtulit, vel ſuſcepit oblatum? Reſpondet Papa, quod ſiue victor fuerit, ſiue victus fuerit clericus, qui duellum obtulerit, vel ſuſceperit, de rigore iuris eſt deponendus: veruntamen quantumcunque exceſſerit Epiſcopus ſuus cum eo poterit diſpenſare, dummodò ex ipſo duello homicidium, vel membrorum diminutio nõ fuerit ſubſecuta. Nota, quòd non licet clerico in duello pugnare. Item Epiſcopus cum clerico in duello pugnante diſpẽſare poteſt. Item argum. quòd Epiſcopus cum clerico homicida, vel membri detruncatore diſpenſare non poteſt.

k ¶ *Oblatum ſuſceperit.*] Nec offerre, nec oblatum ſuſcipere debuit aliquo modo: quia hoc prohibitum eſt. *2. quæſt. 5. monomachiam, & ∫. de purgat. vulg. per totum:* ſed potiùs debet omnia mala pati, quàm huic malo, vel alij conſentire. *32. quæſt. 5. ita ne:* quia facere debemus, quod fieri debet de iure. *22. quæſt. 2. faciat homo.*

c *Vide Cõc. Trid. ſeſſ 14. de refor. c. 7. vbi de diſpẽſatione cum homicidis.*

l ¶ *Deponendus.*] Quia huiuſmodi pugiles homicidæ exiſtunt. *∫. c. prox.* vnde cùm ad hoc acceſſerit, nõ poteſt quis promoueri. *51. diſtin. ſi quis poſt:* nec diſpenſatur [e] cum tali, ſi mors, vel membrorum mutilatio fuerit ſubſecuta. *∫. cap. prox.* aliàs poteſt cum

tali

in hoc grauis ſit enormis exceſſus, euadere poteſt depoſitionis ſententiam, ſi cum ipſo ſuus Epiſcopus duxerit miſericorditer diſpenſandum: dummodo ex ipſo duello homicidium vel membrorum diminutio non fuerit ſubſecuta.

¶ Cœleſtinus † tertius.

¶ Irregularis eſt Clericus, non ſolùm ſi ipſe interfecit per ſe, ſed etiã ſi pugil ab eo datus aduerſarium occidat, nec excuſat conſuetudo poterit tamen cum eo circa beneficium habendum diſpenſari.

CAP. II.

HEnricus † presbyter nobis humiliter intimauit, quòd cùm Laicum quendam ſuper furto in ſæculari placito conueniſſet: quia teſtes ſui defecerunt, pugilem ſecundùm prauam [a] terræ conſuetudinem introduxit, qui reũ vſque adeo ictibus † vulnerauit, quod coactus eſt expirare. ¶ Quia igitur ſuper hoc nos cõſulere voluiſti, ambiguitatem tuam reſponſione huiuſmodi remouemus: quòd tales pugiles homicidæ [b] veri † exiſtunt: nec prædictus Sacerdos, licèt non ipſe, ſed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in ſacris ordinibus miniſtrare, ſicut tradunt ſacrorum canonum inſtituta †. Homicidium autem tam facto [c], quàm præcepto, ſiue conſilio, aut defenſione non eſt dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium [d] miſericorditer diſpenſari.

tali Epiſcopus diſpenſare, vt *j. ſequitur*. Bernard.

HEnricus.] Prima pars narrat factum. Secunda prouidet ibi, *Quia igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine H. conuenit quendam ſuper furtò coram ſæculari iudice: & quia intentionem ſuam non potuit probare per teſtes, ſecundum conſuetudinẽ terræ, pugilem obtulit, qui aduerſarium adeo vulnerauit, ꝙ exinde mortuus fuit: Sacerdos ille ſignificauit hoc domino Papæ & diœceſanus Epiſcopus cõſuluit dñm Papam, quid de eo ſit agendũ. Reſpondet Papa, ꝙ tales pugiles veri homicidæ ſũt & prædictus Sacerdos non debet in ſacris ordinib[us] miniſtrare: quãuis non pugnauerit in duello, ſed alius pro ipſo: homicidium enim cõmittitur tam facto, quã præcepto, conſilio, aut defenſione: tamen circa beneficiũ habendum cum dicto presbytero poterit diſpenſari. Nota, ꝙ conſuetudo non excuſat aliquem à delicto. Item quatuor modis cõmittitur homicidium, facto, præcepto, conſilio, & defenſione. Item nota caſum, vbi Epiſcopus poteſt diſpenſare in beneficio, & non in executione ordinis.

a ¶ *Prauã.*] Et reprobatam. *j. de purg. vulg. per totũ, & 2. q. 5 monomachiam*: quia Deum tentare videntur.

b ¶ *Homicidæ.*] Verè quantũ ad propoſitum, vel occaſionaliter, vel verè quandoque, vt hic patet. & ſententia lata per talem probationẽ non tranſit in rem iudicatam. *j. de purgat. vulg. cap. 2.* Bern.

c ¶ *Facto.*] Iſtis quatuor modis, ſiue lingua, ſiue adhortatione committitur directum homicidium. De hoc dicitur *j. de homicid. ſicut.*

d ¶ *Beneficium.*] 50. *diſtinct. ſtudeat. 28. diſt. presbyterum*, ſcilicet ne cogatur in clerici opprobrium mendicare. 93. *diſtinct. diaconi*, ib.: Mendicat infelix clericus, &c.

DE SAGITTARIIS.

¶ *Continuata eſt ſuprà de tormentis. Abbas Siculus.*

ARtem.] CASVS. Præcipit Papa ſub interminatione anathematis, quòd nullus debeat exercere aduerſus Chriſtianos, & Catholicos artem illã mortiferam, & odibilem balliſtariorum, & ſagittariorum. Nota, quòd contra Catholicos pugnare non licet: & intellige de bello iniuſto, ſecus de iuſto.

e ¶ *Chriſtianos.*] Secus de Sarracenis, [a] à contrario ſenſu: & intellige de bello iniuſto. *argu. j. de iureiur. ſicut ſi conſtiterit.* 3. quoniam ſi iuſtum eſſet, licitum eſſet pugnare. 23. *q.* 2. *dominus, & q. vlt. vt pridem.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. an per hæc verba, &c. ad affirmatiuam alleg. duo iura. Secundò diſtinguit inter ſententiam iuris, & hominis. Tertiò ſoluit.*

f ¶ *Sub anathemate.*] Videtur, quòd ſit canon latæ ſententiæ. *arg. 63. diſt. Salonitanæ, & j. de eo qui fur. ordi. recep. cap. 1.* ſed ſecus eſt. Nam multùm intereſt, an à lege aliquid prohibeatur ſub anathemate. 30. *diſtin. per totum*. an ab homine, & tunc videtur, ꝙ ſit excommunicatus, vt in c. *Salonitanæ arg. ad hoc. ff. de arb.* Celſus, *& l. ſi cum dies. §. vltim. ff. de contrahen. empt. l. ſi ſciens*: vt ſic mitius agatur cum lege, quàm cũ miniſtro legis. Dicas [b], quòd ſi iudex dicat: Præcipio ſub pœna excõicationis, ſiue præcipio ſub interminatione excõicationis, ſiue anathematis, ſiue ſub excommunicatione, vt hoc facias: non eſt excõicatus contrarium faciens, ſed excõicandus, & cap. illud, Salonitanæ, *& j. de iura. cap. 1. & j. de eo, qui fur. ordi. recep. cap. 1.* & omnia conſimilia intelliguntur cum ſub conditione excommunicatio lata fuit ſic. Excommunico, quicunque furtiuè ad ordines acceſſerit: & tunc contrarium faciens eſt excommunicatus. De hoc dixit *j. de ſimo. Sicut* 2. Bern.

† Aliàs: Clemens tertius.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. cõpi. Et de materia huius decretalis tene, quod nouiſſimè diffiniuit Cõci. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.

† Dictio, ictibus, deeſt in antiquioribus Gregorij codicibus, & in omnibus Vaticanis.

† Aliàs, veri, ſed in rebus noſtris.

† Cap. miror, & cap. ſi quis viduã. 5 1. diſt. & c. qui in aliquo 51. diſt.

a Idem ſentias de alijs infidelibus, & quatenus agit de bello iuſto, & iniuſto, quid illud ſit tradit B. Thom. 2. 2. q. 40 ar. 1. & Alphonſus Caſtr. li. 3. c. 4. de iuſta heres. punit.

TITVLVS XV.

De ſagittariis †.

¶ Innocentius tertius †.

¶ Excommunicandus eſt ſagittarius, & balliſtarius contra Chriſtianos. Hoc dicit.

CAP. I.

ARtem † illã mortiferam, & odibilem balliſtariorũ, & ſagittariorum aduerſus Chriſtianos [e], & Catholicos exerceri de cætero ſub anathemate [f] prohibemus.

TITVLVS XVI.

De adulteriis, & ſtupro †.

¶ In Exod. †

¶ Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & ducere in vxorem: & ſi non vult cum ea contrahere, vltra dotem corporaliter caſtigabitur. Hoc dicit cum cap. ſequenti.

CAP. I.

SI ſeduxerit quis virginem, nõdum deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit [g] eam, & habebit vxorem [h]. Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta [i] modum dotis, quam virgines accipere conſueuerunt.

¶ Gregorius † Sidon. Epiſcopo.

¶ Summarium eſt ſuprà cap. prox.

CAP. II.

PEruenit ad nos, quòd Felix quandam virginem ſtupro

DE ADVLTERIIS, & ſtupro.

¶ *Suprà viſum eſt de homicidio, & de quibuſdam artibus, ex quibus prouenit homicidiũ quãdoque: ſed quia ſecundùm ordinem decalogi, id eſt, legis antiquæ continentis decem præcepta, poſt homicidium ſequitur adulterium, ſeu mœchia, vt patet ibi: Non occides, Non mœchaberis: ideo poſt homicidium ſequitur hic de adulterio: ſed quia nomine mœchiæ omnis illicitus coitus continetur, ideò ſubijcit de ſtupro. 32. quæſt. 4. meretrices.*

De hac materia habetur 36. q. 1. c. 2. & §. cùm ergo.

SI ſeduxerit.] *Hoc cap. & ſeq.* ponunt pœnam ſtuprantis virginem. Abbas.

CASVS. Legitur in Exodo, quod ſi quis virginem ſeduxerit nõdum deſponſatam, & dormierit cum illa, dotabit eam, & habebit in vxorem. Si verò pater puellæ eam ſibi dare noluerit, dabit ei pecuniam ſecundum modũ dotis, quam virgines recipere conſueuerunt. Nota hic pœnã ſtupri ſecũdum antiqua tempora.

g ¶ *Dotabit eam.*] Id eſt, donationem ꝑpter nuptias aſſignabit ei. Vel propriè ponimus, quia dabit pecuniã mulieri, quam retinebit ſibi pro dote, quod fieri poteſt. *ff. de donat. inter vir. & vxor. ſi quis vxori. Cod. de do. cau. non num. l. 2.* & ſi cum ea non contrahat, nihilominus habebit illam pecuniam, vt ſequitur in littera. Si verò ante matrimonium donet ei, tenebit donatio. *ff. de publi. in rem act. cùm ſponſus*: ſi in tempus matrimonij porrigatur donatio, non tenet. *C. de donat. inter vir. & vxor. quod ſponſæ. j. eod. cap. vlt. vbi de hoc.*

h ¶ *Vxorem.*] Si pater eam dare ſibi voluerit, & ipſa in eum conſenſit, & etiam ſi ipſe eam accipere voluerit: aliàs punietur. *j. cap. proxim.*

i ¶ *Iuxta modum.*] Qui æſtimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ. *C. de epiſc. audi. l. penult. C. de rei vxor. act. Authent. ſed quis, & ff. de iure do. ſiue generalis. 35 quæſt. 5. nullum* hæc olim fuit in Exodo [*], hodie alia ſecundùm leges, *vt not. j. cap. proxim.*

PEruenit.] CASVS. Quidam Felix nomine, decepit quandam virginem ſtupro: quæritur, qualiter ſit puniendus? Reſpondet Papa: Si verum eſt, ſecundùm legem debet puniri: ſꝫ aliquantulũ temperat pœnam legis, ſtatuẽs, vt aut illam in vxorem accipiat, aut ſi noluerit, corporaliter caſtigatus, & communione ſacramentorum priuatus, in monaſterio detrudatur ad pœnitentiam peragendam: nec inde recedat ſine licentia. Nota, quòd pœnæ reſtringendæ ſunt, non ampliandæ. Item mitius agit

b De hoc articulo vide hic præ alijs latiſſimè Iohann. Andream.

† Sagittarijs, & balliſtariis in codice Barbatia.

† Sedulus, in veteri compilatione.

† Cap. unico. eod. tit. in 1. cõpilatio.

† Exod. cap. 22 & cap. 1. eod. tit. in 1. compil. Ivo p. 16. c. 292. & c. 293. Vide B. Thom. 2. 2. qu. 154. ar. 6. & Iul. Clarum lib. 5. ſen. §. ſtuprum. & de intellectu Ferdinandũ Vaſquiũ li. 1. c. 7. contro. vſu frequẽtium, & citatos in cap. ſeq.

† Grego. Sipontino Epiſcopo, lib. 2. regiſtri epiſtolar. 42. c. 81. indic. 11. & c. 2. eod. tit. in 1. cõpi. Vide Bernardinum Diaz in pract. crimi. cano. ca. 79. & Couarruuiam lib. 4. decret. part. 2. cap 6 § 8. num. 15.

c Obſeruandũ eſt, quod adnotauit Bernardus Papienſis in cap. 1. de Comodato, in 1. compi. dicens, ſe multa ex textu Pentateuchi adduxiſſe, non vt obſeruarentur, ſed vt intelligerentur, quod de his eſſet in veteri lege ſtatutum: idem fortaſſis voluit Raymundus, vt hic obſeruat gloſſa.

agit canon, quàm lex. Item nota hic pœnam canonicam pro ſtupro impoſitam, ſcilicet in monaſterio detruſionem.

a ¶ *Plectendus.*] Scilicet vt relegetur, vel ſi vilis perſona fuerit, verberetur. *Inſti. de pub. iudic. §. 2.* ſi autem per vim hoc fecerit, capite plectitur. *Inſtit. eod. ſin autem.*

decepit: quod ſi verũ eſt, quamuis eſſet de lege pœna plectendus [a], nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo diſponimus: Vt aut, quam ſtuprauit [b], vxorem habeat [c]: aut ſi tenuendum putauerit, corporaliter caſtigatus [d], excommunicatúſque [e], in monaſterio †, in quo agat pœnitentiam, tetrudatur, de quo nulla ſit egrediendi ſine præceptione † licentia.

¶ Ex Concilio Arelatẽ. †

¶ *Maritus retinens adulteram coniugem non peracta pœnitentia, particeps eſt delicti: ſecus ſi egit pœnitentiam: non tamen debet eam ſæpe recipere.*

CAP. III.

SI vir ſciens vxorem ſuam deliquiſſe [f], quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa: reus erit [g], & eius peccati particeps. Quòd ſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reuerti, debet [h], ſed non ſæpe [i], recipere peccatricem.

¶ Ex concilio Pariſiẽ. †

¶ *Maritus propter ſuſpicionẽ poteſt accuſare vxorem de adulterio, & in accuſando præfertur cæteris.*

CAP. IV.

MAritis etiam ex ſuſpicione [k] vxores accuſare permiſſum eſt: & ipſi plus cæteris [l] de adulterio, & accuſare poſſunt, & defendere.

¶ Alexander tertius. †

¶ *Ad ſolam mulieris confeſſionem aſſerentis ſe commiſiſſe adulterium cum Sacerdote, non debet Sacerdos*

b ¶ *Stuprauit.*] Stuprum [a] proprie committitur in virgine. 36. *quæſt. 1. §. 1.*

c ¶ *Vxorem habeat.*] Si ipſa, & pater voluerit, *ſ. c. prox.* Bern.

d ¶ *Caſtigatus.*] Secundùm quod viſum fuerit iudici: aliter ſecundùm leges, vt dictum eſt.

e ¶ *Excommunicatúſque.*] Quoad communionem ſacramentorum, quouſque viſum fuerit ſuperiori: finaliter tamen nõ compelletur eam recipere, ſed quia illam decepit, ad tempus punietur.

SI vir.] Diſtinguitur, Secundum mẽbrum ibi, *Quòd ſi mulier.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in iſto cap. quòd ſi vir ſcit vxorẽ ſuam deliquiſſe, quæ non egit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, & ſteterit cum illa, reus erit peccati illius. Si verò mulier pœnitentiam egerit, & voluerit ad virũ reuerti: qui eam propter peccatum ſuum dimiſerat, debet eam recipere, ſed non ſæpe. Nota, quòd qui vxorẽ propriam adulterã detinet, ſeipſum adulterũ reddit. Item nota argu. delicta ſæpius commiſſa, grauiùs punienda.

f ¶ *Deliquiſſe.*] Adulterando cum alio.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit: & arg. quòd crimen lenocinij contrahunt.*

g ¶ *Reus erit.*] 32. q. 1. ſi quis vxorem: quia patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat vxoris. 32. q. 1. c. 1. ſ. de iureiur. quemadmodũ, & C. de adulter. l. 2. vel crimen lenocinij committit: & niſi denunciet eam ad pœnitentiam, mortaliter peccat. 2. *quæſt.* 1. ſi peccauerit, & ſ. *de iureiur.* quemadmodum.

h ¶ *Debet.*] Debito honeſtatis, & non neceſſitatis, quia etiam poſt pœnitentiam poſſet eam accuſare de adulterio. 33. *quæſt. 2. admonere.*

i ¶ *Sed non ſæpe.*] Immò videtur, quòd non ſolùm ſemel, ſed ſeptuagies ſepties, *de pœnit. diſt. 3.* adhuc inſtant. ſ. *de iureiur.* quemadmodum, *ad fin.* quare ergo dicit: Sed non ſæpe? Dico, quòd ſi mulier delinquat ſæpius, maritus ſemper poteſt ei parcere, ſi vult, & eam poſt pœnitentiam recipere ſecundùm Euangelicam doctrinam: ſed Eccleſia non intercedet pro ea, ex quo aliquoties ei pepercit, & ideo dicit hic: Nõ ſæpe, ne Eccleſia videatur ei dare licentiam peccãdi: & ad terrorem dicitur etiam hoc. Item argu. delicta ſæpius commiſſa, grauiùs puniri. *C. de epi. audi. l. 3. & ff. de re milit. l. 3. §. ſi tyronibus, & ff. de pœnis. l. aut damnum. §. quiſquis. 25. q. 2. ita nos. & argum. 35. q. 3. extraordinaria.*

MAritis.] CASVS. Dicitur hic quòd maritus ex ſola ſuſpicione accuſare poteſt vxorem de adulterio, & plus cæteris de adulterio accuſare, & defendere poteſt. Nota, quòd maritus præfertur aliis in accuſatione adulterij contra vxorem. Item crimen adulterij eſt publicum.

k ¶ *Ex ſuſpicione.*] Violenta [b] ſcil. 32. q. 1. dixit Dominus: ex temeraria enim non licet, de qua intelligitur. 2. q. 1. *primò ſemper.*

a *Vide B. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 6. vbi late de hoc.*

† *monaſterium.*

† *præceptione.*

† *Aliàs, Aurelian. Vide c. 3. eo. tit. in 3. compil. & not. ad huius cap.*

† *Burchard. li. 6. decret. c. vlt. etiam tribuit Concilio Pariſien. c. 3. quod nondũ inuenit. refertur cap. 4. eo. ti. in 1. comp. Vide Antonium Gomezium, & Palacium Rubium ſuper lege Tauri. 80. incip. Elmarido.*

b *Vide Alexandrũ poſt Bar. in l. 2. §. ſi. ff. e. & Panor. in c. ex litteris ſ. de præſumptio.*

l ¶ *Plus cæteris.*] 32. q. 1. *apud miſericordem. §. publico.* Vel intellige, quod dicit, Plus cæteris, quia maritus. j. xl. dies poteſt accuſare vxorem iure mariti ſine metu calumniæ, poſtea verò non, niſi iure extranei. *C. de adult.* iure mariti: ſed hoc hodie non videtur habere locum. ſ. *de procur. tuæ.*

puniri, ſed ſibi infamato poteſt indici purgatio: quam ſi præſtiterit, abſoluitur: deficiens verò ſuſpenditur ab officio.

CAP. V.

SIgnificaſti † nobis quendam Presbyterum cum alterius coniuge infra Eccleſiam dormiuiſſe, quæ ſe, & illum cuidam Sacerdoti huiuſmodi delictum cõfeſſos fuiſſe, publicè tibi detexit: & hoc ipſum idem Sacerdos nomen adulteri celans [m], in præſẽtia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cùm negante adultero mulier in confeſſione perſiſtat, conſilium requiſiſti.

¶ Ideóque mandamus, quatenus condignam pœnitentiam præfatæ imponens [n] adulteræ, Eccleſiam per aſperſionem aquæ benedictæ reconciliare [o] procures: prædicto autem Sacerdoti, ne (contra Apoſtolum) infirmorum corda mala fama ipſius percutiantur, & ne vituperetur [p] miniſterium noſtrum, neque ſecuriores Presbyteri exiſtentes, in peccatum licentiùs prolabantur, cum vicinis quinque Presbyteris, quos ſe nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium [q] tuum purgationem indicas; quem, ſi purgare ſe poterit, in officio ſuo miniſtrare permittas: alioquin [r] ab officio ſuo ipſum ſuſpendere non poſtponas.

¶ Innocentius tertius Turon. † Archiepiſcopo.

¶ *Coniunx coniugem de adulterio impetere non poteſt, ſi & ipſe adulterium commiſiſſe conuincatur.*

SIgnificaſti.] Sacerdoti de adulterio infamato inducitur purgatio: quam ſi præſtiterit, in officio dimittitur: aliàs ab ipſo ſuſpenditur, ſic communiter ſummatur. Sed iſta ſummatio non continet in ſe dubitationem. Secunda pars ibi, *Ideóque.* Abbas.

CASVS. Quidã presbyter infra Eccleſiam dormiuit cum quadam coniugata, eandem tam mulier, quàm Presbyter ille confeſſi fuerunt huiuſmodi peccatum cuidam Sacerdoti, qui poſtmodũ publicè hoc detexit Epiſcopo diœceſano: & hoc ipſum idem Sacerdos in præſentia Epiſcopi dixit nomen adulteri celans: ſed ſacerdos ille hoc negabat, muliere in ſua confeſſione perſeuerante: qua ſiue Epiſcopus, quid ſuper illo negotio fieri debeat: mandat Papa, quàtenus cõdignam pœnitentiam mulieri iniũgat, & Eccleſiam per aſperſionẽ aquæ benedictæ recõciliare procuret: & quia Presbyter ille ſup hoc non famatus, ſed infamatus erat, ei purgationem indicat, ſecundum quod ſibi viſum fuerit cũ vicinis Presbyteris, de quibus non ſit veriſimile, quòd debeant peierare, ne populus in eo ſcandalum patiatur, & ne alij ad ſimilia prolabantur: ſi autem ſe purgare non poterit, ab officio ſuo ſuſpendat eũdem. Nota, quòd cõfeſſio vnius ſuper eodem crimine, alteri nõ nocet, quamuis illa ſint connexa: ſed purgatio debet indici propter infamiam inde ortam. Item ad dictum vnius, licet alter hoc neget, Eccleſia debet reconciliari. Item purgationes arbitrariæ ſunt. Item deficiens in purgatione punitur.

m ¶ *Celans.*] Et bene. ſ. *de offi. ordi. ſi ſacerdos* [c]. *& ff. de quæſt. l. 1. §. qui quæſtionem.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

n ¶ *Præfatæ imponens.*] Arg. quòd licèt aliqua duo ſint connexa, quamuis conſtet de vno, non tamen de aliis. 2. q. 5. *interrogatum. ff. ad leg. Iul. de adult. denunciaſſe. § quæris. & ff. de libe. cauſ. duobus, & l. liberis. § ſi duo. argu. contra. ſ. de offic. delegat. præterea. & cap. prudentiam, ad fin.* Bernard.

o ¶ *Reconciliare.*] Quis debeat reconciliare Eccleſiam, & qualiter, dicitur ſ. *de conſecrat. Eccleſ. vel alta. aqua.*

p ¶ *Ne vituperetur.*] S c 2. *quæſt. 5. ſi mala.*

¶ *Gloſ. ſeq obiicit, & ſoluit.*

q ¶ *Iuxta arbitrium.*] Et ſic huiuſmodi cõpurgationes arbitrariæ ſunt. 2. q. 5. *omnibus vobis, & j. de purgat. can. ex tuarum.* Sed quare cõpellitur iſte ad purgationẽ propter confeſſionẽ mulieris, contra illud. *C. de adul.* & ſi crimine, cùm nõ infametur apud bonos: nam leues ſunt, qui mala credunt, quę probari nõ poſſunt. 11. q. 3. *in cunctis.* Dicas, quod iſte infamatus erat de muliere illa, aliàs nõ indiceretur illi purgatio propter dictũ illius, quia etiam dicta paucorum non infamant. ſ. *de accuſ. inquiſit. ad fin* Laur.

r ¶ *Alioquin.*] Nota deficientẽ in purgatione puniri. ſ. *de ſimo. de hoc.*

† *Cap. 6. eo. tit. in 3. comp. & poſt Conc. Later. p. 50. ca. 21. Et de materia plene agit Bernardinus Diaz in pract. crim. canon c. 79. & Paulus Grillandus tract. de pœnis omnifariã coitus q. 9.*

1. *Cor. 8. & 2. cap. 6.*

† *Tullen. Epiſcopo.*

c *Et j. de pœ. omnis, de exceſſi præla. dilectus. Ioan. Andr.*

dę hoc, *& cap. infirmatum. & ĩ. de purgat. cano. cum P.*

I*Ntelleximus.*] Mulier petens reſtitutionẽ mariti, repellitur per exceptionẽ adulterij manifeſti: niſi & ipſe vir adulteratus fuerit, & probetur, hoc dicit. Diuiditur. Primò facti narratio. Secũdò iudicis datio ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

C A S V S. Quidam S. nomine vxorem ſuam nomine Elizabeth à ſe remouit: illa cum alio adulterium commiſit: diœceſanus Epiſcopus hoc audiens, eam, & adulterum excõmunicauit: quæ tandẽ adulterio abiurato abſolutione recepta virũ ſuũ ſibi reſtitui poſtulauit: illę obiecit ſibi adulterium, & q ab eo ſponte receſſerat, & ideo reſtitutionem petere nõ valebat: quod mulier negãs replicauit, quòd & ipſe fuerat fornicatus: ad hæc probãda teſtes fuerunt inducti: & vir teſtes induxit ad reprobãdos teſtes mulieris, per quos adulterium viri probare volebat: quæſitum fuit à Papa, quid in hoc negotio ſit agendũ: mandat Papa diœceſano Epiſcopo, quatenus ipſum recipere compellat eandem, niſi conſtiterit mulierem prædictam adulterã eſſe, vel per euidentiam rei, vel per confeſſionem mulieris, ceſſante etiã probatione adulterij, quod vir dicitur commiſiſſe. Si autẽ de fornicatione cõſtiterit mulieris, cùm conſtet virum adulteriũ commiſiſſe, & paria delicta mutua compenſatione tollantur: nihilominus cõpellat eũdem, vt eam recipiat, & maritali affectu pertractet, niſi teſtes mulieris, per quos viri adulterium eſt probatum, fuerint reprobati: alioquin mulieri ſilentiũ imponatur. Nota hic, quòd cõtra exceptionem doli datur doli replicatio. Item aliquid dicitur conſtare euidentia, vel confeſſione legitima. Itẽ confeſſioni mulieri ſtatur, cùm agitur ad tori ſeparationẽ. Itẽ ius matrimonij in vtroque, ſcilicet viro, & muliere, pari modo conſiſtit. Item compenſatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, &c.

† *Cap. 1. eod. tit. in 3. cõpi. Et præter Ioannem Andr. vide Conarruuiam in epitome, lib. 4. decre. par. 2. cap. 7. § 5.*

† *Dictio, ſponte, deeſt in nonnullis codicibus Vaticanis, & in plerisque aliis.*

C A P. V I.

INtelleximus †, quòd cùm S. Laicus H. vxorem ſuam à maritali conſortio depuliſſet, diœceſanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam, & illum vinculo excommunicationis aſtrinxit: quæ tandem adulterum abiurans, abſolutione recepta, coram Epiſcopo memorato, prædictum virum ſibi reſtitui poſtulauit: at ille obiiciens ei adulterium, & quòd ab ipſo non expulſa, ſed ſpontanea[a] receſſiſſet, reſtitutionem ſui propoſuit minimè faciendam: quod mulier inficiens, replicauit in ipſum, quòd fuerat fornicatus[b]: *& infrà.*

¶ Quocirca mandamus, quatenus (niſi tibi conſtiterit vel per euidentiam[c] rei, vel per confeſſionem[d] legitimam mulieris, quòd adulterata ſponte † fuiſſet) adulterij etiam, quod vir dicitur commiſiſſe, probatione ceſſante[e], ipſum recipere cõpellas eandem. Quòd ſi prædicto modo de mulieris fornicatione conſtiterit, (niſi teſtes, per quos viri adulteriũ eſt probatum, fuerint reprobati, cùm matrimonij ius in vtroque læſum † conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione[f] tollantur) nihilominus eum cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin[g] mulieri ſilẽtium imponere non poſtponas.

¶ Idem Epiſcopo Ambianeñ. †

† *Ambian.*

† *Dictio, ipſum, deeſt in nonnullis & plaribus Vaticanis, & in nonnullis aliis.*

¶ *Non debet ſeparari matrimonium quoad torum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.*

C A P. V I I.

TVa † fraternitas requiſiuit, vtrùm aliquo denegante vxori ſuæ in adulterio deprehenſæ debitum coniugale, ſi poſtmodum ipſe cum alia perpetret adulterium manifeſte cogi debeat, vt eandem maritali affectione pertractet: [*& infrà †.*] ¶ Super quo tibi reſpondemus, quòd cùm paria crimina compenſatione mutua deleantur, vir huiuſmodi fornicationis[h] obtentu, ſuę vxoris nequit conſortium declinare.

† *Cap. 2. eod. tit. in 3. cõpi. præter Conarruuiam præcedenti cap. citatũ vide Dominicum Soto lib. 4 ſenten. diſt. 36. q. unic. art. 3 & 4 ex quibus intelliges etiam gloſſam hic.*

† *Hæc duo verba, & infrà, deſunt in omnibus antiquis codicibus, & in veteri compilat. vnde conſtat nihil hic omiſſum Raymundũ.*

a ¶ *Spontanea.*] Licet mulier de domo viri ſui ſponte recedat, ſi tamen volẽs redire non fuerit admiſſa, intelligitur ſpoliata. *ff. de acquir. poſſeſſ. clam poſſidere. § qui ad nundinas. Inſti. de interdi. § quinetiam.* & ideò audienda eſt.

b ¶ *Fornicatus.*] Et ad hoc teſtes induxit: ad quos reprobandos maritus alios induxit, *vt ĩ. ſequitur.*

c ¶ *Euidentiã.*] Putà, quia publicè fuit fornicata, vel filiũ inde habet teſtem. 28 *diſt. priuſquam, & ſ. de diuort. ſignificaſti, & ſ de accuſa. euidentia, & ſ de cohabi. cler. & mulie. c. vlt. & ĩ. cap. prox.*

d ¶ *Confeſſionem.*] Factam in iure, *vt ſ de coha. cler. & mulie. c. vlt.* & ſponte: quia ſi compulſa, non obeſſet. 31. q. 2. Lotharius, & ſic confeſſio ſua ſufficit ad tori ſeparationem: vt hic, *& ſ. de diuort. ex litteris.*

e ¶ *Ceſſante.*] Eo enim probato, dolus dolo compenſabitur, vt ſequitur hic, *& ĩ c. prox. & ſ. de diuort. ſignificaſti.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 4. concord. ſignat contrarium, & remittit: demum ſubdit ſex caſus, in quibus coniunx coniugi non opponit contrarium.*

f ¶ *Mutua compenſatione.*] Sic *ff. ſolut. matr. viro, atque vxore, ff. de compenſat. ſi ambo. ff. de do. ſi duo dolo malo, & ſ. de except. cum Eccleſiaſticæ, & 32. qu. 6. nihil. argum. contra. ff. de doli except. apud Celſum § Marcellus.* Qualiter contrarium illud ſit intelligendũ, dicitur *ſ. de excep. dilecti.* vir enim vxori obiicere adulterium non poteſt, ſi ipſe eſt in ſimili delicto, vt hic patet. Item ſi eam tradidit adulterandam. *ſ. de eo, qui cogno. conſang. vxo. ſuæ* diſcretionem. Item ſi violenter fuerit oppreſſa[a]. *ff. ad legem Iul. de adulter. vim paſſam.* Item ſi ignoranter cognita fuiſſet ab alio, quem crederet virum ſuum fraudulenter. *arg. 34. par. 2. in lectum.* Item ſi credens virum abſentẽ mortuum eſſe, alij nupſerit. *34. quæſt. 2. cùm per bellicam.* Item ſi poſt adulterium reconciliauerit eam ſibi. *ſ de iureiur. quemadmodum, & 23. quæſt. 4. ſi illic.*

a *Etiamſi oppreſſio euenerit quia mãſit in domo, cum tamen vir mãdaſſet, vt fugeret, vt notat ex Bart. Ioan. Andr. hic.*

g ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi cõſtiterit de adulterio mulieris, & nõ viri.

T*Va fraternitas.*] Adulteria coniugum mutua cõpenſatione tolluntur. Hoc dicit. Vel ſic. Non poteſt maritus conſortiũ, vel cohabitationem vxoris declinare propter adulterium, ſi & ipſe fuit adulteratus. Secunda pars ibi, *Super quo.* Abbas.

C A S V S. Si aliquis deprehendit vxorem ſuam in adulterio, propter quod negauit ei debitũ coniugale, poſtmodum cum alia commiſit adulterium manifeſtè: quæritur, vtrum vir cogi debeat eãdem recipere in vxorẽ? Reſpondet Papa, q cùm paria crimina, mutua compẽſatione deleantur, vir prætextu fornicationis huius, nequit vxoris conſortium declinare. Nota, q delictum ſuperueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta, mutua compenſatione delentur. Et ſic nota, quòd compenſatio admittitur in delictis, & hoc intelligunt quidam quoad exceptionem, & replicationem, aliter nunquam.

¶ *Gloſ. ſeq. reci per duas quæſtiones, alleg. 6. iura, recit. opin. Ioann. contrariam, & quatuor ipſius motiua: tenet primum, & remittit.*

h ¶ *Fornicationis.*] In hoc fuit dubitatio, an delictum ſuperueniens rei iudicatæ de iure, vel facto afferat præiudicium. Videtur quòd ſic, vt hic patet. Et ex hac decretali videtur, quòd eo ipſo, quòd alter coniugum fornicatur, reliquus poſſit ei debitũ denegare: quod verum eſt ſi publicè fornicetur, & ſi poſtmodũ alter publicè fornicet, alter recuperet ſeruitute amiſſam ex delicto alterius. vt hic patet, *& ſ. de diuor. ex litteris:* & ſic paria delicta, mutua compenſatione tolluntur, *vt ſ. c. prox.* Et ita ſolo facto, licet non ſit lata ſentẽtia de adulterio, adulteriũ priuat iure petẽdi debitũ, nec alter ei tenetur reddere debitum: quia vbi nulla petitio, nulla mora. *ff. de verb. oblig. ſi pupillus:* & ſi tunc reddit debitũ, ſibi præiudicat, vt eã poſtea accuſare non poſſit. *32. q. 1. c. 1 2. 3 & 4 ff. de adult. ſi vxor § vlt.* Sed ſi ad mandatum Eccleſiæ reddat debitũ, tunc non videtur obſtare, quin poſſit poſtea eam accuſare de adulterio. *arg. ſ. de reſtit. ſpol. litteras. § penul.* & licèt vxori adulteræ vir debitum reddere non teneatur, expellere eã de ſua domo auctoritate ꝓpriã nõ debet, etiamſi ſit notoriũ crimen eius. *ſ. de diuor. porrò. arg.* Sed contrarium puto, q poſſit eã repellere à ſe: qa ex quo notoriũ eſt crimen ſuũ, priuata eſt iure, quod habebat in viro. *ſ. de diuort. ſignificaſti:* & dotẽ ſuã amiſit. *ſ. de donat. inter vir. & vxor. plerunque.* Hug. dixit, q nunquã adulteriũ priuat aliquem iure petendi debitum, ſed tantùm ſentẽtia Eccleſię: vnde pendente lite tenetur debitũ reddere alter alteri. *arg ſ. vt lite pend. laudabilẽ, & 8. q 4. non 15. q. vlt. c. vlt. 33. q 2. ſæculares:* quia pœna non eſt inferenda niſi per iudicem. *33. q. 2. c. fine. § in his:* ſed hoc intelligo, quando crimen non eſt notoriũ: quod patet per concor. Item, vt dixi, ex hac decret. habetur, q propter ſuperueniẽs delictũ renaſcatur ſeruitus amiſſa, etiãſi ſentẽtia lata ſit propter adulteriũ. *ff. de adult. l. adulterium. ſ. de iureiur. tua. 2. & ſ. de diuor. ex litteris:* nam iniuria remiſſa renaſcitur ex delicto. *15. q. 7. c. 1. de pœnit. diſt. 3. c. nihil. § ex perſona.* In quibuſdam libris eſt verbum illud in ſequenti. § hac auctoritate: & ſentẽtia, à qua nõ eſt appellatũ, reuocatur. *ſ. de frigi. malefic. fraternitatis. ĩ. de purg. vulg. c. 2.* Ioan. dixit[b], quod ſententia nõ retractatur propter delictũ ſuperueniens. *arg. ff. de itine. actuque priua.* nec enim, quia actio ſemel extincta ampliùs non renaſcitur, *de conſecr. diſt. 4 quæris. ff. de ſolut. qui res. § aream:* nec prætextu noui auxilij retractatur ſentẽtia. *ſ. de re iudi. inter monaſteriũ:* vnde cùm ſeruitus ſit ſublata, nõ ſit iniuria alteri per fornicationem alterius. *32. q. 7. quemadmodum:* ſed ſi ſententia nõ ſit lata, tunc renaſcitur. Et iura prædicta intelligenda ſunt, quòd iudex ex officio ſuo eos adinuicẽ reſtituet. Quod priùs dictũ eſt allegando, veriùs credo, ſcilicet q illa poſſit petere virũ nõ obſtante ſentẽtia: quia vir illi ſententię renũciauit adulterãdo poſt ſententiam. De hoc dictum eſt *in c. ex litteris de diuort.* Bernard.

b *Cuius fuit hæc gloſ. & Goff. Ioann. Andr.*

DE RAPTORIBVS, ET INCENDIA-riis,& violatoribus Eccleſiarum.

¶ *Quia inter cætera præcepta Decalogi ſcribitur: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, &c. ſic poſt mœchiam ſequitur prohibitio furti, meritò ſubdit de furto. Sed quia rapina partim ſe habet ad mœchiam, cùm ſcilicet rapitur mulier: partim ſe habet ad furtum, cum committitur in aliis rebus, meritò interſerit hanc rubricam de raptoribus: & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia, & violationes Eccleſiarum: ideo de his ſubijcit in eadem rubrica. Abbas.*

De hac materia habetur 14. q. 5. & q. 6. & 16. q. 1. in multis, cap. de pœni. diſt. 1. vulgaris, & 56. diſt. aut facta, de conſecr. diſt. 5. diſcipulos. De crimine raptus tractatur 36. q. 1. per totum. 36. q. 2. §. ſed concedatur, vſque ad finem quæſtionis.

TITVLTS XVII.

De raptoribus. & incendiariis, & violatoribus Eccleſiarum.

¶ Ex Concilio Meldeñ. †

† Conc. Meldēſe ca. 2. vt refert Burchardus, lib. 11. decret. ca. 45. & Ivo par. 14. c. 109. habetur c. 1. eod. ti. in 1. compilat. & apud Gratianum, fine palleam. 6. q. 3. cap. vlti. Vide citatos ſuper gloſſa.

Ratione rapinæ ſortitur quis forū non ſui Iudicis, & ab eo poterit puniri, proprio Iudice ſuffragante.

CAP. I.

De illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt,& ibi rapinas, & deprædationes peragunt: placuit, vt ab illius loci prælato excommunicentur [a]: nec antè ex parochia illa exeant, quàm dignè, quæ perpetrârunt, emendent: quorum excommunicatio proprio Epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerint †, & omnia plenè emendent.

† fecerunt.

De illis.] Raptor ab illo Epo punitur, in cuius diœceſi rapinā cōmiſit,& iudex domicilij ſuffragatur. Primò ponitur exceſſus. Secundò pœna ibi, *Placuit*. Abbas Siculus.

Casvs. Contingit aliquando, quòd aliqui de vno loco ad alium iter faciunt,& ibi rapinas, & deprædationes committunt: quæſitum fuit in concilio, à quo puniri debeant: placuit Concilio, vt à Prælato illius loci, in quo delinquunt, excommunicentur, nec antea de parochia exeant, quàm ſatisfaciant: & eorum excommunicatio proprio Epiſcopo intimanda eſt; ne illos recipiat, antequam redeant illuc, vbi rapinam commiſerunt, & omnia emendènt. Nota, quòd ibi crimen puniri debet, vbi quis deliquit. Item ratione delicti ſortitur quis forum.

¶ *Gloſ. ſeq. pro foro delicti inducit quinque iura. ponit opin. quam reprobat, & dat generalem doctrinam, à qua caſum vnum excipit, & ſubdit opin. Hug.*

a ¶ *Excommunicentur.*] Quia ratione [a] delicti, facti ſunt de foro illius, ibi poſſunt conueniri. 3. q. 6. c. 1. & 6. q. 3. placuit 2. & ↄ̄. de foro compet. poſtulaſti, & c. vlt. vbi de hoc, & C. vbi de crim. agi opor. Auth. qua in prouincia. Dicebant quidam, quod vbi quis crimen committit, ibi debet conueniri, ſed cauſa terminabitur per ſuum iudicem. arg. ff. de cuſto. & exhib. rer. de militib. ſed hoc non eſt verum, immò iudex illius loci, vbi deliquit, poteſt clericum condemnare, ſententia tamen executioni mandabitur per Epm proprium. ↄ̄. de foro compet. poſtulaſti: niſi velit iudici illius deferre, vel ipſum remittat ad illum condemnandum, ſicut dicitur de Metropolitano, quòd poteſt abſoluere excommunicatum à ſuo Epo, niſi velit ei deferre. ȷ̄. de ſenten. excom per tuas. Nec dicitur ferre ſententiam in alienū ſubditū, ſed in ſuū ratione criminis, vt dicunt primæ concordantiæ: & hæc ſententia bene probatur per hanc decret. quia etiam debent redire illuc, vbi delinquunt. *Et eſt arg. ad hoc in Auth. vt nulli indic. § ſi verò quis comprehenſorum. coll. 9.* qui de hoc optime dicit, *& concor. cum hac decret.* Tamen ſi crimen facilè fuerit, poteſt de illo cognoſcere ſuus iudex. Si verò graue fuerit crimen, remittitur [b], vbi deliquit. *ff. de remiſſ.* deſertorem. *in princ.* ab hac tamen generalitate excipitur quilibet ſuperior: qui vbicunque crimen cōmittit, non pōt iudicari niſi à Papa, ſi agatur ad depoſitionem. Quid ſi crimen tale eſt, quod non inducat depoſitionem? Dicit Hug. quòd poſſit iudicari à ſuo maiori, & nō ab inferiori, ſi crimen cōmittat in ſua parochia. Sed ſi Archieps cōmittat tale crimen in parochia alterius Archiepiſcopi, vel Epi ſuffraganei alterius Archiepī, dicit Hug. ꝙ poſſit tunc iudicari ab illo Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, *arg. ad hoc. 96. diſt. 2. vbi Ambroſ.* ratione criminis commiſſi in ſua parochia excōmunicauit Imperatorem: quòd aliàs non auderet.

a De materia huius gl. præter Doctores in c. poſtulaſti, & in c. vlt. ↄ̄. de foro cōpe. & in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. vide Couarruuiam in practicis quæſtionibus, ca. 11.

b Vbi, & quādo locū habeat remiſſio in delictis præter Couarruuiam paulò ante citatum, vide Guidonē Papam deci. 202. incip. in remiſſ. & Iulium Clarū in pract. crim. q. 38. vbi latiſſimè.

¶ Eugenius tertius.

¶ *Manifeſtus raptor, vel Eccleſiæ violator, ſi reſtituit, vel de reſtituendo cauet: in vita & in morte ad pœnitentiam, & ad ſepulturam admittitur: ſi verò noluit cauere, cùm poſſet, & in morte non poteſt: Clerici eius ſepulturæ intereſſe nō debent: & Clerici intereſſentes, vel iniungentes pœnitentiam contra hanc diſpoſitionem, deponuntur ab officio, & beneficio.*

CAP. II.

Svper † eo verò: *& infrà.*

¶ Statuimus, vt quicunque ex his, qui violenter ſurrexerint in rapinam, ſiue in Eccleſiarum violatione manifeſtè fuerit deprehenſus: niſi priùs ablata reſtituat, ſi poterit [b]: vel emendandi firmam, & plenam ſecuritatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur [c]. Si verò vſque ad obitum in contumacia ſua durauerit, & in extremis poſitus remedium pœnitentiæ humiliter poſtulauerit: ſi emendationem [d], vel emendandi ſecuritatem præſtiterit: ei pœnitentia, & ſepultura Eccleſiaſtica concedantur.

¶ Qui autem in ſanitate obſtinata mente non pœnituerit, vel emendauerit, & in morte ſecuritatem præſtare nequiuerit, ſolemnitas pœnitentiæ parum prodeſſe [e] videtur, cur credimus, ſed † de peccato con-

† Cap. 5. eod. tit. in 1. compilatione, & poſt Concilijs Latera. ſub Alexan. iij. part. 34. c. 1. Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. canon. cap. 8. & 99.

† In recentioribus ita: ſed de peccato contrito corde viaticum, &c. verùm in omnibus manuſcriptis habetur, vt eſt impreſſum, abſque voce, corde.

Svper eo.] Quatuor ſunt partes. Secunda ibi, *Si verò*. Tertia ibi, *Qui autem*. Quarta ibi, *Quòd ſi*. Prima tractat de ſatiſfactione in vita, vel in morte. Secūda de ſatiſfactione in morte. Tertia de volente ſatiſfacere in morte, ſed non valente. Quarta de pœna imponenda tranſgreſſoribus. Abbas Siculus.

Casvs. Statuit Eugenius Papa in hac decretali, vt quicunque rapinam fecerit violēter: ſiue in Eccleſiarum violatione manifeſtè fuerit deprehēſus: pœnitētia ſibi denegetur, niſi priùs ablata reſtituat, ſi poterit, vel talem emendandi ſecuritatem præſtiterit. Si verò in cōtumacia ſua vſque ad obitum durauerit, & in extremis poſitus pœnitentiā poſtulauerit, ſi ſatisfecerit, vel emendandi ſecuritatem pręſtiterit: ei pœnitētia, & ſepultura Eccleſiaſtica cōcedantur. Tertiò dicit, ꝙ qui in ſanitate obſtinata mente nō pœnituerit, vel emendauerit, & in morte ſecuritatē emēdandi præſtare nequiuerit, pœnitentiā parū ſibi prodeſſe videtur. Sed ſi de peccato contritus fuerit, viaticum non negetur, ita tamen quòd nullus clericorū ſepulturæ ſuæ interſit, nec eius eleemoſynam quiſquā accipiat. Quarto refert ſe ad primum caſum, vt ſi aliquis clericorum contra hæc in vita, vel in morte pœnitentias dare, aut ſepulturæ intereſſe, vel eorū eleemoſynas accipere præſumpſerit, vel particeps huius rapinæ fuerit, periculū ſui ordinis patiatur, & careat Eccleſiaſtico beneficio. Nota caſum, in quo pœnitentia denegatur. Item non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi reſtitui poſſit. Item ad terrorem clerici nō debent intereſſe ſepulturę violenti raptoris, vel violatoris Eccleſiarum, nec illorum eleemoſynas accipere debent. Itèm clerici non debent intereſſe ſepulturæ illius, qui in mortali decedit, nec eleemoſynas illius accipere.

¶ *Gloſ. ſeq. primò obijcit textui: ſecundò ipſum coadiuuat: tertiò dat duas ſolutiones, & ſecundam approbat.*

b ¶ *Si poterit.*] Bene dixit, ſi poterit, quia inanis eſt actio, &c. *ff. de dolo:* nam is, & ↄ̄. *de reſtit. ſpol. olim 2.* & ↄ̄. *de ſolut.* Odoardus. ↄ̄. *de homicid.* ſicut dignum, & ȷ̄. *de vſur.* cum tu, & *14. qu. 6.* ſi res, & impoſſibilium nulla eſt obligatio. *ff. de reg. iur.* impoſſibilium. & *23. q. 4.* Nabuchodonoſor.

c ¶ *Denegetur.*] Argu. contrà, quia ſi aliquis pœnitentiam petat de aliquibus criminibus, & non de quibuſdam, pœnitentia tamen non eſt ei deneganda. [c] ȷ̄. *de pœnit. & remiſſ quod quidam, & 16. q. 7. cognouimus, & de pœnit. diſt. 3. §. vlt. arg. contrà. 24. qu. 2. legatur, & de pœnit. diſt. 3. ſunt plures.* Quidam dicunt, quod hoc ſtatutum fuit ad terrorem, vt denegetur pœnitentia de omnibus niſi de illo ſatisfaciat: quia talis pœnitentia non eſt fructuoſa. Alij dicunt, quòd melius videtur, quòd ſuper illo crimine tantùm denegabitur pœnitentia, ſed ſuper aliis imponetur: & licet non ſit fructuoſa quoad vitam æternam, valebit ad mitius ſupplicium ſubeundum, *de pœnit. diſt. 3 §. vlt. cap. vlt.*

c Ne hic erres vide B. Thom. 3. p. q. 86. art. 3. Sotum 4. ſent. diſt. 15. q. 1. art. 3.

d ¶ *Emendationem.*] *14. quæſt. 6 ſi res. 17. quæſt. 4. ſi quis clericus, & 23 quæſt. vlt. ſi quis membrorum, & cap. peſſimam, & de pœnit. diſtinct. 5. falſas.*

e ¶ *Parum prodeſſe.*] Hoc quantum ad pœnam temporalem, quæ pro peccato debetur. Duplex enim pœna [d] pro quolibet peccato debet, æterna, & temporalis: & hæc æterna ſola cordis contritione remittitur, *de pœnit. diſtin. 1. in princip. & 26. qu. 6.* cognouimus: & temporalis, quæ exteriori ſatisfactione remittitur: quę ſatisfactio, ſi in hac vita non fuerit completa, in purgatorio completur. *argu. 23. q. 5.* quid ergo: & ita ſolemnitas pœnitentiæ parum prodeſt quoad pœnam purgatorij, valebit tamen quoad vitam æternam, ſi de peccato contritus fuerit.

d De materia huius gl. cōſule Theolog. li. 4. ſen. diſt. 15. & ibi præ aliis Sotum qu. 1. art. 4.

a ¶ Viati-

a ¶ *Viaticum.*] Quod omnibus pœnitentibus eſt dandum. ſ. *de pœnit. & remiſſ. quod in te. & 26. q. 6. ſi quis de corpore. 50. diſt. pœnitentes.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit poteſt per modum obiec. & remiſſionis.*

b ¶ *Pœnitentias dare.*] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, qui nec in vita, nec in morte ſatiſfacere volunt, & poſſunt, iſtis deneganda eſt pœnitentia in fine, & alia Eccleſiaſtica ſacramenta, cùm in mortali decedant: eo ſaluo, quod dixi primò, cum petit in vita pœnitentiam de aliis criminib⁹: & oblationes talium nõ ſunt accipiendæ. ſ. *de vſur. quia in omnibus. & 17. q. 4. miror 90. diſt. c. 2. & 33. q. 2. latorem.* Bernard.

c ¶ *Sepulturæ.*] Hoc referas ad vltimã partem capituli de illis, qui in morte pœnitẽt, ſed ſatisfacere nõ poſſunt: iſtis ergo denegatur ſepultura, id eſt, clerici non debent intereſſe, ſed cœmeteriũ eis non denegatur: ad terrorem potius aliorum, vel aliàs, cùm poſſint, ſatiſfaciant amore huiuſmodi pœnæ, ſed eis non nocet. ſic ſ. *de tornea. cap. 1. vbi de hoc, & argu.* quòd cui conceditur, quod eſt maius, non conceditur, quod eſt minus vt ibi dictum eſt. Bernard.

trito viaticum [a] non negetur: ita tamen, vt nullus Clericorum ſepulturæ illius interſit, nec eius eleemoſynam præſumat accipere.

¶ Quòd ſi qui Presbyterorum, vel Clericorum contra hoc in vita, vel in morte pœnitentias dare [b], aut ſepulturæ [c] intereſſe, vel eorum eleemoſynas accipere attentauerint, ſeu huiuſmodi rapinæ participes inuẽti fuerint: ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Eccleſiaſtico beneficio careant.

† *Ex Conci. Lateran. ſub Alex. 3. ca. 24 § excommunicationi quoque, & cap. 1. eo. tit. in 1. Compi. concordat proceſſus bul. la in Cœna Domini, qui ſingulis annis legitur.*

a Vide citatos in cap. 1. ſ. de tornea. mentis.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ *Excommunicari debent, qui capiunt, vel ſpoliant fideles ex iuſta cauſa nauigantes. Hoc dicit primò. Excommunicati ſunt ſpoliãtes naufragium patientes, niſi ablata reſtituant. Hoc ſecundò.*

CAP. III.

Excommunicationi ſubdantur, qui Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, vel aliis honeſtis [d] cauſis nauigio vectos, aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt.

¶ Illi etiam, qui Chriſtianos naufragium patientes, (quibus, ſecundùm regulam fidei [e], auxilio eſſe tenentur) damnata † cupiditate ſpoliant rebus ſuis: niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint [f] ſubiacere [g].

† *Damnanda in Concilio.*

Excommunicationi] Duæ ſũt partes, prout duo ſũt dictæ: ſecunda ibi, *Illi etiam.* Aob. Casvs. Statuit Lateranẽ. Conciliũ, quòd illi, qui ſpoliare præſumunt Romanos, vel alios nauigio vectos pro negotiatione, vel aliis iuſtis cauſis, excommunicentur. Secundò dicit, quòd illi, qui ſpoliant Chriſtianos naufragium patiẽtes (quibus potius auxiliũ præſtare deberent) niſi ablata reſtituerint, excommunicationi ipſo facto ſe nouerint ſubiacere. Nota, quòd qui ſpoliant patientes naufragiũ, ſunt excõicati, cùm non ſit afflictis addenda. illi cuo.

¶ Alexander iij Panormitano Archiepiſcopo.

¶ *Ex Principis delegatione poſſunt Prælati de raptu, & aliis criminibus iudicare: pœnam tamẽ ſanguinis infligere non poſſunt.*

d ¶ *Honeſtis.*] Vt 24. q. 3. *ſi quis Romipetas.* ſ. *de treu. & pa. c. 2.* B.

e ¶ *Regulam fidei.*] Illam ſcilicet, diliges proximum tuum ſicut teipſum, *de pœn. diſt. 2. charitas, & 1. diſt. in humanum genus, & 50. diſtinct. ponderet.*

f ¶ *Nouerint.*] Et ſic qui contra hoc faciunt, ſunt ipſo iure excommunicati, & tenentur infra annum in quadruplũ *C. de furt. in cum. ff. de incen. rui. nauf. l. 1.* & furtum illi committunt. *ff. de acquir. rer. do. qua ratione § vlt.* Nec fiſcus etiam ſibi aliquid vendicet in calamitate alterius. *Cod. de naufra. l. 1. lib. 11.* committet tamen damnum nauis relaxet. *ff. de incen. rui. nauf. l. ratis.* Laur.

g ¶ *Subiacere.*] Poſt admonitionem, vel poſtquam fuerint in mora, cùm poſſunt reſtituere, & non reſtituunt.

In *Archiepiſcopatu.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Conſultationi*, quæ diſtinguit: & ſecundum membrum proſequitur ibi, *Si verò.* Abbas Siculus.

Casvs. Rex Siciliæ commiſerat Archiepiſcopo Panormitano, & aliis Epiſcopis, exceſſus Sarracenorum puniendos: contingebat enim aliquando, quòd Sarraceni mulieres Chriſtianas, & pueros rapiebant, & eis abutebãtur: & quoſdam occidere non verebantur: quæſiuit Archiepiſcopus, qualiter huiuſmodi exceſſus puniret? Reſpondet Papa, quòd tales exiſtentes in iuriſdictione illius pecuniaria pœna poterit punire, & etiam flagellis afficere, ita tamen quòd flagella in vindictam ſanguinis non tranſeant. Si verò ita fuerit grauis, & enormis exceſſus, quòd mortem, vel truncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam illam regi reſeruet. Nota, quòd Princeps Prælatis Eccleſiarũ cauſas criminales delegare poteſt, vbi pœna ſanguinis nõ requiritur. Et ſic nota, quòd clerici pœnam ſanguinis inferre non debeant.

h ¶ *Abuti.*] Propter illud vitium ira Dei venit in filios diffidentiæ. ſ. *de exceſ. præla. c. cum. & 50. diſt. in ſi.* gens Anglorũ: quia nõ ſic homines tecũ Deus, vt ſe illo vterentur modo. 32. q. 7. *flagitia.*

CAP. IV.

In † [a] Archiepiſcopatu tuo quandoque Sarraceni mulieres Chriſtianas, & pueros rapiunt, & eis abuti [h] præſumunt, & quoſdam etiam interdum occidere nõ verentur: cùm autem exceſſus huiuſmodi Rex Siciliæ tibi, & aliis Epiſcopis commiſerit [i] puniendos: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd tales in iuriſdictione tua exiſtẽtes, pecuniaria poteris [k] pœna mulctare, & etiam flagellis [l] afficere, ea moderatione adhibita, quòd flagellã in vindictam ſanguinis tranſire minimè videantur. Si verò ita fuerit grauis exceſſus, quòd mortem, vel detruncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam reſerues [m] Regiæ poteſtati.

b *Vide S. Tho. 2. 2. qu. 154. art. 11. & 12. & ibidem plenè per Caietanum.*

i ¶ *Commiſerit puniendos.*] Delegare poteſt princeps Prælatis Eccleſiarũ cauſas criminales, vbi cauſa ſanguinis non ſequitur, vt hic 23. q. 8. *ſæpe.* Iudices verò in cauſis, vbi etiam pœna ſanguinis infert, clerici interſint non debent. ſ. *ne cler. vel mona. ſed nec. & c. clericis, & c. ſententiam.*

† *Cap. 3. eod. tit. in 1. compilation. & Conc. Lateran. ſ. ſer. 40. cap. 48. De intelligentia verò in Directorio inquiſit. 2. p. 3. q. 46. in 12 & C. interamnas. Ro. partes lata, cap. 22.*

c Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. can. cap. 96.

k ¶ *Pecuniaria poteris.*] Commutando pœnam ſtatutam, quæ eſt pœna capitis. *ff. ad l. Corn. de ſica. l. 3. § pe. & Cod. de adul. cum. v. C. de rapt. virg. l. 1. & in auth. vt non tant. contra. na. col.* 6 Quòd iudex pœnam per modum mutare poſſit, eſt ad hoc argu. *ſſ. de his, qui not. infa. quiſ. eorg. § pœna & C. ex quib. cap. ſen. inf.*

l ¶ *Flagellis.*] 24. q. 6. c. 1. 23. q. 1. *paternitas, & 5. q. 5. illi qui* ita quòd flagella ad ſanguinem nõ procedant. 32. q. *vis* *à quibus, & ſeq.*

m ¶ *Reſerues.*] Cùm ſis delegatus. Si verò habes iuriſdictionem temporalem, demãdes eam alicui, cui hoc competat, quod licet ſecundùm canones. 23. qu. 4. *illud:* ſed non ſecundùm leges, niſi quando principaliter. *ff. de off. proconſul. ſolent, & ff. de off. eius, cui manda. eſt iuriſd. l. 1.* Omnia verò hodie clerici poſſunt præter vltimũ ſupplicium, aut membri abſciſſionem, *in Authent. de collat. § ad hæc adhibemus, collat. 9.* Laur.

¶ Idem Claremontẽn. † Epiſcopo.

† *Claremontanum ſed in primum legitur Claromonum.*

¶ *Incendiarius Eccleſiæ in morte pœnitens, & abſolutus, in cœmeterio ſepelietur: & hæredes compelluntur ad ſatiſfaciendum iuxta facultates defuncti. Hoc dicit.*

CAP. V.

In † litteris tuis continebatur, quòd cùm H. multis ſuiſſet criminibus irretitus, qui Eccleſiarum incendium Diabolo [n] inſtigante commiſerat, tandem in ægritudine conſtitutus, accepta pœnitentia de commiſſis, per manum Capellani ſui fuit à ſententia anathematis [o] abſolutus, ſed moriens Eccleſiaſticam ſepulturam habere nequiuit.

† *Cap. 6. eo. tit. in 1. compilat. & poſt Conc. Later. p. 34. cap. 2. Vide Bernardinum Diaz in pract. crim. can. cap. 97. adde Iuliũ Clarum, in pract. crim. ſine § fin. q. 68. & q. 77.*

In *litteris.*] Cõis diuiſio. Secunda pars ibi, *Quapropter.* Abbas. Casvs. Quidam H. nomine multis criminibus erat irretitus qui Eccleſiarũ incendiũ diabolo inſtigante cõmiſerat: vnde fuerat excommunicatus: tandem in ægritudine conſtitutus, accepta pœnitentia de commiſſis, per capellanũ ſuũ fuit ab excommunicatione abſolutus, ſed eo mortuo ſepulturam Eccleſiaſticam habere nõ potuit: quæritur, quid iuris ſit? Mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, corpus illius in cœmeterio ſepeliatur, & hæredes eius monẽdi ſunt, & compellendi, vt illis, quibus ille damnum dedit contra iuſtitiam per incendium, vel alio modo, ſecundum facultates defuncti ſatiſfaciant, vt ſic à peccato valeat liberari. Nota, quòd ſimplex ſacerdos in neceſſitate poteſt abſoluere à maiori excommunicatione, de qua aliàs abſoluere non poſſet. Item hæredes, tenentur ex delicto defuncti, etiam ſi ex illo delicto ad eos nihil peruenerit. Item nota hic argum. ex delicto defuncti hæredes non teneri vltra facultates, vel vires hæreditatis defuncti.

n ¶ *Diabolo inſtigante.*] 17. q. 4. *ſi quis ſuadente.*

o ¶ *Anathematis.*] Quod bene potuit in extrema neceſſitate. 17. q. 4. *ſi quis ſuadente. & 26. q. 6. presbyter inconſulto, de conſe. diſt. 4. ſanctum eſt.* Aliàs abſolui non potuiſſet, niſi à ſolo Papa. Incendiarij enim poſtquam ſunt ab Eccleſia publicati, ab alio abſolui non poſſunt, *infrà de ſent. excommun. tua nos.* incendiarij, & effractores Eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati, vt hic colligitur, *ſ. de ſent. excommun. conqueſti, prout ibi notari conſueuit.* Bernard.

d Rectè loquitur § quia in articulo mortis nõ eſt caſuum reſeruatio. Conci. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de ca mm ſa ſormatione.

a ¶ *Sepeliri.*]

a ¶ *Sepeliri.*] Arg. contra. ſ. eod. *ſuper eo.* ſed ibi denegatur ſepultura ad terrorem aliorum, nec poterat ſatisfacere, hic poterat ſatiſfacere. Ber.

b ¶ *Hæredes.*] Hic habes, quòd hæredes tenentur pro delicto defuncti. Super hoc dic, vt dixi ſ. *de ſepul. c. vlt.* quæ ponit ſimilem caſum, & idem quaſi dicitur in vtraque.

c ¶ *Iuxta facultates ſuas.*] Dummodo, vltra vires hæreditatis nõ teneãtur, ſi fecerint inuentarium. C. *de iure delib. ſancimus. §. ſin autem. & §. ſequen.*

d ¶ *Liberari.*] Ar. cõtra. 23 *diſt. qualis.* Solùm venialibus, & à temporali ſatiſfactione liberatur quis in alio ſæculo, ſed à pœna æterna nunquam, vt ibi.

¶ Quapropter, ſi ita res ſe habet: Mandamus, vt corpus eius idem, appellatione ceſſante, facias in cœmeterio ſepeliri[a]: & hæredes [b] eius moneas, & compellas, vt his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra iuſtitiam irrogauerat, iuxta facultates [c] ſuas condignè ſatisfaciat, vt ſic à peccato valeat † liberari [d].

¶ Lucius iij. Burgeñ. † Epiſcopo.

¶ *Raptus non dicitur, vbi volẽs pro matrimonio adducitur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere poteſt: & poſt cõſummationem matrimonij, alter ſine conſenſu alterius religionem ingredi non poteſt. Hoc dicit, cũ capitulo ſequẽti.*

CAP. VI.

CVm † cauſam [e], quæ inter E. militem, & vxorem eius vertitur: *& infra.* ¶ Reſpondemus, quòd cùm ibi raptus dicatur admitti [f] †, vbi nihil antè de nuptiis agitur: iſte raptor dici nõ debet, cùm habuerit mulieris aſſenſum, & priùs eam deſponſauerit, quã cognouerit, licèt parentes reclamarent [g] †, à quibus eam dicitur rapuiſſe. Præterea cùm poſt matrimonium carnis commixtione perfectum (teſte Apoſtolo) vxor ſui corporis poteſtatem non habeat: ſed maritus [h], & econuerſo: ſi præceſſiſſe matrimonium, vel ex probationibus viri, vel ex mulieris confeſſione [i] claruerit, poſtmodum † ſine aſſenſu viri non potuit ipſa monaſterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Nõ ergo pro eo, quòd poſt matrimonium cõſummatum rapta per vim in monaſterio fuerit, viri poterit conſortium declinare, maximè ſi probari nequeat virum, vt mulier profiteretur continentiam, aſſenſiſſe [k] †.

e ¶ *Cum cauſam.*] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur decisa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Reſpondemus*, quæ reſponſio tria facit: Nam primò reſpondet de rapto cum redditione cauſæ. Secundò ibi, *Præterea* de ingreſſu, & cauſam reddit. Tertiò de vtroque concludit ibi, *Non ergo.* Abbas Sicul.

¶ *Glo. ſequens ponit caſum.*

e ¶ *Cum cauſam.*] CASVS. Quidam miles volebat contrahere cũ quadã: parẽtes eam ſibi dare nolebant: tandem de conſenſu puellæ eam rapuit, & cum ea contraxit, & carnaliter eam cognouit: deinde illa monaſterium intrauit: vnde miles eam tanquam vxorem ſuam petebat: quia ſine licentia ſua monaſterium poſt carnalem copulam intrare nõ potuit: dicebat mulier, quòd non tenebatur ei tanquã viro adhærere: quia eã rapuit: & raptor cũ rapta nõ poteſt contrahere. Ad hoc reſpondet Papa, quòd non fuit raptus, cùm ipſa conſenſerit. Et poſt matrimonium cõſummatum religionem intrare non potuit inuito viro, licèt rapta fuerit: quia ſi hoc fecit, debet ei reſtitui: quia ſine ipſius conſenſu monaſterium intrare non potuit. Ber. Nota, quòd mulier conſentit, raptus non dicitur. Item poſt matrimonium carnali copula conſummatum, vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier, & econuerſo. Item confeſſioni alterius cõiugum ſtatur in præiudicium ſpiritualis matrimonij. Item ar. quòd ſolus conſenſus ſufficit ad hoc, quòd alter coniugum poſſit religionem intrare.

f ¶ *Dicatur admitti.*] Secundùm leges etiam in ſponſa propria raptus committitur. C. *de rapt. virgi. l. vnica. ad medium.* ſed canon præiudicat: hic, & 27. q. 2. §. 1. & *cap. ex illa.* quod ſi tamen aliqua ſit rapta, bene poteſt contrahere cum raptore, ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum ſ. *c. prox. & 36. q. 2. tria.* ſed raptus non eſt, vbi puella conſentit, vt hic patet.

g ¶ *Reclamarent.*] Talis reclamatio non impedit matrimonium, quia ſolo conſenſu contrahitur. 27. q. 2. *ſufficiat.*

h ¶ *Sed maritus.*] ſ. *de conuer. coniug. quidam intrauit.* T.

¶ *Glo. ſeq. reddit ſoluendo de dec. ſuper eo.*

i ¶ *Mulieris confeſſione.*] Ergo creditur mulieris confeſſioni in præiudicium matrimonij ſpiritualis: quod non fit in carnali ſ. *de eo qui cogn. conſang.* vxo. *ſuæ. ſuper eo.* Sed aliud eſt in matrimonio carnali, & aliud in ſpirituali. In matrimonio carnali non ſtatur confeſſioni viri, & vxoris, ſi contra matrimonium confiteantur: quia ſæpe adinuicem colluderent, vt ſepararentur, vt dicit prædicta *decr. ſuper eo.* Sed in ſpirituali matrimonio, ſi aliqua, de qua conſtat, quod fuerit prius vxor ante ingreſſum monaſterij, poſtea confiteantur in iudicio, quòd ante ingreſſum cognita fuerit à viro, debet ſibi reſtitui, quia eo inuito monaſterium intrare non potuit, vt hic dicit: immò ſi aliter confiteretur, tamen non poteſt, niſi ad virum rediret. Non eſt enim credendum, quòd illa ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. q. 7. *ſancimus.* Arg. ad hoc. ſ. *de homi. in. ſignific. aſti* 2. vnde reddenda eſt viro ſuo, vtrumque conſitentur vir, & vxor. Ad diſſolutionem matrimonij carnalis non creditur illis, niſi alterum adſit fama publica. 35. *q. 6. ſi duo.* ſed vbi conſentiunt ad diſſolutionem matrimonij propter adulterium, omne creditur eis, ſ. *in proxi. cap. penult. &* ſ. *de diuor. ex litteris.* V. a.

k ¶ *Aſſenſiſſe.*] Arg. quod ſolus conſenſus ſufficiat ad hoc, vt alter coniugum poſſit monaſterium ingredi. 27. qu. 2. *Agathoſa.* vbi de hoc. & *c. ſi quis. &* 33. q. 5. *qui vxorem.* De hoc dictum eſt ſatis ſ. *de cõuer. coniug. in c. vxoratus. & c. ſequenti.*

¶ Innocentius iij. Epiſcopo Sarouen. †

¶ *Rapta poteſt matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.*

CAP. VII.

ACcedens † ad Apoſtolicam ſedem: *& infra.* ¶ Rapta puella legitimè contrahet cum raptore [l], ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum [m]: & quod antè diſplicuit, tandem incipiat complacere: dummodò ad contrahendum legitimæ ſint perſonæ.

TITVLVS XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo †.

CAP. I.

QVi furatur hominem [n], & vendiderit, conuictus morte moriatur.

¶ Ex concilio Triburien. †

¶ *Furibus, & latronibus in peccato obeuntibus, ſacramenta Eccleſiaſtica deneganda ſunt: ſecus ſi in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

FVres, & latrones, ſi in furando, vel deprædando occiduntur, viſum eſt pro eis non

ACcedens.] CASVS. Quærebatur, vtrum raptor poſſit contrahere cum rapta? & reſpondet Papa, quòd ſic; ſi prior diſſenſus tranſeat poſtmodum in conſenſum, & quod priùs diſplicuit, poſtea incipiat complacere: dummodo illæ ſint legitimæ perſonæ ad cõtrahendum. Nota, quòd raptor poteſt contrahere cum rapta, dummodò conſentiat.

l ¶ *Cum raptore.*] Secundùm antiquos canones, & ſecundùm leges non poterat raptor cõtrahere cum rapta. 36. q. 2. *de puellis. & c. ſi autem. & c. placuit. & C. de rapt. virg. l. vnica. §. ſin autem*, hodie ſecundùm hic, & 36. q. 2. *denique. & c. tria.* Ber.

m ¶ *Conſenſum.*] ſ. *de ſponſ. ad id quod. &* ſ. *de ſpon. impube. de illis. argum. Cod. quod met. cau. l. 2.* ff. *de cond. ob tur. cau. ſi ob turpem.*

DE FVRTIS.

¶ *Continua eſt iſta rubrica ſuprà in proxim. tit. dic, vt ibi. Abb. Sicul.*

QVi furatur.] Caſus planus eſt. Nota hic pœnam eius, qui hominem furatur, & eum vendiderit. Bernard.

n ¶ *Qui furatur hominem.*] Scilicet liberum: quia ſi furatur ſeruum, hac pœna non tenetur ff. *ad leg. Flaui. de plag. l. ceſſant.* ſed ſecundùm canones hæc pœna non imponitur, ſ. *in proxi. in antiquis. c. pœn.* 33. q. 2. *inter hæc.* Tan.

FVres.] CASVS. Dicitur, quòd ſi fures, & latrones in furando fuerint interfecti, non eſt orandum pro illis. Sed ſi comprehenſi, aut vulnerati confeſſi fuerint, communio eis negari non debet. Nota in furto occiſos, ab Eccleſia non recipiendos, nec pro eis orandum eſſe. Et nota, quod non eſt orandum pro decedentibus in mortali peccato.

Marginal notes (left): a Et talibus vel ibi de manifeſto, hic de occulto: vel ibi de obſtinato, hic de non obſtinato. Ioã. And. — † Alias aualeas, ſecùs hæredes, vt obſeruat hic Ioan. And. † Aliàs itas M. Burgen. Epiſcopo. — † Cap. 4. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concilium Lateran. ſub Alexandro iij. p. 50. c. 24. Vide cæteros in c. ſequenti. † commiſit. † reclamauerint. — b Hic caſus, prout eſt reſtitutus, in verbis exemplaribus reperitur. 1. Cor. 7. — † In pleriſque recentioribus ita: poſt matrimonium ſine aſſenſu, &c. ſed in vetuſtioribus codicibus legitur, vt eſt impreſſum. c Aliàs rapior.

Marginal notes (right): † conſenſiſſe. — † Lateniem. † Glaconiẽ. † forte Gracouen. ſed vt plurimũ legitur, Lateniem. — † Cap. vnico. e. tit. in 3. cõpilat. Vide concilium Chalcedonẽſe can. 27. & concilium ſicut cap. 77. & ipſius nouiſſime diſpoſitionis concilij Trident. ſeſſio. 24. de reform. matrimonij cap. 6. adde D. Thomam 2. 2. q. 154. art. 7. † Exod. cap. 21. & c. vn. eo. tit. in 1. compilat. Vide hic præ aliis Ioannẽ Ananiam. † Addi poterit ſed non iiſdem verbis refertur. Burchardus lib. 11. decret. c. 59. ſiue p. 13. c. 45. Gratianus ſine Palea. 13. q. 2. c. fures. & c. 4. eo. tit. in 1. comp. d Et anſtrd de hære. cum ſtem dum. lib. 6. Ioan. And.

a ¶ *Non eſſe orandum.*] Quia in mortali eos deceſſiſſe cõſtat. 23. q. 5. *placuit.*

b ¶ *Diacono.*] In neceſſitate etiam laico[a], *de conſe. diſt. 4. ſanctum eſt. de pœni. diſtinct. 1. quem pœnitet. verſi. ſi. & diſt. 6. c. 1. circa prin.*

a De materia huius gloſſæ, vide Nauarrum de pœni. diſt. 6. c. 1. nu. 72. & ſeq. Sotũ 4. diſt. 18. qu. 4. art. 4.

c ¶ *Communionem.*] Id eſt, Euchariſtiam, ſimile, 50. *diſt. pœnitentes.* & ſepulturam etiam, ex quo confeſſi ſunt. 13. q. *vlt. c. vlt.*

eſſe orandum[a]. Sed ſi comprehenſi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono[b] confeſſi fuerint, communionem[c] eis non negamus.

¶ Ex pœnitentiali Theodori.

¶ *Committens furtũ ex neceſſitate non multum vrgente, peccat, ſed nõ grauiter: vnde imponenda eſt ei leuis pœnitentia. Hoc dicit ſecũdum communem intellectum.*

CAP. III.

SI † quis propter neceſſitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, veſtem, vel pecus, pœniteat[d] hebdomadas tres: & ſi reddiderit, non cogatur ieiunare.

† Cap. 5. eod. in 1. compilatione.

¶ Hieronymus ſuper parabolas. †

† Prouerbiorum c. 29. & c. 6. eo. tit. in 1. compila.

¶ *Non indicans furem propter lucrum, quod ab eo conſequitur, reum peccati eſt.*

CAP. IIII.

QVi cum fure partitur[e], occidit animam ſuam.] Non[f] fur ſolùm †, ſed ille reus tenetur, qui furti conſcius, quærente poſſeſſore[g], non indicat[h].

† Aliàs, tãtummodò.

¶ Alexander iij. Cremonẽ. Epiſcopo.

¶ *Fur occultus poteſt poſt reſtitutionem, & pœnitentiam ad ſacros ordines promoueri.*

CAP. V.

SI quis.] Breue eſt, nec recipit congruã ſummationem, maximè propter varietatem intellectuum. Ab. Caſus patet. Nota, quod neceſſitas omnino non excuſat à furto, & intelligitur quidem de modica neceſſitate: ſecus de magna.

¶ *Gl. ſeq. no. quòd modica, &c. quærit demum obijciendo de duobus ſol.*

d ¶ *Pœniteat.*] Ex eo enim, quòd pœnitentia imponitur, colligitur quod modica fuerit neceſſitas: ſi enim magna fuiſſet, non imponeretur pœnitentia. *ar. contra. de conſe. diſtinct. 5. diſcipulos.* quia in neceſſitate omnia ſunt communia, *arg. 42. diſt. c. 1. & 12. q. 1. c. 2. 23. qu. 7. quod autem. & 47. diſt. ſicut hi.* debuit enim credere dominum permiſſurum. *Inſt. de oblig. quæ ex delicto naſcuntur. §. placuit.* modica pœnitentia imponitur, quia modicũ peccauit. Sed quare non excuſatur mulier à fornicatione propter neceſſitatem famis. *ff. de ritu nup. palam. § non eſt, ſicut à furto?* Reſpondeo, propter neceſſitatem res facta eſt cõis, quam furatur; ſed in fornicatione nõ eſt ita. immò potiùs debet quælibet mala pati, quàm malo cõſentire: vt 32. q. 5. *ita ne.* Itẽ quare excuſor ab homicidio, ſi ex neceſſitate me defendẽdo aliquẽ occido, & non à fornicatione? Reſpondeo, non intèrficio, immò potiùs ipſe ſe interficit, qui me aggreditur. *arg. ff. ſi quadru. pau. ſe. di. l. 1 §. cùm arietes. & arg. 5. de homi. c. later.*

QVi cum fure.] Breue eſt, & vario modò intelligitur, & poteſt ſummari ſecundùm vnum intellectum, vt in rub. & poteſt aliter ſummari: vt *j. patet ex varietate intellectuum.* Abb.

CASVS. Qui furtum cum fure partitur, occidit animam ſuam. Item non ſolùm fur tenetur furti, ſed ille etiam, qui conſcius furti non indicat domino ipſum quærenti. No. quòd conſentiẽtes, & agentes pari pœna puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, aliàs furti tenetur.

e ¶ *Partitur.*] Per conſenſum etiam accipiendo, vel occultando: tales enim tenentur de furto. *Inſti. de obli. quæ ex delic. naſ. §. ſi verò ope.*

f ¶ *Non fur.*] Hæc ſunt verba Hieronymi exponentis præcedentia verba Salomonis.

g ¶ *Poſſeſſore.*] Id eſt, domino, vel quocunque, cuius intereſt. *ff. de verb. ſign. interdum.*

¶ *Gl. ſeq. alleg. 6. concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Indicat.*] Et ita habes hic, quòd quis tenetur indicare furem, *ff. de recep. a. l. 1. & 2. C. de fur. ciuile eſt ar. ff. de iure fiſci & quibuſ lã. §. diuus, C. ad leg. Corn. de fal. maiorem. C. de his, qui ad Eccle. confu. præſenti. § quòd ſi in fundo, ar. contrà ff. de præſcript. verb. non ſolent. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. vlt.* vbi non peccat, qui aliquid accipit, vt indicet: ſecus verò ſecundùm canones, vt hîc patet: quia conſentire videtur: vnde dicit, quòd vterque reus eſt.

EX litteris.] Diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus B nomine quendam calicem ſurripuit de Eccleſia ibi minùs cautè dimiſſum, & longo tempore ipſum tenuit, ſed poſtmodum reſtituit ipſum: volebat ad ſacros ordines promoueri: quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, ſi ſponte confeſſus fuerit, & exinde Eccleſiæ, cuius erat calix, ſatisfecerit, nec eſt ſuper hoc infamatus, poſt peractam pœnitentiã, aut partẽ ipſius, dummodo aliàs idoneus ſit, ad ſacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agendum cum ſponte cõfeſſo, quàm cum conuicto. Item non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi reſtitui poteſt. Item infamatus de furto, non debet promoueri. Item licet quis ſatisfaciat de furto, nihilominus eſt illi pœnitẽtia imponẽda. Item nota partem pœnitentiæ peractam ſufficere, vt cum criminoſo diſpenſetur.

EX † litteris tuis innotuit, quòd B. calicem quendam in Eccleſia minùs cautè dimiſſum rapiens, longo tempore detinere præſumpſit: *& infrà.*

¶ Mãdamus, quatenus ſi ſponte[i] confeſſus fuerit, & exinde Eccleſiæ, cuius calix fuerat, ſatisfecerit[k], nec eſt ſuper hoc nota, vel infamia[l] manifeſta reſperſus: poſt peractam[m] pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ[n] (dummodo aliàs idoneum ipſum eſſe cognoſcas) ad ſacros ordines non dubites promouere[o].

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilatione.

De materia præter doctores hic, vide Iuliũ Clarũ lib. 5. ſent. §. ſacrilegium, & Antoniũ Gomezium Tomo. 3 variarũ reſo. ns. c. 5. de furto. verſ. ſecũdus caſus extat.

i ¶ *Sponte.*] Arg. quòd mitiùs agitur cum ſponte confeſſo, quàm cum conuicto. 6. *de preſbyterum* 12. *q. 1. non dicatis.*

k ¶ *Satisfecerit.*] Aliter pœnitere non poteſt, dummodo poſſit ſatisfacere. 14. q. 6. c. 1. & 5. *de homicidio ſicut. §. tas. & j. tit. proxi. cùm tu.*

l ¶ *Infamia.*] Facit, quæ grauat opinionem. *ff. de obſe. à libe. præſtandis, l. 1.* & à promotione repellit. 81. *diſt. tantis Daniel. & 33. diſt. laici. & ſuprà. de accuſ. omnipotens.*

m ¶ *Poſt peractã.*] Quia iam incipit eſſe, quod non fuit, 50 *diſt. ferrum & cùm exaudiero.*

n ¶ *Pœnitentia.*] 5. *de tem. ord. ex tenore.*

o ¶ *Promouere.*] Etiam de iure communi: cum peccatum ſit occultum 5. *de temp. ord. c. vlt.* & præcipue ſecundum illos, qui dicunt, quòd peccatum occultũ non reddit hominẽ irregularem: ſecundum alios, qui dicunt cõtrarium, loquitur cap. iſtud de diſpenſatione.

TITVLVS XIX.

De vſuris. †

† De materia huius tituli plurima canoniſtis valde neceſſaria tradit B. Thom. 2. 2. q. 78.

¶ Alexander iij. in concilio Turoñ.

¶ *Vſura eſt lucrifacere fructus rei pignoratæ: fallit in caſu hic excepto.*

CAP. I.

PLures † Clericorum: *& infrà.*

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione: & poſt concil. Late. p. 16. c. 9. De inſidiciũ Couarruuias lib. 3. varia. reſol. c. 1. nu. 4. & de pœna clerici vſurary Bernardinus Diaz in pract. crimin. canon. c. 83.

¶ Generalis cõcilij[p] decreuit auctoritas, vt nullus conſtitutus in Clero[q], vel hoc, vel aliud genus[r] vſuræ exercere præſumat. Et ſi quis alicuius poſſeſſionem data pecunia ſub hac ſpecie [vel † conditione] in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam

† Hæc duo verba, vel conditione, deſunt in omnibus antiquis codicibus Gregorianis.

DE VSVRIS.

¶ *Quia vſuram exercens, rapinam, & quodammodo furtum committit 14. q. 4. ſi quis vſuram: & ſubiacet reſtitutioni ſicut furtum committens, ſeu rapinam: vt in c. cùm tu. infrà eod. ideò competenti ordine ſubmittit de vſuris. Abbas.*

De hac materia tractatur 46. diſt. & 14. q. 4. & q. 5. & q. 6 per totum 46 diſt. c. penult. & vlt 23. diſt. in Pa. ca. eyclens.

PLures.] Si creditor percepit ſortem ex fructibus pignoris, & deductis expenſis, tenetur pignus reſtituere debitori, & vnum caſum excipit hoc dicit. Diuiditur in tres partes. Nam primo prohibet clericis vſuram generaliter, & inde nominatim certam ſpeciem. Secundo ibi. *Quòd ſi. pœnam addit.* Tertiò à prædicta ſpecie vnum caſum excipit ibi, *Niſi.* Abbas.

CASVS. Quia plures clerici data pecunia poſſeſſiones recipiebant in pignus, dicentes non eſſe vſuram: ſtatuit concilium Turoñ. vt nullus conſtitutus in clero, hoc, vel aliud genus vſuræ exercere præſumat: quòd ſi aliquis poſſeſſiones alicuius data pecunia recepit in pignus, ſi ſortem ſuam receperit deductis expẽſis, poſſeſſionem liberè reſtituat debitori: ſi minus aliquid habet, eo recepto poſſeſſio ad dominum reuertatur. Si verò poſt illud ſtatutum aliquis clericus vſurarum crimen commiſerit, officij ſui periculum patiatur: niſi fuerit beneficium Eccleſiæ, quod redimendum ſibi hoc modo videtur. Nota fructus pignoris computandos in ſortem. Item clericus vſurarius de rigore iuris ab officio Eccleſiaſtico debet repelli. Item habes hic caſum, in quo fauore Eccleſiæ fructus non computantur in ſortem.

b Si legeris veterem compilationem, apertè, quod intelliges factũ ſpeciem: quæ ex fragmento omiſſo à Raymundo reddita eſt paulò obſcurior.

p ¶ *Generalis concilij.*] Scilicet Turoñ. cuius eſt hoc capitulum.

q ¶ *In Clero.*] Maximè quia idem eſt de laicis.

r ¶ *Aliud genus.*] Multa enim ſunt genera vſurarum, *ar. 14 qu. 3. c. 1. 2. & 3.*

¶ *Gl. ſeq. tractat de expenſis deducendis, & quærit, & ſoluit.*

a ¶ Dede-

a ¶ *Deductis expenſis.*] Deducendæ ſunt expenſæ: & quod ſupereſt, eſt fructus. ff. ſol. mat. fructus. *ff. de petit. hered. ſi à domino. §. fructus. in fi. & 12. q. 1. vobis. & C. de fruc. & lit. expen. l. 1.* & ipſo iure per fructus perceptos liberatur pignus. *C. de diſtrac. pig. l. 1. & C. de pig. act. l. 1. & 2.* fructus. n. ſemper computãtur in ſorte. j. *c. prox. & c. conqueſtus.* & hic expenſæ illę non debẽt eſſe ſuperfluæ. ar. *ff. de rei. ven. in fundo.* & illæ tantùm ſunt deducendæ, quæ in ipſam rẽ neceſſariò factæ sũt, & pro fructibus colligendis. *C. de pig. in ſumma.* Poteſt ergo rẽ retinere, donec deducat expẽſas. Sed quid ſi reſtituit rem nõdum deductis expenſis? Petat per conditionẽ indebiti. *ff. de impen. in re. do. fac. l. quod dicitur. §. ſi dos.* vel per contrariam actionem pignoratitiã. *ff. de pig. act. ſi neceſſarias.*

b ¶ *Poſt huiuſmodi.*] Maxime: quoniã idem erat ante. *14. q. 4. ſi quis oblitus. & j. eo. cum tu.*

c ¶ *Beneficiũ.*] Hoc ita põt intelligi, putà laicus aliquis iniuſtè detinet poſſeſſionẽ aliquã, quæ fuerat clerico in beneficium aſſignata: licitũ eſt clerico de manu laici taliter eam redimere, vt eccleſia, vel ipſe clericus fructus taliter perceptos retineat: nec eſt vſura, cum tantum ſuũ recipiat: q ſi forte poſſeſſio ad eccleſiã reuerteretur hoc modo: quia forte aliàs nõ poterat recuperari. Et idẽ eſt, ſi eſſet feudũ eccleſiæ, q fructus eccleſiæ non computabit in ſortem j. *c. conqueſt.* ſed eccleſia interim ſeruitia à vaſallo recipere nõ debet. ĩ. *de ſen. c. 1.* Idẽ intelligo de laico, q hoc modo ſibi licet redimere poſſeſſionẽ de manu iniuſti detentoris: alienã tñ poſſeſſionẽ taliter redimere non poſſet, quia fructus illi nõ ſunt ſui: vñ ſi illos retineret, vſura eſſet. Idem eſſet de clerico, ſi poſſeſſionem eccleſiæ, quæ nõ fuit ſibi pro beneficio aſſignata, taliter in pignus reciperet: niſi de licẽtia eccleſię hoc faceret, quaſi percipiendo eos nomine eccleſię. Ber.

† *Cap. 4. eo. ti. in 1. cõpilatione, & poſt concilium Later. p. 16. col. Et Conarruuiam in præcedẽti c. citatum. vide Sotum de iuſtit. & iure, lib. 6. q. 8. art. 2. & Sylueſtrum, verbo, vſura. 3.*

† *Appellatis.*

† *Idem, ſcilicet Alexãder iij. in cõcilio Laterã. c. 25. & c. 2. eo. tit. in 1. cõpilatione. Et pro intellectu vide Archidiaconum in c. miror. 17. q. 4.*

(deductis expenſis, (de fructibus iam perceperit: abſolutè poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, poſſeſſio liberè ad dominum reuertatur. ¶ Quòd ſi poſt huiuſmodi [b] conſtitutum in Clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis vſurarum lucris inſiſtat, Eccleſiaſtici officij periculum patiatur. Niſi fortè Eccleſiæ beneficium [c] fuerit, quod redimentum ei hoc modo de manu laici videatur.

¶ Idem Cantuarien. Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis.

¶ *Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. ſed addit tacitè idem eſſe in Laicis: nam in præcedenti cap. tantum fuit facta mẽtio de Clericis.*

CAP. II.

QVoniam † non ſolùm viris Eccleſiaſticis, ſed etiam quibuſlibet aliis periculoſum eſt vſurarum lucris intendere: Auctoritate præſentium duximus iniũgendum, vt eos, qui de poſſeſſionibus, vel arboribus [d], quas tenere in pignore noſcuntur, ſortem (deductis expenſis) receperunt: ad eadem pignora reſtituenda, ſine vſurarum exactione, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas †.

¶ Idem † in concilio Lateran.

¶ *Manifeſti vſurarij ad communionẽ altaris, & Eccleſiaſticam ſepulturam, & oblationem offerendam admitti non poſſunt: & Clerici contra hoc facientes, puniuntur, vt hic dicitur.*

CAP. III.

QVia in omnibus ferè locis ita crimen vſurarum inualuit, vt multi [e] (aliis negotiis prætermiſſis) quaſi licitè vſuras exerceant, & qualiter vtriuſque † teſtamenti pagina condemnẽtur, nequaquam attendant: Ideoque conſtituimus, vt vſurarij manifeſti †, nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiant [f] ſepulturam: ſed nec oblationes [g] eorum quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ: & quæ acceperit, reddere [h] compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.

¶ Idem Panormitano Archiepiſcopo.

¶ *Poteſt intelligi dupliciter. Primò in mutante. Secundo in recipiẽte vſuras: & ſecundùm primum intellectum hoc dicit: Etiam pro opere pio non licet vſuras recipere, quãdo per receptionem datur cauſa vſuræ committendæ. Hoc dicit. Vel ſic, & clarius. Non licet inducere quem ad exercendum vſuras, etiam pro pio opere: & iſta lectura colligitur ex deciſa.*

CAP. IV.

SVper † eo verò: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd cùm vſurarum crimẽ vtriuſque teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem [i] aliquam poſſe fieri non videmus; quia cùm ſcriptura ſacra prohibeat pro alterius vita mentiri [k], multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captiui, vſurarum crimine inuoluatur.

pagina condẽmnetur: & ideo ſtatuit Lateranẽ. conciliũ, vt vſurarij manifeſti ad cõmunionem nõ admittantur altaris: nec Chriſtianã accipiant ſepulturam, qui in hoc peccato deceſſerint: nec oblationes eorum quiſquam accipiat: qui autem acceperit, aut Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ; quod acceperit, reſtituat, & ab officio ſuo ſuſpenſus maneat, donec ad arbitrium Epiſcopi ſatiſfaciat. Not. q hæc eſt pœna, quæ primò imponi dẽt, de qua ſit mẽtio in reſcriptis contra vſurarios impetratis.

¶ *Glo. ſe. ſpedit gl. iſtam etiam iure ciuili, &c.*

e ¶ *Multi.*] Propterea, quia multi ſunt, nõ excuſantur. *2. qu. 1. multi. in fi.* & etiamſi omnes homines eſſet vſurarij. ſimile *32. qu. 4. flagitia.* cùm in veteri teſtamẽto, & nouo prohibitæ ſunt vſuræ. *j. c. prox.* imo etiam iure ciuili vſuræ prohibitæ ſunt: vnde nullo iure peti poſſunt: *in Authent. de eccl. tit. in pr. col. 9.* licet nõ obſeruetur: quia ibi dicit Iuſtinianus, ſe quatuor ſynodos generales obſeruare: ſed Nicæna ſynodus eſt vna de quatuor principalibus, q ita obſeruari debet, ſicut quatuor Euãgelia. *15. diſt. ſicut.* & in Nycæna ſynodo prohibentur vſuræ. *47. diſtin. quoniam multi.*

f ¶ *Accipiãt ſepulturã.*] Idem eſt de quolibet, quem conſtat deceſſiſſe in mortali. *13. qu. 2. pro obeuntibus. 23. qu. 5 placuit. 21. qu. 3. Cyprianus. & ĩ. de ſta. reg. monachi. cum ſimilibus.*

g ¶ *Oblationes.*] *Sic 90. diſtinct. oblationes. & 17. qu. 4. miror. ĩ. de rap ſuper eod. ad fi.* & nihilominus excommunicadi ſunt, ſi non ſatiſfaciant. *j. eod. præterea. & ĩ. de iniiſiur. debitores. & c. ſequen.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & arg.*

h ¶ *Reddere.*] Sed cui debet reſtitui? danti? non videtur. *17. q. 4 ſanè qui. 12. qu. 2. nulli liceat.* Ala. dixit, quòd epiſcopo loci: ſed potius credo, quòd illi, qui dedit, & ille poſtea reſtituet ei, à quo recepit, argum. *j. eo. cùm tu. & ĩ. de homi. ſicut dignum. §. eos.*

† *De hoc articulo plenè Conarruuias variarum reſol. c. 1. nu. 5. cum videto, & Marquardum tract. de Iudæ. p. 1. c. 11.*

† *Vſurarij manifeſti qui dicãtur, tradit Iulius Clarus lib. 5. ſen. §. vſura. verſ. ſed hic quæro. Syluester verbo, vſura. 9. q. 1 & Conarruuias l. 3. variar. reſolut. c. 3.*

† *Cap. 3. e. t. in 1. compil. & poſt concil. Late. ſub Alex. iij. p. 16. c. 1. Vide Romanum conſil. 400. & præ cæteris hic Ioannem Ananiam.*

QVoniam.] Casvs. Dicitur hic, quòd non ſolùm viris eccleſiaſticis, ſed etiam laicis periculoſum eſt vſuris intendere, & ideo mandatur, quòd poſtquã de poſſeſſionibus, vel fructibus arborum, quas in pignore tenent, receperint ſortem ſuam deductis expenſis, reſtituantur poſſeſſiones ſuis dominis. Nota, quòd vſuræ reprobantur in laicis, ſicut in clericis. Item fructus pignoris computari debent in ſortem, priùs inde deductis expenſis.

d ¶ *De poſſeſſionib. vel arborib.*] *Sic ĩ. c. proxi. & j. e. conqueſtus. & ĩ. de emp. & vend. ad noſtram ĩ. de pig. cum contra. C. de pig. act. l. 1. & 2. C. de pact. pig. l. 1. & vlt. ff. de pig. & l. ſi conueneris.*

QVia in omnibus.] Iſte textus eſt multũ allegabilis, & multa iura faciunt mentionem de iſto concilio Lateran. & tria facit. Primò ponit factum damnabile per conſtitutionis cauſam. Secundò tripliciter punit vſurarios manifeſtos. Tertiò punit dupliciter clericos tranſgreſſores. Secunda ibi, *Ideoque.* Tertia ibi, *Qui autem.* Abbas Siculus.

Casvs. In multis locis tantũ inualuit vſurarũ conſuetudo, vt multi aliis negotiis prætermiſſis, vſuras exerceãt tanquã licitas, non conſiderantes, qualiter crimen iſtud vtriuſque teſtamenti

SVper eo.] Diuiditur. Nam primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Reſpondemus.* & reſponſionem probat per argumentum à maiori. Abbas Siculus.

Casvs. Quidam exercebant vſuras, vt inde captiui redimerentur: quæritur, an liceat: Reſpondet Papa, quòd cùm vſurarum crimen vtroque teſtamento condemnetur, ſuper hoc non eſt aliqua diſpenſatio adhibenda: quia etiam dicit ſcriptura: pro alterius vita mentiri non licet, multò magis prohibendus eſt aliquis, ne vſurarum crimen exerceat pro redimenda vita captiui. Nota circa crimen vſurarum diſpenſari non poſſe. Item prætextu pietatis non eſt impietas committenda. Item non debet quis mentiri pro vita alterius ſaluanda. Item arg. quòd vſura eſt maius peccatum, quàm mendacium.

¶ *Glo. ſequens arguit, & remittit.*

i ¶ *Diſpenſationem.*] Arg. quòd prætextu boni, malum fieri non debet. *1. q. 1. non eſt putanda. 33. qu. 5. ſi dicat. & 14. q. 5. c. 1. 2. & 3. & c. neque. Arg. contra. 18 q. 1. non oportet. Dic,* vt plene dictum eſt *ĩ. ne cle. vel mona. non magna.* in magna notula.

k ¶ *Mentiri. 22. q. 2. ne quis arbitretur, vbi de hoc.*

¶ Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶ Vſurarij, qui ſunt ſoluendo, cogũtur per pœnas Lateran. concilij vſuras reſtituere : etiam quas ante cõcilium receperunt : & facultatibus non extantibus, debent poſſeſſiones emptæ ex pecunia fœnebri vendi, & debentibus recipere, ſatisfieri.

CAP. V.

CVm † tu manifeſtos vſurarios iuxta decretum [a] noſtrum, quod nuper in concilio promulgatum eſt, communione altaris, & Eccleſiaſtica præceperis ſepultura priuandos [b], donec [c] reddãt, quod tam prauè receperant: quidã eorũ, ad † excuſandas [d] excuſationes in peccatis, impudenter affirmant illas duntaxat vſuras reſtituendas, quæ ſunt poſt interdictum noſtrum receptæ: *& infra.* ¶ Super his fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd ſiue ante, ſiue poſt [e] interdictũ noſtrum vſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam [f], quam ſtatuimus in concilio, eas his, à quibus extorſerunt, vel eorum hæredibus reſtituere: vel his non ſuperſtitibus [g], pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant, vnde † ipſis poſſint eas reſtituere : cùm iuxta verbum beati Auguſtini † : Non remittatur peccatum, niſi reſtituatur [h] ablatum. Illi autem, qui nõ habent in facultatibus [i], vnde vſuras valeant reſtituere, non debẽt vlla † pœna mulctari : cùm eos nota paupertatis euidenter [k] excuſet. ¶ Poſſeſſiones verò, quę de vſuris comparatæ ſunt, debent vendi [l], & ipſarum pretia his, à quibus vſuræ ſunt extortæ, reſtitui : vt ſic non ſolum † à pœna, ſed etiam à peccato poſſint (quod per vſurarum extorſionem incurrerant) liberari.

† *Cap. 5. eod. tit. in 1. compilat. & poſt cõcil. Later. ſub Alexan. iij. p. 16. c. 5. Vide B. Thomam 2. 2. q. 78. art. 3. & Sotum. li. 7. de iuſt. & iure. q. 1. art. 4.*

† *Sumuntur hæc ex Pſal. 140.*

† *Aliàs cæteris omiſſis ita: vnde poſſint reſtituere.*

† *Auguſtinus epiſtola 54. ad Macedonianum refert ſuo p. 13. c. 4. p. 15. c. 25.*

† *Aliàs: illa pœna in pleriſque antiquis.*

† *Aliàs ita: non ſolum à pœna illa.*

† *Tamen.*

CVm tu.] Diuiditur : nam in prima ponitur conſultatio tres articulos continens, quorum duo ſunt deciſi. Secundo ordinate ad illos reſpondet ibi, *Super his.* Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus Salernitanus ſecundùm prædictum concilium. *ſ. eod. quoniam.* præcepit vſurarios manifeſtos communione altaris, & Eccleſiaſtica ſepultura priuandos, donec reſtituant vſuras : quidam ad excuſandas excuſationes in peccatis, dicebant illas vſuras tantùm reſtituendas, quæ poſt prædictum cõciliũ ſunt receptæ: Alij dicebant, quod non habebant, vnde reſtituere poſſint vſuras. Alij dicebant, quòd de pecunia vſuraria poſſeſſiones fuerant cõparatæ, quas dederant filiis, & parentibus ſuis: vnde pecuniã illã reſtituere nõ poterant : quæſiuit Archiepiſcopus, quid ſuper his ſit agendum? Reſpõdet Papa ad primam, quòd ſiue ante, ſiue poſt concilium prædictum vſuræ ſint extortæ, cogendi ſunt per pœnam illius concilij ad eas reſtituendas his, à quibus extortæ fuerunt, vel eorum hæredibus : vel ſi non extant aliqui hæredes, pauperibus dentur, dummodò habeant in facultatibus, vnde reddere poſſint: quia vt dicit Auguſtinus: *Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*: illi verò, qui nõ habent, vnde reddere poſſint, non debent illa pœna puniri, quia paupertas eos excuſat. Poſſeſſiones autem de vſuris comparatæ debent vendi, & pretia inde recepta reſtitui his, à quibus extortæ ſunt vſuræ : vt ſic à peccato, & pœna prædicta poſſint liberari. Nota conſtitutionem extendi ad præterita. Item non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Item paupertas excuſat. Item res emptæ de vſuris ſuccedunt loco pecuniæ de vſuris receptæ. Item quandiu inuenitur, cuius eſt res reſtituenda, vel eius hæredes, non debet dari pauperibus.

a ¶ *Decretum.*] *Suprà. eo. quia in omnibus.*

b ¶ *Priuandos.*] Et ita canon ille, Quia in omnibus, non eſt latæ ſententiæ, ſed ferendæ. Ber.

c ¶ *Donec.*] Ergo quam citò reſtituunt, ſunt ipſo iure reſtituti cõmunioni. ar. 81. *diſt. qui ſunt*; tamen poſt ſatiſfactionem relaxandum eſt interdictum.

d ¶ *Ad excuſandas.*] Hæc verba ſunt, 16. *q.* 1. *prædicator.*

e ¶ *Siue poſt.*] Arg. quòd cõſtitutio retrotrahitur, & hoc ideo dicit, quia crimen iſtud ante illã conſtitutioné prohibitum erat vtroq; teſtamẽto. *ſ. c. prox.* hoc enim diuinũ fuit præceptũ. 14. *q.* 4. *quoniã multi.* Quãdo cõſtitutio retrotrahatur, dictũ fuit *ſ. de conſti. c. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. cum ſe. formant, & ſoluunt duas quæſtiones.*

f ¶ *Per pœnam.*] Statutã. *ſ. eo. quia.* & etiam per excommunicationem. *j. eo præterea.* Sed quare ſit mentio in omnibus commiſſionibus de pœna illius canonis, quia, & non de excommunicatione? Reſpondeo, quia ab illa ſemper incipiendum eſt, tanquam à minori, & poſtea infligenda eſt maior, ſi hoc meruit proteruitas contumacis. *ſ. vt lite non conteſt. c. quoniam. in fi.*

g ¶ *Non ſuperſtitibus.*] Sed pone, quòd ille, cui debet reſtitui vſura, lõge ſit abſens: nũquid tenetur vſurarius mittere ad eum vſuras? Tenetur quidé, ſed ſumptibus illius abſentis. ar. *ff. de ope. li. opere enim* Si autem ſumptus itineris rei ſummã excedant, det pauperibus. arg. huius *cap.* 2. *q* 6. *anteriorum.* Et hoc intellige, ſi vſurarius nouit, vbi habitet: quia ſi ignoret, non tenetur inquirendo vagari. arg *ff. de ope. li. q. niſi. in fi.* & quouſque fieri poteſt reſtitutio illi, qui ſoluit, nunquam illa pecunia debet dari pauperibus. *ſ. de homici. ſicut dignum. §. eos. & ſ. de iureiu. eam te.*

h ¶ *Reſtituatur.*] 14. *q.* 6. *c.* 1.

¶ *Glo. iſta cum ſeq. recitari poſſunt per tres quæſtiones.*

i ¶ *In facultatibus.*] Et licet amiſerit vſuras, nihilominus tamen tenentur propter morã, quæ illis nocere debet : vnde omnia refundere debẽt, ſi aliàs facere poſſunt. arg. *ff. de vi & vi arma. l.* 1 *§. rectiſſimè. & ff. de leg.* 1. *cùm res legata.* ſed ſi nihil habent, liberantur ex toto, vt hic. Si tñ ad pinguiorẽ fortunam peruenerint, tenẽtur vt prius. *ſ. de ſol. Odoardus. & ff. de ceſ. bo. l. ſi debitoris. ar.* 26. *q.* 6. *ſi quis de corpore. & c. de his verò. & in ſolidum.* nec habetur ratio, ne egeat : licet aliàs dicat lex, quòd qui bonis cedit, non conuenitur poſtea, niſi inquantum facere poteſt. *ff. de ceſ. bo. l. is qui.* Ala.

k ¶ *Euidenter.*] Si enim credatur habere, verberibus veritas eruatur. 5. *q.* 5. *illi qui.* 13. *q.* 6. *c.* 1. vel iuret ſe non habere, vnde reddat : quòd potiùs vr̃ q̃a non dẽt vlla pœna puniri, vt hic dicit; quia inanis eſt actio, & c. *ff. de dolo. nam is. & ſ. de reſtitu ſpoli. olim.*

l ¶ *Debent vẽdi.*] Ex hoc vr̃, quòd ad quemcunque perueniat res empta de pecunia vſuraria, tenetur illã reſtituere : licet enim res emptæ ex tali pecunia peruenerãt ad filios, vel cõſanguineos vſurariorum, nihilominus venduntur : vt hic dicit : quia res illa ſuccedit loco alterius pecuniæ. *ff. de lega.* 2. *Imperator. in fi. & ff. de lega.* 3 *fideicommiſſa. §. ſi rem ſuam. & ſ. vt lite pen. Eccleſia.* vbi de hoc quod verum eſt, vbi ex cauſa lucratiua res peruenit ad ipſum. Si verò ex alia cauſa, putà quia emit ignoranter, ſecus eſſet fortè. Et ſpeciale eſt hoc in re empta ex pecunia fœnebri: aliàs regulare eſt, quòd in re empta ex pecunia tua, non nomine tuo, nihil iuris habes. *C. de rei ven. ſi ex pecunia. & C. de proba. ad probationem. ff. de fur. qui var. in fi. alium caſum habes. C. de rei vendi. ſi vt propõnis. tertium. C. arbi. tute. l.* 3. *& ſ. de pecu. cle. inquirendum.* Ala.

¶ Idem Genueñ. † Archiepiſcopo:

¶ Vendens rem plus, quàm valeat, quia ſolutionem differt, peccat : niſi dubium ſit, an tempore ſolutionis erit valor rei variatus : & venditor non erat venditurus tempore, quo vendit. h. d. ſecundùm communem intellectum.

CAP. VI.

IN † ciuitate tua dicis ſæpe contingere, quòd quidam piper, ſeu cinamomum, ſeu alias merces comparant [m], quæ tunc vltra quinque libras non valent [n], & promittunt ſe illis, à quibus illas merces accipiunt, ſex libras ſtatuto termino ſoluturos: Licèt autem cõtractus huiuſmodi ex tali forma [o] nõ poſ-

† *Cap. 8. eod. tit. in 1. compilatione. & poſt concil. Later p. 16. c. 2. De ratione huius decretalis vide pleniſſimè per Caietanum apud B. Tho. 2. 2. q. 78. ad 7. argumentũ, & per Sylueſtrum verbo vſura. 2. q. 2. & Sotũ citatũ infrà. eo. in c. nauiganti.*

IN ciuitate.] Cõmunis diuiſio. Secũda pars ibi, *Licèt.* Abb. Sic.

CASVS. Quidã mercatores emunt piper, cinamomum, ſeu alias merces, quæ tẽpore vẽditionis non valent vltra quinque libras, & promittũt ſe ſoluturos in termino conſtituto ſex libras: quærebatur, vtrùm talis cõtractus eſſet vſurarius? Rñdet Papa, licet talis cõtractus ex forma vſurarius nõ poſſit iudicari, tñ vẽditores nihilominus peccatũ incurrũt, niſi dubiũ eſſet merces illas plùs, vel minùs valituras tẽpore ſolutionis faciendæ: & ideo qui ſic cõtrahũt, meliùs facerẽt, & bene ſibi coſuluerent, ſi à tali cõtractu abſtinerẽt, quia hominũ cogitationes Deo occultari non poſſunt. Not. aliquem excuſari à peccato vſuræ propter dubium.

¶ *Gloſſ. ſeq. reci. per modum obiec. de eo, quòd licet contrahentibus &c. ſecundo obijcis, & ſoluit in fine.*

m ¶ *Comparant.*] Non decepti in iuſto pretio, ſed ſcienter plùs emerunt propter dilationem ſolutionis: ſi enim decepti eſſent, quia darent vltra pretium iuſtum, non haberent ſpeciem vſuræ: quia licet contrahentibus ſeſe adinuicem decipere [a] *ff. de mino. in cauſæ. §. in pretio vſque ad dimidium iuſti pretij ſ. de emp. & ven. cùm dilecti. & c. penult. C. de reſcin. ven. l.* 2. Ala.

n ¶ *Non valent.*] Immò videtur, quòd tantum valeat : res enim tantùm valet, quantùm vendi poteſt. *ff. ad Treb. l.* 1. *§. ſi hæres. & ff. ad l. Fal. quærebatur. & ff. de fur. ſi quis vxori. §. vlt. & ff. de dona. cau. mor. l. mortis cauſa. §. vlt. & ff. ad l. Rhod. de iac. l.* 2 *§ portio.* pretia enim rerum non ex affectu ſingulorum, ſed communiter æſtimantur. *ff. ad l. Fal. pretia. arg. contrà ff. de man. cum ſeruus.* ſed hic non fuit emptio facta æſtimatione communi. B.

a *Hoc lege ciuili permittitur, ſed lege diuina nõ licet. cæterũ de hoc dicto vide plenè per B. Thõ. 2. 2 q. 77. arti. 1. ad 1. argumentum, & Dominicum Sotum lib. 6. de iuſt. & iure. q. 3. ar. 1. ad 1. ar.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

o ¶ *Ex tali forma.*] *Sim. ſ. de pig. illo vos, & ita forma contract. in-*

ſpici

Digitized by Google

ſit cenſeri nomine vſurarum a, nihilominus tamé venditores b, peccatum incurrũt: nihil dubiũ c ſit merces illas plus, minúſve ſolutionis tempore valituras: Et ideo ciues tui ſaluti ſuæ bene cõſulerent, ſi à tali contractu ceſſarét; cùm cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari d.

¶ Idem.

¶ *Vſurarius monitus non deſiſtẽs, ſi Clericus eſt, ab officio, & beneficio ſuſpenditur: ſi Laicus, excommunicatur.*

CAP. VII.

PRæterea † parochianis tuis vſuras recipere interdicas e. Qui ſi parêre contempſerint, ſi Clerici ſint, eos ab officio, beneficióque ſuſpendas f. Si laici, vſque ad dignam ſatisfactionem ipſos vinculo excommunicationis g aſtringas.

Idem Abbati, & fratribus ſancti Laurentij.

¶ *Fructus rei pignoratæ computari debent in ſortem, & excipit vnum caſum.*

CAP. VIII.

COnqueſtus † eſt nobis C. Clericus: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi terram ipſam titulo pignoris detinetis, & de fructibus eius ſortem recepiſtis h: prædictam terram Clerico memorato reddatis: Niſi terra ipſa de feudo i ſit monaſterii veſtri.

¶ Idem Epiſcopo Placentino.

¶ *Hæres vſurarij filius, vel extraneus, vſuras extortas per defunctũ reſtituere compellitur.*

CAP. IX.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, quid ſit de vſurariorum filiis obſeruandum, qui eis in crimine vſurarum defunctis ſuccedunt: aut de extraneis, ad quos bona vſurariorum aſſeris deuoluta? Tuæ igitur quæſtioni litteris præſentibus reſpondemus, quòd filii ad reſtituẽdas vſuras, ea ſunt diſtrictione cogendi k, qua parẽtes ſui †, ſi viuerent, cogerentur. Idipſum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Mutuans ea mente, vt vltra ſortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud reſtituendum, ſi ex hoc aliquid conſecutus eſt. Idem in non dante parabolam iuramẽti, niſi aliquid inde recipiat. Et idem in vẽdente rem plus, quàm valeat, quia differt ſolutionem.*

CAP. X.

COnſuluit † nos tua deuotio, an ille in iudicio animarũ quaſi vſurarius debeat iu-

ſpici debet, ad hoc vt vſurarius cenſeatur: quia omne eſſe eſt ex forma: ſed non eſt ſemper verum in caſu iſto: *vt ĩ. dicitur*. Ber.
a ¶ *Vſurarum.*] *Arg. contrà. ſ. eo. conſulit. ibi ſoluitur*. Ber.
b ¶ *Venditores.*] Iſti vẽditores propter dubiũ excuſantur à peccato: aliàs non venditur. *ĩ. e. c. vlt. in fi.* vnde propter dubiũ excuſantur à peccato vſurarum: & expone peccatum, ſ. vſurarum. *ĩ. eod. c. vlt.* & ſecundùm illam intellige iſtam: licet enim ex forma non ſit cõtractus vſurarius, poteſt tamen fieri in fraudẽ vſurarũ: vnde æque tenetur. a. *ſ. de pig. illos vos.* & quodcunque nomen imponas, vſura eſt. 14. *q. 3. c. 1. & 2.*
c ¶ *Niſi dubium.*] *ĩ. eo. c. vlt. vbi de hoc.* in tali dubio potius eſſet abſtinendum: quia quandoque dicũt aliqui ſe dubitare, vbi nõ eſt dubitandũ, & econuerſo: & tutior via eſt eligenda *ĩ. de cler. excom. mi. illud.* vnde dicit: Saluti ſuæ bene cõſulerent, &c: quia periculũ eſt in his. Ber.
d ¶ *Occultari.*] Quia ſecretorũ Deus cognitor eſt. 32. *di. erubeſcant. & 2. q. 5. conſuluiſti.* quẽ nõ latet peccati qualitas, neq; peccãtis affectus. 24. *q. 3. De' qũ. Tã.*

PRæterea.] Duæ ſunt partes: ſecunda ibi, *Si laici.* Abbas Siculus.
CASVS. Mandat Papa cuidam Epõ, quatenus omnibus parochianis ſuis vſuras recipere interdicat: quod ſi facere cõtempſerint, ſi clerici fuerint, illos ab officio, & beneficio ſuſpendat. Si laici, eos excõmunicet vſq; ad debitã ſatiſfactionẽ. Not. qualiter puniri debent vſurarij, tam clerici, quàm laici.
e ¶ *Interdicas.*] 14. *qu. 3. & 4. per totum. & 47. diſt. quoniam multi.*
¶ *Glo ſeq. & quærit, & ſoluit.*
f ¶ *Suſpendas.*] Talis enim repellitur ab obtento: vt hìc dicit, & 14. *q. 4. ſi quis oblitus: & c. quoniam multi.* & repellitur ab obtinendo multò fortiùs. *ĩ. de exceſ. præla. inter dilectos.* Sed nunquid Epiſcopus poteſt cũ tali diſpẽſare? Dico, quod ſic, poſt ſatiſfactionẽ, & pœnitentiã, quia hoc nõ prohibetur: & hoc probatur per hãc decre. In antiqua dicebatur, quod ad præſentiã Papæ tales mittantur: vnde collige, quòd Epiſcopi cum talibus miſericorditer agere poſſunt. De hac materia traditur *ſ. de iudic. at ſi clerici.*
g ¶ *Excommunicationis.*] Primo inflicta pœna illius conſtitutionis. *ſ. eo. quia in omnibus.*

COnqueſtus.] Primò ponit deciſam quæſtionẽ. Secũdò prouiſionẽ ibi, *Diſcretioni.* Tertiò exceptionem ibi, *Niſi.* Abb. Sic.
CASVS. Idem dicitur hic, quod dictum eſt *ſ. eo. c. 1.* fructus enim pignoris ſemper cõputandi ſunt in ſortẽ: niſi terra fuerit de feudo monaſterij. Nota q fructus pignoris computari debẽt in ſortem. Item nota hic caſum, vbi fructus non cõputantur in ſortem.
h ¶ *Sortem recepiſtis.*] Deductis etiam expenſis, *vt ſ. c. 1. & 2. vbi de hoc.*
i ¶ *De feudo.*] In iſto caſu fructus nõ cõputãtur in ſortẽ; interim tñ nõ debẽt ſeruitiũ recipere à vaſallo: nec eſt vſura. ſic *ſ. de feudis. c. 1.* in quo caſu põt etiã intelligi *ſ. e. c. 1.* ſed ibi illud exponiť. dic, vt ibi. Habes ergo vnũ caſũ, in quo nõ cõmittitur vſura vltra ſortẽ recipiẽdo: *vt ſ. eo. c. 1.* & hoc fauore eccleſiæ. Itẽ & in alio. *ĩ. eo. ſalubriter.* aliàs etiã poſſet attẽtari, q vſuræ poſſunt peti etiã ſecundũ canones. vt cũ vẽdo tibi prædiũ, & trado, & percipis fructus, nec ſoluis mihi pretiũ ad terminũ. *ar. C. de vſur. l. 2.* quia huiuſmodi vſuræ nõ quaſi vſuræ, ſed quaſi intereſſe petũtur. *ar. 14. q. 4. quoniam multi,* ibi, *ad quæſtũ. & c. ſi quis oblitus.* ibi, *aliqua incrementa. & ff. pro ſo. ſociũ qui.* dãna verò, & intereſſe ſecũdũ canones peti poſſunt. 12. *qu. 2. ſi quis de clericis. & ſ. de ſo. compe. dilecti. & ſ. de fideiuſſ. peruenit. & c. conſtitutis. & ar. ff. de eo quod cer. lo. l. 2.*

ſ. vlt. maximè in cõtractibus bonæ fidei, vbi vſuræ veniũt ex mora. *ff. de vſur. l. mora. ſ. in bonæ. & ff. de peri. & commo. rei ven. l. vlt. & C. de act. empt. & vend. fructus.* quia nõ dr̃ vſura, ſed potiùs intereſſe qa nõ diciť recipere vltra ſortẽ. Et quod dicit: Quidquid ſorti accedit, vſura eſt. illud põt intelligi in mutuo, vel vbi aliqd excogitatur in fraudẽ vſurarum. Illud nota, q duo ſũt cõtractus, q de ſui natura volunt eſſe gratuiti: vt mutuum, & cõmodatum: mutuum enim niſi ſit gratuitũ, ſtatim vſura eſt: vnde illud, *Mutuũ dantes, nihil inde ſperantes. ĩ. e. cõſuluit.* Itẽ commodatũ ſi nõ ſit gratuitũ, & pecunia recipiatur pro re cõmodata, deſinit eſſe cõmodatum: & in locationẽ tranſire vr̃, non tñ eſt vſura. Itẽ ſi vẽdo tibi fundũ iuſto pretio, ea lege, vt quandocũq; tibi ſoluero pretiũ, q mihi das, fundus ad me reuertatur. *Cod. de pact. inter empt. & vnd. l. 2.* in caſu iſto lucrať fructus. aliàs ſi modicum eſſet pretium, præſumitur cõtractus in fraudẽ vſurarum. *ſ. de empt. & vend. ad noſtram.* & præcipue ſi emptor cõſueuit exercere vſuras. *ſ. de pigno. illos vos.* Item vbi pecunia dať ad põpam, poſſum inde recipere mercedẽ; quia non eſt mutuũ, ſed potiùs cõmodatũ, ſiue locatio. *ff. commo. ſed mihi. ſ. non põt. & l. ſequ.* Itẽ vbi aliquid apponiť nomine pœnę, dũ tñ nõ in fraudẽ vſurarũ 12. *q. 2. fraternitas.* tamẽ in omnibus prædictis caſibus nõ dicũtur vſuræ: ſed potiùs intereſſe videtur. Laur.

TVa nos.] Cõmunis diuiſio. ſecũda pars ibi, *Tuæ igitur.* Ab. Sic.
CASVS. Quæſitũ fuit à Papa, quid ſit obſeruandũ de filiis vſurariorũ, q eis ſuccedũt in crimine vſurarũ, aut etiã de extraneis heredibus, ad quos bona illorũ peruenĩũt? Rñdet Papa, quòd filij eadẽ diſtrictione cogẽdi ſunt vſuras reſtituere, qua parẽtes eorũ cogerentur, ſi viuerent: & idẽ eſt faciendum de hæredibus extraneis. Not. quòd res trãſit ad ſucceſſorẽ cum ſuo onere, vel cauſa.
¶ *Gl ſeq. quærit. all. ad negatiuam vnam legem, & ad aſſirmatiuam tres, & ſol.*
k ¶ *Cogendi.*] Tenẽtur filij pro parẽtibus pro hæreditaria portione, & illi, ad quos bona vſurariorũ peruenerunt: vt hic dr̃, & *ff. de reg. iur. ex qua perſona.* Sed pone, quod alter hæredũ efficiatur nõ ſoluendo ante reſtitutionẽ vſurarũ: nũquid alter cõuenitur in ſolidum? non vr̃. *ff. de fideiuſ. inter eos ſ. cum inter. ar. contrà. commoda. ſed mihi. ſ. hæres. & ff. de fideiuſ. inter fideiuſſores. ff. de fideiuſ. tu. l. ſi fideiuſſores.* Satis poteſt dici q in ſolidum cõueniri poſſunt, qa omnia bona defuncti erãt illi obligata. *ar. ſ. e. cum tu:* & præcipuè cùm ſuccedit in crimẽ: hæredis enim ſuccedẽtis in vitiũ, par fortuna habẽda eſt. *C. de fru. & lit. expo. l. 2.* & etiam heredis ignorantia defuncti vitiũ nõ excludit. *ff. de diuer. & tem. præſcr. cũ hæres.* Si ergo hæres ſuccedat in bonis defuncti, ſiue hæres idẽ crimẽ cõmittat, ſiue nõ, ſemper tenetur reſtituere vſuras, quas defunct' extorſit, in quãtũ ſe extẽdit illi' hereditas, vt hic patet. & ecõuerſo heres põt repetere vſuras extortas à patre. *ĩ. e. Michaël. Vin.*

COnſuluit.] In prima ponitur conſultatio tria continens: In ſecunda ſimul ad omnia reſpondet ibi, *Verùm.* Abb. Siculus.
CASVS. Tres quæſtiones hìc formantur. Prima eſt talis: Aliquis mutuat pecuniam ſine aliquo pacto, vel conuentione, eo tamen animo, vt aliquid vltra ſortem recipiat, aliàs non mutuaret, ſi nihil crederet habere vltra ſortem: quæritur, an talis ſaltem in iudicio animæ vſurarius ſit cenſendus? Secunda quæſtio eſt: Aliquis mutuauit pecuniã ad certũ terminũ: termino aduenĩẽte creditor non vult dare parabola iuramenti, donec aliquod emolumentũ percipiat: nõ tamen aliquid petit, vel exigit à debitore;

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compilatione. Et poſt concilium Lateran. p. 20. c. 2. ſ. præterea. Et quatenus pu nis clericos, & laicos, vide Bernardinũ Diaz in pra. crim. cano. c. 82. & Felinum in c. cùm ſit generale. ſuprà, de foro compet. & Alexandrũ in l. ſi non ſortem. ff. de condi. indeb.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cõpilat. Iam de intellectu huius decretalis vide latè per Couarruuiam li. 3. variar. reſolut. c. 1. nu. 4.

a In hac gloſſa continentur multi articuli de quibus dubitatur, an ſint vſurarij necne, & ob id ne quis facile labatur præter canoniſtas hic cõſulat theologos, B. Thomam, & ibi Caietanum 2. 2. qu. 78. per totum. Sotum lib. 6. de iuſtitia, & iure, q. 1. 2. & ſeq. Nauarrũ in Manuali confeſſariorum, cap. 17. Syluestrum, & ſũmiſtas verbo, vſura.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compilation. Et de materia textus, & gloſſæ vide pleniſſimè per Couarruuiam lib. 3. varia. reſol. cap. 3. & per Syluestrum in ſumma verbo, vſura 6.

† Dictio, ſui, deeſt in antiquioribus codicibus.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. compilat. Vide Couarruuiã in regula peccatum. de reg. iur. lib. 6. in 2. par. relectionis, in initio. ver. ex hoc item. adde citatos in c. vl. ſuprà de ſimonia.

quæritur, verùm iſte eodem crimine cũ primo inuoluatur. Tertia quæſtio eſt: Aliquis negotiator vendit merces ſuas longè maiori pretio, vt alio tepore pretium perſoluatur, quàm ſi ei incõtinẽti pretium perſolueretur: quæritur de illo, an pœna ſimili debeat condẽnari: ad hoc reſpõdet Papa, ꝙ ex Euangelio Lucæ colligitur, quid in his caſibus ſit tenẽdum: in quo dr: *Mutuum dantes, nihil inde ſperantes*. homines illi pro intẽtione lucri, quam habent, cum omnis vſura, & ſuperabundantia prohibeatur in lege, iudicãdi ſunt male agere: & ideo in animarũ iudicio efficaciter ſunt inducẽdi, vt taliter accepta reſtituãt. Nota, ꝙ quicquid recipit vltra ſortẽ: licẽt ex forma cõtractus non ſit vſurari[a] quo ad Eccleſiã iudicãdus, ꝓpter intẽtione tñ. quoad Deum tanquam vſurarius punietur, niſi reſtituerit, & ſic aliquis nõ eſt vſurarius quoad Eccleſiã, ſed quoad Deum.

dicari, qui non aliàs mutuo tradituros, eo propoſito mutuã pecuniã credit, vt licèt omni conuentione ceſſante, plus tamen ſorte recipiat: Et vtrum eodem reatu criminis inuoluatur, qui (vt vulgò dicitur) non aliter parabolam iuramenti concedit[a], donec, quamuis ſine exactione, emolumentũ aliquod inde percipiat: Et an † negotiator pœna conſimili debeat condemnari, qui merces ſuas longè maiori pretio diſtrahit, ſi ad ſolutionem faciendam prolixioris † temporis dilatio prorogetur, quàm ſi ei incontinenti pretium perſoluatur. ¶ Verùm quia quid in his caſibus tenendũ ſit, ex Euangelio Lucæ manifeſtè cognoſcitur, in quo dicitur: [Date mutuum, nihil inde ſperantes[b]:] huiuſmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cùm omnis † vſura, & ſuperabundantia prohibeatur in lege[c]) iudicandi ſunt malè agere[d]: & ad ea, quæ taliter ſunt accepta, reſtituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi.

¶ Innocentius tertius Prælatis in regno Franciæ conſtitutis.

¶ Manifeſtus vſurarius appellãs ad ſubterfugiendum reſtitutionem, audiendus non eſt.

CAP. XI.

QVàm † pernicioſum: *& infrà*. Mandamus, quatenus manifeſtos vſurarios (maximè quos vſuris publicè renuntiaſſe conſtiterit) cùm aliquis eos conuenerit de vſuris, nullius permittatis appellationis ſubterfugio ſe tueri[e].

¶ Idem Narboñ. Archiepiſcopo.

¶ Per ſubtractionem communionis Chriſtianorum, & per Principes ſeculares cogendi ſunt Iudæi ad vſuras reſtituendas.

CAP. XII.

POſt † miſerabilem: *& infrà*. ¶ Iudæos, ad remittendas Chriſtianis vſuras, per Principes[f], & Poteſtates compelli præcipimus ſæculares. Et donec eis remiſerint, ab vniuerſis Chriſti fidelibus, tam in mercimoniis, quàm in aliis, per excommunicationis ſententiam, eis iubemus communionem[g] omnimodam denegari[h].

¶ Idem Motineñ. Epiſcopo.

¶ Non obſtante iuramento de non repetendis vſuris per debitorẽ præſtito, poteſt Iudex ex officio ſuo vſurarium ad reſtituendas vſuras compellere.

CAP. XIII.

TVas † dudum recepimus quæſtiones, quòd quidam vſurarij eos, quibus dant pecuniam ad vſuram, præſtare faciũt iuramentum, quòd vſuras non repetant: & ſuper his, quas ſoluerint, nullam moueant quæſtionem. Nos igitur reſpondemus, vt vſurarios ipſos monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, cõpellas, ante vſurarũ ſolutioné ab earum exactione deſiſtere[i]: vel reſtituere[k] ipſas, poſtquam fuerint perſolutæ: ne de dolo, & fraude contingat eos commodum reportare.

a ¶ *Concedit.*] *ff. quod met. cauſ. l. vlti. §. ſi fœnerator.*

b ¶ *Sperãtes.*] Supple[a] cauſa mutui, in ſpe lucri principaliter poſita: ſecũdario tamẽ aliquid ſperare nõ puto malũ, vt & ipſe ſeruiat illi. *ar. 61. diſ. quid proderit. & 59 di. ſi officia*. nec etiam recipere ex tali ſpe, arg. 1. q. 1. *quam pio*. immò naturaliter debitor eſt illi obligatus ad antidota. *ff. de pet. hære. ſed ſi lege. §. conſuluit. & ē. de teſt. cum in officiis. Ala.*

c ¶ *In lege.*] 14. q. 3. ca. 2 & 3. Ber.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Malè agere.*] *Ar. cõtra. ē. c. in ciuitate.* illud intelligitur quãtum ad iudiciũ Eccleſiæ: & põt excuſari illud, propter dubiũ, illud de iudicio animæ, vt hic patet: & ita nõ eſt cõtrã. ibi quo ad formam contractus vſurarij nõ dicũtur: ſed illi propter intentioné, quã habuerũt, iudicandi ſunt in iudicio animæ malè agere: & inducendi ſunt, ſed non compellendi, vt ſic recepta reſtituant; nec tanquam vſurarij puniendi ſunt, ſed reuera quoad Deum vſurarij videntur: quia reſtituere tenentur ſic accepta. Et hic habes manifeſte, quòd intentio facit hominem vſurarium, intellige cum effectu. ſic & expectatio. 14 q. 3. c. 1. & q. 4. *ſi quis clericus*. B.

QVàm.] Communis diuiſio. Secũda ibi, *Mandamus*. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui ſunt manifeſti vſurarij: quorũ quidam publicè renũtiauerunt vſuris: cùm iſti vſurarij manifeſte conueniebantur ſuper vſuris, appellabãt: quæritur, an appellationib. eorũ ſit deferendũ? mandat Papa prælatis; quatenus manifeſtos vſurarios, & præcipue illos, quos conſtiterit publicè renũtiaſſe vſuris, cũ aliquis eos cõuenerit, non permittãt appellationis beneficio ſe tueri. Not. ꝙ nõ tenet appellatio, vt in crimine, quis remaneat.

e ¶ *Se tueri.*] Idem eſt in quolibet crimine manifeſto. ē. *de app. cũ ſit Romana.* aliás ſi iniuſte grauaretur, non eſt appellatio denegãda. ſic multotiens condemnaretur iniuſte, qui foret abſoluẽdus. ē. *de excep. cùm inter.* & ita intellige de his, qui appellant exiſtendo in crimine; & hoc conſtat; quia non exprimit iuſtam cauſam appellandi: alias non audiretur ante ſententiam appellans. ē *de appel.* vt debitus honor.

POſt.] Ponit duplicem prouiſionem contra Iudæos vſurarios. Secunda ibi, *Et donec*. Abbas.

CASVS. Quærebatur, qualiter Iudæi compellendi ſunt ad vſuras reſtituendas, vel remittẽdas: præcipit Papa Iudæos cõpelli ad remittendas vſuras Chriſtianis per principes, & poteſtates ſæculares. & donec eis remiſerint, vel reſtituerint, ab vniuerſis fidelibus tam in mercimoniis, & aliis iubet Papa per excommunicationẽ omnẽ cõmunionem denegari. Nota Iudæos indirecte compellẽdos ad vſuras remittendas. Item Eccleſia iudicat de his qui foris ſunt.

f ¶ *Principes.*] Quorũ legibus[a] in temporalibus ſubiiciũtur Iudæi. 8. *di. quo iure. & C. de Iudæ. iudæi. quia* ſi ad nos veniunt proteguntur. ē *de Iudæ. ſicut. & C. de Iudæ. nullus.* pari ratione alios contra eos protegamus. *arg. ē de matr. pet. per totum.* maxime in his, in quibus legem ſuam offendunt. ē *eod. conſuluit & 14 q. 4 quoniã. & c. xii. Vm.*

g ¶ *Communionem.*] *Sic ē eo. quanto.*

¶ *Gloſſ. ſe ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit, & remittit.*

h ¶ *Denegari.*] Nõ eſt dubium, quin pœna corporali puniũtur Iudæi per Eccleſiam, & etiam pecuniaria 23. q. 1 *ſæpe in fi.* 17. q. 4. *conſtituit.* ita tamen ꝙ vſque ad vindictam ſanguinis nõ procedatur. ē *eod. de rap. in Archiepiſcopatu.* Sed contra: quia nihil ad nos de his, qui foris ſunt. 2. *queſt. 1. multi. & ē de diuort. gaudemus.* Sol. ꝙ dr ibi, Nihil ad nos, &c. illud intelligitur, in quãtum Deũ offendunt: ſed in quantũ hominẽ offendũt, ſecus eſt. Vel põt intelligi illud de directa coertione, quam in eos nõ exercemus: ſecus de indirecta: vt hic, & ē. *de de. i. c. de terris.* cũ etiam propter delictum efficiuntur de foro noſtro. ē. *de iudic. nouit. & ē. de for. compe. cùm ſit generale. & 6 q. 3. placuit. & ē de rap. c. 1. & de hoc dictum eſt ē de Iudæ. ita quorundam.* B.

TVas.] Vſurarius, qui fecit debitoré iurare de ſoluendis, vel de non repetendis vſuris, Eccleſiaſtica cenſura compellitur ab exactione deſiſtere, & exactas reſtituere, h. d. Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Nos*. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vſurarij faciunt iurare illos, quibus mutuant pecuniam quòd vſuras non repetant ab eis, & ſuper ſolutis nullam moueant quæſtionem: quæſitum fuit à Papa, quid ſuper hoc ſit agendum? Reſpondet Papa Epiſcopo diœceſano, vt vſurarios ipſos monitione præmiſſa, eccleſiaſtica cenſura compellat ante ſolutionem vſurarum deſiſtere ab earum exactione, vel reſtituere ipſas, poſtquam fuerint perſolutæ: ne de dolo ſuo videantur commodum reportare. Not. hanc decretalem contra vſurarios, per quam poſſunt compelli, vt relaxent debitoribus iuramentum præſtitum pro vſuris ſoluendis, vel repetendis ſolutis. Item de dolo, & fraude non debet quis commodum reportare.

¶ *Gloſſ. ſeq. poſſ. reci. per duas q. & obiect. ad ſolutionem ſecundæ.*

i ¶ *Deſiſtere.*] Relaxato priùs ſacramento. ē *de iureiur. ex adminiſtrationis.* & hanc relaxationẽ poteſt petere, qui iurauit, cum huic petitioni nõ renuntiauerit, vt ē. *de renun. cùm inter P. & ē. quod met. cauſ. ad audientiã.* immò etſi iurauit non petere abſolutionẽ: poteſt illud denunciare. ē. *de iureiur. quemadmodum.* Et licet ob priuatũ cõmodum denunciet, non tñ repellitur ab ea, quia prodeſt vſurario, cùm pœnituerit. arg. 8 q. 1. *ſunt in Eccleſia*. Ber.

k ¶ *Vel reſtituere.*] Sic ē. *de iniuſiuran. debitores. & ē. de emp. & vendi. ad noſtram.*

† De hoc articulo vide plenè Sotum lib. 6. de iuſtit. & iure, q. 4. a. 1. & Syluestrum verbo vſura 3 q. 1.

† Prolixi, in antiquis codicibus.

Luc. 6.

a De intellectu huius gloſſæ vide Couarruuiã l. 3 varia. reſolutio. c. 20. n. 4. adde Caietanũ apud B. Thomam 2. 2 q. 78 ar. 3. ad 4. argumentum.

† Verba ſũt Ezechielis c. 18. vide B. Hieronymũ ea exponentem ibi, & apud Inonẽ p. 13. c. 18. & apud Gratianum 14. q. 3. c. putant.

† Cap. 1. e. t. in 3 compilatis. Et vt ſcias, quis dicatur vſurarius manifeſtus, vide citates in c. quia in omnibus ſupra eo. tit.

b De hoc articulo vide late per Marquardum tract. de Iudæis. 2. c. 6.

† Cap. 2. e. tit. in 3 compilat. extat integra in regiſtro Innocentij 10. lib. 1. epiſtola, incipiente, poſt miſerabile. De materia vide etiam Paulum Ghirlandum c. Cuperemus Iudæos. & Marquardum tract. de Iudæis p. 1. c. 11.

c Quibus pœnis poſſint Iudæi per Eccleſiam coerceri, vide Zanchinum tract. de heret. c. 36. & ibi not. Campegium.

† Cap. 3 e. tit. in 3. compilat. De materia huius decretalis præter decretaliſtas, videlicet per Syluestrum, verbo, vſura. 6. adde Couarruuiã citatum in c. cum tu. ſupra e. & B. Thomam 2. 2. q. 78. ar. 4.

Quia

QVia.] Præmiſſa cauſa ſtatuti ponit ipſum ſtatum ibi, *Statuimus*. Abbas.

CASVS. Quia fruſtra legis auxilium implorat, qui cõmittit in legẽ, ſtatuit Papa, vt ſi aliquis vſurarius litteras impetrauit ſuper reſtituẽdis ſibi vſuris, vel fructibus computandis in ſortẽ, auctoritate illarum litterarũ nullatenus audiatur, niſi prius reſtituerit vſuras quas ab aliis noſcit extorſiſſe. Not. regulã, Fruſtra auxilium legis inuocat, qui committit in legẽ. Item vſurarius repetens vſuras non auditur, niſi prius recceptas reſtituat: & ſic not. q̃ qui morbo conſimili laborat, contra alium nõ eſt audiendus. Item obiectu criminis cuiuſ actio retardatur.

a ¶ *In legem*.] Eandem *ff. quod met. cau. l. ſi quidem. & ȝ. de appella. an ſit. & c. conſtitutis. & C. de iur. delib. ſcimus §. ſi verò poſtquam. Arg. contra. ȝ. de appe. dilectis filiis.* vbi decanus, qui nõ detulit appellationi, auditur appellans in eodẽ negotio: & idem videtur, ſi in alium delinquat. *ff. de ri. nup. filio patroni. §. 1. vbi patronus*, qui cõtra vnam legem venit, beneficium alterius amiſit. *ff. de mino. l. auxilium. in fi.* vbi minor delinquens beneficium reſtitutionis amittit. Vin. & Io. relinquerunt hoc diſputationi, vtrũ delinquens contra legem vnã, aliarum perdat beneficium. Ego nõ credo, q̃ propterea perdat beneficiũ alterius, q̃a ſic puniretur in eo, in quo nõ deliquit: ſufficit ergo q̃ amittat legis beneficiũ, quã contẽpſit: vt dicũt primæ cõcor. & illa lex, auxiliũ, loquit. in crimine. vbi nõ reſtituit minor: nec illa, filio patroni, obſtare ſẽ:

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit duos caſus excipiendo, ſecundò quærit: ponit op. Io. & Tan. & ſol. in fi. elicit arg. quod ſtatim determinat.*

b ¶ *Reſtituerit.*] Nũquid ſufficit cautio de reſtituẽdo? Reſpõdeo, q̃ nõ *arg. ȝ. de re iud. cum aliquibus. ff. de pig. act. quod ſi non ſoluerit.* niſi forte magna cauſa interuenerit. *ar. ff. de re ind. l. 4. §. ait prætor.* putã ſi nõ ſit ſoluẽdo, tũc ſufficit præſtare cautionem, q̃ ipſe reſtituet: & audiri debet, vt poſtea alij reſtituat. *ar. ȝ. de reſti. ſpo. olim. 2. & ȝ. de ſolu.* Odoardus. *& ff. de ceſ. bo. l. ſi debitoris.* vel ſi ille, cui debetur, conſentiat, quia ſatis factum intelligitur. *ff. de pig. act. ſi vt. §. omnis. ar. ȝ. de re iudi. quod ad conſultationem.* Item quid ſi nullus agit contra iſtum pro vſuris? Dixit Io. & Tan. q̃ facta denũtiatione in publico, ſi nullus apparet, qui petit, debet iſte audiri per litteras: ſicut facit, qui rẽ inuenit alienã, ad euadẽdum pœnã furti, denũtiet publicè, vt cui⁹ eſt res, veniat. *ff. de fur. falſus. §. qui alienũ.* Hoc non credo ſufficere: non enim excuſatur vſurarius, ſi nullus repetat ab eo, vel ſi denũtiet: imò ẽt tenetur vſurã reſtituere ſaltẽ pauperib⁹, ſi nullus apparet, cui reſtituat: aliter nõ liberatur à peccato, *vt ȝ. e. cũ tu.* vñ cũ nõ ſit adhuc emẽdatus, ſi in crimine perſeueret retinẽdo alienũ, nõ eſt audiẽdus. & hoc patet per litterã iſtã: Quia niſi reſtituerit, vel adhuc reſtituat cum effectu, ergo beneficium legis habere nõ debet, cùm adhuc contra illã in crimine perſeueret: vnde põt ei dici. Eiice primò trabẽ de oculo tuo, quàm feſtucã de oculo fratris tui. *1. q. 1. multi. & 3. q. 7. c. infamis. §. porrò. in fi.* & ita iudex non procedat per litteras tales, niſi poſtquam cõſtiterit, quòd plenè purgatus fuerit: & hoc intellige, cùm eſt manifeſtus vſurarius, aliàs iudex non denegaret ei audiẽtiam: & ſic iudex ex officio ſuo poteſt eum repellere exemplo Domini: *3. q. 7. qui ſine. c. poſtulatus. & ȝ. de excep. exceptionem. & ĵ. ca. proxi. & ȝ. eo. quam pernitioſum. arg. idem erit*, ſi non ſit manifeſtus vſurarius, & reus excipiat, quòd non debet audiri, cum eodem reatu criminis inuoluatur, probatione recepta non auditur, niſi reſtituat, vt dixi. Item quid ſi aliquis contendat in iure cum ipſo impetrante, & appelletur ante cauſam, nunquid expedietur ante cauſam appellationis? arg. eſt hic, quòd ſic, ex eo quod dicit: Niſi prius reſtituerit, &c. ſi vſurarius impetrator appellet, non audirent illum interim per litteras illas. Item habes hic, quòd litteræ, quæ ab initio non valent, poſtea conualeſcunt. *ȝ. de ſo. compet. verum licet. & ex tenore.* & hoc verum eſt, quando ab initio non ſunt nullæ ipſo iure. Ber.

¶ Idem.

¶ *Non audiatur vſurarius repetẽs vſuras, niſi prius reſtituat extortas.*

CAP. XIV.

QVia † fruſtra legis auxiliũ inuocat, qui committit in legẽ [a]: Statuimus, vt ſi quis vſurarius à nobis litteras impetrauerit ſuper reſtituendis vſuris, vel † fructibus computandis in ſortẽ, niſi priùs ipſe reſtituerit [b] vſuras, quas ab aliis noſcitur recepiſſe, auctoritate litterarum ipſarum nullatenus audiatur.

¶ Idem Altiſſiodoreñ. Epiſcopo.

¶ *Conuictus de vſuraria prauitate per famam, & alia argumenta, poteſt manifeſtari vſurarius, & tanquam manifeſtus vſurarius compeſci ſecundum diſpoſitionem Lateran. concily.*

CAP. XV.

CVm † in diœceſi tua ſint quamplurimi vſurarij, de quibus minimè dubitatur, quin ſint vſurarij manifeſti: contra quos propter timorem potentum [c], qui tuentur eoſdem, nullus accuſator apparet, nec iidem ſunt per ſententiam condemnati: Fraternitati tuæ taliter reſpõdemus, quòd licèt contra eos nõ appareat accuſator: ſi tamen aliis argumentis illos conſtiterit eſſe vſurarios manifeſtos [d], in eos pœnam in Lateraň. † concilio contra vſurarios editam, liberè poteris [e] exercere.

CVm in.] Manifeſti vſurarij, etiã nullo accuſãte poſſũt cõpelli p pœnã Laterã. cõcilij. hoc dicit. vel aliter, & ſic vt in rubrica nota ſecundum verum intellectũ. *c. nã primum ſummarium*. Io. And. parum habet dubij. Secunda pars ibi, *Fraternitati*. Abbas.

CASVS. In diœceſi Altiſſiodoreñ. plures erãt vſurarij manifeſti, ſed propter timorẽ potentũ, qui defendũt eoſdẽ, nullus accuſator contra eos apparet, nec ſunt p ſniam cõdẽnati, q̃ritũ fuit, quid de illis ſit agendũ? Rñdet Papa Epõ diœceſano, q̃ quis contra eos nõ appareat accuſator, tñ ſi aliis argumẽtis cõſtiterit illos eſſe vſurarios manifeſtos, pœnã Lateraň. cõcilij cõtra illos poterit exercere. Not. q̃ iudex ex officio ſuo põt procedere contra criminoſos manifeſtos, quãuis non accuſentur.

c ¶ *Potentum.*] Vnde excõmunicari poſſent, ſi præſtẽt impedimentum volentibus agere contra illos. *ȝ. de of. deleg. c. 1. & 11. q. 3. ininſtum.*

¶ *Glo. ſeq. obiicit per totum à diuiſione, & dupliciter reſpondet.*

d ¶ *Manifeſtos.*] Si intelligas manifeſtos b, i. notorios, non eſt opus aliis argumentis. *ȝ. de accuſat. euidentia. ȝ. de iureiu. ad noſtram & 2. q. 1. de manifeſta.* Si autem loquitur de manifeſtis non notoriis, ſecundum hoc euidens probatio requiritur ſecundum iuris ordinem. *11. q. 3. corum. in fin.* Ad hoc poſſet dici, quod illud notorium non habet facti perſeuerantiam, vnde aliqua requiruntur argumenta. Vel dic, quod ſolemnis fama docet ipſos eſſe vſurarios, & ideo per famam, & alia argumenta puniuntur, quia ſola fama non ſufficit ad condemnationẽ. *ar. 35. q. ſi duo & 3 q. 3 §. Item ſæpe fit. & ȝ. de iure. ex litteris.*

e ¶ *Poteris.*] Ex officio tuo, *vt dixi ȝ. eo. c. prox.* licet nullus appareat accuſator.

¶ Idem

¶ *Maritus recipiẽs pignus pro dote promiſſa, non tenetur fructus in ſortem computare. Hoc dicit, & eſt caſus ſingularis: & alibi non probatur.*

CAP. XVI.

SAlubriter †: *& infra*. ¶ Sanè generum ad fructus poſſeſſionum, quæ ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignori obligatæ, computandos in ſortem [f], non credimus compellendum: Cùm frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera [g] matrimonij ſupportanda.

SAlubriter.] Maritus fructus rei dotalis, vel oblatæ pro dote non tenetur in ſortem computare. hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò eius cauſam aſſignat ibi, *Cùm frequenter*. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis accepit aliquã in vxorẽ certa dote ſibi à ſocero conſtituta: ſed quia ſocer ille pecuniã tunc tẽporis non dedit, cũ genero ſponſam daret, tradidit ei quaſdã poſſeſſiones pro dote, quas dedit ſibi in pignus, quouſque dos ei fuerit perſoluta: q̃ritur, vtrũ fructus percepti de iſtis poſſeſſionib⁹ pignori obligatis debeãt cõputari in ſortẽ: & reſpondet Papa, q̃ nõ: cùm frequenter fructus dotis non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda. Not. hîc caſum, in quo fructus non computantur in ſortem.

f ¶ *In ſortem.*] Hic eſt caſus, in quo fructus non computantur in ſortem, alios habes notatos *ȝ. eo. conqueſtus.*

¶ *Glo. ſequens tractat de fructibus dotalibus, quando cedant marito, & quando non: ſecundò tractat de periculo euictionis, vel deteriorationis rei dotalis, ad quem ſpectat.*

g ¶ *Onera.*] Hoc ideo dicit, quia fructus dotis cedũt lucro marito propter onera matrimonij. *C. de iur. dot.* pro oneribus, ad hoc aũt, vt maritus lucretur fructus rei dotalis, requirit, vt ſuſtineat onera matrimonij *ff. de doli excep. l. pater. in pr.* Item oportet, q̃ poſſeſſio rei dotalis tradita ſit. *ff. ſolu. mat. de diuiſione*: fructus verò percepti ante matrimonium reſtituuntur mulieri, nec cedunt lucro marito. *ff. de vſur. videamus. §. antepenult.* ſimiliter fructus, & fœtus pecudũ dotaliũ lucratur maritus. *ff. de iur. dot. plerunque §. ſi ſerui.* Idem eſt in fundo cretifodino, vel argentifodino. *ff. ſol. ma. diuortio. §. ſi vir in fundo.* ſecus tñ eſt in fœtu ancillarum dotalium [c], qui non cedit lucro ipſi marito. *ff. de iur. do. l. plerunque §. ſi ſerui.* Item ſecus eſt in lapifodinis, vbi lapis nõ renaſcitur, & in arboribus non cædendis [d]. *ff. ſol. ma diuortio. §. ſi fundum. & duob. §§. ſe.* Itẽ fallit hic illa regula, Cuius eſt emolumentũ, eius dr̃ eſſe periculũ. licet. n. ad illos ſpectet emolumentũ rei dotalis, non tñ rei periculum, vel euictionis, vel deteriorationis. *ff. de iur. dot. plerunque in pr. & §. 1. & C. eo. tit. l. 1.* tñ cum diſtinctione, an res datę in dotẽ ſint æſtimatæ, vel nõ, vt ibi diſtinguitur: ſed hoc eſt verũ, niſi res dotalis conſiſtat in numero, põdere, vel menſura: nam periculum taliſ ſpectat ad virum. *ff. de iure do. res in dotem. l.*

† *Cap. 4. eo. ti. in 3 cõpilatione. Et de intellectu vide Romanum ſingu. 340. incip. c. quia fruſtra. & Marſiliũ ſingu. 609. incip. aduertas ad vnũ. †* &.

a *Per hanc regulã, quòd nõ ſit dignus legis auxilio, is qui facit cõtra legem, vide, quid dicat Federicus de Senis c. ſil. 89. refert Abbas in c. 2. ſuprà de ſortilegiis.*

† *Cap. 5. eo. ti. in 3. cõpilatione. Et qui dicãtur vſurarij manifeſti, tradunt latè citati in c. quia in omnibus. ſuprà eo. adde omnino Aretinum in §. ex maleficiis. Inſtitut. de actionib.*

† *In Lateranen. concilio ſub Alexãdro iij. c. 25. quod refertur in c. quia in omnibus. ſuprà eo. ti.*

† *Cap. 1. eo. ti. in 4. compil. Et de materia, & intellectu huius decr. e. ſalu vide late Couarruuiam, & citatos ibi per eum lib. 3. variar. reſolu. c. 1. n. 3.*

b *Manifeſtus vſurarius ex quibus cõuincatur præter Aretinum initio huius cap. citatum vide Alexãdrum conſil. 172 in 2. p. Frigeſiũ cõſil. 1. 8. incip. viſis, & Abbatem conſil. 81. incip. ex themate, in 2. volu.*

c *Et ſit ratio, quæ habetur ff. de vſur. in pecudum. in fi. ibi dicitur abſurdum videri homĩnem in fructu eſſe: cùm omnes fructus rerum natura hominũ gratia comparauerit. vide M. Tullium li. 1. de offic.*

d *Cædendis, aliàs cedendis, hoc ĩ cedit, ſi eſſet ſylua cædua, arbores bene eſſent in fructu. ſecũd.*

¶ Idem Epiſcopo Bonoſi.

¶ Repetens vſuras non auditur, niſi reſtituat extortas per ſe, vel per alium, à quocunque cauſam habeat.

CAP. XVII.

MIchael † Lucius ſuam nobis querimoniam deſtinauit, quòd M. & quidam alij Bonoñ. ciues multa extorſerunt in eo, & à patre ſuo, cuius hæres extitit [a], nomine vſurarum: *& infra.* ¶ Attentiùs prouiſurus, ne auctoritate noſtra in negotio procedas eodem: niſi dictus conquerēs reſtituerit, vel adhuc [b] reſtituat, ſi quas aliquando ipſe, vel pater [c] eius extorſit vſuras.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Etiam Iudæi compellēdi ſunt ad reſtituēdas vſuras extortas à Chriſtianis, & ad ſoluēdas decimas, vel oblationes, de eorum poſſeſſionibus.

CAP. XVIII.

QVantò ampliùs Chriſtiana religio ab exactione compeſcitur vſurarum, tantò grauiùs ſuper his Iudæorum perfidia inſoleſcit †, ita quòd breui tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. ¶ Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne à Iudæis immaniter aggrauentur, ſynodali decreto ſtatuimus, vt ſi de cætero quocunque prætextu, Iudæi à Chriſtianis graues, immoderatáſve [d] vſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint cōpetenter: vnde Chriſtiani (ſi opus fuerit) per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellantur ab eorum commerciis [e] abſtinere. Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed potiùs à tanto grauamine ſtudeant cohibēre Iudæos. ¶ Hac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Chriſtianis de domibus, & poſſeſſionibus † aliis percipere conſueuerant, antequam ad Iudæos quocunque titulo deueniſſent [f]: vt ſic Eccleſiæ conſeruentur indēnes.

¶ Gregorius nonus fratri R.

¶ Vſurarius eſt, qui à debitore recipit aliquid vltra ſortē, etiāſi ſuſcipiat in ſe periculū. Hoc dicit primò. Nō eſt vſurarius emptor rei minus iuſto pretio, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an tēpore ſolutionis plus vel minus ſit res valitura. Hoc dicit ſecundò. Propter dubium excuſatur is, qui ex eo, quòd differt ſolutionem pretij, vendit rem plus, quā valeat, ſi non erat eam aliàs venditurus. Hoc dicit tertiò.

CAP. XIX.

NAuiganti †, vel eunti ad nundinas, certam mutuans

MIchael.] Primò ponit partis querelam. Secundò clauſulam, quam ſtylus curiæ apponit in litteris, quæ impetrantur ad recuperandas vſuras. Abbas.

CASVS. Michael laicus conqueſtus fuit domino Papæ, q̃ M. & quidā alij ciues Bonoñ. multa extorſerunt ab ipſo, & à patre ſuo, cuius hæres extitit, per vſurariam prauitatem: vnde mandat Papa Ep̃o Bonoñ. vt in cauſa procedat: ſecundū q̃ de iure fuerit procedēdum: prouideat tñ attentiùs, ne in negotio procedat eadē auctoritate iſtarū litterarum, niſi dictus Michael reſtituerit, vel adhuc reſtituat, ſi quas ipſe aliquando, vel pater eius extorſit vſuras. Nota, quod fruſtra legis auxiliū inuocat, qui cōmittit in legē. Item qui morbo conſimili laborat, contra alium nō eſt audiendus. Item ex qua perſona quis lucrū capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

a ¶ *Extitit.*] Aliàs non teneretur, niſi eſſet hæres. *ſ. eod. tua nos.*

b ¶ *Adhuc.*] Hoc expoſitum eſt *ſ. eo. quia fruſtra.*

¶ *Gloſſa ſeq. primò mt. quòd filius ex facto patris conuenit, & conueniatur: ſecundò quæris, & ſoluis; tertiò quæris, & fortificas, all. ad negatiuā: cōtra quam allegatiōnem induxis decre. tua. & ſol. ar. ad affirmatiuā, & hanc partem tenet, licet vacillando: quartò iterum quæris. arg. affirmatiuè, ſed contrarium ſoluit.*

c ¶ *Pater.*] Hic habes, q̃ filius tenetur ex delicto patris. *ſic ſ. eo. tua nos* & agit ex facto patris, vt hic patet. & ſic repetitio vſurarum datur hæredi, & contra hæredem, vt hic patet: cùm enim iſte agat ex perſona patris, ipſum tenetur defendere *ff. de reg. iur. ex qua perſona. & ff. de precu. ſeruorum quoque. §. pe.* aliàs denegatur ei actio: vt ibi dicitur. Sed pone, quòd iſte non agat ex perſona patris, nunquid obeſt ei, ſi excipiantur cōtra ipſum, quòd pater, vel auus receperunt vſuras? Vr̃, q̃ ſic, quia vſuræ repetuntur ab hærede, & à quocunque etiam extraneo. *ſ. e. quia.* immò hæres tenetur ex delicto defuncti, & ſi nihil peruenerit ad ipſum ſecundùm canonē. *ſ. de rap. in litteris. & ſ. de ſepul. c. vlt. vbi de hoc. & 16. q. 6 ſi Ep̃us. in fi. 12. q. 2.* Epiſcopus qui filios. ergo ſi agi pōt, multò fortiùs excipi. & hoc cōcedit Io. quia hæres non conuenitur hic ex maleficio, ſed potiùs ex quaſi [a] cōtractu ratione indebiti ſoluti. *Inſti. de obli. quæ ex quaſi contractu. § itē is, cui per errorem.* & quòd poſſit ſic excipi de facto patris eo agēte, ſatis probatur per hanc litterā. Sed ſi nō feciſſet iſte mentionem in litteris de patre, nunquid eo agēte ex facto ſuo pōt excipi contra ipſum, quòd pater fuerit vſurarius, nec reſtituerit vſuras? Videtur, q̃ nō: quia per tales litteras nō pōt agere de facto patris: ergo nec excipi pōt contra ipſum, aliàs iniquum videtur *ar. contra. ſ. eo. tua.* ſed ille loquitur in ordinario: immò alia ratione videtur, quòd poſſit excipi: quia in vitium ſucceſſit patri: *vt ſ. eod. tua.* & ſic culpam alienam fecit ſuam, retinendo ſcienter alienum: ergo antequam aliū imperat, debet eſſe illo crimine purgatus: vt dictum eſt *ſ. eod. quia fruſtra.* Satis videtur, quòd non poſſit excipi. *arg. huius ca. ex querimonia, & commiſſione.* nunquam enim clauſula illa ponitur in litteris, niſi quando de patre ſit mentio in litteris, ſicut hic factum fuit, ſed ita videtur, quòd poſſit excipi. tenetur enim reſtituere vſuras, quas pater extorſit: cùm ei ſuccedat in bonis quod potiùs credo. Sed nunquid repelli poteſt ab agendo, qui nomine alieno repetit vſuras? Videtur, quòd ſic: *arg. 95. diſt. ſicut non ſuo.* ſed hoc non videtur, quia nihil in ſuam vtilitatem verſum eſt, nec ſecundùm iſtum ageretur ad vſuras repetendas, immo contra illum, qui habuit aliam vtilitatem.

QVantò.] Iudæi, qui extorquent graues vſuras à Chriſtianis, vel de poſſeſſionibus decimas, vel oblationes ſolitas percipi per Eccleſias eis nō ſoluunt, priuatur Chriſtianorū communione. hoc dicit: Vel ſic, vt in rubro. Duo ſunt dicta, Secundum ibi, *Hac eadē.* primū dictū facit, tria. Primò ponit cauſam ſtatuti. Secūdo ſtatutū ibi, *Volentes.* Tertiò prouidet cōtra grauamen ſuſpicatum ibi, *Principibus.* Ab. Sic.

CASVS. Quantò ampliùs Chriſtiani cōpeſcuntur ab exactione vſurarum, tātò grauiùs Iudæi ſuper his Chriſtianos infeſtant, grauiores, & immoderatas extorquēdo ab eis vſuras: vnde ſtatuit concilium generale, vt de cætero ſi Iudæi quacūque occaſione graues, & immoderatas à Chriſtianis vſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participiū ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint: & ſi opus fuerit, Chriſtiani per cenſurā Eccleſiaſticam compellātur ab eorum cōmerciis abſtinere. Præcipit inſuper cōcilium Principibus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed Iudæos cōpeſcant à tanto grauamine: in fine dicit, q̃ eadē pœna compellātur Iudæi ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis, & oblationibus, quos à Chriſtianis de domib⁹, & poſſeſſionibus aliis percipere conſueuerūt, antequam ad Iudæos perueniſſent: vt ſic Eccleſiæ conſeruentur indemnes. Nota, Iudæos compeſcendos ab exactione vſurarum indirectè: & vt ſatisfaciant Eccleſiis de domibus, & poſſeſſionibus pro decimis, & oblationibus ſibi debitis. Et ſic nota, quòd Iudæi tenentur ſoluere decimas tam perſonales, quàm prædiales. Item res tranſit cum onere ſuo.

d ¶ *Immoderatáue.*] Ergo moderatas videtur permittere, à contrario ſenſ. 25. *diſt. qualis. ff. de iudi. cùm prætor.* quod non eſt verum. *§. eo. poſt miſerabilem.* & ita ceſſat hoc arg. à contrario ſenſu. *C. de epiſ. & cle. conuenticulam.* & graues vſuræ dicuntur, quæ excedunt legitimum modum lege ſtatutum [b]. *C. de vſur. eos.*

e ¶ *Commerciis.*] *Sic ſ. eod. poſt miſerabilem.*

f ¶ *Deueniſſent.*] Et ita res tranſit cum ſuo onere. *ſ. de deci. cùm non ſit & ſuprà de pigno. ex litteris. & 16. q. 1. ſi quis laicus. ff. de pigno. actio. ſi conuenerit. § ſi fundus.* Ber.

NAuiganti.] Tria dicta hic continentur. Secundum ibi, *Ille quoque.* Tertium ibi, *Ratione huius.* Abbas.

CASVS. Aliquis mutauit certam pecuniæ quantitatem alicui nauiganti vltra mare, vel eunti ad nundinas: & pro eo quod creditor recipit in ſe periculum pecuniæ, recipit aliquid vltra ſortem: quæritur, vtrùm vſurarius ſit cenſendus? Et reſpondet Papa, quod ſic. Secundò ponit aliam quæſtionem: Ecce aliquis dat decem ſolidos, vt alio tempore recipiat totidem menſuras vini, olei, vel frumenti, quæ tunc plùs valent, quæritur, vtrum ille ſit vſurarius cenſendus? Reſpondet Papa, ſi dubium ſit, vtrum plùs, vel minus ſint valituræ tempore ſolutionis, non debet propter hoc vſurarius reputari: & ita propter dubium excuſatur. Tertiò ponitur alia quæſtio: Ecce aliquis vendit pānos, granum, vinum, vel alias merces, vt ampliùs recipiat termino conſtituto, quàm valeant tempore venditionis: quæritur, vtrum ille vſurarius ſit cenſendus? Reſpondet Papa, q̃ iſte etiam ratione dubij excu-

† *Cap. 2. eo. ti. in 4. compilatio. præter doctores hic vide citatos in c. quia fruſtrà ſupra eo. & Syluestrum verbo, vſura 6. vbi pleniſſimè: adde Couarruuiā citatū ſuper gloſſa.*

† *Idem ſcilicet Innocentius iij. in cōcilio generali Later. c. 67. & c. 3. eo. ti. in 4. compilat. Et de materia vide in citatos in c. poſt miſerabilē. ſuprà eod. ti. & præcipuè Marquardum.*

† *Inoleſcit, in codice Barbatiæ, id eſt, creſcit.*

a *Hæc opinio gloſſæ cōmunis eſt, vt teſtatur Couarruuias lib. 3. varia. reſol. c. 3. ver. Tertiò inquirendū eſt, vbi latè agit de materia huius decretalis, & gloſſæ.*

† *Hodie Iudæi non poſſunt habere bona immobilia per extrauagantē Pauli iiij. & Pij V. Pont. Max. quæ citantur in c. ad eorum. ſuprà de Iudæis.*

† *Vide citatos in c. in ciuitate. ſuprà eo. ti. & Dominicum Sotum li. 6. de iuſtitia, & iure q. 4. artic. 2. vbi plenè expendis intellectum huius decretalis. adde Angelum Clauaſium in ſumma, verbo, vſura. 1. n. 38. ver. vtrū mutuans pecuniam. & S. Antoninū 3. p. ti. 1. c. 7. § 22.*

b *Vel ſuis hoc dictum, quia quæ debet vſura, dicitur immoderata, & grauis, ſecūdū Hoſtienſem. Ioan. And.*

pecuniæ quantitatem, pro eo, quòd ſuſcipit in ſe periculum [a], recepturus aliquid vltra ſortem, vſurarius eſt cenſendus. ¶ Ille quoque, qui dat decem ſolidos, vt alio tempore totidem ſibi grani, vini, vel olei menſuræ reddantur: quæ licèt tunc plùs valeant, vtrùm plùs, vel minùs ſolutionis tempore fuerint valituræ, veriſimiliter dubitatur [b]: non debet ex hoc vſurarius reputari. ¶ Ratione huius dubij etiã excuſatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, vt ampliùs, quàm tunc valeant in certo termino recipiat pro eiſdem: ſi tamen ea tempore contractus non fuerat [c] venditurus.

excuſatur ab vſura, dummodò merces ſuas tempore contractus non fuerat venditurus. Nota, quòd mutuans pecuniam mercatori, vt aliquid vltra ſortem recipiat, pro vſurario habetur: licèt periculum pecuniæ in ſe ſuſcipiat. Et ſic nota, quòd non admittitur compenſatio in vſura. Item non ſolùm abſtinendum eſt à malo: immo à ſpecie mali. Item dubia in meliorem partem ſunt interpretanda. Item ratione dubij excuſatur quis ab vſura. Item non quodcunque dubium excuſat ab vſura: ſed quando probabiliter dubitari poteſt.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per obiectionē, & ſolutionem.*

a ¶ *Periculum.*] Quia iſte recipiebat in ſe periculum, videbitur, quod quaſi quadam compenſatione licitè aliquid vltra ſortem recipere poſſet: quia periculum pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cùm ſua facta fuiſſet: ſed nihilominus eſt vſurarius, cùm excedat naturam mutui: vt dictum eſt *ſ. eo. conqueſtus*: quia ſi nullum periculum ſequutum fuit & aliquid vltra ſortem recepit, illud fuit vſura: quia cùm ſit hincinde mutuum, nihil inde ſperare debet, iuxta illud: Date mutuum, nihil inde ſperantes. *ſ. eo. conſuluit. 14. qu. 3. per totum*: & nulla compenſatio, ſiue diſpenſatio admitti debet, vt vſura exigatur. *ſ. eod. ſuper eod.* ergo ſiue recipiat in ſe periculum, ſiue non, nihil vltra ſortem recipere debet.

† *In quodam veteri manuſcripto ita: De falſariis, & crimine falſi.*

† *Hæc non ſunt Auguſtini, ſed Iſidori li. 3. de ſummo bono c. 59. refert Burchard. li. 16. ca. 12. decreti. & habetur c. 2. eo. tit. in 1. compilat. Vide Felin. in c. ſicut. ſ. de re iud. & Simãcã, catho. inſtit. tit. 64. de teſtibus.*

a *De articulo vide plenè per Tho. 2. 2. q. 60. art. 4.*

¶ *Gloſ. ſeq. in principio, & fine argu. quòd propter dubium aliquid excuſatur, & permittitur, in medio argum. dubia in melius interpretanda: allegat contrarium & ſoluit.*

b ¶ *Veriſimiliter dubitatur.*] Ergo ſi certum eſſet, quod tempore ſolutionis plus valerent, vſurarius eſt cenſendus. *ſ. eod. in ciuitate. arg. j. c. prox.* & ita propter dubium excuſatur: quia tam emptor, quàm venditor, æqualiter commodum, & incommodum ex dilatione expectat: & eſt ſi. *C. de ſolut. l. penult.* Item argu. eſt hic, quòd dubia in meliorem partem interpretari debent. *j. de reg. iur. cap. 2.* quia promptiores debemus eſſe ad abſoluendum quàm ad condemnandum. *ſ. de probat. ex litteris. ff. de actionib. & oblig. l. Arrianus.* Sed contrà videtur quòd potiùs in tali dubio abſtinendum eſſet à talibus contractibus propter periculum. *arg. j. de cler. excommun. miniſt. illud.* Quandoque enim aliqui fingunt ſe dubitare, vbi dubitatio non eſt: tamen relinquendi ſunt in talibus conſcientiæ ſuæ. Item *argum. quòd ratione dubij aliquid permittitur, quòd aliàs non licet. 13. q. 2. non æſtimemus. ff. de vent. inſpi. l. 1. §. 1. ff. de iudic. ſi quis ex aliena. C. de vſur.* ſi ea lege: & ratione huius dubij excuſatur, *vt in §. ſequenti.*

c ¶ *Tempore non fuerat venditurus.*] Aliàs non excuſatur: quia ſi tunc fuerat venditurus pro minori, & ex certa ſcientia plus recipiat alio termino, vſura eſt, & ſic intellige, *ſ. eod. in ciuitate,* vt ibi etiam dixi.

TITVLVS XX.

De † crimine falſi.

¶ Auguſtinus †.

¶ *Teſtis falſidicus tres lædit, Deũ, Iudicem, & partem: & falſus eſt non ſolùm qui mendaciũ dicit, ſed etiã qui veritatem occultat.*

DE CRIMINE FALSI.

¶ *Quia inter cætera præcepta legis diuinæ continetur: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: & ſuprà viſum eſt de furto, & vſura, quæ eſt ſpecies furti: ideo annectit de crimine falſi.*

De hac materia habetur in decret. in cap. in memoriam. 19. diſt. & 11. q. 2. quiſquis 4. q. 3. qui falſò. Abbas Siculus.

F*alſidicus.*] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Vterque.* Abbas.

C a s v s. Teſtis, qui falſum teſtimonium dicit, tribus perſonis obnoxius eſt: Deo, cuius præſentiã contemnit: iudici, quem fallit: & illi, contra quem falſum teſtimonium dicit. Item ille reus eſt, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: primus non vult prodeſſe, ſecundus vero nocere deſiderat. Nota, quòd teſtis falſus tribus perſonis obnoxius eſt: ſcilicet Deo, iudici, & proximo: & in tribus debet puniri. Item qui veritatem celat, peccat: & ideo teſtis compellitur ferre teſtimonium.

d ¶ *Obnoxius.*] Id eſt, obligatus.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duplicem modum puniendi falſum teſtem, & quòd ſententia ad eius dictum lata retractatur: nec fit eius executio: & duplicem ponit opinionem de ipſius nullitate.*

Cap. I.

Falſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius [d]: primùm Deo, cuius præſentiam contemnit: deinde Iudici [e], quem mentiendo fallit: poſtremò innocenti, quem falſo teſtimonio lædit [f]. ¶ Vterque reus [g] eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat.

¶ Lucius tertius Vigorien. † Epiſcopo.

¶ *Sententia lata per falſas litteras, non debet executioni mandari.*

CAP. II.

SVper † eo, quòd ſententiam auctoritate litterarum falſarum [h] latam noluiſti executioni [i] mandare, tuam prudentiam commendamus: Mandantes, vt quotiens aliqua ſcripta ſub

e ¶ *Iudici.*] Qui [b] eum extraordinariè punire poteſt cauſa durãte. *C. de teſtib. nullum:* ſed cauſa finita poteſt accuſari lege Cornelia de falſis. *ff. ad l. Corn. de fal. l. 1. & etiam leg. Cornelia de ſic. ff. ad l. Cornel. de ſicar. l. 1. l. reſpon. & § 1.* Punitur enim falſus teſtis, etſi conatus non habuit effectum, ſententia tamẽ per falſum teſtimoniũ dicta, vel inſtrumenta facta retractari debet falſitate reperta vſque ad 20. annos. *ſ. de except. cùm venerabilis:* nec eſt mandanda executioni ſi hoc obiicitur. *j. cap. proxi.* vbi de hoc, & nulla eſt ſecundùm quoſdam: quia ex ea non datur exceptio. *ff. de except. qui agnitus:* dominus Azo dicebat, quòd eſt aliqua: ſed non datur ex ea exceptio cum effectu. *ff. de re iudic. diues:* quouſque enim conſtet de falſitate, habetur interim pro ſententia. *j. de fide inſtrum. accepimus,* vbi de hoc.

b *De materia huius gl. præter Doctor. hic vide to. Zanchinum tract. de hæret. c. 14.*

† *Vigorñ.*

† *Cap. 4. tit. de re iudicata, in 2. cõpilatione, quod etiam hic admonet Ioan. Andr.*

¶ *Gloſ. ſeq. triplici culpæ triplicem ponit pœnam.*

f ¶ *Lædit.*] Quia in tribus offendit, triplex pœna ei debetur. Primò, quia Deum offendit, ſeptennis pœnitentia ſibi iniungitur pro periurio. *6. q. 1. quicunque*: quia iudicem deluſit, infamabitur. *12. quæſt. 5. quiſquis conuictus, & verberibus caſtigatur. 5. quæſt. 5 illi qui*: vel extraordinariè punietur, vt dictum eſt in proxima notula: & quia proximum lædit, iuxta modum læſionis punietur, *argum. 3. quæſt. 9. nihilominus*: licet ibi non loquatur de tali pœna.

g ¶ *Reus.*] De hoc habes, *11. q. 3. quiſquis:*

S*Vper.*] Primò commendat eum: cui ſcribit de præterito. Secundò inſtruit eum de futuro ibi, *Mandantes.* Abbas.

C a s v s. Quædam ſententia lata fuit auctoritate falſarum litterarum: ille, pro quo lata fuit ſententia, impetrauit executionẽ faciendam per Epiſcopum Vigorien. ille citatis partibus, vt ſententiam executioni mandaret, oppoſitum fuit coram illo, quòd cùm ſententia illa lata eſſet auctoritate falſarum litterarum, non debebat executioni mandari, cùm nulla eſſet: Epiſcopus litteris illis viſis, noluit eam executioni mandare, cùm eſſent falſæ: conſuluit Papam, & Papa commendat ipſum, quia noluit ſententiam illam latam per falſas litteras mandari executioni, præcipiens ei, vt quotiens aliqua ſcripta ſub nomine Papæ deſtinata, redarguenda viderit falſitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obſeruet, quòd per ipſas mandauit, ſed eum, qui præſentauerit illas, faciat detineri. Nota, quòd falſæ litteræ non conferunt iuriſdictionem: & ideo nullo tempore conualeſcit, quòd per eas iudicatum eſt. Item iudex non debet ſententiam mandare executioni, vbi videt eam nullam, ſecus ſi eſſet iuſta. Item falſarius debet detineri.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit duplicem falſitatem.*

h ¶ *Falſarum.*] Hic dicebat Laur. quòd ſine temporis præfinitione ſemper retractanda eſt ſententia de falſo: quia ipſo iure nulla eſt [c]: quia defectus eſt in iuriſdictione: quia falſæ litteræ nullam attribuunt iuriſdictionem: ſed vbi aliàs ageretur de falſo, retractatur vſque ad viginti annos, *vt dixi ſuprà eod. cap. proxi.*

c *Adde, quod not. Cyn. in l. 1. C. ſi ex falſ. inſtrum, idẽ in l. querelam in 4. oppo. C. de falſ.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium & remittit.*

i ¶ *Executioni.*] Et ita patet, quòd executor ſubſiſtere debet, vel ſuſtinere, ſi obiiciatur, quòd ſententia lata ſit per falſas litteras, *ſic ff. de iudiciis, ſi prætor. Argumen. contrà j de offic. delegat. cap. paſtoralis*, & ibi ſoluitur hoc: vbi plene habes, quando fieri debeat executio, vel quando non. *ſup. de re iudic. de cætero.*

a ¶ *Non obſerues.*] Et ſi per errorem per talem ſententiam ſolutum eſt, poteſt reuocari. *C. ſi ex falſis inſtrumens. l. prima, & ſecunda, & ff. de exceptio. l. qui agnitis.* Bernard.

nomine noſtro deſtinata, redarguenda videris falſitatis, nullam eis adhibeas fidem: & quod per ipſas mandatum fuerit, non obſerues[a]: ſed eum, qui præſentauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falſans ſigillum Principis, deponitur. Itē ei character imprimitur, & in exilium mittitur.*

CAP. III.

AD † audientiam noſtram te ſignificante peruenit, quòd cùm quoſdam Clericos, qui falſauerant ſigillum Regis Francorum, carcerali cuſtodiæ mancipaueris: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, vt eis nec membrum auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculum poſſint mortis[b] incurrere: ſed eis ſuis ordinibus degradatis[c], in ſignum maleficij characterem[d] aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoſcantur: prouinciam ipſam eos abiurare compellens, abire permittas.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Exiſtēs in curia litteras Apoſtolicas non recipiat, niſi de manibus Papæ, vel officialium ab ipſo deputatorum: perſonæ tamen ſolēnes per nuntios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contrà faciens, ſi Laicus eſt, excōmunicationi ſubiacet, ſi Clericus, ab officio, & beneficio deponitur: Hoc dicit vſque ad §. adijcientes.*

CAP. IV.

DVra † ſæpe mandata: *& infrà.* ¶ Statuimus, & ſub excommunicationis pœna, & ſuſpenſionis ordinis, & beneficij diſtrictius inhibemus, ne quis apud ſedem Apoſtolicam litteras noſtras niſi à nobis, vel de manibus illorum † recipiat, qui de mandato noſtro ad illud ſunt officium deputati. Si verò perſona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipſum deceat per nuntium[e] litteras noſtras recipere: nuntium ad Cancellariam noſtrā, vel ad noſipſos mittat idoneum[f], per quem litteras Apoſtolicas iuxta formam præſcriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati noſtri transgreſſor extiterit, ſi laicus fuerit, excommunicationi ſubiaceat[g]: ſi Clericus, officij, & beneficij ſuſpenſione damnetur: *& infra.*

¶ *Per excommunicationis pœnam prouidet contra nō reſignantes, nec deſtruentes litteras falſas infra viginti dies: & abſolutio Papæ reſeruatur, & contra factum non tenet. Hoc dicit. Abbas.*

¶ Adiicientes ſtatuimus, vt generalem excōmunicationis ſententiam promulgetis, quam per ſingulas parochias faciatis frequentiùs innouari[h]: quòd ſi quis falſas litteras ſe habere cognoſcit, infra viginti dies[i] litteras illas aut deſtruat[k], aut reſignet[l], ſi pœnā excommunicationis voluerit euadere[m]: quam (niſi forſan in mortis articulo[n]) ſine ſpeciali mandato noſtro, à quoquam nolumus relaxari[o]:

AD *audientiam.*] Cōmunis diuiſio. Secunda ibi, *Fraternitati.*

Casvs. Quidam clerici falſauerant ſigillum Regis Franciæ: Epiſcopus quidam poſuit eos in carcere, & ſignificauit hoc domino Papæ, & quæſiuit, qualiter eſſent puniendi? Reſpondet Papa, q nec membrum eis auferri faciat, nec pœnam infligi corporalē, per quā mortis periculum incurrere poſſint: ſed eis à ſuis ordinibus degradatis, in ſignum maleficij aliquem characterem imprimi faciat, per quod inter alios homines cognoſcantur, & prouinciam eos abiurare compellat. Nota, q ſigilla Regum ſunt authentica. Item Eccleſia pœnā ſanguinis non infert. Item aliter puniuntur falſarij clerici litterarum dñi Papæ, quàm ſigillorum Regum: ſed illud eſt ſpeciale in litteris domini Papæ.

b ¶ *Mortis.*] Hanc pœnam Eccleſia non imponit. 23. *qu. vltim. his, à quibus, & c. ſæpe, & ſ. de cler. vel monacho. ſententiam ſanguinis.*

¶ *Gloſ. ſeq. cum ſeq. ſignat duo contraria, & ſoluit.*

c ¶ *Degradatis.*] Sic ſ. *de iudic. cùm non ab homine.* Sed contrà videtur j. *eod. ad falſariorum:* vbi traditur ſæculari poteſtati puniendus: ſed illud ſpeciale eſt in falſarijs litterarum domini Papę[b], vt ſtatim tradantur ſæculari poteſtati.

d ¶ *Characterem.*] Argum. contrà. ſ. *de rapt. in Archiepiſcopatu, & ſ. ne cler. vel mona. ſententiam. Sol.* character iſte non ita profundè debet infligi, vt ſanguinē eliciat: ſed cutis ſuperficies deformetur in ſignū maleficij, & hoc propter odiū criminis: quia facies hominis ad inſtar cœleſtis pulchritudinis facta, fœdari non debet. *C. de pœnis ſi quis in metallū:* ſed illa pœna aliàs infligi non debet à iudice Eccleſiaſtico: quia periculū imminet in ipſa infligenda: & huiuſmodi aduſtio clericis eſt prohibita. ſ. *ne cler. mon. ſententiā.*

DVra.] Prima pars punit non recipientes litteras de manibus Papæ, vel Officialium. Secunda punit non deſtruentes litteras falſas ibi, *Adijcientes.* Abbas Siculus.

Casvs. Quia clerici, & alij recipiebant litteras in curia à quibuſcunque, propter quod falſitatis periculū imminebat, ſtatuit Innocentius, & ſub pœna excōicationis, & ſuſpēſionis ordinis, & beneficij diſtrictiùs inhibet, ne aliquis apud ſedem Apoſtolicam litteras Papæ recipiat, niſi de manibus dñi Papæ, vel de manibus illorum, qui ad hoc officium de mandato Papæ ſunt deputati. Si verò perſona tantę fuerit auctoritatis, vt ipſum deceat per nuntium litteras recipere, nuntium ad Cancellariū, vel ad Papā mittat idoneum, per quē litteras recipiat iuxta modū prædictum. Si verò aliquis huius mandati tranſgreſſor extiterit, ſi laicus fuerit, excōicationi ſubiaceat: ſi clericus, officij, & beneficij ſui ſuſpenſione damnetur. Statuit etiā, vt Prælati Eccleſiarū generalē ferāt ſententiā, quam per ſingulas parochias frequentiùs faciāt innouari: q ſi qui falſas litteras ſe habere cognoſcat, infra viginti dies illas deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam illā voluerit euadere, quam ſententiam nullus relaxare præſumat ſine ſpeciali mandato dñi Papæ, niſi in mortis articulo, & ſi abſolutio contra hoc præſumpta fuerit, nullā obtineat firmitatē. Nota, q litteræ Apoſtolicæ de manu Papæ, vel illius, qui ad hoc officiū per Papā deputatus eſt, debent recipi: aliàs præſumptio eſt contra eas. Item qui cōtra hoc fecerit, ſi laicus eſt, excōicationi ſubiaceat: ſi clericus, debet officio, & beneficio damnari. Item argum. q litteræ per excommunicatum impetratę non valēt. Item qui habet falſas litteras, infra viginti dies illas deſtruat, aliàs cùm ſententia ſuper hoc lata eſt, erit excommunicatus. Item excommunicatio in diem lata non ligat, niſi poſt die elapſum. Item falſarius litterarum dñi Papæ non poteſt ab alio, quàm à domino Papa abſolui, niſi in articulo mortis. Item in caſu iſto, qui excommunicat, nō poteſt abſoluere: & hoc eſt, quia Papa hoc prohibuit, & ſi fiat, non tenet abſolutio, quia & hoc præcipit.

e ¶ *Per nuntium.*] Specialiter cum mandato ad hoc deſtinatum. ſ. *de reſcrip. nonnulli.* Io.

¶ *Gloſ. ſeq. argnit, & remittit.*

f ¶ *Idoneum.*] Argum. q non valent litteræ per excōicatum[c] impetratæ: aliàs enim per quamcunque perſonā, etiamſi per ſeruum impetrentur, valent. *C. de preci. impe. offer. vniuerſis:* quod forte poſſet intelligi, cùm princeps ex certa ſcientia ei conceſſit litteras, argum. *ff. de bon. poſ. ſeruus.* inſtrumentū enim ſuſpectum eſt ex perſona. arg. ſ. *de reſcrip. ad audientiam. ff. de eden. ſi quis:* ſimiliter non valet reſcriptum ab hæretico[d] impetratum. *C. de ſum. Trin. l. 3.* Ioan.

g ¶ *Subiaceat.*] Ex hoc videtur, quòd qui contra facit, ſit ipſo iure excommunicatus: ſed non credo, quòd ſit excōmunicatus ipſo iure, quia nec ſeruatur hoc, immò indifferenter videmus, quòd quilibet per nuntium litteras impetrat, & hoc Papa ſcit, & tolerat, nec aliquem repellit, niſi eſſet excōmunicatus: ſed hoc intelligitur, cùm litteræ de manibus dñi Papæ, vel bullatoris tantùm ſunt recipiendæ, quia aliàs falſæ ſunt. j. *cap. prox.* & ille, qui litteras recipit, eſt excommunicatus, vt hic dicit.

h ¶ *Innouari.*] *Vt ſ. de iudic. ita quorundam, in fin. vbi de hoc.*

i ¶ *Dies.*] In quibus deliberet ſuper litteris, *ſic 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur, & j. de cler. excommun. miniſt. illud, & ff. ex qui. cau. maior. l. ab hoſtibus. §. vlt.*

k ¶ *Deſtruat.*] *Simi. 5. quæſt. 1. quidam: & l. ſi quis famoſum, C. de famoſ. lib.*

l ¶ *Reſignet.*] Tali, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe. *arg. 22. q. 5. hoc videtur.*

¶ *Gloſ. ſeq. duas quæſtiones format, & ſoluit.*

m ¶ *Euadere.*] Si ſuper hoc lata eſt per diœceſanum, vt hîc præcipitur: tamen aliam ſententiam domini Papæ, ſiue canonis incurrit. j. *eod. falſariorum.* Quid ſi aliquis ſimplex vtitur litteris talibus ignoranter? non excuſatur: quia per alios debet hoc inquirere, *arg. 37. diſt. §. vlt.* Quid ſi falſitas fuit ita latens, quòd non potuit videri etiam à perito? Reſpondeo, quòd ſi fecerit diligentiam, quam potuit, per ſe, & per alios, non credo ipſum teneri, alioquin non excuſatur. *argum. ſ. de homic. cap. Ioannes, & cap. vlt. & in alijs pluribus, cap. & 50. diſt. ſi duo.* Bern.

n ¶ *Mortis articulo.*] Caſus ille ſemper excipitur. 17. *q. ſi quis ſuadente.* j. *de ſent. excom. à nobis, & ſ. de offic. ordin. paſtoralis.*

o ¶ *Relaxari.*] Arg. ex quo Papa ſibi aliquid ſpecialiter reſeruat, alijs denegat facultatem diſponendi aliquid ſuper illo: ſed vbi abſolutio

a *Melius leg. quæ eſt. vltim. vbi dicitur, quod executio rei iudicatæ ſuſpenditur, & ſolutum per talem ſententiam repetitur. Ioann. Andr.*

† *Cap. eod. tit. in 2. cōp. Vide Iuliū Clarum in §. falſum. verſic. ſunt etiam alij caſus: & in pract. crimi. q. 36. & Guidonem Papæ deciſio. 455.*

b *Adde, quæ pœna puniatur falſificās priuatā ſcripturam. not. in l. penult. Cod. de falſ. Bart. in l. ſi quis. ff. ad l. Corn. de fal.*

† *Cap. 1. tit. de falſariis, in 3. compil.*

† *eorum.*

c *Vide Panormitan. in cap. ſignificauerunt. ſ. de excep. & Specula. tit. de actor.*

d *Quoniam hæreticus caret omni legum auxilio. l. Manichæos. C. de hæ.*

abſolutionem non reſeruat, ei is intelligitur eſſe conceſſum ꝛ. de ſententia excommunicat. nuper.

Licet.] Casvs. In decretali præſenti diſtinguit Papa ſeptem ſpecies falſitatis, per quas litteræ Apoſtolicæ cognoſci debent, vtrùm ſint falſæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apoſtolicas conuenitur, debet aduertere diligenter, quas per ſingulos §§. videas per te ipſum. In §. Eos etiam, dicit Papa, quòd illi nõ ſunt immunes à crimine falſitatis, qui litteras Apoſtolicas recipiunt contra tenorem cõſtitutionis proxime prædictæ. Item quidam ſunt, qui accedunt ad bullam, & falſas litteras proiiciunt, vt de vera bulla cum aliis ſigillentur. Sed iſtæ duæ ſpecies falſitatis non poſſunt de facili comprehendi, niſi vel in modo dictaminis, vel in forma ſcripturæ, vel in qualitate chartæ falſitas cognoſcatur. In aliis autem diligens indagator conſideret, vel in coniunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtuſione, ſi bulla non ſit æqualis. Nota diligenter hanc decret. & inuenies in ea multos modos falſitatis litterarũ Domini Papæ, qui qualiter deprehēdantur, ſatis patet in littera.

† Capa. eod. tit. in 3. cõp. De materia ſimili vide Archidiaconũ. & Turrecrematam in c. in memoriam. 19. diſt. n. adde omnino Rebuffum in praxi beneficiorum. titu. de his, quæ opponi contra bullam poſſunt, vbi de materia huius cap.

† ex vera bulla.

¶ Gloſ. ſeq. aliam nouem ſpecies falſitatis, quas ponit textus penes 7.

a ¶ *Falſitatis.*] Circa huiuſmodi vitium falſitatis nota, quòd præter hos modos, qui hic exprimuntur, ſunt alij caſus falſitatis. Ex dicto, enim, vel tacito dicuntur litteræ falſæ. ꝫ. de reſcript. ſuper litteris: & in tali falſo diſtinguitur, prout ibi dicitur, & pro tali falſo nõ punitur, niſi quia nõ habet commodum litterarum. Et eſt argu. ad idem. ff. de falſ. ſi quis obiecerit. Item charta dr̄ falſa ſcripto, vt cùm ſcriptum eſt in ea, omnes canonicos fuiſſe præſentes, qui non fuerunt omnes præſentes: & talis, vt falſarius, punitur, vt ꝫ. de his. quæ fi. à præla. ſi. conſen. c. quanto: & ab officio, & beneficiò talis ſuſpenditur. ꝫ. de teſti. tam litteris. Item dicitur charta falſa, ſi appareat raſa, vel mutata in loco ſuſpecto. ꝛ. de priuil. cùm olim, & ꝫ. de fid. inſtru. inter dilectos, & ꝫ. de reli. domib. cùm venerabilis: immò & qui litteras iudicũ tali modo falſat, puniri debet in beneficio ſuo. ꝫ. de reſcript. olim, de hac raſura dicitur. ꝛ. eo. §. quinta. Item præſumitur falſum reſcriptũ, licèt forſitan non ſit, ita q̃ per ipſum non procedatur, ſi habet in ſe vitium latinitatis. ꝫ. de reſcript. ad audientiam. Item ſi inſtrumentum ſuſpectum inducitur, & ei non imponitur fides, dicitur falſum. C. de probat. iubemus [b]. Item dicuntur litteræ, ſi falſæ, ſi Eṗs appellatur filius. Vel ſi Papa vni loquitur in plurali. ꝛ. eo. c. prox. Item reſcriptum dicitur falſum, ſi eſt impetratum ſine mandato. ꝫ. de reſcript. nonnulli. Item alios nouem modos falſitatis habes hic expreſſos. Et quicunque tali modo, vel alio quocunque litteras domini Papæ falſauerit [c], vel vſus fuerit illis ſcienter, excommunicatus eſt, vt ꝛ. eod. ad falſariorum: & debet tradi curiæ ſæculari conuictus, & degradatur, vt ibi dicitur: in aliis autem falſitatibus prædictis, licèt puniri debeãt, non ſunt ipſo iure excõicati, nec curiæ ſæculari tradendi, niſi forte Eṗs diœceſanus generalẽ tulerit excõicationem, ſicut B. noſt. fecit, qui excommunicauit omnes illos, qui falſum inſtrumentum fecerunt, vel fieri fecerũt: vel qui teſtimonium falſum tulerit, vel procurauerit fieri: vel qui ignem appoſuerit.

a In codice Barbatiæ hoc gloſſæ dictum legitur ita: Ex dicto enim, vel tacito, vel facto dicuntur litteræ falſæ, &c. illa autem verba: vel tacito, rectè habent, vt conſtat ex d. c. ſuper litteris, de reſcri. hîc citato.

b Illa lex dicit productũ ve falſa, vili deſinendũ. Io. And.

c Vide citatos infrà in d. c. ad falſariorum.

nec etiam ſi præſumpta fuerit contra hoc abſolutio, quicquam habeat firmitatis.

¶ Idem Archiepiſcopo, & Canonicis Mediolanenſibus.

¶ *Ponit nouem modos falſandi litteras Papales.*

CAP. V.

Licet † ad regimen: *& infra.* ¶ Vt autem varietates falſitatis, circa noſtras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præſentibus litteris duximus exprimendas.

Prima ſpecies falſitatis hęc eſt, vt falſa bulla falſis litteris apponatur [b].

Secunda, vt filum de † vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immiſſum, falſis litteris inſeratur.

Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur inciſum, cum vera bulla falſis litteris immittatur, ſub eadem plicatura cum filo ſimilis canabis reſtauratum.

Quarta, cùm à ſuperiori parte bullæ, altera pars fili ſub plumbo reſcinditur, & per idem filum litteris falſis inſerta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cùm litteris bullatis, & redditis, in eis aliquid per raſuram tenuem [c] immutatur.

Sexta, cùm ſcriptura litterarum, quibus fuerat appoſita vera bulla, cum aqua, vel vino vniuerſaliter abolita, ſeu deleta, eadem charta cum calce, & aliis iuxta conſuetum artificium dealbata de nouo reſcribitur.

Septima, cùm chartæ, cui fuerat appoſita vera bulla, totaliter abolitæ, vel abraſæ, alia ſubtiliſſima charta eiuſdem quantitatis ſcripta cum tenaciſſimo glutino coniungitur. ¶ Eos etiam à crimine falſitatis non reputamus immunes qui contra conſtitutionem noſtram, ſcienter litteras non de noſtra, vel Bullatoris noſtr. manu recipiunt. ¶ Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falſas litteras cautè proiiciunt, vt de vera bulla cum aliis ſigillentur. Sed hæ duæ ſpecies falſitatis non poſſunt facilè comprehendi: niſi vel in modo dictaminis, vel in forma ſcripturæ [d], vel qualitate chartæ [e] falſitas cognoſcatur. ¶ In cæteris autem diligens indagator falſitatem poterit intueri, vel in adiunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtuſione, præſertim ſi bulla non ſit æqualis, ſed alicubi magis tumida, & alibi magis depreſſa.

¶ Idem Attinacch. † Epiſcopo.

¶ *Falſæ ſunt litteræ Papales, in quibus Epiſcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel vni ſcribitur in plurali.*

CAP. VI.

QVàm † graui pœnæ ſubiaceat: *& infra.* ¶ Nos vero litteras, quæ tibi ſub noſtro nomine præſentatæ fuerunt, diligentiùs intuentes, in eis tam in continentia, quàm

Additio. Modi falſitatis bullarum Apoſtolicarum comprehenduntur his verſibus:

Forma, ſtylus, filum, membrana, littera, ſigillum.
Hæc ſex falſata dant ſcripta valere puſillum.

b ¶ *Apponatur.*] Apponens ſecundum legem aqua, & igne interdicitur. ff. ad leg. Corn. de falſ. l. vltima [d].

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de raſura duplici, ſcilicet litterarum Apoſtolicarum, & aliorum inſtrumentorum, & vtriuſque dicti ſoluit vnum contrarium.*

c ¶ *Tenuem.*] Quicunque tradit, vel immutat reſcriptum domini Papæ ſibi aſſignatum, excõicatus eſt, & falſarius, vt dixi in proxima notula: & in hoc nullã diſtinctionem adhibeo, licet ſit, argu. contrà ꝫ. de fi. inſtr. litteris: quia intelligo illam raſuram factã per illum, qui litteras ipſas ſcripſit, & non per illum, qui vtebatur illis. Si verò litteræ clauſæ eſſent, non nocet raſura, in quocunque loco fuerit: quia nõ eſt præſumptio cõtra impetrantem [e]. In aliis autem litteris, vel inſtrumentis poteſt diſtingui, vtrùm ſint raſuræ in loco ſuſpecto, vt tunc obſit. ꝫ. de relig. domi. cùm venerabilis: vel non ſuſpecto, vbi nulla vis eſt, & tũc non obeſt, arg. illius decret. ꝫ. de fid. inſtru. ex litteris, & c. cùm venerabilis: & hoc intelligitur, quãdo raſura eſt in loco ſuſpecto: & ſic non contradicit. ꝛ. eo. c. vlt. quæ intelligitur, quando raſura non eſt in loco etiã ſuſpecto, & modica eſt raſura, ſcilicet paucarum litterarum.

d ¶ *In forma ſcripturæ.*] Quia per comparationem litterarum probatur falſitas. C. de fid. inſtrum. l. comparationes, & ex ſtylo dictandi fit comparatio, vt hîc dicit, in aliis autem litteris non attenditur talis comparatio.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quandam expertam doctrinam.*

e ¶ *Chartæ.*] Et in hoc eſt alia cõparatio notanda, ſcilicet quòd raſura chartæ quantumcunque ſit ſubtiliter raſa, ſiue inciſa, ſi aliter diſcerni non poſſit, eleuari debet ad ſolem, & interponi debet inter ſolem, & oculos, & ſtatim apparebit raſura.

d Loquitur in illo, qui vtitur falſo reſcripto, vel falſa conſtitutione, nullo auctore habito. Io. An.

e Argu. ad hoc in l. comparationes. C. de fid. inſtrum. & in l. ſi vnus. C. de teſt.

† Antinacen.
† Antibaren.

† Ca. 3. eod. ti. in 3. comp. & quæremus hîc tractans doctores de ſtylo Romanæ curiæ, vide latè per Felinum in c. 2. ꝫ. de reſ. adde Roma. conſ. 376. incip. quæſt. eſt.

QVàm graui.] Primò ponit admirationem. Secundò ibi, *Cùm ſcire:* in tribus, quæ ſunt de ſtylo curiæ, informat, & primò reducit propoſitum. Tertiò ibi, *Propter quod:* generaliter concludit. Abbas.

Casvs. Quidam Eṗs coram legato Apoſtolicæ ſedis ſuper quibuſdam criminibus accuſatur, renunciauit epatui: poſtmodũ ad Apoſtolicam ſedem accedens, quaſdã litteras ſub nomine Apoſtolicæ ſedis ad Archiepiſcopum ſuum Attinacẽſem reportauit, in quibus continebatur, q̃ ipſum reſtitueret ad Eccleſiam ſuam, altero ſubſtituto inde remoto, quod & fecit. Rex illius loci, non credens litteras illas à ſede Apoſtolica emanaſſe, præcepit litteras illas, & ipſum impetrantem ad ſedem Apoſt. præſentari: dñs Papa viſis litteris, quæ ipſi Archiepiſcopo fuerãt præſentatæ, reſcribit eidem, dicens, quòd in eis tam in cõtinentia, quàm in dictamine falſitatẽ inuenit, & in hoc fuit admiratus, q̃ litteras illas à ſede Apoſtolica credidit emanaſſe, cùm ipſe ſcire debeat conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis talẽ eſſe, vt Patriarchas, Archiepiſcopos, Eṗos, fratres appellet, cæteros omnes dilectos filios in ſuis litteris nominando: & quando vni perſonæ ſcribit, nũquam ei loquitur in plurali, vos, vel veſter, appellando; ſed in litteris præſenta-

præſentatis huic, dilectus filius vocabatur: vnde mandat, quatenus litteras Apoſtolicas taliter ſtudeat intueri tam in filo, bulla, charta, quàm ſtylo, q veras pro falſis, & falſas pro veris nullo modo admittat. Nota, quòd Papa omnes Epiſcopos, & ſuperiores, fratres appellat: inferiores autem omnes, dilectos filios: & ſi aliter appellentur, litteræ ſunt falſæ. Item vni non loquitur in plurali, cuiuſcunque dignitatis ſit. Item falſitas præcipuè deprehenditur in bulla, filo, charta, & ſtylo.

a ¶ *Dictamine.*] *Suprà cap. prox. in fine.* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. recitari poteſt per contrarium.*

b ¶ *In plurali*] In hoc ergo poteſt deprehendi falſitas, & de facili: quia facilè eſt videre, qualiter appellet Epiſcopum, vel inferiores, & cui loquitur in plurali: ſecundùm antiqua tempora hoc non ſeruabatur. Gregorius enim loquebatur vni in plurali, & de ſe quandoque ſingulariter, quandoque pluraliter. ʒ. *de præſcri. nihil. 23. diſt. communis filius*, & 99. *diſt. ecce:* ſed hoc faciebat ex magna humilitate, & tunc erat talis conſuetudo, ſed illa immutata eſt. Alij Epiſcopi appellant ſuos ſubditos fratres vel ſocios. 8. *q.* 1. *quid autem*, & 10. *q.* 3. *cauendum*, & ĵ. *de exceſſibus prælato. cap.* 1.

c ¶ *Tam in bulla.*] Vt ʒ. *cap. prox.*

† *Vide, quæ notata ſunt in c. Raynaldus, ʒ. de te. ver. dilectus fi. O. vbi inuenies, qualiter appellet Cardinales, quorum hîc non meminit.*

† *In multis exemplaribus ita: dilecto in Chriſto filio, vocabaris. Hæc clauſula inſolita præſumptionem facit falſitatis. Alexan. conſ. 46. in 3. volu. & Felin. ad c. cauſam. 2. de teſtibus.*

† *Dictio, litteris, deeſt in antiquis codicibus.*

in dictamine [a], deprehendimus falſitatem: ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales litteras à nobis crediderus emanaſſe. Cum ſcire debeas Apoſtolicam ſedem conſuetudinem in ſuis litteris hanc tenere, vt Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, fratres †: cæteros autem Reges, Principes, vel alios cuiuſcunque ordinis, filios in noſtris litteris appellemus. Et cum vni tantùm perſonæ noſtræ litteræ dirigantur, nunquam ei loquimur in plurali [b], vt vos, ſiue veſter, & his ſimilia in ipſis litteris apponamus. In falſis autem litteris tibi præſentatis in ſalutatione, dilectus † in Chriſto filius vocabaris: cùm in litteris, quas aliquando tibi tranſmittimus, te videre potueris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod ſic litteras Apoſtolicas ſtudeas intueri tam in bulla [c], filo, & charta, quàm in ſtylo, quòd veras pro falſis, vel falſas pro veris litteris † modo aliquo non admittas.

¶ Idem.

¶ *Qui per ſe, vel per alios litteras Papæ falſant: excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus: & Clerici officiis, & beneficiis priuati ſunt, & degradandi, & tradendi curiæ ſæculari, per quam Laicus legitimè punitur. Qui verò falſis litteris vtitur, ſi Clericus eſt, officio, & beneficio priuatur: ſi Laicus, excommunicatus eſt: Hoc dicit.*

CAP. VII.

AD † falſariorum confundendum malitiam: & *infrà.* ¶ De communi fratrum noſtrorum conſilio duximus ſtatuendum, vt qui litteris noſtris vti voluerint, eas primò diligenter examinent [d]: quoniam ſi falſis litteris ſe vſos dixerint [e] ignoranter, eorum ſera pœnitentia cuitare nequibit pœnas inferiùs adnotatas. Nos enim omnes falſarios [f] litterarum noſtrarum, qui per ſe, vel alios vitium falſitatis exercent, cum fautoribus, & defenſoribus ſuis, anathematis vinculo decernimus innodatos: ſtatuentes, vt Clerici, qui falſarij fuerint deprehenſi [g], omnibus officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis perpetuò ſint priuati: ita quòd qui per ſe falſitatis vitium exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum Iudicem fuerint degradati, ſæculari Poteſtati tradantur [h], ſecundùm conſtitutiones legitimas [i] puniendi: per quam & Laici, qui fuerint de falſitate conuicti, legitimè puniantur.

¶ Qui verò ſub nomine noſtro [k] litteris falſis vtuntur, ſi Clerici fuerint, officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis ſpolientur: ſi Laici, tandiu maneant excommunicationi ſubiecti, donec ſatisfaciant competenter: ita tamen, vt in iſtis [l], & in illis [m], malitia grauiùs, quàm negligentia [n] puniatur: quod & de his qui falſas litteras impetrant, ſtatuimus obſeruandum.

¶ Idem.

¶ *Non præſumitur quis falſare litteras de ſimplici iuſtitia, nec punitur, ſi hoc comperto deſtiterit illis vti.*

CAP. VIII.

ACcedens †: & *infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi litteræ Apoſtolicæ, in quibus falſitas fuerit deprehenſa, de ſimplici iuſtitia formam habeant (cùm præſumi non

AD *falſariorum.*] Primò punit falſantes litteras Papæ per ſe, vel per alium. Secundò ponit vtentes litteris falſis ibi, *Qui verò.* Abbas.

CASVS. Ad confuſionem falſariorum ſtatuit Innocen. iij. de conſilio fratrum ſuorum, vt qui litteris Apoſtolicis vti voluerint, eas priùs diligenter examinent: quia ſi falſis litteris vti ſe dixerint ignorantes, pœnas euitare non poterunt inferius poſitas: ipſe enim excommunicationi ſuppoſuit omnes falſarios litterarum Apoſtolicæ ſedis, qui per ſe, vel per alios vitium falſitatis exercent, cum omnibus fautoribus, & defenſoribus ſuis, ſtatuens, vt clerici, qui falſarij deprehenſi fuerint, omnibus beneficiis, & officiis perpetuò ſint priuati, ita quod qui per ſe vitium falſitatis exercuerint, à ſuis officiis degradati, ſæculari Poteſtati tradatur ſecundùm leges puniendi, & ſi laici fuerint, per eaſdem leges puniſitur legitimè: illi verò, qui ſub nomine Papæ falſis litteris per alios impetratis vtuntur, ſi clerici fuerint, officiis, & beneficiis ſpolientur: ſi laici fuerint, tamdiu maneant excommunicati, donec ſatisfaciant competenter: ita videlicet q & in clericis, & in laicis malitia grauiùs puniantur, quàm negligentia: & idem obſeruandum eſt de his, qui falſas litteras impetrant. Nota, quòd omnes falſarij litterarum Apoſtolicæ ſedis cum fautoribus, & defenſoribus ſuis ipſo facto ſunt excommunicati. Item clerici degradati propter hoc vitium puniendi ſunt ſecundùm leges. Et nota hic vnum caſum, in quo clericus ſtatim poſt degradationem traditur curiæ ſæculari. Item vbi clericus deponitur, vel ſpoliatur officio, & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro conſimili poteſt excommunicari. Item malitia grauiùs punienda eſt, quàm negligentia.

d ¶ *Examinent.*] Quòd ſi non fecerint, in dolo eſſe videntur: ſine dolo enim falſum non committitur. *C. ad leg. Corn. de falſ.* hoc exemplum, & affectatores ignorantiæ dici poſſunt: *de cler. diſpen. cùm inhibitio.* [a] vnde talis ignorantia craſſa, & ſupina poteſt dici. ĵ. *de cler. excommun. min. Apoſtolicæ.*

e ¶ *Dixerint.*] Poteſt ſuppleri, quòd non probauerint: quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur, ʒ. *de elect. inmotuit.* maxime cùm hoc inquirere teneantur auctoritate huius conſtitutionis: aliàs ſi probaret ſe diligentiã, quam potuit, & debuit, adhibuiſſe, non eſſet ei imputandum, vt dixi ʒ. *eo. dura.* quia iuſta ignorantia excuſat eũ: quia non videtur teneri, niſi poſtquam ſcit hoc. ʒ. *eod. dura:* & ĵ. *eod. cap. prox.* Ex quo enim inquiſiuit à peritioribus, non eſt ei imputãdum. 26. *diſt.* §. *vlti. ff. de iur. & fact. ignor. l. regula.* §. *in fi.* fecit enim quod potuit, & 44. *diſt. Ephe-ſiis.* & diuinare non tenebatur, ſic ĵ. *de exceſ. præl. inter dilectos*, vbi excuſatur ignorantia.

f ¶ *Falſariis.*] De quibus habuiſti ʒ. *in cap. prox.* vt ibi dixi: omnes enim tam principales, quàm fautores ſũt ipſo iure excommunicati, vt hic patet.

g ¶ *Deprehenſi.*] Et criminaliter conuicti: ibi enim, vt dicit lex, indagatio fiet acerrima, vbi pœna eſt grauiſſima. *Codice ad leg. Corn. de falſ. l. maiorem*, & vbi ciuiliter agitur, mitiùs eſt agendum. *C. eod. l. penult.*

h ¶ *Tradantur.*] Qualiter tradi debeant habes ĵ. *de verb. ſignif. nouimus*: in tribus enim caſibus traditur aliquis ſtatim poſt degradationem curiæ ſæculari, vt hic, & eſt vnus, vt dixi ſuprà, de hæreticis, ad abolendam in *quæſt.* 1. *ſi quis Sacerdotum.*

i ¶ *Legitimas.*] Pœna enim falſi in libero homine eſt deportatio, & omnium bonorum publicatio: in ſeruo vltimum ſupplicium, ſic diſtinguit lex. *ff. ad leg. Cornel. de falſ. l.* 1. §. *vltim. & C. eodem titul. vbi falſi.* & ibi vltimo ſupplicio punitur crimen falſi. Et hoc eſt verum de his, qui falſant reſcriptum principis, de quibus hîc intelligitur: qui verò falſant litteras aliorum, aliter puniuntur, ſed leuiùs, ſuprà eodem, ad audientiam: & hæc pœna imponitur illis, qui per ſe, vel per alios vitium falſitatis exercent, vt patet per iſtam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falſis ab aliis impetratis vtuntur.

k ¶ *Sub nomine noſtro.*] Id eſt, qui litteris falſis vtuntur per alios impetratis ſub nomine noſtro, iſti minùs puniuntur, quàm illi, qui per ſe hoc faciunt, vel per alios, vt patet per hanc litteram, & ſuperiorem. *Cod. ad legem Cornel. de falſ. maiorem.*

l ¶ *In iſtis.*] De quibus hîc dicitur, qui vtuntur litteris per alios impetratis.

m ¶ *In illis.*] Scilicet qui per ſe hoc procurant, de quibus præmiſit, vel dic, in iſtis, id eſt, laicis: in illis, id eſt, clericis.

n ¶ *Negligentia.*] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum ſcilicet diſſoluta eſt, craſſa, & ſupina. *ff. mandat. ſi fideiuſſor.*

ACcedens.] Primò ponit deciſam conqueſtionem. Secundò prouiſionem ibi, *Fraternitati.* Abbas.

CASVS.

a † *Et ĵ. de temp. ordi. eo qui, lib.* 6. *Ioan. An.*

† *Cap. 4. eod. tit. de falſariis, in 3. compilat. Concordat proceſſus Bullæ in cœna Domini S. D. D. Gregor. xiij. §. 6. vbi hoc decretum roboratur, & extenditur, vide Bernardinum Diaz in prac. crim. can. c. 108. adde Rebuffum in praxi benefi. in declaratione nouæ prouiſionis: adde Matthæum de Afflictis deciſio. 440.*

b *Vide Iulium Clar. in pract. cri. ſen. §. fin. q. 36. ver. ſcias autem, cum aliquot ſeq. Couarruuiã in pract. q. c. 31. & Bernardi. Diaz in prac. cri. can. 132. & c. 133.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 4. com. Vide omnino proceſſum bullæ in cœna Domini in præcedenti cap. citatum, ante quam deciſione huius decretalis faciliè vtaris.*

debeat a, quòd pro talibus litteris, quæ poſſunt facilè obtineri, fraudem quis commiſerit falſitatis) nec litteris vſus[b] eſt, poſtquàm eas falſas eſſe cognouit, tu ei officium, beneficiúmque reſtituens, ipſum ſuper hoc vlteriùs non moleſtes.

¶ Idem.

¶ Propter paucarum litterarum raſuram in loco non ſuſpecto, reſcriptum non probatur falſum.

CAP. IX.

EX †. conſcientia: *& infra.* ¶ Verùm litteras ipſas, quæ redargutæ fuerant falſitatis diligentiùs intuentes, nullum in eis falſitatis ſignum, vel ſuſpicionis inuenimus, niſi paucarum litterarum raſuras[c], quæ nequaquam ſapientis[d] animum in dubitationem vertere debuerunt. Vnde ſi vobis conſtiterit prædictum R. obligaſſe ſe ſub periculo cauſæ[e], quòd litteras illas falſas eſſe probaret (cùm quilibet ad renunciandum[f] iuri ſuo liberam habeat facultatem) ipſi R. ſuper dicta Eccleſia ſilentium imponatis.[g]

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduerſarium ſuum de ſimplici iuſtitia, in quibus litteris falſitas fuit deprehenſa. Impetrator hoc intelligens, ampliùs noluit vti eis: propter quod diœceſanus Epiſcopus ipſum ab officio, & beneficio ſuſpendit. Vnde acceſſit ad dominum Papam rem ſibi exponens: mandat Papa Epiſcopo, ſi litteræ Apoſtolicæ, in quibus falſitas fuit deprehenſa, formam habeant de ſimplici iuſtitia, officium, & beneficium illi reſtituat, & ipſum ſuper hoc vlterius non moleſtet: quia non eſt præſumendū, quòd pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committat vitium falſitatis, & ille non fuit vſus illis, poſtquam eas falſas eſſe cognouit. Nota, quòd in his, quæ de iure competunt alicui, & quæ de facili habentur, non eſt præſumendum falſum committi: & nota, ꝙ circa modica non præſumitur dolus committi. Item qui abiurat malum, quam citò ſcit malum, non debet dici culpabilis.

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd litteræ, &c. quæris, & ſoluit, ſignat contrarium.*

a ¶ *Præſumi non debeat.*] Nota, quòd non præſumitur litteræ falſæ, quæ ſunt de ſimplici iuſtitia, & quæ de facili poſſunt haberi, ſicut non præſumitur, ꝙ in re modica[a] doloſe agatur. *ff. de dolo: ſi oleum. §. vlti. cum l. ſequenti*: vnde ſi quis ſuggeſſit falſum in litteris, quæ ſunt de ſimplici iuſtitia, non ſtatim præſumendæ ſunt falſæ, niſi probetur, quòd ex certa ſcientia falſum ſuggeſſit: quia qui dicit, quòd falſum ex certa ſciētia ſuggeſſit, dolum allegat, ſed dolus ex perſpicuis indiciis probari debet. *C. de dolo, dolum*: ſi tamen alter vult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eam probabit? Dico, quòd per iuramentum. ĩ. *de ſent. excommun. ſi verò 2 & 34 q. 2. in lectum.* Sed pone, quòd falſum affirmet circa rem propriam, cuius notitiam habuit: præſumitur primò contra ipſum, quia non præſumitur quis ignorare factum propriæ rei. *C. de reſcind. vend. quiſquis*, quod verum eſt: ſed illam præſumptionem elidit hæc præſumptio: quia non præſumitur dolum commiſiſſe circa litteras, quæ de facili habentur, vt hîc dicitur: & ſic vna præſumptio elidit aliam circa idem factum. *ff. de in integ. reſtit. diuus.* ſ. *de præſumptioni. litteras. arg. contrà.* ſ. *de electionib. cùm inter R.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Vſus eſt.*] *Simi.* ĩ. *de exceſ. prælat. inter. arg. contrà.* ſ. *c. prox.* vbi non excuſatur, qui vſus eſt falſis litteris ignoranter. Sed illud intelligendum eſt de his, quæ nō ſunt de ſimplici iuſtitia, quæ non poſſunt haberi de facili: vnde illa præſumptio eos condemnat, hîc excuſatur à contraria præſumptione, in litteris de ſimplici iuſtitia non eſt præſumptio contra impetrantem: vnde per ignorantiam excuſatur, ſi deſiſtat, quando ſcit eas falſas. Ioan.

EX *conſcientia*] Primò diffinit obiectum dubium. Secūdò obiicientem puniri mandat ibi, *Verùm.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduerſarium ſuum ſuper quadam Eccleſia: aduerſarius ille in iudicium euocatus poſtulauit ſibi fieri copiam reſcripti, quo viſo cœpit illas litteras arguere de vitio falſitatis, obligando ſe ſub periculo cauſæ ſuæ ad probandum, quòd litteræ falſæ eſſent: iudex litteras illas miſit ad dominum Papam, vt per eum ſciret veritatem huius falſitatis: Papa litteras illas diligenter inſpiciens nullum ſignum falſitatis, vel ſuſpicionis in eis inuenit, niſi raſuras paucarum litterarum, quæ ſapientis animum in dubitationem inducere nō debuerunt: vnde mandat Papa, quatenus ſi conſtiterit prædictum R. ſe obligaſſe ſub periculo cauſæ ſuæ, quòd litteras illas falſas eſſe probaret, ſibi ſuper dicta Eccleſia ſilentium imponatur: quia quilibet liberam habet poteſtatem ad renunciandum iuri ſuo. Nota, quòd raſura paucarum litterarum non reddit falſum reſcriptum, niſi eſſet in loco ſuſpecto, prout hic intelligitur. Et ſic nota, quòd modica ſuſpicio non vitiat reſcriptum. Item modica ſuſpicio non debet animum ſapientis immutare. Item aliquis poteſt ſe obligare ſub periculo beneficij ſui. Itē licitum eſt vnicuique renunciare iuri ſuo.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Raſuras.*] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla ſuſpicio eſſet. ſ. *de fide inſtrum. ex litteris*: nec per talem raſuram facta fuit ambiguitas in nomine. ſ. *de fide inſtrum. inter dilectos. Contrà habes*; ꝙ raſura inducit ſuſpicionem. ſ. *de relig. domibus cùm venerabilis, &* ĩ. *de priuile. cùm olim 2. &* ſ. *eod. licèt. §. quinta, vbi de hac materia.*

d ¶ *Sapientis.*] Modica ſuſpicio non debet ſapientis animum immutare. ſ *de ſimon. & ſi quæſtiones, & 1. q. 1. indices.* Ioan.

e ¶ *Cauſa.*] Quod fieri poteſt. ſ. *de electiōn. cum dilecti*: vbi de hoc, in fine, & ſub pœna ordinis, & beneficij poteſt ſe aliquis obligare. 1 *q. 8. quotiens, & de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius.* Bern.

f ¶ *Renunciandum.*] Suprà, de reg. ad Apoſtolicam, & ſ. *de foro compet. dilecti, & cap. ſi diligenti, & C. de pact. ſi quis in conſcribendo, & de epiſc. & cleric. ſi quis in conſcribendo.*

g ¶ *Imponatis.*] Sed nunquid propterea eſt Eccleſia illa aduerſario aſsignanda? Reſpondeo, non: niſi probet primò ſe habere ius in illa.[b] ſ. *de reſcrip. olim, in fine.*

TITVLVS XXI.

De ſortilegiis†.

¶ Ex pœnitentia Theodori †.

¶ Sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis prohibentur, & contra facientibus pœna imponitur.

CAP. I.

IN tabulis, vel codicibus, aut aliis, ſorte[h] furta non ſunt requirenda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obſeruare præſumat. Qui autem contrà fecerit, quadraginta dies[i] pœniteat.

¶ Alexander tertius Gradeñ.† Patriarchæ.

¶ Presbyter, qui per inſpectionem aſtrolabij furta requirit, ad tempus ſuſpenditur ab altaris miniſterio. Ita communiter ſummatur: ſed in veritate hæc ſummatio non eſt indiſtinctè vera, quia acriùs poteſt puniri.

CAP. II.

EX † tuarum tenore litterarum accepimus, quòd V. Presbyter cum quodam infami ad priuatum locum acceſſit, non ea intentione vt vocaret Dæmonium, ſed vt inſpectione aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ poſſet recuperari. Verùm licèt hoc ex bono zelo, &

¶ *De ſortilegiis. Quia ſortilegia continent in ſe falſitatem, meritò de de his ſubijcitur.*

De hac materia gloſſa eſt optima. 26. quæſt. 2. in ſumma. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur. 26. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4 & q. 5. & q. 6. non licet iniquas, vſque in fine quæſt.

IN *tabulis.* Primò ponit prohibitionem. Secundò ponit pœnam tranſgreſſoribus ibi, *Qui autem.* Abb.

CASVS. In cap. iſto dicitur, quòd furta non ſunt requirenda ſorte in tabulis, vel codicibus, aut aliis: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obſeruare præſumat: & qui contrà fecerit, xl. dies pœniteat. Nota, hic pœnam illorum, qui ſortem, & diuinationes exercent.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Sorte.*] Sic electio per ſortem[c] non eſt facienda. ĩ. *eod. cap. vlt. Argum. contra. 26. q. 2. ſors, & cap. 2. qui*: quia licèt ſors in ſui natura non ſit mala, tamen prohibetur, ne propter aſsiduitatem labantur in idololatriam, ſicut eſt in iuramento. 22. *q. 1. conſidera. & hoc cap. hi qui*: loquitur de comparatiua permiſsione: ibi, potiùs permittuntur ſortes, quàm ad dæmonia conſulenda concurrant: ſic propter diuinationes futuras ſortes prohibentur, vt hîc patet, & 26. *q. 2. illud, & quæſt. 5. cap. ſortes, & cap. peruenit*: quandoque tamen permittitur per ſortem aliquid fieri, vt dicitur ĩ. *eod. cap. vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

i ¶ *Quadraginta dies.*] Si laicus fuerit, communione Eccleſiæ priuetur: ſi verò clericus, officio, & beneficio poteſt priuari. 26. *q. 5. non oportet, & duobus cap. ſeq.* Et argu. contra. ĩ. *cap. prox. arg. contrà* ĩ. *eod. cap. vlt. non puniuntur.*

EX *tuarum.* Primò ponitur conſultatio: ſecundò reſponſio, ibi, *Verùm.* Abbas.

†Cap. 2. eod. tit. in 4. cōp. Vide Matthæum de Afflictis deciſio. 404. li. 3. Rubrica 39. tit. de falſariis ſuper cōſtitu. Neapoli. adde Doctores in l. fin. C. de edicto diui Hadrian. tollen.

a Vide Corſetum in tra. de minimis, & Iaſonem in l. ſciendū ff. qui ſatiſd. cogant.

† Aliàs: ſortilegis, nō malis: & de materia huius tituli tractatus extat Pauli Grillandi: adde Alphonſum Caſtrum, li. 1. c. 13. de iuſta hæret. punitione.

§ Sic etiam Burchard. li. 12. decret. c. 26. & Inop. 11.: 52. iterū Burchardus, li. 19. c. 5. tit. de arte magica. & ca. 1. eod. tit. in 1. compil.

† Aliàs: Gradēn.

† Cap. 3. eodem tit. in 1. comp. & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. iij. p. 50. c. 6. De pœna ſortilegorū Sacerdotum, vide Cōcil. Later. ſub Leone x. ſeſſ 9 & Bernardinum Diaz in pract. crim. cano. c. 100.

b Hæc Bernardi ſententia non placet hîc Hoſtienſ. ſed vide Ioan. And. qui ambos verum dicere putat; diuerſis tamen modis.

c De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 95. art. 8. ex quo intelliges, quādo, & quibus ſortibus vti liceat.

CASVS.

Casus. Quidam presbyter V. nomine acceſsit cum quodã infami ad locum priuatũ, non illa intentione, vt dæmonũ inuocaret: ſed vt poſſet inuenire furtũ cuiuſdam Eccleſię per inſpectionem aſtrolabij Patriarcha Gradenſ. ſignificauit hoc dño Papæ: vnde ipſe ſcribit eidem dicens, ꝙ licet ex bono zelo, & ſimplicitate presbyter ille hoc ſe feciſſe proponat, tñ non modicã maculam peccati cõtraxit: quare mandat, quatenus per annum, & ampliùs, ſi ei viſum fuerit, eũ ab altaris miniſterio præcipiat abſtinere, & extũc officium ſuum poterit exercere. Nota, ꝓ ſimplicitati parcẽdum eſt. Item nota hic pœnam illorum, qui huiuſmodi inſpectiones, vel diuinationes exercent.

a ¶ *Simplicitate.*] Quia bono zelo hoc fecit, aliquantulũ excuſatur. arg. ſ. *de apoſtaſ. c. 2.* & quia per ſimplicitatem hoc fecit, dignus fuit miſericordia: nam ſimplicitati parcẽdum eſt. ſ. *de rer. permutat. cap. cùm vniuerſorum*: vbi de hoc [a]. Bernard.

b ¶ *Si tibi viſum.*] Et ita tempus pœnitentiæ arbitrarium eſt. 26. q. 7. *tempora pœnitudinis*: ſed minorem pœnitentiam anno non poſſet imponere: ex quo Papa ſibi annũ præfixit. ſ. d ſ. *eod. ad arbitrium Epi.*

c ¶ *Liberum.*] Hoc intellige dictum ex diſpenſatione: nam de iure communi debuit remanere priuatus, & Epiſcopus de iure contra illum procedit. 16. q. 5. *non oportet, & cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. aliquanti*: ſed quia bono zelo per ſimplicitatem deliquit, Papa mandat ipſum reſtitui, & Epiſcopus authoritate ſua cum iſto potuit, ſi voluiſſet, diſpenſare: cùm in caſu iſto et hoc non ſit prohibitum, & diſpenſet etiam in maioribus. 50 *diſt. presbyteros, &* ſ. *de iud. at ſi clerici, vbi de hoc.* Bern.

† Pœnã, habibit vetuſtiores codices, & plerique manuſcripti.

† Lucan.

† De materia huius decretalis vide Felinum in c. capitulum. ſ. de reſcrip. & B. 7 h 2. 2. 9. 95. ar. 8. & ibi Caiet. ex quo intelliges, cur ſortes repetantur in electionibus ſpiritualibus.

a Conc. tex. in l. 1. ff. de dol. & in l. inter. cum vulg. ff. de excuſ. tuto.

ſimplicitate [a] ſe feciſſe proponat: id tamen grauiſſimum fuit, & non modicam inde maculã peccati contraxit: *& infrà.*

¶ Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pœnitentiam † imponas, quòd per annum, & ampliùs, ſi tibi viſum [b] fuerit, eum ab altaris miniſterio præcipias abſtinere: & extunc liberum [c] ſit ei exercere officium Sacerdotis.

¶ Honorius iij. Capitulo Lucañ.

¶ *Non ſolum electio per ſortes fieri non debet, ſed etiam electiones compromiſſariorum per ſortes aſſumi non debent.*

CAP. III.

Eccleſia † veſtra Epiſcopo deſtituta, vos conuenientes in vnum, vt de futuri tractaretis electione Pontificis, vnum elegiſtis ex vobis per ſortem: qui tres auctoritate veſtra elegit, per quos vice omnium Lucañ. prouideretur Eccleſiæ de paſtore: quorum duo tertium, magiſtrum R. ſcilicet elegerunt: quod expreſsè licebat eiſdem, ſecundùm traditam à vobis omnibus poteſtatem [d]. Procuratoribus igitur veſtris ſuper his in noſtra præſentia conſtitutis: Nos tali examinato [e] proceſſu, licèt nota non careat, quinimmò multa reprehenſione ſit dignum, quòd ſors in talibus interuenit: *& infrà.* ¶ Electionem celebratam de ipſo, ad gratiam [f] confirmationis admittimus: ſortis vſum in electionibus [g] perpetua prohibitione damnantes.

[*Eccleſia.*] In prima ponitur electio. In ſecunda electionis probatio, examinatio, & reprehenſio. In tertia gratioſa confirmatio, & ſortis prohibitio. Secunda ibi, *Procuratoribus.* Tertia ibi, *Electionem.* Abbas.

Casus. Vacante Lucana Eccleſia canonici conuenientes in vnum, de futuri paſtoris electione tractaturi, vnum elegerunt ex ſe per ſortem, qui vice capituli tres eligeret electores, per quos vice omnium prouideretur Eccleſiæ de paſtore: quibus ab ipſo electis, duo ex illis tertium ex ſe magiſtrum R. elegerunt: quia ſub hac forma eis data fuerat eligendi poteſtas, vt vel ex ſe, vel ex aliis eligere poſſent: electionem iſtam per nuntios ſuos præſentauerunt dño Papæ, petentes eam confirmari: quã Papa examinato tali proceſſu, dignũ multa reprehenſione inuenit, pro eo ꝙ ſors in talib⁹ interuenit: electionẽ celebratã de prædicto magiſtro ad gratiã confirmationis admiſit, ſortis vſum in electionibus perpetua condemnans prohibitione. Nota, ꝙ cũ ſub hac forma datur aliquibus eligẽdi poteſtas, vt vel ex ſe, vel ex aliis eligere poſſint, tunc poſſunt eligere vnũ de ſe, aliàs nõ, vt hic colligitur. Item ad quẽ pertinet cõfirmatio, ad ipſum pertinet examinatio perſonę & proceſſus. Itẽ ſortes in electione prohibitæ ſunt.

¶ *Gloſ. ſeq alleg. concor. ponit opin quã reprobat per locum à diuiſione, & per ſimilem, & per decret. Cumana. & reſpondet rationi contrariæ.*

d ¶ *Poteſtatem.*] Similem habes ſuprà, de elect. cùm in iure: dicunt tñ quidam, quòd idem eſſet, ſi aliqua forma non fuiſſet expreſſa, ꝙ poſſent vnum de ſe eligere, vt dicitur in c. *cùm in iure*: quod non credo, quia vbi ſimpliciter datur poteſtas eligendi tribus, nulla forma adiecta, ita habent poteſtatẽ eligendi omnes, ꝙ vnus, vel duo ſine tertio eligere non poſſunt: vnde ſi duo eligant tertium, non valet, quod faciunt, quia hanc poteſtatem non habent: ſi ille eligat ſe cum aliis, non valet: quia nemo ſeipſum eligere poteſt. ſ. *de inſtit. cùm ad noſtram*, quia alius debet eſſe electus, & alij eligentes, vt ibi dicitur: ſicut eſt inter baptizantem, & baptizatum. ſ. *de bapt. debitum, &* ſ. *de iure. patro. per noſtras.* 24. q. 1. *didicimus, & ff. de tut. & cur. dat. ab hui. prætor. & ff de teſt. mil. ex ſententia. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempeſtiuum*: quia duplici officio fungi non poteſt, vt ibidem dicitur, ſicut ſi tres iudices, vel arbitrarij ſint dati ſimpliciter ſine illa clauſula: Quòd ſi non omnes, &c. duo ſine tertio procedere non poſſunt, quia poteſtas iudicandi ita data eſt omnibus, quòd duo ſine tertio, vel alter ſine altero procedere non poteſt. ſ. *de offic deleg. c. vnico delegatorum, cap. cauſam matrimonij.* De hoc etiam dixi in cap. *cùm in iure*: ſed cùm datur aliquibus poteſtas eligendi de ſe, vel aliis, ſi volunt aliquem eligere de ſe, tùnc poteſtas eligendi remanet penes illos tãtùm, & eis ſolis data intelligitur: ſicut quando committitur cauſa cũ illa clauſula: Quòd ſi non omnes, &c. ſed ſi ſimpliciter datur aliquibus poteſtas eligendi, tunc non poſſunt aliquem eligere de ſe: ſicut eſt in iudicibus, vt dictum eſt, & perſona electa nullo modo debet computari inter eligentes, vt probatur ſ. *de elect. Cumana*, & ideo dicit hic: Quòd eis licebat ſecundum traditam, &c. Et hoc arg. non valet. Capitulum poteſt eligere vnũ de ſe: ſed iſti, quibus data eſt ſimpliciter eligendi poteſtas, funguntur vice capituli: ergo poſſunt eligere vnum de ſe. Capitulum enim eligit iure communi, ſiue ordinario: ſed iſti non eligunt iure communi, ſed poteſtate ſibi conceſſa per capitulum. Bernard.

e ¶ *Examinato.*] Et meritò: ad quem enim pertinet confirmatio, & examinatio proceſſus, & perſonæ. ſ. *de elect. nihil eſt, cap. cùm nobis, & cap. venerabilem, & ſuprà de tranſlat. c. vlt. &* ſ. *de hære. cap. cùm ex iniuncto, in fine.*

f ¶ *Ad gratiam.*] Hoc ideo dicit, quia de iure debuit caſſari, ſed ipſum de gratia confirmauit.

¶ *Gloſ. ſeq not. à contrario: & illud coadiuuat, ſecundò obijcit, & ſoluit.*

g ¶ *In electionibus.*] Per hoc, quod dicit: In electionibus, videtur, quòd in aliis [h] vſum ſortis non reprobet. arg. 25. *diſt. qualis, & ff. de indic. cùm prætor. ff. de teſt. ex eod. &* 15. q. 3. *de crimine*, præterea in multis caſibus vſum ſortis admittimus. *ff. de indic. ſed cùm ambo. ff. fam. erciſ. ſi qui ſunt. C. communia de leg. ſi duobus*, & trea princ. Sed quare prohibetur vſus talis in electionibus? nónne Matthias ſorte electus fuit. 31. *diſt. clerus, in princ.* & ſors non eſt aliquid mali. 26. q. 2. *ſors*: Dicas, quòd licet Matthias, & Ioannes ſorte electi fuiſſent, non tamen eorum exemplo eligendus eſt aliquis per ſortem, vt 26 q. 2. *non ſtatim, & cap. non exemplo*: quia illud factum fuit diuina inſpiratione, *ſic* 14. q. 5. *dixit.* Quod autem dicitur: Sors non eſt aliquid mali, verum eſt conſiderata in ſe, ſed ex cauſa prohibetur, vt dixi ſ. *eod. c. 1.* & præterea hic non fuit ſeruata forma concilij. ſ. *de elect. quia propter.* vt videtur propter defenſiones verò, & lites dirimendas ſors admittitur circa iudicia, vt dicunt prædictæ leges, in quo caſu poteſt intelligi *cap. illud, ſors*: ſed in electionibus, licet ſit diſcordia, non licet per iura prædicta. Bernard.

TITVLVS XXII.

De colluſione detegenda †.

¶ Gregorius † vniuerſis Epiſcopis de Corinth.

¶ *Accuſatore deſiſtente ab accuſatione poteſt Iudex ex officio ſuo inquirere ſuper crimine illato.*

CAP. I.

Scripta fraternitatis veſtræ relegentes,

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

¶ *Quia in colluſione interſt falſitas, ideo ſubiicitur hæc rubrica de colluſione. De hac materia rubricæ reſpectu quo colludens præuaricatur, habetur 2. q. 3. §. fin. facit tex. in cap. 2. in fin. de procur. lib. 6. & in cler. conſtitutionem. §. ſanè de elect. Et colluſi. eſt inter actorem, & reum latens, & fraudulenta conuentio, vt voluit, gloſ. in cap. 3. eod. in verſ. colluſione. & vide gloſ. 2. q. 3. cap. ſi quem. §. notandum. Et dicitur colludens falſum committere, quia aliud agit, & aliud ſimulat* [c].

De hac materia habetur 9. q. 3. c. 1. in rubr. de pœnis, verſic. quæ ſit pœna colluſionis, & ſuprà in rubrica de accuſatio.

S *Cripta.*] Si accuſator ab accuſatione deſiſtat, debet iudex inquirere, an per colluſionẽ hoc fecit. Ita ſummatur cõmuniter. Primò ponit factum. Secundò decidit quæſtionem circa factũ ibi, *Quia.* Abbas Sicul.

Casus. Quidam accuſauerunt Hadrianum Epiſcopum: & inde cum eo in amicitiam conuenerunt, deſiſtendo ab accuſatione: ſignificatum fuit hoc domino Papæ, quòd per colluſionem deſiſterent ab accuſatione: vnde ſcribit Papa Epiſcopis de Corinth. ſuper hoc dicens, quòd qualitas facinoris nunciati ipſum inducit,

† De colluſionibus vetus Gregorianus & cæteris manuſcriptis, de colluſione, abſque voce, detegida.

† Gregorius vigiliis in dict. 11. epiſt. 38. c. 77. apud Ioã. Diacon. lib. 4. c. 32. de vita B. Gregorij, refertur poſt Concilium Lateran. ſub Alexan. iij. par. 48. c. & c. 1. eo. ti. in 1 copus.

b V ſ pland intelligas hãc gloſſam, præter Henric. Bit h. Ioan. Ananiã, & alios dubiores hic vide omnino beatum Thomam, & Caietanum etc.

c Concor. gl. in l. poſt contractum, & ibi Bart. ff. de don. habes ſimilem ti. hinc, C. eo.

inducit, vt talia diſſimulare non debeat, cùm gratiam inter ſe feciſſe dicantur: vnde mandat hoc diligenter inquiri, ne fortè huiuſmodi concordia non ex charitate, ſed ex præmio ſit comparata. Nota, quod qualitas facti conſideranda eſt. Item non licet recedere ab accuſatione ex præmio.

agnouimus, quòd hi [a], qui contra Hadrianum Epiſcopum aliqua dixerant, modò cum eodem in amicitiam conueniſſent: *& infrà.* ¶ Quia verò nunciati facinoris qualitas [b] nos vehementer impellit, vt ea, quę audiuimus, diſſimulare [c] nullatenus debeamus: præſertim cùm accuſatores, & accuſatum inter ſe feciſſe gratiā [d] indicaueritis: hoc neceſſe eſt ſubtiliùs perſcrutari: ne fortè nō ex charitate [e], ſed ex præmio, eorum ſit concordia comparata.

¶ Idem.

¶ *Deſiſtente accuſatore, & accuſato Iudex proſequitur.*

CAP. II.

Crimina † ſemel audita, Gregorius [f] indiſcuſſa nullo modo prȩteribat [g]: etiamſi accuſatus cū accuſatore in gratiā rediiſſet.

¶ Alexander tertius Noruiceñ. Epiſcopo.

¶ *Colludens in cauſa beneficiali, priuari debet beneficio.*

CAP. III.

AVdiuimus † vſque adeo Clericorum malitiam excreuiſſe, vt interdum inter ſe

a ¶ *Quòd hi.*] Argum. quod plures accuſatores poſſunt admitti cōtra vnum ſuper eodem crimine. ſ. *de accuſ. licet. & 2. q. 1. in primis:* & plures procuratores admittuntur. ſ. *de reſti. inſuper*: hic enim admiſſi fuerunt plures accuſatores, & in capit. primo, quod fieri non debet: immo iudex debet eligere magis idoneum. *ſ. de accuſat. ſi plures.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. modum præponderandum facto.*

b ¶ *Qualitas.*] De amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiam conuenerūt, & ideo præcipit inquiri de colluſione: vnde dixit Ioan. quidam ſapiens phantaſma: Deus non eſt remunerator nominum, ſed aduerbiorum: hoc eſt dicere, non remunerat Deus bonum, quod fit, ſed quod bene fit: vnde nō crucifixerunt Iudæos, qui crucifixerunt Chriſtum, licet mors Chriſti bona fuerit: quia propter hoc de pœnis inferni nos redemit, & ideo non remunerauit eos, quia non bene fecerunt: Deus enim cor interrogat, & non manum. 24. q. 5. *ſi quid innouiſti*: nec conſiderat, quę fiunt, ſed quo animo fiunt. 15. *quæſt. 7. cap. 1 in fine.*

c ¶ *Diſſimulare.*] *j. cap. prox. & cap. penult. & vlt.* per hoc enim conſentire videtur. *argum. 44. diſt. Epheſiis, in fin. & 83. diſtinct. error, & ſ. de hæret. cap. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit, & proſequitur dupliciter modum recedendi à lite in triplici genere cauſarum.*

d ¶ *Gratiam.*] Arg. quòd non liceat recedere à lite: vnde nota, quod tria ſunt genera cauſarum, ſcilicet ciuilis, criminalis, & ſpiritualis. Dupliciter enim poteſt quis à lite recedere per gratiam, & per tranſactionem. In cauſa ciuili quandoque poteſt quis à lite recedere per gratiā & per tranſactionē ſine aliqua pœna, vel nota: niſi in actione famoſa [b], in qua nō licet tranſigere ſine iudicis authoritate, aliàs notatur infamia *ff. de his, qui not. infam. l. furti. §. pactus.* In cauſa verò criminali ante inchoatam litem licitum eſt deſiſtere per gratiā. *ff. ad Turpil. mulier. & l. quæſitum*: poſt inchoatam litem non licet ſine iudicis authoritate, & ſine conſenſu rei, ſi fuit ſuppoſitus tormento. *C. de abo. l. 3.* vel ſi ex hoc remaneret infamatus, *vt arg. 5. q. 1. quidam.* Et ſi deſtiterit, incidit in Turpil. ſi publicū crimen intendit. *C. ad Turp. l. 1.* & fideiuſſor punitur in quātitate promiſſa, & accuſator notatur infamia: & extraordinariè pro motu iudicis punitur. *ff. eo. l. 2 ff. de cuſto. & exhib. reo. l. 4. & ff. de præuar. l. 3. in fin. & l. fi. ſi*: ſi verò priuatum [c], extraordinariè punitur. *ff. ad Turpil. ſi quis repetere. in fi.* Pro motu iudicis ſecūdum canones omne crimen quaſi publicum cenſetur, vnde per tranſactionem, ſeu gratiā à lite recedere non licet. *arg. hic j. c. prox. & c. vlt.* Quòd ſi fecerint inter ſe gratiam, vel aliquam colluſionē, iterū inquiretur de crimine, vt hic patet, & *j. c. prox. & vlt.* iudex tñ ſi in crimine illo poſſet diſpenſare, præſtare poteſt authoritatē, ſi voluerint inter ſe gratiā facere. *arg. 5. q. 1. ſi primates, & 15. diſt. c. 1. & c. ſtudendum.* In cauſa ſpirituali bene licet à cauſa recedere per gratiā, per tranſactionē verò non, vt propriè intelligas tranſactionem. *ſ. de re. permu. c. vlt. ſ. de tranſact. ſuper eo.* In cauſa verò criminali, vel matrimoniali neque per tranſactionē, neque per gratiā, ſeu compoſitionē licet diſcedere *ſ. de tranſact. c. vlt.* Ergo ſi aliqui gratiam faciant inter ſe indebito modo, iudicis eſt inquirere, vt hic patet per totum. *C. de generali abo. indulgentia. & l. 2.* vbi autem ex iuſta cauſa vult diſcedere, iudex debet indulgere abſolutionem. *2. q. 3. ſi quem pœnituerit, & § præuaricator. C. de aboli. l. 1. & 2.* In cauſa mixta, putà cum agitur ad tori ſeparationem, poteſt, quando vult, diſcedere. *arg. ſ. de diuor. ex litteris*: quia non ſolum leptics, ſed etiam leprœ agit effectus, &c. [d] *ſ. de iureiur. quemadmodum.* Als.

e ¶ *Charitate.*] Si enim ex charitate hoc fecerunt accuſatores, poſſent tolerari, ſed ex præmio non: vt hic dicit, & *j. c. prox.*

colluſione [h] facta ſuper beneficiis, quæ poſſident, ſe ſuſtineant ab aliis moleſtari; & poſtea, vt quæſtioni cedatur, & idem † Clerici beneficia quietè poſſideant, quaſi nomine tranſactionis ſoluunt aliis de beneficiis annuam penſionem [i], vt poſt mortem eorum in beneficiis illis, ſuper quibus eſt colluſio facta, ius ſibi valeant vendicare. Vnde tibi mandamus, quatenus ſi quos Clericos tuæ iuriſdictionis per colluſionem huiuſmodi fraudem legitimè tibi cōſtiterit commiſiſſe, eos beneficiis, ſuper quibus colluſum fuerit, non differas perpetuò ſpoliare [k]: quia ſatis eſſet indignum, ſi fraus, & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam.

¶ Gregorius nonus Bateñ. † Archiepiſcopo, & fratri Ioſeph Monacho Floreñ.

¶ *Abſolutio de criminibus illatis per colluſionem facta, non impedit facultatem iterum accuſandi, & inquirendi de illis criminibus.*

CAP. IV.

IN tantùm clamor, qui aſcen-

CRimina.] Caſus de ſe patet. Nota, quod crimina ſemel audita, indiſcuſſa remanere non debent: quia crimina vndecunque claruerint, punienda ſunt.

f ¶ *Gregorius.*] Gregorius iſte ſecundus fuit, vel tertius forte: & loquitur de primo.

g ¶ *Præteribat.*] Quia vndecunque crimina claruerint, puniēda ſūt. *24. q. 3. ecce, & ſ. c. prias. & 86. diſ. ſi quid, & 2. q. 3. c. ſi quem. §. notandum*

AVdiuimus.] Beneficio ſuo priuatur, qui per colluſionem illud conſtituit cenſuale. Hoc dicit. Primò refert colluſionem. Secundò illum priuari mandat ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidā clerici ſuper beneficiis, quæ poſſident, ſe permittūt, & ſuſtinēt ab aliis moleſtari, & poſtmodū, vt quæſtioni cedāt, & illi quiete poſſideant, quaſi nomine tranſactionis ſoluunt illis, qui eos moleſtabāt de ipſis beneficiis, annuā penſionem, vt poſt morte illorum ſibi ſuccedant in beneficiis illis, ſuper quibus facta eſt colluſio: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde mandat diœceſano Epō, quatenus ſi cōſtiterit ei clericos ſuę iuriſdictionis p colluſionē fraudē huiuſmodi cōmiſiſſe, eos bñficiis illis, ſup quibus colluſū eſt, nō differat ſpoliare, cū ſatis eſſet indignū, ſi fraus, & dolus, quæ in aliorū præiudiciū nitūtur cōmittere, in eorū incōmodū nō redundēt. Not. q prȩlatus pōt Eccleſiā cōſtituere penſionariā. Itē fraus, & dolus nō debēt alicui pdeſſe.

h ¶ *Colluſione.*] Colluſio eſt inter actorem, & reum latens, & fraudulenta conuentio. Colludium enim non debet remanere impunitum. *2. q. 3. ſi quem pœnituerit.*

i ¶ *Penſionem.*] Hæc penſio cōſtitui nō pōt ſine auctoritate Epi, nū vitā eius, qui ſoluit nō excedat, etiāſi per colluſione facta nō fuerit. *ſ. de tranſac. de cætero: & eſt ſimi. ſ. de pactis, cum clerici. H.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſt. rationis.*

k ¶ *Spoliare.*] Per talē colluſionē præiudiciū fit huic Epō, quia ſic præcludit via ſuper ordinatione Eccleſiæ ſuæ, vt hic dr: vnde nō tenet eo abſente facta: etiāſi ſententia lata fuiſſet. *ff. de re iudi. de vnoquoque, & ff. de colluſ. cum non iuſto, & l. vlt.* vnde meritò ſpoliādi ſunt illis Eccleſiis ꝓpter dolū, & fraudē taliter ꝑpetratam: dolus tñ talis impunitus remanere non debet, ne malitia ſit illis lucroſa. *ff. de do. l. 1. in princ. & l. ne ex dolo*: nec eſt æquum quēquam ſuum dolum releuare. *ff. pro ſocio, verum § tempus, & ff. de reg. iur. non ſi audiamne, in fi. 16. q. 1. legi.* & ex eo q deliquerūt, non debent eſſe melioris conditionis. *ff. de do. inte. vir. & vxo. l. 3. §. 2. & ff. de furt. itaque fullo. § ſed nemo. ff. quod vi, aut clām. l. ſeruius.*

IN tantùm.] Iterum contra illū inquiritur de crimine, qui per colluſionem fuit abſolutus. Hoc dicit. Diuiditur: nam primò ponit cōmiſſam inquiſitionē, ſ. latā colluſionē, & ipſius exitum. Secūdo ponit bimembre cōmiſſionē. Secūda ibi, *Diſcretioni.* Abb.

CASVS. Archieps Acheruntinus ſuper ſimonia, & aliis criminibus intantùm fuerat diffamatus, q ſine ſcādalo, & periculo non poterat ampliùs diſſimulari: vñ Papa multorū clamorib⁹ excitatus, horū inquiſitionē cōmiſit, ſed ꝓpter tergiuerſationes ipſius, & calliditates cū ipſis inquiſitorib⁹, & examinatoribus (vt dicebatur) colluſionem fecerat, & teſtes duxerat corrūpendos, ita q nō ſolùm prædicti exceſſus remanſerunt hactenus incorrecti verumetiā peiora prioribus cōmittere nō expauit: vñ mandat Papa quibuſdā, quatenus ſi de huiuſmodi colluſione, ac cōrruptione cōſtiterit, ex integro ſuper præmiſſis exceſſibus, & aliis inquirāt

quæ

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. compilatio. verba autē habita c. ſunt Ioa. Diaconi in vita B. Gregor. lib. 4. c. 31. quare illud inſ. nō poteſt ad Gregorium referri, & hinc obſeruatio gloſ. 1. hic.*

a *Vide beatum Thom. par. 3. q. 47. art. 6. & ibi Caietan.*

† *Cap. 3. eodem titu. in 1. compil. & poſt Conci. Latera. ſub Alexan. iij. par. 28. c. 12.*

b *Super hoc vide, quod not. 3. q. 7. §. tria ad fin. in gloſ. fama. Ioan. And.*

c *De publicis, & priuatis vide in Specu. de accuſat. §. 2. in prin. Ioan. Andr.*

d *De hoc per 12. q. 3 §. vlt. in gloſſ. ſ. ſeruus. vbi tractatur in quib. licet transigere, & in quibus non. de quo vide per Innocen. j. c. prox. Io. And.*

† *Hic locus in vulgatis libris legitur ita: & idem clerici, qui beneficia quietè poſſident, &c. ſed ex omnibus manuſcriptis reſtitutū eſt, vt eſt impreſſum.*

† *Barenin.*

quæ viderint inquirenda: alioquin ſuper nouis tantùm inquirat. Nota, quòd non licet alicui corrumpere iudices, vel inquiſitores, vel teſtes: vnde puniri debet ex colluſione, & iterum inquiri. Item crimina ſemel dimiſſa iterum puniri non debent.

a ¶ *Diſſimulare*] *Sic ſuprà, eodem cap.*

b ¶ *Scandalo.*] Tunc vere debet Prælatus inquirere de exceſſibus ſubditorum, cum per famam, quæ ſcandalum generat, ad ipſum peruenerit. ¯s. *de acc. c. qualiter, & 86. diſt. ſi quid.*

c ¶ *Periculo.*] Quantùm ad exemplum, quia quod agitur à Prælatis, facile trahitur à ſubditis in exemplum. ¯s. *de voto, magnæ, & 11. qu. 3. præcipuè.* vel quoad dilapidationem, ſi in hoc laborat. Bern.

d ¶ *Tergiuerſationes.*] Tergiuerſari eſt in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere, vt 2. q. 3. *cap. ſi quem. §. notandum*: vnde poteſt exponi tergiuerſationes, id eſt, verſutias, ſiue calliditates de quibus induxit inquiſitores, vt deſiſterent ab inquiſitione.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de pœna collu. dicens, quòd ſicut calumnioſi extra ordinem, &c.*

e ¶ *Colludente.*] De colludio puniri debet pœna legibus conſtituta. 2. *q.* 3. *ſi quem pœnituerit*: & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis, vt hîc dicitur, & ¯s *eod. cap.* 1. Omnes enim calumnioſi pro qualitate cõmiſſi criminis extra ordinem puniuntur. *ff. ad Turpil. l. & in priuatis*, vt ſi priuatum ſit crimen, officio iudicis culpa eius coercetur. *ff. eod. ſi quis. §. vlt. ff. de præuar. l.* 2. Si verò publicum, infamis efficitur. *ff. eo. ſi is qui. §. vlt. ff. de præuar. l.* 2. Ad ſimilitudinem iſtorum videtur, quod iſte eſſet puniendus, licet non dicatur præuaricator, ſeu calumniator propriè: quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiam teſtes. ¯s. *c. prox.* ſi hoc conſtiterit, tam ille quàm examinatores, ſiue inquiſitores, & teſtes puniri poſſent officio iudicis extraordinaria pœna: tamen non dicit, quòd puniatur, ſed iterum inquiratur de his, & aliis, vt in fine puniatur. Bernard.

f ¶ *Nouis.*] Benè dicit ſuper nouis, quia de delicto vnius hominis ſæpius quæri non debet. *ff. naut. cau. ſta. licet, in fine, & ¯s. de accuſ. de his, & cap. nec*: quia crimina ſemel dimiſſa, iterum in vltionem venire non patimur, 23. *q.* 4 *ſi illic, & de pœn. diſt.* 4. *diuina clementia, &* 3. *q.* 1. *§. prohibentur, & §. ab alio delatum.*

†*Acherõtin.* † *Acheron-tinum.*

†*Pro iſtius decretalis vide Ar. hidiaconum, Præpoſit. & Turrecrematam in c. ſi quem pœnituerit.* 2. *q.* 3.

†*Vide citatos in c.* 2. ¯s. *eod.*

† *In pleriſque vulgatis ita: Gregorius minus in manuſcriptis vt plurimum, vt eſt impreſſum in veteri compilatione, c.* 1. *eo. tit. Auguſtino tribuitur, verũ vnde ſit ſumptum, nondũ eſt inuentum.*

dit contra Acherontinum † Archiepiſcopum inualeſcit, quòd diſſimulare [a] ipſum vlteriùs ſine ſcandalo [b] non valemus, nec ſine periculo [c] tolerare: *& infrà.* ¶ Licèt † autem ſedes Apoſtolica frequentibus clamoribus excitata, inquiſitionem quorundam exceſſuum ſuorum duxerit committendam: propter tergiuerſationes [d] tamen ipſius (vt dicitur) eodem cum inquiſitoribus, & examinatoribus colludente [e], necnon corruptis teſtibus, & inquiſitoribus ac examinatoribus ſupradictis: non ſolùm prædicti exceſſus remanſerunt hactenus incorrecti, verumetiã peiora prioribus committere nõ expauit: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi de huiuſmodi colluſione, ac corruptione conſtiterit, ex integro ſuper præmiſſis, & aliis, alioquin ſuper nouis [f] duntaxat inquiratis, quæ videritis inquirenda.

TITVLVS XXIII.

De delictis puerorum †.

¶ Gregorius †.

¶ *Impuberes præter vitium carnis delinquere poſſunt: puniuntur tamen minus, quàm adulti.*

DE DELICTIS PVERORVM.

¶ *Suprà viſum eſt de quibuſdam delictis: verùm quia dubitatur, an infantibus pueriliꝰ ætas implicetur, meritò annectitur hæc rubrica.*

De hac materia habetur 15. *q.* 1. *per totum. &* 4. *q.* 3. *cap.* 1. *&* 32. *q.* 6. *cap. ſi mundi. cum duobus capitulis ſequentibus.*

Pueris.] Primò ponit dictum, quod ſecundò reprobat ibi, *Quod meritò.* Abbas.

C a s v s. Quidam nolebant pueris etiã grandiuſculis peccatum attribuere, niſi poſt xiiij. annos, cum inciperunt pubeſcere. Dicit Gregorius, illud meritò crederemus, ſi non eſſent alia peccata, niſi quæ membris genitalibus, committuntur. ſed furta, mendacia, periuria ſunt peccata: & puerilis ætas plena eſt his, veruntamen non ita punienda ſunt in his, vt in maioribus puniuntur. Nota, quòd pueri doli capaces peccare poſſunt in multis, & puniri debent: ſed non ita mitius, ſicut maiores, & ita peccare poſſunt. Item omne delictum cadit in puerum præter delictum carnis. Item ratione ætatis mitius agitur.

g ¶ *Grandiuſculis.*] Id eſt, doli capacibus, videlicet vij. ann.

tales enim & mentiri, & verum dicere, & confiteri, & negare poſſunt, vt dicit Aug. in epiſtola ad Renatum Epiſcopum, vt habetur in gloſ. *ſuper c. de conſecr. diſt.* 4. *paruuli.*

A d d i t i o. Legitur in dialogo Gregorij de puero quinque annorum, qui iurans, & detectans, & blaſphemans, à diabolo raptus fuit, ſecundum Hoſtien. Ioan. And.

CAP. I.

PVeris grandiuſculis [g] peccatum noluit attribuere quidam, niſi ab annis xiiij. cùm pubeſcere [h] cœperint. Quod meritò crederemus, ſi nulla eſſent peccata, niſi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, & periuria non eſſe [i] peccata? At his plena eſt puerilis ætas: quamuis in eis non ita [k], vt in maioribus, punienda videantur.

h ¶ *Pubeſcere.*] Ante enim pubertatem, quæ in anno xiiij. ſeu et ineunte, non præſumitur de quoquam, niſi etiam malitia ſuppleat ætatem ¯s *de deſponſ. impub. de illis, &c.*

i ¶ *Non eſſe peccata.*] Quaſi diceret, imò ſunt: cum iuramentum pupilli valeat. *ff. de lib. cau. l. vlti.* ergo poteſt peccare. Item poteſt committere furtum, cum eſt doli capax. *ff. de fur. impuberem.* Argument. contrà. *ff. de iureiurand. qui iuraſſe.* Sed ibi non fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis. *C. ſi aduer. delict. l.* 1. *& C. de pœn. impunitas.* Argum. contrà, *de conſecrat. diſt.* 4. *c.* [illegible] *& C. de r. [illegible] l.* 1. *& ff. de* [illegible] *cùm autem. §.* [illegible] Sed hoc intellige, cum non ſint doli capaces, vel quoad minorem pœnam. Laur.

k ¶ *Non ita.*] Sic ergo ratione ætatis mitius agitur. *ff. de minor. an-* [illegible] *§. etiam, & l. ſi ex cauſa, iudicati.* Item nota, quòd omne delictum cadit in puerum, poſtquam eſt doli capax, præter delictum carnis. *ff. ad Sill. l.* 1. *§. impubes, & l. excipiuntur.* Argum. contra. ¯s. *c. prox. ſed ibi ſoluitur.*

¶ Alexander iij. Hermon. Epiſcopo.

¶ *Puer non debet ita ſeuerè puniri, ſicut maior: nec pater ex delicto filij impuberis teneatur.*

CAP. II.

REferente † nobis H. intelleximus, quod cùm filius eius decennis, cum aliis pueris ſagittaret, quidam nepos eiuſdem H. ſagitta percuſſus, interiit: quod idem filius eius, cùm inter alios luderet, fortuito caſu dicitur peregiſſe: propter quod Abbas ſancti Remigij à præfato H. ſecundùm conſuetudinem illius terræ, centum ſolidos inſtantiùs requirebat [l]: *& infrà.* ¶ Vnde † quoniam in pueris relinqui ſolet inultum [m], quod in aliis

R*eferente.*] Impubes percutiens alium, non debet puniri pœna pecuniaria ſecundùm conſuetudinem terræ, nec eo [illegible] hoc quod poteſt exigi à patre. Hoc dicit. Vel ſic. Pater ex delicto filij impuberis non tenetur. Primò ponitur appellantis querela. Secundò iudicis datio. ibi, *Vnde.* Abbas.

C a s v s. Quidam puer x. annorum cum aliis pueris ſagittaret, quendam alium puerum fortuito caſu ſagitta percuſſit, & mortuus fuit: propter quod Abbas ſancti Remigij à patre ipſius pueri centum ſolidos requirebat ſecundum conſuetudinem terræ illius, vnde dictus H. pater pueri appellauit ad Papam: ſuper hoc ſcribit Papa Hermon. Epiſcopo, dicens, quia pueri non ita puniuntur ſecundùm leges, ſicut alii, qui ſunt maioris ætatis, mandat, quatenus ſi conſtiterit filium prædicti H. infra xiiij. ann. eundem exceſſum commiſiſſe, prædictum Abbatem moneat, & compellat, vt ab eodem H. prædictos centum ſolidos propter aliquam conſuetudinem non exigat, nec requirat pro temporali pœna. Nota, quod ætas excuſat à tanto, ſed non à toto. Item pro delicto filij minoris xiiij. annis, pœna pecuniaria pater puniri non debet.

l ¶ *Requirebat.*] Vnde dictus H. ad ſedẽ Apoſtolicã appellauit.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per obiect. dupliciter, ſcilicet ad text. & ad caſum: prima ſcilicet per expoſitionem litteræ, ſecunda ſimpliciter.*

m ¶ *Inultum.*] 15. *q.* 1. *illud*, ſed illud intellige de eo, qui non eſt doli capax: vnde expone, inultum, id eſt, non perfecte vltum, vt ¯s. *cap. prox. ff. de min. auxilium. §.* 1. *& l. ſi ex cauſa §.* 2. *& C. de pœnis. impunitas. C. ſi aduerſ. delict. l.* 1. *&* 2. *& ff. de damno infect. l. damni. §. ſi pupillus, & ad quæſt. ſi quis* [illegible]: veruntamen non punitur. Sed vnde hoc, quòd non punitur propter talem exceſſum? Non dicit, quòd non punitur ſecundùm iura, maximè cum daret operam licitæ rei, & eſſet decem annis: ſed dicit, quòd propter illam conſuetudinem pœnam illam pro temporali pœna non exigat, ſi erat infra xiiij. annos: cum ille pœnam [illegible] habeat, & pater pro filio non eſt conueniendus. *C. ne fil. pro pat. l.* 1. nec dominus pro ſeruo. *ff. de pec. licet. §. ex* [illegible] *tina.*

† *Cap.* 1 [illegible] *De materia huius decretalis pleraque doctores hic vide plenè per Andreã Tiraquellũ trac. de pœnis tẽperandis aut remittẽdis cauſa* 7 *& Argentum tract. de* [illegible] *verbo, ſcienter.*

† *Aliàs verum* [illegible] *&c.*

a *Aliàs incipit, Gregorius: & ibi dicitur, quòd ex lecto ſeſto per ſententiam dominum aguntur, in caſu iam* [illegible] *eſt* [illegible] *Ioann. Andr.*

tiua, maximè ratione ætatis, & quia delictũ extrà venit, nõ ex animo, licet in culpa fuerit, & ideo noxã non cõmiſit: vnde habet in integrum reſtitutionẽ, ſi voluerit. *C. ſi aduer. delict. l. 1.* & pater eius nomine petere poſſet, ſi pecuniaria pœna eſſet ſibi impoſita, *ff. de mino. pater pro filio. §. reſponſio* Irregularis tñ fuit effectus, & pœna ſpirituali debet puniri, ſiue canonicæ & ex eo, quòd dicit, pro temporali pœna mitiùs tantùm agitur cum eo propter ætatem. *ĩ cap. prox.*

¶ *Gloſſa ſequens duo aſſignat contrarium, & remittit.*

a ¶ *Infra decimũ quartum annum.*] Ex hoc videtur, quòd ſi fuiſſet ſ. xiv. annũ, quòd Abbas illã pœnam poſſet exigere; fortè quia habebat ibi temporalem iuriſdictionem. Et poteſt ſumi arg. ex hoc, quod ab epiſcopo habẽte regalia à principe, pro regalibus illis appelelandũ ſit ad dominum Papam, & non ad principem; quod verum eſt, niſi conſuetudo, aut priuilegium contrariũ inducat. *j. de ap. Romana. §. debet.* [*in 6.*] Vel fortè Abbas hoc habuit ex conſuetudine iam præſcripta, vt pro homicidio pœnam pecuniariam exigat. Arg. contrà, *j. de pœnis. licet.* ſed illud ibi etiam ſoluitur.

† *Aliàs ita: propter ſolicam, &c.*

† *Vide concilium Tridentinũ ſeſſ. 24. de reformat. c. 12. §. veſt. no inſuper. & Bernardinum Diaz in pra. crim. cano. c. 61.*

† *Eſt in cõcilio Agatenſ. c. 55. & in cõcilio Epaunenſi c. 3. referens Burchardus lib. 2. decr. c. 213. & Iuo p. 6. c. 288. vbi tribuunt cõcilio Meldẽſi. refert iterũ Iuo p. 5. c. 366. & p. 15. c. 30. & Gratianus, ſiue Palea diſt. 34. c. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. compilatione*

† *Scilicet cõcilio Aurelian. ſed habetur in ſynodo Francica ſub Zacharia. refert Burchardus lib. 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289. & p. 13. c. 29 & c. 2. e. tit. in 1. cõpilat.*

prouectioris ætatis humanæ leges dicunt ſeueriùs corrigendũ: Mandamus, quatenus ſi conſtiterit filium prædicti H. infra decimũ quartũ [a] ætatis ſuæ annum, eundem exceſſum commiſiſſe, memoratum Abbatem moneas, & compellas, vt ab eodem H. prædictos centum ſolidos, propter † illam conſuetudinem non exigat, nec ab ipſo pro temporali pœna requirat.

TITVLVS XXIV.

De clerico venatore. †

¶ Ex concilio Aurelianeñ. †

¶ *Clerico prohibetur venatio, & contrà facienti pœna imponitur. Hoc dicit cum ſequenti.*

CAP. I.

EPiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, canes, aut accipitres, aut huiuſmodi ad venandum habere non licet [b]. Quòd ſi quis talium perſonarum in hac voluptate [c] ſæpius detentus fuerit: ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus à communione: ſi Presbyter duobus: ſi Diaconus, ab omni officio [d] ſuſpendatur.

¶ Ex eodem. †

¶ *Summatum eſt ſuprà c. proximo.*

DE CLERICO venatore.

¶ *Suprà viſum eſt de quibuſdam delictis tam clericorum, quàm laicorum: nunc ſubmittit de quibuſdam delictis clericorum tantùm, ſcilicet de clerico venatore.*

De hac materia habetur 86. diſt. in c. qui venatoribus, cum 5. cap. ſeq. & 24. diſt. c. 1. in principio. Abbas.

EPiſcopum.] In prima ponitur prohibitio. In ſecunda pœna ibi, *Quòd ſi quis.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo iſto, quòd Epiſcopus, presbyter, & diaconus aues ad venandum, aut canes habere non debent: quòd ſi aliquis eorum in hac voluptate ſæpe inuentus fuerit, Epiſcopus tribus menſibus à communione, presbyter duobus, diaconus ab omni officio ſuſpendatur. Nota, quòd clericis auium, & canum venationes cauſa voluptatis prohibentur. Et ſic eſt argu. quòd hæc eadem cauſa neceſſitatis exercere poſſunt. Item nota hic pœnam clericorum, qui venationes exercent.

b ¶ *Non licet.*] *ſ. ne cleri. vel mo. c. 1. 34. diſt. quorundam. 86. diſt. an putatis & ſ. de cenſi. cum Apoſtolus. & j. c. proxi.*

¶ *Glo. ſeq. arg. à contrario, & illud concedit ſi tria concurrant: demum diſtinguit quadruplicem venationem, & quartam, ſcilicet quæ fit ad aues, vel beſtias, ſubdiſtinguit in clamoſam, & quietam.*

c ¶ *Voluptate.*] Ergo videtur, quòd cauſa neceſſitatis, vel recreationis licitum ſit: quòd poſſet concedi aliis clericis, excepto Epiſcopo, cui omnino non licet. *34. diſt. c. 1.* dummodo clamoſam venationem euitent. *26. diſt. an putatis.* & non ſæpius, vt hic dicit, ne in conſuetudinem perducatur. Quædam enim venatio dicitur oppreſſiua hominum: & hæc omnino illicita eſt. *6. diſt. cap. non eſt peccatum. §. his itaque.* Et eſt adulatoria, quæ fit per verba, & hæc eſt illicita *86. diſt. qui venatoribus. & 49. diſt. ſunt nonnulli & 6. q. 1. ſunt plurimi.* & eſt arenaria, quæ fit in arena, & mala. *3. q. 6. c. infamis §. tria.* ſaltuoſa, & clamoſa licita eſt laicis de qua dicitur *in c. an putatis.* ſed clericis omnino non licet talis venatio: ſed quieta, vt dictum eſt, cauſa neceſſitatis, vel recreationis. Epiſcopo, presbytero, diacono, & ſubdiacono, qui cum diacono eodem gaudet priuilegio, vt *ſ. de ſerui non ord. miramur.* ex toto prohibetur, quia de illis fit tantùm prohibitio.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit.*

d ¶ *Officio.*] Plùs punitur hic minor, quàm maior, quod eſt contra illud *40. diſt. homo Chriſtianus. & 19. diſt. nulli.* Solu. plùs punitur hic Epiſcopus, & presbyter, quàm diaconus: maior enim reputatur in Epiſcopo iſta pœna, vel presbytero, quàm ſuſpenſio ab omni officio in diacono, propter maius ſcandalum; & magis imputatur illa pœna epiſcopo, vel presbytero, quàm ſuſpenſio à beneficio in diacono, vel ſubdiacono: ex perſona enim conſideratur iniuria. *Inſtit. de iniur. §. atrox.* ſic & pœna ex perſona iudicatur parua vel magna. Ber.

CAP. II.

OMnibus ſeruis [e] Dei venationes, & ſyluaticas vagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

OMnibus ſeruis.] CASVS. In hoc cap. prohibetur omnibus clericis venationes, & ſyluaticas vagationes cum canibus exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eiſdem. Nota, quòd omnes venationes cum canibus, & auibus clericis prohibentur.

e ¶ *Omnibus ſeruis.*] i. clericis, qui ſpecialiter dicuntur ſerui Dei, qui in ſortẽ domini ad eius obſequium ſpecialiter ſunt aſſumpti. *ſ. de præben. cum ſecundum Apoſtolum. & 21. diſtin. cleros, & clericos.*

† *Addi poteſt c. 3. vt refert Burchardus lib. 2. decret. c. 190. & Iuo p. 6. c. 235. ſed in eo concilio nondum repertum eſt.*

TITVLVS XXV.

De Clerico percuſſore.

¶ Ex concilio Agatheñ. †

¶ *Clericus ſæpe alium percutiens, & monitus non deſiſtens, deponendus eſt.*

CAP. I.

SI quis in aliquo gradu ſacro percuſſor extiterit [f], corripiatur à crimine: & ſi ſe non emendauerit [g], deponatur.

¶ Gregorius † Tarentiñ. Epiſcopo.

¶ *Duobus menſibus à Miſſarum adminiſtratione ſuſpenditur Epiſcopus, qui crudeliter aliquem fuſtigari facit.*

CAP. II.

PRæterea, quoniam mulierem propter delictum ſuum contra ordinem Sacerdotij cædi crudeliter [h] fuſtibus deputaſti: Quam licèt exinde (cum poſt octo [i] menſes deceſſerit) minimè arbitrantur fuiſſe defunctam: Tamen quia ad ordinem tuum noluiſti habere reſpe-

DE CLERICO percuſſore

¶ *Continuata eſt in præce. tit.*

De hac materia habetur 45. diſt. & 1. q. vlt. ſi quis omnem. & 86. diſ. in §. pe. & c. non liceat. Abbas.

SI quis.] CASVS. Si aliquis in ſacro gradu percuſſor extiterit, corripiatur: & ſi ſe nõ emẽdauerit, deponatur. Nota, quod clerici percuſſores eſſe non debent.

† *Gregorius li. 2. regiſtri epiſto. 44. c. 83. indict. 11. refert Burchardus lib. 1. decr. c. 195. & Iuo p. 5. c. 310. & c. 2. eod. tit. in 3. compilatio.*

f ¶ *Percuſſor extiterit.*] Tales enim percuſſores eſſe non debent. *45. diſt. c. 1. & c. epiſcopum.* vbi iſti in ſacro ordine conſtituti, percuſſores eſſe prohibentur: & quaſi per totum. & *86. diſt. non licet. & in Authent. de ſan. epi. §. ſed neque. coll. 9. quam habes. C. de epiſ. & cler. Authen. ſed neque.*

¶ *Gl. ſeq. ar. à contrario ſpecialiter, & generaliter: ſecundò declarat textum.*

g ¶ *Si non emendauerit.*] Ergo ſi emendauerit, non deponitur. ſic *35. diſt. c. 1. & vlt. arg.* quod non quodlibet mortale ſemel commiſſum ſufficit ad damnationem. *arg. 50. diſt. c. 1. & vlt.* & intelligo de eo, qui in vſu habuit percutere in lædo noxio, qui non caret culpa. *ff. ad leg. Aquil. nam idem.* alioquin crimen percuſſionis ſemel commiſſum non ſufficit ad depoſitionem, vt hîc patet. ita tantùm quòd ex tali percuſſione non procedatur ad enormem læſionem; quia ſic deponeretur. *55. diſt. ſi Euangelica. & j. c. prox. arg.*

PRæter ea.] Summatur ſic: Non poteſt Epiſcopus grauem verberum pœnam imponere. Et primò ponit epiſcopi ſæuitiam. Secundò ibi, *Quàm licèt.* excuſat illum à morte. Tertiò illum punit ibi, *Tamen quia.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Tarentinus fecit cædi fuſtibus quandam mulierem contra ordinem ſacerdotij, quæ poſt viij. menſes deceſſit, ſed non propter illam percuſſionem: peruenit hoc ad notitiam Papæ; vnde ipſe præcipit illum duobus menſibus ab adminiſtratione Miſſarum abſtinere; quia ad ordinem ſuum noluit habere reſpectum. Not. quòd Epiſcopus non debet eſſe percuſſor nec per ſe, nec per alium vllo modo.

h ¶ *Crudeliter.*] Quod facere non debuit: ſed moderatè. *arg. ſ. de rapt. in archiepiſcopatu. & 45. di. cum beatus. & ff. ad l. Aquil. præteritoris, & j. de ſen. excom. cum voluntate. & 23. q. 5. c. 1. vitæ ſus fin.* Ber.

i ¶ *Poſt octo menſes.*] Ex temporis prolixitate præſumitur, quòd non ex illa percuſſione defuncta ſit: & conuerſo ex temporis breuitate contrarium præſumitur. *50. diſt. ſi quæ fœmina.* ſi in occaſionem mortis dediſſet, in perpetuum debetet abſtinere. *ſ. de homi.*

de homi. de cætero. & 50. diſt. ſudeat. Et hic eſt ar. contra Bar. qui dixit in [illegible], illum presbyterum non teneri de occiſo, ſed de vulnerato, ſi de caſu interiit, & caſus ex percuſſione proceſſit. *ff. ad legem Aquil. qui occidit. §. vlt.* Ber.

a ¶ *Duobus.* ſ. *tit. prox. c. 1.* ſi enim percuteret, vt per hoc timeri vellet, ab officio ſuo debet repelli. *45. diſt. Epiſcopum.* Ber.

PRæſentium.] Duobus annis à Miſſarum celebratione ſuſpenditur presbyter, qui aſſociat repellentes violentiam in conflictu, vbi aliqui mortui ſunt, & lapides proiecit, licet nullum percuſſerit. hoc dicit iuxta litteram. Primò narrat factum. Secundò ibi, *Quem nos.* temporaliter punit. Tertiò poſt tempus admittit ibi, *Mandamus.* Abbas.

† *Cap. 3. eo. ti. in 1. comp. & poſt concilium Later. p. 26. c. 11.*

CASVS. Quidã presbyter fuit in quodam conflictu pro parte illorum, qui violentiam repellebant, in quo conflictu lapides proiecit, ſed aliquem non percuſſit: aliqui occiſi fuerunt illic per alios: dubitauit ſacerdos, an eſſet ei imputandum: acceſſit ad Papam: ipſe intellecta eius confeſſione præcipit illum abſtinere à celebratione Miſſarum per biennium, ita quòd ſi aliud non impediat, ex tunc ſuum officium exequatur. No. quod in dubiis tutior via eligenda eſt. Item clerici conflictibus intereſſe non debent: vnde punitur ad cautelam, & ſic eſt arg. quòd aliquis punitur ex alterius culpa.

† *In codice Barbatię, vt & impreſſis in a nouo veteri ita: ad ſuũ officij executionem admittas. Contius & alij ita: ad ſuam officij executionem eum admittas.*

† *Cap. 1. tit. de clerico percuſſore, in 2. compilat.*

b ¶ *Repellebant.*] Ideo rei licitæ operam dediſſe videtur; quia licitum eſt ſe defendere. ĩ. *de ſen. excom. ex tenore.* & violentiam repellere. *23. q. 5. fortitudo. & c. ſi quis. & c. non inferenda.* ſed clerici non licet. *46. diſt. ſeditionarios.* De hoc dixi ſ. *de homi. ſignificaſti* a.

...ctum, duobus[a] te menſibus ab adminiſtratione Miſſarum ſtatuimus abſtinere.

¶ Alexan. iij. Luceñ. Epiſcopo.

¶ *Non punitur Clericus vt homicida, ſi fuit ipſe in conflictu pro parte violentiam repellentium; licet ibi aliqui mortui ſint, & ipſe lapides proiecit, ex quo nullũ ipſe percuſſit.*

CAP. III.

PRæſentium † lator in quodam conflictu aſſerit ſe fuiſſe, pro parte tamen illorum, qui violentiam repellebant[b]: in quo lapides ipſe proiecit[c], ſed aliquem non percuſſit: Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occiſi) à celebratione Miſſarum per biennium præcipimus abſtinere[d]. Mandamus itaque, vt ſi alia non impedierint, decurſo huiuſmodi temporis ſpatio, ad ſui † eum officij executionem admittas.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *Clericus, qui fuit in conflictu, vbi aliqui fuerunt occiſi ſine eius facto, vel conſilio, de iure commum promoueri poteſt. Hoc dicit ſecundum intellectum, qui plus placet. Panor.*

CAP. IV.

COntinentia † litterarum: *& infrà.* ¶ Cùm P. Acolythus cum quibuſdam ad reſiſtendum[e] prædonibus arma ſumpſiſſet, in conflictu illo tres fuerũt ab aliis vulnerati ad mortem: ita tamen quòd illa homicidia neque facto[f] eius, neque conſilio perpetrata fuerunt: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cũ prædictum Acolythum ad frugem melioris vitæ tranſiuiſſe dicatis, poterit ipſe ad Subdiaconatus[g] ordinem promoueri, & altaris miniſterium exercere.

¶ *Gloſſ. ſequens ſignat contrarium & ſoluit.*

c ¶ *Proiecit.*] Vnde dubium videri poterat, an fuiſſet in culpa, vel non. Contrà. *arg. 23. q. vlt. c. vl. 50. diſt. ſi quis viduam. &* ſ. *de cler. pu. in duel. c. vlt.* ſed ille aliquem non percuſſit, vt ſuprà dicit, & hoc non conſtabat. Intellige, aliàs ſi dubium eſſet, repelleretur, vt dicunt contraria prædicta. *arg. ad hoc. ff. de teſta. in duo ſunt. & ff. de manu. teſta. cum ex pluribus. 24. diſt. quando. & c. nullus, & 2. q. 5. omnibus.* B.

a *Vide citatos in d. c. ſignificaſti.* ſ. *de homicid. vnde hæc pleniùs intelliges.*

d ¶ *Abſtinere.*] Ad cautelam ſaltem, & vt clerici tales conflictus caueant: & eſt arg. quod aliqui puniuntur ex alterius facto, vel culpa.

b *De hoc videto latiùs hic Hoſtienſem. Io. An. & alios.*

COntinentia] Hoc c. legitur duobus modis, ſicut. c. præcedens. Vno modo, quòd diſpenſatiue iſte poſſit promoueri: Alio modo, quòd de iure communi: & ſecundùm hunc intellectum, qui mihi plùs placet, hoc dicit, vt in rubrica. Communis diuiſio. Secundò ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Quidam acolythus P. nomine arma ſumpſit ad reſiſtendum prædonibus, & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem; tamen homicidia illa neque facto, neque conſilio eius perpetrata fuerunt: tandem acolythus ille ad religionem tranſiuit: volebat promoueri ad ſacros ordines: quæſitum fuit à Papa, an poſſet? Reſpondet, quòd cùm ad frugem melioris vitæ tranſiuerit, poterit ad ſubdiaconatus ordinem promoueri, & altaris miniſterium exercere. Nota, quòd non debent clerici intereſſe talibus conflictibus: vnde iſte punitus fuit, licèt culpabilis non fuerit, ſed ad cautelam potiùs.

e ¶ *Ad reſiſtendum.*] Quod licet. ſ. *c. c. prox. vbi de hoc cum ſuis concordantiis.*

f ¶ *Neque facto.*] Sic *50. d. ſi qs viduã. &* ſ. *de cler. pug. in duel. c. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per quaſi rationis.*

g ¶ *Ad Subdiaconatus.*] Et non vltra. licèt ergo diſpenſetur cum iſto in ſubdiaconatu, non tamen poterit promoueri ad ſuperiores ordines: iſte enim fuit in culpa aſſumendo arma, quod ei non licuit. *16. q. 3. porrò. & 23. q. vlt. c. quicunque.* nam lacrymæ, & orationes ſunt arma clericorum. *23. qu. 8. convenior.* etiam contra hoſtes. ſ. *de voto. ex multa.* vnde ponitur: quia ſine diſpenſatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo faciliùs diſpenſatur. *ſuprà de apoſta. cap. 2.*

DE MALEDICIS.

TITVLVS XXVI.

De maledicis. †

¶ Clemens tertius.

¶ *Maledicens Papa puniendus eſt, vt alij deinceps deterreantur, & ipſe arceatur.*

CAP. I.

INnotuit † nobis: *& infrà.* ¶ Quia nobis per litteras retuliſti, quòd I. Clericus multis coram aſtãtibus, verba quædam in depreſſionem[h] officij, & beneficij noſtri protulit, ipſum à temeritate[i] ſua compeſcas: Vt pœna illius, aliis terrorem[k] incutiat: ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in talia verba prorumpant.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hic ponitur pœna blaſphemantis Deum, vel aliquem Sanctum, & maximè Virginem glorioſiſſimam.*

¶ *Quia alia percuſſio fit, puta à manu; alia lingua, cùm maledici & detractores quodammodo percutiant; & ſuprà viſum eſt de percuſſionibus manus, meritò ſubdit de percuſſionibus linguæ. Abbas.*

De hac materia habetur 46. diſt. & 24. q. 3. per totũ. 25. diſt. §. à iudicio demum. in fin. & ĩ. in rub. de pæ. verſ. qualiter maledico.

† *In codice Barbatiæ, & in altero manuſcripto Vaticano ita: De clerico maledico.*

INnotuit.] Primò ponit culpam. Secundo illata ponit mandat. Tertiò ponit cauſam. Secunda ibi, *Ipſum.* Tertia ibi, *Vt pœna.* Abbas Siculus.

† *Ca. vnico, ti. de clerico maledico in 2. compilat. Et præter doctores hic, vide Baldũ, & alios in l. 1. C. ſi quis imperatori maledixerit & Bernardinum Diaz in pract. criminal. c. 60.*

CASVS. Quidam clericus in præſentia multorum quædam verba protulit in contemptũ, & depreſſionem officij, & beneficij domini Papæ: hoc ſignificatũ fuit ei, & mandat cuidam, vt illum clericum à ſua temeritate compeſcat, ſic quòd pœna illius ſit aliis in terrorem, ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in verba talia prorumpant. Nota, quòd principi ſuo, ſeu prælato ſuo nemo maledicere debet. Item pœna vnius debet eſſe metus multorum.

h ¶ *In depreſſionem.*] Et malè: quia principi nemo maledicere debet. *23. q. 1. paratus.* & non ſolùm principi detrahi non debet, immò nec fratribus. *6. q. 1. ſumma.* & detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. *23. q. 4. minimùm. & c. qui peccat. & de pæn. diſt. 1. homicidiorum. argum.* ĩ. *de exceſ. prælat. quàm ſit graue.*

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſol. reſpondens ad contraria.*

i ¶ *A temeritate.*] Id eſt, pertinacia. *11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.* Arg. contrà quod enim ex temeritate, ſiue calore iracundiæ fit, veniam meretur *2. q. 3. c. ſi quem. §. notandum. & §. ſi quis iratus. C. de iniuri. man. l. 2.* Et dicit Imperator, ſi quis putauerit noſtra nomina laceſſanda, ſi hoc ex leuitate, contemnendum eſt; ſi ab inſania, miſeratione dignum; ſi ab iniuria, remittendum. *C. ſi quis impera. maledi. l. vnica. & 23. q. 4. inter querelas. & C. de epiſ. & cle. ſi quis in hoc.* Quare ergo mandat Papa, quòd compeſcat contra iura prædicta? Sed Papa non mandat hic puniri propriam iniuriam ratione perſonæ, ſed quatenus contingit Romanam Eccleſiam, quam etiam iniuriam remittere non poſſet. *63. diſt. Salonitanæ.* in quo caſu loquitur *23. quæſt. 4. Griliſarius. & cap. ſi is qui.* Vel poteſt dici, quòd aliquis bene poteſt puniri iniuriam ſibi factam à ſubdito ſuo, maximè cum nullum habeat ſuperiorem, vt hic, & arg. *45. diſt. & qui emendat.* & prædicta iura loquuntur de benignitate, ſeu de manſuetudine; quia nullus tenetur remittere iniuriam ſine ſatisfactione, niſi velit: ſed rancorem, ſic *de pænit. diſt. 5. c. vlt. & 23. q. 4. ſic illic. 90. diſt. ſi quis contriſtatus.*

k ¶ *Terrorem.*] Sic. n. pœna vnius debet eſſe metus alterius. *2. q. 7. quapropter. &* ſ. *de Iudæ. ad liberandam. vbi de hoc, &* ſ. *de calum. c. 2.*

Statui

S Tatuimus.] Primò ponit pœnam eccleſiaſtici iudicis. Secundò ſecularis ibi, *Per temporalem.* Abbas.

C a s v s. Statuitur in capitulo iſto, qualiter puniri debeant, qui publice blaſphemiã dicere præſumpſerint cõtra Deũ & aliquem Sanctorũ eius, & præcipue contra beatã Virginẽ: & per Epiſcopũ ſuum pœna iſta eſt imponẽda, prout inferius adnotatur. Si verò aliquis pœnã iſtã recipere noluerit, Eccleſiæ ſibi interdicatur ingreſſus & in obitu careat eccleſiaſtica ſepultura. Itẽ ſi blaſphemus diues fuerit, per temporalem Poteſtatem mulctetur pœna quadraginta ſolidorũ, alioquin xxx. ſiue xx. & ſi ad hoc non ſufficit, v. ſolidorum vſualis monetæ pœna mulctetur, nullã in hoc miſericordiam habiturus: & ſi Poteſtas hoc nõ fecerit, per Epm cõpellatur: & hoc ſtatutũ ponatꝰ inter alia ſtatuta cõitatum. Not. ꝙ cõtra Deum, & alios Sãctos, & præcipuè beatã Virginem in blaſphemiam nemo prorumpere debet; alias punitur, prout hic dr. Item arg. ꝙ pœnę poſſunt commutari. Itẽ arguitur, ꝙ vna iuriſdictio iuuatur per aliam. Item vbi iudex ſecularis negligit facere iuſtitiam, per Epm debet ad hoc compelli.

† *De materia huius decretalis vide Bernardinũ Diaz in pra. crim. canon. c. 103. Albertinum trac. de agnoſ. aſſert. q. 27. & Cumarruuiã in c. quãuis pactum. de pactis in 1. p. relectio. §. 7.*

† *Aliàs ita: ſeptẽque præcedentibus ſex feriis, vel ſubſequentibus in pane, &c.*

¶ *Glo. ſe. aggrauat blaſphemiam per text. can. & per rationem, ſubdens pœnam legis, & canonis.*

a ¶ *Blaſphemiam.*] Qui blaſphemiam dicit in Deum, ſiue in Spiritum ſanctũ, neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro remittetur. c. 25. *di. qualis.* ſupple niſi pœnituerit & longè grauius eſt æternam, q̃ tẽporalem lædere maieſtatẽ. 5. *de hær. vergentis.* Sed qui contra temporalẽ maieſtatem delinquit, punitur. 5. *eo. c. prox.* & 6. *q.* 1. *c. quæro. §. verum. C. ad le. Iul. maieſt. l. ſi quis cũ militibus.* ergo multò fortiùs illi puniẽdi ſunt, & grauiùs: quia maiora delicta maioribus pœnis ſunt puniẽda, & in delicto æquali decet proximas eſſe pœnas. in *Authent. vt fra. fil. col. 9. verſus ſi.* & quia hoc eſt grauius, q̃ in c. pr. punitur grauiùs qa grauius cõmiſſum intelligitur. 24. *q.* 1. *nõ afferamus. in fi.* & ſecũdum leges vltimo ſupplicio punitur, in *Authen. vt nõ lux. con. na. coll. 6. §.* 1. ſed ſecũdum canones olim laicus excõmunicabatur, clericus deponebatur. 22. *q.* 1. *ſi quis per capillum.*

a *Hoc dictũ qualiter ſit intelligendũ, pleniſſimè docet B. Thomas* 2. 2. *q.* 14. *art.* 3. *& Dominicus Sotus lib.* 4. *ſent. diſ.* 15. *q.* 1. *art.* 1.

CAP. II.

S Tatuimus †, vt ſi quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum ſuorum, & maximè beatam Virginem linguam in blaſphemiam [a] publicè relaxare præſumpſerit, per Epiſcopum ſuum pœnæ ſubdatur inferiùs adnotatæ: videlicet, vt ſeptem diebus Dominicis, præ foribus Eccleſiæ in manifeſto, dum aguntur Miſſarum ſolemnia, blaſphemus exiſtens, vltimo illorum die Dominico, pallium, & calciamenta non habeat ligatos corrigia circa collum, ſeptémque † præcedentibus ſextis feriis in pane ieiunet, & aqua, eccleſiam nullatenus ingreſſurus [b]: Quolibet quoque prædictorum dierum tres, ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſiue vnum: Et ſi nec ad hoc eius ſuppetant facultates [c], id in pœnam aliam commutetur [d], cui etiam, ſi renuerit recipere, ac peragere pœnitentiam ſupradictam, Eccleſiæ interdicatur ingreſſus, & in obitu Eccleſiaſtica careat ſepultura.

¶ Per temporalem prætereà Poteſtatem [e], coactione (ſi neceſſe fuerit) Epiſcopi diœceſani adhibita contra [f] eum, blaſphemus, ſi diues fuerit, quadraginta ſolidorum, alioquin triginta, ſiue viginti, & ſi ad id non ſufficiat, quinque ſolidorum vſualis monetæ [g] pœna mulctetur: nullam in hoc miſericordiã habiturus: quòd etiam inter alia communitatum ſtatuta ponatur.

b ¶ *Ingreſſurus.*] Quia qui peccat in Deum, peccat in eius eccleſiam; & econuerſo: vnde priuatur eius ingreſſu. ſic 12. *q.* 2. *de viro.* & 17. *q.* 4. *frater.* nec debet eis pœna remitti, qui in Deum peccant. 63. *diſt. Salonitanæ.* & 23. *q.* 3. *ſi is qui.*

b *Adde ad hoc, quod no. Bar. in l. itẽ apud Labeo. §. ait prætor. ff. de iniu. Ang. in l. quotiens. §. ſandam ff. de hæred. inſti.*

c ¶ *Facultates.*] Sic 5. *de voto. cap.* 2.

d ¶ *Commutetur.*] *Arg. de commutatione pœnæ* 82. *diſt. presbyter.* & 22. *q.* 4. *innocent.* De hoc dixi 5. *de vo. c.* 1. *Bern.*

e ¶ *Poteſtatem.*] Arg. quod vna iuriſdictio per aliam iuuatur. 10. *diſt. quoniam idem.* & 96. *diſt. cum ad verum.* & 17. *diſt. nec licuit.* 5. *de offi. ordi. quoniam in plerique. in fine.*

f ¶ *Contra eum.*] Id eſt, Poteſtatem: & ita habes hic, quòd ſi iudex ſecularis negligit facere iuſtitiam, poteſt compelli per eccleſiam. 23. *q.* 5. *adminiſtratores,* & 96 *diſt. cùm ad verum.*

g ¶ *Vſualis monetæ.*] Idem eſſet, ſi hoc non fuiſſet adiectum, vt de moneta, quæ in vſu habetur, ſoluatur ſecundùm conſuetudinem loci. *ff. de lega.* 1. *ſi ſeruus. §. ſi numeru.* & *ff. de leg.* 3. *l. nummis.* & *ff. de fun. inſtru. cùm de laniones. § aſinam. in fin. Bernard.*

c *De materia huius gl. vide doctores in l. Paulus. ff. de ſolu.*

DE CLERICO EXCOMMVN. &c.

¶ *Suprà viſum eſt de variis delictis, propter quæ interdum clerici ſuſpenduntur, & interdum deponuntur, & interdum excommunicantur, ſed quia quandoque clerici depoſiti excommunicati, vel ſuſpenſi celebrant, & ingerunt ſe diuinis ſicut priùs, & poſſet dubitari de pœna in inferenda ex hoc nouo delicto, ideo &c.*

De hac materia habetur 11. *q.* 3. *placuit,* & *in c. penult.* 50. *diſt. accedens. Abbas.*

TITVLVS XXVII.

De clerico excommunicato, depoſito †, vel interdicto miniſtrante.

¶ Ex canone Apoſtolorum. †

† *Dictio. depoſito, deeſt in aliquos antiquis.*

† *Addi poteſt c.* 28. *ex Theodoro Balſamone, refertur. c.* 1. *eo. tit. in* 1. *comp.*

¶ *Clericus depoſitus celebrans excommunicatur.*

CAP. I.

S I quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus [h] depoſitus iuſtè [i] pro certis criminibus auſus fuerit attrectare miniſterium ſibi dudum commiſſum, hic ab Eccleſia [k] abſcindatur.

S *I quis.*] C a s v s. Statutum eſt in canone Apoſtolorũ, quòd ſi quis Epiſcopus, presbyter, diaconus iuſte depoſitus fuerit pro certis criminibus, & poſtea auſus fuerit attrectare miniſterium ſibi ante depoſitionem commiſſum, ab eccleſia abſcindatur. Not. quòd depoſitus diuinum miniſterium vlterius attrectare non debet, alias punitur, vt hic dicitur.

¶ *Gloſ. ſequens recit. per quaſ. itinem.*

h ¶ *Diaconus.*] Idem eſt de omnibus aliis. 5. *c. prox.* & 11. *q.* 3. *Epiſcopus.*

i ¶ *Iuſte.*] Idem eſſet, ſi iniuſte, niſi priùs reſtitutus fuiſſet. 11. *q.* 3. *ſpr,* dũmodo ſententia non ſit lata cõtra ordinẽ iuris: quia tunc nulla eſt ſententia. 2. *q.* 6. *c. ei qui. §. diſpenſiua.* 5. *vt lit. non conte. accedens* 1.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

k ¶ *Ab Eccleſia.*] Arg. contra. 2. *q.* 5. *qua de cauſa.* ſed ibi diſpenſatum fuit. 63. *diſt. Salonitanæ.*

† *Cap.* 1. *eo. ti. in* 1. *compilat.*

¶ Ex concilio Antiochen.

¶ *Degradatus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur: & ſi nec ſic deſiſtat, per ſæcularem Poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ exilio damnetur.*

CAP. II.

S I † quis Presbyter, aut alius Clericus fuerit degradatus [l], aut ab officio pro certis criminibus ſuſpenſus: & ipſe per contemptum & ſuperbiã aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit [m], & poſtea ab Epiſcopo ſuo correptus, in incœpta præſumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicunque cum eo cõicauerit, ſimiliter ſe ſciat eſſe

S *I quis.*] In prima ponit pœnam. In ſecunda aggrauat ibi, *Quòd ſi.* Abbas.

C a s v s. Statutum fuit in concilio Antiocheno, quòd ſi presbyter, aut alius clericus degradatus fuerit, aut ab officio pro certis criminibus ſuſpenſus & ipſe poſtmodum per contemptum, & per ſuperbiam aliquid de miniſterio ſibi prohibito agere præſumpſerit, ſi ab epiſcopo ſuo admonitus non deſtiterit, excommunicetur, & qui ei participauerint, erunt excommunicati: & ſimiliter qui participauerint clericis, vel laicis, vel fœminis excommunicatis, excommunicati ſunt. Si verò aliquis iſta contempſerit, & Epiſcopus illum corrigere non poterit, inuocetur auxilium Regis, & exilio damnetur. Not. quòd clericus depoſitus vel ſuſpenſus ab Epiſcopo ſuo miniſterium diuinum agere non debet. Item qui per Eccleſiam non corrigitur, per ſæcularem poteſtatem ad requiſitionem epiſcopi corrigatur.

d *Vide concilium Trid. ſeſſio.* 13. *de reforma. c.* 4. *incip. Cùm vero.*

l ¶ *Degradatus.*] A ſuo Epiſcopo, adiunctis ſibi aliis ſex epiſcopis in degradatione presbyteri. 15. *q.* 7. *felix* & *c. ſi autem.* Sed pone degradatum celebrare, nunquid conficit? Videtur, quòd ſic: quia ordinem non amiſit. 20. *q.* 3. *eos qui.* 1. *q.* 1. *quod quidam.* & *de conſe. diſt.* 4. *oſtenditur.* 22. *q.* 7. *licitè. Arg. contra.* 50. *diſt. accedens.* 11. *q.* 3. *epiſcopus.* 81. *diſt. dictum,* 23. *q. vlt. clerici.* 54. *diſt. c.* 2. R. dixit, quòd talis non [e] conficit: potuit enim Eccleſia ei auferre illam poteſtatem, quam contulit: quamuis non poſſit character auferri, ſicut nec inſignia militi. Lau. Ala. & T. dicunt (& meliùs) quòd bene cõficit depoſitus, ſicut hæreticus. *arg.* 1. *q.* 1. *neque.* & *c. quod quidã.* nec Papa potuit auferre illam virtutem: & hoc verum credo: vnde talis excommunicatur, vt 5. dicitur, quia facit rem ſibi prohibitam.

e *Hic eſt error, & ſententia, quam ſequitur paulò poſt Bernardus, eſt vera, & catholica, quã ſequuntur Theologi vnò conſenſu lib.* 4. *ſen. diſt.* 13. *& B. Thom.* 3. *p. q.* 82. *art.* 8.

m ¶ *Præſumpſerint.*] Quaſi in officio ſuo, vt priùs: quòd non licet. 11. *q.* 3. *ſi quis epiſcopus in concilio.* & 28. *diſt. c.* 3. *presbyterum.* In modum enim priuati ſuffragij poteſt dicere horas ſuas, quòd etiam poteſt laicus. *arg. ho.* 5. *de pœni.* & *remiſſi. quod in te.*

f *De hoc articulo vide citatus in c. illud infrà ſuper gl. ſſa. in verbo, eſſe.*

a ¶ *Excommunicatum.*] Ipſo iure. 11.*q*.3,*cum excommunicato.* & intellige de minori.
b ¶ *Obſeruandū eſt.*] Vt talibus nullus cōmunicet: aliàs ſimiliter ſunt excōicati minori excōicatione. 11.*q*.3. *excōicatos.* & niſi deſtiterint, ſunt excōicandi. *j. de ſent. excom. quod in dubiis. §.2. & j. eod. ſi celebrat. in fi.*
c ¶ *Regis iudicio.*] Vbi enim Eccleſia per ſe proficere nō poteſt, inuocandum eſt auxiliū ſæculare: vt hic dicit, & *ſ. de off. ord. c.1. & c. quoniam in plerisque, in fine. & 17. di. nec licuit. 11.q.1. petimus.* & ita vtraque poteſtas per alteram iuuari debet. *ſ. tit. prox. c.2.* vbi de hoc & poteſt per Eccleſiam compelli, vt ibi dicitur.

excommunicatū[a]. ¶ Similiter de Clericis, Laicis, vel fœminis excommunicatis obſeruandum[b] eſt. Quòd ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus minimè emendare potuerit; Regis iudicio[c], ad requiſitionem Eccleſiæ, exilio damnetur.

¶ Alexander iij. Londoñ. Epiſcopo.

¶ Interdictus, & excommunicatus celebrans, monitus non deſiſtens, deponitur.

CAP. III.

*C*Lerici autem, ſi.] CASVS. Dicitur hic quòd ſi aliquid clerici ab Epiſcopis ſuis aut etiā de mādato Papæ ab alienis Epiſcopis interdicti, vel excōmunicati fuerint, & ante abſolutioné diuina officia celebrauerint, niſi moniti incontinenti redierint, perpetuò pro auſu tantæ præſumptionis deponantur. Nota, quòd monitio ſemper debet præcedere vindictam. Itē nota hic pœnam illorū, qui excommunicati, vel interdicti celebrant: ſcilicet, perpetuam depoſitionem.
¶ *Glo. ſeq. tria facit. ar. à contrario, & contra id obiicit, & ſoluit. Secundò quærit, arg. ad affirmatiuam, ſoluit negatiuè. Tertiò iterum quærit: ponit opinionem Hug. cui obiicit decre. Epiſcopus, & reſpondet.*

† *Ca.3. eo. ti. in 1. compilatione. & poſt concilium Later. ſub Alex. iij. p. 26. c.10.*

CLerici † autem, ſi qui à ſuis, aut etiam de mandato Romani Pontificis ab alienis Epiſcopis interdicti, vel excommunicati, ante abſolutionem diuina officia celebrauerint: niſi moniti[d] ſine dilatione redierint, perpetuæ depoſitionis ſententiam pro auſu tantæ temeritatis incurrant.

¶ Idem Toletano Archiepiſcopo.

¶ Excommunicati, vel interdicti celebrantes deponi debent: niſi propter multitudinem mitigetur pœna.

CAP. IV.

d ¶ *Moniti.*] Ergo videtur, ꝙ ſi emendare ſe volunt, non deponētur, ſed hoc intellige dictū diſpenſatiue, & ita nō contradicit *j. c. prox. & alia c. ſe.* & ſic patet, ꝙ quicunq; celebrat excōicatus, vel ab officio ſuſpenſus, priuari debet de iure, officio, & beneficio, & deponi ēt. Sed nūquid Epiſcopus poteſt cū talibus diſpēſare, ſiue Legatus de latere domini Papæ miſſus? ar. ꝙ Legatus poſſit, q̄a vicē gerit delegātis, & abſoluit excōicatos, quorū abſolutio ſedi Apoſtolicæ reſeruatur. *ſ. de offi. leg. quod tranſlationem. & j. de ſen. ex. c. quāuis. & c. ad eminentiam.* dicas ergo, quòd nec Eps, nec etiam ſynodus in hoc diſpenſare poteſt. 11.*q*.3. *ſi quis Epiſcopus damnatur. & c. ſe. ar. j. de eo, qui fur. ord. re. c.1. & 2.q.5. qua de cauſa*[a]. nec etiam Legatus: licèt poſſit abſoluere excōmunicatum, & ſic ſolus Papa hic diſpēſat. Et hoc hodie expreſſum eſt in duabus decreta. Inno. iiij *ſ. de ſen. & re indi. cùm æterni. & j. de ſen. excom. cùm medicinalis.* [*lib. 6.*] Sed pōt quæri, vtrùm idem ſit in depoſito, vt ſolus Papa ipſum reſtituat? Hug. dicit, ꝙ ſolus Papa hoc poteſt: & probatur 7.*q*.1. *ſi quis presbyter.* tū cum diſtinctione, ſi Epiſcopus ipſum depoſuit tm̄ cum aliis Epiſcopus à ſacerdotio, poteſt eum recipere in inferioribus ordinibus, & ſic de aliis ordinibus. *ar. 15.q.8. qui admiſit. & c. ſi quis presbyter.* Si verò depoſitus eſt ab omnibus ordinibus, ſolus Papa ipſum reſtituit. Sed contrà *ar. habes 11.q.3. Epiſcopus.* ibi dicitur, quòd ſi in ſecunda ſynodo innocens inueniatur, non poteſt eſſe, quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat de manu Epiſcoporum. Sed illud intelligitur, cum iniuſte depoſitus fuit, putà, per falſos teſtes, vel falſa inſtrument: vnde dicitur ibi, ſi innocens inueniatur. Sed vbi iuſtè pro crimine depoſitus eſt, ſolus Papa tales reſtituit.

a *Iſtud c. & c. quanto. videntur facere contra: quia ibi diſpenſat inferior: ſed illud fit auctoritate Papæ. Io. And.*

*L*Atores.] In prima ponitur narratio, & deciſa ſupplicatio. In ſecunda ibi, *Fraternitati tuæ.* diſtinguens commiſſio. Secundum membrum ibi, *Si verò.*

CASVS. Quidā presbyteri accedentes ad Papā, intimauerunt ei, ꝙ tā ipſi, q̄ multi alij poſtquā interdicti, & excōmunicati fuerūt, diuina officia celebrarunt, vnde mādat Papa Archiepiſcopo Toletano, ꝙ ſi quadraginta ſolummodo, vel pauciores in hoc deliquerūt, omnes in perpetuū ab officio ſacerdotali deponat. Si verò multitudinē magnā in hoc peccaſſe conſtiterit, illos deponat, qui cauſam delicti dederunt: alios, qui nō tantùm deliquerunt, ab officio ſuſpēdat ad tēpus, & omnibus, ſecundùm quod ſibi viſum fuerit, pœnitentiā iniungat. Nota vltra quadraginta multitudinē appellari. Item qui excommunicati, vel interdicti celebrant, ſunt deponendi. Item vbi maior eſt culpa, maior debet exerceri vindicta. Item multitudini parcendum eſt. Vnde verſus:

Ob populum multum crimen pertranſit inultum.

Item pœnitentia eſt arbitraria.

LAtores † præſentium nobis intimârunt, quòd tam ipſi quàm multi alij, poſtquam interdicti, vel excommunicati fuerunt, diuina præſumpſerunt officia celebrare: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi quadraginta ſolummodò, vel pauciores in his deliquiſſe conſtiterit, omnes in perpetuum ab officio Sacerdotali deponas[e]. Si verò multitudinem[f] magnam in hoc peccaſſe cognoueris, eos, quos magis[g] cauſam delicti eſſe conſtiterit, perpetua depoſitione condemnes: & alios, qui non tantùm deliquerunt, ab officio[h] ad tempus ſuſpendas: & omnibus pœnitentiam, ſecundùm diſcretionem[i] tibi à Deo datam, iniungas.

† *Ca.4. eo. ti. in 1. compil. & poſt concilii Later. p.50. cap.52. Vide Bernardinum Diaz in pra. crim. ca. c.28.*

e ¶ *Deponas.*] Ecce pœna illorū, qui excōicati, ſuſpenſi, vel interdicti diuina officia celebrāt, vt dictum eſt *ſ. c. prox.*
f ¶ *Multitudinē.*] Hic ergo nō parcitur multitudini. *Ar. contra. 50. diſt. vt conſtitueretur. & 44. diſt. comeſſationes. 9.q.1. ordinationes. & ſ. de temp. or. c.2.* vbi de hoc *& 23. q.4. non poteſt. & cap. ipſa pietas. 1.q.7. quotiēs.* ſed iſta cōtraria locū habēt, vbi ſcādalū timetur, & multorū ſtrages iacet, ſi ſeruetur rigor: aliàs ſi nō cōtemnatur diſciplina Eccleſiæ in populis, ſed vt patiēter ſuſtineāt, tunc ſeruenda eſt multitudo. *23.q.5. non poteſt. in fin. & de pœni. diſt. 6. in fi.* Item habes hic, ꝙ vltra 40. dicuntur multi. ſic *ſ. de teſti. cum cauſam.* Et ſecundùm has decre. interpretamur illam *ſ. de reſcrip. ſedes. & ff. de teſti. l.1. in fin.* Aliquando etiam duo dicūtur multi. *Inſt. de iur. perſona. in fin. arg.* Aliquando etiam xxiij. millia pauci dicuntur. *45. diſt. diſciplina. 23.q.4. quod autem.* Multa igitur, & pauca in reſpectu dicuntur.

b *De materia huius gloſſæ late hic præ aliis Henricus Boich. quem videto.*

¶ Innocentius iij. Herbipoleñ. Capitulo.

¶ Si habens notitiam excommunicationis per ſolam famam celebrat, debet de rigore deponi; licèt cum eo poſſit miſericorditer diſpenſari. Hoc dicit: & eſt caſus notabilis.

CAP. V.

ILlud † Dominus in beato

† *C.1. eo. tit. in 3. compilatione: alia pars huius decretalis eſt in cap. illud Dominus. ſ. de maiorit. & obedient.*

g ¶ *Magis.*] Hi enim magis peccāt, & ideo magis puniendi ſunt. *86. di. tanta & 24.q.3. qui aliorum.* & in quo maior eſt culpa, maior debet exerceri vindicta. *ſ. de hære. excommunicamus. §. credentes.* vbi de hoc plures inuenies concordantias.
¶ *Gl. ſe. tres quæſtiones format, & illas ſol. & contra vlt. ſol. arguit.*
h ¶ *Ab officio.*] Et etiam à beneficio, quia vbi vnum ꝑper alterū, vtrobique tantùm vnum. *86. di. eos.* Quid ſi Epiſcopus dicat: Suſpendo te à beneficio, nunquid poteſt celebrare? Ita quidem, ſi ſuſpendit ipſum tantū à beneficio. Itē poteritne beneficium acquirere? Ita, quia non intelligitur illū à beneficio ſuſpēdiſſe, niſi quoad ſe: niſi ſpecialiter feratur ſentētia, vel remoueatur ab officio: tunc em̄ beneficiū ſequela eſt: & ideo remouetur ab illo. vt *ſ. de appellatio. paſtoralis. ar. prædicti capituli. eos. & c. præcedentis.* niſi ſpecialiter ei conſeruaretur. *28. diſt. c. presbyterum. & 50. di. c. ſtudeat. & c. accedens.* Quid ſi Epiſcopus ita dicat: Suſpendo te ab officio, vel beneficio: nunquid debeo abſtinere ab vtroque? Ita credo ſaltem propter dubium, *ar. j. eo. c. prox. C. de verb. ſig. cùm quidam. & de conſe. di.2. in calice. ar. ff. de reb. dub. ſi is qui ducenta. §. cùm ita. arg.* quo à neutro ſuſpenſus eſt, propter dubium. *ff. de teſta. tu. duo ſunt. & ff. de manumiſ. teſt. cùm ex pluribus.*
i ¶ *Secundùm diſcretionem.*] Et ita pœnitentia arbitraria eſt. *26.q.7. tempora pœnitudinis.* & ſit hæc diſpenſatio auctoritate domini Papæ, quia per ſe non poſſet, vt dictum eſt in *prox. cap.*

*I*Llud Dominus.] Excommunicatus celebrans deponendus eſt, niſi cum eo miſericorditer diſpenſetur. hoc dicit. ſed ſecundùm hoc nihil affert iſtud c. de nouo. Diuiditur: nam in prima ponit Hildeſemeñ. Epiſcopi tranſitum. In ſecunda ibi, *Vnde.* ponit mandatum delegato factum, & eius executionem. In tertia ibi, *Ipſe.* comparitionem Epiſcopi, & recognitionem, & excuſationem. In quarta ibi, *Licèt.* excuſatio impugnatur. In quinta ibi, *Cum eo.* pœnæ remiſſionem. Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Hildeſemeñ. non petita, nec obtenta licentia domini Papæ, Eccleſia Hildeſemeñ. relicta, Herbipoleñ. Eccleſiam auctoritate propria occupauit: propter quod Papa mandat Epiſcopo Magdeburgeñ. vt cùm factum illud notorium eſſet in partibus illis, niſi infra xx. dies ab adminiſtratione Herbipoleñ. Eccleſiæ ceſſaret, ipſum excommunicatum publicè nuntiaret, quod idem Epiſcopus non diſtulit adimplere: ipſe verò nihilominus diuina poſtmodum officia celebrauit, & fecit ſibi ab aliis celebrari, & ſe ingeſſit celebrationi diuinorū: ipſe verò poſtmodum in præſentia domini Papæ conſtitutus, ſuum recogno-

cognoſcens errorem, miſericordiã & nõ iudicium poſtulauit: tñ in ſuã excuſatione propoſuit, q cùm Magdeburgeñ. Epiſcopus nõ eſſet ordinarius iudex eius, nõ credebat, q monitione nõ præmiſſa auctoritate delegata poſſet procedere cõtra ipſũ: vñ cũ nec ante factũ, nec poſt litteras ab eo monitorias accepiſſet, peccare non credebat, ſi diuina officia celebraret: maxime cũ ſibi nõ cõſtaret, niſi per famam, de ſententia cõtra eũ lata: dñs Papa his auditis ſcribit cap. Herbipolẽ. dicẽs, q licet in hoc nõ videat omnino culpabilis extitiſſe, quia tñ in dubiis via tutior eſt eligenda, quãuis dubitaret de ſnia cõtra ipſum lata, debuit potius abſtinere, quàm ſacramẽta eccleſiaſtica pertractare. Illud verò, qđ allegabat, q ſub ſpe veniæ, poſtquã nouerat ſe excõicatum à Papa, ſibi fecit diuina officia celebrari, & aliorũ cõionẽ ſe ingeſſit, n, ſum nõ excuſat, ſed potiùs cõtra eũ facit, cũ ſub ſpe veniæ nul. debeat delinquere: & grauius eſt excõicato nõ vitare alios, q̃ ab aliis nõ vitari: q. excõicatus põt vitare alios, ſed non poteſt ab aliis vitari. Papa tñ facit ei gratiam: quia nõ imponit ei pœnã, quam canõ illis imponit, qui poſt excõicatione præſumunt celebrare diuina, vel celebrationi ſe ingerũt diuinorũ. Nota, q epiſcopus ſinẽ licẽtia Papæ eccleſiã dimitt re nõ põt. Ite qui dubitat de ſnia contra eũ lata, cum per famam hoc intelligit, poti⁹ abſtineat, quàm celebret. q illud eſt tutius. Item ſub ſpe pœnitẽtiæ nullus peccare poteſt, vel debet: quia poſſet contingere, q tempus non habeat etiam ad confitendum. Item ſicut excommunicatos vitare debemus, ſic excõmunicari nõ excommunicatos vitare debẽt, aliàs peccãt. Item poſt excõmunicationem nullus debet celebrare, vel celebrationi ſe ingerere diuinorum, aliàs debet deponi.

† *In veteri compilatio. legitur archiepiſcopo; ſed in Gregoriana, epiſcopo habetur.*

tro: *& infra.* [a] ¶ Venerabilis frater noſter quõdam Hildeſemeñ. Epiſcopus licentia non ſolùm non obtenta, ſed nec etiam poſtulata Eccleſia Hildeſemeñ. relicta, Herbipoleñ. Eccleſiam occupauit: *& infra.*

¶ Vnde Magdeburgeñ. Epiſcopo † dedimus in mandatis, vt (cùm factum ipſum non poſſet in partibus illis non eſſe notorium [b]) niſi dictus Epiſcopus infra viginti dies [c] ab Herbipoleñ. Eccleſiæ adminiſtratione ceſſaret, eum excommunicatum publicè nuntiaret: quòd idem Magdeburgeñ. ſtuduit adimplere: *& infra.*

¶ Ipſe verò Epiſcopus in noſtra poſtmodum præſentia conſtitutus, etſi ſuum recognoſceret, & confiteretur exceſſum, & nõ iudicium, ſed miſericordiam [d] poſtularet; hoc tamen inter alia in ſua excuſatione propoſuit, quòd cùm dictus Magdeburgeñ. non eſſet ordinarius Iudex eius, non crediderat, quod monitione non præmiſſa, auctoritate delegata poſſet procedere contra ipſum, aut ſententiam in eum aliquam promulgare. Vnde cum nec ante factum monitorias, nec poſt litteras ab eo aliquas accepiſſet, peccare non credidit, ſi diuina officia [e] quantumcumque ſolemniter celebrauit: præſertim cùm ei non niſi per famam de ſententia contra eum prolata conſtaret: *& infra.* ¶ Licèt autem in hoc [f] non videatur omnino culpabilis extitiſſe: quia tamen in dubiis [g] via eſt tutior eligenda, etſi de lata in eum ſententia dubitaret: debuerat tamen potiùs ſe abſtinere, quàm ſacramenta Eccleſiaſtica pertractare. ¶ Illud autem, quòd ſub ſpe veniæ [h] diuinæ ſibi fecit (poſtquã ſe à nobis excommunicatum nouerat) celebrari, & communioni fideliũ ſe ingeſſit, potiùs cõtra eum facere credimus, quàm pro eo: cum ſub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquiſſe: & excõmunicato non vitare multò magis †, quàm non vitari [i] periculoſum exiſtat, non vitare ſiquidem, cum in eo ſit, excommunicatus ſine delicto non poteſt: ſed cùm ex aliis pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitari: *& inf a.* ¶ Cum eo miſericordiam facientes, pœnam †, quam canon [k] infligit his, qui poſt excommunicationem diuina præſumpſerint officia celebrare, vel ſe celebrationi ingeſſerint diuinorum, ei non duximus infligendam.

† *Vide Martinum Nauarrum in Manuali de horis canon. c. 21. verſ. 14. inter ambo.*

† *In quodam Vaticano ita: pœnam, quam canones minantur his, &c.*

¶ Idem Biſuntiñ. Archiepiſcopo.

¶ *Excommunicatus celebrans, à beneficio deponitur.*

CAP. VI.

FRaternitati † tuæ: *& infra.* ¶ Presbyteros autem, & alios Clericos, qui pro ſuis exceſſibus à te nexibus anathematis canonicè innodati præſumpſerunt, vel præſumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliare [l].

† *Cap. 2. eo. ti. in 3. compilatione. Vide Bernardinum Diaz in pract. cri. cano. c. 28.*

¶ Idem Decano, & Priori Bolonieñ.

¶ *Collatio beneficij excommunicato facta non tenet: & ſcienter talibus conferens, à beneficiorum collatione ſuſpenditur.*

CAP. VII.

POſtulaſtis † per ſedem Apoſtolicam edoceri: *& infra.*

† *Ca. 3. eo. ti. in 3. compilatio. Vide Couarruuiã in cap. alma mater de ſen. excom. lib. 6. in priori par te relec. §. 7. adde Ioan. de Imola, & alios in c. poſt ceſſionem. ꝟ. de conceſſio. prabend.*

a *Arg. l. heredes palam ff. de teſta. & Authent. qui ſemel. C quomo. & quãdo iudex.*

b *Similis gloſſa ſuprà eod. tit. in c. 2. de hoc articulo an excommunicatus teneatur dicere horas canonicas, vide Hoſtienſem in ſumma. ti. de ſen. excom. circa finem. §. conſueuit & illud quæri. & Couarruuiã in c. alma mater. de ſẽt. excom. lib. 6. p. 1. §. 3. vbi concludunt teneri.*

a ¶ *Et infrà*]De iſto Epiſcopo habes ꝟ. *de transla. quanto. & c. licet. & ꝟ. de maiori. & obed. illud.*

¶ *Glo. ſeq. recit. per modum obiectionis, & ſolu.*

b ¶ *Non eſſe notorium.* Hoc erat tale factum, quod exhibebat ſe oculis omnium: vnde non poterat non eſſe notorium, ſi tranſiuit ad eccleſiam illam [a]: ſed vtrùm licite poterat, vel illicite, hoc non erat notorium, ſaltem quoad alios: quia potuit eſſe quòd habuit licentiam tranſeundi à Domino Papa per litteras ſuas. *arg. 76. diſt. dilectiſſimi.* vnde in mel orem partem debemus hoc interpretari. ꝟ. *de reg. iur. c. 2.* quia Papa potuit de hoc obliuiſci: quia ipſum quandoque fallit obliuio. *23. diſt. præterea.* & omnium habere memoriam, potius eſt diuinitatis, quàm humanitatis. *C. de vete. iu. enuclean. l. 1. §. ſi quid.* contrarium eſt verum quia ex quo Papa hoc diffitetur, ei incumbit probatio, quòd de ipſius licentia tranſiſſet. *100. diſt. contra morem. 93. d. illud.*

c ¶ *Viginti dies.*]Sic ꝟ. *de crimi. fal. dura.*

d ¶ *Miſericordiam.*] Sic ꝟ. *de transla. inter corporalia. verſus finem.*

e ¶ *Officia.*]In hoc deliquit, quia nec excõicatus, nec ſuſpectus publicè, vel priuatim celebrare debet, nec ſacramenta alij dare. *28. diſt. presbyterum.* ſed alia officia præter Miſſam poteſt [b] occulte dicere non officiando, ſed quaſi priuata perſona. ꝟ. *de pæn. & remiſ. quod in te. & 11. q. 3. ſi quis epiſcopus damnatur. & c. ſeq.* Io.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & reſpondet.*

f ¶ *In hoc.*] Scilicet quia non conſtabat ei, niſi per famam de illa excommunicatione, ſed fama per ſe non probatur. *4. q. 3. c. fin. verſ. item ſæpe.* Ar. contra. ꝟ. *de conſang. & affi. ſuper eod.* vbi ad ſolam famam matrimonium contrahendum impeditur, ergo iſte propter famam debuit abſtinere. ꝟ. *de ſen. exco. cùm deſideres. §. 1.* ſed non in tant. m culpabilis fuit, quantùm ſi hoc pro certo ſciuiſſet, & ideo dicit. Licet in hoc non videatur, omnino culpabilis extitiſſe. ſed dicta pars orum ad hoc non ſuffi. erent, quia non faciunt famã. ꝟ. *de accuſa. inquiſitionis.* nec tenebatur credere, licèt diceretur ei ab aliquibus. *11. q. 3. non ſolùm. & cap. in cunctis. & 23. q. 4. quam magnum. & c. quod cum fa. tuus. l. 2. & 3.* niſi ſama ſuper hoc peruenit ad eum, prout ſequitur. Arg. contra *ff. de admi niſt. tut. quidam decedens § ex quo. & C de rei vend. ſi fundum. &* ꝟ. *de reſcrip. cum c. ſui ngas.*

g ¶ *In dubiis.*]Sic ꝟ. *de ſpon. inuenis. & de homici. ſignificaſti 2. & c. penultimo. & c. ad audientiam.* vbi de hoc. & arg. *23 q. 1. quid culpatur in fine.*

h ¶ *Veniæ.*] Sub ſpe veniæ nullus debet peccare. *de conſec. di. 4. quando quis.* Arg. contra. ꝟ. *de ſenten. excom mu. ſi verò.*

i ¶ *Vitari.*]In hoc quiſi patitur: in alio, ſcilicet in non vitare, agit: quod eſt in eius poteſtate: & ideo in vno peccat, in altero non peccat; quandoque tñ non multùm differunt agere, & pati poſſe. *16. q. 1. ſi cupis.*

k ¶ *Canon.*] *11. q. 3. ſi quis epiſcopus damnatur & c. ſeq. & ꝟ. c. prox.* ꝟ. *eo. latores.* hanc miſericordiam ſolus Papa poteſt facere. ꝟ. *eod. clerici.*

FRaternitati.] Primò deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Presbytero.* Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus Biſuntiñ. excommunicauit quoſdam presbyteros, & clericos pro ſuis exceſſibus, qui nihilominus excommunicati celebrarunt diuina: quæſiuit Archiepiſcopus à Papa, vtrùm poſſet eos à ſuis beneficiis ſpoliare? Reſpondet Papa, quòd ſi canonicè ſunt excommunicationis ſententia innodati, & poſtea præſumpſerunt celebrare diuina, poterit eos omnibus beneficiis eccleſiaſticis ſpoliare. Nota, qualiter puniuntur, qui celebrant excommunicati: quia omnibus beneficiis eccleſiaſticis ſpoliantur.

l ¶ *Spoliare.*] Immò poſſet eos perpetuò deponere. ꝟ. *eo. latores,* diſpenſare tamen cum eis non poteſt, vt dictum eſt ꝟ. *eodem. clerici. Ber.*

POſtulaſtis.] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Conſultationi.* Quæ ſubdiuiditur, vt patet in textu, & per §. Abbas.

CASVS. Quidam clerici erant excommunicati, tempore ſuæ excommunicationis eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti: quærituro vtrùm ea poſſint retinere? Reſpõdet Papa, quòd cum excommunicatis communicari non debeat, excommunicatis clericis beneficia conferri non poſſunt, nec poſſunt illa retineri, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, cùm ipſa canonicè nõ fuerint conſecuti: & illi, qui ſcienter talibus illa beneficia contulerunt, tandiu de-

¶ Conſultationi veſtræ reſpõdemus, quòd cum excõmunicatis communicari non debeat[a], Clericis excommunicationis vinculo innodatis Eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt, nec illi valent ea licitè retinere[b], niſi forſitan cũ eis fuerit miſericorditer diſpenſatum[c]: cùm ea non fuerint canonicè[d] conſecuti.

¶ Illi verò, qui ſcienter illa beneficia talibus contulerunt, tandiu debent à beneficiorum collatione[e] ſuſpendi, donec ſuper hoc veniã conſequi mereantur[f]: vt puniantur in hoc, in quo delinquere præſumpſerunt.

¶ Celebrans[g] in loco interdicto, ſi eſt Clericus ſæcularis, beneficio priuatur: ſi Monachus, in arctius monaſterium deducitur, h. d.

¶ Quæſiuiſtis † præterea, qualiter puniri debeãt Clerici, Monachi, vel Moniales Eccleſiarum conuentualium, qui poſt latam interdicti ſententiam in locis ſuppoſitis interdicto præſumpſerunt hactenus, & adhuc etiam nõ verentur diuina officia celebrare[g], quamuis propter hoc ſint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breuiter reſpondemus, quòd Clerici, qui talia præſumpſerunt, ſunt Eccleſiaſticis beneficiis ſpoliandi[h]: Monachi verò, vel Moniales in arctioribus[i] monaſteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

† *De materia huius §. vide, quæ ſancita ſunt in c. qui. § is vero. & in c. vl. de ſent. excommuni. lib. 6.*

a Vide hic Panormitanum, vt intelligas dictum huius gloſſæ, quod videtur nimis ſeuerũ.

¶ Idem Decano, & Subdiacono † Pictauien. & magiſtro P. Canonico Petragoricen.

† *Subdecano.*

¶ Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excommunicatus, ſed abſolutus tempore collationis.

CAP. VIII.

PRopoſuit † coram nobis magiſter P. Clericus Epiſcopi Tuſculani, quòd G. ſanctæ Mariæ in porticu Diacono Cardinali in partibus illis Apoſtolicæ ſedis legationis fungente officio: quidam de Lemouicen. ei humiliter ſupplicârunt, vt eorum Eccleſiam, quæ debito fraudabatur Clericorum ſeruitio, ordinaret: pro ſe, ac magiſtro eodem preces ſpecialiter porrigentes. Ipſe verò Lemouicen. ciuitatem ingreſſus, Canonicos monuit, vt illos reciperent in ſocios, & in fratres: maximè cùm Præbendæ quinque, vel quatuor, ab vltima ipſius Eccleſiæ ordinatione vacâſſent: quibus, poſt petitas, & conceſſas deliberationis inducias, non curantibus reſpondere, de † Præbenda Lemouicen. Cardinalis prædictus, eoſdem Clericos inueſtiuit: *& infrà.*

† *Aliâs, de præbendis.*

¶ Cùm autem dictus magiſter, & Lemouicen. Pœnitentiarius in noſtra fuiſſent præſentia conſtituti, & acta iudicij inſpici fecerimus diligenter: per † Pœnitentiarij teſtes intelleximus, quòd Lemouicen. Epiſcopus pluribus annis, antequam idem magiſter inueſtitus fuerit, Clericos, & Burgenſes † caſtri Lemouicen. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebant conſiliarium, & fautorem) vinculo excommunicationis aſtrinxit. Per teſtes verò magiſtri P. probabatur, quòd & ſi dictus Epiſcopus in Burgenſes, & eorum fautores tam Clericos, quàm Laicos Lemouicen. excommunicationis ſententiam protuliſſet, eos tamen per tres annos abſoluit, antequam dictus magiſter fuerit inueſtitus: *& infra.*

† *Ex interrupto exemplaribus repoſitum eſt, vt eſt impreſſum.*

† *Per Burgenſes caſtri Lemouicen. intellige ciues Lemouicenſis ciuitatis: quæ dicatur Burgenſis, tradit Boerius deciſio. 160.*

¶ Et quòd idem Epiſcopus dicto magiſtro communicauit poſtea in Eccleſia, & in menſa: *& infrà.*

¶ Quia verò ſæpe dictum magiſtrum inueſtituræ ſuæ tempore[k], à præfato Epiſcopo extitiſſe excommunicatum, dictus Pœnitentiarius (ſicut obtulerat) non probauit: cùm ex aduerſo de abſolutione[l], & com-

bent à collatione beneficiorũ ſuſpendi, donec ſuper hoc veniam conſequi mereantur, vt in eo puniantur, in quo delinquere præſumpſerũt. Secundò ponitur alia q̃ó: Clerici qui ij, & monachi, & moniales celebrarũt in locis ſuppoſitis interdicto tempore ipſius interdicti, & adhuc celebrare diuina non ceſſant, propter q̃ etiã ſunt excõicationis ſnia innodati, quęritur, qualiter illi ſunt puniendi. Rñdet Papa, q̃ clerici, qui talia præſumpſerũt, ſunt Eccleſiaſticis beneficiis ſpoliandi, monachi, & moniales in arctioribus monaſteriis ſũt ad agendã pœnitentiam detrudẽdi. Nota, q̃ excõicatis beneficia cõferri nõ poſſunt, & ſi cõferant, nõ poſſunt ea retinere, niſi cũ eis diſpenſetur. Itẽ conferẽtes excõicatis beneficia puniuntur in collationibus beneficiorũ: vñ puniunt̃, in quo peccauerũt. Itẽ in locis interdictis nõ eſt celebrandũ, aliter faciẽtes puniuntur: vt hic dr: quia clerici beneficiis ſuis ſunt ſpoliandi, monachi, & moniales in arctioribus monaſteriis ſunt detrudendi.

a ¶ *Non debeat.*] 11. q. 3. *c. cum excommunicato.*

b ¶ *Retinere.*] Immò ſi prius alia beneficia habebant, eis ſunt priuandi[a]. s. *de æta. & quali. ordi. cùm bonæ.*

c ¶ *Diſpenſatum.*] Non dicit à quo: ergo vbi relicta poteſtas diſpenſandi Epiſc. ar. i. *de ſe. excom. per.* Dic vt s. *eo. clerici.*

¶ *Gl. ſe. excl. per q. quis diſpenſet, ſol. & remittit.*

d ¶ *Canonice.*] Si nõ ſunt illa canonicè conſecuti, perdere debent illa, ſic s. *de æta & quali. cum bonæ.* cùm eſſent excõicati, indigni erãt, & inhabiles ad aliqua beneficia percipienda, quia tales nec eligere, nec eligi poſſunt. s. *de elect. cum inter R. & s. de conſue. cum dilectus* nec impetrare litteras. s. *de reſc. dilectus* 1.

e ¶ *A collatione.*] Vt puniatur, in quo deliquit. s. *de temp. ordi. ex litteris.* immò & à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur: quia ſcienter indigno beneficium contulit. s. *de el. nihil eſt* B.

† *Cõ. vnico eod. tit. in 4. compilatió. Vide citatos in c. proxime præcedenti.*

f ¶ *Mereantur.*] Per ſuum ſuperiorem.

g ¶ *Celebrare.*] Propter quod ſuſpenſi ſunt, & irregulares, vt not. i. *de exceſ. præla. c. vlt.* vnde poſſent deponi. i. *eod. latores.*

h ¶ *Spoliandi.*] Nec auditur, ſi dicat, quòd ſit iniuſtè excommunicatus, arg. s. *eod. illud*, ſicut etiam non auditur, cui opus nouum nuntiatur, nec obtemperat. *ff. de no. oper. nuntia. l. §. in operis.*

i ¶ *Arctioribus.*] s. *de ſimo. de regularibus. & c. quoniam ſimoniaca.*

PRopoſuit.] Primò narrat rem, & collationes vtriuſque partis. Secundo diffinit ibi, *Quia.* Abbas.

CASVS. Epiſcopus Tuſculanus erat legatus in partibus Lemouicen. quidam de Lemouicen. ſupplicarunt legato pro ſe, & magiſtro P. vt eiſdem in Lemouicen. Eccleſia prouideret, & eos faceret recipi in canonicos, & in fratres: & præcipuè cùm quinque, vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipſius Eccleſiæ vacarent ibidem: Legatus ciuitatẽ Lemouicen. ingreſſus, canonicos monuit diligẽter, vt illos in ſocios reciperẽt, & in fratres ad prędictas præbendas vacãtes: q̃ cũ poſt petitas inducias facere non curaſſent, legatus de prædictis præbẽdis inueſtiuit eoſdem. Poſtmodũ verò Pœnitẽtiarius Lemouicen. contra prædictũ magiſtrũ P. litteras impetrauit ad quoſdã iudices delegatos, corã quibus petiit inſtitutionem factam de ipſo caſſari, & ipſum remoueri ab Eccleſia Lemouicen. pro eo q̃ tẽpore ſuæ inſtitutionis erat excõicatus p̃ Epm Lemouicen. pluribus annis ante ſuã inueſtiturã: ſr p hoc teſtes ab vtraq; parte pducti fuerunt: iudices cauſã inſtructã remiſerũt ad Apoſtolicã ſedẽ: partibus in præſentia Papę cõſtitutis, ex parte ſupradicti magiſtri quædã propoſita fuerũt: Papa vero auditis, quæ partes proponere voluerunt, acta iudicii fecit inſpici diligenter, & inuenit eſſe probatũ per teſtes pœnitentiarij, q̃ Eps Lemouicen. p̃ q̃ dictũ magiſtrũ P. & quoſdã alios excõicauerat pluribus annis ante inueſtiturã dicti magiſtri. Per teſtes vero magiſtri P. probatur, q̃ Eps prædictũ magiſtrum, & alios clericos, & etiã laicos per tres annos abſoluerat, antequam dictus magiſter fuerat inueſtitus: & quod Eps dicto magiſtro cõmunicauit poſtea in Eccleſia, & in menſa. Sed quia pœnitentiarius non probauit dictũ magiſtrum tempore inueſtituræ ſuæ excõmunicatũ extitiſſe ab Epiſcopo ſuo, ſicut obtulerat ſe probaturũ, cũ ex parte ipſius magiſtri fuerit facta fides de abſolutione, & cõmunione Epi, dñs Papa quod de prædicto magiſtro per legatum prædictũ factũ eſt, per diffinitiuã ſententiã approbauit. Nota, q̃ qui ſunt publicè excõicatus, adhuc præſumitur excõicatus, niſi probetur abſolutus. Vnde not. q̃ q̃ abſoluit̃, litteras ſuæ abſolutionis obtineat ad cautelã futurorũ, vt hic patet. Item dũ quis eſt excõicatus, nullum beneficium Eccleſiaſticũ obtinere poteſt. Itẽ cui Eps cõicat, præſumitur non excõicatus: tamẽ præſumptio talis non ſufficit, nec propterea eſt abſolutus.

¶ *Glo. ſeq. notat tempus inueſtituræ, & c. inducit duo ſimilia.*

k ¶ *Tempore.*] Tempus ergo inueſtituræ conſiderari debet, vtrũ tunc fuerit excommunicatus, vel non. s. *eo. cap. prox. & s. de æta. & quali. cum bonæ.* ſicut in impetratione reſcripti tempus datæ conſiderandum eſt, an tunc fuerit excommunicatus. s. *de reſcrip. dilectus* 1. quia ſi poſtea excommunicetur, non perditur reſcriptum, ſed ſuſpenditur, quandiu abſoluatur. ſic intelligitur s. *de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta.* ſic & tempus electionis conſideratur, an tunc ſit idoneus. s. *de elect. c. dudum* 2. vbi habes ſimiliter, quod initium ſpectandum eſt.

¶ *Glo. ſeq. tract. per quæſtionem, an communio probet abſolutionem. ſoln. aũt. contrarium.*

l ¶ *De abſolutione.*] Et ſic pbauit ille pœnitẽtiarius, q̃ magiſter P. fuit excõicatus, & ipſe P. probauit poſtea, q̃ fuit abſolut⁹ ante ſuã inſtitutionẽ, & ita intelligitur hic, q̃ quia fuit excõmunicatus, præ

tus, præſumitur, quod adhuc ſit excõicatus, niſi probauerit ſe abſolutũ, prout ipſe P. fecit [a]. Et ita quicunque abſoluitur, ſaltẽ ad cautelã ſemper obtineat litteras abſolutionis, & ita cum aliquis dicit aliquem excõicatum, & ille dicit ſe non eſſe excommunicatum, vtriuſque teſtes ſunt admittendi in tali dubio. arg. ĩ. de ſent. excommunicationis, per mor. & ſ. de teſtibus. cùm tu. & ſ. de officio de lega. cum cõ ingat. ſit ſ. ne præſ. r. illud & c. mo- dum.

a Arg. ad hoc in l. fin. poſſidetis. & concor. C. de proba.

munione [a] dicti Epiſcopi fuerit facta fides: Quod per dictum Legatum de memorato magiſtro factum eſt, per diffinitiuam ſententiam duximus approbandum.

a ¶ Communione.] Hæc nõ fuit ſufficiens ratio ad probandum abſolutionem. ĩ. de ſent. excõicationis, cum deſideres. ſ. d. eſt præſumptio quędam 11. q. 3. quibus epi. 93. diſtin. ſi inimicus. arg. ĩ. de ſen. excõicationis in preſentia [b] & ĩ. de priuilegiis. cùm olim.

† Hic titulus ex plurimis manuſcriptis reſtitutus eſt, vulgati diſſentiũt. aliâs ita: Gregor. c. 1. & A. canonis Pragẽ.

¶ Gregorius nonus † I. & I. Canonicis Pragẽ.

¶ *Suſpenſus, vel excommunicatus ignoranter celebrando, nulla indiget diſpenſatione reſpectu irregularitatis, aliàs ſecus.*

CAP. IX.

APoſtolicæ [b] ſedis: & infrà. ¶ Verùm quia tempore ſuſpenſionis ignari celebraſtis diuina, vos reddit ignorantia probabilis [c] † excuſatos. Cæterùm ſi fortè ignorantia craſſa, & ſupina, aut erronea fuerit, propter quod diſpenſationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apoſtolica indulgemus [d].

b De hoc etiã. ſi aliquãdo. & expedi tur per cle. e. tit. ſi ſummus Pontifex. lo. And.

APoſtolicæ.] Qui probabiliter ignorat ſe ſuſpenſũ, & celebrat, non efficitur irregularis: ſecus ſi non probabiliter. hoc dicit. Secũda pars ibi. Cæterum. Abb. CASVS. Duo canonici Pragenſis Eccleſię, pro eccleſiæ Pragenſis ordinatione acceſſerunt ad Apoſtolicam ſedem: obiectum fuit eis, quod erant ſuſpenſi, vt ſic repellerentur: ipſi volebant probare ſententias illas nullas eſſe, & eis ignorantibus latas fuiſſe. Papa relaxauit illas ſentẽtias ad cautelam, ne ordinatio Eccleſiæ differretur. Sed quia tempore ſuſpẽſionis ignari celebrârunt diuina, eos probabilis excuſat ignorantia. Si vero craſſa, & ſupina, aut erronea ignorantia fuerit, propter quod indigent diſpenſatione, Papa diſpenſabit cum eis. Nota, quòd ſi ſuſpenſus ignoranter diuina celebrat, non incurrit irregularitatẽ. niſi ignorantia craſſa fuerit, & ſupina.

† Pro intellectu textus, & gloſæ de multiplici ignorãtia, cuius meminit, vide B. Tho. 1. 2. q. 76. & quodlibeto 8. ar. 19. quæ latè repetit Sylueſt. verb. ignorantia. adde Couarruuiam in c. alma mater in priori par te relectio. §. 7. & §. 10.

b ¶ *Apoſtolicæ.*] *Hæc decr. pars eſt illius.* ſ. *de excep. Apoſtolicæ.*

¶ *Gloſ. ſeq. præmittit duos effectus probabilis ignorantiæ, & remittit: ſecundò tractat, an abſens, & ignorans excommunicari poſſit, & quid de his, quæ interim agit. arg. allegat. pro, & contra. ſoluit. demum format tres quæſtiones, & illas ſoluit, & tertiam diſtinguendo.*

c ¶ *Probabilis.*] Sic ergo probabilis ignorantia tatùm excuſat. & non craſſa, & ſupina, vt hic patet. ſic ſ. de cog. ſpi. ſi vir. vnde dicit Apoſtolus: *Miſericordiam merui, quia ignorans feci.* 8. di. conſuetudo. & inducit diſpenſationem. ſ. de ord. ab Epi. qui renun. c. 1. & 2. vbi de hoc & 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. ſed hic non eſt aliqua diſpenſatio neceſſaria, quia neſciebant ſe ſuſpenſos: vnde nõ peccauerũt. Item habes hic, quod abſens, & ignorans poteſt excommunicari, & ſuſpendi, vt 2. q. 1. de manifeſta & ſuprà de appell. cùm ſit Romana in fin. & quandiu ignorat ſe excommunicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idẽ ergo erit, ſi litteras obtinuerit pro beneficio, vel alio negotio, poſſet etiã interim eligi ab ipſis, qui hoc ignorant, & ſic in iſto caſu ſuſpenditur effectus excõmunicationis, vt quamuis ſit excommunicatus, non tñ obeſt. ar. opti. de conſe. diſ. 4. c. 1. & inſti. de excep. §. præterea. & ar. ſ. de app. dilectis filiis. vbi ſuſpenditur interdictũ. ſic ſententia abſolutionis ſuſpẽditur. 2. q. 5. quãto. ar. cõtra. ſ. de appellat. paſtoralis. vbi excommunicatio ſtatim trahit ſecũ executionẽ. & ff. ſi cer. pe. eius qui. vbi dicit: ſtatus ſui ignarus. Credo, quod quicquid facit, antequã ſciat ſe excõmunicatum? non imputetur ei; tñ poſtquã nouerit ſe excõmunicatum, debet abſtinere: aliàs nõ audietur per tales litteras, niſi poſt abſolutionem. Nõ credo, quòd electio de ipſo facta teneat, licèt ignoret ſe excommunicatum, vel ſuſpenſum. Itẽ quid ſi talis moriatur, antequam ſciat? Liber erit, quoad Deum, & excommunicator debet eum abſoluere poſt mortem. Itẽ nunquid ille, qui ſciens [e] illum excommunicatum participat illi, excommunicatus erit? Credo, quòd ſic. Item quod ſi abſens excõicatur per epiſtolam, quando dicemus illum excommunicatum: vtrùm quando ſcribitur, vel quando recipit epiſtolam? Poteſt hic diſtingui, vt ſi excõmunicator voluit, quod ſtatim eſſet excõmunicatus, tunc ſtatim erit excommunicatus; ſed non obeſt ei, donec ſciat, vt dictum eſt. ar. 4. q. 5. c. 1. vbi dicit. ex quo litteras accepiſſe conſtiterit, & ff. man. ſi mandaſſem. aliàs tunc demum erit excõmunicatus, cũ receperit litteras. Sic diſtinguit lex in ſeruo manumiſſo per literas. ff. de acqu. poſ. qui abſenti. & l. ſi quis vi. §. 1. & ideo non imputatur ſententia ignoranti quia nulla ſententia ligat efficaciter, niſi poſtquam ſcitur 2. q. 6. biduum. nec aliqua cõſtitutio. 82. di. propoſuiſti. & ff. de decre. ab or. fac. l. vlt. Et ſic excõicatio non ſemper trahit ſecũ ſuã executionem, & ſi profeſſatur ſub conditione. ĩ de app. præterea 2. & hæc vera ſunt, cùm probabilis eſt ignorantia, ſecus ſi craſſa, & ſupina: ar. ſ. eo. illud. ibi enim craſſa videbatur ignorãtia, cùm per famã ſciret ſe excõmunicatum.

e In hoc articulo ſententias, quod ſtatutũ eſt in concil. Lateran. ſub Leone. x. ſeſ. 11. paulò poſt principiũ in bulla incipiẽ. primitiua. §. ſtatuimus in ſuper. Adde Felinum in c. Rodulphus, de reſcriptis, & Martinũ Nauarrũ in Manuali cõfeſſariorũ, c. 27. tit. de ex. com. minore.

d ¶ *Indulgemus.*] In quo caſu nullus alius poteſt indulgere, vt dix. ſ. e. d. clerici.

SI celebrat.] Hæc decretalis quoad materiam ſuã eſt celebrior, & famoſior qualibet alia; nam infinita iura ſunt loquentia de excõmunicatione maiori, quæ infertur ab homine, vt in c. ſi quem de ſent. excom. ſeu de minori, quæ infertur à iure, vt in c. nuper. de ſent. excom. ſunt iura pauciſſima, & aperte nõ prouidentia, ſicut hoc ca. Et poteſt ſic diuidi. Primò tractat de validitate geſtorum circa ſpiritualia per excommunicatũ excõicatione minori. Secũdò ibi, Si tamẽ. tractat de his, quę geruntur ad commodũm eius paſſiue. Tertiò tractat de geſtis ab eo actiue in alio ſacramento ibi, Peccat autẽ. Vltimò quandam limitationem ſubmittit ibi Dũmodo. Abbas Siculus. CASVS. Aliquis participauit excommunicato in locutione, vel oratione, & ſic incidit in minorem excõmunicationem: conſueuit dubitari de tali, vtrùm ſi celebret tempore talis excommunicationis, eſſet irregularis? Reſpondet Papa, quòd licet grauiter peccet celebrando, non tamẽ eſt irregularis, & eligere poteſt, & alia quæ iuriſdictionis exiſtunt exercere: tñ ſi talis ſcienter electus fuerit, talis electio eſt reprobanda pro eo, quod eligitur ad ſuſceptionem eorum, à quorũ perceptione priuatus eſt per ſanctos patres.

¶ Idem †.

¶ *Excommunicatus minori celebrans, non eſt irregularis, ſed peccat: & poteſt eligere, & ea quæ ſunt iuriſdictionis exercere, licet non eligi: & ſi conferi ſacramẽta, licet peccet, tamen collatio tenet, & ſuum habet effectum.*

CAP. X.

SI † celebrat minori excõmunicatione ligatus, licèt grauiter peccet [e] nullius tamen notam irregularitatis [f] incurrit, nec eligere [g] prohibetur, vel

† De materia huius decretalis, quæ valde frequens eſt, propter doctrinas hic, vide Couarruuiã in c. alma mater de ſent. excom. li. 6. in priori par te relectio. §. 6. & 8. Theologos lib. 4. ſent. diſt. 18. & ſeq. & Summiſtas, verbo, excõmunicatio.

¶ PECCAT AVTEM CONFERENDO: Dixit ſuprà, quòd talis excommunicatus peccat celebrando, vnde poterat forte aliquis dubitare, vtrùm ſacramenta ab eo collata habeant effectum? dicit Papa, quòd ſacramenta illa non carent effectu, licet ille peccet conferendo, & redditur ratio, cùm ille non videatur remotus à collatione ſacramentorum, ſed à participatione, quæ conſiſtit in ſola perceptione: & hæc vera ſunt, dummodò non ingerat ſe pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum eccleſiæ cõtra prohibitionem ſui ſuperioris: quòd ſi poſt admonitionem legitimam fecerit, debet excomunicari, & ſic poſtea celebranda ſacramenta ab eo collata vi totis carebunt effectu, & priuatus erit & electione, & iuriſdictione. Nota, quòd ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit, & poteſt eligere, & alia facere, quæ ſibi competunt ratione iuriſdictionis: eligi tamen non poteſt.

e ¶ *Peccet.*] De hoc autem punitur ad arbitrium ſui prælati, cùm certa pœna hic non ſtatuatur. arg. ſ. de offi. delega. de cauſis. § fina. & 16. q. 7. tempora.

f ¶ *Irregularitatis.*] Quia propterea non impediretur ab aliquã promotione eo abſoluto: ſecus ſi maiori ſententia ſit ligatus: tũc debet deponi; niſi cum eo fuerit diſpenſatum. ſ. eod. latores poſtulaſti. & quaſi per totum. Hic ergo determinatur, quod olim dubitatur, ſcilicet vtrùm talis irregularitatem contraheret.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium. ſol. ex ſolutione infert q. rationem cui reſponſioni opponit, & ſoluit.*

g ¶ *Nec eligere prohibetur.*] Sed contrà. ſ. de elect. cùm inter R. & ſ. de conſue. cùm dilectus. vbi dicitur, quòd ſuſpenſus nec eligere, nec eligi poteſt. ſ. de conceſſ. præben. quia diuerſitatem. hic vero dicitur, quòd talis ſuſpenſus eligere poteſt, ſed non eligi: ſed illa, & omnia conſimilia, vt ſ. eo. c. 2. intelliguntur de ſuſpenſis ab homine: illi enim eligere non poſſunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præſumendo. ſ. eo. latores. ſ. de ata. & quali. cùm bonæ. hic verò loquitur de excommunicatis, ſiue ſuſpenſis à canone propter ſolam participationem: quia ſecundùm canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus eſt, ſiue ſuſpenſus à ſacramentis eccleſiæ; quæ ſuſpenſio, ſiue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, vt 3. q. 4. Engeltrudam. Sed eadem pœna eſt in ſuſpenſo ab homine, & à canone, aliàs quàm per participationem: quia vtroque caſu priuatus eſt communione ſacramentorum, & diuinis officiis. ſ. de re iudi. cum æterni. & ĩ de ſent. excom. cùm medicinalis, [lib. 6.] & qui ſuſpenſus celebrat, eſt irregularis vbi dicitur. Quæ eſt ergo ratio, quòd in vno eligere poſſunt, in altero non? Poteſt dici, quòd ideo quia plus contempſit, qui fecit contra legem animatam, quàm qui fecit contra legem mortuam: quia contemnẽdo iudicis præceptum, quod eſt factum legis auctoritate, & ipſam legem offendit, & ideo plùs punitur: & ideo dicitur, quòd mitiùs agitur cum lege, quàm cum miniſtro legis. argu. ff. de arbi. l. Celſus. & vox viua magis timenda eſt, quàm vox mortua,

& ei potiùs credi debet. *in Authen. de instru. cau. & fi. §. si verò aliquid coll. 6.* & ita in caſu huiuſmodi capituli nõ eſt irregularis, qui celebrat: ſuſpenſus autem ab homine, & canone, ſi celebrat, eſt irregularis, ita conſil. Inno. iiij. *ſ. de ſen. & re iud. cum æterni. & j. de ſen. excom. cum medicinalis* [*lib. 6.*] Sed quæ eſt ratio, ꝙ ſuſpenſi per participationẽ excõicatorum poſſunt eligere, alij ſuſpẽſi non poſſunt? Ratio eſt, quia ſuſpenſi per participationẽ nõ ſunt ſuſpẽſi, vel interdicti à diuinis officijs, ſed priuati ſunt cõione ſacramentorum per canones, & etiam propter peccatũ, ſicut & alij in mortali constituti nõ ſunt excluſi ab electione, *ſ. de elec. ſi. illa.* & ideo poſſunt eligere: nec ſunt irregulares ſi celebrant, vt hic dicitur. Et eadẽ ratione debent poſſe eligi, cũ non ſint ſuſpenſi à diuinis: ratio redditur in littera, vbi dicitur, eius electio eſt irritanda, pro eo, ꝙ eligitur ad ſuſceptionẽ eorũ, ſcilicet ſacramentorũ, à quibus eſt priuatus à ſanctis patribus: quicũque enim eligit, ea ſuſcipere tenetur, & quilibet fidelis. *j. de pæn. & remi. omnis vtriuſque.* & quia illis priuatus eſt, non poteſt eligi ad ea, etiamſi pœnitentiam egiſſet de peccato, niſi priùs abſoluatur ab illa ſuſpenſione, quæ inflicta eſt per canones. *11. q. 3. excommunicatus. & c. cum excommunicato,* quod non eſt de alijs criminoſis, qui per pœnitentiam reſtituti ſunt ad perceptionem ſacramentorum, à quorum perceptione priuati erant propter peccatum. Ber.

a Fortè putat, glo. Inn. Hn. ponendo hæc verba in ſuis primis glo. communicantem ex communicato peccare mortaliter. de hoc dixi, quod nc. cum ſacris. in vlt. q. Ioan. And.

† In ſeptem manuſcriptis ita: De non ordinato miniſtrante.

† Honorius.

ea, quæ ratione iuriſdictionis [a] ſibi competunt exercere. Si tamen ſcienter [b] talis electus fuerit, eius electio eſt irritanda: pro eo quòd ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à ſanctis Patribus [c] eſt priuatus [d]. ¶ Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica ſacramenta: ſed ab eo collata, virtutis non carent [e] effectu: cùm non videatur à collatione, ſed participatione ſacramentorum (quæ in ſola conſiſtit perceptione) remotus. Dummodo [f] non in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, videlicet contra prohibitionẽ ſuperioris, communioni excommunicatorum pertinaciter [g] ſe ingeſſerit: in quo caſu eſt anathemate feriendus.

TITVLVS XXVIII.
De Clerico † non ordinato miniſtrante.

¶ Hormiſda † Papa.

¶ *Clericus miniſtrãs in pertinẽtibus ad ordinem, quem non habet, deponendus eſt, & ampliùs non ordinandus.*

CAP. I.

SI † quis baptizauerit [h], aut aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Eccleſia, & nunquam ordinetur.

¶ Vrbanus iij. Legionen. † Epiſcopo.

¶ *Diaconus Miſſam celebrans ad Sacerdotium non promouetur: & à Diaconatu ſuſpenditur ad tempus; ſed in beneficio poterit ad tempus diſpenſari.*

CAP. II.

EX † litteris tuæ fraternitatis innotuit nobis, quòd I. Diaconus, cùm non impoſuiſſes ei manum [i], Miſſarum celebrationem vſurpare præſumpſit [k]: *& infra.* ¶ Conſultationi tuæ reſpondemus, quòd ad Sacerdotis officium non poterit pro-

a ¶ *Iuriſdictionis.*] Minor ergo excommunicatio non repellit à iudicio ab agendo, ſed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officium. Idem dico in ſuſpenſo ab homine, niſi ſit ſuſpenſus tam ab officio, quàm à iuriſdictione: quia tunc priuatus eſt ſpirituali, & temporali iuriſdictione. ſi. *ſ. de elect. tranſmiſſam.* vbi electus, & confirmatus poteſt facere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, & non ordinis. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & arguit. & ſoluit: ſecundò quærit, & arguit.*

b ¶ *Scienter.*] Sed quid ſi electores eligant aliquem excõicatũ minori excõicatione, quem ipſi ignorãt excõicatum: nũquid valet electio? ar. eſt, ꝙ ſic, ex eo ꝙ dicit, ſciẽter: ſed nõ ... ignorantia eorum non facit eum habilem, *ſ. de elec. innotuit,* & cauſa prohibitionis hic ſignata, nihilominus remanet: vnde ſupple, maximè: vel potiùs ꝙ dicit, ſciẽter, referas ad ipſum excõicatum minori excõicatione: puta quia ſciẽter participauit excõicatis. Sed nunquid priuati ſunt iure eligendi, qui talem ſcienter eligunt? arg. quòd ſic *ſ. de elect. cùm in cunctis, & c. ſcriptum. in fi.*

c ¶ *Sanctis Patribus.*] *11. q. 3. excommunicatos, & c. cum excommunicato. 3. q. 4. Engeltrudam.*

d ¶ *Priuatus*] Hæc eſt cauſa prohibitionis, quia cùm ſit priuatus ſacramentis, ad ea eligi nõ poteſt: & eſt ſimilis illi, qui nõ eſt capax, qui non poteſt ex teſtamento aliquid percipere. *ar. ff. de probationi. qui teſtamentũ & ff. de iure fiſci, non intelligitur. § ſi quis palam & tacita fidei,* hoc enim eſſet circumuenire legem, vt ibi dicitur, & ſic eſt arg. ꝙ ſi aliquis prohibetur vna via, non eſt admittendus ad id alia ... *ſ. de procur. tua.* cum ſuis concordantiis.

e ¶ *Non carent.*] Benè dicit, quia ſacramenta à quocũque, licèt criminoſo, recipienda ſunt, & valent, *15. q. vlt. c. vlt. dum tñ toleretur. 28. diſt. conſulendum. & ſ. de cohab. cleri. & mulierum cap. veſtra.* quia licèt ſit ſuſpenſus à perceptione ſacramentorum, non tamen quoad collationem, vt hic dicit: quia licet ſit ſuſpenſus quoad ſe, non tamen quoad alios. *argum. ſ. de coha. cle. & mulier. c. fin.* quia excommunicati etiam conferunt ordines, *ſ. de ord. ab Epiſcopo qui renun. Epiſ. c. 2.* licèt non conferant executionem. ſed iſti participantes conferunt executionem. & ideo dicit, Virtutis non carent effectu: quicunque enim habent executionem, eam conferre poſſunt. & ſic eſt argum. quòd excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam. Ber.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit ... lecturas illius verſi. dummodo.*

f ¶ *Dũmodo non in contemptum.*] Hæc determinatio, dummodo, reſpicit, quod dicit, Non videtur amotus à collatione, &c. quaſi dicat, ſi ex contemptu, & contra prohibitionẽ ſuperioris ingerit ſe cõioni excõicatorum, hoc ipſo intelligitur remotus à collatione ſacramentorũ propter ſuam pertinaciam, & contemptum, arg. *ſ. eo. c. 2.* ꝙ ita ex propria culpa incipit eſſe ſuſpenſus, ſicut qui non eſt excõicatus ex cõtemptu eſt excõicatus. *11. q. 3. c. non ſolum. §. cùm ergo in fin. & 24. q. 3. notandum. in fi. & ſ. de ſenten. excom. per tuas & eſt arg. bo. ad hoc j. de exceſ. præla. c. vlt.* de illo excõicato: qui violauit interdictũ, hoc ipſo ſuſpẽſus fuit, & ideo alios excõicare, vel ſuſpendere non potuit, vt ibi dicitur; vnde tanquam ſuſpenſus conferendo Eccleſiaſtica ſacramẽta non confert effectum virtutis ſacramentorũ, ſcilicet executionẽ ordinis, quæ eſt effectus ordinis: licet conferat characterẽ, ſi in forma Eccleſiæ cõferatur: præterquã in baptiſmo, quia à quocumq; detur in forma Eccleſiæ, proficit ad ſalutem, quoad omnem ſuum effectũ. *ſ. de ſum. tri. c. 1. ad fin.* quia illud eſt ſacramẽtum neceſſitatis, quod non contingit in alijs ſacramentis. *ſ. de conſe. quantò.* & ita propter cõtemptum ſuperioris debet excõicari: vt hic dicitur. Quidam hoc intelligunt cum ſuperior in præcepto facto participantibus excommunicato hoc interdicit: Suſpendo [e] eos, ſi contrà fecerint. ſed de hoc nemo dubitat. Vel poſſet dici, quòd tunc primò remotus eſt à collatione, cùm fuerit excommunicatus propter contemptum, & ſic planum eſt.

g ¶ *Pertinaciter.*] Quaſi ex contemptu, & ſtudioſè participat: vnde propter hoc eſt anathemate puniendus, ſic *j. de ſen. excom. quod in dubiis.*

† Ca. 1. eo. ti. in 1. compilatione. V. in de Bernardinum Diaz in prac. crî. canon. c. 12.

† Legien.
† Lingen.

d De hoc articulo vide plenè per B. Thomam 3. p. q. 67. ar. 3. 4. & 5.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. compil. & poſt conci lium Later. ſub Alexandro iij. p. 50. c. 62.

e Illud non liceret hodie inferioribus à Papa, niſi ſeruata forma decreta. de ſen. exc. ſtatuimus & c. conſtitutionem lib. 6. & eo. li. & ti. ſtatutum. lib. 6. Io. And.

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

¶ *Suprà viſum eſt de ordinatis celebrantibus poſt officium interdictum: nunc meritò ſubnectitur de non ordinatis miniſtrantibus ordine non collato. Abbas.*

SI *quis baptizauerit.*] CASVS. Statuit Hormiſda Papa, ꝙ ſi aliquis nõ ordinatus ita præſumptuoſus fuerit, vt nulla neceſſitate inſtante, tanquam eſſet ordinatus, baptizauerit, aut aliquod diuinum officiũ exercuerit: propter præſumptionem abiiciatur ab Eccleſia, & nunquam ordinetur. Nota, quòd in neceſſitate quilibet baptizare poteſt. Item nota hic pœnam non ordinati miniſtrantis.

h ¶ *Si quis baptizauerit.*] Intellige, ac ſi eſſet ordinatus, & ei liceret ex officio. tunc punitur, prout hic dicitur ſecus ſi in neceſſitate: quia tunc licitum eſt cuilibet. *30. q. 1. ad limina. & 93. diſt. diaconos.* etiam ab hæreticis poteſt recipi baptiſmus tempore neceſſitatis. *de conſe. diſt. 4. à quodam,* dummodo in forma Eccleſiæ, *24. q. 1. ſi quem forte. & ſ. de ſum. tri. c. 1. §. ſacramentum.*

EX *litteris.*] Cõtinuatio diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abb. CASVS. Quidam diaconus I. nomine antequam eſſet in presbyterum ordinatus, Miſſarum ſolemnia vſurpare præſumpſit: quæritur, quid iuris ſit de illo? Reſpondet Papa, quod ad officium ſacerdotis non poterit promoueri, ſed à diaconatus biennio, vel triennio, ſecundùm quod diœceſano viſum fuerit ſuſpẽſus maneat: de beneficio autem poterit cum eo miſericorditer agi, ne ſuſtentatione priuatus ad ſæculi negotia in clerici opprobrium reuertatur: ſed vt cum eo ſecuriùs diſpenſetur. ſibi cõdigna pœnitentia imponatur: ſalubriùs tamen faceret, ſi ad vitam regularem ſe transferret. Nota hic pœnam illorum, qui celebrant non ordinati: puniuntur enim in eo, in quo peccauerunt. Item pœnæ ſunt arbitrariæ.

i ¶ *Manum.*] De qua tu habes *ſ. de ſacra. non iteran. ca. presbyter.* vbi de hoc & *23. diſt. presbyter cum.* quę ſi omiſſa fuerit, non eſt ordo reiterandus, ſed ſtatuto tempore etiam ſupplendum, vt dicitur in decre. prædicta, presbyter, ſed hic nec ordinem, nec manus impoſitionem recipit, prout ſequitur, vt dicit, Ad ſacerdotis officium &c.

¶ *Glo. ſeq. vtrũ per q. an conferret?*

k ¶ *Vſurpare præſũpſit.*] Bñ dicit vſurpare: quia nõ cõfecit, cũ virtutẽ illam

b Vnde nec dignitatem nec ad ſimplicem clericatum eligi poterit.

c Hoc dictũ intellige prout docent Theologi in 4. ſen. diſt. 13. & B. Th. 3. p. q. 82. art. 9.

illam non haberet: quia ſolus ille conficit, qui ritè fuerit ordinatus. ſ. de ſum. Trin. c. 1. §. vna. arg. ad hoc. 68. diſt. Presbyteri, & 1. q. 7. Daibertum, & ſ. de iure patron. quid autem, in fin. & de conſecrat. diſtinct. 1 cap. 1. in fin. ſecus in depoſito, vt ſ. cap. prox. & cap. ſi quis dictum eſt.

a ¶ *Promoueri.*] Sine diſpenſatione, & ſic punitur in eo, in quo deliquit, vt ſ. de immunit. eccleſ. c. vlt. cum ſuis concord. & ff. de fur. l. qui vas. §. qui furem. Bern.

b ¶ *De beneficio.*] Sic 50. diſt. ſtudeat. 28. diſtin. Presbyterum.

c ¶ *Negotiis.*] Quia hoc redundaret in opprobrium clericorum, cùm ipſe clericaliter viuere teneatur, ſicut depoſitus. 81. diſtinct. dictum, & arg. 93. diſtinct. Diaconi: ibi, mendicat infelix, &c. & ne cogatur in cleri opprobriū mendicare. ſ. de renun. ad ſupplicationem, &c.

¶ *Gloſſ. ſequ. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Miſericordiam.*] vt ipſe poſsit ad Diaconatum redire poſt tempus ſtatutum, & ad beneficium, ſi dignè pœnituerit. Sed nunquid Epſ poſſet diſpenſare cum eo, vt ſaltem ad Sacerdotium promoueretur poſt pœnitentiā? Non credo: quia Papa hoc ei prohibere videtur hic. Sed dic, quòd poteſt: quia Papa hoc expreſſe non prohibet.

e ¶ *Salubriùs.*] Vt ſ. de ſimonia. Mattheus, in fine.

† diligenter.

moueri [a]: à Diaconatu quoque biennio, vel triennio pro tua maneat prouiſione ſuſpenſus. De beneficio [b] autem miſericorditer agatur cum eo: ne ſuſtentatione priuatus, ad ſæculi negotia [c] reuertatur. Vt autem ſecuriùs ei poſſis hanc miſericordiam [d] facere, de agenda pœnitentia diligentem † circa eum curam non deſinas exhibere. Salubriùs [e] autem ſibi abſque dubio prouidebit, ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum.

TITVLTS XXIX.

De Clerico per ſaltum promoto.

¶ Innocentius tertius Bonoñ. † Epiſcopo.

† Flomucen. † Olomicen. † Lemouicē. † Colonien.

¶ Qui ignoranter per ſaltum de Subdiacono fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & poſtea poteſt ſecum in Sacerdotio diſpenſari.

CAP. I.

TVæ † litteræ continebant, quòd (ſicut ex reuelatione quorundam receperas) P. Presbyter Diaconatus ordine prætermiſſo, ſe fecit ad Sacerdotij ordinem promoueri. Ipſe tibi quoque ſecretò confeſſus eſt, ſe

† Cap. vnico, eod. tit. in 3. comp. Præter Doctores hic vide Bernardinū Diaz in pra. crim. can. cap. 20. B. Thomam, in quæſtio. ad dicis ad 3. p. q. 39. ar. 2.

DE CLERICO per ſaltum promoto.

¶ *Quia interdum non ordinati miniſtrant, interdum præpoſterè, & per ſaltum promouentur, meritò de his ſubdit.*

De hac materia plenè habetur 51. diſtinct. cap. ſollicitudo, & ibi optima gloſ. Abbas.

T*Væ*] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Mandamus*. Abbas.

Casvs. Quidam Subdiaconus P. nomine, Diaconatus ordine prætermiſſo, ſe fecit in Presbyterum ordinari: poſtmodum confeſſus fuit in ſecreto Epiſcopo ſuo, ſe neſcire, ſi res taliter ſe haberet: ſed ex quo boni viri hoc aſſerebant, inter quos fuerat conuerſatus, credebat aſſertioni eorum: cùm tunc temporis, quo inferiores ordines ſuſceperat, conſtitutus eſſet intra annos diſcretionis: quæſiuit Epiſcopus à Papa, quid eſſet de eo agendum: vnde mandat ei, quatenus cōdignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia ei imponat: qua peracta, ipſum in Diaconum ordinare procuret: quia non intelligitur iteratum, quod neſcitur eſſe factum: & ita de miſericordia permittat eum miniſtrare in ordine Sacerdotis. Nota, quòd non debet quis miniſtrare in maiori ordine, niſi habeat inferiores. Item non dicitur iteratum, quod neſcitur eſſe factum.

f ¶ *Neſcire.*] Et ſic craſſa, & ſupina fuit ignorantia.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit differentiam matrimonij carnalis ad ordinem. Secundò quærit, an impubes ordinatus, &c. arg. quod non, ſoluit contrarium vacillando.*

g ¶ *Diſcretionis.*] Infra annos diſcretionis bene recipit quis ſacros ordines, licet conferri non debeant [a]: & qui ordinauerit puniri debet, & ordinato interdicenda eſt executio vſque ad ætatem legitimam. ſ. de temp. ordin. vel non eſt compos ſui: licet ſecus ſit in matrimonio carnali, niſi malitia ſuppleat ætatem. ſ. de deſpon. impub. de illis, & cap. vlt. & ſic non eſt ſemper ſimilitudo inter carnale matrimonium, & ſpirituale. Sed nunquid iſti aliter ordinati tenentur continere, cùm venerint ad legitimam ætatem? Argum. quòd non: quia continentia res eſt voti, & non præcepti. 27. q. 1. integritas: non credo, quòd poſſit contrahere:

a Ideo conferri non debet, quia canonū decreta certum tempus conſtituunt. c. generalem de ætate, & qual. in Clementinis. Concilium Trid. ſeſſ. 23. de reform. c. 12.

maximè ſi dicatur, quod ordo habeat votum cōtinentiæ annexum: ſic ergo compellitur continere: & ita facit ordo, quod votū facere non poſſet: quia in tali ætate non tenet votum. ſ. de regul. ad noſtram, & cap. ſignificatum, cum ſuis ſimilibus. Sed æquius videtur, quod contrahere poſſit, ſi contradicat ante xiiij. annum. Sed quod priùs dixi, verum eſt: quia ſtatim, antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo conſentire: & ſi ſimpliciter coactus ordinatus eſſet, nō recepiſſet characterem. ſ. de bapt. maiores. §. vlt. verſus finem.

pro certo neſcire [f], ſi res taliter ſe haberet: ſed ex quo boni viri hoc aſſerebant, inter quos fuerat conuerſatus, credebat aſſertioni eorum: eo quòd tempore, quo ordines inferiores ſuſceperat, infra annos diſcretionis [g] fuerat conſtitutus: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam, pro huiuſmodi negligentia [h] iniungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum [i], quod factum eſſe neſcitur) ipſum in Diaconum ordinare procures: & ſic de miſericordia eundem miniſtrare [k] permittas in ordine Sacerdotis.

h ¶ *Pro huiuſmodi negligentia*] Quæ craſſa eſt, & ſupina: & ideò ipſum non excuſat. ſ. de ordin. ab Epiſcopo, qui renun. epiſc. cap. 1. & ſ. de cleri. excom. miniſt. cap. penult. Bern.

i ¶ *Iteratum.*] De conſecrat. diſt. Eccleſia, & c. ſolemnitates, & de conſec. diſt. 4. placuit.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, ponit opi. Hug. demum opinio. Vinc. quam approbat: ſecundò quærit, & ſoluit.*

TITVLVS XXX.

De eo, qui furtiuè † ordinem ſuſcepit.

¶ Alexander tertius Lingonien. † Epiſcopo.

¶ Qui furtiuè recipit ordinem, ſi contra hoc facientes lata erat excommunicatio, ſine diſpenſatione Papæ, in ſic ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere non poteſt: ſed ſi excommunicatio lata nō erat, Epiſcopus, & Abbas poterunt diſpenſare. Hoc dicit cum duobus ſequentibus.

CAP. I.

VENIENS † ad nos P. nobis expoſuit, ſe

k ¶ *De miſericordia miniſtrare.*] In caſu iſto Epiſcopus ſuo iure diſpenſare poteſt, vt ſatis colligitur ex hac littera, ſic 51. diſtin. ſollicitudo, & ſ. de ſacra. non iteran. paſtoralis. Sed quid ſi nullum minorem ordinem habuit, & promoueatur ad Sacerdotium, vel ad alium ordinem ſacrum, nūquid recipit ordinem? Hug. dixit, quòd non, quia ſi laicus ordinetur in ſacrum ordinem, nihil recipit, argu. 40. diſti. ſicut, vbi dicitur: Sicut viri, & mulieris cōiunctio vnū facit corpus: ita clericatus, & Sacerdotium vnum faciunt ordinem: ſed ſi aliquē de minori habeat, recipit ſacrum. Vincent. dicit contrà, quod bene recipit quis ſacrum ordinem, etiamſi nullum habeat de minoribus, præter Epiſcopalem, quē nemo recipere poteſt, niſi ſit ſaltem Sacerdos. argum. j. de exceſſ. prælat. ex litteris, ibi: Num igitur Pontificale officium ſine altaris, &c. & iſtud verius videtur. Sed quid ſi ordinatur in Epiſcopum, prætermiſſo Diaconatu, vel Subdiaconatu? Epiſcopus eſt, dum tamen fuerit Sacerdos: ſed illum ordinem, quem non habuit, aliis conferre non potuit. arg. 1. q. 1. gratia, & cap. veniens, & quæſt. 7. Daibertum, de conſecrat. diſt. 4. quomodo.

† Quid ſi ordinem furtiuè ſuſcipere, præter Panormitanū, & alios hic tradit Hoſtienſ. in ſūma eod. tit. & Bernard. Diaz in pract. crim. can. cap. 21.

† Lincon.

† Limonien.

† Cap. vnico, eod. tit. in 1. compil. & poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. iij. p. 26. cap. 9.

DE EO, QVI FVRTIVE ordinem ſuſcepit.

¶ Interdum etiam reperiuntur aliqui, non ſolùm qui per ſaltum, vt ſuprà, ſed qui furtiuè ordines recipiunt, id eſt, qui ſine ordinatione, & licentia ſuperioris, & ſine examinatione: quia ingerunt ſe cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore, vnde meritò de his ſubdit.

Ad hanc materiā faciunt c. Salonitanæ. 63. diſt. & 9. q. 2. Lugd. Abb.

V*Eniens.*] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, *Vnde*: ponitur reſponſio diſtinguens: & ſecunda ſubdiuiditur. Tertia ibi, *Si verò*. Abbas.

Casvs. Clericus quidam P. nomine, acceſſit ad Papam exponens eidem ſe furtiuè Diaconatus ordinem ſuſcepiſſe: vnde mandat Papa Epiſcopo diœceſano, quod ſi non fuit ab ipſo, vel ab aliquo Archidiaconorum ſuorum, vel Prælatorum ſub interminatione anathematis prohibitus, condigna pœnitentia ſibi impoſita, promoueat ipſum ad officium Sacerdotis diſpenſatiue pro arbitrio ſuo, niſi alia impediant. Si verò excommunicatio ſuper hoc facta fuit, ipſum moneat, vt in aliquo monaſterio, ſeu canonia, habitū ſuſcipiat regularē: & poſtquam fuerit ibi aliquo tempore laudabiliter cōuerſatus, poterit cum illo miſericorditer prouidere: alioquin nulla ratione Papa

permittit eum ad ſacerdotium promoueri. Nota, quòd Archidiaconi, & alij Prælati poſſunt excommunicare. Item cum eo, qui poſt excommunicationem, furtiuè ordinatur, non poteſt Epiſcopus diſpenſare, aliàs poteſt: quia excommunicatus diuinum præſumitur officium exercere. Item argum. quòd ingreſſus religionis non tollit irregularitatem.

furtiuè [a] Diaconatus ordinem ſuſcepiſſe. Vnde fraternitati tuæ reſpondemus, quòd ſi non fuit à te, vel ab aliquo Archidiaconorum [b], vel Prælatorum tuorum, ſub anathematis interminatione prohibitus: tu ipſe in promotione ipſius ad Sacerdotale officium condigna ſatisfactione impoſita (niſi alia impediant) pro arbitrio tuo diſpenſes [c]. Si verò interminatio [d] anathematis ſuper hoc facta eſt, moneas eum, vt in aliquo monaſterio, ſeu canonica, habitum ſuſcipiat regularem: cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuerſatus, poteris miſericorditer [e] prouidere: alioquin nulla ratione concedimus eum ad Sacerdotalem ordinem promoueri.

¶ Cœleſtinus tertius.

¶ *Summatum eſt ſuprà capitulo proximo.*

CAP. II.

Cvm † H. lator præſentium, ſicut nobis ſua quæſtione monſtrauit, ad tuam ordinationis cauſa præſentiam acceſſiſſet, iuxta conſuetudinem patriæ ſibi quatuor † minores [f] ordines contuliſti: quibus non contentus, Subdiaconatum etiam temeratio auſu recepit. Quia verò idem Clericus in hoc facto multùm exceſſit: Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas [g]. Si verò domum religionis intrauerit, & vita, & mores eius exegerint, Abbas (ſi voluerit [h]) in aliis poterit ordinibus diſpenſare.

¶ Idem.

¶ *Summatum eſt ſuprà cap. 1.*

a ¶ *Furtiuè.*] Furtiuè promouetur, qui citra conſcientiam ſui Epiſcopi, & ſine examinatione promouetur. 64. *diſ. extra conſcientiam*, & 24. *diſt. quando.*

b ¶ *Archidiaconorũ.*] Argu. quòd Archidiaconus poteſt excommunicare, & quòd habet iuriſdictionem. ſ. *de offic. ord. cùm ab Eccleſiarum.* vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſequ. argu. ad id approbat, & remittit po- nit lecturam Innoc.*

c ¶ *Diſpenſes.*] Hic eſt optimum argu. quòd Epiſ non poſſunt diſpenſare cum illis, qui excõicati diuinũ offi tũ exercere præſumunt, & j. *eod. c. vlt.* vbi dĩ idem. quòd eo ipſo, quòd dicit: Tu ipſe pro tuo arbitrio diſpẽſes, ſi excõicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cũ lata fuerit: quia ſic excõicatus recipit ordinem. *argum.* 25. *diſt. qualis*, quod eſt verum. j. *de cler. excommun. clerici.* Papa Innocen. iiij. tamen dicit, quod iſte non erat excommunicatus, & tñ propter interminationẽ excõicationis ſolus Papa hic diſpenſat.

¶ *Gloſ. ſequ. arg. & reprobat.*

d ¶ *Si verò interminatio.*] Arg. quòd ſi iudex dicat, Præcipio ſub interminatione anathematis, quòd contrà faciens ſit excõicatus, ſit. ſ. *de locat. cap. 1.* quod non eſt verũ. Expone ergo verba illa, & intellige, vt dixi ſ. *de ſimon. ſicut tuis*: & intranſitiue intellige illa verba, Interminatio anathematis, id eſt, interminatio, quæ fuit anathema ſub cõditione facta, vt exponitur in *decre. ſicut*: & ita nulla contrarietas, vel dubitatio eſt.

¶ *Gloſ. ſeq. exponit, arguit, & remittit.*

e ¶ *Poteris miſericorditer.*] Non tuo iure, ſed de auctoritate Papæ, vt ſequitur: alioquin nulla ratione cõcedimus, & j. eo. c. vlt. Item eſt hic arg. quòd ingreſſus religionis non tollit irregularitatem j. *eod. cap. vlt.* De hoc dixi ſ. *de apoſt. cap. 2.*

Cvm H.] Primò narrat factum, cui ſecundò reſpondendo diſtinguit ibi, *Quia verò.* Abbas.

Casvs. Quidã H. nomine acceſſit ad Epm tempore ordinationis, & iuxta conſuetudinẽ patriæ cõtulit ei quatuor minorẽs ordines, quibus nõ contentus, furtiue præter conſcientiã Epi ordinẽ Subdiaconatus accepit: poſtmodũ videns, quòd male fecerat, ad Papam acceſſit, rem ſibi exponẽs: quia ipſe multùm exceſſit: mandat diœceſano Epo, vt eũ in minoribus ordinibus miniſtrare pmittat. Si verò domũ religionis intrare voluerit, ſi aliàs dignus fuerit, Abbas ſuus, ſi voluerit, in aliis ordinib. cũ eo poterit diſpenſare. Nota, quòd omnes minores ordines vna die poſſunt conferri. Itẽ eodẽ die nõ debet quis accipere minores ordines, cum ordine ſacro. Itẽ fauore religionis fit, quod aliàs nõ fieret. Item cum tali, ſi religionem intrauerit, poteſt Abbas diſpẽſare.

f ¶ *Minores.*] Hic ergo habes expreſſum, quòd omnes minores ordines vna die conferri poſſunt. *argum. ad hoc.* ſ. *de temp. ordin.* cap. 2. vbi indiffinitè loquitur de hoc.

g ¶ *Permittas.*] Hanc † permiſſionem intellige ſecundùm tenorem. ſ. *eod. c. prox.* & j. *c. prox.* ſi excommunicatio lata fuit, vel non fuit, quia tunc non poteſt, aliàs ſuo iure poterit diſpenſare.

h ¶ *Si voluerit.*] j. *de ſenten. excomm. cùm illorum*: tamen ſi excommunicatus ex certa ſententia ordinem recepiſſet, non poſſet, vt ibi dicitur.

¶ *In pleriſque manuſcriptis ita: vt in aliquo monaſterio, ſeu canonica. in altero ita: vt in aliquo monaſterio, ſeu canonica regulari habitũ ſuſcipiat regularem.*

† *Aliàs. Clemens iij.*

† *Cap. 1. eod. tit. in antiq. Vide citatos ſuprà in ipſo titulo.*

† *Vide Cõci. Trid. ſeſſ. 23. de reformat. c. 11. vbi minores ordines per temporum interualla conferendos admonet.*

a. *Hodie vide Cõc. Trid. citatum in textu.*

CAP. III.

INnotuit † nobis, quòd G. Clericus, & alij duo de diœceſi tua ad G. quondam Seguntiñ. Epiſcopum, vt ordines ab eo reciperent, acceſſerũt. Cùmque ab eodem Epiſcopo ſub excommunicationis ſententia fuiſſet inhibitum, ne quis ſe ad duos ordines [i] ſuſcipiendos ingereret: prædicti Clerici nihilominus Subdiaconatus, & Diaconatus ordinẽ clandeſtinè ſuſceperunt: & *infrà.*

¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd † ordinati in ſuſceptis ordinibus de iuris rigore miniſtrare non debent [k]. Verumtamen ſi ad religionem aliquam voluerint ſe transferre, & peracta pœnitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta, ibidem laudabiliter fuerint conuerſati, proceſſu temporis † cum eis poteris de noſtra licentia [l] diſpenſare, vt poſtmodum ſuſceptorum ordinum executione lætentur.

TITVLVS XXXI.

De exceſſib. † Prælatorum, & ſubditorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Monet Prælatos abſtinere à grauaminibus ſubditorum, & aliqua enumerat: & geminatam pœnam imponit contrafacientibus.*

CAP. I.

PERVENIT † ad audientiam noſtram: & *infrà.* ¶ Cùm autem Presbyteros quaſi filios, &

INnotuit.] Cõis diuiſio. Secunda pars ibi, *Conſultationi.* Abbas.

Casvs. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum litteris Epi ſui acceſſerunt ad Epm Seguntiñ. vt ordines reciperent ab eodem: Eps dum accederet ad ordinationem, excõicauit, quicunque ſe ad duos ſacros ordines ingereret: prædicti clerici nihilominus Subdiaconatus, & Diaconatus ordines ſuſceperũt furtiue: quæritur, quid iuris ſit de illis? Reſpondet Papa, quòd illi de iuris rigore nõ debent in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: ſed ſi ad religionem voluerint ſe transferre, peracta pœnitentia, ſi laudabiliter ibi fuerint cõuerſati, de mandato illorũ de licentia Papæ, cũ eis poterit diſpenſare, vt in ſuſceptis ordinib. miniſtret. Nota, quòd nullus duos ſacros ordines eodẽ die recipere debet. Item fauore religionis facilius cum aliquo diſpenſatur. Item qui poſt excommunicationẽ latã, ne aliquis recipiat ſimul duos ſacros ordines, eodem die hos ſuſcepit, Epiſ cum illo diſpenſare non poteſt, tanquã cum eo, qui excõicatus diuina præſumpſit. Item arg. quòd ingreſſus religionis nõ tollit irregularitatem.

i ¶ *Ordines.*] Scilicet ſacros, qui ſimul eodẽ die conferri nõ debet. ſ. *de temp. ord. litteras*, & *cap. dilectos*: ad duos verò minores, vel etiã quatuor poteſt aliquis promoueri. ſ. c. *proxi.* ſed idem eſſet de minoribus, ſi prohibitio excommunicationis facta fuiſſet de minoribus, licet poſſit conferre minores: quia ſi non vult aliquem promouere ad duos minores, vel plures, non compellitur: immò de iure interſtitia etiam temporum ſeruanda ſunt. 77. *diſt. in ſingulis.*

k ¶ *Miniſtrare non debent.*] Immò de rigore ſunt deponendi. j. *de ſen. excom. cũ illorũ*: quia contra ſententiam excõicationis recipiunt ordines. *arg.* ſ. *de cler. excommunicato miniſtratores.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſoluit quæſtionem, & arg.*

l ¶ *De noſtra licentia.*] Sic ſ. eod. c. 1. ſed ad ſacerdotium per hanc licentiam nõ poterit diſpẽſare, cùm de ſuſceptis ordinib. ſ. hoc dicat. Et eſt arg. quòd ingreſſus religionis non tollit irregularitatem ſ. *eod. cap. 1.* & 1. q. 7. *ſi quis omnem.*

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM, &c.

¶ *Suprà viſum eſt de variis exceſſibus ſubditorum: ne Prælati ſubditorum ſuperbirent, ſubiicit de eorum exceſſibus. Vel aliter, & melius: Suprà viſum eſt generaliter de variis exceſſibus, tam Prælatorum quàm ſubditorum: nunc ſubiicit rubricam ſpecialem de Prælatorum exceſſibus. Abbas.*

De hac materia habetur 86. diſt. per tot. 2. q. 1. per tot.

PERVENIT.] Duæ ſunt partes: Secunda ibi, *Verum.* Abb.

Casvs. Epiſcopus presbyteros, & alios clericos, quaſi filios,

b *Hæc gloſſula in antiquis codicibus ita habet: Hanc permiſſionẽ intellige ſecundum tenorem* ſ. c. *prox.* & j. c. *prox. ſi excõmunicatio lata ſuit: aliàs ſuo iure poteris.*

† *Cap. 2. eod. tit. in antiq. Vide allegata in præcedentibus capitulis huc eod. tit. & omnino Conc. Trid. ſeſſ. 23. de reformatio. ca. 11. 13. & 14.*

† *Vetus vetus ita quòd ſic ordinati, &c. ſed illud ſic, alterius manu additum erat.*

† *temporum.*

† *In codice Barbatiæ ita: De exceſſibus Prælatorum in ſubditos, & ſubditorum in Prælatos: aliàs cæteris demptis ita, De exceſſib. Prælatorũ.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. cõp. & poſt Conci. Latera. ſub Alexand. iii. par. 2. cap. 7.*

ſ[illegible] fratres fraterna debent charitate tractare: ſed ipſi con- [illegible] pecuniam tol- [illegible] vnde mandat P[apa] præ[fato] Epiſcopo, quatenus in eos tallias, & exactiones indebitas exercere non præſumant, nec de cætero illos grauent indebite, vel tractent inhoneſte; & ſine conſenſu capituli ipſos ſuſpendere, vel eorum Eccleſias interdicere non præſumant, neque duas Eccleſias quarum vna ſufficiat, eos habere permittant, nec aliquem excommunicent ſine ordine iudiciario. Et dicitur, quod ſi contrà fecerint, Papa eos taliter puniet, quod timore pœnæ ſuæ alij à ſimilibus abſtinebunt. Nota quod Epiſcopi ſubditos aggrauare indebite non debent. Item ſine conſilio capituli nõ debent ſuſpendere clericos, vel Eccleſias interdicere; nec excommunicare ſine ordine iudiciario. Et ſic nota, quod ordo iudiciarius ſeruari debet in ſententia excõmunicationis, ſiue ſuſpenſionis. Item pœna vnius debet alijs timorem inferre.

fratres, benigne, ac fraterna debetis charitate[a] fouere: Mandamus, quatenus in eos tallias, & exactiones[b] indebitas exercere nullatenus præſumatis[c]: nec de cætero irrationabiliter grauetis, vel inhoneſtè tractetis eoſdem: aut ſine iudicio Capituli[d] ſuſpendere, vel eorũ Eccleſias interdicto ſubijcere attentetis: neq; duas † Eccleſias[e], quarum vnam ſufficere videbitis, permittatis illos tenere: nec aliquem excommunicare † ſine ordine iudiciario[f] præſumatis. Sciturí pro certo, quòd ſi huiuſmodi rumores de vobis iterum ad aures noſtras peruenerint, pro tantis exceſſibus vos taliter puniemus[g], quòd timore pœnæ veſtræ, cæteri[h] à ſimilibus abſtinebunt.

† Vide omnino Conc. Tridẽt. ſeſſ. 7. de refor. c. 23 4. & 5. & ſeſſ. 24. de refor. c. 17.

† Vide Conc. Later. ſub Innocẽt. iij. c. 47. & Conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 3.

† Vide l. 2. in princ. C. ad l. Iul. repet. & Inſt. de exco. § hodie autem in fine.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ Non poteſt Epiſcopus ſine cauſa Eccleſiam alteri ſubiectam, ab illius ſubiectione, & obſequio liberare.

CAP. II.

AD † hæc, quoniam Epiſcopus plures Eccleſias à conſuetudine, & obſequio Archidiaconorum liberas conſtituit, & immunes, per quòd redditus diminuit[i] eorundem: Mandamus, quatenus factum Epiſcopi ſuper hoc corrigas, & emendes: & ita prouideas, quòd præfatis Archidiaconis conſuetudines[k], quas Presbyteri in Eccleſiis ſuorum Archidiaconatuum debent, plenariè conſeruentur, & illis debitam reuerẽtiam exhibeant, & honorem.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. cõpi. & poſt Cõc. Lateran. p. 24. cap. 4.

a ¶ *Charitate.*] 16. q. 1. *prædicator.* ꝟ. *de cenſibus, cùm Apoſtolus* 93. *diſt. dictum.*

b ¶ *Tallias, & exactiones.*] Sic ꝟ. *de immun. eccleſ. aduerſus.*

c ¶ *Præſumatis.*] Debent enim ſeruare manus ſuas innoxias Deo, & legi, & principi, nullúmque pertingere lucrum. in *Auth. de mand. prin. § 1. coll. 3. & C. de ſuperindic. l. vnica, lib. 10. ff. de damn. infec. l. ex damni. 1. reſpon. & in Auth. de colla. § & his quoque coll. 9.* niſi ex magna & graui cauſa. 16. q. 1. *generaliter. § nouellarum, &* ꝟ. *de cenſib. cùm Apoſtolus.*

d ¶ *Capituli.*] Sic ꝟ. *de his, quæ fiunt à maio. parte. c. quæſiuit:* & ita Epiſcopus ſententiam excommunicationis, ſiue ſuſpenſionis ſine capituli conſenſu ferre non debet. *arg. 15. q. 7. Epiſcopus nullus.* cum hæc pœna maior ſit in Eccleſia. 24. q. 3. *corripiantur:* ideo meritò requirit conſenſum capituli.

e ¶ *Neque duas Eccleſias.*] Quarum vna non dependeat ex altera. ꝟ. *de æta. & qualit. cùm ſit:* vel niſi ſint ita pauperes, quod proprium nequeant ſuſtentare rectorem, vt ibidem, & 10. q. 3. *vnio.* ADDITIO. Vel vnam habeat intitulatam, aliam commendatam. 21. q. 1. *qui plures.*

f ¶ *Sine ordine iudiciario.*] Et ita habes hic, quòd ordo iudiciarius ſeruari debet in ſententia excommunicationis, ſiue ſuſpenſionis, vt 2. q. 1. *Deus omnipotens, &* ꝟ. *de appell. reprehenſibilis,* & ſeruatur, & attenditur ordo iſte, ſi legitima admonitio fiat: vel ſi non fiat, per vnum menſem ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerit interdictum. ꝟ. *de ſent. excom. ſacro. & cap. cum medicinalis* [*in* 6.] lata tamen tenet. 11. q. 3. *ſi Epiſcopus forte.*

g ¶ *Puniemus.*] Extraordinariè in *Authent. de ſanct. epi. § omnibus autem*[a].

h ¶ *Cæteri à ſimilibus.*] Sic ꝟ. *de maleſic. cap. 1. &* ꝟ. *de Iudæis ad liberandam, &* ꝟ. *de offi. ordin. irrefragabili, &* 2. q. 7. *quapropter.* Bern.

a Iniuſtè priuans ſubditum communione per ſuã ſuperiorem, quam diu ſibi iniuſtum viſum fuerit, communione priuabitur. Io. And.

AD hæc.] Epi Eccleſias Archidiaconis ſubiectas, ab eis liberare non põt. Hoc dicit. Secunda pars ibi, *Mandamus.* Abb.

CASVS. Quidam Epiſcopus ſuffraganeus Cantuarieñ. Archiepiſcopi plures Eccleſias conſtituit immunes à conſuetudine, & obſequio Archidiaconorum, propter quod redditus eorũ diminuit: peruenit hoc ad Papam, vnde mandat Archiepiſcopo prædicto, quatenus præfatum Epiſcopum ſuper hoc corrigat, & emendet: & ita prouideat, quòd Archidiaconis ſua iura ſeruẽtur illæſa in eorum Eccleſiis: & Presbyteri illis debitam exhibeant reuerentiam, & honorem. Nota, quòd Epiſcopi iura Archidiaconorum, & etiam aliorum Prælatorum diminuere nõ poſſunt, nec eorum iuriſdictionem eis auferre.

i ¶ *Diminuit.*] Et male: quia non debent Epiſcopi ius ſuum alicui diminuere citra eius conſenſum. *Cod. de iur. reip. l. 1. lib. 11. & C. de eui∂. l. nec auus, &* ꝟ. *de eccl. ædi. ad audientiam 2. & Cod. de omni agro deſerto. quicunque, in fin. lib. 11.* & eſt arg. quod Epiſcopus in alterius præiudicium non poteſt dare priuilegium. *arg. 9. q. 3. conqueſtus. & c. per principalem. & cap. nunc verò,* Laur. Sed quid ſi mortuus ſit Archidiaconus? nunquid Epiſcopus cum capitulo poteſt præiudicare futuro Archidiacono in aliquibus obſequiis, liberando clericos, vel ſubtrahendo [illegible] Archidiaconatu? Vincen. dixit, quod ſic, arg. ad hoc 12. q. 3. cap. vlt. quod pater [illegible] 16. *queſt. 1. præcipimus § ſunt duo, & [illegible] & de conſe. diſt. 1. omnes, & 1. eod. ſiunt, & argum.* ꝟ. *de conſtit. [illegible]* vel ex toto ſupp[rimatur] dignitas. Arg. contra ꝟ. *ne ſede vac. per totum, &* ꝟ. *de conceſ. c. penult. & cap. cùm accessiſſent:* vbi de hoc, quod diuerſius videtur. ADDITIO. Hodie tñ hæc quæſtio eſt de Archid. determinata per decreta. *Inno. c. iiij. de reb. eccl. [non] alie. dudum.* ¶ *Gloſ. ſeq. argu. allegat contrar. & ibi remittit: ſecundò argu. & remittit: tertiò litteram expo nit.*

k ¶ *Conſuetudines.*] Arg. quod iuriſdictio Archidiaconi potiùs ex conſuetudine, quàm ex iure iuuatur. ꝟ. *de elect. dudum. 2. § tandem. arg.* ꝟ. *de off. Arch. c. vlt. arg. contrà.* ꝟ. *eod. cùm ſatis,* vbi de hoc. Item argum. quòd ſeruitium ex conſuetudine præſtitum peti poteſt[b]. 11. *diſt. Catholica, &* 18. *q. 2. ſeruitium.* de hoc plene dicitur ꝟ. *de conſuet. c. vlt. &* ꝟ. *de cenſib. peruenit:* & intellige, quod hic dicit, de conſuetudine præſcripta.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cõpi. & poſt Cõc. Latera. ſub Alexa. iij. p. 24. cap. 3.

† Intruſus quis, & quomodo dicatur, tradit Felin. in c. in noſtra. ꝟ. de reſcri. & Dominicus in c. propter. 19. diſt.

¶ Idem Exonieñ. Epiſcopo.

¶ Habens ſubiectionem, ſeu collationem beneficij, illud pro ſuo vſu retinere non poteſt, ſeu ſibi conferre.

CAP. III.

AD † aures noſtras peruenit, quòd quidam Archidiaconi tui ſe in Eccleſias, quæ in ſuis Archidiaconatibus vacant auctoritate propria intrudere[l] † non verentur: *& infrà.* ¶ Mandamus, quatenus eos, qui tali modo Eccleſias occupant, vel occupatas detinent, ad eas dimittendas cenſura Eccleſiaſtica compellas: & eaſdem Eccleſias de perſonis idoneis ordinans[m], præfatos Archidiaconos pro tanta præſumptione, debita cures animaduerſione punire[n].

† Idem, ſcilicet Alexa. iij. in Concil. Latera. cap. 11. & 12. tit. de cohabita. cler. & mulier. in 1. cõp. Vide extrauagantẽ Pij V. incip. cùm primum: & aliam incip. Horrendum illud: quibus clerici huius criminis rei decernuntur tradi curiæ ſæculari.

b Adde ad hoc, quod not. Bald. in l. 2. C. de ſeru. & aqua.

¶ Idem † in Concilio Lateraň.

¶ Contra naturam incontinentes, ſi ſunt Clerici, deponuntur, & in monaſterio detruduntur: ſi Laici, excommunicantur.

CAP. IV.

CLerici: *& infrà.* ¶ Quicunque illa incontinentia, quæ

AD aures.] Archidiaconi Eccleſias ſibi ſubiectas ad ſuum vſum retinere non poſſunt. Hoc dicit. Prima pars narrat factum. Secunda prouidet ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam Archidiaconi Exonieñ. Epi in Eccleſias, quæ in ſuis Archidiaconatibus vacabãt, ſe auctoritate propria intrudere nõ verebantur, & eas ſuis vſibus deputabãt, cum perſonas deberent inſtituere in eiſdem: peruenit hoc ad Papam, vnde mãdat Epo Exonieñ. quatenus illos, qui tali modo Eccleſias occupant, vel detinent occupatas, Eccleſiaſtica cenſura cõpellat, vt eas dimittant, & eas ordinet de perſonis idoneis: præfatos verò Archidiaconos pro tanta præſumptione puniat animaduerſione cõdigna. Nota, quod nõ debet aliquis ſibi retinere, quod alij neceſſe habet dare. Item nemo debet ſeipſum ingerere ad id quod debetur.

l ¶ *Intrudere.*] Vt ad opus ſuum illas retineant, quod facere non poſſunt: ſed ſi cauſa cuſtodiæ hoc facerent, hoc liceret. 63. *diſt. § in plebibus. &* ꝟ. *ne [ſede vac. ...] app. bonæ,* & ſi etiam ad eos pertineat inſtitutio, non ſibi debẽt retinere, ſed alios inſtituere, vel inter dantẽ, & recipientem ſit differentia. ꝟ. *de inſtit. vlti. nec credat,* quòd ipſe poſſit omnibus ſufficere: ꝟ. *de offi. Archipresbyteri. c. vlt.*

m ¶ *Ordinans.*] Ad eorum præſentationem, niſi aliter ſe habeat conſuetudo.

n ¶ *Punire.*] Aliqua extraordinaria pœna.

CLerici.] Dr, quia duo ſunt dicta. Secũdũ ibi, *Si laici.* Ab. Sic.

CASVS. Quia clerici, & laici laborant illo vitio Sodomitarum, propter quod ira Dei venit in filios diffidẽtiæ, & quinq; ciuitates igne conſumpſit: ſtatuit Lateraň. Concilium. vt quicunque in illo vitio deprehenſi fuerint, deiiciantur à clero, vel ad agendum pœnitentiam in monaſterijs detrudantur: ſi laici fuerint, excommunicẽtur, & à cœtu fidelium excludantur. Nota, quòd clerici laborantes vitio Sodomitico, à clero eiici debent, vel in

vel in monaſteriis detrudi. Item laici laborantes eodem vitio, excommunicari debent, & à conſortio fidelium excludi.

a ¶ *Naturam*]32.q.7 *flagitia, & C. de adult. cum vir.*

b ¶ *Diffidentiæ*] Id eſt, de quorum ſalute diffidendum eſt. Ala:

c ¶ *Quinque.*] Scilicet Sodomam[a], & Gommorram, Seboim, Segor, & Elealequarũ duæ perierunt ex vicinitate, tres ex proprio delicto, *de pœni. diſtin. 1. ſed & continuò*: hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

a De hac re vide in Geneſi. c. 19. & ibi Doctores.

contra naturam[a] eſt (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ[b], & quinque[c] ciuitates igne conſumpſit) deprehenſi fuerint laborare, ſi clerici fuerint, deiiciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiam in monaſteriis detrudantur: ſi Laici, excommunicationi ſubdantur[d], & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Idem.

¶ *Subditus non tenetur parere ſuperiori aliquid exigenti, vel præcipienti cõtra tenorem ſui priuilegij.*

CAP. V.

SAnè † ſi Epiſcopi aliquid ab Abbatibus, præter debitam obedientiã[e] contra libertatem ordinis à prædeceſſoribus noſtris, & à nobis indultã, exigunt, liberum ſit Abbatibus auctoritate Apoſtolica, quod petitur, denegare[f].

¶ Idem Noruiceñ. Epiſcopo.

¶ *Vicarius Eccleſiæ vſurpans ſibi ipſius Eccleſiæ perſonatum contra præſtitum iuramentũ ad officij ſui executionem admitti non debet.*

CAP. VI.

ILlud † etiam de Vicariis, qui perſonis fide, & ſacramento obligati ſunt, duximus ſtatuendum: Quòd ſi perſonatum ſibi falsò[g] aſſumentes, contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc

d ¶ *Subdantur.*]Et capite puniri[b] debẽt ſecundùm leges in *Auth. vt non luxu. cont. nat. circa fi. coll. 6.*

b Vide Mat. de Afflictis in conſtitut. Neapoli. li. 3. Rubrica 42. de adulteriis. Iul. Clarum, lib. 5. ſentent. §. Sodomia. & Bern. Diaz in pract. cri. can. c. 80.

SAnè.] Si à priuilegiatis aliquid petitur cõtra tenorem priuilegij, licitè denegatur. Hoc dicit. Abbas.

CASVS. Statuitur in capitolo iſto, quòd Epiſcopi aliquid ab Abbatibus præter debitam obedientiam cõtra libertatem huic ordini conceſſam, nõ exigant: Si autem ampliùs exegerint, liberum ſit Abbatibus huius ordinis, auctoritate Apoſtolica denegare, quod petitur. Nota, quòd Abbates debent Epiſcopis obedientiam. Item nõ licet Epiſcopis aliquid petere contra libertatem à domino Papa alicui conceſſam, alioquin licitè denegatur, quod petitur.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. cõpi. Abbatũ nõnulla priuilegia quando ceſſent, vide in Cõc. Trid. ſeſſ. 23. de reformat. c. 18. & cap. 30. ſeſſ. 24. de reformat.

¶ *Gloſ. ſeq. exponit, de qua libertate, & de qua obedientia intelligatur littera.*

e ¶ *Obedientiam.*] Et ſic non loquitur capitulum illud de exemptis. Omnis enim iuriſdictio tam in monaſteriis, quàm in aliis pertinet ad Epiſcopũ, niſi exempti ſint. 4. q. 4. c. 2. & 93. *diſt. nulla*, & in Epiſcoporum poteſtate Abbates eſſe debent. 18. q. 2. *Abbates.* loquitur ergo hîc non de libertate exẽptionis plenæ, ſed de alia libertate conceſſa illi ordini, quòd nihil ab eis exigatur, præter debitam obedientiam, & intelligo in iſta debita obediẽtia, quòd Epiſcopus poſſit illos viſitare, & corrigere corrigenda, & confirmatione Abbatis habere, ſed nullum temporale debet percipere, vt hic videtur, licèt non plenè conſtet de libertate conceſſa, ſed obſeruabitur, prout continetur in libertatis priuilegio illis conceſſo.

† Cap. 1. tit. de iureiurã. in 2. compil. & poſt Cõc. Lateran. ſub. Alexand. iij. part. 39. c. 2.

f ¶ *Denegare.*] Auctoritate huius canonis. *arg. 10. q. 3. quia cognouimus, ſic j. c. 2.* & excommunicatio contra hoc lata non tenet, vt ibi dicitur, & *j. eod. ad quorundam.*

ILlud.] Ponit pœnam vicariorum, qui ad vendicandas prælaturas ſe exigunt contra Prælatos. Hoc dicit. Abbas Sicul.

CASVS. Aliqui ſunt conſtituti vicarij in Eccleſiis auctoritate Epiſcoporum, qui obligati ſunt perſonis Eccleſiarum fide, & ſacramento: vicarij iſti ſe in ſuperbiam erigentes, falsò aſſumebãt ſibi nomen perſonatus contra fidem, & iuramentũ. Statuit Alexander Papa, quòd ſi ſuper hoc in iure confeſſi fuerint, vel conuicti, de cætero in eodem Epiſcopatu ad executionem ſui officij nullatenus admittantur. Nota, quòd confeſſus in iure, pro conuicto habetur. Item confeſſio in iure, & conuictio æquiparãtur. Item qui contra fidem, & iuramẽtum venit, tanquam falſarius, & periurus debet expelli de toto Epiſcopatu.

g ¶ *Falsò.*] Et ita etiam quaſi falſarij, & periuri poſſunt, qui contra iuramentũ veniunt: vnde tãquam indigni priuandi ſunt. *ſ. de iureiur. querelam.* & perſonis vilibus, & indignis beneficia ſunt deneganda, & ſubtrahenda, *j. eo. inter.*

h ¶ *Confeſſi fuerint, vel conuicti.*] Aliàs puniri non debent[c]. 2. *q. 1. nos in quenquam, & cap. index, & ſ. de maior. & obed. inter quatuor, & ſ. de confeſ. Eccleſia.*

c Adde quòd duriùs puniuntur conuicti, quàm confeſſi. not. in l. 1. C. quo. apellat. non recip.

i ¶ *Eodem Epiſcopatu.*] Sic *j. de priuileg. tuarum.*

CVm ad.] Sententia excõmunicationis lata contra ſubditum denegantem procurationem exactam vltra numerum Cõcilij Lateranẽ. nõ tenet. Hoc dicit. Vel generalius ſic, vt in rubro. Secunda pars ibi, *Ideóque.* Abbas Siculus.

in iure ~~confeſſi fuerint, vel con~~uicti[h], de cætero in eodem[i] Epiſcopatu ad officij ſui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatio lata contra ſubditum, quia non paret contra priuilegium ſibi à ſuperiore conceſſum, non tenet.*

CAP. VII.

CVm † ad quorundam: *& infrà.* ¶ Ideóque diſcretioni veſtræ Apoſtolica auctoritate cõcedimus, vt ſi Eccleſiarum Prælati numerum euectionis, & perſonarum in Lateranẽ. † Concilio[k] conſtitutum, cùm Eccleſias viſitant, excedere fortè præſumpſerint, & pro illis procurationem exegerint, liberum ſit vobis auctoritate[l] Apoſtolica denegare: Et ſi propter hoc in Eccleſias veſtras, vel clericos aliquam ſententiam promulgauerint, ipſam decernimus non tenere[m].

¶ Cœleſtinus tertius Fauſtino † Epiſcopo.

¶ *Prælatus inferior citra Epiſcopũ non poteſt ſuam Eccleſiam, vel ſibi ſubiectam alteri vnire ſine Epiſcopi conſenſu, etiam Metropolitani, auctoritate interueniente. Hoc dicit. Et eſt caſus multũ allegabilis.*

CAP. VIII.

SIcut † vnire Epiſcopatus, atque poteſtati ſubiicere

CASVS. Statutum fuit in Lateranẽ. Cõcilio, quòd Prælati Eccleſiarum, cum viſitant Eccleſias ſuas, certum numerum equorũ, & perſonarum debent habere, ſed quidam Prælati hoc non ſeruant: vnde quidam Prælati quarundã Eccleſiarum petierunt à dño Papa ſibi ſuper hoc prouideri: vnde Papa auctoritate Apoſtolica indulget iſtis, vt ſi Eccleſiarũ Prælati numerum euectionis, & perſonarum in Lateranẽ. Concilio conſtitutum exceſſerint, cùm eorum Eccleſias viſitauerint, liberũ ſit eis auctoritate Apoſtolica denegare, ſi procurationem pro pluribus poſtulauerint, & ſi Prælati propter hoc in Eccleſias illorũ clericorũ, vel clericos, aliquam ſententiam promulgauerint, Papa decreuit ipſam non valere. Nota, quod ſentẽtia lata contra priuilegiũ, vel indulgẽtiam Papæ ab aliquo inferiori, nõ tenet: vnde videtur per hanc litterã, quòd hoc omnibus ſit cõceſſum.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõpi. Et de materia huius c. vide omnino Gratis in cap. cùm ex offic. ſ. de præſcrip.

† Lateran. Conc. ſub Alexã. iij. cap. 4. adde Concilium Lateran. ſub Innocen. iij. c. 33. & omnino Concil. Tridẽt. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 3.

† Fauentin. habet vetus compilatio.

k ¶ *Concilio.*] ſ. de cẽſib. *cùm Apoſtolus.*

l ¶ *Auctoritate Apoſtolica.*] Specialiter idem tñ poſſent iure communi, vt videtur: ſicut ſigna rebus meis impreſſa propria auctoritate deponam. *C. vt nemo pri. tit. præ. ſu. vel alien. impo. l. 1. & 2. & melius. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius, & §. itẽ quæſitũ, & 10. q. 3. quia cognouimus, & ſ. eo. ſanè*: & quod Epiſcopus iniuſte abſtulit, in quadruplũ reſtituat. 18. *di. qm̃. in fi. arg. C. ad l. Iul. repet. l. 1. & in Auth. vt litigan. in exor. lit. in § hoc quoque, coll. 9.*

† Cap. 4. eod. tit. in 2. cõpi. Et de materia vnionis vide nouiſſimè ſancita in Concil. Trid. ſeſſ. 7. de reformat. c. 6. & 7. & ſeſſ. 14. de reform. cap. 1. & ſeſſio. 21. de reformat. c. 5. & pleniſſimè ſeſſio. 24. de reform. c. 13. & cap. 15.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium. ſol. opin. ponit, quam reprobat.*

m ¶ *Non tenere.*] Arg. contra. 11. q. 3. c. 1. & 2. & *ff. de nou. oper. nun. l. 1. in princ.* Sol. quod hîc dicitur, verum eſt: quia ſententia talis non tenet auctoritate priuilegij iſtis conceſſi ſuper hoc, & in hoc exempti ſunt à iuriſdictione Epiſcoporum: vnde ſentẽtia lata contra priuilegiũ Papæ, nulla eſt, tanquam à non ſuo iudice lata: & temerarium eſt, & indignum ſua auctoritate præſumere, quod alicui ſpecialiter eſt conceſſum. *j. de priuil. ſanè*: & ita inquantum iſti exempti ſunt, ſeruanda ſunt ſua priuilegia. *j. tit. 2. c. cùm capella.* & ſic intellige *ſ. eod. ſanè.* Aliàs verò ſi priuilegium tale nõ haberent, & Epiſcopus prædictum numerum excederet, vel aliàs vltra tenorem concilij eos grauaret, licitè poſſunt denegare de iure. 10. *q. 3. quia cognouimus.* & auctoritate Concilij Lateranẽ. cùm Apoſtolus: tñ ſi excõicaret eoſdem, tũc teneret excõicatio, licèt ipſe male faceret, & ipſi poſſent agere contra Epm ad intereſſe: quia iniuſte illos excõicauit. *j. de ſen. excom. ſacro.* Alij[d] dicunt: quòd hoc eſt ius commune, ſed hoc non credo.

d Scilicet Goffr. hic, & in ſumm. tit. de ſent. excõ. ad finem, & ait, quod referi hic Io. Andr. quorũ ſententiã videtur amplecti.

SIcut.] Abbas ſubiectus Epo, monaſteriũ ſuũ alteri ſubiicere, vel vnire non poteſt, ſine conſenſu diœceſani, etiã cum conſenſu Metropolitani. Hoc dicit. Diuiditur, Nã primò ponit quãdam cõſuetudinem. Secundò narrat factũ, quod infirmari mãdat ibi, *Cùm itaque.* Tertiò ſol. obſtaculũ ibi, *Non obſtante.* Ab. Sicul.

CASVS. Prior Grandeñ. monaſterium ſuũ, quod eſt in diœceſi Fauſtini Epi ſubiecit, ſiue vniuit monaſterio de Accato ſine aſſẽſu diœceſani Epi prædicti, de cuius auctoritate id fieri debuiſſet: aſſenſu tñ Archiepi interueniente: Eps ſignificauit hoc dño Papæ petens, vt ſibi liceat reuocare, quòd eo inconſulto factũ fuit:

Reſpondet

Reſpódet ei Papa, vt liceat ei reuocare, quod ille Prior Grãdeñ. fecit eo inconſulto, non obſtante aſſenſu, vel confirmatione Archiepiſcopi, quã interpoſuiſſe proponitur: quia Archiepiſcopus in diœceſi ſui ſuffraganei ſine ipſius aſſenſu, nihil diſponere poteſt contra canonicas ſanctiones: Papa id decernit irritandum, & quòd Epiſcopus id in irritum reuocare poſſit, primò illud oſtendit: ſicut enim ad Papam pertinet vnire Epiſcopatus, & alienæ poteſtati ſubiicere: ita ad Epiſcopum pertinet vnio, & ſubiectio Eccleſiarum ſuæ diœceſis. Nota, quòd vnio Epiſcopatuũ ad ſolum Papam pertinet. Item ordinatio Eccleſiarũ, vnio, & ſubiectio earum ad Epiſcopũ pertinent in ſua diœceſi. Item omnia monaſteria, niſi ſint exẽpta, ſpectant ad Epiſcopũ loci. Itẽ Archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei ſui nihil habet diſponere, ſine aſſenſu ipſius. Item arg. quòd Archiepiſcopus nõ eſt iudex ordinarius totius prouinciæ ſuæ.

† *Acerrato.*
† *Aurato.*

alienæ, ad ſummum Pontificem pertinere [a] dignoſcitur: ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſuæ diœceſis vnio, & ſubiectio earundẽ. Cùm itaque Prior Grandeñ. monaſterium ſuum, quod eſt in tua diœceſi [b], & de tuo debet ordinari conſenſu, monaſterio de Accato † (tuo aſſenſu minimè requiſito [c]) ſubiecerit, ſiue vnierit: quod fecit te inconſulto, tibi liceat auctoritate [d] noſtra (ſicut iuſtum fuerit) infirmare: Non obſtante aſſenſu, vel confirmatione, quã Metropolitanus interpoſuiſſe proponitur: cùm in diœceſi ſui ſuffraganei abſque ipſius aſſenſu, non debeat aliquid contra conſtitutiones canonicas attentare [e]. Nos quoque id decernimus irritandum.

¶ Innocentius iij. Archipresbytero ſancti Andreæ de Pall. †

¶ *Suſpendi debet Clericus, qui de ſuo crimine publice gloriatur.*

CAP. IX.

QVàm † ſit graue crimen in Clericis, cùm malè fecerint gloriari, nullus ſanæ mentis, ignorat. Accepimus ſanè, quòd cùm R. Deſericeñ. P. filiam ſuam cuidam I. nomine tradiderit in vxorem, P. Diaconus non erubuit publicè [f] confiteri † ſe mulierem prædictam carnaliter cognouiſſe: vnde factum eſt, quòd vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideóque mãdamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, appellatione ceſſante præfatum Clericum ab officio, & beneficio ſuſpendere non poſtponas: compellens virum, vt vxorem ſuam recipiat, eique (ſicut iuſtum eſt) officium [g] exhibeat maritale.

¶ *Gloſ. ſeq. numerat* 11. *ſpecialia de reſeruatis Papæ, & illa proſequitur, & quatuor verſus ponit.*

a ¶ *Pertinere.*] Nota, quòd quædam ſibi in tantum ſedes Apoſtolica reſeruauit quæ ab aliis impune præſumi non poſſunt. 17. *diſtin. huic.* Solus Papa reſtituit depoſitos Epiſcopos 2. q. 6. *ideo.* Et deponit eoſdem 3. q. 6. *accuſatus, quamuis dudum, &* ſ. *de tranſlat. inter corporalia.* Diuidit Epiſcopatũ in duos. 16. q. 1. *præcipimus. § ſicut.* Vnit duos in vnum, vt hic, & 16. q. 1. *& temporis qualitas.* Eximit Epiſcopos, & Abbates. 16. q. 1. *frater noſter.* Probat ſcripta aliorum, & concilia. j. *de ſum. Trin. cap.* 2 *in fin. &* 16. *diſt. ſancta Romana, &* 17. *diſt. regula, &* 2. *q.* 6. *ideo.* Articulos fidei ſoluit. 24. *q.* 1. *quotiens. quoniam vetus.* Et cum dubitatur de aliquo articulo. ſ. *de hære. cùm Chriſtus Synodum facit generalem,* vt 17. *diſt. cap.* 12. & 3. Transfert ſedem Epiſcopalem de loco ad locum. 7. *q.* 1. *& temporis qualitas.* Mutat Epiſcopos. 7. *q.* 1. *mutationes, &* ſ. *de tranſl. per totum.* Appellat nullus ab ipſo. 9. *q.* 3. *cuncta* vnde verſus.

Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe:
Diuidit, ac vnit, eximit, atque probat.
Articulos ſoluit, ſynodúmque facit generalem,
Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipſo.

a *Valde vtilis, & elegãs eſt hæc gloſſa cui habes aliam ſimilẽ in cap. quod tranſlationẽ: verbo, reſeruata ſup. de offi. legati.*
† *Pallis.*
† *Pollian.*
† *Cap.* 2. *eod. tit. in* 3. *cõp. Et de materia vide Bernardinum Diaz in pra. crim. can. c.* 3. *adde Abbatem in cap. olim ex litteris.* ſ. *de reſcri.*

b ¶ *In tua diœceſi.*] Vnde ipſo iure ad curam ipſius pertinet, & poteſtatem. ſ. *de reſcript. cùm nõ liceat. &* 18. *qu.* 2. *Abbates, & cap. ſeq. & c.* 1. ſ. *de reli. do. de Xenodochiis.* niſi ſint exempta. 36. *q.* 2. *c.* 1. vbi priuilegiũ exemptionis oſtenditur. 100. *diſt. contra morẽ.*

c ¶ *Minimè requiſito.*] Quod fieri non debet in alienationib. 17.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. an ſuo iure poſſet Epiſcopus reuocare, & diſtinguit.*

d ¶ *Auctoritate noſtrà.*] Nam auctoritate ſua facere non poſſet, vt videtur, maxime ſi aliud monaſterium ſit ſubiectum alij: quia non poſſet eſſe iudex in cauſa ſua. *C. ne quis in cauſa ſua iud. ſe. di. l. vnica:* ſi autem vtrumque eſſet de ſua iuriſdictione, ſatis credo, quod ſua auctoritate hoc facere poſſet. *argum. huius cap.* quia, vt hic dicit, ſine ſuo conſenſu fieri non debuit.

e ¶ *Attentare.*] Argum. ex hoc, quod Archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius totius prouinciæ: Archiepiſcopus enim omniũ Epiſcoporum ſuæ diœceſis eſt ordinarius, ſed non ſubditorum. ſ. *de offic. ordi. paſtoralis.* niſi in caſibus ibi notatis: aliàs enim niſi in caſibus illis nihil poteſt diſponere in diœceſi ſuffraganei, vt dicunt conſtitutiones, de quibus hic mentio. 9. *q.* 3. *cap.* 1. *&* 2. *cap. Archiepiſcopus, & duobus capitulis ſequentibus &* j. *de officio ordinarij. Romana* [*in lib.* 6.] Bern.

Q*Vàm ſit.*] Clericus, qui de crimine publice gloriatur, propter quod ſcandalum ſequutum eſt, ab officio, & beneficio ſuſpenditur. Hoc dicit: & per hoc commune ſummariũ nimis reſtringitur ſenſus litteræ: quia videtur expoſcere ſcandalũ, quod videtur contra princ. cap. Secunda pars ibi, *Ideóque.* Abb. Sicul.

Casvs. Quidam Diaconus P. nomine, publice confitebatur ſe carnaliter cognouiſſe vxorem cuiuſdam ſui conuicini, ſiue parochiani, propter quod ille vir vxorem ſuam remiſit ad propria. Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat cuidam Archipresbytero, quatenus ſi conſtiterit de præmiſſis, præfatũ clericũ, appellatione ceſſante, ab officio, & beneficio ſuſpendat: & virum illum compellat, vt vxorem ſuam recipiat, & maritali affectu pertractet eandẽ. Nota, quòd confeſſio in ſcãdalũ alterius extra ius facta clerico præiudicat. Item nemo de improbitate ſua debet cõmodum habere.

¶ *Gloſ. ſeq. argu. allegat contrarium, & ſoluit, & de duobus remittit.*

f ¶ *Publicè confiteri.*] Argum. quòd confeſſio extra ius facta præiudicat: quia non refert, vndecunque crimina clarueriint, vt puniantur. 23 *qu.* 3. *ecce crimina* [b] *ſimi. ff. de adminiſt. tu. pater. § vlt. aliàs eſt. § ſub illa. l. quidam decedens. § vltim.* qualitercunque enim innotuerit tutori, quòd ſit tutor, ſtatim periculũ ad ipſum pertinet, vt ibi dicitur, ſimile 22. *qu.* 5. *hoc videtur.* Sed contra. ſ. *de iudic. at ſi clerici:* & nemo ſine accuſatore damnari debet. 23 *qu.* 4 *ſi quis poteſtatem, & ff. de mu. & honor. reſcripto. § ſi quis:* quod verum eſt, vnde iſte non deponitur, ſed ſuſpenditur, & ex illa confeſſione non punitur niſi occaſionaliter, ſed propter ſcandalum, & infamiam ortam inter mulierem, & virum: qui propter hoc eam expulit, ſuſpenditur: aliàs non fuiſſet ſuſpenſus propter talem confeſſionem. Quando quis puniri poſſit ſine accuſatore, notatur ſ. *vt Eccleſiaſtica benefic. ſine diminu. conferan.* vt noſtrum, & de confeſſionibus in aliis caſibus, *not.* ſ. *de confeſſ. cap. vltim.*

† *Tper. & Abbati de Tiecto.*

b *Vide circa hoc cap. quod not. de ordi. cogni. cap.* 2. *ad fin. penult. gloſ. & de l. ſeq. vide, quod not. de reſcri. cùm contingat. in* 1 *glo. cum ſua remiſſ. de cap. hoc videtur, vide, quod ibi not. in gloſ.* 2. *Ioan. And.*
† *Cap.* 3. *eo. tit. in* 3. *cõpi. præter citatos paulò poſt, vide notat. in ca. fin. ne cler. vel monach. lib.* 6.
† *illius.*

g ¶ *Officium.*] Id eſt, debitum carnale, & alia conſuet. Bern.

¶ Idem Epiſcopo Hipponeñ. † & Abbati de Tiecto Viſitatoribus Lombardiæ.

¶ *Clericus auctoritatem, vel conſilium directè, vel indirectè homicidio præſtans, irregularis efficitur.*

CAP. X.

EX † litteris veſtris accepimus, quòd cùm ad Albiganenſem Eccleſiam, vnà cum Piſano Archiepiſcopo, tunc Epiſcopo Vercellañ. acceſſiſſetis, viſitationis officium impleturi: Albiganeñ. Epiſcopus inter cætera, quæ propoſita fuerant contra ipſum, ore proprio eſt confeſſus, quòd cùm quidam in villa quadam ad eius † iuriſdictionem ſpectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur

E*X litteris.*] Epiſcopus, cuius auctoritate homicidium commiſſum eſt, miniſterio altaris, & officio Pontificali, & Epiſcopatus adminiſtratione deponitur. Hoc dicit. Vel ſic: Epiſcopus præſtans cauſam directè, vel indirectè homicidio committendo, eo commiſſo priuari debet officio Pontificali, & Sacerdotali, & ab adminiſtratione Epiſcopatus remoueri. Prima pars narrat factum. Secunda diffiniendo committit ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam viſitatores in Lombardia acceſſerunt ad Eccleſiam Albiganeñ. vt in ea viſitationis officium exercerẽt: Epiſcopus Albiganeñ. inter cætera, quæ propoſita fuerunt contra ipſum, confeſſus fuit, quòd cùm quidam in villa quadam, quæ ad eius iuriſdictionẽ ſpectabat, infamaretur de furto, & ipſe fur illud denegaret, obtulit purgationẽ ferri candentis: & ſi deficeret, ſuſpenderetur: Epiſcopus quæſiuit à iudice deputato ab ipſo ad maleficia punienda, quid ſibi ſuper hoc videretur: iudex reſpondit, vt fieret, ſicut fur dixerit: tandẽ ferrum cãdens in ipſius præſentia eſt allatum, quod cum fur ille accepiſſet, combuſtus eſt: iudex pauefactus, conſuluit Epiſcopum, quid ſibi ſuper hoc eſſet agendum: & ipſe reſpondet, quòd ſi fur euaderet, malum eſſet: & ſic Epiſcopus, & iudex villam illam exeuntes, in eorum præſentia ille fur eſt ſuſpenſus: tamen Epiſcopus ipſe dicebat in eius excuſationem, ſe talibus verbis vſum fuiſſe: Auditis, quantus eſt clamor populi? omnes dicunt, malum eſt, ſi ſic euaſerit impunitus. His auditis, & redactis in ſcriptis, inquiſitores ipſum Epiſcopum cum litteris ſuis confeſſionem prædictam continentibus, remiſerunt ad Papam: ſed ipſe nihil ſuper his propoſuit coram Papa, nec litteras inquiſitorum [illegible] ipſe tamen dicebat litteras illas Papæ præſentaſſe: immò ſtatim, cùm alter de prædictis inquiſitoribus ad Apoſtolicã ſedẽ acceſſit, qui rem

per

per odium dño Papæ expoſuit, idem Eþs de curia receſſit, & perquiſitus non potuit inueniri: dñs Papa his auditis per dictū inquiſitorem, & per litteras inquiſitorum (quia idem Eþs non ſolùm in iudicio ferri candentis, verumetiā in ſuſpēdio multùm exceſſit, cùm his non tantùm auctoritatem præſtitit, ſed etiam præſentiā ſuam exhibuit corporalē, ipſum reputauit indignū miniſterio altaris: & quia Pontificale officiū ſine miniſterio altaris exerceri nō poteſt, mandat dictis inquiſitoribus, quatenus moneāt eundē, vt Epiſcopatui cedat: alioquin ipſum remoueant ab Eccleſia Albigaueñ. & eidē Eccleſiæ faciāt de perſona idonea prouideri. Nota hîc arg. q̄ ſufficit abſentem requiri, licèt peremptorium ad eius notitiam non peruenerit. Itē clerici, vel Epiſcopi iudicium ferri candentis indicere, nec recipere talem purgationē debent. Item nec intereſſe, nec auctoritatem præſtare debent ſpecialiter, vt pœna corporalis infligatur: quod ſi fecerint, hic eſt pœna expreſſa in Prælatos. Item officium Epiſcopale ſine altaris miniſterio exerceri non poteſt. Et ſic eſt hîc argum. quòd non poteſt eſſe Epiſcopus, niſi primò fuerit Sacerdos. Item in locū Epiſcopi depoſiti, vel irregularis facti ex culpa ſua, alius ſubſtitui debet.

g ¶ *Corporalem.*] Vnde incidit in illam conſtitutionem. *ſ. cler. vel. mona. ſententiam, & auctoritatem præſtando & præſentiā:* vnde meritò deponi debuit: quia fuit homicida. *ſ. de homi. ſignificaſti. 2. & ſ. de cler. pug. in duello. c. 2. 50. diſt. ſi quis viduam:* quia nō refert an facto, vel cōſilio, ſeu auctoritate fiat homicidiū, vt ibi dr̄.

omnino, offerens, quòd candentis [a] ferri iudicio ſe purgaret, & vt ſuſpendio puniretur, ſi deficeret in eodē: dictus Epiſcopus requiſiuit à Iudice, quid ſuper hoc videretur eidem: & cùm Iudex reſpondiſſet, vt fieret, ſicut fur ipſe dixerat: ferrū candens † in ipſius præſentia Epiſcopi eſt allatū: quod cùm accepiſſet fur ille, combuſtus eſt: vnde Iudex pauefactus, quid ſibi ſuper hoc videretur, conſuluit [b] Epiſcopum memoratū. Qui reſpondit, quòd ſi fur ſic euaderet, malum eſſet: quanquā affirmet ſe verbis [c] talibus vſum fuiſſe: Auditis, quantus eſt clamor populi? omnes dicunt, malum eſt, ſi ſic euaſerit impunitus †: & ſic Epiſcopus, & Iudex villā ipſam cum multitudine ſunt egreſſi: in quorū præſentia prædictus fur eſt ſuſpenſus: propter quod ipſum cū litteris veſtris ad ſedē Apoſtolicā deſtinâſtis: ſed idem nihil ſuper his propoſuit coram nobis, nec litteras veſtras vidimus, licèt idē ſe nobis illas aſſerat præſentâſſe: quinimò † cùm dictus Archiepiſcopus ad ſedem Apoſtolicam acceſſit, qui nobis huiuſmodi rei ſeriem plenariè indicauit, idem Epiſcopus à noſtra diſceſſit [d] præſentia, & perquiſitus [e] non potuit inueniri.

¶ Nos autem quia idem Epiſcopus non ſolùm in iudicio candentis † ferri, verumetiā in furis ſuſpendio grauiter noſcitur deliquiſſe [f], cùm his non tantùm auctoritatem præſtiterit, verùm etiam præſentiā exhibuerit corporalem [g], ipſum indignum altaris miniſterio [h] reputamus. Cùm igitur Pōtificale officium ſine altaris miniſterio nō valeat adimpleri: Mandamus, quatenus vt Epiſcopatui cedat [i], moneatis eundem: alioquin ipſum ab Albiganeñ. Eccleſia amouentes, faciatis eidem per electionem canonicam de perſona idonea prouideri.

¶ Idem Archiepiſcopo, & Maioris monaſterij, & ſancti Iuliani Abbatibus Turoneñ.

¶ Collatio Beneficij facta indigno occulta caſſari debet: & conferens ſecūdò ante caſſationem primæ collationis priuari debet ea vice poteſtate conferendi.

CAP. XI.

INter † dilectos filios B. & P. Canonicos Pictaueñ. ſuper Succentoria Pictaueñ. Eccleſiæ quæſtione ſuborta, vtroque aſſerente Succentoriam ipſam, ſe per Pictaueñ. Cantorem, ad quē eius donatio pertinebat, canonicè aſſecutum: *& infrà.*

¶ Nos igitur atteſtationib. vtriuſque partis inſpectis, inuenimus

a ¶ *Candentis.*] Hæc purgatio prohibita eſt. *ſ. ne cleric. vel monac. ſententiā, & j. de purga. vulg. per totu:* vnde hoc ſolo, quòd in hoc conſenſit, fuit puniendus.

¶ *Gloſſa ſequ. recit. per quæſt an Epiſcopi, vel clerici principibus in criminalibus conſulere poſſint.*

b ¶ *Conſuluit.*] Non prohibetur hîc, Epiſcopi poſſint dare conſilium principibus in criminibus. *23. q. vlt. peſſimam, in fin.* nam clericus poteſt dare [a] conſilium ita in genere dicēdo: Fures taliter puniendi ſunt. *5. q. 6. delatori;* dum tamē potiùs opera conſulentis, quàm ſuggerentis fungatur, *vt ff. de quæſtio. l. 1 §. qui quæſtionem.* Item licitè poſſunt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter. *argu. 23. qu. 5. non vos, & ſ. de homi. poſtulaſti:* & licet aliquis reſpondeat de facto furis extra iudicium, licet ille fur puniatur, non imputatur illi. *ſ. de homi. tua:* hic enim exceſſit fine conſilij, dicendo: malum eſt, ſi fur ſic euadat, & præſens ſuſpendio.

c ¶ *Verbis talibus.*] Quæ ſequuntur auditis, &c.

d ¶ *A noſtra diſceſſit.*] Vnde perinde eſt, ac ſi non veniſſet. *ſ. de iud. cap. 1. & 11. qu. 3. certum eſt:* aut etiam ſi latitaret poſt columnas. *ff. ex qui. in poſſ. ea. Fulcinius. §. illud ſciendum, & ſ. vt lit. non conteſt. quoniam §. 1.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd ſufficit abſentem requiri, licet, &c. alleg. in contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Perquiſitus.*] Nota, quòd ſufficit abſentem requiri, licet peremptorium ad eius notitiam non peruenerit. *ſ. de dol. & contu. cauſam quæ. cap. vlt. & ſ. de cler. non reſid. ex tuæ. C. de iudic. properandum §. & ſi quidem. ff. de euict. ſi verò, & l. ſi dictum. § præſente, & ff. locat. item quæritur. §. exercitu. Argum. contrà ſ. vt lit. non conteſt. quoniam [b], & ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. l. 1. §. cùm:* ex eo enim ſtatim contumax videtur, qui vocem præconis non exaudit. *ff. de in integ. reſti. l. penu. quæ incipit, Diuus, & C. quomodo, & quando iudic. ea quæ. & 3. q. 9. caueant:* ſed certè ibi non tenuit ſententia: quia ibi reus non fuit citatus: hic enim citatus venit ad præceptum inquiſitorum, & contumaciter receſſit & adhuc Papa mandat, vt moneatur. Bern.

f ¶ *Noſcitur deliquiſſe.*] Relatione iudicum, quibus creditur. *18. diſt. de conſiliis,* donec probet contrariū. *ſ. de teſtib. cùm à nobis.* B.

h ¶ *Miniſterio.*] Argu. quòd non pōt quis eſſe Eþs, niſi primò fuerit Sacerdos. De hoc dixi *ff. de cler. per ſaltum promo. cap. vnico.*

i ¶ *Cedat.*] Cū ꝓpter culpam ſuam factus ſit irregularis: aliàs enim ſi eſſet impotens, daret ei coadiutor *c. 7. quæ. 1. quamuis ſit triſte.* Vinc.

INter.] Ab obtinenda dignitate repellitur vſurarius, & publicus aleator. Hoc dicit. Diuiditur. Nā primò narrat deciſe factum. Secundò diffinit ibi, *Nos igitur:* quæ ſubdiuiditur. Nam prima diffinit de P. Secūda de B. Tertia de cantore. Secunda ibi, *Præterea.* Tertia ibi, *Quia verò.* Abb. Sicul.

CASVS. Vacante Succentoria Pictaueñ. cantor ipſius Eccleſiæ, ad quem pertinet collatio Succentoriæ, eā contulit P. canonico Pictaueñ. poſtmodum dicta collatione non caſſata eandem Succentoriam cōtulit B. canonico Pictaueñ vnde orta quæſtione inter eos, cauſa cōmiſſa fuit ſuper ipſa Succentoria quibuſdam iudicibus delegatis, corā quibus petit vtraq; pars electionē de ſe factam confirmari, & alterius caſſari: lite conteſtata, & teſtib. hinc inde receptis, cauſa delata eſt ad dnm Papam: præterea iudices quaſdam litteras conceſſerunt partibus, in quibus quædam clauſula vltimò in litteris illis fuit appoſita: ꝓponebat cōtra dictū B. q̄ illa nō fuerat appoſita de conſcientia iudicum, & ſic falſauerat litteras illas, & q̄ vſus fuerat literis ſic falſatis: ſup hoc depoſuerūt iudices, qui litteras illas cōceſſerant: dñs Papa atteſtationibus vtriuſq; partis inſpectis, inuenit eſſe probatū, dictū P. publicū aleatorē eſſe, ac manifeſtum vſurariū, qui 11. pro 12. mutuauit in ludo. Ipſe verò in ſui excuſationē allegabat conſuetudinē Gallicorū, qua clerici mutuant ſic frequēter, & ludunt. Sed Papa illā conſuetudinē penit' reprobauit, cū in illis ſit magis puniēda offenſa, per quos delinquendi auctoritas vſurpatur: vñ quod circa dictū P. de Succētoria ipſa factū eſt, ꝓpter indignitatē, & vtilitatē ipſius, decreuit dñs Papa irritandū: cùm perſonis vilibus, & indignis portæ dignitatū patere nō debeāt. Præterea cōtra præfatū B. fuit ꝓbatū, q̄ de cōſciētia iudicū vltima clauſula nō fuerat inſerta in litteris eorundem, ſicut per ipſorum depoſitiones conſtitit euidenter: propter quod pars altera proponebat, q̄ prædictus B. vſus fuerat litteris ſic falſatis, & ideo tanquā falſarius debeat repelli. Papa tñ conſiderauit, q̄ licet conſtaret, q̄ dicta clauſula in litteris illis fuiſſet appoſita præter conſcientiā iudicū: tñ fides facta nō fuit, q̄ dictus B. illā clauſulā appoſuerit, vel procurauerit, vt ab alio poneretur: vel etiam q̄ ſciēter vſus fuerit litteris ſic falſatis: vnde Papa ab huiuſmodi falſitatis obiectu dictum B. abſoluit, præcipuè, cùm poſtquā hoc ſibi obiectum fuit, eis vti noluit. Sed quia per depoſitiones duorū teſtium conſtitit, q̄ conceſſio facta P. prædicto præceſſit conceſſionem factam poſtmodum B. Papa decreuit ipſam irritam, & inanem. Et quia cantor ita inconſtanter ſe habuit in hoc facto, vt prima donatione nō caſſata, ſecundā facere attentauerit, vt puniatur, in quo peccauit, dominus Papa priuat ipſum poteſtate cōferendi hac vice Succentoriā ipſā: Mandans iudicibus, quatenus eandē, auctoritate Apoſtolica, pſonę idonee aſſignare procurēt. Nota, q̄ aleator publicus, & vſurarius public' repellitur à dignitate obtinēda, nō obſtāte conſuetudine aliqua. Itē praua cōſuetudo potius dicenda eſt corruptela, q̄ cōſuetudo.

Item

† Examinatio per ferrū candens, & feruentē aquam illicita eſt, de qua re elegās decretum extat in cap. conſuluiſti, 2. q. 4. vide B. Tho. 2. 2. q. 95. artic. 8. ad 3. argum.

† Epiſcopus habens temporalem iuriſdictionem committere poteſt cauſarum criminalium cognitionem alijs abſque irregularitate, dicens eis vt iuſtitię debitum exequantur. ca. vlt. ne cleric. vel monac. lib. 6.

† Aliàs ita: quinimo ſtatim cum, &c.

a De hoc articulo vide doctores in c. clericis. ſ. ne clerici, vel monachi. Felinum in c. ſicut dignum. ſ. de homicid. & Nicolaum Plouium tract. de irregularitate 39. regula. vbi latè.

b Vide de re indi. cum Bertholdus in 4. gloſ. Ioan. Andr.

† Cur iudicium ferri candentis ſit illicitum tradit luculenter B. Tho. 2. 2. q. 95. artic. 8. ad 3. artic.

c Et per qd dic, vt j. de cler. ægro. c. vno, lib. 6.

† Cap. 4. eiſt. in 3. cōpi. Vide Hoſtienſ. in ſūma, titu. de exceſſibus prælat. §. clericus verò, vbi penā de ludo: ad de Bernardinum Diaz in pract. cri. can. c. 64. & citatos ibi per eum.

eſſe probatum, eundem P. publicum aleatorem [a] eſſe, ac vſurarium manifeſtum: vtpote, qui vndecim [b] denarios pro duodecim mutuauerit in ludo, vnde licèt ad palliandum tantæ præſumptionis exceſſum propoſuerit quòd hoc fecerat iuxta conſuetudinem Gallicorum Clericorum, qua ferè vniuerſi Clerici mutuant ſic frequēter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officij noſtri debito peſtes huiuſmodi extirpare proponimus: atque ludos voluptuoſos [c] (occaſione quorum ſub quadā curialitatis imagine, ad diſſolutionis materiam deuenitur [d]) penitus improbamus, excuſationem prædictam, quæ per prauam conſuetudinem (quæ corruptela dicēda eſt †) palliatur, friuolam reputantes: cùm in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas [e] excuſationes in culpis delinquendi auctoritas [f] vſurpatur, quod circa eundem P. de Succentoria factum eſſe dignoſcitur, propter indignitatem, & vilitatem ipſius diximus irritandum: cùm perſonis vilibus, & indignis portæ dignitatis [g] patere non debeant, iuxta legitimas ſanctiones [h].

¶ Prætereà contra præfatum B. fuit manifeſtè [per † teſtes] probatum, quòd de conſcientia iudicum vltima clauſula inſerta non fuerat in litteris eorundem, ſicut in ipſorum depoſitionibus [i] exprimitur euidenter: & infrà.

¶ Vnde pars altera proponebat quòd cùm prædictus B. ſcienter vſus fuerit litteris ſic falſatis, debebat tanquam falſarius omnino repelli. Verùm nos attendentes, quòd etſi conſtaret, quòd dicta clauſula litteris illis fuiſſet appòſita præter conſcientiam iudicum prædictorum †, quia tamen fides nobis facta non fuit, quòd dictus B. illam clauſulam appoſuerit, vel procurauerit [k], vt ab alio poneretur: vel etiam, quòd ſciēter vſus fuerit litteris ſic falſatis: ab huiuſmodi falſitatis obiectu eundē duximus abſoluendum, maximè cùm poſtquā ſibi hoc obiectū fuit, prætermiſerit vti eis: & infrà. ¶ Cùm igitur per depoſitiones duorū teſtium nobis conſtiterit †, quòd conceſſio P. facta præceſſerit, quanquam propter indignitatē eiuſdem meruerit reprobari, cōceſſionem poſtmodum [l] B. factam irritam [m] decernimus, & inanem.

¶ Quia verò Cantor adeò incōſtanter ſe habuit in hoc facto, vt prima donatione non reprobata, ſecundam facere attentauerit: & dignum ſit, vt in eo quis puniatur, in quo [n] viſus eſt deliquiſſe: in hoc eius duximus varietatis inconſtantiam puniendam, vt concedendi Succentoriam ipſam hac vice [o] nullā habeat facultatem præſenti in vobis auctoritate mandantes, concedimus, quatenus eandem, auctoritate noſtra ſuffulti, perſonæ idoneæ aſſignetis.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ Cognoſcere de cauſa matrimoniali, item pœnitentias publicas, & indulgentias concedere, ſpectat ad dignitatē Epiſcopalem. Vnde inferior Prælatus de his ſe intromittere nō debet, niſi ei cōpetat de iure ſpeciali.

CAP. XII.

ACcedentibus ad nos de diuerſis mundi partibus Epiſcoporum querelis, intelleximus graues, & grandes quorundam Abbatum exceſſus, qui

Item nemo auctoritate, vel conſuetudine debet vſurpare delinquendi licentiam, imò propter hoc magis punitur. Item vilibus perſonis, & indignis dignitates non ſunt concedendæ. Item arg. quod Succentoria eſt dignitas. Item iudices poſſunt ferre teſtimonium de his, quæ coram eis acta ſunt, & per eos. Item non prodit hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe: & ſic duo ſi probatio non nocet. Item non punitur, qui falſis litteris non vtitur, poſtquam ſibi opponuntur. Itē duo teſtes ſufficiunt. Itē prima electione nō caſſata, attentata non debet ſecunda, cùm fiat de re nō vacante, & ita nulla, vt hîc. Item punitur elector, qui prima ſua electione non caſſata, ſecundam attentat. Item puniri debet quis in eo, in quo peccauit.

a ¶ *Aleatorem.*] Quod hodie prohibetur. ſ. de vi. & hone. cler. clerici: tamen videtur, quòd propter hoc nō debet priuari iure ſuo, ſi vellet ſe corrigere. 35. diſtin. c. 1. idem videtur de vſura. 47. diſt. cap. 1, ſed aliud eſt in obtento, aliud in obtinēdo: propter vſuram indiſtinctè repellitur ab obtinendo. 47. diſt. de Petro, & hîc: ſed in obtento beneficio poteſt Epiſcopus facere gratiam, ſi ſe libēter corrigat: de iure tamen poteſt deponi. 14. q. 4. ſi quis oblitus, & c. quoniam multi. Bern.

b ¶ *Vndecim denarios pro duodecim.*] Hæc vſura centeſimam [a] excedit: quoniam illa in anno ſorti adæquatur. C. de vſuris, eos. ff. de condi. inde. ſi non ſortem hæc vſura vna die poſſet excedere ſortem.

c ¶ *Voluptuoſos.*] Conuiuij tamen cauſa ludere licet. ff. de aleato. quod in conuiuio.

d ¶ *Deuenitur.*] Eſt ergo ludus noxius cùm affectu in culpa. ff. ad leg. Aquil. nam ludus.

e ¶ *Excuſandas.*] Hæc verba poſita ſunt 16. q. 1. prædicator, & ſ. de conſuetudine, quantò.

f ¶ *Auctoritas vſurpatur.*] Qui peccatū ſuum defendit authoritate, ſeu conſuetudine, magis peccat, & ideo magis puniri debet. 33. q. 4. nemo, & hic, de pœnit. diſt. 6. cap. 1. in fine. Bern.

g ¶ *Dignitatis.*] Argum. quòd Succentoria eſt dignitas.

h ¶ *Sanctiones.*] C. de dig. neque famoſis, lib. 12. de infam. l. vnica, lib. 10. ſimi. ſ. de iureiur. ad querelam

i ¶ *Depoſitionibus.*] Vi. ſ. de electi. cùm dilectus. Nota ergo, quòd iudex de eo, quod fit coram eo, poteſt in teſtem duci.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. ſimile: ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Vel procurauerit.*] Sim. ſ. de reſtit. ſpol. cùm ad ſedem: licèt enim iſte obtinuerit litteras, & vſus fuerit eis, non tamen præſumitur, quòd eas falſauerit: ſicut nec ibi præſumitur vi deieciſſe, licet ipſe poſſideret, & aduerſarij probarent ſe expulſos: dolus enim nō ex præſumptionibus, ſed ex perſpicuis indicijs probari debet. C. de dolo. dolum: vnde qui dolum allegat, dolum probare tenetur. ff. de probat. quæſtione. §. qui dolo. Sed contra argum. habes ſ. de crim. ad falſariorum: vbi dicitur, quòd poſtquam litteris falſis vſus fuerit, non poterit prætendere excuſationem, & hic vſus eſt falſis litteris, nec tamen in hoc punitur. Solut. illud ſpeciale eſt in litteris domini Papæ, quæ priùs diligenter examinandæ ſunt, nec pœna illa ad litteras aliorū Prælatorum extēditur: immò & aliud ſpeciale eſt in illis, quod nō in alijs: quia ibi traditur curiæ ſæculari falſarius, ſed alij non traduntur.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, arg. pro, ſoluit contrarium.*

l ¶ *Poſtmodum.*] Vnde non valuit, prima non caſſata, ſic ſ. de conceſſ. præbend. poſt electionem, in fine. Sed quid ſi prima nulla fuiſſet ipſo iure: putà, quia perſona fuit indigna, & ſcienter electa, nunquid valuiſſet ſecunda? Videtur, quod ſic. ſ. de elect. bonæ. 2. & ſ. de appellat. conſiliatis, & ſ. de iure patr. illud, & cap. cùm laici. Sed contrarium eſt verum, & non valet ſecunda: quia ipſo iure priuatus fuit eligendi poteſtate, illa vice: vnde ſecunda non valet. ſ. de elect. cùm in cunctis, & cap. cùm V intonien. & ca. ſcriptum in ſin. ſ. de ſup. neg. prælat. licet, & c. vit. Sed cap. illa, vnde & c. cùm inici, contrarij eſſe videntur: quia ibi ab eadem perſona facta fuit prima conceſſio, & ſecunda, & tamen tenuit ſecunda. Sed illa conceſſio prima facta fuit de re non vacante: quare nulla: prætereà laicis variare licet, ſed non clericis: ſed hic nō fuit priuatus ipſo iure: quia non fuit notoriū primam non tenuiſſe: & ideò priuatur per ſententiā: quia forte ignorauit ipſum talem fuiſſe, & non licuit ei variare. Bernard.

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd ſecunda ſit nulla, ſignat contrarium, dat ſolutionem incertam: ſecundò ſignat aliud contrarium, & ſoluit.*

m ¶ *Irritam.*] Ergo fuit hęc ſecūda electio irrita ipſo iure, vt videtur per hanc litteram, quod eſt verum: quia prima non caſſata, ſecunda non potuit, nec debuit attentari, etiamſi prima ipſo iure nulla fuiſſet, vt dictum eſt in prox. notula: quia functus erat officio ſuo eligendo alium P. & ſic Succentoria non vacabat. Vnde iſte beatus electus fuit ad dignitatem non vacantem: quare nulla fuit electio. arg. contra ff. de verb. oblig. ſi dari ſtipuler. ibi: pendente prima ſtipulatione, quæ elidi poterat, tenet ſecunda ſtipulatio: ſed valde ſunt iſta diſſimilia. Item ſignatur cōtrarium huic verbo, irritam ſ. de elect. deſideramus & cap. auditis, & ibi vtraque caſſatur: hic verò diuerſus eſt caſus: ibi factæ fuerunt electiones à diuerſis partibus, hic ab vna, & eadem perſona, quæ variare non potuit, vt dictum eſt.

n ¶ *Puniatur, in quo.*] Sic ſ. de temper. ordin. litteras, & ſ. de iurepatr. paſtoralis, & ſ. de cler. excom. miniſt. ſi ſimilis.

o ¶ *Hac vice.*] Tantùm ſ. de elect. cùm in cunctis, & cap. cùm V inton. vnde ſi illorum electio, quibus ſcribitur, non haberet effectum, ſtatim poſſet iſte eligere. Bern.

ACcedentibus.] Abbates de mōnitis cognoſcere, & publicas pœnitentias iniungere, & litteras indulgentiarū cōcedere non pōt, niſi eis cōpetat de iure ſpeciali. Hoc dicit. Primò ponit Epīſcoporum querelā, ſecundò prouidet ibi, Volentes. Abb.

CASVS. Epiſcopi in Concilio generali conſtituti conqueſti ſunt de Abbatibus, quod ſuis terminis non contenti, manus extendunt

† *Vide citatos in ſ. quæ mihi in omnibus ſ. cæſuris, ex quibus intelliges, quis ſit manifeſtus vſurarius: adde Bern. Diaz in præ. crim. cano. cap. 83.*

† *Vide Lo-menes indices, cum glo. 1. C. de decur. lib. 10 cū ibi not. & in Auth. habita. C. ne fi. pro pat.*

a *Vſura centeſima quæ dicatur, tradit Alciatus, lib. 3. diſpunctionum cap. 3. & antiquos non ſolùm dixiſſe vſuras centeſimas, ſed etiam centeſimum quæſtum, docet Budæus in l. nihil intereſt ff. de euictio.*

† *Hæ duæ voces, per teſtes, deſunt ēis antiquis exēplaribus: abſunt etiam Quæreri compilatione, & omnibus Vaticanis.*

b *Secundùm Io. & Vincen. Ioann. And.*

† *Vox, prædictorum, deeſt in antiquioribus codicibus, ad eſt iam in magis recentibus.*

† *Vide Loci numerus, cùm concor. C. de teſti.*

† *Idem ſcilicet Innoc. tius iij. in Concilio generali Lateran. cap. 60. & cap. vnico, eod. tit. in 4. compilat.*

ſuis finibus non contenti [a], manus ad ea, quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis [b], extendunt, de cauſis matrimonialibus † cognoſcendo: iniungẽdo publicas pœnitentias [c], concedendo † etiam indulgentiarum litteras, & ſimilia præſumendo: vnde contingit interdum, quòd vileſcit Epiſcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his, & Epiſcoporum dignitati, & Abbatum prouidere ſaluti: Præſenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi propriũ voluerit periculum euitare: niſi forſan quiſquam eorum ſpeciali conceſſione, vel alia legitima [d] cauſa, ſuper huiuſmodi valeat ſe tueri.

¶ Honorius iij. P. tituli ſanctæ Pudentianæ † Presbytero Cardinali Vicario noſtro.

¶ *Ad reuelandum peccatorem, ſiue peccatum in pœnitentia confeſſum, Sacerdos compelli non poteſt.*

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioannes Presbyter expoſuit conquerendo †, quòd rectores fraternitatis vrbis ipſum ad reuelandum fures, & quod ſuper quodã furto ſibi tanquam Sacerdoti fuerat reuelatum, vel ad ſatisfaciendum exinde damnum paſſo, arctare nitentes, in eum (niſi alterum præmiſſorum efficeret) tulerunt ſententiam interdicti. Quia igitur pernicioſum eſſet prædictum Presbyterum ſibi taliter credita reuelare [e], ac cogi ad id, quod non rapuit [f], exoluendum. Diſcretioni tuę mandamus, quatenus prędictos rectores coram te conueniens, iniungas eiſdem, vt à memorati Presbyteri grauamine penitus conquieſcant.

¶ Idem Præpoſito R. & I. Archidiacono Sueſſionen.

¶ *Priuati homines regulariter nequeunt conſtituere collegium, nec habere ſigna collegij, niſi eis aliter concedatur.*

CAP. XIV.

Dilecta † in Chriſto filia Abbatiſſa Iotren. nobis inſinuare curauit, quòd cùm Presbyteri, & Clerici Iotren. Eccleſiæ Melden. diœceſis, non conſueuerint proprium habere ſigillum, nec ſint vnum corpus [g], ita quod Capitulum appellaretur; nihilominus contra voluntatem ipſius (quæ ipſorum caput eſt, & patrona) ſigillum habere contendunt & infra.

¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ita eſſe, dictis Presbyteris, & Cleri-

extendunt ad ea quæ ad Epiſcopos pertinere noſcũtur, videlicet cognoſcendo de cauſis matrimonialibus, iniũgendo pœnitẽtias publicas, concedendo litteras indulgentiarum, & ſimilia præſumendo: propter quæ auctoritas Epiſcopalis vileſcit interdum apud multos: volens Concilium Epiſcoporũ dignitati, & Abbatũ ſaluti in his prouidere, prohibuit, ne de cætero aliquis Abbatum ad talia ſe extẽdat, ſi proprium periculũ voluerit euitare: niſi forte aliquis ipſorum ſpeciali conceſſione, vel alia legitima cauſa ſuper huiuſmodi valeat ſe tueri. Nota, quòd iſta, quæ hic prohibentur Abbatibus, de iure communi pertinẽt ad Epiſcopos. Item Abbates iſta præſcribere poſſunt.

a ¶ *Suis finibus non contenti.*] Cùm quilibet ſuis finibus contentus eſſe debeat, nec terminos patrum tranſgredi debeat. ſ. *de ſepult. cap. 1. & 9. q. 2. c. 1. & c. ſeq.* Ad idem æquè poſſunt induci 13. q. 1. *cap. 1. &* ſ. *de ſtatu mon. recolentes.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Epiſcopalis dignitatis*]. Quæ enumerantur. 67. *diſtin. quamuis corepiſcopis, & c. corepiſcopi:* & ſic videtur per hanc conſtitutionem, quòd cognitio cauſarum matrimonialium ad Epm de iure communi ſpectat. *arg 35. qu. 6. multorum. arg. contrà.* ſ. *de conſang. & affinit. ex litteris.* Dicas, quòd alij prælati, qui cognoſcunt de cauſis matrimonialibus, ſiue ſint Abbates, ſiue alij, faciunt ex conſuetudine præſcripta, ſiue ſpeciali conceſſione, ſecundum ꝙ hic in fine dicit. *argu.* ſ. *de præſcriptio. auditis:* aliàs de iure communi ad ſolum Epm hoc ſpectat, vt hic patet, & 50. *diſt. in capite, &* ſ. *de offic. ordin. c. 1.* Bern.

c ¶ *Publicas pœnitentias.*] Hoc ad ſolum Epiſcopum pertinet. 50. *diſtinct. incip.*

d ¶ *Legitima.*] Putà conſuetudo præſcripta: quæ dat iuriſdictionem ſ *de offic. archi. cap. vlt. &* ſ. *de præſcript. auditis.* ſ. *de foro compet. cùm contingat.* ſ. *de offic. ordin. irrefragabili.*

Dilectus] Primo ponitur querela Presbyteri, cui ſecundò prouidet expreſſa cauſa ibi, *Quia igitur.* Abbas Sicul.

Casvs. Quidam fecerant quoddam furtum, qui (vt dicebatur) confeſſi fuerant ſuper furto Ioanni Presbytero in pœnitentiali iudicio: rectores fraternitatis vrbis cõpellebant dictũ Presbyterum Ioãnem ad reuelandum fures, & id, ꝙ ſuper furto ſibi fuerat reuelatum, vel ad ſatisfaciendum exinde damno paſſo: & niſi alterum prędictorũ faceret, tulerũt in ipſum ſententia interdicti: propter quod dictus ſacerdos conqueſtus eſt domino Papæ: quia pernicioſum eſſet dictum Presbyterum reuelare taliter ſibi credita, & cogi ad ſoluendũ id, quod non rapuit: mandat Papa Cardinali ſanctæ Pudẽtianæ Presbytero Vicario ſuo, quatenus prędictos rectores coram ſe cõueniens, iniungat eiſdem, vt à grauamine Presbyteri memorati ſuper hoc penitus cõquieſcant. Nota, ꝙ Sacerdos compelli non debet, vt reuelet ſibi in pœnitentia credita. Item non debet quis puniri in eo, in quo non peccauit.

¶ *Gloſ. ſeq. probat dupliciter hunc cogi non potuiſſe, ſignat contrarium, & remittitur, ſecundo quærit, & ſoluit dupliciter legendo.*

e ¶ *Reuelare.*] Ad hoc cogi non poterat: quia ſecundùm leges nemo poteſt compelli ad furem indicandum. *ff. de præſcrip. verſ. ſolent. & ff. de condit. ob. tur. cau. idem §. ſi tibi. arg.* ſ. *de furt. qui cum fure:* ſed ibi ſoluitur. Sed alia ratione non debuit compelli: quia qui peccatorem in pœnitentia confeſſum publicat, per mundum compellitur peregrinari, vt dicit *decret. de pœnit. diſt. 6. Sacerdos:* hodie verò deponi debet, & in monaſterium detrudi. j. *de pœnit. & remiſ. omnis.* Sed nunquid ille Sacerdos fuit ſuſpenſus: quia non faciebat alterũ, quod præcipiebatur? Videtur, quòd ſic. 11. *qu. 4. ſententia.* ſed non videtur duplici de cauſa: quia ipſe non ſciebat furtum illud vt homo, & de tali poteſt intelligi contrarium ſignatum. ſ. *de furt. qui cum fure:* ſed vt Deus. ſ. *de offic. ordin. ſi Sacerdos:* & in hoc maior erat ipſis rectoribus. *argum. 93. diſt. c. vlt. & 94 diſt. c. 1.* quia Dei legatione fungitur: ergo ipſum interdicere, vel excommunicare non poterat. ſ. *de maior. & obed. cùm inferior, & 21. diſtin. inferior.* Item quia iſta ſententia cõtinebat intolerabilem errorem, vnde non tenuit. j. *de ſent. excommun per tuas.* Vnde Papa non dicit, ꝙ abſoluatur: ſed quòd illi deſiſtant à grauamine, quod de facto inferebant: & quia iniquum erat, vt teneatur reddere, quod non rapuit, & ita quantùm ad vtramque partem diſiunctæ non valuit interdictum: vel quia ſub cõditione tulerunt interdictum, & ipſe Sacerdos pendente conditione cõqueſtus fuit Papæ, perinde fuit, ac ſi appellaſſet: vnde ſuſpenſum fuit interdictum. ſ. *de appell. dilectis 2.* & Papa mãdat ipſum vlterius non moleſtari: ſic excõmunicatio ſub cõditione ſuſpenditur per appellationem. ſ. *de app. præterea 2.* Bern.

f ¶ *Quod non rapuit*] Niſi illud à raptore ſcienter ſuſcepiſſet: tunc enim compelleretur: quia tenetur illud reſtituere, cum ſuccedat in vitium. ſ. *de reſtitut. ſpol. ſæpe, &* ſ. *de iudic. quia V. & ff. de iniuriis. ſi duo. §. item Iulianus, & ff. de cond. fur. l. 2. & l. ex tã furtiua, & C. de fur. l. 2. & l. ciuile eſt.* Ber.

Dilecta.] Non poſſunt ſubditi ſingulares in præiudicium Prælati erigere ſigna collegij. Hoc dicit: prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices ibi, *Diſcretioni.* Abbas.

Casvs. Presbyteri, & clerici Iotreñ. Eccleſiæ Meldeñ. diœceſis, cùm non conſueuerint habere ſigillum, nec ſint vnũ corpus, ita quòd capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem Abbatiſſæ Iotreñ. Eccleſiæ (quæ eſt ipſorum caput, & patrona) proprium ſigillum habere contendunt. vnde Abbatiſſa ſignificauit hoc domino Papæ: mandat Papa quibuſdam quatenus ſi eis conſtiterit ita eſſe, dictis presbyteris, & clericis auctoritate domini Papæ præcipiant expreſſe, ne præſumant vel de nouo fabricare ſigillum, vel vti eo, ſi forte nouiter fuerit fabricatum. Nota, quod qui non ſunt vnum corpus, nec faciunt vnum collegium, non debent habere commune ſigillum.

¶ *Gloſ. ſeq tractat quinque modos, quibus dicitur corpus, ponens differentiam inter corpus, &c.*

g ¶ *Nec ſint vnum corpus.*] Nota, quòd qui non ſunt de vno collegio, vel etiam de vna ſocietate, non dicuntur vnum corp⁹, vt hic patet: quia clerici iſti erant clerici Iotrenſis Eccleſiæ deſeruientes ibidem, qui non dicuntur facere collegium, ſed ſunt ibi beneficiati, licet omnes ſubeſſent Abbatiſſæ: vnde non ſunt vnum collegium, ſiue vnum corpus, nec poſſunt conſtituere vnum procuratorem, ſiue actorem pro aliqua cauſa *ff. quod cuiuſque vniuerſita. l. 1. §. 1.* illi ergo ſoli faciunt vnum corpus, qui ſunt in vno collegio, vel ſocietate, vt l. prædicta. Vnde nota, quòd corpus multis modis dicitur: omnes enim fideles poſſunt appellari vnum corpus, ſiue vna Eccleſia per fidem & charitatem, ſeu perfectionem gratiæ. ſ. *de ſumma Trinit. cap. 1.* cuius caput eſt Chriſtus. 3 *qu 4. Engeltrudam:* ita quòd alter alterius onera portet. 50. *diſtinct. ponderet.* Item collegium, ſiue vniuerſitas dicitur vnum corpus, cuius Prælatus dicitur caput. ſ. *de his, quæ fi. à prælat. ſine cõſent. cap. nouit:* & tale corpus poteſt habere ſigillum. ſ. *de appellat. ſignificauit, & 73. diſtinct. in nomine, in fin.* & actorem, & arcam communem, vt *ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1.* ſed cùm iſti clerici taliter nõ fuerint vnum corpus, ſigillum

† *Vide Concil. Trid. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij, cano 12.*

† *De articulo, ad quem ſpectet cõcedere indulgentias, vide S. Tho. in quæſt. additis ad 3 p. q. 26. per totũ, & Sotũ lib. 4. ſent. diſt. 21 q. 1. ar. 4.*

† *Pro Prudẽtianę, Pudentianę repoſitum eſt, vt* ſ. *in cap. 35. de electione.*

† *Vide paulò poſt citatos ſup. gloſſa, & notata. in cap. omnis.* j *de pœnit. & remiſſ.*

a *Hoc verum de illa ſolenni, de qua loquitur canõ allegatus in gloſ. Ioann. And.*

b *Adde, quę dicatur conſuetudo præſcripta: & qualiter probetur, not. Bartol. in l. hoc iure §. ductus aquę. ff. de aqua quotid. & æſtiua.*

c *Vera ratio, cur Sacerdos non poſſit, nec debeat compelli ad reuelandum, quod in confeſſione ſacramentali audiuit, illa eſt, quam tradũt Theologi: quoniã ſigillũ ſecretũ eſt de iure diuino. Vide præ aliis Sotum lib. 4. ſent. diſt. 18. qu. 4. art. 5 & 6.*

† *Vide Hoſtien. in ſum. tit. de excom. ſub præ. a. §. ſubdiuiſerũ: & de materia ſigilli conſule Speculat. tit. de citatione. §. 5. Caſſaneum in conſuetu. ducatus Burgundiæ in conciuſione operis: & Guidonem Papæ deciſ. 481.*

† *appellantur.*

lum cōmune habere non debeant, vt hîc patet. Ite vnum dicitur corpus, quod vno clauditur ſpiritu, vt homo, lignum, animal. Aliud dicitur corpus, quod habet partes integrates, ſeu cohærentes, vt domus. Aliud, quod habet partes diſtantes, vt grex, populus, collegium. *ff. de vſucap. l. rerum mixtura.* Si enim petiſti in iudicio corpus, quod habet partes integrales, vt domum, & incubuiſti, ſi poſtea petas aliquid de domo, puta cœmenta, vel lignum, puta cùm fuerit diſſolutum à domo, non obſtat exceptio rei iudicatæ. *ff. de excep. rei iud. ſi quis cum totum. §. item ſi quis fundum.* Si verò petas totum corpus, quod habet partes diſtantes, puta gregem, & ſuccubuiſti, ſi poſtea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi, obſtat exceptio. ſi verò non erat ibi, non obſtat. *ff. de except. rei iudic. ſi cum argentum. §. 1.* Item Epiſcopus cum capitulo ſuo facit vnum corpus, cuius ipſe eſt caput; ſed cum clero ciuitatis, vel diœceſis non dicitur facere vnum corpus. *ͦ. de teſta. requiſiſti. §. ſecus. & ĩ. de verb ſig. cum clericis.* Sic Abbatiſſa iſta cū clericis eccleſiæ Iotrenſis, licet ipſa ſit caput, non facit vnum corpus.

† *nouum.*

† *Aliâs ita, idem abbati ſancti Alberti archidiacono de Annona, & præpoſito Cameracen.*

† *Vide Hoſtienſem ſuper rubri c. citatum, & Conſilium, qui addit hic omiſſa à Raymũdo, vnde planiùs hæc intelligentur.*

† *denegaſſe.*

† *Aliâs ita: cum complicibus, &c.*

cis auctoritate noſtra inhibeatis[a] expreſſe, ne præſumant, vel de nouo fabricare ſigillum, vel vti eo, ſi forte nouiter † fuerit fabricatum.

¶ Idem † ſancti Auberti Archidiacono, Abbati de Annona, & Præpoſito Cameraceñ.

¶ Qui contra iuramentum negat Prælatum dominum ſuum, vel corã iudice ſæculari de ipſo cõqueritur, vel ipſũ inuadit, deponi debet.

CAP. XV.

GRauem †, & dolore non vacuam: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Archidiaconum[b] ſemel, & ſecundò contra fidem homagij[c] præſtiti, ac debitam reuerentiam, Epiſcopum ſuum eſſe dominum negâſſe[d] †: vel in foro ſæculari debuiſſe[e] contra eum, ſuper rebus ſpiritualibus quæſtionem: aut tam inuaſoribus Epiſcopi, & ſociorũ eius, quàm fratri eius, vel † complicibus ſuis cauſam, vel conſilium[f] præbuiſſe: ipſum tanquam membrum putridum[g] ab Ambianeñ. Eccleſia perpetuò abſcindatis[h], beneficia ſua facientes perſonis idoneis, per illos, ad quos donatio pertinet, aſſignari.

Gregorius ix. vniuerſis Eccleſiarum Prælatis.

¶ Ponit xv. grauamina illata Religioſis, à quibus præcipit Prælatos abſtinere.

CAP. XVI.

NImis † iniquã[i]: *& infrà.* ¶ Cùm Religioſi viri abnegantes ſalubriter ſemetipſos elegerint in paupertate, Chriſto pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: non deſunt plerique tam eccleſiarum Prælati, quàm alii, qui cæca cupiditate ſeducti propriæ auiditati ſubtrahi reputantes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipſorum multipliciter inquietant †. Volunt namque contra regulam à ſede Apoſtolica approbatam, & ſui Ordinis inſtituta, ipſis inuitis eorum confeſſiones audire, ac eis iniungere pœnitentias, & Euchariſtiam exhibere: nec volunt, vt corpus Chriſti in eorum Oratoriis reſeruetur: & fratres ipſorum defunctos, apud Eccleſias ſuas compellunt ſepeliri, & eorum exequias celebrari: & ſi quis decedentium fratrum alibi, quàm in ſuis Eccleſiis eligat † ſepulturam, funus primò ad Eccleſias ſuas deferri cogunt, vt oblatio ſuis vſibus cedat. Nec ſuſtinentes eos habere campanam †, vel cœmeterium benedictum, certis tantùm temporibus permittunt ipſos celebrare diuina. Volunt quoque in domibus eorum † certum numerum fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum, necnon cereorum, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate ſua taxare, ac reſiduum cereorum, quando nouiter apponuntur, exigunt ab eiſdem. Nec permittunt, quòd † noui Sacerdotes eorum alibi, quàm in Eccleſiis ſuis celebrent primas Miſſas: eos nihilominus compellentes, vt in quoti-

† *inquietẽt.*

† *eligit.*

† *Vide Albericum in Dictionario, verbo, campanis, & Oldradum cõſ. 227.*

† *eorundem.*

† *vt.*

¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſol.

a ¶ *Inhibeatis.*] Sed quare prohibetur iſtis habere ſigillum, cùm quilibet poſſit habere ſigillum? Ratio quare, iam reddita eſt ſuperiùs: quia cùm iſti non eſſent vnum corpus, volebant facere ſigillum commune, tanquam eſſent vnum corpus, ſiue collegium; & per hoc videtur fieri præiudicium Abbatiſſæ, cui ſuberant: quaſi quòd per ſe fortè expedirent negotia, quæ ſub ipſa, vel auctoritate ipſius tractari debebant. Quia & hoc præmiſſo aliud attentarẽt in præiudicium monaſterij: ſed ſi quilibet rector per ſe, vel cum collegio ſuo vellet habere ſigillum, non prohiberetur.

† *Circa perſonas regulares, ſeu religioſas, & in quibus tenentur epiſcopis, aliiſque prælatis obedire, multa ſtatuit concilium Tridens. ſeſſio. 25. tit. de regularibus, & monialibus.*

GRauem.] Primò decisę narrat factum, quod ſub triplici disiunctiua puniri mandat ibi, *Diſcretioni.* Abbas.

CASVS. Archidiaconus Ambiañ. veniens contra fidem præſtitam, & debitam reuerentiam ſemel, & ſecundò Epiſcopum proprium ſuum dominum eſſe denegauit. Item in foro ſæculari depoſuit contra eum ſuper rebus ſpiritualibus quæſtionem. Item cauſam, & cõſilium præbuit fratri ipſius Archidiaconi, & complicibus ſuis aduerſarius Epiſcopi, & inuaſoribus Epiſcopi, & ſociorum eius, & ita contra fidelitatem in tribus peccauit: Epiſcopus Ambiañ. grauem de ipſo Archidiacono coram Papa depoſuit quæſtionẽ: vnde mandat Papa, quibuſdam, quatenus, ſi conſtiterit ipſum Archidiaconum ſemel, & ſecũdò contra fidem, & reuerentiam præſtitam, Epiſcopum prædictũ dominum ſuũ denegaſſe, vel in foro ſæculari contra ipſum ſuper rebus ſpiritualibus quæſtionẽ depoſuiſſe, vel cauſam, & conſiliũ præbuiſſe aduerſariis Epiſcopi contra ipſum, eundem Archidiaconum tanquam putridum membrũ (ne ſana inficiat) ab Ambiañ. Eccleſia perpetuò abſcindant, & beneficia ſua per eos, ad quos donatio pertinet, perſonis idoneis faciant aſſignari. Not. qualiter punitur clericus, qui negat Prælatũ ſuum dominum ſuum eſſe. Item qui trahit ipſum in foro ſæculari pro re ſpirituali, vel qui facit cõtra fidelitatẽ, perdere debet feudũ. Item vbi plura narrãtur, quorum alterũ per ſe ſufficit ad priuationẽ beneficij, alterũ probari ſufficit. Itẽ membrũ putridũ abſcindi debet, ne ſana mẽbra inficiat. Itẽ clericus, q negat Epũ dñm ſuũ eſſe, vel ipſũ trahit ad iudiciũ ſæculare, vel dat cõſiliũ aduerſarius ſuis cõtra ipſum, p ſniam perdit beneficia ſua, non ipſo iure, ſicut fecit Archidiaconus iſte.

b ¶ *Archidiaconum.*] Ambianeñ. ſcilicet.

¶ Gl. ſeq. recitat i ꝑſ ſignando, & ſoluendo contrarium de regula vltima, &c.

c ¶ *Homagij.*] Homagiũ hic appellat fidelitatẽ, & obedientiã, quã ratione archidiaconatus præſtitit Epõ, qđ licet 23. diſt. quanquam. ͦ. de iureiu. nullus. aliàs non licet exigere homagiũ. ĩ. de reg. iur. indignum. & ͦ. de ſimo. ex diligenti. & ſic iſte Archidiaconus fidelitatem, & debitam reuerentiam violauit multipliciter, prout ſequitur: meritò ergo punitus fuit.

d ¶ *Negâſſe.*] Ipſo facto veniendo contra fidelitatẽ, & debitã obedientiam, dando conſiliũ inuaſoribus epi, & fratri eiuſdẽ archidiaconi contra ipſum epm, qui traxit ipſum ad iudicẽ ſæcularem: & ibi forte publice ipſũ dominũ ſuum eſſe negauit, & ita ſemel, & ſecundò venit contra fidẽ, vnde puniri debuit.

e ¶ *In foro ſæculari depoſuiſſe.*] Ar. eſt hic manifeſtũ, quod ſola conuentio ſufficiat ad hoc, vt cadat à iure ſuo, licèt nõ fuerit litẽ conteſtatus. De hoc dictũ eſt ͦ. de foro compe. ſi diligenti. ſed forte hoc eſt, qa deliquit cõtra dñm ſuũ, vnde fortiùs puniri debet. *arg. ff. de re mili. omne delictũ. 2. reſpon. §. 1.* qa omnis cõtumacia aduerſus pñdem capite punienda eſt, vt ibi dr: vñ iſte ab omni officio, & bñficio priuatur.

f ¶ *Cauſam vel cõſiliũ.*] Si dedit conſilium contra dñm ſuũ, cui fidelitatẽ ſuã debet ſeruare, venit cõtra fidẽ promiſſam, & iuramẽtũ fidelitatis. *ͦ. de iureiu. ego N. & c. querelã.* vnde indignus eſt beneficio, qđ habet ab eo *22. q. vlt. de forma.* & ideo priuari debet beneficio. *arg. 96. diſ. ſi Imperator. & ͦ. de poſtu. c. vlt.* Sic eñ iſte ingratus fuit contra epiſcopum ſuum, à quo beneficium habuit, quare ipſo priuari debuit. *ͦ. de dona. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. don. l. vlt.* Bern.

g ¶ *Membrum putridũ.*] Ergo abiiciendũ eſt ab ouili, ne inficiat ſanas oues. *ͦ. de ſta. mo. ex qua. 1. reſp. in fin. & 45. diſt. ſed illud. & 24. q. 3. reſecandæ.* Ex tribus cauſis Archidiaconus iſte reddidit ſe indignũ. Primò quia negauit Epm dominum ſuum eſſe. Secũdò, quia traxit illum ad iudiciũ ſæculare. Tertiò quia dedit cauſam, ſiue conſiliũ contra dominũ ſuum, & ſic venit cõtra fidelitatem.

h ¶ *Abſcindatis.*] Et ita per ſentẽtiam perdit beneficia, nõ ipſo iure: ſic qui trahit aliũ in vetitũ examen, perdit cauſam p ſniam, nõ ipſo iure, put not. *ͦ. de for. cõpe. ſi diligenti. in gl. ſed nũquid.* B.

NImis.] Duę ſunt partes. Prima narrat grauamina: in ſecũda ibi, *Quocirca.* mandat abſtinere. Abbas.

CASVS. In capitulo iſto reprehẽditur auaritia, ſiue auiditas Prælatorũ, quã exercẽt cõtra viros religioſos, qui dimiſerunt omnia propter Deũ: & enumerãtur multa, vt in ipſa littera continẽtur: In fine mãdat dñs Papa, quatenus vniuerſi, & ſinguli Prælati à pdictis grauaminibus deſiſtant, ſubditos ſuos ab hmõi arctiùs cõpeſcendo Not. hãc decr. contrà auaritiã, & cupiditatẽ Prælatorũ.

i ¶ *Nimis iniqua.*] In capite iſto reprehẽditur auaritia, ſiue aui-

ditas prælatorũ, quam exercent contra viros religioſos, qui omnia renũtiauerũt propter Deum, in pluribus, vt in littera patet.
a ¶ *Donatur.*]Hoc nullo modo debent Prælati Eccleſiarum ſibi vſurpare, quod pia deuotione fidelium cõfertur religioſis in vita. ſ. *de ſepult. de his.* & ſ. *de ſta. mo. cap.* 1. & hoc ſolum debent ibi habere, quod canones permittunt. 18. *qu.* 2. *hoc tantum. quam ſit lumino ſo.*
b ¶ *Dornamentis.*]De his enim relictis, & aliis, quæ ad diuinũ cultum pertinẽt, nihil percipere debent, quãuis de aliis rebus relictis in teſtamento poſſunt percipere ſuam partẽ. ſ. *de teſtamen. cap. vlt.* & ideo ab his præcipuè, & ab aliis grauaminibus debent humiliter abſtinere, cùm omnia dimiſerint ꝓ Deum, & elegerint in paupertate domino deſeruire. ĩ. *c. proxi. in prin.*

† *Hodie ſecus in Prædicatoribus, & Minoribus per decretalẽ Boniſa. ſuper cathedram innouatam per conciliũ Vien. de ſepult. dudum. Io. And.*

dianis Miſſis, quas in ſuis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant, & reſeruent: quicquid etiam eis, dum celebrant Miſſarum ſolẽnia, intra domorum ſuarum ambitum pia fideliũ deuotione donatur [a], ab ipſis extorquere oblationis nomine contendentes: quod eiſdẽ tam in ornamẽtis [b] altaris, quàm in libris Eccleſiaſticis abſolutè confertur, vendicant perperam iuri ſuo. Quocirca mandamus, quatenus vniuerſi, & ſinguli à prænotatis grauaminibus deſiſtatis ſubditos veſtros ab huiuſmodi arctiùs compeſcendo.

¶ Idem vniuerſis Eccleſiarũ Prælatis.

¶ Ponit xij. grauamina Prædicatorum, & Minorum, à quibus præcipit Prælatos abſtinere.

CAP. XVII.

a NImis † praua: *& infrà.* ¶ Cùm quidam viri religioſi, vt putà, fratres Prædicatores, & Minores (quorum Ordinem, & regulam ſedes Apoſtolica noſcitur approbâſſe) in arctiſſima † paupertate Chriſto pauperi famulentur; plerique Prælati, & alii eos ad ſynodos [c] ſuas cogunt accedere, ac ſuis conſtitutionibus ſubiacere: nec his contenti, Capitula, & ſcrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos ſe comminantur, fidelitatem iuramento [d] firmatam, ab eorum miniſtris, & cuſtodibus exigentes: eis quoque vt tam extra ciuitates, quàm intra cum eis poſſeſſionaliter † veniant, ex leui cauſa mandantes, excommunicationis ſententiam fulminant in benefactores ipſorum, & id ipſum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, ſatagunt amouere, niſi eis obediãt in omnibus ſupradictis. Ad hoc † ne fratres ad honorabiliores † ciuitates, & villas, vbi religioſè, ac honeſtè valeant commorari, à populis deuotè vocati accedere audeant inhibentes: tam in accedentes fratres, quàm in receptatores † eorum præſumunt excommunicationis ſententiam promulgare. Ab eis etiã de hortorum fructibus [e] decimas, necnon de habitaculis fratrum (ſicut de Iudæorum domibus [f]) contendunt redditus extorquere, aſſerendo, quòd niſi fratres morarentur ibidem ab aliis habitatoribus, prouentus aliqui ſoluerentur: & vt ipſos ſuæ ſubdant totaliter ditioni, eiſdem miniſtros, & cuſtodes volunt præficere pro ſuæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus vniuerſi, & ſinguli à prænotatis [g] grauaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab huiuſmodi arctiùs compeſcendo.

a N*imis.*]Duæ ſunt partes, vt in ꝓcedenti. Secunda ibi, *Quocirca.* Abbas.
CASVS. Quidã viri religioſi, ſc. fratres Prędicatores, & Minores, quorum ordinẽ, & regulã ſedes Apoſtolica noſcitur approbâſſe in arctiſſima paupertate Chriſto pauperi famulari elegerũt: ſed Prælati Eccleſiarũ, & alij, in multis articulis aggrauare nituntur eoſdem: & enumerantur in littera: vnde mãdat Papa vniuerſis prælatis Eccleſiarum, quatenus vniuerſi, & ſinguli à prædictis grauaminib. omnino deſiſtãt, & ſubditos ſuos compeſcãt arctiùs ab hmôi. Nota, ꝙ fratres Prædicatores, & Minores ad ſynodũ ire nõ debẽt. Itẽ iuramentũ fidelitatis Epis facere non debent. Item de fructibus hortorũ ſuorũ decimas ſoluere non tenẽtur: exempti enim ſunt ab omnibus prænotatis grauaminibus.
c ¶ *Ad ſynodos.*]Omnes enim religioſi, qui populum non habent, ad ſynodum ire non tenentur, *arg.* ſ. *de priuile. ex ore. in fi.* & 18. *q.* 2. *§. vlt.* & 18. *diſt. in illa parte.* Epiſcopus, quæ concilium Turonẽ. eſt. De hoc dictum eſt ſ *de off. ord. c. dilectus.*
d ¶ *Fidelitatẽ iuramẽto.*] Ab aliis enim miniſtris, ſiue rectoribus Eccleſiarum, quibus animarũ cura cõmiſſa eſt, hoc requiritur. 23. *diſt. quanquam.* & ſ. *de iureiur. nullus.* ab hmôi fratres Prædicatores, & Minores ſunt exẽpti. Et illud videtur intelligi de perpetuis rectorib⁹, ſed iſti nõ ſunt ꝑpetui, immò quaſi annuatim mutãtur.
e ¶ *De hortorũ fructibus.*] De his enim nullas religioſi decimas ſoluere tenẽt. ſ. *de deci. ex parte.* & leproſi etiã licet nõ ſint ꝓfeſſi de hortis decimas nõ ſoluũt. ſ. *de Eccl. ædi. cũ dicat Apoſtolus.* de hortis ergo, & de domib⁹ decimas nulli religioſi ſoluere debẽt.
f ¶ *De Iudæorum domibus.*] Iudæi. n. de domibus, & aliis poſſeſſionibus, ſi quas colunt, decimas ſoluant. ſ. *de deci, de terris,* & ſ. *de vſur. quanto.*
g ¶ *A prænotatis.*]In omnibus enim ſupradictis Prædicatores, & Minores fratres exempti ſunt, nec poſſunt compelli ad aliqua ſupradicta facienda.

† *De cogendis ſynodis, & qui ſint vocandi, vide ſancita demũ in concil. Trid. ſeſſio. 24. de reform. c. 2. & de materia vide Iacobacium tract. de concilio lib. 12. art. 2. adde c. quod ſuper his, cũ ibi notatis ſupra de maior. & obedient.*
† *altiſſima.*
† *Hodie quicunque regulares etiam monachi ad publicas proceſſiones vocati, accedere compellũtur: his tantùm exceptis, qui in ſtrictiori clauſula perpetuò viuũt, ita cõcilium Trid. ſeſſio. 25. tit. de regularibus. c. 13.*
† *Ad hoc.*
† *honorabiles.*
† *receptores.*

¶ Idem Archiepiſcopo Bracareñ. †

¶ Non ſeruans interdictũ, ſuſpenſus eſt ab officio, & beneficio, & omni iuriſdictione. Hoc dicit ſecundùm vnum intellectum.

CAP. XVIII.

TAnta eſt clauis Petri: *& infrà.* ¶ Ad confuſionem P. Epiſcopi quondam Colubrin. non poteſt in memoriam non venire, quantum in nos, & Eccleſiam Romanam [h] deliquerit, deſpexerit Petri claues [i], & Eccleſiaſticam læſerit

T*Anta eſt.*]Violãs interdictũ, iuriſdictione, & clauiũ poteſtate ſe priuat. h. d. Primò ponit, & aggrauat culpas Epi. Secũdò ibi, *Licèt autẽ.* recitat ceſſionẽ ipſius, & culpas aliorũ fautorũ, & irritos decernit actus poſt interdicti ſententiã violatã. Tertiò ibi, *Quia verò.* punit fautores, q bñficia receperũt, & qui interdictum violarunt, & qui illud ſeruantes oppreſſerunt: & eos citari mandat ad curiam. Abbas Siculus.
CASVS. Dñs Papa ꝓ quoſdã exceſſus quorũdam commiſſos in quoſdã canonicos, & Prælatos, & clericos, & res presbyterorum regnũ Portugalliæ ſuppoſuit interdicto. P. Eps Colubricñ. ab initio cœpit ſeruare interdictum, tandem mutato conſilio violauit temere interdictũ, delinquendo in dñm Papã, qui tulerat ipſum, & in Eccleſiam Romanã, contemnendo Petri claues, & lædendo Eccleſiaſticam poteſtatẽ, & alios induxit, immò cõpulit non ſeruare interdictum, & quos ad hoc inducere non potuit poſt multas iniurias, ſpoliauit eos dignitatibus, præbẽdis, & beneficiis ſuis, & eos coegit exulare, interdicendo, & excõicando eoſdem, & conferendo ꝓdicta fautoribus ſuis: quæ omnia idẽ Eps in præſentia Papæ, & fratrũ ipſius publice recognouit, renũtiãs Epiſcopatui in manib⁹ dñi Papæ ſpõtanea volũtate: & licet ille renũtiauerit, volens tamẽ dñs Papa vt illi, qui ſententiã interdicti violauerãt, & receperant beneficia aliorum, qui ſine cauſa rationabili non debuerant ſpoliari, nõ effugiant impuniti, ne facti peruerſitas tranſeat præſumptorib⁹ in exemplũ: decreuit irritas, & inanes omnem inſtitutionem, deſtitutionẽ, collationẽ beneficiorum, & dignitatũ, præſumptas per dictũ Epiſcopum: & excõicationis, & interdicti ſententias in quoſcunque prolatas ab eo hac occaſione poſt violationẽ interdicti. Et q̃a vbi magis exceditur, grauiùs eſt vindicandum, mãdat Papa Archiepiſcopo Bracareñ. quatenus omnes illos, quos Epiſcopus intruſit in beneficia, & dignitates aliorũ, non ſolùm à beneficiis ipſis, verũ etiã ab aliis, ſi qua obtinẽt, debeat remouere tã præſũptores prædictos, q̃ oẽs alios, q violauerũt dãnabiliter interdictũ ab officio, & bñficio ſuſpẽdẽdo: & illos quos cõſtiterit manus temerarias extẽdiſſe in perſonas, & res prædictorũ canonicorũ, ꝓlatorũ, & clericorũ, ad præſentiã Papæ venire cõpellat pro meritis recepturos, inuocato ad hoc ſi op⁹ fuerit brachio ſęculari. Nota ꝙ q violat interdictũ, in duo videtur delinquere: ſc. in principẽ, & Eccleſiã: quia lædit Eccleſiaſticã poteſtatẽ, & cõtẽnit claues Petri. Itẽ poſt talẽ violationẽ, & contemptũ ſenia lata ab ipſo violatore, & inſtitutio, & deſtitutio irrita eſt. Itẽ violatores interdicti ab officio, & beneficio ſunt ſuſpẽdendi. Itẽ qui grauiùs excedit, grauiùs eſt puniendus: quia vbi maior eſt culpa, maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericum, ad ſedẽ Apoſtolicã ire compellitur. Itẽ vbi Eccleſia per ſe non ſufficit, inuocare debet auxilium brachij ſęcularis. B.
h ¶ *In nos, & Eccleſiam Romanam.*]Vnde magis puniendus fuit, qui deliquit in principem, & ſine reſtitutione damnandus. 21. *diſt. in tantum.* immò culpam, & offenſam, quam in Deum, & Romanam Eccleſiam commiſit, remittere non poſſet, 23. *q.* 4. *ſi is qui.* & 63. *diſt. Salonitanæ.*
i ¶ *Petri claues.*] De quibus habes 21. *diſt. in nouo* vnde habet poteſtatẽ ligandi, & ſoluendi 24. *q.* 1 *quodcunque.* Iſte enim contempſit Petri claues violãdo ſententiã interdicti tã per ſe, quàm per alios,

† *Bracarenſis, & Colubrienſis, ſiue Colibrienſis Epiſcopatus ſunt vetuſtiſſimi in Portugallia, de quibus vide to Ioãnem Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ, c. 20. Et de materia textus, & gloſſæ vide Couarruuiam c. alma mater. de ſen. excom. lib. 6. in 2. part. relectionis. §. 1. & 2.*

per alios, quos ad hoc compulit, & tunc ſuſpenſus fuit violando interdictum: vt dicitur infra. Ber.

a ¶ *Compulit non ſeruare.*] Propter hoc non excuſantur, cùm pro nulla pœna temporali debuerant interdicti ſententiã violare. 32. q. 5. ita ne licet culpam eorum attenuet a. *ſuprà quod metus cauſa. ſacris. arg.*

b ¶ *In exemplum.*] Vt per hoc etiã fiat cęteris interdictio delinquẽdi. 2. q. 7. *quapropter.* ſ. eo. c. 1. & ſ. *de Iudæ. ad liberandam. in ſi.* quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q. 4. *eſt iniuſta.* Ber.

¶ *Gl. ſe. notat violantem interdictum non poſſe beneficia conferre, vel excommunicare: ponit opi. Ioan. cui opponit, & pro illa alleg. contrarium decret. ſi celebrat. cui reſpon. Secundò ponit ſecundam cauſam nullitatis ex parte recipientis collationem, ponens etiam quorundam lecturam, cui reſiſtit. Tertiò ponit tertiam cauſam ex parte deſtitutorum. Quartò proſequitur primum dictum, interſerens an interdicto loco homines loci ſint interdicti.*

c ¶ *Irritas, & inanes.*] Nota, quòd qui non ſeruat ſententiam interdicti, beneficia, vel dignitates conferre non poteſt tanquam ſuſpenſus. ſ. *de conceſ. præben. quia diuerſitatem.* & hic patet manifeſte. Item nec talis poteſt aliquem excõicare, cũ quantùm ad ſacramẽta eccleſiæ excõicatus reputetur: quia ex eo quòd dicit, irritas, patet, quòd inſtitutiones, & excõicationis ſententiæ nullæ fuerunt, 24. q. 1. *audiuimus.* tamẽ Ioa. dicit ibi, quòd ſuſpenſus tantum ab officio poteſt excõicare: ſed hoc non vr̃, quia cũ ipſe ſit officio priuatus, alium priuare non poteſt, vt hic videtur: ſi ſentẽtia talis tenuiſſet, illos abſoluiſſet, vt in ſentẽtiis excõicationis fieri conſueuit: ſed hic ſententias illas decernit irritas, & inanes. *Ar. contra.* ſ. *de cle. exc. mi. ſi celebrat.* ſed hoc longè magis exceſſit, quàm ibi: & eſt diuerſus caſus: ibi loquitur de ſuſpenſione canonis per participationem, hic de ſuſpenſione hominis. Item collatio prædictorum nulla fuit: quia illi, quibus collatio facta fuit, non ſeruauerunt interdictum, nec excommunicatis conferri poſſunt multò fortiùs. ſ. *de cle. excom. mini. poſtulaſti.* §. 2. & ſ. *de ata. & qua. cum bon. e.* Quidam dicunt, quod hic plus fuit proceſſum, ſcilicet quòd executores, qui polluerũt interdictũ, excõicauerũt violatores interdicti: & ſic rectè dicit, irritas, & inanes: ſed ex littera huius decre. nõ colligitur hoc, ſi etiam excõicati fuerunt violatores interdicti. ſ. *de cle. exco. mi. poſtulaſti.* §. 2. de inſtitutionibus, & deſtitutionib9 nulla dubitatio eſt; quia ſine culpa, & abſque ordine iuris fuerunt deſtituti, & ita ſi nulla fuit deſtitutio, nulla fuit inſtitutio. 3. q. 6. *hæc quippe.* & ſ. *de accuſa. ſed petitionem.* & ĩ. *de pu. can. c. penul.* & ita dubitatio tantum remanet circa ſententias excommunicationis, & interdicti; & de illis idẽ credo, vt dictum eſt. ex eo. n. quòd tantum exceſſit, vt patet in prin. decr. ſuſpenſus fuit à iuriſdictione: contemnendo enim claues Eccleſiæ, amiſit poteſtatem clauium, ſicut qui non eſt ligatus, ex contemptu ligatur. 11. q. 3. c. *ſi is qui* §. *cùm ergo.* & 24. q. 3. *notandum. in ſi.* locus enim interdicitur propter homines, & ita homines ſunt interdicti, & ſuſpenſi, & non locus: quia cùm locus ſit res inanimata, nec ſuſpendi, nec interdici poteſt; & ita cum dicitur: Interdico locum talem, hoc eſt dicere, Interdico homines illius loci, & celebrantes ibidem: & ita celebrantes in loco interdicto, interdicti ſunt, & ſuſpenſi, & irregulares: & ita nec eligere, nec eligi, nec etiam poſtulari poſſunt. ſ. *de poſtu. cap. 1.* & ſ. *de elec. cùm inter R.* & ſ. *de conſue. cùm dilectus* ſ. *de cler. excom. mi. Apoſtolicæ.* & ſic ille Epiſcopus, qui violauit interdictum, quod ab initio cœperat obſeruare, ſuſpenſus fuit, & irregularis: vnde poſtea in alios ſententias excommunicationis, ſeu interdicti, aut ſuſpenſionis ferre non potuit, & ſolus Papa cum talibus diſpenſare poteſt. ſ. *de re iud. cùm æterni.* & ĩ. *de ſen. excom. cùm medicinalis.* [*lib. 6.*] *arg. contra.* ſcilicet quod non ſit irregularis, vel ſuſpenſus. ſ. *de cle. excom. mi. poſtulaſti.* §. *vlt.* & *ibi*, vbi dicit: ſuſpendas omnes, &c. ſed illud ad factum refertur, cùm etiam iam eſſent ſuſpenſi violando interdictum: ſed qui communicat, aut etiã celebrat excommunicatus, non eſt ſuſpenſus propriè, niſi à perceptione ſacramẽtorum, aut irregularis: licet aliàs ſit puniẽdus, dummodo non in contemptum, & contra prohibitiones ſuperioris. ſ. *de cle. excom. mi. ſi celebrat.* cum hoc in iure non inueniatur ſtatutum, & ideo non debet extendi hæc pœna. Ber.

d ¶ *Seueriùs vindicandum.*] Quia vbi maior eſt culpa, maior exerceri debet vindicta. ĩ. *de hære. excõicamus.* §. *credentes.* vbi inuenies concordantias plures. de hoc ſi. ſ. *de ata. & quali. cùm bona.*

e ¶ *Amotis.*] Hæc eſt pœna illorum, qui non ſeruant interdictum. ſ. *de cle. excom. mi. poſtulaſti* §. *quæſiuiſti.*

f ¶ *Brachij ſæcularis.*] *Vt* ſ. *de offi. ord. cap. 1.* & c. *quoniam in pleriſque. in ſi.* & ĩ. *de iudic. cùm non ab homine.* vbi enim Eccleſia ampliùs facere non poteſt, implorare debet auxilium ſæculare, & compellere, & econuerſo. ſ. *de maledi. c. 2. arg.*

a *Dicebat Goſ. quòd compellens peccauit grauius, quàm compulſus. 86. diſt. tanta. 24. q. 3. qui aliorum 11. q. 3. qui reſiſtit. Ioã. And.*

potestatem: cùm non ſolùm interdicti ſententiam, quã ſeruauerat ab initio, temerè violauit; verùm etiam induxit alios, immò compulit non ſeruare a: & quos inducere monitis: & flectere minis, ac terroribus, ad violandam interdicti ſententiam nulla potuit ratione, poſt atroces iniurias, amiſſionem bonorum, ſpoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis ſpolians coegit miſerabiliter exulare, ea ſuis in hac parte fautoribus, non abſque præſumptione temeraria conferendo: quæ omnia idem Epiſcopus in noſtra, & † fratrum noſtrorum præſentia publicè recognouit.

† *Aliâs ita: & in fratrũ, &c.*

¶ Licèt autem memoratus Epiſcopus in manibus noſtris ſpontanea ceſſerit voluntate: nolentes tamen, vt hi, qui huiuſmodi ſententiam interdicti non ſunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, Præbendas, ac beneficia aliorum, qui abſque culpa, & ſine cauſa rationabili eis fuerant ſpoliat., ſeueritatem effugiant canonicæ vltionis: ne facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum b: auctoritate Dei omnipotentis, omnem inſtitutionem, deſtitutionem, collationem Præbẽdarum, beneficiorum, ac dignitatum præſumptas per eundem Epiſcopum, & excommunicationis, ſeu interdicti ſententias in quoſcunque hac occaſione prolatas ab eo, poſt interdicti violationem eiuſdem, decernimus irritas, & inanes. c ¶ Quia verò vbi magis exceditur, ibi eſt ſeueriùs vindicandum d: Mandamus, quatenus omnibus, quos prædictus Epiſcopus in ſupradicta beneficia, Præbendas, & dignitates intruſit †, non ſolùm à beneficiis ipſis, Præbendis, & dignitatibus, verùm etiam ab aliis beneficiis (ſi qua obtinent) & Eccleſiis prorſus amotis e, tam præſumptores eoſdem, quàm omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violârunt †, ſuſpẽdas [auctoritate † Apoſtolica] ab officio, & beneficio.

¶ Illos quoque, quos in perſonas, & res prædictorum Canonicorum, Prælatorum, & Clericorum manus temerarias conſtiterit extendiſſe, ad noſtram venire compellas præſentiã, pro meritis ſententiam † recepturos, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis f.

† *Aliâs intruſerit, & quos dicatur intruſos tradũt, citati in c. ad aures. ſuprà eo. tit.*

† *Violârũt.*

† *Hæc duo verba, auctoritate Apoſtolicâ, deſũt in aliquot manuſcriptis, & in impreſſis ferè vetuſtioribus.*

† *Vox, ſententiam, deeſt in antiquis exẽplaribus.*

c *Aliâs prohibitum.*

TITVLVS XXXII.

De noui operis nunciatione.

¶ Lucius iij. Paduano Epiſcopo.

¶ *Etiam Eccleſia ædificata poſt nũciationem noui operis, deſtruenda eſt expenſis conſtruentis. Hoc dicit cum ſequente.*

CAP. I.

INtelleximus † ex litteris tuis, quòd cùm cauſa, quæ vertitur inter Priorem ſancti Cypriani, & Clericos de Rodigio ſuper Capella, quæ in præiudiciũ baptiſmalis Eccleſiæ de

† *Cap. 3. ti. de ecc. ædifican. in 2. cõpilat. Et doctores hic, vide Hoſtiẽſem in ſumma eod. tit. vbi pleniſſimè. adde repertores in Rubrica, & l. 1. ff. de noui ope. nunciat.*

b *Quod ſequitur fuit additio à tempore Innocẽtij, vt hîc obſeruat Ioannes And. Iã hæc opinio gloſſæ communiter reprobatur, vt docet Couarruuias in c. alma mater. de ſent. exc. lib. 6. in 2. par. relectio. §. 1. nume. 8.*

DE NOVI OPERIS NVNCIATIONE.

¶ *Suprà viſum eſt de exceſſibus Prælatorum in genere, nunc reſtat videre in ſpecie de exceſſu, qui ſit in ædificando. Abbas.*

INtelleximus.] Ædificium poſt nunciationem noui operis demoliri debet expenſis conſtruentis. hoc dicit. In prima conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Clerici de Rodigio cœperunt ædificare quandam capellam in præiudicium Eccleſiæ baptiſmalis de Coſta pertinentis ad Priorem ſancti Cypriani de Venetiis: ex parte Eccleſiæ baptiſmalis denunciatum fuit nouum opus clericis de Rodigio, ne in præiudicium ipſius eccleſiæ illam capellam ædificarent. Ipſi ſpreta denunciatione proceſſerunt in opere: vnde ſuper hoc ad petitionem Prioris ſancti Cypriani de Venetiis commiſſa fuit cauſa Paduano Epiſcopo, Epiſcopus quia de noui operis nunciatione in canonibus non reperitur, quæſiuit à Papa, qualiter ſuper hoc eſſet procedendum: quia verò ſicut leges non dedignantur ſacros canones imitari, & ita ſacri canones principum conſtitutionibus adiuuantur: mandat Papa eidem Epiſcopo, quatenus diligenter conſideret, quòd ſi poſt denũciationẽ noui operis, ſiue iure, ſiue iniuria aliquod conſtruatur, ſecũdùm leges debet demoliri, & ſecundum canones nulla Eccleſia in præiudi-

ciũ alterius eſt cõſtruenda; vnde negotium ipſum tã ſecũdùm leges, quàm ſecũdum canones nõ differat terminare. Nota, q̃ leges nõ dedignãtur canones imitari, & ecõuerſo canones legibus adiuuãtur. Item poſt denũciatione noui operis nihil eſt faciẽdũ, alids totũ debet deſtrui. Itẽ nulla Eccleſia in præiudiciũ alterius eſt cõſtruenda. Item in cauſis Eccleſiaſticis ſecundùm leges poteſt iudicari.

Coſta, ab eiſdem Clericis eſt cõſtructa, & fraternitati tuæ delegata fuiſſe: *& infra.* ¶ Quia † verò ſicut leges non dedignantur [a] ſacros canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta canonum, Principum conſtitutionibus adiuuãtur [b]: Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus diligenter conſiderãs, quòd poſt denunciationem noui operis, ſiue iure, ſiue iniuria [c] aliquid conſtruatur, legalibus debet conſtitutionibus demoliri: & quia nulla Eccleſia in præiudiciũ [d] eſt alterius conſtruenda †, negotium ipſum ſecundum legum, & canonum ſtatuta non differas terminare.

¶ Innocentius iij. Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Sũmatur vt ſuprà, cap. proximo.*

CAP. II.

Cum † ex iniuncto: *& infra.*

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus quicquid ædificatum eſt in Eccleſia de Lamech, poſt noui operis nunciationem, expenſis [e] tuis facias penitus demoliri, eo non obſtante, ſi etiam abſens extiteris: cùm cautum [f] ſit legitima ſanctione, vt ſi is, cui opus nouum fuerat † nunciatum [g], ante remiſſionem [h] † ædificauerit, deinde agere cœperit ius ſibi eſſe ita ædificatum habere, ſibi debeat actio denegari: reducens prorſus in irritum, quicquid de inſtituendis ibi Canonicis, & aliis ad ipſam Eccleſiam pertinentibus, à te, vel prædeceſſore tuo cognoſcitur ordinatum, eorum redditibus ad ſtatutum priſtinum reuocatis; quos ab obligatione præſtiti iuramenti, pro eo quòd ibidem inſtituti fuerunt, auctoritate noſtra, per te denunciari præcipi-

a ¶ *Non dedignantur.*] *In Auth. vt cleri. apud proprios Epiſcopos. ad fi. coll. 6. & in Auth. de ec. tit. in prin. coll. 9. & 2. q. 3 c. Enthemium. § hinc colligitur.*

b ¶ *Adiuuantur.*] Et ita in cauſa Eccleſiaſtica leges poſſumus allegare, vt etiam ſi canones deficiãt, poſſit iudicari ſecũdùm leges. 10. *diſt. leg. & c. ſi in adiutoriũ. 23 q. 2. hiſtoria. 54. diſtin. ex antiquis. ar. contra. 33. q. 2. inter hæc 32. q. 4. nemo* [a] Dicas, quòd legibus vtendum eſt in Eccleſiaſticis cauſis, niſi canonibus contradicãt: quia tunc non. 10 *diſt. c. 1 & hic in fi. dicitur. & facit ad hoc C. de no. co. compo.* hæc quæ ibi, prę terquam ſi iuris diuiſione aliqua adiuuentur. *ẽ. de mai. c. 2. vbi de hoc.*

c ¶ *Siue iure, ſiue iniuria.*] Hoc ſumptum eſt *ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. ait prætor. & l. 2.* & eſt ſimile in excommunicatione, quæ tenet ſemper, ſiue iuſta, ſiue iniuſta. 11. *q. 3 c. 1.* tanta eſt enim vis denunciationis, vt ſi aliquid fiat poſt denunciationem ante remiſſionem, vel ſatiſdationem de opere demoliendo, etiamſi ius habeat ædificandi, in totum debet demoliri. *l. prædic. prætor. §. 1. & hic. & ĩ. c. proxi.* & hæc denunciatio facienda eſt in re præſenti, & in ipſo opere, & non tantum domino, ſed illis, qui ibi ſunt. *ff. eo. de pupillo. §. nunciare. de hoc dicitur ĩ. c. proxi.* & hoc ideo, quia nunciatio iſta in re eſt, & non in perſona. *ff. eo. operis noui nunciatio.* vnde cuicunque fiat, tenet. *ff. eo. cuilibet.* alibi facta, quàm in re, non tenet. *ff. e. de pupillo. §. ſi quis fortè.* quod pôt intelligi [b], q̃ non tenebit quoad hoc, vt non teneatur demoliri opus factum: cum ius habeat ædificandi, quod fieret, ſi eſſet factũ in re, vt hic dicit. Et not. q̃ tot debẽt eſſe denunciationes, & tot remiſſiones, quot ſunt loca, in quib⁹ ædificat. *ff. eo. ti. de pupillo. §. ſi in pluribus.* Lau.

d ¶ *In præiudicium.*] Hæc eſt alia cauſa demoliendi ædificium: nam in prę iudiciũ enim Eccleſię parochialis alia fieri non debet. 16. *q. 1. Eccleſiæ, & c. quicũque. & ĩ. de eccle. ædi. ad audientiam 1.* niſi iuſta cauſa ſubſit, vt ibi dicit: & tũc id fieri debet auctoritate Epiſcopi.

Cum ex.] Primò mandat opus demoliri, & irritat, quicquid ex illo ſecutum fuit. Secũdo reprehendit Archiepiſcopũ, qui non curauit ſcandalum ſubditorum ibi, *Super eo.* Tertio orat eũ, vt pareat ibi, *Fin.* Abbas. Et nota, quòd *cap. dilecti. 2. ĩ. de appel.* loquitur de eodem facto.

Casus. Archiep̃s Cantuarieñ. cœpit ędificare quãdam capellã de Lamech, in loco pertinẽte ad Eccleſiam Cãtuarieñ. monachi Cantuarieñ. Eccleſiæ denunciauerunt ei nouũ opus: ipſe Archiep̃s ſpreta denũciatione ædificauit Eccleſiã, & canonicos inſtituit in eadẽ, redditus aſſignando eiſdem, recipit etiã iuramẽta fidelitatis ab ipſis: vnde monachi Cãtuarieñ. Eccleſiæ dño Papæ grauiter ſunt cõqueſti: Mãdat Papa Cãtuarieñ. Archiep̃o, quatenus quicquid ædificatũ eſt in Eccleſia de Lamech poſt noui operis nũciationem ſuis expenſis faciat penitus demoliri, eo nõ obſtãte ſi abſens fuerit, cũ in lege ſit cautũ, vt ſi ille, cui opus nouũ fuerit nũciatũ, ædificauerit ante remiſſionem, & poſtmodũ agere cœperit ius ſibi eſſe ita ædificatũ habere, debet ſibi actio denegari, & in irritũ reuocat, quicquid de inſtituẽdis canonicis ibidẽ, & aliis ad ipſam Eccleſiã, pertinentibus ordinatũ eſt ab ipſo, vel ab eius anteceſſore, & canonicos ab obligatione præſtiti iuramẽti denũciet abſolutos auctoritate Papæ; quia ex quo principale nõ tenet, quicquid ex eo, vel ob id ſecutũ eſt, debet irritari.

¶ SVPER EO QVOQVE. In §. iſto dicit Papa, q̃ multùm miratur, q̃ monachi Cãtuarieñ. cùm omnia dimiſerint propter Deũ, tot laboribus, & periculis perſonas, & res nõ dubitauerunt frequenter exponere quod nullo modo feciſſent, niſi cognoſcerẽt præmiſſa in præiudiciũ Cãtuarieñ. Eccleſiæ redũdare: Archiepiſcopus pro vitando ſcãdalo ipſorũ ab huiuſmodi iniuriis nõ ceſſauit, cùm Scriptura dicat, q̃ illa, quæ ſine mortali peccato omitti non poſſunt, nõ ſunt pro ſcãdalo vitando dimittẽda, nec illa debent pro ſcãdalo vitando committi, quæ ſine peccato mortali committi nõ poſſunt; tamen ab illis, quæ ſine mortali peccato omitti poſſunt, & dimitti, pro vitando ſcandalo ceſſandum eſt, & etiam inſiſtẽdum eſt: vnde Apoſtolus. *Si ſcandalizatur frater, non comedam carnes in æternum:* & Dominus in Euangelio contra eos, qui ſcandali præſtant materiam: *Væ, inquit, homini illi, per quem ſcandalum venit.* & licet ſcandalum maiorum ſit vitandum, vitandum eſt etiam & minorum. In hoc dicit, q̃ contradictioni ſuæ taliter finem imponat, quod contradictio præterita per virtutem obedientiæ valeat expiari. Nota, quòd quicquid factum eſt poſt denunciationem noui operis, expenſis eius, cui denunciatum eſt, demoliri debet: nec debet quis audiri, ſi dicat ius ſibi eſſe. Item deſtructo principali, & acceſſoria deſtructa ſunt. Item arg. pro religioſis, quòd ſemper præſumuntur iuſtam cauſam habere. Item arg. quòd pro vitando ſcandalo quandoque detrahendum eſt ſeueritati. Item propter ſcandalum peccatum mortale committi non debet. Item ſcandalum minorum vitandum eſt, ſicut maiorum.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit, & de ſummatione ipſius, & duarũ, quæ ſequuntur proxi. dixi ſuprà, c. 1.*

e ¶ *Expenſis.*] Sed quare ſuis expenſis debet deſtruere, cùm non fuit ei denunciatum nouum opus? quia abſens fuit, vt hic ſequitur in littera: immò ſufficit, quòd præſtet patientiam, vt monachi deſtruant. *ar. ff. de alien. iu. mu. cauſa fa. l. 3. §. item ſi.* & hæres in pœnam non ſuccedit: vnde ſufficit patientiam præſtare. *ff. eo. l. pen.* [c] Sed dic, quòd denunciatio fuit facta prædeceſſori: vnde tenetur iſte, ſicut ille; cùm ei ſucceſſerit in vitium, *ĩ. de iudi. quia V. & ĩ. de reſti. ſpo. ſæpe.* & hoc edictum datur hæredi, & in hæredem, cum in vitium ſuccedit, & etiam poſt annum. *ff. eo. l. prætor. in fi. ĩ. de teſtib. ſignificauerunt*, & ſic ſuis expenſis debet demoliri. *ĩ. c. proxi & C. eo. l. vnica.* ſi verò ædificatum ſit domino inuito, tunc ſufficit præſtare patientiam. Vel ſi ſeruus ſine iuſſu domini hoc fecit *ff. quod vi, aut clam. ſi alius. 2. reſponſo. & l. denique. § vl.*

f ¶ *Cautum ſit.*] *ff. eo. l. l. 1. §. in operis.* denegatur hæc actio: quia fecit contra denunciationem ante remiſſionem.

g ¶ *Nunciatum.*] Denunciatio noui operis ad ea tantum pertinet, quæ ſolo coniuncta ſunt, vel in ſolo fiunt, non ad alia. *ff. e. l. 1. § hoc autem edictum.* opus autem nouum facit, qui ædificando, vel detrahendo priſtinam operis faciem immutat: *ff. e. l. 1. § opus nouum.* non autem ſi quis reficit antiquũ. *ff. eo. l. 1. § ſi quis ædificium & ĩ. de Iudæis, conſuluit.* Illud præterea ſcias, q̃ qui denũciat nouum opus, primò iurare det, q̃ non calumniæ cauſa denunciat. *ff. e. de pupillo. §. qui opus* & hoc iuramentum auctore prę tore exigitur, antequã iuret, vt ibi dicit. Et qui ſimpliciter verbo nũciat, hoc ipſo conſtituit ipſum, qui ædificat poſſeſſorem: ſecus ſi per iactum lapilli. *ff. eo. l. 1 §. in operis. & l. de pupillo § meminiſſe* Et ideo melius eſt hoc facere per lapillum: & hæc denunciatio locum hẽt, ſiue fiat ipſi domino, ſiue procuratori, ſeruo, vel puero, vel ipſi fabro, qui ædificat *ff. eo. de pupillo §. nũciare.* dum tamen in præſenti re, vt ibi dicitur, vt dixi ĩ c. prox. Competit autem denunciatio non tantùm domino, ſed etiam emphyteutæ, & creditori. *ff. e. in prouincia l. §. vlt. & §. ſi ego. & l. creditori.* Et ſi ædificetur in publico, quilibet ciuis admittitur ad denunciandum, vt *l. prædicta, in prouinciali. §. vlt.* Item cõpetit vſufructuario, ſed non contra dominum; ita tñ q̃ vſusfructus nõ ſit deterior *ff. de remiſ. l. 1. §. 2.* Itẽ ſeruus nũciare non põt, ſed ei põt denũciari. *ff. eo. de pupillo. §. 1.* niſi nomine alterius nũciet *ff. quod vi, aut clam. l. 3.* Itẽ ſi antequã ædificatũ eſſet, il q̃ ageret cũ vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere dẽt ptor, vt ille præſtet cautionem non priùs ædificare, q̃ vltrò agat ius ſibi eſſe *§. eo. ſi priùs.*

h ¶ *Remiſſionẽ.*] Remiſſio quandoque fit expreſſe *ff. eo. nõ ſolum. §. ſciendum.* & tacite, ſ. morte, vt *eo. l. §. morte* Si autẽ q denunciauit, nõ vult remittere nunciationẽ, cautione etiã ſibi oblata, debet

† *Alias itæ quia verò ſacræ leges non dedignãtur, &c.*

† *conſtituenda.*

a *Adde, an ius canonicum, vel ciuile præualeat, not. in Aut. caſſa, per Cy. C. de ſacroſan. Eccl. gl. not. Inſtit. de nup. in glo. 1.*

† *Cap. vnico tit. de noui operis nunciat. in 3. cõpilatio. Conſule Hoſtienſem in præcedenti c. citatum.*

b *Secundum Hoſtienſ. de hoc plene in ſum. e. tit. §. cui fiat. & §. pen. & vlt. & vide in Spe. e. ti. l. 1. in fi.*

† *fuerit.*

† *De hac remiſſione, quæ & tacite, & expreſſe fieri poteſt, vide Hoſtienſem in ſumma. tit. de noui oper. nunciatio. §. qualiter nũtiatur.*

c *Hoc verum niſi hæres ratũ habeat ædificiũ captum, vel niſi ædificet ſi vel. propter. § hoc interdictũ. & l. ſi vendidi. Hoſtien. Io. And.*

d *Hãc gloſſulam aperitis intelligẽs, ſi equas Hoſtienſem citatũ ſuper textum.*

bet peragere cauſam,ſi poteſt,vſq; ad tres mẽſes,& alter tenetur expectare non obſtãte cautione oblata, ſi nõ cõpleuerit cauſam vſq; ad tres mẽſes iuſta cauſa impediẽte, caueat poſtea de opere demoliendo,& ædificet. *C.eo.l.de operis.* quidam non habent ibi hanc rubricam,ſed eſt in *tit.de ædi. pri. & ſic intellige ĩ.eod.c.vlt. & c.prox.* qui enim ſtatum vult docere de iure ſuo,nõ tenetur recipere cautionem, vt ibi, niſi poſt tres menſes,vt ibi dictum eſt.

mus abſolutos: cùm enim amodò nõ teneat principale [a], quicquid ex eo, vel ob id ſecutũ eſt, ſub præmiſſa diſtrictione decernimus irritandum: *& infrà.*

¶ Super eo quoque non ſufficimus admirari,quòd cùm viri religioſi Monachi Cantuarieñ. qui omnia dimiſerunt pro Chriſto, tot laboribus, & periculis perſonas,& res nõ dubitauerunt † frequenter exponere (quod non [b] feciſſent, niſi cognoſcerent præmiſſa reſpicere in graue Cantuarieñ. Eccleſiæ detrimentum) tu ſaltem pro vitando tam graui ſcandalo proximorum,ab huiuſmodi etiam tibi prohibitis non ceſsáſti: cùm ſacræ ſcripturæ teſtimonio debueras † didiciſſe, quòd licèt opera illa, quæ ſine mortali peccato omitti non poſſunt, non ſunt † pro vitando ſcandalo † dimittenda [c]; nec ea debeant pro ſcandalo vitando committi,quæ ſine mortali peccato committi non poſſunt: ab his tamen, quæ ſine mortali peccato committi poſſunt pariter,& dimitti, ſit pro ſcandalo tollendo [d] ceſſandum, & eis etiam pro vitando ſcandalo inſiſtendum: vnde Apoſtolus[Si ſcandalizatur frater non comedam carnes in æternum.] Et Dominus in Euãgelio contra eos, qui ſcandali præſtant materiam: [Væ (inquit) homini illi,per quem ſcandalum venit,&c.]

¶ Et licèt maiorum [e] ſcandalum ſit vitandum,vitandum eſt etiam ſcandalum puſillorum, iuxta teſtimonium veritatis: [Qui ſcandalizauerit (inquit) vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, &c.] Finis ergo his taliter à te imponatur,quòd præteritæ contradictionis rebellio, per virtutem ſequentis obedientiæ valeat expiari.

a ¶ *Non teneat principale.*] Deſtructa. n. re, deſtruuntur priuilegia *arg. ĩ. de verbo. ſign.abbate. in fi. & 16.qu.7. & hæc diximus. & ſ. de fi. inſtrum.inter dilectos. §. cum igitur.C.de legi.nõ dubium. ff. de condi.illicitis.l.3.& 8.q.2. in nullo. ff.de reg.iur. nihil do.o.in fi. ff. de fideiuſſor. obligari.*

b ¶ *Non feciſſent.*]Nota arg. pro monachis, quòd ſemper præſumũtur iuſtã litem mouere, cùm ipſi tua dimiſerint propter Deũ. *ſ.tit. prox. nimis iniqua. in princ.* vnde non eſt præſumendũ,quod appetant aliena. *arg.12.q.1.expedit. in fi. & eſt ſimile 9.q.2.Lugduneñ.*

c ¶ *Pro vitãdo ſcandalo dimittẽda.*] No.quòd pro aliquo ſcandalo vitãdo non debet quis mortale peccatũ committere: q2 vtilius ſcãdalũ naſci permittitur, quàm veritas relinquatur. *ĩ. de reg. iu.qui ſcandalizauerit.* & illud:*Sinite illos, quia cæci ſunt.* *11.qu.3.inter verba. ſ. de his,quæ vi, metúſve cau. c.ſacris.& 32. q.5. ita ne. & 1.q.7.& ſi illa.* Aliàs ſi aliqua poſſint fieri, vel omitti ſine mortali, detrahendum eſt iuri, vt hic dicit. & ſic poſſunt intelligi illa iura *50.diſt. vt conſtitueretur.* & omnia conſimilia, prout hîc ſequitur in littera.

d ¶ *Pro ſcandalo tollendo.*] Propter quod detrahendũ eſt quandoq; ſeueritati. *50.di.vt conſtitueretur.*& ius relaxatur propter ſcandalum, ſiue multitudinem. *ſ. de tempor.ord. c.2.vbi de hoc.* & propter ſcandalum etiam matrimonium impeditur. *ĩ. de ſpon. cùm in tua. & ĩ.de cog.ſpi.ſuper eo.ſ. de cle.con.cùm olim.*

e ¶ *Licet maiorum.*]Id eſt,diuitum,& potentum,qui ſociam habent multitudinem.*23.q.4.non poteſt.*Ber.

Significantibus.] In prima narrat factum appellationis remeſſo relatum. In ſecunda dat iudicem ibi,*Ideoque.* Abbas.

Casvs. Quidam ciuis Pariſieñ. N. nomine cœpit ædificare in platea ſanctæ Oportunæ Pariſieñ. in præiudicium ipſius Eccleſiæ,canonici ipſius eccleſiæ denunciauerunt ei nouum opus,deponẽtes de ipſo ſuper hoc coram officiali Pariſieñ. Archidiaconi quæſtionem,& offerentes ſe probaturos incõtinenti plateam illam ad ſuam Eccleſiam pertinere,& illum in ſuum præiudiciũ ædificare.Vnde petebant illum prohiberi,ne ædificaret,non obſtãte quod dictus N.offerebat cautionẽ de opere demoliendo,ſi appareret ipſum N.ius ædificandi non habere:officialis interloquẽdo decreuit probationes canonicorũ admittẽdas, & ab opere interim quieſcendũ: à qua interlocutoria idẽ N. ad Senoneñ. curiã appellauit:officialis curiæ Senoneñ.interlocutoriam illam caſſauit,decernẽs prædictũ N. procedere in opere conſtruendo præſtita priùs cautione de ipſo demoliẽdo,ſi ius nõ habuerit,nõ admiſſis probationibus clericorũ:prædicti canonici ad ſedẽ Apoſto. appellauerũt.Mãdat Papa,quatenus ſi eſt ita,quicquid factũ eſt poſt huiuſmodi appellationẽ,in ſtatũ priſtinũ reuocetur, & poſt,&c.

† dubitaueriM. — † debeas. — † ſint. — † Vide B. Thom. 2.2. q.43 per totam quæſtionem, ex quo intelliges plenè hunc locum.

a Pro intellectu huius gloſſæ vide B. Thomam 2.2.q.43.ar.78.

1.Cor.8. — Matth.18. — Matth.18.

¶ Honorius tertius.

¶ *In optione eſt nunciantis nouum opus, an intra tres menſes de præiudicio ſuo debeat oſtendere,& interim ceſſetur ab opere:an verò recepta cautione de opere demoliendo,ſtatim ædificari permittat. Hoc dicit cum ſeq.*

CAP. III.

Significantibus † Canonicis ſanctæ Oportunæ, innotuit nobis, quòd cum ſuper eo, quòd N.ciuis Pariſieñ. in quadam platea Eccleſiæ ſuæ,eis prohibẽtibus in ſuum ædificabat præiudicium,& grauamen,depoſuerũt coram Officiali Pariſieñ. Archidiaconi quæſtionem; eis offerẽtibus in continẽti [f] probare præiudicium, & plateam ad ſuã Eccleſiam pertinere;ac petentibus, vt non obſtante, quòd dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, ædificium prohiberi. Et quia idem Officialis interloquendo decreuit [g] probationes eorum admittendas eſſe,ac ab opere interim quieſcendum,idem N.ad Senoñ.Eccleſiam † prouocauit [h]. Sed cùm Senoñ.Officialis eadem interlocutoria reuocata decreuerit, ad opus ſub cautione de demoliendo ipſo † nõ admiſſis eorum probationibus procedendum,prædicti Canonici noſtram audientiam appellãrunt:*& infrà.* ¶Ideoque mandamus,quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, quicquid poſt appellationem huiuſmodi inueneritis attentatum,&c.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summatum eſt ſuprà ca.proximo.*

CAP. IV.

IS, cui opus nouum te nunciáſſe † proponis, non obſtante [i] cautione, quæ offertur ab ipſo de opere deſtruendo, ſi non iure ædificatum appareat.

Not. quòd quicquid factũ eſt poſt denũciationem noui operis,dẽt demoliri nõ obſtãte cautione oblata de opere demoliẽdo,ſi ius nõ haberet.

f ¶ *In continenti.*]Maximè,quia idẽ eſt ſi vſque ad tres mẽſes. *ĩ.c. prox. & C.eo. l.vnica.*vt plene dictũ eſt *in c. proxi.* ſed multò fortiùs [b] ſi hoc incõtinenti probare volebãt: quia reſtitutio etiam differtur,ſi incõtinenti offerantur probationes. *ſ.de reſtitut. ſpoli. litteras. & ff. vt in poſſ.l. ſi is à quo.in pr.& ff.ad exhib.l.3.§. ibidem. ſim.ſ. de ord.cog. cùm dilectus.*

g ¶ *Interloquendo decreuit.*]Et bene,quia nõ obſtãte cautione illa oblata,tenebatur expectare vſque ad tres menſes aduerſarios volẽtes probare de iure ſuo *ĩ. c.prox. & C.eod. l. vnica.*prout dictũ eſt *in c prox.* quæ determinatur per hanc decr.& ſequentem.

¶ *Gl.ſequ.ſignat contrarium,& remittit.*

h ¶ *Ad Senon.Eccleſiã prouocauit.*] Hic omiſſo Epo appellatum eſt ad metropolitanũ: & ideo contra. *ſ.de appella.dilecti 2.* vbi hæc materia plenè expeditur.

Is cui.] Casvs. Quidam denũciauit nouũ opus alicui, qui in ſuũ præiudiciũ ædificare volebat: ille volebat præſtare cautionem de opere deſtruẽdo,denũcians nolebat cautionẽ illam recipere, immò volebat probare præiudiciũ ſuũ, vel ſaltẽ vſq; ad tres menſes: quæſiuit iſte denuncians, an deberet audiri? Rñdet ei Papa dicẽs,quòd ille,cui ipſe nouũ opus denunciauit, tenetur ipſum expectare vſque ad tres menſes volentem probare præiudicium ſui iuris, non obſtante cautione, quæ offertur ab ipſo de opere deſtruendo, ſi non iure ædificatum appareat. Not. hîc, & in præcedenti capitulo, quod non prodeſt offerre cautionem de opere deſtruendo,ſi aduerſarius eam recipere noluerit.Item nuncians nouum opus expectari debet ab aduerſario per tres menſes volente probare præiudicium ſui iuris, non obſtante cautione de opere demoliendo.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit,& ſoluit:ponit opi.quam reprobat.*

i ¶ *Non obſtante.*]Sed cõtra videtur,quia ſi ille, cui nouũ opus denunciatur,ſatiſdederit de opere demoliendo, ſi apparuerit eũ iniuſtè ædificaſſe, vel per eum non ſteterit, quò minus ſatiſdederit,licitè poteſt ædificare. *ff.eod. non ſolùm. §. ſi cùm poſſem. & §.ſciendum & l.prætor. §.1. & §.hoc interdictum. & §. deinde. & l.ſtipulatio. aliàs incipit,de noui operis. §. 1.* ſed hæc intelligenda ſunt ſecundùm ea,quæ hîc,& *in cap.proxi.dicuntur. & C.de ædifi. priua. l. vlt.* [d]. & ſi ſtatim vult probare præiudicium ſuum, vel vſq; ad tres menſes,auditur non obſtante cautione, quæ ſibi offertur,vt hîc dicitur:aliàs recepta cautione ædificat, vel ſtatim, vel poſt tres menſes. & ſic intelliguntur contraria, & ita eſt in

b *Præſumitur enim de iure illius, qui non quæris diffugia. ſuprà de præſum. nullus. Ioan. And.*

† *Vide plenè per doctores in l.1. ff. de noui operis nunciatio.adde Hoſtienſem citatũ in præcedentibus cap.*

† *Aliàs,curiam, idque in recentioribus, nam vetuſtis codices, eccleſiã, habent.*

c *Appellabatur enim de officiali archidiaconi, qui de ſpeciali iure cognoſcebat hãc cauſam. Ioan. And.*

† *Aliàs,opere.*

† *denuntiaſſe.*

d *Aliàs ſub titulo de noui ope.nun.*

optione denunciantis, an velit ſtatim docere de iure ſuo, vel vſque ad tres mẽſes, an ſtatim recipere cautionẽ de opere demoliẽdo, & poſtea procedat in opere. Alij [a] dicũt, q eſt in poteſtate illius, q ædificat, dare ſtatim cautionem, vel expectare, vt incontinenti, vel vſque ad tres menſes probet. Sed contrarium verum eſt, vt hic patet.

a Vt Ioan. & Hugolinus.

a ¶ *Triũ menſium.*] Hoc ſumptum eſt de illa *l. C. de ædi. priu. vlt.* Ber.

ædificatum exiſtat, tenetur te per trium [a] menſium ſpatium expectare, iuris tui præiudicium probare volentem.

DE PRIVILEGIIS, &c.

¶ *Supra viſum eſt de exceſſibus prælatorum, ſed quia quandoque delinquunt ſubditi excedendo terminos priuilegiorum ſuorum, & dubitari poſſet de intellectu priuilegiorum, ideo hic de priuilegiis, & exceſſibus eorũ poſuit. De hac materia tractatur 25. qu. 2. per totum. facit, quod habetur 3. diſt. priuilegia. 9. q. 3. c. Epiſcopo. §. ſola. vſque ad §. 11. qu. 3. c. priuilegium. 12. qu. 2. c. qui & diuinis, & humanis, & repetitur in Sexto, & Clem. Abbas.*

TITVLVS XXXIII.

De priuilegiis, & exceſſibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa. †

† Leo Papa primus epiſtola 85. incip. cùm in ordinationibus. c. 1. refert Burchardus l. 1. decr. c. 32. & Ivo p. 5. c. 143.

¶ *Epiſcopalis dignitas nõ debet tribus niſi locis inſignib9, & populoſis.*

CAP. I.

Epiſcopalia gubernacula non niſi maioribus [b] populis, & frequentioribus ciuitatibus præſidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, ſui numeroſitate vileſcat [c].

¶ *Piſcopalia.*] Maiores ciuitates dũtaxat priui legio Epiſcopatus ſunt honorandæ. Abbas Sic. Casvs. Epi nõ niſi maioribus populis, & frequẽtioribus ciuitatibus præſidere debent, ne honor Epalis propterea vileſcat. Nota, q ne vileſcat dignitas Epi, non in minoribus villis, ſed in ciuitatibus reſidere debet.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Maioribus.*] *30. diſt. Epi. vbi idem dicit. arg. contra. 93. diſt. legimus.* ibi, ſi auctoritas quæritur. *col. 2. poſt medium cap. in Auth. de referendariis. §. 1. & 2. coll. 2.* Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem. quia vbicunque eſt, nomen Epiſcopi habet, *vt in c. legimus:* & ſic referas ad factum, quod hic dicit.

c ¶ *Vileſcat.*] Simile eſt, q ſponſa non eſt ſtatim tradenda, ne ſponſus habeat eam minus charam. *27. q. 2. inſtitutum.* Ber.

¶ Gregorius † P. Subdiacono.

† Gregorius primus l. 2. epiſtola 5. c. 54. regiſtri in diſt. 11. & c. 3. eo tit. in 2. compilat.

¶ *Non obſtante priuilegio fori, poteſt Laicus Eccleſiæ malefactor per Eccleſiam puniri.*

CAP. II.

Sicut in iudiciis Laicorum priuilegia turbare nolumus: ita eis præiudicantibus [d] nobis moderata volumus auctoritate reſiſtere. Violentos itaque Laicos coercere [e], non contra legem eſt agere, ſed legi facere † ſubſidium.

† Facere ſubſidium, in regiſtro.

Sicut.] Casvs. Dicit Gregorius, quòd ſicut ipſe non vult in iudiciis turbare priuilegia laicorum, ita non vult, quòd ipſi laici debeant ſibi præiudicium aliquod inferre: quod ſi fecerint auctoritate Apoſtolica vult eis reſiſtere: & ipſos laicos violentos coercere, non eſt contra legem agere, ſed legi facere ſubſidium. Nota, quòd Eccleſia non vult ius alterius ſibi arrogare, quia diſtincta debet eſſe iuriſdictio. Item violentos coercere non eſt contra legem agere, ſed legi ſubſidium facere.

¶ *Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

d ¶ *Præiudicantibus.*] Id eſt, præiudicium facere volentibus Eccleſiæ: quia etiamſi peteretur auxilium eorum, non propter hoc præiudicaretur Eccleſiæ. *ſ. de offic. ord. c. 1.* Et ſic eſt arg. quòd Eccleſia non vult ius alterius ſibi arrogare [b]: quia iuriſdictio diſtincta eſſe debet. *ſu. ſ. de iudi. nouit. vbi de hoc. & ſ. qui fil. ſint legi. cauſam. q. 1. vbi de hoc.*

b Item quod ius ſuũ vult, & debet defendere, ſuprà de ſup. negl. præla. licet infrà de immu. Eccle. quoniam. li. 6. Io. And.

e ¶ *Coercere.*] Si aliquid de iure Eccleſiæ ſibi vſurpare præſumpſerint. *ſ. de immu. Eccl. non minùs. & c. aduerſus. ſ. de fo. compe. cùm ſit generale.* & qui malos coërcet, miniſter Domini eſt. *23. q. 5. qui malos.* & miniſterium præbet legi, *vt ea. cauſa. & q. c. homicidas. & hic.* Ad hoc, n. facta ſunt iura, vt mali puniantur. *vt 4. diſt. factæ ſunt:* per leges, n. nemo benefacere cogitur [c], ſed male agere prohibetur. *23. q. 5. ad idem. B.*

c Fallit in caſu l. taliſcolarum. C. de Iudæ. & C. de pactis conuen.

Cvm.] Ioan. And. diuidit totam decretalem in tres partes: nã in prima ponit exordium, & querelã Epiſcoporum decimã; in ſecũda parte prouidet: in tertia prorogat, & pœnam imponit. Secunda ibi. *Eccleſias* Tertia ibi. *Quod autem.* Et ſecunda principalis ſubdiuiditur in quinque, quæ omnia patent ex ſummario, & intellectu. Et iſta diuiſio eſt bona. Abbas Siculus.

Casvs. Fratres Tẽpli, & Hoſpitalis excedebãt in pluribus contra Epalem auctoritatẽ, qui etiã ſcandalũ faciebãt, & inducebãt periculũ animarũ: ppter quæ Epiſcopi in Lateranẽ. cõcilio de ipſis grauiter ſunt cõqueſti. Super his primo dicit Papa: cũ plantare ſacrã religionẽ, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nuſquam illud melius exequimur, q ſi ea nutrire, quę recta ſunt, & corrigere, quæ profectũ virtutis impediunt, cõmiſſa nobis auctoritate curemus. Demum deſcendit ad articulos, in quibus prædicti fratres excedebant: recipiebant enim Eccleſias, & decimas de manibus laicorum, ſine cõſenſu Epiſcoporum: prohibet Papa prædictis fratribus, & aliis quibuſcunque religioſis, ne de cætero prædicta recipiant ſine conſenſu Epiſcoporum, dimiſſis illis, quas contra tenorem iſtum aliquo tempore receperũt. Itẽ excõmunicatos, & nominatim interdictos ab Epiſcopis recipiebãt ad diuina: præcipit cõcilũ tã his, quàm aliis religioſis, prædictos euitandos iuxta ſententias Epiſcoporum. Itẽ in Eccleſiis ſuis, quę ad eos pleno iure nõ pertinent, presbyteros inſtituendos in eis, cùm vacauerint, Epiſcopo repræſentent, vt de cura plebis Epiſcopis reſpõdeant, & ipſis fratribus de rebus temporalibus rationem exhibeant, & inſtitutos inconſultis Epiſcopis nõ audeant remouere. Itẽ ſi Templarij, vel Hoſpitalarij ad Eccleſiam venerint interdictam, ſemel in anno ad Eccleſiaſticum officium admittantur, excluſis excommunicatis, & interdictis: nec tunc ibi ſepeliantur corpora defunctorum. Item de confratribus prædictorum ſtatuit concilium, vt ſi omnino ſe non reddiderint fratribus ipſis, ſed in proprietatibus ſuis remanſerint, propter hoc ab Epiſcoporum ſuorũ ſententia, & iuriſdictione nullatenus eximantur, ſed poteſtatem ſuam in eos, ſicut in alios parochianos ſuos exerceant, cùm delinquunt. Quod autem dictum eſt de prædictis fratribus, idem præcipit ab aliis omnibus obſeruandum. Si enim contra hoc inſtitutum venerint Eccleſiæ, in quibus iſtam præſumpſerint, ſubiaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur. Nota, quòd Eccleſiæ, vel decimæ de manu laici ſine conſenſu Epiſcoporum recipi non debent. Item conſtitutio extenditur ad præterita. Item excommunicati, & interdicti obtentu alicuius priuilegij ad diuina recipi non debent. Item inſtitutio, & deſtitutio presbyterorum ad Epiſcopum pertinet; niſi Eccleſiæ vtroque iure, id eſt, quoad ſpiritualia, & temporalia ad religioſos pertineant. Item Templarij, & Hoſpitalarij ſemel in anno in Eccleſiis interdictis celebrare poſſunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, ſi in propriis poſſeſſionibus remanſerit, propter hoc à ſubiectione diœceſani Epiſcopi non eximuntur. Item quod de Templariis, & Hoſpitalariis hic dicitur, ad alios omnes religioſos extenditur. Item per abuſum, ſiue delictum perditur priuilegium. Et ſic nota, quod priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

¶ Alexander iij. in concilio Lateranẽ.

† In concilio Lateran. ſub Alexandro iij. c. 9. & c. 3. eo. tit. in 1. compilatio.

¶ *Religioſi etiam exempti Eccleſias, & decimas non debent à Laicis recipere ſine conſenſu diœceſanorum. Hoc dicit vſque ad §. excommunicatos.*

CAP. III.

Cvm † & plantare ſacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nuſquam † hoc meliùs exequimur, quàm ſi nutrire ea, quæ recta ſunt, & corrigere, quæ profectum virtutis † impediũt, commiſſa nobis auctoritate curemus. Fratrum autẽ, & Coepiſcoporum noſtrorum conqueſtione comperimus, quòd fratres Templi †, & Hoſpitalis, & alij Religioſi indulta ſibi ab Apoſtolica ſede priuilegia excedentes [f], contra Epiſcopalem auctoritatem multa præſumunt, quæ & ſcandalum faciunt, & graue faciunt periculum animarum: *& infrà.* ¶ Eccleſias igitur, & decimas [g] de manu Laicorũ, ſine cõſenſu Epiſcoporum, tam illos, quàm etiam quoſcunque alios Religioſos recipere prohibemus, dimiſſis quaſcunque contra tenorem iſtum aliquò tempore [h] receperunt.

† nunquam. † virtutis, in concilio.

† De Templariis, & Hoſpitalariis vide Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi p. 4. conſideratione 64. & 65. & p. 9. conſideratione 4.

f ¶ *Excedentes.*] Vnde illa perdere debent. *11. q. 3. priuilegium 74. diſt. vbi.*

g ¶ *Eccleſias igitur, & decimas.*] Sic *16. q. 7. decimas. 4. & ſ. de in re pa. quod autem.* de conſenſu Epiſcoporum poſſunt Eccleſias recipere. *ſuprà de iure pa. cura.* [d] decimas, quas habent laici in feudũ, & non aliàs, poſſunt recipere de conſenſu Epiſcoporum. *ſ. de his, quę fi. à præla. cùm Apoſtolica. in fi.* decimas tamen de laboribus ſuis non ſoluunt. *ſ. de deci. ex parte.*

d Et de dona. paſtoralis. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

h ¶ *Aliquo tempore.*] Niſi præſcriptione muniti fuerint, vel poſtea conſenſum Epiſcopi habuerint. *ſuprà de iure pat. cura.*

a ¶ *Excom-*

a ¶ *Excommunicatos.*] Quos vitare tenentur, non obſtante aliquo priuilegio. ‡. *de ſenten. excom. nulli.* & de iure communi quilibet tenetur. 11. q. 3. *excommunicatos.* quod ius per priuilegium non tollitur, *vt in decre. prædicta, nulli.*

¶ *Gloſſ. ſeq. reci. per quæſtionem.*

b ¶ *Nominatim interdictos.*] Nominatim aliquis dicitur interdictus, ſiue excommunicatus, quãdo proprio nomine expreſſo interdicitur, vel aliis circunſtantiis. *Inſtitu. de exhæredat. liberorum. §. nominatim.* B.

¶ *Glo. ſequens exponit, & argu. à contrario. Secundò quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Pleno iure.*] Id eſt, vtroq; iure quoad ſpiritualia, & temporalia. ‡. *ео. quoniam.* ſed à contrario vr, q ſi vtroq; iure pertineat ad illos, q Eps nihil poſſit attentare in illos quod verum eſt: & ita inſtitutio, & deſtitutio quoad temporalia, & ſpiritualia ad ipſos ptinet. 16. q. 2. c. 1. & ‡. *eod. quoniam.* & ſic eccleſiæ iſtæ eodem gaudẽt priuilegio, quo & iſti priuilegiati: aliàs verò ſi pleno iure ad eos non pertineant, ſeruabitur, quod hic dicit. Sed cùm pleno iure iſtæ eccleſiæ pertinent ad iſtos religioſos ex priuilegio Papæ: quis deponet presbyteros? Pōt dici, q illi primò vocabunt Epm diœceſanum, & per eum adiũctis ſibi aliis epis depoſitio fiat, ſicut faciunt in aliis ſacramentis: & hoc collige ſecundùm tenorem priuilegiorũ, vt ſi primò debent recipere ſacramenta ab epo diœceſano, ſecundùm quod in priuilegio ponitur, vel etiam à quocunque: & ſecundũ hoc vocabunt iſti priuilegiati quoſcunque Epos voluerint: aliàs poſſunt priuari officio, & beneficio per Abbates iuſta cauſa interueniẽte, ſed deponere non poſſunt, cũ ad officium abbatũ hoc nõ pertineat. Ber.

d ¶ *Semel in anno.*] De hoc habes ‡. *eo. vt priuilegia. §. illud.*

Additio. Hodie an, & quãdo poſſit celebrari in eccleſia ſua in loco interdicto, vide bonum textum in *c. fi. de ſen. excom. in vj. in fi. & quod ibi not.* Abbas.

¶ *Excommunicati, & interdicti omnino non debent admitti ad diuina, etiam per Religioſos exemptos. Hoc dicit vſque ad §. in Eccleſiis. Abbas Siculus.*

¶ Excommunicatos [a] † quoque, & nominatim [b] interdictos: tam ab illis, quàm ab aliis omnibus iuxta Epiſcoporum ſententiam ſtatuimus euitandos.

¶ *Religioſi etiam exẽpti in Eccleſiis non pertinentibus ad eos pleno iure, non inſtituunt, nec deſtituunt inconſultis Epiſcopis: ſed rationem non exigunt in temporalibus ab inſtitutis. Hoc dicit vſque ad §. quòd ſi.*

¶ In Eccleſiis verò ſuis, quæ ad eos pleno iure [c] non pertinẽt, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis repræſentent, vt eis de plebis cura reſpondeant. Ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Inſtitutos etiam inconſultis Epiſcopis non audeant remouere.

¶ *Hoſpitalarij, & Templarij ſemel in anno celebrant in Eccleſia poſita in loco interdicto: ibi tamen non ſepeliuntur corpora mortuorum. Hoc dicit vſque ad §. de confratribus. Abbas.*

¶ Quòd ſi Templarij, vel Hoſpitalarij ad Eccleſiam venerint interdictam, non niſi ſemel in anno [d] ad Eccleſiaſticum officium admittantur: nec tunc ibi ſepeliantur corpora defunctorum [e].

¶ *Confratres exemptorum, ſeu ipſorum oblati, qui in totum non ſe tranſtulerunt, iudicari poſſunt ab ordinariis locorum. Hoc dicit vſque ad fi. Abbas Siculus.*

¶ De confratribus † hoc conſtituimus, vt ſi non ſe prædictis fratribus omnino reddiderint, ſed in proprietatibus ſuis omnimodo duxerint remanendum, propter hoc ab Epiſcoporum ſuorum ſententia nullatenus [f] eximantur: ſed poteſtatem ſuam

ſum, ſiue per delictum perditur priuilegium; quare ſubiacebunt propter hoc interdicto epiſcoporum: vt in fine ſequitur. *ſim. ‡. de hære. ad abolendam. in fine.* vbi de hoc.

Dilecti.] In prima ponit querelam. In ſecunda ibi, *Pro certo.* prouidet. Abbas.

in eos, ſicut in alios parochianos ſuos exerceant, cùm pro ſuis fuerint exceſſibus corrigendi.

¶ Quòd autem de prædictis fratribus dictum eſt, ab aliis quoque Religioſis †, qui præſumptione ſua Epiſcoporum percipiunt iura, & contra canonicas eorum ſententias, & tenorem priuilegiorum [g] noſtrorum venire præſumunt, præcipimus obſeruari. Si enim contra inſtitutũ hoc venerint: & Eccleſiæ, in quibus iſta præſumpſerint, ſubiaceãt interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

¶ Idem Archiepiſcopis [& † Epiſcopis,] ad quos litteræ illæ peruenerint.

¶ *Suis priuilegiis priuandus eſt, qui alienis derogat.*

CAP. IV.

Dilecti † filij fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani tranſmiſſa nobis conqueſtione monſtrarunt, quòd vos eis de malefactoribus ſuis iuſtitiam facere nõ vultis [h], priuilegia ipſorum recipere contemnentes [i]: *& infra.* ¶ Pro certo ſciatis, quòd nos cõceſſa vobis priuilegia decurtabimus [k], cùm Eccleſiæ Romanæ ſcriptis authenticis obuiare minimè timeatis.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Etiam priuilegiati non poſſunt admittere excommunicatos ad ſepulturam: & ſi admiſerint, debent inde eos eiicere: & ſi non fecerint, Epiſcopus ſupplebit.*

CAP. V.

Ad † hæc: *& infra.* ¶ Mandamus, quatenus Hoſpitalariis præcipias, vt ſi quos in excommunicatione defunctos in cœmiteriis Eccleſiarum ſepelierint [l], eos extra cœmeteria eiiciant [m]: quod ſi facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos eſſe conſtiterit, exequaris.

Casvs. Fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani cõqueſti fuerunt domino Papæ, q Archiepi, & Epi eis de ſuis malefactoribus iuſtitiã facere nolũt priuilegia ipſorũ nõ recipiẽtes: vnde Papa ſcribit Prælatis prædictis, q ipſi pro certo ſciant, q ipſe priuilegia ipſorum Prælatorum decurtabit, cùm ipſi obuiare nõ timeãt ſcriptis authenticis Romanæ Eccleſiæ. Not. ar. contra iudices, qui iuſtitiam querelantibus non exhibent, & partium probationes non attendunt. Item not. q ei iuſtitia non eſt ſeruãdã, qui aliis iuſtitiam denegat exhibere.

h ¶ *Non vultis.*] Vnde poſſunt conueniri, quia iuſtitiam facere nolũt. 23. q. 2. *Dominus. & in Authen. vt di. in §. pñ. & vlt. coll. 8 & 23. q. 5. administratores.* & ſic iudex facit litem ſuam per dolum ſuum, & etiã per alias culpas, vt *ff. de inst. ſi iud. ſi ap. iliias.*

i ¶ *Contemnentes.*] Arg. cõtra iudices, qui probationes diligenter nõ attendunt. *arg. 30. q. 5. iudicantem.*

k ¶ *Decurtabimus.*] Non enim ſunt ei ſua iura ſeruanda, qui ius alienũ violare nõ metuit. 73. *diſt. vbi. & 25. q. 2. ſic decet. & de mu. pe. c. 1. & 2. & argum. 95. diſt. eſto ſubiectus.* & quod quiſque iuris in alterũ ſtatuit, vti debet eo. ‡. *de conſ. cũ omnes,* & eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi cuilibet ius ſuum nõ ſeruat. 11. q. 1. *peruenit.* Inſpiciantur ergo priuilegia iſtorum, & ſecundùm quod ibi continetur, ita obſeruetur ‡. *eo. porrò.* & ita tanquã contemptores, & negligentes puniuntur B.

Ad hæc.] Etiã priuilegiati, q ſepeliũt mortuos excommunicatos, eos exhumulare tenẽtur. hoc dicit. Abb.

Casvs. Hoſpitalarij defunctos in excommunicatione ſepeliebant in cœmeteriis eccleſiarum: mãdat Papa Cantuarieñ. Archiepiſcopo, quatenus præcipiat ipſis Hoſpitalariis, vt corpora illorum defunctorum in excommunicatione, extra cœmeteria eiiciant, quod ſi non fecerint, Archiepiſcopus illud exequi non omittat. Nota, quòd corpora defunctorum in excommunicatione non ſunt in cœmeteriis ſepelienda.

a Vtrũ. ſuprà de cle. excommun. propoſuit. Fae. And.

† Vide Calixtum Papam 1. Epiſtola 2. ad Epiſcopos Galliæ. refert Burchardus li. 11. decret. c. 38. & Iuo p. 14. c. 102.

b Ad idem de ſent. excõ. cõſtitutione. in lib. 6. vide, quod dixi ſuprà de praben. in Lateran. in princ. c. 80. And.

† Vide concilium Tridentin. ſeſſio. 6. de refor. c. 3. & ſeſſio. 25. tit. de regularibus c. 14. vbi habes, quãdo Epiſcopi corrigant religioſos, & puniant.

† Hæ duæ voces, & Epiſcopis, deſunt in aliquot, & vetuſtis, & recentioribus codicibus.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concilium Lateran. p. 44. c. 6.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. compilat. & poſt concilium Lateran. ſub Alexandro iij. p. 31. c. 9.

† Præter Panormitanũ, & alios hic vide Marianum Sozinum, & alios in c. 2. ſupra de foro compe. & gloſſam, & Geminianũ in c. quiſquis. 7. q. 4.

e ¶ *Defunctorum.*] Niſi fuerint fratres eorum: quia tunc poſſunt illi ſepeliri in eccleſia interdicta: dummodò illi fratres non ſint excommunicati, vel nominatim interdicti: vt ‡. *eo. vt priuilegia.*

f ¶ *Nullatenus eximantur.*] Sic ‡. *eod. tuarum. & cap. pen.* & hoc ideo quia per confraternitatem talem non ſunt cõuerſi illorum, nec oblati, ſed aliquam remiſſionem conſequuntur, ‡. *eo. vt priuilegia.* vnde dixit, omnino non reddiderint. & ita remanent de iuriſdictione epiſcoporum: aliàs pro tribus, vel quatuor denariis poſſet quis eximi à iuriſdictione ſui epiſcopi, quod eſſet iniquũ. ‡. *eo. vt priuilegia. §. hoc autem.*

g ¶ *Tenorem priuilegiorum.*] Sic ‡. *eo porrò. in fine.* & ideo non debent habere fructum illorum, ex quo ea non ſeruant. ‡. *eo. tuarũ. & cap. petiſtis. & c. vt priuilegia. 11. q. 3. priuilegium.* & ita per abu-

¶ *Glo. ſeq. reci. per quæſtionem.*

l ¶ *Sepelierint.*] Ita communicando eis in morte, inciderũt in excommunicationem: quia cui non communicamus viuo, non cõmunicemus & mortuo. 23. q. 2. c. 1. 2. & 3. *& ſuprà de ſepul. ſacris.*

¶ *Glo. ſeq. excipit duos caſus.*

m ¶ *Eiiciant.*] Si potuerint diſcerni oſſa eorũ ab oſſibus fidelium: aliàs non. ‡. *de ſepul. ſacris.* & niſi forte tales fuerint, qui petierunt abſolui, & per eos nõ ſteterit, quò minùs fuerint abſoluti: & qui

poſt mortem ſunt abſoluendi. *j. de ſenten. excom. a nobis* 2. & factum ſuum illi emendare tenetur *ſim.* 55. *diſt. pœnitentes.* alioquin Archiepiſcopus hoc faciet in eorum opprobrium. Ala.

S*I de terra*] CASVS. Monachi ſancti Andreæ ordinis Ciſtercien. habet priuilegiū de nō dādis decimis de laboribus ſuis: monachi illi habét terras in parochia canonicorū de Plautio, de quibus decimas ſoluerūt p xxx. annos dictis canonicis; nunc excitati noluēt ſoluere decimas dictis canonicis: vnde mādat Papa monachis illis, quatenus ſi de terra illa, quā habet in parochia illorū canonicorū p xxx. annos decimas perſoluerūt eiſdē, eas de cætero integre ſibi ſoluant: quia licet eis ſit conceſſum, vt de laboribus ſuis decimas nō perſoluant, de priuilegio tū indulto tanto tempore detrahere voluerūt: vnde nō poſſunt p priuilegium ſe in hac parte tueri, cum liberū ſit vnicuiq; iuri ſuo renunciare. No. q qui nō vtit priuilegio ſibi conceſſo legitimo tempore, amittit illud. Item triginta annorum ſpatium beneficia priuilegij excludit. Item liberum eſt cuilibet iuri ſuo renunciare.

¶ Idem Abbati, & Monachis ſancti Andreæ Ciſtercien. Ordinis.

¶ *Contra priuilegium Eccleſiæ præſcribitur ſpatio triginta annorum: hodie verò quadraginta: vt infrà, eod. accedentibus.*

CAP. VI.

SI † de terra, quam habetis in parochia Canonicorum de Plautio, per triginta annos [a] eis decimas perſoluiſtis, eas ſibi de cætero integrè perſoluatis. Licèt enim priuilegiorum Romanæ Eccleſiæ beneficio fratribus Ciſtercien. Ordinis † indultum fuerit; quòd de laboribus ſuis nullas decimas perſoluere debeant; de priuilegio tamen indulto tāto tempore [b] vobis detrahere voluiſtis: cùm liberum ſit vnicuique ſuo iuri renunciare [c]: eóque modo non poteſtis vos in hac parte tueri.

¶ Idem Ambian. † Epiſcopo.

¶ *De priuilegiis nō eſt iudicandū, niſi eorū tenore inſpecto, & ſecundum continentiam eorum ab omnibus ſubditis ſunt ſeruanda.*

CAP. VII.

POrrò † quamuis [d] Templarij, & Hoſpitalarij multa ſint libertatis prærogatiua donati †; non dubitamus, quin aliam libertatem [e] habeant in locis, in quibus, antequam peruenerint ad eos, fuerant habitatores: quod totum ex inſpectione [f] priuilegiorū ſuorum † pleniùs aduertere poteris: & ſecùdùm quod inueneris, ita obſerues. Sic enim eos volumus priuilegiorum ſuorum ſeruare † tenorem [g], quòd eorū metas tranſgredi minimè videantur.

¶ Idem L. Apoſtolicæ ſedis Legato.

¶ *Per ſolutionē cenſus, quæ fit Romanæ Eccleſiæ, nō præbetur exemptio à iuriſdictione Epiſcoporum.*

CAP. VIII.

REcepimus † litteras, quas de Eccleſiis cenſualibus direxiſti. Cæterùm diligentiā tuam volumus non latere, quòd ſicut non omnes, qui ſpecialiter beati Petri iuris exiſtunt, annuatim Apoſtolicæ ſedi cenſum exoluunt; ita non omnes [h] cenſuales ab Epiſcoporum ſubiectione habentur immunes. ¶ Inſpicienda [i] ſunt ergo Eccleſiarum priuilegia, & ipſorum tenor eſt diligētiùs attendendus, vt ſi fuerit deprehenſum, quòd Eccleſia, quæ cenſum ſoluit, ſpecialiter beati Petri iuris exiſtat, & ad indicium † perceptæ libertatis [k] cenſus annuus conferatur, non immeritò poterit ſpeciali prærogatiua gaudere. Si verò ad indicium † perceptæ protectionis [l] cenſus perſoluitur: non ex hoc iuri diœceſani Epiſcopi aliquid videtur eſſe ſubtractum.

¶ *Gloſſa ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

a ¶ *Triginta annos.*] *Ar. contra* ſ. *de pſcr. de quarta* 16. *q.* 3. *ca. placuit.* §. *quas actiones.* & eſt expreſſum. j. *eodem. accedentibus.* vbi tantum xl. annorum ſpatio perditur priuilegiū, vbi de hoc.

¶ *Gl. ſe. fortificat textum.*

b ¶ *Tanto tempore.*] Sic patet, q priuilegiū perdit, niſi quis vtatur eo. j. *eo. accedentibus.* ſic etiam leges p diſſuetudinē abrogantur. *ff. de legibus.* de quibus multò fortiùs priuilegiū: quia res de facili ad ſuam naturam reuertitur. *ff. de pact. ſi vnus* §. *quod ſi non totum.* ſed propter hæc quātùm ad alios nō perditur.

¶ *Gl. ſeq. alle.* §. *concor. ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Renunciare.*] Sic j. *eo. accedentibus.* & ſ. *de reg. ad Apoſtolicā* & *c. ſtatuimus.* & 7. *q.* 1. *quā periculoſū.* & renitentibus actionibus non eſt vlteriùs regreſſus ad eas. *ff. de ædili. edic. l. quærit.* §. *ſi venditor. ar. contrà,* ſ. *de ſo. compe. ſi diligēti.* vbi plene de hoc tractatur.

POrrò.] Priuilegiorū tenor inſpiciēdus eſt, & ſeruādus. hoc dicit. Et poteſt exemplari text. *per cap. nuper.* ſ. *de decimis.* Abb. CASVS. Templarij, & Hoſpitalarij multa prærogatiua libertatis ſunt muniti; verumtamē aliā libertatem habere videtur in locis illis, in quibus fuerant habitatores, antequā ad eos perueniſſent, quàm in aliis ſuis poſſeſſionibus: & ſi habuerunt eandem, vt aliā, hoc ex inſpectione priuilegiorum ſuorum valet cognoſci, & ſecundùm quod inuentus in priuilegiis, ita eſt obſeruandum. In fine dicit Papa ſic: volumus eos tenorem ſuorum priuilegiorum ſeruare, & fines eorum non tranſgrediantur. Nota, quòd priuilegia ſeruanda ſunt, ſecundùm quod continetur in eis: & ſic ar. q priuilegia ſtricti iuris ſunt. Item ar. q nulli priuilegiato credendum eſt, niſi priuilegiū ſuum inſpiciendum concedat. Itē à forma verborum non eſt recedendum. Item fines priuilegij nemo excedere debet. & ſic eſt arg. q fines mādati diligenter ſunt obſeruādi.

d ¶ *Quamuis.*] Id eſt, quia, in antiqua erat, quoniā, & melius; ſimile, quamuis ſ. *de iureiur. quemadmodum. ibi, quāuis interdū,* &c. vel quamuis, id eſt tamen, ſed proprie non videtur ſtare poſſe.

e ¶ *Libertatem.*] ſupple, quam in aliis, immo habent eandem in his, quàm in aliis poſſeſſionibus: hoc tamen deprehenditur ex eorum priuilegio vt infrà dicit. & ita res ad eos deuoluta cenſetur eodem priuilegio cum aliis. *ff. de vſufru. cum quidam.* §. *ſi debitores* [b]. & *ff. de iure fiſci fiſcus.*

¶ *Glo. ſeq. dicit quatuor notanda.*

f ¶ *Ex inſpectione.*] Et ita inſpicienda ſunt priuilegia, ad hoc, vt ſciatur, quid contineatur in eis. j. *eo. c. in nostra.* & ſ. *de fide inſtrumentorum. accepimus.* & *in Authen. de mand. princ.* §. *ſi quis autem. colla.* 3. Et eſt ar. q iudex debet facere copiam reſcripti partibus ad inſpiciendū, nec ſufficit ſola recitatio reſcripti: quia falſitas poſſet ibi eſſe, quæ ex ſola lectione deprehendi nō poſſet. Item eo quod dicit, ita obſerues nota non eſſe recedendum à forma verborum. ſ. *de decim. ad audientiam.* & ſ. *de tranſlatio. inter corporalia.* & *ff. de legatis* [illegible] *non aliter.* Item ar. fines mandati diligenter ſeruandos. ſ. *de reſcriptis cum dilecta.* Item ar. nulli eſſe credendū, qui dicit ſe habere priuilegiū, niſi illud oſtendat. ſ. *de off. deleg. cum in iure.* argu. & ad hoc 24. *diſt. quæſiuimus.* & 100. [illegible] *cum capella* [illegible].

g ¶ *Tenorem.*] Sic ſ. *eo. cùm & plantare. in fine.* & j. *eod. porrò.* & ita priuilegiū in ſua forma tantum ſeruari debet, & non vltra extendi: alias priuilegium nō defenderetur in aliis. Ber.

R*Ecepimus.*] Solutio cenſus nō probat quem exemptum, niſi ex alio deprehendatur, vt quia ſoluitur ad indiciū perceptæ libertatis. hoc dicit. Primò ponitur cōſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Cæterùm.* Abbas Sicul. CASVS. Quidam legatus Apoſtolicæ ſedis inuenit plures Eccleſias in ſua legatione cenſuales: dubitauit verùm hoc ipſo eſſent exemptæ à iuriſdictione Epiſcoporum: quæſiuit à Papa, quid iuris ſit ſuper hoc: & ipſe reſpondet, commendās in hoc diligentiam ſuam, dicens quod ſicut non omnes illi, qui ſpecialiter exiſtunt de iure beati Petri, Apoſtolicæ ſedi annuatim cenſum exoluunt: ita non omnes cenſuales ſubtrahuntur à iuriſdictione Epiſcoporum: verumtamen inſpicienda ſunt priuilegia Eccleſiarum; & ſi fuerit deprehenſum in eis, quòd Eccleſia, quæ ſoluit cenſum, ſpecialiter beati Petri iuris exiſtit, & ad indicium perceptæ libertatis annuatim cenſus ſoluatur, Eccleſia illa libera eſt, & exempta. Si verò ad indicium perceptæ protectionis cenſus perſoluitur, propterea à iuriſdictione Epiſcopi non eſt ſubtracta. Not. quòd per hanc decretalem debet, & poteſt cognoſci ex inſpectione priuilegiorum, an ſit Eccleſia exempta, vel non: quia ſi dicatur in priuilegiis, quòd datur cenſus in ſignum libertatis, tunc eſt exempta Eccleſia. Si autem datur in ſignum protectionis, non eſt exempta. Item priuilegia inſpicienda ſunt, cùm de eorum tenore dubitatur. Item exemptio in protectione parum vel nihil commoditatis affert.

h ¶ *Omnes.*] Sicut Templarij, & Hoſpitalarij, & Ciſtercien. cenſum non ſoluunt Romanæ Eccleſiæ, ſicut credo.

i ¶ *Inſpicienda.*] De hoc dictum eſt ſ. c. prox.

k ¶ *Perceptæ libertatis.*] Vbicunque inueneris hæc verba, in priuilegiis, ſtatim intelligas illos eſſe in toto exemptos à iuriſdictione Epiſcoporum, vt hic patet.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile. quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Ad indicium perceptæ protectionis.*] Licet Papa recipiat aliquos ſub ſua protectione [d], non ſunt propterea ſubtracti à iuriſdictione Epiſcoporum. ſ. c. *ex parte* 2. & ſic per confirmationem in forma communi, non præiudicatur Epiſcopo loci. ſ. *de confir. vti. c. vlt.* & quaſi per totum ar. ſ. *de maio. & obe. per totum.* Arg. contra. ſ. *de cleri. peregr. vlt.* Quid ergo valet talis protectio, certe parum, ſicut parum valet confirmatio in forma communi; tamen aliqua reuerentia plùs debetur illis, quàm

† *Cap.* 9. *eo. tit. in* 1. *comp. & poſt concilium Lateran. ſub Alexan.* 19. *q.* 38. *c.* 4. *Vide gloſſam in c. vlt.* 17. *q.* 4.

† *Dictio, ordinis, deeſt in antiquis omnibus codicibus.* 7.

† *Albien.* † *albian.*

† *C.* 10. *eo. tit. in* 1. *compilatio.*

† *donati.*

a *Quod faciliùs perditur, quàm ius commune C. ad Velle. anti. qua. ſecūdū Phil. Ioan. And.*

b *Debitor priuati, qui minores quā ſeruiſſes præſtabat vſuras, factus debitor fiſci, ſoluit ſummiſſes. Io. And.*

† *Dictio ſuorum, deeſt in recentioribus impreſſis. ſed eam habent veteres codices.*

† *cōſeruare.* *Vide* [illegible] *verb.* [illegible] *la.* 2. [illegible] *And.*

† *Cap.* 1. *eo. tit. in* 2. *compilat. Vide citatos ſuper vit. gl.*

† *Aliàs, indiciū, in aliquo antiquo.*

† *Aliàs, indiciū, in eiſdem antiquis.*

d *Vide Angelum in l.* 1. *C. de exuſ. mu. lib.* 10. & *Barto. in l. conſummatione digeſtorum.*

quàm alii, argum. decret. prædi. per tuas: & forte citiùs Papa moueretur pro eis, cùm iniuſte grauantur, ad litteras concedendas.

S*Anè.*] Priuilegium non extenditur ad perſonas in eo non expreſſas. Hoc dicit.

CASVS. Nullus debet auctoritate ſua ſibi præſumere, quod alij certa ratione inſpecta, à Romana Eccleſia ſingulari priuilegio eſt conceſſum. Nota, quòd nullus debet propria auctoritate aliquid ſibi præſumere. Item priuilegiū non debet concedi niſi certa ratione inſpecta. Item ſpeciale non debet trahi ad generale.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 7. concord, ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Temerarium.*] Hoc ideo dicit, quia quę per priuilegium conceduntur, nō debent trahi ab aliis auctoritate propria in exemplū, vt hic, & 16. q. 1. *Lincetiam:* quia priuilegia cōmunem legem non faciūt, 16. q. 2. *non exemplo.* ȝ. *de conceſ. præben. conſtitutus, in fin. ff. de conſtit. princ. l. 1. C. de legi. l. leges, in fin. & 7. q. 1. petiſti. argu. 10. diſtin. contra morem.* Argu. contrà, quia quod vni perſonæ conceditur, cæteris denegari non debet. 5. *diſt. ad eius verò.* & 4. *diſt. denique:* non ſunt contrà, quia loquuntur de communi iure: quod enim de iure cōmuni conceditur, omnibus conceſſum intelligitur: ſecus de iure ſpeciali: in quo caſu loquuntur primæ concordantiæ.

† De materia, Bald. in l. non tantùm §. nō omnia ff. de excuſ. tut. Anchananus conſil. 109. incip. prima facie. Angelus cōſ. 227. incip. quando dictum priuilegium. Decius conſil. 48. & Geminianus in c. ſi aliquis, de priuil. lib. 6.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. cōp. de materia, & intellectu vide Albericum in Dictionario, verbo, campanis, verſic. audiui, quòd magna.

† Aliàs ita: quinimò potius per te.

b ¶ *Certa ratione.*] Nota, quòd priuilegium non eſt dandū niſi certa ratione inſpecta, vt 7. q. 1 *petiſti:* & non ſubitò, ſed cum magna deliberatione. 23. *diſt. communis ſiliue.* & 16. q. 1. *in parochia.*

a Facit ad hoc, quod not. Bart. in l. 1. C. de col. lib. 10.

Idem.

¶ *Priuilegium uni conceſſum, non poteſt ad alium extendi: propter identitatem rationis. Hoc dicit, & ſolet quotidiè allegari.*

CAP. IX.

S*Anè †: & infrà.* ¶ Temerarium[a] eſt, & indignum aliquem ſibi ſua auctoritate præſumere, quod Romana Eccleſia alicui, certa ratione[b] inſpecta, ſingularibus[c] voluit beneficiis indulgere.

¶ Cœleſtinus tertius Abulen. Epiſcopo.

¶ *In Oratoriis priuatis cāpanæ publicè teneri non poſſunt, etiam per Religioſos. Hoc dicit & tene mentè hunc textum quia quotidie allegatur, & eſt in vſu.*

CAP. X.

P*Atentibus †* litteris certificari deſideras, vtrùm Templariis, Hoſpitalariis, & aliis Oratoria in domibus ſuis habentibus liceat campanas in eis ponere, publicéque pulſare: Reſpondemus a item conſultationi tuæ, quod non licet[d] eis hoc agere: quin † potius[e] per te, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, coercendi ſunt, vt ita ſint ſuo iure contenti, quòd iuſtitiam non impediant[f] aliorum.

¶ Innocentius iij. Archiepiſcopo Lugdun.

¶ *In tota prouincia exhortationis officio priuātur Hoſpitalarii, qui mittunt pro eleemoſynis cruce falsò ſignatos: & ſi miſſi ſunt Laici, excommunicantur: ſi ſunt Clerici, ab officio, & beneficio ſuſpenduntur: & eadem ſuſpenſione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta Eccleſia celebrant: & ſuſpenſi per Epiſcopos exemptos abſolui nō poſſunt: & fratres priuilegiatorum, qui ad eos ſe omnino non transferunt, priuilegiati non ſunt.*

c ¶ *Singularibus beneficiis.*] Id eſt, priuilegiis, quæ ſingularia ſunt, & priuata à lege communi. 3. *diſt. priuilegia.* Bern.

P*Atentibus.*] Duæ ſunt partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Hoſpitalarij, & Templarij, & alij etiam habent Oratoria in domibus ſuis, quæſiuit Epiſc. Abulen. vtrū liceat prædictis ponere ibi cāpanas, & publicè pulſare? & reſpōdet Papa, quòd nō licet eis hoc agere, immò cōpellendi ſunt, vt ita iure ſuo ſint cōtenti, quòd iuſtitiam non impediant aliorum. Nota, quòd in Oratoriis Templariorum, & aliorū non licet habere campanam. Item arg. quòd exempti, ſi excedāt metas priuilegiorū ſuorū, ſiue publice delinquant, quòd poſſunt ab Epiſc. coërceri. Item priuilegiū ſic eſt intelligendū, & ſeruandū, vt non lædat, vel impediat iuſtitiam aliorum.

d ¶ *Non licet.*] Nec etiam Miſſas celebrare, *de conſecrat. diſt. 1. vnicuique, & cap. clericos, & cap. ſi quis.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. & remittit.*

e ¶ *Potiùs per te.*] Argum. quòd exempti, ſi excedant metas priuilegiorū, ſiue publicè delinquerūt, quòd poſſint ab Epiſc. coërceri. arg. ī. eod. c. prox. vbi de hoc. arg. opt. ȝ. de ſtatu reg. c. recolentes.

b Dicit Innoc. & Abbat, quòd hoc ideo, quia liceat perſonæ ſint exēptæ, ipſorum oratoria, vel Eccleſiæ nō: vide ſup. eod. recipimus, ſuper 1. gloſ. Ioann. And.

f ¶ *Non impediant.*] Arg. quod Papa ſic indulget priuilegiū, vt non lædat, ſiue impediat iuſtitiam aliorum. *ff. ne quid in loc. publ. l. 2. §. ſi quis à principe, & ȝ. de vſu pal. ex tuarum. 9. q. 3. ſi quis verò non obediat. 22. q. 2. primum, & ff. de condi. indeb. nam hoc, & ȝ. de conſuet. cùm olim, & ȝ. de Eccleſ. ædi. ad audientiam 2.*

T*Varum nos.*] In prima ponitur querela, & conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi, *Verùm:* & in prima ponuntur quatuor exceſſus iſtorum Hoſpitalariorum. Abbas.

CASVS. Fratres hoſpitalis ſancti Ioannis cùm pro eleemoſynas colligendis mittere debeant clericos, & fratres de ordine ſuo cruce ſignatos, ipſi mittunt laicos, & illiteratos, qui in ſuperbiā elati in multis excedere præſumunt. In quadam Eccleſia baptiſmali ſibi ab Archiepiſcopo Lugdunen. conceſſa, quidam eorum percuſſit Vicariū Sacerdotem, ipſam Eccleſiā ſanguinis effuſione fœdando: propter quod Archiepiſcopus prohibuit ibi celebrari diuina, donec fuerit reconciliata: ipſi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt. Item quoſdam Presbyteros ab Epiſc. ſuis ab officio ſuſpenſos, iidem quamuis laici ſint, reſtituunt ad diuina officia exequenda. Item quoſdam laicos, qui cum vxoribus ſuis in domibus propriis commorātur, pro eo quòd ſibi ſoluunt aliquid annuatim, ita eximere cōtendunt, vt aliis ſecundum legem terræ de ſibi obiectis reſpondere non teneantur. Conſultus Papa reſpōdet, cùm priuilegium mereatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, mandat Archiepiſcopo Lugdun. quatenus ſi aliquos clericos, aut laicos inuenerit miſſos à prædictis fratribus pro eleemoſynis colligendis falsò cruce ſignatos, interdicat illis, qui eos miſerunt, officium prædicationis in tota prouincia ſua: & miſſos, ſi laici fuerint, excōicationis mucrone percellat. Si clerici, ab officio, & beneficio ſuſpendat, nō obſtante aliquo priuilegio, vel appellatione. Illos verò, qui poſt interdictū ſuū in Eccleſia prædicta celebrarūt diuina, eadem pœna ſuſpenſionis inuoluat, & in eadem diuina officia celebrari non permittat, donec fuerit reconciliata: Presbyteros ab Epiſc. ſuis ſuſpenſos, & per fratres illos ad officia ſua temerè reſtitutos, in eandem ſententiam reducat. Alios verò, quos propter præmiſſam cauſam ad rñdendum aliis ſecundùm legem terræ aſſerunt nō teneri, cōpellat aliis rñdere, non obſtante appellatione. Nota, quòd priuilegium meretur amittere, qui abutitur ipſo. Itē illi, qui mittūtur ad colligēdas eleemoſynas à fratribus hoſpitalis ſancti Ioānis, debent eſſe de ipſis fratribus cruce ſignati verè, & non falsò: alioquin repelluntur cum pœna hic ſtatuta. Itē arg. quòd licet aliquis portet habitum regularem, non obligatur, dummodo conſtet, quòd animo obligandi hoc non facit: Et ſic eſt hic arg. quòd habitus nō facit monachū. Item priuilegiū non excuſat in delictis. Itē appellatio nō tuetur aliquē in delicto. Itē arg. quòd ordinarii poſſit punire exēptos, cū publice delinquūt. Itē in Eccleſia ſanguinis effuſione polluta celebrari nō debet, donec recōcilietur. Itē abſolutio, vel reſtitutio facta ab illo, qui nō habet ius abſoluēdi, vel reſtituēdi nō valet. Itē priuilegio cōuerſorū gaudere nō debet, qui nō ſunt conuerſi.

CAP. XI.

T*Varum †* nos tenor edocuit litterarum, quòd fratres hoſpitalis ſancti Ioannis, Laicos, & illiteratos mittunt pro eleemoſynis colligendis: *& infrà.* ¶ Cùm in quadam Eccleſia baptiſmali eis à prædeceſſore tuo collata[g], quidam eorùm percutiens Vicarium Sacerdotem, ipſam Eccleſiam ſanguinis effuſione fœdaſſet, vſque ad reconciliationem[h] diuina ibidem interdixiſti officia celebrari: ſed nihilominus ipſi † in ea diuina officia celebrārunt. Alios verò Presbyteros ab officio ſuſpenſos per Epiſcopos ſuos iidem, cùm ſint Laici, ad diuina † officia reſtituunt exequenda. Quoſdam præterea, qui cum vxoribus ſuis in domibus propriis commorantur, eo quòd eis de ſuis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare[i] contendunt, vt aliquibus ſecundùm legem terræ de ſibi obiectis reſpondere minimè teneantur. ¶ Verùm, quia priuilegium meretur amittere[k], qui permiſſa ſibi abutitur

† Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. de fratri. Hoſpitalis ſancti Ioannis vide cano. in c. cùm & plantare. ȝ. eo. tit.

† Aliàs ita, ipſi ibi in ea, &c.

† Dictio, diuina, deeſt in antiquioribus exemplaribus.

g ¶ *Collata.*] Non pleno iure, vt ī patet.

¶ *Gloſ. ſeq. exponit, obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Ad reconciliationem.*] Per aquā benedictā cum vino, & cinere, & per ſimplicem ſacerdotem. ȝ. *de conſe. eccle. vt alta. propoſuiſti, & c. aqua.* Sed nōne ex priuilegio ſaltē ſemel i anno poſſet ibi celebrare ante reconciliationem, vt ȝ. *eo. cū & plantare. § quod ſi. & ī. eo. vt priuilegia?* Dicas, quòd priuilegiū nō extenditur ad hunc caſum, quandiu fuerit ſic execrata, vt ī. *e. ca ibi, donec reconciliata fuerit, &c.* & quia hoc eſt interdictū iuris, & nō hominis, qui celebrat in tali Eccleſia, nō eſt ſuſpenſus, nec irregularis: ſed hic tñ Eccleſia fuit interdicta à iure, & ab homine, & ſic diuerſa eſt hæc pœna, *arg. ȝ. de cler. excom. mi. ſi celebrauit. & c. poſtulaſti. § quæſiuiſti. B.*

i ¶ *Emancipare.*] Id eſt, liberare de poteſtate Epiſcoporum.

k ¶ *Admittere.*] 11. q. 3. *priuilegium.*

c De hoc articulo vide c. ſi qui, de ſenten. excom. lib. 6. vbi de hoc diffinitur.

u Rectè dicit gloſ. quia emancipare, propriè eſt à patris poteſtate liberare.

poteſtate; fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi quos clericos, aut Laicos à dictis fratribus pro colligendis eleemoſynis cruce falsò ſignatos [a] inueneris, his, à quibus ipſos miſſos eſſe conſtiterit, per totam prouinciam tuam † exhortationis [b] officium interdicas: miſſos, ſi Laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: ſi Clerici, ab officio, beneficióque [c] ſuſpendas: nullo prorſus priuilegij [d] beneficio, vel appellationis remedio præualente. ¶ Eos verò, quos in prædicta Eccleſia, lege tibi diœceſana ſubiecta, poſt interdictum tuum diuina celebrare † cognoueris, eadem pœna ſuſpenſionis [e] inuoluens, in eo, donec reconciliata fuerit, officia non permittas celebrari diuina: Presbyteros etiam ſuſpenſos ab Epiſcopis ſuis, & † per prædictos fratres ad officia ſua temerè reſtitutos, in eandem ſententiam ſuſpenſionis reducas [f]. ¶ Illos verò, quos ad reſpondendum aliis ſecundùm legem terræ, pro præmiſſa cauſa aſſerunt non teneri, nolumus excuſari [g], quin eos ad reſpondendum, ſublato appellationis impedimento, compellas.

¶ Idem Abbati, & Conuentui ſancti Petri Eugubin.

¶ Contenta in inſtrumento perdito probari poſſunt per teſtes, qui illud perlegerunt, ſi deponãt de tenore, & quòd erat ſine vitio. Hoc dicit. Et non eſt alibi caſus ita clarus.

CAP. XII.

CVm † olim eſſemus apud Peruſium conſtituti, & tu, fili

¶ Gloſ. ſeq. ſequens not. ſignat contrarium, & ſoluit. Iterum ſoluit obiect. de tribus iuribus, vlt. dicit hîc ſolus quæſtionem.

a ¶ *Signatos*] Per hoc patet, quòd licet portet aliquis habitum regularem, non obligatur: dummodo conſtet, quòd non animo obligandi hoc faciat, vt iſti faciebant: quia in tali caſu habitus non facit monachum. ī. *de reg. porrectum. arg. contra.* ī. *eo. tit. ſtatuimus.* Sed illud verũ eſt, cum conſtat, quòd animo vouendi habitum recepit profeſſorum. Nec obſtat 27. *diſt. quod interrogaſti*, & ī. *de regula. vidua.* 20. *q.* 1. *quem progenitores*: quia illa intelligebantur olim, quãdo ab initio factum erat ambiguum. Et per hoc videtur ſolui quæſtio de eo, qui ſimulando ſe monacham, corrupit monialem, quia non eſt compellendus [a] ad monachatum, aliàs tamen puniendus eſt exilio, etiamſi iocosè ſchema te monachæ vſus eſt, *in Auth. de ſanct. episc.* §. *vlt. collat.* 9 Laur.

b ¶ *Exhortationis.*] Id eſt, prædicationis.

c ¶ *De officio, beneficióque.*] Puniuntur enim iſti tanquam falſarij. ī. *de crim. falſ.* 2. laici enim excommunicantur. *eod. tit. ad falſariorum.*

¶ Gloſ. ſeq. alleg. quòd ordinarij puniant exemptos delinquentes. Secundò alleg. contrarium. Tertiò ponit opin. Vinc. & Tan. cui ſignat contrarium, & ſoluit. Quartò ponit aliam opin. Quintò opin. Ioan. diſt. vlt. ſoluit per ius nouum.

d ¶ *Priuilegij beneficio.*] Sic ergo videtur, quòd ordinarius poſſit punire exẽptos, cùm publicè delinquunt: quia hic priuãtur officio, & bñficio nuncij iſtorũ, & ipſis interdicit officiũ exhortationis ab ordinario. & ī. *de hære. ad abolendam, in fin.* Sed ibi dr̃ tanquã à ſede Apoſtolica delegatus: vnde non videtur, quòd iure ſuo, & ratione delicti ſortitur quis forum. 6. *q.* 3. *placuit*, & ī. *eod. cùm & plantare, in fi.* & ī. *ca. prox.* ratione delicti perditur priuilegium, vt hic dr̃, & 11. *q.* 3. *priuilegium.* Item reatus omnem honorem excludit. *C. vbi ſenat. vel clariſſimi. l.* 1. & qua in prouincia quis deliquerit, illic iuri ſubiaceat, omni priuilegio ceſſante. *C. vbi de crimi. agi oporteat. Auth. qua in prouinc.* nec enim prætextu priuilegij flagitiorum creſcit auctoritas. *C. de priuil. ſcholar. l.* 2. *lib.* 11. & remiſſio peccatorũ non dat licentiam delinquendi. 1. *q.* 7. *exigunt. de pæn. diſt.* 3 *ſanè.* Et dicit Imperator, Non permittas delinquentes aliquibus priuilegiis vti, *in Auth. de man. prin.* §. *quòd ſi delinquentes, collat.* 3. Sed contra videtur, quòd non poſſit illos punire. 16 *q.* 1. *frater noſter*, & *ſup. de ſupplenda neglig. prælat. ſicut nobis*, & ī. *eod. cùm capella.* ſi enim tales poſſent puniri, vt alij, inutile eſſet eorum priuilegium. Item proconſul non poteſt ſe intromittere de cauſis fiscalibus, qui eſt maior omnibus poſt principem. *ff. de offic. proconſ. ſi in aliquam.* §. 2. aliàs eſt lex, & incipit: Nec quicquam. Vinc. dixit, quòd ordinarius non poteſt interdicere eorũ Eccleſias, quãdo totã terrã ſubiicit generali interdicto. Sed contra hoc eſt *ſup. de conſuet. cùm inter vos*, & ī. *de verb. ſignif. cùm in partibus.* Sed verius dicas, quòd licet non poſſit interdicere illorũ Eccleſias, ipſi tñ de iure communi tenẽtur ſeruare interdictum generale, vt dicunt iura duo proxima: aliàs poſſet illos punire. ī. *c. prox. cùm publicè delinquunt.* Item pro leuibus, & minimis cauſis non poſſunt Epi ſe intromittere, nec excommunicare eos: vel ſi aliquis illorum eſſet infamatus, non poteſt cõpellere, vt ſe purget. Nam Papa nihil aliud eis conceſſit, niſi quòd eos filios ſuos fecit [b], ſed in aliis, cùm publicè delinquunt, nõ abſtulit eis iuriſdictionẽ, aliàs nihil aliud eſſet, niſi dare materiam delinquendi. Et quòd poſſint puniri, quãdo publicè delinquũt hic patet, & *ſup. ca. prox.* & hoc idem dixit Tan. Alij dicunt, quòd nullo modo poteſt eos punire, & Papa ſibi hoc reſeruauit, & hoc voluit ſic probare: Papa bene ſcit, quod Tẽplarij, & Hoſpitalarij, & alij exẽpti ſemper ſunt in aliena parochia, & ſcit, quòd delinquunt: & dicit quòd non puniuntur, vt per iura patet in contrariũ allegata: & quia ſi aliqui dicuntur curiales, puniuntur, vbi inueniuntur, niſi ſint in armata militia: quia tunc conueniuntur ſub magiſtro militũ, niſi habeant priuilegium imperiale. *C. vbi quis de curiali, vel cohortali, aliáue conditione conuen. l.* 2. & illuſtres non puniuntur, niſi ſub iudicibus à principe ſpecialiter deputatis. *C. vbi ſenat. vel clariſſimi. l.* 2. *circa medium.* Ioan. diſtinxit [c] ita: ſi priuilegiatus deliquit circa rem non exemptam, vt in contractu, vel maleficio occidendo hominem, vel adulterando, tale delictũ poteſt punire Epiſcopus loci: quia ſi perſona ſit exempta, res tamẽ, in quam delinquit, nõ eſt exempta: & ita quaſi ratione rei, in qua deliquit, ſortitur quis forum, vt *C.* ī. *de foro compet. cap. vlt.* ſi verò deliquit circa rem exemptam, putà malè gerendo ſe in officio ſuo, vel alienando res Eccleſiæ: tunc à ſolo Papa punitur: quia in his exemptus eſt: vbi enim factũ eorum præiudicium afſert non exemptis, ibi bene punit Epiſcopus. et è conſecus ſi non tangit: & hoc probatur ſatis. ī. *eod. cùm capella.* Si verò aliquid ſpecialius in priuilegiis ſuis inuenitur, illud ſeruetur. ī. *eod. porrò.* Innocentius Papa ſtatuit, quòd exempti ſubſint ordinariis ratione delicti, ſiue contractuum ratione rei, de qua certa ipſos quæſtio mouetur, & coram eis poſſunt conueniri: ſed ſi delictum commiſſum ſit in loco exempto, ſiue contractus initus, aut res litigioſa ſit in loco exempto: tunc non poſſunt conueniri coram ordinariis [d], vt dicitur in quadam conſtitutione Innocentij quarti. *eod. tit. volentes, lib.* 6.

e ¶ *Pœna ſuſpenſionis.*] Scilicet officij, & beneficij: & poteſt hoc referri ad factum, cum de iure ſint ſuſpenſi, violando temere interdictum, prout notatur ī. *de excep. prælat. c. vlt. in magna. not.* ſed ſi ſcienter celebrarent poſt interdictum iuris, debent ſuſpendi, & tunc propriè dicitur ſuſpendi. Bernard.

f ¶ *Reducas.*] Id eſt, oſtendas illos ab eis non fuiſſe abſolutos, hoc eſt, ſicut de facto fuerunt abſoluti, ita de facto reducas illos in eandem ſententiam.

g ¶ *Nolumus excuſari.*] Sic ī. *eod. cùm & plantare.* §. *penult.* & ī. *eod. cap. penult.*

CVm olim.] Priuilegium deperditum, docto de perditione, & eius tenore per teſtes, innouatur. Hoc dicit. Vel aliter, & ſic: Priuilegium perditum de cuius veritate, & tenore, & perditione conſtat per teſtes, poteſt innouari. Hoc dicit, & eſt caſus not. In prima parte ponitur proceſſus narratio. In ſecunda definitio ibi, *Nos. Abbas.*

CASVS. Abbas monaſterij Eugubin. olim priuilegium Lucij præſentauit domino Papæ, petens illud innouari: Epiſcopus Eugubinus contradixit, aſſerens hoc in eius præiudicium redundare, propter quod priuilegium non extitit innouatum: tempore procedente Abbas iterum conſtitutus coram Papa procuratoribus Epiſcopi præſentibus allegans ſe prædictum priuilegium Lucij Papæ amiſiſſe, petiit, vt dominus Papa faceret recipi teſtes ſuper amiſſione ipſius priuilegij, & tenore: dominus Papa commiſit Cardinali xij. Apoſtolorum, qui fideliter redegit in ſcriptis depoſitiones x. teſtium iuratorum: eis publicatis, procuratores Epi petierunt inducias ad reprobandos teſtes Abbatis. Papa illas eis conceſſit, et apud ſedem Apoſtolicam probarent, quæ vellent, vbi pars altera ſuos teſtes produxerat: poſt hæc dominus Papa manifeſte cognoſcens tam per depoſitiones teſtium, quàm per aſſertionem quorundam Cardinalium tenorem dicti priuilegij talem fuiſſe, quòd cœnobium illud nullo mediante ad Romanam Eccleſiam pertinebat, & quòd non liceret alicui Epiſcopo contra monaſterium illud, & eius capellas excommunicationes proferre, cùm ſoli Romano Pontifici ſit ſubiectum, & quod nulla in eo diœceſani Epiſcopi mentio habeatur, & præterea Abbas tempore Cœleſtini ad præſentiam eius accedens, ipſe inſpectis priuilegiis ipſius Abbatis ipſum (licet excommunicatus diceretur ab Epiſcopo Eugubino) tanquam non ligatum admiſit ad oſculum pacis, quod non feciſſet, niſi eſſet exemptus: iſtis omnibus conſideratis dominus Papa decreuit priuilegium illud Lucij Papæ, quod ſine reprehenſione bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit oſtenſum, illius fuiſſe tenoris cuius dicitur eſſe per depoſitiones teſtium, & Cardinalium aſſertionem. Nota, quòd innouatio priuilegij fieri non debet, ſi contradictio ſequatur, licet per illam innouationem nihil noui iuris acquiratur. Item amiſſio priuilegij poteſt probari, & tenor ipſius. Item æqualitas in iudiciis ſeruanda eſt, vt vtraque pars in eodem loco ſuas offerat probationes. Item poſt publicatas atteſtationes teſtes poſſunt induci ad reprobationem teſtium inductorum. Item ſi Prælatus excommunicatum

† Suum legitur in vulgatis libris: ex antiquis, tuum, repoſitum eſt.

a De hoc er dende præter Panormitanum, & alios hic, vide Archidiaconum in c. quod interrogaſti. 27. diſt. vbi plenè: adde Specul. tit. de ſtat. monach. hæc gloſſa corruptè legitur in vulgatis, reſtituta eſt ex manuſcriptis codicibus.

† celebraſſe.

b Nõ eſt verum: quia per hoc non eſſent exempti, ſed priuilegiati. ī. eo. ſi Papa. §. ſimiliter, & de verb. ſigni. veniens in fi. on. lib. 6. Io. And.

c Hic, & 6. q. 3. cap. vlt. & Geſſr. hic, & Vinc. in ſecundo ap. par. & Phil. Io. And.

† Aliàs ita: & prædictos fratres, &c. cæterùm ex veteribus exemplaribus lectio impreſſa repoſita eſt, & reſcripti ſeries oſtendit ita legi oportere.

d Hoſt. ſuſ. remittit ad ſummam eo. tit. § fin. Io. And.

† Cap. 2. eod. tit. 1. comp. Vide Bald. in l. fi. C. de eden. Bontract. eo tit. Spec. tit. de legato. § ſuperest, nu. 17. adde Doctores in l. vlt. C. de edicto D. Hadriani tollen.

nicatum recipiat ad oſculum, per hoc præſumitur, quòd non eſt excommunicatus. Item ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. Item inſtrumentum in tribus præcipue reprehenditur, in bulla, charta, & littera.

a ¶ *Lucij.*] Quod poſtea fuit amiſſum, vt infrà ſequitur.

b ¶ *Onus.*] Ideo enim iſti apud ſedem Apoſtolicã teſtes ſuos producere debẽt, quia pars altera ſuos etiam ibi produxit: vt ſic hincinde ſeruetur æqualitas.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſtionem, & ſolutionem.*

c ¶ *Fratrum.*] Illis non creditur tanquam teſtibus, cùm iurati non fuerint: quia inducti nõ fuerunt in teſtes: ſed quia ipſi viderant priuilegiũ, credit eis Papa tãquam fratribus ſuis, & honeſtis viris: ſed nõ probationem, ſed præſumptionem inducũt, & coadiuuant teſtes inductos.

¶ *Gloſ. ſeq. in fin. arg. & remittit.*

d ¶ *Diœceſani.*] Et ideo nullum ius reſeruauit ipſi Epiſcopo in monaſterio illo, ex quo verba plenæ exemptionis continebãtur in priuilegio illo, vt ſ. patet, & arg. ſ. eod. recepimus.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Non ligatum.*] Cum non eſſet iudex ſuus. ſ. *de conſue. ad noſtram.* & *2. q. 1. in primis:* & ſic ipſo facto denunciauit ipſum non ligatum, & ſic ſententia à non ſuo iudice lata, ſeruari non debet, ſ. *de iudic. at ſi clerici. arg. contrà.* ĩ. *de ſent. excom. cùm deſideres. §. 1 & cap. vlt. & cap. ſi aliquando, vbi de hoc.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. quòd volens probare, &c. ſoluit contrarium de leg. ſi de poſſeſſione, & ponit dictũ l. vlt. de fid. inſtrum. In prin. & medio. poſt prin. quærit de legato, an poſſit, &c. ſoluit, quæris de legato quomodo probetur perditio, & ſoluit, vlti. argu. ad quæſt. de leg.*

f ¶ *Sine reprehenſione.*] Hoc eſt notatu dignũ, quòd ſi aliquis vult probare amiſſionẽ inſtrumenti, oportet, quòd plura[a] probaret: videlicet tenorem inſtrumenti, & præterea quòd ſit ſine aliquo vitio, quo poſſet argui falſitatis, vt hic patet, & argum. *C. de fide inſtrum. l. vlt.* Sed nunquid legatus poteſt probare pari ratione amiſſionem inſtrumẽti ſuæ legationis[b]? Dico, quòd non. ſ. *de offic. delegat. cùm in iure. argu. C. de man. princip. l. vnica:* quia non eſt aliquis ibi ſuperior, coram quo fieret probatio: aliàs tamen ſi honeſtus, & notus eſſet, poteſt, & debet ei credi. *argu. 97 diſtinct. nobiliſſimus.* Item quandoque ſufficit probare tantum amiſſionem inſtrumenti, licet, alia ratio non probetur. *C. de probat. ſi de poſſeſſione:* ſed hoc eſt in odium illius, qui fuit inſtrumentum furatus: aliàs non ſufficit probare ſolam amiſſionem, vt hic patet, & *C. de teſti. teſtium, in fin.* Item ſi inſtrumentum fuit exhibitum in iudicio, & ei fides eſt impoſita: ſi poſtea perdatur, adhuc poteſt aduerſarius inſtrumentum reprobare, præſtito tamen iuramento, quod malitioſè hoc non opponat. *C. de fide inſtrum. l. vlt.* Si quæras, qualiter probatur perditio inſtrumenti. Dic, quòd per iuramentum[c] illius, qui perdidit. *argum. prædict. l. proxi.* ſic & amiſſio aliarum rerum probatur per ſacramentum. *C. vnde vi. ſi quando, & ſupr. quod metus cau. c. vlt. & 2. q. 1. in primis,* & hac eadem ratione videtur, quod ſi impetraſti litteras ad delegatos, & eas amiſeris: ſi probas amiſſionem, & tenorem litterarum, quòd fuerint ſine aliqua falſitate, & ſine vitio ſuſpicionis, per legitimos teſtes, qui diſcreti eſſent cognoſcere litteras de vitio falſitatis, poſſet dici, quòd poſtea poſſunt procedere. arg. huius decret. Bern.

† Aliàs P.

† Aliàs, priuilegij.

† Sub hoc infrà, paucula hæc cõtinentur, videlicet, Cæterũ quoniã infra datũ terminum & receptum in producẽdis teſtibus defecerunt, nos iã, &c.

† In plerisque manuſcriptis ita: C. Papæ. ĩ. n. id eſt, Cœleſtini Papæ prædeceſſoris noſtri.

a Præter Panormitanũ, & alios hîc, vide Alexandrum cõſ. 196. incip. viſo teſtamento, in 2. volu. Fellinũ in c. ſicut. ſ. de iureiur. & recẽtiores Doctores in Auth. ſi quis in aliquo. C. de eden.

b De hoc articulo vide in terminis per Speculatorẽ in loco initio c. citato.

c De hoc articulo vide omnino Guidonẽ Papæ deciſione 244. inci. quiſpiam in cauſa ſua.

Abbas, priuilegiũ Lucij[a] Papæ nobis præſentans poſtulaueris innouari, propter contradictionem Eugubini Epiſcopi aſſerẽtis hoc in ſuum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: *& infrà.* ¶ Te igitur, & præfati Epiſcopi procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis, B.† baſilicæ duodecim Apoſtolorum Presbytero Cardinali dedimus in mãdatis, vt ſuper amiſſione, ac tenore priuilegiorum † teſtes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in ſcriptis depoſitiones decẽ teſtium iuratorum, quorum depoſitionibus publicatis dicti procuratores ad producendos teſtes, per quos inductos à parte aduerſa repellerent, inducias poſtulârunt: quas ſub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud ſedem Apoſtolicam probarent, quæ vellent, vbi onus[b] probationis pars altera ſubiiſſet: *& infrà.* †

¶ Nos verò tam per depoſitiones teſtium, quàm aſſertiones quorundam fratrũ[c] noſtrorum liquidò cognoſcentes, talem dicti priuilegij fuiſſe tenorem, quòd videlicet cœnobiũ veſtrum nullo mediante ad Romanam Eccleſiam pertineret: & quòd non licet alicui Epiſcopo, eidem monaſterio, & eius Eccleſiis excommunicationem indicere, vt fratres illic Domino ſeruientes ab omnium poteſtate liberi, Romanæ Eccleſiæ libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eis mentio diœceſani[d] Epiſcopi habebatur: illud etiam attendẽtes, quòd cùm tu, fili Abbas, tempore Cœleſtini † † prædeceſſoris noſtri ad ipſius præſentiam acceſſiſſes, ipſe inſpectis Eccleſiæ tuæ priuilegiis, te (licèt excommunicatus ab Eugubin. Epiſcopo diceteris) tanquam non ligatum[e] admiſit ad oſculum, (quod præſumitur non feciſſe, niſi monaſterium veſtrum cognouiſſet ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter pertinere) decernimus priuilegium illud Lucij Papæ, quod ſine reprehenſione[f] bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit nobis oſtenſum, illius fuiſſe tenoris, cuius per depoſitiones teſtium, & aſſertiones fratrum noſtrorum noſcitur extitiſſe.

¶ Idem Cathelañ.† Electo, & Abbati trium Fontium.

¶ *Innouatio priuilegiorum nouum ius non tribuit, ſed antiquum conſeruat. Hoc dicit quoad titulum.*

CAP. XIII.

Ex † parte Abbatiſſæ, ac ſororum Iotreñ. Eccleſiæ extitit intimatum, quòd Meldeñ. Epiſcopus commiſſionis occaſione cuiuſdam [per litteras †] ad Iudices delegatos obtentæ, (in qua nulla mentio[g] habebatur de ipſarum priuilegiis, quæ illas, & earum Eccleſias, Clerum, & populum Iotreñ, ad Apoſtolicam ſedem nullo mediante ſpectare declarant, quorum ipſe non erat ignarus[h]) eas incepit grauiter moleſtare, obedientiam ab ipſis, ac à Clero, & populo Iotreñ. ſubiectionem omnimodam requirendo: *& infrà.*

¶ Verùm cùm Iudices ipſas valde grauarent, ad appellationis beneficiũ conuolârunt: *& infrà.*

¶ Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati ſexus compatientes earum, in Abbatiſſam excommunicationis, & in Clerum, & in populum Iotreñ. interdicti ſententias protulerunt. Sanè cùm nuncij Iotreñ. Eccleſiæ prædicta, & alia in noſtra præſentia retuliſſent, priuilegium nobis Apoſtolicũ oſten-

† Cathelañ.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

† Hæ duæ voces, per litteras, deſunt in antiquioribus codicibus, & in omnibus Vaticanis.

E *X parte.*] Primò ponitur appellantium conqueſtio, priuilegij productio, & de ipſius innouatione decimã petitio. Secũda ibi, *Nos autem:* ipſius innouatio, & prælatio. Abbas.

Casvs. Epiſcopus Meldenſis impetrauit quaſdam litteras contra Abbatiſſam, & conuentum Iotreñ. Eccleſiæ ad quoſdam delegatos, in quibus nulla mentio fiebat de priuilegiis monaſterij, quæ ipſum monaſterium, & eius Eccleſias, Clerum, & populum Iotreñ. declarant ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinere, quorum priuilegiorum Epiſcopus non erat ignarus: coram quibus petebat Epiſcopus obedientiam ab Abbatiſſa, & monialibus, & à clero, & populo Iotreñ. ſubiectionem omnimodam requirebat. Sed cùm iudices Abbatiſſam, & moniales valde grauarent, ad ſedem Apoſtolicam appellarunt: iudices nihilominus in Abbatiſſam excommunicationis, & in clerum, & populum Iotreñ. interdicti ſententiã protulerunt: poſt hęc nuncij monaſterij prædicta, & alia coram domino Papa retulerunt, oſtendentes eidem priuilegium libertatis, & petentes illud priuilegium innouari: Dominus Papa propter appellationem prędictam nuncios prædictos diutiùs detinuit: tandem cum pro altera parte nullus appareret, qui defenſaret eandẽ, priuilegium Eccleſiæ Iotren. conceſſum innouauit: ita tamen, quòd per talem innouationem Eccleſiæ illi non plus iuris accreſcat, quàm per priuilegia ſuorum anteceſſorum obtinuit: ſed ius antiquum conſeruetur. Nota, quòd à grauamine iudicum poteſt appellari. Item fragilitati ſexus compatiendum eſt. Ita ſententia lata contra priuilegium Papæ non tenet, vt hic patet, & in præcedenti cap. Item ſententia lata poſt appellationem non ligat. vnde Papa illas ſententias omittit tanquam nullas. Item differentia eſt inter excommunicationem, & interdictum: quia excommunicatio in perſonas debet proferri, interdictum in communitatem. Item pendente cauſa poteſt peti innouatio priuilegij. Item innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, ſed ius conſeruat antiquum.

g ¶ *Nulla mentio.*] Vnde videtur, quòd litteræ non valebant. ſ. *de reſcript. cùm ordinem.*

h ¶ *Non erat ignarus.*] Vnde non videbantur valere litteræ, cùm ex certa ſcientia veritas ſit ſuppreſſa; & tális, qua expreſſa litteras non habuiſſet. ſ. *de reſcript. ſuper litteris.* Vinc.

a ¶ *Specia-*

a ¶ *Specialiter pertinere.*] Et ita ſententiæ non tenuerunt, tum quia poſt appellationem, tum quia ſpecialiter ſedi Apoſtolicæ ſubiectæ ſunt a, ſic ſ. *cap. prox. de relig. dom. cùm dilectus*: vnde Papa omittit alias ſententias tanquam nullas, *vt* ſ. *cap. prox.*

a *Id non reuocaret à ſententia delegatorum Papæ, vnde primum teneas ſecundùm Hoſtienſ. Io. And.*

b ¶ *Innouandum.*] Si contradictum fuiſſet tali innouationi, Papa non ſtatim innouaſſet. ſ. *eod. cap. prox.*

c ¶ *Sed antiquum ius.*] Nota ergo, quòd per innouationẽ nihil iuris acquiritur, ſed antiquum reſeruatur. *arg. 12. diſt. præceptis*, & ſ. *de confir. vti. vel inut. dilecta*, & j. *eo. quia intentionis.*

derunt, per quod Eccleſiam Iotreñ. conſtabat ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter [a] pertinere. ¶ Nos autem eoſdem nuncios propter appellationem prædictam diutiùs detinentes: quia tandem nullus apparuit idoneus reſponſalis, qui partem defenſaret † aduerſam, priuilegium Apoſtolicæ ſedis Eccleſiæ Iotreñ. conceſſum duximus innouandum [b]: ita tamen, vt per innouationem ipſius, eidem Eccleſiæ non plus iuris accreſcat, quàm per priuilegia prædeceſſorum noſtrorum obtinuit: cùm per hoc non nouum ei concedere, ſed antiquum [c] ius conſeruare velimus †.

† *defenderet.*

a Cùm olim.] Habet multa dicta. Prima pars narrat factum. Secunda ponit diffinitionem ibi, *Iudices.* Tertia petitionem monaſterij contra ſententiam ibi, *Tandem.* Quarta ponit ſententiam Papæ, & primò interlocutoriã ibi, *Nos igitur.* Secundò diffinitiuam ibi, *Diſtinguentes.* Abbas.

CASVS. Ep̃s Colubrieñ. mouit quæſtionẽ contra monaſteriũ ſanctæ Crucis ſuper ſubiectione ipſius monaſterij, & quibuſdã alijs articulis, ſuper quibus impetrauit litteras cõtra monaſterium ad iudices delegatos, coram quibus petiit Ep̃s ſubiectionem monaſterij, & duo millia Marabatinorum ſibi reſtitui, quæ duo millia Colubrieñ. Epiſcopus, qui fuerat canonicus regularis ipſius, dederat ipſi monaſterio: petiit etiã quaſdam Eccleſias cum fructibus medio tempore perceptis, quas monaſteriũ auctoritate propria fundauerat, præter aſſenſum Colubrieñ. Ep̃i, & expenſas factas, & faciendas in lite interim inter partes ſuper prædictis: tãdem ex parte monaſterij extitit appellatũ: propter quod Ep̃s Colubrieñ. ad ſedẽ Apoſtolicam accedẽs moram fecit, ibidem longiorem. Sed quia pro parte altera nullus cõparuit rñſalis, fratribus ipſis monaſterij, mandauit certũ terminum præfigendum, in quo venirent ad præſentiam ſuã, vel mitterent, diffinitiuam ſententiã recepturi ſuper priuilegiis, & libertatibus, quæ à Romana Eccleſia, & ab M. quondam Colubrieñ. Ep̃o ſe habere dicebant, & ſuper aliis quæſtionibus intẽtatis cõtra eos ab Eccleſia Colubrieñ. Interim autem liceret vtrique parti corã Abbate de Alcobacia, & eius coniudicibus (quibus cauſa prius fuerat delegata) proponere, ac probare quicquid vellẽt, & ſi de partiũ procederet volũtate, diffinitiuã ſententiã promulgarẽt: Iudices auditis hinc, & inde, quicquid partes proponere voluerũt, credẽtes ſufficiẽter actum eſſe de cauſa, condemnarunt monaſteriũ in expenſis, quas Ep̃s occaſione ipſius negotij taxatione præmiſſa iurauit ſe feciſſe, infirmando libertatem, quã dictus N. Ep̃s Colubrieñ contulerat monaſterio ſanctæ Crucis, canonicorũ aſſenſu extorto per nuncium regis. Item condemnauerunt monaſterium ad reſtitutionẽ duorum milliũ Marabatinorum, quę M. quondã Colubrieñ. Ep̃s dederat monaſterio. Item iudicauerunt prædictas Eccleſias, quas monaſteriũ fundauerat ſine aſſenſu Ep̃i, cũ fructibus medij temporis in ius Colubrieñ. Eccleſię reuocari, cùm pars ſanctę Crucis nec pręſcriptione, nec alia defenſione ſuper hoc potuerit ſe tueri. Tandẽ procurator monaſterij ad ſedem Apoſtolicã accedens propoſuit pręfatam ſententiam nõ tenere, & ſi etiam teneret, dicebat monaſteriũ indeſenſum: quia priuilegia libertatis exhibita iudicibus non fuerunt, & delictũ perſonę non debet in damnum monaſterij redundare, vnde petebat ad exhibitionem priuilegiorum de benignitate Apoſtolicę ſedis admitti: Papa verò conſiderans, quòd priuilegia illa nõ ſolùm ꝓ libertate monaſterij faciebãt, ſed ius Romanæ Eccleſiæ tuebantur, ne in Romanã Eccleſiã lęſio monaſterij redũdaret, ad exhibenda priuilegia procuratorem admiſit: cõſideratis priuilegiis, & aliis cauſæ meritis, diſtinguendo inter libertatẽ per M. Colubrieñ. Ep̃m monaſterio cõceſſam, & libertatem eidẽ monaſterio à Romana Eccleſiã cõceſſam: quia conſenſus capituli extortus fuit in conceſſione Ep̃i, & paginam confeſſionis in aliquot lineis raſuras habebat ſuſpectas, & ſubſcriptiones ſingulis manibus ſubſcribentiũ adnotatas, aliud ſcriptũ, quod exhibitũ fuit, nullã raſurã habebat, & eadẽ manu ſcriptum erat, libertatem ab ipſo Epiſcopo cõceſſam dñs Papa iudicauit irritam, & inanem, quantũ ad hoc ſententiã iudicũ confirmando. Verùm quia ꝑ priuilegia antedicta cõſtitit monaſteriũ liberum, & exemptum, & quòd tãto tempore fuerat in poſſeſſione libertatis, quòd aliis ceſſantibus eam præſcripſiſſet, libertatẽ illam monaſterio conceſſam dñs Papa confirmauit, Ep̃o ſuꝑ hoc ſilentiũ imponẽdo. Per hoc tñ non derogatur ſentẽtiæ Priorũ iudicũ, cùm ipſi de hac nõ cognouerint libertate: ꝓnunciauit etiam monaſterium non teneri ad ius profeſſionis, quod eſt contrariũ libertati, non derogando iudicibus delegatis, quibus priuilegia libertatis nõ fuerunt præſentata: in cæteris verò articulis ſententiã pro Colubr. Eccleſia promulgatam confirmauit. Nota, quòd cauſa poteſt monacho delegari. Itẽ qui non proſequitur appellationem, & in cauſa ſuccũbit, in expẽſis punitur. Item probatio expenſarum per iuramentum fieri debet. Item cõfeſſus, ſeu confeſſio per metũ extorta nõ valet. Item Epiſcopus regularis donare bona Eccleſiæ non poteſt, nec etiam ſæcularis. Item nullus poteſt ædificare Eccleſias ſine conſenſu Ep̃i, in cuius territorio ædificantur: vnde Ep̃s illas põt reuocare. Item delictũ perſonæ in damnum Eccleſiæ redundare nõ debet. Item cũ Eccleſia læſa eſt in iudicio, reſtituitur in his, quę omiſit. Item inſtrumentũ debet eſſe ſine aliqua raſura ſuſpecta. Item libertas poteſt præſcribi contra Ep̃m nomine alterius allegata. Itẽ licet ſñia iudicis reuocet̃ ex noua cã, iudex qui eam tulit, ꝓpterea non notatur. Item ſñia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

† *Vide l. ex his, cum ſua gl. & not. per Cyn. C. de don. inter virũ, & vxor.*

† *Aliàs, Colimbrien. vide Ioannem Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ, cap. 20.*

CAP. XIV.

¶ Idem Colubrieñ. † Epiſcopo.

¶ *Eccleſia vtens duplici priuilegio exemptionis, licèt ſuccũbat ex vno, poteſt nihilominus ex alio ſe iuuare, & obtinere: nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœceſano: vigore tamen exemptionis nõ poteſt ſine licentia diœceſani Eccleſiã conſtruere in loco non exempto: & ſi exemptus de facto in loco non exempto conſtruit Eccleſiam, cedit iuri Epiſcopi.*

2 CVm † olim propter quæſtiones, quas aduerſus Priorem, & Canonicos monaſterij ſanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audientiam noſtram fuerat appellatum [d], moram feceris longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit reſponſalis, eiſdem certum terminum duximus præfigendum [e], in quo venirent, vel mitterent ſuper priuilegiis omnibus, & libertatibus, quæ à Romanis Pontificibus, vel ab M. quondam Colubrieñ. Epiſcopo ſe habere dicebant: & ſuper aliis quæſtionibus aduerſus eos à Colubrieñ. Eccleſia intentatis diffinitiuam [f] ſententiam recepturi: & *infrà.* ¶ Interim autem vtrique parti licere: coram dilectis filiis tuis de Alcobacia, & de Serra † Abbatibus; & F. Monacho [g] Alcobaciæ, quibus [h] cauſa priùs fuerat delegata, proponere, ac probare, ſi quid aliquid proponendum duceret †, ac probandum [i]: & *infrà.* ¶ Iudices autem ſufficienter actum eſſe de cauſa credentes, monaſterium ſanctæ Crucis in expenſis [k], quas per quadrien-

† *Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.*

† *De Serra.* † *De Serra.* † *De Saiza.* *De Alcobacienſi monaſterio, quod eſt in Portugallia, vide Ioan. Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ c. 6. non longè ab Alcobacienſi eſt illud de Serra.*

† *Aliàs ita: proponendũ ducerent ad probandum.*

d ¶ *Appellatum.*] Ex parte canonicorum.

e ¶ *Præfigendum.*] Ad inſtantiam Epiſcopi.

f ¶ *Diffinitiuam.*] Hoc ideo dicit, quia iam proceſſum fuerat in cauſa ad plenum per iudices, à quibus fuit appellatum: aliàs hæc non haberent locum.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem, vel obiectionem.*

g ¶ *Et F. monacho.*] Nota, quòd cauſa delegatur [b] monacho. ſ. *de foro compet. conqueſtus*: quod eſt verum expreſſo nomine monachatus, quo tacito non valerent, quia per ſubreptionem eſſent obtentæ, quoniam monachi à ſtrepitu cauſarum remoti eſſe debent. ſ. *de ſyndic. c. vnico*: vnde oportet, quòd in litteris fiat mẽtio de monachatu. ſ. *de præſcrip. cùm ordinem.* & ſ. *de confir. vti. porrecta*: ſimiliter nec procurator eſſe poteſt etiam pro vtilitate monaſterij ſine licentia Abbatis. 16. q. 1. *monachi.* & *c. de præſentium.* Abbas tamen poteſt eſſe procurator. ſ. *de cenſi. ſopitæ.* & ſ. *de tranſact. contingit*: hodie non committitur cauſa à Papa, vel ab eius legatis niſi perſonis in dignitate conſtitutis, vel canonicis in cathedralibus Eccleſiis, vel aliis collegiis venerabilibus, vt in decret. Innocentij iiij. in Concilio Lugduneñ. præſenti decreto [c]: nec debent committi niſi in ciuitatibus, vel alibi, vbi poſſit haberi copia peritorum, vt ibi dicitur.

b *Delegatio quibus fieri debeat, vide ca. ſtatuimus, de reſcript. lib. 6. & Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 10.*

c *Tit. de reſcript.*

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

h ¶ *Quibus.*] Sed cùm appellatum fuerit ab iſtis iudicibus, quomodo debent ſe ampliùs intromittere? Dic, quòd hoc fuit de voluntate partium, aliàs non compellerentur, & poterunt canonici appellationi renunciare, ſic ſ. *de except. ſignificauerunt*: & quia Papa hoc mandat, & quia non fuerunt proſecuti appellationem, perinde eſt, ac ſi non appellaſſent.

i ¶ *Ac probandum.*] Et hoc additum erat in litteris, vt ſi de partium procederet voluntate, diffinitiuam ſententiam promulgarent: vt probant ſequentia.

k ¶ *In expenſis.*] Quia pars monaſterij non fuit proſecuta appellatio-

nium occaſione huiuſmodi negotij iuramenta, te feciſſe, damnárunt: infirmantes ſuã ſententia libertatem, quã dictus M. Colubrien. Epiſcopus contulerat monaſterio ſanctæ Crucis, Canonicorũ aſſenſu per Portariũ Regis extorto [b]. ¶ Præterea quia idem M. prædeceſſor tuus fuerat Canonicus regularis: & duo millia Marabatinorum †, quæ acquiſierat, in Epiſcopum iam promotus, monaſterio dederat memorato: ipſum ad reſtitutionem [c] eorum Iudices condemnârunt. Inſuper Eccleſias omnes, quas monaſteriũ præter Epiſcopi Colubrien. aſſenſum, propria auctoritate fundârat, (quia pars ſanctæ Crucis nec præſcriptione, nec defenſione alia, probationibus contra ſe factis obſtiterat) iudicârunt in ius Colubrien. Eccleſiæ cum fructibus medij tẽporis reuocari [d]: *& infra.* ¶ Tandem procurator monaſterij propoſuit † ſententiã non valere, nec tenere [e]. Quòd ſi aliàs etiam ſentẽtia memorata teneret, quia tamẽ monaſterium fuit indefenſum, nec exhibita fuerant coram eis priuilegia libertatis (ne delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ [f] redundaret) debebat ad exhibitionem priuilegiorum ſuorũ admitti: quod ſibi concedi de ſolida benignitate ſedis Apoſtolicæ poſtulauit. ¶ Nos igitur attendentes, quòd eadem priuilegia non ſolummodò pro libertate monaſterij faciebant, ſed etiam † exprimebant ius noſtrum, & Eccleſiæ Romanæ iuſtitiam tuebantur: ne in nos monaſterij læſio redundaret, ad priuilegia exhibẽda, partem eius de gratia [g] duximus admittendam: *& infra.* ¶ Diſtinguentes itaque inter libertatem per prædictum Epiſcopum Eccleſiæ ipſi conceſſam, & libertatem, quam ei longè ante tempus ipſius Epiſcopi Apoſtolica ſedes indulſit: quia nobis conſtitit extortum fuiſſe in Epiſcopi conceſſione Canonicorum aſſenſum, & conceſſionis paginam in aliquot lineis habuiſſe raſuras [h], & ſubſcriptiones [i] ſingulas fuiſſe ſingulis ſubſcribentium manibus adnotatas: ſcriptum autem, quod nobis exhibitum fuerat, nec raſuram prætendere, nec eſſe variis ſubſcriptionum manibus variatum, ſed à primo ad vltimum eadem manu conſcriptum, libertatem ab ipſo Epiſcopo conceſſam [per extorſionem †] irritam [k] decernimus, & inanem; ſuper hoc ſententiam delegatorum Iudicum confirmantes.

¶ Quia verò euidenter agnouimus † ex priuilegiis, antedictos prædeceſſores noſtros Eccleſiæ ſanctæ Crucis libertatis priuilegium indulſiſſe, & quod ea in poſſeſſione tandiu fuerat libertatis, quod aliis etiam ceſſantibus præſcripſiſſet [l]: libertatem ei à prædeceſſoribus noſtris indultam, auctoritate Apoſtolica confirmamus, tibi ſuper hoc ſilentium imponentes: ſuper † hoc autem in nullo ſententiæ delegatorum Iudicum derogamus: cùm ipſi de hac [m] non cognouerint libertate: *& infra.*

¶ Cúmque libertatem à prædeceſſoribus noſtris indultam monaſterio confirmemus, ad ius profeſſionis [n] (quod eſt contrarium libertati) monaſterium decernimus non teneri: non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis priuilegia non fuerant præſentata: in cæteris [o] autem latam à prædictis iudicibus ſententiam pro Colubrien. Eccleſia confirmamus.

¶ Idem Epiſcopo, & Magiſtro G. Lemouicen.

¶ Contra priuilegia Eccleſiæ minori ſpatio quadraginta annorum non præſcribitur. Hoc dicit ſecundum verum intellectum.

CAP. XV.

Accedentibus † ad præſentiam noſtram Abbatis, & Conuentus Naugiacen. in vna parte, & Templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus: procurator Monachorum propoſuit, quod cùm decimas terrarum de Sarcole diu quietè poſſederint, antequã ad Templario-

---

pellationem, vnde debuit condemnari in expenſis. ſ. *de appellat. ſæpe, & cap. reprehenſibilis.* De hac materia dicitur ſ. *de dol. & contum.* certa quantitate expreſſa, & taxatione præmiſſa.

a ¶ *Iurauerat.*] Probatio iſta expenſarum per iuramentum ſolum fit, vt hic patet. & *C. de iudiciis, ſancimus taxatione præmiſſa, vt tradit & 3. q. 4. offeratur, & ſ. de procur. conſtitutus, & ſ. quod met. cau. cevult.*

b ¶ *Extorto.*] Conſenſus, ſeu conſeſſio [per metum a] extorta non valet. 15. q. 6. c. 1. & 2. & *C. de his, quæ vi, metúue cauſa fiunt. l. 3. & ſ. eod. titu. perlatum, & 36. q. 2. Lotharius.* Ber.

c ¶ *Reſtitutionem*] Quia quicquid poſt ſuam conſecrationem acquiſiuit, Epiſcopus acquiſiuit: quare donare illa non potuit: quia qui nihil habet, nihil donare poteſt. *18. q. 1. ſtatutum. 54. diſt. Abbati, & ſ. de iure pat. quid autem, in fi. Bern.*

d ¶ *Reuocari.*] Nota, quod Eccleſia ſine auctoritate Epiſc. ædificari non debet, etiamſi ſit aliquis exemptus, *de conſecra. diſt. 1. nemo, & 1. q. 2. placuit, & in Auth. de eccleſ. tit. §. ſi quis autem, coll. 9.* quod ſi fecerit, Epiſc. Eccleſiam ad ſuũ dominium reuocabit, vt hic patet, niſi Abbas illam præſcripſiſſet, vt ſuprà dicit.

e ¶ *Nec tenere.*] Fortè dicebat ſententiam latã contra abſentem non contumacẽ, vnde nulla erat. *3. q. 9. omnia. & ff. de re iud. contra pupillum:* ſed hoc non erat verum, vt hic patet per finem, vbi confirmatur ſententia pro parte.

f ¶ *In damnum Eccleſiæ.*] 16. q. 6. *ſi Epiſcopum, & ff. quando ex fact. tutor. l. ob dolum, vel culpam.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitat per obiect. quod propter noma iura ſine reſtitutione, &c.*

g ¶ *De gratia duximus.*] Et ſic beneficio reſtitutionis admiſſum fuit monaſterium ad exhibenda priuilegia, quæ omiſerat. ſ. *de in integ. reſtit. auditis:* & aliis pluribus capitulis: ſed iure communi non admitteretur prætextu illorũ inſtrumẽtorum: & ſibi imputet, quod omiſit illa, ſ. *de re iud. inter monaſterium, & cap. ſuborta.* Tamen in cauſa appellationis bene audiretur de iure communi ad exhibitionem priuilegiorũ: quia tũc poſſunt induci noua inſtrumenta, & noua exceptio opponi. ſ. *de fide inſtrum. cùm Ioannes, & C. ſent. reſcind. non poſſ. l. 2. & C. de temp. app. per hanc.* & hic non fuit appellatum à ſententia: quia ſi appellatum fuiſſet, non fuiſſet admiſſum monaſterium hac via: quandiu enim competit ordinarium auxilium, non datur extraordinarium. *ff. de minor. in cauſa 2. in princip.*

h ¶ *Raſuras.*] in loco ſuſpecto, aliàs non obeſſet, ſ. *de fide inſtr. ex litteris, ſ. de relig. dom. cùm venerabilis.*

i ¶ *Subſcriptiones.*] Ex hoc non deberet eſſe ſuſpectum: quia quot ſunt ſubſcriptiones ſubſcribentium, tot diuerſitates ſcripturarum debent eſſe, & diſſimilitudo debet eſſe, vt patet ipſo facto per ſubſcriptiones: vix enim poſſunt eſſe ſimiles. Quòd ſinguli ſubſcribere debeant, probatur *C. qui teſta. face. poſ. hoc conſultiſſima.* Sed probatum fuit hoc inſtrumentum ex eo, quod habebat raſuras in loco ſuſpecto, & quod falſum videbatur: quia ſcriptum aliud fuit exhibitum, quod fuit eadem manu confectum & conſcriptum: & ideo non fuit illi inſtrumẽto habita fides, ſic ſ. *de exceptionib. venerabili.*

k ¶ *Irritam, & inanem.*] Ex hoc patet, quod ſententia per talia inſtrumenta lata nulla eſt: interim tamen quandiu non conſtat, de hoc habetur aliquid, ſ. *de fide inſtrum. accepimus,* vbi de hoc.

l ¶ *Præſcripſiſſet.*] Si allegaſſet præſcriptionem nomine Romanæ Eccleſiæ. ſ. *de præſcript. cùm ex officij.*

m ¶ *Cùm ipſi de hac.*] Sed tantùm de libertate ab Epiſcopo conceſſa, quæ non valuit: & ita patet, quod licèt ſententia iudicis retractetur, non eſt præſumendum propterea contra ipſum, quod aliquid fecerit fraudulenter, niſi in contrarium probaretur [d]. 2. *quæſt. 6. hoc etiam placuit.*

n ¶ *Ad ius profeſſionis.*] Id eſt, ad ius obedientiæ, vel fidelitatis, quod eſt contrarium libertati, *ſuprà, de ſimonia, ne Dei.*

o ¶ *In cæteris.*] Scilicet quoad expenſ. & in reſtitutione Marabatinorum, & in reſtitutione Eccleſiarum: & ſic ſententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur, ſic ſ. *de teſt. Raymundus, & cap. Raynaldus.*

A *Ccedentibus.*] Primò ponitur partium comparatio, & actoris narratio. Secundò iudicum datio, ſeu cauſæ commiſſio, ibi, *Diſcretioni.* Abbas Siculus.

Casvs. Monachi Naugiacen. in præſentia domini Papæ petebant decimas terrarum cuiuſdam loci à Templariis, quas diu quietè poſſederant, antequam ad Templarios peruenirent, & poſtquam Templarij terras illas acquiſierunt, decimas earum per xl. annos, & ampliùs pacificè perceperunt: ſed modò de nouo Templarij eas ſubtrahere moliuntur. Ex parte Templariorum allegabatur priuilegium, quod de laboribus ſuis decimas ſoluere non tenentur: Mandat Papa iudicibus, quatenus ſi Abbates, & monachi probauerint, quod à Templariis decimas de terris prædictis per xl. annos continuè perceperint ſine lite, compellant Templarios ad præ-

---

a *Hæc duo verba, per metũ, deſunt in antiquis omnibus exẽplaribus.*

† *Aliàs, Malabarinorũ.*

† *Aliàs, Morum: Marabatinus verò hic genus eſt antiquæ monetæ in Portugallia, de quo pleniùs in Cõmentariis, lib. 1. variar. reſolu. cap. 11.*

† *In antiquis codicibus legitur, propoſuit ſententiam non tenere, & abſunt illa duo verba, non valere.*

† *Dictio, etiam, deeſt in antiquis omnibus codicibus.*

b *Hoc tamen, licèt Ioã. Vinc. Goſ. & Phil. dixerint, quòd hîc erat penitus aliud capitulum: eum priùs eſſet actum ſolum de libertate data per Epiſcopum. Ioan. And.*

c *Singuli teſtes ſubſcribere debent in teſtamento cæci. Ioan. And.*

† *Hæc duo verba, per extorſionem, deſunt in omnibus vetuſtis codicibus: apparet. ea magne irrepſiſſe in textum.*

† *Aliàs ita: ex priuilegiis antedictis, prædeceſſores noſtros, &c.*

† *In vetuſtioribus codicibus ita: per hoc autẽ in nullo, &c.*

d *Vĩ ſuprà de fide inſtr. cùm Ioãnes. Ioan. And.*

† *Cap. 5. eod. tit. in 3. compilat.*

rum dominum perueniſſent: & poſtquam Templarij terras acquiſiere prædictas, decimas earundem per quadraginta annos[a], & amplius pacificè poſſediſſent, nunc eis ipſas ſubtrahere non verentur: *& infrà.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi Abbas, & Monachi ſufficienter oſtenderint, quòd à Templariis decimas de terris prædictis per quadraginta annos cõtinuè perceperint ſine lite, vos ad præſtationem ipſarum Templarios cõpellatis. Cùm enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas ſoluerint, eis renunciâſſe [b] tacitè præſumuntur. Quòd ſi in probatione defecerint, ab ipſorum impetitione Templarios abſoluatis, ipſis ſuper hoc ſilentium perpetuum † imponentes.

¶ Idem Epiſcopo Lingoñ.

¶ *Exemptus ratione certa rei, vel loci, non cenſetur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci. Hoc dicit, & eſt textus notabilis: & multum allegabilis.*

CAP. XVI.

CVm † capella Ducis † Burgundiæ gaudere dicatur huiuſmodi priuilegio, quòd nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in perſonas Canonicorũ eiuſdem capellæ, ſuſpenſionis vel excommunicationis, aut interdicti ſententias audeat promulgare: quidam capellæ ſupradictæ Canonici, qui parochiales Eccleſias à te tenent, occaſione priuilegij prælibati, in his etiam, quarum iuriſdictio ad te pertinet: ita ſe dicunt exemptos, vt quantumcunque grauiter interdum excedant, tuæ correctioni recuſant, & ſententiæ ſubiacere. ¶ Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti [c] ſunt eiuſdem ratione capellæ Apoſtolicis priuilegiis deferas reuerenter: ſed in quantum ratione parochialium Eccleſiarũ, vel aliàs iuriſdictionem tuam reſpicere dignoſcuntur, officij tui debitum in eoſdem, liberè proſequaris.

¶ Idem Abbati, & fratribus Euaſeñ. † cœnobij.

¶ *Per exemptionem proceſſam monaſterio, capellæ ſibi ſubiectæ non cenſentur exemptæ.*

CAP. XVII.

EX ore † ſedentis in throno procedit gladius bis acutus,

ad præſtationem ipſarum, quia cum tanto tempore contra priuilegia ſibi conceſſa decimas ipſas ſoluerint, eis tacitè renunciaſſe videntur. Si verò in probatione defecerint, abſoluant Templarios ab eiſdem. Nota, quòd qui non vtitur priuilegio ſuo per xl. annos, amittit illud. Et ſic nota, ꝙ contra priuilegium præſcribitur. Item tacitè renunciat quis iuri ſuo per contrarium actum. Item deficiente actore reus abſoluitur.

¶ *Gloſ. ſeq ſignat tria contraria. Primum quòd contra priuilegia Eccleſiarũ nullo tempore præſcribatur, & ſoluit. Secundum quod perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quòd perdatur xxx. ann. & ponit duas opin. vlt. ſoluit.*

a ¶ *Per xl. annos.*] Et ſic patet, ꝙ contra priuilegium præſcribitur. *arg. contrà 25. q. 2. c. 1. & 2.* vbi dicitur, quòd priuilegia Eccleſiarum, & monaſteriorum cunctis temporibus inuiolata permaneãt. Sed illud loquitur de alio priuilegio, quod potiùs pertinet ad libertatem, & immunitatem Eccleſiarum de generalibus ſtatutis *, quibus Eccleſia regitur, & illa intemerata ſemper erunt. Item videtur, ꝙ vnico actu perdat priuilegium. *C. de pactis inter empt. & vendit. l. commiſſoriæ, & C. de iur. dom. impe. l. 2.* De hoc plene dictum eſt *ſ. de conſti. cùm acceſſiſſent.* Præterea ad hoc vt perdatur priuilegiũ, ſufficit, quod per xxx. annos non ſit vſus priuilegio. *ſ. eod. ſi de terra.* & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quòd etiam vnico actu perditur hoc priuilegium: ſed reſpondetur de quadraginta, & ibi de triginta, quia ſic de facto accidit. *ſimi. ff. de petit. hær. item veniunt. §. adoptanda:* & hoc probare voluerunt, vnde audiendi erant. *ſ. de reſtit. ſpol. c. 1. & ff. de probat. circa eũ:* & ſic vnico actu perditur priuilegium, & redit res ad ius commune. *ſim. ff. de pac. ſi vnus. §. quòd ſi non vt totum, & ff. de adi. leg. l. 4. quæ continuatur præcedenti, & 35. diſtin. ab exordio.* Ad hanc ſolutionem conſueuit ſic diſtingui: Priuilegiũ, aut datur ad agendum, aut ad excipiendũ, &c. Quære hanc diſtinctionem, *de conſtit. cùm acceſſiſſent:* ſed hoc non credo, quod hoc priuilegium vnico actu tollatur, *arg. ad hoc. C. de excu. tu voluntariè, & C. de epiſ. & cler. Auth. Presbyteros:* & credo ſtandum huic decr. & valebit priuilegiũ iſtud, niſi probatur, ꝙ xl. annis non ſunt vſi priuilegio, ſoluendo decimas quiete. *arg. opt. ſ. de præſcrip. cum nobis.* & ita perditur priuilegium eodẽ tempore, quo & præſcribitur contra ius commune: vnde continue debẽt illi probare perceptionẽ decimarũ quolibet anno, vt dicit litera: vnde illi, ſi vellent probare interruptionẽ, & poſſent, admitterentur: vel per retentionẽ decimarũ: vel etiã per litẽ cõteſtatione factã: & hoc indicãt verba illa, continue perceperint ſine lite: & ita quod dĩ *ſ. eo. ſi de terra.* de xxx. annis, non tenet, vt *ſ. de præſcrip. ad audientiam, & c. illud.*

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. concordan. quærit, arg. pro, ſoluit contrarium.*

b ¶ *Renunciaſſe tacitè.*] *ſ. eod. ſi de terra:* vbi de hoc *ſ. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. ſ. de offi. deleg. gratum.* Sed nunquid talis renunciatio poſſit ei obiici ab aliis, quibus decimas non ſoluunt? *Arg. quòd ſic. ſ. de conſtit. cùm acceſſiſſent. ſ. de præben. pro illorum:* ſed hoc nõ credo, ꝙ propter hoc perdat priuilegium quoad alios, ſed de priuilegio tantum detrahitur. *ſ. e. ſi de terra.*

CVm.] Ratione vnius beneficij dicitur ille ſubiectus, qui ratione alterius eſt exemptus. Hoc dicit. In prima parte ponitur querela. In ſecunda prouiſio ibi, *Quocirca.* Abbas.

CASVS. Capella ducis Burgundiæ gaudet priuilegio ſpeciali ſibi à ſede Apoſtolica conceſſo, videlicet, ꝙ nullus Archiep̃s, vel Ep̃s in perſonas canonicorũ ipſius capellæ ſentẽtias ſuſpenſionis, vel interdicti: aut etiam excõicationis audeat promulgare: quidã canonici ipſius capellæ habent Eccleſias parochiales, quæ ſubſunt Ep̃o Lingoneñ. occaſione dicti priuilegij dicunt ſe exemptos in omnibus, item vt quantũcunque grauiter excedant, nolũt correctioni, & ſententiæ ipſius Ep̃i ſubiacere. Ep̃s ſignificauit hoc dño Papæ, vnde mandat eidem, quatenus in quantum exempti ſunt ratione ipſius capellæ, priuilegiis Apoſtolicis deferat reuerenter: ſed ratione aliarum Eccleſiarũ, quas ab ipſo Ep̃o habent, vel aliàs ad Ep̃i pertinent iuriſdictionẽ, officij ſui debitum in eoſdem liberè proſequatur. Nota, ꝙ in capellis poſſunt eſſe canonici. Item canonici poſſunt habere Eccleſias parochiales. Itẽ aliquis eſt partim liber quoad aliquem, & partim alij ſubeſt. Item aliquis poteſt habere plures dominos. Item eadem res duplici iure poteſt cenſeri.

¶ *Gloſ. ſeq dicit quæſt. hic ſoini, in qua diſtinguit: ſecundò obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *In quantum exempti.*] Quod colligitur ex forma ipſius priuilegij. *ſ. eod. porrò, & c. recepimus.* Ex hac decret. ſoluitur quæſtio [b] de Abbate, qui acquiſiuit priuilegium, quòd monaſteriũ ſuum eſſet exemptum cum omnibus capellis: tempore ſuccedente acquiſiuit capellas, quas contendit eodẽ priuilegio retinere, Ep̃o loci contra dicente: & eſt diſtinguendum per hanc dec. vtrùm acquirat nouas capellas prioribus acceſſorias, an quæ habeant ſe principaliter ab illis omninò ſegregatæ. In primo caſu participant eidem priuilegio. In ſecundo caſu non. *arg. ff. de lib. leg. l. vlt. §. Caio. ff. de leg. 3. vxori. 1. reſpon. & l. cùm quis, in fin. argu. contra. ff. de verb. oblig. cùm ſtipulamur.* Huic decret. contra videtur. *16. q. 1. frater noſter, & 11. q. 2. cognominus:* quia vna, & eadem res non debet duplici iure cenſeri, & *ſ. de deci. cùm in tua:* ſic enim videtur, quòd iſti ſint partim liberi: partim ſerui, quod eſt contra illud *ff. de ſtat. lib. ſi duobus.* Sed non obſtat: quia quantùm ad capellam iſtam ſunt liberi ab Epiſcopo, & in his, quæ ſpectant ad ipſam: in his, in quibus ſubſunt Epiſcopo, non ſunt exempti: & diuerſo iure cenſentur quoad diuerſa, non ad idem: ſicut poteſt habere quis plura domicilia. *ſ. de foro compe. ex parte:* & quoad vnum eorum poteſt cenſeri vno iure, & quoad aliud alio, & ſic tenetur vtrique, & eſt ſi. *ſ. de maio. & obed. per tuas, & j. cap. prox. in fin.* & ſic exemptus, ſeu priuilegiatus poteſt iudicari ab Epiſcopo loci, ſed non in his, quibus exemptus, vel priuilegiatus eſt, niſi prout dicitur. *ſ. eod. tuarum in fine.*

EX ore.] Abbas monaſterij exempti, pro mẽbris nõ exemptis ad ſynodum Ep̃i idem accedere, & Ep̃o parere tenetur. Hoc dicit. Primò præmittit exordium. Secundo narrat factum, & partium allegationes ibi, cùm igitur. Tertiò diffinit ibi. *Nos.* Abbas,

CASVS. Inter Epiſcopum Vigorieñ. ex vna parte, & monaſteriũ Euaſeñ. ex altera, quæſtio vertebatur ſi per electione, ac libertate ipſius monaſterij: procurator monaſterij propoſuit, ꝙ monaſterium ipſum ab ipſa ſui fundatione liberum extitit, & exemptũ cum capellis ſuis: ad hoc probandũ induxit priuilegia Romanorum Pontificũ, Conſtantini vnam, & alterũ Alexandri, & indulgentias Clementis, & Cœleſtini, quorũ vſum continuũ per teſtes oſtendere nitebatur: ex parte reſpondebatur aduerſa, ꝙ in priuilegio Conſtantini quiddã perſpicitur contineri, per quod monaſterium videtur ad iuriſdictionem Ep̃i pertinere, videlicet, ꝙ Abbas eiuſdẽ monaſterij primũ locum poſt Vigorieñ. Ep̃m ſemper obtineat: ſed hoc locũ habere nõ poſſet in generali Cõcilio, neque in prouinciali, & ſic relinquitur, ꝙ illud intelligitur in ſynodo Epiſcopali: qualiter ad eius ſynodũ venire tenetur. In priuilegio Alexandri quiddã aliud cõtinetur, per quod diœceſanus Epiſcopus in eodem monaſterio iuriſdictionem ſuã vĩ in aliquibus retinere: quia ibi dicitur, Ep̃i Vigorieñ. à fratribus eiuſdem monaſterij aliquid iniuſtè non exigant, ſed his cõtenti ſint, quę fratres eiuſdẽ monaſterij Vigorieñ. Ep̃is præſtare rationabiliter conſuetu-

† *Dictio, perpetuum, deeſt in antiquis codicibus.*

a *Quibus renunciari non poſſet: quale de foro cõpe. ſi diligẽti. de ſen. excomm. contingit: ſed hic loquitur de particulari, & ſingulari priuilegio cõceſſo fauore loci, vel perſonæ. Ioã. And.*

† *Cap. 6. eod. ti. in 3. comp.*

† *In veteri compil. ita: Regis Bohemiæ: ſed Vaticana exemplaria, & alia conſtanter habent, Burgundiæ.*

b *De ſimili quæſtione vide elegantem deciſionem Guido. Pape 489. incip. princeps conceſſit: adde Cynum in l. placet. C. de ſacroſan. eccle. & Bartol. in l. domini. §. is, qui ædes. ff. de dam. infect.*

† *Euaſin.*

§ *Euaſem.*

† *Cap. 7. eod. ti. in 3. comp. initiũ deſumitur ex Apocalyp. cap. 1. & cap. 19.*

conſueuerunt: per hoc videtur, quòd aliqua de bonis ſuis Abbates ab Epiſcopis, exhibere tenentur. Dominus Papa his, & aliis intellectis, cùm à neutra parte ſit probata præſcriptio, ſententialiter diffiniuit, quòd monaſterium Euaſeñ. liberum eſt in capite, & prorſus ab epiſcopali iuriſdictione exemptum, tutela ipſius monaſterij Archiepiſcopo Cantuarieñ. reſeruata: in membris verò, quæ non probantur exẽpta, diœceſano Epiſcopo ſit ſubiectum, propter quod Abbas ad ſynodum epiſcopi venire tenetur, & primũ locum poſt Vigorieñ. epiſcopum obtinere, & idem Abbas pro ipſis membris nõ exemptis tenetur Vigorieñ. Epiſcopo exhibere reuerentiam, & honorem: quibus exhibitis, Vigorieñ. Epiſcopus debet manere contentus. Not. quòd iudex debet rectam ferre ſententiã, nulli contra iuſtitiam parcere, ius ſuum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte ſubeſt alicui, & pro parte liber eſt. Itẽ licet monaſterium liberum ſit in capite, membra propterea non ſunt exempta, niſi expreſſe de membris contineatur in priuilegio. Item arg. quòd aliquis poteſt eſſe vaſallus plurium dominorum.

a ¶ *Rectiſſima.*] Cùm ius faciat quoad omnes, qui ſimiliter iudicare tenentur. ȝ. *de re iu. in cauſis.* & ideo cum multa prouidentia, & deliberatione eſt promulganda. 35. *q.* 9. *Apoſtolicæ.* & *cap. ſententiam. in fine.*

b ¶ *Nulli parcat.*] Vbi ſcandalum non timetur, aliàs detrahere debet ſeueritati. 50. *diſt. vt conſtitueretur.* & 44. *diſt. comeſſationes.* & 23. *q.* 4. *non poteſt.* & ȝ. *de ope. non. nunciatio. cùm ex iniuncto.*

c ¶ *Quod ſuum eſt.*] Sic ȝ. *in conſtitutione Gregorij in princip. libri huius.* & *Inſtit. de iuſti.* & *iu. in prin.* & ſummum bonũ eſt in rebus iuſtitiam colere. 11. *q.* 2. *cùm deuotiſſimam.*

d ¶ *Ad ſynodum epiſcopalem.*] Cùm iuſta cauſa extiterit. 17. *diſt. epiſcopus.* 2.

e ¶ *Recipere, ac ſeruare.*] 17. *diſt. decernimus.*

¶ *Gl. ſeq. not. quòd dictio, quia, vel ſicuti, &c. alleg. contrarium.*

f ¶ *Aliqua de ſuis.*] Arg. quòd quando hæc dictio, quia, vel hæc dictio, ſicuti, ponitur in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid, aliàs nihil eſſet. *Arg.* ȷ̃. *de verb. ſig. c. Abbate.* & ȷ̃. *eod. in his.* & *ff. de condi.* & *demon. quibus diebus.* §. *dominus. ff. de lega.* 1. *ſi ſeruus.* §. *ſi ſeruus.* & §. *qui quinque.* & *l. ſi ſit.* §. 1. & *C. de ſal. can. adiecta. l.* 2. arg. contra, quòd potiùs intelligitur conditionaliter. *ff. de contrahenda emptio.*

quoniã ex ore Romani Pontificis rectiſſima [a] debet exire ſententia, quæ contra iuſtitiam nulli parcat [b], ſed reddat vnicuique quod ſuum [c] eſt. Cùm igitur inter vos, & Vigorien. † Epiſcopũ, ſuper monaſterij veſtri ſubiectione, ac libertate controuerſia verteretur, monaſterij veſtri propoſuit procurator, quòd idẽ monaſterium ab ipſa ſui fundatione liberum extitit, & exemptum: ad hoc probandum priuilegia prædeceſſorum noſtrorum inducens, vnum Conſtantini, & alterum Alexandri, nec non indulgentias Clementis, & Cæleſtini, quorum vſum continuum à longis retrò temporibus, per depoſitiones teſtium, oſtendere nitebatur: *& infrà.* ¶ Porrò in priuilegio Conſtantini quiddã † contineri perſpicitur, per quod idem cœnobium videtur ad iuriſdictionem epiſcopi pertinere: videlicet quòd Abbas eiuſdem primum locum poſt Vigorien. præſulem ſemper obtineat. Vnde cùm locum ipſum obtinere non poſſit in generali concilio, neque in prouinciali: quoniam abſonũ eſſet, vt Abbas primus poſt illũ, ſuper alios Epiſcopos reſideret, relinquitur ergo †, quòd locum illũ in Epiſcopali ſynodo intelligatur habere: quare tenetur ad ſynodum [d] Epiſcopalem accedere, ac per hoc ipſius ſtatuta recipere [e], ac ſeruare. ¶ In priuilegio verò Alexandri Papæ quiddam † aliud continetur, per quod diœceſanus Epiſcopus in eodem cœnobio iuriſdictionem ſuam (etſi non in omnibus, in quibuſdam tamen) retinuiſſe videtur: cùm in illo dicatur, quòd Vigorienſes Epiſcopi ab eiuſdẽ loci fratribus aliquid iniuſtè non exigant, ſed his tantùm contenti permaneant, quæ prædeceſſores eorum anteceſſoribus ſuis conſtat rationabiliter impendiſſe: vnde conſtat, quòd Abbates Epiſcopis aliqua [f] de ſuis exhibere tenentur. ¶ Nos igitur his, & aliis diligenter auditis, cùm à neutra parte ſit probata præſcriptio [g], ſententialiter diffinimus, quòd Euaſen. † cœnobium liberum eſt in capite, tanquam ab Epiſcopali iuriſdictione prorſus exemptum, & ſoli Romanæ Eccleſiæ ſubiectum: tutela tamen ipſius Cantuarieñ. Archiepiſcopo reſeruata: in membris autẽm, quæ non probantur [h] exempta, diœceſano Epiſcopo ipſum ſubiacere decernimus: propter quod Abbas ad ſynodum † eius debet accedere, primúmque locũ poſt Vigorieñ. Epiſcopum obtinere: pro ipſis quoque membris non exemptis idem Abbas tenetur [i] Vigorieñ. Epiſcopo exhibere reuerentiam, obſequium, & honorem: quibus Vigorieñ. Epiſcopus ſibi competenter exhibitis, debet manere contentus.

¶ Idem Auſoneñ. Epiſcopo.

¶ *Receptus ſub protectione Papæ, per hoc non cenſetur exemptus. Hoc dicit.*

CAP. XVIII.

EX † parte tua fuit quæſitum, vtrùm Clerici, & Laici, qui litteras protectionis oſtendunt, in quibus perſonæ ſuæ expreſſo nomine, cum omnibus rebus ſuis ſub Apoſtolica protectione conſiſtere declarantur [k], à iuriſdictione Epiſcopi diœceſani ſunt exempti. Nos autem tibi † reſpondemus, quod per litteras huiuſmodi, ab Epiſcoporum ſuorum poteſtate minimè ſubtrahuntur [l].

¶ Idem Elideñ. † Epiſcopo.

¶ *Religioſi, quibus à Papa conceſſum eſt, vt Eccleſias ei ſubiectas poſſint in proprios vſus conuertere, non auctoritate propria, ſed à diœceſano loci poſſeſſionem illarum Eccleſiarum recipere debent: niſi in priuilegio aliud exprimatur.*

CAP. XIX.

PAſtoralis † officij: *& infrà,* ¶ Interrogâſti, vtrùm viris religioſis, quibus à ſede Apoſtolica eſt indultum, vt Eccleſias ſuas in proprios vſus poſſint cõuertere, decedentibus perſonis earum, liceat auctoritate propria poſſeſſionem earumdem intrare, vel per diœceſanum Epiſcopum † in ipſa † ſint potiùs inducendi. Ad quod reſpondemus, quòd niſi fortè in indulgentia ſummi Pontificis id con-

ſi quis fundum. & *l. ſi debitor. in fin. Ioan.*

g ¶ *Sit probata præſcriptio.*] In his ſcilicet, quæ per priuilegium non erant exempta, in quibus obtinet Epiſcopus. vt ȷ̃. *ſequitur.* & ſic eſt argu. quòd Abbas poteſt præſcribere ius commune in capellis contra Epiſcopum, in his quæ poteſt poſſidere. ȝ. *de præſcri. auditis.*

¶ *Glo. ſeq. not. quòd licèt caput, & c. alleg. contrarium.*

h ¶ *Quæ non probantur.*] Ergo licet quis probet exemptionem capitis: non ideo probauit exemptionem membrorum, *arg.* ȝ. *c. proxi. arg. contra:* quia totum, & pars debent eodem iure cenſeri. 12. *diſt. c.* 1. & 2. & 12. *q.* 2. *cognouimus.* & 2. *q.* 7. *ſi quis epiſcopus.* & *ff. pro derelicto. an pars.*

i ¶ *Idẽ Abbas tenetur.*] Et ſic eſt arg. ꝙ aliquis põt eſſe vaſallus multorum: ſicut iſte abbas ſubeſt Papæ, & epo pro capite, vt ȝ. *c. proxi. ff. de op. liberto. l. diuerum.*

EX parte] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Nos autem.* Abbas.

CASVS. Clerici, vel Laici impetrant litteras à Dño Papa, per quas recipit eos cum perſonis, & rebus ſuis ſub ipſius protectione: quæritur, vtrùm per talem protectionem exempti ſint à iuriſdictione epiſcoporum ſuorum? Reſpõdet Papa, quòd huiuſmodi litteris è poteſtate ſuorum epiſcoporum non ſubtrahuntur. No. ꝙ per verbũ, protectionis, non datur exemptio: ſecus cùm dicitur: ad indicium libertatis perceptæ.

k ¶ *Declarantur.*] Sic ȝ. *eod. recipimus.* & ȝ. *de maio. & obe. per tuas.*

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſol.*

l ¶ *Subtrahuntur.*] Sic ergo talis protectio inutilis eſt, ſicut confirmatio in forma communi, de qua dicit ȝ. *de conceſ. preben. quia diuerſitatem* [b]. Ad quod ergo impetrantur? quia ſolet plus timeri, quod ſpecialiter pollicetur, quàm quod generaliter impetratur. ȝ. *de hæreti. ſi aduerſus.* & 23. *diſt. c. quanquàm.*

PAſtoralis] Cõmunis diuiſio. Secũda ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Quidam religioſi litteras obtinent à ſede Apoſtolica, in quibus indulgetur eiſdem, vt Eccleſias ſuas in proprios vſus conuertere poſſint, decedentibus perſonis illarum: quæritur, vtrũ liceat eis auctoritate propria poſſeſſionem illarum eccleſiarũ intrare, vel ꝑ diœceſanũ Epm in illa ſint potiùs inducẽdi? Ad hoc rñdet Papa, ꝙ ſuo epo incõſulto nõ licet eis poſſeſſionẽ earũ intrare: qꝛ per huiuſmodi indulgentiam epiſcopali iuri nihil intelligitur derogari: niſi forte in ipſa indulgentia cõtineatur expreſſe, ꝙ Epiſcopo incõſulto id facere poſſint.

† vvigornit. † Vvigoren. *eadem ſunt poſtea variè notæ.*

† *In antiquioribus codicibus ita: quoddã contineri proſpicitur.*

† *Dictio, ergo, non eſt in manuſcriptis codicibus.*

† *quoddam, in antiquis.*

a *De ho: ſuprà de tempor. or. c.* 6.

† *Euaſa.*

† *Vide de hac materia quid ſanciuerit nouiſſimè concilium Triden. ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 2. *ad de Iacobatium tract. de concilio, lib.* 2. *art.* 2.

† *Cap.* 8. *eo. ti. in* 3. *comp. De materia huius decretalis vide latè per doctores in c. recipimus. ſuprà eo. tit.*

† *Aliàs, taliter.*

† *Helien.*

† *Belnen.*

b *Et* 17. *q.* 4. *frater. Ioan. And.*

† *Cap.* 9. *eo. tit. in* 3. *compilat. Ad quid allegetur hic textus, vide per Innocentium, & Felinum in c.* 1 ȝ. *de conſtitutio.*

† *Dictio, epiſcopum, deeſt in pleriſque exemplaribus.*

† *Aliàs, in ipſas, ſed vt plurimum habetur, vt eſt impreſſũ.*

poſsint. Not. hîc arg. ꝙ vbi conceditur maius, non tñ id, ꝙđ minus eſt. Item priuilegium, vel indulgẽtia intelligitur eſſe cõceſſa ſine alterius iniuria. Item vbi duo ſunt impedimenta, non ſufficit alterum tolli, niſi & vtrunque remoueatur. Item priuilegia, cùm ſint odioſa, non debent extendi, niſi quatenus in eis continetur.

tineatur a expreſſum, ſuo Epiſcopo inconſulto b, in poſſeſſionem c ipſarum eis non eſt licitum introire: quia per indulgentiam d huiuſmodi, Epiſcopali iuri non credimus derogari.

¶ Idem Epiſcopo, & Capitulo † Tripol.

† Tripolitan.

¶ *Si is, propter cuius delictum poſitum eſt interdictum, illud non ſeruat: alij nihilominus ſeruare tenentur: ſecus ſi ille non ſeruat, in cuius fauorem latum fuit.*

CAP. XX.

† Cap. 3. eod. tit. in 4. cõp.

PEtîſtis † per ſedem Apoſtolicam edoceri, vtrùm cùm propter Hoſpitalarios, vel Templarios ciuitas veſtra generali ſupponitur interdicto, eiſdem non ſeruantibus, vos illud teneamini obſeruare? Ad quod duximus reſpondendum, quòd illorum exceſſus vobis non præbet licentiam excedendi. ¶ Sed † ſi præfati Hoſpitalarij, vel Templarij priuilegiorum ſuorum fines exceſſerint, violando temerè interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum: ne videantur de aliorum fletu ridere e, vos in pœnam præſumptionis eorum, quandiu f ipſi violauerint interdictum, de noſtra licentia celebretis g.

† Interdictũ generale quid dicatur, tradit Nicolaus Plenius tra. de interdicto, & Couarruuias in c. alma mater. de ſent. exc. lib. 6. in 2. p. relectiõ. §. 1. circa fin.

¶ Idem.

¶ *Priuilegium conceſſum monaſterio, vt eius Monachi excõmunicari non poſſint, intelligitur de monachis exiſtentibus in monaſterio: vel in Eccleſiis ſibi ſubiectis vtroque iure. Hoc dicit. Et eſt caſus quotidianus.*

a ¶ *Contineatur expreſſum.*] Arg. ꝙ priuilegiũ ſemper intelligitur cõceſſum ſine læſione alterius. ſ. *de oſ. ord. licet.* & ſ. *de vſu pal. ex tuarum.* & ſ. *de eccle. ædi. cùm dicat Apoſtolus.* & *c. ad audientiam 2.* & *C. de inoffic. teſta. ſi quando. argu. 2. eodem patentibus.*

b ¶ *Inconſulto.*] Sic licèt lex concedat libertatem ſeruo vindicanti necem domini, e iudice tamen danda eſt. *C. pro qui. cau. ſerm. accip. præmi. li. 1.*

¶ *Gloſ. ſeq. recte. ſignando contrarium decret. cùm veniſſent.*

c ¶ *In poſſeſſionem.*] Quã nunquam habuerũt: & hoc ideo, quia nemo ſua auctoritate rem ſuã accipere debet. *C. vnde vi, ſi quis in tantam.* & *16. q. 6. placuit.* & *C. de acquir. poſ. improba. poſſeſſio. ff. de acqui. poſſ.* ſi ex ſtipulatione: ſecus ſi poſſeſſionem habuiſſet. ſ *de reſtitut. ſpol. cùm veniſſent.*

d ¶ *Indulgentiam.*] Si de duabus ſeruitutibus altera remittatur, alia remanet in ſuo ſtatu. *ff. de ſer. vrb. prædio. ſi domus tua.* & ſ. *de vſu pallij. ex tuarum.* ita hîc. Nec huiuſmodi generali conceſsione conceditur, quod ſpecialiter non fuiſſet cõceſſurus. *ff. de pecul. qui peculij. ff. de pig. denique.* & *l. obligatione.* & ſ. *de elect. Eccleſia veſtra,* ibi: *neque enim,* &c. *C. de inoff. teſtam. ſi quando.* Ber.

PEtîſtis.] Quandiu Templarij, vel Hoſpitalarij non ſeruant interdictum pro eis in loco prolatum, alij ſeruare non tenẽtur. hoc dicit. Et ſecunda pars ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Aliquãdo contingebat, ꝙ ciuitas Tripolitana propter Hoſpitalarios, vel Tẽplarios generali ſupponitur interdicto, iſti in quorum fauore poſitũ fuerat interdictũ, non ſeruabant illud: quæſiuit Epſ. Tripolitanus, vtrũ ipſi cũ capitulo ſuo illud debeât obſeruare? Rñdet Papa, ꝙ exceſſus illorũ illis non præbet licentiam delinquendi, ſed ſi prædicti fines priuilegiorum ſuorum non ſeruauerint, violando interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum; Epiſcopus, & capitulum prędicti in menſam prẹſumptionis illorum, quandiu ipſi non ſeruauerint interdictum, de licentia domini Papæ celebrent, ne videantur de aliorum fletu ridere. Nota, quòd non debet quis illud facere, à quo impetrauit alios prohibere; nec debet alij legem imponere, quam ipſe negligit obſeruare. Item eo iure, quo quis contra alium vtitur, ipſe debet vti eodem. Item nullus debet excedere fines priuilegij ſui. Item nullus debet de alterius fletu ridere.

e ¶ *Ridere.*] Simi. ĩ. *de ſent. excommuni. ſi verò. ſimi,* dicit Imperator: Iudices iubemus eſſe ſolicitos, ne turpi colludio quæratur ex miſeris pretium gaudiorum. *C. eod. lib. 12. in fine libri.*

f ¶ *Quandiu.*] Sic *6. q. 2. ſi tamen.* & *cap. placuit.*

g ¶ *Celebretis.*] Non enim debent alijs legem imponere, quam ipſi negligunt obſeruare. ſ. *de præben. pro illorum.* nec tenetur alius ſeruare priuilegium, quod ille non ſeruat, cui conceſſum eſt. ĩ. *de ſen. excom. in audientia.* & qui priuilegium alterius non ſeruat, eius priuilegium non eſt ſeruandum, ſ. *de appellat. an ſit deferendum.* ſ. *de elect. bonæ.* & quod ab illis exigere debet, multò fortiùs à ſeipſo. *ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. vltimò.* & *ff. de admi. tu. quotiens. §. item temporali. ff. ſi vendi. l. alterius.* & ſ. *de nat. ex libe. ven. c. vnico.*

ADDITIO. Verſus. *Me non impugnat, qui me defendere debet.*

QVoniam per confeſſionem.] CASVS. Epiſcopus Nepeſinus petebat ius epiſcopale in Eccleſia beati Blaſij de Flageno, pertinente ad quoddam monaſterium in diœceſi dicti Epiſcopi conſtitutum: ex parte aduerſa allegabatur quoddã capitulum, qđ cõtinetur in priuilegio monaſterio conceſſo, videlicet, vt nullus Epſ Eccleſias vtroque iure illis ſubiectas interdicto ſupponere, vel monachum, ſeu clericum eiuſdem monaſterij ſynodare, vel excommunicare præſumat: ſed procurator monaſterij fuit confeſſus in iure, ꝙ Epiſcopus Nepeſinus ius epiſcopale percepit in Eccleſia prædicta: dubitabatur, vtrùm capitulum prædicti priuilegij obſtaret, quominus epiſcopus ius epiſcopale poſſit exercere in dictã eccleſiam, vel capellanum ipſius. Rñdet Papa: cùm per confeſſionem procuratoris monaſterij conſtet, ꝙ Epiſcopus percipit ius Epiſcopale in Eccleſia prædicta, idem Epiſcopus non obſtãte capitulo iſtius priuilegij, põt dictã Eccleſiam interdicere, & excõicare monachũ, ſeu clericũ monaſterij ad regimẽ ipſius Eccleſiæ deputatũ, cùm alterutrũ de iure fuerit faciendũ, quia illud capitulum intelligitur de monachis, vel clericis in ipſo monaſterio permanentibus, vel in deſtinatis ad Eccleſias vtroque iure ſibi ſubiectas. Nota, quòd confeſſio procuratoris in iure facta, domino præiudicat. Item priuilegium non tuetur aliquem in delicto. Item Eccleſia tunc ſubiecta eſt Abbati vtroque iure, quando Epiſcopus nullum ius epiſcopale exercet in illa. Item licet perſona ſit exempta, tamen ratione rei, quam poſſidet, non exemptæ eſt ſubiecta. Bern.

CAP. XXI.

† Cap. 4. eo. ti. in 4. compilatione.

QVoniam † per confeſſionem conſtat partis aduerſę, quòd Nepeſinus † Epiſcopus ius Epiſcopale percipit in Eccleſia Sancti Blaſij † de Falgañ. credimus, quòd non obſtante illo capitulo priuilegij, quod monaſterio eſt indultum: vt nullus Epiſcopus Eccleſias vtroque iure h illi ſubiectas interdicto ſupponere, vel Monachum, ſeu Clericum eiuſdem monaſterij ſynodare i, vel excommunicare præſumat, præfatus Epiſcopus poſſit interdicere dictam Eccleſiam, & excommunicare Monachum, ſeu Clericum veſtrum ad eius regimen deputatum, cùm alterutrum de iure fuerit faciendum: quoniam illud capitulum intelligendum eſſe videtur de Monachis, aut Clericis in ipſo monaſterio permanentibus k, vel ad Eccleſias deſtinatis, vtroque l iure ſibi ſubiectas.

† Aliàs, Nephesinus, ſed ex manuſcriptis repoſitũ eſt: Nepeſinus.

† Aliàs, Baſily de Flagen. aliàs, Flaian.

¶ Idem Londoneñ. † Archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis Legato.

† Londin.

¶ *Epiſcopus remittens alicui Eccleſiæ decimas Epiſcopales indefinitè, remiſiſſe videtur non ſolùm præteritas, ſed & futuras. Et eſt caſus notabilis.*

CAP. XXII.

† Cap. 5. eo. ti. in 4. compilatione.

QVia † circa: & *infrà.* ¶ Quæſiuiſti, vtrùm Monachi

h ¶ *Vtroque iure.*] ſ. in ſpiritualibus, & temporalibus. ſ. *eod. c. dum & plantare. §. in eccleſiis.* & *15. q. 2. c. 1.* Illud intelligitur, cum traditur Eccleſia pleno iure. vide qualiter interpretatur hoc verbum, vtroque iure, cùm tamen vtroque iure poſſet Eccleſia aliqua monaſterio eſſe ſubiecta, licet Epiſcopus aliqua temporalia ibi recipiat. ſ. *de cenſi. cùm venerabilis.*

i ¶ *Synodare.*] Id eſt, ad ſynodum vocare. a

a Vel aliter poteſt intelligi ſic, ſynodare, id eſt, nomine ſynodatici aliquid exigere. 10. q. 3. c. placuit & ſ. de off. ord. conquerente.

k ¶ *Permanentibus.*] Similis interpretatio eſt *16. q. 1. generaliter.* & *fin.* ĩ. *de verb. ſign. abbate. in fine.* & ita licèt perſona ſit exempta, tñ ratione rei, quam poſſidet, nõ exemptæ eſt ſubiecta. ſ. *eo. cum capella* & *c. ex ore. in fine* & ſ. *de maiori.* & *obed. per tuas.*

l ¶ *Vtroque iure.*] Id eſt, in ſpiritualibus, & temporalibus, vt ſ. *patet.* Bern.

QVia.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi. *Super quo.* Abb.

CASVS. Archieps London. conceſſit monachis omnium ſanctorum priuilegium ſuper decimis epiſcopalibus retinendis, ſic fortè dicendo: Remittimus monaſterio omnium ſanctorum decimas poſſeſſionum ipſius monaſterij pertinẽtes ad Archiepiſcopatũ: Archieps Londoneñ. ſucceſſor concedẽtis priuilegium, quæſiuit, vtrùm monachi prædicti priuilegiũ illud extẽdere valeant ad poſſeſſiones acquiſitas tempore priuilegij, & poſtmodũ acquirẽdas? Rñdet Papa, ꝙ ſi remiſſio decimarũ illarũ facta fuit ſecundùm canones, prædeceſſor illius indefinitè remittendo decimas ẽpales monaſterio, cũ nihil exceperit, & potuerit excepiſſe, intellexiſſe videtur nõ ſolùm de decimis poſſeſſionũ illius tẽporis, ſed etiã futuri: qa in beneficiis pleniſſima debet interpretatio adhiberi; & vna, & eadem res nõ debet diuerſo iure cẽleri.

Not.

Nota, quòd conceſſio ſimpliciter, & indefinitè facta reſpicit etiã tempora futura, & generaliter intelligitur. Et ſic eſt hic arg. quòd indefinita æquipollet vniuerſali. Item, qui nihil excepit, & potuit, totum ius ſuum intelligitur alienaſſe. Item in beneficiis pleniſſima debet fieri interpretatio. Itẽ vna res nõ debet diuerſo iure cenſeri. Item arg. quòd priuilegium extenditur ad futurum.

a ¶ *Epiſcopalibus.*] De quibus loquuntur canones. 12. q. 2. *vobis.* & *cap. conceſſo.*

b ¶ *Secundum canonicas ſanctiones.*] Putà, de conſenſu capituli. 12. q. *vobis. ſine exceptione.* & *ſuprà, de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu ca.* cum nos. nec in enorme detrimentum facta fuerit, quia per hoc poſſet reuocari. *s. de dona. Apoſtolicæ.*

c ¶ *Indefinitè.*] Arg. quòd indefinita æquipollet vniuerſali. 19. *diſtin. ſi Romanorum.*

d ¶ *Nihil exceperit.*] Sic *s. de iure patro. ex litteris.*

e ¶ *Beneficiis.* Simi. *s. de don. paſtoralis.* & c. *cùm dilectus. in fi.* & *j. de verbo. ſigni. olim. ff. de conſtit. prin. l. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. arg. in breuiar. alle. 4. intra. in contrarium. alleg. 6* & *ſoluit.*

f ¶ *Sed futuri.*] Arg. q̃ in priuilegiis verbũ generale, & indefinitè prolatum ad futurum extenditur. 12. q. 2. *cognouimus.* & *vide deci. ex parte.* & *C. quæ res pign. obl. poſſ. l. vltim. ff. ſerui. vrb. præd. ſi ſeruus*[a]. *Arg. contra. s. de con. quanto.* & *s. de dec. cum in tua.* & *s. eod. cum capella. ff. de contrahen. emp. in lege.* & *l. Rutilia Polla. ff. de dam. infec. damni § ſi is, qui.* Sed ideò contra dantem fit interpretatio, ne excogitata fraude ſuæ obuiet libertati. 16. q. 1, c. 1. *C. de don. ſi quis argentum. §. vlt.* ſecus vbi certa verba ponuntur, in eo caſu non extenditur ad alia: ſed ita ſeruandum eſt priuilegium, quatenus tenor priuilegij ſe extendit. *s. eo. porrò.* & *c. recepimus.* ſed vbi verbum generale ponitur, ad omnia appellatiua extenditur: ſic *s. de deci. ex multiplici.* Si autem æque poteſt retorqueri ad ius commune, ſicut ad priuilegium, potiùs videtur interpretatio facienda ſecundùm ius, quàm ſecundùm priuilegium. *s. de conſue. cùm dilectus*, & vt nemini ſit oneroſa, *arg. s. de teſti. cùm tu.* vt non ſit captioſa. *ff. de regul. iur. quotiens.* & contra illum potiùs interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertiùs dicere. *ff. de pact. veteribus.* & *ff. de contrahen. emp.* Labeo. & vt fiat ſecundùm communem modũ loquendi. *s. de ſponſ. ex litteris.* nam conſuetudo interpretatur vocem. *j. de verb. ſig. abbate.* & ſemper in tutiorem partem ſit interpretatio. *s. de ſpon. iuuenis. j. de reg. iur. ca. 2.* ſi enim neutra elicet tutior, in benigniorem. *9. diſt. c. vlt. ff. de reb. dub. cùm in teſtamento.* Ioann.

De indefinita locutione, ſeu propoſitione, an, & quãdo æquipolleat vniuerſali præter doctores hic, vide plenè per Comarruuiam lib. 1. var. reſolu. c. 13.

† *Idem ſcilicet Innocentius iij in cõcilio generali Latera. c. 4.* & *c. 6. eo. tit. in 4. compilatio.*

a *Si cautum ſit, ne immissioni ſi inuiti, etiam de futuris intelligitur, Ioan. And.*

† *De patriarcharum prærogatiua, dignitate, & numero vide plenè per Bartol. Caſſaneũ in cata. gloriæ mundi. par. 4. conſid. & adde Nicolaum Boerium in tract. de autorit. magni concilij. num. 30. & ſeq. verſ. ſecundum locum.*

Omnium ſanctorum, priuilegium prædeceſſoris tui ſuper Epiſcopalibus[a] decimis retinendis indultum extendere valeant ad poſſeſſiones acquiſitas, & poſtmodum acquirendas? ¶ Super quo tale damus reſponſum, quòd ſi decimarum illarum remiſſio facta extitit ſecundùm canonicas[b] ſanctiones, prædeceſſor tuus indefinitè[c] † decimas Epiſcopales monaſterio remittendo (cum nihil exceperit[d], & potuerit excepiſſe: ac in beneficiis[e] pleniſſima ſit interpretatio adhibenda: nec debeat vna, eademque ſubſtantia diuerſo iure cenſeri) intellexiſſe videtur non ſolùm de decimis poſſeſſionum illius temporis, ſed futuri[f].

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Ponit concilium ordinem quatuor Patriarchalium ſedium; vſque ibi. Seruata, vbi ponit tria priuilegia ipſarum. Primum, quia dãt pallium. Secundum ibi, Dominicæ, quia ante ſe crucem deferri faciunt, præterquam in caſibus hic exceptis. Tertium ibi, In omnibus, quia ad ipſos appellatur, & in hoc proteſtatur ibi, Saluis.

CAP. XXIII.

ANtiqua † Patriarchalium ſedium priuilegia renouantes[g] ſancta vniuerſali ſynodo approbante ſancimus, vt poſt Romanam Eccleſiam (quæ diſponente Domino; ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, vtpote mater vniuerſorum Chriſti fidelium, & magiſtra) Conſtantinopolitana primum, Alexandrina[h] ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineant: Seruata cuilibet propria dignitate: ita quòd poſtquam Antiſtites earũ à Romano Pontifice receperint pallium (quod eſt plenitudinis † officij Pontificalis inſigne) præſtito ſibi fidelitatis, & obedientiæ[i] iuramento, licenter, & ipſi ſuis Suffraganeis pallium largiantur recipientes pro ſe profeſſionem[k] canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem. ¶ Dominicæ † verò Crucis vexillum ante ſe faciant vbique deferri, niſi in vrbe[l] Romana, & vbicũque ſummus Pontifex præſens extiterit, aut eius Legatus vtens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis. ¶ In omnibus autem prouinciis eorundem iuriſdictioni ſubiectis, ad eos, cùm neceſſe fuerit, procuretur: Saluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis: quibus eſt ab omnibus[m] humiliter deferendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Priuilegium Religioſis conceſſum vt poſſint ſepelire confratres ſuos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus, qui licèt maneant in ſæculo, obtulerunt ſe tamen Ordi-

Antiqua.] Huius cap. diuiſio clarè patet in ſummario. Abb. CASVS. Concilium generale renouat priuilegia quatuor patriarchaliũ ſedium, ſtatuendo, vt poſt Romanã Eccleſiam, quę inter alias obtinet principatũ, Conſtantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina ſecundũ, Antiochena tertiũ, Hieroſolymitana quartũ, ſeruata cuilibet propria dignitate, ita q̃ poſtquã Prælati illarum à Romano pontifice palliũ acceperint, præſtito ſibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento, & ipſi poſtmodum palliũ ſuis ſuffraganeis largiantur, recipientes pro ſe obedientiã canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem. Secundò dicit, q̃ ante ſe faciant crucem vbique deferri, niſi in vrbe Romana, & vbicunque ſummus Põtifex præſens fuerit, aut etiã legatus vtens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis. Vltimò dicit, quòd in omnibus prouinciis eorum iuriſdictioni ſubiectis ad eos, cùm neceſſe fuerit, appelletur: ſaluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis: quibus eſt ab omnibus deferendum. Nota, quòd dominus Papa eſt iudex ordinarius ſingulorũ. Item pallium eſt ſignum plenitudinis poteſtatis paſtoralis officij. Item ſuffraganei tenentur præſtare iuramentum obedientiæ, & reuerentiæ Patriarchæ. Item minor iudex non poteſt exercere iuriſdictionem ſuã præſente maiori. Item ad Patriarcham poteſt appellari omiſſis mediis, & hoc intellige de his, qui ſunt eius iuriſdictioni ſubiectij. Item omiſſis omnibus medus poteſt appellari ad Papam.

g ¶ *Renouantes.*] 22. *diſ. renouantes.*

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrariũ de decr. cognoſcentes, & c. ſoluit, quòd illud regulare caſualiter fallit, & ponit, & exponit verſus, per quos ſex caſus comprehendit.*

h ¶ *Alexãdrina ſecundum.*] Scilicet poſt Cõſtantinopolitanam, & Conſtantinopolitana primum, ſcilicet poſt Romanam, olim verò Alexandrina fuit prima poſt Romanam: vt 22. *diſt. renouantes.* & ſic priuata fuit iure ſuo ſine culpa, quod eſſe non debet regulariter. *s. de conſtan. c. quieſcentes.* & *de eo, qui cogno. conſang. vxo. ſuæ diſ retinent.* & *c. vltim.* & *16. q. vlt. inuentum.* & *56. diſtin. ſatis peruerſum.* hoc tamen non fit ſine cauſa. *s. vt lite non conte. quoniam. §. 2.* quod fit pluribus modis.

Vnde verſus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, ordo.

Perſonas ſpoliant, & loca iure ſuo.

Vnde propter paupertatem vniuntur[b] duæ eccleſiæ, vt vnus ſit ſacerdos vtriuſque. 10. *q. 3. vnio. cum* vtraque conſueuit ſuũ habere proprium. Propter odium, vt 70. *diſt. neminem. 16. q. 7. decernimus.* Propter vitium, vt *s. de cle. ægro. tua.* Propter fauorem, vt hic, & 22. *diſt. renouantes.* Et propter vim, ſeu fauorem conſecrationis, 14. *q. 6. comperimus.* Quandoque etiam fauore religionis. *s. de eccleſ. ædifi. ad audientiam.* Propter ſcelus etiam puniuntur illi, qui non peccauerunt. 25. *q. 2. ita nos.* Propter ordinem priuatur dominus ſeruo ſuo. 54. *diſt. ex antiquis.* & *c. ſi ſequenti.* Quandoque propter defectum ſacramenti. 24. *diſt. ſi cuius.* & *c. lector.*

i ¶ *Fidelitatis, & obedientiæ.*] Sic ergo Patriarchæ, & illi, qui nullo medio ſubſunt domino Papæ, iurant ei fidelitatem, & obedientiam, vt hic dicitur, & *s. de iurein. ego N.* ſic & ſuffraganei ſuo metropolitano obedientiam, & reuerentiam præſtare debet, ſecundùm quòd illi præſtant Papæ. *s. de ma. & obe. c. dilecti.*

k ¶ *Profeſſionem.*] i. obedientiam, & reuerentiam. *s. de ſim. ne Dei eccleſia.* ad quam non tenetur exempti Epiſcopo diœceſano, cum illud ſit contrarium libertati. *s. eod. cùm olim. 2. in fin.* Bern.

¶ *Glo ſeq. arguit, & ſignat contrarium.*

l ¶ *Niſi in vrbe.*] Arg. quòd minor non poteſt exercere iuriſdictionem præſente maiore. 21. *diſt. denique.* & 93. *diſt. presbyter. ff. de offic. proconſ. l. vlt.*[c] & *s. de offi. lega. volentes.* Arg. contra 95. *diſt. ecce.* & 11. *quæſt. 1. peruenit. C. de dona. in hac ſacratiſſima.*

m ¶ *Ab omnibus.*] Hoc eſt priuilegium Apoſtolicæ ſedis, vt omiſſis omnibus poſſit appellari ad ipſum: vt hic innuitur. & 2. *q. 6. Romanam.* Sic etiã intelligitur, quod dicit imperator, quòd habet

† *Vide c. cùm ſit. ſuprà de autori.* & *vſu pallij.*

† *Vide Clement. vlt. ti. de priuileg.*

† *Idem ſcilicet Innocẽtius iij. in eodem concilio Later. c. 57.* & *c. 7. eo. tit. in 4. compil.*

b *De hoc articulo vide concilium Trident. citatum in c. ſicut vnire. s. de exceſſibus Prælat. & latè ibidem per doctores.*

c *Proconſul portam Romæ ingreſſus deponit Imperium. Ioa. And.*

a Tamen tali priuilegio non vtitur imperator ff. de appel. imperatores. Io. And.

habet ſimilia priuilegia cum Romana Eccleſia[a] *in Auth. de Eccleſ. ti. in princ. col. 9 & 65. diſt. mos antiquis.*

VT *priuilegia.*] Diuiditur in rubro. Secunda pars ibi, *Illud.* Abbas.

C A S V S. Romana Eccleſia quibuſdam regularibus conceſſit quædam priuilegia, ſed quia ipſi fines priuilegiorũ ſuorum excedebant, eã minùs bene intelligentes, Papa ea in cõcilio generali declarat, qualiter ſint intelligẽda, ne illa pertrahãt ad abuſum: quia priuilegiũ meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Secundò ponit verba priuilegiorum. Cõceſſum eſt ab Eccleſia Romana quibuſdam regularibus, ſcilicet Templariis, & Hoſpitalariis, vt his, qui fraternitatem eorũ aſſumpſerint, non negetur Eccleſiaſtica ſepultura, niſi ſint excommunicati, vel nominatim interdicti. Si forte Eccleſiæ, ad quas pertinẽt, fuerint interdictæ, ipſos quoque confratres, quos Eccleſiarum Prælati apud Eccleſias ſuas non permiſerint ſepeliri, ipſi ad Eccleſias ſuas deferant tumulandos, niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti. Declarat hic Papa, de quibus cõfratribus ſit intelligendũ: ſcilicet de illis, qui adhuc morantur in ſæculo, & eorũ ordini ſunt oblati mutato habitu ſæculari, vel de his, qui ſua bona eis dederant inter viuos, retẽto ſibi, quandiu vixerint, vſufructu; illi quidẽ ſepeliantur apud Eccleſias ipſorũ regularium, vel apud Eccleſias aliorum non interdictas, ſi ibi elegerint ſepeliri. Si enim de quibuſlibet confratribus ipſorum fraternitatem aſſumentibus intelligeretur, pro duobus, aut tribus denariis annuatim ſibi collatis, nimiũ vileſceret Eccleſiaſtica diſciplina: tamen & ipſi certam obtinent remiſſionẽ ab Apoſtolica ſede conceſſam. Vltimò ponit alium articulum, in quo excedebant fines priuilegiorum ſuorum. Continetur.n. in priuilegio ipſorum, vt ſi qui fratrum ipſorum, pro colligendis eleemoſynis ad aliquam ciuitatem, caſtellum, vel vicum aduenerint, ſi fortè locus ille à diuinis fuerit interdictus, in eorum aduentu ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, vt excluſis excõmunicatis, & interdictis, diuina officia celebrentur. Verba illa, aperiantur Eccleſiæ ſemel in anno, ſic debent intelligi, vt vna tãtum Eccleſia eiuſdẽ loci ſemel in anno aperiatur: quia licet dictũ ſit pluraliter, aperiantur Eccleſiæ, non tamen de qualibet Eccleſia eiuſdẽ loci intelligendũ eſt: ne ſi hoc modo intelligeretur, nimiũ vilipendi cõtingeret ſententiã interdicti: qui verò cõtra iſtas declarationes quicquã ſibi vſurpare præſumpſerint, graui ſubiaceãt vltioni. Nota, q priuilegiũ meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Itẽ aliquis habet habitũ monachalẽ, non tamen eſt monachus. Item vileſcere non debet Eccleſiaſtica diſciplina. Item pluralis locutio exponitur de vno.

†Oblati, qui dicantur, tradit copioſe Couarruuias in cap. alma mater. de ſent. excom. lib. 6. in 2. par. releEt. §. 2. circa finem.

ni, mutato habitu ſeculari: vel de illis, qui bona ſua eis dederunt vſufructu retento. Hoc primò. Priuilegium Religioſis conceſſum, quo eis venientibus ad locum interdictum ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, vt celebrentur in eis diuina, intelligitur, quòd vna tantùm ſola Eccleſia aperiatur in loco. Hoc ſecundò.

CAP. XXIV.

VT priuilegia, quæ quibuſdam Religioſis Romana conceſſit Eccleſia, permaneant inconcuſſa, quædam in eiſdem duximus declaranda, ne minùs ſanè intellecta[a] pertrahantur ad abuſum, propter quem poſſint meritò reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

¶ Sanè quibusdam regularibus Apoſtolica ſedes indulſit, vt his qui fraternitatem eorum aſſumpſerint, ſi forſitan Eccleſiæ, ad quas pertinent, à diuinis officiis fuerint interdictæ, ipſóſque mori contigerit, ſepultura Eccleſiaſtica non negetur[b], niſi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti: Suos quoque confratres, quos Eccleſiarum Prælati apud Eccleſias ſuas non permiſerint ſepeliri, niſi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipſi ad Eccleſias ſuas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in ſæculo eorum Ordini ſunt oblati †, mutato[c] habitu ſæculari: vel eis, qui bona ſua dederant inter viuos, retento ſibi (quandiu in hoc ſæculo vixerint) vſufructu: qui tamen ſepeliantur apud ipſorum regularium, vel aliorum non interdictas Eccleſias, in quibus elegerint ſepulturam: ne ſi de quibuſlibet ipſorum fraternitatem aſſumentibus fuerit intellectum, pro duobus[d], aut tribus denariis annuatim ſibi collatis, diſſoluatur pariter, & vileſcat Eccleſiaſtica diſciplina: certam tamen & ipſi remiſſionem obtineant ab Apoſtolica ſibi ſede conceſſam. ¶ Illud etiam, quòd huiuſmodi regularibus eſt indultum, vt ſi qui fratrum ſuorum, qui ab eis miſſi fuerint ad recipiendas fraternitates, ſiue collectas, in quamlibet ciuitatem, caſtellum, vel vicum aduenerint, ſi fortè locus ille à diuinis officiis ſit interdictus, in eorum iucundo aduentu ſemel in anno[e] aperiantur Eccleſiæ, vt excluſis excommunicatis, diuina ibi officia celebrentur. Sic intelligi volumus, quòd in eadem ciuitate, aut caſtro, aut villa vna tantùm Eccleſia eiuſdem Ordinis, fratribus ſemel (vt dictum eſt) aperiatur in anno. Quia licèt pluraliter[f] dictum ſit, quòd in eorum iucundo aduentu Eccleſiæ aperiantur, non tamen ad Eccleſias eiuſdem loci diuiſim, ſed prædictorum locorũ coniunctim ſano referendum eſt intellectu: ne ſi hoc modo ſingulas eiuſdem loci viſitarent Eccleſias: nimium vilipendi contingeret ſententiam interdicti. Qui verò contra declarationes prædictas quicquam ſibi vſurpare præſumpſerint, graui ſubiaceant vltioni.

¶ Idem in eodem.

¶ Tempore generalis interdicti, Epiſcopi non prohibiti, qui non fuerunt culpabiles interdicti, clam celebrare poſſunt: & hodie iſtud non eſt priuilegium Epiſcoporum, ſed ius commune, vt in c. ſi. de ſent. excom. in 6. & ibi plenè habetur, an, & quando, & qualiter poſſit celebrare tempore interdicti.

CAP. XXV.

QVod † nonnullis eſt Religioſis indultum in fauorem

a ¶ *Intellecta.*] Qui malitioſè priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur. *C. de legi. & conſti. l. 2.*

b ¶ *Non negetur.*] Ex hoc loco patet, quòd tempore interdicti denegatur Eccleſiaſtica ſepultura, ex quo per priuilegium illis conceditur. *3. eod. cùm & plantare. §. quòd ſi*[b]. Bernar.

c ¶ *Mutato habitu ſæculari*] Ita q habitus illos deſtinguat ab habitu ſæculari, licet ex toto non habeant habitum monachalem. *arg. 33. q. 5. quod Deo pa-ri.* & talis largo modo Eccleſiaſtica perſona cenſetur. *28. q. 1. vt lex. & 11. q. 1. duo.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit, & ſoluit.*

d ¶ *Pro duobus.*] Quid ſi medietatem bonorũ darent, nunquid dicendi ſunt fratres? non, niſi maiorem partẽ. *ar. ff. de contrah. emp. in mediis.* quod non credo, etiamſi darent totũ, dum tamen non ſe reddant, quia res, & nõ perſona, ſunt acceſſoriæ. Ber.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. an relaxetur interdictum, &c. & ponit duas opi. Secundò quærit, arg. pro, ſoluit contrarium. Tertiò quærit, arg. pro, & remittit.*

e ¶ *Semel in anno*] Sic patet, quòd Eccleſia in interdicta celebratur, & canonice: quia tunc de ſpeciali priuilegio relaxatum eſt interdictũ, nõ ſublatum: vnde idẽ interdictum manet, nõ nouũ creatur. *arg. ff. de preca. ſed ſi manente. & 24. q. 1. Albatius. & 12. diſt. præceptis.* Sed videtur potiùs, vt dicit Vincent. q interdictũ non relaxetur, ſed in Eccleſia interdicta celebretur de licet à Papa. *3. eod. petiſtis in fin.* nec tunc committitur contra interdictum. Sic aliquis poteſt prædicare, & loqui excommunicatis, de his, quæ pertinent ad correctionẽ eorum, nec incidit in excommunicationẽ. *3. de ſent. excom. c. reſponſo. & cap. cum voluntate. in princ.* & ſemel tantũ in anno hoc eis licet, & non pluries, vt hic patet. Sed ſi centum annos ſteteriſſent, q non veniſſent ad Eccleſiã iſtam, quæ ſæpe ſuit interdicta, nunquid præſcribitur contra illos? Videtur, quod ſic. *3. eod. accedentibus.* vbi iſti Templarij perdunt iſtud priuilegium, quia non ſunt vſi iſto ſpatio xl. ann. *arg. de rebus.* Sed contrà[d] credo in caſu iſto, quia non nocet eis. Sed nunquid de auctoritate Epiſcopi poſſet aliquis celebrare in Eccleſia interdicta ab Epiſcopo? Videtur, quod ſic, eadem ratione. De hoc dixi *ſuprà de appellat. ad hæc.*

¶ *Glo. ſeq. not. q nõ ſemper plura &c. ſignat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Pluraliter.*] Not. q pluralis locutio non ſemper infert ſuis ſingulares[e] *ſic 1. diſt. omnes leges. & 3. de appel. ſignifi. auit 3. de præbend. cùm iam dudum. ſic. 2. q. 1. in primis. ibi, alij accuſatores. ff. de condi. & demonſtrationib. falſa. §. ſi quis legauerit. & ff. de ſtatu homi. ſumma. Arg. contra. 3. de reſcr. p. olim.* De hoc plura argumenta inuenies *3. de reſcrip. c. 2.*

QVod nonnullis.] Diuiditur, quia primò ponit priuilegium. Secundò ponit exceptionem ibi, *Niſi.* Tertiò denunciationem

b Idem arg. ex decre. de pænit. & remiſ. quod in te. vbi d hoc in 3. gloſſa. & patet in concilio Viennenſi. de ſepulturis. cos, qui. Ioan. And.

c De hoc articulo præter tradita per doctores vide notat. in cap. ad hæc quoniã. ſuprà de appellat.

† Innocẽtius in conci. Later. c. 58. & c. 8 eo. ti. in 4. compilatione.

† De materia huius c. vide c. alma mater. de ſent. excom. lib. 6. adde Nauarrum in Manuali 27. tit. de interdicto. & Syluest. in ſumma, verbo, interdictum.

d Hinc notat Panormitanus non currere præſcriptionem contra priuilegium. de quo vide Oldradum conſ. 172.

e Quando pluralitas reſoluatur in ſingularitates, vide Iaſonem in l. quamuis. in fi. C. de impub. & aliis ſubſt. & in l. Gallus §. quid ſi is. ff. de libe. & poſthum.

Pontificalis officij ad Epiſcopos extendentes concedimus, vt cùm commune [a] terræ interdictum fuerit, excommunicatis, & interdictis excluſis, poſſint quandoque [b] ianuis clauſis, ſuppreſſa voce, & non pulſatis campanis, diuina celebrare officia: Niſi & hoc ipſum eis expreſsè fuerit interdictum. ¶ Verùm hoc illis concedimus, qui cauſam [c] aliquam non præſtiterint interdicto, nec quicquā [doli † vel] fraudis ingeſſerint, tale compendium ad iniquum [d] diſpendium pertrahentes.

¶ Honorius tertius Archiepiſcopis, & Epiſcopis in quorum diœc. monaſteria, & Prioratus Cluniaceñ. monaſterio ſubiecta conſiſtunt.

¶ Priuilegia non ſunt violanda, etiā indirectè. Hoc dicit generaliter.

CAP. XXVI.

QVantò amplius: *& infrà.* ¶ Sanè dilecti filij Abbas, & Conuentus Cluniaceñ. † grauē nobis querimoniā obtulerūt, quòd quidā veſtrū, & veſtrorum Officiales, cùm in eos, & ſui ordinis Monachos non poſſint excommunicationis, & interdicti proferre ſententias, eo quòd ſuper hoc Apoſtolicæ ſedis priuilegiis ſunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo, ſeu emendo, aut aliàs eis communicant, ſententias proferunt memoratas: & ſic Apoſtolicorum priuilegiorum non vim, & poteſtatem, ſed ſola verba [c] † ſeruantes, dicti Ordinis Monachos quodāmodo [f] excommunicant, dum eis alios communicare non ſinunt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, vt ipſi Monachi quantùm ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum [g], & qui eis cōmunicant in prædictis, maiorem excōmunicationem [h] incurrant, quàm etiam excommunicatis communicando fuerint incurſuri. ¶ Nolentes igitur hæc crebris ad nos clamoribus iam perlata vlteriùs ſub diſſimulatione tranſire, vobis vniuerſis, & ſingulis mandamus, quatenus huiuſmodi ſententias in fraudem [i] priuilegiorum noſtrorum de cætero non feratis: quia ſi ſuper hoc ad nos denuo clamor aſcenderit, non poterimus conniuentibus oculis per-

nem ibi: *Verùm.* & hoc cap. nihil hodie habet.

CASVS. Quibuſdam regularibus conceſſum eſt, vt cùm commune terræ fuerit interdictum, diuina poſſint officia celebrare ianuis clauſis, & voce ſuppreſſa, & non pulſatis campanis, excluſis excommunicatis, & interdictis: in fauore Pontificalis officij concilium extēdit hoc ad Epiſcopos, niſi eis expreſſè fuerit inhibitū: veruntamen hoc illis cōceditur, qui cauſam aliquā non præſtiterint interdicto: nec aliquā fraudē ingeſſerint, cùm tale compendium ad iniquum diſpendium trahi nō debeat. Nota, quòd occaſio iuris ad iniquū diſpendiū trahi nō debet.

a ¶ *Commune terræ interdictum.*] Interpretationem huius verbi habes. ĩ. *de verb. ſig. cùm in partibus.*

¶ Gloſ. ſeq. in prin. & fi. dupliciter exp. illud. quandoque in medio. quæſt. & ſol.

b ¶ *Quandoque.*] Per hoc videtur, quòd ſæpius poſſint, q̄ ſemel in anno, vt ſit priuilegium Epiſcoporū maius, quā priuilegiū præcedentis cap. ſed diuerſa ſunt priuilegia Epiſcoporū, & illorū: hoc enim intelligitur de eccleſiis ſibi ſubiectis; ſed præcedens in eccleſia vna tantū ſemel in anno celebrare poſſunt: & expone, quandoq; id eſt, quandocūque. Vel dic, q̄ cùm illud priuilegiū generale ſit in parochia alterius epiſcopi, poterit epiſcopus celebrare ſicut in ſua, ſi alius epiſcopus hoc permiſerit. Sed nunquid canonici poſſunt intereſſe cum epiſcopo? non: ita quòd celebrent principaliter cum ipſo more ſolito, licet interſint, vt audiant: ſicut alij extranei, qui non ſunt interdicti: cùm ipſi canonici nō habeant priuilegiū, ne per hoc vileſcat rigor. *ſuprà cap. prox.* vel poteſt exponi, quandoque, id eſt, non ſemper; quia ſi ex tali celebratione orietur ſcandalum, non deberent ſemper celebrare, ſed aliquando ita quòd non eſſet ſcandalum.

¶ Gloſ. ſeq. voci per q. & ponit op. quam reprobat.

c ¶ *Cauſam.*] Per hoc dicunt quidam, quòd illi qui non deliquerunt, nec aliquam cauſam dederūt, vt poneretur interdictū, licet fortè in loco interdicto intereſſe non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habēt; tamen extra terrā illam bene poſſunt audire diuina, & percipere ſacramenta. Credo, quòd non debeant admitti ad aliqua officia, vel ſacramenta, vt ipſi per hoc citiùs inducantur ad ſatiſfaciendum: & vt ſententia magis timeatur: quia qui ſuſpenſus, vel interdictus eſt in vna eccleſia, in omnibus eſt interdictus, vel ſuſpenſus, hoc expreſſe dicitur in *tex. & in gl. 4. q. 5. quiſquis. & arg. bonum ad hoc ĩ. de pœnit. & remiſ. quod in te. vbi de hoc not. in fi.* Ber.

d ¶ *Iniquum.*] Nota occaſionem iuris ad iniquum diſpendium trahi non debere, *C. de vſucap. pro empto. cum qui. ſic de tranſla. inter corporalia à contrario ſen. & 45. diſt. licet. 2.*

QVantò.] Priuilegiati, q̄ excōicari nō poſſint ab ordinariis, nō debent excōicari etiā indirectè. hoc dicit ſpecialiter. In prima ponitur quæſtio. In ſecunda prouiſio ibi, *Nolentes.* Abbas.

CASVS. Abbas, & conuentus ordinis Cluniaceñ. ſunt exempti: vnde Epi, & Archiepiſcopi, in quorum diœce. commorantur, eos excōicare, vel interdicere non poſſunt, in eos, qui molunt in molendinis eorum, vel coquunt panem in furnis ipſorum: & qui vendendo, vel emendo, aut aliàs eis cōicant excōicationis, & interdicti ſententias proferūt; & ſic non vim, & poteſtatem priuilegiorū Apoſtolicę ſedis, ſed ſola verba ſeruātes, monachos dicti ordinis quodammodo excōicant, dum eis alios cōicare nō ſinūt: & ſic quantùm ad hoc Iudæorū iudicio iudicātur: & qui cōicant illis, maioré excōicationem incurrunt, quàm qui excōmunicatis participāt: propter quod monachi Cluniaceñ. de prædictis Prælatis grauiter Domino Papæ ſunt cōqueſti: vnde mandat vniuerſis & ſingulis prædictorū, quatenus ſententias in fraudē priuilegiorū Apoſtolicæ ſedis de cætero nō ferant: quia ſi ſuper hoc ad ipſum querela peruenerit, promulgatores talium ſententiarum ſeueritate debita caſtigabit. No. q̄ nō tantū verba, ſed vim, & poteſtatē priuilegiorū legis, & canonis ſeruare debemus. Itē fraus legi, vel canoni fieri nō debet: quia nihilominus incidit in legē

¶ Glo. ſeq. alleg. multa iura, quòd mēs præponderet verbis, exponit literam, & arg. contra ciuitates &c. & fi. ipſius, & gl. vlt. voci per q.

c ¶ *Sola verba.*] Et male certe: quia cōſiderāda eſt mens potiùs, quā verba. nā verba deſeruiunt intentioni, & nō econuerſo. ĩ. *de ver. ſig. intelligentiæ. & 1. q. 1. Marcion. & ff. de legi. & ſenatuſcon. ſcire leges.* & potior eſt mens, quàm verbū docentis. *ff. de ſuppel. le. l. Labeo. in fi. & arg. ff. de fun. inſtr. l. cùm de lanionis. §. aſinā in fi.* Et in teſtamento conſideratur potiùs mens teſtātis, q̄ verba. *ff. de leg. 1. l. penult.* Et in contractibus potius inſpicitur voluntas, q̄ verba *C. quæ res pign. obl. non poſ. l. penult. & vl.* & non tantùm verba edicti ſeruanda ſunt, immo ſententia potiùs. *ff. de leg. & ſena. contra legē.* Hic non ſeruabant vim, & poteſtatem verborum, vt videtur: quia indirecte videbantur excōicari, ex quo ſubtrahebatur cōio aliorum; ſic Iudæi excōicantur. ĩ. *de vſu poſt miſerabilem. & c. quanto. & ĩ. de Iudæ. Iudæi. & c. ad hæc. & c. ſi Iudæos. in fi.* & ſic indirectè faciebāt cōtra priuilegia Papæ: vnde præcipitur quòd de cætero hoc nō faciant. vbi autem res dubia eſſet, potius ſeruanda ſunt verba edicti. *ff. de exerci. l. 1. §. ſi is qui.* Et eſt decre. iſta contra ciuitates, quæ quandoque conſimilia faciunt contra eccleſiaſticas perſonas: & ſic violant eccleſiaſticam libertatem. & tales ſententiæ non valebant, nec timendæ erant, ſed quoad factum tantum referntur: quia contra priuilegia Papæ. ĩ. *de exceſ. Præla. cùm ad quorumdam.*

f ¶ *Quodāmodo.*] Quaſi diceret non verè excōmunicabant illos, ſed ſubtrahebāt alios ab eorū cōmunione, & ideo excōicati videbātur, quia excōicatio [a] eſt à fraterna ſocietate ſeparatio. *3. q. 4. Engeltrudā*, & ſic quodammodo excommunicabant eos. Ber.

g ¶ *Iudicio Iudæorum.*] In hoc videtur iudicari Iudæorū iudicio, quia cū eccleſia excōicare Iudæos nō poſſit, quia nihil ad nos de his, qui foris ſunt. *2. q. 1. multi.* quādoq; excōicantur Chriſtiani cōicantes eis, vt ĩ. *dicto eſt:* ita iſti, cùm nō poſſent illos excōicare propter priuilegiū, excommunicabant communicantes eis.

h ¶ *Maiorē excommunicationē.*] Qui enī participat excōicatis, excōicatus eſt minori excōicatione. *11. q. 3. cùm excōicato. & ĩ. de exc. cap. à nobis.* Sed iſti, qui participāt illis monachis, in prædictis erant excōicati excōicatione maiori: & ita maiorem excōicationem incurrebant, quàm aliàs participando excommunicatis.

¶ Gl. ſe. fortiſic. tex & ponit, & exponit 4 modos fraudandi legem.

i ¶ *In fraudem.*] Et ſic patet, quòd ſi non poſſunt illos excōicare, nihil facere debēt, per quod ad idē redeāt: quia ſi denegatur eis vna via, denegata intelligitur & alia. ĩ *de procu. mæ.* Sic ergo illi in fraudē priuilegiorum non ſunt excōmunicandi: ſicut nec in fraudem canonis aliquid faciendū eſt. ĩ. *de concaſ. præben. conſtitut.* nec in fraudem legis *ff. ad Maced. l. 4. §. is autem.* Vnde notas quod quatuor [c] modis fit fraus leg. ſiue canoni. De perſona ad perſonā: vt ſi vxor velit donare viro, vel econuerſo, cū nō poſſit. ĩ. *de dona. inter vir. & vxor. c. vlt.* & ſupponit aliā perſonā, cui donat, nō valet donatio. *ff. de don. inter vir. & vxo. l. hæc ratio. §. non tantùm 46. diſt. ſicut non ſuo.* De re ad rē prohibitum eſt, ne filiofamilias pecunia mutuetur, ſi tū aliquid in fraudē factū fuerit, putà dedi ti frumentum, vel aliud cōmodū, quod venderet, vt pecuniā haberet, fraus fit legi. *ff. ad ſenatuſcon. Macedo. ſed Iulianus: §. mutui, aliàs incipit. Item ſi filius. & l. 4. §. 1. in vſur. 14. q. 3. plerique. & 1. q. 1. ſunt nonnulli.* De contractu ad contractum: vt puta vxor

† Hæc duo verba: doli vel, deſunt in antiquioribus codicibus Gregorianis, & in omnibus Vaticanis: ſunt tamen in cōcilio, & in recompilationibus ex pluribus.

† De ordine Cluniacen. eius origine, & antiquitate. vide Caſſaneum in catalogo gloriæ mūdi par. 4. conſideratione 31. & 55. adde Oldradum cōſil. 20. & 4. Bellameram conſil. 32.

† Pro intellectu huius textus vide tradita per Bartolū, & alios recitatores in l. non dubium. C. de legibus. vbi declarāt, quid ſit facere in fraudē legis, & committere in legem.

a *Vide B. Thomam in quæſtio. additis ad 3. p. q. 21. art. 1. vbi agit de excommunicationis diffinitione.*

b *Vide Zanchinū tract. de hæret. c. 36. & Marquardū tra. de Iudæis p. 2. c. 5.*

c *Quot modis fiat fraus legi præter gloſſam, & doctores hic, vide Baldū in l. non dubium. C. de legibus. & quæ per Anchoranum in repetitione c. canonum ſtatuta. ſuprà de conſtit.*

non poteſt donare viro, vt dictum eſt, vult ei vendere, vt ſic hoc modo poſſit donare: non valet. *ff. de dona. inter. vir. & vxo. ſi ſponſus. §. circa. ſic 16. q. 3. ſi ſacerdotes.* Itẽ de contractu ad contractum, alio tamen modo, quàm ꝰ vt cùm mulier pro alio fideiubere non poſſit, principalem ſe facit debitricem. hoc non valet: quia fecit in fraudem legis, *ff. ad ſenatuſcon. Velle. quamuis. §. ſi cùm eſſem.* Et ſic patet, quod qui fecit in fraudem legis, contra ipſam legem videtur facere. *ff. de legi. contra legem. & l. ſeq.* vnde tales ſententiæ in veritate non tenebant: vt hic patet. quia Papa non mandauit eos abſolui. Ber.

ideoq́; de fraude, vel de malitia ſua cõmodum reportare non debent, nec incurrunt excommunicationẽ, qui tales puniunt, vt hic patet: quia in delictis deprehendebãtur, vnde hoc ipſo amittebant hic priuilegium. *ĩ. de ſen. excom. cùm non ab homine. & c. perpendimus.* Cõtraria intelliguntur, quoniam contẽpto habitu incedũt vt laici: nec deprehenduntur in delictis.

transire, quin promulgatores talium ſententiarum ſeueritate debita caſtigemus.

¶ Idem V. quondam Anglorum Reginæ illuſtri.

¶ *Qui in habitu & tonſura, & cæteris, vt Laici conuerſantur, deprehenſi in maleficiis ſe pro Clericis non defendunt. Ita communiter ſummatur.*

CAP. XXVII.

EX † parte tua fuit propoſitum, quòd nonnulli Litterati, quos nec habitus, nec tonſura Clericos profitetur, in terra tuæ iuriſdictioni ſubiecta degentes, cùm deprehenduntur in aliquibus foris factis[a], †, vt iuriſdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis vltionem euadant, aſſumunt, ſeu etiam reſumunt tonſuram abiectam, ſeu habitum Clericalem, licèt ante pro Laicis ab omnibus haberentur.

¶ Ne igitur tonſura, vel habitu ſic reſumpto, malitia foueatur: ſi tuam iuriſdictionem exerceas in huiuſmodi delinquentes, qui ſine tonſura, & habitu in delicto[b] fuerint deprehenſi, æquanimiter duximus tolerandum: cùm malitiis hominum indulgeri non debeat, ſed potiùs obuiari.

¶ Idem.

¶ *Pariſiis, & in locis vicinis, ius ciuile legi non debet.*

CAP. XXVIII.

SVper † ſpecula: *& infrà.* ¶ Sanè licèt ſancta Eccleſia legum ſæcularium non reſpuat famulatum[d], quæ æquitatis, & iuſtitiæ veſtigia imitantur: quia tamen in Francia, & nonnullis prouinciis, Laici Romanorum Imperatorum legibus non vtuntur[e] † & occurrunt rarò Eccleſiaſticæ cauſæ tales, quæ non poſſint ſtatutis canonicis expediri: vt pleniùs ſacræ paginæ inſiſtatur: *& infrà.* ¶ Firmiter interdicimus, & diſtrictiùs inhibemus, ne Pariſiis, vel in ciuitatibus, ſeu aliis locis vicinis[f] † quiſquam docere, vel audire ius ciuile præſumat: Et qui contrà fecerit, non ſolùm à cauſarum patrociniis interim excludatur, verùm etiam per Epiſcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.

¶ Idem Epiſcopo Baioceñ. †

¶ *Innouatio priuilegij ius nouum non inducit, ſed vetus conſeruat.*

CAP. XXIX.

QVia intentionis noſtræ: *& infrà.* ¶ Cùm innouatio † nec ius nouum[g] conferat, nec etiam tollat vetus: te in eo ſtatu eſſe volumus, in quo tempore impetratæ innouationis dignoſceris extitiſſe. Cæterùm nullum per hoc intendimus iuri aliàs eidem monaſterio competenti præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiati vt vbique poſſint cum altari viatico celebrare, hoc poſſunt ſine licentia Prælatorum.*

EX parte.] Iſtud c. habet varios intellectus, & poteſt ſic ſummari. Sola aſſumptio, vel reaſſumptio tonſuræ poſt delictum commiſſum, nõ facit delinquentẽ haberi pro clerico: vel ſic, §. poſt clericatum aſſumptũ immiſcuit ſe clericus enormitatibus, & diu in illis perſeuerauerit dimiſſis habitu & tonſura, & in delicto deprehenditur, non poterit ſe defendere pro clerico, quò minùs puniatur per ſæcularem iudicẽ, & iſte intellectus eſt aliquantulum periculoſus, ſed poteſt procedere ſecundum vnam opinionem, de qua in *c. perpendimus. de ſent. excom.* Diuiditur. In prima enim parte ponitur querela. In ſecunda promiſſio. Secunda ibi *Ne igitur.* Abb.

CASVS. In diſtrictu Reginæ Anglorũ erant quidam litterati, quos nec habitus, nec tõſura clericos oſtendit: et cũ ipſi deprehenduntur in aliquibus maleficiis, vt iuriſdictionem reginæ deludant, & pœnã debitam pro delictis euadant, reſumunt tonſuram abiectam & habitũ clericalẽ, qui antea pro laicis ab omnibus habebantur. Regina ſignificauit hoc dño Papæ: Rñdet ei Papa, etſi ſuã iuriſdictionem in huiuſmodi delinquẽtes exercuerit, qui ſine tõſura, & habitu in delictis fuerint deprehenſi, æquanimiter ſuſtinebit: cùm malitiis hominũ nõ ſit indulgendũ, nec tõſura, nec habitu ſic reſumpto, ipſorum malitia foueri debeat. Nota, quòd qui tonſura, & habitu dimiſſis in delictis deprehendũtur, amittũt priuilegiũ clericale, & poſſunt puniri ſine pœna excommunicationis. Item malitiis hominum non eſt indulgendum, ſed potiùs obuiandum.

a ¶ *Foris factis.*] Id eſt, maleficiis, ſimile verbum habes *ſ. de præſcri. ad audientiam.*

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contraria: quia delictum, vel ſæcularis habitus non tollit priuilegium ſolum.*

b ¶ *In delict. fuerint deprehenſi.*] Sed videtur contrà, quòd licèt clerici in delictis fuerint deprehenſi, nõ tamẽ capi, vel detineri poſſunt ſine licentia Prælatorum ſuorum, nec puniri præter pœnã excommunicationis *ĩ. de ſent. excom. vt famæ.* Item contra videtur *ĩ. de ſen. excom. ſi verò. & c. in audientia.* vbi clericus habet priuilegium, etſi ſæculariter viuat. *ſ. de vit. & hone. cle. c. vlt.* Dicas, quòd nõ contradicũt illa, quia loquuntur in eo caſu, cùm certũ erat illos eſſe clericos, vnde ſemper retinent priuilegium, niſi poſt trinam admonitionẽ fuerint incorrigibiles, vt dicit illa decre. in audientia. hic autẽ loquitur de his, qui per omnia tanquã laici in omnibus, & ab omnibus habebãtur, vt hic dicitur, & malitioſe aſſumebãt tonſuram: vel ſi aliquando fuerant clerici, non cõſtabat, & ſic ipſo facto priuilegio renũtiauerunt clericali: ſic *ſ. de cle. coniug. c. penult.* vnde hic nulla poterat fieri admonitio:

c ¶ *Malitiis.*] Sic *ff. de rei ven. in fundo. ſ. de reſcrip. pro ratione. & c. ſedes. & ſ. qui matr. accu. poſſ. ſignificante.* B.

SVper ſpecula.] Primò ponit prohibitionis rationẽ. Secũdò prohibitionem. Tertiò pœnã cõtrafacientib[9]. Secunda ibi, *Firmiter.* Tertia ibi, *Et qui.* Abb.

CASVS. Quamuis Eccleſia ſæculariũ legum non reſpuat famulatũ, quæ imitantur veſtigia æquitatis: tñ quia in Frãcia, & in multis prouinciis, laici nõ vtuntur legibus Romanorũ Imperatorũ, & rarò Eccleſiaſticæ occurrũt cauſæ, quæ nõ poſſint per canones expediri: vt pleniùs ſacræ paginæ inſiſtatur, firmiter prohibet dominus Papa, ne Pariſiis, vel in ciuitatibus, ſeu aliis locis vicinis, aliquis docere, vel audire ius ciuile præſumat: & qui contra fecerit, à cauſarum patrociniis interim excludatur, & per Epiſcopũ loci excõmunicetur. Nota, quòd Eccleſia approbat leges, & eis vtitur. Item magis eſt inſiſtendum ſacræ paginæ, quàm aliis ſcientiis. Ite arg. quòd ratione vicinitatis ſentit quis commodum, vel incommodum.

d ¶ *Non reſpuat famulatum.*] *ſ. de no. ope. nun. c. 1. & 10. diſt. lege Imperatorum. & ca. ſi in adiutorium.*

e ¶ *Non vtuntur.*] Cùm tamen ab omnibus debeant obſeruari. *C. de legib. leges. & l. leges ſacratiſſimæ.* & licet ab omnibus de facto non ſeruentur: quia ſubſunt Imperatori: de iure tamen debent ſubeſſe, & præcipuè iſti, quibus proficiunt. *c. 11. q. 1. volumus.* & dominus totius mundi eſt. *ff. ad legem Rho. de precario. & 7. q. 1. in apibus.*

¶ *Glo. ſeq. notat, quòd ratione viciniatis, &c. ſignat contrarium.*

f ¶ *Locis vicinis.*] Et ita ratione vicinitatis ſentit quis cõmodũ, vel incõmodum. *de pæni. diſt. 1. ſed & continuo. & 44. diſt. §. 1. & ff. de contra. emp. quod ſæpe. §. vlt. & 17. q. 4. ſi quis contumax, ar. contra.* quia lupanaria non infamant caſtitatem 32 q. 5. *tolerabiliùs.* Ber.

QVia intentionis.] CASVS. Dominus Papa innouauerat priuilegiũ cuiuſdã monaſterij conſtituti in diœceſi Baioceñ. Epiſcopus Baioceñ. dubitauit, vtrum per talẽ innouationẽ iuri Epiſcopali ſit derogatũ: quæſiuit à domino Papa, an ei præiudicaret? Reſpõdet ei Papa, quòd innouatio ius nouũ nõ cõfert, nec tollit vetus: vnde vult, eũ eſſe in eo ſtatu, in quo erat tẽpore innouationis impetratæ, ſed per hoc nõ intẽdit Papa iuri aliàs cõpetenti eidẽ monaſterio præiudiciũ generari. Nota, quòd innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius vetus tollit. Itẽ Papa non intelligit per litteras ſuas alicui præiudicium generale.

¶ *Gl. ſeq. ponit duo ſimilia, & cauſam, quæ per confirmationem accreſcit.*

g ¶ *Nouum.*] Sic patet, quòd innouatio priuilegij nihil noui confert. ſic *ſ. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. & ſ. eod. ex parte. Abbatiſſæ. 12. diſt. præceptis. ſic 24. quæſt. 1. Athatius.* ſi per protectionem non diminuitur ius Epiſcopi. *ſ. eo. ex parte tua.* ſic & confirmatio in forma communi obtenta. *ſup. de conceſ. præben. quia diuerſitatem.* Quandoque tamen per confirmationem aliquid iuris accreſcit,

† *De materia huius c. vide late per Cæuarruuiã in practicis quæſtionibus c. 31.*

† *De vsu foris factis, eiuſque ſignificatione præter gloſſam hic vide notata in c. ad audientiam. de præſcriptio.*

† *Reliquæ partes huius decretalis ſuprà de magiſtris, & ne clerici, vel monachi. c. ſuper ſpecula.*

a *Secundùm illam decretalem poteſt hoc intelligi ſecundùm Philip. Too. and.*

† *Quatenus gloſſa, & doctores hic quærunt, an omnes ſubſint Imperatori, vide late per Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi p. 5. conſider. 28. & Couarruuiam in regula, peccatum p. 2. §. 5.*

† *Quæ circa dicantur vicina, præter notata hic, vide gloſſam cum ibi notatis in c. ſi. de ſacris liv. 6. ad de Alexandrum conſil. 22. lib. 5.*

† *Baion.*

† *D. doctores in c. ſi. [illegible] de fide inſt. & in c. Albericus, & in c. ſignificauit. de teſtib.*

acceſſit,quia tranſactio quæ erat perſonalis per confirmationem fit realis,& perpetua: vt ſ. de tranſact. veniens & c. 3.

IN his.] Primò ponit exordium,& facit narrationem. Secundò prouidet,& rationem reddit ibi, *Cùm autem.*

CASVS. Fratres Prædicatores,& Minores impetrauerunt indulgentiam à domino Papa,vt vbicunque fuerint cum altari viatico valeant celebrare ſine præiudicio iuris parochialis:quidam Prælati nimis ſtrictè illá indulgentiam interpretantes dicebant,quòd per illam indulgentiam prædicti fratres præter aſſenſum Prælatorum hoc facere non poſſunt: vnde non permittunt eos celebrare ſecundũ illá indulgentiá. Cũ autẽ ſine indulgẽtia fratres prædicti poſſint de Prælatorũ licẽtia celebrare, nihil eis cõferret. Mãdat dominus Papa cuidam Epiſcopo, quatenus interpretatione huiuſmodi reprobata, dummodo abſtineát ab iniuriis aliorũ, datá licẽtia prædictis fratribus debeat publicare,ita q̃ dicti fratres ex indulgẽtia ipſa aliquá videãtur gratiam conſecuti. Not. q̃ ea,quæ cultum diuinum reſpiciũt,benigne ſunt interpretãda. Itẽ beneficium principis late eſt interpretandum.Item indulgẽtia,ſiue priuilegiũ, ſine alterius iniuria concedi debet. Itẽ indulgentia,ſiue priuilegium ſic debet intelligi, vt aliquid conferat:aliàs deluſorium eſſet.

Gloſſa, & doctores in ca. quoniam de priuileg. lib. 6. & Sym. in ſumma. verbo, al tare. q. 6.

CAP. XXX.

IN his †, quæ ad cultum[a] diuinum facere dignoſcuntur, non maligna, ſed benigna eſſet potiùs interpretatio facienda. ¶ Vnde mirari compellimur, q̃ cũ fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duximus indulgendũ,vt vbicũque fuerint, ſine parochialis iuris præiudicio[b],cum altari valeant viatico celebrare; quidam nimis ſtrictè[c] interpretando indulgentiá noſtrá nituntur aſſerere,quòd per eam prædicti fratres præter Prælatorum aſſenſum facere hoc non poſſunt: propter quod eos celebrare iuxta indulgentiam Apoſtolicam non permittunt. ¶ Cũ autẽ nihil eis conferret memorata indulgẽtia,ſine qua id Prælatis annuentibus liceret eiſdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione huiuſmodi reprobata, dum tamen ab aliis,quæ iure parochiali proueniunt,prorſus abſtineant, datam eis ſic licentiam celebrandi, auctoritate noſtra non differas publicare[d]: ita quòd dicti fratres aliquam ex indulgentia[e] noſtra videantur in hoc gratiam conſecuti.

¶ Gregorius nonus maioris eccleſiæ, & Chriſtianitatis Decano, & Archidiac. Lincoñ.

¶ Priuilegium de decimis noualium non ſoluendis, non comprehendit decimas tempore priuilegij impetrati poſſeſſas ab aliis: niſi de poſſeſſione alterius in priuilegio fiat mentio.

a ¶ *Ad cultum diuinũ.*] De his, quæ ad cultum diuinũ relinquuntur in teſtamẽto, ipſius fauore non detrahitur quarta: ſ. de teſta. c. vlt.

a Epiſcopalis, vel parochialis: vt ibi. Ioa. And.

b ¶ *Sine præiudicio.*] Et ita in præiudicium alterius non datur priuilegium graue. *ſic ſ. de vſu pal. ex tuarum. ſ. de ec. ædif. ad audientiam ff. ne quid in loco publ. l. 2. § ſi quis à principe. & ff. de admi tu impuberi. & C. de eman libe. nec auus. & C. de preci. imper. offer. quotiens & j. c. proximo.*

b Priuilegiũ, quo miles iſtari poteſt, quomodo vult, reſpicit bona, non tutelas filiorũ, quia filius in re patriæ poteſtatis, non præmio militari & priuilegia militum ad alienã iniuriam porrigi non oportet. Io. And.

c ¶ *Nimis ſtrictè.*] Quod eſſe non debet, quia principis priuilegium latiſſime interpretandum eſt. *j. de ver. ſig. olim. & ff. de conſ. prin. l. vlt. & 1. q. 7. c. ſi quem § notandum. in fin.* nec nimis large interpretari debet. *ſ. eod. vt priuilegia*, ibi, aperiantur eccleſiæ. & illud verbum non ita largè accipiatur, vt ibi dicitur.

d ¶ *Publicare.*] Vt nullus poſſit per ſe per ignorantiam excuſare. *ſ. de poſtu. c. 1. & 16. diſt. quod dicitis. & 13. q. 2. qui & humanis. ff de iniſti. ſed & ſi. § præſcribere.*

e ¶ *Ex indulgentia.*] Indulgentia enim ſemper debet aliquid conferre, vt hic patet. & *C. de theſau. l. 1. lib. 10. & ff. ad munici. l. 1. & ff. de lega. 1. ſi quando & ff. de vſu & habi. domus.* & potiùs laborandum eſt, vt res valeat, quàm vt pereat. *ſ. de fide inſt. inter dilectos. & j. de verb. ſig. Abbate ff de reb. dub. quotiẽs. 2. & ff. de act. & obli. quotiens. & ff. de reg. iur. in contrahenda*: aliàs deluſoria eſſet indulgentia principis. B.

DVdum.] In prima ponitur facti narratio. In ſecunda deciſio ibi, *De conſilio.* Abbas.

CASVS. Inter priorem,& conuentum de Botele ex parte vna,& Prioriſſam,& moniales de Capelle ex parte alia, coram iudicibus quæſtio ſuper decimis noualiũ vertebatur. Lite pendẽte corá iudicibus, moniales impetrauerũt indulgẽtiá ſuper decimis noualiũ nõ ſoluẽdis, nullá de lite mota in indulgentia mentionem facientẽ, per quam indulgentiam volebat repellere Priorem, & conuentũ à lite: dubitabát iudices, quid iuris eſſet: Papa de conſilio fratrum ſuorum decreuit iuri prædictorũ fratrũ per indulgẽtiam illam non facientẽ mentionem de lite mota, nullũ præiudicium generari ſuper decimis noualiũ nõ ſoluẽdis, quas poſſidebant tẽpore indulgetiæ à parte altera impetratæ. No. q̃ litteræ, ſiue indulgentiá ſuper re litigioſa impetratæ, de lite mota nõ facientes mentionẽ, non valent nec impediũt proceſſum iudicis: quia tacita veritate ſunt obtentæ. Et ſic nota, q̃ Papa concedendo alicui indulgentiá, ſeu priuilegium, non intendit alium lædere.

CAP. XXXI.

DVdum inter Priorem, & Conuentum de Butele † ex parte vna,& Prioriſſam, & Moniales de Capelle ex alia, ſuper decimis lite mota: *& infra.* ¶ De conſilio fratrum noſtrorum decernimus, iuri prædictorum Prioris, & Conuentus ſuper decimis noualium †, in quarum erant poſſeſſione tempore illo[f], quo indulgentiæ Apoſtolicæ impetratæ fuerunt à parte altera de decimis noualium non ſoluendis, nõ debere per eas non facientes[g] de hoc aliquam mentionem, præiudicium generari.

† Aliàs: de Buten.

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem litteræ, & ar. à contrario.*

f ¶ *In quarũ erat poſſeſſione illo tempore.*] Sc. n. poſſidebant decimas illas iure ſuo tanquam ſibi debitas: priuilegiũ ſuper his obtentũ, ſiue indulgentia non valet, quæ abſorbet ius alterius. *C. de precibus Imperatori offerendis. quotiens* c. quia contra ius eſt. *C. eod. tit. reſcripta. 25. q. 2. reſcripta*: ac ſi lite pendente fuiſſet impetrata: quare non valent. *ſic ſ. de teſtibus, cauſam quæ. in Authent. ne in medio litis fiant ſacræ formæ, aut ſacræ iuſſio. §. ſi verò. collat. 8. & ſ. vt lite pendente. cap. vlt.* ſic priuilegium obtentum tacita cõpoſitione nõ valet. *ſ. de decimis. ex multiplici*: ſed ſuper illis, de quibus nondũ fuerant in poſſeſſione, valebunt à contrario ſenſu, vt ſic aliquẽ fructum habeant ex talibus indulgentiis: aliàs inutiles eſſent: *vt ſ. cap. proximo.*

† Nouale ager eſt nunc primum præciſus. c. innouate. in ſrãde verbo. ſigni. & ibi laud. doctores.

c Vide in c. cauſam. ſtatim. alle. ſuper glo. vlt. Ioa. And.

g ¶ *Non facientes.*] Vnde per ſubreptionem obtentæ fuerunt,& talem videlicet, quæ ſi expreſſa fuiſſet, eas non habuiſſent: & maximè ſi læderetur Prior, & conuentus. *ſ. de re. crip. ſuper litteris. j. de ver. ſig. ſi quid per nouales* & ita indulgentia nõ valet tacita veritate: ſicut nec reſcriptũ: vt in *c. ſuper litteris.* ſic & priuilegiũ non valet, niſi faciat mentionẽ alterius priuilegij. *ſ. de præſcri. veniens.* Et ſic patet, quòd Papa concedendo indulgentiam, ſeu priuilegium, non intendit alium lædere: vt *ſ. cap. proxi.* vbi de hoc inuenies concordantias.

¶ Idem.

¶ Confratres priuilegiatorum, niſi ſe ad eos in totum tranſtulerint, ad Epiſcopalia iura tenentur.

CAP. XXXII.

QVidam † (ſicut aſſeris) in priuilegiatorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus Epiſcopalibus reſpondere: Verùm quandiu huiuſmodi fratres moram[h] in domibus ſuis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integrè perſoluenda[i].

† Hinc nota, quod qui pleno iure nõ ſunt oblati, non gaudent priuilegio illorũ, in quorum ſocietate ſunt recepti.

¶ Idem Arelateñ. Capitulo.

¶ Quoad priuilegium retentionis decima ſemel nouale ſemper eſt nouale.

CAP. XXXIII.

COnſultationi veſtræ breuiter reſpondemus, quòd

QVidam.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Verùm.* Abbas.

CASVS. Quidam priuilegiati, vt Templarij, Hoſpitalarij, quoſdam receperunt in fraternitatem ipſorum, propter quod nolunt diœceſano Epiſcopo de iuribus epiſcopalibus reſpõdere: dicit Papa, quòd quandiu fratres iſti moram faciunt in domibus ſuis, diœceſanus eos compellat ad iura integraliter perſoluenda. Nota, quòd non ſufficit receptio priuilegiatorum ad euitanda iura epiſcopalia, niſi recepti ad priuilegiatos tranſeant.

¶ *Gloſſa ſequens inducit tria ſimilia, ad primum, & vltimum inducit contrarium.*

h ¶ *Moram.*] Et ita non ſufficit ſola receptio, niſi ſequatur tranſlatio plena. 21. q. 2. *ſi quis iam tranſlatus.* Sicut non dicitur quis eſſe de numero militum, priuſquam ſit inter eos numeratus *ff. de mili. teſt. ex eo tempore* Et ſola ratio poſſeſſionis non eſt idonea ad munera iniungenda. *ff. ad munici. libertus. §. ſola.* ſic & miles cõmeatu accepto, ſi remaneat in domo ſua, non habet priuilegiũ. *ff. qui. cauſ. maio. l. miles. Ar. contra ff. de bon. poſ. ex teſ. mili. l. vnica. in fin.* vbi dicitur, quòd priuilegium militis habet, qui nondum peruenit ad milites.

i ¶ *Perſoluenda.*] Sic *ſ. eo. cum & plantare. § penul. ſic ſ. eo. ex parte. & ſ. de maio. & obe. per tuas.*

COnſultationi.] Primò ponit dictum. Secundò rationem. Secunda ibi, *Cùm aliàs.* Abbas.

Casvs. Aliqua terra de nouo redacta eſt ad culturam per aliquos religioſos de noualibus decimas non ſoluentes, de qua non extat memoria, quòd culta fuiſſet: dubitatur, an perpetuò illa dici debeat noualis, quoad decimas non ſoluendas? Reſpondet Papa, quòd perpetuò terra illa debeat cenſeri noualis quoad immunitatem de decimis non ſoluẽdis, aliàs contingere poſſet aliquando indulgentiam de noualibus plus eis diſpendij, quàm vtilitatis afferre. Not. quod ſemel eſt nouale, ſemper erit nouale quoad immunitatem de decimis nõ ſoluendis. Et ſic nota hic quòd principiũ conſiderandum eſt. Itẽ ar. quòd ex quo res ſemel eſt priuilegiata, ſemper erit priuilegiata; quia priuilegia perpetua ſunt.

terra, de qua non extat [a] memoria, quòd aliquando culta fuiſſet, redacta per Religioſos viros nouiter ad culturam, perpetuò[b] debet quoad immunitatem de non ſoluendis decimis noualium † iure cenſeri: Cùm aliàs nonnunquam contingeret indulgentiam [c] de noualibus plus eis diſpendij, quàm vtilitatis afferre.

† Aliàs, noualis, vt hic agnoſcit Hoſtienſis.

a ¶ *Nõ extat memoria.*] *j. de verbo. ſign. quid per nouale.*

¶ *Glo. ſeq. aperit dubitationem, & elicit duo argumenta.*

b ¶ *Perpetuò debet.*] Sic ergo patet, ꝙ ex quo fuit ſemel nouale, ſemper erit nouale, quantum ad hoc, ꝙ decimæ nõ ſoluãtur de tali terra. Hæc videbatur fortè dubitatio, ſi poſt lõga tempora, quæ ſufficerent ad præſumptionem canonicam, debet talis terra dici nouale, vt poſtea cenſeretur iure communi cum aliis, vt decimæ poſtea ſoluerentur: quod hîc determinatur. Et eſt arg. quòd principium conſiderandum eſt. *ſ. de cenſi. ſcientes. ſ. de elect. dudum.* in quibus de hoc. Item arg. quòd ex quo res eſt ſemel priuilegiata, ſemper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua ſunt. 25 *q. 2. c. 1 & 2. niſi perdantur:* quia illi, quibus conceſſa ſunt, eis non vtuntur[a]. *ſ. eo. accedentibus. & c. ſi de terra.*

† Referunt Burchardus lib. 16. decre. c. 19. & Gratianus, ſine Palea. 2. q. 4. c. 14. habetur c. 1. ti. de purgatione vulgari, in 1. compilatione.

† In conciliis impreſſis ex Iuone additur hoc decretum concilio Agathenſi.

a Vel abutũtur ſ. eo. tuarum: idem in aliis caſibus not. de deci. ſuggeſtum in 1 gloſſ. Ioan. And.

c ¶ *Indulgentiam.*] Iſti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium: vnde dubitabant, verùm lapſu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum aliis terris: quod ſi eſſet, contingere poſſet, quod plus diſpendij conſequerentur ex illo nouali, quàm vtilitatis: puta per magnas expenſas, quas facerent in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

TITVLVS XXXIV.

De purgatione canonica.

¶ Ex concilio Triburien.

¶ *Infamatus fide dignus per iuramentum ſe purgat: aliàs ſecus, & cenſetur non idoneus enormiter peccans.*

CAP. I.

NObilis † homo, vel ingenuus [d], ſi in ſynodo accuſatus crimen negauerit, ſi fidelem [e] eum eſſe ſciuerit,[f] cum duodecim [g] ingenuis ſe expurget[h]. Si autem antea deprehenſus fuerit in furto [i], aut periurio[k], aut falſo teſtimonio, non admittatur ad iuſiurandum: ſed ei (ſicut qui ingenuus [l] non eſt) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agathen. †

¶ *Infamatus tertiò monitus ſe non corrigens, vſque ad purgationem ab officio ſuſpenditur.*

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ *Suprà viſum eſt de variis delictis tam Prælatorum, quàm ſubditorum, verùm quia infamati ex delictis, qui conuinci non poſſunt, debent compelli ad ſe purgandum, ideo ſubiicitur iſta rubrica.*

De hac materia tractatur 2. q. 5. per totum, & 15. q. 5. De ſecunda parte tractatur 2. q. 5. conſuluiſti. §. hoc autem, vſque ad ſi. quæſtionis.

NObilis]D ꝙ ſunt partes. Secũda ibi. *Si autem.* Ab. Sic. Casvs. Statuit concilium Triburien. quod ſi nobilis homo, vel etiam ingenuus accuſatus fuerit in ſynodo, & crimen negauerit, deficiente accuſatore, cum xij. hominibus ingenuis ſe expurget, ſi de hoc fuit infamatus. Secundò dicit, quòd ſi antè fuit deprehenſus aut in furto aut in periurio, aut falſo teſtimonio; vlteriùs ad iuſiurandum non admittatur, ſed ei, ſicut qui ingenuus non eſt, purgatio indicatur. Nota, quòd deprehenſus in furto, periurio, aut falſo teſtimonio ad iuſiurandum vlteriùs non admittitur. Et ſic eſt arg. quòd præſumitur contra aliquem ex antecedenti vita. Item arg. quòd propter crimen perditur nomen dignitatis.

d ¶ *Ingenuus.*] Ingenuus eſt, qui ſtatim, vt naſcitur, liber eſt. *Inſt. de inge. in prin.* & dicitur hic ingenuus, qui aliàs non eſt nobilis, vt differat ſic ab eo, quòd dicit, nobilis.

e ¶ *Fidelem.*] Id eſt, fide dignum, qui de facili non peieraret.

f ¶ *Sciuerit.*] Ipſa ſynodus, vel aliàs extra ſynodum iudex.

g ¶ *Duodecim.*] Hoc intellige, ſi viſum fuerit iudici, quòd tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius eſt. *arg. j. eod. ex tuarum. & 2. q. 5 omnibus.*

h ¶ *Expurget.*] Intellige de eo, qui infamatus eſt.

i ¶ *In furto.*] Qui enim condemnatus eſt, vel pactus de furto, infamis eſt *ff. de his, qui not. infam. furti. § pactus. & l. 1.* quare vlterius ad iuramentum non admittitur.

k ¶ *Periurio.*] Periurus non admittitur amplius ad iurandum, *vt 6. q. 1. quicunque. & 22. q. 5. paruuli.* quia præſumitur contra ipſum ex antecedenti vita. *ar. 2. q. 1. in primis. ad p. ff. de accu. ſi cui. & ff. de re mili. non omnes. §. à barbaris.* Idem eſt de eo, qui falſum tulit teſtimonium, qui periurus eſt, & in tribus peccat. *ſuprà de crimi. fal. c. 1.*

l ¶ *Ingenuus non eſt.*] Arg. quòd propter crimen perditur nomen dignitatis, ſicut per monachatum amittit, quis nobilitatem, 27. *quæſt. 2. ſcripſit.* vnde priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores abiicit: *ſ. de ſen. excom. in audientia. & ſuprà, de vit. & hone. cle. cap. vlt. & ſ de cle. conim. c. penult. & ſ. de apoſta. cap. 1. & ſ. ne cle. vel mona. capite 2.* expurgabit ergo ſe quaſi ſeruus, ſiue libertinus ad arbitrium iudicis: & aliter quam ingenuus.

CAP. II.

SI quis Presbyter negligens [m] vitæ ſuæ, prauis exemplis mala de ſe ſuſpicari permiſerit: & populus ab Epiſcopo iuramento [n], ſeu banno Chriſtianitatis [o] aſtrictus infamiam eius patefecerit, certique accuſatores criminis eius defuerint: admoneatur[p] † primò ſeorſum ab Epiſcopo: deinde ſub duobus, vel tribus teſtibus; & ſi non emendauerit[q], Epiſcopus eum publica increpatione admoneat. Si verò nec ſic ſe correxerit, ab officio ſuſpendatur [r] vſque ad condignam ſatisfactionem: ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur.

† Obſerua hic ordinem fraternæ correctionis, de quo plenè B. Tho. 2. 2. q. 33 art. 3 4 5. & ſe.

b Hunc articulum latè diſſerunt Andreas Tira. tract. de nobilitate c. 26. adde Romam ſingulari 37. incip. verum nobilis per ingreſſum.

¶ Ex concilio Melden. †

¶ *Etiam regulares purgant ſe delicto ſecundùm regulam canonicam.*

CAP. III.

MOniales ſi libidinibus inſeruire accuſentur, & maniſeſtè detegi non valuerint[ſ], erga regulam [t], ſuæ opinionis malam famam canonicè purgare cogantur.

† Cap. 70. in conciliis impreſſis non c. 2. vt ait Burchardus lib. 8. decre. c. 50.

¶ Ex eodem †.

¶ *Si delictum eſt probabile, non indicitur purgatio: aliàs ſecus, h. d. quoad titulum.*

† Concilio Meldenſ. c. 68 non c. 5. prout refert Burchardus, li. 9. decre. c. 32.

SI quis.] Suſpectus qui tertiò monitus ſe non corrigit, cùm poſſit, ab officio ſuſpenditur. Abb.

Casvs. Statuit concilium Agathen. vt ſi presbyter fuerit infamatus negligens famam ſuam, Epiſcopus populum iuramento, ſeu banno Chriſtianitatis aſtringat, vt eius infamiam patefaciat: qua patefacta, ſi accuſator defuerit, Epiſcopus illum ſeorſum admoneat & ſi non correxerit, adhibeat duos, vel tres: & ſi ſe non emendauerit, Epiſcopus eum publicè admoneat: & ſi ſic non curauerit ſe corrigere, ab officio ſuſpendatur vſque ad debitam ſatisfactionem, ne populus in eo ſcandalum patiatur. Nota ordinem per iſtam decretalem, qualiter Prælatus procedere debeat contra ſubditum infamatum, antequam eum ab officio ſuſpendat.

m ¶ *Negligens.*] Qui negligit famam, crudelis eſt. 12. *q. 1. nolo. & 11. q. 3. non ſunt.*

n ¶ *Iuramento.*] 35. *q. 6. Epiſcopus in ſynodo. & ſ. de teſtib. cogen. præterea.*

o ¶ *Chriſtianitatis.*] Id eſt, ſub pœna fidei ſuæ.

p ¶ *Admoneatur*] 2 *q. 1 ſi peccauerit.*

q ¶ *Emendauerit.*] Negligentiam ſcilicet, reddens ſe operibus bonorum actuum, vt ſuſpicionem prauam depellat. Lau.

r ¶ *Suſpendatur.*] Hic eſt ordo, qualiter procedatur contra infamatum: non enim incipiendum eſt à ſuſpenſione, ſed ordo capituli eſt inſpiciendus. *ar. 2. q. 1. nemo. & 74. diſt. honoratus. & 13 q. 4. fortè.* hic ordo ſeruandus eſt, vt plenè dicitur: *vt j. eo. inter.* Ber.

MOniales.] Poteſt ſic ſummari ſecundùm intellectum glo. Purgatio indicenda eſt regularibus ſecundùm tenorem regulæ. hoc dicit. Nam regulares iudicantur non ſolùm ſecundùm regulam, ſed etiam ſecundùm canones: *vt in c. fin. de ſta. re.* Abbas.

Casvs. Si moniales accuſentur libidinibus inſeruire, vel etiã denuncientur, ceſſante accuſatore ſecundùm regulam ſuam ſe expurget. Nota, ꝙ monialis ſuſpecta de inceſtu, tenetur ſe purgare.

ſ ¶ *Valuerint.*] Per teſtes, vel per aſpectum corporis. 27. *q. 1. nec aliqua.*

t ¶ *Erga regulam.*] Id eſt, ſecundùm tenorem regulæ. Ber.

Si quis

SI *quis de gradu.*] CASVS. Si aliquis clericus cōuictus fuerit in iudicio, vel confeſſus ſe conſenſiſſe raptoribus alienarū ſponſarū, vel mediatorē eſſe, à proprio gradu repellatur. Et ſi de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonicè ſe expurget. Not. ꝙ cōfeſſus in iure pro cōuicto habetur. Itē conſentiēs, & agēs pari pœna puniūtur. Quod verum eſt de conſenſu cooperationis. Itē pœna raptoris alienæ ſponſæ, eſt depoſitio. Item veriſimilis ſuſpicio inducit purgationem.

a ¶ *Conſenſorem.*] Qui enī cōſentit, quādoque vt faciens punitur. ꝭ. *de ſent. exc. quantæ. & 17. q. 4. omnes eccleſiæ. & 86. di. facientis*, & q criminæ, q corrigere pōt, nō corrigit, ipſe cōmittit. 23. q. 8. *præterea.*

† *Aliàs: Innocētius Papa iij.*

b ¶ *Prodiderit.*] In iudicio timore probationis: aliàs ſi occulte confiteretur ſacerdoti, non repelleretur, dummodò eſſet occultum. ꝸ. *de ſimo. ex tuæ.*

¶ *Gloſſa ſequens tractat de triplici ſuſpicione.*

† *Cap. 4. e. ti. in 1. compilatione refert Gratianus, ſiue Palea. 2. q. 4. c. quotiens.*

c ¶ *Veriſimilibus.*] Suſpicio temeraria ſemper repellitur. 2. q. 1. 1. & 6. q. 1. *oues.* Veriſimilis inducit purgationem, vt hic. Violenta ſufficit ad ſententiam. 32. q. 1. *dixit dominus.*

a *De multiplici ſuſpicione vide Ioānem Milleū in pra. crim. tract. de præſumptionibus.*

ADDIT. Vnde verſus:

Tu ſuſpenderis ſi cauſa probabilis extet.

Si violenta, tenet: ſed non temeraria tanget.

QVotiens.] Diuiditur. Nam primò narrat factum: ſecundò purgationem indic. ibi, *Communi.* Tertiò ponit purgationis formam ibi, *Porrò.* Abbas.

CASVS. Epiſcopus Tridentinus accuſatus fuit, ꝙ per ſimoniā Eccleſia beati Petri dederat P. Presbytero: ſed accuſatores hoc ſecundùm formam canonicā probare nō potuerūt: quæſiuit Patriarcha Aquilegieñ. quid eſſet agendū? Rñdet Papa, vt tertia manu ſui ordinis, & quarta Abbatū & religioſorū ſacerdotum, de illa ſimonia ſe expurget: & ſi de hoc eſt infamatus, tenor purgationis talis debet eſſe: Iurabit Epſ ſuper ſancta Dei Euāgelia, ꝙ pro eccleſia ſancti Petri dāda presbytero P. nec per ſe, nec per aliā ſubmiſſam perſonā, nec aliquis pro eo ſe ſciente pretiū recepit. Cōpurgatores iurabūt ꝙ credūt eū verū iuraſſe. Nota ꝙ ceſſante accuſatore, ſi accuſatus remanet infamatus, debet ſe purgare. Item per homines ſui ordinis debet quis ſe purgare. Itē arbitrarius eſt numerus compurgatorū. Item cōpurgatores illius opinionis eſſe debent, quòd nō ſit veriſimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendā: Purgādus iurabit ſe non feciſſe, quod obiicitur ei, nec per ſe, nec per aliū: Cōpurgatores verò iurabūt ſe credere illū dicere verū. Item nota, quòd non licet mihi per alium, quod per me nō licet.

b *Sed nunquid econtra vnus plures accuſare poſſit, not. 81. diſt. Maximianus. & pleniùs 2. q. 1. prohibentur. & in Spe. de accuſ. in pri. 10. vnd.*

¶ *Glo. ſeq. rec. ſignādo contra. de l. ſi plures: & dupliciter ſoluitur.*

d ¶ *Accuſatores.*] Et ſic videtur, ꝙ plures poſſunt ſimul accuſare de eodem crimine b. ꝸ. *de collu. c. 1. & 2. q. 1. in primis.* ſed hoc ita contigit de facto: ſed iudex dēt eligere magis idoneum. *ff. de accuſ. ſi plures.* Vel intellige, accuſatores, id eſt, delatores, vel denūciatores ꝸ. *de accuſ. cùm oporteat.* & hoc ſatis videtur, quia ſi fuiſſent accuſatores, ſi nō probauerint, puniri debēt pœna talionis c, ad quā ſe inſcribere debuerunt. ꝸ *de ſimo. licèt Hely.* aliter non admittitur accuſator, vt ibi. tñ denūcians, ſi nō probat, puniri debet extraordinaria pœna ad arbitriū iudicis. ꝸ. *de calum. c. 2.* Ber.

c *An hodie locū habeat pœna talionis, quæſtio eſt, de qua plenè Petrus Dueñas regula 17. inci. accuſans aliquem. & Couarru. lib. 2. variar. reſol. c. 9.*

e ¶ *Sui ordinis.*] ſ. epiſcoporum. & ita eſt arg. quòd epiſcopalis dignitas ſit ordo. 21. *diſt. cleros. 89. diſt. ad hoc.*

f ¶ *Religioſorum.*] Nota quòd compurgatores debent eſſe bonæ opinionis, ita quòd non ſit veriſimile eos velle peierare, & ab eccleſia tolerentur. ꝭ. *eo. cùm P. & c. conſtitutus*: & qui eius conuerſationem agnoſcant. ꝭ *eod. c. inter.*

g ¶ *Submiſſam*] Non enim licet mihi per alium, quod per me non licet. 1. q. 7. *ſancimus. ff. de admi. rer. ad ci. perti. l. 2. in pr. & ff. ad ſenatuſcon. Maced. filium habeo.* & qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. *de ſent. excom. mulieres. & ff. de admi. tu. ita tamen. §. geſiſſe.*

CAP. IV.

SI quis de gradu Eccleſiaſtico raptoribus alienarum ſponſarum ſe conſenſorem [a], vel interuentorem manifeſtè prodiderit [b], à proprio gradu repellatur: Et ſi veriſimilibus [c] exinde ſuſpicionibus fuerit propulſatus, canonicè ſe expurget.

¶ Innocentius Papa † Aquilegieñ. Patriarchæ, & Mantuañ. Epiſcopo.

¶ *Infamatus, contra quem crimen probari non poteſt, debet ſe purgare iuramento de veritate, compurgatores verò de credulitate.*

CAP. V.

QVotiens † Tridentinus Epiſcopus de ſimonia impetitus ſit, vos latere non credimus: ſed accuſatores [d] ſcriptum afferentes, teſtes ſecundùm formam canonicam producere nequiuerunt: ſcilicet, quòd Eccleſiam ſancti Petri Presbytero P. dederit pro quatuor modiis frumenti: *& infrà.* ¶ Communi fratrum noſtrorum conſilio iudicamus, vt tertia manu ſui ordinis [e], & quarta Abbatum, & Religioſorum [f] Sacerdotum, de ſupradicta ſimonia debeat ſe purgare. ¶ Porrò purgationis tenor erit huiuſmodi: Epiſcopus iurabit primum ſuper ſancta Dei Euangelia, quòd pro Eccleſia ſancti Petri Presbytero P. danda, nec ipſe per ſe, nec per ſubmiſſam [g] perſonam, nec aliquis pro eo, ſe ſciente pretium recepit: deinde compurgatores ſuper ſancta Dei Euangelia iurabunt, quòd ipſi credunt [h] eum verum iuraſſe.

¶ Alexander tertius.

¶ *Epiſcopus parochianum ſuum infamatum compellit ad ſe purgandum: niſi ab eo legitimè appellauit.*

CAP. VI.

NOs † inter alios: *& infrà.* ¶ Quia nos tua fraternitas conſulere voluit, vtrùm Epiſcopus parochianum ſuum ad purgationem cogere poſſit: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi de aliquo crimine publica laborat infamia, accuſatore, & teſtibus deficientibus [i], ad purgationem eſt per ipſum Epiſcopum cōpellendus: niſi fortè ſuper ipſo ad ſuperiorem Iudicem duxerit appellandum. Sanè ſi appellauerit [k], eius parebit iudicio, ad cuius examen cauſam voluerit per appellationem transferre.

† *Cap. 4. ti. de officio. & poteſ. prælati, & indic. ordin. in 3. compilatione & c. 7. eo. ti. de purg. can. in 1. compil.*

¶ Idem Gaietanen. † electo.

† *Aliàs: Caieten. ſed forſā verius ſi legatur Caiacen. vt poſt concilium Late. ſub Alex. iij par. 50. c. 4. eſt autem hodie parua vrbs, huius nominis in Campania.*

¶ *Compurgatores debent eſſe honeſti, & notū habere eum, quem purgant; nec debent à Iudice, vel ab alio impediri: & deficiens in purgatione punitur vt conuictus.*

CAP. VII.

CVm † P. Manconella presbyter: *& infrà.* ¶ Purga-

† *Cap. 12. tit. de accuſa. in 1. compilat. pars huius ſuprà de acc. cum P. & ad finem illius continuatur hæc pars.*

h ¶ *Credūt eū verum.*] Sic ꝭ. *eo. c. vlt. in fi. & ꝸ. de teſtib. quotiens.* aliàs enim ſubirent anceps periurium ſi præciſe iurarent de alieno facto. *ff. de in lit. iur. videamus. ff. rer. amot. l. Marcellus. §. qui rerum.* Qualiter iurare debeant, qui purgātur, di. ꝭ. *e. c. vlt. in fin.*

NOs.] Cōmunis diuiſio. Secūda pars ibi. *Conſultationi.* Abb.

CASVS. Aliquis parochianus Epiſcopus infamatus eſt de aliquo crimine Eccleſiaſtico: quæritur vtrùm epiſcopus deficientibus accuſatoribus, & teſtibus, poſſit illum compellere ad purgationem præſtandam? Rñdet Papa, quod ſi de aliquo crimine publica laborant infamia deficientibus prædictis perſonis epiſcopus poteſt ipſum cōpellere ad purgationē, niſi ad ſuperiorem duxerit appellandum: & ſi appellauerit, eius parebit iudicio, ad quem appellauit. Nota, quòd Epiſcopus parochianū ſuum infamatū poteſt compellere ad purgationem. Item à tali cōpulſione appellatur iuſta de cauſa.

¶ *Gloſ. ſeq. addit caſum, quærit, ſoluit, ſolutioni allegat contrarium.*

i ¶ *Deficientibus.*] Vel etiam nullis apparentibus: ex quo enim infamatus eſt apud bonos, & graues, ſi nullus appareat accuſator, compellendus eſt ad purgationem, 2. q. 5. *ſi mala. &* ꝭ. *c. inter.* Sed nunquid epiſcopus poteſt de quolibet d crimine cōtra parochianū ſuū taliter procedere? Nō credo, & hoc intelligo in criminibus, quæ ſpecialiter pertinet ad eccleſiā, putà de hæreſi, ſic ꝸ. *de hære. excōmunicamus. §. adiicimus*: vel de adulterio, ſi cōſanguineus teneat conſanguineā, & vxorem alterius: vel niſi habeat iuriſdictionē temporalē: aliàs nō vī, ꝙ de quolibet crimine hoc poſſit. *ar. cōtra* ꝸ. *de iudi. nouit.*

d *De quæſtione nota à gloſſa, præ alijs agit hic latiſſimè Henricus Boich.*

k ¶ *Appellauerit.*] Dum tamen iuſtā habeat cauſam appellādi, putà, quia excedit modum Epiſcopus in purgatione: vel aliàs eū grauat. ꝸ. *de of. ord. irrefragabili. & c. licet.* aliàs non admittitur appellatio, & præcipue in huiuſmodi crimine, vel infamia. ꝸ. *de app. cùm ſit Romana. in fi. & c. vt debitus.*

CVm P.] Secunda pars ibi, *Vt autem.* Tertia ibi, *Deficientem.* Quarta ibi, *Præcauens.* Et eſt pars *cap. cum P.* ꝸ. *de accuſa.* Abbas.

CASVS. Presbyter P. Manconella infamatus erat de ſimoniæ pro qua fuit ſibi indicta purgatio: quærebatur, quales teſtes debeat habere ad ipſum compurgandum? Reſpondet Papa, quòd compurgatores illi debent eſſe talis honeſtatis, & opinionis, quòd non ſit veriſimile eos odio, vel amore, aut obtentu pecuniæ velle deierare; & neceſſe eſt, vt vitam, & conuerſationem eius agnoſcant, quem purgare debent. In fine dicit, quòd qui deficit in purgatione, ab officio, & beneficio eſt priuandus. Dicit etiam quòd qui recipit purgationem, nullam maleuolentiam vel indignationem compurgatoribus oſtendere debet, nec impediat eos, nec ab aliis impediri permittat. Nota quòd compurgatores debent eſſe bonæ famæ, & opinionis, & vitam, & conuerſationem compurgandi agnoſcere debēt. Item qui deficit in purgatione, punitur tanquā præſumptiue conuictus. Item pœna deficiētis in purgatione, eſt depoſitio ab officio & beneficio. Itē

tores illius honeſtatis, & opinionis [a] eſſe volumus, quòd veriſimile ſit eos nolle amore, vel odio, ſeu obtentu pecuniæ deierare. Vt autem idonei appareant, neceſſe eſt, vt eius, quem purgare debent, vitam, & conuerſationem agnoſcant.

¶ Deficientem verò in purgatione, omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico, priuare [b] procures: Præcauens, quòd ſi qui purgando in ſua voluerint purgatione aſſiſtere, nullam eis maleuolentiam [c], vel indignationem oſtendas: nec eos impedias, vel ab aliis, quantùm in te eſt, impediri permittas.

¶ Lucius tertius.

¶ Abſolutio facta ſecundùm purgationem vulgarem non tenet: & ea non obſtante, poteſt indici de nouo purgatio, & admittitur accuſatio.

CAP. VIII.

EX † tuarum intelleximus continentia litterarum, quod cùm H. Presbyterum (quia infamatur de homicidio) à Sacerdotali officio ſuſpendiſſes [d], prædeceſſoris tui litteras tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam purgauiſſe [e], & Epiſcopum ſuis cum litteris abſoluiſſe. ¶ Quia verò peregrina [f] iudicia ſunt inhibita †, purgationem, quam præſtitit, ſufficere non putantes [g]: Mandamus, quatenus ſi accuſatores idonei non apparuerint, vt cùm ſeptima, aut quinta manu ſui Ordinis (ſicut expedire cognoueris) per purgationem canonicam innocentiam ſuam oſtendat, ſibi iniungas: quam cùm præſtiterit, ſuſpenſionem ſine difficultate relaxes, & cum teſtimonij boni virum † annuncians [h], ab infamia homicidij, nullius contradictione, vel appellatione obſtante abſoluas [i].

¶ Idem Vintonień. Epiſcopo.

¶ Sufficit, quòd compurgator ſit toleratus ab Eccleſia bonæ famæ, nec de crimine ſuſpectus condemnatus.

CAP. IX.

COnſtitutus † in præſentia noſtra P. Diaconus: *& infrà.*

¶ Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quòd purgationem oblatam recipere noluiſti, niſi priùs commendâſſes [k] nomina ſingulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus, & cæteris circúſtantiis priùs inquireres [l] diligenter, tanquam eſſes ordinationes facturus, vtinam ſic diſcuteres ordinandos [m].

¶ Sanè in purgationibus faciendis cùm ſatis ſit illis, qui pro purgando exhibent iuramentum, ſecundùm propriam conſcientiam, & opinionem iurare, quòd purgandus à crimine ſit immunis [n]: vel quòd bonum exhibuit iuramentum [o]: ſi purgatores † ab Eccleſia tolerentur [p], & ſint bonæ famæ in ſuis ordinibus miniſtrantes, nec in iudicio pro crimine condemnati [q], proculdubiò ſunt abſque vllius indaginę admittendi.

---

iudex nullam maleuolentiam, vel indignationem oſtendere debet. Item compurgatores non ſunt impediendi.

a ¶ *Opinionis.*] Sic ſ. *eod. quotiens. &* ỹ. *eo. conſtitutus.* & qui vitam eius præteritam, & modernam agnoſcant. ỹ. *eo. inter.*

b ¶ *Priuare.*] Qui deficit in probatione, pro cõuicto habetur, & punitur [a] tanquam probatum ſit crimen. *ſic* ſ. *eo. de ſimo. de hoc. & c. inſinuatum. &* ỹ. *eo. inter.*

a Conſiderato modo agendi, de ateci. accedens, ſecundùm Goff. Ioan. And.

c ¶ *Maleuolentiam.*] *Ar. 95. diſt. eſſe ſubiectus. 86. diſt. quã. & ff. de offic. præſi. obſeruandum.*

EX tuarū.] Cõis diuiſio. Secunda pars ibi, *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Quidã presbyter H. nomine infamabatur de homicidio, ꝓpter quod Epiſcopus ſuus ab officio ſacerdotali eum ſuſpendit: ipſe quaſdam litteras exhibuit anteceſſori ipſius Epiſcopi, in quibus continebat, ꝙ iudicio aquę frigidæ ſuã innocentiã purgauiſſet, & Epiſcopus ipſum abſoluiſſet: quęſitũ fuit à Papa, vtrũ talis purgatio ſufficiat: quia verò peregrina iudicia ſunt inhibita, dicit Papa, quòd prędicta purgatio inſufficiens fuit: vnde mandat Papa Epiſcopo, quatenus ſi accuſatores idonei non apparuerint, cũ ſeptima manu, aut quinta ſui ordinis debeat ſe purgare, qua præſtitã ſuſpenſionẽ ſine difficultate relaxet: & eum boni teſtimonij annũciãs, ab infamia homicidij abſoluat. Not. quod ſententia, quæ nulla eſt, non abſoluit aliquem, nec condemnat, & iterum ſentẽtiandum eſt. Item huiuſmodi purgatio, ſ. aquæ frigidæ, vel feruentis, inhibita eſt, & ideo pro non pręſtita debet haberi.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. & poſt concilium Lateran. ſub Alex. iij. par. 50. c. 50. Vide Bernard. Diaz in practica. c. 140.

† Vide D. Tho. 2. 2. q. 95. arg. 8. ad 3. arg. & Iuuenem p. 10. c. 35.

d ¶ *Suſpendiſſes.*] Propter enormitatem delicti ſuſpenditur ſtatim quis ab officio, & beneficio. ỹ. *eo. inter.* vbi de hoc dicitur.

e ¶ *Purgauiſſe.*] Hęc purgatio eſt inhibita, ſiue ferri cãdentis, vel duelli: quia tales Deũ tẽtare videntur. ỹ. *eis. prox. per totum. & 2. qu. 5. Mennã.* & clerici tales purgationes benedicere non debent. ſ. *ne cleri. vel mona. ſententiam.* & ideo hic pro nõ præſtita habetur.

b Vel panis, & caſei. Io. An.

f ¶ *Peregrina.*] Id eſt, extranea & reprobata; aliter accipitur iudiciũ peregrinum pro iudicio non ſui iudicis. *3. q. 6 peregrina. & c. ſeq.*

¶ *Glo. ſeq. not. vnum, ad quod inducit ſimile, & arg. duo.*

g ¶ *Nõ putãtes.*] Idẽ eſſet, ſi corã iudice nõ ſuo ſe purgâſſet ỹ. *eo. c. pe. in fi.* Vnde nota reprobatã purgationẽ nõ facere fidẽ. *ſi. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos & C. ne de ſta. defun. ſi pater tuus.* & qui iurat aliter, quã debeat, ex integro eſt iurandũ. *ff. de iureiur. non erit. § diuus.* Et eſt hic ar. ꝙ ſi aliquis vocet ad extraordinariũ iudicẽ, per hoc quod fit ibi, nõ interrũpitur præſcriptio vt in *l. prędicta. ſi pater.* Itẽ ar. ꝙ ſententia, quæ nulla eſt, nõ liberat aliquẽ.

h ¶ *Annuncians.*] *Sim. 2. q. 5. habes hoc. & de conſecra. diſt. 2. ego Berengarius. ad finem.*

¶ *Gl. ſeq. quærit, & duas opiniones ponit, contra vltimam all. contrarium, & ſol.*

c De hoc articulo vide gloſſam in c. Mennam & Archidiaconum in c. habes hoc proprium. 2. q. 5.

i ¶ *Abſoluas.*] Quãtùm in te eſt: quia infamiã facti omnino remouere, ſolius Dei eſt. *ar. ff. de obſe. à lib. & li. præſt. l. 2.* Sed nunquid poſt cõpurgationem põt accuſari? Dicũt quidã, ꝙ ſi accuſatore præſẽte ſe purgauit, nõ accuſabit eũ poſteà ſicut in abſolutione, ſeu abolitione, niſi in caſu. *ff. de præuari. l. 3. & ff. de accu. ſi cui.* ſecus ſi non accuſatus purgetur, niſi publice dictum eſſet, ꝙ quicũque vellet ipſũ accuſare, exiret infra certũ terminũ. *2. q. 1. multi.* Lan. dixit, ꝙ poſt talẽ purgationẽ de eodẽ crimine accuſari nõ põt: quia iuſiurandũ maiorẽ auctoritatẽ hẽt, quã res iudicata. *ff. de iureiu. l. 2.* Idẽ. n. per iuſiurandũ cõſequimur, ꝙ per ſententiã *ff. de iureiu. ſed & ſi. §. ſi cum de hæreditate. quũ prætor iuſiurandũ tuetur. ff. eo. l. 3 § 1.* & publica actio ſ. popularis, cõſumitur per iuſiurandũ, niſi per colluſionẽ ſit actũ. *ff. e. cum qui. § in popularibus.* ſolum. n. Deũ habet vltorẽ. *C. de iureiu. l. 2.* & pœnam à Deo expectat. *C. de arbi. Amb. decernit. Ar. contra. ff. de iur. ſi duo patroni. in fi.* ſed ibi conſtabat de periurio.

† Dictio, virum, deeſt in vetuſtioribus codicib.

COnſtitutus.] In prima ponitur facti narratio, & reprehenſio. In ſecunda prouiſio ibi. *Sanè.* Abbas.

CASVS. Quidam diaconus P. nomine infamatus erat de aliquo crimine, Epiſcopus indixit ei purgationem; obtulit purgatores, ſiue cõpurgatores Epiſco: ipſe cœpit eos ita diligenter examinare, ac ſi eſſet ordinationem facturus, nolens eos recipere: vñ prædictus diaconus acceſſit ad Dominum Papã ſibi exponẽs prædicta: ſcribit Papa Epiſcopo dicẽs, ꝙ multum miratur, quod purgationẽ oblatã recipere noluit, niſi prius cõmendaſſet, id eſt, probaſſet nomina ſingulorũ; vtinã ſic diſcuteret ordinãdos. Satis. n. ſufficit in huiuſmodi purgationibus, ſi purgatores ſint bonæ famæ in ſuis ordinibus miniſtrantes, & ab Eccleſia tolerati; nec ſint in iudicio de crimine cõdemnati, vñ ſunt admittẽdi. Not. ꝙ ſufficit, ſi cõpurgatores ſint bonę famæ, & nõ cõdemnati de crimine, nec ſunt examinãdi ita diſtricte, ſicut alij teſtes.

† C. 6. eo. tit. in 1. comp. & poſt concil. Lateran. p. & c. 11.

k ¶ *Cõmendaſſes.*] Id eſt, probaſſes, & examinaſſes perſonas, & famam ipſorum. *ar. 1. q. 1 multi.*

¶ *Gloſſa ſequens alleg. 6. concur. vnum contrarium, & vnum ſimile.*

† Quæ conditiones requirantur in compurgatoribus, vide Repertorium inquiſitorum, verbo: purgatio. §. nota. quòd in compurgatoribus.

l ¶ *Inquireres.*] Nimia examinatio, vel indagatio quandoque vitãda eſt. *ff. de noua. doli mali. in fi. ff. manda. ſi fideiuſſor. §. ſi cùm debitor. ff. qui. mad. pig. vel hypo ſol. ſicut in re corporali. §. ſi debitori. 34. diſt. fraternitatis. &* ſ. *de dolo, c. 1. & 45. diſ. ſunt namque. Ar. contrà ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi.* Item ſimilis inquiſitio reprobatur ſ. *de iudi. cùm deputati.*

m ¶ *Ordinandos.*] Ergo ordinãdi ita ſubtiliter ſunt examinãdi, & inquirendũ eſt de natione, in qua nati ſunt, ſ. an ſint de illa diœceſi. ſ. *de cler. peregri. c. vlt.* Et de natione, ſ. an legitime nati. ſ. *de fil. presbyte. c. 1.* An ſint bonæ famæ; quia in nullo debet eorum opinio vacillare. *33. diſ. laici.* Et an ſint crimínoſi. *24. diſt. c. vl.*

n ¶ *Immunis.*] Id eſt, quòd illa crimina, de quibus infamatus fuit, non commiſit, ſicut credunt. ſic debet ſuppleri, aliàs hæc forma reprobari videtur. ỹ. *eod. c. vlt.*

o ¶ *Iuramentum.*] Sicut credunt: aliàs temerè iurarent.

p ¶ *Tolerentur.*] Et quòd ſint bonæ famæ, vt hic dicit. ỹ. *c. & proxi. &* ſ. *eo. cum P.* Sed crimen ei obiici non poteſt, poſtquam ab Eccleſia toleratur, vt à purgatione repellatur: ſecus eſt in illis teſtibus, qui ad teſtimonium inducuntur. *ſup. de teſti. teſtimonium. cum ſuis concordantiis.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

q ¶ *Condenati.*] Ex quo. n. condemnati ſunt de crimine, factũ eſt crimẽ notoriũ, nõ tolerãtur. ſ. *de coha. cle. & mu. c. vlt.* vñ tanquã crimínoſi à iuramẽto repellẽdi ſũt: vt ſ. *de teſt. teſtimonium.* Quid ſi in modũ exceptionis crimẽ fuerit probatũ à cõpurgatoribus, nunquid

nunquid poſſunt repelli ex prætextu, ſi ex eo infamati erant, ſiue eorũ opinio grauata eſt? Repellantur, vt *in decreto. prædicta teſtimonium in fin.* quia debent eſſe bonæ opinionis, vt hic dicitur.

INter.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in ſummario. Secunda pars ibi, *Attendentes.* Tertia ibi, *Purgatione.* Quarta ibi, *Quòd ſi.* Abbas.

CASVS. Decanus Senoñ. erat grauiter infamatus de hæreſi, ex eo quod cũ hæreticis nimiam familiaritatem habebat in quadam villa: propter quod Archiepiſcopus Senoñ. ſuſpẽdit ipſum ab officio, & beneficio: & quãuis cõtra ipſum nullus apparuerit accuſator, tamen ex officio ſuo fama publica deferente voluit de hoc inquirere veritatẽ: teſtes ſuper hoc cõtra ipſum Decanum recepit: poſtmodũ, Decanum ipſum cum atteſtationibus miſit ad dñm Papam. Ipſe verò intellecto negotio, & viſis atteſtationib', ſcribit Archiepõ dicens: Quamuis conſtitutio Eccleſiaſtica doceat tales ab officio tantùm vſque ad purgationem canonicã ſuſpendẽdos, quia tñ ipſum à beneficio propter enormitatem criminis ſuſpẽdit, nõ vult improbare: nec etiam illud improbat, quod teſtes ex officio ſuo cõtra ipſum Decanũ recepit, licet nullus comparuerit accuſator: Papa verò conſiderans vulgatam infamiam, & graue ſcandalum, & vehementem ſuſpicionẽ ex dictis teſtiũ contra ipſum obortam, cùm ꝓpter eorũ quodlibet ei eſſet purgatio indicenda, purgationem 14. manus ſui ordinis indixit eidem, remittẽdo ipſum ad Archiẽpm, vt ibi purgetur, vbi noſcitur infamatus: Mandans Archiepiſcopo, quatenus adiunctis ſibi duobus Epiſcopis purgationẽ ei indictã recipiat: & qui ad ipſum purgandum acceſſerint, ſint Catholici, & vita probati, qui conuerſationem eius, & vitã agnouerint præteritam, & præſentem: qua recepta beneficium ſibi reſtituat, ab officio tñ maneat ſuſpẽſus propter familiaritatem, quam habuit cum hæreticis, donec ſcandalũ ſopiatur, hæreticorũ familiaritate publice abiurata: & iniungat eidẽ, vt in prædicta villa: & aliis circumpoſitis, profiteatur, & prædicet fidẽ Catholicã, & deteſtetur hæreticã prauitatẽ, & taliter deinceps vitã ſuã bonis informet operibus, vt infamia cõuertatur in bonã famã, & omne ſcandalũ tollatur: ꝙ ſi fortè in purgatione defecerit, ab officio, & bñficio depoſitus, ad agendã pœnitentiam in arctum monaſterium detrudatur. Nota, ꝙ cum aliquis eſt infamatus, non debet ſtatim ſuſpendi ab officio, & beneficio: ſed ab officio tantũ; niſi multũ ſit infamatus. Item ex officio ſuo iudex ꝓcedere poteſt contra infamatũ ad inquirendũ, ſuper quo eſt infamatus. Item numerus compurgatorũ eſt arbitrarius. Item vbi quis eſt infamatus, ibi debet purgare ſe. Item qui aliũ compurgat, debet eſſe bonæ famæ, & agnoſcere debet vitam, & conuerſationem compurgandi præteritã, & præſentẽ. Itẽ qui deficit in purgatione hæreſis, depoſitus ab officio, & beneficio detrudi debet in monaſteriũ ad pœnitentiã peragendã.

a ¶ *Eccleſiaſtica conſtitutio.*] Quæ dicit, ꝙ infamati deficiente accuſatore admonitione præmiſſa, ſi ſe non corrigant, ab officio ſuſpendãtur. *2. q. 5. presbyter. ſimi.* *s. eod. c. 2.* Vnde nota, quis ſit modus procedendi in purgatione indicẽda: Si quis clericus apud iudicem ſit infamatus, præfigat Epiſcopus terminũ accuſare volentibus: & ſi aliquis cõparuerit, audiatur. *2. q. 5. omnibus, & 15. q. 5. c. 1.* & ſi conuincatur, canonice puniatur, vt ibi, Si non appareat accuſator, moneat ipſum, ſecundũ quod dicitur *s. eod. c. 2.* & ſi ſe non corrigit, tunc ſuſpendatur: vt ibi dr, & *23. q. 4. forte, &*

¶ Innocentius tertius Senoñ. Archiepiſcopo.

¶ *Propter magnitudinem criminis infamatus ſuſpendi poteſt, nedum ab officio, ſed etiam à beneficio, donec ſe purgauerit. Hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum. Hoc ſecundo. Ex cauſa interdum poſt purgationem præſtitam ſuſpenditur quis ad tempus. Hoc tertiò. Et deficiens in purgatione punitur vt conuictus. Hoc quartò.*

CAP. X.

INter † ſollicitudines noſtras debet eſſe præcipua, vt capiamus vulpeculas: *& infrà.*

¶ Licèt ergo Eccleſiaſtica conſtitutio [a] tales † ab officio tantùm vſque ad purgationem canonicam doceat ſuſpendendos: quia tamen eum etiam à beneficio propter immanitatem criminis ſuſpendiſti, nolumus improbare: Nec illud etiam improbamus, quòd licèt contra eum nullus accuſator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluiſti pleniùs inquirere veritatem.

¶ Attendentes autem vulgatam infamiam, graue ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem ex teſtium dictis obortam [b], quæ contra Decanum facere videbatur, cùm propter eorum quodlibet ei eſſet purgatio indicenda, & ſeruantes iuſtitiam, & mollientes [c] rigorem purgationem ei quartæ decimæ manus [d] ſui ordinis duximus indicendam. Ipſum igitur ad te remittentes, vt ibi purgetur, vbi noſcitur [e] infamatus: Mandamus, quatenus accitis † tecum Niuerneñ. & Pariſieñ. Epiſcopis indictam ei purgationem accipias: ita tamen, vt qui ad eius purgationem proceſſerint comprobandam, ſint fide Catholici, & vita probati: qui conuerſationem, & vitam ipſius, non tam moderno [f] tempore nouerint, quàm tranſacto. Purgatione verò recepta, beneficium ei reſtituere non poſtponas.

¶ In pœnã autẽ familiaritatis [g] illius, quã cũ hæreticis ſcienter habuiſſe dignoſcitur, eũ ab officio volumus manere ſuſpẽſũ, donec ſcandalum ſopiatur: ita tamen, vt publicè familiaritatem hæreticorum abiũret [b]. Præcipias inſuper ei diſtrictè, vt in prædicta, & aliis villis circumpoſitis profiteatur, & prædicet fidem Catholicam, ac confundat, & deteſtetur hæreticam prauitatem: ſic deinceps vitam ſuam bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in bonam † famam, & omne ſcandalum, & ſuſpicio de Catholicorum mentibus deleatur. Quòd ſi forſan in purgatione defecerit, cum Eccleſiaſticæ diſciplinæ mucrone percellas: & ab officio, & beneficio depoſitum, ad agendam pœnitentiam in arctum monaſterium [i] detrudere non omittas.

74. diſt. honoratus: & ſic intelligitur, quod dr hîc, tales ab officio tantum, &c. & ſic intelligit Ioan. illud *cap. 2. q. 5. presbyter:* tamen ſi mala fama illius crebeſcit, poteſt Epiſcopus inquiſitionem ex officio ſuo contra illũ facere *s. de accuſ. qualiter, & quando:* vbi plene dr de inquiſitione, & *86. diſt. ſi quid verò:* & ita cum à contumacia incipit, taliter procedere debet prælatus, vt *s. eo. c. 2.* Quandoq; tñ propter enormitatem delicti, & ſcãdalum, & infamiã magnam inde ortã, ſtatim poteſt epiſcopus ipſum ſuſpendere ab officio, & beneficio: vt hîc factum fuit. *2. quæ. 5. ſuper cauſa:* & ſic poteſt etiam intelligi *ca. illud, presbyter ſi.* & hoc innuit bene littera illius, & Hug. ſic intelligit illud: cùm verò incipit Epiſcopus à crimine procedere contra aliquem, ſeruabit illud, quod dicitur *ſuprà de iudic. cùm non ab homine.*

¶ *Gloſ. ſeq. argu. conuictum in modum exceptionis, &c.*

b ¶ *Obortam.*] Arg. ꝙ ille, cui probatur crimẽ in modũ exceptionis, debeat ſe purgare, ſi inde remaneat infamatus: vnde non poterat promoueri ante purgationem. *s. de teſt. teſtimonium.* arg. licet enim exceptio nõ infamat *s. de ordin. cogn. cùm dilectus, in fin.* tñ ſuggillat opinionem infamati. *ff. de doli except. apud Celſum, §. aduerſus*: & opinio ordinãdi in nullo vacillare debet *33. diſtinct. laici. argum. ſup. de exceptio. denique.* Ioan.

c ¶ *Mollientes.*] Iudex enim debet habere miſericordiam, & rigorem. *45 diſt. diſciplina. & cap. ſunt namque, & cap. vera* [e].

¶ *Gloſ. ſeq. ponit verſus de numero compurgatorum.*

d ¶ *Quartæ decimæ manus.*] Hîc exceditur numerus cõpurgatorum ꝓpter immanitatẽ criminis. Arbitrarius eñi eſt talis numerus. *2. qu. presbyter ſi.* & diminuitur quãque in epiſcopo. *j. eod. cùm in iuuentute, ad fi.* & habito reſpectu ad criminis enormitatẽ, indicãda eſt purgatio qñq; cũ pluribus, qñque cũ paucioribus, ſecũdũ quod viſũ fuerit imponẽti. Ordinaria purgatio cõſueuit notari quibuſdã verſibus: *Põtificẽ pariũ manus expurget duodena.*

Quinta Sacerdotem, Leuitam tertia: pœna
Maior maiori, minor eſt adhibenda minori.
Quẽm plebs accuſat, purgabitur in manifeſto:
Quem chorus, ante chorum ſuã ſit purgatio præſtò. Laur.

e ¶ *Noſcitur.*] *2. q. 1. ſi peccaueris, & q. 5. Mennam. 25. diſ. illud, & s. de elect. poſtquam. 15. qu. 5. de crimine, & Cod. vbi de crim. agi opor. Authent. qua in prouincia.*

f ¶ *Moderno.*] Quia debent eſſe vicini, & noti. *j. c. proxi. s. eod. ex tuarum, conſtitutus, & cap. cum P.*

g ¶ *Familiaritatis.*] Ex qua orta fuit infamia contra eum *ſi. 34. diſt. quorundam. & s. de accu. nulli, & j. eo. cùm in iuuentute.* Et eſt arg. ꝙ præſumitur contra aliquem, vel de aliquo, ex ſocietate [d].

¶ *Gloſ. ſeq. ponit quatuor ſimilia.*

h ¶ *Abiuret.*] Qui enim eſt infamatus de hoc crimine, purgare ſe debet iuxta cõſiderationẽ epi. *s. de hær. ex communicatus, §. qui autem.* meritò iſte debet abiurare familiaritatẽ, ex qua fuit infamatus. In quibuſdam enim caſibus tenetur quis iurare ſe ſimilia nõ facturũ, ſicut quilibet abſoluendus. *11. q. 3. cùm aliquis, & j. de ſent. excom. ex tenore.* Item incendiarius: *3. q. vlt. pœ imam,* & hæreticus: prout hic dicitur, & *to. 7. quotiens, & de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius:* & in quolibet nefando crimine. *12. q. 2. de viro.* Ioan.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

i ¶ *In arctum monaſterium.*] Immò vr, ꝙ depoſitus tradi debet

† *Cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione.*

† *Vix poteris hunc textum intelligere, niſi videas integrũ in li. 2. regiſtri Innocentij tertij.*

a *Etiamſi velles ſe purgare, vt not. 2. q. 4. habeſ hoc propriũ in 1. glo. Ioã. And.*

† *Aliàs, aſcitis.*

† *accerſitis, ſed in regiſtro, & antiquis, vt eſt impreſſum.*

† *Dictio, bonam, deeſt in regiſtro, & in pleriſque antiquis exẽplaribus.*

b *Cõtra parentes, vel patronos nõ competit exceptio doli, vel alia, quæ apud bonos mores opinionem illorum ſugillet. Ioan. Andr.*

c *Facit ad hoc text. in l. interpretatione, & in l. non dubium. ff. de pœn.*

d *Concord. tex. in l. idonei. ff. de teſtib. & l. etiam. C. eod.*

¶ Idem Abbati ſancti Dionyſij, & Presbytero ſancti Martini.

¶ Breue eſt, nec poteſt aliter ſummari.

CAP. XI.

CVm † dilectus: *& infrà.* ¶ Illud autem vos attendere volumus, & mandamus, vt tales ad purgationem admittantur perſonæ, quæ vicinæ [a] ſint, & honeſtæ [b].

¶ Idem.

¶ Si infamia ortum non habet probabilibus coniecturis, non eſt de neceſſitate indicenda purgatio: poteſt tamen indici ad inſtantiam purgandi.

CAP. XII.

CVm † in iuuentute ſua: *& infrà.* ¶ Quia verò pater filium, quem diligit, corripit [c]: nos Quinqueeccleſien. Epiſcopo per litteras noſtras ad maiorem cautelam iniunximus: vt ab illius [d] familiaritate ceſſando taliter ſe haberet, quòd ſiniſtra de ipſo ſuſpicio non poſſit haberi: ſed inimicus homo reſcriptum litterarum ſurripiens, apud Regem, & regni magnates ipſum nequiter publicauit, vt ſic deberet ampliùs infamari. Vnde nos tantam æmulorum nequitiam attendentes, licèt pulſati fuerimus multotiens contra eũ, nunquam tamen aduerſus ipſum potuimus commoueri: ſcientes, quod dictum vnius † facilè ſequitur [e] multitudo: vbi [f] verò idem Epiſcopus ad Strigon. Metropolim extitit poſtulatus, quidam, qui ſuper ipſa poſtulatione aduerſabantur eidem, vt promotionem ipſius faciliùs impedirent, illius criminationis carbones reaccendere ſunt moliti: vnde quidam procurator ipſius de conſilio amicorum ſuorum, qui ſuper hoc bonum zelum habebant, ſed nõ ſecundum ſcientiam, cœpit cum inſtantia poſtulare [g], quatenus eidem Epiſcopo purgationem canonicam faceremus indici, vt ſuam innocentiam demonſtraret. Nos autem poſtulationem huiuſmodi minùs prouidã reputantes, procuratorem ipſum ab ea ſæpe † voluimus reuocare: *& infrà.*

¶ Cæterùm quia procurator inſtabat, compulſi fuimus (non iuris neceſſitate, ſed importunitate [h] petentis) vt per vos ei purgationem canonicam, cum duobus Abbatibus mandaremus indici: quamuis fuerimus proteſtati, quòd ex alia cauſa talis petitio minùs prouidè tunc fiebat: quia Strigoñ. Eccleſiæ Suffraganei, vix eo tempore purgarent eundem, qui in facto poſtulationis contradicebant eidem: & Suffraganei Coloceñ Eccleſiæ ipſum minimè tunc purgarent [i], quia inter eum, & Coloceñ. Archiepiſcopum de Strigoñ. Metropoli contentio vertebatur: vnde cùm non ſint [k] alij Pontifices in Hungaria, meritò videbatur, quòd per Epiſcopos regni ſui non poſſet in illo articulo ſe purgare.

¶ Idem Tyroneñ. † Archiepiſcopo.

¶ Cõpurgator iurat de credulitate.

CAP. XIII.

DE † teſtibus: *& infrà.* ¶ Illi verò qui ad purga-

curiæ ſæculari. ꝫ. *de hære. ad abolendam. §. 1. & c. excõmunicamus. §. damnati.* Quare ergo iſte nõ traditur curiæ degradatus, cum deficiens [a] in purgatione pro condemnato habeatur? Reſpondeo: præſumptio enim iſta, licet ſufficiens ſit ad priuationem officij, & beneficij, & etiã depoſitioné, nõ debet propterea tradi curiæ ſæculari: quia directe condemnatus non eſt, ſed præſumptiue. Et contraria loquuntur, cum aliquis condemnatus eſt verè, non præſumptiue: huic enim nõ fuit probatum, quod ſit hæreticus verus, ſed quod habeat familiaritatem cum eis: vnde propter huiuſmodi præſũptiones non debuit taliter damnari. *arg* ꝫ. *de præſumpt. litteras.* Et damnati vere de hæreſi, ſi redire volũt, in perpetuum carceré detrudũtur. ꝫ. *de hære. cap. pen. §. pennit.* quibus ille comparatur, quoad pœnam quodammodo.

a De materia huius gloſſæ vide Bernardin. Diaz in pract. crim. canon. c. 141.

C*Vm dilectus.*] CASVS. Patet. Nota, quòd perſonæ cõpurgatorum debẽt eſſe vicinæ, & honeſtæ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.

a ¶ *Vicinæ*] Ex hoc præſumitur, quod eius vitam, & cõuerſationem agnoſcãt. ꝫ. *de præſump. quoſdam, & cap. quantò:* non enim idoneus eſt, qui factum ignorat. ꝫ. *de iure. calum. in pertractandis.*

† Cap. 3. eod. tit. in 3. cõp. pars alia huius decretalis eſt ꝫ *in c. cùm in iuuentute, de præſump. vt optimè hìc admonet gl.*

b ¶ *Honeſtæ.*] Et ſufficit, quòd ab Eccleſia tolerentur, nec ſint de crimine condemnati. ꝫ. *eod. conſtitutus.*

C*Vm in iuuentute.*] Non ſemper propter infamiam eſt indicenda purgatio: poteſt tñ quandoque indici, etiã vbi non eſt indicẽda, ad inſtantiã purgandi, hoc dicit. Vel aliter, & melius, & ſic, vt in rubro. Et eſt caſus notabilis ſecũdum iſtum intellectum. Diuiditur: prima pars narrat factum, & petitioné procuratoris. Secunda petitioné improbat. Tertia petitioné cum quadã proteſtatione admittit. Secũda ibi, *Vnde.* Tertia ibi, *Cæterũ* Ab.

† Dictũ vnius, deeſt in vetuſtis exemplaribus Gregorianis, & in antiqua cõpilatione.

CASVS. Epiſcopus Quinqueeccleſien. dicebatur habere immoderatam familiaritaté cum quadã nepte ſua: propter quod Rex Hũgariæ ſæpe ſcripſerat dño Papæ, vt illũ de Hungarica Eccleſia remoueret: vnde Papa ſcripſit eidẽ Epõ, vt ſuper hoc caute inquireret à coepiſcopis Hungariæ, & ipſi poſtmodũ reſcripſerunt dño Papæ, quod bonũ virũ, & honeſtæ cõuerſationis eum eſſe credebant, perſonã ipſius multipliciter commendantes: ſed quia pater filiũ, quem diligit, corripit, ad maiorem cautelã Dominus Papa mandauit eidẽ Epiſcopo, vt ab illius familiaritate taliter ceſſaret, quod ſiniſtra ſuſpicio de ipſo haberi nõ poſſet. Sed quidam malus homo reſcriptũ illarũ litterarum ſurripuit, & apud Regẽ, & alios magnates ipſum nequiter publicauit, vt magis infamaretur. Sed Papa licet pulſatus fuerit multotiens cõtra ipſum, tñ aduerſus eum noluit commoueri: ſciens quod facile dictũ vni⁹ ſequitur multitudo: poſtea verò cum dictus Epſ ad Strigonieñ. Metropolim extitit poſtulatus, quidã qui aduerſabantur eidẽ, vt promotioné impedirẽt ipſius, cœperũt ipſum iterũ infamare: vnde ipſe de quorundã amicorũ ſuorũ conſilio, quẽdã procuratorem ad curiã deſtinauit, poſtulans à dño Papa, quatenus purgationem canonicã faceret ei indici, ad ſuam innocentiã oſtendendam. Papa poſtulationé illã reputans minùs prouidam, ab ea ipſum ſæpe reuocare voluit. Sed quia procurator inſtabat, Papa mandauit purgationem eidem indici, cum duobus Abbatibus, quamuis proteſtatus fuerit, quod ex alia cauſa talis petitio improuide tũc fiebat, quia ſuffraganei Strigonieñ. Eccleſiæ vix eo tépore purgarent eundẽ, qui in facto poſtulationis cõtradicebant eidé, & Suffraganei Coloceñ. Eccleſiæ ipſum tunc nõ purgarẽt, cùm inter ipſum, & Coloceñ. Archiepiſcopũ de Strigoñ. Metropoli quæſtio verteret: vnde cùm non ſint alij Pontifices in Hũgaria, merito videbatur, quod per Epiſcopos regni ſui ſuper illo articulo ſe purgare nõ poſſet. Nota, quod pater diligit filiũ, quem corripit. Item nõ debet quis habere immoderatã familiaritate cum aliqua etiã coniunguinea, vñ ſuſpicio poſſit haberi. Item facile dictum, ſiue leue ſequit̃ multitudo: quia pronior eſt natura humana ad malum, quàm ad bonum. Item per importunitatem etiã non concedenda conceduñt. Item qui alium compurgant, debent eſſe vicini illius, & eiuſdem diœceſis, ſiue prouinciæ, vt eum cognoſcant. Item ex cauſa admittuntur ad purgatione alicuius inferioris ordinis, cum aliis de iure eiuſdem ordinis eſſe debeant.

† Aliàs, ſemper, ſed in antiquis, vt eſt impreſſũ.

c ¶ *Corripit*] 5. q. 5. *non oſculatur.* 23. q. 5. *non poteſt.*

d ¶ *Ab illius.*] Scilicet neptis ſuæ, cum qua dicebatur dormiuiſſe. ꝫ. *de præſumpt. cùm in iuuentute.* quæ eſt pars iſtius: & hæc continuatur ad finem illius. Ber.

e ¶ *Facile ſequitur.*] Quia pronior eſt ad malum, quàm ad bonum omnis ætas ab adoleſcẽtia. 12. *qu. 1. omnis*: & humana natura facile prolabitur ad delictum, *in Authent. de monac. §. ſancimus circa finem, collat. 1.*

† Tironen. † Trien. † Tyren.

f ¶ *Vbi.*] Id eſt, poſtquam.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & tripliciter reſpondet.*

b Concord. de elect. vbi periculum. §. pen. lib. 6. & ꝫ. de ſacra vnct. c. vno, ver. vnd. Ioann. And.

g ¶ *Poſtulare.*] Sed qualiter potuit hoc poſtulare, cum ei hoc non fuerit iniunctum: & procurator non poſſit deferre iuramẽtum, niſi ſpecialiter ſit ei hoc mandatum. *ff. de iureiur. iuſiurandum. §. vlt.* Dominus nõ tenebatur ratum habere factum procuratoris, ſecundum quòd Papa hîc innuit, ex eo quod dicit, nõ iuris neceſſitate. Vel poteſt dici quod non excedit mandatũ, ſi facit, quod eſt vicinum mandato. ꝫ. *de elect. in cauſis. ff. iudic. ſolui. iam tamen. §. in hac ſtipulatione. in fine.* Vel dicas, quòd procurator ad hoc mandatum habebat prout ſatis colligitur ex ipſa littera.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

h ¶ *Importunitate,*] Simile *de pœn. diſt. 1. importuna. C. de pet. bonor. ſublat. l. 1. lib. 10.*

i ¶ *Tunc purgarent.*] Præſumit̃ ergo, quod ſuffraganei partẽ ſui Metropolitani foueãt, quoad ea, quæ ſpectãt ad honoré ipſius, vnde poſſint recuſari in factis ipſius. ꝫ. *vt lite non conteſtata. accedens.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. caſum, quo ſine ſociis, &c.*

k ¶ *Non ſint.*] Notabile eſt, quod aliquis per ſeipſum poſſit purgari ſine aliquibus ſui ordinis, ſi omnes alij ſunt inimici eius, qui ſunt ſui ordinis. *argu. 1. q. 5. ſi legitimi* & tunc cum aliis inferioris ordinis poteſt ſe purgare: & etiam cum laicis, ſi clerici deficerẽt ex eadem cauſa. *arg. 2. qu. 5. omnibus*, & etiam cum fœminis. *argu. 18 q. 2. in decima.* Ioan.

D*E teſtibus*] CASVS. Quæritur hic, quid compurgatores debeant iurare? Et reſpondet, quod hoc ſolũ credebant, ſcilicet quod credant eum veritatem dicere, qui purgatur. Nota, quod compurgatores iurare debent de credulitate, & ita iuramentum compur-

compurgatorum, & iuramentum calumniæ videntur ſimilia. Item non debet quis compelli ſubire anceps iuramentum.

a ¶ *Credunt.*] Sic ſ. *eod. c. vlt. in fin.* ſ. *eod. quotiens, &* ſ. *de teſti. quotiens.* aliàs anceps ſubirent periurium, id quod nemo compellitur. *ff. de in lit. iur. videamus, & ff. re. amo. Marcellus. §. qui rerum*: quod eſſet, ſi de facto alterius præciſè iuraret, vt ibi: ſic iuratur de credulitate in iuramento calumniæ. *C. de iure. calum. l. 2. §. quod obſeruari, in fin.* ſic & alibi, vbi fertur teſtimonium de auditu. *ff. de probat. ſi arbiter.*

dam alicuius infamiam inducuntur, id ſolùm tenentur iuramento firmare, quòd veritatem credunt [a] eum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florentiñ. Epiſcopo.

¶ Infamatus ſuper defectu natalium non debet promoueri, niſi prius ſe purget.

CAP. XIV.

ACcedens † ad præſentiam noſtram T. Diaconus humili nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm à ſuis æmulis diceretur, quòd eſſet filius Sacerdotis, tu eum nec promouere voluiſti [b], nec permiſiſti ab alio promoueri. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus ſi publicè fuerit nota reſperſus, & de ipſa tibi legitimè conſtare non poterit, purgatione [c] ab ipſo receptã, ipſum non differas propter hoc ad Sacerdotis officium promouere: quia etſi non ſit nota delicti [d], eſt tamen nota defectus impedientis ad ſacros ordines promouendum.

† *Cap. 5. eo. tit. in 2. compilatione.*

ACcedens.] Primò ponitur conqueſtio. Secundò prouiſio ibi, *Quocirca.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidã Diaconus T. nomine, dum vellet in Presbyterum promoueri, quidam æmuli ſui dixerũt illum eſſe filium Sacerdotis propter quod diœceſanus ipſum noluit promouere, nec permiſit illum ab alio promoueri: vnde ille Diaconus ad dominũ Papam accedens prædicta eidem expoſuit: mandat Papa Epiſcopo, quatenus ſi de hoc eſt publicè infamatus, & de ipſa infamia conſtare non poterit, purgationem ab ipſo recipiat, & ipſum promoueat ad officium Sacerdotis: quia etſi nõ ſit nota delicti, tamẽ eſt nota defectus impedientis ad ſacros ordines promouendũ. Nota, ꝙ infamatus, qui non ſit legitimus, non debet ad ſacros ordines promoueri, niſi prius ſe purgauerit. Item nõ legitime nati de iure communi non debent ad ſacros ordines promoueri: quia etſi irregularitas illa non ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus.

b ¶ *Voluiſti.*] Sic ſ. *de teſti. ſuper eod. &* ſ. *de ſpon. præterea. ff. de rit. nupt. adeptinus § ſeruiles, in fin.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit. & ſoluit.*

c ¶ *Purgatione.*] Et quomodo purgabit ſe, quòd non ſit filius Sacerdotis: quia negatiua [a] probari non poteſt directè; & præterea tale eſt factum, quod probari non poteſt. *ff. de condi. & demonſt. l. Lucius.* R. ſpondeo, hoc indirectè probabit, ſcilicet quod fuerit filius talis laici, & vxoris eiuſdem, quam pro legitima tenebat, & hoc notum, & publicũ erat, & ſic probabit ſe non fuiſſe filium Sacerdotis. Item eo ipſo ꝙ probat ſe filium vxoris tuæ, quam tu tenes pro vxore, probabit ſe filium tuum eſſe. *arg. ff. de in ius vo. quia mater.* Et ſic purgatur aliquis non ſolùm à crimine, ſed etiam ab irregularitate, vt patet hic, & laici etiam ſe purgant. ſ. *eod. nos inter. & etiam fœminæ* ſ. *eo. moniales*: bene poteſt etiam iurari ſuper conditione perſonæ. *ff. de iureiur l. 3 § 1.*

a Quo pacto negatiua probetur, vide Felin. in c. 3. loco, ſ. *de probat. adde Frãciſc. Hercul. tract. de probat. negat.*

d ¶ *Delicti.*] Quia non eſt culpa eius, qui gignitur, ſed qui generat. *56. diſt. naſci de adulterio.*

¶ Idem Abbati Eugeñ. & Scholaſtico Mutiñ.

¶ Super notorio crimine non eſt indicenda purgatio: & pendẽte cauſa ſuper criminibus, coram Papa delegato, purgatio ab ordinario ſuper eis recepta non tenet.

CAP. XV.

CVm † dilectis filiis H. Presbytero, & G. Procuratori O. Clerici, T. Capellanum noſtrum conceſſerimus auditorem, idẽ Procurator propoſuit, quòd cùm dictus Presbyter ſuper inceſtus crimine fuiſſet publicè infamatus, Conſtantieñ. Epiſcopus ordinarius Iudex ei purgationem indixit: qui cùm ſe purgare nequiuiſſet, ab ipſo fuit ſuis Eccleſiis ſententialiter deſtitutus [e], quas ipſe nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cúmque idem Presbyter cuiuſdam cõſanguinei ſui vxorem publicè detineret, ad petitionẽ Plebani de Heniſo †, & quorundam aliorum Clericorum Conſtantieñ. diœceſis, Iudicibus dicimur litteras deſtinaſſe, vt ſi dictus Presbyter ſuper crimine adulterij, & inceſtus coram ipſis ſe purgare non poſſet, ipſum pœna [f] debita caſtigarent: qui cùm conſtitiſſet eiſdem, quòd idem Presbyter, pro eo quòd in purgatione defecerat, ab Epiſcopo memorato fuerat condemnatus, ipſum vtpote contumacem [g] prædictis Eccleſiis per ſententiã

† *Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatione.*

† *Aliàs, de Hennes.*

† *Aliàs, de Ponte, ſed in vetuſtioribus, vt eſt impreſſum.*

CVm dilectis filiis.] In prima parte ponitur auditoris datio. In ſecunda actoris petitio. In tertia rei reſponſio. In quarta diffinitio. Secunda ibi, *Cúmque ibidem.* Tertia ibi, *Dictus verò.* Quarta ibi, *His igitur.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. Presbyterum ex vna parte, & O. clericum ex altera, ſuper quibuſdam Eccleſiis quæſtio vertebatur pro qua dictus H. Presbyter, & G. Procurator O. Clerici ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: Procurator ipſius O. propoſuit, quòd cùm dictus Presbyter eſſet publicè infamatus ſuper crimine inceſtus, Epiſcopus Conſtantieñ. ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cùm ſe purgare non poſſet, Eccleſiis ſuis fuit per ſententiam deſtitutus: ſed ipſe nihilominus eas per violentiam detinebat: poſtmodum cùm idem Presbyter vxorem cuiuſdam conſanguinei ſui publicè detineret, quidam clerici contra ipſum ſuper hoc ad quoſdam iudices litteras impetrarunt, continentes, vt ſi dictus Presbyter ſuper crimine adulterij, & inceſtus ſe purgare nõ poſſet, ipſum pœna debita caſtigaret: & cùm eis conſtitiſſet, ꝙ idem presbyter, pro eo quòd in purgatione defecerat, ab Epiſcopo fuerat condemnatus, ipſum tanquam contumacem prædictis Eccleſiis priuauerunt: maximè cùm de crimine adulterij, & inceſtus tanquam de notorio conſtitiſſet eidem: mandantes Abbati ſancti Galli (ad quem beneficiorũ collatio pertinebat) vt beneficia illa conferret, qui cõtulit illa O. clerico ſupradicto: vnde petebat ſuper illis dicto presbytero imponi ſilentiũ, & ipſi O tradi poſſeſſionem illorũ beneficiorum. Ex aduerſo dictus presbyter reſpõdit, ꝙ proceſſus iudicũ prædictorum debebat meritò retractari, cùm lite non cõteſtata proceſſerint cõtra ipſum, adducens etiam, quòd purgationem indictam ſibi ab electo Conſtantieñ. curauerit exhibere: ſed ei reſpondebatur, quòd talis purgatio non valebat, cum iudicio pendẽte coram delegatis ordinariis non debebat indicere purgationem infamato: & ita tãquam coram non ſuo iudice facta dicitur: his, & aliis diligenter auditis, & intellectis, licèt litteræ delegatorum iudicum domino Papæ oſtenſæ nõ fuerint, vel tranſcriptũ ipſarum, tamen ex tenore relationis ipſorũ iudicum, quam Procurator prædictus exhibuit domino Papæ, cõſtitit euidenter, quòd iudices illi proceſſerũt iuris ordine pretermiſſo: vnde Papa proceſſum illorum, & conceſſionem Eccleſiarum à prædicto Abbate factã retractauit præcipue, quia relatio iudicũ continebat repugnantia, & aduerſa: dicebatur enim, ꝙ crimen eiuſdẽ presbyteri adeò notoriũ erat, ꝙ nullus locus inficiationi erat: & tñ præmittitur ibidem, ꝙ eidem presbytero terminum peremptoriũ aſſignarunt, in quo ſe purgaret, ſi poſſet. Si enim crimen erat notorium, nõ erat illi purgatio indicenda, ſed in eũ ſententia proferẽda. Si verò nullus apparuerit accuſator, & ſuper prædictis criminib. apud bonos, & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicatur eidem, nõ obſtante, ꝙ coram prædicto electo dr ſe purgaſſe: quia pendente iudicio corã delegatis non debuit ordinari[a] purgationẽ indicere infamato. Nota, ꝙ lite nõ conteſtata non tenet proceſſus. Item ſi non valet deſtitutio, nec inſtitutio facta in locũ deſtitutorũ. Item ſi nõ valet principale, nec acceſſorium. Item ſcripturæ cõtraria cõtinenti non adhibetur fides, & ita cõtraria allegãs nõ eſt audiendus. Item cùm crimen notorium eſt, nõ eſt indicẽda purgatio: ſed condemnationis ferenda ſententia: & ita in notoriis neceſſaria eſt ſententia. Item ſi aliquis eſt infamatus apud bonos, & graues, deficiente accuſatore debet ſe purgare. Item purgatio coram nõ ſuo iudice præſtita non tenet: vnde iterum debet ſe purgare. Et ita cauſa commiſſa alicui delegato exempta eſt ab ordinario, ita ꝙ, de illa vlterius ea pendente coram delegato intromittere ſe non poteſt.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſtionem, an bene fecerit Epiſcopus, &c.*

e ¶ *Deſtitutus.*] Qui deficit in purgatione, deponitur, vt ſ. *eo. cùm inter. & c. cùm P. &* ſ. *de ſimon. de hoc inſinuatum, & 30. diſt. c. vlt.* ſed in caſu iſto nõ debuit priuari, ſed ſuſpendi ab officio: niſi tu velles æquparare crimẽ inceſtus crimini ſimoniæ, & hæreſi. ſ. *eo. inter, in princ.* Tamẽ Papa nõ improbat factum Epi Coſtantieñ. quia de hoc non agebatur: ſed credo, ꝙ benè fecit Eps: quia præſumptiue conuictus eſt, & talis præſumptio trãſit in violentam.

f ¶ *Pœna.*] Vt priuaret officiis ſuis, vt dictũ eſt in prima notula.

g ¶ *Contumacem.*] Et male, vt patet per conſequentiã: quia nõ ſeruauerunt ordinem iuris: debebant enim inquirere ad petitionem eorum, qui impetrauerũt inquiſitionem vocato presbytero, vt haberet facultatem ſe defendendi. ſ. *de accuſat. qualiter, & quando.*

& quando. §. debet. nó obſtante facto Conſtantien. Epiſcopi: cùm de illo nihil ei commiſſum fuiſſet. Et ordo iuris in inquiſitione ſeruari debet præcipuè circa clericos ſæculares. Bern.

priuauerunt: maximè cùm de inceſtu, & adulterij crimine tanquam de notorio liqueret eiſdē: Abbati ſancti Galli (ad quem illarum Eccleſiarum donatio pertinebat) poteſtatem liberam cōcedentes, Eccleſias illas perſonis aliis conferendi: qui eas poſtea ſupradicto O. Clerico aſſignauit: *& infrà.*

¶ Dictus verò Presbyter inter cætera reſpondit, quòd proceſſus Iudicum prædictorum debebat meritò retractari, cùm lite non conteſtata procedere præſumpſerint † contra eum: adiiciens, quòd purgationem indictam ab electo Conſtantien. curauerit exhibere: *& infrà.*

¶ His igitur, & aliis plenius intellectis, licèt litteræ illæ, quę ad prædictos Iudices impetratæ dicuntur, vel ipſarum tranſcriptum oſtenſum non fuerit coram nobis: quia tamen ex tenore relationis ipſorum †, quam dictus Procurator exhibuit, ac ſi litteræ ipſæ oſtenſæ fuiſſent, nobis conſtitit euidenter Iudices ipſos prętermiſſo iuris [a] ordine proceſſiſſe: tam proceſſum eorum, quàm conceſſionem Eccleſiarū à prædicto Abbate de mandato ipſorum factam, auctoritate Apoſtolica retractamus: præſertim cùm relationis ipſius ſeries repugnantia [b] contineat, & aduerſa. Dicitur enim, quòd crimen eiuſdem Presbyteri vſque adeò publicum † fuerit, & notorium, quòd nullus inficiationi locus penitus exiſtebat: vtpote cuius vniuerſæ viciniæ populus teſtis erat: & tamen ibidem præmittitur, quòd eidem Presbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo (ſi poſſet) ſuper infamia prædictorum criminum canonicè ſe purgaret: cùm nimirum, ſi crimē notorium [c] exiſtebat, non erat illi indicenda [d] purgatio, ſed in eū condemnationis ſententia promulganda: *& infrà.*

¶ Si verò nullus apparuerit legitimus accuſator, & ipſum inueneritis apud bonos, & graues [e] ſuper prædictis criminibus, vel ipſorum altero infamatum, purgationem ei canonicam indicatis, non obſtante, quod corā prædicto electo dicitur ſe purgâſſe: cùm iudicio pēdente coram Iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius [f] purgationem indicere infamato.

¶ Idem.

¶ Non ſufficit Prælato de criminibus infamato iurare, cum ſe purgat, quòd ſit immunis ab illis criminibus: ſed iurare debet, quòd poſt ſuā promotionem illa crimina non commiſit.

CAP. XVI.

ACcepimus † litteras, quibus nobis intimare curâſtis [g], quòd Apoſtolico mandato ſuper indicenda purgatione Archiepiſcopo Biſuntiñ. recepto, ipſum citâſtis, vt decuit: qui ad diem pręfixum comparuit coram vobis †, iuramentum purgationis offerens ſub hac forma: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, ſuper quibus ſe purgare debebat: *& infrà.* ¶ Ipſe verò ad præſentiam noſtram accedens, humiliter ſupplicauit, vt ſaltem ſuper purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem: quia non deberet aſſerere, quòd à natiuitate [h] ſua nunquam

a ¶ *Iuris ordine.*] Si iuris ordo, qui eſt de ſubſtantia iudiciorū, non ſeruetur, nihil agitur. *2. q. 6. c. ſi qui §. diffinitiua*: alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorū, licèt non ſeruetur, ſententia tenet, niſi per appellationem reuocetur. *C. de appel. l. 1.* Ioann. Et hic habes, quòd caſſato principali caſſatur acceſſorium, vt *ſ. de non. oper. nun. cùm ex iniuncto, & ſ. de accuſat. ad petitionem.*

b ¶ *Repugnantia.*] Vnde non ſunt audiendi. *ſ. de appel. ſollicitudinem, & 23. quæſt. 7. quod autem.* Et imputandum eſt illis, qui aliter retulerunt, cum poſſent relationem ſuam diligētiùs aduertiſſe. *ſ. de fid. inſtru. imputari, & Cod. eod. tit. ſcripturæ*: & ideo proceſſus illorum, & quicquid occaſione illius proceſſus factū eſt, irritatur, ſcilicet conceſſio Eccleſiarū, *ſimil. ſ. de fide inſtru. inter.*

c ¶ *Notorium*] Qualiter quid dicatur notorium, habes *ſuprà de cohabitatione clericorum, & mulierum. cap. vlt.*

d ¶ *Non erat illi indicenda.*] Quia nec probatione opus erat. *2. qu. 1. de manifeſta. ſ. de accuſat. euidentia*: citatio tamen facienda eſt. *24. q. 4. de illicita & 2. q. 1. Deus omnipotens*, & ſententia proferenda: vt hic dicitur, & *ſ. de appell. cùm ſit Romana. c. de manifeſta.* Nec requiritur purgatio, vt hic: quia illa nō habet locum, niſi cum factum dubium eſt deficientibus accuſatoribus, & teſtibus, vt ſuprà patet in multis cap. nec probatio, *vt 2. qu. 1. Deus omnipotens, & c. cap. ſcelus, de manifeſta.* Et ſic patet, quod in notoriis quantum ad ſententiā, tantum aliquę ſunt partes iudicii. Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti. *ſ. de elect. bonæ. 1. 24. q. 1. pudenda, in fine, & ff. de manumiſſ. cauſam, in princip.* nihil enim indubitatum eſt, quod nō recipiat quandam ſollicitam dubitationem *4. in Authent. de tabel. in medio, collat. 4.*

¶ *Gloſ. ſeq. notat. ſignat contrarium, ponit opin. & ſolutionem.*

e ¶ *Apud bonos, & graues.*] Nota, quòd dicit, apud bonos, & graues fuerit infamatus: per hoc videtur, quòd non refert, vndecūque orta fuerit infamia, ex quo apud tales iam laborat, ſufficit ad purgationem indicendā. *24. quæ. 3. ecce, & ſ. eod. accedens. Argum. contra, ſ. de accuſatio. qualiter, & quando. 11. q. 3. in cunctis. 2. qu. 5. omnibus.* Per hæc iura ſecundò inducta dicunt quidam, quòd infamia orta ſit à vilibus, & æmulis, non compellitur ad purgationem. Alij dicunt (quod videtur veriùs) quòd ex quo aliquis infamatus eſt apud bonos, & graues, compelli debet ad purgationem, ne apud illos credibilis remaneat per iura primò inducta, & *2. q. 5. omnibus, & c. qualiter, & quando, non contradicit.*

f ¶ *Non debuerit ordinarius.*] Cum cauſa illa delegatis iudicibus commiſſa fuiſſet: & ſic Epiſcopus nullam habebat iuriſdictionem quantùm ad cauſam ea pendente: verùm purgatio tanquam à non ſuo iudice indicta non valet. *ſ. de conſuetud. ad audientiam, cum ſuis concor. & ſuprà de offic. leg. licèt*: & ita purgatio minùs iuſta non facit fidem. *ſ. eodem ex tuarùm*: nec etiam delegatus ipſam tenetur audire, quia eo omiſſo acceſſit ad ordinarium. *ff. de arbit. ſed & ſi. §. vlt. & l. ſeq.* immò videtur, quod talis cauſam perdere debet. *C. de aſſer. tollen. l. 1. §. vlt.* quòd argu. *ſ. de præſcript. ex tenore.*

ACcepimus.] Quatuor ſunt partes. In prima iudicum conſultatio ſuper forma purgationis, quam purgandus offerebat. In ſecunda ibi, *Ipſe verò*: ipſius purgandi ſupplicatio. In tertia ibi, *Porrò*: ipſius formæ reprobatio. In quarta ibi, *Ideòque*: cauſæ commiſſio cum expreſſione debitæ formæ. Abbas. Caſus. Archiepiſcopus Biſuntinus infamatus erat de ſimonia, de incontinentia, & quòd iuſtitiam vendebat: Papa mandauit quibuſdā, vt ſuper prædictis ſe purgaret coram ipſis: recepto mādato ipſum citarunt ad pręſentiam ſuam: ipſe ad diem cōparens, purgationē obtulit ſub hac forma videlicet, quòd erat immunis ab illis criminibus ſuper quib⁹ ſe purgare debebat: ſed iudices talem purgationem admittere noluerunt, ſignificantes hoc domino Papæ: ipſe verò ad Apoſtolicam ſedem accedens propoſuit, quòd ipſi volebant, vt aſſereret, quòd nunquam à natiuitate ſua poſſibus fuerit lapſum carnis: vnde petebat, quatenus ſaltem ſuper purgatione incontinentiæ mitigaret rigorē: ſed Papa non credidit, quòd ſub illa forma exactum fuiſſet iuramentum ab ipſo, ſed potiùs præſumit, quòd alią de cauſa ſub illa forma ſe purgare volebat. videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, tanquam dimiſſis per pœnitētiam iam eſſet immunis ab illis. Sed hoc iurare temerariū erat, cùm etiam beatus Iob dicat: *Etiamſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorat anima mea.* Vnde Papa præſcriptam formam, ſecundùm quam iurare volebat, reprobat, vtpote indiſcretam & ineptam, mandans prædictis iudicibus, vt ſi voluerit, & potuerit ſe purgare, ſecūdùm hanc formam ſe purget, videlicet, quòd illa crimina grauiora, ſcilicet ſimoniam, venditionem iuſtitiæ, & incontinentiam, de quibus extitit infamatus, iuret ſe nō commiſiſſe, poſtquam fuit in Archiepiſcopum aſſumptus: & compurgatores iurent, quòd credunt illum verum iuraſſe: quo facto illum dimittant in pace: alioquin ipſum ab Eccleſia Biſuntina debeant remouere. Nota formam, ſecundùm quām infamatus de criminibus debet ſe purgare. Itē licet quis pœnitentiam de commiſſis receperit, adhuc neſcit, vtrùm peccata ſint ei dimiſſa: & in hoc eſt argumentum, quòd licet quis habeat remiſſionem vnius anni, aut etiam totius temporis pœnitentiæ ſibi impoſitæ, nihilominus ieiunare tenetur. Item non licet vendere iuſtitiam.

g ¶ *Curâſtis.*] De iſto Biſuntiñ. habuiſti, vt credo, *ſ. de accuſat. licet*: & ibi commiſit Papa inquiſitionem contra ipſum, & eiſdem iudicibus ſcribit hic. Bernard.

h ¶ *A natiuitate.*] Immò ſufficeret, quòd poſt baptiſmum illud vitium non commiſerit, etiamſi taliter ſe purgare deberet, vigeſimaquinta diſtinctione, capite vltimo: ſed hodie rigor illius canonis non ſeruatur, quia defectus noſtri corporis diſtrictionis illius non patitur manere cenſuram. *34. diſt. nō. fraterꝝ.*

a Concord. l. 1 & ibi Bart. C. de condit. & proc. prædic. ſiſt. gloſ. ord. & idem in l. probata. C. de ſen. & iur. om. iu.

b De hoc 2. qu. 1. in ſum. Ioan. And.

† Præſumpſerunt, in vulgatis: ſed in antiquioribus manuſcriptis præſumpſerint.

† Aliàs, ipſarum.

c De materia notorij, quid ſit, & qualiter in delictis notoriis ſit procedendum, vide plenè per Cynum, Salicetū, & alios in l. ea quidem. C. de accuſ. & per Iulium Clarum in pract. crim. §. fi. q. 9.

† publicatum.

d Et cauere debet iudex, ne dubiū pro notorio recipiat, de appel. cōſuluit. 1. ſecundùm Hoſtienſ. Ioan. And.

e Nec iuuat, quominus alia ſit præſtanda, ac ſi nulla præſtita fuiſſet, ſecundùm Inno. & Hoſt. Ioan. And.

† Vide Bart. in l. 1. § accuſationem. ff. ad Senat. Turpil. vbi citat hunc textum in ſimili caſu.

† Coram nobis, legitur in pleriſque codicibus ſpuriis tamen iudicat legendum, coram vobis.

fraternitatis. Et ſine vitio carnis pauci inueniuntur. 50. *diſtinct. quia ſanctitas tua:* quia difficile eſt continere. 33. q. 5. *qui ſitis.* quare dicit Papa, quòd non crediter ab eo taliter iuramentum exactum: quia nec debuit, *vt patet* j.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit.*

passus fuerit lapſum carnis. Porrò cùm ab eo non credatur exactum fuiſſe huiuſmodi iuramentum, potiùs fortè præſumimus [a], quòd alia de cauſa volebat ſub præſcripta forma iurare: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimiſſis per pœnitentiam iam eſſet immunis ab illis: ſed hoc iurare non paruæ temeritatis exiſteret, cùm beatus Iob dicat: [Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorat [b] † anima mea.] *& infrà.* ¶ Ideóque præſcriptam purgationis formam, ſecundùm quam idem Archiepiſcopus obtulit ſe purgare, reprobamus: vt pote indiſcretam, temerariam, & ineptam: iniungentes eidem, vt ſi voluerit, & potuerit, ſecundùm hanc formam ſe purgare, ſecundùm ſanum intellectum, quem ei duximus exprimendũ: videlicet, quòd illa crimina grauiora [c], id eſt, ſimoniam, venditionem [d] iuſtitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus exiſtit [e], † iuret ſe minimè [f] commiſiſſe, poſtquam [g] ad Archiepiſcopalem promotus eſt dignitatem: & compurgatores ſic iurent, quòd credunt [h] eum verum iuraſſe: quo facto vos illum dimittatis in pace: alioquin, &c.

a ¶ *Præſumimus.*] Arg. q[illegible], quæ dubia ſunt, quo animo fiant, in tutiorem partem facienda eſt interpretatio. j. *de reg. iur. c. 2. ff. eod. tit. ſemper in dubiis, & l. ea quæ.* Verbum illud quòd erat immunis, dubium erat, vt patet, & ideo Papa interpretatur illud in ſecuriorem partem: quia ſic iurare fatuum eſſet, vt ſequitur. Bern.

a *De hoc articulo vide B. Thomam, & ibi plenè Caieta. 2. 2. q. 60. ar. 4.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

Iob. cap. 9.

† *Ignorat, habent omnia Gregoriana exemplaria: ſed in vulgata editione legitur, ignorabis.*

b ¶ *Ignorat anima mea.*] Et ideo ſemper debet timere: quia bonarum mentium eſt, ibi culpam timere, vbi etiã culpa non eſt. ſ. *de obſeruatio. ieiun. conſilium. §. 2. & 5. diſt. ad eius verò. Quia ſi dixerimus, quòd peccatum non habemus, veritas in nobis non eſt: de pœnit. diſt. 2. ſi enim inquit:* vbi ſunt verba Iob cõtinentia hanc ſententiam. Et ſæpe dimiſſo peccato aliquius punitur ille poſt peccatum dimiſſum, *de pœnitent. diſt. 1. ſi peccatum:* & ſic iſte temerariam, & dubiam purgationem volebat ſubire, quaſi anceps periurũ: quod fieri non debet. *ff. de in lit. iuran. videamus:* & ideo Papa talem reprobat purgationem tanquam ineptam, & doloſam. Contrà, ſ. *eod. conſtituitur.* huic ſtandum eſt, & expone ibi: à crimine immunis, id eſt, non commiſit illa crimina, de quibus infamatus erat Epiſcop[us], vt credunt: & ita debet intelligi illa littera, vt vbi notatur, & ſic poteſt præſtare.

† *Extitit, legitur in vulgatis: ſed in antiquis cõſtanter habetur, exiſtit.*

TITVLVS XXXV.

De purgatione † vulgari.

¶ Cœleſtinus tertius.

† *De materia huius tit. & qualiter ſit illicita vulgaris purgatio, vide B. Thom. 20. q. 85. ar. 8. ad 3. argu.*

c ¶ *Grauiora, id eſt, ſimoniam.*] Cuius comparatione cætera crimina pro nihilo reputantur. 1. *q. vlt. cap. vlt.* Et ita ſimonia inter grauiora peccata reputatur, & homicidio quandoque comparatur. ſ. *de accuſat. inquiſitionis.*

d ¶ *Venditionem iuſtitiæ.*] Iuſtitia enim vendi non debet. 14. *quæſt. 5. non ſanè, & 11. q. 3. non licet, & ſ. de vita, & honeſt. cler. cum ab omni ſpecie.* & intantum reprobata eſt, quòd venalis etiam ſententia nulla eſt. 2. *q. 6. c. ei qui. §. venales:* ita quòd non eſt appellare neceſſe. *C. quando prouo. non eſt neceſſ. venales.* & non ſolum iuſtitia, immò iuriſdictio non debet vendi. ſ. *ne prælat. vi. ſuas. cap. 1. & 2.*

e ¶ *De quibus infamatus exiſtit.*] Super his tantum, & ſuper aliis debet ſe purgare, nec inquiſitio, nec exceptio teſtium ſuper aliis fieri debet: quod ſi fiat, non valet. ſ. *de accuſ. inquiſitionis. §. 1. & cap. qualiter, & quando 2.* Bern.

f ¶ *Minimè commiſiſſe.*] Hæc eſt ergo debita forma purgandi ſine aliquo ſcrupulo duplicitatis: quia etſi egiſſet ſic de illo crimine pœnitentiam, adhuc infamia remaneret de facto, quæ per pœnitentiam non tollitur. 2. *q. 3. c. Enthemium. §. hinc colligitur. ff. de obſe. ali. & li. præſtan. l. 2.* vnde purgatio dicta non ſufficiebat directè, ergo debuit ſe purgare ſecundùm hanc formam, *ſic* j. *eod. quotiens.*

g ¶ *Poſtquam.*] Ergo de præterito ſe non purgabit: quia cum tempore ſuæ promotionis non fuit infamatus: quoniam aliàs non debuit promoueri, 81. *diſt. tantis, & ſ. de accuſ. Omnipotens.* & tali modo purgabitur, quia approbauerunt more ipſius, vnde ipſum poſtea reprobare non poſſunt. 8. *q. 2. dilectiſſimi, & 32. q. 5. horrendus, & ſ. de iureiu. quemadmodum ff. de adm. t. [illegible] inſ.*

h ¶ *Credunt.*] Simile ſ. *eod. [illegible] tiens.*

DE PVRGATIONE VVLGARI.

¶ *Quia duplex eſt purgatio, quædam canonica, quia canon inuenit eam, de qua ſuprà dictum eſt: quædam verò eſt vulgaris: quia vulgus introduxit eam: ideo ſequitur videre de ea. Abbas.*

¶ *Duella, & alia purgationes vulgares prohibita ſunt: quia per eas multotiens condemnatur abſoluendus, & Deus tentari videtur. Hoc dicit totus titulus.*

CAP. I.

Qvra † ſuſcepti regiminis: *& infrà.* ¶ Cùm tua fraternitas duxerit ſedẽ Apoſtolicam conſulendam, vtrùm ſuper Eccleſiarum poſſeſſionibus duella debeãt ſuſtineri: Tuæ duximus ſollicitudini reſpondendum, quòd in eo caſu, vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus [i] tolerare.

¶ Innocentius tertius Priori ſancti Sergij Spoletañ.

¶ *Summatum eſt ſuprà cap. prox.*

CAP. II.

Significantibus † V. Laico & fratribus eius ad noſtram noueris audientiam perueniſſe, quòd cùm quidam eos ſuper furti crimine accuſaret, cum eo coacti ſunt inire duellum, in quo aliis peccatis ſuis præpedientibus ceciderunt: propter quod per Conſules Spoletanos bonis fuerunt propriis ſpoliati: nunc verò furtum apud alios eſt inuentum, & quòd ipſi fuerint innocentes, eſt (faciente † Domino) reuelatum. Vnde Conſulibus ipſis dedimus in mandatis, vt ablata reſtituant [k] vniuerſa.

Q *Vra.*] Duæ ſunt partes huius cap, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Tuæ.* Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrùm ſuper poſſeſſionibus Eccleſiarum poſſint fieri duella? Reſpõdet Papa, quòd nec ſuper illis, nec ſuper aliis debeant fieri. Nota, quòd duella ſecundum canones ſũt prohibita.

† *Cap. vnico. eod. tit. in 2. compilat.*

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per obiectionem: cui reſpondet, & reſponſioni dat duo ſimilia.*

i ¶ *Aliquatenus tolerare.*] In nullo enim caſu talis purgatio debet tolerari. Nec obſtat, quòd poſſit obiici de Goliath, qui pugnauit cum Dauid. 2. *qu. 5. monomachiam:* quia illud fuit factum inſtinctu Spiritus ſancti: ſicut Petrus excuſatur, qui geminum fecit homicidium. 23. *qu. vlt. occidi.* Et Patriarchæ excuſantur ab adulterio. ſ. *de diuers. gaudemus.* Hæc purgatio ab Eccleſia reprobatur, cum Deũ potiùs tentare videatur. j. *eo. c. vlt.* & fabricante diabolo facta eſt vulgaris purgatio. 2. *qu. 5. Mennam, & cap. conſuluiſti:* vnde qui in culpa non eſt, punitur. j. *c. prox.* nam quandiu habet homo, quid faciat, non debet Deum tentare. 22. *qu. 2. quæriſtur, cur Patriarcha:* & athletæ ſecundùm leges non habent locum *Cod. de gladia. l. vnica lib. 11.*

† *Cap. vnico, eod. tit. in 3. compil. ad de omnino, quod de pugnantibus in duello ſãcitũ nouiſſimè Concilio Tride. ſeſſio. 25. de refor. cap. 19.*

† *In aliquot recẽtioribus legitur, ſanẽte: ſed faciẽte, habent omnes antiqui codices, & emendatiores impreſſi.*

S*ignificantibus.*] In prima ponitur quæſtio. In ſecunda prouiſio ibi, *Vnde.* Abbas.

CASVS. Quidam accuſauit V. Laicum, & fratres ſuper quodam furto, cum quo coacti ſunt ſubire duellum: in quo peccatis aliis præpedientibus ceciderunt: propter quod fuerunt per Conſules Spoletanæ ciuitatis bonis propriis ſpoliati: ſed poſtmodum furtum illud apud alios eſt inuentum, & reuelatum, quòd fuerant innocentes: iſti fratres ſignificauerunt hoc domino Papæ petentes ſibi ſuper hoc prouideri: vnde mandat conſulibus illis, vt ablata reſtituant vniuerſa. Nota, quòd ſententia, quæ nulla eſt, lata contra canones non liberat aliquem, nec condemnat, nec tranſit in rem iudicatam, nec neceſſe eſt appellare ab ipſa.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.*

k ¶ *Reſtituant.*] Sed qualiter hoc eſſe poteſt, quod retractetur ſententia, à qua non fuit appellatum, cùm iam trãſiuerit in rem iudicatam, licet veritas aliter ſe habeat, & iam ex ipſa ſententia ius factum eſt quantum ad litigantes. *ſupr. de re iudic. cùm inter vos:* & per ea, quæ poſtea emergunt, ſententia non retractatur. *ſupr. de re iudic. inter monaſterium, & cap. fin.* talis error detectus ſententiam non retractat. *ff. ſa. crtiſt. cùm putarem, Cod. de condi. indebit. l. 1.* ad hoc dicas, quòd propter probabilem errorem benè retractatur ſententia. *ſupr. de ſilg. fraternitatis, 23. quæſt. 1. cap. 2. ff. quando accuſ. de pecun. eſt an. l. 2. aliàs eſt §. primæ legis, & incipit, quæſitum:* & plerumque veritate comperta retractatur ſenten-

b *Hæc aliter concilias hic Io. And. ex V incent. cum videas.*

ſententiã. *ff. de condi. ſine cauſa. ſi fullo:* & etiam propter delictum aduerſarij. *ſ. de diuor. ex litteris, & ff. de iureiur. admonendi. Cod. de tranſact. ſi ex falſis.* Sic ergo modò apparet, quòd ſententia falsò lata nullius fuit auctoritatis, & reprobatæ probationis de vtroque iure, ergo debuit meritò retractari. Ioan.

¶ Honorius tertius.

¶ *Summatum eſt ſuprà cap. 1.*

CAP. III.

Dilecti † filij nouiter [a] in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam deſtinarunt, quòd fratres Templariorum, & alij, qui temporalem in eis poteſtatem exercent, ſi quando de aliquo alio † crimine infamantur, eos ferri candẽtis iudicium ſubire compellunt: quibus ſi qua exinde ſequatur aduſtio, ciuilem pœnam infligunt.

¶ Cùm igitur huiuſmodi iudicium ſit penitus interdictum [b], vtpote in quo Deus tentari [c] videtur: Mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, vt ab huiuſmodi conuerſorum grauamine omnino deſiſtant, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compellas.

TITVLVS XXXVI.

De iniuriis, & damno dato.

¶ In Exodo †.

¶ *Propter eius breuitatem non ſummatur.*

CAP. I.

Si rixati fuerint homines, & percuſſerit alter proximũ ſuum lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, ſi † iacuerit in lecto: qui percuſſerit, operas eius, & impenſas [d] in Medicos reſtituat.

¶ In eodem †.

¶ *Breue eſt, & ideò non ſummatur.*

Dilecti.] In prima parte ponit querelam. In ſecunda dat iudicem ibi, *Cùm igitur.* Abbas.

CASVS. Liuonien. de nouo ad fidem cõuerſi grauem querimoniam ad ſedem Apoſtolicam tráſmiſerunt, quòd fratres Templi, & alij, qui ſuper eos temporalem habent poteſtatem, ſi aliquando de aliquo crimine infamantur, compellunt eos ſubire iudicium ferri candentis: & ſi aliqua exinde ſequitur aduſtio, pœnam legalem infligunt. Cùm igitur iudicium iſtud ſit interdictum, in quo Deus tẽtari videtur: mãdat Papa cuidam iudici, quatenus dictos fratres, & alios per cenſuram Eccleſiaſticam compellat, vt ab huiuſmodi conuerſorũ grauamine omnino deſiſtant. Nota, quòd iudicium ferri candentis prohibitum eſt.

a ¶ *Nouiter.*] Propter quod cum eis mitiùs eſſet agendum. *j. de pœnit. & remiſſ. Deus qui, & ſ. de diuor. Deus qui.* quouſque fuerint in firma radice plantati. 35. *q. 3. quòd ſcripſi.*

b ¶ *Interdictum.*] *Vt 2. q. 4. Monnam, & cap. conſuluiſti, & ſ. tit. prox. ex tuarum, & ſ. ne cler. vel monac. ſententiam, & C. de gladia. l. vnica, lib. 11.*

c ¶ *Tẽtari.*] Quod fieri non debet, iuxta illud: *Non tentabis Dominum Deum tuum, & c. 22. quæſt. 2 quæritur, cur Patriarcha, & 23. q. vlt. ſi nulla* [a]. Bern.

† *Vide Iuonem par. 10. c. 15. B. Tho. citatum ſuper titulo, in hanc decretalem.*

† *Dictio, alio, deeſt ferè in omnibus manuſcriptis.*

† *Exod. cap. 21. & cap. 1. tit. de damno dato in 1. compilat. refert. Iuo par. 16. cap. 348.*

† *Aliàs ita: ſed iacuerit.*

a *Et 2. q. 5. monomachiam. Ioan. Andr.*

DE INIVRIIS, & damno dato.

¶ *Suprà de variis exceſſibus dictum eſt, tam Prælatorum, quàm ſubditorum. Verùm quia ex eis frequenter iniuriæ, & damna inferuntur, meritò de his ſubijcit. Abbas.*

De hac materia tractatur 23 q. 2. & 15. q. 1. illud.

† *Exod. cap. 21. & cap. 3. tit. de damno dato in 1. compilat. refert. Iuo par. 16. cap. 349.*

Si rixati.] CASVS. Iſta quinque cap. primò poſita, ſunt veteris legis: in primo dicitur, quod ſi homines rixati ſunt adinuicem, & alter alterum percuſſerit, nec mortuus fuerit, ſed iacuerit in lecto, percuſſor ſoluat illi operas deperditas, & impenſas in Medicos. Nota hic pœnam percutientis hominem ſecundùm veterem legem: quia percuſſor præſtabit operas amiſſas, & impenſas factas in curatione.

d ¶ *Operas eius, & impenſas.*] Operas autem amiſſas, & impenſas in curatione præſtabit: vt hic dicit, & *ff. ſi quadru. pau. fe. dic. l. ex hac, & ff. de his, qui deiec. vel effu. l. vlti. & ff. ad leg. Aquil. qua actione, in princip.* Deformitatis autem ratio non habebitur, quia liberum corpus non recipit æſtimationem, vt in primis duabus legibus, & *ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. corporum, & ff. de his, qui deie. vel effu. l. 1. §. ſed cùm liber homo.* Tamen ſi liber homo periit, 50. aureorum fit condemnatio, vt *d. §. ſed cum liber homo.* Illud fit pro pœna, non pro æſtimatione.

Si quis.] CASVS. Si aliquis effoderit ciſternam, & non operuit eam, & bos alterius, vel aſinus in eam ceciderit, dominus ciſternæ det pretium animalis, & illud quod mortuum eſt, illius erit. Nota, quòd qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.

e ¶ *Reddet pretium.*] Si hoc fecit in publico: ſi verò in priuato loco, vbi conſueuerunt fieri, non tenetur. *ff. ad legem Aquil. qui foueas:* quia qui occaſionem damni dedit, tenetur. *ff. ad leg. Corn. de ſica. nihil intereſt. & ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. pœnuit. j. eod. cap. vlt.*

CAP. II.

Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, vel aſinus in eam: dominus ciſternæ reddet [e] pretium iumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

¶ Idem †.

¶ *Breue eſt, & ideo non ſummatur.*

CAP. III.

Si bos alienus cornupeta eſſet heri, & nudiuſtertius, & non cuſtodiuit [f] eum dominus ſuus: reddet bouem [g] pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem †.

CAP. IV.

Si læſerit quiſpiam agrum, vel vineam, & dimiſerit iumentum ſuum, vt depaſcat aliena: pro damno æſtimationem [h] reſtituet.

¶ Idem †.

¶ *Breue eſt, & non ſummatur.*

CAP. V.

Si egreſſus ignis comprehenderit aceruos frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris: reddet [i] damnum, quia ignem ſuccenderit.

¶ Ex pœnitentiali Romano †.

¶ *Breue eſt, & quaſi idem cum præcedenti.*

CAP. VI.

Si quis domum, vel aream cuiuſquam incenderit voluntariè [k]: ſublata, & incenſa omnia reſtituat [l], & tres annos pœniteat.

Si bos.] CASVS. Si bos alicuius ab heri, & nudiuſtertius cornupeta eſt, & dominus illum non cuſtodierit, ſi alium bouem occiderit, reddet bouẽ pro boue, & mortuum bouem recipiet. Nota, quòd quis tenetur ex negligentia.

f ¶ *Non cuſtodiuit.*] Supple, & alterius bouem occiderit: vnde tenetur, quia culpa, ſiue negligentia ipſius, damnũ datum eſt, qui debuit diligentiam adhibere, *vt j. cap. vlt.*

g ¶ *Reddet bouem.*] Hoc intellige, cum bos ille, qui damnum dedit, aggreſſus eſt alium, & occidit, ſed e contra verſo nõ tenetur. *ff. ſi quadru. pau. fe. dic. lib. 1. §. cùm arietes. ff. ad legem Aquil. l. itaque.* ſeu cum dubium eſt, quis bos primò aggreſſus eſt. *ff. ad l. Aquil. ſcientiam. §. cùm ſtramenta.* Et ſi aliàs animal tuum mihi damnum dedit, tu teneris. *j. eod. cap. vltim. verſ. quòd ſi. & j. eodem. prox.*

Si læſerit.] CASVS. Si iumentum alicuius læſerit agrum, vel vineam alterius, reſtituet æſtimationẽ damni. Nota, quòd quis tenetur de paſtu pecoris ſui: quia tenetur ſoluere æſtimationem damni.

h ¶ *Aeſtimationem reſtituet.*] Niſi dando animal velis liberare te ipſum. *j. eod. cap. vltim.* vltra enim æſtimationem non tenetur conuentus de paſtu pecoris, & actione in factum conuenitur. *ff. de præſcript. verb. qui ſeruandarum. §. ſi glans,* & expellere debet animal, quod damnum dedit: & tanquam ſuum non includere illud: cùm dominus illius teneatur ad damnum. *ff. ad legem Aquiliam. Quintus Mutius. §. Pomponius* [b]. Bernard.

Si egreſſus.] CASVS. Si aliquis appoſuerit ignem in agro ſuo, & damnum dederit in ſegetes vicini ſui, damnum reſtituet. Nota qui occaſionem damni dat, &c.

i ¶ *Reddet damnum.*] Si fuerit in culpa [c], dum appoſuit iſtum ignem: nec adhibuit diligentiã, quam debuit. *ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. in hac & j. eod. c. vlt.* aliàs ſi nihil de contingentibus omiſiſſet, non tenetur. *j. eod. cap. vlt.*

Si quis.] CASVS. Si aliquis voluntariè incenderit domum alicuius, totum damnum reſtituet, & tres annos pœniteat. Nota, quòd in damnis illatis attenditur voluntas.

k ¶ *Voluntariè.*] Secus ſi contra voluntatem, dum tamen nihil de contingentibus omiſerit. *j. eod. cap. vlt. in fin.*

l ¶ *Reſtituat.*] In quadruplum infra annum, poſt annum in ſimplum. *ff. de incend. l. 1.* Sed ſi negligentia, in ſimplum: ſed ſi dolo fecerit, ſecundùm leges concremabitur. *ff. e. d. qui ædes.*

† *Id eſt, in eodem Exodo, c. 21. refertur cap. 4. tit. de damno dato in 1. compilat. & apud Iuonẽ p. 16. c. 350.*

† *Id eſt, in eodem Exodo c. 22. & c. 5. tit. de dãno dato in 1. compi. refert Iuo p. 6. cap. 353.*

† *Id eſt, in eodem Exodo c. 2. & c. 6. tit. de dãno dato in 1. compilat. refert Iuo par. 16. c. 354.*

† *Similis ſententia reperitur apud Burchard. lib. 19. decre. c. 9. tit. de ſacrilegio. §. concremaſti domum, & cap. 7. tit. de damno dato in 1. compil.*

b *Aliàs eſt lex: & incipit, quãuis contrarium ſeruatur apud nos: & de hoc in Specul. de actio. §. 1. ver. ſed pone in uenio: & dic vt ibi. Ioan. And.*

c *Vt ſi poſuit in ſtipulam ſuam ignem tempore ventoſo. Ioan. Andr.*

Olim]

OLim.] Diuiditur: quia primò recitat proceſſum delegati, quem ſecundò reuocat,& cauſam diffinit ibi, *Quare*. Abb. CASVS. Florentini olim poſuerunt in banno Epiſcopum Feſulanum damna,& iniurias ei alias plurimas irrogantes. Super his commiſit Papa cauſam Epiſcopo Mutineñ. vt eos compelleret ad ſatiſfaciendū ſuper prædictis Epiſcopo prędicto: Epiſcopus vocatis partibus cœpit in cauſa procedere, & recepit teſtes lite non cōteſtata: deinde cū delataeſſet ad dñm Papam: ipſe examinato proceſſu, quia lis conteſtata nō fuit, proceſſ.m illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat Epiſcopum Feſulanum cōtra Deū, & Eccleſiaſticam libertatem, propter iniuriā banni,& propter expēſas, & alia damna propter hoc ſubſecuta, cōdemnauit cōmune Florentiñ. in mille libris viſualis monetæ, præmiſſa taxatione,& præſtito iuramento Epo Feſulano. Nota,ꝙ non tenet proceſſus lite nō conteſtata. Item nō tenet bannum datum in Eccleſiaſticā perſonam, contra Eccleſiaſticam libertatem. Item condemnatio expenſarum ſemper facienda eſt taxatione præmiſſa, & iuramento ſecuto.

a ¶ *Reuocato.*] Lite verò non conteſtata non valet proceſſus: vt hic patet, & ſ. *vt lit. non conteſtat. accedens.* & ſ. *de elect. dudum 2.* & ſ. *de purgat. cano. cum dilectus.*

b ¶ *Banniuerat.*] Tale bannum nullum fuit: quia nullam habet iurisdictionem in ipſum: Laico enim non licet de clerico legem dare. 96 *diſt. bene quidem.* & 16. q. 7. *non placuit.* Immò tanquam ſacrilegus fuerat puniendus, eadem cauſa, & q. *ead. ſi quis principum*: & quia in eo oſtendit Eccleſiaſticam libertatem,& propter hanc iniuriam ponitur ad expenſas, quas propter hoc fecit,& damna, quæ pertulit tali occaſione vt patet.

c ¶ *Taxatione.*] Debet iudex primò taxare de expenſis, & damnis in iudicio petitis. 3. q. 3. *offeratur, verſic. quod fieri.* & poſtea debet iurare: & tali iuramento ſtabitur, tanquam legitimæ probationi. C. *vnde vi. ſi quando*, & 2. q. 1. *in primis.* ſ. *de his, quæ vi, metúve cau. fiunt, cap. vlt. vbi de hoc.* Bern.

d ¶ *Viſualis monetæ.*] Etſi de hac nō fuiſſet dictum, de illa tamen intelligeretur. ff. *de leg. 1. ſi ſeruus plurium. § vlt.* & ff. *de contrahen. empt. Imperatores*: & ſi plures eſſent viſuales monetæ, videtur de minori intelligendum. ff. *de leg. 3. nummis.* & ſ. *de cenſ. ex parte.*

† *De materia huius decretalis, vide pleniſſimè, quod ſcitum eſt in Clement. 1. de pœnis, adde c. grauis, ſupra de reſtit. ſpol.*

a *De hoc articulo vide plenè per Frã ciſcū de Victoria in relectione 1. de poteſtate Eccleſiaſtica, p. vlt.*

¶ Honorius tertius Epiſcopo Bononieñ.

¶ *Sæcularis poteſtas, qui Clericum bannauit, condemnari debet per Iudicem Eccleſiaſticum, ſecundum æſtimationem iniuriæ in expenſis, & damnis. Et hodie adde pœnam in Clement. 1. de pœnis.*

CAP. VII.

OLim † ſcribentibus nobis Epiſcopo Mutineñ. vt Poteſtatem, Conſiliarios,& populum ciuitatis Florentiñ. ad ſatiſfaciendum de damnis, & iniuriis irrogatis Epiſcopo, & Eccleſiis Feſulañ. cenſura Eccleſiaſtica coarctaret: idem teſtes lite non cōteſt.ata recepit. Quare nos eius proceſſu penitus reuocato [a], commune Florentiñ. qui banniuerat [b] Epiſcopum Feſulaneñ. contra Deum,& Eccleſiaſticam libertatem propter iniuriam banni, expenſas, & damna tali occaſione ſecuta, taxatione [c] iuramento præmiſſa, in mille libris viſualis [d] monetæ, prædicto Epiſcopo ſententialiter duximus condemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat ſtatutum ſuper non repetendis damnis, hoc non obſtante expenſas repetere poterit. Hoc dicit. Vel ſic: ſtatutum ſuper damnis non repetendis, ad expenſas non extenditur.*

IN noſtra.] Diuiditur, quia in prima parte ponit̄ deciſe conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Cùm igitur.* Abbas Siculus. CASVS. Brixienſes multas diſcordias olim habuerunt inter ſe, quarum occaſione multa damna ſuſtinuerunt illata adinuicem: propter quod communiter ſtatutum fecerunt de nō petēdo vel recipiendo vlterius reſtaurationes damnorū à communi, & ſtatutum huiuſmodi firmauerūt etiā iuramento: ſed præter damna occaſione huius diſcordiæ multas fecerunt expēſas, quas petebant ſibi refici à communi: dubitatum fuit, an obſtaret eis iuramentum ſuper damnis non repetendis: propter quod Epiſcopus Brixieñ. propoſuit hoc in præſentia Papæ. Cùm ergo aliud ſit damnorum reſtauratio,& aliud ſatiſfactio expenſarum, iuramentum præſtitum ſuper articulo damnorum non debet intelligi de facto expenſarum: vnde mandat Papa, quatenus iuramento prædicto non obſtante, Epiſcopus prouideat auctoritate Papæ, quòd dictum cōmune pro bono pacis,& concordiæ contribuat ad expenſarū ſatiſfactionem ad arbitriū ipſius, ſicut viderit expedire. Nota quod iuramentum non extenditur ad aliud, quàm iuratum ſit. Item aliud eſt damnum,& aliud expenſæ: & ideo iuramentum præſtitum ſuper vno, non extenditur ad aliud. Item propter bonum pacis multa fiunt, quæ aliàs fieri non deberent.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit damnum, & expenſas, & damnum ſubdiſtinguit circa rem, & extra rem, concludens expenſas hic non includi, quia de his non agebatur.*

CAP. VIII.

IN † noſtra,& fratrum noſtrorum præſentia propoſuiſtis, quod olim ciues Brixieñ. pro † reſtaurationibus damnorum illatorum adinuicem, quę propter multas ciuiles diſcordias incurrerant, plurimum aggrauati, ſtatutum editum de non petendo, vel recipiendo in poſterum reſtaurationes huiuſmodi à communi generaliter approbārunt, & firmārunt etiam iuramento: *& infra.*

¶ Cùm igitur aliud ſit damnorum [e] reſtauratio, quàm ſatiſfactio expenſarum: & ideò in iuramento exhibito ſuper damnorū articulo intelligi non debeat, quòd factum expenſarum fuerit comprehenſum: Mandamus, quatenus iuramento non obſtante prædicto, auctoritate noſtra prouideas, quòd dictum commune pro bono concordiæ, ad expenſarum ſatiſfactionem aliquid † contribuat [f], iuxta tuæ diſcretionis arbitrium, à te ſicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta, & ſe ſummat.*

CAP. IX.

SI culpa [g] tua datum eſt damnum, vel iniuria irrogata,

e ¶ *Damnorum.*] Nota ergo, ꝙ differentia eſt inter damnū,& expenſas, vt hic patet, & ſ. c. prox. arg. vnde iuramētum ſuper vno factum nō extenditur ad aliud, cùm ſint diuerſa: puta, ſi propter diſcordiam domꝰ aliqua deſtructa fuerat poſſeſſio, aliqua ſterilis remãſit, vel quia negotiari non potuit, huiuſmodi damna rependi ſunt, & iuramēto firmata. Quoddā enim damnum, ſiue intereſſe dr̄ circa rem: putà ſubtraxiſti inſtrumenta, quibus poſſeſſio Eccleſiæ firmatur, vel alteritas, teneris ad illud damnū, quòd contingit propter abſentiā inſtrumentorum. 12. *quæ. 2. ſi quis de clericis*, & ff. *de actio. empt. & vend. Iulian. in princ.* Quoddam dicitur extra rem: putà, debui tibi frumentum, & quia non dedi ſuo tēpore, familia tua fame periit, illud damnum non conſequeris, ſed pretiū frumenti, vel vini. ff. *eodem. ſi ſterilis. §. cùm per venditorem.* Expenſæ dicuntur, quas quis facit circa ſumptꝰ litis, & circa aduocatos. C. *de iud. ſancimus.* De iſtis expēſis mētio ſ. *vt lit. non conteſt. quoniam. §. in aliis*, & ſ. *de dolo, finem.* Et conſimiles expenſæ fuerunt hic, quas faciebāt eundo, & redeundo. Vel expendendo, pecuniam ſuam faciendo maiores expenſas, quàm cōſueuerūt: ad iſtas expenſas iuramentū non extenditur: tñ ſi intellexiſſet de huiuſmodi expenſis,& de his intenderūt iurare & hoc conſtaret, ſup his & fieret interpretatio, ſicut credo. Sed hic ſimpliciter dictū fuit de dãnis; quare ad ea tãtùm reſtringit iuramētū. Et ſic eſt aliud damnū, & aliud expēſæ: ſicut dicitur aliud pœna, & aliud multa: & aliud fraus, & aliud dolus. ff. *de verb. ſignific. aliud fraus.*

f ¶ *Contribuat.*] Pro bono concordiæ, vt hic dicit: ſic fit contributio, quando iactus mercium factus eſt. ff. *ad l. Rho. de iac. l. 1.* & *2. §. cùm in eadem*, & *amiſſæ.* Sic ergo in caſu iſto æquum eſt fieri contributionem propter bonum pacis,& concordiæ, ne forte hac occaſione concordia non ſeruetur.

SI culpa.] CASVS. Aliquis culpa ſua damnum dedit alicui, aut iniuriam irrogauit, ſeu aliis irrogantibus iniuriā opem tulit, aut hæc imperitia, vel negligētia euenerunt: dicitur, ꝙ ſuper his ſatiſfacere tenetur: nec ignorantia ipſum excuſat, quia ſcire debuit ex facto ſuo iniuriam poſſe contingere, vel iactura m.

¶ QVOD SI ANIMALIA. Ecce ſi animalia tua dãnum dederūt, nihilominus ſatiſfacere te oportet, niſi tu velis liberare teipſum dando animalia tua dānū paſſo: ſed ſi animalia tua fera fuerunt,& quę cōſueuerūt nocere, non ſufficit ad liberationē ea dãdo, quia nō curaſti, q̄ debueras diligentiā adhibere. In fine dr̄, ꝙ licet ille, qui occaſionē dedit, damnū dediſſe videatur, tñ ſecus eſt in illo dicendū, qui diligentiam, q̄ debuerat, adhibuit, ne damnū cōtingeret. Nota, ꝙ quis tenet̄, ſi culpa ſua damnū dedit. Item tenetur, qui iniuriā irrogauit, vel aliis opem tulit,& ignorantia in talibus nō excuſat. Item ſufficit dare animal ꝑ dãno dato ab ipſo, ſed in feris animalibꝰ hoc nō ſufficit. Licet q̄ occaſionē aliàs dat, dānū dediſſe videatur, cum diligentiā nō adhibuit, q̄ debuit. Item non eſt ei imputandū, qui de contingentibus nihil omiſit.

g ¶ *Si culpa.*] Nota, ꝙ ad hoc vt teneatur, qui damnū dedit, ſeu iniuriā irrogauit, neceſſe eſt culpā interuenire, alioquin non tenentur: vnde infantes,& furioſi non tenentur, ſi damnū dederint: quia

† *Vide gloſſam in cap. ſi canonici. verbo, damnis, & iniuriis, de offic. ord. lib. 6.*

† *Dictio, pro, deeſt in vetuſtioribus codicibus.*

† *Dictio aliquid, deeſt in antiquioribus exemplaribus.*

quia iudiciũ animi non habet. *ff. ad l. Aquil. ſed & ſi. §. iniuriã, & §. igitur, & 15. qu. 1. illud impubes:* tñ doli capax tenetur, vt hîc, & in c. *illud*, & §. *igitur.* & ille nõ tenetur de culpa, qui ad ſui defenſionem, & incõtinenti, & eodem modo damnum dedit. *ff. eo. ſcientiã. §. qui cum aliter*, & de leuiſsima culpa quis tenetur in caſu iſto. *ff. eod. l. 2.* & ille excuſatur à culpa, qui alterius impulſu, vel violẽtia ventorũ damnum dedit. *ff. eod. quemadmodum. §. ſi nauis, & §. item Labeo.*

a *Et in Cle. de homici. ſi furioſus. Io. Andr.*

a ¶ *Tuliſti.*] Nota, q̃ non ſolùm qui damnũ dedit, ſeu iniuriã irrogauit, ſed qui opem tulit, tenetur: putà ſi vnus tenuit, & alius interemit, ille q̃ tenuit, quaſi cauſam mortis dedit: ideóque actione in factum tenetur. *ff. eodem. Item Mela. §. ſi alius, & §. item cum eadem. & ff. de iniur. non ſolùm, in princip. & §. ſi mandato,* ſic & ope, & conſilio furtum committitur. *Inſtitut. de ob. quæ ex delicto, naſ. §. ope.* & homicidium ope, & conſilio committitur. *ĩ. de homicid. ſicut dignum. §. illi qui. & §. vlt. & §. hi qui, ſimile. ff. de adult. is cuius. §. vlt.*

ſeu aliis irrogantibus opem fortè tuliſti [a], aut hæc imperitia [b] tua, ſiue negligentia euenerunt, iure ſuper his ſatisfacere te oportet: nec ignorantia [c] te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo iniuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel iacturam.

¶ Quod ſi animalia tua nocuiſſe proponas, nihilominus ad ſatisfactionem teneris: niſi ea dando paſſis damnum velis liberare te ipſum, quod tamen ad liberationem non proficit, ſi fera animalia [d], vel quæ conſueuerunt nocere, fuiſſent, & quàm debueras, non exhibuiſti [e] diligentiam adhibere. ¶ Sanè licèt qui occaſionem [f] damni dat, damnum videatur dediſſe: ſecus eſt tamen in illo dicendum, qui vt non accideret, de contingentibus nihil omiſit [g].

TITVLVS XXXVII.

De pœnis.

¶ Ex Concilio Toletano †.

¶ *Totiens puniendus eſt criminoſus, quotiens delictum iterat.*

b *Aliàs, ſi quis domũ, vide, ne Prælati vic. ſuas c. vlt. ſuper gloſ. 2. Ioan. And.*

† *Ex quo Toletano Cõcilio hoc ſumptum ſit, nõdum inuentum eſt, referunt Burchardus, lib. 19. decret. c. 158. & Ivo p. 15. c. 166. & cap. 1. extra. tis. in compi.*

c *Hoc intellige ſane modo, videlicet, quòd licet percutere percutientem legitime ſe defendendo: vide Dect. ſec in l. vt vim ff. de iuſtit. & iure.*

d *De ſeruo depoſito, qui aufugit, qui poſt tempus depoſit. extitit ceptit: tenetur Paulus q. 55. & Bart. in dumi. 55. §. ſi autem de pœnitentis ad feris, reſtituere tenetur: ſecus ſi proprio: per id quod hic dicit gloſ. Io. Andr.*

b ¶ *Imperitia.*] Quæ annumerat culpæ. *Inſtit. ad leg. Aquil. § imperitia, & ff. loca. ſi quis fundum. §. Celſus.* Item intellige de negligentia prout hîc dicit: ergo ſiue culpa, ſiue imperitia, vel negligentia damnum dederis, vel ſi iniuriam irrogaueris, vel dantibus opem dediſti, teneris: ſi negligentia tua aliquid minus beneſeciſti, & ob hoc damnum datum ſit, teneris. *ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus 2. § ſi ex plauſtro, & l. qui occidit § in hac,* & negligentia imputatur. *ĩ. de pœn. & remiſſ. requiſitum, vbi de hoc.*

c ¶ *Ignorantia.*] Hic non excuſat ignorantia à culpa, ſi potuit ſcire ex facto ſuo contingere iacturam, vel iniuriam: putà, mihi licet percutere percutientem me: ſi cùm vellem eum percutere, alium percuſſi, imputatur mihi, *ad leg. Aquil. ſcientiam § pœn. & ff. de iniur. cum, qui § ſi iniuria, argum. contra ff. eod. ſi cum ſeruo:* debuit ergo adhibuiſſe diligentiam in facto ſuo, vt dicit in ſi. & ſic non imputaretur. Et illud ſcias, quòd iniuria fit aut re, aut verbis. Re, quotiens manus inſeritur: verbis, quotiens conuitium dicitur. *ff. de iniur. lib. 1. & ĩ. de re iudic. cum ſi:* & iniuria per diſſimulationem abolettur *ff. eod. non ſolùm § 1.* Et illud ſcias, quòd conuentus de damno dato, ſi negauerit, & probatum fuerit, cõdemnatur in duplum. *ff. ad l. Aquil. 2. & C. eod. tit. contra negantem.*

d ¶ *Animalia tua.*] Sic ergo ſi quadrupes tua, ſiue animal damnum dedit, ad æſtimationem teneris: quia non cuſtodiuiſti animalia tua: tamen ſi velis dare animal pro damno, liberare te poteris, vt hic dicit, & *ff. ſi quadrupe. pau. fe. dic. l. 1. circa princip. & Inſtit. eod. tit. in princip.* vnde ſumpta fuerunt hæc verba. Et hoc habet locum in his animalibus, quæ contra naturam mouentur, vtpote ſi bos cornu petere ſolitus fuit, vel equus calcitroſus, vt dicitur in prædictis legibus. In feris autem animalibus, quę naturali ſua feritate damnum dederunt, hoc nõ habet locum: quia illud animal dãdo, non liberaberis: quia non adhibuiſti diligentiã, quã debuiſti, vt hîc dicitur, ſaltem directa actione, vel vtili potius. Si verò aufugit, & euaſit non poteſt dominus quondam conueniri, quia deſinit dominus eſſe, vt *ff. eod. l. 1. § in beſtiis, & Inſtitut. eod. § 1.* Feræ beſtiæ ſunt, vt vrſus, & ceruus, quæ ſint animalia, ſiue volatilia fera dicitur *Inſtitut. de re. diu. § feræ, & in aliis § ſequentibus.* Cùm enim liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aquil. dum verò quadrupes, ſiue animal, locum habet actio de pauperie: cum verò ſeruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc ſeruum eſt ſeruum dare pro damno dato. *Inſtit. de nox. circa princip.*

e ¶ *Non curaſti.*] Quia huiuſmodi animalia nõ debent teneri in publico, vbi periculum ſecit eſt. *Inſtitut. ſi quadrupe. pau. fe. dic. § hic quoque. Aliàs § ceterum ſi verò teneantur in publico,* & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de

pauperie locum habet: quia cùm plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, vna non tollit aliam. *Inſtit. eod. §. fin.*

f ¶ *Occaſionem.*] *ff. ad leg. Aquil. qui occidit § in hac, & ĩ. de homicid. de cætero, vbi de hoc, ĩ. de teſti. ſicut, in gloſſ. quæ incipit, argum. quòd qui.*

CAP. I.

Ea, quæ frequenti præuaricatione iterãtur, frequenti ſententia condemnentur [h].

¶ Ex Concilio Triburienſi †.

¶ *Interficiens Presbyterum, puniendus eſt: & pœna pars Eccleſiæ, cui præfuit, alia pars pro eius anima diſtribuitur.*

CAP. II.

Presbyteri interfecti compoſitio [i], Epiſcopo ad cuius parochiam pertinet, ſoluatur: ita vt medietatem vtilitatibus [k] Eccleſiæ, cui [l] præfuit, tribuat: & alterã in eius eleemoſyna iuſtè diſpertiat. Quia nullus eius hæres proximior videtur, quàm qui ipſum Domino ſociauit [m].

¶ Alexander iij. Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Non debent Prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.*

CAP. III.

Licèt † iuxta Apoſtolum: &

g ¶ *Nihil omiſit.*] Nota, quòd non eſt imputandum ei, qui de contingentibus nihil omiſit. *ff. ad leg. Aquil. qui occidit. § in hac & l. quì ſoueas, & l. ſi putator. & 50. diſtin. ſi duo, & ĩ. de homic. cap. vlt. & antepenult. Bern.*

DE POENIS.

¶ *Suprà viſum eſt de variis exceſsibus, propter quos pœnæ debentur: merito ſubiicitur inde rubrica de pœnis.*

De hac materia tractatur 23. q. 4. & q. 5. per totum 23 diſtinct. quamquam. 12. q. 2. in antiquum. vſque ad 6. vnum ad. 16. qu. 1. & 6. quaſi per totum. 81. diſt. in multis capitulis.

Ea, quę.] Pone exemplum in capia, exceptio. lib. 6. vbi excommunicationis exceptio poteſt contra actorem pluries opponi, & ibi dicitur, quòd quotiens deficit in probãdo, totiens debet puniri in expenſis. Abbas.

Casvs. Quærebatur, verùm vna ſatiſfactio plura peccata cõprehenderet: Conſultus Papa reſpondet, quòd quotiens quis peccat, totiens puniri debet. Nota, quòd frequens delictum frequenter puniri debet.

¶ *Gloſ. ſeq alleg. duas concord. & duo ſimilia, & arguit.*

h ¶ *Condemnentur.*] Sic 6. q. 1. *imitare*, & *de pœnis diſt. 1. § 1. menſuram.* Et ita quotiens quis deliquerit, totiens puniri debet, ſicut in contractibus conſueuit dici vt pœna ſoluta contractus maneat in ſua firmitate. *ff. de tranſactio. qui fidem.* Sed etiam arbitrio quis ſtare non cogitur pœna ſoluta, niſi id expreſſe dicatur. *ff. de arbitr. ſi duo, in fine.* Et ſic eſt argum. quotiens clericus in delicto repertus fuerit, totiens exigatur ab eo pœna. *argum. 13 diſtinct. quanquam, in fine, & ff. de verb. oblig. ſi ſic ſtipulatus.*

Presbyteri.] Dicit, quid faciendũ ſit de pœna, quam ſoluit interfector presbyteri, hinc dicit. Primò ponitur ſtatum dictum. Secundò ratio ibi, *Quia.* Abbas.

Casvs. Si aliquis interfecerit presbyterum, & compoſitio inde fiat: accepta pecunia ſoluatur illi Epiſcopo, ad cuius parochiã pertinet: ita quòd medietatem tribuat in vtilitatem illius Eccleſiæ, cui præfuit, & alteram pro anima defuncti pauperibus erogèt: quia nullus hæres eius proximior eſt, quàm ille, qui ipſum domino ſociauit. Nota, quòd pœnam pecuniariam, quam recipit Epiſcopus ab aliquo, ſibimet appropriare non debet, ſed in vtilitatem Eccleſiæ diſtribuere. Item Eccleſia eſt hæres clericorum, vnde in rebus eorum ſuccedere debet.

i ¶ *Compoſitio.*] Hæc compoſitio per legem Lombardam eſt ſexcentorum ſolidorum, 17. q. 4. *qui ſubdiaconum.*

¶ *Gloſ. ſeq. arguit.*

k ¶ *Vtilitatibus Eccleſiæ.*] Hoc ideò, quia & ſic Eccleſiæ iniuria facta fuit, & in ſuum miniſtrum, iuxta illud: *Qui vos tangit, me tangit: 2. quæſt. 7. accuſatio.* Et eſt argum. quòd pœnas pecuniarias, quas recepit Epiſcopus, non lucratur ipſe [f], ſed in vtilitatem Eccleſiæ conuertere debent, vel diuidere illas, *argu. 1. diſt. in militare & 16. q 6. cap. 1.*

l ¶ *Cui.*] Scilicet Eccleſiæ.

m ¶ *Sociauit.*] Baptizando, & ordinando illum.

Licet.] Archidiaconi, & alij Prælati, qui in criminibus diſpenſare nequeunt, pœnam pecuniariã imponere non poſſunt, vbi à iure alia ſtatuitur. Primò ponitur Archidiaconorum actus reprehenſibilis. Secundò mandat illos inhiberi, & compelli ibi, *Mandamus.* Abbas Siculus.

Casvs. Archidiaconi Conuẽtreñ. Epiſcus p corrigẽdis exceſſibus

† *Eſt in Concil. Triburien. ſub Arnolpho Imperatore, c. 4. ſed aliis verbis referunt Burchard. lib. 6. decre. cap. 51. Ivo parte 10. cap. 140 & Gratianus, ſiue Palea 17. q 4. canones poſt hyſtar.*

† *Cap. 3 eod. tit. in 1 compilat. & poſt Conc. Later. ſub Alexan. 17 p. 2. c. 3.*

e *Vide, q notat Spec. tit. de ſen. prælat. § 2 ad finem, & tit. de cenſu. § fin. verſ. ſed pone, in dex.*

f *Et idem non videtur, quòd ſi fit illas remittere, ut hoc not. & dixi de officio leg. niſi in 2 gloſ. Io. An. Andr.*

& infra. ¶ Accepimus, quòd Archidiaconi Conuentien. Epiſcopatus, pro corrigendis exceſſibus, & criminibus puniendis, à Clericis, & Laicis [a] pœnam [b] pecuniariã exigũt, & pro annua exactione pecuniæ † perſonas quandoque ſuſpendunt, Eccleſias interdicunt, à vicariis [c] denarios, vt eos in Eccleſiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonum obuiant inſtitutis, & de radice cupiditatis, & auaritiæ prodire videntur: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Epiſcopatus hoc diſtrictius interdicas: ſi autem contrauenire præſumpſerint, eos appellatione ceſſante, Eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶ Idem in concilio Turonen.

¶ Victus condemnatur victori præſenti in expenſis, etiam in cauſis pecuniariis: & vnum caſum excipit.

CAP. IV.

CAlumniam †, & audaciam temerè litigantium condemnando in expenſis, & alio [d] multiplici remedio ſanctio Imperialis compeſcit. ¶ Quoniam igitur ſacris inſtitutis conſonare dignoſcitur: Præcipimus, vt de cætero in cauſis pecuniariis victus victori [e] in † expenſis condemnetur: niſi ſententia [f] pro abſente feratur.

¶ Innocentius iij. Midroſienſi Archiepiſcopo.

¶ Clericus cauſam, ſeu operam præbens bello, deponendus eſt.

CAP. V.

QVòd † in dubiis: & infrà. ¶ Quia verò tam Sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm qui perſonaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant [g] ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem London. † Epiſcopo.

¶ Clericus pro magno ſcelere ab eo commiſſo deponi debet, & in monaſterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

CAP VI.

TVæ † diſcretionis prudentiam: & infrà. ¶ Ad illud, quod à nobis tertiò requiſiſti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis ſceleribus deprehenſi [h] puniri debeant: Reſpondemus, quòd à ſuis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monaſteriis [i], ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idem Abbati, & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Si vterque contrahentium venit contra contractum, vterque poteſt exigere pœnam adinuicem promiſſam ex conuentione.

CAP. VII.

COnſtitutus † in præſentia noſtra: & infrà. ¶ Licèt autem inſtrumento in Epiſcopi Lauitani expreſſa fuerit certa pœna, quam pars contractum non ſeruans ſolueret obſeruanti: cùm tamen vtraque pars veniſſe contra illum ex confeſſione [k] propria conuincatur: cùm & pars veſtra ſubtraxerit Epiſcopo penſionem, & Epiſcopus procurationem exegerit ab eadem Eccleſia, ſicut œconomus propoſuit memoratus,

ſibus à clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigebant. Itẽ pro annua exactione quãdoq; rectores eccleſiarũ ſuſpendũt, & eccleſias interdicũt, à vicariis denarios exigũt, vt eos in eccleſiis celebrare permittat. hæc, & alia cõmittebant cõtra canonũ inſtituta. Mandat Papa Cãtuarien. Archiepiſcopo, quatenus hæc prędictis Archidiaconis diſtrictius interdicat: Si autẽ cõtra venire præſumpſerint, eos eccleſiaſtica cen. compellat. Not. exceſſus clericorũ ſunt puniẽdi pœna ſpirituali ſecundùm canones, & non pecuniaria.

¶ Glo. ſeq. quærit, & duplicibus ſoluit.

a ¶ *Laicis.*] Sed quare à laicis? quia forte ſunt de ſua iuriſdictione temporali, vel de conſuetudine hoc habent.

¶ Gloſ. ſeq. notat pœnas pecuniarias, &c. ſignat cõtrarium, ſoluit diſtinguendo, ponit opi. Hug. quam determinat.

b ¶ *Pœnam pecuniariã.*] Ex hac decr. vi, ꝙ pro criminib⁹ pœna pecuniaria exigi non debet, cùm Papa hic eam prohibeat. *arg. 16. q. 6. cognouimus. & c. de lapſis. & c. Epiſcopo. & iſtud 1. q. 1. nullus epi. & ſ. de ſi. nemo. & 83. di. ſi quis epi. ar. contra. 23. q. 5. ſi vir.* Vnde nota, ꝙ cùm ius ſtatuit pœnam pecuniariã infligẽdam, quicunque cognoſcit de illo crimine, illam poteſt infligere. *ff. de iudic. l. 2. §. vlt. & ſ. de rap. in archiepiſcopatu. & 12. q. 2. cùm deuotiſſimam 18. diſt. quoniam.* Si verò ius ſolam pœnam ſpiritualem, vel corporalem ſuper crimine ſtatuit, iudex nec dẽt, nec poteſt illã in aliam cõmutare, ſed illa tantum, q de illo crimine poteſt diſpenſare. Et cũ de pœna criminis nihil de iure cautum eſt, an pecuniariam, vel aliam infligat, iudicis arbitrio committitur. *ſ. de offic. deleg. de cauſis.* Cùm iudex ſuper crimine diſpenſare poteſt, bene poteſt infligere pœnam pecuniariam, vel aliam. Sed archidiaconi iſti ſuper his criminibus diſpenſare non poterant: vnde non debebãt pœnam pecuniariam infligere, ſed imponere ſpiritualem, ſecũdum quod qualitas criminis exigebat. *ar. ſ. de iudi. at ſi clerici.* Hug. dicit, ꝙ illa pœna eſt infligenda, quæ magis timeatur. *ar. 23. q. 4. ea vindicta. & q. 5 prodeſt. & ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. in fi.* Sed hoc intellige habere locum, cùm iudex talis eſt, qui poſſit diſpenſare, & cõmutare pœnas, ſed iſti archidiaconi hoc non poſſunt. Ala.

c ¶ *A vicariis.*] Hoc erat ſimoniacum, cùm ordo ſit ſacramentum, cui adhæret executio. ſi ergo vnum vendunt, & reliquum. *1. q. 3. ſi cui obiecerit, & c. ſaluator.*

CAlumniam.] Primò legem recitat, quam ſecundò approbat ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Qui calũnioſe litigant, condẽnandi ſunt in expenſis, & de calũnia puniũtur, ſecũdũ qđ leges præcipiũt: & q2 iſtud ſacris cõſonat inſtitutis, pręcipit Papa, vt de cætero in pecuniariis cauſis vict⁹ victori in expẽſis condemnet̃. niſi feratur ſnia ꝓ abſente. No. ꝙ q calũnioſe litẽ agit, in expẽſis alteri parti condenari dẽt.

d ¶ *Alio.*] Ita vt præter expenſas de calumnia puniatur, *C. de calum. l. 3. & inſt. de pœ. te. lit. §. aduerſus.* quia infamis efficitur, vt ibi dicitur. *de quibus legibus hic facit mentionem.*

¶ Gloſſa ſequens ponit opi. ſuam, & c. contrariam, & remittit.

e ¶ *Victori.*] Victus victori in expẽſis condẽnari debet, ſi per calumniam, & malam fidẽ appareat eum mouiſſe litem, vt hic expreſſe dicit littera in *pr. & in Aut. de iu. §. oportet. coll. 6. & ff. de iudic. eum quem temerè.* Alii dicunt, ꝙ eo ipſo, ꝙ ſuccumbit, præſumitur calumniator: vnde calumniari debet in expenſis. De hac materia plenè dictum eſt *ſ. de do. & contu. finem.*

f ¶ *Niſi ſententia pro abſente.*] Sicut cauetur *C. de iud. properandum. §. & ſi quidem.* ibi dicitur, ꝙ victus præſens ſumptus ſuos de condemnatione deducat.

QVod in dubiis.]

CASVS. Sacerdotes, q gubernant naues ad pugnã, & q perſonaliter conflictum exercẽt, & alios incitãt ad pugnandum, omnes ſunt deponendi. No. ꝙ non ſolùm ille eſt homicida, qui interficit, ſed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

g ¶ *Incitant.*] In bello iniuſto. *arg. ſ. de homi. ſicut dignum. §. qui verò. & ff. ad le. Aquil. item Mela. §. item cum eo.* ſecus ſi eſſet iuſtum, qa tunc licitum eſt hortari. *23. q. vlt. hortatu. & c. igitur. & c. vt pridem.* & intereſſe bellis. *ead. cauſa. q. 3. Maximianus.*

TVæ.] Abbas, & clericus in magnis criminibus deprehenſi poſt depoſitionẽ detrudi debet in monaſteriũ ad agendam pœnitentiã. Et diuiditur. Primò ponitur conſultatio: ſecundò reſponſio ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Clerici aliqñ deprehenduntur in latrociniis, & aliis magnis ſceleribus: quæritẽ, qualiter ſint puniendi? Reſpondet Papa, ꝙ à ſuis ſũt ordinib⁹ degradãdi, & in arctis monaſteriis detrudendi ad agẽdam pœnitentiam. No. ꝙ clerici deprehẽſi in latrociniis, & magnis criminib⁹, degradari debent, & in arctis monaſteriis detrudi.

¶ Gl. ſeq. ponit duas lect. & ſecundam declarat.

h ¶ *Deprehenſi*] Et cõuicti: ſola. n. deprehẽſio nõ ſufficit. *ſ. de iud. cùm non ab homine.* Vel intellige, deprehenſi, ita ꝙ factũ ſit notoriũ per euidentiã facti: tales enim ſtatim condenari poſſunt. *C. de defen. ci. l. defenſores. Et ar. ſ. de coh. cle. & mu. c. vlt. & 2. q. 1. de manif.* & talis deprehenſio auctoritate ſui plati fieri dẽt, ne vltra ſe extẽdat violẽtia, quàm exegerit defenſio clericorũ. *ſ. de ſent. exc. vt famæ.* aliàs capiẽtes eſſent excõicati, vt ibi.

i ¶ *Monaſteriis.*] *Sim. 16. q. 6. de lapſis. & 50. diſt. ſi ille.* & ſi incorrigibiles fuerint, per ſæcularem iudicem poſtea deprehendantur. *ſ. de iudic. cùm non ab homine.*

COnſtitutus.] Primò ponit diffinitionem. Secundò cauſam interſerit ibi, *Et cum.* Abbas.

CASVS. Epiſcopus Lauitanus conceſſit monaſterio Cryptæ ferratæ omnes Eccleſias in eius diœceſi ſitas pertinentes ad monaſterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteuſim ſub annua penſione reddenda, ita quòd ſola penſione contentus eſſet, ſub certa pœna appoſita inſtrumento inde confecto: poſtmodum orta fuit ſuper his contentio inter eos: per confeſſionem vtriuſq; partis conſtitit, quòd pars monaſterij ſubtraxit Epiſcopo penſionem, & Epiſcopus exegit à monaſterio penſionẽ, & ſic vtraque pars cõmiſit in pœnam: vnde dominus Papa vtramque partem à pœna illa reddit abſolutam. No. ꝙ confeſſio in iure facta præiudicat. Itẽ pœna cum pœna compenſatur.

k ¶ *Ex confeſſione.*] Confeſſio enim in iure facta præiudicat. *ſ. de*

† *Dictio, pecuniæ, deeſt in antiquioribus exemplaribus.*

† *Cap. 5. eo. ti. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. iij. p. 3. c. 2.*

a *Vide gloſſã ibi & c. ſi quis cuinſtibet. 21. q. 5. & Hoſt. in ſummati. de offi. ord. §. q. pertinet. & in c. pro humani. de homi. eo. li. 6.*

† *Aliàs ita: in expenſis legitimis. aliàs ita in expẽſis omnibus. ſed in manuſcriptis, vt eſt impreſſum, vno excepto.*

† *Ca. vnico, eod. tit. in 3. comp. Et an clerico pugnare liceat, explicat B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 2. uide ibidẽ Caietanum.*

b *Adde quòd nec iuramẽtum calũniæ excuſat à condemnatione expenſarum con. ord. l. 2. C. de iura. calum.*

† *London. archiepiſc. ibo.*

† *London. archiepiſcopo.*

† *Cap. 3. iſti de vita, & honeſt. clerico. in 3. comp. Vide Ber. Diaz in pra. crim. cano. c. 84.*

c *Vide ſuprà tit. 7. c. fin. ſuper gle. 2. Io. And.*

† *Pars c. cõſtitutus. ſup. de religio. dom. vbi inuenies variã tatẽ de voce, Lauitani.*

d *Quod intellige, vt dixi de iudic. cum non ab homine, ſuper 1. glo. Io. And.*

vtramque [a] partem ab ea reddimus abſolutam [b].

¶ Idem Priori ſancti Fridiani, & magiſtro B. Canonico Piſano.

¶ *Si teſtis propter vacillationem incarceratur, infamiam non incurrit.*

CAP. VIII.

SVper † his, de quibus nos conſulere voluiſtis: *& infrà.* ¶ Clericus autem, qui pro eo quòd variauerat [c], & vacillauerat coram vobis †, de mandato noſtro † captus eſt, & detentus, infamiam non incurrit [d].

Idem Spoletano Epiſcopo.

¶ *Obligatus ad certam quantitatem certa die ſub pœna ſoluenda, ſi partem intra terminum ſoluit, ad pœnam integram non tenetur.*

CAP. IX.

SVā † ad nos rectores Clericorum ſancti Fortunati querimoniam tranſmiſerunt, quòd cùm tibi eſſent in quadraginta libris per quoddam arbitrium condemnati, eſſetque pœna triginta librarum appoſita, niſi eas ſoluerent in termino conſtituto: tandem triginta tribus libris in termino perſolutis [e], occaſione ſeptem reſiduarum, per quaſdam noſtras † litteras veritate tacita impetratas, obtinuiſti eos in præfatis triginta libris tibi per delegatum Iudicem condemnari. ¶ Quia igitur te non decet intantum Pontificalis modeſtiæ [f] obliuiſci, vt inhoneſtis quæſtibus anhelando deſideres cum aliena iactura ditari: Mandamus, quatenus ſeptem librarū ſolutione contentus, ſuper pœna [g] triginta librarum memoratos rectores de cętero non moleſtes.

¶ Idem.

¶ *Occidentes Prælatum, priuantur beneficiis, & feudis, quæ habent ab Eccleſia, cui præerat Prælatus ille, nec eis, vel hæredibus reſtituentur: nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente, vel banniente Epiſcopum aucta ſunt ſimiles pœnæ: de quibus in Cle. ſi quis ſuadente. eod. tit.*

CAP. X.

AD † aures noſtri Apoſtolatus peruenit, quòd cùm quidam parochiani tui auſu Diabolico [bonæ † memoriæ] I. Vincentinum Epiſcopum prædeceſſorem tuum nequiter peremiſſent, feuda, & beneficia, quæ illi à Vincentina Eccleſia obtinebant, ipſis per ſententiam fuerant cum multa deliberatione ſublata. ¶ Quia igitur maiori ſunt animaduerſione plectendi: Nos tam tibi, quàm ſucceſſoribus tuis, auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne ipſis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta reſtituantur [h]: ſeu de nouo eis alia quælibet conferantur.

¶ Idem.

¶ *Prorumpens contra Iudicem, arbitrio ſuperioris punitur.*

---

tranſactio. præterea & *ſ. de confeſ. cùm ſuper.* & *c. vlt. vbi de hoc.* & *C. eod. transa. a.* & *ff. eod l. 1.*

¶ *Glo. ſeq. opponit dupliciter, & ſoluit.*

a ¶ *Vtramq.*] Sed vř, quòd Epiſ. non inciderit in pœnā: nam cū altera pars ei ſubtraxit penſionē, licitè potuit petere procurationem: quia fidē non ſeruanti fides non eſt ſeruāda. *ſ. de iureiurā. peruenit. a.* nā licitū eſt redire ad priorem actionē, cum ex parte altera nō paretur pacto. *ar. ſ. de pact. cum pridem.* De hoc dictū fuit *ſ. de electio. cū inter R.* Econtra vř, q illi potiùs præiudicet, qui vltimò incidit in pœnā: nā ſi vterque eſt in mora, ſemper vltima mora nocet. *ff. de peri. & commo. rei ven. illud.* Rūdeo, hic ꝑ par delictū neuter incidit in pœnam. *ff. de reg. iur. cum par.* & in delictis mutua fit compenſatio *ſ. de adul. c. pe. & vlt. 32. qu. 6. nihil. & ff. ſol. mat. viro.* Io. compenſatio mutuā fit. *ff. de compen. ſi ambo. & ff. de dolo. ſi duo.* Hæc decre. deciſa fuit in fine huius decrē. *ſ. de reli. do. conſtitutus.* & ꝑ illā poteris intelligere iſtā. B.

b ¶ *Abſolutam.*] Præferenda eſt enim opinio æſtimationis pecuniario commodo. *ff. de ſol. cùm ex pluribus. & ff. de vſur. in pecudum. §. vlt.*

SVper his.] CASVS. Quidā clericus corā Papa in teſtimonio vacillauit, & variauit in dicto ſuo: Papa fecit illum capi, & detineri: quæriť, verū ꝑpter hoc incurrerit infamiā? Reſpondet, q non. Nota, q vacillans, vel varians in teſtimonio non eſt ipſo iure infamis.

c ¶ *Variauerat*] Et ideo non fuerat ei credendum. *4. q. 3. ca. ſi teſtes §. qui falsò. & ſ. vt eccle. benefici. vt noſtrum.* Ber.

d ¶ *Non incurrit.*] Quia genus pœnæ [a] per ſe non infamat, niſi ſententia præcedat. *C. quib. ex cau infa. irro. l. 1. & l. nullam.* licet Gratianus aliter ſenſerit *3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fi.* Vincen.

SVā.] Diuiditur. In prima, quæſtio. In ſecunda prouiſio ibi. *Quia igitur.* Abbas.

CASVS. Clerici ſancti Fortunati condēnati fuerūt Epō Spoletano in xl. lib. per quoddā arbitrium ſub certa pœna, niſi eas perſoluerint in termino cōſtituto: Epſ impetrauit quaſdam litteras cōtra eos tacita veritate, ꝑ quas fecit eos ſibi cōdemnari in xxx. lib. nomine pœnæ, quia non ſoluerant totam ſummam in termino conſtituto: vnde dicti clerici domino Papæ querimoniam tranſmiſerunt: Mandat Papa Epō Spoletano, quatenus vij. lib. ſolutione contentus exiſtat, & ſuper pœna xxx. lib. clericos illos de cætero non moleſtet, cùm non deceat ipſum inhoneſtis quęſtibus, cum aliena iactura ditari. Nota, quòd pœna non debet exigi niſi pro parte non ſoluta in termino conſtituto, licèt de rigore iuris ſit cōmiſſa in totum; & ſecundùm quoſdā in totum exigi poſſit, in qua ſententia fuit iudex, qui clericos illos condēnauit. Item cum alterius iactura nemo debet ditari, & præcipue clerici.

¶ *Glo ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit diſtinguendo.*

e ¶ *Perſolutis.*] Eo ipſo q ſortē recipit, pœnæ renuntiaſſe vř. *ff. de eo, quòd cert. loc. l. vlt. in fi & ff. de leg. commiſſ. poſt diem.* & ita vř, q eā vlteriùs petere nō poſſit, per hoc quod hic dř, niſi aliter cōuenerit inter eos, cùm ſortem recepit, ſcilicet q ſors, & pœna peti poſſit. *ar. ff. de tranſact. qui fidem. C. de tranſact. cùm proponas. ff. ſi quis cau. l. 2. i. reſ.* Et ſic vř ex hac decre. q non committatur pœna in totum cum effectu, licèt ſors in totū ſoluta nō ſit. Vnde habes contraria plura: *ff. de verbo. obliga. ſtipulationum. §. ſi ſortem.* Speculator hoc conſueuit diſtinguere; Aut enim illud, quod promittitur ſub pœna, conſiſtit in dādo, aut in faciēdo: ſi conſiſtit in dādo, in totum committitur pœna, licèt in parte ſit ſatisfactum. *ff. famil. ercis. hæredes. §. in illa. in fi. & ff. de verb. obl. ſtipulationum. §. ſi ſortem. & l. in executione. ſ. item ſi ita. & ff. de pig. ſed an via. ar.* Si verò conſiſtit in faciendo, & illud, qđ promiſſum eſt ſub pœna, indiuiduū, tunc idē eſt, quod in primo caſu, q in totum committitur pœna. *ff. fami. ercis. hæredes. §. an ea ſtipulatio. & ff. de verb. obliq. eadem. §. Cato. in princ. ibi, ab omnibus factum &c. & l. in executione. §. ſeruanda.* Sed in primo caſu, cum conſiſtit in dādo, dixit Azo, q oppoſita exceptione repelleretur à pœna ꝑ rata ſolutæ partis. *arg. ff. ſi quis cau. ſi ſeruus. §. 1. & ff. de verb. obl. l. 2. §. vlt. ad fi. & arg. ff. depoſi. ſi duo hæredes & ff. de verb. obl. in executione. §. in ſolidum.* & hanc æquitatem ſeruat hic Innocentius. Nec eſt ſeruandus ille rigor, vt in totū pœna exigatur, q non debet quis cū aliena iactura ditari, vt hic dř. *& 22. q. 2. primum. & ff. de condi. indebit. nam hoc.* quia non intereſt illius pœnam recipere ꝑ ſoluta ſorte. & ideo, quia placuit æquitatem præferri ſtricto iuri. *C. de iud. placuit.* vnde litteræ ſuper hoc impetratę non valuerunt, quod patet ex eo, quod dicit, veritate tacita. Alij doctores legū ſeruant illum rigorem. Si verò factū ſit diuiduum, pro parte tantùm committitur *ff. rem ra. habe. ſi procurator. §. ſi quis à procuratore. & ar. ff. de verbo. obliga. eadem. §. Cato. ibi, at ſi de eo cautum, &c.* Sed cōtrarium videtur in *l. prædi. ff. ſi quis cau. ſi ſeruus.* vbi committitur pœna in totum, licet detur exceptio pro alia parte, & factum videtur diuiduum. Sed dici conſueuit, quòd illud eſt ſpeciale in iudicio: quia & ibi mora purgatur. *ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres:* ſed in pœnali ſtipulatione non purgatur. *C. de contrahend. & commit. ſtipu. magnam:* quia tempus ibi interpellat. *ſ. de loca. c. vlt.*

f ¶ *Modeſtiæ obliuiſci.*] Præferenda eſt. n. æxiſtimationis opinio pecuniario commodo. *ff. de ſol. cum ex plurib. cauſis. ff. de vſur. in pecudum. §. vlt.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Pœna.*] Videtur ergo, ex hoc quòd Eccleſiaſtica perſona non poſſit exigere pœnam, nec ab ea exigi. *ar. 1. qu. 2. fraternitatis ar. contra. ſ. eo. conſtitutus.* De hac materia dictum eſt *ſ. de arbi. dilecti filij.*

AD aures.] Diuiditur hæc decre. Nam primò pœnalem ſententiā recitat. Secūdò aggrauat ibi, *Quia igitur.* Abb. Sicul.

CASVS. Quidam ciues Vincētini Epiſcopum ſuum interfecerunt, propter quod fuerunt feudis, & beneficiis, quę à Vincentina Eccleſia detinebant, per ſententiam ſpoliati: quæ ſiuit Epiſcopus Vincētinus, vtrùm ipſis, vel eorū hæredibus illa beneficia ſint reſtituenda? Reſpondet Papa, q nec ipſis, nec eorū hæredibus ſint illa beneficia reſtituenda, ſeu de nouo alia conferenda: cū maiora ſint eorū animaduerſione plectendi. Not. q omnia beneficia debet quis amittere, quæ obtinet ab Eccleſia, qui Prælatum ipſius interfecit; nec alia ſibi, vel eius hæredibus cōferenda ſunt de nouo. Itē pœna nō ſolum tenet auctorē, ſed extēditur ad hæredes.

h ¶ *Reſtituantur.*] Imò videtur, q maiori pœna puniendi ſunt, vt non ſolū ea reſtituantur, ſed omnia alia bona ſua eccleſiæ, cui iniuria facta eſt, tradantur perpetuò. *17. q. 4. ſi quis deinceps.* & anathematizentur, vt ibi dicitur: licèt ipſo iure ſint excommunicati. *ca. cauſa, & qu. ca. ſi quis ſuadente.* Item alia pœna imponitur *ſ. eo. c. proxi.* & ſi iterum aliqui ſuum Epiſcopum interficiant, priuantur Epiſcopo. *c. 25. q. 2. ita nos.*

---

† *Cap. 3. ti. de accuſat. in 3. comp.*

† *Aliàs nobis.*

† *Aliàs, veſtro.*

† *Cap. 2. ti. ne clerici, vel monachi in 3. comp.*

† *Dictio, noſtras, deeſt in plerìſque antiquis codicibus.*

a *An carcer ſit pœna: dic vt infrà, eo. quamuis li. 6. dixerunt hic Innoc. Hoſt. & Ab. quòd eſt cuſtodia, ne pœna. ff. de pœ. aut facta. §. ſolent. Ioan. And.*

† *Ca. 1. eo. ti. in 4. comp.*

† *Hæc duo verba, bonæ memoriæ, deſunt in omnibus Vaticanis.*

b *Adde, quę ſi obligatio diuidua, quę indiuidua: nos. in ſ. ipſo iatione non diuiduntur, ff. de verb. oblig.*

c *Idem in conſu. intrà ca. felicis. lib. 6. Ioan. And.*

Dile-

DIlectus.] Qui iudici iniuriantur, per ſuperioris arbitrium puniri debent. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Dicitur hic q ſi aliquis temerè prorupit cõtra iudicis aſſertione, ſecundũ arbitriũ ſuperioris debet puniri, vbi de ipſius litigatoris improbitate cõſtiterit, ne vileſcat iudicialis auctoritas. No. quod litigator, qui temerè contradicit iudici, coram quo litigat, arbitrio ſuperioris puniri debet, quia non eſt vilipendenda iudicialis auctoritas,

¶ *Glo. ſeq. arg. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Aſſertionem*] At q verbo iudicis eſt credendũ, niſi contrarium probetur: vt hic dr. *arg. s̄. de proba. poſt ceſſionem. Arg. contra. s̄. de teſt. cùm à nobis. & s̄. de probatio.* qm̃ cõtra falſam, cui ſtandum eſt. Sed quod dicit hîc, q puniri debet litigator, verũ eſt, cum temerè contradicit iudicis aſſertioni, puta, cũ iudex hoc, quod dicit, oſtẽdit per acta; vel cũ litigator nihil oſtẽdit cõtra excõicationis ſententiã: tũ puniat in ſumptibus. *j. de ſent. exc. ſacro. ar. s̄. e. calumniam.* vel aliàs ſecundũ arbitriũ ſuperioris, vt hic dicit. *& s̄. de offi deleg. de cauſis.*

IN *quibuſdam.*] Diuidit. Nã primò recitat triplex patronorum delictum. Secundò ibi, *Cũ igitur.* prouidet, & cõtra primũ, & cõtra ſecũdum, vtrũque prohibẽdo. Tertiò ibi, *Sacri.* cõtra tertiũ, illud primũ puniẽdo in factoribus: ſecũdò, aggrauãdo pœnã in poſteros ibi. *Et ne minus.* Abbas Sic.

CASVS. Patroni Eccleſiarum, aduocati, ſeu vicedñi in tanta pſumptione ſe extollunt, q cũ vacantibus eccleſiis de pſonis idoneis puideri debet, non ſolùm difficultates ingerunt, & malitias, verum etiã de poſſeſſionibus, & alius bonis eccleſiarum pro ſua volunt diſponere voluntate: & quod deterius eſt, in necem Prælatorum præſumunt erumpere: prohibet generale concilium expreſſè, quòd de cætero nec patroni, vicedomini, vel aduocati ſuper prædictis plus vſurpent, quàm reperiatur in iure permiſſum: & ſi contra fecerint, per ſeueritatem canonicam compeſcantur: ne quod ad defenſionem eſt inuentum, ad depreſſionis diſpendium valeat retorqueri. Statuit inſuper concilium, quatenus ſi patroni, aduocati, feudatarij, ſeu vicedomini, aut alij beneficiati, clericum, vel rectorẽ alicuius eccleſiæ per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare præſumpſerint, amittant, quicquid iuris in Eccleſia habent, vel ab ipſa tenent, vſque in quartam generationem poſteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus Prælationem aliquam aſſequantur, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum. Nota, quòd prouiſum eſt ad defenſionem, nõ debet ad grauamen extendi. Item nota pœnam illorum, qui contra eccleſiam delinquunt; ſcilicet quòd amittere debẽt, quicquid ab Eccleſia tenent. Item pœna extenditur ad hæredes. Item monachatus omnem maculam non abſtergit.

b ¶ *Defenſionis.*] Patroni enim Eccleſiam defendere debent [b]. *16. q. vlt. filiis.* hanc defenſionem non debent extendere ad grauamen: vt hic dicit. ſic s̄ *de appel. c. 3. & c. cum ſpeciali. §. porrò. & s̄. de iureiuran. quantò. & 22. q. 4. inter cætera.*

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. & ſolutionem, & dat ſimile.*

c ¶ *Iure permiſſum.*] Permiſſum patronis eſt præſentare rectorẽ, & habere ius poſſeſſionis, & ſi ad inopiam vergat, ei ab Eccleſia ſuccurritur. *s̄. de iure pat. nobis. & 16. q. 7. quicumque.* ſic Epiſcopus, non debet plus petere à ſubditis, quàm ſit permiſſum à iure. *18. q. 2. hoc tantùm. & 10. q. 3. quia cognouimus. & s̄. de cenſi. cùm Apoſtolus.* aliàs reſtitueret duplum. *s̄. de immu. eccleſ. quia plerique. & s̄. de cenſi. procurationes. in fi.*

CAP. XL.

DIlectus † filius electus ſancti P. ad montes: *& infrà.* ¶ Ne iudicialis euaneſcat auctoritas, cùm de litigatoris improbitate conſtiterit, aduerſus aſſertionem [a] Iudicis temerè prorumpentis: iuxta ſuperioris arbitrium digna poterit animaduerſione puniri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Patroni, Aduocati, vel Vicedomini vendicantes ſibi in Eccleſiis pluſquam iura permittant, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcuntur: & ſi occidunt Prælatum, vel Clericum Eccleſiæ per ſe, vel per alios, perdunt, quod habent ab Eccleſia, & eorum poſteri vſque ad quartam generationem non admittuntur ad Clerum, nec in Religionibus præficiuntur.*

CAP. XII.

IN quibuſdam prouinciis Eccleſiarũ Patroni, & Aduocati, ſeu Vicedomini, ſe in tantam inſolentiam erexerunt, quòd non ſolùm, cum vacantibus debet Eccleſiis de paſtoribus idoneis prouideri, difficultates ingerũt, & malitias; verùm etiam de poſſeſſionibus, aliiſque bonis Eccleſiaſticis pro ſua voluntate ordinare præſumũt: & (quod horrendum eſt dicere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. ¶ Cùm igitur quod ad defenſionis [b] ſubſidium eſt inuentum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri: Prohibemus expreſſè, ne Patroni, vel Aduocati, ſeu Vicedomini ſuper præmiſſis de cætero plùs vſurpent, quàm reperiatur in iure permiſſum [c]: & ſi contrà præſumpſerint [d], per ſeueritatem canonicam diſtrictiſſimè cõpeſcantur. ¶ Sacri nihilominus concilij approbatione ſtatuimus, quatenus ſi Patroni, vel Aduocati, aut Feudatarij, ſeu Vicedomini, aut alij beneficiati alicuius eccleſiæ, rectorem, vel Clericum alium ipſius eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefando præſumpſerint: Patroni, ius patronatus, Aduocati, aduocatiam, Feudatarij, feudum, Vicedomini, vicedominatum, & Beneficiati, beneficium prorſus [e] amittant. ¶ Et ne minùs vindictæ, quàm exceſſus memoria prorogetur, non ſolùm de præmiſſis nihil perueniat ad hæredes [f], ſed etiam vſque ad quartam generationem poſteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis [g] aſſequantur honorem, niſi cum eis fuerit miſericorditer † diſpenſatum [h].

¶ Honorius tertius Præpoſito, Archidiacono, & H. Canonico Sueſſionẽ.

¶ *Domino excommunicato manente, ſubditi fidelitatem non debent: & ſi longo tempore in ea perſtiterit, & monitus non paruerit Eccleſiæ, ab eius debito abſoluuntur.*

CAP. XIII.

GRauẽ † Capituli Lund. † recepimus quæſtionem, quòd cùm Comes Regiſtreñ. †

d ¶ *Præſumpſerint*] Niſi forte in caſu quem habes *j. de ſent. excom. ſi verò.* cum moderamine inculpatæ tutelæ, aliàs non.

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem, & ſolutionem, & dat duo ſimilia.*

e ¶ *Prorſus amittant.*] Et deuoluantur ad eccleſiã, cui facta eſt iniuria *17. q. 4. ſi quis deinceps. & c. quiſquis.* vt dictum eſt, *s̄. eo. ad aures. & 27. q. 1. ſi quis rapuerit.* Sic ergo Eccleſia non habebit patronum [c]: & ſic vaſallus amittit feudum (vt hic patet) ſi non ſeruat fidelitatem domino. *22. q. vlt. de forma.* & in libro de feudis quemadmodum feudum amittatur. & *96. diſt. ſi Imperator. ſi. s̄. de poſtu. c. vlt.* ſic & donatio reuocatur propter talem ingratitudinem, & propter alias etiam. *s̄. de don. ca. vlt. vbi de hoc C. de reuoca. dona. l. vlt.*

f ¶ *Ad hæredes.*] Et deſcendentes per lineam directam vſq; ad quartam generationem: vt hîc dicitur: quia vſque ad quartam generationem extenditur conſanguinitas. *s̄. de conſang. non debet.* Et eſt ſpeciale hic, quòd filius puniatur pro delicto patris, ſicut in crimine læſæ maieſtatis. *6. q. 1. c. quæro. §. verùm. ver. ſi quis cum militibus.* & in hæreſi. *s̄. de hære. vergentis.* aliàs bona damnatorum deuoluuntur ad hæredes. *C. de bo. dam. Auth. bona.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Prælationis.*] Sed contra videtur, cùm ingreſſus religionis tollat irregularitatem, *s̄. de fil. presby. c. 1. & in Auth. de mo. in prin. coll. 1.* Dic vt *s̄. de apoſta. ad 3. c. 2.* Ber.

¶ *Gloſſa ſequens reci per q. ponit opi. & ſolutionem.*

h ¶ *Diſpenſatum.*] Cùm non determinetur, à quo poſſit diſpenſari. Dicit Ioan. [e] quòd Epiſcopus poteſt diſpẽſare, ex quo Papa ſpecialiter non retinuit ſibi diſpẽſationem. *arg. j. de ſentent. excom. nuper.* Honeſtum eſſet, quòd nullus Epiſcopus ſine licentia Papæ diſpenſaret cum talibus, vt alij ſaltem timerent, cùm viderent illos vſq; ad vltimam generationem puniri.

GRauem.] Primò ponitur querela. Secundò prouiſio ibi, *Licet igitur.* Abbas.

CASVS. Comes Regiſtreñ multas iniurias, & grauamina irrogauit capitulo Lund. propter quod per iudices delegatos ab Apoſt. ſede fuit excommunicatus, & per duos annos, & amplius in excommunicatione perſiſtens noluit parere iuri, claues Eccleſiæ contemnendo: vnde capitulum Lund. iterum ſignificauit hoc domino Papæ: quamuis huiuſmodi pertinacia non careat ſcrupulo hæreticæ prauitatis, mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi comes ille commonitus iuri parére noluerit, abſoluant eccleſias, in quibus ius habet, ab eius obligatione: & fideles ipſius ab obligatione ipſius, quandiu in excommunicatione perſtiterit, denunciet abſolutos. Not. q excommunicatus, qui contemnit claues Eccleſiæ, iterum puniendus eſt, prout hic dicitur, quia creſcente contumacia, creſcere debet pœna. Item arg. quod nobilitati parcendum eſt circa pœnas imponendas.

† *Cap. 1. tit. de probatio. in 4. compil.*

† *Idem ſcilicet Innocen. iij. in concilio generali La. c. 45. & ca. 1. eo. tit. in 4. compil.*

a *Aſſerendo iudicio contumeliam: vt dicendo quòd mentitur: vel quòd melius eſſet habere aſinum in iudicem, cùm ipſe nihil intelligat, vel hiis ſimilia, & quæ hoc puniat, dictum eſt in text. Ioan. And.*

b *Expenſis tamen eccleſiæ ſecundum Goſ. bene hic, qui hoc not. in lib. in c. 2. de in. par. ver. nũc videamus de honore. dicit enim ſufficere, ſi patronus diligentiam, & miniſterium adhibet, ſicut inter expenſas pupilli ipſum defendis. ff. de admi. tut. l. ... tutoribus. Ioa. And.*

c *Ad idem de iure patron. c. unico. lib. 6.*

† *Dictio, miſericorditer, deeſt in pleriſque codicibus.*

† *De intellectu vide Eymericum in Directorio inquiſitorum p. 2. q. 47. nu. 6.*

† *Lundunen.*

† *Regiſtren.*

d *Vide B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 3. arg.*

e *Idem Vin. Go. & Phi. pro his facit, quia iſti laborant vitio. C. de na. li. l. legem. vide in Spe. de lega. §. nunc de epiſcoporum. verſ. 53. Ioã. And.*

a ¶ *Claues.*] Datas Petro.22.*diſt.c.1.& 21.diſt.in nouo.*& in Petro datæ ſunt Eccleſiæ claues.24.*q.1.quodcunque.*& cuilibet eius ſucceſſori.*arg.* ꝫ. *de tranſla.quanto.*Ber.

b ¶ *Contemnendo.*] Et ſi aliàs ligatus non fuiſſet, ex contemptu ligaretur. 11. *quæſt. 3. cap. non ſolum. §. cùm ergo ſententia.in fin.&* 24.*qu.3.notandum.* non enim debet contemni, cùm ſit medicinalis. 2. *q.1.multi.*

c ¶ *Hæreticæ prauitatis.*] Hoc ideo dicit: quia qui propter ſuſpicionẽ hæreſis excommunicatur, ſi per annum ſteterit in excõmunicatione, poſtea tanquam hæreticus habetur. ꝫ. *de hære. excommunicamus.* §. 1. tamen ſi pro contumacia excommunicetur, ſiue per annum, ſiue per plures in excommunicatione ſteterit, non habetur vt hæreticus: ſed aliàs contra eum proceditur, vt hic dicit.

d ¶ *Nobilitati.*] Nota: quòd parcitur nobilitati circa pœnas, vt aliter puniatur nobilis, quàm ignobilis. 24. *qu.* 1. *qui contra pacem. &* 50. *diſt.contumaces.* & in beneficiis etiam magis prouidendum eſt nobilitati. 86. *diſt. non ſatis. ver. item ſi conſideranda eſt.* Argu. contrà, quòd æquè puniatur. ꝫ. *de ſtat.reg.ea quæ.* vbi de hoc.

e ¶ *Eccleſias, in quibus aliquod ius.*] Forte ius patronatus, vel quicquid aliud poſſit ab Eccleſia percipere, vt ſi Eccleſia aliquo debito tenetur eidem, vt interim Eccleſia ei reſpondere non teneatur: vt ꝫ. *de hære. excommunicamus. §. credentes. & cap.vlt.15.qu.6. nos ſanctorum.* & ipſo iure abſoluti ſunt tales: & hic præcipitur, quòd denuncientur ſolummodò abſoluti: vt in fi.dicit. Et eſt arg. quòd creſcente contumacia creſcere debet pœna. ꝫ. *ut lit.non conteſt. quoniam. in fin.* ff. *de pœnis.l.relegati.*

† Aliàs, eidem, ſed in antiquioribus, eiſdem legitur.

† Vide concilium Trident. ſeſ.25. de ref.cap.3. circa finem.

† In omnibus codicibus Vaticanis, & pleriſque aliis ita: ab eiuſdem fidelitate denunciet is penitus abſolutos.

† Aliàs, Calixtus, vt in omnibus Vaticanis: ſed reperiuntur hæc apud Gregorium l.12.epiſt. 31. regiſtri ad Felicem Siciliæ Epiſc.

† Habetur in ſynodo Maguntina ſub Rebano Archiepiſcopo c.24.refertque Burchardus l.6. cap.7.Iuo p. 10 c.136. & Gratianus ſiue Palea 27.q.4.c. qui presbyterū.

pro multis iniuriis, quas irrogarat eiſdem †, per Iudices à ſede Apoſtolica delegatos excommunicationis vinculo fuerit innodatus: idem per duos annos, & ampliùs in excommunicatione perſiſtens, iuri parere pertinaciter tenuit, claues [a] Eccleſiæ contemnendo [b]. ¶ Licèt igitur huiuſmodi pertinacia non careat ſcrupulo hæreticæ [c] † prauitatis: volentes tamen nobilitati [d] parcere Comitis ſupradicti: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi Comes prædictus poſt commonitionem veſtram non paruerit plenè iuri, vos Eccleſias, [e] in quibus aliquod ius habere dignoſcitur, ab eius debito abſoluentes, fideles ipſius (quandiu in excommunicatione perſtiterit) ab † eius fidelitatis iuramento denuncietis penitus abſolutos.

TITVLVS XXXVIII.

De pœnitentiis, & remiſſionibus.

¶ Alexander † Papa.

¶ Pro manifeſto peccato pœnitentia publica imponi debet.

CAP. I.

Manifeſta peccata, non ſunt occulta [f] correctione purganda.

¶ Ex concilio † Manguntineñ.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBVS.

¶ *Suprà viſum eſt de pœnis, quæ imponuntur in foro iudiciali. Nunc competenti ordine ſubnectitur de his, quæ imponuntur in foro pœnitentiali; verùm quia huiuſmodi pœnæ, ſeu pœnitentiæ quandoque relaxantur per indulgentias, ſeu remiſſiones, ideo hic ſubiicit de remiſſionibus.*

De hac materia tractatur 50. diſt. c. hi, qui altari. §. ſed exemplo. vſque ad fi.diſt.& 36.q.6.& q.7.& q.8.c.ſi aliquis.§. ecce. quòd vſque ad fi.q.& 33.q.2.§ ſed quia timere, vſque ad fi.q.& quaſi per totum, & pleniùs in tractatu de pœnitentia, qui ad in. Iar ſpiritus ſeq. ſermis per.7.di.expeditur.

Manifeſta peccata.] Casvs. De ſe patet. Not. quòd qui publicè peccat, publicè puniendus eſt.

f ¶ *Occulta.*] Immò qui publicè peccant, publicè corripiantur. 2. *qu.1. ſi peccauerit. & de conſec. diſt. 2. ego Berengarius in fi.* & hoc ſiue ſint grauia, ſiue ſint leuia, vt vitetur ſcandalum [a]: ſolemnis [b] tamen pœnitentia clerico imponi non debet, nec etiam in publica, niſi depoſito. *ar.50.di.alienum. & c.confirmandum.* ꝫ. *eod.quæſitum.vbi de hoc.& 26.q.6.c.vlt.*Lau.

a Ad hoc de pur. c.ſi quis presbyter. in fi. Ian.

b Cuius forma habetur 50. diſt.in capite.

Qvi presbyterum.] Casvs. Statutum fuit in concilio Maguntiñ. vt ſi aliquis presbyterum occiderit xij. ann. pœniteat: & ſi conuictus inde fuerit, vſque ad tempus vitæ ſuæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. Not. quòd interficiens presbyterum xij. an. pœnitere debet. Item ſi miles presbyterum occiderit, cingulo militiæ perpetuò careat, & poſtea non contrahat.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Xij. annorum.*] *Arg.contra.33.q.2.hoc ipſum.& c.admonere.* Sol. ordinarium eſt, quod pro mortali crimine ſeptennis pœnitentia iniungatur, vt ibi: ſed propter enormitatem maior: vt hic. Ala. & ſacerdoti imponitur quandoque pœnitentia xij. ann. *30.q.1.non debet.*

¶ Ponit pœnitentiam occidentis Presbyterum.

CAP. II.

Qvi presbyterum occiderit, xij. annorum [g] pœnitentia ei ſecundùm canones [h] imponatur: *& infrà.* ¶ Conuictus vſque ad vltimum tempus vitæ ſuæ militiæ cingulo [i] careat, & abſque ſpe [k] coniugij maneat.

¶ Alexander iij. Mediolaneñ. Archiepiſcopo [& Suffraganeis †.]

h ¶ *Canones.*] Pœnitentiales.

i ¶ *Cingulo.*] Deponitur iſte à dignitate ſua, vt clericus, ne arma vlteriùs ferat, *de pa. diſt. §.falſas. & 33.q.2. admonere.*

¶ *Gl. ſeq. ponit 6 caſus, in quibus crimen impedit matrimonium, ſed non dirimit.*

k ¶ *Abſque ſpe coniugij.*] Quædam crimina impediunt matrimonium contrahendum, vt inceſtus, ꝫ. *de eo, qui cogno. conſangui.. vxo. ſuæ.c.1. & 2. & c.tranſmiſſæ. in fin. 31. qu. 7. ſi quis viduam.* Item raptor ſponſæ alterius. 27.*q.3.ſtatuimus.* Item ſi quis vxorem ſuam interficiat. 33. *qu.2.admonere.* Item ſi quis baptizauerit filiũ ſuũ, vt ſeparetur ſic ab vxore. 30.*qu.1. de eo.* Item qui monialem ſcienter in matrimonio accepit. 27.*qu.1 hi erge qui.* & in caſu præſenti hæc impediunt, ſed non dirimunt. Alia ſunt, quæ impediunt, & dirimunt, de quibus habuiſti, ꝫ. *de eo, qui dux. in matri. quam pol. cùm haberet, & in aliis pluribus cap. ibidem.*

Additio. Vnde verſ.

Inceſtus, raptus, ſponſatæ mors mulieris:
Suſceptus propriæ ſobolis, mors presbyteralis:
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut moniales
Accipiat: prohibent hæc coniugium ſociandum.

¶ Conſideratis circunſtantiis, arbitraria pœnitentia iniungenda eſt ei, qui modum exceſſit ſe defendendo.

CAP. III.

Significauit † nobis vir nobilis P. quòd F. dicto Imperatori, cùm olim rediret ab vrbe [l], caſtrum Vernicæ † negauit: *& infrà.* ¶ Vnde contigit, quòd quatuor caſtris deſtructis, pluſquam duo millia domorum deſtructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia mala ibi commiſſa, quæ longum eſſet per ſingula enarrare. ¶ Quoniam igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari deſiderat: Mandamus, quatenus ipſis pœnitentiam (ſecundùm quòd viſum fuerit [m]) miſericorditer [n] imponatis †: attendentes †, quòd pro libertate [o] ſua, & Eccleſiæ deuotione [p] hoc fecit. Quare in his

† Hæ duæ voces, & Suffraganeis, deſunt in omnibus Vaticanis, & pleriſque aliis.

† Ca.2.eo.tit. in 1. compil.

† Vernicæ. *† Verrucæ.*

† imponas. *† attendens.*

Significauit.] Primò ponitur petitio. Secundò prouiſio ibi, *Quoniam.* Abbas.

Casvs. Quidam nobilis P. nomine, cùm Fridericus dictus Imperator rediret ab vrbe Romana, tempore, quo habuit guerram cum Alexandro, denegauit ei quoddam caſtrum: vnde contigit, quòd quatuor caſtra deſtructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia multa mala commiſſa: dictus P. ſignificauit hoc domino Papæ, petens ſuper hoc animæ ſuæ prouideri: vnde mandat Archiepiſcopo Mediolañ. quatenus, ſecundùm quod ſibi viſum fuerit, pœnitentiam imponat eidem: conſiderans, quod pro libertate ſua, & Eccleſiæ deuotione hoc fecit: vnde talem diſcretionem adhibeat, vt tam ipſe, quàm alij timore pœnitentiæ à ſeruitio Eccleſiæ non retardentur, nec ſalutis periculum debeant formidare. Not. quod pœnitentiæ ſunt arbitrariæ. Item miſericorditer agendum eſt cum peccatore. Item licitum eſt pro libertate ſua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro ſeruitio Eccleſiæ peccatum incurrunt.

l ¶ *Vrbe.*] Id eſt, Roma. Appellatione enim vrbis, Roma intelligitur. ff. *de verbo. ſignifi. vrbis. & l. qui in continentibus.* ſicut cum dicitur Apoſtolus, Paulum intelligimus antonomaſtice. Ber.

m *Viſum fuerit.* Et ſic pœnitentiæ arbitrariæ ſunt. 26. *q.7.tempora.de pœni.diſ.1.menſuram.&* ꝫ. *eo quæſitum.*

n ¶ *Miſericorditer.*] Arg. pro miſericordia impendenda. 50. *diſ. pondere.45.diſt.licet.26.q.7 alligant.*Lau.

o ¶ *Pro libertate.*] Hęc eſt iuſta cauſa pugnandi, ſi modus ſeruetur.23.*q.3.vlt.omni timore.& c.hortatu.*

p ¶ *Deuotione.*] Quamuis bona intentione fecerit, modum tamen exceſſit, quod patet ex eo, quod pœnitentia imponitur. *argum. 23. quæſt. 4. qui peccat. &* ꝫ. *de reſtit. ſpol. cùm olim. 1. in fi.*

c Concord. tex. in §. ſed hæc quidem ſimilis. cum gl. in verſ. Vergilius. & præce. inſti. de inue. gen. & cimi.

a ¶ *Retardentur.*]

a ¶ *Retardentur.*] Arg. mitiùs agendum cum aliquibus, ne à ſeruitio eccleſiæ retrahantur. arg. 12. q. 1. *certè. C. de pœnis. honor.*

QVod autem.] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Hoc volumus.* Abbas.

CASVS. Quæſitum fuit à domino Papa, vtrùm remiſſiones, quæ fiunt in dedicationibus Eccleſiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, proſint aliis, quàm his, qui ſubſunt illis, qui has remiſſiones faciunt: Reſpõdet Papa, quod cùm à non ſuo iudice ligari nullus valeat, vel abſolui, huiuſmodi remiſſiones illis ſolummodò proſunt, quibus proprij iudices hoc cõceſſerũt. Not. quod ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. Item ar. q clericus ſine licentia ſui Epiſcopi in aliũ iudicem etiam eccleſiaſticum conſentire non poteſt. Item remiſſiones vel indulgentiæ illis tantùm proſunt, qui remittenti, vel indulgenti ſubſunt.

† *Debes.*

debetis † talem diſcretionem habere, vt alij, & ipſe idem pro auſteritate pœnitentiæ à ſeruitio Eccleſiæ nullatenus retardentur [a], nec aliquod ſalutis periculum debent formidare.

¶ Idem Archiepiſcopo Cantuarien.

¶ *Indulgentiæ, quæ cõceduntur per Prælatos non ſubditis, non proſunt, niſi proprij Iudices hoc concedant.*

CAP. IIII.

† *Cap. 3. e. ti. in 1. compil. & poſt concilium Lat. ſub Alex. 3. p. 35. c. 4. Vide Specu. tit. de pœn. & remi. & de materia pleniſſimè Turrecrematam de pœnis. diſt. 1. §. item in Leuitico.*

QVod † autem conſuluiſti, vtrùm remiſſiones, quæ fiunt in dedicationibus [b] Eccleſiarũ, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis proſint, quàm his, qui remittentibus ſubſunt: Hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quòd cùm à non ſuo Iudice [c] ligari nullus valeat, vel abſolui, remiſſiones prædictas prodeſſe illis tantummodò arbitramur, quibus vt proſint [d], proprij Iudices [e] ſpecialiter indulſerunt [f].

¶ Idem Beluacen. Epiſcopo:

¶ *Non eſt verè pœnitens, qui peccandi animum deponit; tamen recipitur eius confeſſio.*

b ¶ *In dedicationibus.*] Hodie indulgentia, quę in cõſecrationibus Eccleſiæ fit: non debet excedere annum, ſiue fiat ab vno, ſiue à pluribus Epiſcopis in anniuerſario conſecrationis, & in aliis caſibus: vltra xl. dies huiuſmodi indulgentiæ hodie non excedunt. *j. eod. cùm ex eo. §. vlt.*

c ¶ *A non ſuo Iudice.*] *j. eod. omnis, §. 1. & 5. de iudic. at ſi clerici. & 5. de conſue. ad noſtram. & C. ſi à non compet. iu. l. 1.* poteſt exponi, id eſt, à non ſuo iudice factas.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, quid valeant remiſſiones, ponit 4. opi. & ſol. demum quærit, & ſoluit.*

a *De materia huius gloſſæ præter doctores hic, vide Theologos l. 4. ſent. diſt. 20. & 21. & ſummiſtas in verbo, indulgentia. & Felinum in ſermone de indulgentia.*

b *Id eſt, ſi habuit annũ indulgentia, tantò minùs erit in purgatorio, quãtò minùs fuiſſet, ſi per annum in vita pœnituiſſet, ſecundùm Innocẽtium. Ioan. Andr.*

d ¶ *Vt proſint.*] Quid valeant tales [a] remiſſiones, vetus eſt querela, adhuc tamen ſatis dubia. Quidam dicunt, quòd valẽt tãtùm quoad Deum, non quoad Eccleſiam: quoad Deum, quoniam ſi quis ſine mortali decedat, non tamen acta condigna pœnitentia de peccatis, pœnam purgatorij minùs ſentiet pro modo [b] remiſſionis ſibi factæ in vita iſta; Eccleſia tamen viuenti ob hoc debitam ſatisfactionem non relaxat. Alij dicunt, quod valent quoad eccleſiam; ſed tunc tantum cùm peccatum per contritionem, vel per ſatisfactionem ſufficienter punitum eſt: tunc enim quod ex ſuperabundanti Eccleſia impoſuit, & quoad Deum, & quoad eccleſiam omnino per tales remiſſiones, remittitur. Alij etiam dixerunt, quòd omnino prout dantur, proficiunt & quoad Deum, & quoad eccleſiam: ſed qui eas faciunt, ſe onerant: tenentur enim eleemoſynis ſuis, & orationibus eas ſupplere: alioquin grauiter in purgatorio punientur. Alij dicunt, quòd valent tantùm ad remiſſionem illius pœnitentiæ, quæ negligenter eſt omiſſa. Sed ex hoc c. veriùs colligitur, quòd qui iniungit pœnitentiam, ſicut ſibi videtur, imponit, & concedit, vt eam per has remiſſiones vel in totum, vel in partem redimat: quod ſi fecerit, vt hic dicitur, valent remiſſiones ad relaxationem iniunctæ pœnitentiæ: alioquin non. Hoc tamen verum eſt, quòd licet non valeant ad relaxationem iniunctæ pœnitentiæ quoad eccleſiam, valent tamen ad minorem pœnam peccati quoad Deum, ſicut alia bona. Sic ergo ſi iudex iniungit alicui ſeptennẽ pœnitentiã, & non cõcedit, vt poſſit redimere: licet ipſe, vel alius pro eo generalem faciat remiſſionẽ ad pontẽ, vel ad alium locũ, qui ponti confert de ſuo, quantitatem pœnitentiæ ſibi iniunctę quoad eccleſiã non diminuit. Ala. Et hoc, quod dicitur in hac littera intellige verũ, cum peccatũ per contritionẽ omnino dimiſſum eſt. Nam pro omni peccato duplex pœna debetur, tẽporalis, & æterna. *de pœ. diſt. 1. ſi peccatum Dauid. & c. ſicut primi.* ſed per contritionem pœna æterna dimittitur. *de pœ. di. 1. verbũ Dei.* Tẽporalis verò, ſcilicet per ſatisfactionem, *vt in prædicto c. ſi peccatum.* Et pro iſta pœna qualitercunque ſatisfaciat eccleſiæ, dummodo non decipiatur Eccleſia, ſufficit, & abſolutus eſt, quem abſoluit, & ligatus, quem ligat. 24. *q. 1. quodcunque.* Sed impoſita alicui ſeptennij pœnitentia, datis vij. denariis, habet vij. ann. remiſſionis vali-

turos ſibi præcepto imponentis ſibi pœnitentiam: Nũquid vltra ieiunare tenetur? Reſpondetur, ſi in veritate ſatisfecerit eccleſiæ, non tenetur ex neceſſitate ieiunare, ſed ex honeſtate: & ſi cõtemnat, peccat mortaliter [c] pro cõtemptu. Debet enim ſemper dolere de peccato. *de pœn. diſt. 3. productior.* quia neſcit, an dimiſſa ſint ei peccata. *ar. 5. de pœn. cano. c. vlt. ibi: & ſi ſimplex fuero, &c. cum ſuis concor.* ſi & commode poteſt adæquari pœna cum præcedenti culpa tãlem debet. *arg. de pœ. diſt. 1. valde benignum,* Vnde Apoſtolus, *Sicut exhibuiſtis membra veſtra, & c. 47. diſt. omnes huius ſæculi.* & punire in ſe, quod deliquit. *de pœn diſt. 1. ſi peccatum. & de pœn. diſt. 3. pœnitentia eſt.* T.

c *Talis enim, ac tantus poteſt eſſe contemptus, vt hoc dictã gloſſ. verb.*

CAP. V.

† *Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. De materia Ale. de Ales p. 4. membro 9. & B. Thomas 3. p. qu. 85. & art. 3. & q. 90. ar. 4. quos videto.*

QVòd † quidam ad confeſſionem de criminibus veniunt, & quamuis confiteri velint, ſe tamen aſſerunt abſtinere non poſſe: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd eorum confeſſionem recipere debes, & eis de criminibus conſilium exhibere: quia licèt non ſit vera huiuſmodi pœnitentia [g], admittenda eſt [h] tamen eorum confeſſio, & crebris, & ſalubribus monitis pœnitentia indicenda.

¶ Idem Triburien. Archiepiſcopo.

¶ *Qui ex pœnitentia debet certa die in pane, & aqua ieiunare, poteſt deficiente pane aliis cibariis vti.*

CAP. VI.

LIcèt † tam veteris, quàm noui teſtamenti pagina: *& infrà.* ¶ Si autem illi, qui aliquos dies in pane, & aqua ex iniuncta ſibi pœnitentia tenentur peragere, panem, quo veſcantur, non habent? leguminibus [i], aut piſcibus, aut aliis

¶ *Glo. ſeq. dupliciter exponit, quod de iudicibus dicit textus.*

e ¶ *Iudices.*] Id eſt, Epiſcopi: quia alij inferiores [d] Prælati huiuſmodi remiſſiones facere non poſſunt. *5. de exceſ. præla. accedentibus.* Vel dic iudices, id eſt, proprij ſacerdotes, cũ iniungunt pœnitentias ſuis parochianis, poſſunt eis cõcedere, q tales remiſſiones ſibi proſint, ſi de bonis ſuis contulerint prædictis locis: & hoc fauore pœnitentiæ, vt ſic diuerſis modis poſſint liberari à peccatis.

d *Ad quem ſpectet concedere indulgentias, tradunt theologi paulò ante citati.*

† *Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. alia pars ſuprà de feriis c. licet.*

f ¶ *Indulſerunt.*] Ar. q clericus ſine licẽtia epi ſui aliũ iudicem etiam eccleſiaſticum eligere non poteſt. *j. eod. omnis vtriuſque. §. 1. & 5. de ſu. tempe. ſignificaſti.* vbi eſt hoc expreſſum.

QVòd quidam.] Non eſt reſpuenda confeſſio non valentis abſtinere à peccato, ſed debet recipi, & ſibi exhiberi prouidũ conſilium. hoc dicit. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpõſio. Secunda ibi, *Conſultationi.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque veniunt ad confeſſionẽ de criminibus ſuis, & petũt ſibi pœnitẽtiam imponi, tñ nolũt de omnibus cõtineri, dicũt ſe cõtinere nõ poſſe: quæritur, quid de his ſit agendũ? Rñdet Papa, q eorũ cõfeſſio audiẽda eſt, & eis de criminibus conſiliũ impendendũ q licet hmõi pœnitẽtia nõ ſit vera, quoad vitã æternã admitti: ſi dẽt eorũ cõfeſſio, & pœnitẽtia eſt illis imponẽda. No. q cõfeſſio nõ verè pœnitẽtis dẽt recipi ab Eccleſia.

g ¶ *Nõ ſit vera huiuſmodi pœnitẽtia.*] Talis pœnitẽtia nõ eſt vera, id eſt, fructuoſa [e] quoad vitã æternã; tñ valet ei; q ſentiet fructũ eius, cùm de alio crimine pœnitentiã ẽgerit, *de pœn. di. 3. §. pen. & vlt.* & ideo talis cõfeſſio admitti dẽt, prout hic dicit. Sed pone, q non pœniteat de aliis, valebit ei pœnitẽtia? vtique. Nã omnia bona, quę quiſque facit in vita, illa proſunt ei ad vitã æternã promerendã, vel ſaltem ad minus ſupplicium ſubeundum. *de pœ. di. 3. §. pe. & incipit, Si quis autem.* Itẽ ad bonũ tẽporale obtinendũ. *de pœ. diſt. 3. caueandum. & 22. q. 2. ſi quæ ibes cuiſque,* aut ad hoc vt Deus citiùs illuſtret cor eius ad veram pœnitentiam *de pœ. di. 5. falſas.* T.

ADDITIO. Vñ verſus. *Quæ cũ mortali bona ſiũt, dant bona terræ: Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehennæ.*

e *Ne quis fallatur ex doctrina huius gloſſæ, videndus eſt Couarruuias in c. alma mater de ſent. exc. l. 6. in prior. p. relectionis. §. 4. nu. 12. adde S. Th. in q. additis ad 3. p. q. 14. ar. 5.*

¶ *Glo. ſeq. inducit ſex iura in contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Admittẽda eſt.*] *Ar. cõtra. 24. q. 2. legatur 90. di. ſi qs cõtriſtatus.* & certe ſi adhuc facit, non pœnitet. *de pœ. diſ. 3. pœnitẽtes.* & Deus nunquam aliquem ſanauit, quem non omnino liberaret. *diſt. ea. ſunt plures* [f]. *Item ar. contra. 27. q. 1. quæ Chriſto. & c. denotam.* Sol. primò contraria, i. legatur. pœnitentes ſunt plures, intelliguntur de vera, & fructuoſa pœnitentia. *in c. contriſtatus.* compellitur quis recipere ſatisfactionem. *illa duo c. denotam quę Epiſcopo.* intelliguntur non de pœnia, ſed de fructu pœnitentiæ, i. Eucharistia.

f *Et ſuprà de baptiſ. maiores. verſ. ad hoc. & ibi ſatisfactionem, vt remittat iniuriam. Ioann. And.*

LIcet.] Primò ponit dictum. Secundò eius determinationem ibi, *Diſcretionem.* Abbas.

CASVS. Dicitur, quòd ſi quis ieiunare debet in pane, & aqua, & non habet panem, leguminibus, & piſcib. vel aliis reficiatur, ſi neceſſitas id expoſcat: adhibita tamen diſcretione, vt non ad delicias, ſed tantum ad ſuſtentationem vtatur. Not. ar. quòd neceſſitas licitum facit, quod aliàs non licet.

i ¶ *Leguminibus.*] Ar. q ſi alicui eſt iniunctũ, vt in pane ieiunet,

& aqua, non debet aliud ſumere, quia iam non ſtares in finibus pœnitentiæ, & hoc eſt verum, niſi neceſſitas [a] cum arctaret. *ar. 82. diſt. presbyter.* Neceſſitas enim ſemper intelligitur excepta, quæ legem non habet. *de conſecr. di. 1. ſicut.* & ꝑ. *de reg. iur.* quod non eſt. & ꝭ. *de conſuc. quando.*

a Inopiæ. vt hic, vel infirmitatis. de obſer. ieiu. conſilium. §. fin. Io. And.

† expoſitio.

a ¶ *Non ad delicias.*] Prohibetur enim ſæpe nõ cibus, ſed abuſus. *vt 41. di. c. 1. 2. & 3. & ſi ar. ad hoc 4. diſ. denique.*

*Q*Væſitum.] Sacerdotes Græci procurantes, vel ſtudioſe negligẽtes oppreſſionẽ filiorum ſuorum, deponũtur, & ſi eſt publicũ, publicè puniuntur: hoc dicit. Primò ponitur quæſtio. Secundò reſpõſio ibi, *Huic.* Ab. Sic. CASVS. Presbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minoribus ordinib⁹ cõtracto, quãdoque contingit, ꝙ opprimunt filios ſuos in lecto: quæritur, vtrũm publica pœnitentia ſit eis imponẽda pro filiis oppreſſis, ſi eam ſibi petant iniungi? Reſpõdet Papa, ꝙ ſi ipſis procurantibus, vel ſtudioſe negligentibus, filij oppreſſi reperiũtur, ab officio altaris debẽt ꝑpetuò abſtinere, & grauior pœnitẽtia, ꝗ̃ laicis eſt eis imponenda, non tñ publica, niſi in publicũ id veniat. ſed ſi ex incuria ipſorũ mortui ſiũt in cunis, & illud eſt occultũ, pœnitentia eis imponat' pro arbitrio ſacerdotis, & ad terrorẽ aliorũ ad tẽpus abſtineãt ab officio Miſſæ. No. quòd procurare mortẽ, & ſtudioſe negligere, parificãtur. Itẽ clerico maior pœnitẽtia, ꝗ̃ laico dẽt imponi: quia quantò gradus altior, tantò caſus grauior, ſiue lapſus. Item clericis non eſt pœnitentia publica imponenda, niſi crimen illud, pro quo imponitur, publicũ eſſet. Item qui occultè peccat, occultè puniri debet. Itẽ pœnit. ſunt arbitrariæ.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. comp.

† Arg. ad hoc in l. aut facta, § ſi ff. de pœ. & l. eum qui. ff. de iniur.

cibariis reficientur, ſi neceſſitas id expoſcat †: Diſcretione tamen adhibita, quòd his non ad delicias [a], ſed ad ſuſtentationem vtantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sacerdoti Græco procuranti, vel ſtudioſè negligenti oppreſſionem filiorum, non imponitur pœnitentia publica; ſed debet abſtinere ab altaris officio, & aliter in ſecreto agere pœnitentiam: ſed ſi delictum eſt publicum, debet publicè agere pœnitentiam.*

CAP. VII.

*Q*Væſitum † eſt, vtrùm Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio [b] licet vti, pœnitentia publica ſit imponenda, ſi eam ſibi poſtulent pro filiis oppreſſis iniungi? Huic igitur conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ipſis procurantibus, vel ſtudioſè negligentibus [c], filij in lectis reperiuntur oppreſſi, ab officio altaris debent perpetuò abſtinere: & eis grauior, quàm Laicis, non tamen publica (niſi in publicum [d] id veniat) pœnitentia debet [e] imponi. ¶ Verùm ſi ex incuria [f] ipſorum mortui inueniantur in cunis, & illud fuerit occultum; eis pœnitentia pro arbitrio [g] Pœnitentiarij imponatur; & in terrorem aliorum † ad tempus abſtineant à celebratione Miſſarum.

¶ Innocentius iij. Liuoñ. Epiſcopo, & eis, qui cum ipſo ſunt, fratribus.

¶ *Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet ſecundùm quantitatem exceſſus pœnitentis, & contritionem, & alias circunſtantias. Hoc dicit quoad titulum.*

b ¶ *Matrimonio.*] Contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus. ꝭ. *de cleri. coniug. cùm olim.*

c ¶ *Negligentibus.*] Negligẽtia enim imputatur. ꝭ. *de iniur. & dã. c. vlt.* quia diſſoluta negligẽtia ꝑpe dolũ eſt. *ff. man. ſi fideiuſſori. l. reſpon. 50. di. ſæpe.* & diſſoluta negligentia habetur pro conſcientia. *ff. de ædil. edic. cum ſex*. qualis eſt ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt bene agant. *1. q. 4. §. vlt. ſic 37. diſt. c. vlt.* B.

¶ *Gl. ſeq. reci. per ꝙ & ſignat contrarium.*

d ¶ *Niſi in publicum.*] Tunc. n. ſacerdotes publicã poſſunt facere pœnitentiam. *28. diſt. presbyter.* vbi de hoc & *30. di. ſi quis presbyter.* ſed non ſolemnem, de qua habes *50. diſt. in capite.* de qua etiam intelliguntur illa *cap. 50. d. confirmandum. illud alienum* quam clerici facere non debent, ſed depoſitus ſolenniter publice pœnitere põt. *de pæ. di. 6. ſacerdos. & 30. q. 1. ſi quis ſacerdos.* Item ar. cõtra id qđ dixi de publica pœnitẽtia. *82. di. presbyter ſi.* vbi de presbyter publicè pœnitere nõ debet, ſed exponitur, publice, id eſt, ſolemniter. Si autẽ occultũ eſt peccatũ, nec publicũ ſacerdos facere debet pœnitentiam, vt hic patet. & ſic poteſt intelligi illud *82. di. presbyter ſi.* vt non pœniteat publicè, cũ peccatũ eſt occultum. Sed in caſu iſto poſſet agere pœnitentiã etiã ſolennem, cùm ſine ſpe reſtitutionis de tali crimine priuatus ſit. ꝭ. *de tem. ord. c. vlt.* ergo multò fortiùs publicã, ex quo crimẽ venit ita in publicũ. Ber.

e ¶ *Pœnitentia debet imponi.*] De hoc dictum eſt ſuprà de his, qui fi. occi. de infantibus.

b Tempus redhibitoriæ præfixum nõ currit emptori ignoranti latens vitiũ fugitiui: ſecus ſi diſſolu eſſet emptoris ignorantia. Io. And.

f ¶ *Incuria.*] Quod prima facie præſumendum eſt. *ar.* ꝭ. *de præſump. afferte.* Vnde etiã dicit lex, ꝙ repentini caſus iniquitas per iacturã paternæ pietatis emendanda eſt. *C. de inoffi. teſta. ſi mater.*

g ¶ *Arbitrio.*] *26. q. 7. tempora pœnitudinis.* & ꝑ. *c. praxi.*

CAP. VIII.

*D*Eus † qui Eccleſiam ſuã: *& infrà.* ¶ Cæterùm cùm pœnitentia non tam ſecundùm quãtitatem exceſſus, quàm pœnitentis contritionem, per diſcreti Sacerdotis arbitrium [h] ſit moderanda, penſata qualitate perſonæ, ſuper fornicatione, adulterio, homicidio, periurio †, & aliis criminibus, cõſideratis circunſtãtiis [i] omnibus, & præſertim nouitate [k] Liuonien. Eccleſiæ, competentẽ pœnitent' ã delinquẽtibus imponatis, prout [l] ſaluti eorũ videritis expedire. ¶ Apoſtoli autẽ veſtigiis inhærentes dicẽtis: [Lac vobis potum dedi, non eſcã] paulatim [m] eos inſtruatis in fide: cõfeſſionis formam [n], orationẽ [o] Dominicam †, & ſymbolum [p] illos ſollicitè edocentes. Interim tamen corporis, & ſanguinis Domini ſacramentum renatis fonte baptiſmatis, conſuetis [q] feſtiuitatibus, & in mortis [r] articulo tribuatis.

¶ Idem ſancti Laur. in Lucina Presbytero Card. Apoſt. Legato.

¶ *Auditur mulieris confeſſio, quæ ſibi partum alienum ſuppoſuit, vel proprium ex adulterio ſuſcepit, nec illud marito vult detegere.*

CAP. IX.

*O*Fficij †: *& infrà.* ¶ Significaſti quandam mulierem in pœnitẽtia tibi fuiſſe confeſſam, quòd timẽs, ne viri poſſeſſio deuolueretur ad alios, quarundam herbarum ſuccũ potauit, & ſic vẽter eius intumuit, &

*D*Eus qui.] CASVS. Liuonien. de nouo conuerſi erant ad fidẽ: nihilominus tñ aliquando committebant exceſſus: quæſiuit Eps Liuonieñ. & quidam fratres, qui cum eo erant, qualiter eſſet eis pœnitentia imponenda? Reſpondet Papa, ꝙ pœnitentia non tã ſecundũ quantitatem exceſſus, quàm ſecundùm pœnitentis contritionem eſt moderanda, penſata qualitate perſonæ ſuper fornicatione, adulterio, homicidio, & aliis criminibus conſideratis etiam circunſtantiis omnibus, & præcipue nouitate Liuonien. Eccleſiæ, pœnitentia delinquentibus eſt imponenda, prout ſaluti eorum viderint expedire, ſequentes Apoſtoli veſtigia dicentis: *Lac dedi vobis, potum non eſcam:* eos paulatim inſtruendo in fide, confeſſionis formam, orationem Dominicam, & ſymbolum illos ſollicite edocentes: interim tamen ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini conſuetis feſtiuitatibus, & in mortis articulo tribuant eiſdem. Nota hanc decretalem pro illis, qui iniungunt pœnitentias, quid attendere debeant; ſcilicet quantitatem exceſſus, pœnitentis contritionem, qualitatem perſonæ. Item nouitas fidei in hoc debet attendi. Item à leuioribus debet quis incipere, quando nouus eſt quis non ſolùm in fide, ſed etiam in doctrina.

h ¶ *Arbitrium.*] ꝭ. *c. pr. de pœni. di. 1. menſuram.*

i ¶ *Circunſtantiis.*] *infrà eod. omnis.* arg. quòd circunſtantiæ aggrauant peccatum. ſuprà de homi. ſicut dignum. *1. reſponſo. 40. diſt. homo Chriſtianus. de pœni. diſt. 5. cap. 1. 23. q. 8. occidit.*

k ¶ *Nouitate.*] Propter nouitatem detrahendum eſt iuri. *vt 35. q. 3. quod ſcrip ſi.* & ꝭ. *de diuortiis, Deus qui.*

l ¶ *Prout ſaluti.*] Quia hoc ſolùm bene agitur, vt vita hominum corrigatur. *23. q. 5. prodeſt.*

m ¶ *Paulatim.*] *12. diſt. nouit.* quia paulatim lupus comedit agnum. *13 q. 4 §. is ita vltra vnam columnam.*

n ¶ *Confeſſionis formam.*] Id eſt, *Confiteor Deo.*

o ¶ *Orationem Dominicam.*] Scilicet, *Pater noſter.*

p ¶ *Symbolum.*] Scilicet, *Credo in Deum.*

q ¶ *Conſuetis.*] ꝑ. *eo. omnis vtriuſque, & de conſecra. diſt. 2. ſæculares.*

r ¶ *Mortis.*] ꝑ. *eod. quod in te. & 50. diſt. ex pœnitentibus.* & ꝭ. *de ſpon. non eſt.*

*O*Fficij.] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Quoniam.* Abbas.

CASVS. Mulier quædã, cùm prolem non haberet, nec ſperaret habere, timens ne viri poſſeſſio deuolueretur ad alios, ſuccũ quarundã herbarũ potauit; & ſic venter eius intumuit, & grauidã ſe oſtẽdens, partũ ſuppoſuit alienũ: illa timẽs maritũ, qui prolẽ ſuã eſſe

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cõ. pars huius ſuprà de vita. & honeſt. cler. & de diuort. c. Deus qui. Vide Turrecrematam in c. menſuram. de pœni diſt. 1. & Syluestrum, verbo confeſſor. 4.

† Vt ex perio rio, de eſt in antiquis codicibus.

1. Cor. 3.

† Vide concilium Magũtiacum ſub Carolo Magno. c. 45 & ſynodum Rhemenſem ſub Carolo Magno, c. 2. & B. Auguſtinum l. 1. de ſymbolo c. 1. refert Inn. p. 1. c. 89. adde Baldum in Rubrica. C. de ſumma Trinit.

† Cap 1. eo. ti. in 3. comp. pars huius ſuprà de reſtam. & infrà de ſent. excom. c. officij. De in alectu, & materia Adria nus in 4. ſent. tract. de reſtitut. Couarruuias in regula, peccatum. in p. 1. relectionis. & Syluester verbo. adulterium. q. 1. c Aptiùs interpretator hic Hoſtienſis. vt per confeſſionis formam intelligamus modum, quo pœnitens informare debet in confitendo. vide eundem Hoſtienſem in ſum. tit. de pœnit. & remiſſio. §. quæ liber ſacerdos.

eſſe credidit,non audet ei facinus reuelare,ſed animæ ſuæ deſiderans prouidere, côfeſſa fuit hoc Cardinali ſancti Laurentij presbytero in iudicio pœnitétiæ. Cardinalis ſignificauit hoc Domino Papæ,petens ab eo,vtrumfraude illa durante ſit ei pœnitétia iniungéda?Rñdet Papa,ꝙ ſicut mulieri,quæ ignorãte marito de adulterio prolem ſuſcepit, quãuis illa viro nõ audeat côfiteri,non eſt pœnitentia denegâda; ita nec illi mulieri eſt pœnitentia deneganda, & præcipue ſi per alios, intelligas alienos, ad quos timeat poſſeſſionem viri deuolui. Sed competens ſibi ſatiſfactio eſt iniungéda. No. ꝙ pœnitentia indicitur alicui, licet adhuc in peccato moretur. Item in iudicio animæ creditur cuilibet.

¶ illi.

inde grauidam ſe oſtendens, ſibi partum ſuppoſuit [a] alienum, timénſque maritum, non vult facinus ipſi † detegere: qui prolem credit ſine dubitatione quaſlibet eſſe ſuam. ¶Quoniam igitur poſtulas edoceri, vtrùm ei hac fraude durante ſit pœnitentia iniungenda: Reſpondemus, quòd ſicut mulieri, quę ignorante marito de adulterio prolem ſuſcepit, quamuis id viro ſuo timeat confiteri, non eſt pœnitentia deneganda [b]: ita nec illi debet pœnitentia [c] denegari, maximè ſi per alios, intelligas alienos [d], ad quos timeat poſſeſſionem viri deuolui: ſed competens ſatisfactio per diſcretum Sacerdotem ei debet iniungi.

¶ Gloſ. ſeq. circa partus ſuppoſitionem notat duo, ſcilicet tempus, & cui competat accuſatio.

a ¶ Suppoſuit.] Criminis ſuppoſiti partus accuſatio nullo tempore clauditur, et poſt mortem. ff. ad leg. Cor. de fal. qui falſam. licet alia crimina damnantur. C. eod. quæſtiam. & C. ſi reus, vel ac. mor. fu. l. 2. & 23. di. quorundam. Et nota, quòd hæc accuſatio nõ datur cuilibet de populo, ſed propinquis, aut his, quibus ea res pertinet. ff. ad le. Cor. de fal. Cornelia. Vin.

† In Antiquis codicibus ita: Palentin. & Burgen. epiſcopis, & abbati Aumide. &c.

a Vide l. ſ. ſupp. vtilitam p. 7. tit. 7. l. 3. vbi de accuſatione, & pœna ſuppoſitionis partum.

¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſol.

b ¶ Deneganda.] Hoc mirũ eſt, ꝙ durãte ſuppoſitione, per quã fraudant cõſanguinei debita ſucceſſione, hæc mulier pœnitere poteſt, contra illud. 24. q. 6. ſi res. & de pœni. diſt. 3. pœnitentes. ſed ipſa non poteſt detegere ſuppoſitionem; quia ei nõ crederetur obſtante præſumptione, quæ habetur ex matrimonio, ꝙ filius natus ſit ex nuptiis. ff. de his, qui ſui, vel alieni iuris ſunt. filium. & etiam periculoſum eſſet mulieri illud detegere. Lau.

† Cap. 1. e. ti. in 4. cõp. Vide concilium Carthagin. 4. c. 99. refert ſup p. 8. c. 324.

b Sequitur eum diffinimus, qui ex viro, & vxore naſcitur. Ioan. And.

c ¶ Pœnitentia.] Hoc tñ ſcias, ꝙ quandiu eſt in mortali, nec deponit animũ peccandi, non valet ei talis pœnitentia. 24. q. 6. ſi res. tamen ad pœnitentiam admitti debet; ſed eſt ei dicendum, quòd non eſt ei fructuoſa quoad vitam æternam. ſ. eo. quòd quidam. de pœn. diſt. 3. §. penult. & vlt. & de pœni. diſt. 5. falſas. Ioan.

d ¶ Alienos.] Ad quos ab inteſtato deuolueretur hæreditas: ſi. n. aliqui tales ſint, ad quos ab inteſtato deuolueretur, exhæredari non debet. Sed pone, quòd tales non ſunt, adhuc tamen peccat impediendo liberam teſtamenti factionem. C. ſi quis alium teſt. prohi. l. 1. & 2. & ideo dicit, maximè. Vin.

† Idem Valent. † & Burgen. Epiſcopis, & Abbati de N. Ciſtercienſ. Ordinis.

¶ Abbatiſſa Moniales benedicere, confeſſiones audire, & publicè prædicare non poteſt.

CAP. X.

Nova † quædam noſtris ſunt auribus intimata, quòd Abbatiſſæ Moniales proprias benedicunt: ipſarum quoque confeſſiones in criminibus audiunt & legentes Euangelium [e] præſumunt publicè prædicare [f]. Cùm igitur id abſonum ſit, pariter & abſurdum: Mandamus, quatenus, ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Quia licèt beatiſſima virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis vniuerſis; non tamen illis, ſed iſtis Dominus claues regni cœlorum commiſit.

Nova.] Primò ponit exceſſus, quos ſecundò prohibet ibi, Cùm igitur. Tertiò cauſam reddit ibi, Quia licet. Abb. Sic.

Casvs. In quibuſdã partibus Abbatiſſæ moniales ꝓprias benedicebãt, & ipſarũ cõfeſſiones audiebãt, & Euangelium legere, ac prædicare præſumebant: iſta noua, & inaudita peruenerũt ad notitiã dñi Papæ: vñ ſuper hoc ſcribit Epis. in quorũ diœceſibus hæc fiebant, mandans eis, quatenus cum hoc ſit abſonũ, & abſurdũ, ne de cætero id fiat, firmiter inhibere. ꝓpterea qa licet beatiſſima virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis vniuerſis nõ tñ illi, ſed iſti Dñs claues regni cœlorũ cõmiſit. No. ꝙ abbatiſſa moniales bñdicere nõ põt, nec cõfeſſiones audire, nec prædicare publicè, nec Euãgeliũ legere. Itẽ beata virgo dignior eſt, & excellẽtior omnibus Apoſtolis. Itẽ officiũ clauiũ nõ cadit in ſexũ fœmininũ.

e ¶ Euangelium.] In matutinis forte poterant legere Euangelium: vnde etiam diaconiſſæ appellantur. 27. q. 1. diaconiſſam.

¶ Gloſſa ſequens enumerat 8. quæ non licent fœminis, ſubmittens regulam generalem. In ſi. quæris, & remittit.

f ¶ Prædicare.] Mulier enim nec prædicare, nec docere põt. quia hoc officiũ extraneũ eſt à mulieribus, nec ſacra vaſa contingere. 23. di. ſacratas. & c. mulier & 33. q. 5. mulierẽ. immò nec prædicare, vel docere debent. ſ. de hæret. cum ex iniuncto. nec poſſunt velare moniales. 20. q. 2. ſtatuimus nec abſoluere eas. ſ. ti. pr. de moniaribus. nec iudicare. 33. q. 5. mulierem. niſi forte aliqua nobilis hoc habeat ex conſuetudine. ſ. de arb. dilecti filij. nec arbitriũ in ſe ſuſcipere. vt ibidem. & C. de arbi. l. vlt. Nec procuratrix eſſe poteſt in iudicio. C. de proc. quid de abſente. & l. alteram. niſi forte pro patre morboſo, aut ætate impedito ageret. ff. de procur. fœminas. Nec aduocare poteſt in iudicio. 3. q. 7. infamis. §. tria. & generaliter viri officium mulieribus eſt interdictũ. ff. de reg. iur. l. 2. Sed nũquid abbatiſſa poteſt inſtituere, vel ſuſpendere? De hoc dictum eſt ſ. de maio. & obe. dilecta.

c Alde. quæ eis interdicta ſunt in l. 1. & 2. ff. ad Velle. & alo in l. fœminæ ff. de reg. iur.

¶ Idem.

¶ Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia: & viaticum morientibus. Hoc primò. Clerici, qui ſeruarunt interdictum, poſſunt cum ſilentio in cœmeterio ſepeliri. Hoc ſecundò. In conuentualibus Eccleſiis Clerici bini, vel trini poſſunt horas ſubmiſſa voce dicere. Hoc tertiò. Cruce ſignatis, & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi poteſt. Hoc quartò.

CAP. XI.

Qvod † in te: & infra. ¶ In illo verbo per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipſum decedentibus denegetur [g]. ¶ Licèt autẽ per generale interdictũ denegetur omnibus tam vnctio, quàm Eccleſiaſtica ſepultura, concedimus [h] tamen ex gratia [i], vt Clerici decedentes, qui tamen ſeruauerint interdictum, in cœmeterio Eccleſiæ, ſine campanarum pulſatione, ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus, cum ſilentio tumulentur. Et in côuentualibus Eccleſiis bini, & bini, vel ſimul tres, horas canonicas

Qvod in te.] Quatuor ſunt partes, ponit quatuor ſunt dicta. Secunda ibi, Licèt. Tertia ibi, Et in conuentualibus. Quarta ibi, Recipientibus. Abbas.

Casvs. Contingit aliquando, ꝙ terra ſupponitur interdicto, & prohibentur diuina officia celebrari, præter baptiſma paruulorum, & pœnitẽtias morientiũ: quæſitum fuit à Papa, vtrùm tunc viaticũ, id eſt, corpus Domini dãdum ſit decedentibus? Rñdet Papa, quòd in verbo illo, per quod pœnitentia morientibus non negatur, ſcilicet, cũ dicitur præter pœnitentias morientium, viaticum etiã, id eſt, Euchariſtia intelligitur, quòd decedentibus conceditur. Secundò dr̃. ꝙ tẽpore generalis interdicti omnibus tã vnctio, quàm eccleſiaſticã ſepultura denegatur. Tamẽ Papa ex gratia concedit, vt clerici decedentes, qui tamen interdictum ſeruauerũt, in cœmeterio eccleſiæ ſepeliantur ſine cãpanarũ pulſatione, ceſſantibus omnibus ſolẽnitatibus. Tertiò dr̃, ꝙ tempore interdicti clerici in côuentualibus Eccleſiis bini, & bini, vel ſimul tres poſſunt dicere horas canonicas, ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, vt potiùs videãtur legere, quàm cãtare, ita ꝙ exteriùs audiri non poſſunt: quia & quibuſdam regularibus ſimile priuilegium à ſede Apoſtolica eſt côceſſum. In hoc dicit, ꝙ recipientibus ſignum crucis, pœnitentia, ſi eam poſtulauerint, non eſt deneganda, quod alijs peregrinis poteſt de gratia concedi. Nota, quòd pœnitentibus viaticum denegari nõ debet. Item nomine pœnitẽtiæ viaticum intelligitur. Itẽ clerici interdicti poſſũt ſepeliri in cœmeterio. Itẽ interdicti potiùs debent legere horas canonicas, quàm cantare. Item cruce ſignati, & peregrini tempore interdicti, poſſunt accipere pœnitentias.

† Cap. 3. e. ti. in 4. compil. Et de materia huius decretalis tenetur id, quod ſtatutum eſt in c. vlt. de ſent. excom. l. 6.

g ¶ Denegetur.] Tempore interdicti, ſ. iii. prox. permittimus.

h ¶ Concedimus.] Iſta enim duo ſacramenta, ſiue tria ſemper excipiuntur in quolibet interdicto; ſcilicet baptiſma paruulorum, & pœnitentia morientium, in quo intelligitur viaticum, prout hic patet. Et dicitur viaticum, quaſi à via: quia ſunt in via recedendi de hac vita. Nec [d] eſt illud ſacramentum neceſſitatis, tamen concedendum eſt decedentibus etiam tempore interdicti, vt patet hic.

d Vide D. Thomam 3. p. q. 65. art. vlt.

¶ Gloſ. ſeq. arg. quòd ſi ex gratia, &c.

i ¶ Ex gratia.] Si ex gratia conceditur clericis, qui ſeruauerunt interdictum, ergo videtur, quod ius non ſit commune, ergo non competit, niſi impetretur; cùm nemo ſit exemptus ab illa generalitate interdicti, niſi qui per priuilegium exemptus eſt. Vel poteſt dici, quòd per iſtud ius clerici canonicis regularibus æquiparentur. ſim. ſ. de priui. quod nonnullis. Io.

valeant † legere, non cantare, ianuis clauſis, interdictis, & excõmunicatis excluſis, & voce ita demiſſa, quòd exterius audiri [a] non poſſint: cùm & regularibus ſecũdum priuilegium ſedis Apoſtolicæ ſit indultum, vt cũ generale interdictum terræ fuerit, liceat eis, ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, nõ pulſatis campanis, ſuppreſſa voce, celebrare diuina. ¶ Recipientibus autem ſignum crucis non negamus, quò minùs eis ob † reuerentiam Crucifixi pœnitentia [b], cùm poſtulauerint, iniungatur: quod & aliis peregrinis poteſt miſericorditer indulgeri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Famoſum eſt, & multùm allegabile, & hoc dicit: Quilibet doli capax tenetur ſaltẽ ſemel in anno cõfiteri proprio Sacerdoti, vel de eius licẽtia alteri, & Euchariſtiæ ſacramentũ ad minùs in Paſcha recipere. Et Sacerdos reuelãs confeſſionẽ deponendus eſt, & in monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudendus.

CAP. XII.

OMnis † vtriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis [c] peruenerit, omnia [d] ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio [e] ſacerdoti: & iniunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reuerenter ad minùs [f] in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum: niſi fortè de proprij Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab huiuſmodi † perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & viuens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura [g]. Vnde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis publicetur: ne quiſquam † ignorantiæ cæcitate, velamen excuſationis aſſumat. ¶ Si quis autem alieno Sacerdoti [h] voluerit iuſta de cauſa, ſua confiteri peccata, licẽtiam priùs poſtulet, & obtineat [i] à proprio Sacerdote: cùm aliter ipſe illum non poſſit abſoluere †, vel ligare. [k] ¶ Sacerdos autem ſit diſcretus †, & cautus; vt more periti Medici ſuperfundat vinum, & oleum [l] vulneribus ſauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circunſtantias [m], & peccati: quibus † prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis [n] vtendo ad ſaluandum † ægrotum. ¶ Caueat autem omnino, ne verbo, aut ſigno, aut alio quouis modo aliquatenus prodat † peccatorem: ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque vlla expreſſione perſonæ, cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolùm à Sacerdotali officio de-

a ¶ *Audiri.*] Patet ergo, ꝙ cum excõicato nõ licet ſtare extra Eccleſiam, cùm etiam interdicto prohibeatur audire exterius. Io.

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem ſpecialitatis, quam etiam ampliat. Secundò quærit, & ſol. Ponit opi. contrariam, quam reprobat.*

b ¶ *Pœnitentia.*] Hoc eſt ſpeciale in iſtis perſonis, vt ſine neceſſitate, vel periculo mortis admittantur ad pœnitẽtiam. Sed hoc facit neceſſitas, quia hoc eis non conceditur, niſi cũ ꝓficiſcũtur, & ita quaſi in via dicuntur, ſicut illi, quibus datur viaticũ. Itẽ põt dici: ſi aliqui proficiſcuntur ad iuſtũ bellũ, quia ibi eſt iuſta cauſa timoris. Item idẽ eſſet, ſi aliqui eſſent excõicati, vt in iuſto bello, quia poſſunt abſolui à quocũq; alio, q̃ ab excõicatore *ar. j. tit. proxi. de cætero. de conſe. di. 4. ſanctum eſt baptiſma. & 33 q. 2. c. in adoleſcentia.* Sed quid ſi in ciuitate interdicta aliqui vellẽt ſatiſfacere, nunquid in eis relaxandum eſt interdictũ? Non: quia aliqui ſine culpa ſua interdicũtur, *ſ. de ſpon. non eſt vobis.* & quia ſic rigor Eccleſiæ diſſolueretur. *arg. ſ. de priui. vt priuilegia.* Io. T. dixit, ꝙ ſi aliq. vellet iurare ſtare mandato Eccleſiæ, ꝙ eſſet admittendi. Sed finis iſte vĩ contradicere: quia hic ſpecialiter hoc concedit recipientibus ſignũ crucis, & peregrinis, ergo aliis intelligitur prohibere, ſicut quod de vno negatur, de alio conceditur *25. diſ. qualiſ.* quod verius puto, licèt inuenias contrarium dictum.

OMnis.] Tria ſunt dicta principalia. Secundum ibi, *Si quis.* Tertium ibi, *Sacerdos.* Abbas.

CASVS. Statuit cõcilium generale ꝙ quilibet fidelis vtriuſque ſexus, poſtquam diſcretionem habuerit, ſaltem ſemel in anno ſua ſolus confiteatur peccata proprio ſacerdoti, & ad minus in Paſcha ſacramentum Euchariſtiæ ſuſcipiat reuerenter, niſi de cõſilio ſacerdotis duxerit abſtinendum. Alioquin ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens careat Eccleſiaſtica ſepultura. Secundò dicit, ꝙ ſi aliquis alieno cõfiteri voluerit ſacerdoti, licentiam priùs obtineat à proprio ſacerdote, cùm aliter ipſe illũ ligare non poſſit, vel ſoluere. Sacerdos autẽ ſit diſcretus, vt diligenter inquirat circunſtãtias peccatoris, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale cõſilium ſibi debeat adhibere, precauẽs diligẽter, ne verbo, vel ſigno ꝓdat aliquatenus peccatorẽ; & ſi cõſilio prudentiori indiguerit, illud requirat ſine alicuius expreſſione perſonæ: qui enim peccatũ in pœnitentia ſibi detectũ manifeſtare præſumpſerit, ab omni officio ſacerdotali deponatur, & in arctũ monaſterium ad agendã pœnitentiã detrudatur. No. ꝙ quilibet fidelis ſemel in anno pœnitentiam accipere debet, & cõionem. Itẽ fallit hic regula illa: Cui cõicamus viuo, & mortuo cõicare debemus. Item ab alieno ſacerdote nemo põt abſolui, vel ligari ſine obtenta licẽtia proprij ſacerdotis. Itẽ ſacerdos tenetur inquirere circũſtãtias peccati, & peccatoris. Itẽ ſignis loquimur. Itẽ aliquid licet in genere, quod non licet in ſpecie. Itẽ ſacerdos qui peccatum in pœnitentia ſibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monaſterium detrudi ad pœnitentiam peragendam.

¶ *Glo. ſeq. exponit, & ſignat contrarium.*

c ¶ *Diſcretionis.*] Id eſt, cùm eſt doli capax: quia tunc poteſt peccare. *ſ. de delict. puer. pueris. C. ſi aduer. delic. l. 1. & C. ſi minor ſe ma. dix. l. 3. arg. de conſe. diſt. 4. vol. C. de fal. mo. & l. 1.*

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per duas quæſtiones.*

d ¶ *Omnia ſua peccata.*] Aliàs non eſſet fructuoſa pœnitentia: vt dictum eſt *ſ. eo. quod quidam. vbi de hoc.* Non tamen venialia, quia illa tolluntur per orationem Dominicam, vel per aquam benedictam. *de pœ. diſt. 3. de quotidianis. diſt. 6. qui vult.* tamen ſi recolit, confiteatur illa.

e ¶ *Proprio ſacerdoti.*] Niſi ille ſit imperitus: tunc de ipſius licentia (vt hic dicit) quærat diſcretum. *de pœ. diſt. 6. placuit.* Ber.

f ¶ *Ad minùs in Paſcha.*] *De conſecr. diſt. 2. & ſi non frequentius.*

g ¶ *Sepultura.*] Hoc eſt contra regulam illam: cui communicamus viuo, communicare debemus & mortuo. Fallit etiam in alio caſu. *23. q. 5. placuit. & ſ. de ſtat. mona. monachi. & ſ. de tornea. c. 1. & ſ. de vſuris. quia in omnibus. & ſ. de rapt. ſuper eo.*

¶ *Glo. ſeq. exponit, quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Alieno ſacerdoti.*] Executionem habenti. hoc dico propter illos ſacerdotes, ſiue ſeculares ſint, ſiue regulares, qui nõ habent ordinis executionem ſacerdotalis: vt ſunt illi, qui nõ ſunt à populo electi, vel qui ab Epiſcopo populo non præficiuntur. *16. q. 1. c. adiicimus. §. ecce in hoc. & c. generaliter. §. ecce ſufficienter.* Sed ecce ſi Prædicatores, & fratres Minores, vel alij religioſi non habẽtes populum habent priuilegium, vt alienos parochianos poſſint recipere ad pœnitẽtiam: nunquid ſufficit priuilegium, vt parochianum alterius poſſint recipere ad pœnitentiam ſine licentia proprij ſacerdotis? Dicas, quod non ſufficit priuilegium ſine licentia proprij ſacerdotis: priuilegium n. æquiparat eos illis, qui à populo ſunt electi, vel illis, qui ab Epiſcopis populo præficiuntur, & dat eis ſolam executionem, & ita neceſſaria eſt adhuc licentia proprij ſacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus ſeruitutibus vna tollitur, remanet altera: quod bene probatur. *ſ. de vſu pal. ex tenore. ſ. de priuileg. paſtoralis. ff. de ſerui. vrb. præd. ſi domus tua.* & ideo dicit, alieno, & non alij. Nec Papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio ſacerdoti: vt c. *prædi. ex tuarum, cum ſuis ſimilibus. & j. eo. tit. proxi. cùm deſideres. in fi.* & hoc idem dicit Hug. *16. q. 1. & in prædictis §§.* B.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, arg. & ſoluit.*

i ¶ *Obtineat.*] Quid ſi ille malitiosè recuſat? Arg. ꝙ poteſt ire ad alium. *ſ. de reg. licet.* Vel vadat ad eius ſuperiorem, ſi poteſt, vt illum compellat: vel ille dabit licentiam, *arg. ſ. de iure patro. nullus. Arg. C. de temp. ap. l. vlt. §. vlt. arg. j. eod. c. vlt. ad fi.* Ber.

¶ *Gloſſa ſequens arg. & remittit.*

k ¶ *Vel ligare.*] *Supra, quod autẽ 9. q. 2. c. 1. & 2. & ſ. de parochia. nullus.* Et eſt ar. quod clericus ſine licentia ſui Ep. non poteſt in nõ ſuum iudicem conſentire. *ſ. eo. quod autem. & ſ. de ſucc. ſi diligenti. & cap. ſignificaſti. vbi de hoc. & j. eod. c. vlt.* Ber.

l ¶ *Vinum, & oleum.*] Id eſt, miſericordiam, & diſciplinam. *45. diſt. diſciplina [d] & c. omnis qui, & cap. ſunt namque. & c. vera iuſtitia.* B.

m ¶ *Circunſtãtias.*] Sic *ſ. eod. Deus qui. & ſ. de homici. ſicut. in princ. de pœ. diſt. 5. conſideret.* Ber.

n ¶ *Diuerſis experimentis.*] Non tamen ſicut imperitus medicus. *29. di. neceſſe.* Sed diligenter experiatur vires ipſius, qualem pœnitẽtiam poſſit portare. *arg. 26. q. vlt. alligant.* ſic vt potius reddat rationem de miſericordia, quàm de crudelitate, vt *ibi. 86. di. non ſatis. vltra medium. & 11. q. 3. nemo periturum.* Ber.

† In omnibus Vaticanis, & pleriſque aliis ita. valeant legere potiùs, quàm cantare.

† ad reuerentiam.

† Idem ſcilicet Innocentius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 21. & c. 2. eo. tit. in 4. comp.

† Vide omnino concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 5. de confeſſione, & cano. 8. de ſanctiſſimo pœnitentiæ ſacramento, vt ideo hic latiùs per Io. And. & doctores recentiores.

† Aliàs ita: ab iniis, &c.

† In vetuſtioribus quibuſdã libris ita: ne quiſquã ex ignorantiæ cæcitate.

† Aliàs ſoluere.

† Qualis debeat eſſe confeſſor, tradit Magiſt. ſen. l. 4. diſ. 19. §. qualem.

† Aliàs ita: ex quibus. in concilio Lat. per quas.

† Aliàs, ſanandum.

† Vide B. Th. in q. additis ad 3 p. q. 11. ar. 1. & Theologos l. 4. ſent.

d Vt ibi dicitur, per vinũ mũdantur putrida, per olei ſanãda fouentur. ſecundũ Gio. lo. . . tud.

a ¶ *Deponendum.*] Olim etiam alia pœna imponebatur, *de pœnit. diſt. 6. ſacerdos*, hodie hæc imponitur.

C*Vm infirmitas.*] Diuiditur. Nam primò ponit vnam conſtitutionis cauſam. Secundò conſtitutionem. Tertiò aliam cauſam. Quartò pœnam tranſgreſſionis. Quintò quandam prohibitionẽ. Secunda ibi, *Præſenti.* Tertia ibi, *Hoc quidem.* Quarta ibi, *Si quis.* Quinta ibi, *Cæterùm.* Abbas Siculus.

C A S V S. Dicitur hic, ꝙ infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: ideo prohibetur in hoc capitulo, ne medici infirmos in ſuã curam recipiant, niſi priùs infirmi per medicum animæ ſe curauerint emendare: quia remota cauſa, remouetur effectus. Secundò dicitur, quòd hoc dedit cauſam huius conſtitutionis, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei à medico, vt de ſalute animæ diſponat: cadit in deſperationẽ, & faciliùs mortis periculum incurrit. Tertiò dicitur, ꝙ ſi medicus fecerit contra iſtã conſtitutionẽ, poſtquã per Prælatos locorũ fuerit publicata, excõicetur vſque ad ſatisfactionẽ condignam. Quartò dicitur, ꝙ cùm anima ſit multò pretioſior corpore, nullus medicus ſuadeat ægroto, quod in periculũ animę conuertatur. Nota, ꝙ infirmitas corporis aliquando prouenit ex peccato. Item ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Item tranſgreſſiones conſtitutionum domini Papę excommunicari debẽt. Item anima multò pretioſior eſt corpore.

Ioan. 5.

b ¶ *Cauſa ceſſante.*] ſ. *de iureiur. & ſi Chriſtus, ad fi. &* ſ. *de renun. poſt* trãſlationẽ, vbi de hoc.

c ¶ *Arceatur.*] Per ſententiam, non ipſo iure: quòd male, vel nullo modo ſeruatur.

d ¶ *Multò pretioſior.*] *12. q. 1. præcipimus. 24. q. 3. ſi habes. C. de ſacroſanc. eccleſ. l. ſancimus, in fin.* & ideo potiùs, & priùs eſt conſulendum animæ, quàm corpori: quia vbi maius eſt periculũ, cautiùs eſt prouidendum. *42. diſtinct. quieſcamus, & 7. q. 7. c. vlt. & vt ff. ad Carbon. l. 1. §. 2.* Bern.

ponendum a, decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum.

† *Idem ſcilicet Innocentius iij. in Cõcilio generali Later. c. 22. & cap. 4. eo. titu. in 4. cõpil.*

¶ Idem in † eodem.

¶ *Medici vocari ad infirmos debẽt ante omnia inducere infirmum ad confeſſionem, nec quicquam perſuadere pro ſalute corporis tendens in animarum periculum.*

CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido, quem ſanauerat: [Vade & ampliùs noli peccare, ne deteriùs aliquid tibi contingat.] Præſenti decreto ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus Medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant, vt Medicos aduocent animarum: vt poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute prouiſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur: cùm, cauſa ceſſante b, ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto iacentes, cùm eis à Medicis ſuadetur, vt de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, vnde faciliùs mortis periculum incurrunt. ¶ Si quis autem Medicorum huius noſtræ conſtitutionis, poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit, tandiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur c, donec pro tranſgreſſione huiuſmodi ſatisfecerit competenter. ¶ Cæterùm cùm anima ſit multò pretioſior d corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

† *Idem, ſcilicet Innocentius iij. in eo. Concilio generali Later. c. 62. & cap. 5. eod. tit. in 4. compilat.*

¶ Idem in † eodem.

¶ *Eleemoſynarum quæſtores ſine Apoſtolicis, vel diœceſanorũ litteris admitti nõ debent: nec tunc proponant vltra id, quod in ipſis litteris continetur. Hoc primo. Et debẽt eſſe modeſti, & à locis, & expenſis incongruis abſtinere. Hoc ſecũdo. In dedicatione baſilicæ vltra annũ, & in anniuerſario dedicationis, & in litteris indulgentiarum conceſſis ab alio, quàm à Papa, vltra quadraginta dies remiſſio excedere non debet. Hoc dicit vſque ad finem.*

C*Vm ex eo.*] Quatuor ſunt partes principales. Secũda ibi, *Formam.* Tertia ibi, *Qui autem.* Quarta ibi, *Ad hæc.* Abbas Sicul.

C A S V S. In hoc capitulo dicitur, quod quæſtores eleemoſynarum per prouincias admitti non debent, niſi litteris Apoſtolicis, vel loci Epiſcopi muniãtur, nec aliud prædicare debẽt, quàm in forma continetur litterarum: forma verò litterarum in hoc capitulo inferius continetur expreſsè. Secundò dicitur, quòd quæſtores eleemoſynarum in tabernis, vel aliis inhoneſtis locis hoſpitari nec debent, nec magnos ſumptus facere, nec falſum religionis habitum ſimulare. Tertiò dicit, ꝙ cùm baſilica dedicatur, ſiue ab vno, ſiue à pluribus Epiſcopis: vltra annum nõ extendatur indulgentia, nec in anniuerſario dedicationis tempore, xl. dies excedat remiſſio: ea maximè ratione quia Romanus Pontifex cõſueuit hoc moderamen in talibus obſeruare. Nota, ꝙ creditur litteris Epiſcopi. Item intẽtio non extenditur vltra illud, quod in litteris cõtinetur. Item quæſtores eleemoſynarum in inhoneſtis locis morari non debent. Item indulgentia non debet annum excedere. Item Papa obtinet plenitudinem poteſtatis. Item minores prælati exemplum accipere debent a maioribus.

CAP. XIV.

CVm ex eo: *& infrà* †. ¶ Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti (niſi Apoſtolicas, vel diœceſani Epiſcopi litteras e veras exhibeant) prohibemus, & tunc præter id, quod in ipſis continebitur litteris, nihil populo proponere f permittantur. ¶ Formam verò, quam communiter talibus Apoſtolica ſedes indulget, duximus exprimendã, vt ſecundum eam diœceſani Epiſcopi ſuas litteras moderentur. Ea ſiquidem talis eſt: Quoniam (vt ait Apoſtolus) omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſsimus, ſiue bonum fuerit, ſiue malum, oportet nos diem meſſionis extremæ miſericordiæ operibus præuenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam † ſpem, fiduciámque rectam tenentes: quoniam qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cùm igitur ad ſuſtentationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hoſpitale, propriæ non ſuppetant facultates: vniuerſitatem veſtram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remiſsionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis: vt per ſubuentionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur; & † vos per hæc bona, & alia, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſsitis gaudia peruenire. ¶ Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint, & diſcreti: nec in tabernis g, aut in aliis locis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant, aut ſumptuoſas expenſas, cauentes omnino, ne falſæ religionis habitum geſtent. ¶ Ad hæc, quia per indiſcretas, & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claues h Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio eneruatur: Decernimus †, vt cùm dedicatur baſilica, non extendatur indulgentia, vltra annum, ſiue ab vno ſolo, ſiue à pluribus i Epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniuerſario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remiſsio non excedat: *& infrà* †. ¶ Hunc quoque † dierum numerum non

e ¶ *Litteras.*] Sic ergo creditur litteris Epiſcopi, ſi veræ ſint, ſuprà, de probatio. poſt ceſſionem, *& 11. qu. 3. curæ.*

f ¶ *Proponere.*] Quia in talibus diligens inquiſitio facienda eſt. *42. diſt. quieſcamus.*

g ¶ *In tabernis.*] Si enim ibi publicè delinquerint, poſſunt à diœceſano puniri, licet ſint exempti. ſ. *de priuileg. tuarum, vbi de hoc.*

h ¶ *Claues Eccleſiæ contemnuntur.*] Quod eſſe non debet. *ſimi.* ſ. *titu. prox. cap. vlt. de priuil. vt priuilegia.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit arg. negatiuè, ſoluit affirmatiuè, ſolutioni ſignat contrarium.*

i ¶ *A pluribus.*] Quid ſi quilibet indulgeat annum: nunquid valet & huiuſmodi indulgentia contra ſtatutum illud? Videtur, quòd

† *Quod latet ſub hoc* † *dices in cap. 2.* ſ. *de reliquiis, & veneras. ſanc. Iam quatenus attinet ad hos quæſtores, eorum nomen, & vſum penitus ſubſtulit Cõ. Trid. ſeſſ. 5. de refor. cap. 2. in fin. & ſeſſ. 21. de reformat. cap. 9.*

Ro. c. 14.

2. Corin. c. 5.

† *In codice Barbatię, & in concilio ita: firmam ſpem, fiduciámque tenentes, &c. 2. Cor. 9.*

† *Aliàs ita: & vos per hæc, & alia bona, &c.*

† *Vide citatos in c. quod autem.* ſ. *hoc eod. tit.*

† *Quid lateat ſub hoc infrà, nõ apparet.*

† *In pleriſq; Vaticanis ita: Hũc quoque dierum numerum, in indulgentiarũ litteris, præcipimus, &c.*

non. ꝰ. *de exceſ. prælat.* cùm ad quorundam, *& cap. ſane. & c. prox.* Credo, quod teneat, licet ibi faciat contra mandatū illud, quia non adijcit: & q. ſi ſecus fecerint, decernimus nō valere: prout dr in illa decret. cum ad quorundam. *arg. ad hoc.* ꝰ. *de præbēn.* inter cæteras: vbi enim huiuſmodi clauſula non apponit in mādato, licet fiat contra mandatum, tamen tenet, quod factum eſt. ꝰ. *de præbend. dilectus 2. Arg. contra.* ꝫ. *eo. c. prox. in fin.*

indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuſlibet caſibus aliquotiens conceduntur: cùm Romanus Pōtifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc † in talibus moderamen conſueuerit obſeruare.

† *Aliàs ita: & in talibus.*

¶ Honorius tertius.

¶ *Archiepiſcopus intra prouinciā ſuam poteſt cōcedere indulgentias ſecundum formam Concilij generalis. Hoc dicit, & loquitur de cap. præced. in fin.*

CAP. XV.

NOſtro † poſtulāſti certificari reſponſo, vtrùm per tuam prouinciam [a] poſſis concedere remiſſionis litteras generales: Nos igitur tuæ fraternitati breuiter reſpondemus, quòd per prouinciam tuam liberè potes huiuſmodi concedere litteras: ita tamen, quòd ſtatutum generalis Concilij [b] non excedas.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Epiſcopus, & alij, de quibus in litter. e, poſſunt ſine licentia ſuperiorū ſibi eligere prouidum Confeſſorem.*

CAP. XVI.

NE † pro dilatione pœnitentiæ periculum [c] immineat animarum: Permittimus [d] Epiſcopis, & aliis ſuperioribus,

ADDITIO. Hodie per cap. fin. eod. tit. lib. 6. diſponitur, quod indulgētia conceſſa à prælato vltra numerum hic taxatū, eſt ipſo iure nulla, & vide ibi gloſſam, quæ diſputat, nunquid excedendo hūc numerum, corruat indulgētia in totū, an verò teneat vſque ad facultatem conceſſum? & intelligit, quòd vſque ad conceſſum numerū incluſiue tenet. *arg. in regula.* vtile per inutile, *lib. 6. & l. ſancimus. C. de donat.*

† *Vide Speculum de pœn. & remiſſ. vbi plenè de hac materia, adde B. Tho. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 26.*

NOſtro] Diuiditur: primò ponit conſultatio. Secundò reſponſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicul.

CASVS. Quæſiuit quidam prælatus, vtrùm per ſuam prouinciam poſſit cōcedere remiſſionis litteras generale? Reſpondet Papa, quod hoc liberè poteſt facere, ita tñ quòd ſtatutū generalis concilij non excedat, quod eſt ꝰ. *cap. prox.* Nota, quod Epiſcopi poſſunt concedere litteras remiſſionis, vel indulgētiæ in ſuis prouincijs.

¶ *Gloſ. ſeq. reti. per oblc. de decret. paſtoralis.*

† *Vide latè Paludanum, lib. 4. ſent. & Sylueſtrū verbo, confeſſor. 1. qu. 8. adde Turrecrematam in c. quem pœnitet, de pœnit. diſtin. 1.*

a ¶ *Per tuam prouinciam.*] Nota, quod Archiepiſcopus per totā prouinciam ſuā poteſt facere remiſſiones, prout hī: colligitur, & Epiſcopus in ſua diœceſi, licèt Archiepiſcopus non ſit iudex ordinarius omnium de prouincia ſua. ꝰ. *de offic. ordin. paſtoralis.* & iuriſdictionem contentioſā non habet in ſua prouincia, niſi in certis caſibus, vt dr in decret. *paſtoralis*: ſed voluntariam, ſicut proconſul, cùm vrbem egreſſus fuerit, iuriſdictionē habet non contentioſam, ſed volūtariam. *ff. de offic. proconſul. l. 2.* Et legatus poteſt in ſua prouincia facere remiſſiones, quia & ſtatuta ꝑpetua facere poteſt. ꝰ. *de offi. leg. c. vlt.* Et eſt hoc Epōrū, & Archiepōrū, ſcil. facere remiſſiones, niſi ex ſpeciali conceſſione, vel alia legitima cauſa cōpetat aliis inferioribus Prælatis. ꝰ. *de exceſ. prælat. accedentibus.* Et priuilegia poſſunt concedere Epiſcopi, & Archiepiſcopi. ꝰ. *de his, quæ fiūt à præla.* ſine conſenſu capituli, quanto, *& arg.* ꝰ. *de iure patr. nullus.*

b ¶ *Concilij.*] ꝰ. *eod. cap. prox.*

NE *pro dilatione.*] CASVS. Cùm nullus poſſit ligari, vel ſolui niſi à ſuo proprio Prælato, & periculoſum ſit Epīs, & aliis ſuperioribus, & minoribus Prælatis exēptis ſuos ꝑpter hoc Prælatos adire, vel licentiam petere ab eiſdem: ne pro dilatione pœnitentiæ periculū immineat animarū, permittit Papa prædictis omnibus, vt etiā præter ſui ſuperioris licentiā prouidum, & diſcretum ſibi eligant confeſſorem. Nota, quod propter periculum animarum multa licent, quæ aliàs non licerent. Licet Epiſcopi, & alij Prælati inferiores exempti poſſunt ſibi eligere confeſſorem ſine licentia ſuperioris. Item diſcretus debet eligi confeſſor.

¶ *Gloſ. ſeq. dat duo ſimilia de abſolutione, & baptiſmo: & ſubdit germ. vlt. not.*

c ¶ *Periculum immineat.*] Sic propter periculum moræ datur abſolutio ſtatim, quæ aliàs non daretur. ꝫ. *tit. prox. nuper in fin. & c. fraternitatis.* & ꝰ. *de offic. ordin.* ad reprimendam, & propter periculum animæ ſtatim infans baptizatur. *5. diſt. baptizari, & de conſecrat. diſt. 4. ne quod abſit*, & dilatio propter periculum tollitur, ne interim aliquod contingat periculum, *de conſecr. diſtin. 4. Iudæi.* Et eſt argu. quod vbicunque periculum timetur, dilatio, ſiue mora vitanda eſt. 18. *diſt. de Syracuſanæ.* Item argu. quod ſacerdos ſtatim debet currere ad infirmum, quando vocatur: quia vitam adimit, quiſquis morienti pœnitentiam denegauit 16. *q.* 6. *ſi presbyter. & cap. ſeq.* & reus erit animarum, vt ibi dicitur.

d ¶ *Permittimus.*] Sic ergo videtur, quod Epiſcopi, vel alij inferiores prælati exempti ante iſtam permiſſionē non poterant ſe ſubijcere alicui confeſſori ſine licentiæ ſui ſuperioris. ꝰ. *eod. cap. omnis vtriuſque*: quia nullus clericus ſine licētia ſui Epiſcopi poteſt eligere iudicium non ſui iudicis, perſonæ, vel rerum. ꝰ. *de foro compet. ſi diligenti, & cap. ſignificaſti, & 3. qu. 6. non liceat*: ergo multò minùs iudicium animæ, quod maius eſt.

¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Prouidum.*] Qui ſciat ligare, & ſoluere, *de pœn. diſt. 6. qui vult, &* ꝰ. *ead. omnis. §. ſacerdos.* & qui diligenter inueſtiget qualitatem criminis, & perſonæ, *de pœnit. diſtinct. 5. conſideret.*

néenon minoribus Prælatis exemptis, vt etiam præter ſui ſuperioris licentiam, prouidum [e], & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.

TITVLVS XXXIX.

De † ſententia excommunicationis.

† *In duobus manuſcriptis ita: De ſententia excommunicationis, & abſolutionis.*

¶ Alexander tertius Senon. Archiepiſcopo.

¶ *Impubes, qui Clericum percuſſit, ab Epiſcopo abſolui poteſt: & qui loco, vel cauſa diſciplinæ percutit Clericum, etiamſi ſit maior, excommunicatus non eſt, qui verò ex odio ſic: & per Papam abſoluitur.*

CAP. I.

SVper † eo verò, quod conſiliū poſtulāſti: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd ſi Clerici infra † puberes annos ſe adinuicem, aut vnus alterum percuſſerint [f], non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi: quia eos ætas excuſat [g]. Nec clerici [h], ſi ſunt plenæ ætatis, & non odio, vel inuidia, vel indignatione, ſed leuitate iocoſa ſe adinuicem percutere contingat: neque magiſter, ſi ſcholarem clericum intuitu diſciplinæ [i], vel correctionis percuſſerit,

† *Cap. 2. concil. ꝗ i tori. & poſt Concil. Late. ſub Alexan. 3. par. 14. c. 7.*

† *In recentioribus libris, intra, legitur, ſenſu penitus contrario deciſioni Pontificis: ſed in antiquis tamē, intra, reſtitutum eſt.*

DE SENTENTIA excommunicationis.

¶ *Suprà viſum eſt de pœnis, quæ imponuntur tam in foro contentioſo, quàm pœnali. Nunc tamen quia excommunicatio eſt pœna de iure, ſeu à Iudice: nùm verò ab homine, eſt pœna communis: meritò poſt rubricas præcedentes ſubijcitur, ut Abbas.*

De hac materia tractatur 31. qu. 1. & q. 2. & q. 3. & 9. q. 1. & & 11. q. 3. per totum.

SVper.] Tres ſunt partes. Secunda ibi, *Nec clerici*, Tertia ibi, *Cæterùm.* Abbas Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, ſi clerici infra minores annos conſtituti ſe adinuicem percuſſerint, vtrùm ſint ad Apoſtolicam ſedem mittendi pro abſolutione: Reſpondet Papa, quod ſi infra dictam ætatem clerici ſe adinuicem percuſſerant, ſiue vnus alterum, non ſunt ad ſedem Apoſtolicā mittendi: quia ætas excuſat. Item nec clerici, ſi ſint plenæ ætatis, & adinuicē ſe percuſſerint, nō ex odio, vel inuidia, ſed ex leuitate iocoſā, ſi nt excommunicati. Item nec magiſter, ſi clericum cauſa diſciplinæ percuſſerit, vel correctionis: quia non poteſt in ipſis iniectio manuum violenta notari. Secus verò ſi ex odio dicti clerici ſe ſe percuſſerint: tunc enim ad Apoſtolicam ſedem ire debent abſoluendi. Nota, quòd clerici impuberes, ſi ſe adinuicem percuſſeriot, poſſunt à ſuis Epiſcopis abſolui. Item eſt arg. ætatem excuſare non à toto, ſed à tanto. Item qui ludendo clericum percutit, vel magiſter, qui cauſa correctionis diſcipulum verberat, non eſt excommunicatus.

f ¶ *Percuſſerint.*] Irato animo: aliàs nō inciderent in canonem, prout ſequentia verba declarant, *& 17. q. 4. ſi quis ſuadente.*

¶ *Gloſ. ſeq. exponit arg. alleg. tria intra, & duo alleg. in contrarium.*

g ¶ *Excuſat.*] Non ab excommunicatione, ſed quo ad hoc, quod non ſunt mittendi ad curiam pro abſolutione, vt ꝫ. *eodem. quamuis, cap. vlt.* Et ita eſt *arg. quod ætas excuſat. de conſecr. diſt. 4. eos. C. de falſ. mon. l. 1. in fin. & 33 qu. 2. in adoleſcentia. Argu. contra.* quia malorum mores infirmitas animi non excuſat. *C. ſi aduerſ. deli. l. 1. & 2. ff. de minor. auxilium. §. in delictis.* Bern.

a *Hoc intelligas, ſi ſunt doli capaces: aliàs ab excommunicatione excuſantur ſecus dum Hoſtienſ. Ioan. Andr.*

h ¶ *Nec clerici.*] Supple, ſunt excommunicati, quoniam ſola temeritas in hoc caſu reprehenditur ſine violentia, prout ſequitur, & patet ex illo canone. 17. *q.* 4. *ſi quis ſuadente.*

i ¶ *Diſciplinæ.*] Vel ratione prælationis Idem eſt etiā de patre: qui filiū in minoribꝰ ordinibus poteſt corripere ſine pœna illa, vel de propinquo. ꝫ. *eod. ex tenore & c. cum voluntate.* vt de hoc, *arg. de pœnit. diſt. 1. §. aut facta, & 14. q. 5. ſi conceſſione.* Bern.

a ¶ *Vidētur*

a ¶ *Violentia notari*]Hæc eſt ratio, quare non incidũt in canonẽ.

MOnachi.] C A ſ v s. Monachi, & regulares canonici, ſi ſe ad inuicem percuſſerint, non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi, ſed per Abbatem ſuum ſunt abſoluendi: & ſi Abbas nõ ſufficit, Epſ diœceſanus eſt adhibendus. Nota, ꝙ regulares ſeſe adinuicem percutientes, per Abbatem ſuum poſſunt abſolui.

quia non poteſt in ipſis iniectio manuum violentia † notari [a]. Cæterùm ſi ex odio idem ſcholares, vel ſæculares Clerici ſeſe percuſſerint, pro ſua abſolutione debent ad Apoſtolicam ſedem venire.

¶ Idem.

¶ *Monachos ſe ad inuicem percutientes, abſoluit Abbas. Idem in Canonicis regularibus: & Abbatis diſcretione deficiente, recurritur ad Epiſcopum.*

CAP. II.

MOnachi † verò, & Canonici regulares, quocunque modo [b] ſe in clauſtro percuſſerint, non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi: ſed ſecundùm prouidentiam ſui Abbatis [c], diſciplinæ ſubdantur: & ſi diſcretio Abbatis non ſufficit † ad eorum correctionem eſt prouidentia diœceſani Epiſcopi adhibenda.

¶ Idem.

¶ *Oſtiarius, qui clericum percuſſit non grauiter, ab Epiſcopo abſolui poteſt. Hoc primò. Officialis deliberatè iniiciens manum in clericum, per Papam abſoluitur. Hoc ſecundò. Qui repellendo vim vi clericum percutit, excommunicandus non eſt. Hoc tertiò. Qui percutit clericum turpiter inuentum cum propinqua, excommunicatus non eſt, ſecus cum remota: & dicitur propinqua, vt in littera.*

CAP. III.

SI † verò alicuius Poteſtatis Oſtiarius, ſub prætextu ſui officij malignatus clericum læſerit: ab Epiſcopo ſuo poteſt abſolui [d]: niſi fortè eundem clericum grauiter [e] vulnerauerit. Officialis [f] verò pro iniectione

b ¶ *Quocunque modo.*] Dum tamen non committeret aut in Epm, aut in Abbatem: aut in clericũ ſæcularem [a] manus iniiciant violentas. ꝭ. eo. cùm illorum.

c ¶ *Sui Abbatis.*]Si verò monachum alterius clauſtri percuſſerit, per Abbatẽ vtriuſque monaſterij debet abſolui. ꝭ. eo. cùm illorum, & ꝭ. eo. canonica: ſed ſi monialis monialem, vel cõuerſam, vel cõuerſum, aut clericũ percuſſerit, per Epiſcopũ abſoluatur. ꝭ. eo. de monialibus.

SI verò.] Quatuor ſunt partes. Secunda ibi, *Officialis*. Tertia ibi, *Nec ille*. Quarta ibi, *Cæterùm*. Abbas.

C A ſ v s. Primò dicitur, ꝙ ſi Oſtiarius alicuius Poteſtatis prætextu officij ſui malignatus, vel malitioſè clericũ læſerit, ab Epiſcopo ſuo poteſt abſolui, niſi grauiter eum vulnerauerit. Secundò dicitur, ꝙ ſi officialis clericum vulnerauerit, non poteſt ſine mandato Romani Pontificis abſolui: quia loco non datur tanta poteſtas, niſi fortè turbam arcẽdo caſu fortuito clericum lædat. Tertiò dicitur, ꝙ ſi clericus, vel laicus vim vi repellendo clericum percutiat, non eſt excõmunicandus, nec eſt excommunicatus: quia vim vi (ſecundùm ꝙ iura permittunt) repellere licet. Vltimò dicitur, quòd ſi aliquis in clericum turpiter inuentum cũ matre, filia, ſorore, vel vxore manus iniecerit violentas, non eſt excommunicatus. Si autem inueniat eum in ſtupro, vel adulterio cũ alia quæ ipſum taliter non attingat & in eum violentas manus iniecerit, eſt excommunicatus. Nota, quòd qui prætextu officij ſui clericum percutit, ab Epiſcopo poteſt abſolui. Item quod caſu fortuito fit, nemini eſt imputandum. Item vim vi repellendo clericum percutiens, non eſt excommunicatus. Item percutiens clericum turpiter coeuntem cum vxore, matre, ſorore, vel filia, non eſt excõmunicatus: in vlterioribus autem perſonis ſecus eſt.

d ¶ *Abſolui.*]Ergo eſt excommunicatus: quare intelligendũ eſt de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit: & hoc nota, ꝙ dicit, malignatus: alioquin non eſſet excõmunicatus, cũ iſte canon doloſos, & violentos tantum teneat, vt ſ. eo. c. 1. & 17 q. 4. ſi quis ſuadente.

e ¶ *Grauiter vulnerauerit.*] Caſus iſte ſemper excipitur. ꝭ. eod. cùm illorum.

f ¶ *Officialis.*]Id eſt, iudex, vel apparitor alicuius Poteſtatis, vel principis.

g ¶ *Laico.*] Supple. etiam qui de mandato ſui Prælati hoc faceret, nihilominus incidit in canonem. ꝭ. eod. vniuerſitatis. niſi clerici deliquerint: nec aliter poſſint ad iudicium trahi. tunc enim de mandato Prælatorum capi poſſunt, vt traditur ꝭ. eo. vt famæ.

h ¶ *Fortuito.*] Tunc enim non imputatur, quia caſus fortuiti præuideri non poſſunt. ſ. de homi. Ioannes, & c. vlt. & ſ. de commo. c. vnico, & ff. de admin. re. ad ciui. perti. l. 2. §. ſi eod. tempore, & ff. de cuſtod. & exhib. reo. non eſt, & l. milites. in fin. quia nulla

† *Adde, quæ dicantur iniectio manuum violenta: per Bart. in l. licitatio. §. quæ illicitè de publica.*

a *Quid dicit ꝭ. a religioſo. lib. 6. Io. And.*

† *Cap. 2. eod. tit. in 1. cõp. & poſt Conc. Later. par. 14. cap. 8.*

† *Sufficiat.*

† *Cap. 4. eod. tit. in 1. cõp. & poſt Conc. Later. par. 14 cap. 9. Et de intellectu vide Couarr. ſuper decret. par. 2. cap. 7. §. 7.*

b *Si tempore nominationis idoneus fortuitò facultatibus lapſum damnũ reipublicæ dederit procurator reipublicæ non tenetur: quia caſus fortuitos, &c. Io. And.*

temeritas, vel violẽtia in eo notari poteſt, ſed excuſatur ratione officij: aliàs non excuſaretur: quia debuit præuidere, an ex facto ſuo poſſet iniuria irrogari. argum. ſ. de iniur. cap. vlt.

i ¶ *Vim vi.*] Tunc enim excõicatus non eſt, cùm licitum ſit ſe defendere. ꝭ. eo. ex tenore. ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ, ſ. de hom. ſignificaſti 2.

manuum in clericum nõ poteſt ſine mandato Romani Pontificis abſolutionis beneficium promoueri: quia nulli laico [g] ſuper clericum tanta † datur auctoritas: niſi fortè turbam arcendo, irruentem non ex deliberatione, ſed fortuito [h] caſu clericum lædat. ¶ Si verò clericum vim ſibi inferentem vi quis repellat, vel lædat: non debet propter hoc ad ſedem Apoſtolicam tranſmitti, ſi incontinenti vim [i] vi repellat: cùm vim vi repellere [k] omnes leges [l], omniáque iura permittant. ¶ Nec ille compellendus eſt ad ſedem Apoſtolicam venire, qui in clericum cum vxore [m], matre [n], ſorore, vel filia propria turpiter [o] inuentum, manus iniecerit violentas. Cęterùm ſi in ſtupro, vel adulterio, quod committit cũ ea, quæ ipſum ita proxima conſanguinitatis linea non contingit [p], cœperit, aut in eum violentas manus iniecerit: non erit à ſententia illius excommunicationis immunis.

¶ Idem.

¶ *Qui percutit clericum ignorans probabiliter eum clericum excommunicatus non eſt: ignorantiam tamen probare debet per iuramentũ: & ſi hoc præſtare recuſat, pro excõmunicato haberi debet.*

CAP. IV.

a SI † verò aliquis in clericum nutrientem comam manus iniecerit violentas, propter hoc non debet † Apoſtolico præſentari conſpectui: nec etiam excommunicatione notari †, dummodò ipſum eſſe clericum ignorauerit [q]. Vel ſi hoc

k ¶ *Repellere.*]ff. de iuſti. & iur. vt vim, & ff. ad leg. Aquil. ſcientiam, §. qui cùm aliter, & ſ. de homi. ſignificaſti, vbi de hoc.

l ¶ *Omnes leges*] De hac materia loquitur: & ita vniuerſaliter reſtringitur, ſic 1. diſtinct. omnes leges ſi. & ꝭ de ſumi. ſ. de priuil. vt priuilegia.

m ¶ *Cum vxore.*]Idem eſt in ſponſa de præſenti: quia & lex permittit illam accuſare iure mariti. ff. de adult. ſi vxor. §. 1.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit argu. pro, ſoluit contrarium.*

n ¶ *Matre.*] Nunquid nomine matris intelligimus omnes aſcẽdentes ſecundùm legem? Videtur, quòd ſic. ff. de verb ſignifi. appellatione, & nomine filij omnes etiam deſcendentes, vt lex dicit ff. eodem. liberorum, per leges iſtas videtur, quòd ſic in caſu iſto: non credo hoc extẽdendum ad aſcendentes, vel deſcendentes, cùm minor ſit iniuria, vnde non eſt extendenda licentia. ſ. de deci. cap. tuæ. Bern.

o ¶ *Turpiter.*] Huic enim parcit canõ, quia tam iuſtum dolorem compeſcere non poſſet. C. ad l. Iul. de adult. Gracchus: & lex permittit illum occidere ſic inuẽtum. ff. de adult. quod ait lex. §. quod ait: aliàs ex interuallo non liceret.

p ¶ *Non contingit.*] Quia tum nihil intereſt eius, immò culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe non pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. Bern.

a SI verò.] Tres ſunt partes. Secunda ibi, *Vel ſi*. Tertia ibi, *Ab illo*. Abbas.

C a ſ v s. Si aliquis manus violentas iniecerit in clericum nutrientem comam, ignorans, ꝙ clericus fuerit, non erit excõmunicatus: vel ſi hoc dubium fuerit, & propria manu iurauerit, ꝙ eum clericum ignorauerit. Si autem nõ iurauerit, ſicut ab excõmunicato cõuenit abſtineri: quia conſtat eum violentas manus in clericum iniecisse. Nota, ꝙ ignorantia excuſat ab excommunicatione. Item per iuramentum purgatur conſcientia alicuius. Et ignorantia per iuramentum probatur. Item qui ignorãtiam allegat, eam probare debet. Item iuramento alicuius ſtatur in præiudicium alterius: ſed hoc facit præſumptio habitus laicalis.

¶ *Gloſ. ſeq. exponit litteram, alleg. duo iura: quærit, & ſoluit: ſecundò quærit, & ſoluit: tertiò quærit, ponit opin. Ala. quam dicit tutiorem, & contrariam Tan. quam approbat.*

q ¶ *Ignorauerit.*] Ita quòd ignorantia probabilis fuerit, aliàs non excuſaretur. ſ. de cleric. excomm. min. Apoſtolicæ, & ſ. de eo, qui ſcienter. epiſcopa. cap. 1. & 2. Quid [c] ſi tonſuram vidit, & eum clericum non credidit? Reſpondeo, incidit in ſententiam, dum tamen ille clericus ſit. Quid ſi in veritate non erat clericus, licèt tonſuram deferret, & illum percuſſiſti credens illum clericum? Propter conſciẽtiam teneris, niſi poſtea certus efficiaris. argum. 11. quæſt 3 quoniam multos. ſecundùm vnum caſum. Quid ſi credidit percutere Titium laicum, & in perſona errans percuſſit Martinum clericum? Ala. dixit, ꝙ in ſentẽtiam incidit, quia

† *An omnino aliquam omnino habeant laici in clericos poteſtatẽ, tradit Franciſcus Viſtoria in priori relectione de Poteſtate Eccleſiæ quæſt. vlt.*

c *Quid ſi in veritate non ſit vxor, putatur tamen vxor, & loco vxoris habetur? Idem credo: vt ibi dicitur ſecundùm Vinc. & Goff. facit, quod no. de donat. inter vir. & vxor. plerumque, in vlt. glo. Io. And.*

d *Et hoc tenuit Inno. dicens in collateralibus, vel affinibus non extendendum. Ioann. Andr.*

† *Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. & poſt Concil. Later. p. 14. cap. 1. Et de intellectu vide citatos ſuper gloſſ.*

† *Aliàs ſtat non debet ſe Apoſtolico præſentare conſpectui.*

† *notari, in recentioribus libris.*

e *De articulis huius glo. præter Doctores hic, vide Federicum conſi. 13. Sylueſtrum verbo, excommunicatio. 6. verſ. ſciendũ eſt quarto, & Couarruu. in c. alma mater. de ſent. excomm. l. 6. part. 1. §. 11. num. 15.*

quia iniuriari voluit. *ff. de iniur. cum qui § ſi iniuria, & ſ. de iniur. cap. vlt.* Tandem dixit, quòd nõ incidit in canonem: quod probat per hãc litteram, quia dicit hic, ſi percutiat clericũ, quem credebat laicũ, nõ eſt excõicatus, vt hic dicit. Sola enim temeritas, & violẽtia in hoc conſideratur. *arg. ſ. 10. c. 1 & j. eo. veniens, & ff. de iniur. illud. §. vlt. & l. ſeq. iniuriam* tñ fecit, vt dicit Ala. & per eadem iura potiùs credo opi. Ala. tutiorẽ.

a ¶ *Propria manu.*] Soli ſacramento creditur, quando de conſcientia alicuius dubitatur, vel quæritur, vt hic patet, *& 33. q. 2. in lectum. 31. q. 1. ſi verum. ff. de re. milit. non omnes. § 1 à Barbaris. 16. q. 3. dilectis, & 35. q. 3. extraordinaria, & ſ. de except. paſtoralis. arg. ſ. quod met. cauſa. c. vlt. cũ ſuis concordantiis poſitis ibi.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Noluerit.*] Hoc ipſo quòd iurare non vult, præſumptio eſt contra eum in tantum, quòd tanquam excõicatus vitabitur. *ſi. ſ. de hære. excõicamus. §. qui verò*, cùm conſtet, quòd violentas manus in illũ iniecit: ſic enim pro conuicto habetur, qui ſe non purgat. *ſ. de ſim. de hoc, & ſ. de pur. cano. c. cum P. & cap. inter. in fin.* Item hic habes, quòd licet clericus non ſeruet habitũ ſuũ, adhuc retinet priuilegium ſuũ: vnde contra. *j. eod. in audientia*: hoc intellige ante trinam admonitionem, illud cum ſuis conſimilibus poſt: quia tunc perdit priuilegium.

† *Cap. 6. eo. ti. in 1. comp. Iam qui dicũtur cõuerſi tradunt ciſa ſi in caſu priuilegia. ſupr. de priuileg. & Panormitanus hic.*

dubium fuerit, propria a manu dũtaxat præſtiterit, iuramentũ, quòd eum eſſe Clericum ignoraſſet. Ab illo autem (ſi præſtare noluerit b iuramentum) quia violentas manus conſtat eum in Clericum iniecisse, ſicut ab excommunicato, donec de mandato ſummi Pontificis abſoluatur, conuenit abſtineri.

¶ Idem.

¶ *Percutiens Clericum, vel Religioſum, excõmunicatus eſt: nec ab alio, quàm à Papa abſoluitur, præterquam in mortis articulo.*

CAP. V.

NOn † dubium eſt, quòd hi, qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cuiuſlibet religionis Conuerſos c iniiciunt, ex conſtitutione d concilij ſententiam excommunicationis incurrunt: nec niſi in articulo mortis e, ne Romano Pontifice, abſolutionis poſſunt beneficium impetrare.

¶ Idem.

¶ *Mulieres, quæ inciderunt in canonem, ſi quis ſuadente: abſoluuntur ab Epiſcopo. Idẽ in perſonis, quæ nõ ſunt ſui iuris, vel ſunt delicatæ: de quibus dubitatur, quòd non poſſent commodè accedere ad curam. Et hoc dicit vſque ad §. illi.*

CAP. VI.

MVlieres †, vel aliæ perſonæ, quæ ſui iuris f non ſunt, ab Epiſcopo diœceſano abſolui poſſunt, ſi manus in Clericum iniecerint violentas. De his verò, qui magnæ ſunt potentiæ, & ita delicati, quòd laborem g veniendi ad ſedem Apoſtolicam nequeunt ſuſtinere: Reſpondemus, quòd ſtatus perſonæ priùs, & veritas negotij eſt intimanda Romano Pontifici, & ſecundùm conſilium eius tales erunt de commiſſo ſcelere corrigendi.

¶ *Mandans clericum percuti, excommunicatus eſt, ſicut percutiens. Hoc dicit.*

¶ Illi verò, qui non per ſeipſos, ſed eorum auctoritate, vel mandato, alij violenter iniiciunt manus in Clericos, ad ſedem Apoſtolicam ſunt mittendi: cùm is committat verè, cuius auctoritate, h vel mandato delictum committi probatur.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus per iniectionem manuum in clericum, licèt occultus, abſoluitur per ſolum Papam.*

eius conſilium erit procedendum. Tertiò dicit: Alioquin non iniiciunt violentas manus in clericũ, ſed alij de ipſorum mãdato hoc faciunt: quæritur, an iſti, qui hoc mandant, ſint excõmunicati? Reſpondet Papa, quòd ſunt excõmunicati, & ſunt ad Apoſtolicã ſedem mittendi: cùm ille verè delinquat, cuius mãdato delictum committitur. Nota, quòd mulieres, & ſerui ab Epiſcopo diœceſano pro iniectione manuum in clericũ poſſunt abſolui: & ſic nota, quòd parcitur ſexui, & conditioni. Item ſtatus perſonæ, & veritas facti, vel negotij attendenda eſt. Item qui mandat, tenetur vt faciens hoc edicto. Item idem eſt mandare, quod facere.

† *Cap. 7 eo. ti. in 1. comp. & poſt Conc. Later. par. 14. cap. 12. Et de intellectu vide Decij conſil. 604. vol. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. reſecetur per quæſtionem.*

f ¶ *Sui iuris.*] Vt ſunt ſerui: ſed hoc intellige ſecundùm diſtinctionẽ illius decret. *j. eo. relatũ.* Nec intelligas hoc verbum de filiisfamilias, qui dũ ſunt in patria poteſtate, non dicuntur ſui iuris: quia tales debent ad curiam mitti: niſi ſint infrà pubertatem. *j. eod. quamuis, & c. vlt.* Bern.

g ¶ *Laborẽ veniendi.*] Hoc referas ad arbitrium Epiſcopi, *argu. ff. de verb. obl. continuus. §. cùm ita.* Et ſi videbitur Epiſcopo, quod laborem eundi nequeat ſuſtinere, propter pericula moræ, illũ abſoluere poteſt, recepta ſufficiẽti cautione, quòd parebit conſilio, ſiue reſponſo Papæ. *arg. optimum. ſ. tit. prox. c. vlt. & j. eod. de cætero, & cap. ſacro.* Si verò periculum non timetur, conſulatur Papa, antequam abſoluatur: & hoc videtur dicere littera iſta.

¶ *Gloſ. ſeq. obiicit ſol. quærit, & ſol. iterum quærit, & ſol. vlt. quærit, ponit opinionem contra quam alleg. vnam l. & quæſt. & ſoluit.*

h ¶ *Auctoritate, vel mandato.*] Sic *ſ. de reſtit. ſpol. cùm ad ſedem, ad fin.* & ille dicitur facere, qui per alium facit. *ff. de admi. tut. ita tamen. §. geſſiſſe & 16 q. 6. conſuetudo, in fin & j. eod. vt famæ. §. vlt. & C. de accuſ. non ideo, & ff. ad l. Aquil. liber homo. in prin. ff. de iuriſd. omn. iudic. ſi quis id. §. vlti.* & qui cauſam præbuit, vel opem, tenetur. *ff. vi bon. raptorum. l. 4. §. ſi cùm ſeruum. & ſ. de homi. ſicut dignum. §. 2. & ſ. de iniur. c. vlt.* Sed videtur, quòd ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneatur, maximè ſi habet in illum poteſtatem, vel ei ſubiectus ſit. *argum. ff. de regul. iur. non videtur, & l. prædicta. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2.* Sed contrarium verum eſt: quia præceptum iniuſtum fuit, cui non debuit obedire, ſed Deo potius, quàm homini. *j. eod. relatum, & 11. q. 3. Iulianus, & c. non ſemper, & 23. q. 1. quid culpatur. in fi. & ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. quotiens, & j. eod. vniuerſitatis*: quia nec illa poteſtas data eſt laico ſuper clericum. *ſ. eod. ſi verò. §. 1.* Sed pone, quòd mandauit, ſed ante manuum iniectionem pœnituit: quid erit? Reſpondeo nihilominus in canonem incidit: niſi reuocauerit mandatum, ita quòd reuocatio ad ipſum peruenerit, *argum. ff. man. ſi mandaſſem, & ff. ad Maced. ſi tamen, & l. ſi filius, & ſi quod iuſſu. l. 1. verſ. in 1. & infrà de procur. mandato, & cap. ex inſinuatione, & ſuprà de reſcrip. ex par. 3.* Sed pone, quòd mandator ante iniectionem manuum moriatur: tunc non erit excommunicatus a: quia mandatum morte extinguitur. *ff. man. inter cauſas. §. 4. & ſuprà de offic. deleg. relatum, & cap. licet.* & Eccleſia non ligat ſub terra. *arg. j. eod. à nobis. & 24. q. 2. legatur. argum. à contrario.* Item pone, quòd non mandet, ſed ratum habet ex poſt facto: nunquid incidit in canonem? Quidam dicunt ſic: quoniam ratihabitio locum habet in maleficiis. *ff. de vi, & vi arma. l. 1 §. quotiens. ff. de his, qui not. infam. quid ergo arg. C. de inceſt. nupt. l. 3. & ſ. de reſtit. ſpol. cùm ad ſedem, in fin. argum. contra. ff. manda. ſi verò. §. ſi poſt.* non credo, quòd in caſu iſto incidat in ſententiam, licet ex poſt facto ratum habeat: cum hoc fecerit cauſa ſui, & eius nomine, ſecus ſi potuit prohibere, & non prohibuit. De hoc dicetur *j. eod. quanta præſumptionis.* Ber.

a *Idem Inn. & Hoſtien. ſed Tanc. & Go. contrà hic: cùm intelligatur in hac voluntate decedere. arg. de bapt. maiores: ſi nõ pœnituit, largè excommunicatus eſt cum conſtet deceſſiſſe in mortali, ſecundùm G ſ. Inn. And.*

NOn dubium eſt.] CASVS. Dicitur hic, quòd quicunque violentas manus in clericos, aut cuiuſlibet religionis conuerſos iniiciunt, ſententiam excommunicationis incurrunt, & à ſolo Papa poſſunt abſolui, niſi in articulo mortis. Nota, quòd percutiens clericum, aut alicuius religionis conuerſum, à ſolo Papa poteſt abſolui. Item propter periculum mortis multa fiunt, quæ aliàs non fierent.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per q. an conuerſi ſecularium, &c. arg. quòd non à contrario huius litteræ: tenet contrarium, dicens, quòd quidam tenent primum.*

c ¶ *Religionis conuerſos.*] *j. eod. ex tenore.* ex eo quod dicit, religionis, videtur, quòd conuerſi ſæcularium Eccleſiarũ non habeant hoc priuilegium. *arg. 27. q. 1. vt lex continentiæ.* Sed dicendum eſt, quòd ex quo tradiderunt ſe, & ſua diuino obſequio, ſiue in ſeculari Eccleſia, ſiue in regulari, iam cenſentur Eccleſiaſticæ perſonæ, & ex toto tranſlati ſunt in forum Eccleſiæ: vnde habẽt immunitatem Eccleſiaſticam. *17 q. 4. quiſquis.* Et dicit decretum, quòd tantum duo ſunt genera Chriſtianorum: vnum, quod dedicatum eſt diuino obſequio, vt clerici, & conuer. Aliud genus, vt laici. *12. q. 1. duo ſunt.* Quidam tamen volunt dicere cõtrà: ſed benignius eſt dicere, quod ſic, vt eorum gaudeant priuilegio, quorum vitam, & religionem aſſumunt, vt *ſ. de ſtat. monac. recolentes.*

d ¶ *Ex conſtitutione concilij.*] *17. q. 2. ſi quis ſuadente*: In qua conſtitutione nulla ſit mentio de conuerſis, ſed per hoc, & *j. eo. ex tenore.* extenditur ad conuerſos: ſic quod dicitur de monachis, extenditur ad regulares. *ſ. de poſtu. ex parte*: & ita per conſequens ad omnes conuerſos, vt dictum eſt. Bern.

e ¶ *In articulo mortis.*] Et in aliis caſibus, qui habentur *j. eod. quamuis.* vbi de hoc.

MVlieres.] Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *De his verò.* Tertium ibi, *Illi.* Abbas.

CASVS. Dicitur hic in primo textu, quòd ſi mulieres, & ſerui, qui ſui iuris non ſunt, manus in clericum violentas iniecerint, ab Epiſcopo diœceſano poſſunt abſolui. Secũdò dicit: Aliqui delicati, & magnæ potentiæ violẽtas manus in clericos iniecerunt: ſed dicunt, quòd laborem veniendi ad Apoſtolicã ſedem ſubſtinere nõ poſſunt: quæritur, quid iuris ſit: reſpondet Papa, quòd ſtatus perſonæ, & veritas negotij priùs eſt intimãda Romano Pontifici, & ſecundũ

Porrò

CAP. VII.

PОrrò † ſi aliqui [a] violentas manus in fratres ſuos iniiciunt, & ducti pœnitentia non conuicti, ſed priuatim à te veniam poſtulant: eos monere debes, & inducere, vt his, quos læſerunt, congruè ſatisfaciant [b], & Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent cùm à te, vel alio, ſine ſpeciali mandato Romani Pontificis, abſolui non poſſint,

¶ Idem.

¶ Etiam priuilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per iniectionem manuum in Clericum excommunicati ſunt.

CAP. VIII.

NVlli † ſe poſſint priuilegio Apoſtolicæ ſedis tueri, quò minùs excommunicatos vitare [c] debeant, & pro violenta manuum iniectione in Clericos, ſicut excommunicati, vitari.

¶ Idem Epiſcopis, & aliis Prælatis per Galliam conſtitutis.

¶ Percutiens Monachum, vel Conuerſum religioſum, debet denunciari excommunicatus, & vitari: donec fuerit per Papam abſolutus.

CAP. IX.

PArochianos † veſtros, ſi qui † in Monachos [d], vel Conuerſos [e] præfati Ordinis violentas manus iniecerint; ſublato appellationis remedio, ſecundùm tenorem generalis decreti [f], excommunicatos publicè nuncietis: ipſóſque faciatis ſicut excõmunicatos arctiùs euitari, donec læſis congruè ſatisfaciant [g], & cum litteris veſtris Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

¶ Idem Genueñ. Archiepiſcopo.

¶ Ponitur forma præcepti, quod ſub virtute iuramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum iniectione in Clericum excommunicatus abſoluitur.

CAP. X.

EX † tenore litterarũ tuarum nobis innotuit, quòd B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus iniecit violentas: & infrà. ¶ Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, quòd tuo debeat [h] mandato parêre, ipſum vice noſtra, à ſententia, qua tenetur, abſoluas: ſibique in virtute iuramenti præcipias, ne de cætero [i] in Clericum, Monachum, vel alicuius religionis Conuerſum, manus iniiciat violentas, niſi ſe defendendo [k], aut de mandato [l] ſuorũ fecerit Prælatorum: vel niſi ſuper eum prælationis [m] miniſterium, aut magiſterium habeat, aut cum ipſo in eadem Eccleſia ſocius [n] eſſe noſcatur.

PОrrò ſi aliqui.] CASVS. Si aliqui violentas manus iniiciunt in fratres ſuos, & pœnitentia ducti, non conuicti, ſed priuatim poſtulant veniam, quia forte occulta fuit offenſa, monendi ſunt, vt ſatisfaciant, & pro abſolutione Apoſtolico conſpectui ſe præſentent, ſine quo abſolui non poſſunt. Nota, quod non debet quis abſolui pro iniectione violenta in clericum, niſi priùs ſatisfecerit læſo. Et eſt hic arg. quòd non valet pœnitentia ſine ſatisfactione. *¶ Gl. ſeq. reci. per obiect. quam tripliciter ſoluit.*

a ¶ *Porrò ſi aliqui.*] Qui non ſunt fratres illorum quos læſerunt: quoniam ſi fratres eſſent, & ſe ad inuicem percuſſiſſent, Abbas eos abſoluere poteſt. s. eo. *monachi*, & j. eod. *cùm illorum.* Vel poteſt intelligi de aliis, quàm de monachis: quod verius videtur, & loquitur Epiſcopo. Alia littera habet tuos [*], & planior eſt littera, & ſic eſt in antiqua. Bern.

b ¶ *Satisfaciant.*] Arg. quòd non valet pœnitentia ſine ſatisfactione. s. *de vſuris. cùm tu*, & 14. *q. 6. ſi res*, & 14. *q. 2. legatur, de pœnit. diſt. 1. neminem. Laur.*

NVlli.] CASVS. Aliqui ſunt priuilegiati: quæritur, an per priuilegium ſuum excuſentur, quò minùs excõicatos vitare teneantur? Reſpondet Papa, quòd prætextu priuilegij non excuſantur, quò minùs excommunicatos vitare debeant: & ſi clericos læſerint, ſicut excõicati debẽt vitari. Nota, quod priuilegiũ non extenditur ad iniquum compendium, nec tuetur aliquem in delicto.

c ¶ *Vitare.*] s. *de priuileg. cùm & plantare*, & *c. vt priuilegia.* ad hunc etiam caſum priuilegiũ non extenditur. Sed nunquid Papa cõicando excõicato incidit in canonem? Dic, quòd nõ, licet aliàs malè faciat. De hoc dicitur j. *eo. ſi quando*: quoniã princeps legibus ſolutus [b] eſt. *ff. de legi. princeps.* & *C. eod. digna vox*: ipſe enim ſolus interpretatur leges. j. *eod. inter alia, vbi de hoc.* Bern.

PArochianos.] CASVS Dicitur hic, quòd qui violẽtas manus mittunt in monachos, vel cõuerſos, tanquam excõicati ſunt denunciandi, & euitãdi, donec læſis cõgruè ſatisfecerint, & ſe Apoſtolicæ ſedis conſpectui præſentauerint pro abſolutione. Not. quòd cõuerſi eodẽ priuilegio gaudẽt cum monachis, quorũ ſunt conuerſi. Itẽ ſatisfacere dẽt quis læſo, anteq̃ abſoluat. Itẽ abſolutẽdi à Papa literas ſuper ſatisfactione præmiſſa ſecũ portare debet.

d ¶ *Monachos.*] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarũ? Dic, quòd non, ſed actio cõpetit monaſterio, & aget ſyndicus monaſterij: ſicut actio iniuriarũ cõpetit dño, ſi iniuria fit ſeruo, etiam aget dñs, & non ſeruus. *Inſtit. de iniur. §. ſeruis autem.* Quid ſi remittit monachus iniuriã? Nihil agit, quin poſſit agere monaſterium: ſic licèt filiusfamilias remittat iniuriã factam ſibi, pater nihilominus agere põt pro iniuria filio irrogata. *ff. de pact. in perſonam*: immò & ſi iniuria fieret filio volẽti, pater agere poſſet. *ff. de iniur. l. 1. §. vſque.* monaſteriũ verò iniuriã factam monacho poteſt remittere, ſecus in Eccleſia ſæculari: quia non poſſet remittere iniuriam factam clerico. *arg. 17. q. 4. quiſquis.* Vin.

e ¶ *Conuerſos.*] Sic j. *eo. c. prox.* & s. *eo. non dubium*, vbi de hoc.

f ¶ *Decreti.*] 17. *q. 4. ſi quis ſuadente.*

¶ Glo. ſeq. quærit, alleg. pro, & contra. & ſol. iterum quærit, ponit duas opin. & ſol.

g ¶ *Satisfaciant.*] Sed cui dabitur ſatisfactio? Per litteram iſtam videtur, quòd ipſi monacho, vel conuerſo læſo: vt dicit hæc littera. Sed contra videtur. 12. *qu. 1. non dicatis.* & *ff. pro ſocio. l. ſi inter fratres. §. vlt.* De iniuria facta ſeruo dic, vt *Inſtit. de iniur. §. quòd ſi vſusfructus*, & *§. ſeq.* In monacho verò, vel conuerſo, qui proprium non habet, ſatisfactio dabitur monaſterio: & quod dicit hic, læſis, ſi datur læſo, ſatis datur monaſterio: quia quicquid monacho datur, monaſterio acquiritur. s. *de ſtat. mon. cùm ad monaſterium.* Clerico autem ſæculari debet dari, qui læſus eſt. Si clericus inde decedat, dic vt s. *de pœnit. presbyteri.* & ex iniuria plures oriuntur actiones. *ff. de iniur. l. 1. §. vlt.* [c] Sed coram quo æſtimabitur hæc iniuria? Reſpondent quidã, quod corã iudice percuſſoris. *Inſtit. de iniur. §. ſed poſtea*: & ſic interdum in foro ſæculari. Vinc. dixit, quòd ratione acceſſionis æſtimabitur coram iudice Eccleſiaſtico, ſicut dicitur in dote. *arg.* s. *de cõing. ſer. propoſuit, in fin.* & s. *de dote poſt diuort. reſtit. cap. 1. 2.* & *3.* Sed hoc intelligo, cùm querela ex communicationis defertur ad Eccleſiaſticũ iudicem: tunc enim æſtimabitur iniuria corã ipſo: quia alter non abſoluitur, vt hic dicitur. Si verò clericus ſimpliciter vult conqueri de iniuria ſibi irrogata, ſatis videtur, quòd debeat ſequi forum rei. Papa tñ quotidie dat litteras clericis contra laicos nomine etiã ſuo: & de hoc 11. *q. 3. cap. vlt.* Ber.

EX tenore.] Primò ponitur forma præcepti. Secundò correctio delicti. Secũda ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam canonicus B. nomine violentas manus miſit in quendam Subdiaconũ, quia forte pro abſolutione ad ſedem Apoſtolicam ire non poterat: Genueñ. Archiepiſcopus ſignificauit hoc domino Papæ: vnde mandat eidem, quatenus recepto iuramento ab ipſo B. quod ſuo debeat ſtare mandato, auctoritate Papæ ipſum abſoluat, & ſibi in virtute iuramenti præcipiat, ne de cætero in clericũ, monachum, vel alicuius religionis conuerſum manus violentas iniiciat: niſi ſi ſe defendendo, aut de mandato ſuorum Prælatorum hoc fecerit, vel niſi ſuper eũ habeat prælationis officium, aut magiſterium, aut cum ipſo in eadem Eccleſia ſocius eſſe noſcatur. Nota, quòd excommunicatus pro violenta iniectione iurare debet ſtare mãdato Eccleſiæ. Item hic eſt forma Eccleſiæ expreſſa, ſecundùm quam excommunicati propter manus violentas in clericum, vel conuerſum debent abſolui. Item nota quatuor caſus, in quibus percutiens clericum non eſt excommunicatus: ſcilicet defendendo ſe, aut ſi de mandato Prælati hoc faciat, vel ſuper eum habeat prælationem, vel magiſterium.

¶ Gloſ. ſeq. reci. per quod quid, &c. & an ſit idem, &c.

h ¶ *Debeat.*] Qui ſic iurat, non eſt aſtrictus niſi ad iuſtum mandatum. *argu.* s. *de elect. cauſam quæ*, & s. *de iureiur. veniens*, & *cap. Quintauallis*, & *ff. pro ſocio. ſi ſocietatem*, & *ff. de oper. lib. ſi libertus*, & idem eſt ſic iurare, ac ſi iuraret ſtare [d] mandatis Eccleſiæ, & illa eſt recta forma, vt s. *de appel. ad hoc.* & per hoc iuramentum hoc tantùm præcipere poteſt, prout hic ſequitur in littera: & quod ſatisfaciat læſo. s. *c. prox.* & j. *eod. cùm noſcitur.*

i ¶ *Ne de cætero.*] Sic j. *eod. grauem.*

k ¶ *Defendendo.*] s. *eod. ſi verò. 1.* Bern.

l ¶ *Mandato ſuorum.*] Dum tamen mandatum ſit iuſtum, vel ſaltem ſi dubitetur. 23. *quæſt. 1. quid culpatur, in fin.* ſi autem ſit iniuſtum, non eſt obediendum. 11. *q. 3. non enim.* & *cap. Iulianus*, & *cap. ſi Dominus.* Exemplum de mandato habes j. *eod. vniuerſitatis*, & *cap. vt famæ. §. 1.* aliàs non excuſatur. s. *eod. mulieres*, & j. *eod. vniuerſitatis.* Bern.

m ¶ *Prælationis.*] Idem eſt, ſi habeat officium in Eccleſia, ratione cuius corrigere poteſt inferiores clericos, vel monaſterium, vt hîc, & j. *eod. cum voluntate, vbi de hoc*, & s. *eod. cap. 3.*

¶ Gloſ. ſeq. rationem reddit, quare ſocius excipitur.

n ¶ *Socius.*] Hoc dictum eſt propter aſſiduam conuerſationem: vnde

† Cap. 9. eod. ti. in 1. comp. & poſt Conc. Later. par. 14. cap. 3.

a Eãdem etiam lectionẽ agnouit hic Hoſtienſis, quam vocat planiorẽ, & meliorem litteram.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cõp. & poſt. Conc. Later. par. 14. cap. 4.

† Cap. 14. eo. ti. in 1. comp. & poſt Conc. Later. par. 14. cap. 11.

† Aliàs ita: qui violẽtas, &c. ſed in antiquioribus, vt eſt impreſſum.

b Intellige quoad vim coactiuã, leges tamen ſeruare debet: ſimilis gloſſa ſuprà de conſtit. ca. 1. verbo, ab omnibus vide ibi citatos.

c Quid autem ſit ſentiendum de clerico beneficiato in diuerſis Eccleſiis, cui fiat iniuria latiùs proſequitur hic Hoſt. Ioan. And. & recentiores.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compila. De materia huius decret. & præcedentis præter Doctores hic, vide Sylueſtrum verbo, abſolutio. 3.

d Verũ dicit: licet Ioã. notauerit contrarium 1. q. 7. ſi quis voluerit. Ioan. And.

vnde præſumitur, quòd faciliùs manus iniiciant in ſeipſos: quandoque veniſſet ad verba, & ſic ad factum: & ratione præſumptionis non præcipitur de ſocio: ſic propter præſumptionem iuramentum quandoque non indicitur clericis. ſ. de cohab. cler. & mulie. cap. clericos, & ſ. de præſumpt. litteras.

DE cætero.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Sed eſt*. Abb.

CASVS. Dicitur in hac decretali, quòd ſi quis manus violentas mittit in clericū, eſt excōicatus: & ſi habeat inimicitias capitales, propter quas ad Apoſtolicam ſedem ſine periculo ire non poſſit, vel propter alias iuſtas cauſas, diœceſanus ſuus ipſum abſoluit iuro recepto ſecundùm formā Eccleſiæ, & ipſi præcipiat ſub debito iuramenti, vt quàm citò poterit Romanū Pontificē adeat, mandatum Apoſtolicum recepturus.

† Cap. 16. co. tit. in 1. cōpi. & poſt Concil. Lateran. par. 14. c. 13.

† Inimicitiæ capitales quæ dicantur, & vnde oriantur, tradit plenè Hieronym. Gigas tractat. de crim. laeſ. maieſt. lib. 2. tit. quomodo, & per quos crimen laeſ. maieſt. probetur, q. 2.

a ¶ *Iuſtas excuſationes.*] Nota, quòd in omni edicto intelligitur rationabilis excuſatio, vt hîc patet: quātumcunque præciſe ſcribatur, exceptiones legitimæ excipiūtur, vt ſ. de offi. deleg. ex parte 2. & ſ. de reſcriptis ſi quando. In quibus caſibus quis ab itinere excuſetur, habes j. eo. quamuis, & in littera, & in glo. Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Licet diœceſano.*] Nunquid & Presbytero? Reſpondeo, in ſumma neceſſitate licet. argum. 17. qu. 4. ſi quis ſuadente, & ſ. eod. non dubium: aliàs nō, niſi hoc faceret de mandato Epiſcopi. 26. q. 6. cap. vlt. quia Epiſcopus hanc abſolutionē bene poteſt committere. ſ. de offi. ord. c. vlt. Bern.

† Cap. 8. tit. de reſcrip. in 2. compil. & poſt Con. Latera. ſub Alexand. iij. p. 50. cap. 61.

c ¶ *Recepto iuramēto.*] Vt dictum eſt ſ. eod. c. prox. ſimil. ſ. eo. quamuis, in fine.

† In multis manuſcriptis ita: niſi in litteris commiſſionis expreſſo de ſufficienti, &c.

d ¶ *Suſcepturus.*] Non dicit abſoluendus, quia iam erat abſolutus, quia obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit, de conſec. diſt. 4. quæris, & 23. q. 4. ſi illic, de pœn. d. ſ. 4. diuina clementia. ff. de ſolut. qui res § aream, C. de remiſſ. pign. cùm ex cauſa. Quidam dicunt, quod opportunitate recepta recidunt in excommunicationem. argu. 16. q. 6. qui recedunt, & cap. de his verò, & C. de his, qui bo. ce. poſ. l. pen. & ſ. de ſol. c. pen. quod non placet: libertas enim quamuis indebite obtenta non retractatur. C. ſi aduer. lib. l. 1. & 2. quod ſi non fecerit, tanquam periurus habebitur, & poſſet compelli, vt iuramentum ſeruet. arg. ſ. de iudic. nouit. Bern.

¶ Idem Cenomanen. Epiſcopo.

¶ *Excommunicatum pro percuſſione Clerici abſoluit Epiſcopus, ſi ſine periculo Papam adire nequit: debet tamen ſibi mandare, quod adeat Papam impedimento ceſſante.*

CAP. XI.

DE cætero † noueris, quòd ſi quis pro violenta manuū iniectione in Clericum, eſt vinculo excommunicationis aſtrictus, ſi habens capitales † inimicitias, vel alias iuſtas [a] excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, ita quòd ſine periculo, Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare: licet diœceſano [b] Epiſcopo, recepto iuramento [c] ſecundùm morem Eccleſiæ, ſibi abſolutionis gratiam impertiri. Sed eſt illi ſub iuramenti debito iniungendum, vt quàm citiùs opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat mandatum Apoſtolicum ſuſcepturus [d].

¶ Vrbanus tertius Senon. Archiepiſcopo.

¶ *Cùm Papa abſolutionem excommunicati delegat: mandat recipi cautionem de parendo mandatis Eccleſiæ.*

CAP. XII.

AD † hæc [e] cùm inter parochianos tuos: & infra.

¶ Romana Eccleſia abſolutionem ſententiæ delegatorum iudicum nequaquam conſueuit aliis [f] delegare: niſi † in litteris commiſſionis contineatur expreſsè de ſufficienti [g] cautione præſtanda ab his, qui abſolui debent, quod iudicio Eccleſiæ debeant obedire.

AD hæc.] CASVS. Iudex delegatus ex cauſa rationabili excōmunicauit aliquem, ille excōica.[9] litteras impetrauit ad alium delegatum: ille ſecundus delegatus mādat ordinario, vt illum habeat abſolutum, quem prius denūciauerat excōicatū ad mādatū prioris delegati: dubitat ordinarius, quid facere debeat: rndet Papa, quòd ſi in litteris ſecūdis cōtinetur, vt recepta ſufficienti cautione ipſum excōicatum abſoluat, ordinarius ipſum det habere abſolutū: quia Romana Eccleſia abſolutionem iniæ aliorū iudicum delegatorum non cōſueuit alij demandare, niſi in litteris commiſſionis ſit expreſſum de ſufficienti cautione præſtanda ab his, qui debent abſolui, quòd mādato Eccleſiæ debeant obedire. Caſus iſte colligitur per antiquā decretalem. Not. quòd reſcriptū impetratum præter Romanæ Eccleſiæ cōſuetudinariū ſtylū, nō valet. Item excōicati pro iniectione violenta, cautionē præſtare debent mandato Eccleſiæ obedire, antequam abſoluantur.

e ¶ *Ad hæc.*] Hæc decretalis olim erat de reſcrip.

¶ *Gloſ. ſeq. arguit dm.*

f ¶ *Nequaquam conſueuit aliis.*] Immò primò loco remittitur abſolutio ſuo excōicatori. ſ. de reſcript. ab excōicato: & hoc cum ſnia lata eſt cōtra formā concilij, vt ibi dicitur: quod habes j. eo. ſacro. Et eſt arg. quod ſemper reſcriptum debet eſſe obtētum ſecundùm ſtylū Romanæ curiæ, alias ſuſpectum habetur. ſ. de crim. falſ. quàm graui, in fin. Item eſt arg. ex eo quod fieri conſueuit 38. diſtinct. de Syracuſana, & ſ. de ele. coning. diuerſis, & ff. ad ſena. Conſul. Mace. l. 3. & l. ſed Iulianus § quod dicitur.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit inter excōicatum pro iniectione, & contumaciā, vel crimine manifeſto.*

g ¶ *Sufficienti.*] Cum quis eſt excōicatus pro iniectione manuum in clericos, ſola cautio iuratoria ſufficit, vt ſ. eod. ex tenore, & j. eod. cùm deſideres. Cum vero pro contumacia, vel crimine manifeſto, ſufficiens debet cautio præſtari. j. titul. prox. ex parte: vbi de hoc, ſic etiam cùm data eſt poſſeſſio cauſa rei ſeruandæ. ſ. de ſequeſtra, ad hoc, in fin.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. cōpi. vnde faciliùs hæc intelliges.

a Cùm conſtat de iniectione manuum, non ſufficit cautio iuratoria, niſi ex forma mandatoris hoc exigat: & ſi ſequentur iſta inea: immò requiritur, quòd priùs ſatisfaciat. j. c. prox. ſecundùm Hoſtienſ. concord. B. de appellat. pœnenis, in vlt. gl. ſ. de iud. p. ſiulaſi. & facis ſ. eo. parochianos, Ioan. Andr.

† Aliàs ita: per iuramentum ſic iniungatur: eiſdẽ, &c. & aliàs ita: iuramentum iniungatur eiſdẽ, vt, &c.

† Dictio, Apoſtolicum, deeſt in vetuſtioribus codicibus.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatus per canonē ſi quis ſuadēte, ſit diues, vel pauper, per Papam abſoluendus eſt, vel eius Legatum: fallit in muliere, ſene, infirmo, vel mutilato: qui per Epiſcopum abſolui poſſunt.*

CAP. XIII.

EA † noſcitur: & infrà.

¶ Cōſultationi tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd mulieres [h], ſenes, & valetudinarij [i], ſeu membrorum deſtitutionibus impediti, licèt ad Apoſtolicam ſedem non veniant, ab Epiſcopis valeant fidelium communioni reſtitui, ſatisfacto iuxta facultates [k] his, quibus per eos conſtiterit iniurias irrogatas. Alios autem ſiue pauperes [l], ſiue diuites, ſedi Apoſtolicæ, vel Legato eius [m], vt beneficium abſolutionis obtineant, neceſſe eſt præſentari. ¶ Si verò infirmitatis tempore, timore mortis beneficium fuerit abſolutionis indultum, iuramento † præſtito iniungatur eiſdem, vt poſtquam ſanitati fuerint reſtituti, ad Romanam Eccleſiam, vel eius Legatum accedant, mandatum Apoſtolicum † ſuper talibus recepturi [n].

¶ Idem.

¶ *Ante denunciationem vitandus eſt excommunicatus pro violēta manuum iniectione in Clericos, niſi ſit occultus. Hoc primò. Interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit, excommunicatus non eſt. Hoc ſecundò.*

EA noſcitur.] Primò exceptionē ponit. Secundò regulam ibi, *Alios*. Tertiò quandam determinationem ibi, *Si verò*. Abbas.

CASVS. In principio huius decret. dicitur, quòd Epiſcop9 quatuor perſonas abſoluere poteſt ab excōicatione propter violētam manuum iniectionem in Eccleſiaſticam perſonam, ſatiſfactione præſtita, iuxta facultates ipſorū. Alij verò omnes ſiue pauperes, ſiue diuites, ad Apoſtolicā ſedem, vel eius legatū, pro abſolutione ſua ſe præſentent. Si verò tempore infirmitatis, timore mortis, à ſuo Prælato fuerit abſolutus, per iuramentum præcipiatur eidem, vt ſanitate recepta, ad Romanam Eccleſiam, vel eius legatum accedat, mandatū Apoſtolicum recepturus. Nota, quod mulieres, ſenes, valetudinarij, & membrorum deſtitutionibus impediti, ab Epiſcopis poſſunt abſolui. Itē facultates in ſatisfactione ſemper conſiderandæ ſunt. Item delictum ſemel punitum, iterum puniri debet.

h ¶ *Mulieres.*] ſ. eod. mulieres, & j. eod. quamuis, vbi multæ tales perſonæ excipiuntur.

i ¶ *Valetudinarij.*] Iſti propter infirmitatem abſoluuntur, ita tamen quod ſi conualuerint, ſedem Apoſtolicam viſitabunt, mandatum Apoſtolicum recepturi. ſ. eod. de cætero. & j. eod. quod de his. & c. quamuis. in fin. & hic in fin.

k ¶ *Iuxta facultates.*] Hoc ſemp intelligendū eſt, ſcdm quod ſatiſfacere poteſt, ſatiſfaciat: quod ſi nō poteſt, in pœnā aliam pōt commutari. ar. ſ. de maled. c. 2. Vel expectet, quādiu facere poſſit cautione recepta. ſ. de ſol. c. pen. vbi de hoc: nam inanis eſt actio, quā excludit inopia debitoris. ſ. de reſtit. ſpo. olim. 2. ff. de dolo. l. nam is. Be.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Pauperes.*] j. eo. quod de his, & c. quamuis, contra. Sol. ibi loquitur de his, qui tanta paupertate laborant, quòd ad curiam ire non poſſunt: hic de his, qui poſſunt ire, licet pauperes ſint.

m ¶ *Legato eius.*] j. eod. ad eminentiā, & cap. quamuis: quod ex officio legationis licet. ſ. de offic. leg. quòd tranſlationem. Alij verò legati, qui de latere Papæ non mittuntur, ſecus, quod dicitur ſ. de offic. leg. cap. penult.

n ¶ *Recepturi.*] ſ. eod. de cætero, vbi de hoc.

Cùm

CVm.] Duo ſunt dicta. Secundum ibi, *In articulo*. Abbas.

CASVS. Aliquis eſt excõicatus pro violenta manuum iniectione in clericũ, ſed nondũ eſt denunciatus: quæritur verùm ab aliis ſit vitandus? Reſpondet Papa, licet nondum ſit denunciatus, debes illũ euitare: niſi fortè id tibi ſoli cõſtet: in quo caſu ipſum priuatim tantummodò debes euitare, vt rubore cõfuſus, pro latenti exceſſu ſatisfaciat, quãdiu ab Eccleſia toleratur. Secundò quæritur: Aliqui occidunt clericos, qui contẽpto habitu clericali tyrannidi, & enormitatibus ſe immiſcent: quæritur, an occiſores prædictorum clericorũ ſint excõicati? Rñdet Papa, quòd in odium clericalis exceſſus & terrorẽ, & correctionẽ ſimiliũ, excõicationis ſñiam nõ incurrũt: tñ pœnitentia aliquantulum aſperior eſt illis imponenda, quàm ſi in laicos talia commiſiſſent. Not. quòd excõicatus debet euitari, antequam denũcietur in publico. Item clerici, quòd habitũ cõtemnunt, & enormitatibus ſe immiſcent, amittũt priuilegiũ ſuũ poſt trinã admonitionem: & talium occiſores nõ incidũt canonẽ. Item ex perſona augetur crimen, quia quantò gradus altior, tantò lapſus grauior.

¶ *Gl. ſeq. tribus rationibus adiuuat tex. & ponit contrariam opinionẽ.*

a ¶ *Denũciatus nõ ſit.*] Et ſic quã citò ſcio aliquem excõicatum, ſtatim debeo ipſum vitare, quãuis nõ ſit denũciatus: niſi ſolus hoc ſciam, vt hic dicit, & 6. q. 2. *ſi tantũ*. & *c. placuit*. *arg.* 2. q. 7. *plerique*: qui enim ſcit, certiorari non debet. *ff. de act. & vid. l. 1. in fi.* & 93. *diſ. ſi inimicus*: quia excõicatio executionẽ ſecũ trahit. *ſ. de appell. paſtoralis.* & denunciatio nõ ſit niſi propter ignorãtes. Deus enim ligat, & non homo. 11. q. 3. *nemo contemnat*. Ioan. Fauẽ. contradixit, & malè, quòd ante denuntiationem non eſt vitandus.

b ¶ *Contempto Clericali.*] Propter hoc ſolum non perdunt priuilegium. *ſ. eod. ſi verò aliquis*. niſi poſt trinam admonitionem. *j. eo. in audientia*, & *cap. contingit* 2. & *ſ. de apoſta. cap.* 1.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concord. & duo iura in contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Minimè coërcentur.*] Sic *j. eo. perpendimus*, & *ſ. de apoſt. c.* 1. *arg. contra*. *j. e. in audientia*, & *c. contingit* 2. expectat admonitio: hoc intelligitur de his, qui non ſunt contenti arma portare, ſed ſæuis enormitatib⁹ ſe immiſcẽt: vt hic patet, & *ſ. de apoſt. c.* 1. & *j. e. perpendimus*: cõtraria intelligũtur de his, qui taliter nõ excedũt, licet portent arma: vnde illi vſque ad trinam admonitionẽ gaudent priuilegio ſuo: vt dicitur. *ſim. ſ. de vita, & honeſt. cler. c. vlt.*

d ¶ *Aſperior.*] Nota, quòd ex perſona augetur crimen. 40. *diſt. homo. ff. de re milit. omne delictum. §. 1. de pœn. diſt.* 1. *§. aut facta*, & *ſ. eis prox. quæſitum*. Bern.

CAP. XIV.

CVm † non ab homine: & *infra*. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd à communione illius, qui pro ſacrilega manuum iniectione in Clericum, in edictum excommunicationis incidit, licèt denũciatus [a] non ſit, debes abſtinere: niſi fortè id tibi ſoli pateret: in quo caſu ipſum priuatim tantummodò euitabis, quandiu ab Eccleſia toleratur: vt ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus, pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur. ¶ In articulo verò ſecundæ quæſtionis reſpondemus, quòd occiſores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto [b] Clericali habitu tyranni, & enormitati ſe inuerecundè immiſcent: in odium Clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium, canone latæ ſententiæ minimè [c] coërcentur: iniungatur tamen eis pœnitentia competens aliquantulum aſperior [d], quàm ſi in laicos talia commiſiſſent.

¶ Idem.

¶ *Ante abſolutionem communicandum non eſt excommunicato, licèt iurauerit parere mandatis Eccleſiæ, vel compoſuerit cum offenſo. Hoc dicit primò. Infamato de excommunicatione communicandum non eſt, niſi ſe purget, vel ad cautelam abſoluatur. Hoc dicit ſecundò.*

CAP XV.

CVm † deſideres: & *infrà*. ¶ Fuit autem primæ quæſtionis tenor huiuſmodi, vtrùm alicui excommunicato, qui mandato Eccleſiæ ſtare iurauit, & ante abſolutionem Epiſcopus ei communionem [e] reddidit, ſit communicandum ab aliis, & an Epiſcopus id facere debeat. ¶ Cui quæſtioni taliter reſpondemus, quòd cùm cautio iuratoria, quam hodie, qui excommunicati ſunt, præſtant, potiùs ad cautelam [f] ex conſuetudine Eccleſiæ, quam rigore canonum ſit inducta: neque momenti tam validi reputetur, quòd niſi abſolutionis beneficium ſubſequatur, ille, qui excommunicatur, debeat communioni aliorum reſtitui, præſertim cùm ex eo iuramento abſolutionem conſecutus non ſit, & conſtet eum excommunicatum fuiſſe, & verum ſit abſolutum non eſſe: nec Epiſcopus, nec alij debent communicare eidem, niſi fuerit ſecundùm formam Eccleſiæ, poſt iuramentum præſtitum [g], abſolutus, quia qui cum excommunicato ſciẽter communicauerit, excommunicationis pœnam contrahit [h] cum eodem. ¶ Secundæ quæſtioni hunc finem duximus imponendum, quòd ſi publica † fama [i] eſt aliquem verberâſſe Clericum: nec Epiſcopus, nec alius communicare ſibi debet: niſi ad arbitriũ Epiſcopi de hoc ſe purgauerit: vel ad cautelam [k] abſolutionis beneficium conſequatur. ¶ Tertio loco tua diſcretio requiſiuit: ſi Clericus verberatus Epiſcopo mediante, cum ſuo verberatore compoſuerit, & ille reconciliatus ſibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionemque admitti? Super quo

CVm deſideres.] Quatuor ſunt dicta: ſecundũ ibi, *Cui quæſtioni*. Tertium ibi, *Secundæ quæſtioni*. Quartũ ibi, *Tertio loco*, Abb.

CASVS. Primò talis quæſtio hîc ponitur: Aliquis erat excommunicatus, iurauit ſtare mandatis Eccleſiæ: Epiſcopus ante abſolutionem reddidit ei communionẽ: quæritur, vtrùm ſit ei ab aliis cõmunicandũ, & an Epiſcopus ei cõmunicare debuerit? Reſpondet Papa, quòd iuratoria cautio, quam præſtant excõmunicati, potiùs ad cautelã ex conſuetudine Eccleſiæ introducta eſt, quã ex rigore canonũ: nec propter iuramentũ debet quis dici abſolutus niſi abſolutio ſit ſecuta, nec dẽt ad cõionẽ reſtitui aliorũ, cũ conſtet ipſũ excõicatũ fuiſſe, & verũ ſit eũ abſolutũ nõ eſſe: nec Eps, nec alij debent ei cõicare, niſi ſcdm formã Eccleſiæ poſt iuramẽtũ fuerit abſolutus: quia qui excõicato cõicat, eſt excõicat⁹. Scdã qõ talis eſt: publica fama eſt aliquẽ eſſe excõicatũ propter violentã manuũ iniectionem in clericũ: quæritur, an propter famã illã debeat euitari? Rñdet Papa, quòd nec Eps, nec alij debent ei cõicare, niſi de hoc ad arbitriũ Eps ſe purgauerit, vel ſaltem ad cautelam fuerit abſolutus. Tertia qõ eſt: Aliquis verberauit clericũ, Eps mediãte: clerico cũ ſuo verberatore cõpoſuit, & ille ſibi recõciliatus fuit: quæritur, an ſit ei cõicandum ab aliis? Reſpondet Papa, quòd licet ille clerico ſatisfecerit, Eccleſiæ tñ, quàm offendit, propter hoc non ſatisfecit: & niſi ſecundũ formã Eccleſiæ fuerit abſolutus, nõ eſt ei ab aliis cõicandum. No. primò, quòd iuramẽtũ non eſt de ſubſtãtia abſolutionis: vñ ſi omittatur in abſolutione, nihilominus abſolutus eſt qui ſic abſoluitur. Item fama in hoc caſu probat. Item propter famã indicitur purgatio. Itẽ excõicat⁹ duos offendit, perſonã, quam læſit, & Eccleſiam, & vtriſque ſatisfacere dẽt: alias non [illegible] abſolutus. Item forma Eccleſiæ [illegible] abſolutione eſt neceſſaria.

e ¶ *Communionẽ reddidit.*] Et male, quia cùm ipſe debeat alios prohibere, ipſe hoc facere nõ debet. *ff. ſi ſeru. vend. l. altius. ſ. de nat. ex li. ven. cap. vnico*: & hi de hoc in *Auth. vt diſ. ind. §. illud autẽ omnia, in ſi. coll.* 9 & 16. q. 1. *in canonibus*.

f ¶ *Ad cautelam.*] Vt poſt abſolutionem timore iuramẽti ſimilia pertimeſcat. 23. *qu. vlt. peſſimã*: & ſic iuramentum nõ eſt de ſubſtãtia abſolutionis, vt *j. dicã*. Item arg. quòd aliquid faciendũ eſt ad cautelã ſine rotũ. 23. *diſt. in nomine Domini*, & *ſ. de elect. licet*, & 63 *diſt. cùm Hadrianus*. & exempla præſentia nos præcauere faciunt in futurum. 82. *diſtin. plurimos, ad fin.* & *ff. loca. ſi quis domum* § 1. Bern.

g ¶ *Præſtitum.*] Secundum quòd dictũ eſt. *ſ. eo. ex tenore*: ſed forma Eccleſiæ obſeruari generaliter dẽt, nec omittitur niſi ex cã. *j. eod. ſuper eo.* ſed ſi iuramentũ omittat, nihilominus tenet abſolutio.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit* 5. *caſ. quib. partici pãs excõicato nõ incurrit minorem.*

h ¶ *Excõicationis pœnã cõtrahit.*] Niſi in caſibus, qui cõtinentur in his verſibus: *Hæc anathema quidem faciunt, ne poſſit obeſſe*

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Vtile: propter vtilitatẽ meã: & ne ille cõmodũ habeat, poſſũ cõicare excõicato. *j. e. ſi verò*. Itẽ propter vtilitatẽ excõicati poſſum ei cõicare in his, quæ pertinent ad eius ſalutẽ. *j. eo. ipſo.* & *c. cũ voluntate, in prin.* & 11. q. 3. *anteceſſor.* & *c. ſeq.* & *c. cum excõmunicato*. Lex: propter candẽ legẽ, quæ eſt viro, & vxori, vxor põt cõicare viro. 11. q. 3. *qm multos*, & *j. eo. inter alia*. Humile, ſicut eſt in filiis, ſeruis, ancillis, mercenariis, & in proximis concor. Res ignorata: vt hic ex eo quòd dicit, ſciẽter, & *in c. qm*, & *ſ. de homi. ſicut. §. illi prẽſeverant*: ita quòd ignorãtia nõ ſit craſſa. *ſ. de cler. excom. mi. Apoſtolica*, & 12. q. 2. q. & *humanis*. Neceſſe, vt in *c. qm multos ar. j. e. inter.* T.

i ¶ *Si publica fama.*] Not. quòd ſi fama eſt aliquẽ eſſe excõicatũ, vitãdus eſt. *ſi. ſ. de cler. excom. mi. illud.* Et ita fama facit probationẽ, & fama impedit mřimoniũ cõtrahẽdũ. *ſ. de cõſan.* & *aff. c. ſup eo.*

k ¶ *Ad cautelam.*] *j. eod. venerabili*, & *ſ. de appell. ad præſentiam*, & de

† Cap. 3 eod. tit. in 2. cõp. pars huius decretalis in ca. cùm non ab homine. ſ. de iudic. Et vide Felinum in c. Rodulphus. ſ. de reſcrip. Couarruuiã in c. alma mater. de ſẽt. excom. lib. 6. p. 1. §. 2. & Nauarrum in Manuali confeſſariorum, c. 27. ti. de excom. minore, &c.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. comp. Et pro intellectu textus, & gloſſæ, ac, & quando liceat communicare cum excõmunicato vide B. Tho. in qu. additis ad 3. p. q. 23. art. 2. & ſeq. adde latiſſimè per Syluestrum, verbo, excõmunicat. 5. & 6.

a De hoc articulo quid nunc ſit tenẽdum, vide extrauagantẽ Martini V. in Concilio Conſtant. de qua Doctores ſuprà citã. adde Cõcilium Later. ſub Leone X. ſeſſ. 11. in Bulla, incip. primitiua illa. §. ſtatuimus inſuper.

† de conſuetudine.

† Vide Dominicum in cap. pro humani. §. 1. lib. de homi. lib. 6.

b Quæ ſunt ab hoc loco vſque ad finem huius gloſſulæ, deſunt in pleriſque manuſcriptis exẽplaribus.

c Licèt fortaſſis non ſit excommunicatus: ad idem cap. licèt. eod. titu. lib. 6. ſed vide de omnino beatum Tho. quodlib. 4. art. 14. & l. 4. ſent. diſt. 18. qu. 2. art. 4. q. 2. & 3.

& de conſecratio. diſt. 4. ſi nulla. argum. vt ſic fama tollatur.

a ¶ *Quam offendit.*] Quam ille dimittere non potuit, *23. q. 4. ſi is qui, & 73. diſt. Salonitanæ.* & eſt arg. quòd hæc iniuria non ſolum fit iniuriato, ſed toti ordini clericali. *j. eod. contingit. ſ. 5. de foro cõp. ſi diligenti.* vnde iſte non potuit paciſci ſuper iniuria, quatenus Eccleſia contingebat, niſi forma Eccleſiæ fuerit obſeruata, vt hic dicit.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, argu. negatiuè, & ſoluit contrarium.*

b ¶ *Niſi forma Eccleſiæ.*] Vt ſcil. iuramento præſtito, quòd ſtabit mandato Eccleſiæ, abſoluatur. *vt ſ. eod. cap. 1. reſp. in fin. & ſ. eod. ex tenore, & cap. decreto.* Sed quid ſi iuramento omiſſo fuerit abſolutus. argu. eſt hic, quòd non teneat abſolutio, & hoc quidam concedunt: ſed hoc non credo: quia iuramentum non eſt de ſubſtãtia abſolutionis, ſed recipitur potius ad cautelam, ne de cætero talia præſumant, *vt j. eod. c. in princ.* & aliqui abſoluuntur ſine iuramento, quod nõ fieret, ſi eſſet de ſubſtantia. *j. eod. ſuper eod. & j. eod. à nobis, in fin.* & ſic tenet abſolutio, licet nõ debeat ſine iuramento abſolui: quia libertas vbicunque obtenta fuerit, non reuocatur. *C. ſi aduer. lib. l. 1. & 2.* & ſic licet cõpoſuerit, neceſſaria eſt abſolutio: ſecus eſt in cautione facta propter nouũ opus nunciatum, vbi non eſt opus, vt poſt cautionẽ remittat. *ff. de remiſſ. l. 1. §. 1. ibi, planè:* & quod dicit, niſi forma, &c. intelligẽdum eſt principaliter de abſolutione cum iuramẽto: quæ tñ quantũ ad veritatẽ eadem eſt cum illa, quæ fit ſine iuramento: ſed forma Eccleſiæ generaliter debet obſeruari, nec debet omitti niſi ex cauſa. *j. eodem. ſuper eod.* ſed ſi iuramentum omittatur, nihilominus tenet abſolutio.

tibi breuiter reſpondemus, quòd licèt ille, qui violentas manus iniecit ei, quem læſit, ſatisfeciſſe taliter videatur: Eccleſiæ tamen, quam offendit [a], ex hoc non ſatisfeciſſe dignoſcitur: & niſi forma Eccleſiæ [b], quæ pro abſolutione talium introducta eſt, obſeruetur, non eſt communicandum eidem.

¶ Idem.

¶ Sacerdos eijciens regularem de Eccleſia, officia diuina turbantem, excommunicatus non eſt.

CAP. XVI.

† *Cap. 5. eo. tit. in 2. compilat.*

Veniens † ad ſedem Apoſtolicam l. lator præſentiũ, ſua nobis aſſertione monſtrauit, quòd cum matutina officia celebraret, quædam Monialis Eccleſiam ingrediens, cum alio Clerico ludendo, impedimẽtum præſtabat, quò minùs Deo diuinum poſſet obſequium exhibere: vnde memoratus Sacerdos cõmotus, vt liberiùs poſſet circa diuinorum celebrationem [c] vacare, manibus in eam appoſitis, vt extra Eccleſiam poneret, cum nollet exire, in † trahendo ipsã coëgit eandem extra † Eccleſiam reſidere: ſed tu illũ propter hoc tanquam excommunicatum euitâſti, & facis ab aliis euitari.

† *Aliàs, extrahendo: aliàs, vi trahendo.*

† *Aliàs ita: intra Eccleſiam reſidere.*

¶ Ideóque mandamus, quatenus, ſi res ita ſe habet, cum de cætero non euites: cùm ex hoc [d] ipſum excommunicatum nullatenus videamus.

¶ Idem.

¶ Excommunicati pro leui manuũ iniectione in Clericum, poſſunt per Epiſcopum abſolui. Hoc dicit ſecundum communem lecturam: & eſt textus ſingularis.

Veniens.] In prima ponitur conqueſtio. In ſecunda prouiſio, *Ideóque.* Abbas.

Casus. Quædam monialis, dum Sacerdos matutinũ officium celebraret, intrauit Eccleſiã, & cœpit ludere cũ alio clerico, præſtando impedimẽtum diuino officio: propter quod Sacerdos aliquãtulum cõmotus, vt diuinũ officium liberiùs celebraret, manus in eã appoſuit, vt ipſam extra Eccleſiã poneret: ſed cũ nollet exire, compulit ipſam extra Eccleſiã reſidere: propter quod Epiſ. Sacerdotẽ illũ tanquam excõicatum vitabat, & faciebat ab aliis euitari, vnde ipſe ad Papã accedens, factum ſibi expoſuit: mandat Papa Epõ, quatenus ſi res ita ſe habet, ipſum non euitet, cùm nõ ſit excõmunicatus. Nota, quòd clerici turbantes diuinũ officiũ, poſſunt corrigi, & eiici de Eccleſia præter excommunicationẽ.

c ¶ *Celebrationem.*] Ex hoc præſumitur, quòd bono zelo, & non animo iniuriandi manus in eam appoſuit: ſola enim temeritas, & violentia notatur. *ſ. eo. c. 1. & 17. q. 4. ſi quis ſuadente.* Et ita patet, quòd ſacerdos turbantem [a] officium diuinum, ſine pœna excõmunicationis poteſt expellere de Eccleſia, & quilibet alius ratione officij, quod obtinet in Eccleſia, & etiam ſeniores de ipſa Eccleſia. *j. eod. cum voluntate § 2. vbi notatur*, in quibus caſibus excommunicatus non eſt, qui manus mittit in clericum.

a *Hoc verũ, etiamſi magiſterium nõ habeat ſuper illos, vt optimè poſt Hoſtienſ. docet hic Io. And. & alij recẽtiores.*

d ¶ *Ex hoc ipſum.*] Id eſt, ex hac tali, & leui caſtigatione nõ incidit in canonem, & maximè, quum in propria perſona voluit exercere. *arg. j. eod. vniuerſitatis. ff. locati. item quæritur. §. Iulianus. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi quemcumque. §. vlt.* Ala.

Peruenit.] Casus. Aliqui leuem, & modicam iniuriam intulerunt clerici (vt dicunt) propter quam ſunt excõicati. Dominus Papa cõmittit arbitrio Epiſ. vt videat, an leuis ſit iniuria, vel non: & ſi iniuria leuis fuerit, eos abſoluat: aliàs ad Papam remittat eoſdem. Quidam volunt dicere, quòd hæc decretalis continet gratiam, & non eſt ius, quod hic dr. Nota, quod Epi poſſunt abſoluere de leui iniuria clericis irrogata.

CAP. XVII.

Peruenit † ad nos: *& infrà.* ¶ De his abſoluendis, qui Clericis non enormem, ſed modicam, & leuem iniuriam irrogârunt, tuæ fraternitatis arbitrio [e] duximus committendum.

† *Cap. 6 eo. tit. in 2. cõp. para c. peruenit 2. ſ. de teſtib. cogen. & vide Cardin. conſ. 42. incip. Reuerendiſſime pater. & Sanc. Antoninum par. 3. titul. 24. c. 1. §. 3 & Hoſtien. in ſumma hoc eod. tit. § ſed & dicimus quidam.*

e ¶ *Arbitrio.*] Alanus dixit, quòd hæc decret. continet ſpecialem indulgentiã. Alij dicunt, quòd ius cõmune cõtinet: ad quid ergo poſita eſſet. *19. di. ſi Romanorum:* vt efficeret potius, quã prodeſſet. & in errorem duceret? quod cõtineat ius cõmune, eſt *argu. ſ. in conſtit. Gregorij, in princ. libri:* & ſic per hoc licitũ eſt Epiſcopis tales abſoluere pro modica iniuria, & leui irrogata: & huiuſmodi leuis iniuria poteſt leuiter emẽdari. *ſ. de accuſat. cùm dilecti 1.* quæ etiã non infamat. *ſ. de re iud. cùm te:* vnde latis poſſunt Epi beneficio huius decret. abſoluere tales ex generali conceſſione. Vel dicas, vt Ala. quod eſt ſecurius.

¶ Idem.

¶ Clericus, qui ſcienter, & ſponte participat excommunicato in diuinis officiis excommunicatus eſt excommunicatione maiori: & tantum abſoluendus per Papam. Hoc dicit ſecundum Panormitanum.

CAP. XVIII.

Significauit † nobis: *& infrà.* ¶ Verùm Clericos, qui ſciẽter, & ſponte participauerunt excommunicatis à nobis, & ipſos in officiis receperunt, eadem [f] excommunicationis ſententia cum ipſis non dubitamus inuolui: quos etiam pro beneficio abſolutionis habendo, ad nos volumus cum litterarum tuarum inſinuatione remitti.

† *Cap. 7 eod. tit. in 2. cõp. Et de intellectu vide Concertinũ in cap. a. ma mater, de ſentent. excomm. lib. 6. part. 1. § 3.*

Significauit.] Communicans in diuinis excõicatis per Papam, quia diuina celebrat, excõicatus eſt excommunicatione maiori, & per ſolum Papam abſoluendus. Hoc dicit ſecundum vnum intellectum. Abbas.

Casus. Aliqui erant excõicati à Papa propter ſuos exceſſus: quidam clerici ſcienter, & ſponte participauerunt illis excõicatis, & ipſos in officiis receperũt: quæritur, à quo illi clerici ſint abſoluendi? Rñdet Papa, quòd illi clerici eadẽ ſententia ſunt ligati cum illis excõicatis, & ab ipſo Papa ſunt abſoluẽdi, vel iſti erant excõicati cum omnib⁹ ſuis participãtibus, vel participauerũt clerici iſti illis in crimine. Nota, quòd communicantes excommunicatis à Papa, ab eo tantùm ſunt abſoluendi.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit tres lec. & recit. poteſt obijciendo de decretal. nuper. j. eod.*

f ¶ *Eadem.*] Scilicet quoad priuationem ſacramentorum, & ſic intelligitur *11. q. 3 excõicatos & c. ſeq.* vel forte hi fuerunt excommunicati cum omnibus participantibus eis. *11. qu. 3 excellentiſſimus. j. eod. quod in dubiis, in fin.* & ita expone, eadem ſententia, ſcilicet maiori: vel illi participauerunt excommunicatis in eodẽ crimine criminoſis: & ita eadem ſententia cum illis ligantur: vnde remitti debent ad ſuum excommunicatorem abſoluendi. *j. eod. nuper. & c. ſi concubinæ.* Et hoc verius credo. Bern.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus pro iniectione manuum in Clericum, vel incẽdiarius poſt publicationem à ſolo Papa abſoluitur.

CAP. XIX.

Tva † nos duxit fraternitas cõſulendos: *& infrà.* ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd † non ſolùm qui in

† *Cap. 8. eo. tit. in 2. cõpi.*

† *Aliàs ita: quod non ſolùm hi, qui, &c.*

Tua nos.] Primò ponitur decisa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Fraternitati.* Abbas.

Casus. Quæſitũ fuit à dño Papa, vtrùm illi tãtùm ab ipſo ſint abſoluendi, qui manus violẽtas in clericos iniecerunt. Rñdet Papa, quòd nõ ſolùm qui violentas manus mittunt in clericos: ſed etiã incendiarij pro incendio ſunt excõicati, poſtquã ſunt per ſententiam Eccleſiæ publicati, à ſede Apoſtolica ſunt abſoluẽdi: & hoc ſtatutum ſuit propter enorme delictum: quibus præcipiẽdum eſt præſtito iuramẽto, vt de cætero talia non cõmittant, & iuxta facultates ſuas ſatisfaciant, ſicut præcipitur excommunicatis pro iniectione manuum violenta. *vt 14. q. vlt. peſſimam.* Nota, quòd non ſolùm verberantes clericos à dño Papa ſunt abſoluendi, ſed etiã incendiarij, poſtquam ſunt per ſententiam Eccleſiæ denotati.

a ¶ *Temera-*

a ¶ *Temerarias.*] Largiùs eſt hoc intelligendum, quàm ſi violentas dixiſſet: quædam enim manus dicuntur temerariæ, ſed non violentæ. ⁊ *eo. contigit.*

b ¶ *Incendiarij.*] Incendiarij enim excommunicandi ſunt. 23. q. *vlt. peſſimam.* & ſecundum leges igni traduntur. *ff. de incend. rui. nau. qui ædes.* vel capite puniuntur. *ff. de pœn. l. capitalium. §. nonnunquam* [a]. cum diſtinctione illius *§. nonnunquam.* Ber.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſ[olu]it ſol. oppo[nit], & oppoſitioni reſpon.*

c ¶ *Publicati.*] Ergo videtur ex hoc, quod ipſo facto ſint excommunicati, alias non videtur, quòd haberet locũ publicatio. & ſic eſt *arg. contra. 23. q. vlt. peſſimam.* vbi præcipiũtur excõmunicati: vnde quidam reſtringũt hoc ad incendiarios eccleſiarũ, & religioſorum locorũ ⁊ *eo. conqueſti. & 11. q. 3. canonica. & 17. q. 4. omnes eccleſiæ.* vnde poſt publicationem à Papa tantũ ſunt abſoluendi: & hoc in odium eorũ ſtatutum fuit, hi ad terrorem aliorum. Sic quandoque priuantur aliqui eccleſiaſtica ſepultura ad terrorem aliorum. ⁊ *de ſorne. c. 1. & ⁊. de rap. ſuper eo.* ſed quia hic non diſtinguitur, de omnibus intelligas. Tamen non credo, quod omnes incendiarij generaliter ipſo iure ſunt excõmunicati, niſi de incendiarijs eccleſiarũ: cùm de alijs non inueniam. Et per hanc decre. non probatur, quòd ipſo iure ſint excommunicati, ſed illis primò excommunicatis ab Epiſcopis ſubſecuta publicatione, ac denunciatione, Papa per hanc decreta. reſeruat ſibi eorum abſolutionem ad terrorem, vt dixi: alias Epiſcopi poſſent abſoluere omnes incendiarios. ⁊ *eod. nuper.*

a *Aliàs. §* incendiarij.

† *De pœna clerici incendiarij vide per Bernardinum Diaz in practarim. cano. c. 99. Iure ciuili qualiter puniantur incẽdiarij, vide l. data opera. & ibi gloſſam, & Salicetum C. qui accuſ. nõ poſ. adde Bart. in l. 1. de off. præfect. vig.*

† *Cap. 9. eo. ti. in 2. cõp. Præter doctores hîc vide Panormitanum, & alios in c. quã nis infra. eo. tit.*

† *Aliàs, omnes, vt hic obſeruat Hoſtienſis: ſed in Vaticanis vt eſt impreſſum.*

Clericos temerarias [a] manus iniiciunt, ſed etiam incendiarij [b] †, ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati [c], pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam ſedem ſunt mittendi.

¶ Idem.

¶ *Legati de latere abſoluere poſſunt excommunicatos pro iniectione manuum in Clericos.*

CAP. XX.

AD † eminentiam ſedis Apoſtolicæ: *& infrà.* ¶ Sicut ex parte tua noſtris eſt auribus intimatum, tibi extat dubium, vtrùm abſolutionis beneficium aſſequantur, qui pro iniectione manuum in Clericos, vel alias religioſas perſonas excommunicationem incurrerunt, & à legatis Cardinalibus, qui à latere [d] Romani Pontificis deſtinantur pro tempore [e], abſoluuntur: cùm iidem legati mandatum ſuper hoc non oſtendant expreſſum. Super quòd id à te volumus obſeruari, vt eos † habeas abſque omni hæſitationis ſcrupulo abſolutos quos conſtiterit à talibus beneficium abſolutionis adeptos.

¶ Idem.

¶ *Generalis excommunicatio non ligat niſi ſubditos proferentis.*

CAP. XXI.

A Nobis † fuit ex parte tua quæſitum, vtrùm ſi quis ita pronunciauerit: Quiſquis [f] furtum fecerit, excommunicatus ſit: hæc generalis clauſula ad ipſius excommunicatoris ſubditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non ſunt de iuriſdictione illius? Ad quod dicimus, quòd hac ſententia non niſi ſubditi [g] obligantur, niſi fortè plus [h] contulerit maior, & largior auctoritas delegantis.

¶ Idem.

¶ *Qui cum effractione ſpoliant Eccleſias, excommunicati ſunt, & per Papam tantum poſt denunciationem abſoluuntur.*

CAP. XXII.

COnqueſti † ſunt nobis Regin. Canonici, quod I. de Malafrena, & eius ſequaces, quaſdam Eccleſias Regin. Epiſcopatus violenter confregerunt, eaſque ſpoliare minimè dubitârunt. ¶ Quoniam igitur grauia ſunt, nec clauſis debent oculis præteriri: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, memoratos

AD *eminentiam.*] Primò ponitur dubitatio. Secundò dubitationis deciſio. Secunda ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam dubitabat, vtrùm illi ſint pro abſolutis habendi, qui à Cardinalibus de latere Papæ miſſis abſoluuntur ab excommunicatione, quam incurrunt pro violenta manuum iniectione in clericos, vel in alias religioſas perſonas, cùm ipſi Cardinales nullum ſuper hoc mandatum expreſſum oſtendant: quæſiuit à Papa, quid iuris ſit: & ipſe reſpondet, quòd illos debet habere abſolutos, quos conſtiterit à talibus beneficiũ abſolutionis adeptos. Nota, ꝙ legati, qui mittuntur à latere Papę, licèt nõ habeant mandatũ ſpeciale, abſoluere tamen poſſunt excõicatos.

d ¶ *A latere.*] Qui dicantur miſſi à latere domini Papæ, habes ⁊. *de off. leg. c. pen. & vlt. & in conſti. Inno. iiij. eo. tit. officij noſtri.*

e ¶ *Pro tempore.*] Id eſt, poſtquam ingreſſus eſt vrbem, quouſque reuerſus eſt, licet iuriſdictionem non habeat niſi in ea prouincia, quæ ſibi decreta eſt, *ff. de offi. procon. l. 1. & vlt.* & hoc ex officio legationis licet eis, quãuis de hoc non habeant ſpeciale mandatum: vt hîc dicit, & ⁊. *de offi. leg. quod tranſlationem. &* ⁊. *eo. quamuis &* ⁊. *eo. ea noſcitur.* de alijs, qui non ſunt miſſi de latere Papæ, an poſſint tales abſoluere, habes ⁊. *de offi. lega. c. penul. & vlt.*

A *Nobis.*] Primò ponitur quæſtio. Secundo ſolutio ibi, *Ad quod.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Epiſcopus protulit ſententiam excommunicationis ſub hac forma: Qui furtum fecerit, ſit excommunicatus: quæritur, vtrùm hæc generalis ſententia referatur ad ſubditos excõmunicatoris tantùm, an extendatur ad omnes, qui non ſunt de iuriſdictione illius? Ad hoc reſpondet Papa, ꝙ hac ſententia non ligantur niſi ſubditi ipſius excõicatoris, niſi forte plus contulerit maior auctoritas delegatis. Nota, ꝙ ſententia iudicis non ligat, vel abſoluit illos, qui non ſunt de ſua iuriſdictione. Itẽ ſententia, quæ certas perſonas cõprehendit, auctoritate maioris extenditur, & prorogatur ad alios, q non ſunt de iuriſdictione proferentis. Item ſñia, quæ nulla eſt, põt rata haberi, & erit aliqua.

f ¶ *Quiſquis furtum.*] Hac forma verborum omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui furtum committunt, tanquam expreſſi propriis nominibus, *ff. de libe. & poſthu. nominatim. & Inſti. de exhære. libe. § maſculos.*

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit, contra ſolutionem obijcit, & reſpondet: demum quærit, arguit pro, & contra, & ſoluit.*

g ¶ *Non niſi ſubditi.*] Sed cõtra videtur, quia ratione delicti efficitur quis de iuriſdictione illius, qui tulit ſententiam. *6. q. 3. placuit. & 3. q. 6. ibi enim cauſa. C. vbi de cri. agi opor. Authent. qua in prouincia. &* ⁊ *de priuil. ex tenore. vbi de hoc.* ergo vniuerſi ligantur, cum quantùm ad hoc ſint eius ſubditi. Reſpondeo: generaliter intellexit, quiſquis furtum fecerit, vndecunque, clauſula iſta non refertur niſi ad ſubditos, vt dicit hic: quoniam extra parochiam ſuam nullam habet iuriſdictionem: vnde illa ſententia non extenditur vltra terminos ſuæ iuriſdictionis [b]. *ff. de iuriſd. om. iu. l. vlt. &* ⁊. *de offic. leg. nouit.* Comprehendit ergo tantùm ſubditos ſuos etiam delinquentes in eius parochia, cum ex hoc ipſi ſubditi ſint: nam ratione delicti ſortitur quis forum. ⁊. *de fo. compet. c. vlt. & in præd. concor.* nam & præſes, prouinciæ aduerſus extraneos homines habet imperium, cùm malum commiſerint. *ff. de offi. præſi. l. 3.* nec diſtinguitur, vnde ſint, vt ibi. Sed videtur, quòd per talem ſententiam non ſint ligati alij de alia prouincia: cùm ipſi ignorent talem ſententiam, licet ibi delinquant, & efficiantur de foro illius, vt per hoc illos poſſit punire: ſententia enim non ligat ignorantes, & præcipuè illos, quibus publicata non eſt. *82. diſt. propoſuiſti. 16. diſt. quid dicitis.* Dicas, quòd bene ſunt excommunicati, quia incidunt in factum damnatum, & quicunque facit factum iam per ſententiã excommunicationis damnatũ, iudicatur excommunicatus quaſi à canone. *arg. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.* & propter delictum ibi commiſſum intelliguntur eſſe de parochia ſua; & ſic excommunicati ſunt, nec excuſantur, eo quòd dicunt ſe ignoraſſe ſententiã; quia ipſi cùm rem illicitam, & prohibitam faciant, ſtatim ſunt in culpa [c], & potuerunt quærere de hoc. Quid ſi moriatur, vel transferatur ad aliam eccleſiam, qui tulit illam ſententiam, nunquid tenet poſt mortem, vel receſſum, vt qui contra faciant, ſint excommunicati. Videtur, quòd ſic, quia ſcripta Epiſcoporum anathematizant etiam poſt mortem, & facere poſſunt decretum, ita vt qui contra facit, puniatur. *3. q. 4. nullus. &* ⁊. *de maio. & obed. c. 2. &* ⁊. *de of. leg. c. vlt.* arg. contra. dicit lex, quòd interdictum non durat vltra iuriſdictionem interdicentis. *ff. de pæ. l. vlt.* dici poteſt, quòd interdictum, ſiue ſententia excommunicationis ſimpliciter lata non durat vltra tempus proferentis, niſi ſucceſſor eam cõfirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo ſtatutũ, ſiue decretum aliquod facit, ligat etiam poſt receſſum, quia ſtatuta talia perpetua ſunt. ⁊. *de of. leg. c. vlt. ff. de of. præfe. vrb. l. 1 § vlt. C. de poſtul. l. 1.* niſi expreſſim per ſucceſſorem reuocetur. Bern.

h ¶ *Niſi fortè plus.* Arg. quòd ſententia, quæ nulla eſt, poteſt rata haberi, & erit aliqua. *2. q. 1. in primis.* Ber.

COnqueſti.] Primò ponitur querela. Secundò iudicium dатio. Secunda ibi, *Quoniam igitur.* Abbas.

CASVS. Canonici Regiñ. conqueſti ſunt Domino Papæ, ꝙ I. de Malafrena, & quidam alij ſequaces illius quaſdã eccleſias Regiñ. epiſcopatus fregerunt, ſpoliantes eaſdem: Mandat Papa quibuſdam, quatenus eſt ita, prædictos ſacrilegos excommunicatos denuncient, & faciant arctiùs euitari, donec paſſis iniuriam congrue ſatisfaciant, & cum litteris veritatem continentibus ad Apoſtolicam ſedem accedant. Nota, ꝙ effractores eccleſiarũ ipſo facto ſunt excommunicati, & poſt denunciationem excommunicationis eorum à ſolo Papa ſunt abſoluendi, vt hic videtur.

† *Cap. 10. eo. ti. in 2. comp. Intellige hãc decretalẽ ſecundùm illã c. 2. de conſt. li. 6. & de intellectu vide Couarruuiã in c. alma mater, de ſẽt. excom. li. 6. p. 1. § 10.*

b *Neque extenditur ad ſubditos extra diœceſim ſuã furtum committẽtes: prout declarauit Bonifacius octauus in c. 2. de conſ. li. 6. & rectè hic admonet gloſ.*

† *Cap. 11. eo. ti. in 2. compi.*

c *Non ſequitur ſecũdùm Hoſtienſem, ſi obligati ſunt ad culpam, & ad pænã, iudicis quũ maior ac poſ. c. fin. C. de adult. l. ſi ta. dicis ergo arbitrandum hoc ex nouitate aduentus: vel ex mora, quam traxit in loco, & in dubio relinquẽdum iuramẽto ſuo, ſuprà c. ſi verò. 2. Ioan. And.*

¶ *Gl. ſeq. ex [illegible] diſtinguit, ponit opi. Hug. quam determinat.*

a ¶ *Excommunicatos nuncietis.*] Ergo videtur ex hoc, quòd ipſo iure ſunt excommunicati huiuſmodi ſacrilegi: quod verum eſt de huiuſmodi violatoribus, & effractoribus Eccleſiarum, ſiue incendiariis. 11. q. 3. canonica. & 17. q. 4. omnes Eccleſiæ. de quibus intelliguntur illa duo capitula. Alij verò non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed excommunicandi: vt dictum eſt §. eo. tit. *In. a.* Hug. tñ dixit, quòd illa ca. non ſunt latæ ſententiæ, ſed hæc decre. contrariũ oſtendit, & ita etiam ſeruatur. ſed Hug. intellexit ca. illa. non de effractoribus Eccleſiarum, ſed de his, qui aliunde aliqua rapiunt præter effractionem.

b ¶ *Repræſentent.*] Ex quo enim incendiarij vel effractores Eccleſiarum publice denũciati ſunt, non poſſunt abſolui niſi à Papa, etiam ante bene, ſi ſatisfacere volunt: quia conditor canonis ante denunciationem eorum non retinuit ſibi eorum abſolutionẽ. infra eo. nuper. & hoc ad terrorem, omnium ſtatutum fuit propter enormitatem exceſſus. §. eo. tua. Ber.

ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctiùs euitari, donec paſſis iniuriam congruè ſatisfaciant, & damna [pro † eis] data reſarciant, & cum litteris veſtris rei veritatem continentibus Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent [b].

Idem.

¶ *Percutiẽs, vel etiam interficiens Clericum, ſe dimiſſo Clericali habitu ſe cum enormitatibus immiſcentem, non tenetur ire pro abſolutione ad ſedem Apoſtolicam. Ita generaliter ſummari poteſt.*

CAP. XXIII.

PErpédimus † ex litteris tuis, quòd quidam Sacerdos pro eo quòd ſe filiũ Regis falsò nominare præſumpſit, & armis acceptis ſeditionem fecit, & guerram, à B. Comite iuſſus eſt ſuſtigari: qui poſtea eius mandato traditus patibulo expirauit, & infr. ¶ Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi memoratus Sacerdos tali modo exceſſit: & non propulſando [c], ſed inferendo iniuriam fuit occiſus: non videtur nobis, quòd interfectores eius propter hoc ad obtinendam abſolutionem [d], Apoſtolicam ſedem adire cogantur [e]. Tu verò qui merita perſonarum bene noſti, pœnitentiam eis competentem iniungas.

¶ Idem.

¶ *Iudex Eccleſiaſticus faciens percuti Clericum per Laicum, etiam cauſa diſciplinæ, excommunicatus eſt, & ipſe, & verberans pro abſolutione tenentur ire ad Papam.*

PErpendimus.] Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Fraternitati tuæ.* Abb.

CASVS. Quidam ſacerdos qui nominabat ſe filium Regis, acceptis armis ſeditionẽ fecit, & guerram, propter quòd Comes quidam iuſſit illum ſuſtigari, qui poſtea de mãdato eiuſdem fuit ſuſpenſus: quæſitũ fuit, vtrũ ſi occiſores illius ſint excõicati. Rñdet Papa, quòd ſi ſacerdos tali modo exceſſit, & non propulſando iniuriam fuit occiſus, ſed alias inferendo, interfectores illius non ſunt excommunicati, pœnitentiam tamen iudex iniungat eis competentem, ſecundùm merita perſonarum. Nota, quòd vim vi repellere licet. Item clericus iniuriã inferendo ſe enormitatibus amittit priuilegium canonis, ſi quis ſuadente.

c ¶ *Non propulſando.*] Nam vim vi repellere licet. §. eod. ſi verò. §. 2. & §. de homic. ſignificaſti. vbi de hoc.

¶ *Gl. ſeq. [illegible] contrarium, & remittit.*

d ¶ *Abſolutionem.*] Sic §. eo. cum ab homine. & §. de apoſt. c. 1. §. eod. in audientia. contra. ſed illud ſolutum eſt §. eod. cùm non ab homine.

¶ *Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Cogantur.*] Sed contra videtur, clericus non poteſt renunciare priuilegio ſuo. §. eod. contingit. 1. §. de [illegible] diligenti. Dic, quòd manendo clericus non poteſt renunciare, vt in contrarijs ſed apoſtatando ab habitu vel poſt trinam admonitionem, vel immittendo ſe enormitatibus, priuilegium amittit, vt hic patet. & §. eod. [illegible] non ab homine. & §. eo. in audientia & c. contingit. ipſo enim facto ſe priuant talia faciendo, §. de vi. & ho. cle. c. vlt. & §. de cle. coniu. c. penult. arg.

¶ *Gloſ. ſeq. [illegible] quærendo obiicit, & ſoluit.*

¶ *[illegible]*] Pœnitentiam quam ſi in laicos taliã commiſiſſent. § [illegible] cùm non ab homine. [illegible] quare imponitur ei pœnitentia, quia qui auctoritate iudicis malos interficit, miniſter Dei eſt. 23. q. 5. miles. & [illegible] Satis poteſt dici, ad cautelam imponi pœnitentiam, ſi forte ille habeat poteſtatem hoc faciendi [illegible] ſibi. & in [illegible] cùm non ab homine. in fine. B.

VNiuerſitatis.] Abbas, qui facit per alium monachum verberari ipſe, & verberans ſunt excommunicati, & non abſoluuntur niſi à Papa. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Nobis.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus exiſtens in ſeruitio eiuſdem Abbatis, de mandato ipſius in clericum, monachum, vel conuerſum manus inijcit temerarias, maxime vbi cauſa non ſubeſt, propter quam debeat verberari: quæritur, vtrùm laicus ille incidat in excommunicationẽ? Reſpondet Papa, quòd niſi Abbas in propria perſona hoc faciat cauſa regularis diſciplinæ, vel ſi neceſſitas immineat, per clericum, vel per monachos hoc faciat, tam ille, qui tales verberat faciat, quàm qui verberat, excommunicatus eſt, etiamſi cauſa ſubeſt, propter quam debeat verberari. Nota, quòd diſciplina regularis per laicum imponi non debet, ſed per Abbatem, vel per monachum, vel clericum.

CAP. XXIV.

VNiuerſitatis † veſtræ conſultationem accepimus, qua nos requiſiſtis, vtrùm Laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad iuſſionem † Abbatis, in cuius ſeruitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut Conuerſum, temerarias manus præſumit inijcere, maximè vbi cauſa non ſubeſt [g], propter quam debeat verberari. ¶ Nobis autem videtur, quòd niſi cauſa regularis diſciplinæ hoc faciat, Abbas in propria perſona [h], vel (ſi neceſſitas vrget) per Clericum, vel Monachum fieri iubeat [i]: tam qui tales verberari præcipit, quàm illi, qui verberant (etiamſi cauſa ſubeſſet [k]) excommunicationis ſententiam, donec ad Apoſtolicam ſedem veniant, nequaquam euadunt [l].

¶ Idem.

¶ *Clericus vt Laicus incedens, tertiò monitus non reſipiſcens, perdit priuilegium Clericale.*

CAP. XXV.

IN † audientia noſtra talis fuit ex parte tua propoſita conſultatio, vtrùm Clerici, qui arma militaria, relicto habitu Clericali geſtare nullatenus erubeſcunt: ſi eis fuerit iniuria corporalis illata, vel ſe à captione redemerint: illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in Clericum, offic. or. irrefragabili. & puniri etiam debet. § de app. [illegible] ſi incideret in canonem, quia leuis, & moderata caſtigatio permiſſa eſt. § eo. cum voluntate. § 2. vbi de hoc.

g ¶ *Maxime vbi cauſa non ſubeſt.*] Ideo dicit, maxime, quia idem eſt, etiamſi cauſa ſubeſſet: vt [illegible]. ſed hoc executor non conſiderat, ſed exequi debet, ſi-ue cauſa ſit iuſta, ſiue iniuſta. §. de [illegible] perſonalis § [illegible].

¶ *Gl. ſeq. [illegible] iura in contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Perſona.*] Sic 95. [illegible] contra 86. [illegible] & C. de [illegible] Sed aliud eſt in Epiſcopo, & ſpeciale, qui ſuis manibus nullum percutere debet, [illegible] quoteſcendi [illegible] C. de Epiſc. & cler. ſi quis [illegible] ſed Abbas hoc facere poteſt: vt [illegible] & 45. diſt. cùm [illegible].

i ¶ *Fieri iubeat.*] Moderate, ita quòd non excedat [illegible] ſui correctionem, alias poteſt appellari ab ipſo. §. de

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

k ¶ *Etiam cauſa ſubeſſet.*] Licèt iuſta cauſa ſubſit, qui aliter § debeat, facit, non excuſatur. §. eo. ſacro. & ſic neque [illegible] facto, neque in modo faciendi debet eſſe peccatum, ſic §. de reſtit. ſpo. *Piſa.* 1. ar. contra. quia potius cauſa facti ipſum [illegible] conſiderari debet 23. q. 5. vlt. occidit. & §. de accuſatione dilecti [illegible] veram. nec tenetur vndecunque crimina claruerint, vt [illegible] 23. q. 4. [illegible].

¶ *Glo. ſeq. textum fortificat [illegible] contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Nequaquam euadunt.*] Etiamſi monachus conſentiat § eod. contingit. arg. contra § eo. vt ſame. vbi clerici per laicos capiuntur. Non eſt contra quia in alio caſu diuerſo loquitur ibi de clerico, qui aliter capi, & corrigi non poteſt, niſi de mandato Prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

IN audientia.] Clericus, qui à Prælato tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omne priuilegium clericale. In d. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Ad hoc.* Abb.

CASVS. Clerici aliquando relicto habitu clericali aſſumunt arma militaria: quæritur, vtrùm illi, qui iniuriam corporalem talibus clericis inferunt, ſint excommunicati, & an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant clericali? Reſpondet Papa, quòd huiuſmodi clerici, ſi à Prælatis ſuis tertio commoniti, noluerint arma militaria deponere, de priuilegio clericorum ſubſidium aliquod habere non debent, cum fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem: & lex huic reſponſo præſtat

† *Hæc duo verba, pro eis, deſunt in vetuſtiori[bus] exemplaribus, & in omnibus Vaticanis.*

a *Adde, quis ſit effractor in l. 3. §. effractura. & ibi no. ff. de offic. præfe. vi.*

† *Cap. 11. eo. tit. in 2. compilatione. Et de intellectu præter doctores hic vide Albertinum in repetitione c. quoniã. de hære. lib. 6 q. 14. circa finem. & de materia Syneſtrum, verbo, excommunicatio. 6.*

b *Vel exceſſerunt ſuſpendendo nulla condemnatio ne præmiſſa. Hoſtienſis lectura citra. quod ſupra dixit, eius mandato ſed forte fuit. mandatum generale de capiendis, [illegible] ſpeciale [illegible] præter ſententiam, mandata defenſionis [illegible] 10. Aa.*

† *Cap. 13. eo. tit. in 2. compil. Et vide hic. pro alia Henricum Boich.*

† *Ergo in illicitis non ſi Dominus ex temperantia facit, quod notat hæc [illegible] C. ad l. Iul. [illegible] publ.*

† *Cap. 14. eo. tit. in 2. compil. Vide ſub nomine ſupra c. Cetera.*

c *Idem ſi nondum apparet in rubricis. § eo. ſi clerici. lib. 6. & ibi de hoc in §. 10. And.*

excommunicatus quis ipſo iure notatur? Ad hæc tibi breuiter reſpondemus, quòd cùm fruſtra [a] Eccleſiæ imploret auxilium, qui committit in ipſam, & lex [b] ſæcularium Principum huic reſponſo ſatis efficax afferat argumentum, qua manifeſtè cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non poſſe iniuriarum [c] agere, ſi in veſte meretricali [d] fuerit deprehenſa: huiuſmodi Clerici ſi à Prælatis ſuis tertiò [e] commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio Clericorum ſubſidium aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus propter iniectionem manuum in Clericum, impeditus ire ad curiam, poteſt ab inferiore abſolui: ſed impedimento ceſſante, tenetur curiam viſitare, ſuſcepturus mandatum Apoſtolicũ.

CAP. XXVI.

QVod † de his: *& infra.* ¶ Fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quòd is, qui aſſerit ſe in canonem latæ ſententiæ incidiſſe, nõ aliter quàm per ſedem Apoſtolicam, vel eius legatum abſolutionis poteſt beneficium obtinere: Niſi fortè ſit in mortis articulo †, vel paupertate [f], aut infirmitate, vel ſenectute tãta grauetur †, quòd ad Eccleſiam Romanam laborem ſubire non valeat veniendi: vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur. ¶ Cæterùm ab his in forma ſacramenti exigi conſueuit, vt reſumptis viribus, & oportunitate conceſſa Romanam Eccleſiam in propria perſona debeant viſitare. [g]

¶ Innocentius tertius Archiepiſcopo, Decano, & Præcentori Lugdunen.

¶ Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens abſolutionem expreſſa vna cauſa, ſeu vna excommunicatione, non habetur pro abſoluto quoad aliam.

CAP. XXVII.

CVm † pro cauſa, quæ inter G. & F. Gabilonen. Eccleſiæ Archidiaconos vertebatur, eis conceſſerimus auditorem: procurator G. allegauit, quòd cum F. Archidiaconus in Succentorem in communi dormitorio manus inieciſſet temerè violentas, & eum traxiſſet verberando per clauſtrum: tu frater Archiepiſcope eum, ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis Eccleſiæ, feciſti excommunicatum publicè nunciari: *& infra.* ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem cauſam [h] excommunicatum fuiſſe, & expreſſiſſe tantùm alteram in litteris, quas ſuper abſolutione ſua impetrauit: ipſum tanquam excommunicatũ [i] ſatisfacere Eccleſiæ ſuæ pro altera, monitione præmiſſa, cogatis.

Præſtat optimum arg. quo dicitur, quod ſi matrona, cuius pudicitia attentatur, in veſte meretricali fuerit deprehenſa, iniuriarum agere non poterit. Nota, quòd clerici, qui arma ſumunt, dummodò ſe enormibus non immiſceant, retinent priuilegium clericale vſque ad tertiam admonitionem. Item qui legem, vel canonem offendit, illius auxilium amittit, & ſic punitur in eo, in quo peccauit. Item leges in ſubſidium canonum inducuntur.

a ¶ *Fruſtra Eccleſiæ.*] *3. de immun. eccl. c. vlt. & ſup. ne cleri. vel mona. c. 2. & 17. q. 4. frater. ſuprà de vſur. quia fruſtra. & ff. de mino. auxilium in fine, & ff. quòd met. cau. l. iſti quidem.*

b ¶ *Lex.*] *ff. de iniur. Item apud. §. ſi quis virgines.*

¶ *Glo. ſeq. aſſi. concor. & ſimi. ſecũdò quærit. arg. pro, & contra, & ſol.*

c ¶ *Iniuriarum.*] Non enim iniuriatur matrimonio, q ipſum ignorauit. *Cod. de adult. ſi ea.* Sic nec militiæ, aut etiam clericali, qui malitiam ignorat. *ff. de loc. ſi ignorans. ſup. eod. ſi verò aliquis.* Quod ſi percuſſi laicũ credens [b], & volens percutere clericũ: non quidquid di in canonem *arg. quòd fit. ſuprà de bigã. nuper. & c. vlt. ff. ad l. Aqui. ſcientiam. §. 1. arg. contra. ff. ad l. Cor. de ſic. l. 1. §. diuus.* vbi iudicatur, ſecundùm quòd fit, & non ſecundùm quod faciès intendit. *ff. de iniur. ſi cum ſeruo. & l. prætor. in fine.* ſed in veritate non eſt excommunicatus: licèt de iniuria teneatur.

d ¶ *Meretricali.*] Et ſic perdit priuilegium. *ff. de ri. nu. ſenatoris filia.*

¶ *Gloſ. ſeq. allegat duas concor. & 3. iura in contrarium, & remittit. Iterum ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Tertiò.*] Sic *ſuprà de vi. & ho. cle. c. vlt. & 3. eod. contingit. arg. contra. de apoſta. c. 1. & ſuprà eo. perpendimus. & ſuprà eo. cùm non ab homine.* ſed ibi ſoluitur. Item *arg. contra. ſuprà ne cle. vel mo. c. 1.* Sol. ibi non loquitur de tali captione, ſed de illis, qui deprehenduntur in adminiſtratione, nec ibi fit mentio de manu iniurioſa: & eccleſia non defendit illos, qui in fraudem deprehenduntur, quò minùs teneantur, & ſic non tangit hoc.

QVod.] Enumerat quædam impedimenta, propter quæ excommunicati propter iniectionem manuum in clericos abſoluuntur ab Epiſcopo, ita tamen vt ceſſante impedimento viſitent Papam. hoc dicit. Primò ponit regulam. ſecundò caſus exceptos. tertiò quandam determinationem ſubmittit. Secunda ibi, *Niſi.* Tertia ibi, *Cæterùm* Abbas.

CASVS. Quicunque violentas manus mittit in eccleſiaſticam perſonam, eſt excõmunicatus, nec poteſt abſolui niſi à Papa, vel eius legato, exceptis quibuſdam caſibus, qui in ipſa littera continentur. Nota, quod in mortis articulo conſtituti, pauperes, ſenes, & debiles, vel alio iuſto impedimento impediti, ſi in canonem latæ ſententiæ inciderint, poſſunt ab Epiſcopo loci abſolui.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & remittit.*

f ¶ *Paupertate.*] Si *3. eo. quamuis. contra ſuprà eo. ea noſcitur.* ſed ibi ſoluitur.

g ¶ *Viſitare.*] Sic *ſuprà eod. de cætero. & c. ea noſcitur. & 3. eod. quamuis. in fi.*

CVm.] Excommunicatus ex pluribus cauſis, ſi in abſolutione omnes non expreſſit, non habetur pro abſoluto. h. d. Prima pars narrat caſum. Secunda dat iudicem ibi, *Diſcretioni.* Abbas.

CASVS. Inter G. & F. Archidiaconos Gabilon. Eccleſiæ quæſtio vertebatur occaſione cuiuſdam excommunicationis: propter quod procuratores eorum ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: procurator G. Archidiaconi allegauit, quod F. Archidiaconus in ſuccentorem manus iniecit temerè violentas, trahendo ipſum per clauſtrum: propter quod Archiepiſcopus ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis Eccleſiæ, fecit eũ excommunicatum publicè nunciari: ſed cum ipſe in abſolutione ſua, quam obtinuerat à ſede Apoſtolica, alteram de prædictis cauſis non expreſſerit, non debet haberi abſolutus, ſed tanquam excommunicatus pro altera cuitetur: vnde mandat Papa iudicibus, quatenus ſi eis conſtiterit dictum F. Archidiaconum propter duplicem cauſam excommunicatum fuiſſe, & alteram tantùm expreſſiſſe in litteris, quas ſuper abſolutione ſua impetrauit, ipſũ tanquam excommunicatum compellantur ſatisfacere Eccleſiæ ſuæ pro altera. Nota, quòd violans immunitatem eccleſiæ excommunicatus eſt. Item abſolutio tacita veritate, vel falſa de cauſa obtenta, non valet. Item qui pro pluribus cauſis eſt excommunicatus, omnes illas cauſas in abſolutione ſua exprimere debet, alias non eſt abſolutus.

h ¶ *Ob duplicem cauſam.*] Scilicet quia manus violentas iniecit in fratrem, & quia immunitatẽ eccleſiæ violauit. Et ſic colligitur hic arg. quòd ſacrilegi, qui immunitatem eccleſiæ violant, ſunt excommunicati: & ita idem eſſet, ſi laicum verberaſſet in clauſtro *arg. 17. q. 4. omnes.* Dic, quod incidit in minorem [c] excommunicationem, quia priuatus eſt communione Eccleſiæ, ex eo quòd immunitatem eccleſiæ violauit. *17. q. 4. ſi quis domum.* & ſi non ſatisfecerit poſt tertiam admonitionem, maiori excõicatione notabitur, vt ibi dicitur. & ita non ſunt omnes ſacrilegi excõicati ipſo iure maiori excõicatione: & quia iſte non ſatisfaciebat, fuit excõicatus à ſuo Prælato, & ita ob duplicem cauſam nodatus fuit maiori ſententia. vt *3. dicit. & illud c. omnes.* reſtringitur ad ſuum caſum, ad violatores eccleſiarum, vt dixi *3. eo. tua. & c. conqueſti.* vel forte lata erat ſententia, vt quicunque violaret immunitatem Eccleſiæ, eſſet excommunicatus.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per quæſtionem an pluribus de cauſis excommunicatus, ſi in abſolutione taceat alteram, adhuc ſit excommunicatus. argu. pro, & contra ponit quatuor opiniones, & ſoluit.*

i ¶ *Tanquam excommunicatum.*] Iſtud, tanquam expreſſiuum eſt veritatis, vt dictum eſt. Ex hoc patet, quòd ſi aliquis pluribus [d] de cauſis fuit excommunicatus, & vnam expreſſit in abſolutione, & aliam tacuit, adhuc remanet excommunicatus. *argu. 3. de offi. ordin. ex parte.* ibi etiam tangitur de hoc, quia per ſubreptionem abſolutio eſt obtenta. *3. eod. officij.* Quot enim ſunt excommunicationes, tot debent eſſe abſolutiones: ſicut quot ſunt accuſationes, tot & abſolutiones. *2. q. 3. §. notandum. ver. ſi plura. & de pæn. diſt. 5. ca. 1.* vbi dicitur, quòd de omnibus erit indulgentia petenda. Sicut & in denũciatione noui operis, quot ſunt denunciationes, tot erunt remiſſiones: *ff. de no. oper. nunc. de pupillo. §. ſi ex pluribus.* Sic & in libertate ſi per obreptionem obtenta fuerit, non valet, licèt ſit fauorabilis. *ff. de fideicommiſ. liber. cùm verò. §. ſubuentum.* Econtra videtur, quòd non ſit excommunicatus, quia libertas ſemel data competit; ſiue ex iuſta, ſiue ex iniuſta cauſa data ſit, non reuocatur. *Inſtit. quib. ex cau.*

a Ceſſat auxilium in illa, quæ veneli forma, & meretricio more ſe vulgo præbuit.

b De hoc argumento præter doctores hic, vide citatos in c. ſi verò. 2. ſuprà hoc eod. tit. ſuper glo. in verbo, ignoraueris.

† Cap. 15. eod. tit. in 1. comp.

† Aliàs, periculo: vt in codice Barbatiano.

† Adde, quia dicatur ſenex vt poſſit excuſari: no. in l. ſi paterfam. §. in arrogationibus ff. de adop. & in l. 2. in glo. 2. Co. de his, qui non impl. ſtipen. li. 10.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. Et de intellectu vide citatos ſuper gloſis.

c Dictũ illius gloſſæ ſequitur Collectarius in c. conqueſtus ſuprà de foro compe. contrà ſenſit hic Hoſtienſis, quem videas priuſquam in hanc gloſſæ opinionem faciliè deſcendas: adde etiam recentiores.

d De quæſtione huius gloſſæ præter Henricum Boich. & alios hic, vide B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. p. q. 24. art. 3. Paludanum lib. 4. ſen. diſ. 8. q. 5. & planè Couarruuiã in c. alma mater. de ſen. excom. lib. 6. p. 1. §. 11. ver. quòd autem de illo.

can.manu.non licet.§.ſemel. & *ꝫ.de conſang.quia circa.arg.ꝫ.de cud.ter.conting.ex parte.* & *ff.de ma.vin.inſta.§.1.* & *l.ſi pater.§.1.* Item ſi quis per dolum eſt liberatus, tenet liberatio,ſed agitur de dolo. *ff.de dolo.ſeruus.* & *l.ſe.* Item pignus liberatur non obſtante dolo, *ff.de pig.ac.ſi rem §.omnis.* Sol.ſi dicatur, ꝙ ſemel excõicatus amplius excõicatione durãte excõicari non poſſit,tũc tenet abſolutio, licèt alias cauſas non expreſſerit, ſi expreſſerit illam cauſam, pro qua primò fuit excõicatus. ſed hoc non eſt verum [a].Si autem dicatur, ꝙ excõicat⁹ poſſet iterum excõicari,quod verum eſt,refert,an expreſſa ſit cauſa abſolutionis,an non ſit:ſi non eſt expreſſa, ſed indeterminate abſoluitur, tũc ab omnibus eſt abſolutus: ſed ſi vna cauſa tãtum fuit expreſſa, tunc abſolutio non extenditur ad ea,quę non fuerunt expreſſa. *arg.ff. de acceptilat. pluribus. C.de procu.maritus.* Vel diſtinguitur, an per ignorantiam omiſerit, an ſcienter. *arg ꝫ.de reſcri.ſuper litteris.* ita dixit Ioan. Sed ego in hoc caſu non admitto illam diſtinctionem. Alij dicunt illũ abſolutũ indiſtinctè, ſed cogitur redire ad curiam, & ſatisfacere iniuriato. Tãc. [b] dixit, quod ſi aliquis eſt excõicatus propter plures cauſas, ſed vnica tñ ſnĩa: quamuis aliquas cauſas taceat,dum abſoluitur, abſolutus eſt: ſed debet compelli ſatisfacere pro alia iniuriam paſſo: & ſecundum hoc iſtud, tãquam eſt ſimilitudinarium. Si verò pluribus, & diuerſis excommunicationibus ſit ligatus ex cauſis diuerſis: ſi aliquas ſupprimit, non eſt abſolutus,ſed remanet excommunicatus pro alijs:& ſecundum hoc illud,tanquam,eſt expreſſiuum veritatis. Ego credo,quòd qualitercunque ſit aliquis excõicatus, ſiue vna ſnĩa, ſiue pluribus ſententiis, ex pluribus,& diuerſis cauſis,qui vere vult abſolui,omnem cauſam pro qua,vel pro quibus fuit excõicatus debet exprimere in abſolutione ſua: quia pro vnaquaque ſola fuit excõicatus , & vna ſnĩa ſufficit ad excõicationem , & ſic vna ſnĩa abſolutionis ſufficit ad plures excõicationes,dummodo exprimantur omnes cauſæ prioris excõicationis. aliàs nõ tenetur abſolutio ꝑ ſubreptionem obtenta, vt bñ colligitur. *ȷ.eo.officij.* licet quidã dicãt,ꝙ Innocentius nõ rñdit ad hoc in *c.officij.*& ꝓmiſſas ſolutiones non multũ approbo.

a Quod dic. vt no.ſuprà. de Iudæis, ita quorundam & 3.q. 4. Engeltrudam. Ioan. And.

† Cap.2.eod. tit. in 3. cõp. Vide Couarruuiam in c. alma mater. de ſent. excom.li.6.p.1. §.11.nu.8.

b Et V in.idem. In hoc addico,quòd primum mẽbrum locum habeat,quãdo iudex ex altera ſola non intendebat excommunicare: & cauſa ſuppreſſa non eſt talis,propter quã expreſſam fuiſſet denegata abſolutio. Secũdum membrum intellexit, vt ſtatim addam. Ioan. An.

A *Nobis.*]Excõicatus,in quo apparuerunt euidentia ſigna cõtritionis,abſoluitur poſt mortem ab eo,à quo viuus fuerat abſoluẽdus:& ad ſatisfaciendũ ꝓ eo compellũtur hæredes. Duæ ſunt partes principales. In prima ponitur bimẽbris quæſtio. In ſecunda ſolutio ibi, *Nos igitur.* Secunda ſubdiuidſtur in vij. partes. Primò diſtinguitur duplex vinculum peccatoris. Secundò ex diſtinctione ſolutionem quæſtionis infert ibi, *Vnde quantũcunque.* Tertiò prouiſionem annectit ibi, *Poteſt.* Quartò ſoluit duo obſtantia ibi, *Nec obſtat.* Quintò ſubnectit quandã determinationẽ ibi, *Vt autẽ.* Sextò tractat de forma abſolutionis ibi, *Abſolutionis.* Septimò de ſatisfactione,& cõpulſiõe hæredis ibi, *Hæredis.* Abb.

CASVS. Aliqs erat excõicatus pro violenta manuum iniectione in clericũ:iſte iurauit ſtare mandatis Eccleſiæ, & quantùm in eo fuit,volebat abſolui,nec per eum ſtetit,quominùs abſolueretur: ſed morte præuẽtus abſolui non potuit:quæritur,vtrùm iſte,vel alius,in quibus manifeſta pœnitentiæ ſigna apparuerunt,debeãt haberi ab Eccleſia abſoluti,& vtrùm pro talibus eleemoſyna ſit recipienda,& à fidelibus ſit orandum? Reſpondet Papa,quòd iudicium Dei veritati,quæ nec fallit,nec fallitur,ſemper innititur; iudicium autẽ Eccleſiæ,aliquãdo ſequitur opinionem,quæ ſæpe fallit,& fallitur:vnde cõtingit aliquãdo , vt qui ligatus eſt apud Deũ, apud Eccleſiã ſit abſolutus,& ꝙ liber eſt apud Deum, apud Eccleſiã ſit ligatus: vñ quantumcũque ſe quis iuramento aſtrinxerit Eccleſiæ mandato parere , quantumcunque pœnitentiæ ſigna præceſſerint,ſi morte præuentus abſolutus non extitit: quãuis apud Deum abſolutus credatur , tamen apud Eccleſiam non eſt habẽdus abſolutus, tamen poteſt , & debet ei beneficio Eccleſiæ ſubueniri , & beneficiũ abſolutionis impendatur defuncto, ex quo ipſius viuentis pœnitentia per euidentia ſigna conſtiterit : non obſtante quod dicitur, Eccleſia habet poteſtatem ligandi , & ſoluendi homines ſuper terram , tanquam non poſſit abſoluere , & ligare ſub terra ſepultos:nec illud obſtat,cui non cõicamus viuo, nec mortuo communicare debemus. cùm in certis caſibus legatur Eccleſiam ligaſſe mortuos , & ſoluiſſe : vnde ſtatuit Papa , vt illius mortui abſolutio à ſede Apoſtolica requiratur, qui dum viuebat ab eadem fuerat abſoluendus, abſolutionem verò aliorum ex cauſa præmiſſa illis Papa indulget , à quibus dum viuerent , fuerant abſoluendi : abſolutionis forma fiat cum pſalmo pœnitentiali , & oratione Dominica , & alijs conſuetis : & hæredes defuncti compellantur ad ſatisfaciendum pro ipſo: & ſi monitione præmiſſa noluerint , per diſtrictionem Eccleſiaſticã compellantur. Nota, ꝙ iudicium Dei nõn fallitur , ſed iudicium Eccleſiæ ſæpe fallitur. Itẽ apud Deum aliquis abſolutus eſt, & apud Eccleſiam ligatus, & econuerſo. Item per ſigna conſtat de pœnitentia alicuius. Item Eccleſia ligat, & ſoluit ſub terra,ſed in certis caſibus. Item poſt mortem abſoluitur excommunicatus. Item hæredes tenentur, & compelluntur ſatisfacere pro defuncto.

¶ Idem Abbati ſancti Andreæ.

¶ *Excommunicato decedenti in excommunicatione , quantumcunque contritus deceſſerit, non eſt communicandum ante abſolutionem , nec pro eo orandum, licet ſit quoad Deũ abſolutus : ſed ſi conſtaret Eccleſia de contritione præcedenti, abſoluetur etiam poſt mortem ab eo, à quo viuus fuerat abſoluendus: & hæredes eius compelluntur per Eccleſiam ad ſatisfaciendum pro eo.*

CAP. XXVIII.

A Nobis † eſt ſæpe quæſitum, vtrùm ſi aliquis excommunicatus , in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifeſta, nec per eum ſteterit, quò minùs reconciliaretur Eccleſiaſticæ vnitati, non ſuſcepto beneficio abſolutionis deceſſerit , pro abſoluto ab Eccleſia ſit habendus: & vtrùm pro tali recipienda ſit eleemoſyna, & à fidelibus [a] ſit orandum : *& infrà.* ¶ Nos igitur conſultationi tuæ breuiter reſpondemus, quòd iudicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur [b] , ſemper innititur : iudicium [c] autem Eccleſiæ nonnunquam opinionem [d] ſequitur , quam & fallere ſæpe contingit, & falli : propter quòd contingit interdum , vt qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiã ſit ſolutus : & qui liber eſt apud Deum , Eccleſiaſtica ſit ſententia innodatus. [*] Vinculum ergo, quo peccator ligatus eſt apud Deum , in culpæ remiſſione diſſoluitur : illud autem , quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cùm ſententia remittitur , relaxatur [e]. Quòd in ſuſcitatione Lazari [f] ſermo Euangelicus manifeſtat: quem priùs Dominus ſuſcitauit, & Apoſtolis præcepit poſtmodum ſoluere ſuſcitatum. ¶ Vnde quantũcunque ſe quis iuramento præſtito, quod Eccleſiæ mandato pareret , humiliare curauerit, quantumcunque † pœnitentiæ ſigna præceſſerint, ſi tñ morte præuentus abſolutionis non potuerit [g] beneficiũm obtinere, quamuis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur , nondum tñ habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus: põt tñ, & debet ei Eccleſię beneficio ſubueniri , vt ſi de ipſius viuentis pœnitentia per euidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur.

¶ Nec obſtat, quòd Eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligandi, atque ſoluendi homines ſuper terram [h] , tanquam non poſſit ſoluere , & ligare ſub terra ſepultos : & quod legitur , Non communicetur mortuo, cui non eſt communicatum & viuo: cùm etſi communicatum non fuerit , communicandum tamen illi fuiſſet, quem non contemptus religionis [i] , ſed neceſ-

Ioan.c.11.

† Alibi ita quantumcunque pœnitentiæ ſigna præceſſerint.

a ¶ *A fidelibus ſit orandum.*]Sic eſt dicendum,quòd non niſi priùs fuerit abſolutus. *ȷ.eo.ſacris.*

b ¶ *Nec fallitur.*]24.q.3.*Deus qui de conſe.diſ.2.panem.*

c ¶ *Iudicium autem Eccleſiæ.*] Iudicium enim Eccleſiæ diuinum debet imitari iudicium, inquantum poteſt. 11.q.3.*tunc vera eſt.*

d ¶ *Opinionem ſequitur.*]Et ideo ſæpe fallitur. *ꝫ.de re iudi.lator.* & *c.conſanguinei.* & *ꝫ.de frig fraternitatis.* & 24.q.*ſi quis non recte.* & cùm de errore conſtiterit , reuocatur, quod factum eſt:vt tribus primis concordantiis,& 35.q 9.*c.loci.§ his ita.*

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.*

e ¶ *Relaxatur.*]Hic ſurgit ratio,quare quis poteſt abſolui ab excõicatione poſt mortem, & nõ baptizari poſt mortem:quia ſnĩa Eccleſiæ ligat corpus,& etiam animam:& licèt ſit iniuſta, aufert ſepulturam:baptiſmus verò character eſt animæ.vnde poſt mortem non eſt,quod valeat baptizari.*arg.32.q.7.liciſe.* Vincen.

f ¶ *Lazari.*]11.q.3 *tunc vera eſt.*

¶ *Gloſſa ſequens quærit,& arguit.*

g ¶ *Non potuerit.*] Si talis in extremis poſitus habuiſſet copiam ſacerdotis , ab eo potuiſſet abſolui. *ꝫ. eo.non dubium.* & *ca.quod de his.* & *ȷ.eo.quamuis.* ſed ex quo iam mortuus eſt, non poteſt abſolui niſi per Papam,vel eius legatum, vel à quo debuit viuus abſolui. Nunquid [d] à laico poteſt abſolui in articulo mortis? argu.quòd ſic, *de pœni.diſt.1.quem pœnitet. de conſecra.diſt.4. ſanctum eſt.* vbi laicus abſoluit per extremam neceſſitatem, quem Epiſcopus abſoluere debuit. 50.*diſt.in capite.* Lau.

h ¶ *Super terram.*] 34.q.1.*quodcunque.* Ber.

i ¶ *Non contemptus religionis.*]Hæc verba habes *ꝫ.de conſecr.diſt.4.baptiſmi vicem.*

c Et 1.q.3. Spiritum ſanctus. Io. An.

d Simile, gloſſa in cap. paſtoralis de offi.ord.verbo , præterquam. & in cap. fures de furtis. ver. diacono. vbi notatum eſt nullo tẽpore licere laicis abſoluere ſacramentaliter. prætercitatos ibi vide B.Thomã in quæſtionibus additis ad 3.p. q.8.art.2.& 3. Turrecrematam de pœn. diſt.1.c. quem pœnitet.

a ¶ *Mor-*

a ¶ *Mortuos.*]Puta in hæreſi.24.q.2.*ſanè profertur*.No. ꝙ ſi agatur cõtra perſonam,vel de perſona tm̃,poſt morte quæri nõ debet,quia crimina morte extinguũtur.23.*di. quorundã.C.ſi reus,vel ac.mor. fue.l.1.& 2.*niſi in hæreſi:*vt c.ſanè. & hic*. vbi verò agitur ꝑꝑ bona,vel contra perſonam,& bona,poſt mortem agi põt.*C. ſi pend.app.mors interue. l.q̃uis.* & ſic poſt morte agitur de matrimonio ꝑꝑ bona. *s̃. qui fil.ſint legiti.cauſam quæ.*

b ¶ *Rigorem.*] 45.*di.diſciplina. & c.ſunt namq; & s̃.de pur.cano.inter.*

c ¶ *Cæteris indulgemus.*] Id eſt,indulcũ eſſe oſtẽdimus:qa cũ eos abſoluere poſsẽt viuos iure cõi,ita ẽt abſoluere poſsĩt poſt morte ex cauſa præmiſſa,id eſt, ſi de ipſorum pœnitentia per euidentia ſigna cõſtiterit.

¶ *Gl.ſeq.ar. & remittit. dupliciter quæris, & ſol.*

d ¶ *Forma ſeruetur.*] Sed forma non põt ſeruari ex toto:qa hic non põt amodò iurare , & tñ abſoluitur. & ſic eſt arg. ꝙ ſacramentũ non eſt de ſubſtãtia abſolutionis : vt *dixi s̃.eo. cùm deſideres.in fin.*Sed nunqd hæredes cõpellendi ſunt ad iurandum antequam abſoluatur? Satis credo, ꝙ poſſent compelli:ſed ſi nollent,propterea non differretur abſolutio , ſed poſtea indiſtincte compelluntur ſatisfacere iniuriam paſſo , vel aliàs facere, qđ ille viuus debuit, & voluit. Sed nũquid exhumabitur corpus,ſi ſepultum fuit in cœmeterio eccleſiæ. Nõ credo, ꝙ debeat exhumari : ſi alibi ſepultum fuerit, tunc debet exhumari, & abſolui quoad eccleſiam, cùm iam ſit quoad Deum abſolutus,*ar. 11.q.3.tunc vera.*& poſtea in cœmeterio ſepeliri.

† *Vide Burchardum l. 9. decretorũ c.8. & Eymericum in Directorio inquiſitorum p.3.nu.18.*

ſitatis articulus impediuit , & in certis caſibus à canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos [a], & ſoluiſſe. ¶ Vt autem in vno pariter,& eodem negotio , & ſeruemus rigorem [b], & manſuetudinem oſtendamus: ſtatuimus , vt illius mortui abſolutio à ſede Apoſtolica requiratur , qui cùm viueret , ab ea fuerat abſoluendus : aliorum autem abſolutionem ex præmiſſa cauſa cæteris [c] indulgemus , à quibus , dum viuerent , fuerant abſoluendi. ¶ Abſolutionis autem forma † [d] ſeruetur , vt fiat cum pœnitentiali pſalmo,& tam oratione Dominica , quàm alia conſueta. ¶ Hæredes [e] quoque ipſius ad ſatisfaciendum pro ipſo,ſi monitionẽ præmiſſa noluerint , per diſtrictionem eccleſiaſticam compellantur.

¶ Idem Vuratiſlanieñ. † Epiſcopo.

† *Vutriſlamen.*
† *Vuratiſlamen.*
† *Varatiſlamen.*
† *Vvſtratiſlam.*

¶ *Detinens Clericum in cuſtodia, vel vinculis ſine læſione,excommunicatus eſt. Hoc dicit primò.Cõmunicans excommunicato ſcienter in crimine excommunicatus eſt: & niſi difficultas impediat,abſolui debet ab excommunicatore cum iuramẽto. Communicans verò extra crimẽ recõciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſine iuramento. Hoc dicit vſque ad finem.*

CAP. XXIX.

e ¶ *Hæredes quoque.*]Hic habes expreſſe,ꝙ hæredes tenentur ex delicto defuncti,licèt ad eos nihil peruenerit, *s̃. de rap.in litteris. & s̃.de ſepul.c.vl.*vbi de hoc. qa cùm iſte pœnituerit,& contritus fuerit,quantùm in ſe fuit,ſatisfecit,& per eum non ſtetit,vñ hæredes,ad quos bona peruenerunt ipſius,cõpellendi ſunt ſatisfacere ꝓ ipſo:& ſic intellige illud *c.de ſepul.c.vlt.s̃.de ra.in litteris.*

NVper.]In prima parte ponitur conſultatio:in ſecunda rñſio ibi,*Nos.*Et vtraque poteſt ſubdiuidi,vt patet in textu.Abb. CASVS.Duæ quæſtiones proponuntur hic.Prima talis eſt, Laici aliquando detinent clericos in cuſtodia publica , vel priuata,vel etiã detrudunt illos in vincula ſine corporis læſione:quæritur,an iſti laici ſint excõicati?Sečũda quæſt.eſt talis:Aliqui ſcienter cõicãt excõicatis nominatim:quęritur,vtrùm iſti participantes poſſint abſolui ab excõicatione à ſimplici ſacerdote,vel ab Eṗo, vel Archiepiſcopo?Ad primam quæſtionem reſpondet Papa,ꝙ non credit laicos illos pœnam excommunicationis euadere, quamuis nulla corporalis læſio fuerit ſubſecuta,circa quam violentia ſæpius circa clericos perpetratur. In ſecunda quæſtione diſtinguitur,vtrùm ille, qui nominatim excommunicatis ſcienter cõmunicat,in crimine cõmunicet criminoſo,eis conſiliũ impẽdendo,auxiliũ,vel fauorẽ:aut aliàs in oratione,vel oſculo, aut orando,aut comedẽdo.In primo caſu cũ talis cõicet crimini,& participet criminoſo,& ſic ratione criminis in eũ videatur delinquere,q dãnauit,ab excõicatore,vel eius ſuperiore debet abſolui:cũ facientes,& cõſentientes par pœna cõſtringat.In ſcđo verò caſu à ſuo Eṗo,vel ſimplici ſacerdote põt abſolui:quãuis.n.tũc ſit ligatus ſnia canonis & non iudicis,tñ qa conditor canonis eius abſolutione ſibi non retinuit,aliis indulſiſſe vr̃. Ille verò,qui participat crimini,& criminoſo,cũ iuramẽto debet abſolui:qui verò iuxta ſcđm modum participat,ſine iuramẽto põt abſolui.In fine dicit,ꝙ ſi difficile ex aliqua iuſta cauſa , ꝙ ad ipſũ excõicatorẽ abſoluendus poſſit accedere,concedit Papa,vt præſtita cautione ſcđm formam Eccleſiæ,ꝙ ſuo excõicatori parebit , à ſuo abſoluatur Eṗo,vel ꝓprio ſacerdote.Not.primũ caſum, ꝙ aliquis eſt excõicatus,licet nullã læſionẽ clericis intulerit detrudẽdo ipſos in vincula,vt ſæpe faciũt iudices ſeculares.Itẽ ſnia excõicationis per ſolã participationẽ criminis tranſit ad illũ, in quẽ lata non fuit.Itẽ cõſentiens dr̃,qui conſilium,auxilium, & fauorem pręſtat alicui in crimine, & eadem ſnia cũ illo ligatur: quia facientes, & conſentientes par pœna conſtringit. Itẽ vbi conditor canonis abſolutionem ſibi ſpecialiter nõ retinuit, aliis intelligit̃ indulſiſſe.Item nota hic formã abſolutionis maioris excõicationis , & minoris. Item vltimò nota, quòd excõmunicatus ex iuſta cauſa poteſt abſolui ab alio , q̃ à ſuo excommunicatore : ſed hoc eſt propter periculum animæ.

† *Cap.3.eo. ti. in 3.compil. pars ſuprà de bigamis.c.nuper. de limitatione huius caſ vide Abbatem in ca.inquiſitioni.infrà eo.tit.& de intellectu vide citatos in c.ſi concubinæ, infrà eod.*

NVper † à nobis tua diſcretio requiſiuit , quid de illis Laicis ſit faciendum , qui Clericos(ſine læſione tamen)in cuſtodia detinent publicã, vel priuata: vel etiam detrudunt in vincula? Et vtrùm,qui nominatim excõicatis ſcienter communicant, abſolui ab excommunicatione poſſint per confeſſionem à ſimplici Sacerdote , vel Epiſcopi, ſeu Archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expe enda. ¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ ex ordine reſpondemus,quòd in primo conſultationis articulo non credimus Laicos pœnam excommunicationis euadere , quamuis per † eorum factum corporalis læſio [f] non fuerit ſubſecuta , citra quam violentia ſæpius circa Clericos nequiter perpetratur. ¶In † ſecunda verò quæſtione credimus diſtinguendum , an is, † qui nominatim excõicato communicat, ſcienter in crimine communicet criminoſo , ei conſilium [g] impẽdendo, auxilium, vel fauorem: aut aliàs in oratione , vel oſculo, aut orando ſecum , aut etiam comedendo [h] . ¶In primo quidem articulo, cùm talis communicet [i] crimini , & participet criminoſo , ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere , qui damnauit : ab eo, vel eius ſuperiore , merito delicti , tunc erit abſolutio [k] requi-

† *Dictio,per, deeſt in antiquioribus exemplaribus.*
† *Vide S. Thomam in quæſtionib. additis ad 3. p.q.3.ar.2.*
† *Alias ita: an is,qui nominatim excõmunicato ſcienter communicat, in crimine communicet criminoſo,*
a *Quid ſibi velit hoc loco gloſſa, vide Io. And. hic, adde etiam & recentiores.*

f ¶ *Corporalis læſio.*] Hic ſola violentia attẽditur.*ſi. s̃.eod.contingit.* nec refert,an aliquis in cõpedibus , an parietibus teneantur.*ff.ex quicau.ma.ſuccurritur.in fi.*

g ¶ *Conſilium impendẽdo.*] Qđ aliter non erat facturus: *arg. ff. de his, qui not.infa. l.in fin. & s̃. de homi. ſicut. §. qui verò.* nõ refert enim an de bono malum,vel de malo deteriorẽ fecerit. *ff. de ſeruo cor. l.1. §. qui igitur.* aliàs non tenetur qui de conſilio, niſi ille aliter non fuiſſet facturus. *ff. mand. ſi remunerandi. §. ſi tibi. in fi.* vel niſi ſit fraudulentum. *ff. de reg. iur. conſilij.*Lauren.

h ¶ *Comedendo.*] Tunc in iſtis caſibus non cõmunicat illi in crimine,ſed extra:vnde propter hoc non eſt ligatus eadem ſententia cum illo : quare ſi contra ipſum in accuſatione proſiliret,excipere poterit contra illum , nec habebit locum replicatio communionis,*s̃.de except.à nobis.*

i ¶ *Communicet crimini.*]Pone caſum per illam *decre.s̃.eo. ſignificauit,per illam.s̃.eo.ſi concubinæ.*

¶ *Gl.ſe.prin.reci.per q.an communicans in crimine dãnato ligetur ſententia canonis,vel hominis. Secundò quæris,ꝑi.ponis,& ſoluis.*

k ¶ *Tunc erit abſolutio.*] Colligitur hic,ꝙ ſi ego excommunico parochianum meum propter crimen,& parochianus alterius ei communicat fauorem impertiendo in delicto ſuo,in me videtur delinquere,& eadem ſententia ligatur,& non ſententia canonis: quia tunc à ſuo Epiſcopo, vel etiam proprio ſacerdote abſolueretur,vt *j.ſequitur.*& ſic iſte ꝑpter delictũ ligatur ſententia mea, & à me debet abſolui,& cum iuramento.vt *j.dicit & eſt ſi.s̃.eo.à nobis* 1. vbi large appellatur ſubditus ratione delicti. Sed quæri poteſt,cùm excõicationis ſententia extendatur ad alienum parochianũ,quare non extendatur ſimiliter indulgentia,vel remiſſio: vt *s̃.de pœnit. & remiſ.quòd autẽ.* Vin. dixit , ꝙ vtrobique animæ conſulitur:& ideo in indulgentiis illud obtinet, vt diutius affligatur quis pro peccatis : & ſimiliter in excommunicatione vt diutius affligatur : nec excommunicatio eſt mortalis,ſed medicinalis. 2. *q.1. multi. & 23. q.3. corripiantur.* Vel dic aliam rationem:indulgentia non tranſit ad alienum parochianum:quia Epiſcopus in eum nullam habet iuriſdictionem:vnde ſua indulgentia, vel remiſſio non poteſt illum abſoluere,quia ipſum non ligauit : quia qui non poteſt ligare , non poteſt abſoluere. & econuerſo. 11. *diſ.inferior. & 6.q.2. & c.1. & s̃. de pæ. & re. omnis vtriuſque.* ſed in ſententia excommunicationis ſecus eſt:quia ille propter delictum,ſine ratione delicti efficitur de foro excommunicãtis. *s̃.de fo.comp.c.vlt.*vnde propter hoc poteſt illum ligare,& abſoluere.& ille incidit propter delictum in ſuam ſen-

tentiã. & ſic ligatus eſt ab eo,vnde ab eo debet abſolui, & q̃ ꝑuſũ fuit ad pœnã, trahi nõ debet ad gratiã. ſ. *de trãſla.inter corporalia.* Sed e.iã mirũ vr̃, qualiter ſnĩa excõicationis liget illos, de quibus nõ fuit dictũ,vel cogitatũ,& res iudicata ſolũ illis nocet. cõtra quos iudicatur ſ. *de fi.inſtr.inter dilectos.& c.pe.& ff. de exce. rei ind.cũ quæritur. & l.rei indi.nec.* ex poſt facto põt augeri obligatio *ff.de dã. infe.damni. §. is qui.* & ex quo poſt initiũ aliq d accedit, noua interpellatione op' eſt *ff. de iudi.non põt.* Itẽ incõueniens eſt q̃ aliquis excõicetur, q nõ eſt admonitus, nec citat'. ĩ. *eo.ſacro.* Itẽ ſecundum hoc talis ſnĩa nõ differt à canone latæ ſnĩæ, cũ tñ hæc ſnĩa nõ ſit generalis: ſed tãtũ vnã perſonã cõprehẽdit. Io. dixit b, q̃ hæc diſtinctio, quæ fit hic in littera,habet locũ in eo caſu, cũ ſub hac forma fit excõicatio, Excõico te cum omnibus cõicantibus tibi, & tũc diſtinguatur ibi, qualiter ei cõicet: *vt ĩ.eo.c. proxi.ad fi.* & ſic nõ obſtãt pmiſſa: ſed hoc non credo,immo credo illũ eſſe excõicatum eadem ſnĩa, ex eo q̃ in crimine inuoluit: q inidit in factũ quaſi dãnatum, & ſnĩa trãſit ad eũ per talẽ participa ionem. ĩ. *eo.ſi concubinæ. & eſt ſi. de immu.ec.aduerſus.* vbi ſuccedit in vitiũ. & hic accedit ad crimen:ergo eadem lepra, qua ille punitur, & iſte etiã accedens teneri debet. *ar. 3.q.cito turpem.* ſicut per participationẽ lo'ã in locutione contrahitur excõicatio minor, ita per cõionem in crimine contrahitur maior excõicatio: qa tũc plus delinquit, vnde non eſt neceſſe, vt noua contra tales ſententia procedat,qui alieno facinori ſuam communionem commiſcent. 24.q.1.c.1.2.& 3.

a *Vide prioꝛ. quia circa.ſuper vlt. glo.Io. And.*

b *Et etiam Goſ.hic.*

c *Adde,quia dicatur cum alio communicare.not.in l. item apud Labeonem. §.frequenter ff.de iniur.*

d *Arg. cõtra ſ.de voto.ex multa. vbi ius commune non exequitur aliquis, niſi ei ſpecialiter legetur, ſecundũ m Laur. Ioan. And.*

renda: cùm facientem a, & conſentientẽ par pœna conſtringat. ¶ In ſecundo verò caſu à ſuo Epiſcopo,vel à proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere: quamuis enim & tũc non Iudicis, ſed iuris,ſententia excõmunicato communicans ſit ligatus: quia tamen conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit b, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi. ¶ Is autem, qui iuxta primum modum excõmunicato cõmunicat cum iuramento, debet abſolui: qui verò iuxta ſecundum modum: reconciliari poterit ſine iuratoria cautione. Verùm ſi difficile ſit ex aliqua iuſta cauſa c, quòd ad ipſum excommunicatorem abſoluendus accedat: concedimus indulgendo,vt præſtita, iuxta formam Eccleſiæ, cautione, quòd excommunicatoris mandato d parebit, à ſuo abſoluatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote e.

¶ Idem Strigoñ.Archiepiſcopo.

¶ *Iuramentum excommunicati de ſtando mandatis Eccleſiæ, non habet vim abſolutionis. Hoc dicit primò. Excommunicato nullus communicare tenetur præter perſonas exceptas, aliàs communicans excommunicato incurrit minorem, & eſt excommunicandus maiori: niſi ille ſit excommunicatus cum participibus ſuis: quia tunc eſſet excommunicatus maiori.*

a ¶ *Facientem,& conſentientem.*] Hæc eſt probatio q̃ eadem ſnĩa inuoluatur.ſic ĩ *eod.quantæ.17.q.3.omnes.& ſ.de offic.dele.c.1.*

b ¶ *Non retinuit.*] Similiter pretor magiſtratibus quædã cõmittit,ſ.cautionẽ,& in poſſeſſionẽ ex primo decreto mittere ex cauſa dãni infecti. *ff.de damn.inſe.dies cautioni.* ſed miſſionem ex ſecundo decreto ſibi reſeruauit. *ff.de iuriſ.om.iud inhibere 4.* Et eſt hic ãr. Eꝑos poſſe diſpẽſare,vbi ſpecialiter diſpẽſatio nõ eſt inhibita. *ar.ſ.de ſpon cum apud.& 16.q.1 ſunt nõnulli.* & conceſſum vr̃, q̃ non eſt prohibitum *ff.ex quib.cau.ma.l nec non.§.quod eis.* Lau.

c ¶ *Iuſta cauſa.*] Sic ĩ.*eod.ſacro.& ſim.ſ.tit.proxi.c.vlt.*

d ¶ *Excommunicatoris mandato.*] Sic ſ.*eo.de cætero.& ĩ.e.quãuis.*

e ¶ *Sacerdote.*] Sic ergo ſimplex ſacerdos poteſt abſoluere. 16. q.7.c.vlt.ſic & ligare.11.q.1.nemo. Be.

QVod.] Tria ſũt dicta. Sẽm ibi, *Null' aũt.* Tertiũ ibi, *Illi aũt.* CASVS. Aliquis erat excõicatus,iurauit ſtare mãdatis Eccleſiæ, quæritur,an ſit ei cõicãdum,antequam fuerit abſolutus? Rñdet Papa,q̃ nõ eſt ei cõicandum, donec per Eccleſiam fuerit abſolut',alioquin poſt iuramentũ nõ eſſet abſolutio neceſſaria. Sẽdo quærit,verùm aliquis ſcienter tenetur cõicare nominatim excõicato? Rñdet Papa, q null' teneť participare excõicatis,niſi quædã perſonæ,quæ p illud capitulũ. *quõ multos,* ſpecialiter excuſantur. *c.illud eſt.11.q.3.quõ multos.* Tertiò quæritur,quæ pœna imponi debeat illis,q participant nominatim excõicatis? Rñdet Papa,illi q noiatim excõicatis ſciẽter, ſiue pſumptuoſe participãt, pter perſonas in dicto canone annotatas,ſunt excõicationis vinculo innodãdi,niſi cõmoniti ab earũ participatione deſtiterint. Secus aũt eſt de illis,qui ſciẽter cõicant ei,q cũ participib' ſuis eſt excõicatus:tũc enim ipſi ſuiam excõicationis incurrunt.

Nota, q̃ null' tenetur cõicare excõicato,q iurauit ſtare mãdatis Eccleſiæ,niſi pri' p Eccleſiã fuerit abſolut'. Itẽ q ſciẽter participat excõicatis,niſi cõmonit' deſtiterit,eſt excõicand'. Itẽ cũ excõicato cũ participibus ſuis cõicans,ipſo iure eſt excõmunicato ¶ *Gio.ſeq.alleg.duas concor.& obijcit.*

CAP. XXX.

QVod † in dubiis: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd excommunicato, licet, quòd ſtet mandato Eccleſiæ, iuramento firmauerit, communicari non debet, donec f per Eccleſiã fuerit abſolutus: alioquin poſt iuramentum non eſſet abſolutio neceſſaria. Nullus autem ſcienter nominatim excommunicato cõmunicare tenetur: niſi quædam perſonæ,quæ per illud Gregorij †Papæ capitulum: Quoniam multos. g ſpecialiter excuſantur. ¶ Illi autem, qui nominatim excommunicatis præſumptuosè participant, præter perſonas à dicto canone annotatas, niſi ab eorum participatione h commoniti i fortè deſtiterint, excommunicationis vinculo ſunt innodandi k: ſecus autem ſi ſcienter ei communicant, qui participibus l ſuis eſt vinculo excommunicationis ſentẽtialiter innodatus: tũc enim & ipſi ſententiam excommunicationis incurrunt m.

¶ Idem Doctoribus decretorum Bonoñ.

¶*Excommunicato communicare tenentur,qui priùs erãt ei obligati ad obſequium familiare: alij verò non tenentur de neceſſitate, licèt interdum poſſint neceſſitate vrgente.*

CAP. XXXI.

INter † alia, quæ Strigoñ. Archiepiſcopus proponi fecit,

f ¶ *Donec per Eccleſiã.*] Si ſ. *eo. cùm deſideres.& c.à nobis.* nec etiam per prælatum ſuum debet ei cõicari, vt ibi:quia q̃ aliis ꝓhibet,ipſe facere non debet, vt ibi notatur. Item permittitur alicui tangere facra, cui nõ permittitur ingredi ad ipſa,& ſic cõtra illud qđ di. *5.di.ad eius verò. & contra id. 95. di.illud,* vbi dr̃. Quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo vnum genus ſacramenti conceditur? quaſi diceret,non.

g ¶ *Quoniam multos.*] Hoc habes 11. *q.3. quoniã multos.& ĩ.ca.prox.*

h ¶ *Participatione.*] Quia hic nõ diſtinguit, an in crimine, an in aliis cõicent eis videbatur quibuſdam,q̃ ſi in crimine cõicẽt, incidant ſolummodò in minorẽ excõicationem: quod non eſt verũ, *vt patet ſ. eo. c. prox.* cùm talis abſoluat: & cum iuratoria cautione, *vt ibi dicitur.*

i ¶ *Commoniti.*] Iudex nõ dẽt excõicare participãtes cum excõicatis ab ipſo, niſi canonica monitione præmiſſa: aliàs excõicatio non tenet, *vt in decr. noua. ĩ. eo. ſtatuimus.* ita habetis tertium caſum, in quo excommunicatio nõ tenet citra aliquam appellationem e.

k ¶ *Innodandi.*] Qui.n. pſumptuoſe participat excõicato, excõicandus eſt maiori excõicatione,vt hic dicit. *& 11. q. 3.qui cõicauerit.* & eſt hic notabile, quia & ipſe claues Eccleſiæ contemnit,quare puniri debet. *ar ſ. de pæ.c. vlt.& ſ.de exceſ.præla.c. vlt.* vbi de hoc in notula magna.

l ¶ *Participibus.*] Scilicet in crimine.

m ¶ *Incurrunt.*] Eandẽ.ſ.quã & principales. 11.q.3 *excellentiſſimus.* & hi noiatim dicũtur excõicati. *ff.de li.& poſth.nominatim.& ff.ſi cert.pet certum.* ſic etiã excõicanť Chriſtiani,nec participẽt Iudæis etiã extra crimẽ. ſ. *de vſu.poſt miſerabilẽ.& c.quanto.* Tñ hoc intellexit Ioã. bi participãt in crimine in quo caſu intellexit. ſ.c. pr. aliàs nõ eſſet excõicati,ſed poſt admonitionẽ excõicarẽtur:vt hic dr̃. Sed qđ ſi alteri' parochian' participat tali poſt talẽ ſnĩã, nunqđ erit excõicat' maiori excõicatione? Dic vt ſ.c.pr. Si participat i crimine,ſic,aliter nõ eſt excõicat' niſi minori:vt hic patet.

e Idẽ in ſuſpenſione,& interdictio. e. tit.ſtatuimus. l.6. Io.And.

† Cap. 9.eo. tit.in 3.comp. pars ſuprà de pænis. c. quod in dubiis. præter doctores hic vide B.Thomam in quæſtionibus additis ad 3.p. q.23.art.1.

† Hoc tribuit Gregorio ſeptimo Panor. l.5. tit.de licita,& illicita ex communicatione, c.2.ſine 125. & Gratianus 11 q.3.c. quoniam multos.

† Ca.4.eo.ti. in 3.comp. Et de materia huius decretalis, & ſuperioris, vide plenè per Hoſtienſem in ſumma de ſent. excom. §. & quæ ſit pœna.

INter alia.] Primò ponit dubium, & vnde fuit ortum. Secundò,ſolutionem ibi, *Vt igitur.* Abbas.

CASVS. Archiepſ Strigoñ.in decretali prædicta quæſiuit,verùm aliqui teneãtur participare excõicatis:& Papa rñdet, q null' tenetur participare excõicatis,niſi quædam perſonæ, quæ per illud Gregorij Papæ capitulũ. *quoniã multos.* ſpecialiter excuſantur. Ex hac rñſione orta fuit occaſio diſputandi:quidam dicebant, q̃ excõicato cõicare tenẽtur perſonæ in prædicto capitulo nominatæ:pſertĩ quæ priùs.ſ. ante excõicationẽ ex debito eis cõicare tenebãt. Alij dicebãt, q̃ prædictæ perſonæ licet poſſint excõicatis cõicare,ſi velint,nõ tñ ad hoc tenẽtur ex neceſſitate. q̃ſiuit Archiepſ,qualiter decretalis illa ſit intelligẽda. Vt igitur,vñ ius ꝓdit,interpretatio quoq; ꝓcedat: Papa ſic rñdet, q̃ quædã pſonæ in capitulo pdicto annotatæ,tenebãtur ad obſequiũ illis,in quos lata eſt excõicatio,ante ꝓlationẽ ipſi' excõicationis, & poſt excõicationẽ ad cõtrariũ nõ tenẽtur,bñficio canonis id agente:vñ nõ ſunt à priori obligatione ſolutæ,& ita p cõſequẽs tenẽtur illis ad

lis ad communionē, ſine qua obſequiū exhibere nō poſſunt. Sed hoc non pertinet ad oēs perſonas in dicto capitulo notatas (cùm mercatores, peregrini, & viatores à cōmunione taliū debeāt abſtinere, niſi articulus neceſſitatis immineat, ſecundum q in fine capituli colligitur manifeſtè) ſed ad alias ſolummodò, quæ ipſis excōicatis ſunt aſtrictæ, ſed non debent eis communicare, ſeu participare in criminibus, pro quibus ipſi ſunt excōmunicati: quod ſi facerent, eadē ſnia tenerētur. Not. q ad illum ptinet iuris interpretatio, ad quem pertinet cōſtitutio iuris. Item quidam beneficio canonis tenentur participare excōmunicatis. Itē neceſſitas excuſat ab excommunicatione.

a ¶ *Quoniam multos.*] 11.q.3. *quoniam multos.* & ſ. c. prox.

b ¶ *Occaſio diſputādi.*] 51. ſ. *de vo. ex multa.*

c ¶ *Præſertim.* Si iſtud præſertim, ponitur p. tantùm, verum dicunt, prout ſequitur de quibuſdam perſonis: ſi pro, maxime, nō dicunt verū, vt ſequentia dicunt: q nec viatores debēt talibus cōmunicare, niſi neceſſitate inſtante.

d ¶ *Interpretatio.*] Ad quē pertinet iuris conſtitutio, ad ipſum pertinet interpretatio. *C. de leg. l. vlt. 11. q. 1. c. clericū. §. ex his omnibus.*

e ¶ *Duret.*] Ex ſui natura.

f ¶ *Canonis.*] 11. q. 3. *quoniam multos.*

g ¶ *Agente*] Per declarationē. In quibuſdam enim caſibus illius c. eſt declaratio, vt in filiis, ſeruis, ancillis, & vxore. in qbuſdam eſt conſtitutio iuris, vt in ruſticis, & mercenariis: & q in hoc ius nouum conſtituatur p illud c. circa perſonas mercenariorū, ruſticorū, ſatis videtur: quia per priora iura eos vitare tenebantur. 15. q. 6. *nos ſanctorum iuratos.* 11. q. 3. *excōicatos quoſcunque.*

a Dicit Hoſtien. hoc verū, ſi ſpecialiter prohibētur: vt in dictis c. ſed idē etiam hodie ſuprà de pœ c. ſi. per quod dicit, hoc nō eſſe ius nouū immò ipſi ruſtici, & ſeruiētes in c. quoniā multos, ſpecialiter eximuntur. ponderare debuiſſet Ho. & Tan. & Goffre. non dicūt hoc ius nouum cōſtitui per iſtud capitu. ſed per illud Ioan. And.

nos recolimus reſpondiſſe, quòd nullus nominatim excōicato ſcienter cōmunicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Gregorij Papæ capitulum: Quoniā multos [a]: ſpecialiter excuſantur. Verū ex hac reſponſione orta eſt occaſio [b] diſputandi, aliis concedentibus, quòd excōmunicato communicare teneantur perſonæ in prædicto capitulo nominatæ: præſertim [c] quæ priùs ad communionem eorum ex debito tenebantur, aliis aſſerentibus eos communicare licitè poſſe, ſi velint: non tamen ad hoc ex neceſſitate teneri. ¶ Vt igitur, vnde ius prodit, interpretatio [d] quoque procedat, ambiguitatem huiuſmodi taliter duximus abſoluendam: quòd cùm quædam perſonæ in præmiſſo capitulo denotatæ, illis in quos lata fuerat excommunicationis ſententia, ante prolationē ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, neque poſtmodum ad contrariam teneantur (cùm adhuc debitum duret [e]) beneficio canonis [f] id agente [g], à priore non ſunt obnoxietatę ſolutæ, ſed ad familiare tenentur obſequium: & ita per conſequens ad communionem tenentur, ſine qua illud nequeunt exhibere.

¶ Illud autem non ad omnes perſonas capituli credimus referendum: vt videlicet obnoxietati huiuſmodi ſint ſubiectæ, cùm viatores, peregrini, & mercatores à communione talium perſonarum (niſi articulus neceſſitatis [h] immineat) debeant abſtinere: vt in fine colligitur manifeſtè: ſed ad illas duntaxat, quæ talibus arctiori teneantur [i] obnoxietate conſtrictę: quibus tamen in his, pro quibus ſunt excommunicatione notatæ, vt in criminibus [k], communicare non debent, ſed ab eis penitus abſtinere.

¶ Idem.

¶ *Si excommunicatus pro manuum iniectione, ſcienter recipit ordines, ſi eſt Clericus ſæcularis, deponendus eſt: ſi regularis, ab executione ordinis eſt ſuſpenſus. Qui ignorans ius, vel factum ſic excommunicatus recipit ordines, ſi eſt Clericus ſæcularis, diſpenſat cum eo ſolus Papa: ſi regularis, diſpenſat Abbas, ſi ignorantia eſt probabilis, & factum non eſt graue.*

CAP. XXXII.

CVm † illorum [l] abſolutio, qui pro violenta manuum iniectione in Clericos, labem excommunicationis incurrunt (quibuſdam caſibus à prædeceſſore [m] noſtro exceptis) ſedi duntaxat Apoſtolicæ reſeruetur [n]: nonnulli Eccleſiaſticam ſententiam negligentes, in excommunicatione poſiti, Eccleſiaſticos ordines accipere non formidant: quid autem de his fieri debeat, Apoſtolicum ſæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus diſtinguendum, quod tales vel ſciunt [o] excommunicationis ſe vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ ſententiæ canonem inciderunt: vel factum quidem ſcientes, iuris ignari neſciunt [p] exinde ſe teneri. ¶ Primos †, ſi fuerint ſæculares Clerici † à ſuſceptis

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

h ¶ *Neceſſitatis.*] Nūquid magnæ, an cuiuſlibet tēporalis aliqua ſuſtineda eſt incommoditas, vt eccleſiaſtica iuſtitia ſeruetur. 19. *diſt. in memoriā & ſ. de of. dele dilectus.* Si tñ magnę, cuius arbitriū ſpectabit? Vī, q ſuperioris. *ar. ſ. de vo. quod ſuper his. & c. ex multa.* Sol. in tranſeuntibus res iſta dilationem nō capit [b]: quiſque ſuo relinquat iudicio *de conſuetudine. 11. q. 3. quòd p deceſſor.* In peregrinis aūt q vltra mare aliquandiu, & Romæ per quadrageſimā cōmorari ſolent, ſuperioris iudiciū requiratur: qa nemo ſibi regulariter iudex eſſe pōt. *ff. de iud. ſi aliter. ar. ſ. de elect. venerabilem.*

b Ne dū ſuperioris iudicium expectatur, vt viator fame pereat. 5. diſt. baptizandi. Ioan. And.

i ¶ *Tenentur.*] Vt ſunt domeſtici, filij, ſerui, mercenarij, & vxor.

k ¶ *In criminibus.*] In talibus nulli conſentiendū, nec obediendū eſt. 1. q. 3. *qui reſiſtit. Iulian. & 32. q. 5 ita ne.* aliàs ſi cōicarent illis in criminib⁹, eadē ſnia tenerentur. *ſ. eo. nup 2. & ī. eo. ſi concubinæ.*

CVm.] In prima parte ponitur quæſtio. In ſecunda reſponſio ibi, *Circa quos.* Et ibi ponitur diſtinctio bimembris. Et primum membrum proſequitur. ibi, *Primò.* Secundum ibi, *Qui ſi clauſtrales.* Et ibi primò tractat de talium abſolutione vſque ibi, *Si autem* & ibi, quæſtionem principalem ſoluit. Abbas.

CASVS. Abſolutio illorū q violentas manus mittunt in clericos, ſedi Apol. reſeruatur exceptis qbuſdā caſibus: quidā tali excōicatione ligati ſniam eccleſiaſticā negligentes ordines ſuſcipiūt: q̄ritur qd de his fieri debeat? In hac q̄ne diſtinguit Papa; pdicti, q ſic recipiunt ordines, vel ſe ſciūt excōicatos, vel nō recolūt factū, p quo in ſniam inciderūt, vel factum ſciunt, ſed iuris ignari neſciunt exinde ſe teneri. In primo caſu ſi fuerint ſeculares, ſunt in perpetuū deponēdi. In aliis duo. caſibus, nec Epi, nec Archi. pi ſine ſpeciali mādato Papæ diſpēſare poſſunt, cū ab excōicatione eos abſoluere nō poſſint, qa maiora illis ſūt prohibita, quib⁹ vetita ſunt minora: poterunt tñ iſta ſūmo pontifici intimare: vt circa eos, ſecundū q mandauerit, pcedatur. Si verò pdicti, qui ſciunt ſe excōicatiōe ligatos, fuerint clauſtrales, & ordines ſuſceperint, circa ipſorū abſolutionē ſtatuit Alexander Papa q monachi, & canonici quocunq; modo ſe in clauſtro percuſſerint, p ſuū Abbatem abſoluātur. Statuit etiam, q de ſęculo fugiētes, qui habitū monaſticum acceperunt, & inter cætera confitentur ſe excōicatos eſſe pro violenta manuum iniectione in clericos ante ingreſsū, ſine licentia Romani Pontificis Abbas eos abſoluere nō pōt. Inn. tñ concedit abbatibus iſtorū in fauorem religionis, vt eos abſoluere poſſint, niſi exceſſus enormis fuerit, vt ſi in Epm, vel Abbatē manus iniecta fuerit. Si verò aliqs clauſtralis in religioſam perſonam alterius clauſtri manus iniecerit violentas, per abbatē vtriuſque debet abſolui. Si verò hmōi regulares ſic excōicati ad ordines acceſſerint, ſecūdum primā diſtinctionē, qui ſcienter ordinē ſuſceperint, Papa ſtatuit illos ab executione ordinis manere ſuſpēſos. Circa alios, q nō habent memoriā facti, vel iuris peritiam, abbates ipſorū monaſteriorū vtilitate penſata poterūt diſpēſare, niſi graue fuerit factū, aut ille, q fecit adultus fuerit, & diſcretus, vt contra ignorantiā, vel obliuionem pſumatur. In fine pcipit Papa Abbatibus, vt formam iſtam diligenter obſeruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Nota, quòd ſecularis excommunicatus ordinem ſcienter ſuſcipiēs, deponitur. Item qui nō poteſt abſoluere excommunicatum, cum eo diſpenſare non poteſt. Itē quibus prohibita ſunt minora, ſunt multo fortiùs & maiora. Item ex perſona augetur crimen, & per conſequens pœna. Item regularis excōicatus ſcienter ordinē recipiens, ſuſpenſus eſt ab executione ordinis. Item mitiùs agitur cum ignorante ius poſitiuum, ſecus in iure naturali. Item in eodem genere delicti diſpenſant Abbates cum monachis, in quo non poteſt diſpēſare Epiſcopus cum ſuis clericis. Item arg. quòd non ſemper credendū eſt cōfitenti peccatū in pœnitentia. Item priuilegiū meretur amittere, q permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. comp.

† In recentioribus ita, primo, ſed in antiquis primos.

† Dictio, clerici, deeſt in vetuſtis codicibus.

l ¶ *Cùm illorum.*] Hic patet expreſſè quòd edictum illius canonis, *ſi quis ſuadente,* prohibitorium eſt [c]: quia omnes debent ad ſedem Apoſtolicam mitti, niſi quorum abſolutio inferioribus Prælatis in certis caſibus reſeruatur.

c Secundum modum quo vtimur nos Iuriſtæ, potiùs debuiſſet dicere per miſſorium, licet magis propriè loquatur: & adde, quòd dixi de hoc de ſpon. cum apud. Io. An.

m ¶ *A prædeceſſore noſtro.*] ſ. *eod. de cætero. mulieres. ea noſcitur. quod de his. & ſ. eod. quamuis* Ber.

n ¶ *Reſeruetur.*] Per canonem illum. 17. q. 4. *ſi quis ſuadente.*

o ¶ *Vel ſciunt.*] Quia aliud eſt, quod ſtudio delinquitur: aliud, quod ignorantia 11. q. 3. *excellentiſſimus.*

p ¶ *Neſciunt.*] Pone exemplum, vbi quis non crederet ſe teneri. ſ. *eo. nuper. 1. reſponſo. & c. mulieres.*

ordinibus [a] cenſemus in perpetuum deponendos: in reliquis caſibus tam Archiepiſcopi, quàm Epiſcopi, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, diſpenſandi facultatem ſe nouerint non habere: quibus etiam eſt abſolutio talium interdicta [b]: cùm † maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita ſunt minora [c]. Poterunt tamen huiuſmodi Romani Pontificis auribus intimari, vt ab eo ſecundum rigorem [d], vel æquitatem reſponſum prodeat, prout diſcretio ſua viderit faciendum.

¶ Qui ſi clauſtrales [e] huiuſmodi fuerint, licèt ab Alexandro [f] Papa fuerit conſtitutum, quòd Monachi, & Canonici regulares, quocunque modo ſe in clauſtro percuſſerint, non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi, ſed ſecundum prouidentiam ſui Abbatis, diſciplinæ ſubdantur, & ſi Abbatis diſcretio ad eorum correctionem non ſufficit, prouidentia eſt diœceſani Epiſcopi adhibenda: & alibi [g] dicatur, quod de ſæculo fugientes, qui religionis habitum in monaſterio receperunt & inter cætera poſtmodũ confitentur ſe tale commiſiſſe [h] delictum, per † quod ipſo actu excommunicationis ſententiam incurrerunt, ſine licentia Romani Pontificis Abbas non poteſt, nec debet eos abſoluere, quamuis præſumptionem delinquentium debita poſſit animaduerſione punire. Nos tamen in religionis [i] fauorem, vt euagandi materia ſubtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes: eorum Prælatis, quòd etiam talibus [k] abſolutionis beneficium impertiri valeant, indulgemus: niſi exceſſus ipſorum extiterit difficilis, & enormis: vtpote ſi ad mutilationem membri [l], vel effuſionem [m] ſanguinis eſt proceſſum: aut in Epiſcopum [n], aut Abbatem [o] violenta manus iniecta: cùm exceſſus tales, & ſimiles nequeant ſine ſcandalo præteriri.

¶ Si verò clauſtralis aliquis in religioſam perſonam alterius clauſtri manus iniecerit violentas, per Abbatem proprium, & eius, qui paſſus [p] eſt iniuriam, abſoluatur. Quòd ſi Clericum percuſſerit ſæcularem, non niſi per Apoſtolicam ſedem (vt ſcandalum euitetur) abſolutionis gratiam poterit promereri [q]. Si autem hos ad ordines promoueri contingat, iuxta præmiſſam diſtinctionem, qui ſcienter in contemptum [r] Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſe fecerint ordinari, ab executione ſuſcepti ordinis, & officij decernimus manere ſuſpenſos. Circa reliquos verò facti memoriam, vel iuris peritiam [ſ] non habentes, monaſteriorum vtilitate penſata, poſt iniunctam regularem pœnitentiam, & peractam, Abbates ipſorum poterunt diſpenſare [t]: niſi graue fuerit, & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit, & diſcretus [u], vt violenter contra obliuionem, vel ignorantiam præſumatur [x]. Præcipimus autem Abbatibus, vt formam iſtam diligenter obſeruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui ſibi permiſſa abutitur poteſtate.

¶ Idem Piſtorienſi Epiſcopo.

¶ *Monialis percutiens Monialem, ſeu Conuerſum, vel Clericum ſæcularem: incidit in excommunicationem, & ab Epiſcopo loci abſolui poteſt.*

a ¶ *Ordinibus.*] Similiter & de beneficiis. ſ. *de cler. excom. mi. poſtulaſtis. & ta. latores.* ſic excommunicati recipiunt ordines, & excommunicatus confert ordines ſ. *de eo, qui renunt. epiſ. c. 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Interdicta.*] 17. *q.* 4. *ſi quis ſuadente.* Sed nunquid poterunt diſpenſare poſt impetratam abſolutionem? Videtur, quòd non, per id quod ſequitur: ſed ſi non eſſet interdicta diſpenſatio, poſſent. *arg. ſ. eo. nuper.* Et eſt arg. quòd diſpenſare poſſunt, vbi non eſt prohibitum. *ff. ex qui. cau. ma. nec non* §. *quòd eis.*

c ¶ *Minora.*] Minora vocat abſolutionem, maiora diſpenſationẽ. & ita cui prohibetur minus, & maius prohibitum intelligitur. 74. *diſt. geſta* 95. *diſ. illud. & ff. de ſena. qui indignus.* & econuerſo cui conceditur maius, & minus. ſ. *de de i. ex parte.* 3. B.

d ¶ *Rigorem.*] Aequitas rigorẽ mitigat: vnde æquitas intelligitur iuris relaxatio, & æquitas rigori præfertur. *C. de ind. placuit.* 34. *diſt. fraternitatis, & j. de transactio. c. vlt.*

e ¶ *Clauſtrales.*] Hoc reſpicit, quod ſ. *dixit, ſæculares.*

f ¶ *Alexandro.*] ſ. *eod. monachi.* Ber.

g ¶ *Alibi dicatur.*] Nõ habes hodie illam, ſed in antiqua compilatione, conſuluit. *iu. eo.*

h ¶ *Commiſiſſe.*] Ante ingreſſum ſupple.

¶ *Gl. ſeq. obiicit.*

i ¶ *In religionis fauorem.*] Immo videtur, quod de iure communi: non eſt enim illi neceſſaria certa delicti ſatisfactio, cuius totum vitæ tempus obedientiæ impenditur ſui conditoris. *de pœn. diſt.* 1 § *his auctoritatibus.* poſt illud. c. *menſura.* ſi. ſ. *de vo. ſcripturæ.* 23. *q.* 2. *admonere.* Lau.

k ¶ *Talibus abſolutionis.*] Hoc intellige de illis, qui inciderunt in canonem ante ingreſſum: quia de his, qui incidunt poſt ingreſſum, conceſſum erat per Alex. ſ. *eod. monachi.* vnde quoad alios dicit, indulgemus. Ber.

l ¶ *Mutilationẽ membri.*] Hoc intellige ſimpliciter de omnibus monachis, qui hoc cõmiſerint ſiue ante ingreſſum, ſiue poſt. j. *eo. canonica.* nec eſt diſtinguendum inter membrum, & membrũ. ſ. *de cl. ægro. c.* 2. *& ſ. de cor. viti. expoſuiſti.* alias exceſſus difficilis, vel enormis relinquitur arbitrio iudicis: cùm exceſſus notorius eſt, tunc Abbas ipſum abſoluere nõ poteſt propter ſcandalũ, vt hic dicit.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. & ſoluit.*

m ¶ *Effuſionẽ ſanguinis.*] Quid ſi modicũ valde læſit cũ ſanguinis effuſione, quia de facili ſanguis effunditur quandoque [c], nũquid idẽ erit, ac ſi enormiter læderet? Satis credere cõmittendũ arbitrio iudicis, putà Epi, & Abbatis, licèt litteræ iſta ſimpliciter loquatur: verbũ. n. effuſionis, abundantiã ſignificat. 16. *q.* 1. *reuertimini. &* 41. *diſ. ſpe. ar.* ſed ibi nomen effuſionis, ſignificat vitiũ. B.

¶ *Gloſſa ſequens ponit tres modos, quibus aggrauantur offenſa.*

n ¶ *In Epiſcopũ.*] Ex perſona augetur crimen. *de pœ. diſ.* 1. §. *aut facta. Inſti. de iniu.* §. *atrox. & ff. de re. mi. omne delictum. qui manus. & ff. de iniur. item apud.* §. *quod ait prætor.* ſicut ex atrocitate facti 17. *q.* 4. *qui ſubdiaconum.* & ex perſona eius, qui fecit, creſcit iniuria. *ff. eod. ſed ſi.* §. *quædam &* 40. *diſt. homo Chriſtianus.*

¶ *Glo. ſeq. alleg. 2. concor. quærit, & ſoluit, & prorogat.*

o ¶ *Abbatem.*] Proprium. Multa enim permittuntur nobis in homine noſtræ religionis, quæ non permittuntur in aliis 16. *q.* 1. *&* 2. *q.* 7. *ſi hæreticus.* Quid ſi Abbatem non habet, ſed priorem, aut Prælatum, alio nomine deſignatur? Reſpondeo, beneficium illud ad omnes monachos, & regulares canonicos extenditur: vt ſ. *c. monachi.* & ad Hoſpitalarios Hieroſolymitanos, qui per ſuum Priorẽ abſolui poſſunt. j. *eod. canonica.* idem crederẽ de Templariis, dummodo conſimilem Priorem habeãt, vt habent Hoſpitalarij, ad omnes clauſtrales hoc beneficium extenditur, cum eadem cauſa ſubſit omnibus. Ber.

p ¶ *Paſſus eſt.*] Quia ille videtur iniuriã paſſus. *arg. Inſt. de iniur.* §. 2. ſicut iniuria facta filio patrẽ contingit, & agere poteſt: tamen ſi pater remittit iniuriã, filius agere non poteſt: niſi pater vilis perſona fuerit, & filius honeſta. *ff. de iniu. ſed & ſi.* §. *filiofamilias.* ſic & ſi Abbas remittit iniuriam factam monacho, monachus agere non poteſt aliquo caſu; videtur tamen quòd ſecundum forum rei hoc debet fieri. 3. *q.* 6. *c.* 1 *&* 6. *q.* 3. *placuit.* ſed non eſt ita in caſu iſto. & ſufficit, quòd ita hic cauetur. 6. *q.* 3. *ſi Aptum eſt. & ff. qui & à qui. l. proſpexit.*

¶ *Gl. ſeq. obiicit, & ſol.*

q ¶ *Promereri.*] Sed nonne datur hic euagandi materia. Quare in hoc caſu non abſoluit eum abbas, ſicut abſoluit illum, qui ante monachatum deliquit? Sed ratio eſt: quia ante ingreſſum erant eiuſdem conditionis, & per ingreſſum facilè tollitur obligatio. 19. *qu.* 3. *non liceat. & qu.* 2. *duæ ſunt.* Io. Sed ratio vera redditur in littera, ſcilicet propter ſcãdalum: ſcandalum enim eſt, quòd monachus iniiciat manum in maiorem: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. *q.* 1. *c. legi.*

r ¶ *In contemptum.*] Quod ſemper præſumitur, nec admitti debet probatio in contrarium. *ſic* 54. *diſt. fraternitatem. ſuprà de ind. c. vlt.*

ſ ¶ *Iuris peritiam.*] Not. quod mitiùs agitur cum ignorante ius poſitiuum: ſecus in iure naturali, vbi nec ruſticitati etiam parcitur *C. de in ius voc. l.* 2. ſicut nec parcitur mulieri cõtra matrimonium ſuum: eſt enim de iure naturali, *vt ſup. de diuor. gaudemus.* Vin.

t ¶ *Diſpenſare.*] Poteſt ergo Abbas diſpenſare cum monacho circa ordines [e], vt hic, *& ſuprà eod. qui furti. ordi. re. c.* 2.

u ¶ *Et diſcretus.*] Et ita non ſufficit, quòd ſit adultus, niſi ſit diſcretus, quia contra diſcretum de facili præſumitur. *C. qui & aduer. quos. l.* 1. *ff. de proba. cum de indebito.* & indiſcretus iniuriam facere non poteſt: pati verò poteſt. 15. *qu.* 1. *illud, & ff de iniur. l. illud. & ff. ad l. Cor. de ſica. infans.* ſed de talibus non intelligitur hoc: quia tales non indigent diſpenſatione.

¶ ¶ *Glo. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

x ¶ *Præſumatur.*] Arg. quod non ſemper credendũ eſt cõfitẽti peccatũ in pœnitentia. Arg. cõtra ſuprà de homi. ſignificaſti, 2. quia non eſt veriſimile, quod aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. *q. vlt. ſancimus.*

De Mo-

† *Aliàs ita, cùm & maiora aliàs ita, & maiora, abſque voce, ſum.*

a *Concor. l. iuriſgẽtium.* §. *adeo. C. de pac. & l. legatum. & l. ad rem mobilem. ff. de procura.*

† *propter.*

b *Fauorem: quia caſus iſte eſt de reſeruatis: & quia Alexãder prohibuerat, & quia latiùs loquitur, ſcilicet: de prælatis, non de Abbatibus tantùm, ſecundùm Hoſtiẽ. Ioan. And.*

c *De naſo in æſtate ſcilicet. Hoſtien. Item vt dicebat. Ab. etiam ſine ſanguinis effuſione poſſet eſſe percuſſio enormis: & facit, quod not. de conſ. Ecc. vel alta. c. vno. l. 6. in 3. gl. Io. And.*

d *De bo. in Specu. de iniur. verſ. ſed nunquid nocet. Io. And.*

e *Quod intelligit Inno. de irregularitate tantũ ante monachatum contracta quæcunque, verum eſt vt dicit Hoſtiẽ. quòd hic loquitur de cõtracta etiam poſt ingreſſum: nam proximè dicta dicit incidenter, & præter principale propoſitum, quæſtio autẽ generaliter formabatur, vt patuit in prin. dixit tamen Hoſt. hanc gratiã non extendẽdam ad alios caſus. ſ. de priui. ſanc. Ioan.*

ſ *Et de conſecrat. diſt. 2. tribus gradibus, ſecundũ Vinct. aliàs incipit, tanta. Io. And.*

Digitized by Google

DE *Monialibus*]Moniales excõicatas pro iniectione manuũ abſoluit Epiſcopus.h.d.vel aliter & ſic,vt in rubro. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Super hoc.* Abbas.
CASVS. Dicitur hic,quòd ſi moniales ſe ad inuicem percuſſerint:vel conuerſos ſuos,vel conuerſas, aut etiam clericos,ab Epiſcopo loci poſſunt abſolui. Nota, quòd moniales pro violenta manuũ iniectione in eccleſiaſticam perſonam excõmunicatæ,ab epiſcopo loci debent abſolui.
¶ *Gloſ. ſeq. recitetur per duas quæſtiones, ſcilicet quæ ſit ratio, quare abbatiſſa non abſoluit, & quia de exemptis, finis quærit, & ſoluit.*
a ¶ *Per Epiſcopũ.*]Impedit enim ſexus muliebris, ne Abbatiſſa poſſit abſoluere moniales, ſicut hic patet, nec confeſſionem earũ audire,nec eas benedicere, vel Euangelium legere,quia ſexui fœmineo claues Eccleſiæ cõmiſſæ non fuerunt. *ſup. tit. prox. noua. & arg. ſup. de ma. & obe. dilecta. vbi de hoc.* Sed Epiſcopus illas abſoluit auctoritate Papæ ſibi per hanc decre. indulta, tanquam delegatus ad hoc: & ſic abſoluat omnes tam exemptas quàm non exemptas. *& eſt ſim. ſup. de hære. ad abolendam. in fin. ſup. de of. ord. irrefragabili. §. cæterùm.* & eo iure quo abſoluit alias mulieres. *s̄. eo. mulieres.* Sed quid ſi monaſteria eſſent in diuerſis epiſcopatibus, & vna monacha percutiat monachum, vel monacham,vel conuerſum, vel clericum alterius epiſcopatus. Conueniat vterque epiſcopus,vel alter deleget alteri vicem ſuam. *ſup. c. proxi.* Bern.

† *Cap. 6. eo. tit. in 3. cõp.*

† *Cap. 7. eo. ti. in 3. comp. vix poteris hanc decretalem intelligere,niſi integram videas.*

a *Poſuit gloſſator antiquã gloſſam nõ aduertẽs, quòd littera erat ſublata, propter quã ponebatur: nam in antiqua compilatione dicebatur ita reſpõdemus, vt auctoritate noſtra,per Epiſcopi, &c. quæ cùm ſint ablata, dicendũ quòd hoc facit epiſcopus ſuo iure, vt rectè admonet hic Ioan. And.*

† *Naulũ eſt pretiũ, quod ſoluitur nautis pro vectura.*

CAP. XXXIII.

DE † Monialibus tua à nobis fraternitas requiſiuit, per quem eis ſit beneficium abſolutionis impendendum, ſi vel in ſe inuicem, vel Conuerſos, vel Conuerſas ſuas, aut Clericos etiam, manus iniecerint temerè violentas? Super hoc igitur tuæ conſultationi taliter reſpondemus, vt per Epiſcopum[a] in cuius diœceſi monaſteria fuerint, abſoluantur.

¶ Idem vniuerſis Cruce ſignatis.

¶ *Contractus etiam, qui ſine communione explicari non poteſt, non diſſoluitur ſeu impeditur per excommunicationem ſuperuenientem in eum, qui tenetur aliquid præſtare non excommunicato.*

CAP. XXXIV.

SI † verè: *& infrà.* ¶ Quòd ſi Veneti fortè nec ſatisfacere voluerint, nec abſolui, vobis permittimus vt cum ipſis vſque in terram Sarracenorum, vel prouinciam(iuxta quod inter vos conuenit, & ipſos, vel honeſtè conuenerit) naugio tranſeatis, quantò minùs poteritis,cum dolore tamen, & amaritudine cordis, & ſub ſpe veniæ[b] communicantes eiſdem. Cùm enim iam à vobis maiore nauli † receperint quantitatem, nec ad eam poſſint reſtituendam induci, aut etiam coarctari: ſi aliter fieret, videremini vos damnum ex pœnitẽtia, ipſi verò præmium ex contumacia reportare[c] †: cùm ad hoc debitum exoluendum ipſi vobis

SI *verè.*]Si locanti operam perſonalem ſoluiſti pretium, vel eius partem,& poſtea fuit excommunicatus,vel etiam priùs, ſed ignorabas: ſi ad ſatisfaciendum non poteſt induci, in opera ſic locata ſibi poteris communicare.h.d. Et primò ponit permiſſionem,quam ſecundò probat tribus rationibus. Prima ibi, *Cùm enim.* Secunda ibi, *Eſt autem.* Tertia ibi, *Præterea.* Abbas.
CASVS. Quidam Cruce ſignati conuenerant cum Venetis, vt ipſi Veneti ducerent eos nauigio ſuo vſque in terram Sarracenorum pro certa mercede: maiore parte nauli recepta, Veneti fuerunt excommunicati: iſti Cruce ſignati dubitabãt,vtrùm deberent tranſire in nauibus illorum,cùm illi eſſent excommunicati; quæſitum fuit à Papa,quid facere deberent,cùm illi Veneti nollent eis reſtituere mercedem receptam: Reſpõdet Papa Cruce ſignatis,quòd ſi Veneti noluerint abſolui, nec ſatisfacere ſibi de mercede,permittit illis,vt cum ipſis tranſeant vſque in terrã Sarracenorum,ſecundùm quòd cum ipſis conuenerũt,vel etiam conuenerint,communicantes illis cum dolore cordis,& ſub ſpe veniæ:quia cùm maiorem partem mercedis receperint,nec eam velint reſtituere,nec poſſint ad hoc cõpelli, ne lucrũ de ſua malitia reportarent,& illi damnũ, & ab excõmunicatis poſſit peti, & recipi,quod debetur,& in iure cauetur,quòd ſi quis tranſierit per terram hæreticorũ aut excõmunicatorum, neceſſaria emere poterit ab eiſdem: pretereà ſi paterfamiliàs domus excommunicatus ſit,eius familia excuſatur à participatione ipſius, & Dux Venetorum tanquam dominus nauium ſit excõicatus,ipſius excõicatio iſtos non continget tanquam familiam ipſius dñi. dum in nauibus eius fuerint:& excuſabiles erunt apud Deum,ſi in illis communicauerint ipſis,in quibus eorum communionem nõ poterunt euitare. Nota,quòd ab excommunicatis poteſt exigi:& recipi,quod debent. Item tempore neceſſitatis poſſunt neceſſaria emi ab excommunicatis, & hæreticis. Item familia poteſt participare domino ſine pœna excommunicationis.
¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

† *Arg. ad hoc in l. ſancimus. C. de pœnis. in l. ſi quis. §. l gis. C. de inoffic. teſtam.*

b ¶ *Sub ſpe veniæ.*]Arg. cõtra quia ſub ſpe veniæ nemo peccare debet *ſuprà de cleric. excommun. mi. illud & de conſecr. diſtin. 4. quando quis* ſed tamen hic non credo eos ex hoc peccare, cũ Papa hoc permittat, & ne ipſi ex ſuo dolo commodum habeant; ſed hoc ideo dicit; quia bonarum mentium eſt ibi culpam timere, vbi etiam culpa non eſt. *ſuprà de obſeru. ieiu. conſilium. §. 1. 5. ad ad eius. argum. v. nam ad ho. s̄. de pur. can. c. 2.* Bernard.

c ¶ *Reportare.*] Quòd eſſe non debet. *16. qu. 1. legi. & ſuprà de reſcript. ex tenore.* nec ipſi debent ridere de dolis alioru *ſuprà de priuileg. petitio.* quia nemo de improbitate ſua cõſequitur actionem *ff. de furt. itaque fullo. § 1. verſ. ſed nemo.* nec ſtulti debent eſſe melioris conditionis, quàm periti. *ff quod vi, aut clam, Seruius.* & quia delinquunt, non debet eſſe eorum conditio melior *ff. de inter vir. & vxo. l. 3. § 1.*

d ¶ *Exigi*] *ſupr. de except. cùm inter. & ſuprà de hæreti. excommunicamus. §. credentes.* conuenire tamen alios, aut reconuenire non poſſunt; ſed excipere bene. *vt in prox. concor.* appellare,& proſequi appellationem. *s̄. de excep. cap. vlt.*

e ¶ *Neceſſaria emere.*] Hic habes duos caſus, in quibus excommunicatis licitè participatur: alij notantur *s̄. eod. cùm deſideres.*
¶ *Gloſ ſeq. arg. & illud terminat, & contra id ſignat contrarium.*

manent obligati, & ab excommunicatis exigi[d] poſſit, & recipi,quod debetur. ¶ Eſt autem cautum in iure, quòd ſi quiſquã per terram hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum tranſierit, neceſſaria[e] emere, ac recipere poterit ab eiſdẽ. Præterea ſi paterfamiliàs domus excommunicationis ſententia fuerit innodatus, à participatione illius familia excuſatur.

¶ Licèt ergo Dux Venetorum dominus nauium tanquam paterfamiliàs domus in excommunicatione perſiſtat: vos tamen tanquam ipſius familiam,dum in nauibus eius fueritis, eius excõmunicatio non continget:& excuſabiles eritis apud Deum, ſi in excommunicatorum[f] nauibus exiſtẽtes, cum dolore cordis ſub ſpe pœnitentiæ communicaueritis ipſis,in quibus eorum communionem non potueritis † euitare[g].

† *poteritis.*

¶ Idem Londoñ. Epiſcopo.

¶ *Prælatus poteſt, & debet Clericũ ſubiectum incorrigibilem incarcerare: & Laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licẽtia capere poſſunt Clericos, & ad iudicium ducere.*

CAP. XXXV.

VT † famæ tuæ: *& infrà.* ¶ Sanè conſuluiſti nos, vtrùm Clerici grauiter excedentes, qui tutè non poſſunt monaſteriis ad agendam pœnitẽtiam deputari, quoniam cùm non pœniteant de commiſſis,

† *Cap. 8. eo. tit. in 3. cõpi. Vide Bernardinum in pract. crim. cano. 29. & c. 131.*

f ¶ *In excommunicatorum.*]Arg. eſt hic,quòd ſi ſocius meus[b] incidit in excommunicationẽ,non ſtatim teneor ipſum deſerere, nec ipſe tenetur ſtatim diuidere ſocietatem: hoc intellige,ſi ſine magno damno hoc fieri non poſſit. *arg. 11. q. 3. anteceſſ. & 23. q. 4. c. 1. 41. diſt. quiſquis. 52. diſt. illa & 8. diſt. qui contra mores. Argum. contra s̄. de maio. & obe. illud & 34. q. 1. omnes qui.*
g ¶ *Nõ potueritis euitare.*]Supple commodè. quia illud dicimur poſſe, quod ſine incommodo poſſumus. *ff. de verb. ſig. nepos. in fin. ff. de condi. inſti. filius, qui. in fi. 22. q. 1. faciat homo.* Bern.

b *Nõ ſolùm in domo, etiam in camera: dummodò non ſimul cum illo in cam, vel comeſã, ſecundùm Inn. & Ho. s̄. eo. nuper: nec ſecundũ eos dicitur communio, vbi in domo, aliqua eſt excommunicatus pro ſuis factis, & ego pro meis, Ioan. Andr.*

VT *famæ*]Ponit duo dicta,quæ parẽt,ſecũdũ ibi, *Laici.* Abb.
CASVS. Clerici aliqui grauiter excedũt:nec poſſunt ad agẽdã pœnitentiã in monaſteriis deputari,ſed opportunitate captata inde aufugiũt,& prioribus ſceleribus ſe immiſcẽt:vnde quæſiuit Lõdoneñ. Epiſcopus,vtrùm poſſint ab epiſcopo,vel ab aliis prælatis arctæ cuſtodiæ mancipari? Rñdet Papa,quòd cùm Prælati exceſſus teneãtur corrigere clericorum,& publicæ vtilitatis interſit,ne crimina remaneant impunita, & illi clerici fiant deteriores, debent illos ſub arcta cuſtodia detinere, poſtquam fuerint de crimine condemnati. Secundò quæſitum fuit, vtrùm laici incidãt in excommunicationem, ſi clericos in magnis ſceleribus comprehendant; cùm eos ad iudices trahere non poſſint,niſi manus in eos iniecerint violẽtas?Rñdet Papa,quòd laici citra excõicationem poſſunt capere clericos,& ad iudicium trahere,ſi oporteat etiam violenter,dum tamẽ id de mandato ſuorum faciant Prælatorum:cùm hoc non ipſi,ſed illi,quorum auctoritate hoc faciunt, facere videantur; & non ampliùs laicorum violentia ſe extendat, quàm exigat defenſio clericorum.

No. ꝙ Prælati exceſſus ſubditorũ corrigere debent. Itẽ ad publicam vtilitatem pertinet, ne crimina remaneãt impunita. Itẽ clerici de criminibus condemnati, qui nolũt corrigi, poſſunt incarcerari. Itẽ laici de mãdato Prælatorũ poſſunt capere clericos, & ad iudicium trahere illos, cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Itẽ ea facere intelligitur, cuius auctoritate fit.

a ¶ *Carcerem.*] Id eſt, ipſum clauſtrum, quod eis eſt carcer.

b ¶ *Mancipari.*] Sine pœna excõicationis.

c ¶ *Corrigere.*] *ſ. de offi. ord. c. 1. & ſ. de acc. qualiter, & qñ 2.* ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. *ſ. de offic. ord. irrefragabili.* vbi de hoc. *& ſ. de ſta. mo. ex quo. & cap. cùm ad monaſterium. ad fi.*

d ¶ *Impunita.*] Ad publicã vtilitatem reſpicit, vt crimina puniantur: *vt ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. 1. rñ. in fin. & ff. de ſol. Stichum. §. tamen ſi. & ff. de iudic. ſi longiùs. §. 1. & ff. de fideiuſſor. ſi à reo. § illud quod. & Cod. de pœn. ſi operis. ne ad maleficia quiſquam proſiliat: vt l. ſi operis. & 23 q 4. eſt iniuſta. ff. de pœn. l. capitalium. § famoſos.*

e ¶ *Incorrigibiles.*] Hi deponi poſſunt, & tradi curiæ ſæculari. *ſ. de indic. cum non ab homine. 17. diſtinct. nec licuit.* ſed non ad ſanguinis effuſionem. & ſic intelligitur *ſ. de indi. at ſi clerici.*

f ¶ *Trahere poſſunt.*] Sic *Cod. de his, qui ad Eccleſ. confu. l. 3.* vbi ternus abſque ſacrilegio ab Eccleſia extrahitur.

a *Agit filius longe abſens ſine patris aſſenſu: nedũ expectatur pater, remaneat maleficium impunitum. Ioan. Andr.*

† *Quid de capiente clericum ſuum debitorẽ ſuſpectum de fuga, not. Bart. in l. ſi quis in ſeruitute. ff. de furtis.*

opportunitate ſugiendi captata carcerem [a] fugerent clauſtri, & prioribus ſceleribus ſceleſtius immiſcerent: à te, vel aliis Prælatis ſuis arctæ poſſint cuſtodiæ mancipari [b]: *& infrà.* ¶ Reſpondemus, quòd cùm Prælati exceſſus corrigere [c] debeant ſubditorum, & publicæ vtilitatis interſit, ne crimina remaneant impunita [d], & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant nequiores: non ſolùm poſſunt, ſed debent etiam Clericos, poſtquã fuerint de crimine canonicè cõdemnati, ſub arcta cuſtodia detinere: qui cum ſint incorrigibiles [e], nec in monaſteriis valeant cuſtodiri, ad ſimilia, vel peiora facilè laberentur.

¶ Laici verò citra excõmunicationis ſententiam capere Clericos, & ad iudicium trahere [f] poſſunt †, ſi oporteat etiam violenter [g]: dum tamen id de mandato [h] faciant Prælatorum, quorum illi ſunt iuriſdictioni ſubiecti, & quorum eſt corrigere crimonoſos: cum hoc non ipſi, ſed illi, quorum auctoritate [i] id faciunt, facere videantur: dum tamen non ampliùs [k] eorum violentia ſe extendat, quàm defenſio, vel rebellio exigit Clericorum.

¶ Idem Brachareñ. Archiepiſcopo †.

¶ *Excommunicatus eſt, qui in Clericum etiam volentem manus iniecerit violentas, etiamſi hoc faciat in ſatisfactionem præcedentis iniuriæ. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis.*

CAP. XXXVI.

Contingit † interdum, quòd Clerici, ſi quem offendant, & ſatisfacere velint offenſo: ſecundùm morem patriæ, quem inter ſe Laici obſeruant, corpora ſua ſponte ſupponunt triginta, ſeu pluribus, aut paucioribus percuſſionibus fuſtium: *& infrà.* ¶ Nos autem fraternitati tuæ ſuper hoc reſpondemus, quòd huiuſmodi manus iniectio, etſi non violenta, tamen iniurioſa [l] videtur: cùm ille canõ non tam in fauorem Clerici ordinati [m], quàm in fauorem [n] ordinis Clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus, & mandamus, vt id de cætero prohibeas [o] attentari. Si quis autem Clericus poſt prohibitionem huiuſmodi, ſpõte ſe ſubiecerit, excommunicetur: Prouiſo, vt Clericus iniuriam paſſo ſine iniuria Clericali ſatisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concor. obijcit, & ſoluit. Secundò quærit, & alleg. pro, & contra. Tertiò quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Iniurioſa.*] Quãdoq; fit iniuria ſine violẽtia, & tunc incidit in canonem. *ſ. eod. nuper. 1. rñ. & c. vniuerſitatis.* Sed quare hic dicitur iniurioſa, cùm volenti nõ fiat iniuria. *33. qu. 5. noluit. & ff. de iniur. l. 1. §. vſque adeo. C. de tranſact. cum donationis ff. de regul. iur. nemo videtur.* Sed dic, ꝙ iniuria illa dicitur fieri Eccleſiæ, quia ea, quę in nos delinquuntur, poſſumus remittere, ſed nõ quantum ad eccleſiam. *23. q. 4. ſi ii qui. & ſ. eod. cùm deſideres.* & ſic filius poteſt remittere iniuriã quãtùm ad ſe, ſed nõ quãtùm ad patrẽ. *ff. de iniur. l. 1. §. vſque adeo.* & quantùm tãgit cõmodum noſtrũ, & nõ quãtùm tangit commodũ aliorum. *ff. de pacto. inuiſgentium. §. ſi paciſcar. 63. diſt. Salonitanæ.* Sed nunquid poteſt Epſ ſolus remittere iniuriam factã eccleſiæ ſine capitulo? Videtur, ꝙ ſic: q; actio iniuriarũ non eſt in bonis noſtris ante litẽ conteſtatam. *ff. de iniur. iniuriarum.* & ergo ſolus eps põt eam remittere. *arg. ſ. de his, quæ fi. à prælat. ſine conſen. cap. cùm Apoſtolica.* cùm enim eps ſit pater. *95. diſtin. eſto ſubiectus.* & pater poſſit remittere iniuriam factã filio. *ff. de iniur. l. ſed ſi vniur. §. filiofamilias.* ergo ſolus hoc facere põt. Sed nõ videtur, cũ eps ſit procurator, & nõ dñs. *12. q. 1. cap. vlt. & ſ. de do. fraternitatem.* quia conditionem eccleſiæ facere deteriorem non poteſt: vt ibi dicitur. Sed quare excuſatur, qui ioco percutit clericũ, licèt inuitũ. *ſ. eo. c. 1.* & non ille, ꝙ percutit volentem? Ratio eſt: quia iſte temerarias manus iniicit. *ſ. eod. vniuerſitatis.* ſed ille nõ: & cauſa vlciſcẽdi iniuriã ſuã hoc facere videtur. Itẽ qa huius manus ſequit, licèt non iniuriando. *arg. 14. q. 6. ſi res. ſed non illius, qui ioco.* Io.

¶ Glos. ſeq. arg. contra: ſignat contrarium, & ſoluit.

g ¶ *Violenter.*] *Ar. contra. ſ. eo. vniuerſitatis.* Hoc intelligendũ eſt de incorrigibili: illud de eo, qui corrigitur, & verberatur à laico de mãdato abbatis, ꝙ non licet, vt ibi dicitur, & ita nõ ſe tãgunt,

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

h ¶ *De mandato.*] Et nonne ſufficit generale mandatum, quod continetur *23. q. 5. c. principes ſæculi?* Sed ſpeciale mandatum hic expectandum eſt. Quandiu enim non eſt notum ipſos eſſe incorrigibiles, & traditos curiæ ſæculari [b], non licet ſine mandato Prælatorum, quia adhuc ſub regula clericali tenentur etiam depoſiti. *81. diſt. dictum.* vel niſi ſe immiſceant enormitatibus. *ſ. eo. cùm non ab homine, & c. perpendimus.*

i ¶ *Quorum auctoritate.*] Qui enim ꝑ aliũ facit, per ſeipſum facere intelligitur. *ſ. eod. mulieres. ff. de admi. tut. ita tñ. § geſſiſſe.* Ber.

k ¶ *Non ampliùs.*] Quia cũ moderamine inculpatæ tutelæ: aliàs ſi excederent modum, tenerentur *arg. ſ. de reſti. ſpo. olim. in fin. vbi de hoc. Sim. ff. ad leg. Aqui. ſi ex plagis. § tabernarius.* & ita patet, quòd clericus depoſitus adhuc gaudet priuilegio clericali.

Contingit.] Cõmunis diuiſio. Secunda ibi, *Nos autem.* Ab. Sic.

Casvs. Conſuetudo eſt in Archiepatu Brachareñ. quòd ſi quis laicus aliquẽ offendat, corpus ſuum ſupponit ſpõte xxx. ſeu pluribus, aut paucioribus fuſtium percuſſionibus: clerici eãdem conſuetudinẽ obſeruabãt, ſi clericus aliũ clericum offendebat, aut etiam laicũ, in ſatisfacti one iniuriæ: quæſiuit Brachareñ. Archiepiſcopus, vtrùm huiuſmodi percuſſores clericorum incidãt in excõicationẽ: Rñdet Papa, ꝙ huiuſmodi manus iniectio, etſi non violenta, iniurioſa tñ videtur, cùm ille canon tã in fauorem clerici ordinati, quàm in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideo mandat Papa, vt illud de cætero prohibeat attentari: vnde ſequitur, ꝙ tales ſunt excõicati. Si q; clericus poſt huiuſmodi prohibitionem ſpõte ſe ſubiecerit, excõicatur, ita tñ ꝙ clericus ſatisfaciat iniuriã paſſo, ſine iniuria ordinis clericalis. Not. ꝙ in iniectione manuum non ſolùm violentia attenditur, ſed etiã temeritas, & iniuria. Item iuri publico nemo poteſt renunciare, quale eſt illud, ꝙ clericus ſponte ſe ſubiiciat ꝑcuſſionibus, cũ id reſpiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti, & ſciẽti, ac patienti fit iniuria, ſi in eo læditur ius alteri.

¶ *Gl. ſeq. primò tractat de pſalmiſta, de bigamo, de coniugato, & de depoſito. Secundò quærit de excommunicato. arg. negatiuè, ponit opi.*

m ¶ *Ordinati.*] In quouis ordine. *21. diſt. cleros.* dummodo non contrahat ſecundas nuptias. *83 diſt. quiſquis.* etiamſi ſit clericus coniugatus. *arg. ſ. de vita, & hone. cle. clericus.* & hoc intellige, ſi vult deferre coronam, & gaudere priuilegio clericali: aliàs ſi nõ vult habere priuilegium clericale, poteſt deponere. *ſ. de cleric. coniuga.* Ioannes, vel de hoc [d]. Item & clericus depoſitus habet hoc priuilegium, quandiu vult viuere ſub regula clericali. *81. diſt. dictum. & c. proxim. ff. de decu. l. ſi.* Item niſi immiſcuerit ſe enormitatibus. *ſ. eo. cùm non ab homine. & c. perpendimus.* vel vſque ad trinam admonitionem contempto habitu clericali. *ſ. eod. in audientia & ſ. eo. contingit.* Item quid de excommunicato depoſito ſi verberetur, an incidit in canonẽ? Videtur, quòd non: quia nihil ad nos de his, qui foris ſunt. *2. q. 1. multi.* quia iam eſt mẽbrum diaboli, & extra eccleſiam eiectus. *11. qu. 3. omnis Chriſtianus. & c. ſeq.* [e] & quia non poſſet alium excommunicare. *24. q. 1. audiuimus.* eadem ratione non erit excommunicatus, qui clericum excommunicatum etiam depoſitum verberat: quod quidã concedũnt. Vinc. diſtinxit, an excommunicatio præcedat depoſitionem, & tunc adhuc retinet priuilegium clericale: ſi verò ſequitur incorrigibilis fuerit, eo tradito curiæ ſæculari, amittit priuilegium. *ſ. de iud. cùm non ab homine.* qui autem alium clericum excommunicatum verberat, videtur ſecundùm hoc excõmunicatus multò fortiùs, quàm ꝙ verberat excommunicatũ clericum ante depoſitionem; ſecundùm quòd diſtinguit. Vincen.

n ¶ *Fauorem ordinis.*] Cui renunciare non poteſt. *ſ. de foro comp. ſi diligenti. & c. ſignificaſti.* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

o ¶ *Prohibeat attentari.*] Non videtur reſponderi ad quæſtionẽ, quæ fuit, an huiuſmodi percuſſores incidant in canonẽ. Sed dic, quod

b *Et ſic eſt intelligẽdũ, quod not. Io. in præalle. c. principes, ſecundũ Hoſt. qui etiam hic dicit, ꝙ caſus ibi notati potius ſunt caſiſſi, quibus inuocat Eccleſia brachiũ ſeculare, quàm quibus index ſecularis poteſtatem habeat in clericum. Ioan. And.*

† *Epiſcopo, legitur in recentioribus, in antiquis rectiùs eſt, archiepiſcopo: vide Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ c. 20.*

† *Cap. 10. eod. tit. in 3. compilat. Et de materia textus, & gloſſæ vide præ aliis hic Hermannum Boich. adde Sylueſtrum, verbo, excõmunicatio. 6. circa fin.*

c *Idem not. 23. q. 4. ſi ii qui. hoc tenet hic Inn. & Hoſt. hic ſ. eod. cùm deſideres. in fin. Io. And.*

d *Quod dic. vt ſ. de cle. coniug. cap. vno lib. 6. Ioan. And.*

e *De hoc ſ. de offic. ord. c. quod ſedẽ, & de præſcrib. ca. veniens. vide omnino Innocẽtium in c. ſi verò. ſ. eod. & Ioan. And.*

Digitized by Google

quòd bene ſunt excommunicati: quia iniurioſas, & temerarias manus iniiciunt:& ſatis innuitur, dum dicit, tam in fauorem clerici, quàm ordinis, &c. ex eo quod dicit, prouiſo, vt clericus ſine iniuria clericali, &c. clericus, qui ad hoc conſentit, excommunicetur, vt infrà ſequitur.

R*Elatum.*] Cómunis diuiſio. Secunda ibi. *Quocirca.* Abb. S. CASVS. Serui propter iniectionem manuũ in clericos in excõicationem incidunt: dñi ſui allegant, ꝙ nolunt carere ſeruis ſuis: & ita non curãt venire ad ſedem Apoſtolicã abſoluendi, eludentes canonicam diſciplinã: ſignificatũ eſt hoc dño Papæ: vnde mandat Archiepiſcopo Lugdun̄. quatenus cõpellat eos venire ad Apoſtolicam ſede abſoluendos, cùm potiùs Deo, quàm homini ſit deferendũ, niſi ſerui illi hoc faciant in fraudẽ, vt ſe ſubtrahant obſequio dñorum, aut ipſi dñi propter eorum abſentiam grauiter læderentur ſine culpa dominorum:& tunc in vtroque caſu ab ipſo archiepiſcopo ex indulgentia Papæ poterunt abſolui, & in recompẽſationẽ laboris alia eis ſatisfactio iniungatur: dummodo nõ ſit enormis exceſſus, vt propter ſcandalum tollendũ ad ſeruum ſeruorum Dei venire debeant abſoluendi. Nota, ꝙ plus eſt Deo, quàm homini deferendum. Item ſerui à ſede Apoſtolica pro iniectione manuũ in clericos ſunt abſoluendi: niſi in duobus caſibus hic poſitis, ſcilicet ſi faciant hoc in fraudẽ, vt ſubtrahant dominis ſeruitium debitum, vel ſi domini graue damnum incurrerẽt de eorum abſentia. Item pro vna ſatisfactione alia iniungitur.

† *Cap. 11. eo. ti. in 3. comp.*

† *Dictio, enim, non eſt in vetuſtioribus codicibus.*

¶ Idem Lugdun̄. Archiepiſcopo.

¶ *Seruus excommunicatus pro iniectione manuum in clericum tenetur pro abſolutione ire ad ſedem Apoſtolicam: ſed ſi ex hoc dominus qui non fuit in culpa, graue damnũ patiatur, vel ſeruus hoc faciat in eius fraudem, abſolui poteſt ab Epiſcopo, ſi læſio non fuit enormis.*

CAP. XXXVII.

RElatum † eſt nobis, quòd cùm aliqui ſerui propter iniectionem manuum in clericum violentam, in canonem incidũt ſententiæ promulgatæ: allegantibus dominis eorundem, quòd carere mancipiis ſuis nolunt, venire ad ſedem Apoſtolicam abſoluendi non curant: per occaſionem huiuſmodi eludentes Eccleſiaſticam diſciplinam. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad ſedem Apoſtolicam abſoluendos: cùm plus ſit Deo, quàm homini [a] deferendum: niſi ſecerint hoc in fraudem, vt ſubtrahant ſe obſequio dominorum: aut ipſi domini propter hoc ſine culpa [b] ſua graue damnum incurrant: tunc enim † in vtrolibet caſu [c] poteris eos ex indulgentia noſtræ prouiſionis abſoluere, cùm nimis ſint ab Apoſtolica ſede remoti: ſed in recompenſationem [d] laboris, quem in itinere ſuſtinerent, alia eis ſatisfactio iniungatur: dummodo nõ ſit tam grauis, & enormis [e] exceſſus, vt propter vitandum ſcandalum, & tollendum exemplum huiuſmodi ſerui ad ſeruum ſeruorum Dei venire debeant abſoluendi.

¶ Idem Strigonen̄. † Archiepiſcopo.

¶ *Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licèt eum poſtea impugnet ex hoc ſolo pro abſoluto non eſt habendus.*

† *In Vaticanis vno, aut altero exceptis ita: Idẽ Nidroſien. Archiepiſcopo.*

CAP. XXXVIII.

SAcris † eſt canonibus inſtitutum: & infrà. ¶ Licèt is,

a ¶ *Plus Deo, quàm homini.*] 11. q. 3. *quiſquis metu. & ca. Iulianus*, & de voto, ex multa, *ver. in tanta, & c. 22. q. 5. c. 2. & 3.* aggrauatur enim culpa ex perſona iniuriati. ȷ̃. *eo. cùm illorum.* vbi de hoc.

b ¶ *Sine culpa.*] Tunc enim poſſunt abſolui per Epiſcopum, vt hic dicit, & ȷ̃. *eod. mulieres.* & ȷ̃. *eod. quamuis.* quæ intelligi debent ſecundùm hanc diſtinctionem: vnde ſine culpa priuari non debent. ȷ̃ *de eo, qui cogno. conſangui. vxor. ſuæ. diſcretionem, & cap. vlt. & ȷ̃. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. 2. & ȷ̃. de conſtit. cognoſcentes*: aliàs ſi eſſent domini in culpa, tam ipſi, quàm ſerui ſunt excommunicati: putà ſi mandaſſent: quia qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. ȷ̃. *eo. mulieres. & cap. vt famæ.*

† *Cap. 12. eo. ti. in 3. comp. ȷ̃. pars de ſepult. cap. ſacris, & de his, quæ vi metúſve cauſa fiunt, c.*

a *Adde l. ita tamen. §. geſſiſſe. ff. de admin. & peric. cum vulgaribus.*

c ¶ *In vtrolibet caſu.*] l. cũ ſerui hoc faciunt fraudulẽter, vel cùm dñs nullam culpam commiſit: ergo vr̃ idem dicendum in viro, ſi in fraudẽ vxoris ſuæ faciat: & in liberto, q operas præſtare tenetur. *arg. 29. q. 2. perlatũ.* Sed hoc non credo, cùm nõ inueniã: quia hoc dictum, vt omnes ad curiam mittantur, qui expreſſè non excipiuntur, prohibitorium eſt. *arg* ȷ̃. *eod. cùm illorum, in princ.*

d ¶ *Recompenſationem.*] Sic ȷ̃. *de vo. quod ſup. his, & c. magnæ, ad fi.*

e ¶ *Enormis.*] ȷ̃. *eod. cùm illorum. vbi de hoc.*

S*Acris.*] CASVS. Aliqui ſunt excõicati cum omnibus fautoribus, & participibus ſuis: aliquis ſponte cõicauit cum eis: tãdem ad cor rediẽs, de mãdato Eccleſiæ illos excõicatos, quos fouerat, expugnauit: quæritur, an iſte debeat haberi abſolutus? Reſpondet Papa, ꝙ non eſt habẽdus abſolutus, niſi gratiam abſolutionis perceperit: & ſi occũbat in huiuſmodi bello, non ſunt oblationes recipiendæ pro illo, nec orationes Dño porrigendæ, niſi cùm de ipſius viuentis pœnitẽtia per euidentia ſigna conſtiterit, & fuerit abſolutus ſcd̃m tenorem cõſtitutionis Innocentij. No. ꝙ licet quis excõicatus iuret ſtare mãdatis Eccleſiæ, vel expugnet excõicatos, non habetur pro abſoluto, niſi beneficium abſolutionis fuerit ſubſecutum.

qui voluntarius [f] excommunicatis illis communicauerat, qui cum omnib⁹ fautoribus, & participibus ſuis excommunicationis ſententia ſunt aſtricti, ad cor rediens de mãdato Eccleſiæ excommunicatos, quos priùs fouerat, expugnauerit †: non tamẽ priuſquam abſolutionis gratiam perceperit, habendus eſt abſolutus: nec ſi occumbat in huiuſmodi bello, ſunt [abſolutiones † vel] oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ [g], niſi cùm de ipſius viuentis pœnitentia per euidentia ſigna conſtiterit: & iuxta cuiuſdam conſtitutionis [h] noſtræ tenorem, defuncto etiam abſolutionis beneficium impẽdatur.

† *expugnaret.*

† *Hæc duo verba, abſolutiones vel, deſunt in omnibus Vaticanis, & pleriſque alijs.*

f ¶ *Voluntarius.*] Secus ſi abſolute fuerit attractus. ȷ̃. *de his, quæ vi, metúſve cauſa. ſacris, & 50. diſt presbyteros, &* ȷ̃. *de bapt. maiores, ad fi. verſic. ille verò, qui nunquam.*

g ¶ *Porrigendæ.*] 24. q. 2. c. 2. & 3.

h ¶ *Conſtitutionis.*] ȷ̃. *eod. à nobis.* cùm fuerit abſolutus, tunc orabit Eccleſia ꝓ eo, & recipiet abſolutionẽ ꝓ eo, ſicut ꝓ aliis defunctis.

¶ Idem Aſſuntinen̄. † Epiſcopo.

† *Aliàs ita: Aſiſinati Epiſcopo.*

¶ *Semel excommunicatus debet vitari ſemper vt excõmunicatus: niſi legitimè probet ſe fuiſſe abſolutum.*

CAP. XXXIX.

SIcut † nobis: & infrà.

¶ Fraternitati tuæ reſpondemus, quòd niſi excommunicati à te, ſuper abſolutione ſua literas noſtras [i], vel illi [*], cui vices noſtras in hac parte commiſimus, reportauerint, aut alio [k] modo legitimè de illorum abſolutione tibi conſtiterit: tu ipſos pro excommunicatis vt priùs habeas, & facias euitari.

S*Icut.*] Excommunicato, qui dicit ſe abſolutũ, non creditur, niſi probet. Hoc dicit. In prima ponit̃ deciſa cõſultatio. In ſecũda reſpõſio ibi, *Fraternitati.* Abbas Sicul. CASVS. Aliqui excommunicantur aliqñ ab Epiſcopo ſuo. Illi accedũt ad curiam dñi Papæ, redeuntes dicunt ſe abſolutos, nõ oſtendunt litteras ſuæ abſolutionis: quæſiuit Epiſcopus Aſſuntinen̄. vtrũ debeat illos habere pro abſolutis? Reſpondet Papa, ꝙ niſi ſuper abſolutione ſua litteras Apoſtolicas, vel illius, cui vices ſuas in hac parte cõmittit, reportauerint, aut alio modo legitimè conſtiterit ce abſolutione ipſorum, ipſos pro excõicatis ſicut priùs faciat euitari. Nota, quòd non eſt credendum alicui, qui dicit ſe abſolutum, niſi de hoc fidem faciat.

† *Cap. 13. eo. tit. in 3. cõp. Vide gloſſã, & Doctores in c. propoſuit.* ȷ̃. *de cleri. excom. min. Anchar. conſ. 64. & Felinum in c. ſcribam.* ȷ̃. *de præſump.*

¶ Idem Senonen̄. Archiepiſcopo.

¶ *Si excommunicatus ab Epiſcopo ad Metropolitanum appellat, ab eo abſolui poteſt. Metropolitanus tamen volens ſuo Suffraganeo deferre, poteſt illum ſibi remittere, quando propter manifeſtum exceſſum fuit excommunicatus: & ante abſolutionem non auditur volens probare ſe iniuſtè excommunicatum: ſecus ſi probare vult ſententiam eſſe nullam.*

† *Cap. 14. eo. tit. in 3. cõp. preter Henricum Boich. & alios hic, vide c. is cui. §. fi. de ſent. excom. lib. 6. adde Couarruuiam in c. alma mater. de ſent. excõ. lib. 6. par. 1. §. 2.*

CAP. XL.

PEr † tuas litteras: & infrà.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

i ¶ *Literas noſtras.*] Sed vr̃, ꝙ eis credendũ ſit, quia de nemine præſumendũ eſt, ꝙ ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. *q. vlt. ſancimus, & arg. cõtra. de conſec. diſt. 4. cùm itaq;: & c. ſi nulla extãt:* ſed non eſt verum [b]. ȷ̃. *de off. or. ex parte, & 8. q. 5 c. vni. & C. de mãd. prin. l. vni.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per quæſt. an vnius teſtis ind cia, vel honeſtas perſonæ ſufficiat, & tenet, quòd non: allegas contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Alio modo.*] Non tñ vno teſte, quia fieret actori præiudiciũ: nec etiam ſufficiunt talia indicia, quæ ſufficiũt. ȷ̃. *de cler. peregr. c. inter. & c. tuæ*, nec ſufficit hîc honeſtas perſonæ, vt ei credi debeat. *arg. 50. diſt. ſi quis præpoſtera, & diſt. 8. ſi ſolur. Arg. contra. 97. diſt. nobiliſſimus.* Sed illud, cùm nulli ſit præiudicium. Ioan.

b *In foro cõtentioſo: & contraria locum habent in foro pœnitent.* ȷ̃. *de homi. c. ſignificaſti 2. verſ. de cæteris, ſecundùm Hoſtienſ. Ioann. And.*

P*Er tuas.*] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur falſa opinio. In ſecunda allegatio pro Archiepiſcopo. In tertia allegatur contra ipſum, in quarta ſoluit diſtinguendo. Secunda ibi,

Verùm.

¶ Videtur aliquibus [a], quòd cùm ad Metropolitanum per appellationem quæſtio nõ defertur, excommunicatus autẽ vocem non habeat appellandi [b], vtpote ab Eccleſia ſeparatus, ſiue appellauerit, ſiue non, Metropolitanus ei non debet abſolutionis beneficium exhibere. Verùm ex verbis cuiuſdam epiſtolæ [c], quam Scholaſtici ab Alexandro Papa emanâſſe proponunt, habetur, quòd ſi ante appellationem, in aliquem excõmunicationis ſentẽtia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litis ingreſſum ab eo iuramento recepto ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem debet ipſum abſoluere, niſi voluerit Epiſcopo diœceſano deferre, ipſúmque ad eum remittere abſoluendum: vbi etiam conſequenter infertur, quòd nec excommunicati ſunt audiendi [d], priuſquàm fuerint abſoluti: nec ſunt ad illos, à quibus appellauerant, remittendi [e]. ¶ In Sardiceñ. † autem concilio [f] reperitur: vt is, qui ab Epiſcopo eſt abiectus, finitimos Epiſcopos interpellet, & cauſa eius audiatur, & diligentiùs pertractetur: Epiſcopus autem, qui iuſtè, vel iniuſtè abiecit eundem, patienter accipiat, vt diſcutiatur negotium, quatenus vel probetur eius à pluribus ſẽtentia, vel etiam emendetur: priùs tamen, quàm omnia diligẽter examinata fuerint, nullus ante [g] cauſæ cognitionem communioni eum ſociare præſumat, qui fuerat communione priuatus. ¶ Nos igitur credimus diſtinguendum [h], vtrùm quis proponat ſe poſt appellationem legitimam interpoſitam, excommunicatione fuiſſe notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem [i] er-

Verùm. Tertia ibi, *In Sardicenſ.* Quarta ibi, *Nos igitur.* Ab. Sic.

CASVS. Eps Altiſſiodoreñ. excõicauit Archipreſbyterum ſi ſ: Archipreſbyter ad Senoneñ. Archieþm accedẽs obtulit cautionẽ ſtandi iuri, petens abſolui: Archieps volens Epo deferre, ipſum monuit, vt eũ abſolueret: & quia eũ abſoluere noluit, Archieps eum abſoluit, quẽ Epiſcopus nõ habebat abſolutum, dicens, ꝙ eius abſolutio ad Archieþm non pertinebat: vnde Archieps quæſiuit à Papa, quid in ſimilibus ſit tenendum ſuper hoc? Reſpondet Papa, quòd quidã dicebant, ꝙ cùm quæſtio nõ defertur ad Archieþm, per appellationẽ, de illa quæſtione ſe intromittere non poteſt, & excõicatus vocem non habet appellandi, vtpote ab Eccleſia ſeparatus: & ſiue appellauerit, ſiue non, Metropolitanus eũ nõ debet, nec poteſt abſoluere: præmiſſa opinione reiecta, primò oſtẽdit Papa per quandam decretalem Alexandri, ꝙ Archieps eum abſoluere poſſit: dicit enĩ Alexãder, ꝙ ſi ante appellationem Epiſcopus aliquem excõicauerit, Metropolitanus ante litis ingreſſum iuramẽto recepto, quòd ſtabit mandatis Eccleſiæ debet ipſum abſoluere, niſi Epo duxerit deferendũ, & ipſũ ad eũ remittere abſoluendum: & ſubſequitur ibidem, ꝙ nec excõicati ſunt audiendi, niſi priùs fuerint abſoluti, nec ſunt ad illos, à quibus appellauerant, remittendi. Secũdò in contrariũ ꝓ Epiſcopo allegat Papa Concilium Sardiceñ. in quo dr, ꝙ ille, qui ab Epo eſt excõicatus, vicinos Epos interpellet, & cauſa eius audiat, & Eps, qui iuſtè, vel iniuſtè excõicauit, patienter accipiat, vt negotium diſcutiatur, quouſque ipſius ſentẽtia approbetur, vel emẽdet: & ante finem cauſæ nullus eum cõmunioni reſtituat. Papa verò his præmiſſis dicit diſtinguendum, vtrùm quis proponat ſe poſt appellationẽ legitimã excõicatum fuiſſe, vel intolerabilem errorẽ in ſententia fuiſſe expreſſum: in quibus caſibus ad probationem eorũ debet admitti, etiamſi abſolutionem nõ petat: ſed in aliis debet euitari: quamuis tales Apoſtolica ſedes abſoluere conſueuit ad cautelã: ſed in aliis nõ debet audiri, niſi fuerit abſolutus, ne ſententiam contemnere videatur, & per hoc ampliùs ligatur: & in caſibus iſtis intelligitur Conciliũ Sardiceñ. quòd ſi abſolutionis beneficiũ poſtulauerit, Metropolitanus debet illũ abſoluere, niſi ſuo duxerit ſuffraganeo deferendũ: & ſi ſuffraganeus ipſum nõ abſoluerit, Metropolitanus cautione recepta, ꝙ ſuo debeat parere mandato, ipſum abſoluat, & cauſam audiat: & ſic Archiepiſcopus rectè proceſſit. Sed ſi fortè Eps ſubditũ ſuum propter manifeſtũ exceſſum excõicaſſet, Metropolitanus nõ debet ipſum abſoluere, niſi Eps requiſitus malitioſè ipſum abſoluere noluiſſet. Nota, hîc duos caſus, in quibus nõ tenet excõicatio, cùm de his cõſtiterit, & ideò propter dubiũ interim auditur ad ꝓbationem eorũ, ſcilicet ꝙ appellauerit ante excõicationẽ, vel error intolerabilis in ſentẽtia ſit expreſſus: aliàs nõ eſt quis audiendus ante abſolutionem. Item in dubio abſoluitur quis ad cautelã. Item ligatur quis ex contemptu, licèt nõ ſit excõicatus. Item negligentia ſuffraganei per Metropolitanũ ſuppleri debet.

a ¶ *Videtur aliquibus.*]Et malè, quia etſi nõ appellatur ad Metropolitanum, tñ poteſt excommunicatum abſoluere, ſi Epiſcopus ipſum abſoluere nolit. ſ. *de offi. ord. ad reprimendam.* Bern.

b ¶ *Appellandi.*] Vt per hoc ab excommunicationis ſententia releuetur, vt ſ. *de appell. paſtoralis*, nec interdictum, vt ſ. *eod. tit. ad hæc quoniam* [a]: ſed vt cauſam transferant ad ſuperiorem, bene tenet appella 10. 3. *q. 9. renera.*

c ¶ *Cuiuſdam epiſtolæ.*] Quam habuiſti olim in antiqua compilatione. ſ. *de offi. ord. quæſitum:* cuius ſententia, & etiam verba pro maiori parte ponunt̃ hic, & incipiunt hic, quod ſi ante, &c.

d ¶ *Sunt audiendi*] Si agant. ſ. *de hæred. excommunicamus. §. credentes.* ſ. *de except. cùm inter.* conuenìri tamen bene poteſt. ſ. *eod. ſi verè, & §. prædi. credentes.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit tres caſus, quibus remittitur appellans.*

e ¶ *Remittendi.*] Remittitur quandoque aliquis ad eum, à quo appellauit, ſi malitioſè appellauit. ſ. *de appell. cùm in Eccleſia, & cap. vt debitus.* vel ſi non fuerit proſecutus appellationẽ in termino conſtituto: *vt eod. tit. perſonas.* Vel ſi appellans hoc petierit. ſ. *de appel. interpoſita. §. ille:* aliàs obtinet, quòd hic dicitur, & *C. de appell. eos, & 1. q. 6. §. vlt.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit ius antiquum, & modernum, & diſtinguit.*

f ¶ *In Sardicen. autem Concilio.*]11. *q. 3. ſi Epiſcopus fortè:* quòd inducitur hic contra decre. Alexandri. Vnde nota, quod ſecũdùm antiquos canones quilibet excõicatus audiebatur, qui ante abſolutionẽ volebat probare ſe iniuſtè excõicatum. 11. *qu. 3. ſi Eps fortè:* cuius tenor hic ponitur. Hodie verò non audit̃ niſi in duob. caſibus [b]: ſi dicat ſententiam latã poſt appellationẽ fuiſſe, vel ſi dicat intolerabilẽ errorẽ in ea fuiſſe expreſſum [c]: *vt hic dr.* Sic ergo diſtinguas, ſi aliquis conqueritur ſuperiori de iniuſta excõicatione, aut appellauit ad eum, aut non. Si appellauit, primò præſtabit cautionẽ, ꝙ ſtabit mandatis Eccleſiæ: tunc eſt in optione ipſius ſuperioris, an velit eum abſoluere, an remittere eum abſoluendum ei, à quo appellauit, vt hic ſequitur in decret. alleg. Si verò nõ appellauit, ſed per ſimplicem querelã adiuit ipſum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipſum abſoluat: & ſi inferior ipſum abſoluere nolit, Archiepiſcopus ipſum abſoluat. ſ. *de offic. ordi. ad reprimendam:* ſi tamen periculum eſſet in mora propter huiuſmodi remiſſionẽ, ipſum ſtatim abſoluat. j. *eo. ſacro. arg. ad hoc* ſ. *tit. prox. cap. vlt.* Et ſi viderit ſententiã excommunicationis ab Epiſcopo latam eſſe iniuſtam, euidenter poterit Archiepiſcopus declarare ſubditum irrationabiliter fuiſſe ligatũ, licet non ſit appellatum ad ipſum ſ. *de app. ſollicitudinem:* ſimiliter, & econuerſo, ſi viderit eam iuſtam, tenetur remittere ipſum abſoluendum ad inferiorem, vt hic *in fin.* Ioan.

g ¶ *Nullus ante.*]Ergo nec Archiepiſcopus, *arg.* ſ. *eod. cùm deſideres, & cap. quod in dubiis, in principio.*

h ¶ *Diſtinguendum.*]Ad ſoluendam contrarietatem concilij, & decret. Alexand.

¶ *Gloſ. ſeq. recit. per q. quis ſit error intolerabilis, alleg. contrarium. ponit opin. Vinc. ſubdit, quid ſi erratur in facto: quia cauſa, propter quam excommunicatur, non eſt vera.*

i ¶ *Intolerabilem errorem.*]Error intolerabilis poteſt dici quodlibet peccatum, vt ſi excõmunicet ideò, quia nõ furatur: vel quia non ducit ei aliquã meretricẽ, vel quia non eſt inobediens ſuo Prælato: vel ſi præcipiat aliquod impoſſibile, vel turpe, vt dictũ eſt: talis ſentẽtia nulla eſt, nec aliquam obligationem inducit de facto, vel de iure. ſimi. ſ. *de pact. c. vlt. arg. contra,* ſ. *de condi. appo. c. vlt. in fi.* Vin. hæc intelligit tantum de errore iuris: vnde in ſ. dictis exemplis tenet excõicatio [d], vt ſi dicat ſic: Excommunico illum, quia non adulteratur, quia non interfecit illum, tenet excõicatio. Item intolerabilis poteſt dici error, ſi expreſsè pronunciatur contra ius ſcriptum, vt ſi dicat: Pronuncio excõicationẽ valere, quia eſt lata poſt appellationem legitimam: & à tali ſententia non eſt neceſſe appellare. 2. *q. 6. c. ei, qui §. diffinitiua. ff. quæ ſentent. ſine app. reſcind. lib. 1. §* 1. & idem eſt dicendum, vbicunque ponitur iudicium retrò nullum fuiſſe: niſi velit quis ad cautelã appellare. *Cod. de procur. licèt, &* ſ. *de procur. in præſentia, in fin. &* ſ. *de crim. fal. ſuper eod. &* ſ. *de re. iud. c. 1.* ſecus eſt, ſi errorem non exprimit in ſententia, & tñ pronunciaret contra ius: tenet quidẽ tunc ſententia, niſi fuerit appellatione ſuſpenſa. ſ. *de re indi. cùm inter vos, & ff. eod. cùm prolatis:* ſed ſi error eſt in facto, vt ſi hoc modo dicatur: Excommunico te, quia expoliaſti talem: licet manifeſtè ſit falſum, tenet ſententia: quia talis cauſa poſſibilis eſt, licet ſit falſa, nec continet errorem, & ſentẽtia ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt. 11 *q. 3. cap. 1. & 2. argum. contrà*, quòd talis error facit eam nullam, ſicut error calculi *ff. quæ ſent. ſine appel. reſcrip. l. 1. §.* talis error facit exhæredationem nullam. *ff. de lib. & poſthum. l. ſi poſthumus. §. vltim. & l. ſeq.* ſicut nec valet decretũ de datione tutoris, vbi error facti eſt expreſſus. *ff. de tut. & curat. l. tutor, & l. Seiæ:* ſic & obligatio per errorẽ facti non tenet. *ff. ſi quis can. ſed & ſi. §. vltim. ff. de fideiuſſor. ſi quis poſtquam.* Ioann. Quid ergo dices: Credo, quòd in ſententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum eſt) tutius ſit dicere, quòd teneat, & quòd abſoluatur quoad Eccleſiã, vel ſaltem ad cautelã, quia

† *In Concilio Sardicẽſi, id habetur c. 17. cuius verba hic referuntur vſque ad §. nos igitur.*

b *Et in aliis, qui noc. j. cap. præſenti, lib. 6. Ioan.*

c *Adde, quid ad defenſionem neceſſariam audiatur, not. Bal. in l. de pupillo. §. ſi nouo. ff. de noui operis nunci. tangit Bart. in l. non ſolùm. §. fin. ff. de iniur.*

a *Nec ſuſpẽſio ab officio, vel ingreſſu Eccleſiæ. j. eo. is cui, in fin. lib. 6. Io. And.*

d *Et hoc ideo ſecũdùm Vinc. quia talia mortalia non ſunt expreſſè contra naturam excommunicationis, quæ non debet ferri niſi pro contumacia: & dixit, ꝙ gl. ſ. Ioann. Theutonici fuerat, & colorata extendens fimbrias ſuas. Ioan.*

quia quoad Deum non eſt ligatus, niſi contemneret eam: vt j. ſequitur & 24.q.3. notandum, in fin ĩ. de teſti venjens.

a ¶ *In quibus caſibus.*] Duobus ſ. præmiſſis, cùm dicitur ſententiam latam poſt appellationem legitimam, & cùm dicitur, continere intolerabilem errorem, & in caſibus illis intelligitur cap. concilij Sardiceñ. cuius tenor hic ponitur. ſic ĩ. *de offi. deleg. cùm contingat.* in caſibus iſtis primò admittitur probatio, vt appareat, an abſolui debeat, an denunciari non ligatus, *vt ibi in c. cùm contingat.*

rorem fuiſſe patenter expreſſum: in quibus [a] caſibus ad probationem eorum, etiamſi abſolutionem non petat, debet admitti: ſed donec de ipſis conſtiterit, in aliis [b] euitari debet †: quanquã Apoſtolica ſedes etiam tales † conſueuerit abſoluere ad cautelam [c], Verùm in aliis [d], niſi gratiam abſolutionis imploret, non debet audiri: ne ſententiam Eccleſiaſticam contemnere [e] videatur, & per hoc amplius ex ſuo contemptu ligetur. Quòd ſi [f] abſolutionis beneficium humiliter poſtulauerit, Metropolitanus eum debet abſoluere, niſi ſuo duxerit Suffraganeo deferendum: cui tamen ſi Suffraganeus abſolutionis beneficium iuxta formam Eccleſiæ noluerit exhibere, ipſe nihilominus illum abſoluat, cautione recepta, quòd ſuo debeat parere mandato, ac deinde cauſam audiat, & quòd canonicum fuerit (iuſtitia mediante) decernat. Quòd ſi forſan Epiſcopus ſubditum ſuũ, propter manifeſtum excommunicâſſet exceſſum; Metropolitanus non debet ipſum abſoluere, niſi Suffraganeus requiſitus

b ¶ *In aliis.*] Sic intellige, qđ dicit, in aliis, ſ. quia non auditur in aliis negotiis, vel factis iudicialibus, vt actor tanquam excommunicatus, ſed extra iudicium nõ debet vitari: vt j. *eod. tit. ſolet.* niſi in hoc vt probet errorem vel ſententiam latam poſt appellationem legitimam, & in hoc concordat concilium Sardiceñ. & interpretatur Papa concilium vſque ibi, quod ſi abſolutionis beneficium humiliter poſtulauerit, &c. abinde vſque ibi, q ſi forſan. interpretatur decre. Alexandri. Et ſic diſtinctio Innocentii concordat concilium Sardiceñ. & decretalem Alexandri, quæ videbatur contraria, ſed nõ eſt: qa in diuerſis caſibus loquũtur vt patet per interpretationem Innocentij.

c ¶ *Ad cautelam.*] Sic j. *eo. venerabilis &* ĩ. *eod. cùm deſideres. § ſecunda. & ĩ. de app. ad præſentiam. & ſuprà de teſtibus. veniens.* non obſtante contradictione excommunicatoris, vel aduerſarij: vt in prædicta decretali, *ſolet.* niſi diceretur excommunicatus pro manifeſta offenſa. in quo caſu debet habere terminum octo dierum ad probandum manifeſtam offenſam: vt in decretali prædicta, *ſolet.* Bern.

d ¶ *Verùm in aliis.*] Dixit Ioan. in aliis dubiis, ſc. habendus eſt pro excommunicato *ſup. eo. cùm deſideres. §. ſecunda.* Et tu dic, in aliis, ſc. excommunicationibus, cùm quis dicit ſe excommunicatum iniuſte, vel quocunque modo apparet ipſum eſſe excommunicatum maiori excommunicatione: quia tunc non debet audiri, vt actor, niſi gratiam, &c. vt ſup. vbi dicit, nec excommunicati ſunt audiendi, &c. exceptis duobus prædictis caſibus: & h. d. litterà ſequens: nec ſententiam contemnere, &c. quia hoc ipſo ligaretur ex contemptu: ſecus in eo, qui petitur in ſeruum, qui pendente cauſa, auditur contra alios, ſed contra illum, qui dicit ſe dominum illius, non. *ff. de lib. cau. ordinata.* Bern.

e ¶ *Contemnere videatur.*] Nota cauſam, quare hic tenet ſententia, licet iniuſta. 24. *q. 3. notandum. in fin. & 6. q. 3. c. audi. §. cum ergo.* alia etiam recitatur ſuprà de appel. paſtoralis. vbi de hac materia in notula, quæ incipit, hæc ratio. *& ſuprà de cler. excomm. mini. ſi celebrat in fin.*

f ¶ *Quòd ſi abſolutionis.*] Hic interpretatur decr. Alexandri, quæ intelligitur in eo caſu, cum excommunicatio præceſſit appellationem, quam dicit iniuſtam: concilium in eo caſu, quando excõmunicatio præceſſit, vel quando intolerabilis error expreſſus eſt in ſententia: & ſic planum eſt. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuerſitatis? Altiſſiodoreñ. Epiſcopus excõmunicauit Archipresbyterum ſuum: archipresbyter coram Archiepiſcopo Senon. obtulit cautionem ſtandi iuri, humiliter petens abſolui: archiepiſcopus deferens epiſcopo ſæpe monuit ipſum, vt eum abſolueret: quod cùm facere noluiſſet, archiepiſcopus ipſum abſoluit, quem epiſcopus non habebat pro abſoluto, dicẽs quòd eius abſolutio nõ pertinebat ad archiepiſcopum, pro quo videbatur facere decreta. Alexandri, pro epiſcopo concilium Sardicen. vnde archiepiſcopus quæſiuit à Papa, quid iuris eſſet, & ipſe reſpondet, vt patet ex littera & hic reſume caſum.

SI *aliquando.*] Primò ponit dictum. Secundò cauſam reddit ibi, *Cùm per ignorantiam.* Abbas.

† *Adde deeſt verbum, debet.*

† *Aliàs, ſa*[illegible]

a *Pro intelligentia huius gloſſę per Panormitanum hic vide Doctores in c. ſolet. de ſent. excom. lib. 6.*

b *Vt hanc gloſſam aperiùs intelligas, lege & decretalẽ Alexandri & concilium ipſum Sardicenſe: vnde & textus & gloſſa aperiora fient. vide etiam antiquam cõpilationem in* [illegible] *citatã.*

CASVS. Contingit aliquando, quod Papa excommunicat aliquos: poſtmodum eiſdem litteras ſuas mittit cum ſalutationis alloquio: quæritur, an propter hoc ſint abſoluendi? Reſpondet Papa, quod non propter hoc credatur excommunicationis ſententiam relaxatam, cùm per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupatione nimium, vel per ſubreptionem huiuſmodi litteræ impetrentur. Nota, quod ex certa ſcientia debet abſolutio impetrari, non per ſubreptionem.

malitioſè ſibi abſolutionis beneficium denegare.

¶ Idem.

¶ Si Papa ſuis litteris excõicatũ ſalutat: nõ propter hoc eſt abſolutus.

CAP. XLI.

SI † aliquãdo fortè contigerit, quod eis, qui auctoritate Apoſtolica ſunt excommunicationi ſubiecti, noſtræ litteræ cum ſalutationis [g] alloquio deſtinentur, non propter hoc excommunicationis credatur ſententia relaxata. Cùm per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem [h] nimiã, vel etiam per ſubreptionem [i] contingat huiuſmodi litteras impetrari.

¶ Idem C. ſancti Laurentij in Lucina Presbytero Cardinali Apoſto. ſedis legato.

¶ Excommunicatus à pluribus Prælatis ob plures cauſas, non eſt communioni reſtituendus, licèt de vna cauſa velit ſatisfacere: & ſi impetratur abſolutio tacitis aliis cauſis, non valet abſolutio.

CAP. XLII.

OFficij †: & *infrà.* ¶ Poſtremò quæſiuiſti, verùm is, qui propter plures exceſſus à pluribus Prælatis ius in ipſum

¶ *Glo. ſeq. ponit duplicẽ cauſam, quare non ſalutamus excõicatos: ſecundò quærit argum. pro, & contra ponit, opin & ſol. tertiò quærit, & ſoluit.*

g ¶ *Salutationis.*] Excõicati enim ſalutari nõ ſunt. 11. q. 3. excõicatos. 24. qu. 1. omnes qui. ne per ſalutationem videatur eis aliquis conſentire. *arg. 63. diſt. cùm Hadrianus.* vt facilius reſipiſcant, cũ viderint ſe contemni. ĩ. *de excep. pia.* [*lib. 6.*] quia grauis pœna eſt inter homines eſſe, & eorum carere ſolatio. *Cod. de apoſ. hi qui.* ſed quamuis eos non debeamus ſalutare, poſſumus tñ eis loqui de his, quæ pertinent ad eorum ſalutem: & licèt alia verba incidenter proponantur, nõ docet. *j. eod. tit. & c. cum voluntate in fi. & 11. qu. 3. cum excõicato.* Sed pone, quòd Papa ex certa ſcientia ſalutet excommunicatum, nunquid habebitur pro abſoluto? ar. eſt, q nõ, quia certa forma traditur, præter quã excõicatus non videtur abſolutus. ĩ. *eod. cùm deſideres. ad fi. & c. quod in dubiis, in princ. & c. ſacris. arg. ad hoc. C. de libera cauſa. iubemus, & C. de proba. non epiſtolis. arg. contra* ĩ. *de priuil. cùm olim eſſemus.* & Papa non ſubiacet legibus. *C. de leg. digna vox. & ff. eo. tit. princeps.* Ergo videtur, quòd ex ipſo ſit abſolutus, quod Papa ſcienter tali communicat, & Papa dat auctoritatem canonibus, & ab eo vigorem ſumunt, & non econuerſo ĩ. *de elect. ſignificaſti.* Dicũt quidam, quòd propter hoc hic non eſt abſolutus, niſi dicat: Abſoluo te: ſed de plenitudine poteſtatis ſatis videtur, quòd ſit abſolutus, dum tamen Papa voluerit ipſum propter hoc abſolutum eſſe, vt hic conſtat. & eſt hic arg. quòd ſic, ex eo quòd dicit, per ignorantiam: ergo à contrario, aliud ſi per ſciẽtiam: aliàs nõ eſſet maior poteſtas ipſius, quàm aliorum iudicum, quantùm ad hoc. Sed nunquid incideret in canonem, ſi per talem participationem nollet ipſum eſſe abſolutum, vt dictum eſt? Non, quia legibus eſt abſolutus.

h ¶ *Occupationem.*] Vnde non valent *ſic* ĩ *de capel. mona. ex parte. &* ĩ *de reſcrip. a & c. ſi quando. ar.* idè eſſet, etſi per importunitatẽ petentis: qa dicit Imperator: Sæpe enĩ per importunitatẽ petẽtis nõ cõcedenda cõcedimus. *C. de peti bono. ſubl. l.* 1. *lib.* 10. B.

i ¶ *Per ſubreptionem.*] Scilicet, hoc tacito quòd eſſet excommunicationis vinculo innodatus, quo dicto litteras non dediſſet. ĩ. *de reſcrip. ſuper litteris.* vbi de hoc ſatis dictum eſt.

OFficij.] Excommunicatus à pluribus Prælatis non eſt communioni reſtituendus, ſi ab vno tantùm abſoluitur. hoc dicit. Et ſecunda pars ibi, *Super hoc.* Abbas.

CASVS. Aliquis habet plures Prælatos ius in ipſum habẽtes, excommunicatur ab illis propter plures exceſſus: tandè de vno exceſſu ſatiſfacere vult vni Prælatorum: quæritur, verùm ipſum debeat abſoluere pro exceſſu, de quo ſatisfacere vult eidem, & cùm de alio non ſatisfecerit alij, verùm abſolutus valeat nunciari? Reſpondet Papa, quòd ſupprimenti veritatem abſolutio ſubrepta non prodeſt: & cùm Prælatus intellexerit veritatem, abſolutionem exhibere non debet: non videtur reſpondere ad quæſtionẽ, ſed poteſt dici reſponſum eſſe, dum dicit: abſolutio ſubrepta non prodeſt: quia abſolui debet, ſed ei non prodeſt quoad effectum, niſi ab alia fuerit abſolutus. Not. quòd abſolutio per ſubreptionem obtenta non valet.

¶ *Glo. ſeq. not. excõicatũ iterũ, &c. Secundò quærit, & tripliciter ſol.*

a ¶ *Excom-*

† *Cap. 2. tit. de reſc. in 3. compil & de articulo huius decretalis vide quod ſancitum eſt in Clement. ſi ſummus. de ſentent. excommun.*

† *Cap. 15. eo. tit. in 2. cõpil. pars huius in c. officij. j. de pœn. & remiſſio.*

c *Quod vim conſtitutionis ſimilis gloſſ. in c. 1. verbo, ab omnibus.* ĩ. *de conſtitu. vbi vide citatos.*

habentibus excõmunicationis [a] eſt vinculo innodat[9], & vni Prelatorum de vno tantũ ſatisfacere vult exceſſu, ab eo ſit abſoluendus, de quo ſatisfacere vult eidẽ, & † cum de alio non ſatisfecerit alij, abſolutus valeat nunciari: & infrà. ¶ Super hoc articulo reſpondemus, quòd ſupprimenti veritatem, abſolutio ſubrepta[b] non prodeſt: & veritatem intelligens, abſolutionem huiuſmodi exhibere [c] non debet.

¶ Idem Ferrarien. Epiſcopo.

¶ *Excommunicatis, & interdictis prædicari poteſt licitè verbum Dei. hoc primò. Et tempore generalis interdicti cõcedi poteſt baptiſmus, & chriſmatio in fronte, & pœnitentia morientium. Hoc dicit ſecundo.*

CAP. XLIII.

RESponſo † noſtro poſtulas edoceri, an cùm Ferrarien. ciues excommunicationis, & interdicti ſententiis ſint ligati, liceat tibi viros, & mulieres ſemel in hebdomada, vel in menſe, apud aliquam Eccleſiã conuocare, quibus prędices verbum Dei, & eoſdem ad correctionem inducas. Super quo reſpondemus[c], quòd ſine ſcrupulo conſcientiæ hoc facere poteris, cùm videris [d] expedire: dummodo contra formã interdicti nullum eis diuinum officium celebretur. ¶ Prætereà quæſiuiſti, cùm Ferrarien. ciuitas ſit interdicto [e] ſuppoſita, & ideo ſint ibidem (præter baptiſma [f] paruulorum, & pœnitentias morientium) vniuerſa ſacramenta Eccleſiaſtica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frõtibus conſignare. Super qua reſpondemus, quòd ſicut baptizati poſſunt pueri, ſic & baptizati ad confirmationem [g] in frontibus à te poſſunt ſacro chriſmate deliniri.

¶ Idem.

¶ *Si coniunx ſcit pro certo impedimentũ matrimonij, nõ debet reddere debitũ ſed potius excommunicationem pati: ſi autem hoc crẽdat ex cauſa probabili, & diſcreta, põt reddere debitũ, non autẽ exigere: ſed ſi ex leui, & temeraria cauſa, depoſita cõſciẽtia poteſt reddere, & exigere.*

CAP. XLIV.

INquiſitioni [a] † tuæ reſpondentes, credimus diſtinguendum, vtrùm alter coniugum pro certo ſciat impedimentum coniugij, propter quod ſine mortali peccato nõ valeat carnale commercium exercere, quamuis illud apud Eccleſiam probare non poſſit: an non ſciat pro certo, ſed credat †. In primo caſu debet potiùs excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere [h], quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In ſecundo diſtinguimus, vtrùm habeat conſcientiam huiuſmodi ex credulitate leui [i], & temeraria: an probabili, & diſcreta: & quidem ad ſui paſtoris conſilium (conſcientia leuis, & temerariæ credulitatis exploſa [k]) licitè poteſt non ſolùm reddere [l], ſed exigere debitum coniugale. ¶ Verùm cùm cõſcientia pulſat animum ex credulitate probabili [m], & diſcreta; quamuis non euidenti, & manifeſta; debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem coniugij, vel contra iudicium conſcientiæ cõmittat offenſam.

a ¶ *Excommunicationis vinculo.*]Sic patet, quòd excommunicatus iterum poteſt excommunicari. 3 qu. 4. *Engeltrudam.* vbi tractatur de hac materia. & ⁊. *de Iudæ. ita quorundam.* & *ff. de ri. nupt. palam* § *vlt.* Et ſunt duo effectus excommunicationis, expellendi extra Eccleſiam, & effectum confirmandi, quantùm ad primum excommunicari non poteſt: quantùm ad ſecundum bene, quia triplex funiculus difficile rũpitur. ⁊. *de treu. & pa. ca.* 1. ſed qualiter talis abſoluetur? Poteſt dici, quòd vna abſolutione omnes excommunicationes tolluntur, ſicut vna acceptilatione plures obligationes tolluntur. *C. de tranſactioni. tranſactionem.* & *ff. de accep. pluribus.* vel vnus committat alteri vices ſuas, & illud competẽtiùs fiet: vel quilibet abſoluat à ſua excõicatione: & vltima confirmabit præcedentes. *ff. de ſeru. ruſt. prædi.* per fundum, ſed qui primò abſoluit, nõ denunciabit ipſum abſolutum, nec eſt ei cõmunicandum, donec abſolutus fuerit ab alio: quia qui eſt excommunicatus in vna Eccleſia, excommunicatus eſt quoad oẽs: vt 4. qu. 5. *quiſquis.*

b ¶ *Subrepta non prodeſt.*]De hoc etiam dictum eſt ⁊. *eod. cùm pro cauſa.* & dic, quòd non prodeſt quantùm ad ſaluationẽ, ⁊. *tit. proxim. quod quidam.* valebit tñ quãtùm ad vitius ſupplicium ſubeundum: vt *de pæ. diſt. 3. ad fin.* & *c. ſi quis autem,* & § *ſeq. in fin. diſt.* Bern.

c ¶ *Exhibere nõ debet.*] *Argum.* ⁊. *tit. prox. quod quidam.* & *de pæn. diſt. 3. ad fin. ſi quis autem* & § *ſeq.* Dici poteſt, non debet exhibere cũ effectu, vt eum denũciet abſolutum, vt dictum eſt: donec ab alio fuerit abſolutus: vel non debet, niſi caueat, quòd abſoluatur ab alio, delata denunciatione: & interim ei non cõmunicetur, niſi tunc demũ cùm ab alio fuerit abſolutus: ſed ipſum ſimpliciter non debet abſoluere, vt hic dicitur.

RESponſo.]Sunt duæ partes principales. Secũda ibi, *Prætereà.* Et quęlibet ſubdiuiditur in conſultationem, & reſponſionem, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Littera iſta plana eſt. Licitum eſt Prælato prędicare interdictis, vel excõicatis de his, quæ pertinẽt ad ipſorũ correctionem, dummodò contra formã interdicti nullum eis diuinũ officium celebretur. Secundò quæſiuit Epiſcopus Ferrarien. vtrùm tẽpore interdicti, cùm diuina officia ſint tunc interdicta præter baptiſma paruulorum, & pœnitentias morientium, liceat pueros baptizatos cõſignare in frõte? Reſpondet Papa, quòd ſicut poſſunt baptizari, ſic poſſunt in frontibus ab Epiſcopo ſacro chriſmate deliniri. Nota, quòd excommunicatis, & interdictis poteſt prædicari de his, quæ pertinent ad eorum correctionem. Item in generali interdicto ſemper excipiuntur baptiſma paruulorum, & pœnitentia morientium.

d ¶ *Cùm videris expedire.*] 11. q. 3. *anteceſſor.* ⁊. *eod. cum voluntate.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Interdicto ſuppoſita.*] Sic ergo ciuitas ſubiicitur interdicto: & ſic puniuntur quandoque, qui non peccauerũt. ſic ⁊. *de ſpon. non eſt vobis.* & ⁊. *de offic. delegat. ſanè* 2. *arg. contra* 24. *qu. 3. ſi habens.* ſed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto.

f ¶ *Præter baptiſma.*]Hæc duo ſacramenta ſemper excipiũtur de interdicto: vt ⁊. *de ſpon. non eſt vobis.* & viaticum etiam decedentibus conceditur, quod per pœnitentiam intelligitur. ⁊. *tit. prox. quod in te.* ſed vnctio denegatur, vt ibi.

g ¶ *Ad confirmationẽ.*] Sine qua non eſt plene [b] Chriſtianus, qui eam contemnit. *de conſec. diſt. 5. omnes.* & *c. de his. in fi.*

INquiſitioni.] Diuiditur. Nam primò caſum, de quo quæritur, diſtinguit, & primũ membrum proſequitur ibi, *In primo.* Circa ſecundum diſtinguit ibi, *In ſecundo.* Tertium membrum proſequitur ibi, *Verùm* Abbas.

CASVS. Duo ſunt coniuges vir, & vxor; alter dicit, quòd impedimẽtum eſt inter eos, ita quòd non poſſunt ſibi carnaliter commiſceri ſine peccato: quæritur, quid iuris ſit? Dominus Papa dicit eſſe diſtinguendum, vtrùm alter coniugum ſciat impedimentum coniugij pro certo, propter quod non poteſt carnale commercium ſine mortali peccato exercere, quamuis illud probare non poſſit; an non ſciat pro certo, ſed credit. In primo caſu debet potiùs excommunicationem ſuſtinere, quàm per carnalem copulam, vel commercium mortaliter peccare. In ſecundo caſu diſtinguitur, vtrùm habeat conſcientiam huiuſmodi ex credulitate temeraria, & leui; an probabili, & diſcreta. Si ex leui, & temeraria credulitate huiuſmodi conſcientiam habeat, eam omnino dimittat ad conſilium ſui paſtoris, & debitum reddat, & exigat. Si conſcientiam habeat huius impedimenti ex cauſa probabili, & diſcreta, debitum reddat, ſed non exigat contra huiuſmodi conſcientiam: ne contra legem coniugij, vel contra iudicium conſcientiæ committat offenſam. Nota, quòd quis debet potiùs excommunicationem ſuſtinere, quàm mortaliter peccare. Item nullus cõtra conſcientiam facere debet: & potius debet ſequi conſcientiam, quàm ſententiam eccleſiæ, cùm quis certus eſt in hoc caſu.

h ¶ *Humiliter ſuſtinere.*]Sic ⁊. *de reſti. ſpo. litteras. verſus fin.* ſed potiùs debet omnia mala pati, quàm contra conſcientiam peccatum operari mortale. 32. q. 5. *ita ne.* & ⁊. *de his, quæ vi metúſue cauſa fiunt, ſacris.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Leui, & temeraria.*] Quam dicit leuem? puta, ſi audiuit impedimentum à leuibus, & fortè à paucis, quibus credere non tenetur, talem credulitatem, vel conſimilem debet remouere: quam non euadet, niſi deponat errorem. ⁊. *de ſimo. per tuas* 2. & 11. q. 3. *cui eſt illata.*

k ¶ *Exploſa.*]Id eſt, expulſa.

l ¶ *Reddere, ſed exigere.*] *Argu.* 23. q. 1. *quid culpatur. in fin.* & ⁊. *de ſpon. iuuenis.*

¶ *Gloſ. ſequens quærit & ſoluit.*

m ¶ *Probabili, & diſcreta.*]Sed quid dicis probabilem? puta, quia vidit virũ cũ conſanguinea ſua in locis ſuſpectis, & hora ſuſpecta, ſolum

† *Aliàs ita punctis hæc diſtinguuntur: & cùm de alio non ſatisfecerit alij: abſolutus, &c.*

† *Cap. 16. notis. in 3. colõ. Vide Ioannem Calderinum tract. de interdicto, membro 6. q. 4. & latè Couarruuiam in c. alma mater. de ſent. excom. lib. 6. p. 2. § 2. & 3.*

a *Hic dicitur in ſumma ſ. pſius q. & 2. q. 4. in ſumma. Iuan.*

b *Vide Tun. recrematam in c. omnes. de conſec. diſt. 5.*

† *Cap. 17. notis in 5. cap. De materia vide latè per doctores theologos 1. 4. ſen. diſt. 32.*

† *Adde, quid teſtis dicat per hoc verbum, credo, aut ſcitis in ſignificatio eſt probat. vide Bar. in l. admonendi ff. de iureiura.*

a *In Inuetle. cũ vxore ſua. Ioan. And. qui & Hoſtien. & Goffred. dicunt.*

lum cũ ſola ante matrimoniũ a, hmôi p̄ſumptiones probabilem inducunt credulitatem, vel q̃a publice dicitur ab hominibus ad hoc facit. ī. de præſum. tertiũ. & ultimũ. & idem intellige de viro, ſi vidit conſanguineã ſuam cum vxore ſua ante matrimonium.

Contingit.] Clericus, qui nec in tõſura, nec in veſtimẽtis, nec in negotiorũ qualitate de clericatu q̃q̃ oſtendit, & tertiò monitus ſe non emendat, perdit priuilegiũ clericale. h. d. In prima ponitur commiſſ querela: in ſecunda prouiſio ibi, Verũ. Abbas.

† Vide clem. 1. & 2. tit. de vita, & hone. clerico. & Bernardi Diaz in pract. crim. cano. c. 69. & 70.

† Adde, clericatum.

† Diſtin. enim, non eſt in pluribus antiquis codicibus.

Casus. Comes Flandren. ſignificauit Papæ q̃ in diœceſi Epi tui erãt quidã, qui nec in tõſura, nec in forma veſtimentorum, nec in qualitate negotiorum aliquid de clerico oſtendebãt, ed vt pœnã poſſent aliqũ euitare, ſe p clericis exhibebant, cũ ſuper exceſſibus cõueniebantur, circumciſis crinibus allegantes fori priuilegiũ, qui facto antea negauerant clericatum. Sup hoc ſcribit Dñs Papa diœceſano Epõ dicens, q̃ priuilegiũ meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate: & fruſtra implorat legis auxilium, qui committit in legem: vnde mandat eidem, vt ſi prædicti clerici tertiò ab epiſcopo commoniti ſeipſos contempſerint emẽdare, non habeant priuilegium clericale. Nota, quòd ipſo facto negat quis clericatum. Item priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Item fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Item clericus vſque ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

¶ Idem.

¶ *Per dimiſſionem habitus, & tonſuræ, non perdit Clericus ante trinã monitionem priuilegium Clericale.*

CAP. XLV.

Contingit † interdum: *& infrà.* ¶ Sanè ſicut accepimus inſinuante Comite Flandren. in diœceſi tua quidam exiſtunt, qui nec in modo tonſuræ, nec in veſtimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico † quicquam oſtendunt, ad pœnæ ſubterfugium ſe Clericos exhibẽtes; cũ enim † ſuper exceſſibus, quos ſæculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circumciſis crinibus, vt poſſint circumuenire vindictam, ſe pro Clericis repræſentant: Clericalis fori priuilegium ab is allegantes, qui factis a paulò antè negauerant Clericatum: *& infrà.* ¶ Verùm quia priuilegium b meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate; ac fruſtra c legis auxilium inuocat, qui committit in legem: Volumus, & mandamus, vt tales ſi tertiò d ãte commoniti ſeipſos contempſerint emendare, illius efficiantur † impunitatis extortores †, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coërcenda e dignoſcitur inſtituta.

a ¶ Factis.] Ipſo enim facto renunciat quis ſuo priuilegio. ī. de vita, & honeſt. cleri. c. vlt. ipſo enim facto quis negat Deum. 11. q. 3. æſtimant. & ipſo facto mentitur. 22. q. 5. caueat. & ipſo facto quis app. ī. de app. ſi predicti 2. vbi de hoc habes plures concordantias. B.

b ¶ Priuilegium.] ſi quis priuilegium. ī. de priuileg. tuarum.

c ¶ Fruſtra legis.] ſuprà de vſur. quia fruſtra. & ī eo. in audientia. & ī. de immuni. eccle. c. vlt. vbi habes concordantias.

¶ Glo. ſeq. alleg. ad trinam monitionem tres canones. & ad cautam duas. allegat iura in contrarium, & ſoluit iterum alio modo, ſoluit.

d ¶ Tertiò.] Hæc eſt legitima admonitio. ī. eod. ſacro. & 17. q. 4. de presbyterorum. & 36. q. 3. omnes decimæ. & ita iſti non perdunt priuilegium ſuum, vſque ad tertiam admonitionem. ī. eo. in audientia. & ī. de vi. & ho. cleri. c. vlt. Arg. contra ī. de cùm non ab homine. & c. perpendimus. ibi tollitur. Ibi autem intelligitur de his, qui grauiter excedunt: vt ex ipſa littera patet hic illa decre. in audientia, loquitur de his, qui in modo exceſſũ excedunt vnde habet hic locum admonitio, ſed non in contrarijs. Item arg. contra ī. de cleri. coniu. c. pen. & c. Ioan. ibi, ſtatim perdunt priuilegium, ſed ibi loquitur de coniugatis, qui non polluunt, nec debent priuilegio clericali gaudere, vt ibi dicitur, & præterea de alio priuilegio dicitur ibi, quàm hic vt dicitur in c. Io.

b *Vide ſuprà c. parochianos, in 1. gl. & l. ſi quis ſeruum. ſi mihi iniuriã cũm habetur ludibrio ſiliũ, vel liberum meum, licèt volens.*

c Donati ſeruũ, vt poſtquã ibi xv. ann. ſeruiuiſſet, liberetur: poſſum mutare voluntatẽ. Ioan. And.

¶ Glo. ſeq. notat argu. & dat ſimile.

e ¶ Coercenda.] Nota, quod non ſolùm in fauorem clericorum, ſed etiam in odium laicorum hoc ſunt inſtitutum, cùm laici cupido ſint clericis infeſti. 2. q. 6. dabemus. vnde eſt arg. quod clericus huic priuilegio renunciare non poteſt. & eo. con. ingit. 1. ſicut nec ilia, de fora compe. ſi diligenti. vbi de hoc, ſimile ff. de inior. l. 1. vſque adeo & l. ſi quis ſeruum b. ea enim quæ tantùm nos contingunt, & non alios, poſſumus renunciare. ī. de arbitrium tempore. idem eſt, vbi pactum in odium criminis ſtatutum eſt. arg. C. ſi manci. ita fue. aliena. ne proſtitua. l. 1. ſecus ſi non in deteſtationem criminis arg. C. ſi manci. ita fue. alie. vt manumit. l. 1. c hæc decre. olim non fuit in compilatione Innocentij.

IN præſentia.] Ponit dictum, rationem ſubdens ibi, *Cùm ſuper.* Abbas.

Casus. Quidam obiiciebant contra Decanum ſuum in modum denunciationis excommunicationem: ipſe in excipiendo proponebat contra ipſos, quòd nõn erant audiendi: cùm ſuper hoc ipſum nõ præmonuerint, nec ab eo fuerit inſpectio, ſed eidem Decano communicauerint & in epiſcopus, q̃ in menſa, & in diuinis: nec ipſum ex materia, an ſint audiendi contra ipſum Decanum? Et reſpondet quod non, propter prædicta. Nota, quòd qui non præmonuit, non admittitur ad denunciandum. Item qui participauit excommunicato, non admittitur ad denunciandum in ipſum, cum euim debuerit euitare: vnde non poteſt reprobare mores, quos prius probauit.

† Adde, ſibi.

† Adde, extortores ſiue ſectatores, ex omnibus codicibus antiquis, ita eſt, contra, vel alios.

¶ Idem.

¶ *Ab excommunicati denunciatione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicauit.*

CAP. XLVI.

IN † præſentia dilecti filij: *& infrà.* ¶ Nec canonici ſuo Decano excommunicationem potſũt obiicere: Cùm ſuper hoc nec commonitus, nec inſpectus fuerit: neque ipſi propter hoc cum duxerint euitandum f, ſed Epiſcopus in menſa g, & Canonici communicauerint ei etiam in diuinis h.

† Cap. a ro. tit. in 4. cõp. Vide . quod notat Iulius Calderinus tract. de Eccleſiaſtico Interdicto. membr. 6. q. 4.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus eſt dolo, te permittens Clericum percuti, ex quo poterat prohibere, & nõ prohibuit.*

CAP. XLVII.

QVantæ † præſumptionis, [& temeritatis †] exiſtat in Rectores Eccleſiæ manus inijcere violentas: *& infrà.* ¶ Ne autem ſolos violentiæ huiuſmodi auctores aliquorum præſumptio exiſtimet

¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit. Secundo elicit argumentum, nd reſpondit.

f ¶ Euitandum.] Sic ſuprà de excep. ā nobis. contra. Solu. Excipi poteſt à quo excommunicatus accuſantem, vel agentem: quia nullum crimen obſtat volenti excipere. ī. de except. cùm inter & cap. dilecti 2. ſed ſecus eſt vbi denunciatur excommunicatio aliculus, vt ibi repellitur denuncians, vel quis ratione. q̃ communionis: vt hic, & qui cum aliũ dũdũ tat, deponi illum permonuiſſe, non repellitur. ī. de accuſat. cùm dilectus 2. epiſcopus enim excipere non poteſt contra clericum ipſum accuſantem, cui prius communicauit, & hoc in odium eius. ī. de accuſ. nulli. cùm debeat habere ſecum honeſtos viros. 2 qu. 7. cum paſtoris. & ne per patientiam perdit quis beneficium exceptionis, ſic ff. de adulte. ſi vxor. in ſi. ff. de a. q. poſſeſ. ſi is accend. Labeo. ff. de pub. in rem act. ſi ego. § 1. 32. q. 5. horrenant. & ī. de acta. & quaſi. acceptmus. Item poteſt hic ſumi arg. quod ſi paſſus ſum excommunicatum litem conteſtari, quòd amodo non poſſum excipere contra ipſum. Sed hoc non eſt verum, quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis poteſt opponi, etiamſi omniſſa fuerit à reo malitioſè: tũ ipſe tunc in expenſis punitur, & iudex ex officio ſuo, etſi reus nihil dicat, repellere debet excommunicatum. vt ī. eo. cap. excepti nem. & extrauag Inno. iiij. c. pia conſideratione, in fin. Sed hodie per illam decre pia ī in parte aliqua litis excommunicationis exceptio obiiciatur, & probetur, non condemnatur in expenſis, ſed cap. valent: & in ſequentibus non auditur, donec fuerit abſolutus. De hoc no. in c. prædicto, exceptionem. in gloſſa quæ incipit, etiamſi excommunicatio ff. de poſtu. quos prohibet. ſi. ae pen. hær. l. vlt. in ſi. & ī. de cle. nibil eſt. Ioan.

d Quaſi dicat gloſſa: exceptio communionis ad mittitur, repiratione pellitur, & ſu ratio ſcindendi in. quia prima datur, ſecunda aſſoti, vt ibi ſed rei fauorabilitate.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp. Et de intellectu Nauar. rus in Manuali conſeſſa. 10. num. 24 num. 20. & ſeq.

† Hæc duo verba, & temeritatis, deſunt in antiquioribus codicibus Gregorianis, & in omnibus Vaticanis.

g ¶ In menſa.] Simile ī. de cler. excom. mini propoſuit. in fi.

h ¶ In diuinis.] Quod facere non debuerunt. ī. eod. ſignificauit.

QVantæ.] Legitur duobus modis in glo. & tribus modis extra glo. Et ſecundum primum modum hoc dicit: Excommunicatus eſt quilibet permittens clericum percuti, ſi prohibere poteſt. Secundum alium intellectum hoc dicit: excommunicatus eſt permittens clericum percuti, ſi ratione officij poterat prohibere, & non prohibuit. Secundùm tertiam, & veram lecturam hoc dicit, vt in rubro. Diuiditur: quia præmittit ea primò, quam ſecundo aggrauat ibi, *Ne autem.* Tertiò aggrauationem declarat ibi, *Ex* Abbas.

Casus. Quidam dicebant, quòd illi ſolummodò erant excommunicati, qui manus violentas mittebant in rectores eccleſiarum, ſiue clericos. Dicit Papa, quòd magnæ præſumptionis exiſtit in rectores Eccleſiarum manus inijcere violentas: & quòd auctoritas catholica non ſolùm punit auctores huiuſmodi ſceleris, ſed omnes facientes, & conſentientes pari pœna condemnat, interpretans eos facere delinquentibus, qui manifeſto facinori deſinunt obuiare. Nota, quod qui clericum verberat, & qui verberari facit, vel conſentit cooperando, vel qui auctoritatem habet ex officio, & non prohibet, ſi poteſt, eſt verè excommunicatus. Et ſic nota, quod facientes, & conſentientes par pœna conſtringit.

a ¶ Conſen-

a ¶ *Conſentientes.*]Hoc intellige per cooperationem, præſtãdo auctoritatem: quia tunc eadem pœna puniuntur facientes, & conſentientes [a]. & ſic intelliguntur verba iſta, vbi inuenies ea, & ſ. *de offic. deleg. c. 1. vbi de hoc. & 2. qu. 1. nemini. & 17. q. 4. omnes.* ſic ſ. *eod. mulieres. & c. nuper.*

a Concor. l. iubemus. §. œconomus. cũ vul. C. de ſacroſan. Ec.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. concor. obijcit. ponit duplicem opi. & reſponſionem. Ioan. & aliorum, contra ſecundam allegat canonem, & reſpon.*

† In recẽtioribus ita: fauere interpretamur, ſed in vetuſtioribus & manuſcriptis Vaticanis ita: fauere interpretans.

† Idem ſcilicet Innocentius tertius in cõcilio generali Lateran. c. 47. & c. 5. eo. tit. in 4. comp.

puniendos, facientes, & conſentientes [a] pari pœna plectendos, catholica condemnat auctoritas: Eos delinquentibus fauere † interpretans [b], qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.

¶ Idem † in concilio generali.

Prælatus excommunicare nõ debet ſubditum, niſi competenti monitione præmiſſa, & ex cauſa manifeſta, & rationabili: & contra facientes imponitur pœna hic expreſſa. Item punitur ſubditus, qui falsò conqueritur ſe excommunicatum iniuſtè: & ſubijcit, quid iuris, ſi prælatus dicens ſe erraſſe vult excommunicatum abſoluere, & aduerſarius appellat, ne abſoluatur.

CAP. XLVIII.

SAcro † approbante concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti [c] admonitione præmiſſa, & perſonis præſentibus idoneis, per quas (ſi neceſſe fuerit) poſſit probari [d] monitio, promulgare præſumat: quod ſi contra præſumpſerit, etiamſi iuſta [e] fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem [f] vnum ſibi nouerit

† Quibus cauſæ ferenda ſit excommunicationis ſentẽtia, cauis manifeſtiſsimè concretum Trid. ſeſſ. 25. de ref. cap. 3. & circa materiam huius decreti, vide 17. notabilia relata à Fa. lino in cap. cùm ſit Romana, ſ. de appellationi.

b ¶ *Interpretans.*] Sic 83. *diſtin. §. 1. ver. non eſt grandis. & c. ſeq. & 86. diſt. paſce. ff. de lib. agnoſ. necare* & ita videtur peccare omnia, qui non defendit alium, ſi poteſt 23. *quæ 3. non inferenda. & cap. vlt.* & ſi non poſſit aliter defendere, ſaltem defendat clamore. *ff. ad Silla. l. 1. § hoc autem.* Sed non videtur, quòd teneatur defendere; quia licitum eſt recipere pecuniã [b] pro defenſione alicuius. *ff. quod met. cau. metum. § ſed licet.* nec repetitur, ſi data fuerit, vt ibi dicitur. *ff. de donat. ſi pater § 1.* ergo vnus alterum defendere non tenetur: quia ſi ad hoc teneretur, pecunia repeti poſſet *ff. de condi. ob tur. cau. l. vlt.* Dicit Ioan. quòd quilibet tenetur defendere aliũ per capitula prædicta, vt 90. *diſt. præcipimus. & 3. qu. 1. nulli. & c. ſeq.* nec obſtat, quòd dicitur, quòd põt dari pecunia pro defenſione, nam & officiali datur pecunia, qui tñ gratis tenetur impendere officium ſuum. 14. *q. 5. non ſanè.* & ad defenſionẽ clericorũ, quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur; quia hoc pertinet ad publicũ ius. 1. *diſt. ius publicũ.* vnde ꝓꝑ publicã vtilitatem ampliãda ſunt verba edicti: quia fauore religionis multa cõtra [c] rationẽ inſtituuntur. *ff. de relig. & ſumpt. fu. ſunt perſonæ.* Hoc dicit Io. Sed hæc ita generaliter dicere graue eſt, quĩ poſſet aliquis periculum incurrere. Vnde alij dicunt, quòd ad ſolos prælatos, ſiue iudices, vel alios, qui habent aliquã poteſtatẽ in alios, hoc pertinet; & ad hoc tenentur rõe poteſtatis [d], & non alij. 23. *q. 4 forte. & c. duo iſta nomina.* vnde ſi ego, qui nõ habeo aliquã poteſtatẽ, video, quòd aliquis vult verberare clericũ, ſiue percutere, ſine meo cõſilio, vel auxilio, nõ credo, quòd ſim excõicatus, ſi non prohibeo illũ: licet aliàs forte peccẽ, quia ipſũ nõ defendo, cũ poſſim [e]: pœna enim nõ debet amplius egredi, quàm delictum reperiatur. ſ. *de his quæ ſi à ma. par. c. quæſiuit. & C. de pœ. ſancimus.* Et quòd dicit, Qui cum poſſint, intelligo de his, qui rõe poteſtatis, quã habent in illos, ad hoc tenentur, aliàs cõſentire videntur, & præſtare auctoritatẽ, ſi vident illũ, & non prohibent. Alia eſt prohibitio ſociorum & aliorũ; quia illi ſolũmodo admonendi ſunt verbis, ſed nõ factis: vt dicit Hug. 83 *diſt. error. arg. contra 23. q. 3. non inferẽda.* vbi dr̃, quòd tenemur iniuriã ꝓpulſare à ſocio, ſed ibi exponit, ſi põt, id eſt, ſi eſt in poteſtate cõſtitutus & ſi etiã teneat iniuriã propulſare, non tñ ꝓpter hoc ſum excõicatus, vt dixi. nã nul⁹ eſt excõicatus ex facto alterius niſi participando, vel in locutione, vel in oratione, aut in crimine. ſ. *eo. nuper.* vel niſi mandatum, vel auctoritatẽ præſtiterit. ſ. *eo. mulieres.* ſed hic nullo tali modo participat. capitula, quæ inducit Io. pro ſe, de Prælatis loquũtur.

b Simi. quod not. ſuprà de furt. c. pen. in vlt. gl. & ca. ſeq. & ſuprà de homi. ſicut dignum. ſecundũ Hoſtien.

c Sano modo hoc intellige, id eſt contra ius commune, vel cõtra leges ciuiles.

d Id eſt, ratione officij, vel adminiſtrationis, aliàs eſt, ratione pietatis, ſed minus bene.

e Vt 13. diſt. nerui. 24. q. 3. tam ſacerdos, ſecũdum Vin. & Abbatem. Ioan. And.

SAcro.]Tria ſunt dicta. Secundum ibi, *Verùm.* Tertium ibi, *Si verò.* Abbas.

CASVS. Quidam Prælati Eccleſiarum nimis erant faciles ad excõmunicandũ: voluit concilium generale contra ipſos adhibere medelam? ſtatuit ne quis in aliquẽ excommunicationis ſententiam promulgare præſumat, niſi cõpetenti monitione præmiſſa, & præſentibus perſonis, per quas poſſit ꝓbari monitio, ſi neceſſe fuerit: & ſi contra præſumptum fuerit, etiãſi iuſta fuerit excõicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſẽ vnũ ſibi nouerit interdictũ, alia ẽt pœna mulctãdus, ſi viſum fuerit expedire. Secundo dicit, quòd ſi etiã admonitio legitima præceſſerit, Prælatus caueat diligẽter, ne aliquẽ excõicet abſque manifeſta, & rationabili cauſa: quod ſi fecerit, & humiliter requiſitus non curauerit reuocare proceſſum abſq; grauamine, grauatus deponat apud ſuperiorẽ de iniuſta excõicatione querelã: & ſuperior, ſi abſque periculo moræ poteſt, ad excõicatorem illum abſoluẽdũ remittat infra terminũ cõpetentem. Alioquin ſuperior ipſũ abſoluat cautione recepta: quo abſoluto, de iniuſta excõicatiõe cognoſcat: quæ ſi iniuſta eſſe conſtiterit, excõicator condẽnetur ad intereſſe: aliàs etiam puniendus arbitrio ſuperioris, ſi culpæ qualitas poſtulauerit: quia non eſt leuis culpa tantam pœnam infligere iniuſte, niſi forſitan ex cauſa probabili errauerit. Sed ſi contra excommunicatorẽ nihil probatũ fuerit à conquerẽte, & ipſe ſimili modo ad intereſſe cõdemnetur, vel aliàs ſecundũ ſuperioris arbitrium: niſi forſitan & ipſum probabilis error excuſet: & ſuper eo, pro quo fuit excommunicatus, cautione recepta ſatisfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam vſque ad ſatisfactionem obſeruandam. Tertiò dicit, quòd ſi iudex ſuum cognoſcens errorem, paratus ſit talem reuocare ſententiã: & ille, ꝓ quo lata fuerit, appellet, ne abſque ſatisfactione reuocet illã, appellationi non deferat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo meritò valeat dubitari, & tunc ſufficienti cautione recepta, quòd coram illo iuri parebit, ad quem extitit appellatum, vel corã delegato ab ipſo, ipſum abſoluat, & ſic pœnã euitabit prædictam: caueat tñ omnino, ne malitioſe in alterius præiudiciũ mentiatur errorem, ſi pœnã canonicã voluerit euitarẽ. Nota, primò pœnã illorũ, qui excommunicant admonitione non præmiſſa, quod valde cauendũ eſt, quia punitur etiamſi excõmunicatio ſit ex cauſa. Item nullus debet excommunicare ſine manifeſta, & rationabili cauſa; alioquin condemnatur ad intereſſe excommunicato. Item probabilis error excuſat à pœna intereſſe. Item cum iniuſte quis excommunicatur, ſine grauamine debet abſolui. Item mora periculoſa eſt in excommunicatione. Item propter appellationem non debet quis remanere excommunicatus, ſed iudex ea non obſtante illum abſoluat, & cauſam ad ſuperiorem tranſmittat, ſi appellatio valet. Item nullus debet fingere errorem in præiudicium alterius, aliàs punietur.

c ¶ *Competenti.*] Trina videlicet. ſ. *eo. contingit 2. cum ſuis concor. ibi poſitis. & 24. q. 3. de illicita.*

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic, vt habetur in *c. conſtitutionem. & c. ſtatuimus. eo. tit. lib 6.*

d ¶ *Poſſit probari.*] Aliàs enim ſoli non crederetur in præiudicium alterius. ſ. *de probat.* quoniam contra falſam. Et ſic eſt arg. quòd ordo iuris obſeruandus eſt in ſententia excommunicationis. 2. *qu. 1. nemo. & 24. qu 3. de illicita & ſ. de exceſ. prælat. cap. 1. ſicut in alijs cauſis*: tandem ſi non ſeruetur, tenet ſententia: ſed ille punitur, qui eam tulit, prout hic quæritur: quia ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta tenet 11. *qu. 3 c. 1. & c. 2. niſi in duobus caſibus.* ſ. *eod. per tuas.* Item in tertio caſu non tenet ſententia, ſi admonitio non præcedat, vt in concilio Lugdun. *eod. tit. c. ſtatuimus.* B.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat, quomodo tripliciter excommunicatio eſt iniuſta, & quando dicatur continere intolerabilem errorem, ponens opi. Hug. & Vin. & contrariam Tan. & Io. vltimò obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Iuſta fuerit.*]Ex cauſa ſc. Nota quòd ſentẽtia excommunicationis tribus modis dicitur iniuſta, ex cauſa, ex animo, & ex ordine: hæc enim eſt ſententia iniuſta ex ordine, & iuſta ex cauſa; quia cauſa ſubeſt, quare fuit excõmunicatus; & nihilominus punitur, quia ordinẽ non ſeruauit, & tñ tenet ſententia. De iſtis tribus modis habes plene 11. *qu. 3 c. ep̃s. § ſi ergo. & c. non debet. § cùm ergo.* Sic etiam ſtipulatio dicitur iniuſta ex cauſa. *ff. de do. exce. l. 2. § ſi quis ſine* [f]. Item nouatiò. *ff. de noua. l. 1.* Sed quid ſi iudex ita dicat. Excõico te, quia Padus currit, quia eleemoſynã feciſti, Deum coluiſti, vel aliud bonum feciſti. Hug. dicit, quòd talis ſententia ex quacunque cauſa tenet: ſed videtur continere intolerabilem errorẽ, dũ dicit. Excõico te, quia Deum colis: cùm enim ſñia iniuſta eſt ex cauſa, apud Deũ nõ eſt ligatus, niſi contemnatur. 11. *q. 3. § cùm ergo.* Et ſic videtur cõſentire Hug. vt dixi. ſ. *eo per tuas.* Gandulfus dixit cõtra, & Io. vt ſ. *eod. per tuas*, quòd magis placet. Sed illud videtur mirum, quòd iniuſta excõicatio ex ordine priuat aliquẽ ingreſſu Eccleſiæ: quia poſt latam ſñiam iniuſtè excõmunicans, ſtatim priuatus eſt ingreſſu Eccleſiæ, nec aliter excõicatus eſt, niſi poſt latã ſñiam, qualiter ergo priuatus poteſt alium priuare ingreſſu Eccleſiæ, & inſimul incipiunt eſſe priuati excommunicans, & excommunicatus, & ſic eadem ſñia priuat excõicantem, & excõicatum, & ita quis põt ſeipſum priuare ingreſſu Eccleſiæ: quod abſurdum videtur. Io. Tu verò dicas, quòd licet Io. nihil dixerit, quòd per eandẽ ſententiam non priuantur excõicans, & excõicatus ingreſſu Eccleſiæ, ſubditus tñ priuatur per ſententiã ſui prælati: ipſe prælatus priuatur ingreſſu Eccleſiæ auctoritate huius canonis, eo quòd facit contra iſtũ canonem, & ita vn⁹ punitur à iure, & alter à iudice: & ſic nõ eſt verum, quòd eadem ſententia pariat contrarios effectus. Ben.

f Sine cauſa, ſtipulatus etiam ſine dolo: ſi poſtea ex illa ſtipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur. Ioann. And.

¶ *Gloſ. ſeq ponit multiplicem pœnam malè excommunicantis.*

f ¶ *Per menſẽ*]Hæc pœna ipſo iure inflicta eſt, & menſe elapſo reſtitutus eſt. 81. *diſt. ſi qui ſunt.* carebit inſuper hominũ cõtione, inquantũ viſum fuerit ſuo ſuperiori. 24. *q. 3. de illicita* Multiplicem enim pœnã patitur, qui iniuſte excõicat alium. Primò quidem

Excõmunicans iniuſtè multipliciter punitur.

dem, quia priuatus eſt vno menſe ingreſſu Eccleſiæ, quia punitur in corone ano à ſuperioris animaduerſione: tenetur excõicato ad intereſſe, vt hic infra dicitur. tenetur etiã actione iniuriarũ. 11. q. 3. *illud & c. temerarium.* Item tenetur pœna ſacrilegij. 24. q. 3. *non in perpetuum.* Io. Hodie verò q excõicat, in ſcriptis excõicatione proferat & cauſam excõicationis expreſſe cõſcribat: & q contra fecerit, per menſem vnum ab ingreſſu eccleſiæ, & diuinis officijs ſe nouerit ſuſpenſum: & ſi ſuſpenſus, diuina præſumpſerit offic. celebrare, ſicut prius, irregularis efficitur: ſuper quo p Papam tantũ poterit diſpenſari: & hæc omnia probantur per *decre. Inn. iiij. et. ſi. cum medicinalis. [lib. 6.]* & ita pœna augmentata eſt. Ber.

¶ *Gloſſa ſeq. quærit, arg. pro, & contra. ponit. opi. & ſoluit.*

a ¶ *Interdictum.*] Sed pone, q iniuſtè excõicat' ſtatim ab ipſo excõicatore ſuſpenſo ab ingreſſu Eccleſiæ petit abſolui? Vr, q ipſum nõ poſſit abſoluere: quia cùm ipſe careat ingreſſu Eccleſiæ, ergo alium non poteſt recõciliare eccleſiæ. Sed vr, q ſic, quia dicit inferiùs: Ad excõicatoré ipſum remittat. Quidã dixerũt, q à ſuperiore tempore ſuſpẽſionis excõicatus non debet abſolui [1]. quia cùm ipſe ſit ſuſpenſus, alium reconciliare non poteſt. *ar. de conſe. di. 1. 4. ſanctum eſt.* & ſequens littera caueat, &c. intelligitur, qñ admonitio præceſſit, & excommunicatio iniuſta fuit: principiũ c. qñ admonitio non præceſſit. Vel dic, q licet p menſem ſit priuatus ingreſſu eccleſiæ, nihilominus iuriſdictionem ſuam retinet: quia non eſt propterea priuatus iuriſdictione, nec eſt excommunicatus: vnde ipſum abſoluere poteſt. *ſ. de reſcript. ab excommunicato. & de cleric. excom. mini. ſi celebrat. & j. eo. duobus.*

[1] *Ad hoc de temp. or. cùs quis lib. 6. Io. And.*

interdictum [a], alia nihilominus pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire. ¶ Caueat etiam [b] diligenter, ne ad excõicationem cuiuſquã abſq; manifeſta, & rationabili [c] cauſa procedat: ad quam ſi taliter [d] fortè proceſſerit, & requiſitus humiliter proceſſum huiuſmodi non curauerit abſque [e] grauamine reuocare: grauatus apud ſuperiorẽ deponat de iniuſta excommunicatione querelam [f]: qui ſi abſque periculo [g] moræ poteſt, ad excommunicatorem, illum cum ſuo mãdato remittat, infra competentem terminum abſoluendum: alioquin ipſe per ſe, vel per alium, prout viderit expedire, ſufficienti cautione recepta, munus ei abſolutionis impendat. ¶ Cùmque aduerſus excommunicatorem de iniuſta excommunicatione conſtiterit [h], excõicator condemnetur ad intereſſe [i] excommunicato: aliàs nihilominus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit, ſuperioris arbitrio puniendus: cùm non leuis ſit culpa tantã infligere pœnam [k] inſonti: niſi forſitan errauerit ex cauſa [l] probabili, maximè ſi laudabilis [m] opinionis exiſtat. ¶ Verùm ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum; idem † & ſuper iniuſta excommunicationis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel aliàs ſecundùm ſuperioris arbitrium condemnetur; niſi forſan & ipſum probabilis [n] error excuſet: & ſuper eo, pro quo fuerit iuſta excommunicatione ligatus, per cautionem receptã ſatisfacere [o] cõpellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam, vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruandam. ¶ Si verò iudex ſuum recognoſcens errorem, paratus ſit talem reuocare ſententiam, & is, pro quo lata fuerat, ne abſque ſatisfactione reuocet illam, appellet: appellationi nõ deferat in hac parte [p], niſi talis ſit error, de quo

l ¶ *Ex cauſa probabili.*] Quia forſan credidit citationem perueniſſe ad ipſum, credens eum contumacem, cùm non eſſet: vel credebat cauſam excommunicationis ſufficienter probatam, errans in probationibus dubijs. *arg. ſ. de re iudic. cùm Bertholdus.*

m ¶ *Si laudabilis.*] Quaſi diceret, nõ ſufficit probabilis cauſa, niſi iudex ſit laudabilis opinionis, vt præſumatur, q hoc non feciſſet, niſi errauerit: aliàs contra diligentem quandoque præſumitur, q non errauerit. *ff. de proba. cùm de indebito. C. qui, & aduer. quos. l. 1. ſed illud.* maxime, tenetur comparatiue: vnde idem eſſet, etſi non eſſet ita laudabilis opinionis, dum tñ erraret: ſed tunc magis præſumitur pro errore.

† *In Contiano libro, & aliis recentioribus ita: idem ſuper iniuſta excommunicationis moleſtia, per pœnam ad intereſſe, vel aliàs ſecundum &c. ſed in contrario, & in Vaticanis conſtanter legitur ita: idem & ſuper iniuſta.*

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſol.*

n ¶ *Probabilis error.*] Sed qualiter probabilis error poteſt excuſare appellantẽ? quia forte credidit non ſufficienter probatum illud, pro quo excõmunicabatur, quod tamẽ erat, de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui ſeruandus eſt in hac ſententia, non poſſet ita errare reus: ſed tantum in cauſa excõmunicationis. Et eſt hic ar. bonum, quod ſi aliquis habet probabilem cauſam litigandi, non punitur in ſumptibus litis [4]. *ff. de leg. qui ſolidum §. etiam.* De hoc traditur *ſ. de dolo, c. finem.*

[4] *Hoc verũ facta fide de errore & ſic facit contra opi. Ber. ſecundùm Hoſ. Ioa.*

¶ *Glo. ſeq. notat excommunicatorem poſt abſolutionem cognoſcere de iuſta, vel iniuſta excommunicatione: ad id obiicit, & ſoluit: demum quærit obiiciendo, alleg. pro, & ſoluit.*

b ¶ *Caueat etiam.*] D. xit, q nullus excõicet ſine admonitione præmiſſa. Et forte videretur, q admonitione præmiſſa poſſet etiã excõicare ſine iuſta cauſa: ſed hoc nõ eſt verum: & ideo dicit, caueat &c. & ita ordo, & cauſa in hac ſententia ſeruanda ſunt.

c ¶ *Rationabili cauſa.*] Coram ipſo probata ſ. nemo.

d ¶ *Taliter fortè proceſſerit.*] i. ſine manifeſta, & rationabili ſa.

¶ *Gloſſa ſequens exponit litteram, & alleg. contrarium.*

e ¶ *Abſque grauamine.*] Quia nullas expenſas debet propter hoc facere, nec iurare, ſi conſtat, quòd eſt iniuſta; nec aliud ſibi præcipere, cùm ſententia fuerit iniuſta. *ſ. de offi. ord. ad reprimendam. ar. contra. j. eo. venerabili.*

f ¶ *Querelam.*] De hoc dictum eſt *ſ. eod. per tuas.*

g ¶ *Periculo moræ.*] Mora enim quandoque ad ſe trahit periculum. *5. diſt. Baptizari.* & propter periculum moræ quis ſubijcitur iudici non ſuo. *ſ. de ſit. proui. c. vlt. vbi de hoc.*

h ¶ *Conſtiterit.*] Excõicatore præſente, quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur. *C. ſi per vim, vel alio modo. l. vlt. & ſ. de reſtit. in integ. cum ex litteris ad fin.* aut etiam eo abſente per contumaciam, & ſic te nõ contendente. *ſ. de ap. interpoſita §. vlt.* ſi tñ pure ageretur ad reuocandum iniuriam, non vt iudex puniretur, tunc non eſſet neceſſe ipſum reuocari [2], *vt 2. q. 6. hoc etiam placuit.* Io.

[2] *Sed illum pro quo lata fuit, quod dic vt j. eo. venerabilibus. §. 1. & 3. l. 6. Io. And.*

¶ ¶ *Glo. ſeq. exponit, quærit, ponit opi. & ſoluit.*

i ¶ *Ad intereſſe.* [3]] Id eſt, ad damna, quæ ſuſtinuit ſiue circa ſumptus litis, ſiue in alijs: & illa declarabit ſuo iuramento. *2. q. 1. in primis. C. vnde vi. ſi quando* taxatione iudicis præmiſſa. *ſ. de his, quæ vi, metuve cau ſiunt. c. vlt. & ſ. de pœn. conſtitutis.* Sed nũquid æſtimabitur illud intereſſe, quod ex electo vacan fuit electio propter illam excommunicationem, & quòd beneficiũ adeptus eſſet? Dicit Io. quòd ſic: quia illud intereſſe eſt circa rem. *12. q. 2. ſi quis de clericis. & 3. q. 5. ſuper cauſa. & ff. de ædil. edic. emp. & vend. Iulianus. in princ.* ſecus ſi intereſſe eſt extra rem. *ff. eo. ſi ſterilis. §. cùm per venditorem.* Sed non credo, quòd tale intereſſe debeat æſtimari, nec venire in conditionem, quia Eccleſia propter hoc puniri non debet: ſi proprium haberet, fortè puniretur.

[3] *Vide Specul. ti. de fruc. & intereſſe: & Dynum in c. mora. de regu. iur. l. 6.*

k ¶ *Tantam infligere pœnam.*] Quia nulla eſt maiòr in Eccleſia. *24. q. 3. corripiantur. & q. 1. non afferamus in fi.* quia illa ſeparat à corpore Chriſti, q eſt Eccleſia *j. eo. c. penul. & 3. q. 4. Engeltrudam.*

o ¶ *Satisfacere compellatur.*] Sic patet, q ſi excommunicatus petat abſolutionem à ſuo excommunicatore, & iurauit ſtare mandatis ſuis eo abſoluto: quod primò inquirere debet, an excommunicatio iuſta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. *ſ. de reſtit. ſpol. litteras. in fin. ſ. de of. ord. ad reprimendam.* ſi fuerit excommunicatio iniuſta, nihil præcipiat ei per iuramentum: quia in nullo tenetur ſatisfacere: cùm non deliquerit: ſed ſi fuerit iuſta, tunc primò recipiet mandatum, vt hic. Contra hoc vr, quod legitur *ſ. de reſcri. ab excõicato.* quia (vt ibi dicitur) excõmunicator de ſuo facto certus eſſe debet: ſed hoc intellige, cùm dubitat, an iuſte, vel iniuſtè excõicauerit præmiſſa admonitione; ibi, quando non præmiſit admonitionem, & ſic contra formam concilij tulit ſententiam: & ſic non contradicit, cùm de facto ſuo certus eſſe debeat. Idem eſt faciendum, cùm aliquis coram ſuperiore deponit de iniuſta excommunicatione querelam, ſecundùm quòd hic fit. *ſ. de of. ord. ad reprimendam.* ſed hoc debet inquiri, an excommunicatio fuerit iuſta, vel iniuſta coram arbitris ab excommunicatore, & excommunicato electis, vel apud ſynodum potiùs. *11. q. 1. ſi clericus* vel coram à ſuperiore per querelam vt ibi dicitur. *ſ. de off. ord. ad reprimendam.* Sed nonne eo ipſo, quòd excõicatus petit & iurat, intelligitur acquieſcere ſententiæ, vt eam poſtea impugnare non poſſit? Videtur, quòd poſtea nihil dicere poſſit contra ipſum *ſ. de ſi. delega. gratum. & ſ. de his, quæ fi. à maio. par. c. ex ore & ſ. de ap. ſollicitudinem. ff. de inoff. teſta. l. vlt.* Item ſi non appellat à ſententia excõicationis vſque ad decem dies, intelligitur acquieſſe ſententiæ: quod videtur *ſ. de re iudic. quod ad conſultationem. & C. eo. ſi ad ſolutionem.* Dicas, quòd non: non enim ex eo, quòd petit abſolui, acquieuit ſententiæ quòd ſit iuſta: ſimiliter nec ex eo quod non appellat infra decem dies, acquieſcit ſententiæ. Et ratio ſatis euidens eſt, quare in ſententia excõicationis non ſit neceſſaria appellatio: quia appellatio ſuſpẽdit pronunciatum. *ff. ad Turpi. l. 1. in fi.* ſed effectus excommunicationis non poteſt ſuſpendi per appellationem. *ſ. de app. paſtoralis.* vnde nec prodeſt, nec eſt neceſſaria appellatio: quia per curſum decem dierum non tranſit in rem iudicatam; nam abſolui poteſt etiam poſt decem dies: vnde per lapſum temporis non ſumit aliquam firmitatem: & ideo de iniuſta excommunicatione quandocunq; poteſt quis conqueri, cùm voluerit.

p ¶ *Non deferat in hac parte.*] Quia ceſſante cauſa, ceſſat effect⁹. *ſic ſ. de ap. cùm ceſſante.* & ita iudex poteſt ſuam interlocutoriam reuocare, vt ibi dr. *& ff. de re iud.* q iuſſit, vel errorẽ ſuũ corrige-

re. ʒ. de accuſ. qualiter, & quando. 2. & palliare perperam actum. ʒ. de conſu pal. c. niſi.

a ¶ *Dubitari.*] Ergo admittitur hodie appellatio, non ſolum ſi cauſa ſit probabilis: ſed etiam ſi eſt dubia. De hoc dr ʒ. de app. vt debitus. in dubiis. n. potius deferẽdũ eſt appellationi, qa illud certũ eſt, ideoq; tenendũ. ʒ. de ſpõ. impuberum. cum ſuis concor. ſic ſeruanda eſt ſnia excõicationis, de qua dubitat meritò. ʒ. de cle. excõ. mini. illud.

meritò debeat dubitari [a]: & tunc ſufficiẽti cautione recepta, quòd coram eo, ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipſo, iuri parebit, excommunicatum abſoluat [b]: ſicque pœnæ præſcriptæ minimè ſubiacebit: Caueus omnino, ne voluntate peruerſa in alterius præiudicium mentiatur [c] errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vult effugere vltionem.

¶ Honorius tertius Epiſcopo Bonon.

Excommunicat hæreticos, & quoſcunque violatores Eccleſiaſticæ libertatis.

CAP. XLIX.

NOuerit † fraternitas tua: *& infrà.* ¶ Excommunicamus [d] omnes hæreticos vtriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur: fautores, & receptatores, & defenſores eorum: Necnon & qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra Eccleſiæ [e] libertatem: niſi ea de capitularibus [f] ſuis infra [g] duos menſes poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ fecerint amoueri. ¶ Item excommunicamus ſtatutarios, & ſcriptores [h] ſtatutorum ipſorum: nec non Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum, vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ [i]: necnon & illos, qui ſecundùm [k] ea præſumpſerint iudicare, vel in publicam formam ſcribere iudicata.

¶ Idem magiſtro, & fratribus hoſpitalis Hieroſolymitani.

¶ Fratres hoſpitalis Hieroſolymitani excommunicati pro iniectione manuum in Clericum, ſeu confratrem, abſolui poſſunt per eorum Priorem: niſi exceſſus fuerit difficilis, & enormis.

CAP. L.

CAnonica † conſtitutione [l] cauetur, quòd Monachi, & Canonici regulares, quocunque modo ſe percuſſerint, non ſunt ad Apoſtolicam ſedem mittendi, ſed ſecundùm diſcretionem, & prouidentiam ſui Abbatis diſciplinæ ſubdantur: quòd ſi Abbatis diſcretio ad eorum correctionem non ſufficiat, prouidentia eſt diœceſani Epiſcopi adhibenda: niſi exceſſus difficilis fuerit, & enormis [m], propter quem meritò ad Eccleſiam Romanam ſit recurſus habendus. ¶ Nos ergo ad vos ſtatutum huiuſmodi duximus [n] extendendum auctoritate prædicta ſtatuentes, vt in tali caſu (niſi maioris [o] ſit prouidentia requirenda) per Priorem veſtrum, qui (ſicut audiuimus) Presbyter [p] eſſe debet, fratribus veſtris [q] abſolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem tit. ſanctæ Praxedis Presbytero Cardi. Apo. ſed. leg.

¶ Excommunicatus, vel ſuſpenſus abſolui non debet, niſi prius iuramento præſtito: ſi tamen ſine ſcandalo iuramentum haberi non poteſt, poterit fieri abſolutio per manualem promiſſionem.

CAP. LI.

SVper † eo, quòd monachi Græci, & Eremitæ propter inobedientiam, ſententia ſu-

b ¶ *Abſoluat.*] Appellatio eĩm nõ tenet quãtum ad hoc, quin poſſit abſolui excõicatus ꝓpter periculũ mortis, ſed quantũ ad hoc ꝙ trãſfertur iudicium ab ipſo, cautione recepta, ꝙ iuri parebit coram illo, ad quem appellauit, vt hic dicitur [a], & ʒ. de appel. quæ fronte. 10.

c ¶ *Mẽtiatur.*] Iudices enim ſæpe falſa ſcribũt. 2. q. 6. c. biduum. in fin. & C. de arbi. l. nec in arbitris. ff. de cuſto. & exhi. re. diuus 2. & ʒ. de proba. quoniam contra. q̃ tñ ipſorũ malitias refrænat.

NOuerit.] Duas habet partes principales. Secunda ibi, Nec non. Abbas.

Casvs. Honorius in iſto capitulo excõicat omnes hæreticos vtriuſque ſexus, quocũque nomine cenſeantur: & fautores, & defenſores eorũ & receptatores, & illos, q de cetero ſeruari fecerint ſtatuta edita cõtra Eccleſiaſticam libertatem: niſi ea deleri fecerint infra duos mẽſes de libris ſuis poſt publicationẽ huiꝰ ſniæ. Item excõicat ſtatutarios, & ſcriptores ſtatutorũ ipſorũ, necnon poteſtates, conſules, rectores, cõſiliarios locorũ, vbi de cetero huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſeruatæ, & illos, q ſecũdũm ea præſumpſerint iudicare, vel ſcribere iudicata. Not. ꝙ omnes hæretici ipſo iure ſunt excõicati. Itẽ fautores, & defenſores hæreticorum, hæreticis æquiparantur. Item arg. quòd illa ſcripta ſunt reprobata, quorum damnantur auctores.

d ¶ *Excõmunicamus.*] Omnes hæretici, & fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum, ipſo iure excõicati ſunt, *vt hic patet. & ʒ. de hære. excommunicamus 1. in prin. & §. credentes. & penulti.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Eccleſiæ libertatem.*] Sic ĩ. eo. grauem [b]. qui enim cõtra Eccleſiæ libertatẽ venire nituntur, ſunt ipſo iure excõicati: vt hic dr, ſed q iura Eccleſiæ auferre conantur, vel onera ei imponere, niſi admoniti deſtiterint, ipſo iure ſunt excõicati. ʒ. de immu. Eccle. non minus. & c. aduerſus. arg. contra. ĩ. eo. grauem. vbi dicit tales excommunicandos, niſi ſtatuta deleri fecerint. ibi ſoluitur.

f ¶ *Capitularibus.*] Id eſt, libris, in quibus ſtatuta ſua conſcribunt. ſimile verbum habes 11. q. 1. c. omnes. §. hæc ſi quis antiquata.

g ¶ *Infra duos menſes.*] Sic ʒ. ne cleri. vel mona. non magnũ. & c. ſuper ſpecula. à tempore enim publicationis currunt iſti duo menſes, poſtea verò conſtitutio omnes ligat. in Auth. vt factæ nouæ conſtitu. circa princ. colla. 5.

h ¶ *Scriptores.*] Sic ʒ. ne cle. vel mo. ſententiam. vbi prohibetur clericis ſententiam ſanguinis proferre, & ſcribere eo modo. omnes n. qui conſilium, vel auxilium in his præſtiterint, ſunt excommunicati, vt hic patet. & iſti ſtatutarij priuandi ſunt feudo, quod habent ab Eccleſia ĩ. eo. grauem.

a Vide to in hunc locum, quæ pleniùs hic, ſcribit Ioan. And. poſt Innocentium.

† Vide Zanchinũ tract. de hære. c. 17. & 18. & Alfonſum Caſtrum l. 2. c. 18. de iuſta hæret. punitione.

b Adde omnino conſtitutionem Federici Imperatoris quæ incipit, caſſa, & irrita. C. de ſacroſan. Eccleſ.

i ¶ *Vel ſeruatæ.*] Reſume, vt infra duos menſes, &c.

k ¶ *Qui ſecundùm ea.*] Ar. ꝙ illa ſcripta ſunt reprobata, quorum damnantur auctores. ʒ. de hæret. fraternitatis. vbi de hoc & ex. communicamus, §. credentes.

CAnonica.] Statutum de regularibꝰ excõicatis pro iniectione manuum abſoluẽdis ꝑ ſuos Prælatos, ad Hoſpitalarios extẽditur: vt ipſorum Prior eos abſoluat. hoc dicit. Diuiditur nam primò ponit canonem antiquũ. Secundo illum prorogat ibi, Nos. Abbas Siculus.

Casvs. Statuit Alexander Papa, ꝙ monachi, & canonici regulares, quocunq; modo ſe percuſſerint, ꝑ Abbatẽ ſuũ abſoluantur, cuius ſtatutũ ponit ʒ. eo. c. 2. & c. cũ illorum. conſtitutionem illam extendit Papa Honorius ad Hoſpitalarios Hieroſolymitanos, vt ꝑ Priorem ſuum, qui ſacerdos debet eſſe, in eodẽ caſu fratribus eiuſdẽ ordinis abſolutionis beneficiũ impendatur, niſi forſitan maioris eſſet prouidentia requirenda. No. ꝙ monachi, & canonici regulare, & Hoſpitalarij Hieroſolymitani, ſi ſe ꝑcuſſerint, ab Abbatibꝰ, vel Prioribꝰ ſuis poſſunt abſolui.

l ¶ *Conſtitutione.*] Quã habes ʒ. eod. ca. 2. & c. cum illorum.

m ¶ *Enormis.*] ʒ. c. Cum illorum.

¶ *Gloſſa ſequens ad hanc extenſionem alle. quatuor ſimilia.*

n ¶ *Duximus extendendum.*] Quod enim conceſſum fuit monachis, & canonicis regularibus, extenditur ad Hoſpitalarios fauore religionis. ſic quod dictum erat de monachis, extẽditur ad regulares. ʒ. de poſtu. ex parte. ſic quod conceſſum fuit religioſis, extẽditur ad Epiſcopos. ʒ. de priuilegiis, quod nonnullis, & quod dictum fuit de Epiſcopis intelligendum eſt de electis, & confirmatis. ʒ. de transla. inter. & quod dictum eſt de vxore, intelligendum eſt de ſponſa. ff. de iure do. ſi ſponſa. [c] & ff. de ſponſalibus. oratio. & ff. de fun. do. l. Iulia.

o ¶ *Niſi maioris.*] Propter enormitatẽ exceſſus, vel ꝑ ꝑ maiorẽ perſonã, cui manus intuliſſent. ʒ. eo. cum illorum. & c. monachi. Ber.

p ¶ *Presbyter.*] Niſi eſſet presbyter, non cõcederetur ita de facili, vel ſaltem clericus. quia laicis hoc officium licet religioſis non committeretur. 96. diſt. bene quidem. ſic nec officium prædicandi. ʒ. de hære. cum ex iniuncto. & Petro claues Eccleſiæ commiſſæ ſunt, qui fuit ſacerdos, & non laico. 24. q. 1. quodcunque. & 21. diſtin. in nouo. & 96. diſt. bene quidem [d].

q ¶ *Fratribus veſtris.*] Ergo non aliis: quod eſt verum. & idem intellige de Abbate, quòd non poſſet alterius Abbatis monachum, vel alium abſoluere; ex eo quòd dicit, veſtris, de aliis prohibitum intelligitur. ſimile 2. q. 1. vnus ex vobis. 45. diſt. diſciplina. ibi, peccauerit populus tuus, &c. priuilegium hoc locale eſt, ita quod ipſi extendere ad alios non poſſunt.

SVper eo.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Hoc tibi.* Abbas.

Casvs. Monachi Græci, & Eremitæ propter inobedientiam ſuſpenduntur, & excommunicantur; tamen ad mandatum Eccleſiæ redire nolunt niſi per manualem promiſſionem. Conſultus Papa, an eſſent recipiendi ſine iuramento, reſpondet quod ſi non poſſunt induci ad præſtandum iuramentum ſecundum formam

† Vide Federicũ Boich. in c. à nobis. 2. & in c. cũ illorum. ſuprà eo. ti.

† Vide Panormitanum in c. cum deſideres ſuprà eo. tit. & ibi Henricum Boich. diſ. 3.

c Priuilegiũ quod habet vxor in dote, habet etiam ſponſa, quæ dotem dedit, ſed non ipſa: vel non minor ap... Ioan. And.

d Et hic adde quod ibi not. in gl. & quod ca. in fin quam gl. quidam non habent. Io. an.

formam Eccleſiæ, recipiatur hac vice cum manuali promiſſione cùm interdum ſeueritati, cõſideratis locorum, & temporũ qualitatibus, ſit aliqd detrahendũ. Not. ꝙ iuramentũ nõ eſt de ſubſtãtia abſolutionis de rigore, ſed potius ad cautelam præſtatur. Itẽ detrahendũ eſt iuri quãdoque ex tempore, ex loco, & aliis cauſis.

a ¶ *Formam.*] Quã habes ſ. eo. ex tenore, quæ obſeruãda eſt in abſolutionẽ cuiuſlibet, q incidit in canonẽ. ſ. eo. cũ de ſideres. i. rñſo. in fin.

b ¶ *Iuramentũ.*] Tñ ad cautelam potius introductum fuit: vt ibi dr, vt de cætero nõ cõmittat talia. *ſimile* 23. *q. vlt. peſſimam. &* ſ. eo. *grauem. &* ſ. eo. *ex tenore.*

¶ *Gloſſa ſequens ar. pro opi. ſua, &c. & remittit.*

c *Cum promiſſione.*] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt, ꝙ ſi iuramentum non interueniat in tali abſolutione, nõ eſt abſolutus: iuramentum. n. non eſt de ſubſtantia[a] abſolutionis, *vt hic patet.* De hoc dictũ eſt, ſ. eo. cùm deſideres. in fi.

d ¶ *Detrahendũ.*] Ratione loci, & temporis detrahendũ eſt ſeueritati, vt hic dicit. 50. *di. vt conſtitueretur. di.* 44. *comeſſationes.* 9 *q.* 1. *ordinationes.* 23. *q.* 4. *non põt. &* ſ. *de tranſa. c. vlt. vbi habes de hoc ſatis.*

Verbum: † *Amolian.*

a *Licèt enim ſit de forma, non inde cõſequitur, quod ſit de ſubſtãtia: & facilius tolluntur formæ, vel circunſtantiæ verum, quàm ipſæ verum ſubſtãtiæ ad hoc, quod dicimus de pacto, vel conſuetudine, per quæ tolluntur primum & non ſecũdum, vt patet de conſue. ca.* 1. *li.* 6. *& ſuprà de cõmo. c. vno. de depo. c.* 2. *Ioa. And.*

ſpenſionis, & excommunicationis ligati nolunt ad mandatum Eccleſiæ niſi per manualem promiſſionem redire: Hoc tibi duximus reſpondendum, quòd ſi nullatenus poſſunt induci ad præſtandum iuxta formam[a] Eccleſiæ iuramentum[b], ipſos hac vice cum promiſſione[c] poteris recipere manuali: cùm interdum conſideratis locorum, & temporum qualitatibus, ſeueritati ſit aliquid detrahendum[d].

¶ Idem Bituriceñ. & Carnoteñ. Decanis, & Subdiacono Arelateñ †.

¶ *Cum de viribus ſententia dubitatur, poteſt quis abſolui ad cautelam iuramento præſtito.*

CAP. LII.

Venerabili fratre noſtro Cenomaneñ. Epiſcopo, & procuratore Turoneñ. Archiepiſcopi, in noſtra præſentia conſtitutis, pro quadam ſuſpenſionis ſentẽtia in præfatum Epiſcopum ab eodem Archiepiſcopo promulgata: Nos ſententiam ipſam relaxauimus ad cautelam[e], ipſo Epiſcopo in præſentia dicti procuratoris præſtante corporaliter iuramentum, quòd parebit mandatis, quæ idem Archiepiſcopus ſibi propter hoc fecerit, ſi conſtiterit[f] ipſum in eo, pro quo fuit lata prædicta ſententia, culpabilem extitiſſe.

¶ Idem Epiſcopo Seneñ.

¶ *Excommunicantur Officiales locorum, in quibus ſunt ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, niſi ea deleri fecerint, & ſtatutarij feudis Eccleſiæ ſunt priuati.*

Venerabili.] Caſus. Archieps Turon. tulit ſententiã ſuſpenſionis in Epm Cenomanen. propter quam ſuſpenſionẽ Eps, & procurator Archiepi acceſſerunt ad præſentiam domini Papæ: ipſe verò auditis allegationibus partiũ, ſententiã ipſam relaxauit ad cautelam, præſtito iuramento ab ipſo epiſcopo, præſente procuratore archiepiſcopi, quòd parebit mandato archiepiſcopi, ſi conſtiterit ipſum culpabilem extitiſſe ſuper eo, pro quo fuit ſuſpenſus. Not. quòd iuramentum præſtari debet, cùm quis abſoluitur à ſuſpenſione, ſicut fit in excommunicatione.

¶ *Gloſſa ſequens cauſam reddit, obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Ad cautelam.*] Quia lata erat poſt appellationem, vt dicebatur. *ſic* ſ. eo. *per tuas. &* ſ. *de appel. ad præſentiam. &* ſ. *de teſt. veniens* 2. *in fin.* & tñ licet ad cautelam abſoluatur iuramentum præſtat: vt hic patet: ſed ex quo ad cautelam abſoluitur, nõ deberet iurare. hoc fit propter dubium: quia non conſtabat de ipſa ſuſpenſione, an ritè lata fuerit: & ideo præſtatur iuramentum, vt ſi conſtiterit ipſum culpabilem extitiſſe ſuper eo, pro quo ſententia lata fuit, ſtabit mandato Archiepiſcopi. & eſt notabile, quòd pro ſuſpenſione iuratur, ſicut pro abſolutione excommunicationis. Ber.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & tripliciter ſoluit.*

f ¶ *Conſtiterit.*] Coram quo conſtare debet? Fortè coram Papa, ſi voluerit, vel corã eius delegato, vel ſi arbitros eligere voluerint. ipſe enim Archieps nõ debet cognoſcere, vt vr. *ar.* ſ. *eo. per tuas. &* 11. *q.* 1. *ſi clericus.* De hoc dr ſ. *eo. ſacro. & eſt ar. ex hac decr.* quod ſemper iuramentum exigendum eſt in abſolutione, vbi non conſtat excõicationem, vel ſuſpenſionẽ iniuſtam; ſed mandatũ differtur in euentum cognitionis, vt dictum eſt ſ. *eo. ſacro.* Vel dic, quòd iſti, quibus ſcribitur, cognoſcent de hac ſuſpenſione.

Grauem.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs. Quidam Piſani fecerunt duo ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, & in derogationem Apoſtolicæ ſedis: primũ videlicet, ꝙ ſi quis clericus, vel laicus contra quemcunque laicũ Piſani diſtrictus ad iudicem eccleſiaſticum litteras Apoſtolicas impetraret, in mille ſol. condemnaretur, niſi renunciauerit litteris: neque redditus poſſeſſionum ſuarũ reddatur eidem, nec agri colantur ipſorum, ſed banno ſubiaceant poteſtatis. Item ſtatuerunt, vt clerici ſuis ſumptibus quoddam caſtrum Piſanorum facerent cuſtodiri: quod ſi nõ fecerint, Poteſtas contra eos procedere teneatur. Super his cõqueſtus fuit Archiepiſcopus Piſanus domino Papæ: vnde mandat Epiſcopo Seneñ. quatenus in conſiliarios, & officiales ciuitatis Piſanorum excommunicationis ſententiã proferat, niſi ſtatuta ipſa de capitularibus ſuis fecerint amoueri, & caueri, quòd de cætero ſimilia non attentent. ſed cùm iidem ſtatutarij multa de bonis eccleſiaſticis dicantur habere in feudum, denunciet illos huiuſmodi feudis fore priuatos. No. quòd laici contra Eccleſiã nihil ſtatuere poſſunt. vel contra eccleſiaſticam libertatẽ; & qui contra faciunt, iure excommunicati.

CAP. LIII.

Grauem † venerabilis fratris noſtri Piſani Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quòd quidam ciues Piſani deputati à Poteſtate, ac populo ad ſtatuta ciuitatis edenda: in derogationem Apoſtolicæ ſedis, & ſubuerſionem Eccleſiaſticæ libertatis[g] edere præſumpſerunt, quòd ſi quis Clericus, vel Laicus contra quemcunque Laicum Piſani diſtrictus ad Iudicẽ Eccleſiaſticum litteras Apoſtolicas impetrauerit, in mille ſolidis, niſi renunciauerit litteris, condemnetur: nec redditus poſſeſſionum ſuarum reddantur eidem, vel agri excolantur[h] illius, ſed banno potiùs ſubiaceant † Poteſtatis: *& infrà.* ¶ Statuerunt illi prætereà, vt Clerici ſuis ſumptibus[i] caſtrum Ripæ fractæ faciant cuſtodiri: quòd ſi renuerint, contra eos Poteſtas procedere teneatur: *& infrà.*

¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus in Cõſiliarios, & Officiales ciuitatis ipſius, niſi ſtatuta ipſa de capitularibus ſuis deleri fecerint, & idoneè, ſicut exigit res, caueri, quòd ſimilia[k] de cætero non debeant attentare, excommunicationis ſententiam promulgare[l] procures. ¶ Cæterùm † cùm iidem ſtatutarij multa de bonis Eccleſiaſticis tenere dicanter in feudum, ipſos fore nihilominus priuatos[m] feudis, huiuſmodi nunciare procures.

† *Præter doctores hîc, & in c. nouerit. ſuprà eo. tit. vide legiſtas in cõſtitutio. Caſſa, & irrita. C. de ſacroſan. eccle.*

† *ſubiaceat.*

g ¶ *Libertatis.*] Sic ſ. eo. nouerit.

h ¶ *Excolantur.* [Similem pœnam habes ſ. *de priu. quanto.* ſic excommunicantur Iudæi. ſ. *de vſu. poſt miſerabilem. & c. quanto.* Ber.

i ¶ *Sumptibus.*] Volentes eccleſiam ſubijcere ſeruituti, & publicis functionibus, à quibus ſunt omnino immunes ſ. *de immu. eccle. non minùs. &* 16. *q.* 1. *c. generaliter.* §. *nouarum.* C. *de ſacroſan. eccle. placet.*

k ¶ *Similia de cætero.*] ſ. *eod. ex tenore.* 24. *q. vlt. peſſimam. &* 12. *q.* 2. *de viro.* 11. *q.* 3. *cùm aliquis. ſicut & de hæretico.* 1. *q.* 7. *quotiens.* 1. *& de conſe. diſt.* 2. *ego. Berengarius.*

† *In codice Barbatiæ ita Cæterũ cùm iidem ſtatutarij, & poteſtas multa, &c.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & quadrupliciter ſoluit.*

l *Promulgare procures.*] *Arg. contra* ſ. *eod. nouerit.* vbi excommunicati videntur ipſo iure conſiliarij, ſicut ipſi ſtatutarij, rectores, & conſules: ſed illud intelligi poteſt, niſi infra duos menſes ea deleri fecerint, & hoc intelligitur ſecundum illud, vt niſi ea deleri fecerint, excommunicentur; & ſic videntur excommunicati ipſo iure, niſi ea deleri fecerint infra terminum dictum: & poſtea per ſententiam. ſed ſtatutarij, & ſcriptores ipſo iure ſunt excommunicati, vt *ſuprà eo. nouerit.* Vel dic, quòd hîc loquitur de aliis conſiliariis, & officialibus, qui poſtea ſucceſſerunt; & non de illis, quorum conſilio, vel auctoritate ſtatuta illa edita fuerunt: quod niſi iſti ea deleri fecerint, excommunicentur, vt hic dicit: quod ſi ea fecerint obſeruari, niſi infra duos menſes ea deleri fecerint, ipſo iure ſunt excommunicati. *ſuprà eo. nouerit. & ſuprà de immu. eccl. aduerſus. antiqua decre.*[b] concordat illi *decret. nouerit.* & ideo videtur male deciſa Vt non contradicat, ſic expone, Promulgare procures, id eſt, promulgatam eſſe oſtendas, vel denuncies; vel iterum excommunicantur à iudice: aliàs non videtur ceſſare contrarium. Ber.

m ¶ *Priuatos.*] Ex hoc videtur, quòd ipſo iure ſunt excommunicati ipſi ſtatutarij, ex eo quòd dicit, priuatos denuncies, per *decre. ſuprà eod. nouerit.* & quia contra fidelitatem veniunt, amittere debent feudum. 22. *q. vlt. de forma.* & eccleſia poteſt illos priuare: cùm in hoc ſint de foro illius. ſic dominus priuat vaſallum, qñ facit feloniam domino de ſuo feudo, *in conſtitutio. Friderici. de feu. hac edictali.* §. *præterea*, quia dominus inter vaſallos de feudo cognoſcit. ſ. *de fo. compet. verum. & c. ex tranſmiſſa. ſimile.*

b *Antiqua decretalis, verba, quorũ hic meminit gloſſa, ad tollendam contrarietatẽ de decretali, nouerit, ita habens: & tam ſtatutarios, quàm Poteſtatem eandẽ non ſit dubiũ propter hoc excommunicationis ſententiam præter notam incurriſſe.*

mile ꝰ. *de hære.cap.vlt.arg.* 15.*q.*6.*cap.penulti.& vlt.*ſic & clericus, qui contra Eccleſiam ſuam aduocat, perdere debet beneficium. ꝰ. *de poſtu.ca.vlt.*

CVm.]Tres ſunt partes. Secunda ibi, *Prædicatores.* Tertia ibi, *Si qui verò,* Abbas.

Casvs. In primo reſponſo dr̃, ꝙ ſi aliquis participat excõicatis in his, quæ ad ſalutem, vel correctionẽ eorũ, pertinent, in locutione: licet alia verba eis incidenter interponat, vt apud eos magis proficiat, nõ eſt excõicatus. Secũdò dr̃, ꝙ prædicatores, dũ prædicãt excõicatis, & aliis detentoribus aliena ũ rerum: & audiũt cõfeſſiones eorũ; licite poſſunt recipere ab eis eleemoſynas cũ ipſi quaſi gerant cauſam eorum, ad quos res ipſę ptinere noſcũt: ſpcipue ſi aliàs in loco illo nõ poſſint ſuſtetationem habere. Tertiò dr̃, ꝙ cleric' ratione officij, ꝙ in Eccleſia obtinet, & alij clerici ſeniores zelo deuotionis poſſunt percutere pueros, vel adoleſcẽtes cõſtitutos in minoribus ordinib°s, turbãtes diuinũ officiũ, nec incurrũt excõicationem. Itẽ Prælati, & magiſtri ſub ditos & ſcholares ſuos cauſa correctionis leuiter poſſunt percutere ſine pœna excõicationis: & idẽ dicendum eſt de his qui aliquos de familia ſua, vel propinquos ſuos inferiorum graduum ſimili modo corrigunt, vt eos cohibeant à vitiis, boniſque moribus informent. In omnibus præmiſſis caſibus excommunicationis ſententiam non incurrunt, cùm huiuſmodi participatio, & correctio bono animo, & non diabolo ſuggerente fiat. No. quòd voluntas, & propoſitum alicuius inſpiciendum eſt ad hoc, vt de facto ſuo iudicetur. Item neceſſitas facit licitum, quod aliàs eſt illicitum. Item ratione officij licet, quod aliàs non liceret. Item nota hic plures caſus, in quibus licet corrigere, & percutere clericum ſine pœna excommunicationis.

† *Vide B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. p.q.*23.*art.*1. *& citatos in c. d nobis. ſuprà de exceptio.*

† *Hæc duo verba, vel curam, deſũt in antiquioribus codicibus, & in omnibus Vaticanis.*

† *Adde in contrario, an debeas ei da re. no. Abb. de Roſate, & Bar. in l.* 1. *C. de man. vali. lib.* 11.

† *Sano modo hoc accipias quia virumque reſpicit Deus: magis tamen cor, vt in c.*1. 16. *q.*6.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Allo*quens *excommunicatum intendentibus ad ſalutem animæ, etiamſi alia verba interponat, excommunicatus non eſt.*

CAP. LIV.

CVm † voluntate, ac propoſito [a] maleficia diſtinguantur, excommunicationis ſententiam non incurrit, qui excommunicato, in his, quæ ad abſolutionem, vel aliàs ad ſalutem [b] animæ pertinent, in locutione participat: licèt etiam alia verba incidenter (vt apud eum magis proficiat) interponat.

¶ *Prædicatores, præſertim qui aliàs ſuſtentari non poſſunt, ab excommunicatis, & detinentibus bona aliena eleemoſynam recipere poſſunt. Hoc dicit.*

¶ Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel [c] alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus, & confeſſionibus quaſi gerunt cauſam [d] [vel † curam] eorum, ad quos res ipſæ ſpectare noſcuntur, eleemoſynas licitè poſſunt ab illis recipere †: præſertim [e] ſi aliàs non valeant in illo loco ſuſtentationem habere.

¶ *Ponit quoſdam caſus, in quibus percutiens Clericum excommunicatus non eſt.*

¶ Si qui verò ratione [f] officij, quod in Eccleſia obtinent, aut etiam alij [g] Clerici ſeniores zelo deuotionis, pueros, vel adoleſcentes in minoribus [h] ordinibus conſtitutos turbantes [i] diuinum officium, & hi, qui obtentu prælationis [k], vel magiſterij [l] ſubditos, & ſcholares correctionis cauſa leuiter fortè percuſſerint, excommunicationis ſententiam non incurrunt. Quòd & de his dicendum eſt, qui aliquos de familia [m] ſua, vel propinquos inferiorum [n] graduum ſimili modo, vt cohibeantur à ſuis inſolentiis, & ſcientia, boniſque moribus informentur, duxerint corrigendos.

¶ Idem Aſtoricẽ. Epiſcopo.

¶ *Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem.*

CAP. LV.

SI † concubinæ publicæ Clericorum Eccleſiaſticæ cen-

a ¶ *Voluntate, ac propoſito maleficia.*] Hæc verba ſumpta ſunt ex illa *lege. ff. de furt. qui iniuriæ. in princip. ad cor enim.* & ſpontaneas voluntates reſpicit Deus, & non † ad actus. 15.*q.*6.*c.*1.*&* 14.*q.*5. *ſi quid.* ſola enim temeritas hic attenditur. ꝰ. *eod. c.*1. *&* 17.*q.*4. *ſi quis ſuadente.* & quia animus punitur, non opus. 50. *diſt. contra animum & duobus c. ſeq.*

b ¶ *Ad ſalutem.*] ꝰ. *e.c.*1. *reſpõſo. &* 11.*q.*3. *cũ excõicato.* vbi permittit participare in his quæ ad ſalutẽ pertinẽt, vt hic dic.; & quæcunque verba ab hoc proficere poſſunt excõicato dici põt, aliàs nõ.

c ¶ *Vel alios.*] Id eſt, vſurarios, quorum eleemoſyna [a] recipi non debet. ꝰ. *eod. de vſur. quia in omnibus.*

d ¶ *Quaſi gerunt cauſam eorum.*] Quaſi negotiorum geſtores: & ideo poſſunt eorũ eleemoſynas recipere, vt hic dr̃: qa ipſi, quorũ res aguntur, ab illis ſi a recipere poſſunt: & ſic iſti prædicatores licite ea recipiunt ꝓ eleemoſynis: & licet res non habeat effectũ, ſufficit, ꝙ ab initio negotium ſit vtiliter cœptum *ff. de nego. geſt. ſed an vltrò. §. is autem qui & negotiorum geſtor.* præterea poteſt agere ad ſumptus, quos fecerit, vt ibi dicitur. & eſt arg. ꝙ ille, qui gerit vicem alterius, honorandus eſt ſicut ille, cuius vicem gerit. 93. *diſt. c. vlt. &* 94. *diſt. c.*1. *&* ꝰ. *de offi. delega. cũm olim* 2.

e ¶ *Præſertim.*] Poteſt exponi pro, maximè [b], quia aliàs tempore neceſſitatis ab excõicatis poſſunt recipi neceſſaria & emi. 11.*q.*3. *quoniam multos.* aliàs verò prædicatores non debent recipere eleemoſynas ab excommunicatis, vel vſurariis, vel conſimilibus. 90. *diſt. oblationes. & c. eorum. &* 17.*q.*4. *miror.*

f ¶ *Ratione officij.*] Not. ꝙ ratione officij licet, quòd aliàs non liceret [c]. & hoc ideo, quia ex quo cõmiſſ m eſt ei officium, & tacita, ſine quibus officium commode expediri non poteſt: ſicut iudex poteſt compellere omnes impediẽtes iuriſdictionem ſuam. ꝰ. *de offi. delega. c.*1. *& cap. præterea. & c. prudentiam. & c. ſuſpicionis, &* ꝰ. *de teſti. c. tam litteris.* imò & ſi non habeat officium.

a *Melius diceret, oblatio: & tunc demum cùm ſunt manifeſti: eſt enim differentia inter hæc duo, vt dixi in tex. Ioan. And.*

b *In exponit pro tantum: quod eſt tutius, ſecundũ Hoſt. alle. in ar.* ꝰ. *eo. inter alia. in fi. Io. And.*

c *Concor. tex. in l.* 1. *§. ſed eſt quiſſimũ cum gloſſ. in ver. conſedi. ff. de poſtu.*

g ¶ *Alij.*] Scilicet ſeniores de Eccleſia poſſunt inferiores in minoribus ordinibus conſtitutos coercere, etiam turbantes diuinum officium, vt hic dicitur.

¶ *Glo. ſequens arg. à contrario, & cauſam reddit.*

h ¶ *In minoribus ordinibus.*] Ergo nõ poſſunt ſic cõpeſcere cõſtitutos in ſacris ordinibus, licèt turbet officiũ: qa ex eo ꝙ permittit ſpecialiter de iſtis, de aliis ꝓhibet, ſicut quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. *diſt. qualis. &* ꝰ. *de præſum. nonne* & quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis verberibus ſubiici non debent. 45. *diſt. cum beatus.* puniantur ergo aliàs admonitionibus: & ſi ſe nõ correxerint, poſſunt ſuſpendi ꝰ. *de cele. miſ. dolentes. arg.*

i ¶ *Turbantes.*] ꝰ. *eod. veniens. &* ꝰ. *de appel. dilectis filiis. arg.*

k ¶ *Prælationis.*] Sic ergo Prælati poſſunt corrigere ſubditos & ſecutere leuiter ſine metu excõicationis, cauſa correctionis. & non ex odio ꝰ. *eo. ex tenore.* leuiter enim hoc facere debent: quia leuiter caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti. 45. *di. c. cum beatus.*

l ¶ *Magiſterij.*] Sic ꝰ. *eo. c.*1. modica enim, & leuis caſtigatio pmiſſa eſt doctori *ff. ad l. Aquil. l.*5. *in fi. & l. ſeq.* & humilis debet eſſe doctrina magiſtri. ꝰ. *de ma. & obed. humilis* vbi plures concor. inuenies. ad hoc nimia ſæuitia culpæ annumeratur. *ff. ad l. Aquil. præceptoris.*

¶ *Glo. ſeq. proſequitur, quod dicitur de correctione familiæ, notans in textu 6. caſus, & quattuor addit.*

m ¶ *De familia.*] Not. ꝙ quis familiã ſuam corrigere debet, cùm ei competat iure patriæ poteſtatis. 23.*q.*4. *duo iſta. &* 45. *diſt. c. cum beatus. §. Salomon. & c. diſciplina.* & ꝙ domeſticorũ ſuorũ curã non habet, fidem negauit. 47. *di. c. ſicut. §. neceſſe ad fi. ver. hinc etiam Paulus. & C. de pa. po. ſi filius* & nõ ſolũ pater, ſed etiam ꝓpinqui domeſticos ſuos corrigere debent. *C. de emen. propin. l. vnica* & hic idem dicit, omnes prædictæ perſonę clericos inferiorũ graduum corrigere poterunt ſine pœna excõicationis, vt hic patet de magiſtris, & Prælatis [d], & non diſtinguitur in gradu. Hic habes ſex caſus, in quibus licet corrigere, & percutere clericum ſine excommunicatione, ꝙ habẽt officiũ in Eccleſia, ſeniores & prælatus, magiſter, dominus domus & conſanguinei: ſunt & alij caſus, vbi quis nõ incidit in canonẽ, ſi iocoſa leuitate clericum percutit. ꝰ. *eo. c.*1. Itẽ ſi inueniat eum cum matre, filia, vxore, vel ſorore. Item ſi vim vi repellãt incontinenti. ꝰ. *eo. ſi verò aliquis* 1. *§.* 2. *&* 3. Item ſi clericus poſt trinam admonitionem non ſe corrigat, perdit hoc beneficium. ꝰ. *eo. contingit* 2. *& c. in audientia.*

¶ *Gl. ſeq. no. à contrario aliud in ſacris, ſecundò quærit, & ſoluit.*

n ¶ *Inferiorum graduum.*] Secus ſi ſint in ſuperioribus, putà ſubdiaconatu, vel aliis ſuperioribus: quia per ſacros ordines liberati ſunt à patria poteſtate: vnde nullum ius habent in eis. facit enim ordo liberat à patria poteſtate, quia liberat à ſeruili: quod plus eſt. 54. *diſt. ex antiquis. & cap. frequens. & cap. ſi ſeruus ſciente.* & ſubdiaconus eodem gaudet priuilegio cum diacono. ꝰ. *de ſerui. non ordi. miramur.* Et ita habes hic, quòd clericus, quandiu eſt in minoribus ordinibus, eſt in patria poteſtate, niſi expreſse emancipetur, & ita nota dignitatem ſacrorum ordinum. [e] Quid ſi perſonæ ſuperius in littera nominatæ excedant modum, nunquid incidunt in canonem? Reſpondeo niſi irato animo hæc faciant, & ex propoſito, non credo, quòd incidant in canonem, qui ſolummodo dolum proſequitur; quod colligitur ex verbis canonicis. 17.*q.*4. *ſi quis ſuadente.* ibi, manus violentas iniecerit. & ꝰ. *eo. cap.* 1. violentia non committitur ſine dolo, ſed huiuſmodi manus prædictarum perſonarum non ſunt doloſæ, ſed charitatiuæ, licet fortuito caſu excedant modum diſciplinæ, quod probatur ex princ. huius c.

† *Contra clericos concubinarios vide decreta in concilio Tri. ſeſſio* 25. *de reforma. c.* 14. *& de intellectu huius c. vide Couarruuiã in c. alma mater. de ſẽt. excom. lib.* 6. *p.*1. *§.* 3.

d *Idem not.* 23.*q.*5. *c.*1. *ad fi. in gl. magiſtri.*

e *De hoc vide in c. inde. coram. ſupra de ætate. & qualit. & an pater percutiens filium in ſacris conſtitutum cauſa correctionis, ſit excommunicatus. vide his Io. An. & alios.*

SI *concubinæ.*] Casvs. Publicæ concubinæ clericorum: quia nolue-

noluerunt ab eis recedere, excommunicatæ fuerunt:clerici iſti concubinarij poſt latam ſententiam carnaliter ad eas habuerũt acceſſum:quæritur, vtrùm illi ſint eadem ſententia ligati? Reſpondet Papa, quod eadem ſententia inuoluuntur:quia participant in eodem crimine, criminoſis. Nota, quòd participans in crimine, eadem ſententia notatur cum nominatum excommunicato.

a ¶ *In eodem crimine.*] Secus ſi aliàs participarent in locutione, vel aliàs quàm in crimine: quia tunc non eſſent excommunicati maiori, ſed minori. *ſi. ſup. eo. nuper.* vbi ſatis de hac materia: & ea, quæ ibi dicta ſunt, hic poſſes repetere. & ſic ſententia per participationẽ criminis extenditur ad perſonas, contra quas lata non fuit. *ſimile ſuprà de immu. ec. aduerſus. in fin. & ſup. eo. nouerit.* Bern.

† *Vide Henricum Boich. in c. verè. ſuprà eod. diſt. vlt.*

† *incidunt.*

DVobus.] Casvs. Duobus fuit collata poteſtas, vt ab excommunicatione minori, ſi eam incurrant, ſe viciſſim abſoluant: vterque incidit in huiuſmodi ſententiam: quæritur, vtrùm iſta poteſtas eis collata expiret? Reſpondet Papa, quòd propterea non expirat, quò minùs vnus alium abſoluat: tamen contradicunt quidam, quòd alter alium abſoluere non poteſt, niſi ab alio non ſuſpenſo primò fuerit abſolutus.

† *Vide, quæ poſtea diffiniuit Bonifacius Octauus in cap. vlt. de ſen. excomm. lib. 6. §. adijcimus, & §. ſeq.*

1. *Adde de hac q. Car. Flor. in clem. 1. de reli. do. verſ. prædictis in 7. q.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Non expirat.*] Si poteſtas iſta abſoluendi non expirat: ergo vnus poteſt abſoluere alium 1. Sed contra videtur, quod cùm vnus

ſuræ diſtrictione notentur, eoſdem concubinarios non eſt dubium ſententia maioris excommunicationis inuolui, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine[a] criminoſis.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus minori poteſt ab excommunicatione aliquem abſoluere.*

CAP. LVI.

DVobus † collata poteſtas, vt à minori excommunicatione, ſi in ipſam inciderint †, inuicem ſe abſoluant, vtroque ligato vinculo excommunicationis huiuſmodi non expirat[b].

¶ Idem.

¶ *Permittitur miniſtris Eccleſiarum ſemel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus, quæ exprimuntur in textu.*

CAP. LVII.

PErmittimus † Eccleſiarum miniſtris ſemel in hebdomada tempore interdicti, non pulſatis campanis, voce ſubmiſſa ianuis clauſis, excommunicatis,[c] & interdictis excluſis, Miſſarum ſolemnia celebrare cauſa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus[d] in pœnitentia non negatur.

¶ Idem.

¶ *Satisfaciens Clerico, quem verberauit, non poteſt propter hoc ab Epiſcopo abſolui, niſi in certis caſibus hic expreſſis.*

ſit priuatus à ſacramentis, alium reſtituere non poteſt. *de conſec. diſt. 4. ſanctum.* quod enim non habet; dare non poteſt. 1. q. 1. c. 1. & q. 7. *Daibertum. & argum. ſuprà de cleri. excommuni. mi. cap. vltim.* Quid ergo dicit, quod talis poteſtas non expirat? Reſpondeo[a], bene dicit, quòd in veritate poteſtas collata non expirat propter hoc cum effectu, ſed dormit, id eſt, poteſtas illa, cùm vterque ſit excommunicatus, non poteſt habere effectum: quia alter alterum non poteſt abſoluere, niſi primò alter eorum ab alio, quàm à ſocio fuerit abſolutus, tunc demũ habet effectũ. *ſi. ſ. de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta & ſ. de conceſ. præben. & ec. nõ va. quia diuerſitatem 15. q. 6. c. pen. & vlt. ſi. C. de cura fu. l. pen.* Vel dic, quòd bene poteſt alter alterum abſoluere, licet ſit ligatus minori excommunicatione: & ita nullo modo expirat poteſtas, ſed durat cum effectu: *arg. decr. prædi. ſi celebrat.* quia minor excommunicatio priuat ſolummodò à perceptione ſacramentorum, ſed non à collatione. *vt ibi dicitur. argum. ad hoc. ſuprà eo. ſacro. & ſuprà de reſcript. ab excommunicato.*

a *Primam iſtam reſponſionem reprehẽdebat Ho. dicens, quòd ſecundum eã nihil eſſet ſpeciale in minori, quod tamen vult põderare tex. tenebat ergo ſecundam: poſtea dicens ſe audiuiſſe, quod B. illam ponebat in additioni. dicit ſe additiones eius nõ vidiſſe. Ioan. And.*

PErmittimus.] Hodie hoc c. ſeruit de nihilo: quia hodie permittitur ſingulis clericis celebrare ianuis clauſis, excommunicatis, vel interdictis excluſis: *vt habetur in c. ſi. §. adijcimus. & §. ſeq. eo. tit. lib. 6.* Abbas.

Casvs. Permittit Papa rectoribus eccleſiarum, quòd tempore interdicti ſemel in ſeptimana cauſa conficiendi corpus Domini ad opus infirmorum (quod decedentibus in pœnitentia tempore interdicti non negatur) poſſunt Miſſarũ ſolemnia celebrare, excluſis excommunicatis, & interdictis. Nota, quòd tempore interdicti conceditur corpus Chriſti decedentibus in pœnitẽtia.

¶ *Gloſ. ſeq. duplicem cauſam ponit, quare tempore interdicti celebrare permittitur quandoque fauore celebrantium, quandoque aliorum. ver. ſed quando rec. i. per contrarium.*

c ¶ *Excommunicatis, & interdictis.*] Et hoc idem facere debent religioſi, & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti. *ſ. de priui. quod nonnullis. & j. tit. proxi. cùm in partibus.* illud priuilegium per hoc c. extenditur ad omnes alios Prælatos Eccleſiarum, qui prius illud non habebant quòd ſemel tantùm in hebdomada celebrent cauſa cõficiendi corpus Chriſti: & hic non attenditur fauor perſonarum, ſed ſanctitas ipſius corporis, & principaliter neceſſitas decedentium, ſiue infirmorum. Presbyter enim ſemper debet habere Euchariſtiam paratam: ſed quando conſecratur pro populo, nihil in craſtino ſeruandum eſt. *de conſe. diſtin. 2. tribus.* Item aliũ cõceditur fauore religionis, ſiue perſonarũ, vt patet in c. *quod nonnullis. ſ. de priuileg.*

d ¶ *Quod decedentibus.*] *ſic ſ. tit. pro. q. in ea.* B.

CAP. LVIII.

QVamuis incidens in canonem latæ ſententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias facultates eis ſatisfaciat[e], quibus iniurias irrogauit; non tamen aliter, quàm per ſedem Apoſtolicam, vel eius legatum abſolutionis poteſt beneficium obtinere: Niſi imminente mortis[f] articulo, infirmitate, inimicitia[g], aut inopia[h], puerili[i], vel ſenili ætate, fragilitate ſexus[k], ſeu aliá corporis impotentia[l], ſiue quolibet impedimentó canonico[m] retrahatur, quò minùs Romanum Pontificem poſſit adire: vel niſi iuris beneficio[n] à labore huiuſmodi excuſetur. Cæterùm quibuſdam[o] prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, ſub debito iuramenti (quod ſecundùm Eccleſiæ formam præſtare tenentur) conſueuit iniungi, vt impedimento ceſſante ad Apoſtolicam ſedem accedant, mandatum ipſius humiliter ſuſcepturi.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatio ſimpliciter lata intelligitur de maiori. h. d. Et eſt textus notabilis, & quotidie allegatur.*

CAP. LIX.

SI quem ſub hac forma verborum, Illum excommunico,

QVamuis.] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, *Niſi.* Abbas. Casvs. Si aliquis incidens in excõicationem propter violentam manuũ iniectionẽ ſatisfecerit iniuriam paſſo, nõ tamen poteſt aliter, quàm per ſedem Apoſtolicã, vel eius legatum beneficiũ abſolutionis obtinere, niſi in quibuſdam caſibus, qui in ipſa littera continentur. Sed quibuſdam de prædictis, qui videlicet temporali laborant impedimẽto, exceptis pueris, præcipiendum eſt ſub debito iuramenti, vt impedimẽto ceſſante ad Apoſtolicam ſedẽ accedant mandatum Apoſtolicũ ſuſcepturi. Not. quòd licèt quis ſatisfecerit iniuriã paſſo, nõ tamen eſt abſolutus. Itẽ nota hic plures caſus, in quibus excõicati propter violentam manuum iniectionem, Romanum Pontificem adire non debent. Item ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus.

e ¶ *Satisfaciat.*] Licet quis ſatisfecerit iniuriam paſſo: nondum tamen haberi debet abſolutus, nec eſt ei cõicandum, niſi primò abſoluatur. *ſ. eo. cùm deſideres. 1. reſpon. & vlt.* omnis enim res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. *j. de reg. iur. c. 1.* ſic enim excommunicatio quandoque ſolo verbo contrahitur, & ſolo verbo tollitur: ſed in hoc caſu ipſo facto inducitur, ſed ſolo verbo tollitur: & ſic ſatisfactio, vel iuramentum non ſunt de ſubſtantia abſolutionis. De hoc dictum eſt *ſ. eo. cùm deſideres, in fin.*

f ¶ *Mortis.*] *ſ. eod. non dubium. & 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ſ. eo. quod de his.*

g ¶ *Inimicitia.*] *ſ. eo. de cætero.* de infirmitate, inopia, ſenili ætate; habes *ſ. eod. quod de his.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

h ¶ *Inopia.*] *Si. ſ. de teſti. ſi qui teſtium. contra. ſ. eod. ea noſcitur: ſol. ibi.*

i ¶ *Puerili.*] Pueri infra pubertatem non mittuntur ad curiam: quia ætas eos excuſat ab itinere. *ſ. eo. c. 1. & ſ. proxi. & j. eod. cap. vltim.*

k ¶ *Fragilitate ſexus.*] *ſ. eo. mulieres. & c. de monialibus.*

l ¶ *Corporis impotentia.*] Quia ſcilicet ſit mutilatus in pede, quòd ire non poſſit, vel contractus.

m ¶ *Impedimento canonico.*] *ſ. eo. quod de his.* Ber.

n ¶ *Iuris beneficio.*] Vt ſerui. *ſ. eod. mulieres.* & hoc intellige ſecundùm diſtinctionem huius *cap. ſ. eo. relatum.*

o ¶ *Quibuſdam prædictorum.* Scilicet qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, ſenili ætate cõfracti, vel impotẽtia perpetua, inopia, omnes iſti poſſibilitate recepta ſedem Apoſtolicã viſitabunt pro mãdato recipiẽdo, vt *j. ſequitur, & ſ. eo. de cætero. & c. de his.*

SI quem.] Non diuiditur.

Casvs. Si aliquis ſub hac forma verborum dixerit, Ex communi-

communico illum, vel ſimilia verba protulerit, dicendum eſt eum non ſolum minori excommunicatione (quæ à perceptione ſacramentorum ſeparat) ligatum eſſe: verùm etiam maiori, quæ à fidelium excludit communione. Nota, quòd idem eſt dicere, excommunico, & anathematizo.

vel ſimili [a], à Iudice ſuo [b] † excommunicari contingat: dicendum eſt eum non tantùm [c] minori, (quæ à perceptione ſacramentorum) ſed etiam maiori excommunicatione (quæ à communione fidelium ſeparat) eſſe ligatum.

¶ Idem.

¶ *Beneficium indultum ratione minoris ætatis, poſtquam cœpit habere locum, non extinguitur, licèt minor peruenerit ad maiorem ætatem.*

CAP. LX.

PVeris [d], qui in canonem inciderunt ſententiæ promulgatæ, ſiue ante, ſiue poſt pubertatem poſtulent ſe abſolui, poteſt diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium impertiri: Cùm propter defectum ætatis [e], in qua fuit commiſſus exceſſus, rigor [f] ſit manſuetudine temperandus.

TITVLVS XL.

De verborum ſignificatione.

¶ Hieronymus ſuper Oſee †.

¶ *Nouale, eſt terra nouiter ad culturam redacta.*

† Dictio, ſuo, deeſt in pleriſque recentioribus: ea ex antiquis codicibus & omnibus Vaticanis eſt reſtituta: quã etiam agnouit gloſſa hic, & Hoſtienſis.

a ¶ *Simili.*] Putà niſi hoc feceris, noueris te excommunicatum. ĩ. *de app. c. præterea 2. & ſup. de teſt. cogen. c. 2. & ſup de rap. c. 3.*

b ¶ *A Iudice ſuo.*] Sententia iudicis ſui ſiue iuſta, ſiue iniuſta tenet. 11. q. 3. c. 1. & 2. ſed à non ſuo iudice lata eſt nulla. *ar. ſup. de priui. cùm olim eſſemus. & ſup. de conſuet. ad audientiam. & ſup. de iudi. at ſi clerici. & ĩ. de offi. ord. c. penult.*

¶ *Gio. ſeq. tractat de maiori, & minori excommunicatione.*

c ¶ *Non tantùm minori.*] Sic ergo patet, cùm dico, excommunico illum de maiori intelligitur; minor [a] enim excõicatio remouet à cõione ſacramentorũ, vt hîc dicitur: maior excõicatio à corpore Chriſti, qđ eſt Eccleſia, ſcilicet cõione fideliũ. 3. q. 4. *Engeltrudam.* Eſt ergo maior excõicatio à qualibet licita cõione, & legitimo actu ſeparatio: vnde Adã excõicatus fuit ex eiũ ligni. 11. q. 4. c. *ad menſam. §. euidenter.* Excõicatio, quæ dicitur anathema, infligitur tam ab homine, quam à iure, & ꝓ contumacia, & pro crimine. ĩ. *tit. prox. ex parte. & 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.* & in titulo iſto per violentam manus iniectionem. Minor aũt excõicatio infligitur quandoque pœnitenti, & impœnitenti. Pœnitẽti quãque à ſeipſo, quãque à ſacerdote. *de pœn. diſt. 1. facilliùs.* Sed meliùs facit, ſi auctoritate ſacerdotis hoc faciat. *de pœn. diſt. 1. in actione.* Impœnitenti quandoque à Deo imponitur excommunicatio minor, cùm propter mortale peccatum Deus tradit aliquem ſatanæ, & diſcedit à mente eius. 11 *q. 3. audi denique.* Quandoque ipſemet ſe ſuſpendit à ſacramentis, cum non vult pœnitere, & putat ſibi ſufficere: & male hoc fit. *de pœn. diſt. 1. ſunt qui arbitrantur.* ſed ſi reputat ſe indignum, & abſtinet, bene facit *de conſe. diſt. 2. qui ſcelerate.* Quandoque imponitur à ſacerdote loco pœnæ: quia non vult pœnitere. 17. *q. 4. miror.* quandoque per ſententiam canonis. 11. *q. 3. cum excommunicato. & 81. diſt. ſi qui ſunt.* Cùm inflicta eſt excommunicatio à ſe, vel à Deo, agat pœnitentiam & ſequitur reconciliatio. Si verò à ſacerdote inflicta fuerit, per eum reconcilietur. Cùm verò à canone infligitur minor excommunicatio, per ſimplicem ſacerdotem poteſt abſolui, & ſine iuramento, vel aliquo mandato, niſi participet in crimine, *ſup. eo. nuper. & c. ſi concubinæ.* Qui maiori excommunicatione eſt notatus: ſi ab homine, ſemper ab eodem, vel eius ſuperiore debet abſolui. *ſup. eod. per tuas.* niſi incendiarij poſt publicationem. *ſup. eo. tua.* Si à canone eſt notatus, à ſuo Epiſcopo poteſt abſolui, niſi conditor canonum ſibi abſolutionem retinuerit. *ſup. eod. nuper.* ſicut in his qui violentas manus mittunt in clericum. 17. *q. 4. ſi quis ſuadente & ſup. eod. c. proxi.*

a Præter canoniſtas hic, vide Theologos lib. 2. ſent. diſt. 22. & Couarruuiam in ca. alma mater. de ſen. exco. lib. 6. p. 1. in initio.

† Oſee c. 10. ſunt verba gloſſæ interlinealis. Vide l. quid per nouale. & l. ſylua. §. nouale. ff. de verb. ſignif.

PVeris.] Pueri excommunicati pro iniectione manuum: ab Epiſcopo abſolui poſſunt: etiamſi ante abſolutionem effecti ſunt puberes. h. d. Et duæ ſunt partes: ſecũda ibi, *Cùm propter.* Ab.

CASVS. Aliqui pueri infra xiiij. annos conſtituti violentas manus miſerunt in clericum: facti ſunt maiores ante abſolutionem: quæritur, à quo debeant abſolui? Reſpondet Papa, quòd ſiue ante, ſiue poſt pubertatem poſtulent ſe abſolui, diœceſanus Epiſcopus illos abſoluere poteſt: cùm propter defectum ætatis, in qua commiſſus fuit exceſſus, rigor Eccleſiæ ſit manſuetudine temperandus. Nota, quòd ratione ætatis rigor iuris aliquando temperatur: & ſic nota, quòd ætati parcitur.

d ¶ *Pueris.*] Intellige, doli capacibus. *ſuprà de delict. pue. pueris.* [b] aliàs iniuriam facere non poſſunt, pati verò. ſic 15. *q. 1. illud.*

e ¶ *Ætatis.*] Sic ergo parcitur ætati, licet non in totũ, ſed quoad minorem pœnam, vt in delictis. *ff. de mino. auxil iũ. §. in delictis.* [b] In delictis enim non parcitur niſi quoad minorẽ pœnam, vt ibi.

b Vide de delic pue. ca. 2. ſuper vlt. gl. Ioa. And.

¶ *Gloſſa ſequens ponit quatuor caſus, quibus temperatur rigor.*

f ¶ *Rigor.*] Iuris rigor temperatur quandoque ratione ætatis, vt hîc, & 86. *diſt. tanta. & de conſecr. diſt. 3. eos qui.* 35. *q. 9 ſententiam,* quãque ratione locorum, & temporum ĩ. *eo. ſuper. eod.* & quãque ratione perſonæ, & cauſæ, & loci, & temporis. *ſup. de tranſac. c. vl. & 23. q. 8. ocidis. & 29. diſt ſcleudum.* quãque ratione multitudinis, & ſcandali. 50. *diſt. vt conſtitueretur. cum ſuis concordantiis.*

CAP. I.

INnouare [g] nouale. ¶ Nouale [h] eſt ager nunc primùm præciſus [i].

¶ Idem ſuper Danielem. †

¶ *Appellatione, Patris, veniũt in lata ſignificatione omnes aſcẽdẽtes.*

CAP. II.

NAm [k] & Rex Nabuchodonoſor pater tuus. ¶ Id eſt, proauus [l], more ſcripturæ quæ auos, & deinceps, patres [m] appellat.

¶ Idem in Parabolis †.

¶ *Non dicitur, Natus, qui ſtatim deceſſit.*

CAP. III.

NAm [n] & ego vnigenitus fui coram matre mea. ¶ Quare vnigenitum [o] ſe nominat, quem fratrem vterinum [p] præceſſiſſe ſcriptura teſtatur? niſi quia ille mox Natus ſine nomine, quaſi nunquam [q] eſſet, de vita deceſſit.

¶ Idem ſuper Matthæum †.

¶ *Dictio, Antequam, non ſemper implicat.*

DE VERBORVM ſignificatione.

¶ *Suprà viſum eſt de diuerſis conſtitutionibus circa Iudices, Iudicia, clericos, matrimonia, & crimina. Verumtamen quia in eis, & aliis diſpoſitionibus dubitari poteſt de ſignificato verborum: ideo in fine operis annectit hanc Rubricam. Abbas.*

† Daniel. c. 9. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

INnouare.] Exponit hic Hieronymus verbum, nouale, quod ſcribitur Oſee 10. cap. Abbas.

† Prouerb. c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

CASVS. In Oſee propheta verba iſta, Innouare nouale, reperiuntur. Hieronymus exponit hic quid ſit nouale, & meliùs exponitur ĩ. *eo. quid per nouale.*

g ¶ *Innouare.*] Verba ſunt Oſee prophetæ.

† Matth. c. 1. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

h ¶ *Nouale.*] Verba ſunt Hieronymi exponentis verba prophetę.

i ¶ *Præciſus.*] Dicitur in lege terra, ſcilicet, præciſa, quæ anno ceſſat. *ff. de verb. ſignifi. ſylua §* 2 Dicitur nouale terra de nouo ad culturam redacta: cuius non extat memoria, quòd culta fuiſſet [c] ĩ. *eo. quid per nouale.* & quod ſemel fuit nouale, ſemper erit nouale quoad decimarum retentionem, vel ſolutionem. *ſuprà de priuileg. c. vlt.*

c Et eſt ſimile, quod de loco deſerto dicitur ĩ. eo. c. 1. lib. 6. ſecundum Hoſt. Io. An.

NAm & Rex.] In prima parte ponuntur verba Danielis. In ſecunda verba Hieronymi exponentis illa. Secunda ibi, *Id eſt proauus.* & vide hiſtoriam *de conſe. diſt. 1. in c. veſtimenta. aliàs incipit, Vaſa.* Abbas.

CASVS. In Daniele Nabuchodonoſor appellatur pater cuiuſdam, qui pater tamen non fuit: exponit hic Hieronymus, quare dicatur pater: hic enim pater appellatur proauus, more ſcripturæ, quæ auos, & omnes ſuperiores patres, appellat.

k ¶ *Nam & rex.*] Verba ſunt Danielis.

l ¶ *Proauus.*] Verba ſunt Hieronymi exponẽtis verba prophetæ.

m ¶ *Patres.*] Omnes aſcendentes parentis nomine continentur. *ff. de verb. ſig. appellatione.* & appellatione filij omnes deſcendentes *ff. eo. liberorum. & ff. de gradi. cog. l. iuriſconſultus. § parentes.* Vſque ad tritauum patres dicitur, vltrà vero maiores appellantur: liberi vſque ad trinepotem, vlteriùs inferiores vocantur, vt ibi dicitur: vnde Chriſtus dici poteſt filius Dauid. Ala.

NAm & ego.] In prima parte ponuntur verba Salomonis. In ſecunda verba Hieronymi exponentis illa, ibi, *Quare.* Abb.

CASVS. Salomon protulit hæc verba: Nam & ego vnigenitus fui coram matre mea: & tamen alium habuit fratrem, qui præceſſit ipſum. Exponit hic Hieronymus, quare vocat ſe vnigenitum, ſcilicet quia ille mox natus ſine nomine, quaſi non fuiſſet, vita deceſſit: & ita dicitur non fuiſſe: ideo primogenitum ſe vocauit. Nota, non videtur factum, quod non durat factum.

n ¶ *Nam & ego.*] Verba ſunt Salomonis.

o ¶ *Vnigenitum.*] Verba ſunt Hieronymi exponentis verba Salomonis.

p ¶ *Fratrem vterinum.*] Fratres vterini dicuntur, qui ex eodem vtero nati ſunt: viuente enim Vria concepit Berſabee ex Dauid: & peperit filium, qui mortuus eſt: poſteà concepit ex eodem Salomonem: vnde ipſe dicit, Nam & ego vnigenitus, &c.

q ¶ *Quaſi nunquam eſſet.*] Et ita non videtur fuiſſe, qui non durauit. *arg. ſuprà de reg. ad noſtram. diſt. 63. quanto. ff. de in rem verſ. ſi pro patre §. in rem autem verſum* [d]. ſic non dicitur eſſe, qui minùs idoneus eſt. *ſuprà de tranſla. inter. & ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1. ad fi. & C. de Epi. audien. de creationibus. & 19. diſt. propter totius. & 23. q. 1. paratus.*

d Secundum Ala. ad idẽ 1. q. 1. conſtat. & quod ibi no. ſi. quid non habet poſtliminium qui ſtatim reuerſus eſt. Ioan. And.

Quod

QVod dicitur.] CASVS. In Euangelio Matthæi ſunt hæc verba *Antequam conuenirent*: ex hoc verbo volebãt arguere quaſi à contrario, quòd poſtea conueniſſent Maria, & Ioſeph: dicit Hieronymus, Non tamẽ ſequitur, q̃ poſtea cõueniſſent: ſed ſcriptura oſtendit, q̃ nunquam cõuenerunt. Nota, q̃ licet fortiſſimũ ſit genus argumentandi à cõtrario ſenſu, fallit tñ hic: nõ eñ ſequitur, antequam cõuenirẽt, ergo poſtea conuenerũt: ſcriptura.n. non innuit, q̃ conuenerint.

a ¶ *Antequam conuenirent.*] Verba ſunt Euangelij Matthæi, quæ Hieronymus hic exponit. ſi.27.q.2.*priuſquam.* nec valet hic ar. à cõtrario ſenſu: & eſt quidam modus loquendi, ſicut ibi, *Sede à dextris meis, donec ponam,* &c. nõ tñ ſequitur, q poſtea poſuerit. R. & illud: *Coruus non fuit reuerſus ad arcam, donec aquæ ſiccarentur.* ſic ĩ.c.*proxi.* imò oſtenditur, quòd non conuenerunt: contrarium innuitur eius, quod verba ſonare videntur, *vt hic dicit in fine,* &c.

† Matth.c.1. & c.4.eo.tit. in 1. compil.

† Aliàs, eã.

† Adde hac dictione, donec, quod no. l.1. ff. de ſena. Bar. in l. ambiguitate. C. de vſufru.

CAP. IV.

QVod dicitur, Antequam [a] conuenirent, non ſequitur, vt poſtea conuenirent: ſed ſcriptura, quod factum non ſit, oſtendit.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Primogenitus dicitur, qui primò naſcitur, etiamſi nullus ſequatur eum.*

CAP. V.

IOſeph nõ cognouit Mariam †, donec [b] † peperit filium ſuum Primogenitum. ¶ Ex hoc loco quidam peruerſiſſimè ſuſpicantur & alios filios Mariam habuiſſe: cùm mos [c] diuinarum ſcripturarum ſit: vt primogenitum non vocent, quem fratres ſequuntur, ſed eum, qui primò natus fuit.

¶ Hilarius †.

¶ *Verba ſunt intelligenda, non ſecundùm quod ſonant, ſed ſecundùm mentem proferentis.*

CAP VI.

INtelligentia [d] dictorum [e] ex cauſis [f] eſt aſſumenda dicendi: quia non ſermoni res [g], ſed rei eſt [h] ſermo ſubiectus.

¶ Auguſtinus † ſuper Matthæum.

¶ *Non vitiatur factum vario modo narratum, vbi idem in ſubſtantia concluditur.*

IOſeph.] Primò ponitur verba Euangelij. Secundò verba Hieronymi exponentis illa ibi, *Ex hoc loco.* Abbas.

† Lib. 4. de trinit. refertur. c.5. eo. ti. in 1. compil.

CASVS. In eodem Matthæo dr̃: *Ioſeph non cognouit Mariam, donec peperit filium ſuum primogenitum*: ex hac auctoritate quidam peſſime ſuſpicabantur Mariam alios filios habuiſſe: dicit Hieronymus: Mos eſt diuinarum ſcripturarũ, vt primogenitus vocetur, qui primò natus eſt, nõ ille, quem fratres ſequuntur. Not. in loquendo vſus intelligendi verba attendi debet. Item primogenitus appellatur, qui primò natus eſt, quamuis nullus ſequatur.

† Fortaſſis hæc dicit Auguſtinus in libris de conſenſu Euangeliſtarũ, vide ibi lib. 2. c. 11. 21. & 28.

b ¶ *Donec.*] *Simile ĩ.eo.proxi.*

c ¶ *Mos.*] Idem dicit lex, q̃ proximus eſt, quem nemo antecedit [a]: ergo & primogenitus eſt, ante quem nemo naſcitur, quicquid ſequatur *ff.eo.tit.proximus.* & *l.proxi.*

a Sequitur, ſupremus eſt, quem nemo ſequitur. ſic iacet lex pr. Io. And.

ADDITIO. Primus enim non ſolùm is intelligitur, qui ante aliquem eſt, ſed etiam is, ante quem nemo ſit. vt *ff. de vulga. & pupi. ſub. l. ex duobus. in principio.*

INtelligentia.] CASVS. Cùm aliquis audit aliqua verba, conſiderare debet cauſam dicendi, & non ipſam ſignificationem verborum tantùm: quia verba deſeruiunt intentioni, & non intentio verbis: verba enim inuenta ſunt, vt per ea intentionem ſuam quis exprimat. Nota, quòd cauſa dictorum cõſiderari debet.

d ¶ *Intelligentia.*] *Sic ff. de re. iu. in ambiguis. & 22.q.5.humanæ.*

e ¶ *Dictorum.*] Id eſt, verborum, quæ prolata ſunt.

f ¶ *Ex cauſis.*] Non ſtatim debemus intelligere, vt verba prima facie ſonare videntur: maxime vbi ambigua ſunt; ſed debemus recurrere ad intentionem loquentis, *vt hic dicit. ar bo. ĩ. de præben. c. vlt & c. cum cauſam. ff. eo. ſi. nepos Proculo* [b]. & *ff. de reg. iur.* ſemper in ſtipulationibus ad cauſam dicti recurrendum eſt. *ĩ. de acc. cùm dilecti.* ſicut ad cauſam facti. *23.q.vlt.occidit. ff. de furt. verum.*

b Si promiſit quis pro te certum tribuere, cùm poterit: ad id quod actum eſt, redigitur interpretatio: aliàs intelligitur cũ ſine incommodo poterit. Io. An.

g ¶ *Res.*] Id eſt, intellectus. *ff. de ſupel. legat. l. Labeo. 31. q. 1. quomodo virginibus.* vbi dicitur ſex maritos habuiſſe, quæ (Domino teſtante) quinque tantùm habuit: ibi enim Hieronymus reſpexit intentionem, & non verba Samaritanæ. Lau.

h ¶ *Rei eſt ſermo ſubiectus.*] Id eſt, intentioni, ſeu intellectui ſermo ſeruire debet: quia non in foliis, ſed in radice rationis, & in ſenſu conſiſtit Euangeliũ. *1.q.1.Marcion. & ĩ.eo.c.2. & c. in his.* verba enim inſtituta ſunt, vt per ea quis in alterius notitiam cogitationes ſuas proferat. *22.q.2. is autem.* quia ſicut animus præfertur corpori, ita ſententia verbis. *38. di. ſedulò. & 22. q. 5. humanæ. & ff. de leg. ſcire.* Item ar. eſt, quòd verba ad extraneũ ſenſum ſunt trahenda, vbi res aliter ſalua eſſe non poteſt. *arg. C. de ver ſign. cùm quidam. & C. de lega. cùm quæſtio.*

NIhil.] Diuerſitas verborum non vitiat, ſi idem in ſubſtantia concludatur. hoc dicit. Abbas Siculus.

CASVS. Euangeliſtæ diuerſo modo narrauerunt paſſionẽ Domini: dicit Auguſtinus, q̃ nihil nocet narrandi diuerſitas, vbi eadem dicũtur: quia quilibet Euangeliſtarum narrauit eo ordine, quo Deus voluit. No. pro teſtibus, q diuerſo modo ferũt teſtimonium: q̃a non nocet, dum tñ eadem dicant: ſecus ſi contraria dicerent.

CAP. VII.

NIhil obſtat narrandi diuerſitas [i], vbi eadem dicuntur: maximè cùm quiſque Euangeliſtarum eo ordine credat ſe dicere, quo Deus voluit.

¶ Gregorius †.

¶ *Senſum, non verba conſiderare debemus.*

CAP. VIII.

PRopterea [k] ſi prolixam epiſtolam meam ad interpretandum [l] accipere te fortaſſe contigerit: rogo non verbum ex verbo, ſed ſenſum [m] ex ſenſu transferri: quia plerunque, dum proprietas [n] verborum attenditur, ſenſus veritatis amittitur.

¶ Iſidorus †.

¶ *Dicit, quis propriè ſit, Præpoſitus.*

CAP. IX.

QVámuis omnes qui præſunt, Præpoſiti ritè [o] vocentur; vſus tamen obtinuit eos vocari Præpoſitos, qui quandam prioratus [p] curam ſuper alios gerunt.

¶ Idem † in libro Etymologiarum.

¶ *Non recipit congruam ſummationem.*

CAP. X.

FOrus eſt exercendarum litium locus, à fando dictus,

¶ *Gloſſa ſequens ar. alleg. contrarium, & ſoluit.*

i ¶ *Diuerſitas.*] Quoniã nomina, & verba tranſpoſita idem ſignificant, vt dicit Ariſtoteles in Perihermenias. & *eſt arg. ad hoc. C. de teſta. quoniam indignum.* & hic vbi eadem dicuntur, prout ſequitur in litera, & hoc certum ſit. & eſt ar. bonum pro teſtibus diuerſo modo narrantibus. *arg. ĩ. de teſti. c. cùm tu. & 8. q. 1. in ſcripturis. de conſe. diſ. 2. quotidie. & de pæ. di. 1. periculoſe* [c]. *Ar. contra 35.q.6. de parentela.* ſed illud intelligit de contrarietate ſententiæ. T.

† Lib.1. Epiſtola 28. regiſtri. & c.7.eo. tit. in 1. compil.

PRopterea.] CASVS. Gregorius ſcribebat cuidam amico ſuo aliquũ, q̃ forte malè interpretabatur dicta ſua: Greg. ſcribit ei dicens: Si epiſtolam meã prolixam ad interpretãdum te recipere contigerit, rogo nõ verbum ex verbo transferri, ſed ſenſũ ex ſenſu: quia aliquando, dum proprietas verborũ attenditur, veritas amittitur. No. q̃ non debemus conſiderare verba, ſed intentionem.

† Lib.10. Etymologiarũ. & c. 8. eod. ti. in 1. compil.

c Per quod c. iſtud intelliges, ſi loquatur de varietate Euangeliſtarũ circa horam mortis Chriſti. Ioan. And.

† Idem ſcilicet Iſidorus l. 18. Etymolog. c.15. & c. 10. eo. tit. in 1. compil.

k ¶ *Propterea.*] Aliàs, præterea.

l ¶ *Ad interpretandum.*] Id eſt, ad exponendum.

m ¶ *Senſum.*] *ĩ. eo. intelligentia.*

n ¶ *Proprietas.*] Non.n. ſemper ad proprietatem verborũ recurrendũ eſt: ſed videndum, quid teſtator ſenſerit: in qua præſumptione ſunt, qui morantur in eo loco. *ff. de fun. inſtr. & inſtr. l. cum de lanionis. §. aſinã:* quia pòtior eſt mens dicẽtis, quã vox. *ff. de ſupel. le. Labeo.* nec plũs verbum, quàm voluntas inſpici debet. *C. quæ res pig. ob. poſ. l. vlt. 22. q. 5. humanæ aures. 1. q. 1. Marcion.* Item arg. quòd verba à ſua ſignificatione cadunt, cum res aliter ſalua eſſe non poteſt, de qua agitur *Inſti. de inuti. ſtip. §. quotiens. & 2. q. 2. omnes. C. an ſeruus pro facto ſuo. l. vlt. ff. ſi quis cau. ſi cum. §. qui iniuriarum 55. di. qui partem. & 50. di. Domine ſancto* [d]: à proprietate verborum non eſt recedendum, niſi qñ conſtat voluntatem loquẽtis aliter voluiſſe. *ff. de leg. 3. non aliter.* & improprietates non ſunt trahendæ ad conſequentiam: ſed ſunt excuſandæ. Ala.

d Ad idẽ iura alle. ſupra eod. intelligẽtia. in fi. vl. glo. Io. And.

QVamuis.] CASVS. Hoc nomen, præpoſitus, generale nomen eſt ad omnes, qui præſunt: vſus tamen obtinuit eos præpoſitos vocari, qui quandam curam prioratus gerunt ſuper alios. Not. quòd vſus loquendi conſiderari debet.

o ¶ *Ritè.*] Id eſt, ſecundùm originariam verbi ſignificationem.

p ¶ *Prioratus curam.*] Sic ponitur *1.q.3. Saluator* [e]. & eſt dignitas per ſe ſic dicta.

e De ata. & qual. c. 1. de ap. cõſtitutus 2. de cle. non reſi. ex parte. de his, quæ fiunt à ma. par. c. ſc. ex orcanum multis ſimil. Io. And.

FOrus.] CASVS. Primò oſtendit Iſidorus, quid ſit forus, & vnde dicatur. Secundò oſtẽdit, ex quibus conſtet: conſtat enim ex cauſa, lege, & iudicio. oſtendit etiam, quare dicatur cauſa: dicitur enim cauſa à caſu, quo venit: quæ dum proponitur, cauſa eſt: dum diſcutitur iudicium: dum finitur, dicitur iuſtitia. oſtendit etiam, vnde dicatur iudicium, & iuſtitia. Tertiò dicit, quid ſit negotium, ex eo quod ſuprà dixit, materia, & origo negotij, &c. oſtendit etiam, quid ſit iurgium: & vnde dicatur lis. dicit inſuper: Cauſa, aut argumento, aut probationibus conſtat: & oſtendit qualiter. Poſtquam oſtendit, quid ſit negotium, dicit Iſidorus, quòd in omni negotio

quatuor perſonæ ſunt requirendæ, iudex, accuſator, reus, & tres teſtes: oſtendendo vnde dicatur iudex, & vnde dicatur accuſator, & reus, & teſtis. Vltimò dicit, ꝙ in teſte tria ſunt requirenda, cõditio, natura, & vita. Conditio, vtrùm ſit ſeruus, vel liber: natura; an ſit vir, vel mulier: vita, ſi innocens ſit, & integer actu. oſtendit etiam cauſam, quare iſta tria conſiderentur in teſte. Not. ar. ꝙ poſſumus inducere ꝓ nobis libros gentilium. Itẽ teſtes, & inſtrumenta æquiparantur. Item in omni negotio quatuor perſonæ requirũtur, iudex, accuſator, reus, & teſtis. Item tria cõſiderantur in teſte, natura, vita, & cõditio. Itẽ nota contra mulieres, ꝙ varium, & mutabile ſemper producunt.

ſiue à Foroneo Rege, qui primus [a] Græcis legem dedit. Conſtat [b] autem Forus cauſa, lege, & iudicio. Cauſa [c] à caſu, quo venit, dicitur: eſt enim materia, & origo negotij, nec dum diſcuſſionis examine patefacta: quæ dum proponitur, Cauſa eſt: dum diſcutitur [d], Iudicium: dum finitur, Iuſtitia [e]. Vocatur autem Iudicium [f], quaſi iuriſdictio; & Iuſtitia [g], quaſi iuris [h] ſtatus. Iudicium autem priùs Inquiſitio vocabatur: vnde & auctores Iudiciorum, præpoſitos, quæſtores, vel quæſitores vocamus.

¶ Negotium [i] multa ſignificat, modò actum alicuius rei cuius contrarium eſt otium: modò actionem [k] cauſæ, quod eſt iurgium litis †: & dictum eſt Negotium, id eſt, ſine otio. Negotium autem in cauſis, negotiatio in commerciis dicitur; vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur.

¶ Iurgium, [l] quaſi iuris garrium: eo quòd hi, qui cauſam dicunt, iure [m] diſceptant. Lis autem [n] à contentione limitis priùs nomen ſumpſit, de qua [o] Vergilius: [Limes erat poſitus, litem vt diſcerneret agris.] Cauſa, aut argumento [p], aut probatione conſtat. Argumentum nunquã teſtibus, nunquã tabulis dat probationem; ſed ſola inueſtigatione inuenit veritatem; vnde † dictum eſt Argumentum, quaſi argutè inuentum. Probatio autem teſtibus, & fide tabularum [q] conſtat. In omni quoque negotio [r] hæ perſonæ † quæruntur, iudex, accuſator, reus, & tres teſtes [s]. Iudex dictus quaſi ius dicens populo, ſiue quòd iure diſceptet. Iure autem diſceptare, eſt iuſtè iudicare. Non eſt ergo Iudex [t], ſi non eſt in eo iuſtitia. Accuſator vocatus eſt quaſi cauſator, quia ad cauſam vocat eum, quem appellat. Reus [u] † à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamuis conſcius ſceleris non ſit, reus tamen dicitur, quandiu in iudiciũ pro re aliqua petitur.

¶ Teſtes antiquitus ſuperſtites dicebantur, eo quòd ſuper cauſæ ſtatu proferebantur: nunc parte [x] ablata nominis, teſtes vocantur. Teſtes autem conſiderantur conditione, natura, & vita †. Conditione, ſi liber [y], non ſeruus: nam ſępe ſeruus metu dominantis [z] teſtimonium ſupprimit veritatis. Natura, ſi vir, non fœmina [a]: nam † varium [b], & mutabile teſtimonium ſemper fœmina producit. Vita, ſi innocens, & integer [c] actu: nam ſi vita bona defuerit, fide carebit [d]:

a ¶ *Primus.*] *7. di. Moyſes.* Ber.

b ¶ *Conſtat.*] Ex tribus vt hic dicitur. non tanquam ex ſuis partibus competentibus, ſed ornantibus potius: & impropriè dicitur locus conſtare ex his: ſicut dicuntur veſtes partes hominis adornatiuę. vnde illud.

Cultu gemmiſq; teguntur
Omnia: pars minima eſt ipſa puella ſui. La.

c ¶ *Cauſa à caſu.*] Et ita eſt cauſa, antequam reſpondeat pars altera. eſt ergo cauſa res in dicẽdo poſita cũ interpoſitione certarũ perſonarũ, ſcilicet actoris, & rei, iudicis, & teſtis. Et ideo dr̃ caſu: quia frequenter caſualiter occurrunt præter voluntatem hominis.

d ¶ *Dũ diſcutitur, Iudiciũ.*] Et ſic vr̃ proceſſu temporis mutare nomen. & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.

e ¶ *Dum finitur, Iuſtitia.*] Hîc exemplificat ſecundam partem fori. & ita ex iſtis tribus partibus conſtat forus, vt dictum eſt, & idem eſſe videntur iſta tria in ſubſtantia, ſed aliam denominationem aſſumunt diuerſo tempore.

f ¶ *Iudicium.*] Iudiciũ eſt legitimus actus duarũ perſonarũ actoris, & rei ſuper eadem quæſtione ſub eodẽ iudice contracta. Lau.

g ¶ *Iuſtitia.*] Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuens. *Inſti. de iuſti. & iur. in prin. & ſuprà in principio libri, in conſtitu. Gregorij.*

h ¶ *Iuris ſtatus.*] Lex in. dicitur ſtatus iuris; & verè, quia per ſententiam ius non conſtituitur, ſed ſtatus iuris declaratur. *ff. ſi ſer. ven. ſicut. §. ſed ſi quæritur.*

i ¶ *Negotium.*] Quia ſuprà mentionem fecit de negotio ibi, origo negotij, &c. oſtendit, quid ſit negotium: quaſi negans otium.

k ¶ *Actionem cauſæ*] In hac ſignificatione ſumitur s̃. *vbi dicit, origo negotij.*

l ¶ *Iurgium.*] Hic exponit, quod dixit ſuprà quod eſt iurgiũ litis.

m ¶ *Iure diſceptant.*] Ar. quod iurgia non pertinent ad presbyteros: quia non tenentur eſſe iuris periti, 38. *di. quæ ipſis.* nec aduocare poſſunt, niſi in certis caſibus. s̃. *de poſtu. c. vlt.* ſecus de archidiacono. 25. *diſt. c. 1.* R.

n ¶ *Lis autem.*] Quia fecit mentionem litis. s̃. *vbi dixit,* iurgium litis, exponit modò, quid ſit lis. lis enim ciuilem cauſam oſtendit tantùm, & non criminalem. *ff. eo. tit. litis.*

o ¶ *De qua Vergilius.*] Ar. habes hic quod poſſumus inducere pro nobis libros gentilium, ſiue paganorum. 27. *diſt. ſiquid veri. & 1. q. 1. Dominus declarauit, ibi, Si ergo. &c.*

p ¶ *Argumento.*] Argumentum vocat naturalem probationem, quæ fit per localem argumentationem. & ita ar. quòd in iudicio valet naturalis probatio. *ar. contra. 1. diſt. conſuetudo. &* s̃. *de elect. bonæ 1. ibi, negantis factum per rerum naturam, &c.* à contrario, & non per teſtes, vel inſtrumenta, vt littera ſequens dicit: vnde dic tabulis, id eſt, inſtrumentis.

q ¶ *Teſtibus, & fide tabularũ.*] Hîc æquiparant teſtes, & inſtrumẽta; q̃a parẽ vim habẽt in litib⁹ exercẽdis. *C. de fi. inſt. in exercendis.*

r ¶ *Negotio.*] Non notorio, quod exercetur in forma iudicij.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

ſ ¶ *Tres teſtes.*] *Ar. contra 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. vbi numerus. & 2. q. 4. c. 1. &* s̃. *de teſti. licet vniuerſis. vbi dicitur; In ore duorum vel trium teſtiũ, & c.* poteſt dici, ꝙ hic dicit tres teſtes propter triplicẽ modum probandi, ſcilicet per teſtes, inſtrumenta, & argumẽta, de quibus præmiſit [a]; vel potius dicas confeſſionem; q̃a quodlibet iſtorum triũ legitimam facit probationem, ſiue per teſtes, inſtrumenta, & confeſſionem. s̃. *de teſtis. ſpo. cùm ad ſedem in fi.*

t ¶ *Non eſt ergo Iudex.*] Sic 23 *q. 2. c. 1.* & ſupple hic, bonus, q̃a quandoque malus eſt iudex. 3. *q. 7. c. iudices. §. vlt.* quia & pro meritis ſubditorum diſponitur à Deo vita rectorum. 2 *q. 7. c. 1. & 6. q. 1. ex merito. & 8. q. 1. audacter.* Ber.

u ¶ *Reus à re.*] Et non à reatu. 35. *q. 3 c. vlt. 3. q. 11. non eſt.* Ber.

x ¶ *Parte ablata.*] Eſt hîc figura, quæ dicitur Aphereſis, cùm principium dictionis auferẽ: ſecundùm quòd patet hîc. Eſt & figura alia, quæ dr̃ Proſopopeia, i. cõfirmatio [b] nouæ perſonæ. *de conſe. diſtin. 4. quæris à me verſi. ſi.* Itẽ Antonomaſia, cùm per excellentiã aliquid alicui attribuit, quòd cõmune eſt pluribus: vt cum dico, Apoſtolus, intelligitur Paulus. 32. *q. 7. c. Apoſtolus.* & cùm dico, vrbs, intelligitur Roma, ĩ. *de pœn. & remiſ. ſignificauit.* Synecdoche, cùm pars ponitur pro toto. 32. *q. 4. meretrices. 14. q. 4. pœnale.* Antiptoſis, cùm ponitur caſus pro caſu. 75. *diſt. ordinationes. 18 q. 2. quidam Liptote,* cùm plus dicitur, & minus ſignificatur. 32. *q. 7. quid in omnibus.* Pleonaſmos, cùm ſuperabundat dictio, vt ille vidit oculo monachum regularem. 20. *q. 3. præſens.* Tmeſis, cùm eadem dictio interdicitur *ff. de mino. l. quod ſi de ſpeciali. ff. de rei ven. ſi poſt acceptum.* Syncopa, cùm quid aufertur de medio dictionis. 7. *q. 1. audacter. pro audaciter.* Ironia, cùm quid per deriſionem, id eſt, per contrarium dicitur. O quanta integritas. 11. *q. 3. ad menſam. in fin.* Epexegeſis, id eſt expoſitio præcedentis ſermonis 47. *diſt. quoniam.* Item Antropopathos, cùm aliquid attribuitur Deo, quod conuenit homini. 14. *q. 1. ordi. & proiect. &* s̃. *de re. Eccle. ali. vel non. ſi quis presbyterorum.* Ala.

y ¶ *Si liber.*] Quia ſeruus teſtis eſſe non poteſt. 4. *q. 3. c. ſi teſtes. §. vbi. §. item ſerui, ſed liberi. vt ibi dicitur. verſic. item liberi. & C. de teſti. Authen. ſi dicatur.*

z ¶ *Dominantis.*] *4. q. 3. c. ſi teſtes. § item idonei. & 11. q. 3. quatuor.*

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Non fœmina.*] Hoc intellige in criminali: in quo caſu mulier teſtis eſſe non poteſt ſecundùm canones. 33. *q. 5. mulierem.* ſed in ciuilibus, & matrimonialibus bene ferunt teſtimonium. s̃. *de teſt. tam litteris. & c. ſuper eo. ar.* contra. quòd poſſunt in criminali. 15. *q. 3. ex eo.* ſed aliud ſecundùm leges. tamen in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accuſationem. s̃. *de ſimo. tanta.* & in inquiſitione admittitur ad teſtimonium, ſiue denunciationem. s̃. *de teſti. tam litteris. & c. quoniam.* Item in teſtamentis mulier non admittitur. *Inſti. de teſta. §. teſta.* Ber.

b ¶ *Varium.*] *C. de inoffic. teſta. filia. & arg. C. de inſtit. & ſubſtitu. reprehendenda.*

Additio. Vnde verſus.

Quid leuius fumo? flamen: quid flamine? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

c ¶ *Integer.*] Quia dẽt eſſe teſtis bonæ famæ, & ſine omni ſuſpicione. 2. *q. 7. teſtes.* infamis repellitur. s̃. *de teſti. cogen. præterea.*

d ¶ *Fide carebit.*] Id eſt, non credetur iuramento ſuo. *ar. 2. q. 7. non poteſt.* Bernar.

a ¶ *Inſti-*

† *Vide l. cum clericis. C. de Episco. & cler.*

Vergilius l. 12.

a *De hoc 4. q. 4. c. 1. ver. quod dicit tres, ſupple, vel duo, vt in contrariis ſecundùm Hoſtienſem. Ioan. And.*

† *Aliàs ita: vnde dictum eſt argumentum, argutũ inuentum.*

† *Vide Epiſtolam 2. Fabiani Papæ, & Inonem p. 6. c. 322.*

† *Aliàs ita: Reus autem à re, quæ petitur, nuncupatur.*

b *Aliàs cõfirmatio, ſed videtur legendum, confictio.*

† *Vide Leſtinam. & ibi gloſſam. C. de teſtib.*

† *In omnibus Vaticanis ita: nam varium, & mutabile ſemper fœmina producit, abſque dictione, teſtimonium.*

a ¶ *Iuſtitia cum ſcelerato.*] Cùm ſit virtus. 32. q. 1. *cùm renunciare.* & eſt ſummum bonum in vita colere iuſtitiam. 12. q. 2. *cùm deuotiſſimam.*

PActum.] CASVS. Pactum dicitur, quæ ſit inter partes ſcriptura conueniens legibus, & moribus approbata: & dicitur pactum quaſi pro pace factum.

non enim poteſt iuſtitia [a] cum ſcelerato homine habere commercium.

¶ Idem. †

¶ *Dicit, quid ſit pactum, & unde dicatur.*

CAP. XI.

PActum [b] dicitur inter partes ex pace conueniens ſcriptura [c] legibus [d], ac moribus comprobata: dictum pactum [e] quaſi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Hic Iſidorus ponit etymologiam Iuris prout habetur in re, non prout eſt generale nomen.*

CAP. XII.

IVs dictum [f] eſt à iure poſſidendo: hoc enim iure [g] poſſidetur, quod iuſtè [h]: hoc iuſtè, quod bene: quod autem malè poſſidetur, alienum [i] eſt: malè [k] autem poſſidet, qui vel ſuis malè vtitur, vel aliena præſumit [l].

¶ Paſchalis Canonicis ſancti Martini.

¶ *Quicquid fidelis offert Eccleſiæ, oblationis nomine continetur: & à ſæcularibus poſſideri non debet.*

CAP. XIII.

CAuſa † Carpenſis plebis: & infrà. ¶ Cæterùm primitiæ [m], decimæ, & oblationes, in ſolis [n] Eccleſiarum bonis præcipuè numerantur. Oblationes verò dicimus, quæcunque de propriis, & licitis [o] rebus Eccleſiæ à fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per Poteſtatem [p] ſæcularem obtinet, proculdubio contra Deum, & ſanctorum Patrum nititur ſanctiones: quinimò & qui accipit, & qui tradit, raptor ſacrilegus [q] iudicatur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Solus Sacerdos poteſt ſacramentum extremæ vnctionis infirmo conferre. Hoc dicit.*

CAP. XIV.

QVæſiuit † fraternitas tua: & infrà. ¶ Nos itaque tibi taliter duximus reſpondendum, quod Sacerdos vno præſente clerico, & etiam ſolus [r] poteſt infirmum vngere.

¶ *In anno biſſextili ſeruari debet loci conſuetudo circa diem ſancti Mathiæ feſtandum, dum tamen vigilia continuetur feſto. Hoc dicit.*

¶ Feſtum verò beati Mathiæ iuxta conſuetudinem Eccleſiaſticam vigilia eatenus præcedat, vt nec pro biſſexto, nec pro quolibet alio modo inter ſe, & ſolennitatem, aliam diem admittat: in qua vtique vigilia (niſi venerit in Dominica [s]) ieiunium celebretur: ipſum autem feſtum, ſiue fiat in præcedenti die [t], ſiue in ſequenti (qui duo quaſi [u] pro vno reputantur)

b ¶ *Pactum*] Ius ciuile aliter diffinit *in l. 1. ff. de pact.* Abbas.

† *Idem, ſcilicet Iſidorus, lib. 5. cap. 24.*

c ¶ *Scriptura.*] Et etiã ſine ſcriptura pactum fit: ſed hoc ideo dicit, quia ſæpe interuenit ſcriptura, & ad probationem pacti interponitur.

d ¶ *Legibus.*] Aliter nõ valeret niſi ſecundùm leges fieret. *ff. de pac. iuriſgentium. §. prætor ait, & C. eod. tit. pact.* Bern.

† *Lib. 5. etymolog. c. 25. & c. 12. eod. tit. in 1. compilat.*

e ¶ *Pactum.*] Dicitur pactum duorum, vel plurium conſenſus in idem. *ff. de pact. l. 1. §. 1.*

IVs dictum.] CASVS. Oſtendit hic Iſidorus, vnde dicatur ius: ſcilicet à iure poſſidendo. Hoc enim iure poſſidetur, quod iuſte: & hoc iuſte, quod bene: male autem poſſidet, qui ſuis male vtitur, vel vſurpat aliena.

f ¶ *Ius dictum.*] Diffinitur [a] hic ius, non prout eſt generale nomen, ſed prout applicatur ad certam rem quando dicitur: habeo ius in tali re: tunc enim dicitur ius à iure poſſidendo, & ita intellige iſtum text. Sed capiendo ius generaliter, dicitur à iuſtitia, & eſt ars boni, & æqui, vt *l. 1. ff. de iuſtit. & iur. vide gloſſ. ſi. ſuper rubrica de reg. iur. lib 6.* & iſtud generale nomen habet multas ſpecies ſub ſe, naturale, ciuile, & gentium. *1. diſt. ius, & §. ſeq.* Abb.

a *Hæc gloſſula ex Panormitani lectura huc transfuſa fuit.*

† *Cap. 13. eo. tit. in 1. cõp. Vide citatos in c. ex tranſmiſſa. ſ. de decim.*

g ¶ *Hæc enim iure.*] Hæc verba habes 14. q. 4. *quod dicam, in fin.*

h ¶ *Quod iuſtè.*] Non tamen econuerſo ſecundùm leges: quia iure poſſidet, qui mala fide præſcripſit, non tamen iuſte. *ſ. de præſcript. vigilanti*, ſecus ſecundùm canones: quia qui malam fidem habet, non præſcribit. *eod. tit. quoniam omne.*

i ¶ *Alienum.*] Id eſt, aliis debitum.

k ¶ *Male autem.*] Vt auari [b]. *47. diſ. ſicut hi, & 14. q. 4. quid dicã.*

ADDITIO. Vnde verſus.

Qui ſunt, qui rebus nunquam potiuntur? auari.
Qui ſunt, qui minui ſua non patiuntur? auari.

b *Vel prodigi: & de vtriſque not. ſ. de conſuet. cap. pen. Ioa. And.*

l ¶ *Præſumit.*] Id eſt, inuadit. Bern.

CAuſa.] Primò decretum narrat factum. Secundò diffinit ibi, Cæterùm. Abbas.

CASVS. Quærebatur de decimis, primitiis, & oblationibus, in quorum bonis dicerentur eſſe, & quid appellentur oblationes? Reſpondet Papa, quòd decimæ, & primitiæ, & oblationes connumerantur in ſolis bonis Eccleſiarum: oblationes verò dicuntur, quæcunque de propriis, & licitis rebus offeruntur Eccleſiæ à fidelibus: & quicunque per ſæcularem eas obtinet poteſtatem proculdubiò contra Deum facit: & qui accipit, & qui tradit, raptor, & ſacrilegus iudicatur. Nota, quòd oblationes de propriis, & licitis rebus fieri debent. Item qui bona Eccleſiarum rapiunt, & inuadunt, ſacrilegi iudicantur.

m ¶ *Primitiæ.*] Quid ſint primitiæ, dicitur *ſ. de deci. cap. 1.*

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & tres opiniones ponit.*

n *Solis Eccleſiarum.*] Sed quid appellatur hic Eccleſia? dominus Albericus dixit, quod bona ipſa ſunt loci concluſi muro ad inſtar vacãtis hæreditatis, quæ vicem perſonæ obtinet, *ff. de acquir. rer. do. hæred.* Alij dicũt, quòd ſunt vniuerſitatis illius loci. *arg. 12. q. 2. nulli.* Hug. dixit, quod res iſtæ ſunt Dei: & cùm omnia eius ſint, iſta tamen ſpecialiùs. *arg. 1. q. 3. ſaluator. 16. q. 1. in canonibus.* 23. q. 8. *conuenior. 16. q. 7. omnes decimæ. ſ. de deci. tua. 2.* vbi dicitur, quod Deus in ſignum vniuerſalis dominij decimas ſibi retinuit, quarum rerum vſus clericis conceſſit. R.

o ¶ *Licitis.*] Et etiam de illicitis, poteſt fieri eleemoſyna, dummodò transferatur dominium, & non competat repetitio. *14. qu. 5. non ſanè, & cap. qui habetis, & §. ſeq.* Et de hoc plenè tractatur *ſ. de deci. ex tranſmiſſa.* Bernard.

c *De hoc vide citatos in cap. ex tranſmiſſa. ſ. de deci.*

p ¶ *Poteſtatem.*] *12. q. 2. nulli, & c. quicunque. 16. qu. 7. decimas omnes.* Bernard.

q ¶ *Sacrilegus.*] Qui bona Eccleſiarum rapiunt, & inuadunt, ſacrilegi iudicãtur, & ab Eccleſia ſunt puniendi. *12. quæſt. 2. nulli liceat. ſ. de foro compet. conqueſtus.* & nõ ſolùm ſacrilegis, ſed etiam Iudæ furi comparantur. *23. q. 4. quid ergo.* Bern.

QVæſiuit.] Duo ſũt dicta. Secundum ibi, Feſtum. Abbas.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum ſacerdos vno tãtùm clerico præſente infirmum vngere poſſit. Secundò fuit quæſitum, quando feſtum beati Mathiæ Apoſtoli in anno biſſextili debeat obſeruari, cùm quidam inter vigiliam, & feſtum velint imponere diem? Reſpondet Papa, quòd ſacerdos vno clerico præſente, & etiã ſolus ſi neceſſe fuerit, poteſt vngere infirmum. De facto beati Mathiæ Apoſtoli dicit Papa, quod vigilia ſecundùm conſuetudinem Eccleſiaſticam præcedat ipſum feſtum, ita videlicet, quod nec pro biſſexto, nec alio modo inter vigiliam, & ſolemnitatem alia dies interueniat: in qua vtique vigilia ieiunium celebretur, niſi venerit die Dominico: & ipſum feſtum, ſiue fiat in die biſſextili, ſiue in ſequenti: quia duo dies pro vno reputantur, nullus error eſt: ſed conſuetudo Eccleſiæ ſeruetur. Nota, quòd ſolus ſacerdos infirmum vngere poteſt. Item die Dominica non eſt ieiunandum. Item conſuetudo Eccleſiæ ſeruari debet.

† *Cap. 9. eo. tit. in 1. cõpi. & poſt Cõc. Lateran ſub Alexan. iij. p. 50. cap. 22. Vide Concil. Triden. ſeſſ. 4. de ſacramento extremæ vnctionis, cap. 3.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

r ¶ *Etiam ſolus.*] Arg. cõtra in Apoſtolo, vbi dicitur: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Eccleſiæ, qui orent ſuper eum. ſ. de ſac. vnc. c. vnico.* & ſic videtur, quòd debeant eſſe plures: quia pluralis locutio, duorum numero ad minùs contenta eſt. *4 qu. 3. c. ſi teſtes, ver. vbi numerus*: hoc intellige in neceſſitate, quæ legem non habet. *de conſecr. diſt. 1. ſicut. & ſ. de conſuet. quanto.*

ſ ¶ *Dominica.*] Quoniam in Dominica propter reuerentiam non eſt ieiunium celebrãdum. *30. diſt. c. vlt.* ſed in ſabbatho præcedenti ieiunandum eſt. *ſ. de obſeru. ieiun. cap. 1.*

t ¶ *Die.*] Scilicet biſſextili.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrariũ: inſtruit negatiuè in cognitionẽ biſſexti: quærit, arg. negatiuè: ponit contrariam opi. Laur. quam approbat.*

u ¶ *Qui duo quaſi pro vno reputantur.*] Et ideò quia pro vno reputantur, non computantur in tempore reſtitutionis, licet de momento ad momentum fiat computatio. *ff. de maiori. denique. §. minorem, & ff. de verb. ſigni. cùm biſſextus*: & propter hoc facit ad tit. [d] Et *arg. contra, hoc. ff. de ſtat. lib. l. 4. §. Stichus.* Nota, quòd annus ſolaris habet 365. dies, & ſex horas: ſic quatuor anni habẽt vltra præfatum numerum dier. 24. horas, quæ coadunatæ faciũt vnũ diem, qui ſuperabundat omni quarto anno: & dr̃ biſſextus: quia his ſedetur, & ſtat in vna littera calẽdarij, & hi duo dies pro vno cõputantur, & interſeritur 5. die exeunte Februario, hoc eſt, ſexto calẽdas Martij [e]: & ſequẽti die debent [f] vigiliæ B. Mathiæ celebrari. Vnde verſus: *Biſſextum ſextæ Martis tenuere Calendæ. Poſteriore die celebrantur feſta Mathiæ.*

d *Vide gloſſam in l. 2. ff. de diuerſ. & tempor. præſcrip. & in l. 3. §. minorem. ff. de min. & ibi Doctores.*

e *De his plenè notatur in fin. lib. 6. ſuper data Ioan. Andr.*

f *In antiquioribus codicibus ita: debet feſtum beati Mathiæ celebrari.*

nullus error, ſed conſuetudo[a] Eccleſiæ teneatur.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶ *Per verbum, Statuo, & Præcipio, diffinitiua ſententia ferri poteſt.*

CAP. XV.

IN † his, quæ ambiguitatem continent: *& infrà.* ¶ Innotuit Apoſtolatui noſtro, quòd cùm inter magiſtrum M. & Conuerſos hoſpitalis ſancti Simpliciani ſuper eodem hoſpitali in præſentia Mediolan. Archiepiſcopi quæſtio verteretur, ipſe Archiepiſcopus poſt cognitionem cauſæ in prolatione ſententiæ his verbis non fuit vſus: Talem partem[b] condemno, vel talem abſoluo: ſed pronunciauit ita: Statuo, & Præcipio: *& infrà.*

¶ Attendentes igitur, quòd hoc verbum, Statuo, rem perfectam[c] ſignificat, & cum effectu non verbo tenus accipitur. Item ſecundùm Gregorium, quod præcipitur[d], imperatur, & quod imperatur, neceſſe eſt fieri: & aliquando ſi non fiat, pœnam habet. Conſiderantes nihilominus, quòd nõ debet aliquis conſiderare verba, ſed voluntatem: cùm nõ intentio verbis, ſed verba intentioni[e] debeant deſeruire: Interpretamur[f] procuratoribus vtriuſque partis præſentibus, & diffiniuimus, quòd præfati Archiepiſcopi verba tali forma prolata, perpetuò valituræ ſententiæ obtineant firmitatem.

¶ Innocentius tertius Patriarchæ Granden.

¶ *Beneficium Principis latiſſimè interpretari debet.*

CAP. XVI.

OLim † tibi ſcripſiſſe recolimus, vt ſi Canonici Paduani, magiſtro G. Canonico[g] Paduano præbendam, quæ tantùm reſidentibus de communi confertur, ſicut vni ex aliis de communibus prouentibus, & manualia[h] beneficia non conferrent, tu eos ad id appellatione ceſſante compellere procurares. Quia verò quidam mandatum interpretari aliter[i], quàm deceat, moliuntur, (cùm beneficia Principum ſint interpretanda largiſſimè[k]) noſtrum aperiendum duximus intellectum, videlicet, quòd Præbendam, quæ tantùm reſidentibus in victu, & veſtitu de communi confertur ipſi magiſtro G. plenè ſicut vni ex aliis reſidentibus iniunximus conferendam.

¶ Idem Colubrien. † & aliis Epiſcopis in regno Portugalliæ conſtitutis.

¶ *Generale dicitur interdictum, quod fertur, nedum in prouinciam, ſed in villam, vel caſtrum.*

CAP. XVII.

CVm † in partibus veſtris ſæpè contingat diuerſa loca interdicto ſupponi, quando generale, vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium reuocari: cùm illi, qui ab Eccleſia Romana decorari priuilegio meruetunt, videlicet, vt cùm generale

---

Sed pone aliquẽ ſuſpenſum per annũ, & eſt tunc annus biſſextilis, nunquid in vltima die poſſet celebrare? Videtur, ꝙ non: quia hi duo dies quaſi ꝓ vno reputantur. *arg. hîc, & ff. eod. cùm biſſextus, & ff. de minor. denique, §. minorem.* Laur. dixit *contra argum. l. dicentis*, quod ſi libertas tibi relicta eſt, ſi anno ſeruieris, dies illa non computatur in anno, ſed tantùm ccclxv. dies. *ff. de ſtat. liber. cùm hæres. §. Stichus.* & ſatis videtur: quia cùm ſit pœna, nõ debet ampliari, ſed potiùs reſtringi, *de pæn. diſt. 1. pœnæ.* Tanc.

a ¶ *Conſuetudo.*] *s. de obſer. ieiun. conſilium. 76. diſt. vtinam. 11. diſt. in. Catholicæ.* Bern.

† *Cap. vnico, eod. tit. in 2. compilat.*

IN *his.*] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Attendentes.* Abb. Sicu. CASVS. Inter magiſtrum, & cõuerſos ſancti Simpliciani coram Archiepiſcopo Mediolan. ſuper eodem hoſpitali quæſtio vertebatur: Archiepiſcopus tulit ſententiã ſub hac forma verborum: Statuo, & Præcipio, ꝙ ita fiat: quia non fuit vſus his verbis, Talem partem condemno, vel abſoluo: dicebatur, ꝙ talis ſententia non tenebat: quæſtio ſuper hoc delata eſt ad dominum Papam: vnde ipſe conſiderans ꝙ hoc verbũ, ſtatuo, rem perfectam ſignificat. Item ſecundùm Grego. quod præcipitur, imperatur: & quod imperatur, neceſſe eſt fieri: & aliquãdo ſi non fiat, pœnam habet, & nõ debet quis conſiderare verba, ſed voluntatem: procuratoribus vtriuſque partis præſentibus interpretatur & diffinit, ꝙ ſententia prædicta perpetuã obtineat firmitatem. Nota, ꝙ intẽtio loquentis conſiderãda eſt, & nõ verba. Itẽ non refert, per quæ verba fiat condemnatio, vel abſolutio, dum tamẽ de intẽtione iudicis conſtet per illa verba.

¶ *Gloſ. ſeq. recit per obiect. & notat, & remittit.*

b ¶ *Partem condemno.*] Huiuſmodi verbis non fuit vſus, vel æquipollentibus, quia illud ſufficeret. *ff. de arb. quid tamen. ſi. 1. de appell. ad audientiam:* Ala. vnde videbatur non valere ſententiam, quia non continebat abſolutionem, vel condemnationem. *2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. C. de ſent. & interloc. omn. iud. præſet.* Item nota, quod pars, ſi præſens eſt, condemnanda eſt. Quis debeat condemnari,[a] dominus, an procurator? De hoc plene dictum eſt *s. de elect. querelam* Bern.

a *Verbũ, cõdemno, plenam habet ſignificationem, etiam quoad fructus. Ioann. And.*

c ¶ *Rem perfectam.*] Sic *ff. quod quiſque iur. l. 1. §. vlt. de pæn. diſt. 1. c. hæc autem verba. ff. de vſur. videamus. §. infamia. C. de ſent. paſſ. l. vlt. & 2. q. 3. c. ſi quem § notandum, in fin.*

d ¶ *Quod præcipitur.*] *14. q. 2. quòd præcipitur.* Bern.

e ¶ *Verba intentioni.*] Sic *s. eod. intelligentia, & cap. propterea:* vbi de hoc, *& 1. q. 1. Marcion.* Bern.

f ¶ *Interpretamur.*] Quæ interpretatio generalis eſt, & ius facit, & ab omnibus obſeruanda eſt. *s. tit. prox. inter alia, & C. de leg. l. 1.* & interpretari debuit potiùs, vt res valeret, quàm periret, ex quo in dubium reuocabatur. *ff. de reiud. quotiens*[b] *ff. de verb. oblig. quotiens, & j. eod. Abbate.* Bern.

b *Ibi de hoc & 11. q. 1. ſicut enim. §. ex his, & de poſtul. cap. 1. adde hîc amplius per Ioann. And.*

OLim *tibi.*] Verba priuilegiorum ſunt interpretanda latiſſime. Hoc dicit. Et primò ponit mandatum. Secundò ipſius interpretationem, & eius cauſam. *Quia verò.* Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit capitulo Paduano, quatenus magiſtro G. canonico Paduano præbendam, quæ tantùm reſidentibus de communi confertur, ſicut vni ex aliis reſidentibus, & beneficia manualia conferrent: quòd ſi canonici hoc non facerent, Patriarcha Granden. ſuper hoc executor eos ad id appellatione ceſſante compelleret: canonici mandatum Apoſtolicum malitioſe aliter, quàm debeant, interpretantes, dicebant ꝙ non tenebantur ad hoc, cùm ipſe non reſideret, ex eo quod dicitur, ſicut vni ex reſidentibus: ſed ipſe non reſidebat, vnde non tenebantur: vnde Patriarcha petiit à domino Papa, qualiter mandatum ſuum eſſet intelligendũ? Reſpondet Papa, quòd cùm beneficia principis latiſſime ſint interpretanda, iniunxit capitulo Paduano præbendã, quæ tantùm reſidentibus in victu, & veſtitu confertur, de communi dicto magiſtro G. plene conferendam, ſicut vni ex aliis reſidentibus, malitioſa interpretatione reiecta. Nota, quòd beneficium principis largiſſime eſt interpretandum.

† *Cap. 6. tit. de reſcript. in 1. compil.*

¶ *Gloſ. ſeq. recit per quæ quare conceſſum fuerat, &c. & reſpondet tripliciter.*

g ¶ *Canonico Paduano.*] Abſentis aliàs non eſſet opus interpretatione, nec haberet cauſam ſubtrahendi beneficium ſuum, vel male interpretandi mandatum Papæ: fortè erat in ſeruitio Epiſcopi, & ſic ſeruire intelligebatur Eccleſiæ: vnde debebat beneficium ſuum percipere integre præter victualia. *J. de cleric. non reſid. de cætero, & c. ad audientiam*[c]. Vel fortè in ſeruitio domini Papæ in curia ſtabat, qui plùs, quàm præſentes, ſeruire intelliguntur: ideo voluit Papa, quòd omnia haberet, ſicut præſentes. *s. de cleric. non reſid. cùm dilectus.* Vel non refert, vbi eſſet: quia Papa ſic voluit: ergo ſic ſeruandum eſt, licet durum. *19. diſt. in memoriam.* Bern.

† *Vide hanc V. eſſe in antiquibus Hiſpaniæ, cap. 10.*

† *Cap. 1. eod. tit. in 3 cõpi.*

c *Adde Bal. idem tenere in l. ſed & reprobare §. penult. ff. de excus. tut.*

h *Manualia.*] Fortè quæ dantur ſingulis diebus illis tantùm, qui interſunt diuinis: ſicut fit in pluribus locis. Bern.

i ¶ *Aliter quàm deceat.*] Nota, ꝙ qui reſcriptum principis malitioſè, vel aſtute interpretatur, infamis eſt. *C. de legib. l. 2.* ſolus princeps ipſũ debet interpretari. *s. tit. prox. inter alia:* vbi de hoc, *& ff de prætor. ſtip. in prætoriis:* tamen legatus quandoque ipſum interpretatur. *s. de poſt. c. 1. verſ. ſi.* & conſuetudo legem interpretatur. *s. de conſuet. cùm dilectus.* Ioan.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 5. concur. & 6. contraria, quærit, & ſoluit. Ioan.*

k ¶ *Largiſſimè.*] *ff. de conſti. prin. l. vlt. & 2. q. 3. c. ſi quẽ. §. præuaricator. in ſi. & 16. qu. 1. frater noſter, & s. de vſu pal. c. 1. ſi. s. de d. nat. cùm dilectus. arg. contra. C. de inoffi. teſt. ſi qu. Cod. de preci. impe. offe. quotiens. ff. ne quid in lo. publ. l. 2 §. meritò, & 35. q. 3. quod ſcripſi. s. de conſang. quod dilectio, & s. de præben. c. vlt.* Sed nunquid in reſcriptis facienda eſt larga interpretatio, cum ſecũdum intellectũ illius, qui conceſſit, ſint intelligenda? *arg. q. ſic ff. de verb. oblig. inter ſtipulantẽ.* Dicas, ꝙ nõ: quia lites potius reſtringendę ſunt, ꝗ ampliandæ. *s. de reſcrip. nonnulli, & c. vlt. arg.* immò nec illud, ꝙ indulget beneficiũ, eſt ita interpretãdum, vt multùm lędat aliũ[d]. *s. de præben. relatum, & 85. diſt. Archidiaconum Florentinum.* Ioan.

d *Concord. l. nec auus. C. de eman. lib. & l. 1. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in lo. pub.*

CVm *in partibus.*] Cũ diuiſio. Secũda pars ibi, *Cũ autẽ.* Abb. CASVS. In regno Portogalliæ diuerſa loca ſupponunt aliquãdo interdicto: qdã habẽtes priuilegia, vt liceat eis celebrare diuina ianuis clauſis, & excluſis excõicatis, & interdictis, cũ gñale interdictũ terræ fuerit, aſſerebãt ſe nõ teneri particulari interdicto, dicẽtes interdictũ gñale ſolũmodo, cũ regnũ, vel ꝓuincia tota

toti ſ... icitur interdicto. Epiſcopus Colubrieñ. conſuluit Papam, quando generale vel particulare dici debeat interdictum: reſpondet Papa: Cùm priuilegijs illorum de regno, vel prouincia nihil dicatur, per hoc vocabulum, terræ, non ſolùm regnum, vel prouincia intelligitur, ſed etiam villa, vel caſtrum, vt in his locum habeat, quod de generali dicitur interdicto. Nota, quod nomine, terræ, continetur regnum, prouincia, caſtrum, & villa.

interdictum terræ fuerit, liceat ciis ianuis [a] clauſis, non pulſatis campanis, excluſis excommunicatis, & interdictis, ſuppreſſa voce diuina officia celebrare: interdicto particulari ſe aſſerant non arctari, dicentes interdictũ generale duntaxat, cùm regnum, vel ſaltem prouincia tota ſubijcitur interdicto: *& infrà.* ¶ Cùm autem in priuilegijs [b] de regno, vel prouincia nihil expreſſè [c] dicatur, nomine [d] terræ non ſolùm regnum, vel prouinciam intelligi volumus, verùm etiam villam, & caſtrum †, vt & in his [e] locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

a ¶ *Ianuis clauſis.*] Si. *ſuprà tit. prox. permittimus. & ſuprà de priuil. quod nonnullis.*

b ¶ *In priuilegijs.*] Quibus permittitur, vt poſſint celebrare diuina, ſuppreſſa voce, ianuis clauſis, &c.

c ¶ *Nihil expreſſè dicatur.*] Ergo nec aliquis debet interdictum, ad regnum, vel prouinciam reſtringere: quia ſi Papa de hoc cogitaſſet, illud in priuilegijs expreſſiſſet. *ſ. de deci. ad audientiam. & ſup. de tranſla. inter.* Ber.

d ¶ *Nomine terræ*] Vide qualiter verbũ ſimpliciter poſitum intelligitur generaliter de quacũque terra parua, vel magna. *ſi. 19. diſt. ſi Romanorum. & ſup. de priuil. quia circa.* & ſic generale dicitur interdictũ, ex quo tota terra ſubijcitur interdicto, ſiue ſit ciuitas, prouincia, vel villa; quia generale dicitur quantum ad locum illum, cum nullus excipiatur [a]. B.

¶ *Glo. ſeq. arguit, ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *In his locum habeat.*] Nota, hic appellationem nominis ampliari per interpretationem *ſi. 28. q. 1. idololatria.* & eſt arg. odium ampliari, & fauorem reſtringi. *ff. de his, qui not. infa. l. 2. §. exercitum 2. Arg. contra ff de libe. & poſthu. cum quidam.* ſed in veritate nulla eſt ampliatio: *vt dixi in proxi. no.*

† *Clem. tex. in c. ex præſentis. de ſen. excom. lib. 6. & ibi not.*

† *Cap. 2. eod. ti. in 3. comp. pars huius ſuprà de teſtam. c. cùm tibi.*

a *Erit autẽ particulare, cùm interdicerentur eorum Eccleſiæ, vel oratoria ſecundùm Lau. & Vin. Io. And.*

¶ Idem Altiſſiodoreñ. Epiſcopo.

¶ *Priuilegium contra cõſuetudinem iuri communi obuiantem largè eſt interpretandum. h. d. ſecundum intellectum Abbatis antiqui. Et eſt caſus not. ſecundùm hunc intellectum.*

CAP. XVIII.

CVm † tibi de benignitate ſedis Apoſtolicæ ſit indultum, quòd ordinatio [f] rerum Clericorum ab inteſtato decedentium, in tua diſpoſitione permaneat: Nos conſulere voluiſti, an appellatio [g] vocabuli Clericorum, tam ad Canonicos, quàm ad non Canonicos extendatur: *& infrà.* ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd appellatio Clericorum non ſolùm alios, ſed etiam Canonicos comprehendit.

CVm tibi.] Verbum clericorum, etiam canonicos cõprehendit. h. d. Communis diuiſio: ſecunda ibi, *Conſultationi.*

¶ Pone ſic caſum ſecũdùm intellectum Abbatis antiqui. In quibuſdã partibus Frãciæ erat conſuetudo, ꝙ propinqui ſuccederẽt clericis inteſtatis, & in bonis acq̃ſitis intuitu Eccleſiæ: cõtra hãc conſuetudinẽ Papa conceſſit priuilegiũ cuidã Epo. ꝙ ordinatio rerũ clericorũ ab inteſtato decedentiũ eſſet in ſua diſpoſitione: dubitabatur, an appellatione clericorũ venirẽt canonici? Rñdetur, ꝙ ſic, vt in littera. Vel ſic, ſecundùm B. Altiſſiodoreñ. Eps obtinuit indulgentiã à dño Papa, vt ordinatio rerum clericorũ decedentium ab inteſtato, in Epi diſpoſitione conſiſterẽt: orta eſt contentio inter Epum, & canonicos ſuper verbo illo, rerũ clericorum: dicebant canonici, ꝙ appellatione clericorum non intelligebantur canonici. Conſultus Papa ſuper hoc reſpondet, ꝙ appellatione clericorũ, & canonici, & alij oẽs comprehendũtur. Nota, ꝙ appellatione clericorum canonici comprehenduntur.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lectu, & primam approbat.*

f ¶ *Ordinatio rerum.*] Nõ intelliga de rebus clericorũ patrimonialibus, vel quas intuitu pſonæ acq̃ſierint; illis enim pximiores ſuccedũt clericis inteſtatis: ſi nõ habẽt cõſanguineos, Eccleſia ſuccedit eis, 12 *q. vlt. c. vlt.* in quo caſu põt intelligi, qđ hic dr̃ de rebus Eccleſiarũ, de quibus aliqua in vita ſua in ægritudine poterãt elargiri. *ſ. de teſta. ad hæc. & c. relatum.* & ſecundũ ꝙ ipſi poterãt, conceſſum fuit huic Epo p hanc indulgentiã; alias iniqua fuiſſet hæc indulgentia, quæ in totum tolleret ius alterius. *C. de preci. impe. offe. quotiens. arg. ſ. de of. ord. licèt. cum ſuis concor.* Vel põt intelligi, vbi clericus bona ppria in pias cauſas erogari pcepit, nõ deſignãdo pſonam p qũ hoc fieret: vel ſi deſignauit pſonã, negligens erat; in his caſibus pertinet hoc ad Epm diœceſanum. *C. de epiſ. & cle. nulli. & in Auth. de eccl. ti. §. ſi quis autem pro redemptione. col. 9. & ſ. de teſt. tua. & c.* Ioannes. prior expoſitio melior eſt [b], cũ littera dicat, ab inteſtato decedentiũ, qa nõ dr̃ decedere inteſtatus, q alij cõmiſit depoſitionẽ rerũ ſuarũ. *ſ. de teſt. cùm tibi.*

¶ *Gloſ. ſeq. dat ſimile, & ſignat contrarium.*

g ¶ *Appellatio vocabuli clericorum.*] Largiſſimè ſumitur hoc vocabulũ, clericorum, pro oĩbus clericis ſubditis ipſi Epo, vt cõprehẽdat canonicos, & oẽs alios: qa ex quo ſimpliciter, & indefinitè conceſſa fuit ei ordinatio rerum clericorũ decedentium ab inteſtato, de omnib. intelligendum fuit. *ſi ſ. tit. prox.* vbi habes concordantias de hoc: ſic appellatione beneficiorum tam maiora, q̃ minora beneficia intelliguntur. *J. eod. c. pen.* ſtrictiùs tñ ſumitur. *J. cap. prox.* pro clero tñ cathedralis Eccleſiæ. indulgentia enim large eſt interpretanda. *ſ. eo. c. cùm olim. Argu. contra. ſ. de transla. c. vlt.*

b *Quia illud de iure communi cõpetit epiſcopo, vt probatum eſt, niſi fortè dicant ſecundùm Io. quòd ibi de conſuetudine hoc ſpectabat ad alium, putà, archidiaconũ: vel quia concedebatur diſpoſitio, vt ex illis ſoluerẽt debita Eccleſiæ ſuæ J. c. pen. Io.*

† *Cap. 3 eo. tit. in 3. cõpi.*

† *præſenti.*

¶ Idem Præpoſito, & Capitulo Placentino.

¶ *Iurãs obedire Prælato & Eccleſiæ, nõ Clero diœceſano, ſed Capitulo Eccleſiæ cathedralis obedire tenetur.*

CAP. XIX.

CVm † clerici Placẽtini iuramentum præſtant † ſub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis [h] ero, & obediens Placentinæ Eccleſiæ, & domino meo Epiſcopo Placentino: Nos conſulere voluiſtis, vtrum intelligi debeat Clerus totius diœceſis, an Capitulum tantùm Eccleſiæ cathedralis? Nos igitur taliter reſpondemus, quod per Eccleſiæ Placeñ. vocabulum [i] in forma iuramenti præſcripti non debeat † intelligi totius diœceſis Clerus: etſi Capitulum [k] intelligatur Eccleſiæ cathedralis: is tamen, qui præſtat huiuſmodi iuramentum, Epiſcopo tanquam capiti principaliter [l] obligatur.

CVm clerici.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casvs. Clerici Placentini iuramẽtum præſtant Epiſcopo Placentino ſub hac forma verborũ: Ergo talis ab hac hora in antea fidelis ero, & obediẽs Placẽtinæ Eccleſiæ, & dño meo Epo Placentino. Capitulũ Placentinum cõſuluit dominum Papam, vtrùm per vocabulum illud, Eccleſiæ Placentinæ, intelligi debeat clerus totius diœceſis, an capitulum tantùm Eccleſiæ Placentinæ? Rñdet Papa, ꝙ per vocabulum illud non debet intelligi totius diœceſis clerus: licet capitulum intelligatur Eccleſiæ cathedralis: ille tñ qui præſtat huiuſmodi iuramentum, Epo tanquam capiti principaliter obligat. No. ꝙ cum dico, Eccleſia cathedralis, nomine, eccleſiæ, intelligitur Eps, & capitulum, & non alij clerici: quia Epiſcopus eſt in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo.

† *debet.*

h ¶ *Fidelis ero.*] De hac forma, & quæ in ea continentur, habes *ſ. de iureiu. ego N & 22. q. vlt. de forma, & ſi. 23. diſt. quanquam.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit ſex modos, quibus dicitur Eccleſia.*

i ¶ *Eccleſiæ Placẽtinæ vocabulum.*] Strictè ſumitur hîc hoc nomen Eccleſię Placentinæ, tantùm pro Epiſcopo principaliter, & canonicis Eccleſię cathedralis, & non pro clero diœce. & meritò quia aliud eſt dicere, clerus ciuitatis, & aliud, clerus diœce. *ſ. de reſcript. Rodulphus.* Hoc nomen, Eccleſia [c], varias habet ſignificationes: quandoque deſignat tantùm epiſcopum. *7. qu. 1. ſcire,* quandoque viros eccleſiaſticos. *63. diſt. in fin.* quandoque ponitur pro maiori parte capituli *66. diſt. Apoſtolica.* quandoque reſtringitur ad canonicos matricis Eccleſiæ. *63. diſt. §. vlt & 10. q. 1. antiquos. & 12. q. 1. videntes, & hic* quandoque deſignat quamlibet eccleſiam prouinciæ. *ſ de vſu pal. cum ſuper.* ſic appellatione clericorum omnes intelliguntur. *ſ. c. proxi.* quandoque deſignat congregationem fidelium. *de conſecr. diſt. 1, eccleſia.* & ſic ſumitur *3 q. 4. Engeltrudam.* quod probatur *ſ. tit. proxi. c. pen.* Bern.

c *De variis ſignificationibus huius nominis, Eccleſia, vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia l. 1. c. 2.*

¶ *Gloſ ſeq. reddit rationem.*

k ¶ *Etſi capitulum.*] Et meritò: quia non eſt tanta communio inter Epiſcopum, & alias Eccleſias, quanta inter Epiſcopum, & Eccleſiam cathedralem. *ſ. de teſtam. requiſiſti.* vltra medium, cum qua ipſe efficitur vnum corpus, & ipſi membra. *ſ. de his, quæ fi. à prælat. ſi con. cap. nouit.*

l ¶ *Principaliter.*] Ergo ſecũdariò tenetur Eccleſiæ: quòd videtur per hoc, quod hîc dicitur: quia ſi tenetur Epiſcopo, tenetur Eccleſiæ. *7. q. 1 ſcire.* ergo videtur, quòd habeat plures dominos: quod non eſt verum: quia non cenſentur diuerſi.

¶ Idem Priori ſancti Fridiani Lucañ.

¶ *Appellatione Eccleſiaſticæ Cẽſuræ comprehenduntur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum.*

CAP. X X.

QVærenti †, quid per cenſuram Eccleſiaſticam debeat intelligi, cùm huiuſmodi clauſulam in noſtris litteris

† *Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpi.*

QVærenti.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.* Abbas Siculus.

Casvs.

CASVS. In litteris Apoſtolicis frequenter apponitur iſta clauſula, Per cenſuram Eccleſiaſticam: quęritur, quid per illam clauſulam debeat intelligi? Reſpōdet Papa, quòd per eam intelligitur interdicti, ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia, vt iudex illam imponat, quam magis viderit expedire, rerũ, & perſonarum circunſtantiis indagatis. Nota, quòd nomine, cenſurę eccleſiaſticæ, interdicti, ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia intelligitur. Item iudex in pœnis interẽdis circunſtantias rerum, & perſonarũ conſiderare debet. Item pœnæ ſunt arbitrariæ. ¶ *Gloſ. ſeq. arg. contrarium, diſſoluit tamen.*

a ¶ *Eam.*] Sc. cenſurã quod eſt nomen generale ad ea, quæ ſequuntur: ſicut & verbũ, correctionis, depoſitionẽ etiam continet. *arg. 50. diſtinct. contumaces ff. de offic. præſid. legatus. & l. ex omnibus, ſuprà de ſta. mon. ea quæ. §. quod ſi abbas argum. contra*: nam & verbum, coercendi, maiorem animaduerſionem continet. *ff. de offic. proconſ. meminiſſe. in fin.* [a] argum. tamen contrarium videt, quia ſi iudex ita pronũciat. Vim feciſti. nec diſt ... guit, de priuata intelligitur. *& ff. de pœn. ſi præſes.* & cùm quid incertum mandatur, etiã aliis præſtationib. cauſa mandati exſoluta ſit, quàm quæ inhæret mandato, dum tamen expediat, erit actio mandati. *ff. mand. ſi quis pro eo.* Vin. ſic cum dico, Illum excommunico, vtranque ſententiam, ſcil. minorem, & maiorem intelligere debes. *ſ. tit. prox. cap. penult.*

b ¶ *Perſonarum.*] Hoc ideò dicit, quia in pœnis imponendis dignitati deferendum eſt, & perſonæ *ſ. de offic. dele. ſan. & c. paſtoralis. arg. contra 50. diſt. contumaces.*

c ¶ *Magis.*] Quia & plectendo, & ignoſcendo hoc ſolùm bene agitur, vt vita hominum corrigatur. *23. q. 5. prodeſt. ſic ſ. vt lit. non conteſta. quoniam. in fi.* & vt creſcente contumacia, creſcat & pœna. *ff. de pœ. relegati.* Bern.

† *In omnibus antiquis codicibus ita: vt iudex diſcretus, &c. & hæc lectio verior videtur.*

† *Id eſt, Cæſaraugustã. hic tempore Ioan. Papæ. xxij. electus eſt in Archiepiſcupum.*

† *Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpi.*

a Communiter eſt lex: & vnci. ſi quid ibi dicitur, quod legatus remittit ad proconſulem id quod animaduerſionẽ maiorẽ exigit: nec habet ius animaduertendi, coercendi, vel acriter verberandi. Io.

† *In pleriſque antiquis codicibus ita: Nos tamen inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, aliàs ita: Nos autem, &c.*

... apponimus: Reſpōdemus, quòd per eam [a] non ſolùm interdicti, ſed ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia valet intelligi: niſi † Iudex diſcretus, rerũ, & perſonarum [b] circunſtantiis indagatis, ferat, quam magis [c] viderit expedire.

¶ Idem Cæſaraug. † Epiſcopo.

¶ *In priuilegiis de decimis noualiũ non ſoluendis, illud appellatur Nouale, de cuius cultura non eſt memoria, & quod prius modicum, vel nullum fructum afferebat.*

CAP. XXI.

QVid † per Nouale vocabulum intelligi debeat, tua fraternitas requiſiuit. Licèt autem quidam dixerint [d], quòd Nouale ſit terra præciſa, quæ anno ceſſat: aliis aſſerentibus [e], quòd ex ſylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri Nouale dicatur, quarum vtraque interpretatio ex ciuilibus legibus [f] colligitur. ¶ Nos † igitur inquiſitioni tuæ reſpondemus, quod eam credimus prędeceſſorum noſtrorum intentionẽ fuiſſe, cum piis locis indulgentiam de Noualibus [g] conceſſerunt, vt Nouale intellexerint agrum de nouo [h] ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quòd aliquando cultus fuiſſet. ¶ Sed nec de quolibet tali Nouali credimus indulgentiam [i] fore conceſſam: niſi de illo duntaxat, cuius decimam religioſus poteſt Conuentus abſque graui detrimento parochialis Eccleſiæ detinere: cùm talis ſit ſæpè locus incultus, de quo parochialis Eccleſia magnos [k] percipit decimarum ratione prouentus.

¶ Idem Abbati F. & P. Monachis Alcobaciæ †.

¶ *Si Eccleſia ſubiecta Epiſcopo vnitur alteri, vel gubernanda committitur, ſaluo iure Matricis Eccleſiæ: per Matricem Eccleſiam intelligitur Cathedralis, & non Romana.*

CAP. XXII.

VEnerabili † fratre noſtro Colubriẽſi Epiſcopo didicimus conquerente, quòd cùm fratres Sanctæ Crucis monaſterium de Argaiiis † ſub protectione ſua nuper receperint, quod ſuis prædeceſſoribus Epiſcopalia iura conſueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de Canonicis ſuis ſine ſuo conſenſu ibi facto Priore, occaſione cuiuſdam priuilegij à C. Papa veritate tacita impetrati, eidem Epiſcopo obedientiam denegat exhibere, inde ſumpta occaſione, quòd per Matricem [l] Eccleſiam non Ca...

QVid.] Primò ponitur quæſtio. Secundò reſponſio ibi, *Licèt.* In qua primò ponit duas opi. Secundò ſoluit ibi. *Nos.* Tertiò moderatur ibi, *Sed de quolibet.* Abbas Siculus.

CASVS. Religioſi quidam habent indulgentiam, vt de noualibus ſuis decimas non ſoluant: quęſitum fuit à Papa, quid intelligi debeat per vocabulum, nouale: quidam dixerunt, quòd nouale eſt terra, quæ anno ceſſat. Alij dixerunt, quòd nouale ... ex ſylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur: & vtraque interpretatio ex legibus ciuilibus habetur: Papa tamen dicit, quòd illa fuit intentio anteceſſorum, cùm indulgentiam de noualibus conceſſerunt, quòd nouale ſit terra de nouo ad cultum redacta, de qua non extat memoria, quòd culta fuiſſet: verumtamen nõ credit Papa de quolibet tali nouali indulgentiam fuiſſe cõceſſam, niſi de illo ſolummodò, de quo religioſus locus decimam percipere poteſt ſine graui detrimento parochialis Eccleſiæ: cũ ſæpe de tali loco inculto parochialis Eccleſia magnos recipiat decimarum ratione prouentus. Nota, quòd nouale dicitur dupliciter ſecundùm leges, ſc. terra præciſa, quæ anno ceſſat. Item ſylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur. Item ſecũdùm canones dicitur nouale, ager de nouo ad cultum redactus de quo non extat memoria, quòd aliquando fuerit cultus. Item indulgentia, ſiue priuilegium non datur in graue detrimentum alterius Item de loco inculto dantur Eccleſiæ prouentus ratione decimarum.

d ¶ *Dixerint.*] Per legem illam. *ff. de verbor ſignific. ſylua cædua. § penult.*

e ¶ *Aliis aſſerentib.*] Per l. illã. *ff. de termino amoto. l. vlt. § antepen.*

f ¶ *Legibus.*] Prædictis.

g ¶ *De Noualibus.*] *ſ. de deci. ex parte.*

h ¶ *De nouo.*] Sic *ſ. cap. 1.* & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondum ſeruierunt. *ff. de pub. & vec. l. vlti. § quotiens.* & vinum dicitur nouum, quod nõ habet annum. *ff. de triti. vi. & oleo leg. vetus.* & Greg. nouas appellat nuptias, quæ intra coronam anni contrahuntur. *35. qu. 9. cap. 1.* Sed [b] videtur, quod nouale dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non eſt verum, immò terra, ex quo de nouo redacta eſt ad culturã, de qua non extat memoria, quòd culta fuerit, ſemper erit nouale quantùm ad ius decimarum, ex quo ſemel fuit nouale. *ſ. de priuil. c. vlti. & arg. ſ. de deciſ. ex parte 3.*

i ¶ *Indulgentiam.*] De qua tu habes *ſuprà de deciſ. ex parte 1. cap. ex parte 2.*

¶ *Gloſ. ſeq. arg. à contrario ſignat contrarium, ponit opin.*

k ¶ *Magnos.*] Ergo à contrario ſenſu videtur, quòd ſi nullos, vel modicos cõſueuit habere, nihil habebit eccleſia parochialis de illo nouali, etiam poſt tempora quantumcunque, quod eſt verum. *ſ. de priui. cap. vlt. arg. contra 35. quæſt. 3. quod ſcripſi* [c]. ſicut dicitur de fundo dotali, qui etiam ſoluto matrimonio adhuc dotalis dicitur. *ff. de ſun. do. etiam dirupto. arg. contra. 35 quæſt. 5. quod ſcripſi.* Tamen poteſt dici, vt dixit Ioan. & T. quòd ſi eccleſia parochialis eſſet, tractu tẽporis incipit lædi grauiter, deſinit eſſe nouale. *arg. ſ. de donat. Apoſtolica, & arg. huius decret.* licet hic videatur reſpicere principium noualis: ſi enim priuilegium incipiat eſſe iniquum, perditur priuilegium. *ſ. de deci. ſuggeſtum. arg. 63. diſt. cap. quia ſancta. § verum. & ff. de vulg. & pup. ſubſti. ex facto.* & ab eo, quod diu æquum viſum eſt, receditur propter euidentem vtilitatem. *ff. de conſtit. prin. in l. pen.* ergo eadem ratione propter enorme damnum receditur ab eo, quod diu obtentum eſt. aliàs ſemper erit nouale. *ſ. de priui. c. vlt.* Bern.

b Aliàs ita: ſic videretur, &c.

† *De Alcobacienſi monaſterio vide notata in c. cum olim. ſ. de priuilegiis.*

† *Cap. 6. eo. tit. 3. in cõpi.*

† *Argaiibus.*

c Vide notata in cap. & ſi Chriſtus. ſ. de iureiurando. in gloſſa penult.

VEnerabili] Per matricem eccleſiam cathedralis eccleſia intelligitur, non Romana. hoc dicit. In prima parte ponitur epiſcopi querela. In ſecunda dat iudices ibi. *Idcóque.* Abbas.

CASVS. Fratres ſanctæ Crucis monaſterium de Argariis receperunt ſub protectione ſua, quod conſueuerat Colubriẽ. Epiſcopo iura epiſcopalia exhibere: tandem quidam Prior illius monaſterij, qui fuerat canonicus Colubriẽ. impetrauit ſuper hoc quoddam priuilegium tacita veritate, ſaluo iure matricis eccleſiæ: occaſione huius verbi ſaluo iure matricis eccleſiæ, dictus Prior nolebat Colubriẽ. Epiſcopo de iuribus epiſcopalibus reſpondere, nec obedientiã exhibere, dicens, quòd per matricem Eccleſiam intelligit Romanam Eccleſiam, & non cathedralem: vnde conqueſtus fuit domino Papæ: mandat Papa quibuſdam, quòd ſi aliud non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœceſano Epiſcopo reſpondere, compellant dictũ Priorem ad præſtandum obedientiam dicto epiſcopo, & de aliis reſpondere; ſicut prædeceſſores ipſius, prædeceſſoribus ipſius Epiſcopi reſponderunt, nõ obſtante priuilegio in præiudicium Colubriẽ. Eccleſiæ per ſubreptionem obtento: quia per illud vocabulum, matricem Eccleſiam, cathedralis intelligitur, non Romana. Nota, quòd monaſteria tenentur epiſcopo iura epiſcopalia exhibere, niſi fuerint exempta. Item priuilegium in præiudicium alicuius tacita veritate obtentum, non valet. Item per matricem Eccleſiam cathedralis Eccleſia intelligitur.

l ¶ *Per matricem.*] Forte in priuilegio illo continebatur, ſaluo iure matricis eccleſiæ, & nomine matricis Eccleſiæ intelligitur

quælibet

a Et quælibet baptiſmalis de præſcriptio. ex tranſmiſſa, de eccle. ædific. ad audientiam, & cleric. de ſent. excom. cap. 1. Ioan. And.

quælibet eccleſia cathedralis[a]. *63. diſtinct. ex his. & 11. q. 1. videntes. & hic in fin. titu.*

a ¶ *Intelligit.*] Non attendens, quod qui nimis aſtutè interpretatur principis beneficium, notatur infamia. *C. de leg. & ſe. cond. l. 2.* Lau.

b ¶ *Si aliud.*] Putà priuilegium exemptionis, quoniam nulla præſcriptio in hoc caſu valeret. ī. *de præſcr. cùm non liceat.* Tan.

c ¶ *Volumus.*] Et nos idem velle debemus, ex quo illud præcepit obſeruari. *11. diſt. quis neſciat:* & eius interpretatio ius facit quoad omnes *C. de leg. & ſe. con. in fin.* Lau.

EX parte.] In prima parte querelam Comitiſſæ ponit: in ſecunda iudices inſtruit: ſecunda ibi, *Ad intelligendā.* Abbas Sicul.

Casvs. Officialis, vel præpoſitus Comitiſſæ Bleſeñ. cepit quendam latronem, & iuſtitia fuit inde facta: poſt factam iuſtitiam latro ille fuit per Capitulum Carnoteñ. requiſitus, quia dicebat eum in terra ipſius captum fuiſſe. officialis Comitiſſæ dicebat eum captum fuiſſe in terra Comitiſſæ, & ſuper hoc cautionem obtulit de parendo iuri: ſed capitulum nihilominus terram Comitiſſæ ſupponi interdicto fecerunt, quod relaxare noluerunt, niſi priùs eis ſolueretur emenda occaſione priuilegii ſui, in quo continetur, quòd nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro Eccleſia Carnoteñ. abſque congrua ſatisfactione beneficium abſolutionis indulgere. Sed quia Comitiſſa abſolutionem obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum: quia poſtea dubitauit ſuper clauſula priuilegij: vnde quæſiuit à Papa interpretationem illius clauſulæ priuilegij Carnoteñ. Dominus Papa, corā quo prædicta, & alia propoſita fuerunt, ſuper hoc dicit diſtinguendū eſſe ad intelligendā clauſulam illam, vtrùm in aliquem ſententia lata ſit pro contumacia tantùm: quia citatus noluit ſtare iuri: vel etiam pro offenſa: quia iuſſus noluit maleficium emendare. In primo caſu ſufficit, quòd ſententia relaxetur, ſi priùs ſufficiens ſtandi iuri cautio præbeatur: in ſecundo verò caſu, ſi offenſa eſt manifeſta, non debet ſententia relaxari, niſi priùs præſtetur emenda. Si verò dubia eſt offenſa, & cautio competens de iuri parendo præſtetur, debet ſententia relaxari. Nota, quod interdictus poteſt agere, vel procuratorem conſtituere. Item interpretatio priuilegij, ſi dubitetur de illo, debet fieri ab eo, qui dedit priuilegium: quia eius eſt interpretari, cuius eſt condere. Item hoc priuilegium reducitur ad ius commune ſecundùm quod dictam indulgentiam intelligit Papa: & ideo ad cautelam tantùm valet illa indulgentia: quia ſolet plùs timeri, &c. Item excommunicatur quis aut pro contumacia, aut pro offenſa, ſiue pro crimine.

† Cap. 7. eo. ti. in 3. comp.

d ¶ *Cùm ipſius.*] Scilicet Comitiſſæ.

e ¶ *Præpoſitus.*] Laicus officialis.

f ¶ *Clauſulam.*] Præmiſſam, ſcilicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnotenſibus abſque congrua ſatisfactione abſolutionis beneficium indulgere, quam habes ī. *cap. prox.*

¶ *Gloſ. ſeq. ſucceſſiuè ſoluit duas obiect. & vnam quæſtionem.*

g ¶ *Pro contumacia.*] Non videtur, quod hæc diſtinctio locum habeat, vtrùm quis excommunicetur pro crimine, an pro contumacia: quia nemo excommunicatur[b] niſi pro mortali peccato, & qui aliter non poteſt corrigi. *11. q. 3. nemo, in fin. 45. diſt. ſed illud. & 24. q. 3. tam Sacerdos. & 11. q. 3. certum.* immo bene habet locum hæc diſtinctio: quicunque enim vocatus legitimè ad iudicium non venit pro quacunque re, contumax reputatur: vnde propter talem contumaciam excommunicari poteſt, ſi res talis ſit, quòd actor non poſſit in poſſeſſionem mitti. ī. *vt lit. non conteſt. tue:* & tunc ſufficit præſtare cautionem ſtandi iuri: quia pro ſola contumacia excommunicatus fuit, ſcilicet quia nō venit, & non pro re aliqua: quia nondū conſtabat, in quo teneret actori. Si pro offenſa, tunc excommunicatur: putà commiſit maleficium, & illud fuit notorium, vel per ſententiam, vel per facti euidentiam, vel per cōfeſſionem. ī. *ca. prox. &* ī. *de cohab. cler. & mulier. vlt.* & condemnatus de ipſo maleficio, cùm non ſatisfaceret, fuit excommunicatus: hic talis non debet abſolui, niſi primò ſatisfaciat, cùm conſtet de maleficio ſuo: & tamē hic interuenit contumacia, antequam excommunicaretur: quia non ſoluit in termino ſtatuto: ſed hīc directè excommunicatur, quia non ſatisfecit: ſed in alio caſu non niſi quia non venit. Idem dicit, ſi maleficium notoriū eſſet, ſi publicè proponatur: Quicunque fecit tale maleficium ſatisfaciat ipſo vſque ad talem diem: aliàs ſit excōmunicatus: poſt terminum nō abſoluetur, ſi veniat ad iudicem, & petat abſolui, niſi ſatisfaciat. *23. q. vlt. peſſimā,* & ita bona eſt diſtinctio. Præterea ſuperfluum videbatur priuilegiū illud: quia de iure communi illud cōpetit cuilibet, quòd nullus abſoluatur, priuſquam ſatisfaciat, *vt c. peſſimam, &* ī. *de offic. deleg. ex litteris. 17. quæ. 4. de presbyterorum, & 11. qu. 3. excellentiſſimus, in fin. &* ī. *tit. prox. parochianos.* Poteſt dici, quòd ſolet plus timeri, & c. *43. diſt. quamquam, &* ī. *de hære. ſi aduerſus:* multa enim conceduntur, quę ſunt de iure communi. *24. q. 2. c. ſanè, in fin. & 33. q. 2. admonere: ibi, viaticum tibi concedimus.* & tamen omnibus pœnitentibus in fine datur. ī. *de pæn. & remiſſ. quod in te, &* ī. *tit. prox. permittimus*[c]. Quid ſi aliquis ita pauper ſit, quòd non poteſt ſatisfacere? præſtet cautionem, quòd ſatisfaciet, cùm peruenerit ad pinguiorem fortunam. ī. *de ſolut. Odoardus.* Quid ſi cautionem præſtare non poteſt? tunc iuret. *arg. C. de epiſ. & cler. Auth. generaliter:* præſtet, quam poteſt. ī. *de do. poſt. diuor. reſtit. c. gen.* licet videretur, quòd talis caſus non excuſet, *arg.* ī. *de rap. ſuper eod. & C. de fur. ſubtractio:* nam quandoque aliquis non abſoluitur propter delictū ſuum, ſed differtur abſolutio. *11. q. 3. qui iubente. 18. diſt. ſi quis adeſſe, & 26. q. 7. ſacerdos.* ī. *de offic. ordin. ſignificauit, & 11. q. 3. ſi quis Epiſcopus damnatus.* Nulli tamen eſt finaliter pœnitentia deneganda. *26. quæ. 6. ſi presbyter, & cap. ſeq.* quia Eccleſia nulli claudit gremium ſuum. *C. de ſum. tri. l. vlt. propè fin.* Bern.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

h ¶ *Citatus.* Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. *24. q. 3. de illicita. ff. de re iud. contumacia:* vnde videtur, quod non veniens ad primā citationem, non ſit contumax. *arg. C. de iud. ſancimus.* ī. *de procu. querelam,* vbi de hoc, *& 5. q. 3. ſi ægrotans.* Bern.

i ¶ *Iuſſus.*] Et hæc contumacia eſt. *ff. de rei vend. qui reſtituere.* & non excommunicatur quis niſi pro contumacia, ſed hoc intellige in magna gloſſa.

k ¶ *Sufficiens.*] Sic ī. *de ſequeſtra, ad hoc:* ſufficiens cautio eſt, ſi pignora, vel fideiuſſores dentur. *ff. man. ſi mandato Titij. §. vltim.* De hoc dictum eſt *ſuprà, vt lite non conteſtata, quoniam. §. in alijs.*

l ¶ *Manifeſta.*] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur, prout dicitur ī. *cap. prox.*

¶ *Gloſ. ſeq. obycit, & dupliciter ſoluit.*

m ¶ *Si verò dubia.*] Quomodo ergo iuſſit iudex maleficiū emēdare, ſi nō fuit manifeſtum? Item ſi ſententiando iuſſit[d], factum fuit notorium per ſententiam. ī. *de cohab. cle. & mulie. c. vlt.* ergo non

thedralem intelligit[a], ſed Romanam: *& infrà.* ¶ Ideóque mandamus, quatenus ſi aliud[b] vobis non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœceſano Epiſcopo reſpondere: vos eum ad eam præſtandam eidem, ſicut prædeceſſores ſui prædeceſſoribus Epiſcopi pręſtiterunt, per cenſuram Eccleſiaſticā compellatis, non obſtante priuilegio in præiudicium Colubrieñ. Eccleſiæ per ſubreptionem obtento: Nos enim per Matricem Eccleſiam cathedralem intelligi volumus[c], non Romanam.

¶ Idem Abbati ſanctæ Genouefæ Decano, & Cancellario Pariſieñ.

¶ *Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia, vel offenſa dubia, abſoluitur cautione præſtita de ſtando iuri. Si verò fuit excommunicatus, vel interdictus pro manifeſta offenſa: tunc priùs debet ſatisfacere, antequam abſoluatur. Et dicitur manifeſta, de qua conſtat per confeſſionem, vel probationem legitimam, vel rei euidentiam. Hoc dicit cum c. ſeq.*

CAP. XXIII.

EX † parte in Chriſto dilectæ filiæ Comitiſſæ Bleſeñ. *& infrà.* ¶ Propoſuerunt nuncij Comitiſſæ, quòd cùm ipſius[d] Præpoſitus[e] quendam latronem ceperit & iuſtitia fuerit inde factā, latro fuit per Capitulum Carnoteñ. poſt factam iuſtitiam requiſitus, quia cum in terra ſua captum fuiſſe dicebant: *& infrà.* ¶ Verùm cùm ſuper hoc de parendo iuri Comitiſſa cautionem offerret, Canonici Carnoteñ. nihilominus terram eius fecerunt interdicto ſupponi, quòd relaxare noluerunt, niſi priùs ſolueretur emendā: dicebant enim in Carnoteñ. Eccleſiæ priuilegiis † contineri, quòd nemini liceat excōmunicatis, vel nominatim interdictis, pro Canonicis Carnoteñ. abſque congrua ſatisfactione abſolutionis beneficium indulgere: *& infrà.* ¶ Ad intelligendam autem clauſulam[f] priuilegij memorati credimus diſtinguendum, vtrùm in aliquem interdicti, vel excommunicationis ſententia ſit prolata pro contumacia[g] tantùm: quia ſcilicet citatus[h] ſtare noluit iuri: vel etiam pro offenſa, quia videlicet iuſſus[i] noluit maleficium emendare. In primo caſu credimus congruè ſatisfieri, vt ſententia relaxetur, ſi priùs ſufficiens[k] ſtandi iuri cautio tribuatur. In ſecundo verò, ſi offenſa eſt manifeſta[l], non credimus ſatisfieri congruè, vt relaxetur ſententia, niſi priùs ſufficiens præſtetur emenda. Si verò dubia[m] eſt offenſa, ſufficere

† fortè, priuilegio.

c Et ī. c. dilecto, poteſt dici, quòd licèt priuilegium in iſto puncto, de quo hic quæritur, non contineret gratiam: continebat tamen in alio, quo concedebatur capitulo excommunicare, vel interdicere proprios offenſos: ad idem ī. de reſcrip. ex parte decani. Iohann. And.

d Idem notatur ī. de elect. dudū. 2. in gloſſa, ſed pone: & de hoc in Authent. de exhiben. & introdu. reis. §. ſancimus. verſ. ſuſcepto, in glo. 1. & in Spec. de ſent. prolat. §. 2. ver. eſt quoque, & de forma eius §. vlt. an item, circa principium.

b Quàm cautè ſit ferenda excommunicationis ſententia, tradit nouiſſimè Concilium Trid. ſeſſ. 25. de reformat. c. 3.

non poteſt eſſe dubia offenſa. Solut. quandoq; iubetur à iudice ſententiando. 11. *quæſt. 3 qui iubente. ff. de re iud. quod iuſſit* & hoc fieri non debet, niſi cùm res eſt manifeſta. 11. q. 3. *graue*. quandoque iubet iudex non ſententiando: vt ſi ſtatim, cùm comparuerint coram eo partes, reus confitetur: quia confeſſus pro iudicato habetur. *ff. de conf. l. 1. C. eod. l. vnica*: ſi tantùm præcipit, vt ſatisfaciat, non hoc facit ſententiando: quia non omnis vox iudicis auctoritate rei iudicatæ continet. *Cod. de ſent. & interloc. om. iud. ex ſtipulatione, & 3 quæſt. 6. hoc quippe*: & adhuc poteſt reus allegare errorem ſuum. *ff. de confeſſ. l. 2.* vnde non eſt res manifeſta: & ita poteſt intelligi, quod hic dicit. Ioan. Vel ſic ad querimoniã alicuius de aliqua offenſa eam exprimendo iudici, ipſe iudex præcepit reo, vt ſatisfaceret illi vſque ad certum terminum, aut compareret coram eo reſponſurus: aliàs excommunicabat illum, niſi alterum iſtorũ faceret: & ille non venit, & ſic fuit excommunicatus: ſi ipſe petat abſolui, ſufficit, quòd ipſe præſtet cautionẽ ſtandi iuri: quia offenſa nũc dubia eſt, etſi fama ſit, quòd id fecerit, vel quòd iudex à pluribus hoc intellexerit.

† *Dictio, Eccleſiæ, deeſt in vetuſtioribus codicibus, & in omnibus Vaticanis*

† *Cap 8. eo. tit. in 3 cõpi. huius decre. intellectus pendet ex ſuperiori c.*

† *dicebat.*

credimus ad relaxandam eandem, ſi parendi mandato Eccleſiæ † competens ſatisfactio præbeatur.

¶ Idem Comitiſſæ Bleſeñ.

¶ *Summatum eſt ſ. cap. prox. vel dic: Manifeſtum dicitur, quod per confeſſionem, vel probationem legitimam, vel euidentiam res conſtat.*

CAP. XXIV.

CVm † olim pro Canonicis Carnoteñ. quoddam capitulum contra te fuerit allegatum [a], quod dicebant † in Eccleſiæ ſuæ priuilegiis contineri: vt videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro Canonicis Carnoteñ. abſque congrua ſatisfactione abſolutionis beneficium indulgere: *& infrà.* ¶ Quia verò dum anſam [b] ſoluimus, nodum dicimur [c] ligauiſſe, propter hoc, quòd eiſdem Canonicis (velut aſſeris) proponentibus [d] illam offenſam eſſe manifeſtam, non quæ Iudici [e], nec quæ alij, ſed quæ ſibi tantummodò manifeſta videtur: offenſam illam nos reſcribimus intelligere [f] manifeſtam †, quæ vel per confeſſionem [g], vel probationem legitimè nota fuerit, aut euidentia rei, quæ nulla poſſit tergiuerſatione celari.

CVm olim.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Quia verò*. Et dubium emanauit ex reſponſione Papæ. ſ. *cap. prox.* Abbas Siculus.

CASVS. In prædicta decretali dr: Si offenſa eſt manifeſta, non debet quis abſolui, niſi prius præſtetur emẽdatio: ſup verbo illo, manifeſta, orta eſt cõtentio: dicebant canonici, quòd illa offenſa dicitur manifeſta, quæ ſibi, & non aliis manifeſta videtur. Ex parte Comitiſſæ dicebatur, quòd ad eorũ arbitriũ non eſt ſtandum: quia ſẽper dicerẽt offẽſam manifeſtam. Super hoc ſcribit Papa Comitiſſæ dicens, dum anſam ſoluimus, nodum dicimur ligauiſſe: propterea quòd dicebant canonici Carnoteñ. offenſam illã manifeſtã eſſe, non quæ iudici, nec quæ alij, ſed quę ſibi tantùm manifeſta videtur: ſed Papa dicit illã offenſam manifeſtã, quæ vel per confeſſionem, vel per probationẽ legitimã nota fuerit, aut euidẽtia facti, quæ nulla poſſit tergiuerſatione celari. Nota, quòd non dr plene reſponſum, cũ reſponſio eſt obſcura, & ad plura poſſit referri. Item non eſt ſtandum confeſſioni alicuius in iure pro ſe facto. Item manifeſtũ ponitur in prædicto capitulo pro notorio. Item manifeſtũ dr tripliciter. ſ. confeſſione, pbatione, facti euidentia.

a ¶ *Allegatum.*] *ſ. c. prox. quod continetur hic ſ. ibi, nemini, &c. vſque ibi, quia verò.* Bern.

b ¶ *Dum anſam.*] Dicitur quandoque anſa auricula ſcyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur. *ff. de rei vend. in rem §. 2.* hîc dicitur anſa nodus curſilis, & facilis ad ſoluendum, ita factus, quòd ſi rectè trahatur caput fili, omnimodè eſt ſolutus nodus: ſi male trahitur, ligatus remanet: ita contingit Papæ in ſolutione quæſtionis præcedentis decretalis de offenſa manifeſta, quam modo hîc ſoluit inferiùs apertè.

c ¶ *Dicimur.*] A peruerſe intelligẽtibus, vt à canonicis Carno.

d ¶ *Proponentibus.*] Et malè.

¶ *Gloſ. ſeq. iuſtificat textum, obiicit, & ſoluit.*

e ¶ *Nõ quę iudici.*] Et hoc fatuũ erat dicere, quòd ſibi credendum eſſet in præiudiciũ alterius. Immò iudex ſecundũ motum animi ſui, & ſecundùm ſenſum iudicare tenetur. *ſ. de conſue. ad noſtram, & ſ. de renunc. in præſentia, & ſ. de teſti. in noſtra, & 3. q. 7. iudices,* & ſecundùm quòd ſibi vr. *ff. de arbit. qualem*: dum tamen ſecundùm leges, & canones, *in Authent. de iud. §. quia verò, col. 6. in Auth. de defen. ciui. § iuſiurandum, col. 3.* Sed videtur, quòd illud dicatur manifeſtum, quod iudici videt. ſicut illud dr probabile, quod ei videtur. *ſ. de appel. vt debitus.* Reſpondeo, licet ad opinionem iudicis referatur quid dicatur probabile, vt per hoc poſſit, & debeat appellationi deferri. *ſ. de appell. cum ſpeciali, & ſ. titul. proxi. ſacro, ad fin.* ſecus eſt in manifeſto: illud enim propriè dicitur manifeſtũ, quod non eget probatione. *11. q. 3. rerum.* ſed hîc ſumitur manifeſtum pro notorio, prout in fin. dicitur, *& 2. q. 1. de manifeſta.*

f ¶ *Intell. gere.*] Ergo nos quoque ſic intelligere oportet. *ſ. eod. venerabili. ſic ſuprà de hæred. cùm Chriſtus*: quia interpretatio principis ius facit. *ſuprà titul. proxim. inter alia. C. de leg. lib. 1. & vlt.* Bernard.

g ¶ *Confeſſionem.*] Et per ſententiam, ſic *ſ. de cohab. cler. & mulier. cap. vltim.*

¶ Idem Epiſcopo, & Cantori Atrebateñ.

¶ *Verba priuilegiorum debent intelligi, vt aliquid afferant, & nõ remaneat ambiguitas: & ideo verbũ, Secundùm, & Iuxta, videntur appoſita cauſatiuè, non cõditionaliter. Hoc dicit. Panormitanus.*

CAP. XXV.

ABbate † ſancti Syluani Alciaten. viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cùm eiuſdem loci Monachi elegiſſent quendam de ipſius Eccleſiæ gremio in Abbatem, & confirmationem electionis à Moriñ. Epiſcopo nequiuiſſent aliquatenus obtinere, eam à ſede Apoſtolica petierunt. ¶ Cæterùm procurator monaſterij ſancti Bertini propoſuit ex aduerſo, quod cum

ABbate ſancti Syluani.] Verba priuilegiorum largam habent ſignificationem: vnde verbum, *ſecundùm*, & *iuxta*, in eis poſitũ cauſatiuè tenetur, nõ conditionaliter. Ita communiter ſummatur: ſed hæc ſummatio videtur nimis generalis, & non eſt vera indiſtincte iudicio Panormitani, quia priuilegium, inquãtum præiudicat alteri, ſeu iuri cõmuni, non debet largè, ſed ſtrictè intelligi: vt dixit ipſe Panormitanus in c. *olim. ſ. eod.* Prima pars narrat factum: ſecunda diffinit ibi, *Hu igitur.* Prima ſubdiuiditur: nã in prima ponitur petitio pro parte electi. In ſecunda ibi, *Cæterùm*: petitio, & reſponſio contra electum. In tertia ibi, *Ad hoc*: reſponſio pro electo. In quarta ibi, *Contra quod*: reſponſio contra electum. Abbas.

a *Vide ſ. eo. in his, ſuper vlt. glo. & c. venerabili, in gloſ. vlt. Ioan. Andr.*

† *Vide l. Iuli. ff. de con. ſu. not. in l. qui mutuã. §. non idem. ff. man. gloſ. in l. confeſſione. §. pen. ff. de cap. dimin.*

† *Cap. 10. eo. tit. in 3 cõpi.*

CASVS. Vacante monaſterio ſancti Syluani, monachi elegerunt quendã de gremio ſuo in Abbatem, & confirmationem electionis ſuæ petierũt à Moriñ. Epiſcopo confirmari: ſed monachis ſancti Bertini ſe opponentibus ex aduerſo Epiſcopus electionẽ illam noluit confirmare: propter quod partes ad Papam habuerũt recurſum, coram quo procurator ſancti Syluani electionem præfatam canonice factam petit confirmari. Sed procurator ſancti Bertini proponit ex aduerſo, quòd tam de conſuetudine approbata, quàm de ſpeciali priuilegio Romanorum Põtificum, electio monaſterij ſancti Syluani debet de monaſterio ſancti Bertini celebrari: vnde huiuſmodi electio erat nõ immeritò reprobanda, contra conſuetudinem & priuilegia ſedis Apoſtolicæ attẽtata & monachi Alciateñ. debebant de iure compelli, vt de monaſterio ſancti Bertini perſonam idoneam ſibi eligerent in Abbatem: lite conteſtata, & teſtibus receptis, Papa depoſitionibus teſtium diligenter inſpectis, inuenit eſſe probatum, quòd à xl. annis, & infrà, monachi Alciateñ. elegerunt ſibi abbatem de monaſterio ſancti Bertini, & cùm quadam vice Guarinum monachum Alciateñ elegiſſent, electio effectum habere non potuit, donec apud monaſterium ſancti Bertini profeſſione facta poſt aliquantulum temporis, quando placuit Abbati, & monachis ſancti Bertini, in Abbatem ſancti Syluani extitit electus. Item in priuilegiis Romanorum Pontificum apparebat Alciateñ. Abbatem de monaſterio ſancti Bertini eligendum. In priuilegio Paſchalis Papæ continetur: Subrogationem Abbatis penes monaſterium ſancti Syluani apud Alciateñ. iuxta præteriti temporis morem in veſtra ſemper concedimus diſpoſitione conſiſtere, & in priuilegio Calixti Papæ huiuſmodi capitulum inuenitur: Porrò iuxta Paſchalis Papæ decretum, Abbatis ſubrogationem penes Alciateñ. non aliunde, quàm de monaſterio veſtro fieri Apoſtolica auctoritate concedimus. Ad iſta reſpondebatur à parte aduerſa, quòd etiamſi verum eſſet, quòd intra prædictum tempus de monaſterio ſancti Bertini ſemper fuit Abbas Alciateñ. aſſumptus, ex hoc tamen dici non poterat, quod aliqua conſuetudo quaſi contradicto iudicio fuiſſet obtenta, cùm id, quod dictum eſt de dicto Guarino, pro bono pacis factum fuerit. Præterea in priuilegio Paſchalis dicitur: Iuxta præteriti temporis morem: ſed de more præteriti temporis non fit fides, vnde per illud priuilegium monaſterio Alciateñ. nullum præiudicium generatur. Sed contra hoc reſpondebatur, quòd hæc determinatio, iuxta præteriti temporis morem, & cauſalis, & conditionalis poteſt intelligi, & referri tam ad illud verbum, concedimus, quàm ad infinitiuum, ſcilicet, conſiſtere. Si enim determinet verbũ illud, conſiſtere, quod eſt impertonale, conditionalis intelligitur, & eſt ſenſus: cõcedimus ſubrogationem Abbatis ſancti Syluani in veſtra diſpoſitione cõſiſtere, iuxta pręteriti temporis morem. i. ſi mos pręteriti temporis talis fuit.

Si verò

Si verò determinet verbum impersonale, cauſaliter debet intelligi,& eſt ſenſus: Concedimus iuxta præteriti tẽporis morem, id eſt,quia mos præteriti tẽporis ſic obtinuit: & iſte eſt verior intellectus,quia cùm priuilegium ſit lex priuata, & lex nõ debeat eſſe obſcura,ſed certa:nec eſſet priuata, niſi aliquid indulgeret: profectò ſic intelligenda ſunt verba,vt res, de qua agitur, potiùs valeat,quàm pereat: quia aliàs priuilegiũ inutile eſſet:prætereà Calixtus Papa determinationẽ illam dubiam remouit dicens, quod electio monaſterij ſancti Syluani non fiat aliunde,quàm de monaſterio ſancti Bertini.His, & aliis diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monaſterio ſancti Bertini huiuſmodi dignitatem,vt quotiens vocauerit monaſterium ſancti Syluani, electio eiuſdem fiat de monaſterio ſancti Bertini:ita videlicet vt tandiu monaſteriũ ipſum hac debeat prærogatiua honoris gaudere, donec ibi viguerit obſeruantia regularis, vt perſonæ idoneæ inueniantur in illo,quæ poſſint in Abbatem aſſumi. Nota, quod cõfirmatio Abbatis ſpectat ad Epiſcopum. Itẽ priuilegium dicitur lex priuata. Item lex non debet eſſe obſcura, ſed manifeſta. Item priuilegiũ ſemper debet intelligi,vt aliquid indulgeat: aliàs deluſorium eſſet. Item res, de qua agitur,potiùs debet intelligi,vt valeat, quàm pereat. Item aliqui tenentur eligere de aliena Eccleſia, & hoc ius præſcribi poteſt:ſed verum videtur, ſi titulum habent,qui præſcribũt. Item priuilegiũ amittitur per delictum.

ſecundùm approbatam conſuetudinem [a], & priuilegia Romanorum Pontificum Abbates Alciateñ. debeant de monaſterio [b] ſancti Bertini ſemper aſſumi, huiuſmodi electio erat non immeritò reprobanda, vtpote contra conſuetudinem diuturnam, & contra priuilegia ſedis Apoſtolicæ attentata: & Alciateñ. Monachi debeant † de iure cõpelli, vt de monaſterio ſancti Bertini perſonam idoneam ſibi eligerent in Abbatem: *& infrà.* ¶ Nos igitur depoſitionibus teſtium diligenter inſpectis, inuenimus eſſe probatum, quòd à quadraginta annis, & infrà, Monachi Alciateñ. Abbatem ſibi de ſancti Bertini monaſterio elegerunt: *& infrà.* ¶ Et cùm quadam vice Guarinum Alciateñ.[c] Monachum elegiſſent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monaſterium ſancti Bertini profeſſione facta, poſt aliquantum † temporis,quando, ſcilicet eiuſdem loci Abbati, & Conuentui placuit, in Alciateñ. extitit Abbatem aſſumptus. Ex priuilegiis quoque Romanorum Pontificum argui poterat Alciateñ. Abbatẽ fore de ſancti Bertini collegio eligendũ: nam priuilegio Paſchalis Papæ huiuſmodi capitulum apparet inſertum: Subrogationem Abbatis penes monaſterium ſancti Syluani apud Alciateñ. Monachos, iuxta præteriti tẽporis morem, in veſtra ſemper concedimus diſpoſitione perſiſtere. In priuilegio etiam Calixti huiuſmodi capitulum inuenitur.Porrò [d] iuxta Paſchalis [e] Papæ decretum, Abbatis ſubrogationem penes Alciateñ. non aliunde,quàm de veſtro monaſterio fieri Apoſtolica auctoritate decernimus.

¶ Ad hoc autem pars aduerſa reſpondet, quòd ſi etiam probaretur, quòd infra prædicti temporis ſpatium [f] de monaſterio ſancti Bertini ſemper fuerit Abbas Alciateñ. aſſumptus: ex hoc dici non poterat, quòd conſuetudo aliqua quaſi contradicto [g] † iudicio fuerit introducta: cùm in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium proceſſum taliter dignoſcatur: *& infrà.* ¶ Præterea cùm Paſchalis Papa ſubrogationem Abbatis ſancti Syluani monaſterio ſancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec † de more præteriti temporis fiat fides [h] per eius priuilegium,& ſimilia, nullum ſuper hoc Alciaten. monaſterio poterat præiudicium generari.

¶ Contra quod fuit ex aduerſo reſponſum, quòd hæc determinatio, ſecundùm præteriti temporis morem: & cauſalis [i], & conditionalis poteſt intelligi, & tam ad perſonale [k],

d ¶ *Porrò.*] Hic incipiunt verba priuilegij Calixti Papæ vſque ibi,ad hoc.

e ¶ *Iuxta Paſchalis.*] Hic allegatur priuilegium, & præterea præſcriptio,*vt ſ.patet:*ſed præſcriptio,& priuilegium contraria ſunt:quia qui allegat priuilegium, iuri præſcriptionis renũciare videtur. ſ. *de præſcript. veniẽs*: quia quod meũ eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. ſ. *de fi. inſtrum. inter dilectos.* Dic,vt dixi, ſ. *de præſc. auditis, in gloſſ. quæ incipit: Sic ergo Abbas, &c. ibi, similiter allegabatur præſcriptio, & priuilegium*: vel melius hic allegabatur cõſuetudo, & non præſcriptio:& conſuetudo debet eſſe præſcripta,ſ. *de conſuet. cùm dilectus*: & ita conſuetudo probat vſum priuilegiorum.

f ¶ *Spatium.*] Scilicet xl.annorum.

g ¶ *Contradicto iudicio.*] Ad hoc enim vt conſuetudo valeat, oportet, vt ſit obtenta contradicto iudicio, id eſt, ſi ex aduerſo negetur conſuetudo. *ff. de legi. cùm de conſuetudine*: & alia de quibus habetur ſ. *de conſuetud. cap.vlt.* Contradictum iudicium dicitur, putà cùm ego dicerem hanc eſſe cõſuetudinem, aduerſarius dicebat non eſſe conſuetudinem, & iudicatum fuit, quòd erat conſuetudo: ſicut enim in ſeruitute, vel libertate præſcribenda requiritur proteſtatio. *ff. quemadmodum ſerui. amit. ſi quis alia. §.2.* ſic videtur, quòd requiratur in cõſuetudine præſcribenda.Ioan.

¶ *Gloſ.ſeq.alleg.8.iura, & in contrarium alia quinque, ponis tres opin. & tertiã approbat: contra quam alleg. 2. iura, & reſpondet.*

† *Aliàs ita: debeant iure compelli.*

† *aliquantulum.*

† *In pleriſque antiquis codicibus ita: contradictorio iudicio, &c.*

† *Aliàs ita: nec de more, vel conſuetudine, &c.*

a ¶ *Conſuetudinem.*] Ex hoc videtur, quòd ſit bene recipiendus talis libellus,Peto ius eligendi ratione conſuetudinis etiãſi cauſa alia, ſiue titulus non allegetur, *ſic ſ. de can. poſſ. cùm eccleſia, & ſ. de elect. Cumana. ff. commu. præ. venditor. §. ſi conſtet, & ſ. de conſuet. cùm dilectus*, quæ ſimilis eſt huic. 18. *q. 2. ſeruitium. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. §. vlt. & 9 q. 3. conqueſtus. 63. diſt. quia.* Sed contra: quia ex ſolo curſu temporis non tollitur obligatio: ergo nec inducitur. *ff. de act. & oblig. obligationum. §. placet, & ſ. de præſcript. ſi diligenti.* Sol. circa ius eligendi ſufficit probare conſuetudinem præſcriptam. *De hoc dictum eſt ſ. de can. poſſ. cùm eccleſia.* Dic vt ibi.Ioan.

b ¶ *De monaſterio.*]Sed cùm ſeruitutem ſibi debere dicat,quãdo petit, vt aliquid ſibi fiat,cùm ſeruitus potiùs ſit, ne aliquid fiat,quàm vt aliquid fiat [a]. *ff. de ſerui. quotiens. §. 1.* Sol. iure communi neceſſe habet eligere,ſed iure ſeruitutis debitæ petit, ne aliunde eligat,quàm de ſuo etiam monaſterio,*vt in fin. patet.*& ita ne aliquid fiat,petitur. Vel verius dicas, quòd bene petitur iure ſeruitutis,vt aliquid fiat. *ff. ſi ſeru. vend. & ſi fortè §. 2.*

c ¶ *Alciaten. Monachum.*] Hoc modo bene probatur ſeruitutis poſſeſſio, ſcilicet quia prohibitio facta eſt,ne ille eſſet Abbas, & admiſſa fuit:quia per hoc quod prohibebant,credebant vti iure ſuo,quod exigitur in ſeruitutibus:licet enim vtaris,niſi credas te iure tuo vti,vt paratus ſis prohibere impedientem, non acquires ſeruitutem tempore. *ff. de itin. actũque priuat. l. vlt. arg. ff. quemad. ſer. amit. l. vlti.* Quid enim ſi vicinus tuus propter paupertatem vel fortè quia non curauit,per 100. annos habuit ædificium ſuũ depreſſum nõ extollens illud, nunquid propterea debet tibi ſeruitutem altius non tollendi? Certè non [b], niſi crederes te ius habere,quòd præſumitur,ſi aliquando prohibuiſti, interrũpere præſcriptionem:interpellare enim deberes ſeruitutem ſi vſucapere vis. *ff. quemadmodum ſerui. amit. ſi quis alia. ſ. ſi cùm ius haberes.* Vinc.

a *Vnde petere poſſum,vt parietem reædifices vſq. ad eum modum, quo poſſim immittere tignum, dixit Hoſt. illud ſpeciale in ſeruitute oneris ferendi vt ibi not. vel ſecundũ eum hoc petebatur hic non iure ſeruitutis, ſed conſuetudinis & priuilegij: quia nec ſeruitutes acquirũtur tempore. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. 3. in princ. Ioa.*

b *Ita: & de his qui nuda voluntate per 100. annos: de certo loco prælatũ elegiſſent, nõ ſic, cùm canonici admiſcunt extraneos ad electiones: ſed cum proteſtatione: quia tunc illi ſibi poſſeſſionem acquirunt,quã & canonici tradere videtur, quod non eſt in alio caſu, ſecundùm Pa. Ioan. And.*

h ¶ *Fiat fides.*] Ex hoc videtur, quòd ſi priuilegio aliquo fiat mentio conſuetudinis, vel priuilegij, quòd neceſſe ſit illud priuilegium exhiberi [c]. 100. *diſt. contra morem. 79. diſt. ieiunium 9. diſt. vt veterum. 12. q. 2. ſancimus. in Authent. vt ſpon. lar. § & hoc inſuper. coll. 9.* Argum. contra. quia non videtur,quòd hoc requiratur in publico inſtrumento. 19. *diſt. in. ſi Romanorum, & in Auth. vt fratrum filij. § 1. coll. 9 & C. de donat. ſi ea quæ. ff. de donat. ex ſcriptura. ff. de admin. tut. chirographis.* Ad hoc diſtinguunt quidam inter publica inſtrumenta,& priuata, vt in publico inſtrumento non ſit neceſſe probare, vel exhibere illud, de quo fit mentio,licet in priuato ſit.Sed alij dicunt, quòd ſi in priuilegio inſeritur totus tenor alterius,non eſt neceſſe illud exhibere. Sed certè illud nõ ſufficit, quia adhuc poſſet eſſe falſitas in bulla,& in aliis. ſ. *de priuileg. cùm olim, in fin.* Alij probabilius [d] dicunt, quòd ſi auctoritate iudicis priuilegium, vel aliquod reſcriptum eſt renouatũ,vel in alio priuilegio inſertum, non eſt neceſſe illud exhibere, ſecus ſi per tabellionem tantùm, quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licèt poſtea perdantur inſtrumenta,*vt C. de teſta. publicati.* Item quia iudex diligentiùs [e] ſingula facit,quàm tabellio:quia non eſt credendum, quòd iudex ſine cauſæ cognitione aliqd faciat:ſicut veriſimile nõ eſt, quòd auferat alicuius legitimas exceptiones. ſ. *de offic. deleg. ex parte.* Sed prædictis omnibus obuiat. ſ. *de re iudic. cùm inter. in fin. & ſ de fide inſtrum. inter dilectos.* Sed dicas,quòd ſi conſtat,quòd inſtrumentum publicum ſit, coram iudice non eſt neceſſe illud exhibere, niſi aduerſarius velit docere de falſitate illius: quia tunc debet exhiberi, licet primò impoſita ſit ei fides, niſi iurauerit ſe illud perdidiſſe. *C. de fide inſtrum. l. vlt.* Ioan.

i ¶ *Cauſalis, & conditionalis.*]Vt hæc dictio,ſecundùm,accipiatur pro,quia:vel pro,ſi.Bern.

k ¶ *Ad perſonale.*]Scilicet hoc verbum,concedimus.

c *Adde not. per Bart. in l. 2. ff. ſi quis ius diſt. non obtemp.*

d *Et hoc placet Inno. & Hoſt. Ioan. And.*

e *Hinc eſt, quod tanta eſt iudicis auctoritas, quòd facit valere,quod aliàs nõ valeret. ff. quod cum fa. tut. l. 1 §. pen. in fin. ff. quod metus cau. l. fin ff. de minor. ait prætor. § 1. Io. And.*

a ¶ Impera

a ¶ *Imperſonale.*] Scilicet hoc verbum, conſiſtere.
b ¶ *Senſus.*] Scilicet quòd referetur ad perſonale verbum.
c ¶ *Lex priuata.*] *Diſtinct. 3. priuilegia.*
d ¶ *Captioſa.*] *Diſtinct. 4. erit autem.* Vnde ſtatutum fuit, vt per conſequentiam litterarum ſcriberetur lex, *C. de vet. iur. enu. l. 1. in fi. ff. ad mu. l. 1. in fi.* B.

quam ad imperſonale [a] verbum referri. Si enim imperſonale verbum determinet, conditionalis † intelligitur, & eſt ſenſus: Concedimus ſubrogationem Abbatis ſancti Syluani apud Alciateñ. monaſterium in veſtra ſemper diſpoſitione conſiſtere, ſecundùm præteriti temporis morem: id eſt, ſi mos præteriti temporis talis fuerit. † Si verò verbum determinet perſonale, cauſaliter debet intelligi, vt ſit ſenſus: Concedimus ſecundum præteriti tẽporis morem, id eſt, quia mos præteriti temporis ſic obtinuit ſubrogationem, &c. Hic autem ſenſus [b] rectior eſſe videtur: quia cùm priuilegium ſit lex priuata [c] †, & lex non debeat eſſe obſcura, vel captioſa [d], ſed certa, & manifeſta: nec eſſet priuata, niſi aliquid ſpecialiter indulgeret: profectò ſic intelligenda ſunt illa verba, vt res, de qua agitur, valere poſſit potiùs [e], quàm perire: maximè cùm ſupradictus C. Papa, qui eidem Paſchali è vicino [f] ſucceſſit, verbis æquioribus vſus, determinationem illam prorſus amouerit, vt ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in conceſſione Paſchalis, vt videlicet ſubrogatio Abbatis ſancti Syluani apud Alciaten. in diſpoſitione Abbatis, & fratrum ſancti Bertini ſemper exiſteret: ipſe mutauerit, decernens ſubrogationem ipſius Abbatis non aliunde, quàm de monaſterio ſancti Bertini faciendam. ¶ His igitur diligenter auditis, monaſterio ſancti Bertini adiudicauimus huiuſmodi dignitatem, vt quotiens in Alciateñ. monaſterio Abbatis electio imminet facienda, Alciateñ. Monachi [g] de cœnobio ſancti Bertini perſonam [h] idoneam ſibi eligant in Abbatẽ: ita videlicet, vt tandiu monaſteriũ ipſum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidem [i] viguerit obſeruantia regularis, vt idoneæ perſonæ inueniantur in illo, qui † poſſint in Abbatem aſſumi.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. 10. concord. & 1112. contrarias.*
e ¶ *Valere poſſit potiùs.*] *Simile ff. de vſu, & habit. duum. in princ. ff. de re. du. quotiens. ff. de ſer. ſi cui. & l. ſe. ſ. de priui. in his. 16. q. 1. c. 1. & 12. q. 2. ſi quis. & q. 5. quia. ſ. de conuer. coniugat. quidam. arg. ſ. de fide inſtru. inter dilectos. Argum. contra. ſ. de off. deleg. cùm ſuper. & ff. de iure codici. l. 1. & ff. de hær. inſti. quotiens.* B.
f ¶ *E vicino.*] Id eſt, proximo. Bern.
g ¶ *Alciaten. Monachi.*] Vide, qualiter Papa pronunciat, & ſecundùm priuilegium, & ſecundum ius commune: ſecundum ius commune adiudicat electionem ipſi capitulo ſancti Syluani Alciateñ. ſecundũ priuilegium, vt eligant de monaſterio ſancti Bertini: & ſic habent electionem, ſed non liberã, quia non eligunt, vndecunque volũt, ſed reducitur priuilegium ad ius cõmune. *ſ. de cõſuet. cùm dilectus.* Io.
h ¶ *Perſonã idoneam.*] Etſi hoc non eſſet dictum, tñ ſubintelligebatur. *ſ. de elect. cauſam quæ. ff. de ſeruitu. ſi cui:* & pater concedens vxori, vt filiam communem, cuicunque voluerit, copulet: non tamẽ intelligit, vt eam copulet tutori. *ff. de rit. nup. quanquam.* Bern.
¶ *Glo. ſeq. arg. duo, ad primũ alleg. duas concor. ad ſecundum alleg. quatuor, arg. pro, & ſoluit.*
i ¶ *Donec ibidem.*] Arg. q ſi priuilegium detur alicui monaſterio, deſtructo monaſterio [a] deſtruetur & priuilegium *arg. 16. q. 7. & hæc ſcripſimus. 25. q. 2. §. vlt. in fin.* Item arg. q ceſſante cauſa ceſſat priuilegium. *ſ. de deci. ſuggeſtum, & 16. q. 1. generaliter. C. de teſt. mil. ſ. vlt. & Inſtit. de auctor. tutor. §. vltim. & Inſtit. de pupil. ſubſti. § qua ratione. 63. diſt. c. quia ſancta. §. verum, & 61. diſt. c. ſtatuimus. § his omnibus. ſ. de vit. & honeſt. cler. c. vlt. & ſ. de non. oper. nunciat. ad hæc ex iniuncto.* Sed pone, quòd nullus reperiatur idoneus in monaſterio ſancti Bertini, dum vacat monaſteriũ Alciateñ. vel quòd ibi non obſeruetur obſeruantia regularis, ſi eligant de alio monaſterio, nunquid fit eis præiudicium, quò minus teneatur eligere in alia electione de monaſterio ſancti Bertini, ſi perſona eſt idonea, vel obſeruantia eſt reformata? quòd præiudicetur eis, eſt *arg. ſ. de conſti. cùm venisſent. & ſ. de reſcrip. conſtitutus:* quia vnico actu perditur priuilegium, vt ibi dicitur: & hæc littera etiam multum facere videtur ad hoc. Sed non credo, q fiat propter hoc præiudicium, cũ poſtea aliquis erit idoneus. *arg. ſ. de elect. quia diligentia, & ff. de ſeruitu. ruſtic. prædio. & Atilicinus:* & hæc littera non contradicit, quia non priuantur, niſi cũ perſona non inueniretur idonea, vel ordo regularis non vigeret: ſed ceſſante cauſa illa, priuilegium locum habet. *arg. C. de fur. l. penult. & ſ. [illegible] ſecundum* vnum intellectum [illegible]. *ſ. de off. deleg. prudentiæ. §. 6.* Sed pone, q [illegible] elect [illegible] annis: nunquid præſcriptũ eſt contra priuilegium? Videtur, quòd ſic. *ſ. de priuil. accedentibus, ſupra de cauſa poſſ. cùm Eccleſia à contrario* [b]: nec adhuc credo, quòd perdant priuilegium, quia non poteſt vti illo tempore priuilegio. Vnde non obſt *arg. prædict. & Atilicinus:* quia priuilegium non perditur niſi per abuſum. Vel ſi vis dicere, quòd cum ſit præſcriptio, reſtituuntur ex clauſula generali. *ff. ex quibus cau. maio. l. quod innititur, in l. & Atilicinus.* ſecus videtur, ſi ibi non viguit obſeruantia regularis: quia culpa illorum cõtigit, & culpa imputetur: cõtra videtur, quòd delictum ipſorum nõ debet tollere priuilegium monaſterij. *10. q. 1. Epiſcopum.* Bern.

† conditionaliter.
† fuit.
† Adde, quod not. *Bart. in l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ff. de dam. infect.*
a Nec rex ædificato altari reædificatũ habebit: eadem priuilegia ſecundùm *Innocen.* alleg. *de elect.* quia diligentia, vel ſecundùm eum priuilegium datum ordini, durat ordine durante: datum verò loco, vel poſſeſſoribus, quæ ſunt ordinis, durat etiam remoto ordine, de religio. domi. c. ſi. de ſtatu monachorum, nec non [illegible] gat. *Io. And.*
b Et [illegible] de præben. cùm de beneficio. li. 6. *Io. And.*

S I per.] Tria ſunt dicta. Secundùm ibi, *Præterea.* Tertium ibi, *Cùm autem à legato.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam legatus Apoſtolicæ ſedis exercẽs legationis officium in partibus Tholoſanis fecit quædam mandata comiti Tholoſano, videlicet, vt manifeſtos hæreticos expugnaret, & quod Pedagia, Salinaria, & Guidagia, non exigeret, & de conquerentibus, ad arbitriũ ipſius, vel alterius legati, ſeu iudicis ordinarij, vel delegati, iuſtitiã exhiberet: Comes Tholoſanus petiit à Papa, qui dicerentur hæretici manifeſti, & quæ dicantur Pedagia, Guidagia, & Salinaria interdicta, & qualiter tertiũ capitulum ſit intelligendum. Ad primum reſpondet Papa, q illi dicuntur hæretici manifeſti, qui contra fidem Catholicam publicè prædicãt, aut profitentur, ſeu defendunt errorem vel qui coram Prælatis ſuis conuicti ſunt de hæreſi, vel confeſſi, vel ab eis per ſententiam cõdemnati de hæretica prauitate: quorum bona propria confiſcantur, & ipſi ſecundùm leges puniuntur. Ad ſecundum mandatum reſpondet, quòd illa Pedagia, Guidagia, & Salinaria dicuntur interdicta, quæ nõ apparent imperatorum, vel regum, vel Laterañ. Concilij auctoritate conceſſa: vel quæ non apparent introducta ex antiqua conſuetudine à tempore, cuius non extat memoria. Tertium mandatum, ſcilicet vt de ſe cõquerentibus, ſecundùm arbitrium ipſius legati, vel alterius, vel ordinarij, vel delegati iuſtitiam exhiberet, ſic eſt intelligendum: vt videlicet in omni cauſa, quæ ratione perſonarum, vel rerũ ad Eccleſiaſticum forum pertinet: & ſuper omnibus capitulis, quæ pro pace ſeruanda ſtatuta ſunt per ipſum legatum, vel auctoritate Apoſtolica ſtatuendis, idem viduis, pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilibus: in his omnibus tenet' in iudicio Eccleſiaſtico reſpondere. Nota hic, quis dicatur hæreticus manifeſtus. Item bona hæreticorum confiſcanda ſunt. Item ſolus rex, vel imperator poteſt inducere pedagia. Item conſuetudo, cuius non extat memoria, ius, ſiue priuilegium inducit. Item verbum generale reſtringitur. Item ratione perſonæ rei ſortitur quis forũ. Item cauſæ viduarum, & miſerabilium perſonarum ad Eccleſiaſticum forum ſpectant.

¶ Idem Comiti Tholoſañ.

¶ *Dicit, qui dicantur hæretici manifeſti: ſecundò quæ ſint Pedagia, Guidagia, & Salinaria interdicta: tertiò dicitur, quomodo intelligatur præceptum factum laico, quòd de ſe conquerentibus in Eccleſiaſtico foro reſpondeat. Hoc dicit.*

CAP. XXVI.

SVper † quibuſdam mandatorum articulis: *& infra.*
¶ Tua deuotio poſtulauit à nobis, qui ſint dicẽdi hæretici manifeſti? Super quo tibi duximus reſpondendum, illos intelligendos eſſe manifeſtos hæreticos, qui contra fidem Catholicam publicè prædicant [k], aut profitentur, ſeu defendunt [l] eorum † errorem: vel qui coram Prælatis ſuis conuicti ſunt, vel confeſſi, vel ab eis ſententialiter condemnati [m] ſuper hæretica prauitate: quorum bona propria confiſcantur [n], & ipſi iuxta ſanctiones legitimas puniuntur [o]. ¶ Præterea cum

k ¶ *Publicè prædicant.*] Et iſti euidentia rei notorij hæretici ſunt, cùm horum factum non poſſit aliqua tergiuerſatione celari: iſtis enim modis, qui hic enumerantur, manifeſtum, quod probari debet, redditur notorium. *ſ. sed cùm olim, & ſ. de cohab. cler. & mulie. cap. vlt.*
l ¶ *Defendunt.*] Et iſti defenſores hæreticorum ſunt excommunicati, *ſ. de hæret. excommunicamus. §. credentes.* & tales damnabiliores ſunt, quàm ipſi hæretici. *14. q. 3. qui aliorum.* Et eſt ad hoc *arg. C. de his, qui latro. occul. l. 1. & 2.*
m ¶ *Condemnati.*] *ſ. de hæreticis, ad abolendam.*
n ¶ *Confiſcantur.*] *ſ. de hæreticis, excommunicamus. 1. reſpon.* [c]
o ¶ *Puniuntur.*] Per iudices ſæculares, etiã ſi clerici fuerint, priùs à ſuis

† *Aliàs* nec *quæ poſſint, &c.*
† *Cap. t. extra in 4. lib. Et de intellectu prima partis primi Alexandri extrau. de agnoſc. aſſer. cathol. & hæret. q. 19.*
† *Dictionem*, eorum, *deeſt in antiquis codicibus, & in omnibus Vaticanis, in quorũ pleriſque legitur ita: ſeu defendunt errorẽ ſuum.*
c *De confiſcatione bonorum hæreticorum vide c. cùm ſecundùm leges de hære. lib. 6. & 22 clinium trac. de hære. cap. 25 & ibi notata.*

à ſuis ordinibus degradati, præſente iudice ſæculari, q ipſos recipit in ſuum forum. ſ. *de hære. ad abolendam §. 1. & c. excommunicamus, 1. reſpon.* de quorum notatur pœna. ſ. *de hære. c. penult.*

pedagia [a], guidagia, ſalinaria tibi Legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apoſtolica duximus declarandum illa eſſe pedagia, ſalinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent Imperatorum [b], vel Regum, vel Lateran. † concilij [c] largitione conceſſa, vel ex antiqua conſuetudine à tempore, cuius non extat memoria [d], introducta: *& infrà.* ¶ Cùm autem à Legato receperis in mandatis, vt de te conquerentibus, ſecundùm ſuum, vel alterius Legati, ſeu iudicis ordinarij, vel delegati arbitrium [e], iuſtitiam exhiberes; hoc taliter intelligendum [f] eſſe cenſemus, vt in omni cauſa, quæ ratione perſonarum [g], vel rerũ [h], ad Eccleſiaſticum forum pertinet, ac ſuper vniuerſis capitulis, quæ pro pace [i] ſeruanda ſunt per dictum Legatum ſtatuta, vel auctoritate Apoſtolica ſtatuenda: item viduis [k], pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilibus teneatis in Eccleſiaſtico reſpondere.

¶ Idem Epiſcopo Pariſien.

¶ *Clericus traditur curiæ ſæcularis quia degradatur ſæculari poteſtate præſente, cui denunciatur, vt in ſuũ forum illum recipiat. Hoc dicit vſque ad §. pro illo.*

CAP. XXVII.

NOuimus † expedire, vt verbum illud, quod in antiquis [l] canonibus, & in noſtro decreto [m] contra falſarios edito cõtinetur, videlicet, vt Clericus per Eccleſiaſticum Iudicem degradatus, ſæculari tradatur [n] curiæ puniendus, apertiùs exponamus. Cùm enim quidam anteceſſorum noſtrorum ſuper hoc conſulti diuerſa reſponderint, & quorundam ſit opinio à pluribus [o] approbata, vt Clericus, qui propter hoc [p], vel aliud flagitium [q] graue, non ſolùm damnabile, ſed damnoſum, fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio Clericali, ſæculari foro per conſequentiam applicetur: cùm ab Eccleſiaſtico foro fuerit proiectus, eius eſt degradatio celebranda, ſæculari poteſtate præſente, ac pronunciandum eidem, cùm fuerit celebrata, vt in ſuum forum recipiat degradatum, & ſic intelligitur tradi curiæ ſæculari: pro quo tamen debet Eccleſia efficaciter intercedere [r], vt citra mortis periculum, circa eum ſententia moderetur.

¶ *Iſte §. non facit ad titulum, ſed ponit gratiam, ſecundùm quoſdam.*

¶ Pro illo verò falſario ſcelerato, quem ad mandatum noſtrũ capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, vt in perpetuum carcerem, ad agendam pœnitentiam ipſum includas [s], pane doloris [t], & aqua anguſtiæ ſuſtentandum: vt commiſſa defleat, & flenda vlteriùs non committat [u].

¶ Honorius iij. Archiepiſcopo Turon.

¶ *Si Papa indulget reo, qui propter abſentiam actoris poſſeſſionem recuperare non poteſt, quòd ei lapſus anni non noceat, intelligitur hæc indulgentia ſecundùm ius commune.*

CASVS. Eps Pariſien. de mandato Papæ fecit capi quendã falſarium litterarũ Apoſtolicæ ſedis, conſulens Papam, quid de ipſo falſario ſit agendum, antequã Papa ad quæſtionem reſpondeat, vult exponere verbũ illud, quod in antiquis canonibus, & in decretali ſua contra falſarios edita cõtinetur, videlicet, vt clericus per Eccleſiaſticum iudicẽ degradatus, ſæculari tradatur curiæ puniendus: quidam anteceſſores Innocentij ſuper expoſitione illius verbi conſulti, diuerſa dixerunt, & quorundã eorum opinio à pluribus fuit approbata, qui dixerunt, Clericus qui propter hoc flagitium, vel aliud fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, ſæculari foro per conſequentiam applicatur, cum ab eccleſiaſtico foro ſit proiectus: ſed Innocentius apertius exponit verbum illud hoc modo, degradatio illius celebranda eſt ſæculari poteſtate præſente; & eſt nuntiandũ eidem, vt cũ degradatio fuerit celebrata, in ſuũ forum recipiat degradatum: & ſic intelligitur tradi curiæ ſæculari, & Eccleſia pro illo intercedere debet, vt citra mortis periculum ſententia moderetur. Vltimò reſpondet ad quæſtionem, vt falſarium illum, quem Eps de mandato ſuo capi fecit in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam includat, pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandum, vt commiſſa fleat, & flenda vlteriùs non cõmittat. Nota hîc, quomodo intelligi debeat verbum illud, clericus degradatus, &c. Itẽ Eccleſia ſanguinem defendit. Item pœnitentia eſt flere commiſſa, & flenda vlteriùs non committere.

a ¶ *Pedagia.*] Pedagia dicuntur, quæ dantur à tranſeuntibus in locis conſtitutis à principe, vt hîc ſequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terram alicuius, vt ſecurus vadat. Salinaria dicuntur, quæ dantur pro ſale: omnia iſta dicuntur portitoria. *C. de vec. & commiſ. l. 3.* nec danda ſunt illa, niſi cũ negotiationis cauſa aliquid portatur, ſecus ſi ad propriam vtilitatem vel ad vtilitatem fiſci aliquid feratur. *C. eo. tit. vniuerſi. Ioan.*

b ¶ *Imperatorum.*] Solus igitur princeps hoc poteſt conſtituere, ſed non ciuitas. *C. no. vec. inſtit. non poſ. l. 2. & 3.*

c ¶ *Lateranen. concilij.*] ſ. *de cenſ. inhibemus.* quæ eſt Lateran. concilij.

d ¶ *Non extat memoriæ.*] Nota diligenter, q illa conſuetudo, cuius nõ extat memoria, ius, ſiu priuilegium inducit. *ff. de aqua quoti. & æſti. hoc iure. §. ductus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. vlt. 3. q. 6. hoc quippe. 9. q. 3. conqueſtus. & 63. di. mos antiquus. & C. de teſt. teſtamenta.* & per hoc vĩ, quod cùm talis cõſuetudo ius inducat, non ſit neceſſe titulũ allegare, licet hoc requiratur quandoque in cõſuetudine xxx. annorum. De hac materia dictum eſt ſ. *de conſue. ca. vlt.* Item arg. q per mandatum generale nõ prohibentur niſi illicita. *33. q. 2. quos Deus. 11. q. 3. quod prædeceſſor. ff. de iure iuran. adigere. in fin. Io.*

e ¶ *Vel delegati arbitrium.*] Propter hoc verbum facit ad titulum, quod hic declaratur.

f ¶ *Intelligendum.*] Vide, qualiter interpretatur generale mãdatum reſtringendo illud ſic ſ. *de iureiur. ad noſtram 2.*

g ¶ *Perſonarum.*] Quia 1. Comes conuenitur hic: licèt habeat ſuperiorem in temporalibus, ſcilicet Regem Franciæ, tenetur reſpondere in iudicio eccleſiaſtico ex mandato legati in omni cauſa, quæ pertinet ad forum Eccleſiæ: ſiue ratione perſonarum, quæ ſunt de iuriſdictione eccleſiæ: ſiue ratione rerum ſcilicet ſpiritualium, eccleſiaſticarum, & etiam ciuiliũ, quæ ſunt in iuriſdictione iudicis eccleſiaſtici. Item viduis, & pupillis, & orphanis, & miſerabilibus perſonis, & pro pace ſeruanda.

g ¶ *Perſonarum.*] De iuriſdictione Eccleſiæ: quia actor forum rei ſequitur. *ſuprà de for. compet. cùm ſit generale. & 11. quæſt. 1. experientiæ. & c. ſequenti.* & Comes eſt hîc reus: & ſubeſt in hoc eccleſiæ.

h ¶ *Rerum.*] Cùm res, de qua quæritur, eſt in ſua, id eſt, in eccleſiæ iuriſdictione: quia ratione rei ſortitur quis forum. *ſuprà de for. compet. ſanè. & c. vlt.*

i ¶ *Pro pace.*] Quia hoc pertinet ad Eccleſiam. ſ. *de iudiciis. nouit.*

k ¶ *Viduis.*] Ex hoc videtur, quòd cauſa viduarum ad Eccleſiam ſpectet. *arg. contra ſ. de donatio. inter vir. & vxo. nuper. & ſ. de for. compe. ex tenore. & hîc.* Dic vt ibi.

NOuimus expedire.] Diuiditur. Nam primò præmittit quæſtionem iuris quam ſoluit ibi, *Cùm enim.* Secundò cautam facti reſpondet ibi, *Pro illo.* Abbas Siculus.

l ¶ *Antiquis canonibus.*] *11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & 3. q. 4. clericus.*

m ¶ *Decreto.*] ſ. *de cri. fal. ad falſariorum.* Bern.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per quæſtionem, & ponit opi.*

n ¶ *Tradatur.*] Hoc intellige de illo, qui penitus eſt incorrigibilis, nec obſtat ſ. *de indic. at ſi clerici in fin.* & de illis, qui deprehenduntur in maiori crimine, putà hæreſi, & crimine falſi. ſ. *de hæret. excõicamus. 1. reſp. & c. penul. & ſ. de cri. fal. ad falſariorum & in caſu. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.* Quidã tamen caſum illum vltimũ intelligunt, ſi fuerit incorrigibilis, & benignus eſt talis intellectus, vt ſ. *de indi. cum non ab homine* aliàs non debet quis ſtatim poſt depoſitionem tradi curiæ ſæculari puniendus.

o ¶ *A pluribus.*] Licet ſit à pluribus approbata, tñ ſtabimus ei, q Papa hîc dicit, vt expreſsè tradatur, & non per conſequentiam.

p ¶ *Hoc.*] Scilicet vitium falſitatis. Ber.

q ¶ *Aliud flagitium.*] Putà hæreſim.

r ¶ *Intercedere.*] *17. q. 4. rerum. C. de his, qui ad eccl. confu. l. præſenti. arg.* intercedere dĩo precibus, non per excõicationem. Bern.

ſ ¶ *Includas.*] Magis rigidè cum eo agitur. ſ. *de cri. fal. ad falſariorum.* ſed l ẽ: ſic Papæ placuit.

t ¶ *Doloris.*] *23 q. 4. Guilliſarius.*

u ¶ *Non committat.*] Hæc eſt vera pœnitentia *de pœ. dis. 3. in pr.* & expone, non committat, id eſt propoſitum, & voluntatem habeat ſimilia de cætero non committere: quilibet 2. enim, qui accipit pœnitentiam, illius propoſiti, & voluntatis eſſe debet, aliàs non eſſet pœnitentia.

† *Lateran. concilij ſub Alexa. iij. c. 22.*

† *Cap. 2. eo. ti. in 4. cõp. Degradatio qualiter ſit facienda, vide cõc. Trid. ſeſ. 13. de refor. c. 4. & doctores, & præſertim Albertinum in c. 1. de hæret. li. 6. & c. degradatio. pœnis. l. 6.*

1 *Hæc gloſ. & duæ ſequentes impreſſæ ſunt iuxta fidem veterum exẽplarium: nã in vulgatis libris alio ordine referũtur eadẽ tamen manet ſententia, & etiã verba.*

2 *Hæc ſententia gloſſæ vera eſt, & Catholica & cil. Trid. ſeſ. 14. c. 4. de contritione. adde B. Thom. 3. p. q. 85. art. 3. & q. 90. ar. 4.*

CAP. XXVIII.

Dilecto[a] filio Iacobo Barba: *& infrà.* ¶ Quia te pro cauſa neceſſaria[b] tunc abſente, poſſeſſio tibi tradita cauſa cuſtodiæ, reſtitui parti aduerſæ non potuit, eidem indulſimus[c], vt ſibi lapſus temporis non obſiſteret, quò minùs poſſeſſionem ipſam recuperare valeret. Quoniam verò tantùm temporis ante cōceſſionem ipſius indulgentiæ dicitur effluxiſſe, quòd tibi ſufficere poſſet ad veræ poſſeſſionis effectum, ſecundùm ſtatuta concilij † generalis[d]: *& infrà.* ¶ Auctoritate præſentium declaramus[e], quod noſtræ intentionis[f] non fuit per ipſam indulgentiam ius perimere, quod tibi competit † ex poſſeſſione præterita, vel poſt reditum tuum competierit ex futura[g]. Sibi enim imputare poterit pars aduerſa, ſi negligens[h] fuerit in ſua iuſtitia proſequenda: cùm abſentiæ tuæ impedimento ceſſante[i], conueniendi te habuit facultatem.

¶ Idem Priori, & Clericis ſanctorum Ioannis, & Pauli Tudertiñ.

¶ *Oblationis nomine intelligitur, quicquid offertur Eccleſiæ, quocunque modo in Miſſa, vel extra, & in Eccleſia, vel extra.*

CAP. XXIX.

CVm inter vos dudum ex parte vna, & Abbatem ſancti P. de mōte Spoletañ. diœceſis ex altera, ſuper tertia parte oblationum capellæ ſancti Hilarij quæſtio verteretur[i], & à vobis probatum fuerit, per xl. annos[k],

Dilecti filii.] In prima parte recitat tenorem indulgentiæ. In ſecunda declarat illam ibi, *Auctoritate* Abbas Siculus.

a ¶ *Dilecto.*] Archieps Turonēſis cōtrouerſiam habebat cū Venetis, & procuratore eorū ſuper Eccleſia ſancti Marci de Tyro, y. cauſa cōmiſſa fuit tempore Innocētij ad petitionem Archiepi: Veneti citati legitime nōn venerūt: vnde Archieps, miſſus fuit in poſſeſſionem illius Eccleſiæ cauſa rei ſeruandæ: Archiepo deinde abſente ex cauſa neceſſaria, iſte Iacobus procurator Venetorum volebat recuperare poſſeſſionem, & ſtare iuri: ſed quia Archieps abſēs erat iuſtis de cauſis, non potuit eā rehabere: vnde Papa indulſit illi procuratori, vt lapſus anni nō obeſſet, quo minùs poſteà recuperare poſſet poſſeſſionē: Archiepiscop° poſtea hoc audiens, dubitabat, an per talem indulgentiā poſſet ille recuperare poſſeſſionē Eccleſiæ quandocunq; etiā poſt annū, cū ſimpliciter in ipſa indulgentia diceretur: quòd de cætero ei lapſus anni non obſtaret, quo minùs poſſeſſionem recuperaret. vnde ipſe ſignificauit Papæ: quòd tempore indulgentiæ cōceſſæ tantum tempus effluxerit, quod faciebat ei ad veram poſſeſſionē, ſecundùm cōcilium generale, ſcilicet annus: vñ timebat Archieps, quòd indulgētia præcluderet ei viam ad verā poſſeſſionem, etſi forte tempus ipſum ante prædictam cōceſſionē non effluxerat: quare quæſiuit à Papa interpretationē illius indulgētiæ: & Papa rñdet, quòd non fuit intētio ſua ius auferre, quod ei cōpetebat ex poſſeſſione, quā habuit ante abſentiā, vel etiam poſt reuerſionem: & ſibi imputet pars aduerſa, ſi negligens fuit ſiue ante, ſiue poſt reditum Archiepi: quia ceſſante impedimento abſentiæ ipſius Archiepi, conueniendi ipſum habuit facultatē. Ber. Nota, quòd non intendit dñs Papa per indulgētiam alij præiudicare. Item negligētia procuratoris nocet domino. Item currit tēpus ei, qui agere poteſt. Item contra illum, qui abſens eſt ex cauſa neceſſaria, non proceditur. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus.

y *Secundùm Hoſtiē. extra. q. eſt. de Eccleſia ſancti Marci de Venetiis inter Archiepiſcopum ex vna parte, & plebanum ex altera: cui Veneti aſſiſtebant: vt in decr. accedēs vt lite non conteſt. Ioan. And.*

† *Hoc eſt cōcilij generalis ſub Innoc. iy. c. 40.*

† *cōpetebat.*

¶ *Glo. ſeq. tractat de multiplici abſentia.*

b ¶ *Neceſſaria.*] Puta cauſa reipublicæ: forte in ſeruitio Romanæ Eccleſiæ. ſ. *de dila. c. vlt.* vnde ſibi imputari non potuit: nec debuit. Item etiam cōtingit, ſi quis eſt abſens ex cauſa probabili: quia non ſit reſtitutio ſpoliato. ſ. *de off. deleg. conſultationibus.* ſi verò fuiſſet abſens contumaciter, vel ex voluntaria cauſa, tunc facta denūciatione ad Eccleſiam ſuam mitteretur iſte procurator Venetorū in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, ſicut Archieps primò fuit miſſus propter contumaciam procuratoris, quouſque veniat Archieps, & vterque iurabit de ſuis expenſis, & fiet hinc inde compenſatio expenſarum, & ſatisfactio ei, qui plus expēdit: Quādo quis reſtituatur ex cauſa probabili, & neceſſaria, vel probabili tantùm, vel neceſſaria tantùm, notatur *2. q. 6. c. biduum §. ſi aduerſus abſentem* z. ſed hic non habet locum, quia non agitur de reſtitutione tali.

z *Et ff. de in inte. reſtit. l. vlt. Azo in ſumma. ex quibus cau. maio. in fin. Gui. in ſpe. 2. p. de reſti. in int. §. 2. verſ. diximus & ſeq. Io. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Indulſimus.*] Sed nonne de iure communi poterat ipſe procurator interrumpere annalem præſcriptionem offerendo cautionem in præſentia Papæ, licet Archiepiſcopus eſſet abſens? Certe ſic. ſ. *de off. ord. paſtoralis.* ſ. *de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cum ſicut. & 16. q. 3. cap. placuit. §. poteſt. ver. is cuius.* quid ergo indulſit ſibi Papa: parum, vel nihil, quia ſolet plus timeri: &c. *13. diſt. quanquam. &* ſ. *de hæreticis, ſi aduerſus.* quandoque enim ius commune conceditur. ſ. *de iureiur. & ſi Chriſtus. in fin.* ſed Archiepiſcopus timebat, ne abſorberet ius ipſius, vt quandocunque vellet, recuperare poſſet poſſeſſionem.

d ¶ *Concilij generalis.* ſ. *de dol. & conti. contingit.*

e ¶ *Declaramus.*] Talis declaratio ius facit. *C. de le. l. vlt.* Ber.

¶ *Glo. ſequens notat duo.*

f ¶ *Intentionis.*] Nota, quòd recurrendum eſt ad intentionē concedentis priuilegiū, ſiue beneficiū. ſ. *de præb. c. vlt. & c. cùm cùm.* Itē habes hic quòd Papa non intendit iuri alterius per ſuam indulgentiam derogare. ſ. *de vſu pal. ex tuarū. &* ſ. *de offic. ordi. licet. 9. q. 3. cōqueſtus. & 11. q. 1. peruenit. 95 di. Archidiaconum Florentinum. &* ſ. *de conſue. cùm dilect.* & hoc ideo quia nemini conſulendū eſt, cū alterius iniuria *22. q. 2. primum. ff. de cond. indeb. nam hoc natura & 14. q. 5. denique. & C. de eman. li. nec. auus.* reſcriptum quod in totum abſorbet ius alterius, non tenet *C. de preci. impe. off. quotiens.* vnde iſta indulgentia intelligēda eſt, ne alterū lædat, & reducitur ad ius commune. *arg.* ſ. *ex abbate. &* ſ. *de conſuetu. cùm dilectus.*

g ¶ *Ex futura.*] Et ita tēpus abſentiæ ex neceſſaria cauſa ſubducitur de medio, & cōtinuatur tēpus præſentiæ ante abſentiam, & poſt reuerſionem continuatur tēpus præſentiæ, ſiue etiā ſit primū, medium, vltimùm vt. *C. de reſtitu. mili.* quòd tempore militiæ. *ff. ex q. cau. ma. nec non. § ſi quis ſæpius & l. ſed & ſi per prætorem. § ſi feriæ. & §. quotiens,* verbi gratia, Archieps fuit præſens poſt miſſionē in poſſeſſionē per vj. mēſes, poſtea fuit abſens per alios ſex, vel quatuor: poſt reuerſionem habebit ſex menſes, in quibus procurator Venetorum adhuc poterit recuperare poſſeſſionē: & tempus illud mediū ſubducitur de anno: & ſi poſtea per illos ſex menſes negligens fuerit Venetorum procurator, ſibi imputabit: quia vlteriùs non audietur ſuper poſſeſſione, ſi medio tempore non poterat: ſic tempus vacantis Eccleſiæ ſubducitur de præſcriptione, & continuantur tempora extrema, & tempus ſchiſmatis. ſ. *de præſcript. de quarta. c. auditis. & c. cum nobis.*

3 *Idem Vin. In. & Hoſt. ſed Goffr. & Phi. contrà dicentes per oblationem cautionis interruptam annalem præſcriptionem: ita quòd poſt reditum erit neceſſarius annus integer annus. puto dictum gl. verum. vbi non eſt interrupta præſcriptio per cautionis oblationem: ſed ſummationem: ſed ſolum impeditur curſus præſcriptionis per indulgentiam Papalem, & idem ſi aliàs de iure communi. Secūda verò opinio vera, vbi interrupta eſt præſcriptio. Io. And.*

h ¶ *Negligens.*] Sic ergo negligentia procuratoris nocet dño. Quā imputetur factū procuratoris, & quando nō, dicitur ſ. *vt lit. non cōte. ad hec.* ſibi ergo imputet, quia nō egit, cū tempus habuit. *ſi, Cod. de proba. ex perſona. C. de diuiden. tu. l. vlt. ff. de his, quæ in fraud. cre. cùm pupillus. & C. de his, qui à non. do. ma. l. vlti. in fin. &* ſ. *vt lit. non conte. quoniam. i. reſponſo. &* ſ. *de reſcrip. ſi autem. & cap. plerunque. & cùm potuit, noluit. ſup. de offi. deleg. cùm ſuper.* Ber.

i ¶ *Impedimento ceſſante.*] Ceſſante cauſa ceſſat effectus: de hoc plenè dicitur ſ. *de renun. poſt tranſlationem. &* ſ. *de iureiu. & ſi Chriſtus. ad fin.*

CVm inter vos.] Primò ponitur quæſtio prima, & eius deciſio per Inno. Secundò ponitur quæſtio ſecūda, & eius deciſio per eūdem Inno. Tertiò ponitur tertia quæſtio, & deciſio per Honorium. Secunda ibi, *Verùm.* Tertia ibi, *At capellani.* Abbas.

CASVS. Inter priorem, & clericos ſanctorum Ioannis, & Pauli Tudertiñ. ex vna parte, & Abbatem ſancti Petri Spoletañ. diœceſis ex altera, ſuper tertia parte oblationum capellæ ſancti Hilarij pertinentis ad dictum abbatem quæſtio vertebatur, receptis probationibus in quæſtione illa probatū fuit ex parte Prioris, & clericorum ſancti Ioannis, & Pauli, quòd per xl. annos, & ampliùs tertiā partem oblationum prædictæ capellæ ipſi receperant: & quòd Prior commiſerat clericis inſtitutis per abbatem de Monte, & nuncijs illius eandem tertiam colligendam: propter quod Innocētius Papa adiudicauit ipſam tertiam Eccleſiæ ſanctorum Ioannis, & Pauli, ſtatuens, vt Priori liceat per eoſdem clericos tertiam illam colligere, ſicut fuerat conſuetum: poſtmodum verò ſacerdos prædictæ capellæ aſſerebat oblationum nomine nō contineri ea, quæ ipſi capellæ in feſtiuitate omnium ſanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, & quædam alia, de quibus omnibus tertiam illam Priori denegat exhibere: de alijs nomine tertiæ perſoluendæ pro rata partis contingentis Priorem retinere volebat ad expenſas neceſſarias faciendas ipſi capellæ reficiendæ. Idem Innocentius de omnibus ſupradictis integre perſolui voluit, & mandauit tertiam portionem. Adhuc tertiò dicebant capellani dictæ capellæ, quòd decimæ, primitiæ, vel ea, quæ offeruntur ſacerdotibus pro Miſſis mortuorum, & quædam alia, quæ ſequuntur, non continebantur nomine oblationum: vnde de illis nolunt dicto Priori tertiam partem perſoluere. ſuper his cauſa delata fuit ad Honorium Papam. ipſe verò auditis, & intellectis prædictis omnibus, ſtatuit, vt per clericum Prioris in eadem capella inſtitutū de omnibus prędictis, & alijs oblationibus quocunque titulo ad capellā illam peruenerint, ſine aliqua diminutione integre tertia portio Priori, & clericis prædictis perſoluatur. Not. quod nomen, oblationum, generale eſt ad omnia, quæ quocunque titulo ad Eccleſiam perueniunt.

k ¶ *Per xl. annos.*] Vnde legitime præſcripſerunt illam tertiam oblationem: quia quadragenalis præſcriptio omnem tollit actionem. *16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones ſub illo. §. poteſt. &* ſ. *de præſcrip. de quarta. & c. ad aures.*

a ¶ *Amplius*

a ¶ *Amplius.*]Hæc adiectio ad modicam quantitatē refertur. *ff. de verbo. ſignifica. hac adiectio.* & licet ad modicam referatur, tñ ſi ponat in libello, dēt exprimi illud amplius. *ṽ. de dila. c. litteræ.*

b ¶ *Neceſſarias.*]Sed nonne iuſtè mouebatur iſte ſacerdos, ſi volebat retinere expenſas neceſſarias pro fabrica capellæ: q. quarta decimarum ad eccleſiæ fabricam deputatur *vt 12. q. 2. vniu.* & nullus caſus interuenire pōt, qui hoc genus expenſarū impediat. *ff. fam. erc. fundus qui dotis. ff. de pet. hæred. ſi à domino vel à patre. §. vlt.* Quare ergo contrariū iudicauit Papa? Dicunt quidam, quod illa fuit ratio, q̃ in decimis non deductū eſt expenſæ. *ṽ. de deci. cum homines & c. tua nobis. & c. paſtoralis.* Illa eſt ratio potior, quia tertia iſta integraliter præſcripta eſt, vnde integraliter debet ſolui, & onus fabricæ incumbit capellano, de aliis partibus 1. *ſi. ṽ. de præſcript. de quarta.* Bern.

c ¶ *Oblationum nomine.*]Ob hoc ponitur in titulo, quod verbum recipit interpretationem, vt *ĩ. ſequitur.*

d ¶ *Inſtitutum.*] Pro recipiendis omnibus ſupradictis.

e ¶ *Titulo.*]Id eſt, quocunque modo offeratur eccleſiæ à fidelibus de propriis, & licitis rebus. *ṽ. eadem cauſa.*

f ¶ *Sine diminutione.*] Quia cum hoc in eccleſiaſticum beneficiū, ſine diminutione conferri dēt. *ṽ. vt eccl. beneſi. vt noſtrum. & 1 q. 3. ſi quis præbendas.* & quia ſententiatum fuit de tertia nulla facta deductione, vnde integraliter debet ſolui.

1 *Quæ ſi nō ſufficerēt ad ſuſtentationē presbyteri, & ſeruientiū, detraheretur de tertia, non obſtante conſuetudine aliqua, ad hoc de præben. extirpādæ §. cum igitur, ſecundùm Ho. ad hoc de of. ordi. præſenti. §. porrò. lib. 6. & eo. lib. de deci. c. 2. §. vbi autem Ioan. And.*

† *Cantus, pro dantur, habetur in antiquis codicibus, vt ſit ſenſus: & ex Miſſa, quæ pro deſponſatis canitur.*

† *In antiquis ita: de aliis nomine tertiæ perſoluendis pro rata partis veſtrā eccleſiā, &c.*

† *Aliis, &c.*

† *pannos.*

1 E*X parte veſtra.*] In prima parte ponitur querela, quam ſecundò diffinit ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casvs. Inter Epiſcopum Aretinum, & F. & P. Bertrādi, qui fortè patroni, ſiue monachi erant monaſterij, pro quo litigabant ex vna parte, & canonicos Aretiñ. ex altera, ſuper quodam molendino de Caliaño, & quibuſdam aliis articulis quæſtio vertebatur: dum monaſterium vellet reædificare molendinum prædictū, canonici per iactū lapilli denuntiauerūt ei nouū opus ſuper his quæſtio delata eſt ad Inno. Ipſe auditis cauſæ meritis, diffinitiuā tulit ſententiā in qua continebatur, ne canonica impediat, quominus monaſterium ipſum præfatū molendinū de Caliano reædificare valeat in eū ſtatū, in quo erat tēpore motæ litis: canonici Aretini ſnī in ipſam reuocare volebant: dicentes capitulum illud referendum eſſe ad tempus, quo lapillus in denuntiatione noui operis iactus fuit. Epiſcopus & F. & P. dicebant illud eſſe intelligendum de tempore, quo inter partes litis conteſtatio facta fuit: petierunt iſti, qualiter capitulum illud eſſet intelligendum: Dominus Papa conſiderata ſententia illa interpretatur illud, quod in præfato capitulo dicitur tempore motæ litis, referendum eſſe ad tempus, quo litis conteſtatio facta fuit. Not. quòd tempus motæ litis referendum eſt ad tempus litis conteſtatæ: & eſt arg. hic, quòd tunc demum coeptum dicitur iudicium, cum lis eſt conteſtata.

g ¶ *Recidiuæ quæſtionis.*] Quod fieri non debet, quia ſemel in abolitione remiſſa punitio reiterari non debet. *33. q. 4. ſi illic. & de pœn. diſt. 4. diuina.*

& amplius [a] tertiam partē oblationum eiuſdem capellæ veſtram Eccleſiam recepiſſe à Clericis inſtitutis, per Abbatem de Monte, tuiſq;, fili Prior, eandem tertiam te commiſiſſe aliquando colligendam, bonæ memoriæ I. Papa prædeceſſor noſter ipſam tertiam Eccleſiæ veſtræ adiudicans, ſtatuit, vt tibi Priori liceret per eoſdem Clericos (ſicut fuerat conſuetum) partem colligere memoratā. Verùm quia poſtmodum Sacerdos prædictæ capellæ aſſerens oblationū nomine minimè contineri ea, quæ ipſi capellæ in feſtiuitate omnium Sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, ſeu ad domum Sacerdotis eiuſdem, intuitu Defunctorum: nec non, quæ in cimilini ponuntur, quòd de altari ſuſcipit, & facit per Eccleſiā deportari: & quæ ante crucem, & in Miſſa Trinitatis: & ea, quæ pro deſponſatis dantur †: & lampades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquibus offeruntur: vel quæ dantur nuntio, qui ad recipienda talia per præfatæ capellæ parochiam deſtinauit, de his omnibus vobis tertiā partem denegans exhibere, de † aliis nomine tertiæ partis perſoluendis pro rata veſtram Eccleſiam contingentis retinere nitebatur ad expenſas capellæ ipſius neceſſarias [b] faciendas, dictus prædeceſſor de omnibus ſupradictis abſque ſubtractione aliqua integrè perſolui voluit, & mandauit tertiam portionem. At † Capellani prædictæ capellæ dicentes primitias, & decimas, vel ea, quæ offeruntur pro Miſſis mortuorum Sacerdotibus, & quæ pro ſeptimis, & triceſimis, & anniuerſariis, panes †, & alia, quæ infra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum [c] nomine minimè contineri: de his omnibus tertiam partem ſoluere vobis nolunt: & *inf. 4.*

¶ Volumus igitur, & mandamus, vt per veſtrum Clericum à vobis in eadem Eccleſia inſtitutū [d], de omnibus ſupradictis, & aliis oblationibus quocunque titulo [e] ad Eccleſiam peruenerint, ſine diminutione [f] aliqua integre tertia vobis portio perſoluatur.

¶ Idem Epiſcopo. † F. & P. Bertrandi.

¶ *Lis dicitur mota, cùm fuerit conteſtata.*

CAP. XXX.

2 EX. † parte veſtra fuit propoſitum, quòd Præpoſitus, & Canonici Aretineñ. ſententiam, quam I. Papa prædeceſſor noſter ſuper molendino de Caliañ. ac aliis articulis promulgauit, in recidiuæ quæſtionis [g] ſcrupulum reducere molientes aſſerunt capitulum illud eiuſdem ſententiæ quo dicitur, ne canonica ipſa impediat, quò minùs monaſterium veſtrum molendinum præfatum de Caliañ. reædificare valeat in eo ſtatu, in quo fuiſſe dignoſcitur tempore motæ litis, eſſet referendum ad tempus quo lapillus [h] in denunciatione noui operis iactus fuit: vobis econtrario aſſerentibus illud eſſe intelligendum de tempore, quo lis ſuper hoc inter vos, & præfatam canonicam extitit conteſtata. Nos igitur conſideratā eadem ſententia, quod in præfato capitulo dicitur de tempore motæ litis, interpretamur eſſe referendum ad tempus, quo litis conteſtatio [i] facta fuit.

¶ Idem Prælatis vniuerſitatis Francigenarum Conſtanti.

¶ *Conſtitutio Legati ad ſoluenda tertia mortuariorum Epiſcopo, intelligi debet de his mortuariis, in quibus de iure communi debetur.*

CAP. XXXI.

3 EX parte veſtra fuit propoſitum, quòd Patriarcha veller occaſione conſtitu-

¶ *Glo. ſeq. tractat de duplici denuntiatione. Secunda pars ter. per ob- iect. de diuer. 1 & 2. &c.*

h ¶ *Lapillus.*] Duobus modis fit denuntiatio operis, vno modo ſolo verbo, cū dico, Denuntio tibi nouū opus per talem denuntiationem, ædificans fit poſſeſſor, *ff. de no. ope. nunc. l. 1. §. in operis.* Vel per iactū lapilli: vt hic, & in hoc caſu denuntians poſſeſſor conſtituitur, & retinet poſſeſſionem. *ff. e. l. as pupilli. §. meminiſſe. de hac materia dicitur ṽ. de no. ope. nunc. c. 1. & 2.* Et intellige, q̃ denunciatio noui operis fuit remiſſa, vel etiā tempus, intra quod canonici debebant agere, lapſum fuit: & ſic monachi ædificauerunt: tandem canonici cœperūt agere contra monaſterium, & lite conteſtata inter partes, deſtructum fuit forte à canonicis ſatenter, quicquid ædificatū fuerat poſt iactū lapilli. Vel alio modo, monachi reædificare volebant, canonici dicebant, q̃ non debebant: & ideo dicit Papa in fine, q̃ monachi reædificet in eum ſtatum, &c. aliàs non haberent locum ſequentia: quia totum debet demoliri, quicquid factū eſt poſt iactum lapilli. *ṽ. de no. ope. nunc. c. 1. & 2.* Ber.

i ¶ *Lis conteſtatio.*]Arg. quod tunc demum cœptum dī iudicium, cum lis eſt cōteſtata. *ṽ. de off. delega. relatum. & in Auth. de litigio. §. omnem. ver. ſi verò apud iudicem. col. 8 3.* nec ante litis cōteſtationem iudicis officium in ploratur. *ṽ. de ap. ſignificante.* & etiā conteſtatio ipſa dī litis exordium. *ṽ. de off. del. ſuper quæſtionum §. 1. & poſt lit. conteſt.* iudex ſecularis non pōt. *de re iu. inter. & 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur:* Sed quoad perpetuam iuriſdictionem ſufficit ſola citatio. *ṽ. de of. del. gratum, & c. ſi. et. & ṽ. de off. lega. c. vlti. & ſic poſſet intelligi. ff. de iuriſ. om. iudi. & quia,* ſed legiſtæ intelligunt illud verbum generale per litem conteſtatam *ar. contra de reſt. ſpo. Piſanus.* Sed aliud eſt dicere, tempore motæ diſcordiæ, vt ibi: & aliud, tēpore motæ litis, vt hic dicitur.

3 E*X parte.*]Communis diuiſio: Secunda pars ibi, *Cùm igitur.* Abbas.

Casvs. Epiſcopus Albineñ. Apoſtolicæ ſedis legatus in partibus Romaniæ fecit quandam conſtitutionem ſuper legatis defunctorum, vt Patriarcha Conſtantinopolitanus tertiam haberet portionem de his, quæ legatur à decedentibus: & poſtmodū quidā alius Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus ibidem conſtitutionē illā innouauit: Patriarcha occaſione illius cōſtitutionis, à Prælatis vniuerſitatis Francigenarum, & ab aliis Eccleſiis tum de quibuſdam

† *Aliàs ita. Idem Epiſcopo F. P. B.*

† *Vide Felinum in c. ſuper quæſtionū. ſuprà de off. deleg. & in c. ſuper iis teris. ſuprà de reſcript.*

2 *Non de nouo. ſi prius non erat. Io. And.*

3 *Contra. l. 1. C. de plu. petit. & l. aperiſſimi. C. de iud. & Clem. 2. de iudi. vbi de cri. agi op. l. 1.*

buſdã, quæ ſibi à decedẽtibus legantur, tertiam exigit portionẽ, de quibus (vt dicebant) tertia illa deduci non debebat. Super his delata eſt quæſtio ad dominũ Papam. Ipſe verò intellecta intentione ipſorum Cardin[illegible] ſuper ipſa cõſtitutione reſcribit Prælatis prædictis. Cũ ergo [illegible] Papa ex interpretatione Cardinaliũ acceperit, quòd ipſi non intellexerunt, vt de his quæ in ornamentis Eccleſiaſticis, vel ad fabricam Eccleſiæ, aut ad luminaria Eccleſiæ, & de his, quæ pro anniuerſario, ſeptimo, triceſimo, ac viceſimo faciẽdis, vel de his, quæ ſpecialiter legantur rectoribus Eccleſiarum, niſi forte ratione Eccleſiæ id fiat, à quocunque legantur, aliqua deberet ſolui portio Eccleſiæ cathedrali: ipſe eorũ interpretationem ratam habet, & firmã, & ſecundum interpretationẽ eorum, conſtitutionẽ præfatam præcipit obſeruari: prohibendo expreſſe, ne fraudulẽter aliquid fiat in præiudiciũ Eccleſiæ cathedralis. Not. quòd Legatus poteſt facere cõſtitutionem in ſua prouincia. Itẽ legatus poteſt interpretari ſuam conſtitutionem: quia eius eſt interpretari, cuius eſt condere.

¶ *Gl. ſe. no. legatum inter ſubditos ſtatuere. all. 3. iura ſed non inter non ſubditos. alle. alia tria iura. licet inter illos exerceat voluntariam, alleg. 5. iura.*

† Alban.

tionis cuiuſdam, quam Albineñ.† Epiſcopus tunc legatus[a] in partibus Romaniæ, ſuper legatis dedit defunctorum, & dilectus filius I. tituli ſanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, dum ibidem legationis fungeretur officio, innouauit de quibuſdam, quæ vobis, & Eccleſiis veſtris legantur à decedentibus, tertiam à vobis exigit portionẽ. Cùm igitur ipſi (ſicut ex eorum interpretatione[b] accepimus) non intellexerint, quod de his, quæ in ornamentis[c] Eccleſiaſticis, vel ad fabricam Eccleſiæ reparatione indigentis, aut ad Eccleſiæ luminaria, nec non de his, quæ pro anniuerſario, ſeptimo, trigeſimo, ac vigeſimo faciendis, vel de his, quæ perſonis[d] ſpecialiter, niſi forſan id fiat Eccleſiæ ratione, à quocunque legantur, aliqua deberet ſolui portio Eccleſiæ cathedrali: Nos interpretationem eorum ratam habentes, ſecundùm ipſam conſtitutionem præfatam præcipimus obſeruari: firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulenter[e] in præiudicium cathedralis Eccleſiæ procuretur.

¶ Idem Epiſcopo Toleneñ.†

† Tollen. † Toleſten. † Tolonen.

¶ *In priuilegio de percipiendis fructibus beneficiorum, appellatio beneficiorum etiam maiora beneficia comprehendit, quando priuilegium eſt conceſſum Epiſcopo pro honeſta, & fauorabili cauſa. Hoc dicit cum ſuppletione Panormitani.*

CAP. XXXII.

TVæ† nobis fraternitas intimauit, quòd cùm tibi pro reuelatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, vt fructus beneficiorum, quæ interim in diœceſi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quidam Apoſtolicæ gratiæ priuilegium ſiniſtra interpretatione[f] reſtringere[g] molientes, aſſerunt Præbendas, & maiora beneficia nequaquam beneficiorum[h] nomine contineri: *& infrà.* ¶ Nos igitur auctoritate præſentium declaramus, quòd in hoc caſu Præbendæ, ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine continentur.

¶ Gregorius IX. Decano, & Sacriſtæ Engo†.

† Egeſi. † Augeriſmon.

¶ *Verbum, moderationis, diminutionem continet, non augmentum.*

CAP. XXXIII.

TRanſmiſſæ† nobis litteræ continebant, quòd ſignificantibus Epiſcopo, & Capitulo Xantoñ. quòd quadragenarius Canonicorũ numerus inſtitutus in eorum Eccleſia non poterat obſeruari, pro eo, quia non ſufficiebant Eccleſiæ facultates; vobis dedimus in mandatis, vt Canonicorũ, & Præbendarũ numerum iuxta facultates[i] Eccleſiæ

a ¶ *Legatus.*] Ex hoc patet, quod Legatus põt facere conſtitutionem in ſua prouincia. *ſic* ĩ. *de loca. c. 1. &* ſ. *de conſan. & affi. quod dilectio &* ſ. *de of. leg. ca. vlt. &* ſ. *de priui. in noſtra.* & etiam durat eo recedẽte, vt ibi dicitur. generalem conſtitutionẽ facere non poteſt, quia non habet poteſtatem in homines non ſuæ prouinciæ. *ff. de offi. pro. con. l. 1. ff. de iuriſ. om. iudi. l. vlt. & ff. de offi. leg. mala.* voluntariam tamen, quandoque exercet in homines non ſuæ prouinciæ *ff. de adop. emancipari 1. ff. de offi. procon. l. 2.* vnde abſoluit excommunicatos in quacunque prouincia. ſ. *de off. lega. quòd tranſlationem, &* ſ. *ti. prox. ad eminentiam, & c. ea noſcitur. & c. quod de his & c. quæſiuit.* Conſtitutio vero talis fuiſſe, quòd de his, quæ legantur Eccleſiis in teſtamentis defunctorum, tertia pars cathedrali Eccleſiæ ſolueretur. ſed hoc erat iure communi ſtatutum, vt tertia, vel quarta detur ſecundùm diuerſas conſuetudines locorum. ſ. *de teſta. requiſiſti. &* ſ. *de ſepul. certificari.*

¶ *Apud conſutem etiam in prouincia, quam ſortitus non eſt, & manumitti, & in adoptionem dari poſſe placet Io. And.*

¶ *Glo. ſeq. per tres rationes, & vnum ſimile probat legatum ſuam conſtitutionem interpretari poſſe.*

b ¶ *Interpretatione.*] Sic ergo legatus interpretatur ſuam conſtitutionem: ille enim poteſt interpretari, qui ius conſtituit. *C. de legi. l. vlt. &* ſ. *tit. prox. inter alia.* immò & legatus interpretatur reſcriptũ Papæ. ſ. *de poſtu. c. 1.* Sic & in prætoriis ſtipulationibus, ſi ſermo ambiguus eſt, prætoris interpretatio, & mens requirenda eſt *ff. de præt. ſtip. in prætoriis.* ſic etiam & teſtis põt declarare, ſiue corrigere dictum ſuum, cùm dubitatur de dicto eius. ſ. *de teſt. cogen. præterea & argum. ff. quemad. teſt. ape. ſed & ſi quis. in fin.* 2. ſemper recurrendum eſt ad intentionem conſtituentis, vt hic patet. ſ. ſ. *eo. dilectus. &* ĩ. *de preb. c. vlt. cum ſuis concor. &* ſ. *de reſt. ſpo. audita. &* ſ. *de arb. expoſita. & 35. q. 5. quòd ſcripſi.*

2 *Vide de ſideiuſ. perueniſ. ſuper gl. Io. And.*

c ¶ *In ornamentis.*] Hoc idem, quod hic dicitur, habes ſ. *c. de teſt. 2. lo. vbi de hoc.*

d ¶ *Perſonis.*] Hoc intellige ſecundùm diſtinctionem, quam fecit decre. ſ. *de teſta. requiſiſti.*

3 *Et probatur per cõiectio, ar. de verum. Io. And.*

e ¶ *Fraudulenter.*] Quia tũc fraus nõ noceret Eccleſiæ cathedrali. ſ. ſ. *de teſta. officiis. & cap. requiſiſti §. ſi verò illud. in fi. 2.* Ber.

TVæ nobis.] Communis diuiſio. Secũda ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Epiſcopus Toloneñ. grauatus erat onere debitorũ, impetrauit à dño Papa, vt fructus beneficiorũ, quæ in diœceſi ſua vacare cõtingeret, propter debita releuanda per bienniũ retineret: quidã indulgẽtiã illã malitioſè reſtringere molientes, aſſerunt præbẽdas, & beneficia maiora, beneficiorũ nomine minime cõtineri: Epiſcopus ſignificauit hoc dño Papæ, & ipſe reſpõdet, quòd in caſu generali nomine beneficiorum præbendæ, ac alia beneficia cõtinentur. Not. quòd beneficium principis non eſt reſtringendũ. Item per generale nomẽ omnia, quæ ſub ipſo continentur, intelligi debent. Et ſic nota, quòd verbum indefinite poſitũ generaliter accipiendum eſt.

f ¶ *Siniſtra interpretatione.*] Tales enim infamia notãtur. *C. de legi. l. 2.* nam ius ciuile calumniari non oportet. *ff. ad exhi. l. penul.* Ber.

† *Vide Archidiaconum in c. ſi cum noſter. 16. q. 1.*

g ¶ *Reſtringere.*] Immò potius beneficiũ principis latiſſime interpretandũ eſt. ſ. *eo. cum olim. &* ſ. *de dom. cum dilecti. in fi. ff. de conſtitut. princ. l. vlt. &* ſ. *de priuile. in his.*

h ¶ *Beneficiorum.*] Sic nomine clericorũ omnes clerici maiores, & minores intelligũtur. ſ. *eo. cùm tibi.* & ita verbum indefinite poſitũ generaliter accipiendũ eſt. *ſimile* ſ. *de priu. quia circa. 19. diſt. ſi Romanorum. ff. de ſeru. vrba. prædio ſi ſeruitus. & ff. de tute. l. 3. in fi. &* ſ. *de of. dele. ſup. quæſtionum. §. ſi verò duo. ar. contra. 1. q. 1. ſunt nonnulli.* vnde 13. di. Beatus qui excutit manus ab omni munere 4 non dicit, à munere, &c. ſi enim tantùm de minoribus beneficiis intellexiſſet, de illis expreſſe dixiſſet. ſ. *de deci. ad audientiam. &* ſ. *de tranſla. inter corporalia. & C. de caduc. tol. l. vna. §. ſi verò nemo.*

† *Vide gloſſam. & quæſtiones in c. cupientes. de electio. lib. 6. & Cardinalem in clemen. 2. de magiſtris.*

4 *De hoc plene* ĩ. *de elec. vt circa. lib. 6. in gl. omnium. Io. And.*

TRanſmiſſæ.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus, & capitulum Xantoneñ. ſignificauerũt domino Papæ, quòd quadragenarius numerus in eorum Eccleſia conſtitutus non poterat obſeruari, quia facultates Eccleſiæ non ſufficiebant. vnde petebant, quatenus numerũ canonicorũ ſecũdum facultates Eccleſiæ dñs Papa moderari deberet: mãdat Papa quibuſdã, vt canonicorum, & præbendarũ numerũ ſecundum facultates Eccleſiæ moderentur: ſtatuens eundem numerum firmiter obſeruari. Ipſi verò inuenerũt facultates illius Eccleſiæ à tẽpore ſtatuti numeri adeo excreuiſſe, quòd ſine diminutione præbendarum maior ibidẽ numerus poterat ordinari. vnde petebant à domino Papa, an per verbum moderationis, quod in litteris Papæ poſitũ erat, eundem numerũ augmentare debeant, vel minuere: mandat Papa, quatenus ſi antiquæ præbendæ nõ ſunt diminutæ, cũ moderatio ibi locũ non habeat, numerũ præbendarũ, & canonicorũ dimittãt in eo ſtatu, in quo ipſum inuenerũt: augmẽtum redditũum conuertẽtes in vtilitatem Eccleſiæ, donec Papa ſuper hoc aliter duxerit diſponendũ. Not. quòd ſecundùm facultates Eccleſiæ canonici ſunt in Eccleſiis inſtituendi: & ſi plures ibi inſtituti ſunt, diminui debet numerus. Itẽ forma mãdati ſeruanda eſt. Item non recedendũ à ſignificatione vocabuli. Item augmentũ redditũum nõ debet diuidi inter canonicos, ſed in vtilitatẽ Eccleſiæ conuerti. Item videtur hic, quòd canonici etiam cum Epiſcopo ſine licentia Papæ numerum canonicorũ non debent diminuere.

¶ *Glo. ſeq. alleg. ſignat quatuor concor. & duo ſimilia.*

i ¶ *Iuxta facultates.*] Hoc enim generale eſt, & ordinariũ, vt ſecũdum facultates Eccleſiarũ in eis clerici inſtituantur, & nõ plures, vt ſ. *de inſti. c. 1. & c. auctoritate. &* ſ. *de vi. & hone. cle. quomodo vt ait. vbi de hoc. &* ſ. *de conceſ. preben. ex parte. Pt. aſſiſis in fi. & aliméta*

ſecundùm facultates danda ſunt. *ff. de tranſact. cum hi. §. in perſona, & procuratio. ſ. de cenſi. ſopitæ. & cap. penult.*

a ¶ *Moderantes.*]Hoc verbum induxit dubitationem quæſtionis. Ex hoc patet, quòd vltra facultates inſtitui non debent: imò ſi inſtituti ſunt, reducendus eſt numerus ad debitum modũ, *in Authent. vt determ. ſit num. cler. §. ſancimus, collat. 1.*

¶ *Aliàs item prædictæ facultates Eccleſiæ, &c.*

¶ *Gloſ. ſeq. aperit dubium, arg. & remittit.*

b ¶ *Excreuiſſe.*] Hoc etiam mouit quæſtionem: quia vbi excreuerint facultates, numerus augeri debet: vnde in quolibet priuilegio ponitur hæc clauſula, vel ſubintelligitur. Niſi in tantùm excreuerint Eccleſiæ facultates: q. poſſint pluribus ſufficere competenter. *ſ. de conſti. cùm M.* & vbi meſſis multa eſt, & operarij pauci, alij mittendi ſunt. 31. *diſtin. in nono*: vnde dubitabant iſti moderatores, vtrũ ſicut poterant diminuere numerum canonicorum, ſi facultates Eccleſiæ fuiſſent diminutæ, ita poſſent augere numerum, cùm facultates inueniſſent augmentatas à tempore numeri ſtatuti. Ex hac decret. colligitur, quòd Epiſcopus cũ capitulo ſtatutum numerum canonicorum, & præbendarum & dignitatum non poſſunt diminuere ſine auctoritate Papæ, etiam ex iuſta cauſa, quam iſti allegabant, licèt eſſet falſa, prout poſtea eſt compertum: ad hoc facit *ſ. de conſtit. ex parte, & cap. cùm acceſſiſſent.* vbi de hoc notatur. Dic vt ibi.

¶ *diminuend.*

¶ *Homi. 32. in Mat. inuen. in opere imperfecto. reſertũ ſuo par. 8. de creto. c. 133. & Gratianus, ſine palea. 27. q. 1. c. omnes.*

moderantes [a], ſtatueritis eundem firmiter obſeruari. Vos verò inueniſtis prædictæ † Eccleſiæ facultates, à tempore ſtatuti numeri adeo excreuiſſe [b], quòd abſque mutilatione præbendarum maior haberi poſſet numerus in eadem: quare quæſiſtis, an per, moderationis [c], verbum litteris noſtris appoſitum, eundem numerum augmentare, vel minuere deberetis.

¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi veteres non ſunt minutæ †. præbendæ, cùm moderatio locum non habeat, ipſarum, & canonicorum numerum dimittatis in eodem ſtatu, in quo hactenus dignoſcitur extitiſſe: in vtilitatem [d] eiuſdem Eccleſiæ conuertentes augmentum ſuorum redditũum, donec duxerimus aliter diſponendum.

TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶ Ioannes Chryſoſtomus. †

¶ *Non poteſt breuiùs ſummari.*

¶ *Gloſ. ſeq. aperit dubium, inducens tria ſimilia, & arg. duo: & ad ſecundum alleg. duo contraria, vbi remittit.*

c ¶ *Moderationis, verbum.*] Ex hoc facit ad titulum: moderari enim eſt diminuere id, quod inducit grauamen, & reducere ad æquitatem: ſic iudex ex cauſa etiam moderari poteſt tempus appellationis, id eſt, abbreuiare. *ſ. de appell. cùm ſit Romana, & c. oblatæ.* ſic & iniquum mandatum moderandum eſt *ſ. de iureiur. Quintanallis*, ſic in ſocietate *ff. pro ſocio. ſi ſocietatem. ff. de oper. lib. ſi libertus. 1.* Item patet hic, quòd forma mandati diligenter eſt ſeruanda. *ſ. de reſcript. cùm dilecta, cum ſuis concord.* item eſt argument. quod non eſt recedendum à ſignificatione vocabuli, niſi conſtet ſcribentem aliud ſenſiſſe. *ff. de leg. 3. non aliter, & ſ. de deci. ad audientiam. & ſ. de tranſlat. inter. arg. ſ. de ſponſ. ex litteris.* Argum. contra *ſ. eod. intelligentia, & cap. præterea.* vbi de hoc.

¶ *Et moderanda eſt mulcta, quæ tolerari nõ poteſt à cõdemnato. C. de modo mul. l. fin. ff. de off. præ. illicitas. §. fin. Item moderata expenſæ ſunt reſtituendæ. ſ. de lor. fin.: & reſiſtendũ eſt cum moderamine. C. vnde vi. l. 1. ſecundùm Goff. Ioan. And.*

¶ *Gloſ. ſeq. not. & illud determinat.*

d ¶ *In vtilitatem.*] Nota augmentum conuertendum in vtilitatem Eccleſiæ: hoc poſſet intelligi, quando præter diligentiam canonicorum hoc contingit: ſecus videretur, ſi diligentia ipſorũ hoc ſit procuratum, aliàs diligentia ipſorum eſſet ipſis damnoſa quod eſſe non debet. *arg. C. de alluu. l. 3.* ſic enim ſubtraherentur à procuranda Eccleſiæ vtilitate. De hoc not *ſ. de conſtit. cum M.* & ad hoc, quod dicit, donec aliter, & c. *videtur*, quòd non diſtinguatur, vndecunque augmentum contingat. Bern.

DE REGVLIS IVRIS.

¶ *Suprà vidimus multa iura ſpecialia. Verùm quia ex iuribus ſpecialibus omnes caſus occurrentes decidi non poſſunt, congruum fuit in fine operis ſubijcere aliquas regulas generales, ideo ſequitur iſta rubrica, vel dic vt in gloſ. rubricæ eod. tit. lib. 6. Abbas.*

O*Mnis res.*]Pone caſum in *cap. 2. ſ. de ſponſ.* Abbas.

Casvs. Omnis res, id eſt, omnis obligatio temporalis per quaſcunque cauſas contrahitur, per eaſdem diſſoluitur: huiuſmodi enim obligationes temporales, ſiue contractus conſenſu contrahuntur, & diſſenſu diſſoluuntur. Secus in ſpiritualibus obligationibus, quæ conſenſu contrahuntur, ſed diſſenſu non amittuntur, vt ſacramenta Eccleſiaſtica. Nota, quod omnis obligatio temporalis conſenſu contrahitur, & diſſenſu diſſoluitur.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit exemplum, & quatuor caſus exceptos, dat ſimile, contra quod alleg. contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Omnis res*]Poteſt exponi, id eſt, omnis obligatio, ſiue contractus: quod enim conſenſu contrahitur, contraria voluntate diſſoluitur. *C. quando lib. ab imp. diſc. l. 1. & ff. de reg. iur. nihil tam naturale & C. de act. & obl. ſicut initio*: fallit hæc regula *ſ. de baptiſm. maiores.* Item in matrimonio, quod ſolo conſenſu contrahitur. 32. *qu. 2. ſufficiat*: ſed ſolo diſſenſu non ſoluitur. 32. *q. 7. licitè.* Item idem in ordine, & baptiſmo: quia ſacramenta ſemel habita nunquam amittuntur 1. 16. *quæſt. 1. quod quidam, & argum. 15. quæ. 7. Epiſcopus.* Item fallit, quia alio modo tollitur obligatio, quæ conſenſu nata eſt: ſcilicet per acceptilationem, ſed non natura ſui, ſed poteſtate conuentionis. *ff. de reſcind. vend. cùm emptor.* Item tollitur ſolutione eius, quod debetur. *Inſtit. quibus mod. toll. obligat. in princip.* Item ſicut acquiritur poſſeſſio corpore, & animo. *ff. de acquirend. poſſeſſ. poſſideri*: & eodem modo amittitur. *ff. eo. quemadmodum.* Sed contra *ff. eod. poſſideri. §. in amittenda.* Solo animo amittitur ciuilis poſſeſſio, corporalis non: vt illa lege, quemadmodum.

CAP. I.

OMnis res [e], per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.

¶ Beda † in homiliis.

¶ *Dubia in meliorem partem interpretari debent.*

† *Beda in Lucam l. 2. c. 24. Et vide plenè per B. Tho. 1. 2. q. 60. art. 4. Luc. 6.*

§ *Hoc verũ in ſacramentis imprimentibus characterẽ. Matth. 7.*

† *æſtimo.*

CAP. II.

EStote miſericordes; *& cætera.* ¶ Hoc loco [f] nihil aliud nobis præcipi exiſtimo †, niſi vt ea facta, quæ dubium eſt, quo animo fiant, in meliorem [g] partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt: [Ex fructibus eorum cognoſcetis eos] de manifeſtis [h] dictum eſt, quæ non poſſunt bono animo fieri: vt ſtuprum [i], blaſphemiæ, furta, ebrietates, & ſimilia: de quibus nobis permittitur iudicare.

¶ Idem †.

¶ *Propter ſcandalum euitandum, veritas non eſt committenda.*

† *Idem ſcilicet, Beda apud Marcũ, c. 9. Vide B. Tho. 2. 2. qu. 43. art. 7. & 8. Marc. c. 9.*

CAP. III.

QVi ſcandalizauerit [k]: &

E*Stote.*]Primò ponuntur verba Euangelij. Secundò verba Bedæ exponentis. Secunda ibi, *Hoc loco.*

Casvs. *Eſtote miſericordes, & nolite iudicare, & non iudicabimini.* Exponit hic Beda particulã illam huius auctoritatis: *nolite iudicare. &c.* hoc loco, id eſt, hac parte auctoritatis, ſcilicet *nolite, &c.* dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, niſi vt ea, quæ dubia ſunt, quo animo fiant in meliorẽ partem interpretemur. Quod autem ſcriptum eſt: *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, de manifeſtis dicitur: quia illa non poſſunt bono animo fieri, vt ſtuprum, blaſphemiæ, furta, ebrietates, & ſimilia: de quibus, cùm certum ſit illa eſſe mala, nobis permiſſum eſt iudicare, & ideò ad bonum reduci non poſſunt. Nota, dubia in meliorem partem interpretari: quia potiùs debemus præſumere bonum, quàm malum.

f ¶ *Hoc loco.*] Scilicet, qui ſequitur in ipſa auctoritate ſcilicet, *nolite iudicare, & non iudicabimini, &c.*

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas lecturas.*

g ¶ *In meliorem partem.*] Vt res potiùs valeat, quàm pereat. *ſ. titul. prox. Abbate. & ſ. de fide inſtrum. inter dilectos, & ff. de rebus dub. quotiens 2.* & benigniorem interpretationem ſequi debemus in re dubia. *ff. de his quæ in teſt. delent. proximè.* Vel expone in meliorem, id eſt, in ſecuriorem, pro eo quòd in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. *ſ. de homic. ad audientiã, & cap. ſignificaſti. 2. ſ. de cler. excom. min. illud, & ſ. de ſponſ. iuuenis.* Sic enim in dubiis abſoluitur reus, quia illud eſt benignius. *ſ. de fide inſtrum. inter dilectos, in fi. ſ. de prob. ex litteris*: niſi in caſibus qui ibi ponuntur.

h ¶ *De manifeſtis.*] Quia ſecretorum Deus iudex eſt cognitor. *32. diſt. erubeſcant. & 32. q. 5. Chriſtiana. 2. q. 5. conſuluiſti.*

i ¶ *Vt ſtuprum.*] 71. *diſt. Apoſtolus*: hæc enim in ſua natura mala ſunt. *ſ. de iureiur. & ſi Chriſtus, in fin. verſ. quadam, & ſ. delic. puer. cap. 1.*

Q*Vi ſcandalizauerit.*] Primò ponuntur verba Euangelij. Secundò, verba Bedæ exponentis ill. ibi, *Vtiiùs.* Abbas.

Casvs. *Non quod in os intrat, coinquinat hominem, ſed quod ex ore procedit*: audito hoc verbo ſcandalizati ſunt Iudæi: cum hoc dictum fuiſſet Domino, reſpondit. *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum*, & ideo dicit Beda: Vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur: non enim propter ſcandalum debet homo peccare mortaliter. Nota, quòd veritas, ſcilicet ius commune, quod indiſpenſabile eſt, pro nullo ſcandalo eſt relaxandum.

k ¶ *Qui ſcandalizauerit.*] Collige caſum 11. *qu. 3. inter verba,*

& 33.

& 22. qu. 2. primum, in princip. & 30. quaeſt. 5. ita ne, & ī. de his, quae vi, metúſue cauſ. ſi factū.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de triplici veritate.*

a ¶ *Veritas.*]Quae triplex eſt, ſcilicet bonae vitae: haec nunquã omittẽda eſt propter ſcandalum, & ad quemlibet pertinet. Alia iuſtitiae: haec ad iudicem pertinet. Alia diſciplinae: haec pertinet ad Praelatũ. In his duabus quandoque aliqua omittuntur ꝓpter ſcãdalum. 50. *diſtin. ut con. ſtitueretur.* Et intellige, quod hĩc dicitur, de his, quae indiſpenſabilia ſunt: & tale ius commune, quod indiſpenſabile eſt, veritas appellatur: de hoc dictum fuit ī. *de temp. ordin. ſanè:* & quod dicitur ibi, veritas iuſtitiae, intellige, ſecundùm ꝙ hĩc dicitur. Ius commune quandoque indiſpenſabile eſt. 1. *qu. ulti. & ſi illa.* & de tali hĩc loquitur: tale ius pro nullo ſcãndalo relaxandum eſt: ſed quũ ius commune diſpẽſabile eſt, propter ſcãdalum receditur à iure cõmuni. 50. *diſt. ut conſtitueretur, & 1. q. ult. diſpenſationes, & cap. exigunt.*

ADDITIO. Nota, ꝙ iſta triplex veritas habetur his verſibus:

Eſt verum vitae, doctrinae, iuſtitiaeque.
Primum ſemper habe: duo propter ſcandala linque.

Q*Vod non.*] Primò ponit dictum. Secundò exempla ibi, *Nam.* Abbas.

CASVS. Dicit Beda ſuper Marcum: Quod non eſt licitũ in lege, neceſſitas licitum facit: quia neceſſitas non ſubiacet legi: quod probat auctoritate veteris legis, ſecundũ quã praeceptũ eſt ſabbatum cuſtodiri: & tamẽ Machabęi ſine culpa pugnabãt in ſabbato, propter neceſſitatẽ: & ſi quis aegrotus ieiuniũ fregerit, reus voti non habetur. Nota, ꝙ neceſſitas legem ſeruare non poteſt.

b ¶ *Neceſſitas.*]Hoc ideo dicit, quia neceſſitas legi nõ ſubiacet. ī. *de obſer. ieiu. c. 2. in fi. & ſup. de conſuet. quãto. & de conſec. diſt. 1. ſicut, & diſt. 3. peruenit:* vnde tempore neceſſitatis omnia ſunt communia 12. *qu. 1. dilectiſſimis, & ff. ad leg. Rho. de iactu, l. 2. §. cum in eadem naui in fin.* quod intelligitur in hoc caſu. Et ſic eſt argum. neceſſitatem excuſare, *de conſe. diſt. 5. diſcipulos. argum. 12. diſt. quiſquis & c. delitiae, & 81. diſt. cum omnibus, & ſuprà de furt. ſi quis per neceſſitatem:* & propter neceſſitatem ſanus Dauid comedit panes propoſitionis. 25. *q. 1. c. ideo. §. his ita,* & propter hoc pater poteſt vendere filium. *C. de pa. qui fi. diſt. l. 2.*

c ¶ *Sabbathum.*]Praeceptum fuit veteris legis ſabbathũ cuſtodiri: vnde ſi qui colunt ſabbatum, exteriorem ritum legis reuocant, *de conſecr. diſt. 2. peruenit.*

d ¶ *In ſabbato.*]Hoc eſt propter neceſſitatem 23. *qu. ult. ſi nulla.*

e ¶ *Aegrotus.*] Etiam ſi in quadrageſima carnes comedat, non dicitur frangere votum. ī. *de obſerua. ieiun. c. 2. in fin.* Bern.

Q*Vod latenter.*] CASVS. Illa quae fiunt latenter, ſiue clam, aut per vim, vel aliàs, illicitè introducta ſunt, firmitatem habere non debent: quia contra ius, & aequitatem ſunt. Nota, quòd ea, quae fiunt contra ius, & aequitatem, firmitatem habere non debent.

f ¶ *Quod latenter.*] Poteſt poni caſus per *l. 1. quod vi, aut clam, circa princ.* & in ſeruitio praeſtito Praelato per vim à ſubdito: hoc enim in futurum non parit praeiudicium. 16. *q. 3. quia cognouimus.*

g ¶ *Per vim.*] Quae per vim, ſiue per metum fiunt, qui cadere poſſet in conſtantem virum, cùm de hoc conſtiterit, reuocantur. *§. de his quae vi, metúſue cauſa fiunt, ad audientiam.* De hoc plenè dicitur in *cap. Abbas. eod. tit. & ff. quod metus cau. l. 1. & l. metum. §. ſed quod praeter.*

C*Vm in contemplatione.*]CASVS. Iudices à principio cauſae non debent incipere à tormẽtis, niſi primò aliquae praeſumptiones praecedant. Nota, quòd à tormentis iudices incipere non debent.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.*

h ¶ *Quaeſtionibus.*]*ff. de quaeſt. l. 1. & C. eod. tit. milites. 2.* quod ſi fiat, appellari poteſt. 2. *quaeſt. 6. non ſolent, verſ. ante ſententiam.* hoc intellige nulla praeſumptione praecedente. *Arg. contra 5. q. 5. illi qui, vbi de hoc.*

caetera. ¶ Vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas [a] relinquatur †.

¶ Idem.

¶ *Propter neceſſitatem illicitum efficitur licitum.*

CAP. IV.

QVod non eſt licitum in lege, neceſſitas [b] facit licitũ. Nam & ſabbatum [c] cuſtodiri praeceptum eſt: Machabęi tamen ſine culpa ſua † in ſabbatho [d] pugnabant: ſic & hodie ſi quis ieiunium fregerit aegrotus [e], reus voti non habetur.

¶ Gregorius ſeptimus †.

¶ *Illicitè factum, obligationem non inducit.*

CAP. V.

QVod latẽter [f], aut per vim [g], vel aliàs illicitè introductũ eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere.

¶ Idem Variẽn. † Epiſcopo.

¶ *Tormenta indiciis non praecedentibus inferenda non ſunt.*

CAP. VI.

CVm in contemplatione: *& infra.* ¶ In ipſo cauſae initio non eſt à quaeſtionibus [h] inchoandum.

¶ Stephanus Papa †.

¶ *Sacrilegus eſt offendens rem, vel perſonam Eccleſiaſticam.*

CAP. VII.

QVae multotiens [i]: *& infrà.* ¶ Quicquid in ſacratis [k] Deo rebus, & Epiſcopis [l] iniuſtè agitur, pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ſunt, & à quoquam violari non debent.

¶ Auguſtinus.

¶ *Qui facit aliter, quàm debet, facere non dicitur.*

CAP. VIII.

QVi † ex timore [m] facit praeceptũ, aliter quàm debeat, facit: & ideo iam [n] non facit.

¶ Idem † in libro de poenitentia.

¶ *Committẽs vnum peccatum, reus eſt omnium, quoad vitam aeternam.*

CAP. IX.

DEfleat peccator, quia offendens in vno [o], factus eſt omnium reus.

¶ Gregorius † in regiſtro.

¶ *Ignorantia non excuſat Praelatum in peccatis ſubditorum. Hoc dicit quoad myſticum, & moralem intellectum.*

Q*Vae multotiens.*] CASVS. Quicquid committitur, ſeu delinquitur in ſacratis Deo rebus, & Epiſcopis, vel Eccleſiis, iniuſtè, & in quo agitur, & pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ab aliquo violari nõ debent. Nota, quòd qui res Eccleſiae inuadit, ſacrilegium committit.

i ¶ *Quae multotiens.*] ī. *de poen. c. 1. & 6. q. 1. ...* [illegible]

k ¶ *In ſacratis.*] Siue ſit homo 3. ſiue ager: qui illa aufert, & inuadit, ſacrilegium committit. 12. *q. 2. nulli liceat,* & tanquam ſacrilegus iudicari debet in eadem cauſa, & quaeſt. eadem, praedia. & per Eccleſiam debet iudicari. *ſupr. de foro compet. cum quaeſtio.*

l ¶ *Epiſcopis.*] Iſti ius publicum offendunt, quod conſiſtit in ſacris, & ſacerdotibus. 1. *diſt. ius publicum.*

Q*Vi ex timore.*] CASVS. Dicit Auguſtinus: Qui ex timore facit illud, quod ſibi praecipitur, aliter facit, quàm debeat, quia libenti animo illud facere deberet: & ideo iam non dicitur facere: & ideo ex tali obedientia non meretur. Nota, arg. quod non dicitur factum, quod legitimè non fit. Item argum. quod qui inuitus ſeruit, & rem perdit, & meritum. Item argum. à contrario, quòd qui inuitus offendit, non eſt ei imputandum.

m ¶ *Qui ex timore.*]Scilicet ſeruili, quoniam filialis timor bonus eſt, & poteſt introducere charitatem, *de paen. diſt. 2. ſicut ſeta introducit filum:* vnde qui timore poenae ſeruit, non amore iuſtitiae, non ducitur ſpiritu Dei. vnde dicitur: Timor non eſt in charitate: ſcilicet ſeruilis. 23. *q. 6. iam verò §. ex his.*

ADDITIO. Quia perfecta charitas foras mittit timorem, ut in eo. *§. dicitur.*

n ¶ *Iam non facit.*] Argum. quòd non dicitur factum, quod legitimè non fit. 23. *q. 1. pudenda, & 22. q. 2. facias ... ſupr. de regulis ad noſtram.* Item habes hic argum. quòd qui inuitus ſeruit, rem, & meritum perdit. & ideo indignus praemio fit. 23. *quaeſt. 6. cap. iam verò § ex his, circa princip.* & talis obedientia, vel nulla, vel minima eſt ... ergo per contrarium, qui inuitus offendit, non eſt ei imputandum. *argum. ff. de bonor. lib. qui cùm maior. § ſi libertus, & ff. famil. erciſcund. qui erat haeres:* idem eſt & ſi clericus inuitus ferat teſtimonium contra Eccleſiam ſuam, quod ei non ſit imputandum 4. ſecus ſi ſponte aduocet contra ipſam. ī. *de poſtul. cap. ultim.*

D*Efleat.*] CASVS. Peccator, cùm peccat, merito flere debet: quia offendens in vno, factus eſt omnium reus: quia propter illud damnabitur. Nota, quòd pro vno ſolo mortali peccato damnabitur quis, quamuis multa bona opera fecerit.

¶ *Gloſ. ſeq. quadrupliciter legit capitulum & dat varios ſenſus.*

o ¶ *In vno.*] Scilicet praecepto legis, vnde ſcriptum eſt: Qui totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, omnium factus eſt reus, *de poenitent. diſt. ... ſi quis :* vel in vno, ſcilicet mortali peccato, factus eſt omnium reus quoad vitam aeternam, quia propter illud ſolum damnabitur: quia omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio, *de poenit. diſt. ... dum enim in vno peccato perſeuerat, omnia bona perdit, vt* ibi

1 Vide B. Tho. 2. 2. qu. 43. art. 7. ad 4. argum.

† Aliàs ita: idem ſuper Marcũ: adde c. 2. verba Bedae paulò aliter habẽt, ſed eadẽ eſt ſententia.

† Dictio ſua, deeſt vt plurimùm in antiquis codicibus.

† Haec ſcribit Greg. l. 2. epiſt. 54. c. 93. indi. 11. regiſtri ad Ioannem Epiſcopum Rauennatem.

† Aliàs ita: Narnien. Epiſcopo, ſed haec ſcribit B. Gregorius Narſi patricio, lib. 1. epiſt. 6. regiſtri.

a Etiã in publicis criminibus iudex non incipiat à tormentis: ſed etiam ſi per accuſatorem ſit procedendum, in faciem perſonarum conuiſto patiatur. Io. And.

† Stephanus Papa 1. epiſt. 2. cuius initium eſt, plurimum gaudemus, extat in 2. tomo Conciliorum. 3. Eccleſiaſticum, vt clericum, vel ſecularis ... ſeruos Eccleſiae. 12. qu. 2. Eccleſiarum C. de epiſc. & cler. l. 2. Io. And.

† Cap. 10. ... in 1. compila. De materia textus, ...

† Aug. in ...

† Gregor. l. 2. regiſtri epiſt. 51. c. 91. indic. 11. refert Compilator lib. 6. c. 157. decret.

4 Dic ex Hoſtienſ. quòd licet excuſetur à terreno timore à toto: per ea quae leguntur ſuprà, quòd metus cauſ. fuerit. hoc crederẽ, quando coactus à principato: dictum gloſ. quando coactus eſt à iudice. Io. And.

ibi. Vel in vno, id eſt, in vna virtute cùm virtu[illegible] tur, tunc vitium naſcitur. 32.q.1.cùm renuntiatur: vel in vno, id eſt, in charitate, ſine qua nemo ſaluatur, vnde Apoſtolus: *Et ſi tradidero corpus meum, ità vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. de pœnit. diſt. 3. ſi quis ad fin. diſtinctionis*: ſic etiam in teſte, qui aliquid adiicit de ſuo, totum teſtimoniũ partis mendacio decolorat. 3.q.9. *puta.* ſimile de conſecr. *diſt. 3. non licet, &c. non oportet, & 9. diſt. i. ſi ad ſcripturas ſacras.*

Qvamuis.] Ignorãtia paſtoris non excuſat eum ſi lupus oues rapit. Hoc dicit quoad litteram. Abbas.

CAP. X.

Qvamuis cauſæ: *& infrà.* ¶ Non poteſt eſſe paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit[a].

¶ Lucius tertius.

¶ *Pro ſpiritualibus homagium non præſtatur.*

Casvs. Paſtor, ſiue Prælatus debet habere curam de ouibus ſuis: & ideo ſi lupus comedit oues, & ipſe neſciat: nullam habebit apud Deum excuſationem propter negligentiam ſuam. Nota, quòd ignorantia non excuſat.

a ¶ *Paſtor neſcit.*] Quia paſtor, ſeu Prælatus inquirere, & corrigere debet ſubditorum exceſſus: aliàs ſanguis eorum de Prælatorum manibus requiretur. ſ. *de offic. ord. irrefragabili. reſpon. cum ſuis concord.* ibi poſitis, & ſic non habebit excuſationem: paſtor enim, qui tacet, conſentire videtur. 43. *diſtin. ſit rector.* ibi, paſtor enim, & c. 83. *diſt. error.* quare non poteſt vti pro defenſione ſua verbo Apoſtoli: *Mundæ ſunt manus meæ à ſanguine, &c. 43 diſt. Epheſiis*: vnde & tales deponi debent propter negligentiam. 71. *diſt. ductum, & 1.q.1. c. ſi qui Epiſcopi. §. ecce cum honoris.* Item paſtor tenetur de cuſtodia. *ff. loca. qui mercedem.* 23.q.4. tres perſonas: & ſi dicatur, quòd dolo eius periit, & ipſe neget, ipſi incumbit probatio, cùm ipſe ratione officij ſui debeat cuſtodiam habere. 1. ſ. *de offi. Archid. ea quæ.* & ſi dicit amiſſam ouem, probet ille dolum abfuiſſe: ſicut argentarius probare debet ſe amiſiſſe rationem caſu, ruina, vel incendio. *ff. de eden. ſi quis ex argentariis §. vlt.* Item in cuſtode carceris. *ff. de cuſtod. & exhibend. re. l. vlt.* Et idem in depoſito. ſ. *de depoſit.* bona fides, cum ſuis concordantiis.

1 Aliâs: generale eſt, quòd qui dolũ allegat. &c. ff. de pro. quotiens, ſecundùm V in. Ioan. And.

Indignum.] Casvs. Dicitur hîc, quòd pro ſpiritualibus obtinendis, nullus compelli debet homagium, ſiue fidelitatem facere, cùm hoc indignum ſit, & à conſuetudine Romanæ Eccleſiæ alienum: & ideo ab aliis Eccleſiis eſt prohibendum. Nota, quòd nulla pactio illicita in ſpiritualibus debet interuenire. Item nota regulas huius tituli notabiliter notandas.

CAP. XI.

Indignum † eſt, & à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum[b], vt pro ſpiritualibus facere quis homagium[c] compellatur.

† Cap. 3. eo tit. in 1. cõpi. ſed videndũ omnino, c. 2. tit. de exceſſibus Prælatorum in 2. compilat. vbi extat integra clauſula.

FINIS.

b ¶ *Alienum.*] Ergo & à conſuetudine aliarum Eccleſiarum debet eſſe alienum: quia quod Romana Eccleſia probat, vel reprobat, & aliæ Eccleſiæ hoc idem facere debent, cùm ab ipſa ſuam habeant inſtitutionem, & auctoritatem. 11. *diſtinct. conſequens, & cap. nolite.*

Additio. Exceptis priuilegiis ſuis, quod dic, *vt not. de tempor. ordin. cap. 1. & de re iudic.* in cauſis ſecundùm Hoſtienſ. Ioannes Andr.

c ¶ *Homagium.*] Id eſt, ſacramentũ fidelitatis, quod pro aliquo ſpirituali facere quis non debet: cum illud ſit ſimoniacum. ſ. *de ſim. ex diligenti*: alioquin clericus non tenetur facere Prælato ſuo obedientiam. Et in caſibus debet iuramentũ facere de obedientia, ſiue etiã de fidelitate poſt receptam adminiſtrationem. ſ. *de iureiur. nullus. 23. diſt. quanquam, & ſ. de maior. & obed. dilecti filij, & ſ. de iureiur. ego N. & ſ. de priuil. antiqua.* Aliàs enim nullum iuramentum, nulla pactio, vel obligatio illicita in ſpiritualibus debet interuenire: & ſi interueniret, nullam obligationem de iure, vel de facto inducit. ſ. *de pactis, pactiones.* Bern.

FINIS.

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI DE BONONIA IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS.

Totum fermè Decretorum volumen ampliſſimum continens, quæ ſecundum rubricas Decretalium procedendo, vtiles, & aptas quæſtiones cum iuribus, & quotiis neceſſariis decidit, & in multorum ſcitu dignorum cognitionem breui manu, & exiguo tempore (quo nihil in hoc ſæculo carius eſt) vnumquemque trahit.

De ſumma Trinitate, & fide Catholica. Rubrica.

VTrum eo ipſo quòd quis errat in fide, ſit hæreticus, ſi eſt paratus corrigi. vide gloſſ. in capite nec licuit. in ver. ad recipiendam. diſt. 17.

Vtrum vbi agitur de fide ſolus Papa poſſit deponere ſine conſilio reuerendiſſimorum dominorum Cardinalium. vide gl. in c. Anaſtaſius in verb. concilio. 20. diſt. 19.

Ad quem ſpectat determinatio quæſtionum circa fidem, an ad ſanctiſſimum D. Papam ſolum, vel etiam ad alios. vide gl. in c. quoties. in verb. niſi ad Petrum. 24 q. 1.

Vtrum peccatum infidelitatis ſit maius quàm occidere infinita corpora martyrum, vide gl. innocẽs. in c. ſi habes. 24. q. 3.

Vtrum Papa poſſit diſpẽſare circa articulos fidei, vide gloſſ. in cap. ſunt quidam. in verb. Apoſtoli 25. qu. 1.

Vtrum debeamus credere ſolùm ea, quæ pertinẽt ad religionem. vide g. ſi quominus. in c. in domo. de pœn. diſt. 4.

Cætera in hac materia fidei videbis inferius ſub rubrica, de hæreticis, quia hæc omnia ad fidem tendunt.

De conſtitutionibus, ſtatutis, & legibus. Rubrica.

QVot iuribus regatur genus humanum, & quid ſit ius naturale, & ciuile, & gentium, & militare, & publicum, & quiritum, habes in diſt. 1.

Quot ſunt ſpecies legum ſæcularium, & vnde aliquæ earum nomen acceperunt, vide in diſtinctione 2.

Quid ſit lex, & plebiſcitum, & ſenatuſconſultum, & conſtitutio, & reſponſa prudentum, & etiam vnde ſumpſerant nomen aliquæ leges. vide in diſt. 2.

Quale ſit officium legum ſæcularium. vide latiſſime. in d. 3.

Quid ſit canon, & regula, & quot ſint Concilia, habes in diſt. 3.

Quare repertæ ſunt leges, & quot debeant in ſe continere, & an tollantur per cõtrariam conſuetudinem, vide in d. 4.

Vtrum, & quando leges tollantur per contrariam conſuetudinem. vide in d. 4.

Vtrum ius naturale poſsit mutari. vide in diſt. 5. in gloſſa.

Quis fuerit auctor primus ſacrarum legum, & etiam ſæcularium. vide in d. 7.

Vtrum leges Principum cedant iuri naturali. vide in d. 9.

Vtrum leges ſæculares cedant legibus Eccleſiaſticis. vide in d. 10.

Quæ ſint leges approbatæ, & quæ improbatæ. vide in d. 16.

Quomodo mutentur leges, & regulæ canonum, & legum ex loco, & cauſa, ex tempore. vide in diſt. 19.

Vtrum Decretales exiſtentes extra corpus canonum ſeruentur, & habeantur pro legibus, vide in diſt. 19.

Quantum valeant expoſitiones ſacrarum Scripturarum, & an habeant vim canonum, vide in diſt. 20.

Vtrum ſacerdotes teneantur ſcire leges, & canones, vide in diſt. 33.

Vtrum ſacerdotes debeant habere peritiam, non ſolùm legum, ſed negociorum ſæcularium, vide in diſt. 29.

Quo tempore habuerunt originem concilia, & quæ ſint approbata, & quæ improbata, vide in diſtinctione 15.

Quis poſſit facere concilia, & cuius auctoritate fiant, vide in diſt. 17.

Vtrum quælibet prouincia poſsit facere concilia, & quotiens in anno, & quo tempore, vide in diſtin. 18.

Quando Epiſcopi teneãtur notificare acta in concilii, vide in diſt. 18. cap. decernimus.

Quomodo, & in quibus caſibus toleratur ignorãtia iuris ciuilis, & etiam naturalis. vide gl. in c. ignorantia. in diſt. 38.

De ignorantia iuris naturalis, & ciuilis quomodo, & qualiter tolleretur vltra proxime dicta. vide in gl. in §. notandum. 1. q. 4.

De reſcriptis.

QVomodo, & quando valeat reſcriptum vltra duas dietas. vide glo. in c. neminem. 5. q. 6.

De conſuetudine.

VTrum, & quando leges tollantur per contrariam conſuetudinem. vide in diſt. 4.

Vtrum conſuetudo cedat legibus ſcriptis. vide ad plenum in diſt. 11.

Vtrum conſuetudo poſſit tollere, vel mutare ius naturale. vide in diſt. 5.

Vtrum valeat conſuetudo contra ius naturale, vide in diſt. 8.

Vtrum conſuetudo valeat contra naturales conſtitutiones, & an varietur ſecundum tempora, & loca, vide in diſt. 12.

De virtute conſuetudinis, & etiam diuturnitatis. vide gl. in c. conqueſtus. 9. q. 3.

In materia conſuetudinis, & an acquiratur aliquid per eam. vide gl. in c. ſi. 18. q. 2.

De electione, & ordinatione, & electi poteſtate. Rubrica.

QVomodo eligitur Papa, & Epiſcopi, Diaconi, & Subdiaconi, & quomodo conferantur ordines Eccleſiaſtici, vide in diſ. 23. & 28.

Vtrum ordinatio Epiſcoporum debeat fieri in ciuitatibus, vel in rure, vide glo. in cap. in nomine Domini, in verbo fieri, in vrbe, in diſt. 23.

Vtrum merus laicus poſſit eligi in Epiſcopum, & in qua Eccleſia debeant fieri electiones Epiſcoporum, de officio viſitatorum, vide in diſt. 61.

Vtrum præſumatur pro electione, vide gl. in cap. miramur, in verbo, pro laboribus, in diſtinctione 61.

Ad quos ſpectent electiones eligendorum ad ſacros ordines, vide in diſt. 62.

Vtrum laici poſſint intereſſe electionibus promouendorum ad ſacros ordines, vide in diſtinctione 63.

A quibus eligantur, & ordinentur Epiſcopi, vide in diſt. 64.

Quid ſi prouinciales diſcordant in electione Epiſcopi, vel ſi non ſunt prouinciales, quid fieri debeat, vide in diſt. 65.

Quis debeat intereſſe in conſecratione metropolitani, vide in diſtinct. 68. capitulo Archiepiſcopus.

A quot Epiſcopis debeat Epiſcopus conſecrari, vide in diſt. 71. cap. porrò.

Vtrum Presbyteri, vel Sacerdotes poſſint ordinari ab vno Epiſcopo ſolo, vide in diſt. 67.

Vtrum electi, & ordinati ab eo, quem non conſtat eſſe Epiſcopum, ſint iterum ordinandi, vide in diſt. 68. cap. Presbyteri.

De collatione minorum ordinum, & an ſolus Abbas poſſit eos conferre, vide in diſt. 69.

Vtrum quis poſſit ordinari ſine titulo, vel ſine beneficio Eccleſiaſtico, vide in diſt. 70.

Vtrum clericus ſubditus vni epiſcopo poſſit ordinari ab alio abſque litteris ſui Epiſcopi, vide diſtinctione 71.

Vtrum Epiſcopus teneatur dare litteras dimiſſorias ad alium Epiſcopum pro ordinatione ſui clerici, vide in diſt. 71.

De forma, & tenore litterarum dimiſſoriarum ab vno Epiſcopo ad alium pro ordinatione clerici ſibi ſubditi, vide in diſt. 37.

Vtrum quis poſſit inuitus ordinari, vide in diſtinctione 79.

Quæ ſint neceſſaria circa ordinationem Epiſcoporum. vide in diſt. 15.

Qualiter ſint ordinandi illi, qui ab infantia dediti ſunt Eccleſiaſticis officiis, vide in diſtinctione 28.

Multa per quæ impeditur quis ordinari, & promoueri ad ſacros ordines, vide in diſtinctione 33.

Multi, qui prohibentur promoueri, & ordinari ad ſacros ordines, vide in diſt. 34.

Vtrum ordinandi debeant eſſe ſobrij, & qua pœna puniantur non ſeruantes ſobrietatem, vide in diſt. 35.

Vtrum promouendi ad ſacros ordines debeant eſſe periti litterarum, vide in diſt. 36.

Vtrum promouendi ad ſacros ordines poſſint incumbere libris gentilium. vide in di. 37.

Vtrum penitus laicus poſſit ordinari, vide gloſſam, in §. ecce. in verbis pleniſſima, in diſtinctione 36.

Vtrum noui in fide poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt. 48.

Quæ ſint illa, propter quæ quis impeditur promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt. 49.

Quo tempore debeat ordinari Epiſcopus, vide in diſt. 75.

Quis eligat Romanum Pontificem, & quanto tempore fiat vnus poſt mortem alterius, vide in diſtinctione 79.

Si quis fuit electus Papa dum credebatur eius vxor mortua, & poſtmodum reperiatur viuere, an debeat renũciare Papatui, vide gl. in c. ſi quis. 5. in verbo, non Apoſtolicus, vide in diſt. 79.

Quis coronet, & ordinet reges, vide glo. in cap.

in apibus 7 qu. 1.

Vtrum qui exercites officia debeant eligi, vide in tex. 8 quæſt. 1.

Vtrum Epiſcopus poſſit eligere ſibi ſucceſſorem in Epiſcopatu, vide in tex. & in gl. ſummæ late 8. q. 1.

Vtrum Papa poſſit eligere ſucceſſorem dum viuus, vide in gl. ſumma circa ſinem quæſt. 1.

Quomodo fiant reges, an electione vel q. omodo, vide gl. in c. Moyſes 8. q. 1.

Vtrum Papa poſſit facere ſtatutum quod poſſit eligere ſibi ſucceſſorem, vide gl. § his omnibus. 8. quæſt. 1.

Quæ electio præualeat, an illa, quæ eſt facta a minori parte, an vero a maiori, vel digniori. vide gl. cap. licet. 8. q. 1.

Vtrum in electionibus poſſint admitti patrocinia ſimoniacorum, vide in tex. & in gl. ſum. 18. q. 1.

Quomodo & quando præſumatur electio ſimoniaca, vide in gl. ſum. 8. q. 3.

Si eligit excommunicatus cum aliis non excommunicatis, vtrum valeat electio. gl. eſt in cap. nos in homin. m. 9. quæſt. 1.

Vtrum Abbates ſint eligendi, vel ordinandi per Epiſcopum, an vero a monachis, vide in tex. 18. q. 2.

De tranſlatione Epiſcopi Rubrica.

SI Monachus tranſit ad Epiſcopatum, vtrum abſoluatur a iurisdictione Abbatis, vide gl. in cap. de Monachis. 16. quæſt. 1.

Vtrum ſufficiat tranſlatio ad Epiſcopatum ſine confirmatione ad hoc, vt Epiſcopus acquirat bona ſedis Epiſcopalis, vide in gl. ſum. 18. q. 1.

Vtrum Abbas factus Epiſcopus abſoluatur a regula Monachali, vide gl. in c. ſtatutum. 18. q. 1.

Vtrum Epiſcopus poſſit dare licentiam clericis ad eundi monaſteria & vtrum etiam eis inuitis poſſint intrare ſtrictiorem regulam, vide in tex. 19 quæſt. 1. & 2.

Vtrum canonici regulares poſſint intrare monaſterium, vide in tex. late. 19. q. 3.

De auctoritate, & uſu pallij.

VTrum Epiſcopi poſſint exercere officium ſuum ſine pallio, & etiam quo tempore poſſit petere pallium, & quibus dari debeat, vide in tex. l. 100.

De renuntiatione.

VTrum renuntiatio requirat factum, vel verba. vide gl. in c. qualiter. 7. q. 17.

Vtrum beneficia renuntiata ſint reſtituenda ipſis renuntiantibus, vide in tex. & in gl. ſum. 17. q. 1.

Vtrum renuntiatio illicita valeat, & quomodo probetur quem renuntiaſſe, & quis debeat probare, vide gl. ſumma 17. quæſt. 2.

De temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum.

QVo tempore debeat ordinari Epiſcopus, & qua hora, quæ vide in dist. 75.

Quæ interſtitia temporum debeant ſeruari in præſlatione ſingulorum graduum, & in quolibet eorum, vide in dist. 77.

In quibus locis debeant præſtari ordines ſacri & an in ciuitatibus, vel in turribus, vide in dist. 80.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

VNde habuerint originem ordines Eccleſiaſtici tam in Nouo, quam in Veteri Teſtamento, vide in dist. 23.

Quomodo conferantur ordines Eccleſiaſtici, vide in dist. 23.

Vtrum mere laicus poſſit effici Sacerdos, & etiam Epiſcopus, vide gl. in c. ſolicitudo. in distinctio. 52.

Quali examine debeant fieri Sacerdotes, quibus temporibus, & de pœna facientis contrarium vide late in dist. 24.

Quomodo quis debeat ordinari de grado in gradum, vide in dist. 60.

Vtrum laicus poſſit eligi in epiſcopum, vide gl. in § ecce. in dist. 36.

Vtrum ille, qui fuit baptizatus in infirmitate, qui antea nolebat baptizari, poſſit promoueri, vide in dist. 57.

In qua ætate debeant ordinari Sacerdotes, vide in dist. 78.

Vtrum peregrini, ſeu itinerantes poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in dist. 98.

Vtrum ordinationes Prælatorum, & aliorum poſſit fieri per ambitum, vide in cap. nullus, itaque 1. quæſt. 1.

Vtrum detentus in infirmitate poſſit promoueri ad ordines ſacros, vide in gl. ſum. 7. quæſt. 1.

Vtrum ille, qui non poteſt bibere vinum poſſit ordinari ad ſacerdotium, vide gl. in c. ipſi 2. q. 7.

Cætera in hac materia vide ſupra ſub rubrica, de temporibus ordinationum, & qualitatibus ordinandorum, quia hæc omnia fere ad idem tendunt.

De corpore vitiatis non ordinandis.

VTrum corpore vitiati poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in dist. lv.

Vtrum naturales, ſeu baſtardi poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in dist. 56.

Vtrum Monachi poſſint ordinari ſine licentia ſui Abbatis, vide in dist. 58.

Vtrum liceat Monachis celebrare officia populis, & alia, vide in tex. & in gl. ſummæ. 16. q. 1.

De Bigamis non ordinandis.

QVis dicatur Bigamus, & an poſſit ordinari, vide in dist. 26.

Quis dicatur Bigamus, vide in tex 18. q. 3.

De ſeruis non ordinandis.

VTrum ſerui poſſint promoueri ad ſacros ordines ſine licentia Dominorum Chriſtianorum, & etiam ſerui Hebræorum vide in dist. 54.

De obligatis ad ratiocinia.

QVare curiales, & ad ratiocinia obligati non poſſunt promoueri ad ſacros ordines, videas dist. 51.

De officio Vicarij, Delegati, & legati aliorum præſidentium.

VTrum Subdiaconus poſſit eſſe legatus Apoſtolicus, vide in dist. 94.

Quæ poſſit facere legatus ſedis Apoſtolicæ, vide gl. in cap. qua de cauſa in verbo quicquid in ſin. 2. quæſt. 5.

Caſus in quibus iudex poteſt ſupplere ex officio ſuo, vide gl. in cap. a R. ... 11. quæſt. 7.

Vtrum iudex teneatur ſupplere aduocatos vide gl. in l. ſi qui is canoniz. ... 5. q. 7.

Quando Papa delegat cauſam Epiſcopi ... nandi de aliquo crimine, quod Epiſcopi ... eſſe præſentes, vide gl. ſummæ. 5. q. 8.

Vtrum principes dando poſteriorem legatum videantur reuocare priorem, vide gl. in c. in Gallia. rum. 25. q. 2.

Vtrum legatus habeat iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, vide gl. c. ... 2.

Vtrum commiſſio legationis requirit Scripturam, vel ne, vide gl. in c. conſtitutionis. 25. q. 2.

De maioritate, & obedientia.

QVomodo, & in quibus caſibus poſſit iudicari minor Prælatus ab inferiore, vide gl. in c. inter ... in dist. 21.

Vtrum Papa habeat poteſtatem circa imperium, vide gl. in c. in ... ſuo ... ſucceſſorem.

Vtrum Papa poſſit ſe ſubmittere Imperatori ſine voluntate Cardinalium vide gl. in dist. c. in ſynodo in verbo Apoſtolicam.

De obedientia preſtanda ſuperioribus ab inferioribus, vide dist 93.

Vtrum Sacerdotes poſſint tangere infirmos coram Epiſcopo, vel ſignare infantes, vide in dist 95.

Vtrum Papa poſſit ſe ſubmittere iudicio priuatorum, vide gl. in c. nos ſi competenter. 2. q. 7.

In quibus caſibus clerici non teneantur obedire Epiſcopo ſuo, vel ſuperiori, vide in gl. ſum. 8 q. 8.

Vtrum ſit obediendum in rebus illicitis Superioribus noſtris, vide in tex. 11. q. 3.

De treuga, & pace.

VTrum Prælati teneantur concordare clericos, & etiam laicos diſcordantes, & reducere eos ad pacem, vide in dist 90.

De procurationibus.

VTrum de iure canonico habeat locum l. tranſigere. C. de tranſ. vide gl. in c. calumniator.

De arbitriis.

VTrum Epiſcopi & alij Prælati teneantur procurare, & dare patrocinium pro viduis, & pupillis & aliis miſerabilibus perſonis, vide in dist. 87.

Vtrum Epiſcopi, & alij promoti poſſunt aſſumere curas ſæculares, vide in dist. 88.

Vtrum Doctor poſſit allegare dicendo ſimpliciter, & in genere, ita dicit quædam lex, ab. q. e quod in ſpecie dicat ubi. vide gl. in c. vt cuidenter. 1. q. 1. quod nota tu, qui non habes memoriam.

Vtrum Theologi, vel decretiſtæ poſſint capere aliquid ex eorum ... vide gl. in c. vendentes, in verbo, debitam. 1. q. 3.

Vtrum, & quando poſſit quis agere per procuratorem tam in criminalibus, quam in ciuilibus, vide in tex. & etiam in gl. ſum. 5 q. 3.

In quibus caſibus non poſſit procurator conſtitui in quibus cauſis, & etiam quæ perſonæ compellitur conſtituere procuratorem vide in gl. ſum. 5. q. 3.

Quando Canonici volunt agere contra Epiſcopum ſuum, quomodo conſtituant procuratorem, vide gl. in c. quia Epiſcopus 5. q. 3.

Vtrum liceat clericis agere pro miſerabilibus perſonis, vide gl. ſum. 14. q. 1.

Vtrum liceat clericis exigere munera pro patrocinijs impenſis, vide in tex. & in gl. ſum. 15. q. 2.

Vtrum clerici poſſint allegare in cauſis ... coram iudice ſæculari, vel etiam coram Eccleſiaſtico, & recipere ſalarium, & quid in Epiſcopi, & Sacerdotibus, & Monachis, & vtrum etiam ipſi poſſint procurare, vel allegare, vide in gloſſ. ... 2. 15. q. 2.

Vtrum liceat clericis ſuſcipere procurationes negotiorum ſæcularium, vide in tex. 21 q. 3.

Vtrum liceat procuratori, vel aduocato decipere aduerſarium ſuum, vide gloſſ. in cap. Dominus. 23. quæſt. 2.

Quomodo procuratores, & aduocati poſſint colligere errorem ſuum, vide glo. in § his itaque. 35. q. 9.

Vtrum aduocati poſſint promoueri ad ſacros ordines, vide in dist. 51.

Vtrum iudex teneatur ſemper audire procuratores, aduocatos, vide gl. in § apud vrbem. 3. q. 7.

De arbitriis.

VTrum Prælati teneantur ſumere compromiſſum, & concordare diſcordantes. vide in dist. 90.

Vtrum quis teneatur recipere compromiſſum inter diſcordantes, & ſi non recipit, vtrum peccet. vide gl. ... in c. ſicut 11. q. 1.

Vtrum Monachus poſſit eſſe arbiter, vel iudex, vel aduocatus. vide gl. in c. de præteritum. 16. q. 1.

De iudiciis.

QVomodo, & in quibus caſibus poſſit iudicari maior Prælatus ab inferiore, vide gl. in c. inter ... in dist. xxj.

Vtrum in manifeſtis, & notoriis requiratur ordo iudiciarius, vide in tex. & etiam in gl. ſum 2. q. 1.

Vtrum quis poſſit eſſe iudex in cauſa criminali quando ipſe notatur eadem, vel maiori macula. vide in tex. 3. q. 7.

Vtrum, & quando quis poſſit iudicare in cauſa ſua, vel ſuorum, vide gl 3. q. 7.

Vtrum poſſit procedi in aliqua cauſa lite non conteſtata. vide in gl. ſum. 3. q. 1.

Vtrum Epiſcopi poſſint iudicari ab vno tantum, vide in tex. 3. q. 8.

In quibus caſibus poteſt laicus iudicare in cauſa clericorum. vide 11. q. 1. & c. clericorum. 2. in gl.

Vtrum poſſit reſiſti iudici inique iudicanti. vide gl. in c. non debent. 11. q. 3.

Quomodo, & quonam minor poſſit eſſe in iudicio vide gl. in l. certis. in verbo, pupillis, canonizata. 16. q. 3.

Vtrum

Vtrum liceat clericis relinquere iudicem ſuum & confugere ad iudicem ſæcularem. vide in text. 11. q.. 15.

De competenti.

VTrum viatores ſortiantur forum in locis, per quæ tranſeunt. vide gl. in c. quæ contra. in verbo, aut peregrini, in diſt. 8.

Vtrum reus poſſit trahi extra proprium locum, & ſi trahitur, an valeat ſententia lata contra eum, vide in tex. 3. q. 6.

Vtrum iudex poſſit condemnare ſubditum ſuum ſedendo pro tribunali in territorio alieno, vide gl. in c. Epiſcopum. 9. q. 2.

Vtrum Diaconi, vel ſubdiaconi vel Cantores, vel promoti poſſint conueniri coram iudice Eccleſiaſtico. vide in gl. ſummæ. 11. q. 1.

In quibus caſibus clericus poteſt conueniri coram iudice ſæculari, & vtrum negligentia eius poſſit ſuppleri per Eccleſiaſticum, & econtra, & in quib. caſib. vide in gl. ſum. 11. q. 1.

Vtrum clericus trahens clericum coram iudice ſæculari ſit dignus ſuſpenſione. vide in tex. 11. q. 1.

Vtrum clericus ſuſpenſus, vel excommunicatus diuina celebrans ſit deponendus. vide in tex. & in ſum. 11. q. 3.

Vtrum maior poſſit iudicari ab inferiore. vide gl. in c. inferior. in diſt. 21.

Vtrum Papa poſſit ſe ſubmittere iudicio priuatorum. vide gl. in c. ſi incompetenter. 2. q. 7.

De in ius vocando, Rubrica extraordinaria.

QVoties quis citari debet ad hoc vt ſententia contra eum valeat. vide gl. in c. caueant. 3. q. 9.

Vtrum non comparens, in termino ſibi præfixo ſit deponendus. vide in tex. 4. q. 5.

Quoties quis citari debeat, & quomodo puniatur contumax. vide in gl. ſum. 4. q. 5.

Quoties quis citari debet antequam ſententia condemnationis poſſit fieri contra eum. vide in tex. 3. q. 2.

Vtrum in citationibus debeat apponi verbum, peremptorie, & an in eis debeat opponi cōminatio & an poſſit accelerari perēptoriū. vi. in gl. ſum. 5. q. 2.

Vtrum clericus citatus à laico teneatur comparere. vide gl. in c. conuentor. 23. q. 8.

Quis poſſit ponere peremptorium in citatione. vide gl. in c. de illicita. 24. q. 3.

Vtrum valeat citatio pro die feriata. vide gl. in c. placita. 15. q. 4.

De libelli oblatione.

VTrum agenti poſſeſſorio ſufficiat conqueri in libello de poſſeſſione abſque eo quòd repetat reſtitutiones. vide gl. c. quia præſulatus. 2. q. 4.

De modo agendi in petenda reſtitutione. vide gl. in c. antiquitus. 2. q. 2.

De forma libelli accuſatorij, vide tex. 2. q. 8.

Quo iure petantur decimæ, vide gl. in c. moderamine. 16. q. 1.

De dilationibus.

VTrum poſt citationem ad cauſam ſint concedendæ induciæ, vide in tex. 3. q. 2.

Quot ſunt genera induciarum, & quot induciæ concedantur in cauſis criminalibus, & etiam in ciuilibus. vide in gl. ſum. 3. q. 2.

Vtrum induciæ ſint concedendæ actori, & etiam reo. vide in tex. 3. q. 3.

De feriis.

VTrum liceat Epiſcopis, vel Presbyteris ventilare cauſas diebus feriatis, & in quibus caſibus. vide tex. & gl. ſum. 15. q. 4.

Quando committitur cauſa decidenda intra certum tempus, ſi incidit in diem feriatam, an expiret commiſſio. vide gl. in c. placita. 15. q. 4.

Caſus, in quibus procedi poteſt diebus feriatis, vide in gl. ſum. 15. q. 4.

Quę feſtiuitates ſint celebrãdę per totum annum, vide in tex. de conſ. diſt. 3.

Quare magis celebretur feſtum Crucis, in qua Deus fuit dehoneſtatus, quam feſtum aſinæ, in qua fuit honoratus. vide gl. in c. cruci de conſ. d. 3.

De reſtitutione ſpoliatorum.

VTrum agenti poſſeſſorio ſufficiat conqueri de poſſeſſione abſque eo quòd petatur reſtitutio in libello, vide gl. in c. quia præſulatus, in verbo ablata. 2. q. 4.

Vtrum & quando ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus, vide in text. latiſſimè 2. qu. 2.

Vtrum exceptio ſpoliationis ſit dilatoria, an peremptoria, & quis ſit modus agendi in petenda reſtitutione, vide in gl. in c. antiquitus. 2. q. 2.

Vtrum omnibus ſpoliatis ſit concedenda reſtitutio, vide in text. 3. qu. 1.

Quot remedia dentur ſpoliatis, & in quibus caſibus debet reſtitui, vide in gl. ſum. 3. qu. 1.

Vtrum ſpoliatus etiam vltra mare ſit reſtituendus. vide gl. in c. redintegranda in verb. in eo loco 3. qu. 1.

Vtrum ſpoliatus in modico ſit reſtituendus, vide gl. in c. oportet. 3. qu. 2.

Vtrum ſpoliatus à iudice ſit reſtituendus, vide gl. in c. præſentium, in fi. 7. qu. 1.

Vtrum ſpoliatus etiamſi raptor debeat reſtitui, vide gl. c. quod autem, in verbo, poſſideri. 14. q. 1.

De fructibus, & licitum expenſis.

VTrum quis poſſit condemnari ſemper in expenſis in cauſa principali, & etiam in cauſa appellationis, & quomodo, vide gl. in cap. 10 primis in verbo, expendiſſe. 2. q. 1.

De confeſſis.

VTrum ex ſola confeſſione mulieris ſacerdos poſſit condemnari, vide in text. & in gl. ſum. 15. quæſt. 3.

Vtrum confeſſio ſit extorquenda tormentis, vel cruciatibus tam in reo, quàm in actore, & quam etiam inteſtibus, vide in tex. & in glo. ſum. 15. q. 6.

Vtrum ſponte confeſſus, ſeu ab aliis conuictus, quòd ante ordinationem peccauerit poſſit exequi officium ſuum, vide in text. & in gl. ſum. 15. q. 8.

De procurationibus.

VTrum, & quando credatur litteris Epiſcopi, vide gl. in c. curæ, 11. q. 3.

Cui incumbat onus probandi an Prælato bona eſſe ipſius, an verò Eccleſiæ bona eſſe ſua, vide glo. in c. ſint manifeſte, in verb. probantur. 12. qu 1.

De modo probandi negatiuam, vide gl. in c. præſens. 20. q. 3.

Cætera vide infrà ſub Rubrica de teſtibus in materia probationis, & ſub rubrica de fide inſtrumentorum, quia hæc omnia ad idem tendunt.

De probatione negatiuæ. vide gl. in l. accuſator. canonizata. 6. q. 5.

De teſtibus.

VTrum pupillus poſſit teſtificari factus pubes de his, quæ vidit in pupillari ætate. vide gl. in c. relatum, in verbo, in pueritia. in diſt. 37.

An quomodo debeat credi vni teſti tantùm. vide gl. in c. tanta. in diſt. 36.

Vtrum Cardinali credatur ſine litteris Papæ. vide gl. in cap. nobiliſſimus, in verbo nihilominus, in diſ. 97.

Vtrum dicta teſtium, & interrogationes eorum debeant ſtare in ſecreto, vide in gl. in ca. primis, in verbo præſente. 2. q. 1.

Vtrum quis poſſit condemnari in teſtimonium duorum tantùm. vide gl. in tex. & gl. ſum. 2. q. 3.

De forma iuramenti teſtium, & quæ debet in ſe continere. vide gl. in c. nullam. in ver. falſum. 2. q. 4.

Vtrum fama orta à detractoribus, vel ab inimicis egeat purgatione. vide in gl. ſum. 2. q. 5.

Vtrum teſtes produci poſſint de domo accuſatorum, vide in gl. & in tex. 3. q. 5.

Vtrum teſtes poſſint teſtificari in abſentes. vide in tex. 3. q. 9.

Vtrum teſtes debeant teſtificari de his, quę viderunt vere. vel quomodo, vide in tex. 3. q. 9.

Quomodo teſtes poſſint recipi lite non conteſtata. vide in gl. ſum. 3. q. 9.

Vtrum cæcus poſſit teſtificari quando habet notas voces. vide gl. in c. teſtes, in ver. quę nouerunt, & viderunt. 3. q. 9.

Quando valeat teſtimonium de auditu, & in quibus caſibus. vide gl. in §. de his ver. audierunt. 3. q. 9.

De teſtibus deponentibus de actu viſo per eos Decretales,

ſucceſſiuè ab vno poſt alium, puta ex vno foramine parietis, glo. in c. nihilominus. 3. q. 9.

Vtrum iudex poſſit concedere ſaluum conductum teſtibus, vt veniat ad teſtificandum. vide glo. in c. hortamur, in verbo amputari. 3. quæſt. 9.

In qua ætate quis debet eſſe vt teſtificari poſſit in cauſis criminalibus. vide in text. 3. q. 2.

In qua ætate quis poſſit teſtificari in ciuilibus cauſis, & etiam in criminalibus, ſiue ſit maſculus, ſiue fœmina, & etiam in quibus caſibus quis repellitur ab accuſando, an repellatur etiam à teſtificando, vide in glo. ſum. 4. 2. & 3.

De teſtimoniis impuberum, quomodo, & in quibus caſibus admittantur. vide gloſſ. in cap. teſtes in ver. ad teſtimonium. 4. qu. 3.

Vtrum, & quando teſtes admittantur poſt publicatas atteſtationes tam in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus, & quod ſi obſcure deponunt, vtrum poſſint declarare dictum ſuum, vide gl. in §. 5. item in criminali. 4. qu. 3.

De contrarietate, & varietate teſtium, vide gl. in l. ſi teſtes, & in c. ſi quis, quæ ſunt canonizatæ. 4. q. 2.

Vtrum in eadem cauſa quis poſſit eſſe teſtis, & denuntiator, vide gl. ſummæ. 4. qu. 4.

Vtrum Clerici poſſint torqueri pro teſtimonio ferendo, vide gl. in c. illi, in ver. vtrum 5. q. 4.

Vtrum teſtes etiam in cauſis ciuilibus poſſint torqueri, & quando, vide gl. in c. illi. 5. qu. 5.

Vtrum homicida poſſit eſſe teſtis contra clericos, vide gl. fi. in c. quia 7. q. 6.

Vtrum infames poſſint teſtificari, vide gl. ſummę. 6. qu. 1.

De interpoſitione dictorum teſtium negatiuè deponentium, vide gl. in c. Artaldus. 8. qu. 3.

Vtrum & in quibus caſibus familiaris poſſit teſtificari pro familiari ſuo, vide gl. in ca. pater. 9. q. 3.

Vtrum clerici poſſint teſtificari pro ſua Eccleſia, & etiam interuenire pro teſtibus in contractibus ſæcularium, vide in text. 14. qu. 2.

Vtrum domeſtici poſſint teſtificari pro domeſticis ſuis, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, & in quibus caſibus, vide in gl. ſum. 14. qu. 2.

Vtrum conſcius criminis poſſit admitti ad teſtimonium ferendum, vide in text. 15. qu. 2.

Vtrum & quando valeat teſtimonium de auditu, vide in gl. in c. hoc. videtur. 22. q. 5.

Quomodo mulier poſſit teſtificari de iure ciuili, & canonico, vide in gl. in l. ex. eo. canonizata. 15. q. 2.

Vtrum teſtimoniū vnius de Baptiſmo valeat vide gl. in c. placuit, de conſe. diſt. 4.

Vtrum omnes perſonæ etiam infames admittantur ad teſtificandum in criminalibus, vide gl. in ca. ſi peccauerit 2. qu. 1.

Qua pœna puniantur deficientes in teſtificatione. vide in text. & in gl. ſum. 2. q. 3.

Vtrum prohibitus accuſare, poſſit ſaltem teſtificari. vide in text. 4. q. 2.

Vtrum quis poſſit eſſe teſtis, & accuſator in eadem cauſa, vide in tex. & gl. ſummæ late 4. q. 4.

Vtrum quis poſſit eſſe teſtis, iudex, & accuſator in cauſa denūtiationis, vide gl. in c. præcipue. 11. q. 3.

De fide inſtrumentorum.

VTrum credatur Scripturis ſculptis in lapidibus, vide gl. in c. ſi. 24. qu. 2.

Quomodo, & quando dies requiratur in inſtrumentis, vide gl. in l. ſi qua canonizata. 25. qu. 2.

De iureiurando.

VTrum iuramentum per vim extortum obliget iurantem, vide gl. in c. auctoritatem. 15. q. 6.

Vtrum iura ſint præſtanda, & per quid iurare debeat, & de pœna periurij. vide in tex. 22. q 1.

Quid ſit iuramentum, & quid ſit iurare, & quæ fuerit cauſa inſtitutionis iuramenti, & quæ ſit pœna periurij, vide lata in gl. ſum. 22. qu. 1.

Vtrum ſit periurus ille, qui iurauit falſum, quod tamen putabat verum, vide in 22. q. 2.

Quot ſint modi periurandi, vide latè in gl. ſummę. 22. qu. 2.

Vtrum iuramenta illicita debeant ſeruari, vide in text. 22. qu. 4.

Ex quibus iuramentum dicatur illicitum, vide in gl. ſum. 22. q. 4.

Vtrum compellens quem ad peierandum dicatur periurus, & qua pœna puniatur, vide in tex. 22. qu. 5.

Vtrum audiens aliquem iurare falſum ſi tacet, SSs 2 peccet,

peccet,vide tex.in cap.hoc videtur.§.ſi ergo.22.q.5.

Quomodo debeant ſumi iuramenta, & qua intentione,vide in tex.22.q.1.

In qua ætate,& quibus temporibus iurare debeat quis vide in tex.22.quæſt.5.

Vtrum laicus poſſit deferre iuramentum clerico,vel clericus Epiſcopo,vide in tex.22.q.5.

Vtrum iudex poſſit deferre iuramentum ei,quem ſcit velle peierare, vide in tex. & gloſſ. ſum. 22. quæſt 5.

Quomodo ſit interpretandum iuramentum. vide gl.in §.quæritur.22.q.5.

Quis magis peccet,an peierans vel mentiens, vide in gl.in cap.iuramenta.22.q.5.

Vtrum ſemel,vel pluries ſit iurandum,vide gl. in cap.ſuppliciter.23.q.7.

De ſcriptore promittente ſcribere librum cum iuramento,ſi poſtmodum intrat religionem, an ſit obligatus,vide gl.in ca.præterea, in ver. functionibus.in diſt.51.

De iuramento temerario, vide gl.in cap. Archidiaconum,aliàs Florentinum,in ver.ſanctis,in d.85.

De exceptione.

VTrum exceptio ſpoliationis ſit dilatoria, vel peremptoria, vide gl.in c.antiquitus.1. quæ.2.

Quæ ſunt exceptiones peremptoriæ,& quæ dilatoriæ,vide gl.in §.exceptio.3.q.6.

Vtrum exceptio dilatoria ſuperueniens poſſit opponi poſt litem conte.vide gl.in cap.placuit.3.q.10.

De præſcriptione.

VTrum, & quando mala fides defuncti in præſcribendo noceat ſucceſſori,vide gl. in cap. in primis,in ver.quia leuioris.2.q.1.

Vtrum omnia iura Eccleſiarum poſſint tolli præſcriptione,& quanto tempore,vide in text.& in gl. ſum.16.q.3.

Quare,& quomodo introductæ ſunt præſcriptiones,vide in text.16.quæſt.3.

Quid ſit præſcriptio,& quot ſint ſpecies præſcriptionis,& quando in ea requiratur bona fides, vel titulus,& vtrum per eam quæratur dominium, & quid ſit vſucapio,vide in gl.ſum.16.q.3.

Vtrum iura parochialia, & Epiſcopalia poſſint præſcribi,vide gl.c.quicunque.16.q.3.

De perſonis prohibitis præſcribere, vide glo. in cap.clerici.16.q 3.

In quibus caſibus non currit præſcriptio,vide gl. in cap.prima.16.quæſt.3.

Quomodo interrumpitur præſcriptio, vide in gl.ſum.& in gl.in §.præſcriptionum.16.q.3.

Vtrum Monaſterium poſſit præſcribere aduerſus Eccleſiam,vide in text.16. quæ.4.

Vtrum in præſcriptione requiratur probatio poſſeſſionis ab initio,& in medio,& in fine, vide glo. in cap.volumus 16.quæſt.4.

Vtrum ius funerandi tollatur per præſcriptionem, & etiam quid de iure decimandi, vide in tex.in gl.ſummæ.13.quæſt.2.

De ſententia,& re iudicata.

VTrum ſententia diffinitiua requirat ordinem iuris, & quod in interlocutoria, vide in gloſ. ſum.2.quæſt.1.

Quot ſint ſpecies ſententiarũ,vide gl. ſum. 2.q.1.

Quot ſunt ordines iuris, vide in gl.ſum. 2. qu.1.

Vtrum ſententia præcepti requirat ordinem iuris,vide in gl.ſum.2.q.1.

Quæ ſit ſententia diffinitiua,vide in tex.2.q.6.

De intellectu l.barbarius. ff. de officio Prætoris. videlicet de ſententia lata à iudice putatiuo, vide glo.§.tria.3.quæ.7.

Vtrum ſententia debeat deferri ſecundum conſcientiam,vel quomodo,vide gl.in c. iudicet. 3. q.6.

Vtrum ſententia poſſit ſcribi in pariete, ſicut in charta,vide gl.in cap.poſtulatus,in ver.ſcribebat.3. quæſt.7.

Vtrum Epiſcopi poſſint iudicari ab vno tantum, vide in tex.3.q.8.

Quoties quis citari debet ad hoc,vt ſententia valeat,vide gl.in c.caueant,in ver.caueant.3.q.9.

Vtrum Epiſcopi poſſint condemnari abſque ſynodali audientia,vide in tex.5.quæſt.4.

Si Epiſcopi diſcordant in ſententia ferenda contra Epiſcopum, ad cuius tribunal tunc debeat haberi recurſus,vide in tex.& in gl.ſum.6.q.4.

In quibus caſibus poteſt laicus iudicare in cauſa clericorum,& quid ſi mandato Papæ, vide glo. in cap.clericum.2.11.q.1.

Quot ſint ſpecies ſententiarum, & ex quibus ſententia dicitur iuſta, vel iniuſta, & quando valeant,& quando non,vide in gl.ſum.11.q.2.

Vtrum poſſit reſiſti iudici qui iniuſte iudicauit, vide gl.in cap.non debet.11.q.3.

Vtrum liceat ſoli Principi confirmare ſententiam nullam,vide gl.in c.nullus.1.11.q.1.

Vtrum Epiſcopus poſſit condemnare ſacerdotes abſque ſynodali audientia,vide in tex. & in gloſſ. ſummæ 15.q 7.

Caſus,in quibus ſententia retractatur, & in quibus remediis,vide in gl.ſummæ.35.q.9.

De appellationibus.

VTrum ſit dandum aliquod remedium appellantibus cauſas differendi cauſas,vide in te. 2. quæſt.6.

Vtrum poſſit appellari à Principe, & ab eius Officialibus,vide tex.2.quæſt.6.

De forma appellationis,& Apoſtolorum,vide in tex.3.q.6.

Quæ ſint tempora perſequendæ appellationis, vide in tex.2.q.6.

Qui ſint illi, quorum appellationes non recipiuntur,vide in tex.2.q.6.

Quid ſit appellatio,& quis appellet in cauſis ciuilibus,& etiam in criminalibus.Et ad quæ appelletur,& quando appelletur. Et quantum tempus detur ad appellandum, & quantum ad proſequendum appellationes.Et an iſtud tempus poſſit abbreuiari per iudicem, & an appellatio requirat Scripturam.Et vtrum ea pendẽte poſſit aliquid innouari,vide de iis omnibus,in gl.ſum.2.q.6.

Vtrum poſſit appellari omiſſis mediis ad legatũ Papæ ſicut ad ipſum Papam, vide gl. in c.ſi quis 1 in ver.Apoſtolicam 2.quæſt.6.

De terminis appellationis vide in l. appellatore, canonizata.2.quæſt.6.

LIBER TERTIVS.

De vita,& honeſtate clericorum.

VTrũ Epiſcopi,& alij promouendi debeant promittere,& vouere continentiam, vide in di.28.

Quo tempore fuit ordinatum quòd promouendi debeant promittere continentiam,& quæ fuit cauſa huius inſtitutionis,vide in diſt.21.

Quæ pœna imponatur Sacerdotibus, & clericis non ſeruantibus continentiam,vide in diſt.22.

Vtrum Sacerdotes,& alij promoti debeant fugere familiaritatem domeſticorum, & coniunctorum ſuorum,& venationes,& etiam concubinas. vide in diſt.33.

Vtrum Sacerdotes poſſint intereſſe choreis,& feſtiuitatibus,habes in d.34.

Vtrum promouendi ad ſacros ordines debeant eſſe ſobrij, & qua pœna puniantur non ſeruantes ſobrietatem,vide in diſt.35.

Vtrum promoti ad ſacros ordines debeant eſſe periti literarum,vide in diſt.36.

Vtrum promouendi ad ſacros ordines poſſint incumbere libris Gentilium.vide in diſt.37.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe ornati grauitate, & inceſſu,virtute,& meritis.vide in diſt.60.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe ornati veſtibus,& aliis exterioribus.vide in diſt.61.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe pudici in verbis, & in omnibus.vide in diſt.63.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe hoſpitales,vide in diſt.62.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe temperati, & in comedendo, & bibẽdo debeant miſcere Scripturas cum cibis ante,& poſt,vide in diſt.44.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe religioſi, vel ne, vide in diſt.46.

Vtrum Sacerdotes debeant eſſe cupidi, & dediti vſuris.vide in diſt.47.

Vtrum Sacerdotes debeant carere omni crimine vide in diſt.50.

Vtrum Epiſcopi debeant eſſe ſine omni crimine,vide in diſt.81.

Vtrum Epiſcopi debeant eſſe continentes,& prouidere etiam pauperibus,vide in diſt.81.

Vtrum ordinandi debeant carere,non ſolùm vitiis propriis,ſed etiam alienis,vide in diſt.83.

Quæ debeant ſeruare Sacerdotes,& maximè Epiſcopi.vide in diſt.74.

Vtrum Sacerdotes, incidentes in criminibus debeant reparari.vide in diſt.74.

Vtrum Sacerdotes incidentes in criminibus debeant reparari,vide diſt.5.

Vtrum Epiſcopi debeant eſſe hoſpitales. vide in diſt.85.

Vtrum Epiſcopi debeant eſſe doctores,& liberales mendicantibus.vide in diſt.86.

Vtrum clerici poſſint ſibi quærere victum propriis manibus.vide in diſt.91.

Vtrum liceat clericis incedere veſtibus fulgidis, & claris.vide in tex.& in glo.ſum.21.q.4.

Vtrum liceat clericis mouere arma. vide in gl. ſum.23.q.1.

Vtrum liceat clericis mouere arma,& in quibus caſibus.vide in tex.in & in gl.ſum.23.q.8.

Cætera vide ſuprà ſub Rubrica de ætate, & qualitate,quia hæc omnia ad idem tendunt.

De rebus Eccleſiæ non alienandis.

VTrum laici poſſint diſponere de rebus Eccleſiæ etiam ſi eſt Imperator ſine licentia Romani pontificis.vide in diſt.96.& etiam 97.

Vtrum liceat Epiſcopis alienare bona Eccleſiarum.vide in tex.& gloſ.ſum.10.q.2.

Vtrum bona Eccleſiæ poſſint alienari; & etiam alienata retineri, & cum qua ſolennitate, & forma alienentur.vide in tex.gl.ſum 12.q.2.

Vtrum bona Eccleſiæ quæ poſſunt alienari pro redemptione captiuorum, poſſint alienari ſi captiui ſint pro maleficio.vide gl.c.ſacrorum.12.

Vtrum res Eccleſiæ, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, poſſint alienari ſine ſolennitate requiſita, in aliis bonis.vide in g.ſum.12.q.2.

Vtrum prælati dicantur habere liberam adminiſtrationem in rebus Eccleſiæ,vide gl.c.ſi.12 q.1.

De pœna alienantis bona Eccleſiaſtica. vide in tex.17.q.4.

De commodante.

VTrum commodans vas corruptum teneatur ſi vinum ibi poſitum propter hoc viciatur. vide gl.in c.inter.1.ver.vaſe.de pœn.diſt.3.

De feudis.

VTrum vaſallus poſſit ſeruire domino ſuo per ſubſtitutum.vide gl.in c. latorem.33.q.2.

De fideiuſſoribus.

DE modo fideiuſſionis præſtandæ in iudicio,vide in authen.offeratur canonizata.3.q.3.

Vtrum fideiuſſor,cui promiſit aliquem exhibere in cauſa capitali,ſi non exhibeat,an debeat ipſe puniri corporaliter,an pecuniariter, vide gl.in c. cum homo.13.q.5.

De donationibus.

SI euincitur res donata,vtrum poſſit agi,& quomodo contra donantes,vide gl.in c. præſentium 7.q.1.

Vtrum donatio cauſa mortis,quæ firmatur morte naturali,firmetur etiam ciuili. vide gl. in c. placuit.2.16.q.1.

De Teſtamentis.

VTrum clerici poſſint relinquere fructus beneficij ſui in teſtamento. vide gl. in c. duo ſunt 12.q.1.

Vtrum hæres ſecundum canones teneatur in ſolidum ex facto defuncti in contractibus, vel in delictis.vide gl.in c.Epiſcopum.12.q.2.

Vtrum liceat clericis teſtari de rebus Eccleſiæ,vel de propriis,& quomodo,vide in text.& in gl. ſum. 12.q.6.

Vtrum poſt ingreſſum Monaſterij quis poſſit teſtari,vide in tex.19.q.6.

Vtrum per ingreſſum Monaſterij rumpatur teſtamentum.vide gl.in authen.ſi qua mulier canonizata.19.q.3.

De decimis.

VTrum laici poſſint ſe intromittere circa oblationes,& decimas Eccleſiarum,vide in tex. 10. quæſt.1.

Quantum poſſit exigi per Epiſcopos nomine cathedratici. vide in tex.& in gl.ſum.10.q.3.

Si reperiuntur plures monetæ, de qua ſolui debeat

ber cathedraticum,vide in gl.ſum.10.q.3.

Vtrum ius decimandi poſſit præſcribi,vide in tex. in gl.in m.x.13.q.2.

Vtrum illi,qui eorum domicilia ſunt in diœceſi baptiſmalis Eccleſiæ,teneantur ſoluere decimas ei, vel in quo loco fiat ſolutio earum , vide in text. & in gl.ſum.13.quæſt.1.

Vtrum prædia Monaſteriorum teneantur ſoluere decimas,vide in tex.16.q.1.

Vtrum decimę omnino debeāt ſolui,vide in tex. ibidem.

Quo iure putantur decimæ , vide gl.in c.moderamine.16.q.1.

Vtrum decimæ,vel collectæ poſſint imponi clericis à ſecularibus,vide gl.in c.quia iura 19 q.1.

Quo tempore debeant ſolui decimæ , vide gl.in c.reuertimini.16.qu.1.

Vſque ad quem locum debeant portari decimæ per ruſticos,vide gl.in d.c.reuertimini.16.q.1.

Vtrum decimæ debeant ſolui à raptoribus,& furibus,& an de ſalariis Doctorum, & aduocatorum, vide gl.in c.decimæ.16.q.1.

Vtrum decimæ debitæ vni Eccleſiæ poſſint vſurpari ab alia,vide in tex.16.q.2.

Vtrum decimæ poſſint detineri à laicis , vide in tex.16.q.7.

Vtrum licitum ſit exigere aliquid à Monaſteriis vltra conſueta,vide in tex.18 q.7.

Vtrum clerici baptiſmalis Eccleſiæ poſſint petere decimas contra Epiſcopum,vide in tex.25.q.1.

De regularibus,& ſtatu Monachorum.

VTrum poſſit inuitis Monachis , vel Religioſis imponi ſtrictior regula per ſuperiores ſuos.vide gl.in c.geſta.in verbo.creſcere,in diſt.74.

Vtrum heremitæ ſubſint Epiſcopis,vide in c. qui vere.6.q.1.

Vtrum Monachi poſſint eligi ad prælaturas ſeculares,vide in gl.in c.Presbyteros.16.q.7.

Vtrum Monachus albus poſſit eſſe inter Monachos nigros.vide gl.in c.noua.16.q.7.

Vtrum canonici regulares poſſint intrare Monaſterium.vide in tex.19 q.3.

Vtrum traditi Monaſterio in pueritia , vel poſt teneantur perſeuerare in religione. Et quid de pupillo doli capace intrante religionem an poſſit exire,vel extrahi,vi.in tex.& in gl.ſum.20.q.1.

Si quis accepit habitum ſine licentia Patris , an poſſit extrahi ab eo, vide in tex. & gl. ſummæ. 2.q. 2.& 3.

Vtrum coactus intrare monaſterium poſſit exire ad libitum ſuum , vide in tex.& in gl.ſum.20. quæſt.10.4.

Vtrum Monachi poſſint tranſire ab vno Monaſterio in aliud , & etiam youere ſine conſenſu Abbatis.vide in tex.20.q.3.

Vtrum quis poſſit eſſe in duabus Eccleſiis,vel relinquere Eccleſiam ſuam & tranſire ad aliam , vide in tex.& in gl.ſum.21.q.1.& 2.

Vtrum Monachi poſſint ordinari ſine licentia Abbatis,vide in diſt.58.

Vtrum liceat Monachis celebrare officia populis,vide in tex.& in gl.ſummæ.q.1.

De voto.

VTrum vouentes caſtitatem poſſint vti vxoribus.,vide in diſt.27.

Si coniuges vouerunt continentiam , an poſſint amplius procreare filios & ſi procreant, an ſint legitimi,vide gl.in c.miniſtri,in verbo, propriæ vxoris in diſt.71.

Vtrum pupillus doli capax obligetur voto,vide c. eſtote.1.q.1.

Vtrum,& quando liceat diſcedere à voto,& quomodo quis obligetur voto,& quomodo perficiatur votum,vide in tex.& in gl.ſum,17.q.1.

De perſonis prohibitis vouere. vide gl.in c.ſunt quædam.17.q.1.

Vtrum ſi quis vouit ſe monaſterio & tradidit poſſit redire ad mundum etiam cum licentia Abbatis. vide in tex.17.q.3.

Cuius ſit maior pœna,an frangentis votum , vel adulteri,vide gl.in c.propoſitum.20.q.3.

De iure patronatus.

VTrum ius patronatus amiſſum per lapſum in hæreſim recuperetur per eum patronum reuerſum.vide gl.in c.maximum , in ver. dignitate.1. quæſt.7.

Quale ius habeat patronus in Eccleſia nondum conſecrata,vide in gl.ſum.16.q.2.

Vtrum,& quot modis quis efficiatur patronus,& in quos tranſeat ius patronatus,& pro quanta portione,vide gl.in c. prementis,& in c.quicunque.16.

Vtrum Iudæus fundando Eccleſiam acquirat ius patronatus in ea,vide gl.in c.ſi Frigentius.18.q.7.

Vtrum ſolus Papa,an verò,& alij poſſint priuare aliquem iure patronatus,vide gloſſ.in cap.filius. 16. quæſt.

Si patroni ſunt diſcordes in præſentatione alicuius quid debeat facere Epiſcopus,vide gl.in c.ſi plures.16.q.7.

De conſecratione Eccleſia,vel altaris.

CVi liceat conſecrare Eccleſiam . vide in tex. de conſ.diſt.1.

Vtrum Eccleſiæ conſecratæ poſſint iterum conſecrari,vide in text.de conſec.diſt.1.c.ſi motum cum plu.ſeq

In quibus caſibus Eccleſia poteſt iterum cōſecrari,& reconciliari.vide gl.in c.Eccleſiæ.de conſ. d.1.

De conſecratione altaris.vide gl.in c. ſi motum. de conſe.diſt.1.

Cui liceat conſtituere oratoria, & an ſine licentia Epiſcopi hæc fieri poſſint.vide gl.in cap.quidam 18.qu.2.

De celebratione miſſarum, & ſacramento Euchariſtia,& diuinis officiis.

VTrum Sacerdos poſſit celebrare miſſam poſt pollutionem nocturnam præcedentem. vide in diſt.7.

Vtrum quis poſſit audire Miſſas Sacerdotum ſeruandum contumaciam.vide in diſt.32.

Vtrum orationes factæ à malis Sacerdotibus proſint,vel ne.vide gl.in §.ecce.in verbo,interceſſores, in diſt.49.

Quomodo Prælati,& alij promoti poſſint & debeant celebrare officia,& an magis ore , vel corde. vide in diſt.92.

Vtrum Sacerdotes mali poſſint conficere in celebrando verum Corpus Chriſti,vide in tex.1.q.1.

Si Sacerdos dicat Miſſam rogando Deum , vt aliquem perdat,an peccet,& an conficiat Sacramentū Corporis Chriſti.vide gl.in c.dictum,in verbo.prodeſſe.1.q.1.

Vtrum pranſus, vel qui recipit medicinam poſſit celebrare,vide gl.in c.nihil.7.q.1.

Vtrum Sacerdos infirmus poſſit celebrare officia, & Miſſas recuperata ſanitate,vide gl.ſum.7.q.2.

Vtrum clericus celebrans contra præceptum ſuperioris ſit deponendus, vide in tex.& in gl.ſum.11. quæſt.3.

Quo ordine ſint celebrandæ Miſſæ. vide text. de conſe.diſt.1.

Quibus diebus teneatur quis audire Miſſas. vide in tex.c.Miſſas.de conſ.diſt.1.

Quæ orationes debeant fieri in Miſſa,vide in tex. de conſ.diſt 1.

Vtrum Corpus Chriſti poſſit confici in vaſis ligneis.

A quo fuit inſtitutum Sacramentum Euchariſtiæ, vide in tex de conſe.diſt.2.

Vtrum Sacramento Euchariſtiæ debeat interuenire aliud quàm vinum,&aqua,vide in tex.de conſ. diſt.2.

Quę debeant ſeruari per ſumentes Sacramentum Euchariſtiæ.

Vtrum poſt conſecrationem remaneat ſubſtantia vel ſpecies in Sacramento Euchariſtiæ.

Quare in Sacramento Euchariſtiæ miſcetur aqua cum vino,& multa de hoc Sacramento ineffabili & digniſſimo.

Licet in vaſe æterno non debeat confici hoc Sacramentum,tamen ſi fiat,vtrum conficiatur,vide gl. in c.de conſ.di.1.

Vtrum Sacramentum poſſit confici de alia ſpecie, vel liquore,quàm frumenti, & aquæ,vide gl.in c.ſicut.de conſ.d.ſt.2.

Vtrum quis debeat recipere hoc Sacramentum Corporis Chriſti niſi fuerit firmiter in propoſito abſtinendi à peccatis,vide gl.in c.quotidie,de conſ. diſt.2.

Cauſas inſtitutionis Sacramentorum,vide in gl.in c.ſignum,de conſ.diſt.2.

Vtrum in fractione hoſtiæ remaneat Corpus Chriſti in qualibet parte, vide g.in c.cum frangitur de conſe.diſt.2.

Quare Corpus Chriſti , non ſit ſub alia ſpecie, quàm panis.vide gl.in c.forte de conſ.diſt.2.

Si animal irrationale ſumit corpus Chriſti,vtrum ſtatim deſinat eſſe Sacramentum , vide gl. in c.qui bene.de conſe.diſt.2.

De Baptiſmo.

VTrum ille qui fuit baptizatus in infirmitate , qui anteà volebat baptizari , poſſit promoueri ad ſacros ordines.vide in diſt.58.

Vtrum ſacramenta neceſſaria,vt eſt Sacramentum Baptiſmatis,poſſint præſtari ab hæreticis , vide tex. 1.qu.1.

Vtrum mutus,& ſurdus poſſint baptizari.vide gl in c.detrahe.in ver.creditur.1.q.1.

Vtrum baptizatus per iocum dicatur verè baptizatus.vide gl.in c.ſpiritus.in ver.integris.1 q.1.

Vtrum debeat potius quis permitti mori ſine Baptiſmo , quàm quod baptizetur cum pecunia Sacerdoti danda.vide gl.in c.baptizandis, in ver. moriantur potius.1 q.1.

Vtrum liceat Monachis baptizare , & iniungere pœnitentiam,vide in tex.& in gl.ſum.16.q.1.

Vtrum officium baptizandi poſſit committi ab Epiſcopo,idem in gl.ſum.16.q.1.

Vtrum Sacramentum Baptiſmatis, vel Euchariſtiæ poſſit præſtari ab hæretico. vide gl. in §.ſed illud.24.q.1.

Vtrum Sacramentum Baptiſmatis ſit neceſſarium, & quid prodeſt, & in quibus diebus celebretur,vide text.de conſec.diſt.4.

Qui poſſunt baptizare , & an boni, & an mali, iniuſti,& an etiam hæretici, vide in text.de conſec. diſtinctione 4.

Quæ verba requirantur in Sacramento Baptiſmatis , & an inepte prolata efficiant.Sacramentum, & quid debeat reſpondeři,vide in tex.de conſe.diſt.4.

De miniſteriis Sacramenti Baptiſmatis, & quare veſtis candida traditur baptizando , vide text. de conſec.diſt.4.

Vtrum Abbates,vel Monachi poſſint leuare quem de ſacro fonte , vide in text. quod non de conſec. diſt.4 c.non licet cum ſeq.

Vtrum exiſtens in vtero poſſit baptizari, vide in text.de conſec.diſt 4.c.ſi ad matris, cum duob. ſeq. quid non.

Quæ peccata remittuntur in Sacramento Baptiſmatis , vide in text.de conſ.diſtin.4 cap.regenerante.

Quot ſunt genera Baptiſmatis , & quando fuit inſtitutum hoc Sacramentum,vide in tex.de conſe. diſt.4.

Qua forma fieri debeat hoc Sacramentum Baptiſmatis,& eius eff.ctus.vide gl.ſum.de conſ.d.4.

A quo debeat præſtari Sacramentum Chriſmatis, vide in tex.de conſ.diſt.5.

Vtrum quis poſſit baptizare in alio liquore quàm in aqua.vide gl.in §.neceſſarium.de conſec.diſt.4.

Vtrum ad hoc vt quis baptizetur, requiratur caput perfundi , an verò quælibet alia pars corporis, vide gl.in c.proprie.de conſe.diſt.4.

De forma Baptiſmi,& verbis neceſſariis in eo, vide in c à quodam conſ.diſt.4.

Vtrum ſi quis baptizetur in aqua miſta cum alio liquore valeat.vide gl.in c.Baptiſmi vicem,de conſ. diſt 4.

Si cum verbis formalibus Baptiſmi miſceantur alia verba ſuperflua, an vitient vel vitientur, & vide gl.in c.ſi non ſanctificatur,de conſ.diſt 4.

Vtrum Iudæus vſurarius debeat baptizari ſi non reſtituat vſuras. vide gl. in c. Iudæi de conſecrat. diſt.4.

Vtrum teſtimonium vnius de Baptiſmo valeat. vide gl.in c.paruulos.de conſ.d.4.

Vtrum filius poſſit baptizari inuito patre.vide gl. in c.ſi baptizata,de conſ.d.4.

De obſeruatione ieiuniorum.

QVibus temporibus ſint celebranda ieiunia , & vnde habuerunt originem, & quid differant ieiunia noſtra à ieiuniis Hebræorum , vide diſtin. 76.

De ordine ieiuniorum, & officiorum & pleniſſimè de Sacramento confirmationis , vide in tex. de conſ.diſt 5.ferè per totum.

Vtrum quis poſſit ieiunare per alium. vide in c. pœnitentia.1.de pœn.diſt.3.

De purificatione poſt partum.

VTrum mulier hodie poſt partum ſtatim poſſit intrare Eccleſiam,& ſe commiſcere viro, vide in diſt.5.

De religioſis domibus.

VTrum omnes baſilicæ cum ſuis dotibus pertineant ad ordinationem Epiſcoporum,& an ipſi viſitare teneantur diœceſim,vide in text.10.q.1.

De Eccleſiis ædificandis.

VTrum quis poſſit vendicare capellam ædificatam in ſuo iure territorij, vide in tex. & in gl. ſum.16.q.5.

Vtrum diruta Eccleſia remaneat locus priuilegiatus,vide gl.in c.hoc diximus.17.q.7.

Vtrum oratoria poſſint conſtitui ſine licentia Epiſcopi,vel etiam erigi campanæ,vide gl.in c.quidam,in ver.aut oratorij.18.q.2.

Cui liceat conſecrare Eccleſiam, vide in tex. de conſe.diſt.1.

De ſponſalibus,& matrimoniis,& impedimentis eorum,& de dotibus.

DE vxore Presbyteri an poſſit nubere alicui,vel dimitti à Presbytero propria auctoritate, vide in diſt.28.c.ſi qua.

De reprobatione quorundam hæreticorum deteſtantium matrimonia vide in diſt 30.

Vtrum Epiſcopus,qui olim duxerat vxorem, & etiam vouentes caſtitatem poſſint vxoribus vti, vide in diſt.27.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito, vel econtra in Eccleſia,vide gl.in c.Eccleſiis,in ver. fœminæ.diſt.68.

Vtrum maritus ſciens ſe eſſe affinem vxori ſuæ, debeat abſtinere ab ea,vide in gl.in c. ſi quis in ver. ſeparauerint.1. q.1.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato,vel filius,vel ſeruus communicare cum Patre excommunicato,vel econtra, vide gl.in c.quoniam,in verbo vxores.11.q.3.

Vtrum vxor,vel filius impubes, vel Epiſcopus inuito marito,vel Patre, vel Papa poſſit intrare religionem,vide gl.in cap.duæ,in verbo, dignior.19.q.2.

Vtrum matrimonium poſſit eſſe inter vouentes caſtitatem.vide in tex.late 27.q.1.

Vtrum poſſit contrahere matrimonium ille,qui copulatus eſt cum moniali,vide gl.in c. ſi quis votum.27.q.1.

Vtrum deſponſata vni poſſit alteri nubere,vide in tex.& in gl.ſum.27 q.2.

Vtrum filia poſſit nubere ſine voluntate patris, vide in tex.& in gl.ſum.31.q.2.

Vtrum filia poſſit nubere alteri poſt promiſſionem factam à patre de ea alij, vide in text.& in gl. ſum.3.q.3.

Vtrum meretrix poſſit duci in vxorem, vide in tex.& in gl.ſum.late.32.q.1.

De iudicio inter virum,& vxorem,circa adulterium.vide gl.in l.publico,canonizata 23.q.1.

Vtrum poſſit appellari vxor illa,quæ ducitur cauſa incontinentiæ,vide in tex.& in gl.ſum.32.q.2.

Vtrum conditio poſſit apponi in matrimoniis vide in c.ſolet late 32.q.2.

Vtrum filia in nubendo teneatur magis ſequi arbitrium patris quàm aui, vel econtra,vide in tex. & in gl.ſum.32.q.3.

Vtrum ſtante matrimonio poſſit quis habere rem cum ancilla,vide in tex.late.32.q.4.

Vtrum paſſa violentiam amittat pudicitiam,vide in tex.& in gl.ſum.late.32.q.5.

Ex quibus cauſis licitum ſit viro dimittere vxorem,vel contra,vide in tex 32.q.5.

Vtrum maritus poſſit dimittere vxorem ſuam ſine cauſa,vide in tex.32.q.2.

Vtrum coniuges poſſint vouere continentiam altero ex eis recuſante,vide in tex 33.q.5.

An mulier,quæ nupſit alteri viuente adhuc primo marito, committat adulterium quando credebat eum mortuum,& an teneantur redire ad eum, vide in tex.& in gl ſum.34.q.1 & 2.

Vtrum quis poſſit ducere in vxorem aliquam ex propria cognatione, vide in text. & in gl.ſum. 35. quæſt.1.

Vtrum liceat ducere vxorem aliquam ex conſanguineis vxoris præmortuæ,vide in tex.35.q.2. & 3.

Quare intra gradus iuris non eſt licitum contrahere matrimonium,vide in tex.35.q.4.

Quomodo ſint computandi gradus conſanguinitatis in matrimonio,vide in tex.35.q 5.

Quibus accuſantibus, vel teſtificantibus ſit dirimendum matrimonium, vide in tex.& in gl. ſum. 35 q 6.

Vtrum quilibet poſſit denuntiare matrimonia illicita,& quid operetur hæc denuntiatio, vide in gl. ſum 36.q.6.

Quid ſi aliqua conſanguinea vel affinis ducta eſt in vxorem,vtrum poſſit adhærere marito, vide in tex.& in gl.ſum.

Vtrum quis poſſit contrahere matrimonium cum vxore compatris vxoris ſuę,vide in tex.& in gl.ſum. 30.q.4.

Vtrum clandeſtina deſponſatio præiudicet manifeſtæ,vide in tex.& in gl.ſum.30.q.5.

Vtrum matrimonia clandeſtina valeant, & quæ dicantur matrimonia clandeſtina,vide in gl.30.q.5.

Ex quibus præſumatur contra matrimonium,vide in gl.in c.aliter.30.q.5.

Vtrum matrimonium poſſit contrahi inter abſentes,vide gl.in c.nec illud.30.q.5.

Cui magis credatur, an ſtanti pro matrimonio, vel contra matrimonium, vide gl.in c. his ita 30.q. 5.§.ſi quis.

Vtrum polluta per adulterium poſſit poſteà duci in matrimonium,vide in tex.gl.ſum.31.q.1.

Vtrum binæ,vel vlteriores nuptiæ permittantur, vide in text.31.q.1.c.aperiant.

Vtrum poſſit duci in vxorem ea,cui quis dedit fidem de ea ducenda dum viuebat vxor prima, vide gl ſum.31.q.1.

Si iuraui non cognoſcere concubinam meam vtrum poſſim poſteà contrahere matrimonium ſecum,vide gl.in c.illud.31.q.1.

Vtrum adulter poſſit dimittere adulteram, vide in tex.32.q.1.

Caſus, in quibus non poteſt maritus accuſare vxorem adulteram,vide in gl.ſum.32.q 6.

Vtrum ille, qui dimiſit vxorem cauſa fornicationis,poſſit aliam ducere,vide in tex.32.q.7.

Vtrum poſſit dimitti vxor ſterilis ex ea cauſa,vide in tex.32.q.7.c.tantum valet.

Vtrum in matrimonio requiratur ſemper quòd ſit ſpes filiorum,vide gl.in c.hi,qui 32.q 7.

Vtrum poſſit contrahi matrimonium cum Hebræa ſub conditione vt efficiatur Chriſtiana, vide in tex.& in gl.ſum.31.q.8.

Vtrum propter impoſſibilitatem coëundi poſſit vxor dimitti, & quotuplex ſit impedimentum, & quanto tempore debeat durare tale impedimentum vide in gl.ſum.33 q.1.

Vtrum mulier poſt ſeparationem mariti poſſit nubere ei, cum quo priùs fornicata eſt, vide in tex. late.33 q.2.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo caſu,vide in tex.33 q.2.

Quid ſi ſeparatur vxor à maritó ex cauſa conſanguinitatis,poſteà reperiatur contrarium, an debeat de nouo recipi ab eo,vide in tex. & in gl. ſum. 35. quæſt.9.

Vtrum filij ſecundi matrimonij contracti,& poſteà diſſoluti, poſſunt iungi in matrimonio cum conſanguineis prioris viri,vide in tex.35.q.10.

Vtrum vxor,quæ contradicente marito intrauit religionem ſi vir poſteà conſenſit poſſit exire, vide gl.in c.mulier.33.q 5.

Vtrum,& quomodo coniuges poſſint vouere.vide gl.in c.manifeſtum.33.q.5.

Vtrum vxor tenetur ſequi maritum vagabũdum vide gl.in c.ſi quis neceſſitate.34 q.2.

Vtrùm ſi hodie vnus homo eſſet tantùm,an poſſet cõtrahere matrimonium cum ſorore,vide gl.in c. cum igitur.35.q.1.

Vtrum ſit proprie coniugium inter ſponſum, & ſponſam, vide in tex. & in ſecunda gl. ſummæ. 27. quæſt.1.

Vtrum matrimonium, vel coniugium inter infideles,& ſi quis eorum efficitur fidelis,an poſſit dimittere alium,vide in tex.& gl.ſum.28.q.1.

Vtrum vxor poſſit relinqui pro qualibet fornicatione etiam ſemel tantùm commiſſa,vide gl.in c. idololatria.28.q.1.

Vtrum hæreticus qui voluit baptizari, ſed non potuit poſſit contrahere matrimonium, vide gl.in c.caue.28.q.1.

Vtrum ſit matrimonium inter errantes de conditione ſua,vide in tex.& in gl. ſummæ. 29. q.1. & etiam 2.

Vtrum liceat marito reddere debitum vxori quãdo ipſe leuauit proprium filium de ſacro fonte,vide in tex.& in gl.ſummæ.30.q.1.

Vtrum ſponſalia poſſint contrahi inter fratres, vide in tex.30.q.3.c.Piſtacium.

Quæ ætas,& quot alia requirantur in vero matrimonio,vide in gl.ſummæ.30.q.2.

Vtrum filij adoptiui poſſint copulari in matrimonio cum filiis naturalibus,vide in tex.30.q 3.

Vſque ad quem gradum ſit prohibitum matrimonium,vide gl.ſummæ.30.q 3.

Qui filij ſint legitimi.

VTrum filij nati de inceſtuoſis nuptiis reputentur filij,vide in tex.35.q.7.

Vtrum naturales,ſeu baſtardi poſſint promoueri ad ſacros ordines,vide in diſt.56.

Vtrum filij ſpurij ſint excluſi ab omni beneficio iuris.vide gl.in c.multæ.15.q.7.

Si ſuſcipiuntur filij ex Monacho,& Monacha cui Eccleſiæ applicabuntur,& cui fiat iniuria,vide gl.in c.impudicas.27.q.1.

De accuſationibus,inquiſitionibus & denuntiationibus.

VTrum, & in quibus caſibus poſſit de crimine quis accuſari poſt mortem, vide gl. in c. quorundam,in ver.non poteſt.diſt.23.

Vtrum fœminæ admittantur ad accuſandum, & maximè tutorem ſuſpectum,vide gl.in l.prohibentur canonizata.2.q.1.

Vtrum omnes perſonæ etiam infames admittantur ad teſtificandum in criminalibus,& ad accuſandum ſaltem in denuntiatione Euangelica, vide gl. in c.ſi peccauerit.2.q.1.

Qua pœna puniantur deficientes in accuſatione, vel teſtificatione per calumniam facta,vel per errorem,vel per temeritatem, vel per calorem iracundiæ vide in tex & gl.ſummæ.2.q.3.

Vtrum reus accuſatus deficiente accuſatore teneatur ſe purgare, vide in tex. & in gl. ſummæ.2. quæſt.4.

Vtrum laici poſſint admitti ad accuſandum Epiſcopos,& alios ſuperiores,vide tex.2 q.7.

Vtrum, & quando criminoſus poſſit admitti ad accuſandum ante peractam pœnitentiam, vide gl. in c. pſi Apoſtoli.2.q.7.

Vtrum accuſatio debeat fieri in ſcriptis, & etiam de forma libelli accuſatorij,vide in tex.2.q.8.

De accuſatione,& de infamatione, & denuntiatione quomodo fiant,& an requirat inſcriptionem ad pœnã talionis,& quot ſint neceſſaria ad hoc, vt fieri poſſit inſcriptio,& an tunc requiratur inſcriptio ad pœnam talionis,vide in gl.ſummæ.2.q.8.

Quæ ſint neceſſaria in accuſatione facienda, vide gl.in c.per ſcripta,in ver.abſens.2.q.8.

Vtrum infames admittantur ad accuſandum etiam viles,& abiectas perſonas.vide in tex.3.q.4.

In quibus caſibus accuſatus poteſt trahi extra prouinciam ſuam,vide in gl ſummæ in ſi 3.q 7.

Vtrum accuſatores poſſint abſentes accuſare,vide in tex 3.q.9.

Vtrum accuſator deficiens in vno capitulo debeat vlteriùs admitti ad alia capitula, vide in tex.2 q.10.

Vtrum ad accuſandum admittatur aliquis excommunicatus,vide in tex.4.q.1.

Vtrum prohibitus ab accuſando poſſit ſaltem teſtificari,vide in tex.4.q.2.

Vtrum quis poſſit eſſe accuſator, & teſtis in eadem cauſa,vide in tex.& in gl.ſummæ. 4.q.4.

Vtrum accuſans teneatur ſe inſcribere regulariter ad pœnam talionis,vide in tex.4.q.4.

Vtrum quis poſſit eſſe in eadem cauſa denuntiator,& teſtis,vide in gl.ſummæ 4.q.4.

Vtrum maritus accuſans de adulterio vxorem teneatur ſe inſcribere ad pœnam talionis,vide gl. l.ſi maritus,in verbo ſexaginta,canonizata.4. quæ.4.c. nullus.

Vtrum accuſatus repertus culpabilis poſſit ampliùs admitti ad accuſandum, vide in tex.& gl.ſum. quæſt.6.

Qua pœna puniatur accuſans aliquem de crimine,quod poſteà non reprobauit,vide in tex.5.q.6.

Vtrum hæreticus,vel infamis admittatur ad accuſandum Epiſcopũ de ſimonia, habes in tex 5.q.6.

Si Epiſcopus velit retorquere accuſationem in accuſantem,vtrum ſit adhibenda fides eius ſimplici aſſertioni,& etiam an ſoli Epiſcopo credatur in cæteris,vide in tex.& in gl.ſum.6.q.2.

Vtrum per Epiſcopum accuſatũm poſſit peti iudicium Archiepiſcopi alicuius prouinciæ, vide in tex

Digitized by Google

in text.3.quæſt.3.

Si accuſator deficit in probatione, vtrum reus accuſatus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ, vide in text.& in gl.ſum.6.quæſt.5.

Vtrum Epiſcopus accuſatus, & citatus à Papa poſſit redire ad Eccleſiam ſuam propriam abſque literis Apoſtolicis, vide text.& q.5.

Vtrum clericus poſſit accuſari coram iudice ſæculari, vel iudicari ab eo, vide in tex.& in gl.ſum.11. quæſt.1.

Vtrum in cauſa denunciationis quis poſſit eſſe accuſator, & iudex, & teſtis, & quando habeat locum denunciatio Euangelica, vide gl.in c.præcipue 11.quæſt.3.in ver.duos.

Vtrum accuſato ſit deferenda purgatio, vide in text.& in gl.ſum.15.quæſt.5.

De Calumniatoribus.

QVæ differentia ſit inter calumniatorem, præuaricatorem,& tergiuerſatorem, vide in glo. ſum.2.quæſt.3.

De Simonia.

VTrum ſpes ſola pro honeſto ſeruitio inducat ſimoniam, vide gl.in c.hoc ad nos, in ver. tonſurantur.in diſt.59.

Vtrum Sacramenta poſſunt præſtari à ſimoniacis,& ſi præſtantur, an careat effectu gratiæ, & quid de aliis dignitatibus, & Sacramentis neceſſariis ab eiſdem præſtitis, vide in tex.1.q.1.

Vtrum munera poſſint interuenire pro iuribus ſpiritualibus,& corporalibus,& etiam pecunia, & in quibus caſibus dicatur ſimonia, vide in glo. ſum. 1.quæſt.1.

Vtrum ſpiritualia poſſint permutari, vide in glo. ſum.1.quæſt.1.

Vtrum pecunia poſſit dari pro iuribus ſpiritualibus,corporalibus.

Vtrum ſimoniacus ex ſola voluntate ſit iudicandus, vide gl.in c.qui ſtudet, in verb.à communione, 1.quæſt.1.

Vtrum pro ingreſſu Monaſterij pecunia ſit exigenda,& an exacta reſtituenda, vide in text.& etiam in gl.ſum.per totum.1.quæſt.2.

Vtrum ſit ſimonia emere ingreſſum, vel præbendas Eccleſiæ, vide in tex.& etiam in gl.ſum.1.q.3.

Vtrum filius ſit reus criminis quando eo ignorante pater pro eo commiſit ſimoniam, vide in tex.1. quæſt.4.

Vtrum ſit differentia inter Eccleſiam, & ordinem emptum, vide in gl.ſum.1.q.5.

De differentia inter crimen ſimoniæ, & crimen læſæ maieſtatis, vide gl.in c.ſane, in verb.ad inſtar. 15.quæſt.3.

Vtrum liceat filio eſſe in Eccleſia, quam pecunia paterna eſt conſecutus, vide in text.& etiam in glo ſum.1.quæſt.5.

Vtrum ille, qui fuit ordinatus ignoranter à ſimoniaco, ſit repellendus ab ordine ſibi dato, vide in tex.& etiam aliquid in gl.ſum.1.q.6.

Vtrum ordinatus ſimoniace poſſit conuenire ſuum ordinatorem, vide gl.§.porrò in ver. pœna.6. quæſt.1.

Vtrum ſit ſimoniacus ille, qui poſt electionem præſtitit iuramentum Canonicis de indemnitate Eccleſiæ, vide in tex.8.quæſt.3.

Vtrum ſit peccatum emere ſpiritualia, vide in text.& in gl.ſum.1.q.1.

Vtrum ordines poſſint dari pretio, vel gratia, vel ſupplicationibus coniunctorum.ibid.

Vtrum patrocinium ſimoniacorum poſſit admitti in electionibus, vide in tex.& gl.ſum.8.q.1.

Si eligitur excommunicatus cum aliis non excommunicatis, an vitietur in totum electio, vide gl. 9.q.1.

De Magiſtris.

VTrum bona munera ſint dãda doctoribus, vide gloſſ.in l.ſi quis.canonizata.verſ.non ad turpe.3 quæſt.7.

Vtrum doctor teneatur gratis conſilium ſuum dare quando illud facit abſque magno labore, vide gl.in c.non licet,11.q.3.

De hæreticis.

VTrum quis dicatur hæreticus eo ipſo quòd errat in fide, ſi eſt paratus corrigi, vide gloſſ. in c.nec licuit, in ver. ad recipiendam in diſt. 17. in c.nec licuit, in verb.emendari.24.q.1.

Vbi agitur de fide, vtrum ſolus Papa poſſit agere ſine Conſilio Cardinalium, vide gl. in c. Anaſtaſius.in ver.conſilio, in diſt. 19.

Vtrum poſſit communicari cum lapſis in hæreſim, & an lapſi in hæreſim poſſunt promoueri ad maiora, vide in diſt.50.

Vtrum Sacramenta neceſſaria, vt eſt Sacramentum Baptiſmatis, poſſunt præſtari ab hæreticis, vide in tex.1.q.1.

Vtrum renuntians hæreſi ſit recipiendus vlterius ad Epiſcopalem dignitatem, vide in tex. & in gl.ſum.1.q.7

Vtrum lapſus in hæreſim ſit recipiendus vlterius ad Epiſcopalem dignitatem, vide in tex.& in gloſſ. ſum.quæſt.7.

Vtrum lapſus in hæreſim, ſi poſteà reuertatur ad fidem, recuperet iura ſua,& maximè ius patronatus antiquum, vide gl.in c.maximum, in ver. dignitate.1. quæſt.7.

Vtrum hæretici ſint ſpoliandi rebus ſuis, vide in tex.23.q.7.

Quæ ſit pœna hæreticorũ.vid. in gl. ſum. 23.q.7.

Vtrum reuerſus ab hæreſi recuperet bona, vide gl ſum.23.q.7.

Vtrum quis poſſit excommunicari ab hæretico, vide gl.ſum.23.q.1.

Vtrum per ſolum dictum quis efficiatur hæreticus, vide gl.in c.hæc eſt,24.q.1.

Quæ differentia ſit inter hæreticos,& Schiſmaticos, quot ſint genera hæreticorum, vide in tex. 24. quæſt.3.

Vtrum hæretici poſſint poſtulare, vide in gl. nemo canonizata.de pœn.diſt.1.

Vtrum hæreticus, vel infamis admittatur ad accuſandum Epiſcopum de ſimonia, vide in tex. 11. qu.1.

De homicidiis.

VTrum iudex Eccleſiaſticus poſſit cognoſcere de homicidio & exercere cauſam ſanguinis, vide gl.in l.cap.illis.5.q.5.

Vtrum homicida poſſit eſſe teſtis contra clericos vide gl.in c.quia 5 q.6.

Vtrum ea, quæ ſiunt mente alienata, ſint imputanda, puta furioſo occidenti aliquem, vide in text. & in gl.ſum.15.q.1.

Vtrum miniſter iuſtitiæ dicatur homicida, & an peccet, vide in text.15.quæſt.1.

Qua pœna puniatur occidens, vel vulnerans clericum, vide in tex.17.q.4.

Vtrum ſit peccatum iudici, vel eius miniſtro occidere delinquentes,& punire eos, vide in text.& in gl.ſum.23.q.5.

Vtrum, & quando quis poſſit occidi, in quibus caſibus, vide in gl.ſum.23.quæſt.5.

De pœna occidentis matrem, vide in tex.33.q.2.

Vtrum occidens patrem ſpiritualem puniatur ea pœna, qua occidens patrem naturalem, vide gl. in l.facta, de pœn.diſt.1.

Vtrum clericus efficiatur irregularis qui voluit committere homicidium,& non potuit, vide gloſſ. in c. periculoſe, in verbo, ſi pœnitentiæ, de pœn. diſt.1.

Quod ſit maius peccatum, occidere Chriſtianum, vel paganum, vide in c. rebaptizare, in gl.de conſe.diſt.4.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo caſu, vide in tex.33.qu.2.

De raptoribus.

VTrum rapiens rem propriam cadat à iure ſuo, vide in tex.& in gl.ſum.16.q.6.

Quis dicatur raptor, vide in text. & in glo.ſum. 26.qu.1.

Vtrum raptor ſpoliatus debet ante omnia reſtitui, vide gl.in §.quod autem.14.qu.1.

De maleficiis.

VTrum crimen maleficiorum ſit publicum, vel priuatum, vide gl.in c.conſtituimus, in verb. maleficis.3.q.5.

De Vſuris.

VTrum tutor exigens vſuras nomine pupilli teneatur eas reſtituere, vide glo.in c.ſicut in ver.non ſic.diſt.46.

Vtrum ſit vſura exigere aliquid vltra ſummam debitam, vide in gl.tex.& in ſum.14.q.3.

Vtrum ſola ſpes reddat hominem vſurarium, & in quibus caſibus poſſit aliquid accipi vltra ſortem, & quando liceat clericis, vel laicis negotiari vide text.& in gl.ſum.14.q.3.

Vtrum poſſint fieri eleemoſynæ de vſuris, & de aliis illicitis reſtibus, Vide in text. & in gl.ſummæ. 13.q.5.

Vtrum vſurarij poſſint pœnitere niſi effectualiter reſtituant vſuras,& malè ablata. vide in text. & in gl.ſum.14.q.6.

Vtrum ſit communicandum vſurario poſt mortem, vide in gl.in c.nec quiſquam.24.q.2.

De ſortilegiis.

QVi ſunt ſortilegi, & de pœna eorum tam de iure ciuili, quàm de iure canonico, vide in tex.& gl.ſum.late.26.q.1.

Vtrum ſortilegium ſit peccatum, vide in text.26. q.2.

Vtrum ſit peccatum perquirere ſtellas, & planetas, vide in text.26.q.2.

A quibus ſumpſit exordium genus diuinationis, & quot ſunt genera diuinationis, vide in text. 26.qu.3.& 4.

Vtrum dæmones poſſint ſcire futura, & diſpoſitiones hominum in mente conceptas, vide in text. 26.qu 4.

Vtrum ſortilegi ſint excommunicandi, vide in tex.26.qu.5.

Vtrum Aſtronomia ſit approbata, vel ne, vide gl. in c.non liceat 26.q.5.

Vtrum ſint reprobatæ incantationes, & obſeruationes, dierum, & menſium, & annorum, vide in text.26.qu.7.

De Clerico percuſſore.

VTrum Sacerdotes debeant eſſe percuſſores, vide in diſt.45.

De clerico per ſaltum promoto.

VTrum quis poſſit promoueri per ſaltum ad ſacros ordines, vide in diſt.67. & etiam in diſtinct.59.

De Priuilegiis.

VNde dicantur priuilegia, & quid ſit priuilegium, vide in diſt.3.

Vtrum priuilegia conceſſa clericis extendantur ad eorum vxores, vide gl.in c.clericum.1.11.q.1.

Quot modis perdatur priuilegium, vide glo.in c. priuilegium.11.q.3.

Vtrum antiquioribus priuilegiis derogetur per ſequentia, vide in tex.25.q.2.

Quis poſſit concedere priuilegia in præiudicium tertij, & quomodo priuilegia egrediantur perſonas eorum, quibus conceduntur, & an in dubio præſumantur perſonalia, vel realia,& de differentia inter priuilegium,& confirmationem & an in dubio præſumantur reuocata, vide glo. ſum.25. qu.2.

Vtrum priuilegia requirant Scripturam, vide gl. in c.inſtitutionis.25.q.1.

De purgatione vulgari.

QVando habeat locum purgatio vulgaris, & purgatio canonica, vide in gl.ſum.2.q.5.

De iniuriis.

VTrum licitum ſit bellum propulſando iniuriam,& in repetendis rebus ſuis, vide in tex.23. quæſt.2.

Vtrum iniuria ſociorum poſſit propulſari armis, vide in tex.& in gl.ſum q.3.

Vtrum vindicta ſit permiſſa, vide in text.& in glo. ſum.23.qu.4.

Vtrum Epiſcopus poſſit remittere iniuriam factam Eccleſiæ ſuæ, vide gl.in c.ſi non.23 q.4.

Quid requiratur ad hoc vt poſſit agi actione iniuriarum, an prouocatio ad animum,& quæ alia, vide gl.in c.ſi non.23.qu.4.

De pœnis.

VTrum pœna legalis, & etiam conuentionalis poſſint extendi in infinitum, vide gloſ.in cap. deuotiſſimam.12.qu.2.

Quomodo pœna peti poſſit loco intereſſe, vide gl.in c.fraternitas.12 q.2.

In quibus caſibus poſſit Epiſcopus punire exem-

ptos, vide gl. in c. placuit, in ver. parochianű. 6. q. 3.

Quis magis puniatur, an ignobilis, vel nobilis, vide gl. in c. qui contra. 24. q. 1.

De pœnitentiis & remiſſionibus.

Circa perpetuitatem peccatorum mortalium, & etiam venialium quid eligi debeat, vide gl. 1. diſt. 3.

Vtrum, & quando pollutio nocturna ſit peccatum, vide in diſt. 6.

Vtrum quis poſſit peccare, vt alij euitent maius peccatum, vide in diſt. 14.

Quæ ſint peccata mortalia, & quæ venialia, vide in diſt. 25.

Qui magis peccet an laicus, vel clericus in eo genere delicti, vide gl. in c. homo Chriſtianus, in diſt. 40.

Vtrum Epiſcopus poſſit remittere pœnitentiam iniunctam à Papa, vide gl. in c. accedens, in ver. in tex. in diſt. 50.

Quoties debeat quis facere pœnitentiam quando peccat, vide gl. in c. imitare Petrum. 6. quæſt. 1.

Vtrum ſacerdos poſſit iniungere pœnitentias ſi non eſt ſibi conceſſa cura animarum, vide gl. in c. placuit. 16. quæſt. 1.

Quanta pœnitentia imponatur pro peccato mortali, vide gl. in c. qui Sacramento. 22. q. 4.

Vtrum morientibus ſit indicenda pœnitentia, vide in tex. 26. q. 7.

Quando debeāt Sacerdotes iniungere pœnitentiam pro qualitate peccatorum, & quomodo, vide in tex. 26. q. 7.

Vtrum ſola contritio cordis ſine confeſſione oris ſufficiat ad impetrandam veniam peccatorum, vide in tex. & in gl. ſum. de pœn. diſt. 1.

Vnde dicatur pœnitentia, & quid ſit ſatisfactio & quot conſiderentur in ſatisfactione, vide in gl. ſum. de pœ. diſt. 1.

Vtrum charitas ſemel habita poſſit vlterius perdi, vide in tex. & in gl. ſum. de pœ. diſt. 2.

Vtrum pœnitentia ſit reiteranda, vide in tex. & in gl. ſum. de pœn. diſt. 3.

Vtrum ſit deneganda pœnitentia illi, qui vult agere pœnitentiam de vno peccato tantùm, vide in tex. de pœn. diſt. 3.

Vtrum peccata remiſſa ampliùs redeant, vide in tex. & in gl. ſum. de pœn. diſt. 4.

Quot ſint ſeruanda circa confeſſionem, & quot debeat in ſe continere confeſſio, vide in tex. de pœn. diſt. 5.

Cui debeat fieri confeſſio, vide in tex. & in gl. ſum. de pœ. diſt. 6.

Vſque ad quantum tempus ſit recipiendus peccator, & an etiam in mortis articulo, vide in tex. de pœ. diſt. 1.

Vtrum quis debeat confiteri peccata venialia, vide gl. in c. perfecta de pœn. diſt. 3.

Quid dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, vide gl. in §. ſed huiuſcemodi. de pœ. diſt. 1.

Vtrum, & in quibus caſibus confeſſus teneatur iterum confiteri, vide gl. in §. huius auctoritatibus de pœ. diſt. 1.

Quæ pœna ponatur pro quolibet peccato mortali, vide etiam gl. in §. ſunt plures, de pœn. diſt. 4.

Vtrum bona facta in peccato mortali valeant, & proſint, vide gl. c. quærat. de pœn. diſt. 4.

Vtrum peccata ſemel dimiſſa reuertantur ampliùs, vide gl. §. eorum, de pœn. diſt. 4.

Vtrum Sacerdos poſſit manifeſtare peccata pœnitentium, vide gl. in c. Sacerdos, de pœ. diſt. 6.

Vtrum confeſſio ſit vtilis quæ non à ſuo Sacerdote accipitur, vide gl. in c. placuit, de pœ. d. 6.

Quæ ſint conſideranda in pœnitentia iniungenda, vide in gl. ſum. 26. q. 7.

Vtrum vſurarius poſſit pœnitere, niſi effectualiter reſtituat vſuras, vide in tex. & in gl. ſum. 14. quæſtione 6.

De ſententia excommunicationis.

De materia excommunicationis, vide gl. in c. Engeltrudam, in ver. anath. mat. 3. q. 3.

Vtrum ſit prohibitum communicare cum excommunicatis, vide in tex. 11. q. 3.

Quæ pœna imponatur Presbyteris excommunicatis tangentibus ſacra, vide in tex. 11. q. 3.

Vtrum poſſit appellari ab excommunicatione, vide gl. in c. ſi Epiſcopus. 11. q. 3.

Quotuplex ſit excommunicatio, vide gl. in c. ſi inimicus. 11. q. 3.

Vtrum Papa communicans cum excommunicato ligetur etiam ipſe, & quid in Epiſcopo, vide gl. in c. inerito. 11. q. 3.

Vtrum excommunicatus iniuſtè poſſit celebrare, vide gl. in c. non debet. 11. q. 3.

Vtrum vaſallus teneatur obedire domino excommunicato, vide gl. in c. Iulianus. 11. q. 3.

Vtrum excommunicato domino intelligatur excommunicati omnes de familia, vide gl. in c. quoniam. 11. q. 3.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vide gl. in dicto cap. quoniam. 11. quæſt. 3.

Vtrum quis poſſit excommunicari, vel abſolui vnico verbo, vide gl. in c. cum aliquis. 11. q. 3.

Si eligitur excommunicatus cum aliis non excommunicatis, an valeat electio in aliquo, vide gl. in c. nos in hominem. 9. q. 1.

Si promiſi ſoluere alicui intra certum tempus & interim fuerit excommunicatus, vtrum poſſit ei ſolui, vide gl. in c. nos ſanctorum. 15. q. 6.

Vtrum magiſter percutiens clericum diſcipulum cauſa diſciplinæ, incidat in canonem, vide gl. in c. nullus. 17. q. 4.

Vtrum ſcindens veſtimenta clerici incidat in canonem, & in quibus caſibus liceat gſt abſque pœna excommunicationis verberare clericum, vide gl. in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.

Vtrum iniiciens manus violentas in clericum, vel detinens eum compedibus ſit excommunicatus, vide gl. in c. Guiſtarius. 23. q. 4.

Vtrum percutiens clericum etiam excommunicatum incidat in excommunicationem, vide gl. in c. excommunicatorum. 23. q. 5.

Quomodo geſta per excommunicatos valeant ſi tolerantur, vide in gl. ſum. 24. q. 1.

Vtrum quis poſſit excommunicari poſt mortem, & in quibus caſibus, vide in tex. & in gl. ſummæ. 24. quæſt. 2.

Vtrum pro peccato alicuius tota familia ſit excommunicanda, vide in tex. & in gl. ſum. 23. q. 3.

Vtrum excommunicatio illicita lædat, ſeu agat, vide in tex. 24. q. 5.

Qui debeant excommunicari, vide in tex. 24. q. 1.

Vtrum laici poſſint excommunicare clericos de mandato ſuperioris, vide gl. in c. præter. in verſi. duobus, in diſt. 32.

Vtrum Sacerdos pro quolibet peccato mortali ſit ſuſpenſus, vel excommunicatus, vide in gl. in c. teſtamentum, in ver. humiliter, in diſt. 63.

Vtrum excommunicatio tranſeat in tertiam generationem, vide gl. in c. detrahe. in ver. aliquis. 1. quæſt. 1.

Vtrum ſententia lata ab excommunicato valeat, quando publicè tenebatur pro non excommunicato, vide gl. in c. tria, 3. q. 7.

Vtrum excommunicatus poſſit iudicare, vide gl. in c. re vera. 3. q. 4.

Vtrum excommunicatus poſſit agere, vel reconuenire, vel excipere, & compenſare. gloſſ. ſum. 4. quæſt. 1.

Vtrum ſit excommunicatus citatus certa die ſub pœna excommunicationis, ſi fuit impeditus comparere ea die, vide gl. in c. ſi quis 4. q. 5.

Vtrum eleemoſyna poſſit fieri excommunicato. vide gl. in c. non omnis. 5. q. 5.

Vtrum habens à Papa potentiam excommunicandi poſſit etiam abſoluere excommunicatum, vide gl. in c. peruenit. 7. q. 1.

Quis dicatur excommunicatus, & an excommunicatus, vel depoſitus conferat Sacramenta, & maximè an conficiat verum corpus, vide gl. ſum. 9. q. 1.

Vtrum patrocinium ſimoniacorum poſſit admitti in electionibus, vide in tex. & in gl. ſummæ. 8. quæſt. 2.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vel filius, vel ſeruus communicare cum patre, vel cum domino excommunicato, vide gl. in c. quoniam 11. q. 3.

Vtrum excommunicatus admittatur ad accuſandum, vide in tex. 4. q. 1.

Vtrum ſortilegi ſint excommunicandi, vide in tex. 26. q. 5.

Vtrum excommunicatus ab Epiſcopo poſſit reconciliari à Sacerdote, vide in tex 26. q. 6.

Vtrum excommunicatus poſſit communicare cum excommunicato, vide gl. in c. deuotum. 26. quæſtione 1.

Vtrum iniiciens manum in veſtem clerici ſit excommunicatus, vide in c. ſi quis ſuadente, de conſe. diſt.

Vtrum excommunicatus poſſit contrahere matrimonium, vide gl. in c. nullus, de conſe. diſtinctione 4.

De verborum ſignificatione.

Quid ſit canon, vide in diſt. 4.

Vnde dicatur Sacerdos, & Antiſtes, & Presbyter, & vates & Archiepiſcopus, vide in d. diſtinctione 21.

Quomodo capitur menſis, dies, & nonæ, vide gl. in c. propter, in ver. ſcrutetur, in diſt. 18.

Vnde dicatur Corepiſcopus, & quid differat ab Epiſcopo, vide in diſt. 68.

Qui dicantur pontifices, & in quibus debeatur eis reuerentia, vide in diſt. 99.

Quot modis appellentur ſpiritualia, vide in gl. ſummæ, in prin. 1. q. 1.

Quis dicatur non capax, vide gl. in c. ſpiritus, in verſi. puerorum. 1. q. 1.

Quid ſit diſpenſatio, & ius diſpenſabile, vide gl. in c. requiritis, in verſ. plerique. 1. q. 7.

Quid ſit notorium, & quid manifeſtum, vide gl. in c. manifeſta. 2. q. 1.

Quotuplex ſit infamia, vide in gl. in c. omnes. 6. quæſt.

De multiplici ſignificatione huius verbi perpetua, vide gloſſ. in cap. authentica, perpetua cancellata.

Qui contineantur appellatione coniunctorum, & domeſticorum, & an admittantur ad teſtificandum in cauſis criminalibus, vide in gl. ſummæ. 4. quæſt. 5.

Quomodo capiatur alienatio, vide in gl. ſumma. 12. q. 2.

Vtrum indicans crimen alterius ſit habendus inimicus, vide in tex. 5. q. 5.

Quot homines faciant collegium, & quot populum, & quot familiam, vide gloſſ. in c. ſi ex laicis. 10. quæſt. 1.

Quomodo capiatur verbum perpetuo, vide gl. in c. apoſtolicis. 16. q. 1.

In quibus & quot pedibus conſiſtat paſſus, & in quot digitis pes, vide gl. in c. ſicut. 17. q. 4.

Quæ dicatur propriè reſpublica, vide gl. in c. quid ergo. 23. q. 4.

De ſignificatione verbi, abſque, vide gl. in c. non eſt nobis. 23. q. 5.

De ſignificatione verbi competenter, vide gl. in c. paternarum. 24. q. 3.

De ſignificatione verbi oportet, vide gl. in c. confidimus. 25. q. 5.

Quæ ſit differentia inter peccatum & delictum, vide gl. in c. ſi peccatum, de pœn. diſt. 1.

Vnde dicatur eleemoſyna, vide gl. in c. qui vult, de pœn. diſt. 3.

Quid ſit lex, & plebiſcitum, & Senatuſconſultum, & vnde ſumpſerunt nomen, vide in diſt. 2.

Quis dicatur Bigamus, vide in diſt. 2.

FINIS.

Ludouicus Bologninus vtriuſque Iuris Doctor, & Eques, iura ciuilia de mane ordinariè legens in almo, ac vetuſtiſſimo Bononienſi ſtudio, anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimoſecundo præcedentem Tabulam ingenioſe compilauit.

MARGA-

MARGARITA DECRETALIVM

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS OMNES *FLOSCVLOS IN IPSARVM DECRETALIVM textibus reconditos ſecundum alphabeti ordinem explicans.*

A

ABBAS ea quę ſunt epiſcopalis dignitatis non exerceat, vt cognoſcere de cauſis matrimonialibus iniungere pœnitẽtias publicas, concedere literas indulgentiarum, & ſimilia huiuſmodi de exc. Præl. accedentib. columna. 1792

Abbas fieri poteſt quis de apoſtaſia rediens. de æta. & quali. intelleximus. 271

Abbas infamatus aut conuictus appellatione remota, ſi nolit ſponte cedere, compellatur. de appel. quia nós. 927

Abbas contra libertatem ordini indultam non tenetur Epiſcopo obedire. de exceſ. præl. ſané. 1783

Abbas monachum ad vitam arctiorem tranſeuntem non reuocet, niſi cauſa leuitatis id faciat. de regula. ſane. 1243

Abbas quis eſſe poteſt in neceſſitate, licet non poſſit eſſe presbyter, de æta. & qual. tuam. 271

Sed hoc fit per diſpenſationem ſecundum Ber. ibi.

Abbas immediaté Papæ ſubiectus ſine eius licentia cedere non poteſt. de renunt. dilecte filij. 245

Item nec aliam abbatiam poteſt recipere, nec aliam religionem. de conſue. cùm venerabilis. Sic nec Abbas Epiſcopo ſubiectus. 18. q. 2. Abbas. c. 3. Nec clerici ſine licentia Epiſcopi, de conſu. c. cùm venerabilis. 90

Abbas eſſe non poteſt non profeſſus.

Item de canonicis regularibus, de elect. cùm in magiſtrum. 189

Abbas abſoluere poteſt Monachum ab excommunicatione in ſæculo contracta, niſi mutilatio membri, vel effuſio ſanguinis ſit ſecuta, vel in Epiſcopum aut Abbatem manus iniecerit violentas. Idem, de priore, de ſent. excom. illorum. 19h

Cum talibus poſſunt etiam diſpenſare Abbates in ſuſceptis ordinibus in excõmunicatione, ſi memoriam facti non habeant, vel peritiam iuris niſi factum ſit graue & notabile. ibid.

Abbas vnus diuerſis monaſteriis præeſſe non poteſt. de rel. domi. ne nimia. 1310

Similiter nec Monachus in diuerſis Eccleſiis eſſe poteſt. ibid.

Abbas poteſt excommunicare Monachos ſuos vel canonicos. Idem poteſt prior, de maio. & obe. cum in Eccleſiis. 429

Abbas non benedictus ab Epiſcopo ſuper hoc tertio requiſitus poteſt exercere ea quæ ſunt officij ſui Epiſcopo irrequiſito ita tamen quòd ſit primo confirmatus, de ſupplen. negli. prælat. ſtatutmus. 246

Abbatem poteſt capitulum confirmare. de conſuet. c. cum dilectus. 91

In Abbatem poteſt eligi eremita. de ele. c. cum Monaſterium. 121

Abbates Ciſtercienſes obedientiam faciunt Epiſcopo ſuo ſecundùm formam quæ habetur. de ſimo. c. ne Dei Eccleſiam. 1644

ABBATISSA poteſt ſuſpendere moniales & clericos ſuos propter culpas ab officio & beneficio, & etiam propter inobedientiam, ſed non poteſt excommunicare. de maio. & obe. c. dilecta. 431

Abbatiſſa nec prædicare, nec confeſſiones audire poteſt. de pœni. & remi. c. noua. 1869

ABSENS in ſeruitio Papæ vel Epiſcopi ſui, non debet priuari beneficio. de cle. non reſi. cap. cùm dilectus. Idem eſt ſi cauſam ſuam vel ſuorum agat. 1022

Contra abſentes non ſequatur ſententia diffinitiua lite non conteſtata, & maximè ſi ſint abſentes cauſa ſtudij & peregrinationis. de maio. & ob. c. inter quatuor. 428

Item de offi. iu. d. l. c. conſultationibus. 333

Abſens cauſa ſtudij in loco minus cõpetẽti fructus beneficij non recipiat. de cle. non reſi. cap. tuę. 1022

Abſens diu ſi vocatus venire noluerit, priuetur beneficio ſiue dignitate. eo. tit. ex parte. 2. 1021

Et maxime ſi ſine iuſta cauſa & neceſſaria, præſertim ſine licentia Epiſcopi moratus fuerit. & cõgruo tempore expectatus non redierit. eo. tit. inter quatuor. 1019

Idem ſi Eccleſia patiatur defectum magnum de abſentia miniſtrorum, poſſunt reuocari. eo titu. ca. cum ad hoc. 1023

Abſens poteſt quis eſſe de licentia ſui prælati vel cauſa ſtudij, ſiue alia cauſa honeſta. eod. tit. ca. relatum. 1016

Abſente vno iudicum, ſententia alterius non valet. de off. dele. cauſam. 1. 339

Abſens ad electionem vocari debet, ſi tamen cõmode poteſt. de ele. in Geneſi. 201. & capi. coram. 170. aliàs ele. caſſari poteſt niſi poſtea conſentiat.

Abſens contumax tit. cont. condemnari poteſt. de dolo contu. c. prout. 651

ABSOLVTIO, pecunia redimi non debet. de ſimo. c. ad aures. 1620

Abſolutionis formam de excommunicatione maiori, & minori, & quis poteſt abſoluere, habes de ſen. excom. nuper. 1897. eo. tit. quamuis. 1930

Abſoluendus, de iniectione manus violenta debet iurare, quòd nunquam in clericum vel Monachum iniiciat manus violentas, niſi ſe defẽdendo, vel quòd ſtet mandato abſoluentis. de ſen. excom. ex tenore. 1882

Abſolutus quis non habetur niſi probet per literas, vel aliàs legitimè. eo. tit. ca. ſicut nobis.

Abſoluitur quis in dubiis ad cautelam. eo. tit. c. per tuas. 1910

Abſoluitur quis ſub conditione in articulo mortis, vel ratione paupertatis, vel habens inimicitias capitales, vel iuſtam excuſationem, ita quòd habita opportunitate curiæ Romanæ præſentet. eo. tit. de cætero. 1883

Et qui excuſentur à labore curiam Romanam, eo. tit. cap. quamuis. 1930

Abſolui nõ debet quis niſi læſo ſatisfacto ſi manus violentas iniecit. eo. tit. c. parochianos. 1881

Abſolui non debet quis antequam audiatur. eo. tit. cap. per tuas. 1910

Abſolutio pro offenſa vel contumacia quomodo fieri debet, de ver. ſig. c. ex parte 1. 1945

Abſoluuntur monachi & canonici regulares à ſuis abbatibus de ſent. excom. c. 1. Monachi. 1877

Abſoluitur de iniectione manus violenta oſtiarius à ſuo Epiſcopo, niſi ſit caſus enormis. eo. tit. c. ſi verò 1. 1877

Abſoluitur à ſolo Papa laicus cuiuſcũque officij clericum percutiens. ibi item, & clericum percuti præcipiens, ca. mulieres & c. non dubium. eod. titu. 1879. item incendiarij Eccleſiæ & fractores. c. tua nos. 1888. & c. conqueſti. 1809. item fraudulenter vtens literis falſis. c. dura. de crim. falſ. 1749

Abſoluuntur mulieres & perſonæ, qui ſui iuris nõ ſũt ab Epiſcopo ſuo, de ſen. exc. c. mulieres. 1880

Abſoluuntur ab Epiſcopo potentes & delicati & qui modicam læſionem intulerunt. eo. tit. c. mulieres. 1880. & c. peruenit. 1888

Item cùm ex iuſta cauſa excommunicator quæri non poteſt, vel difficulter inueniri, tunc abſolui poteſt ab Epiſcopo, vel proprio ſacerdote, de ſent. excom. nuper. in fi. 1897

Abſoluere poſſunt legati miſſi à latere Papæ de iniectione manus violenta. de ſent. excom. c. & eminentiam. 1889

Sed legati non miſſi à latere, tantùm de prouincia eis commiſſa abſoluere poſſunt. Sed legati ab præextu ſuarũ Eccleſiarum nec de ſua, nec de ea prouincia abſoluere poſſunt. de offic. leg. c. excõmunicatis. 394

Abſolui poſſunt hoſpitalarij à prioribus ſuis, de ſent. exc. c. canonica. 1924

Abſoluitur quis in neceſſitate non obſtante contradictione, vel etiam appellatione partis aduerſæ. de app. qua fronte. 922

Abſolutus à delegato ad excommunicato remittitur. de offi. deleg. c. prudentiam. 342

Abſolui poteſt quis poſt mortem. Item legatus apud Deum abſoluitur ab Eccleſia, & econuerſo. de ſen. excom. c. à nobis 2. 1795

Abſolutio occultato crimine non valet. eo. tit c. cum pro cauſa. 1784. & c. offi. j. 1914

Abſoluto in extremis non debent ſacramenta negari Eccleſiaſtica, nec ſepultura. de ſepult. c. parochiano. 1109

Abſoluitur à ſolo Papa laicus iuſſu Abbatis monachum vel conuerſum percutiens etiam ex iuſta cauſa. Et ſimiliter iubens, niſi cauſa diſciplinæ faciat per ſeipſum ſolum vel clericum, & nõ laicum. de ſen. excom. c. vniuerſitatem. 1892

Non abſolutus ſcienter ordinatus ſi ſit ſecularis, perpetuò deponitur. ignorans factum vel ignarus iuris à ſolo Papa abſoluitur. Si autem ſit religioſus, à ſuo Abbate abſoluitur, niſi factum ſit graue & notabile. eod. titul. capitul. cum illorum. 1902

Abſoluitur ſeruus de iniectione manus violenta ab Epiſcopo ſuo in fraudem faciens, ſeruitio domini ſui ſe ſubtrahat, aut dominus ſine culpa ſua graue damnum incurrat ex eius abſentia. eo. tit. c. relatum. 1909

Abſoluunt ſe mutuò à minori excommunicatione contracta aliqui poteſtate vtrique collata de ſen. excom. c. de cetero. 1919

Abſolutus non eſt quis ſola ſolutione Papæ ſibi ſcripta. eo. tit. ſi aliquando. 1914

Abſolutus non eſt qui pluribus excommunicationibus eſt innodatus, & ab vna tantum abſolutus tit. eo. cap. officij. 1914

Abſoluendi poteſtas aliis poteſt committi in neceſſitate. de offi. dele. c. ex literis. 366

Abſoluere non poteſt quis alienum parochianũ niſi de licentia ſui proprij ſacerdotis. de pœ. & re. cap. omnis. 1871

Acceſſoriũ committitur commiſſo principali, & non tenet ſine principali. de offi. dele. capitulo præterea 330. & c. prudentiam. 34

Item de no. oper. nunt. c. cum ex iniuncto. 1799

Accuſationem debet præcedere admonitio, quia inſtituitur ad depoſitionem. de accuſ. ſi quis Epiſcopus. 1573

Accuſare poteſt ſubditus prælatum. eod. tit. cap. illa. 1574

Accuſator tantum legitimus admittatur. eod. tit. cap. 1. 1573

Accuſantis iniuſtè pœna. eo. tit. c. accuſaſti. ibi.

Accuſatione non indigent notoria. eo. tit. c. euidentia. 1576

Accuſari non debet de eodem crimine abſolutus. eo. tit. c. de his. 1575

Accuſari non poteſt inimicus vel eiuſdẽ amicus. eo. ti. c. repellantur. 1575. & c. meminimus. 1576

Accuſari poteſt matrimonium poſt tertiam denuntiationem ſi ante non conſtabat impedimentum, qui matrimonio. accuſa. poſ. c. cùm in tua. 1559 vel ſi prius minor ætate fuit. ibid.

Accuſari poteſt quis de diuerſis criminibus. in eo. libello. de accuſa. cap. licet. 1580

Decretales. SSs 5 Ab

Ab accuſatione poteſt deſiſti ante inſcriptionem. ibid.
[illegible] de ſimonia. Epis. licet. 1627
Accuſatio contra inopem & ſpoliatum & contra viduarum pauperem, eſt inuſitabile. co. tit. capit. olim. 2.643. & c. frequens. co. tit. lib. 6. & de vita. cap. cum in.
Accuſare me non poteſt qui contra me teſtimonium ſuum de accu. c. nemini [illegible]
Accuſator non admittitur qui iurauit non accuſare aliquem. co. tit. c. veniens.
Accuſare deficiente nihilominus inducitur purgatio infamato. co. tit. c. accedens. 1694
Accuſatio prælati non de facili admittitur. co. tit. c. qualiter & quando. 2. 1596
Accuſatio Epiſcopi niſi corrigatur, ad prioritatis referenda eſt. co. tit. ſi quis. 1573
Accuſatio laici contra Presbyterum non admittitur. co. tit. c. cum P. 1576
Nec contra Epiſcopum de præſcript. c. cum in iuuentute. 794
Ab accuſatione repellitur infamis. de accuſ. c. cum P. 1576
Accuſato interdicitur alienatio rerum Eccleſiaſticarum. co. tit. c. prælatorum. 1603
Contra accuſatum de ſimonia ſex notanda ſunt. de ſimo. c. per tuas. 1630
Accuſatus de crimine conuictus deponitur, per modum vero inquiſitionis conuictus remouetur, ſi eſt ſubditus ſimpliciter, prælatus verò ad tépus remouetur ab adminiſtratione. co. tit. c. dilect. 2. 1624
Accuſatore deficiente [illegible], vt beneficia Eccleſiaſtica ſine di. conſtit. vt noſtrum. 1204
Accuſandum non eſt per [illegible], ſed viua voce contra matrimonium, qui matr. acc. pol. c. 2. nobis. 1547
Accuſare non poteſt laicus clericum coram alieno iudice etiam de ſuo exceſſu, etiā ſi ſit iudex Eccleſiaſticus, ſine licentia ſui Epiſcopi, de ſuo. om. c. ſignificaſti. 557
Acolytus vxoratus tonſuram portare non tenetur. de cler. coniu. c. Ioannes. 1212
Acolytus vxoratus beneficium Eccleſiaſticum admittit. c. tit. c. ſi qui clericorum. 1008
Acquiſita ab Epiſcopo vel Presbytero poſt ſuam promotionem cedunt Eccleſiæ poſt mortem. de ſucceſſ. ab inte. c. ſed hoc. 1195. de pecu. cle. c. 1. 2. & 3. 1166
Acta vel ſcripta iudicis nõ valent niſi teſtium adminiculo fulciantur. c. cum à nobis. de teſtibus. 572
Acta iudicij temerè violans nõ poteſt impugnare. de off. & poteſt. iud. de leg. ecorani. ibid.
Actore non probante reus abſoluitur. de cauſa poſ. & prob. cum Eccleſia. 609
Actor poteſt probare iurantiõ intentionē, ſcilicet in caſu. de iis quæ vi met. cau. ſiũt. c. ſup. eo. 489
Actor quando poteſt reum ſub quo vult iudice conuenire. de fo. co. c. 8. & 10. & 11. 545. 546. 547
Actore abſente per contumaciam lite non conteſt. partis aduerſæ teſtes recipiuntur. de do. & contu. c. cauſam. 650
Actor niſi teſtibus & inſtrumentis deficientib. nõ tenetur iurare. de prob. c. ſicut conſuetudo. 681
Actor cadit ab actione ſi iuramentum calumniæ non vult præſtare de iura. calu. in c. vlt. 589
Actor ab accuſatione non repellitur quãdiu oppoſita excõmunicatio ibi non probatur. de exce. c. exceptionem. 810
Aduena debet probare ordinem antequam admittatur in ordinum ſuſceptione, vel vlterius promoueatur. de cle. pereg. non ord. c. inter quatuor. 310
Aduerſarius inutile fatigans condemnatur in expenſis. de reſcriptis. c. cæterum. 33
Aduerſarij gratiæ ſe committẽs non cadit à iure ſuo ob hoc. de renun. ſane. 229
Aduerſarius per viginti dies eſt expectandus in cauſa appellationis. de appel. c. 1. 6. 394
Adulteram vir vxorem adulterã dimittere non poteſt. de diuor. c. ſignificaſti. 1524
Adulteræ occultæ non eſt denegãda pœnitentia de pœ. & remiſ. c. officij. 1868
Adulter cum adultera poſt mortem viri contrahere poteſt niſi fidem dederit de contrahendo, vel actu cum dixerit, & ante vel poſt vxore eius ſuperſtite ipſam cognouerit, de eo qui duxit in matrim. quam pol. per adul. c. venien. & c. ſi quis. 1483
Adulterinis filij non ſunt qui ex muliere ſuperducta in facie Eccleſiæ ignoranter viuente prima gignuntur qui hi ſint legit. c. ex tenore. 1455
Cum adulterinis his non faciliter diſpenſatur. eo. tit. c. per venerabilem. 1540
Adultera ſeparata ſine ſpe coniugij manet. de [illegible] adulterij. 79
De adulterio non poteſt vir vxorem accuſare quam cognit adulteratam. de eo, qui cog. conſan. vxo. c. diſcretionem. 1502
Adultera virum repetere non poteſt, niſi & ipſe ſit adulter. de conuerſ. coniug. capitulo conſtitutus. 1268
Adulteræ pœnitens reconcilianda eſt viro ſecundum concilium. c. gaudemus. cum ibi not. de conuer. coniu. 1271
Aduocatus non erit clericus in ſacris ordinibus conſtitutus coram iudice ſæculari, niſi pro ſe vel ſua Eccleſia, vel pro miſerabilib. perſonis. de poſtula. c. clerici. 454. & c. vlt.
Aduocare debet monachi & canonici regulares. eo. tit. c. ex parte. 455. niſi in cauſa ſui monaſterij de licentia ſuorum Abbatum. de hoc habetur 16. q. 1. monachi. 2. ibid.
Aduocati confeſſio non reuocata præiudicat domino ſuo. de appel. cum cauſam. 969
Idem de cenſib. olim. 282
Aduocare non poteſt quis contra Eccleſiam à qua beneficiatus eſt, de poſtu. cum ſacerdotis. 456
Aduocatum poteſt dare iudex requiſitus. de offi. iud. ord. c. ex literis. 402
Aduocatus à iudice ſit datus non poteſt recuſari per partem, quia iudex ſit domeſticus. ibid.
Aduocati & procuratores iurabũt quod iniuſtam cauſam non ſuſcipient, nec fouebunt, & in cauſa quacunque non plus accipient quàm 20. libras Turon, procurator 20. de poſtula. Gregor. in nouell.
Pœna tacentis contrarium eſt, receptor punitur reſtitutione & ſi. ij priuatione aduocati per triennium, procuratores puniuntur in perpetuum, Gregorius. ibid.
Affectus non ſi ſi it niſi ſequatur effectus, ſi tamen ex nec. ſſitate opus eſt facto. de eo qui mit. in poſ. cau. rei ſer. c. 1. 665
Affectus malus culpatur, licet non ſequatur effectus. de ſponſ. ado clerens. 1444
Affinitate non obſtante, permittitur neophytis conuerſis vt tenent cum relictis fratrum ſuorum, ſed non permittitur poſteà de nouo contrahere cum illis, de diuor. cap. Deus qui. 1561
Affinitas contrahitur per coitum fornicarium. de [illegible] per tuas. 693
Affinitas nulla eſt inter conſanguineos viri vxoris de conſang. & affi. c. quod his. 1511
Affinitas ſuperueniens ſponſalia futura ſoluit. de conſ. & affi. ſuper eo. 1505
Affinitatis præcognitionem ſi ſequitur fornicatio, priuat facultate contrahendi matrimonium, de eo qui cog. conſang. vxo. c. ex literis. 1504
Affinitas iniquè contracta non nocet ignoranti. eod. tit. c. a. & ii 1500. & 1506
Affinitas prohibet abſtinere à cõſang. ingis vxoris ſicut à proprijs. de conſan. & af. c. ex literis. 1507
Affinitatis tertium genus hodie ſublatum eſt. eo. tit. c. non debet. 1514
Agere non poteſt qui exceptione vel repulſ. actione impeditur. de exce. c. 3. 836
A l e a s & taxillorum ludis non ludant, & nec interſint clerici. de vi. & ho. cler. clerici officia. 999
Alienatio rerum Eccleſiaſticarum interdicitur accuſato de crimine. de accuſat. & inquiſitio. c. prælatorum. 1604
Alienatio ſine conſenſu capituli reuocanda eſt. de rebus Eccleſ. c. ad audientiam. 1113
In alienatione rerum Eccleſiaſticarum in caſu non conceſſo, nec tenet pignus, nec emphyteuſis. eo. tit. c. nulli liceat. 1110
Alienatio male de rebus Eccleſiaſticis facta debet repeti. eo. tit. ſi quis. 1110
Alienationis nomine poteſt quis ſibi debitum recipere. de præſcript. c. ad audientiam. 166
Alienationis verbum continet conceſſionem, donationem, & permutationem, de reb. Eccle. alie. vel non. c. nulli liceat. 1110
Alienatio rerum Eccleſiaſticarum tenetur ſucceſſor etiam ſine conſenſu capitul. reuocare. nec obligatur in tali alienatione. de precaria. 1116.
Alienationem prædeceſſoris inconſultè factam ſucceſſor reuocat. de ien. ex parte. 1140. & c. Epiſcopus de re. Eccleſ. non alienan. 1109
Alienare non poteſt Epiſcopus res Eccleſiæ ſine conſenſu capituli. de iis quæ fiũt à prælat. cap. cum Apoſtolica. 109 & de reb. Ec. alie. capit. Epiſ. 1109
Alienare non poteſt Abbas res Eccleſiæ ſine licentia ſui Epiſcop. de reb. Eccleſ. alienan. capit. 1. 1168
Alienatã non debent res Eccleſiæ, propter delictum alterius. de exc. c. cum venerabilis. 840
Alienari poſſunt res Eccleſiæ de conſenſu. capit. de reb. Eccl. alie. c. vt ſuper. 1112
Alienantem tandem ſine licentia domini non defendit aliqua conſuetudo, nec habet vires huius alienatio. de conſ. c. quæ in Eccleſiarum. 19
A l i v s poteſt pro me, quod per me non poſſum, tamen melius per me facerem. de elect. c. quia propter. 170
Inter alios res acta, aliis non præiudi. de ſi. inſtr. c. inter dilectos. 770
Altare non magnam habens fracturam, nec tabula mota non debet reconſecrari. de conſec. Ec. c. ligneis. 1361
Altare non reconſecratur ſi aliquid addatur non conſecratum, quia ſacrum trahit ad ſe non ſacrum. de conſ. Eccle. quod in dubiis. 1360
Altare ad cuius honorem Eccleſia eſt cõſecrata, ſi motum eſt menſa ſuperior, cum Eccl. reconſecratur. de conſ. Eccl. c. 1359. & cap. propoſuiſti. 1360
Altaris conſecratio non cogit Eccleſiam reconſecrari. eo. tit. c. quod in dubiis. ibid.
Altaria plura poteſt Epiſcopus ſimul vna die conſecrare. eo. tit. c. cum ſit. ibid.
Ancilla ſi neſcitur, poſt contractum matrimonii repudiari poteſt, niſi ipſam cognouerit poſtquam ſciuit. de coniugio ſeru. c. propoſuit. 1488
Annulis non vtantur clerici, niſi quibus competit ex officio. de vita & hone. cleri. c. 1. 999
Per annulum poteſt Epiſcopus clericum inueſtire. de [illegible] olim. 182
Annulus de [illegible] ſignum eſt matrimonij contracti. de præſump. c. illud quoque. 789
Appellatio ad quid inuenta eſt. de appell. cum ſpeciali. 964
Appellatio licet ſit remota de principali, appellari tamen poteſt ſuper quæſtione incidenti. eo. tit. cap. cum teneamur. 916
Appellatio admittitur & ante latam ſententiam, & poſt. eo. tit. c. ſuper eo. 2. 913
Appellatio non auditur in exceſſu notorio. eod. tit. cap. peruenit. 914
Appellatio fruſtratoria manifeſta etiam ſi non ſit inhibita, non impedit negotium, & intelligitur inhibita, quæ à iure non indulgetur expreſſe. eod. tit. c. paſtoralis. 948
Appellatio non debet remitti ad eos à quo eſt appellatur. eo. tit. c. accepta. 928
Appellationi videtur renuntiaſſe cum poſtea inducias petit quis vel teſtib. mittitur. de eff. dele. c. gratum. 141
Appellatur ab interlocutoria ſicut à diffinitiua. de appel. c. directa. 910
Appellari poteſt à futuro grauamine. eo. tit. c. p. bonæ memoriæ. 945
Appellare facto plus eſt quàm verbo. eo. tit. c. p. dilecti fil. 3. 947
Appellans intelligatur qui iter arripit ad curiam Romanam. eo. tit. bonæ 3. 972
Appellantes cogendi ſunt à iudice à quo appellatum eſt, ad certum diem proſequi appellationē, vel iudicio ſuo parere. ubi cap. conſuluit nos. 919
Appellare contra publicam Eccleſiæ viſitatorem nõ valet. de his quæ fiunt à maio. par. c. ex ore. 1103
Appellatio non excuſat aliquem à periurio. de iureiu. cap. breui. 8 8
Appellatio non tuetur aliquem in notorio delicto. de app. cap. quia nos. 917
Appellare poteſt quis pro parochianis. eo. tit. c. ad audientiam. ibid.
Appellatio poſt ſententiam excommunicationis latam non tenet. eo. tit. c. paſtoralis. 948
Si appellatione remota [illegible] committitur, poſt aduerſæ partis citationem in cauſa proceditur, ſecus ſi ante iter arripuit. eo. tit. c. meminimus. 918
Appellatio admittitur in paruis ſicut in magnis. eo. tit. c. de appellationibus. 913
Appellatio fraudulenter facta non valet. eo. tit. c. ſuggeſtum. 915
Appellationis articulo prætermiſſo poteſt coram iudice à quo appellatum eſt litigari, non obſtante appellatione. eod. tit. c. cum teneamur. 916
Per appellationẽ non excuſatur quis quin comparere debeat vocatus à legato. eo. tit. c. cũ parati. 918
Appellari non debet poſt iuramentum ad ſtandum

dum mandatis Eccleſiæ.eo.ti.c.ad hæc. 918

Poſt appellationem punitur delinquens grauiter appellatione non obſtante. eo.ti. ca.præterea.1. 920.

In appellationis cauſa aduerſa pars per duos mēſes eſt expectanda.de renunciatione,c.veniens. 242

Appellans à ſententia iniuſta debet probare eam iniuſtam.de ſent.& re iud.ca.cauſam. 886

Appellare non poteſt de crimine notorio accuſatus.de off.iu.or.c.licet. 400

Appellationi facienti contra iura, non eſt deferendum.de appel.c.conſuluit.2. 957

Appellans iniuſtè remittitur ad eum à quo appellauit: niſi fiat ſuper iudicis recuſatione,eodem tit. c.cum Eccleſia. 930

Appellari poteſt bis in eadem cauſa.eo.ti.c.directe. 930

Per appellationem eximitur quis à poteſtate ſui ordinarij.ibidem ſupra.

Appellatio generalis non admittitur. eodem tit. cap.2. 906

Appellatio nullum tuetur in ſua nequitia.eo.ti.c. ad noſtram. 906

Appellationis proſequendæ annus vnus vel duo ſecundum diſtantiam locorum & perſonarum & negotiorum qualitatem breuiatur. eo.ti. c.cum ſit Romana.908.& c.conſtitutus. 938

Appellatio ante litis ingreſſum dicitur prouocatio,non appellatio. ibi.

Appellans impotens proſequi,poſt biennium proſequi poterit.eo. tit.ca. conſtitutus. 938.& c.ex ratione. 911

Appellans in criminibus manifeſtis non auditur. eo.t.,c.cum ſit Romana.in 6. 997

Appellationem appellans proſequi intra terminum cogitur.eo.tit.ad hæc.1. 906

Et cap.peruenit 1. 914

Per appellationem ſententia lata non valet. de reſcrip.c.capitulum. 68

Appellatione facta ad ſuperiorem inferior cognoſcere non poteſt.de appel.c.ſolicitudinem. 950

Appellationi in dubio deferendum eſt.de ſen.ex.com.ſacro approbante. 1910

Appellatione partis aduerſæ non obſtante abſoluitur quis cautione præſtita de iuſtitiæ obtemperando.de app.c.qua fronte. 622

Appellationi alterius ſi quis non defert, nec ſuæ deferendum eſt.eo.tit.c.an ſit. 934

Appellari non poteſt ab executore niſi modum excedat.eo.tit.c.nouit ille. 934

Appellatione interpoſita ſtatus cauſæ mutari non debet.de reſcrip.c.ex parte. 31

Appellationem non proſequens condemnatur in expenſis. ibi.

Appellationem ad terminum non proſequens cenſetur contumax.de app.cap.ſæpe contin. 935

Appellatio à correctione non auditur niſi modus excedatur.eod.tit.c.reprehenſibilis. 923

Appellationis terminum proximum iudex arctare poteſt,eo.ti.c.perſonas. 907

Appellari poteſt ad Papam à ſeculari iudice de conſuetudine,nō de rigore iuris.eo.ti.c.ſi duob. 910

Appellationis terminum præueniens caret impetratis tacita veritate,& pœnam contumaciæ non euadit.eo.ti.c.ſæpe. 935

Appellantem reduci oportet ad ſtatum appellationis.eo.ti.c.ad præſentiam. 916

Appellatio ab vno iudice ab omni grauamine in cauſa vna tenet:ſed ſimpliciter generalis appellatio non.eo.tit.c.conſuluit.1. 914

Appellatio valet ratione priuilegij generalis, cū committitur cauſa appellatione remota.de reſc.c.1. 29

Appellatio fraudulenter emiſſa ante citationem non valet.de app.ca.ſuggeſtum. 915

Et c.ad hæc. 2. 918

Appellari non poteſt contra conuenientem qui impetrat literas Appellatione remota. de mut.pæt. c.prudentiam. 564

Appellatio vnius valet omnibus,cum plures grauantur.de appe.c.vna ſententia. 980

Appellatio in conſpectu duorum virorum valet vbi metus iuſtus excuſat, vel copia iudicis haberi non poteſt,eo.tit.c.ſi iuſtus. 980

Appellari non debet tertiò in eadem cauſa, nec tali appellationi eſt deferendum,eo.t.ſua nobis. 978

Appellatio omiſſo medio iudice non tenet niſi ad Papam.eo.ti.c.dilecti.3. 972

Appellatio ſimpliciter interdicitur quando in litteris dicitur appellatione remota. co. ti. c.inquiſitioni. 797

Appellatione pendente nihil innouandum eſt. eod.ti.c.dilecti filij.3. 972

In appellationis termino præfigendo conſiderāda.eo.ti.c.cum ſpeciali. 694

Appellationem nō proſequens condemnatur in expenſis.eo.ti.c. reprehenſibilis. 923

Appellari contra formam regulæ à ſubditis non debet. ibid.

Appellatio per nuntium poteſt tractari.de priuileg.c.ex parte.1. 1814

Appellatio contra electionem canonicam non valet.de appel.c.conſtitutus 938

Appellari ab auditore non poteſt. de offi.iud.dele.c.ſuper quæſtionum. 355

Appellare quis poteſt tam pro ſe quàm ſuis, de app.c.de prore. 916

Appellationem non proſequens incidit iuriſdictionem illius à quo appellauit.eo.tit. ca.reprehenſibilis. 923

Appellari poteſt in caſu,licet cauſa committatur appellatione remota.eo.tit.c.poſtremo. 928

Appellatio non tenet in his quę dilationem non capiunt.eo.ti.cap. qua fronte, 922

Appellare dicitur ſi protectioni Papæ quis ſe, & ſua committit.eo.tit.ad audientiam. 927

Appellatio in omnibus articulis commiſſionis interdicta intelligitur, ſi in vno interdicatur articulo eo.tit.ſecundò requiris. 952

Appellari poteſt ad metropolitanum cum Epiſcopus in viſitatione excedit,vel nouus caſus emergit.de offi.iudi.c. licet. 409

Appellare non poteſt cui inducitur purgatio ſuper infamia: niſi modus excedatur, de ſent.& re iu. c. quod ad conſultationem. 847

Propter appellationem friuolam in electionibus Epiſcoporum vel maiorum non debet negotium deduci ad ſedem Apoſtolicam.de app. Greg. in nouel.c.1.lib.6.

Apoſtaſia impedit ordinatum ſine licentia Romani Pontificis in illo ordine miniſtrare.de apoſta. c.conſultationi. 1692

Apoſtata non dicitur qui non depoſito habitu tranſit ad aliam religionem. de tem.ord.ca.ex parte. 255

Apoſtata dicitur qui habitum religionis,& monaſticum deponit,de apo.c.vl. 1692

Apoſtata clericus eſt qui habitum deſerit clericalem, & talis non vtetur libertate clericali. eo.tit.c. præterea. 1688

Apoſtatam clericum debet Eccleſia reuocare nec in habitu ſæculari permittere debet, eo.tit.ca. tuæ fraternitati. 1690

Apoſtatæ per Epiſcopos compellendi ſunt redire ad religionem, & ſi noluerint,ſunt incarcerandi,de apoſt.c. à nobis. 1691

ARBITER ſuper ſpirituali non poteſt eſſe laicus niſi auctoritate ſuperioris, de arb.c.per tuas. 513

Ab Arbitro non requiritur ſuper ſententiæ dubitatione interpretatio, ſed à ſuperiori.eod.tit.c.cum olim. 511

Arbitrio iudicum compellentur partes ſtare, ſi iuſte ſit arbitratum. eo. ti. cap.dilecti.508.& c.cum olim. 511

Arbitrium iniuſtum per ſuperiorem corrigi debet.eo.ti.c.non ſine multa. 606

Arbitrium contra ius & formam commiſſi non tenet.eo.ti.c.peruenit. 507

Arbitri quot eligantur.eo.ti.c.ſanè. 505

Arbitrium inter priuatos in damnum Eccleſiæ non valet,eo.tit.c.peruenit. 507

Arbiter tantum de his iudicat de quibus eſt compromiſſum. eo.ti.c.cum dilectus. 510

In Arbitrium ſub certa pœna compromitti poteſt.de præſum.c.literas. 792

In Arbitrio in incertas perſonas non poteſt compromitti,ne valet.de arb.c.innotuit. 517

In arbitrium licet compromittere in rebus ſpiritualib.de his quæ fiunt à præ. c.cū Apoſtolica. 1095

Arbitrium finitur vno aduerſario defuncto. de arbi.c.ex parte. 524

Arbiter non poteſt infirmare ſententiam per ius latam.eo.ti.c.expoſita. 519

Arbitrium valet auctoritate ſuperioris, quod aliter non valet.eo.ti.c.cum à nobis. 518

Coram arbitris conuentus non poteſt conuenire conuenientem,eo.ti.c. cum dilectus filius. 510

Arbitra poteſt fœmina eſſe ſecundum conſuetudinem terræ,non aliter,eo.ti.c.dilecti filij. 508

Arbitrium, ſi malè recognoſcatur arbitratum, non tenet.eod.tit.c.non ſine multa. 605

Arbiter in cauſa reſtitutionis in integrum eſſe non poteſt,de reſt.in inte.c.cauſa. 501

ARCHIDIACONVS poteſt cognoſcere de cauſis matrimonialibus.de of.Archidiacon. ad hæc. 314

Archidiaconus curam habet Epiſcopus poſt Epiſcopum.eo.tit c.1. 315

Archidiaconus de tertio anno in tertium viſitet, de c.1.Nec vltra ſeptem equitaturas habeat de cenſi.c.cum apoſtolus. 1340

Archidiaconus cum perſonaliter viſitat, poteſt procurationem petere. de offi. archi. ca.3.311.& de cenſib.c.procurationes. 1315

Et c.cum Apoſtolus. 1340

Archidiaconus debet inſtituere & examinare promouendos,cùm ſit maior poſt Epiſcopum, eo. ti.c.ad hæc. 314

Archidiaconus poteſt Abbates, & Abbatiſſas inſtallare.eo.ti.c.vt noſtrum. 316

Archidiaconus nulli curam animarum ſine licentia Epiſcopi committat.eo.ti. c.cum ſit. 313

Archidiaconi officium.eo.ti.c.officium. 321

Archidiaconus nemo ſit in duabus Eccleſiis, ſed in vna poteſt habere præbendam,in alia Archidiaconatum de præben.præterea. & 31 de procur.c.ex inſinuatione. 460

Ab Archidiaconi iuriſdictione non debet Epiſcopus Eccleſias eximere,de excel.prel.c.ad hęc. 1786

Archidiaconus exercet iuriſdictionem ſecundum conſuetudinem loci. de offi. Archi. cap. Archidiaconus. 313

Archidiacono detur coadiutor ſi efficiatur paralyticus.de cleri.ægro.c.vlt. 1062

Archiepiſcopus poteſt prouidere de Epiſcopo vel Abbate,ſi intra menſes non eligitur de conſilio capituli ſui & aliorum virorum prudentum.de elē.c. ne pro defectu. 177

Archiepiſcopus cùm non poteſt Epiſcopum conſecrare poteſt committere,de offi.iud.ord.quod ſedem Apo. 405

Archiepiſcopus debet conſecrari in ſua Eccleſia ab omnibus ſuffraganeis. de temp. ord.ca. ſi Archiepiſcopus. 253

Archiepiſcopi prouiſio caſſatur, ſi non poſt ſex menſes prouidit quando potuit.de concel, præb.c. dilectus. 1084

Archiepiſcopus prouinciam ſuam viſitans poteſt petere procurationem, de cenſi.c.ſopitæ.1346.& in nouel.de cenſi.c.Romana lib.6. 567

Archiepiſcopi legati non poſſunt abſoluere de iniectione manuum in clericos.de offi.leg.cap. ex communicatis.394.& in nouel.eo.ti.c.offi. 147

Archiepiſcopus ſubdito ſui ſuffraganei non poteſt cauſam aliquam inuito delegare.de off. iud.or. paſtoralis. 406

Archiepiſcopus debet excommunicatos ſuffraganei vitare, & ſententiam eius tenere, & ad abſoluendum remittere, ſi ſit appellatum ad eum.e.tit.c. ad reprimendam. 403

Archiepiſcopus cedens ſubeſt Archiepiſcopo in cuius prouincia moratur. de renun. c. ad ſupplicationem. 231

Archiepiſcopus non debet ſtatuere in prouincia ſui ſuffraganei vel acceptare cōtra ius ſine ſuo conſenſu.de excel.præla.c ſicut. 1478

Ad archiepiſcopum poteſt Appellari à ſuffraganeo in cauſa, etiam ſi videatur interdicta.de offi.c. in or.c.licet. 409

Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum niſi in caſib. expreſſis.eod.tit. c.paſtoralis.in gl. 804

Ad Archiepiſcopum non deuoluitur poteſtas conferendi beneficia, ſi intra ſemeſtre tempus non conferantur, nec quando collatio ad capitulum & ad Epiſcopum ſimul pertinet,& ipſi ſimul non conferunt,ſed tunc confert ſuperior.de conceſſ.præb.c. poſtulaſtis. 107

In Archiepiſcopum confirmatus poteſt Epiſcopum confirmare etiam non conſecratus.de transla. Epiſc.c.cum ex illo.

De pallio Archiepiſcoporum quære ad literam P.vbi de pallio fit mentio.

Archipresbyteri qui & decani rurales dicūtur, Archidiacono ſubiiciūtur.de of.arch.c.ad hæc nos. 314

Archipresbyteri off. & miniſterium, de offic.Archipresby.c.1. 318

Et c.miniſterium 319.& c.3.& 4.

Argumentū dicitur quod nō per teſtes vel tabulas, ſed naturali probatione inducitur. de ver.ſig.c. foru

ſurus. 1934
Arma portantes clerici excommunicentur, de vita & honeſt. cler. cap. clerici. 997
In armis inuenti clerici, poſt trinam admonitionem Epiſcopi non defendantur, quia ius perdunt clericale. de ſent. excom. c. in audientia. 1892
Arma portantes & ſeditionem facientes clerici ſi occidantur non mittuntur ad curiam occiſores eorum. eod. tit. c. perpendimus. 1891
Armis ſe defẽdere poſſunt clerici ab inimicis. ib.
Armis clerici aſſociari aliis ſi aliqui & ſine eorum conſilio occiduntur ab aliis non ſunt promouendi. de clerico percuſ. c. vlt. 1763
Arcta non poteſt contrahere matrimoniũ, & cõtractũ dirimitur. de frig. & male. c. fraternitatis. 1521
Arcta probanda eſt per aſpectum, qui præfertur iuramento. ibi. & de pro. c. propoſuiſti. 683
Aſſeſſor eſt qui aſſenſu partium eligitur ad cauſas dirimendas. de off. iud. del. c. ſuper queſtionũ. 355
Atteſtationes vnius iudicis alius Iudex recipere poteſt. de teſti. c. cauſam quæ. 710
Atteſtationibus publicatis contra matrimonium. Alij teſtes & inſtrumenta alia admittuntur. eod. tit. c. ſeries. 720
Atteſtationibus clauſis iterato poſſunt produci teſtes. eo. tit. c. cum cauſam. 743
Atteſtationes quando non valent, patet in tit. vt lite conteſt. non pro. c. vlt. 574
Atteſtationibus publicatis poſſunt inſtrumenta exhiberi, de fid. inſtr. c. cum dilectus. 778
De pallio Archiepiſcoporum quære ad litteram P. vbi de pallio fit mentio.
Auctoritas conſequitur pallium Archiepiſcopale. de auct. & vſu pal. per totum. 219
Auctoritas ſuperioris nõ excuſat delinquentem de tempo. ord. c. dilectus filius. 258
Auctoritas eligentium præfertur numero eligentium. de elect. c. dudum. 136
Auctoritas regalis & ſacerdotalis tenetur defendere res Eccleſiæ 23. q. 5. res autem omnes.
AVDITVS teſtium contra matrimonium non valet niſi ſint graues perſonæ teſtantes factum. de teſtib. c. præterea. 721
Auditur quis veniens contra factum ſuum: de ſen. & re iud. c. lator. 878
Ab auditore dato à iudice ordinario non poteſt appellari. de offi. deleg. ſuper q. 5 verum. 355
AVTHENTICA ſcriptura quæ de fide inſt. c. 1. & 2. 767

B

BAlliſtariorum ars contra Chriſtianos non exerceatur. de ſagitta. c. 5. 1720
Baptiſmus verus eſt à quocunque conferatur in forma Eccleſiæ. de ſum. tri. c. firmiter. 7
Baptiſmi nec ſuſcipit rem nec characterem qui publice contradicit: nec poſt conſentit. de bapti. maiores. 1382
Baptizare nemo poteſt ſeipſum. eod. tit. cap. debitum. ibid.
Baptizari qualiter poſſunt dementes, & dormientes. ibid.
Baptizatus habendus eſt qui inter Chriſtianos natus honeſte conuerſatus eſt, niſi euidentibus ſignis contrarium probetur. de presbytero non bapt. cap. veniens. 3191
In baptiſmo crimina dimittuntur, ſed matrimonium non ſoluitur. de diuort. c. gaudemus. 1558
Non baptizatus baptizetur, & iterum ordinetur, de presby. non bapti. c. veniens. 1391
Baptiſmus conferri debet & poteſt interdicti tẽpore. de ſent. excom. c. reſponſo. 1915
Baptizandi modus quando dubitatur baptizatus aliquis de baptiſ. 1381
Baptizatus à latino non rebaptizetur à græco, nec conuerſo eod. tit. c. licet. 1389
Baptizatus bis non promouetur ad ordines ſi eſt publicum, nec intret religionem. de apo. ca. ex literarum. 1689
Baptizatus non poteſt accipere filiam eius qui eum baptizauit de cogna. ſpir. c. ex literis. 1497
Beneficia principum large ſunt interpretanda. de verb. ſig. c. olim. 1940
Ad beneficia non debent aliqui promoueri niſi caſtitate promiſſa. de cler. coniugo ſane. 1008
Beneficium contra ius poſſeſſum iuſte poſſidetur per tolerantiam ſuperioris. de ſupplen. negl. præla. c. litteras. 248
Beneficium vacans ex cauſa poteſt retineri ad tempus. de cenſ. c. præterea. 1343
Beneficiorum tempus computatur à notitia. de ſup. negl. præla. c. licet. 247
Et de conceſſ. præb. quia diuerſitatem. 1072
Beneficium vacans vltra ſex menſes, ſi capitulum debet conferre & non fecerit, Epiſcopus conferet, & econuerſo ſi Epiſcopus neglexerit, ad Archiepiſcopum vel Papam ſi ille nõ fecerit pertinet collatio, intra tamen ſex menſes. de conceſſ. præben. vel Eccle. cap. 2. 978. & de ſup. negl. præla. cap. licet. 247
Beneficium ſibi ipſi nullus dare poteſt. de inſti. cùm ad noſtram. 268
Beneficium primum ipſo iure amittitur ſi aliud recipitur. de præ. & dig. c. cum iam dudum. 1036
Beneficium ſuum habeat clericus infirmus. de cler. ægro. c. cum percuſſio. 1160
Beneficium amittit quis propter ingratitudinẽ. de poſtulando. c. cum ſacerdotis. 456
Beneficium quis non debet amittere niſi conuincatur de crimine. de accu. c. ſi conſtiterit. 1575
Beneficium habens ſufficiens ab Eccleſia cui nõ ſeruit nihil recipiat. de cler. non reſi. cap. qui nonnulli. 1913
Beneficium non vacans nulli promittatur ſpecialiter. de pec. cap. accepimus. 442
Pro beneficio non ſcribit Papa niſi primò fecerit mentionem. de reſcr. c. poſtulaſti. 63
Beneficium habens primo ſi litteras ſuper alio obtinendo impetret, non valet, niſi de primo faciam mentionem. ibid.
Beneficium male dans conferendi poteſtatẽ priuetur. de præben. c. graue. 1051
Beneficium clerici detineri poteſt pro debitis à iudice. de fideiuſ. c. peruenit. 1148
Beneficia plura ſine diſpenſatione non poteſt quis habere. de elect. c. dudum 2. 196
Beneficia conferenda à religioſis non poſſunt ſuis monaſteriis conferri, & ſi negligant præſentare clericum, Epiſcopus prouidebit. de ſup. neg. c. ſicut nobis. 246
A beneficiis debent remoueri clerici incontinentes. de cohab. cleric. c. clericus. 1004
Beneficium curam habens vel prælaturam recipiens ſit vigintiquinque annorum, de elect. c. cum in cunctis. 114
Beneficiũ obtinens ſi literas impetret tacita veritate, non valent literæ. de reſcrip. cap. ad aures. 37. & c. in noſtra. 71
Beneficia conferat Epiſcopus, ſi neglexerit patronus. de iure pa. c. eam te. 1329
Beneficium dimittat clericus vxorem ducens. de cler. coniung. c. quod à te. 1009
Beneficium non detur niſi reſidere volenti. de cle. non. reſ. c. quia nonnulli. 930
Beneficium dans quod non potuit, tenetur alia dare. de præb. c. inter cætera. 1935
Bigamus ad ſacerdotium promoueri non poteſt. de biga. c. vt bigami. 303
Bigamus ex diſpenſatione ordinari non poteſt. eod. tit. ca. ſuper eo. 305. & ordinator priuetur officio, niſi ex diſpenſatione toleretur. ibid.
Bigamus ipſo iure eſt à diuinorum celebratione ſuſpenſus, eod. tit. de bigamis. 304
Bigamus non eſt contrahens cum vidua, ſi eſt incognita. eod. tit. c. debitum. 306
Bigamus quis non eſt ſi plures habeat concubinas. eo. tit. c. quia. 307
Bigamus contrahens non debet benedici à Sacerdote. de ſecundis nupt. c. capellanum. 1570. & c. vir. autem. 1571
Bigami pœna punitur in ſacris ordinibus conſtitutus cum vidua cõtrahens de facto. de biga. c. quia. 3. 7. & c. nuper. 304
Bigami clerici ipſo iure cadunt à priuilegio, tonſura, & habitu clericali, & foro ſæculari ſunt addicti. Greg. in nouel. de biga. lib. 6. 310
Bonorum nomine tam mobilia quàm immobilia dicuntur. de teſta. c. relatum. 2. 1174
Bona mobilia per Eccleſiã acquiſita poſſunt dari locis religioſis, & pauperibus, ſiue etiam ſeruis, conſanguineis, vel aliis poſt mortem clericorum, ſed alia quocunque modo acquiſita pro voluntate morientium diſtribuantur. de teſta. c. relatum. 1174

C

CAlcaribus deauratis non vtantur clerici. de vit. & ho. cle. l. 3. tit. 1. 991
Calumniæ iuramentum poſt litis conteſta. præſtatur. de iuramen. calum. c. cum in cauſa. 588
Calumniæ iuramentum præſtare recuſantis pœna. eo. tit. c. ſi. 589
De calumnia non iuratur in cauſis ſpiritualibus. eod. c. literas. 585
De calumnia iurare nõ tenetur clericus alicuius ordinis. eod. c. inhærentes. 583
De calumnia iurari poteſt per œconomum, & per ſyndicum. eo. tit. per tractandis. 586
Et c. Imperatorum. ibid.
Calumniari præſumitur denuntiator non probans quod intendit. de calumniatoribus. c. 2. 1604
Calumniatores prelatorum puniuntur degradatione, incarceratione, ſuſpenſione. ibid.
Calumniæ iuramentum in caſu requiri poteſt à clerico. de iura. calum. cæterùm. 587
Campanarum pulſatione ceſſante poſſunt clerici interdicti tempore in cœmeterio ſepeliri, qui tamen ſeruauerunt interdictum. de pœni. & remiſſ. c. quod id te. 1870
Campanas non licet templariis nec hoſpitalariis habere nec pulſare ſine conſenſu Epiſcopi diœceſ. de priuileg. & excell. præ. c. potentibus. 1809
Canonicus Epiſcopo ſeruiens, beneficium non perdit. de cler. non reſid. c. de cætero. 1018. & c. ad audientiam. 1023
In canonicum recepto, præbenda debetur. de præbend. c. relatum. 1025. & de conceſſ. præb. c. cum ſuper 1079. & portio quotidiana debetur.
Canonici certum numerum canonicorum in Eccleſia ſtatuere poſſunt. de inſt. c. in Eccleſia. 1063
Canonici dignitates Eccleſiarum mutare potſũt. de inſti. c. cum acceſſiſſent. 20
Canonicorum numerus non debet ex laicis ſuppleri. de inſti. Eccleſia. 1063
Canonici dignitatem vel præbendam ſupprimere propria auctoritate non poſſunt in ſuis Eccleſiis. de conſtit. c. cum acceſſiſſent. 20
Canonici regulares Eccleſias parochiales regere poſſunt, & regulam ſuam ſeruare debent, vt Epiſcopo ſint ſubiectæ, de relig. do. c. inter quatuor. 1305
Canonicorum numerus augeri poteſt ſi facultates augentur, & ſi ſit numerus canonicorum ſtatutus. de conſtit. c. cum M Ferrarien. 22
Canonici non poſſunt diminuere numerum canonicorum. eod. tit. c. ex parte. 28
Canonicus ægrotans habeat debitam portionem ſuæ præbẽdæ, de cle. non reſi. c. ad audientiam. 1023
Canonicorum correctio in criminalibus pertinet ad Epiſcopum. de of. iud. ord. c. irrefraga. 410
Canonicorum numero iuramento & confirmatione Papæ firmato literæ ſuper receptione non valent, niſi de prædictis faciant mentionem, de reſcript. c. conſtitutus. 58
Canõ poſterior derogat priori. de cõſtitut. c. 1. 14
Contra canones recipiens & dans beneficium vterque punitur priuatione. de cler. non reſid. cap. quia nonnulli. 1015
Secundùm canones agatur in iudiciis, & nemo ſuo ſenſu vtatur. de conſt. cap. canonum 13. & c. ne innitaris.
Canones ſciri debent qui cauſam matrimonij tractant. arg. de frigid. & male. accep. ſti. 1517
Canonizatio requiritur ad hoc quòd debeat ſanctus venerari etiam miracula faciens, de relig. & vene. ſanctorum. c. audiuimus. 1394
Capella in præ[illegible]cium matris Eccleſiæ non poteſt conſtrui. de [illegible]pe. non. c. intelleximus. 1798
In capellis poſſunt eſſe canonici priuilegiati, de priui. c. cum capella. 1819
In capellis monachorum proprium habentium debet inſtitui & deſtitui capellanus per Epiſcopum. de capel. monachorum. c. 1. 1312
Capituli maior pars & ſanior obtinere debet. de his quæ fi. maio. par. cap. ex parte. 1103. ſed pars minor contradicere poteſt ſi habet rationem. cod. tit. cap. cum in cunctis. 1100. de elect. cap. cum inter 11j. 134
Capituli maior & ſanior pars tenet in electione niſi aliud rationabile obſtet. ibid.
Capituli aſſenſus eſt requirendus in inſtitutione vel deſtitutione perſonarum vel dignitatum ab Epiſcopo. de his quæ fiunt à præl. c. quanto. 1093
Capitulo non conſentiente non eſt rata donatio Epiſcopi. eod. tit. cum nos 1092. & cap. quanto & de donationibus. c. fraternitatem, 1166. & c. paſtoralis. 1160
Item nec penſionem poteſt augere Epiſcopus ſine licentia Papæ. eod. tit. cap. paſtoralis. nec centeſimam dare ſine conſenſu capituli, niſi per Papam ibidem. & cap. Apoſtolicæ. 1163
Capitulo diſſentiente non tenet donatio Abbatis. de his quæ fiunt à præla. ſine conſen. cap. ea noſcitur. 1094
Capituli conſenſus confirmat donationem Epiſcopi. de dona. c. paſtoralis. 1160

Capitulum

Capitulum vacante ſede poteſt excommunicare, abſoluere, iudicare, & confirmare, de nære ad abolendam. 1672

Carnes vti licet ſi dies natiuitatis domini ſit in ſexta feria.de obſer.ieiu.cap.explicari. 1397

Carnes etiam in quadrageſima, & ieiuniis ſolennibus cum vrgens neceſſitas eſt indulgeri poſſunt, eod.ti.c.1. 1396

Caſſa eſt ſententia à non ſuo iudice lata.de offic. deleg.c.P.& G. 383

Et c.11 ſi clerici.de iud. 513

Caſſatur electio ſi ante confirmationem electus miniſtret.de elect.c.qualiter. 126

Caſſatur electio propter defectum ſcientiæ in electo. ibi.

Caſſari debent quæ per importunitatem fiunt.de præb.& digni.c.tua. 1039

Caſtrans ſeipſum ex iuſta cauſa non eſt irregularis.de corpo.vitia.c.ex parte.2. 300

Sed ſine neceſſitate taciens diſpenſatur per Epiſcopum in aliis, ſed non in altaris miniſterio, eod. tit.c.ſignificauit. 300

Cauſa dicitur inſufficienter inſtructa lite non conteſtata.de lit.cont.c.olim. 565

Cauſæ committi debent ei coram quo ſecure poteſt comparere, vt lit.non conteſt.non pro. c. accedens. 573

Cauſæ non debent remitti ad eos, à quibus appellatum eſt, niſi partes conſenſerint.de app. c. accepta. 918. tamen quandoque remittitur. de matr. contract contra interd.Eccl c.litteræ. 1527

Cauſæ maiores ad ſedem Apoſtolicam mittendæ ſunt.de transſl.epi.c.cum ex illo. 218

Cauſæ continentia diuidi non debet. de ſequeſt. poſſ.& fruct.c.1. 674

Cauſa principalis ſicut committi poteſt,ſic& incidens appella.remo.de reſcri.c.cauſam. 49

In cauſa criminali intentata poteſt cõſtitui procurator.de procu.c.tuæ fraternitati. 465

In cauſa ſtatus vel liberali non debet procedi eo abſente qui petitur in ſeruitutem, de maiorit. & obe.c.inter quatuor. 428

In cauſis grauibus non cogitur quis conſtituere procuratorem inuitus.de procur.cap.querelam. 459

In cauſa pari potior eſt conditio primo occupantis de iure patrona.c.paſtoralis. 1335

In cauſis ſpiritualibus iuratur, licet non de calumnia, tamen exceptionibus propoſitis in eis.de reſt.ſpol.c.litteras. 634

Cauſæ non ſunt audiendæ tempore nundinarum. de iudi.c.ſignificauerunt. 540

Cauſa ciuiliter tractata non deducatur ad iudicem Eccleſiaſticum. de alien. iud. mut. capitul. ex parte. 504

Cautionem ſtandis mandatis Eccleſiæ præſtet abſoluendus,de iureiu.c.ad noſtram.1. 8.0

Cautionem præſtet in poſſeſſione exiſtens cum de iure poſſeſſionis dubitatur, ſcilicet reſtituendi omnia tempore medio recepta ſi cadit in cauſa.de in integ.reſt.c.ſuſcitata. 497

Celebrare diuina vbicunque poſſunt prædicatores & minores.de priui.c.in his. 1833

Cenſus à priuata perſona impoſitus, perſona eſt, nec eius vitam excedit.de cenſi.præterea illi. 1310

Cenſus ignorantiæ ſolui non debet. cod. tit.ca. peruenit. 1340

Cenſus nouus Eccleſiis non imponatur. eod.tit. c.ſcientes 1339.& c.prohibemus. 1342

Cenſus detinens per biennium amittet rei detentionem,de iureiu.c.querelam. 803

Cenſus ſolutio eſt ſubiectionis probatio.de cenſi.c.omnis. 1339

Cenſus à perſonis miſerabilibus non eſt extorquendus.eo.ti.c.licet. 1389

Cenſum ſoluentes domino Papæ tales Eccleſiæ ſunt exemptæ.de priuile.c.recepimus. 1808

Cenſus debitus vitam tranſigentis non excedit de tranſact.c.veniens. 450

Cenſus dicitur perſonalis niſi exprimatur, quòd ſit realis. ibid.

Cenſus tempore certo & certa ex cauſa debet ſolui.de cenſi.c.peruenit. 1340

Cenſura Eccleſiaſtica intelligitur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. de verbo. ſig.quærenti. 1942

Ceſſio Epiſcopi quando & quibus de cauſis admittitur.de renunt.c.niſi 232

Cedere non poteſt Epiſcopus auctoritate propria.de tranſl.Epiſ.c.quanto. 216

Cedens propter honeſtam cauſam iterum poteſt reaſſumi.de renunc. poſt tranſl. 238

Ceſſio ſufficientis & ſancti difficulter admittitur.eo.ti.c.litteras. 223

Ceſſionem petens, & impetrans compellitur ſi noluit.eod.tit.c.quidam cedendi. 242

Cœmeteria vbi excommunicati ſunt ſepulti, reconciliententur aqua benedicta ſolenniter. de conſecra.Eccl.c.conſuluiſti. 1361

Circumſtantiæ decem à teſtibus inquirendæ ſunt. de teſtib.c.cum cauſam. 743

Circumſtantiis probatur crimen adulterij.de pręſumpt.c.litteris. 691

Citatio non valet ſi plures quàm quatuor citantur.de reſcr.c.nonnulli. 64

Citatio extra prouinciam vltra duas dietas non valet. ibid.

Citatio ſi plures, conditiones maniſeſte inconuenientes habeat non valet. vt lit. non cont. non pro.c.accedens. 570

Citatio ad locum periculoſum vel inhoneſtum, non valet.eo.ti.c.accedens. ibid.

Citatio ad non ſuum iudicem, non valet. de offi. deleg.c.ex litteris. 366

Citatus legitimè per ſuum ſuperiorem etiam ſi diœceſim mutauerit, iuriſdictioni tenetur reſpondere,de foro compet.c.propoſuiſti. 558

Citatus ad iudicium debet comparere, & ſuum priuilegium allegare, aliàs ſententia tenet.de.app. ca.ſi duos. 910

Citatus ſecundo non tenetur reſpondere, niſi prius ſciat iuriſdictionem prioris citationis reuocatam.de reſcript.c.ex tenore. 74

Citationis reſcriptum Papæ eſt inſerendum. de dilat.c.præterea. 591

Citari debet procurator abſente domino,& ſi ille non ſit,denuncietur domus eius.de eo,qui mi.in poſſ.c.ſi aduerſarius. 669

Clandeſtinum matrimonium aſſerentes vel etiam negantes non ſunt ab Eccleſia compellendi.de clande.deſpon.c.quòd à nobis. 1459

Clandeſtine contrahentium in gradu prohibito etiam ignoranter proles illegitima cenſetur. eo.tit. cap.cum inhibitio. 1460

Clandeſtinum matrimonium carnalis copula ſequentes ligat,ſine de præſenti ſiue de futuro.eo.ti. c.1453.& c.is qui.de ſpon. 1443

Clandeſtinus contractus in facie Eccleſiæ eſt innouandus.de clande.deſpo.c.2. 1459

Clandeſtina matrimonia prohibentur. eo. t.cap. cum inhibito. ibid.

Clandeſtinum matrimonium debet probari per virum.eod.ti.c.ſi quis. 1458

Clandeſtino matrimonio conſentiens ſacerdos puniatur per ſuſpenſionem per triennium. ibi.

Clandeſtinum matrimonium à contrahentibus publicatum confirmat Eccleſia. eo.ti. ca. quod nobis,& filij tantum legitimi reputantur.ibi. 1458

Clericus poteſt conuenire Epiſcopum ſcilicet coram metropol.de appel.c.ſolicitudinem. 950

Clericum percutiens ignoranter non eſt excommunicatus,de ſen.excom.c.ſi vero 2. 1878

Clerici depoſiti non ſtatim debent tradi iudicio ſeculari per Epiſcopum.de iudi.c.at ſi clerici. 523

Clericorum nomine canonici intelliguntur. de ver.ſig.cum tibi. 1941

Clerici tempore interdicti poſſunt ſepeliri in cœmeterio qui interdictum bene ſeruauerunt.de pœ.& rem.e.quod in te. 1870

Clerici de bonis Eccleſiæ ſæcularibus iudicibus ſubuenire non debent ſine licentia Papæ, niſi in neceſſitate.de immu. Eccl. c. non minus. 1403.& c. aduerſus. 1406

Cum clerico pugnante in duello diſpenſat Epiſcopus.de cle.pugnan.in duel.c.porrò. 1718

Clericus furem in foro ſæculari poteſt conuenire ciuiliter, non criminaliter, cod. tit. cap. Henricus. 1719

Clericum tenens in vinculis ſolum, eſt excommunicatus,de ſen.exc.nuper à nobis. 1897

Clericum verberans priuatim, & ſi non ſit convictus,à Papa abſoluendus eſt, de ſent.excom.cap. porrò. 1881

Clerici ad iudicium ſæculare non trahantur. de iudic.c.qualiter. 536

Nec à ſecularibus condemnentur, ſed coram iudice Eccleſiaſtico tractentur cauſæ eorum, de for. compe.c.nullus. 542

Clericus ſine conſenſu Epiſcopi alterius iuriſdictioni ſe non ſubijciat.eo.ti.c.ſignificaſti. 558

Clericus comam nutriens, inuitus tondeatur,de vi.& ho.cler.c.clericis. 993

Clerici poſſunt poni in locis religioſis ſi delinquerint regulares.de reli.domi.c.inter quatuor. 1305

Clericus laico in temporalib. non miniſtret. ne cle.ſe.neg.ſe immi.c.ſacerdotib. & c.ſed nec. 1410

Clericus delinquẽs in habitu ſæculari,& tonſurã, puniatur vt laicus.de ſen.ex cap.contingit. 2.1978

Clericus non debet ſe ſubijcere iudicio ſeculari quoad pœnam: & percutiens ſic eſt excommunicatus.eo.ti.ca.contingit.3. 1908

Clericus alterius diœceſis non recipiatur ad ordines ſine litteris ſui Epiſcopi vel Papæ.de cle.non reſi.fraternitas. 1017

Clericum poteſt capere laicus de mandato Prælati ſui, ſine excommunicatione, dummodo tamen non excedat, niſi quantum rebellio exigit defendentium.de ſen.excom.c.vt famæ. 1906

Clerici canes vel aues ad venandum non habeant.de cler.vena.c.1. 1762

Clericus propter hæreſim depoſitus tradatur iudici ſeculari.de hæret.c.ad abolendam. 1972

Nec gaudeat priuilegio clericali. ibi.

Clericus à laico iudicari non debet niſi depoſitus.de iud.c.clerici. 517

Clerici officia ſiue commercia ſecularia non exerceant.de vit.& honeſt.cleri.2. 999

Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis non debet pœnitentia publica iniungi. de pœn. & remiſſ.cap. quæſitum. 1867

Clericum guerram & ſeditionem facientem interficiens non eſt mittendus ad Papam. de ſent.exc. perpendimus. 1891

Clericus habitum & tonſuram dimittens non debet tueri ab Eccleſia, de apoſt.c.præterea. 1988

Clericus verberari poteſt per ſuperiorem cauſa diſciplinæ. Similiter monachus & conuerſus, vel clericus per clericum, vel monachus per monachũ de mandato eius.de ſen.exc.ca.vniuerſitas. 1892

Clericus de calumnia iurare non debet, niſi per alium, nec religioſus irrequiſito ſuperiore,vel clericus Epiſcopo inconſulto.de iura.calum.c. 583

Clericus poſt trinam admonitionem à ſuo Epiſcopo arma portans, habitu clericali relicto, non gaudet priuilegio clericali. de ſen. excom.capit. in audientia. 1892

Clericus laico fidelitatem iurare non tenetur, niſi aliquod temporale teneat ab eod. de iureiur. c. nimis. 827

Clericus contra clericum poteſt iurare de calumnia.de iura.cal.c.Cæterum. 587

Clericus in ſacris ordinib.conſtitutus non poteſt eſſe tabellio in cauſa criminali. ne cle.ſe. neg. ſicut te. 1414

Nec cauſam vel iudicium ſanguinis agitet, vel litteras ſcribat vel dictet.eo.ti.c.clericis. 1413

Clericus in conflictu exiſtens promoueri poteſt ſi neminem percuſſit, & armis poteſt reſiſtere inimicis ſuis vim ſibi inferentibus.de cle.percuſ.c.præſentiam. 1763

Clericum percutiens quis vel ſe expurget vel abſoluatur, aliàs quaſi excommunicatus habetur, de ſenten.excom.c.cum deſideres. 1885

Clericus prælaturam vel curam habens animarũ vel ſacerdos phyſicam vel leges non audiat, aliàs ſi intra duos menſes non redierit, eſt excommunicatus.ne cler.vel monach.c.ſuper ſpecula. 1416

Clericus ſua auctoritate ſuperioris ligari poteſt & torqueri vſq; ad reſtitutionẽ.de depo.c.grauis. 1116

Clericum verberans Papam adeat, niſi ſit intra annos puberes.de ſent.excom.c.ſuper eo.2. 1924

Cleric. negotia ſecularia exercens amittat priuilegium clericale.de vi.& ho.cle.c. ex litteris. 1000

Clericus abſentes poteſt per alium de beneficio inueſtiri.de præ.& digni.c.accedens. 1044

Clericus moriens poteſt cõferre bona ſua intuitu perſonæ cui vult, & etiã alia mobilia ſeruis vel cognatis vel piis locis.de ſuc.ab inteſt.ca.ſed hoc. 1195

Clericorum percuſſorib.fauentes,vel liberare nolentes cum poſſint manifeſto facinori obuiare, & non faciunt,incidunt in canonem.de ſen. excom.c. quantæ. 1918

Cætera de excommunicatione, & abſolutione quære ad litteram A. vbi ponitur abſolutio, & infrà litera P. vbi ponitur percutere.

Coactio non tenet in obligatione vbi non ſequitur aſſenſus, ſimiliter nec in matrimonio, de iis quæ vi metúſve cauſa fiunt. c. 1.477.& de deſpon.c. cum locum.1440.& c.ad id. 1434

Coadiutor datur clerico ægrotanti. titu. de cler. ægrot.de rectoribus. 1061

Communi-

Commiſſiones duæ ſuper eodem negotio impetratæ, niſi vna de altera faciat mentionem, non valent. de reſcrip. c. ex tenore. 47
Commutatio præbendarum vel dignitatum ſine Epiſcopo non fit de rer. permu. c. quæſitum. 1135
Commutatio Eccleſiæ fieri poteſt, licet non venditio. eo. tit. c. ad quæſtiones. 1136
Commutatio ſpiritualis cum ſpirituali, temporalis cum temporali fieri poteſt, ſed non ſimul confuſè. ibid.
Commutari non poſſunt temporalia pro ſpiritualibus. eod. tit. c. exhibita. 1138
Compromiſſum procuratoris debet dominus ratum habere, tamen procurator non debet compromittere ſine mandato Domini, de arb. c. per tuas. 513
Compromitti poteſt in laicum auctoritate ſuperioris. ibid.
Compromiſſio in laicum de ſpiritualibus non valet. eo. tit. cap. contingit. 512
Compromiſſione facta, quando non licet reſilire, de elect. cap. in cauſis. 156
Compromiſſionis fines ſeruandi ſunt, aliàs non valet. de app. c. conſtitutus. 938
Compromiſſio facta de electione ſemper intelligitur de idoneo, & ſic electus eſt recipiendus. de elect. cap. cauſam. 118
Compromiſſum non extenditur ad hæredes compromittentes, ſi de ipſis non caueatur. ibi. de ar. cap. vlt. 350
Compromiſſio tenet in beneficiis ſpiritualibus de præben. cap. niſi. 1040
Conceſſio laici de re Eccleſiaſtica non valet. de rebus Eccle. non alie. cap. quia res. 1108
Conceſſio præſumitur realis niſi probetur fuiſſe perſonalis de inſt. cap. cum veniſſet. 1066
Conceſſionis verbo generali omnia concedi videntur. ibidem. & c. nulli. de reb. Eccle. nō alie. 1100
Conceſſio Epiſcopi capitulo reclamante non tenet, per capitulum facta tenet, niſi fieret contra mandatum Papæ. de iis quæ fi à prælat. cum nos 1002. de conceſſ. præben. c. ... 3. 1068. & 1070
Conceſſionis auctoritas tranſit ad ſuperiorem quando ſtatutum tempus negligitur. eod. tit. cap. cum noſtris. 1074
Concedere non poteſt Epiſcopus vt in eadē Eccleſia plura quis habeat beneficia. eo. t. c. literas. 1079
Ex conceſſione Epiſcopi poteſt habere beneficium ſimplex habens curam animarum. de præb. cap. de multa. 1049
Conceditur nobilib. & litteratis plura beneficia habere ex diſpenſatione tamen Papæ. de præb. c. de multa. ibid.
Conceſſum ex gratia nulli debet præiudicium generare. de poſtu. præla. c. bonæ memoriæ. 101
Conceſſio beneficiorum non vacantium prohibetur. de conceſſ. præb. cap. 2. & 3. 1060
Concilia prouincialia ſingulis annis celebrentur. de acc. denunc. & inquiſi. c. olim. 16 7
Concilia quare ſtatuantur. ibid.
Concubina clerici excommunicata, excommunicatione maiori inuoluitur clericus accedens ad eam. de ſen. excommu. cap. ſi concubinæ. 192
Concubina clerici ſecundùm canones puniatur. de cohab. cler. & mulie. c. ſi quiſquam. 100
Concubinam retinens poſt admonitionem clericus excommunicetur vel ſuſpendatur. ibid.
Concubinam reſumens clericus perpetuo ſi ſuſpendatur. eo. tit. cap. clericos. 110
Concubinarius occultus auditur appellan. eo. ti. c. ſuper eo. 100
Concubinarius primo punitur per beneficij ſuſpenſionem, deinde per perpetuam ſubtractionem eo. tit. c. ſicut. 1003
Concubinarij miſſa audiatur quamdiu ab Eccleſia toleratur, niſi valde notorij. eo. ti. c. veſtra. 1000. vbi etiam habes diſtinctionem notorij.
Concubinam habenti clerico purgatio indicatur. eo. tit. c. tua nos. 1006
Condemnari non debet quis propter crudelitatem aliquorum. de ac. c. qualiter & quando. 2. 1596
Conditio contra ſubſtantiam matrimonij diſſoluit illud. de cōd. c. in deſpon. ca. ſi conditiones. 1470
Aliàs conditio inhoneſta matrimonium non diſſoluit, dummodo non ſit contra ſubſtantiam matrimonij. ibid.
Conditionis error impedit matrimonium, & dirimit. de coniu. ſer. c. propoſuit. 1488
Conditio ex alieno conſenſu dependens non ligat niſi conſentiat. de cond. app. c. ſuper eo. 1468
Conditio honeſta eſt in matrimonialibus aliàs non tenet, vt ſi contrahatur ſub conditione pecuniæ dandæ. & conſimili. de cōd. app. c. de illis. 1466
A conditione appoſita in matrimonio receditur per copulam carnalem. eo. tit. c. per tuas. 1469
Conditio in literis Papæ ſemper intelligitur, ſi preces veritate nitantur. de reſcrip. c. ex part. 1. 31
Sub conditione alterius conſenſus traditio rei non tenet, niſi conſentiat. de reſt. ſpo. c. olim. 1. 631
Conditio locum bene habet in ſpiritualibus. de præben. & digni. c. ſignificatum. 1030
Sub conditione data poſſeſſio reuocatur ea ceſſante. de cond. appo. c. verum. 1467
Sub conditione manumiſſus vt fiat monachus, monachus debet eſſe. eod. tit. c. a. 1166
Confeſſus in iure vt conuictus condemnatur. de confeſſ. c. cum ſuper. 678
Confeſſio non coram ſuo iudice tenet. de iudiciis. c. at ſi clerici. 523
Confeſſio ſemper eſt facienda in anno. de pæ. & remiſſ. c. omnis. 1071
Confeſſio inuita vel coacta non præiudicat. de off. deleg. c. cauſam. 339
Confeſſio criminis extra ius facta præiudicat. de confeſſ. c. vlt. 619
Confeſſio de ſeipſo in præiudicium aliorum credi non debet. eod. tit. c. 1. 677
Confeſſio à non pœnitentibus recipienda eſt, & pœnitentia iniungenda. de pœnit. & remiſſ. c. quod quidam. 1866
Confeſſionem poteſt quis alteri ſacerdoti facere licentia non obtenta, tamen petita. de pœ. & remiſ. omnis. 1871
Confeſſor ſciens excommunicatum aliquem in confeſſione ſolus tenetur eum vitare, & non in publico. de ſen. excom. c. cum non ab homine. 1885
Confeſſio procuratoris per errorē negotio nondum finito, non obeſt domino ſi reuocat, nec fit per hoc litis conteſtatio. de appe. c. cū cauſam. 968
Confeſſus crimen ſuper eodem alium accuſans non auditur. de teſt. c. veniens. 709
Confeſſio qualis eſſe debeat, & qualiter ſe habere, & cui cōferēdum, & pœna reuelantis confeſſionem. de pœ. & remiſ. c. ſi. 1575. & c. omnis. 1871
Confirmatio contra ius obtenta non valet. de confir. vtil. vel inu. cap. examinata. 988
Ante confirmationem electi non debent beneficia ſua conferri alicui. de ele. c. cum in cunctis. 114
Ante confirmationem poſſunt adminiſtrare in concordia electi Papæ ſubiecti immediatè ſi ſint valdè remoti vltra Italiam, dum tamen de rebus Eccleſiæ nihil alienent. de elect. c. nihil eſt. 183
Confirmatio prælatorum infirmorum pertinet ad Epiſcopum de app. c. conſtitutus. 938
Cōfirmatio Papæ perſonalem tranſactionē facit realem. de iis quæ fi. à prælat. cum apoſtolica. 1095
Confirmatio impetrata lit. pend. non valet, nec tenet ſententia contra ius lata etiam per ſuperiorem confirmata. de confirm. vtil. vel inut. c. bonæ. 983. & c. examinata. 988
Confirmatio Papæ ex certa ſcientia tenet, etiam ſi aliàs non valeret. eo. tit. ca. venerabilis. ibid.
Confirmare non intendit Papa factum legati cōtra Epiſcopum. eo. tit. c. tua nobis. 990
Cōfirmari poteſt factū dubiū inferioris per ſuperiorem diœceſanum de ele. c. cum monaſterium. 121
Confirmari poteſt ſententia lata iuris ordine prætermiſſo. de accu. ad petitionem. 1493
Confirmationem poteſt petere quis per interpoſitam perſonam. de elect. c. nihil eſt. 183
Confirmatio per ſurreptionem obtenta non valet. de confir. vti. vel inutic. de confirmationib. 981
Confirmatio ſententiæ à qua appellatur, quando valet & quando non eo. t. c. bonæ memoriæ. ibid.
Confirmatus in archiepiſcopū non poteſt transferri in Epiſcopum. de tranſlat. c. 1. 211
Confirmari poſſunt pueri tempore interdicti ab Epiſcopo. de ſen. excom. c. reſponſo. 1915
Congregatio dicitur vbi duo vel tres fuerint. in ſimul. de elect. c. 1. 109
Coniugatorum neuter ſine altero poteſt ingredi religionem. de conuer. coniug. c. cum ſis. 1257
Cōiugatorum alter altero inuito ante carnalem copulam poteſt ordinem intrare. eo. t. c. verum. 1158
Coniugum ſeparatio religionem intrantiū pertinet ad Epiſcopum, aliàs reuocatur ſi alter ſuſpectus habeatur, niſi alter intret ordinem, vel voueat continentiam & non ſit ſuſpectus. eo. tit. c. 1. 1157
Cōiugum alter ſeparatus propter fornicationem poteſt ordinem intrare. eo. ti. c. gaudemus. 1171
Coniugatorum alter ſi ab altero licentiam obtineat fraudulenter intrandi ordinem, non valet, niſi alter ipſum ſequatur ad religionem. eod. ti. c. accedens. 1170
Coniugatus tenetur alium expectare quouſque certus ſit de morte alterius, de ſpon. c. in præſentia. 1433
Coniugatorum altero relinquente ſeculū poteſt contrahere ſi non fuerit carnalis copula ſecuta, is qui remanſit. de conuer. coniug. ca. verum. 1158
Cōiugatorū alter ordinem intrans inuito altero perdit ius petendi debitum & poſt mortē alterius ſi exierit, non compellitur redire, ſed continere, eo. tit. c. quidam. 1158 & c. placet. 1205
Coniugatorum altero intrante religionem qui remanet tenetur vel intrare ſi eſt ſuſpectus, vel ſi non eſt ſuſpectus, tenetur continentiam vouere. eo. tit cum ſis. 1159
Coniugatus propter infidelitatem ſeparatus iudicio Eccleſiæ peracta pœnitentia ſi ordinem intrare voluerit, compellitur fideli cohabitare relict. eo. tit. c. vlt. 1174
Compaternitas non cōtrahitur per ea quæ præcedunt baptiſmum. de cog. ſpiri. contra. 1495
Compater viri non poteſt vxori ſuæ poſtea copulari poſt mortem viri. eo. tit. c. Martinus. 1494
Ante compaternitatem natus nō contrahat cum filia mediante quia eſt compaternitas facta, & ſi contraxit, dirimatur. eo. tit. c. tua nos. 1497
Ante compaternitatē vel poſt nati poſſunt contrahere excepta perſona per quam compaternitas eſt contracta eo. tit. c. ſuper eo. 1493. & c. 1. 1496
Compurgatores quid teneantur iurare. de pur. cano. ca. de teſtibus. 1844
Conſanguineam vxoris cognoſcens nunquam debitum petat ab vxore ſua. de eo qui cogn. conſa. vxoris. c. 1. 1499
Conſanguineo infideli non poteſt clericus legare. de ſuc. ab inteſt. c. ſancto. 1195
A conſanguineis vxoris eſt abſtinendum vt à propriis. de conſan. & affi. c. ex literis. 1507
Conſanguinei teſtes eſſe poſſunt in cauſa matrimoniali. qui ma. accu. poſſ. c. videtur. 1548
Conſanguineus teſtis præfertur in cauſa matrimon. de teſt. c. quoties. 705
Cōſanguineus cōſanguinei ſponſā ducere poteſt verum poſt ſeptennem. de ſpon. ca. ſponſam. 1424
Conſanguineam alicuius præcognoſcens, eam poſtea ducere non poteſt. de præſumpt. cap. tertio loco. 798
Conſecratio Eccleſiæ & chriſmatis & cereorum non debet fieri niſi cum miſſæ celebratione. de elect. c. quod ſicut in gl. 152
In Conſecratione Eccleſiarum prius eſt dos aſſignanda. de conſec. Eccle. c. cum ſicut. 1362
Reconſecrari debet altare ſi motum ſit vel lapis fractus, nec propter hoc Eccleſia reconſecratur. eo. tit. c. ad hæc. 1359
Conſecrantur Eccleſiæ bene dieb. feſtis & ferialibus. de conſec. Eccl. vel alta. c. tua. ibid.
Conſecrari non debet Eccleſia propter homicidium in ea factum. eo. tit. c. propoſuiſti. 1360
Conſecrari poſſunt ſimul multa altaria, & multi Epiſcopi. eo. tit. cum ſis. ibid.
Conſecrari debet Eccl. polluta ſang. vel ſemine etiam prius non conſec. eo. tit. c. ſi Eccleſia. 1363
Reconſecrari non debet altare in extremis tantummodo fractum. eo. tit. c. ligneis. 1361
Conſecrari debet Epiſ. ad minus à tribus cæteris Epi. cōſentiente Archiep. 253. & c. nec Epiſcopi. ibi.
Pro Conſecratione Eccleſiæ procuratio peti poteſt duntaxat. de ſimo. cum ſit Romana. 1610
Conſecrationem electi poteſt committere Archiepiſ. ſuffraganeis. de off. in ord. cap. quod ſedem Apoſtolicam. 405
Conſecratum non debet ad humanos vſus applicari. de reli. domi. c. ad hæc. 1504
De conſecratione diuerſa regum, Epiſcoporum & ſacerdotum, habes, de ſa. vnc. c. vno. 276
Conſenſus partium poteſt relaxare auctoritatem iuris. de reſcri. c. nonnulli. 64
Propter conſenſus defectum confirmari nequit matrimonium impuberum ante ætatem legitimam contractum. de deſpon. impub. c. à nobis. 1491
Conſenſus non videtur eſſe ſi metus interuenit, de ſpon. c. cum locum. 1429
Conſeruatores de manifeſtis iniuriis tueri poſſunt quæ indaginem iuris non requirunt. in nouel. de offic. deleg. cap. 1. lib. 6. 247
Conſtitutio nullum ligat antequam ad eum perueniat. de conſti. c. cognoſcentes. 15

Conſti-

Conſtitutiones contra libertatem Eccleſiæ reuocentur. de ſen.excom.c.nouerit. 925
Conſtitutio non debet fieri in præiudicium futurorum.de conſt.c.cum omnes. 13
Conſtitutiones antiquæ non mutentur niſi de conſenſu Epiſcopi.de conſue.cum cõſuetudinis. 94
Conſtitutionem publicatam non oportet aurib. ſingulorum intimari.de poſtu.præla.c.1. 97
Conſtitutio ſedis Apoſtolicæ omnes adſtringit. de conſt.c.fin. 28
Conſtitutio ad præterita non extenditur, niſi nominatim de eis caueatur. eo.tit.& c. ibid.
Conſtitutio contra libertatem Eccleſiæ non tenet. de reb.Eccl.non alie.c.vlt. 1115
Conſtitutio de vſuris fertur ad præterita. de vſu. c.cum tu. 1735
Conſtitutiones Eccleſiæ pro tempore variari poſſunt.de conſang.& affin.c.non debet. 1514
Conſtituentis ius eſt etiam declarare.de con. c. vlt. 28
Conſtituens patiatur legem quam ipſe tulerit.e. tit.cum omnes. 18
Conſtitutio confirmata per ſuperiorem non poteſt reuocari per conſtituentes.eod. tit. cum acceſſiſſent. 20
Conſtitutio facta à laico etiam pro libertate Eccleſiæ non tenet niſi per Papam approbatur, eo.tit. c.Eccleſia. 25
Conſtitutio de certo numero Canonicorum non valet, niſi per Papam confirmata fuerit. eo. ti.c.ex parte Epiſcopali. 28
Conſuetudo cuius non extat memoria pro lege habenda eſt,de te.& atteſt.c.ſeries. 720
Conſuetudines ſuſtinens contra libertatem Eccleſiæ.excõmunicatus eſt.de ſen.exc.c nouerit. 923
Ex conſuetudine hactenus præſtitum peti poteſt. de exceſſ.præla.c.ad hæc. 1781
Conſuetudo iuri contraria non valet. de conſuetudine. c.ad audientiam 86 & c.quanto. 87
Conſuetudo iuri ſcripto non præiudicat. de iudiciis.c.clericis. 327
Conſuet.quòd laicus teſtificetur contra clericum in cauſa crim.non valet de acc.cap.meminimus. 1579
Conſuetudo quæ abſque peccato ſeruari non poteſt,non valet.de præſcrip.c.vlt. 874
Conſuetudo in teſtamentis religioſis factis ſine teſtibus & ſcriptis valet, dummodo forma tradendi ſecundum conſuetudinem terræ ſeruetur. de conſue.c.ex litteris. 85
Conſuetudo de ſepulturis puerorum tenenda eſt ſecundum morem terræ. de ſepult.c.de vxore.1203
Conſuetudo de canonica portione valet ſecundum conſuetudinem terræ. eod.tit. cap. certificari. 1204
Conſuet. de contrah. cum ante vel poſt compater.genitis,tenenda eſt.de cog.ſpirit.ſuper.eo. 1493
Conſuet. in teſtamen. vt teſtes ſufficiant duo vel tres,non obſt.legib.valet.de teſt.cum eſſes. 774
Conſuetudo præiudicat iuri communi in ſuo loco tantum vbi viget. de conſuet. c. cum dilectus. 91
Conſuetudo approbata in loco ſuò pro lege habetur.de arbitris.c.dilecti. 508
Conſuetudo damnoſa Eccleſiæ abolenda eſt de conſu.c.cum conſuetudinis. 94
Conſuetudo dat iuriſdictionem de foro compe.c. cum contingat. 551
Conſuetudo de plurib. præbendis habendis in vna Eccleſia,non valet.de conc.præb.c.litteras.1079
Conſuetudo non excuſat in delictis. de conſuet. c.quanto. 87
Conſuetudo terrę in iudiciis ſeruanda eſt ſi bona eſt,de deci.apoſtolicæ. 1223
Secundum conſuetudinem loci decedens debet relinquere eccleſiæ matrici partem bonorum ſuorum de ſepult.c.certificari. 1204
Conſuetudo optima eſt interpres legum.de conſue.c.cum dilectus. 91
Conſuetudo obſeruetur in electionibus & beneficiis conferendis de elect. c.cum Eccleſia. 159 & de cauſa propri.c.cum Eccleſia. 619
Conſuetudines antiquæ ſunt magnæ auctoritatis. de conſue.c.cum conſuetudinis. 94
Contemptus abſentis caſſat electionem.de elect. c.quod ſicut ex litteris. 151. & cã bonæ memoriæ.1. 138
Conteſtatio litis perpetuat iuriſdictionem. de offi.deleg.c.relatum. 341
Conteſtatio & ſententia diffinitiua debent fieri coram principali.eo,tit.c, ſuper quæſtionum. 355
Conteſtatio litis vbi omittitur proceſſus, non valet.de elect.c.dudum.2. 196
Conteſtatio litis quomodo fit. 101.
Contraria proponens, ſuſpectus eſt de præſum. c.litteras. 791
Contraria proponens, vel ſibi contrarius non eſt audiendus.de appel.c.ſolicitudinem. 559
Contrahere non poſſum cum ſorore mea adoptiua durante adoptione.de cog.leg.c.ſi qua. 1498
Contrahere non poteſt filius carnalis cum filia ſpirituali, & econuerſo. de cogna. ſpiritualis.cap.ex litteris. 1497
In Contrahentibus conſideranda eſt ſcientia & ætas.de ſpon.c.ex litteris. 1425
Contrahentes clandeſtinè non poſſunt compelli cohabitare.de clande.deſpon.c.quod nobis. 1459
Contrahens vxoratus cum ignorãte prima vxore defuncta non poteſt petere diuortiũ.niſi illa velit.de eo qui dux.in m.c.1.1499.& c.veniens 1478
Contumax non eſt qui infirmitate impeditur.de procu.c. querelam. 459
Contumax poteſt excuſari per nuntios. 101.
Contumax eſt qui comparet, ſed reſpondere non vult.de iudic.c.1. 521
Contumax condemnatur in expenſis à tempore quo cœpit eſſe contumax aduerſario expectante.de do.& contum.c.cum dilecti. 655
Contra contumacem poſt litis conteſtationem ſententia diffinitiua dari debet, ſi liquet de iure, ſi non adiudicetur præſenti poſſeſſio, de dolo & contu.c.prout. 651
Contumaciter recedens à iudicio compellitur ſtare iuri, & temporali, & Eccleſiaſtica pœna puniendus eſt. ibid.
Conualeſcere ex poſtfacto non poteſt quod ab initio non valet.de elect.c.auditis. 154
Conuenire vel conueniri non debet collegium ſine conſenſu Prælati.de iud.c.cauſam.2. 537
Conuentu per litteras duplices ad diuerſos iudices, primis non reuocatis non tenetur reſpondere ſecundis.de reſcript.c.ex tenore. 47
Sex Conuentionis vitia ponuntur. eod. tit.c.vlt. 83
Conueniri poteſt proceſſor rei pro domini, vt lite non conteſt.c.quoniam frequenter § fi. 574
Conueniri non poteſt quis ſimul coram diuerſis iudicibus ſuper diuerſis actionib. perſonalib. de reſcript.c.quia nonnulli. 83
Conuentu irrequiſito non debet Abbas,vel Abbatiſſa beneficium conferre, niſi propter priuatam conſuetudinem. de iis quæ fiunt à præl.c. continebatur 1092
Conuerſo Iudæo ad fidem eſt puer paruulus aſſignandus.de conuer.in fide c.2. 1276
Conuerſum verberans eſt excommunicatus, & à Papa abſoluendus.de ſent.exc.c.non dubium. 1879
Creditor vltra ſortem non poteſt petere.de vſuris.ad noſtram. 800
Sed poteſt expenſas circa pignora factas deducere. ibi.
Crimen occultum non impedit promouendum. de temp.ord.c.ex tenore. 252
Crimen eſt ibi puniendum vbi commiſſum eſt.de rap.c.1. 1725
Crimen tribus modis poteſt exponi, denunciando, excipiendo, & accuſando, de accuſ. cap.ſuper his. 1583
Crimen pro quo excommunicatur laicus, deponit clericum. de vi. & honeſt.cle.c.monaſteria. 993
Crimen per teſtes non per actorem probatur. de ſimoni.c.licet Hely. 1627
Chriſtus eſt verus Deus & verus homo. de ſumma trini.c.1. 5
Chriſtus deſcendit in anima, ſurrexit in carne, aſcendit in vtraque.eo.tit.c. firmiter. ibid.
Chriſtus mortuus eſt pro omnibus quantum ad ſufficientiam,& c. de baptiſ.maiores. 1382
Et paradiſi ianua tantum in morte Chriſti aperta eſt. ibi.
Pro Crimine nemo puniendus eſt contra quem non laborat infamia de accuſ.c.inquiſitionis. 1590
In Crimine participans, eadem ſententia inuoluitur.de ſen.excom.c.ſi concubina. 1918
de Crimine ſemel accuſatus reaccuſari non debet, niſi iterum crimen replicet. de accuſ. c.de his criminibus. 1575
Crimen publicum ordine iudiciario probandum eſt.de ſimon.c.dilectus. 1624
Crimina audita non diſſimulanda, ſed inquirenda ſunt. de colluſio. deteg. crimin. 1757. & de ſim. c.licet Hely. 1627
Crimina paria pari compenſatione tolluntur.de adul.c.tua fraternitas. 1724
Criminoſus teſtificari non poteſt.de accuſ.c.cum oporteat. 1588
Criminoſo in crimine ſocios accuſanti non eſt credẽdum,excepto crimine læſæ maieſtatis.de confeſ.c.1. 677
Criminoſus pœnitentia peracta repellitur à teſtificando in cauſa criminali, non tamen in ciuili, de teſt.c.non debet. 757
Et c.teſtimonium. 756
In criminali cauſa poteſt reſponderi per procuratorem.de do.& contu.c.cum dilecti. 655
In cauſa criminali non debet procurator admitti.de accuſ.veniens. 1581
Crimina quædam ſunt in quibus culpa eſt relaxare vindictam.de poſtula.præla.c.1. 97
In cauſa criminali pater non admittitur pro filio, nec econtra,qui matri.accu.poſ.c.videtur. 1549
Pro crimine occulto nemo publice puniendus eſt.de accu.c.inquiſitionis. 1590

D

DAmnum dediſſe videtur qui occaſionem damni dat.de iniur.& dam.da.c.fi. 1854
Damno facto per anteceſſorem non obligatur ſucceſſor ſi eſt in damnum Eccleſię factum.de prec. c.2. 1116
In Damnum Eccleſiæ alienata ſunt reuocanda de reb.Eccle.ad audientiam. 1115
Damnũ faciens non excuſatur ignorantia ſi ſcire debuit,quin teneatur ſatisfacere.de iniu.c.fi. 1854
Debitor plus obligatur ſi alteri quam creditori ſoluit.de locatio.c.eam te. 815
Pro Debitis ſoluendis poteſt Epiſcopus beneficium retinere.de fideiuſ.c.peruenit. 1148
Pro debitis alienis Eccleſia non grauatur.de do. c.fraternitatem. 1156
Debita patris ſoluat filius, & prælati prædeceſſorum ſuorum.de ſol.c.1. 1152
Debitor excommunicatus debet abſolui, ſi non poteſt ſoluere præſtita cautione, quod ſoluat cum poterit.eod.tit.c Odoardus. 1154
Debiti muſſi ſolutio per debitorem probari debet.eo.ti.c.is qui. 1155
Debito pro maiore parte ſoluto non debet pœna exigi,ſi aliud non poteſt ſolui. de pœnis.c.ſuam. 1809
Debitor tenetur liberare fideiuſſorem ab omni obligatione.de fideiuſ.c.conſtitutus. 1150
Indebite exactum,licet ex conſuetudine, non eſt ſoluendum.de exceſ.præla.c. ſane. 1783
Ad Debita ſoluenda quatuor menſes conceduntur de offi.dele.c.quærenti. 854
Deceptis & non decipientib.iura ſubueniunt. de rerum permu.c.cum vniuerſorum. 1157
DECESSVS alicuius non impedit quin de ſtatu eius cognoſci poſſit de hæ.c.ſi qui Epiſ. 1970
Decimæ dandæ ſunt de lana, fœno, molendinis, piſcariis expenſis.de dec.c.peruenit. 1:6. & c.paſtoralis. 1230
Decimæ ſtatim ſoluentur collectis fructib. ante ſolutionem mercedis mercenariorum. eo. ti.c.cum homines. 1216
A Decimarum ſolutione nemo abſolui poteſt per principem.eo.ti.c.tua. 1227
Decimæ dandæ ſunt de omnib.reb.licitè acquiſitis.eo.ti.c,ex tranſmiſſa. 1216
Ad decimas dandas omnes tenentur. eod.ti.c.in nobis. 1216
Decimas detinens laicus careat ſepultura Eccleſiaſtica.eo.ti.c.prohibemus. 1223
Decimæ dentur Eccleſiæ illi in cuius parochia ſunt,prædia tamen antiqua tenere poſſunt,de paro. & alie.paro.c.ſi. 1212
Decimæ iure hæreditatis teneri non poſſunt, de deci.c.ad hæc. 1221
Decimæ debentur diuina conſtitutione. eo. ti.c. tua 1227.& c.parochianos. 1120
Decimæ non debent retineri propter malitiam clericorum.eo.ti.c.tua nobis. 1217
Decimæ dandæ ſunt de diuerſis ſeminibus etiam vnius agri.eo.ti.ex parte.1. 1218
Decimæ ſunt dandę de omnibus bonis,dè apibus & omni fructu terræ.eo.ti.c.non eſt. 1224
Decimæ pertinent ad Eccleſiam parochialem de iure communi.eo.tit,c,cum contingat. 1231
Decimas non tenentur dare Ciſtercien. hoſpitalarij, templarij de terris quas propriis manib. & ſumptib.colunt.eo.ti.c.ex parte. 1218

De terris tamen quas tradunt aliis excolendas, tenentur ad decimas,eod.tit.c. nuper.1136. & can. licet. 1219

Decem debentur in ſignum vniuerſalis dominij. Item ſunt tributa egentium animarum.eo.tit.c.tua nobis. 1227

A I Decimas perſoluēdas ſunt compellendi laici per cenſuram Eccleſiaſticā,ſi nolint perſoluere.ibi.

Ad decimarum ſolutionem non excuſat conceſſio ad firmam.eo.tit.c.in aliquib. 1235

In Decimis ſoluendis conſuetudo approbata ſeruanda eſt.eo.tit.cum ſint. 1222

Decimarum ſolutio præcedit exactiones tributorum & cēſuum.e.t.c.cum nō ſit in homine. 1135

Decimæ poſſunt locari quibuſcunque.de locato, & conducto.c.veſtra. 1219

In Decimis bene habet locum compoſitio. de deci.c.ſuggeſtum eſt. 1217

Decimæ ſoluendæ ſunt de terris quæ olim paſcuolæ, nunc frugiferæ ſunt, & de fundo vbi ſteterunt olim domus. ibid.

Decimas non tenetur ſoluere mercator niſi deductis expenſis ſuis.eod.tit.c paſtoralis. 1230

Decimas tenentur clerici de patrimonio ſoluere. eo.tit.c.nouum. 1214

In Decimis non deducuntur expenſę pro fructibus percipiendis,vel reb.reſeruandis factæ.eo.tit.c. cum homines. 1216

Decimas tenentur Iudæi ſoluere de terris, quas tenent colendas.eo.tit.c.de terris. 1221

Decimas non recipiat Eccleſia in alieno Epiſcopatu.eo.tit.cum ſint. 1212

Decimæ cum conceduntur de maioribus conceduntur & de noualibus percipiendis.eo.tit.cap. ex parte.2. 1222

Decimæ non recipiantur à manu laici priuile. c. cum plantare. 1804

Decimæ bene recipiuntur à laico de conſenſu Epiſcopi.de decimis.c.dudum. 1233

Decimas alterius Eccleſiæ à laico detentas,alius in pignus non recipiat.eo.tit.c.interdicimus. 1237

Decimas de hortis ſuis fratres prædicatores, & minores ſoluere non tenentur.de exceſſ.præl.c.nimis iniqua. 1733

Decimæ datæ in feudum reuocentur de iis quæ ſi à præla.c.cum apoſtolica ſedes. 1095

Decimas laico concedens deponatur, idem de Eccleſiis, & oblationibus de decim.c.quamuis. 1221

Decimarum tranſactio debet fieri de conſenſu Epiſcopi vel Papæ,alias non valet. de tranſactio. c. ſtatuimus.& c.veniens. 450

Delegatus poteſt eſſe arbiter in cauſa ſibi commiſſa.de præſump.c.litteras. 792

Delegatus poteſt exequi iuriſdictionem ſuam per annum integrum. de of. & po.iu. deleg.c.quærenti. 354

Delegatus maior eſt ordinario in cauſa ſibi commiſſa.eo. tit.c.ſane.2. 334

Delegatus poteſt committere vices ſuas ſuo coiudici vel alteri.eo.tit.c.quamuis. 331

Delegatus poteſt excommunicare contumacem. eo.tit.c.quærenti. 354

Delegatus poteſt committere vices ſuas non in arduis caſib.eo.tit.c.ſi pro debilitate. 318

Delegatus prædicationē crucis ſibi commiſſam, ſiue diſpenſationes, abſolutiones, pœnitentiarum iniunctiones non poteſt alteri committere. eo.tit. c.quoniam Apoſtolica ſedes.§.cæterum. 389

Delegatus poteſt coercere quēlibet ſuam iuriſdictionem impedientem.eo.ti.c.præterea. 330

Delegatus per negligentiam vel malitiam ſuam amittit iuriſdictionem.eo.tit.c.quoniam. 385

Delegatus eandem habet poteſtatem vel iuriſdictionem in principali & acceſſorio. ibid.

Delectatus generalis non habet poteſtatem ſuper cauſa delegata alteri ſpecialiter. de offic. delega.cap.2. 388

Delegatus debet ſuperſedere, & de non delegatis ſe non intromittere. de reſcript.cap.ſuper litteris. 52

Delegatus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſibi commiſſa ſi iudicando officium non aſſumat.de teſt. c. dilecto filio. 740

Delegatus poteſt alteri cauſam cōmitere prout vult.de offi.& pote.iud.dele.c. ſuper quæſtionum. 355

Delegatus committens alteri vices ſuas de cætero ſe non intromittet,ſi ex toto commiſit. ibid.

Delegatus debet ſequi mentem delegantis.eod. tit.c.ſane.2. 334

Delegatus non poteſt committere alteri cauſam appellatione remota. prædicto cap.ſuper quæſtionum. 354

Delegatus debet eſſe viginti annorum, niſi partes ſcientes conſentirent in eum qui xviij. annum tranſcendiſſet, alias facta delegatio ab alio quàm à principe non teneret eo.tit.c.cum in 20. 384

Delegatus poteſt dare iudicem.eod.tit.c.paſtoralis. 362

Delegatus poteſt compellere ſubdelegatum ad recipiendum vices ſuas,tamen defert pro qualitate perſonarum. ibid.

Delegatus non procedat in cauſa ſibi commiſſa, ſi litteræ prioribus litteris opponuntur de eis mentionem continentes.eod.tit.c.ſane.1. 327

Delegatus puniat contumaces pœna ſtatuta,alias ſi non ſit. pro qualitate puniat culpæ.eo.tit.c.propterea. 330

Delegatus recipiens cauſam, ſimul recipit poteſtatem omnium ad cauſam pertinentium.ibid.& c. ſuſpicionis. 381

Delegatus officio ſuo functus cum ſententiam executioni mandauit,expirat auctoritas ſua.eo.tit. c.ex litteris. 366

Item quando terminus prefixus tranſit,non prolongetur.eo.tit.de cauſis. 319

Delegatus poteſt ſententiam ſuam demandare executioni,& debet, ſi ordinarius non vult, vel nō poteſt.eo.tit.c. ſignificaſti. 331

Delegatus poteſt ordinario executionem mandare.eo.tit.c.ex literis. 366

Et debet exequi, niſi Papa aliud vel aliter committat.eo.tit.c.quiſquam. 332

Delegatis commiſſa cauſa expreſſis nominibus locorum non perſonarum,vno mortuo ſucceſſor eius in dignitate poteſt in cauſa cum alio ſententiare.eo.tit. c.quoniam Abbas. 336

Delegatus non poteſt aliquem inuitis ordinariis inſtituere.c.ſuper eo. 337

Delegatis duobus cauſa commiſſa,vnius ſententia ſine altero non tenebit. ibid.

Delegatus ſuſpectus eſt amouendus, eod.tit.cap. cauſam quæ. 340

Delegatus debet procedere mortuo mandatore ſi lis ante fuerit conteſtata.eo.tit.c.relatum. 341

Delegatus poteſt procedere in cauſa citatione emiſſa, ante mortem mandatoris non conteſtata. eod.tit.cap.gratum. ibid.

Delegato alteri vices ſuas committere, ſi ab illo fuerit appellatum, nihilominus debet procedere in cauſa ſibi commiſſa, ſi tamen aliquid ſibi iuris reſeruauit.eo.tit.c.cum te conſulente. 340

Delegatus poteſt abſoluere excōmunicatum ab ordinario,ſi ille malitioſe noluerit facere. eod.tit. c.prudentiam. 342

Delegatis tribus vno abſente alij non poſſunt procedere niſi legitime impeditum ſe probet, vel niſi duobus committatur,etiam ſi tertius nequiuerit intereſſe. ibid.

Delegatus non debet procedere in cauſa ſi citatus ad Papam miſit ante citationem. ibid.

Delegatus vnus non procedat in cauſa appellatione emiſſa contra ſuum coniudicem.eo.ti. c.cum ſuper. 350

Delegatus vſque ad mediam noctem poteſt expectare partem & ſententiare.eod.titu.c.conſuluit. 350

Delegatus poteſt refutari propter familiaritatem poſt litis conteſtationem contractum.eod.tit. c.inſinuante. 352

Delegatus vice ſua & ſui coniudicis mortui re integra non procedat niſi à ſuo coniudice ſibi cōmittatur,& ante mortem eius ſit receptum eod.tit. c.licet. 367

Delegati mandatum non tenetur exequi ordinarius niſi conſtet eiſdem prius de reſcripto Apoſtolico.eod.tit.c.cum iure. 368

Delegatus non poteſt excedere formam mandati Apoſtolici, alias non valet proceſſus. eod.tit. c. venerabili fratri.378.&c.P.& G. 383

Delegato vno mortuo poteſtas alterius expirat, niſi aliud in delegatione ſit expreſſum.eo.ti.c.vno. 385.& idem intelligendum in arbitris. ibid.

Delegatus de conſenſu partium poteſt vices ſuas committere, licet ſit demandatum ei quod perſonaliter exequatur, niſi ſit cauſa ardua.eod.tit.c.fin. 395

Delegati iuriſdictio expirat quando cauſa refertur ad ſuperiorem de offi.leg.c.licet. 391

Delegatus qualiter procedat contra iniuſtē excommunicantem cap.cum contingat.de offic.dele. 379

Delegati iuriſdictio expirat per ſententiam interlocutoriam,&c.eo.ti.capit.ſignificantib. 380

Delictum perſonale non redundat in Eccleſiam vel conuentum.de ſum.trin.cap.damnamus. 11

Delictum occultum non impedit promouendum.de temp.or.c.ex tenore. 252

Delicti cognitio facta extra iudicium nocet ſicut confeſſio.de elect. capitulo per inquiſitionem. 148

Denuntians repellitur qui non præmonuit. de accu.c.dilectus. 1589

A denuntiatione repellantur concubinarij publici.de accu.c.cum dilecti. 1586

A denuntiatione repelluntur conſpiratores. ibi.

Ad denuntiandum non admittuntur inimici de accuſ.c.cum oporteat. 1588

In denuntiatione deficiens ſuſpenditur ab officio & beneficio, de calum. capitulo cum dilectus. 1604

Denuntiari poteſt quis de pluribus in eodem iudicio.de ſen.& re iud.cum I.& A. 899

Depoſita res furtiua non eſt furi reddenda. de depoſi.c.1.2. 1119

Deponendus eſt nullus ante cauſæ cognitionem de iudi.cap.1. 525

Non deponitur quis niſi pro notabilibus peccatis.de accuſ.c.cum dilecti filij. 1586

Depoſitus ſi celebrat, ab Eccleſia reſcindatur.de cler.excomm.c.ſi quis presbyter. 1766

Deponendus non eſt quis, ſi teſtes contra ipſum ex ſola credulitate deponunt.de accuſ.c.inquiſitionis. 1690

Diaconus contrahens cum virgine de facto diſpenſatiue promoueri poteſt. qui cle.vel vo.matri. contra.poſ.cap.1. 1471

Die dominica eſt ab omni opere illicito abſtinendum.de fer.c.1. 595

Diebus dominicis licet Epiſcopo virgines conſecrare,& ordines conferre.de temp.ord.cap.1. 249

Diebus dominicis poteſt ſolus Papa ſubdiaconos ordinare. ibid.

D I E S quandoque incipit in initio noctis & terminatur ad diem ſequentem quo ad ordines celebrandos.de temp.ord.capitulo litteras. 256

Dies aliquando incipit à veſpera vſque ad veſperam quantum ad feſta celebranda. de feriis.c.2. 595

Dies aliquando incipit à mane, & terminatur in fine diei ante tenebras quantum ad iudicem, & ſententiam diffinitiuam, de offi.iud.dele.c.conſuluit. 351

Dies aliquando incipit à media nocte, & terminatur ad mediam noctem ſequentem quantum ad contractus faciendos, poſſunt enim fieri qualibet hora.eod.tit.cap.conſuluit. ibid.

Dies aliquando incipit poſt cœnam, & durat per noctem vſque ad diem ſequentem quantum ad ieiunium.de conſecra.diſtinctio.3. capitulo de eſu.

Dies etiam incipit à quarta feria poſt occaſum ſolis vſque ad ſecundam feriam in ortu ſolis quantum ad treugas ſeruandas, de treuga & pa. cap. 1. 438

Dietas vltra duas extra ſuam diœceſim nemo citandus eſt.de exce.c.olim. 844

Diffinitiua ſententia proferri non debet contra abſentem & legitima cauſa, & lata tenet, maxime in cauſa matrimoniali.de ſent. & re iud.cap.tenor. 880

Et c.cum Bertoldus. 898

Ad Diffinitiuam ſententiam procedi poteſt lite conteſt.in cauſa criminali. de do. & cont.c.veritatis. 650

Dignitates duas habens vnam dimittat, etiam ſi habeat illas in diuerſis Eccleſiis. de præb.c.præterea. 1093

Ad dignitatem maiorem à minori eſt tranſeundum.de tranſl.Epi.c.licet.in tantum. 218

Dilapidator deponendus eſt. de ſimo. cap. licet Heli. 1627

Dilapidator rerum Eccleſiaſticarum ſuſpectus remouetur vſque ad diſcuſſionem facti. de accuſ.c. vltimo. 1603

DISPENSATIONES ad ius commune trahi non debent. de ſent. & re iudi. capitulo in cauſis. 894

Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum clerico in minoribus criminibus, de iudi. capitulo at ſi clerici. 513

Diſpen-

Diſpenſare poteſt epiſcopus cum clericis in minoribus criminibus.de iudi.cap. at ſi clerici. 523

Diſpenſat Papa in ſecundo gradu in collateralibus perſonis, vt cum pueris fratrum & ſororum, quia hoc non eſt contra ius diuinum.c.1. litteras de reſt.ſpol. 634

Diſpenſationem inducit multitudo, & terræ conſuetudo, de temp.ord.cap.ſanè 250

Diſpenſatur cum eo in temporalibus cum quo & in ſpiritualibus.qui fil. ſint leg. cap. per venerabilem. 154

In Diſpenſatione voti attendi debet debilitas & paupertas.de vo.& vo.redem.c.quod ſuper his. 1284

Diſpenſatio reuocari non debet.de fil.presby.ca. ex tua nobis. 287

Diſpenſationem non habenti alia cura animarum non conferatur, ſi talis habuerit ante, alioqui collatio careat viribus. de præb.cap.de multa. 149

Item ordinarij locorum inquirant diligenter de pluralitate beneficiorum curas animarum ſiue perſonatus habentium illicitè, & conferant quibus debent Greg.in nouel. de offic.iud.ord.li.6. 256

Dissensvs difficulter probatur, niſi contraria iudicia præceſſerint.de deſponſa.cap ad id. 1834

Et qui matri.accuſat.poſſ cap. inſuper. 1549

Diſſentiente altero deſponſatorum poſt ſeptennium ſolutus eſt alter ipſo iure.de deſponſa.impub. cap.acceſſit. 1448

Diuortium non celebratur licet ex vtraque parte coniugum conſanguinitatis vel affinitatis impedimentum allegetur, niſi per teſtes fide dignos probetur, propter colluſionem. de eo qui cogno. conſangu.vxor.ſuæ.cap. ſuper eod. 1502

Diuortio iudicio eccleſiæ celebrato non poteſt compelli fidelis recipere in fidem reuerſum ad fidem.de diuor.cap.de illa. 1556

Poſt diuortium dos vxori reddenda eſt, & communes poſſeſſiones ſeparatæ ſunt diuidendæ de dona inter vir. & vxo.c.ſignificauit. 1562

Diuortium non fit propter furtum vel ſimile, ſed propter infidelitatem vel adulterium commiſſum.de diuor.ca.quæſiuit. 1552

Diuortio propter hæreſim facto continere debet fidelis viuente infideli.ibi & cap. quanto. 1556

Diuortium poteſt fieri ex violenta ſuſpicione. de præſumpt.cap.litteras. 792

Diuortium ſine iuriſdictione eccleſiæ non tenet. de diuor.cap.porro. 1553

Et de conuer.c.1. 1254

diuortio propter adulterium facto contrahens cum alia debet redire ad primam. de diuor. capit. ex litteris. 1554

Dolus alicuius facit vt contra eum abſentem procedi poſſit, ſi de ipſo conſtet.de ſenten.& re iudic.c.cum olim. 882

Domicilivm. vbi quis habet ibi poteſt conueniri.de foro.comp.cap.dilecti filij. 556

Domicilium dicitur quis habere, vbi habet beneficium. de reſcript.capitul.dilectus filius. 2. 67

Donatio epiſcopi ſine conſenſu capituli non valet. de. his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu capit.c. cum nos. 1092

Donatio occulta ſuſpecta eſt, & ideo irritanda. vt eccleſ.bene.ſine di.confe.c.1. 1804

Donare poteſt qui ſui iuris eſt, & rerum ſuarum habet adminiſtrationē.de don. cap.cæterum. 1157

Donationem debet vir mulieri facere ſi vxor viro dederit dotem.de don.inter.vir.& vxo.c.nuper.1566

Donationes eccleſiarum viuente rectore non valent, niſi fiant locis religioſis, ita tamen quòd rectores eis inuitis non priuentur in vita ſua. de don. c.conſultationibus. 1158

Donare nemo poteſt ſibi ipſi beneficium. de inſtit.c.cum ad noſtram. 1068

Donatio inter virum & mulierem vnde vnus fit pauperior, alius locupletior, non valet.de dote poſt diuor.reſt.c.vlt. 1525

Donationes epiſcopi in grauamen eccleſiæ factæ ſine conſenſu capituli, reuocentur per ſucceſſorem.de dona c.fraternitatem. 1156

Donatio abbatis cum conſilio prioris vel paucorum aliis reclamantibus non tenet, ſecundum conſuetudinem approbatam.eo.tit.c.cæterum. 1157

Dos ad vxorem, & donatio ad virum reuertitur ſoluto matrimonio. de don.poſt diuor.reſt.c.ſi.1568

In dotem non poteſt dari feudū.eo.ti.cap.nuper. 1566

Dos reddatur ſeparatæ propter legitimam cauſam de dona.inter vir.& vxo.c.1. 1561

Ad dotem reddendam debet vir compelli. ibid.

Dos non reddatur ſeparatæ ob fornicationem. eod.tit.c.plerumque. 1563

Dos debetur ancillæ, quæ libera credebatur poſt diuortium.de coniu.ſer.c.propoſuit. 1448

Dos in manu viri eſt vxore viuente.c.per veſtras. de don.inter vir.& vxo. 1567

Dos detur vxori viro exulāte vel fugiente de pignorib.c.ex litteris. 1144

Pro dote ſunt omnia bona viri tacitè obligata mulieri. ibid.

Dotem vxoris vir vendere non poteſt. de conſuc. c.ex parte. 94

Dos eccleſiæ immunis debet eſſe ab omni ſeruitute, de cenſi.& exact.c.1. 1338

Dubia in partem deteriorem interpretantur quandoque.de elect.c.Oſius epiſcopus. 209

In dubiis benigna debet fieri interpretatio. de iureiu.c.ad noſtram.3. 815

In dubiis via tutior eſt eligenda de homic.cap.ad audientiam. 1805

Dubitate in verbis accidente ad communem verborum intelligentiam recurrendum eſt. de ſpo. & matri.c.ex litteris.1. 1323

Dubia quandóque etiam ſunt in partem meliorem conuertenda.de reg. iur.c eſt. te. 1962

Duellum qui fecit, poteſt ex diſpenſatione in ordine prius habito miniſtrare. de corp. de vitia. c.1. 299.

Duellum exercens poteſt promoueri, ſi non interfecerit.de cleri.pugnan.in duello.c.1. 1718

In duello homine interfecto non poteſt ille cuius pugil interfecit. in ordine ſuſcepto miniſtrare. eo.tit.cap.2. 1719

In duello occiſo & ob hoc ſpoliato debent reſtitui ſua bona ſi innocens inuenitur. de pur. vul.c. ſignificantibus.

Vide not.in marg. quando de Duello tractatur. 1750

E

Eccleſia non vacans poteſt concedi religioſis.de reſti.ſpol.c.cum venisſet. 628

In vna eccleſia plures non inſtituuntur ſimul de iurepa.c.quoniam. 1316

Eccleſia vltra quatuor menſes vacare non debet. eo.tit.c. cum propter diſcordias. 1332

Eccleſiam ſine diſpenſatione papæ tenens non presbyter priuetur.de ætа.& qual.c.præterea. 266

Eccleſiam habens non recipit aliud beneficium. de præb & dig.c.cum non ignores. 1033

Eccleſiæ donatio ſub conditione reuocari poteſt ſi ſic collatum ſit quod ea ceſſante debeat reuocari de cond appo.c.verum. 1467

Eccleſias duas vnire ſpectat ad epiſcopum. de excеſ.præla.c.ſicut vnire. 1684

Eccleſiam vltra quatuor menſes vacantem conferat epiſcopus. de iurepatro.c.quoniam in quibuſdam. 1316

Eccleſia non conſecrata immunitatem habet. de immunit Eccl.c.Eccleſiæ. 1408

Eccleſiæ de nouo ædificari poſſunt populo creſcente .de eccle.ædi fi.cap ad audientiam.1. 399

Eccleſia ſub annuo cenſu concedi poteſt ratione fructuum ne præl.vic. ſuas c. querelam. 1648

In eccleſia placita ſæcularia fieri non debent.de immuni.eccle.c.cum eccleſia. 1404

Eccleſiæ nomine cathedralis intelligitur,de verb. ſign.c.cum clerici. 1492

per Eccleſiam matricem intelligitur cathedralis. eo.ti.c.venerabili. 1944

Eccleſia tantum iudicat de manifeſtis. de ſimo.c. ſicut.1. 1607

Ad Eccleſiam fugiens tuetur, non delinquens in ea c.de immu Eccle.c.inter alia.& c.fin. 1405

Eccleſiæ ſubſūt Epiſcopo in cuius diœceſi ſitę ſūt de iure cōmuni.de relig.domib.c.conſtitutus. 1305

Eccleſias plures, quarum vna ex alia pendeat, vel quæ proprios ſacerdotes habere non ſufficit, habere licet. de æta.& qual.præſt.c.eam te. 266

Eccleſiarum effractores & incendiarij poſtquam ſunt denuntiati, à ſolo Papa abſoluendi ſunt. de ſen. excom.c.conqueſti.& in gl. 1890

Eccleſiæ nomine moriens ſi aliquid relinquat, congregatio intelligitur.de teſtam. & vlt. volun.c. relatum.1. 1175

In Eccleſiis regularibus non ſint ſæculares clerici, aut regulam profiteantur, aut amoueantur. de elect.c.cum cauſam. 150

Eccleſiæ vltimum ſupplicium eſt anathema. de iud.c cum non ab homine. 519

Eccleſiarum nouarum conſtructio veteri obeſſe non debet. de Eccle.ædifi c.de his. 1401

Eccleſia fornicatione polluta, aſperſione aquæ reconcilietur.de adul.& ſtup.c.ſignificaſti 1724

Eccleſias reparare tenentur rectores earum. de Eccle.ædific.c. de his 1401

Eccleſia ſæcularis non poteſt fieri regularis ſine conſenſu Epiſcopi diœceſani eo.ti.c.ad audientiā.2. 1410

Ab Eccleſia ſua ſe transferens auctoritate propria ad aliam vtraque careat & prima & ſecunda.de tranſl.præl.c.quanto 216

Eccleſia ſi poſſeſſiones ſuas à laicis repetat, debet expenſas eorum computare in rei melioratione factas.de in integ.reſtit.c.1. 486

Eccleſiarum feudum non licet vendere ſine conſenſu Epiſcopi.de conſt.c.quæ in Eccleſiarum 19

Eccleſiæ & prælaturæ pueris non conferantur. de æta.& qual.præſi.c.ex ratione 264

Sed talib.decet cura animarum committi, qui in breui poſſunt ordinari in presbyteros, & ſint ſubdiaconi.eo.ti.c.in decorum.285.& c.præterea.2. 266

Eccleſia debet habere chorum & Eccleſiam duas partes.de vita & hon.cle.c.2. 991

Eccleſia parrochialis non diuidatur ſine epiſcopo. de præb.c.auaritiæ 1030

Eccleſia viuente rectore non dari nec recipi debet.de conc.præb.c.qui in viuorum 1068

Eccleſia per Epiſcopum reconciliari poteſt. non per presbyterum.de conſecr. eccl.vel alt.c.aqua per Epiſcopum 1362

Eccleſia vacante confirmatio non pertinet ad capitulum. ne ſede vacan.c.2. 1089

Eccleſiaſticis non ſunt ſpoliandi cæci & leproſi, de cenſi.c.licet multum 1339

Eccleſia regularis & cathedralis vltra tres menſes non vacet.& ſi vacauerit, archiepiſcopus prouideat ei.de elect.& ele.pote.c.ne pro defectu 177

Eccleſia vacans ratione diſſenſionis inter epiſcopū & patronum cuſtodiatur per œconomum.de offi.iu. ord.cum vos 398

Eccleſiæ tolerantia non audit diſpenſationem. de præb.c.iamdudum 1039

Eccleſia non poteſt infligere pœnam ſanguinis de rapt & incen.c.in archiepiſcopatu 1728

Eccleſias in proprios vſus conceſſas non licet religioſis intrare ſine conſenſu diœceſani. de priuil.c. paſtoralis 1822

Eccleſiæ manſus debet ab omni exactione eſſe immunis.de cenſi.c.1. 1338

Eccleſia cathedralis aliquem in theologia regētem habeat de magiſt.cap.quia nonnullis 1652

Eccleſiæ matrici debentur decimæ. de præſc.c. ex tranſmiſſa 859

Eccleſiæ ſtatuta pro tempore variari poſſunt. de conſang.& affin.c.non debet 1514

Eccleſia confirmante ſtatuta laicorum valent, aliàs non.de conſti.eccleſia S.Mariæ 25

Contra eccleſiam aliquid ſtatuentes reuocēt, aliàs excommunicentur.de ſen.ex.c.nouerit 1933

Eccleſiaſtica cenſura intelligitur interdictum, ſuſpenſio,& excommuni.de verb.ſig.c.quærenti.1492

Electio caſſatur ſi electus ante confirmationem miniſtret.de elect.c.qualiter 126

De ele.fama teſtes cogendi ſunt.de teſt.cog.c.ſuper his 763

Electioni de ſe factæ quis metu renuntians non minus poteſt recipere dignitatem illam niſi abiurauerit.de his quæ vi, metúſve cau.fi.c.ad aures. 481

In electione præualet numerus dignitati eligentium.de elect.c.dudum.1. 136

Electio valet, & ſi non dignior, tamen digna eligatur.eo.tit.cum dilectus 167

Electus confirmatus poteſt exercere quæ ſunt iuriſdictionis, ſed non quæ ſunt ordinis. eod.tit.cap. tranſmiſſam 123

Electio ſimoniaca ignorante electo facta non valet, niſi in fraudem electi hoc fiat, vt impediatur. de ſimo.c.nobis 1623

Electio celebrata ab interdictis non valet.de ele. c.cum inter R. 124

Ineligibilem facit conſuetudo eligibilem. de ele. coniug.c.cum olim 1011

Electi debent eſſe triginta annorum ſcientiæ ſufficienti, & de legitimo toro nati, alias non valet electio.de ele.c.cum in cunctis 134

Electione prima non caſſata non valet ſecunda electio. eo.ti.c conſiderauimus 119

Ad electionem vocandi ſunt qui ſunt in prouincia, quia plus nocet contemptus vnius, quàm contradictio multorum.eo ti.c.coram dilecto. 170.& c. bonæ memoriæ 2. 170

Electio pendẽte appellatione facta caſſanda eſt 183
Electio Papæ valet à duabus partibus tertia diſ-c. ad h.c.eod.tit.c licet de vitanda 113
De electione poteſt laicus patronus ſe interponere ad vitandum vel poſt electionem ad conſen-ſendum. eſt inuitandus.de iure patron. c.nobis. 1311
Quid ſit de neceſſitate electionis quantum ad formam modum requirere.de ele.c.quia propter. & in gl.ibid. 172
Electio Epiſcopo nondum ſepulto facta non valet. de elect.c.bonæ.2. 170
Electionis tẽpore tranſacto,electio non valet.de ſupplen.negl. præl.c.dilecto filio 248
Electio ſecunda tenet quando eſt euidens primã non valere.de elect.c.bonæ memoriæ 138
Electio ſuſpenſi vel à ſuſpenſis celebrata nõ valet.eod.tit.c.cum inter R. 124
Electione facta non poſſunt compromittere in aliũ electores.de elect.ca.cum inter canonicos.154
Electio caſſatur propter morbum epileptici.ibi.
Electio nõ poteſt variari publicato ſcrutinio.eo. ti.c.publicato 108
In electione requiritur maior & ſanior pars capituli.eo.ti. c.Eccleſia.2. 205. & cap. congregatio. 151
Electio Pontificis à laicis facta non valet. eod. tit.c. ... 204
In electione epiſcopi canonici valde remoti, & in prouincia,non expectantur. eod.titu. cum inter vniuerſitas 217
Electiones clandeſtinæ reprobantur.eod. ti. quia propter diuerſit 172
Electioni de ſe factæ per poteſtatem ſæcularem conſentiens non poteſt eligi amodo ad aliquam dignitatem ſine diſpenſatione.eod.tit. capit. quiſquis electioni 182
In electione poſſunt omnes in vnum compromittere.eo tit.c.cauſam 155
Electio ad præbendum facta per importunitatem,non tenet de præben.& dign.cap. tuæ fraternitatis 1039
Electio Abbatis pertinet ad monachos eiuſdem monaſterij.de conſue.cum dilectus 91
De electione tractanda dies eſt præfigendus. de elect.eccleſia veſtra.1. 188
Eligi debet prælatus vbi duo vel tres ſunt in eccleſia.eo.ti.c.conſiderantes 119.& c.ſuper eo. 120
Electus ab intrato ſchiſmate ſi non ſit cõſecratus à ſchiſmatico,poterit confirmari.eo.tit.c.quia diligentia 112
In electo quæ requirantur. eo. ti. c. cum in cunctis 114
Electores electo crimen obiicere non poſſunt poſt confirmationem præteritam.de ætat.& qualit. ord.c.accepimus 123
Electio Imperatoris pertinet ad principes Germaniæ,ſed examinatio & coronatio ad Papam , de elect.c.venerabilem 155
Electus in Archiepiſcopum & confirmatus poteſt mandare Epiſcopo ſuffraganeo ſuo quod conſecret alium Epiſcopum ſuæ iuriſdictionis. co. tit. c.ſuffraganeis 110
Electionis forma. eod. tit. c.cum. terra. 131. & 9.c.quia propter 179
Electus caſſari poteſt propter adminiſtrationem ante confirmationem ſuam.tit.de elect. c. qualiter. 126.& c.bonæ 138
Electio debet eſſe de proprio gremio ,ſi ſit idoneus. de elect.c.cum inter can. 134
In electionibus valet conſuetudo.eo.tit. c. cum terra 131
Electionis iure priuatur & beneficio indignum ſcienter eligens.de elect.c.per inquiſitionem. 148
Electus remotus poteſt conſtituere procuratorem.eod.tit. cap. congregato. 105. & ca. ſcriptum. 174
Circa electionem ſimoniacam an Archiepiſcopus diſpenſet & qualiter,habes de elect c.ſi alicuius electionem 169
Electio non valet ſi abſentes non vocentur, qui debent & poſſunt electioni intereſſe. de elect. ca. quod ſicut 151
Electi electionibus conſentiant.eod.tit.c.bonæ memoriæ 138
Electionibus duabus per diſſenſum capituli factis neutra illarum valet.eo.tit.c. auditis 154
Perſona electi in via electionis non auget numerum eligentium.eod.titul.c.Cumana. 190. & c.

eum in iure ſed in via compromiſſi 164
Eligere prohibiti à Papa , ſi non poſtulant electores,currit eis tempus propter negligentiam.eo. tit.c.fin. 210
Eligentium numerus multum excedens præfertur dignitati eligentium.eo tit c dudum.1. 136
Eligere non poſſunt excommunicati maiori excommmunicatione.eo.tit.c.illa quotidiana 173
Si electores intra ſex menſes non elegerint, carent ea vice poteſtate eligendi,& proximus ſuperiori prouidebit de prælato vel Epiſcopo.eo.tit.c.ne pro defectu 177
Electi examinatio, & electio pertinet ad confirmatorem.eo. c. ... eſt 1831
Circa electi confirmationem expenſæ factæ reddantur de bonis epiſcopatus.eo.tit.c.vt prætextu. 116
Ad electionem poſſunt admitti de quibus dubitatur an de gremio ſint,cum proteſtatione.eod tit. c.Cumana 193
Electores poſſunt conſilium requirere ab his qui non ſunt de gremio.eo.ti.c.com.in veteri. 191
Electum caſſat multitudo dignitatum ſine diſpenſatione Papæ.eod.tit. c. dudum. 136. alias dudum Eccleſia Romana. 126
Cum electores omnes delinquunt in eligendo, ſuperior prouidebit.eod.tit.c.cum Vintonien. 146
Electo nullũ ius acquiritur per nominationem. eod.tit.c. quod ſicut 151
Ad electionem impediendam appellatio per laicum patronum facta in Eccleſia collegiata non valet.eod.tit.c.quod ſicut 151.
Electio quæ nulla eſt,ex poſtfacto non conualeſcit.eod.tit.c.auditis 154
Electo indigno ſcienter electores poteſtate eligendi priuentur,& à beneficio per triennium ſuſpendatur,& ſi à maiori parte eligitur ,ad minorem partem deuoluitur electio.eodem.tit.c.c.cum Vinton.146.& de poſtul.præl.c.gratum 100
Electio Epiſcopi in Archiepiſcopũ caſſatur, quia Epiſcopus debet poſtulari.de poſtul. c. gratum geſtimus ibid.
In electione Papæ abſentes Cardinales vltra decem dies non expectentur.Greg.in Nouel.ſed præſentes eligant.de elect c.vbi periculum.lib.6. 74.
Ad electionem admittuntur etiam infirmi,ſi recedunt, remanentes eligunt poſt decem dies aduenientes etiam poſt infirmitatem re integra admitti poſſunt. Greg. ibid.
Electio Papæ fit in loco vbi deceſſit alius, alioquin in proxima ciuitate non interdicta ibi.
In electionis præiudicium omnis pactio vel iuramentum factum in caſſum eſt.Greg. ibid.
Pro electione eius debent includi,& arctari Cardinales,& alia multa habentur ibid.
Eligens aliquem gratia ſingularis commodi , ex hoc non priuatur iure eligendi.Gregor.ibid.c.perpetuo 92
Electioni ſe opponentes ſiue poſtulationi ſiue prouiſioni appellantes coram perſonis authenticis inſtrumento publico ſeu litteris exprimant , quod obuiciũt in electionis formã, vel perſonã electam. Greg.in Nouell.de elect.vt circa.lib.6. 82
Contra electum poſſunt obiici antiqua de nouo præcepta,facto ſuper hoc iuramento ibid.
Et ſi facto iuramento obiecta probare non poſſunt,à poteſtate opponendi cadant , niſi de nouo aliquid commiſerint.Grego ibid.
Electus non debet eſſe œconomus vel procurator Eccleſiæ in ſpiritualibus vel tẽporalibus in toto vel in parte per ſe vel per alium,alioquin cadat ab electione.Gre.in Nouel.de ele.c.auaritiæ.lib. 6. 87
Electus requiſitus ab electoribus ſi intra menſem non conſenſerit electioni,cadat à iure electionis,niſi conſenſus electi dependeat à ſuperiori,qui ſi non concedat, procedat ad electionẽ electores. Greg.in Nouel.eo.t.c.quãm ſit.lib.6. 89
Electus ſi intra tres menſes non petierit confirmationem poſt conſenſum,ab electione cadat,niſi legitimè fuerit impeditus.eo.ti.c.in fine
Electio ab electoribus non poteſt impugnari poſt conſenſum , niſi de nouo imp.obiectum aliquam percipiant in electo,vel de nouo cõmiſerit. Greg.eod.tit.nulli 94
Epiſcopus in minoribus criminibus cum clerico diſpenſare poteſt.de iud.c.at ſi clerici 531
Epiſcopus poteſt reuocare quod anteceſſor alienauit indebitè.de in integ reſtit. 1. 486
Epiſcopi procurent quod frequens prædicatio ſit in diœceſib.ſuis ol.iu. or.c.inter cætera. 454

Epiſcopus non poteſt diminuere beneficium clerici ſine conſenſu.de excef.prael.c.ad hæc 1781
Epiſcopi in publico ſemper debent vti lineis.niſi ſint religioſi. de vita & honeſta. cler. cap. clerici officia 999
Epiſcopus non poteſt ſibi vendicare res eccleſiæ. de cenſi & exact.c prohibemus 1342
Epiſcopus poteſt delegare collationem beneficiorum.de conceſ.præb.c.conſtitutus 1082
Epiſcoporum tranſlationes ad Papam ſolum pertinent de tranſ.ep.c.1. 211
Epiſcopus abſoluere poteſt vbicumque conditor canonis ſibi abſolutionem non reſeruauit.de ſent. excom.c.nuper 1897
Ab epiſcopatu remouetur quis propter illiteraturam. de æta.& quali.& ordi.præfi.c quamuis. 175
Epiſcopi conſecratio per Archiepiſcopum impetitum committi poteſt alteri. de offic.ordi.c.quod ſedem 405
Epiſcopi duo ſimul eſſe nõ poſſunt in vno loco, & dec.c.ti.c.quoniam in pleriſque.eo.ti. 53
Epiſcopus ad aliam dignitatem ſine licentia Papæ tranſire non poteſt.de tranſ. epi.c.licet 218
Epiſcopus non poteſt alienare res eccleſiæ ſine conſenſu cap.de his,quæ fi.à præla. ſine conſenſu. c.1. 1091
Epiſcopus nihil iuris habet in monachis niſi cauſa diſciplinæ de ſta.mon.c 1. 1282
Epiſcopus tenetur eſſe ſacerdos.de exceſ.præl.c. ex literis 1785
Epiſcopi tempore interdicti generalis poſſunt diuina officia celebrare, excommunicatis, & interdictis excluſis, niſi hoc ipſum eis ſpecialiter interdicatur,vel cauſam dederint interdicti.de priui.& exceſ.c.priui.quod nonnullis 1827
Epiſcopus ius patronatus habens in alio epiſcopatu debet præſentare perſonam idoneam,& præſentatus debet admitti. de iure patronat. cap. ſuggeſtum 1327
Epiſcopus poteſt eſſe abbas in monaſterio de iud. cauſam 528
Epiſcopus ſi vult nouã dignitatem creare, debet ei in reddittibus prouidere. de conſue.c.quanto 87
Epiſcopus ratione perſecutionis vel infirmitatis in trans religionem ceſſantibus prædictis poteſt reſurgere ad epiſcopatum.de renunc.cap.poſt tranſlationem 258
Epiſcopus clericis ordinatis ab ex indigentibus prouideat vel ſuſtentet eos.de præben & dig.c.cum ſecundum 1034
Epiſcopo ægroto nolente cedere dandus eſt adiutor.de cler.ægro.c.ex parte 1062
Epiſcopus poteſt detinere prouentus alicuius dignitatis vel beneficii, ſi ſua eccleſia eſt onerata. vt eccle.bene.ſine dimi.cõfer c. vt noſtrum 1104
Epiſcopus poteſt infeudare terram alteri ratione beneficij ſibi collati.de dona per tuas 1158
Ad epiſcopum pertinet de donabus religioſis diſponere de reli.domi.c.de Xenodochiis 1304
Epiſcopus poteſt committere inferiori quæ ſunt iuriſdictionis,non quæ ſunt ordinis de conſecr.eccle.c.aqua benedicta 1362
Epiſcopus præſens & conſentiens iudicio mortis eſt amouendus. de exceſ.præl.c.ex literis 1786
Epiſcopus non confert eccleſiam religioſis nec augere poteſt penſiones ſine conſenſu capituli ſui vel Papæ de his quæ fi.à prælat.c.paſtoralis 1098
Epiſcopus non poteſt habere perſonatum vel dignitatem in alia eccleſia. de conceſ.præb.c.poſt electionem 1076
Epiſcopus poteſt ex cauſa clericum capere,& ligare.de appel.c dilectis 953
Epiſcopus vices ſuas ſub annuo cenſu non committat.ne prael.vic.ſuas.c.querelam 1648
Ad epiſcopum pertinet de cura animarum inueſtigare.Greg.in nouel.de verbgni.c.vlt.lib.7. 174
Epiſcopus debet ſeruare ſententiam latam ſubdito.de offic.iudi. ord. capitul.cum ab eccleſiarum 923
Error facti nulli nocet negotio non definito. de confeſ.c.ex parte abbatis 679
Aetatem electi poteſt metropolitanus iudicare, non tamen poſſunt ſuper def. & ætatis diſpenſare epiſc.de elect o.c.cum dilectus filius & in glo. 160
Aetas epiſcopi debet eſſe triginta annorũ aliorum prælatorum,vt decani & archidiaconi,& aliorum animarum curam habentium debet eſſe viginti quinque annorum, quam attingere ſufficit.de elect c.cum in cunctis 114
Aetas nobilis eſt quatuordecim in viro,& duodec.

in muliere.de ſponſa.impube.capit.pubetes 1446
Euchariſtia in fine pœnitenti non denegatur.de ſepultura, capitulo vlt. 1106. nec etiam tempore interdicti. de pœni. & remiſſio. capitulo quod inter. 1870
Euchariſtia ad minus ſemel in paſcha accipiatur, niſi de conſilio ſacerdotis quis abſtineat. eo.tit.c.omnis 1871
Euicta re quando nequit emptor de euictione agere.de empt.& vend c.ſi venditori 1127
Examinatio ad eum pertinet, ad quem confirmatio. de elect. cap. venerabilem 165
Examinari debet poſtulatio ſicut & electio. de tranſl.cap.vlt. 218
Examinatio à non ſuo iudice non valet. de elect. c.bonæ memoriæ 138
Examinanda ſunt miracula per teſtes,& qualiter. de reſcrip.cap.venerabili 755
Exceptio probari debet. de iudi.c.exhibita 537
Contra exceptionem doli datur doli replicatio. de adul.c.intelleximus 1723
Exceptio falſi procuratoris & ante & poſt ſententiam admitti poteſt.de procu.c.noſtra 461
Similiter de litteris falſis. de excep. cum venerabilis 840
Excipiens contra electum iurabit quòd non faciat malitioſe.de elec. c. cum dilectus 160
Non excipiens ſemel, de cætero excipere non valet. vnde citius perditur exceptio quàm actio.de off.deleg.c.inſinuatione 354
Ad excipiendum certum tempus detur reo, vltra quòd non auditur, niſi aliquid de nouo emerſerit. de exce.c.paſtoralis 837
Exceptio excommunicationis in qualibet parte litis poteſt apponi.de exce.c.exceptionem excommunicationis 850
Exceptio excommunicationis publicæ repellit iudicem ab officio ſuo ibid.
De exceptione peremptoria ſiue incidenti non pronunciatur,ſed ſuper principali.de ord.cog c.1. 599
Si excipitur crimen contra teſtem,à teſtimonio repellitur.de or.cog.c 2. 601
Si excipitur defectus natalium quantū ad ſucceſſionē,primo debet terminari eod.tit.cap.tuam.604
Exceptio nulla eſt cū quis alteri opponit in quo ipſe culpabilis eſt.de exce.c.cum eccleſiaſticæ 836
Exceptio contra teſtem probetur ante prolationē ſententiæ.eo.tit.c.1. 833
Exceptionem nouam proponens iurabit ſe noviter illam percepiſſe.eo.ti.c.paſtoralis 838
Exceptio de iudice ſuſpecto admittitur.eo.tit.c. cum inter priorem 838
Exceptio de culpa non impedit quo minus negotia eccleſiæ ſuæ quis proſequatur.eo.tit.c.dilecti filij 845
Et cap.Apoſtolicæ 846
Exceptionem cauſa protelandæ litis defendere proponens, ſi defecerit in probatione,in expenſis punitur.de do.& contu.c.finem litibus 653
Exceptio de citatione vltra duas dietas valet. de excep.olim 844
Excommunicatus eſt dans auctoritatem,vel non prohibens cum poteſt in percuſſione clerici.de ſen. exc.c.quantæ 1918
Sub excommunicationis pœna prohibitus vel ſub interminatione anathematis ſi contra hoc fecerit,nō eſt propter hoc excommunicatus. de iure patronatus.c.relatum 1318
Ab excommunicato domino liberantur ſerui ſi poſt tertiam admonitionem noluerit ſatisfacere. de pœnis.c.grauem 1862
Excommunicatus non vitans excommunicatos peccat. de ſent.exc.cap.illud dominus 1768
Excommunicato non debet beneficium eccleſiaſticum conferri,nec illud poteſt ſine diſpenſatione retinere.eo.tit.poſtulaſtis 1770
Excommunicato iudice gerens vices eius non eſt excommunicatus propter hoc, niſi participet ei in crimine.de off.vic.c.Romana.in nouel.li.6. 331
Excōmunicatio maior lata non præmiſſa admonitione in participantes cum excommunicatis non tenet. Inno.in nouel.de ſen.exc c ſtatuimus l.6.720
Excommunicans ſine trina admonitione etiam ſi iuſta ſit ſententia, per vnum menſem ab ingreſſu eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum de ſent.excom.cap. ſacro 1920
Excommunicati ſunt clericos vel religioſos capientes ſiue lædentes. de ſent. ex c.nuper 1897
Excōmunicare poteſt abbas vel prior monachos. de majo.& obedien.capitulo cum in eccleſiis 419

Excommunicatus poteſt amplius, & ſæpius excommunicari. de Iudæis & Sarra.capitu. ita quorundam 1657
Ab excommunicatis poteſt peti debitum lici.de ſen.exc.cap.inter alia 1900
Ab excōmunicatis poſſunt emi neceſſaria à tranſeuntibus per terras eorum.eod.tit.cap.ſi vere 1905
Excommunicatus poteſt conueniri,ſed debet per alium reſpondere.de iudi.c.intelleximus 537
Excommunicationis ſententia debet eſſe manifeſta,& publi.de ſent.exc.c.per tuas 1910
Excommunicatus ſcienter ordines ſuſcipiens deponitur in perpetuum ſi eſt ſæcularis. eo. tit.c.cum illorum 1902
Excommunicatus abſolui contemnens nec vetera beneficia poteſt retinere,nec noua acquirere ante abſolutionem.de æta.& quali.cum bonæ 269
Excommunicatio minor non impedit executionem officij.de cle.excom.c.ſi celebrat 1774
Excommunicatio debet fieri in ſcriptis,& non faciens eſt ſuſpenſus ipſo facto, idem eſt de ſuſpenſione interdicti.Innoc.in nouel.& eſt ſuſpenſus per menſem ab ingreſſu eccleſiæ de ſen.excom.c.1 lib. 6. 703
Excommunicatio generaliter ſiue ſpecialiter hoc modo,qui hoc fecerit ſit excommunicatus, non debet fieri ſine præmonitione.eo.ti.cap. Romana,li.6. 714
Excommunicationis, interdicti & ſuſpenſionis ſententia non ligantur epiſcopi,niſi eis fiat mentio ſpecialis eo.ti.quia periculum.lib.6. 712
Excommunicatio poſt appellationem lata verbo vel facto non tenet.de appel.c.dilecti filij 1905
Excommunicato ſubtrahitur beneficium ſi non vult petere abſolutionem. eo.ti.c.paſtoralis 948
Excommunicato communicans quando excommunicatur, & quando non. de his quæ vi metúſve cauſa fiunt.ſacris.
Excommunicatio ligat etiam admonitione non præmiſſa.de ſen.exc.c.ſacro. 1920
Excommunicatus poteſt appellationē proſequi,& litteras impetrare.de appel.cap.peruenit.1. 914
Excommunicatus de dubio ſemper debet vitari, quia præſumitur ſemper pro iudice.de ſenten.exc.c. per tuas 1910
Excommunicatus in duobus caſibus auditur ante abſolutionem. ibidem. ſed non eſt audiendus niſi abſolutus petendo ibid.
Excommunicationis exceptio repellit agentem. de of. dele.c.prudentiam 342
Excommunicatus ad oſculum Papæ receptus præſumitur abſolutus.de priui.c.cum olim 1811
Excommunicati teſtificari non poſſunt.de teſti. c.veniens 709
Excommunicatus poteſt quis denuntiari poſt mortem.de hæreticis.c.ſi quis 1670
Excommunicato ſi Papa ſcribat,non eſt propter hoc abſolutus.de ſent.excom.c.ſi aliquando 1914
Excommunicationis ſententia ſuſpenditur per appellationem.eo.tit.contingit.2. 1417
Excommunicatus contrahere poteſt,licet alia ſacramenta non recipiat.qui cleri. vel vo.matri. contra.poſ.c.1. 1471
Excommunicationis cauſas doloſè ſubticēs non abſoluitur.de offi.iud.c.ex parte 400
Poſt excommunicationem concubinæ clericus ei ſe commiſcens eſt excommunicatus eadem excommunicatione.de ſen.excom.c.ſi concubinæ 1917
Excommunicato participans non admittitur ad ipſum denuntiandum,cap.in præſentia 1918
Excommunicatur dominus propter contumaciam procuratoris, ſi ſciens non purgauerit. vt li. conte.c.1. 567
Excommunicatus notorius etiam ſi appellat vitandus eſt.de appel.c.peruenit 914
Excommunicato communicans non poteſt ei excommunicationem obiicere.de ſent.excom.c.in præſentia 1918
Excommunicatus pro debitis abſoluitur ſi eſt impotens ad ſoluendum,præſtita cautione quòd ſoluat cum poteſt.de ſolu.c.Odoardus 1154
Excommunicatis poteſt prædicari, & poſſunt ad bonum & ad correctionem admoueri.de ſen.exc.c. reſponſo 1915
Excōmunicatus non debet abſolui ſine conſenſu excommunicatoris. de offi.iud.ord. cap.cum ab Eccleſiarum 398
Excommunicatus publicus non debet ad dignitatem laicalem eligi.de elect.c venerabilem 165
Excommunicatus pro iniectione manuum au-

dient appellans.de appel.c.peruenerit.1. 914
Excommunicatus à delegato non poteſt abſolui niſi à Papa vel ab eo qui ſuccedit delegato in onere & honore, niſi in mortis articulo.de offic.iud. ord.c.paſtoralis 405
Excommunicationem debet potius ſuſtinere quam vxori contra conſcientiam debitum reddere, quæ nō eſt verè vxor.de ſen.exc.c.inquiſitioni 1916
Excommunicatio poteſt ſub conditione ferri,de appel.c.præterea.2. 911
Excommunicatus publicè non poteſt iudex eſſe. de excep.c.exceptionem.in fin. 850. & de ſent.& re iud.c.ad probandum 902
Excommunicatus debet ab omnibus etiam priuilegiatis vitari.de priuileg c.cum & plantare 1804
Excommunicatus in cœmeterio ſepultus, debet exhumari & eiici.e.tit.c.ad hæc.1806. de ſepul.c.ſacris 1208
Excommunicari non poſſunt Cluniacen.ab ordinarus.de priuil.c.quanto amplius 1819
Excommunicato non poſſunt aliqui communicare ratione alicuius priuilegij.de ſen.exc.c. 1881
Excōmunicatus ſi quis ſit pluribus de cauſis, vna tacita non valet abſolutio ſibi facta.ibid.c.cum pro cauſa 1894
Excommunicatus publicè non admittitur ad accuſandum.de accu.cap.olim 1601
Excommunicatus à Papa communicans, ab ipſo ſolo eſt abſoluendus.de ſent.exc.c.ſignificauit 1888
Excommunicato domino poteſt familia communicare ibi.c.inter alia.1900.& c.ſi verè 1905
Excommunicato poteſt communicare vxor, & liberi.eo.tit.quod in dubiis 1900
Excommunicatio in iis quæ ſunt de eius correctione communicans,non eſt excommunicatus,licet alia verba interponat. e.t.c.cum voluntate 1917
Excommunicatis poſſunt prædicatores communicare ab eis eleemoſynas recipiendo,maximè ſi aliud non habeant ibid.
Excommunicationis abſolutio vel interdicti per vim & metum extorta non tenet, & compulſores ſunt excommunicati ipſo facto.Gregor.in Nouel.de iis quæ vi met.cauſa.c.1.lib.6. 156
Excommunicati ſunt ipſo facto moleſtantes qui electionem vel beneficiorum collationem ſecundū eorum petitionem non fecerunt.Greg.in Nouel.c. ſciant.de ele.lib.6. 101
Item principes vel alij dantes licentiam occidendi vel male tractandi illos qui proferunt,& diuulgant ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis aut interdicti contra ipſos,niſi re integra intra octo dies ſententiarum reuocauerint,vel res ablatas propter hoc reſtituerint,excommunicationis ſententiā incurrunt,in qua ſi permanſerint intra duos mēſes, non poſſunt abſolui niſi per Papam. Greg Inno.vel de ſen.exc.c.quicunque.lib.6. 738
Excommunicatis participantes, quia minor tantum excommunicatio incurritur poſt admonitionē generaliter factam maiorem excommunicationem non incurrunt, niſi iudex aliis ritè ſeruatis eos qui monentur exprimat nominatim. Idem Greg.eo ti. cap.ſtatuimus.lib.6. 720
Ante excommunicationem iudices ſiue vna ſiue tribus admonitionibus vtantur, ſiue vna pro omnibus,ſemper faciant aliqua interualla aliquorum dierum.eo.tit.c.conſtitutionem 718
Excommunicatus pauper abſoluitur ab Epiſcopo. de ſen.exc.in præſentia 191
Exemptæ non ſunt omnes Eccleſiæ Papæ cenſuales à ſubiectione Epiſcoporū, niſi priuilegia monſtrent exemptionis.de priuil.c.recepimus 1808
Exemptus quantumque ratione delicti, vel contractus poteſt coram diœceſano conueniri,niſi locus vbi delictum eſt commiſſum, ſit exemptus. Inno.in Nouel.de priuileg.cap.1.lib.6. 666
Exemptus exemptum non poteſt compellere ad aliam diœceſim vbi crimen commiſſum ſit, ad reſpondendum ibid.
Quando Papa dicit, recipimus te vel vos in filios Eccleſiæ Romanæ ex hoc non ſunt exempti tales, ſed quòd nec excommunicari nec interdici vel ſuſpendi valeant à quocūque niſi à Papa vel eius legato, de verb.ſign.ca.1.lib.6. 755
Exemptus in capite, ratione membrorum veniat ad ſynodum.de priui.c.ex ore 1810
Exempti à diœceſano puniri non debent. de ſup. negl.præla.c.ſicut nobis 426
Exemptio tenet in Eccleſia inobedientæ.de maior. & obe.c.inter quatuor 418
Exemptionis cauſa abſolutus poteſt conueniri aliâ

de cauſa de.cauſa poſſeſ.& propr.c.in cauſa 620
Exemptus non eſt qui licet habeat litteras protectionis à Papa.de priui.c.ex parte 2. 182
Executores debent compelli ad exequendum de teſtam.c.Ioannes 1193
Exequi quis ordinem non poteſt poſt homicidiū & ſimoniam in ordine commiſſam, etiam peracta pœnitentia.de accu.capit.inquiſitionis 1590
Executio ſententiæ ſi alicui facit præiudiciū non exequi mandatur quouſque ille doceat de iure ſuo. de ſen.& re iudic.c.cum ſuper 890
Executori debent litteræ exhiberi.de reſcript.c. cum contingat 59
Executio de beneficiis priuandis fiet per Epiſcopū in cuius diœceſi eſt beneficiatus priuandus,non vbi delinquitur.de foro compe.cap. poſtulaſti 552
Exilij pœna poteſt per iudicem eccleſiaſticum infligi.de crimi.fal.capitulo ad audientiam 1747
Expenſas honeſtas poteſt iudex petere à partib. de vita & honeſt.cler.cap.cum ab omni 995
In expenſis condemnatus,in neceſſariis condemnatur.de eo qui mit.in poſſ. capitulo cum veniſſent 667
In expenſis condemnatur qui illicitè tenuit poſſeſſionem poſt reſtitutionem poſſeſſionis.de ſequeſtra.poſſ.ca.ad hoc 674
In expenſis condemnatur qui temerè aliquem trahit ad iudicium.de dol.& cont.ca.ex litteris 648
In expenſis condemnatur qui appellationē non proſequitur.de appe.ca.irreprehenſibilis. Innoc. in Nouel.de appell.c.t. 393
Condemnatur etiam in expenſis qui non probat formam electionis. Inn.in Nouel.de dolo & contu.c.vlt.
In expenſis condēnatur qui in quarta productione teſtium defecerit.de teſtib.c.victa tertiam 756
Item ſi litteras falſas impetrauit,& occaſione earū facit expenſas.de reſcrip.cæterum 33
Item ſi irrationabiliter appellauit. de appell.c.vt debitus 260
In expenſis condemnatur cum contumax aduerſarius non venit ad iudicium tempore contumaciæ. de do.& contu.c.cum dilecti 655
Expenſæ factæ circa electionem ſede vacante, de bonis dignitatis fient,non capituli, ſed prædeceſſoris.de elect.pot.c.vt præteritæ 186
F
FActum legitimè non caſſatur licet ad ſtatum venerit à quo incipere,non potuit, de iure patronatus.c.conſultationibus 1326
Factum notorium non requirit ordinem iuris. de teſtib.c.ſuper eodem 1.710. de fil.presby.c.quoniam 288
Contra factum proprium poteſt quis venire. de elect.c.noſti 118
Facere intelligitur cuius auctoritate fit. de ſen. ex.c.vt famæ 1906
Facti cauſa magis conſideranda,quàm factum de homi.c.ſicut dignum 1698
De facto ducere eſt magis quam fidem dare. de eo qui duxit in matri. quam pol.per adult.c.cum haberet 1481
Facultatibus creſcentib.creſcere poteſt numerus canonicorū.de conſtit.cap.cum M.Ferrarien. 22
Facilitas veniæ incentiuum præbet delinquendi.de vi.& hone.cler.cap.vt clericorum 997
Falſidicus teſtis trib.obnoxius eſt. de crimine.fal. c.1. 1745
Per falſas litteras iuriſdictio non datur.eo.t.cap. ſuper eo. ibid.
Per falſas litteras lata ſententia non tenet. ibidem.
A falſo procuratore factum non tenet.de procur. cap.1. 477
Falſæ literæ Papales quot modis cognoſcantur. de crimine falſi.c.licet ad regimen 1749
Falſis literis vtens non eſt culpandus cognita falſitate, ſi poſt non vtitur eis. cod.titu. c.duas ſæpe 1747
Falſificator litterarum capituli ſcribendo maiori parte cum ſit minor, ſuſpenditur ab officio & beneficio.de teſtib.c.tam literis 728
Falſarij cum fautorib.& defenſoribus ſunt ipſo iure excommunicati.de crimine falſ.ad falſariorum 1751
Falſarij litterarum Papæ niſi ab ipſo vel de eius mandato abſolui non poſſunt, niſi in morte.cod.t. c.dura ſæpe 1747
Contra falſitatem qualiter proceditur.de verb. ſigni.c.nouimus 1653
Fama plus valet quàm teſtimonium vnius. de conſan.& affi.c.ſuper eo. 1507
Fama in probationibus attendenda eſt.de proba. c.cum cauſam 698
Fama approbat matrimonium, illa ſcilicet quæ præſumptio violenta.de præſump.c.illud 708
De fama electi teſtes ſunt cogendi.de teſt.cogen. c.præterea 762
Fama ſola non ſufficit ad condemnandum cum teſtibus ſit iudicandum.de coha. cler.& mulier.c.tua nos 1006
Familia communicans cum patrefamilias excommunicato excuſatur.de ſen.excom.cap.ſi vere.1905. niſi crimine ſibi communicet, quia tunc non excuſatur,vt ibid.
Fauor vel gratia ſiue odium loco pretij ſuccedunt.de ſimo. 1612
Item fauor vel gratia in beneficiis conferendis vel auferendis attendi non debet. de præben.c.grauе 1051
Feſtis diebus neque iuramenta præſtari, neque pro pace iurari, neque placita ad pœnam ſanguinis debet fieri.de feriis.c.1. 695
Feſtis diebus licet operari cauſa neceſſitatis. de feriis.c.licet 596
Feſta ſanctorum ſunt veneranda ſecundum conſuetudinem terræ. cod titul.cap.quoniam in parte ibid.
In feſtis non ſunt cauſæ audiendæ,nec debet ſententia dari,neque proceſſus partibus etiam conſentientibus valet,niſi &c.eo.tit.c.conqueſtus 598
Feſta ſecularia in eccleſia non fiant.de vita & ho. cler.cum decorem 997
Feudi cauſa quando per iudicem eccleſiaſticum tractanda ſit.de foro compet. capit. ex tranſmiſſa. 544
Infeudare non licet quemquam de nouo de rebus Eccleſiæ.de feudis.c.ex parte 1140
Feudum in dotem dare nemo poteſt niſi ſicut ipſe tenuit.de don.c.nuper 1566
Feudatarius quandiu fructus feudi non percipit, non tenetur ſeruire.de feudis.c.1. 1130
De feudo decimæ nouales non ſunt vſurpandæ,licet antiquæ ſint conceſſæ,de decimis,c.tuas 1227
Infeudare poteſt Epiſcopus beneficium Eccleſiæ ratione obſequij præſtiti.de dona.c.per tuas 1158
Feudum Eccleſiaſticum non licet vendere laico ſine conſenſu Epiſcopi.de foro compet. can.verum quoniam 545
Feuda poſt conſilium non ſunt alicui concedenda.de feu.c.2. 1140
Fidem non ſeruanti non eſt fides ſeruanda. de iureiur.c.ſicut 1. 805
In fide peccans dimitti poteſt, ſed neuter altero viuente cum alio contrahere poteſt. de diuor.c.de illa 1557
Sine bona fide præſcriptio non valet.de præſcr. c.quoniam omne 964
De fide pactionis & conſenſu.de ſpon.duorum.c. tua fraternitas 1464
De fidei articulis.de ſum.trin. 7
De fide dubitationes ad Papam referantur. de presb.non bap.c.veniens 1391
Fides ſacramenti valet etſi deſit ſacramentum in neceſſitate. de baptiſmo, & eius effectu.cap.debitum 1378
Fides data adulterio de contrahēdo poſt mortem viri,impedit contrahendum, & dirimit contractum. de eo qui duxit in matrimon.capitul.veniens 1483
Contra fidem veniens punitur ſicut contra iuramentum.de fideiuſſo.c.peruenit 1148
Fideiuſſor tribus de cauſis agere poteſt cōtra eum pro quo fideiuſſit.capi cum pro quo.de fideiuſ. 1152
Fideiuſſionibus clericus inſeruiens deponatur.de fideiuſſoribus.c 1. 1148
Fideiuſſorem debitor debet ſeruare indemnem. eo.tit.c.peruenit 1148
Fideiuſſor non poteſt eſſe religioſus, niſi de licētia ſuperioris. de fideiuſſoribus. cap. quod quibuſdam 1151
FILIVS ſacerdotis in ſacerdotio genitus non debet in Eccleſia patris ſui miniſtrare ſi ſacerdos eſt, de filiis presbyt.capitulo ad præſentiam 283
Filius immediatè non poteſt ſuccedere patri in beneficio eo.tit.c.conquerente 284
Filius legitimus & pater poſſunt ſimul eſſe in vna eccleſia.eo.tit.c.ad hæc 289
Filius presbyteri miniſtrans poteſt partem beneficij retinere.eo.tit.c.propoſuit 285
Filius poteſt ſuccedere patri in beneficio immediate eod.ti.c.ex tranſmiſſ. 286
Filius poteſt ſuccedere patri ſi fuerit temporalis vicarius eo.t.c.conſtitutus. 287
Filius patri ſuccedere non poteſt per donationem laici.eo.tit.c.vlt. 255
Filius epiſcopi legitimus poteſt ad ſacros ordines aſcendere, & in vna eccleſia cum patre beneficium obtinere.eo. ti.c.ad hæc. 289
Filius non erit vicarius in Eccleſia, vbi pater mediatè habuerit perſonatum ante. eo.ti. c. ad extirpandas. 288
Filij legitimi non debent promoueri ad ordines in ſeculo exiſtentes, nec ad curas animarum, vel prælaturas ſine diſpenſatione.eodem tit.c.1. 282
Filij canonicorum non ſint in eadem eccleſia cum patrib. ſuis canonic.de fi presby. cap. cum decorem. 290
Cum filio quod patri ſuccedat immediatè, nō poteſt legatus diſpenſare.eo.tit.cap.dilectus filius. 291
Filij liberæ vel liberæ in ſeruitio redigi non debent.de na.ex libero ventr.ca.1. 1491
Filius opprimentium pœna. de iis qui fil. oc.c. de infantibus. 1569
Super filiatione ſtatur verbo eorum qui debent eſſe de cognatione.qui matrimo.ac. poſ. cap. videtur nobis. 1548
Filius non poteſt reuocare legitimam donationem patris.de dona.c.cum dilecti. 1159
Filius ſequitur conditionem patris ſecundum legem prouinciæ de coniugio ſeruorum.c.licet. 1489
Filiaſtrum cognoſcens, à marito debitum non petat. de eo qui cog.conſanguin. cap. tuæ fraternitatis. 1506
Filius fideli conuerſo reddatur adultus. de conuer.in fide.c.ex litteris. 1376
Filius adultus non poteſt cogi à patre ad contrahendum matrimonium,ſed ad ſponſalia contrahēda poteſt cogi non adultus.de deſpon.impu.c.1. 1445
FORTVITO factum, & à caſu non eſt imputandum.de ſent.excommu.cap ſi vero.1. 1077
FRIGIDITAS dirimit matrimonium contractum, ita tamen quòd ſi cum alia contrahat, redeat ad primam.de frigid.& male.capitulo 1. 1517
Frigiditas naturalis per triennīū probatur,& qualiter.de frigi.& malefi capitulo laudabilem. 1510
Fructuum poſſeſſio penes feudatarium eſt,& non penes dominum feudi.de feudis capitulo 1. 1130
Fructus pignoris computandi ſunt in ſortem. de pig.c.cum contra. 1165
Fures auctoritate ſuperioris poſſunt incarcerari. de depoſito.c.1. 1119
Furibus ante mortē in pœnitentibus Euchariſtia, & ſepultura non negatur.de fur.capitulo 1. 1730
Furem indicare tenetur quiliber. de furtis. cap. qui cum fure. 1731
Furti conſcius ſi non indicat, eſt facti reus. ibid.
Pro occiſis in furto non eſt orandum. c.fures.eo. ti. 1730
Furans cauſa neceſſitatis non eſt iudicandus fur. eo.ti.cap.ſi quis. 1731
Furans ſacra promoueri poteſt,niſi ſit infamis. c. ti.c.ſi. ibid.
Futura per verba contractum matrimonium copula ſequente confirmatur. qui filij ſint legi. c. per tuas. 1538
Ad futurorum cautelam multa ſtatuuntur. de elect.c.licet. 115
G
GEneralitas expenſa in litteris nocet. de reſcri. cap.ad hæc. 38
Generalis per ſpeciale derogatur.e.ti.c.paſtoralis. 44
Generalis ratione minores & viliores, & non maiores debent conueniri.de reſcr.c.ſedes Apoſtolica. 46
Generale indictum quod dicatur. de verb.ſign.c. cum in partibus, 1940
Generalitas iuris ſpecificandā eſt. de off.iu. ot.c. conquerente. 45
GENITALIA ſibi amputans non eſt promouendus. Fallit de corpore vitiatis.ca. ex parte. 320
Gladio ſeculari vtendum eſt vbi ſpiritualis non timetur.de hær.ad abolendam. 1572
Gladium materialem poteſt Eccleſia inuocare. de homic.c.poſtulaſti. 1714
Græci à Latinis non ordinentur, nec econuerſo. de tempo.c.cum ſecundum. 111

Hæc

H

Habitus ſuſceptio impedit matrimoniũ cõtrahendum, ſed non dirimit contractum. qui cler. vel vo. conſuluit. 1474
Habitum monachalem portans vel deponat, vel monachus fiat de reg. & tranſ. ad relig. ca. vt clerici. 1238
Hæreticus ſuccedere catholico hæreditariè non debet de hæretic. c. ſi quis 1670
Hæreticorum damnantur ſcripturæ. de hære. cap. fraternitatis. 1670
Hæreticorum receptores etiã ſunt ſunt excõmunicati, & ſimiliter ipſorum fauores. eod. tit. c. ſicut ait. 1671
Ad hæreſes extirpandas debet iurare princeps, dummodo poſſit. eo. ti. c. excommunicamus. 1. 1670
Hæretici niſi recipiſcant, traduntur iudicio ſeculari. eod. tit cap. excommunicamus. 2. & c. ſicut ait. 1685
Idem fiat ſi ad hæreſim abiuratam redeant: quia tunc ſine miſericordia traduntur iudicio ſeculari. e. ti. ca. pen. ibid.
Hæreticorum bona, niſi reſipiſcant debent confiſcari. eo. tit. cap. vergenteis. 1675
Hæreticorum filij licet catholici exhæredantur. ibidem
Hæreticorum clericorum bona ad Eccleſiam reuertũtur. de hæreticis. c. excommunicatus itaque. 1680
Contra hæreticos proceditur ex ſola ſuſpicione ibid.
Hæreticos extirpare nolens, excommunicetur. ibidem.
Hæreticorum fautores ſi intra annum non ſatisfecerint, ſint infames. ibid.
Hæreſim nolens extirpare epiſcopus deponatur. ibid.
Hæreticus clericus degradetur. & poſtea iudici ſæculari tradatur. ibid.
Ab hæreticorum dominio abſoluuntur qualitercunque eis adſtricti. eo. c. circa. ſi. 1680
Hæreticus cenſetur qui iuramento noluit ſe purgare. eo. tit. excommunicamus. 1686
Hæreticos extirpare pertinet ad Epiſcopum. de elect. c. in cauſis. 156
Hæretici cum ſuis fauoribus ſunt excommunicati ipſo facto & iure. c. nouerit. de ſen. exc. 1913
Hæres voluntatem defuncti non complens cui aſſenſit, perdit hæreditatem. de vo. cap. licet vniuerſis. 1281
Super hæreditate litigatur corã iudice ſæculari. qui fi. ſint legi. c. præſentium. 1631
De hæreditate ſe poteſt Papa intromittere. qui filij ſint leg. c. 1. 1530
Hæres non poteſt conueniri per litteras contra prædeceſſorem impetratas ante citationem defuncti, de reſcr. c. ſignificauit nobis. 77
Hæres ſacerdotis eccleſia eſt, vnde ei ſuccedet. de pœn. c. præsbyteri 1699
Hæres conueniri poteſt vt ſatisfaciat pro delicto defuncti. de rap. c. in litteris. 1718
Sine hærede nõ decidit qui hæredem conſtituit Eccleſiam, vel monaſterium. de proba. cap. in præſentia. 686
Hæres punitur pro culpa defuncti. de pæn. c. ad aures. 1860
Hæredem poteſt compellere Epiſcopus vt impleat voluntatem teſtatoris. de teſta. cap. ſi hæredes, 1171
Heremita poteſt eligi in Abbatem. de elect. cap. cum monaſterium. 121
Homicidium poteſt committi actu & voluntate. de homi. cap. dilectus filius. 1605
In homicidio caſuali conſideratur an dederit quis operam rei illicitæ. ib.
Homicidij cauſam præſtantes in homicidio, pari pœna ſunt feriendi. eodem c. ſicut dignum. 1698
Homicidium quando imputandum. eo. ti. c. continebatur. c. Petrus & c. fin. 1702
Homicida nõ eſt medicus vel chirurgus ſi nihil omiſit de contingentibus, & tamen moritur ægrotus. eo. t. c. tua nos. 1711
Homicida non eſt dans cauſam abortioni quando conceptus non viuit. eo. tit. cap. ſicut ex litterarum. 1713
Qui homicidio intereſt, ſed nõ percutit, poteſt promoueri. de cle. percuſ. c. præſentium. 1673
Homicidium caſuale committens poteſt promoueri ſi adhibuit diligentiam debitam de homi. c. lator, 1703
Homicidij dãs occaſionem inculpabilem poteſt in ſuo officio tolerari. eod. titul. cap. dilectus filius. 1705. c. ſignificaſti. 1707
In homicidio caſuali quæ ſint conſideranda. eo. tit. c. litteris. 1766
Cum homicida non poteſt Epiſcopus diſpenſare de cle. pur. in duel. c. 1. 1718
Homicida reputatur conceptum mulieris, vel viri generationem impediẽs. de homi. c. ſi quis. 1965
Homicidij pœna punitur excitans alios ad pugnandum in bello iniuſto. de pœnis. cap. quod in ubiis. 857
Homicidium quatuor modis committur. de cle. purg. in duel. c. 2. 1719
Cũ homicida diſpenſat Epiſcopus de beneficio habendo. ibi.
De homicidio cum fama laborat, inducitur purgatio de homi. c. ex litteris. 1706
Honor debetur clericis, & maximè prælatis. de ma. & obed. c. ſolitæ. 424
In Honore ſuccedens, ſuccedat & in onere. de pig. c. ex litteris. 1044
Hora ſecundumquam iudex ſecundum can. ſententiare debet. de offi. deleg. c. conſuluit. 351
Horæ omnes poſſunt dici mane, præter completorium. de celebra. miſſ. c. 1. 1363
Hoſpitalarij qui ſint, notatur, de priuil. c. cum & plantare. 1804

I

Idoneus reputandus eſt quis donec probetur contrarium de præſump. c. ſi. 796
Ieiunandum eſt ſabbato præcedenti. ſi in ſecundam feriam euenerit, feſta ſanctorum habentia ieiunium. de obſerua. ieiu. c. 1. 1395
Ieiunium ſoluit vinum mane bibitum. de celeb. miſſ. c. ex parte. 1366
Ieiunium quibus temporibus fit, & diebus. de obſer. ieiunii. c. 1. 1396
Ieiunium frangens ægrotus non peccat. de reg. iur. c. quod non eſt. 2663
Ignorantia non habet locum in iis quæ publicè fiunt, qui matr. accu. poſſ. c. cum in tua. 1550
Ignorantia quando excuſat, & quando non. de homi. c. præsbyterum 1701. & de cog. ſpi. c. 2. 1492 & c. 2. de ord. ab epiſc. 263
Ignoranti tempus non currit. de ſup. neg. præla. cap. licet. 247
Ignorantiam allegans, iuramentum præbeat. de de ſen. ex. c. ſi vero 2. 1878
Illegitimos ſolus Papa legitimat ad epiſcopatus, de elect. cap. cum Vintonien. 146
Illegitimi parentibus ſuccedere non debent. qui fil. ſint. legit. c. referente. 1537
Illegitimi reputantur in gradu vel ſtatu prohibito geniti. de cland. deſpon. c. cum inhibitio. 1460
Impedimentum iuſtum excuſat. de cle. non reſi. c. inter quatuor. 1019
Impediens aliquem in iure ſuo condemnandus eſt in expenſis. de accuſ. c. accedens. 1594
Imperatoris electio ad quos ſpectat. de elect. c. venerabilem. 165
In imperio non habet locum ſanguinis ſucceſſio, ſed tantum electio. ib.
Imperio vacante poteſt appellari ad Papam ab audiẽtia iudicis ſæcularis, de fo. comp. c. licet. 2. 559
Imperator eſt maior Papa in temporalibus. de maio. c. ſolitæ. 424
Imperator Iuſtinianus decreuit vt canones vim legum obtineant. de iur. cal. ca. 1. 585
Impignorari non poteſt laico res ſacra, niſi in neceſſitate. de pignori. c. 1. 1041
Impuberes poſſunt mortaliter peccare. de delict. puc. c. 1. 1759
Incendiarij ex quo ſunt per Eccleſiam denuntiati, à ſolo Papa abſoluuntur. de rat. in c. in litteris. de ſen. exc cap. conqueſti. 1890
Inceſtus ſequens matrimonium non ſoluit illud. de eo qui cog. con. per totum. 1499
Indulgentia non excedat annum vnum, ſiue ab vno ſiue à pluribus dedicetur Eccleſia. de pœnit. & remiſſ. c. cum ex eo. 1874
Indulgentiam poteſt facere Epiſcopus in ſuo epiſcopatu cuilibet. eo. tit. c. pen. 1375
Indulgentiarum forma in litteris ponenda. ibi.
Indulgentia aliorum Epiſcoporum quibus & quando valeat. ibi.
Indulgentiam dant Epiſcopi ſoli. eo. tit. c. quod in te. 1890
Infamis quibus priuatur. de hæreti. c. excommunicamus. 1. 1680
Infamatus ad purgationem compelli debet, de confeſſ. c. 1. 677 & de purg. cau. c. inter nos. 1838
Infamato publicè electo, vel cui beneficium eſt conferendum, debet ſententiæ executio vel collatio beneficij ſuſpendi. de accu. c. accedens. 1594
Infamis non poteſt eſſe iudex ſed arbiter. de reſcrip. c. ſciſcitatus. 42
Infamatus ante inquiſitionem non debet ſuſpẽdi à beneficio vel officio. de purgatio canon. inter. 1841
Infamatus vbicunque debet ſe expurgare. ibi.
Infamibus actus legitim interdicuntur. de exceſſ. præl. c. inter dilectos. 1780
Infamis non efficitur electus propter vitium electionis. de elect. c. conſiderauimus. 113
Infamis non eſt iudicandus quis propter dicta paucorum. de accuſ. c. inquiſitionis negotiũ. 1590
Infamis à teſtificando repellitur. de teſtib. ca. tam litteris. 718
Infamia impedit promouendum. de homicid. c. Petrus. 1708
Infamatus auditur appellans. de purg. can. c. non inter. 1838
Infamia iudicis vnius ſententiam infirmat. de ſent. e. ad probandum. 609
Contra infamatum modus procedendi. de purg. cano. c. ſi quis 2. 1837
Infidelis, quando poteſt ſtare cum fideli, & quando non. de diuor. cap. quanto. 1156
Infirmi poſſunt comedere carnes in Quadrageſima. de obſeruation. ieiun. cap. 1396
Infirmus ieiunium ſoluens non peccat. de re iur. 2. quod non eſt. 1963
Infirmitas non excuſat à contumacia. de procu. c. querelam. 459
Infirmitas magna ſoluit ſponſalia. de iureiur. c. quemadmodum. 817
Infirmo Epiſcopo datur adiutor, ſimiliter & clericus infirmus omnia recipiat ab Eccleſia ſicut ſanus. de cler. ægrotis. capit. 1. & capitulo ex parte 1061
Infirmo clerico dandus eſt coadiutor, eod. tit. de rectoribus. 1061
Inimicus repellitur ab accuſatione. de accuſatio. cap. cum oporteat epiſcopum. 1581
Cum inimico habitans ſicut inimicus repellitur ab accuſando, & teſtificando. eo. tit. cap. repellantur. 1575
Inquilinus, in quibus caſibus expelli poteſt. de loca. c. propter ſterilitatem. 1130
Inquiſitio non debet fieri niſi de eo cuius fama læſa eſt alibi. de accu. c. cum oporteat. 1588
In inquiſitione non oportet fieri litis conteſtationem. de accuſ. c. accedens. 1594
Per inquiſitionem prælatus non deponitur, ſed ab adminiſtratione bene remouetur. ibid.
Inquiſitorum iuriſdictio excedit ſe ad id ſine quo inquiſitio non poteſt fieri. eo. tit. c. olim. 1601
Inquiſitione pendente non tenentur ſubditi prælato contra quem fit inquiſitio, obedire, nec prælatus debet facere aliquid in præiudicium inquiſitionis, alius inquiſitor reuocet. ibi.
Inquiſitor accedat ad locum inquiſitionis contra quos inquiri debet. de accuſ. cap. qualiter. 2. & c. vltimo. 1596
Inquiſitio habet locum circa ſuperiores & inferiores. ibid.
In inquiſitione nõ eſt iudex actor, ſed fama, nec fit litis conteſtatio. ibid. ibid.
Inquiſitio tantum fieri debet in pubicis criminibus. ibid.
Inquiſitio fiet tantum circa præſentes. eo. titu. c. præpoſitorum. 1574
Inquirendi qui debeant iurare, & qualiter, ibidem.
Inquiſitio fiat propter dicta grauium perſonarum tantum. ibid.
In inquiſitione non deponitur ſicut in accuſatione. niſi in ſimonia, & huiuſmodi. ibid.
In inquiſitione qualiter ſit procedendum. de ſimo. cap. per tuas. 1630
Inſtitutio pertinet ad Epiſcopũ cuius ius patronatus eſt in lite, debet tamẽ repræſentari inſtitutus victori. de iure patronat. capitulo ſi vero. 1323
Inſtitutiones & deſtitutiones non debet facere Epiſcopus ſine capitulo ſuo. de iis quæ fi. à prælatis. ne conſen. cap. c. nouit. 190
In inſtitutionibus beneficiorum non debet eſſe ſucceſſio. de inſtit. c. ad decorem. 10
Inſtitutio per laicum facta ſolum non valet. de ſi.

de presbyt.c.ex tua. 1182
Inſtitutio presbyterorum in eccleſiis baptiſmali in [illegible] pertinet ad epiſcopum.de præſcrip.c.cum contingat. 174
Inſt[illegible] debent boni etiam vndecumque ſint. de inſt[illegible] de con[illegible]. ibid. 1053
Inſtrumenta tantum [illegible] poſt mortem ſcriptoris poſſunt redigi in formam publicam. de fide inſtrumentorum.cap.cum P. tabellio. 783
Inſtrumento publico creditur,vbicumque inueniatur.de reſcript.capitulo ad audientiam. 861
Inſtrumenta inueterata vel aliàs conſumpta per iudicem ordinarium poſſunt renouari, & valebunt vt primam.de fide inſtrum.capi.ſi inſtrument.784
Inſtrumenta non habentia teſtium inſcriptionem vel manu propria conſcripta,non valent.e.tit. c.ſcripta vero. 767
Inſtrumenti copia facienda eſt aduerſario poſtulanti.e.tit. c.contingit. 769
Et de prob.c.quoniam contra. 694
Inſtrumentis vel priuilegiis vtens tenetur illam edere petenti.in capitu.contingit.de fide inſtr.769
Inſtrumenta inſpici poſſunt ab aduerſario in abſentia iudicis propter periculum portandi. ibidem
Inſtrumenta non iudicantur falſa quando in narratione facti tantum abraduntur.cod.tit.cap. ex litteris 768
Inſtrumenta legi debent coram parte aduerſa, vel litem illud ſuper quo eſt contentio.eo.tit. cap. contingit. 769
inſtrumentis laici ſecundum conſuetudinem loci credendũ eſt.eodem titu. cap.cum dilectus. 778
Inſtrumenta contra ſe non tenetur edere actori, ſed actor reo inſtrumenta quibus vſurus eſt, ſed communia inſtrumenta tenetur alter dare alteri. de proba.c 1. 689
Inſtrumẽto non poteſt derogari per teſtes. de præſump.c.illud. 724
Inſtrumenta vel priuilegia non inſpecta non poſſunt argui de falſitate,de fide inſtrumen.cap.accepimus. 680
Inſtrumenta ſubtrahens aduerſario, puniendus eſt à iudice.de teſti.c.[illegible] 760
Inſtrumenta tranſſumpta non valent,niſi originalia inſtrumenta diligenter ſint perſpecta & examinata.de fide inſtru.c.1. 767
Inſtrumentorum defectus vnius litteræ non vitiat.eo.tit.c.ex parte. 781
Inſtrumentorum falſorum obtentu ſententia lata vſque ad viginti annos poteſt retractari,de excep.c.cum venerabilis. 840
Inſtrumenta & teſtes parem habent poteſtatem in liter.de fide inſtrument.cap.cum Ioannes. 778
Sub inſtrumentorum nomine teſtes includuntur de teſtib.cog.c.peruenit. 770
Sub inſtrumentorum nouorum prætextu non debent lites inſtaurari.de ſent.& re iudic.cap.inter. 880
Inſtrumẽto debita forma carenti non creditur. de fide inſtr.quod ſuper his. 776
Inſtrumentis poteſt derogari per teſtes.eo.tit.c. cum Ioannes. 778
Inſtrumenta contraria in iudicium proferens, ſibi obeſt.eod.tit.c.imputari. 782
Inſtrumẽtum falſum iudicatur propter raſuram vel interlineaturam.eo. tit. capitu. inter dilectos. 770
Integra debent dari beneficia,vel poſt debent integrari.de præ.& digni.c.vacante. 1047
Integra re mortuo mandatore expirat mandatum.de offic.iud deleg.c.licet. 367
Integrari non debet vna præbenda per diuiſionem alterius.de præ & digni.c.cum cauſam 1047
Interdictum generale tenentur priuilegiati obſeruare ob ſuam culpam latam,priuilegio non obſtante.de priuileg.cap.petiſtis. 1083
Interdictum non ſeruetur niſi ab epiſcopo vel capitulo indictum.de iis quæ ſiunt à maio.par.cap. quæſiuit. 1101
In interdicto poſſunt clerici ſepeliri in cœmeterio,qui bene ſeruauerunt interdictum niſi cauſam dederint.de pœni.& remiſ.quod in te. 1870
In interdicto qualiter horæ dicendæ ſunt. ibid.
Et quæ ſacramenta ſunt interdicta. ibid.
In interdicto generali conceditur epiſcopis diuina celebrare ianuis clauſis,& non pulſatis campanis,excluſis interdictis. de priuileg. capit. quòd nonnullis. 1827
In interdicto generali non eſt neganda pœnitentia cruceſignatis,& peregrinis de pœniten. & remiſſ.c.quod te. 1870
In interdicto generali licet interdictis,& excommunicatis prædicare,& confirmare baptizatos, de ſen.exc om.c.permittimus. 1929
In interdicto ſemper excipitur baptiſmus paruulorum,& pœnitentiæ morientium,& viaticum, de ſponſal.ca.non eſt. 1426
In interdicto celebrantium pœna. de cleri. excom.minist.c.poſtulaſtis. 1770
In interdicto loco ab homine poteſt quis vti priuilegio ſed non interdicto à iure. de priui. ca. quarum. 1810
Interdictum in priuilegiatos ferentes puniendi ſunt.eo.tit.c.quanto amplius. 1829
Contra interdictum Eccleſiæ matrimonium celebratum non dirimitur. de ma.tr. contrahen. contra interd.eccle.c.ex litteris. 1528
Poſt interdictum emiſſum ratione conſanguinitatis, ſeparãdi ſunt vſqueque conſtet de impedimento.eo.ti.c.1. 1527
Interdictum non ſeruantis pœna. de priuile.cap. petiſtis. 1813
interdictis non licet ſolemniter celebrare ratione alicuius conſuetudinis.de conſuetu.cap.cum inter nos. 88
interdictum non ſeruans,ſi eligatur ad dignitatem vel poſtulatur,caſſatur.de poſtul.præl.cap.1.91
interdictum in terras vel ciuitates promulgatum generaliter non habet relaxationem ad cautelam Grego.in nouel.de ſent.excom.cap.prælecti. 730
INTERFECISSE videtur qui liberare potuit, & noluit.de homici.capitulo ſicut dignum. 1698
Interfectores & tales defendentes pari pœna ſunt puniendi. ibid.
interficiens furem quando ſit in culpa. ibidem.
Et cap.ſi perfodiens. 1552
interficientis pœna.eo.tit.c.interfeciſti. 1696
interlocutoria ſententia ſilentio docendi tranſit in auctoritatem rei iudicatę ſicut diffinitiua.de ele. capit.dilectus.160.& de teſti.ſignificauit. 742
interlocutoriam ſententiam ſi iudex reuocat, appellatio non valet.de appel.cum ceſſante. 963
interpretari eius eſt cuius eſt condere.de iud. ca. cum veniſſent. 530
interpretatio ſemper in meliorem partẽ facienda eſt.de teſti.c.cum tu. 712
interpretatio adhibenda eſt plena contractibus, plenior in teſtamentis,pleniſſima in beneficiis. de dona.cum dilecti. 1359
interpretari debet Papa ſui ſtatuta prædeceſſoris.de offi iud.deleg.ſuper quæſt. 355
interpretatur Papa dubias verborum ſententias de verb.ſig.c.in his.& c.ſequenti. 1939
interpretatio debet fieri quod proſit,& non obſit.de priuil.c.in h.s. 1939
interpretari debet iudex in inſtrumentis dubia. de dona.c.cum dilecti filij. 1939
introductum vi vel clam nullius eſt ſtabilitatis.de reg iur.quod latenter. 1973
INVESTIRI poteſt abſens beneficio per aliũ. de præben &digni capitulo accedens. 1024
irregularis poteſt aſſumi in abbatẽ in neceſſitate, de ætà.& quali.prælic.cap.tuam. 271
ITERATVM non intelligit quod neſcitur eſſe factum.de presby.non baptiz.capit.veniens. 1391
iteretur ordo in non baptizato poſt baptiſmum. eo.tit.c veniens. ibid.
iterandum non eſt ſacramentum , ſed omiſſum caute ſupplendum.de ſacra.non itera.ca.1.& vltimo. 251
iterandus non eſt ordo ſi presbytero vel diacono eſt impoſitio manus omiſſa,ſed tempore ordinum cautè eſt ſupplendum,eod.ti.capit.vlt. 282
iteranda non eſt benedictio in ſecundis nuptiis, & clericus huius oppoſitum faciens ſuſpenſus ad Papam eſt mittendus.de ſecun.nup.cap.1. 1569
iterato non eſt ordinandus epiſcopus vel presbyter ſi vnctio olei non eſt facta, ſed cautè ſupplẽda.de ſac.c.vno. 176
IVDAEI nouas ſynagogas non faciant,ſed veteres poſſunt reſarcire.de Iudæi.1. 1656
iudæi claudunt oſtia & feneſtras ſuas in die paraſceues,cod.tit.c.quia ſuper. ibid.
iudæo Chriſtianus ſeruiens excommunicetur. eo.tit.c.Iudæi.2. 1697
iudæus conuerſus poſſeſſiones prius habitas nõ amittat.eo.c.Iudæi. ibid.
iudæi non ſunt cogendi ad fidem. eo. tit. c. ſicut Iudæi. 1660
iudæorũ ritus & feſtiuitates non impediuntur. eo. tit c ſicut. ibid.
iudæo nullus noceat ſine auctoritate ſuperioris ibid.
iudæi nutrices Chriſtianas non habeant, etiam ſub pœna.eod tit.c. & ſi iudæos. 1665
iudæi percutientis clericum pœna. eo. tit. c. poſtulaſti. 1664
iudæi deferant habitum diſtinctum à Chriſtianis eo.ti c.in nonnullis. 1663
iudæi in publicum non procedant in diebus lamentationum. ibid.
iudæi publicis officiis non præferantur.eo.tit.c. cum ſit. 166
iudæi ſeruus ad fidem conuerſus liber efficitur.e. tit c.nulli iudæo. 1526
iudæi decimas ſoluant prædiales. de vſur. cap. quanto amplius. 1618
iudæi compelli poſſunt ad vſuras reſtituendas, licet moderatas accipere poſſint.eod.titulo . capit. poſt miſerabilem.1940.& c.quanto amplius. 1718
iudæus conuerſus poteſt petere filium iudæum. de conuer.infid.c.ex litteris. 1779
Ad iudæos coercendos poteſt compellere iudex eccleſiaſticus iudicem ſæcularem,de iudæis. c. ex quorumdam. 1677
iudæus conuerſus ad eccleſiaſticum beneficium promoueri poteſt.de reſcrip.c.ex tu te. 19
iudex qualiter debeat ſe habere erga appellantem.de appell.tio.c.per tuas. 818
iudex ſine ſuo conſiliario non debet procedere. de reſcrip.c.ſeſcitatus. 42
iudicis eccleſiaſtici eſt viduas defendere. de fo. comp.c.ex parte. 552
iudicium proceſſus ante li.conteſt.& poſt appellationem non valet.de procur.capit in noſtra præſentia. 468
iudicis officium eſt certificare reum ſuper obſcuro libello vel citatione.de libel.obla.ca. ſign ſicantibus.
iudicium proceſſus prætermiſſo ordine iuris nõ tenet.de pur.cano. ca.cum dilectus filius. 1843
iudex non poteſt præfigere terminum redeundi appellanti.de appel.c.ex inſinuatione. 944
iudex non iudicabit in tenebris.de off.iud. dele. c.conſuluit. 351
iudex poteſt parcere in præiudicium alterius contumaci. ibid.
iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de iudicio ſæculari in cauſis pauperum, & peregrinorum de fo.comp.c.ex parte. 553
item, ſi vacat imperium.eo.tit.c.licet. 546
item ſi iudex ſæcularis eſt negligens.eo.titu.cap. ex tenore. 547
item ſi eſt terra eccleſiæ.de appe.c.ſi duobus.9 0
item ſi eſt conſuetudo, vt eccleſia iudicet. de maleficiis,de fo.com.cũm ſit generale. 545
item in denunciatione ratione criminis. de iu. c.nouit. 538
item ratione connexionis,vt de iure patronatus. de iud.c. quando.de donat.inter vi.& vxo. cap. de prudentia,1663.& tit.qui filij ſint legi. c. per venerabilem 1540. vbi etiam ponitur quando iudex eccleſiaſticus legitimat ad ſpiritualia,legitimat & temporalia.
iudicis poteſtas non expirat ſi per cauillationem cauſa prorogetur vltra triennium.de iu. c. venerabilis, 539
iudex ſi non ſeruat formam mandati,irritum eſt ipſo facto quod facit.de reſtit ſpol.c.Pilanus. 645
Coram iudice primo debes reſpondere ſi poſt citationem ad alterius iuriſdictionem te tranſtuliſti.de fo.comp.c.propoſuiſti. 558
iudex ſolum de re qua cognoſcit, debet iudicarẽ.de cau.poſ.c.cum ſuper. 613
iudex ex ſignis euidentibus poteſt iudicare. eo. tit.c.paſtoralis. 614
Et de teſtibu .c.præterea. 732
iudicis vnius voci non credatur, neque teſtimonio.de teſt.c cum à nobis 728
iudex qui iudicat contra conſcientiam , & iuſtitiam per gratiam & odium vel ſordes, ſuſ, ẽius eſt ipſo iure,& per ſolum Papam abſoluẽdus ſi ingerat ſe diuinis de ſen.& re iud.c.cum æterni.lib.6. 476
iudex eccleſiaſticus poteſt reuocare ſententiã lata à iudice ſæcularis.de foro.comp.c.licet. 552
iudex poſt ſententiam debet mittere in poſſeſſionem de ſen & re iudica.c.cum aliquibus. 878
iudex poteſt emendare errorem ſuum. de accuſ. & inquiſit c.qualiter.1. 1154

iudices

Iudices qui conſenſu partium dati ſunt non poſſunt recuſari.de cauſa poſſe.&proprie.c. cum olim. 618
Iudicis officium.de priui.c.c.ex ore. 1820
Iudex ſecularis degradatum puniens non incidit in canonem.de iud.c.cum non ab homine, 526
Iudex recuſari poteſt ſi de terra aduerſarij eſt natus, vel eius conſanguineus, vel eius commenſalis. vt li.non c. teſt.c.accedens.2.573.&de offi.iud. dele.c.cauſam.2. 340
Iudex poteſt compellere partes ad componẽdum. de elect.c.cum inter.R. 124
Iudex qualiter procedere debet.de probationib. c.quoniam contra. 694
Iudex interlocutoriam mutare poteſt. de appe.c. cum ceſſante. 963
Iudex non debet eſſe ſuſpectus vel inimicus.eo.ti. c.ſecundo requiris. 932
Iudex Eccleſiaſticus quando poteſt tradere ad pœnam ſanguinis.de crim.fal.c.ad falſariorum.1751
Iudex qualiter ſe habere debet ad partes,de purg. can.c.cum.P. 1838
Iudex poteſt recuſari ſi appellatum eſt ab eo. de app.c.ad hæc ſi.1. 909
Item ſi ſit familiaris aduerſario. de of.c. inſinuante.362.& c.per quæſtionum. 355
Iudex debet per ſeipſum cognoſcere in principio, in medio, & in fine antequam proferat ſententiam de offi.iud.del.g c.ſuper quæſtionum. 355
Iudex poteſt ſupplere, & allegare pro partibus de poſtul.prælа.c.bonæ.memoriæ.1. 101
Iudex maior non poteſt impedire iuriſdictionem minoris.de offi.delegat c.ſtuduiſti. 388
Iudicis arbitrio relinquitur numerus teſtium. de teſtib. c. cum cauſam. 735. tempus comparandi. de of. dele. conſuluit. 55. induciæ citatoriæ. vt lit. non conteſt.c.quoniam.574.tempus &pœna pœnitentie. de pœn. & remiſſi. c. ſigni ficauit. & cap. quæſitum. 1864
Propter iudicis ſecularis negligentiam deuoluitur poteſtas ad iudicem eccleſiaſticũ.de for. comp. c.ſi clericus. 545
Iudex eccleſiaſticus poteſt ad famam reſtituere. de ſen.c.cum te. 901
Iudex cauſam ſimilem habens recuſari poteſt. de iud.c.cauſam quæ 2. 537
Iudex Eccleſiaſticus pœnã pecuniariam exigere debet.de pœnis.c licet. 1856
Iudex Eccleſiaſticus ſuperſedeat de cauſa quæ ſpiritualiter ſpectat ad forum ſeculare, niſi per negligentiam.de iud.c.cæterum.525.& c.cum non ab homine. 529
Iudex ad quem appellatum eſt, poteſt ſententiam prius latam in quibuſdam infirmare,& in quibuſdam confirmare. de ſen.& re iud.c.quod ad conſultationem. 887
Iudex poteſt petere expenſas rationabiles à partibus de vit.& honeſt.clerici.c.cum ab omni. 995
Iudicibus diuerſis in eadem cauſa delegatis diuerſa mandantibus, qualiter debet ordinarius procedere.de reſcr.c.cum contingat. 59
Iudex poteſt ſine accuſatore punire criminoſum. de vſur.c.cum in diœceſi. 1741
Iudex non poteſt recuſari niſi iuſta de cauſa. de appe.c.cum ſpeciali. 964
Iudicis ſcriptum poteſt refutari per teſtes, non eſt enim ſoli iudici credendum in præiudicium alterius.de teſt.c cum à nobis. 732
Iudex recuſatus poteſt cauſam committere de aſſenſu recuſatoris.vt lit. non conteſt.c. accedens, 1. 570
Iudex quilibet debet habere tabellionem, vel duos viros idoneos.de prob.c.quoniam contra.694
Iudex debet prouidere vt perſona in iudicio agens vel defendẽs ſit legitima. de iud.c. cauſam.1. 528
Iudicium eſt triplex.qui fi.ſint. di.c. per.venerabilem. 1540
In iudicio non eſt perſonarum diſtinctio attendenda.de iudiciis.c.nouit. 531
In iudicio quæ perſonæ requirantur. de ver. ſig.c. forus. 1934
In iudicio non creditur contraria aſſerenti. de ſimp.ord.c.dilectus. 258
Iudicare licet de manifeſtis malis.de reg. iur. c. eſtote. 1962
In iudicio vno facta, fidem faciunt in alio,de reſtit.ſpo.c.cum ad ſedem. 640
In iudicio non proceditur niſi contra victum vel contumacem. de maio.& obe.c.inter quatuor. 428
in iudicio excommunicatus conueniri poteſt, & per alium reſpondere.de iud.c.intelleximus. 527
in iudicio ſeculari clerici reſpondere non debent contraria conſuetudine non obſtante.de iud.c. clerici. 527
iudicio ſeculari traditur clericus incorrigibilis, degradatus.eo.tit.c.cum non ab homine. 529
iuramentum præſtabit prælatus in animam ſuam, & fratrum maioris partis.de teſt.c.præſentium. lib. 6. 349
iuramentum debet habere tres comites. de iureiu.c etſi Criſtus. 820
iuramentum quod fit metu cadente in virum conſtãtem non obligat. de iureiu.c.peruenit.1. 797
iuramento mulieris quòd aliquis cum illa contraxerit,non creditur niſi probetur per teſtes.eo.tit. c.mulieri. 330
iuramentum ſeruãdum eſt niſi vergat in diſpendium animæ,vel per ſuperiorem relaxetur. eo. ti.c. ſi vero.& c.venient. 807
iuramentum contra profeſſionem emiſſum non tenet de iureiu.c.ex literis 828
iuramentum illicitum non obligat, & tales ſunt abſoluendi cum pœnitentia.eod.tit. c. cum quidam. 805
iuramentum recipit interpretationem aliquando.eo.tit.c.breui. 808
iuramento intelligitur hæc conditio tacita, quòd obſeruabitur ſi eſt obſeruandum. eo. tit. c. quemadmodum. 817
iuramentum Epiſcoporum in conſecratione.c. t. c.ego.N. 798
iuramentum contra ius canonicum præſtitum non tenet.de fo.comp.c.ſi diligenti. 548
iuramenta contra Eccleſiam facta ſunt periuria. de iureiu.c.ſicut. 814
in iuramento illicito conſulendus eſt ſuperior. de ele.c.venerabilem. 165
iurans mihi fidelitatem, & per conſequens meis ſucceſſorib.nõ tenetur iterũ iurare. de iureiu.c.veritatis. 806
iurans matrimonio contrahendo totius implet quàm ad frugem vitæ melioris ſuſpiret. de ſpõſa.c. commiſſum. 1431. tamen non eſt compellendus implere.eo.tit.c.requiſiuit. 1431
iuramentum non exigat Epiſcopus à Clericis ſuis niſi cum committit eis beneficium Eccleſiaſticum. de iureiu.c nullus Epiſcopus. 799
iurans de vſura ſoluenda tenetur, ſed vſura ſoluta reſtituatur.eo.tit.c.debitores. 799
Per iuramentum proprium probare tenetur agens & per vnum teſtem ſuperſtitem altero mortuo. de proc.c.ex inſinuatione. 460
iuramentum requiritur in iudicio etiam poſt teſtes,& inſtrumenta, aliter fides probationi non adhibetur.de proba.c.ſicut. 681
iuramento defertur habito reſpectu ad honeſtatem perſonæ, & quantitatem cauſæ. de iureiu.c.vlt. 832
Ad iuramentum vbi timetur periurium nullus cogi debet,de cohabit.cler.& mul.c.2. 1007
iurare poſſunt monachi in cauſis monaſterij ſui. de iureiu.c.etſi Chriſtus.in fi. 820
iuramenta teſtium poſſunt omitti à partib de teſtib.c.tuis quæſtionib.aliàs iurare debent,niſi partes remittant. 759. & monachi tenentur iurare nec ſupportantur. ibi.
iuramentum non debet extendi ad caſum inopinatum.de eccl.ædifi.c.tua nos. 1401
iurans quòd non veniat contra me non obſtante iuramento poteſt tam pro eccleſia quàm pro ſuis ſpiritualibus contra me agere.de iureiu. c. petitio. 818
iurans ſeruare ſtatuta edita, ad futura non obligatur per iuramentum.eo.ti.c.pen. 831
iuramentum exigitur in receptione pallij. de ele. c.ſignificaſti. 110
iuramentum aliud non requirat archiepiſcopus ab Epiſcopo ratione alicuius conſuetudinis quã habet forma canonica. de maio. & ob.dilecti filij.431
iuramentum non exigatur, niſi cum aliæ probationes defecerint.de pro.c.ſicut conſuetudo. 681
iuramentum non obligat in annis minoribus.eo. tit.c.in præſentia. 686
in iuramento intelligitur ſemper ius ſuperioris exceptum.de iureiu.c.venientes. 811
iuramentum qualiter indicitur reo vel actori.eo. tit.c.ſi. 832
iuramentum tenet, cum in melius mutatur.c.peruenit.2,eo.ti. 797
Tuũs reſidere clericũ poteſt pro Eccleſiæ vtilitate ſe abſentare. de cle.non reſi c.cũ dilectus filius 1022
iuramenta clerici laicis præſtare non debent,niſi temporale ab eis teneant.de iureiu.c.nimis. 814
iuriſdictio non præfertur vbi par eſt numerus,vel maior.de reſcr.c.paſtoralis. 44
iuriſdictio aufertur à digno propter coniunctionem indigni.de offi iud.deleg c.cum ſuper 310
ius ex conſultatione Papæ editur.de voto & voti. red.c.ex multa 1286
Contra ius commune introductum ſtare non debet.de reg.iur.c.quod latenter 1963
iuri ſuo quilibet renuntiare poteſt.de fo.comp.c. ſi diligenti. 548
ius commune.vbi non inuenitur expreſſum,procedendum eſt ſecundum æquitatem. de tranſ.c.ex parte 432
iure quod quis in alterum ſtatuit, ipſe vti debet. conſt.c.cum omnes 18
ius Eccleſiaſticum iuuatur per ius ciuile. de no. oper.nun.c.1. 1798
iuri communi detrahit conſuetudo & priuilegium de iud c.nouit ille. 538
ius alienum non ſeruanti, non eſt ſuum ius ſeruandum.de priuil.c.dilecti filij. 1806
iure ſuo nullus priuari debet ſine culpa de eo qui cog.conſang.c.diſcretionem. 1502
Contra ius faciens,& ius ſuum allegans non auditur,de conſ.præ.c.cum ſuper. 1079
Qui iuri ſuo ſemel renuntiat, non poteſt poſtea redire ad illud.de elect.capit.cum inter.1. 124
in iure eſt prior qui tempore eſt poſterior. de reſcr.c.capitulum. 68
iure ſuo nullus eſt priuandus lite pen. vt lit.pend. c.1.& vlt. 69
iura fauent matrimonio, liberti, doti, donationi.de ſen.c.vl. 904
iura ſua quilibet Papa ſeruare intendit.de reg.do. c.1. 1503
Vna iuris conditio aliud reſeruat, aliud prohibet. de præb.c.graue. 1051
ius ſuum quis amittit propter negligentiam. de conceſ.præb c.nulla. 1269
Qui ius petit ab alio, debet ſibi ius ſeruare. de nup.pec.c.1. 563
ius ſuum & iuſtitiam nulli licet vendere. de purg. can.c. 1848

L

Labor peregrinationis ex cauſa recompenſandus eſt.de vo.c.magnæ fidei. 1282
Laborans ſimili impedimento non poteſt illud alteri opponere.de exce.c.cum Eccleſiaſticæ. 836
Laici non debent aſſumi loco canonicorum in Eccleſia veſtra. 1063
Laici in caſu poteſtatẽ habent ſuper clericos auctoritate Eccleſiæ.de falſ. ad falſariorum. 1751.de iud.c.cum non ab homine. 529
Laicus poteſt ſe ſubiicere alterius iuriſdictioni, clericus non.de fo.comp.c.ſignificaſti. 557
Laici non debent diſponere de reb. Eccleſiæ. de deci.c.quamuis 1221
Laicorum contrarium facientium pœna. ibid.
Laici de cauſa patronatus non habent iudicare.de iud.c.quanto. 528
Laicus poteſt clericum & Epiſcopum denuntiare & accuſare.de præſump.c.cum in iuuentute. 794
Laicorum concilium in cauſis Eccleſiaſticis non debet requiri.de conſue.c.ad noſtram. 86
Laici Eccleſiaſticis dare nequeunt ſine conſenſu Epiſcopi.de iure pa.c.quod autem. 1318. Et recipiens aliquid,crimen ſacrilegij incurrit.de verb.ſig.c.cauſa. 1937
Laicus ad firmam Eccleſiam habere non debet ne cle.vel mo.c.ſecundum inſtituta. 1213
Laici non poſſunt compellere clericos vt coram ſe litigent.de iure pa.c.relatum. 1328
Laicorum ſtatuta contra libertatem Eccleſiæ ſine conſenſu Eccleſiæ non tenent.de conſ.c.quæ in Eccleſiarum. 19
Et etiam bona ſtatuta. eod.tit.c.Eccleſia S.Mariæ. 25
Laicus non conferat annexum ſpirituali, & pœna recipientes.de reb.Eccl.non alie.c.qui res. 1108
Laicus non diſponat de bonis clerici defuncti auctoritate propria. de ſuc.ab inteſt.c 1. 1195
Laicus in quib. caſib. teneatur reſpondere in iudicio Eccleſiaſtico. de verbor. ſigni.cap. nouimus 1958
Laicus non debet teſtimonium ferre contra cle

ricum, poteſt tamen accuſare de teſt.c de cætero. 71

Legatus ad plures prouincias, in vna exiſtens de alia poteſt iudicare de offic.leg.ca nouit. 393

Legatus non à latere papæ miſſus non poteſt abſoluere excommunicatos in ſua vel aliis prouincia niſi de licentia ſpeciali ſibi à papa collata.eod. tit. excommunicatis. 394

Legati conſtitutio in ſua prouincia durat perpetuo.eo.tit.c.nemini dubium. 395

Poſt legati receſſum non durat commiſſio cauſarum, niſi citatio ſit facta eo in prouincia exiſtente. ibid.

Legatus poteſt conferre eccleſias vacantes.eo.ti. c.dilectus filius. 392

Legatus poteſt interpretari in mandatum papæ. de poſtu.præl.c.1. 97

Legatus vnus poteſt ſtatuta alterius confirmare. de loca.c.1. 1127

Legato ſpeciali præſente ceſſet legatio generalis. de of.leg.c.volentes. 394

Legatus generalis non poteſt impedire delegationem ſpecialem niſi habito ſpeciali mandato, poteſt tamen proceſſum eius confirmare vel exequi. eo.tit.c.ſtuduiſti. 388

Legatus poteſt abſoluere excommunicatos ſine ſpeciali mandato.eo.tit.c.quòd tranſlationem. 390

Legatus diſpenſare poteſt in cauſa matrimoniali. de conſ. & aff. c.quòd dilectio. 103

Legatus duos Epiſcopatus diuidere vel vnire, aut vnum alteri præponere non poteſt de offic. lega. c. quod tranſlationem. 390. nec poteſt iuriſdictionem extendere vltra ſibi conceſſum. de elec.c. venerabilem. 165

Legatus poteſt dare Eccleſias & præbendas inuito patrono.de offi.lega.c dilectus filius. 362

Legatus generalis poteſt cognoſcere per ſimplicem querelam de cauſis ſuffraganei.eo tit.c. 387

Legatus in ſua prouincia eſt archiepiſcopus Cantuarienſ. ibid.

Legatus generalis non poteſt ſententiam ſecundum formam mandati à iudice delegato latam reuocare.eo.tit.c.ſtuduiſti. 388.& c.niſi ſpecialis. 390

Legatus nõ debet ſe intromittere de cauſa ad papam tranſmiſſa.eo.tit.c.licet. 391

Legato papæ tenentur omnes ſuccurrere, nec valet ſuper hoc præſcriptio, niſi habeant priuilegium ſpeciale.de præſcript.capit.accedentes. 860

Legis auxilium fruſtra inuocat qui committit in legem.de ele.c.bonæ memoriæ.i.& ſunt inferius ſignati. 138

Clericus poſt trinam admonitionem arma deferens de ſenten. excommunicat. cap. in audientia. 1892

Item clericus non in tonſura nec veſtitu clericali viuens. eo.tit.c.contingit.1. 1908

Item viſurarius vſuras non reſtituens.de vſur.e.qui fruſtra. 1748

Item immunitatem Eccleſiæ non ſeruans. de immun.Eccl.c.v... 1418

Item appellationi non deferens. de ele. c. bonæ memoriæ. 138

Lex ſiue conſtitutio non ligat niſi cum venerit ad notitiam, vel peruenire potuit. Inno.4.in nouel.

Secundum leges omnes Clerici iudicandi ſunt à iudice Eccleſiaſtico.de iud.capitu.clerici. 527

Leges ciuiles audientes prælati & curam animarum habentes ſunt excommunicati & ſacerdotes.ne cle.vel mon. c. vlt. 1416. Idem eſt de monachis & phyſicam audientib. ibid.

Legib. Imperatorum Galli non vtuntur, nec Pariſiis leguntur vt ſtudium Theologiæ amplietur. de priuil.c.ſuper ſpecula. 1831

Legitimus quoad ſpiritualia eſt etiam quoad temporalia, & non econuerſo.qui fil. ſint leg.c. per venerabilem. 1540

Legitimari poteſt non per matrimonium ſequẽs in adulterio natus.eo.tit.c.lator præſentium. 1557

Legitimi repetantur nati ex his qui in gradu prohibito & ignoranter clandeſtinè contrahunt. de cland.deſp.c.cum inhibitio. 1460

Legitimus cenſetur natus de legitimè iunctis, licet parentes poſtea ex cauſa ſeparentur. qui fi. ſint leg.eo.cum inter.1402.& c.perlatum. 1556

Legitimare poteſt papa illegitimos.eo. tit. c. per venerabilem. 1540

Legitimis reputatur natus de ſuperinducta vxore inſcia de prima viuente.eo.tit.c.ex tenore. 1549

Legitimi reputantur filij infidelium conuerſi ad fidem.eo.tit.c.ſi. 1546

Legitimus reputatur natus de matrimonio veniens.b.patentib.non impedito.eo.ti.cap. peruenit. 1538

Lepra coniugatos non ſeparat. de cõiug.lepro. c. quoniam. 4 6

Lepra non obſtante ſanus debitum reddat. ibi.

Leproſi ſeorſum habitent eo.tit. c.2. ibid.

Lepra ſuperueniente ſponſalia contrahentes non coguntur conſummare matrimonium, eo.tit.c.litteras. 1487

De iureiu.c.quemadmodum. 817

Leproſus contrahere poteſt.de coniu.lep.c. quoniam nemini. 1486

Leproſus miſſam non celebret. de cle.ægr.ca.tua nos. 1061

Leproſo clerico dandus eſt adiutor.eo. tit. c. tua nos. 1061

Libellus in cauſis confici debet. de libel.obl. c. 1. 559

Libellus ad reſpondendum canonicè conficitur. eo.tit.c.1. ibid.

In libello conuentionali cauſa debet exprimi.eo. tit.dilecti filij. ibid.

In libello debet actor ſpecificare quid petiit.eo.ti. c.ſignificantib. 561

Libello inepto confecto vel concepto reus ab inſtantia iudicij abſoluitur, ſed non a cauſa.de iudi. c. examinata. 534

Libertas monaſterij præſcribi poteſt. de priui. c. ex ore ſedentis. 1820

Libertati vel priuilegio papali non poteſt quis renuntiare ſine culpa de arb.c.cum tempore. 509

Liber iudicandus eſt in libertate ſtans per decem annos de coniug.ſeruorum.c.licet. 2489

Libera ſi ſcienter contrahat cum ſeruo, tenet matrimonium.de præſc c.illud. 789

Ex libera natus vel libera non poteſt redigi in ſeruitutem.de nat.ex lib.ven.c.1. 1491

Libertinus iterum poteſt redigi in ſeruitutem propter ingratitudinem. de ſer.non or.c.de famulis. 294

Pro libertatis fauore vbique ſententiandum. de coniug.ſer.c.licet.1489.de ſent.& re iud.c.vlt. 904

Liberæ matris filius ſequitur conditionem matris.de ſer.non ord.c.vlt. 297

Licentia docendi ſine alicuius exactione debet concedi.de mag.c.1. 1649

Limites diœceſum præſcribi non poſſunt. de parochio ſuper eo. 1211

Litteræ papales ab ipſo tantum vel ab eo cui committitur officium recipiantur. de crim.fal.c. dura. 1747

Litterarum raſura reddit totum ſuſpectum. de priuileg.c.cum olim.2. 815

Litteræ impetratæ ad diuerſos iudices pro eodem negotio, non valent.de reſc.c.ex tenore.47 & in nouel.c.diſpendia.eo.tit.li.6. 80

De litteris ad alios iudices impetratis ſi dubitatur, ſimul vterque cognoſcant.eo.ti.ca.paſtoralis.44

litteras prius obtinens & impetrans ſuper aliquo beneficio obtinet.eo.ti.c.capitulum S.Crucis. 68

Per litteras Papæ poſſeſſionem adeptus non poteſt aliàs impetrare ſuper beneficio, niſi mentio fiat de primis in ſecundis.eo.tit.c.ad audientiam. 70

litteras ab alio quàm à Papa vel eius vicario recipiens punitur.de cri.fal.c.dura. 1747

In litteris ſuper facto impetratis debet ſeries facti contineri.de cohab. cleri.c.ſuper eo. 1004

litteras falſo confingens ſuſpendendus eſt ab officio & beneficio.de teſti.c.tam litteris. 728

litteræ non valent quæ tacita veritate impetrantur.eo.ti.c. ſuper eo. 1.710. & vt lite non conteſta.c. accedens.1. 570

litterarum data eſt attendenda.de reſcr. eam te. c.capitulum 68.& cap.conſtitutus.51.de præb.c.eum cui. lib.6. 419

Per litteras ſuas Papa non intendit aliquos grauare ſuper plurium receptione, niſi exprimetur in litteris Papalib. obtentis de reſcript. mandatum. 79

Per litteras contra epiſcopum & quoſdam ſuæ diœceſis impetratas nullus ciuium conueniri poteſt.eo.tit.c.ſignificauit. 77

litteræ præter aſſenſum partium impetratæ non præiudicant primis communi conſenſu impetratis. eo.tit.c.ex.par.decani. 72

litteræ poſteriores an priores reuocent. de reſc. ex parte.& de reſt.ſpol.c.audita. 624

litteræ ſecundæ non tenent, niſi fecerint mentionem de primis.cum vtræque ſint ſpeciales, & ad idem beneficium in caſu ſpeciali. de offi deleg. ex parte. 35

In litteris ſecundis debet fieri mentio de toto proceſſu de ſent.c.inter. 880

Per litteras ſubreptitias factum, irritum eſt. de reſcr.c.poſtulaſti. 63

litteris iudicis ordinarij ſtandum eſt. de appel. c. ſi duob. 910

litteræ impetratæ contra conſtitutionem de duabus dictis non valent, niſi de hoc fecerint mentionem.de reſcr.c.dilectus filius. 62

litteris generalibus non citentur maiores. Item impetrari non poſſunt litteræ contra reum incertum.eo.ti c.ſedes.Apoſtolica. 46

litteris priorib. generalib. derogant poſteriores. eo.tit.c.paſtoralis.35.& c.ſi autem. 38

In litteris priorib. ſi ponatur ſpecialiter ſuper quib.eſt lis mota, & in ſecundis generaliter ſecundæ non valent. de dolo & cont c.ex litteris. 648

litteras ſecundas non mittit Papa ſcienter niſi faciens mentionem de primis. de reſc. capit. plerumque. 58

littera Papalis reprobanda eſt propter falſam grãmaticam impoſitam.e.tit.c.ad audientiam. 1.39

per litteras contra aliquem impetratas poteſt quilibet eius ſucceſſor conueniri. de iud. c. quia V. 530

litteræ generales non valent ad citandos religioſos, niſi de eis fiat mentio.de reſcr.c. cum ordinem. 35

literæ commiſſionis ſemper valent, niſi reuocentur.de ſen inter. 880

Iuxta litterarum formam iudex procedat, niſi ſint contra ius.eo.tit.c.cauſam. 836

In litteris hæc clauſula, ſi eſt ita, debet referri ad omnia contenta in litera.de reſcr.c.olim. 61

Litteræ commiſſariæ tantum extenduntur ad ea quæ ibi continentur. de offi.iud. delegat. cum olim 469.

Literarum impetratarum iuriſdictio ſi intra annum negligatur, vel ex malitia ſupprimatur, expirat. de reſcrip.c.plerumque. 58

Qui literas iudicis falſat, debet priuari eo ſuper quo litigat. ibi.

Litteræ nimis generales non valent. eo. tit. c. ad hæc. 38

Literis generalib. non citetur nimis multitudo, nec ſuper maiorib. negotiis. eod.ti.c. ſedes Apoſtolica. 46

Litteræ reuocato procuratore non valent ab eo impetratæ.eo.ti.c.ex parte 3. 72

Literas impetrans ſuper beneficio taciro quod aliud habeat, non audiatur. eod.tit.c.ſi proponente 82.

Litteræ falſæ Papales quomodo cognoſcantur, quomodo examinentur.de cri.fal.c.licet. 1749

Litteris Apoſtolicis diuerſis modis homines abutuntur, & pœna.de reſcr.c. nonnulli. 64

Litteræ debent mentionem facere de diœceſi, e. ti.c.ſignificante. 75

Litteris contra aliquem impetratis ipſo defuncto ante citationem emiſſam non poteſt eius hæres conueniri.eo.ti.c.ſignificauit. 77

Literæ executoriæ facientes mentionem de monitoriis quæ non præceſſerunt, non valent.eo.tit.c. ex inſinuatione. 78

Litteras falſificantis pœna. de crim.fal. cap.falſariorum. 1751

Per litteras epiſcopo directas ſuper prouiſione non poteſt abbas compelli ad prouidendum ex talib.de reſcri.c.abbatem. 80

Literis capitula directis à Papa ſede vacante de prouiſione, tenetur epiſcopus ſubſtitutus obedire, maximè ſi fuit de gremio.eo.tit.c eam te. 96

Literæ impetratæ ante terminum ab appellante præfixum non valent. de app. cap. ex inſinuatione. 944

Litteris impetratis non vtens quando eſt in culpa.de reſcr.c.ſi autem 38.& c. ex parte. 72

Litteræ per ſurreptionem impetratæ non valent eo.tit.c. cum dilecta. 56

Literarum forma certa de abſolutione cruce ſignatorum.de fide inſtrum. cap. quod ſuper his. 776

Litteræ impetrari non debent abſque mandato dominorum. niſi, &c. & pœna talium. de reſcri.ca nonnulli. 64.

Litteræ impetratæ à laico contra clericum tacito quod ſit laicus, non valent. de teſtib. c. ex parte 704

Litteris contrariis aduerſantib. ſibi ad diuerſos impetratis, Papa conſulatur antequam procedatur. de offic.

de offic iudic.deleg. 334

Literæ non ſunt reprobandæ propter raſuram in narratione.de inſtrument.c.ex litteris 768

Litteræ impetratæ ſuper beneficio ſuppreſſo nomine dignitatis,non valẽt de reſcri.ca.ad aures.37

In litteris Papæ qualiter accipietur, quòd ſi omnes intereſſe non potuerittis. eo.ti.c.ſciſcitatus eſt. 42

Lite pendente non debet quis priuari iure ſuo. vt lite pendente capitulo à memoria. 670

Lis cum committitur ad terminum certum decidenda,terminus incipit cum iudices litteras accipiunt.de appel.c.ſuper eo. 913

Lite pendente poſſeſſiones non alienentur,vt lite pend.c.Eccleſiæ. 671

Lite pendente priuilegium impetratum non valet,niſi de hoc fecerit mentionem.eo.tit.c.dilectus. 673

LITIS CONTESTATIO perpetuat iuriſdictionem.de offi.delega.capitulo relatum. 341

Lite non teſtata non recipiantur teſtes, niſi in cauſa matrimoniali.vt lite non conte.c.fin. 574

Ante litis conteſtationẽ poteſt actor in poſſeſſionem mitti &c.ſed non debet ſententia diffinitiua proferri,vt lite non conteſtata.capitulo tuæ.572 & de ſimonia.c cap querelam. 1613

Litis conteſtatio qualiter fit. de litis conteſta. c. 1.

LOCVS ſecurus partibus eſt aſſignãdus.de fide inſtrum.c accepimus. 768

In locis ſanctis iudicium ſanguinis non debet tractari,nec placita fieri,de immunit.Eccle. capitulo cum Eccleſia.404.& eodem titulo.c.1. 142

Locorum conſuetudo rationabilis debet obſeruari in portione ſepulturæ danda.de ſep.c.certificari. 1304

In loco minus religioſo non poteſt eligi ſepultura.eo.tit.c.noſtra. 1205

Locari poſſunt decimæ,& ſub qua forma.de loca. c.veſtra nobis. 1129

De locatione domorum in vniuerſitate.de loca.& cond.c.1. 1127

Per locationem ſolam non probatur rei proprietas.de fide inſtr.c.inter dilectos. 770

In locatione debent computari expenſæ locatis, & qualiter.de loca.& condu.c.propter ſterilitatem. 1130

Locari non debet domus in præiudicium inhabitantium.eo.ti.c.1. 1127

Locari non debent officia ſeu dignitates ſub annuo cenſu,&pœna talium.ne præla.v.c.ſuas.c.quoniam in quibuſdam. 1647

Lucri cauſa temporalis clerici vel monachi non debent negotiari, ne cler.vel mona.c.multa. 1409

M

MAgiſter in grammatica debet ab epiſcopo. & capitulo prouideri in beneficio. de magiſ. c. quia nonnullis. 1652

Magiſter in Theologia debet in qualibet Eccleſia cathedrali inſtitui ad legẽdum. ibi,eo.tit. ſuper ſpecula, 1653

Magiſtri Theologiæ,& ſtudentes in Theologia quinque annis recipiant fructus beneficiorũ ſuorum. ibid.

Magiſtri poſſunt facere ſtatuta inter ſe.de conſti. c.ex litteris. 26

Magiſterium non eſt vendendum,& pœna vendentium.de magiſt.c.1. 1649

Maiora intelliguntur prohibita.quib.minora ſũt vetita.de ſent.exc.c.cum illorum. 1902

Et quod in maiori cõceditur, licitum videtur in minori.qui fil.ſint legi.c.per venerabilem. 1540

Maior natu ſuccedere debet in regno. de voto.c licet vniuerſis. 1281

A maiori parte capituli factum præualere debet, niſi contra rationabiliter fuerit obiectum,& probatum.de elect.c.coram dilecto,170. de ieiunio. cum inter P. 224

Maior eſt poteſtas ſpiritualis,quàm ſæcularis.de maio.c.ſolite. 424

Ad maiorem Eccleſiam ſe transferens propria auctoritate,ſua careat,& illa ad quam ſe tranſtulit. de translat.c.quanto. 219

Maiori parti minor etiam in minimis ſe opponere poteſt: dummodo iuſtam cauſam habeat .de conceſ.præb.c.ex parte. 1081

Maiores perſonæ in litteris commiſſoriis ſub generali clauſula non includuntur. de reſcr. c.ſedes. 46

Maioris partis factum non vitiatur cum aliqui pauci indigni ad factum ignoranter admittuntur.de pro.c.vlt. 474

Maior natu debet diuidere, & minor eligere. de paro.c.1. 1209

Maiores natu Eccleſiæ debent præfici.de iure pa. c.quoniam. 1316

Malitia ſupplet ætatem,de deſpon. impu. ca. de illis.1450

De malitia ſua nemo debet commodum reportare.de iud.c.intelleximus.527.& de dolo & contu. c.contingit. 662

Maleficiatus creditur habens poteſtatem cognoſcendi alias & non ſuam,licet per octo annos ſibi commanſerit,de frigid.c.vlt. 1525

Maleficiatus per triennium ſtabit cum vxore ſua antequam ſeparetur. ibid.

Maleficiatus ſeparatus,& cognoſcens aliam cogitur redire ad primam. eo.tit.c.fraternitatis. ibid.

De maleficio ratihabitio mandato comparatur de ſimo.c.ſicut tuis,1634.& de homici. c. ſicut dignum. 1698

MANIFESTA peccata non ſunt occultè corrigenda.de pœ.& remiſ.c.1. 1873

Manifeſta offenſa quæ dicatur. de verb. ſign. c. cum olim. 1947

Mandatum factum capitulo tangit quemlibet.de capitulo ſpecialiter.de reſcr.c.cum te. 36

Ad mandantis intentionem recurrendum eſt cum de mandato dubitatur.eo.tit.c.ad aures. 37

Mandatum poteſt reuocari,ſi de fide dubitetur procurationis.de proc.c.1. 457

Mandatum ſpeciale derogat generali.de offic. deleg.c. ſtuduiſti. 388

Mandatum à morte mandatoris exſpirat.de offi. deleg c relatum. 341

Mandatũ reuocari poteſt re integra exiſtente, alias non capitul.de elect.cum dilectus filius 160

Mãſus eccleſiæ debet aſſumi immunis ab omni exactione,de cenſib c.1. 1238

Manumiſſo poteſt dominus operas ſpirituales imponere,& in eo illas retinere.de ſer.non ord. c. eo libentius, 296

Maritus prætextu conſuetudinis bona vxoris diſſipare non poteſt.de conſue.capit , ex parte veſtra. 94

Maritus intrans religionem vxore conſentiente reſtituatur vxori ſi nolit continere, ſi ſine conſenſu epiſcopi fecit,alioquin,&c.de conuerſ.contu. c.1.1487.&c.ex.pate. 1266

Matrimonium quid de præſump. capitul. illud. 789

Matrimonij cauſa per diſcretum iudicem tractanda eſt. de conſan.& affi.c.1. 1507

In matrimonio tenet conſuetudo contra regulam illã,quoto gradu,& e.c.e.ti.cap.quod dilectio, 1509

Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. de ſponſ.c.cum locum. 1429

In matrimonio verba ſunt neceſſaria quantum ad eccleſiam conſenſum exprimentia, eo. ti.c. tuæ. fraternitati. 1438

Sed pueri per ſola verba non contrahunt ante annos legitimos. ibid.

Matrimonij cauſa alicui commiſſa committitur per conſequens cauſa dotis. de do. inter vi.& vx. c.prudentia veſtra. 1563

Matrimonium qualiter in parte tenet , & qualiter non.de eo qui duxit in matr. quam. pol. cap. 1. 1478.

Matrimonium per vim contractum niſi conſentiat poſtea.eo.tit.c.ſignificauit. 1479

De matrimonio contrahendo iuramentum parentum compellendum eſt. de deſpon.impub.c.ex litteris 1453

In matrimonio ætas & conſenſus requiritur , ſine quib.nihil agitur.eo.ti.c.ex litteris. ibid.

Matrimonium præſumitur vbi poſt fidem datam ſequitur copula carnalis.de ſpon.c.veniens. 1428

In matrimonio ſupplet malitia ætatem. de deſpon.impube.c.de illis. 1450

In matrimonio compromitti non poteſt. de in integ.reſt.c.cauſa. 501

Matrimonio clandeſtino ſacerdos conſentiens eſt ſuſpendendus.de cland.deſpon.cap.cum inhibitio. 1460

Matrimonium contrahens cum deſponſata alteri per verba de præſenti.nunquam eam habere poteſt.de ſponſ.duo.c.accepiſti. 1463

Matrimonium dirimitur cum ſororem quis ducit eius quam ſponſalib.contractus polluit extraor. dinariè.de eo qui cog.conſang. vxo.c. fraternitatis 1504

Matrimonium contractum in gradu prohibito inter fideles,ſtat ,ſi conuertatur.de conſang.de infidelib. 1510

Matrimonium non poſſunt contrahere qui conſentire non poſſunt,vt pueri.de deſponſ.impub.acceſſit. 1448

Matrimonio non vtens teneat vxorem vt ſororem.de frig.& male.cap.conſultationi. 1519

Matrimonij error per ſententiam factus retractandus eſt cognita veritate.eo. tit. c. fraternitatis. 1521

In matrimonio licet coacta contraxerit , per annum & diem exiſtens conſẽtiſſe videtur,nec teſtes in contrarium recipiũtur.de ſpon.cap.ad id quod. 1434

Matrimonium clandeſtinum in publico eſt ratificandum.de clan.deſpon.c.quod nobis. 1459

Matrimonium cum arcta dirimi non debet propter verba coniugum,niſi aliter probetur.de frig.c. fraternitatis. 1521

Matrimonium coactum confirmatur copula ſequente. de eo qui dux.in matri. cap. ſignificauit. 1479

Matrimonium contractum cum ſorore eius quã quis ante ſeptennium attentauit,ſeparatur.de ſpon. c.iuuenis. 1420

In matrimonio dirimendo aſpectus corporis præfertur iuramento,de prob.c.propoſuiſti. 683

Matrimonium Regum rum tenet, nec obficit ſi habitum recipiunt de manu ſacerdotis. qui cleric. vel vo.c.conſuluit. 1474

Ad matrimonium dirimendum non ſufficit teſtium auditus,niſi,&c.vt lit,pendent.c.laudabilem. 670

Matrimonium contractum non impedit velum viduitatis. niſi certam religionem aſſumat.de conuer.coniug c.ex.par. 1266

De matrimonio probando,viro competit probatio.de cland.deſpon.c.1. 458

Matrimoniũ eſt inter gentiles de conſang.& aff. c.fi. 1516

Matrimonium conditionatum tenendum eſt dummodo non ſit contra ſubſtantiam matrimonij. de cond.appe.c.1465.& c.vlt.eo.tit.

Matrimonium non debet pœna pecuniaria puniri,cum ſit libertas in matrimonio. de ſpon. cap. gemma. 1442

In matrimonio non currit præſcriptio.eo.tit. c. in præſentia. 1433

Matrimonium confirmatur carnali copula ante tempus pubertatis in pueris.de deſpon. impub. c. à nobis. 1451

Matrimonium dirimitur propter dictum grauis perſonæ,at inſignis.de teſti.c.conſtitutis. 749

Matrimonium quando contrahi poſſit. de ſer. c. cappellanus. 597

Matrimonium non eſt contrahendum cum alio niſi certificetur quis de morte alterius , alioquin ſeparatur ſi redit.de ſecun. nu. c. dominus noſter. 1570

Matrimonium non dirimit varia conſuetudo contrahendi,ſiue diſſimilis conſuetudo patriæ. de ſponſ.cap.1. 1419

Matrimonium non dirimitur vbi frater vxorem fratris cognouit ante contractum,niſi ſit publicum vel probatum.de eo qui cog.conſang.vxor.de illo. 1500

Matrimonio ſoluto vtrique reſtitui debet quod ablator habet.de conuer.coniug.c.ex publico.1261

In matrimonio non habet locum tranſactio. de tranſa.c.ex.parte. 452

Matrimonium contrahendum iuratum non impedit dictum vnius.de ſpon. c.præterea. 1410

Matrimonium contrahunt ſurdus & mutus per ſigna.eo.tit.c.cum apud ſedem. 1436

Matrimonium dirimitur per contractum conſanguineæ ſi ſit publicum & probatum.de præſum. c.tertio loco. 791

Matrimonium impeditur ſi mulier à cõſanguineo viri cognoſcatur , de ſponſ. capit. præterea. 2. 427.

Poſt matrimonium contractum poteſt vxor ad probandum metum admitti.eo.tit.c.conſultationi. 1441

Matrimonium contrahere non poteſt profeſſus in religione.qui cle.vel vo. capit. meminimus 1473

Matrimonium non dirimitur per eã quæ præcedunt

vedunt Baptiſmum de cog.ſpir.c.contracto. 1495

Matrimonium inter liberum & ancillam ſtat cū ſeruū vam ancillam, & econuerſo, vel poſt factum co. ſenſit, vel cognouit.de coniug.ſeruorum.c.propoſuit 1488

Matrimonium non poteſt contrahi per nuntios. de conuer.coniu.c.ex parte. 1263

Matrimonium probatur per famam violentā. de praſump.c.illud quoque 788

Matrimonium impedit & dirimit publicæ honeſtatis iuſtitia de ſpon.c. iuuenis 1420

Matrimonium poſt, ſponſalitium iuratum contrahi poteſt cum alio, cum vnus dimittit terram.eo.tit.de illis 1422

Matrimonio propter adulterium ſeparato debet accuſans continere viuente altero, aut ſibi reconciliari.eo.tit.ex parte. 1424

Matrimonium ſuperueniens ſponſalib. ſoluit ea niſi metus interueniat.eod.tit.cap.veniens ad nos 1428

Matrimonium poſt fidem datū impleatur, & ſic tutius ad religionem tranſitur, ſi tamen copula nō interuenerit.eo.tit.c.commiſſum. 1431

Matrimonium nondum probata vxore quis habita & cognita & poſt abſq; iudicio Eccleſiæ amota, debet reſtitui ante ſententiam latam.de reſti.ſpo. c.ex conqueſtione 629

Matrimonium accuſanti cauſa pecuniam extorquendi, debet imponi ſilentium, qui matri.accu.c.ſignificante 1550

Matrimonium conſummatum irritat votum religionis ſequens, ſi inuito altero coniugum fiat, neque poſt mortem alterius tenet.de conuer.coniug. c.quidam intrauit 1258

Matrimonio coniuncti non ſeparantur per ſolā & priuatam confeſſionē viri & vxoris.de ſen.& re iud.c.lator præſentium 878

Matrimonium diuiditur ſi vir cum vxore ſeptē annis ſtans eam cognoſcere non poteſt dans operam quam potuit.de frigi.&maleſi.c.litteræ veſtræ. 1115

Matrimonium contractum cum alia ante diuortium ſtat.de ſpon.c.cum in apoſtolica 1432

Matrimonium non poteſt contrahere furioſus. de ſpon.c.dilectus 1437

Matrimonium coactum poſtea conſenſu firmatur.eo.ti.c.ad id quod 1434

Matrimonium cum inhabili ad matrimonium tenet, ſi velint.de frigi.c.conſultationi. 1519

Matrimonium ſoluit contumelia creatoris. de diuor.c.quanto te 1556

Matrimonio infidelis cum fratre viri, qui non reliquit ſemen, non eſt dirimendum.eod.tit.ca.fin. 1561

Matrimonium viua voce non per ſcripta debet accuſari.qui matr. accuſa.poſſ.capitul.à nobis. 1547

Matrimonium inter filium baptizantis ſpiritualem & carnalem filiam baptizati, non tenet.de cog. ſpirit.c.ex litteris 1497

Matrimonium contractum publicè quando poſſit accuſari.qui mat.accu.poſ.c.ſi. 1550

In cauſa matrimoniali à reo exigitur iuramentum.de deſpon.impu.c.atteſtationes 1452

Matrici Eccleſiæ debentur decimæ, quæ cathedralis eſt intelligenda.de præſcrip.cap.ex tranſmiſſa. 859. de verbor.ſignificati.capitul. venerabili. 1944

Matrona in habitu meretricali inuenta iniuriarum agere non poteſt.de ſenten.exc.c.in audientia. 1892

Medicina aduſtionis vel inciſionis eſt clericis prohibita.ne cle.vel mo.ſe.ſec.c.ſententiā ſanguinis. 1415

Medicus nihil omittens de contingentibus non punitur ſi æger moriatur.de ætа.& qua.præfi. c. ad aures. 1689

Medicus proprius cōſulat de ſalute animę & nullo modo ratione medecinæ, detrimentum animæ ſuadeat.de pœ & remiſ.capi.cum infirmitas. 1773

Metropolitanus habet cognoſcere tanquam delegatus de cauſa inter ſuum ſuffraganeum & eius clericum.de offi.iud.ord.capitu.irrefragabili. 410

Metropolitanus cum ſuis ſuffraganeis conſecrēt Epiſcopum.de ſac.vnctio.c.1. 276

Metus cadens in virum conſtantem excuſat.de iis quæ vi met.c.ad audientiam. 481

Similiter damnum rerum temporalium.eo.tit c. Abbas 497

Metus ingreſſum religionis impedit, niſi poſtea conſentiat.eo.tit.c.1. 77

Metu laicorum renūtiatio facta non valet. eo.ti. c.2. 478

Propter metum facta reſignatione etiam per iuramentum poteſt fieri repetitio.eo.tit.c.ad audientiam 441

Metus & coactio excludit conſenſum matrimonij.de ſpon.c.cum locum 1429

Metus pro vita & reb. ſeruandis non abſoluit à iuramento.de iureiur.c.ſi vero.§.verum. 801

Minus conceditur cui plus vel maius conceditur. de decim.c.ex parte tua.5. 2229

Minor annis quomodo intelligitur.de proba.c.in præſentia. 686

Minoris iure fungitur Eccleſia in reſtitutionibus. de reſtitut.in integ.c.1.486.& c.auditis. 490

Miracula per teſtes ſunt examinanda, & qualiter. de teſti.c.venerabili. 753

Miracula etiam faciens non colatur tanquam ſanctus niſi auctoritate Romanę Eccl. reliq.& vene.ſanct.c.1. 1394

Per miracula probet ſe quis à Deo miſſum.de heretl.c.cum ex iniuncto 1677

Miſſa an ſit de ſubſtantia ordinum, & Eccleſiarū conſecrationum.de ele.c.quod ſicut.in gl. 252

Miſſarum celebrationem impedit deformitas vel debilitas.de cler.ægro.capitu.præſbyterum. 1060

Miſſas duas quando ſacerdos celebrare poſſit, & tunc poſt ſanguinem vinum non ſumat.de celebra. miſſ.c.conſuluiſti.1393.& c.ex parte veſtra. 1366

Miſſam nullus propter conſcientiam fingat celebrare, quia dupliciter peccat.eo.tit.c dolentes. 1377

Monachus non ponatur ſolus in priorato.de cape.mon.c.ex par. 1314

Monachus pro receptione ſua nihil det de ſtatu. mona.c monachi. 1290

Monachus ſolus non habitet neque diſcurrat, neque peculium habeat, & pœna talis. ibi.

Monachus proprietarius non eſt cum Chriſtianis ſepeliendus.eod.titul. capit.ſuper quædam. 1293

Monachi ſecundum antiquos canone, poſſunt in parochiis miniſtrare.eo.tit.c.quod Dei timorem.

Monachis non tradatur officium aliquod ad tempus vitæ ſuæ.eo.tit.c.cum ad monaſterium. 1295

Cum monacho de proprietate, ſic neque de caſtitate Papa diſpenſare poteſt ibi.

Monachus vnus non habet locum in diuerſis monaſteriis.de reli.domibus.capitu.ne nimia. 1310

Monacho poteſt cauſa delegari. de priui.c. cum olim. 1812

Monachus ſine licentia abbatis ſui locum non deſerat.de reg.c.non eſt vobis 1240

Monachus non poteſt eſſe aduocatus niſi, & c.de poſtula. c.ex parte tua. 455

Monachus poteſt eligi in epiſcopum.de dolo & contuma.cum olim. 657

Monachus non ſit quis niſi in legitima ætate. de reg.cap.1. 1237

Monachus qualiter poteſt habere proprium. de ſtatu monach.c.2. 1290

Monachus poteſt perhibere teſtimonium in cauſa monaſterij.de probat.capitul.tertio, loco. 685

Monachi irregulariter viuentes eiiciantur, niſi corrigant ſe.ne cler.vel mona.capit.relatum. 1414

Monachi non regant eccleſias ad eos pleno iure non ſpectantes.de capell.mon.c.1. 1311

Monachus de licentia abbatis ſui & epiſcopi prædicare poteſt de Iudæis.& Sarra.c.cum ſit.1666

Monachus eccleſiam ad firmam tenere non debet. ne cler.vel. mon.ſe.cap.ſecundum inſtituta. 1245

Monachum non facit habitus, ſed profeſſio. de reg.c.porrectum. 1245

MONASTERIVM vnum poteſt alteri coniungi de relig.do.capitulo quia monaſterium. 1303

In monaſterio alteri coniuncto ille epiſcopus qui prius erat, non habet iuriſdictionem, ſed diœce.epiſcopus.eo.c.

Monaſteriorum diſpoſitio & ordinatio locorū ſimilium pertinet ad epiſcopum, niſi ſint exempta. eo.tit.c.de Xenodochiis. 1304

Et c.cum dilectus 1390

Monaſteria regularium non ſunt ad clericos ſæculares transferendā, niſi regulares defecerint in monaſterio.eo.ti.c.inter quatuor. 1305

Monaſteriis pluribus vnus abbas præeſſe non debet, nec vnus monachus in duob. monaſteriis locum habere.eo.tit.vlt. 1310

MONIALIS excommunicata pro iniectione manuum ab epiſcopo abſolui poteſt, & non per abbatiſſam, de ſentent.excom.cap. de monialibus 1905

Monialem percutiens incidit in canonem. ibid.

Monialis ſuſpecta de inceſtu, tenetur ſe purgare.de purga.cano.moniales. 1256

Monialiū monaſteria frequentantes clerici admoniti deponantur, laici excōmunicentur. de vi. & ho. cle.c.monaſteria. 993

Monialis turbans diuinum officium eiici poteſt ſine excommunicatione.idem de clericis, vel religioſis intelligendum.de ſen.ex.cap.veniens. 1889

Monialis in quamcūque cauſa vel controuerſia criminali vel ciuili non eſt compellenda ad iuramentum.de iura.cal.c.1. 553

MONETA qualiter ſibi & innouatur. de iureiu. c.quanto 809

MORTVO poteſt impendi abſolutiō excommunicationis.de ſent.excom.cap à nobis.2. 1875

MVLIER ab vndecimo anno dicitur apta nuptiis.de deſpon.impu.capitulo continebatur. 1449

Neque mulier neque monialis poteſt prædicare vel benedicere, vel confeſſionem audire. de pœ. & remiſ.c.noua. 1869

Mulier poteſt eſſe arbiter in ciuili cauſa clericorum.de arbit.c.dilecti. 508

Mulier non tenetur obedire eccleſiæ in debito reddendo contra conſtitutionem .de reſ. ſpol. cap. litteras. 634

Mulier poteſt eſſe procuratrix, licet contra leges videatur.de confir.vti c.cum dilecta. 984

Mulier poteſt conferre præbendas. de teſtib. ca. dilecto filio 740

MVNVS gratis oblatum recipi poteſt. de ſimo. c.dilectus filius.2. 1625

In muneris acceptione tria ſunt attendenda de ſimo.c.& ſi quæſtiones, 1616

Ob munera parua animum mutatum in perſona magna non eſt credendum. ibid.

MVTILATVS manu in abbatem viro tacito promotus, eſt amouendus.de cor.vi.c.a. expoſuiſti. 301

Mutililatus manu non poteſt ordinari ib.

MVTARE non debet ſubditus prælatus factum anteceſſoris, ne ſe.vac.c.1. 1087

MVTI & ſurdi poſſunt contrahere per ſigna de reſt.ſpol.c.cum ad ſedem. 640

N

NAtalium cauſa pertinet ad forum eccleſiaſticum de ordi.ecg.tuam. 590

Natiuitas prius eſt probanda, quia non valet ſucceſſio niſi prius probetur legitimatio. ibi.

Nati ex libero ventre in ſeruitutem non rediguntur.de nat.ex lib.ven.c.1. 1490

Naſci non debent iniuriæ vnde iura naſcuntur. de accuſ.c.qualiter. 1584

Naufragos ſpoliantes incidunt in canonem de raptor.cap.excommunicationi. 1717

Neceſſitas illicitum facit licitum.de reg.iur.cap. quod eſt. 1953

Neceſſitas non habet legem.de obſer. ieiu.cap. conſilium. 1596

Neceſſitas excuſat iuramentum.de iureiu.cap. ſi vero. 801

Negatiua probari non debet de ele.cap. bonæ.1. 138.niſi purgando ſe de calumnia.de calum. cap. cum dilectus filius. 1604

Negatiuæ poſitiones comprobari non poſſunt, niſi per confeſſionem aduerſarij ſunt admittendæ. ex nouel.Innocent.de confeſſi.ſtatu.libro ſexto.

Negligentia puniuntur epiſcopi in eo in quo delinquunt. de ſup.pl.neglig.præla.cap primo 246

Propter negligentiam præſentationis amittitur ius præſentandi illa vice. eodem. tit.capitul.3. 247

Propter negligentiam collationis beneficiorum intra tempus ſemeſtre, ſpectat ad Papam collatio eo.tit.c.licet 248

Propter negligentiam collatio non tenens, tenet propter ſuperiorem ad quem ſpectat collatio, patientiam.eo.ti.c.litteras 248

Propter negligentiam amittitur ius eligendi.eo. tit.c.vlt. ibid.

Propter negligentiam conceſſio beneficiorum pertinet ad ſuperiorem.de conceſ. præb.capit.quia diuerſitatem 1072

Propter negligentiā perdit prælatus iuriſdictionem.de ſentent.excommunicatio. c.per tuas 1910

Per negligentiam intra ſex menſes beneficia vacantia epiſcopus conferre poteſt. & eo.negligente intra alios ſex menſes ſpectat ad ſuperiorem. de conce.

conte.præb. c.nulla. 1069
Negotium requirit ſemper iudicem, auctorem reum, & teſtem.de ver. ſig.c.forus. 1934
Negotia omnia vnius, delegato vni non debent committi.de reſer.§ ad hæc. 38
Nominatio ſola nullum ius acquirit nominato, de elect. cap.quod ſicut. 131. de ver.ſig.c. cum olim. 1947
Notorium quot modis dicitur, & quando.de cohab.cler.c.veſtra. 1004
Notoria probatione non indigent.eo.ti.c.tua nos. 1006.de acc.c.euidentia. 1576.& Inno de cenſi. lib. 6.c.1. 565
Notoria ex fama, purgatione indigent, & indici talib.debet. ibi.
Aliàs in notoriis non eſt indicenda purgatio, ſed damnatio. de purga. cano. cap. cum dilectus filius. 1146
In notoriis iudicium eccleſiæ requiritur.de diuor. c porro. 1553
In notoriis ad cautelam teſtes recipiuntur. de elec. bonæ memoriæ. 1. 138
In notoriis non requiritur ordo iuris. de iureiu. c.ad noſtram.3. 813
Nobilitas mor. & non carnis eſt attendenda in collatione beneficiorum,de præb.& dig.c.venerabilis frater. 1057
Nocte factum die factum dicitur fictione iuris.de offi iud.deleg.c.conſuluit. 531
Nouale quid ſit, & vnde dicatur. de ver.ſig.c.quid per nouale.
Noualium iure cenſetur terra de nouo culta. de priuil.c.vlt. 1834
Nuntij malitia non obeſt domino, dummodo ab initio credatur fidelis nuntius.de pig.c.ſignificante. 1146
Nuntij miſſio eximit aliquem ex iudicis iuriſdictione, ſcilicet ante citationem, aliàs nō.de ap.c.ad hæc.4. 926
Nuntiis ex ſecundis ſobole ſuſcepta, publica honeſtas euacuata eſt.qui fil.ſint leg cap.referente. 1537

O

Obedientia facta Epiſcopo ab abbate ſine conſenſu conuentus non valet. de relig. domib. cum dilectus. 1509
Ab obedientia alicuius non citati vel conuicti nō debet ſubditus ſubtrahi.de maio.& obe.c.inter quatuor 418
Ab obedientia ſui Epiſcopi non abſoluitur ſubditus Papæ.eo.tit.c.per tuas. 427
Obedire non tenentur inferiores exempti à ſuperiore.eo.tit.c.inter. 418
Obedientiæ iuramentum à contumacib. debet exigi.eo.tit.c.cum in Eccleſiis. 429
Non obedientes prælatis ſuis de eccleſia debent expelli. ibid.
Obedire tenentur tam laici quàm clerici abbati iuriſdictionem habenti.eo.tit.capitu.dilecta. 431
Obedientiæ forma facienda Epiſcopo ab abbate. de ſimonia.c.ne Dei. 1644
Ad obedientiam plenam quæ exigantur, de maio. & obed.c.his quæ. 430
Oblatio quid ſit, & quib.debeatur, & quid per eādem intelligitur. de verborum ſignificatio.capitulo. cauſa.1937.& capitul.cum inter vos. 1956
Obligatio contra bona matrimonij vel contra bonos mores non tenet.de cond.appo.c.vlt. 1470
Obligatio turpis nec de facto nec de iure tenet. de pac.c.vlt. 411
Obligatio facta pro eccleſia obligat ſucceſſorem. de ſolu.c.3. 1152
Obligans Eccleſiam pro debitis alienis ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium eſt ſuſpenſus, & Eccleſia non tenetur ſoluere.eo.ti.c 2. 1153
Obligatus non eſt ſucceſſor pacto anteceſſoris irrationabili, qui precario bona Eccleſiæ conceſſit. de preca.c. 2. 1116
Obligatio ad eum tranſit, qui recepit emolumentum.de pig.c.ex litteris. 1144
Quia cum onere ſuo tranſit res ad ſuum poſſeſſorem.de eccle.ædifi c 1. 1398
Occultum delictum non impedit promouendum. de temp.or c.ex tenore. 252
Offenſa dicitur manifeſta trib.mod. de ver.ſig. c. ex parte.1. 1945
Officialis archiepiſcopi in ſuffraganeos epiſcopos ſententiā excommunicationis, interdicti vel ſuſpenſionis ferre nō poteſt.Inn.in nouel.de off.ord. c.1. 19
Idem eſt de officialib. ſuffraganeorum, eo quod vocati coram eo non reſpondent querelantibus. In no.nouellis.de fo.comp.Romanæ lib.6. 314
Officium diuinum ſuſpendentes canonici primo inſtrumento ſigillis ſuis roborato cauſā ſuſpenſionis offerant. aliàs non valet, ſed condemnantur in reſcriptum tēpore ceſſationis, ſed pro ceſſatione nō ſeruata, is propter quem ceſſatum eſt, arbitrio ſuperioris condemnetur.Greg.in nouel.de offi.iud.ord. c.ſi canonici. lib. 6. 238
Oleum conſecratum poteſt admiſceri non conſecrato, & totum erit conſecratum. Simile eſt de aqua benedicta.de conſ.alta.c.quod in dubiis. 1360
Opus nouum ſi alicui nuntias, debet te tribus menſibus expectare.eod.tit.capitu.final. 1363
Operis noui denuntiatio facit vt poſt ipſam debeat conſtructum demoliri, & expenſis ipſius conſtruentis. de no.oper.nuntia.cap. cum ex iniuncto. 1199
Oratoria non poſſunt habere campanas ſine conſenſu Epiſcopi de priuile.capit. parentibus. 1809
Ordo clericalis per primam tonſuram confertur.de ætat.& qualitat.ordin.capit. cum contingat. 271
Ordinari non debent ſpurij. qui fi. ſint leg.cap. per venerabilem.1540.de ſer. non ord. c. conſuluit. 195
Ordinem probet aduena antequam admittatur ordine ſuſcepto, vel vlterius promoueatur: de cle. pereg c.inter. 310
Ordinatum ab Epiſcopo indignum non debet ad beneficium reputare idem Epiſcopus.de æta.&qual. c.accepimus. 273
Ordinem prętermiſſum poteſt recipere per ſaltum promotus, & ex diſpenſatione celebrare.de cle.per ſal promoto.c.1. 1777
Ordinandum quando impediunt genitalia abſciſſa.de cor. vi.ſignificauit. 300
In ordine vel beneficio promotorum à ſchiſmaticis pœna de ſchiſma.c.1.& 2: 1687
Ordinatus ab epiſcopo, ab eo ſuſtentetur, vel&c. de præb.& dig c.non licet. 1025
Ordinatus in apoſtaſia quando poteſt miniſtrare, ex diſpenſatione apoſtolica, & quando nō.de temp. ord cap. ex parte. 255. & de apo. cap. conſultationi. 1692
Ordinari non debet ſeruus niſi manumiſſus. de ſer non ord.c.1. 195
Item nec infamis ante purgationem. de teſti.ca. non debet. 757
Item nec pœnitentes publici.de biga.capit.1.302
Item nec ad ratiocinia obligati, niſi &c. de oblig. ad ratiocinia. 288
Item nec mutilati membris. de cor.vitia.cap.expoſuiſti. 301
In ordine miniſtrare poſſunt criminoſi præter homicidas.de temp.ord.c.vlt. 260
Ordinatus remotè probet ſuam ordinationem epiſcoporum ſigillis.de cle.pereg c.1. 981
Talis etiamſi non celebret publicè ſine litteris commendatitiis, poteſt tamen occultè. de cle. per. c.tuæ. 310
Ordinatus ſine titulo, ab epiſcopo ſuſtentetur. de præb.c.epiſcopus ſi aliquem. 1026
Cum ordinato ab epiſcopo excommunicato ignoranter, poteſt epiſcopus proprius diſpenſare.de ord.ad epiſc.c.cum clericus. 263
Ordinatus ab epiſcopo qui ceſſit quando poteſt miniſtrare.eo.tit.c.1. 263
Ordinati extra tempus ſtatutum poſt pœnitentiam peractam poſſunt miniſtrare. de temp.ord.c. conſultationi. 260
Ordinem recipientis vel conferentis pœna ſub conditione renuntiandi prouiſioni. de ſimo. cap. ſi quis ordinauerit. 1645
Cum ordinato furtiuè poteſt epiſcopus diſpenſare & non ſub excōmunicatione prohibitus acceſſit, aliàs non diſpenſat niſi inter religionem. de eo. qui fur. ord.c.innotuit. 1779
Non ordinatus miniſtrans nunquam ordinetur, de cle.non ord.mini.c.ex litteris, 1776
Tali tamen ex gratia poteſt remitti retentio beneficij, ſeu poſtea conferri. ibid.
Ordinari poteſt quis ad ſuum patrimonium. de præbend & digni.capitul.tuis quæſtionibus. 1043
Ordinatus à Papa non eſt ob hōc à iuriſdictione prælati ſui exemptus, tamen reuereri debet. de maio. & obe.c.per tuas. 427
Ordinem ſubdiaconatus confert ſolus Papa die dominica.de temp.ord.c.1. 249
Ordines omnes quando conferri poſſunt. ib.
Ordines minores poſſunt epiſcopi conferre dominica die, & in feſtis perpetuis ibi.
Ordinem ſuſcipiens die non debito, ad Papam eſt mittendus. de temp.ord. capitu. cum quidam. 254
Ordinem ſubdiaconatus à Papa recipiens non poteſt ſine eius licentia ab alio vlterius promoueri ibid.
Ordinem conferens alicui ſine titulo certo, tenetur eidem prouidere, eod.ti. vel non eſt compos 258
Ordines ſacri duo vno die conferri non debent, & pœna conferentis, & demandantis. eo.ti.c.dilectus 258
Nec minores cum maiori & qualiter diſpenſetur cum talib.de eo qui fur.or.ſuſce.c.1. 1778
Ordines minores in anno diſcretionis poſſunt cōferri de cle.per ſal.pro.c.1. 1777
De ordinis ſubſtantia non eſt tempus, tamen impedit executionem. de tem. ord. conſultationi. 260
Ordines ſacros recipiant prælati, & beneficiati, vel amoueantur.de ele.cap. cum in cunctis. 114.de æta. & quali.ordi.c.quæris 207
Ordines duos recipiens vno die eſt ſuſpendendus, poteſt tamen diſpenſari cum eo pœnitentia peracta. de eo qui fur or.ſuſce.c.3. 1779
Ordinatis non eſt tutum medicum conſcientiæ læſa.de æta.& qua.c.ad aures 288
Ordinatus in apoſtaſia quando poſſit miniſtrare. de temp.ord.c.ex parte 255
Ordinatus non poteſt reſtituere poſſeſſionē contumaci, contra quem facta eſt miſſio à delegato. de off ord c.paſtoralis 408
Ordinarius poteſt ex officio ſuo cogere partes vt ſtent iuſto arbitrio, & pareant ſententiæ arbitrorum. de arbi.c.2. 506
Ordinarius non tenetur obedire delegato niſi conſtet ei de commiſſione.de off.dele.c.cum in iure 398
Ordinario non exequente ſententiam iudicis delegati, exequatur ipſe delegatus.eod tit. c.ſignificaſti 331
Ad ordinarium iudicem primo executio ſententiæ pertinet ibid.
Ordinarius debet retractare iniquam ſententiam iudicis delegati in cauſa matrimoniali.de off or.c.ſignificauit 401
Ordinarius tenetur exequi ſententiam iud.delegati.de offi.iud.deleg.c.in litteris 332
Ordinarius poteſt excommunicare iniuſtè abſolutos à delegato.de off iud or.c.ex parte, 400
Ordinario maior eſt delegatus papæ quantum ad cauſam hanc, quæ ſibi commiſſa eſt.eo.ti.c.paſtoralis 406
Coram ordinario proteſtatur quis non habēs copiam delegati iudicis, & non currit ei tunc tempus ibid.
Ordinario non intendit præiudicare papa per ſuū mandatum.eo.ti.c.licet 419
Opprimentes pueros in nocte qualiter puniendi. de iis qui fil.oc.c.vlt. 1693

P

Pactio priuatorum contraria legi non præiudicat.de fo comp.c.ſi diligenti 548
Pactum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem ſuperioris vel confirmationem tenet.de pac. c.quoties 440
Pactum ſimoniacum per auctoritatem ſuperioris non purgatur.eo.ti.c.cum pridem 443
Pactum in præiudicium eccleſiæ factum ei nō nocet, & quidquid perceptum eſt ratione huius eccleſiæ, reſtituetur.de cenſi.c.præterea 1345
Pactum contra ſalutem non obligat de pact.c.pactiones 444
Pactum quid ſit. de ver.ſig.c.pactum 937
Pactum turpe vel impoſſibile nullum ligat. de pac.c.vlt. 444
Pactum generale ne de crimine agatur, nō valet. de iureiu.c.quemadmodum 817
Pagani conſtitutionib. eccleſiæ non ſubiacent. de diuor.gaudemus 1558
Paganis arma vendentium & auxilium præbentium pœna.de Iudæ.& Sarra.c.quod olim 1662
Paganorum filij ante conuerſionem nati de conſanguinitis poſt conuerſi non legi [illegible] ibid.
Paganis prædicantia, oſtiatim [illegible] eſt, & reſcicere cibis bene poteſt eis [illegible] quam ſit laudabile 1661

Pall.

Pallio vti poteſt archiepiſcopus intra quamlibet eccl. etiam ſuæ prouinciæ. de vſu pallij. c. 1. 219
Pallium nouum habet tranſiens ad alium archiepiſcopatum, quod non datur ratione perſonæ, ſed ratione loci. de poſtul. c. bonæ memoriæ. 2. 163
Pallium alteri archiepiſcopo accommodari non debet. eo. tit. c. ad hæc 97
Pallio non vtendum extra eccleſiam, vt in proceſſione vel conſimili. eo. tit. c. 1. ibid.
In pallio debet archiepiſcopus ſepeliri. eo. tit. c. 2. ibi.
In pallio conſequitur quis plenitudinem officij, & non debet ante archiepiſcopus appellari. de vſu pallij. c. niſi ſpecialis 220
Pallium quid ſignificet, eod. tit. c. 2. ad honorem. 221
Pallio ſemper & vbique vtitur ſolus Papa. ibidem
Pallio non vtatur archiepiſcopus extra ſuam prouinciam, niſi ex priuilegio ſpeciali, & licétia eius in cuius eccleſia celebrat. eo. tit. c. ex tuarum. 222
Pallio vtendum in feſtis præcipuis & in dieb. priuilegiatis Eccleſiæ ſuæ conceſſis. eo. ti. c. ex tuarum ibid.
Pallium accipitur de corpore Sãcti Petri archiepiſcopis dandum. de ele. c. ſignificaſti 110
Pallium recipiens debet iurare fidelitatem. ibidem.
Sine pallio non licet archiepiſcopo confirmato cõuocare concilium, conficere ſch. ſua, &c. de ele. c. quod ſicut. & infra in ver. præterea 151
Pallium poſſunt conferre principales patriarchæ ſuffraganeis ſuis. de priui. c. antiqua 1815
Papa poteſt ſupra ius diſpenſare. de conceſ. præb. c. propoſuit 1070
Papæ ſoli reſeruatur tranſlatio epiſcoporum, & depoſitio. de tranſl. c. inter corporalia 212
Papa de hæreditate iudicare poteſt ratione fidei. de Iudæ. c. Iudæi 1646
Papa poteſtatem habet à Deo, Imperator à Papa. de iud. c. nouit 532
Papa eiuſdem poteſtatis eſt cuius & B. Petrus. de maio. & obe. c. illud dominus 424
Papa principem ſæcularem deponere poteſt. de hære. c. ad abolendam 1672
Papa poteſt legitimare illegitimos. qui ſi ſint leg. c. per venerabilem 1540
Papa ſolus epiſcopos vocat fratres in litteris ſuis. de cri. fal. quam graui 1750
Papæ poteſt cum ratione obuiari quantumcunque ſcribat abſolute. de reſcri. ſi quando 34
Contra Papæ voluntatem nemo habet ius in collatione beneficiorum. de præb. c. dilectus 1048
Papa ſolus canonizat ſanctos, ſanctorũ reliquias ibid.
Item ſolus concedit laico ius eligendi in eccleſia collegiata. de iure pat. c. nobis 1338
Papa ſolus cõmittit cauſam appellatione remota. de offi. dele. c. ſuper quæſtionum 337
Papa ſolus eſt ſupra omne concilium & ſtatu. ca. de ele. c. ſignificaſti 110
Solus Papa Vicarius videtur eſſe in terris. & nullus maior. eod. tit. cap. licet. 113. de tranſl. c. quanto. 216
Papa ſolus diſpenſat vt filij presbyterorum immediate eccleſias paternas habeant. de fil. preſ. c. dilectus. 291
Papa ſolus ſupra ius diſpenſat. de conceſ. præb. c. propoſuit 1070
Papa ſolus vnit & diuidit Epiſcopatus de tranſl. per totum 211
Papa poteſt mutare ſententiam diffinitiuam ſolus. de ſent. c. cùm olim 882
Papa non poteſt imponere legem ſucceſſori ſuo nec poteſtatem eius limitare. de elect. ca. innotuit. 131
Papa debet cognoſcere de cauſa natalium. de ord. cog. c. tuam 644
Par in parem non habet imperium. de ele. c. innotuit 131
Paria crimina pari compenſatione tolluntur. de adulteriis. c. pen. & vlt. 1723. & 1724
Parochianum alterius nullus Epiſcopus iudicet. de paroch. c. nullus. 1211
Parochianum alterius non admittat presbyter ad diuina. eo. tit. c. vt dominicis 1211
Parochianum alterius non abſoluat presbyter ſine eius petita licẽtia. de pœn. & remiſ. cap. omnis 1831
Parochiæ non diuidantur ſine conſenſu epiſcopi. de præb. cap. auaritiæ. 1030
Parochialis eccleſia debet habere de bonis parochiani alibi ſepulti. de ſepul. c. relatum. 1200. & c. de his 1202
Parochialis eccleſia nulli debet conferre niſi xxv. annum attingenti, alioquin collatio non tenet. Greg. in nouel. de ele. c. licet canon 113
Parochialis Eccleſia nulli carenti ætate prædicta ad tempus commendari debet, & ſi fit ex cauſa commiſſio, vltra tẽpus ſemeſtre non datur, & irrita eſt ipſo iure. eo. tit. c. nemo lib. 6. 108
Parochialis eccleſia nulli debet conferri, qui habet perſonatum vel dignitatem, cum cura alioquin non tenet collatio ipſo facto. ibi. de of. iud. ord. lib. 6. 254
Patriarcha non audiat cauſam ſubditi ſuffraganei ſui, niſi ei deferatur per appellationem, vel niſi ex ſpeciali priuilegio. de off. iud. ord. c. duo ſimul. 404
Ad patriarcham poteſt appellari omnib. medijs intermiſſis. Itẽ de priuilegiis eccleſiarum patriarcharum. de priuil. c. antiqua 1835
Patronus eccleſiæ alterius diœceſis epiſcopus debet illi epiſcopo præſẽtare inueſtiendũ in cuius diœceſi eſt eccleſia. de iur. pa. c. conſultationib. 1316
Patronus non diſponat de reb. clerici defuncti. de ſucceſ. ab inteſt. c. 2. 1195
De patronatus iure orta quæſtione neutro conferente debet epiſcopus conferre beneficiũ poſt ſex menſes de iure pat. c. ſi vero. 1323. & c. cum te. 1320
De patronatus iure debet iudex eccleſiaſticus iudicare. de iud. quanto 522
Patronus efficitur eccleſiam conſtruens de conſenſu diœceſani. de iur. pat. c. 6. nobis. 1325
Patronus poteſt quis eſſe multarum eccleſiarum. de iureiu. c. veniens 807
Patronus ius clericatus emens, ipſo priuetur. de iure pa. quia clerici. 1318
Patronus ius epiſcopi in eccleſia minuere non debet. eo. tit. c. cum ſeculum 1324
Patronatus filia vel nepotẽ ſine epiſcopo inſtituere non debet. eo. tit. c. conſuluit 1324
patronatus ius ſine conſenſu epiſcopi diœceſanus religioſis dare non poteſt eo. ti. c. nullus laicus. 1325
patronus poteſt ab epiſcopo taxatos reditus ab eccleſia exigere. eo. tit. c. præterea. 1317
patronus ius cum vniuerſitate vendita, vel ad firmam tradita tranſit, niſi expreſſe excipiatur. e. ti. c. ex litteris 1319
Et c. cum ſeculum 1324
Patronus laicus neminem inſtituat ſine conſenſu epiſcopi diœceſani. eo. tit. c. præterea 1329
patronatus ius liberè poteſt dari conſanguineo ſed vẽdi non habet per ſe, ſed cum vniuerſitate. eo. tit. c. inſinuatione. 1325. & c. de iure 1325
Patronus laicus vno præſentato repulſo poteſt alium exhibere. eod. tit. capitu. paſtoris. 1335
Patronus eccleſiam vacantem intra quatuor mẽſes conferat, alioquin epiſcopus conferet. eo. ti. cum propter diſcordias 1332
Patrono concedente vni eccleſiam vacantem, ſi poſtea alium præſentet, & epiſcopus cõſentiat, obtinet ſecundus, ſecus in clerico patrono. e. tit. c. cum dilectus 1333
Patroni eſt ad eccleſiam præſentare non conferre. eo. ti. c. vlt. 1337
Patrono conſentiente ordinationi alicuius in eccleſia ſua, tenetur ſibi in eccleſia eadem prouidere. c. cura 1322
Patrono eccleſiam concedente religioſis ſine conſenſu epiſcopi, ſi poſtea ad eand. eccleſiam præſentet epiſcopus, poſterius valet. eo. ti. c. ſuggeſtũ 1327
Patronus clericus ſeipſum præſentare nõ poteſt, eo. tit. c. per noſtras 1332
Patroni conſenſus requirendus eſt in electione prælati facta. e. ti. c. 2. nobis 1331. & infra verſi. Pro.
Patronus honorandus eſt, & ab eccleſia fundata ſuſtentandus, ſi eget ibid.
Ius patronatus tranſit cum obligatione fundi niſi ſpecialiter excipiatur. de ſen. c. cum Bertoldus. 491
Patrono laico duo viciſſim præſentanda ad beneficium epiſcopo gratificatio relinquitur quis obtineat. de iure. c. cum autem 1340
Patrono clerico in collegio duos ad idem præſentante prior obtinet. eo. tit. c. cum autem. ibidem
Patronatus ius hæredibus diuidi non debet. c. ti. 1. 1315
Patronatus iure incerto epiſcopus cõferat beneficium poſt tres menſes vacans, niſi intra hoc tempus ſit diffinitũ quis cõferre debeat. & in hoc tempus à vero patrono conferatur. eo. ti. c. quoniã. 1316
Patroni ſi plures fuerint, ille præſentatus obtineat qui plurimorum aſſenſu eligitur, ſi vita, & ſcandala non contradicant. ibid.
Si patronus duos præſentet, potior eſt conditio poſſidentis & per epiſcopũ in poſſeſſionem miſſi corporalẽ, quàm alterius. eo. tit. c. quod autem 1318
Patronus eccleſiam non vacantem nemini cõferre poteſt. eo. ti. c. illud, prætereundum 1318
Patronus ius patronatus religioſis dare poteſt abſque Epiſcopo ibid.
Patronus non creditur qui præſentauerit aliquẽ & eodem ab ordinario inſtituto, ſi poſtea alius ius patronatus euicerit, nõ debet inſtitutus propter hoc moueri. eo. ti. c. conſultationib. 1320
Patronus ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine patrono beneficium conferat. eod. tit. cap. ſuggeſtum 1327
Patronus non debet Eccleſiam in alios transferre. eo. ti. c. præterea & c ſeq. 1329
Patroni religioſi non poſſunt Eccleſiam in proprios vſus conuertere, propria auctoritate. de ſuppl. negli. præl. c. ſicut nobis 245
Patronatus cauſa diffiniatur per iudicẽ Eccleſiaſticum. de iud. c. quanto 522
Pauperibus male acquiſita ſunt eroganda quando non inuenitur cui eſt reſtituendum. de vſu. c. cum tu 758
Pedagia noua ſolus Imperator vel Papa inducat. de ver. ſig. c. ſuper quibuſdam 1953
Antiqua pedagia tolerantur ibid.
Pedagia noua ſibi principes habent inſtituere. de cenſi. c. innouamus 1344
Pœna à iure taxata eſt infligenda à iudice, alioquin eſt arbitraria. de offi. d. leg. c. de cauſis 326
Pœna ſecundum arbitrium iudicis imponi debet. de do. & contu. c. finem 635
Pœna ſpirituali tantum punienda ſunt delicta clericorum. de per. c. licet 1856
Pro pœna in monaſterio ſunt tradendi vel degradandi clerici latrocinia vel prædia exercentes. eo. tit. c. quod in dubiis. & c. ſeq. 1857
Pœna quandoque extenditur ad hæredes. eo. c. ad aures 1860
Pœna pecuniaria debito ſoluendo appoſita exigi non debet ſi maior pars debiti interim nõ ſoluatur. eo. tit. c. ſuam ad nos 1859
Pœna cum pœna compenſari poteſt. eo. ti. c. conſtitutus 1858
Pœna interficientis Epiſcopum. eo. tit. c. ad aures 1860
In pœnis imponendis deferendum eſt dignitati. de off. iud. dele. c. ſane. 327. & c. paſtoralis 362
Pœna vtentium litteris falſis vel fraudulentè extortis. de reſcrip. c. quia nonnulli 83
Pœnitentia poteſt iniungi in peccato manenti. de pœ. & remi. c. officij 1868
In pœnitentiis iniungendis quæ ſint cõſideranda. eo. ti. c. omnis 1871
Pœnitentiæ ſunt arbitra. eo. ti. c. Deus qui Eccleſiam 848
Pœnitentium non verè vel nolentium pœnitere cõfeſſio nihilominus audiatur, & pœnitentia iniungatur. eo. ti. c. quod quidam 1868
Pœnitentibus viaticum non negatur tempore interdicti, ſed in morte conſtitutis. eo. ti. c. quod in te. 1870
Penſio eſt minuenda propter ſterilitatem terræ. de loca. & conduc. c. propter ſterilitatem 1130
In penſionis ſolutione antiqua conſuetudo ſeruanda de cenſi. c. quanto creatori 1147
Penſiones minuere ad detrimentum clericorum, vel augere ad commodum proprium non licet ſine conſenſu Epiſcopi. de præb. & dignit. auaritiæ 1030
Penſionem maiorem promittentes, vt Eccleſias acquirant, adeptis priuentur. de pact. c. pactiones 444
Penſionariam conſtituere Eccleſiam non poteſt Prælatus vltra tempus vitæ ſuæ. de cenſi. c. præterea 843
Peremptoriè poteſt quis citari in prima citatione de dil. c. 1. 510
Poſt peremptorium edictum poteſt reus citari, licet non ſit cõmonitus. de of. dele. c. quoniã Abbas 316
Peregrinari non debet clericus ſine licentia Epiſcopi ſui, nec Epiſcopus ſine licentia Papæ. de voto & redem. c. magnæ deuotionis 1283
Peregrinorum res nullus occupet, quia ſunt ſub protectione Papæ. de cler. pereg. c. 1. 998
Peregrinorum gaudet priuilegio qui eſt in curia Papæ ib. d.
Peregrinis in via conſtitutis pœnitentia non eſt denegan-

denegandi tempore interdicti, ſiue i terra interdicta.de pœ.& remiſ.c.quod in te. 507
Peregrini non ſunt in Eccleſii inſtituendi. de ele.pere.1. 981
Permutari poſſunt res Eccleſiæ immobiles de ſcitu ſuperioris cum rebus immobilibus laicorum, dummodo peiorem non accipiant.de rerū permu. cap.1. 1133
Permutantes præbendas, vel Eccleſias propria auctoritate, ipſis priuentur.eo.tit.c.cum olim. 1137
Permutari poſſunt inter ſe ſpiritualia, vt Eccleſiæ & præbendæ.& temporalia inter ſe eo tit.c.ad quæſtiones. 1126
Permutationes Eccleſiarum,& præbendarum ex cauſa licentia Epiſcopi poſſunt fieri.eo.tit.c. quæſitum. 1135
Permutari non poſſunt ſpiritualia pro temporalibus.eo.tit.c.vlt. 1137
Permutationes rerum Eccleſiaſticarum à prædeceſſore factæ, per ſucceſſorem reuocandæ ſunt.eo.ti. c.2. 1134
Permutari non poſſunt mancipia Eccleſiæ cum mancipiis laicorum.eo.tit.c.mancipia. 1134
Periurus clericus ab officio & beneficio ſuſpendatur, vel beneficio priuetur, de iureiur.c.querelam. 803
A periuro non debet amplius iuramentum accipi.de præſump.c.litteras. 773
Perſonalia reſcripta vel priuilegia non excedunt perſonam.eo.tit.c.mandata.Eccleſiaſtica. 887
Perſonæ delictum in damnum Eccleſiæ redundare non debet de excep.cap.cum venerabilis. 740
Perſonalis conceſſio cum perſona finitur, realis perpetua eſt, vt illa quæ eſt Eccleſiæ,non perſonæ. de inſti.c.cum ven ſlent. 1066
Perſonatus plures in eadem Eccleſia vel diuerſis nullus debet habere ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ.de præb.c.ad hæc.1052.& c.de multa. 1049
Pignus recipere poteſt prælatus à quolibet poſſeſſore.c.cum contra de pig. 1145
In pignore fructus in ſortem computentur, alias eſt vſura. ibid.
Impignorari non poteſt liber homo etiam ſi velit.de pig.c.2. 1141
Impignorare non poteſt prælatus bona Eccleſiæ pro ſuo facto.eod.tit.c.ex præſentium. 1142
Pollutio extraordinaria cum ſorore impedit matrimonium contrahendum cum altera ſorore.de eo qui cogno.conſan.vxor.capitulo fraternita. 1504
Poſtulatio caſſatur ſi poſtulatus interdictum non ſeruauerit de poſtu.præla.1. 97
Poſtulationis conceſſio fit ex gratia. eo. tit.c. bonæ memoriæ.101.quia nullum ius poſtulato acquiritur. ibid.
Poſtulatio examinanda eſt ſicut elec. de tranſlat. Epi.c.licet. 228
Poſtulante maiore parte indignum, poteſtas eligendi deuoluitur ad partem minorem.de poſtu.præga.c gratum gerimus. 100
Poſtulatione communiter facta,& ſuperiori præſentata non poteſt poſtea variari.eo.tit.c. bonæ memoriæ.2. 101
Poſtulatio præualet electioni quando duplo maior eſt numerus poſtulantium,quàm eligentium de ele.c.ſcriptum eſt. 174
Poſtulatio vel electio non debet fieri per verba conditionalia, vel alternatiua, vt talem vel talem eligo,vel poſtulo.Innoc.in nouel,de electio.c.2.109
Poſtulari debent Prælati Eccleſiarum, non eligi. de poſtu.præl.c.vlt. 108
Poſtulationem dignè caſſatam renouantes priuantur poteſtate eligendi & poſtulandi.eo.tit.c.gratum. 200
Poſtulatio non tenet abſentibus ius habentibus in electione contemptis.eod.tit.ca. bonæ memoriæ. 101
Præbendas duas non poteſt quis tenere ex diſpenſatione Archiepiſcopi de cõceſ.præb.c.litteras. 1079
Præbenda vacat cum detinetur ab iniuſto poſſeſſore.eo.tit.c.propoſuit. 1070
Præbenda vacans promitti poteſt,non antequam vacet.de conceſ.præb.c.2. 1060
Præbenda non integretur ſciſſione alterius, de præb.cum cauſam. 107
Præbendæ prouentum quis habere poteſt, licet non ſit canonicus.de magiſt.c.quia nonnullis. 1652
Præbendam parochialem & Eccleſiam annexam habens.debet in ea Vicarium ponere, & in Eccleſia maiori perſonaliter reſidere. de præb.c.extirpandæ 1052
Præbendarum multitudo repellit à promotione. eo.tit.c.cum iam dudum. 1036
Præbendarum antiquarum numerum non poſſunt Canonici minuere.de conſti. c. ex parte Epiſcopi. 18
Præbendæ diuidi non debent, nec præbendam carere debet qui in canonicum eſt receptus. de præb. capitu.maioribus. 1028.& capi. relatum. 1619
Præbendam vel beneficium dans quam dare non poteſt,illa euicta quam poteſt conferre tenetur.eo. tit.c.inter cætera. 1035
Præbenda ſecunda recepta, prima vacat. de conceſſ.præb.c.litteras. 1079
Præbenda vltra ſex menſes non vacet.eo.tit.c.2. 978
De præbendarum prouentibus non poſſunt diſponere canoci in præiudicium præſentium & futurorum.de conſti.c um omnes. 18
Ad præbendam vnam duo admittantur. de præb. c. tuæ. 1039
De præbenda vel perſonatu nõ intelligitur quādo alicui prouideri mandatur, ſed de ſimplici beneficio intelligitur.ibidem eo.tit.ca.vltim.
Ad præbendam vacantem receptus vt ei prouideatur cum poteſt, quando valet collatio alteri facta.eodem.tit.c.dilectus filius.2. 1038
Ad præbendam excommunicatus in canonicum receptus,valet recepto.eo.tit.c.pro illorum. 1941
De præbenda poteſt abſens per alium inueſtiri. eo.tit.c.accedens. 1044
Præbendarum prouentus recipiunt ſtudens in Theologia quinquo annis præter quotidianas diſtributiones.de mag.c.ſi.1653.& de præb.c.licet. 1054
Præbenda altari collata per Papam præcipitur Epiſcopo facultas conferendi illud beneficium. Inno.in nouel.de conceſ.præb,c.1. 1068
Præbendæ & beneficia vacantia in curia Romana à die vacationis poſt menſem poſſunt conferri, per quos debet, vel abſentibus eis à generalibus Vicariis eorum. Greg.in nouel.c.ſtatutum.de præb. li. 6. 433
Ex præbenda vna poſſunt duæ fieri ita de præb.c. vacante. 1047
Si præbenda debetur alicui ratione reſcripti, & alteri conferatur,debet ille in canonicum recipi & ſuſtentari quouſque,&c.eo.ti.c.dilec. 1048
Præbenda non vacat vbi non eſt diſtinctus numerus canonicorum, vnde non tenet inſtitutio . de præb.vacante,eo.tit.c.dilecto filio. 1044
Præbendarum collatio ad quem pertineat cum ad Epiſcopum pertinet collatio & ad capitulum, & non confertur tempore debito. de conceſſ præb. cap.poſtulaſti. 1086
Præbendæ integræ dari debent vbi integrari poſſunt.de præb.vacante. 1047
Præbendarum collatio ad capitulum ſede vacante non ſpectat.ne ſe.va.c.illa deuotionis. 1089
Precariæ de quinquennio in quinquennium renouentur.de prec.cap.1. 1116
Precarium quandiu vtendum eſt, & quando ſoluitur.eod.tit.cap.precarium. 1117
Precariæ in damnum Eccleſiæ factæ poſſunt à ſucceſſoribus reuocari.ibid.c.precariæ. 1116
Prædicans excommunicatis poteſt eleemoſynas ab eis recipere, & victum. de ſen.excomm.c. cum voluntate. 1927
Prædicatorum fratrum pribilegium, & Minorum,de exceſſ. Præl.c.nimis. 793
Prædicatores veſci poſſunt his quæ eis apponuntur.de Iudæis. cap.quàm ſit laudabile. 1661
Prædicationem debet facere Epiſcopus vel per ſe, vel per alium. de offi.ord.cap.inter cætera. 414
Prædicare non licet laico cuiuſcunque ordinis. de hær.c.ſicut in vno. 1585
Prædicare non debent eleemoſynarum quæſtores, niſi.& c. de pœni. & remiſ.c. cum ex eo. 1874
Prælatus eſſe non debet regulam non profeſſus vel ſecularis.de ele.c. cùm cauſam. 130
Prælati non committant vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu. ne præl. vi.ſuas.c.1. 1647
Prælati factum non præiudicat Eccleſiæ.de conceſſ.præb.c.cum noſtris. 1147
Prælati non onerent ſubditos exactionibus, nec pluribus equorum euictionibus in viſitatione. de immu.Eccle.c. quia plerique. 1407.& de cenſi.cap. cum Apoſtolus. 1340
Ad Prælaturam quantacunque nullus ſeipſum præſentare debet.de iure pa. c.per noſtras. 1332
Prælatus commutationem, venditionem vel donationē facere non poteſt ſine conſenſu capituli ſui de iis quæ fi.à præla.ca.1. 1091
Prælatus negotia etiam ſua de conſilio fratrum debet facere.eod.tit.cap.nouit. 1093
Prælatus de conſenſu c.præſentari debet in Eccleſia collegiata,niſi de conſuetudine vel priuilegio ſibi ſoli competat.eo.tit.ca.ea.noſcitur 1904
Prælati ſententia ſubditi ſui ligantur.de ſent.exc. cap.à nobis 1890
Prælatus de ignorantia ſua ſe excuſare non poteſt vel de ignorantia culpæ ſubditorum.de reg. in ca. quamuis 1965
Prælatus plus iuris habet in conceſſione Eccleſiæ quam patronus in præſentatione.de off. l. cap. dilectus 399
Prælatus eſt procurator rerum Eccleſiaſticarum non dominus de dona.c.fraternitatem 1152
Prælatus poteſt conditionem eccleſiæ ſuæ meliorare,non autem peiorare ibid.
Prælatus debet ſeruare ſententiam ſubditorum ſuorum.de offic.iud.ord.c.ad reprimendam 403
Prælati inferiorum priuilegia poſſunt infringere.de acc.c.ad petit. 1593
Prælatus cauebit ne cura animarum ſub cenſu annuo committatur, ne præla.vic.ſu.cap.quoniam enormis. 164
Prælatis maximè Epiſcopis competentia de iure communi Abbates,nec dare nec indulgentias aut publicas pœnitentias concedere poſſunt. de exceſ. præla.c.accedens. 1790
Prælati iudicium ferri candentis facere non debent,nec intereſſe,nec auctoritatem præſtare.eo ti. cap.ex litteris 1786
Prælatis repellitur ludus & vſura.eo.tit.cap.inter dilectos 1788
Prælatū ſuū negans clericus,& vadēs ad iudicem ſecularem,priuetur beneficio.eo.tit.ca.grauē. 1793
Prælatus tenetur ſubditum licentiare ad auſteriorem religionem,de reg.c.licet quidam 1249
Prælati non debent intereſſe corporali punitioni alicuius,de exceſſ.præla.c.ex litteris 1786
Prælato reſtituatur ſubditus inobediens.de ſe. & re iud.cap.1. 145
Prælaturam amittat qui ad ordines promoueri non poteſt.de æ.a.& qualit.ord.c.vt Abbates. 264
Præpoſteratio in reſcriptis iuris communis varietatem non inducit,de reſcrip.c.cauſam 49
Presbyter non celebret vaſe ligneo, nec de fermentato,nec ſine aqua,igne,& plus apponat de vino quàm de aqua.de celebra miſ.c.litteras. 1380.& c.pernicioſus ibid.
Presbyter aliquid emens de bonis Eccleſiæ eidem relinquat, nec in fraudem nomine ſuo ſiue alieno de bonis Eccleſiæ emere poteſt. de pecul. cler.c.presbyter 1167
Et cap.inquirendum ibid.
Presbyteris debet competens beneficium dari.de præb.cap.extirpandæ 1052
Presbyter clericum ſecum habeat ſine quo celebrare non poteſt.de vit.& hon.cle.vt quiſque 992
Presbyteri officium eſt prædicare.de ſtatu mona. c.quod Dei timorem. 1210
Presbyteri occiſi pœnitentia qualiter percipienda. de pœnis.c.presbyteri interfecti. 1856
Presbyter duob.digitis amiſſis non celebret. de cler.ægro.c.presbyter enim. 1060
Presbyter res Eccleſiæ non impignoret, niſi iuſta de cauſa.de pig.c.1. 1141
Presbyterum interficientis pœna. de pœ. & remiſ.cap.2.
Presbyter non ieiunus celebrans priuetur beneficio,de accu.c.ſi conſtiterit, 1578
Præſcriptio non valet abſque bona fide, & conſcientia, & iuſto tit. & maximè rerum Eccleſiaſticarum.de præſc.cap.quoniam omne.874.& c.vigilanti.856.& c.ſi.diligenti.868.& cap.veniens. 872
Præſcriptio quæ ſine peccato ſeruari non poteſt, non valet. ibid.
Præſcriptionem non inducit longa vſurpatio.eo. tit.cap.cauſam. 857
Præſcriptio niſi quadraginta annorum non currit contra Eccleſiam,ſed contra Romanam Eccleſiam niſi centum anno.eo.t.c.illud 858. & c. ad audientiam. 861 nec currit ſede vac. eo.ti.c.de quarta. 855
Præſcriptionem elidit interruptio. eo. tit. ca. de quarta. ibid.
Præſcriptio non currit contra obedientiam. eo. tit.c.cum non liceat 850
Præſcriptio non currit contra conſtitutionem Epiſcoporum & contra viſitationem & procurationem eis debitam.eod.tit.ca.accedens.860. & c. cum

ex officij. 867
Præſcriptio non currit tempore ſchiſmatis.co.ti. c.cum nobis 864
præſcribens in nullo habeat conſcientiam rei alienæ. co.ti.c.vlt. 874
præſcriptio poteſt eſſe de vno articulo & non de alio co.tit.c.auditis.864.& c.cum olim. 871
Super præſcriptione poſſunt teſtes produci.co.t. c.illud. 855
præſcribere non poteſt laicus decimas,nec detinere.co.tit.c.cauſam. 758
præſumptio currit poſt priuilegium & arbitrium in caſu.co.tit.c.cum olim 871
præſcriptio omnem actionem excludit.co.ti.c.ad aures 857
præſcribere poteſt Abbas ius Epiſcopale.co.tit.c. auditis 684
præſcriptionem interrumpit ſynodalis proclamatio.co.tit.c.ſanctorum 855
Præſcriptio annorum ſecundum iura antiqua, modo quadragita ibi.
præſcriptio canonica.tit.probetur.de decimis. c. dudum 1233
præſcriptio non currit tempore hoſtilitatis.e.tit. c.ex tranſmiſſa 145
præſentare non poteſt Abbas ſine c.de iis quæ fi.à prælа.c.ca noſcitur 1094

Cætera require ſupra vbi patronus.

præſumitur quilibet bonus niſi probetur contrariũ,& quòd nemo ſit immemor ſuæ ſalutis.de præſump.dudum.796.&c.cum in iuuentute. ibidem.
præſumptio quandóque inducit purgationem,& qualis de purg.cano.ſi quis de gradu. 1737
Ex præſumptione violentia poteſt ferri ſententia quandoque,quia quandoque pro certitudine habetur.de præſu.c.litteris.791.& c.nullus dubitat 721. & c.illud quoque.736.& c tertio loco. 761
Ex præſumptionib. multis inducitur ſufficiens probatio.ibid.tamen ex vehementi præſumptione hæreſis non debet quis condemnari.eo. tit. ca. quia veriſimile 789
Contra præſumptionem veriſimilem inducuntur teſt. ibid.
princeps non ſolus per ſe,ſed per alium poteſt iura ſtatuere in procemio princeps contra aliũ cauſam habens poteſt deponere coram papa. de iud.c. nouit ille 531
priuilegium de dictis quandoque extenditur ad futura de priuileg.c.quia circa. 1824
priuilegiati tandiu gaudent priuilegi s quandiu ſeruãt ea quæ ſunt ſuæ profeſſionis.de ver.ſignĩ. c.Abbate 1948
priuilegium allegans iuri præſcriptionis renuntiaſſe videtur.de præſcrip.c.veniens 872
priuilegium obſcuram non probat.eo.ti.c.auditis 964
priuilegio renuntiari poteſt,& eſt differentia priuilegiorum.de priui. quamdiu. 1834. & c. ex parte. 1822
priuilegia extenduntur tantum ad ea quæ in eis continentur ibid.
De priuilegiis,conceſſo quod plus eſt, cõceditur quod minus.de decimis.c.ex parte. 1218
per priuilegium generale iuri Epiſcopali non derogatur,de priuil.c.vlt. 1834
priuilegium non poteſt concedi monaſterio antequam fuerit ibi canonica facta inſtitutio. de Eccle.ædifi.c.ad audientiam. 1399
In priuilegiis ratione alicuius dignitatis poteſt ferri ſententia ratione alterius beneficij de priuil. c.cum capella. 1818
priuilegiorum generalium explanatio.de priuil. c.vt priuilegia 1827
priuilegium poteſt radi,& valebit poſtea. de fide inſtr.c.ex litteris 768
priuilegia poſſunt etiam laici conferre Eccleſiis. de rebus Eccl.non alie cap cum laicis 1115
priuilegium perſonale ad ius cõmune trahi non debet.de conceſ.præb.c.conſtitutus 1082
priuilegio ſuo poteſt quis renunciare. de priui.c. ſi de terra 1807
priuilegia ſtricti iuris ſunt.eo.tit.c.porro. ibid.
priuilegium per ſurreptionem obtentum non valet.de ſent.cum olim. 884
priuilegium non reuocatur per reſcriptum vbi non ſit mentio de ipſo.de præſcrip.c.veniens. 872
priuilegij innouatio fieri non debet ſi contradictio ſequitur.de confir.vti.cum dilecta 984
priuilegij amiſſionem per teſtes probanti credebet.de priuil.c.cum olim. 1812
Contra priuilegium facientes ſibi præiudicant. de præb c.pro illorum 1041
priuilegia concedit Epiſcopus de conſilio fratrum.de iis quæ fiunt à præla.c.quanto 1039
priuilegio ſpirituali gaudet Eccleſia Romana.de præſcri.c.cum à nobis 864
priuilegium dantis intentio ſeruanda eſt in dubiis.de dec.c.ſuggeſtũ 1217.& c.ex multiplici. 1214
priuilegij abutitur poteſtate clericus poſt admonitionem Epiſcopi clericalis nõ exercens.de ſen.exc. c.contingit 2.1917.item qui poteſtatem in iniuriã diœceſani plus debito extendit.de priuil.c.tuarum. 1810
Item qui extendunt vltra intentionem dantis priuilegia 1827
priuilegium debet intelligi vt aliquid indulgeat. eo.tit.c.quoniam 1824
priuilegium libertatis non poteſt reuocari de fo. comp.c.ſi diligenti 505.de ſe.& re.iu.c.ſuborta.897
priuilegium amittitur ratione delicti de hære.c. ad abolendam 1672
priuilegium vim habet ſtatim poſtquam ad notitiam illorum quibus datur peruenerit. innoc. in nouel.
Priuilegium lite pendente impetratum niſi mentio de hoc fiat,non valet.de teſti.c.cauſam 2. 714
priuilegium & conſuetudo derogant iuri communi etiam in criminibus,de fo.com.c.cum contingat 131
priuilegium capitis membrũ non exiuit. de priui.c.ex ore. 1820
priuilegium non datur niſi vrgente ratione inſpecta.de priu.cap.fine 1803
priuilegium ſine exceptione cõceſſum extenditur ad præterita & futura,eo.tit.c.quia 1832
priuilegium ſemper concedendum eſt ſine alterius iniuria,vel præiudiciũ.eo.tit.c.paſtoralis. 1822
priuilegium religioſorum extenditur tantum ad ſeipſos, non ad familiares.c.quod nonnullis.1827. &c.quidam 1834
Contra priuilegium papæ ſententia lata non tenet.eo.tit.c.dudum 1834
priuilegij veritas perpenditur in bulla, charta,& littera. eod.tit.c.cum olim 1822
Per priuilegij innouationem tantum vetus ius renouatur eo.tit.cap.ex parte.3. 1831
priuilegium non datur in præiudicium Eccleſiæ de Ecc.ædif.c.2. 1399
priuilegium non tenetur quis mittere ad iudicem ſi timetur de ipſius amiſſione.de fi.inſtr.c. accipimus 768
priuilegium clericorum non à laicis iudicari debet.de fo. comp.c.2. 542
Sed laicos coram iudicibus Eccleſiaſticis clerici poſſunt conuenire. eo.tit.c. ſi clericus. 543. &c. cum ſit 545
priuilegio clericali renuntiari non poteſt. de ſen. & re iu.c.ſuborta 893
Priuilegium meretur amittere qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.de priu.c.tuarum. 1810
priuilegium non excuſat vbi periculoſe delinquitur. ibid
priuilegium non amittitur ſi intra quinquaginta annos quis eo non vtatur. de præſcriptio. cap. ad audientiam. 861
In priuilegium fraternitatis recepti ſi proprietatibus non renuntiauerint, a ſubiectione diœceſani non abſoluuntur, de pri. cap. cum & plantare 1804.& c.quidam. 1834
Priuilegio centum annorum gaudet Eccleſia Romana in præſcriptioni. de præſcrip.cap.ad audientiam. 821
Contra priuilegium ſemel faciens perdit illud de conſtit.cum acceſſiſſent. 20
Priuilegium Ciſter. de deci. non ſoluendis qualiter ſe extendit.de decim.ca.ex parte,1. 1218
De priuilegio papæ ſolus ipſe habet iudicare.de iud.cum veniſſent. 510
Priuilegium perſonale non excedit perſonam. de præſum.c.mandata. 787
Priuilegium contra concilium non valet niſi de eo faciat mentioné.de capel.mon.c.ex parte. 1314
Priuilegium conſeruare tenentur Epiſcopi ſub pœna.de priui.dilecti filij. 1806
priuilegium amittit ſuo tempore non vtens. eo. tit.ſi de terra. 1808 & c.accedentibus. 1818
Priuilegia ſpecialia non poteſt quis propria auctoritate ſibi aſſumere.eo.tit.c.ſane. 1809
priuilegium ſequens non præiudicat primo, niſi de eo faciat mentionem.eo.tit c.dudum. 1834
propter crimen enorme clericus cadit à priuilegio in his caſibus.e iudic.cum non ab homine. 528
Item temerarie occupans Eccleſiam Romanam. de el &.c.licet. 113
Item cadens in hæreſim. de hæ.c. ad abolendam. 1672
Item cõtrahens cum vidua vel corrupta. de cler. coniug.c.Ioannes. 1012
Item ſuſpectus de furto.de depoſito.ca 1. 1119
Item ſi ſtatum receperit. de ſent. exc. m. c. ſi vero alicuius. 1877
Item ſi admonitus non deponat arma. eo. titu. in audientia. 1891.& c.perpendimus. ibid.
Item turpiter inueſtitus agens cum perſonis quæ exprimuntur.eod tit.c ſiue o. 1877
Item ratione diſciplinæ caſtigatus. eo. tit.c. cum voluntate. 1927
Item ſi in minoribus ordinibus contrahat, tenetur dominis ſecularibus. de cler. coniu.c. ex parte. 1013
Item degradatus. de verb.ſig.c.nouis. 1951
Item admonitus ſecularia negotia non poſtponens.de vi.& ho.cle.c.vlt. 1700
probatio conſtat ex duob.de ver.ſig.c.forus 1934
probatio contra probationem legitimam nõ eſt admittenda.de prob.c.iurauit. 684
probatio debet eſſe certa,clara,& non dubia. ibid.
Probatio non exigitur in notoriis. de cohab. cle.c.tua nos. 1006
probanda eſt obiectio, quia non ſufficit tantum obiicere.de ſent.& re iud.c cum I & A. 890
probatio dubia non facit fidem. de cond. appo.c. per tuas. 1469
Item probatio affirmatiua præualet negatiuæ. de prob.c.ad noſtram. 697
Item quæ ad probationem ſingulorum non proſunt,multa ſimul collecta proſunt. eo.tit.c. cum cauſam. 698
probatio virginis per aſpectum præualet iuramento viri.eo.tit.c.propoſuiſti. 683
Probatio ſufficiens fit ex multis præſumptionibus,& ex fama.de teſti.c.præterea. 702
probanda eſt obiectio excommunicationis intra octo dies,innoc.in nouel de excep. c.pia 526
Non probante actore reus abſoluitur. de cauſ. poſſeſſ.cum Eccleſiæ 609
probationibus æqualib.exiſtẽtib. abſoluitur reus, niſi in libertate. de probationibus.ca.c a literis. 681
probare tenetur præſcriptione ipſam obiiciens.ib.
Probationi accuſantium conſanguinitatem in matrimonio plus ſtandum quam defendentium de prob.c.iurauit. 684
In probationis defectus ponatur iuramentum.de prob c.ſicut conſuetudo 682
Probatur etiam per confeſſionem quandoque de reſt.ſpol.cum ad ſedem 641
Item per euidentiam vt nulla poſſit tergiuerſatione celari,de coha.cle.c.veſtra & c.ſequent. 1004
Item per famam.de prob c.licet 681
Item per inſtrumentum.de fide inſt.c.2. 757
Probationis tempus quare conceſſum religioſis. de regu.c.ad Apoſtolicam ſedem 124
PROCESSVS contra formam iuris vel reſcripti non valet, tamen potius eſt procedendum ſecundùm formam iuris, quam &c. de offi.iud.deleg.c.ex parte 335
Et de reſcrip.cum dilecta 16
PROFESSIONE in omni ſemper intelligitur excepta Papæ auctoritas. de vita & hone.cle.c. Dem qui 995
Ante profeſſionem exiens liberè poteſt redire ad ſtatum priſtinum de re.& tranſeun.c.ſuper eo. 1243
Profeſſio licet tranſire ad ſtatum ſuperiorem religionis.eo. tit. c.ſane.1243.tamen licentia petita à ſuo prælato,& c vtibi.
PROCVRATIO habet viſitationem annexam etiam perſonalem.alias non poteſt peti,quæ tamen ſecundũ facultatem Eccleſiæ facienda eſt,vel ſecundum conſuetudinem loci, de cenſibus. capit. cum Apoſtolus. 1340
procurationis nomine prælati inferiores & ſuperiores tempore viſitationis abſentes vel præſentes nec pecuniam nec munera, ſed victualia tantum ratione debent recipere.Gregor.x.in nouellis.
Recipientes intra menſem cupiam debent reſtituere ſine aliqua liberalitate vel remiſſione duplum, alioquin ſuperiores quantumcunque magni ab ingreſſu Eccleſiæ interdicti, inferiores vero ab officio & beneficio quouſque reſtituant ſunt ſuſpenſi. de cen-

de cenſibus c. ex [illegible] l. 6. 172

Procurari debet Archiepiſcopus a omnib. Eccleſiis quas viſitat. de præſcriptio. c. cum ex officij. 867 & de cenſi. c. ſi pitte. 1346

Procuratio non eſt petenda in grangiis monachorum. de cenſi. c. vlt. 1358

Procurationem etiam tenetur facere Eccleſia quæcumcunque per Epiſcopum exempta in viſitatione. eo. tit. c. cum venerabilis. 1354

Et Monachi tenentur diœceſano. e. ti. c. venerabili. 1356

Nec etiam præſcriptio currit contra hoc. ibidem.

In procuratoriis conſtituendis requiritur voluntas patroni Eccleſiæ. eo. tit. c. quanto creatori 1347

Procurandi ſunt legati & nuntij Papæ ab omnibus, niſi ſpecialiter ſint exempti. de præſcrip. c. accedentes, &c. de cenſi. capitulo cum inſtantia. 1348

De procurationibus Eccleſiarū nouiter conuerſarum nota formam. de cenſi. c. ſuper eo. 1355

Procurator debet habere in cauſa litteras de rato. de iuramento calumniæ. c. cum cauſam. 588

Procuratoris falſi exceptio poſt ſententiam latam non tenet. de proc. c. in noſtra. 461

Procurator ab excommunicatis conſtitutus an admittatur. eo. tit. c. conſulti. 474

Procuratoris confeſſio obeſt domino. de poſtu. c. 2. 454

Procuratoris negligentia non debet obeſſe domino. de reſtitut. integ. capitulo cum veniſſent. 487

Pro procuratoris abſentia non eſt dominus puniendus. vt lit. non conteſt. c. 1. 567

Procurator illud ſolum poteſt quod ſibi committitur. de ele. c. non poteſt. 131

Procuratores duo poſſunt conſtitui in vna cauſa. de procu. c. in noſtra præſentia. 461

A procuratore litteræ impetratæ poſt renuntiationem mandati non valent, etiam ſi dominus velle. de reſcrip. c. ex parte decani. 40

Procuratorem conſtituere nullus cogit in grauibus. de pro. c. querelam. 459

Procurator non admittitur in cauſa criminali. de accu. c. veniens.

Propter procuratoris contumaciam poteſt dominus excommunicari. vt lit. conteſt. c. 1. 567

Procuratores prælatorum in conciliis ad tractatum ſunt admittendi. de iis quæ fi. a præl. c. ſi. 1099

Procurator excommunicatus non admittitur. de prob. poſt ceſſionem. 685

Procurator datus ad vnum, aliud impetrans non præiudicat. de off. iud. deleg. c. cū olim. 369

Procuratoris mandatum reuocans in diſpendium aduerſarij, condemnatur in expenſis. de procur. c. auditis. 456

De procuratoribus plurib⁹ datis prior eſt tempore potior eſt iure. eo. tit. c. non iniuſte. 471

Procurator non tenetur appellationem proſequi niſi velit. ibid.

Procurator primi factum ſi non ratificat ſecundus non recipietur, niſi, &c. eo. tit. c. 1. 457

Possessionis cauſa coram quo tractanda ſit. de fo. com. c. ſi clerici. 545

Poſſeſſionis recuperandæ tempus non currit parte abſente. de verb. ſig. c. dilecto filio. 1455

Poſſeſſorium & petitorium poſſunt in eodem negotio, & ab eodem intentari. de cauſa poſ. & propriet. c. cum ſuper. 613

In poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ mitti debet actor, donec aduerſarius ſe offerat ſtare iuri, & reddere expenſas. de eo qui mit. in poſ. c. 1. 665

Poſſeſſionis traditionem impedit appellatio legitima. eo tit. c. cum veniſſent. 677

In poſſeſſionem mittendus eſt aduerſario poſt citationem ſe abſente, nec procuratorem dicente. eo. tit. c. ſi. 667

In poſſeſſorio ſuccumbens poteſt petitorium intentare. de cauſa poſſe. & propric. ca. cum olim. 618

Poſſeſſio ſequitur proprietatem. de ſequeſt. c. 1. 674

In poſſeſſionis cauſa fertur ſententia ſaluo iure proprietatis. de appel. cap. bonæ memoriæ 945

Poſſeſſor eſt ille cuius nomine res poſſidetur. de præſcrip. c. ſi diligenti. 868

Poſſeſſor ſecundus citari poteſt per litteras contra primum impetratas ſi per fraudem ſe ingeſſit. de alie. iud. mut. cauſa facta. c. 1. 503

In poſſeſſionem mitti debet actor cauſa rei ſeruandæ reo comparente nec per ſe nec alium. de eo qui mittitur in poſſ. c. ſi. 667

Prohibentur multa, quæ tamen ſi fiant obtinent firmitatem. de reg. c. ad Apoſtolicam. 1247

Prohibitum intelligitur quandoque quod non inuenitur expreſſum. de tranſl. præla. c. inter corporalia. 111

Contra prohibitionem ſuperioris factum irritandum eſt. de iure pat. c. cum dilectus. 1333

Promiſſio non infringitur cum in meliora commutatur. de iureiu. c. peruenit. 2. 797

Promiſſio fide vel iuramento firmata non tenet conditione non ſeruata appoſita in forma iuramenti. ibid.

In promiſſo etiam iuramento firmato ſemper excipitur auctoritas maioris. eo. tit. venientes. 811

Promiſſio de Eccleſia vacante non valet. de conceſ. præb. c. ſi. 1087

Promiſſio Eccleſiæ cauſa obſequij eſt ſimonia. c. de ſim. c. cum eſſent. 1611

Promiſſio impeditur propter defectum ſcientiæ. de ele. c. congregato. 195

Promouens indignum punitur ſicut, & promotus eo. tit. nihil eſt 183

Promotionem grauat macula in oculo. de corp. vit. c. cum de tua. 299

Promotum deiicit homicidium, & ſimilia. de acc. c. inquiſitionis. 1590

Proprietas ſicut & caſtitas à Deo annexa eſt regulæ monachi: quod nec Papa diſpēſare poteſt. de ſta. mo. c. cum ad monaſterium. in fi. 1295

Proteſtatio fit ne alteri præiudicetur in iure ſuo. de ſen. c. ſuborta. 897

Factum contra proteſtationem non valet. de conſt. ca. cum acceſſent 10. & de iis quæ vi metus, cap. 1. 477

Promiſſio Papæ de ſimplici beneficio non extenditur ad dignitatem. de præb. c. cum olim. 1059

Puberes vnde dicantur, & quando efficiantur, & qualiter per aſpectum corporis cognoſcantur. de deſpon. impube. c. puberes. 1445

Pueri quando poſſunt peccare mortaliter. de deli. pue. c. 1. 1759

Publicato ſcrutinio non poſſunt electores variare vota ſua. de elect. c. publicato. 208

Poſt publicationem teſtium poſſunt alij teſtes induci dum prælatus inquirit de crimine. de teſt. c. cum clamor 754

Publicatis atteſtationibus non ſunt iterato interrogandi teſtes, niſi, &c. eo. tit. c. per tuos. 756

Et niſi in fauorem matrimonij. de teſt. c. conſtitutus. 2. 724

Pueris non committatur cura animarum. de æta. & qua. c. ex ratione. 264

Pueri reputantur intra xiiij. annos. de deli. pue. c. referente. 1760

Purgatio propter infamiam indicenda eſt. de acc. ca. cum oporteat. 1588

In purgatione deficiens, pro conuicto habetur. de purg. can. c. inter. 1841

Purgari debet ibi vbi eſt infamatus. de accuſa. accedens. 1594

In purgatione ſuper ſimonia forma iurandi. de ſimo. c. quoties. 1607

In purgatione deficiens, vel eam non ſubire volens idem eſt quantum ad pœnam. de coha. cle. cap. tua. 1096

In purgatione deficientis pœna. de purga. cano. cap. cum p. 1838

In notoriis non eſt indicenda purgatio, ſed debet fieri condemnatio. eod. tit. c. cum dilectus. 1843

In purgatione admittendæ ſunt vicinæ perſonæ & honeſtæ. ibid.

Purgare debet ſe religioſus cum ſui ordinis nominibus. eo. tit. c. cum p. 1838

Purgare ſe tenentur moniales cum ſunt infames eo. t. cap. moniales. 1835

Purgatio indicenda eſt clerico ſuſpect. de rap. eo. tit. ſi quis. ibid.

Purgare ſe compelluntur laici infamati. eod. tit. cap. nos inter. 1838

Purgare nemo ſe tenetur niſi de illo de quo eſt infamatus. eo. tit. c. vlt. 1730

Purgatio indicenda eſt infamato deficientib. accuſatoribus & teſtibus niſi appellaret. eo. tit. ca. nos inter. 1838

Compurgatores quales ſint. de pur. capit. cum p. ibidem.

Et quid iurare debeat. eod. tit. cap. de teſtib. 1844

Purgatio per ferrum candens & ſimilia interdicitur. de purg. vulg. c. dilecti filij 1851

Purgatores ſunt ſtrictè examinandi ſicut teſtes. de purg. cano. conſtitutus 1840

Purgatores ſcire debent vitam & conuerſationem ipſius purgandi. eod. ti. c. cum p. 1838

Purgatio nulla eſt quod quis confeſſus eſt & recepit pœnitentiam, & ideo dicat ſe immunem. eo. ti. c. accepimus. 1848

Q

Quadrageſima non impedit quando in ipſa neceſſitate famis carnes liceat comedere. de obſeruatione ieiu. c. 2. 1396

Quaestiones difficiliores ſunt ad Papam mittendæ. de baptiſ. cap. maiores. 1382

R

Raptores ſunt excommunicandi, nec ad pœnitentiam recipiendi, niſi reſtituant ablata, tamen pœnitentes in morte ſunt in cœmeterio ſepeliendi. de rapt. c. 1. & 2. 1725

Raptores rerum naufragantium ipſo iure ſunt excommunicati, ſed rerum nauigantium ſunt excōmunicandi, niſi reddiderint. eod. tit. c. excommunicationi 1729

Rasura in clerico debet eſſe competens. de vi. & ho. cle. c. 1. 991

Raſura in litteris vel inſtrumentis in loco ſuſpecto vitiat litteras. de priui. c. cum olim. 2. 1815

Raſura ſi fuerit in vno loco litteræ, & per conſequens & antecedens poteſt intelligi, non vitiat reſcriptum. de fide inſtr. c. ex parte 688

Ratihabitio ſubſequens confirmat contractū præcedentē. de ſpon. c. ... 1448

Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. de pæc. c. quoties 440

Ratihabitio confirmat matrimonium quod ab initio non fuit. qui matrim. acc. poſ. c. in ſuper. 1549

Ratihabitio confirmat religionem. de regul. c. cum virum 1244

Item cōfirmat ſententiam. de reſtit. ſpo. ca. cum ad ſedem 1640

Item confirmat ſimoniam quando ratum habetur datum. de ſimonia. c. ſicut tuis 1634

Item confirmat procuratoris tranſactionem, ita quòd omnis poſteà non poteſt retractare. de tranſact. c. contingit 446

Recognitio delicti extra iudicium nocet ſicut confeſſio. de ele. ca. per inquiſitionem 148

Reconcilientur cœmeteria vbi excommunicati ſunt ſepulti aqua benedicta ſolemniter. de conſec. Eccl. c. conſuluiſti 1361

Recuſari poteſt iudex ex noua cauſa. offi. iud. de leg. c. inſinuante 352

Item quia familiaris aduerſario ibidem

Recuſans iudicem ſine cauſa, ad eum redeat ibid.

Recuſationis cauſa coram delegato debet probari. eo. tit. c. ſuper quæſtionum 355

Religionem intrans ſanus nil tenetur Eccleſiæ parochiali. de ſepul. c. de his 1202

Ad religionis vſum traditum non debet humanis vſibus applicari. de rel. domib. c. ad hæc 1304

Religioſæ domus in vrbe ſubſunt ſoli Papæ. de capp. mo. dilectus 1312

Religioſorum hiſtriam & leges audientium pœna. de cle. vel. mo. c. ſuper ſpecula. 1416

Religioſi ad prioratus electi non facile ſunt amouendi. de ſta. mona. c. monachi. 1190

Religionis habitum poteſt quis in domo propria ſuſcipere & tenere. de conue. coniug. capit. ex parte tua. 1263

Religioſi ſe percutientes, per abbatem abſoluūtur. de ſent. excom. c. de monialibus. 1905

Religioſum percutiens ſæcularis per Papam abſoluendus eſt. eo. tit. c. inter alia 1900

Religioſus intra annum liberè redire poteſt ad ſæculum. Innoc. in nouel. de reg. c. ſtatuimus. 1255

Religioſi poſſunt produci ad teſtimonium ferendum. de dolo, & contu. cap. veniens. 659

Religionum diuerſitas reprobatur, maximè mendicantium. de religioſis domibus. c. ne nimia. 1310.

& Greg. in cōcilio generali adiiciens quod nec prædicent, nec confeſſionem audiant, nec aliquos ſepeliant, nec domus ſine licentia Papæ alienent ſub excommunicationis iam latæ ſententia, concedens prædictis ad quoſcūque ordines voluerint tranſeāt.

Religioſi ex cauſa poſſunt habitum mutare ad tempus. de vita & honeſta. cler. c. 1 ... 892

Religioſus coactus intrans poſtea voluntariè profeſſus, exire nō poteſt. de reg. c. cum virum. 1244

Religionem coniugati, poſſunt intrare ante carnalem copulam. de conuer. coniug. c. verum. 1258

In religione ſtans per annum, apoſtata non poteſt redire ad ſeculum, nec vxorem ducere. eodem titulo, capite conſuluit 1264

Religionem non intret coniugatus, niſi de licentia vxoris ſuæ. eod. ti. c. ad apoſtolicam ſedem. 1266

Religionem intrans de licentia non poteſt repetere [illegible] c. dudum 1232

Religioni ex [illegible] poſſunt qui corrup[illegible] [illegible] ne cle[illegible] 1414

Religioſi [illegible] exe[illegible] immunitate [illegible] pœna [illegible] le excom[illegible] cap. [illegible] 1770

[illegible] religioſo mandato Abbatis percutiente qualiter procedendum. de ſen. excom. c. vniuerſitatis. 1292

Religioſi non ſint mercatores, nec recipiant ad firmam Eccle. vel mona. c. ſecundum inſtituta. 1415

Religionem impubes non poteſt intrare ſine conſenſu parentum. de regula. c. 2. 1237

Nec intrare inuitus, vel in ætate non legitima, alias à parentib. extrahi poteſt. eod. tit. c. 1. ibi.

Religionem intrans ante quartum decimum annum conſummatum. pœnitere poteſt. c. [illegible] ad noſtram. 1241

Religio tenuis quæ dicatur. de ſim. c. & ſi quæſtiones 1616

Cum religioſis facilius diſpenſatur quàm cum ſæcularibus quo ad ordines. de apoſ. cap. ex literarum 1689

De religione ad religionem magis arctam poteſt tranſiri. de reg. c. licet 1249

Religioſi poſſunt habere Eccleſias parrochiales. de ſtatu. mona. c. quod Dei timorem 1294

Religioſi decimas à laicis non accipiant niſi de conſenſu Epiſcoporū. de iure patron. c. nullus. 325

Religioſus non poteſt fideiubere, vel mutuum accipere ſine conſenſu Abbatis vel maioris partis c. de fideiuſ. c. quod quibuſdam. 1151. alias conuentus non tenetur ſoluere. ibid.

Religioſis habitum aſſumens vidua etiam in domo propria non poteſt reſilire. c. de regul. ca. vidua 1239

Religioſus de religione ad religionem ex leuitate non tranſeat, alias ad arctiorem poteſt tranſire. eo. tit. c. Ioannes. 1239

Religionem intrans poteſt renunciare annali probationi. eo. t. c. ad Apoſtolicam 1247

Religioſus exiens ante profeſſionem, quando poſſit vxorem ducere, vel quando non. eo. tit. conſulta. 1252

In religione ſtans per annum poteſt compelli ad profeſſionem, alias non eſt neceſſitandus intra annum exiens. eo. tit. c. ex parte 1254

Religionem intrans non habeat habitum profeſſorum. eo. tit. c. ſtatuimus. 1255

Religionem exiens cogendus eſt redire, & per prælatum eſt reuocandus. e. tit. c. vlt 1256

Religionem intrans per metum qui cadere poteſt in virum conſtantem non obligatur ad religionem. de his quæ vi. c. 1. 477

Religioſi Eccleſiam à laico ſine Epiſcopo non recipiant. Item nec inſtitutum remoueant, neque in ſignū præſtament. de iure patro. cap. nullus, 1315. & de iis quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu c. cum Apoſtolica 1065.

Religioſis interdicitur chirurgia. de homicidio c. tua nos 1711

Reliquiæ non debent exponi venales, & reliquiæ antiquæ extra capſam non debent oſtendi de reliquiis. c. 2. 1395

Reliquiæ de nouo inuentæ abſque approbatione Papæ non ſunt venerandæ ibi.

Remiſſiones literas poſſunt Epiſcopi concedere, & quantū valent remiſſiones generales. de pœni. & remiſſ. quod autē. 1865 & c. noſtro. 1785

Renunciare non videtur qui deceptus aliud facit. de renunc. c. lectæ 244

Renuntians Epiſcopatui quando poteſt reſumi. eo. tit. c. poſt tranſlationem 238

Renuntians beneficio poteſt ad id denuo admitti. eo. ti. c. veniens 246

Non renunciat iuri ſuo committens ſe gratiæ. ib.

Renuntians inſtrumentis liti renuntiaſſe videtur. de pact. cum pridem 441

Renuntiare poteſt quilibet iuri ſuo. de reg. c. ſtatuimus 1255

Renuntiare poteſt quis priuilegiis ſuis tacite. de priu. c. accedentibus 1818

Renuntians beneficio in manu laici ipſo iure priuetur. de renun. c. quòd in dubiis, 230

Renuntiatio bene regentis non de facile eſt admittenda. eod. titul. cap. niſi cum pridem 332. vbi etiam notantur cauſæ renuntiationis

Renuntiatione facta ipſo iure ſunt irrita inſtrumenta. eod. tit. c. ſane. 227. & de pac. c. cū pridē. 441

Renuntians Archiepiſcopus ſuo loco non poteſt [illegible] de renunc. c. ad [illegible] 231

Renuntiare poteſt quis beneficio [illegible] pro ſe dato [illegible] dato. de [illegible] c. [illegible] ligentis 248

Renuntiare non debet quis beneficio abſque conſenſu Epiſcopi. & quando poſſit repetere renuntiationem. de renun. admoneat, 230. & c. fine. 229

Renuntians beneficio metu vel vi, non praeiudicat. de his quæ vi. & c. ad audientiam 441

Renuntians ſuo beneficio coram ſuo iudice non poteſt repetere. de reſtit. ſpol. c. accepta 623

Repreſaliæ damnantur quando generalis rerum ſecūtia, auctoritate principis vel ciuitatis pro recōpenſatione dāni indulgetur. 23 q. 2. dominus. 1707

Repreſaliæ iure canonico & ciuili prohibentur. vnde in repreſaliis non vltra ſortem debet accipi Grego. in Nouel. de iniur. c. vnico li. 6. 587

Repreſalias contra clericos concedentes vel accipientes ſi ſingulares ſunt perſonæ, excommunicationis, ſi vniuerſitatis interdicti ſententiam incurrunt intra menſem niſi retractent ibid.

Reprobatio teſtium mutua non tranſeat vltra tertiam. de teſtib. c. licet 2. 749

Reſidentiam canonicus admonitus non faciens, nec appellationem ob hoc factam, proſequens priuetur præbenda. de appellat. c. peruenit 914

Reſidens intelligitur qui iura Eccleſiæ ſuæ proſequitur. de cler. non reſi. c. cum dilectus 1022

Reſidere nolens admonitus priuetur beneficio. ibid. c. ex parte 1. 1018

Reſidens dicitur, qui in ſeruitio Papæ eſt vel Epiſcopi, vel iuſta de cauſa abeſt ex licentia. eod. tit. c. ad audientiam. 1023. & c. relatum 1016

Ad reſidentiamque poſſunt compelli clerici per ſuos Prælatos. eo. tit. cum ad hoc 1013

Reſidens cauſa ſtudii quantum recipere debet. de præb. c. licet 1054

Reſidere debet quilibet per ſe, non per alium, ib. conquerente 1017

Non reſidens poſt citationem per ſex menſes expectatur. eod. tit. c. tuæ 1021

Non reſidens etiam Cardinalis priuetur Eccleſia. eod. tit. c. 2. 1015

Reſcriptum Papæ quando contrarietatem continet litterarum diuerſarum, & de proceſſu dubitatur, quando iuxta primum vel ſecundum reſcriptum eſt procedendum. Item Papa vel legati non committant cauſas niſi perſonis dignitatem habentibus, & in locis & in ciuitatibus ſolennibus vbi copia iuriſperitorum valeat haberi. c. cum contingat. de reſcrip. 59. & Innoc. in Nouell. eod. titul. 25

Reſtituere in integrum ad quem ſpectat. de reſtit. in integ. c. cauſam 501

Reſtitutio fieri non debet antequam citetur reus ſi contumax non eſt. vt lite non conte. ca. quoniam frequenter 574

Reſtituenda ſunt bona Eccleſiis collata clericis propter incontinentiam ipſis Eccleſiis ſpoliatis. de cle. coniug. c. 3. 1009

Spoliatis per ſententiam iniquā ſunt bona reſtituenda. de procurator. c. ex inſinuatione 460

Reſtitutio prius eſt facienda in quæſtione poſſeſſionis, & ante litis ingreſsū. de reſt. ſpo. c. 1. & 2. 621

Reſtitutio petitur in ſpiritualibus. de reſti. in integ. c. cum venisſent 487

Reſtituenda eſt poſſeſſio cum omnibus quæ interim percipi potuiſſent. de reſt. ſpol. c. grauis 630

Ad reſtitutionem non poteſt inops compelli propter ſpoliationem, niſi prius ablata ei reſtituantur. eod. ti. c. olim. lib. 2. 547. & in Nouellis. c. frequens 328

Reſtituendus eſt prædo ſecundum iuris rigorem, & de reſtitutione prius agendum quàm de canonica inſtitutione. de reſt. ſpol. c. litteris 625

Reſtitutionem poteſt petere Eccleſia poſt latam ſententiam. de in integ. reſt. c. ex litteris, 491

Reſtituta vxore debent omnia bona reſtitui cum ea. vt lit. non cont. c. accedens. 2. 573

Reſtitutionem petenti non poteſt aduerſarius crimen opponere. de reſti. ſpolia. c. item cum quis 644

Reſtitutionem petens quid probare debet. eo. ti. c. olim 626

Ad reſtitutionem non eſt cogendus qui non poteſt. de vſur. c. cum tu 1755

In reſtitutione matrimonii, neceſſe eſt probare ius matrimonii, & poſſeſſionem corporalem per carnalem copulam. de reſt. ſpol. c. ex parte. 612

Reſtitutionem impedit adulterium publicum, de diuor. c. [illegible] 854

Reſtitutionem [illegible] mulieri quando vellet viro cohabitare cum contumelia creatoris. [illegible] tit. c. gaudemus 1[illegible]8

Reſtitutionem mulieris quæ impediunt. de reſt. ſpol. cap. litteras [illegible] & c. [illegible] 627

Reſtituere [illegible] & [illegible] in vita, in fine Euchariſtia non negatur [illegible] de repro. c. 2. 1715

Reſtitutionem petens, [illegible] exceptionis repellitur ab [illegible], nec tenetur ante reſtitutionem aduerſario reſpondere. de ordi. [illegible] c. cum dilectus. 601. & c. ſi. 605

Reſtitutionem petere non poteſt proceſſionem de iure non habens. de reſtit. ſpo. c. ex parte. 622

Reſtitutio eſt fauorabilis in cauſa matrimoniali. de in integ. reſt. c. ex litteris 498

Reſtituitur vna Eccleſia contra aliam. eod. tit. c. auditis. 490

Reſtituere quis tenetur omnia quæ medio tempore recepit, ſi aduerſarius probauerit ius ſuum. eo. tit. c. ſuſcitata 497

Res tranſit cum onere ſuo. de decimis. cap. cum non ſit homine 1259

Res per quas cauſas naſcitur, per eaſdē diſſoluitur. de reg. iur. c. 1. 1918

Non ſermoni res, ſed ſermo rei ſubiectus eſt. de verb. ſigni. c. intelligentia. 1913

Retinens [illegible] non ſuum, priuetur ſuo. de præb. c. de multa 1049

Reuocatio mandati non valet priuſquam in cauſa eſt concluſum de procur. ca. audita. 468

Reuocationi æquiua et certa ſententia principis. de off. deleg. c. paſtoralis 362

Reuocatio procuratoris non valet niſi conſtet iudici. de reſcri. ex parte 40

Reuocari poteſt illicitum mandatum per ſuperiorem. de iureiu. c. quintauallis 56

Reuelatio diuina excuſat culpam. de dec. ca. gaudemus 1518

Reus auctorem conuenire non debet niſi coram quo conuenitur. de reſcri. c. quia in multis. 83

Reus condemnatur in expenſis actore ex decreto miſſo in poſſeſſionem etiam lite pendente de ſequeſt. cap. 1. 674

Reus poſt litem conteſtatam ſi non cōparuerit, ad ſententiam diffinitiuam procedatur. de dol. c. prout. 651

Reus contumax poteſt adhuc ſemel à iudice citari ibid.

Reus contumaciter recedens iurare debet ſtare iuri ibid.

Reus abſoluitur, actore non probante, de priu. c. accedentibus 1818

Reus abſoluitur vbi obſcura ſunt iura partium. de fid. inſtru. c. inter 770

S

SAcerdos qualiter debet ſe habere circa confeſſionem de pœn. & re. c. omnis 1871

Sacerdotis filiam carnalem non poteſt ducere baptizatus ab eo. de cognat. ſpirit. c. ex [illegible] 1457

Cum ſacerdote contrahente cum virgine poteſt diſpenſari poſt pœnitentiam de cle. coniug. cap. ſane 1008

Sacerdos aduocatus eſſe non debet. de poſtulando c. cum ſacerdotis 255

Sacerdos ungens ſe conficere, plus peccat quàm ſi conficeret & ſumat, licet ſit in mortali peccato. de cele. miſſ. ea. de homine 1574

Contra ſacerdotem infamatum qualiter eſt procedendum de purgat canonic. cap. 2. 1836

Sacerdos coniunctam [illegible] fœminam in domo non habeat, & ſuſpecti poſt terminum ad monitionem excommunicentur. de coha. cler. cap. 1. & 2. 1001. & 1002

Sacerdotis reuelantis confeſſionem pœna. de pœ. & remiſ. c. omnis. 1871

Sacerdos [illegible] hominem interficiens non eſt deponendus. de homic. cap. interfeciſti. 1696

Sacerdos pro[illegible] cauſa diſciplinæ percutiens, ſi mortuus [illegible] deponendus eſt. eo. tit. c. presbyt. 1714

Sacerdotium non aſcendat qui bigamus eſt. de biga. ca. 1. 502

Sacerdos non habeat officium interdictum vel ſimile [illegible] cap. [illegible] 1410

Sacerdoti infamato indicatur purgatio. de adulteriis c. ſignificaſti. 1728

Sabbatis carnes comedere licet. ſecundum morem patriæ de obſeruat. ieiu. cap. conſilium 1[illegible]

Sacramenta libere ſunt conferenda [illegible] exigen.

exigendo.de ſimon.c.ad Apoſtolicam. 1647. & c. cum in Eccleſiæ. 1909
Sacramenta collata ab excommunicato in excommunicatione vim habent, licet peccet talis ſic conferens.de cleric.excom.cap.ſi celebrat. 1773
Si ſacramentum eſt prætermiſſum, cautè ſupplendum eſt.de ſacra.non iteran.c.1. 280
Sacrum trahit ad ſe non ſacrum.de conſ. Eccl. c. quod in dubiis. 1360
Sacra non debent impignorari laico,niſi in neceſſitate.de pig.c.1. 1141
SACRILEGI ſunt excommunicandi.de ſen. excom.cap.conqueſti. 1890
SAGITTARIORVM ars contra Chriſtianos prohibetur exerceri ſub excommunicatione.de ſagit.c. 1. 1720
SCANDALVM non debet impedire bonum faciendum.renuntiatione c.niſi. 232
Cum ſcandalo nihil à Prælatis eſt faciendum. de temp.ord.cap.ad aures. 252
Ob ſcandalum ſunt aliquando omittenda quæ pro rigore iuris ſunt ſtatuta. de ſtatuta. mona. ſuper quodam. 1293
Schiſmatici ſi quem ordinarint,vel ſi alicui beneficium contulerint,quam pœnam incurrit ipſe ordinatus,vel beneficium recipiens.cap. 1. & 2. de ſchiſmat. 1687
Scripta vel acta iudicis niſi teſtium adminiculo fulciantur non valent.de t.ſti.c cum à nobis. 721
Et qui temere acta iudicis violat, non poteſt ea impugnare.de offi.iud.deleg.c.cum olim. 369
Scholares cenſuiti plene recipiant fructus præbendarum ſuarum.de magiſtris.cap.ſuper ſpecula. 1653
Et ſtudentibus in Theologia debet ſubueniri de rebus Eccleſiæ. ibid.
Scholares in vniuerſitate poſſunt ſtatuta facere & citare,& contumaces punire.de côſt ca.litteris.26
Item poſſunt conſtituere procuratorem in curiam Papæ.de pro.c.in cauſis. 466
Sede vacante nihil debet immutari vel innouari ne ſede vacan.c.1. 1087
Sententia lata lite non conteſtata non valet in caſu.vt lit.non cont.eſt.c.accedens 1. 570
Sententia in aliquorum præiudicium non mãdatur executioni quouſq. doceat de iure ſuo.de ſen.cum ſuper. 890
Sententia contra ius lata non tenet etiam ſi non appelletur.eod.tit.c.1. 875
Sententia retractâ omnia reducuntur ad primũ ſtatum.de præſcr.c.1. 833
Sententia appellatione ſuſpenſa nõ exequitur, & ſi fiat,reuocatur.de appel.c.dilecti. 971
Ante ſententiam latam & poſt poteſt receptio teſtis opponi.de excep.c.cum venerabilis. 840
Sententia per alium fertur, & per alium executioni mandatur.de for.compe.c.poſtulaſti. 542
Sententia tranſit in rem iudicatam, niſi appelletur.de ſen.cum inter. 884
A ſententia excommunicationis iuramento abſolutus vt pareat mandatis Eccleſiæ, & antequam ei mandetur aliquid,appellans retrudendus eſt in eandem ſententia.de appel.c.quæſtioni. 919
Sententia erronea retractanda eſt.de frigi. fraternitatis. 1521
Item lata ſententia contra non conuictum nec confeſſum nec conuentum non valet.de ſent.& re iudic.c.lator.878.& de conſ. c. Eccleſiæ ſanctæ. 25
Sententia à non ſuo iudice lata non valet. de conſue.ad noſtram audientiam.
Sententia Papæ obſeruetur inter omnes quo ad iudicia.de ſen.in cauſis. 894
Sententia lata contra formam canonis, & ius conſtitutionis expreſſæ non valet.eod titul.c. cum inter.884.& c.cum cauſa. 879
Sententiam iudicis ſecularis iniuſtam iudex Eccleſiaſticus retractare poteſt.de conſe. cap. quæ in Eccleſiarum. 19
Sententia tranſit in rem iudicatam,niſi intra decennium appellatur.de ſen.c.quod ad conſultationem. 877
A ſententia excommunicationis non eſt appellandum,niſi executor modum excedat. ibid.
Sententia lata probatur per teſtes.eod.ti.ca.ſicut nobis. 888
Ante ſententiam cauſa appellationis vera debet eſſe.eod.tit c.cum I.& A. 899
Priuilegiatus vocatus ad iudicium compareat,& priuilegium oſtendat,alias tenet ſententia. appel. c.ſi duobus. 910
Sentẽtia non debet reuocari prætextu priuilegij de nouo reperti.de ſent.& re iud.ca.ſuborta. 897
Sententia ex malo teſtimonio lata tenet,ſed manifeſtè iniqua non tenet.de ſent. & re iud. c. inter cæteras. 880.& capit.cauſam.quæ inter vos. 880
Sententia iudicis nulla eſt poſtquã interloquendo pronuntiauerit ſe non debere procedere.de off. iudic.deleg.cap.ſignificationis. 380
Sententia lata ſuper ſtatu ſubditi tenet quo ad ipſum. de ſenten.cum ſuper. 890
Sententia diffinitiua non eſt danda lite non conteſtata.vt lite non conteſt.cap. 567
Sententias diuerſas duobus iudicibus ferentibus tenet pro reo,niſi &c.de ſent. & re iud.c.ſi. 904
Sententia vna poſſunt duæ cauſæ terminari. de mutu.pe. 563
Sententia lata partibus abſentibus non tenet ipſo iure.de ſen.& re iudic.cap.tenor. 880
Sententia in præiudicium alicuius lata quo ad hoc poteſt reuocari.eo.t.c.cum controuerſia. 890
Sententia caſſatur ordine non ſeruato, item ſi iudex ſit excõmunicatus.de ſent.ad probandũ. 902
Sententia non minus eſt valida ſi non tenet formam verborum. de verb.ſignifi.c.in his. 1959
Sententiam Eccleſiaſticam præcedere debet trina admonitio.de treuga.&pace.c.1. 1438
Sententia mãdatur executioni propter præſumptionem.de in integ.reſtitut.c.ſuſcitata. 497
Sententia non tenet ſi iudex ante ſententiam efficiatur aduerſario familiaris.de offi. iud. del. c. inſinuante. 352
Sententia reuocatur iuſta cauſa probata.de procur.quæ,clam.459.de renunt.c.in præſentia. 128
Sententia Eccleſiæ potius obiicenda quàm propria conſcientia.de reſtit c.ſpol.c.litteras. 634
Sententia interlocutoria tranſit in auctoritatem rei iudicatæ ſicut diffinitiua.de elect.ca.cum dilectus filius. 160
Ad ſententiam diffinitiuam damnatur quis in expenſis.de reſcript.ex parte.2. 40
Ad ſententiam diffinitiuam procedi poteſt lite non conteſtata,in cauſa criminali.de dol. c.veritas. 59
Sententia diffinitiua quibus verbis proferri debet.de verb.ſig.c.in his quæ. 1959
Sententia diffinitiua non debet proferri in cauſa criminali parte abſente & teſtes producere volente.de ſen.& re iud.tenor. 880
Sententia proferri non debet partibus inauditis. de cau.poſſ.c.1. 607
SEPVLTVRA eſt eligenda apud loca magis religioſa.de ſep.cap.3. 1300
Sepulturam debet quis eligere in loco parentum ſuorum.de ſepul.c.1. 1199
Sepulturam licet eligere propriam vel alienam. eod.tit.c.2. ibid.
Sepultura negatur torneamentariis. de torneamen.c.1. 1717
Sepulturam eligens debet reſpicere patrocina.de ſepult.c.2. 1920
Sepulturam poteſt eligere vxor ſicut vir.eo. ti. c. de vxor. 1923
Sepulturam filio minori poteſt eligere pater. ibidem.
De ſepulturis hoſpitaliorum, eod. tit. c. noſtra præſentia. 1205
Sepelire non licet clerico raptorem, nec in mortali peccato decedentem.de rapt.c.2. 1776
Sepultura negatur proprietariis religioſis. de ſta.mon c.2. 1290
Sepultura conceditur clericis interdictum ſeruantibus.de pœn.& re.cap.quod in te. 1870
Item caſu,ſed non ſponte mortuis.de ſepult.c.ex art.2. 1207
Item facinoroſo pœnitenti in fine.eodem titul. cap.vltim. 1209
Sepultura non datur in loco minus religioſi non priuilegiatis.eodem titulo ca.in noſtra. 1205
Sepultura non debet eſſe dolo inducta. eod. tit. c.in noſtra. ibid.
In ſepulchris non eſt danda portio canonica datis ad fabricam,& ad luminaria,de verbor. ſignific. c.ex parte.3. 1956
Sepeliri debet qui infirmus intrabat religionẽ, ſed tenetur canonica portione, ſecus ſi ſanus intrauit.de ſepult. c. de iis. 1202
Sepultura in parochia propria eligatur, eo.tit.c in noſtra. 1205
Pro ſepultura nihil eſt dandum.eo.t. c. abolendæ 1012
SEQVESTRATIO fit cauſa rei ſeruandæ. eod.tit.capit.1. 1199
Item fit mulieri propter inopiam viri. de don. & do.poſt diuor.cap.per veſtras. 1567
Item fit propter contumaciam abſentis ſuſpecti poſſeſſoris,de dolo,& contuma.cap.ex litteris. 648
Sequeſtratio iniuſta reuocatur de ſequeſt.poſ.& fruct.cap.1. 674
Sequeſtrantur fructus lite pendente.de ſequeſtr. fruct.cap.2. 676
SERVVS non ordinetur inuito domino,alias deponitur,& domino reſtituitur, præter ſeruum Eccleſiæ,de ſeru.non ordi.capitulo.1.2.& 5. 293
Serui ab Eccleſia manumiſſi non poſſunt contra eam teſtificari,vel accuſare.ibi.& de rebus Eccle. non alienam.c.3. 1109
Nec iura Eccleſiæ miniſtrare ſi tali conditione eſt manumiſſus. ibid.
Seruus Eccleſiæ quomodo poteſt manumitti. c. tit.cap.Epiſcopi. 1109
Seruum Eccleſiæ quæ non contulit,non poteſt prælatus manumittere,& ſucceſſor talem debet reuocare. ibid.
Serui & libertæ filius liber eſt.de ſer. non ord.c. dilectus filius. 297
Seruus contrahere poteſt domino ſuo inuito de coniu.ſer.c.propoſuit. 1458
Seruus fugitiuus per fraudem ordinatus deponitur.de ſeru.non ordi.cap.de ſeruorum. 293
Seruus natus de fugitiuo quid fiat. ibid.
Seruus ordinatus ad miniſtrandum domino in ordine ſacerdotali,ſi renuntiat, deponatur. eôd. tit. cap.nullus. 291
SIGILLVM vnum non habeant niſi collegiati.de excuſa.prælato.cap.dilecta. 1792
Sigillum non probat niſi ſit authenticum.de fide inſtrumen.cap.2. 767
Sigillum e.dicitur authent.de proba.c.3. 681
Item ſigillum principis de fide inſtrument. cap. cum dilectus. 788
Ex ſigillis Priuilegiorum debet cognôſci veritas vel falſitas. ibid.
Sigillo authentico debet roborari cauſa excõmunicationis.Innoc.ea.cum medicinalis. de ſent. excom.lib.4. 703
Sigilla falſa conficientium pœna. Item fingentium.de cri.fal.c.3.1747. & de off. iud. dele. capit. cum olim. 369
SIMONIA ſola intentione committi poteſt. de ſimo.c.tua nos. 1636
A ſimoniaco ignoranter ordinatus poteſt miniſtrare in ordine ſuſcepto eo.tit.c.& tuis. 1637
Ad ſimoniam non admittitur inimicus pro & contra.eodem.tit.c.licet Hely. 262
Simoniam quæ munera,& quando inducunt.eo. titulo.c. dilectus filius. 1525
Quando ſimoniace intratur,quæ ſit pœna intrantis,& recipientis eo.tit.cap.dilectus filius. ibid.
Simonia eſt promouere negotium ſpe beneficij Eccleſiaſtici promiſſi eo.tit.c.cum eſſent. 1618
Item docere pro pecunia ſalarium habe ab Eccleſia de magiſtris per totum. 1 63
Item pro conſecratione aliquid vltra procurationem accipere. de ſimo.cum ſit. 1610
Item vbicunque ſpirituale pro temporali venditur.eod.tit.c.tantum. 1629
Item vendere annexum ſpirituali.de iure patr.c. de iure. 1235
Simoniacus non poteſt teſtificari de ſimonia.c. dominus 1606
Per ſimoniam aliquem expellens ab Eccleſia deponatur.eo.tit.c.qui alium. 1508
Simoniacè ordinatus ſuſpendendus eſt.eod.ti.c. cap.quoties. 1607
Contra ſimoniacum poteſt agi per certa ſigna. eo.tit.c.ſicut ſimoniaca. ibid.
Simonia non eſt ſi Epiſcopus dimittit iura Epiſcopalia pro annua penſione, maxime vbi accedit, confirmatio Papæ.de relig.dom.c.conſtitutus 1305
Simonia non eſt ſi clericus poſſeſſor redimit vexationem.de ſimo.c.dilectus filius. 1624
In ſimonia fauor,odium & gratia ſunt loco pretij.eo.ti.c.cum eſſent. 1618
In ſimoniaco contractu tantum valet remittere quantum dare.de teſtib.c.veniens. 737
Simoniacus eſt qui ordinauerit vel præſentauerit iuramento accepto ne inquietetur ſuper prouiſione. de ſimonia. c. ſi quis ordinauerit. 1645. & talis à collatione, præſentator ab executione per triennium,& ordinatus ab ordine ſunt ſuſpenſi.

Contra ſimoniacum admittitur teſtis ſeruus & criminoſus,eo.tit.c.tanta. 1608

Simoniacè ordinatus miſſam cantare non poteſt.eo.tit. cap. 4. 1607

Simonia eſt aliquid recipere pro ſepulturis,exequiis,inſtitutione & intronizatione,& pro quocúque ſacramento.eo.tit.c.cum in Eccleſiæ. 1609

Item propter fauorem gratiam vel odium publice peccantem non corrigere vel denuntiare.e.ti. c.nemo. 1612

Item promittere beneficium electori. eo.tit. c. de hoc. 1610

Item Eccleſiam emere vel redimere.eo.tit.cap. querelam. 1617

Item pœnitentem minus dignum propter pecuniam vel fauorem reconciliare.eod.tit.c.nemo. vel pœnitentem ex odio repellere. 1612

Item homagium petere pro beneficio.cod. titu. cap.diligenti. 1615

Item pro miniſterio Eccleſiaſtico aliquid petere eo.tit.c 1. 1615

Simoniacus conuictus perpetuo eſt deponendus. eo.tit.c.de hoc. 1610

De ſimonia infamato debet purgato indici in qua ſi defecerit,beneficio priuetur.eo. tit. ca. inſinuatum. 1612

Similiter priuetur beneficio & officio de rigore munus recipiens aliquid pro chriſmate. eod. tit. c. non ſatis. 1608

Simoniacè ordinatus,ſi hoc occultum eſt poteſt ſtare in beneficio & officio.eod tit.c.ex tuæ. 1818

Item ignorans poteſt in ordine miniſtrare.eo.ti: c.de ſimoniace. 1619

Simoniacus eſt quiſquis de bonis ſuis præbendã conſtituit,vt ad eam canonicus recipiatur.e.tit.tua nos. 1630

Simonia eſt abſoluere aliquem pro pretio. eod. cap.ad aures. 1620

Item qui per donum alterius ſcienter eſt promotus.eo.tit.c.Matthæus. 1620

simoniacè ſcienter religionem intrans locum illum deſerat,& arctiorem intret. eod.tit. ca. de regularibus. 1621

simoniacè receptus & reſignans poſtea ad idem promotus nihil exigere debet ratione primæ promotionis.cod.tit.cap.ex inſinuatione. 1622

simoniacè electus,ſi publicum eſt,caſſetur. eod. tit.c.nobis fuit. 1626

simonia non eſt recipere voluntariè datum. ibi.

Simoniacè promoti paruuli per parentes etiam ignoranter,tenetur reſignare.eod.titu. c. per tuas. 2. 1637

Circa ſimoniacè accuſatum quæ attendenda.

simoniacè promotus electus & confirmatus quando poteſt ſtare,& pœna aliis. eo. tit. ca. ſicut tuis. 1034

simoniacus eſt procurans ad titulum alienum promoueri,promittens,nec ſe petiturum. eod. tit. cap. per tuas. 1639

simoniaca promotio deiicit ab obtento. eod.ti. c.de hoc autem. 1010

simoniaca promotio promittentem non obligat. ibid.

Cum ſimoniaco poteſt diſpenſari.eod tit. c. per tuas.2. 1637

simonia eſt omne impenſum pro quolibet obſequio in ordinatione.cod.tit.cap.1. 1605

Item ementes & vendentes Eccleſiarum adminiſtrationem ſimoniam committunt.cod.ti.cap.conſulere. 1605

simonia eſt pactio circa ſpiritualia vel eis annexa.de rerum permu.c.quæſitum. 1135

simoniacus eſt recipiens pecuniam pro officio ad quod tenetur.de ſimo.cap.dilectus filius. 1625

simonia eſt dare temporalia cauſa lucrandi ſpiritualia.eo.ti.c.tua nos. 1636

simonia non eſt dare ſua Eccleſię,& poteſt petere recipi,niſi intentio ſit corrupta petentis,& recipientis. ibid.

simoniam ex ſola intentione committens non tenetur renuntiare vel reſtituere.cod.tit.c. mandato. 1646

synodo intereſſe compellantur qui ſubſunt. de maio.quod ſuper his. 428

syndicum viri religioſi habeant.de ſyndico c. 1. 422

societas iuramento vallato de cõmuni conſenſu abſolui poteſt.de ſponſal.c.2. 1420

so uere non tenetur Eccleſia debita pro ea non contracta.de ſolu.c.2. 1152

Ad ſolutionẽ anteceſſoris tenetur ſucceſſor pro debitis Eccleſiæ.cod.tit.cap.1. 1152

solutionem debiti neganti incumbit probatio, eo.tit.cap.vlt. 1155

Ad ſolutionem expenſarum tenetur qui diem non ſeruat.de dolo.& cont.c.cum dilecti. 655

sorte electio fieri non debet.de ſortileg.c.Eccleſia.1755.& ſortilegorum pœna cap.1. ibid.

sorores duæ duobus fratribus poſſunt copulari.de conſang.& affini.cap.quod ſuper his. 1511

speciale præceptum plus tenet, quàm generale. de hæret.c.ſi aduerſus nos. 1676

SPIRITVALIA pro temporalibus commutari non poſſunt.de rer.permut.c. exhibita. 1138

spiritualia poſſunt compromitti in arbitros, de præben.c.niſi. 1040

In ſpiritualibus cauſis non legum diſtrictione, ſed canonum æquitate proceditur.de iura. ca. cap. per litteras. 585

In ſpiritualibus cauſis non recipitur iuramentum calumniæ. ibid.

SPOLIANTES naufragos incidunt in canonem.de rapto,c.excommunicationi. 1727

spoliato ob crimen à ſuo Epiſcopo prius beneficium reſtituatur,quàm de crimine cognoſcatur. de reſti.ſpol.c.conquerente. 626

spoliantes teſtes non admittuntur ad teſtificandum,ſed ſpoliati ad oppoſitum probandum.eod.ti. c.2. 622

spoliato ſi proponatur in modum actionis non datur reſtitutio niſi in modum, ſiue in formam exceptionis,de ordin. cogn. capit. cum dilectus. 601

spolians tenetur ad reſtitutionem ſecundum ſuam poſſibilitatem.de reſtit.ſpol. capite olim. 2. 643

Super ſpoliatione conuentus non poteſt reconueniri ante reſtitutionem,de ord.cog.c.ſuper ſpoliatio. 605

spoliatio fiat reſtitutio ante litis ingreſsũ agitur petitorio,non poſſeſſorio.de reſti.ſpo.c. 1. 621

Tamen debet fieri cognitio cauſæ à iudice ante reſtitutionem.de accuſa.c.ſi conſtiterit. 1578

spoliantes Chriſtianos piratæ ſunt excommunicati.de rapt.c.excommunicationi. 1727

sponſa carnali copula ſequẽte intelligitur matrimonium confirmatum.de ſpon.c.venient. 1428

sponſalia de futuro ſoluuntur per ſponſalia ſequentia de præſenti.de ſponſ.duorum,c.1. 1462

sponſalia de futuro ſoluit lepra ſuperueniens, vel alia deturbatio conſimilis.de iurciur. c. quemadmodum. 817

sponſalia de facto quando inducũt publicæ honeſtatis iuſtitiã.de ſpon.impub.c.ex litteras. 1447

sponſalia de præſenti ſolui non poſſunt,quòd ſi ſic cõpellantur redire ad prima vota.de ſpon.duorum.c.1.& 2.quia ſimul ſtare non poſſunt, 1462

sponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſũt de ſpon.impub.c.ad diſſoluendum. 1456

sponſalibus contractis intra annos nubiles non cedant.eo.tit.c.de illis 1452.& c.à nobis. ibid. & ſi vnus ſit magis adultus,alium expectet. ibid.

sponſa per vnum facta impediunt contractum cum omni conſanguineo licet matrimonium non conſummauerit.eo.tit.c.continebatur. 1449

sponſalia per vim contracta,& ſi ſit ſponſa tradu cta,non tenent.eo.tit.c.ex litteris. 1453

sponſam fratris nemo habere poteſt propter publicæ honeſtatis iuſtitiam.de ſpon.c.ad audientiam. 1421

Sponſa non tenetur ſequi ſponſum vagabundũ, nec tenetur eum diu expectare.e.ti.c.de illis. 1422

sponſa de præſenti viuente illo alium non poteſt ducere,niſi intret alter religionem. de ſponſ. duorum.cap.2. 1463

sponſa duorum eſt quando contrahit cum vno de futuro,cum alio per verba de præſenti,eo.ti.c. 1. 1431

sponſa duorum in lite nec cum vno. nec cum alio contrahere debet quouſque quæſtio decidatur eo.tit.c.tua fraternitas.

sponſalibus contractis inter puberem, & impuberem,pubes ſi per verba de præſenti conſenſerit, non poteſt diſſentire,ſed impubes poteſt cum venerit ad ætatem.de deſpon.impub.c.de illis. 1410

sponſalia ſunt,& non matrimonium quæ fiunt ante annos legitimos,cod.t.c.tuæ nobis. 1412

sponſalia contrahens de præſenti inducendus eſt conſummare.eo,tit.c.ex litteris. 1453

sponſalia de futuro contrahentes poſſunt ſeparari ſi volent.de ſponſ. cap. præterea. tamen religionem alter intrare poteſt ante copulam.c.verum de conuer.coniug. 1458

sponſalia conditione honeſta appoſita non tenent niſi extante conditione.de cond.appoſ.c.de illis. 1466

sponſalia poſſunt contrahi inter abſentes per perſonã interpoſitã,quid &c.vel vo.c.veniens. 1475

sponſalia contrahens,& terram relinquens poteſt alteri nubere.de ſpon.c.veniens. 1428

sponſalia iurans vel promittens, & religionem intrare volens priùs ſoluat promiſſum.eo.t.c.commiſſum. 1143

Poſt ſponſalia contracta cum puella in cunabulis poteſt quis ducere matrem non obſtante publicæ honeſtatis iuſtitia. c.litteras. de ſponſ. impub. 1447

sponſalibus intra annos nubiles contractis poſteà non conſentiens,poteſt alteri nubere.eo. tit. c. ex litteris. 1447

sponſalia circa quam ætatem ſoluuntur,vel conſummantur.eo.ti.c.atteſtationes.1452.de ſpon. 143

sponſalium probatio incumbit viro.de cland.

sponſalia conditione inhoneſta contracta ſunt tenenda, & conditio fugienda, ſed oppoſita conditio contra ſubſtantiam matrimonij, ſoluit matrimonium.de cond.appo.c.1.465.& c.vlt. 1470

In ſponſalibus recurrendum eſt ad communem intelligentiam verborum,cum alter ignorat linguam de ſpon.c ex litteris.3. 1413

Ad ſponſalia conſummanda tutius quis monetur,quàm compellatur.cod.t.c.1.requiſiuit. 1431

STATVTA Eccleſiæ variari poſſunt pro tempore.de conſang.& affi.c.non debet. 1514

statuta laicorum ſuper re Eccleſiaſtica non valent niſi ab Eccleſia confirmentur. 25

statuentes contra Eccleſiam excommunicentur, niſi reuocent.de ſent.excommu.cap.nouerit. 1725

subdelegatus à Principe ſolus valet alteri cauſam delegare.de appellatione,c.cum cauſam. 968

A ſubdelegato ſi fuerit appellatum, delegatus poteſt procedere ſi aliquid iuriſdictionis ſibi reſeruauit delegati.c.ſuper quæſtionum. 955

subdiaconus,& Diaconus ſimili gaudent priuilegio.de ſerui.non ord.c.miramur. 26

subdiaconus à Papa ordinatus priuilegium habet.de temp.ord.c.cum in diſtrib. 256

subdiaconus petitus in ſeruum, vicarium dare poteſt.de ſerui.non ordina.c.miramur. 296

subdiaconus poteſt eligi in Epiſcopum, & qui habet curam animarum.de ætat.ord. cap. à multis. 269.& c.præterea. 256

successor non obligatur ex contractu in damnum Eccleſiæ ab anteceſſore facto.de preca. cap. 1. 1116.& de tranſact.c.veniens. 410

successor poteſt renocare donationem anteceſſoris.de dona.propter ingratitudinem. 1165

successor punitur pro culpa anteceſſoris,& etiã excommunicatur,niſi ſatisfaciat intra certum tempus pro culpa pro qua fuit anteceſſor excommunicatus.de ſequeſtr.poſſ.& fruct. c. 1. 674. de immu. Eccleſ.c.aduerſus conſulis. 1406

successionis vitium tollit media perſona. de fi'. Presb.ex tranſmiſſa. 186

suffraganeus delegationẽ Archiepiſcopi non tenetur recipere inuitus.de offi.ord.c paſtoralis. 406

SVSPENSVS eſt quo ad alios cuius peccatum notorium eſt.de cohabi.cler.c.quæſitum 1007

suſpenſus nec eligi,nec eligere poteſt de conſue c.cum dilectus. 91

Item non debet conferre beneficiũ de cler. exc. c.ſi celebrat. 1774

Item non auferat beneficia,ſed ſuperior faciat.de conceſſ præb.cap.quia diuerſitatem. 1072

Item ſi celebret,priuetur officio,& beneficio rigore iuris.de cler.excom.c.clerici. 1747

suſpenſus eſt quilibet obligans Eccleſiam pro debitis alienis.de ſolu.c.ſi quorundam. 153

suſpenſus eſt quilibet exiſtens in mortali peccato.de cohab.cler.c.quæſitum 1007

suſpenſus à Papa propter contumaciam recipiẽs beneficium in ſuſpenſione priuetur etiam priùs habito. de ætat.& qualit. c. cum bonæ memoriæ 209

suſpenſus eſt Epiſcopus ordinaries accepto iuramento de non inquietando ſuper prouiſione,& ordinatus vterque per triennium donec Papa diſpenſet.de ſimonia c.ſi quis ordinauerit. 1645

Item in formam electionis,vel in perſonam electam obiciens, & non probans per triennium benefi-

beneficiis Eccleſiaſticis eſt ſuſpenſus. Innoce. de ele. c. 1. 68

ſuſpenſus eſt iudex Eccleſiaſticus per vnum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, qui ſine ſcriptis profert ſententiam excommunicationis, & non ſeruans irregularis efficitur, de qua niſi per Papam. diſpenſatur de ſent. excom. c. cum medicinalis. Inn. in nouel. 704

Item de proferente ſententiam ex fauore, vel gratia in detrimentum alterius partis, idem dicitur quod de prædictis. Innoc. de ſent. & re iudica. lib. 6. 372

ſuſpendi debet per triennium clericus clandeſtinas coniunctiones faciens matrimoniales, vel ſi eis intereſt. de clandeſt. deſpon. cap. cum inhibitio. 1460

ſuſpendi debet ab officio, & beneficio falſans literas capituli. de teſtibus. c. tam literis. 728

ſuſpenſionis ſententia non ligantur Epiſcopi & ſuperiores, niſi de eis mentio expreſſa fiat. Inno. in nouel. de ſent. excom. cap. quia periculoſum. 712

ſuſpenſus eſt Sacerdos concubinarius quo ad alios, cum in iudicio per ſententiam, vel propriam confeſſionem eſt condemnatus. de cohabi. cleri. ca. 6. 1004

ſuſpenſio, quæ eſt contra negligentes tantùm, ſic ſtatuta de ſex menſibus non currit, nec talibus computatur, nec à ſuſpenſis, nec de ſuſpenſo valet electio, de elect. c. cum inter R. 124

Et de conce. præb. capitulo. quia diuerſitatem. 1072

In ſuſpenſionis abſolutione requiritur iuramentum ſicut in excommunicatione de ſtando mandato Eccleſiæ. de ſent. excomm. c. venerabili. 1925

ſuſpenſus celebrans eſt deponendus. de dolo, & contum. c. veritatis. 659

ſuſpenſus eſt Epiſcopus per annum ipſo iure clericum alterius diœceſis ordinans ſine literis dimiſſoriis. Greg. in nouell. de tem. ordin. c. nullus. 214

Et clerici Epiſcoporum ſic ſuſpenſorum poſſunt ſine licentia eorum à vicinis Epiſcopis, canonicè tamen ordinari. Greg. ibid.

ſuſpenſi ſunt Prælati per triennium, qui Eccleſias, vel bona immobilia Eccleſiarum ſupponunt dominio laicorum vel eos inſtituendo aduocatos, vel patronos, laici verò, qui ad hæc Prælatos, vel alias perſonas per vim, vel metum compulerint cuiuſcunque conditionis ſint ſunt excommunicati, & nihilominus factum eſt irritum. Greg. de reb. Eccl. non alie. c. hoc conſultiſſimo. lib. 6. 521

ſuſpecto non debet cauſa committi, nec Papa committit ex certa ſciētia. de off. dele. cap. cauſam. 740. & de exce. c. cum inter priorem. 838

propter ſuſpicionem iniuſtam poteſt dominus reuocare mandatum. de reſcript. c. ex parte. 40

Ex ſoſpicione poteſt vxor accuſari de adulterio, de adul. c. maritus. 1711

ſuſpicionis cauſa non coram ſuſpecto iudice, ſed coram arbitris eſt probanda. de appel. c. ſecundo requiris. 932

ſuſpicionis cauſa de iudice, coram quo probanda. de of. dele. ſuſpicionis. 381

ſuſpicionis cauſa non probata iudex procedat. de appel. c. cum ſpeciali. 964

ſuſpicio ſola licet vehemens, non condemnat. de præſum. c. litteras. 792

T

Tabellionatus officio non debent vti clerici in ſacris ordinibus conſtituti. ne cleric. vel Mona. c. ſicut. 1414

Tabellio, qui morte præuentus non perfecerit inſtrumentum auctoritate ordinarij per alium Tabellionem poteſt nota prioris in formam publicam redigi. de fide inſtru. c. cum P. 783

Tabellionatus officium. de prob. cap. quoniam contra falſam. 694

Tempore prior, eſt in iure prior, de conceſſ. præb. c. quia diuerſitatem. 107

Temporis tranſcurſus crimen probat, nec currit tempus, niſi à tempore notitiæ. de hæretic. excommunic. c. 1. 166

Terram vnius Eccleſiæ non licet applicare alteri Epiſcopo, vel Abbati, licet ſit dominus ambarum. de reb. Eccleſ. non alie. c. 1. 1108

Terræ nomine continetur regnum, caſtrum, & villa de verborum ſignificatio. c. cum in partib. 940

Tergiuerſatio eſt deceptio, & ſine tergiuerſatione notorium dicitur quod nulla arte celari poteſt. de cohab. cle. c. vlt. 1007

Teſtes de fama Eccleſiarum ſunt cogendi. de teſti. cogend. c. dilectorum. & ibi gloſſ. 764

Teſtes cogi poſſunt ad teſtimonium ferendum: ſed producti ſuper exceptione dilatoria non debent iterum produci ſuper principali, de teſtibus, & atteſta. c. de teſtibus. 723

Teſtes etiam multi poſſunt adduci, & admitti. eod. tit. c. ſicut nobis. 708

De teſte falſo, & corrupto poteſt opponi exceptio ante ſententiam, & poſt. de prob. cap. licet. 689

Teſtimonium deponens debet in ſcripta redigi. vt lit. non conte. c. accedens. 513

A teſtibus ſunt circunſtantiæ ſubtiliter inquirendæ. de proba. c. licet. 689

Teſtes ab vtraque parte producuntur in iudiciis duplicibus. ibid.

Teſtis ſibi contradicens non valet. ibid.

Teſtes corruptione probata, ob hoc non probatur falſitas. ibi.

Teſtes quibus de cauſis reprobantur. de teſti. cap. ſi qui teſtium. 707. & cap. ex parte. 704

Teſtes omiſſi in principali, induci poſſunt coram iudice appellationis. de fide. inſt. cap. cum Ioannes. 778

Teſtis receptus in vno iudicio non facit fidem in alio, niſi inter eaſdem perſonas. de teſtibus. cap. conſtitutus. 724

Teſtes in probatione ſingulares reprobantur. de elect. c. cum dilectus. 150

Teſtes non requiruntur in notoriis. de teſt. cogen. c. ſuper eo. 759

Teſtis ex interuallo poteſt mutare dictum ſuum, alias primo dicto ſtandū eſt. de prob. c. per tuas. 693

Teſtes ſuper poſitionibus, & aliis ſunt diligenter examinandi. in nouel. de teſt. c. 1. 347

Teſtes quando recipiuntur lite conteſt. de iureiur. c. ad noſtram. 800

Teſtes cogendi non ſunt, ſed monendi, niſi, &c. de teſtibus. cog. c. ſuper eo. 759

Teſtes familiares in matrimonio dirimendo repelluntur. de teſtibus, & atteſtationibus, cap. in literis. 718

Teſtes non niſi idonei in matrimonio recipiuntur. de deſponſat. impuber. cap. atteſtationes. 1452

Poſt teſtes receptos in cauſa matrimoniali non recipiuntur alij ad probandum contractum. de teſtibus. ca. ſeries. 720

Pro teſte habetur principalis perſona in cauſa denuntiationis, vel correctionis. eod. tit. ca. in omni negotio. 703

Poſt teſtium renuntiationem, & publicationem, peremptoria exceptio poteſt probari, & opponi eodem tit. cap. ſeries 710

Teſtes ſunt compellendi, cùm veritas aliter ſciri nequit. de teſtibus cogen. cap. peruenit. 760

Et maximè in cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate. eod. tit. cap. cæterum 762

Teſtes debent eſſe abſque infamia, ſuſpicione, & macula. de excep. cap. 1. 833

Teſtes conſanguinei requiruntur ad probandum conſanguinitatem, & antiqui, & illi præferuntur aliis. de teſtibus. cap. quoties. 703

Teſtium probatio iuramento duplici fieri debet. ibid.

Item teſtium iurandi forma. ibid.

Teſtis non poteſt eſſe actor procurator in eadem cauſa. de teſti. c. inſuper. 704

Teſtis dicto non creditur pro me, cuius pro alio reprobo, eodem titulo, capitulo præſentium. 716

Teſtium non multitudo, ſed qualitas conſideranda eſt. eod. tit. c. in noſtra. 727

Teſtium auctoritas præfertur multitudini. ibi.

Teſtes idonei iterum in caſu poſſunt admitti. eo. tit. c. præſentata. 752

Teſtes ſuper aliis capitulis produci poſſunt atteſtationibus publicatis, ſi articulus nouus emerſerit. eo. tit. c. fraternitatis 712

Teſtes ſi remoti ſunt, debet teſtimonium eorum recipi, & mitti iudicibus. de fideiuſſ. cap. conſtitutus. 1158

Teſtibus matrimonium probantibus, licet ſententia in ſcriptis non fuerit redacta, tenet. de teſti. & atteſt. c. Albericus. 743

Teſtium numerus vbi non exigitur, ſufficiunt duo vel tres teſtes. eo. tit. cap. licet vniuerſis. 717

Teſtes cùm ſunt eiuſdem honeſtatis, ſtandum eſt numero teſtium. ibid.

Teſtium multitudo effrænata prohibetur. eod. tit. c. cum cauſam.

Teſtium iuramentorum tantùm valet teſtimonium. de teſti. c. præterea. 721

Teſtis errans ſi ſtatim ſe correxerit, non reprobatur, ſecus ſi poſt interuallum. de teſti. cogen. c. præterea. 762

Teſtes cogi poſſunt dicere quid nouerint de alterius infamia. de purg. cano. c. 2. 1836

Teſtis ſemel in cauſa iurare debet. de teſti. cogen. c. præterea. 762

Teſtes, qui dicuntur peierare, non debent admitti. de teſti. c. in litteris. 718

Teſtis vnus ad condemnationem alicuius non ſufficit, ſed duo ad minus. eo. tit. c. veniens. 737

Teſtes obtentu criminis à teſtimonio repelluntur. eo. tit. c. ſuper eo. 716

Teſtes idonei iterum recipi poſſunt. eo. tit. cap. præſentata. 752

Teſti non credatur niſi iurato. eod. tit. c. nuper nobis. 753

Teſtes miraculorum qualiter examinandi. eo. ti. c. venerabilis 753

Cui teſti in modum exceptionis opponitur crimen, non debet alia pœna puniri, ſed tantùm à teſtimonio repelli. de exce. cap. 1. 832

Teſtibus renuntiatis non ſunt vlteriùs audiendi. de teſti. c. intimauit. 733

Teſtes ieiuni deponant. eo tit. c. 1. 701

Teſtes ſumuntur in abſentia iudicis de off. iud. ord. c. ſignificauit. 401

Teſtis varians, & vacillans repellitur de [illegible] poſſe. & prop. c. cum Eccleſia. 609

Teſtium receptio ante litem conteſtatam, vel poſteà valet in cauſa matrimoniali, vt lite non conteſt. c. accedens. 2. 578

Teſtes qui idonei. de verb. ſig. c. forus. 1934

Teſtes producens poſt appellationem, vel qui ſtat iuri, tacitè renunciat appellationi. de teſtibus c. cum veniſſet. 718

Contra teſtes aliquid proponens poſt publicationem, iurabit quod non faciat malitioſè. eod. tit. c. præſentium. 726

Teſtium productio trina danda eſt, ſed quarta datur cum ſolemnitate iuris, eod. tit. c. in cauſis. 718

Teſtes poſt publicationem à teſtimonio poſſunt repelli. de priuil. cum olim. 1812

Teſtis publicus infamiam contrahens poſt receptionem iure remouetur. de teſt. cap. præterea. 721

Teſtis contra crimen illud eſſe non poteſt quo eſt infectus. eod. tit. c. veniens. 709

Teſtis poteſt eſſe clericus in cauſa Eccleſiaſtica, & religioſus in cauſa Eccleſiæ ſuæ. eod. tit. c. cum nuntius. 710

Teſtimonium de auditu in cauſa matrimonij non valet. eo tit. c. licet ex quadam. 717

Teſtes plures quàm mater, & filia requiruntur in matrimonio probando eo. tit. c. ſuper eo. d. 2. 716

Teſtis Chriſtiani non ſit Iudæus, ſed econtra ſic. eo. tit. c. Iudæi. 716

Teſtes admitti poſſunt contra iudicem vnum. eo. tit. c. cum à nobis 707

Teſtes non poſſunt eſſe Monachi, niſi iurati. eo. tit. c. tuis. 739

Teſtem impediens, à teſtimonio excommunicetur. eod. tit. c. conſtitutus. 724

Teſtes producendi non ſunt qui teſtificanda didicerunt, niſi in cauſa matrimoniali. eo. tit. c. conſtitutis. 2. 747

Teſtis poteſt eſſe iudex delegatus in cauſa ibi commiſſa, dummodo officium iudicandi non aſſumat. eo. tit. c. dilecto filio. 740

Teſtes idonei produci poſſunt in acceſſorio qui in principali. eo. tit. c. cum cauſa. 743

Teſtes in vno iudicio recepti ſi non ſunt publicati, poſſunt in alio iudicio, & etiam alij recipi. eo. tit. c. conſtitutus 724

Per teſtes poteſt reprobari ſcriptum iudicis. eod. tit. c. cum à nobis. 728

Teſtes ſuper criminibus probandis non compelluntur. de teſti. cogen. c. dilectorum. 764

Teſtes producuntur extra iudicium, vt habeatur memoria. de teſt. c. Albericus. 743

Teſtis minus legitimus in odioſa exceptione admittitur. eo. tit. c. tam literis. 728

Teſtes recipi poſſunt in alia prouincia quàm vbi litigatur, & per alios, quàm per iudices ipſos. eod. tit. c. cum olim. 730

Teſtium reprobatio mutua tertiam vicem non excedat. eod. tit. c. licet 3. 750

Teſtis non ſit laicus contra clericum, niſi, & c. eod. tit. c. de cætero. 711

Teſtes admitti poſſunt atteſtationibus publicatis in cauſa matrimoniali ſuper vno articulo.eo.tit. c.ex tenore. 732

Teſtes quatuor ſufficiunt ad vitandam multitudinem.eo.tit.c.cum cauſam. 735

Teſtium productio parta poteſt peti, & debet dari,& qualiter vltra tertiam.eo.tit.cap.penuit. 756

Circa teſtes circunſtantiæ inquirendæ.eo. tit.ca. cum cauſam. 735

Teſtium iuramentum remitti poteſt à partibus. eo.tit.c.tuis quæſtionibus. 739

Teſtis talis eſſe debet cui criminalis exceptio non poſſit opponi.eo.tit.c.1. 701

Teſtis non poteſt eſſe ſocius criminis ad probationem,ſed ad præſumptionem. eod.tit. c. ſicut nobis. 708

Torneamenta ſunt interdicta ſub pœna de torneamentis.c.felicis. 1717

Tranſactio ſuper ſubiectione ſpirituali niſi in beneficiis Eccleſiaſticis non tenet.de tranſact.cap. Præterea.451.& c.ſuper.eo. 449

Tranſactio ponitur pro amicabili compoſitione eodem titulo, cap.ex litteris 448. & capitulo ſequenti.

Tranſactio locum non habet in matrimonio.eo. tit. ca.ex parte. 452

Tranſactio in ſpiritualib. mediante pecunia non valet,ſed per cópoſitionem ſecundum ius fieri debet.eodem titulo.capitulo conſtitutus.447. & capi. de cætero.ibid & c.præterea. 451

Tranſactio non habet locum in decimis.eo.tit. cap.veniens. 450

Tranſactionem ſi non eſt iuri contraria, ratam habeat Epiſcopus eodem titulo,capitulo de cætero. 448

Tranſactione facta omnia inſtruméta caſſantur, & præualet inſtrumentum caſſationis.eod.tit.cap.1. 444

Tranſactionis cenſus ſolutus ſine conſenſu Epiſcopi vitam ſoluentis excedat. eo. tit. capitulo de cætero. 428

Tranſactio fieri non debet vbi lis eſt pro Eccleſia,quia ſimonia eſſet.eo.ti.c.conſtitutus. 447 & c.ſuper eo. 449

Tranſactio ſuper decimis inter perſonas Eccleſiaſticas fiat auctoritate diœceſani. eod. tit. cap.ſtatuimus. 445

Tranſactio inter perſonas eſt perſonalis, niſi per Papam confirmetur, etiam minus valida per Papam confirmetur. eo.tit.c.veniens. 450

per Tranſlationem non poteſt noua penſio imponi Eccleſiæ per partium pactionem ſine vitio ſimoniæ,cod. tit.c.præterea.& c.1. 451

Tranſigere non poteſt Prælatus ſine litteris capituli.eo.tit.c.coniingit. 446

TRANSLATIO Epiſcoporum, ad ſolum Papam pertinet.c.inter corporalia. 112

TRANSCRIPTVM non debet plura continere quàm in authentico. de dila.c.præterea. 591

Tranſcripto ſufficienter inſtructo induciæ vlteriùs non dentur. ibid.

TREVGÆ quando ſeruandæ, & circa quas perſonas ſemper, & pœna frangentium ipſas de treuga.c.1. 438

TVRPITVDINEM propriã allegans non eſt audiendus. de donatio. cap. 1. & cap. inter dilectos. 1161

V

VAcante ſede capitulum non fungitur vice Epiſcopi in collatione præbendarum. ne ſede vacan.c.1. 1087

non Vacans beneficium nulli detur, niſi perſonis religioſis. de conceſſ.præb.c.nulla Eccleſiaſtica, 1069

Vacante imperio Eccleſia ſupplet vicem eius, & poteſt ad eam appellari. de foro competen. c. licet. 559

Vacantium Eccleſiarum cuſtodia petinet ad Archidiaconum. de off.Archidiac.c.vt Archidiaconus. 311

Vacare non debet Eccleſia regularis, vel cathedralis vltra tres menſes. de electio.cap.ne pro defectu. 177

non Vacans non debet promitti præb. de conceſſ.præb.c.relatum. 1070

Et ſi promiſſa alteri detur,valet non obſtante appellatione. ibid.

Vacante ſede nulla præſcriptio currit, ne ſede vac.c.illa. 1089

Vacante ſede atteſtationes contra ſtatum ſedis receptæ non valent.eo.tit c.fin. 1090

Vacante beneficio vltra tempus,quo poteſtas deuoluitur ad Epiſcopum,debet Papa ipſum conferre, vel legatus de rigore iuris. de conceſſ.præbend.c.2 1025

Vacantem Epiſcopatum non poteſt conferre Archiepiſcopus,ſed beneficia minora.eod.tit.cap.dilectus filius. 1084

Vacante ſede capitulum ſupplere poteſt vices Epiſcopi, in quibus non præiudicatur Epiſcopo.de maiorita.& obedien.c.his quæ.430. & ca.cum olim. 431

Vacante ſede metropolitanæ capitulum poteſt ſuffraganeum confirmare. ibid.

VASALLVS vaſalli conueniendus eſt coram vaſallo, & non coram domino principali. de foro comp.ex tranſmiſſa. 544

Vaſalius feudum ſine conſenſu domini alienare non poteſt. de conſti. capitulo quæ in Eccleſiarum. 19

VELVM de manu Sacerdotis dari poteſt quàm cleri.vel vo.contr.poſſ.cap.conſuluit. 1474

VENATIO interdicitur in ſacris ordinibus conſtitutis,& pœna talium.de cler.vena.c.1. 1761

VENDITIO celebrata intelligitur ſi pretium recipitur, licet traditio rei differatur. de ſimo.c. in tantum. 1638

Vendendum nihil carius tranſeuntibus quàm in mercato.de emp.& vend.c.2. 1122

Vendita re minus dimidio pretio, in optione emptoris eſt venditionem reſcindere, vel pretium ſupplere.eo.tit c.cum dilecti. 1113

Sed ſi ſit citra dimidium iuſti pretij, aut reſtituatur,aut iuſtum pretium ſuppleatur. eo. tit. cap. cum cauſa. 1116

Vendita res Eccleſiæ laico debet reuocari.de rebus Eccle.non alien e ad noſtram. 1114

Item vendita re à laico talis non tenet. eod.tit.c. cum laicis. 1115

Venditor in tribus caſibus non tenet defendere rem emptori. de empt. & vend. c. ſi venditori. 1127

Vendi, vel venales exponi non debent reliquiæ Sanctorum.de reliquiis.c.2. 1394

Verba ſecundum intentionem proferentis ſunt intelligenda.de appel.c.ſecundo requiris. 932

Verba accipienda ſunt cum effectu. de cler.non reſid.c.relatum. 1016

Vicarij officium patet.cap.ad audientiam. de off. Vica. 324

Vicarius à Paſtore ſuccedente non remoueatur. eod.tit.c.ad hæc ſi perſona. ibid.

Vicarius non poteſt ponere per ſe alium Vicarium.eod.tit.c.clericos. 325

Vicarij tenentur reſidere, & eſſe Sacerdotes. eo. tit.c. ex parte. 326

Vicarius Papæ non habet poteſtatem extra vrbem. 324

Vicarius Papæ obediat,vel priuetur beneficio. de exceſſ.Præl.c.illud. 1783

Vicarius Epiſcopi quam poteſtatem habet. de procur.c.petitio. 467

Vicarius recipiens curam animarum in aliqua Eccleſia Vicariæ renuntiaſſe videtur, de officio Vicarij c.1. 323

Vicarium non remoueat ſucceſſor, nec ipſius reditus poteſt diminuere qui ſcitu Epiſcopi eſt perpetuatus.eod.tit.ad hæc. 324

Vicarius Papæ non plus iuris habeat quàm ſibi committitur.eo.tit.c. ſua nobis. 325

Vicarius Prælati excommunicati non eſt propter hoc excommunicatus. de. ſent.excommu. cap. inter. 1900

Vicarias plures nullus habeat.de offi.vica.c. prouideas. 324

VITIATVS enormiter non poteſt promoueri ad ordinem, & ſi non valet fieri presbyter,non poteſt eligi in Prælatũ, nec in Epiſcopum ſi deformiter eſt vitiatus.de corpo.vit.c.primo.199. & capitulo expoſuiſti.301.&c.cum de tua. 299

VIDVAS tenetur Eccleſia defendere. de for. comp.c.ex parte. 553

VIM vi repellere licet,cum moderamine tamen de homi.c.ſignificaſti. 1707

Et de ſententia excommunicationis, capitulo ſi vero. 1877

Et de reſti.ſpol.c.olim. 631

VINCVLA paria vbi ſunt,primum tenet,non ſecundum. de ſponſa.c.ſicut. 1435

Vinculum fortius rumpit minus. eod. tit. c. veniens. 1428

VIOLENTIA in omni ætate excuſat in cauſa matrimoniali. de his,quæ vi. met. &c.c. perlatum. 1090

Violentiam coercere eſt legi ſubſidium ferre. de exceſſ. præla.c.ſicut. 1784

Violentiam clerico illatam prohibere valens, & nolens, excommunicatus eſt de. ſent. excom. cap. quantæ. 1918

Violentia quæ excuſat promittentem. de iis, quæ vi,metuſve.c ad audientiam. 481

VIRI verbo ſtandum eſt dicentis ſe cognouiſſe vxorem,& illa negante.de deſpon. impub.c.cum continebatur. 1449

VISITARE non debent Epiſcopi prædicatores.& minores.cap.nimis iniqua. 1755

Viſitare poteſt Archiepiſcopus ordinario iure prouinciam ſuam, & procurationes recipere,Inn. in nouel.de cenſi ca.Romana.lib.6. 147

Item in diœceſi ſuffraganeorum ſuorum licet ei capellas cathedralium Eccleſiarum religioſorum, & populorum viſitare, procurationes tamen quando alium viſitat, tantum debeat recipere, nec per ſe, nec per alium debet præter victu pecuniam accipere. ibid.

VNIRI poteſt vnum Monaſterium alteri.de rel. dom.c.2. 1303

VNCTIONEM extremam ſolus ſacerdos debet conferre.de verborum ſignificatione c.quæſitum, 1938

De vnctione ſacra, & eius ſpeciebus, & eius effectus.de ſacra Vnctione.capitulo primo. 176

VOLVNTAS vltima teſtatoris tenenda.de teſta.c.tua nobis. 186

Voluntatem defuncti non implens, ſucceſſione eius priuatur.de vo.ca.licet. 1282

Per voluntatem cum opere ſubſecuto illicitus contractus clerici inducit bigamiam. de bigamis, cap.vltimo. 308

VOTVM non infringitur cum in melius mutatur.de iureiurand.cap.peruenit. 768

Vouens ex timore non obligatur, qui cler. vel vou c.veniens. 1475

In voto tria attendenda. de voto.c.magnæ deuotionis. 1282

In voto peregrinationis redimendo attendenda eſt perſona,& locus eo.tit.c.quod ſuper his. 1284

Votum temporale obligat quandoque pro parte,quãdoque impeditur perpetuo. eodem.cap. quod ſuper his. ibid.

Votum dementis non obligat. de regul. c. ſicut tenet. 1246

Votum peregrinationis, Epiſcopi exequi non poſſunt ſine licentia Papæ de voto c.magnæ. 1282

Votum commune non ſolemnizatur quando nec locus, nec veſtis mutatur, nec profeſſio ſequitur.qui cleric.vel vou.cap.veniens. 1475

Votum caſtitatis vxor non poteſt facere viro contradicente. de conuer. coniug. cap. cariſſimus. 1264

In voto peregrinationis diſpenſare poteſt Epiſcopus præter votum tranſmarinum.de vo.c.1. 1277 & c.non eſt. 1280

Votum in pueritia minus obligat.eo. tit. cap.venientis. 1278

Vouens temporale abſoluitur per ſpirituale. eod. tit.c.Scripturæ. 1280

Votum neque capitulum ſine conſenſu Epiſcopi,nec Epiſcopus facere ſine conſenſu capituli poteſt.eodem titulo,ca.magnæ deuotionis. 1282

Votum religionis emittens, & tempus ſtatutum non obſeruans tranſgreſſor eſt, nec poteſt Epiſcopus fieri eodem titulo.cap.per tuas. 1288

Votum ſimplex matrimonium contrahendum impedit, ſed non dirimit contractum. qui cler. uel vo.c.meminimus. 1477

Votum tranſmarinum poteſt emittere vir vxore inuita.de vo c ex multa. 1286

Votum defuncti ſuperſtes poteſt implere. de vo. & vo.redempt.c.licet. 1281

Vouens ire ad terram ſanctam poteſt expendere viceſimam partem beneficij ſubſidio terræ ſanctæ, eod. tit ca.poſtulaſtis. 1239

Votum publicum iudicatur ſolenne. de conuer. coniug.c.vxoratus. 1262

Votum religionis emittens compellendus eſt perficere.de regul.c.porrectum. 1245

In voto ſimplici præualet iuramentum præcedens in contractu matrimonij. de voto, & voti redem-

demptione cap. 1. 1177

In voto præced. etiam non stat iuramento. de reg. c. vidua. 1339

Votum peregrinationis potest commutari per alium eod. tit. c. licet. 1342

Voti reus non habetur [illegible] frangens ieiunium. de reg. iur. c. quod [illegible] est. 156

Votum religionis non tenet inuita vxore, nisi post mortem consentiat. de conuer. coniug. ca. quidam intrantes. 1358

Votum coniugatorum religionem intrantium debet fieri coram Episcopo, alias nō tenet. eod. tit. cap. 1. 1357

Vsvcapi tunc potest pro dote quando res est æstimata. de testi. c. Raynutius 1181

Vsvrarii ad vsuras restituendas debent compelli. de vsur. c. cum tu. 1735. & quibus restituendæ. eod. tit. c. tua nos. 1718

Vsurarius contractus quando æstimatur ratione dubietatis. eod. tit. in ciuitate. 1738. & cap. conquestus. 1738

Vsurarius est qui carius vendit prorogato termino solutionis. eod. tit. c. in ciuitate. 1736. & cap. consuluit. 1793

Vsurario appellanti deferendum non est. eo. tit. c. quàm perniciosum. 1739

Vsura restituatur licet debitor creditori iurauerit quòd non repeteret. de iureiu. c. ad nostram. 812

Et si iurauerit ante, soluet, & postea repetet. de vsur. cap. tuas dudum. 1740

Vsura non est si deducuntur expensæ, eod. tit. ca. quoniam. 1733

Contra vsuras constitutio sacra ad præterita trahitur, & vltra sortem nihil plus peti potest. eo. tit. cap. cum tu. 1715. & c. nauiganti. 1744

Vsuram non committit Ecclesia fructus feudi non computando in sortem, nec etiam in pignore dotis. eod. ti. ca. conquestus. 1747

Vsurariorum pœna. eod. tit. ca. quia in omnibus. 731

Tamen non tenetur quos ad restituendum paupertas excusat. eod. tit. c. cum tu. 735

in vsuræ crimine non potest dispensari. eo. tit. ca. super eo. 1734

Vsuras repetens non auditur, nisi prius restituat receptas. eod. tit. c. quia frustra. 1741. & c. Michael 1743

Contra vsurarium potest hæres sicut dominus agere. de pig. cap. illo vos. 1142

Vsurarius est plus repetens quàm periculo suo pecuniam mutuauit. de vsur. cap. nauiganti. 1744

Vsura non est beneficium Ecclesiasticum pecunia redimere. eo. ti. ca. 1732

Vsura est impignoratarū rerum fructus in sortem non computare. eo. tit. cap. quoniam. 1713

Vsura videtur cum quis possessionem in pignus tenet, si plus recipit quàm sortem deductis expensis. eod. tit. c. quoniam non solum. ibid.

Vsuras restituere compellantur Iudæi. eod. titu. quanto amplius. 1743

Contra vsurarium potest procedi deficiente accusatore ex sola fama. eo. ti. c. cum in diœcesi. 1741

Vsuram committens vt in ludo. si vnum pro tribus repetitur a promotione. de excess. Præl. cap. inter dilectos. 1636

Vsurariis publicis nullus domus licet, & contra facientium pœna Greg. de vsur. libro 6 cap. 1. 955

Vsurarius publicus quomodocumque perueniat, non decet sepeliri si iuxta posse præsentibus non restituat vsuras nominatim, & pro absentibus aliqui fide digni de parochia ordinario, vel eius Vicario, vel plebano se obligentur, vt illis actio acquiratur super restitutione facienda. e. d. tit. capite quamquam.

Et quicunque siue religiosi, siue alij tales manifestos vsurarios sepeliunt contra prædicta, teneantur pro restitutione respondere, nec debent testamentis eorum interesse, nec ad confessionem debent recipere, nec absoluere nisi satisfaciant iuxta posse, vel satisfactionem præstent canonicam iuxta posse modo supradicto. eo. tit. c. vlt.

Vsvsfrvctvs est ius vtendi, & fruendi rebus alienis salua rerum substantia. de pigno. c. vlt. 1147

Vsusfructuarius tenetur dare cautionē de rebus immobilibus, quæ vsu non consumuntur. eo. ti. cap. vlt. ibid.

Vsus fructuarios ad arbitrium boni viri debet dare cautionem vnam de rebus fruendis, aliam de rebus restituendis termino finito ibid.

Vsvrpans ordinis officium, ad quem nō est promotus, illo ordine propter temeritatem perpetuò priuetur, de cler. non ordin. minist. per totum. 1775

Vsurpatio Ecclesiasticæ iurisdictionis à laicis reprobatur. de rebus Eccle. non alien. c. vlt. 1115

Vxor sine consensu viri non intret religionē. de conuer. coniug. c. placeat. 1262

Vxor religionem intrans credens virum mortuum, debet ei si reddit restitui, neque si moritur post compellitur intrare, sed non potest exigere debitum. de conuer. coniug. c. placet. ibid.

Vxorem repulsam propter suspicionem sine iudicio Ecclesiæ non tenetur vir recipere, si postea cōmisit adulterium: si autem vterque commisit, ipsam recipiet, de diuor. c. significasti. 1554

Vxori restitui debet si ingressus religionem illa non continet. de conuer. coniuga. c. præterea 1257

Vxor non dimittatur sine iudicio Ecclesiæ. de despon. impub. c. duo. 1454

Vxor viro non restituatur ante sententiam diffinitiuam si timeatur de odio capitali. de restitu. spol. c. ex transmissa. 627

Vxores duas simul habens de facto, bigamus est & infamis. de Bigam. c. debitum. 306

Vxoratus beneficio, & officio priuetur in minoribus ordinibus constitutus. de cle. coniug. c. quod à te. 1009

Vxor non debet priuari dote propter maleficiū viri. de pig. c. ex litteris. 1144

Vxore se ne castitatem vouente potest vir de licentia eius ordinem intrare illa remanēte in sæculo de conuer. coniug. c. cum sis. 1269. de cle. coniug. c. sanè. 1010

Vxore defuncta non ordinetur vir, nisi vnius vxoris, & virginis. c. debitum. de bigā. 306

Vxor restituenda est viro, si exit religionem. de conuer. coniu. c. accedens. 1270

Vxor in causa fornicationis tantū dimitten. aut committat, aut vxori reconcilietur. de diuor. c. ex literis. 1554

Vxore viuente cum alia contrahens, & cohabitās post mortem separetur ab ea, & de cætero sine spe coniugij maneat. de eo, qui duxit in matrimonium quam pol. c. cum haberet. 1481

Vxorem repudians infidelem, si conuertitur nō ducat aliam ea viuente. de diuor. c. gaudemus. 1558

Vxores plures semper fuit illicitum habere, nisi sanctis. & c. ibid.

Vxor ante viri reditum non potest nubere alteri, nisi constet de morte viri. de sponsa. c. in præsentia 1433. & in secundis nuptiis. c. dominus. 1570

Vxorem propter hæresim relinquens sine iudicio Ecclesiæ illam reuersam petentem cogitur ab Ecclesia recipere. de diuor. c. quanto 1556

Et c. de illa. ibid.

Vxor iudicio Ecclesiæ separata potest intrare religionem. de conuer. coniug. c. mulier. 1274

Vxor à viro suscepta recedens non restituitur nisi præstita cautione de impunitate. de rest. spol. c. litteras. 634

Vxor viuente viro potest testari. de testa. c. indicante. 1178

Vxor machinata in mortē viri, ei posteà nubere non potest. de diuor. c. si qua. 1552

Vxori adulteræ vir ingressus religionem non est restituendus ipsum repetēti. de conuer. coniu. c. veniens. 1269

Vxoratus non gaudet priuilegiis clericorum, vel tonsuratus, nec debet habere beneficium Ecclesiasticum. de cle. coniug. c. Ioannes. 1012. & c. cum decorem. 1013

Vxore inuita religionem intrans compellendus est ad eam redire, nec ipsa mortua potest ad religionem compelli, nec potest ab alia quam ducit petere debitum, stat tamen matrimonium contractum. de conuer. coniug. c. quidam. 1258

Vxore habitum vel [illegible] assumente potest vir in Episcopum consecrari. eod. tit. c. sanè. 1260

Vxoris votum non tenet, nisi vir similiter voueat. eod. tit. cap. sanè. ibid.

Sed vir vxore consentiente votum religionis emittens obligatur. eod. tit. cap. ex parte. 1267

Et cap. carissimus. 1264

Vxoratus acolythus tonsuram non tenetur portare, & beneficium amittat. de cler. coniug. capite Ioannes. 1012 & c. si qui clericorum. 1008

Imaginem Crucis, vel Beatæ Mariæ Virginis, vel alterius sancti super terram, vel inter spinas ponere sub gravi, & dura sententia prohibetur. Grego. in nouel. de offi. iud. ord. c. si canonici. libro. 6. 258

Z

Zeli ad zelum fieri debet collatio, & vbi maior numerus, ibi maior zelus præsumitur. electio c. Ecclesia vestra. 2. 205

Zonas de auro vel argento non portent clerici. de vita, & honesta. cleri. cap. clerici. 999

REPERTORIVM VERBORIVM, QVÆ

IN MARGARITA CONTINENTVR.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam demonſtrat.

A

Abbas. pagina. 9. column. 1.
Abbatiſſa. ibid.
Abſens. ibid.
Abſolutio. 9.2
Acceſſorium. ibid.
Accuſatio. 9.3
Acolytus. 10.1
Acquiſita. ibid.
Acta. 30.1. actor. 10. 3
Aduena. ibid.
Aduerſarius. ibid.
Adulterans. ibid.
Aduocatus ibid.
Æ:as. 10.3
Affectus. 10.2
Affinitas ibid.
Agere. ibid.
Alea. ibid.
Alienatio. ibi.
Alius. 10.3
Altare. ibid.
Ancilla. ibid.
Annulus. ibid.
Appellatio. ibid,
Apoſtaſia. 11.2.
Arbiter. ibid.
Archidiaconus. ibid.
Archiepiſcopus. ibid.
Archipresbyter. 11.3.
Argumentum. ibid.
Arma. ibid.
Arcta. 12.1
Aſſeſſor ibid.
Atteſtationes. ibid
Auctoritas. ibid.
Auditus. ibid.
Authentica. ibid.

B

Balliſtariorum ars. ibid.
Baptiſmus. ibid.
Beneficia. ibid.
Bigamus. 12.2
Bonorum. ibid.

C

Calcar. ibid.
Calumnia. ibid.
Campana. 12.3
Canonicus. ibid.
Canon. ibid.
Canonizatio, ibid.
Capella. ibid.
Capitulum. ibid.
Caro. 13.1
Caſſa. ibid.
Caſtrans. ibid.
Cauſa. ibid.
Cautio. ibid.
Celebro. ibid.
Cenſus. ibid.
Cenſura. ibid.
Ceſſio. ibid.
Cœmeterium. 13.2
Circunſtantia. ibid.
Citatio. ib.
Clandeſtinum. ibid.
Clericus. ibid.
Coactio. 13.3.
Coadiutor. ibid.
Commiſſio. 14.1
Commutatio. ibid.
Compromiſſum. ibi.
Conceſſio. ibi.
Concilia. ibid.
Concubina. ibid.
Condemno. ibid.
Conditio. ibid.
Confeſſus. 14.2
Confirmatio. ibid.
Congregatio. ibid.
Coniuges. ibi.
Compaternitas. 14.3
Compurgator. ibid.
Conſanguinea, ibid.
Conſentus. ibid.
Conſeruator. ibid.
Conſtitutio. ibid.
Conſuetudo. 15.1
Contemptus. ibid.
Conteſtatio. ibid.
Contrarium, 15.2
Contraho. ibid.
Contumax. ibid.
Conualeſco. ibid.
Conuenio. ibid.
Conuerſus. ibid.
Creditor. ibid.
Crimen. ibid.

D

Damnum. 15.3
Debitor. ibid.
Deceptus. ibid.
Deceſſus. ibid.
Decima. ibid.
Delegatus. 16.1
Delictum. 16.3
Denuntians. ibid.
Depoſitus. ibid.
Diaconus. ibid.
Dies Dominica. ibid.
Dies. ibid.
Dieta. ibid.
Diffinitiua. ibid.
Dignitas. ibid.
Dilapidator. ibid,
Diſpenſatio. ibid.
Diſſenſus. ibid.
Diuortium. ibi.
Dolus. ibid.
Domicilium. ibid.
Donatio. ibid.
Dos. ibid.
Dubium. 17.2.
Duellum. ibid.

E

Eccleſia. ibid.
Electio. ibid.
Epiſcopus. 18.2
Error. 18.3
Euchariſtia. 19.1.
Euicta &c. ibid.
Examinatio. ibid.
Exceptio. ibid.
Excommunicatus. ibid.
Exemptio. ibid.
Executor. 20.1
Exilium. ibid.
Expenſæ. ibid.

F

Factum. ibid
Facultas. ibid.
Facilitas. ibid.
Falſidicus. ibi.
Fama. 20.2
Familia. ibid.
Fauor. ibid.
Faſtum. ibi.
Feudum. ibid.
Fides. ibid.
Fideiuſſor. ibid.
Filius. ibid.
Fortuitum. 20.3
Frigiditas. ibid.
Fructus. ibid.
Fures. ibid.
Futura. ibid.

G

Generalitas. ibid.
Genitalia ibid.
Gladium. ibid.
Græci. ibid.

H

Habitus. 21.1
Hæreticus. ibid.
Hæres. ibid.
Hæremita. ibid.
Homicidium. ibid.
Honor. 21.2
Hora. ibid.
Hoſpitalarij ibid.

I

Idoneus. ibid.
Ieiunare. ibid.
Ignorantia. ibid.
Illegitimus. ibid.
Impedimentum. ibid.
Imperator. ibid.
Impignorari. ibi.
Incendiarij ibid.
Inceſſus. ibi.
Indulgentia. ibid.
Infamis. ibid.
Infidelis. 21.3
Infirmus. ibid.
Inimicus. ibid.
Inquilinus. ibid.
Inquiſitio. ibid.
Inſtitutio, 21.3
Inſtrumentum. 22.1
Integrum. ibid.
Interdictum. ibid.
Interficere. ibid.
Interlocutoria. ibid.
Interpretari ibid.
Introductum. ibid.
Inueſtiri. 22.2.
Irregularis. ibid.
Iteratum. ibid.
Iudæus ibid.
Iudex. ibid.
Iudicium. 23.3
Iuramentum. 23.2
Iuriſdictio. 22.5
Ius. ibid.

L

Labor. ibid.
Laicus. ibid.
Legatus. 24.1
Lex. ibid. Legitimus. ibid.
Lepra. 24.2
Libellus. ibid.
Libertas. ibid.
Licentia. ibid.
Limes. ibid.
Litteræ. ibid.
Lis. 25.1
Litis conteſtatio. ibid.
Locus. ibid.
Locari. ibid.
Lucrum. ibi.

M

Magiſter. ibid.
Maiores. ibid.
Malitia. 25.2
Maleficiatus. ibid.
Mandatum. ibid.
Manifeſta peccata. ibid.
Manius. ibid.
Manumiſſus. ibi.
Maritus. ibid.
Matrimonium. ibid.
Matrix. 26.1
Matrona. ibid.
Medecina ibid.
Metropolitanus. ibi.
Metus. ibid
Minus. 26.2
Minor. ibi.
Miracula. ibid.
Miſſa. ibid
Monachus. ibi.
Monaſterium. ibid.
Moneta. ibi.
Monialis. ibid.
Mortuus. 26.3
Mulier. ibi.
Munus. ibid.
Mutilatus ibid.
Mutare. ibid.
Mutus. ibid.

N

Natalitium. ibid.
Naufragus. ibid.
Neceſſitas. ibid.
Negatiua. ibid.
Negligentia. ibid.
Negotium. 27.1
Nobilitas, ibid.
Nominatio. ibid.
Notorium. ibid.
Nocte. ibid.
Nouale. ibid.
Nuntius. ibid.
Nuptus. ibid.

O

Obedientia. ibid.
Oblatio. ibid.
Obligatio. ibid.
Occultum. ibid.
Offenſa. ibid.
Officialis. ibi.
Officium. 27.2
Oleum. ibid.
Opus. ibid.
Oratorium. ibid.
Ordo. ibid.
Ordinarius. 27.3
Opprimentes. ibid.

P

Pactio. ibid.
Pagani. ibid.
Pallium. 28.1
Papa. ibid.
Par. ibid.
Parochianus. ibid.
Patriarcha. 28.2
Patronus, ibid.
Pauper. 28.3
Pedagia. ibid.
Pœna. ibid.
Pœnitentia. ibid.
Penſio. ibid.
Peremptoriè. ibi.
Peregrinari. ibid.
Permutari. 29.1
periurus. ibid.
Perſonalia. ibid.
Pignus. ibid.
polletio. ibid.
poſtulatio. ibid.
Præbenda. ibid.
Precaria. 29.2
Prædicans. ibid.
Prælatus. ibid.
Præpoſteratio, 29.3
Presbyter. ibid.
Præſcriptio. ibid.
præſentare. 30.1
Præſumitur. ibid.
Princeps. ibid.
Priuilegium. ibid.
probatio. 30.2
proceſſus. 30.3
profeſſio. ibid.
Procuratio. ibid.
Procurator. ibid.
poſſeſſio. ibid.
prohibentur. ibid.
Promiſſio. 31.2
Promotio. ibid.
proprietas. ibid.
proteſtatio. ibid.
prouiſio. ibid.
Puberes. ibid.
publicatio. ibid.
Pueris. ibid.
Purgatio, ibid.

Quæ

Q

Quadrageſimi. 34.2
Quæſtiones. ibid.
teſtificare. ibid.
Res. 32.3
Retinere. ibid.
Reuocatio. ibid.
Reuelatio. ibid.
Reus. ibid.

R

Raptor. ibid.
Raſura. ibid.
Ratihabitio. ibid.
Recognitio. ibid.
Reconcilientur. ibid.
Recuſari. ibid.
Religio. 34.1
Reliquiæ. 32.1
Remiſſio. ibid.
Renunciare. ibid.
Repreſaliæ. 32.2
Reprobatio. ibid.
Reſidentia. ibid.
Reſcriptum. ibid.

S

Sacerdos. ibid.
Sabbatum. ibid.
Sacramentum. ibid.
Sacrilegas. 33.1
Sagittariorum. ibid.
Scandalum. ibid.
Schiſmatici. ibid.
Scripta. ibid.
Scholares. ibid.
Sede vacante. ibid.
Sententia. ibid.
Sepultura. 33.2
Sequeſtratio. 33.3
Seruus. ibid.
Sigillum. ibid.
Simonia. ibid.
Synodus. 34.1
Syndicus. ibid.
Societas. ibid.
Soluere. ibid.
Sors. 34.2
Sorores. ibid.
Speciale. ibid.
Spiritualia. ibid.
Spoliantes. ibid.
Sponſalia. ibid.
Statuta. 34.3
Subdelegatus. ibid.
Subdiaconus. ibid.
Succeſſor. ibid.
Suffraganeus. ibid.
Suſpenſus. ibid.
Suſpectus. 35.1

T

Tabellionatus. ibid.
Tempus. ibid.
Terra. ibid.
Tergiuerſatio. ibid.
Teſtis. 35.2
Torneamenta. 36.1
Tranſactio. ibid.
Tranſlatio. ibid.
Tranſcriptum. ibid.
Treuga. id.
Turpitudo. [illegible]

V

Vacante ſede. ibid.
Vaſallus 36.2
Velum. ibid.
Venatio. ibid.
Venditio. ibid.
Verba. ibid.
Vicarius. ibid.
Vitiatus. ibid.
Vim. ibid.
Vincula. ibid.
Violentia. 36.3
Viri. ibid.
Viſitare. ibid.
Vniri. ibid.
Vnctio. ibid.
Voluntas. ibid.
Votum. ibid.
Vſucapi. 37.1
Vſurarij ibid.
Vſusfructus. 37.2
Vtpans. ibid.
ibid.

Z

Zeli. 37.3

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE SEMPER VIRGINI EIVS MATRI MARIÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google